

0067340XXX

VILLANOVA COLLEGE LIBRARY
Villanova, Pennsylvania

This book was donated

...3-4-49.....

by

Rev. M. Sullivan, O.S.A.....

ACTA
SANCTORUM

PARISIIS. — EX TYPIS V^{or} GOUPY, VIA GARANCIÈRE, 5.

ACTA SANCTORVM
APRILIS

collecta, digesta, illustrata,
A GODEFRIDO HENSCHENIO
ET DANIELE PAPEBROCHIO
e Societate Iesu.

TOMVS I.

quo priores x dies continentur.

Præmittuntur duo antiquissimi Catalogi
Romanorum Pontificum,
cum variis ad illos observationibus
Subiunguntur Acta Græca
ad eosdem dies pertinentia.

EDITIO NOVISSIMA

curante

IOANNE CARNANDET

ERUDITIO

VERITAS

ANTIQVA REDVCO.

OBSCVRA REAPLO.

ACTA SANCTORUM

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur

QUÆ EX LATINIS ET GRÆCIS, ALIARUMQUE GENTIUM ANTIQUIS MONUMENTIS

COLLECTA, DIGESTA, ILLUSTRATA A

GODEFRIDO HENSCHENIO ET DANIELE PAPEBROCHIO,

E SOCIETATE JESU.

EDITIO NOVISSIMA CURANTE JOANNE CARNANDET

APRILIS TOMUS PRIMUS

COMPLECTENS DIES X PRIORES

PRÆMITTUNTUR DUO ANTIQUISSIMI CATALOGI ROMANORUM PONTIFICUM, CUM VARIIS AD ILLOS OBSERVATIONIBUS
SUBJUNGUNTUR ACTA GRÆCA AD EOSDEM DIES PERTINENTIA.

PARISIIS ET ROMÆ
APUD VICTOREM PALMÉ, BIBLIOPOLAM.

1866

UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

SANCTISSIMO ET BEATISSIMO

PATRI ET DOMINO NOSTRO

CLEMENTI X

PONTIFICI OPTIMO MAXIMO.

Sanctorum Acta, a nobis et piæ mem. Joanne Bollando collecta Shactenus, digesta, illustrata, SANCTISSIME PATER, ideo fuerunt ad URBANI VIII, ALEXANDRI VII, CLEMENTIS IX Decessorum Tuorum delata pedes, quod unius Apostolicæ Sedis judicio permiserit Ecclesia definire ritum, quo sint ab hominibus venerandi in terris, quos supra omnem humanæ cognitionis captum Ecclesiæ Sponsus glorificavit in coelis. Nunc operis, ab illis haud mediocriter probati, partem quartam, qua mensis Aprilis continetur, SANCTITATI sistimus TUÆ: non tantum ob eam rationem, quæ ceteris omnibus mensibus fuit eritique communis; sed ob aliam etiam, ipsi Aprili specialem ac propriam: quod unus hic plurium Sanctorum Pontificum gesta referat, quam alii multi menses simul; videlicet CLETI, SIXTI I, ANICETI, SOTERIS, CAII, MARCELLINI, JULII I, ANASTASII I, COELESTINI I, LEONIS MAGNI, et LEONIS IX. Horum acta temporaque quia non poterant sufficienter haberi explicata absque distinctiori decessorum successorumque notitia; et velut in catena nexorum mutuo annulorum, proximos sibi utrimque cohærentes quicumque movebatur trahebat secum; vix ullus fuit totis quatuor primis rei Christianæ seculis Romanus Episcopus, cujus non esset suscitanda illustrandave memoria. Ad hoc porro antiquissimo duo eorum Catalogi, cum ipsi per se contulere subsidium maximum, tum occasionem dedere primi æternique Pontificis CHRISTI JESU ætatem omnem, a nativitate ad passionem, examinandi, et cum vulgari qua utimur Æra comparandi, atque perpetua serie explicandi ordinem ac successionem Vicariorum ejus, usque ad Bonifacium II, quod sit in Diatriba ad primum tomum præliminari. Est igitur mensis APRILIS peculiari quodam titulo PONTIFICIUS. Quid? quod Religiosorum Ordinum institutionem confirmationemque penes solam Petri Cathedram esse voluerunt sacrosancta Concilia; et ad idem tribunal deferri jusserunt Processus formatos in causa eorum, quorum sanctitatem, virtutum exemplis præclaram et miraculorum evidentia coruscant, aris templisque dignam pronuntiari fidelium populorum devotio flagitat. Atqui de Sanctis ac Beatis Francisco Paulano, Guilielmo Xiclensi, Notkero Sangallensi,

Aprilis T. I

1 Hermanno

Hermanno Steinfeldensi, Wernhero Bacheracensi, Jacobo Bitectensi, Simone Tudertino, Peregrino Foroliviensi, aliisque nonnullis authentica talium actionum instrumenta, ex autographis Tabellionum Pontificiorum membranis, mensis hic producit in lucem, plura quam antehac in cunctis prioribus simul prodierint : et Cluniacensium, Cisterciensium, Cavensium, Silvensium, Tironiensium monachorum, sub Regula Sanctissimi Patriarchæ Benedicti per numerosissimas Congregationes divisorum, origines ; Fratrum quoque Carmelitarum ac Minimorum exordia deducit, ex scriptorum vetustissimorum fide, eo apud omnes futura majori, quo rerum quæ tractantur tempora vel complectuntur aretius ætate sua vel propius attingunt. Tam multis ergo nominibus Pontificium Tribunal respiciens Mensis, quot alius nullus, merito istic ambit invenire Patronum, ubi necessàrio debet habere Judicem : speratque cum Auctoribus suis, ad SANCTITATIS TUÆ Pedes prostratis, nihilo minori se suscipiendum favore, quam qui eadem fiducia Romam accedentes, Januarius, Februarius, Martisu, a prænominatis Decessoribus Tuis Apostolicam nobis Benedictionem jam toties retulere, ad reliquas operis vasti partes melius promptiusque elucubrandas. Id enim hac studiorum nostrorum oblatione, TUÆ BEATITUDINI facienda, spectamus ; ut Tuo ex Pectore, PATER SANCTISSIME, velut ex lucis indefectibilis fonte, derivatos radios inferamus in obscuros sanctæ antiquitatis recessus, ad Dei gloriam, Sanctorum honorem, publicam privatamque utilitatem Ecclesiæ : cui utinam longo adhuc tempore præsis feliciter ; ut possis eandem novorum Patronorum et numero ornare sæpius et fulcire præsidio ; donec illorum ipse consortio, annis meritisque cumulatissimus accedas. Ita post humile Pedum Apostolicorum osculum vovebamus. Antuerpiæ MDCLXXV.

SANCTITATIS TUÆ

minimi famuli

GODEFRIDUS **HENSCHENIUS,**

DANIEL **PAPEBROCHIUS.**

Societatis JESU Sacerdotes.

FACULTAS

R. P. PROVINCIALIS FLANDRO-BELGICÆ SOCIETATIS JESU,
ET SUMMA PRIVILEGIÏ CÆSAREI.

Cum Acta Sanctorum mensis Aprilis, collecta digesta et illustrata labore et studio Godefridi Henschenii et Danielis Papebrochii, e Societate JESU, tres dictæ Societatis Theologi legerint, opusque laboriosum, eruditum, ac luce publica dignum judicarent ; Ego infrascriptus Societatis præfatæ per Flandro-Belgicam Præpositus Provincialis, potestate ad id mihi facta a Reverendissimo Patre Nostro Joanne Paulo Oliva Præposito Generali, concedo Michaeli Cnobbaert, Typographo Antuerpiensi, facultatem eadem Acta excudendi.

Cumque sacræ Cæsareæ Majestatis decreto cautum sit, ne qui libri a Societate JESU conscripti, in provinciis Romano Imperio subjectis, excudantur aut venales proponantur absque ejusdem Societatis consensu; hisce declaro eundem Typographum isto privilegio legitime frui. In quorum fidem hisce, officii mei sigillo munitis, manu mea subscripsi. Actum Antuerpiæ, die. vi mensis Decembris, MDCLXXIV.

LAURENTIUS VAN SCHOONE.

APPROBATIO CENSORIS.

Infrascriptus fidem facio, me legisse ACTA SANCTORUM APRILIS, a Reverendis Patribus Godefrido Henschenio et Daniele Papebrochio SOCIETATIS JESU Presbyteris, magno labore nec minori doctrina, collecta, digesta, et illustrata. Opus, olim per Summos Pontifices desideratum, atque Apostolicis Notariis demandatum; tractu temporis, per hæreticorum nequitiam et simpliciorum insecitiam, varie obscuratum; nostro hoc ævo, per dictæ Societatis Scriptores, cœptum nova methodo elucubrari; et in antehac vulgatis Januarii, Februarii, Martii mensibus, per ALEXANDRUM VII et CLEMENTEM IX, utrumque recordationis felicitis Romanum Pontificem, insigniter laudatum; atque per Eminentissimos Cardinales, Illustrissimos ac Reverendissimos Archiepiscopos et Episcopos, Religiosorumque Ordinum Generales, et doctissimos viros quamplurimos, magnificis judiciis approbatum, communique Christiani Orbis plausu exceptum; in quo prudens ERUDITIO, ANTIQUA REDUCIT; et simplex VERITAS, OBSCURA REVELAT. Igitur et hunc Aprilem, tribus tōnis comprehensum, præmemoratis mensibus nihilo inferiorem; quin etiam, pro modo crescentis usu scientiæ, ipsis præstantiorem; luce publica dignissimum censeo; ut qui nihil contineat, quod Orthodoxæ Fidei adversetur, multa autem scitu utilia detegat ac manifestet. In quorum fidem hisce subscripsi. Antuerpiæ XVI Februarii, anno Domini MDCLXXV.

AUBERTUS VANDEN EEDEN I. V. L.

Protonotarius Apostolicus, Canonicus et Archidiaconus,

Illustrissimi ac Reverendissimi D. Episcopi Antuerpiensis Vicarius Generalis,

Librorum Censor.

SUMMA PRIVILEGII

REGIS CATHOLICI.

CAROLUS, Dei gratia Hispaniarum, Indiarumque, etc. Rex Catholicus, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiae, etc. Serenissimus Belgarum Princeps, diplomate suo sanxit, ne quis Acta Sanctorum mensis Martii, auctoribus Godefrido Henschenio, et Daniele Papebrochio Societatis JESU Sacerdotibus edita, præter voluntatem Michaelis Knobbari proximis novem annis ullo modo imprimat, aut alibi terrarum impressa in has nostræ Germaniæ Inferioris ditiones importet, venaliave habeat: qui secus faxit, confiscatione librorum et alia gravi pœna multabitur, uti latius patet in litteris datis Bruxellæ XXIII Junii MDCLXXIII.

Signat

Loyens.

AD TOMUM PRIMUM APRILIS

DIATRIBA PRÆLIMINARIS

IN CATALOGOS VETERES

ROMANORUM PONTIFICUM

Ex antiquissimis codicibus MSS. acceptos.

PROLOGUS NOSTER.

*Mense Aprili
occurrunt
Natales
Pontificum
Sanctorum,*

Cleti,

Sixti,

Aniceti,

Premittimus Actis Sanctorum hujus mensis Aprilis tractatum de serie et successione Summorum Pontificum Romanorum, qui primis aliquot seculis Ecclesiam rexerunt, eamque martyrio aut vitae sanctitate exornarunt. Incitarunt nos ad illud studium, tum antiqui Catalogi eorundem, quos hic damus; tum potissimum dies natales plurimum in hunc mensem cadentes; quorum vetates ac res gestae non satis liquide definiri et tractari possunt, absque decessorum successorumque exacta notitia, quam cum dictis Catalogis dare intendimus ut veritas undequaque stabilita clarius ob oculos ponatur. Ex his quos dixi ad Aprilem spectantibus primo Christi seculo floruit S. Cletus, a Principe Apostolorum et primo Pontifice Petro cum SS. Lino et Clemente ordinatus Episcopus, creditusque post hos Ecclesiam rexisse: qui a successore suo Anacleto, contra quem senserunt Eusebius et plures alii, necessario est cum hisce Catalogis distinguendus. Post hos autem duos traditur usque ad tempora S. Evaristi, superfuisse S. Clemens; sed privatus, aut Apostolicus Episcopus, id est nulli Cathedrae adstrictus, Seculo secundo vixerunt, et hoc mense coluntur, SS. Sixtus I, Anicetus et Soter. Inter memoratum Evaristum et hunc Sixtum, praefuit Ecclesiae S. Alexander: cujus Acta sincerissima, videntur universam decessorum et successorum Pontificum chronotaxim posse firmissime stabilire. Eandem corroborant S. Hermes urbis Romanae Praefectus, et Quirinus Tribunus alii-que ad x Aprilis relati, ab eodem Alexandro conversi et martyrio coronati sub Aureliano Comite; qui ab aliis Judex, Princeps et Imperator compellatur: et cujus facinora a variis ad Aurelianium Augustum, sesqui seculo serius imperantem, fuerunt perperam translata. Successerunt Sixto I Telesphorus et Hyginus; de quibus actum est tomo primo Januarii, sed quomodo tunc agi a nobis potuit qui sanctae antiquitatis succum necdum imbiberamus; nunc vero edocti melius magisque exercitati ad veri falsique discrimen percipiendum, amota ista vellemus omnia, et quae hic indicabuntur sola eorum loco substitui.

2 Hygino successorem damus S. Anicetum Aprilis T. I.

cui S. Pius subrogatus, fuit annos octo verus Pontifex, ante per septem circiter annos SS. Hygini et Aniceti Vicarius seu Chorepiscopus: quo etiam modo fuerunt Vicarii seu Chorepiscopi, Linus, S. Petri Apostoli; Sixtus, S. Alexandri carceri inclusi; Stephanus, S. Lucii in exilium acti; et aliorum alii. Imo qui Liberio, sub Constantio Imperatore in exilium acto, praefuit S. Felix II, inter Pontifices Romanos ab Ecclesia numeratur, quamvis non sederit post dicti Liberii mortem. Seculo autem Christi septimo, cum S. Martinus Papa ab Exarcho Theodoro Calliopa captus et in exilium ablegatus; mandante Constante Imperatore in ejus locum constitutus est S. Eugenius, qui usque ad S. Martini obitum fuit Vicarius annis duobus, mensibus octo, diebus octodecim: ac dein verus Pontifex sedit octo mensibus, diebus octodecim, mortuus anno DCLVI die 11 Junii, et inscriptus Martyrologio Romano.

3 Pio Pontifici successit S. Soter: in cujus Actis, XXII Aprilis illustratis, demonstramus cum integros annos novem praefuisse, atque anno Christi CLXXI vita functum esse. Cardinalis Baronius, quia aliter de annis decessorum senserat, coactus tempus Sedis ad non integros quatuor annos contrahere, ejusque obitum anno CLXXIX assignare; Si quis, inquit, certiore de annis Soteris invenerit chronographiam, qua tamen Cletus e numero Romanorum Pontificum non ejiciatur, nec litterarum Martyrum Lugdunensium sincerum testimonium contemnatur, haud inviti assentiamur. Haec Baronius: cujus desiderio speramus a nobis faciendum satis solidissima et commodissima methodo, chronographiam istam petendo ex ipsis S. Soteris Actis, nec non ex successione S. Eleutherii, cujus anno VII mota est apud Lugdunenses persecutio, cum hujus Pontificis virtus satis ubique innotuisset. Imo successio Cleti ab Anacleto distincti, contra nuperos Graecizantes, optime propugnatur. Postea, in persecutione Diocletiani, passi sunt mense Aprili SS. Caius et Marcellius Pontifices.

4 Eusebius lib. 7 Historiae Ecclesiasticae cap. 32 asserit, Caium et Marcellinum sua aetate vixisse. Sed, quod vehementer obstupescendum

Soteris,

Caii

II est,

AUCTORE G. II.

Marcellini.

est, ita aberrat, ut videatur ultro voluisse a veritatis tramite recedere. Cui decessor Eutychianus sedit annos octo, cui vix decem menses concedit Eusebius: dein inertissima sequitur, SS. Marcellinum et Marcellum ejus Successorem, in unum eundemque hominem conflatur; aut certe, ob nominis similitudinem, Marcello omisso, successores S. Marcellini statuit in Chronico SS. Eusebium, Melchiam et Silvestrum, sub quo suum Chronicon finit. Quare Eusebio cum suis sequacibus amandato, in iis quæ sunt Romanæ Ecclesiæ, majorem esse adhibendam fidem ejus alumnis, quam ceteris, censemus cum Baronio, in Notis suis ad xxvi Aprilis, quo coluntur SS. Cletus et Marcellinus, quos Eusebius a successoribus Anacleto et Marcello non distinxerat.

Præ libro Pontificali

5 Latinis igitur potius quam Græcis circa Romanos Pontifices inhærrere cum haberemus constitutum, diuturna ac magna solitudine indagavimus quoscunque de Summis Pontificibus tractatus ab ejusdem Ecclesiæ alumnis antiquioribus conscriptos; et anno MDCLX Romam ap- pulsi, hac de re cum viris magis eruditis egimus. Commendabant aliqui Librum Pontificalem, ex quo Vitæ Pontificum editæ sunt ab Aloysio Lipomano tomo tertio Vitarum Sanctorum Præscorum Patrum, usque ad S. Felicem II et tempora Constantii Imperatoris, quæ et in tomis Conciliorum saltem usque ad tempora S. Gregorii Magni allegantur, et postmodum ex Anastasio bibliothecario aliisque auctoribus continuantur, ac passim in Annalibus Ecclesiasticis laudantur. Lucas Holstenius Bibliothecæ Vaticanæ tunc Custos (quem nobis Alexander VII Pontifex Maximus ut virum eruditum et hominem pium commendabat) obtulit Catalogum Summorum Pontificum, ex antiquissimis membranæ Palatinæ Vaticanæ bibliothecæ descriptum, in ejus codice 40 armarii 20 ante Pœnitentiales Psalmos Davidis continebatur. Hunc catalogum ipsi descripsimus deductum usque ad Stephanum III Papam sive ad tempora Pipini et Caroli Magni Regum Francorum; eumque constitueramus aliquando aliis Catalogis minimo caractere excusum, subungere. Verum quia ibi non indicantur Consules Romani, vix posset ille alium usum habere, quam ut ex crebris ejus erroribus disceremus, quam parum fidendum sit computui annorum, cui Consules aut anni Imperatorum desunt. Alium Catalogum reperimus in illustri bibliotheca Serenissimæ Christianæ Reginae Succinæ, contentum in codice membranaceo valde magno sub numero 58, quem, usque ad Felicem IV et tempora Justiniani Imperatoris deductum descripsimus, et hic damus; sed loco dumtaxat secundo, quia post studiosam longamque meditationem, judicavimus primum locum et majoris characteris prærogativam deferendam alteri, notæ longe optimæ Catalogo, qui penes nos pridem fuit, deductus usque ad initium Liberii Pontificis et tempora Constantii Imperatoris, sive annum Christi CCCLIV, uti ex adjuncto ibidem Catalogo Consulum (qui in Constantio Augusto VII et Constantio Cæsare desinit) manifestum red- datur.

In hoc Consu- les designan- tur:

6 Perplacet opusculum, tum ob summam anti- quitatem, tum ob methodum scribendi, qua tempora singulorum Pontificum per Consules,

qui tum Reipublicæ Romanæ præfuerunt, accu- rate designantur; quam Regiam viam esse docet ex Patribus Baronius, in Præfatione ad An- nales suos Ecclesiasticos; et ad annum LXXIX num. xxxvi ita concludit: Tempora annumerata per Consules libentioribus sunt accipienda au- ribus, cum ceteris illa frequentior, liberalior et verior noscatur esse chronographia, atque in usum frequentiore accepta, quæ a Fastis de- ducta est Consularibus. Certe quidem cum ve- tera monumenta in antiquis scriptoribus inter- dum invenimus esse Consulibus consignata, magno afficimur gaudio, perinde ac si in tenebris oberranti lax aliqua exoptata præfulgeat. Hæc Baronius, qui tamen faciem illam pro primis Pon- tificibus sibi non curavit accendere: quod nos in subjunctis Notationibus, et in Vita S. Soteris alio- rumque Sanctorum Pontificum Actis, hoc mense Aprilis, ut supra indicatum est, relatis, facere conati, ad eandem faciem alias quoque contro- versias diriamus, quemadmodum Baronius se- culo tertio et sequentibus facit sapissime: ejus rei exemplum unicum adduxisse satis erit.

7 Sub Julio I Pontifice, ejus Vitæ elucidamus XII Aprilis, fuit Synodus centum et sexaginta, et per hos controversiæ dirimuntur. Episcoporum Romæ collecta, imperantibus (ut Acta Synodalia sub initium habent) Constantio et Constante anno quarto, sub die XIX Kalenda- rum Octobrium, Indictione sexta, et sub finem additur, Data Kalendis Novembris, Feliciano et Maximiano viris clarissimis Consulibus. Bar- onius anno CCCXXXVII num. LXVII, primo in lo- cum Maximiani substituit Titianum, qui isto anno collega Feliciani fuit: ac deinde sic lo- quitur. Quod autem spectat ad Synodum dictis Consulibus annotatam, cum triplici et inter se diversa chronographia siguetur, mendum in notas numeri irrepsisse facile est intelligere: pri- mum enim anno quarto dictorum Augustorum, rursum Indictione sexta, atque demum nomi- natis Consulibus ponitur eadem Synodus cele- brata. Si igitur moveatur controversia, quænam harum trium chronographia fidelior habenda sit; mea quidem sententia notatis Consulibus potius inhærendum existimaverim, illa potissimum inter alias ratione persuasus, quod facilius sit in notas numeri errores illabi, quam in ipsa nomina, quod omnes puto justissime concessuros. Hinc enim est quod mos inolevit, ut cum vel anni Imperatoris vel Indictionis, in legibus ab Impe- ratoribus latis mentio haberetur, Consulum quo- que nomina adderentur, eam nimirum ob caus- sam, ut Fastorum soliditate, annorum Imperato- rum numerus vel Indictionis semper integer ser- varetur; vel si librariorum vitio corrumpere- tur, ex notatis Consulibus restitui per facile posset. Hæc Baronius, quæ in dictis Romanorum Pon- tificum Catalogis necessario sunt observanda: quod subinde ipsa Imperatorum nomina vitio li- brariorum aut sciorum, qui perversam ha- bebant chronologiam, sint immutata, et resti- tuenda ex Fastis Consulum ibi relictorum, quos nescivit imperitia illorum immutare.

8 His passitis progredientes, ad auctores dieti jam primarii Catalogi perquirendos, pro nu- mero partium illius diversarum, ipsos quoque censemus distinguendos. Prima completur cum S. Urbano Pontifice, anno CCXXX martyrium passo

Hujus pars
prior usque
ad annum
230 deducta

passo. In hac priore parte nulli Consules bis repetuntur, quamvis ab iisdem, sub quibus sedere inceperunt quidam fuerint vita functi aut martyrio coronati eorum decessores. Exempli causa S. Alexander dicitur fuisse temporibus Trajani, a Consulatu Palmæ et Tulli usque Eliano et Vetre. Creatus is est ii Martii anno cix Consulibus Palma et Tullo, cum ad dicti anni Februarium sedisset S. Evaristus: dein Elianus et Velus fuerunt Consules anno cxvi, quos ultimos toto anno habuit Alexander et superfuit usque ad diem iii Maii anni cxvii, quo Consules erant Niger et Apronianus, qui tamen non attribuntur S. Alexandro, sed soli S. Sixto ejus successor: interim Acta antiqua S. Alexandri habent, post hujus mortem, nutu Dei, eodem anno, defunctum esse Trajanum, quod certum est contigisse in Cilicia x die Augusti, Nigro et Aproniano Consulibus. Auctor hujus partis videtur posse statui S. Anterus Papa, qui gesta Martyrum diligenter a Notariis exquisivit, et in ecclesia recondidit. Sedit is solum uno mense in suo Pontificatu, videturque gesta Martyrum, potissimum Summarum Pontificum, exquisivisse necdum Pontifex, sub S. Pontiano successore S. Urbani. Imo Acta SS. Urbani et Callisti hujus decessoris videri a S. Antero scripta, dicemus xxv Maii, quo colitur S. Urbanus, et x Maii, quo coluntur SS. Calepodius Presbyter, Palmatus Consul, Simplicius Senator aliique Martyres, quorum res gestæ in Actis S. Callisti continentur.

9 Secunda ergo pars inciperet a dicto Pontiano, et in hac passim majora Pontificum elogia referuntur, iidem Consules repetuntur, dies ordinationis et mortis Pontificum assignantur. Et hæc pars ad finem fere deducitur, ubi S. Julii elogium præter morem aliorum habet accuratam basilicarum ab eo extructarum narrationem: ex qua xii Aprilis ad hujus S. Julii Vitam confirmamus hujus Catalogi eminentem soliditatem. Successit S. Julio Liberius, ejus tempore hunc veterem Indiculum Romanorum Pontificum contextum fuisse asserit Dionysius Petav. s. lib. 5, Rationarii temporum caput 5, qui eam penes se habuit. Post obitum Liberii constitutus est Pontifex Romanus S. Damasus, qui rogatus a S. Hieronymo, Gesta Pontificum, quæ potuit reperire Sedis studio, ad eum direxit, quæ Damasi verba arbitramur intelligenda de jam indicato Catalogo, usque ad Liberium ejus decessorem deducto. Epistolas utriusque hac de re, et S. Hieronymi et Damasi, ex codicibus MSS. præponimus. Idem S. Hieronymus de Scriptoribus Ecclesiasticis cap. 15 statuit S. Clementem quartum post Petrum, Romanum Pontificem, siquidem inquit secundus Linus fuit, et tertius Anacleus, etsi plerique Latinorum secundum post Petrum Apostolum putent fuisse Clementem. Ubi opinamur nomine Latinorum indicari hunc Catalogum, a S. Damaso missum ad S. Hieronymum, qui etiam lib. i adversus Jovinianum appellat Clementem, successorem Apostoli Petri, et in caput 52 Esaiæ scribens, ait eum post Petrum Romanam rexisse Ecclesiam, scilicet interposito ad modicum tempus S. Lino, cui successisse Clementem tradunt Optatus Milevitanus lib. 2 et S. Augustinus epist. 165.

10 Sed, ut ad dictum Catalogum revertamur,

hunc enim habuit Joannes Cuspinianus, et inseruit Commentario suo in Aurelii Cassiodori Consules, incipiens a Consulatu duorum Geminorum, in quo, imperante Tiberio Cesare, passus est Dominus noster Jesus Christus (quem locum in Digressione nostra ad idem Proœmium late explicamus) et finit cum Pontificatu S. Julii Pontificis, ut supra indicavimus. Eundem habuit in antiquis membranis Nicolaus Fabricius, Peirexi Dominus et Senator Aquensis, uti testatur Antonius Capellus de Cæna et Passione Christi cap. 5 Onuphrius Paucinius, in Commentario in librum secundum Fastorum, incipit citare Damasum in Vitis Pontificum a Consulatu Saturnini et Scipionis, quando S. Linus creatus est Episcopus et Vicarius S. Petri, et proseguitur usque ad finem dicti libri et Pontificatum S. Julii sive finem præfati Catalogi. Verum quia immisceat Consules, quorum in aliis Catalogis, libro pontificali et apud Anastasium nulla sit mentio, opinamur illos aut ex Catalogo præscripto quem habuerit, excerptas esse, aut ex Cuspiniano desumptos. Apographum nostrum communicavit olim Joannes Bollandus noster Egidii Bucherio, qui illud edidit in Commentario suo in Canonem Paschalem Victorii: sed is non parum fuliginis ipsi adjecit, dum Catalogum illum (quem confusorem et vitiosum judicabat) non satis æstimavit: dixit tamen reliquorum Catalogorum fontem videri, et posse studio industriæque aliorum deparari, atque ad rigandam veteris historiæ siccitatem adhiberi: quod nos hoc tractatu conamur præstare, et judicio eruditorum hominum subicere, ut quod sincerissimum æstimarint, seligant.

11 Alter Catalogus, quem ut dixi ex MS. Codicæ Regiæ acceptum secundo loco damus, ex priore Consules habet desumptos, sed subinde non satis exacte: in hoc tamen est utilis, quod aliquot locis lacunæ prioris Catalogi præclare ex eo suppleantur. Ast hic in iis quæ a temporibus S. Damasi ad Felicem iv et tempora Justiniani Imperatoris traduntur, non habet Consules, præterquam in Joanne i et dicto Felice iv, quando auctor vixit et voluit imitari auctorem primi catalogi. Postea apud Anastasium Consulum ratio nulla habetur: ideo in reliquis dirigenda sunt tempora per epistolas Pontificum et Concilia sub iis habita, in quibus Consules indicantur; item per Consules apud Prosperum, Marcellinum Comitem, Victorem Tunnensem attributos initio Pontificatus variorum Pontificum, ubi tamen major diligentia requiritur in posterioribus Pontificibus apud Marcellinum.

12 Parro historiâ in dictis Catalogis contenta, latius explicatur non solum in Libro Ponticali, quem ante indicavimus, sed etiam in aliis codicibus MSS. de Vitis Pontificum ad Stephanum iii et Pipinum ac Carolum Magnum Reges Francorum deductis: neque illæ in altero codice Marquardi Freheri, et alio per vetusto Bertiniani monasterii, ac tertio Parisiensi a Philippo Labbæo indicato ulterius deductæ habentur. Continuavit eas Anastasius Bibliothecarius usque ad Nicolaum Papam, sive annum dccclxvii: et Guilielmus Bibliothecarius aliusque usque ad obitum Martini v sive annum mccccxxxi, et sic continuatas

AUCTORE G. H.
a Cuspiniano
sparsim
edita,

ab Onuphrio
sæpius citata,

Bucherio
communicata

Vitis Pontifi-
cium in altero
Catalogo

et aliis
codicibus
deductæ.

auctore
forsan S
Antero,

altera pars
fere ad finem
continet
reliqua.

Hæc Gesta
a S. Damaso
ad S. Hiero-
nymum

AUCTORĒ G. H. continuatas habemus in illustri codice. Has, usque ad Martinum quintum prout inscriptæ sunt, citamus MSS. Gesta Pontificum. Hisce Gestis supra indicatur epistolæ SS. Hieronymi et Damasi præponchantur, eodem quo alibi modo, prout subjiçiantur. Post dictas epistolas hic inserebatur titulus. In nomine Domini incipit series Pontificum Romanorum, qui in Sede B. Petri Apostoli ab ipso usque ad hoc tempus sederunt. Finit autem cum obitu et sepultura Martini v addita hac clausula. Cessavitque Episcopatus diebus xii. Auctor ergo sub successore Eugenio iv dicendus est scripsisse, ergo ante annum mcccclxvii, quo Eugenius e vita excessit. Vixit eo tempore Jacobus Zenus, Patricius Venetus, vir in rebus agendis clarissimus, et omnibus scripturis tam humanis quam divinis disertissimus et doctus, qui his temporibus ad agitandum ingenium de Vitis omnium Pontificum Romanorum librum eleganti sermone conscripsit. Ita Jacobus Philippus Bergomensis lib. 15 Supplementi Chronicarum Brixiæ anno mcccclxxv excusi. Est dictus Zenus Episcopus Bellunensis et Feltrensis in Provincia Marchiæ Turevisinæ xxvi Aprilis anni mcccclxvii creatus, et postea Episcopus Patarinus anno mcccclx renuntiatus. Obiit autem, teste eodem Bergomensi, anno a Natali Christi mcccclxxvi, id est annis uorem antequam in lucem prodiret Supplementum Bergomensis, quod passim circa Vitas Pontificum a Jacobo Zeno scriptas sequuntur Trithemius, Eysengrenius, asserens optima fide expositas, Gesnerus, Posserinus, Vossius et plures alii.

EPISTOLÆ PRÆVIÆ

Ex antiquis codicibus MSS.

HIERONYMI PRESBYTERI.

Ad Damasum Papam Urbis Romæ.

Beatissimo Papæ Damaso Hieronymus. Gloriam Sanctitatis Tuæ nostra humilitas deprecatur, ut secundum Apostolicæ Sedis auctoritatem, quam cognovimus per Tuam Sanctitatem gubernari, actus gestorum a B. Petri Apostoli principatu usque ad * vestra tempora, quæ scilicet in Sede Tua gesta sunt, nobis per ordinem paucis enarrare digneris: quatenus nostra humilitas sentiens recognoscat, quis meruerit de Episcopis supradictæ Sedis martyrio coronari; vel si quis contra Canones Apostolorum excessisse cognoscatur. Ora pro nobis Beatissime Papa.

II. DAMASI PAPÆ

Ad Hieronymum Presbyterum.

Damasus. Episcopus Urbis Romæ, Hieronymo Presbytero. Gaudet Ecclesia, tuo fonte jam satiata; et amplius sitit curiositas temporum Sacerdotalium, ut quod dignum est cognoscatur, quod indignum respuatur. Verumtamen gesta Pontificum, quæ potuimus reperire in nostræ Sedis studio, ad tuam Caritatem gaudentes direximus. Ora pro nobis ad sanctam Resurrectionem, Frater et Compresbyter. Vale in Christo Deo et Domino nostro. Dat. x * Kalendas Junii. et accepta Kalendas Octobris. Missa de Roma Hierosolymam.

ANNOTATA.

Martius Milesius Saruzanius, I. C. Romanus edidit typis Vaticanis, anno mdcxxxviii, Vitam et opera S. Damasi Papæ: et quamvis prædictas epistolas non habuerit alias hisce plane similes exhibet pag. 121 et sequenti, et est ibi notata Epistola vii ad Hieronymum Presbyterum. Ex ea nonnulla excerpit. Sic ergo incipit: Damasus Episcopus Fratri et Compresbytero Hieronymo in Domino salutem. Dum multa corpora librorum in meo arbitrio allata fuissent, contigit, ut et librum Psalmorum in meo animo festinus cognoscerem detineri, et memoriam capacitatis meæ imbuere. Cogitavi Frater amantissime et in Christo semper sacerdos, secundum septuaginta interpretet... invenire vestigia. Peto etiam tuam Caritatem, ut Græcorum psallentiam ad nos dirigere tua Fraternitas delectetur... Peto ergo per Fratrem et Compresbyterum nostrum Bonifacium, ut lubeat Fraternitas tua rei hujus nobis aperire vestigia. Missa v Kalendas Novembris. Subnectitur Responsio Hieronymi Presbyteri ad Damasum Papam hoc modo: Beatissimo Papæ Damaso, Sedis Apostolicæ Urbis Romæ, Hieronymus supplex. Legi litteras Apostolatus vestri, poscentes ut secundum simplicitatem lxx Interpretum, canendum Psalmographum interpretari festinem... Precatur ergo cliens tuus, ut vox ista psallentium in Sede Tua Romana die noctuque canatur, et in fine Psalmi cujuslibet conjungi præcipiat Apostolatus Tui ordo, Gloria Patri et Filio et Spiritui sancto. Sicut erat in principio etc.

S. Damasi elogium: aliquod infra ex secundo Catalogo profertur: ubi dicemus, eum sedisse ab anno cccclxv usque ad annum cccclxxii. Non videtur autem S. Damasus ipse conscripsisse priorem Catalogum de Vitis Pontificum; sed solum has, ad Liberium decessorem suum a variis deductas, approbasse, et ad S. Hieronymum direxisse. Igitur cum Ptolomæus Lucensis apud Milesium pag. 21 dicit, quod usque Damasum Chronica summorum Pontificum vigorem recipiant Damaso scribente, eodem approbante seu subscribente id fieri intelligimus; et quod ipsi Vitæ Pontificum, ut primo scriptori, passim tribuantur a Sabellico, Panvinio et aliis, minus probamus.

Consuetudo litterarum circa libros inter SS. Damasum et Hieronymum,

ob illa primus Catalogus non est scriptus, sed approbatus.

PROEMIUM PRIORIS

CATALOGI.

De anno et die mortis Christi.

Imperante Tiberio Cæsare passus est Dominus noster Jesus Christus, duobus Geminis Consulibus, viii Kalendas Aprilis: et post ascensum ejus Beatissimus Petrus Episcopatum suscepit. Ex quo tempore per successionem dispositum, quis Episcopus, et quot annis præfuit, vel quo imperante.

EXERCITATIO I.

An recte statuatur Christus passus duobus Geminis Consulibus, et viii Kalendas Aprilis.

Admirandus plane videtur cum hoc Proæmio consensus vetustiorum Patrum et Scriptorum, attestantium, quod hic dicitur, imperante Tiberio Cæsare, passum esse Dominum nostrum Jesum Christum, duobus Geminis Consulibus, viii Kalendas Aprilis. Est hic dies xxv Martii,

ad

et forsitan auctore Jacobo Zeno,

drin Ep. Feltrensi et Putarino,

* nostra

* idus

*Dies 25
Martii alibi
est exami-
natus,*

ad quem late deduximus sacram Christi crucifixi memoriam, ex triginta et pluribus antiquis Martyrologiis, quorum vetustissimum S. Hieronymo tribuitur. Cui etiam ad eundem diem referuntur figure Christi crucifixi : ut sunt Michael Archangelus, de dracone triumphans; Adamus creatus, lapsus, mortuus; Abel justus, primus Martyr; Melchisedec, Rex et Sacerdos; Isaac, a Patre Abrahamo immolatus: Israelitæ, mare Rubrum transgressi. Imo sanctus Lathro, cum Christo crucifixus, ad diem xxv Martii etiam hodierno Martyrologio Romano est inscriptus. Idem dies ibidem confirmatur ex Tertulliano, Augustino, Beda. Henricus Philippi in Quæstionibus Chronologicis de Annis nati et passi Christi Salvatoris cap. 19 addit illustres scriptores SS. Thomam, et Antoninum et alios triginta; asserentes Christum xxv Martii passum : imo ait, Marianam sentire temeritati proximum velle hanc sententiam labefactare. Alphonsus Salmeron, tom. i Prologomeno 38 fere sub finem, ait inter tractatus Joannis a Turrecremata manuscriptos unum se invenisse qui inscribitur : In quinque conclusiones Episcopi Abulensis de mandato Papæ examinatas, Prima inter eas damnatas hæc erat : Dominum Jesum passum anno ætalis tricesimo tertio eurrente. Secunda, nequaquam vigesimo quinto Martii, sed tertio Aprilis mortuum. Sed his obiter indicatis, placet hoc loco addere aliquot antiquorum, in variis regionibus degentium, testimonia de Christo crucifixo duobus Geminis Consulibus, dicto xxv Martii et feria sexta, quod aliis proximis annis non congruit : idque eo tantum fine, ut sua huic de Summis Pontificibus Catalogo debita consistat auctoritas, relicta aliis libertate ulterius rei veritatem inquirendi.

*cum ad-
struant Ter-
tullianus in
Africa,*

2 Primus itaque prodeat antiquus Tertullianus, qui floruit circa annum Christi ducentessimum et sequentes, et quem S. Cyprianus ob miram doctrinam suam Magistrum appellare solitus est. Hic libro contra Judæos ita disserit : Christi passio perfecta est sub Tiberio Cæsare, Consulibus Rubellio Geminio et Rufio Geminio, mense Martio, temporibus Paschæ, die vii Kalendarum Aprilium, die prima azymorum : quo agnum ut occiderent ad vesperam, a Moyse erat præceptum. Hæc Tertullianus in sua cum Judæis concertatione. Succedat Severus Sulpitius, S. Martini discipulus, qui suam historiam usque ad Consulatum Stiliconis sive annum cccc deduxit, traditque libro secundo Dominum crucifixum esse Fusio Geminio et Rebellio Geminio.

*Severus
Sulpitius in
Gallia,*

3 At præ reliquis majoris ponderis testimonium confert S. Augustinus, qui lib. 2 de Doctrina christiana cap. 28 asserit, ignorantiam Consulatus, quo natus est Dominus et quo passus est, nonnullos coegisse errare. Hunc ergo lib. 18 de Civitate Dei cap. 54 indicat, dum ista scribit, elapsis triginta annis post Consulatum Theodori Manlii; adeoque scimus, annum Christi fuisse quadringentesimum vigesimum nonum, eumque ante obitum ipsius Augustini penultimum, quando dicto capiti, re bene discussa, ne et ipse aberraret, ista inserit : Mortuus est Christus duobus Geminis Consulibus, octavo Kalendarum Aprilis : resurrexit tertia die, sicut Apostoli suis etiam sensibus probaverunt. Hæc ibi S. Augustinus.

*S. Augusti-
nus in Afri-
ca,*

Aprilis T. I.

Vixit eodem seculo Victorius Aquitanus, qui Canonem Paschalem anno quadringentesimo quinquagesimo scripsit, eundemque his verbis auspiciatur : Crucifixio Christi, duobus Geminis Ruffino et Rubellio. Habebat Hispania eodem tempore virum eruditum, Idatium in Gallæcia Episcopum, qui Chronicon deduxit usque ad annum quadringentesimum sexagesimum septimum. Huic attribuitur Consulatus descriptio, accuratius a Philippo Labbe sub initium tomi primi Bibliothecæ novæ excusa, in qua traduntur ista : : Ruffo et Rubellione Consulibus passus est Christus. Post Idatium sequitur in eodem tomo Chronicon integrum Prosperi Aquitani, et pag. 44 sub finem in Auctario, ista leguntur : Usitatio traditio habet, Dominum nostrum decimo quinto anno Tiberii Cæsaris, duobus Geminis Consulibus, crucifixum. Similes Catalogos antiquos Consulatus Romanorum allegat Cuspinianus in Commentario Consulatus Cassiodori in quibus dicitur passus Dominus Jesus Christus Consulibus duobus Geminis. Omittimus Evangelium Nicodemi, quo utebantur Gnostici apud Irenæum lib. 2 cap. 28, in quo dicebatur passus Christus sub Pontio Pilato, anno quinto decimo Imperii Tiberii Cæsaris, sub Consulatu Rufi et Rubellionis. Concludat Georgius Cedrenus historicus Græcus, qui cum Græcis suis assentiens retulisset, ad annum xix Tiberii passum esse Christum, sub finem adjunxit : Exactius tempus salutaris istius supplicii a Romanis est notatum; evenisse nimirum Geminis Consulibus : innuens apud plurimos Latinos, ad sua usque tempora, hanc perseverasse sententiam, tamquam ecclesiæ Romanæ. Consensus aliorum antiquorum infra proferetur.

*AUCTORE G. H.
Victorius
Aquitanus
in Gallia,*

*Idatius Episc.
in Hispania,*

*Prosper Aquit-
anus in Gallia*

*antiqui Ca-
talogi Con-
sulatus,*

*Evangelium
Nicodemi,*

*Romani
apud Cedre-
num in
Græcia,*

*et Antonius
Capellus
cum appro-
batione Ro-
mana.*

4 Eandem sententiam nuper asseruit, ut certiore et constantem Ecclesiæ Catholicæ traditionem, Antonius Capellus, Franciscanus Conventualis, in libro de Cæna Christi suprema, deque præcipuis Vitæ ejus capitibus, edito Parisiis anno MDCXXV, cum approbatione Vincentii Martinelli socii Magistri sacri Palatii Apostolici, et Nicolai Riccardii Ordinis etiam Prædicatorum Sacræ Theologiæ Magistri et Regentis collegii S. Thomæ super Minervam; qui, mandante eodem Magistro sacri Palatii Apostolici legit; et auream dissertationem appellavit, præ singulari eruditione, pietate insigni, robusta etiam ratione agendi pro vindicanda Sanctæ Romanæ Ecclesiæ antiquitate et traditione, dignam, quæ communem lucem aspiciat, maximo litterariæ Reipublicæ emolumento. In hoc ergo libro cap. 5 plura lector reperiet, quæ hanc sententiam confirmant.

5 En, quod in Proæmio propositum est, scilicet passum esse Christum duobus Geminis Consulibus vii Kalendarum Aprilis, partim probatum xxv Martii ad Sacram memoriam passionis Christi, partim exceptum hic confirmari, quod plenius fiet sequentibus exercitationibus. Feriam hebdomadæ sextam fuisse in confesso apud omnes est. Unica ab aliquibus difficultas apprehenditur, quasi non fuerit a Judæis dies decima quarta mensis Nisan requisita, non concurrente plenilunio astronomico. In hoc autem quantopere aberrarent, querentes id quod minime tunc observabatur, docebit nos Joannes Kep-

III plerus

AUCTORE G. II.

Plenilunium
quo Christus
passus est,cum Juda
cyclo corrupto
uterentur

plerus præstans Astronomus, in *Eclogis Chroni-
cis* anno MDCXV Francofurti excusis; pag. 90
contra Rensnerum et Calvisium ita loquens :
In prima controversia de Paschate hæc et uter-
que in Astronomia, velut mus in pice, Minuta fa-
tum. Ipse Astronomus ceteros non Astronomos
abstraho ab Astronomia in actione hujuscæussæ.
Probandum est legitime, Judeos tam bene
fuisse Astronomice doctos, quantum hodie cog-
nitionem afferunt ad hanc causam. Ego contrarium
affirmo, priscos illos Judeos usque ad Christi
fere tempora, in usu Calendarii nihil ultra vulgi
captum sapuisse. *Et pag. 94* Valde igitur, inquit,
decepti sunt nostri Astronomi, his ultimis cen-
tum quinquaginta annis, qui, ex sua perfecta
Astronomia, plenilunia ad Christi tempora; ex
Pleni-luniis, festa Judæorum; ex his et con-
cursu Ferie, annum Passionis ausi sunt deter-
minare aliud, quam veteres, ætati Christi pro-
ximi, tradiderunt. Si hodie quis, omisso com-
puto Ecclesiastico aberrante, ex Astronomia per-
fecta, accommodatis decretis Nicænis quæ jac-
tantur, computaret Paschata superiorum seculorum,
is celeberrime aberraret ab usuali Pas-
chate, et vix unquam justum historie annum as-
sequeretur. *Ita Kepplerus, verissime, et ad pro-*
positam difficultatem accommodatissime. Hinc
nostro adhuc tempore, quando Pascha ex præ-
cepto Synodi Nicænæ celebratur Luna XV, XVI,
XVII tunc qui non admiserunt correctionem Gre-
gorianam Calendarii, anno MDLXXII ceptum,
celebrant Pascha Luna astronomica XXII, XXIII
XXIV, et quandoque integra Lunatione, ut vo-
cant, serius. Ita anno MDCLXXIV, quo hæc prælo
parabantur, quando nos celebravimus Pascha die
XXV Martii, Luna XVII, tunc qui dictam correc-
tionem non admiserunt, suum Pascha celebra-
runt mense Aprili, non tamen XXII Aprilis, quem
XII appellarunt, quoniam esset Luna XVI, sed
hebdomade integra serius, die XXIX Aprilis, illis
XIX, et Luna astronomica XXIII, quod absurdum
esse ipsi fatentur. Quidni etiam, ex sententia Kep-
pleri, aliquot diebus post verum plenilunium ce-
lebrarint suam Pascha Judæi; et sic Christum
in horto comprehensuri, venerunt cum laternis
et facibus, quæ alias minus necessarie fuis-
sent : cui tamen argumento minus inhaerere vo-
luimus.

6 S. Epiphanius, cum hæresi 70 § 2 dixisset
Pascha ante celebrari non posse, quam æqui-
noctium confectum sit, addit, Judæos illud ne-
quaquam observasse, apud quod depravata ac
perturbata erant omnia. *Et Constantinus Ma-*
gnus, epistolâ ad Ecclesiâ ex Synodo Nicænâ
data, (quæ refertur pag. 165 editionis Lapurææ
tomo 2 Conciliorum) de Judæis ait, quod ne
hæc quidem parte veritatem perspiciant : quippe
qui ut plurimum aberrantes, non modo erro-
rem non corrigunt, sed in eodem anno alterum
Pascha celebrant. Imo Beda, Paschasinus Epis-
copus Lilybitanus, Mariana et Serrarius, a Bu-
cherio in tractatu de Paschali Judæorum cyclo
cap. 5 citati, volunt Judæos veteres Pascha in-
didixisse, non ex cursu Lunar, sed ex Neomeniæ
cyclo. Addunt alii, apud Moysen nullam pleni-
lunii mentionem fieri, sed solum præscribi diem
decimam quartum, mensis primi. In simili an-
tiquitate multum eruditus est Samuel Petitus, a

non potue-
runt verita-
tem attingere.

cujus culamo habemus quatuor tractatus Pari-
sîis excusos, scilicet *Leges Atticæ* ab eo collectas,
digestas et commentario illustratas, Miscelluneo-
rum libri novem et observationum libros tres,
in quibus varia veterum loca illustrantur et ex-
plicantur, et Eclogas Chronologicas, in quibus
de variis annis Judæorum, Samaritarum, Grie-
corum, Macedonum, Syromacedonum, Roma-
norum typis, cyclisque veterum Christianorum
Paschalibus disputatur. In his Eclogis lib. 1 cap
xi scribit Christum passum duobus Geminis Con-
sulibus, anno Eræ vulgaris XXIX, quo mensis
Nisan cepit die XI Martii feria sexta, ergo dies
XIV Nisan fuit die XXIV Martii, feria quinta. Eo
die Pascha celebravit Dominus, et sequenti die
XXV Martii, feria sexta passus est, quo ipso die ves-
peri plerique Judæorum, certe illorum Primores
et Pontifices, Pascha celebrarunt. Hæc latius
ibidem Petitus explicat : Petitum sequitur et ex-
ponit tabulis expansis Joannes Vossius in Dissert-
tatione de tempore Dominicæ passionis c. 16. Et
hæc modo sciverunt antiqui Patres et Scriptores
ex similibus tabulis et continua majorum tra-
ditione, Christum passum primo die azymorum
feria sexta, VIII Kalendas Aprilis et duobus Ge-
minis Consulibus, et consequenter censuerunt
tunc habitam esse Lunam XV civilem, licet As-
tronomicam non esset : quod passim reliqui in sua
sententiâ debent admittere. Addatur et id quoque,
quod palam est, veterum Mathematicorum ta-
bulas a Metone olim fuisse correctas, Metonis
deinde a Calippo, Calippi ab Hipparcho, Hip-
parchi a Ptolemæo, et Ptolemæi rursus ab Affle-
ganio esse emendatas. Quas ceu male tornatas
denuo ad incudem vocat Alphonsus Rex Castellæ,
et hos velut mancas et impolitas Copernicus red-
didit linæ Istas denique Copernici Tycho Brahe
climavit : idemque alii hactenus prestare co-
nantur : ut non temere proverbialis teneat sermo,
facilius omnia Horologia, quam astrologos con-
ciliari posse. Quare propter mathematicorum
calculum aut ὀρθάνηα πεινόμενα velle a doctrina
antiquorum Patrum, unanimi consensu tradita,
deseiscere, non videtur viri sapientis et eloquium
mysticum profitentis; maxime in rebus Judaicis,
quod, ut Petavius lib. 12 de Doctrina tempo-
rum cap. 12 observat, Judaicus cyclus haud ac-
curate lunaribus vestigiis institerit, sed non-
numquam longius aberrarit.

EXERCITATIO II.

Quomodo reliqua vita Christi dictæ senten-
tiæ sit adaptanda.

A controversia de anno mortis Christi totum vi-
ta ab eo inter mortales ductæ seriem dependere,
nemo est qui non videat. Hinc ab omnibus etiam
iis, qui alias ab hac proposita sententiâ opiniones
sunt amplexi, solite laboratum, ut Evangelicæ
historiæ contextum cum sua probarent consis-
tere. Id quomodo etiam in antiquiori hæc sen-
tentiâ præstari possit, aggredimur explicare.
Venerabilis Beda, libro de temporum ratione
cap. 5, Habet, inquit, ni fallor, Ecclesiæ fides,
Dionium in carne paulo plus quam triginta
tres annos usque ad suæ tempora passionis vi-
xisse. Imo Christum mansisse in hac vita annos
triginta tres, ex Apostolorum traditione, testa-
tur

Ob annos
vixit 33 et
3 menses,

ac mortem
relatam ad
an. 29 *Æræ*
vulgaris

tur codex MS. Florentinus Bibliothecæ Medicæ tempore Honorii Pontificis exaratus. Supra laudatus Henricus Philippi profert cap. 5 hujus sententiæ asseclas, præcipuos viros, plures quam triginta. Hos ergo annos et menses eidem tribuimus, et quia Consulatus duorum Geminorum ex accuratiori calculo convenit cum anno *Æræ* vulgaris vigesimo nono, arbitramur ante initium hujus *Æræ* annos omnino quinque adiciendos esse cum ante citato Capello, quos et Keplerus innuit addendos. At Deckerius, Petavius, Bucherius, Senescallus, aliique annos quatuor adsciscunt Baronius ad duas annos prævenit: ad unicum Onuphrius: qui tamen postremi duo annum primum Christi nati ab Epochâ *Æræ* vulgaris non separarunt. Ut autem dietos quinque annos probemus clarius, deductionis hujus initium ab anno ante vulgarem *Æram* octavo sumemus, additis ejusque anni Consulibus Romanis: sic enim etiam ea intelliguntur, quæ ante Incarnationem Verbi et Christi Nativitatem gesta, ad Evangelicam quoque historiam pertinent. Consules ergo erant.

M. Marcius Censorinus,

C. Asinius Gallus.

8 Ut Rex pacificus veniret, ejus vultum desiderabat omnis terra sublata fuerunt cuncta per orbem Romanum bella. Dictis enim Consulibus asserit Cassiodorus in chronico, Germanos omnes, inter Albim et Rhenum, deditos Tiberio Neroni, qui, attestante Dione lib. 55, cum Vellejo Patereulo (hic autem cum Tiberio vixit, militavit, præfectura, questura, legatione et prætura functus) omnes Germaniæ partes victor peragravit. Tunc vero Augustus nomen Imperatoris acceperit et Tiberio communicavit, ut ait prædictus Dion. Pace autem constituta terra marique Jani Quirini portæ tertia vice fuerunt clausæ: quas, uti ex Tacito deducit Paulus Orosius lib. 6 cap. 22 adversus Paganos ad Augustinum, quietissimo semper observatas otio ipsa etiam rubigo consignavit.

Tib. Claudius Nero,

Gn. Carpuruius Piso.

Annus hic primus pacis universalis censetur; quando Gabriel Angelus missus ad Zachariam eidem nuntiavit concipiendum S. Joannem Præcursorem Domini.

D. Lælius Balbus,

C. Antistius Verus.

9 Attulit hic annus tempus acceptabile et diem salutis, diem xxv Martii, quando misso iterum ad terras Gabriele Angelo in civitatem Nazareth ad Virginem Mariam, æternus Dei Filius de Spiritu sancto incarnatus, et homo factus est. Quo tempore, ne illud gaudium apud solam Deiparam Virginem consisteret, arbitramur stellam apparuisse in Oriente, qua excitati et gaudio repleti Magi iter appararunt et susceperunt. Tempus hoc infra ex infanticidio constabit. Impletum dein est tempus Elisabeth pariendi, et peperit die xxiv Junii Joannem Baptistam. Quibus mysteriis ab Evangelista Luca narratis, addit exiisse edictum a Cæsare Augusto, ut describeretur universus orbis, Erat tunc et nullo alio anno sequente Syriæ Præses, (uti ex Josepho lib. 16 Antiquitatum Judaicarum cap. 17 liquet) C. Sentius Saturninus, qui ante annos tredecim

fuerat eum C. Lueretio Vespellone Consul creatus et postmodum, ut infra dicetur, iterum Consul fuit. Ab hoc autem actum esse Censum, docet Tertullianus lib. 4 contra Marcionem cap. 19. Sed et census, inquit, constat actos sub Augusto tunc in Judæa per Sentium Saturninum, apud quos genus ejus, Christi scilicet Salvatoris, exquirere potuissent Judæi. Idem antea cap. 7 dixerat, esse Censum istum, Dominicæ nativitatis testem fidissimum, quem Romana archiva custodiunt. Hæc ibi. At quomodo a Luca dicatur hæc descriptio prima facta a Præside Cyrino, tangit plane omnes, quocumque anno ipsum dicant contigisse, cum circa hoc tempus non reperiatur Cyrinus, sive Quirinus, Præses Syriæ fuisse. Verba præfata sic Græce efferruntur: Αὐτῇ ἡ ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο, ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας Κυρίνου, ubi Joannes Georgius Herwartus in nova Chronologia cap. 241 tradit, positivum primam vim habere comparativi προτέρα, respectu genitivi ἡγεμονεύοντος: atque hoc sæpe in sacra Scriptura et apud S. Lucam fieri ostendit, ut sensus sit hujusmodi: Hæc est descriptio prior, et diversa ab ea, quam postea, ut infra dicetur, instituit Augustus, cum Cyrinus esset Syriæ Præses. Hæc Herwartus, et cum eo plures. Imo τὰ πρώτα, etiam testimonio S. Hieronymi, pro prioribus dumtaxat accipiuntur: ut cum Luca II v. 26 de immundo spiritu, qui assumptis septem spiritibus immundioribus se revertitur, ita haberetur, καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χειρόνα τῶν πρώτων, quæ verba etiam habentur Matthæi 12 v. 45; utrobique ita transferuntur: Et sunt novissima hominis illius pejora prioribus, cum ad verbum esset pejora primis. Ita Matthæi 12 v. 36 πάλιν ἀπεστείλεν ἄλλους δούλους πλείονες τῶν πρώτων, S. Hieronymus ita vertit, Iterum misit alios servos plures prioribus cum præcise verteretur plures primis. Alia triginta exempla legi possunt apud Herwartum. Alii vocem ἡγεμονεύοντος latius sumunt, et sic S. Justinus hunc Cyrinum appellat Judæi ἐπίτροπον Procuratorem. Rebellarant anno præcedenti Homonadenses in Cilicia, ad quos domandos missus Quirinus, eos expugnavit, et ad quatuor millia virorum in vicinis urbibus collocavit. Quid si tunc Legatus aut Procurator missus in Syriam, tulerit mandatum census exigendi, quod executus fuerit Sentius Saturninus; ipse autem Romam reversus Æmiliam Lepidam uxorem ab Augusto acceperit? Ut ut sit, ob hunc censum ibant omnes, teste Luca, ut proliterentur, singuli in suam civitatem. Ascendit autem et Joseph in civitatem David, quæ vocatur Bethleem, ibi Jesus Christus Salvator noster secundum carnem natus est die xxv Decembris. Nam, ut S. Augustinus lib. 4 de Trinitate cap. 5 habet, sicut a majoribus traditum suscipiens Ecclesiæ custodit auctoritas octavo Kalendas Aprilis conceptus traditur, quo et passus. Natus autem traditur octavo Kalendas Januarii. Quam traditionem accurate observamus.

Augustus Cæsar XII,

L. Cornelius Sylla.

10 Circumcisus est Christus ipsis Kalendis Januarii, æ vi die ejusdem mensis a Magis adoratus: dein secundu Februarii in templum delatus et a Simeone in ulnas acceptus, Inde videtur

AN ANTE
ÆRAM
VULGAR
census a
Sentio
Saturnino
exceptus.

quomodo
descriptio
Cyrino
tribuitur?

nascitur,

51

circum-
cisus, ad-
oratus,
præsentatus,

Aule sunt
præponendi
anni 5

AN. ANTE
ÆRAM
VULGAR.

8

Bella
sublata,

Janus
clausus,

7

S. Jaa. B.
conceptus,

6

Christus
incarnatus,

stella in
Oriente
visa:

Baptista
natus:

orbis de-
scriptus,

ANNUS
ANT. ÆT.
ÆR. CH.

detur prout S. Augustinus et alii sentiunt, Bethlehemum relatus, ibique Josephus domicilium fixisse. Interim hoc eodem anno, Sento Saturnino Præsidi Syriæ successisse Quintilium Varum, indicat Josephus lib. 17 Antiquitatum cap. 7; et hoc approbante, Antipater, filius Herodis, in vineula est conjectus. Sub finem dicti anni, fuga ab Angelo mandata, delatus est Christus in Ægyptum, et occisi sunt infantes xxviii Decembris, a bimatu et infra, secundum tempus quod Herodes audierat a Magis de stella visa in Oriente. Elapsi namque erant abnuntiata per Angelum Incarnatione, circa quod tempus credimus ceptam videri stellam, menses viginti et unus ac dies tres. Occisos infantes dicto xxviii Decembris tradunt in suis Fastis antiquis Latini, Græci, Syri, Arabes, Ægyptii.

C. Calvisius Sabinus II,
L. Passienus Rufus.

Herodes æger seditiosos aliquos Judæos jussit vivos comburi, uti cap. 8 dicti libri 17 describit Josephus. addens eclipsin Lunæ eadem nocte contigisse: que verba Græce sic exprimuntur. Καὶ ἡ σελήνη δὲ τῇ αὐτῇ νυκτὶ ἐξέλιπεν. Keplero asserit, hanc eclipsin Lunæ contigisse tribus horis ante Solis ortum xiii Martii, et fuisse digitorum pene sex, et annis duobus sequentibus nullam fuisse eclipsin ante Pascha: quo fit ut ab hac eclipsi, mortem Herodis prægressa et tam signanter indicata, maximum robur accedat chronologiæ ei quam proposuimus. Occiso dein filio Antipatro, superfuit Rex Herodes quinque diebus, ante Pascha mortuus. Assentitur cum Keplero Petavius, qui hoc eodem anno post dictam eclipsin (cujus exactum epilogismum exhibet) Herodem vita functum scribit, lib. 2 de doctrina temporum cap. 1, et lib. 13 ad hunc annum et lib. 4 Rationarii temporum cap. 22. Mortuo Herode, Archelaus filius ejus post sedatam quæ in Paschate exorta fuerat seditionem, Romam est profectus, ut ex patris testamento regnum ab Augusto obtineret. Ibi Caium Cæsarem, Augusti nepotem et filium adoptivum, in concilio primum locum tenentem vidit, uti prosequitur cap. 11 Josephus. Ante finem autem hujus anni Caium Cæsarem fuisse in provincias profectum, neque Romam reversum, ex Paterculo, Suetonio et aliis Romanis historicis constat. Interim Archelaus, accepta dimidia parte regni Herodis, Ethnarcha ab Augusto constitutus, in Judæam rediit.

Cn. Cornelius Lentulus,
M. Valerius Messalinus.

Christus monente Angelo in terram Israel relatus est ex Ægypto: cujus mysterii memoria inscripta est Martyrologio Romano ad diem vii Januarii. Verum quod Archelaus regnaret in Judæa, timuit Josephus eo ire, et admonitus secessit in partes Galilææ (ubi Herodes Antipas, Archelai frater, imperabat Tetrarcha) habitavitque in civitate Nazareth, et ab educatione Nazorenus cognominatus est.

Augustus Cæsar xiii.

M. Plautius Silvanus, eique suffectus
C. Caninius Gallus.

Cossus Cornelius Lentulus,
L. Calpurnius Piso.

ÆRA CHRISTI VULGARIS.

Ita vocamus Æram, quæ etiamnum fluit, et ad initium cujus aptantur passim a Chronologis aliarum quarumvis Ærarum numeri. Et hæc quidem, quæ ab Epochâ passim notiori fluit, haud ita magnam habent, ut reducantur, difficultatem: difficilius ordinatur Æra annorum a Mundi creatione: hanc tamen et illas, uti ex usu, nunc recepto testimantur, sic percurrere, ut anno 1 Æræ vulgaris habeatur.

Annus Æræ Constantinopolitanæ a condito, ut putant, orbe 5509

Annus Periodi Julianæ, a Scaligero inventæ, 4714

Annus Urbis Romæ conditæ, e computu Varro-
nis, 754

Annus Olympiadis, cxcv 1

Annus Julianus, in hac questione ab aliquibus ad-
hiberi solitus, ceptus a quarto Consulatu Julii
Cæsaris Dictatoris. 46

Annus Æræ Hispanicæ 39

Imperii Augusti Cæsaris 44

Regnorum Archelai, Herodis Antipæ et Phi-
lippi 5

Ab his annis initio vulgaris Æræ sic numeratis facile est et procedendo descendere usque ad hunc nostrum annum Christianæ Æræ 1673 et retrocedendo ascendere; fluebat cum initio dictæ Æræ.

Ætatis Christiannus sextus, quo et aliis tribus se-
quentibus Consules erant

C. Julius Cæsar nepos Augusti,

L. Æmilius Paulus.

P. Vinicius Nepos,

P. Alfenius Varus.

L. Ælius Lamia,

M. Servilius Gemma.

Sex. Ælius Catus,

C. Sentius Saturninus II.

Caius Cæsar ab Augusto ex Syria evocatus, in Lycia moritur, Corpus Romam revexit Quirinus. Tiberius cum Germanico et Agrippa adoptatur.

L. Valerius Mesalla,

C. Cornelius Cinua.

Æmilius Lepidus,

Aruntius Nepos.

Archelaus dictis Consulibus lib. 55, et anno principatus decimo secundum Josephum cap. ultimo lib. 17, a fratribus accusatus, trans Alpes relegatus est, et Judæa, quæ illi parebat, in provinciæ formam redacta est. Tunc in Syriam missus est Quirinus seu Cyrinus Præses, ut jura populi redderet, ac bonorum censum institueret. Et hæc est descriptio a Josepho lib. 18 cap. 1 indicata: respectu cujus, descriptio, ob quam SS. Josephus et Deipara Bethlehemum abierunt, a Luca Evangelista appellatur prima, et ab aliquibus prior hæc censetur.

Q. Metellus Creticus,

L. Licinius Nerva.

Christus, relegato jam Archelao, et cessante metu, qui Josephum et Mariam coegerat in Galilæam secedere, ascendit Hierosolimam, et inventus est in templo, sedens in medio Doctorum, audiens et interrogans eos: et reversus eum parentibus Nazarethum, erat subditus illis. Lucæ 2.

M. Furius

ANNUS
NAT. ÆT.
ÆR. CH.ANNUS
ÆR. ÆT.
VUL. CH.

1 6

2 7

3 8

4 9

5 10

6 11

Archelao
pulso Cy-
rinus exi-
git cen-
sum.

7 12

Christus
invenitur
inter Do-
ctores.de'ertur
in Ægy-
ptum: oc-
ciduntur
infantes:

4 2

Herodes
moritur:Archelaus
regnat:

3 3

Christus
relatus
ex Ægypto:
degit Na-
zarethi.

2 4

1 5

[illegible]

ANNUS			C. Rubellius Geminus,		sex, menses sex et dies viginti novem.		ANNUS		
CHRIST.	TIBER.	IMP.	C. Fusius Geminus.		Consule lib. 1 Stromatum : sed hi anni		CALIGULA	TIBER.	
ÆR.	ET.	IMP.			computantur a tempore, quo simul cum		1	IMP.	
29	34	19	45	Lazarus a Christo suscitatur. Ingreditur Hierosolymam, Dominica Palmarum xx Martii. Ultimam cum discipulis cenam sinit, feria quinta xxiv Martii, et die xiv mensis Nisan. At die xxv Martii, feria sexta in Parasceve primo die azym rum, natus annos triginta tres et menses tres, pro redemptione generis humani in Cruce mortuus est; die autem xxvii victor a mortuis resurrexit. Eodem anno S. Jacobus, frater Domini, ordinatus est Episcopus Hierosolymitanus et S. Stephanus lapidatus.	16	Herodes Antipas est spoliatus Tetrarchia Galilææ, et cum Herodiade missus Lugdunum in exilium : ipsa autem Tetrarchia ejus donata est Herodi Agrippæ. Josephus cap. 9.	2	10	38
30	2	20	16	C. Cassius Longinus, M. Vinitius Quartinus.	17	Herodes Antipas est spoliatus Tetrarchia Galilææ, et cum Herodiade missus Lugdunum in exilium : ipsa autem Tetrarchia ejus donata est Herodi Agrippæ. Josephus cap. 9.	3	11	39
31	3	21	17	Facta persecutione dispersi sunt Christiani. S. Paulus convertitur. Seiano Romæ statuæ ponuntur	18	Caius Caligula Cæsar ii, L. Apronius.	1	12	40
32	4	22	18	Tiberius Augustus v, Ælius Sejanus.	19	Pontius Pilatus in multas incidens calamitates, propria se manu interfecit. S. Hieronymus in Chronico.			
33	5	23	19	Tiberius Imp. Christum inter Deos honorandum proponit. Impedit cum Senatu Sejanus Consul, qui interficitur. Res infra explicatur.	20	C. Caligula Cæsar iii, L. Gelius Poplicola.			
34	6	24	20	C. Domitius Ahenobarbus, A. Vitellius Nepos, eique suffectus. Furius Camillus Scribonius. Ser. Sulpitius Galba, L. Cornelius Sulla.	21	Divisio Apostolorum censetur facta, et a S. Petro Cathedra Romæ collocata. Quidni et S. Jacobus frater Joannis censeatur in Hispaniam missus? Res infra explicatur.			
35	7	25	21	S. Paulus venit Hierosolymam videre Petrum. Deinde hic Cathedram collocat Antiachie.	22	C. Caligula Cæsar iv, Cn. Sentius Saturninus.			
36	8	26	22	Paulus Fabius Priscus, L. Vitellius Nepos.	23	16 Caligulæ, xxiv Januarii occiso, succedit Claudius patruus ejus. Ab eo donata Herodi Agrippæ Judæa et Samaria. Josephus lib. 19 cap. 4. Reversi SS. Petrus et Jacobus anno xliii Hierosolymam; ubi S. Jacobus occisus, et S. Petrus ab Angelo e carcere liberatus. Ille postea cum S. Paulo Romæ occubuit sub Nerone annis post Christi passionem elapsis xxxvii, et Hierosolyma excisa est anno Æræ vulgaris lxx, a Christo passo xlii, ut passim Patres tradunt. Omnia infra explicantur. Soleune namque fuit antiquis scriptoribus calculos annorum supputare a Christi Passione aut Resurrectione, aut etiam, quod id coincideret a Consulatu duorum Geminorum. Ita Severus Sulpitius a tempore Domini Crucifixi et Consulatu Geminorum usque ad Consulatum Stiliconis, sive annum cccc, enumerat annos cccclxxii, et nostram Chronotaxim confirmat. Similiter in antiqua supputatione (quam Cambdenus, repertam in nonnullis Nini exemplaribus, edidit ante Britanniam a se illustratam in Apparatu de Anglo-Saxonibus) numerantur anni a duobus Geminis Fusio et Rebello usque ad Stiliconem, et sic deinceps usque ad Anglo-Saxonum adventum in Britanniam. Eodem modo a S. Gregorio Turonensi, ad calcem Historiæ Francorum, numerantur anni a transitu maris Rubri usque ad Resurrectionem Domini, et a Resurrectione Domini usque ad transitum S. Martini. Apud Canisium tomo 2 Antiquarum Lectionum, Anonymus auctor Chronici, ab Exordio mundi ad xiii Alexandri Imperatoris			
37	9	27	23	15 Philippus, Herodis Antipæ frater, diem suum obiit, anna Tiberii Principatus vigesimo, cum ipse præfuisset triginta septem annis Trachonitidi et Galanitidi ac Batanææ, vir perpetuo modestus, et amator quietis et otii. Ita Josephus lib. 18 Antiquit cap. 6 numerando scilicet annos Præfecturæ ab obitu patris Heradis Ascalonitæ, mortui in Paschate anno quarto ante Æram vulgarem. Hinc dicto anno Æræ labentis xxxiv, in Paschate, elapsi erant dicti anni triginta septem (in textu Græco ἐπτά καὶ τριакοντα) et flebat adhuc annus Tiberii vicesimus usque ad diem xix Augusti : qui Tiberius ditionem ejus attribuit provinciæ Syriæ.	24				
				C. Cestius Camerinus, M. Servilius Rufus.	25				
				Herodes Antipas est devictus in bello ab Areta Rege, cujus filiam in uxorem sump-tam repudiarat, ut Herodiadem duceret. Josephus cap. 7.	26				
				Q. Plautius Plautianus, Q. Papinius Galienus.	27				
				Cu. Acronius Proculus, C. Pontius Nigrinus.	28				
				Moritur Tiberius Imper. xxv Martii; cum a morte Augusti regnasset annos xxii, menses vi, dies xxviii. Clemens Alexandrinus annos tribuit illi viginti	29				

peratoris deducti lib. 1 cap 17 A Passione Christi inquit, usque ad hunc annum, qui est xiii Alexandri, anni ccvi, quot scilicet a Consulatu duorum Geminorum ad annum xiii Alexandri fluxerunt.

EXERCITATIO III

Dicta sententia confirmatur e rebus post Christi passionem gestis.

Vides benevole Lector, usitationem traditionem (ut loquitur Prosper Aquitanus) haberi, Dominum nostrum, decimo quinto anno Tiberii Cæsaris, duobus Geminis Consulibus, crucifixum; quod, indicata duplici epocha Tiberii, ostendimus optime cum sacra Scriptura convenire. Hunc eundem decimum quintum Tiberii annum semel iterumque indicat S. Hieronymus, explicans caput ix Danielis Prophetæ de septuaginta annorum hebdomadis; ubi in questione difficili antiquiorum Scriptorum sententias profert, ac primo Julium Africanum, qui septuaginta hebdomadas Danielis fuit ad annum quintum decimum Tiberii Cæsaris, quando passum esse Christum, et compleri hebdomadas septuaginta, juxta lunarem Hebræorum supputationem, asserit. Alter auctor a S. Hieronymo citatur Tertullianus, contra Judæos ita scribens: Imperii Tiberii decimo quinto anno patitur Christus, annos habens quasi triginta tres cum pateretur. Eosdem annos et menses tres Christum natum fuisse, cum pateretur nos quoque diximus. Simili modo Clemens Alexandrinus lib. 1 Stromatum, annum decimum quintum Imperii Tiberii cum tempore quo passus est Christus componit. Et hi tres intra ducentos annos post passionem Christi vixerunt. Jungatur illis Firmianus Lactantius, qui sub Constantino Magno floruit, Crispi Cæsaris filii ejus constitutus Magister. Hic lib. 4 de Vera sapientia cap x, Sub Herode, inquit, Judæorum Tetrarcha, anno decimo quinto Imperii Tiberii Cæsaris, Judæi Christum cruci affixerunt. Idem capite xiv Zacharias, inquit, adolevit Darii et Alexandri ætate, annis quingentis ante annum decimum quintum Imperii Tiberii Cæsaris, quo Christus crucifixus est. Hec ibi.

18 Sed progrediamur ad res illustriores, gestas post Christi passionem. Occurrit primo, quod Tiberius Imperator voluerit Christum inter Deos honorari, sed ab Ælio Sejano ac reliquo Senatu impeditus, ipsum Sejanum cum variis Patriciis interfecerit jam tum Consulem anno xxxi, cum post Geminos Consules laboretur secundus annus. Totam historiam præclare describit Paulus Orosius adversus Paganos, prefixa ad S. Augustinum præfatione; et libro vii capite iv ista habet: Postquam passus est Dominus Christus atque a mortuis resurrexit, et discipulos suos ad prædicandum dimisit; Pilatus Præses Palestine provincie ad Tiberium Imperatorem atque ad Senatum retulit de passione et resurrectione Christi consequentibusque virtutibus, quæ vel per ipsum palam factæ fuerant, vel per discipulos ipsius in nomine ejus fiebant; et de eo quod certatum, crescente plurimorum fide, Deus crederetur. Tiberius cum suffragio magni favoris retulit ad Senatum, ut Christus Deus haberetur. Senatus indignatione motus, cur non sibi prius

secundum morem delatum esset, ut de suscipiendo cultu prius ipse decerneret, consecrationem Christi recusavit; edictoque constituit exterminandos esse Urbe Christianos, præcipue cum et Sejanus, Præfectus Tiberii, suscipiendæ religioni obstinatissime contradiceret. Tiberius tamen edicto accusatoribus Christianorum mortem comminatus est... plurimos Senatorum proscripsit, et ad mortem coegit. Viginti sibi Patricios viros consilii causa elegerat, horum vix duos incolumes reliquit, ceteros diversis causis necavit: Sejanum Præfectum suum, res novas molientem, interfecit. Hec Orosius, quibus consonant, quæ Tertullianus scribit in Apologetico adversus Gentes capite v. Tiberius, inquit, cujus tempore nomen Christianum in seculum introivit, annuntiatum sibi ex Syria Palæstina Christum, quod illic veritatem illius divinitatis revelaverat, detulit ad Senatum cum prærogativa suffragii sui: Senatus, quia non in se probaverat, respuit: Cæsar in sententia mausit, comminatus periculum accusatoribus Christianorum. Hec ibi, ad quæ annotat Pammelius, eandem historiam legi apud Eusebium, lib. 2 cap. 2; Nicephorum, Orosium, Cedrenum, posteriores denique historicos omnes: quibus fidem non adhibere tam probatis scriptoribus, vanum foret. Eusebius scribit a Pilato indicatam Christi resurrectionem, miracula, eumque Deum haberi. His positis, traditur Sejanus suscipiendæ religioni Christi obstinatissime contradixisse. Porro veritus Tiberius ne Sejanus ad ipsum Imperium aspiraret, curavit illum per Senatum condemnari, et Consulem cum magna ignominia occidi die xviii Octobris anni xxxi; cum pluribus, ut apparet, mensibus ante impedivisset consecrationem Christi a Cæsare propositam, et constituisset Christianos Urbe propelli; quibus omnibus ut spatium temporis justum detur, et conversi ab Apostolis Judæi alii qui e Syria Romam venerint; secundum post Ascensionem Christi decurri annum arbitramur; et ex anno dictæ cædis confirmamus, duobus Geminis passum esse Christum: de anno autem illo, constare potest ex Cornelio Tacito, Dione Cassio aliisque passim, narrantibus potentissimi hominis subitam eversionem.

19 Interim vero dum Romæ Tiberius Imperator addictus esset Christo Domino et Christianis, cisdem in Palæstina maxime oberant Judæi: a quibus comprehensus Stephanus, cum diceret, se Jesum a dextris Dei stantem videre, lapidibus obrutus obdormivit in Domino Protomartyr. Hujus morte in Actis Apostolorum relata additur cap. viii. Facta est autem in illa die persecutio magna in Ecclesia quæ erat Hierosolymis: et omnes dispersi sunt per regiones Judææ, et Samariæ præter Apostolos. Hec ibi: ob quæ verba Baronius ad calcem anni xxxiv moret questionem, cur Apostolis, quorum causa turbæ omnes a Judæis fuerant concitatae, Hierosolymis manere concessum fuerit: et apte respondet, id non nisi miraculo et illius tantum virtuti tribuendum, qui statuit mare quasi in utre, et posuit terminos ejus arenam exiguum. Opus, inquam, Christi Salvatoris, qui Apostolis dedit implere quod jusserat, ut inter infensissimos hostes ad duodecim annos, quemadmodum

AUCTORE G. H.

eosque impedire nitlertur Sejanus Consul,

post passionem Christi anno 2.

Anno xv
Tiberii passum Christum

confirmat
apud S. Hieronymum

Julius Africanus,

et Tertullianus,

item Clemens
Alexandrinus,

et Lactantius,

Tiberius
Imp. Christum inter
Deos honorandum
proponit

ob miracula
in nomine
ejus facta,

eum jam
Romæ habitarent
Christiani,

AUCTORE G. II

Divisio Apostolorum
anno 12 a
Christi pas-
sione

Iocla an. 40

Cathedra
S. Petri Romæ
ad 25 annos.Discedit in
Hispaniam
S. Jacobus
Zebedæusan. 43 ascen-
sus Hieroso-
lymis,S. Jacobus
Alphaei cru-
cifixus Ostra-
cinæ.S. Jacobus
Cleophae fra-
ter Domini
Episcopus
Hierosolymis,

dum habet Apollonii traditio, versarentur. Hæc pluribus Baronius. Apollonius iste Urbis Romanæ Senator fuit, sub Commodi Imperatore circa annum Christi CLXXXV martyrium passus, cujus Acta damus die XVIII Aprilis. De hoc Eusebius, l. 5 hist. Eccl. c. 18, narrat quomodo Cataphrygas confutaverit, et enumeratis iis quorum mentionem fecit, sub finem ista habet: Meminit Thraseæ, qui circa hæc tempora Martyr fuit. Ad hæc, tanquam ex veterum traditione, refert: Dominum Apostolis suis præcepisse, ne intra duodecim annos Hierosolymis discederent, id est, ne ultra Syriam et vicinas ditiones abirent. Quæ ultima sunt verba ipsius Apollonii, non S. Thraseæ Martyris, ut aliqui censent. Colitur S. Thraseas v Octobris. Celebratur autem Divisio Apostolorum in pluribus Ecclesiis, et variis Martyrologiis inscribitur ad diem xv Julii. Apostoli namque ante in Syria et aliis vicinis Palæstinæ ditionibus Evangelium Christi annuntiarant; et tunc peregre illis per orbem dispersis in omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terra verba eorum. Facta porro est divisio Apostolorum anno Æræ vulgaris quadragésimo, cum laberetur tunc post Ascensionem Christi annus duodecimus, quod jam statutæ chronologiæ magnam addit confirmationem.

20 Discessit tunc S. Petrus Apostolorum Princeps ad Principem orbis urbem Romanam, ibique primam Ecclesiæ universæ Cathedram collocavit: in qua testimonio omnium, ut infra ad ejus elogium dicetur, sedit annos quinque et viginti, scilicet usque ad annum LXV, quo cum martyrio coronatum infra demonstramus. Tunc etiam S. Jacobus Apostolus, filius Zebedæi et frater Joannis Evangelistæ, potuit discessisse in Hispanias, ut communis Hispanorum traditio habet: ac potuit tam ipse quam S. Petrus, ob occurrentes causas circa annum XLIII reversus fuisse Hierosolymam, quando Herodes Agrippa, ut affligeret quosdam de Ecclesia, occidit Jacobum fratrem Joannis gladio: videns autem quia placeret Judæis, apprehendit et Petrum, volens post Pascha producere populo. Hæc anno XLIII contigisse infra in elogio S. Petri probamus; eumque sic potuerit S. Jacobus ad tertium usque annum in Hispaniis substituisse; sit ut etiam in hoc parte, quæ aliis tam difficulter probatur, non laboremus. Alter Jacobus Alphaei filius ex duodenario Apostolorum numero, ab illis in dicta Divisione sejunctus, Gaza, Eleutheropoli, Ostracina, et in vicinis Ægypti, Arabiæ, ac Palæstinæ locis, imo et in Perside, Evangelium Christi annuntiavit, ac tandem cruci affixus Ostracinae Martyr occubuit. Verum quia tam hujus quam aliorum Apostolorum tempus martyrii non fuit a scriptoribus cum anno Passionis collatum, non potest inde statuta echronotaxis confirmari vel infirmari. Tertius autem Jacobus filius Cleophae et Mariæ, frater Domini, et sicut Paulus ita et ipse Apostolus appellatus, a duodecim die XXVII Decembris ordinatus est Episcopus Hierosolymitanus, labente anno Æræ vulgaris XXIX duobus Geminis Consulibus, quo sacrat Christus in cruce passus XXV Martii: ad quem diem martyrium ejus celebratur in pervetustis Martyrologiis Hieronymiani apographis,

item apud Rabanum, Notkerum, et in quam plurimis antiquis variarum Ecclesiarum Fastis sacris. S. Hieronymus de Scriptoribus Ecclesiasticis suum de eo Elogium, ita concludit. Triginta annos Hierosolymis rexit Ecclesiam, id est usque ad septimum Neronis annum. Aptissime secundum nostram echronotaxim. Nam annus VII Neronis, phrasi Romanorum a Januario annos incipientium usitatissima, convenit in annum Æræ vulgaris sexagesimum; dum primus Neronis, licet non integro regnarit, cum anno LX absolvitur: S. Jacobus autem anno LX die XVII Decembris annos Sedis explevit triginta, et superfuerunt circiter tres menses usque ad Pascha sequentis anni sexagesimi, quo Hierosolymis e pinnaculo templi dejectus, fulonis ligno percussus, martyrium complevit. Reliqua de utroque Jacobo Alphaei, et Jacobo Cleophae filio paravimus edenda ad Kal. Maji. Possunt interim a curiosis hujus quæstionis indagatoribus legi laudatio S. Jacobi Alphaei Apostoli auctore Niceta Paphlagone, et Commentarius rerum gestarum S. Jacobi fratris Domini per Simconem Metaphrastem, qui uterque tractatus extat apud Franciscum de Combesis tom. 6 Bibliothecæ Patrum concionatoricæ ad Kal. Maji.

21 Plura etiam sunt in Actis SS. Petri et Pauli, quæ echronotaxim de Passione Christi, duobus Geminis Consulibus peracta, confirmant: quæ infra in elogio S. Petri proferuntur: in primis Synodus Hierosolymitana habita anno Christi XLVII; a conversione S. Pauli (quæ contigit proximo post passionem Christi) anno XVII, et biennio antequam Roma pellerentur Judæi. Sed vel maxime elucet veritas diætæ echronotaxis, dum SS. Petrus et Paulus traduntur, occisi post Passionem Christi elapsis annis XXXVII; quia illorum martyrium contigit Consulibus Nerva et Vestino, anno Æræ Christianæ LXV, præsentem tunc Romæ Nerone Imperatore; qui anno sequenti discessit in Græciam, ne reversus est Romam nisi aliquot ante mortem mensibus, et einde fugiens se ipsum IX Junii interfecit, eum necdum XIV Imperii annum absolvisset. Atque hæc de S. Petro Apostolo, primo Pontifice Romano: quem istis Consulibus obiisse confirmant, quotquot in Sede sua habuit successores, et maxime proximi, Linus, Clemens, Cletus, Anacleus, Evaristus, Alexander, et alii: proindeque stabiliunt præ laudatam sententiam de Christa in cruce passo, duobus Geminis Consulibus, anno Æræ vulgaris XXIX. Ad singulorum autem echronotaxis confirmatur temporum ipsis assignatorum ratio ex veterrimis Ecclesiæ Romanæ monumentis, puta ex Catalogis, Vitis et Gestis Summorum Pontificum, manu exaratis et prælo censis, ex pervetustis generis utriusque Martyrologiis et Breviariis variarum Ecclesiarum et Actis Sanctorum. Porro arbitramur in iis omnibus quæ ad Romanos Pontifices pertinent, fidem majorem adhibendam Romanæ Ecclesiæ alumnis quam ceteris, uti monet ad XXVI Aprilis Baronius, contra Eusebium, qui Cletum et Marcellum Pontifices omisit, aut certe ab Anacleto et Marcellino non distinxit.

22 Excidium urbis Hierosolymitanæ contigit anno secundo Imperii Vespasiani et septuage-

occisus an.
60.Synodus
Hierosolymis
habita anno
47.SS. Petrus
et Paulus
occisi an. 65.

*Hierosolyma
excisa an. 70*

simo *Æræ Christianæ*, fugi autem atque dispersio Judæorum facta est in Sabbato die octava Septembris; de quo excidio hisce Exercitationibus addimus, observari a Dionysio Petavio l. 12 de *Doctrina temporum* c. 12. quod Clemons Alexandrinus, Origenes et alii quidam ex antiquis, Hierosolymitanae urbis excidium collocant anno quadragesimo secundo a Passione Christi; nimirum quod anno Tiberii decimo quinto, secundum posteriorem hujus *Æræ*, Geminis duobus Consulibus passum esse putent Dominum. Inter alios antiquos est S. Hieronymus in *Sophonie* c. i. v. 17. *Verba Origenis contra Celsum* l. 4 sunt ista: τεσσαράκοντα γὰρ ἔτη καὶ δύο, ὧμαι, ἀπ' οὗ ἐσταύρωσαν τὸν Ἰησοῦν, γεγενέναι, ἐπὶ τῶν Ἱεροσολύμων καθάρσεων. Nam quadraginta duo anni, ut reor, intercesserunt inter Jesu Christi crucem, et eversionem Hierosolymorum. Et hæc sufficiant, ut ostendatur dicta sententia optime coherere cum tota serie vitæ Christi et rebus post ejus passionem peractis. Advertat porro lector, nullam aliorum sententiam a nobis data opera refutari, sed solum nos proposuisse consensum antiquiorum Patrum et hujus primarii Pontificii Catalogi, quantamque is habeat commoditatem ad Evangelicam historiam universam absque ulla violenta torsione explicandam. Suam cuique opinionem relinquimus, quam si probabiliorem possint argumentando facere, libenter dimitemus disputata hactenus, et majoris certitudinis certiorisque veritatis lucem undecumque oblatam gratanter excipiemus: in eumque finem præcipuas aliorum opiniones paucis suggerimus; ob quas ab receptissima duorum Geminorum Consulum, sub quibus passus traditur Christus nomenclatura recesserint, primum Græci deinde etiam Latini.

*Serius Christum
passum tradunt Eusebius 3 annis,*

23 Eusebius Pamphilus in annum Tiberii Cæsaris xv offendens, neque Epocham illius duplicem supra expositam discernens, et tres solidos annos Christi predicationi tribuens, passionem ejus assignavit ad annum Tiberii xviii, Consulibus Persico et Vitellio. Verum Vitellio in Magistratu mortuo successit est Furius Camillus Scribonius, quem una cum Cn. Domitio Abenobarbo Consulatum gessisse tradunt Tacitus et Dio Cassius. Ast Eusebius unum annum in duos perperam dividens, Abenobarbum cum Apruntio in annum sequentem rejicit, eisque ad tertium annum subdit Galbam et Syllam, quos Tacitus, Dio aliique indicant immediate successisse Cn. Domitio et Camillo Scriboniano: unde apparet quam obscuram horum temporum notitiam habuerit Eusebius. Alter e Græcis est S. Epiphanius, qui haresi 51 c. 32, nulla habita ratione anni Tiberiani xv, annum ætatis Christi trigesimum primum signavit Consulatu duorum Geminorum, et annum sequentem xxxii Consulatu Ruli et Rubellionis, cum magna incertitia hos a duobus Geminis statuens diversos; et annum xxxiii (quo per dies lxxiv inchoato passum asserit Christum xiii Kal. Aprilis) signavit Consulatu Vinnicii et Longini Cassii, qui revera duos Geminos immediate sunt secuti. Et sic, Epiphanius attribuit Passioni Christi proximum post Consulatum Geminorum annum, aut ex perverso computo secundum, quem tertium statuerat Eusebius.

Aprilis T, I.

24 Apud Latinos, usque ad tempora Dionysii Exigui Abbatis Romani, videtur sensus omnium fuisse, Christum duobus Geminis Consulibus passum. De hoc auctore, Beda lib. de *Ratione temporum* c. 45 ista scribit, Primo decemvovenalis circuli versu, temporum ordinis præfigitur: quem Græci calculatores a Diocletiani Principis annis observavere. Sed Dionysius venerabilis Abbas Romanæ Urbis, et utriusque linguæ, Græcæ videlicet ac Latinae, non ignobili præditus scientia, Paschales scribens circulos, noluit eis, sicut ipse testatur, memoriam impii persecutoris innectere, sed magis elegit ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi annorum tempora prænotare; quatenus exordium spei vestræ notius nobis existeret, et causa reparationis humanæ, id est passio Redemptoris nostri, evidentius eluceret. Ita Beda: qui epocham Dionysianam relinquens, *Æræ Christianæ* a Kal. Januarii anni sequentis auspicatur. Hos postmodum ceteri secuti sunt, sed dissimiliter aliquantulum, alii ab Angelica Salutatione sive Paschate ipsam sequente, alii ab ejusdem in carne nati die primo, alii cum Beda ab octavo (ut qui idem esset anni Romani initium) alii a Paschate nativitatem sequenti exorsi annos numerare; donec tandem apud omnes prævaluit ultimis hisce seculis modus is, qui omnium commodissimus erat, et suasit Christi annos Romani anni initio a Kal. Januarii ducto aptare. Paulina c. 6 l. 13 indicat, præsidente Eugenio iv Papa, creato anno mccccxxxi, adhortante Blondo Foroliviensi, Pontificii collegii a secretis Notario, in bullis atque rescriptis Pontificalibus scribi primum cœpisse hanc annorum supputationem, atque a chronographis acceptam usui suo accommodasse, relicta viris eruditissimis libertate hujus rei veritatem ulterius indagandi. Hanc nos *Æræ* vulgarem annorum Christi dicimus, licet aliquot ante illam annos Christus, natus statuatur.

25 Eodem cum dicto Dionysio seculo vixit Cassiodorus, qui in *Chronico* ad annum dxx deducto, Tiberio Cæsare v... Consulibus ista scribit: His Consulibus Dominus noster Jesus Christus passus est, viii Kalendas Aprilis, et defectio Solis facta est qualis antea vel postea nunquam fuit. Gesserunt Consulatum Tiberius Cæsar v et Ælius Sejanus anno *Æræ* vulgaris xxxi. Idem his novissimis temporibus asseruerunt Deckerius, Petavius, Bucherius, Seneschallus, aliique sed subductis aliter astronomicis calculis, pro viii Kalendas Martii, x Kalendis salutiferæ Passioni destinarunt. Cuspiusianus, mendum in Cassiodori suspicatus, ad Cn. Domitium et Camillum Scribonianum a Cassiodoro præteritos Consules confugit; atque his Consulibus anno *Æræ* vulgaris xxxii passum Christum velut ex ipsius Cassiodoro mente statuens, cum fecit cum Eusebio concordare: quem etiam annum assumpsit Cardinalis Baronius, et annum xxxiv statuit *Æræ* vulgaris: sed ne perpetuo dissentiret a communi chronologia, postmodum duos annos prætermisit. Jacobus Grandamicus in *Chronologia sacra*, et Philippus Labbe in *Compendio Chronologico Historiæ sacræ et profanæ*, asserunt Christum Incarnatum et natum Consulibus Cornelio Lentulo et Calpurnio Pisone: et sic annos Christi nati

*AUCTORE G. H.
Post Æræ
vulgarem a
Dionysio
Æræ quo con-
stitutam,*

*Cassiodorus
2 annis serius
Christum pas-
sum asseruit.*

*Epiphanius
2 aut 1 anno.*

AUCTORE G. H.

alii 5 annis.

ab annis *Æræ* vulgaris non distinguunt, passimque addunt, cum Tostata (cujus sententiam fuisse damnatam supra insinuavimus) anno ætatis et *Æræ* vulgaris trigesimo tertio Aprilis, Sulpicio Galba et Cornelio Sulla Consulibus, Favet plenihunium, in feriam sextam conveniens. Verum sic triennia ante Christum natum, ut supra ostendimus, fuisset e vita sublatus Herodes : quod nullo modo dici potest : et tamen

clara deductio rerum ab Herode gestarum, apud Josephum, Dionem, aliosque nullo modo permittit ejus interitum, initio communis *Æræ* propius admovere. Hæc omnia deducta esse eo fine supra diximus, ut Catalogo antiquo, quem pergitur explicare, debita consistat auctoritas, relicta aliis libertate, ulterius rei veritatem inquirendi.

PONTIFICES ROMANI

I. S. PETRUS APOSTOLUS.

§ 1 Elogium ex Catalogo priore, a S. Damaso ad S. Hieronymum misso.

Petrus annis viginti quinque, mense uno, diebus novem. Fuit temporibus Tiberii Cæsaris, et Caii et Tiberii, Claudii, et Neronis; a Consulatu Vinicii et Longini, usque Nervæ et Vestini. Passus autem cum Paulo die tertia Kalendas Julias, Consulibus supradictis, imperante Nerone.

EXERCITATIO IV.

De tempore Sedis et præminentia S. Petri, ab Ascensione Christi usque ad diem martyrii.

In Proæmio hujus Catalogi relatum est, passum fuisse Dominum nostrum Jesum Christum duobus Geminis Consulibus, viii Kalendas Aprilis. Cujus rei certitudo stabilita est exercitatione triplici jam proposita : in qua diximus, ex principiis positis videri Christum pro redemptione generis humani incarnatum, et in utero virgineo sacratissimæ Mariæ Conceptum esse xxv Martii : die autem Decembris puriter xxv natum, D. Lælio Balbo et C. Antistite Vetere Consulibus ; et consequenter quinque integris annis *Æram* vulgarem prævenimus. Deinde quia Christus annos triginta tres ac menses tres in hac vita mansit, statuimus cum antiquis Patribus, eundem (ut jam diximus) duobus Geminis Consulibus, xxv Martii, Feria sexta in Parasceve, in cruce mortuum fuisse : et die xxvii ejusdem Martii, Feria prima, jam Dominica dicta, resurrexisse. Annus is est *Æræ* vulgaris vigesimus novus. Tunc, ut dicitur in citato Proæmio, post ascensum Christi Beatissimus Petrus Episcopatum suscepit, sed nulli certo loco adstrictum : qualem quatuorannis adscribit illi in Oriente codex MS. Anastasii Bibliothecarii, inter libros Cardinalis Mazarini olim adservatus : et significatur ejus supra alios Apostolos præminentia : et potestas a Christo collata, pascendi ejus oves et agnos. Princeps ergo Apostolorum constitutus, apud alios peroravit de aliquo in locum Judæ proditoris sufficiendo, et in duodecimum Apostolorum eligendo : ubi præmissis precibus sorte electus est Mathias. At post effusum in die Pentecostes supra discipulos Spiritum sanctum habita publice concione convertit circiter tria millia : deinde elaudum in porta templi speciosa sanavit, atque Ananiam et Saphiram morte punivit. Quo adhuc anno post septem Diaconos electos, S. Stephanus pro fide Christi Protomartyr, die xxvi Decembris est lapidatus.

27 Accessit annus *Æræ* vulgaris tricesimus, quo Consulatum gesserunt C. Cassius Longinus, et M. Vinicius Quartinus, cui Consulatu in citato Catalogo adscribitur initium Episcopatus S. Petri, ob duplicem causam ; scilicet ut ob majorem erga Christum reverentiam, totus duorum Geminorum Consulatus illi etiam post ascensionem relinqueretur, licet adderetur Petrum tunc Episcopatum suscepisse. Altera causa, necessario notanda est, ut juxta modum procedendi, in priore parte hujus Catalogi semper observatum, sicut supra monuimus, iidem Consules numquam repetantur. Anno ergo *Æræ* vulgaris trigesimo, cum post magnam exortam persecutionem dispersi fuissent fideles ; Sæulus, deinde Paulus vocatus, qui devastabat Ecclesiam, Domini Christi in via Damaseena apparentis increpatione conversus est. Qui post tres annos a sua conversione, udeoque anno *Æræ* vulgaris trigesimo tertio, venit Hierosolymam videre Petrum, ut ipse Paulus in sua ad Galatas epistola cap. 1 v. 18 testatur. Quo etiam anno, cum ex Anastasia Bibliothecario de Vitis Pontificum, colligimus collocavisse Cathedram Episcopatus in Antiochia, atque ibidem septem annos sedisse. In cujus rei memoriam solennitas Cathedralis Antiochenæ quotannis celebratur xxii Februarii. Hos autem septem Cathedralis hujus Antiochenæ annos non ita quis accipiat, ut in ea urbe ejusve diœcesi permansisse Petrum velit ; sed permittat ipsum eodem tempore varias regiones, Syriæ potissimum, peragrasse, et plurimos variis locis constituisse Episcopos uti ad diem ejus natalem xxix Junii latius erit ostendendum.

28 Elapso septennio Cathedralis Antiochenæ, substituto ibidem S. Evodio, primam Ecclesiæ Christianæ Cathedralis in Urbe Romana, Sede Imperatorum et orbis capite, collocavit, anno *Æræ* vulgaris quadragesimo : a quo anno inchaandi in Catalogo citato sunt anni viginti quinque Sedis hujus. Et hi viginti quinque anni habentur in altero mox proferendo Catalogo, uti et in MS. Palatino, sed a nobis omisso, item

cui Consules anni 30 tribuuntur :

an. 33 cum Paulo agit Hierosolymis,

et Cathedralis Antiochiæ collocat :

dein Roma an. 40

et scilicet 23 annis

Post Christi Passionem et Ascensionem anno *Æræ* vulgaris 29

S. Petrus Episcopatum suscepit 4 annis in Oriente.

item in Pontificali Romano, et apud Anastasium Bibliothecarium in manu exaratis et praeo censis codicibus, nec non apud Laitprandum, Abbonem et alios rerum Pontificiarum scriptores, ac tandem in MSS. gestis Pontificum ad Martinum v deductis. Hi autem anni viginti quinque deducuntur a dicto anno vulgaris *Æræ* quadragesimo, usque ad sexagesimum quintum, et Consulatum Nervæ et Vestini, quo etiam obiisse hunc primum Pontificem cum hoc Catalogo ostenderans. Memoria Cathedralis Romanæ solenni quotannis cultu renovatur ad diem xvii Ianuarii: quam cum tenuit, non mansit assiduus Romæ aut in ejus districtu, sed totam sibi ut supremo Pontifici subjectam Ecclesiam, per totum Romanum Imperium dispersam, assumpsit curandam; ejusque præcipuas regiones atque inter eas etiam Palæstinam et potissimum Hierosolymam subinde visitavit Interim Caio Caligula Imperatore, qui anno xxxvii Tiberio successerit, a Charca et aliis conjuratis, ix Kalendas Februarii anni xlii interempto: subrogatus est patruus ejus, Tiberius Claudius: qui Herodi Agrippæ, filio Aristobuli, regnum ampliavit, addita Samaria et Judæa. Hic cum tertio anno Judæam obtineret, ab Angelo percussus interiit, anno xliii aut initio sequentis.

29 Hujus Herodis et Claudii Imperatoris tempore, ingens fumes, ab Agabo Propheta prædicta, invaluit, anno vulgaris *Æræ* xlii; quando S. Paulus et Barnabas stipem collectam portarunt Hierosolymam. Qua re in Actibus Apostolorum cap. xi relata, additur capite sequenti, quomodo Herodes Agrippa, ut affligeret quosdam de Ecclesia, occiderit Jacobum fratrem Joannis gladio. Videns autem quia placeret Judæis, apprehendit et Petrum, volens post Pascha producere eum populo: sed is Angelico eductus est auxilio. Quod arbitramur factum anno xliii. At, prout cap. xv in iisdem Apostolorum Actibus narratur, orta Antiochiæ seditione, propter Judæos ad Christum conversos, qui volebant Gentes itidem conversas circumcidi; Paulus et Barnabus Hierosolymam profecti sunt; ubi facta conquisitione, post audita SS. Petri et Jacobi suffragia, communi decreto statuerunt, Gentes conversas non obligari lege Moysis.

30 Tempus hujus Synodi optime potest colligi ex epistola S. Pauli ad Galatas, ubi primo, ut supra diximus, scripsit se post annos tres, scilicet a sua conversione, venisse Hierosolymam videre Petrum, anno scilicet *Æræ* vulgaris xxiii. Deinde post annos quatuordecim iterum accessisse Hierosolymam cum Barnaba, ut cum Petro et aliis Apostolis de subortu dissensione ageret. Quod proinde contigit anno xlvii: et sic, teste S. Hieronymo in caput 2 Pauli ad Galatas, a prima hujus conversione, quæ contigit anno *Æræ* vulgaris xxx, numerantur anni septemdecim. Sentiant quidam cum Baronio plures, illud Concilium habitum, cum Judæi essent Roma pulsæ: sed ex ipsis Apostolorum Actibus et peregrinationibus Pauli interpositis, quæ adhuc capite xv et tribus sequentibus narrantur, contrarium colligitur. Fuerunt autem teste Orosio lib. 7 c. 6 anno Claudii ix, Christi xlix, expulsi per Claudium Roma Judæi. Sed num simul expulsi fuerint Christiani, dubitat Orosius.

Aprilis. T. I

Fueritne tunc Romæ S. Petrus; et si fuit, manseritne in Urbe; aut si discessit, quoniam versus iter instituerit, plane latet. Paulus sesqui anno Corinthi substitit.

31 Postmodum cum S. Petrus videret Romæ Ecclesiam recte constitutam, velletque majori cum libertate alias quoque regiones lumine fidei illustrare; S. Linum, quem a morte habuit successorem, constituit sibi Vicarium sive Chorepiscopum. Tempus indicat idem antiquus Catalogus, infra in Lino proferendus, dum assignat Consulatum Q. Velusii Saturnini et P. Cornelli Scipionis; qui illum dignitatem gesserunt anno lvi. Hujus Ordinationis meminerunt etiam Acta SS. Petri et Pauli ex Græcis translata, et a Lipomano et Surio ad xxix Junii edita his verbis: Cum Petrus non diu apud Romanos mansisset, et sancto baptismo multos regenerasset, et Ecclesiam constituisset, et Linum Episcopum ordinasset, venit Tarracinam, in qua Epaphroditum Episcopum ordinavit. Hæc in dictis Actis, ex quibus solis S. Epaphroditus Terraciniensibus vindicatur. Martyrologio Romano ad diem xxii Martii inscriptus. Inducantur deinde in iisdem Actis variorum S. Petri peregrinationes per Ægyptum, Africam, Hispaniam, Britanniam. Advertit autem Eusebius, lib. 2 Historiæ Ecclesiasticæ cap. 22, Neronem, circa initia Imperii, elementius se gessisse; et defensionem pro fide nostra benigne suscepisse: adeo ut tunc per totum Imperium videatur Christiana religio ac vera fides fuisse late diffusa et propagata. S. Dionysius Episcopus Corinthiorum, cujus Acta illustramus ad diem viii Aprilis quique cum discipulis Apostolorum potuit vixisse, in sua ad Romanos et S. Sotherem Papam epistola asserit, SS. Petrum et Paulum in urbem suam Corinthum ingressos, sparso Evangelicæ doctrinæ semine eos instituisse et in Italiam simul profectos, cum Romanos similiter instituisent, eodem tempore martyrium pertulisse.

32 Eusebius deinde loco paulo ante citato subjungit; Cum Nero postea ad teterrima quæque facinora, prorupisset, Apostolos quoque cum ceteris sævitiam ejus expertos. Variæ hujus persecutionis causæ proferuntur, quarum primaria fuit Urbs Romana, Consulibus C. Lecanio et M. Licinio, incensa; ac videbatur, teste Tacito lib. 15 Annalium, Nero condendæ urbis novæ, et cognomento suo appellandæ gloriæ quærere, et sic jussum incendium credebatur. Ergo abolendo rumori subdidit reos, et quæsitissimis pœnis affecit, quos, per flagitia invisos, vulgus Christianos appellabat. Pereuntibus adlita ludibria, ut ferarum tergis contexti, laniatu canoæ interirent; aut crucibus affixi, aut flammæ in usum nocturni luminis urerentur. Hæc aliæque Tacitus. Suetonio cap. 16 dicuntur allicti suppliciis Christiani, genus hominum superstitionis novæ ac maleficæ. En tempus captivæ persecutionis anno sexagesimo quarto, ejusque motæ primam causam. Accessit in Apostolis altera, ob Simonem magum devictum, atque evoluta a S. Petro in terram dejectum et extinctum. Additur et tertia causa in Actis Græcis ante indicatis. Imbuerat S. Petrus fide Christiana duas feminas, Imperatoris Neronis pelli- ces, quæ deinceps pudice vivere statuerant. Si-

S. Linum Vicarium statuit anno 56,

peregrinatur per varias regiones,

Nerone sub initium benigno,

postea sæviente in Christianos.

Post incensam Romam anno lvi capta persecutione

ob Simonem Magum extinctum

sub Tiberio et Agrippa Herode

vincit Hierosolymis ab Angelo liberatur;

iterum interfuit Synodo Hierosolymitanæ

anno 47

biennio antequam Roma pelierentur Judæi.

AUCTORÉ G. B.

et feminas
baptizatas

milía ibidem ex S. Chrysostomo, de aliqua ejus pellice ad fulem a S. Paulo conversa, narratur. Quapropter impudicissimus Nero furebat adversus omnem Ecclesiam, et maxime hos Apostolos, utpote auctores pudici propositi, quod hæc feminæ, in Christum credentes conceperant ac tenebant.

33 Habemus igitur annum persecutionis, in Christianos captæ, fuisse Imperii Neronis x, *Æræ vulgaris* LXIV, quo plurimi Christiani martyrio coronati meruerunt memoriam, Martyrologio Romano inscriptam, ad diem XXIV Junii. S. Leo Papa, sermone primo in Natali SS. Petri et Pauli, videtur dictis Martyribus Apostolorum Principes præponere aut saltem adungere, dum ita scribit: Duo ista præclara divini germina seminis in quantam sobolem germinarint, beatorum millia Martyrum protestantur, qui Apostolicorum æmuli triumphorum, urbem nostram purpuratis et longe lateque rutilantibus populis ambierunt, et quasi ex mullarum honore gemmarum conserto uno diademate coronarunt. Hæc ibi. Verum annus persecutionis secundo Apostolos coronatas, expresse docet Catalogus supra relatus his verbis: Passus est Petrus cum Paulo die tertia Kalendas Julias, Consulibus supra dictis, Nerva et Vestino, imperante Nerone. Is est annus *Æræ vulgaris* sexagesimus quintus et a Passione Christi trigesimus septimus, passim assumptus, quo ob detectam in ipsum Neronem conspiracyonem, plurimi occisi fuerunt; inter quos C. Piso conspiracyonis caput, Lucanus poeta, Seneca philosophus, et Vestinus Consul, pro quo substitutus fuit Cerealis Anicius.

34 Omnia hæc late prosequitur, dicto lib. 15. Annalium Cornelius Tacitus, qui postea lib. 16 hac epiphanemate totam istam tragædiam concludit: Tantum sanguinis domi perditum fatigant animum et mœstitia restringunt, et dein post indicatos anni sequentis LXVII, Consules C. Suetonium et L. Telesinum, et pauculas res narratas, finit Annales: ut cogamur ex Dione et Joanne Niphilina reliquas Neronis actiones cognoscere: ex ipsis autem liquido constat, illum, a dicto anno usque ad ultimos menses vitæ suæ, Roma abfuisse, neque patuisse martyrio SS. Petri et Pauli adesse, si, quod alii volunt, occisi fuerint anno xiii aut xiv Imperii, et die XXIX Junii. Niphilinus ergo in epitome Dionis, post nominatos dictos Consules Suetonium et Telesinum, describit adventum Tiridatis, qui ex Oriente advenerat, petiturus regnum Armeniæ. Subjungit dein iter Neronis in Græciam, qui flagrans cupiditate ludorum eo profectus est cum cytharædis et militibus, cytharas et theatralia instrumenta ferentibus. Annum vero sequentem insumpsit Nero in magna insania, et quæcumque personas etiam muliebri ornatu assumpsit, in Olympico certamine currum agitavit, et in omnibus urbibus, in quibus ludi agerentur, certavit. Voluit etiam Isthmum, Peloponnesi perfodere, et evacavit eo ex omnibus provinciis multa hominum millia. Vespasianus, qui capto nunc Judaico bello præerat, post parum contra Taricheas victoriam die xiii Octobris, anno Neronis xiii, ad Isthmum sex millia lectissimorum juvenum remisit, ut Josephus, qui contra Vespasianum pugnam, scribit lib. 3 Belli Judaici

cap. 19. Consulto enim Delphis oraculo Apollinis, ut Suetonius scribit, senectam Nero sibi et miram felicitatem speravit. Interim cum multe Romæ conspiracyones contra eum exurgerent, Helius Præfectus Urbis, frustra per litteras monitum ultro adivit, et ut licet sequente rediret procuravit. Neapoli, cum esset Romam venturus, audivit defectionem Galliarum XXI Martii, ac dein submotis Consulibus Silio Italico et Galerio Turpiliano, se ipse Consulcm creavit, quasi hac ratione Gallias debellaturus; in omnem Senatum veneno tollere proposuit, sed desperans de successu, et ab annibus desertum se videns, fugit, atque se ipsum IX Junii interfecit.

35 Passi ergo recte indicantur SS. Petrus et Paulus, Nerone Romæ præsentē, Nerva et Vestino Consulibus, anno *Æræ Christianæ* LXV, Neronis, si spectetur tempus Imperii captum, anno xi. qui xi solet haberi, licet solum proximo Octobri esset inchouturus. Præterea anni post passionem Christi elapsi erant triginta septem, quos requirunt S. Hieronymus de Scriptaribus Ecclesiasticis in elagio S. Petri et dein S. Pauli, cum Pontificali Romano, nec non S. Chrysostomus, Honorius, Isidorus, Beda, Rabanus, Nicephorus et passim alii: sed ut supra ex S. Augustino monuimus, ob ignorantiam Consulatus, quo Christus passus est, coacti fuerunt aberrare aliqui, qui dum serius Christum dixere passum, et vellent S. Petro dictos XXXVII annos tribuere, etiam coacti fuerunt serius mortem Petri statuere. Nos autem, quia cum S. Augustino et aliis dicimus, passum Christum duobus Geminis Consulibus, id est anno *Æræ vulgaris* vigesimo nono, annos integros triginta septem numeramus, dum S. Petrum passum dicimus Nerva et Vestino Consulibus, sive anno LXV *Æræ vulgaris*. Atque hoc modo potuit Petrus tenuisse Cathedram in Oriente annis quatuor, Antiochiæ septem, ac Romæ viginti quinque, ut supra ex MS. Mazarinico diximus. Hunc martyrii annum confirmant successores in Pontificatu, Linus, Clemens, Cletus, Anacletus, Evaristus, Alexander aliique de quibus deinceps acturi sumus; et ex quibus omnibus, (ut supra in primo Prologo diximus) constat Eusebium de tempore, qua quisque Pontifex sedit, fidem non mereri: qui duos, scilicet Cletum et Marcellum, magna cum socordia omisit et alios ex mera conjectura ordinavit tempus Sedis: ut verito ab eo dissentiat Baronius in morte S. Petri, et deinceps fere per trecentos annos.

§ II Elogium ex altero Catalogo, tempore Justiniani Imperatoris conscripto.

Beatissimus Petrus Antiocheus, filius Joannis, provinciæ Galatiæ, vico Bethsaida, frater Andreæ, et Princeps Apostolorum. Primum sedit Cathedram Episcopatus in Antiochia annis decem. Hic Petrus ingressus in urbem Romam, [Tiberio] Nerone Cæsare, ibique sedit Cathedram Episcopatus annos viginti quinque, menses duos, dies tres. Fuit Temporibus Tiberii Cæsaris et Caii, et Tiberii Claudii et Neronis. Hic scripsit duas epistolas, quæ Canonicæ nominantur et Evangelium Marci, quia Marcus auditor ejus fuit, et filius ejus de baptismo. Post omnem quatuor Evangeliorum

qui reversus
an. 68se 9 Junii in-
terfect.passus cum
S. Paulo 29
Junii an. 65neque potuit
postea. absente
Nerone in
Græcia,et Isthmum
perfodere
tentante,* Anast.
septem,

Evangeliorum fontem, quæ ad interrogationem Petri firmata sunt, dum alius Græce, alius Hebraice, alius Latine consonant. Hic martyrio cum Paulo coronatur. Hic fecit ordinationes tres, Presbyteros decem, Episcopos tres, Diaconos septem, per mensem Decembris : qui et sepultus est via Aurelia in templo Apollinis, juxta palatium Neronianum in Vaticano, inter * Zetarium triumphale, tertio Kalendas Julii.

ANNOTATA.

36 Ex hoc Catalogo desumpsit Anastasius Bibliothecarius *Vitas Pontificum*, easque amplificavit, et ex prioro Catalogo nonnulla hic inseruntur, quæ majorem obtinent fidem, maxime circa tempus Sedis. Sanctum Christi Evangelium Marcum scripsisse certum est : et hoc dicunt Græci in *Menologio Basilii Imperatoris* aliisque *Synaxariis*, a S. Petro Apostolorum Principe ipsi dictatum, uti latius explicamus xxv Aprilis, ad S. Marci Acta, ubi Evangelium videri ab ipso Latine conscriptum ex antiquis monumentis indicamus, quod huic tertius magis consonum est : qui tamen textus et hic et apud Anastasium admodum est perplexus, nec nisi per liberiores conjecturas sanabilis. Existimo autem primo legendum esse, et Evangelium Marci [dictavit] : deinde sequentia suspicor habuisse hunc sensum : Post omnia quæ, trium Evangeliorum fontem [collegit aut publicavit] quæ (scilicet Evangelia tria Lucæ, Matthæi et Marci) ad interrogationem Petri formata sunt : et dum alius Græce, alius Hebraice, alius Latine consonant, tandem omnia ejus testimonio sunt firmata. Deceperit librarium, e vetustioribus aliquem notus Evangeliorum quaternarius ; et ideo legendum putaverit, Post omnem quatuor. Interim certum est ex antiquissimis Patribus, quos ad annum 99 Baronius sequitur, post Domitiani mortem, quam anno xcvii putamus accidisse, atque adeo post S. Petri Martyrium annis xxxii et amplius scriptum esse S. Joannis Evangelium. Dum autem suspicamur hic quoque supplendum verbum collegit aut vulgavit, vel simile quodpiam (nam omnino sensus exigit aliquod) intelligimus, S. Petrum non tantum instituisse, ut illa tria junctim uno in codice scriberentur, sed etiam ordinasse ut Latinitate donarentur, quæ erant Hebraice et Græce scripta. Hoc vero si clariori auctoritate aliunde probaretur, magnam haud dubie desiderium moveret primæ antiquiorisque versionis, quæ ante versionem ab Hieronymo adornatam in usu prisce Ecclesiæ fuit. De Canone Missæ profecto dubitandum non puto quin habuerit a S. Petro initium, iis dumtaxat demptis quæ a posteris constat esse adjuncta ; et primam Psalmorum Davidicorum versionem Latinam, quorum ab initio maximus fuit usus in omni communi prece Christianorum, ejusdem Petri auctoritate adornatam esse, cur non opinabimur ? Quod tres dicatur S. Petrus ordinasse Episcopos, intelligendum pro Ecclesia Romana, ut successive illi præficerentur, et sunt Linus, Clemens et Cletus. Quæ hic de sepultura Apostoli adduntur, præclare explicant Paulus Aringhus lib. 2 *Romæ subterraneæ* cap. 5, et ad diem xxix Junii erunt a nobis dicenda. Advertat Lector, hoc posito fundamento, in posterum elogium utriusque Catalogi, sed diverso caractere, conjungenda esse, iisque nostra Annotata addenda communi caractere, quo reliqua Acta excuduntur. Quæ distinctio absque verbo interposito sufficiet.

II S. LINUS

Linus annis duodecim, mensibus quatuor, diebus decem. Fuit temporibus Neronis, a Consulatu Saturnini et Scipionis usque Capitone et Rufo.

Linus natione Italus, regionis Tusciæ, patre Erculano, sedit annos undecim, menses tres, dies duodecim. Fuit autem temporibus Neronis, a Consulatu Saturnini et Scipionis, usque Capitone et Rufo Consulibus. Martyrio coronatus. Hic ex præcepto B. Petri constituit, ut mulier in ecclesiam velato capite introiret. Qui et sepultus est juxta corpus B. Petri in Vaticano, ix Kalendas Octobris.

37 Linus S. Petro successisse, tradunt etiam Optatus Milevitanus lib. 2, Augustinus epistola 163, et passim alii, cum communi totius Ecclesiæ consensu. Tempus solius Neronis et prædictorum Consulum, quo præfuit, indicatur etiam apud Anastasium in omnibus codicibus excusis et manuscriptis ; item in libro Pontificali et in MSS. Gestis Pontificum ad Martinum v deductis, nec non apud Luitprandum de Pontificibus Romanis ; præterea in antiquis Ecclesiæ Romanæ Breviariis manuscriptis et excusis anno 1479, 1490, 1522 et 1524, quæ penes nos habemus. Denique huic sententiæ ad stipulatur Florus Lugdunensis, in Auctario Martyrologii Bedæ circa tempora Caroli Magni scripto, asserens ad diem xxiii Septembris, S. Linum tempore Neronis martyrio coronatum. Indicati Consules fuerunt, Q. Vclsius Saturninus et P. Cornelius Scipio, qui eam dignitatem gesserunt anno *Æræ* vulgaris quinquagesimo sexto, quando circa xiii diem Maii a S. Petro consecratus est Episcopus ; ejusque Vicarius, sive (ut posterius appellant) chorepiscopus constitutus, sub ejus auctoritate ministerium Episcopale Romæ exhibuit, annis omnino novem usque ad annum sexagesimum quintum, quando Nerva et Vestinus Consulibus S. Petrus martyrium passus est xxix Junii. Quo mortuo S. Linus, verus Pontifex, præfuit Ecclesiæ annis duobus, mensibus duobus et diebus sex et viginti ; tandem Martyr obiit xxiii Septembris anni lxxvii, quo Consulatum gerebant ante memorati L. Fonteius Capito, et C. Julius Rufus, et erat annus Imperii Neronis decimus tertius : qui proximo anno, die ix Junii, cum ad supplicium quæveretur, Roma fugiens, se ipsum interemit. Præfuit igitur S. Linus Ecclesiæ seu Vicarius aut Chorepiscopus seu verus Pontifex, universim annis duodecim mensibus quatuor, diebus decem. Consulat lector quæ supra in exercitatione de S. Petro circa hunc ejus Vicariatum copiosius deduximus, usque addat quod S. Paulus testetur in secunda ad Timotheum epistola sub finem, se Romæ, ubi in vinculis erat, S. Linum reperisse.

38 In Martyrologio Romano, jussu Pii v Pontificis edito, legitur ad diem xiii Septembris, S. Linum scripsisse res gestas B. Petri, et ea maxime quæ ab illo acta sunt contra Simonem Magum. In antiquis Actis SS. Nerei Achillei et Domitillæ, ad diem xii Maii illustrandis, dicitur S. Linus Græco sermone omnem textum passionis eorum, SS. Petri et Pauli, ad Ecclesias Orientalium scripsisse. Verum an sincera illa monumenta adhuc extant, plane incertum est. Ac primo non sunt illa, quæ sub ejus nomine ediderunt Jacobus Faber Stapulensis, Guilielmus Malerbault, et Laurentius de la Barre, quæque passim extant in Bibliothecis Patrum recusa. Alia Acta nos reperimus sub nomine Linæ in MSS. Gladbacensi, Barberino, Bisontino et Blumiano, et in his sunt, quæ a S. Petro sunt acta contra Simonem Magum. Ex his constituimus aliqua illustrare ad diem xxix Junii, saltem ea quæ de S. Petro non leguntur in sacra Scriptura, ut a viris doctis judicium de ipsis ipsorumque uctore feratur. Reliqua poterunt accuratius discuti, aut (si erratum) emendari, cum de S. Petro Apostolo, ejusque Vicario et successore S. Lino, diebus eorum natalibus agendum erit. De hujus martyrio ista habentur in Breviario Romano : Huic Pontifici

* Anast.
territorium.

Evangelium
Marci a S.
Petro dicta-
tum ;

an etiam
tria Evange-
lia collecta,

idque Latine,

sicut Canon
Missæ et
Psalterium ?

Passus sub
Nerone ;

fuit Vicarius
S. Petri an-
nis 9,

Verus Ponti-
fex annis 2 ;

scripsit res
gestas S. Pe-
tri, et forte
etiam S.
Pauli.

AUCTORE G. H. sub Saturni-
no Consulari
occisus.

tifici caput amputatum est, ob constantiam Chris-
tianaefidei, jussu Saturnini impii et ingratisimi Con-
sularis, cujus filiam ademonum vexatione liberaverat.
*Hic est supra indicatus. Q. Volusius Saturninus, jam
non Consul, ut ante legebatur, sed Consularis, scilicet
sub cujus Consulatu S. Linus constitutus fuerat Vicarius
S. Petri. Postmodum, ut Tacitus scribit lib. 14 An-
nualium, cum Sexto Africano Trebellioque Maximo,
anno scilicet LXXI, census per Gallias egit; sed cum
aliqua per nobilitatem amulatione cum dicto Africano.*

III S. CLEMENS

¹ Clemens annis novem, mensibus undecim,
diebus duodecim. Fuit temporibus Galbae
et Vespasiani, a Consulatu Trachali et Ita-
lici, usque Vespasiano VII et Tito.

^{II} Clemens natione Romanus, de regione Caelio
monte, ex patre Faustino, sedit annos novem,
menses duos, dies decem. Fuit temporibus Gal-
bae et Vespasiani, a Consulatu Trachali et Italici
usque Vespasiano VII et Tito... Hic fecit septem
regiones dividi notariis fidelibus Ecclesiae, qui
gesta Martyrum sollicite et curiose unusquisque per
regionem suam diligenter perquirerent, et fecit
duas epistolas. Hic fecit ordinationes tres, Pre-
sbyteros decem, Diaconos duos, Episcopos per
diversa loca quinque, per mensem Decembris.
Obiit Martyr tertio Trajani, qui sepultus est in
Gracia VIII Kalendas Decembris.

S. Clemens
laboravit
cum S. Pau-
lo,

39 Cardinalis Baronius, cum in suis Annalibus ad
annum LXXIX late de S. Clementis Pontificatu dis-
ruiisset, ista num. XLIII sub finem habet: Si in ordine
et tempore primorum Romanorum Pontificum quem-
piam errare contigerit, in multos alios errores ferri
omnino coegetur. Prudenter ergo haec exercitationis
caussa proposita volumus, atque ut cum discretione a be-
nigno lectore excipiantur, rogamus. S. Paulus in sua
ad Philippenses epistola, e vinculis Romanis scripta, ca-
pite IV commendat Clementem cum ceteris adiutoribus,
qui secum laboraverunt in Evangelio. Eundem
etiam nonnulla Acta S. Petri, quae sub Lini nomine
feruntur, comitem hujus Apostoli fidelem fuisse, ac
veritatem totius praedicationis agnovisse, tradunt,
proptereaque ab eo Episcopum ordinatum. Confirmantur
ista ex Actis Graecis SS. Petri et Pauli supra indi-
catis, in quibus haec de S. Petro habentur. Romam
reversus ordinavit Clementem ἀπαυανόμενον, ἡ δὲ τὴν
προστασίαν παρατιθέμενον, recusantem et illam prae-
minentiam non admittentem: quem idoneis ratio-
nibus persuasum ac confidere admonitum, in Ca-
thedram divinarum eloquiorum sublimavit. Qua in
formula S. Petrus fecerit, tradunt MSS. codices Anas-
tasii Bibliothecarii, Regius, Mazarinicus et alter Fre-
heri cum MSS. Gestis Pontificum in elogio S. Petri his
verbis: Petrus vero sentiens diem mortis sibi im-
minere, Clementem Episcopum consecravit; eique Ca-
thedram et Ecclesiam omnem disponendam commisit,
dicens: Sicut mihi ligandi et solvendi tradita est a
Domino meo Jesu Christo potestas, ita et ego tibi
conmitto, Addunt dicta Acta Graeca: Cum fureret
adversus Christianos Nero Imperator, et varii com-
prehenderentur, parvum fuisse Clementi, ut qui
esset de cognatione Caesaris.

ab hoc Epi-
scopus ordi-
natus,

non post hunc
cessit Eccle-
siam,

40 S. Hieronymus, lib. 14 Commentariorum in
Isaiam Prophetam aetatis et corporis imbecillitate con-
fectus, ut testatur in Prooemio ad lib. 10, ad caput LII
sub finem, ista de Christo et Clemente scribit: Qui cum

dives esset pro nobis pauper factus est et credenti-
bus dixit: Discite a me quia mitis sum et humilis
corde. De quo et Clemens, vir Apostolicus, qui post
Petrum Romanam rexit Ecclesiam, scribit ad Corin-
thios. Sceptum Dei Dominus Jesus Christus non
venit in jactantia superbit, cum possit omnia, sed
in humilitate, etc. Hunc ergo Petri successorem Cle-
mentem, non solum virum Apostolicum, sed etiam
Apostolum appellat Clemens Alexandrinus lib. 4 Stro-
matum, ejusdem verba ex citata ad Corinthios epistola
ollegans. Idem Hieronymus, cum olim junior, in Chro-
nico et libro de Scriptoribus Ecclesiasticis, ex sententia
Eusebii, et S. Cletum inter Pontifices non recensisset,
et secundum indicasset Linum, tertium Anacletum, et
post hunc quartum Clementem; se ipsum corrigit, dicens,
plerosque Latinorum secundum post Petrum putare
fuisse Clementem. Ubi per Latinos videtur potuisse
intelligere Catalogum Pontificum sibi a S. Damaso
transmissum. Quia autem S. Linus XII anno Neronis
Martyr occubuit; et hunc annum perperam alii mar-
tyrio SS. Petri et Pauli adscribebant, non estimarunt
ii qui haec credebant, rationem habendam exigi tem-
poris, quo S. Petro superfuisset Linus: imo in Actis
Graecis, S. Linus ante mortuus scribitur fuisse, quam
S. Clemens a S. Petro ordinaretur Episcopus. Verum
inter Pontifices, cum universa Ecclesia retinemus
S. Linum: juxta cujus certissimam traditionem, Op-
tatus Milevitanus lib. 2 reterens Romanorum Pontifi-
cum Catalogum, sic exarditur: Cathedra unica, quae
est prima de dotibus: sedit prior Petrus, cui succe-
dit Linus, Lino successit Clemens etc. Eodem modo
enumerat Pontifices Romanos S. Augustinus episto-
la 165.

sed successit
Lino

41 Mortuo ergo S. Lino XXIII Septembris anni LX-
VII, S. Clemens, jam ante a S. Petro ordinatus Epi-
scopus, suscepit administrationem Ecclesiae, et proximum
annum integrum habuit in sua Pontificatu, Consulibus
supra designatis C. Silio Italico, et M. Galerio Tra-
chalo Turpiliano, et gubernavit Ecclesiam annis IX,
menses XI, dies XII, usque ad annum LXXVII, cujus ta-
men anni Consules tribuuntur successori Cleto, qui
tunc fuit in Pontificem assumptus; et Consules supra
notantur, Imperator Vespasianus VII et Titus Cae-
sar V, qui anno LXXVI Rempublicam administrarunt.
Imperatores in Catalogis assignantur Galba et Vespas-
ianus, ubi sub nomine Galbae censentur etiam Otho et
Vitellius; quod hi tres solum sesquialtero regnarint.
Quo etiam modo Eusebius lib. 3 Histor. Eccl. cap. 5,
Cum Galba atque Otho, inquit, anno dumtaxat et
sex mensibus regnassent, Vespasianus Imperator
renuntiatur: omisso Vitellio, qui Vespasianum prae-
cessit. Memorati in utroque Catalogo Consules, cum
Galba et Vespasiano Imperatoribus, nominantur etiam
apud Anastasium Bibliothecarium, in omnibus editis et
ineditis codicibus; item in libro Ponticali et MSS.
Gestis Pontificum; apud Luitprandum etiam et in on-
tiquis Ecclesiae Romanae Breviariis supra allegatis.

anna 67
occiso;

et praefuit
usque ad
an. 77.

42 Collocavimus in secundo elogio aliquot puncta, quia
videntur haec verba [martyrio coronatus] ibi loco non
suo perperam intrusa, et temere ob aliis descripta, et
melius absunt a MSS. Gestis Summorum Pontificum
a Jacobo Zeno ad Martinum V deductis: quandoquid-
em sub finem elogii iterum dicitur, tertio anno Tra-
jani Martyr obiisse VIII Kalendas Decembris. Annus
is est Christi centesimus. Quid erga de viginti et tribus
annis interpositis dicendum. Asserunt varii S. Cle-
mentem, a S. Petro Episcopum ordinatum, recusato
Pontificatu Romano, ipsum non suscepisse nisi post
obitum SS. Lini et Cleto. Quidni potius dicamus S.
Clementem, anno LXXVII abdicasse Pontificatum, et
Episcopum Apostolicum, nulli Sedi affixum, reliquo
vitae tempore virisse? Godefridus Vendelinus, in suo
Commentario ad S. Clementis epistolas, hanc contro-
versiam

abdicato
Pontificatu
vivit Episco-
pus Apostoli-
cus usque et
an. 100:

versiam ita dirimit : Anno LXXVII cum Romæ inter fideles orta esset (qualis postea Corinthi) magna dissensio super honore Pontificatus ; Clemens, ne quasi ex testamento Petri successisse videretur, ac ne posteris hæc Principatus ambitio perniciosi exempli haberetur, ultro se Pontificatu abdicavit. Porro videtur illud ipse Clemens innuere in epistola ad Corinthios scripta, supra a Clemente Alexandrino et S. Hieronymo laudata, ubi in posteriore parte epistolæ ista habet : Si propter me seditio, contentio, et schismata orta sunt, emigrabo, abibo quocumque volueritis. Certe S. Epiphanius hæresi 27 quæ est Carpocratianorum, asserit a nonnullis tradi, S. Clementem ab omni administratione vacasse, et eum in quadam epistola scripsisse, Recedo, exeo, bene stabilietur populus Dei, nonnullis hoc modo consulens ; nam in quibusdam Commentariis ita scriptum reperimus. Hæc Epiphanius. Hoc ergo modo S. Clemens, relicta Ecclesiæ universalis administratione, reliquam vitam peregrisset, dum successive Pontifices Romani præessent SS. Cletus, Anacletus, et Evaristus : ejus tempore, jam plenus dierum et meritorum, Clemens obiisset Martyr, anno (ut diximus) Trojani tertio, Æræ vulgaris centesimo. Interim epistolam (ut asserit Eusebius lib. 3, cap. 16) ab omnibus uno consensu receptam, eximiam prorsus et mirabilem, nomine Ecclesiæ Romanæ ad Corinthiorum Ecclesiam scripsit, cum apud eos gravis exorta esset dissensio.

43 Videntur et jam assertæ opinioi favere præmemorata Acta antiqua SS. Nerei, Achillei et Domitillæ, in quibus isti duo Clementem invitant, ut S. Domitillæ suæ consanguineæ velum virginitatis imponat. Licet, inquiunt, gloria tua tota in homino nostro Jesu sita sit, et non de humana, sed de divina dignitate glorieris, quasi tunc ob omni administratione abstractus sibi viveret. Abligata est non diu post in exilium S. Domitilla cum dictis Eunuchis ad insulam Pontiam jussu Domitiani, anno hujus xv, Christi xcv ; quo S. Anacletum Martyrem obuisse, constabit ex infra dicendis in ejus elogio. An tunc etiam S. Clemens in exilium actus sit a Domitiano, dubitari posset, quia id Græci in Menologio Basilii Imperatoris et magnis Menais adstruunt, idemque Trajano adscribitur in MS. Synaxario Græco Collegii Claromontani Societatis Jesu Parisiis ; cui consentiunt Acta Latina, ex quibus Beda in Martyrologium suum ista transtulit, ix Kalendas Decembris, Romæ natale S. Clementis Episcopi, qui jubente Trajano, missus est in exilium trans Pontum maris. Ubi multis ad fidem vocatis per miracula et doctrinam ejus, præcipitatus est in mare, alligata ad collum ejus anchora. Sed recessit mare orantibus discipulis per tria millia, et invenerunt corpus ejus in arca saxeâ in templo marmoreo, et anchoram juxta. Hæc ibi. At locus trans Pontum maris est Taurica Chersonesus, de qua egimus vii Martii, ad Acta SS. Ephræm, Basilei et Sociorum Episcoporum, ibidem martyrio coronatorum. Corpus S. Clementis inde Romam transtulit S. Cyrillus Sclavorum Apostolus, uti ad hujus et S. Methodii fratris Acta a nobis memoratur ix Martii. Demum hæc laus S. Clementis est, quod is primus gesta martyrum per notarios ad id a se constitutas solite et curiose perquiri jusserit, sicuti post eum SS. Anterus et Fabianus Papæ etiam præstiterunt.

IV S. CLETUS

¹ Cletus annis sex, mensibus duobus, diebus septem. Fuit temporibus Vespasiani et Titi et initio Domitiani, a Consulibus Vespasiano viii et Domitiano vi, usque Domitiano ix et Rufo.

Cletus natione Romanus, de regione Vico-Patricii, patre Emiliano, sedit annos duodecim, mensem unum, dies undecim. Fuit autem temporibus Vespasiani et Titi et Domitiani, a Consulatu Vespasiani viii, et Domitiani vi, usque Domitiano ix et Rufo Consulibus. Martyrio coronatus. Hic ex præcepto B. Petri viginti quinque Presbyteros ordinavit in Urbe Roma mense Decembri, qui etiam sepultus est juxta corpus B. Petri in Vaticano, vi Kalendas Maias.

AUCTORE G. II.

II

44 Cardinalis Baronius, cum in suis Annalibus ad annum LXIX martyrium S. Petri descripsisset, acturus de ejus in Pontificatu successoribus, primo exigit veritatem per Consules accuratius disquirendam : quod ipsi hoc loco faciendum erat, et nos conamur præstare. Porro S. Clementi, cum hic abdicasset Pontificatum anno LXXVII, successit S. Cletus, etiam olim a S. Petro ordinatus. Consules fuerunt dicto anno, Imperator Vespasianus viii et Titus Cæsar vi. Verum huic in ipso anni decursu suspectum fuisse Domitianum tradit lib. 2 Fastorum ad annum Urbis conditæ DCCCXXX Onuphrius Panvinus. Hoc ergo tempore, cum Domitianus esset suspectus Consul, Pontificatum suum cepit S. Cletus. At Domitianus ix et Rufus Consules fuerunt anno LXXXIII, et sequentis anni Consules assignantur Domitianus x et Sabinus. pro initio Pontificatus Anacleti, in quorum Consulatu videtur S. Cletus vixisse usque ad diem xxvi Aprilis, quo esset martyrium passus anno tertio Domitiani. Hinc omni, quibus vixit S. Cletus in Pontificatu sunt desumendi : solum autem sex assignantur in priore Catalogo. Verum in antiquis Ecclesiæ Romanæ Breviariis manu exaratis et excensis anno 1479 et sequentibus idem elogium habetur ; sed anni Pontificatus tribuantur septem, mensis unus et dies undecim : ac tunc circa medium Martii dicti anni LXXXVII initium Pontificatus esset statuendum. Qui in altero Catalogo anni assignantur duodecim, quia cum adjunctis ibidem Consulibus non conveniunt, per oscitantiam librorum sunt iatrusi. Si aliqui arbitrentur Cletum præparandum esse S. Clementi, nolumus suam ea de re contentiosum trahere. Sequimur antiquiores auctores, qui eodem etiam Imperatores proponunt : ex his Vespasiano, xxiv Junii anni LXXXIX martuo, successit Titus filius ; et huic, anno LXXXI die xiii Septembris defuncto, successit ejus frater Domitianus. Reliqua infra ad diem xxvi Aprilis, quo colitur deducemus : ad quem diem annotat Baronius, in his quæ sunt Romanæ Ecclesiæ, majorem esse fidem adhibendam ejus alumnis, quam ceteris. Quod, ut sæpius diximus, ubique facimus.

S. Cletus
cepit Pontificatum anno 67 :

Martyr obiit
anno 83 :

rexit tempore
3 Imperatorum.

V S. ANACLETUS

Anacletus annis duodecim, mensibus decem, diebus tribus. Fuit temporibus Domitiani, a Consulibus Domitiano x et Sabino, usque Domitiano xvii et Clemente.

Anacletus, natione Græcus de Athenis ex patre Antiocho, sedit annos duodecim, menses decem, dies tres. Fuit autem temporibus Domitiani, a Consulatu Domitiani x et Sabini, usque Domitiano xvii et Clemente Consulibus. Hic memoriam B. Petri construxit et composuit, dum Presbyter factus fuisset a B. Petro, ubi Episcopi reconderentur : ubi tandem et ipse sepultus est. Hic fecit ordinationes duas, Presbyteros quinque, Diaconos

* Forte factus certior.

epistolam
nomine Ec-
clesiæ scribit
ad Corinthios :

Missus in exilium alius dicitur a Domitiano, aliis a Trajano,

sub hoc submersus in mari

ad Touricom Chersonesum.

AUCTORE G. II.

Diaconos tres, Episcopos per diversa loca septem : et cessavit Episcopatus dies quindecim.

Tempus Sedis.

45 Tempus Imperii solius Domitiani, cum adjunctis paribus Consulibus, confirmatur apud Anastasium in codicibus editis et ineditis, nec non apud Luitprandum ; item in libro Pontificali, MSS. Gestis Pontificum, et Breviariis Romanis manuscriptis et excusis anno 1479 et 1490. Fuerunt autem Consules Imperator Domitianus x et Appius Junius Sabinus anno lxxxiv ; et postmodum Imperator Domitianus xvii et T. Flavius Clemens, anno xcv ; quo Anaclethus mortuus est, xiii Julii, cum scilicet sedisset annos xii, menses non decem, sed duos, prout apud Anastasium, Luitprandum, in MSS. Gestis Pontificum, et citatis Breviariis legitur. Idem ubique alius a Cleto statuitur, cum hic Romanus fuerit, patre Æmiliano natus ; Anaclethus, Græcus de Athenis ex patre Antiocho ; et singuli diversis temporibus sederint, resque disparatas egerint : facilius tamen potuerunt in unum eundemque conflari ; quia successive sederunt ; potissimum a Græcis, qui nimis oscitanter circa nomina affinia egerunt etiam alibi. Quæ contra obijci possent, rejecimus ad Acta S. Cleti xxvi Aprilis. Reliqua de S. Anacleto erunt xiii Julii, die ejus natali, examinanda ; et si erratum, corrigenda.

Distinctio Cleti et Anacleti

VI S. EVARISTUS

^I Evaristus annis tredecim, mensibus septem, diebus duobus. Fuit temporibus novissimis Domitiani et Nervæ et Trajani, a Consulatu Valentis et Veri usque Gallo et Bradua.

^{II} Evaristus natione Græcus, Antiocheus, ex patre Juda de civitate Bethleem, sedit annos novem, menses decem, dies duos. Fuit autem temporibus Domitiani et Nervæ et Trajani, a Consulatu Valentis et Veteris, usque Gallo et Bradua Consulibus. Hic titulos in urbe Roma divisit Presbyteris, et septem Diaconos ordinavit, qui custodirent Episcopum prædicantem propter stylum veritatis. Hic fecit ordinationes quatuor, Presbyteros septemdecim, Diaconos novem, Episcopos per diversa loca quindecim. Qui et sepultus est juxta corpus B. Petri in Vaticano vi Kalendas Novembris, et cessavit Episcopatus dies novemdecim.

Tempus Sedis.

46 Consules indicati cum Imperatoribus, etiam referuntur apud Anastasium, Luitprandum, in libro Pontificali, MSS. Gestis, et ante citatis Breviariis : quæ tempus Sedis S. Evaristi plene confirmant. Fuerunt autem C. Fulvius Valens, et C. Antistius Vetus, in priore Catalogo Verus, Consules anno xcvi ; et Ap. Annius Trebonius Gallus et M. Atilius Metilius Bradua, anno cviii. Quia vero decessor Anaclethus obiit xiii Julii, et quidem anni xcv, successor autem Alexander subrogatus est circa initium Martii anni cix ; anni tredecim, menses septem, dies duo, in primo Catalogo et antiquis Breviariis signati, optime cohercent ; et supersunt circiter dies quindecim, quibus ante aut post Evaristum Sedes vacasset. Dicto vi Kalendas Novembris, quo sepultus dicitur, refertur etiam a Floro, Adone et aliis, at vii Kalendas Novembris in antiquis Breviariis, quo die etiam cum colitur. Dicitur tunc in Vaticano sepultus : forsan translatus, et mense Februario mortuus. Ita infra S. Melchiales traditur obiisse iv aut iii Idus Januarii, et colitur x Decembris, quo sepultus ab aliis dicitur.

Dies mortis et translacionis.

VII S. ALEXANDER

^I Alexander annis octo, mensibus duobus, die uno. Fuit temporibus Trajani, a Consulatu Palmæ et Tulli, usque Æliano et Vetere.

^{II} Alexander, natione Romanus, ex patre Alexandro, de regione Caput-Tanri, sedit annos decem, menses septem, dies duos. Fuit autem temporibus Trajani... usque Æliano et Vetere. Hic passionem Domini miscuit in prædicatione Sacerdotum. Martyrio coronatur cum eo Eventius Presbyter et Theodolus Diaconus. Hic constituit aquam sparsionis cum sale benedici in habitaculis hominum. Hic fecit ordinationes tres, Presbyteros sex, Diaconos duos, Episcopos per diversa loca quinque, per mensem Decembris : qui et sepultus est via Nomentana, ubi decollatus est, ab urbe Roma milliario septimo, v Nonas Maii, et cessavit Episcopatus dies triginta septem.

47 Hactenus ex citatis Catalogis et Vitis Pontificum, per Anastasium, Luitprandum, aliosque collectis, et ad antiqua Breviaria collatis, progressi sumus, quæ propria aliquorum Pontificum Acta non reperiuntur seorsim conscripta : qualia habemus de S. Alexandro, illustria et ob suam antiquitatem veneranda. Edidit ea Surius, sed stylo, ut præfatur, modice mutato. Extant ea primario stylo in bibliotheca Vaticana in membranis, optima manu, litteris grandiusculis, ante annos, quantum apparet, facile sexcentos exarata ; et codex numero 1191 insignitur. Nos eadem habemus, ex variis et admodum præclaris codicibus MSS. desumpta, edituri ad diem tertium Maii, scilicet ex Trevirensi Imperiali monasterii S. Maximini, Rebdorfsensi Canonico Regularium in diocesi Eystettensi, Audomarensi Ecclesiæ Cathedralis, duobus codicibus nostris, ac tribus Serenissimæ Christianæ Reginae Succinæ : eundemque passim extant in aliis MSS. quæ omnia non lubuit annotare. Extant etiam a Jonia Mombritio, ante annos circiter ducentos, ex MSS. Italicis edita ; et ex aliis MSS. Germanicis, inseruntur Historiis Sanctorum, anno 1483 Coloniae, et anno 1487 Lovanii excusis, sed hinc inde contracta. Hæc placuit præmonere, quod in Annalibus Ecclesiasticis ad annum cxxxii dicantur sua antiquitate mendosa : quia in dictis Annalibus erat Pontificatus S. Alexandri a tempore per Acta signato valde remotus, quasi anno secundo Hadriani Imperatoris esset creatus, et anno ejus decimo tertio martyrium passus. Verum sub Trajano et creatus et passus est.

Acta illustria martyrii S. Alexandri,

48 Consules, teste Baronio in Præfatione nostra citato, optime controversias dirimunt, et hi in creatione S. Alexandri erunt A. Cornelius Palma et C. Calvisius Tullus, anno Christi cix, Trajani Imperatoris xii. Ast ultimo integro anno ejusdem S. Alexandri, erant Consules Æmilius Ælianus, aliquibus Velianus, seu Helianus, et L. Antistius Vetus, anno Christi cxvi, Trajani xix, post quem annum vivit S. Alexander, et sepe carceri inclusus, usque ad diem iii Maii anni sequentis ; et sic ab anno cix et die ii Martii, præfuit Ecclesiæ annos octo, menses duos, diem unum, recte in priore Catalogo indicatos. Jam, quia cardo totius controversiæ vertitur in ultimo pari Consulibus ; observandum est illud in utroque hic dato Catalogo reperiri, item apud Luitprandum et Anastasium, in omnibus codicibus editis et ineditis, in libro Pontificali, in MSS. Gestis Pontificum. Hinc ergo ad prædicta Acta S. Alexandri transimus : in quibus dicitur eodem anno,

Tempus Sedis,

ex Catalogis et Vitis Pontificum,

et Actis propriis.

post

post mortem S. Alexandri, nutu Dei defunctus Trajanus Imperator, scilicet elapsis tribus mensibus et septem diebus, cum ex Oriente rediturus in Italiam, vivere desit in Cilicia.

49 Verum ulterius ipsa Acta consideremus, in quibus, relato plurimorum ad Christum conversione, additur: Unde cum hæc ejus opera ad Trajanum Principem venissent, misit, ex Asia, quo profectus erat, Aurelianus Comitem utriusque militiæ, de Seleucia Isauriæ, ad interfectionem omnium Christianorum. Et sub finem, Aurelianus jussit Eventium et Theodolum decollari, Alexandrum punctim per tota membra transfigi. Hæc ibi in omnibus supra citatis codicibus Actorum, quibus adstipulantur antiqua Breviaria Romana MSS. et excusa anno 1479, 1490, 1522 et 1524, quæ penes nos habemus. Consentit genuinum Martyrologium Bedæ (quod remur in Ecclesia Romana olim recitatum, prout auctum reperitur in codice Vaticano ecclesiæ S. Petri) ubi legitur: Alexander punctis creberrimis per tota membra peremptus, sub Aureliano Judice, tempore Trajani Principis. Eodem suo Martyrologio inscripsit Rabanus, et latius deducunt ex citatis Actis tum Ado, qui asserit passum sub Trajano Principe, Judice Aureliano; tum Notkerus, qui jubente Trajano Principe ab Aureliano Comite utriusque militiæ. Usuardi exempla variant. Aliqua enim illustria MSS. habent sub Aureliano Principe; et eadem verba leguntur apud Bellinum, anno 1498 excusum secundum morem Romanæ curiæ; itemque apud Molanum in secunda et tertia editione Usuardi. Manrolycus tradit passum Trajani tempore sub Aureliano Comite. In Breviario Romano jussu Pii v edito, dicitur Trajano Imperatore rexisse Ecclesiam.

50 Eisdem S. Alexandri Actis, unis et solis, debent notitiam sui Martirii, S. Quirinus, Urbis Romanæ Tribunus; S. Hermes, Præfectus, et hujus soror S. Theodora; tunc passi sub Trajano Cæsare Augusto et Aureliano, comite utriusque militiæ in Isauria, ad interfectionem omnium Christianorum misso, cui omnis Senatus ita famulatus est, ut ipsum Principem crederent esse Trajanum. Erat utriusque militiæ Comitatus, summus honoris et dignitatis titulus, qui ad tempora Arcadii et Honorii duravit: et sic in Notitia Imperii tunc facta recensentur duo viri spectabiles, Comites rei militaris per Ægyptum et Isauriam, sub quorum dispositione erant variae legiones et ministri Imperatorum. Hanc ob causam videtur dictus Comes Aurelianus variis titulis honoratus; et appellatus Judex, Præfectus, Præses, Princeps, Imperator. In Lexico Hesychii, κόμης est, ἀρχὼν, ἡγεμὼν. Comes idem, qui Princeps et Dux: et apud Suidam κόμης ὁ ἡγεὼς ἀρχὼν. Comes est Princeps populi. Erant olim Imperatores dicti, qui alius, Præfecti cepiarum et Duces exercituum habebantur: et Appianus (qui eodem quo hic Aurelianus Comes tempore vixit) testatur lib. 2 Bellorum civilium, Imperatoris nomen suo tempore dari solitum Ducibus exercituum, post victoriam cæsis hostibus reportatam. Hinc commoda jam explicandi ratio datur, quomodo supra apud Usuardum legatur, S. Alexander cum sociis sub Aureliano Principe passus; et xxx Martii, S. Quirinus sub Aureliano Imperatore martirii coronam consuminasse. Quæ verba aliquibus interpositis sic explicat Molanus in 2 et 3 editione: Sub Aureliano [Comite utriusque militiæ et Trajano] Imperatore. At simpliciter Quirinum passum sub Trajano Imperatore scribunt Ado et Notkerus; Petrus vero de Natalibus, in persecutione Trajani sub Aureliano Comite utriusque militiæ: Manrolycus, Felicius, Canisius, Trajano imperante, sub Aureliano præfecto. Eodem modo sunt explicandi Ado et Notkerus, dum asserunt S. Hermetem a S. Alexandro Papa

conversum, et sub Aureliano Imperatore passum. Verum melius Comes scribitur, in Martyrologio anno 1490 Colonia et Lubecæ excuso; et a Canisio, sub Trajano Imperatore passus. Simili modo ad Kalendas Aprilis intelligendi Usuardus, Ado, Notkerus, Bellinus et alii, asserentes, S. Theodoram, sororem S. Hermetis, martyrizatam sub Aureliano Principe aut Imperatore. Verum iterum melius, in Martyrologio Colonia et Lubecæ dicto anno 1490 excuso, Aurelianus Comes appellatur.

AUCTORE C. H. Hermes, et Theodora hujus soror.

VIII S. SIXTUS

Sixtus annis decem, mensibus tribus, diebus viginti uno. Fuit temporibus Hadriani, a Consulatu Nigri et Aproniani, usque Vero III et Ambibulo.

Xistus natione Romanus, ex patre Pastore, de regione Via-lata, sedit annos decem, menses duos, diem unum. Fuit autem temporibus Adriani... usque Vero et Angulo, martyrio coronatur. Hic constituit ut ministeria sacra non tangerentur, nisi a ministris. Hic constituit ut quicumque Episcopus evocatus fuerit ad Sedem Romanam Apostolicam; rediens ad parochiam suam non susciperetur, nisi confirmata salutationis plebe ad Sedem Apostolicam. Hic constituit, ut infra actionem Sacerdotis, incipiens populos hymnum decantaret Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus Sabaoth etc. Hic fecit ordinationes tres, Presbyteros undecim, Diaconos tres, Episcopos per diversa loca quatuor. Qui etiam sepultus est juxta corpus S. Petri in Vaticano, III Nonas Aprilis, et cessavit Episcopatus menses duos.

* Corrige nisi cum Formata salutationis plebi per S. A. directæ: quod autem sint Formata, atibi quære.

51 Colitur S. Sixtus VI Aprilis, ad quem diem Lectorem remittimus: interim obiter indicamus, dici martyrio coronatum non sub Antonino Pio, sed sub Hadriano Imperatore, a Floro, Usuardo, Adone, Notkero, Manrolyco, Felicio, Canisio, Galesinio et in antiquissimis MSS. Martyrologiis. Præterea posterius per Consulum, unde lis tota est dirimenda, in utroque Catalogo relatum, etiam habetur apud Anastasium et Luitprandum, in libro Pontificali, in Gestis MSS. Pontificum et in Martyrologio Flori ex MSS. Atrebatensi et Tornacensi. Fuerunt autem hi Consules anno Christi cxxvi, Hadriani IX, itaque Sixtus vixit usque ad III aut VI Aprilis anni sequentis. Nolumus autem hic et in sequentibus repetere singula, ubi plenius explicanda, ne Tractatus Præliminaris moles nimium excrescat.

Tempus Sedis, sub Hadriano Imp.

et martyrii anno 127.

IX S. TELESPIHORUS

Telesphorus annis undecim, mensibus tribus, diebus tribus. Fuit temporibus Hadriani, a Consulatu Titiani et Gallicani usque Cæsare et Balbino.

Telespor, natione Græcus, ex anachoreta, sedit annos undecim, menses sex, dies viginti unum. Fuit autem temporibus Antonini et Marci. Hic constituit ut septem hebdomadis jejunium celebraretur Paschæ: martyrio coronatur. Hic fecit ut Natali Domini nostri Jesu Christi noctu Missæ celebrarentur, et in ingressu sacrificii hymnus diceretur Angelicus, Gloria in excelsis Deo etc. tantum

occisus jussu Aureliani missi a Trajano.

Aureliani Comitatus dignitas et tituli;

sub eo tunc passi S. Quirinus.

AFCTORE G. H.

tantum noctu Natalis Domini. Ille fecit ordinationes quatuor, Presbyteros duodecim, Diaconos octo, Episcopos per diversa loca quatuordecim, per mensem Decembris. qui etiam sepultus est juxta corpus B. Petri in Vaticano, iv Nonas Januarii : et cessavit Episcopatus dies sex.

Tempus Sedis, sub Hadriano Imp.

52 Tempus Sedis videtur statuendum ab initio Octobris anno cxxvi usque ad Januarii diem ii aut v. anni cxxxviii. Sed quia diximus ad Vitam S. Sixti, hunc vixisse usque ad iii aut vi Aprilis anni cxxxvii ; arbitramur, S. Telesphorum, ante illius obitum, Episcopum creatum, ejusque Vicarium extitisse. In signando Imperatore, utraque catalogi transcriptoribus, obrepserunt ignota nomina Antonini Macrini ; pro quibus substituiimus unicum nomen Hadriani. Sub hoc enim S. Telesphorum sedisse constat, primo ex deductione hactenus facta ; et confirmatur ex Consulibus adscriptis, quorum priores Gallicanus et Caelius Titianus fuerunt dicto anno Christi cxxvii, Hadrianus x ; posteriores, L. Aelius Verus Cesar ii, et P. Caelius Balbinus Vibulius Pius, anno cxxxvii, Hadriani xx, postquam eunum aliquot diebus Januarii anni sequentis cxxxviii sedit Telesphorus, eodemque etiam anno mortuus est Hadrianus xii Julii, relinquens Imperium Antonino Pio.

mortuus
an. 138
2 aut 5 Januarii :

memoria
ejus in Actis
SS. Faustini
et Joletae

53 Boronius (nescimus qua de causa) removit martyrium S. Telesphori usque ad annum cliv. Sedisse eum tempore Hadriani Imperatoris probant praeter Acta antiqua SS. Faustini et Jovite, ex MS. Neapolitano a nobis ad diem xv Februarii edita ; in quibus capite 3 dicuntur hi Martyres jussi ab Angelo proficisci ad Papam Telesphorum, ut ab eo S. Calimerus ordinaretur Episcopus Mediolanensis : qui repperunt Episcopum Telesphorum, in Catacumbis inter sepulera sanctorum Martyrum, propter metum Paganorum, latitantem. B. Telesphorus laeta facie vultuque sereno excepit eos, Calimerum consecravit, et ad urbem Mediolanensem direxit, ut ibidem Christiani populi Pastor existeret. Cumque B. Telesphorus haec omnia consummasset, subito ministri Hadriani advenientes ac comprehentes eos, usque ad palatium perduxerunt. Haec ibi, quibus plene consentiunt Acta memorati S. Calimeri, quae ipsi Mediolani, cum aliorum primorum Episcoporum Actis, ex codice Ambrosiano valde illustri, descripsimus anno mdcxii. In his Actis dicitur, S. Calimerus familiaris fuisse S. Telesphoro Pontifici, inter sepulera Martyrum latitanti ; creatus Episcopus, imperante Hadriano ; et postmodum martyrio coronatus, sub Antonino Pio. Integra Acta dantur xxxi Julii. Dies martyrii a S. Telesphoro peracti, iv Nonas Januarii, legitur etiam apud Anastasium et Luitprandum, itemque MSS. gestis Pontificum ; ipseque ad eundem est inscriptus Martyrologiis Flori, Rabani, Notheri et nonnullis MSS. At Nonis Januarii legitur in libro Pontificali, et refertur ab Usuardo, Adone, Bellino, cum hodierno Martyrologio Romano. Ad quem diem aliqua ejus Acta a Segero Paulo recens consueverunt, Joannes Bollandus edi sub nomine auctoris permisit ; quae solidum nullum fundamentum habere postea comperiens, saepius optavit a suo opere abesse, et solum substitui haec, aut his quae nunc damus similia. Ceterum S. Telesphorum gloriosissime martyrium subiisse scribit S. Irenaeus lib. 3 cap. 3.

et S. Calimeri Episc. Mediolanensis.

Quis dies martyrii ?

Athenis, sedit annos quatuor, dies tres, menses sex. Fuit autem a Consulatu Magni et Camerini, usque Orsiti et Prisco. Ille Clerum composuit, et constituit gradus, et fecit ordinationes tres per mensem Decemb. Presbyteros quindecim, Diaconos quinque, Episcopos per diversa loca sex : qui etiam sepultus est juxta corpus B. Petri in Vaticano, iii Kalend. Januarii, et cessavit Episcopatus dies tres.

54 Quae spectant ad tempus Sedis SS. Hygini, Soteris, et Pii Pontificum, clare, ut opinamur, deduximus die xvii Aprilis ad Acta S. Soteris, ad quae Lectorem remittimus. Ob hiatum primi Catalogi, Consules desumuntur ex secundo Catalogo, etiam relati apud Anastasium et Luitprandum ; item in libro Pontificali ; et in MSS. Gestis Pontificum. Ex his priores Sulpitius Camerinus et Quintus Niger Magnus fuerunt anno Christi cxxxviii, quo Hadriano successit Antoninus Pius. At Ser. Cor. Scipio Orfitus, et Q. Nominus Priscus, Consules posteriores, fuerunt anno cxlix, post quem annum supervixit Hyginus ad diem x aut xi Januarii anni sequentis cl, Antonini Pii xi ; atque ad hos dies refertur ipse in variis Martyrologiis : et in hodierna Romano dicitur, in persecutione Antonini martyrium consummasse. Verum quia de ejus martyrio nihil legitur apud praedictos auctores, opinantur Malanus et Onuphrins, Martyris titulum dari, quod multa pro Christi confessione fuerit passus. Farsan verius diceretur Martyr, quod quadriennio inclusus carceri, vitam finierit, quo tempore S. Pius, ut infra constabit, ejus Vicarius Ecclesiam rexit.

Tempus Sedis.

Quomodo
Martyr ha-
beat.

XI S. ANICETUS

Anicetus annis ... a Consulatu Gallicani et Veteris, usque Praesente et Rufino.

Anicius, natione Syrus, ex Patre Joanne, de vico Amisa, sedit annos undecim, menses quatuor, dies tres. Fuit autem a Consulatu Gallicani et Veteris, usque Praesente et Rufino. Ille constituit, ut Clericus eam non nutrebat. Ille fecit ordinationes quinque per mensem Decemb. Presbyteros octo, Diaconos quatuor, Episcopos per diversa loca octo, qui etiam sepultus est juxta corpus B. Petri in Vaticano, xii Kalend. Maii : et cessavit Episcopatus dies vi.

55 Ad Acta S. Aniceti, die xvii Aprilis, difficultates discussimus, quae hic moveri potuissent. Arbitramur enim ordinatum, S. Pio, ante S. Hygini Vicario, morbo, exilio, aut alia de causa impedito. Sedit ab anno Christi cl usque ad annum cliii, imperante Antonino Pio ; ita exigentibus Consulibus, etiam relatis apud saepius memoratos Anastasium et Luitprandum, itemque in libro Pontificali et in MSS. Gestis Pontificum, ac Breviariis antiquis Romanis praecitatis. Videntur aliquot anni, Hygino ab aliquibus detracti, Aniceto assignati. Fuerunt autem Consules priores Romulus Gallicanus et Antistius Vetus, anno cl. Posteriores vero Bruttius Praesens et M. Antonius Rufinus, anno cliii.

Tempus Sedis
ab anno
150 ad 153.

X S. HYGINUS

Hyginus annis duodecim, mensibus tribus, diebus sex. Fuit temporibus.....

Yginus natione Graecus, ex philosopho de

XII S. PIUS

Pius annis xv, mensibus iv, diebus xx. Fuit temporibus Antonini Pii, a Consulatu Clari et Severi usque duobus Augustis. Sub hujus

hujus Episcopatu frater ejus Hermes librum scripsit, in quo mandatur contineturque, quod ei præcepit Angelus, cum venit ad eum in habitu Pastoris.

- II **P**ius, natione Italus, ex patre Rufino, frater Pastoris, de civitate Aquileia, sedit annos octodecim, menses quatuor dies 3. Fuit autem temporibus Antonini Pii, a Consulatu Clari et Severi... Sub hujus Episcopatu frater ipsius Hermes librum scripsit, in quo mandatum continetur, quod præcepit Angelus Domini, cum venit ad eum in habitu Pastoris, et præcepit ei, ut sanctum Pascha die Dominica celebraretur. Ille fecit ordinationes quinque per mensem Decembris, Presbyteros octodecim, Diaconos undecim, Episcopos per diversa loca duodecim : qui etiam sepultus est juxta corpus B. Petri, v Idus Julii. Cessavit Episcopatus dies quatuordecim.

An postponendus S. Aniceto,

56 Optatus Milevitanus lib. 2, et S. Augustinus epist. 163, cum hisce Catalogis Pium Aniceto postponunt. Fuit ante Anicetum Episcopus, sed Vicarius S. Hygini, quo tempore vixit Valentinus hæreticus. Sedit autem post S. Anicetum verus Pontifex annos octo, mortuus duobus Augustis Consulibus. Sunt in Marcus Aurelius Verus Cæsar, et Lucius Aelius Verus Cæsar, tunc anno CLXI mense Martio facti Augusti Imperatores : et sic a Consulatu Clari et Severi, quo Pius factus est Episcopus et Vicarius S. Hygini, sunt anni xv, pro quibus, errore amanuensium, erant scripti anni xx, quos correximus.

mortuus anno 161.

XIII S. SOTER

- I **S**oter annis novem, mensibus tribus, diebus duobus. Fuit temporibus.....

- II **S**oter, natione Romanus, ex patre Concordio, de civitate Fundis, sedit annos novem, menses sex, dies viginti unum. Fuit temporibus Severi, a Consulatu Rustici et Aquilini usque Cethegi et Claro. Ille constituit ut nulla monacha pallam sacratam contingeret, nec incensum poneret intra sanctam Ecclesiam. Ille fecit ordinationes tres per mensem Decembrem, Presbyteros septemdecim, Diaconos octo, Episcopos per diversa loca undecim, qui sepultus est juxta corpus B. Petri, x Kalend. Maii. Cessavit Episcopatus dies undecim.

57 Priores Consules Q. Junius Rusticus, et Vettius Aquilinus fuerunt anno CLXII. Unde major fuisset danda exercitatio, nisi S. Soter hoc mense xxii Aprilis coheretur : ad quem diem omnes controversiæ examinantur, ostenditurque integris annis novem sedisse, usque post Consulatum Cethegi et Clari, et usque ad dictum diem xxii aut xxiii Aprilis, anni CLXXI : ubi admittimus facultatem, a Baronio concessam, his verbis : Si quis certiores de annis Soteris invenerit chronographiam, haud inviti assentimur. Servamus autem conditiones ab illo propositas, quas supra retulimus in Prologo nostro num. 3.

XIV S. ELEUTHERIUS

- I **E**leutherius annis Fuit temporibus An-
Aprilis T. I

tonini et Commodi, a Consulatu Veri et Erenniani, usque Paterno et Bradua.

Eleuther., natione Græcus, ex patre Abundantio, de oppido Nicopoli, sedit annos quindecim, menses tres, dies duos. Fuit temporibus Antonini et Commodi usque Paterno et Bradua. Ille accepit epistolam a Lucio Britanniae Rege, ut Christianus efficeretur per ejus mandatum ; et hoc obtinuit, ut nullus [cibus] repudiaretur a Christianis, maxime fidelibus, quem Deus creavit, qui tamen rationabiles sint. Ille fecit ordinationes tres per mensem Decemb. Presbyteros undecim, Diaconos septem, Episcopos per diversa loca quindecim ; qui sepultus est juxta corpus B. Petri, vii Kal. Junii. Cessavit Episcopatus dies septemdecim.

58 Multa quæ hic forent dicenda, indicavimus xxii Aprilis, tum ad Acta S. Soteris decessoris, tum ad Vitam SS. Epipodii et Alexandri Martyrum Lugdunensium, ubi egimus de persecutione mota anno xvii Imperii Marci Aurelii Antonini, ac Christi CLXXVII, quando cum litteris Lugdunensium Romam ad S. Eleutherium missus est S. Irenæus adhuc Presbyter. Sedit S. Eleutherius annos quindecim, ab anno Christi CLXXI, et Consulatu Severi, aliis Veri, et Herenniani usque ad annum CLXXXVI, id est aliquot mensibus post Consulatum Paterni, aliis Materni, et Braduæ. Menses in secundo Catalogo tres indicati, et apud Anastasium sex, videntur perperam intrusi ; ideoque assentimur Baronio non admittendos, nisi dicatur, Eleutherius aliquamdiu S. Soteris Vicarius fuisse. Colitur hic sanctus Pontifex xxvi Maii ; ubi, si res operam videatur mereri, plenius agere licebit de difficultate circa discrimen ciborum, ex præscripto legis veteris mundorum vel immundorum, tandem superato per decretum positivum ; quo Christianis quibusvis, etiam genere et ortu Judæis, liberum esse pronuntiabatur, eo omni cibo vesci, a quo rationalis natura per se non abhorret : quod Apostolus Paulus in medio relinquere maluerat, ne propter rem momenti per se non magni aut summe necessarii, offenderet animos zelosiorum Hebræorum ; totis pro tunc fore ratus, si imperaret impetraretque, ut is qui manducabat, puta suillus carnes, non manducantem non sperneret ; et qui non manducabat, manducantem non judicaret, Rom. 14, 3. Et Apostoli, Act. 15, 29, etiam conversos e gentibus a suffocato et sanguine jusserant abstinere, tamquam pro tunc necessariam præcipientes hujusmodi observantiam.

Legatio S. Irenæi

Tempus Sedis ab an. 171 ad 186.

Decretum.

XV S. VICTOR

Victor annis novem, mensibus duobus, diebus decem....

Victor, natione Afer, ex patre Felice, sedit annos decem, menses duos, dies decem. Fuit temporibus [Commodi, Pertinacis, et Severi] Cæsaris, a Consulatu Commodi v et Glabronis, usque Laterano et Rufino. Ille constituit, ut Pascha die Dominica celebraretur, sicut Pius. Ille fecit sequentes Cleros : martyrio coronatur. Constituit ut necessitate facienti, ubi inventus fuisset sive in flumine, sive in mari, sive in fonte aut stagno, tantum Christiana confessione declarata credulitatis) efficeretur integer Christianus, quicumque hominum ex gentilitio veniens ut baptizaretur. Fecit concilium, et interrogatio facta est de
VIII Pascha,

In Actis 22 Aprilis pobarantur Sedis ejus 9 anni.

AUCTORE G. II.

Pascha, vel de die prima cum Theophilo Episcopo [Cæsareæ] de luna. Hic fecit ordinationes duas, Presbyteros quatuor, Diaconos quinque, Episcopos per loca duodecim; qui sepultus est juxta corpus B. Petri, v Kalend. Augusti: et cessavit Episcopatus dies undecim.

59 Multa hic in utroque Catalogo perturbata sunt.

Tempus Sedis ab an. 186 ad 197,

cultus 28 Augusti,

non 20 Aprilis.

In secundo habebatur temporibus Cæsaris. Apud Anastasium et in libro Pontificali temporibus Helii Pertinacis et Severi, quibus Commodum præposuimus, uti constat ex Consulibus adjunctis: quorum priores fuerunt, Commodus Imperator v et M. Acilius Glabrio anno cxxxvi; posteriores, Ap. Claudius Lateranus et M. Marinus Rufinus, anno cxvii. Sedit ergo annos xiii, mortuus aut certe sepultus v Kalendas Augusti; ad quem diem cum antiquis Breviariis cum recolunt Rabanus, Bellinus et alii, ac denique Breviarium et Martyrologium Romanum hodiernum. Ast Usuardus, Ado aliique referunt ad diem xx Aprilis, quo die colitur quidem S. Victor, cum Felice, Alexandro et Pupia Romæ passus; sed alterius potius Sedis Episcopus, uti ad eundem diem dirimus. Inter alia menda citatus in secundo Catalogo Theophilus Episcopus, scribebatur Alexandriæ, qui fuit Cæsareæ in Palæstina.

XVI S. ZEPHYRINUS

Zephyrinus annis A Consulatu Saturnini et Galli, usque Præsente et Extricato.

Zepherinus, natione Romanus, ex patre Abundantio, sedit annos septemdecim, menses sex, dies decem. Fuit temporibus Severi et Antonini, a Consulatu Saturnini et Gallicani usque Præsente et Stricato Consulibus. Hic constituit præsentiam omnibus Clericis et laicis fidelibus, sive Clericus, sive Levita, sive Sacerdos ordinaretur. Et fecit constitutum de Ecclesia, ut patenas vitreas ante Sacerdotes in Ecclesia ministri portarent: dum Episcopus Missam celebraret, ante se haberet Sacerdotes omnes adstantes, sic Missæ celebrarentur; excepto cum jus Episcopi interest, ut tantum Clerus sustineret: omnibus presentibus, ex ea consecratione, de manu Episcopi, jam coronam consecratam acciperet Presbyter, tradendam populo. Hic fecit ordinationes quatuor per mensem Decemb. Presbyteros quatuordecim, Diaconos septem, Episcopos per loca tredecim: qui sepultus est in cæmeterio suo, juxta cæmeterium Calixti, via Appia: et cessavit Episcopatus ejus dies quinque.

Tempus Sedis, ab an. 190 ad 217,

an martyrium illatum?

60 Consules indicati, Tib. Aterius Saturninus et C. Annius Trebonius Gallus, fuerunt anno Christi cxvii, Severi Imperatoris v; et Brutius Præsens et Extricatus anno cxvii, Antonini Caracallæ vi, etiam relati apud Anastasium et Luitprandum, in libro, Pontificali, MSS. Gestis Pontificum, et antiquis Breviariis Romanis. Sedit ergo annis novemdecim. Additur apud Anastasium sepultus vii Kalendas Septembris, quod colitur ut Martyr, licet martyrii nulla apud antiquos fiat mentio. Tunc igitur licebit explicare hoc ejus obscurissimum decretum, quod videtur spectare Eulogiarum sacrarum distributionem, non ipsam Domini Corporis communionem.

XVII S. CALLISTUS

Callistus, annos quinque, menses duos, dies decem. Fuit temporibus Maerini et Heliogabali, a Consulatu Antonini et Adventi, usque Antonino iii et Alexandro.

Callistus, natione Romanus, ex patre Domitio, de regione Urbe Ravennatum, sedit annos quinque, menses duos, dies undecim. Fuit temporibus Maerini, et Heliogabali, a Consulatu Antonini... et Alexandri. Hic martyrio coronatur. Hic constituit jejunium die Sabbati ter in anno fieri, frumenti, vini et olei, secundum Prophetam, quarti mensis, septimi et decimi. Qui sepultus est in cæmeterio Calepodii, via Aurelia, miliario tertio, pridie Idus Octobris. Hic fecit ordinationes quinque per mensem Decembris, Presbyteros quindecim, Diaconos quatuor, Episcopos per loca septem. Quievit Episcopatus dies quinque.

61 Consules, Antonius Diadumenianus Cæsar, Maerini filius, et Adventus, fuerunt anno ccxviii; Imperator autem Antoninus Heliogabalus et M. Aurelius Severus Alexander Cæsar, anno ccxxii. Sedit igitur Callistus ab anno ccxvii, quo obiit Zephyrinus, usque ad dictum annum ccxxii. Illustria sunt Acta martyrii ejus per Notarios Ecclesiæ Romanæ, et forte a S. Antero dein Papa, conscripta: in iis continentur res gestæ et certamina SS. Calepodii Presbyteri, Palmatii Consulis, Simplicii Senatoris, et aliorum Martyrum, quos Ecclesia colit x Maii: ad quem diem dicta Acta pro præcipua parte danda prælo paravimus; plenius illustranda ad xiv Octobris, ad quem prædicti Consules indicantur in antiquis Breviariis Romanis sæpius relatis, item apud Anastasium et Luitprandum cum magno Actorum et Catalogorum consensu. Dicitur Callistus Romanus ex regione, urbe Ravennatum dicta: quam regionem optime explicat Marlianus lib. 5 Topographiæ urbis Romæ cap. 19, asserens esse Transtiberinam regionem. Nam Augustus, inquit, victoria contra Antonium et Cleopatram potitus, binam instituit classem, unam apud Mesenium Lucaniæ portum, alteram vero apud Ravennam. Cumque Senatui esset cura, ut nulla Romam frequentaret multitudo, cui non esset habitandi locus publice assignatus; militibus Ravennatis classis hæc regio fuit assignata, quæ exinde Ravennatum urbs cæpit appellari. Quo nomine appellatum est templum et meritoria taberna, quam, ubi nunc est ædes D. Mariæ, fuisse legimus. Hæc Marlianus, et consentiunt Acta S. Callisti. Decretum ejus putamus posse intelligi pro mensibus Julio, Septembri et Decembri, quibus successive absolvitur collectio frumenti, vini et olei; ad agendas Deo gratias, per quem uti dicitur Psalmo 4 v. 8 a fructu frumenti, vini et olei, multiplicati, seu multipliciter ditoti fideles, recognoscerent acceptum beneficium. Porro numerandorum mensium initium hic fit a Martia, uti in sacris facere solebat etiam antiqua Judæorum Ecclesia.

Tempus Sedis ab an. 218 ad 222

Acta antiqua et cultus.

Urbs Ravennatum Romanæ:

Decretum.

XVIII S. URBANUS

Urbanus annos octo, menses undecim, dies duodecim. Fuit temporibus Alexandri, a Consulatu Maximi et Aeliani usque Agriкола et Clementino.

Urbanus

^{II} Urbanus, natione Romanus, ex patre Pontiano, sedit annos 8 menses decem, dies duodecim. Hic ministeria sacra argentea constituit, et patenas argenteas viginti quinque; posuitque etiam Clericos. Hic sua traditione multos convertit ad baptismum, etiam Valerianum sponsum S. Cæciliæ: et multi martyrio coronati sunt per ejus doctrinam. Hic fecit ordinationes quinque per mensem Decemb. Presbyteros octodecim, Diaconos sex, Episcopos per loca septem. Qui sepultus est in cœmeterio Prætexta via Appia, quem sepelivit B. Tiburtius xiv Kalend. Junii, et cessavit Episcopatus dies triginta.

Tempus Sedis, ab an. 222 ad 230.

cultus 25
Maii,

Acta.

62 Fuerunt hi Consules primi Maximus et Papyrius Ælianus, anno ccxxiii; tum Calpurninus Agricola et Clementinus, anno ccxxx. Proinde sedit post martyrium S. Callisti adhuc anno ccxxii; aut forsân ipso adhuc vivo Vicarius, usque ad xxv Maii anni ccxxx; ut præter annos viii possint haberi menses xi aut x. Acta S. Urbani plurima ex variis MSS. collegimus: ex quibus sola illa prælo paravimus, quæ etiam ex MSS. Vaticanis edidit Antonius Bosius, per Notarios Ecclesiæ Romanæ cœvos, quidni et a S. Antero dein Papa, conscripta atque in Ecclesia reposita? Nonnulla ex illis datus xiv Aprilis, quando celebratur memoria SS. Valeriani et Tiburtii, quorum hic mentio est facta.

I CATALOGI PARS II.

De hac divisione egimus in Prologo nostro; et continuo ex stylo ac modo procedendi, apparebit manifesta partis utriusque diversitas.

XIX S. PONTIANUS

^I Pontianus annos quinque, menses duos, dies septem. Fuit temporibus Alexandri, a Consulatu Pompeiani et Peligniani. Eo tempore Pontianus Episcopus et Hippolytus Presbyter exules sunt deportati in insulam noxiam Sardiniam, Severo et Quintiano Consulibus. In eadem insula * disinctus est iv Kalend. Octobris, et loco ejus ordinatus est Anteros xi Kalendas Decemb. Consulibus supra scriptis.

* an defunctus?

^{II} Pontianus, natione Romanus, ex patre Calpurnio, sedit annos octo, menses quinque, dies duos, martyrio coronatur temporibus Alexandri, [sedit] à Consulatu Pompeiani et Peliniani. Eodem tempore Pontianus Episcopus et Hippolytus Presbyter exilio sunt deputati ab Alexandro in Sardiniam insulam Bucinam, Severo et Quintiano Consulibus. In eadem insula maceratus, et afflictus fustibus defunctus est tertio Kalend. Novemb. Hic fecit ordinationes duas, Presbyteros quinque, Diaconos quinque. Episcopos per loca sex: quem B. Fabianus adduxit navigio, et sepelivit in cœmeterio Calisti via Appia, die depositionis ejus ix Kalend. Decemb.

63 Progredimur etiam tota hac parte per Consules,

qui (quod hactenus non erat factum) sæpius repetuntur, uti infra videbitur. Martyrio coronatum S. Urbanum diximus xxv Maii anno ccxxx; quo anno Pontianus adhuc aliquot mensibus sedit, et primo ejus Sedis anno, proximum ccxxxii inceperunt Consules T. Claudius Pompeianus et Pelignianus, aliis Pelinianus aut Felicianus, relati in utroque Catalogo, et apud Anastasium et Luitprandum; item in MSS. Gestis Pontificum et antiquis Breviariis. Anno vero ccxxxv fuerunt Consules L. Catilius Severus, etc. L. Ragonitius Urinatius Quintianus; quo anno Imperator Alexander, Mammæ filius, cum regnasset annos ix, mense Martio occisus est: sub quo, ut in secundo Catalogo dicitur, aut certe sub ejus successore Maximino, S. Pontianus in insulam Sardiniam relegatus, et defunctus est aut iv Kalendas Octobris, aut secundum alios iii Kalendas Novembris, quo die refertur in Martyrologio Rabani. Ejus corpus a S. Fabiano Romam delatum, ac sepultum dicitur ix Kalendas Decembris, quidni legendum xiii Kalendas Decembris, quo colitur?

AUCTORE G. H. Tempus Sedis ab anno 230,

obitus in exilio anno 235.

sepultura Romæ.

XX S. ANTERUS

^I Anteros mense uno, diebus decem. Dornit iii Nonas Januarii, Maximino et Africano Consulibus.

^{II} Anterius, natione Græcus, ex patre Romolo, sedit annos undecim, mensem I dies 12, martyrio coronatur temporibus Maximini et Africani Consulibus. Hic gesta Martyrum diligenter a notariis exquisivit, et in ecclesia recondidit, propter quod à Maximo Præfecto Martyr effectus est. Hic ordinavit unum Episcopum: qui sepultus est in cœmeterio Calisti via Appia iv Nonas Januarii, et cessavit Episcopatus dies duos.

ANIMADV. PAP. I

Tempus Sedis a 22 Novemb. ad Januarii an. 236.

Gesta Martyrum et Pontificum collecta.

64 Creatus est xi Kalendas Decembris, id est biduo post sepulturam S. Pontiani, et sedit solum mense uno, diebus decem, mortuus anno ccxxxvi, Consulibus Maximino Imperatore et C. Julio Africano, iii Januarii, quo die de illo egimus. Stupendum mendum est in altero Catalogo et apud Anastasium, ubi illi anni tribuantur xi aut xii, plene expungendi: nisi dicatur Vicarius Urbani et Pontiani fuisse. Videtur tunc Gesta Martyrum, imo et hujus Pontificum Romanorum Catalogi priorem partem exquisivisse, et in ordinem redegisse.

XXI S. FABIANUS

^I Fabianus annos quatuordecim, menses undecim, dies decem. Fuit temporibus Maximini et Gordiani et Philippi, a Consulatu Maximini et Africani, usque Decio et Grato. Passus viii Kalend. Februarii. Hic regiones divisit Diaconibus, et multas fabricas per cœmeteria fieri jussit. Post passionem ejus Moyses et Maximus Presbyteri et Nicostratus Diaconus comprehensi sunt, et in carcerem missi. Eo tempore supervenit Novatus ex Africa, et separavit de Ecclesia Novatianum et quosdam Confessores, postquam Moyses in carcere defunctus est: qui fuit ibi menses undecim, dies undecim. Fabianus,

AUCTORÉ G. H.

Fabianus, natione Romanus, ex patre Fabio, sedit annos quatuordecim, mensem unum, dies undecim, martyrio coronatur. Fuit autem temporibus Maximini et Africani usque Decio II et Quadrato, et passus est XIII Kalend. Februarii. Hic regiones divisit Diaconibus, et fecit sex Subdiaconos, qui septem Notariis imminerent, ut gesta Martyrum fideliter colligerent. Post passionem ejus Moyses et Maximinus Presbyteri et Nicostratus Diaconus comprehensi sunt. Eodem tempore Moyses in carcere defunctus est, qui fuit ibi menses undecim, et sic multi Christiani fugerunt. Hic fecit ordinationes quinque per mensem Decembr. Presbyteros viginti duos, Diaconos septem, Episcopos per loca quatuordecim, qui sepultus est in cœmeterio Calisti via Appia, XIII Kalend. Febr. et cessavit Episcopatus dies sex.

Tempus Sedis, ab an. 236 ad 250.

65 Repetuntur ante memorati Consules Maximianus et C. Julius Africanus, sub quibus creatus est Fabianus anno CCXXXVI circa diem X Februarii, et sedit annos XIV, menses XI (a nobis loco unius menses correctos) dies decem, nam alias fuisset creatus sub Consulibus anni sequentis: dicti autem menses undecim leguntur in MS. Thuano Anastasii, et in MS. Catalogo Pontificum ex Bibliotheca Palatina Romæ descripto: item in MSS. Gestis Pontificum, et in Martyrologiis Adonis, Usuardi et aliis ad XX Januarii, quo obiit anno CCL, quando Consules erant Decius Imperator et Annianus Gratus. Qui additur in carcere defunctus Moyses, inscriptus est Martyrologio Romano ad diem XXV Novembris.

XXII S. CORNELIUS

Cornelius annos duos, menses tres, dies decem, a Consulibus Decio II et Decio, usque Gallo et Volusiano. Sub Episcopatu ejus Novatus extra Ecclesiam ordinavit Novatianum in urbe Roma, et Nicostratum in Africa. Hoc facto, Confessores, qui se separaverunt a Cornelio, cum Maximo Presbytero, qui cum Moyse fuit, ad Ecclesiam sunt reversi. Post hoc Centumcellis expulsus, ibi cum gloria dormitionem accepit.

Cornelius natione Romanus, sedit annum unum, menses duos, dies tres, martyrio coronatur. Hic temporibus suis, rogatus à quadam matrona, corpora Apostolorum Petri et Pauli de Catacumbis levavit noctu: primum quidem corpus B. Pauli acceptum, B. Luciana posuit in prædio suo via Ostiensi, juxta locum ubi decollatus est. B. Petri Apostoli accepit corpus B. Cornelius Episcopus, et posuit juxta locum ubi crucifixus est, inter corpora Sanctorum, in templo Apollinis, in monte aureo, in Vaticano Palatio Neronis, III Kalendas Julii. Post hoc factum fecit ordinationem unam, Presbyteros septem. Qui etiam decollatus est ad templum Martis: ejus corpus noctu collegit B. Luciana, et sepelivit in crypta juxta cœmeterium Calisti, via Appia, in prædio suo, XVIII Kal. Octobris: et cessavit Episcopatus dies sexaginta sex.

66 Videtur S. Cornelius creatus circa IV Junii anni CCL, cum post martyrium S. Fabiani Sedes vocasset mensibus quatuor, diebus quindecim. Primo autem Sedis ejus anno, inceperunt sequentem annum citati Consules Decius Augustus II, et Q. Etruscus Decius Cæsar, ejus filius; et anno sequente CCLII fuerunt Consules Gallus et Volusianus Imperatores, sub quibus martyrium passus Cornelius est XIV Septemb. cum sedisset annis duobus, mensibus tribus, diebus decem. Prædicti Consules desunt in secundo Catalogo, et apud Anastasium atque Luitprandum, item in libro Pontificali et MSS. Gestis Pontificum: et nihilominus (quod valde notandum est) pro his prioribus Consulibus ab Onuphrio in libro 2 Pastorum, ad annum Urbis conditæ 1004, citatur Damasus in Vita S. Cornelii Papæ. Id igitur Onuphrius habuit ex hoc Catalogo, saltem ut est apud Cuspinianum editus.

Tempus Sedis ab an. 250 ad 252.

XXIII S. LUCIUS

Lucius annos tres, menses octo, dies decem. Fuit temporibus Galli et Volusiani, usque Valeriano III et Gallieno II. Hic exul fuit et postea nutu Dei ad Ecclesiam reversus. [Decessit] tertio Nonas Martii, Consulibus supra scriptis.

Lucius, natione Romanus, ex patre Porfirio, sedit annos tres, menses tres, dies tres. Fuit temporibus Galli et Volusiani usque ad Valerianum III et Gallianum. Hic in exilio fuit: postea nutu Dei incolumis ad Ecclesiam reversus est. Hic præcepit, ut duo Presbyteri et tres Diaconi in omni loco Episcopum non desererent, propter testimonium Ecclesiasticum: qui etiam a Valeriano capite truncatus est III Nonas Martii. Hic fecit ordinationes duas per mensem Decemb. Presbyteros quatuor, Diaconos quatuor, Episcopos per loca sex: qui etiam sepultus est in cœmeterio Callisti, via Appia. Cessavit Episcopatus dies triginta.

67 Successit S. Cornelio, indicato anno CCLII, Gallo et Volusiano et Imperatoribus et Consulibus, et post exilium reversus, anno CCLV decessit Valeriano Imp. III et Gallieno II Imp. Consulibus hic notatis, et quidem IV Martii, quo die Acta dedimus: sedisset autem simul cum exilio annis duobus, mensibus aut tribus (ut plerique habent) aut octo, ut in primo Catalogo legitur; sed S. Cornelii, Centumcellis exulis, Vicarius. Ordinationes duas fecit anno primo et ultimo ordinationis, Decembri mense, cum anno intermedio esset in exilio.

XXIV S. STEPHANUS

Stephanus annos quatuor, menses duos, dies viginti unum. Fuit temporibus Valeriani et Gallieni, a Consulatu Volusiani et Maximini usque Valeriano III et Gallieno II.

Stephanus, natione Romanus, ex patre Julio, sedit annos quinque, menses quinque, dies duos: martyrio coronatur. Fuit temporibus Valeriani et Gallieni et Maximi usque ad Valerianum III et Gallienum II. Hic constituit Sacerdotes et Levitas

vestes sacras in usum quotidianum non uti, nisi in ecclesia. Hic fecit ordinationes duas per mensem Decembris, Presbyteros quinque, Diaconos quinque, Episcopos per loca duos; sepultus in cœmeterio Calisti, via Appia, in Nonas Augusti. Cessavit Episcopatus dies viginti duos.

Tempus Sedis, ab an. 253 in Vicariatu,

et 5 mensibus in Pontificatu an. 255.

68 Notati Consules, Volusianus Imp. et M. Valerius Maximus, fuerunt anno cclxii. quando S. Lucio in exilium acto, præfuit Ecclesiæ S. Stephanus tamquam ejus Vicarius, mortuus iisdem Consulibus, quibus Lucius; scilicet Valeriano Imp. iii et Gallieno Imp. ii. Qui etiam Consules ejus morti attribuantur in Actis martyrii, ad diem ii Augusti elucidandis. Hinc liquet primo numeros in Catalogo esse inversos, ac legendum annos duos, menses quatuor etc. Secundo constat eum fere duos annos fuisse Vicarium S. Lucii, at menses fere quinque verum Pontificem; scilicet ab obitu S. Lucii, usque ad dictum ii Augusti. Quia vero dictus Maximus Consul, dicitur in Actis S. Stephani a dæmone arreptus expirasse, ab illo alius est, qui triennio post cum Glabrione Consulatum gessit, de quo mox agemus.

XXV S. SIXTUS II

Sixtus annis duobus, mensibus undecim, diebus sex. Cœpit a Consulatu Maximi et Glabrionis, usque Tusco et Basso, et passus est viii Idus Augusti. [Et Presbyteri præfuerunt] a Consulatu Tusci et Bassi usque in diem xii Kalendas Augusti. Æmiliano et Basso Consulibus.

Xistus, natione Græcus, ex Philosopho, sedit annum unum, menses decem, dies viginti quatuor. Martyrio coronatur. Fuit temporibus Valeriani et Decii. Truncati sunt capite cum B. Xisto vi Diaconi, Felicissimus, Agapitus, Januarius, Magnus, Vincentius, Stephanus, viii Idus Augusti: et [Presbyteri] præfuerunt a Consulatu Maximi et Glabrionis, usque ad Consulatum Tusci et Glabrionis xii Kalend. Augusti. Quo tempore fuit magna persecutio sub Decio [cœpta] et post tres dies passi sunt Laurentius ejus Archidiaconus, et Claudius [Subdiaconus], Severus Presbyter, et Romanus Ostiarius, et Crescentius Lector. Hic fecit ordinationes duas, Presbyteros quatuor, Diaconos vi, Episcopos per loca duo. Sepultus est in cœmeterio Callisti, via Appia. Nam vi Diaconi ejus, in cœmeterio Prætextati, via Appia, viii Idus Augusti Beatus vero Laurentius, via Tiburtina, in crypta, in agro Verano, iv Idus Augusti: et cessavit Episcopatus annos duos.

Tempus Sedis ab an. 255 ad 258

69 Cœpit Sixtus, post mortem Stephani, Pontificatum circa Kalendas Septembris anni cclv, et primo Sedis anno inceperunt annum cclvi Consules Maximus et Glabrio, martyrio affectus vi Augusti anni cclviii, M. Aurelio Memmio Tusco, aliis Fucco, et Pomponio Basso Consulibus; cum sedisset annos ii, menses xi, dies vi recte indicatos. Vacavit Sedes fere anno uno: et Presbyteri præfuerunt usque in xxi Julii anni sequentis, quo Consules erant Fulvius Æmilianus et Pomponius Bassus ii. Huiusmodi sensui integrando interpretum ex Anastasio aliquot verba [] uncis inclusa.

XXVI S. DIONYSIUS

Dionysius annis octo, mensibus duobus, diebus quatuor. Fuit temporibus Gallieni ex die undecimo Kalendarum Augusti Æmiliano et Basso Consulibus, usque in diem septimum Kalendas Januarii, Consulibus Claudio et Paterno.

Dionysius, ex monacho, ejus generationem non reperire non potuimus, sedit annos quinque, menses duos, dies quatuor. Fuit temporibus Gallieni ex die undecimo Kalendas Augusti, Æmiliano et Basso Coss. usque in die vi Kalend. Januarii, et Consulatu Claudii et Paterni. Hic Presbyteris Ecclesias dedit et cœmeteria; et parochias et diœceses constituit. Hic fecit ordinationes duas per mensem Decemb. Presbyteros octo, Diaconos tres, Episcopos per loca undecim. Sepultus est in cœmeterio Calisti via Appia, quinto Kalendas Januarii: et cessavit Episcopatus dies quinque.

70 Consules, accurate notati, annos Sedis indicant. Fuerunt relati hi, Fulvius quidem Æmilianus et Pomponius Bassus anno cclx. quando die xii Julii creatus est Pontifex Dionysius: Imperator vero Aurelius Claudius ii et Ovinus Paternus anno cclxix, quo mortuus est idem Dionysius xxvi Decemb. et inscriptus Martyrologis Usuardi, Bellini, Romano et aliis. Sedit ergo annis decem, mensibus quinque, diebus quatuor: qui cum pluribus mensibus a variis varie assignantur, sed a Consulibus, passim apud omnes adjunctis, verum Sedis tempus accipitur et stabilitur. Videntur interim. Antiocheni anno sequenti ignorasse ejus obitum; cum epistolam Synodicam ei scriberent, quam Eusebius tempore Aureliani (qui a Martio anni cclxxx regnavit) exaratum scribit. Verum quia nulla Aureliani in dicta epistola mentio habetur, potuit citius scripta fuisse epistola et Aureliani nomen non recte apposuisse Eusebius, ignoscendo errore, cum distantia vix trium mensium sit, inter Dionysii obitum et Aureliani initium.

Tempus Sedis et Consulatus emendatum, ab an. 259 ad 269.

XXVII S. FELIX

Felix annis quinque, mensibus undecim, diebus viginti quinque. Fuit temporibus Claudii et Aureliani a Consulatu Claudii et Paterni, usque in Consulatum Aureliani ii et Capitolini.

Felix, natione Romanus, ex patre Constantio, sedit annos quatuor, menses tres, dies xxv: martyrio coronatur. Fuit temporibus Claudii et Aureliani, a Consulatu Claudii et Paterni, usque ad Consulatum Aureliani et Capitolini. Hic constituit super sepulcra Martyrum Missas celebrari. Hic fecit ordinationes duas per mensem Decemb. Presbyteros octo, Diaconos tres, Episcopos per loca undecim. Sepultus est in cœmeterio suo, via Aurelia, milliario secundo, iii Kalend. Junii: et cessavit Episcopatus dies quinque.

71 Iterum tempus Pontificatus dirigunt indicati Imperatores

AUCTORE G. II.
Tempus Se-
dis ab an.
259 ad 274.

prætores et Consules, passim ab omnibus admissi, atque etiam in antiquis Martyrologiis et Breviariis relati. Fuerunt Consules, præfati, Imp. Aurelius Claudius II et Ovinus Paternus, anno CCLXIX; sed quem totum occupavit, præter quinque ultimos dies, decessor Dionysius; ut vel inde possemus suspicari, illius forsitan Vicarium fuisse S. Felicem; et ita anni quinque, menses undecim, dies viginti quinque possent haberi usque ad xxx Maii, quo die inscriptus est antiquis Breviariis et Martyrologiis, in quibus Imperatores et Consules hic indicati assignantur, et ultimi Consules Imp. Aurelianus II et C. Julius Capitolinus fuerunt anno CCLXXIV, ultra quem annum vixit S. Felix usque ad præfatum xxx Maii omni sequentis.

XXVIII S. EUTYCHIANUS.

^I Eutychianus annis octo, mensibus undecim, diebus tribus. Fuit temporibus Aureliani a Consulatu Aureliani III et Marcellini usque in diem VII Idus Decembris, Caro II et Carino Consulibus.

^{II} Eutychianus, natione Tusceus, ex patre Marino, sedit annum I, mensem I, diem I. Fuit temporibus Aureliani, a Consulatu Aureliani III, et Marcellini, usque in diem Idus Decembris, Caro II et Carino Coss. Hic constituit fruges super altario benedici. Hic per loca trecentos sexaginta duos Martyres sepelivit. Hic fecit ordinationes quinque per mensem Decemb. Presbyteros quatuordecim, Diaconos quinque, Episcopos per loca novem: qui et sepultus est in cœmeterio Callisti, via Appia, VI Kalend. Augusti, et cessavit Episcopatus dies octo.

Tempus Se-
dis ab an.
275 ad 283.

72 Consules assignati, Imp. Aurelianus III et T. Avonius Marcellinus fuerunt anno CCLXXV; et posteriores, Imp. Carus II et Carinus (qui iterum repetuntur in sequenti Pontifice) fuerunt anno CCLXXIII, quo mortuus hic signatur Eutychianus, VII Idus Decembris; ad quem et sequentem diem memoratur in antiquis Martyrologiis: et sic sedit annis octo, hic et apud Anastasium indicatis: sed menses X aut XI non consentiunt, nisi dicatur sub initium anni consecratus, et S. Felicis tum comprehensi aut aliter impediti Vicarius fuisse. Menda numerorum in adjunctis Catalogis ultro corripiunt: de his agimus XXII Aprilis ad Vitam S. Caii successoris.

XXIX S. CAIUS.

^I Caius annos duodecim, mensibus quatuor, diebus septem. Fuit temporibus Cari et Carini, ex die XVI Kalendas Januarii, Consulibus Caro II et Carino, usque in X Kalendas Maii, Diocletiano VI et Constantio II Consulibus.

^{II} Caius, natione Dalmata, et ex genere Diocletiani Imperatoris, ex patre Gaio, sedit annos undecim, menses quatuor, dies duodecim. Fuit temporibus Cari et Carini, ex die XV Kalend. Januarii, a Consulatu Cari II... Hic fugit persecutionem Diocletiani, in cryptis habitans, et Confessor quievit. Hic fecit ordinationes quatuor per mensem Decemb. Presbyteros sedecim, Dia-

conos septem, Episcopos per loca quinque: sepultus est in cœmeterio Callisti, via Appia, X Kalend. Maii. Cessavit Episcopatus dies undecim.

73 Omnia hic accurate designata consentiunt inter se et cum decessore: de utroque autem agimus XXII Aprilis ad Vitam S. Caii. Sedit hic a die X Decemb. anni CCLXXXIII, usque ad XXII Aprilis anni CCXCVI. Addendum, temporibus Cari, Carini, Diocletiani et Maximiani; uti ex Consulibus patet et annis quibus præfuit Caius.

Sedit ab an.
283 ad 296.

XXX S. MARCELLINUS.

Marcellinus annis octo, mensibus tribus, I diebus viginti quinque. Fuit temporibus Diocletiani et Maximiani, ex die pridie Kalendas Julias, a Consulibus Diocletiani VI et Constantio II, usque in Consulatam Diocletiani, IX et Maximiani VIII. Quo tempore fuit persecutio, et cessavit Episcopatus annos IV, mensibus sex, diebus viginti quinque.

Marcellinus, natione Romanus, ex patre Pro-
^{II}jecto, sedit annos octo, menses quatuor, dies quindecim. Fuit temporibus Diocletiani et Maximiani, ex die Kalend. Junii, a Consulatu Diocletiani V et Constantii II, usque Diocletiani VIII et Maximiani VIII, quo tempore fuit persecutio magna, ita ut, infra triginta dies, quindecim milia hominum promissi sexus, per diversas provincias, martyrio coronarentur. De qua re ipse Marcellinus ad sacrificium deductus est ut thurificaret, quod et fecit: et post paucos dies pœnitentia ductus, ab eodem Diocletiano, propter fidem Christi, cum Claudio et Quirino et Antonino capite sunt truncati et martyrio coronantur. Jacuerunt corpora sancta in platea dies viginti quinque, jussu Diocletiani ubi Marcellus Presbyter noctu collegit corpora Sanctorum, et sepelivit via Salaria in cœmeterio Priscillæ, in cubiculo quod patet usque in hodiernum diem; quod ipse præceperat pœnitens, dum traheretur ad occisionem, in crypta juxta corpus S. Crescentionis, VI Kalend. Maii. Hic fecit ordinationes duas per mensem Decembr. Presbyteros quatuor, Diaconos duos, Episcopos per loca quinque: et cessavit Episcopatus annos sex, menses sex dies viginti quinque, persequente Diocletiano Christianos.

74 Quæcumque essent hic dicenda, deduximus ad XXVI Aprilis, quo die videtur a S. Marcello adhuc Presbytero sepultus; sub initium hujus mensis aut etiam præcedenti Martio martyr coronatus, anno CCCIV. Ad ejus Acta probamus cessavisse Pontificatum annis IV, pro qua, amanuensium culpa, erant scripti anni VI.

Sedit ab an.
296 ad 304.

Vacat Sedes
annis 4.

XXXI S. MARCELLUS.

Marcellus, anno uno, mensibus septem, I dies viginti. Fuit temporibus Maxentii a Consulatu [Maximiani Herculei] X et Maximiani (Galeri I) VII, usque post Consulatam X et VII.

Marcellus,

Marcellus, natione Romanus, ex patre Marcello, sedit annos quatuor. Fuit temporibus Maxentii, a Consulatu Maxentii iv et Maximi usque post Consulatum. Hic fecit ordinationes per mensem Decemb. Presbyteros viginti quinque, Diaconos duos, Episcopos per loca viginti unum. Sepultus est in cœmeterio Priscillæ, via Salaria, xvi Kalend. Februarii. Cessavit Episcopatus dies viginti.

*Sedit ab an.
308 ad 310.*

75 *Acta S. Marcelli dedimus ad xvi Januarii, sed non satis distincta ab Actis S. Marcellini : quod facimus xxvi Aprilis, die festa S. Marcellini : quo per magnam Græcorum oscitantium non fuisse distinctum Marcellum, ibidem probavimus. Sedisse autem videtur a mense Maio fere finito, anno cccviii, Consulibus Maximiano Herculeo x; et Galerio Maximiano vii, usque ad xvi Januarii anni cccx, qui notabatur iterum post Consulatum x et vii.*

XXXII S. EUSEBIUS.

Eusebius, menses quatuor, dies sedecim, a xiv Kalend Maias, usque in diem xvi Kalendas Septembris.

Eusebius, natione Græcus, ex Medico, sedit annos vi, mensei nuum, dies tres. Fuit temporibus Constantini. Sub hujus tempora inventa est sancta Crux Domini nostri Jesu Christi v Nonas Maii. Hic baptizatus est Judas Quiriacus. Hic fecit ordinationes tres, Presbyteros tredecim; Diaconos tres, Episcopos per loca quatuordecim. Hic Sepultus est in cœmeterio Callisti, via Appia, vi Nonas Octobris. Cessavit episcopatus dies sex.

76 *Non indicantur Consules, quia iidem erant in Marcello signati. Sed aliquis hic error in numeris. Si sic scriberetur, usque in diem postridie Kalendas Septembris, reliqua intacta manerent, Colitur xxvi Septembris. Quæ in Catalogo secundo de Cruce inventa sunt inserta, erunt exactius excutienda die iii Mai; et ad alium forsan Pontificem referenda; fabula autem de Juda Cyriaco refutanda ad 1 ejusdem Maii.*

Sedit mensibus 4 anno 310.

XXXIII S. MELCHIADES.

Melchades annis tribus, mensibus sex, diebus * novem, ex die sexto Nonas Julias, a Consulatu Maximiano viii Solo, quod fuit mense Septembri Volusiano et Rufino, usque in iii Idus Januarii Volusiano et Aniano Coss.

* a^l. Octob.

Melchades, natione Afer, sedit annos tres, menses sex, dies septem, ex die Non. Julii a Consulatu Maximini viii usque ad Maxentium ii, qui fuit mense Septembri Volusiano et Rufino Coss. Hic constituit nulla ratione die Dominica aut quinta jejunium quis de fidelibus ageret; quia eos dies Pagani, quasi sacrum jejunium celebrabant. Et Manichæi inventi sunt in urbe ab eodem die. Hic fecit ut oblationes consecratæ per Ecclesias ex consecratu Episcopi dirigerentur, quod declaratur fermentum. Hic fecit ordinationem unam per mensem Decemb. Presbyteros

quatuor, Diaconos tres, Episcopos per loca undecim : et cessavit Episcopatus dies quindecim.

AUCTORE G. H.

77 *Prius elogium, ut scriptum a S. Damaso, refertur ab Onuphrio ad an. Urbis Cond. 1067. Imperator Galerius Maximianus viii Consul, periit hac astate anni cccxi et tunc fuerunt Volusianus et Rufinus substituti. Verum si Melchades dicto anno, fuerit 2 Julii constitutus, solum duobus annis et sex mensibus, diebus octo aut novem sedisset. Nam Volusiano et Aniano Consulibus anno cccxiv S. Melchades mortuus est, idque vel aut iv Idus Januarii, quo die memoratur in Martyrologiis S. Hieronymi, Rabani, Wandelberti, Notheri et plurimis MSS. vel iii Idus Januarii, quo die a paucis refertur. Tempus obitus confirmatur in Actis S. Silvestri successoris. Colitur S. Melchades x Decembris, quo die sepultus traditur in libro Pontificali et MSS. Gestis Pontificum et antiquis Breviariis. Potuerunt tres anni Pontificatui assignari, quia duobus integris annis, et duorum annorum partibus præsuit Ecclesiæ. Verum contrarij miles calculationes et numerorum corruptiones prevalere Consules, tam exacte indicatos, sæpius cum Baronio censuimus.*

*Sedit ab an.
311 ad 314.*

XXXIV S. SILVESTER

Silvester annis viginti uno, mensibus undecim. Fuit temporibus Constantini, a Consulatu Volusiani et Anniani, ex die pridie Kalendas Februarii, usque in diem [pridie] Kalendarum Januariarum, Constantino et Albino Coss.

Silvester, natione Romanus, ex patre Rufino, sedit annos viginti tres, menses decem, dies undecim, temporibus Constantini... et Volusiani, ex die Kalendarum Februarii, usque in diem Kalend. Januarii, Constantio et Volusiano Consulibus. Hic in exilio fuit, in montem Soractem persecutione Constantini concussus : et postmodum rediens cum gloria baptizavit Constantinum Augustum, quem curavit Dominus pro baptismo a lepra. Hic fecit constitutum de omni Ecclesia. Hujus temporibus factum Concilium cum ejus consensu in Nicæa Bithyniæ, et congregati sunt Sacerdotes, trecenti septemdecim Episcopi Catholici, et quorum chirographus ecurrit; alii imbecilles ducenti octo, qui exposuerunt fidem integram, sanctam, catholicam, et immaculatam : et damnaverunt Arium, Photinum, et Sabelium vel sequaces eorum. Et in urbe Roma congregavit Episcopos ducentos septuaginta septem, et damnavit Calistum et Arium et Photinum : et constituit ut Presbyterum Arianum non susceperet, nisi Episcopus loci designati : et chrisma ab Episcopo confici, et privilegium Episcopis [dedit] ut baptizatum consignent propter hæreticam suasionem. Hic constituit, ut nullus laicus crimen Clerico inferret. Hic constituit, ut Diaconi Dalmatica uterentur, palla linostina levæ eorum tegerentur. Hic constituit, ut nullus Clericus propter causam quamlibet in curiam introiret, nec ante Judicem cinctum causam diceret, nisi in ecclesia. Hic constituit, ut sacrificium altaris non in serico, neque in panno tincto celebraretur,

AUCTORE G. H.

celebraretur, nisi tantum in lineo; sicut corpus Domini nostri Jesu Christi in sindone linea sepultum est, sic Missa celebraretur. Ille constituit, ut si quis desideraret in Ecclesia militare aut proficere, ut esset Lector ad annos triginta, Exorcista dies triginta, Acolythus annos quinque, Subdiaconus annos quinque, Custos Martyrum annos quinque, Diaconus annos quinque, Presbyter tres, probatus ex omni parte etiam foris qui sunt, testimonium habere bonum, et sic ad Ordinem Episcopatus ascendere; nullum majoris vel prioris locum invadere, nisi ordinem temporum cum pudore cognosceret, omnium Clericorum votiva gratia, nullo omnino Clerico vel fidei contradicente. Ille fecit ordinationes sex per mensem Decemb. Presbyteros quadraginta quatuor, Diaconos triginta sex, Episcopos per loca sexaginta quinque. Eodem tempore fecit Constantinus Augustus basilicam in palatio Sessoriano, ubi etiam de ligno sanctæ Crucis Domini nostri Jesu Christi auro et gemmis conclusit. Eodem tempore fecit basilicam S. Laurentii. Eodem tempore fecit basilicam sanctorum Martyrum Marcellini Presbyteri et Petri Exorcistæ. Sepultus est B. Silvester via Salaria, in cœmeterio Priscillæ, milliario tertio ab urbe Roma, pridie Kalend. Januarii. Cessavit Episcopatus dies octo.

Consensu
magno, sedit
ab an. 314
ad 335.

78 Interposuimus vocem pridie omissum, et sic omnia accuratissime concordant in Consulibus, annis, mensibus, diebus, et maxime in die xxxi Decembris, quo obiit et colitur. Consules Volusianus et Anianus fuerunt anno cccxiv; at Constantius et Albinus, anno cccxxv. Fuerunt autem omnia accurate descripta, ab auctore, qui hoc tempore Romæ florebat. Sub eo habitum primum Concilium Oecumenicum Nicænum anno cccxxv.

XXXV S. MARCUS

^I Marcus menses vii, dies xx. Fuit temporibus Constantini, Nepotiano et Faundo Consulibus; ex die xv Kalend. Februarii, usque in diem Nonarum Octobrium, Consulibus supradictis.

^{II} Marcus, natione Romanus, ex patre Prisco, sedit annos duos. Fuit temporibus Constantini, Nepotiano et Secundo Consulibus, ex die Kalendarum Februarii, usque in diem Kalendarum Octobris. Ille constituit ut Episcopus Ostiensis, qui consecrat Episcopum Urbis, pallio uteretur, vel ab eodem Episcopo Urbis Romæ consecraretur. Ille fecit ordinationes duas per Decembrem, Presbyteros quindecim, Diaconos sex, Episcopos per loca septemdecim. Sepultus est in cœmeterio Balbinæ, via Ardeatina, pridie Nonas Octobris; et cessavit Episcopatus dies viginti.

ANIMADV.
PAP. 2
Sedit anno
336.

79 Fuerunt anno cccxxvi Consules, Nepotianus, et Julianus. Reliqua conveniunt, modo præter menses octo (quos etiam Marco tribuit S. Hieronymus) assiguentur ex apographo Cuspiniani dies xx; pro quibus, errore amanuensis apud Bucherium, solum dies xi sunt excusi.

XXXVI S. JULIUS

Julius, annos quindecim, menses duos, dies sex. Fuit temporibus Constantis, a Consulatu Feliciani et Titiani, ex die vii Idus Februarii, in diem pridie Idus Aprilis, Constantio v et Constantio Cæsare Consulibus. Ille multas fabricas fecit, basilicam in via Portuensi, milliario iii; basilicam in via Flaminia milliario ii, quæ vocatur Valentini; basilicam Juliam, quæ est regione vii, juxta forum Divi Trajani; basilicam trans Tiberim, regione xiv, juxta Callistum; basilicam in via Aurelia, milliario iii ad Callistum.

Julius, natione Romanus, ex patre Rusticio, sedit annos quindecim, mensem unum. Fuit temporibus Constantini, [a Consulatu] Feliciani et Maximiani. Ille fecit ordinationes tres per mensem Decembr. Presbyteros octodecim, Diaconos octo, Episcopos per loca octo: sepultus est in via Aurelia, in cœmeterio Calpodii, milliario iii, pridie Idus Aprilis. Cessavit Episcopatus dies viginti quinque.

80 Gesserunt Consulatum Felicianus et Titianus, anno cccxxvii; at Constantius Augustus v et Constantius Gallus Cæsar, anno ccclii, quo Julius obiit die xii Aprilis et ad istum diem Acta ejus illustramus. Ille, præter morem primi Catalogi, nonnulla gesta ipsius Pontificis adduntur; an id a S. Damasoe ejusve jussu fuerit factum, judicio aliorum relinquimus.

Sedit ab an.
357 ad 352.

XXXVII S. LIBERIUS

Liberius fuit temporibus Constantii, ex die xi Kalendas Junias, in diem..., a Consulibus Constantio v et Constantio Cæsare.

FINIS CATALOGI PRIMI,

PROSECUTIO ALTERIUS.

Liberius, natione Romanus, ex patre Augusto, sedit annos quinque, menses tres, dies tres. Fuit temporibus Constantii usque ad Constantium Augustum vii. Ille exilio detruditur a Constantio, eo quod noluit hæresi Arianae consentire, et fecit annos tres. Et congregati Sacerdotes, et cum consilio eorum Liberius, ordinaverunt in locis ejus Felicem Presbyterum Episcopum, venerabilem virum. Et fecit Concilium Felix, et invenit duos Presbyteros consentientes Constantio Augusto Ariano, nomine Ursatium et Valentem, et damnavit eos in Concilio quadraginta octo Episcoporum. Post paucos dies zelo ducti Ursatius et Valens, rogaverunt Constantium Augustum, ut revocaret Liberium de exilio, ut unam tantam communionem participaret excepto rebaptizare. Qui Liberius consensit præcepto Augusti, ut unam participationem conveniret communionis. Tunc revocaverunt Liberium de exilio. Eodem tempore Constantius una cum Ursatio et Valente convocaverunt aliquos, qui ex

fæce

fæce Ariana erant, et misit et revocavit Liberium de cœmeterio S. Agnæ, ubi sedebat. Et ingressus Romam in ipsa hora Constantius, fecit Concilium cum hæreticis, simul Ursatius et Valens: et eiecit Felicem de Episcopatu, qui erat Catholicus, et revocavit Liberium. Ab eodem die fuit persecutio in Clero, ita ut intra Ecclesiam Presbyteri et Clerici necarentur. Qui Felix depositus de Episcopatu, habitavit in prædiolo suo a die in Kalendas Augusti. Ingressus Liberius in Urbem iv Nonas Augusti, consensit Constantio hæretico; non tamen rebaptizatus est, sed consensum præbuit. Fecit ordinationes duas, Presbyteros novemdecim, Diaconos quinque, Episcopos per loca octo. Sepultus est in cœmeterio Priscillæ via Salaria v Idus Septembris. Cessavit Episcopatus dies quinque.

XXXVIII S. FELIX II

Felix natione Romanus, ex patre Anastasio, sedit annos tres. Hic declaravit Constantium hæreticum, et rebaptizatum secundum. Hic martyrio coronatur. Hic fecit basilicam in via Aurelia, milliario ab Urbe secundo, ubi et requievit. Hic fecit ordinationem per mensem Decemb. Presbyteros xxi, Diaconos quinque, Episcopos per loca xviii. Qui etiam capite truncatur, cum multis Clericis et fidelibus, occulte juxta muros Urbis, ad latas formæ Trajani, in Idus Novembris: et exinde rapuerunt corpus ejus nocte Christiani cum Damaso Presbytero, et sepelierunt in basilica supradicta xvi Kalend. Decemb. Cessavit Episcopatus dies xxxviii.

ANNOTATA AD DUOS PONTIFICES.

81 Consules, Constantius Augustus v et Constantius Gallus Cæsar, repetuntur: sub quibus S. Julius obiit xii Aprilis, et Liberius creatus est xxii Maii anno cccliii. Quibus relatis finit primus Catalogus: qui utinam ad S. Damasum usque fuisset deductus, tunc certiora de his duobus simul junctis potuissent sciri. Liberius autem cum sedisset tres annos, jussus in exilium abire, reliquit Pontificatum: et ipsius consilio Sacerdotes congregati, in ejus locum ordinaverunt Felicem ii. Hic ergo in locum Liberii constitutus, ut verus Pontifex possim habetur, memoratus in omnibus antiquis Catalogis, Breviariis et Martyrologiis, et hactenus in Ecclesia Officio proprio colitur. Verum a Constantio Imperatore et aliis hæreticis, concitata contra eum et Clerum ei adhaerentem magna persecutione, depositus est iv Kalendas Augusti, quo die celebratur ejus festum, licet postmodum capite sit truncatus, in Idus Novembris; et a S. Damaso aliisque Christianis sepultus xvi, aut xii Kal. Decembris. Marcellinus et Faustinus, Presbyteri Luciferiani, in Præfatione Libelli Precum ad Imperatores Valentinianum, Theodosium et Arcadium, tradunt Felicem defunctum, Valentiniano et Valente Consulibus, die x Kalendarum Decembrium. Annus is foret cccclxv. Liberius, restitutus, in Sedem Pontificiam, circa annum cccclviii, dicitur ibidem humanis rebus exemptus, viii Kalendas Octobris, Gratiano et Dagalaifo Consulibus, id est anno cccclxvi. Est hic variis Martyrologiis ad diem xxiii Septembris et sequentem inscriptus. Reliqua de his Pontificibus latius referuntur ab Anastasio Bibliothecario et accuratius exponuntur a Baronio in Annalibus, quos interim Lector consulat, dum hæc suo tempore in hisce Sanctorum Actis erunt accuratius discutienda.

Aprilis T. I

XXXIX S. DAMASUS

Damasus, natione Hispanus, ex patre Antonio, sedit annos septemdecim, menses duos, dies undecim... Fecit basilicas duas, unam ad viam Ardeatinam, ubi requiescit. Hic accusatus in crimine de adulterio, facta Synodo purificatur a quadraginta quatuor Episcopis, qui damnaverunt Cœcordium et Callistum Diaconos accusatores, et jactaverunt de Ecclesia. Hic fecit ordinationes quinque per mensem Decemb. Presbyteros xxxi, Diaconos xi, Episcopos per loca li. Sepultus est in basilica sua, in Idus Decembris, cum matre sua et germana. Cessavit Episcopatus dies xxxvi.

82 Liberio defuncto, ordinatus est S. Damasus, anno cccclxvi, sub finem mensis Septembris: et cum sedisset annos xvii, menses ii, dies xi, in Domino quievit xi Decembris anni cccclxxxii anno Pontificatus xviii, Indictione x, Antonio et Siagrii Consulibus, ut legitur in Marcellini Comitis Chronico. Aliquis Sciolus intruserat hæc verba, Fuit temporibus Juliani: quæ rejecimus. Sub eo habitum est Constantinopoli Concilium Oecumenicum secundum, anno cccclxxxii. Sedit ab an. 366 ad 382.

XL S. SIRICIUS

Siricius, natione Romanus, ex patre Tiburtio, sedit annos xv, dies xxxv. Hic constitutum fecit de Ecclesia, et direxit per provincias. Constituit, ut sine consecrato Episcopi loci cuilibet Presbytero non liceret consecrare. Hic constituit hæreticos sub manus impositione reconciliari. Hic fecit ordinationes quinque, Presbyteros xxxi, Diaconos xv, Episcopos per loca xxxii. Sepultus est in cœmeterio Priscillæ, via Salaria. vii Kalendas Martii. Cessavit Episcopatus dies xv.

83 Creatus est Siricius anno cccclxxxiii, Merobande et Saturnino Consulibus. Ita Marcellinus, qui etiam Sedi ejus tribuit annos quindecim. Mortuus est anno cccxcviii, die vii aut vii Kalendas Martii, ut plenius dictum est ad Vitam successoris. Consecratum Episcopi, de quo decretum loquitur, Anastasius explicat esse fermentum; de cujus distributione inter parochias ejusdem, in qua Episcopus sacrificat, Presbyteros facienda; qui non nisi eo suscepto, possent similes Eulogias populo distribuendas consecrare, videndus est Baronius Tom. 3 ad an. 313 num. 49 et seqq.

XLI S. ANASTASIUS

Anastasius, natione Romanus, ex patre Maximo, sedit annos iii, dies x. Hic constituit, quoties Evangelia recitantur, Sacerdotes non sederent. Hic fecit ordinationes duas, Presbyteros quinque, Diaconos quinque, Episcopos per loca undecim. Sepultus est ad Ursam-Pileatum, v Kalendas Maii. Cessavit Episcopatus dies xxi.

84 Anastasius i creatus est circa Idus Martias anni cccxcviii, Consulibus Honorio iv et Eutychiano, uti exacte tradunt Prosper et Marcellinus; mortuus anno ccccn, sepultus xxvii Aprilis, quo die ista ad ejus Vitam deducimus: et confirmantur ex successione S. Innocentii.

Liberius
creatur 22
Maii anni
353,

deponit Pon-
tificatum

Felix verus
Pontifex.

Martyr obiit
an. 365.

Liberius obiit
an. 366.

AUCTORE G. H.

XLII S. INNOCENTIUS.

Innocentius, natione Albanensis, ex patre Innocentio, sedit annos quindecim, mensem unum, dies xxi. Hic constituit Sabbato jejunium celebrari, ideo quia Sabbato Dominus in sepulchro positus est, et discipuli jejunaverunt. Hic fecit ordinationes quatuor per Decembrem, Presbyteros xxx, Diaconos xii, Episcopos per loca liv. Sepultus est ad Ursam pileatam v Kalendas Augusti. Cessavit Episcopatus dies xxi.

Sedit ab.
an. 402.

85 Creatum esse Innocentium i anno cccci, Imperatoribus Arcadio v et Honorio v Consulibus, attestantur Prosper et Marcellinus. Sub eo autem habitant sunt Concilia Milevтана duo: primum, eisdem Consulibus, Sexto Kalendas Septembris: secundum, extremi ejusdem Innocentii Pontificatu, etiam sexto Kalendas Septembris, Theodosio vii et Palladio Consulibus: qui est annus ccccxvi. Subjunguntur duae epistolae Synodicae ad Innocentium Papam, qui rescriptum misit datum vi Kalendas Februarii, Honorio et Constantio Consulibus, scilicet anno ccccxxvii. Post hoc rescriptum non diu superfuisse S. Innocentium, liquet ex epistola Zosimi successoris ad Episcopos Galliar, data xi Kalendas Aprilis, Honorio Augusto xi et Constantio ii Consulibus. Hinc colligimus primo, licet Innocentius sepultus dicatur v Kalendas Augusti, atque isto die colatur, Breviario Romano inscriptus; videri tamen mortuum esse xii die Martii, quando sub eodem elogio Pontifices Gregorius Magnus et Innocentius referantur ab Usuardo, Adone, Notkero, et aliis. Colligimus secundo aut non integros quindecim annos sedisse Innocentium, cum decessor Anastasius sit sepultus xxvii Aprilis, eoque die colatur; aut dicendum hunc etiam aliquandiu ante vitam functum et S. Innocentium xxii Januarii creatum, et sic sedisse annos quindecim, mensem unum, dies viginti unum, hic indicatos.

ad an. 417.

mortuus 12
Aprilis.

XLIII S. ZOSIMUS

Zosimus, natione Graecus, ex patre Apronio, sedit annum i. menses ii, dies ii. Hic constituit ut Diaconi levan tectam haberent de palliis linostinis, et ut per Parochias cereus benedicatur. Hic fecit ordinationem unam per mensem Decembris, Presbyteros x, Diaconos iii, Episcopos per loca viii. Sepultus est juxta corpus B. Laurentii, via Tiburtina, vi Kalendas Januarii. Cessavit Episcopatus dies xxi.

Sedit ab an.
417

86 Fuisse ordinatum Zosimum, Honorio xi et Constantino ii Consulibus, scribit Marcellinus, eumque scripsisse ad Episcopos Galliar, xi Kalendas Aprilis, his ipsis Consulibus, supra indicatum est. Annus is erat ccccxvii, quo anno plures scripsit epistolas, uti et sequenti anno, Honorio xii et Theodosio viii Consulibus: quarum ultima, ad Episcopos per Byzantium constitutos, data est xvi Kalendas Decembris. Nec diu postea superstes, sepultusque vii aliis viii Kalendas Januarii, debuit sedisse (ut Anastasius habet) annum unum, menses octo, dies viginti quinque. Colitur xxvi Decembris.

ad Decem-
brem anni
418.

XLIV S. BONIFACIUS

Bonifacius, natione Romanus, ex patre Joceundo Presbytero sedit annos iii, menses viii,

• Imo iiii.

dies v. Hic sub contentione cum Eulalio ordinatur: et fuit dissensio in Clero menses vi dies xv. Et facta Synodo deponitur Eulalius sub aliis Episcopis, quia juste non fuerat ordinatus: et ex consensu omnium sedit Bonifacius Praesul, et constitutus Eulalius in civitate Neptina Episcopus. Hic constituit ut nulla mulier vel monacha pallam saceratam contingeret aut lavaret. aut incensum poneret in ecclesia, nisi Minister, nec servum Clericum fieri. Hic fecit ordinationem unam per mensem Decemb. Presbyteros xiii, Diaconos iv, Episcopos per loca xxxv. Sepultus est in caemeterio S. Felicitatis via Salaria, viii Kalendas Novembris. Cessavit Episcopatus dies ix.

87 Monaxio et Plinta Consulibus Romanae Ecclesiae Episcopatum egisse Bonifacium, scribit Prosper. Est is annus ccccxi, quo Bonifacius scripsit epistolam ad Episcopos Galliar, datum sub die Idus Junias. Mortuus fuit anno ccccxxiii, ut ex successione S. Celestini constat. Colitur xxv Octobris, quo die sepultus est.

Sedit ab an.
419 ad 423.

XLV S. COELESTINUS

Celestinus, patria Campanus, ex patre Prisco, sedit annos viii, menses x, dies xvi. Hic fecit ut Psalmi centum quinquaginta deberent ante sacrificium psalli, quod ante non fiebat, nisi tantum Epistola Pauli Apostoli et sanctum Evangelium, et sic Missae celebrabantur. Hic fecit ordinationes tres per mensem Decemb. Presbyteros xxxii, Diaconos xii, Episcopos per loca xlvi. Sepultus est in caemeterio Priscillae via Salaria, viii Idus Aprilis. Cessavit Episcopatus dies xxi.

88 Ad Consulatum Asclepiodoti et Mariniani refertur initium a Marcellino et Prospero. Is est annus ccccxxiii. Mortuus est anno ccccxxii, vi Aprilis, ad quem diem Acta ejus illustramus. Sub eo Ephesi habitum est Concilium generale tertium, anno ccccxxxi.

Sedit ab an.
423 ad 432.

XLVI S. SIXTUS III

Xistus, natione Romanus, ex patre Xisto, sedit annos vii, dies xviii. Hic a quodam Basso incriminatus, accusatur. Ex praecepto Valentini Augusti, cum magna examinatione facta Synodo, purgatur a liv Episcopis, et ejecit Bassum a communione. Hic fecit ordinationes, Presbyteros xxviii, Diaconos xxii, Episcopos per loca lvi. Sepultus est via Tiburtina, in crypta ad S. Laurentium. Cessavit Episcopatus dies xxi.

89 Ordinatus traditur a Marcellino et Prospero Consulibus Valerio et Aetio, anno ccccxxxii; mortuus anno ccccxli, xxviii Martii, ad quem diem Acta edidimus.

Sedit ab an.
432 ad 440

XLVII S. LEO

Leo, natione Tuscus, ex patre Quintiano, sedit annos xxi, mensem i, dies xiii. Hic fecit constitutum de Ecclesia. Hic invenit duas haereses, Entychem et Nestorium; et per rogatum Marciani Augusti, orthodoxi Principis, ex hujus praecepto factum est Concilium sanctorum Episcoporum in

in Chalcedone Orientis, in basilica sanctæ Martyris Euphemie et congregati cclxvi Sacerdotes, et aliorum chirographus cucurrit ccccv Episcoporum; qui condemnauerunt Eutychem et Nestorium. Et post dies xii iterum in unum congregati cum chirographis, qui præseueres fuerunt, exponentes fidem cc Episcopi, cum Augusto Marciano piissimo, qui fidem suam una cum Augusta Placidia publice ante conspectum sanctorum Sacerdotum Episcoporum declaravit, ubi iterum damnatus est Eutyches. Et postmodum rogat Imperator Marcianus, simul cum Episcopis xlv, et misit sacra, rogans Leonem Papam, ut fidem expositam fidei Catholicæ et Apostolicæ ei dirigeret. Beatus vero Leo et direxit totum, et firmavit Synodum sanctam. Hic fecit epistolas multas, exponentes fidem Catholicam rectam, quæ hodie in archivio Ecclesiæ Romanæ tenentur, et decretalem quam per universum mundum spargens seminavit. Hic fecit ordinationes quatuor per mensem Decembrem, Presbyteros octoginta unum, Diaconos triginta unum, Episcopos per loca centum septuaginta quinque. Hic constituit ut monacha non acciperet velaminis capitis benedictionem, nisi probata fuerit in virginitate sexaginta annorum. Sepultus est in basilica B. Petri tertio Idus Aprilis. Cessavit Episcopatus dies vi.

Sedit ab an.
440 ad 463.

90 Creatum Valentiano v et Anatolio Consulibus testantur Prosper et Marcellinus. Is est annus ccccxl. Mortuus est cccclxi. Acta ejus domus xi Aprilis. Sub eo desinit Chronicon Prosperi: sub eodem habitum est Chalcedone Concilium generale quartum anno ccccli. Sed quid de virginitate annorum sexaginta, vel ut alibi legitur quadraginta: ejus probatio ad velamen sacrum exigitur a monacha? Quamvis conspirantibus in eam lectionem exemplaribus, ausim mendum dicere; tam evidens quam antiquum; ejus primus auctor, de probatione, non propositi servati, sed ætatis citra corruptionem actæ ægi existimans, absurdum crediderit sex vel quatuor annos scribere, et posuerit quadraginta, sexaginta. Sex autem vel quatuor anni, uti ad ætatem parvi sunt, imo nulli, (utpote qui vix infantiam excedunt) ita in puberibus diuturnum sunt spatium, ad experimentum constantiæ, cum hodie annus unicus probationis sufficiat. Sexaginta autem vel quadraginta annos ætatis qui requisisset, vix uni e multis spem reliquisset, unquam consequendi velaminis: cum tamen velatarum Virginum plena tunc ubique fuerint monasteria.

XLVIII S. HILARUS

Hilarus, natione Sardinus, ex patre Crispiniano, sedit annos quinque, menses tres, dies decem. Hic fecit decretalem et per universum Orientem direxit, et Epistolas de fide Catholica. Hic fecit ordinationem unam per mensem Decembrem, Presbyteros quindecim, Diaconos quinque, Episcopos per loca viginti duos. Sepultus ad S. Laurentium in crypta, juxta corpus B. Xisti. Cessavit Episcopatus dies decem.

Sedit ab an.
461 ad 467.

91 Dagalaifo et Severino Consulibus, id est, anno cccclxi, ordinatum testatur Marcellinus, mortuus est anno cccclxvii, inscriptus Martyrologio Romano ad diem x Septembris.

XLIX S. SIMPLICIUS

AUCTORE G. H.

Simplicius, natione Tiburtinus, ex patre Castino, sedit annos quindecim, mensem unum, dies sex. Hic constituit ad S. Petrum et ad S. Paulum et ad S. Laurentium hebdomadas, ut Presbyteri manerent, propter baptismum et pœnitentiam petentibus: de regione prima, ad S. Paulum; de regione tertia, ad S. Laurentium; de regione septima, ad S. Petrum. Sub hujus Episcopatum venit relatio de Græcia ab Acacio, qui fuit Episcopus Constantinopolitanus, et adfirmabat Petrum Alexandrinum Eutychianum hæreticum, facta petitione ab Acacio. Tunc fuit Ecclesia exequens. Tunc Simplicius Præsul damnavit Petrum Alexandrinum, de quo Acacius innumerabilia crimina adfirmabat. Eodem tempore rescripsit Timotheus Catholicus et Acacius, dicentes: Quia vero in mortem Presbyteri Catholici Petrus esset mixtus. Tunc Papa Simplicius dissimulans, nunquam scripsit Acacio, sed damnavit Petrum. Hic fecit ordinationes per mensem Decembrem tres, Presbyteros quinquaginta septem, Diaconos undecim, Episcopos per loca octoginta duos. Sepultus est ad B. Petrum v Nonas Martii, et cessavit Episcopatus dies quinque.

* Anast.
Proterii.

92 Ordinatus est Simplicius teste Marcellino, Puseo et Joanne Consulibus anno cccclxvii. Ejus vitam illustravimus ad diem ii Martii, ubi dantur gesta in defensionem fidei contra Timotheum Ælurum, Petrum Fullanem, Petrum Mongum et Acacium, quæ hic satis obscure indicantur. Mortem ejus retulimus ad annum cccclxxxiii.

Sedit ab an.
467 ad 483.

L S. FELIX III

Felix, natione Romanus, ex patre Felice Presbytero, sedit annos viii, menses xi, dies xv. Sub hujus Episcopatum iterum venit relatio a Patribus Græciarum: Petrum Alexandrinum revocatum ad communionem ab Acacio. Tunc venerabilis Papa Felix, mittens defensores ex constituta Synodo Sedis suæ, damnavit Acacium cum Petro. Post annos tres, iterum venit relatio ab Imperatore Zenone, ut penitus rediret Acacius. Tunc Papa Felix fecit Concilium, ex [cujus] consensu misit duos Episcopos Misenum et Vitalem, ut si invenirent complicem Petri Acacium, iterum damnarent; si non, offerret libellum pœnitentiæ. Qui dum introissent in civitatem Constantinopolim, corrupti pecunia data, supradictis Episcopis non fecerunt secundum præceptum Sedis Apostolicæ. Venientes vero Romam ad Sedem Apostolicam, fecit Papa Felix Concilium, et excommunicatione facta in Concilio, invenit eos reos, et ejecit Misenum et Vitalem Episcopos a communione. Tunc Misenus Episcopus non se tacuit corruptum per pecuniam: cui Concilium concessit tempus pœnitentiæ. Hoc vero factum temporibus, Odoacri Regis. Hic fecit ordinationes duas per mensem Decembrem: Presbyteros viginti octo, Diaconos quinque, Episcopos per loca triginta unum. Sepultus est apud B. Paulum. Cessavit Episcopatus dies quinque.

AUCTORE G. H.
Sedit ab an.
483 ad 492.

93 Fuit hic atavus S. Gregarii Magni, creatus x Martii anni CCCCLXXXIII; ejus Acta deduximus ad diem xxv Februarii: ejusque mortem, cum Victore Tunnunensi, ad annum CCCXCII retulimus: et sic sedit annos viii, menses xi, dies xv.

LI S. GELASIUS

Gelasius, natione Afer, ex patre Valerio, sedit annos quatuor, menses septem, dies septem. Fuit temporibus Theoderici Regis et Zenonis Augusti. Hic suggestu Synodi, cum Iletu sub satisfactione libelli purgatum, Misenum Episcopum revocavit. Hic fecit Sacramentorum præfationes eauto sermone, et epistolas fidei elimato sermone. Hic fecit ordinationes per mensem Decembrem, Presbyteros triginta duos, Diaconos duos, Episcopos per loca sexaginta septem. Sepultus est apud B. Petrum xi Kalend. Decembris. Cessavit Episcopatus dies sex.

Sedit ab an.
492 ad 496.

94 Anastasio et Rufo Consulibus, Romanæ Ecclesiæ Felici successisse Gelasium anno CCCXCII, supra cum Victore Tunnunensi retulimus. Sed jam anno proxime elapso epilepsia extincto Zenoni successerat Anastasius Imperator. Vita sanctus est Gelasius anno CCCXCVI, sepultus xi Kalendas Decembris, eoque die in scriptis tabulis Martyrologii Romani.

LII S. ANASTASIUS

Anastasius, natione Romanus, ex patre Petro, sedit annum unum, menses undecim, dies viginti quatuor. Hic fecit ordinationem unam per mensem Decembrem, Presbyteros duodecim, Episcopos per loca octo. Sepultus est apud B. Petrum in Vaticano, xii Kalend. Decembris, et cessavit Episcopatus dies, quinquo.

ab an. 496
ad 498.

95 Videtur creatus adhuc mense Novembri relati anni CCCXCVI, mortuus anno CCCXCVIII, sepultus xii aliis xiii aut xvi Kalendas Decembris.

LIII S. SYMMACHUS

Symmachus, natione Sardus, ex patre Fortunato, sedit annos quindecim, menses sex, dies viginti quinque. Hic fuit temporibus Theoderici hæretici et Anastasii Eutyehiani Augusti. Hic amavit Clerum et pauperes, bonus, prudens, humanus, graciosus: et cum eo ordinatur Laurentius, sub * intentione Episcopi. Ex qua causa separata est aliqua pars Clericorum vel Senatorum, alii cum Symmacho, alii cum Laurentio: et facta * intentione hoc constituerunt pariter, ut ambo Ravennam peterent ad iudicium Regis Theoderici. Qui dum pervenissent, hoc iudicatum æquitatis invenit, ut qui prior ordinatus fuisset, vel ubi pars maxima consentiret, ipse sederet in Sede Apostolica: quod tunc æquitas in Symmacho invenit et cognitio veritatis: et fuit Præsul beatus. Et eodem tempore Papa Symmachus fecit Synodum, et constituit Laurentium in Noceria civitate Episcopum, intuitu misericordiæ. Post annos vero quatuor zelo et dolo, ducti aliqui ex Clero et aliqui ex Senatu, incriminant Symmachum, et subornant testes falsos, quos miserunt Romam ad Regem Theodericum hæreticum;

* Anast.
contentione,
forte conten-
tione Episcopi

* Iterum
Anast. con-
tentione.

accusantes B. Symmachum; et occulte revocant Laurentium Romam, et fecerunt schisma, et separaverunt se ab invicem, et pars aliqua a communione Symmachi, mittentes relationes Regi; et petunt a Rege Theoderico Visitatorem Sedis Apostolicæ Petrum Altinatem. Eodem tempore B. Symmachus congregavit Episcopos centum viginti quinque: et facta Synodo purgatur a crimine falso, et damnatur Petros Altinas invasor Sedis Apostolicæ, et Laurentius Nocerinus. Tunc ab omnibus Episcopis et Presbyteris et Diaconis et Clero redintegratur Sedi Apostolicæ B. Symmachus, cum gloria, apud B. Petrum sedere Præsul. Fecit ordinationes in urbe Roma quatuor mense Decembri, Presbyteros quadraginta septem, Diaconos quindecim, Episcopos per loca centum quinquaginta septem. Sepultus est apud B. Petrum, sub die xiv Kalendas Augusti, in pace. Cessavit Episcopatus dies tres.

96 Creatus est adhuc anno CCCXCVIII, mortuus anno DXIV, sepultus die quo colitur xix Julii, quando Acta erunt illustranda.

ab an. 498
ad 514.

LIV S. HORMISDAS

Hormisda, natione Campanus, ex patre Justo, de civitate * Frisilone, sedit annos viii, dies xvi. Hic Episcopatus auctoritate, ex constituto Synodi, misit in Græciam secundum humanitatem Sedis Apostolicæ: et reconciliavit Græcos, qui obligati erant sub anathemate, propter Petrum Alexandrinum et Acacium Constantinopolitanum. Hic Papa perrexit ad Regem Theodericum Ravennam; et ex Concilio Regis direxit Ennodium Episcopum Ticinensem, et Fortunatum Episcopum Catanensem, et Evantium Presbyterum Urbis, et Vitalem Diaconum Urbis, euntes ad Anastasium Augustum, ut sub libelli satisfactione [Græci] revocarentur: [sed] nihil egerunt. Item secundo misit Hormisda Ennodium et Peregrinum Episcopos, et Pollionem Subdiaconum Urbis: et portaverunt epistolas fidei, et contestationes secretas numero xix, et libellum per quem redirent Quod si noluissent epistolas suscipere, contestationes per civitates spargerent; in quo noluit consentire Anastasius Augustus, eo quod erat in hæresi Eutyehi consentiens. Voluit itaque eos per remunerationem corrumpere. Illi autem, contempto Principe, nullatenus consenserunt accipere pecunias. Furore accensus Imperator eiecit eos per locum * periculosum, et imposuit eos in navi sub periculo mortis, cum Magistrano et Perfectiano, Heliodoro et Demetrio; et hoc dedit in mandatis Imperator, ut nullam civitatem ingrederentur. Illi vero secretius supra scriptas epistolas fidei xix, per manus monachorum Catholicorum, posuerunt per omnes civitates. Quætamen epistolæ susceptæ [non sunt] ab Episcopis civitatum; qui consentientes Anastasio Augusto hæretico, timore eas Constantinopolim direxerunt in manus Anastasii. Furia ductus Anastasius, Papæ Hormisdæ inter alia sacra, hæc scripsit dicens: Nos jubere volumus, non nobis juberi. Percussus divino ictu Anastasius interiit. Sumpsit itaque Imperium Justinus orthodoxus, et mittens ad Sedem Apostolicam * [petiit ut redintegraretur] pax Ecclesiarum].

* Anast.
Frisilone
videtur le-
gendum Fru-
sinone in
Latia.

* Anast.
per posteru-
lam al. per
posticulum.

* hæc sup-
pleta ex
Anastasio.

Tunc

Tunc Hormisdas, cum consilio Regis Theoderici, direxit Germanum Episcopum Capuanum, et Joannem Episcopum, et Blandum Presbyterum, et Felicem Diaconum Sedis Apostolicæ, et Dioscorum Diaconum. Quos is suscepit, munitos ex omni parte fidei, una cum libello, quomodo redirent Græci ad communionem Sedis Apostolicæ. Qui venientes juxta Constantinopolim, occurrit illis multitudo monachorum et Illustrum virorum, in quibus Justinus Imperator et Vitalianus Magister militum; simul a Castello Rotundo quod dicitur, usque in civitatem Constantinopolim, cum gloria et laude, ingressi sunt, una cum Grato illustri. Ingressi itaque in civitatem, suscepti sunt a Justino Augusto orthodoxo cum gloria. Omnis itaque Clerus Constantinopolitanus, una cum Joanne Episcopo sentientes, eo quod gratiæ suscepti sint, incluserunt se intra ecclesiam majorem quæ vocatur sancta Sophia; et Concilio facto mandaverunt Imperatori, dicentes: Nisi nobis reddita fuerit ratio, quare damnatus est Episcopus civitatis nostræ Acacius, nullatenus consentimus Sedi Apostolicæ. Et facto Concilio simul cum Justino Augusto, in conspectu omnium illustrium, tunc Legati Sedis Apostolicæ elegerunt ex suis Dioscorum Diaconum ad reddendam rationem: qui ita exposuit culpas Acacii, ut etiam omnes simul cum Justino Augusto acclamarent, dicentes: Et hic et in æternum damnetur Acacius. Eodem tempore jussit Justinus Augustus, accepta veritate, ut sine aliqua dilatione facerent libellum, ad omnes qui in regno Justini erant, ut redeant ad communionem Sedis Apostolicæ; quod etiam factum est, et concordaverunt ab Oriente usque ad Occidentem, et eueurrit pax Ecclesiæ. Qui textus libelli hodie archivio Ecclesiæ reconditus tenetur. Hic invenit Manichæos, quos etiam discussit sub examine plagarum, quorum codices incendio consumpsit ante fores basilicæ Constantinianæ. Hujus temporibus Episcopatus Africæ reordinatur, post annos septuaginta quatuor quod ab hæreticis fuerat exterminatus tempore persecutionis. Eodem tempore venit corona aurea, cum gemmis pretiosissimis, donum a Rege Francorum. Hic fecit ordinationes, Presbyteros... Episcopos per loca... Sepultus est apud B. Petrum vii Idus Augusti. Cessavit Episcopatus dies vi.

97 Pontifex ordinatus est S. Hormisdas anno dxxiv; mortuus, post ix annos Sedis, anno dxxiii. Quæ hoc loco habentur de Concilio repetito coram Justino Augusto, et reddita ratione damnati Acacii desunt apud Anastasium, in libro Pontificali, et in MSS. Gestis Pontificum: digna plane quæ hinc eruta cognoscantur. Reliqua poterunt discuti die vi Augusti, quo colitur S. Hormisdas, Martyrologio Romano inscriptus.

LV S. JOANNES

Joannes, natione Tuscus, ex patre Constantio, sedit annos duos, menses octo, dies quindecim, a Consulatu Maximi usque ad Consulatum Olybrii. Hic vocatus est a Rege Theoderico Ravennam: quem Rex rogans misit in legatione Constantinopolim ad Justinum Augustum, virum religiosum, qui summo amore religionis Christianæ voluit hæreticos extricare: nam summo

fervore Ecclesias Arianorum in Catholicas dedicavit. Exinde iratus Theodericus Ariannus voluit totam Italiam gladio perdere. Tunc Joannes venerabilis Papa egressus cum fletu et mugitu ambulavit, et viri religiosi Exconsules et Patricii, Theodorus, Importunus, Agapitus et alius Agapitus, hoc accipientes in mandatum legationis, ut redderentur ecclesiæ hæreticis in parte Græciarum: quod si non fuerit factum, omnem Italiam gladio perderet. Justinus autem Augustus, cum ei simul et Senatoribus tantis et talibus Exconsulibus et Patriciis urbis Romæ [occurrisset], omnem concessit petitionem; et propter sanguinem Romanorum reddidit hæreticis ecclesias, secundum voluntatem Theoderici Regis hæretici, ne Christiani, maxime Sacerdotes, ad gladium mitterentur. Tunc vero, beatissimo Joanne Episcopo sed et viris illustribus positis Constantino- poli, Rex Theodericus, tenuit duos Senatores, Exconsules et Patricios, gladioque interfecit Boetium et Symmachum, quorum etiam corpora abscondi præcepit. Venientes vero supradicti viri cum Joanne Episcopo, post omnia per ordinem acta (Agapito Patricio defuncto in Græcia) susceptisunt a Rege Theoderico cum dolo et grandi odio: quos gladio voluit punire; sed metuens indignationem Justini Augusti orthodoxi, non fecit, tamen in custodia omnes cruciavit; ita ut B. Joannes Papa, in custodia afflictione maceratus, deficiens moreretur: qui defunctus est Ravennæ cum gloria, xv Kalendas Junii, in custodia Regis Theoderici. Post hoc nutu Dei omnipotentis, quadragesimo octavo die postquam defunctus est Joannes Episcopus in custodia, subito Theodericus Rex interiit, a Divinitate percussus. Hic ordinationes fecit per loca. Cessavit Episcopatus per dies decem.

98 Auctor hujus Collectionis, voluit in ultimis duobus sui temporis Pontificibus annotare Consulatus, et Maximus quidem Consul, convenit in annum dxxiii; Olybrius, vero in annum dxxvi. Reliqua prælo paravimus danda xxvii Maii, quo colitur.

ab an. 523
ad 526.

LVI S. FELIX IV

Felix, natione Samnita, ex patre Castorio, sedit annos iv, dies quatuordecim a Consulatu Mavortii usque ad Consulatum Lampadi et Orestis, a die iv Iduum Julii usque in diem iv Iduum Octobris. Hic fecit basilicam SS. Cosmæ et Damiani in urbe Roma juxta templum urbis Romæ. Obiit temporibus Athalarici Regis, qui sub die iii Iduum Octobris sepultus est apud B. Petrum. Hic fecit ordinationes duas, Presbyteros quinquaginta duos, Diaconos quatuor, Episcopos per loca viginti novem. Cessavit Episcopatus per dies iii.

99 Mavortius gessit Consulatum anno dxxvii et Lampadius et Orestes ad annum dxxx, ad quem annum retulimus obitum ejus xxx Januarii, quo die ejus Acta dedimus.

ab an. 527
ad 530.

CONCLUSIO.

Habes, benevole Lector, duos vetustiores Catalogos antiquorum Pontificum Romanorum, et in iis antiquissima

ab an. 514
ad 523.

sima Ecclesiæ Romanæ instrumenta, quæ circa successionem dictorum Pontificum hactenus potuerunt reperiri. Præposuimus epistolam S. Hieronymi ad S. Damasum Papam et hujus ad illum responsum : ex quibus colligitur priorem Catalogum a S. Damaso ad S. Hieronymum fuisse missum. Eminentissimus Cardinalis Baronius aliqua monitu circa hoc studium proponit : quæ per hos Catalogos optime servantur. Primum est, in iis quæ sunt Romanæ Ecclesiæ majorem esse adhibendam fidem ejus alumnis quam ceteris. Proinde contra Eusebium aliosque Græcizantes statuuntur Cletus et Marcellus veri Pontifices, diversi ab Anacleto et Marcellino itidem veris Pontificibus. Et cum hisce Pontificibus litterarum Martyrum Lug-

dunensium sincerum testimoniam optima et securissimo modo servatum ostenditur : in quibus alterum erat dicti Cardinalis requisitum. Præterea, quod libentioribus accipit auribus, tempora per Consules numerantur. Quibus positis si quis certiolem de annis invenerit chronologiam haud invitum assensurum se addicit. Quare Catalogorum tempora cum iis, quæ dictus Cardinalis in suis Annalibus profert, componimus, ut facilius quilibet de re tota possit æquum judicium ferre, et Chronologia hactenus exposita uti Commodius, eo solum fine, ut suus veritati sit locus, quam si dicti Catalogi non contineant, gratissimo affectu certiolem viam sumus amplexuri.

SYNOPSIS CHRONOLOGICA

Catalogorum præmissorum et Annalium Baronii circa xxxvii primos Romanos Pontifices.

ANNI

	CATALOGORUM	CARD. BARONII.
J ESUS CHRISTUS, annis vitæ triginta tribus et mensibus tribus exple- tis, passus est et resurrexit; datoque Principatu Ecclesiæ S. Petro, in celos ascendit, duobus Geminis Consulibus <i>Æræ vulgaris</i>	anno 29	34
S. Petrus Romæ Cathedram collocat, primus ibi Pontifex	an. 40	45
S. Petrus obit Romæ cum S. Paulo	an. 65	69
S. Linus, ante Vicarius S. Petri ix annis, post Pontifex, obit	an. 67	80
S. Clemens, ab aliis Cleto postpositus, relinquit Pontificatum	an. 76	102
S. Cletus, ab aliis Clementi præpositus, obit	an. 84	93
S. Anacleto, a S. Cleto distinctus, obit	an. 95	111
S. Evaristus obit	an. 109	121
S. Alexander, sub Trajano Martyr, obit	an. 117	132
S. Sixtus I obit	an. 127	142
S. Telesphorus obit	an. 138	154
S. Hyginus obit	an. 150	158
S. Anicetus, ab aliquibus Pio postpositus, obit	an. 153	175
S. Pius, ab aliquibus Aniceto præpositus, obit	an. 161	167
S. Soter, post annos Pontificatus novem, obit	an. 171	179
S. Eleutherius obit	an. 186	194
S. Victor obit	an. 197	203
S. Zephyrinus obit	an. 217	221
S. Callistus obit	an. 222	226
S. Urbanus obit *	an. 230	233
S. Pontianus obit	an. 235	237
S. Anterus obit	an. 236	238
S. Fabianus obit	an. 250	253
S. Cornelius obit	an. 252	255
S. Lucius obit	an. 255	257
S. Stephanus, ante Vicarius, et mensibus v Pontifex, obit	an. 255	260
S. Sixtus II obit	an. 258	261
S. Dionysius obit	an. 269	272
S. Felix I obit	an. 275	275
S. Eutychianus obit	an. 283	283
S. Caius obit	an. 296	296
S. Marcellinus obit	an. 304	304
S. Marcellus, creatus cum vacasset Sedes iv annis, obit	an. 310	309
S. Eusebius obit	eodem an. 310	311
S. Melchiades obit	an. 314	313
S. Silvester obit	an. 335	335
S. Marcus obit	an. 336	336
S. Julius obit	an. 353	352

Finit primus Catalogus, et nos hic cum illo.

EXERCITATIO SINGULARIS,

De anno et die mortis S. Ambrosii Episcopi Mediolanensis.

Tractatui prædicto, de primis Pontificibus Romanis, adjungimus hanc exercitationem : ut alii potius suam ferant sententiam, hisce argumentis ponderatis. Hic erga quærimus, quoto *Æræ* Christianæ anno, et quo mensis Aprilis die, ex hac mortali vita ad æterna gaudia regni celestis S. Ambrosius decesserit. Etenim hujus questionis resolutio quædamtenus pendet ex tempore S. Anas'tasii Papa, cujus elogio hanc Diatribam junxissemus, nisi dignam æstimassemus quæ seorsim ab illo legeretur. Mensem, cum omnibus passim scriptoribus assignamus Aprilem, in quo etiam Acta S. Ambrosii darentur, nisi illa more nostro transmitteremus ad diem vii Decembris, quando ob ejus Ordinationem solennissimo cultu festum celebratur in ecclesia Mediolanensi, imo et Romana. Nam in Missali, ad decorem sanctæ Ecclesiæ Mediolanensis anno MDXXII excuso, præscribitur non solum in dicto festo, sed etiam in Vigilia, propria Missa. Ecclesia Græca solennissimo ritu etiam celebrat festum S. Ambrosii dicto vii Decembris, cum elogio insigni quod Menologio Basilii Porphyrogeniti Imperatoris seculo Christi decimo insertum fuit. Placidus Pluricellus, in Zodiaco Ecclesiæ Mediolanensis, ad Vitam S. Ambrosii, citatis Joanne de Deis et Eugenio Cattaneo, asserit, in quodam Concilio Toletano statutum, ut celebritas S. Ambrosii fieret in illius Ordinatione, quæ more Romano, Græco et Ambrosiano agitur vii Decembris.

2 In Breviario Romano, anno MCCCCLXXIX et postmodum sæpius recuso, dicto vii Decembris recitantur ad Matutinum novem lectiones de Vita S. Ambrosii, desumptæ ex illa, quam Paulinus Presbyter illius, in pluribus, et potissimum in iis quæ ejus obitum spectant, testis oculatus, rogatu S. Augustini conscripsit, ubi hæc de sancti Præsulis morte habentur. Honoratus Sacerdos Ecclesiæ Vercellensis obtulit Sancto corpus Domini : quod ubi accepit, emisit spiritum, bonum viaticum secum ferens. Atque inde ad ecclesiam majorem, antelucana hora qua defunctus est, corpus ipsius deportatum est ; ibique eadem fuit nocte, qua vigilavimus in Pascha. Hæc ibi. Mortuus ergo est antelucana hora in Sabbato sancto, non vero sacratissima nocte diei Paschatis, uti ex ejus Vita auctore Paulino scribere se putavit Baronius. Etenim apparet ex Paulini verbis, defuncti corpus mane delatum ad ecclesiam majorem, tota illa die ac sequenti nocte ibi fuisse. At vero, lucente die Dominico, inquit Paulinus, peractis Sacramentis divinis, corpus ejus de ecclesia levatur portandum ad basilicam Ambrosianam, in qua positus est. Depositionis memoria celebratur in Ecclesia Ambrosiana feria quinta in Albis sive infra Octavam Paschæ : et tum in præfato Missali Mediolanensi, præter Missam Paschalem, præscribitur alia Missa de S. Ambrosio ; atque in Præfatione secundum usum dictæ Ecclesiæ, indicatur triumphus S. Ambrosii, a morte miraculis clari, æthereum migrantis ad regnum. Et hæc de obitu S. Ambrosii Sabbato sancto, ejusque cultu feria v Paschatis, et vii Decembris.

3 Character anni, quo mortuus est S. Ambrosius indicatur a Paulino his verbis : Revertens Ambrosius de urbe Aquileiensi uno die præcessit Imperatorem. Nec diu elementissimæ memoriæ Theodosius Imperator, susceptis filiis in Ecclesia et traditis Sacerdoti, in hac luce fuit. Post cujus obitum fere triennium supervixit Ambrosius. Hæc ibi. Ast, Olybrio et Paulino Consulibus, Indictione viii (is est annus cccxcv)

Theodosium Magnum apud Mediolanum vita decessisse, scribunt Marcellinus Comes, Prosper in Chronica, et Socrates lib. 5 historiæ Ecclesiasticæ cap. 25, qui addit, e vita abiisse decima septima Januarii, nocte adveniente ; post cujus obitum fere triennium supervixit Ambrosius, id est inquit Baronius, duos integros ac tertium inchoatum. Verum, quidui tres integros ac quartum inchoatum ? Nam particula Fere passim apud omnes vetus temporis scriptores idem significat, quod particulae Circiter et Quasi, adeoque indifferens est æque ad excessum quam defectum definiti temporis significandum. Hoc ut probetur evidenter, vel unicus sufficit, qui tum vivebat, S. Hieronymus, et in re sanctissima, scilicet in translatione Evangelii S. Lucæ et Actuum Apostolorum ex Græco in Latinum ; ubi sine ulla exceptione indifferenterque particulam Græcam ὥσπερ Latine reddidit fere, quasi, circiter, uti aliquot exemplis hic placet indicare. Lucæ 3 Jesus a baptismo erat incipiens quasi triginta annorum, Græce ὥσπερ ἐὼν τριάντων ἀρχόμενος. Lucæ 9 Saturati quinque panibus viri fere quinque millia ὥσπερ ἄνδρες πεντακισχίλων. Lucæ 23 in passione Christi erat hora fere sexta et tenebræ factæ sunt, ἵδὲ ὥσπερ ὥρα ἕκτη. Actuum 2, post acceptum Spiritum sanctum et sermonem S. Petri, appositæ animæ circiter tria millia, ψυχὰς ὥσπερ τρισχίλων. Actuum 5 Theodæ consensus numerus virorum circiter quadringentorum, ἀρσένες ἄνδρων ὥσπερ τετρακισίων. Actuum 19, a Paulo Ephesi baptizati omnes viri fere duodecim ἄνδρες ὥσπερ δωδεκά. Omittimus plura recensere, cum hinc satis liqueat eandem particulam Græcam ὥσπερ pro libitu a S. Hieronymo Latine redditam quasi, fere, circiter, quod idem est ac si alia phrasi diceretur plus minus aut præter propter. Ergo cum post obitum Theodosii dicitur S. Ambrosius supervixisse fere triennium, idem est ac si dicatur, quasi aut circiter triennium : aut præter propter, aut plus minus quam triennium, hæc autem sicut non necessario explicantur per defectum ; sed possunt imo debent explicari sæpe aut etiam sæpius per excessum (ut cum dicitur Jesus quasi annorum triginta, quos diebus xiii excedebat) ita etiam hic ad triennium adjici possent menses duo : et sic obierit S. Ambrosius anno cccxcviii, xxii Aprilis.

4 Quod autem in casu sic fieri debeat probat Character Indictionis xi et Consulatus Honorii Imperatoris iv et Eutyehiani, in annum cccxcviii concurrentes in Chronico ad annum dxxxv deducto, sub quibus characteribus Marcellinus Comes, ista scribit : Romanæ Ecclesiæ Anastasius xxxvii Episcopus ordinatus, vixit annos quatuor. Ambrosius Mediolanensis, virtutum Episcopus sanctus, arx fidei, orator Catholicus, ad Christum Dominum migravit. Ita ad dictam Indictionem et indicatos Consules traditur in editione ordinata ab Antonio Schonhorio Canonico Brugensi, et ita ipsi legimus apud Margarinum Bignium in editione prima Parisiensi bibliothecæ Patrum tomo 2, et in editione secunda tomo 7, item in bibliotheca Patrum Coloniensi a Severino Bino edita seculo 6 par. 2. Ediderunt etiam idem Marcellini Chronicon Josephus Scaliger cum Eusebii et aliorum antiquorum Chronicis, et anno MDXCIX Jacobus Siamondus, ex pervetusto et optimæ notæ codice bibliothecæ Tiliæ ; et ubique eodem ad dictam Indictionem et prænotatos consules, id est annum cccxcviii, traduntur : ut mirum sit a Baronio in citata Vita S. Ambrosii scribi, expressius recenseri Ambrosii obitum a Marcellio Comite in Chronico, sub Cæsarii

Festum ordinationis solenne 7 Decembris ;

etiam apud Græcos et Hispanos,

Dies obitus est Sabbatum sanctum Paschæ.

festum depositionis feria 5 post Pascha.

Annus habendus triennii post mortem Theodosii Imperat.

favente particula fere eadem quæ circiter aut quasi.

Eum tem probant Indictio xi Honorio iv et Eutyehiano Coss.

AUCTOR G. II

Cæsarii et Attici Consulatu, id est ad annum cccxcvii, quod nusquam potuimus reperire.

§ Verum ex præposito Pontificatu S. Anastasii, in dicto Marcellini Comitis Chronico, ratio temporis ante relati manifesto redditur, etiam ex ipsius Baronii confessione, qui annum Christi cccxcviii ita auspicatur: Aperitur novus annus Consulatu quarto Honorii Imperatoris et Eutychiani, idemque numeratus Domini trecentessimus nonagesimus octavus, quo octavo Kalendas Martii Siricius Papa, cum sedisset annos tredecim, mensem unum, et dies quatuordecim, ex hac vita migrans, sepultus est in cœmeterio Priscillæ, via Salaria: et dein num. 2 addit, Vacasse Sedem, post Siricii obitum, dies viginti... Qua ratione dicendum est, in locum ejus subrogatum successorem pridie Idus Martias. Hic fuit Anastasius, Maximi filius, Romanus. *Hæc Baronius: et huic æque ac Marcellino facem prætulit Prosper Aquitanus in Chronico, in quo ista leguntur.* Consulibus Honorio IV et Eutychiano, Romanæ Ecclesiæ xxxvii Episcopatum tenet Anastasius, annis quatuor. Reliqua de S. Anastasio supra in Catalogis Pontificum attinguntur, et latius explicantur infra xxvii Aprilis, quo die ejus Vitam illustramus. Post assumptum ergo ad Summum Pontificatum S. Anastasium, pridie Idus Martias, sive die xiv Martii, qui tunc incidit in Dominicam secundam Quadragesimæ, superfuit in hac mortali vita S. Ambrosius ad Sabbatum sanctum, sive diem prævium ante festum Paschale, ut supra ex Paulino ostendimus.

6 Ejusdem anni cccxcviii probatio desumi potest ex pluribus Chronicis et codicibus prævetustis MSS. quos anno mdcxlii nos examinavimus Mediolani in illustri bibliotheca Ambrosiana, et apud v. cl. Joannem Baptistam Blonchinum Jurisperitum, virum in antiquitate Mediolanensi eximie eruditum: in quibus codicibus tradebatur S. Ambrosius, præter annos xxiv sedisse adhuc menses iv, dies v aut x Memoratus ante Placidus Puccinellus, Decanus Casinensis et Indagator venerandæ antiquitatis, a nobis Mediolani interrogatus, qua de causa in suo Zodiaco ad Vitam S. Ambrosii, præter citatos Sedis annos apposuisset integros menses quatuor et dies quinque; ingenue respondit, se ita in antiquis codicibus reperisse. Fuisse autem S. Ambrosium in Episcopum ordinatum vii die Decembris, ex testimonio omnium Ecclesiarum et assiduo ad dictum diem veneratione supra deduximus. Jam vero si ad diem vii Decembris addantur menses quatuor, habebitur dies vii Aprilis: huic si apponantur dies x (pro quibus alibi et facile errore scripti dies v) habebitur dies xvii Aprilis: qui dicto anno cccxcviii convenit in Sabbatum sanctum, quo S. Ambrosium vita hac functum fuisse supra ex Paulino demonstravimus. Fuit autem eo anno cccxcviii Pascha celebratum die xvii Aprilis, cyclo Lunæ xix, Solis xv, littera Dominicali C.

7 Ultimum argumentum suggerit S. Gregorius Episcopus Turonensis, qui seculo etiam sexto floruit, et tradidit S. Ambrosium in extasi celebrasse exequias S. Martini Episcopi Turonensis, quem lib. 1 historiæ Francorum cap. 45 asserit transiisse media nocte, quæ Dominica habebatur, Attico Cæsarioque Consulibus, quod diximus vii die Novembris contigisse; depositum vero xi ejusdem mensis, quo deinceps celebrem in Ecclesia universa cultum habuit: et is est annus cccxcviii. Hunc annum et diem obitus lote probavimus § vii ante Vitam S. Sigeberti Regis, die prima Februarii elucidatam, ad quam lectorem remittimus. Hunc eundem annum et diem postmodum probaverunt Jacobus Grandamicus, in Chronologia Christiana de Christo nato et rebus gestis ante et post ejus nativitatem, ac potissimum in Appendice intervallo 3 cap. 6; Carolus le Cointe, in Annalibus Ecclesiasticis Francorum ad annum 498 num. 7 et sequentibus; Joannes Maan, in

sancta et Metropolitana Ecclesia Turonensi, in Vita S. Martini cap. 30, et alii. Necessario autem S. Ambrosius (si adhuc superstes, in extasi interfuit ejus exequiis mense Novembri anni cccxcviii, et ipse mortuus est Sabbato sanctæ Paschæ) necessario, inquam, vixit adhuc anno sequente toties indicato cccxcviii.

8 Descripsit Gregorius Turonensis miracula S. Martini libris quatuor, et mox sub initium cum de Scripторibus Actorum, et ordinatione ac transitu ejusdem egisset; capite quinto libri primi hanc historiam ita explicat, passim in MSS. Actis S. Martini repertam. Eo tempore (scilicet quo S. Martinus migravit ad Dominum) B. Ambrosius, cujus hodie flores eloquii per totam Ecclesiam redolent, Mediolanensi civitati præerat Episcopus. Cui celebranti festa Dominicæ diei ista erat consuetudo, ut veniens Lector cum libro, non antea legere præsumeret, quam Sanctus nutu jussisset. Factum est autem, ut illa Dominica, Prophetica lectione jam lecta, ante altarium stante qui lectionem B. Pauli proferret, beatissimus Antistes Ambrosius super sanctum altare obdormiret. Quod videntes multi, cum nullus eum penitus excitare præsumeret, transactis fere duarum aut trium horarum spatiis, excitaverunt, dicentes: Jam hora præterit: Jubeat Dominus lectori lectionem legere: expectat enim populus valde jam lassus. Respondens autem B. Ambrosius, Nolite, inquit, turbari: multum enim mihi valet sic obdormisse, cui tale miraculum Dominus ostendere dignatus est. Nam noverritis, fratrem meum Martinum Sacerdotem egressum fuisse de corpore; me autem ejus funeri obsequium præbuisse: peractoque ex more servitio, Capitellum tantum, vobis excitantibus non explevi. Tunc illi stupentes, pariterque admirantes, diem et tempus notant, solcite requirentes: qui ipsam diem tempusque transitus Sancti reppererunt, quo beatus Confessor dixerat se ejus obsequiis deservisse. *Hæc S. Gregorius Turonensis.*

9 Ex hujus rei memoria permansit in Ecclesia Mediolanensi summa erga S. Martinum Episcopum Turonensem veneratio; et, ut prænotatur in antiquis Missalibus et Breviariis, incipit liber Missarum totius anni secundum morem Ambrosianæ Ecclesiæ a vigilia et festo S. Martini, cum duplici adscripta Missa. Item incipit Breviarium secundum stylum et consuetudinem Ambrosianæ Ecclesiæ, et primo in Vigilia S. Martini Episcopi et Confessoris. Qua fit ut ab eo festo incipiat Mediolanensibus Adventus; ejusque sex assignantur Dominicæ, præter Vigiliam Nativitatis Christi, si in Dominicam incidat. Sed quod maxime ad rem nostram facit, dictæ extasi S. Ambrosii adstipulatur Breviarium Ambrosianum, dum in matutina Lectione de S. Martino ista præscribuntur legenda: Itaque sanctitatis miraculorumque nomine illustris, jam unum et octoginta annos natus, anima Deo reddidit tertio Idus Novembris. Id quod S. Ambrosius præsensit, qui eodem tempore ad altare ætiori somno correptus, tertiæque post hora excitatus, Scitote, inquit, fratrem meum Martinum exisse de corpore, meque ejus funeri piam operam dedisse. *Hæc ibi, quæ confirmat supra laudatus Placidus Puccinellus in suo Zodiaco ad Vitam S. Ambrosii cap. 30, adducto ex codice MS. bibliothecæ Ambrosianæ aliquo testimonio his verbis:* Ille Ambrosius super altare, inter Lectionem et Epistolam, per spatium fere trium horarum in Ecclesia Mediolanensi [obdormiscens interfuit] sepulturæ S. Martini, et cappa ferrea [id est ferruginea] indutus, corpus S. Martini sepelivit: ubi chirothecam dimisit Pontificalem. Tandem a somno excitatur, eum ultimam Orationem super funus dicere incepisset. Quod postea compertum fuit, quod totus populus Turonensis ipsum oculis suis viderat ipsa hora et chirothecam. *Hæc ibi, quæ eadem videtur indicare*

interfuisse ejus exequiis testantur S. Gregorius Turonensis,

Breviarium Mediolanen.

MS. Ambrosianum,

initium
Anastasio
Pontificis
Romani;

Tempus Sedis quod fuit
anni 24.

menses 4

dies 10.

S. Ambrosium
post obitum
S. Martini,
mortui anno
897

Joannes

Joannes Petrus Puricellus in Monumentis Ambrosianæ basilicæ cap. 84.

10 Quando nos anno MDCLXII, ut supra insinuavimus Mediolani antiqua monumenta perscrutabamur; conspeximus opere musivo in choro S. Ambrosii hanc historiam depictam; cui antiquitatem mille annorum tribuendam esse censet dictus Puricellus cap. 87, allegato tractatu Francisci Stavoli et Societate Jesu quem ut virum Ecclesiasticæ historiæ admodum peritum, laudat. Fuit eadem historia ut vera et sincera omni plane tempore æstimata, et ut talis relata a Vincentio Bellovacensi lib. 18 Speculi historialis cap. 33; S. Antonino, par. 2 Chronici tit. 10 cap. 11 § 4; Petro de Natalibus, lib. 10 Catalogi cap. 47. et passim ab aliis, quos enumerare longum foret: sufficiant Sanctorum Acta in quibus eadem historia attingitur. Auctor pervetustus Vitæ S. Antonii Padua, ad diem xiii Junii illustrandæ, asserit hunc Sanctum apud Montem-Pessulanum inter concionandum, capite aperto inclinatam, aliquamdiu permansisse; interim mirabili modo fuisse in propria ecclesia, et sub summo sacrificio Alleluia cecinisse, quemadmodum, inquit, olim S. Ambrosius legitur beatissimi Martini funus, licet procul corpore abesset, curavisse. Dedimus viii Januarii Vitam B. Laurentii Justiniani, a Bernardo Justiniano scriptam, in qua num. 46 dicitur venerabilem Eucharistiam sacræ cuidam Virgini, magnæ sanctitatis, se absentem, imperitisse: et n. 47 addit illud facilius credi posse, quippe cum legerimus Divum Ambrosium, cum esset Mediolani, Divi Martini exequiis interfuisse apud ultimas Gallias: Divum Severum item Ravennatem Episcopum ad S. Geminiani exequias Mutinam in spiritu concessisse. In Vita S. Severi, a nobis diem primum Februarii elucidata cap. 6, auctor ob dictum miraculum ista addit: In hoc specialis doni miraculo æstimare non immerito debemus Sanctum Domini Severum Archiepiscopum, per omnia B. Ambrosio æquiparandum: quia ut ille beatissimus Hierarcha S. Martini incomparabilis viri natalitio deservivit, sic et iste B. Geminiani. Nam ut cap. 3 dictæ Vitæ S. Severi, et cap. 4 Vitæ S. Geminiani, a nobis ad diem xxxi Januarii illustratæ, traditur; S. Severus celebrans Missam Ravennæ, cum Lector epistolam S. Pauli esset recitaturus, in extasim raptus, interfuit exequiis S. Geminiani Mutinæ: quod Ravennates, missis Mutinam nuntiis, verum esse deprehenderunt. Floruerunt eodem tempore SS. Martinus et Ambrosius prædictique duo, sed ante illos defuncti, SS. Geminianus et Severus, Joannes etiam Brugman parte tertia Vitæ B. Lidwinæ xiv Aprilis num. 236 asserit, ab hac visum spiritum Gerardi Coloniensis in Ægypto mortui evolantem ad æthera, Domiuo concedente, qui gloriosum Antistitem Ambrosium de obitu sanctissimi Confessoris Martini certificavit, et exequiis ejus interesse fecit. Nolumus adferre plures hujus generis apparitiones, passim in Historiis sacris et Actis Sanctorum obvias.

11 Landatus ante Puricellus in Monumentis Ambrosianæ Ecclesiæ cap. 73 et sequentibus agit de Basilica Faustæ, et cap. 82 asserit, prope Ecclesiam Faustæ in Odeo expressam basilicam Ambrosianam, et inscriptum nomen MEDIOLANUM. Infra vero, inquit S. Ambrosius Missam celebrans, altari sub tribuna rectus quidem at dormientis in modum accumbit, capite supra cubiti dexteri manum reclinato: præterea vero etiam Lector coram nonnullis aliis, Missæ sacro adstantibus, somnique illius novitatem pariter ac diurnitatem mirantibus... Ex adverso latere inscriptum TORONICA, et in eadem ecclesia dum S. Martino funus celebratur, S. Ambrosius itidem illi præsens adnotatur, et subjecti versus sunt hujusmodi.

† Martinus moritur, sed vitæ dona roeretur: Tristatur mundus, adjubilatque polus. Mors sua digna hono fertur celebrata Patrono, Spiritus Ambrosii dum famulatur ibi.

12 Hæc pluribus Puricellus, asserens basilicæ statum effingi, qualem Ambrosii tempore habuerat. At cap. 85 ista habet hic indicanda: Communis passimque per Ecclesiam Catholicam recepta opinio hæc erat priusquam Cardinalis Baronius eam erroris manifesti argueret, cum in suis Notationibus ad Martyrologium Romanum sub die quarta Aprilis et undecima Novembris, tum etiam in Annalibus ad annum Christi ccclii et cccii, nec non etiam in S. Ambrosii Vita, quam ejusdem operibus, prælo postea impressis diligenter a se collectam præmisit. His namque in locis doctissimus ille antiquitatis vestigator acerrime contendit, S. Martini funus minime vero per S. Ambrosium procurari potuisse: quippe cum hic obierit anno Christi cccxcvii, Martinus autem quinquennio post, sive anno ccccii. Quæ quidem Baronii doctrina, tametsi recenter tradita, et tot tantisque veterum scriptorum ac monumentorum testimoniis adversa, et ipsa vel etiam novitate suspecta; mirum tamen est quantopere postmodum plerisque visa fuerit vendibilis et palmaris. Itaque cum recendum typis esset Breviarium Ambrosianum, non defuere viri graves, qui Cardinali Archiepiscopo nostro Federico Borromæo religionem injicere conarentur, ut ejusmodi miraculum e Matutina S. Martini Lectione, recitari jam solita, detrahi juberet, tamquam commentitium, nec ulla prorsus fide dignum. Sed immotus ad hæc, nec e sententiæ suæ statu quidquam dimotus Cardinalis, antiquitatem ipsam, summo semper, si quisquam alius, in honore ac pretio habere solitus, præcise respondit; non ita facile derogandam esse fidem historiæ sacræ, quam tantus Ecclesiæ Doctor, sanctitate, prudentia, gravitate, sapientia, eruditione commendatissimus, Gregorius Episcopus Turonensis, circiter annum Christi nlxx ad eam Sedem promotus, ac circiter nxcv postea defunctus, non temere sed absque dubio e continuata Turonensium traditione, certisque illius Ecclesiæ monumentis acceptam (vel etiam e Mediolanensis, e quibus alia tam multa in suos contraxit libros) tam fidenter litteris inter S. Martini miracula (qua quidem in re illum quam maxime cautum esse oportebat) consignasset: quamque postea communis non Ambrosianæ modo, sed etiam Romani consensus Ecclesiæ comprobasset: quin etiam cujus defensionem sua non deessent rationum monumenta. Irent igitur ipsi, sibique uni hunc scrupulum reservarent: se quidem nolle ut in ea Breviarii Ambrosiani parte quidquam innovaretur. Quocirca nec aliquid exinde innovatum fuit, quodque supra recitabamus, in hanc usque diem constanter perseverat. Hæc Puricellus in Basilicæ Ambrosianæ monumentis anno MDXLV excusis.

13 Verum corrui præscripta Baronii argumentatio, per obitum tam S. Martini quam S. Ambrosii ad veram chronologiam exactum. Nam satis superque ostensum est, S. Martinum anno cccxcvii, die viii Novembris mortuum et xi depositum fuisse: et jam hoc tractatu hactenus est demonstratum, S. Ambrosium superfuisse usque in Sabbatum sanctum Paschæ anni sequentis cccxcviii: quod vel maxime confirmatur ex ipsa S. Gregorii Turonensis relatione, quod S. Ambrosius interfuerit exequiis S. Martini, Plurimum ergo gratulamur Ecclesiæ Ambrosianæ urbis et provinciæ Mediolanensis de tam præclara antiquitate ab Eminētissimo Cardinali Borromæo tam constanter conservata: utinam et alibi idem factum fuisset.

14 Decessisse ergo S. Ambrosium dicimus ex hac mortali vita Indictione xi, Imperator Honorio iv et

AUCTORE G. H. cum versibus adjunctis.

Contra opinionem contrariam,

constans sententia Federici Borromæi,

jubens historiam retineri in Breviariis,

et merito.

AUCTORE G. H.

Quo errore
videatur na-
talis S. Am-
brosii reje-
ctus in 4
Aprilis,

Eutychiano Consulibus, in nocte Sabbatum sanctum exordiente. Nunc si annus incipiat ab initio Januarii aut prævia Nativitate Christi, numerandus erit annus CCCXCVIII; si vero tantum auspicemur a festo Paschali, uti olim solebat fieri tota Gallia etiam Cisalpina, atque odro Mediolani fuerit dies iste, ultimus dies anni CCCXCVII. Ipse S. Ambrosius de *Mysterio Paschæ* cap. 2 asserit esse Pascha vere anni principium, primi mensis exordium, et ut cap. 1 dixerat recidivatum fidei annuæ felicitatis gaudium: *etrursus* cap. 3 illi est optabilis annis festivitas, et exordia gignensium rerum. Et S. Gregorius Turonensis, dein in fine *Historiæ Francorum* colligens summam annorum mundialium, numerat a transitu maris usque ad Resurrectionem Dominicam, et a Resurrectione Dominica ad transitum S. Martini. Quare valde notandum esse censemus, ob errorem, quo aliqui hujus differentię ignari, utrumque annum CCCXCVII, quem alii finiebant pridie Paschotis, supposuerunt pro eo, qui jam ab initio Januarii aut Nativitate Christi suum cursum ceperat. Deinde posito erroneo hoc fundamento, quæsierunt in quem mensis diem tali anno Sabbatum sanctum convenisset; et IV Aprilis invenientes, neque jam dubitantes, quin esset verus S. Ambrosii Natalis, ad eum diem nomen ejus Martyrologiis inscripserunt: quod utrum recte factum ab iis esset, alii scrutari operosius neglexerunt, eo quod dies depositionis celebraretur in Ecclesia Mediolanensi die quinta infra Octavam Paschæ, et celeberrimus cultus S. Ambrosii in Ecclesia Mediolanensi et Romana, itemque apud Orientales in Ecclesia Græca et apud Occidentales in Hispania, renovaretur die Ordinationis Episcopalis VII scilicet Decembris; atque ita error ille latius repere potuit. Porro, trecentis et triginta ut minimum ab obitu S. Ambrosii clapsis annis, primus, quantum assequimur, erronei istius calculi auctor vel saltem testis invenitur Beda venerabilis, in suo genuino Martyrologio tanti Sancti Notalem IV Aprilis indicans his simplicibus verbis: Mediolano depositio S. Ambrosii Confessoris. Bedam secuti sunt alii, etiam adjuncto proluxiori elogio, Florus, Rabanus, Wandelbertus, Usuardus, Ado, Notkerus, et passim recentiores.

15 Conati fuimus illustrare sacram memoriam Jesu Christi, pro salute humana crucifixi ad diem XXV Martii: et pro ea isti diei vindicanda allegavimus ultra triginta antiqua Martyrologia, quorum vetustissimum S. Hieronymo tribuitur. Eundem diem ex variis antiqui testamenti figuris confirmavimus, nec non ex testimoniis Tertulliani, Augustini, et Bedæ, et quidem teste S. Augustino, sicut a majoribus traditum suscipiens Ecclesiæ custodit auctoritas, octavo Kalendas Aprilis conceptus traditur, quo et passus. Interim, qui hic pro obitu S. Ambrosii ad diem IV Aprilis, et consequenter ad annum Christi CCCXCVII constituendo Martyrologium appellant fidem, eoque sola putant elidi posse tam certas et irrefragabiles auctoritates, quibus eam mortem ostendimus ad annum CCCXCVIII et XVII Aprilis

pertinere; in priori ista controversia, neglecta omnium antiquorum Martyrologiorum imo et Patrum auctoritate, Christum passum fuisse volunt III Nonas Aprilis, licet ad hunc diem nulla ejus in ullis fastis memoria celebretur.

16 Baronius in Notationibus ad diem IV Aprilis probare nititur suam sententiam ex concilio Carthaginensi, habito Kalendis Septembris Cæsario et Attico Consulibus, id est dicto anno CCCXCVII, eo quod ibi cap. 48 ista legantur: De Donatistis placuit, ut consulamus Fratres et Consacerdotes nostros Siricium et Simplicianum; et Siricium opinatur Romanum Pontificem, quem tunc adhuc vixisse supra diximus; Simplicianum, vero conjectat fuisse Episcopum Mediolanensem, quod nusquam legitur. Cum Ambrosius, præter consuetudinem, ex Præfecto provinciæ Mediolanensis et solum catechumeno, eligeretur, in Episcopum; ac dein baptizatus, post alios Ordines sacros susceptos, esset Episcopus consecratus; in ejus auxilium et directionem misit S. Damasus Papa dictum Simplicianum egregiæ eruditionis et spectatæ virtutis Presbyterum Romanæ Ecclesiæ: cui initium suæ conversionis se debere fateatur S. Augustinus lib. 8 *Concessionum* cap. 1 et 2, a Spiritu sancto instigatus, ut ad eum pergeret, qui sibi bonus apparebat servus Dei, et in quo lucebat gratia Dei, qui a juventute suo devotissime vixerat; ac tum longa ætate, in tam bono studio sectandæ viæ divinæ multa expertus, multa edoctus sibi videbatur, et passim pater Episcopi Ambrosii habebatur: quem hic ut patrem vere diligebat, ac moribundus successorum desiderabat dicens: Senex est, sed bonus (erat enim Simplicianus ævi maturior, uti Paulinus testatur) a quo cum S. Augustinus tum alia multa tum Victorini Rhetoris conversionem audivisset, animo ad hunc imitandum exarsit. Quidni ergo, cum Synodo indicatæ Carthaginensi interesset S. Augustinus, ac sciret S. Ambrosium multis ingruentibus negotiis impediri, forsitan et adversa valetudine vexari: voluerit loca S. Ambrosii consuli Simplicianum, virum sibi optime notum, qui quæstionem dicto copite 48 propositam exacte noverrat, scilicet usitatum apud Romanos et Mediolanenses morem baptizandi infantes. Præterea ad caput 47, quod præcedit in dicta Synodo Carthaginensi de Scripturis canonicis, quæ in Ecclesia leguntur, passim in omnibus Conciliorum editionibus subnotatur, illud caput haberi alterius Concilii Carthaginensis, post Consulatum Honorii XII et Theodosi VII celebrati. Quapropter suspicio esse posset, sequens caput 48 similiter aliunde acceptum esse, aut nominibus perperam insertis haberi corruptum adeoque liquet inde circa obitum S. Ambrosii nihil posse erui; neque ob tam debile argumentum debere ullo modo rejici auctoritatem Paulini, Marcellini Comititis, S. Gregorii Turonensis et Ecclesiæ Mediolanensis. Sed hæc exercitationis causa viris eruditis et Ecclesiasticæ antiquitatis amantibus proposita cupimus, ut rei veritas elucescat.

Refutatur
argumentum
de S. Sim-
pliciano

quasi is
anno 397
fuerit Me-
diolani Epi-
scopus.

non sciret
Presbyter sed
S. Augustino
notissimus.

in variis
Martyrolo-
giis?

ad quæ op-
pellari mi-
ramur nb
iis, qui ne-
gant Chri-
stum 25
Martii mor-
tuum.

MONITIO AD LECTOREM.

In Catalogo secundo Pontificum supra relato, optaremus sub finem singulorum elogiorum ea quæ habentur de diebus, quibus Episcopatus cessavit, alio caractere excusa fuisse, quod videantur a posteris subinde aut addita, aut numeris mutatis vitiata, aliqua confusionem adferre.

In Appendice III tomi nonnulla attinguntur de S. Marcellini lapsu et poenitentia, uti etiam de S. Felicis II Pontificatu.

INDEX SANCTORUM

AD DECEM PRIMOS DIES APRILIS.

A

- 9 Abdiesus M. in Perside *ex Menæis* 821
- 2 Abundius Ep. Comensis 91 Vita. *Cap. 1* Patria, familiaritas cum S. Amantio. Episcopatus. Zelus contra hæreticos 91 *cap. 2* Missio Constantinopolim jussu S. Leonis Papæ. Zelus pro fide a Thodoreto laudatus 93. *cap. 3* Concilium CP. Mortuus resuscitatus 94 Reliquiæ Pragæ 899
- 9 Acacius Ep. Amidæ in Mesopotamia *ex Secrate et fastis* 823
- 8 Ædesius M. Alexandriæ *ex Eusebio et Martyrologiis* 743
- 4 Aetius Ep. Barcinone M. 1 sec. *ex Martyroll.* 320
- 5 Afri Martyres sub Geiserico in Paschate passi. *ex Victore Uticensi et Martyroll. Rom.* 399
- 10 Africanus M. Afer 851, Vita *ex MS. Græco* 832
- 1 Agape, M. Heracleæ *ex Martyrologiis* 9
- 3 Agape, Chionia et Irene Virgines sorores Martyres §. 1 Acta martyrii antiqua Latina et Græca per Metaphrasten. Cultus sacer apud Latinos et Græcos 244. §. 2 Acta Græca posterioris scriptoris discussa. Errores aliorum detecti 246. §. 3 Annus et dies martyrii 247. Acta martyrii auctore antiquo in Vita S. Anastasiæ. *ex pluribus MSS. et Mombritio cap. 1* Domitium et captivitas Aquileiæ 247. *Cap. 2* Profectio Diocletiani et sanctarum Virginum Thessaloniam. Acta coram Dulcicio Præsidente divinitus punito 248. *cap. 3* Acta coram Sisinnio Comite, et martyrium 249
- 2 Agapitus M. Thessaloniciæ. *ex Martyrologiis* 68
- 3 Agathemerns M. in Mysia. *ex Martyrologiis* 243
- 4 Agathopus Diaconus M. Thessaloniciæ 320 Acta *ex MS. Græco, Cap. 1* Ordo, captivitas, constantia in fide 321. *cap. 2* Oratio in carcere 322. *cap. 3* Iterata confessio; martyrium 323. Acta Græca a pag. xxxviii ad xlii.
- 2 Agatophus M. Thessaloniciæ *ex Martyrologiis* 68
- 1 Alexander M. Thessaloniciæ *ex Martyrologiis* 9
- 10 Alexander Afer M. 860. Vita *ex MS. Græco* 861
- 3 Albertus Episcopus Montis-Corvini in Apulia 432. Vita auctore Alexandro Ep. Vulturariensi *ex MS.* 433
- 8 Albertus ex Canonico Regulari Episcopus primum Vercellensis, dein Patriarcha Hierosolymitanus, Legatus Apostolicus, et Legislator Ordinis Carmelitici. *Cap. 1* Vita ante Patriarchatum, *ex Monumentis Ecclesiæ Vercellensis* 764. *cap. 2* Prædictis contrariæ narrationes absque ulla veri similitudine excogitatæ *cap. 3* B. Alberti ad Patriarchatum Hierosolymitanum vocatio et res in eo gestæ 777. *cap. 4* Obitus et cultus in Ordine Carmelitarum 770. *cap. 5* Regula quibusdam in Carmelo eremitis præscripta 773. *cap. 6* Conditio et numerus quibus Regula data : hæc vero unde sumpta explicatur 774 et 909. *cap. 7* Definitor ætas Brocardi, ad quem Regula missa, et primorum Aprilis T. I.

- Priorum chronologia ordinatur 779. *cap. 8* De anno datæ signatæque Regulæ. B. Alberti et S. Dionysii Papæ sigillis fictitiis, ac Ordinis signo recentiori 782. *cap. 9* Breviarium ex usu sancti Sepulcri, Eremitis præscriptum in Regula, quale fuerit; quale Martyrologium 785. *cap. 10* Regula a Summis Pontificibus approbata 787. *cap. 11* Regula Albertina a Romanis Pontificibus aucta et mitigata 790. *cap. 12* de Carpita seu cappa barrata Carmelitæ ab Alberto concessa 792 *cap. 13* Posteriorum circa Carpitam errores, ejusque in albam cappam mutatio 794
- 6 Amandus, Comes Gisalbæ in Italia M. *ex Ughello, Bartholomæo de Peregrinis et Donato Calvo* 543
- 8 Amantius Ep. Comi *ex Breviario et Vita S. Abundii Ep. successoris* 743
- 8 Ammonius M. *ex Martyrologiis* 742
- 2 Amphianus M. in Africa *ex Martyrologiis* 67
- 9 Anastasius M. *ex Martyrologiis* 818
- 9 Antonius Pavonus M. Ordinis Prædicat. Saviniaci in Pedemontio 844. Compendium martyrii, *ex collectione Ambrosii Taegii* 845 Sententia contra homicidas *ex Chronico Ord. Prædicat.* 843
- 7 Aphraates Anachoreta in Syria 661. Vita auctore Theodoreto Ep. Cyri 662
- 2 Apphianus M. Cæsariæ in Palæstina 60. Acta Martyrii auctore Eusebio teste oculato 60
- 10 Apollonius Presb. M. Alexandriæ *ex Mroll.* 834
- 7 Aquilina junior Sinope ad Pontum Euxinum M. ustulata 659 660
- 3 Arestus M. Thomis in Scythia *ex Mroll.* 244
- 8 Asyncritus Ep. Hircaniæ M. *ex Menæis* 738
- 3 Attalas Ab. Ordinis S. Benedicti Tauromeni in Sicilia *ex Chronico MS. et Cajetano* 253
- 7 Aybertus Presb. Reclusus Ord. Benedictini in Hannonia 669. Vita auctore Roberto Archid. Ostrevandensi. Epistola ad Alvisum Ep. Atrebaten. 671. *Cap. 1* Pia adolescentia. Vita eremitica Romanum iter, ingressus in Religionem 671. *cap. 2* Reditus ad eremum. Vita asperrima. Sacerdotium 673. *cap. 3* Zelus animarum. Confessiones auditiæ 675 *cap. 4* Obitus, sepultura, miracula 679. Miracula recentiora *ex Paris* 677

B

- 9 Badimus seu Bademus Archimandrita, M. in Perside 821. Vita *ex MS. Græco* 822. Acta Græca pag. xxxv et sequenti.
- 1 Basilus M. apud Græcos *ex Menæis* 10
- 9 Basilus M. *Ex Martyrologiis* 818
- 0 Beda junior mon. in territorio Rhodigino. Genuæ quiescens 856 Vita *ex MS. Cap. 1* Ortus, educatio, vita Clericalis in palatio 858 *cap. 2* Vita monastica, prodigiis cælestibus illustrata 859. *cap. 3* Translatio corporis Gavello Genuam 862. *cap. 4* cultus apud Genuenses 863
- 3 Benignus M. Tomis in Scythia *ex Martyroll.* 244
- 6 Berthamus Ep. in Scotia *ex Breviar. Aberdonensi et aliis* 602
- 2 Bythionius M. in mari submersus *ex Menæis* 251

tum Beatificationis 389. *cap. 7* Depositiones
testium Panormi auditorum 394

H

- 7 Hegesippus Scriptor Ecclesiasticus. *Ex S. Hieronymo, Eusebio et Martyrologiis* 654
1 Hereneus M. Heracleæ *ex Martyrologiis* 9
6 Herenæus Ep. M. Nicomediæ *ex Martyrologiis* 534
7 Hermannus Josephus Ord. Præmonst. | Steinfeldiæ
in Germania. *Comment. prius § 1* Vita ab ocu-
lato teste scripta, aliorum opera, ipsiusmet
opuscula 679. § 2 Tempus vitæ : annus et dies
obitus : cultus sacer 681. § 3 Reliquiæ, statuæ
et imagines. Acta Romæ pro ejus cultu 682.
Vita auctore Canonico Steinfeldensi Synchrono.
Tractatus 1. Acta in Vita 683. *cap. 1* Ortus, pia
educatio, studia, cultus Deiparæ Virginis et
hujus apparitiones 684. *cap. 2* Ingressus in Or-
dinem Præmonstratensem, studia, ministerium
refectorii 686. *cap. 3* Officium Sacristæ; con-
templationes : miri odores collati. Reverentia
erga nomen Mariæ, hujus apparitiones variæ
688. *cap. 4* Nomen Josephi impositum et confir-
matum cœlitus. Languores ejus varii et bene-
ficia a Deipara accepta 691. *cap. 5* Amor et re-
verentia erga Virgines Ursulas. Elevatio
mentis ex creaturis. Martyrium S. Engelberti
revelatum 694. *cap. 6* Mentis excessus et sum-
ma reverentia sub sacrificio Missæ 696. *cap. 7*
Sanctitas testimoniis approbata. Eximia ejus
castitas et humilitas 698 *cap. 8* Excellens cari-
tas et patientia lilio comparata. Alia sanctitatis
testimonia 700. *cap. 9* In expositione Cantici
Canticorum et aliis occasionibus redditus invi-
sibilis. Alia ei beneficia præstita 703. *cap. 10*
Potus subministratus. Mors et sepultura præ-
dicta. Tentationes superatæ 705. *Tractatus alter*
de obitu, Translatione et miraculis. *cap. 1* Re-
rum in vita gestarum anacephalæosis. Obitus
et sepultura 707. *cap. 2* Miracula in Transla-
tione et post eam facta 708. *cap. 3* Miracula *ex*
MS. Marchtallensi. Epilogus 709. Processus
Inquisitionis super fama sanctitatis. *Ex MS.*
Steinfeldensi. *cap. 1* Delegatio Commissariorum
et commissionis susceptio 711. *cap. 2* Articuli
Commissariis propositi 712. *cap. 3* Ocularis
inspectio sepulcri et aliorum monumentorum
712. *cap. 4* Parochorum Eyfliensium testimonia
714. *cap. 5* Depositiones aliorum testium Stein-
feldiæ auditæ 715. *cap. 6* Examen Coloniae
institutum 716. *Appendix* Reliquiæ Antuerpianæ
allatæ et solenniter expositæ anno 1673 717
8 Hermes Ep. Dalmatiæ. *Ex Menæis*, 738
8 Herodiu Ep. Novarum Patrarum M. *ex Menæis*
738
9 Hilarius M. *ex Mroll.* An corpus Compluti,
Villociosæ, Bonuniæ? 817
10 Illarius M. Alexandriæ *ex Martyrologiis* 854
6 Himuarus M. Nicomediæ *ex Martyrologiis* 534
5 Hirenæus M. Nicomediæ *ex Martyrologiis* 396
10 Holda Prophetissa *ex 4 lib. Regum et Menæis*
849
5 Honorius M. in Sicilia *ex Martyrologiis* 397
4 Hugo Ep. Gratianopolitanus 36 et 892. Vita
scripta jussu Innocentii n auct. Guigone Priore
Carthusiensi cœvo *ex dupl. MS. et Surio.*
Prologus ad Rom. Pontificem 37. *Cap. 1* S.
Hugonis parentes, studia, canonicatus 38. *cap. 2*
Episcopatus Gratianopol. susceptus 39. *cap. 3*
Monachatus Cluniacensis per annum : frequens
in Carthusia cum S. Brunone et aliis conversa-

tio. Inter afflictiones donum lacrymarum 40
cap. 4 Oculorum et aliorum sensuum ac lin-
guæ sancta custodia 41 *cap. 5* Eleemosynæ
sanctæ : munera spreta : dissidia sublata, Con-
ciones. Auctoritas summorum Pontificum de-
fensa 43 *cap. 6* Morbus : monita visitantibus
data : mors, sepultura 44

1 Hugo Ab. Bonavallis Ord. Cisterc. Vita *ex*
MS. Bodeicensi et Vincentio Bellovac. 47

9 Hugo Archiep. Rotomagensis 834. Diploma *ex*
Meurssio 835 et 904. Vitæ compendium *ex*
Chronico Fontanell. 835. Translatio corporis ad
Præposituram Haspreensem 837

I

3 Illyrius Thaumaturgus in Myrsinone monte Pe-
loponnesi, *ex Menæis* 252

1 Ingeniana M. Thessalonicae *ex Martyrologiis* 9

4 Ingenius M. *ex Martyrologiis* 324

3 Irene soror S. Agapæ Virgo et cum illa passa
Thessalonicae *vide a pag. 244 ad* 250

4 Isidorus Ep. Hispalensis § 1 Cultus Sacer. Vita
hic danda. An auctor Lucas Tudensis? 325. § 2
Mortis tempus et locus, Hispalis non Bononia.
Monachatus an Benedictinus an Carmeliticus?
327 et 893. § 3 Testimonia excellentis doctri-
næ, beneficia Hispanis collata 328. Vita auc-
tore Canonico Regulari Legionensi, forte Luca
postea Episcopo Tudensi, *ex MS.* 329. *Cap. 1*
Prosapia illustris et sancta institutio in litteris
330 *cap. 2* Notitia cum S. Gregorio Magno.
Liber Etymologiarum scriptus. Scientia sacra
adversus hæreses, imprimis Arianam 331. *cap. 3*
Orthodoxa fides propagata, in cellula clausi
vita 333 *cap. 4* S. Leandri Episcopi Hispalen-
sis obitus et libri conscripti. Successio S. Isi-
dori 334. *cap. 5* Cura in institutione Clerico-
rum, monachorum, laicorum. Iter Romanum.
Pluvia impetrata : mortua resuscitata 336.
cap. 6 Alphabetum orationis ad tentamenta ad-
versarii repellenda et gratiam Dei promeren-
dam 339. *cap. 7* Epistolæ ad varios § 1 ad S.
Masonem Emeritensem Episcopum 340. § 2 et
3. Ad Braulium discipulum et hujus responsum
341. § 4 ad S. Braulium 342. § 5 et 6. ad S.
Eugenium Archiep. Toletanum et ad S. Leo-
fredum Cordubensem Antistitem 343. *cap. 8*
Synodus Hispalensis. Hæreticus conversus :
caecus illuminatus. Epistolæ ad varios 346.
cap. 9 Synodus Toleti habita. Præparatio in
morbo ad mortem 345. *cap. 10* Obitus, sepul-
tura, epitaphium, varia encomia 347. *cap. 11*
Abbreviatio Braulii de Vita ejus 349
Historia translationis *ex MS.* 351 *cap. 1*
Maxima Hispaniæ pars a Saracenis occupata,
præcipua paulatim recuperata 351. *cap. 2* Cor-
pus S. Justæ petiitum ac S. Isidori impetratum :
præviæ ejus apparitiones 353. *cap. 3* Corpus
S. Isidori Hispali Legionem delatum. Beneficia
accepta 354. *cap. 4* Virtutes et obitus Ferdi-
nandi Magni. Reliquiæ in ecclesia S. Isidori
adservatæ 356. *cap. 5* Cæci et muti sanati.
Aqua et pluvia concessa. Victoria de Saracenis
data 358. *cap. 6* Varii energumeni liberati. Epi-
logus 360. Eadem Acta Translationis primige-
nia *ex MS.* 895

9 Isidorus M. *ex Martyrologiis* 818

J

1 Jacobus de Padua Ord. Franc. M. in India 51
Vide Thomam de Tolentino.

8 Januarius M. in Africa. *Ex Martyrologiis.* 745

1 Joannes iv Ep. Neapolitanus 33. Vita auct.

Joanne

- Joanne Diacono *ex MS. Vatic.* 33. Alia auct.
Joanne eccl. Neapolit. Cimeliarcha *ex MS.*
ejusdem ecclesiae 34
- 8 Joannes de Organia Ab Bellopodien. in Catalonia
Ord. Præmonstr. *ex MS. Chrysostomi Vander*
Sterre et Pagio 799
- 3 Josephus Hymnographus CP. § 1 cultus Sacer.
Legationis Romanæ et exilii tempora 266. § 2
Vitæ Scriptores. Canones compositi. Tempus
mortis 267. Vita auctore Joanne Diacono CP.
Interprete Joanne Florito collata cum MS.
Græco 268. *Cap.* 1 Genus, et in vita monastica
virtutes 269. *cap.* 2 Iter Constantinopolim et
Romam. Captivitas in Creta 270. *cap.* 3 Libe-
ratio. Canones scripti. Munus Sceevophylacis
272. Acta Græca a *pag.* xxx ad xxxix.
- 9 Judæi ad fidem conversi, Martyres Leontinis in
Sicilia. *Ex actis SS. Alphi, Philadelphii et Cy-*
rin 816
- 5 Juliana V. Priorissa Montis-Cornelii apud Leo-
dium, Promotrix festi Corporis Christi. § 1 Vitæ
varii scriptores. Locus natalis 435. § 2 Domus
Montis-Cornelii, Regula S. Augustini ibidem
observata 436 § 3 Quare Domus ista aliquibus
primitus videatur fuisse instituti Præmonstra-
tensis 428. § 4 Tempus vitæ et obitus. Reli-
quiæ translate, memoria sacra 440. Vita ab
Auctore cœvo descripta. *Ex MSS.* 442. *Liber*
1 cap. 1 Ortus, pia educatio humilis conversatio
443. *cap.* 2 Peccata aliena ut propria ab ea
defleta. Eximius affectus erga sacrificium Mis-
sæ et sacram Eucharistiam 445. *cap.* 3 As-
sumpti labores corporis et mentis : jejunia et
vigiliæ 446. *cap.* 4 Eximia devotio ergo Sanctos,
Deiparam Virginem, Christum incarnatum
et SS. Trinitatem 448. *cap.* 5 Spiritu prophetico
res variæ indicatæ, potissimum Evæ Virgini re-
clusæ 450. *cap.* 6 Tentati et ægri adjuti : dæ-
mones compressi : Reliquiæ detectæ 453. *Lib.* 2
455. *cap.* 1 Institutio domus Montis-Cornelii.
Persecutiones toleratæ 455. *cap.* 2 Occasio ins-
tituendæ solennitatis Venerabilis Sacramenti
Corporis et Sanguinis Christi 457. *cap.* 3. Dicta
solennitas inter varias adversitates promota et
cæpta celebrari 459. *cap.* 4 Eadem solennitas
variis redditibus collatis stabilita. B. Julianæ
de ea colloquium cum Eva reclusa 462. *cap.* 5
Persecutio a Priore illata et sedata. Excellentia
morum B. Julianæ. Mors Episcopi Leodiensis
464. *cap.* 6 Tribulationes Julianæ multiplices.
Discessus in varia monasteria, dein Namurcum
et ad monasterium Salesinnense 466. *cap.* 7
Gesta ejus in Salesinnes : prædicationes variæ :
discessus Fossas. 469. *cap.* 8 Ultimus morbus,
obitus, sepultura 472. *cap.* 9 Miracula post
mortem 475. *Appendix* de Officio Ven. Sacra-
menti ex directione B. Julianæ composito 900
- 2 Julianus M. Thessalonicae. *Ex Martyrologiis* 68
- 4 Julianus M. *Ex Martyrologiis* 324
- 2 Julius M. *Ex Martyrologiis* 68
- 4 Julius M. *Ex Martyrol. Coloniensi* 324
- L
- 6 Leontius Gisalbæ in Italia. Reliquiæ et cultus
545
- 1 Leuconius Ep. Trecensis *ex Martyrol. et Officio*
proprio 13
- 10 Licinius M. *Ex Martyrologiis* 855
- 6 Lucianus Gisalbæ in Italia. Reliquiæ et cultus
545
- 6 Lucius Gisalbæ in Italia. Reliquiæ et cultus 545
- M
- 6 Macaria M. Alexandriae. *Ex Martyrologiis* 535
- 7 Macaria seu Madiaria M. Antiochiæ. *ex Martyro-*
logiis 635
- 1 Macarius Conf. Hegumenus monasterii Pelicetes
ex Menais et MSS. 31
- 8 Macarius M. in Africa *ex Martyrologiis* 742
- 10 Macarius Archiepiscopus Antiochenos Gandavi
in Flandria 864. Vita antiquior jussu Eremboldi
Ab. a monacho Gandensi scripta. *Ex MSS.*
Cap. 1 Adventus S. Macarii Gandavum : Obitus
sepultura 866. *cap.* 2 Miracula intra biennium
post obitum patrata 867. Vita altera jussu
Segeri Abbatis post elevationem corporis
scripta *ex MSS.* 868. *cap.* 1 Ortus, educatio, stu-
dia, Episcopatus, virtutes, miracula 869. *cap.* 2
Peregrinatio per Palæstinam. Verbera et vin-
cula tolerata : conversio multorum 871. *cap.* 3
Miracula inter peregrinandum, etiam per Ger-
maniam patrata, 873. *cap.* 4 Peregrinatio per
Belgium. Adventus Gandavum. Miracula 875.
cap. 5 Sanitas cœlitus collata. Morbus, obitus,
sepultura 877. *cap.* 6 Miracula, potissimum ad
sepulcrum patrata 879. *cap.* 7 Corporis so-
lennis elevatio 880. *Analecta* De Miraculis et
patrocinio 882
- 2 Marcellinus M. *Ex Martyrologiis* 67
- 6 Marcellinus Tribunus et Notarius M. Cartha-
gine. *cap.* 1 Dignitas Tribuni et Notarii. Præ-
fectura S. Marcellini in Collatione Carthagi-
nensi cum Donatistis 537. *cap.* 2 Familiaris
notitia cum SS. Augustino et Hieronymo. Mar-
cellini martyrium et cultus, An patria Tole-
tum ? 539
- 9 Marcellus Ep. Diensis in Gallia 824. Vitæ frag-
mentum primum *Ex lectionibus Breviarii Diensis*
825. secundum *ex Antiphonis et Responsoriis* 824
Hymnus 826
- 10 Marcellus M. *Ex Martyrologiis* 855
- 6 Moderata M. Sirmii, *Ex Martyrologiis* 534
- 2 Magnus M. *Ex Martyrologiis* 68
- 6 Marcia seu Marga M. Alexandriae *ex Martyrol.*
535
- 2 Maria Ægyptiaca. Commentarius prævius § 1
Hujus ætas longe quam vulgo credatur antiquior
68 § 2 Quam male creditus sit S. Sophronius Ac-
ta scripsisse. Ejus cultus apud Latinos et Græcos
70. § 3. Translatio Reliquiarum ad varias Eu-
ropæ civitates 71. § 4 Reliquia apud Antuer-
pienses 73 et 898. § 5 Scriptores de laudibus
ejus Templæ cænobia, altaria ei erecta 75. Acta
ex MSS. 77. *Cap.* 1 A S. Zosima inventa Maria
77. *cap.* 2 Illi vitæ meretriciæ sordes expositæ
79. *cap.* 3 Conversio et vita in eremo 81. *cap.* 4
Sacra communio præbita, sepultura curata 82.
Paraphrasis metrica auctore Hildeberto Epi-
scopo Cenomanensi. *Ex MS.* ab 84 ad 90. Ins-
trumentum de Reliquiis ad sacellum Regium
Ulyssiponenses delatis 893, 894 Acta Græca *pag.*
xi ad xix.
- 9 S. Maria Cleophæ. *Cap.* 1 Acta ab Evangelistis
indicata. Affinitas cum Deipara. Ejus et Salo-
mes corpora olim Constantinopoli 808 *cap.* 2
Cultus utriusque in urbe Verulana, ibidem Re-
liquiæ et miracula 809. *cap.* 3 Cultus, Reliquiæ
et miracula in diocesi Arelatensi 812. *cap.* 4
Cultus in Hispania, num istic S. Maria Cleophæ
sepulta ? an caput Venetiis ? 814
- 9 Mariabus Presb. M. in Perside *Ex Menais* 819
- 6 Marina M. *ex Martyrologiis* 536
- 7 Marinus M. *ex Martyrologiis* 659
- 8

- 8 Martinus solitarius Genuæ. 802 Vita *ex MS. Italico. cap. 1* Cædes patrata, vitæ sanctioris initium 803. *cap. 2* Vita miraculis elara. Obitus. Elevatio corporis 804. *cap. 3* miracula post elevationem 804
- 4 Martyres duo *ex Martyrologiis* 324
- 6 Martyres duo Ascalone in Palæstina, terra defossi *ex Menais* 537
- 2 Martyres tres Thessalonicae *ex Martyrologiis* 68
- 2 Martyres iv *ex Martyrologiis* 67
- 6 Martyres vii Siranii *ex Martyrologiis* 534
- 7 Martyres x Nicomediae *ex Martyrologiis* 656
- 7 Martyres xi in Africa *ex Martyrologiis* 655
- 2 Martyres xiv in Africa *ex Martyrologiis* 67
- 10 Martyres xvii in Africa *ex Martyrologiis* 855
- 10 Martyres xxxiii aut xxxvi Afrî 850. Acta *ex MS. Græco* 851
- 6 Martyres cxxx aut ccl. in Perside sub Sapore Rege *ex Menais* 536
- 9 Martyres cclxxx Bizabdenses in Perside *ex Menais* 819
- 6 Martyres dccc *ex Martyrologiis* 536
- 2 Martyres socii S. Polycarpi Alexandriae. *Ex MSS. Menais Græcis et Arabicis* 59
- 10 Martyres plurimi Romani, a S. Alexandro Papa baptizati, *Ex Actis, S. Alexandri et Martyrologiis* 850
- 9 Marus M. *ex Martyrologiis* 817
- 9 Massylitani Mart. in Africa *ex Martyrol. Rom. et S. Augustino* 818
- 2 Mastesus M. Thessalonicae *ex Martyrologiis* 68
- 4 Maturinus M. *ex Martyrologiis* 324
- 6 Maxima M. Alexandriae *ex Martyrologiis* 535
- 7 Maxima M. Antiochie *ex Martyrologiis* 655
- 8 Maxima M. Carthaginis *ex Martyrologiis* 742
- 10 Maximus Afer M. 851 Vita *ex MS. Græco* 852
- 1 Meliton Ep. in Sardinia *ex Martyrologiis* 10
- 1 Meliton Ep. Sardinum *ex Variis*, an Sanctus? Ejus scripta 11
- 7 Milites cc Martyres Synope ad Pontum Euxinum, capite plexi 659, 660
- 7 Modestus M. in Africa *ex Martyrologiis* 655
- 6 Moyses M. Nicomediae *ex Martyrologiis* 534
- 2 Musa Virgo Romana *ex S. Gregorio et Martyrol.* 94

N

- 3 Nicetas Conf. Hegumenus Mediciensis in Bithynia 253. Vita auctore Theostericto monacho et discip. *ex MS. Græco Vaticano* 254. *cap. 1* Ortus, studia, vita monastica 254. *cap. 2* Regimen monasterii. Athanasius ei adjutor datus. Adhortatio ad suos 256. *cap. 3* Aliæ virtutes et miracula. Obitus Anastasii et S. Nicephori decessoris 253. *cap. 4* Hæresis iconomachorum exorta et propagata 259. *cap. 5*. Dicta hæresis a Leone Armeno resuscitata cum magna persecutione 261. *cap. 6* Variæ afflictiones S. Nicetæ illatæ in carceribus et exilio 263. *cap. 7*. Ultimi anni vitæ : obitus, sepultura, miracula. Acta Græca a pagina xx ad xxx. 264
- 2 Nicetius Ep. Lugdunensis 96 et 892. Vitæ epitome ex libro S. Gregorii Turonensis de Gloria Confessorum 96. Vita prolixior ex eodem Gregorio de Vitis Patrum *cap. 1* Ortus, studia, Sacerdotium 97. *cap. 2* Vita in Episcopatu : Obitus, testamentum, casula 97. *cap. 3* et 4 Miracula post mortem patrata 99, 100 Vita antiquior *ex MS.* 101
- 1 Nicolaus de Arcu Ord. Cisterc. in Silicia, *ex Cajetana* 49
- 6 Notkerus Balbus monachus Sangallensis in Hel-

vetia 573. Vita auctore Ekkehardo Decano Sangallensi *ex Antiquis Lectionibus Henrici Canisi* 577. *cap. 1* Vita monastica ejusque in adolescentia virtutes 577. *cap. 2* Ejus et aliorum profectus sub Marcello Magistro : disciplina Sangallensis 578. *cap. 3* Superbus tentator Notkeri punitur. Salomon fit monachus, dein Abbas 581. *cap. 4* Notkerus Sequentiis scribendis innotescit. Ejus socii Ratpertus et Totilo 584. *cap. 5* Sancti humilitas et crebræ de diabolo victoriae 588. *cap. 6* Senectus, morbus, obitus, sepultura 591. Processus Canonizationis. *Ex iisdem antiquis Lectionibus. cap. 1* Commissariorum delegatio et subdelegatio 593. *cap. 2* Juratorum testium depositiones potissimum de miraculis 594. *cap. 3* Decernitur et defertur cultus Beati 600

O

- 4 Orbanus M. *Ex Martyrologiis* 324

P

- 4 Palatinus M. *Ex Martyrologiis* 342
- 10 Palladius Ep. Antissiodori. *Ex Actis S. Desiderii et Martyrologiis* 861
- 3 Pancratius Ep. Martyr Taormeni in Sicilia 237 Sermo encomiasticus auctore Gregorio monacho Paguriensi, interprete Augustino Florito. *cap. 1* Exordium de Sanctorum veneratione. Collectio virtutum S. Pancratii 239. *cap. 2* Hujus missio ad Siculos : labores et arumnæ in horum conversione. Martyrium 239. *cap. 3* Virtutes Patrum antiqui Testamenti et S. Pancratii inter se collatæ. Ad hunc peroratio 241. Ode auctore S. Josepho Hymnographo *ex Menais Siculis MSS.* 242
- 5 Pancratus M. Alexandriae *ex Martyrologiis* 396
- 1 Panternus M. Thessalonicae *ex Martyrologiis* 9
- 1 Parthenius M. Thessalonicae *ex Martyrologiis* 9
- 1 Partheus M. Armenus *ex Martyrologiis* 9
- 10 Paternus Reclusus Paderbornæ in Westphalia. *Ex MS. Mariana, B. Petra Damiano et Fastis* 892
- 3 Patricius M. Tomis in Stythia *ex Martyrol.* 244
- 4 Paulus M. *ex Martyrologiis* 324
- 7 Pelensius Presb. M. Alexandriae *ex Martyrol.* 656
- 8 Perpetuus Ep. Turonensis. *Cap. 1* Tempus Episcopatus collati. Templum S. Martini et alia constructa. Hujus ossa translata 744. *cap. 2* Concilia habita. Jejunia et Vigiliæ ordinatæ. Obitus, cultus sacer 746. *cap. 3* Testamentum ejus 747
- 1 Petrus de Senis Ord. S. Franc. M. in India 51. *Vide Thomam de Tolentino.*
- 4 Plato Hegumenus Symbolorum et Sacndionis, dein Inclusus Studii CP. 362 Oratio Funeris auctore S. Theodoro Studita *ex MS. Græco Vaticano* 364. *cap. 1* Ortus, educatio, secessus in Bithyniam 364. *cap. 2* Vita monastica : virtutum exercitia 365. *cap. 3* Præfectura monasterii Symbolorum : excursus Constantinopolim 367. *cap. 4* Præfectura monasterii Sacndionis. Veneratio imaginum propugnata in Concilio 368. *cap. 5* Varia tolerata ob reprehensum adulterium Constantini et Theodotes 369. *cap. 6* Reclusio Constantinopoli. Nicephori Imp. contra eum asperitas 370. *cap. 7* Extremus morbus et pius obitus 372. Acta Græca a pag. xlii ad li.
- 6 Platonis apud Græcos *Ex Menais* 537
- 5 Plantus M. Nicomediae. *Ex Martyrologiis* 396

8 Phlegon Ep. Marathonis M. <i>ex Menæis</i>	738
6 Philaretus monachus in Calabria ulteriore	602.
Vita auctore Nilo cœvo, Interprete Augustino Florito 603. <i>cap.</i> 1 Patria Sicilia. Adolescentia et institutio 604. <i>cap.</i> 2 Sicilia Saracenis erepta. Discessus S. Philareti in Calabriam 605. <i>cap.</i> 3 Deliberatio de statu Vitæ. Vita monastica in monasterio S. Eliæ 606. <i>cap.</i> 4 Cura armentorum et equorum suscepta: vita solitaria 608. <i>cap.</i> 5 Reditus ad monasterium. Hortulani officium: magna abstinencia 610. <i>cap.</i> 6 Monita pia ejus: benignitas in peregrinos: piæ exercitationes 611. <i>cap.</i> 7 Morbus, mors, sepultura, miracula 613. <i>Epilogus</i>	
8 Philaretus Mon. Ordinis S. Basilii M. <i>Ex Cajetano de Vitis Sanctorum Siciliæ</i>	749
4 Phorbinus in veneratione apud Græcos <i>Ex Menæis</i>	374
10 Pinnadus seu Pinnatus M. <i>Ex Martyrol.</i>	853
8 Pinnarus M. <i>Ex Martyrologiis</i>	742
2 Polycarpus M. Alexandriæ. <i>Ex Menol. Basilii Imp. et Menæis</i>	59
5 Pompeius M. apud Græcos. <i>Ex Menæis</i>	397
10 Pompeius Afer M. 850 Vita <i>ex MS. Græco</i>	851
2 Publius M. Thessaloniciæ <i>ex Martyrologiis</i>	68
4 Publius M. <i>ex Martyrologiis</i>	324
5 Puellæ quinque ex Lesbo Martyres <i>ex Menæis</i>	398
9 Procharus e primis Diaconis Ep. Nicomedien. et Mar. Antiochiæ. <i>Ex Actis Apost. Fustis Græcis et Latinis</i>	815 et 900
2 Procula M. <i>Ex Martyrologiis</i>	67
2 Proculus M. Thessaloniciæ <i>ex Martyrologiis</i>	68
1 Prudentius Ep. M. Atinæ in Italia de ejus Martyrio, ætate, et cultu <i>ex Variis</i>	12
4 Publius in veneratione apud Græcos. <i>Ex Magnis Menæis</i>	362
10 Publius M. <i>Ex Martyrologiis</i>	855

Q

6 Quartilla M. Nicomediæ. <i>Ex Martyrol.</i>	534
1 Quintianus M. Armenus <i>Ex Martyrologiis</i>	9
4 Quintilianus M. <i>Ex Martyrologiis</i>	324
5 Quintus M. Alexandriæ. <i>Ex Martyrologiis</i>	396
6 Quiriaca M. Nicomediæ. <i>Ex Martyrologiis</i>	534
2 Quiriacus M. <i>Ex Martyrologiis</i>	67
6 Quiriacus M. Nicomediæ <i>ex Martyrologiis</i>	534

R

8	Redemptus Ep. Ferentinus in Italia. <i>Ex Gregorio Magno et Martyrologiis</i>	748
2	Regina M. <i>Ex Martyrologiis</i>	67
3	Richardus Ep. Ciestriæ in Anglia 276. Vita <i>ex Joanne Capgrave. cap.</i> 1 Vita, studia, munia ante susceptum Episcopatum 278. <i>cap.</i> 2 Promotio ad Episcopatum, labores, virtutes in eo munere 279. <i>cap.</i> 3 Prædicatio, obitus miracula 281. Alia Vita auctore Radulpho Ord. Prædic. ejus Confessario. <i>ex MS.</i> 282. <i>Liber.</i> 1 Vita ejus 283. <i>cap.</i> 1 Nativitas, studia, Cancellarii officium 285. <i>cap.</i> 2 Consecratio et res in Episcopatu gestæ 287. <i>cap.</i> 3 Expletum S. Pauli monitum : Oportet Episcopum irreprehensibilem esse 290. <i>cap.</i> 4 Item illud, Episcopum requirentis pudicum, ornatum doctorem, non percussorem sed modestum 293. <i>cap.</i> 5 Zelus pro justitia, et animus ab omni cupiditate alienus 295. <i>cap.</i> 6 Eum fuisse domui suæ bene præpositum, neque neophytum 298. <i>cap.</i> 7 Miracula in vita patrata 301. <i>cap.</i> 8 Revelatio de ejus gloria. Extremi labores; morbus, obitus,	

sepultura 305. <i>Libe.</i> 2 Miracula post mortem duobus capitibus deducta 307. <i>cap.</i> 3 Canonizatio. Bulla Urbani iv 312. <i>Epilogus</i> ad Cicerenses	316
6 Romana M. Sirmii <i>ex Martyrologiis</i>	534
6 Romana M. Nicomediæ <i>ex Martyrologiis</i>	534
6 Romanus M. Nicomediæ <i>ex Martyrologiis</i>	534
6 Rufina M. Sirmii <i>ex Martyrologiis</i>	534
7 Rufinus M. in Africa <i>ex Martyrologiis</i>	655
7 Rufinus Thaumaturgus, Diaconus Sinope ad Pontum Euxinum M. capite plexus <i>ex Menæis MSS.</i>	659
9 Rufinus M. <i>ex Martyrologiis</i>	818
3 Rufus M. Tomis in Scythia <i>ex Martyrologiis</i>	244

S

2 Satullus M. <i>ex Martyrologiis</i>	67
1 Saturninus M. Thessaloniciæ <i>ex Martyrologiis</i>	9
2 Saturninus M. <i>ex Martyrologiis</i>	67
4 Saturninus M. <i>ex Martyrologiis</i>	324
7 Saturninus Ep. Veronen. <i>Ex Martyrol. et scriptoribus Veronensibus</i>	660
10 Saturninus M. Alexandriæ <i>ex Martyrologiis</i>	854
6 Saturus M. an Sirmii? <i>ex Martyrologiis</i>	534
6 Satyrus M. Nicomediæ <i>ex Martyrologiis</i>	534
1 Secundus M. Armenus <i>ex Martyrologiis</i>	9
6 Secundus M. Sirmii <i>ex Martyrologiis</i>	534
4 Simeon in veneratione apud Græcos. <i>Ex Menæis.</i> An discipulus S. Marciani?	374
9 Sirmion M. <i>ex Martyrologiis</i>	817
6 Sixtus M. Nicomediæ <i>ex Martyrologiis</i>	534
6 Sixtus seu Xistus i Pontifex Romanus M. <i>cap.</i> 1 Cultus, ætas, Acta 533. <i>cap.</i> 2 Translatio S. Sixti Roma Aletrium 900. <i>cap.</i> 3 Nova corporis sancti inventio et translatio	902
6 Solutor M. Nicomediæ <i>ex Martyrologiis</i>	534
8 Solutor M. <i>ex Martyrologiis</i>	742
1 Stephanus M. in Ægypto <i>Ex Martyrologiis</i>	9
8 Successor M. <i>Ex Martyrologiis</i>	742
4 Successus M. <i>ex Martyrologiis</i>	324
5 Successus M. Alexandriæ <i>ex Martyrologiis</i>	396
6 Successus M. Nicomediæ <i>ex Martyrologiis</i>	534
10 Successus M. <i>ex Martyrologiis</i>	855
3 Synnidia M. Tomis in Scythia <i>ex Martyrol.</i>	244

T

6	Teguliana M. <i>ex Martyrologiis</i>	536
10	Terentius Martyr Afer 850 Vita <i>ex MS. Græco</i>	851
2	Theodolus M. Thessaloniciæ <i>ex Martyrologiis</i>	68
5	Theodora vidua, sanctimonialis Thessaloniciæ	403.
	Encomium per Nicolaum Cabasilam Archiep. Thessalonici. <i>ex MS. Græco Casarco Viennensi</i>	404. cap. 1 Patria, natales, conjugium 404. cap. 2 Vita monastica et virtutes 405. cap. 3 Laudum Synopsis et cum aliis Sanctis comparatio 406. Acta Græca a pag. LI ad LV.
1	Theodora M. Romæ an Virgo? soror S. Hermetis M. <i>Ex hujus Actis et S. Alexandri Papæ</i>	5
10	Theodorus Afer M. 850. Vita <i>ex MS. Græco</i>	851
2	Theodosia V. M. Cæsareæ in Palestina <i>ex Menol. Basilii Imper. et aliis Græcis</i>	62. Miracula post translationem Corporis Constantinopolim <i>ex MS.</i>
		64
4	Theodolus Lector M. Thessaloniciæ 320. Acta <i>ex MS. Græco. cap. 1 Natalis, Ordo, Constantia, prima coram Præsidente interrogatio 320. cap. 2 Oratio in carcere, secunda confessio 322, cap. 3 martyrium 323 Acta Græca a pag. xxxviii ad xli</i>	
4	Theonas in veneratione apud Græcos <i>ex Menæis.</i>	An

- An idem laudatus a Palladio? 374
 1 Thesidius M. Tuscaniae in Hetruria *ex Ferrario* 40
 5 Thermas M. apud Græcos *ex Menæis* 399
 1 Thomas de Tolentino et socii Ord. S. Francisci Martyres in India 51. Acta Martyrii auctore B. Odorico *ex MSS. cap. 1* Martyrium B. Thomæ, Jacobi et Demetrii 53 *cap. 2* Martyrium B. Petri, Judex punitus, ossa omnium a B. Odorico translata. Miracula 54
 5 Tigernacus Ep. in Hibernia 400. Vita *ex 3 MSS. cap. 1* Ortus, educatio, captivitas, peregrinatio. Mortui resuscitati 400. *cap. 2* Monasteria constructa. Miracula. Obitus 401
 8 Timorius M. Carthagine *ex Martyrologiis* 742
 6 Timotheus M. in Macedonia *ex Martyrologiis* 535
 7 Timotheus M. Antiochiæ *ex Martyrologiis* 635
 6 Timotheus M. Alexandriæ *ex Martyrologiis* 535
 2 Titus Thaumaturgus, Presbyter Hegumenus apud Græcos 102. Acta *ex Menæis Græcis* 103
 6 Tyria M. Alexandriæ *ex Martyrologiis* 535

U

- 6 Urbanus M. *ex Martyrologiis* 536
 3 Ulpianus M. Tyri in Phœnicia, *ex Eusebio et Martyroll.* 250
 3 Urbicus Ep. Claromontanus. *Ex Actis S. Austremontii, Greg. Turonensis et aliis* 251
 2 Urbanus M. Thessaloniciæ. *Ex Martyrologiis* 68
 7 Ursulina Virgo Parmæ in Italia 719 Vita auctore Simone de Zanachis Carthusiano *Ex MSS. 721. Cap. 1* Nativitas et adolescentia divinis revelationibus illustrata 722. *cap. 2* Avenionense iter ad commonendum Clementem Antipapam 723. *cap. 3* Iterata Avenionem profectio et constantia inter schismaticos ferocientes 725. *cap. 4* Peregrinatio in Terram sanctam : Obitus Veronæ in exilio 728. *cap. 5* Virtutes et adhortatio ad eam imitandam 731. *cap. 6* Miracula 733

V

- 1 Venantius Ep. M. a Joanne iv ex Dalmatia Romanam translatus, Toletanis Episcopis perperam adnumeratus 6. Reliquiæ Pragæ et Bononiæ 892
 1 Venantius M. Arimino Fuldam translatus sub B. Rabano, *ex hujus Vita per Rudolfum cœvum cum variis miraculis* 7
 2 Valerius M. Thessaloniciæ *ex Martyrologiis* 68
 10 Viarius M. *ex Martyrologiis* 855
 1 Victor M. Heracleæ *ex Martyrologiis* 9
 1 Victor M. Armenus *ex Martyrologiis* 9
 1 Victor M. in Ægypto *ex Martyrologiis* 10
 2 Victor M. in Africa *ex Martyrologiis* 67
 4 Victor Ep. Barcinone M. *ex Martyrol.* 319
 4 Victor M. *ex Martyrologiis* 324
 6 Victor M. Nicomediæ *ex Martyrologiis* 534
 7 Victor M. in Libya *ex Martyrologiis* 656
 5 Vincentius Ferrerius Ord. Prædicatorum Veneti in Armorici. § 1 Varii Vitæ scriptores. Cultus sacer 476. § 2 Chronologia ab nativitate ad an. 62 ætatis 477. § 3 Quæ loca et quo tempore sint ejus prædicatione illustrata 479 § 4 Ultimum vitæ decennium explicatum 479. Vita auctore Petro Ranzano Ord. Prædicat. *ex MSS. 481. Lib. 1* Gesta usque ad maturam ætatem. *cap. 1* Nomen. Presagia ante nativitatem : pueritia et adolescentia 482. *cap. 2* Ingressus in Ord. Prædic. Studia Theologica. Conciones

481. *cap. 3* Infestationes daemonum, tentationes a mulieribus illatæ. Fama a detrahente lacerata, et restituta 486. *Lib. 2* Res in matura ætate gestæ 488. *cap. 1* Labores in schismate Ecclesiæ. Apparitio Christi. Auctoritas Evangelii prædicandi 489. *cap. 2* Conciones in variis regnis habitæ. Methodus vivendi, circumducendi comites et convertendi alios 491. *cap. 3* Efficacia concionum : conversio Judæorum, Saracenorum, aliorum. Donum linguarum. Occursus Principum et aliorum 493. *cap. 4* Consilium in rebus fidei et politicis. Orationis gratia. Adhortatio S. Dominici apparentis 494. *Lib. 3* Prophetiæ donum. Miracula in vita patrata 496. *cap. 1* Varia prædicta quæ evenerunt 497. *cap. 2* Absentia et abscondita revelata 498. *cap. 3* Mortuis vita et mutis loquela data. Panis et vinum non diminutum 500. *cap. 4* Dæmones expulsi et coerciti. Tempestates, pluvia et siccitas nimia sublata 502. *cap. 5* Morbi curati. Calumniæ depulsæ 505. *Lib. 4* Acta duobus ultimis annis. Mors, sepultura. *cap. 1* Accessus in Britanniam Armoricam, mora, morbus, obitus 507. *cap. 2* Exequiæ. Miracula post motem 509. Alia miracula ad sepulcrum patrata, Auctore Francisco Castilionæo *ex MSS. 510* Alia miracula ex processu Venetensi, a Bernardo Guyardo de Jesu Maria collecta *ex Gallico. cap. 1* Miracula Veneti, maxime civibus facta 512. *cap. 2 et 3* Miracula patrata diocesanis 514 et 517. *cap. 4* Miracula in aliis Britannię Episcopatibus patrata 519. Gloria posthuma *ex variis. cap. 1* Acta pro Canonizatione 521. *cap. 2* Ordo Canonizationis ex Bulla Pii ii 522. *cap. 3* Elevatio, Reliquiæ, occultatio corporis 523. *cap. 4* Inventio, recognitio et et translatio anni 1637 facta 524. *cap. 5* Festum translationis 6 Septemb. 527

- 9 Virgines v Martyres Sirmii *ex Mroll.* 817
 9 Virgines vii Canonicæ Mart. *Ex Mroll.* 820

W

- 1 Walaricus Abbas Leuconænsis in Picardia *Comm. prævius* § 1 Tempus vitæ, Acta conscripta, etiam Translationum. Dies obitus num 1 Apr. an 12 Decembris? Cultusacer 14. § 2 Annus mortis, Corporis varia conservatio 14. Vita a Ragimberto Abbate prope cœvo primum scripta, postea ab alio interpolata *ex MSS. Prologus 17. Cap. 1* Ortus, vita pastoritia dein monastica variis in locis, potissimum Luxovii 17. *Cap. 2* Peregrinatio in Neustriam et Winnacensem ditionem ; mortuus resuscitatus, alia miracula 19. *cap. 3* Spiritus S. Walarici propheticus : donum curationum : idolum ejus jussu dejectum 20. *cap. 4* Irrisores ejus puniti. Virtutes forma corporis, obitus, sepultura 22. *cap. 5* Miracula post mortem patrata : ecclesia cum monasterio constructa 23. Relatio corporis et miracula *ex MSS. Cap. 1.* Corpus ad monasterium S. Bertini delatum 24 *cap. 2* Ab Hugone Capeto relatum ad proprium monasterium 25. *cap. 3* Miracula sub quatuor Abbatibus facta 26 Supplementum *ex libro 3 Vitæ Metricæ MS. 28* Appendix. Fulcherensis prædii possessio miraculis vindicata illato S. Walarici corpore *ex MS.* 29
 9 Waldetrudis fundatrix parthenonis Canonissarum Montibus Hannoniæ 826. Vita *ex MSS. 828. Cap. 1* Genus, matrimonium, continentia, 829. *cap. 2* Vita solitaria dein monastica. Colloquium cum S. Aldegunde 830. *cap. 3* Miracula,

- racula, obitus 832, Appendix *ex Hermanno Abbate S. Martini Tornac.* 832
- 6 Wilhelmus ab. Roschilden. in Dania Ord. Canoniorum Regular. S. Victoris. §. 1 Cultus, Canonizatio, Professio 617. §. 2 Scripta Vita et miracula. Acta Parisiis illustrata 619. Vita auctore ejus discipulo *ex MS. Cap. 1* Canonici seculares ad S. Genovefæ. Regulares introducti 622. *cap. 2* e seculari Canonicus Regularis magni zeli exempla præbet 625. *cap. 3* In Danium accersitus fit Abbas Roschildensis, et multa adversa fortiter sustinet 627. *cap. 4* Ejus virtutes et viventis miracula 629. *cap. 5* Felix obitus, signa futuræ gloriæ prægressa ac secuta 631. *cap. 6 7 et 8* Miracula post transitum 633, 635, 638
- 6 Winebaudus Abbas Trevis 572 Vita *ex Promptuario Tricassino Camuzati* 569
- Z
- 5 Zenon M. apud Græcos *ex Menæis* 397
- 10 Zenon Afer M. 851 Vita *ex MS. Græco* 852
- 2 Zonitus M. Thessalonicae *ex Martyrologiis* 68
- 2 Zosimas Presbyter monachus in Palæstina. §. 1 Ætas longe antiquior quam vulgo creditur 68
2 Cultus 4 Aprilis 70
- 3 Zosimus M. Tomis in Scythia, *ex Martyrologiis* 244.

INDEX

CHRONOLOGICUS.

I CHRISTI SECLUM.

Initium primi seculi cum Æra Christi vulgari,
quæ etiamnum fuit incidit in Consulatum
Cossi Cornelii Lentuli et L. Calpurnii Pi-
sonis.

- An.* vi prævio Jesus Christus incarnatus est xxv
Martii, et natus xxv Decembris.
An. iv prævio, Herode mortuo, regnat Archelaus.
At post cœptam Æram
An. ii Tiberius cum Augusto Imperium adminis-
trat.
An. 14 Tiberius, mortuo Augusto, solus imperat.
An. 26 Christus baptizatur a Joanne vi Januarii.
An. 29 Christus, expletis vitæ annis xxxiii et men-
sibus iii, in Cruce mortuus est xxv Martii, et
resurrexit xxvii, Consulibus duobus Ge-
miniis.
An. 40 S. Petrus Cathedram Romæ collocat.
An. 65 SS. Petrus et Paulus sub Nerone, tunc
Romæ præsentē, martyrio coronantur.
An. 67 S. Linus Papa obit Martyr.
An. 77 S. Clemens, abdicato Pontificatu, vivit
Episcopus, Apostolicus usque ad annum 100.
Interim sederunt Cletus, Anaclētus, Eva-
ristus.

*Omnia hæc, cum successione aliorum Pontificum
usque ad annum dxxv, explicantur in Diatriba
præliminari usque ad pag. xxxvii.*

- Seculo 1* S. Prochorus e primis Diaconis Ep. Nico-
mediæ, Mart. Antiochiæ 815
S. Ctesiphon Ep. Vergii in Hispania prædicat
4 a
SS. Herodion Novarum Patrarum, Asyncritus
Hyrcaniæ, Phlegon Marathonis, et Hermes
Dalmatiæ Episcopi Martyres 738

II. SECLUM.

- An.* 116 Martyres plurimi a S. Alexandro Papa
baptizati coronantur 880
SS. Victor et Aetius Episcopi Barcinonenses
martyrio coronantur 319
An. 117 S. Theodora, soror S. Hermetis, Romæ
obit Martyr 5 a
S. Alexandro Papa mortuo, ante ejus Vicarius
successit Sixtus i Papa 531 c
An. 127 S. Sixtus i Papa Martyr obit anno 1 Ha-
driani Imp. 531 c
An. 170 Melito Ep. Sardium Apologeticum scribit
pro Christianis et alia plura 11 d
Cir. 180 S. Dionysius Ep. Corinthiorum obit. 732
S. Hegesippus scriptor Ecclesiasticus obit 653

III. SECLUM.

- Sub Decio* SS. Terentius, Africanus, Maximus,
Pompeius, Zenon, Alexander, Theodorus et
alii xxxii aut xxxvi Martyres Afri. 851
Judæi ad fidem conversi, Mart. Leontinis in
Sicilia 816
An. 288 S. Urbicus a S. Austremonio ordinatur
Episcopus Claromontanus 251 e
An. 289 S. Chrysogonus obit Martyr Aquileiæ,
Diocletiano præsentē 246 f

- An.* 490 SS. Agape, Chionia et Irene sorores mar-
tyrio coronantur Coss. Maximiano Imp. iii et
Diocletiano iv 246 e
Cir. 300 Prudentius Ep. Atini in Italia Mart. 12

IV. SECLUM.

- Initio seculi 4* SS. Agathopus Diaconus et Theodulus
Lector, Thessaloniciæ in mari submersi co-
ronantur 320 b
An. 304 S. Ædesius Alexandria Martyr obit 743
S. Calliopius Pompejopoli in Cilicia capite in-
verso crucifigitur 657
Sub Maximiano S. Polycarpus et socii Martyres
Alexandriæ 59
S. Apphianus M. Cæsareæ in Palæstina 60
S. Theodosia V. M. Cæsareæ in Palæstina 62
Cir. 310 SS. Rufinus Thaumaturgus Diac. Aquilina
et cc Milites Mart. Sinope ad Pontum Euxi-
num 659
Cir. 312 S. Urbicus Ep. Claromontanus obit 252 e
Post 355 SS. Desa Ep. Mariabus Presb. Abdiesus
et alii cclxx Bizandenses in Perside Mart. 819
An. 362 S. Euppsychius M. obit Cæsareæ in Cappa-
docia sub Juliano 819
Cir. 376 S. Badimus Archimandrita M. sub Sapore
R. Persarum 821, 822
Sub finem sec. 4 S. Aphraates Anach. in Syria obit
661

V. SECLUM.

- S. Acacius Ep. Amidæ in Mesopotamia 823
An. 411 Collationi, Carthagine cum Donatistis ha-
bitæ, præfuit S. Marcellinus 538 c
An. 413 Idem in eadem urbe obit Martyr. 537
An. 421 S. Maria Ægyptiaca videtur obiisse 68 e
An. 425 S. Cælestinus Papa creatur. 540 f
An. 431 Concilium Œcumenicum Ephesi habitum
542
An. 432 S. Cælestinus Papa obit vi Aprilis 544
Cir. 446 S. Amantius Ep. Comensis obit 743
Cir. 456 SS. Martyres Afri sub Geiserico in Paschate
occisi sunt 399
An. 461 S. Perpetuus creatur Ep. Turonensis 744 c
præest Concilio Turonensi 746 a
An. 468 S. Abundius Ep. Comensis in Italia obit
2 Aprilis 91 a
Cir. 490 S. Perpetuus Ep. Turonensis obit 744

VI. SECLUM.

- 5 aut 6 sec. S. Georgius solitarius in Malæo monte
Peloponesi 324
Sub initium sec. 6 S. Marcellus Ep. Diensis in Gallia
obit 824 825
Secula 6 S. Musa Virgo Romana Floret. 95 a
An. 512 S. Eutychius Patriarcha CP. nascitur
546 a
Cir. 513 S. Nicetius dein Episc. Lugdunensis nasci-
tur 96 a
An. 542 S. Eutychius Patriarcha CP. ordinatur
Presbyter 546 a
Cir. 550 S. Tigernacus Ep. in Hibernia 401
An. 551 S. Nicetius ordinatur Episcopus Lugdu-
nensis 97 f
An.

- An. 552 S. Eutychius creatur Patriarcha CP. 546 a
 An. 553 Concilium v Œcumenicum Constantinopoli
 habitum 553 554
 An. 560 S. Eutychius Patriarcha CP. exul ducitur
 Amaseam 546 b
 An. 572 Persicum bellum cum Romanis renovatum
 560 f 561 f
 An. 573 S. Nicetius Ep. Lugdunen. obit 2 Apr. 96
 An. 577 S. Eutychius Patriarcha CP. ab exilio re-
 vocatur ad Sedem suam 546 b
 An. 582 Idem obit 6 Aprilis, dein Tiberius Imp. 14
 Augusti 546 b c
 Cir. 586 S. Redemptus Ep. Ferentinus in Latio
 obit 748

VII. SECULUM.

- Seculo 7* S. Dodolinus Ep. Viennæ in Gallia 30
 Cir. 612 S. Walaricus Er. venit Leuconum in Pi-
 cardia : obiit ibidem Abbas anno 619 aut 622,
 14, 15
 Cir. 620 S. Winebandus Abbas Trevis obit 369
 Cir. 641 Joannes Papa iv corpora Sanctorum ex
 Dalmatia Romam transfert 6 b
 An. 636 S. Isidorus Ep. Hispalensis moritur 327 b
 Cir. 661 S. Palladius Ep. Antissiodoren. obit 864
 Cir. 665 S. Leuconius Ep. Trecensis obit 12
 Sub finem sec. 7 S. Waldefridis fundatrix Partheno-
 nis Canonissarum obit 826

VIII. SECULUM.

- An. 722 S. Hugo creatur Archiepiscopus Rotoma-
 gensis 834 e
 An. 730 Idem obit 834 e
 An. 735 S. Plato Hegumenus nascitur 363 c
 An. 738 Idem fit monachus in cœnobio Symbolo-
 rum 363 d
 An. 770 Creatur Hegumenus ejusdem monasterii
 363 d
 An. 782 Item monasterii Sacudionis 363 d
 An. 794 Abdicata præfectura fit reclusus 363 e
 Cir. 800 S. Attalas Abb. Ord. S. Benedicti Tauro-
 menii in Sicilia 253

IX. SECULUM.

- An. 807 S. Plato a Nicephoro Imp. mittitur in
 exilium 363 e
 An. 813 obit 17 Martii, sepelitur et colitur 4 Apr-
 ilis 363 f 364 a
 Cir. 816 S. Georgius Ep. Mitylenæ in insula Lesbo
 obit exul 665
 An. 824 S. Nicetas Hegumenus Mediciensis in Bi-
 thynia obit 253 b
 Cir. 828 S. Philaretus monachus Ord. S. Basilii
 obit Martyr 749
 836 S. Venantii M. corpus transfertur Arimino
 Fuldam 7
 An. 830 S. Macarius Hegum. Monasterii Pelecetes
 Confessor sub Iconomachis 31
 Cir. 839 S. Berthamus Ep. in Scotia obit 605
 An. 853 S. Joannes iv Ep. Neapolit. obit post an-
 nos Sedis plusquam 17 32
 An. 870 B. Notkerus Balbulus floret, et Martyrolo-
 gium scribit 574 d
 An. 883 S. Josephus Hymnographus obit Constan-
 tinopoli 266 268 c
 An. 873 S. Beda junior fit monachus in Rhodigino
 Italiæ territorio Obiit anno 883 857 f
 An. 892 Monasterium Trecense S. Lupi a Norman-
 nis eversum 570 a

- Sub Iconom.* S. Titus Thanmaturgus Presbyter, He-
 gumenus apud Græcos floruit 102

X. SECULUM.

- Anno 903 S. Elias monachus in Calabria obit 17 Ju-
 lii 603 b
 An. 912 B. Notkerus Balbulus monachus Sangal-
 lensis in Helvetia obit 574 575
 An. 981 Corpus S. Walarici monasteriolo capto
 deportatum ad monasterium S. Bertini ad
 proprium locum refertur, uti et corpus S. Ri-
 charii, ab Hugone Capeto 24

XI. SECULUM.

- Seculo 11* Canonici Regulares S. Rufi clarent in
 Provincia 617 c
 B. Eberhardus ex Comite Nellenburgensi mo-
 nachus Ord. S. Benedicti 666
 An. 1012 S. Macarius Archiep. Antiochenus Gan-
 davi obit 864 867 c
 An. 1020 S. Philaretus Junior nascitur in Sicilia
 603 b
 Cir. medium seculi S. Casilda Virgo Toletana obit
 838
 An. 1035 S. Hugo postea Episcopus Gratianopoli-
 tanus nascitur 36
 An. 1058 B. Paternus reclusus Paderbornæ in sua
 cella comburitur 896
 An. 1063 S. Isidori Ep. Hispalensis corpus trans-
 fertur Legionem 357 c
 An. 1064 Schafhusiense monasterium a B. Eber-
 hardo constructum dedicatur 667 e
 An. 1067 S. Macarii Archiep. Antiocheni corpus
 Gandavi elevatur 865 a
 An. 1070 S. Philaretus Junior monachus in Calabria
 obit 603
 An. 1079 S. Geraldus construit monasterium Sil-
 væ-majoris 418 b
 An. 1080 S. Hugo Episcopus Gratianopolitanus or-
 dinatur 36
 An. 1090 S. Aybertus fit monachus Crispinii in
 Hannonia 669 f
 An. 1095 S. Geraldus Ab. Fundator Silvæ-majoris
 in Aquitania obit 407 426 a
 Sub finem seculi S. Galterius Ab. S. Martini juxta
 Pontisaram obit 749

XII. SECULUM.

- Seculo 12* S. Hugo Abbas Bonæ-Vallis in Delphi-
 natu 47
 An. 1127 S. Albertus Ep. Montis-Corvini in Apulia
 obit 432
 An. 1128 S. Celsus Archiep. Armacanus in Hiber-
 nia obit 617 a
 An. 1129 Canonici Regulares incipiunt Conventum
 S. Victoris Parisiis 617 c
 An. 1130 S. Gaucherius Prior Canonic. Regularium
 obit 841
 An. 1132 S. Sixti i Papæ corpus datur Aliffensibus,
 sed media via factum immobile, Alatrum in-
 fertur 532 c d
 S. Hugo Episcopus Gratianopolitanus obit 36
 An. 1134 Idem canonizatur 37
 An. 1135 Regula Augustiniana in monasterio Tre-
 censi S. Lupi accepta 570 a
 An. 1140 S. Aybertus reclusus Ord. Benedictini in
 Hannonia obit 669
 Cir. 1140 S. Geraldus Ab. Silvæ-majoris Vita prior
 scripta 409 d
 An.

- An.* 1147 Canonici Regulares incipiunt Conventum S. Genovefæ Parisiis 617 f 620 a
An. 1153 Ad honorem S. Sixti i Papæ et aliorum dicatur altare Aletrii 532 e
 S. Galterii Ab. corpus transfertur Pontisaræ 764 b
An. 1156 S. Bertholdus cœpit Carmeli habitationem 780 b
An. 1172 S. Wilhelmus fit Ab. Roschilden. in Dania Ord. Canon. Regular. 621 e
An. 1179 S. Winebaudi Ab. Trecensis Reliquiæ exornantur 570 a 571 a
Cir. 1180 B. Albertus fit Prior Mortariensis 765 c
An. 1184 Consecratur Ep. Vercellensis 765 c
An. 1185 In Carmelo degunt 10 eremitæ sub sene Sacerdote 775 a b
Cir. 1190 S. Geraldus Ab. Silvæ-majoris Vita posterior scripta 409 f
An. 1192 S. Geraldus Abbas Silvæ-majoris a Cœlestino 3 Papa Sanctis adscribitur 407 c
An. 1193 B. Juliana Corneliensis Retinnæ prope Leodium nascitur 440 b

XIII. SECLUM.

- An.* 1203 S. Wilhelmus Ab. Roschilden. in Dania Canoniorum Regular. obit 647
An. 1204 B. Albertus eligitur Patriarcha Hierosolymitanus 767 f 768 d
An. 1208 B. Juliana Corneliensis incipit illustrari visione de festo Ven. Sacramenti 440 b
An. 1209 S. Mariæ Jacobi corpus dicitur Verulæ inventum 812 b
 Videtur Regula a B. Alberto Brocardo et Eremitis in Carmelo scripta 782 f
An. 1216 S. Dionysii Ep. Corinthiorum corpus Parisiis excipitur 741 a
An. 1224 S. Wilhelmi Ab. Roschilden. ab Honorio 3 Canonizatur 618 a
An. 1226 Regula Carmelitis approbata ab Innocentio 3 Papa 787
Cir. 1230 B. Nicolaus de Arcu Ord. Cisterc. in Sicilia 49
 Gregorius 9 confirmat Regulam Carmelitarum 789 e
Post 1230 B. Hermannus Josephus Ord. Præmonstrat. Steinfeldiæ in Germania obit 679
An. 1238 S. Wilhelmus Ab. Roschilden. corpus transfertur 618 b
Cir. 1240 S. Gilbertus Ep. Cathenensis in Scotia 49
An. 1246 Festum ven. Sacramenti Corporis Christi cœptum est celebrari 440 f
An. 1247 Innocentius iv mitigat et auget Regulam Carmelitarum 790 e
An. 1250 S. Waldetrudis caput a corpore avulsum ob peregrinantium venerationem 827 f
An. 1253 S. Richardus Ep. Cicestriæ in Anglia obit 276
An. 1258 B. Juliana Corneliensis Fossis moritur 441 a
An. 1270 B. Clemens eligitur Generalis Eremitarum S. Augustini, dein abdicat se, et iterum assumitur 801 a
An. 1287 Honorius iv Papa permittit pallium album assumi a Carmelitis loco carpitæ seu cappæ barratæ 797 a
An. 1291 B. Clemens Generalis Eremitarum S. Augustini obit 800 c

XIV. SECLUM.

- An.* 1303 Corpus S. Ayberti capsæ inclusum transfertur 696 f

- An.* 1322 B. Thomas de Tolentino et tres socii ex Ord. S. Francisci in India Martyres 51
An. 1342 B. Martinus solitarius Genua obit 802
An. 1349 SS. Waldetrudis et Viuentii corpora in processione delata 828 a
An. 1257 S. Vincentius Ferrerius nascitur 477 f
An. 1374 Idem habitum Ord. Præd. accipit 478 a
 B. Antonius Pavonus Ord. Præd. Martyr. obit 844
An. 1384 S. Vincentius Ferrerius creatur Magister in Theologia 478 b
An. 1395 Confessarius et Magister sacri Palatii 478 d
An. 1396 a Christo constituitur Præco Evangelicus 478 d
An. 1398 Prædicat in Catalaunia 479 a 493 a

XV. SECLUM.

- An.* 18 S. Vincentius Ferrerius prædicat in Hispania, Gallia, Belgio, Anglia, Scotia, Hibernia 478, 479, 480
An. 1410 B. Ursulina Parmensis Virgo obit 719
Cir. 1415 Guilielmus Cuffitella eremita Xiclensis in Sicilia obit 375
An. 1419 S. Vincentius Ferrerius moritur Veneti in Armoricis 475 478 e f
An. 1435 Eugenius 4 mitigat Regulam Carmelitis circa esum carnum 792 a
An. 1437 S. Franciscus de Paula in Calabria in opido Paula nascitur 108 a 194 d 195 a
An. 1448 SS. Mariæ Jacobi et Salomæ inventa sunt corpora, facta inquisitione coram Legato Apostolico 814 a b
An. 1455 Petrus Ranzanus scribit Vitam S. Vincentii Ferrerii 476 a
An. 1456 Ejusdem corpore elevatur die 5 Apr. 523 d
An. 1458 Bulla Canonizationis editur 522, 523
An. 1464 Corpus S. Ayberti novæ capsæ imponitur 672 f
An. 1467 S. Franciscus de Paula ecclesiam primam Paulæ struit 199 b
An. 1470 S. Franciscus Castilionensis scribit Vitam S. Vincentii Ferrerii 486 e
An. 1471 Pyrrhus Archiepiscopus Consentinus confirmat Ordinem S. Francisci de Paula 195 c
An. 1474 Idem facit Sixtus iv per Episcopum S. Marci 195 f
An. 1478 B. Catharina Palantina, fundatrix monasterii S. Mariæ de Monte supra Varesium in Ducatu Mediolanensi, obit 640
An. 1480 Reliquiæ SS. Hyacinthi, Elisabethæ, Paulini, Ægidii, Catharinæ, ex Hungaria delatæ Ulyssiponem 893
An. 1490 Puer a Judæis crucifigitur in Hispania in districtu Toletano 3 d

XVI. SECLUM.

- An.* 1501 Juliana, B. Catharinæ Palantinæ socia, et Sancta habita, moritur 647 c
An. 1502 Vita S. Francisci de Paula adhuc viventis scribitur Gallice, hic Latine edita r 103 e 107 a
An. 1502 Ejusdem secunda Regula probata, et anno sequenti tertia, et anno 1506 quarta 209 a b
An. 1502 B. Catharinæ Palantinæ corpus, auctoritate Alexandri vi Papæ transfertur 647 b
An. 1507 B. Ursulinæ Virg. corpus arcæ marmoreæ Parmæ inclusum 726 e f
An. 1509 B. Hermannus Josephi tumba Reliquiarum in medio templi collocata Steinfeldiæ 682 c
An. 1512 B. Notkeri Canonizationis Processus institutus jussu Julii ii Papæ 593
An.

- An.* 1513 Eidem decernitur et defertur cultus Beati
60 a
- An.* 1533 B. Catharinæ Palantinæ miraculis coru-
scæ conditur monasterium 641 b
- An.* 1538 Decreta festivitas a Paulo III Papa B.
Guilielmo Cuffitella 373 c
- An.* 1516 Reliquiæ SS. Benedicti, Scholasticæ,
Rochi, Mauri, Placidi et Yvonis ex Francia
delatæ Ulyssiponem 893
- An.* 1547 Julianæ, B. Catharinæ Palantinæ sociæ,
corpus transfertur in chorum 647 d
- An.* 1562 Corpus S. Francisci de Paula ab Hugonot-
tis comburitur, Reliquiis aliquibus asservatis
220 f 221
- An.* 1569 Reliquiæ SS. Agathæ, Cæciliæ, Barbaræ,
Dorotheæ, Felicitatis et Alexii, Florentia
translatæ Ulyssiponem 893 894
- An.* 1571 Reliquiæ SS. Bartholomæi, Theclæ, Josa-
phat, Mariæ Ægyptiacæ et Pelagiæ Venetiis
translatæ Ulyssiponem 894
- An.* 1584 S. Sixti i Papæ corpus Aletrii reperitur
533 a
- Cir.* 1590 S. Vincentii Ferrerii arca Reliquiarum
occultatur, ne ab Hispanis auferatur 524 c
- An.* 1594 Reliquiæ SS. Adriani M. Gertrudis de
Oosten, Julianæ, Lutgardis, Cuneræ et Chri-
stinæ Mirabilis, delatæ e Belgio Ulyssiponem
893
- XVII. SECULUM.
- An.* 1606 B. Ursulinæ Virg. corpus Parmæ trans-
fertur 720 f
- An.* 1606 S. Hilarii M. corpus Roma delatum est
Bononiam 818 b
- An.* 1610 S. Hilarii M. corpus Roma delatum est
Villavicosam in Lusitania 818 a
- An.* 1611 S. Macarii Archiep. pars brachii donata
ecclesiæ Larnensi 884 a
- An.* 1616 Ejusdem corpus imponitur novæ argenteæ
thecæ 884 e f
- An.* 1627 SS. Mariæ Jacobi et Salomæ reliquiarum
capsa aperta coram Card. Richelio 814 d
- An.* 1628 SS. Othmari atque Notkeri corpora trans-
feruntur 576 a
- An.* 1633 Reliquiæ xxxiv Sanctorum Ulyssipone
allatæ obtinentur Antuerpiæ in cœnobio S.
Salvatoris 74 c e
- An.* 1637 Arca Reliquiarum S. Vincentii Ferrerii
inventâ, recognita et translata 524 e 525
526
- An.* 1641 S. Hilarii M. corpus Roma delatum est
Complutum 818 a
- Post* 1643 S. Bedæ junioris corpus translatum ad
marmoreum altare 864 d
- An.* 1651 Reliquiæ SS. Walarici, Blithmundi, Se-
voldi, Vulgarii, Ritbberti recognoscuntur in
monasterio S. Walarici 16
- An.* 1657 S. Galterii Ab. corpus in novam capsam
transfertur 764 a
- An.* 1670 Arcæ argenteæ novæ includitur corpus
B. Guilielmi Cuffitellæ 376 b
- An.* 1672 Reliquiæ xxxiv Sanctorum solenni proces-
sione honorantur Antuerpiæ 75 e
- An.* 1673 B. Hermannii Josephi Reliquiæ Antuerpiæ
piæ apud Virgines Præmonstra. expositæ
718

ACTA SANCTORUM

APRILIS TOMUS PRIMUS

Postquam, mense Martio exeunte, victor ab inferis Salvator resurrexit, toto deinde Aprili versatus cum Discipulis est, apparens eis et loquens de regno Dei, aperienda Scripturas et revelando abscondita a constitutione mundi. Igitur, si mensis hic ab aperto tempore haud vane nuncupatus videtur; nominis sui rationem multo magis probat Ecclesiae, eorum resurrectione mysteriorum, per quae, inventa redemptione, peccatorum vinculis et demonis servitute soluti sancti Martyres, Confessores, Virgines, apertos caelorum aditus nacti sunt; numero quidem propemodum infiniti hoc ipso Aprili, suis vero nominibus noti plures quam mille quadringinti. Horum Acta, ex omnium gentium Christianarum editis ineditisque, vetustis ac novis monumentis, magna labore collecta, et studiosius illustrata, pergitur in lucem emittere. Tu progredientibus perge favere, ut coepisti, Lector. Ne autem in hoc prolixo opere, succedentibus sibi aliis aliisque, queratur posteritas non fuisse discretum, quid unusquisque praecipue egerit; eo quod plurimum non solum studiis consiliisque communicatis, sed stylo etiam ad invicem attemperato res nostrae procedant; ideo rursum placuit, quod probatum in Februario meminimus, adsciscere initiales nominum nostrorum litteras; ut quibus G. H. praefigitur, ea elucubrasset Godefridus Henschenius; quibus D. P. adnotatur, Daniel Papebrochius elaborasse intelligatur. Heriberti Rosweidi et Joannis Bollandi multum veneranda nomina, non preferunt monumenta singula, quae ipsorum labore conquisita, huic inseruntur mensi; optamus tamen ea semper observari Lectoris animo: quia libenter agnoscimus, collectionem aliqua ex parte ipsorum esse, licet Commentariis Annotationibusque impensum studium totum sit nostrum duorum. Porro Annotationes istas ad Capita singula, quas hactenus minusculo caractere impressas minus commode assequabatur debiliior acies senilium oculorum, excudi fecimus eodem quo Commentarios praevios litterarum genere; cum hoc utrobique discrimine, ut quae nostra sunt alio, alio ipsa allegatarum a nobis Auctorum verba exprimantur. In reliquis priorum trium mensium formam, passim probatam, retinemus. Vale, Lector, et his sic fructuere, ut si quid erratum omissumve videris, amice admoneas submittasque; addendum corrigendumve, aut prima quae dabitur occasione, aut in secuturo operis totius supplemento.

I DIES MENSIS APRILIS.

SANCTI QUI IPSIS KALENDIS COLUNTUR.

S anetus Ctesiphon, Episcopus, Vergii in Hispania.		S. Victor,	}	Martyres Heracleæ.
S. Theodora, Mart. Romæ.		S. Chionia,		
S. Venantius, Episc. Mart. in Dalmatia aut Istria.		S. Agape,		
		S. Hereneus,		
S. Venantius Martyr Ariminensis, Fuldæ in Germania.		S. Castus,	}	Martyres Thessalonicae.
S. Parthenus,	{	S. Ingeniana,		
S. Quintianus,		S. Saturninus,		
S. Victor,		S. Parthenius,		
S. Secundus,		S. Dionysius,		
		S. Panterus,		
	S. Alexander,			
<i>Aprilis T. I</i>			1	S. Victor

- S. Victor, } Martyres in
S. Stephanus, } Ægypto.
S. Thesidius, Martyr, Tuscaniæ in Hefturia.
S. Basilides, } Martyres, a
S. Geronius, } Græcis relati.
S. Meliton, Episcopus, num in Sardinia, an
Sardibus in Asia?
S. Prudentius, Episcopus, Martyr, Amini in
Italia.
S. Leuconius, Episcopus Treccensis, in Gallia.
S. Walaricus, Abbas, in pago Picardiæ Wi-
macensi.
S. Dodolinus, Episcopus Viennensis, in Gal-
lia.
- S. Macarius Confessor, Abbas monasterii Pe-
tecetes, apud Græcos.
S. Joannes, Episcopus Neapolitanus.
S. Hugo Episc. Gratianopolitanus, in Gallia.
S. Hugo, Abbas Bonævallis, Ordinis Cister-
ciensis, in Gallia.
B. Nicolaus de Arcu, monachus Ordinis Cis-
tereensis, Neti in Sicilia.
S. Gilbertus, Episc. Cathenensis, in Scotia.
B. Thomas de Tolentino, } Martyres, Ordinis
B. Jacobus de Padua, } S. Francisci in
B. Petrus de Senis, } India.
B. Demetrius Laicus, }

PRÆTERMISSI, ET IN ALIOS DIES REJECTI.

- S**ancti Ferreoli, Uzeticensis Episcopi, translatio
hoc die facta est. Habemus aliqua ejus Acta,
danda in supplemento, iv Januarii.
- B. Barontus monachus, inscriptus est *Kalendario*
Missalis Anglicani, donati conobio Gemeticensi a
Roberto Archiepiscopo Cantuariensi anno ML Vide-
tur Barontus esse, cujus *Vitam et Visiones ex MSS.*
edidimus ad diem xxv Martii.
- Gabriel Archangelus officio *Ecclesiastico, sub ritu du-*
plici, colitur in Ecclesia Nannetensi. De eo egimus
xxvi Martii.
- SS. Wandregisili, Ansberti et Vulfranni Translatio
refertur a *Petro de Natalibus lib. 7 cap. 127. Ve-*
rum ea contigit, ut tum diximus, xxxi Martii.
- Jesu Christi initium prædicationis memoratur ad hunc
diem a *Manrolyco et Felicio.*
- Sancti et Justi Achaz memoria hoc die notatur in *me-*
næis, cum tali disticho, quasi ipse is fuerit, qui dixisse
legitur Isoiæ 7, Non tentabo Dominum :
"Αχας Θεού πέφικεν ἐστὼς πλῆσιόν,
"Αχας ὃς ἔλεπεν οὐ Θεόν μὲν παράσω.
Eodem facere videtur titulus Justi, solis fere veteris
Testamenti Sanctis oddi a Græcis solitus. At perfecto
impius fuit Achaz iste : quare dum aliunde intelliga-
mus distinctius quis hic inter Sanctos colendos pro-
ponatur, ipsum omittimus.
- S. Anastasius Martyr jungitur S. Quintiano in *MS.*
Ecclesiæ S. Mariæ Ultrajectinæ, eisque additur
S. Venantius M. in MSS. Aquisgranensi et Trevi-
rensi S. Martini. Ex hisce est S. Quintianus Mar-
tyr, in Armenia, et alibi Venantius : de quibus in-
fra agimus cum mentione S. Anastasii.
- S. Irenæus Martyr, cum S. Quintiano, in Armenia
passus dicitur a *Galesiano et Baronio, citantibus co-*
dicem Græcum seu Menologium. Veremur ne a
S. Hirenæo, Martyre Heracleensi, sit ad Armeniæ
Martyres translatus : uti infra latius insinuamus.
- S. Alexandra Virgo, hoc die mortua traditur in *Meno-*
logio Laherii : quod in aliis Fastis non legimus. An
Alexander, Martyr Thessalonicensis, hoc die rela-
tus, dederit aberrandi occasionem, quis dicet?
- Plurimorum Martyrum, sub Decio ob non restituta
idolis templa gladio necatorum, et in S. Aphræ se-
pultorum, Natalem hoc die ponit *Martyrologium*
Brizianum Fayni, citato vetustiori MS. Martyrolo-
gio in monasterio S. Joannis.
- Petecua, Virgo Deo Sacrata, soror S. Gildæ Sapien-
tis, laudatur a sanctitate vitæ in hujus *Actis, a no-*
bis editis 29 Januarii : et cum titulo Sanctæ hoc die
inscripta est Gynecæo sacro Arturi a Monstier, sed
ejus propria auctoritate, ut alia multæ.
- Emma vidua, soror Menwerici Episcopi Paderbornen-
sis, a *Krantzio, lib. 4 Metropolis cap. 26, laudatur*
a pietate et liberalitate erga pauperes et ecclesias, et
sicut Petecua, cum titulo Beatæ inscripta est Gynæ-
ceo præcitato.
- Bercundus, Episcopus Ambianensis ; laudatur infra in
Vita S. Waleric, cui ipse concessit Leuconum : in
quo loco solebat solitarius in Quadragesima consistere.
Dicitur in antiquis Litaniis inter Sanctos Confesso-
res invocari : quod hic indicamus, ut certiora possi-
mus assequi de die natali ac veneratione.
- Kellachus, filius Soergussii, anachoreta et Episco-
pus Arnachannus, traditur obiisse an. dcccxcviii, et
ad Kalendas Aprilis inscriptus est *Martyrologiis*
Dungallensi et Marioni Gormani. Colganus, in Ap-
pendice 7 ad Acta S. Patricii pag. 296, asserit, non
numerari inter Archiepiscopos Arnachannos, ac
videri tantum fuisse Episcopum Suffraganeum
S. Malbrigidi.
- Lanzo, monachus Cluniacensis, vir magnarum vir-
tutum, hoc die in Octava Annuntiationis B. Virgi-
nis defunctus, laudatur a *Malmesburiensi lib. 2 de*
Pontificibus Anglorum et de Episcopis Selesiensibus,
et lib. 5 de Regibus Anglorum ; atque cum titulo Beati
refertur hoc die a Menardo et Bucelino ; et in supple-
mento Martyrologii Gallicani Sanctus a Saussaia ap-
pellatur ; silent Joannes Wilsonus in Martyrol. Aug-
lic. Edoardus Mithew in Trophæis Anglicanis Or-
dinis Benedictini, Hieronymus Porter in Floribus
Sanctorum Angliæ : unde colligimus nihil sciri de
aliqua ejus veneratione.
- Gobbanus Sanctus, }
Aidanus Læch, } in Hibernia, memorantur in
Tuanus filius Carilli, } *Tamlactensi Martyrologio.*
Fili Gorani, }
- Hugo beatæ memoriæ Archiepiscopus Viennæ, ex
monacho Carthusiæ, primum successit S. Hugoni
in Episcopatu Gratianopolitano, ipso vivente ; ac
postea, ob vitæ suæ meritum, Viennensis Archie-
piscopus factus, quievit in pace. *Hæc Grevenus*
Carthusianus in Auctario Usuardi, et ex eo Canisius
in Martyrol. German. In vita S. Aleelmi appellatur
vir prudens et eximia virtute. Ceterum de cultu
ejus omnes silent.
- Theodoricus de Lureka, ex Canonico Bonnensi mo-
nachus Heisterbacensis, ordinis Cisterciensis, lau-
datur a *Carsario Heisterbacensi lib. 7 Historiarum*
cap. 21, et Homilia 40 ; ubi dicitur post preces suas,
magnum lapidem levavisse. Eum menologiis suis cum
titulo Beati inscripserunt Henriquez, Bucelinus et
Chalemotus.
- S. Genetrudis obitus refertur in *MS. Aquisgranensi.*
B. Gertrudis memoria inserta est *Auctario Usuardi*
apud Grevenum : reliqua latent.

Jakelina, Virgo Romana, Soror Comit̃is Apuliæ, quæ pedibus mare transivit, longo encomio laudatur a *Cantiprutano lib. 2 Apum cap. 29 num. 38, et a Benedicto Gouono lib. 3 de Vitis Patrum Occidentis pag. 193, qui Beatam appellat, uti etiam Laherius in Menologio Virginum, ad hunc diem : qui asserit se diem obitus e Colvenerio intellexisse.*

Reginaldus, seu Renaldus Episcopus Tullensis, pro-
erante decessore deposito, occisus est anno MCCXV ;
idque (si credendum Chronico Alberici) IV Idus Apri-
lis. Sed hoc die, ut Sanctus et Martyr, scriptus est
in catalogo generali Ferrarii, et in supplemento Mar-
tyrol. Gallicani Saussaii. Historia homicidii descri-
bitur in Chronico MS. Richerii monachi Senonensis,
et in Historia MS. Leucorum apud Hieronymum
Viguerium, Stemmatis Lotharingici pag. 132 et 133,
diciturque corpus esse in Ecclesia Tullensi, nullo
addito signo venerationis. Non extat nomen in Bre-
viario Tullensi, anno 1535 excuso : non etiam hono-
ratur titulo Sancti aut Martyris a Sammarthanis
aut aliis, in Catalogis Episcoporum Tullensis Ec-
clesiæ.

Cæsarius Spirensis, discipulus S. Francisci, ab Helia
proximo Generali, quem ob regulæ transgressionem
arguerat, in carcerem conjectus, sancte obiit : cujus
anima dicitur a Gregorio IX Papa visa ab Angelis in
calos deferri. Inscriptus Martyrologio Franciscano
Arturi a Monstier cum titulo Beati, uti et sequentes.

Antonius a Segovia, e monacho Cisterciensi, Mino-
rita, Aquis in Provincia mortuus : cujus corpus plu-
ribus post obitum annis incorruptum mansit.

Bernardinus, { Neti in Sicilia, } quorum elogia
Antonius, { apud eundem
Melchior ab Hierba, Toleti, } Arturum vi-
Joannes de Moya, in regno Mursiæ, } deripossunt :
Isabella Virgo, in territorio Cordub. } qui in Gy-
næceo Isabellæ meminit : Laherius, in Menologio
Virginum, Isabellæ Agnetem jungit, ab Arturo ad
21 Decembris relatum.

Antonia, vidua Romana, laudatur a Bosio, teste ocu-
lato, tomo 1 de signis Eccles. lib. 12 cap. 23 ; refer-
tur autem cum titulo Beatæ in Gynæceo Arturi a
Monstier.

Puer a Judæis crucifixus in Hispania, anno 1490, in
districtu Toletano prope Guardiam, refertur a Fer-
rario in Catal. generali, citatis tabulis Ecclesiæ To-
let. et Marietta lib. 2. Nihil de eo Toletana Brevia-
ria vel Kalendaria, nihil etiam Hispanicum Martyro-
logium aut Quintanaduenas de Sanctis Toletanis.
Marietta historiam narrat diemque hunc signal, et
cap. 57 miracula nonnulla referens, mentionem facit
ecclesiæ et socelli hujus sancti Innocentis, peregrina-
tionum item donationumque ibidem frequentium : sed
ita confuse, ut non satis discernamus, an et qua auc-
toritate colatur ut Sanctus : expectamus igitur dum
plenius doceamur.

Maria Ægyptiaca { celebratur in Menæis et Me-
Maria Cæsareæ tributa } nologiis Græcorum : et re-
fertur in apographo nostro S. Hieronymi, deest in
aliis. An ea, a posteris intrusa, sit Maria Ægyptia-

ca, quæ hoc die a Græcis colitur, dubitamus cum
Florentinio. Hunc Latini celebrant II Aprilis.

S. Nicetius, Episcopus Lugdunensis, cum longo elogio
profertur, et primo quidem loco in Martyrol. Galli-
cano Saussaii. Reliqui agunt de eo II Aprilis.

SS. Agape et Chionia, Martyres Thessaloniciæ, re-
feruntur hoc die in genuino Martyrologio Bedæ, item
a Robano et aliis ; et cum iis Irene Soror, in MS.
Richenoviensi. De iis agimus III Aprilis.

S. Celsus, Episcopus Ardmachanus, truditur Kalen-
dis Aprilis obiisse a Mariano Gormano et a IV Ma-
gistris in Annalibus Hibernicis. Nos, cum Murtyro-
logio Romano, ejus res gestas proferemus VI Aprilis.

Ezechielis Prophetæ memoria reperitur in Kalendario
MS. Ecclesiæ Aquileiensi. De eo agemus X Aprilis.

S. Lazarus, Martyr Tergesti, in aliquibus MSS. pas-
sus hoc die memoratur : sed alii MSS. et quædam
etiam Martyrologia, eum habent XII Aprilis.

SS. Caidocus et Frechorius sive Adrianus, sacerdo-
tes Hiberni, requiescunt Centulæ in monasterio S.
Richarii, cui adfuerunt in conversione : et celebran-
tur hoc die in Martyrologiis, Anglicano, Scotico et
Hibernico. Verum apud Centulenses coluntur XXX
Maii.

SS. Cantianorum Reliquiarum adventus, inscribitur
Kalendario Breviarii Hildensemensis, impressi anno
1516. Quia ipsum Breviarium integrum non habe-
mus, plura de hoc festo scire necdum potuimus. Co-
luntur SS. Cantius, Cantianus et Cantianilla XXXI
Maii.

S. Procopius, Abbas in Bohemia, memoratur a Wio-
ne, Menardo, Dorganio in Martyroll. monasticis, et
Ferrario. Verum ritu duplici, ut Patronus regni,
colitur in diœcesi Pragensi et Olomuciensi IV Julii.

Theodericus Episcopus, cognatus Ottonis Imperato-
ris, memoratur hoc die in Martyrol. Anglicano Wit-
fordi. Est is Episcopus Metensis, a variis relatus ad
diem XVIII Julii.

S. P. N. Augustini commemoratio inscripta est Ka-
lendario alicujus Missalis : colitur ipse XXVIII Aug.

S. Simperti, Episcopi Augustani, Translatio celebra-
tur feria quarta post Dominicam in Albis : quæ feria
primo omnium incidit in hunc diem. Colitur Simper-
tus XIII Octob.

Sigillator, Episcopus Metensis, qui floruit anno sa-
lutis DCCII, celebratur in MS. Florario Sanctorum.
Est is Sigebardus aliis, multorum conditor monas-
teriorum, et mortuus traditur die (quo iterum refer-
tur in Florario) XXVI Octob.

S. Mennæ, solitarii in Samnio, plurimum laudati a
S. Gregorio Papa, lib. 5 Dialogorum cap. 16,
Translatio hoc die facta est. Hanc cum Vita et mi-
raculis late descripsit Leo, Episcopus Ostiensis : quæ
danda erunt die, quo inscriptus est Martyrol. Roma-
no et aliis, XI Nov.

Osmannæ, Virginis et Martyris, elevatio corporis,
in agro Parisiensi facta, recolitur a Saussaio in Mar-
tyrol. Gallicano, additurque ejus triumphum coli IX.
Septemb. aut certe, ut alii habent, XXII Novemb.

DE S. CTESIPHONTE EPISCOPO, VERGII IN HISPANIA.

D. P.

I SECCLO.

Communis
cum aliis
memoria
15 Maii,

Primorum septem Hispaniæ Apostolorum Epi-
scoporumque communem memoriam Martyrolo-
gio suo Usuardus inseruit, ex eoque Baranius
Romano Martyrologio ad diem XV Maii. Hac
non contenti Ecclesiæ variæ, singulis diebus sigillatim
aliquos colendos assumpsere. Ita Februarium mensem a

S. Cæcilio, sequentem Martium a S. Hesychio, atque
hunc Aprilem a S. Ctesiphonte auspicandum instituerunt
Granatenses : alii alibi variis coluntur diebus. Grana-
tenses Fastos servatus Ferrarius, Catalogo sanctorum ge-
nerali inscripsit, Granatæ in Hispania Sanctorum
Martyrum, Thesiphonis Episcopi et discipulorum
ejus

peculiaris
cultus Grana-
tæ hoc die ;

A ejus. Quæ de tempore missionis atque ordinationis omnium septem dici communiter potuerunt, dicta sunt a nobis ad Kalendas Februarii et Martii. Eadem hic nequaquam putamus retinenda, neque propter Granatenses tabulas vel Spendo dexteri assertionem recedendum a prima antiquissimaque, quam nobis dedit Usuardus de Apostolicis illis viris notitia, ut dubitare velimus an in iis singuli requiescant et occubuerint locis, quæ ibidem exprimuntur; quamvis recentiores Hispani, Marietto. Tamains atque Cordosus, hic in Lusitano Hagiologio, iste in Hispanico Martyrologio, ad hunc uterque diem, prorsus in aliam eant sententiam, alibi satis examinatum. Usuardi verba Idibus Maii hæc sunt: Natalis sanctorum Confessorum, Torquati, Ctesiphontis, Secundi, Indaletii, Cæcilii, Hesychii et Euphrasii: qui Romæ a sanctis Apostolis Episcopi ordinati, et ad prædicandum verbum Dei ad Hispanias, tunc adhuc gentili errore implicatas, directi sunt. Cumque diversis urbibus evangelizassent, et innumeras multitudines Christi fidei subjugassent, Torquatus Acci, Ctesiphon Vergi, Secundus Abulæ, Indaletius Urçi, Cæcilius Eliberi, Hesychius Carthesæ, Euphrasius Eliturgi quieverunt.

B 2 Itaque Vergii requieverisse Ctesiphontem, tenemus: neque ei socios Maximum, Lupercium ac Musitanum adjungimus cum recentioribus, idoneo destituti auctore: neque de Martyrio ejus quidquam definimus. Qua autem ratione et apud quos fidem Ctesiphon prosemiarit, in communi antiquorum silentio patienter ignoramus, vehementer autem opturemus, locum sepulture, ejus ab Usuardo nominatum, nosse distinctius. Etenim in maxime varias sententias auctores hic abeunt. Bivarius, illustrandis Pseudodexteri commentis bonam operam eruditionemque magnam infeliciter expendens, in hoc totus est, ut fabulatoris sui lectionem tueatur, sustineatque, Vergium eandem atque Vergiliam esse; composito nomine ex particula illi, sic dictam, quasi Vergii urbem, ipsumque esse oppidum Verza, in ora maris Bætica, non longe ab Almeria sicut, in Regno Granatensi, quod in Geographicis tabulis passim Beria scribitur. Abderam sive Adram, Veriæ proximam atque a littore remotiorem, non nemo intelligendam putat; sed repugnat Ptolomæus, Abderam, Beriam, Vergiliamque diversissimas urbes faciens; hanc quidem procul a mari, istas vero ad ipsum positas, sed justo milliarium seraginta intervallo remotas ob invicem.

C 3 Inter Almeriam novamque Carthaginem urbs est, Vera hodie dicta, quam antiquo nomine dictam Virgiam, totumque inde sinum a Charidemo promontorio Virgitanum, multi recentiores existimant. Favet Pomponius Melus, urbem Virgi nominans; neque adeo longe discedit Plinius, cum Urgetanum sinum et Urgiam scribit Castrum-Julium cognominatum; facile enim aut ex idisse i potuit, aut propter variam ejusdem nominis pronuntiationem omitti. Pro hac igitur urbe S. Ctesiphonti assignanda, stat Georgius Cordosus, eique patrocinatur nomen Virgis ac Vergis opulenta maxima. Quomodo autem tam opportuno locosita civitas, atque etiam nunc minime contemnenda, dignitatem amiserit Episcopalem non attinet indagare, quando ne hoc quidem constat, ullos umquam Vergi fuisse Episcopos, sed tantum ibi quieverisse Ctesiphontem: qui suam potuit sedem habuisse in Bastitanorum metropoli, hodie Baza dicta, ubi ejus successores fuerint Theodorus, Eusebius, Basilus in III, IV et XV Toletano Concilio nominati. Si enim Torquatus Acci, Indaletius Urçi, vicinis eorumdem Bastitanorum urbibus, fundatos reliquerunt Episcopatus, ut ex successoribus identidem nominatis indubitatum est: cur non in eodem Bæticæ tractu in ipsoque metropoli Basta, sedem suam potuit fixisse Ctesiphon, indeque Vergim seu Vergium, maritimum locum Bastitanorumque fortassis portum præcipuum seu emporium, excurrisse aliquando, prædi-

cationis vel negotii causa; et sic ibi tumultum, qui adhuc D latet, invenisse?

4 Si quis tamen omnino contendat longius a sociis removendum hunc Sanctum, et versus Pireneos montes lubeat evagari; occurret ei Vergium castrum, a Livio dec. 4. lib. 4 commemoratum; cujus incolæ acrolasque Vergestanorum nomine idem appellat, describens quomodo M. Porcius Cato Romanus Consul, translato a Turdetanis ad Celtiberos eorumdem auxiliares bello, ceteris in deditionem acceptis, Lacetanorum urbem astu cepit, confestimque inde moverit ad Vergium castrum: quod præcipuum erat latronum receptaculum, invito loci Principe ab iis occupatum, unde in agros provinciæ pacatus continuas faciebant incursiones. Hæc perro omnia trans Iberum esse gesta, clare apparet ex ipsa Livii narratione: ut dubium esse nullum possit, quin hoc ab eo commemoratum Vergium, inter ipsum et Pireneos montes quaerendum sit. Atque hic ego libenter, pro Lacetanis, Jacetanos legerem, dictos a Jaca, urbe in Arragoni etiam nunc celebri et Episcopali: deviam enim et silvestrem gentem appellat Livius, cui proinde potius asperitas convenit diæcesis Jaccensis quam Catulauniæ amœna planities: licet in hac (et quidem ad Iberum in Dertonensi diocesi) Ortelius Jaccetanos, Lacetanos vero locent auctores tabularum Ptolomaicarum. Etenim idem Livius Lacetanis, seu potius Jacetanis suis, finitimos facit Suessetanos: quorum civitas Suessatium Antonio, Ptolomæo autem Suestadium scribitur, utique litteris simpliciter commutatis: et existimant aliqui ipsam hodie Sangnessam dici, ad Arragonem fluvium, Jaccam inter et Pampeleonam, conjectura sane haudquaquam inepta.

5 Astubiam hic Vergium castrum fuisse concipimus, sic ut ab Joecitana victoria morentibus copiis haud nimis longum fuerit iter? Hic sane hæret aqua. Bergidum Ptolomæi, inter Jaccam et Oscam sive Heuscam requirendum, ita ut nominis nulla nunc supersint vestigia, suggerunt Ortelius, ex eoque Ferrarius: secundum quos Bergestani Vergestanique item forent. Verum, cum citato libro diversos eos faciat Livius, huic conjecturæ non prodest, quod credi posset apud Ptolomæum Bergidum pro Bergio irrepsisse, aliterque pronuntiantibus Vergidum pro Vergio. Ergo his inter Jaccam Oscamque relictis, Livii Vergium ac Vergestani alibi quaerendi erunt, et quidem per abrupta conjecturaram. Percurrenti omnia hodierni usus nomina eorum quæ Jaccensi urbi ad meridiem occasumque adjacent locorum, utrobique vetustissimi nominis occurrit Xaverium, vulgo Xavier, (quod Castrum-Vergium velut Ca-ver, junctis nominibus dici suspiceris) alterum in Pampeloniensi agro, magni Indiarum Japoniæque Apostoli natalibus nobilitatum; alterum in ipso Jaccitano tractu, cis Gallegam fluvium, in tabulis Xavierre latro, dictum ut forte Castrum-Vergii-latronum integre nuncupatum olim fuerit, tum ad distinctionem prioris, tum forte ex atrociorum memoria, unde in pacotos provinciæ Romanæ agros, ut Livius meminit, inundant um. Atque hæc quidem de Vergio Livii satis.

6 Plus aliquid requiri videtur ut alterutrum, seu etiam primo dictum Ptolomæi Bergidum, S. Ctesiphonti attribuiamus. Unde enim verosimile faciemus, tot volventibus annis, quot ab Hannibalis atque Catonis temporibus ad fidem in Hispania prædicam fluxerit, non monsisse modo, sed auctam etiam fuisse loci celebritatem; cujus licet nunc ægre supersit vestigium, magnitudo tamen Ctesiphontem allucinet ad sedem Episcopalem ibidem constituendum? et cujus rursum tanta fuerit infelicitas, ut recepta fidei Christianæ lumine mox defecerit, adeo ut Vergestanæ seu Vergiensis ecclesiæ Episcopus in nullis uspiam Conciliis subscriptis inveniat, nec ipsa ecclesia in ullis diæceson Hispanicarum descriptionibus nominetur? Contenti igitur hæc proposuisse, veteris Geographiæ studiosis expendenda æstimandaque,

an castrum Livio nominatum in finibus Lacetanorum,

rectius Jaccetanorum?

E

hoc autem an idem cum Bergido Ptolomæi,

aut potius cum Xaverio hodierno?

F

et an ad has partes S. Ctesiphon spectet?

notitia nuda ex Usuardo:

cetera de eo suspecta omnia.

Vergium an Vergiliam, quæ nunc Beria?

an Virgis quæ nunc Vera?

genus ex
Arabia com-
mentitium.

A de nomine Sancti ipsius hic addimus, varie a variis exarari, et exerrari in eo a plerisque, dum Tesiphonem seu Thesiphonem scribunt: Chthesiphontem vero minus commode scriptum videri, si Græcam spectes etymologiam: Chthesiphon enim a $\chi\theta\epsilon\varsigma$ et $\phi\acute{\omega}\omega$, herisplendentem, inepto utique significato; Ctesiphon autem a $\kappa\tau\eta\sigma\iota\varsigma$, possessionibus splendidum auspicatissima nomenclatura significat.

7 Hunc porro, de quo agimus, fuisse S. Cæciliæ fratrem, et Arabico ac patrianamine Abenathar dictum, non magis credimus uni (quem Bivarius citat) librorum, sub

D sacro monte Granatensi repertorum, quam ab aliis, pariter ibidem repertis et prædicto auctori nominatis Arabicis, verum D. Teseiphontis præferri titulum veramque antiquitatem. Quid autem de Reliquiis ibidem quoque inventis dicendum sit, majori examini permittere malumus, quam Granatensibus illis tabulis scriptisque (quod necessarium est) non admissis, utrarumque certitudinem falsitatemve separare ad invicem: cum has et illas individuo conjungi nexu præcipui utrarumque propugnatores semper censuerint. æque ac libri sub ejus nomine reperti.

DE SANCTA THEODORA MARTYRE ROMÆ.

G. II.

AN. CXVII.

Sub Trajano
Martyr obiit
anno 117,

B **M**atrona hæc Romana fuit, et soror S. Hermetis, urbis Romanæ Præfecti; cum illo a S. Alexandro I Pontifice Romana ad fidem Christi perducta, unicoque mense ante hunc martyrio coronata. Parro (sicuti Acto sincerissima S. Alexandri habent) eodem adhuc anno, quo hi martyrii palmam adepti sunt, nutu Dei defunctus est Trajanus: qui dum in Parthos arma molitur, in ægritudinem incidit, ob quam Selinuntem in Ciliciam delatus, obiit, Quintio Nigro et Tito Vipsanio Aproniano Consulibus, die x Augusti, anno Chr. cxvii: ante hunc autem diem quatuor mensibus et quinque diebus martyrio coronata est S. Theodora. Missus enim erat Romam a Trajano Aurelianus, Comes utriusque militiæ in Isauria, ad interfectionem omnium Christianorum: cui omnis Senatus ita famulatus est, ut ipsum Principem crederent esse Trajanum. Hinc posteri eum appellarunt etiam Principem et Imperatorem. Coluntur S. Hermes frater xxviii Aug. et S. Alexander Papa 111 Maii. Quæ vero ad hujus Pontificis in Sede Romana annos spectant, accurate discussimus in tractatu de Primis Pontificibus.

1 Aprilis,
quo et colitur.

2 Ab sanctissima hac Martyre Theodora auspicantur principium Aprilis in suis Martyrologis Usuardus, Ado, Notherus, Bellinus, et alii recentiores. Usuardi verba sunt ista: Romæ passio beatissimæ Theodoræ, sororis illustrissimi Martyris Hermetis. Hæc sub Aureliano Principe martyrizata, sepulta est juxta fratrem via Salaria, non longe ab urbe Roma. Ado eodem tempore hoc eadem concinnavit elogium: Romæ, beatissimæ Theodora, sororis illustrissimi Martyris Hermetis, quam B. Alexander Papi et Martyr instruxit, baptizavit, atque in fide Christi docuit. Quæ sub Aureliano Imperatore martyrizavit: sepulta juxta fratrem suum Martyrem via Salaria, non longe ab urbe Roma. Notherus secutus est Adonem, et cum Usuardo Aurelianus Principem appellavit Judicem nominatae Martyrologii, Coloniz et Lubecæ anno 1490 excusi. In hodierno Martyrologio Romano dicitur S. Theodora, sub Hadriano Imperatore, ab Aureliano Judice martyrio affecta. Successit Trajano Hadrianus, sed, ut diximus, post obitum S. Theodoræ: de qua in Actis S. Alexandri varia extant. Horum Actorum exordium est hujusmodi in plurimis MSS.

Baptizatur a
S. Alexandro
Papa

3 Quinto loco a B. Petro Apostolo, Romanæ urbis Ecclesiæ cathedram suscepit Alexander sanctitate incomparabilis: juvenis quidem ætate, sed fide senior. Omnem autem populi Romani amorem ita in eum gratia divina infudit, ut Senatorum maximam partem converterit, et Præfectum Urbis, Hermetem nomine, cum uxore et sorore et filiis baptizavit. Quæ ultima in vita MS. S. Hermetis ita explicantur: Unde contigit, ut Præfectum urbis Romæ, Hermetem nomine, virum potentem, divitem et nobilem, cum uxore Exuperia, et sorore Theodora, ac filiis baptizaret. Postmodum est missus a Trajano de Seleucia Isauriæ Romam Aurelianus, Comes utriusque militiæ, ad in-

terfectionem omnium Christianorum... statimque ut ingressus est Romam, venerunt ad eum Pontifices templorum, et ea quæ facta sunt, invidis vocibus suggerentes, ita Aureliani animum concitaverunt ad iracundiam, ut Hermetem Præfectum Urbis in vincula mitteret, sed et S. Alexandrum Papam carceri manciparet... Igitur cum Hermes Præfectus in vinculis haberetur apud Quirinum Tribunum, hunc suo colloquio ad fidem Christi perduxit, pro qua et martyrium subiit. S. Quirini Acta dedimus xxx Marti; et postridie, sive pridie Kalendarum Aprilis, egimus de S. Quirini filia Balbina: quæ ex instructione S. Alexandri Papæ (ut hujus Acta habent) reperit vincula S. Petri Apostoli, et cepit ea vincula cum tremore nimio deosculari, et gratias agere Regi cælorum. Audiens hæc Theodora illustrissima fœmina, cepit rogare eam, ut sibi ea derelinqueret. Tunc concessit B. Balbina, tradiditque vincula supradictæ Theodoræ illustrissimæ fœminæ, sorori S. Hermetis Præfecti. Illustrissimus itaque Hermes et fide Christianissimus, cum nec blanditiis nec minis ab Aureliano posset revocari, ad ultimum jussus est subire sententiam capitalem. Cujus corpus ejus soror Theodora collegit, et cum digno honore, juxta hortos Reciariorum, in via Salaria veteri, sepelivit, non longe ab urbe Roma. Addunt Acta MS. S. Hermetis, corpus hujus fuisse aromatibus conditum.

accipit a S.
Balbina
vincula
S. Petri.

4 Quæ dedimus Acta S. Balbinæ, præcitata omnia etiam tribunt B. Theodoræ his verbis: Cum S. Hermes, jussu Aureliani, Comitum, in carcere clam decollatus fuisset; B. Theodora, una cum S. Balbina Virgine, rapuit corpus ejus, et sepelierunt in prædio ipsius S. Hermetis Martyris. Quod audiens Aurelianus tyrannus, jussit ambas Virgines comprehendere et in vincula mittere... Tunc indignatus Aurelianus, post multa genera tormentorum atque pœnarum, dedit adversus Balbinam sententiam mortis, dicens: Interficiatur Balbina eloquens, ne seducat populum Romanum post errorem suum; et producat Theodora nobilis, si forte consentiat nobis et vivat. Interfecta itaque Balbina, producta est Theodora de custodia, et exhibita est ante conspectum Aureliani tyranni, cui dixit impius tyrannus: Ubi sunt thesauri fratris tui Hermetis Præfecti? Ostende eos et sacrificia: ne forte post varia tormenta interficiaris, sicut Balbina. Respondit S. Theodora, et dixit: Thesaurus, quos habuimus ego et frater meus, pauperibus et peregrinis pro Christi amore dispensamus: ego vero nihil jam residuum habens præter corpus, quod cernis, etiam illud pro nomine ejus libentissime impendo. Verumtamen dico tibi, Aureliane tyranne, quod si corpus meum membratim discerpi jubeas, numquam sacrificabo idolis tuis. Indignatus itaque Aurelianus, jussit et illam flagellis cæsam gladio interfici, sub die Kalendarum Aprilis: cujus corpus sepultum est a Christianis juxta fratrem

sepelit corpus
S. Hermetis:

comprehenditur

post thesaurus
pauperibus
distributos:

flagellis cæsa
occiditur:

cum S. Hermete fratre:

A sepelitur : fratrem suum Hermen, Præfectum urbis Romæ, gloriosum Martyrem ac nobilem, via Salaria, non longe ab urbe Roma, in prædio ejusdem. Hæc ibi, cum magna consensu Martyrologiarum supra allatarum, Virgo etiam Theodora appellatur in MS. Centulensi, Vaticano ecclesiæ S. Petri, Coloniensi S. Mariæ ad Gradus, et alio Cardinalis Barberini : cumque illis idem tradit Petrus de Natalibus lib. 4 Catalogi cap. 21. De

a variis Virgo appellatur.

cæmeterio S. Hermetis Martyris et sepultura S. Theodora, agit Paulus Aringhus, lib. 4 Romæ subterraneæ cap. 34.

§ S. Theodora, Virginis ac Martyris, et sororis S. Hermetis aliquas Reliquias asservari Bononiæ in ecclesia Sanctorum omnium, et in ecclesia S. Pauli Barnabitarum, tradit ad hunc diem in Bononia perlustrata Masinus.

aliquæ Reliquiæ Bononiæ.

G. H.

DE S. VENANTIO EPISCOPO ET MARTYRE,

Ex Dalmatia aut Istria Romam translato.

I APRIL.

Nomen in fastis.

Usuardus et Ado primi sunt, qui relato in suis Martyrologiis S. Theodora Romanæ Martyrio, ista immediate subdunt : Eodem die S. Venantii Episcopi et Martyris. Quæ eadem leguntur in omnibus dein scriptis Martyrologiis, uti et hodierno Romano. Notherus post S. Theodoram posuit Martyres in Armenia passos, et dein de S. Venantio eadem refert. In MS. Centulensi appellatur Confessor, qui a reliquis omnibus Martyr habetur : nisi forte de hoc agatur in MS. S. Cyriaci ad viii Februarii, ubi dicitur Natale S. Venantii Episcopi et Confessoris. Interim nusquam explicatur cujus Sedis fuerit Episcopus, quo perfunctus martyrio, num ei immortalis, an superstes, ut propterea etiam Confessor dicatur.

Corpus Romæ, in ecclesia propria,

a Joanne IV ex Dalmatia acceptum :

2 Annotat Baronius ad hunc diem, Corpus ejus asservari Romæ in oratorio, quod dicitur S. Venantii, apud baptisterium Constantini, una cum corporibus S. Domnionis Episcopi et aliorum Sanctorum Martyrum, quorum omnium dies anniversaria agitur hoc eodem mense, tertio Idus Aprilis. Cum autem omnia translata fuerint e Dalmatia et Istria a Joanne Papa IV, par est credere, S. Venantium alicujus illarum provinciarum civitatis fuisse Episcopum. Extat ibidem in abside, sicut et ceterorum, imago ejusdem S. Venantii, opere musivo compacta. Hæc in monumentis Sanctorum ecclesiæ Lateranensis. Ita Baronius, qui eadem repetit in Annalibus ad an. 641, quo Ecclesiæ præerat Joannes IV Papa : de quo Anastasius Bibliothecarius in libro de Vitis Pontificum Romanorum ista habet : Joannes natione Dalmata, ex patre Venantio Scholastico, sedit annum unum, menses novem, dies octodecim. Hic temporibus suis misit per omnem Dalmatiam seu Istriam multas pecunias, per sanctissimum et fidelissimum Martinum Abbatem, propter redemptionem captivorum, qui deprædati erant a gentibus (Slavos aliqui interpretantur). Eodem tempore fecit ecclesiam beatis Martyribus, Venantio, Anastasio, Mauro et aliis multis Martyribus, quorum Reliquias de Dalmatia et Istria adduci præceperat : et recondidit eas in ecclesia suprascripta, juxta fontem Lateranensem, juxta oratorium B. Joannis Evangelistæ, quam ornavit et diversa dona obtulit.

3 Cæsar Raspona, lib. 3 Basilicæ seu Patriarchii Lateranensis cap. 12, describit oratorium sive ecclesiam S. Venantii, et inter alia ita habet : Parietes absque ornamento conspiciuntur, unica excepta abdicula sive chalcidica, quæ antiquitus tabulis marmoreis usque ad zophorum incrustabatur, supra zophorum vero usque ad tectum nitet opere musivo, sicuti etiam chalcidicæ tota concameratio nitet. In curvitate vero hujus absidulæ imagines beatissimæ Virginis, Sanctorum Apostolorum Petri et Pauli, et Joannis Baptistæ visuntur ; adjectis etiam SS. Venantii et Domnionis Martyrum iconibus, cum pallio et planetis cæruleis : qui sine mitra libros in manibus tenent : eodemque habitu Joannes IV, Capellæ conditor, exprimitur.... Ad murum vero hinc inde emusivo

effigies sunt Sanctorum Martyrum, quorum corpora hic requiescunt, coronas præ manibus gestantium. In absidis medio cernitur ara, gradibus quatuor elevata : cui super impositum est ciborium marmoreum, fultum quatuor columnis item marmoreis, opere accuratissimo in spiram striatis, cum capitellis ornatissimis : et sub hoc altari proxime enumerata S. Venantii et sociorum corpora requiescunt. Hæc ibi. Leo etiam Papa istius nominis tertius, (teste citato Anastasio Bibliothecario) in altari B. Venantii fecit vestem de fundato cum velis duobus, Octavius Pancirolius, in Thesauris absconditis urbis Romæ, de ecclesia hac S. Venantii agit, regione 2, ecclesia 10 : et sub finem in Indice festorum asserit, solennitatem S. Venantii, Episcopi et Martyris in hac ecclesia celebrari hæc Kalendis Aprilis, atque Indulgentias eidem esse concessas. In Ordine Officiorum de Sanctis propriis ecclesiæ Lateranensis, præscribitur Officium sub ritu duplici, cum Credo in Missa, quod corpus ejus ibi habeatur.

4 Joannes Tamaius Salazar hunc sanctum Episcopum inscripsit Martyrologio suo Hispanico, hac formula : In Dalmatia illustris observat memoria martyrium S. Venantii, Episcopi Toletani : cujus corpus a Joanne Pontifice Maximo IV, in oratorio sui nominis, apud baptisterium Constantini, in omnium maxima Lateranensi Romana ecclesia, translatum, adservatur. Verum non est oratorium seu capella in ecclesia Lateranensi : sed est propria ejus ecclesia, haud procul a Lateranensi sita. Dein unde scitur ejus Episcopatus Toletanus, cum talis nominis Episcopus Toleti non memoretur extitisse ? Garzias Loyasa, in Catalogo Episcoporum Toletanorum, post Adelphium collocat Conantium : sed addit, a S. Illefonso non enumerari inter Præsules Toletanos, forte quia parum præfuit. Interim Ambrosius Morales, lib. 42 Chronici Hispanici cap. 8 asserit, absque Illefonso non haberi mentionem Tonantii. Agit is libro de Scriptoribus Ecclesiasticis cap. xi de Conantio, sed Episcopo Ecclesiæ Palentinæ : ut is videatur compulsas a posteris inter Antistites Toletanos. Tantæ caliginis involucrum, inquit Tamaius Salazar, reserarunt Marcus maximus et Julianus Petrus, aut certe sub eorum nomine posteri, affingentes illis nova chronica quæ omnem antiquitatem Hispanicam sua caligine involverunt, ex Conantio seu Tonantio formando Venantium, quasi vixisset tempore S. Gregorii Magni. Potius diceretur S. Venantius primis Christi sæculis floruisse cum S. Donnio seu Domnionem : qui traditur a S. Petro Apostolo in Dalmatiam missus, et Episcopus Salonitanus creatus, uti pluribus dicitur xi Aprilis.

§ Aliquas S. Venantii Episcopi et Martyris Reliquias asservari Bononiæ in ecclesia S. Joannis in Monte, tradit in Bononia perlustrata Masinus ad hunc diem. Si adderetur unde et quando illuc allatæ ex fuerint, posset aliqua conjectura fieri, hujusne an alterius S. Venantii existimandæ sint.

imago,

corpus in altari.

E

cultus et Indulgentiæ 1 Aprilis.

Episcopatus Toletanus ei affectus.

F

NOT. 1

DE ALIO S. VENANTIO MART.

ex Italia in Germaniam Translato.

G. II.

Testimonium
Ludovici Pii

Inter Principes Ecclesiasticos Sacri Romani Imperii in Germania stabilitos, sunt Reverendissimi et Illustrissimi Abbates inclytæ Fuldensis Ecclesiæ, de cujus antiquitatibus præclarum opus edidit Christophorus Browerus quatuor libris distinctum: in quo, lib. 3, cap. 13 profert præceptum traditionis Ludovici Pii Imperatoris, factæ B. Rabano Abbati, dein Archiepiscopo Moguntino: ex quo aliqua, quæ de S. Venantio agunt, hic decerpimus, et sunt ejusmodi: Rogavit Excellentiam Celsitudinis nostræ vir venerabilis Rabanus Abbas, ut nostra auctoritate liceret ei, legatos suos dirigere ubiuis terrarum, et maxime ac præcipue ad Romanam civitatem, et cum litteris nostræ auctoritatis exposcere sacratissimos cineres, videlicet sanctorum Martyrum seu ceterorum orthodoxorum Justorum membra; cui præstitimus ex nostra liberalitatis munificentia facultatem ut ex nostræ auctoritatis præceptione scriberet et mitteret, ubicumque terrarum vellet, propter prædictum negotium sanctarum Reliquiarum, postularetque tam ab Apostolico, quam a ceteris fidelibus. Unde cum labor tantæ sedulitatis ejus non esset inanis, nuper audivimus, quia corpus S. Venantii Martyris, de longinquis terrarum partibus acquisisset, et in ecclesia S. Joannis Baptistæ honorificentissime collocasset. Cujus merita Martyris in Fuldensi ecclesia, ex testificatione miraculorum, facta sunt longe lateque celeberrima. Accurrunt enim infirmi, et sanantur; dæmoniaci, et liberantur; paralytici, et curantur; cæci, et illuminantur, et ex omnimoda infirmitate genus humanum, per gratiam Domini nostri Jesu Christi, opera et intercessione S. Venantii, salvatur. Cujus facti fama nos ex divina compunctione commoti, gratias agimus Deo et sancto ejus Martyri Venantio, qui nostris temporibus, in nostris terrarum partibus, visitare dignatus est plebem suam; et ex diversis necessitatibus et angustis, miseris mortalibus dignatur subvenire. Proinde rogato et petitione prædicti Secretarii nostri Rabani Abbatis, offerimus nos Deo et S. Bonifacio sanctoque Martyri Venantio, in præfato S. Joannis Baptistæ monasterio, quasdam res proprietatis nostræ, hoc est, villam Uresprungen nuncupatam, cum omnibus villis et viculis, imo cum omnibus appendiciis et pertinentiis suis, etc.

Historia
translationis:

2 Hæc Ludovicus Pius Imperator, cujus chartas donationum plurimas scripsit Rudolfus, cenobii Fuldensis Presbyter et monachus, inter viros sui monasterii eruditos habitus: qui translationi reliquiarum S. Venantii interfuit; et testis oculatus miracula, quæ tunc contigerunt, descripsit in Vita B. Rabani Abbatis sui, a nobis ad diem iv. Februarii illustrata, potissimum cap. iv et v. Ratat inde excerpta Historia translationis et miraculorum S. Venantii in Passionali MS. mensis Aprilis, observato in Bodecensi cenobio Ordinis Canoniarum Regularium S. Augustini in diocesi Paderbornensi, adjuuctis sub initium nonnullis; et cultus ejus assignatur ad diem primum dicti Aprilis, quando in ante memorata ecclesia S. Joannis Baptistæ etiamnum celebratur festum S. Venantii: cujus tamen sacrum corpus non amplius integre ibidem adservatur, aliis partibus alio delatis, sed nescitur quo devenerint, ablatis tempore irruptionis Suevicæ antiquis monumentis; uti facta diligenti inquisitione indicavit nobis Vitus Erberman, sacre Theologiæ Doctor et Seminarii Pontificii apud Fuldenses Regens, binis litteris hac super re scriptis. Datus ergo ex Bodecensi MS. dictam Historiam translationis

cultus
1 Aprilis.

et miraculorum, ad quæ uberiores annotationes dedimus iv Februarii, eoque curiosum lectorem remittimus: quem monitum volumus, in dicta Vita, S. Venantium dici Martyrem, nusquam Episcopum; uti tamen sit in sequenti Historia: neque indicari diem venerationis, quem ossumptum credimus hunc primum Aprilis, quod alius Venantius Episcopus in Dalmatia aut Istria nunc colatur, cui et nos ipsum ideo subjungimus.

HISTORIA TRANSLATIONIS

Ex Vita B. Rabani. a Rudolfo teste oculato scripta.

Venantius Episcopus Ecclesiam sibi commissam, donec advixit, strenue rexit: et quia per ostium introivit, disposita intrinsecus fideliter domo, et sumptuariis familiæ consignatis, per ostium exivit, dum pro eadem animam posuit. Hujus sacrum corpus, sanguine proprio pro Christi amore cruentatum, primo in territorio Ariminensis urbis requiebat; nunc vero in saltu, qui Buchonia nuncupatur, in ecclesia B. Joannis Baptistæ, quæ a Fuldensi monasterio novem fere stadiis distat, habetur et colitur. Et ne quis ambigat, tanti Patris corpus a tam valenti civitate tolli, et per tot terrarum spatia transferri potuisse: miracula, quæ in via, dum ferebatur, per eum Dominus operatus est, fidem dubitantibus persuadeant. Igitur a quo ab inde sublatus sit, et in eum quem præscripsi locum delatus; subjunctis miraculis, quæ et ipse vidi et aliis veraciter referentibus didici, auribus fidelium intimabo. Rabanus namque, Fuldensis Ecclesiæ venerabilis Abbas, vir valde religiosus, et in Scripturis divinis apprime eruditus, cujus omne studium fuit circa disciplinam monasticam, et in meditatione legis Christi; inter alia, quibus in oratione, vigiliis et abstinentia, ceterisque virtutum titulis formam se sibi subditis præbebat, diligentiam in colligendis undecumque Sanctorum Reliquiis habebat permaximam.

E
Corpus S.
Venantii
Martyris

2 Hic quemdam suorum monachorum, nomine Attonem, in Italiam pro hujusmodi re exequenda misit. Qui Ariminum veniens, data sibi divinitus opportunitate, corpus prædicti Martyris secum abstulit, et in Franciam ire festinavit. Primo quidem propter metum incolarum illud occulte ferebat. Ut autem Alpium jugis transitis in fines Bajoariorum pervenit, jam securior effectus, feretro impositum, confluentibus undique populorum turbis, in cellam, quæ vocatur Solenhof, sitam in regione Sualefeldonia, detulit; et misso nuntio, omnem rei gestæ ordinem Abbati nuntiavit. Populus enim regionis illius summis id petebat votis, ut corpus sancti Martyris ibi habere mererentur: ejus opem in diversis infirmitatum sanitatibus quotidie experiebantur. Abbas vero, cum hoc audisset, mox de suis monachis duos Presbyteros misit ad prædictum Fratrem, præcipientes eis, ut quanta possent celeritate sanctas Reliquias illas sibi afferrent. Erat sane tunc temporis per omnes pene regiones illas celebre nomen S. Venantii Martyris, propter virtutes et miracula, quæ per eum Christus fecere dignatus est. E quibus aliqua, quæ facta sunt in eodem loco, paucis arbitror perstringenda.

F
Arimino
delatum,

claret
miraculis:

3 Nam cum adhuc feretrum cum sacris ossibus juxta altare esset positum, quædam femina de ipso pago, quæ ante sex annos oculorum lumen amiserat, cum ante idem feretrum prostrata suppliciter orasset

set

EX VITA
B. BABANI
sanantur
cæca et
claudus,

A set, lumen recepit, et Deo omnipotenti gratias immensas retulit. Post hæc altera mulier filium suum sexennem, ex utero claudum, ante Reliquias sancti Martyris posuit; et ibi pernoctans, facto mane adhuc debilem eum domum reportans, in lectum posuit; et egressa ab eo, cum reverteretur, perfectissime sanum illum reperit. Hæc quidem duo miracula, quæ modo retuli, ab eis, qui præsentibus erant et ea se vidisse testati sunt, didici: cetera vero, quæ scripturis sum, ipse coram positus vidi; quia ex eis, qui ad perferendos sacros cineres missi fuerant, unus eram.

tempestas
avis sub-
moveretur.

4 Igitur cum venissemus ad locum prædictum, paratis celeriter omnibus, quæ ad devectionem sanctarum Reliquiarum necessaria videbantur; prima luce, cum ingenti luctu eorum qui ibidem erant remansuri, sanctum illum thesaurum sustulimus, atque iter ingressi portare cœpimus. Erat autem cælum nubibus obtensum obscurissimis, et tota nocte illa sine intermissione pluerat, ita ut nobis iter illud ea die inchoari posse minime videretur. Sed superna gratia, per merita Sancti sui, id quod timebatur, longe aliter esse fecit. Nam ut pergere cœpimus, mox dissipatis nubibus cæli serenitas venit, ac per viam parum quid luti apparuit.

energumena
liberantur;

5 Deinde ad locum qui vocatur Holzkircha, situm in Alemannia, venimus: ibique quia, præ multitudine quæ præibat et quæ sequebatur, oratorium intrare non potuimus, sub divo Missarum solennia celebravimus. Factumque est inter celebrandum, duæ mulieres, a spiritibus immundis obsessæ, vexari cœperunt: et mox, per virtutem Christi Martyris fugatis dæmonibus, integerrimam mentis et corporis sanitatem recuperaverunt. Expleta autem Missarum celebratione, cum populus ad sua reverteretur, in vicinum oratorium sacros cineres intulimus: ac ordinatis, qui ibi excubias ducerent, ipsos nos in hospitium requieturos recepimus. Itaque nocte eadem mulier quædam muta, per merita sancti Martyris, linguæ ibidem recepit officium: et altera, spiritu immundo obsessa et brachium habens aridum, ita sanata est, ut die sequenti cum ceteris et ipsa portaret feretrum. Mane vero, inter Missarum solennia, mulier cæca visum recepit; et altera, dexteram manuum habens debilem, integram sanitatem promeruit. Cum autem proficisci parassetus, in ipso profectionis nostræ articulo, unus ex Clericis qui nobiscum erant, nomine Othere (cui suscipiendorum munerum, quæ a populo offerebantur, cura commissæ fuerat) partem quamdam pecuniæ fraudatus, subito cecidit; et in conspectu totius populi spiritui traditus immundo, vexari cœpit. Tam diu quippe a dæmonio tormentatus est, donec a circumstantibus auferretur pecunia, quam in zona absconderat. Qua ablata, tam perfecte per Martyris Christi merita curatus est, ut publice suum confessus reatum, donec in loco suo sanctæ Reliquiæ conderentur, cum gratiarum actione comitaretur feretrum.

sanantur
muta, cæca
et alia.

C 6 Igitur inde profecti, venimus in villam quæ vocatur Truthmuntiga: ubi juxta sacros cineres, quatuor mulieres ab immundis spiritibus liberatæ sunt. Nec prætereundum miraculum arbitror, quod merito huic Sancto ascribitur. Ante enim

quam ad prædictam villam ventum esset, quædam matrona nobilis obviam nobis properavit, fibulamque auream in ipso transitu perdidit. Quam dum diu cum omni comitatu suo quæreretur, nec inveniret, cœptum iter carpebat. Venit ergo, et adoratis Reliquiis oblatisque muneribus cum rediret, occurrit ei quidam homo ignotus, eandem fibulam ferens in manu. Quam cum illa suam fore dixisset, Recipe, inquit, quia per orationes Sancti, cujus Reliquias venerata es, reddita est tibi. Inde vero progressi, venimus in locum qui Hasereth vocatur; in quo fœmina quædam, inter alios qui nobis e diverso occurrerunt, vellas lanæ ferens; cum manus ad feretrum munus oblatura extenderet, lana, quam tenebat, velut fumus evanuit: cumque diligenti inquisitione, an furtiva esset, investigatur; inventum est, quod ovis, a qua vellus illud sumptum fuit, proprio possessori erat fraude sublata.

D
fibula aurea
recuperatur,

lana furtive
evanescit.

7 Post hæc ad villam, quæ Hamelenburg nuncupatur, pervenimus: ubi claudus quidam, qui suam imbecillitatem duobus baculis in ambulando sustentabat, curatus est per ejusdem Martyris merita gloriosa. Venientes vero ad fluvium, qui Sala dicitur, invenimus Abbatem nostrum cum Sacerdotibus et Monachis, magna que multitudine hominum, in altera ripa fluminis, nostrum expectantes adventum. Erat quidem transitui nostro navis ibi parata, sed non in apto loco ad terram subducta: cumque eam nautæ, fune soluto, obviam nobis ducere conarentur; subito e manibus eorum lapsa, quadam vi invisibili, contra impetum fluminis acta ferebatur; donec ad locum, quo sacrum onus susceptura erat, littori applicata pervenit, et mirati sunt omnes. Transpositis autem Reliquiis, cum in oratorium, quod in villa erat, feretrum poneremus; mulier quædam, nervorum contractione ita curvata, ut penitus ad videndum cælum se erigere non posset, cunctis videntibus, coram sancti Dei Martyris Reliquiis, a tali liberata est incommodo. Postera die inde profecti, venimus in locum, qui dicitur Litolfesbach, qui est in saltu Buchoniæ; ubi cujusdam mulieris pauperculæ filius, a nativitate surdus et mutus, ante sancti Martyris Reliquias, auditu et loquela donatus est.

E
navis ultro ad
reliquias
properat;

sanatur
contracta,

surdus et
mutus:

8 Nos vero iter ingressi, cum venissemus ad conspectum Fuldensis Monasterii; ecce Abbas noster, qui nos pridie præcesserat, nobis obviam venit, cum innumera multitudine Fratrum nostrorum et laicorum, ferens in oculis ossa Beatorum Martyrum Urbani et Quirini, quæ de Roma nuper allata fuerant. Cumque suppliciter adorassent, cum summa veneratione susceptum corpus S. Venantii, in prædictam ecclesiam B. Joannis Baptistæ, cum hymnis et laudibus, intulerunt: quod Reginaldus Chorepiscopus, qui inter alios advenerat, in absida ejusdem ecclesiæ, ad Orientem altaris, in arca saxeâ, recondidit; cineresque Sanctorum Martyrum Urbani et Quirini pariter apposuit, singulos seorsum in singulis loculis inclusos. Ubi orationibus eorum, fideliter Deum deprecantibus beneficia præstantur, ad laudem et gloriam Domini nostri Jesu Christi, qui vivit et regnat in secula seculorum.

F
Reliquiæ
solenni pompa
deponuntur:

DE SANCTIS MARTYRIBUS ARMENIS
PARTHENO QUINTIANO,
VICTORE, SECUNDO.

G. H.

I APRILIS.

III Martyres

in antiquis
MSS

Initium hujus mensis desumitur in Martyrologio S. Hieronymi a variis Martyribus, in quatuor turmas seu classes distributis; quarum prima continet quatuor Martyres, in Armenia passos. Horum primi nomen est Parteni, Parthenii, Partheri. Partini, Pastini; et, quod longius abscedit, Fortuni. Secundus appellatur Quintianus et Quintinianus et Quiricianus, sed rarissime. Tertius et quartus, Victor et Secundus, constanti lectione. Duo priores, Parthenus et Quintianus, referuntur in MSS. Casinensi, Altempsiano, Vaticano S. Petri Parisiensi a Philippo Labbe communicato, Augustano et Corbeiensi. At Parthenus et Victor celebrantur a Canisio in Martyrologio Germanico. Qui duo, cum interposito Quintiano, memorantur in MSS. Richenaviensi, Rhinoviensi, Trevirensi S. Marimini, et alio Altempsiano: quibus fere adstipulatur Grevenus in auctario Usuardi. Omnes quatuor referuntur a Notkero et Belliao, Parisiis anno 1521 edito; pro quibus faciunt varia apographa Martyrologii S. Hieronymi; et in Epternacensi quidem, ante mille fere annos exarato, ista leguntur: In Armenia minore Parteni, Quintiani, Victoris, Secundi. Omisso Victore, reliqui tres memorantur in MSS. Barberiniano, Adone Leodiensi S. Laurentii, et Florario Sanctorum.

2 Haecenus cum magno consensu hi Martyres in

Armenia passi referuntur: imo in MS. nostro, solo quidem sed antiquissimo, diserte locantur in Armenia minore. Nonnulla MSS. eos cum aliis miscent. Ita MS. Aquisgranense: Natalis S. Quintianis Martyris, in Armenia, Venantii et Anastasii Martyrum, Pastini, Victoris. Ex quibus huc spectant Quintianus, Pastinus et Victor. De S. Venantio seorsim egimus. In MS. Trevirensi S. Martini etiam conjunguntur Quintianus, Venantius et Anastasius: et in MS. Ultrajectino Ecclesiae S. Mariae, Quintianus et Anastasius. Res nobis difficilis apparet cum Anastasio, in tribus MSS. appposito, in quibus deest Secundus, et in duobus Partenus et Victor; an scilicet Anastasius loco horum intrusus forsitan fuerit. Similis controversia est apud Galesinium, qui ista habet: In Armenia sanctorum Martyrum Quintiani et Irenaei: et in Notis allegatur codex Graecus, At nullum similem uspiam reperimus, et arbitror ex lapsu calami sive alio vitio amanuensis id scriptum esse. Forsan Codex Graecus subrepsit pro Codice MS. in qua Irenaeus, ex Martyribus Heracleensibus, de quibus nunc agemus, hinc fuerit translatus. Interim Baronius, secutus Galesinium, citatoque Menologio, eosdem conjunxit, et Armeniae adscripsit. Si quis Irenaeum et Anastasium aliis velis adungere per nos licet.

an jungendi
Anastasius

E

et Irenaeus?

DE SANCTIS MARTYRIBUS HERACLEENSIBUS,
VICTORE, CHIONIA, AGAPE
HERENEO, CASTO.

G. H.

I APRILIS.

Nomina
Martyrum:

Altera haec est classis Martyrum, in Martyrologio S. Hieronymi proposita his verbis: In Heraclea civitate item Victoris, Chioniae, Agapae sive Agapes, Herenei. Quibus additur Castus in apographo Corbeiensi, Parisiis excuso. Pro Heraclea etiam Eraclea, et Eracla, legitur, ast ubi sita sit non indicatur: quatuordecim autem urbes hujus nominis enumerat in suo Lexico Ferrarius. Sunt Heracleae in Ponto, et Heracleae in Thracia martyrio affecti plurimi, quibus hi forsitan jungendi. In MS. Richenaviensi ista leguntur: Et Heraclia Victoris, Agapae, et Herenaei in MS. Labbæano, omissa civitate, legitur: Alibi Victoris, Agapae, Irenaei. Pro Agape referri Agapitum in Calendario vetere Canonicorum Lucensini tradit Florentinus in Natis ad Martyrol. S. Hieronymi. Ita etiam in Martyrologio S. Cyriaci leguntur, Agapitus et Victor: sed Thessalonicae tribuuntur: ubi passae sunt sub Diocletiano SS. Agape et Chionia sorores, quae hoc die referuntur in genuino Martyrologio Bedae, Rabano, Wandelberto et pluribus aliis, de quibus

cum Martyrologio Romano, Usuardo, Adone, Notkero aliisque agemus in Aprilis. De S. Irenaeo, hinc translato ad Martyres Armeniae, jam nunc in praecedenti classe egimus. Si alicui videatur haec classis omittenda, quasi Victor ad praecedentem spectaret, Chionia, Agape, et Irene (pro qua intrusum sit nomen Irenaei) sint sorores sub Diocletiano passae Thessalonicae, per nos licet: potissimum si diceretur sequens classis, quae Thessalonicae tribuitur, Heracleae collocanda. Verum dum certiora ex antiquis monumentis proferuntur, de eis hic agimus tamquam diversis, tum ob antiquitatem Martyrologiorum allegatarum, tum maxime quia tres, Chionia, Agape et Irene sorores, Thessalonicae martyrio affectae in dictis antiquis apographis martyrologii S. Hieronymi referuntur infra ipsis Nonis Aprilis. In Martyrologio Casinensi ad diem 11 Aprilis inveniuntur SS. Hereneus et Agapitus: quos hic poni debere arbitramur, liberum Lectori relinquentes de iis aliter statuendi.

an aliqua
timenda
confusio?
F

DE SS. INGENIANA, SATURNINO, PARTHENIO, DIONYSIO, PANTERO ET ALEXANDRO,
Martyribus Thessalonicae.

Tertia haec est classis Martyrum, in antiquis apographis Martyrologii S. Hieronymi: quibus adstipulatur MS. aliud Ducis Altempsii, atque ita Martyres memorantur: Thessalonicae; Ingenianae, Saturnini, Parthenii, Dionysii, Panteri, Alexandri. Duo priores referuntur in MS. Richen-

Aprilis T. I

viensi; ast omnes sex in Martyrologio Bellini, auctius edito Parisiis anno MDXXI. Aliqua in descriptione est diversitas. Ingeniana quarta reperitur, quae etiam Ingenia et Ingenianus scribitur. Parthenius, etiam Partemus, Partinus et Paternus appellatur: et pro Pantero etiam Pantenus invenitur. Alexander sequenti

2 classis

A *elossi adjungitur in MS. Casinensi. In Vaticano MS. pro Dionysio videtur Dominus legi, eique adjungitur Victor : qui iterum in sequenti classe habetur. Alexander in MS. Casinensi aliis Martyribus adjungitur :*

SS. Dionysii et Stephani Martyrum memoria inscripta est *Kalendaris antiqui Missalis et Breviarii Ambrosiani apud Mediolanenses. Sed Stephanus ad sequentem classem spectat.*

6. II.

DE SS. VICTORE ET STEPHANO,

Martyribus in Ægypto.

1 APRILIS.

Claudunt agmen Martyrum hi duo Athletæ in apographis omnibus Martyrologii Hieronymiani, et iis consonant plurima Martyrologia tam excusa quam manuscripta, cum Usuardo, Bellino, Maurolyco, Canisio, Galesinio et aliis. Verba ubique fere eadem sunt : In Ægypto SS. Victoris et Stephani. In aliquibus interponitur vox passio : in aliis additur Martyrum. Alios dedimus Victores inter Martyres Armenios et Heracleenses. In MS. Casinensi Victor et Stephanus referuntur, cum Alexandro, sed ad præcedentem classem relato. In MS. Richenoviensi

et Labbeano solus Stephanus memoratur. Addit Baronius in Notis : Licet hi convenient nomine, censentur tamen diversi a Victore et Corona, de quibus idem Usuardus agit pridie Idus Maii : nam hi in Ægypto, illi in Syria passi leguntur. Diximus supra in Kalendaris antiqui Missalis et Breviarii Mediolanensis referri SS. Dionysium et Stephanum Martyres : et in Kalendario Missalis an. mclx Mediolani excusi, celebratur commemoratio S. Stephani et sociorum Martyrum. Sed hi socii cum S. Dionysio spectant ad præcedentem classem.

G. H.

B

DE S. THESIDIO MARTYRE

Tuscaniæ in Hetruria.

1 APRILIS.

Memoratur S. Thesidius Martyr, ex Tabulis Ecclesiæ Tuscanensis, a Ferrario in Catalogo generali, et iterum in Catalogo Sanctorum Italiae. Colitur ibidem hisce Kalendis Aprilis, ejusque corpus religiose asservatur. Ita constat ex marmoreo inscriptione. At quo loco aut tempore hic sanctus Martyr fuerit coronatus, quæque illi patria fuerit, hactenus nescitur. Est Tuscania, vulgo Italica Toscanella, civitas Hetruriæ perantiqua, ad Martham

flumen, haud longe a Fulsiniensi lacu : de qua egimus ad viii Februarii, occasione S. Communis Martyris, cujus corpus ibidem etiam asservatur. Iterum de eodem S. Thesidio Martyre agit idem Ferrarius in Catalogo generali, citatis eisdem tabulis, additque Acta ejus desiderari. Nicolaus Brontius, Episcopus Sarsinæ, eum his versibus honorat :

Thesidii Tuscana tenet sacra Martyris ossa,
Et renovat certo tempore festa memor.

E

D. P.

DE SS. BASILIDE ET GERONTIO,

Martyribus apud Græcos memoratis.

1 APRILIS.

Ex Menæis Græcorum impressis apud Venetos, et Synaxurio, apud Petrum Franciscum Chiffletium nostrum Divione manuscripto, innotuit nobis, quod Sancti hi Martyrum suum gladio consummariunt, hoc ipsorum commemorationi suffragio distinctio :

In Menæis,
et uno MS.

C

Σὺν Βασιλίδι Γερόντιος ἐν ζήτει

Τερῶν μετέσχε παρβασιλέως Δόγου.

Socio Gerontius cum Basilide. Verbi

Omnia regentis præmii gladio tulit.

Propriam, quæ ab etymologia nominum hic reperitur, secundi versus ad primum allusionem, non æque facile est Latine exprimere. Non etiam promptum est divinare, iidemne hi sint, qui die xiii vel xiv hujus mensis in plerisque manuscriptis Synaxuriis, quæ vidimus, referuntur, S. Theodosio vel Theodosiæ conjuncti. Nam

Claromontanum quidem sic eos habet ad xiv, καὶ τῶν ἁγίων Μαρτύρων Θεοδοσίου, Βασιλίδου καὶ Γεροντίου : in aliis autem pluribus præcedenti die (videlicet in Ambrosio signato 148 O fol. et duplici Taurinensi Dacis Sabaudia) sic experimentur nomina, Θεοδοσίας, Βασιλίου καὶ Γεροντίου. Quod hic indicasse conteati, Theodosium vel Theodosium Martyrem ad diem xiii, et ad alteram, cui alibi innectitur, societatem reservamus. Porro diē xiii S. Theodosius adjungitur S. Eleutherio Persæ et Zoilo, sub Sapore Rege Persarum passis, ubi dicuntur SS. Eleutherius et Theodosius post varia tormenta capite plexi; quod hic de hisce sanctis dicimus. An ergo posset inferri sub Sapore etiam hosce coronatos, cum ibidem Theodosio jungantur? Definiant id alii.

an alibi ad
13 vel 14
relati,

alterque eorum
Basilius
dictus ?

F

6. II.

DE S. MELITONE EPISCOPO.

1 AUCT.
SECVLO.

Ferrarius, in Catalogo generali Sanctorum qui non sunt in Martyrologio Romano, duos ad diem primum Aprilis profert Sanctos Episcopos Melitones; alterum Sardinum, in Asia; alterum Sulcitum, in Sardinia. Prioris vitam et scripta edidit Petrus Halloix, tome 2 Illustrium Ecclesiæ Orientalis scriptorum, qui secunda seculo floruerunt, et cap. 5 tradit, eum in Martyrologiis ad Kalendas Aprilis

adscriptum esse; et in margine annotat Maurolyci Martyrologium. Habemus hujus Martyrologii duas editiones Venetas, in quibus solum ista verba habentur : In Sardinia Melitonis Præsulis. Quæ eodem modo Italice translata leguntur apud Constantium Felicium. Eadem, apposito solum titulo Beati, leguntur in MS. Usuardo Chamberii apud Conventuales reperto, et alio apud Carmelitus Colonie descripto, et in MS. Florerio Sanctorum

Martyrologia
de S. Melitone
Episcopo,

A *Sanctorum.* Grevenus in *Auctario Usuardi*, Coloniae anno 1515 et 1521 excuso, ista habet : In Sardinia B. Melitonis, Episcopi et Confessoris. Quæ inde, cum titulo Sancti, in *Martyrologium Germanicum Cunsii* translata sunt. Præterea *Martyrologia MSS. Bruxelense S. Gululæ, Centulense, Parisiense duplex S. Germani de Pratis, item Labicense sub nomine Adonis, Leodiense S. Laurentii, Tarvanense, et aliquod Regine Succiæ, dein nostrum unum valde antiquum, et aliud excavum anno 1490 Coloniae et Lubecæ, eodem modo ista habent* : In Sardinia B. Melitonis Episcopi, cujus actus inter homines celeberrimi habentur. *Hactenus varia Martyrologia, in quibus omnibus Sardinia, nusquam urbs Sardinum in Asia, reperitur ; nisi forte (quia urbs Sardinum in Asia minus vulgnota est) irrepserit Sardinia magis celebris. Nos de utroque hic agimus, relicturi aliis ulteriorem decisionem.*

2 *Ferrarius asserit, se ex tabulis et monumentis ecclesiæ Sulcitaneæ habere testimonium hujusmodi* : Sulci in Sardinia Melitonis Episcopi et Martyris. *Strabo, de Sardinia agens libro 5, ita de ea urbe scribit* : Πόλεις δὲ εἰσὶ μὲν πλείους, ἀξιόλογοι δὲ Κάραλις καὶ Σούλχοι, Urbes in ea sunt plurimæ : sed relatu digniores, Caralis et Sulchi : quas duas, urbium istius insulæ antiquissimas, appellat Mela lib. 2. cap. 7. In epitome Stephani ista leguntur : Σούλχοι πόλεις ἐν Σάρδεσι, Καρχηδονίων κτίσμα, Sulci urbs in Sardinia, a Carthaginensibus condita. Sic et *Claudius de Bello Gildonico,*

Pars adit antiqua ductos Carthagine Sulcos. *Situm hujus urbis ita describit Ptolemæus, lib. 3. cap. 3. Meridionalis lateris descriptio, Pupulum urbs, Sulci oppidum, cum porta, Peninsula, etc. Urbs diruta est, et locus ex situ et quadam vocabuli similitudine colligitur appellari Palma di Solo. Successit illi in dignitate Episcopuli Villa seu Vallis-Ecclesiæ, ad xxx M. P. versus Calurim recedens. In Notitia Episcoporum, qui jussu Hunnerici Regis, pro reddenda fidei ratione, Carthaginem venerunt, legitur Vitalis Episcopus Sulcitanus. At celeberrimus habetur S. Antiochus Episcopus, sub Hadriano Imperatore passus xiii Decemb. a quo vicina insula S. Antiochi appellatur.*

3 *Primus hujus sedis Episcopus statuitur S. Melito, S. Bonifacii primi Episcopi Calaritani discipulus. Coli dicitur S. Bonifacius xxviii Decembris, de quo ex codice quodam MS. Dionysius Bonfant, in Trimmpho Sanctorum Sardiniae, edidit elogium, lib. 1 cap. 10, cujus hanc partem damus. S. Bonifacius Martyr, Christi discipulus, Episcopus Calaritanus a Divo Petro ordinatus : ubi prædicationem Evangelii miraculorum magnitudine confirmavit. Postmodum stabilita Sede Calaritana, ad ceteras Sardiniae partes admoventes oculos ; ut apud omnes prædicatione Evangelica illucesceret ; discipulos, quos habebat, in diversa loca mandavit, et signanter S. Melitonem ad Sulcim urbem, Græcorum et Romanorum coloniam, ubi mira docuit et fecit : atque ita per totam insulam fides Christi propagata est. Idem Bonfant, lib. 3, cap. 37, ista tradit* : Natus est S. Melito apud Calaritanos : atque ad fidem Christi conversus ac baptizatus, vitam suam tam sancte instituit, ut a S. Bonifacio dignus censeretur Sacerdotio et Episcopatu Sulcitano : in quo subditos aluit cibo salutaris doctrinæ, et exemplis virtutum potavit, cum magno Ecclesiæ suæ profectu atque utilitate. Tandem cum ad longam usque senectutem vixisset, pro fide Christi, quam prædicabat, capite plexus, accepit æternæ beatitudinis præmium. Dicitur S. Bonifacius in Neronis persecutione securi percussus ; a quo si non diu ante S. Melito fuisset datus Sulcitanis Episcopus, potuisset facile vixisse ad tempora Domitiani. Hæc de Melitone suo Sardi, quæ certioribus monumentis optaremus confirmari.

S. Melito traditur discipulus S. Bonifacii Calaritani,

ab eo Episcopus ordinatus,

et Martyr obisse.

4 *Hæc pauca subjungimus de altero Melitone, D Episcopo Sardiniani, de qua urbe ita Stephanus : Σάρδεις πόλις Αὐδίας, ὁ πολίτης Σαρδιανός, τὸ κτητικὸν Σαρδιανός. Sardis urbs Lydiæ. Civis dicitur Sardinus ; possessivum est Sardinicus. Ab his vix differunt, tum ejus de qua supra egimus insulæ nomen, Græcis Σαρδὴς et Σαρδῶν dictæ ; tum appellativa inde ducta, quæ sunt Σαρδῶος, Σαρδῶνιος et Σαρδωνικός apud eundem Stephanum in Urbibus ; et Latinis Sardus, Sardensis, Sardonius, et Sardonicus. Est Sardis Metropolis Lydiæ, atque olim Regia Cræsi, uti habet Horatius epist. 1, una ex septem Ecclesiis Asiæ, ad quas S. Joannes in Apocalypsi scripsit : non tamen fuit tunc Episcopus Melito, ut aliqui recentiores tradunt. Eusebius in Chronico ista scribit : Cethego et Claro Coss. id est anno Christi clxx, Μελίων Σαρδιανῶν Ἐπίσκοπος τῆς Αὐδίας, βίβλον ἀπολογίας Ἀντωνίου ὑπὲρ Χριστιανῶν ἐπέδωκεν. Melito, Sardinorum in Lydia Episcopus, librum defensionis pro Christianis Antonino tradidit. Est is Marcus Aurelius Antoninus, qui tunc imperabat. Antiquissimum de Melitone testimonium præbet Polycrates, Episcopus Ephesus, in epistola ad Victorem Papam, qui sedit ab anno clxxxvi ad annum cxcviii, et ita habet ex interpretatione S. Hieronymi, lib. de scriptoribus Ecclesiasticis cap. 45. Quid necesse est Sagaris Episcopi et Martyris recordari ; qui in Laodicea soporatur ? et Papyrii beati, et Melitonis in sancto Spiritu eunuchi, qui semper Domino serviens positus est in Sardis, et expectat in adventu ejus resurrectionem ? Quæ ultima ita Græce efferuntur apud Eusebium lib. 5, hist. Eccles. cap. 24. ὁς κεῖται ἐν Σάρδεσι, περιμένων τὴν ἀπὸ τῶν οὐρανῶν ἐπισκοπὴν, ἐν ᾗ ἐκ νεκρῶν ἀναστήσεται. Qui in Sardibus situs est, adventum Domini de cælis, in quo resurrecturus est, expectans. Colitur 6. Octobris S. Sagaris, Episcopus Laodiceæ et Martyr sub dicto Marco Aurelio Antonino Imperatore ; certe ipse Melito, apud Eusebium, lib. 4, cap. 26, in libro de Pascha, tempus ipsum quo scribebat, in principio operis sui, designat his verbis : Servilio Paulo, inquit, Asiæ Proconsule, quo tempore Sagaris martyrium perpessus est. magna controversia Laodiceæ excita est de solennitate Paschali, quæ tempestive in illos dies inciderat. Quibus etiam diebus hæc a nobis perscripta sunt. Alios ejus libros ibidem enumerat Eusebius hoc modo : De recta vivendi ratione et de Prophetis liber unus : alius item de Ecclesia, alius de die Dominico. Est et de natura hominis liber ; unus de formatione, alius de obedientia sensuum fidei. Præterea liber de anima et corpore et mente : liber de lavacro ; liber de veritate ; liber de conditu et generatione Christi. Item alius de Prophetia, alius de hospitalitate, alius quoque qui Clavus inscribitur. Adhæc de diabolo et de Revelatione Joannis : de Incarnatione Dei liber unus. Postremus omnium est libellus ad Imperatorem Antoninum. Hæc Eusebius : qui, nonnullis ex dicto libello ad Imperatorem relatis, alia ejus opera memorat, et sunt, Exceptorum ex libris sacris libri sex. Omnes hos libros recenset Hieronymus, lib. de Scripturibus Ecclesiasticis cap. 24, ac dein addit : Hujus elegans et declamatorium ingenium laudans Tertullianus, in septem libris quos scripsit adversus Ecclesiam pro Montano, dicit, eum a plerisque nostrorum Propbetam putari. Quæ supersunt ex tot Melitonis libris fragmenta, collegit Petrus Halloix, et simul edidit, atque apud eum videri possunt. Qui in Bibliotheca veterum Patrum exstat sub nomine Melitonis liber de transitu Beatæ Virginis, indignus qui tanto viro tribuatur, a Gelasio Papa, cap. Sancta, Dist. 15 apud Gratianum, inter apocrypha est rejectus. In libro περὶ ἐνσωμάτου Θεοῦ, quem de Incarnatione Dei cum aliis interpretatumus, ostendit Dionysius Petavius lib. 2. Theologico-*

D AUCTORE G. P. Melito Episcopus Sardinum in Asia :

circa an. 170.

scripsit librum Apologeticum pro Christianis,

E

item de Paschate,

et varios alios tractatus :

F

A rum dogmatum cap. 1, impingi ab Origene opinionem
AUCTORE G. H. Melitoni, quosi senserit aut saltem disputavit Deum
 esse corporeum : ita referri apud Theodoretum, quæst.
 10 in Exodum, tam in editione operum Græco-latina
Sanctis et aliquibus adscriptus traditur. quom in quadam Catena MS. in Genesin. Bellorini-
 nus de scriptoribus Ecclesiasticis eum Sanctis adscrip-
 tum credidit, et sic elogium incipit : Sanctus Melito,
 Sardensis, (imo Sardianus) Episcopus, M. Aurelii
 Imp. tempore floruit. Petrus Halloix toto tractatu

eum Sanctum appellat, et cap. 3 ista addit, diem ejus **D**
 natalis in sacros Ecclesie fastos relatum fuisse, et
 Martyrologiis quibusdam adscriptum ad Kalendas
 Aprilis reperiri : quo die Ferrarius in Catalogo gene-
 rali, memoriam ejus celebrat : In Asia S. Melitonis,
 Episcopi Sardium. Verum qui allegantur Maurolycus
 et Canisius, eos in Sardinia collocare S. Melitonem,
 supra diximus.

D. P.

DE S. PRUDENTIO EPISC. MARTYRE

Atini in Italia.

CIRCA AN. CCC.

Hujus et
 aliorum Epp.
 Atin. gesta
 perperita :

Inter Colonias, quibus Volscorum populos in officio
 continuit Romana Respublica, Atina fuit, ad Pon-
 tinas puludes, præstans Virgilio cognominota :
 posteri Atinum dicere maluerunt. Hæc urbs, quia
 fidei Christianæ semina ab ipsa Apostolorum Principe
 Petro, tum etiam sacrorum primum Antistitem Mar-
 cum acceperisse gloriatur, eidem S. Petro olim nuncupa-
 tum habuit Cathedrale templum, et in hoc sanctorum
B Episcoporum corpora ; quorum sudoribus irrigata ibidem
 Christiana religio, egregiis brevi tempore profecit in-
 crementis. Horum gesta mirifica quamquam in scriptis
 compendiose legebantur : apud ecclesiam tamen,
 quæ quondam in S. Marci fuerat honore cuncta, nunc
 autem SS. Nicandri et Marciani nomine præ-
 notatur, incendio referuntur esse consumpta. Ita
 Adenulphus, Capuanæ Sedis ab onno xviii Archiepi-
 scopus, in præfatione ad miracula sancti Marci, primi
 (ut diximus) Atinensis Episcopi.

2 Mirandum igitur æquaquam est, si Atinotes duo
 scriptores anonymi, a quibus contextum urbis illius
 Chronicon atque ad annum mcccly usque deductum
 extat, apud Ferdinandum Ughellum Italiæ sacræ tomo I
 ad calcem libri, ex perantiquo monasterii Fossæ-novæ
 MS. mirum, inquam non est, si de S. Prudentio,
 quem decimum illi Episcopum numerant ; pauca diu-
 taxat referre ipsi potuerint : quæ inde Philippus Fer-
 rarius in catalogum Sanctorum Italiæ ad hunc diem, et
 in tomo 6 Italiæ sacræ transcripsit jam dictus Ferdi-
 nandus Ughellus : sunt autem hæc : Gaius, secundo
 anno Pontificatus sui, ordinavit in civitate Atina
 Prudentium Episcopum : qui sedit annis xxv, alias
 xxx, mensibus duobus, diebus quinque. Hic cum
 quodam die idolum Junonis, quod erat in tem-
 plo quod situm est juxta Thermas Antonianas,
 evertere vellet ; tentus a paganis, occiditur : ejus
 corpus ante ipsum templum inhumatum relinquen-
 tes diebus tribus, a Christianis rapitur ; et in eccle-
 sia B. Petri humatur, ipso die Kalendarum Aprilis.

C **3** Neque vero Thermas Antonianas audiens, dubites
 an Atinæ passus sit Prudentius, propterea quod illæ
 celebres haberentur Romæ, ab auctore Antonio Caracalla
 nomen adeptæ, uti post alios testis nobis est Eusebius in
 Chronico. Fuit enim hæc exterarum etiam urbium, ci-
 vilitatis Romanæ jure gaudens, præsertim Italicarum,
 insania ; ut quæ Romæ essent præcipuæ famæ ædificia
 publica, eorum etiam nomenclaturam ad sua similis
 usus loca traderent, ut Capitolia, Amphitheatra, alia-
 que ejus generis. Quin et sub Antonini Caracallæ
 Imperatoris temporibus, inquit Chronicæ præcitæ
 auctores, dedicatum est in Atina Forum ejusdem
 Antonini, non longe ab Amphitheatro, magnis lapi-
 dibus et politis marmoribus : juxta quod forum situm
 est et templum Saturni (ante cujus fores aquæductus
 distenditur) variis operibus insignitum..... quod

memoria in
 Atinensi
 chronico
 conservata :

locus passio-
 nis Atinæ,

templum et forum Gentilium ritu dedicatum est x
 kal. Junii, Imperantibus Severo et Antonino, adeo-
 que ante annum ccxiii. Quidni autem propter aquæduc-
 tus opportunitatem, additæ non multo post thermæ sint,
 et eodem quo forum nomine dictæ Antonianæ ?

4 De tempore S. Caii Papæ ad xxii Aprilis acturi
 sumus, dicemusque annum primum illius cadere in
 Æræ vulgaris annum cclxxxiii : ex quo consequens
 foret S. Prudentium martyrio affectum fuisse, anno
 vel ccciii vel ccciv, utique extremo Diocletiani et Mu-
 ximiani Imperatorum tempore. Sed ne hujusmodi cal-
 culis fidere audeamus, facit tum ipsius rei antiquitas,
 eo tempore gestæ, quo nondum invaluerat consuetudo,
 annos episcopales, una cum nominibus singulorum Epi-
 scoporum, in ecclesiarum diptychis annuerandi (quod
 longe posterioris ævi inventum fuit) tum Ferdinandi
 Ughelli de hac ipsa Chronico judicium, quo tomo 5 Ita-
 liæ sacræ colum. 512 censet, ita ab ea inverti ordina-
 tionem Episcoporum et tempora, ut vix castigata
 tolerabilis evadere posse videatur. Mirandum est
 tamen inveniri auctorem, qui, cum in anno Caii conse-
 cratum Prudentium annos xxv sedisse dicat, Marty-
 rium tamen ejus Imperio Probi Imperatoris adscripse-
 rit : quando hic est ante Caii creationem mortuus.

5 Testes Ecclesiastici cultus, S. Prudentio ab Ati-
 natibus delati, præter Ferrarium nobis sunt, tum cita-
 tus ab eo Petrus Paulus Florus Urbinas, in libello de
 vitis et passionibus sanctorum Atinæ Protectorum nec-
 dum nobis viso ; tum alius eodem titulo libellus Italicus
 MS. quem, hujus seculi initio compilatum, noster An-
 tonius Jacobillus Neapoli apud V. C. Bartholomæum
 Chioccarellum reperit transcripsitque an. 1638. In hoc
 tum ante dicta vulgari redduntur lingua, tum hæc ora-
 tio recitanda subjicitur : Deus pro cujus honore glo-
 riosus Pontifex tuus Prudentius gladiis impiorum
 occubuit : præsta quæsumus ut omnes qui ejus im-
 plorant auxilium, petitionis suæ salutarem conse-
 quantur effectum. Quæ oratio cum mutato solo nomine
 sumpta sit ex Officio, quod S. Thomæ Cantuariensi
 iv Kal. Januarii recitandum Romana ordinavit Eccle-
 sia ; indicio nobis est, recentiori usu receptum esse inter
 Atinenses festum hujus sancti Pontificis, ac forte post
 annum m d lxi, quo Aloysius Notarius Atinensis, quot-
 quot invenire potuit Sanctorum Atinensium Acta aliare
 monumenta, simul cum ipsorum Officiis, in unum Co-
 dicem transcripsit ex MS. perantiquo Longobardico :
 quod ipsum Longobardicum perlegisse se, et MSS. sua
 ad illud contulisse testatur prælaudatus Ferdinandus
 Ughellus, propria id manu subscribens Sanctorum Actis
 indidem acceptis, et nobis cum Romæ essemus perquam
 benigne donatis ; in quibus omnibus nulla sit S. Pru-
 dentii mentio ; uti nec decessoris ejus Cari : de quo
 proinde ad xxix Aprilis pari agemus brevitate.

E

et tempus
 non satis
 certum :

cultus quando
 Atinæ recep-
 tus ?

F

DE SANCTO LEUCONIO,

Episcopo Treccensi in Gallia.

G. H.

CIRCA DCLXV.

Memoria in
varis Mar-
tyrologiis.

Trecæ seu Tricassium numeratur inter illustiores Gallie urbes; cujus varii Sancti Episcopi, Presbyteri, Abbates et Virgines sæpius memorantur in hoc opere : et ad Kalendas Aprilis inscriptus est nonnullis Martyrologiis Leconius, seu Leuthonius, Lenthonius aut Lenthenius, decimus octavus hujus urbis Episcopus. De hoc in Martyrologio Coloniae et Lubecæ an. 1490 excuso, item apud Grevenum in Auctario Usuardi, et Canisium in Martyrologio Germanico ista leguntur : In territorio Treccassino S. Leuthonii, Episcopi et Confessoris. Eadem habentur in MS. Florario Sanctorum, et in antiquiore MS. Carmelitico, Francofurti Coloniæ delato : in quo, vitio amanuensis, dicitur territorium Casinum pro Tricassino. Talis hactenus invenitur notitia ejus apud Germanos. Maurolycus, Abbas Siculus, ista habet in suo Martyrologio : Trechas Leuconii Antistitis. Maurolycum descripsit Felicius; illoque et **B** Canisio citatis, ita tradit Ferrarius, Treccis S. Leuconii Abbatis. Nudum nomen, absque titulo Beati aut Sancti, expriment Demochares, Chem, Claudius Robertus, Petrus Pithum et Sammarthani, in suis Catalogis Episcoporum Treccensium : quibus addit Nicolaus Camuzat, et ipse Tricassinus, in Promptuario sacrarum antiquitatum Tricassinæ diocesis fol. 158, de Leuconio, alias Leoconio, Bertoaldo et Wammiro nihil omnino veteres historias prodidisse, adeoque solo de nomine eorum notitiam ad nos pervenisse, imperturbatam tamen successionis Tricassinorum Episcoporum seriem inde innotescere. Hac forsam de causa Andreas Saussaius nullam ejus mentionem facit in Martyrologio Gallicano.

Veneratio in
monasterio
D. Virginis
Nonnarum,

2 Unus tandem Sacerdos et Concionator Treccensis, Nicolaus Des-Guerrois, excussis omnium ecclesiarum et monasteriorum scriniis, plurimu ante incognitu de Sanctis Treccensibus prodidit et edidit Gallice typis Treccensibus anno MDCXXXVII : in quibus diffuse probat Sanctitatem Leuconii, XVIII Episcopi. Ac primo, in præfatio Catalogo Festorum, de Sanctis diocesis Tricassinæ, quorum sacra Corpora et Reliquiæ in ea adservantur, ad Kalendas Aprilis collocatur S. Leuconius Episcopus : mox in Indice Alphabetico ita legitur : S. Leuconii Episcopi ossa adservantur in una ex hierothecis monasterii Divæ Virginis Nonnarum, in urbe Treccensi. Præterea fol. 193 et sequentibus plurimam late deducit, interque alia allegat duo antiqua Martyrologia Treccensia, monasteriorum S. Lupi et Divæ Virginis Nonnarum, in quibus ista habentur : In territorio Tricassino S. Leuconii Antistitis : et his conformia sunt, quæ supra ex novem Martyrologiis protulimus. At potissimum cultus publici testimonium præbet Breviarium dicti monasterii Divæ Virginis Nonnarum, ex codice antiquo impressum anno MDCXII ; in quo præcipitur celebritas festi ad hunc Kalendas Aprilis sub ritu duplici, et recitantur Lectiones ad Matutinum, Orationes et Hymni proprii de isto Sancto : ubi appellatur a sanctimonialibus Noster Pater, Protector, Magister, et Prædicator : e quibus colligit Des-Guerrois, probabile censer, prima hujus monasterii fundamenta jacta fuisse a S. Leuconio. Allegantur etiam hæc verba ex Oratione. Per hujus sancti Leuconii Confessoris tui atque Pontificis preces : et ex Hymno, Tua sacra presentia. Ob quæ verba opinatur Des-Guerrois, sacra ejus ossa ibidem asservari, in una ex duabus hierothecis ligneis inauratis, in qua plurimæ sacræ Reliquiæ sunt, nominibus Sanctorum jam pridem incendio aut alio infortunio abolitis. Denum ex eo-

eum officio
Ecclesiastico

An illud mo-
nasterium ab
eo construc-
tum ?

An ejus ibi
Reliquiæ ?

dem Officio colligitur a Des-Guerrois eminens doctrina et sanctitas Leuconii, qua subditi ab idolatria sive hæresi sunt ad veram et orthodoxam Christi fidem deducti ; et invitantur ad vitam agendam ab eo præscriptam, ut possint eum habere protectorem in cælis. Reliqua fere sunt de Communi Confessorum Pontificum.

3 Interfuisse S. Leuconium Concilio Senonensi, habito ad II annum Chlotharii III, tradit Carolus le Coite in Annalibus Ecclesiasticis Francorum, additque colli S. Leuconium ritu duplici Kalendis Aprilis in Abbatia S. Mariæ, eumque quiescere in ecclesia puellari illius monasterii, monialesque non alium suæ domus primum auctorem ac conditorem agnoscere : famam tamen esse illic ab initio non moniales fuisse, sed puellas, quæ nuntium idololatriæ remittebant, fidemque Christianam ab Episcopo edocebantur. Hæc dictus le Coite refert ad annum DCLVII. et bene : quia Chlotharium in capisse anno DCLVI regnare supra accurate docuimus. Quamdiu postea vixerit S. Leuconius, non liquet. Quod autem in Indice Alphabetico apud Des-Guerrois legatur adhuc vixisse anno DCLXXXV, mendaci arbitramur, et forsitan annum DCLXV esse repouendum : maxime si inter ipsum et Felicem-Abbonem (quem sub mortem Chlotharii III et annum DCLXX fuisse Episcopum constat ex Vita S. Frodoberti Abbatis, ad diem VIII Januarii excusa) si, inquam, inter hos adhuc sederit Bertoaldus, et (ut nonnulli volunt) etiam Wammirus.

dicitur anno
657 interfuisse
Concilio Seno-
nensi

E et forte mor-
tuus circa
an. 665.

4 His jam pridem paratis et brevi prælo subjiciendis, accipimus, quæ anno MDXLIII in citato supra Breviario extant excusa, prout ea a Domino de Villeprouvee, in Camera Treccensi Electorum Regis Consiliario, missa fuerunt ad Petrum Franciscum Chiffletium, nostræ Societatis Sacerdotem ; a quo olim illa petieramus, quique ea Divione destinavit ad nos, cum humanissimis præfati Domini litteris, datis XV Julii anno MDCLXXI. Ante Lectiones, quas inde dumus, ista recitatur Benedictio : Leoconii Episcopi et Confessoris precatio, sit nobis vita et resurrectio. Deinde habentur sequentia, distincta in octo Lectiones.

Officium
proprium
submissum

5 Gaudete, dilectissimi fratres, in Domino, qui ad sanctissimi Patris et Protectoris nostri, Sancti scilicet Leoconii Episcopi, solennia convenistis, et spiritali jucunditate letemini. Ex intimo cordis affectu clementiam Domini nostri Jesu Christi collaudate, qui nos ex idololatriæ erroribus ad agnitionem sui sancti nominis, per hujus sancti Sacerdotis predicationem, perducere dignatus est. Sequamur unanimiter tam sancti Doctoris vestigia. Non simus tanti Patris degeneres filii : sed sanctitatem vitæ illius, morum nobilitate imitemur. Abjiciamus a nobis opera tenebrarum, et induamus nos arma lucis, sicut in die honeste ambulemus. Quia nox ignorantiae præcessit, et veræ scientiæ nobis lumen illuxit : ut filii lucis in omni castitate vitæ ambulemus. Non sint alienius nequitiae vel malitiæ occulta in nobis semina : quia homo videt in facie, Deus autem in corde considerat : nec aliquid illius omnipotentiae oculis occultari potest. Præparemus [corda nostra] in omni bonitate, ut præclarus Pontifex et pius Prædicator noster, S. Leoconius Episcopus, gaudens non ante tribunal summi Judicis in die ultimo deducatur : quatenus ex numerositate filiorum istius cumulemur gloria, et desiderabilem mereamur audire sententiam, Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi. Ille in

in eo Lectio-
nes 1. et 2.
Nocturni.
F

A in coelesti patria, piis orationibus nostrum agonem quotidie adjuvare non desistit, desiderans suos carissimos filios, quos paterna pietate genuit in Christo, ad gloriæ perpetuæ beatitudinem pervenire. Quapropter, carissimi fratres, unusquisque in suo ordine, secundum virium facultatem, fortiter diabolicis suggestionibus resistat, ut æternam triumphî coronam cum pio parente nostro accipere dignus efficiatur. Non sunt enim condignæ passiones hujus temporis ad superventuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Igitur breve laboris tempus divina nobis voluit esse pietas, et agonis nostri retributionem esse perpetuam: pro temporali tribulatione permanentis gloriæ mercede gaudere. Ideo nulla carnalis concupiscentia, nulla ambitio impediât iter nostrum: eurramus per opera pietatis ad coelestis patriæ portas. Expectant nos cives æternæ civitatis: et Rex ipse, qui vult omnes salvos fieri, nostram cum Sanctis suis vehementer desiderat salutem. Decet enim nos illius esse cooperatores in salute nostra; qui nos in tantum dilexit, ut proprio filio suo non parceret; sed pro nobis omnibus tradidit illum. *Hactenus Lectiones primi*

et secundi Nocturni, quibus in tertio Nocturno additur Evangelium: Ego sum vitis vera, cum sua Homilia. Hymnus unicus etiam canitur hujusmodi.

Ave Pater scandens polum, ave pie visens solum, *Hymnus.*
Annua festa, munera, tua sacra præsentia.
Offer, Sacerdos optime, gemitus nostros et preces.
Firma fidem, Præsul sancte, moresque nostros corrige.

Ope gubernæ fragiles, in mundi hujus pelago,
Atque exutos corpore, pie benigne suscipe,
Quo sine fine, Gloria Deo Patri et Filio,
Una cum sancto Spiritu, tecum canamus perpetim. Amen.

Antiphona. Sancte Leochoni, intercede pro nobis, ut consortes gloriæ Sanctorum tecum effici mereamur.

Oratio. Da, æternæ consolationis Pater, per hujus sancti Leochonii, Confessoris tui atque Pontificis, preces, populo tuo pacem et salutem: ut tuis tota dilectione inhæreamus præceptis, et quæ tibi placita sunt, tota perficiamus voluntate per Dominum.

G. H.

B

DE S. WALARICO, ABBATE LEUCONAENSI PRIMO, in pago Picardiæ Wimacensi.

E

CIRCA AN.
DCXIX.Ad Somonam
fluvium et
Oceanum,

vixit S. Walericus,

a quo alius
S. Walericus
eremita in
Aquitania,

C

iste venit
Leuconam
circa an. 612.eisque succes-
serunt Abba-
tes, S. Blid-
mundus,

Somona, seu Sumina aut Somena, fluvius Picardiæ, suam originem sumit in Veromanduis, haud procul ab oppido S. Quintini: et postquam præterlapsus est Peronam, Corbeiam, Ambianum, Abbavillam, et alia minora oppida interposita; tandem in Oceanum Brittonicum devolvitur, prope oppidum S. Walarici, ad sinistram Somonæ ripam, in Wimacensi seu Wimmesiæ ditone situm. Locus hic, olim desertus, Leuconaus, seu Leucanaus, et Legonaus appellatus, suscepit S. Walericum Eremitam peregrinum, cum aliquot sociis, eumque post vitam ibidem innocenter peractam cælo transiit, et viventis æque ac mortui miraculis claruit. Floruit, et forsitan circa eadem tempora, alius S. Walaricus eremita: qui e Germonia inferiore in Aquitoniam progressus, ibidem fecit vivendi finem: memoraturque a nobis die ejus natali x Januarii, et in loco S. Waulry appellato servatur corpus in Prioratu Conventuali ecclesiæ S. Martialis subjecto: agitur autem de eo in Chronicis Gaufridi Prioris Vossiensis tomo 2 Bibliothecæ novæ, ex MSS. a Philippo Labbe editæ. His pro utriusque eremite distinctione præmissis, progrediamur ad S. Walericum, qui hoc die colitur.

2 Viri in seculo Christi sexto et septimo, ac primo in patria apud Arvernos vitam monasticam egit, tum prope urbem Autissiodorensis, post in Luvoriensi cœnobio sub S. Columbano: a quo, antequam is anno DCXII in Italiam abiret, accepta facultate in Picardiam venit, et Leuconam secessit, regnante in Neustria Chlotario II, paulo post Monarcha facto; sub ejusque regimine e vivis decessit, aliquot ante annis quam moreretur S. Attalus, post S. Columbanum monasterii Bobiensis Abbas. Quandam obierit S. Attalus non exacte constat, sicut ad diem ejus natalem x Martii diximus, verosimilius judicantes eum obiisse circa annum DCXXVI aut sequentem, quod pro jam dicto anno, aut etiam anteriori aliquo, ex Vita S. Walarici confirmatur: non quidam annorum curriculum inter obitum utriusque præscribitur interponendus. Cum vita fungeretur S. Walaricus, debebat Bobii apud dictum S. Attalum S. Blidmundus, præfati S. Walarici antea apud Leuconam discipulus: qui post hujus gloriam isti revelatum rediit Leuconam, ad sepulcrum primi sui magis-

tri; et ibidem habitus secundus Abbas, locum et sepulcrum S. Walerici ornavit, ecclesia monasterioque constructo. Ejus Acto aliqua (nam etiam ipse post mortem Sanctis adscriptus est) dedimus die III Januarii. Monasterio accrevit oppidum, idque satis munitum, cum ecclesia parochiali admodum præclara, S. Martino dicata: et in suburbii erectus est conventus Patrum Prædicatorum, qui post urbem Terouanæ deletam eo migrarunt.

3 Tertius post S. Blidmundum Abbas Leuconensis passim censetur Raimbertus, seu Ragimburtus, aut Rambertus; qui in Prologo dicitur S. Walerici Vitam, summo quidem studio, sed nimis prolixo et simplici sermone dictasse; ideoque eam alius succincto et compto sermone edidit. Auctorem primum prope cœvum Sancto fuisse, indicant ista num. 8. ubi virtutes describuntur, quas, inquit, a veridicis et bene compertis viris audivimus, quos ipse edocuit et enutrivit, et quosdam ex ipsis de diversis languoribus sanitati restituit, ex quibus unum in medium proferam; et mox adducit num. 9. S. Blidmundum, tactu illius a paralyti liberatum; ut videatur Ragimburtus, ipso Blidmundo incitante, capisse vitam conscribere, et post hujus obitum Abbas electus fuisse.

4 Vitam hanc a posteris, uti diximus, seculo XI editam comptiore sermone, damus ex duplici MS. Bertiniano, et ex alio Bodecensi in diœcesi Pedervbornensi, in quo deerat Prologus, desideratus etiam in MS. Laurentii Surii. Hic autem fatetur se illius Vitæ, quamvis ita comptæ, stylum rudem judicasse, atque ea de causa mutavisse. Nos contra optavimus habere priorem Vitam, a Ragimberto simplici sermone dictatam: in cujus defectu damus eandem, prout habetur comptior reddita seculo Christi undecimo, cum ibidem Abbas esset Theodinus, cui illam suis politor inscripsit. In altero MS. Bertiniano auctor appellatur Propius; pro quo in altero MS. legitur Proprius et videtur alludere ad id, quod immediate ante dixerat, Domino meo proprio, et sic subjicit, amicus vester proprius: quod etiam observavit Joannes Mabillon, tomo 2 Sanctorum Ordinis Benedictini, ubi hanc Vitam edidit, et humanissime communicavit Historiam ablati atque relati corporis cum variis miraculis: quam Historiam, propter styli differentiam

et Raimbertus Vitæ scriptor.

F

ea Vita seculo XI comptiore stylo ornata, datur ex MSS.

cum historia ablati et relati corporis.

A rentiam, arbitramur ab alio auctore aliquantum juniore conscriptam, idque sub Theodini successore Bernardo. Extat eadem Vita, apud eundem Joannem Mabillon in codice membraneo, de prosa in carmen Heroicum versu: unde sub finem parculos versus damus. Vincentius Bellovacensis, lib. 23 Speculi historialis cap. 21 et tribus sequentibus, edidit illustre Vitæ compendium.

§ Quis dies obitus sit S. Walarico assignandus, non æque constat inter auctores. Mabillon censet diem obitus esse XII Decembris, eumque singulis paginis ad marginem repetit, motus auctoritate Usuardi et Adonis. Verum in Martyrologio Adonis per Jacobum Mosandrum et Heribertum Rosweidum edito, nulla ad dictum XII Decembris mentio fit S. Walarici, ne quidem in Appendice. Ea tamen verba, quæ Mabillon allegat, reperimus in MS. Adone Lobienſi, et, voce N. tralis omiſſa, in MS. Centulensi hoc modo: In pago Wiomacensi, S. Walarici Abbatis: qui juxta Somobani fluvium eremiticam vitam ducens, etiam miraculis claruit. Nam Usuardus eum suo Martyrologio inseruerit, an vero id a posteris fuerit factum, posset dubitari, quia in illustri Martyrologio membranaceo, quod ex Italia delatum habemus, nulla fit mentio S. Walarici. Nihilominus ejus memoria in plurimis et antiquis MSS. codicibus Usuardi, imo et excusis, sub finem diei XII Decembris additur his verbis: In pago Winmacensi S. Walarici, Prebyteri et Confessoris. In nonnullis dicitur, S. Walarici Abbatis. In MSS. Atrebatensi et Tornacensi memoratur depositio S. Walarici: et in MS. Lætiensi inepte additur, Episcopi. Hæc ad XII Decembris.

6 Prodiit anno MDCXXI Petus Kalendarium, tomo x specilegii Acheriani, scriptum seu concinnatum anno DCCCXXVI, uti ex adjunctis tabulis satis constat: in quo et ad hæc Kalendas Aprilis, et ad diem II Idus Decembris notatur, Natalis S. Walarici, additurque ad Kalendas Aprilis Confessoris. Ad hæc Kalendas Aprilis in apographo Martyrologii Hieronymiani Corbeienſe, Parisiis excuso, sub finem ista leguntur: Iganau (imo Liganau) monasterio, depositio B. Walarici Confessoris: et hoc forsitan antiquissimum venerationis monumentum est. In alio MS. Corbeienſi (quod, judicio ejusdem Acherii a quo habemus, saltem ante octingentos annos est conscriptum) eadem sic recitantur: Liganau monasterio, depositio S. Walarici Confessoris: sed erant hæc ad diem II Aprilis translata. Verum in Excerptis Corbeia ad nos missis, eadem dicuntur legi ad Kalendas Aprilis. Aliud antiquissimum Ecclesiæ Romano-Galliæ Martyrologium communicavit idem Acherius, in quo ad Kalendas Aprilis celebratur memoria S. Walarici Confessoris: quæ etiam in pervetusto codice Bedæ de Computu Ecclesiastico, in præfixo Kalendario, habentur: uti etiam in MSS. Treverensi S. Martini, Ultrajectino S. Mariæ, et alio in Lotharingia scripto. Eundem die Ado, in suo Martyrologio per Mosandrum et Rosweidum edito, et in quumpluribus exemplaribus MSS. ita loquitur: In pago Winnoensi S. Walarici Confessoris, cujus sepulcrum crebris miraculis illustratur. Adonis exemplo, ut passim solet, plane eadem referuntur apud Notkerum et auctorem Martyrologii sub nomine Bedæ excusi, et Martyrologii Colonie atque Lubecæ anno 1490 impressi. In supra citato pervetusto MS. martyrologii Usuardi, quod ex Italia delatum diximus nos habere, ista ad Kalendas Aprilis leguntur: In pago Winnau, super maris transitum, B. Gualerici Abbatis et Confessoris. Hic in puerili ætate reliquit patrem suum terrenum, et adhesit, militaturus Regi celesti. Cumque esset senex et plenus diebus, eremiticam vitam diligens, finivit in Domino. Eadem fere leguntur in antiquo MS. Ecclesiæ Pragensi: sed dicitur, super mare, transitus B. Walarici: quo etiam modo invenitur in MS. Florentino Caroli Strozzi et alia apud eundem

an. 1486 excuso. In MS. Usuardo monasterii Albertensis ista habentur: In pago Winmacensi super mare, S. Walarici Abbatis et Confessoris. Verum in sex aliis MSS. quæ sub nomine Usuardi habemus in pergamento exarata, additur præfatum elogium, omiſſa fere nomine transitus. In quodam veteri MS. quod fuerot Antonii Augustini, ita repperat Andreas Schottus: Ipso die Natalis S. Walarici Abbatis. Grevenus in Auctario Usuardi, Maurolycus, Felicius, Canisius, Galesinius, sua etiam elogia ex præcedentibus aut ipsius Actis desumpserunt. In hodierno Romano ista leguntur: Apud Ambianum, (nam in hac diocesi est monasterium) S. Walarici Abbatis, cujus sepulcrum crebris miraculis illustratur, Breviarium Ambianensium, quæ habemus annum MDL et MDLIV Parisiis excusa, solum præscribunt festum ad Kalendas Aprilis, in quibus ad XII Decembris nulla ejus est mentio, neque ullius alterius Sancti, ob quem posset videri in Kalendario omiſſus, Vita ejusdem ad hæc Kalendas Aprilis relata est a Surio, Lippello, Gazeto, et passim ab aliis. Petrus de Natalibus lib. 4 Catalogi cap. 21, Gononius in Vitis Patrum Occidentis lib. 3 pag. 156, Simon Martin in Floribus Solitudinis, longum ex Vita referunt encomium, asseruntque quievisse in Christo Kaleodis Aprilis, ad quem etiam diem eum esse vita functum scribit Ignatius de Jesu Maria, lib. 2 Historiæ Ecclesiasticæ Abbavilonæ cap. 84. Antiquus S. Walarici cultus confirmatur in Vito S. Condeli XXI Octobris, qui in ecclesia a se condita circa annum DCLXXX, constituit memoriam sancti Patris Walarici.

7 De anno obitus videntur hæc dici posse. Scimus ex Actis eum obiisse die Dominica, et aliquot annis ante S. Attalam: ergo si ex hac vita migraverit hisce Kalendis Aprilis, assignandus est ejus morti annus DCXIX, ob concursum dictarum Kalendarum cum die Dominica littera, Dominicali G, cyclo Solis XII: et sic ab ejus obitu usque ad mortem S. Attalæ fluxisse potuit quidam annorum curriculum, sicut testatur Vita. Si tamen constaret S. Walaricum die XII Decembris mortem obiisse; dicendum foret id contigisse anno DCXXII, littera Dominicali C, cyclo Solis XV, et tunc anni tres aut quatuor fluxissent usque ad diem mortis S. Attalæ Abbatis: cum quo et cum S. Columbano videntur SS. Walaricus et Blidmundas virisse secundum regulam S. Columbani. Porro monasterium S. Walarici postmodum translatum est ad secularem Canonicorum congregationem: qua remota, procurante Hugone Capeto, successerunt monachi Benedictini, acceptis successore Abbatibus ex monasteriis Bellovacensi S. Lucini, Atrebatensi S. Vedasti, et Parisiensi S. Dionysii. Hinc optima jure inter suos Patronos recensent Benedictini S. Walaricum: quem Trithemius lib. 3 cum SS. Columbano, Eustasio, Attala aliisque, adscripsit viris illustribus ordinis S. Benedicti, cap. 78 asserens, claruisse anno Domini DCXX, ejusque festum coli Kalendis Aprilis. Trithemium secuti sunt Hion, Darganius, Menardus, Bucelinus: et eorum omnium Vitæ inseruerunt tomo 2. Benedictinorum Sanctorum Lucas Acherius et Joannes Mabillon. In Chronico Gentulensi, sive S. Richarii, tomo 4. Specilegii Acheriani, ista leguntur cap. 11 Angelrannus, venerabilis Abbas Centulensis, inter suæ magnæ sapientiæ monumenta, in S. Richarii honorem, quamvis antiqui abundarent, quosdam cantus dulciori composuit melodia: nec non SS. Gualerici Abbatis et Wulfranni Archiepiscopi. Hujus Acta dedimus XX Martii, S. Richarii daturi XXVI Aprilis; cujus vitam carmine scripsit idem Angelrannus, mortuus anno MXXV.

8 Willielmus Malmesburiensis, lib. 3 de Gestis Regum Anglorum, et Henricus de Knyghton, qui Canonicus Leycestrensis in Anglia floruit sub finem seculi XIV, lib. 1 de Eventibus Angliæ, agentes de Guilielmo Conquestore, ad regnum Angliæ capessendum e Gallia discessuro

D
AUCTORE G. H.

atque hodierno Romano

cum variis aliis.

E

Videtur obiisse aut anno 619 Dominica 1 Aprilis,

aut 12 Decemb. anno 622.

F

de eo cantum composuit Angelrannus.

dies obitus
num sit 12.
Decembris.

an potius hic
1. Aprilis,
qui refertur
in antiquiori-
bus Martyro-
logiis,

etiam Adonis.

et variis
codicibus
Usuardi,

A *discessuro, varia de S. Walerico scribunt, quæ Henricus paucioribus ita exponit: Cum in portu S. Walerici Dux Guilielmus cum suis, adversante vento, diutius tardaretur, et ob hoc vulgus murmuraret, asserens insanum fore alienum solum volens usurpare, præsertim Deo contra se pugnante: tunc Dux Guilielmus fecit statim corpus S. Walerici foras efferri, et pro vento habendo sub divo poni: et statim prosper flatus carbasas implevit, et sic tertio denuo mense, a coronatione Harald, incipiente, in terram Angliæ applicuit. Eadem reperimus in MS. Ultrajectino Ecclesiæ S. Salvatoris, adjuncta Vitæ S. Walerici, ex Vincentio Bellovacensi descriptæ: sed annus inserebatur MLVIII, qui fuit MLXVI.*

Ipsam in Normanniam deferitur,

** al. dispersit,*

B *tem illo naves ex Anglia invenit, frumento et victualibus onustas, quarum nautas suspendi præcepit, navibusque combustis, victualia suis militibus erogavit. Hac illi. Videtur tunc corpus delatum in superiorem Normanniam, ad locum maritimum inter Diepam et Fiscannum, ei que nomen S. Walerici tribuisse: quia etiamnum sub isto nomine istuc oppidum visitur. At pace postmodum reducta, monachi cum sacro Patroni sui corpore Leuconam reversi sunt, videnturque illud quiete possedisse usque ad tempora Hugonottorum. Imo tunc etiam, Dei protegentis beneficio singulari et patrocinio S. Walerici sacrum ejus corpus servatum est; oppidumque anno MDLXVIII ab hæretico Capitaneo Cocquevillæ occupatum, vigilantia Mareschaldi Brisacensis receptum est, præcipuis rebellibus capite plectis: quæ pluribus in citata Historia Abbavillana traduntur.*

et tempore Hugonottorum servatur.

Varia ibidem diplomata.

C *10 Anno hujus seculi XLIII assumpta est in eodem monasterio reformatio Congregationis S. Mauri: sub cujus cura nunc ibidem adservantur triginta quinque diplomata donationum, a diversis Regibus, Archiepiscopis, Episcopis, Comitibus, Vice-Comitibus, aliisque illustribus viris factarum, quibus eorum continuus ad S. Walaricum affectus demonstratur. Aliquis S. Walarici Reliquias apud Centulenses adservatas fuisse, indicatur in horum Chronico. Ceterum recognitionem Reliquiarum S. Walarici et aliorum Sanctarum, prout ibidem nuper facta est, subjicimus ex MS. Gallico, per Dominum du Conge communicato; in quibus alii Sancti, præter SS. Walaricum et Blithmundum, memorantur; S. Sevoldus scilicet, referendus ad diem 11 Novembris; S. Vulganus, ad xvi Septembris; et S. Rithbertus, ad xv ejusdem Septembris. Est autem historia Recognitionis hujusmodi.*

Visitator Benedict. congregationis S. Mauri.

11 Anno MDCLI, die xvi Augusti, nos Fr. Matthæus Jonault, humilis Visitator Congregationis S. Mauri in Provincia Franciæ, procedens ad visitandum monasterium S. Walerici supra mare, ejusdem Congregationis et provinciæ, juxta potestatem mihi factam in postremo generali Capitulo Congregationis præfatæ, una cum Domino Augustino Jonardait, Socio et Secretario nostro; in præsentia et ex consilio R. D. Adriani Blondin, Prioris Dominorum antiquorum Religiosorum dictæ Abbatæ et Officialis in jurisdictione spirituali ejusdem; et Domni Alexii de Ponthivio, antiqui Religiosi ejusdem Abbatæ; item R. P. Domni Martini le Poitenin Prioris, ac Domni Mauri le Marier Cellerarii, Religiosorum Congregationis S. Mauri, in ipsa Abbatæ stabilitate; contulimus ad dictæ Abbatæ gazophylacium, albis

stolisque sacerdotalibus induti, et cereis prælucen- **D**
tibus. Ubi post humiliter et devote invocatum auxilium Spiritus sancti, et adoratos reverenter Sanctos ibidem solitos honorari; jussimus aperiri capsas SS. Walerici, Blithmundi, Sevoldi, Vulgani et Rithberti, assistentibus honorabilibus viris, Mag. Claudio Lucari et Mag. Petro Beguin, Magistris chirurgis in hoc oppido S. Walerici: discooperuimusque sacras Reliquias intus contentas, eo fine ut ipsas repurgaremus, et si necesse foret restituere in statum, tam pretiosarum pignorum sanctitati congruum.

12 Et quidem in capsâ S. Walerici invenimus Reliquias atque ossa jam nominanda; caput integrum cum tribus dentibus, uno canino duobusque molaribus; duo ossa iliorum; duo femorum; duo tibi-
bularum, majora et minora; os cubiti, cum radio suo; spatularum unam; alium cubitum unum, os coxendicis, ostio vertebrae; duos astragalos, ossa metacarpii; viginti quatuor costas, tam legitimas quam spurias; claviculam unam; magnum numerum ossiculorum ad manus, pedes aliasque humani corporis partes attinentium: quæ omnia involuta erant linteis, jam flaccidis atque consumptis, deinde cooperta panno serico, figurato et integro. Inter dictas vero Reliquias reperimus parvum frustum pergamenæ chartæ, cum scriptura aliqua et apparentia sigilli affixi; sed ita fracta putridaque omnia, ut nullam inde notitiam laurire potuerimus: erant autem, juxta prædicta lintea et serica opercula, alia quædam linei ac serici panni frusta, magis minusque consumpta. Itaque post adoratas repurgatasque prædictas sanctas Reliquias, involvimus eas linteis novis, albis et sigillatis; quibus opertorium idem sericum, quod inveneramus, superponentes, omnia sigillo nostro consignata reposuimus intra capsam ipsius Sancti; quam obserari jussimus et loco consueto reponi.

inspici curat capsas Sanctorum Walerici,

13 Postea reserari jussimus alias capsas, et Reliquias in eis depositas retegere. Et in capsâ quidem S. Blithmundi, invenimus cranium integrum, nisi quod aberat mandibula superior: in mandibula vero inferiori fixi hærebant dentes septem, oculares, canini et molares: invenimus etiam alios quatuor dentes, loco suo evulsos; decem vertebrae, duas spatulas; brachialia ossa duo; duas cavitates radiorum, duo ossa illorum; duo femorum; duo tibi-
bularum, majora ac minora, et minorum quidem semifractum unum; astragalos, et navicularia pedum ossa cum claviculis duabus; novem costas; multa ossicula et fragmenta manuum pedumque. In capsâ S. Sevoldi reperta sunt ossa viginti notabilia, cum fragmentis multis. In capsâ S. Vulgani caput integrum, demptis processibus ejus mamillaribus, variæ tam superioris quam inferioris mandibulæ partes; quinque dentes molares, cuidam superioris mandibulæ portioni infixi: quatuor vertebrae integræ, cum quatuor vertebra-
rum aliarum fragmentis; pars una scapulæ; viginti novem costæ con-
fractæ, quarum quatuor ferme integræ sunt; duo ossa illorum, totidem femorum; unum tibiale crassius, et minora duo; duo ossa brachialia; cubiti duo ac totidem radii; duæ claviculæ fractæ; quatuor ossa digitorum, tam manuum quam pedum; astragali et ossa navicularia, aliaque fragmenta diversa ex variis corporis partibus; juxtaque saccus lineus cum cineribus, et partes telæ auro sericoque permixtæ, in formam duorum veterum paramentorum ad albas pertinentium. Inter Reliquias autem jam nominatas invenimus schedulam ex pergamento, cujus potuimus quædam verba sed absque connexionem legere, atque inter alia nomen S. Vulgani, reliquis vetustate consumptis.

Blithmundi,

*Sevoldi, F
Vulgani,*

14 In capsâ S. Rithberti inventum est cranium, in plures partes divisum; octodecim vertebrae integre *et Rithberti,*

A græ, fractæ quatuor; oetoderim costæ, tam integræ quam fractæ; os unum illorum et coxendicis; pars ossis sacri, duo ossa femorum, duo tibiærum cum minoribus suis duobus, sed contractis; portio quedam ossis brachialis, astragali et ossa navicularia pedum; quatuor ossa tam pedum quam manuum: præterea numerus magnus fragmentorum ex membris variis, combustione alteratorum. Quas omnes sanctas Reliquias, reverenter adoratas, mandavimus; intraque lintamina nova depositas sigillatasque, sigillo nostro, ut supra, panno serico operiri fecimus: singulas autem in propriis suis capsis, easque probe observatas, statui ac loco pristino reddi: veteris autem linei panni ac sericæ vestis fragmenta, nimia vetustate consumpta comburi mandavimus: injunximusque R. P. Domino Martino le Poitevin Abbatiz Priori, cineres includere pyxidi ligneæ pictæ et ornatae glutino, una cum cineribus in capsâ S. Vulgani reperitis, atque cum panniculis lineis sericisque, quos judicavimus adhuc posse servari. Quæ omnia, ut dictum est, facta et executioni mandata sunt, die xvi dicti mensis atque sequenti xvii, coram supra nominatis testibus.

B
Taurini depositum corpus, circa an. 1590, ejus sit?

15 *His de S. Walarici corpore ad usque hanc nostram ætatem sic deductis, non possumus assentiri Taurinensibus, qui Ferdinando Ughello, tomum 4 Italiæ sacræ scripturæ, persenserunt apud se esse corpus hujus, qui 1 Aprilis colitur, Sancti. Ait autem ipse quod circa eadem tempora, quibus Henricus et Camillus de Cajetanis, alter Cardinalis, alter Alexandrinus Patriarcha et S. Andrew Abbas commendatarius, ædificulam Dei-pare Consoltricis, ante an. cccclxxx reperiæ, novam et augustiorem ædificari curarunt; id est, circa annum mpxc, in prædicta S. Andrew ecclesia, a Benedictinis ad Cistercienses translata, depositum fuit S. Walarici Abbatis corpus: in ejus honore Taurinenses ædificulam prope eandem ecclesiam ædificarunt, eadem forma qua Cajetani fratres Beatæ Virgini ædificarant; ubi sacra illa ipsa honorifice venerantur. Melius hæc de S. Valerio Eremita, apud Lemovicenses pulto, de quo in principio egimus, intelligentur; referenturque ad x Januarii, ubi nihil invenimus, quod de sancti corporis cultu diceremus. Est enim verosimile admodum, quod in illa communi sacrarum rerum stoge, quam Huganotti tota fecerunt Galia, Lemovicensis aliquis monachus vel clericus, custodiæ suæ commissum sancti Eremitæ corpus abstulerit secum in Italiam, et Novaliti humaniter habitus, istud illi reliquerit: quod deinde Augustam Taurinorum delatum sit, et ibidem adhuc servetur.*

VITA

a Ragimberio Abbate prope cœvo primum scripta, postea ab alio monacho expolita.

Ex MSS. Bertinianis et editione Mabillonii.

PROLOGUS

Domino meo semper proprio et insolubili caritatis vinculo retinendo, Domino et Patri a Theodino Abbati, et omni sanctæ Congregationi vestræ, quæ vobiscum Domino deservit et sub regulari cura vivere gaudet. Amicus vester b proprius et omnium Christicolarum servus, perpetuam vobis in Christo salutem. Imprimis, quasi provolutus vestris vestigiis, humili prece depono; ut adistentes vos sacris altaribus, qui sedulas et dignas Deo quotidie solvitis preces, me, etsi indignum famulum vestrum, in alta memoria cordis vestri semper dignemini habere. De cetero vero, ut scitis, cum ante plures dies in vestro canobio positus, vobiscum, ut convenerat, loqui cœpisssem; vestra tunc Fraternitas nostram parvitatem summa cum humilitate postulabat, ut Vitam Patroni

Vita olim scripta,

vestri B. c Walarici succincto et compto sermone ederem, quam ante aliquot annos venerandus vir Ragimbertus d Abbas, summo quidem studio, sed nimis prolixo et simplici sermone, dictaverat. Sed et hoc mihi ipsum addebatis, quod e Hugo Archiepiscopus noster ipse hoc jusserat, ut mediocritas mea præfatus Vitam, quasi apertius ac lauculentius, vobis deberet conscribere: cujus jussionibus, in quantum valeamus, contradicere non debemus. Et duplex exinde nos causa notatur, dum et vestra me delectat caritas, et ille qui est summus Pontifex hoc fieri jubet. Et ideo nos ita calanum temperavimus, ut sermo brevis et admodum planus simplicioribus Fratribus intelligentiam auget, et nec nimis rusticus et indoctus esse, ne studiosis præheret fastidium.

ANNOTATA.

a De Theodino Abbate infra in *Historia Translationis* agitur.

b In altero MS. Propius, quasi esset nomen auctoris.

c Mabillon Gualarici, uti etiam in *Historia translationis*; at retinemus cum aliis MSS. nomen Walarici seu Walarici.

d De Ragimberto supra actum: sed si hic Sancto propemodum cœvus fuit, quomodo ab auctore seculi n solum dicitur scripsisse ante aliquot annos? Cœvum pene fuisse ostendimus clare: restat igitur, ut per aliquot, intelligas, multos

e Quis tunc temporis vixerit Hugo Archiepiscopus, respectu monachorum S. Walarici, non facile indicatur. Quid si esset Guido Archiepiscopus Remensis, creatus anno 1034, qui adhuc anno 1053 interfuit elevationi S. Bertini? Tempora convenient. Nisi quis malit inter Eboam et Guidonem, a quo nihil factum reperitur circa primos annos ei tributas, interponere Hugonem, tamquam in *Catalogis Archiepiscoporum neglectum*. Remensibus hoc discutiendum relinquantur.

CAPUT I.

Ortus, vita pastorilia, dein monastica variis in locis, potissimum Luxovii.

Fuit vir vitæ venerabilis, Walaricus nomine, mediocris quidem genere, sed nobilissimus fide. Hujus beati viri infantia, ut erat divina inspiratione afflata, (ut postmodum eventus rerum, ipsarumque virtutum ejus fama edocuit) sacris quasi monasticis a Domino erudiebatur disciplinis. Nam cum esset in Alvernica regione ortus, et adhuc puerulus, sed mente tamen grandævus; oviculas patris sui ibidem per pasua lata circumagens, et per amœna virecta eas conservans, audivit in locis viciniorum propinquis, qualiter nobilium parvulorum mos est Doctoribus instruere scholas. Exin tali desiderio provocatus, tabellam sibi faciens, cum summa veneratione, humili prece a præceptore infantium depoposcit, ut sibi alphabetum scriberet, et notitiam litterarum insinuaret. Qui mox adeptus quod postulaverat: lætus valde, ad opus sibi injunctum, a quo discesserat, remeavit. Sed cum hæc agerentur, res admiranda atque memoria digna evenit. Cum enim puerulus hic bonæ indolis, patris sui gregem servaret in agris; assidua meditatione, divino fultus auxilio, absque nutu genitoris sui, non solum, ut diximus, notitiam litterarum, sed et parvo intervallo totum paraverat Psalterium. Exinde capit ecclesiam frequentare: et dum ibi acie mentis choros psallentium intenderet, magis ac magis igne timoris Dei accendebatur, et compunctione cordis amplius roborabatur; de quo igne Dominus dicit: Ignem veni mittere in terram, quem volo ut ardeat. Sed et illud quod quidam ait:

Feriant summos fulgura montes.

D
Ex MSS.
c
d
comptiori
stylo edita.
e

E

Puer pascit
oves patris,
sui:

F

in agro
addiscit
litteras,

et Psalterium:

Luc. 12, 49

A 3 Deinde, exardescens in animo ejus calore fidei in majus, audit non longe esse quoddam monasterium, nomine Autumo, ubi cujusdam avunculi sui subsequitur vestigia. Cui cum praefatus pater, ut de monasterio egredere, ediceret; ille beatus puer fertur respondisse, jam se ulterius patris domum non esse visurum. Tunc pater in stuporem et moerorem animi conversus, cepit plura argumenta perquirere, et molimine mentis suae pertractare, assumens secum Patris monasterii immo et omnium Fratrum consilium, qualiter possent ejus animum ad se reducere, ut ad propria voluisset remeare. Tunc Fratres, una cum consensu Abbatis, consentientes precibus genitoris, coeperunt beatum puerulum perurgere, ut ad parentes suos reverteretur, et quandocumque vellet iterum ad septa monasterii repedaret; addentes etiam terroribus blandimenta, offerentes oscula, et verbera minitantes, et jejunium ei duorum vel trium dierum imponentes. Sed ille, instinctus consilio potiori, quasi fundatus ut erat supra petram, immobilis atque interritus in percepta animi sui voluntate perduravit, illius praecipi non immemor: Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus. Et illius Apostolici dicti: Quis nos separabit a caritate Christi? tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames? Tunc praefatus Abbas, victus jam cum esset adolescentis animi constantia, perspicuus bonum ejus atque immobile desiderium, secum haec tandem pertractans, Fratribus dixit: Nunc abiciamus hoc, quod nobis a Deo datum esse videmus. Tunc omnes unanimiter, cum bona voluntate et gaudio spirituali, infra septa Monasterii ad Clericatus officium illum provocant: et intra paucos dies, adveniente saepe dicto patre ejus, sub regulari eum ordine constitunt. Crescente autem aetate et gratia providentiae Dei, omnium erga illum affectus quotidie crescebat. Erat enim corpore castus, mente devotus, affabilis colloquio, amabilis aspectu, prudentia praeditus, temperantia clarus, interna fortitudine firmus, censura justitiae stabilis, longanimitate largus, patientia robustus, caritate sollicitus, honorum operum plus quam aetas permetteret gratia plenus, stabilis moribus, ut suis. Confratribus regula et norma esset virtutum.

4 Sed inter haec animus, ad altiora fastigia et ad potiora ingenia semper ascendens, cepit peregrinationem, Dei amore, appetere, et patriam parentesque suos deserere. Tunc ad monasterium beati quondam Antistitis a Aunacharii, Antissiodorensis Episcopi, perrexit, quod in suburbano ipsius civitatis in quodam est viridario constructum: et ibi a praefato Pontifice benigne est susceptus. Quamplurimum itaque tempus arctissimis jejunii orationibusque et vigiliis caelestem ibi vitam agebat in terris. Et cum longe lateque per diversa loca fama virtutis ejus se spargeret; quidam vir nobilis et opibus plenus, nomine Bobo, ad eum, visitandi gratia et suae instructionis causa, devote accessit; sed ab ipso Dei famulo devotius est susceptus. Nam intantum eum divinis instruxerat eloquiis, et oratione sua jam muniverat; ut omni etiam mundi cura postposita, voluntariam paupertatem pro Deo eligeret: et ad domum propriam ulterius non regrediens, nec retro adspiciens, sed manum in stipite ponens, una cum magistro suo S. Walarico, pari religionis fervore b Luxovium usque pervenit. Ubi venerandus, et admodum sanctus, et sanctae religionis cultor, B. Columbanus, ex Hibernia insula ortus, his quidem in locis ferme ducentorum viginti, ut fertur, monachorum Pater praerat coenobii; in quibus nullus sibi aliquid dicebat proprium, praeter diurnos labores nocturnasque vigilias. Omnibus etiam omnia erant communia, unum,

que velle et unum nolle, quibus cor novum et anima una erat in Deo. Et nihil quidem mundiale secum habebant, nisi parcissimum et mediocre cibum, et humillimum simplicemque vestitum; sed tamen sibi in Christo omnia possidebant: et his quidem deliciis atque his divitiis contenti, vitam tunc Anglicam ducebant in terris.

5 Quales vero vel quanti tales tunc uno regebantur Pastore, non est nunc nostrae, ut puto, parvitas edicere, ne proluxa oratio vel rusticus sermo dictandi fastidium inferat legentibus. Ne videamur tamen omnia praeterisse, primam ejus virtutem, qualiter in Gestis ipsius invenimus, brevissime in medio proferamus. Etenim priusquam mater eum in lucis auras ederet, in sinu suo solem prospexit terris lumen effundere; quod rerum eventus ita postmodum probavit, quia quasi sol, ab Occidente ortus, retrogradus, sic ille partes Europae sparsim gyrando sua doctrina splendida et clara illustravit. Si quis vero curiosius et plenius hoc scire voluerit, qualis et quantus in virtutibus miraculorum vir iste beatus exstiterit, vel in scientia et doctrina divinarum humanarumque scripturarum, aut praesagio futurorum, sen quot et quales gentes ad fidem Christi acquisierit, monasteria utriusque sexus construxerit, in dictandi peritia vel exponendi qualis fuerit; facillime hoc poterit invenire, si opuscula illa perquirat, quae eruditus discipulorum illius c Jonas Abba, vir magnus, eloquentia plenus, et dictandi peritus, politus et limato satis sermone de vita ejus composuit. Sed dum magistrum et confratrem B. Walarici, quis vel qualis fuerit, breviter ac succincte perstrinximus, longius paulisper a proposito nostro discessimus: sed ad historiam, auxiliante Domino et ipso intercedente, redeamus.

6 Cum autem hic Dei famulus praefato coenobio Luxovio inhabitaret, in primis humilitatis causa et ritu novitiorum, hortum excolere cepit, in quo admirande et ultra modum olera crescebant. Sed cum contigisset, sicut solet aliquando, ut a vermibus ubique olera devastarentur; B. Columbanus hortum ingrediens, et non solum ibi laesionem a vermibus non inveniens, sed magis cuncta virentia, jocunda, et amena, atque intacta conspiciens; intellexit vir Deo plenus, hoc non esse rei eventum, sed humilitatem et obedientiam et meritum fidei B. Walarici. Ille vero e contrario non suo facto hoc deputabat; sed meritis Fratrum omnia esse defensata dicebat. Postquam autem in illo tanto gratiam beatus Pater inspexit; jussit eum inter condignos probatosque monachos constitui, quem Fratres adhuc, quasi novitium, inter modernos esse judicandum aestimabant. Interea, dum praedictus Pater more solito ad instruendos Fratres divinae lectioni insisteret, et inter illos sacri verbi semina spiritualibus seminaret eloquiis, eumque Fratres undique concurrentes ad audiendum verbum Dei se invicem antecederent; dum inter illos vestibulum ipsius domus beatus Walaricus subintraret, ad illius ingressum B. Columbanus mirum in modum odorem magnae fragrantiae et mirandae suavitatis ad se venisse persensit. Cumque hoc sensisset, et quis tunc ad eum fuerat ingressus comperisset; fertur hunc sermonem, Divino ut erat spiritu plenus, subjunxisse: Tu es merito d Abbas monasterii et senior, mihi diligende.

7 Postea vero praefatus Columbanus cum Fratribus suis de praedicto coenobio fuit e expulsus, insequente illum Theoderico, exstimulante adversario, et avia ejus Brunichilde, qui hoc tempore regnum Burgundianorum tenebat, Austrasiorum vero germanus f Theodebertus regebat; cum adhuc solimodo solium regni g Austrasiorum, vir valde idoneus et beneplacitus Deo, Rex Chlotbarius sibi vindicabat

EX MSS.
ingressus in
monasterium,

nequit a
patre aut
monachis
ad exitum
induci:

Mat. 10, 37

Rom. 8, 35

assumptus,
inter Clericos

virtutibus
excellit:

egressus e
patria,

a

degit Antissio-
dori in mo-
nasterio:

Bobanum
circa
nobitem
Christo
lucatur:

b

pergit Luxo-
vium ad S.
Columbanum,

virum instar
solis lucen-
tem,

E
scientia, vir-
tutibus et
miraculis
eximium:

hortum ex-
colens.

conservatio-
nem olerum
a vermibus

monachorum
meritis tri-
buit:

F

miram a se
emittit fra-
grantiam:

d

e
S. Columbanus
ejecto.

f
g

A dicabat; quem sæpeditus B. Columbanus sua sancta doctrina monuerat, et tam de amplificando ei regno, quam de prædictis Regibus sibi invicem rebellibus, eos una cum stirpe eorum, justo Dei iudicio, a regno quidem male usurpato infra triennium penitus esse perituros, et monarchiam eorum sub ipso glorioso Chlothario adunandam esse. Hæc Sacerdos Dei vaticinando omnia sæpe prædixerat. In præfato vero Luxovio, post discessum beati viri, nonnulli pastores ad manendum ibidem convenerant; et B. Walaricus de quadam cellula regrediens, juxta Domini virtutem expulsis secularibus, cœpit ipsum sanctum locum restruere. Inter hæc *h* B. Eustasius a B. Columbano fuerat destinatus ad hoc ipsum cœnobium regendum, cum adhuc quadam ex parte fines ipsius monasterii quidam utique seculares possiderent. Cum autem de ipsis secularibus deiciendis calumnia et lis insurgere conaretur; tunc B. Eustasius, cum esset et ipse nobilitate generis et moribus decoratus, una cum famulo Dei Walarico, sic illos suasorii et suis mellifluis eloquiis, auxiliante Domino, de prædictis finibus monasterii promoverunt, ut de ipsorum secularium controversia nullum inter eos scandalum exurgeret. Sed dñm quidam ex Fratribus, levi animo permotus, vellet eos impatienter subsequi; vir Domini blandis ut erat verbis, ne iret, coercebat. Sed ille, cum iussa sibi magis ac magis contemneret, tunc ei famulus Dei inquit: Fili, non eos subsequaris, ne forte etiam cum notato tibi signo ad nos usque redeas. Cumque tamen prædictus Frater cum aliis comitibus suis illos subsequeretur, orta est contentio inter illos, et lapidis ictu in manu est percussus: unde etiam tamdiu magno dolore est afflictus, ut juxta sententiam servi Dei in signo, quamdiu adviveret, culpa ipsius appareret. Nam articulus ille, quem medici auricularem, vulgus vero minimellum nuncupant, ex vehementia nimii doloris ita se contraxerat, ut etiam radicitus exiccaretur.

ANNOTATA.

a Anacharius, aliis Anacharius, Unacharius et Ancharius, traditur primus Abbas fuisse monasterii S. Germani, illudque magnificis prædiis locupletasse dicitur in Historia miraculorum S. Germani, illustranda 31 Julii. Hinc ejus appellatur monasterium. At dein fuit Episcopus Autissiodorensis, ab anno 571 usque ad annum 605. Inscriptus est Martyrologio Romano ad diem 25 Septembris.

b De Luxovio multum egimus 29 Martii ad Vitam S. Eustasii: latius agendum de eodem erit 21 Novembris ad Vitam S. Columbani, qui circa annum 590 Luxovium venit.

c Jonas Bobium ad S. Attalam venit circa annum 617 uti ostendimus ad hujus Vitam 10 Martii.

d Hinc Malebrancus, lib. 3 de Morinis cap. 10 conjicit Abbatem Luxoviensem fuisse: sed an recte?

e Anno 610, triennio ante obitum Theoderici, Regis, anno 613 extincti.

f Theodebertus Regnum Austrasiorum annis 17 tenuit, a fratre prælio victus an. 612.

g Clotharius factus monarcha an 613. extinctis filiis Theoderici ab avia Brunichilde.

h Colitur S. Eustasius 29 Martii.

CAPUT II.

Peregrinatio in Neustriam et Winnacensem ditionem. Mortuus resuscitatus: alia miracula.

Quidam vero e Fratribus, nomine a Waldolenus, desiderio quodam accensus, petiit a B. Columbano, ut licentiam ei prædicandi inter Gentes concederet, et venerabilem virum Walaricum, pro solatio fo-

vendæ religionis, secum abire permetteret. Cui beatus Pater respondisse fertur: Etsi pro bono, Fili, properare disponis; sed hoc scias, quod ille servus Dei magnus est, quem tecum ire perquiris. Hoc autem cave, ne ei aliquid molestiæ ingeras, ne per hoc scandali machinamenta incurras. Cumque ei, ut postulaverat, hoc B. Columbanus permisisset; cum dicto factum venit in posterum, sicut a Sancto Dei fuerat prædictum. Cuique pari comitatu in Neustriam pervenissent, accesserunt ad quemdam præcelsum Regem Chlotarium, cui remotum locum residendi petierunt. *b* Advenientes vero ad quemdam locum Ambianensem, perveniunt Walimago, ubi quidam Comes, nomine Sigobardus, juxta morem seculi, concioni præsidebat quod rustici *c* mallum vocant. Et cum ibidem, ut solet adesse, malis gestis, justa vel injusta sententia unicuique prodere-tur; contigit ut quidam reus, ob meritum quidem reatus sui morte damnatus, in eculeo jam esset suspensus atque defunctus. Cumque eum a longe B. Walaricus inspexisset, permotus visceribus, ut erat pietate plenus, concito cursu pervenit ad stipitem: et prohibentibus eum carnificibus, ne cadaver jam mortuum ullo modo tetigisset; ille quidem intrepidus, (ut quidam ait, Perfecta dilectio foras mittit timorem) vinculum incidit, et corpus defuncti manibus propriis ad terrain deposuit; et super supinata membra ejus, summo studio caritatis, sese cum lacrymis admodum profusis in oratione prosternit; ita ut facie sua faciem illius imprimeret, et quantum promptior in prece fuerat, tantum citius a Domino obtinuit quod poposcit. Nam adstantibus cunctis inoque stupentibus, quasi ex profundo, somno paulatim calefientibus membris, qui mortuus fuerat, statim incolumis revixit.

9 Cumque tam magnum miraculum in conventu populi, in præsentia Præsidis præsentatum fuisset; tunc vir Domini supplicare cœpit; ut quem Dei pietas resuscitaverat, bonitas ipsius Judicis ubicumque liberum ire permetteret. Sed ille sævo furore accensus, iterum eum in patibulum suspendi jubet. At, inquit illi servus Dei, Homo, constat te jam illum interfecisse, quem potentia Dei resuscitavit: et nisi me ipsum cum illo suspenderis, aliter eum mihi tollere non prævalebis. Et si tu me exiguum Christi servulum audire contemnis, est utique mundi Creator, qui se invocantem neminem spernit; et nos pro suis legibus certantes, sua solita pietate, modo dignabitur exaudire. Cumque his dictis et precibus victus fuisset tyrannus, jussit reum solvi: qui multa per tempora vixit. Nec illud dignum memoria astimamus esse prætereundum, quod illustris et Deo devota *d* Bertila matrona, quæ multa ei bona largita est, ut erat sagacis ingenii, providens futura, inspiciens virum admodum esse sanctum, supplici prece postulat ab eo dicens: Hoc peto et humillima prece satis exposco, ut si unquam vobis, Deo volente, ego miserrima superstes exstitero, corpus tuum pro sancto pignore sepelire merear. Et ipse respondisse fertur: In Dei hoc agitur arbitrio, ut fiat ubi vel sicut placuerit ei.

10 Tunc vero præfatus Rex, una cum consensu Pontificis Ambianensis, juxta eorum petitionem, locum eis secretum, et remotioris vite et habitati monachorum satis aptum, qui Leucanaus antiquo vocabulo dicebatur, regio præcepto cessit. In eodem vero loco prædictus Antistes Ambianensis, beatus *e* Bercundus, diebus Quadragesimæ contemplationi divinæ solebat adesse remotus. Ibi autem se B. Walaricus, in quadam cellula segregatus a Fratribus, inclusit: ut omni mundi cura postposita, suo solito more tantummodo divinæ meditationi insisteret: ceteri vero Fratres, construentes sibi cellu-

D
EX MSS.

b
inde in Ambianensem ditionem:
c

1 Joan, 4, 117

E
Suspensum
et mortuum
resuscitat:

et ne denuo
suspendatur,
obtinet.

De sua sepultura nihil
vult statuere:
F

d

a Chlotario
Rege imperat
Leucanaum:

e

monasterium
restaurat cum
S. Eustasio:

h

seculares
possessores
discedere
suadet:

B

inobedienti
monacho
penam
prædicat.

a
Cum Waldolenus in Neustriam venit:

EX MSS.
cellulae se
includit :

A lam, de eleemosyna Regis videbantur habere substantiam. Situs vero loci illius valde est congruus. Nam uno ex latere vicinitate maris est amoenus, alio autem ex latere torridus discurrit fluvius pisciferae Somenae, pars autem, quae super scopulos et ingentia saxa ab imis ad summa ac praecelsa erigitur, aularum vel ædium fabricam in excelsa aeris fastigia, et magnum ac mirandum mundo vel vicinae regioni præbet spectaculum. Nec minus illa regio tertia, quæ ceteris præcellit glebis, opima atque frugifera, et tam pomiferis quam pulcherrimis arboribus densa undique, magno ambitu circumcingitur silvis. In ipso itaque eodemque loco B. Walaricus, a tumultu circumdiantis populi voluisset se latere : sed felix fama virtutum, et exempla bonorum operum ubique eum clarum et insignem plurimum reddebant, juxta illam Dominicam sententiam, Non potest civitas abscondi supra montem posita ; neque accendunt lucernam, et ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt : sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum qui in cœlis est. Hic ergo Sacerdos, juxta Prophetam, in templo Dei lapis est vivus in aedificio Dei appellatus, qui recte, ut audio, *f* adamanti lapidi pretioso comparatur, cujus natura talis est, ut quicquid adspexerit, ipsum etiam ferrum, ad se subtrahat. Imo etiam et huic famulo Dei, gratia, quæ in vultu verbisque micabat, quamplures ei adjucebat in opere. Vita vero ipsius vel virtutes, quas per eum Dominus gessit et quotidie facit, a nobis modo vix enumerari queunt : sed illas tantummodo in hac paginula, brevissimo et compendioso planoque stylo descripsimus, quas a veridicis et bene compertis viris audivimus, quos ipse edocuit et nutrit, et quosdam ex ipsis de diversis languoribus sanitate restituit, ex quibus nunc in medio nunc proferamus.

f
excellit
virtutibus
et gratia
miraculorum :

g
h
S. Blitmundum paralyticum luctu simul :

¶ Quidam enim ex eis erga *g* Iseræ alveum erat oriundus, nomine *h* Blitmundus sive Gogus, qui ab antiquo adversario fuerat percussus, et compaginibus omnium membrorum ita erat dissolutus, ut sursum surgere omnino non valeret. Cumque famulo Dei adductus et presentatus fuisset, adspiciens in eum ait : Hoc opus, o inimice, tuum est : et segregatum in oratorium suum duxit. Cumque ei manum imposuisset, et oculos ad cœlum elevasset (ut postea referebat ipse qui debilis fuerat) continuo inmanis dolor cœpit sese expargere, ubicumque ille famulus Dei manum imposuisset : et quasi per quosdam meatus, a corpore illius ipsa infirmitas undique ejecta, auxiliante Domino statim ita recessit, ut in ipsa eademque hora, solutis nervis qui exsiccaverant, manu sua porrecta, in proprium statum erigeret eum, et integram illi sanitatem optulante Domino restitueret. Tunc qui pro foribus aderant, nimio timore ac stupore percussi, cœperunt simul Sacerdotem Dei summo honore venerari, dignasque Deo laudes et gratias referre. Sed et ipsum, de quo prædiximus, Blitmundum, in tantum plene sua sacra doctrina, postmodum edocuit et nutrit, ut ad ipsum sanctum locum regendum ac edificandum, secundus et dignus in loco Abbas mereretur succedere.

prædicta
fuerunt peti-
tam esse re-
ferendum :

Luc. 6, 30
Mat. 13, 12
Ps. 33, 11

¶ 12 Waldolenus vero, cujus superius fecimus mentionem, accepta sibi annona et copia cibariorum, quæ eis regio munere fuerat concessa, contigit intorreniente aliqua necessitate, ut Fratres ipsius Waldoleni a B. Walarico partem farinae expeterent. At ille, ut solitus cui nihil deerat, concite petentibus benigno animo postulata dari præcepit secundum illud Evangelicum, Omni petenti te da, et Omni habenti dabitur et abundabit ; et illud Psalmogra-

phi, Sperantes autem in Domino non deficient omni bono. Sed illis eam gerentibus, in responso hoc addidit : Petita quidem a nobis portabitis, sed mihi credite, recipienda non erunt. Cumque genuli impetratam farinam suo quidem Seniori presentassent, ita invenerunt ut vir Dei rennenda prædixerat. Nam nimis concite eis præcipitur, ut hoc ipsum unde venerat summa cum velocitate reportent. De obsessis corporibus demonia multa eiciebat, inter quos erat unus infremens in corio consutus. Cumque ad pedes ejus illum projecissent ; peracto quidem jejunio et oratione, pristinae eum reddidit sanitati. Ad eum autem quoties tales deferreantur, segregabat eos in cellula separatim : et afflicti jejunio et oratione : sic illos favente Domino integræ saluti restituebat. Sed plures erant, quibus eulogias mittebat. Qui vero ei presentati aderant, cum terrore magno vocis exclamabant et dicebant : Heu, heu ! jam nos ille adversarius noster torquet, jam nos Walaricus incendit.

*demonones
ejcit.*

ANNOTATA.

a Forsan hic est Waldolenus, filius Amalgarii et Aquiliani, fundatorum monasterii Bezuensis in Burgundia circa annum 616 ; ubi ipse Waldolenus, ante discipulus S. Columbani, fuit primus Abbas. Consule E
Chronicon Bezuense tomo I Specilegii Acherioni. Trithemius, lib. 3 de Viris illustribus Ordinis Benedictini cap. 79. S. Wandalinum appellat.

b Walimagnum seu Gualimagnum, videtur Wailly in mappis notari, 12 Mill. pas. Ambiano versus Occidentem. Mabilon in ipsa Ambianensium urbe locum hunc fuisse putat, quia ibi exstiterit quædam capella S. Walarici, quæ vulgo extracta credatur in memoriam miraculi, ibi patrati. Malbraucus conjectat Ponticum Moriavrum subintelligi, postea Abbavillam dictum. Sed quo fundamento?

c Mallus vox Teutonica, antiquis Francis usitatissima in Legibus Salicis, et pro conventu publico, et fere convivio aut cena sumitur. Hiuc Belgis Maeltuidt, avontmael et similia.

d De hac Bertila, ejusque conjugio, et longa vita multa congerit Malbraucus, quæ inspecto Iudice Lector inveniet ; nos ea, quæ minus probantur, omittimus proferre.

e Bercundus seu Berchundus in MSS. et apud Chesneum, Surius, et ex eo le Cointe, Bernardus.

f Magnes, Francis Pierre ayman, id est lapis amans aut adamans dicitur : sed ab hoc diversus est verus adamas, et ferrum non trahit.

g Isara fluvius, apud Tarentasios exortus Melitannum oppidum Sabaudiarum, tum Gratianopolim et Romanum, urbes Delphinatus alluit, et supra Patratiam in Rhodanum influit.

h S. Blitmundus, natus in aliquo castro Delphinatus dicitur in Vita, 3 Januarii.

i Francis consuevit participium a condre, facere. Mabilon, inclusus.

CAPUT III.

Spiritus S. Walarici Propheticus : donum curationum : idolum ejus jussu dejectum.

Sed nec illud prætereundum est, quod inter ceteras virtutes non minus spiritus prophetie claruisse dignoscitur. Nam acta et occulta vel culpas absentium frequenter in publico coercerebat ; ut tantum illos cautiore et erubescere de reliquis culpis efficeret, quantum constabat eum nil latuisse, si quid contrarium Dei voluntati in ejus absentia egissent. Sed hoc miraculo a plurimis invento, cogebantur discipuli et auditores verbi, ut interrogati ab eo nihil ei suarum culparum tegerent ; sed cum hoc protinus abscondere non poterant, omnia ipsi in publico referebant.

*Occulta et
absentium
narrat :*

A referebant. Inter hæc duo germani erant, qui ad eum in festivitate B: Martini advenerant: quibus increpando ait; Admiror cur ante Missarum solennia bibere præsumpsistis. Qui confitentes commissum suum, veniam postulant, et de reliquo sese emendaturos spondent. Alium vero, die Dominico ad se venientem, admonerat dicens: Fili, hoc facere non debueras, quod hodie fecisti. Nonne cum adhuc in domo propria vestimen is tuis te juxta morem indueres, inspexisti conjugem tuam, et illa tibi, secundum voluntatem tuam, heminam plenam porrexit, et tu incontinens et incautus ante Missam bibere præsumpsisti? Sed et ipse veniam postulans, hoc coram eo pœnituit, quod illicite commisit.

14 Nec minus est illud factum mirabile. Dum quædam illustris matrona per quendam puerum enologas in hora prandii, id est panem et flascones, ei mi-isset; præfatus puer, aviditate cibi potusque circumventus, partem sibi retinuit, partemque aliam servo Dei præsentavit. Qui cum hoc factum Divino numine cognovisset, ait: Quod nobis nunc allatum est, inde Deo gratias referimus: sed tu, fili, hoc prævide, ne quid incaute sumas de illo pane vel illo flascone, quos tibi in quodam loco abscondere voluisti: quia serpens etiam in illo vasculo, et in

B pane illo venenum etiam habetur mortiferum. Tunc stupefactus puer illico obruit terrore, moxque reversus, sicut servus Dei prædixerat, ita invenit. Nam vasculum illud cum aperuisset, et exinde anguem exire vidisset, illum panem contingere nullatenus audebat: sed tremefactus et confusus, de eo quod gesserat, ad Dei servum rediens, pœnitentiam de facto gerebat.

15 Sed et illud adjungendum est miraculum. Quidam ad eum venit, habens venenosum atque mortiferum illum languorem secus oculum, quem pustulam vocant. Cumque signum Dei imposuisset, jussit eum discedere, et proprium opus suum sibi exercere. Sed adhuc in fide dubitanti infert: Equidem, ut video, minus te de salute tua confidere cognosco. Et addidit ei hæc futura prædicens, Sed tu vero, cum ad domum veneris, jus tibi sumendum conjux tua porriget; sed tu illud omnino non accipias, et vide ne alia medicamenta præter hoc signum de hac infirmitate requiras. Quod si feceris, de ista quidem nunc evades: sed dum advixeris, quoddam ex illa signum habebis. Quæ ita ut dixerat rei eventus probavit. Nam offerente ei conjuge, juscellam sumpsit; et adhuc cornu requisivit, vel aliquod genus extrahendi veneni, quidquid invenire potuisset. Et licet juxta sententiam servi Dei mortem tunc evaserit, sed tamen oculum quidem amisit, et luscus per tempora vixit. De prædicta autem infirmitate quales et quamplures exinde per illum Dominus curaverit, quia nimis est prolixum singula percurrere, et ut patet non est necessarium, cuncta vobis referre; sed hoc tamen innotesci curabimus, quia quique ad Dei famulum eum ipsa accessissent, solummodo signo Crucis impresso et saliva oris sui linitos, statim illos incolumes reidebat, et in ipsa eademque hora opus, quod sibi vellent, exercere imperabat.

16 Sed et aliud pandimus vobis miraculum. Cum de quodam Principe, pedestri ut solebat itinere, ad cellam rediret; pervenit ad locum, qui dicitur *a* Austa, juxta *b* Auvæ fluvium: nam pro humilitate asellum in itinere sedere consueverat: sed magis adhuc, caussa majoris assumendi laboris, pedibus frequenter gradiebatur. Et juxta ripam ipsius fluminis stipites erat magnus, diversis imaginibus figuratus, atque ibi in terram magna virtute immissus, qui nimio cultu, more Gentilium, a rusticis colebatur. Cumque hoc Confessor Domini vidisset, confestim zelo Dei accensus, ad puerum dixit: Fili mi,

impinge hunc in ruinam cadendum. Qui nihil hæsitans nec moratus, manu hunc tantummodo contigit; et pondus immensum, quod vix multitudo hominum magna vi posset evellere vel securibus incidere, a tactu minus obedientis monachi, quasi madidus et putrefactus, nimio fragore et magno impetu subito ad terram cecidit, atque in semetipsum totus contractus apparuit. Et hic quidem rusticis, habitantibus in loco, non parvum tam mororem quam et stuporem omnibus præbuit: sed undique illis certatim concurrentibus cum armis et fustibus, indigne hoc ferentes invicem, ut quasi injuriam Dei sui vindicarent, cum in eum unanimiter magno furore erupissent, et extensis brachiis colaphos ictusque suos in aere suspendissent: ille, ut erat semper animo intrpidus atque robustus, fertur eis illud dixisse: Si Dominus hoc permittit, nullus ei resistere valebit. At illi e contrario perterriti, ab intentione animi sui statim divino nutu repressi, ab eo recesserunt. Sed his ita dimissis, cœpit Sacerdos divino spiritu afflatus eos instruere, ut relictis idolis omnipotenti Deo deservirent. Et in ipso eodemque loco postea in honorem B. Walarici basilicam construxerunt, juxta fontem aliquem, ex quo fertur ipse se lavisse; ubi plurima beneficia recta fide petentibus a Domino præstantur.

17 Nec illud a nobis prætereundum est, quod de quodam puerulo fecit Ursino, qui de alta satis fuerat prosapia, germanus cujusdam nobilissimi Mauronti, qui et ipse summus inter Proceres palatii et dignitates aulae regie, illo in tempore cunctos suo ingenio præcellebat; sed majora tamen his potius est, dum formosam sibi valde pro Christo reliquerat sponsum, et cuncta dignitate seculi postposita celestis Domini sequebatur vestigia. Sed de prædicto Ursino quid fecerit prosequamur: cui cum juxta clunem vulnus exerevisset, magnam mortis jam ei pericula imminuebant. Genitor vero ejus ad credendum satis admodum duram et incredibilem mentem gerebat: sed parentes tamen curaverunt, quorum mens tum sanior et fides robustior inerat, ut puerulum illum ante sæpediti beati viri præsentiam præstarent. Cumque vulnus illud propriis manibus contigisset, statim ab illo infirmitas illa recessit. Quidam vero vir nobilis venit ad eum, supplicans ab eo ut sanaret filium suum, nomine Audobertum (qui languore dysenterie longo jam tædio afflictus, magis jam infelici poena quam vita tenebatur, ejus tantummodo extremam et optatam sibi expectat heram) et si hoc forsitan non vellet, vel hoc saltem mereretur ut ab ipso sepulturae traderetur. At ipse Beatus ait: Qui quatrIduagium illum jam fœtidum suscitavit de tumulo, et hanc, spiritu adhuc vitali in summo pectusculo anhælantem, videt utique salutem restituere. Cumque eum suis sacris manibus contigisset: tunc ipse, qui semivivus aderat, et longe ante nullam carnis alimoniam sumpserat, fertur clamasse et postulasse a patre, ut quantocius cibum sumeret. Et non longa mora interposita, qui manibus parentum servo Dei fuerat allatus, letus jam una cum patre, divina interveniente medela, equo vehabatur ad propria: qui postea longam et religiosam vitam fertur duxisse per tempora.

ANNOTATA.

a Austa, sive Anstun, vulgo le Bourg d'Augst, statio navium munita, ut asserit Philippus Brëtios, et ipse Athavillæus. Surius et Mabillon Augusta.

b Auvæ rivulus per paludes in vicum Oulval excurrit, et in Oceanum delabatur.

reprehendit quos sciebat ante Missam bibisse.

Redarguit puerum ob delentam partem elemosynæ:

de sanitate recipienda diffidenti penam prædicit:

D truncum pro vultu habitum dejectum curat a puero.

et rusticos ad vindicare paratos convertit.

E

tactu sanum ulcerosum:

et dysentericam.
F

A

CAPUT IV.

*Irrisores ejus puniti. Virtutes, forma corporis.
Obitus, sepultura.*

Nec hoc a nobis prætereundum est, quid pro eo, adhuc in hac mortali vita degente, superna et divina ultio gessit : ut nobis per hoc patenter detur intelligi, quia qui Christi famulos irritat, non solum illos, sed et ipsum habitatorem illorum Dominum ad iracundiam provocat, qui ait, Qui vos audit me audit, et qui vos spernit me spernit ; et item dicit, Qui manet in me, et ego in eo. Et ideo in tantum omnino metuenda est ira justorum, quantum jam in eis omnipotentem Judicem et Dominum præsentialem inesse cognoscimus. Nam cum præfatus amicus Dei, de quodam loco a Caldis, ad septa monasterii tempore hiemis repedaret ; contigit ut præ austeritate frigoris, in domicilium ejusdem Presbyteri cum suis sodalibus, ad se calefaciendum, declinaret. At illi, qui talem quidem et tam magnum hospitem eximio cultu venerari debuerant, ut hujus sacro eloquio (ut ei mos erat) instrui mererentur ; magis turpia ac inhonesta, imo luxuriosa atque muliebria verba, una cum Judice loci ipsius, famulo Dei loqui audacter atque contumaciter cœperunt. Sed ipse e contra, ut consueverat, putridis et corruptis cicatricibus hominum semper salubria medicamenta Divini verbi imponebat : aiebat enim ad eos : Filii, numquid illud in Evangelio non audistis, De omni verbo otioso rationem reddituri sumus in die judicii ? Sed illi, contempto ejus præcepto, magis ac magis incongruis ac impudicissimis sermonibus ebulliebant, ut est illud, Ex abundantia cordis os loquitur. At ille subjungens inquit : Volui utique propter rigorem frigoris corpusculum meum ab igne paullisper refovere, sed vestris prohibeor sceleratissimis verbis ; imo nunc etiam exire non calefactus a vobis compellor. Cumque de domo illa egrediretur, illud non obliviscitur præceptum, pulverem ibi pedibus suis exentit, et ad locum destinatum iter direxit. Sed illos infelices et procaces verborum, quos sæpe diximus, ultio divina mox subsequitur. Nam ille Presbyter, qui recte sibi vel aliis prævidere neglexerat, oculorum subito lumen amisit ; et loci ipsius predicto Judici sua emarcuerunt statim virilia. Cumque hoc persensissent, Dei jam judicio se esse percussos, licet sera poenitentia ducti, summa cum humilitate per verba precantia supplicabant, ut iterum famulus Dei in domum illam vellet intrare.

Sed ille nihil illorum precibus adsensit : nam unus in sua cæcitata permansit ; at vero alius, contracto corpore et putrescentibus genitalibus, ibi de hoc caduco migravit seculo.

19 Merito ergo tantis et talibus virtutibus eminebat, cujus vitam et divina gratia plenam fuisse comperimus, ut quinta paginula hujus libelli brevissimo relatu perstrinximus et computatione. Ab utero enim matris virgo manebat corpore : humilitas vero ejus et benignitas ultra humanum modum excedebat. Tantum enim divina gratia et compunctio erat plenus, ut quot vicibus talentum sibi creditum divinæ intelligentiæ, auribus discipulorum erogaverat ; quotve cælum spiritu psallens et mente adspexerat, vel humo prostratus orationem direxit, tot etiam vicibus lacrymatus est. Quis enumerare queat pernecatas vigilias, profusas furtivasque orationes, quas inter condensa veprium et per convexa vallium plurimum amabat ? Quid dicam illas peculiare et profusas admodum orationes, quas pro hoc in cubiculo clausus, Deo soli meditans, frequenter excedebat ? Cujus lectulus, ex virgis contextus, vili satis lectariola tegebatur ; tunica cum b capella tantum utens,

et linea vestimenta non requirens. Cursum e vero, tam monasterialem quam Gallicanum, magno studio indesinenter celebrabat : et cum hoc dupliciter explicarat, tunc quidem imbecillia membra parvo sopori tandem laxabat. Animi autem ejus intentio talis erat, ut per nullum tempus vacaret otio, quo non aut lectioni sen orationi vel operibus manuum suarum insisteret. Et cum omnino in omnes largus et humanus esset, magis tamen in pauperes et egenos et in domesticos fidei hoc exercebat, intantum etiam ut de propriis humeris vestimentum suum eis tribueret. Sed et alimoniam et ceteram substantiam Fratrum, de crastino nihil cogitans, omni petenti se dabat : et ut Fratres exinde non contristarentur, blandis et consolatoriis verbis eos refovebat dicens, Filii, hoc sectamini, et pro certo scitote atque probatum habete, quia quicumque hilari animo necessaria petentibus tribuerit, quidquid et ipse necessarium postulaverit, citius a Domino impetrabit. Sed et hoc ipsum non solum verbis, sed etiam factis confirmabat : nam predictis suis Fratribus affluenter ministrante Domino, et ipso orante, undique eis afferebantur omnia.

20 Tanta vero mansuetudo divinæ misericordiæ erat in eo, ut aviculæ in manu ejus frequenter sine formidine cibum sumerent, et articulis suis quandoque vellet, oblitus suæ feritatis et quasi domesticas eas palparet. Cumque Fratres ad eum venientes expavescerent, et circumquaque volitantes aves adessent ; ille dicebat ad eos : Filii, non faciamus eis injuriam, sed permittamus eas paullulum satiari de micis. Et cum Fratres juxta Patris imperium retrograderentur, ille pennigero volatu undique certatim adventabant, ut more suo solito annonam sibi allatam de manu Dei famuli iterum atque iterum assumerent. Circa etiam ipsos Fratres tam ei benigna pietas inerat, ut si quempiam de junioribus pro quibuslibet culpis jussisset flagellari (et hoc ipsum, ne fieret frequenter, sæpe jubebat) convocato illo ad se blande leniterque admonebat, dicens : Fili, hoc cave, et tibimetipsi jam attende. Qualem et quantam injuriam nunc perpeti poteras ? sed modo ad emendandum ista tibi sola verecundia sufficiat, ut ulterius jam hoc vitium non admittas. Et quamplures hoc modo sua melliflua doctrina magis prohibebat a crimine, quam aliorum irascentium dira verbera coercerant. Et cum esset vultu hilaris, sermone compositus, statura optima, longa et exili, palmæ tenues et extensæ, gracilissimis digitis et prolixis, oculis pulcherrimis, aspectuque delectabili, facies ejus valde pallida et macie erat confecta : quia frequenter in tota hebdomada, nisi in die Dominico, nihil in cibo sumebat ; non vinum, non siceram, neque aliud quod inebriare potest usitans ; cum in adventu quidem hospitum, in dilectione caritatis de omnibus his poculis prægustaret : et sic tabe corporis animam suam pavit, ut de officio tamen sibi commissio nihil unquam præteriret. Quando vero per eum Dominus diversis languoribus gratiam curationum dabat, vel futura et occulta prænuntiabat ; tunc colore roseo malæ genarum ejus, nimio fulgore, visu mirabili, emicabant ; ut per hoc palam omnibus daretur intelligi, quia ea quæ facta vel dicta per eum dicebantur, auxiliante Domino et cooperante Spiritu sancto fiebant. Et his ita gestis ad beatum ac felicem prospere jam properabat finem.

21 Quodam vero die, cum S. Walaricus, de quadam cellula adveniens, claustra monasterii sui Dominico die fuisset ingressus ; accedens in verticem montis ad quamdam arborem, quæ undique vepribus erat circumsepta, ubi vir Deo plenus furtivas illas et dignas Deo orationes, quas sæpe diximus, solebat exercere remotus ; cumque ibi coram illo aliqui adstarent

Luc. 10, 16
Joan. 25, 5

a
Sacerdotem
et Judicem
eorum se
impudica
loquentes
arguit.

Mat. 12, 36

Mat. 12, 14

divinitusque
punitos sanare
recusat

C

Fuit castus,
humilis,

deditus
orationi et
lacrymis,

austerus in
lecto et vestitu :

b

osor otii,

liberalis in
alios :

E
etiam aves
silvestres
ad se venientes
alut :

mansuetus
in subditos :

corporis et
avis forma
amabilis :
F

locum suæ
sepultura
designat :

A starent Fratres; infixis coram ipsis duobus paxillis, designabat mensuram unius capacem staturæ, et ait illis : Cum de hac præsentī vitā tandem volente Deo a vobis migravero, vos me in hoc loco sepelire curate. Et ut ab eo dictum fuerat, ita factum cito venit. Nam in altero die Dominico, hunc quem diximus proxime subsequente, sarcinæ carnis deposita, cum victoria migravit *d* ad cœlestia regna. Juxta illam itaque quam diximus arborem, in qua Beatus Episcopus Berchundus, ut ipse referebat, Sanctorum Reliquias solebat suspendere, (quod huic Dei famulo fuerat inæognitum, nisi fuisset a divino spiritu nuntiātum) in ipso eodemque loco, qualiter ipse prædixerat ac designaverat, summo cum honore sancta ac felicia ibidem reconduntur *e* membra. Et ex hoc nobis aperte datur intelligi, quod eidem obitus suus, imo et locus qui jam erat Reliquiis Apostolicis consecratus, divino quidem numine ante aliquos dies fuerat revelatus.

ANNOTATA.

a Caldis, forte vulgo pays de Caux, aut ditio Calensium, in plures Vice-Comitatus distincta. Est in ea ditio alterum S. Walerici oppidum, ut supra diximus. Mabillon arbitratur esse Cayeux, vicum S. Walerici oppido proximum versus Occidentem.

b Capella pro caputio, aut capitis tegumento, sumitur.

c Cursus pro horariis precibus ob Ecclesia constitutis accipitur, ut sæpe alibi.

d De die et anno obitus supra uctam est.

e Asserit Mabillon, etiamnum ibidem extare capellam, sesqui lapide a monasterio, ubi nautæ navigationem suscepturi se S. Walarico commendant.

CAPUT V.

Miracula post mortem patrata : Ecclesia cum monasterio constructa.

Sed his ita peractis, quæ vel qualia miraculorum signa, post suum de hac vitâ obitum, divina per eum gessit potentia (ne cuncta videamur præterisse) vel pauca ex multis, brevissimo quidem relatu, ut disposuimus, scire hoc volentibus referamus : non ea quæ a plurimis fabulose, sed ipsa quæ a veridicis testibus comprobata esse didicimus; et illa maxime quæ a venerabili viro Raimberto, erudito Abbate, pio licet studio ac religioso labore et prolixo sermone, sed tamen satis simplici et incompressa editione, conscripta reperimus. Quædam autem puella, per tria ferme annorum curricula, oculorum fuerat luce orbata; quam parentes ad antedictum locum servi Dei perducere curabant. Sed cum ejus finibus appropinquasset, ait ad illos : Quid est hoc, quod sic eminens luce clarius video resplendere? At illi responderunt : Oratorium est Domini Walarici. Et sic laudes Deo referebat et grates, lumenque recepit serenum.

23 Sed et illud quoque miraculum adhuc sitientibus referamus, quod factum est in quodam loco, nomine Austa, ubi stipes idoli ille (ut superius diximus) jussu viri Dei fuerat contractus, et Basilicam ibidem jam in Dei nomine accolæ loci illius præfatus Dei famulo construxerant. Juxta quam dum quadam die quædam fœminæ iter agerent, una ex eis præcessit alias, atque lucrata sibi oratione, ad subsequentes se socias hortando, ait : Descendite de his vestris in loco sancto veliculis, et pro nostris postulate cum prece facinoribus : et paululum resumptis viribus, vestris tunc potate de poculis; et sic tandem cum gaudio, auxiliante Domino, ad destinata pergamus loca. At illa quæ ex his prior esse videbatur,

contemnens ibidem orationi incumbere, super sessis veliculis, una cum filia, ad locum quo destinaverant, sine mora properabat. Cumque inter se invicem sermocinarentur, tunc filia cum indignatione matri sic oritur fari : O duleissima genitrix, o mea spes unica semper, numquid illo in loco habitatores venerari conantur illum, quem ante hos annos asello insidentem despicabili habitu cernebamus. Cui illa respondens ait : Huic vero, ut ais, filia, rustici volunt fieri memoriam, cujus opera apud nos vilia et contemptu digna videbantur. Tunc inter ipsarum stulta et vana colloquia cœperunt erura natæ, quasi morte paralysis, rigore nimii doloris constringi : et cum hoc contristata matri suæ innotuisset, illa stupefacta obriguit; quid hoc erat, quidve vellet esse, interrogans. Tunc simul secum pertractabant, et mente sua sibi invicem revolvebant, quid de præfata oratione sancti viri die eadem fecissent, quidve dixissent. Tunc primum, licet coacte, magna tamen humilitate, imo et nimio terrore percussæ, ad prædictum oratorium viri Dei summa jam eum festinatione repedabant; et ibi, deposita elatione et cervice mentis, tamdiu in fletu et planctu prostratæ jacuerunt, postulantes sibi veniam de commisso; usquedum favente Domino, qui prope est omnibus invocantibus eum, integram sanitatem sæpedita sua filia reciperet.

24 Sed post suum, ut præfati sumus, de hac luce beatum obitum, tantum se sancto cœnobio humanæ importunitatis mersit conditio, ut illa necessitas illos manachos inde ire urgeret, quæ prius animis prodesset solet, ut est illud, Qui volunt in Christo pie vivere, oportet eos tribulationes sustinere. Ad tempus igitur deferentes locum, illud etiam Evangelium sectantes, Si persequentur vos in una civitate, fugite in aliam; cum in solitudinem locus ille redactus fuisset, Beatus Pontifex Berchundus, divino instinctus amore, conabatur sanctum illud depositum ad suam civitatem magno cum triumpho deferre : sed cum facta oratione jussisset sanctum effodere corpus, proficere non valebant. Tunc præfatus Pontifex. Oremus, inquit, ad Dominum : vereor enim ne impossibilitas operis aliquo modo nobis accedat. Cumque orationi incubuissent intentius, et bis et ter impetum levandi tentassent, nihil tamen profecerunt. Sicut enim in corpore vivens eremum, ita et defunerus eundem diligebat locum.

25 Ibidem etiam eum Blitmundus discipulus ejus deposuerat, quem famulus Dei de sua infirmitate (ut superius diximus) curaverat. Qui tunc in illo tempore, cum esset in Bobio sub obedientia B. Attalæ Abbatis, ejus gesta a scripta habentur, frequenter ab illo humiliter postulabat, ut ad locum illum in Francia, ubi B. Walaricus in eremo ibidem est sepultus, conversa idi vel visitandi gratia ei concederet demorari. Quæ ab illo minime tunc illo in tempore impetravit : sed illo perseverante in precibus, B. Attala, peracto quodam annorum curriculo, quadam infirmitate afflicto, infirmatus jacebat. Dehinc cum quadam die B. Attala ad ecclesiam iret, sustentabat imbecillia membra monachus ille præfatus, qui cellam S. Walarici sæpe ei petierat visitare. At ipse hoc referebat, dum pariter ambularent, visum esse ei, non solum mentem, sed etiam ipsa membra ab eo sustentata aliquantulo spatio a terra, quasi trium pedum in aere suspendi cum ipso. Tunc ait ad eum : Fili mi, quam antea a nobis expetieras, modo habeas ambulandi et visitandi licentiam. Cumque ille statim minus hoc intelligens, dixisset : Domine mi, quo me ire præcipis? S. Attala subjunxit : Tu ad locum S. Walarici, quod sæpe postulaveras, sume nunc a nobis volente Deo licentiam pergendi. Video enim eum in nimia claritate, et mihi hoc ipsum evenit

D
EX MSS.

punitur
paralysi :

veniam
commissi
delicti petens,
sanatur.

E

2 Tim. 3, 12

Mat. 10, 23

Corpus
transfere
conantes,
elevare ne-
queunt.

F

a
S. Blitmun-
dus degit
Bobii apud
S. Attalam.

et post glo-
riam S. Wa-
larici huic
revelatam,

moritur :

d

e
sepelitur :

Claret mira-
culis :

cæca videt :

contemptibili-
ter de Sancto
loquens,

EX MSS.

A evenit expetere, ut ipse merear in tantam gloriam introire. Et per hoc aperte datur intelligi, quod dum adhuc in corpore ipse vivebat, alius positus in aeterna gloria videbatur. Et transacto verborum colloquio, paucis intervallo migravit ad Dominum.

b
venit ad
hujus sepul-
crum.

c
et monaste-
rium condit.

26 Tunc saepedictus ille monachus, quem beatus edocuerat Walaricus, ad antedictum locum Leucona, ut admonitus fuerat a sancto viro, accessit; in quo pene anni spatium eremitalem ac sterilem vitam duxit. Tunc petiit praefatus vir Blimundus, b tam a glorioso Rege Chlothario, quam a Pontifice qui tunc erat Ambianensium, ut tale praecceptum daret ac licentiam, ut ibi construeret monasterium. Tunc destructis idolis et ritibus Gentilium, vir Domini Blimundus, qui et secundus Abbas in loco eodem extitit, auxiliante omnipotente Domino et Christianorum vicinorum adjuvantiis, construere ibi curaverat tam monasterium quam ecclesiam c mirae magnitudinis, et cultu nimio decoratam. Concurrentibus ergo undique populis, recta fide petentibus, merita ejus ibidem magnis virtutibus clarescunt, praestante Domino nostro Jesu Christo, qui cum aeterno Deo Patre et cum Spiritu sancto vivit et regnat Deus, per infinita seculorum secula. Amen.

B

ANNOTATA.

a Scripta a Jona, qui novem annis sub S. Attala vixit monachus Bobiensis.

b Ab eo vicus vicinus S. Blimond appellatur, teste Mabillone.

c In illam tunc translatus fuit corpus S. Walarici, cujus Translationis festum a Molano et Saussaio, cum MS. Centulensi, attribuitur kalendis Aprilis. Quo die si obierit, festum Translationis erit 12 Decembris.

RELATIO CORPORIS ET MIRACULA

Ex MSS. a D. Jo. Mabillon communicatis.

CAPUT I.

Corpus ad monasterium S. Bertini delatum.

A Anno nongentesimo octogesimo primo incarnationis Filii Dei, relatum est corpus sancti Confessoris Walarici in pagum Wimmacensem, in locum qui dicitur Legonans; ubi ipse vivens regularem vitam duxit: et relatum est a pago Teroanensi, a monasterio scilicet S. Bertini; in quo longo tempore jacuerat. Qualiter vero ibi fuerit translatus, et inde in Legonaum locum relatum, futurorum memoria tradere curamus.... a Regebat monasterium S. Walarici, super mare situm in pago Wimmacensi, quidam Clericus, Herchemboldus nomine: qui dum debuit et Canonica institutione de virtute in virtutem con-cendere, et sibi subditos ad coelestia provocare desideria; vulneratus corde diabolico mucrone, cupit animo tractare, qualiter Wimmacensem pagum et Legonaum locum privaret sancti Patris Walarici corpore. Adit itaque Arnulfum, Flandrensis regionis Principem ditissimum: cui prodidit mentis dolosa conceptum, ut expleret tantae nequitiae votum. Cui praefatus Princeps ait: Cum multis hujus mundi divitiis, o Herchembolde, affluam; unum est quod cupio, ditari Sanctorum corporibus, ut a me inopensis ditentur honoribus, et ego eorum sanctis intercessionibus caelorum merear innecti civibus. Et cum hac cordis revolve arcana, sacratissima B. Walarici corpus habere peropto, si adest auxilium tui ingenii nostrae voluntatis proposito. Cui respondit Clericus. En, consiliator adero, et adiutorium praestabo. Et Princeps, Satis, ait, meo facies desiderio, si adimpleveris quod opto.

a
Arnulfus
comes Flan-
driae initio
consilio
cum Her-
chembaldo
Clerico,

Noseas itaque me plurima illi exhibiturum famulina, eumque a me ditari gaza non minima. At ille: Si hanc habere margaritam quaeris, de quibus a te donabor gazis? Nemo, inquit Princeps, in mihi commissa regione, te praecedet opum ditatione, auri quoque et argenti innumerabili munere. At ille: Adimple quod promittis, et ego tibi deferam corpus Sancti. Sicque factum est, ut quod optavit Principis humilitas, perfecit Clerici cupiditas.

2 Illis siquidem diebus isdem Princeps praefatus litem non modicam cum Rege habebat. Vallatus etenim catervis militum, fretusque ut erat praedives suorum auxilio, b Monasterium castrum, quod prope finibus ejus situm est, Regi auferens, sibi usurpavit. Igitur, ut praemisimus, accepta a Comite pecunia, praefatus proditor festinat implere, quod promiserat facere: sumensque secum exercitum Principis, cum eo venit clam ad monasterium S. Walarici. Sicque c everso castro, depradato populo, interfectis multis viris cum feminis, detulerunt d corpus S. Walarici in locum qui dicitur Sitihi, ubi requiescit B. Bertini venerabile corpus. Sicque Wimmacensis pagus et Legonans locus, peccatis populi praepedientibus, privatus est tanto pignore, videlicet beati Patris sui Walarici corpore.

3 His ita peractis, orta est inter Fratres dubia quaestio de corpore praefati Confessoris: utrum ipse esset, an ossa secularis viri ibi essent delata. Tunc consilio Abbatis et monachorum, delatum est in Capitulum, in quo jacebat B. Walaricus, serinium, Expleta itaque lectione Regulae, et finito sermone a monasterii Patre, ab eo, Benedicte, dicitur, et a Fratribus, Dominus, respondetur. Tunc Abbas subjungit: Dicitur, Fratres, a vobis, hic requiescere corpus S. Walarici: quod utrum verum sit, sciendum est a nobis. Aperiat locellus: et si ibi sit corpus, videamus. Laudatur a Fratribus, quod ab Abbate dicitur. Cumque hoc vellent opere complere, et locellum aperire: subito ab eorum oculis est ablati; Angelicisque manibus evectus est, et super e altare positus. Quo facto, stupore Fratres attoniti, a Capitulo egressi, et oratorium ingressi, viderunt super altare locellum, in quo jacebat corpus S. Walarici: et lacrymis profusis, coeperunt cantare, Te Deum Laudamus, vocibus excelsis: Quid mirum, si Dominus ossa servi sui de medio dubitantium abstulit, qui Israelitico populo in fide nutanti manna retraxit, et Eliam de medio peccantis mundi curru igneo per turbinem in caelum transtulit? Voluit autem Deus hoc facere praesente Eliseo, ne forte mens ejus, ambigue infidelitatis conspide perforata, pravis cogitationibus occuparetur marcida. Portatur Elias per turbinem curru igneo in caelum; deferitur Walaricus per serenum aerem super altare Domino sacratum. Clamat Eliseus: Pater mi, currus Israel et auriga ejus: cantant monachi in Laudem Dei altissimi, Te Deum Laudamus. Defiet Eliseus absentiam Eliae: gaudent monachi praesentia tam praecelae margaritae: ibique per multa annorum curricula custoditur corpus B. Walarici, et veneratur a fidelibus populis.

D
et additis
huic muneri-
bus,

b
post captum
Monasterium,

c
d
Corpus S.
Walarici
defertur ad
monasterium
S. Bertini.

E

quod e Capitulo ad altare deferunt Angeli,

sicut Elias translatus est in paradysum.

F

ANNOTATA.

a Hic nonnulla inserta erant de bellis et seditionibus Francorum: quae omisimus, quod alibi multa accuratius narrentur, et ad hanc historiam nihil conferant.

b Monasterium, aliis Monstrolium, oppidum munitum prope ostium Cancejae Fluminis; de eo egimus 3 Martii ad Vitam S. Winvalori, § 2 et 3, quod hujus corpus ibidem adservetur.

c Joannes Iperius Abbas Bertinianus, in Chronico cap.

A *cap. 26 par. 1, tradit, locum S. Walarici per Danos fuisse destructum.*

d *In Chronico Centulensi dicitur, ex præcepto Arnulphi corpus S. Walarici una cum corpore S. Richarii fuisse in Monasteriolo castro servatum, dein ad monasterium S. Bertini translatum, idque teste Iperio, ix Kalendas Septembris, anno 2 Hildebrandi Abbat-
tis, creati an. 950.*

e *Altare majus, inquit Iperius.*

CAPUT II.

Corpus S. Walarici ab Hugone Capeto ad proprium monasterium relatum.

Qualiter ad proprium locum relatum fuit corpus B. Walarici, audiat conventus fidelis populi : nam Deo proprium est, peccantibus misereri, et aures suæ pietatis eorum præbere clamori. Certe cum pietate judicat, et post mœstitiâ lætificat quos corripit et castigat. Recordatus est ergo populi sui, et misertus est plebi Wimmacensi, super absentiam Patris sui tam graviter dolenti. Illo itaque in tempore, mortuo a Ludovico Rege, sublimatus est in solio dignitatis paternæ b Lotharius Rex, in nullo inferior patre : sub cujus Dominio inclytus Dux c Hugo gubernabat strenue partem Francigenæ patriæ, in divino cultu devotus, Dei et Sanctorum cultor humillimus. Hic cum moraretur in Lutetia urbe Parisiorum, quadam nocte cum esset sopore depressus, eum B. Walaricus per somnium his verbis est affatus : Quid agis ? Quem intuens Dux, tremens multumque pavidus, respondit : Vigilo : sed quis sis penitus ignoro. Tunc S. Walaricus : Blando alloquio te alloquor, et obnixè precor, ut nomen meum retineas, et quod postulabo impleas. Ego nempe sum Abbas Walaricus, quondam vivus et post defunctus, incola super maris littus : nunc quoque mutata patria in alia terra, cum sancto Sacerdote Richario, detineor captivus. Sed d nunc an-nente Deo, advenit tempus, ut ad proprias sedes et carissimas soboles redeamus. Dignum est ut populus, olim nobis commissus, de nostro lætetur reditu, qui tempore tam longo tristatur abscessu. Et cum me in meam reduces ecclesiam, projice ab ea Clericorum spurcitiam, et aggrega in ea regularem catervam. Scis etenim Monasteriolum castrum a Comite Flandrensi violenter Francorum dominatui subreptum et subtractum. Et ut noveris me certa dixisse : te illic adire, et castrum, absque capitali damno mortisque ullius detrimento, prædico recipiendum fore. Accelera petitionem nostram : per nostras enim orationes Rex efficietur Galliæ, et postea hæredes tui, usque ad e septimam generationem, possidebunt gubernacula totius regni. Tunc Dux expergefactus, et de visione certus, congregavit exercitum non modicum, tendens ad Monasteriolum castrum : et ut a Sancto prædictum fuerat, ita patrata cuncta monstrantur. Is autem qui ad servandum castrum ab Arnulpho relictus fuerat, turpiter fugiens, locum cum victoria cessit Duci et suis. His peractis lætus Dux, et de visione certior redditus ; cœpit cogitare, qualiter Sanctos Dei ad propria loca posset reducere. Accepto itaque concilio a viris religiosiis et optimatibus suis, legatos ad Arnulphum Flandrensem Comitem direxit, et ut Sanctorum corpora redderet humillime expetivit. Quibus Arnulfus respondit : Ego non eos a suis sedibus avulsi, aut huc adduxi ; sed antequam mihi cederet monarchia, ab favo meo translati sunt in hanc terram, in qua nunc venerantur et honorantur et excoluntur. Hæc audientes nuntii celerrimo gressu sunt reversi ; et quæ ab Arnulfo audierant in mandatis, referunt

Aprilis T. I.

Duci eisdem verbis. Continuo Dux, congregata multitudine sui exercitus, iter arripuit versus fines patriæ Flandrensis. Cum autem venisset in confinibus regionis illius, et hoc audisset Comes Arnulfus, lacrymabili voce ait suis primatibus : Heu mihi misero, pretiosa corpora duorum Sanctorum perdituro ! Continuo accersitis nuntiis precatória verba dirigit, mandans Duci ; Ne Dux longius veniat, neminem nostrum noceat. Corpora Sanctorum reddam : non sum dignus eorum præsentia, qui dum advixero eorum tristabor absentia. Tunc Dux annuit precibus Comitum. Hinc idem Comes jussit ex argento purissimo fabricari locellum, in quo B. Walarici collocavit corpusculum : scriptique sunt in capite scrinii hi duo versiculi :

Interior Sanctus requiem capit hic Walaricus :

Arnulfus præpotens, pretio cœlestia sumens.

3 Hoc itaque expleto opere, accipiens corpora Sanctorum, cum nimio dolore, supradicto Duci occurrit citissime. Cernens Dux venientem Arnulfum cum Sanctorum corporibus, profusis lacrymis, poplitibus flexis, cum omnibus militibus suis gratias Domino egit, quod Sanctorum corpora recipere meruit. Hinc pacifice Dux et Comes ab alterutro divisi, Arnulfus Flandris rediit, Dux Sanctorum corpora propriis sedibus restituenda asportavit. Referunt gratias summo Patri Wimmacenses et Pontivii, læti recipientes Patres, quorum præsentia per multa annorum spatia fuerant immunes : Recedunt Flandrenses tristes, tam splendidis margaritis extorres. Et cum venisset præfatus Dux in pagum Pontivum, psallentibus turmis, undique præcedentibus et subsequentibus agminibus, ipse beatus Princeps ait suis : Properate, o vos boni milites, pedetentim cum B. Richario : et ego, quamvis immeritis, S. Walaricum ad proprium reducam locum : inde vero revertens, S. Richarium in pristinum restituam statum. Hinc propriis scapulis imponens corpus S. Walarici, circumseptus undique innumera multitudine populi (qui venerant non solum a finibus Ambianensis urbis, verum etiam a vicis et oppidis sitis super littus maris, et ab omni pago Rotomagensi) non longe a Legonao pervenit. Nititur ingredi arenosum Somenæ alveum, quem omni tempore bis in die, quod vicinum est, operit mare. Dumque vellet ingredi vadum, cernunt præcedentium et subsequentium turmæ accedere mare, ut solitum erat, cum magno fragore : undisque tumescentibus vadum replere, ingentemque sonitum dare. Clamatur a tur-bis, Ne ingrediamini, milites invicti ; ne tumidum mare vobis inferat periculum mortis. Tunc duo viri nobiles, videlicet g Burgardus Parisiacensis Comes et Orlandus Wimmacensis Vice-comes, dixerunt ad alterutrum : En, videbimus, si hic habemus S. Walaricum. Accipientes igitur locellum, in quo jacebat corpus sanctum, accinctis tunicis fidei, more Petri super mare ad Deum pergentis, fluctus tumescentis maris fiducialiter sunt ingressi. Mox tumidum mare a dextris et a sinistris visum est stare, donec Dux transiret cum S. Walarici corpore, et cum subsequentium agmine. Vere mirabilis Deus in Sanctis suis ! Meritis igitur hujus Sancti Confessoris renovavit miraculum antiqui seculi : nam exeuntibus Filiis Israel de Ægypto, secumque corpus Joseph deferentibus, qui eos eripuit a penuria famis ; clamante ad Deum Moyse, quasi pro muro mare stetit, et transitum populo Dei præbuit. Quid enim S. Walaricus, nisi Joseph ; et quid Dux, nisi Moysen ; et quid plebs Wimmacensis, nisi Israeliticum populum designat ? Illi post transitum maris Ægyptos se persequentes mortuos viderunt, isti Flandrenses ad propria confusos redire vident. Cecinit Maria cum mulieribus, Cantemas Domino : reddidit Dux, cum

D
ex mss.

ea ab Arnulfo Juniore accipit ;

E

et S. Richario Pontivii relicto,

Corpus S. Walarici.

F

g

mari tumido cessante, defert Legonauum,

a
b
c
Hugo Capetus tunc Dux, a S. Walarico apparente admonitus.

d

e

recuperat Monasterium ;

f
et repetit corpora SS. Walarici et Richarii.

A monachis et clericis omnique populo, immensas gratias Deo altissimo. *h*

ANNOTATA.

a *Hic est Ludoviens Transmarinus, 4 hujus nominis Rex, mortuus 15 Octobris, anno 934.*

b *Lotharius vixit usque ad diem 2 Martii, anno 986.*

c *Hic est Hugo Capetus, po tea Rex Francorum.*

d *Nunc, id est anno 981, sicuti expresse dicitur in Translatione S. Richarii, et sicut sub initium correximus, ubi errore amanuensium erat positus annus 935.*

e *Iperius cop. 29 par. 4, citata Legenda B. Walarici, habet sempiternam generationem, quæ hæcenus per secula septem regnavit.*

f *Arnulfus avus mortuus est anno ætatis 92, Christi 963, quo adhuc vivo imperarat Balduinus filius, sed ante patrem mortuus anno 961 : cui tunc successit hujus filius Arnulfus n seu Junior, prioris Arnulfi nepos, mortuus 23 Martii 989.*

g *Hic est Burchardus, Comes Corboili, Milidmi et Parisiacæ civitatis, cujus vitam scripsit anno 1508 Odo Monachus Fossatensis, in eaque asserit corpus*

B *S. Walarici ab dicto Burchardo ad suum monasterium relatum fuisse, et tunc Somonam maximis aquis exundantem, ut olim sub Moyse mare rubrum, divisum fuisse, et siccum iter deferentibus sacrum corpus præbuisse ; ac postmodum dicto monasterio fecisse donationem possessionum, de Hera, Quent et Monceaux dictarum, et aliarum Helicurti, et in urbe Abbavilla, sub sua et Regis Roberti signatura.*

h *Relatum esse corpus S. Walarici die secunda Junii, traditur in Chronico Centulensi : qua die ea Translatio memoratur in MS. Centulensi Martyrologio, his verbis : S. Walaricus mense Junio, die secunda, suo loco reconsignatus.*

CAPUT III.

Miracula sub iv Abbatibus facta.

Tunc præfatus Dux, magna solitudine procurans S. Walarici locum, abiecit ab eo secularem congregationem Canonicorum, et aggregavit in eo regularem ordinem monachorum : misitque Bellovagus ad monasterium S. Luciani, et inde sibi quemdam monachum nomine a Restoldum ascevit, quem in monasterio S. Walarici præfecit Abbatem et spirituales Patrem. Non enim erat immemor promissionis S. Walarici, scilicet si eum ad proprium locum reduceret, quod Rex Francorum fieret, et in eadem regia dignitate filius ejus cum progenie nascitura succederet. Mox, ut scripsimus, Dux cum corpore sancti Confessoris militibusque suis nudi transito, venit in locum qui dicitur Firmitas ; ibique quievit paululum, et post quietem ait suis : Eamus, et Sanctum Dei in locum suum restituamus. Et ecce homo quidam, nomine Hildegarius, qui per multos annos fuerat contractus, ita ut aliter incedere non posset, nisi quod scabellulis se adjuvans totum corpus per terram traheret ; illi cum magno labore, jam properante Duce cum sancto corpore, advenit : magnisque vocibus clamare cepit, O sancte Pater Walarice, cur hic me dimittis, qui te cum tanta debilitate quæsi ; et usque huc, totum corpus terram repens, pervenit ? Nonne tu es Walaricus, qui diceris validus et Dei amicus ? Audivi in lectione Evangelii, omnia possibilia credenti. Credo te esse validum ad me sanandum : sed vadis, et me miserum hic solum relinquis. Si præmium vis pro adoptione meæ sanitatis, meipsum trado in obsequium tuæ servitutis. Illico vocem tantæ promissionis subsecuta est gratia sanitatis. Surgit sanus ; vadit cum

aliis lætus ; cantat plebs devota Deo laudes in excelso. Et isdem contractus, jam sanus factus, sanctum corpus in ulnis usque ad monasterium portavit et dum advixit in obsequio Fratrum permansit : nam post annorum spatia defunctus, juxta oratorium B. Walarici est sepultus.

7 Multa quidem miracula Dominus fecit meritis S. Walarici, tempore Domini Abbatis Restoldi : quo defuncto successit Fulcradus, ejusdem loci monachus : in cujus tempore ostendit Deus multa miracula, quæ per incuriam sunt neglecta : sed quadam adeo fuerunt præclara, ut non potuerint excidere memoria. Cæci enim et claudi, surdi et felicitantes sanati, carent numero, quos suæ opitulationis erexit auxilio. Dæmonibus etiam potentialiter imperabat : et sicut vivus, ita et defunctus, pervasos et vexatos liberabat : hos vero quibus nocere volebant, misericorditer protegebat. Sed ex multis unum sumamus exemplum.

Æquinoctium erat, vigilia scilicet S. Benedicti, qua ab humanis migraverat ; et cepit firmamentum mugire, tonitrua resonare, discurrere fulgura, pavere terra ; sed aeris potestates, omnis omnibus, cœnobium S. Walarici audent impetere jaculis flammantibus, nulli ut eos possent conferre. Forte Abbas Fulcradas in choro jacebat, et pro suis et aliorum criminibus Christum appellabat. Subito b bidental juxta enim cecidit, adeo ut c froccum ejus lingens minime exusserit, nec ei tamen nec aliis nullo modo nocuit. Mulier vero quadam religiosa in templo orabat, quæ, si fas est credi d Religiositati, veraciter affirmabat, quod tria candelabra, quæ in gradibus stabant, quasi cum cereis flammeantibus viderit exurgere, et ignem cœlitus venientem congregando repellere. Hæc illa asseruit e nobis, et verosimile videtur de consequentibus, etiamsi ipsa non viderit. Petræ enim, tamquam ex maceria, pariter ceciderunt ; quæ unde venerint, nulla unquam vestigia in templo apparuerunt : sed talis lapidatio, sicut et multa pericula ejusdem Abbatis temporibus, S. Walarici repulsa est merito.

8 Et hoc de mundo transito, successit Adhelelmus, S. Vedasti monachus : in cujus tempore quadam mulier erat, Bertha nomine, quæ per debilitatem membrorum, quia in tantum contracta erat ut calcanei ejus hærerent clunibus, a viro suo fuerat derelicta : Hæc adlecta manibus parentum, ad sanctum pervenit sepulcrum : ibique longo tempore persistens, expectabat a Deo meritis sancti viri recipere sanitatem. Cumque jam nequiret amplius expectare, decrevit non adepta sanitate in crastinum ire ; et tristis basilicam adiit, et oratione finita, alta voce dixit : O S. Walarice, æstimabam te potentem in reddenda sanitate ; modo, quia non est tibi cura, vadami, sicut veni, contracta. Hæc audiens quadam Dei famula, quæ erat cuidam honorabili viro conjugio sociata, cepit eam confortare, dicens eam misericordiam Dei et virtutem Sancti expectare debere. Illa ut audivit, in oratione Deo se obtulit : cumque auxilium Dei imploraret, apparuit ei in veste candida quidam pulcherrimus puer, attrahens membra ejus leniter : et mox se erigens, nullumque dolorem sentiens, sanitatem recepit in omnibus membris : et postmodum sacrum velamen suscepit, et peregrinum iter arripuit.

9 In ejusdem quoque, id est, Adhelelmi Abbatis tempore, anus quadam ex vico Melnaco venit, ita contracta et curva, ut penitus non valeret sursum respicere, nec nisi artificio scabellorum incedere : quæ aliquanto ibi commorans tempore, vidensque sibi sanitatem differri, quadam die allocuta est Sanctum Dei tali voce : Qualis, inquit, Sanctus Dei tu es, qui nullam in misericordiam habes ? aut quomodo o

Sub Fulcrado Abbate fiunt miracula :

E mira tempestas repellitur.

b

c

d

e

sub Adhelelmo Abbate

F

sanatur contracta :

item alia anus contracta et curva,

EX MSS.
h

a
Instituitur
Abbas Restol-
dus :

Hildegarius
contractus
sanatur.

Mar. 9, 2°

A quomodo Sanctus diceris ab omnibus, qui me non respicis, diebus clamantem ad te et noctibus? vel quomodo Sanctus appellaris mirabilis, qui me debilem et aegrotam non aspicias? *f*... An sardum te facis, quia concessum non vis cedere gratis? Cur me tamdiu martyrizas, qui Christi dona evangelizas? Cur me tantum habes exosam, qui habes Dei gratiam? Num tu habere donum vis solus, qui a cunctis vocaris bonus?... Quare te tamdiu agis ingratum, cum omnes te praelicant omnibus gratum? An ridiculum tibi est de vetula, quae in tuo [obsequio] permanet sedula? aut quia grata sunt meae verba orationis, ob id differs dextram redemptionis? Et si excubantes famuli psallunt in choro, nonne et ego suppliciter ora? et si monachorum audis humilitatem, meam cur non audis paupertatem? et si eorum dissimulas peccatum, cur jam meum non suscipis plaucentum? et si eorum vides castitatem, cur meam non cernis senectutem? Jam enim deficio, quia clamare nequeo. Adhaereat lingua mea faucibus meis, si me sanam feceris, si tibi non promam carmina legis. Haec et alia fante anu, coeperunt Fratres Vespertinalem synaxim; factumque est ut nervi mulieris ita mirabiliter extenderentur, ut ipsa gemens Fratres psallentes inquietaret. Itaque sana atque erecta, quae ante erat curva atque confusa, surgit quae exprobrarat, Deum laudans voce clara; surgit quae erat tristis, benedicens Deum dulcibus hymnis: acceptoque cereo ad tumulum sanctum currere coepit, positaque candela in orationem se dedit. Mirantur Fratres, quid eventum esset ignorantes: nam agnoscunt sanam, quam antea viderant aegrotam; agnoscunt directam, quam antea viderant curvam. Interrogata nunquid quae esset, ait: Quid miramini? ego enim sum anus, quam vestrae alebant manus: ego sum misella, quam vestrae caritatis potabat ampulla. Non enim est mirum si me S. Walaricus fecit sanam, qui vestram semper fovet catervam: neque mirabile est quod me fecit directam, qui vestrarum culparum secat habenam. Referunt itaque Fratres gratias Deo, nec non et Sancto extollentes hymnum Walarico.

16 Defuncto itaque praefato Abbate Adhelelmo, successit Abbas *g* Theodinus, monasterii S. Dionysii monachus, tempore cujus quidam civis, nomine Warnerus, natione Britannus, fratrem habebat nomine Hildinum. Qui Romam pergentes et inde redeuntes, venerunt ad fluvium, nomine Taronium: et cum transire vellent, Warnerus undis implicitus obiit; Hildinus vix cum his quae portabat evasit: et ejulans pro morte fratris, venit intra terminos Corbeiae monasterii: ubi a latronibus exspoliatus, his quae habebat perditis, Belvacum usque pervenit. Inde egrediens, et ad fines S. Walarici venire volens; ut eum cogeant necessitas itineris, cum Somenam transisset et post transitum se idueret; ecce subito quaedam nigra avis eum in capite alis percussit. Qui illico arreptus a demone, coepit per concava vallium atque per abrupta montium sine discretionem discurrere, veniensque ad fluvium voluit se necare: detentus autem a populo, deducitur ad oratorium S. Walarici vincitus. Qui antequam ingrederetur, altis coepit clamare vocibus: Cur me ad Walaricum ducitis: si enim ad eum pervenero, de hominis hujus habitaculo exire compellar. Cumque ante fores monasterii fuisset adductus, interrogavit eum quidam ex monachis, nomine Petrus, Quo nomine censeris? Respondit? Runcinellus vocor. Tunc monachus, hujus nominis etymologiae non ignarus, iterum interrogavit, Cur ita vocaris? Respondit, Peccatorum animas ducor per ronceas et spinas. Iterum interrogatus a monacho, cur non aperires oculos, respondit: Tenebras amo, et lucem odi. Tunc compellitur a monacho et a cir-

cumstante populo monasterium ingredi: sed viribus **D** quibus poterat, ne ingrederetur, obstabat. Tandem **EX MSS.** introductus in ecclesiam, a Fratribus oratione facta, aqua benedicta perfunditur; et clamans magnis vocibus, fetore relicto potenti, ab eo daemon exivit: et ille qui fuerat a demone possessus, in terra prostratus, videbatur quasi mortuus. Post unius denique horae spatium in se reversus, coepit clamare, Sancte Walarice, adjuva me: jam a demone ereptus sum. Qui per aliquantum tempus serviens, sanus ad propria remeavit. Tunc Fratres nimio repleti gaudio, gratias referunt Deo, cantantes, Te deum laudamus.

11 Fuit in tempore ejusdem Theodini Abbatis, quidam homo, nomine Berengerus, natione Francus, qui causa peregrinationis atque paupertatis de finibus propriis exiens, ad nostrum properare festinabat coenobium. Qui dum appropinquaret solus gradiens, obviaverunt ei duo nigri homines, teterrimos equitantes equos; qui interrogantes eum quo iret, respondit, Ad coenobium S. Walarici. Qui inquirunt: Non recto valis calle. Illico vero ex utraque parte alapas illi dantes, prostratus est in terra semivivus. Tunc unus ex illis tulit festucam, et in duplo plicatam in aures ejus impinxit. Hoc facto, evanuerunt: ipse vero surdus remansit et mutus. Qui tamen surgens, iter aggressum perficere coepit: veniensque ad villam, deductus est ad coenobium S. Walarici; et inter eleemosynarios deputatus, accipere coepit eleemosynam. Nec multo post creverunt in auribus ejus vermes teterrimi atque pilosi, et in capite ejus scabies tam magna, ut fronte ulcerosa et naribus ita deformis appareret, ut nemo eum aspicere posset. Sic miser jacens, non valebat cibum percipere nec potum. Quadam autem die hospes ejus, illi condolens, ait: Hic est unus puteolus, quem S. Walaricus propriis effudit manibus; si ad eum properare potuisses, ut caput tuum de ejus lymphis lavares, credo quod meritis Sancti nostri melius tibi esset. Qui consurgens, ut valuit, festinus eo pervenit: sicque lavato capite, aliquid coepit audire. Cum autem audiret campanam matutinalem, illucescente die rogat se in oratorium deduci. Qui ductus, dum binis vicibus vellet nomen Sancti invocare, nequivit; sed vix primam verbi syllabam protulit. Interea vero maximos sanguinis globos ex auribus et naribus et ore emittens, clamavit alta voce, S. Walarice, adjuva me. Qui sanus atque integer redditus, aliquamdiu ibi perman-

et alius, a diabolis surdus et mutus factus,

vermibus et scabie oppletus.

sanatur.

F Cumque corde tractaret, ut ad patriam parentesque rediret; quadam nocte, dum ad Matutinorum sollemniopergit, diabolus ei in via obviavit: qui ait ad eum, Quo vadis? Respondit, Ad ecclesiam. Et diabolus, Et ego similiter. Sed veni post me et ego te ducam. Qui sequens eum, venit usque ad ripam fluminis, et ingressus in aquas usque ad renes, sciensque se a diabolo eludi, signo sanctae Crucis se munivit: et tunc inimicus evanuit. Reversusque citissimo cursu, ut erat aqua madidus, ad ecclesiam venit, eventumque rei Fratribus narravit. Quibus interrogantibus, quid agere vellet, respondit: Voluntas mea erat in patriam redire: sed video, quia non vult S. Walaricus, eroque in perpetuum illius servus:

ANNOTATA.

a Benedictus Papa vii anno Pontificatus 6 Indict. 9, id est anno Christi 981, Kalendis Aprilis scribens Restoldo Religioso Abbati, vel omni Congregationi in monasterio S. Walarici, quam Hugo gloriosissimus Comes in Regula B. Benedicti noviter congregavit, successoribusque in perpetuum. Quia, inquit, per interventum Hugonis gloriosissimi Comitis, rationaliter postulantis a nobis, quatenus pro suo amore atque dilectione confirmaremus vobis praedictum monasterium

post longam expostulationem.

sub Theodino Abbate

energumenus liberatur:

EX MSS.

A nasterium... ut sub jurisdictione sanctæ nostræ Ecclesiæ matris permanendum; ideo omnem ejuslibet Ecclesiæ Sacerdotem in præfati monasterii ditione habere auctoritatem, præter Sedem Apostolicam, prohibemus: prout plenius habetur in privilegio Pontificio, per Carolum du Fresne Dominum du Cange nobis communicato ex ipsius monasterii archivio.

b Bidental, fulmen dicitur, quasi duos dentes habeat, etiam Horatio usitatum.

c Froccus et frocca, vestis superior monachorum, Gallice Froc de moine. Ingulfus in Historia Croilandie. Induit omni anno totum conventum de tunicis, omni altero anno de cucullis, et omni tertio anno de froccis. Spelmannus in Glossario ait, bajulos Londinenses lineum suum vestimentum, ceteris inductum, a froc, nuncupare.

d Religiositas pro Dei cultu sumitur a Tertulliano in Apologetico, uti et irreligiositas ritium contrarium: ita B. Coleta paupertatem velut apicem religiositatis dilexit, ut habetur in ejus Vita 6 Martii num. 47. Hic sumitur pro conventu monachorum, qui et Religiosi appellantur.

e Hinc conjicimus auctorem fuisse coævum.

f Loquacis annus bottologiam dum pluribus expanere conatur scriptor, in ridiculas fere blasphemias os illius solvit, quas satius duximus prætermittere.

g Sub hoc Abbate expolita est etiam Vita, vique dicta, ut supra vidimus.

SUPPLEMENTUM

Ex libro III Vitæ Metricæ MS.

Qui viderit ultimi istius, de liberato Berengero, miracula nexum ex priori de Wernero, conceptum his verbis, Fuit in tempore ejusdem Theodini Abbatis, vix poterit dubitare quin omnia se invicem apte consequantur; nisi etiam viderit hæc eadem Acta, ex prosa carmine reddita, ubi post Warneri liberationem ponitur templi sub Theodino subversi historio; Bernardi successio, qui illud restauravit; et miraculorum, sub eodem Abbate (scilicet Bernardo) denuo coruscantium specimen unicum, Berengerus, a dæmonio liberatus; quem eundem omnino ordinem fuisse in prosa, cogimur credere contextus totius carminis, verbum verbo pene reddenti; ac proinde Theodini nomen, loco non suo positum, esse glossema audacis librarii; qui cum antiquiorem codicem descripturus, eum vel defectuosum, evulso (ut sæpe fit) folio, inveniret; vel festinaret scriptionem absolvere; omissis intermediis, Werneri et Berengeri curationes isto modo præsumperit conjungere. Finierat autem scriptor narrationem de Wernero, quando sub horam monasticæ cænæ surgens famelicus; et versus templum, in quo alii Vespertinæ Psalmodiæ forsitan vacabant, prospiciens; rudera quædam vidit; indeque arripuit occasionem proseguendi carminis, narrans quomodo damnum acciderit et reparatum sit. Id quoniam prius auctoris verbis audire non licuit; audianus a Poëta Paraphraste, sic Werneri dimittente:

Hic ego dimisi narrantem talia plebi,
Et fixi calamum. Narravit nescio quantum.
Cum Baccho et Cerere mihi bellum cœpit inesse.
Surrexi: visu templum percurrere cœpi.
Cernebam multis sparsim fragmenta ruinis.
Mirabar solus: subito cum talia doctus.

13 Spargebat proprios hiemis veteratio canos,
Manabant nares, lacrymis pluvialibus orbes:
Hic mos est hiemi: fuit illud mense Novembri.
Dæmonibus bellum, nescio qui, rebus inortum,
Vertitur in templum Sancti et turmam monacho-

[rum].
Mox resonat tonitru, mox cernit fulgura mundus:
Absens sol tetro contexerat omnia peplo.

Scinditur egregium dimisso fulmine templum: D
Sparsimsaxa cadunt, monachos laquearia sternunt.
Sternuntur cuncti, pereunt sed non nisi pauci,
Defensi merito Confessoris venerandi.
Ternos vulnus habet: quarto mors vulneris hæret.
Plenum dæmonibus est templum, deforis, intus.
Intus, saxa crepant: extra, sine vindice regnant
Inter se: cumulo qui fortiter æde revulso,
Per mare, per terras sibijactant, per quoque silvas:
Quæ post perplura, Phæbo famulante, reperta,
In quorum fuerat manibus, vestigia monstrant.
Talis nox abiit, sol aureus atque redivit.
Abbas consilio Theodinus mane reperto,
Circumfert sanctum cum Reliquiis Walaricum.
Quod dæmon fregit, triplex benedictio sanxit.
Horrificam nequam voluit complere ruinam,
Templum destruere: propria sed decedit arte.
Namque, Theodino paulo post carne soluto,
Abbas a Bernardus, nulli bonitate secundus,
Successit pastor, veri pastoris amator,
Cunctis dilectus, dilector religionis:
A fundo templum qui, dæmonis arte volutum,
Incipiens struxit; ornamentis decoravit.
Fructus ecclesiæ satagens augebat ubique:
Terras, ornatus, thesauros, omnia prorsus
Quæ sine peccato potuit conquirere Sancto. E
Ipse locus testem cunctis se præbet herilem:
Clarior egregius Confessor, tempore cujus,
Diffusus meritis. Patuit elementia multis.
Multis: sed breviter subeat facundia pauper.

14 Sequitur deinde liberatio Berengeri carminibus
pressa: in qua narrandorum miraculorum finem faciens
Poeta, cum commemoratione iterata Bernardi Abbatis,
et synopsi multiplicium miraculorum, Berengeri histo-

Vario sanitas
claudio et mu-
to collata.

riam sic adducit ad exitum:
Egreditur fluvium: festinat prendere templum:
Quæ sunt gesta refert; sed vox in faucibus hæret,
Et quibus e manibus potis est ostendere lapsus.
Clauditur hinc triduo solus sine iudice templo:
Quem miserans, veri reddit elementia sanum
Pastoris, cujus claret sine tempore virtus;
Virtus magnifica, Bernardi magnificata
Clarior temporibus, claret jam mentio cujus;
Nec non b clareret, nisi mors permissa fuisset.

15 Denique si voces mihi, quot sunt vertice crines,
Affluerent; minime virtutes æquiparare
Possem, queis clarus patuit meritis Walaricus.
Vincit scriptorem, quantis ardentibus ignem
Extinxit, quantis patefecit lumina cæcis,
Quot claudis gressum, quot victo dæmone sensum,
Febribus invasos quot reddidit alleviatis.

Nullus ei damnum confecit œconomus, unum
Suscipiendo malum, cui non sit centuplicatum,
Ante diem mortis: sibi quod dignissima testis
Contulit in medium confessio tarda virorum
Cervicem fracti sunt: plures pessime functi.
Ille pedem fractus: huic fossus pendet ocellus:
Huic buccam morbus concludit valde perosus,
Qua Sancti rebus damnum non intulit unum.

16 Talibus et tantis Sanctus clarebat opimis
Confessor meritis, sibi quæ castimonialis
Promeruit vita, mundi dum vixit ærumna.
Sanctorum gradibus nam cunctis æquiparandus,
Quam clarus cœlis monstrat virtutibus almis.

Aggreditur deinde auctor cum singulis celestium ci-
vium ordinibus comparare Walaricum, qua compositione
ad longum hic exprimenda ne tædium generetur lectori;
ecce hic adscriptos singulorum capitum titulos: nam to-
tum opus per titulos distinguitur, qui etiam ipsi versibus
concepti sunt:

Æquandis sacris quod sit merito Patriarchis.
Artibus illorum meruit quod præmia Vatum.
Quod socius numero sociandus sit duodeno.

Comparatur
S. Walaricus
cum aliis
Sanctis.

Quod

Defectus
prioris histo-
ria quomodo
supplendus.

Templum
dubolien
conatu des-
trum capsum,

- A Quod sit martyrio dignus, non sanguine fuso.
Hic Confessor adest, lucrum cum sœnore defert.
Præmia cum castis non perdit virginitatis.
Cum reliquis gaudet, quorum virtutibus hæret.
17 Denique concludit, primum omnibus Christianis,
tum Bernardo Abbati, ac denique sibi Poetæ patronum
S. Walaricum implorans. Et pro Abbate quidem suo,
aliquando ante supremi Judicis tribunal comparituro,
sic precatur :

Invocatur
pro Abbate
Bernardo

Porridge Bernardo dextram : præsensque meimento,
Qualiter ipse tuo comportans munera templo,
Hinc animas servat scævis, hinc corpora curat,
Et te Patronum spectat sine vindice solum.

Vivebat ergo tum adhuc Bernardus Abbas, cum ista
scriberentur : proinde dubium esse nullum potest, sub
tali auctoris coarcti testimonio, quin Theodino Abbati
immediate successerit. Interim Sammarthani, nescio
quem catalogum secuti, forte recenter confectum hoc se-
culo, Theodino sufficunt Walonem (de quo hic in An-
notationibus) huic Severinum et Guattonem, qui adfue-
rit injunctioni Philippi Regis anno MLIX; post quos
successerit Bernardus, qui capsam S. Walarici confici
curavit, sed absque nota temporis, quod ex hoc auctore
certius eruitur, et demonstratur Theodino sufficendum
Bernardum, nemine interjecto.

Successore
Theodini.

- B 18 Sequitur deinde in ipso codice formula juramenti
fidelitatis, prout præstari solebat ab advocatis S. Wa-
larici, et revera præstitum est anno MCCCXXI a Ro-
berto Comite Drocarum, ut patet in collectione char-
tarum, charta B XIII. Sequitur porro Latine et Gallice,
Latine autem sic habet. Vos juratis per Deum et per
omnes Sanctos, quorum Reliquiæ hic sunt et alibi,
quod vos, ab hac hora et deinceps, benevolentiam et
fidelitatem habebitis et portabitis huic ecclesiæ
S. Walarici et omnibus membris : et etiam posses-
siones omnes et omnia jura istius ecclesiæ bona fide
juvabitis, ad defensandum et custodiendum de omni
injuria seu violentia adversus omnes, secundum ves-
tram possibilitatem, quotiescumque super his fueritis
requisiti. Concludat Abbas : Ita vos juvet Do-
minus.

Juramentum
fidelitatis.

ANNOTATA.

a Idem Abbas Bernardus curavit novam capsam
confici, in cujus limba circumquaque hæc versus legatur :
Abbas Bernardus, pietatis munere fultus,
Hunc struxit loculum, gemmis anroque decorum :
Ossa beata Patris in quo posuit Walarici,
Nominis ad laudem Christi per secula manentem.

Nova capsam
reliquiarum,

- C Huic Bernardo videtur successisse Wazo seu Walo,
qui trahitur anno 1032 adfuisse elevationi S. Bertini,
quique in Historia miraculorum S. Ursuarii, 18.
Aprilis num. 23, plurimum laudatur, adhuc vivus post
annum 1038.

b Subintellige, Semper : nam quod addit, Nisi
mors permissa fuisset, non de præterito accipiendum
est, sed de futuro, uti ex infra adferendis clarius
patebit.

APPENDIX

Fulcherensis prædii possessio miraculis vin-
dicatur, illato S. Walarici corpore.

Primis siquidem temporibus, quidam miles, Gisle-
bertus nomine, de Druisencurt, quadam prædicti
Patris nostri Gualarici possessionem, in territorio a
Fulcherensi sitam, injuste et violenter suæ adscivit
ditioni : et reclamantibus Fratribus ecclesiæ præ-
dicti Walarici, eandem possessionem sibi suisque
contumaciter usurpavit. Quod beatus ac Deo dilectus
Walaricus minime sustinens, prædictum Gisle-
bertum gravi aegritudine molestavit. Porro idem

Diripiens
possessionem
S. Walarici
a

Gislebertus, in hac parte minus caute sibi providens; D
prædictam possessionem sibi diuturnam fecit. ^{EX MSS.}
Ægrotudo vero ex diuturna possessione majorem ^{gravi morbo}
augmentavit passionem. Quod prædictus miles, in ^{punitus,}
ultimo doloris existens, suum contra sanctum Dei
Walaricum foris-factum recognoscens, Fratres
ecclesiæ prædicti Patris convocat, ut sui suorumque
misereantur humiliter postulat, ita tamen quod
omnibus videntibus prædictæ possessioni abrenun-
tiavit. Igitur prætaxati Fratres, suum intrantes
Capitulum, super hac re communi utuntur consilio,
ut sententiabili decreto, quid super hoc deliberandum
sit, censeatur.

addicit resti-
tutionem.

20 Prior itaque et omnes pariter uno parique voto
in hoc consentiunt, ut corpus sui Patroni Walarici,
ad prædictum Fulcherense territorium insaisiendum,
transferatur. Ubique locorum ejusdem provincie
rumor iste penetrat, unus omnium assensus, unus
et idem omnium clamor æthera pulsant, beatum vide-
licet Walaricum ad prædictum transferendum esse
territorium. Ea tempestate quidam ecclesiæ B.
Walarici Advocatus, Rainaldus nomine, prædicto
rumore accepto; ne translatio B. Walarici celebra-
retur penitus inhibuit. Nam quia ejus non præce-
debat consilium, ægre satis ac indignanter ferens,
ne hoc fieret impedire satagebat. Fratres vero

Ne solenni
processione
effertur
corpus S.
Walarici

impedit Ad-
vocatus,

monasterii, tanto magis ad hoc faciendum aspira-
bant, quanto prædicto Rainaldo molestius videbatur.
Quia enim de Regali fisco eadem Abbatia emergerat,
prædictam Rainaldi calumniam minus discretam
asserebant. Ea propter suos Rainaldus familiares
convocans, Accelerate, inquit; omnes totius claustrum
Fratres commonete, ne in hac parte meæ dissentiant
voluntati : non decere monachos aliquid illicite
perpetrare, suumque patronum minus discrete a
sede propria remove. Econtra monachi, suum
nequaquam esse, eorum simplicem utilitatem im-
pedire, asserebant. Eo modo hinc et inde contro-
versia videbatur. Tandem monachis in suo perma-
nentibus proposito, Rainaldus suos convocat. Ite,
inquit, totius portas burgi obserate : claves, in
castrum meum recludite : ne S. Walarico vel suis
monachis liceat inde egredi, prohibete. Interea dies
translationis instat, tota regio confluit, tota hinc et
inde provincia convocatur. Pars populi intra villam,
pars vero exterius imminebat. Exclusis intrare,
inclusis exire vetabatur : omnibus tamen cor unum,
voluntas eadem, vox eadem insonabat, B. Wala-
ricum debere egredi : nequaquam decere tam
sanctum Patrem tantam convocasse populorum
multitudinem, et infinitum populum inaniter vexasse.
Interea tam Prior quam monachi super hujus fine
rei hæsitantes, ad commune recurrunt Capitulum,
hinc et inde graviter anxiantur. Ex una parte
populus urgebat, ut starent proposito : ex alia vero
parte tyrannidem Advocati metuebant. Populus eos
ambitionis reos, offerendarum causarum, inclamabant :
Advocatus vero præsumptionis et negligentie ar-
guebat. Quid plura? Ad ultimum, inebriati calice
confusionis, cedunt Advocato, Sanctum populo
negant.

E

et portas oc-
cludi curat.

F

21 Dum hæc ita aguntur, duo juvenes, quorum
unus Joannes, alter Gualterius vocabatur, indi-
gnanter Capitulum egressi, in ecclesiam intrant,
nec sine murmurio. Quos quidam monachus natu
senior, claudicans pede, Evardus nomine, ejusdem
ecclesiæ Thesaurarius, summopere [commotos]
intuens : Quod, inquit, edictum, quod est super hac
re Capituli consilium? Illi vero, Omnes, inquit,
monachi desistunt a proposito ; plus hominem quam
Deum reverentur, plus Advocatum quam nobilitatem
loci sequuntur. Hoc audiens Thesaurarius, suspiria
trahens ab imo, Omnes inquit, nostri, utpote
juniores

Duo juniores,

EX MSS.
ex consilio
senis Thesaurarii,

b

S. Walaricum
exponunt :

et ad preces
minasque,

ultra portæ
omnes aper-
iuntur :

A juniores, a S. Gualarici consuetudine extranei, nova proponunt. Sicut enim *b* asinus, in transitu pontis, verberatur; ita Patronus noster, in perpetrando miraculo, verberari consuevit. Tunc illi juvenes, Quid igitur, inquit, quid super hoc, bone Pater, decernis? Estne voluntatis tue ut nostrum exponamus Patronum? Utique, inquit, senex, nostræ voluntati satisfacite; et obedientiam quam mihi, utpote seniori vestro, debetis, operibus implete. Sed pro Pater-noster juro, nisi senex ille Patronus noster valvas burgi suas esse convicerit, turpiter in ocisionis macello sedebit, et tremens manum pariter cum baculo, hoc, inquit, ibidem baculo graviter vapulabit. Audito prædicti juvenes obedientiæ mandato, Sanctum accipiant Walaricum: Responsorium istud, Sancte Walarice, incipiunt; et prope altare Sanctum populo exponunt. Ita populus suo potitur voto; Sanctum accipiant, ad valvas usque burgi properant. Prædictus vero bonus Thesaurarius, nixus baculo, hilariter sequitur: erectoque post sanctum baculo, Cave, inquit, cave tibi, Walarice, nisi hodie tuum in hac villa ostenderis dominium, huic verberandus baculo subiacebis. Hoc audito, statim conventus pro foribus erumpit, proprium sequitur Patronum, ad valvas usque properantem. Igitur transacto villæ spatio, ad valvas venit. Observatæ, Sancto negant exitum. Tum demum prædictus Evrardus, Quid inquit, quid nunc agis, Walarice, inveterate dierum? Juro tibi, pro Pater-noster, nisi miraculo et dominio tuo valvæ nobis aperiantur, iste baculus tibi tormentum erit, et ad dedecus tuum inhoneste nimis et turpiter tractaberis. Vix sermonem compleverat, mirum dicta, vobis videntibus, ferri seræ resiliunt; et burgi janua, uno impetu aperta, omnibus qui aderant egressum non negavit. Nec solum illa janua, sed omnes totius burgi eodem momento aperte steterunt. Omnes igitur astantes, tam monachi quam clerici, Te Deum laudamus in excelsis canentes, cum summo tripudio villam cum humili plebe egre-

duntur. Cumque nemus villæ propinquum attigissent, prædicti Advocati familiares monachos accersunt; ne in cœpto velint permanere, primo humiliter postulant: sed cum monachos viderent inflexibiles, statim violentiam parant, in Sanctum Dei irruunt: nullo modo longius progrediendum adacter asserunt. In hunc igitur modum tanta seditio exorta est, quod fere sanctum feretrum inter certantium manus lapsum est. Tandem igitur monachi, tam reetitudois quam viriæ fortitudine prævalentes, repulsis turpiter satellitibus, arreptum iter gloriose perficiunt: satellites autem penitentia ducti, Sanctum Dei humiliter persequuntur. Cumque Fulcherensi propinquarent territorio, nudis pedibus virgas ferentes in manibus, humi prostrati veniam postulant: Se nunquam deinceps in Sanctum Dei tale quid ausuros pollicentur: Sanctasque Gualaricus, propria possessione [vindicta] post celebrem excommunicationis sententiam, ne quis eandem possessionem ab ecclesia abalienaret, ad propriam communi gaudio sedem regreditur: regnante Domino nostro Jesu Christo, cui honor et gloria per omnia secula seculorum. Amen.

obsistentes
satellites
dericti con-
vertuntur,

et processio
peragitur.

ANNOTATA.

E

a Chorographica tabula, intra sextam leucam a monasterio S. Walarici, ad ulteriorem Somonæ ripam notant oppidum Faucourt, quod hic Fulcheriense territorium dici, loci viciniam et nominis similitudine persua-deor.

b Senili simplicitati et firmissimæ fiduciæ impetrandi a Deo per Sanctum miraculi, ignoscenda comparatio, satis alias iusula; minaque verberum, feretro incutiendorum infra subjectæ, quæ accipi debent velut per hyperbolen pronuntiatur: quemadmodum amicitie non derogat, sed indicat utilit non de amici erga se voluntate præsumere, qui verbis in speciem minacibus, sed revera solemniter testificativis affectus, apud amicis utitur, pro re quæpiam obtinenda.

DE SANCTO DODOLINO

Episcopo Viennensi in Gallia.

G. H.

SECVLO VII.

an Landale-
nus sit Dodo-
linus?

hujus cultus.

C **H**abita est Synodus Cabilonensis in Gallia sub Chlodoveo II Rege: sed quoto ejus anno, non liquet. Refertur a Sirmondo ad annum DCL: qui in Notis docet, habitam saltem esse ante annum DCLXIII. Huic Synodo secundus subscripsit Landale-nus, Episcopus Ecclesiæ Viennensis. Decessor ejus habetur Caldeoldus: quem asserit Ado in Chronico, Viennensem Ecclesiam rexisse usque ad tempora Theoderici Regis. Verum quia Chronotaxis Adonis plane turbata est circa tempora Chlodovei II Regis ejusque filorum, ita forsitan etiam confusa est circa seriem Episcoporum; cum constet sub Chlodoveo Landale-num fuisse Episcopum, cupis non meminit Ado, sed substituit Dodolinum: quem unum eundemque cum eo, qui in Concilio Landale-nus dicitur, asserunt posteriores, et Dodolinum seu Dolinum appetant. Sanctum esse, et haberi, tum in Martyrologio tum in Breviario Viennensi, docuit nos petrus Franciscus Chiffletius noster: et ipsi descripsimus in Galliis Catalogum sanctorum Episcoporum Viennensis Ecclesiæ, inter quos collocatur, S. Dodolinus sub Theoderico. Joannes a Bosco, in Antiquitatibus Viennæ sanctæ ac secularis p. 40, ista habet: S. Dolinus Viennæ præfectus est Pontifex. Leone vel Leontio Romanis imperante, et Theoderico Francis, ac Sergio Papa.

Decessit vero S. Dolinus Kalendis Aprilis. Citato Bosco et tabulis Ecclesiæ Viennensis, inscripsit eundem Ferrarius Catalogo Generali: asseritque, clariuisse sub Sergio Papa et Theoderico Rege circa annum DCLXXXVIII, omisso Leontio Imperatore, qui aliquot post obitum Theoderici Regis elapsis annis cepit regnare. Boscum describit Joannes Chenu in Catalogo Archiepiscoporum Viennensium, et Sanctum Dolinum appellat eum Joannes le Livre in Antiquitatibus Viennensibus cap. 23, ac deinde ista subjungit: Noster S. Dolinus magnos pro salute animarum, sibi commissarum, labores atque arumnas perpassus, decessit dicto seculo septimo, Kalendis Aprilis: et depositus est apud majores suos seu decessores Episcopos. Sansserius, in supplemento Martyrologii Gallicani ista habet: Viennæ S. Dodoleni seu Landolenti, alias Dolini, illius Metropolis Episcopi, in Concilio Cabilonensi clari circa annum DCLXIII: ac magis pastoralium virtutum meritis nobilis, eximiaeque præsertim pietatis titulis gloriosi. An diversi statuendi sint, Landale-nus et Dodolinus seu Dolinus, inquirant Viennenses. De S. Caldeoldo quem decessorem passim statuunt, egimus XIV. Januarii, ibique descripsimus Epistolam Joannis Papa v, ad illum datam.

F

DE S. MACARIO CONFESSORE,

Monasterii Pelecetes Hegumeno apud Græcos.

CIRCA.
DCCCLXXX

Post aliorum
ex eodem
monasterio
certamina,

S. Hilarionis
Successor
Macarius,

Patria C. P.

in litteris et
virtute bene
exercitus,

Gratia claret
sanctulum;

a S. Tarasio
Sacerdos
ordinatur :

reatur
cum S. Nicephoro sub
Leone Armeno,

Egregia monasterii hujus disciplina innotuit posteritati ex eo dumtaxat tempore, quo eam convellere conatus Iconomachorum coryphæus Constantinus Copronymus, sacienda præbuit, quam firmas illa radices egisset, supra veram fidei petram fundata. Quamvis enim ad XXXVIII monachos, invidiam post varia luctubria abstractos, impius Lachnodracon ablegavit (ut est ad XX Januarii dictum, nec non ad diem XVIII Martii, quo Theosterictus, ex eo numerus unus, etiam Romanæ Ecclesiæ inscriptus Fastis, occurreret) perstiteret tamen in gradu atque proposito, tam ipsi qui eadem istam effugere, quam eorum successores, quibus ante finem octavi seculi S. Hilarion præfuit, egregius Officii ecclesiastici hymnis a S. Joseph Hymnographo laudatus, ut est ad XXVIII prædicti Martii diem annotatum. Hujus pro defendenda imaginum cultura labores, persecutionesque ex de causa toleratus a tyrannis, subobscure et obiter dumtaxat a Poeta designatas, et felicem post eus mortem, excepisse videtur hic S. Macarius; plurimum etiam ipse palmarum athleta; prout indicat elogium sequens, eodem in Menæis excusis et MSS. Chiffleiani compositum hisce verbis.

2 Beatus iste noster Pater Macarius, Constantinopoli natus, et puer admodum orbatus parentibus, a patre suo est educatus. Traditus autem litterarum disciplinis, cum esset a natura dexterrimus ad omnia, et magna uteretur diligentia, brevi totius Scripturæ percurrit stadium; et hinc quidem, quam vilis essent ac cito perirent terrena omnia, manifesto cognovit; inde, quam firma esset bonorum in cælis fruendorum æternitas. Quapropter egressus ab urbe divertit in monasterium, quod Peleceten nominant, et monachis ibidem degentibus permixtus, omisso Christophori nomine, quo prius appellabatur, in Macarii nomen transire ab eis jussus est. His vero in omnibus ferme monasterii usibus serviens, multaque in humilitate virtutes omnigenas excolens, tandem omnium Præses effectus est, et Thaumaturgi cognomento meruit venerabilis haberi. Etenim incurabiles prorsus infirmitates per eum sanare dignatus est Deus et ad ejus orationes pluviam e cælo super terras opportunam demittere.

3 Cum igitur magna et celebris illius fama diebus illis circumferretur; ingens ad eum confluit multitudo, tam eorum qui spirituales animæ suæ maculas apud ipsum expurgare, quam qui corporalem percipere medelam cupiebant: nec deerant, qui spiritu simul et corpore confirmati, domum reverterentur. Tandem Sanctissimus Tarasius, Constantinopolitanus Patriarcha, etiam de illo inaudit; eoque ad sese accersit, per Paulum Patricium, olim quidem in desperatissimo morbo ab eo curatum, recens vero virtutem illius expertum in conjugio, similiter a medicis extra spem posita et ab ipso sanitati restituta. Adductum autem ad se Patriarcha, Sacerdotem ordinavit, benedictione consueta; quam ille studio villicæ obedientiæ suscipiens, pacem fecit, longe se ab inobedientiæ vitio esse, quo laborant tam multi.

4 Ilac auctus dignitate cum in suum revertisset monasterium, humilitatem multo etiam quam ante studiosius exercuit. Interim scandalorum sator dabo-

lus tyrannum Imperatorem in thronum extulit Byzantinum, qui venerandas imagines igne et aqua obolendas traderet, Leo Armenus hic fuit: qui Patriarcham Nicephorum in exilium expulit, Episcopus vero et Archimandritas relegationibus, carceribus, verberibusque gravissimis afflixit. Tunc etiam admirandus hic, e numero sanctorum Patrum memoratorum unus, varie cruciatus fuit, atque in custodia detentus est, usque ad immanis illius tyra in necem. Cujus imperium suscipiens Michael Ballus, et ipse eandem cum decessore impietatem profitens, postquam Sanctum eduxit e carcere; multum per se aliosque blanditus, minatus plura, profecit nihil: quare ipsum in Aphasiam relegens insulam, arcte præcepit custodiri. Macarius vero omnia generose sustinens, Deo gratias retulit, et in exilio tempore non modico plurimum exantians certamina, editis que ibidem signis illustratus, ad Dominum emigravit.

5 Ignoram Geographis antiquis pariter et recentibus insulam describere, et quo loco fuerat possemus forsitan indicare, si prætor hujus Sancti Vita, ex qua compendium illud acceptum (ita enim quin scripta fuerit dubitamus) in hoc usque tempus conservata fuisset, et ad nostram perla non notitiam. Nunc unum illud dicere possumus, ex Actis SS. Theodori atque Theophanis, egregiorum sub prædicto Michael et successore illius Theophilo Confessorum, dandis XXVI Decembris, eandem prædictorum quoque Sanctorum exilio, ac plurimum fortassis aliorum, fuisse illustratam. Hi autem cum prius ad Ponti ostium fuerant relegati a Michael, suspicari posset aliquis, ultra tendenti hanc fortasse, quam regarimus insulam, reperitundam. Sunt quidem insulæ toto Ponto Euxino raræ (nam Cyaneos aliosque similes scopulos, nullum humanæ habitationis indicium commoditæ habentes quis insulas vocaverit?) una tamen Bichyno objecta littori, a Chalcedone Heraclæa Ponticam navigantibus, medio se offert itinere; quam Thynaidem præcis nuncupatam, Daphnusiâ quoque dictam Ptolemaus ævo, ex ipso intelligimus: unde truncatum Aphasie nomen ad Iconomachorum tempora durasse suspicaris: Parnusiâ hoc tempore dici, auctor est apud Ortelium Niger.

6. Atque hæc quidem de exilio loco, obscuro satis, per conjecturam dicta sufficiunt. temporum designandorum ratio expeditior est. Tarasium enim, a quo ordinatus Sacerdos Macarius, constat ex dictis ad ejus Acta 26. Febr. ab anno DCCCLXXXIV ad DCCCVI annum, Patriarchalem tenuisse dignitatem. Vegetationem Episcoporum atque Abbatum sub Leone Armeno, captum anno Imperii illius secundo (qui fuit Christi DCCCXV) durasse quinquennio, dictum est a l Acta S. Theophanis de XII. et S. Nicephori Patriarchæ XII Martii. Denique Leone Armeno cæso imperasse Michael, a XXV Decembris anni DCCCXX, usque in Octobrem anni DCCCXXIX, satis certum habetur. Ex his conjicias, cum longiori tempore in exilio ζωόντι dicatur Beatus; ad extremos Bidi annos v'itum sancti hujus Confessoris non male referri, et ætatem septuagenario majorem tribui posse morienti: de quo plura forsitan in lucem efferet diligentia posterorum.

deinde a
Michael
Balba,

et in Aphasiam
exul moritur,

E ignota passim
usata,

nisi ipsa
Daphnusia
sit Ptolemæo

Temporum
ratio.
F

DE SANCTO JOANNE

Episcopo Neapolitano.

ANNO
DCCCLIIICultus I.
Aprilis anti-
quus,

et hodiernus :

tempus elec-
tionis.

et sedis,

Acta dantur
a Joanne
Diacono,et Joanne
Cimeliarcha
scripta.ex MSS.
cruta.cum S.
Paulino
adscribitur
22 Junii,ob illius ap-
paritionem :

Bartholomæus Chioccarellus, in Neapolitanis Præ-
sulis, asserit pagina 86, priscis temporibus,
a Neapolitana Ecclesia et finitimarum qua-
rundam urbium Ecclesiis, S. Joannis Neapo-
litani Episcopi festum celebrari solitum die primo
Aprilis : ita se ex compluribus antiquis MSS. Bre-
viariis et ecclesiasticis Officiis deprehendisse : etsi
in uno ex eis die 11 Aprilis celebrari comperitur, in
alio vero die ultimo Martii. Decius Carafa, S. R. E.
Cardinalis et Archiepiscopus Neapolitanus, in Catalogo
Sanctorum qui Neapoli et per diocesim coluntur, præ-
scribit ad Kalendas Aprilis festum S. Joannis, Episcopi
Neapolitani, sub ritu duplici : additque hac die olim
solitum celebrari, patere ex Calendario MS. Eccle-
siæ Neapolitanæ. Electionis auctor Bonus Consul, dici-
tur a Summuntio magistratum iniisse anno DCCCLXIX :
hunc autem ille solum tenuit sesquianno : adeoque Joannes
ante consecrationem cum titulo Electi administras-
set Episcopatum annis plusquam viginti. Hoc certum
est ex Heremperti historia Longobardorum, apud Chioc-
carellum pag. 86, quarta die mensis Julii indictione
XIX, fœdera pacis, cum Joanne Electo sanctæ Neapo-
litane Ecclesiæ et Andrea Magistro militum (hic au-
tem Bono post sex menses successit) signata esse a Si-
chardo Principe Beneventano, adque anno DCCCXXXVI.
Porro quia Joannes Kalendis Aprilis, et quidem pridie
Paschatis, ex hac vita decessisse traditur ; morti ejus
putamus annum DCCCLIII adscribi posse, quando cyclo
Lunæ XVII, Solis XXII littera Dominicali A, Pascha
celebratum fuit secundo die Aprilis ; ac tum, si cum
dicto Chioccarello et Ferdinando Ughello dicatur, un-
decim annos legitime sedisse : foret a Gregorio IV
Pontificali infula decoratus anno DCCCLII. Et huic
nostro calculo recte congruunt tempus Gregorii IV, anno
DCCCLIV circa XXV Januarii vita functi, Beneventum
obsessum, petitum auxilium Lotharii Imperatoris et
impetratum, ducente exercitu Ludovico Lotharii
filio.

2 Acta duplicia damus, quorum priora scripsit in
Chronico Episcoporum Neapolitanorum Joannes Dia-
conus Neapolitanus, quod cum Vita S. Athanasii Epi-
scopi Neapolitani (qui proxime S. Joanni successerat)
absolvit auctor cœrens. Acta posteriora ex prioribus scrip-
sit Joannes Cimeliarcha, nonnullis et omissis et additis,
de mandato Bernardi Archiepiscopi, qui traditur anno
MCCCLXII vita functus : post cujus obitum, ut ex Præfa-
tione constat, suam istam lucubrationem vulgavit, quam
posterius contraxere et per Lectiones ad Matutinum le-
gendas divisere, prout in antiquo Officio haberi testatur
Chioccarellus. Utraque Acta submitit nobis Antonius
Bratillus noster, ex codicibus Ecclesiæ Neapolitanæ
descripta. Ast Chronicon MS. Joannis Diaconi serva-
tur Romæ in bibliotheca Vaticana.

3 Tabula Martyrologii Romani ad diem XXII Junii,
quo celebratur festum S. Paulini Episcopi Nolani, ista
sub finem habent : Neapoli in Campania S. Joannis
Episcopi, quem B. Paulinus Episcopus ad cœlestia regna
vocavit. Addit Baronius, in Notis, constare eum die
Sabbato, quod præcedit sanctum Pascha, ex hac vita
migrasse ; cur autem in hanc diem translatus sit na-
talis ejus se nescire. Econtra Chioccarellus ait, satis
constare, quod cum certa dies obitus alicujus Sancti
nesciatur, is ea die adscriptus videatur, qua ali-
cujus Sancti dies celebratur, cum quo is attinen-
tiam vel affinitatem aliquam, etsi levissimam, vel
soli nominis habet : ut hic est, quod S. Joannes
fuerit a B. Paulino ad cœlestia regna vocatus. Sed

quis ille Joannes fuerit disceptatur. Joannes Diaconus
in Chronico asserit, Joannem illum, primum ejus nomi-
nis esse, et Episcopum XIV ; probatque illam apparitio-
nem huic obtigisse, ex Vita S. Paulini, quam scripsit
scilicet Uranius oculatus testis, quæ reperitur a Mom-
britio et Surio edita, quamque in vetustis MSS. reperit
Joannes Diaconus. Alii Joannem IV intelligunt : sed ar-
bitratur Petrus Franciscus Chiffletius, in Paulino illus-
trato, Trecentem codicem MS. ex quo Uranii de
Paulino lucubrationem descripsit, Joanne ipso IV
fortasse vetustiore esse. Cum autem in illa Vita
dicatur Joannes cum ingenti neophytorum pompa se-
pultus, opinatur idem Chiffletius intelligi, quos ille ab
Ethnismo aut Judaismo ad fidem Christianam tra-
duxerat, et baptismo jam adultos initiaverat : ac ne-
minem unum aut vix quemquam adultorum per tem-
pora imperantis Lotharii superfluisse, qui neophyti
nomine veniret, eoque in statu Joannis IV finis ho-
nestare posset. Verum repugnat sibi metipsi Joannes
Diaconus, dum ait, dictum Joannem primum sedisse
temporibus Damasi et Siricii Papæ, et Valentiniani
et Valentis, Gratiani et Theodosii Imperatorum cum
interim Uranius oculatus testis dicat, S. Paulinum
obisse X Kalendas Julii, Basso et Antiocho Consulibus,
qui fuit annus Christi CCCXXXI. Fatetur ista Chiffletius,
corrigitque quasi floruisse dicendus esset Joannes I
Innocentio, Zosimo, Bonifacio et Celestino Pontifi-
cibus ; Arcadio autem et Honorio, Theodosio quoque
Juniore et Valentiniano III Imperatoribus. Sed hæc
valde notabilis correctio est : præ qua maluit dicere alii,
quod per errorem Joanni I attributa sit apparitio, quæ
Joanni IV fuerit facta. Addit Chioccarellus, in vetustis-
simis manuscriptis codicibus, quos vidit, Uranii re-
lationem de Paulini obitu haberi, in qua hæc de
Joanne desiderantur : præterea S. Gregorini Thro-
nensem (qui seculo sexto floruit, ac S. Paulini tran-
situm, quem Uranius conscripsit, verbatim fere re-
tulit) hæc de Joanne Episcopo reticere. Antonius Ca-
racciolus, in sacris Ecclesiæ Neapolitanæ monumentis
cap. 34, de S. Joanne IV agit, eoque a S. Paulino
Episcopo ad cœlestia regna evocatum etiam tradit, asse-
ritque Anonymi auctoris narrationem conjunctam
esse cum Uranio, filo orationis nequaquam inter-
rupto. Lectionarii namque forma, quæ ex vitæ
narratione consurgebat, sic requirebat, ut ex plu-
ribus auctoribus lectio, tamquam unius solum-
modo, continuaretur. Raro enim Actorum scrip-
tor aut Historiæ auctor nominabatur in publicis Ec-
clesiæ Officiis : unde ob id periire vocabula aucto-
rum, qui sacras historias scripserunt ; cunctaque
eorum notitia magno Actorum detrimento, periit.
Hæc Caracciolus, quæ fere eadem habet Ughellus.

4 Favet horum opinioni, quod Joannes I Neapoli non
habeatur inter Sanctos, sicut Joannes IV, cujus corpus
nunc quiescit in ecclesia S. Restitutæ, in ara maxima,
in qua ejus nomen scriptum legitur, uti testantur Chioc-
carellus et Ughellus. Caracciolus suum elogium ita con-
cludit : Hoc tandem in Joannis laudem addendum,
ipsum olim invocatum, cum Athanasio ejus discipulo,
in antiquis Litaniis Capuani Monasterii S. Joannis
Baptistæ, quæ extant in MS. codice orationum, lit-
teris Longobardicis exarato. Plura suspicatur Baro-
nius, in Notis ad XXII Junii, his verbis : Scimus Nea-
poli nobilissimas ecclesias S. Joannis nomine Deo di-
catas esse : quod autem nulla earum Joannis Epi-
scopi, sed Joannis Baptistæ nomine nuncupetur, id
injuria temporum factum puto, et veterum monu-
mentorum

quæ ab aliis
tribuitur
Joanni I.

E

sed his ante
Paulinum
alibi videtur
mortuus.Apparitio
Vitæ S. Pau-
lini annexa.in antiquis
Lectionariis.
FCorpus S.
Joannis in
ara maximanomen in
antiquis
Litaniis,an aliqua ei
ecclesia Nea-
poli olim
dicata ?

A mentorum inopia, ut hujus ecclesia dicta S. Joannis, transierit in nomen S. Joannis Baptistæ; cujus quidem rei et in aliis locis alia invenimus exempla. *Cæsar Eugenius Caracciolus, in Neopoli sacra, duodecim ecclesias describit, ibidem alicui S. Joanni dicatas: an aliqua huic S. Joanni sacra olim fuerit, posset a Neopolitanis disquiri accuratius.*

VITA

Auctore Joanne Diacono.

Ex MS. codice bibliothecæ Vaticanæ.

Si hujus vitam vel mores, qualiter a juventute iuste et pie vixerit, scribere tentavero; non dico meæ adolescentiæ, cujus sensus propter ætatem adhuc intercluditur, verum etiam sagacioribus oneri fuero. Tamen in quantum vires suppetunt, ob laudem ejus posteris propagandam, de vitæ illius actibus aliquantulum enarrare curamus: obsecrantes prius, ut nullatenus irrideatur, quod non secundum seculum ex nobili prosapia oriundus descendit: quia qui rectæ nobilitatis est, quæ viget in Christo, novit Dominum, ab initio, pauperum egenorumque consortio usum. Igitur ex infimis parentibus procreatus, pauperem cucurrit pueritiam. Cum autem adolevit, non, sicut illa ætas assolet, mundi secutus est illecebras, sed magis se præceptorum elegit subdere manibus, quatenus litteris imbutus, soli Domino vacare sciret. Non autem magnopere liberalium artium, sed divinæ doctrinæ potissimum quæsit magistros: quippe qui totum se Deo offerre cupiebat. Cujus desiderium Dominus misericorditer adimplere dignatus est; nam divinæ doctrinæ eruditor præclarus effulsit, et præsertim sic scribere novit, ut ex officio cognomen acciperet, et ab omnibus Joannes Scriba vocaretur. Pedes quoque ejus raro platea tetigit. Simpliciter columbæ cum serpentis prudentia semper in corde retinuit. Pro convitiis non malum, sed obedientiam exhibebat: ac per hoc omnibus dulcis, omnibus carus, nutu cælesti ad Diaconatus promotus est honorem.

2 In corde vero illius patientia et simplicitas perseverabat, dolens magis aliorum quem sua convitia, maxime ex captione Tiberii Episcopi, ita ut ægrota- ret, afflicti. Sed, sicut *a* supra retulimus, cum *b* Bonus Consul Tiberium tenebroso carcere et execrabili fame affligeret, jussit cunctos terque quaterque aggregari Clericos, ut illis Electum præberet. Hic autem solus, nonnullis conantibus assumere imo invadere eandem Sedem, absens ei contrarius ibat.

C Ad ultimum vero multis affectus convitiis, adductus est ante Bonum Consulem: cui feroci pectore et ore garrulo comminari cœpit. Post paululum furis actus, juravit non alium nisi ipsum facere Electum. At ille clamabat: Præsule meo vivo, non ero Sedis invasor. Unde Dux valde iratus, dixit eundem jugulare Tiberium; et totius Episcopii servos possessionesque infiscare. Tum ille undique angustatus, mentem per varia ducebat; hinc formidans de Præsulis necesse pontificatusque clade cælestis examen; illinc Apostolicam sententiam et populi infamationem. Sed ubi respectu misericordie maluit humanum quam divinum subire detrimentum, ait ad Consulem: Si jurejurando sancire volueris, ut licentiam habeam ingrediendi ad Tiberium Episcopum, et nullatenus eum produces ex ipso Episcopio, nec quamlibet maculam facies in corpore ejus: licet ad periculum capitis mei, præbebo consensum. Hac illico promissione percepta, electus et sublimatus; Tiberio denique Episcopo quantum quietis quantumque exhibebat humanitatis, [non facile dixero.]

3 Bonus interea Consul, expleto unius anni et sex mensium circulo, defunctus est: cui successit Leo,

Aprilis T. I

filius ejus. Hunc autem Leonem, post sex mensium dies, socer ejus et Andreas pepulit, et factus est ipse Consul. Is vero Andreas, per rogationem hujus Electi, levavit Tiberium Episcopum de lacu miseriæ et tenebrarum, et sub custodia posuit eum in cubiculo, ante ecclesiam Januarii Martyris. Contra hunc interim Andream Sichardus Beneventanorum Princeps, filius Siconis, innumerabiles molitus est irruptiones. Pro quibus commotus Andreas Dux, directo Apocrisiario, validissimam Saracenorum hostem ascivit. Quorum pavore Sichardus perterritus, infido cum illo quasi ad tempus inito fœdere, omnes ei captivos reddidit. Nec multo post, repellantibus ipsis Saracenis, dirupit pacem et ampliavit adversus Neapolim inimicitias. Mox autem Andreas Consul Franciam direxit, deprecans Dominum et Lotharium, ut saltem ejus præceptione a tantis malis sopiretur Sichardus. Quapropter misit ille Contardum fidelem suum, ut si nollet cessare persequi Parthenopensem populum, vassanum ejus furorem ipse medicaretur. Hic autem Contardus cum Neapolim pervenisset, audiens Sichardum peremptum a suis concivibus, ad suum seniore reverti voluit. Quem Andreas Magister militum, propter ingruentem Longobardorum inimicitiam, tenere curavit, promittens ei Euphrasiam filiam suam dare in matrimonium, quæ uxor fuerat prædicti Leonis, filii Boni Ducis. Qua sponsione accepta consistens, repellere contempsit. Sed ubi cognovit idem Contardus hujusmodi copulam illudendo protelari, conjuravit cum inimicis Andree Consulibus, et cum in loco Basilicæ S. Laurentii, quæ ad fontes dicitur, gladio percussit, et Consulatu suscepto eandem duxit Euphrasiam. Neapolitani siquidem commoti de morte turpissima sui Ducis, post tres dies unanimis irruunt Episcopium, in quo ipse manebat, et confecto feroci bello, Contardum suamque conjugem et homines ejus trucidaverant: ac deinde inito consilio Sergium, filium Marini et Euphrasiæ, libenti animo ducem statuentes, veterarios Cumas præmisernat, qui eum festinarent Consulem fieri proficuum. Nam diluculo ipsius diei, quo peremptus est Andreas Dux, direxerat eum legatum ad Sichenolphum, Salernitanum Principem, obsidentem tunc Beneventum. (Enimvero in ipsis diebus divisus est Principatus Langobardorum) Qui cum reverteretur in Suessulano territorio, audivit occisum Contardum. Ut autem exinde veritatem resciret, perrexit ad Cumanum Castellum. Hinc ergo vocato illo, Magistrum militum præfecerunt.

4 His ita peractis, Tiberio Episcopo, in prædicta custodia posito, appropinquavit ultima dies: qui pridie quam moreretur, residens in Pontificali Cathedra, de Domino Joanne Electo talem sermonem fecit ad populum. Scitis, fratres carissimi, quia peccatorum mole pressus, justo iudicio hominibus absque misericordia traditus sum. Sed Dominus, qui deducit ad inferos tribulationis et reducit, quique cum tentatione proventum facit, ad sustinendum; permisit præsentem filium meum, Dominum Joannem, nostram ingredi Sedem, quatenus haberem maximæ tribulationis solatium. Ideoque nolumus vestram latere caritatem, quia de tanta, quam erga me impendit humanitate, etiamsi omnibus membris loquerer, nullatenus illi gratias referre valerem. Tamen quia magis misericordia meæ consolationis, quam præsumptione motus, vivo me, Episcopatum assumpsit, nulla immineat illi nec a Romana sede, nec ab aliis hominibus condemnatio. Hujus etenim professionis, quam sponte pro illo feci, coram Deo et omnibus potestatibus veritatis testes vos habere decrevimus. Hoc autem dicto, surrexit de solio, præcipiens se ad lectulum portari: ubi per duos dies Dominum laudans, veniamque piaculorum implorans migravit a

3 seculo

D
AUCT. JOANNE
DIAC. EX MS.
mortuus Bono
et Leone filio,
C
Tiberium
impetrat e
carcere
educt.

d

et inter Longobardos ac Saracenicis irruptiones,

e

f

E

occisus ducibus Andree

et Contardo in Episcopio,

assumptoque Sergio,

g

F
a Tiberio pridie mortis laudatur:

ortus pauperibus parentibus,

B

eruditus sacra doctrina,

Scriba cognominatus:

ordinatur diaconus:
a b
ob Tiberii decessoris captivitatem dolet:

ne occidatur agit cum Bono Consule seu Duce,

eligitur Episcopus,

A seculo. Cujus corpus cum veneratione Dominus Joannes in ecclesia S. Januarii, sepelivit: Sergius item Consul, animatus ex professione quam Tiberius Episcopus fecit, Apocrisarios suos Romam destinans, obnixius Joannem Electum inthronizari postulavit. Sed Dominus Gregorius *h* Papa Romuleus tam diu hujusmodi petitionem distulit, quoadusque, missa legatione, canonice investigaret, ne Pontificalem subriperet Sedem. At ubi Clericorum et laicorum simulque ipsius Ducis jusjurandi satisfactionem accepit, quod nec Sedem voluntate accepisset vel invasisset, nec aliquid contra Tiberium sed pro Tiberio egisset, et, ut ipse confessus est coram omnibus, multa ei bona periclitanti impendere studuisset; illico accersitum Pontificali infula decoravit.

excellent virtutibus, maxime humilitate et caritate:

B Porro factus Episcopus, quantum et qualem se exhibebat, nulla carnis lingua poterit enarrare: nam omnia se faciebat omnibus, ut omnes lucrificeret. Senes reverebatur ut patres, juvenes diligebat ut fratres, nulli unquam malum pro malo reddebat, neminem nisi pro suis criminibus increpabat. Quem mœrentem non consolatus est? Cum quo infirmante non infirmatus est? Sic præerat cunctis, ut ipse magis videretur subjectus. Sic fuit secundum Apostolum Pontifex, ut etiam testimonium foris haberet; non enim nisi pius, nisi justus, nisi sanctus per omnia videbatur. Quorsum ista? numquidnam tanti sumus ingenii ut laudes ejus exprimere valeamus? Exciditne nos professos esse, parumper posse de eo effari: Quid ergo? Accingamur ad alia; et hæc, quia sunt eminentissima, relinquamus.

Fieri jubet vasa sacra:

6 Ad sanctum igitur Chrisma conficiendum fecit unam deauratam ampullam, in cujus labiis nomen suum descripsit: acquisivit autem thymiateria ex auro fabrefacti operis, similique labore auream operatus est Crucem: indices vero manu propria utiles et plures descripsit. Corpora quoque suorum prædecessorum de sepulcris, in quibus jacuerunt, levavit; et in ecclesia Stephania sigillatim collocans, aptavit unicuique arcuatum tumulum, ac desuper eorum effigies depinxit.

pie moritur:

7 Decurrentibus istis, ut prælibavimus, Dominus Joannes Episcopus, vir totius sanctitatis, sensit sibi diem adesse solutionis, quo sui nominis gratiam susciperet: gaudebat enim quod brevi temporis spatio dissolutus, finem daret suo certamini, et multo melius esset cum Christo in perpetuum. Septem quoque diebus vi infirmitatis detentus, sedulus in oratione excubans, gratias referebat Domino. Quibus transactis *i* requievit in pace. Luxit plane populus cinctus, tanto orbatu Pastore: sed exultavit chorus Angelorum, quod municipem suum in cœlis suscepit. Insignes ejus exequias uterque sexus et ætas usque ad basilicam S. Januarii deducentes, officialiter collocarunt.

ANNOTATA.

a In Actis Tiberii immediate ante ab ipso relatis.

b Antonius Summonte, lib. 1 *Historiæ Neapolitanæ* pag. 419, statuit 16 Consulem seu Ducem Bonum; et filiam hujus Leonem, 17.

c Omittitur Andreas Consul in *Historia Summonti*, et a Cimeliarcha in altera *Vita*, cum omnibus quæ hoc numero narrantur.

d Hostis feminine pro exercitu accipitur ex vulgaris linguæ idiotismo. quem etiam apud Francos invenias usitatum, quibus Ost significat exercitum, vel ejus partem.

e Mortuo Ludovico Pio, anno 849, die 20 Junii, successit Lotharius senior filius, potissimum in Italia, ibidem anno 823 Imperator coronatus.

f Sichardus dicitur, in *Chronico Beneventano* S. So-

phiar, vixisse annos, sex menses decem, et concessisse D privilegium de piscatione in mari Sipontino, anno secundo, mense Aprilis, Indictione xiii; ergo anno dcccxxxv: cui si addantur quinque anni plus minus et aliquot menses, videtur vixisse usque ad finem anni 840 aut sequentem 841.

g Nithardus, nepos Caroli magni, in libro de dissensionibus filiarum Ludovici Pii, quibuscum vivebat, ad annum 843 ista asserit: Mauri a Sigenolfo, fratre Sigehardi, sibi causa subsidii inducti, Beneventum invadunt.

h Iste est Gregorius iv, mortuus anno 844 circa 25 Januarii; ut ea legatio saltem anno 843 contigerit.

i Kalendis Aprilis, pridie Paschatis anno 853, ut supra ostensum.

ALIA VITA

Auctore Joanne Ecclesiæ Neapol. Cimeliarcha, ex MS. codice ejusdem Ecclesiæ.

PRÆFATIO.

Cum quadam die, bonæ memoriæ a Bernardus Archiepiscopus (cujus animam possideat paradisos) mecum, tanquam cum perfamiliari ac subdito, in suo consistorio haberet de divinis colloquium; de corporibus sanctis, quæ hactenus in ecclesia Neapolitana collocata fuerunt, inspirante divina clementia, contigit sermonem haberi. Inter quæ meminimus esse venerabile corpus S. Joannis, Episcopi ejusdem Ecclesiæ, qui *b* ad Acuarolam vulgariter nuncupatur: quod corpus sanctum collocatum fuisse dicitur ab antiquo, in sepulcro, quod est ante parvum ostium ipsius ecclesiæ, in quo imago sua depicta videtur, nunc vero in altari, quod juxta portam, qua itur ad ecclesiam S. Joannis ad fontes, quod altare Trinitatis vocatur, est firmiter collocatum. Et cum Vita ejus, et qualiter fuerit ad Episcopatum assumptus, et in eo laudabiliter conversatus, in Chronica haberetur antiqua; nec tamen Legenda, quæ ad honorem ejus in festivitate sua legeretur, scripta aliquatenus apparet, dixit dictus Bernardus Archiepiscopus, se pro bono habere, si Legenda ipsius Sanctissimi Joannis ab aliquo dictaretur et scriberetur, assumpta materia et forma de Chronica supradicta: quod ipse proposuerat facere, nisi fuisset morte præventus. Nunc quia quod tanto Patri bonum et utile visum fuit, mihi necessarium debuit magis videri; idcirco ego Joannes Cimeliarcha, licet omnium Clericorum minimus, secutus voluntatem et affectum prædicti Domini mei Archiepiscopi, invocato divino Jesu Christo auxilio, eodem S. Joanne suffragante, non ad jactantiam, sed ad reverentiam et devotionem ipsius, curavi, pro posse mei parvi ingenii, vitam et conversationem et mortem suam (juxta quod in Chronica reperi) ad honorem Ecclesiæ Neapolitanæ et Capituli compilare.

ANNOTATA.

a Bernardus vita sanctus dicitur anno 1262, tertio Nonas Octobris.

b Quare ad Acuarolam vocetur, ait nesciri Chiocrellus; forte ex familiæ cognomine, vel habitationis loco conjicit Carocciolus. Quid si in loco hujus appellationis sepultus, inde cognominatus sit, et hoc cognomento distinctus a Joanne 1.

VITÆ HISTORIA

Igitur ex infimis parentibus procreatus, pauperem cucurrit pueritiam. Cum autem adolevit, non (sicut illa ætas exigit) mundi secutus est illecebras, sed magis

Natus pauperibus parentibus.

Agis elegit, se præceptorum subdere mandatis; quatenus litteris imbutus, soli Domino sciret vacare. Non enim liberalium artium, sed divinæ doctrinæ quæsi- vit magistros : et totum se Deo offerre cupiebat. Cujus desiderium Dominus misericorditer adimplere dignatus est : nam divinæ doctrinæ eruditor præclarus effulsit : præsertim sic scribere novit, ut ex officio cognomen acciperet, et ab omnibus Joannes Scriba vocaretur. Pedes quoque ejus raro plateam attigerunt. Simplicitatem columbæ cum serpentis prudentia semper in corde retinuit. Pro convitiis, non malum; sed obedientiam exhibebat : ac per hoc omnibus dulcis, omnibus carus, nutu cœlesti ad Diaconatus promotus est honorem.

*sacraque
doctrina
eruditus,*

*ordinatur
Diaconus :*

*ob captivita-
tem Tiberii
Ep. dolet :*

3 In corde vero illius eadem patientia, eadem perseverabat simplicitas; dolens magis Clericorum quam sua convitia; maxime ex captivitate Tiberii Episcopi decessoris sui, ita ut ægrotaret, afflicto est. Prædictus enim Tiberius Episcopus captus est a Bono, Consule civitatis, qui contra Dei Ecclesiam, ad cumulum perditionis suæ, cœpit mala peragere : cui cum ilem Tiberius obsistere non dubitaret, eligens terreni magis quam cœlestis iram incurrere Judicis; ei jugiter examen comminabatur divinum. Qui Bonus

B Consul, injecta manu in eum, comprehendit eundem: atque carceralibus tenebris religatum, arcte in pane et aqua macerabat eundem. Et cum sic affligeret eum, jussit cunctos terque quaterque congregari Clericos, ut illi S. Joannem Electum præberent. Hic autem solus, multis conantibus assumere imo invadere eandem Sedem, absens et contrarius ibat. Ad ultimum multis affectus convitiis, adductus est ante Bonum Consulem; qui feroci pectore, ore garrulo, cœpit fortiter comminari, et post paulum furiis exagitatus juravit, non alium quam ipsum Electum facere. At ille contradicendo clamabat; Præsule meo vivo, non ero Sedis inceptor. Unde Dux valde iratus, per sententiam jussit eundem Tiberium jugulari, et totius Episcopii servos possessionesque infiscari, nisi acquiesceret sibi. Tunc B. Joannes, undique angustatus, mente per varia ducebatur; hinc formidans, de Præsulis nece pontificatusque clade, cœleste examen; illinc Apostolicam sententiam, et populi infamationem. Sed ubi respectu misericordiæ maluit humanum quam divinum subire detrimentum, ait ad Consulem; Si jurejurando sancire volueris, ut licentiam habeam ingrediendi ad Tiberium Episcopum, et non eum extrahas de suo Episcopio, nec quamlibet maculam facias corpori suo, licet ad periculum capitis mei, præbebo consensum. Hac promissione percepta electus est, et sublimatus. Tiberio autem Episcopo quantum quietis, quantumque exhibebat humanitatis, non est nostræ facultatis evolvere. Bonus interea Consul, expleto unius anni et sex mensium circulo, defunctus est : cui successit Leo filius ejus.

*ne occidatur,
agit cum
Bono Duce,*

*et permittit
se eligi Epi-
scopum.*

C 4 His ita peractis. Tiberio Episcopo, in prædicta custodia posito, appropinquavit ultima dies. Qui pridie quam moreretur, residens in pontificali Cathedra, de B. Joanne Electo talem sermonem fecit ad populum. Scitis, Fratres carissimi, quia peccatorum mole oppressus, justo judicio hominibus absque misericordia traditus sum. Sed Dominus, qui abducit ad inferos tribulationis et reducit, quique cum tentatione proventum facit, ad sustinendum; perhausit præsentem filium meum, Dominum Joannem, nostram ingredi Sedem, quatenus haberem maximæ tribulationis solatium. Ideoque nolumus vestram latere caritatem, quia de tanta quam erga me impendit humanitate, etsi omnibus membris loquerer, nullatenus illi gratias referre valerem. Tamen quia magis misericordia meæ consolationis, quam præsumptione, meum, vivo me, Episcopatum assumpsit, nulla immineat illi, nec a Romana Sede, nec ab aliis homi-

*a Tiberio
pridie mortis
laudatur :*

nibus, condemnatio. Hujus professionis, quam pro illo feci coram Deo et omnibus potestatibus, veritatis testes vos habere decrevi. Hoc jam dicto surrexit de solio, præcipiens se ad lectulum portari; ubi per dies duos Dominum laudans, veniam piaculorum implorans, migravit a seculo : cujus corpus cum veneratione B. Joannes in ecclesia S. Januarii sepelivit.

5 Sergius itaque animatus ex professione, quam beatus Tiberius Episcopus fecit, apocrisarios Romanos suos destinans, obnixius B. Joannem Electum inthronizari postulavit. Sed Dominus Gregorius Papa Romanus tam diu hujus petitionem distulit, quoad missa legatione canonice investigaret, an pontificalem subriperet Sedem. At ubi clericorum et laicorum, simulque ipsius Ducis jurisjurandi satisfactionem accepit quod nec Sedem voluntarie invasisset, nec aliquid contra Tiberium, sed pro Tiberio egisset, et (ut ipse confessus est coram omnibus) multa ei bona periclitanti impendere studuisset; illico accersitum pontificalem insula decoravit. Porro factus Episcopus, quantum et qualem se exhibebat, nulla carnis lingua poterit enarrare. Nam omnia se faciebat omnibus, ut omnes lucrifaceret Christo. Senes reverebatur ut patres; juvenes diligebat ut fratres : nulli unquam malum pro malo reddebat, neminem nisi pro suis criminibus increpabat. Quem moerentem non est consolatus? Sic præerat cunctis, ut ipse magis videretur subjectus. Sic fuit secundum Apostolum Pontifex, ut et testimonium aforis haberet. Non enim nisi pius, nisi justus, nisi sanctus per omnia videbatur.

6 Quorsum ista? Numquid nos tanti sumus ingenii, ut laudes ejus exprimere valeamus? Exciditne, nos professos, perparum posse de eo effari? Quid ergo? Accingamur ad alia : et hæc, quæ sunt notissima, relinquamus. Ad sanctum ergo Chrisma conficiendum fecit unam de auro ampullam, in cujus labiis nomen suum descripsit. Acquisivit et duo thuribula, ex auro fabrefacti operis : similique labore operatus est Crucem. Codices vero manu propria utiles et plures descripsit. Corpora quoque suorum prædecessorum, de sepulcris in quibus jacuere, levavit; et in ecclesia Stephanie sigillatim collocans, aptavit unicuique arcuatum tumulum, ac desuper eorum effigies depinxit.

7 In eo denique tempore a Theophilo mortuo, filioque ejus Michaeli imperante, multæ naves Saracenorum latrocinari cœperunt per Italiam.....

Tunc Sergius Consul, una cum Nobilibus Neapolitanis, Amalphitanis, Cajetanisque, non in multitudine populorum, sed in misericordia Domini et hujus Episcopi precibus confusus, bellum cum eis est aggressus : quibus Saracenis devictis, Domino protegente, celeriter triumphavit. Et quia illorum paganorum victoriam habuit, et etiam Ismaelitarum qui Licosæ habitabant; magnus exercitus Panormitanorum Saracenorum adveniens, castellum Misenacium comprehendit : ac deinde Africani, in forti brachio omnem hanc regionem devastare cupientes, Romanam supervenere; atque accelerato de cœlo judicio. b ecclesiam Apostolorum, et cuncta quæ extrinsecus repererunt, lugenda perniciæ et horribili captivitate diripuerunt. Idecirco motus Lotharius Rex, ferocem Francorum populum contra eos misit : qui celeriter properantes, eos usque Cajetam sunt persecuti. Hi autem Saraceni, solitam molientes stropham, in locis angustis et arduo colle nonnullos audaciores absconderunt. Franci vero ignorantes calliditatem eorum, conabantur super eos viriliter descendere. At illi de latibulo exilientes, irato Deo, primum percusserunt ipsorum signiferum : quo perempto, cunctis terga vertentibus, validissime occidebantur; et nisi Cæsarius, filius Sergii Ducis, qui

D
AUG. 10.
CINELIARCHIA.

*eum a morte
honeste
sepelit :*

*a Gregorio
Papa IV*

*constituitur
Episcopus :*

E
*excellit in
virtutibus,*

NOT. 2

*conficit aurea
ornamenta
ecclesiæ :*

*corpora
Episcoporum
elevat :*

a
*Saraceni
multo ricti,*

F.

*postea aucti
novis captis,*

b

*missos a
Lothario
Imper.
Francos dolo
superant :*

cum

AUG. JOANNE
CIMELIARCHA.
post tempe-
state compulsi

A cum navigiis Neapolitanorum et Amalphitanorum venerat, littoreum cum eis conflictum cepisset, nullatenus a persequendo recedebant. Latantes igitur, utpote paganissimi, de tanto triumpho, Cajetam urbem capere minabantur; sed Cæsarius, prædicti Sergii filius, ex adverso cum ratibus suis in portu ejusdem civitatis, magis custos quam expugnator divertens, Domini protectione illis resistebat.

partis initis
recedunt.

8 Interea Salvatoris omnipotentia, qui humiliat seipsos exaltantes, et in suis viribus gloriantes, tempestivam excitavit procellam, in puppes tantæ superbie naufragium comminantem; et perterriti, a Cæsario sibi dari pactionem petierunt, quatenus naves ad terram ducerent, et facta serenitate ad sua citius properarent. Hoc e vestigio nuntiato Sergio Duci, jussit illud sub jurejurando fieri, pavens ne navibus allisis terram caperent. Quo peracto, et serenitate reddita, ire cœperunt. Quibus pelagi vastitatem subeuntibus, excitavit Dominus Austrum, quo dispersi atque demersi, paucissimi ex iis ad sedes proprias remearunt. Eodem quoque anno, supplicatione hujus Sergii Ducis, et Principum Longobardorum, et de consilio ipsius Beati Joannis, direxit Lotharius Imperator filium suum c Ludovicum, bonæ adolescentiæ juvenem, propter catervas Saracenorum sub Rege Apuliæ commorantes, omnium fines depopulantes. Qui adveniens, cœlesti comitatus auxilio, ex illis Ismaelitis triumphavit; et sagaciter veniens, divisione Beneventani et Salernitani Principum sedata, victor reversus est.

c
alii u Ludovico filio
Lotharii
coercentur.

9 His ita gestis B. Joannes Episcopus, vir totius sanctitatis, sensit sibi diem adesse extremum, de quo gaudens et exultans, cupiebat dissolvi et esse cum Christo. Verumtamem et hæc, quæ ante finem suum de Beato Paulino Nolano d viderat, duxi necessario annectenda. Nam ante diem tertium quam de hoc mundo S. Joannes ad Dominum migraret, retulit omnibus suis Clericis, se vidisse S. Paulinum, Angelica dignitate vestitum atque ornatum, totum nivenum, totumque sidereum, atque odore roseo renitentem; favum etiam candidissimum mellis in manu tenentem, ac dicentem sibi: Frater Joannes, quid hic facis? Solve vincula tædiorum tuorum, ac veni ad nos: hæc enim esca, quam in manu teneo, apud nos satis abundat. Et cum hoc dixisset, amplexus est eum, et immisit in os partem favi illius: cujus dulcedinem atque odorem ita S. Joannes concupisse se dixit, ut si sibi in ipsa revelatione possibile fuisset, ab ejus vestigiis nullatenus recessisset. Nam D

excitatus a somno, eadem die, id est, quinta feria, juxta consuetudinem suam, remuneratis omnibus Clericis atque pauperibus, sanus Dominicam Cœnam celebravit. Sabiato autem, sexta hora diei, ad ecclesiam lætus processit; ascensoque tribunali, ex more populum salutavit; resalutatus a populo, orationem dedit; collectaque oratione, super altare spiritum exhalavit: et tandem per totam noctem in ecclesia vigilatus est. Postrea autem die, id est, Paschæ, illuminatis lampadibus et cereis, cum ingenti e neophytorum pompa, prosequente etiam multitudine populorum, usque ad sepulcrum deductus, gloriosam atque laudabilem sepulturam adeptus est. In qua etiam usque in præsentem diem non cessat ventres fidelium a doloribus sanare, et aliis variis miraculis coruscare, ad honorem et laudem Domini nostri Jesu Christi, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in secula seculorum. Amen Sedit autem B. Joannes in Episcopatu annis f septem, et mensibus novem, diebus viginti duobus: et fuit quadragesimus quartus Episcopus Neapolitanus.

Salutatu
populo
moritur Sab-
bato sancto.

e

f

ANNOTATA

E

a Mortuus est Theophilus Imper. sub finem anni 841, aut initium sequentis: de eo late actum est 10 Februarii ad vitam S. Theodoræ conjugis.

b Anno 846, Sergii II Papæ 3, ut habent Annales Bertiniani.

c Lea Hostiensis lib. 1 Chronici Casinensis cap. 31 asserit anno 851 Ludovicum Imper. victorem de Saracenis extitisse 9 Maii pridie Protecostes. Fuerunt autem cum consensu patris coronatus Imperator a Leone IV anno 849; imo anno 844 a Sergio II coronatus Rex Lombardorum.

d Joannes Diaconus hanc apparitionem Joanni Episcopo factam censet his verbis: Hic tantæ sanctitatis plenus fuit, ut etiam S. Paulinus Nolanæ Sedis Episcopus, sicut in Vita ipsius legitur, eum accersiret, atque evocaret ad Christi gloriam intuendam. Reliqua de hac apparitione supra diximus.

e Idem Joannes Diaconus hæc verba, Neophytorum pompa prosequenda, habet de jam dicto Joanne 1 Episcopo. An Neapolitanorum pompa legendum?

f Imo novem potius: alii undecim habent, ut supra diximus.

Ante Obitum
a S. Paulino
apparente
visitatus
S. Joannes,

accepit favum

G. H.

C

DE SANCTO HUGONE Episcopo Gratianopolitano in Gallia.

F

ANNO
MCXII.

Tempus vita,

Episcopatus,

et mortis.

anritum
præstitum
S. Brunoni,

I nter illustres viros, qui eximio sanctitatis splendore seculo Christi XI et XII floruerunt, censeri potest S. Hugo, Episcopus Gratianopolitanus in Delphinatu superiore; familiaris S. Brunoni Carthusiæ fundatori, et S. Bernardo Abbati Claravallensi. Notus est S. Hugo anno Christi MIII, Episcopus ordinatus anno MXXX, cum ferme annorum esset viginti septem, ut infra in Vita num. 5 legitur. Ad Dominum migravit anno ætatis suæ LXXX, consecrationis in Episcopum LI, Christi MXXXII, Kalendis Aprilis, sexta ante Dominicam Palmaram feria, uti infra num. 33 legitur. Erat annus ille bissestilis, quo cyclo Lunæ XII, solis XXI, litteris Dominicalibus CB, Pascha celebratum fuit die X Aprilis. Hæc de ejus ætate.

2 Excepit S. Brunonem anno Episcopatus sui sexto, cumque in condenda Carthusia strenue adjuxit: quo ab Urbano II Pontifice Maximo Romam evocato, Carthusium rexit Landuinus, primus S. Brunonis in Vita religiosa socius. Hoc aliisque duobus, qui pro Carthusiæ

supremo regimine successerant, vita functis; substitutus est circa annum Christi MCX quintus Carthusianorum Prior Guigo, mortuus anno XXXVII supra millesimum centesimum; adeoque superfluit annis solum quinque post obitum S. Hugonis, cui sanctissima semper fuit amicitia conjunctus. Qua autem dilectione utrumque amplexus fuerit S. Bernardus Claravallensis, explicat in hujus Vita Gaufridus monachus his verbis: Cum jam Dei famulus Bernardus aliquot in Claravalle annos peregrisset, subiit animum ejus, ut S. Hugonem Gratianopolitanum Episcopum et Carthusienses Fratres devotionis gratia visitaret. Quem prædictus Episcopus tam gratanter et tam reverenter suscepit, divinam intelligentiam in ejusdem hospitis visitatione præsentiam, ut prostratus solo tenus adoraret. Videns autem servus Christi Episcopum, ætate grandævum, celebrem opinione, sanctitate conspicuum, coram se procedentem, vehementer expavit, ipse quoque pariter corruens ante eum: et ita demum susceptus in osculo

amicitia
cum Guigone
Carthusiano.

ambo inrisun-
tur a S.
Bernardo:

A osculo pacis, humilitatem suam tanti viri veneratione confusum, non sine gravi gemitu causabatur. In cujus pectore singularem obtinuit ex eo tempore locum, ut fierent deinceps duo illi filii splendoris, cor unum et anima una, et se invicem fruerentur in Christo. Sicut enim Regina Saba de Salomone testatur, uterque sese in altero longe amplius, quam fama vulgasset, invenisse gratulabatur. Carthusiæ quoque a viro reverendissimo Guigone Priore, et a ceteris Fratribus, eodem affectu et eadem veneratione, susceptus est servus Christi; exultantibus illis in gaudio, quia qualem eum per epistolam prius noverant, talem invenerunt et præsentem.

3 Hæc ibi. Extant inter epistolas S. Bernardi duæ additæ Guigonem num. 11 et 12, ex quibus quilibet, facile potest advertere, quanta tunc sub dicto Guigone in Chartusia vitæ sanctitas et puritas floruerit. At quanta Guigoni aliisque Carthusiæ majoris monachis fuerit rerum omnium, pro Ecclesiæ defensione, cum S. Hugone communicatio, indicat epistola horum omnium, anno MCXXX ad Concilium Iotrense pro justitia congregatum, cum B. Thomas, Prior Abbatæ S. Victoris Parisiensis, esset crudeliter ab impiis pro justitia occisus. Epistolæ dictæ hæc est inscriptio: Dominus et Patribus in Christo reverendissimis, Archiepiscopis, Episcopis, et ceteris religiosis personis, in præsentem locum defendendæ justitiæ gratia congregatis, Hugo Ecclesiæ Gratianopolitanæ vocatus Episcopus, et filii ejus; Carthusiensium pauperum servus inutilis Guigo, et qui secum sunt Fratres; agenda cognoscere, cognita viriliter adimplere, per Christum Dominum nostrum. Omittimus ipsam epistolam recensere, Concilio Iotrensi insertam; de ipso B. Thoma acturi ad XX Augusti: cujus Vitam et Martyrium a se anno MDCLXV editum, nobis obtulit Philippus Gourreau, dictæ Abbatæ Prior.

4 Erat eo tempore, cum Iotrense Concilium haberetur, Innocentius II Papa in Galliis: qui ad Archiepiscopos Remensem, Rotomagensis et Turonensem, eorumque Suffraganeos litteras dedit, utque ad vindicandam dicti Prioris necem incitavit. Huic Pontifici optime innotuerat Guigonis et aliorum Carthusiensium sancti mores atque virtutes, et intima animorum conjunctio cum S. Hugone: quem anno sui Pontificatus tertio pie ac sancte mortuum, anno dein Pontificatus quinto Sanctorum catalogo adscripsit in concilio Pisano, anno Christi MCXXXIV: uti indicat in epistola, Pisis scripta x calendæ Maii, ad Guigonem Carthusiæ Priorem; huic mandans, ut vitam ac miracula S. Hugonis diligenter describeret. Priorem præcepti Apostolici partem explevit Guigo, quæ res gestas S. Hugonis a primæ civitate ad obitum usque deduxit: alteram vero portem, quæ ejus coracantia miracula debebat complecti, non attigit; morbis et morte, ut rimur, impeditus; anno, ut diximus, MCXXXVI rita functus. Erat autem Guigo, de Castro Valentiniensis diocesis (verba sunt Petri Sutoris lib. 2 Vitæ Carthusianæ tract. 5 cap. 7) claris ortus parentibus, ingenio præstans, memoria tenax, clarus eloquio, exhortatione efficacissimus, litteris secularibus et divinis mirum in modum eruditus, nec minus conversatione quam doctrina venerabilis; qui quintus post S. Brunonem majoris Carthusiæ Prior effectus, antecessores suos fama et auctoritate longe præcessit, et rigorem ordinis observavit ad unguem. Hæc ibi. Habemus hanc Vitam in duobus codicibus antiquis optimæ notæ in pergamento, quam cum Suriana editione collatam nostris annotationibus illustramus. Eandem in compendium contractam ediderunt Vincentius Bellovacensis lib. 27 speculi Historialis cap. 8, Petrus de Natalibus lib. 4 cap. 22, Petrus Dorlandus lib. 2 Chronici Carthusiensis cap. 1, Zacharias Lippelous, Franciscus Haranus, et passim alii Vitarum hujusmodi collectores.

5 Nomen S. Hugonis extat variis Fastis sacris adscriptum, tam mann exarutis quam prælo editis. Ex his sunt Grevenus et Mohemus, in auctario Usuardi; Maurolyus, Galesinius, Canisius: et ex Monasticis, Wion, Menardus Dorganus. Bucellinus ei longum encomium, tenuit: Natalibus Canonorum adscripsit Constantinus Ghinius: in Martyrologio Gallicano pluribus eum laudat Saussaius: cum quibus omnibus ita celebratur in Martyrologio Romano: Gratianopoli S. Hugonis Episcopi, qui multis annis in solitudine vitam exegit, et miraculorum gloria clarus migravit ad Dominum.

EPISTOLA INNOCENTII II PAPÆ.

Innocentius Episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio Guigoni, Priori Carthusiensi, salutem et Apostolicam benedictionem. Divinis respondentes beneficiis, cognita vita ejus, et auditis quæ per B. Hugonis merita fiunt miraculis, supernæ majestatis clementiam collaudavimus, et Archiepiscoporum, Episcoporum et Cardinalium, atque aliorum qui nobiscum aderant communicato consilio, ipsum inter Sanctos et electos honorari præcepimus, et diem ejus assumptionis cum gaudio solenniter celebrari. Quia igitur ipsius vita, quam pie duxit in corpore, et a miraculorum coruscatione, qua Deus eum facit apud homines præfulgere, tuæ maxime dilectioni non extant incognita; auctoritate B. Petri et nostra tibi mandamus, quatenus ea quæ tibi super hoc nota fuerint, diligenter describendo posterorum memoriæ tradas: ut et Deus honoretur in Sancto, et Clerus legens ac populus audiens gratias agant Domino, atque ipsius intercessione peccatorum veniam percipere mereantur. Orantes pro vobis, dilectos filios nostros Carthusienses Fratres per te in Domino salutamus ac benedicimus. Data Pisis b x Kalend Maii.

ANNOTATA.

a Videtur Guigo voluisse miraculo tractatu singulari describere, cum ea in hac Vita non attingat: sed eorum necdum vestigium reperimus.

b Anno 1134.

VITA

Auctore Guigone, Priore Carthusiensi, coævo.
Ex duplici MS. et Surio.

PROLOGUS

Ad Pontificem Romanum.

Domino et Patri carissimo, ac reverendissimo, Sedis Apostolicæ Pontifici, Innocentio, Chartusiensium pauperum servus inutilis Guigo, perpetuam salutem et pacem in Domino, et si quid apud Deum tanti potest peccatoris oratio.

I Non pepercit nostræ vel verecundiæ vel imperitiæ Apostolatus vestri imperiosa dignatio. Sicut enim huic opusculo præfixæ vestræ Serenitatis indicant litteræ, B. Petri auctoritate et vestra mandatis, ut vitam B. Hugonis, Gratianopolitani Episcopi, noscendam posteris, scripto commendaremus. Rogaverant quidem idipsum jam pridem complures alii, sed maxime non spernendæ auctoritatis a Arialdus et b Hugo, c Mauriennensis et Gratianopolitanus Episcopi: e quibus prior habitu et vita regularis, beati viri in tractandis ecclesiasticis rebus per triginta fere comes extitit annos; posterior vero ex nobis monachus, ita ei in ecclesiastico regimine successit, ut propter diuturnam ac vehementem infirmitatem ipsius, in ejus locum, ipso petente vestraque

D
AUCTORE
GUIGONE.
Nomen in
fastis.

Jubet Vitam
et miracula
conscribere.
E

a

b

F

a
b c

ambo scribunt
ad Episcopos
in Concilio
Iotrensi,

Ab Innocentio
II Papa
Sanctis ad-
scribitur
S. Hugo,

Vitam scribit
Guigo,

AFCTORE
GRIGONE.
Auctor, ut
obediatur Papæ,
etiam infirma
valetudine
scribit.

A que pietate jubente, priusquam obiret ipse, consecraretur. Et erga eos quidem, quos præ longa familiaritate vel convictu latere non poteram, nostra nos imperitia seu verecundia, et quæ forte non minus impediēbat carnis infirmitas, sufficienter poterant excusare: ad tantæ vero pondus auctoritatis, ne mutire quidem præsumpsimus; ne dum ei non obedi-
mus cui totus commissus est mundus, eum offenderemus a quo factus est mundus; et dum apud homines vitamus imperitiæ confusionem, apud Deum incurreremus damnationem. Obsecramus autem eos qui hæc legerint, ne tanti sanctitatem Patris, nostra non solum facundia sed et cogitatione longe majorem, ex ista scriptura metiantur; et maxime, ne putent, nos, ultra quam sua postulant merita, nostris eum sermonibus efferre potuisse. Tantum enim abest ut sanctitatis illius magnitudinem plus æquo valuerimus, quasi favorabiliter, extollere; ut nec illam ipsam sanctæ conversationis ejus prærogativam, quod sine fictione dicimus, tum propter imperitiam, tum propter sermonis inopiam, ut erat dignum, potuerimus explicare.

ANNOTATA.

B a Atrialdus, in MSS. nostris Atrialdus, et Ailardus, alibi Ayrardus, ex monacho et Priore Carthusiæ Portuorum, diocesis Lugdunensis, factus Episcopus anno 1145, mortuus an. 1167.

b Hugo II, ex Professo Carthusiæ Majoris, Episcopus Gratianopolitanus, dein an. 1153. factus Archiepiscopus Viennensis.

c Maurienna, vulgo S. Joannis de Morienne, ad Arcum fluvium e monte Ciniso defluentem, in Ducatu Sabaudie, versus Orientem, distans Gratianopoli XL M. P. sed montibus interrupto itinere.

CAPUT I.

S. Hugonis parentes, studia, Canonicatus.

Cum ergo præfati Patris sanctissimi mores et opera Deo placentia, sufficientem sermoni adeo præstent materiam, ut non solum nostram, sed et quorumlibet vincant facundiam; carnis ejus tacendam ex toto duceremus originem: eo quod indifferenter de bonis bonos, de malis malos, de bonis malos, et de malis bonos, per divini judicii inscrutabilem altitudinem, nasci quotidie nullus ignoret; nec referat aliquid, qualibus sit ortus quisque parentibus, sed qualibus vixerit moribus; nec augmenta conferat meritum, potentia, divitiis et nobilitate terrena claruisse. sed hæc omnia pro Christo contempsisse: cum videamus et Dominum pauperibus ortum parentibus, et in Apostolis insigniores sumptos ex piscatoribus. Unde et Beatus ad Corinthios scribens Paulus; Videte, inquit, fratres, vocationem vestram: quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles; sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, ut confundat sapientes; et infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia; et ignobilia mundi et contemptibilia elegit Deus, et ea quæ non sunt, ut ea quæ sunt destrueret: ut non gloriatur omnis caro in conspectu ejus. Verum quoniam ii qui de virtutibus tractavere Sanctorum, etiam carnales invenimur non tacuisse natales; dicamus et nos breviter, quod B. Hugo, natione Valentiniensis, loco juxta a Isaram fluvium sito, cui Castrum novum nomen est, parentes habuit et secundum seculi dignitatem non infimos, et (quod excellit) sanctitatis prærogativa conspicuos. E quibus pater, Odilo nomine, præter alia quamplurima, quæ militari licet in habitu laudabiliter gessit vel habuit, veritatis et castitatis amator extitit. Nam et mendacia, ingenua mentis affectione, Religiosis quam plurimis amplius

evitabat: et licet duas, priore defuncta, citius fuerit sortitus uxores; nullos tamen, quod his temporibus et hac temporum labe (præsertim in potentibus) monstro simile ducitur, præter uxorios est expertus amplexus. Idemque ipse ævo jam gravis, sanctissimo monente filio, tanto fervore contempsit seculum; ut senectutis immemor et delicatæ consuetudinis, duras, quas Carthusia propter verba labiorum Dei custodit, vias aggredi non dubitaverit: ubi annis fere decem et octo in tanta sobrietate, tanta vixit humilitate, ut cunctis ibidem Deo famulantibus carnis, cunctis haberetur veneratione dignissimus. Cui viam universæ carnis ingressuro (erat quippe ferme jam centenarius) venerabilis affuit filius, eumque propriis et inunxit et sacra Communionem replevit manibus: expletoque condigna veneratione tam sancto funere, obitus diem, sicut et matris, eleemosynis, quoad vixit, celebrem duxit et sacrificiis.

3 Quæ videlicet venerabilis mater ejus, cum post abscessum viri (præter quem nullum penitus noverrat) vellet et ipsa cuncta relinquere; quia fœminarum religiosarum rara tunc erant monasteria, pii filii salubribus instructa monitis, continentiae et eleemosynis, orationibus atque jejuniis, ac reliquis sanctis operibus in domo propria, quod reliquum erat impendit temporis; filios etiam suos, militari-
bus strenuos actibus, ab immoderatis, quantum poterat, frenans excessibus. Cui decumbenti, ea qua obiit ægritudine, optata filii adest præsentia; adoranda tradit mysteria, extrema non multo post sepulturæ solvit obsequia; prompta solvens obedientia, quod imperat Deus lege Mosæica, dicens, Honora patrem tuum et matrem, ut sis longævus super terram. De qua utique terra Psalmista Domino dicere creditur: Tu es spes mea, portio mea in terra viventium. Hæc autem dicere fuerat solita, quod dum prægnans suis eum ferret visceribus, visum sibi per somnium fuerit elegantem creasse parvulum, quem sistendum Dei conspectibus, Sancti (in quibus et Beatus erat Petrus) deferebant in cælum. Hinc factum est, eadem admittente, ut discendis applicaretur litteris: sperabatur enim (nec frustra) singularis apud Deum gratia futurus et meriti.

4 Anavit autem studia litterarum non mediocriter: propter quæ etiam in exteris profectus regiones, multa sustinuit. Inerat quippe illi, et usque ad ultimam senectam inesse non destitit, verecunda sobrietas; quæ eum et inter suos etiam necessariorum sape cogebat ferre inopiam; dum nec amicis, si quid eum angebat, pudore victus poterat confiteri: quo quasi fræno a multis comprimebatur illicitis. Cum autem a scholis reversus, Valentiae, ubi majoris Canonicus erat ecclesiæ, inter seculares et lubricos, juvenis licet, pudibundus demoraretur et sobrius (statuerat enim, sicut ipse dicebat, ab omni deinceps contaminatione immunem se, Deo juvante, servare) contigit Dominum Hugonem, Galliarum omnium ex præcepto beatæ memoriæ b Gregorii septimi Legatum, ad eandem venire civitatem; virum scilicet in ecclesiasticis negotiis strenuum et famosum, c Ecclesiæ Diensis tunc Præsulem, postea Lugdunensem Archiepiscopum. Qui cernens juvenem elegantem vultu, statura procerum; eloquio temperatum, moribus verecundum; edoctusque ab eis, qui noverant, cujus esset eruditionis et generis; et, ut erat tam in rebus humanis quam divinis ingenii perspicacis, agnoscens in eo magna quædam futuræ probitatis et sanctitatis insignia; hilariter et affabiliter amplexatus est, rogans ut ad se veniret, suorum certaminum comes futurus et particeps: quibus non solum adversus laicos, qui ecclesias, decimas ac cœmeteria sacrilege definebant; sed et contra Sacerdotes, quorum vitam inhonesta conjugia

dein monacho
Carthusiensi;

matre tum
in ædibus
propriis sancte
vivente et
mortua:

E

Ex. 20, 12

Ps. 141, 6

ab ea ut
Sanctus præ-
videtur in
somnia:

magna prædi-
tus verecundia
studia absol-
vit:

F

h

c

Canonicus
Valentinus
adharet
Hugoni,
Legato
Apostolico,
Episcopo
Diensi.

S. Hugo

1 Cor. I, 26

in agro Va-
lentiniensi
natus,

a

pater Galitone,

A gia maculabant; Simoniacos etiam, qui cupiditate cæcati, sacra profanaque miscebant, paucis juvantibus, acerrimis insudabat. Quod ipse libenter amplexus est.

ANNOTATA.

a *Supra Valentiam Rhodano influit Isara, ad quem adjuget Castrum novum, adhuc hoc tempore Chasteau-nent dictum. Perperam Wion in Notis ad Martyrol. Benedict. Valentiam Hispanicam assignat.*

b S. Gregorius vii. *Papa, ante Hildebrandus dictus, creatus 22 Aprilis an. 1073, mortuus an. 1086 die 25 Maii, quo inscriptus est Martyrol. Rom.*

c *Diensis Episcopus creatus est Hugo an. 1073, ac translatus ad Archiepiscopatum Lugdunensem an. 1092. Est situ urbs in medietate Delphinatus, Valentia distans divi itinere.*

CAPUT II.

Episcopus Gratianopolitanus susceptus.

Aliquanto dehinc temporis exacto spatio, idem Legatus apud Avenionem, non ignobilem Provinciæ civitatem, grande celebravit a Concilium, in quo multa ad Dei honorem et Ecclesiæ utilitatem præconio digna patravit. Ad hoc Concilium, Episcopo carentes et Episcopum quærentes, Gratianopolitani venere Canonici: compertoque præfatum juvenem conventui interesse præsentem, petierunt suppliciter, suffragante Concilio, ab ejus venerabili Patrono, cui gratiæ officium societatis exhibebat, ut hunc sibi daret sine dilatione Episcopum. Quibus ille protinus gratulabundus assensit, tum dilecti comitis gaudens honoribus, tum Ecclesiæ favens profectibus, ejus etiam sacris officiis futurum non dubitabat opportunum. At vero ille, repentino timore concussis ab imo visceribus, toto reniti corpore, magnisque clamare vocibus; et sese ætate, scientia, et postremo moribus et vita tantis mysteriis imparem cœpit affirmare; nec ullatenus pati, in suæ salutis periculum, sua vilitate officia veneranda fœdari. Quam utique de se sententiam, profundissima humilitate conceptam, usque ad finem non exiit: semper enim, in quantiscunque sanctitatis et bonorum profectibus operum, inutilem se servum et Pontificatus administratione indignum protestari non erubuit; semperque ad deponendum, sicut ex consequentibus liquebit, paratus fuit. Vir autem profundi consilii, qui prædictis eum concesserat Clericis; etsi gaudebat, quod in hac ætate et habitu (erat enim habitu secularis, et annorum ferme viginti septem) honores non modo non appeteret indebitos, sed et repudiaret oblatos; cœpit tamen, rationabili qua pollebat facundia, ejus erigere trepidationem, solari verecundiam, frangere pertinaciam; asserens, in talibus vel subeundis vel portandis oneribus, non de sua quæquam virtute, sed de Dei potius debere benignitate præsumere; a quo deberet sperare bonum quod deerat; et ad quem referre quidquid acceperat. Hujus itaque et ceterorum, qui aderaut, virorum gravium consolationibus fractus atque horratibus, tandem aliquando cessit electioni.

6 Præerat autem eo tempore Viennensi Ecclesiæ Archiepiscopus, *b* Garmundus nomine, quem propter simoniam, ejus sustinebat infamiam, sibi manus imponere non admisit. Cunctis itaque, præter Episcopi, a non sine reverentia memorando Legato sumptis Ordinibus, eodem comitante profectus est, ut a Sedis Apostolicæ summo consecraretur Antistite. Ubi dum, consecrationis statutum opperiens diem, commoraretur; in ipsis quodammodo divinæ servitutis initiis, et in primis sacræ militiæ tirociniis, gra-

vissimam hostis antiqui impugnationem, rudis et talium inexperius, incurrit: quæ sanctam ipsius animam, usque ad illam ægritudinem, qua et decubuit moriturus, die noctueque, nunc acrius, nunc mitius, non destitit exerceare. Quia enim sanctæ conversationis et illustrium operum insignibus meritis, magnam in populo Dei famam, magnam fuerat habiturus et gloriam; ne forsitan extolleretur, Angelum tantæ, sicut et beatus Apostolus, qui se colaphizaret, accepit. Sic etiam apud Prophetam Zachariam, Jesu sacerdoti magno, veri Salvatoris mysterium præferenti, Satan stabat a dextris, ut adversaretur ei. Nec hoc mirandum; cum conditorem et rectorem omnium Deum, humana carne vestitum, impiis ausibus tentare præsumpserit; et postremo, ostensis totius mundi regnis cum sua gloria, Hæc, inquit, omnia tibi dabo, si prostratus adoraveris me. idololatriæ etiam scelus persuadere conatus fuerit. Sicut ergo ipsi Domino incredibili præsumptione idololatriam, sic et ejus servo suggerebat viperea machinatione blasphemiam; scilicet ut de Deo, vel de his quæ ad Deum pertinent, aliquid cogitaret indignum. Sed sicut a Domino, sic, eodem juvante, ab ejus servo victus et confusus abscessit.

7 Cum igitur impugnationem, ut diximus, insuspicabilem sensisset hostis antiqui; reputans ne forte indignatus adversum se fuisset Dominus, quod eligentibus se cesserat vel invitus; electioni in se factæ abrenuntiare modis omnibus deliberavit, et sacras administrationes, quibus indies se magis ac magis deputabat indignum, nullo pacto contingere. Quam deliberationem, ut putabat, saluberrimam, simul cum ipsa tentatione, ab imo corde lacrymis profusis atque suspiriis, ei, qui se duxerat, festinavit ostendere. At ille defectu ejus, et nimio (quamquam a religione profecto) timore, ex parte interim rationabili responsione sedato, ad memoratum Papam pergere, et quidquid ejus angebat animum (utpote Christi Vicario) totum revelare suasit. Quod cum humiliter devoteque fecisset, tanta consolationis ab ejus ore sagiva perfusus est, tantumque erga se dilectionis expertus affectum: ut de hac ipsa, quæ in desperationem eum pene compulerat, tentatione gaudere, et feliciter insuper spei materiam sumere cogeretur. Docuit enim beatus Papa, utpote in rebus his nec rudis nec inexperius, arguere Dominum et castigare quos diligit, et omnem filium flagellare quem recipit: et ideo quanto durius cordi ejus imposuerat flagellum, tanto evidentius paternæ in eum dedisse dilectionis indicium. Præsensisse etiam jam jamque diabolum, quanta per eum ipse damna passurus, quanta Dei populus virtutis foret incrementa sumpturus; et idcirco omnes inveteratæ malignitatis insumere conatus, ut a sacris eum quoquo modo detertere possit officiis; permittente Deo, ad ipsas quidem ignominiam et poenam, ad hujus autem coronam et gloriam.

8 Hujusmodi sermonibus, et veritate plenis et auctoritate roboratis, non quidem tentatione penitus extincta, sed tamen consolatione suscepta, animæ æquior effectus, consecrationem ab eodem post modicum suscepit Episcopalem. Tantus autem et in ipsa consecratione, et toto illo quo ibidem demoratus est tempore, illius viri tanti amor in eum ostensus est: ut patenter ostenderetur, divinæ in eo gratiæ magnum aliquod præsensisse præsagium. Sed et comitissa c Mathildis, habitus quidem feminei sed animi per cuncta virilis, quæ rerum humanarum tumultus atque pericula, instar prophetissæ Deboræ, prudenter sedare et fortiter noverat tolerare; in suo Deum venerans famulo, diei consecrationis ejus necessaria cuncta subministravit; pastorem, quod diu usus est, baculum dedit; additis Psalmorum secundum B. Augustinum

D
AUCTORE
GUIGONE

infestatur
tentatione
blasphemiar,

2 Cor. 12, 7

Zach. 3, 5

Math. 4, 9

E

eam indicans
summo Pontifici
liberatur,

F

et ab eo consecratur
Episcopus:

necessaria
procurant
Comitissa
Mathilde.

C

Petit in
Episcopum

pro humilitate
dum refugit.

tandem per
suasus admittit;

promotus ad
Sacerdotium
adit summum
Pontificem:

AUCTORE
GUIGONE
CARTHUS.

A gustinum explanationibus, cum B. Ambrosii volumine, ejus est titulus, De officiis : totoque quodinceps tempore vixit, tamquam verum Dei famulum sincera devotione specialiter honoravit et coluit, sitiens ejus instanter et consiliis instrui et oratione defendi.

Depravatos
mores in
diaccesi
reptos,

9 His ita non solum prospere sed et religiose peractis, ad susceptam reversus Ecclesiam, invenit Clerum et populum, in divinis nimis rudem et incompositum et sanctorum observationum in tantum inscium, ut non solum gradus inferioris Clerici, sed et Sacerdotes uxores dacerent, nuptias publice celebrarent, emere ac vendere sancta non hesitarent ecclesias, oblationes, decimas et cœmeteria laici, et eorum ditioni Sacerdotes subtili possiderent; usurarii sive fœneratores injusta ex alienis damnis lucra coacervarent, nec ob hoc tamen minus eorum aliqui vel ecclesias intrarent, vel mysteria sacrosancta perciperent : adeo erant omnes disciplinæ totius expertes. Porro substantia domus episcopalis, dissipantibus non tam Episcopis quam tyrannis qui præceserant, pene fuera tota consumpta : unde multas ibidem etiam necessarij victus inopias per plures pertulit annos; eo quod nec illicitis contractibus (sicut pluribus mos est) suas indigentias supplere volebat; et mutare, unde redderet non habere se cogitans, minime præsumebat. Verum tot et tanta suscepti populi vitia vel peccata, quanta vigilantia quibusve prædicationis et disciplinæ flagellis persecutus fuerit; quos ibidem labores, quos discursus, quasve solitudines insumpserit; quæ jejunia, quas vigilias, quas psalmodias, quos gemitus, quas preces, quosque lacrymarum imbres, ad propitiandum pro eis Dominum, paterna pro eis compassione profuderit, non est nostræ facultatis evolvere. Sed nec, quis ex tantis laboribus provenerit fructus, nostris exponi verbis aut potest aut opus est; cum rerum in melius manifesta mutatio id ipsum cernentium evidenter ingerat oculis.

magno labore
emendat.

ANNOTATA.

a Anno 1080, in quo, deposito Achardo, Gibilinus factus est Arelatensis Archiepiscopus.

b Guarmandus aliis, sedit ab anno 1077 ad 1083.

c Acta collegit et edidit Italice Franciscus Maria Florentinus. Plurima de ea dicuntur in Vita S. Anselmi Ep. Lucensis, a nobis edita ad diem 18 Martii, potissimum cap. 2.

CAPUT III.

C Monachus Cluniacensis per annum. Frequens in Carthusia cum S. Brunone et aliis conversatio. Inter afflictiones donum lacrymarum.

Ipsa vero interim, pennatorum in Ezechiele animalium, coram sua semper facie gradientium, sedulus imitator, sese ante se ponere, et sua vel pericula vel profectus subtili examinatione discutere non cessabat. Contemplans itaque suam vel ætatem, vel morum imperfectionem (in quam præcipue usque ad mortem mentis oculos intentos et ipse habuit et alios habere persuasit) et suscepti pondus officii, necdum duobus post consecrationem expletis annis, contemptis omnibus, a Casæ Dei ordinis Cluniacensis, factus est monachus: ibi quippe majus tunc paupertatis et humilitatis stadium visebatur. Ubi Sanctorum, quorum ibidem aderat copia, viroborum succensus exemplis; eosque suis, quamquam novitiis, non minus ipse succendens, annum fecit; cum ceteris bonis, tum præcipue humilitate (cujus præ cunctis virtutibus sectator extitit indefessus) cunctis amabi-

a
Fit monachus
Cluniacensis :

lis. Ita namque sese gerebat, ut cunctorum imitatione pariter et veneratione dignus existeret. Post hoc cogente, qui se sacraverat, memorato Sedis Apostolicæ Præsule Gregorio septimo, ad Episcopatum a monasterio, quo fervens intraverat, ferventior est reversus; ex unius anni studiis tanta virtutis incrementa reportans, quanta de diuturnæ vitæ laboribus vix assolent multi : pro claustro circumspectionem habens pervigilem, qua non tantum sui sensus corporis, sed et cogitationes comprimeret cordis : pro Abbate justitiam, a cujus mandatis nec prosperis unquam potuit nec adversis abduci : pro congregatione autem religiosos (quibus, propter illud, cum sancto sanctus eris et cum viro innocente innocens eris, carere nunquam voluit) socios in totam universalliter Ecclesiam, quam tam sinceræ dilectionis complectebatur affectu, ut ejus nec adversa nec prospera inconcussis posset tolerare visceribus. Nam juxta illud Apostoli, Quis infirmatur, et ego non infirmor? quis scandalizatur, et ego non uror? semper Ecclesiæ et lætabatur prosperis et torquebatur adversis.

11 In his agebat, et ecce tribus necdum in Episcopatu, post monasterii reditum, completis annis, adest Magister b Bruno; vir religione scientiaque famosus, honestatis et gravitatis ac totius maturitatis quasi quoddam simulacrum. Habebat autem socios Magistrum Landuinum (qui post eam Carthusiæ Prior extitit) duos Stephanos, Burgensem et Diensem, (hi c S. Ruffi Canonici fuerant, sed desiderio vitæ solitariæ ei, Abbate favente, sese conjunxerant) Hugonem etiam, quem cognominabant Capellanum, eo quod solus ex eis Sacerdotis fungeretur officio; duos laicos, quos appellamus Conversos, Andrean et Guarinum. Querebant autem locum eremiticæ vitæ congruum, necdumque repererant. Hac ergo spe, simul et suavi sanctæ conversationis ejus odore trahente, ad virum sanctum venerant. Quos ille non solum gratanter sed et reverenter suscepit, tractavit, et voti compotes fecit. Ipso namque consulente, juvante, comitante, Carthusiæ solitudinem intraverunt atque extruxerunt. Videratautem circa id tempus per somnium in eadem solitudine Deum, suæ dignationi habitaculum construentem; stellas etiam septem, ducatum sibi præstantes itineris. Erant vero et hi septem. Quapropter non istorum tantum, sed et qui successerunt eis, consilia libenter amplexus est, et usque ad mortem Carthusiæ habitatores consiliis fovit semper et beneficiis,

12 Licet vero et prius divini amoris totus arderet incendiis; non aliter tamen ad disciplinæ celestis exercitia eorum exemplis et familiaritate inferbuit; quam si flammanti quis faci plures circumponat alias ardentes. Erat cum eis, non ut Dominus aut Episcopus, sed ut socius et frater humillimus, et ad cunctorum, quantum in ipso erat, obsequia paratissimus; adeo ut vir venerabilis Guillelmus, Prior tunc S. Laurentii, postea d S. Theofredi Abbas, Magistro Brunoni etiam ipse religiosa devotione non meliocriter alligatus, B. Hugonis contubernalis (bini quippe tunc per singulas inhabitabant cellas apud Magistrum Brunonem) non leviter conquereretur, quod pene omnia, ad humilitatem spectantia, intra cellam sibi præriperet officia; et Episcopus non secum, saltem ut socius, sed potius conversaretur ut famulus : non licere sibi tristis asserens ex servilibus operibus quidquam attingere, quæ juxta morem debebant per vices efficere, eo sibi cuncta præripiente. In tantum autem eremum devotas incolebat et sedulus, ut cum Magister Bruno nonnumquam exire compelleret. Ite, dicens, ite ad oves vestras; eisque, quod debetis, exolvite. Eo tempore, magnæ paupertatis et humilitatis ardore succensus, voluit equitaturas suas cunctas

D
cogente S.
Gregorio VII
redit ad Epi-
scopatum :

2 Reg. 22, 26

2 Cor. 11, 29

b
E

S. Brunonem
cum sociis
Benigne
excipit :
c

juvat in
condenda
Carthusia :

cum iis vivit
humillime :
F

d

a S. Brunone
ad Episco-
patum remit-
titur :

A tas vendere, et diviso pauperibus pretin, propriis pedibus in prædicatione discurrere. Sed homu profundi cordis, Magister Bruno scilicet, ejus consiliis non aliter quam præceptis obtemperabat Abbatis, non consensit; timens ne apud se forsitan extolleretur, aut a ceteris de singularitate judicaretur Episcopis; aut (quod dubium non erat) idipsum propter asperitatem et inæqualitatem itinerum consummare non posset.

inter graves
capitis et
stomachi
dolores et
tentationes,

consolationi-
bus divinis
recreatur.

13 Factum est autem, ut, dum contemptis carnalibus, spiritualia zelo ferventiore sectaretur, præ nimis vigiliis, jejuniis et lectionibus, orationibus et meditationibus, et reliquis sacris exercitationibus, capitis et stomachi gravissimam decideret in ægitudinem, ejus molestiis et cruciatibus, omni fide frequentioribus et acrioribus, per quadraginta ad minus annus, quoad vixit, nequaquam caruit: atque ita ad illum, ejus supra meminimus, satanæ angelum, quo multiplicius colaphizatus minus extollere-
tur, alter est additus. Quantum autem his duabus afflictionibus, tentatione videlicet et ægitudine, tamquam aurum in fornace, decoctus atque purgatus, in spiritualem erga Deum devotionem, et in omnium afflictorum veram compassionem excreverit:

B nec ipse adhuc vivens ad plenum, si vellet etiam, posset exponere. Quo enim per hæc magis affligebatur, eo vehementius spretis, quæ mundi sunt, in Deum, refugium verum et unicum, totus efferebatur, voluptatem inde, sicut aiebat, tanto pleniorē hauriens atque suaviorem, quanto fuerat angustiam passus acerbiorē, juxta illud Psalmi, Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificaverunt animam meam. Hujusmodi e alteritatum in eo ad finem usque non cessare vicissitudines: nunc enim in superna totis viribus spiritalibus erectis oculis, gustando et videndo quoniam suavis est Dominus, ineffabilibus recreabatur gaudiis; nunc infirmitatis humanæ pondere relapsus ad solita, prioribus non vacabat angustiis. Utrobique lacrymæ: ibi pro gaudio, hic pro tædio. Quid plura? Factæ sibi fuerant lacrymæ suæ panes die ac nocte: non has illi prospera, non has siccabant adversa: vix legere, vix psallere, vix sine his divina meditari. Adeo namqua harum in eo excreverat gratia, ut frequenter nec edenti, nisi frænatae, deessent: multoties enim per has sibi et sociis convivium, maxime aliquot ante finem annos, vel impediēbatur, vel fuscabatur.

etiam cum
ad mensam
audiret legi
sacros codices,

aut conflentium peccata audiret.

C 14 Habebat quippe lectorem, a quo sanctos codices, quorum non paucos scribi fecerat, et alibi et præcipue sibi ad mensam legi faciebat, ut duplicatis deliciis sese suosque saginaret. Cumque lectori de divinis vel severitatibus vel miserationibus aliquid occurrisset insigne, idipsum bis aut ter dicere compellebat: nec mora, spiritali per Scripturam voluptate gustata, concussis ab imo visceribus, tantis lacrymarum infundebatur irriguis, ut voluptatem ventris et gutturis, et sibi funditus tolleretur, et in sociis temperaret. Edocti itaque per experientiam comites, cum tales motus cernerent imminere, inmebant lectori cedere, et aliquantisper a legendo cessare, ut taliter molestiam hanc possent ad tempus declinare. Hanc autem divini muneris gratiam peccatores, ob confessionem ad eum venientes, vel maxime sentiebant: clementer enim hos humiliterque suscipiens, patientissime audiebat; aliquando flens ipse cum flentibus, aliquando vero ad lacrymas suis eos excitans flentibus: quod uno liquebit sufficienter exemplo. Vir Deo carus / Gauterius, cognomento Calnesius, qui apud nos in monachatu diu laudabiliter vixit et obiit, solebat referre; quod cum in seculo positus, suas ei confiteretur offensas (erat enim in Ecclesia Gratianopolitana litteris et honore præclarus) incubuerit

Aprilis T. I

ipse super caput ejus, et tantam vertici lacrymarum infuderit copiam, ut madefactis capillis, deorsum etiam rivuli per confitentis ora defluerent. Porro mulierum confessiones non minus caute, quam benigne suscipiebat: non enim in angulis, aut obscuris aut secretis locis eas audire solitus erat; sed potius ubi a pluribus conspici posset: et aurem quidem satis familiariter applicabat, oculorum autem in alteram partem vertebat ad spectum; auditum solum, propter insidias diaboli, hujusmodi negotiis asserens applicandum.

ANNOTATA.

a Casa-Dei monasterium in Arvernina, fundatum a S. Roberto primo ibidem Abbate, mortuo anno 1058 die 24 Aprilis, ad ejus Acta plura de illo monasterio dicuntur. Wion perperam S. Hugonem appellat Abbatem Caslesensem.

b Hæc latius referuntur in Vita S. Brunonis, ad 6 Octobris, hinc ob sinceritatem et antiquitatem illustranda. Libro I Speculi MS. Carthusiæ cap. 5. dicitur S. Hugo credi socius in scholis fuisse Magistris Brunonis.

c Erat tum hoc S. Rufi monasterium ad muros urbis Avenionensis. sed postea ab Albignensibus vastatum, dein Valentiam translatum est.

d Monasterium S. Theofredi, a S. Calminio, Duce Arvernorum extractum, sex leucis distat Podio, in ejus est diœcesi. Coluntur S. Calminius 19 Augusti, et S. Theofredus 18 Aug.

e Alteritas, vicissitudo. S. Augustinus de Musica lib. 6. Cum adhibentur ea, quæ nonnulla, ut ita dicam, alteritate corpus afficiunt.

f Aliis Galterius et Gualterius.

CAPUT IV.

Oculorum et aliorum sensuum ac linguæ Sancta custodia.

P prædictam suorum oculorum custodiam incredibili semper et ubique circumspectione servabat; ita ut, cum potentes ac nobiles mulieres (juxta illud Apostoli, Cui honorem,) ad colloquium honorifice hilariterque frequenter susciperet; multa coram se diuque tractantium facies penitus non videret. Dicebat enim, cogitationes illicitas difficillime posse vitari, nisi quis corporis sensus vigilantia multa compresserit: intrare autem, secundum Prophetam, mortem per has quasi fenestras, et ingredi domos nostras. De qua etiam cohibentia sensuum dum vice quadam cum religiosis quibusdam colloqueretur (inter quos erat vir litteris et puritate conspicuus, Dominus scilicet Airaldus, Archipresbyter tunc ipsius, nunc Mauriennensis Episcopus) respondit idem vir Domini Airaldus, passim se mulieres adspicere, nec earum sibi nocere contutum; est enim castissimus: ad quod ille, non a mulierum tantum, sed a virorum quoque vultibus religiosæ mentis avertendum respondit intuitum; asserens (quod experientia sua potest quisque conjicere) per communionem humanæ mutabilitatis atque compassionem fieri, ut affectiones conspecti frequenter ad conspicientem inestimabili velocitate pertranseant, et, verbi gratia, de irato iratus, et de tristi tristis, et de lasciviente fiat lascivens: quas passiones satis esse habere quemquam proprias, non in se transcribere taliter alienas: nullius se totius Episcopatus sui mulieris, præter unius, ita faciem adspexisse, ut ex consideratione vultus, si occurreret, quænam esset posset agnoscere. Quid hac responsione castius? quid circumspectius? quid philosophia vera refertius? Talem utique se mulieribus exhibuisse, castissimum

D
AUCTORE
GUGONE
CARTHUS.

E

Oculorum
custos diligens
non asperit
vultus femi-
narum.
Rom. 13, 7

Jer. 9, 21

F

imo nec viro-
rum:

et unicam
solam femi-
nam de facie
noverat,

AUCTORE
GUIGONE
CARTHUS.

A tissimum : talia in humanis affectionibus advertisse, sapientissimum. Hinc fuit illud, quod cum de matre mea (quæ cum eo, quæ voluit, quamdiu voluit, locuta fuerat) ab eo quæsissem, utrum eam valde senecta fregisset; paululum secum præmeditans, nescio, inquit, utrum sit vetus an non. Hinc et illud, quod muliere quadam, potentia nobilitateque præclara, cujus nomen edicere nolumus, in ejus conspectu, quam morose placuit, multa loquente; cum et ipse, quod libuit, respondisset, illaque discessisset: dicerentque socii ejus, quos prudentes et religiosos semper habere curabat, cur non eam corripuisset, quod se suamque faciem tam facete tamque lascive poliret; respondit ille, non sine horrore quodam et execratione, faciem ejus se penitus non vidisse. Et quid mirum, quod faciem illius unius non viderat, qui nullam noverat? Ubi nunc Sacerdotum, ubi plurimorum in sacro habitu constitutorum curiosa lascivia, lascivaque curiositas? Attendant hæc et imitentur, si possunt: mirentur et revereantur, si non possunt. Sed et qui sanctitatem sine miraculis nihili ducunt; quæ nos ideo non magni facimus, quoniam ab electis hæc et reprobis haberi communiter scimus, et in majoribus Patriarchis multisque aliis qui Deo valde placuere Sanctis vel nulla vel pauca reperimus: qui tamen, ut dicere coperamus, miracula quærunt, etiam atque etiam considerent, utrum mirabilius ab homine, mortali carne circumdato, quidquam debeat exigi; et utrum cuiquam possit non impossibile videri, per quinquaginta et amplius annos grandem Episcopatum a quolibet homine regi, et præter unius, nullius omnino fœminæ faciem sciri. Et certe erat hæc ipsa parum quidem formosa, sed consilii ejus satis indiga. Et tamen ad ipsius præsentiam, non solum ex suo, sed etiam ex aliis Episcopatibus, seu pro confessione, seu aliis causis innumeris, tanto devotius frequentiusque veniebant, quanto sanctiorem cognoverant.

idque per annos 50, in toto Episcopatu:

aures et linguam arete frænat veritatis studiosissimus.

a

C

b

Prov. 28, 1

16 Non autem hunc solum, id est, oculorum sensum, sed et ceteros omnes simili diligentia cohibebat. Aures namque et linguam cum a ceteris illicitis, tamen quam maxime ab obrectationibus frænans, aiebat sufficere unicuique propria peccata; nec esse necesse, ut alienis, suam vel audiendo conscientiam, vel loquendo contaminet linguam. Rumores nec interrogabat, nec facile referebat. Veracem autem eum fuisse in suis sermonibus, quo certius, quam inimici testimonio probare poterimus? *a* Guigo Comes, ad ea quæ mundi sunt, homo satis idoneus, circa eundem etiam Dei famulum tranquillitatis tempore valde devotus, invictissime pro justitia resistenti, molestias non parvas nec paucas intulit: his namque, ut multa taceamus, ab eo pro suis est excommunicatus excessibus, his cum Episcopalis expulit domibus. Itaque cum grande placitum inter eos haberetur, in præsentia *b* Guidonis Viennensis Archiepiscopi, qui postea Papa Calixtus effectus est, et vir Dei, juxta illud quod scriptum est, Justus quasi leo confidens absque terrore erit, justitiam adversus Comitem aperta contradictione defenderet; indignatus ille atque iracundiæ facibus inflammatus, paratusque, sicut apparuit, quidquid potuisset objicere, quasi pro gravi crimine intulit, dicens: Audivi aliquando a vobis ego, quod verum non erat dici. Ad hæc Sanctus Episcopus, coram cunctis qui aderant (aderant autem diversi ordinis non pauci) interrogavit, utrum se scientem audisset mentitum. Tunc ille, quamquam iratus quamquam furore repletus, veritatis tamen pondere pressus: eum se respondit scienter nullatenus audisse mentitum. De veriloquio igitur ipsius hoc unum hostis et irati sufficiat testimonium.

17 Et quamquam digressionis forsitan argua-

mur, quia tamen per Comitem beati viri patuit veritas, per eundem monstretur consequenter etiam caritas. Infestissimus, ut dictum est, erat ei adeo ut non in suis domibus, sed aut nobiscum, aut Lugduni demoraretur: ejus quippe civitatis Ecclesia magnam illi reverentiam, magnumque in suis tribulationibus præsidium semper exhibuit, ejusque consiliis in gravioribus uti negotiis pergratum habuit. Cum ergo die quadam de Comite pariter loqueremur, ait ipse bonam se de salute illius spem gerere; nec assecuturum Dei misericordiam desperare, quia nunquam delectabilis aut ferventius quam pro eo solitus fuisset orare. Miranda caritas, sed et stupenda non minus humilitas: quid enim caritate plenius quidve apud homines singularius, quam orare non segnius pro persequente, quam obsequente? Quid autem humilins, quam hanc ipsam devotionem non ad sua, sed ad ipsius referre merita; non quæ jam esse sciret, sed quæ futura speraret? Quia igitur certum est ab eo mandatum esse impletum, quo dicitur, Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos, et orate pro persequentibus et calumniantibus vos; dubitari non licet, assecutum etiam mercedem quæ sequitur; ut sitis filii Patris vestri, qui in cælis est, qui solem suum oriri facit super bonos et malos, et pluit super justos et injustos. Quaprofecto mercede nihil beatius, ut et præcepto nullum sublimius. Accedant itaque, qui cordis non carent oculis, ut videant cujus sit meriti, qui talis executor præcepti, tanti compos est præmii.

Orat ferventer pro infestissimo persecutore.

Matth. 5, 44

E

18 De tactu vero vel odoratu, superflue facimus mentionem: quorum alterum, id est, odoratum ad hoc solum curabat, ut putores propter passiones cerebri non admitteret; alteri vero, id est tactui, et antequam ordinaretur, in totum valefecerat. Nec ideo se suosque sensus ab intuitu fœminarum tam discipline frænabat, quod circa libidinis vitium se sentiret infirmum (quippe quem et præfatæ tentationis atque infirmitatis angustiae, et ecclesiasticæ dispensationis multiplices curæ, et maxime assiduum legendi, psallendi orandi, meditandi, speculandique divina studium, ad hujusmodi delectationes pene fecerant insensibilem) sed ut sui habitus et officii, qualem decebat, maturitatem severitatemque servaret; et contra inveterati hostis insidias, circumspersionis infirmioribus, quæ sequerentur, exempla monstraret; docens, non debere quemquam de quantalibet puritate vel firmitate præsumere, cum et homo, testante Job, in eodem statu non perseveret; et adversarius rugiendo sicut leo circumiens, quærat sine cessatione quem devoret: David et Salomon præ oculis ponendos, quorum, quia se circa mulieres exhibuere licentius, alter ex summa innocentia in adulterium decedit et homicidium; alter de sapientia, qua mortales cunctos excesserat, in servitutem usque desipuit idolorum. Desideria porro ventris, et gutturis vir beatus instantia quanta represserit, res ipsa, tacentibus nobis, certioribus probat indiciiis. Capitis namque dolores et stomachi, his maxime creati studiis, satis et super satis cum ab hujusmodi monstrant abstinnisse deliciis.

in odoratu et tactu recte ordinando accuratus:

Job. 14, 2

F

non deditus ventri aut gutturi.

ANNOTATA.

a Floruerunt isto tempore Guigo Crassus, Filius Guigonis veteris, qui et Comes Albouensis, et Guigo Comes Forestensis, de quibus agit Nicolaus Chouetius lib. II. Delphinatus pag. 797 at quisnam hic ἀντροποζατιζῶς Guigo Comes appelletur, dijudicet alii.

b Guido, e nobilissima Comitum Burgundiæ familia, creatus Archiepiscopus anno 1083, dein Legatus Apostolicus, Papa electus est an. 1119, et Callistus II dictus mortuus an. 1124.

A

CAPUT V.

Eleemosynæ factæ : munera spreta : dissidia sublata. Conciones. Auctoritas summorum Pontificum defensa.

Eleemosynæ sane fuit et per se diligens exsecutor, et in aliis etiam fervidus exhortator : exceptis enim domus suæ dumtaxat necessitatibus, cuncta pene, quæ consequi poterat, non in thesauros congregabat, posteriorum vel dissipanda litibus, vel consumenda luxibus ; sed sciens illud Apostoli, Hilarem datorem diligit Deus, distribuit lætus egentibus. Denique annulos aureos et gemmatis, calicem etiam similiter aureum vendidit, tempore magnæ famis, horreïs defectum minantibus ; et alendis impendit pauperibus. Adjuvabant etiam non minime hanc in eo gratiam potentes et nobiles ; qui sanctæ conversationis ejus, longe lateque salubriter suaviterque fragrantis, odore percepto, de remotis etiam regionibus, quamvis eum non vidissent, ob divinam tamen reverentiam beneficia multa mittebant. Procul non a mensa tantum ejus, sed a totis etiam atriis, histriones tamquam vasa perditionis et organa falsitatis : procul militares clientes, tamquam rapinarum et cædium et totius instrumenta crudelitatis : procul etiam equites, nisi rari et ipsi raro, respectuque quam maxime a specialis utilitatis. Non enim æquum putabat, ecclesiarum bona, quæ patrimonia sunt æstimanda pauperum, in aliorum expendi, præsertim malorum, usibus hominum : imo magis semetipsum, tamquam ex pauperibus unum, graviter accusabat, quod sibi ac sociis de rebus sibi commissis competentem sumeret copiam, ac non potius sustineret cum pauperibus et ipse pauper inopiam. Eleemosynam igitur, ut diximus, libenter faciebat ; sedule suadebat ; pro satisfactione etiam pœnitentibus injungebat. Hæc namque tria præcipue culpas suas emendare cupientibus sectanda præcipiebat, orationem, jejunium et eleemosynam ; non humanam in hoc temeritatem, sed Evangelicam sequens auctoritatem. Dicit enim Dominus, pessimum dæmoniorum genus ejici non posse, nisi in oratione et jejunio. Alibi quoque Phariseis loquens, Date, inquit, eleemosynam, et ecce omnia munda sunt vobis.

20 Verum si scribere velimus, quanta moderatione hæc ipsa pro personis, viribus, affectibus et facultatibus dispensare solitus erat ; quamque sapienter et sobrie res suas in suorum et suos spirituales et corporales usus, nec non et pauperum solatia distribuerit ; erit quidem non solum sanctitatis ejus, sed et solertiæ documentum evidentissimum ; sed lectoris debemus vitare fastidium. Illud sane quo pacto præterire possumus quin vel breviter attingamus, quod cum frequentissime suorum et alienorum causas mundanas et ecclesiasticas audiret, ventilaret, terminaret ; cumque in subditis sibi Clericis per tam prolixum vitæ spatium toties consecrationes, degradationes, reconciliationes, pro personarum et ecclesiarum competentibus causis et necessitatibus, celebraret ; manus suas tamen ab omni, secundum Propheticum præconium, excussit munere. Eo iudice, nulli unquam, personæ dignitas ; nulli, pecuniæ profuit quantitas ; nullum paupertas, nullum quantacumque officiorum sive natalium reum fecit extremas : non mitiorem amicus, non duriorum expertus est inimicus : non deargentatam convictis vel confitentibus imposuit pœnitentiam ; non lucrosam in placitis defendit edictive sententiam : non considerabat personam pauperis, non honorabat vultum potentis : quod beati viri eo præclarius illustrat meritum, quo rarius vel in præsentibus vel in præteritis habet exemplum. Quanta nobis hoc loco, si laudare comparatione ma-

lorum bona velimus, offertur materia in præsentium temporum sæces invehendi ; in quibus cum dedecore atque eversione honestatis et æquitatis pecunia templa penetrat, altaria maculat, sacerdotia venundat, innocentiam exterminat, omnia divina profunaque contaminat ? Exæcant nunc munera oculos sapientum, et subvertunt verba justorum : omnes diligunt munera, sequuntur retributiones : a minimo usque ad maximum omnes avaritiæ student, a Propheta usque ad Sacerdotem cuncti faciunt dolum : non deficit de plateis nostris usura et dolus : postremo in capite omnium avaritia, et pecuniæ obediunt omnia. Sed hæc hactenus : non enim ista suscepimus.

21 Ad Dei igitur hominem verba vertamus, qui temporalium negotiorum litigiosas causas æternorum amore non amare, sed tolerare, magistra pietate, didicerat. Dicebat enim omni febre molestiora sibi placita, modisque omnibus his abrenuntiaturum, si non in hoc Deum se sciret offensurum. Intererat autem illis tantummodo pacis obtentu, maxime pauperum atque ecclesiarum : his etenim noverat gravius motus nocere guerrarum. Ubi vero inexorabilia in aliquibus odia et inexpiabiles repererat iras, tunc demum fortissime, de Dei fide auxilio, totusque in caritatis atque humilitatis solutus affectum, instantissime ac devotissime, offensis, pro his qui offenderant, supplicabat. O quoties salutis humanæ quasi cæcatus desiderio, in cœnosa se pro talibus causis loca projecit ! quoties ad pedes contemptibilium etiam personarum diu prostratus jacuit ! Nec facile, imo pene numquam frustrabatur optatis : nam et si qui negassent ; non solum gratis, sed et cum satisfactione pœnitentes, offerebant postea non roganti, quod negaverant supplicanti. Tantam quippe omne genus hominum ei reverentiam deferere, ut Deum graviter offendisse se crederet, quisquis ei postulata negasset.

22 Fuit etiam prædicator egregius : erat quippe non medicriter litteratus. Sed et ingenio et memoria bene præditus erat, in quantum molestia capitis non obtundebat : nam et litteras suas ipse dictabat, eas præsertim quarum ei cura propensior erat. Ideo autem prædicans facilius suadebat, quia quod verbis dicebat, operibus ostendebat. Ut enim commissam efficacius instrueret plebem, faciendo præveniebat sermonem : sicut et de Domino scriptum est, quia cœpit Jesus facere et docere. Instruebat igitur ad confessionem, excitabat ad pœnitentiam, promptam ad ignoscendum divinam monstrando clementiam : nec quærebat in quo a litteratis quasi sapiens laudaretur, sed quod ab auditoribus et melius intelligeretur et utilius retineretur. Denique in tantum auditores ejus interdum prædicatione ejus movebantur, ut capitalia etiam aliqui crimina, Deum magis verentes quam homines, publice faterentur : quod sequens declarabit exemplum. Apud *b* Vinnaicum castrum, populo multo, ad dedicationem ecclesiæ congregato, verbum fecit quo in multas lacrymas audientium corda resolvit. Ibi mulieres dux, quæ (sicut apparuit) ejus verba profundius aure cordis imbiberant, audientibus pluribus scelera confessæ sunt, quæ commiserant : et posterior quidem quid dixerit, non satis habemus compertum ; prior autem suum se prodidit occidissem maritum. Cumque vir Dei necis exquireret modum, retulit in escam illi se dedisse venenum : post quæ jussit præsentem abscedere, ut ei ceteri, quod volebant, liberius possent ostendere. Tanta vero ad confitendum fuit reliquæ plebis instantia, ut ne dimidiam quidem partem ejus, in tali opere valde licet devota, auscultare quiverit tolerantia. Hoc a viro ætate et sanctitate reverendo Wilhelmo, S. Theofredi nunc Abbate tunc monacho, nos

D

AUCTORE
GUIGONE
CARTHUS.

E

dissidentes
eum caritate
et humilitate
conciliat.

Quæ verbis
docet, re ipse
facit :
Act, 1, 1

F

b
et in concione
ad lacrymas

et publicam
peccatorum
confessionem
movet :

Largus in
eleemosynis
dandis.

2 Cor. 9, 7

non admittit
histriones,
clientes, equi-
tes.

suadet aliis
eleemosynas :

Mar. 92, 8

Luc. 11, 4

Munera
respuit :

Isa. 33, 15

incorruptus
in judiciis,

A nos audivimus, qui beati viri per annos plusquam viginti comes exstitit individuus.

AUCTORE
GUIGONE
CARTHUS.
excellit in
omni virtu-
tum genere.

23 Sed quando nos omnia bona ejus, vel breviter tangendo, memoriæ mandare poterimus? Congesserat namque in illum unum divina gratia virtutum ornamenta plurima, quæ dispertita per singulos, plurimos illustres sufficienter facere possent atque conspicuos. Si enim laudatur castitas, quis illo mundior? si sermonis veritas, quis in loquendo cautior? si Dei caritas, quis ferventior? si proximi, quis benignior? si humilitas, quis dejectior? si eleemosyna, quis largior? si oratio, quis devotior? si lacrymarum gratia, in quo effusior? si contemplatio, in quo sublimior? si tolerantia, quis in tribulatione fortior? si justitia, quis districtior? si prudentia, quis circumspectior? si temperantia, quis moderatior? Verum cum talis esset ac tantus, ipse tamen, juxta illud Evangelii, Cum feceritis omnia, dicite, Servi inutiles sumus; se infructuosum, se semper accusare non cessabat inutilem, qui Episcopi locum occuparet, Episcopi honorificentiam susceperet, Episcopalia bona consumeret, Episcopi vero nec merita, nec fructus haberet. Et certe præsto erant, quæ possent menti ejus non modo solamen afferre, sed et in superbiam, nisi tam solida esset, extollere.

Luc. 17, 10

et se inutilem
servum existi-
mat :

juvat in
monasteriis
construendis,

Phil. 3, 12

Ps. 38, 5

B Ut enim taceamus, quæ Clero pariter et plebi per eum bona provenerant, eremus Carthusiæ, Calesiensis Abbatia, Excubiarum eremus, Regularium Canonorum apud Miserenum et apud S. Georgium domus, ipso adnitate cœperant, ipso spiritaliter et corporaliter fovente profecerant. Sed ipse imperfectionem suam, qua nec Apostolus carebat, dicens, Non quod jam acceperim aut perfectus sim, tantummodo cogitans; et cum Psalmista dicente. Ut sciam, quid desit mihi; non quid sibi virtutis adesset, sed quid deesset subtili admodum discussione considerans, Episcopalem sarcinam modis omnibus exuere desiderabat: qua sententia vel desiderio, sicut in principio diximus, ab initio suæ promotionis ad mortem usque non caruit.

24 Hac igitur voluntate indies augmenta sumente, Romam legatos et litteras in hoc ipsum ad venerandæ memoriæ Papam misit c Honorium. Sed cum legati postulata non impetrassent, imo magis litteras ad eum consolatorias et ad perseverandum exhortatorias accepissent; ipsemet quamvis morbis ac senectute gravatus, spe tamen in posterum quiescendi roboratus, eundem Romanum Pontificem adire curavit; rogans suppliciter et obtestans, dari senectuti suæ licentiam quiescendi, et ecclesiæ Gratianopolitanæ meliorem in suum locum Pastorem substituendi. Sed nec ipse (quamvis multas, ut putabat, justas et animi et corporis allegaret occasiones) impetrare valuit, ut sibi tantum et Deo vacare permitteretur. Creditum est enim, quod sola auctoritate et sanctæ conversationis exemplo plus posset plebi prodesse subjectæ debilis et ægrotns, quam quivis alius, robustus licet et sanus. Concessis itaque ceteris quæ petebat, honoratusque a Summo Pontifice et consolatus ut potuit, ad propria remeavit; dimittendi tamen Episcopatum olim conceptum non deposuit desiderium.

c
petit a summo
Pontifice
absolvi ab
Episcopi
functione.

d

e
Cum aliis
excommuni-
cat Petrum
Leonis Anti-
papi,

f

25 Defuncto autem d Honorio, cum per tyrannicam et schismaticam rabiem, non suis meritis sed cognatorum et fratrum fultus præsidiiis, e Petrus Leonis adversus vestram innocentiam, quæ beatæ memoriæ Honorio successerat, emersisset, atque hoc vir Dei certissime comperisset; morbis licet, ut diximus, et aetate consumptus; zelo tamen domus Dei, cujus diligebat decorem, perrexit f Anicium, ut eundem cum aliis Episcopis excommunicaret schismaticum. Quæ profecto excommunicatio, propter auctoritatem tanti viri, contulit multum et profec-

tum Catholicis et detrimentum schismaticis. Et D certe tam idem Petrus, quam pater ejus, sancto viro multas olim venerationes et obsequia præstiterant: sed beatus homo in tali negotio, id est, ubi periclitabatur justitia, nec amicitia flectebatur, nec potentia terrebatur. Nam et ante aliquot annos, cum Henricus Imperator Papam Paschalem, cum Clericis et parte civium, in ecclesia B. Petri nefanda proditione cepisset; et eorum qui secum erant capti, pietate victum, ad illicita pacta coegisset; ipse præcunctis, ut apud g Viennam excommunicaretur, effecit: qua excommunicatione, Ecclesiæ suæ Domino roborante sententiam, tyranni illius in contrarium est mutata prosperitas, et Imperiali dignitate privata posteritas. Declinante igitur persecutiones præfati schismatici Serenitate vestra, et Gallias ingressa: occurrat ei Valentiam B. Hugo, cum lacrymis rogans et obsecrans (quod et pridem ab antecessore vestro petierat) ut scilicet cunctis sarcinis et honoribus ecclesiasticis absolveretur, et utilior in Ecclesia Gratianopolitana Pastor eligeretur: sed nec tunc quidem impetrare potuit, quod tam efficaciter humiliterque petivit.

uti olim
Henricum
Imperatorem.

g

ANNOTATA.

E

a Loco Specialis in altero nostro MS. legitur Spiritualis, quod et margini apud Surium appositum est.

b Vinnaicum castrum, vulgo Vinay oppidum, sex M. P. ab Antoniano cænobio distans. In altero MS. legitur Insaicum: et Surio adjectum est Jusnaicum.

c Successit Calixto II Pontifici Honorius II, anno 1124, 14 Decemb. et obiit mense Februario anni 1130.

d Successit jam dictis mense et anno Innocentius II.

e Petrus Leonis Romanus, anno 1120 creatus Cardinalis, Antipapa dictus Anacletus II, de quo egimus 10 Febr. in Vita S. Guillelmi eremita, occasione Guillelmi ultimi Ducis Aquitaniæ, a S. Bernardo ab hujus schismate ad Innocentium II obedientiam reducti.

f Anicium seu Podium B. Mariæ in Arvernia, ubi Gerardus Ep. Engolismensis depositus est.

g Anno 1112, Præsides Guidone Archiep. Viennen. et valde collaborante S. Godefredo Ep. Ambianensi, qui colitur 8 Novemb.

CAPUT VI.

Morbus, visitantibus monita data. Mors, sepultura.

Ab hoc tempore cœpit indies magis magisque deficere, et morti crebrescentibus molestiis propinquare. E duobus namque Satanæ angelis, quos ei ad colaphizandum, ne extolleretur, datos supra retulimus, tentatione videlicet atque infirmitate, alter, id est, tentatio, ita extinctus est, ut nec vestigium ejus ullum relinqueretur; alter vero, hoc est, infirmitas, excrescere quotidianis non cessavit augmentis, donec illo obeunte, ipse quoque pariter finiretur. Sed cum et antea semper verbis et operibus, in ejus beata anima Deum habitare, claruerit; tum præcipue in hac infirmitatis afflictione postrema, quis vel quanti foret meriti, et quam sincero Dominum veneraretur affectu, et quam vera dilectione in tam diuturna vita sua justitiam veritatemque defensasset, latere non potuit. Nam per ejusdem infirmitatis nimiam violentiam, deleta vel perturbata est pene tota memoria, in ea dumtaxat parte, quæ bonis malisque communis est, et bonis ad bonos, malis ad malos indifferenter usus deservit, localium et temporalium rerum continens formas. Ea ergo memoriæ parte oblitterata sive confusa, pars illa, quæ veritatis et justitiæ totiusque divini cultus impressa lineis, in hominibus sanctis et Angelis tantum congruit pietatis actibus,

F
Tentatione
blasphemiarum
liberatur,

morbis magis
affligitur :

servat solum
memoriam
rerum spiri-
tualium :

non

A non solum æque ut prius, verum etiam constantior interdum ferventiorque innotuit : adeo ut Litanis et Psalmis pectorisque contusionibus, diebus ac noctibus divinæ clementiæ aures interpellande religiosis, qui sibi serviebant, onerosus plerumque fieret Fratribus.

cum Clericis
admittit
monachos :

eorumque
obsequium
propter
Deum humi-
liter expetit :

B

sæpe veniam
exposcit :

continenter
orat :

27 Aderant namque ad serviendum ei, tam ex sociis propriis, quam ex nostra et Calesiensi, nec non et Excubiensi domibus, octo vel novem, et interdum etiam decem, partim litterati, partim sine litteris, omnes religiosi Fratres; nec ulla prorsus persona secularis ad ipsius admittebatur obsequium : hi vero die noctuque corporalibus ac spiritualibus necessitatibus ejus devotissime serviebant. Erga quos, servitores videlicet suos, quantum in humilitate (quam inter ceteras virtutes præcipue sectatum supra retulimus) profecerat, quamque profunde puri cordis sacris eam impresserat recessibus, manifestis ostendit indiciis. Nam si quid opus habebat, non a quoquam eorum jubendo tamquam dominus, sed rogando; nec humanam, sed divinam potius remunerationem imprecando, suppliciter exposcebat; verbi gratia, Exhibe vel fac mihi hoc aut illud propter Deum, ut Deus hoc tibi retribuatur in futuro. Mirabantur autem et vehementer stupebant, quod qui subjectos omnes, et propriam præsertim familiam, tanta auctoritate tantaque severitate regere consuevit; in ægritudine, quando solent alii, morbi stimulante molestia, ad irarum et indignationum motus esse procliviores, tantam mansuetudinem, tantam induerat humilitatem. Nam etiamsi quis vel modice reprehendisset eum, vel aliquam molestiam in ejus famulatu se pertulisse dixisset, protinus pugnis graviter pectus verberans, se reum clamabat, et virgarum disciplinam imponi sibi devotissime flagitabat. Quod quia cuncti propter multam circa eum reverentiam recusabant, flebat ubertim; confessionemque illam, qua mysteria celebraturus uti fuerat solitus, innumerabiliter repetebat. Psalmos quoque et divinarum Scripturarum sententias, litanias etiam et orationes ecclesiasticas die noctuque incredibili instantia frequentabat, ita ut nocte una (sicut nobis veraci narratione relatum est) Dominicas orationes trecentas expleverit. Cumque a servantibus sibi corripere, quod hæc agendo non solum suo fatigationem corpori, sed etiam augmenta præberet infirmitati; respondebat ille, non solum non hinc suis incrementa miseriis, sed insuper magna provenire remedia.

C

solvit etiam
questiones
occurrentes :

a

b

28 Ita quippe his assueverat studiis, et ita dulcedinem Divinæ laudis et obsecrationis medullitus imbiberat; ut cum cetera pene omnia per passionem, ut prædiximus, capitis de memoria diffugissent, hæc prorsus de sanctissima ejus mente nulla vel phrenesis vel alterius morbi vi potuerint aboleri. Imo tanto hæc instantius et delectabilius revolvebat, quanto cetera, oblivione quoque juvante, rarius incursabant. Et cum plerumque, hac ipsa oblivione cogente, ubi esset, vel cum quibus esset, nesciret : interrogatus tamen de his quæ ad justitiam religionemque pertinebant, sine cunctatione veracissime sapientissimeque respondebat. Nam cum falsus rumor exisset, quod Comiti a Amedeo, qui Comitis Umberti, patris videlicet sui, secutus exemplum, non exiguam beato seni reverentiam exhibebat, filius natus fuisset, quærerentque qui assistebant ei, an eum vellet ipse baptizare; illico non sine aspersione respondens, Non, inquit, a quo b quis baptizetur curandum est; cum baptismus, a quocumque datus, sit semper idem. Item disceptantibus inter se qui aderant, quis successorem ejus, eo ipso petente jam electum, in Sacerdotem consecraret; similiter indignatus respondit, non eligendum intra Ecclesiam Catholicam

ordinatorem, cum, licet diversis et a diversis datum Sacerdotium, non possit esse diversum. Indignabatur autem in talibus facilius et vehementius, quia vel dubitare in his, blasphemiam deputabat.

29 Accurrentibus etiam ad visitandum eum Clericis et laicis, satis multum venerabiliter ac devote, pro personis et officiis, monitus saluberrimos infundebat. Inter quos Guigonem Desiderii, unum de majoribus post Comitem, erga se præ multis devotum, cum flexis genibus (ita quippe orans faciebant) ante lectum ejus benedictionem flagitaret; severa increpatione corripuit, dicens eum, injustas in subditos exactiones faciendo, animæ suæ perpetua tormenta lucrari. Ad quæ ille stupefactus ait, non hæc sibi ab illo, qui jam pene inter mortuos deputari poterat, sed a Deo potius, qui ei revelaverat, dici; asserens gravissimam revera recenter terræ suæ mulctam imposuisse, necdumque accepisse, nec post hæc ejus monita accepturum deinceps esse.

30 Carnotinus etiam Episcopus, Dominus c Gaudfridus, servo Dei ex quo notus singulariter etiam carus, post visitationem (quam ei tanto gratiorem quanto magis desideratum exhibuerat) Valentiam, ubi tunc eratis, ad vestri præsentiam reversus; cum, Quid ex sua vobis parte dici præciperet, quæreret; ait ille, ut pro se vestra benignitas Dei clementiam exoraret. Sed et hic cum quæreret, quid pro se vellet orari, Ut Deus, inquit, in me mundanum extinguat, et suum accendat amorem. Idipsum religiosos Fratres, qui sedulum sibi exhibebant obsequium, sæpissime precabatur, reum se et indignum divinis beneficiis non sine pectoris contusione contestans. Quadam autem vice quidam ex sociis, tantis ejus fletibus atque suspiriis motus, quasi consolaturus, Quid, inquit, Pater, tantum plangis, cum nec homicidium, nec perjurium, nec aliud quid criminale commiseris? Protinus ille, Quid hoc, inquit, refert? cum sola cupiditas et vanitas, si divina non adsit clementia, perditioni possint humanæ sufficere? Quid prudentius aut compendiosius ab incolumi et integræ memoriæ potuit responderi? Omnia, quæ vel boni piis studiis aversantur, vel mali perniciosi nisibus consecantur, duobus verbis, Cupiditatis et Vanitatis, inclusit.

31 Diensis etiam Episcopus Dominus d Odolricus, unus ex ejus alumnis, et in Ecclesia Gratianopolitana per omnes honores usque ad Decanatum (qui post Episcopatum major ibidem est dignitas) ab ipso proventus; vitæ regularis habitum per reverendas manus sanctissimi senis desiderans sumere, devotus advenit, ipso jam multa, morbis ingravescentibus, debilitate gravato. Cujus adventus causa, ministris indicantibus, vir beatus audita, tanto exultavit gaudio, tantaque protinus est repletus lætitia, ut oblitus infirmitatis, venienti occurrere gestiens, pene se de lectulo præcipitaverit. Accedente autem illo, osculatus est eum, et præ gaudio lacrymas fundens; Exuat, inquit, te Deus veterem hominem actibus suis, et induat te novum, qui secundum Deum creatus est in justitia et sanctitate veritatis : memoria, ut jam dictum est, ad communia ultra fidem deficiente, ad divina solito nonnumquam amplius exuberante. Nam et post multa sanctissima et saluberrima monita cum abiret, necdumquam atria cuncta transisset, id etiam mandare curavit, ut de caligis pedules abscinderet, quatenus præter pedes totus jaceret vestitus : dolebat enim nonnullos in religioso habitu, ad sanctitatis injuriam, tibiis dormire nudatis. Post hæc, juvantibus ministris, in planum descendit solum, prostratusque in faciem, magnas Deo, pro eo quod factum fuerat, cum lacrymis gratias obtulit; his indiciis, quantum salutem desideraret humanam, pene jam defunctus ostendens.

D
AUCTORE
GUIGONE
CARTHUS.

saluberrima
dat monita,

c
preces alio-
rum petit,

E

detestatur
cupiditatem
et vanitatem :

d
Diensem
Episcopum
lætus excipit :
F

varia monet :

AUCTORE
GUGONE
CARTHUS.
odit otiosos
sermones.

A 32 Ridere autem, vel otiosis vacare verbis, aut rumores inutiles recitare, servitores suos, nequaquam patienter habebat : statim enim hoc ipsum severa increpatione frænabat ; asserens, tempora fletibus debita et penitentiae, occupanda lamentis ; nec cachinnis, nec nugacibus relationibus, nec otiosis terenda sermonibus. Unde, quæsumus, etiam etiamque considerent, qui mirari nisi insolita non norunt, utrum vel in Scripturis, vel in humanis relationibus tale quidquam nosse potuerint ; et utrum non omnino impossibile et contra naturam, et ideo incredibile etiam videatur, potuisse hominem corporalia et a puero consueta de memoria perdere, et divina non potuisse ; cum id potius naturæ vel consuetudinis exigat ratio, ut spiritualia et divina, tamquam subtiliora et minus assueta, captuque difficiliora, prius abscedant ; illa vero, utpote familiariora et humanæ infirmitati ad cogitandum faciliiora, diutius maneat. Quod si ea, quæ circa Sanctos contingere solent, quo rariora eo sunt etiam mirabiliora ; quid eo mirabilius, cuius pro sui raritate, nec in Scripturis ullum, nec in humanis rebus extat exemplum ? Et sentiat quisque quod vult, nobis autem videtur (nec aliter peritiores, eos maxime qui physicam norunt, sensuros existimamus) non minus singulare, minusve, imo forte amplius fuisse mirabile, inter tot tamque diuturnas et acerbis cerebri passiones, divinam cognitionem atque invocationem et religiosam non perdidisse devotionem, quam inter eculeos ardentesque laminas et succensas craticulas insuperabili constantia Christianam non negasse fidem. Ibi enim, quod infestat, exterius totum ingeritur ; hic ipsa rationis instrumenta ipsaque divinorum et humanorum sensuum, quasi cellarium memoria, intrinsecus impugnantur ; et qui eis præsidet animus, non aliunde nec alibi, quam ex eis et in eis, quibus juvari debuerat, dignioribus scilicet et sublimioribus, sibi que pro sui subtilitate conjunctionibus sui corporis partibus, attentatur. Horum alterum in reverendis Martyribus, alterum miramur in B. Hugone. Veruntamen hoc illi nec novum nec recens fuerat : in suæ namque mentis excessibus, quos utique crebros et sublimes habebat, relictis non solum ceteris sed et semet sub se, supernam dulcedinem delectabiliter gustare solitus fuerat : unde etiam ad id recurrebat afflictus, quod incolumi fuerat dulcius. Apparet igitur, B. Hugonem, sicut et Sanctum Job, ideo tantis tribulationum procellis exagitatum, tantisque dolorum fornacibus instar auri decoctum, ut et ad societatem Sanctorum purior et clarior hinc exiret, et quod non superficietenus sed ex totis medullis Deum dilexerat, mundus agnosceret ; dum ab ejus invocatione nec doloris nec phrenesis vis eum ulla compesceret. Quid plura ? In his usque ad ultimum perseveravit spiritum. Erga suam Carthusiam, ejusque Priorem indignum (quod sine lacrymis non scribimus) specialem dilectionem, eorum in tantis afflictionibus memoria non carendo, demonstrans.

felicissime
migrat a
corpore,

C 33 Anno itaque ab incarnatione Domini millesimo centesimo trigesimo secundo, ætatis porro suæ ad minus octogesimo, mense quarto, consecrationis autem itidem ad minus quinquagesimo secundo, Kalendis Aprilis, sexta ante Palmarum Dominicam feria, circa gallicinium, B. Hugo, inter sui temporis

Episcopos operibus et fama singularis, pacata domo D et cunctis referta bonis, commissa etiam Ecclesia ac plebe tranquilla pace fruente, migravit ad Dominum, successorem substitutum jam sibi Carthusiensem (sicut diu multumque desideraverat ante) relinquens. Servatum est autem corpus ejus insepultum, usque ad tertiam sequentis hebdomadæ feriam, serenis diebus et calidis, ita ut nemo desideraret astatem ; mirantibus plurimis, quod nec clementia aeris, nec circumstantis constipatæ multitudinis æstu, nec cereorum calore tabesceret. Ad cujus venerandas exequias tres accurrerunt Episcopi, Diensis, Gratianopolitanus, Carnotinus : qui præcedenti die, post secundam, quam ei in hac sua ultima debilitate visitationem exhibuerat, vix tandem recesserat ; rogans, ut si brevi deficeret, post eum (quod et factum est) protinus mitteretur.

34 Statim vero ut ejus obitus fama percrebuit, accurrerunt, non ex suo tantum Episcopatu, sed ex remotis quoque regionibus innumerabiles populi, cereos ac diversi generis oblationes afferentes. Omnis ætas, sexus, atque conditio devotissime osculabantur pedes ejus, in tantum ut sandalia ipsa, tamquam tincta pellis, saliva pariter et lacrymis obscurarentur : nam et lactentes offerebantur parvuli, quo tam sancti corporis tactu adversus omnia munirentur adversa. Nonnulli etiam sandalia ipsa, ardentiori fide osculando, mordebant ; aliquid inde ob sanctificationem secum ferre volentes. Annuli ac nummi et res aliæ sancto applicabantur corpori, ut eo sepulto pro Reliquiis haberentur. Aderant ex nostris et Calesiensibus atque Excubiensibus plures Conversi, sanctissimæ glebæ custodes assidui, monachorum quoque et Clericorum cum ecclesiasticis apparatus greges quamplurimi : tantus autem concursus undique fuerat populi, et tam grata cunctis etiam defuncti præsentia, ut vix tandem eum permiserint sepeliri. Denique quinta defunctionis die, tertia, ut diximus, post Palmas feria, deceperunt turbas ; promittentes quod ipsum extra ecclesiam efferrent, ut eum liberius et intuerentur et tangerent. Hac itaque spe exeuntibus, et ita ecclesia Beatæ semper virginis Mariæ, ubi sepeliendus erat, ex parte vacuata ; obseratis protinus firmissime januis, sacri corporis venerandæ reliquiæ, in præparato sarcophago, cum multa reverentia et ingenti lamentantium pariter et psallentium clamore, ponuntur. Frequentia porro turbarum circa sepulcrum ejus, modo rarior modo densior, ob spem divinæ in se miserationis, propter ingentia beati viri merita, nunc usque perseverat.

quod devotioni
populi exponitur :

sepelitur,

ANNOTATA.

a Hic est Amedeus 2, Comes Sobaudia, filius Humberti 2 : cui anno 1103 mortuo successit, in Cypro insula defunctus Kalendis Aprilis an. 1149.

b Scilicet sive is Episcopus fuit, sive Parochus Sacerdos.

c Sedit Gaufridus ab anno 1116 ad 1138, Legatus Apostolicus Innocentii 2 ; quem anno 1130 excepit Carnuti, et jam reducebat in Italiam.

d Alii Odoricus et Uldricus, qui traditur vixisse usque ad annum 1144.

DE SANCTO HUGONE

Abbate Bonævallis Ord. Cisterciensis in Gallia.

G. II.

SECVLO XII

S. Hugo
noritius
notus S.
Bernardo,

Bonavallis Abbatia Ordinis Cisterciensis, in Delphinatu et diœcesi Viennensi, a Guidone Archiepiscopo, dein Pontifici Romano ac Caltaton appellato, constructa est; eique datus primus Abbas, Joannes Lugdunensis, qui postea Episcopus Valentinus, vivit ad annum circiter MCXLVII. Quis hac tunc substitutus fuerit, non liquet. Inter sequentes Abbates fuit Bernardus, scriptor Vitæ S. Bernardi; fuit et S. Hugo, de quo modo agimus: quem Acta indicant in morbo fuisse recreatum a S. Bernado, cum degeret adhuc in monasterio Mazeriensi, prope Belnam, in diœcesi Caltatonensi, sub annum MCXXXII constructo. Inter epistolas S. Bernardi extat trecentesima quinquagesima prima, inscripta Hugoni novitro (quem hunc esse indicatur in præposito titulo) ubi hæc de ejus generoso animo dicuntur: Adolescens nobilis et delicatus vicit malignum, sprexit mundum, corpus exposuit, propinquorum renuntiavit affectibus, paratos divitiarum laqueos transilivit.... Hugonis nostri sapientia non de terra est, sed de colo.... Non ætatem teneram Ordinis asperitas terreat. Hæc aliique Bernardus, anno MCLIII sancte mortuus XX Augusti: post ejus obitum anno sequente, Fredericus Enobardus est Romæ ab Adriano IV nomen Imperatoris adeptus. Hoc imperante floruit idem Hugo, jam factus Abbas Bonævallis, et pacem inter dictum Imperatorem atque Alexandrum III conciliavit, anno MCLXXVII; quomodo autem postea vixerit, non constat.

Abbas pacem
composuit
anno 1177,

Acta ex MS.
Bodecensi,

Vincentio
Bellocacensi,

Petro de
Natalibus,

S. Antonino

Nomen in
Martyrologiis;

2 Acta aliqua ejus nostri sumus ex Passionali pergameno insigni MS. canobii Bodecensis, Canonorum Regularium in Westphalia ac diœcesi Paderbornensi. Inse-rebantur ea Vitis Sanctorum mensis Decembris folio 257 cum hoc titulo, S. Hugonis Abbatis Bonævallis. Vincentius Bellocacensis, qui proximo seculo floruit, anno MCCLVI vita functus, eadem gesta nactus, edidit lib. 29 Speculi historialis cap. 33 et sequentibus, nullo pene verbo immutato; solum cum ante de Frederico Imperatore egisset, incipit hac formula, Eo tempore: cujus loco MS. habet, Temporibus Frederici Imperatoris primi. Deest utrobique finis, in quo de morbo, morte, sepultura et miraculis postea seculis forsauocum est. Casarius, Vincentio senior, suo tempore incepisse Hugonem clarescere miraculis, testatur apud Manrique, ad annum 1183 cap. 3 num. 4. Petrus de Natalibus, qui Catalogum Sanctorum absolvit anno MCCCXXI, cum egisset libro 4, cap. 22 de S. Hugone Episcopo Gratianopolitano, more suo subjunxit cap. 23 compendium Vitæ, ex Vincentio contractæ, cum hoc titulo: De Sancto Hugone Abbate Bonævallis: et sub finem ista subjunxit, Post multa vero sanctitatis ejus insignia, sanctus Abbas Hugo in monasterio Bonævallis humanitatis debitum solvit, ibidem sepultus. Secutus postmodum S. Antoninus, Episcopus Florentinus, anno MCCCCLIX e viris sublatus, priora Acta ex Vincentio, paucis omissis, descripsit.

3 Apud Colonienses Carthusianos floruit eodem seculo Hermannus Groen, mortuus anno MCCCCLXXX: qui exemplum Petri de Natalibus secutus, ad Kolendas Aprilis ista habet: Ipso die bonæ memoriæ Hugonis Abbatis Bonævallis, Ordinis Cisterciensis: quibus additur in Martyrologio Germanico Canisii, Qui plane vir sanctus erat, et ex mandato Dei pacem inter Papam et Imperatorem composuit. Memorant eundem Wulfordus, Maurolygens, Felicius et Ferrarius. Inscriptus etiam est Martyrologiis monasticis, atque ita habent Wion et Menardus: Eodem die S. Hugonis Abbatis Bonævallis, Ordinis Cisterciensis, discipuli S. Bernardi. Pluribus agunt de eodem Bucellinus, et

in Martyrologio Gallicano Saussaius, item Chrysostomus Henriquez in Menologio, qui lib. 2 Fasciculi Sanctorum Ordinis Cisterciensis distinctione 2, capitibus septem vitam ejus deducit: et multa interserit de origine solennitatis coronæ spineæ, quam B. Hugonem in Ordine introducendam curasse tradit. Verum Angelus Manrique in Annalibus Cisterciensibus, ad annum 1183 cap. 3 num. 2 et 3, historiam defestivitate spineæ Coronæ revocat in dubium et impugnat: qui dein num. 4 asserit, Hugonem, infra breve tempus post obitum Sanctis adscriptum, non solum in propria Bonævallis domo, sed per totum Ordinem celebratum Officio proprio, quod hodieque in antiquis Breviariis circumsertur. Addit dein hymnum, qui Vitæ seriem continet, quem et hic subijcimus, sed præsumpta conjectandi licentia, nonnullis mendis, quæ margini adscribuntur, expurgatum, quia alius non poterot elici commodus aliquis sensus.

Officium
Ecclesiasticum,

Hymnus
antiquus.

4 * Magistrum eximium, Deitatis signaculum, Hugonem dat Valentia, vitæ valentis speculum. Sola fruens hac gratia, profert Hugonem flosculum, Castri novi militia, castri divini principium. Vates post ab infantia Hugo petit avunculum: Lugdunensis Ecclesia doctrinæ præstat pabulum.

* al. Mysterium exuvie, E

Monasterium hoc messuit tanti fructus manipulum;

* al. Mysterium hoc nescit.

Ad se trahit Burgundia Hugonem Christi famulum. Vere plenus munditia Cisterciensi, titulum In domo Muratoria subit Hugo vestibulum: Pastores dant consilia: Liunceli Capitulum, Firma Fratrum concordia, offert Hugoni baculum. Sic magni viri provident Bonævalli hunc calculum, Sumentes sibi ex Filia, Hugonis gubernaculum. Rogemus ut de patria gratiarum mittat rivulum, Quibus digna præsentia jube monstrat miraculum.

* al. Gratum.

5 Bonævallensis igitur monasteria filia, (ut Cistercienses loquuntur) Domus Maceriarum fuit, quod Poeta Domum Muratoriam vertit: in eaque habitum religiosum sumpsisse indicatur Hugo, cum dicitur ibi subisse titulum vestibulum. Monasterium Liunceli (ubi collectum Capitulum Hugoni baculum Abbatialem obtulit) vulgo Domina nostra de Lyncell, aut juxta Sammarthanos Leoncel in Delphinata, pertinet ad Valentinam diœcesim, estque linæ Cisterciensis, fundatum anno MCXXXVII, juxta indicem Chronologicum Abbatiarum Ordinis Cisterciensis, post earundem Abbatiarum notitiam a Gaspare Jongelingo divulgatum.

F

VITA

Ex MS. Bodecensi et Vincentio Bellocacensi.

Temporibus Friderici Imperatoris primi, multa sanctitatis gratia florebat venerabilis Hugo, Abbas Bonævallis: qui juvenis relinquens seculum, conversus est in domo Cisterciensis Ordinis, que dicitur Macerie, et cœpit valde religiose conversari. Post hæc tentatus valde, cogitavit ad seculum redire. Hæc igitur cogitans, intravit templum, et oravit cum lacrymis, et flexis genibus tetendit manus ad cælum: et vidit supra altare Matrem misericordiæ, vestitum lumine sicut vestimento: et visum est ei quia videret Jesum filium ejus juxta eam, et quomodo annuntiatus fuerat ab Angelo, et de Virgine natus et pastoribus nuntiatus, et quomodo circumcisis, et a Judæis captus, et flagellatus, et illusus, et crucifixus, et quomodo resurrexerat tertia die, et post quadraginta ascendit in cælum. Et cum hæc omnia videret, dixit ei Domina nostra: Viriliter age, et confortetur cor

Factus monachus Macerianensis

a B. 1°. confortatur in sua vocatione:

EX MSS. in morbo recreatus a S. Bernardo,	A cor tuum in Domino : et certus esto, te amodo talibus tentationibus non pulsandum.	nere nobilis, sed moribus degener, dignis ex causis ab hoc sancto viro depositus est, et alius dignior in locum hujus est substitutus. Cumque post hoc factum Hugo discederet, quidam garrulus, familiaris depositi, cepit ei detrahere et publice dicere, quod propter invidiam magis quam propter justitiam eum deposuerat. Quo audito, Hugo, extensis in cœlum manibus, rogavit Deum, ut manifestaret, se pura et recta intentione hæc fecisse. Et mox ille garrulus, insaniens cepit discurrere per totam curiam Abbatiae, et comedere stercorea porcorum quæ ibi erant. Quo viso, misertus ejus vir sanctus oravit pro eo, et sanatus est.	D Obtrectantem sibi et divinitus punitum
fit Abbas,	2 Post hæc cepit nimis abstinentiis se affligere, ita ut sensum pene et memoriam perdere videretur. Interea S. Bernardus, qui tunc adhuc supererat, venit ad eum per Dei providentiam : et jussit eum mitti in infirmitorium : et etiam ut ei singulis noctibus vigiliæ cantarentur, prius quam ceteris infirmis, quatenus postea satis posset dormire : et ut haberet generalem licentiam loquendi ubi vellet. Et ita, per Dei misericordiam, in brevi convaluit. Tunc cepit in eo religio multum fervere : nec multo post Abbas factus est Bonæ-vallis.	7 In domo Bonæ-vallis erat quidam monachus fervens, qui, cum esset debilis corpore, semper tamen tenebat conventum : tandem incidit in paralysim, et diu languit in infirmitorio. Ibi etiam erat magister novitiorum, Joannes nomine, infirmus usque ad mortem : cui serviebat quidam Frater, nomine Benedictus : ad quem Joannes ait : Audis quæ ego audio? Cui ille : Nihil audio : quid auditis? Ego, inquit, audio voces Angelorum psallentium, tanquam voces citharedorum multorum, qui venerunt pro anima nostri paralytici, et ego cras eum sequar. Sed festina tu pulsare tabulam, quia anima ejus multum festinat egredi. Tunc Fr. Benedictus jvit considerare qualiter ille paralyticus se haberet, et vidit eum jam grosse anhelantem. Cucurrit igitur pulsare tabulam : et antequam Fratres essent congregati, migravit ille paralyticus, et in crastino Joannes, c	precibus sanat.
Novitium tentatum liberat,	3 Sub hoc sancto viro factus est quidam juvenis novitius, valde fervens in suis principiis : qui postea tentatus valde, cogitabat ad seculum redire : et hanc tentationem confessus est Abbati : qui cepit ei suadere ut remaneret, sed nihil profecit. Tunc Abbas ait : Fili, miserere animæ tuæ placens Deo ne perdas gloriam tibi præparatam : ego enim spondeo tibi, et fidejussorem sponsionis hujus meipsum statuo, quod, si remanseris, Sanctorum Angelorum æternus socius eris Ad hæc verba confortatus ille in Domino, persistit, et optime postea conversatus est. Qui duobus annis antequam moreretur, gravissima infirmitate laboravit : ad quem confortandum missus S. Job, cum maxima claritate, qua totum infirmitorium repletum est; Ego, inquit, sum Job, quem Pater misericordiarum et Deus totius consolationis, misit ad consolandum te. Sicut ego in tali infirmitate patiens fui, sic tu : et ideo mecum florebis in gloria mea, et cras mecum eris, et metes quod seminasti : quod et factum est. Non multo autem post apparuit Abbati suo in magna gloria, reddens ei gratiam, quod per ejus admonitionem in Ordine perstiterat. a	8 Quidam famulus Cellerarii infirmatus est usque ad mortem, et confessus est peccata sua monacho, pauperum Confessori : et dixit illi quoddam peccatum, quod monachus illi timuit recipere : et injunxit illi infirmo, ut hoc confiteretur Abbati : quod ille concessit, si viveret. Abbas autem tunc præsens non erat, sed in via; interim vero famulus ille mortuus est. Abbas autem cura de via redisset post Completorium, et sederet in lecto volens se discalceare; vidit illum mortuum, ascendentem [gradus] dormitorii. Qui veniens ad eum, cecidit ad pedes ejus, veniam petens, et humiliter rogans ut suam confessionem audiret, dicens se missum ad eum propter hoc. Et confessus est cum tanta lacrymarum abundantia, quod etiam Abbas motus est ad lacrymas : et ploraverunt ambo, ita ut manica cucullæ humectaretur. Post absolutionem, mortuus rogat humiliter Abbatem, ut oraret pro se, quia ipse erat in magnis tormentis. Et dum Abbas vellet tactu probare, utrum in corpore esset, an in spiritu; ille disparuit. In crastino autem quæsit a Confessore pauperum, si mortuus illi tale crimen confessus fuisset. Qui respondit : Etiam : sed quomodo illud nosti? Ab ore, inquit, ejus audi.	Felix duorum Fratrum obitus
eumque a S. Job visita- tum	B	9 Quidam juvenis monachus in eadem domo nuper decesserat, cujus mater, postea viso Abbate, cepit anxie flere de filio suo. Quam ille consolans, ait : Noli flere, certa esto quod filius tuus in magna gloria est : et scio qualiter vixerit, et quam sancte. Quo audito, mater ejus recepit consolationem. Non multo post, cum idem Abbas oraret, apparuit illi monachus ille in vultu clarissimo, et salutavit eum. Quem Abbas cognoscens, ait : Quomodo est, fili mi? Qui ait : Bene, Domine : sicut videris. d	E
cernit in gloria.	4 Sub eodem sancto viro facti sunt novitii Clericus unus, et miles unus, perfidus et dolosus, qui eodem anno duo castella tradiderat et destruxerat. Huic autem militi dormienti videbatur in visu noctis, quod in puteum caderet, tam profundum, ut tres dies consumeret in cadendo donec ad fundum perveniret. Quod cum sancto Patri retulisset, ille interpretatus est puteum abyssi infernalis, in quo casurus erat si Ordinem relinqueret : et ideo monebat illum ut remaneret. At ille noluit, sed recessit : et cum recessisset, tertia die ab inimicis suis interfectus est. Clericus autem similiter victus, confessus est Abbati tentationem suam. Quem consolans Abbas, promisit ei, quod, si remaneret, Regina mundi pro anima ejus veniret, et duceret eum in requiem suam : quod et factum est. Nam pridie quam moreretur, apparuit ei Domina nostra, dicens se venire propter eum, qui in die crastina futurus esset in requie æterna : et ita contigit. b	10 Quidam Conversus de alia domo, propter culpam suam missus fuerat Bonam-vallem, ubi infirmatus est usque ad mortem. Abbas autem visitans eum, rogavit eum ut secure confiteretur peccatum suum, de quo infirmabatur : quod ille nunquam confiteri voluerat, nec Abbati proprio. Ille autem negavit totum, et petiit sibi dari Corpus Domini. Abbas autem Hugo suadebat ei, ut non præsumeret Corpus Domini accipere, nisi bene confessus fuisset. At ille dicens	Panitentem et sub reser- vatione abso- lutum.
Ex duobus novitiis pereunte uno,	5 In Annuntiatione B. Mariæ, cum idem Abbas excitaret Fratres ad vigiliæ, vidit diabolum, in medio choro stantem in forma horribili, ita etiam ut ipse Abbas præ timore caderet : qui levatus signavit se, et ivit ad sedem suam. In crastino narravit Abbas in Capitulo quæ viderat, et dixit, aliquem de Fratribus esse in criminali peccato, propter quem diabolus venerat. Quo audito, omnes timuerunt : sed, qui reus erat, simulavit conscientiam suam. In altero crastino iterum dixit Abbas, adhuc diabolum esse inter illos. Et tunc Fratres confessi sunt, et acceperunt singuli disciplinas, precantes Dominum, ut rei conscientiam revelaret Abbati : quod et factum est. Tunc Abbas reum traxit in partem, et dixit illi peccatum suum, Quo audito, ille accidit ad pedes ejus, rogans ei veniam dari, et pœnitentiam secundum voluntatem Abbatis sibi injungi. Quo facto; diabolus ultra non comparuit.		Hugo post mortem plene absolvit :
alium pro- missa D. V. visione con- firmat.	6 In quadam filia Bonæ-vallis, Abbas quidam, ge-		F
viso inter Fratres dia- bolo,			revelat alte- rius mortui salutem :
revelat ob cujus pecca- tum id fiat.			indigne com- municaturum frustra dehor- tatur :

A dicens se bene esse confessum, institit ut ei afferretur Corpus Domini. Quod cum Presbyter attulisset, et in os ejus posuisset; ille statim elamare cœpit, Quid faciam miser? quid faciam? Tunc Presbyter abstulit ab eo Corpus Domini, quod supra linguam tenebat : et statim expiravit.

divinitus
monetur
pacem com-
ponere :

II Item aliquando Abbas infirmitatus intravit infirmitorium, et vidit columbam nive candidiorem supra humerum monachi infirmarii : quam cum ille monachus vellet comprehendere, illa volans venit ad Abbatem, et intravit in sinum ejus : et postea exivit per aperturam tunicæ Abbatis, dicens ei verbis humanis; In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, para te, para te, para te : mandat tibi S. Bernardus, ut vadas facere pacem inter Papam et Imperatorem Alemanniæ. Qui sancti admonitione suscepta, e pacem inter eos postea fecit. f

e f

ANNOTATA.

a Inscriptus, sub nomine Hilarii, Menologio Henriquez 13 Aprilis.

b Refertur hic, sub nomine Pauli, ad 25 Augusti. D

c Memorantur hi etiam in Menologio, Joannes 15, et Benedictus 25 Martii. EX MSS.

d Mentio hujus in Menologio 1 Martii, sub nomine Simplicii, de qua appellatione dubitat Manrique.

e Anno 1177, ad quem annum late referuntur peracta circa hanc pacem, a Baronio; et excerpta, quæ ad S. Hugonem spectant, narrantur a Manrique cap. 1, ab num. 4 Romualdus Archiepiscopus Salernitanus, qui præsens aderat, narrat ab Imperatore Abbate de Bonnavalle Venetias delegatum fuisse.

f Reliqua desiderantur : Henriquez ex Britone Lusitano addit, præcedentem de morte revelationem, secessum a negotiis, ac demum mortem ipsam adeo tranquillam, ut nisi ex pulsus respirationisque defectu discerni non potuerit. Ejus denique festum secundum aliquos referri ad 28 aut 29 Aprilis : forsitan quia S. Hugo Abbas Cluniacensis colitur 29 Aprilis.

DE B. NICOLAO DE ARCU

G. H.

E

B

Monacho Ordinis Cisterciensis Neti in Sicilia.

CIRCA MCCXX.

Ferdinandi Ughelli liberali beneficio acceperamus aliquam notitiam B. Nicolai, monachi Netini, ejus depositionis dies cum ignoretur, assumptus est primus dies Aprilis, quo ejus Reliquiæ sunt translatae : et agunt tunc de illo Octavins Cajetanus in Martyrologio Siculo, eumque secuti Menardus, Bucelinus ac Chamelotus. Idem Cajetanus, tomo 2 de Vitis Sanctorum Siculorum pag 200, excudit eandem notitiam, quam ab Ughello acceperamus, apposito hoc titulo : De B. Nicolao, monacho Netino, annotatis in margine anno Christi mcccxxx, die 1 Aprilis. Reliqua hic sub-jicimus.

Nomen
Fastis.

Notitia ex
Cajetano

2 Constantia matre et Friderico in Sicilia regnantibus Isimbardus Morengia, Neti Dominus, et Cara ejus uxor, cum genere tum pietate insignes, templum D. Mariæ, adjunctumque cœnobium, quinto ab urbe Neto lapide, ad Aquilonem condidit : agrisque Arcu (a quo Cœnobio nomen, quod in eo ædificatum) Planetta, Gaitanino, et Bulchaleno dotavere : quæ Fratribus et Abbati Rodolfo, eorumque Ordini Cisterciensi tradita, confecto instrumento donationis, anno Christi mcccxi, mense novembri. Ex eo cœnobio fa-

miliaque Cisterciensi extitit B. Nicolaus, Netinus, ejus Reliquiæ, ccc ferme ante annos, apud Netinos in honore habentur. Fama est, illum fuisse de familia Comitum Isimbardi, fundatoris Monasterii. Vitæ rerumque gestarum nulla extant monumenta, plura vero sanctitatis. Etenim corpus primum humo levatum, in templo S. Mariæ ab Arcu, in agro Netino, sublime dodrantes quatuor servabatur; inde in urbem Netum translatum est in ædem Cisterciensem, conditumque arca in oedeo visitur : sed brachium veteri argento inclusum, in ejus fronte monachus, diademate ornatus, depictus est, hac cum inscriptione : Sanctus Nicolaus de Arco. Attamen vulgo B. Nicolaus appellatur : de quo hæc Vincentius Littara, homo Netinus : Antiquissimum cœnobium. Cisterciensi familiæ ab Isimbardo Comite, anno salutis mcccxi est conditum : ibidem ejus sepulcrum monstratur, in quo etiam Reliquiæ B. Nicolai Netini Cisterciensis Ordinis; quarum nonnullæ, thecis argenteis clausæ, in honore sunt. Hactenus auctores siculi, nec plura ab aliis suggeruntur.

et Vincentio
Littara,

C

DE SANCTO GILBERTO

F

G. H.

Episcopo Cathenensi in Scotia.

CIRCA AN,
MCCXL.

Memoria in
Martyrologiis:

Cathenesia in regno Scotiæ ultima provincia Borealis est, maxime vicina Orcadibus insulis, sub qua olim vicinæ provinciæ Sutherlandia, Strath-naavernia, Edir-da-Chenlis, et Assynta etiam cantinebantur. His præfuit seculum XIII Episcopus S. Gilbertus, ad præsentem diem variis Fastis adscriptus : ejus ita meminit Grevenus in Auctario Usuardi : Gilberti, Episcopi Cathanensis et Confessoris. Quæ eadem inde descripta leguntur in Martyrologio Germanico Canisii. At Ferrarius in Catalogo Generali cum ita refert; In Moravia S. Gilberti Episcopi Cathenensis, quibus addit Dempsterus in Menologio Scotico, Qui Ecclesiam Scoticam, contra Anglorum impotentiam, pie et strenue tutatus est. Fuerunt S. Gilbertus ante Moraviæ Archidiaconus, inter quam provinciam et Sutherlandiam (in cujus urbe Dunruduno postea habitarunt Episcopi Cathanenses) interjacet Armanothia satis late extensa provincia. David Camerarius in suo Aprilis T. I

Menologio Scotico celebrat eum hoc longiori elogio :

2 S. Gilbertus Episcopus et Confessor, et Cathanesia Scotiæ provincia in hodiernum diem celeberrimus : quippe qui Cathanensium Patronus et tutelaris habetur. Et merito : cum sancti hujus viri horratu, et vigilantia e cœno vitiorum emergerint, pauperumque hospitium non paucum in illa provincia erecta sint : varique alii pietatis monumenta, ab ipso constructa, cernere est : quæ hujus viri sancti pietatem, et in Cathanenses paternum amorem intuentium oculis detegunt. Fuit S. Gilbertus patria Moravus; et libertatis Scoticanæ Ecclesiæ, contra audaces Archiepiscopi Eboracensis conatus, defensor acerrimus : unde et postea Episcopatum Cathanensem, tamquam libertatis Scotici Cleri constanter defensæ fortiterque evictæ tesseram, accepit. De hac libertate vindicata in Wilhelmo, Rege xcm ista scribit Joannes Leskens : Hugo Cardinalis, a Summo Pontifice lega-

Elogium in
Camerario.

Libertas
Ecclesiarum
defensa :

A tus, Angliam obit : ex universa Scotia Episcopos Northamptoniam ad certum diem evocat : sistentes ad diem omnes, pro ea qua debent esse in Summum Pontificem observantia, hortatur ut Archiepiscopo Eboracensi sint audientes. Gilbertus Moravus adolescens, vera pietate intimaque doctrina instructus, contra, oratione tersa rationumque firmanentis subnixâ, acerrime pugnat : Ecclesiam Scoticam, quæ hactenus officii sui numeros in libertate summa explevit, nunc tandem aliena potestate, tanquam servitute quadam, non esse premendam. Is Episcopatum postea Cathenensem, tanquam libertatis Scotici Cleri constanter defensæ fortiterque evictæ præmium, accipiebat : et quod summa vitæ sanctitate præstiterit, ac vivus mortuusque miraculis claruerit, summa veneratione, inter Divos relatus, ab omnibus, colebatur. *Hæc Lesheus, quo citato, priora refert Joannes Asor, parte 2 Institutionum Moralium lib. 3 de 4 præcepto Decalogi cap. 36.*

Responsum
S. Gilberti.

B 3 *Hector Boethius, lib. 13 Historiæ Scottarum, late deducit propositionem Hugonis Cardinalis ob Episcopos Scotiæ, et illud S. Gilberti subjungit responsum : Jam inde ex quo fidei Christianam suscepissent, liberam fuisse Scotiam, nulli extra suam regionem, præterquam uni Pontifici, velut Christi Vicario, subjectam. Iniquum modo poscere Pontificem, Scotos Anglis, quibuscum bella prope continua gerant, subdi. Quod si pietatem quærat et concordiam inter ipsos, primum nihil usquam ab Episcopis commissum esse, quarebrem libertate sua merito privari debeant. Deinde non esset [opus] ad externos novorum bellorum seminarium jacere : si quid inter eos correctione dignum (quod hactenus factum non est) committatur, id Regi curæ fore. Pietatem vero ac reliquas virtutes [si quærant], habere se insignes virtutibus ac eruditione viros : qui laboribus et vigiliis doceant. Itaque Regem plurimum orare atque obsecrare Summum Pontificem, uti in præsentiarum contentus sit ; nec regnum suum, numquam de ipso aut Romana Sede male meritum, hostibus suis obnoxium faciat. Dein additur. Re igitur infecta Legatus abiit. Gilbertus hic postea effectus Episcopus Cathenensis, vir dum inter vivos esset, mira quadam vitæ sanctimonia ; ac proinde, postquam naturæ necessitati satis fecisset, et fragile istud naturæ humanæ corpus deposuisset, Divorum in numerum concessit. *Hæc Boethius.**

obitus circa
an. 1240.

C 4 *Quam Clemens in Papatunc epistolam scripsit ad Wilhelmum Regem Scotiæ ; de exemptione Ecclesiarum terræ suæ, ediderunt Rogerus de Hoveden, parte posteriore Annalium Angliæ in Henrico II ; Matthæus Parisiensis, et collectores Conciliorum. Fuit epistola data Luterani in Idus Martii, Pontificatus anno primo, qui erat Christi annus MCXXXIX. At superfuit in vivis Wilhelmus Rex usque ad MCCXIV : cui tum successit ejus filius Alexander, sub quo S. Gilbertus ordinatus Episcopus, præfuit suæ diœcesi ultra viginti annos, ut obitus ejus referri possit ad annum circiter MCCXL. Cameracensis in suo Menologio isto addit : Ferunt S. Gilbertum sub mortem astantibus dixisse : Tria vobis commendo : quæ et ipse in vita semper servavi. Neminem lædere : et si quis læsus fuerit, de lædente vindictam non expetere. Secundo, patienter ferre, quæ Deus immittit in nos flagella ; castigat enim omnem filium, quem recipit. Tertio obedire Præpositis et Rectoribus, et nemini esse offendicolo.*

Monita ante
mortem :

5 *Hisce subjungimus compendium vitæ, ex antiquo Breviario Aberdonensi, ibidem in sex distributum Lectiones, quæ in ejus festo, die 1 Aprilis, ad Motutinum recitari solebant ; ubi Lectiones Nocturni in assignabantur de expositione Evangelii : Vigilate quia nescitis qua hora Dominus vester venturus est, etc. Cetera*

de Communi Pontificis et Confessoris, excepta hac Antiphona ad Magnificat cum Oratione.

Norman cunctis caritatis Gilbertus edocuit,

Antiphona :

Qui divinæ jam virtutis miraculis claruit,

Et in opus pietatis sua cuncta tradidit.

Oratio,

Deus qui B. Gilbertum Pontificem plurimum ægritudinum curationibus, actibusque miraculosis insigniri voluisti, fac nos, ejus intercedentibus meritis, ab animæ et corporis languoribus curari ; et ad gloriam, quam eidem contulisti pervenire.

COMPENDIUM VITÆ

Ex Breviario Aberdonensi.

S Scotia per illustrissimos principes Guillelmum et Alexandrum, ejusdem regionis Reges strenuissimos, per plurima temporum curricula, diademate et sceptro sub eorundem imperio ditioni dedita ; in Boreali parte regni illius vir magnæ continentiæ, probitatis et fidei per hujusmodi tempora, Gilbertus nomine, insignis operibus et miraculosis actibus floruit, et virtutibus claruit ; qui licet ex satis nobilium Procerum regni Scotiæ stirpe clari propaginem sumpserat : fidei tamen Christi et bonorum morum honestate multo nobilior extiterat et præclarior.

S. Gilbertus
e stirpe nobili,
E

2 Hic in puerilibus annis litterarum studiis traditus, sub adolescentiæ juventutisque temporibus satis sufficienter edoctus evasit. Sed cum ad perfectiorem pervenerat ætatem, ob Scripturarum divinarum scientiæ eminentiam et honestatis excellentiam, Moraviensis ecclesiæ Archidiaconatus nomen sortitus est et honorem, Interea vero quantum ætate in annis transegerat, tantum in sapientia et gratia apud Deum et homines proficiebat, ipsum Omnipotentem Deum et Sanctos in suis factis ubique colaudans.

Archidiaconus
Moraviensis,

3 Percepta igitur a Regibus prædictis prudentiæ suæ sagacitate et circumspectione, in temporalibus et spiritualibus, ipsum pro singulis Regum in Boreali Scotiæ parte agendis, et castris custodiendis, ædificandis, et aliis ædificiis pro utilitate Regis et reipublicæ reparandis, præfecerunt. Quare a pluribus illius patriæ exosus propemodum habitus est, et ut inimicitiam inter ipsum et Regem [suscitarent] mediis quibus poterant machinati sunt. Nam rationum libros, in quibus pro Regi computo reddendo, per eundem intromissa singula, prout tempora exigebant, in scriptis redigeret, malevoli clam nocte incendio dederunt : quibus consumptis, per Regem, exosorum persuasionibus, accersitur. Dubius quid ageret, ne in ipsius Regis odium incideret, fusa ad Deum oratione, libri rationum jamdudum igne cremati, illæsi in integrum restituntur.

præfatus a
Rege Boreali
Scotiæ,

libras ratio-
num combustas,
recipit
illasas.

F

4 Transactis vero aliquot annorum curricula, viro Deo devoto, Domino Ada Cathenensi Episcopo, a suis diœcesanis quibusdam, ferocitate non minima, funestis armis morte trucidato ; Alexander Rex præfatus, de execrabili hujusmodi facinoris actu certioratus, ne infandum illud et atrocissimum delictum impune relinqueretur, omne masculinum genus illorum delinquentium, usque in quartam et quintam, generationem (trucidatis et oppressis, pro hujusmodi, in unctum Episcopum manuum injectoribus) protinus castrari fecit : moxque omnium populi et Cleri roborato assensu, divinitus Spiritus sancti gratia B. Gilbertum in Episcopum assumpserunt, et consecrari petierunt : quod et merito exactum est.

Ada, Episcopo
Cathenensi, a
suis occiso,

subrogatur :

5 Consecratus igitur in Episcopum Cathenensem, diœcesim suam viginti ultra annos rexit, et gubernavit in terra. Dum privatus loquela miserabilis quidam ad B. Gilbertum, ejusdem loquelæ restituentis causa, accessisset, et assidue apud eum deprecaretur ; vir Dei pietate motus, sua ad Deum ora-

mento redit
loquetam :

tione

A tione, pro eo primitus Crucis facto signaculo, pollice manus dextræ lingua tacta, illico pristinae loquelæ ex tunc restitutus est, et recte loquebatur, benedicens Deum, qui talem Confessori suo dederat potestatem, a languoribus sanandi infirmos.

piscationem
salmonum
fecit fertilem.

6 Piscator mercenarius, salmonum piscationem, a Domino terræ illius Cathenensis, certi pecunie summa, in affidatione, possidebat: qui cum plurimas inde pecunias piscandi gratia exposuisset, ut inde Domino satisfaceret a dicta piscatione, et huiusmodi aquarum sterilitate nequaquam prendidisset; et [metueret] ne tempus fatale salmonum cur-

sibus de proximo voveretur; B. Gilbertum intenta D rogabat mente, quatenus sanctas suas manus in dicta aqua lavaret, unde salmonum pisciculos terræ attraheret. Facta autem manuum sacrarum ablutione, salmones dicto piscatori abundantius natabant; et quod Domino redderet, cum centupli usura, eidem reportarunt. Post plurima alia miraculorum insignia, B. Gilbertus, plenus gratia et fortitudine magna, Kalendis Aprilis ad cæles super æthera volabat; et in ecclesia Cathenensi, suis constructa manibus, in pace requiescit hactenus beata, variis suffultus et clarus miraculis.

Obit 1 Aprilis.

DE BB. THOMA DE TOLENTINO, JACOBO DE PADUA, PETRO DE SENIS, ET DEMETRIO LAICO.

G. H.

Martyribus Ordinis S. Francisci in India.

ANNO
MCCCXXII.

I nter viros Apostolicos, qui olim ex Ordine S. Francisci Indias aliasque Orientis regiones, zelo Christianæ fidei plantandæ, peragrarunt, emittit B. Odoricus sive Ordericus, de Portu-Naonis aut de Foro-Julii cognominatus; cuius Vitam illustravimus ad diem XIV Januarii. Hic ex Oriente in Italiam reversus est anno MCCCXXX, ac suam ipsemet peregrinationem descripsit, in eaque martyrium horum Beatorum Fratrum Ordinis sui quorum socra corpora detulit ad conventum Ordinis, tunc in Indiis constitutum. Hanc peregrinationis ejus historiam, seu librum de Mirabilibus mundi, habuimus in codice valde antiqua, quem Fr. Henricus de Glats Ord. Minorum Pragæ, anno Christi MCCCXI., descripsit. Historia martyrii horum Beatorum Fratrum, inde olim excerpta, extat in Passionali MS insigni cœnobii Bodecensis Canonice Regularium S. Augustini in diœcesi Paderbonensi, quam inde descriptam nobis transmisit Joannes Gamsius noster, cum hoc titulo: Incipit passio Sanctorum quatuor Fratrum Minorum, quæ est Kalendis Aprilis: qui dies infra num. 6. confirmatur his verbis: Compleverunt autem gloriosi viri martyrium suum anno Domini millesimo trecentesimo vigesimo secundo, Kalendis Aprilis, ante Palmas. Ita Odoricus in utroque manuscripto. Aliud martyrii hujus testimonium præbuit: Fr. Jordanus Ordinis Prædicatorum, in epistola data in Thana Indiæ, ubi, inquit, Sancti mei socii martyrizati sunt, et ita incipit: Noverit omnium vestrum paternitas veneranda, me solum sine socio in India pauperculum et peregrinum esse: ubi post passionem sociorum meorum de Ordine Fratrum Minorum, videlicet Thomæ Sancti, et Jacobi gloriosi, Petri et Demetrii Martyrum beatorum, meis peccatis exigentibus, vivere sum permissus.... ibidemque post felix martyrium, (quod in Feria quinta ante ramos Palmarum fuit in Thana Indiæ) plurimos variis in locis baptizavi.... Ego autem post martyrium, Thanam veniens, etiam Sanctorum corpora sepelivi. Hæc Fr. Jordanus, cujus integram epistolam, post varios alios, edidit Lucas Waddingus, tom. 3. Annalium Minorum, ad annum Chr. 1321 num. 14, arbitratus eo anno martyrium obtigisse. Verum omnes indicati characteres cadunt in annum sequentem MCCCXXII, quo cyclo Lunæ XII, Solis XV, littera Dominicali C, Pascha celebratum fuit die XI Aprilis, et hujus Kalendæ inciderunt in Feriam quintam ante Dominicam Palmarum, ut nihil accuratius indicari possit.

2 Verum quia annus more Gallico a variis inchoabatur in Paschate, adhuc ab iis numerabatur præcedens MCCCXXI, eoque postmodum relicto, (cum historia B. Odorici deesset) inquisitum fuit in Feriam quintam ante Dominicam Palmarum, quæ eo anno incidit in diem IX Aprilis, quando Pascha celebratum est die XIX

Aprilis: atque hac ratione ad IX Aprilis sunt relati in Martyrologio Francisco Arturi a Monasterio. Dictum ergo annum MCCCXXI his verbis auspicatur Waddingus, Gloriosum subierunt Martyrium hoc anno, v Idus Aprilis, Feria quinta ante Dominicam Palmarum, quatuor illustres fidei agonothetæ ex Ordine Minorum, Fr. Thomas Tolentinas, Fr. Jacobus de Padua provinciæ S. Antonii, Fr. Petrus de Senis provinciæ Tusciæ, et Fr. Demetrius laicus de Tafelicio, natione Georgianus, Fratrum interpres; qui optime callebat linguas Orientales. Hæc ibi Waddingus: qui in Catalogo Martyrum, una cum Scriptoribus Ordinis Minorum Romæ excuso, alium diem Martyrii assignat his verbis: Thomas Tolentinas, Jacobus de Padua et Demetrius laicus, anno MCCCXXI die XIII Aprilis, apud Thamniam Saracenorum civitatem plurimis pro fide Christi tormentis toleratis ac superatis, victores migrarunt in cælum. Hæc ibi, omisso per incuriam librariorum Petro de Senis, cujus nomine ante indicato in littera P, lector remittebatur ad Thomam Tolentinatem. At dies XIII Aprilis ab aliis indicatur, quasi obissent anno MCCCXXII, quo Pascha celebratum est XXIII Aprilis. Ita enim XIII dies, assignatus est ab Arturo du Monstier in prima editione Martyrologii Franciscani, ubi interim in Notis signat annum MCCCXXI et Feriam quintam ante Dominicam Palmarum. Verum dies XIII Aprilis illo anno conveniebat in Feriam secundam post Dominicam Palmarum. Idem Arturus deprehensum errorem emendare voluit in posteriore editione, et retulit horum martyrium ad diem IX Martii. At visis his tam solidis Actis, si Martyrologium recudatur, poterit referri ad Kalendas Aprilis; quo die, anno MCCCXXII, Feria quinta ante Dominicam Palmarum, martyrii palmam adepti sunt. Abrahamus Beovius in Annalibus his refert horum pugilum Martyrium, scilicet anno MCCCXIX et anno MCCCXXI. Sed frustra conjecturas eorum referimus, qui vel antiqua monumenta non habuerunt, vel otium ut examinarent.

3 Hæc de tempore Martyrii. Locus assignatur in Actis, Chana aut Chanaa, aliis Thana, Thanaha, aut Thamna, quo venerunt contrario vento adacti, cum navim in Ormes ascendissent: Armusiam appellamus, urbem in sinu maris Persici sitam. Nicolaus Orlandinus, libro II Historiæ Societatis Jesu num. 87, constituit Tanaam in Salsettis Bazarini, et hic est Tanaa inquit, num. 88, urbs olim, quod vel hac tempestate vestigia monstrant, ingens et magnifica, nunc mediocri oppidum: quod longe supra priscam felicitatem Consalvius cœpit evehere, multis incolarum in municipium cœli conscriptis. Fuit deinceps ibidem erectum Collegium Societatis Jesu, cum variis circumcirca residentiis. Tanahæ sæpius meminit Maffejus in historia Indica, et lib. 9. Hali dux, levioe arrepto navigio

E

neque 13
Apr. anni
1318,

† aut 9 Martii
an. 1319.

Locus Martyrii est Tanaha in India.

Acta Martyrii, a B. Odorico scripta,

ex duplici MS. eduntur:

Passi sunt 1 Aprilis,

anno 1322,

Feria 5 ante Dominicam Palmarum:

non 9 Aprilis anni 1321,

A vigio, Tanaham, atque inde Bazainum oppidum petiit : et sub finem dicti libri, Tanahensis dynasta, annuo stipendio imposito, in fidem a Lusitanis est acceptus. *Hujus dein tributi soluti meminit lib. x.*

AUCTORE G. II.

B. Thomas
ob zelum
paupertatis
servanda

cum aliis 2
carceri inclu-
sus anno
1275,

iterumque
anno 1289.

eductus jussu
Generalis
anno 1290,

ab eo mitti-
tur ad Regem
Armenia :

apud quem a
suis accusa-
tus,

4 Qui primus omnium collocatur, ac ceteris senior erat, Thomas Tolentinas, saepius a Waddingo in *Analibus Minorum* memoratur. Ac primo ad annum MCLXXV, id est annis XLVII ante martyrium : quando paupertatis antiquae Propugnator, sed zelo, ut aliis videbatur, indiscreto, cum Raymundo quodam et Petro Maceratensi, fuit habitu spoliatus, et in eremitorio quodam carceri tamquam schismaticus inclusus : ex quo evocatus anno sequente, post disputationem trium dierum a Fratre Benjamino, Doctore veterano, in sententiam aliorum suaviter abductus cum sociis est. Verum redierunt anno MCLXXXIX ad ante conceptum paupertatis affectum, quem ita explicat Waddingus num. 24. Pii quoque viri, sui instituti zelatores, quorum copiosa series numquam defuit in Ordine; ad tot manifestas regulae transgressionem vehementer affligebantur, praesertim in provincia Marchiae. Prodierunt plerique in publicum, quorum agmen ducebant tres illi paupertatis propugnatores, de quibus egimus superius, Fr. Raymundus, Fr. Thomas Tolentinas, et 13 Fr. Petrus Maceratensis, restiteruntque in faciem laxioris disciplinae magistris... Verum alii eos, tamquam schismatis auctores, et religiosae pacis perturbatores, perpetuis adjudicantes ergastulis, primo conjecerunt in vincula tres, quos diximus, aliorum ductores : et ne fieret tumultus in Ordine, alia lege tantum est, ut nullus illorum auderet causas tueri, aut injuste condemnatos dicere.

5 Verum cum anno sequente MCCXC Minister Generalis esset constitutus Raymundus Gaufridi, nihil, inquit Waddingus num. 10, a sua electione tam curavit, quam turbas Ordinis et provinciae Picensis conspire... Examinavit causam, propter quam illi Religiosi viri; quos supra diximus, conjecti essent in vincula. Neque aliam solidam reddere poterant illi Patres, quam quod illorum zelus nimis erat et superstitiosus circa observantiam paupertatis. Atque utinam, inquit, ego et universus Ordo hoc peccato laboraremus, jussitque ut ad se efferrentur. Accedentes apertis excepit brachiis, affabilia et placida eis locutus, persuasit ut persequentibus ignoscerent ex corde, in pio proposito firmiter persisterent, seque in observantia sanctae paupertatis promovenda scirent habituros sedulum adiutorem. Ut vero aliorum persecutiones effugerent, destinandos duxit, cum aliis tribus ejusdem spiritus viris, ad Regem Armeniae, a quo paullo ante litteras acceperat : quibus rogabat quosdam sibi mitti hujus instituti viros, tum propter animae suae et suorum solatium, tum ad instituendum populum multum nimis, qui ad Christianorum fidem quotidie accedebant. Fratres autem ab eo missos, et ab Armenorum Rege tamquam Angelos caeli receptos, alii vexare non destiterunt. Etenim tunc Guardianum agebat Ptolemaidis Paulus de Marchia, Socius Ministri Picensis, qui aderat quando conjecti sunt in vincula; acensavitque eos apud Jacobum, provinciae Syriae Ministrum : cui talem indidit de eis opinionem, ut illum compulerit sinistra scribere Armeno, eumque admonere, ut ab eis sibi caveret, tamquam ab hominibus schismaticis et ab Ordine excisis. Rex acceptis litteris intimos adhibuit Consiliarios, et ex eorum suasu vocatos ad se Patres circa multa interrogavit, monuitque ut obedientiales sibi Praelatorum litteras exhiberent. Ut legit viditque valde commendatos ab Ordinis Primicerio, ut homo essent animo hortatus est, expanditque eis litteras Syriae Ministri. Illi, ut calumniam diluerent, rem omnem ex ordine narrarunt : qua intellecta meliorem de eis concepit Rex opinionem, scripsitque

ad Ministrum Generalem, gratias reddens innumeras, quod minime vulgares, sed perfectos viros, quos tamquam Christi discipulos veneratur, sibi destinare placeret.

6 Non mansit diu quietum regnum Armeniae, infestantibus illud Saracenis anno MCCXCII; quorum innu-mero et potentissimo exercitui, inquit Waddingus num. 1, dum viribus impar se resistere non posse judicabat Armenus; misit suos Legatos, Fr. Thomam de Tolentino et Fr. Marcum de Monte-Lapone, ac nobilem virum Gaufridum Comitissae, ut Pontifici et Regibus Galliae et Angliae significarent, quam in miserabili statu res suae et Christianorum, barbarae Saracenorum feritati undique expositae, se haberent. Misertus Pontifex tantae calamitatis... transmisit ipsos Nuntios ad Reges Galliae et Angliae, datis litteris, quibus eos commendat, quatenus pro Divina et Apostolicae Sedis reverentia benigne suscipiantur, et in negotiis praefati Regis aures pietatis adhibeantur, et animus regiae propitiationis impendatur. Advenerunt illi Parisios tempore Capituli generalis, et porrectis litteris Raymundo Generali, multas reddiderunt Regis nomine gratias, de missis ad eundem Fratribus, quos tamquam Angelos Dei venerabatur. Id ipsum continebant porrectae litterae, quas Minister fecit in publico consessu legi. Et plura addidit nobilis ille Legatus, plenam faciens fidem de vitae integritate, et optimis Fratrum praedictorum moribus : Ita Waddingus num. 14.

7 Reversi postmodum in Armeniam sunt dicti Legati : ac dein anno MCCXCII, ut habet idem Waddingus num. 8. Fr. Jacobus de Monte et Fr. Thomas Tolentinas peragrata Armenia, in Italiam transfretarunt; et praestita obedientia Ministro Generali, simul cum Conrado Offidano licentiam petierunt, in Orientem ad partes infidelium abeundi cum duodecim sociis; allegantes se, dum in illis partibus conversarentur, perspexisse messem esse copiosissimam, et segetes jam albas ad messem, neque quidquam deesse praeter operarios. Facile annuit pio desiderio Primicerius, permisitque ut ipsi, (quos probos et perfectos viros esse cognoscebat) duodenos illos socios eligerent... Electis sociis transfretantes, applicuerunt Nigroponto; deinde Thebis. Perceperunt hic tumultus excitatos inter Fratres illos et provinciae Romaniae, et rogati suam imposuerunt operam, ut dissidentes conciliarent. Haec ibi, omisso reliquo itinere et laboribus in Oriente inter Tartaros toleratis : quos concipere licet ex reatu dicti Thomae in Europam, anno MCCXCII : quando Fr. Thomas de Tolentino, (sunt iterum verba Waddingi num. 7) a Tartaria rediens, qui per annos plures praedicaverat inter infideles, veniensque in Italiam, accessit ad curiam Romanam ultra montes in Vasconiam, ubi Papa Clemens morabatur cum Cardinalibus; ubi prius haec magnalia Fr. Joanni de Muro, olim Generali Ministro Fratrum Minorum, et tunc Cardinali, nuntiavit; et Fr. Joannes Domino Papae et Cardinalibus retulit. Advocatus Fr. Thomas in consistorium coram Domino Papa, Cardinalibus et Praelatis, sermone praelato ista Dei nostri admiranda opera, sic mirabiliter incepta et continuata per Fr. Joannem de Monte-Corvino et alios Fratres, recitavit; rogans Dominum Papam et Cardinales, ut directio daretur, quatenus hoc opus Dei aogeretur et perficeretur. Haec ibi. Mandato Pontificis septem Fratres Minores creati sunt Episcopi, missique in Tartariam interiorem, et in Indiae regiones : nec dubitamus, quin cum illis reversus fuerit Thomas de Tolentino, Dux itineris factus : ac reliquam vitam in convertendis ad fidem infidelibus consumpserit, quam Deus gloriosi martyrii palma coronavit. Ejus cranium postmodum ex Indio in Italiam delatum est, et magna cum veneratione asservatur Tolentini, coliturque

1^a
majori excipi-
tur affectu ;

anno 1292
mittitur ab
eo Legatus
in Europam.

et laudatur
Parisios in
Capitulo
Generali.
13

iterum anno
1302 ex Ar-
menia rever-
sus,

cum novis
sociis in
orientem
abit ;

F
anno 1307
tertium rediit
in Europam,

fructu missio-
nis Pontifici
indicato,

impetrat 7
Episcopos.

Cranium
ejus Tolentini
asservatur.

ejus

A ejus dies festus; in quo publicas aperiunt nundinas Tolentinates. Ita idem Waddingus anno 1399 num. 30.

B. Jacobus
de Padua,

8 Alter Martyrum est Jacobus de Padua, quem Bernardinus Scardeonius, lib. 2. Antiquitatum urbis Patavinæ classe 6 pag. iii, hoc exornat titulo : De S. Jacobo Martyre Patavino : et ita elogium incipit : Jacobus Martyr ejusdem Ordinis Franciscani fuit, sed qua Familia Patavii ortus sit, nemo vere dixerit : constat autem de plebe fuisse. Est in agro Patavino castrum Plebis-Sacci cum cœnobio Franciscana, unde, inquit Waddingus anno 1399 et num. 50, originem traxisse ferunt B. Jacobum Martyrem, a Padua cognominatum; forsân, quia de plebe fuisse scripsit Scardeonius, qui sub finem elogii ista addit : Brevi spatio in ea regione decurso, cœlestem illam martyrii coronam a Deo in cœlis adeptus est, et hic in terris sancti martyrii nomine a Benedicto xi Summo Pontifice, una cum sociis, jure meritoque decoratus. Natalis autem dies hujus celebratur in hebdomada Sancta Paschæ, Feria iv. Hæc ibi. Decessar Benedicti fuit Joannes xxii, apud quem Fratres egerant pro Sanctis his canonizandis, quorum votis se subscripturum indicarat. Sed orta excrescente controversia de paupertate Christi, et schismate Petri Corbarii, cui Cæsenas et alii adhærebant Minoritæ, facile distulit quod ante proposuit. Ita Waddingus anno 1321 num. 15.

an ex Castro
plebis-sacci
oriundus,

an Martyr
declaratus a
Benedicto xi ?

quod addire-
rat, Joannes
xxii.

B

9 Tertius qui eodem die passus est, erat Demetrius laicus, quem Acta infra cognominant Zortzanum, an ex urbe Sarsana, quæ in finibus Hertruriæ est sub Genuensibus? Waddingus ait natione Georgianum et cognominat de Tafelicio. Pisano fol. 95 dicitur Demetrius de Tefolio Virgianus. Quartus, qui Bidua post est occisus, erat Petrus de Senis; quem Arturus du Monstier asserit etiam Fratrem Laicum fuisse, quod in Actis non habetur.

B. Demetrius
cujas ?

B. Petrus
laicus ?

ACTA MARTYRII

Auctore B. Odorico de Portu Naonis.

Ex duobus MSS.

CAPUT I.

Martyrium BB. Thomæ, Jacobi et Demetrii.

Est civitas in India media, quæ vocatur a Thana, hæc civitas fuit antiquitus valde magna nam fuit civitas Regis Pori vel Porri, qui cum Alexandro Magno prælium commisit. Hujus terræ populus idololatrat; nam ignem adorant, serpentes, et arbores. Istam terram regunt Saraceni, qui eam violenter ceperunt. In hac civitate Thana passi sunt quatuor Fratres Minores martyrium gloriosum. Dum enim hi Fratres essent in b Ormes, conduxerunt navim ut irent Polumbum. In qua cum navigarent, flante contrario vento, usque ad Thanam deportati sunt. Illic sunt quindecim domus Christianorum, scilicet Nestorianorum, qui sunt schismatici et hæretici pessimi. Cumque descendissent de navi, in domo unius illorum se hospitio receperunt. Ubi dum remanerent, contigit litem oriri inter hospitem et ejus confemnam, qui eam secundo graviter verberavit. Quæ ejus afflictiones ferro non valens, ivit ad c Cadi, quod sonat Episcopum cujusdam civitatis, et coram ipso de viro suo conquesta est. Cadi vero eam interrogante, utrum quod dicebat posset probare vel testes inducere, respondit : Quatuor Raban Franci, id est, viri Religiosi sunt in domo mea, qui de omnibus possunt testimonium perhibere. Muliere sic loquente astitit quidam vir de Alexandria, qui rogabat d Cadi, ut mitteret pro eis : et quia essent homines maximæ scientiæ, Scripturas bene intelligentes, ideirco bonum esset de fide disputare cum eis.

a

c

b

Veniunt Ta-
naham :

c

d

2 Quo audito Cadi misit pro eis, et adducti sunt, videlicet Frater Thomas de Tolentino, Frater Jacobus de Padua, et Frater Demetrius Zortzanus, qui erat Frater Laicus, sciens optime linguas illas. Frater vero Petrus de Senis non erat cum eis, quia tunc iverat extra domum pro aliquo negotio peragendo. Tres igitur prædictos Fratres interrogare cœpit, et de fide nostra multa inquirere. Astantes etiam Saraceni, disputantes contra eos, dicebant Christum solum purum hominem esse, et non Deum. Tunc Frater Thomas ostendit eis, Christum esse verum Deum et hominem, rationibus et exemplis; et in tantum confudit Saracenos, quod quid contradicerent non haberent. Cadi vero videns quod in inquisitione fidei nostræ non poterat proficere, ad respondendum sibi de sua secta cœpit eos inducere; et specialiter quid de Mahometo et de ejus lege sentirent. At illi responderunt : Sicut probavimus validis rationibus, Christum Dei filium verum Deum et hominem esse, qui legem Evangelicam, quæ est excellentissima, omnibus salvandis in terra dedit : Mahometes autem venit, qui legem vilissimam et contrariam isti fecit : si sapiens es, quid de eo sentiendum sit, ut optime scire potes. Tunc Cadi cum Saracenis altis vocibus clamabant : De Mahometo quid dicitis? Frater Thomas respondit : Ipse est filius perditionis, et cum patre ejus diabolo positus in inferno : ubi erunt secum omnes, qui legem ejus pestiferam observant : quæ tota contra Deum est et animarum salutem. Cadi vero ense extrahens, et super capita eorum vibrans, cœpit vehementer insistere, ut Mahometum Prophetam magnum et Dei nuntium faterentur. Qui constanti animo eadem, quæ prius dixerant, repetebant.

3 At illi impetum unanimiter in felices Fratres fecerunt, ipsos contumellis et verberibus affecerunt, deinde vinctos manibus et pedibus ad solem exposuerunt, ut virtute caloris corpora eorum extinguerentur : nam illic tam intensus est calor, ut si quis per spatium unius Missæ staret in sole, penitus moreretur. Ipsi autem glorificantes Deum permanserunt in sole, a tertia usque ad boram nonam, hilares atque sani. Hæc videntes infideles, consilium inierunt, et ipsis Fratribus dixerunt : Volumus ignem magnum accendere, in quem vos projecti, si, ut dicitis, fides vestra justa fuerit, flamma vobis non nocebit; si autem mala, consumemini ab igne. Responderunt Fratres dicentes : O Cadi, parati sumus ignem, carceres et omnia tormentorum genera, quæ nobis inferre volueritis, pro fide nostra sustinere : verumtamen hoc scire debes, quod si ignis incendium nos combureret, non hoc credas ex defectu fidei nostræ provenire, sed ex peccatis nostris, propter quæ nos Deus posset permittere in mortem cadere temporalem; hoc semper salvo, quod fides nostra ita perfecta est et bona, ut sine ea nullus unquam salutem consequi valuerit sempiternam.

4 Cum autem ordinatum esset, ut Fratres in ignem mitterentur, rumor per totam civitatem insonuit : unde omnes utriusque sexus, parvi et magni, ad spectaculum properabant. Accenso igitur copioso igne in Maydano, id est, in platea civitatis, Frater Thomas signo Crucis se muniens, voluit incendium illud intrare. Quem quidam Saracenus rapuit per caputium, dicens : Non intres ignem : quia es senex es, et multa in mundo expertus : forte habes aliquid circa te, cujus virtute ignis circa te non ageret : sed permitte alium præcedere juniorem. Tunc quatuor viri iniqui Fratrem Jacobum rapientes, eum in flammis projicere nitebantur : quibus ille ait : Sinite me, quia voluntarie hunc ignem pro fide mea intrabo. Cujus verba non curantes, ipsum in incendium

D
AUCT. B.
ODORICO.
EX MSS.
adducti tres
ad Cadi,

defendant
Christi divini-
tatem :

E
condemnant
Mahometum
et ejus secta-
tores :

vincti expo-
nuntur ardori
solis,

F
parati ignem
et quacunque
tormenta sus-
tinere,

c
non permitti-
tur Thomas
ingredi
in incendium :

dium

ACT. B.
ODORICO.
EX MSS.
Jacobus in-
jectus,

invocans no-
men Mariae,
manet illa-
sus :

iterum nudus
et oleo per-
unctus il-
laesus exit :

dimissi, ad
proximum
oppidum ab-
legantur :

a submissis
a lictoribus

capti ducuntur
extra oppidum
nocte,

A dium projecerunt. Erat autem ignis tam magnus et altus, ut ipse intus existens minime videretur. Vento tamen flante et flammam quandoque deprimente, vox audiebatur invocantis nomen Virginis. Igne igitur totaliter consumpto, stabat Christi athleta super prunas, manibus in modum Crucis extensis, sano corpore et mundo corde Dominum laudando. Hoc videns populus coepit unanimiter exclamare: Isti sunt sancti: isti sunt justi: nefas est eos occidere. Nunc autem non solum audivimus, sed et videmus quam fides eorum est justa. Vocatus ergo ab eis Frater Jacobus de igne, exivit illaesus. Cadi vero vociferans contra populum, reclamavit dicens: Sanctus non est, neque justus; sed ideo ardoribus ignis non consumitur, qui tunica qua induitur est de lana terrae Abraham; quae lana, ut dicitur, diu potest in igne durare. Iterato ignis incenditur, et oleo ac adipe superfuso, duplo vel triplo quam antea major erat: deinde Frater Jacobus vestibus exspoliatur, et oleo toto corpore perunctus, nudus in ignem impellitur. Frater autem Demetrius et Frater Thomas; extra ignem genibus flexis, Creatori omnium devotissime supplicabant. Gratia autem Altissimi, tamquam Angelo descendente de caelis, vim virtutis suae oblitus est ignis: et Frater Jacobus, totaliter eo consumpto, ut prius illaesus exivit. Populus autem voce magna clamabat: Peccatum est eos occidere, quoniam sancti sunt et amici Dei.

B 5 Motus hoc officio Melich, id est, Potestas vel Justitiarius civitatis, Fratrem Jacobum ad se vocans, vestibus suis indui fecit, et dixit: Jam videmus, Fratres, vos esse justos, et fidem vestram optimam et perfectam: tantummodo ab hac civitate et terra recedite festinanter, quia Cadi pro posse laborat, ut propter salvandam fidem Mahometi penitus vos extinguat. Erat autem tunc hora quasi Completorii. Totus autem populus Saracenorum, et omnes idololatrae stupefacti et exterriti clamabant dicentes: Tot et tanta vidimus ab istis Sanctis mirabilia, quod ignoramus cui credere debeamus. Melich igitur jussit eos Fratres transduci per quoddam brachium maris, quod ab illa civitate modicum distabat; et fecit illis illum hominem sociari, in cujus domo prius in Thana fuerant hospitati. Transducti igitur ad unum burgum, in domo cujusdam idololatrae hospitium habuerunt.

C 6 Interea Cadi perrexit ad Melich, dicens ei: Quid fecimus, dimittendo istos Raban Francos, qui tot et tanta fecerunt in hac urbe mirabilia? quae videns populus simplex, derelicta lege Mahometi, ad eorum legem penitus convertetur. Scire etiam debes, quod ipse Mahometus in Alcorano, id est in lege sua, mandavit, quod si quis unum Christianum occideret, tantum meritum inde haberet ac si ad Mecam peregrinaretur. Ubi notandum est, quod Alcoram dicitur Lex Saracenorum; Meca vero, locus ubi jacet corpus Mahometi; et illuc pergunt Saraceni, sicut Christiani ad Sepulcrum Domini vel ad alia loca sunt. Tunc Melich dixit ad Cadi: Fac ut vis, et sicut animo concupisti. Assumptis ergo Cadi quatuor armatis viris, misit eos post Fratres, ut eos interficerent. Pervenientibus illis ad aquam, facta est nox; et sic tenebris praecoccupati, eos usque prope noctem mediam non sequuntur. Interim Melich fecit omnes Christianos in Thana teneri et carceri mancipari. Cum autem perventum esset ad noctis medium, surrexerunt Fratres, ad persolvendum Domino Officium Matutinum. Mox illi quatuor viri in domum irruperunt, et capientes Fratres, ipsos extra burgum, sub quamdam arborem, deduxerunt, et dixerunt illis: Viri Fratres, scire debetis, quod mandatum habemus a Cadi et Melich occidendi vos: quod licet inviti faciamus, cum sitis homines justi et

sancti, tamen aliter facere non audemus. Nam si D jussionibus eorum non obediemus, nos ipsi cum uxoribus nostris et liberis moriemur. Responderunt Fratres dicentes: Nos scimus quod per mortem temporalem vitam consequemur aeternam, ideoque quod vobis praeceptum est diligentius adimplete; pro fide nostra et amore Domini nostri Jesu Christi, quaecumque nobis intuleritis tormenta, parati sumus humiliter sustinere. Vir etiam ille qui eos assecuraverat, quatuor lictoribus illis viriliter respondit, eos de infidelitate acriter arguendo, dicebat enim: Et ego ex eadem lege sum, et hunc quem isti praedicant confiteor, et pari sententiae subjacebo. At illi verba sua non attendentes, Fratres beatos vestibus exnerunt: et Fratrem Thomam, vinctis firmiter manibus in modum crucis, capitis abscissione Christi Martyrem fecerunt. Similiter Fratrem Jacobum unus illorum crudeliter per barbam capiens, caput ejus ense usque ad oculos scidit, et post haec totaliter amputavit. Fratrem vero Demetrium unus gladio per pectus transfigens, amputatione capitis transmisit ad bravium supernorum. Compleverunt autem gloriosi viri martyrium suum, anno Domini millesimo trecentesimo vigesimo secundo, Kalendis Aprilis ante f Palmas.

E 7 Divina vero majestas ostendit animas eorum coronatas in caelis, dum in eorum transitu quaedam in terris miracula demonstravit. Nam subito, non sine cunctorum admiratione, noctis illius umbra illuminata est; et aer, prius caliginosus, resplenduit maxima claritate: similiter et luna ostendit lumen insolitum et splendorem. Post modicum quoque ter voces et tonitrua et curuscationes et fulgura advennerunt, ut omnes clamarent, mortis sibi periculum imminere. Navis etiam illa quam conduxerant, ut irent Polumbum, sed violenter duxerat eos Thanam, cum omnibus quae in illa erant, mersa est in profundum, quod alias de illo mari numquam est auditum.

ANNOTATA.

a Thana, aliis Tanaha, Chana, Chanaa, Tamna, de qua urbe supra actum.

b Id est Armusia Waddingus, A Taurisio versus Cathag iter dirigere statuentes, nave conscensa ut irent Polumbum. At Marcus Ulysiponensis par. 2. lib. 7. cap. 23 ait discessere Taurisio versus Cathajum, et inde profecti Armusiam, ingressi navim sunt, ut venirent Palumbum. Est autem Taurisium vulgo Tauris, urbs Medie, antiquis Echatana, versus mare Caspium, unde in Thanam iter trium mensium assignant Marcus et Waddingus. Cathajum vero est Sinensis regni pars Borealis, uti evidentissime demonstratur in Atlante Sinensi Martini Martinii.

c Dedimus 13 Martii Acta martyrii BB. Monaldi, Francisci et Antonii, ex ordine etiam S. Francisci, Arsengae in Armenia a Saracenis occisorum, ubi similis disputatio est cum quodam Cadi, sive eorum Episcopo.

d Waddingus, nomine Oseph: At Marcus: Haec audiens Aethiops ex urbe Oseph dicta.

e Waddingus ait sexagesimum annum egisse. Verum qui ante annos 47 vir erat in Ordine alicujus nominis, orbitramur pervenisse ad septuagesimum sexum aut circiter.

f Feria quinta, ut supra ostensum, et consentiunt passim omnes.

CAPUT II.

Martyrium B. Petri Judex punitus, ossa omnium a B. Odorico translata. Miracula.

Mane autem facto, a misit Cadi, ut res sanctorum Martyrum

et pro fide
Christi crude-
liter occiduntur,

annos 1322
1 Aprilis,

nox illumina-
tur.

F

*Petrus 2
Aprilis capi-
tur.*

*b
et frustra
suspensus,*

*gladio dividi-
tur.*

*c
Judea ab
apparentibus
sibi Martyri-
bus terretur :*

*Martyribus
ecclesias
construit :*

*ab Imperatore
cum familia
jubetur occidi.*

*Corpora
Martyrum
diu incorrupta
transfert B.
Odoricus,
d*

A Martyrum tollerentur, et inventus est Frater Petrus de Senis, qui cum tribus Fratribus non fuerat presentatus : quem capientes duxerunt ad Cadi. Cadi vero ipsum dulciter alloquens, dona maxima promisit, si fidem Christi abnegare vellet, et Saracenicam profiteri. Cujus verba pulchris responsionibus deridebat, et munera contemnebat. Tunc ipsum affligere coeperunt per duos dies diversis generibus tormentorum. Die tertia *b* cum Christi miles constanter in sancto proposito permaneret, per gulam ipsum ad quamdam arborem suspenderunt. Ibi a mane pendit usque ad noctem, nihil omnino sentiens lisionis. Deponentes autem eum circa crepusculum, gladiis ipsum per medium dividerunt. Mane autem facto nihil de ejus corpore invenerunt : sed cuidam personae fide dignae revelatum fuit, quod Dominus ipsum occultaverit usque ad tempus, a suae voluntatis beneplacito praesintum.

9 *c* Illa die qua Sanctissimi Fratres martyrium compleverunt, Melich se sopori dederat, jacens in stratu suo : et ecce apparuerunt ei gloriosi Martyres, fulgidi ut sol, singuli tenentes enses in manibus, et super Melich vibrantes, acsi ipsum dividere voluissent. Quod videns ille, praeter timore, ut bos, ululavit, in tantum ut tota familia ejus concitata ad eum curreret, quarendo quid haberet, aut quid vellet. Evigilans, tandemque ad se reversus, dixit : Illi Raban Franci, quos interfici feci, huc venientes mortem mihi suis ensibus minabantur. Melich vero misit pro Cadi : cui totum quod viderat narrans, consulit ipsum quid faceret, ut tale periculum vitaret. Suasit igitur sibi Cadi, ut pro Fratribus illis occisis magnam ecclesiam faceret, si manus illorum evadere vellet. Ad cujus consilium misit Melich pro omnibus Christianis, quos in carcere recluserat, petens ab eis veniam humiliter, pro eo quod eis intulerat multa mala. Posthaec praeceptum statuit, ut si quis aliquem offenderet Christianum, morte puniretur : deinde omnes Christianos permisit libere abire. Insuper ipse Melich aedificari mandavit quatuor mischeas, id est ecclesias, in memoriam Martyrum beatorum : et in qualibet ecclesia Sacerdotes Saracenorum fecit commorari.

10 Sed, quia impossibile est sine fide placere Deo, ipsum infidelem Melich ultio divina fuit subito subsecuta. Nam audiens Imperator dictos Fratres morte tam miserabili consummatos, misit, ut captus Melich et vinctis manibus adduceretur. Quem intuens Imperator dixit : Quare tam crudeliter egisti in illos Fratres. Cui respondit : Ipsos digne sic mori permissi, quia legem nostram subvertere volebant, et malum dixerunt de Mahometo propheta Dei. Imperator ait : Canis crudelissime, tamen vidisti quod Dominus his liberasset eos ab igne, quomodo ausus fuisti tales eis inferre cruciatus? Cumque sic reprehendisset gravissime, jussit eum cum omni familia sua per medium scindi : ut sicut ipse beatos Fratres mortem pati fecit, talem mortem pateretur.

11 In hac terra servatur pessima consuetudo, numquam enim aliquod mortuum corpus sepelitur : sed cadavera in campis dimittuntur, ubi ex nimio calore cito corrupta breviter consumuntur : unde et istorum Fratrum corpora bene quatuordecim diebus jacuerunt, recentia et integra, sicut eadem die qua martyrium subierunt. Quod videntes Christiani in *d* terra illa, acceperunt corpora, et ea cum magna reverentia, (quod longum foret dicere) sepulturae traderunt. Tunc ego Frater Odoricus de Foro-Julii, audiens felices Fratres ex hac mundo pes martyrium migrasse, illuc veni : et apertis sepulcris, suscepi ossa eorum humiliter ac devote, et pulchris tobalis involuta ipsa in Indiam superiorem, ad unum locum

Fratrum nostrorum, cum uno Fratre et socio et famulo deportavi.

12 *e* Omnipotens quoque Deus, qui per Prophetam mirabilis in Sanctis suis dicitur, etiam per istos Sanctos sua voluit mirabilia demonstrare. Cum enim sacra illa ossa per viam sic deferrem ; in domo cujusdam hominis hospitio me recepi : et cum sero pergerem ad quiescendum, ossa illa capiti meo supponi, et dormivi. Et ecce subito domus a Saracenis, mihi mortem intentantibus, accenditur : et socio cum famulo citius domum exeuntibus, ego in flammis unicus sum relictus. In arcto igitur positus, accepi Reliquias sanctas ; et invocato Dei auxilio et Sanctorum suffragio, in uno domus angulo me collegi. Mira Dei clementia, quae se a pie invocantibus non elongat, me protexit. Tres anguli domus totaliter comburantur, illo tantum salvo in quo cum fiducia residebam. Me tandem sine lesione ignem egrediente, tota illa domus et quamplures illi conjunctae penitus concremantur.

13 Aliud quoque accidit mihi per viam eunti : cum enim irem per mare versus civitatem quae *f* Polumbum dicitur, ubi piper abundanter crescit, defecit totaliter necessarius ventus. Quapropter idololatrae Deos suos invocantes, ut eis prosperum ventum reddere dignarentur, in nullo profecerunt. Deinde Saraceni orando multum laborabant, nec tamen poterant ventum supplicationibus obtinere. Post haec mihi et socio meo mandaverunt cuncti, qui erant in navi, dicentes : Vos surgentes adorete Dominum Deum vestrum, et si vestris orationibus salutem consequemur, honorem vobis maximum impendemus : sin autem, vos cum ossibus istis in pelago submergemus. Tunc nos cum tremore surgentes, fiduciam tamen habentes in Deo, qui juxta est his qui tribulato sunt corde, orationes Deo et multas Missas celebrare promissimus gloriosae Virgini. Cum autem nec sic ventum optatum haberemus, ego clamavi ad Dominum Jesum Christum, ut per merita istorum Fratrum dignaretur nostrum desiderium exaudire : et accipiens de Reliquiis sacris unum os, dedi famulo nostro occulte, praecipique ei ut iret ad caput navis, et illud os in mari mergeret sine mora. Quod cum factum esset, mirificavit Dominus Sanctos suos, et nos clamantes ad se sub nomine eorum, misericorditer exaudivit : nam mox venit ventus optatae prosperitatis, qui nos cum salute perduxit ad portum.

14 Cum autem Polumbum venissemus, aliam navim ascendimus, ut ad superiorem, ut dictum est, Indiam veniremus. Transivi vero ad quamdam civitatem *g* Sondon nomine, ubi duo loca Fratrum nostrorum sunt constructa, ut ibi sanctas Reliquias poneremus. In ista autem navi erant septuaginta homines idololatrae, praeter alios quosdam mercatores. Isti autem idololatrae habent hanc consuetudinem, quod priusquam applicent ad portum, totam navim perquirunt, considerantes quid in ea sit : et maxime si ibi inveniunt ossa mortuorum, mox illa in mare projiciunt. Cum autem sic scrutarentur in navi, licet essent in magna quantitate, numquam tamen illa invenire aut contingere potuerunt : Domino Deo, qui jam absconderat eorum animas in abscondito faciei suae, ossa eorum ab infidelibus occultante. Pervenimus ergo ad locum Fratrum, ibique ossa beatorum Martyrum, cum magna, sicut decuit, reverentia, condidimus : et sic usque in hodiernum diem Deus omnipotens, non solum in fidelibus suis miracula, sed etiam in infidelibus operatur : nam et idololatrae et Saraceni, cum morbo aliquo detinentur, accipiunt de terra illa, in qua beati Martyres sanguinem suum fuderunt ; et illam abluentes, bibunt illam loturam : et multi mox ab omni aegritudine liberantur, praestante

D
AUCT. B.
ODORICO.
EX MSS.
e
per ea incen-
dium evadit,

E

ventum
prosperum
impetrat,

osse uno in
mare merso

cetera ossa
frustra ab
impis quaeruntur :
F

g

deponuntur
in templo :

clarent mira-
culis
tante

AUCTORE B.
ODORICO.
EX MSS.

A tante Domino nostro Jesu Christo, cui est honor et gloria in secula seculorum. Amen.

ANNOTATA.

a Ipsa scilicet feria quinta : qua sub tenebris aut crepusculo matutina erant alii occisi.

b Sabbato Palmarum, inquit Marcus et alii.

c Waddingus addit : Deportatum et sepultum per sanctos Angelos corpus Sancti Martyris.

d Inter hos erat primarius Jordanus ex Ordine Prædicatorum, qui tum eo venerat, ut supra ex ejus epistola retulimus. Addit Marcus socium.

e Sequentia edidimus etiam in Vita B. Odorici 14 Januarii : ubi quæ aliter a Waddingo narrantur, indicavimus.

f An Columbum in insula Zeilana?

g Waddingus et Marcus Zaitonem appellant : Radulphus Zaythom in elogio B. Odorici : at Carram in elogio B. Thomæ Tolentinatis.

II APRILIS.

SANCTI QUI IV NONAS COLUNTUR.

Sanctus Polycarpus ejusque socii Martyres, Alexandria.
S. Applianus, Martyr, Cæsareæ in Palæstina.

S. Theodosia, Virgo Martyr, ibidem.

S. Amphianus, } Martyres in
S. Victor, } Africa.
Et alii xiv,

S. Marcellinus, }
S. Satulus, } Martyres,
S. Saturninus, }
S. Quiriacus, }
S. Regina, }
S. Procula, }
Et alii iv,

S. Theodolus, }
S. Agatophus, } Martyres
S. Mastesius, } Thessalonicae.
S. Publius, }
S. Valerius, }
Et alii tres,

S. Urbanus,

S. Julianus,

S. Proculus,

S. Gagus,

S. Agapitus,

S. Dionysius,

S. Cyriacus,

S. Zonitus,

S. Gordonianus,

S. Magnus,

S. Julius,

S. Donatus,

S. Maria Egyptia poeni-
tens,

S. Zosimas Monachus,

S. Abundius, Episcopus Comensis, in Italia.

S. Musa, Virgo Romana.

S. Nicetius, Episcopus Lugdunensis in Gallia.

S. Vilus Thaumaturgus, Presbyter Hegumenu-
nus, apud Græcos.

S. FRANCISCUS DE PAULA, Fundator Ordinis Mi-
nimorum.

Martyres
Thessalonicae.

Martyres in
Palæstina.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Sanctus Urbanus, Ep. Lingonensis, *inscriptus est Martyrologio Romano et variis fastis. Saus-
sains in Martyrologio Gallicano asserit hoc die
coli ejus Ordinationem; Natalem autem, quando
Acta ejus dedimus,* xxiii Januarii,

S. Elfreda, Virgo et sanctimonialis, filia olim Angliæ
Regis, ac neptis S. Oswaldi Regis, *memoratur in
MS. Kalendario Sanctorum Ordinis S. Benedicti,
Patrem habuit Osivum, Regem Northumbria; ac
patrum S. Oswaldum, ibidem Regem; quæ pluribus
explicata sunt ad Vitam S. Elfredæ, vii Februarii.*

Pontius, Episcopus Claremontanus, *refertur cum ti-
tulo Beati a Claudio Chalemoto in Serie Sanctorum
ac Beatorum Ordinis Cisterciensis. De eo egimus
inter Prætermisos,* vi Martii.

Abundus, Monachus in Villario, *memoratur in Ka-
lendario Cisterciensi Divisione excuso; sed a Chryses-
tomo Henrique, die, quo nos inter Prætermisos de
eo agimus,* xix Martii.

S. Eustasius, Abbas monasterii Luxovii, *memoratur
ab Usuarda in præcipuo codice MS. monasterii S.
Germani de Pratis; item sub finem Martyrologii S.
Hieronymi Pavisii excusum atteritur: sequuntur auc-
tores Martyrologiarum MSS. Tornacensis, Lati-
ensis, Ulrajectini, Bruecellensis, et Altempsiani. Acta
ejus illustravimus, ad diem* xxix Martii.

S. Guidonis, Abbatis Pomposiani, *primaria solenni-
tas hoc die celebratur in Ecclesia Ravenensi et Pom-
posiana, et variis est Martyrologiis inscripta: de
qua ejusque causa late egimus ante vario ejus Acta,
dicto die* xxix Martii.

S. Priscus, } Martyres, referuntur in MS. Casti-
S. Malchus, } nensi caractere Longobardica: quos
S. Hereneus, } hactenus ita simul junctos non repe-
S. Agapitus, } rimus. Forsan duo primi, Priscus et
Malechus, sunt passi Cæsareæ in Palæstina, quorum
Acta ex Eusebio dedimus, xxviii Martii.

Aprilis T. I.

At SS. Hereneus et Agapitus videntur inter Martyres
Heraclenses relati 1 Aprilis.

S. Walerici Abbatis depositio refertur in MSS.
Corbeiensi et Coloniensi S. Mariæ ad Gradus: Vi-
tam ejus illustravimus 1 Aprilis.

S. Theodosiæ, Virginis et Martyris, corpus, cum
magna veneratione, adservari in Alava regione
Hispaniæ, et coli hoc die, *tradit Marietta, et nu-
per credi cepit, esse S. Theodosiæ, hoc die Cæsareæ
in Palæstina coronatæ, ad cujus Vitam hæc infra elu-
cidantur,*

S. Theodosiæ Virginis et Martyris corpus Bononiæ
adservatur. Roma nuper delatum, et ob cultum
S. Theodosiæ Cæsareæ in Palæstina occisæ, *hoc die
coli ceptum, uti infra ad hujus Vitam dicimus.*

Joannes, Patriarcha Hierosolymitanus, ab Alexan-
dro 1 anno Pontificatus sui 2, Christi 773 ordina-
tus, in MS. Chronico universali Theoderici Pauli
Gorcomiensis, quod habemus secula 15 compilatum,
Sanctus appellatur cum hoc elogio: Ecclesiam de-
vote ac religiose aliquantis annis rexit: in vita
sua duos paralyticos curavit: unum cæcum illumi-
navit. Postquam vero feliciter migravit, ejus sanc-
tum corpus in ipsa ecclesia Hierosolymitana se-
pultum, multis clarens miraculis requiescit: nam
in morte claudis gressum restituit, leprosos munda-
vit, demones effugavit: cujus festum celebra-
tur quarto Nonas Aprilis. Subnectuntur deinde plu-
rima de ipso, a Saracenis Sede sua expulso, et per
Carolus Magnum Hierosolymam projectum restituto;
quæ ex Turpini fabulis accepta non placent; ac proin-
de de culta et veneratione certiora desideramus.

B. Connallus Drama indicatur in Vita S. Attractæ
Virginis. 9 Februarii num. 5, quem Colganus
existimat S. Connallum Abbatem de Killechonail
in regione de Maine sive Hi Maine, natalemque
celebrari in Cluain-dallain 2 Aprilis: de quo cer-

8 tiora

tiora expectamus, si Acta Aprilis Sanctorum Hiberniæ edantur.

Hermannus Presbyter, qui gentem suam ad Catholicæ Ecclesiæ unionem in Paschate observando perduxit, cum titulo Sancti memoratur a Thoma Dempstero in *Menologio Scotico*, et ex eo apud Ferrarium. Citatur ob utroque Breviarium Scotticum. Nos Aberdonensæ habemus, sed absque mentione Hermannii; et Silet de eo Camerarius in *Menologio Scotico*.

Bernardus, Archiepiscopus Toletanus, memoratur cum titulo Sancti a Wione, Dorganio, Ferrario et Saussaio in *Supplemento Martyrologii Gallicani*: at cum titulo Beati a Tamayo Salazar in *Martyrologio Hispanico*, sed ad sequentem diem: cum solo autem titulo Venerabilis a Menardo et Bucelino. Antonius de Quintanadreunas accuratissimum opus confecit de Sanctis Toletanis, absque ulla mentione hujus Bernardi.

Drogo, monachus Floriacensis, cui S. Benedictus apparuit, claruit anno 930, memoratur a Bucelino cum titulo Beati, citata *Historia Floriacensi*, quam non vidimus.

Arnulphus de Lovanio, Abbas Villariensis in Brabantia;

Gerardus, portarius in Claravalle, in Gallia;

Bernarda, Abbatissa sancti Spiritus de Olmeda, in Hispania;

Ordinis Cisterciensis, memorantur cum titulo Beati ab Henriquez in *Menologio Cisterciensi*. Ex his Gerardus refertur a Saussaio inter Pios: Bernarda ut Venerabilis Mater honoratur a Claudio Chalemoto et Bucelino. Omittuntur omnes in *Kalendario Sanctorum ac Beatorum Ordinis Cisterciensis Divi-one anno 1517 excuso*.

Nicolaus Gallicus, Ordinis Carmelitarum Generalis ix, cum titulo Sancti hoc die defuncti, refertur a Joanne Grosso et multis miraculis claruisse dicitur. Bostius in *Speculo Ordinis lib. 7 cap. 25* dicit ea miracula in vita et in morte coruscasse. Hinc reperitur inscriptus uti Sanctus *Kalendario MS. Mechliniæ* apud dictos Patres Carmelitas asservato, et in alio *Catalogo Sanctorum ibidem*: etiam Philippus a Visitatione Carmelita Gallo-Belga, in libello de Privilegio Sacri Scapularis nobis inscripto, præfixit *Kalendarium*, in quo idem Nicolaus refertur. Verum rectius judicant alii nullum unquam cultum sacrum eidem uspiam fuisse delatum: imo Ludovicus a S. Teresia, in suo opere de Eliana successione, fateatur ignotum esse sepulturæ locum, Auraica nominatum a Bostio; æque ac locum anachoreseos in monte Enatrof, unde scripsit opusculum *Sagitta ignea* appellatum, post abdicationem anno mcccclxx Generalatum Ordinis quem quinquennio sustinuerat.

Augustinus Triumphus Anconitanus, Ordinis Eremitarum S. Augustini, vitæ sanctitate et doctrina clarus, Neapoli mortuus est die secunda Aprilis anno 1328, et passim cum titulo Beati apud Scriptores Augustinianos memoratur: quo tamen abstinuit Jordanus de Saxonia, libro 2 de Vitis Fratrum dicti Ordinis cap. 22, et Bergomensis in *Supplemento chronicarum* ad annum 1320. In *Epitaphio* ejus apud Thomam de Herrera Augustinianum, in *Alphabeto Augustiniano*, pag. 8; et apud Cæsarem Caracciolum Neapolitanum, in *Neapoli sacra* pag. 383, dicitur, omnes debere sequi talem virum, qui fuit religionis speculum, et pro eo rogare Deum, et interim in eodem epitaphio appellatur Beatus, Est aliqua ejus Vita, ex variis collecta, et ante opera ejus de Potestate Ecclesiastica Romæ anno mdlxxxii excusa: quam inde vel ex MS. nostro libenter edere-mus, si aliquid certi de cultu ejus sciremus. In præfatione operis recusæ ad Gregorium xiii Papam, ap-

pellatur vir beatæ memoriæ: interim dicitur pietatem ejus effigiem triumphali Beatorum corona decorari, sed an ex particulari devotione, an vero auctoritate Ecclesiæ id fiat nequirimus hactenus scire; et ideo absque præjudicio remittimus lectorem ad jam citatam Vitam; potissimum quia non reperimus nomen ullis fastis sacris inscriptum, ne quidem apud Ferrarium in *Catalogo SS. Italiæ*, aut alio generali Sanctorum qui non sunt in *Martyrologio Romano*.

Genovefa Palatina, Ducis Brabantiae filia, ob falsam accusationem adulterii a Sigefrido marito morti adjudicata, sed liberata, in agro agrestibus herbis sexennio victitasse; ac postea a marito inventa et in gratiam recepta, memoratur a Molano in *Natalibus Belgii*, sed absque titulo Beatæ, quem ei tribuit Mirans in *Fastis, Belgicis et Sanctam appellat Ferrarius*. Late dictam historiam describit Freherus par. 2 *Originum Palatinarum* pag. 38, et asserit rem gestam esse temporibus Hildolfi Archiepiscopi Trevirensis, qui mortuus scribitur anno mclv. Verum nullus fuit Hildolfus Archiepiscopus, nisi qui ibidem seculo viii floruit Sanctus, et colitur ix Julii. Bro-werus in *Annalibus Trevirensibus* substituit Hiltinum Archiepiscopum, ad annum mclvi, sed totam historiam habet suspectam. Esto sane aliquid subsit, non continuo probatur cultus et veneratio Ecclesiastica dictæ Genovefæ: uti nec Mariæ Brabantinæ, quæ Ludorico Severo Duci Boiorum nupta, ab eo ex levi suspitione innocens interfecta est, de qua egimus inter Prætermisos die xviii Januarii. Renatus Cerricerius de hac Genovefa edidit Gallicæ librum sub titulo Innocentiæ recognitæ, et multas novas inventiones adjuuxit.

Angelus a Spoleto, a Bulgaris in Armenia occisus; Alii Fratres, a Frederico ii Imperatore in Sicilia interempti;

Monaldus, S. Francisci discipulus, Arelate in Gallia;

Electus, Rilonii in Provincia Germaniæ Coloniensi;

Petrus ab Alpharo, Macai apud Chinas;

Lucas a Valle-viridi, Methymnæde Campo in Hispania;

Franciscus Bovolinus, in Calabria;

Joannes a S. Maria, Arenis in Castella;

Maria de Jesu, Virgo, in ditione Cordubensi; Memorantur cum titulo Beati ab Arturo de Monasterio in *Martyrologio Franciscano*, licet varii ante annos centum necdum essent mortui, memoratur et dicta Maria in ejus Gynæceo; et Angelus a Jacobillo de Sanctis Umbriæ.

SS. Evagrius et Benignus Martyres, Tomis in Achia, imo in Seythia, memorantur in MS. Centulensi S. Richardii: ob aliis in Aprilis.

S. Richardus, Episcopus in Scotia. Confessor, proponitur in scriptis additionibus Carthusiæ Bruxellensis ad Grevenum. Forsan est S. Richardus Episcopus Liestriensis in Anglia, cujus Vitam datus iii Aprilis.

S. Adesius Martyr, una cum S. Apphiano Martyre, fratre ejus, recolitur hoc die a Græcis. Ast in *Martyrologio Romano* viii Aprilis.

Holda, Prophetissa, antiqui Testamenti, indicatur in MS. *Kalendario Ordinis Carmelitici Mechliniæ* asservato. A Græcis colitur x Aprilis.

Notgerus Episcopus Leodiensis, refertur, a Molano Canisio Menardo et aliis. De eo latius agemus inter Prætermisos x Aprilis.

S. Euthymius Thaumaturgus celebratur in MS. Synaxario Claromontano Societatis Jesu; et iterum cum aliis, quando num unus idemque censendus sit examinabimus, xviii Aprilis.

SS. Ursuari

SS. Ursmari et Ermini, Episcoporum et Abbatum, commemoratio, quod eorum meritis ab Hungaris sint Laubienses liberati, *celebratur in Adone Laubiensi, item apud Molanum, Canisium, Mionem, Menardum et alios.*

Ex his colitur S. Ursmarus xix Aprilis,
Et S. Erminus. xxv Aprilis.

B. Helena de Utino, Tertiaria Ordinis Augustiniani, hoc die anno 1438 mortua. caritate, humilitate ac miraculis celebris, *refertur ab Arturo de Monasterio in Gyurceo sacra, ab Herrera in Alphabeta Augustiniano, et aliis ab eis citatis. Vitomabimus die, quæ obisse ostendimus, xxiii Aprilis.*

S. Theodorus, Monachus apud oppidum Muros in Gallæcia, *inscriptus est Martyrologio Hispanico Tamay Salazar, quod ejus mentio fuit in nuper recogitotis Adversariis Luitprandi. Arbitratur autem Tamaus esse S. Theodorum Siceotam, Archimandritam cœnobiorum in Galatia et Episcopum Anastasiopolitanum : ejus Acta illustramus* xxii Aprilis.

S. Antonii Confessoris translatio corporis Turonis, *indicatur in MSS. Martyrologiis Prioratus de Averone in diœcesi Carnotensi, et Romano Ducis Attempisii, atque Carmelitano quod Colonix asservatur : Depositio celebratur* i Maii.

S. Stephani, pilis induti, qui vixit in Laura Sabæ, *memoria refertur in MS. Menologio Arabo-Ægyptiaco a Grotia Simonio Maronita Latino pro nobis reddito. Videtur is esse Stephanus Sabaita, a Græcis relatus ad diem* xiii Julii.

S. Ebba, filia Ethelfridi Regis Northumbrorum, et soror S. Oswaldi Regis, Abbatisa Coldinghamensis, *inscripta est Martyrologio Anglicano Wilsoni primæ editionis et Catalogo generali Ferrarii. At Camerarius ejus loco substituit S. Ebbam, ejusdem monasterii Coldinghamensis Abbatisam et Martyrem, a Danis cum suis Sanctimonialibus occisam : quæ in dicto Martyrologio et a Ferrario refertur xxv Augusti. In secunda editione Martyrologii Anglicani, S. Ebba Abbatisa Martyr collocatur secunda Aprilis : et altera Ebba, xxv Augusti. Reperi-*

mus Romæ in bibliotheca Ducis Attempisii MS. Martyrologium Usuardi, in Anglia olim auctum : in quo ad xxiii Augusti est S. Ebba, Abbatisa in Scotia, ejus ad dictum diem etiam meminit Grevenus in auctario Usuardi. Quare, quin arbitramur aliquam Ebbam solum ad hunc secundum Aprilis collocatam, quod alius Sanctus deesset, poterit de utraque agi xxiii vel xxv Augusti.

Emigarda Virgo, *inscripta est MS. Florario, aliis fere Iringardis : et asseritur fuisse filia Comitissæ Zutphaniensis, coliturque præcipue* iv Septembris.

S. Irenæus Episcopus, *memorantur in MSS*
S. Andochius, { Presbyteri, { *Reginæ Surciv, uno*
S. Benignus, { *signato num. 130, et*
S. Tyrus Diaconus, { *alio quod olim perti-*
S. Felix negotiator, { *nuit ad quemdam*
Presbyterum Ecclesiæ Silvanectensis. Ex his coluntur

S. Irenæus xxviii Junii.

SS. Andochius, Thysus et Felix xxiv Septembris.

S. Benignus autem i Novembris.

S. Ebreghisus, Episcopus Tungrensis et Martyr, Tremoniæ sepultus, *memoratur a Ferrario in Catalogo generali ; Molano et aliis* xxiv Octobris.

Didacus, Episcopus Oximensis in Hispania, *indicatur a Richardo Wilsfordo in Martyrologio Anglice edito. Nos late de eo egimus ad diem vi Februarii inter Prætermisos, ubi ulteriorem inquisitionem rejecimus in diem quo refertur a Ghinio xii Novembris.*

Barlaam, Eremita et Confessor, *indicatur a Greveno, Canisio et in MS. Florario Nobis ignotus : nisi sit Barlaam, qui cum Josaphot in India vixit et colitur eum eodem* xxvii Novembris.

S. Fara Virgo refertur a Ferrario, Brugis odscripta. *Est illa Fara seu Burgundofora, Abbatisa Eboriacensis in diœcesi Meldensi, quam plures referunt die sequenti. Proprius dies, quo colitur in ecclesia et diœcesi Meldensi est* vii Decembris.

S. Nicassii, Episcopi et Martyris, Remis Translatio *indicatur in scriptis additionibus Carthusiæ Bruxellensis ad Grevenum, dies depositionis est xii Decembris.*

DE S. POLYCARPO ET SOCIIS,

Martyribus Alexandriae.

SUB MAXIMIANO.

S. Polycarpi cultus,

Elogium Martyris

C **M**emoriam sacrum S. Polycarpi Martyris celebrant Græci in Menæis suis et apud Maximum Cythærorum Episcopum ἐν βίαις Ἀγίων; et in menæis addunt hoc distychon.

Ταχθεὶς ὡς κλημα Πολυκαρπὸς Κυρίου,
Πλείονα καρπὸν αὐτῷ πολυχρὸν φέρει.

Alluditur ad nomen S. Polycarpi, quo Multus fructus indicatur; ut autem ei majorem fructum et multifarium ferret, debuit ipse ut palmes Domini scindi et amputari : quando scilicet est capite plexus : uti latins explicatur in menologio Græcorum, quod jussu Basilii Porphyrogeniti Imperatoris conscriptum est seculo Christi decimo : in quo Certamen sancti Martyris Polycarpi ad hanc ii diem Aprilis ita proponitur.

2 Sanctus Christi Martyr Polycarpus fuit sub Imperio impii et flagitiosi Maximiani, ex civitate Alexandria. Cum vero Christianus esset et maximo divini cultus et honoris studio flagraret, videretque per singulos dies fidem Christi confitentes in vincula conjici, et multiplicibus affligi tormentis; non potuit illud amplius perferre. Præsidentem ergo Principem videns, hominum sanguinem tamquam aquas

effluentem, coram ipso consistens, redarguit eum, dicens : Quid ita, o canis insatiabilis, humanæ naturæ oblivisceris? dum et viros unanimes et qui tecum sunt ejusdem consortes naturæ tamquam ligna dissecas, hac solum de causa quod verum Deum confiteantur et prædicent, atque idolorum errorem detestentur : sicuti etiam ego facio, qui etiam Christi servus sum. Quibus verbis cum Præsidentem in iram excitasset, mox vinctus est et acriter excruciat, sicque ad finem vitæ usque Christum in ore ferens, capite obtruncatus fuit. Hæc tibi.

3 Synaxarium MS. Græcum, quod spectat ad Collegium Claromontanum Societatis Jesu Parisiis : plures illi socios adjungit his verbis : καὶ ἀθλησὶς τοῦ ἁγίου *socii* μαρτυροῦντος Πολυκαρπὸν καὶ τῆς συνοδίας αὐτοῦ. Quæ eadem leguntur in MS. Parisiensi Cardinalis Mazzarini, et Mediolanensi bibliothecæ Ambrosianæ signata littera O et numero 148, item in MS. Arabo-Ægyptiaco Menologio, quod ex Arabica lingua pro nobis in Latinam transtulit Gratia Simonius, tunc Romæ collegii Maronitarum alumnus : in quo ista leguntur : Certamen S. Polycarpi et sociorum ejus.

G. H.

DE S. APPHIANO

S. ÆDESII MARTYRIS FRATRE

Martyre Cæsareæ in Palestina.

SUB MAXIMINO.
Cæsareæ Pa-
lestina Marty-

Berytus stu-
diorum,

nativitatis
urbis Lyciæ
Pagas,

num Araxa
an Patara ?

Acta ex Eu-
sebio.

compendia
apud Græcos
ad 2 Aprilis.

ab antiquis
Latinis refer-
tur 5 Aprilis.

Tria celebrantur loca ortu, studiis et martyrio S. Apphiani illustrata : ex his urbs Palæstinæ Cæsarea, palæstra martyrii, eminet. Est ea post Hierosolymam primaria, et Palæstinæ primæ metropolis, ac Sedes Archiepiscopalis, atque ut infra indicatur, in littore maris sita. Altera urbs, S. Apphiani studiis et pia educatione nobilitata est Berytus, et ipsa in Phœnicia prima urbs Episcopalis sub Patriarchatu Antiocheno, prape mare sita. In tertio loco, in quo vitam auspicatus est, nonnulla suboritur difficultas. Lydia regio in Menais Græcis assignatur : ut Lycia apud Eusebium infra dicitur, regio Asiæ ad mare Mediterraneum haud procul ab insula Rhodo, de urbe ista habet Eusebius, *Εἰ τις ἔσται Παγὰς ἐπιστάται τῆς Λυκίας εὖ καὶ ἔσται πᾶσι. Si quis ergo Pagas novit, urbem Lyciæ non obscuram. Verum in aliis MSS. istæ voces ἔσται et Παγὰς in unam conflantur, et dicitur Β' Ἀραπαῖς, et per contractionem Ἀρπαγὰς et Ἀραγὰς. Verum huiusmodi loca neque in Lycia, neque in Lydia reperiuntur : et tamen urbs fuit non obscura. Henricus Valesius, in suis ad hunc locum Annotationibus, conjectit oculos in urbem Lyciæ Episcopalem Araxam : quod non displicet. Quid si dicatur, vox Παγὰς immutato, et Patara urbs Lyciæ Episcopalis sit intelligenda, oraculo Apollinis olim celebrata? Est hæc sita in ora maris Pamphili, prope ostia fluminis Xanthi, unde facilis fuit navigatio, tam Berytum quam Cæsaream. Et hæc de locis dicta sufficiant.

2 Acta S. Apphiani domus ex Historia Ecclesiastica Eusebii Pamphili, qui ea describit libro de Martyribus Palæstinæ cap. 4, sive (ut alii disserunt) lib. 8 Historiæ cap. 14. Fuit is oculatus testis rerum gestarum, imo cum S. Apphiano in eadem domo convixit. Ex hisce Actis varia compendia leguntur in Menologio Græco Basilii Imperatoris, et alio Cardinalis Sirleti, et in aliis Menais et Synaxariis, Græcis tum excusis quam manu exaratis. Similia sunt Acta ex MS. Veneto eruta, a Francisco Zina Latine reddita, et sub nomine Metaphrastæ perperam edita ab Aloysio Lipomano. Aliqua his compendiis obreperunt menda : quorum præcipuum est, quod dicitur Cæsareæ aut Beryti a S. Pamphilo Martyre in sacris literis exercitatus. Videntur isti Græci solite cavisce, ne S. Apphianus ab Eusebio Pamphili, qui postmodum in hæresim est lapsus, diceretur esse eruditus. Appellatur præterea a Metaphraste et aliis Amphianus non Apphianus, forsam in errorem abductis, quod alius hoc die colatur Martyr Amphianus, in Africa passus, de quo ejusque sociis mar egemus, et potissimum ex antiquis Martyrologiis Latinis.

3 Celebrem cultum habet noster hic Martyr S. Apphianus in omnibus pene fastis Latinis, sed ad diem quintum hujus mensis Aprilis, quem referunt quatuor Martyrologii Hieronymiani apographa antiqua; item Usuardus, Ado, Notherus, Auctor Martyrologii sub nomine Bedæ excusi, Bellianus, Grevenus, Maurolycus, Molanus, Canisius, cum plurimarum Ecclesiarum Martyrologiis MSS. et hac fere ubique phrasi : In Cæsarea Lyciæ et S. Amphiani. Ubi copula conjunctiva videtur transposita, et sic legi debere : In Cæsarea et Lycia S. Amphiani : quod utroque loco ei debita veneratio olim esset adhibita. Græci memoriam ejus ad hunc referunt, eique conjungunt Ædesii fratris martyrium, tali disticho præeunte.

Τὸν Ἀμφιστὸν ὄρων λαβόντα στέφος,
Ἐσπεύδεν Αἰδέσιος θανεῖν προθύμως.

Partam Amphiano fratri coronam intuens Ædesius, illi commori festinavit.

4 Ast neque eodem quo frater loco passus est Ædesius, ut potuerit ejus exemplo accendi; neque eodem tempore : sed verosimiliter duobus aut tribus annis ante ipsum, ut potius dicendus fuerit sui Martyrii fama illius animum excitasce, ad parem de idololatria lauream expetendam. Et hunc quidem Græcos imitati, Godesinius atque Baronius retulerunt ad præsentem diem 11 Aprilis; atque cum iisdem appellant Amphianum : Ædesium vero precitatus Romani Martyrologii Recognitor distulit ad diem viii Aprilis (quando et nos de illo agemus) ibique vocavit fratrem Apphiani : quam lectionem Malumus ex Eusebio retinere, ut vel sic commodius distinguatur ab Amphiano Martyre Afro, paulo post cum aliis saciis proponendo.

5 Pro anno et die martyrii significando indicatur infra num. 3 bellum adversus Christianos a Maximino excitatum, anno tertio persecutionis Diocletiani : cujus primus annus, eodem Eusebio teste libro eodem de Martyribus Palæstinæ cap. 2 capit anno Diocletiani xix mense Xanthico, propositis edictis, cum salutaris Passionis dies immineret. Annus is fuit cccvi quo Pascha celebratum est xviii Aprilis. Executio autem non videtur continuo facta per totum Imperium, ideoque onno tertia dictæ persecutionis videtur includi posse initium mensis Aprilis anni cccvi, quando cyclo solis septimo et littera Dominicali F seria sexta, Græce ἡμέρην παρασκευῆς, infra requisita, incidit in diem quintum Aprilis, prout in antiquis Martyrologiis Latinis celebratur martyrium S. Apphiani. Videtur autem dies quintus Aprilis convenire in diem secundum mensis Xanthici apud Cæsareenses et alios vicinos in Palæstina.

6 Illustravimus ad diem xxvi Februarii Vitam S. Porphyrii, in Gazensem Episcopum a Joanne Archiepiscopo Cæsareensi ordinati, in qua Vita a Marco discipulo ejus scripta, num. 21, dicuntur menses Gazæorum in Januario quinque diebus præcedere ante dies Romanos, qui proinde, ob viginti et octo dies solum numeratos in Febuario Romano, credi possunt ad tres solum dies mense Aprilis, præveniri ab eisdem Gazæis, et in horum Metropoli Cæsarea : et sic feria sexta, ab Eusebio indicata, cum secundo die mensis Xanthici et quinto die nostri Aprilis optime conveniret : sed tunc illud πρότερον ὄρων Ἀπριλίου, ante diem quartum nonas Aprilis, tamquam glossema a posteris imperite intrusum, esset aut expungendum aut mutandum. Ut autem feria sexta conveniret in diem secundum Aprilis, expectandum foret usque in annum cccviii, qui non foret annus tertius, sed quintus persecutionis Diocletiani. Hæc viris eruditis ad ulteriorem disquisitionem placuit proponere.

ACTA MARTYRII

Auctore Eusebio teste oculato.

Maximinus Cæsar, ex eo tempore, quo ad Imperium evectus est, quasi qui odii in Deum, et impietatis sibi innatæ insignia ostentare vellet, violentius quam superiores Principes persecutioni nostrorum incubuit. Cum igitur omnes graviter perturbati, hac et illac dispergerentur, et periculum effugere unusquisque omni ope laboraret, maximusque tumultus cunctas Provincias occupasset; qua tandem oratione divini amoris ardorem plenamque fiduciam

a Græcis
hodie una
cum fratre.

an passus
anno 306.
feria sexta
5 Aprilis ?

F
num anno
308. 2.
Aprilis ?

In atroci
Maximini
persecutione,

A fiducia confessionem beati ac revera innocentis oviculae, Apphiani Martyris pro merito poterimus exponere? Qui quidem ad portas urbis Cæsareæ admirabile exemplum sinceræ erga verum Deum pietatis cunctis illius incolis spectandum præbuit, idque nondum viginti annos natus. Ac prius quidem eum secularium disciplinarum causa, utpote parentibus ortus locupletissimis, plurimum temporis Beryti esset commoratus; incredibile dictum est quo pacto in ea civitate, calcatis adolescentiæ cupiditatibus, nec vigore corporis, nec sodalium consuetudine corrumpi se passus, modestiam amplexatus sit; honeste, sobrie ac pie ex præcepto Christianismi degens, moresque suos moderans atque castigans. Quod si patriam queque ejus commemorare convenit, eamque urbem, ex qua tam generosus religionis nostræ ortus est pugil, debito præconio exornare; equidem id faciam libentissime. Si quis ergo Pagas novit urbem Lyciæ non obscuram, inde oriundus fuit nobilis adolescens.

2 Qui quidem reversus postea a Berytensibus studiis, cum pater ipsius principem locum domi obtineret; ipse nihilominus cum patre et propinquis suis versari non sustinuit; eo quod illi ex divinæ religionis præceptis vitam agere reeuserent. Sed divino quodam spiritu afflatus, et præ innato Philosophiæ studio, seu potius cœlestis ac veræ sapientiæ amore, vanam hujus seculi gloriam et corporis voluptates despiciens, clam domo aufugit. Ac ne quidem de sumptu ad diurnum victum necessario sollicitus, ob spem ac fiduciam, quam in Deo collocaverat, prævio et quasi manu ipsum ducente Spiritu sancto, Cæsaream pervenit, ubi corona Martyrii ipsum manebat. Ibi nobiscum versatus, cum ex sacrarum litterarum lectione, quantum fieri potuit brevissimo illo tempore, fructus sibi collegisset, et congrua arctioris abstinentiæ exercitatione semet roborasset, tandem ejusmodi exitu ineluit, quem quisquis visu accepit, fieri nullo modo potest, quin simul obstupuerit. Quisquis vero auditione tantum acceperit, admiretur necesse est adolescentis fiduciam, libertatem, constantiam, et ante omnia consilii ac propositi ipsius audaciam, quæ quidem zeli divinæ religionis et divini ejusdam spiritus argumenta sunt certissima.

3 Nam cum Maximinus secundum adversus nostros bellum excitasset anno tertio persecutionis Diocletiani; et per omnes provincias missa essent tyranni edicta, quibus Rectores jubebantur operam dare, ut omnes omnium urbium incolæ diis publice sacrificarent; cumque præcones per universam Cæsaream cunctos patres familias ad dæmonum templa jussu Præsidis revocarent; ac præterea Tribuni militum singulos ex tabella nominatim eitent; omnibus ubique locorum Christianis inexplicabili malorum turbine concussis, hic, quem supra nominavimus, nemini communicato concilio, clam nobis qui in eadem domo degebamus, clam universa militum cohorte qui circa Præsidem stabant, ad Urbanum, tunc forte libantem, intrepidus accessit: fidentique animo, comprehensa ejus dextera, e vestigio quidem sacrificium omittere ipsum coegit: mox instar prudentissimi monitoris cum divina quadam gravitate hortari eum cepit, ut ab errore desisteret: quippe

absurdum esse, quod posthabito veri ac solius Dei numine simulacris ac dæmonibus homines sacra faciant. Id autem, ut verisimile est, agebat fortissimus juvenis, divina quadam virtute (quæ ipsum ad hoc impulerat) omnibus, ut ita dicam, inclamante ac denuntiante per hoc facinus, tantum abesse, ut Christiani, qui quidem eo nomine digni essent, ab eo quem semel imbibissent divini numinis enitu unquam abducerentur; quin potius minis, et his quæ minas subsequi solent cruciatibus, adeo illos superiores esse, ut adhuc eo liberius in posterum loquantur, et ingenua atque intrepida voce veritatem prædicent, ipsosque etiam si fieri possit persecutores suos hortentur, ut abjecto impietatis errore, cum qui solus est Deus agnoscant.

4 Post hæc supradictus juvenis, in præsentia quidem (utpote tam audaci perpetrato facinore) amilibus, qui præsidi apparebant, tamquam a feris bestiis discerptus, et innumera verbera toto corpore fortissime perpassus, in carcerem conjicitur. Ubi cum noctis ac diei unius spatio pedibus in nervo distentis mansisset, postero die in judicium adducitur. Compulsus deinde a Judice diis sacrificare, invictam adversus ærumnas, et quantumvis horrendos dolores constantiam animi declaravit; lateribus non semel, sed iterum et sæpius, ad ipsa usque ossa et viscera sulcatis; totque plumbatarum ictibus in os ac cervicem verberatus, ut confusa ac tumefacta facie, ne ab illis quidem qui cum optime norant agnosceretur. Verum cum ille tantis doloribus nullatenus cederet, tortores jussu Præsidis linum oleo madefactum pedibus ejus circumponentes, ignem postea subjecerunt. Quo facto, quantos beatissimus Martyr dolores persenserit, nulla ut arbitror oratione explicari potest. Ignis siquidem consumptis ejus carnibus ad ossa usque penetrabat, adeo ut universus humor corporis, cæræ instar liquefactus, stillatim diffunderet. Sed neque his cruciatibus superatus, licet jam victis et ob portentosam ejus fortitudinem animam despondentibus adversariis, rursus in vincula compingitur. Dehinc tertio post die Judici oblatum, eandemque fidei constantiam licet semivivus professus, in profundum mare demersus est.

5 Ea vero quæ continuo subsequuta sunt, illis fortasse, si retulero, incredibilia videbuntur, qui oculis suis hæc minime viderunt. Verum tametsi id procul dubio eventurum intelligam, facere nullo modo possum, quin rem gestam posterorum memoriæ commendem: quippe cum universi propemodum incolæ urbis Cæsareæ testes hujus miraculi extiterint. Nulla certe ætas tam stupendæ rei spectaculo non interfuit. Postquam igitur sanctissimum illum ac beatissimum juvenem medio mari in altissimum, ut ipsis videbatur, gurgitem submerserunt; repente tantus motus tantusque fragor non solum mare, verum etiam cælum omne concussit, ut terra quoque et ipsa Cæsarensium civitas eo motu quateretur. Eodem etiam temporis momento, quo repentinus ille ac mirabilis terræ motus acciderat divini Martyris cadaver, utpote quod marini fluctus continere non poterant, ab iisdem ante portas civitatis ejectum est. Hujusmodi fuit exitus admirandi Apphiani, die secundo mensis Xanthici, quod est ante diem quartum Nonas Aprilis feria sexta.

AUCTORE
EUSEBIO.

plagis disceptus
carceri
includitur:

inter horrenda
tormenta
invictus,

in mare pro-
jicitur:

quo subita
tempestate
concusso,

Corpus in
litus defer-
tur.

DE S. THEODOSIA VIRGINE

Martyre Cesareæ in Palæstina.

SUB MAXIMINO

Inter Marty-
res Cesareæ
passos

Ensebius Pamphily, libro de *Martyribus Palæstinae*, accurate agit de iis qui coram oculis suis in urbe Cesareæ passi sunt; e quibus fuit S. Apphianus, anno tertia persecutionis Diocletiani coronatus, ejus Acta Martyrii jamjam dedimus e capite illius quarto. At capite sexto describit Martyrium S. Agapii, anno quarto persecutionis passi die xx Novembris. Deinde anno persecutionis quinto, memorat capite septimo varios Martyres; et primo loco S. Theodosiam Virginem, quæ etiam hoc secundo Aprilis variis fustis est inscripta; atque hoc ei scribit elogium.

S. Theodosia
laudatur ab
Eusebio.

B

2 Cum vero quintus jam annus persecutionis volveretur, die secundo mensis Xanthici, quod est ante diem quartum Nonas Aprilis, ipso Dominicæ resurrectionis die, rursus apud Cesaream Theodosia Virgo, ex urbe Tyro oriunda, fidelis gravisque imprimis puella, nondum octodecim annos nata, ad vinetos quosdam accessit, qui regnum Dei libere confitentes ante prætorium sedebant, tum ut eos salutaret, tum ut (quod credibile est) eos rogaret, ut cum ad Deum pervenissent, sui memores esse velent. Quo facto, quasi impium quoddam ac nefarium facinus perpetrasset, correpta a militibus deducitur ad Præsidentem. Ille confestim ut erat insanus, et beluino quodam furoris impetu incitatus, cum eam acerbis atque horrendis tormentis excruciasset, et latera ipsius ac papillas ad ipsa usque ossa ferreis ungulis exarasset; spirantem adhuc et læto atque hilari vultu cuncta tolerantem, marinis fluctibus mergi jubet. *Hæc ibi.* Præses appellatur Urbanus, uti supra ex Actis Martyrii S. Apphiani constat, et passim ab aliis notatur.

Cultus ejus
apud Græcos
2 Aprilis.

3 Celebris est cultus hujus Virginis et Martyris opud Græcos et vortis diebus; ac primo refertur hæc secundo Aprilis in MSS. Menæis Parisiensibus Cardinalis Mozarum et Divionensibus Petr. Francisci Chifletii, elogio desumpto ex Eusebio jam relato; quod idem extat in Menæis excensis et apud Maximum Cytheræum atque in Menologio Sirlleti, sub nomine Theodoræ loco Theodosiæ; quod sequuntur Galesinius et Baronius, sed Theodosiam appellant.

item 3 Aprilis
C

4 Alter dies apud Græcos est tertius hujus mensis Aprilis, qua refertur in MSS. Menæis Taurinensibus Ducis Sabaudiz et Mediolanensibus bibliothecæ Ambrosianæ in Codice littera O et numero 148 signato, elogio fere eodem atque ex Eusebii verbis contracto. Memoratur eodem die, et quidem prima loco in Menologio Basilii Imperatoris, unde sumptum elogium, eo quod nonnullæ novæ circumstantiæ addantur, hic damus, et est ejusmodi: Die tertia mensis Aprilis certamen S. Theodosiæ Virginis et Martyris. Theodosia Christi Martyr fuit ex urbe Tyro oriunda, quæ cum decimum octavum ætatis suæ annum ageret, deprehensa est eo quod Christiana esset: et adducta ad Præsidentem Palæstinæ, et de religione interrogata, Christum est confessa. Quapropter percussa est in lateribus et uberibus, ac jussa est Christum negare ac idolis sacrificare. Cum vero ad id suaderi non posset, detrusa est in carcerem, mandatumque carceris custodi, ut non modo ipsum diligenter custodiret, sed etiam ne quempiam ad eam visitandam ingredi permetteret, eique non adferret cibum quousque Christum negaret, diisque sacrificaret. At multis jam diebus elapsis, e carcere educta est, et denuo coacta est impuris dæmonibus sacrificare. Id autem eum audire recusasset, prius acriter cruciata est;

cum elogio
Basilii Impe-
ratoris,

deinde in mare projecta, suum Domino reddidit spiritum. *Hæc ibi.*

5 Tertius dies, cultu; ejus sacro apud Græcos assignatus, est vicesimus nonus Maii, isque præ reliquis videtur celeberrimus. Nam majori encomio memoratur in jam citato Menologio Basilii Imperatoris, MS. Synaxario Claromontano Societatis Jesu Parisiis, in Menæis excensis et manu excavatis, item apud Maximum Cytheræum et in Menologio Cardinalis Sirlleti. Præterea totum officium Ecclesiasticum cum suis odis et hymnis peragitur in Menæis de S. Theodosia, de qua illud ibidem elogium proponitur.

et solenni-
me 28 May.

6 S. Theodosia Martyr Cesareæ. Cum hæc sacra et sancta Virgo octavum decimum ætatis annum ageret, ex urbe Tyro exorta, quinto persecutionis anno Cesareæ pro fide decertavit. Nam jam vineta et innox poenas datura, libera tamen voce Christum confessa est. Judicibus vero jam pro tribunali considentibus, ad Urbanum Præsidentem adducta fuit. Quam ille frustra ad idolis sacrificandum hortatus, jussit adeo excarnificari, ut papillis ac lateribus laceratis, eo usque crudelis tyrannus progrediretur, quoad ossa et viscera apparerent. Cum ergo puellam omnia supplicia patientissime sustinentem cerneret, omniaque tormenta sine voce et gemitu tacitam perferre; hortabundus rogavit illam, ut diis sacrificare vellet. Tum illa, oculis fixis enim aspiciens, amœnu et ridenti vultu dixit. O homo, quid ita aberras? Nonne vides quod per testimonium Christi jam Sanctorum Martyrum consortio digna fuerim habita? Tunc Præses, ubi se a puella derisum cognovit, majora adhuc tormenta Martyri admovit, ac demum in marinos fluctus præcipitari jussit: in quibus beato sine martyrium complevit. *Hæc ibi,* quibus consentiunt elogia in aliis Menologiis et Synaxariis tradita.

Elogium ex
Menæis,

E

7 Adduntur odæ plusquam triginta, quæ magnificos S. Theodosiæ triumphos extollunt ob devictum tyranni malitiam et infestas dæmonum technas. Tormenta sæpius repetita inculcantur, et laudatur constantia Virginis, ideo a Christo sponso suo coronata. Æterna post Martyrium concessa ei gloria variis eucamiis expenditur, et ejus apud Deum intercessio expetitur, ut fiat ægris salus et certa omnibus protectio. In adjunctis versibus indicatur ejus in aquis maris suffocatio, et a Christo in aquam refrigerii facta transpositio et sustentatio. Et hæc ex Græcorum antiquis monumentis prolata sufficient.

et Odæ officii
Ecclesiastici

8 Ejusdem S. Theodosiæ venerationem ad Latinos olim translata fuisse indicant antiqua Acta vitæ ac Martyrii ejus, quæ nos descripta habemus ex MSS. Trevirensi S. Maximini, Antverpiensi S. Bernardi ad Schaldin, et alio Serenissimæ Christianæ Reginæ Sveciæ. Reperimus etiam illa in MSS. Belfortiano, Budecensi, Rottendorfiensi et Romana Ecclesiæ lateranen-sis, ejus meminit Ariughus lib. 1. Romæ subterraneæ cap. 16 num. 31, et Borovius in suis Annotatis ad hunc diem. Verum malumus ea omittere, veriti ne ex Actis aliorum Martyrum, ac forsitan alterius Virginis, etiam Theodosiæ dictæ, sint plurimo assuta aut inserta. Porro ex omnibus relationibus Græcarum et ipsius Eusebii testis oculati constat, eam obiisse in mare projectam. Perum in Actis Latinis dicitur ab Angelis in terram reducta, et saxum cui alligata fuerat manu portasse. Fuisset dein juxta eadem Latina Acta iterum comprehensa et in amphitheatro leoni, leopardo, urso, tauro aliisque bestiis objecta, sed semper illæsa, ibidem capite plexa

Acta ex MSS.
Latinis omil-
tuntur.

instar

A instur columbæ aureæ callos ascendisset : et parentibus apparuisset et dicuntur hæc gesta in Cæsarea Palæstina die Dominica, quarto, aliis tertio, Nonas Aprilis. Quæ omnia, licet ante octingentos annos videantur conscripta, malumus mutare, quia in silentio Eusebii et antiquiorum non satis credibilia sunt, et saltem summam legi possunt apud Iohannem Mombriciam tomo 2 folio 327, *Pinacrium Bellovacensem* lib. 12. speculi *Historialis* cap. 67 (qui addit se ea ex gestis contraxisse) et Petrum de Natalibus, lib. 4 *Catalogi* cap. 23, qui omnes dicant in Cæsarea Palæstina passum.

9 *Ejusdem* Virginis venerationem antiquam indicant *Latina Martyrologia*, e quibus quatuor apographa S. Hieronymi isto habent ad diem in Aprilis : In Cæsarea Palæstina natalis S. Theodosiæ Virginis. Quæ eadem ad dictum diem leguntur in MSS. *Atrebatensi*, *Tornacensi*, *Lartensi* et aliis. In *Rabani Martyrologio* plurima ex jam citatis Actis referuntur hoc modo : in Nonas Aprilis. Natale Theodosiæ Virginis, quæ passa temporibus Imperatorum Diocletiani et Maximiani in civitate Cæsarea, sub Urbano Præfecto. Nam hæc cum relictis parentibus confugisset ad carcerem, ubi Christi Confessores clausi erant, tenta est a militibus, et ducta ad tribunal Judicis Urbani. Quæ coram ipso adstans, nec adulationibus ejus est decepta, nec minis territa : sed sapientia Dei repleta, falsos Deos Gentilium disputando coram Præsidente confutabat. Unde et a tyranno nervis ligata et flagellata, non potuit vinci. Postea ei adhibita sunt varia tormenta, hoc est sartagine ignitæ, leones et bestię ex quibus nullam maculam passa est. Deinde in mare demersa, sed per Dei auxilium citius inde liberata, novissime gladio capite abscisso, obdormivit in pace, et complevit martyrium suum, honorifice a Christianis Sepulturæ tradita Hæc *Rubanus*. Ast Ad diem 11 Aprilis cum Actis latinis primum in mare mersam, dein bestiis projectam dicit, et adscribit Cæsareæ in Cappadocia, ubi nullum mare est. *Usuardus* eodem modo passam ait Cæsareæ in Cappadocia sed omittit submersionem in mari. Hinc *Galesinius* duos proponit Theodosias, sed a *Baronio* satis refellitur.

10 Annus quintus persecutionis, prout constat ex dictis supra ad Vitam S. Apphiani, convenit, saltem usque ad Aprilem, in annum Christi cccviii. Verum quia tunc festum Paschæ incidit in xxviii Martii, potuit in Paschali festo, quinto aut quarto Kalendas Aprilis, eupta fuisse, ac post aliquot dies 11 aut 111 Aprilis occisa.

Corpus, aut notabilem ejus partem, fuisse ex Palæstina Constantinopolim aliquando translatum, ejusque rei memoriam xxix Maii festivius recolit in omnibus Menæis ac synaxariis Græcis, ex eo suademur, quod hujus sanctæ Virginis celeberrimus fuerit in urbe Regia cultus, singulari Officii ecclesiastici totius prolixitate commendatus, Etenim Menæa et Synaxaria superius allegato fere conscripta fuerunt ad usum Constantinopolitanarum ecclesiarum ; quæ fit ut in propriis illius urbis festis ornandis explicandisque magis se extendant. Proprium autem hoc fuisse Constantinopolitanis festum colligitur etiam ex *Ephemeride Metrica*, unicum solum quot diebus Sanctum proponente quæ ad dictum xxix Maii sic habet :

Εὐχάρδι ἡδ' ἐν ἁγίοις Θεοδοσίαν πόντος ἔμαρψε

Vicena nona mersa est Theodosia ponto.

Unde autem fuisset Constantinopolitanis ita proprium hoc festum, idque alio quam obiti martyrii die, nisi ex occasione Translati eo corporis vel alia simili? Moschi quoque sive Rutheni, *Fastas sacras* Constantinopoli mutuati, hunc ibidem celebrem cultum confirmant ; dum in suis tabulis, quas Amstelodami vidimus apud F. CL. Laurentium vander Hem, unicam Theodosiam isto die Maii repræsentant. Porro nostrum de Corpore Constantinopolim translato persuasionem confirmavit unper

Perstrenui Francisci Nigri Veneti Loritæ et Protectorii Apostolici, felicissimum Theodosiæ Virginis de tyranno trophæum, ad felicissimam Victoriam. Columnam Piscariæ Marchionissæ. *Libelli autographum*, a Georgio Cardoso *Hagiologii Lusitanici*, auctore cum haberet Don Gaspar Ibanez, de Segovia Peralta, Agropolitæ Marchio ; indicavit nobis, significavitque, post longum de persecutionibus Ecclesiæ per aliquot capita descriptis exordium, in materiam venire per hæc verba : Sed nos Theodosiæ Virginis pudicissimæ Martyrisque felicissimæ agonem describere, tripartitum opusculum facile consequemur, si primo ejus familiam vitæque conditionem, secundo si constantem Christianæ fidei confessionem triumphalemque martyrium, postremo si ea miracula, quibus nos et quondam donavit et indes beatissima virgo ista donare non cessat, brevi quodam argumento facili-que oratione persequemur.

11 In hac autem postrema parte narrat ille *Veneratus Præbyter ac scriptor* (quem claruisse circa annum mccccxxx testatur *Gesnerus* in *Bibliotheca*) quomodo cuidam piæ sanctimoniali apparens Beata, summeque nomen indicans, *Patam* quoque perquiri jussit ; et hinc primam ceteris ejusdem monasterii virginibus, tum aliis matronis Venetis innotuerit ; suique patrocinii efficaciam nonnullis testata miraculis, ipsum demum scriptorem voti nexu obligatum ad colligenda Acta sua impulerit, prout ferit Romæ existens infra Octavas Sanctorum omnium anno mxxiii. Et hæc quidem prædicti opusculi pars ultima, fideliter transcripta, prælo jam subjecta erat typisque excusa, quando ferale illud *Blavianæ Typographiæ* incendium totum fere secundum diem Aprilis abstulit, nobisque necessitatem imposuit de novo commentandi quæcumque nunc legis. Ast humanissimus, quem dixi, Gaspar, neque solo nobilitatis prerogativa sed etiam eruditionis præstantia Excellentissimus, intellecto quod acciderat infortunio, semel iterumque describi rem eandem curavit, usque dum tertia demum vice pervenit ad manus nostras, quomodo inferdamus. Pars secunda, quam æque ac primam omittimus, terminabatur in nuda asseveratione translata ex Palæstina corporis atque Constantinopolim a fidelibus delati, absque indicio temporis aut ecclesiæ, ad quam et quo facta est translatio. Quæsimus etiam, num Venetus, in cænobio Corporis Christi Ordinis S. Dominici aut alibi, superesset aliquis S. Theodosiæ cultus ; sed idoneum nullum responsum accepimus : et tamen in prædicto calice habetur Officium proprium de S. Theodosia : et in miraculis num. 4 dicitur, quod in multis tum monachorum quam monacharum Cænobiis summa devotione quotannis celebretur ab anno 1440, ad eum qui ista scribebantur diem anno 1513.

12 *Sammarthani* tom. 4. Galliæ Christianæ, in enumeratione Abbatum Dervensis monasterii de eorum xxii Rogero sic loquuntur : mcviii includit quodam scrinio corpus S. Theodosiæ Virginis, olim huc allatum a S. Berchario ; qui monasterii fundator, felici obitu Martyr migravit ad Christum anno mclxxxv, xvi Octobris : de ipsa autem S. Theodosia Dervense *Martyrologium* sic prosequitur elogium ab *Usuardo* descriptum. Post multum tempus, corpus ejus multo devotione deportatum est Dervo monasterio a Fratribus loci, et magno debitoque honore locatum : et ibidem divina dispositione quiescit, pie petentibus acquiescens salutis suffragia. Ita post S. Bercharii Passionem verba hæc recitat *Nicolaus Camuzat*, in *Promptuario Antiquitatum Tricassinæ diocesis* pag. 112, absque ulla mentione S. Bercharii, tamquam auctoris dictæ Translationis : quam etiam longe posterius factam censuit *Saussains*, in *Martyrologio Gallicano* ad hunc diem ita scribens : Leodii celebratio natalis S. Theodosiæ Virginis.... ejus sacrarum Reliquiarum portio ab Oriente, nonnullis cum Sanctorum pretiosis pignoribus

D
AUCTORE G. H.

et hinc illius
apud Venetos
cultus ?

E

F

Pars Reliquiarum
in Dervensi monasterio :

an etiam
Leodii ?

Veneratio
in Fastis
Latinis :

Tempus
Martyrii.

Corpus an
ex Palæstina
delatum
Constantino-
polim,

EX MSS.

A pignoribus advecta, summoque honore tempore Notgeri Præsulis pientissimi excepta, ibidem cultum sanctæ ipsius Christi Athletæ prorogavit. At ut tota demum Patrocinio Galliæ beata Virgo addiceretur, quidquid residuum erat sacratissimi ejus corporis, divino beneficio intinuum in Galliæ sinum deportatum, in Dervensi monasterio Trecentis Diœcesis, magna veneratione servatur et colitur. Porro Nothgerus vir sanctus, Leodiensem ordinatus Episcopus, xxxvi annis præfuit, ut scribit Albericus in Chronico, ad annum dcccclxxi initia ejus collocans; quo tempore ex mente Saussani posterior esset Dervensium Reliquiarum Translatio. Sed de hoc minus laboramus; magisque optavimus scire, unde de Reliquiis Leodium advectis acceperit Saussanus ea quæ narrat; cum neque in Breviariis aut Martyrologiis Leodiensibus impressis ac MSS. neque in Bartholomæi Fisen Leodiensi historia vel Leodiensis Ecclesiæ Floribus, ullum appareat vestigium istius singularis cultus, quem Saussani verba tanquam notissimum indicant.

aliquod corpus
S. Theodosiæ
Bononiæ.

13 Bononiæ apud Monachos sanctissimæ Trinitatis est in veneratione, corpus S. Theodosiæ Virginis et Martyris, eo Roma anno mcccxxii translatum, et electus ejus cultus hic dies 11 Aprilis ob nomen Martyrologio Romano inscriptum, licet diversæ sint Virgines et Martyres.

aliud in
Hispania, in
regno Alavæ

14 Eodem modo apud Hispanos in magna veneratione esse quandam Virginem et Martyrem Theodosiam, docet Joannes Marietta lib. 4 de Sanctis Hispaniæ cap. 66, ubi ista habet: Prope urbem Victoriam, supra rupem inter Salvam-Terram et oppidum sanctæ Crucis de Campezo, conditur corpus cujusdam Divæ cognomento Theodosiæ, de qua nec ullam inveni historiam. Die secunda Aprilis agit Usuardus in suo Martyrologio, de quadam hujus nominis Sancta, et hujus regionis oppidani eodem die festum hujus nostræ Theodosiæ celebrant tali veneratione, ut vix ullus deficiat pagus, qui cum umbella processioniter et litanis non accedat, ut Deus per hujus Sanctæ merita omnium necessitatibus occurrat. Hæc ibi. Est indicata Victoria urbs præcipua regni Alavæ, in confinio Guipiscoræ et Biscariæ, a qua xvi millibus passuum distat Salva terra, et ab hac Ecclesia S. Theodosiæ sex millibus passuum. Et hæc videbantur solum de hac S. Theodosia posse sciri, cum ecce nuper in Pseudo-dextri Chronico inserta sunt ista verba ad annum 430. Eodem tempore allatæ ad Hispanias reliquiæ sacræ Virginis Theodosiæ, ad Cæsaream Palestinæ passæ sub Maximiano, et ad oppidum laud ignobile Cantabriæ dictum Salvam-Terram cum maximo honore devectæ. Hæc ibi: quæ non ut fictitum, sed ut certissima, mox martyrologia Hispanico Tamayi Salazar inserta; nunc etiam a viris eruditione claris in ipsa Hispania exploduntur.

MIRACULA S. THEODOSIÆ

Auct. Francisco Nigro Protonotario Apostol.

Ex MS. D. Gaspari Ibannez. Marchionis
Agropolitani.

Constantinopoli
translata
claret miracula.

Cum autem Deo Summo optimo nefas esse videretur, beatissimæ Virginis Theodosiæ corpus inter foedissimos carnifices jacere; eo inspirante Christiani quidam ex Cæsarea civitate membra ipsa sanctissima in Constantinopolitanam urbem a transferenda curaverat, atque quarto Kalendas Junias non post multos annos in condigno monumento condidere. Ubi tanta cœpit, meritis hujus sanctissimæ puellæ, in populos Deus ostendere miracula, quod totus pene terrarum orbis ad ejus sepulchrum confluebat. Cæci enim luminis instaurationem, clau-

di rectum incessum, mutili membrorum integritatem, languentes salutem, lymphatici sanitatem, ægrotantes valetudinem, dejecti arrectionem, afflicti solatium, egentes subsidium, naufragi salutis portum, juvenes correctionem, senes corroborationem, hæretici fidem, fideles stabilitatem percipientes, tantæ Virginis nomen in astra tulere.

2 Exacto multorum annorum curriculo, cum propter bella dissentionesque (ut fieri solitum est) sæpius Byzantia civitas hostium depopulationes passa fuisset, crebrescentibus in dies discordiis præliisque sævissimis, celeberrima Theodosiæ memoria (ut his in rebus sæpissime contingere solet), una cum aliarum rerum tam publicarum quam privatarum celebritate, aliquantulum deficere cœpit. Unde cum in præclarissima Venetiarum civitate tante Virginis nomen adhuc incognitum haberetur; in sanctissimarum quarundam monialium cœnobio, e quod saluberrimo Christi corpori dicatum erat, venerabilis quædam monacha cœlibem vitam agebat, cui nomen erat Bartholomæa: quæ quondam cum primis Sororibus in novum templum illud, Deo servitura, fuerat ingressa. Hæc fortasse dubii cujusdam decisionem audire desirans, quod nullis Scripturarum lectionibus percipere poterat; cum in sanctissima Joannis et Pauli festivitate nocturno tempore, ut imbecillitas nostra requirit, se quieti dedisset, clarum hujusmodi vocem sensit: O quam sapiens Theodosia, quæ nullum penitus Christianæ fidei articulum ignoravit. Quod cum audisset Bartholomæa, non semel tantum, sed terque quaterque nocte illa repetitum; admirata primum inauditæ Virginis nomen, statuit devotissimo quodam animo, ejus solennitatem inter reliqua divina Officia celebrare, sed ignorabat quonam potissimum die, quove officio id peragere posset: nec enim ejus vitam cœnserat; nec quo tempore mortem relinqueret; ad vitam transivisset. Accessit ergo ad monacham, sibi et amore et benevolentia conjunctam; atque illi omnem hujusce rei seriem secreto exponens, quid sibi agendum esset sedula consulabat.

3 Evolvunt Martyrologium f Sanctissimæ Virgines, si forte Theodosiæ vitam ibi repeire possent: sed cum nihil horum ibi invenissent, sequenti nocte, Virgo quædam, annorum circiter decem et octo, viridi induta veste, ac pulcherrimo stemmate g decorato, oculis sidereis prædictæ Bartholomææ in somnis apparuit; ac quasi buxeum ramum, quem manibus gestabat, eidem offerens; suavissime dixit: vallatum sanguine ramum juxta pluteum plantate: videbatur enim ei ad h pluteum illum esse, ubi nunc in eodem templo erectum est sacellum, divo Hieronymo ac divæ Theodosiæ dedicandum. Quem cum plantasset Virgo, ac subito mirifice videretur excrecere, non obscure intellexit, Theodosiam prius Martyrio vitam finivisse, plantatumque ramum tam subito excrevisse, ut exiguum primum sui notitiam in maximam omnium devotionem augendam indicaret. Cumque multis postea diebus, et sæpissime quidem, tam vigilans quam dormiens de tanta Virgine multa verba per spiritum relata sentiret, animo magis in dies ad Virginem directo, ejus Passionem summa diligentia inquirere cœpit. Quam cum reperiisset in libro historiarum i Vincentii, maxima quidem jucunditate perlegit, ac ex fidei ejus expositione apud tyrannum pristini tandem dubii quod habebat, decisionem invenit: unde et talem sæpius historiam devotissima mente legebat.

4 Sed quodam noctis tempore, dum in honestissimo cubili suo prædicta Bartholomæa quiesceret, apparuit ei beatissima Theodosia, viridi veste induta, ac imperfectam visa est ei coronam porrigere

Venetis monacha
cuidam
nomen ejus
divinitus in
dicatur,

E

c

d

e

f

g
Que illius
conspectu
dignata
F

h

semel

i

A gere. Cujus cum imperfectionem miraretur; caussam quem penitus intelligere non posset; deducta ad eam insequenti die martyrii sui partem quæ in prima deficiebat historia, *k* hanc intellexit esse coronæ partem imperfectam, quæ prius ei a beata virgine fuerat oblata. Consecuta igitur denotissima Bartholomæa hujus beatissimæ Virginis perfectam ex omni sui parte historiam, procurante Fantino Dandulo, Patrio Veneto, tam clarissimo quam religiosissimo, apud Generalem Prædicatorum *l* Vicarium, quibus illud Monacharum Cœnobium commendatum erat, facillime impetravit, ut a Sororibus solenne quotannis in suo sacello, quamprimum ut diximus erigendo, celebraretur officium, quod ab anno salutis Dominicæ quadragesimo supra millesimum et quadragesimum, in hunc usque diem in tantam quidem venerationem processit, ut in multis tam Monachorum quam Monacharum cœnobiis, summa devotione quotannis, sollemniter celebretur.

*Matrona
agrotans*

B Erat præterea in Veneta Civitate Francischina quedam, venerabilis matrona, Andreæ Ingemerii, qui tunc B. Thomæ dicatas aedes populumque sibi commissum ibidem gubernabat, integerrimi scilicet Sacerdotis mater: quæ cum adeo diversis variisque ægri tudinibus premeretur, ut vix oculos aperire posset, a Constantinopolitana serva, quamdies illis ejus emerat conjux, admonita ut se Beatissimæ Theodosiæ commendaret, quæ multa in dies Byzantii miracula faciebat; scriptum in pariete tam venerabile nomen Theodosiæ matrona devotissima, quoad melius poterat, genibus flexis adorans, tali cœpit oratione clamare: O sanctissima Virgo, cujus mihi quondam incognitum suppliciter nomen observo, quam mihi perpetuam tutricem exopto, libera me, Virgo pietissima, ex tantis totque doloribus. Ego enim tibi, quod monumentum sit posteris tue me presenti ope servatam, solennes aras solennique dona voveo. Facta subito oratione, quæ prius se a stratis movere non poterat, tantam in se fortitudinem concepit, ut non ab ægitudine aliqua, sed a somno potius surgere videretur.

*invocata
sancta
sanatur:*

*et rursus a
mali reliquit:*

6 Paucis post transactis mensibus, cum etiam a quadam infesta ægitudine, Medico curante, prædicta matrona liberata fuisset, remanserat tamen particula quedam frigiditatis, in ejus capitis dextera parte, quæ nulla videbatur posse medicorum arte repelli. Sed cum amicus quidam domesticus, urbis Constantinopolitanæ civis, forte in ejus domum advenisset, ac panni cujusdam secum particulam apportasset, quo beatissimæ Virginis *m* corpus opertum erat; ac hujusce ægitudinis locum tetigisset, omnis subito frigiditas illa repulsa est, caputque matronæ ab omni penitus morbo liberatum evasit.

m

C

7 Sed cum transactis annis circiter tribus, cupe- ret hæc venerabilis matrona, Beatissimæ Theodosiæ apud se imaginem habere; accessit quidam Byzantius pictor, qui pulcherrimam hujusmodi tabulam vendere volebat. A quo cum pretium exquire- retur, visus est nimium illud exposcere. Unde cum ab ea repulsus esset, quæ apud Venetos pictores magis exiguo pretio eam se sperabat empturam, ecce subito correpta est pristini gravitate morbi, adeo quod prioribus cruciata doloribus, animam pene ipsam iterum effundere cogi videretur. Cognos- cens autem devotissima matrona, se contra Theodo- siæ benevolentiam peccasse, quæ pluris pecuniam quam ejus imaginem æstimarat, accersito conjuge dilectissimoque filio, Byzantium Pictorem illum per totam civitatem requiri jubet; a requisito sanctis- simæ Virginis imaginem quacumque pecunia com- mutari. Quæ cum primum in domum allata esset, coramque ipsa venerabilis matrona preces fudisset,

Aprilis T. I

et non sine multis lacrymis commissi piaculi veniam D petisset, in pristinam subito fuit valetudinem EX MS. restituta.

8 Anno autem Dominicæ salutis millesimo qua- dringentesimo quadragesimo quinto, tale accidit in prædictæ matronæ corpore apostema; quod cum nullo pacto a medicis liberari posset, qui omnem pene in eam industriam suam consumpserant, remanserat venerabilis anus adeo defessa adeoque morbo consumpta, ut jam videretur coactus ejus spiritus exhalari. Cumque omnis pene mæsta familia in luctuosis lacrymis versaretur, accessit pientis- simus filius, atque coram dulcissima matre beatæ Virginis imagine constituta, tales pro ea genibus flexis, non sine lacrymoso gemitu, preces effudit: Virgo nitidissima, columbellæ similis, quam lactea penna circumdat: Virgo sanctissima, regali splen- dida stemmate: Virgo clementissima, quæ nemini ad te confugienti benignissimam opem negare soles: cur ancillæ tuæ devotissimæ auxilium ferre moraris, quæ te semper amavit, semper excoluit, semper in corculi fibris fixam portare gestivit? Cur desolatam domum istam, jam per multos tibi creditam relin- quis amos? Ecce Virgo beatissima, omnis ab arbi- trio tuo spes nostra pendet: succurre igitur ad te E clamantibus: dextram porrige petentibus: misel- lam hanc ancillam tuam liberare digneris; nam potes, Domina, solari afflictam mariti senectutem, solari non minus sollicitam nati mæstamque juventam. Ego enim in tui laudem et honorem, solemnè tibi jejunium, in doloris pane et lacrymarum aqua, quo- tannis voveo; ut sciant posteri, tuo præsidio nostram penitus firmatam familiam. Qua oratione perfecta, visus est aliquantulum ab ægrotante matrona dolor quiescere, depositique sunt aliquantisper pristini gemitus sævæque suspiria, atque in somnum quasi placidum veniens, paululum a vociferatione cessavit. Unde cum eam domestici jam mortuam censerent, lacrymabili voce tecta replentes, abire cœperunt. Sed ecce, non post multum temporis spatium, exsurgit libera matrona, atque in lecto prosiliens, suavissima voce decantat: Vivat sancta fides, vivat Theodosia Virgo. Ad quam vocem excitati familiares accurrerunt; quidnam hoc rei esset, mirantes expe- cunt. Interrogantibus exponit devotissima mulier, se beatissimam Virginem ad eam properantem vidisse, quæ cum in manu dextera pyxidem haberet, plurimis Sanctorum reliquiis refertam, tali vociferatione clamari jussisset, ac eam pristinae reddi- disset incolumitati.

*Eadem ad
mortem depo-
sita,*

*filio sanctum
deprecante,*

*subito con-
valescit,*

*F et rursus
periclitans
servatur
illa sa.*

*iterumque
empta ejus
immagine.*

n

9 Ex eo quidem tempore cœpit prædictæ matronæ conjux egregius, in tantam beatissimæ Martyris hujus devotionem venire, ut singulis annis, omnibus suis impensis in D. Thomæ templo, ejus sollemniter festum celebrari curaret, exactisque sacrorum ceremoniis, cognatos et amicos solebat in domum suam ad amicabile convivium invitare. Cum autem quodam die, peracto convivio, remotisque iuensis, materias quasdam, ingenio suo, quo maxime valebat, mirifice elaboratas, amicis ostenderet, vas n cupreum in medium eduxit, quod igni propinquum, mira quadam arte, sponte sua tantum spiritum emittebat, ut eo faciente subitus ignis accenderetur. Sed cum nimio fortasse igne calefactum fuisset, ob nimiam inclusi aeris violentiam crepuit, atque prædictæ matronæ aspicientis frontem adeo percussit, ut omnes eam tali percussione interemptam fuisse censerent: nam et alia crepentis vasculi portio cubilis velum totum laceravit. Sed Beatissimæ Theo- dosiæ suffragio favente, venerabilis matrona illa a remansit.

Erat tanta prædictæ matronæ, totiusque familiae suæ, in beatissimam Virginem istam devotio, tantus

EX MSS.
eadem de
incendio
gymnasii
monita,

filium mittit
ut restinguat :

jurantur
contacti pes-
tilentia.

Ipsc scriptor
in magno
marore cons-
titutus

et sancte
Passionem
scripturam
se vocens,

ipsa apparen-
te conforta-
tur,

A affectus, tantaque observantia, ut nihil penitus agere posset, nisi dulcissimum Theodosiæ nomen haberet in ore. Hanc vigilans nominabat, hanc dormiens adeo contemplabatur, ut sæpius multa per somnum futura videret, quæ a beatissima Virgine ista discebant. Cum igitur quodam die præfatus ejus filius, Sacerdos quidem venerabilis, organicam musicam in urbe Veneta publice profiteretur, ac hiemali tempore in publico gymnasio suo, ad sedandum brumale frigus, accensos in olla carbones detineret, quo frigescentia membra discipulorum reficerentur; ac sequenti nocte, nescio quo casu, per testudinem gymnasii tabulatum ignis aspersus esset, ita quod incipiebant quasi trabes accendi; expergefata matrona, quæ talem casum, revelante Theodosia, in somnis viderat, filium vociferans a somno excitat; ac narrata visione, in gymnasium flagrans emittit; qui cum illuc applicuisset, repertum ut dixerat mater, ignem summo labore tandem extinxit.

11 Cum vero devotissimus sacerdos per multos annos beatissimam Virginem istam veneraretur, ac solenne ejus festum quotannis celebraret, non solum extincto prædecessore suo, viro quidem integerrimo, omnium consensu in ejus locum successit. Sed et populum sibi commissum, et Venetum quasi populum omnem, in hujusce sanctissimæ Virginis devotionem adeo deduxit, ut infecta pestifero morbo civitate, quo sæpius laborare solet; multi quidem homines, multaque mulieres, quæ tali morbo laborabant, ejus impulsu, devotissimæ Virgini vota nuncupantes, subito liberarentur.

12 Sed illud in primis miraculum longe ceteris præstantius atque mirandum objicitur, quod voluit clementissimus Deus meritis beatissimæ Virginis suæ in me ostendere. Quod cum non multos ante annos in maxima quadam adversitate constitutus essem, nesciremque quo me verterem, ad cujus opem confugerem; sed quotidie in lacrymis, quotidie in gemitibus essem; ad beatissimam tandem Theodosiam mentem animumque dirigens, cœpi ego eam lacrymabili sic voce precari. Heu, begnissima Virgo, Martyr gloriosissima, cur servum tuum sic desolatum relinquis? cur animam istam in tantis totque tormentis deficere sinis? Memento quæso, pientissima Virgo, quanto solatio Christi Confessoribus quondam fueris, qui tuo fulti præsidio, e tenebris tandem in lucem emergere: mihi quoque in tanta calamitate jacenti benignam porrige manum. Respice, clementissima Virgo, parentum meorum lacrymas, qui quotidie in luctu, et squallore deficiunt. Solare illos, benignissima Virgo, quæ etiam parentum tuorum quondam lacrymas es miserata. Respice exiguæ genitus puellæ, miserrimæ sororis meæ, cujus cum in me solo omnes essent quondam spes constitutæ, nunc derelicta miserrimæ virginis rumpuntur præcordia, corculum dolore frangitur, lassum suspiriis virgineum pectus crepat. Ego enim historiam Passionis tuæ, hinc inde dispersam, in pulcherrimum stylum te juvante colligere roveo, celeberrimumque officium præparare, quo occupati sanctissimi viri sanctissimæque virginis, omnes in tui devotionem penitus inducantur. Exaudi ergo beatissima Virgo, virginis tibi dicatæ preces: exaudi voces miserrimi Sacerdotis, qui in te sola spes omnes suas constitutas decrevit. Aut me ex istis tenebris libera, Virgo, quæ mœrori deditos summa pietate liberare soles; aut potius infelicem animulam istam ex miserrimo corpore dissolvas,

13 Cum hæc, et similia lacrymans dixissem, suavisissimus me quidam somnus subito corripuit. Et ecce, beatissimam Theodosiam ad me venientem video, pulcherrimo quidem stemmate coronatam; quam cum vidissem, maxima sum visus voce clamare:

Adjuva me, Virgo sanctissima, quia pereo: succurre mihi, quia languore consumor. At illa ex hilari vultu lætaque facie, hæc mihi suavissima verba reddere visa est: Quid tanto dolore consumeris, carissime fili? quid tantum lacrymis indulges? Noli timere quidquam, nec dubitare: ego enim tecum semper sum, teque non derelinquam, sed non post multos dies ex mœrore isto liberabo; parentesque tuos ac sororem dilectissimam consolabor. Equo igitur animo omnia feras: nam fortasse hæc tulisse tormenta in posterum gaudebis. Confortetur cor tuum et subito post meum discessum surgito, historiamque meam, ut pollicitus es, pulcherrimo stylo componas, ut legentes Deum collaudent, et in devotionem accendantur. His dictis, beatissima Virgo discessit. Ast ego qui prius morbo consumptus, me nullatenus erigere poteram, sub intempestæ noctis conticinio, adeo robustus, ab omni penitus malo liber surrexi, ut non de valetudine, sed de amœnissimo somno surrexisse viderer. Ac Deo primum, et beatissimæ Matri ejus, gloriosæ deinde Theodosiæ gratias agens, invocato prius divino auxilio, ut vota nuncupata persolverem, beatissimæ Virginis hujus Passionem, ex multis variisque codicibus Græcis delectam, in unum corpus redegei; fecique tanto libentius quanto devotior est in talem Virginem omnis mea, quamvis exigua domus.

14 Sed audite mirandam stupendamque rem. Cum in principio quadragesimæ varios hujusce Passionis libros, tam Græcos quam Latinos, reperissem; vellemque ex ipsis omnibus unum tantum corpus efficere, facta prius re divina in D. Francisci sacello, quod proximum erat, devotissimæ oratione perfecta, ut huic operi faciendo beatissima Virgo benignas suppetias ferret, cujus negotium agebatur; domum reversus, atque ejusdem Virginis nomine invocato, initium historiæ texere cœpi; atque inter octo lectiones, quas quotidie partim publicas partim privatas legebam, ab ejus Quadragesimæ principio, in sanctum usque Paschatis diem tantum, tam brevi temporis spatio, et historiæ fragmenta in unum coegi, et scripsi, et ad ultimum finem perduxî. Quis dubitet, beatissima Theodosia, hoc, tua ope factum? Non enim me latent exiguæ vires ingenioli mei, quæ nisi tu auxilium tulisses, talem provinciam subire trepidassent. Tibi igitur laus, tibi gloria, tibi gratiarum actio, felicissima puella, quæ ceteras splendore vincis, pulchritudine superas, sanctitate excellis.

15 Accurrite igitur populi ad pientissimam Virginem istam: accurrite gentes: venite pueri, venite puellæ; properate juvenes, properate senes: hanc colite, hanc diligite, hanc amate, huic suavissimas laudes celebrate, huic vota persolvite. Nam sicut, me multosque plurimos sua adjuvit ope; ita et vos non cessabit indies, multis variisque donis accumulare. Ut tandem de acerrimo humanæ naturæ hoste triumphantes, duce Salvatore nostro, ad attingendam palmam et gloriam consequendam mirifice valeatis: cui sit laus, honor, et gloria, per infinita seculorum secula. Amen. Ex urbe Romulea, Pantheon o octodialibus, a Christiana redemptione, anno tertio decimo supra millenum et quingentenum.

ANNOTATA.

a Non crediderim id statim a morte factum: sed aliquam multis annis post, cum conditam a se urbem Constantinus magnus curaret muniret Sanctorum undequaque adrectis reliquis, ut hac etiam parte veteri Romæ similis efficeretur.

b Eccegraphum nostrum 5 Kalendas. Sed cum in tot hactenus inventis Codicibus Græcis nullus omnino sit, qui

sanusque
consurgens,

brevi tempore
opus absolvit :

et concludit
ad cultum
ejus omnes
hortans.

F

A qui 28 Maii sanctam collocet : librarii errorem arbitrati potius quam auctoris, pro quinto posuimus quarto.

c Erat id Sororum de penitentia S. Dominici, sub Fr. Thoma de Senis Priore, circa obitum S. Catharinae Senensis Venetiis constitutarum, seculo 14 exenute.

d Cohuntur SS. Joannes et Paulus, quibus dirotum Ordinis Dominici monasterium, 26 Junii.

e Sentire Italici idem est, quod Latini, audire.

f Martyrologii nomine hic intellige, non quod sic passim nunc appellatur in sacris (quomodo enim non reperissent ibi Theodosii nomen?) sed Passionale grandius, in quo Martyrum Passiones et Sanctorum Vitae ponuntur integræ.

g Stemma pro corona seu diademate, frequenti usu istius seculi: vox alias Græca est, quomodo plerique sequioris Latinitatis auctores detorquent ad nobilitatem seu Genealogiam significandam.

h Puteum, scriptum hic erat: nec dubium est quin vel hic desit littera, vel superius abundet: cum igitur pluteos quam puteos in templo dici magis congruum sit, primæ lectioni optavi secundam.

i Vincentius Bellovac. lib. 12 cap. 68 sub compendio D refert Passionem S. Theodosie.

k Fortassis ex Eusebii scriptis, Lotine redditus, integram veræ Passionis historiam ostendit aliquis.

l Generalis Magister Ordinis Prædicatorum fuit Bartholomæus Texerius ab anno 1426 ad 1449, Gallus, et in Gallia fere degens, ideoque Vicario Generali pro Italia indiguit.

m Hinc discimus corpus S. Theodosie, aut saltem notabilem ejus partem, ultra annum 1440 Constanti-nopoli fuisse.

n Æoli-pila appellatur a mathematicis: est enim formæ sphaerica, intro quam compulsus per siphonem aer, ipso super prunas posito incalcescit; seque per angustum foramen magna vi egerens, non cessat statu vehementi structum ante se ignem accendere, donec expiravit quidquid conclusum luctabatur.

o Intelligo Octavam Sanctorum omnium, quæ in antiquo Agrippæ Pantheon, nunc S. Mariz-rotundæ dicto sollemnissime agitur Romæ.

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRIS,

AMPHIANO, VICTORE ET ALIIS XIV.

B

E

11 APRILIS.

Quatuor antiqua Martyrologii Hieronymiani apographa auspicantur hunc diem ab his Martyribus, et Lucense cum Blumiano his verbis: iv Nonas Aprilis. In Africa SS. Amphiani, Victoris et aliorum quatuordecim. Quæ eadem leguntur apud Rabanum, Notherum et auctorem Bedæ suppositum, item in MSS. Martyrologiis Casinensi, Attempiano, et Barberiniano: ut et (sed palæstra Africa omissa) in MS. Ecclesiæ Pragensis. In apographo Hieronymiano Corbeiensis Parisiis excuso socii solum quatuor indicantur, at decem in apographo Epternacensi: cui asseantur MSS. Vaticanum S. Petri, Trevirense S. Martini et Ultrajectinum S. Mariz et aliud Reginæ Sueciæ, laudatum ab Holstenio in Adversis ad Martyrologium Romanum. MS. Martyrologium S. Cyriaci a Baronio in suis Annotationibus sæpe allegatum, omisso Victore, ista habet: In Africa natalis SS. Am-

phiani et aliorum quatuordecim. At Galesinius, omisso Amphiano, ita scribit: In Africa S. Victoris, et sociorum quindecim Martyrum. Socii omisissii alii duo referuntur in MSS. Richenoviensi, Rhinoviensi, Aquisgranensi, Augustano S. Udalrici et Parisiensi labbæi, his verbis: In Africa Amphiani, Victoris: quorum nuda nomina, absque palæstra martyrii, sunt etiam inserta Auctario Greveni ad Usuardum. Egimus hoc die de S. Apphiano Martyre Cæsareæ in Palæstina, qui a pluribus tum Græcis quam Latinis etiam Amphianus appellatur: sed ab eo hunc Afrum Martyrem Amphianum plane diversum arbitramur: eique præter Victorem addimus, cum pluribus, socios in titulo quatuordecim. Si quis aliunde probaverit solum decem socios jungendos esse, non volumus funem contentiosum cum eo trahere.

G. H.

DE SANCTIS MARTYRIBUS,

MARCELLINO, SATULLO, SATURNINO, QUIRIACO, REGINA, PROCULA, ET ALIIS QUATUOR.

C

F

11 APRILIS.

Eadem Martyrologii Hieronymiani apographa quatuor, relatis Martyribus Afris, de quibus jam egimus; secundo loco proponunt hos Christi athletas: et apographum quidem Blumianum his verbis: Et alibi Marcellini, Satulli, Saturnini, Quiriaci, Reginæ, Proculæ, et aliorum quatuor. Eadem leguntur in codice Lucensi, sed socii solum tres indicantur. In apographo Epternacensi videtur lucina irrepsisse, dum ista solum indicantur: Et alibi Marcelli, Satuli, et aliorum quatuor. Ex MS. Corbeiensis Parisiis excuso ista referuntur: Et alibi Marcelli Satulli, Marcellini Saturnini, Quiriaci, Reginæ, Proculi et aliorum xiv. Ubi notandum, quod in hoc apographo sint SS. Amphiano et Victori solum additi socii ix, qui aliis erant xiv; et vice versa hic adduntur socii xiv, ab aliis solum iv recensiti. Deinde ponuntur nomina Marcelli et Marcellini, cum ab aliis solus Marcellinus indicetur. Si quis præterea velit Marcellinum addi, per nos licebit. Rabanus Maurus, omisso Satullo, reliquos ita commemorat: Et alibi Marcellini, Satur-

nini, Quiriaci, Reginæ, Proculæ et aliorum quatuor. Auctor Martyrologii sub nomine Bedæ excusi ista tradit: Et alibi Marcelli. Saturnini, Satulli, Quiriaci, Reginæ, Proculæ. In MS. Richebergensi loco Marcelli scribitur Marcellini. At Galesinius, citato Bedæ, ita habet: Alio loco Marcelli, Saturnini, Satuli, Proculæ, Reginæ, MSS. Casinense et Attempianum, Augustanum et Labbeanum; Et alibi Marcellini: addit Barberinianum et Pragensis, Quiriaci cum aliis sex. MS. Vaticanum meminit Marcelli; at Trevirense S. Maximini, Marcellini et aliorum. Solius Proculi nomen habetur in MSS. Richenoviensi et Rhinoviensi; pro quo alibi fere nomen Proculæ scribitur; nisi nomen Proculi sit transpositum, referendum ad classem Martyrum Thessalonicensium, de qua jam agemus. In fragmento membranacro Canonorum Lucensium apud Florentinum ad hunc diem recolitur memoria Quiriacæ, supra Quiriaci, et Proculæ. Hactenus Martyrologia: plura si aliunde suggerantur, habebimus gratias.

G. II.

DE SS. THEODOLO, AGATOPHO, MASTESO, PUBLIO, VALERIO, ET ALIIS TRIBUS. ITEM URBANO, JULIANO, PROCULO, GAGO, AGAPITO, DIONYSIO, CYRIACO, ZONISO,

Martyribus Thessalonicae in Macedonia.

II APR.

Tertia hæc classis Martyrum, et quasi in duas turmas distincta, proponitur in quatuor Martyrologiis Hieronymiani apographis, hoc fere modo: In Thessalonica Macedoniae Theodoli, Agatophi, Mastesi, Publii, Valerii et aliorum trium. Urbani, Juliani, Proculi, Gagi, Agapiti, Dionysii, Cyriaci, Zonisi. Est aliqua in scriptione Varietas. Nam loco Theodoli in MS. Lucensi est Theodoli, uti pro Agatophi, legitur Agathopi, Agatopi, et Agathopidia. Ita loco Mastesi, est Mastisi et Martis: et pro Publii etiam Puplii. pro Valerii, Valerii: deinde cum aliis tribus finitur prima turma. In secunda turma, loco Urbani, Epternacense habet Orbani: tum nomina Juliani, Proculi et Gagi constanter eadem sunt; at loco Agapiti, legitur Agapitii et Agapetii; postea Dionysii,

Cyriaci et Zonisi, sed duo ultima nomina desunt in MS. Corbeicensi Parisiis excuso. Hactenus Martyrologium S. Hieronymi. In MS. Rhinoviensi ita habetur: Thessalonicae Theodoli, Agatopi: quibus in Richenoviensi additur, Publii, Orbani. MS. Augustanum S. Udalrici meminit Theodoli, Orbani: at Parisiense Labbæi, Theodoli, Urbani: MS. Aquisgranense solius Urbani: Grevenus in Auctario Usuardi, Urbani et Nierti Martyrum: ubi forte pro Nierti legendum Niceti, qui in Aquisgranensi etiam jungebatur, licet ante fuisset ejus elogium ex Usuardo datum; et est Episcopus Lugdunensis, de quo infra hoc die agemus. In antiquo MS. Trevirensi S. Maximini fit mentio Valerii et Regi; pro quo forsitan Gagi supra legitur.

E

DE SANCTIS MARTYRIBUS

II H

GORDONIANO, MAGNO, JULIO, ET DONATO.

II APR.

Ultima est hæc classis Martyrum, in MS. Corbeicense Martyrologii Hieronymiani opographo Parisiis excuso sic indicata: Gordoniani, Magni, Julii, Donati. Distinguntur a præcedenti classe in apographo Epternacensi S. Willibrordi, dum ita legitur: Alibi Gortoniani; et in codicibus Lu-

censi et Blumiano his verbis: Et alibi Gordiani. In MS. Trevirensi S. Maximini habetur nomen Gurgonianæ. Neque hactenus plura de his legimus: ideoque acquiescimus nudæ notitiæ nominum, prout a Martyrologiis suggeruntur.

D. P.
ANIMADV.
PAP. 3

DE S. MARIA ÆGYPTIACA, ET S. ZOSIMA PRESB. MONACHO,

Commentarius prævius.

§I. Horum Sanctorum ætas, longe quam vulgo credatur antiquior.

AN. GCGXXI

Abrahami
nepte Maria
senior ægyptiaca,

Mariam, neptem Abraham, mulieribus vere penitentibus in exemplum proposuimus XVI Martii; ostendimusque gravissimo anachronismo a sexto, quo vixit, seculo ad quartum retractam, non alio fundamento, quam quia vitam ejus scripsisse putabatur S. Ephrem Syrus, Diaconus Edessenus, circa annum Christi CCCXXXVIII defunctus. Nunc agendum nobis de ea Maria, respectu, cujus ista Junior appellatur a Moscho, et demonstrandum vice versa longe vetustiorē esse illam, quam passim creditur ab auctoribus, secutis aberrantem in Historia Ecclesiastica Nicephorum Callistum; qui postquam lib. 17 cap. 6 egisset de Zosima Phænice, Justinii senioris synchro; caput 6 exorditur his verbis, Alter vero tum quoque enituit Zosimas, quem sacerdotio fungentem arcana mysteria Ægyptiacæ illi communicasse aiunt, Etenim hic persuasus, quod Sophronius, iste qui olim Hierosolymitanam Sedem exornavit, sanctæ ejus fœminæ et Zosimæ vitam descripsit; non potuit cem. ipsa scriptoris ætate, ut præfatur, gestam, tam antiquam concipere quam revera fuit; cum S. Sophronius, uti ad ejus diem natalem ostendimus XI Martii, Patriarchatum inierit circa initium anni DCXXXV.

per Adam
scriptum
notu erat
occidenti
ante an. 596,

2 Sed quantum a vero aberrat opinatio Nicephori, evidenter nos docebit Dynamius Patricius, Patrimonii Romanæ Ecclesiæ Rector in Gallia, qui S. Marii Abbatibus Bodanensis vitam conscripsit, XXVII Januarii illu-

tratam; et officio aut etiam vita defunctus est, ante annum DCCVI, quo S. Gregorius scripsit ad Candidum Presbyterum, euntem ad Patrimonium quod est in Galliis gubernandum. Hic igitur in præcitata vita num. 9, loquitur de Vita S. Mariæ Ægyptiacæ, tamquam pridem notissima et ubique vulgata, in hunc modum: si quis autem non credit quod aliquando silvestres bestię, feritate deposita, justorum utilitatibus noverunt famulari, audiat Paulo primo eremitæ leones sepulturam fecisse, et S. Mariæ Ægyptiacæ. Quod igitur in Vita S. Elutherii Episcopi Tornacensis, XX Februarii data, num. 18 idem Sanctus Romam profectus circa annum DCXVIII, dicatur ab Hormisda Pontifice aliquas S. Mariæ Ægyptiacæ Reliquias accepisse et detulisse Tornacum; non tantum omni mendii suspitione cavere debet, sed etiam certiores nos reddere. quod, cum Vita S. Mariæ Ægyptiacæ nullam refossi corporis faciat mentionem, illu saltem ante annum quingentesimum scripta sit, atque adeo Mariæ obitus non potnerat post annum CCCCL contigisse.

3 Accedit, ut hæc duo testimonia, antiquitas et celebritas ejus cultus, quam in Ecclesiis orientalibus habuit sancta hæc penitens. Est enim penes nos ex Frederici Lindebrogii Bibliotheca transcriptum Menologium, designans totius anni festa et propriis cuique ex Apostolo et Evangelii Lectiones: quod alicujus Constantinopolitane ecclesiæ fuisse probant quedam festu, soli isti urbi propria,

et inter antiquissimos
Sanctos cultu
fuit CP.

A propria, ibidem adscripta, etiam recentiora : quo ad ceteras autem partes ipsum antiquissimum esse, verosimile nobis facit omnium ibidem commemoratorum Sanctorum vetustus, utpote qui vel antiqui Martyres sunt, vel primi vitæ creniticæ atque monasticæ cultores ; videlicet S. Chariton, S. Sabas, S. Theodosius, S. Antonius, S. Euthymius, nec alius hujus generi quisquam præter S. Mariam Ægyptiacam, veluti antiquis illis adnumeratam, ab eo tempore, quo pauci hujusmodi festa singulis mensibus Orientis Ecclesiis passim omnibus communia erant : nec enim toto Aprili plura hic notantur quam Mariæ, ut dixi, Megalo-Martyris Georgii, Marci Evangelistæ, et Jacobi Apostoli.

conversa post
institutum
festum inven-
ta Crucis,

3 His præmissis, accedamus propius ad examinandos temporum characteres, in præsentī historia deprehensos. Conversa ad Deum Maria est Hierosolymis, illic ad-ducta ex Ægypto occasione frequentatissimæ ab omnibus vicinioribus populis celebratissimæ, quæ propter exaltationem sanctæ Crucis instituta fuit, anno Constantiniani magni XXI, Christi CCCXXV. Ab hoc tempore ad Mariæ conversionem non oportet aut tam paucos annos numerare, ut adhuc in vivis fuerit Constantinus ; quandoquidem Mariæ de statu Ecclesiæ et Imperii interrogans, de Imperatoribus pluraliter quærat, veluti quæ plures correptantes reliquerit ; aut tam multos, ut post annorum XLVII Anachoresim incidamus in perturbatissima Ecclesiæ atque Imperii tempora, quibus minime conveniat illud Zosimæ responsum, quo orationibus ejus ipse tribuit, quod cunctis pacem stabilem dederit Deus. Cavendum etiam ut inter Zosimæ jam centenarii obitum et Hormisdæ Pontificatum habeatur sufficiens interval- lum temporis, quo scripta fuerit Vita, ex seniorum per manus tradita relatione, sicut dicitur num. 41.

et mortua
in nocte post
Canam
Domini,

4 Ad hoc tempus inveniendum, sic undique præcisum, ducere nos deberet mors in nocte salutiferæ Passionis obita : sed huic ratiocinio impeditiorem viam facit Græcorum ac Latinorum manuscriptorum diversitas, dum hæc diem IX Aprilis Sanctæ Penitenti ultimam fuisse asserunt, ista primam. Verum observatu dignum est, contextum verborum, quæ moriens Sancta inscripsit terræ, unde sciri deberet quo mense et die obierit ipsa, omnino esse interpolationem. Contextus autem ab initio talis fuisse videtur : Θάψον, ὁσέβῃ Σωσιμᾷ, ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ τῆς ταπεινῆς Μαρίας τῆς λειψάνου, ἀποδὸς τὸν χρόνον ὡς χωρὶ, ὑπὲρ ἐμοῦ τὸν Κύριον προσευχόμενος, τελειωθεὶς : ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ τοῦ πάθους τοῦ σωτηρίου, μετὰ τὴν τοῦ θείου καὶ μουσικοῦ δείπνου μετέλκψω. Sepeli, Abba Zosima, hoc in loco humilis Mariæ cadaver, terram terræ commendans, et Dominum orans pro me, mortua hac ipsa nocte salutiferæ Passionis, post divinæ ac mysticæ cœnæ communionem. Pluribus opus non erat, ut is qui Beatæ sancta Mystéria attulerat, et vertente anno rediturus erat, distincte nosset mensem et diem mensis.

mense Apri-
lis,

5 Utrum deinde auctor Vitæ ad signum hac verba adjecerit, μὲν Φαρμουθὶ κατὰ Αἰγυπτίου, ὃ vel ὅς ἐστι κατὰ Ρώμαιοις ; Ἀπρίλλιος, Mense Pharmuthi secundum Ægyptios, quod, vel, qui est secundum Romanos Aprilis ; utrum, inquam, explicationis causa hæc adjecerit scriptor Vitæ, an alius post eum, nolim divinare : hoc scia, ita legi, tum in Electorali Bavarico MS. tum in sex MSS. Vaticanis : quæ Petrus Possinus noster studiosè scrutatus, significavit, absque ulla numerali diei nota, ipsis quæ jam signata sunt verbis indicari mensem in Codice 366, membranaceo, annorum fere septingentorum ; alteroque pariter membranaceo, parisque vetustatis, num. 793 ; et chartaceo tertio, num. 800, annorum quadringentorum ætatem vix attingente ; quartum, qui idem sic habeat, signari num. 824 et esse membranaceum, atque prærenomatis omnibus antiquiorem ac longe optimum : quintum et sextum signari num. 862 et 679, esseque annorum circiter quingentorum. Hoc non contenti alii, addiderunt diem

die secundum
Græcos prima,

mensis, quo quia colit Sanctam videbant, eodem mortuam pro certo crediderunt : et sic in Codice Mediceo Regis Franciæ, unoque antiquissimo Vaticano 679 legitur, ὃ ἐστὶ κατὰ Ρώμαιοις, Ἀπρίλλιος πρώτη. Id est secundum Romanos Aprilis prima : ineptio utique ad- ditamento, nec bene cum aliis coerente. Si enim specifi- catus fuisset dies secundum Ægyptios, puta Pharmuthi sexta, tunc apte subjungi potuisset Aprilis prima : nunc apparet interpolatori aliud non fuisse præ oculis, quam ut mensis nobis notī exprimeret diem illum, quo Græci colebant Mariam velut tunc martuum.

D
AUCTORE D. P.

6 Simili licentia versionis Latinæ auctor, etiam ante Paulum Neapolitanum, si fuit aut ipsum aliquis, primam Græci textus interpolationem augens de suo, diem expressit nonam Aprilis, eam scilicet quo apud Latinos plerosque tunc colebatur Maria, hoc modo : Ora Dominum pro me, transeunte mense Pharmuthi secundum Ægyptios, quod est secundum Romanos Aprilis die nona, id est v Idus Aprilis, nocte, salutiferæ Passionis, etc. Ex his apparet aliud nobis non restare, quam ut dispiciamus, Græciæ an Latinis adjudicemus prærogativam servati in sua ecclesia veri Natalis. Nec difficile videtur esse judicium : sicut enim ubi de Sancti alicujus Occidentalis vero Natali incidit quæstio, eum potius censemus ex Latinis Fastis accipiendum ; Græcos autem credimus, vel propter translationem Reliquiarum vel alia ex causa observasse diem a Latinorum usu diversum : ita e converso prudenter stabitur Græcorum Fastis, quando de Sancto aliquo Orientali agitur, et diversitas Latini cultus in aliam quamcumque causam referetur. Ita fecit Hildebertus Episcopus Cenomuen- sis in Paraphrasi metrica vitæ, de qua infra : ubi tem- pus mortis hoc versu notat, velut in ore scripto,

secundum
Latinos nona :

sed standum
potius Græcis

E

Victricem mundi dissolvit prima secundi.

Id est, prima dies mensis Aprilis, qui secundus est an- num inchoantibus a Martio.

itaque credi
potest obuisse

7 Obierit ergo S. Maria Ægyptiaca in nocte Pa- rascæves, prima Aprilis, prout a Zosima edactos mona- chos credibile est festum ipsius annue agendum suscepisse. Eo posito non erit odmodum difficile definire, per- circumstantias supra præscriptas, quo anno notari mors illa debeat. Etenim intra annum CCCXLVIII et annum DXI (qui quidem ambo habuerunt Pascha die mensis tertio, sive in Nonas Aprilis ; sed tales sunt ut de eorum neu- tro suspicio esse possit, quod ei de qua agitur morti con- veniat) intra annos, inquam, jam nominatos duo dum- taxat inveniuntur anni tui Paschate insignes, videlicet annus CCCXXXII, et ante hunc CCCXXI saltem ex calculo

f

Alexandrinorum, quem tota sequebatur et observabat Palæstina : nam alii iv Idus Pascha agebant, uti ob- servabat Bucherius in Canonem Paschalem Victorii. Ex duobus his magis placet primus : quia ad conversionem Beatæ toto decennio citius nos adducens, facit etiam propius accedere ad originem institutæ festivitatis. Sic enim conversa fuerit Sancta anno vulgaris Æræ CCCLXXXIII, Gratiani ultimo, valentiniani Junioris nono, Theodosii quinto, et ab elevata sub Constantino Cruce quinquagesimo octavo. Deinde hoc modo mortuæ Mariæ etiam totis triginta annis potuit supervivisse Zosimas ; cumque narratæ ab eo historiæ veritas, etiam ipso mor- tuo, in ore monachorum perseveraret, post alios viginti aut triginta annos, ita potuit illi mandari litteris circa annum CCCCLXXX, ut qui eam scriberet vere promitteret se rem narraturam sua ætate gestam. Hæc autem scrip- tione per omnes statim ecclesias diffusa, cum novus ardor cunctis esset injectus Sanctam Penitentem honorandi, crediderim quæsitum et repertum a monachis corpus fuisse, acceptasque ex eo particulas ab Hierosolymitano Episcopo Romam missas : unde portionem aliquam, Hormisdæ Papæ dono, obtinuerit S. Eleutherius et Tornacum attulerit, ut infra narrabitur. Præterea an- nus CCCXX qui fuit Honorii XXVI, Theodosii Junioris XIII, ultimum annum Mariæ præcedens (quando Zosi- mas

anno 421
post anacho-
resim anno-
rum 48,

mas

Auctor d. p. mas dirisset Ecclesiam et Imperium in pace degere) intrique revera pacatus fuit : cum paulo post dissensionibus Ducum et quorundam credibus, nec non ruriarum barbarorum irruptionibus, haud modice convelli cepisset Imperii tranquillitas, perpetuis deinde detrimentis attrita : ut nihil de Ecclesia dicam, in qua Nestorii perniciosissima heresis tunc maxime pullulabat, et Cyrilli eidem se strenue opponentis animositas haud levis toto Oriente motus ciebat.

non circa
an. 520.

B 8 Quid autem iis annis, quibus ex Nicephori sententia conversum et obitum Mariæ plerique hactenus attribuerunt? Anno CCCCLXXII, quo illa venisset Hierosolymam, Vandali tenebant Africam et Lybiam, totumque mediterraneum habebant piraticis excursionibus infestum, ab aliquibus annis ante et post ; ut non sit verosimile tantam tunc fuisse frequentiam peregrinorum, ut sique et turmatim Hierosolymam adnavigantium ratione festi, quantam supponit hæc narratio. Anno autem DXX aliisque vicinis, solus in Oriente imperabat Iustinus ; Occidentale vero Imperium universum tenebant nationes Barbaræ, et quidem Ariana heresi infectæ pleræque. In eodem Oriente Prasinorum ac Venetorum adversæ factiones, cunctas tunc fere turbabant civitates : et bellum Persarum inter ac Romanos circa istum annum exarsit : neque Ecclesia firmam tenebat pacem, quamvis Chalcedonensi Concilio post obitum Anastasii Imperatoris recepto. Hierosolymis autem (de qua interrogare propius ostinebat ad Mariam et respondere ad Zosimam) præsedebat Iohannes, Orthodoxus ille quidem, sed ab hæreticis in locum Elia intrusus, ab iisdemque multa indigna patiens, eo quod præter ipsorum spem eorum machinationibus adversaretur.

quamdiu
vixerit
utrumque ?

Aden ut, quævis non cogemur propter argumenta perallegata Mariæ historiam ad quartum quatumque seculum retrahere ; nulla tamen ratione possemus iis qui assignantur annis ipsam aptare. Annos LIII vixerat in primo suo monasterio Zosimas, priusquam ad Iordanem abiit ; et centenarius obiit : cum autem grandævus fuisse dicatur, queraturque de senio eo tempore quo Mariam reperit, consequens videtur, ut annos circiter septemdecim natus monasticum sumpserit habitum, et Mariam invenerit septuagenarius ; aut etiam eo major, si non prima vice eremum intravit, sed anachoresim annuam aliquoties jam experto, eam felicitatem obtigisse dicamus. Maria autem, quæ duodevnis Alexandriam venit, ibique in meretricio vixit annis septemdecim, ac denique conversa annos quadraginta octo in eremo transegit, ut minimum numerabat ætatis suæ ann. a septuagesimum octavum cum moreretur.

C § II. Quam male et qua de caussa creditus sit S. Sophronius Acta Mariæ scripsisse. Ejus et Zosimæ cultus apud Latinos et Græcos.

Triodii Synaxaria compo-
nens Nicepho-
rus,

Idem qui Historiam Ecclesiasticam seculo XIV conscripsit, Nicephorus Callistus Xanthopuli filius, composuit etiam Synaxaria cum Triodio recitanda, singulorum Officiorum rationem redditura, quando et quomodo instituta sint singula : quæ Synaxaria haud levi correctione egere, multisque sententiis heterodoxis referta inveniens Leo Abbatius ; merito admiratus est, eos qui Veneræ editioni ad usum Græcorum Orthodoxorum præfere, iisdem expurgandis operam non dedisse. Sed si ille, utpote schismaticus pertinax, in multis contra fidem impexit ; haud pauciora sunt quæ peccavit contra historiam, tum aliis locis, tum in Synaxario ad v. feriam Hebdomadæ Quadragesimalis v. ubi de magno Canone penitentiali, deque simul legenda S. Mariæ Ægyptiacæ vita sic loquitur : Hunc vere ex omnibus Canonibus maximum, optime et ingeniose composuit et conscripsit S. P. N. Andreas, Archiepiscopus Cretæ, cognomento Hierosolymitanus.... Fecit autem

et ite S. An-
drea cretensi
auctore Magni
Canonis auctore.

hunc Canonem eo tempore quo magnus Sophronius, D Patriarcha Hierosolymitanus, Vitam Mariæ Ægyptiacæ litteris mandavit : quæ et ipsa compunctionis plenissima est, lapsisque et peccatoribus multum consolationis affert, si modo a pravis operibus desistere velint.... Hunc preclarissimum et maximum Canonem, nec non tractatum de vita S. Mariæ Ægyptiacæ primus Constantinopolim tulit, quando ab Hierosolymorum Patriarcha Theodoro ad sextam Synodum subsidio missus est. Tunc enim vitam monasticam adhuc profitens, cum adversus Monothelitas fortiter decertasset, Ecclesiæ Constantinopolitane Clero adscriptus est : deinceps in ea Diaconus et pupillorum Curator constituitur, nec longo post tempore Archiepiscopus Cretæ ordinatus est, atque migravit ad Dominum.... cum satis multo tempore suam Sedem tenuisset.

fugit cum
S. Sophronio
Synchro-
num

10 Quis non credat compertissima et undequaque firma scribere, qui tam confidenter totam S. Andreæ vitam percurrit, quasi ab occultato teste accepisset : interim errores plures hic deprehendo quam periodos, quos exponere operæ pretium fuerit. Concilium Constantinopolitanum III, idemque generale seu œcumenicum VI, sub Agathone Papa anno DCLXXX mense Novembri inchoatum, ad usque Septembrem anni sequentis in condemnanda Monothelitarum heresi laboravit. Inde usque ad annum fere DCCXX in vivis fuisse Andreæ, censet Labbæus in Bibliotheca Chronologica scriptorum Ecclesiasticorum ; atque alios esse, qui usque ad istius seculi annum XXIII vitam ei prorogent : quod poterit ad IV Julii, quando colitur, examinari. Satis est hic observasse, quod haud multo citius mortuum esse oporteat, qui post laboriosa duo in Clero Constantinopolitano ministeria cum laude expleta, satis longo tempore Sedem suam tenuerit factus Cretensis Archiepiscopus. Pingamus nunc centenarium fuisse Andreæ cum obiit ; vix ille etiam sic octavum decimum annum attigerat, quando obiit S. Sophronius, ejus vitæ ultimus, fuit Christianæ Æræ DCCXXXVIII, uti ad XI Martii ostendimus.

et ab hujus
successore
Theodoro
missum CP.

11 Interim verosimilius est adhuc infantem aut omnino puerum fuisse Andreæ, cum defunctus est Sophronius ; et ab hujus successore Theodoro, cum ætatis ageret annum XIV, attensum esse in Clericum, extremis ipsius Patriarchæ annis : hi autem ultra annum DCLXV extendi vix possunt, cum Theodorus iste fuerit Pater Theodori Papæ Romani, anno DCLXI electi, et DCLXIX defuncti. Non potuit ergo hic qui Theodoro moriente tam juvenis erat, ab illo ad Synodum sextam missus esse. Elogium ejus, longe quam alibi plenius et perfectius in Claromontano Synaxario descriptum, postquam ordinationem ejus, ita loquitur. Τῆς δὲ οἰκου-
μενικῆς συνόδου συναθροισθείσης ἐν Κωνσταντινουπόλει, μέρος καὶ αὐτὸς διέπων τὸν θρόνον τοῦ Πατριάρχου, αὐτὸς αὐτοῦ ἀπεστάλη. Cumque œcumenica Synodus Constantinopoli esset convocata, et ipse Patriarchæ thronum ex parte regeret, puta sede vacante Vicarius, aut potius vivente Patriarcha Syncellus (utique jam vir perfectus, neque disciplinis solum profanis ac sacris, sed etiam exercitationibus monasticis aliquamdiu exercitus) ipse pro eo, vel Throno vel Patriarcha, illuc missus est. An autem anno DCLXXX Hierosolymitana Sedes habuerit Patriarcham, et quo nomine appellatum, non habeo unde dijudicem. Ante decennium, teste Zonara, Pastore viduata lugebat : si postea institutus aliquis est, nomen in obscuro latet : nam ut eodem Theodori nomine rursum aliquem creatum dicamus, non obtinet a nobis Nicephori tam dubia incertaque fides : saltem nullo modo impetrabit Nicephorus ob eo qui hæc legerit, ut Theodori decessore Sophronio Vitam Sanctæ describente, reddat Andreæ composuisse magnum Canonem.

cum diu post
mortem ultra-
usque eo
venerit,

12 Porro magnus iste Canon, quem ab Andrea compositum nemo negaverit, ad ducenta et quinquaginta troparia

ferens a se
compositum
Canonem.

A troparia progreditur, ut notat Nicephorus, cum alii Canones triginta dumtaxat aut paulo amplius troparia contineant: et consueto Græcis more sic dividitur in odas novem; ut inter cujusque odæ conclusiva Troparia, Triadica scilicet et Theocta ipsumque Canonis magni contextum, interponantur Troparia duo de S. Maria Ægyptiaca, et tertium de ipso S. Andrea; adeo ut universum, donec illi quoque per partes decursi sint Canones, qui de utroque canendi erant, numerentur troparia trecenta viginti. Ingens sane labor et longe prolixissimus, ut propterea merito notet Rubrica dandum esse signum hora quarta noctis, utique solito citius: tum inquit Congregatis nobis in ecclesia dicitur Benedictus a Sacerdote juxta morem, dicimusque Hexapsalmum; Alleluia et Triadica, tono consueto; recitamus alternis et præscriptum Psalterii Cathisma (totum namque Psalterium Davidicum in Cathismata seu Sessiones viginti dividitur, qua de re vide Meursium in Glossario) Tum dicimus Cathismata Octoechii, ac legimus vitam S. Mariæ Ægyptiacæ, duplici sectione. Sequitur Psalmus quinquagesimus: moxque tractim inchoamus magnum Canonem, idque contrito corde et voce, facientes ad Troparia singula inclinationes corporis teruas; nullenas circiter universum, ut altus divini Officii partes isto die persolverendas omittam recensere.

13 Sed unde divertit tam laboriosi prolixique Officii admiratione attonita oratio, illuc redeat; ad eas scilicet aliorum Canonum partes, quibus magnus ille Canon interpolatur. Troparia in quibus de Sancta et de Andrea. Posteriora Troparia posterius grati usurpare capit, vicem honoris reddere volens auctori, jam inter Divos reluto, pro compositione tam utilis Canonis. Priora de Sancta, credimus a S. Sophronio fuisse composita: hoc enim cum Joanne Damasceno sacros divinarum Officiorum libros, a S. Sabba ordinatos, sed per Saracenorum direptiones fere deperditos in Palestina, restituit, ampliavit atque ordinavit. Cum igitur S. Sophronius instituisset, ut dicto dictæ hebdomadæ Quadragesimalis die, S. Mariæ Ægyptiacæ Vitam, duplici sectione distinctam, monachi in ecclesia conjuncti recitarent; eique addidisset novum a se compositum Canonem Vitæ illi congruum; Andreas, post annos quadraginta aut quinquaginta factus Patriarchæ Hierosolymitani Synellus aut Vicarius, eidem Canoni intermiscuit magnum illum suum Canonem: sicque permixtos, tamquam suum ac Sophronii opus, tradidit Constantinopolitanis monasteriis, una cum recitatione Vitæ, non scriptæ a Sophronio, sed ut tali die integre legeretur commendatæ. Sic autem factum est, ut res ac tempora confunderet hominum imperitorum traditio; quam suo in Synaxario amplexus Nicephorus, sibi utriusque præbuit errandi occasionem.

14 Magnum, quem diximus, Canonem, eique per partes intersitum Canonem de Maria qui legere Græcum aut Latinum volet, inspiciat S. Andrea Cretensis opera a Combefisio collecta atque vulgata; et huic ignoscat, quod per tot paginas dispersa unius canonis Troparia, et singulorum Tropariorum primas litteras negligenter colligere, in iisque legere versum hunc initio præfixum.

Ὡς ἡ ὁσία Μαρία βόηθει.

Opem beata tu fer Maria.

Hunc enim versum conficiunt ordine continuo singulæ singulorum Tropariorum, de Beata canentorum, initiales litteræ: quod si observasset Combefisius, non erravisset in titulo Canonis, et ubi legendum erat, ὡς ἡ ὁσία Μαρία, cuius Acrostichis est qui præmittitur versus; non legisset ὡς ἡ ὁσία Μαρία, Latine reddens, non est Acrostichis: cum ipsa Acrostichis prænotata sequatur. Antiquiori isto Canone non contentus Simeon Logotheta qui et Metaphrastes alterum seculo x composuit; quando Chori Præfectus voluerit, recitandum: qui pariter in Menæis habetur ad diem primum, et incipit

hoc modo: Τῷ μακαρίῳ καὶ πρώτῳ καὶ νεοτῷ φωτὶ D
πλησιάζουσα, ὡς ἡμέρας καὶ φωτὸς γενοῦθα τέκνον, κα- AUCTORE D. P.
θαρά διανοίᾳ μετὰ τὰ μέλαινα ἀξιώσου. Beato ac primo et spirituali lumini appropinquans, tamquam diei ac lucis filia, dignare me laudare te pura mente. Loco prolixioris vitæ, quam arbitramur ipso die legi solitam olim, nunc sicuti et de ceteris Sanctis, epitome, legitur hoc præfixo disticho.

Ἀπῆρε πνεῦμα, σὰρξ ἀπερρώγῃ, πάλαι.

Ζωσιμά, ἐν γῇ κρύπτει νεκρὸν Μαρίας

Anima recessit: caro disfluxit pridem.

Terra cadaver, Zosima, Mariæ occulte.

15 Hæc Græci die prima Aprilis: qui mox, die ejusdem mensis quarta, Zosimæ mentionem iterum faciunt his paucis verbis: Eadem die, scilicet quarta, memoria S. P. N. Zosimæ, qui B. Mariam Ægyptiam sepe- liendam curavit, et additur distichon.

Ζῶσαν προπέμψας Ζωσιμάς τὴν Μαρτίαν,

Θανούσαν ἔβρεν, ἀλλὰ οὖν ζῶσαν ἔμα.

Vivam Mariam Zosimas dum requirit,

Obiisse reperit: nunc tamen vivunt simul.

Petrus de Natalibus lib. 4 cap. 106, vitam Zosimæ compendio refert, concludit dicendo quod vitam in pace finivit pridie kal. Maii: quod unde acceperit ille ignoramus. Petrum serati Manvolgeus, Felicius, Wilfordus suis cum Martyrologiis ad ultimum hujus mensis diem inscribere.

16 At Romani Martyrologii recognitor Baronius, inter plures Sanctos quos ex Sirleti Menologia noviter assumpsit, hanc quoque sanctum monachum adoptans, sed Zosimum scribens, ipso quo invenit die iv retulit: Mariæ vero reliquit locum, quem primus ei dedit Usuardus, secundum videlicet dicti mensis, quod secutus etiam sunt Ecclesiæ variæ, celebriori Officio ipsum volentes. Hoc autem ne ex aliquo vel Usuardi vel Græci Calendarii perperam transcripti errore factum sit, potius quam ex alia justa et rationabili causa, vehementer metuinus. Antiquior Romanæ Ecclesiæ usus (quem una cum Reliquis Tornacum transtulerit S. Eleutherius) fundatus videtur in ipso probabiliter die, quo Romam primum Reliquiæ apportatæ ex Palestina sunt, aut in aliqua ecclesiarum urbanarum solemnitas collocatæ; novum enim mensis diem vix alia occasio potuit Beatæ Penitenti sacrum fecisse. Hinc die nona in pluribus et antiquioribus variarum ecclesiarum Breviariis notatum Officium invenitur: quibus recensendis discutiendisque non immorabimur, cum satis notus ac testatus sit Divæ hujus cultus per universum orbem Christianum, propter exempli utilitatem.

§ III. Translatio reliquiarum S. Mariæ ad varias Europæ civitates.

Joannes Phocæ, Sacerdos Cretensis, in sua compendiarie descriptione locorum sacrorum, primas inter Συμμετά Allatiana tenente, cap. 25, cum descripsisset trans Jordanem positas speluncas duas, alteram Baptiste recessu, alteram Eliæ raptu consecratam: ultra dictas, inquit, speluncas, ad ipsos Jordanis cursus, fama est eremum extendi, in qua venerandus Zosimas Angelis parem Ægyptiam intueri dignus effectus est. Ita ille quidem, post annum mclxxxv, quo loca sancta visitavit, scribens, nulla facta mentione sepulcri, sive quia ipsum non adierat, sive quia de eo tunc temporis vacuo atque etiam dissipato nullo amplius fiebat mentio. Ast seculis aliquot antiquior Anonymus de locis Hierosolymitanis, pariter editus a Nihasio, Trans Jordanem, inquit cap. 13 in interiori solitudine B. Mariæ Ægyptiæ sepulcrum cernitur, quam invisit Abbas Zosimas et tumulavit: distat ab urbe Hierusalem itinere dierum octo. Cum igitur viginti dies impendisse Zosimas dicitur in actis, antequam ad Mariam veniret; non ita id accipi debet, quasi inter ipsius monasterium ad

Memoria
S. Zosimæ
4 Aprilis;

et 30 Apr.
E

Mariæ nunc
apud Latinos
3,

olim 9 die.

F
NOT. 3

Sepulcrum
Sanctæ dictis
octo Hieroso-
lymis distans,

recitandum
una cum
Canone
Sophronii
de Maria,

magis cum
Vita ante
Sophronii
vitam
scripta,

Canon hic
Acrostichis
habet;

alius a Me-
taphraste
compositus
1 Aprilis
recitatur?

A *ad Jordanem, et inventæ primum Mariæ ac deinde sepultæ locum, fuerit distantia tanta : sed quod ipse senex, et in solitudine illa solitis orationum exercitiis vacans, seque diebus singulis ad pauca promovens miliaria, ac forte etiam multum oberrans, tandem eo pervenerit, quo expeditus viator commode intra octiduum attingat, si recto utatur itinere.*

statim antequam Vita scriberetur notum.

18 *Est autem verosimile primo Zosimum, dum per vires licuit aannua utentem annarhoreâ, identidem locum adivisse ; et qua irerat ipse, certa signa constituisse aliis, eodem adire volentibus, quos narratio sua ad hujusmodi laborem excitabat, fortassis etiam ex sui Hegumeni speciali indulto permissi sunt aliqui, vel extra Quadragesimam illuc abire pietatis causso, vel intra Quadragesimam comitari Zosimam. Locus certe notus fuit cum Vita scriberetur : ipseque auctor eum a se visum satis incidit num. II, sic loquens de eo : locus autem erat in modum alvei torrentis excavatus : sed, ut mihi videtur, torrens ibi nunquam ullus fluxit ; eumque situm locus potius habuit a natura. Verosimile quoque est, pluribus ultro citroque meantibus, paulatim rectum iter, si illud Zosimas non tenuerat, observatum notatumque fuisse : maxime postquam, visum fuit refodere corpus sanctum, et tumulum eidem conspicuum excitare, in quo tantum thesaurum venerarentur peregrini. Horum nihil quia Vita attingit, et tamen inventio corporis facta est circa vel intra Pontificatum Hormisdæ (qui novemulis fuit et in anno dxxiv inchoatus) consequens est, quod hanc diu post Vitam scriptam celebrata sit elevatio. Quinimo hæc scriptio, per omnia Palæstinae monasteria cito vulgata, ipsam illam accedentium frequentiam anaxisse debuit, et potuit occasionem dedisse miraculis, quæ licet nulla scripta habeantur, credibile est tamen fuisse magna, et cogitationem ingessisse de requirendo corpore.*

B ac postea magis celebre.

19 *Unde igitur antequamodo Romam translata Reliquiæ? Si dici aliquid per conjecturam possit, libenter opinarer, sicut de inventione Proto-Martyris Stephani factum legimus, ita quoque inventioni hujus Sanctæ Pænitentis implicitum fuisse Hierosolymitanum Episcopum, qui curaverit partem aliquam adferri in urbem sanctam ; cujus deinde non minima portio missa sit Romam. Libenter etiam suspicarer, Joannem, ab hæreticis constitutum Hierosolymis Episcopum circa annum dxxii, ipsum fuisse sub quo facta inventio sit, quique orthodoxam suam fidem, quam contra electorum suorum spem opinionemque constantissime tenuit, volens Romanæ Sedi probare, legationem ad ipsam direxerit, eique addere conatus sit gratiam, munere ex Reliquiis sanctæ misso, una cum illius Vita Græce scripta, quibus tam novitas inventionis tum historiæ singularitas atque utilitas æstimationem dare poterat. Sed hæc conjecturæ sunt : hoc certum, et Vitam toti Occidenti fuisse notissimam seculo vi, et Reliquias o jam dicta Hormisdæ Papa communicatas cum S. Eleutherio Tornacensi Episcopo, in cujus Vita, ex antiquo Tornacensi MS. edita num. 18 hæc leguntur.*

Reliquiæ atque Romam missæ,

Ex his particula data S. Eleutherio Ep. Tornac. cum particula S. Stephani,

20 *Dum B. Eleutherius a Romano Papa Hormisdæ petisset aliquid, reliquias B. Mariæ Ægyptiacæ obtinuit, et humerum B. Stephani Proto-martyris, et secum Tornacum deportavit. Igitur vir Dei a Roma regressus cum magna exultatione universi populi suscipitur. Exultant Clerici, et Dalmaticis induti beato Pastori suo obviam procedunt. Sex ex improvviso gaudium omnium geminatur. Ipse enim Pontifex Reliquias B. Mariæ, quæ tot et tanta pro Domino sustinuit, afferebat : cum autem Nerviam portam intraret, in eodem loco miraculum magnum a Deo manifestatum est. Occurrentibus enim populis gaudentibus, similiter Clericorum agminibus palliatis, beatus Antistes conscendens montem, qui dicebatur mons Thesauri-abconditi, nunc autem dicitur mons S. Andræ, Reliquias B. Mariæ Ægyptiacæ*

Tornacum defertur et calesi lucet,

et humerum S. Stephani Proto-martyris omni populo ostendit. Subito autem circa Reliquias capitis S. Mariæ, quædam claritas de cælo adveniens apparuit, quæ etiam ab omnibus, visa est, donec intraret ecclesiam Christi genitricis : supra humerum vero B. Stephani lucidior claritas, in modum circuli quasi argentei, visa est.

D ac sanatione ignis Sacri honestatur :

21 *Cum vero ecclesiam totius populi vallatus caetera intraret, quatuor viri, duæ mulieres magna infirmitate periclitabantur, quæ vocatur ignis gehennæ. Tunc vir Dei pietate motus, caput ante mulieres, humerum autem ante, viros posuit, dicens, Oremus omnes. Procumbentibus autem et orantibus illis, ait: S. Stephane Proto martyr, succurre his hominibus : S. Maria, succurre et miserere hujus fœminei sexus: non enim profecto surgemus ab oratione, donec sani efficiantur. Ad hanc vocem omnes liberati sunt : caro autem, quam in ipsa infirmitate perdidierant, restituta est in ipsa hora. Mutus quoque assistens, locutus est dicens : Ecce Reliquiæ B. Stephani et S. Mariæ. Tunc omnes obstupefacti admirabantur... Hæc facta sunt Nonis Octobris. Notandum porro, quod quæ hic dicuntur caput et humerus, tam exiguæ fuerint eorundem particula, ut Hierogazophylacii Belgici auctor Raissius, agens de Cathedrali Tornacensi et sigillatim designans spectabilem ossium qualitatem ac nomina, de istis solum dicat, ibi cum aliis ulversari Reliquias de S. Stephano Proto-martyre et Maria Ægyptiaca, quas S. Eleutherius Tornacensis Antistes, vigesimo Pontificatus sui anno, Roma secum detulit. Has autem arbitramur fuisse desumptos ex scapula S. Stephani, et quadam parte S. Mariæ, quas modo servari in Vaticana S. Petri ecclesia testatur M. Attilius Serranus in libello de septem urbis ecclesiis. Adhuc Octavius Panciroli in Thesauris absconditis urbis Romæ, alias ejusdem Sanctæ particulas haberi in sacris arlibus Virginis Lauretanæ ad columnam Trajani, S. Pauli ad columnam Antonii, S. Petri ad Vincula, S. Gregorii in Cælio monte, S. Cæcilie trans Tiberim, et S. Sabinæ.*

E

variarum particularum in templis Romanis.

22 *Post hæc aliis occasionibus et temporibus alia quoque ejusdem beatæ Pænitentis ipsam delata ad varios sunt, de quibus infra. Mansit tamen in Palæstina, in ipsaque (ut credimus) sepulchrali eremo pars corporis præcipua, per quinque et amplius secula : usque dum invalescente Saracenorum per loca sancta dominatu, alicui monachorum visum fuerit, e deserto ad monasterium, ac forte ad sanctam civitatem ipsam transferre sacrorum ossium thesaurum, melius asservandum. Cum autem anno mlix Lucos, Carbonensis monasterii in Calabria Abbas, Hierosolymam abisset, et barbarorum terras cum comitibus peragrasset, adoratis Christi Salvatoris cunabulis et Calvario, avexit secum in Italiam rediens sacra pignora, corpus nimirum S. Mariæ Ægyptiacæ, et caput magni Joannis Eleemosynarii : templumque beatissimo Patri Lucæ (fuit hic nobilis illius cænobii fundator, et mortuus anno dcccxciii colitur xiii Octobris) templum inquam B. Lucæ erexit, manibus operatus atque consilio ; ibidemque S. Mariæ reliquias collocavit. Sed caput Sanctæ quidam Presbyter furatus Neapolim detulit, acceptoque pretio sacratis cænobii S. Mariæ Ægyptiacæ mulieribus donavit. Nos S. Mariæ reliquias, indecore jacentes, honorificentius decoravimus, addita celebritate et pompa : caput vero magni Eleemosynarii Julius Antonius Sauctorius, S. R. E. Cardinalis Episcopus Prienestinus, patruus meus, magnifice auro argentoque exornavit, lanci vitreæ antea super impositum abjecte atque inhonorate. Ita Paulus Æmilius Sauctorius Casertanus, Venerabilis monasterii Sanctissimæ Dei Genitricis, S. Anastasii et S. Eliæ Prophetæ de Carbono, Ordinis S. Basilii Magni, Abbas Commendatarius, in historia ejusdem monasterii, anno hujus seculi*

Major pars corporis an 1659 transfertur in Calabriam F

caput Neapolim,

A culi primo edita, ac postea sub annum seculo decimum septimum ad Archiepiscopatum Casentinum erectus, indeque in Cathedralam Urbinatem translatus, et in ea defunctus anno MDCXXXV; vir, ut eum Ferdinandus Ughellus depredicat, omnium scientiarum eruditione et linguarum peritia longe clarissimus.

De cuius veritate dubius

23 Quod de translato Neapolim Capite hic indicavit, ante eum expressius descripsit Franciscus Gonzaga, in opere de Origine Seraphicæ religionis Franciscanæ, sub annum MDLXXXVII Romæ edito, pag. 148 enumerans Reliquias in prædicto monasterio asservatas: illud, inquit ante septuaginta annos Sororibus ab incognito quodam Sacerdote seculari dono datum fuit: quod tamen, licet nullæ extent testimoniales litteræ, crebra miracula, quæ per ipsum Deus optimus maximus operari dignatur, commendatissimum reddunt; insinuantque, non commentitium, sed verum gloriosæ Peccatrici præfatae caput esse: ex quibus unum tantum in hujus testimonium veritatis adducam. Antiquissimi moris est ut venerabile hoc caput singulis annis, a primis Vesperis diei festi S. Mariæ Ægyptiacæ usque ad diei octavæ solis occasum, argentea theca contextum, summo altari a fidelibus prospiciendum venerandumque committatur; utque præ-

B fatis diebus elapsis, a loci Guardiano monialibus, sacrario reddendum, restituatur. Cuique anno a Virgineo partu auxili Pater Fr. Jacobus Matalonicus Franciscanus Conventualis, hujus tunc loci Guardianus, sacris vestimentis indutus, incensa huic sacro capiti, de religiosissimo more, ipso die Octavæ propinaret, intra se hæsitare atque dicere cœpit: Quis novit si hoc caput alicujus sanctæ vel alterius potius, cui tantus honor minime debeatur? et ecce ex tempore amissa loquela, auleo graviter atque misere agitari conflictarique cœpit, ut ipsum quam brevissime moriturum existimasset. Commoto itaque populo qui ad solennitatem convenerat, atque de tantæ rei novitate stupefacto, occurrit F. Cæsar a Gajazo monialium Confessarius, præ-agoque animo clamitare cœpit: Firmissime credo hoc verum esse caput S. Mariæ Ægyptiacæ: sumptamque ex ipso aquam, quam de industria elluderat patienti obtulit, qua hausta illico convaluit, suamque incredulitatem publicè fassus est: a quo etiam tempore tantum hoc pignus majori in veneratione a fidelibus haberi cœpit.

subito castigatur et punitus sanatur.

24 Cetera, quæ ibidem patrata fuerunt miracula, utrum vel scripta extarent, vel si extent ad nostras pervenissent manus; nunc solum id addendum occurrit; monasterium, quod nunc honestos solum virgines recipit, meretricibus ad penitentiam pudicitiamque reductis extractum dotatumque fuisse a devotissima Regina sanchin Arragonia, Roberti Regis uxore, anno MCCCXXXV; cum ante decennium aliud simile, sub invocatione S. Mariæ Magdalene ab eadem et in eadem regia urbe extractum, non sufficeret omnibus ejusmodi asylum cupientibus recipiendis. Huic ego ab ipsa fundatrice collatam credo B. Mariæ Ægyptiacæ digitum, nescio unde acceptum: et sacerdotum illum qui postea caput e Carbonensi monasterio attulit, non id fecisse turpis lucri causa, ut criminatur sanctarius; sed pio omni ac religioso animo; dum consideraret, quam indigne istis tantus haberetur thesaurus, quantaque ei esset Neapoli habenda reverentia, si illud ad sui nominis monasterium transferretur. Cæsar Eugenii Caraccioli in sua Neapoli sacra anni MDCCXXIII pag. 426 non tantum caput, sed etiam duo grandia coarum ossa ipsumque jam memoratum digitum attulisse asserit sacerdotem prædictum; sed cum Gonzaga singulas Reliquiarum suo tempore ibidem asservatarum particulas distincte nominet videlicet Alterum ex digitis S. Mariæ Ægyptiacæ partem cranii S. Margarete Virg. et Mart. alteram S. Aldegundis, aliam quoque S. Julianæ atque isiderio

ibidem digitus sanctæ

et duo ossa grandia:

aliam S. Balbinæ Virginum et Martyrum nec non venerandum caput ejusdem S. Mariæ Ægyptiacæ; non est credibile præteritum fuisse coxas, si eas tunc ibi habuissent: ut autem has allatas serius ignoravit Cæsar, ita et in digito erravisse potuit.

D
AUCTORE D. P.

25 Porro de possessione corporis seu partis majoris cum Carbonensibus Cremonenses certant; et licet ignorent unde vel quomodo allatum sit, pridem tamen illud habuisse se dicant, in vetusta S. Agathæ ecclesia, anno MCCCXXI, concessa Canonicis regularibus Lateranensibus: quibus post annos XXXIII ad ampliorem in vicinia S. Petri ædem migrantibus, illud tamen ad S. Agathæ manserit, usque ad annum MDLXXXI; quando, primum teste Peregrino Merula in Sanctuario Cremonensi, translatum est ad prænominatam S. Petri ædem, et sub altari pro defunctis privilegiato collocatum. Ideo non assentior eidem Merulæ, suspicanti ipsum corpus Cremonam a jam dictis Regularibus esse allatum: non enim existimo, in S. Agathæ ædícula relicturos fuisse quod ipsi intulissent. Quid? quod Antonius Campi lib. I. rerum Cremonensium, apud Theophilum Raynaudum dicat, Sanctæ hujus ædem sacram Cremonæ fuisse seculis aliquot prius quam illic domicilium figerent Regulares; ipsaque anno MCCCXXIII deflagrantem avectas esse Reliquias ad veterem S. Petri ecclesiam (eo forsitan loco qui nunc S. Agathæ nominatur) et hac quoque collapsa, in eccliam esse in novam basilicam. Igitur verosimilius dicetur, Cremonensem aliquem, post Terræ-Sanctæ recuperationem ex Oriente reversum, quod ibi de corpore sanctæ Penitentis reliquum erat (nec enim credibile est Lucæ Carbonensi plus quam calvariam et quædam ossa obtulisse in patriam, videlicet maxillam et ossa quædam alia. Et hæc quidem fuisse suo tempore in D. Petri ecclesia, summoque cum honore in tabernaculis idoneis asservari, tamquam corpus integrum, scribit antiquior auctor Ludovicus Cavitelli in Annalibus Cremonensibus ad annum usque MDLXXXV perductis: maxillam vero esse in ecclesia S. Erasmi, particulam vero quamdam innominatam in æde Parochiali S. Matthiæ idem docet.

aliæ partes
Cremonæ

E

cum maxilla
Sanctæ

26 Quæ vero Lateranensis Congregationis domus primariam et ceterarum caput est Romæ, ad ædem S. Mariæ a pace cognominatæ; facile crediderim, Cremonenses Romanis fecisse gratiam brachii quod idem nunc venerandum exponunt, cum occipite S. Zosimæ: nam hujus quoque caput Cremonæ in ecclesia S. Petri haberi, scribit prælaudatus Cavitellinus, pariter ut credimus ex Oriente allatum. Etenim sepulcrum in honore fuisse suadet Epiphanius Hagiopolita, his verbis utens, Duobus millibus a Jericho est monasterium magni ac venerabilis Zosimæ, ubi ipse sepultus est, et juxta ipsum S. Anthimus, idem forte, qui cum titulo Presbyteri Græcorum fastus inscriptus invenitur VII Junii, et dicitur in pace quiescere. Quod si exploratis accuratius Cremonensibus Carbonensibusque reliquiis, inveniantur ossa, aut plura aut alia quam ut unum S. Mariæ corpus potuerint constituere; tum vero non absurde suspicaretur aliquis, ipsius S. Zosimæ, vulgo minus apud Occidentales notæ, lipsanæ quædam habita fuisse pro lipsanis Mariæ.

et capite
S. Zosimæ,

NOT. 4

§ IV. Reliquiæ S. Mariæ apud Antverpienses.

Nos quoque in hac Societatis Antverpiensis Professora domo, in Hierotheca rubra, insigni opere elaborata, continente Reliquias Sanctarum nec Virginum nec Martyrum, palmarem partem possidere credimus sub hoc testimonio. Ego monasterii B. Mariæ Virginis Munsteriensis Luxemburgi, Ordinis S. Benedicti, Abbas subscriptus, omnibus hanc syngrapham inspecturis testificor, me ex sacrario nostro dedisse partes reliquiarum P. Heriberto Rosweido Societatis Jusu Sacerdoti: quarum sacrarum Reliquiarum ista sunt

Antverpiæ
pars palmari
in templo
S. I.

A nomina : de S. Lucia V. et M. de S. Prisca V. et M. de S. Balbina V. et M. de S. Maria Ægyptiaca, de S. Amaleda Regina et Martyre, et de capitibus sanctorum Innocentium pro Christo Domino occisorum : in quorum fidem me hic subscripsi. Datum in prælibato nostro monasterio, xiii Octobris mccciv. Petrus Roberti, Abbas Munsteriensis. *Celeberrimæ famæ Martyres sunt quarum hic exprimuntur nomina, ut de eis addere nihil opus sit : sola Regina Amaleda est de qua certius aliquid scire cupiamus : nam nec Crombachio quidem tale ullum nomen notum, inter ea quæ Ursulanis adscribuntur.*

alia allata
ex Lusitania

28 Alia quoque ex corpore S. Mariæ particula, cum illustriam aliorum xxxiv Sanctorum pignoribus, anno mdcxxxiii nostræ Antverpiensi civitati obtigit, hac quam exponam occasione. Sebastiano Lusitanæ Rege apud Afros cæso, et propatruo, qui senex juveni in regnum successerat, Henrico Cardinale vita functo; pluribus ejusdem successionis competitoribus et jure et armis potior, Philippus iii Hispaniarum Rex, Antonium Ludovici Principis Lusitani nothum, populari favore Regem proclamatum, prælio vicit, pacatæque provincia obtinuit coronam : victo nudus titulus mansit, quem exul in Gallia gerere perrexit. Hic inter alias sui (ut sic loquar) naufragii tabulas, Parisios detulit, non auro vel gemis, sed sacris Reliquis divitem capsam, quam anno mxciv die tertia Aprilis trudens filio suo Emanueli, hujusmodi expedivit litteras, suæ donationis testes: Antonius primus, Dei gratia Portugalliæ, Algarbiæ, Indiæ, Brasiliæ Rex etc. Cum ad supremi Numinis gloriam apprime conducatur, ut Dens ter optimus maximus (utpote mirabilis in sanctis suis) in iisdem eorumque relictis Ecclesiæ suæ membris amplius honoretur, laudetur ac glorificetur. Eapropter cum ex sacello nostro Regio Olysiponæ quorundam Sanctorum ac Sanctarum habuerimus reservatas veras ac genuinas Reliquias, quas cognatus noster Illustrissimus D. Eduardus S. R. E. Cardinalis, ex Alexandro Farnesio et Maria Principissa Portugalliæ filius, de consensu et cum ratihabitione supremi Pontificis testimonialibus munitas, e Romana arce ac aliunde congregavit et asportavit : inter quas fuere Reliquiæ subsequentes. Num. i Os unicum S. Gertrudis ex Austria, quæ colitur vi Januarii. Num. ii Os unum ex spina dorsi cum aliis ossibus S. Mauri Abbatis, colitur xv Januarii. Num. iii Os ex spina dorsi cum parte costæ S. Agnetis Virginis et Martyris, colitur xxi Januarii. Num. iv Binæ partes ex costis cum particula S. Ignatii Episcopi Martyris, colitur i Februarii. Num. v Bina ossa S. Blasii Episcopi et Martyris, colitur iii Februarii. Num. vi Pars spinæ dorsi et cranii S. Agathæ Virginis et Martyris, colitur v Februarii. Num. vii Os et pars costæ S. Dorotheæ Virginis et Martyris, colitur vi Februarii. Num. viii Pars spinæ dorsi cum binis ossibus S. Scholasticæ Virginis, colitur x Februarii. Num. ix Pars ex spina dorsi et costæ S. Margarethæ de Cortona, colitur xxv Februarii. Num. x Os et pars costæ S. Adriani Martyris, colitur iv Martii. Num. xi Binæ partes ex ossibus S. Benedicti Abbatis, colitur xxi Martii. Num. xii Os S. Mariæ Ægyptiacæ, colitur i Aprilis. Num. xiii Tres partes ex spina dorsi S. Julianæ Virginis, colitur v Aprilis. Num. xiv Pars ex spina dorsi et pars costæ S. Anselmi Episcopi et Confessoris, colitur xxi Aprilis. Num. xv Tres partes ossium S. Yvonis Presbyteri, xix Maii. Num. xvi Binæ partes ossium S. Cuneræ Virginis et Martyris xxi Junii. Num. xvii Pars ex spina dorsi et cranii S. Lutgardis Virginis Brabanticæ, xvi Junii. Num. xviii Duæ partes ossium S. Paulini Episcopi Nolan, xxi Junii. Num. xix Pars ex cranio et altera pars ossis S. Elisabethæ Reginæ, colitur i Julii. Num. xx Trinæ partes ossium S. Felicitatis,

quo anno
1591 ab
Antonio ex
rege,

cum Reliquiis
aliorum 34
Sanctorum.

matris septem filiorum Martyrum, x Julii cum filiis. D Num. xxi Pars spinæ dorsi et minor pars costæ S. Alexii Confessoris, xvii Julii. Num. xxii Pars spinæ dorsi S. Christinæ mirabilis, xxiv Julii. Num. xxiii Pars cranii et ossis S. Hyacinthi Confessoris, xvi Augusti. Num. xxiv Pars spinæ dorsi et mentum S. Rochi Confessoris, xvi Augusti. Num. xxv Bina ossa S. Bartholomæi Apostoli, xxiv Augusti. Num. xxvi Pars ossis et una costarum Moysis Eremitæ et Martyris, xxviii Augusti. Num. xxvii Trinæ partes cranii S. Ægidii Abbatis, i Septembris. Num. xxviii Pars cranii S. Theclæ Virginis et Martyris, xxiii Septembris. Num. xxix Pars ossis et binæ costarum S. Placidi Martyris, v Octobris. Num. xxx Trinæ partes ossium S. Pelagiæ peccatricis, vii Octobris. Num. xxxi Pars ossium et binæ partes menti S. Cecilie Virginis et Martyris, xxv Novembris. Num. xxxii Pars ossis et costæ S. Barbaræ Virginis et Martyris iv Decembris. Num. xxxiii Os et pars spinæ dorsi S. Josaphat Principis et Confessoris, xxvii Novembris. Num. xxxiv. Pars ossis et binæ costæ S. Catharinæ Virginis et Martyris, xxv Novembris. Num. xxxv Totum mentum cum tribus dentibus et osse S. Augustini Episcopi et Apostoli Angliæ. Et quandoquidem enumeratæ jam Reliquiæ, ex præviis authenticis omnique fide dignis testimoniis a binis succedentibus Braccarensibus et Olysipponensibus Archiepiscopis, nec non a moderno Conimbricensi Episcopo fuerunt visitatæ, approbatæ, pro veris et genuinis habitæ, nec non auctoritate Apostolica sive vicaria Christi fidelium venerationi fuerint expositæ, uti et huc usque constat approbatas et expositas fuisse : prescriptas nominatorum Sanctorum ac Sanctarum Reliquias, caritatis ordine nulli potiori jure inter vivos relinquendas censuimus, quam dilectissimo nobis filio Principi Doa Emanuel de Portugal; cui easdem gratiose conferimus. Et in robur donationis hujus ac firmitatem perpetuam, eas omnes et singulas minori nostro sigillo in pergamento (cui et nomina inscripta sunt) muniri, ac filo albo nigroque intorquato prædicto pergamento inviolabiliter applicari, et in cera sigilli imprimi et implicari volumus, ut omnibus hasce viuris constet eas genuinas ac veras esse, nullique frandi ac suspitioni obnoxias, quin imo Christi fidelium veneratione dignissimas.

E
data filio
Emanueli.

29 Mortuo infelici patre, filios clementior in Belgio fortuna exceperit, sub naturalis sui Regis dominatu; quorum major natus et jam dictarum Reliquiarum possessor, easdem Antverpiæ collocavit, sub hac attestatione : Don Emanuel Princeps de Portugal etc. presentium tenore notum facimus et certificamus, quod singularem benevolentiam experti fuimus D. Christophori Butkens, Prælati S. Salvatoris Antverpiæ; maxime ex eo quod ex commendatione serenissimæ suæ Celsitudinis Isabellæ Ducissæ Brabanticæ etc. in suo monasterio susceperit, dilectum nobis fratrem Dionysium de Portugal, Vallis bonæ Cisterciensis Ordinis Religiosum Presbyterum, etiamnum in S. Salvatoris habitantem ac religiose conversantem. Quo actu susceptionis dictæ suæ serenissimæ Celsitudinis, nobis, nostræque familiæ beneficium præstitit nunquam oblivioni tradendum. Nos ne ingrati reputemur, sed præfata benevolentia correspondere volentes, gratiose conferimus et in perpetuum donamus præfato R. D. Prælato ejusque S. Salvatoris Ecclesiæ, cistulam continentem Reliquias omnes et singulas, a piissimo patre nostro gloriosæ memoriæ Antonio nobis relictas quas jurata fide attestamus esse genuinas ac veras die xviii Maii mdcxxxiii, die postero postquam Magistratum Antverpiensem, ex commissione suæ Celsitudinis, renovavimus. Sic actum in dicto S. Salvatoris monaste-

ab hoc an.
1633. datur
Prælato
S. Salvatoris.

A rio, in aula ad hortum; in praesentia D. Ferdinandi de Boisshot Cancellarii Brabantiae, Comitis d Erps, Baronis de Saventhem, Toparchae de Quarebbe et Rosseghem, et Habitus Ordinis S. Jacobi. Item in praesentia D. Mag. Joannis de Witte, in Curia Brabantiae secretarii; et novorum Consulum Joannis de Bejar et Caroli de Sancta-Crux Equitum; quatuor testium omni fide dignissimorum.

cum approbatione Episcopi Antverpiensis.

30 Tradita cum iis etiam Bulla fuit Joannis Mirei Episcopi Antverpiensis easdem Reliquias approbantis, exponi in sua diocesi permittentis, et XI. dierum Indulgentias largientis cuicumque in aliqua annuarum festivitatum ipsas visitaturo; postquam vidisset desuper tres tam Archiepiscoporum tum Episcoporum Portugalensium approbationes: quae Bulla signata erat Antverpiae unno mocc, v die Maii. Tradita est etiam attestatio alia, qua Joannis Alvarez de Luzana, Portugalensis seu civitatis Portus Episcopus, et quondam in sacello regio regni Portugalliae inque ipsa civitate Ulyssipponensi Praepositus Generalis, anno mcccxxviii, die xvii Januarii, Bruxellis in aula dicti Principis Emmanuelis, quidam circa Reliquias Beatæ Elisabethae declarat, eas scilicet esse non Lusitanicæ Reginæ, sed Hungaricæ Principissæ: idque ex sæpe visis et lectis instrumentis Eduardi Cardinalis eas donantis, et Henrici ibidem Cardinalis eas approbantis. Quo declarato, superaddimus, inquit idem Joannes Alvarez de Luzana, quod nos, dum in Praepositura sacelli regii degebamus, dictas veras Reliquias sæpe Regi, Reginæ, eorumque filiis, aliisque proceribus aulae, nec non millenis Christi fidelibus pro veneratione exosculandas præbuerimus. Insuper affirmamus, non cum Sacellanis regni eorumque Vicariis, ex specialibus indultis Pontificiis, etiam post Tridentinum a Congregatione sacrorum Rituum obtentis et a Sede Apostolica approbatis, annum singulorum Sanctorum ac Sanctarum festum semper coluisse, ac solenni divino officio choraliter celebrasse, summumque sacrum decantasse de dictis xxxv Sanctis in proprio seu in communi, quousque dictus sacrarum Reliquiarum thesaurus in sacello regio extitit.

de singulorum cultu,

et ejusdem cultus consuetudo ritu

31 Pergit deinde declarare quæ festu Officium ritu Duplicis, quæ semiduplicis aut etiam simplicis cum tribus solum Lectionibus peragendum habuerint. Et primi quidem ordinis festa sex designat; secundi novem, in quibus festa S. Ludgardis Virginis ac Margaritæ de Cortona, cujus corpus in Etruria colitur et Vita a nobis edita est ad xxii Februarii cum titulo Beatæ: tertii denique ordinis reliqua, tum aliorum xiv Sanctorum ac Sanctarum, tum S. Cuneræ Virginis et Martyris, S. Gertrudis ab Oosten (ipsa enim est cujus vitam dedimus, quæque superius perperam cognominabatur ab Austria) S. Julianæ, S. Christinæ dictæ Mirabilis, Virginum; S. Maria Aegyptiacæ ac S. Pelagiae, quæ peccatrices appellantur. Circo quæ notandum occurrit, Reliquias Sanctarum, præcipue Belgicarum, quas nominavimus, videri ex Belgio in Italiam traductas, a Margareta Austriaca, Caroli v filia, et matre Alexandri Farnesii, postea Parmensis Principis atque apud Belgas famosissimi Ducis, Octavio Farnesio nupta anno MDLIV. Alexandrum deinde easdem cum filio Eduardo, qui Romam sub institutione Alexandri Cardinalis Farnesii educendus dirigebatur, eodem transmisisse circa annum MDLXX. Unde cum auctorio aliorum Romæ conquisitarum Reliquiarum, porro in Lusitaniam sint transportatæ, respectu Joannæ Reginæ, filiae Caroli v et Joanni iv nuptæ; occasione nepotis, Romæ apud Henricum Cardinalem prædictum commorantis usæ, ad domesticum suum oratorium notabili accessione locupletandum. Notandum quoque ipsum Eduardum (qui cum Antonius male usurpato regno cedere debuit, annum fortassis agebat ætatis xi, nec nisi post annos undecim factus est Cardinalis). eo titulo appellari, quo tunc in-

Harum Reliquiarum aliquæ ex Belgio primum acceptæ.

significatur cum data sunt diplomata, non quo Reliquiæ Roma sunt missæ. Imo vehementer metuimus, considerata Eduardi ætate, ne Antonii se pro Rege gerentis Secretarius Petrus de Cunna, quemadmodum convictus est quadam calami præcipitantia scripsisse nomen Elisabethæ Reginæ, pro nomine Elisabethæ Hungaricæ; sic etiam lapsus sit in nomine Cardinalis Farnesii; atque ei pro Alexandro (qui usque ad annum MDLXXXIX superfuit, maximi nominis auctoritatisque Prælati, tum fere septuagenarius) obrepserit illius pronepos Edmordus. puer admodum cum mittebatur Reliquiæ in Lusitaniam, tunc vero cum diplomata scribebantur solus ex familia Farnesia Purpuratus.

32 Porro ad S. Salvatoris Antverpiense monasterium sic perlatae Reliquiæ Sanctorum quos diximus triginta quinque (quibus trigesimum sextum accedit corpus S. Hatebrandi Abbatis, quod xxx Julii colendum proponitur) privatim fuerunt habitæ per annos complures, usque dum ejusdem monasterii dignissimus Abbas hoc titulo primus, Reverendissimus Dominus Franciscus Diericæ, solennem earum Translationem faciendam, et piam utriusque sexus Confraternitatem sub invocatione Sanctorum Benedicti Abbatis, Mauri et Placidi discipulorum ejus, et Lutgardis Virginis Cisterciensis, et aliorum Sanctorum quoque Reliquiæ (ut pie creditur) in dicta ecclesia conservantur, erigendam auctoritate Apostolica curavit: hanc quidem anno MDCLXXI approbante Illustriss. ac Reverendiss. Domino Ambrosio Capello Episcopo Antverpiensi, qui ipsas Reliquias sigillatim in novas capsas incluserat xxiv Octobris o se de novo visitatas recognitas et approbatas: istam vero sequenti anno MDCLXXII die vii Augusti, ornatissimam splendidissimamque, ducente out comitante universo Clero seculari ac Religioso ipsiusque urbis Magistratu. Non fuit a multis annis Antverpiæ, quæ urbs in sacris processionibus adornandis singulari excellere solet magnificentia, pompa ulla augustior spectabiliorque quam illa, in qua sacræ Reliquiæ, in suis singula ferculis sub novem laboris, et cum totidem curribus triumphalibus, circumgestabantur a totidem Ordinum Religiosorum viris primariis, addita cuilibet inscriptione chronica, Translationis annum et Sancti ejusque conditionem signante. Inter quas sub secundo Sanctorum Sanctarumque Pœnitentium verillo, a Patribus Capucinis associato, deferrebantur ejus Divæ ossa, cujus causa hæc deducta sunt, quæque hoc lemmate notabatur, Maria Luxuriæ Castra Deserens.

33 Lemmati explicando servire potest synopsis Vitæ, in Menologio Basilii Imperatoris sic expressa: Sancta Mater nostra Maria, meretrix primum fuit, multas adolescentum animas perdens per libidinosam commixtionem, atque eam vitam per annos septemdecim in Aegypto continuans. Abeuntibus autem quibusdam in Jerusalem ad Crucem sanctam venerandam, abiit et ipsa: sed ab Angelo prohibita templum ingredi, et Sacrum lignum adorare, contristata est; et promittens Deo famulari, obtinuit introitum. Tunc jubente Deipara Jordanem transiit, decertavitque in solitudine per annos quadraginta septem, nullum hominem videns. Sed Deus volens ipsam manifestare, ordinavit ut S. Zosimas ingrederetur eremum, qui narrationem ejus de se audivit, et ipsam (quando Jordanem quoque transiit super aquas ambulans) denovo revertentem excepit, et postea reperit, unaque nomen inscriptum testæ: ac denique adjutorio leonis usus, sepelivit.

D AUCTORE D. P. et forte non ab Eduardo sed Alexandro Cardin. in Lusitaniam missæ.

tandem an. 1671 instituta Confraternitate.

E et an. 1672 solenni translatione honorantur.

F elogium ex Menologio.

NOT 5

§ V. Scriptores de laudibus S. Mariæ: templa cœnobია, altaria ei erecta.

Ertant S. Mariæ Acta in compluribus codicibus Græcis MSS. Romanos codices enumeravimus supra: alios ex Laurentiana Bibliotheca Florentiæ, et Ambrosiana

Acto Græca.

A siona Mediolani licuisset notare, si Vitarum passim occurrentium indicem, et quoties in unamquamque incidimus bibliothecos lustrando, libuisset sigillatim scribere. Illa jam olim habebamus ex MS. Mediceo Regis Franciæ, et Monachiensi Ducis Barariæ desumpta: ex quibus nunc Latina damus. Græca quædam, ex vulgari errore, Sophronii Hierosolymorum Episcopi nomen præferunt. Dubitarimus aliquando an errori nomen dedisset Sophronius Hieronymo familiaris, ab eoque in libro de Scriptoribus ecclesiasticis laudatus cap. 134, tum de lucubrationibus aliis, tum de quibusdam ipsius Hieronymi opusculis, scilicet libello de Virginitate ad Eustochium et Vita Hilarionis monachi, in Græcum sermonem elegantissime translatis. Sed hic, quamvis eodem quo Maria tempore vixerit, non tamen tamdiu virisse potuit, ut ipsi ejus repertori Zosimæ supervixisset; et quidem ad onnos viginti aut triginta, quos requiri ostendimus; hi enim nos deducerent fere ad annum vulgaris Æræ cccclxxx. Hieronymus autem librum illum suum de Scriptoribus, ut fatetur ipse, composuit Theodosii Principis anno xiv, Christi cccxcii. Igitur vel inveniendus alius Sophronius est seculo uno posterior, vel desperandum de nomine auctoris etiam per conjecturam assequenda. Promptior est conjectura de eo qui ad scribendum impulit, qui indicatur num. 41, fuisse scilicet vel Hierosolymitanum Patriarcham, vel ipsius in quo Zosimas obiit cœnobii Hegmenum.

35 Quis prius Latina ex Græcis fecerit et utro idiomate ea legerentur tempore Dynamii non liquet: putamus tamen factam esse Latinam simul ac Reliquiæ Romæ allatæ sunt. Nam inter codices S. Maximiani prope Treviros, parvulus unus superest, totæ antiquitatis, ut octingentorum annorum ætatem excedere videatur: in hoc autem atisque ex eodem fonte descriptis stylus haud paulo simplicior est quam in recentioribus pluribus. Recentiorum codicum aliqui præferunt Epistolam Pauli Diaconi offerentis iterum gloriosissimo ac præstantissimo Regi Carolo libellum conversionis Mariæ Ægyptiacæ, cum tomulo de cujusdam Vice-domini pœnitentia: Theophilus hic fuit, relatus iv Februarii. Alii, in quibus MS. Audomarense, ommissa epistola, sic prænotantur: Paulus, Venerabilis ac Deo dignus Diaconus sanctæ et gloriosæ Neapolis Ecclesiæ de Græco transtulit in Latinum, qualiter sua pœnitendo peccata in eremo, Maria in Ægyptiaca cûrsu expleret vitæ. Franciscus Hubertus Societatis nostræ sacerdos Lotharingus, cum ejus gentis militia in Belgium adductus, ut erat Græce linguæ peritissimus, nonnullos nobis sanctorum vitas Latine verterat, interque eas hanc S. Mariæ: sed laborem ejus vorax flamma consumpsit: ergo novam ipsimet versionem a lornavimus, quia in antiquis, quæ passim extant, displiceat aliqua.

36 Sesqui seculo post Paulum Diaconum floruit Hildebertus, anno mxcvii Cenomacensis Episcopus, et mxcxv Archiepiscopus Turonensis constitutus, defunctus mcccxxii, Versificator egregius, ut eum appellat Ordricus lib. 4 Hist Eccles. a cujus eleganti calamo dabimus die xxix hujus ipsius mensis Vitam S. Hugonis Cluniacensis; et ut styli utriusque specimen habeat lector, hic proferimus metricam Mariæ Ægyptiacæ Vitæ, cujus exemplar in cœnobii Dunensis MS. Codice his versibus concluditur:

Sic metro Phariæ renovavit Acta Mariæ
Vir Hildebertus, apicem splendore refertus,
Lux Cenomannensis Patriæ, urbis laus Turonensis.
Cum Pharia lætus potiatur pace quietus.
Hæc bene compuncta, Christo legitur bene juncta,
Quam comitante fera sepelit Zosimas in arena
Deserti calidi, maeri et sub sidere cancri.

Usus est autem Hildebertus vel antiquiori versione et fideliori, si qua extabat, vel ipso Græco textu originali, uti colligimus ex die i Aprilis in fine notato, ubi

Paulinæ versionis exemplaria omnia habent diem ix. D
Non est quidem animus ejusmodi metricis Paraphrasis, quæ sæpius offeruntur, augere hoc opus nostrum, quoniam ex illis nihil haberi potest ad historiam lucem: hac tamen vice indulgere visum est aliquid, eo quod fidem nostram obligaverit quodammodo Theophilus Raynaudus, de hac Sancta scribens, et a nobis jussu expectari hoc opusculum. Itaque licet Brugensis MS. cecographum, quod prælo paraveramus, Amstelodamensi perierit incendio; aliud sumpsimus ex alio nostro MS. Codice membranaceo sane insigni, quem ex Anglicanarum ecclesiarum desolatione sub Henrico viii facta Belgio invectum, primum ab Abrahamo Ortelio, et hoc moriente a nostro Andrea Schotto redemptum habemus nonnulla ἀνέκδοτα continentem, inter quæ Odonis monachi Cantuariensis Homilia, et B. Anselmi Cantuariensis libellus de quatuordecim Beatitudinibus ejusdemque epistolæ tres, edere volentibus prompte communicanda.

37 Porro quem supra nominavi Theophilus Raynaudus, de Maria peccante ac pœnitente præ ceteris copiosissime scripsit, ad commodum utilitatemque concionatorum, aptans eidem huic Isaïæ locum, Sibilabit Dominus muscæ, quæ est in extremo fluminum Ægypti; et veniet et requiescet in torrentibus vallium, et in cavernis petrarum, et in omnibus frutetis, et in universis foraminibus: cui tractatui per dissertationes unam et viginti deducto, alterum haud minus utilem et æque prolificum subjungit, hoc titulo, Pœnitentia turpitudinum sordes extergens, ubi dissertatione 1 et 2, ad monstrandam lapsarum curabilitatem, colliguntur exempla mulierum, e meretricii aut carnalium turpitudinum cœno sibilante Domino extractarum. Inveniri ea et legi poterunt tomo 9 operum, hic ex prioris tractatus dissertat. 20 addam quæ plura ipse de scriptoribus S. Mariæ laudatoribus suggerit, et quæ dissertatione præcedenti tradit de peculiari ejusdem cultu in plerisque oris Christianis. De primis sic loquitur.

38 Aliam plenam et satis excultam rerum B. Mariæ Ægyptiacæ descriptionem metricam, tribus libris distinctam, edidit annis superioribus Joannes Baptista Laurus, et pius et cultus Poeta. Brevium de eadem Sancta scriptionum abunde est. Gabriel Flamma historicam de ejus vita narrationem, laudum differtam, edidit; ut et Petrus Ribadineira, in Auctario ad Flores Sanctorum: nec non Franciscus Haræus, et Lipeus Carthusianus, et quotquot contractas dedere Sanctorum Vitas. Franciscus etiam Bonaldus, non Bonadus, Xantonensis, lib. 3 Carminum Monodia 29, brevem huic sanctæ Pœnitenti panxit Poesim, pro eo tempore non inconcinnam. Franciscus quoque Remondus in Carminibus atque in Inscriptionibus Ursus, et in Hieromenia sua Gualfreducci, sanctam hanc Pœnitentem breviter laudarunt. Quæ homo Dei Bernardus Colnagus, sui ævi thaumaturgus, in S. Mariam Ægyptiacam religiosissimus, de Sancta hac pro concione sæpe dixit, an scriptis commiserit, me latet... Consulto præteritum volui Eccliam Hessum sectarium, tametsi in Heroidum epistolis agit de Maria Ægyptiaca (si auctoris personam demas) non illaudate. Furfures item inepti scriptoris, nec suismet Carmelitæ parum probati Aegreæ, quibus hanc Sanctam inspersit, ut Cœlites domesticos per eam faceret auctiores, alteri incerniculo committo.

39 De templis porro idem Raynaudus hæc habet: Templum sanctæ huic Pœnitenti erecta, varia visuntur. Hierosolymitanam ædiculam sacram sive sacellum B. Mariæ Ægyptiacæ, structum eo loco in quo resipuit, memorat Adrichomius in sua Jerusalem. Sed hoc non fuit nisi sacellum ad tantæ rei monumentum perpetuum. Sunt vero alibi pleraque vere ac proprie templa. Romanum non est admodum antiquum sub hoc titulo: nam primo erat templum Jovis

Theophili
Raynaudi
opus de
Sancta

scriptores
alii de eadem

templa varia

an a vetustiori aliquo
sophronio
scripta?

Latine reddita
a Paulo Diacon.

metricæ ab
Hildeberto
Ep. Cenomannensis,

hæc paraphrasix datur
ex 35

A Jovis ac Solis, quod anno DCCCLXXII B. Mariæ Virgini est consecratum : stetitque ea appellatio, donec a Pio v ipsum attributum est Armenis ; et tunc titulus S. Mariæ Deiparæ in titulum S. Mariæ Ægyptiacæ est commutatus. De eo quod Cremonæ fuit templo, jam diximus. Camberii Allobrogum est perelegans basilica et cœnobium Patrum S. Francisci de observantia, sub titulo S. Mariæ Ægyptiacæ : cujus prima principia Stephano Roseto, Curiae-ratio-num Præposito, debentur. Is enim anno MCCCCLXXII ad Camberium, ex affectu erga hanc sanctam Pœnitentem, templum illi cum continenti ædificio construxit, eaque sexto post anno tradidit Patribus S. Francisci Regularis observantiæ, Miani degentibus. Coloniae, ut scribit Erhardus Vinheim, in Sacratio Coloniensi, ædes sacra LXXII D. Mariæ Ægyptiacæ nuncupatione exornatur : sicut etiam Viterbii, Cardinalis Muti liberalitate, templum S. Mariæ Ægyptiacæ extructum est, et ex cœno emersis mulieribus attributum. Avenione Cavarum, urbe Pontificia, templum est cum cœnobio in honorem B. Mariæ Ægyptiacæ extructum, opera præsertim viri clarissimi Pauli de Joannis, cujus indefessam in hoc genere pietatem nulla satis assequatur oratio. Ejusmodi ædes sacræ in hujus Divæ honorem, durante eodem Paulo de Joannis, cum adjunctis emergentium e cœno receptaculis, excitatæ sunt in plerisque primariis Galliæ urbibus, magno et urbium purgamento et misellarum bono ; et Divæ, tot sacrarum ædium nuncupatione apud mortales illustrioris, auctiore gloria.

40 De altaribus particularibus, quin varia variis erecta sint locis, non dubitamus : sed neminem invenimus, qui eorum invenerit rationem. Unius ego anno MDCLXXII tabulam vetustam consexi, magna cum voluptate, ultrajecti, a sacrarum ædium expoliatione et imaginum abolitione reserutum, translatumque in aulam capitularem Canonorum S. Petri apud eorundem Secretarium Catholicum ; sub qua scripta erant viriorum Sanctorum nomina, quorum invocantem sacra olim ara fuerat : sed præ ceteris expressæ cernebantur utrinque in valvis, velandæ tabulæ dictæ additis, hinc S. Mariæ Magdalene, inde S. Mariæ Ægyptiacæ historia. Pauci deinde abiire menses cum civitas in Francorum potestatem venit, et Catholicis sacris reddita est ædes cathedralis. Proximum est ut reliquæ etiam tota urbe frequentissimæ ecclesiæ redeant ad nuntium cultum, quando speramus fore, ut suo templo altarique reddatur præfata tabula, perpetuum monumentum antiquæ pietatis majorum erga prænomina duo pœnitentiæ exempla.

41 Pidi eodem anno Amstelodami D. Laurentium Vander Hem, virum sacræ ac profanæ litteraturæ, geographicæ imprimis adrostudiosum, ut Blavianum Atlantem, plurimis tabulis, etiam calamo et colore expressis, adjectisque propria et manu ingenio descriptionibus amplificatum, ultra triginta tomos per se ipse produxerit, neque sumptui neque labori parcens. Inter ceteras vero, quas insuper designatos habet, tomos, unus de sola Moscovia erit ; pro quo jam nunc varia parata materia, præsertim figurati ejusdem Kalendarii, cujus apud Moschos usus est, tabulæ duodecim, auro et coloribus exornatæ. Has ego curiosius perlustrans, et cæ subjectis cuique figuræ Sanctorum nominibus deprehendens, majori ex parte congruere cum Græcis Constantinopolitanae Ecclesiæ fastis (nam ab hoc, dum adhuc Catholica et Romanæ unioni adhereret, fidem accepere Moschi) haud gravate suscepì eorundem explicationem, a l eruditissimi atque humanissimi viri usum contextendam ; notaviq; Mariæ Ægyptiacæ festum genti illi, adeoque et Ruthenis ceteris, esse sollemnissimum. Etenim ad initium Aprilis non simpliciter conspiciebatur statunculus Beata, digitali inclusus tessellæ, ut aliorum plerorumque Sanctorum : sed tota ejus ac Zosimæ historin,

quodrifariam divisa expressaque, sic ut primus Sanctorum congressus, deinde secundus cum sacra communionem, tum animæ in cælos subvecta gloria, ac denique corporis sepultura distincte viderentur. Talis autem pictura palmare ipsius tabulæ, non maximæ, occupabat spatium : quod raro in tabulis illis evenit, nec nisi in summis aliquibus festivitatis notandis, quoties ibi alia nulla toto hoc mense.

ACTA

Ex MS. Græco Regis Christianissimi et altero Ducis Bavariae collatis.

PROLOGUS

Secretum Regis celare bonum est, opera autem Dei prædicare gloriosum : ita Angelus dixit Tobiae post mirabilem illam oculorum excecatorum illuminationem, easque ærumnas, quas sustinuit, et a quibus ereptus est propter suam pietatem. Etenim non servare arcanum Regis, res est noxia et periculosa : Dei autem opera reticere, animam adducit in discrimen. Ego igitur silere divina reformidans, et respiciens sententiam prolatam in servum, qui acceptum domini sui talentum in terra abdidit, et infructuosum reliquit quod ad utilitatem datum erat, sacram narrationem, quæ ad meas usque pervenit aures, non obvolvam silentio. Nemo vero cunctetur adhibere fidem, audita scribenti aut omnino fingere me existimet, rei magnitudine obstupescens. Absit a me sacrum sermonem, in quo nominandus Deus, interpolare mentiendo. Quod si quibus, parva et incarnati Verbi magnitudinem minus decentia cogitantibus, accidat fidem negare dicendis ; eos ego crediderim contra rationem agere : si qui autem in hanc incidant scriptionem, et facti novitate consternati nolint facile eam recipere, his quoque misericors Dominus sit ; quoniam etiam hi humanæ naturæ infirmitatem considerantes, incredibilia æstimant quæcumque ultra captum humanum dicuntur. Nililominus, aggrediar narrationem, rem dicturus hac nostra ætate factam, prout eam exposuit vir quidam, a puero doctus loqui et agere divina. Rursum autem neque hoc in argumentum diffidentiae adducant aliqui, æstimantes accidere non posse ut hac nostra ætate ejusmodi fiat quidpiam : nam gratia Patris, per generationes in animas sanctas se transferens, amicos Dei et Prophetas constituit, uti Salomon docet. Tempus porro est sacram illam ordiri narrationem.

CAPUT I.

S. Zosimæ vita monastica, accessus ad Jordanem, inventa ab eo Maria.

Fuit in his quæ per Palestinam sunt monasteriis, vis quidam lingua ac vita cultus, atque ab infantia monasticis moribus actionibusque innutritus, Zosimas nomine, ætate senex. Nemo autem appellationi soli inhaerens, sermonem mihi existimet esse de eo Zosima, qui circa doctrinam lapsus, minus recte sapuit : alius enim hic, et ille alius ; multumque differunt inter se, quamvis nomenclaturam ambo eandem sortiti. Iste Zosimas orthodoxus fuit, qui in uno monasteriorum antiquorum ab initio conversatus, per omne exercitationis genus probatus, et ad omnem virtutem congruenter institutus, totum quidem ordinem in ejusmodi palestra solitum servari custodivit, multa vero et sponte adjecit, volens carnem spiritui subicere. Quod ita ei successit, ut, propter multam rerum spiritualium experientiam, sæpius ex vicinis aut etiam remotioribus monasteriis ad eum confluerent plures, ipsius doctrina ad perfectionem informandi. Cum autem tantam animarum tractan-

D
AUCTORE G. B.

VIDE ACTA
GRÆCA
PAG. XIII

Tob. 12,

Fideliter
narrata
E

fide patri
describere
proponit auc-
tor.

Sap. 7, 27
b

Post egregios
in virtute
profectus,

et pœniten-
tium recepta-
cula sub
ejusdem ap-
pellatione.

altare ultra-
jecti :

cultus apud
Moschos præ-
cipuus,

ex eorum
Kalendario
figurato pro-
batus.

EX MS. G. R.
et cila rigo-
rem laudabi-
lem,

A darum peritiam assecutus esset senex, numquam remissius egit in meditatione eloquiorum divinarum; sed insistebat eisdem, seu decumberet strato, sive assurgeret, vel quilibet manibus operaretur, aut etiam cibum, quando hunc sumere conveniebat, susceperet. Si veroscire cupis quis illi cibus saperet, is utique qui numquam consumebatur et numquam ei deerat, psallere incessanter et sacras Scripturas animo ruminare. Quin etiam dicunt aliqui, divinis saepe dignatum visionibus, mente ipsius cœlitus illuminata: quemadmodum enim dicit Dominus, semper vigilantis spiritus oculo divinæ illustrationis species contemplabuntur, quicumque carnem suam expurgarint; et viventes sobrie, ejus quod ipsos manet boni arrhas exinde percipient.

tentatus de
una gloria
Zosimas

3 Dicebat autem ipse de se Zosimas, quod ab ulnis, ut sic loquar, paternis in monasterium istud datus, per annos quinquaginta tres in monastico cursu perseveravit: postea vero vexari, ut inquebat, coepit cogitationibus quibusdam, quasi jam esset perfectus in omnibus, nec alienæ instructionis ullatenus indigens. Sic enim, ut dixit secum ipse dissebat; Putasne in terra est monachus, qui prodesse mihi possit, meque docere aliquod exercitiationis genus novum, quod necdum novi et ipso opere non sum expertus? aut erit in eremo philosophantium quispiam, qui me vel cognitione vel actione præcedat? Hæc cogitante sene, supervenit quidam, et divit ei: O Zosima, bene tu quidem, et quomodo homini est possibile certavisti, bene monasticum percurristi stadium: verum inter homines nemo est qui perfectum se possit dicere: sed plus quam assecutus est ei superest consequendum, quamvis nos id ignoremus. Ut igitur scias ipse, quam multæ sint aliæ viæ quæ ad salutem ducant; egredere de terra tua et de cognatione tua, et de domo patris tui, quemadmodum venerabilis Patriarcha Abraham; et veni in monasterium quod situm est prope Jordanem fluvium.

jubetur ire ad
Jordanem:

4 His auditis, exurgens continuo senex et mandato obediens, exiit e monasterio, in quo ab adolescentia manserat; veniensque ad Jordanem inter flumina sanctissimum, ab eo qui se vocat deducitur ad monasterium; in quo esse eum volebat Dominus. Tum manu pulsans ostium, primo in eum incidit monachum cui forium cura demandata erat: hic vero ad Hegumenum duxit, et Hegumenus suscipiens eum, vidensque habitu vultuque modesto inclinante sese, ut monachi solent, atque ut pro se oraret postulante; interrogavit et dixit. Unde nobis ades, Frater? aut cujus rei gratia ad nostram venisti humilitatem? Cui Zosimas, unde, inquit adsim, nihil opus est dicere; veni autem profectus spiritualis gratia: audiavi enim de vobis gloriosa et laude digna, quæ possint animam ad iatigiam Christi Dei nostri familiaritatem adducere. Respondit Hegumenus, Deus, qui solus nescit humanam infirmitatem, ipse te, Frater, ac nos docebit divinam suam voluntatem, et ad faciendâ quæ convenit diriget. Neque enim homo hominem juvare potest, nisi unusquisque sibi ipsi attendat continue, et mente cuncta quod justum est operetur, Deum habens arbitrum et susceptorem actionum suarum. Ast quia caritas Dei, ut dicis, impulit te venire, ad nos humiles senes visitandos; mane nobiscum, siquidem ideo advenisti; et nos omnes per gratiam spiritus enutriet bonus ille Pastor, qui dedit animam suam pro nostra redemptione, et oves proprias vocat nominatim. Talia loquente Hegumeno rursum Zosimas inclinavit se ac benedici petiit; atque respondens, Amen, in illo monasterio mansit.

ibique
receptus,

5 Hic ille senex vidit, et actione et contemplatione eximios, servire Deo: erat enim iis psalmodia

indefessa ac statio pernox: quibus in manibus semper operis aliquid, in ore vero Psalmus erat. Nullus inter eos otiosus sermo: nulla sollicitudo temporalium; redditus vero annue numerandi, et curre secularibus negotiis conjunctæ, apud eos nec nominabantur quidem. Unum autem idemque omnium erat studium, ut quisque ipsorum mortuus esset corpori, quasi mundo et omnibus quæ in mundo sunt simul ac semel defunctus. Esca illis indeficiens erant divina eloquia: corpori vero indulgebantur necessaria dumtaxat, panis et aqua; eo quod singuli maximo erga Deum amore flagrarent. Hæc conspiciens, uti retolit, Zosimas ædificabatur plurimum, ad anteriora semper extendens se et cursum suum accelerans, utpote socios nactus, qui essent in vinea Domini operarii optimi.

6 Diebus porro elapsis plusculis, adfuit tempus quo sacrum jejunium peragi solet a Christianis, præparantibus sese ad divinæ Passionis ac Resurrectionis venerandæ solennia. Janua autem monasterii, numquam reserata sed clausa semper, commoditatem præbebat monachis exercitiationis ab interpellatoribus liberæ: neque enim recludi solebat nisi monachorum aliquis necessaria de causa emitti deberet; et locus omnino desertus, plerisque etiam vicinis monachis non tantum inaccessus sed etiam ignotus erat: servabatur vero in monasterio regula quædam, cujus gratia, ut ego quidem existimo, Zosimam illuc adduxerat Deus. Quæ vero illa et quomodo servabatur? Jam nunc dicam. Dominica die, quæ primæ post jejuniorum hebdomadæ nomen tribuit, celebrabantur publice divina ex more mysteria, et communicabat unusquisque incruento ac vivifico sacrificio: tum modico reficiebatur cibo. Post hac collecti in oratorium, facta prolixa oratione et genuflexione multa, osculabantur sese invicem senes, et sigillatim provoluti ad Hegumeni pedes, veniam posebant et benedictionem, quæ illos ad certamen præmuniret in viamque deduceret.

7 His peractis, aperiebatur monasterii janua, et consona voce decantabatur Psalmus, Dominus illuminatio mea et salus mea, quem timebo? Dominus protector vitæ meæ, a quo trepidabo? et reliqua. Et egrediebantur omnes, unum plerumque vel alterum ad custodiam monasterii relinquentes; non ut cu-to diret intus reposita (nec enim apud eos erat quod fures auferre possent) sed ne oratorium absque sacro ministerio relinqueretur. Unusquisque vero de anonâ sibi prospiciebat, ut volebat et poterat: et hic quidem ad corporis necessitatem modicum panem, iste ficus, dacrylos alius, alter legumena aquis macerata efferebat; quidam vero nihil, præter corpus suum eique superinjectam lacernam, sustentaturus se, cum cibum natura posceret, herbis in deserto nascentibus. Regula porro inter eos et lex inviolabilis erat: Nesciat alter de altero quem exercitiationis rigorem modumve teneat. Nam transito Jordane ab invicem longe dividebantur, plenam sectantes solitudinem; ita ut nemo occurreret alteri: quod si quis alium vidisset eminens sibi adversum venire, continuo a recta declinabat via, atque in aliam sese partem convertibat, sibi vivens et Deo, cum jugi Psalmodia eoque cibo qui ad manum erat.

8 Postquam hunc in modum omnes jejuniorum dies ipsis transissent, revertebantur ad monasterium Dominica præcedente Salvatoris nostri vivificam a mortuis Resurrectionem, cujus profectum cum Ramis Palmarum celebrare ecclesia instituit: revertebatur autem unusquisque, referens sui propositi fructum conscientiam propriam, sibi ipsi testantem quomodo esset operatus, et qualium laborum semina messuisset: nemo enim præsumebat omnino interrogare alterum, quomodo propositum sibi ago-

D
Invenit
monachos
perfectissime
videntes,

solitos initio
Quadrageinæ

E

pos' communes
preces.

monasterio
egredi

F

et in solitu-
dine trans-
Jordanem
agere

Esque ad
Domum
Palmarum
m
nem

A nem absolvisset. Talis igitur erat monasterii regula, et sic perfecte complebatur : quia unusquisque eorum in deserto existens, sub agonotheta Deo contra seipsum pugnabat, tanquam non quaerens placere hominibus, neque ad ostentationem jejunans : quae enim sunt hominum causa, ex voluntate ipsis placendi, ea parum admodum facientem juvant, ipsique causa sunt magnae quandoque calamitatis.

9 Ergo ex consueto monasterii usu, Zosimas quoque eodem tempore Jordanem trajicit, modicum ferens ad usus necessarios commeatum, et ipsum quo erat indutus vestimentum. Ibi, juxta praescriptum regulae, per eremum oberrans, pro naturae exigentia definiebat horam sumendi cibi, noctu vero procumbebat humi modicum somnum capturus, ubi cumque ipsum vesper deprehendisset. Mane facto, iterum accingebatur itineri, contente quidem semper ambulans, desiderium vero habens, ut postea retulit penetrandi eremum interiorem, inveniendique in ea commorantem aliquem Patrem, qui ipsum ad id quo aspirabat posset perducere : et ambulabat festinanter, acsi contenderet cito pervenire ad illustre publicumque diversorium. Diebus autem viginti itinerando consumptis, cum sexta advenisset hora, tantisper repressit gressum, et versus orientem conversus consuetam persolvit orationem : consueverat enim certis diei temporibus intermittere ambulandi contentionem, et paululum requiescere a labore ; atque nunc stando nunc genu flectendo orare ac psallere.

10 Dum autem orat, et oculos in caelum visu irretorto defigit ; ecce in dextero latere ejus in quo Sextam persolvebat loci, veluti corporis humani simulacrum apparet. Et ipse quidem primum conturbatus suspicabatur diabolicum sibi offerri spectrum : tremoreque concussus, sanctae Crucis signo signavit seipsum : jam enim ad finem pervenerat oratio. Dein convertens oculos, vidit revera aliquem contra meridiem ambulare : nudum autem erat quod videbatur, et cute nigrum tanquam ex ardore solis ; crines vero habens in capite ad instar lanae, eosque modicos, nec multum ultra collum defluentes. Tali spectaculo recreatus Zosimas, et vix praegaudio sui compos eo versus procurrere coepit, quo etiam illud quod apparuerat festinabat. Ineffabili enim replebatur laetitia, ut qui toto tam multorum dierum spatio nulla vel hominis vel alterius cujuscumque animalis vestigia deprehenderat. Cupiebat igitur cognoscere, quis et unde esset qui videbatur, sperans quod magna quaedam spectaturus et auditurus esset.

11 Verum persona illa, ut cognovit eminus Zosimam ad se venire, fugere coepit, et versus interiorem eremum currere. Zosimas autem, tanquam sui oblitus senii, et nihili faciens laborem itineris, contendebat assequi fugientem. Et ipse quidem insequebatur, illa vere fugiebat : sed velocior erat Zosimae cursus, ac paulatim eum propiorem fugienti statuebat. Mox autem ut exaudiri etiam vox loquentis potuit, clamare coepit et hujusmodi verba jactare cum lacrymis : Quid me fugis senem et peccatorem, serve Dei ? Expecta me, quisquis es, per eum ipsum cujus amore eremum hanc habitas : expecta me infirmum atque indignum senem, per spem quam habes retributionis ex tanto labore consequenda. Resiste, et tuam orationem ac benedictionem seni mihi impertire, per Deum, qui neminem a se repellit. Haec cum lacrymis voceferante Zosima, pervenerunt ambo currentes ad locum quemdam, qui erat in modum alvei fluvialis excavatus ; sed, ut mihi videtur, torrens ibi nunquam ullus fluxit, eumque situm locus potius habuit a natura.

CAPUT II.

Maria cum Zosima, divinitus sibi noto loquens, eidem exponit vitae suae meretriciae sordes.

Postquam ; ad jam dictum locum pervenit uterque fugiens quidem descendit, et rursus in aliam ascendit partem ; Zosimas autem defatigatus, neque amplius currere valens, stetit ex citimo loci torrentiformis latere ; addens lacrymis lacrymas, et suspiria suspiriis, ut ipsi approprians suos tandem planctus exaudiret. Tunc illud fugitivum corpus, hujusmodi emisit vocem : Abba Zosima, ignosce mihi, per Dominum ; non possum converti, neque sic coram vultu tuo videnda adstare : mulier enim sum, verenda corporis discooperta gerens. Sed si omnino vis peccatrici feminae petitionem unam indulgere, projice mihi pallium quo amiciris, ut muliebrem infirmitatem contegam, et conversa suscipiam benedictionem tuam. Tunc horror et quaedam mentis alienatio Zosimam occupavit, sicut aiebat, audientem quod Zosimam se compellaret ex nomine. Cum enim acui vir esset ingenii et divinarum rerum scientissimus, cognovit quod ex nomine se non compellasset illa, quem viderat numquam et de quo nec audiverat quidem, nisi spiritu praedita esset prophético.

13 Ut igitur intellexit quid juberet, statim involvens vetus et detritum quod gerebat pallium, versus illam projecit, seque obvertit. Ipsa vero accepto eo velavit partes corporis, quas praeter ceteris obtegi conveniebat, conversaque ad Zosimam sic locuta est : Quid tibi in mentem venit. Zosima, quod tantopere cupias videre peccatricem mulierculam ; Quid ex me scire aut discere volens, tantum laborem impiger suscepisti ? At ille genu flectens, rogabat, ut sibi ex more benediceret : sed et ipsa idem postulabat, sese inclinans et jacebant ambo, alter ab altero benefici volens, nec aliud utrimque audiebatur, quam, Benedic. Tandem cum longior mora fieret, ait mulier ad Zosimam : Abba Zosima, tibi competi ut benedicas, ac super me ores : te enim Presbyterii dignitas ornat, tu ex multo tempore ad sanctum adstas altare, et saepius sacrificans divina obtulisti munera. Ad haec etiam magis obstupuit Zosimas ; et contremiscens senex, velut in agonia perfundebatur sudore ; suspiransque et verba singultibus interrumpens, spiritu interciso et palpitanti pectore, ait ad eam : Manifestum est, o mater spiritualis, vel ex moribus tuis, quod ad Deum ascenderis, majorique ex parte mundo mortua sis : patet etiam donum quod tibi divinitus obtigit, quia sic ex nomine compellas me, et Presbyterum esse asseris, quem numquam conspexisti. Quoniam igitur gratia, non ex dignitate, sed ex spiritualibus ornamentis dignoscitur, Benedic, obsecro propter Dominum, et ora pro me, tuae suffragationis indigo.

14 Tunc instantiae senili cedens mulier : Benedictus sit, inquit, Deus, qui hominum et animarum salutem curat. Zosima autem respondente, Amen ; surrexerunt ambo de genibus et ad senem prior sic inquit mulier. Cur, obsecro, ad me peccatricem venisti, o homo ? quare voluisti videre mulierculam omni virtute nudam ? Verumtamen quando huc te adduxit sancti spiritus gratia, ut mihi aliquod ministerium exhibeas temporis congruum ; dic, quomodo nunc agitur cum gente Christiana ? quid Reges agunt ? quomodo gubernatur Ecclesia ? Zosimas ad haec paucis respondit : Per tuas, o mater, sanctas preces, stabilem omnibus pacem indulsit Christus : sed obsecro ut hujus indigni senis deprecationem suscipiens, ores pro mundo universo atque pro me peccatore, ut solitudinis hujus tantae non frustra fuerim emensus spatium

Zosimam ex nomine compellant Maria,

pallio ejus suam contegit nuditatem :

et ab eo benedici postulans qui Presbyter esset,

interrogansque de statu Ecclesiae

atque pro eo jussa orare.

cum quibus egressus etiam Zosimus,

die 20 sui accessus,

dum sextam recitat,

videt eminus speciem hominis,

cumque a se fugientem sequitur.

A spatium. Ipsa vero reposuit : Hodie, Abba Zosima, oportebat te, qui Sacerdotio præcellis, ut dixi, pro me et pro omnibus orare, ad hoc enim ordinatus es : quia tamen jubemur obedire, libens faciam quod imperasti.

15 Hæc dicens ad Orientem convertit sese, oculosque in sublime attolens ac manus extendens, cœpit orare movendo labia, sic tamen ut vox nulla distincte audiretur ; unde neque Zosimas quidquam ex ejus oratione potuit intelligere : stabat autem, ut dixi trepidus, terramque intuens, et omnino nil loquens. Juravit autem, sermonis sui testem appellans Deum, quod animadvertens longius protrahi orationem, oculos aliquantum a terra sustulit, viditque ipsam orare in altum sublatam, et in aere suspensam velut ad cubitum unum : quod cum vidit, majori correptus metu, multumque anxius, et omnino nihil proloqui audens, solum intra se dicebat identidem, Domine miserere. Sic autem in terra jacens, scandalizari cœpit senex cogitando, ne forte spiritus esset atque orationem simularet. Conversa autem mulier excitavit Abbatem, dicens : Quid te conturbant, Abba, cogitationes tuæ scandalizatum in me, quasi spiritus sum et orare me simulem ? Certus esto,

B o homo, quia mulier peccatrix quidem sum, sacro tamen dignata baptizaste : spiritus autem non sum, sed terra et cinis ac denique caro nihil spirituale cogitans. Atque hæc dicens signavit sibiipsi signo Crucis frontem et oculos, labiaque et pectus, sic, inquit, Deus, o Abba Zosima, eruit nos a malo et ab insidiis ejus, quoniam multa est nobiscum virtus sua.

16 Talia audiens ac videns senex, projecit se in terram, ejusque pedes amplexus dixit : Adjuro te per Christum Deum nostrum, qui ex Virgine natus est, propter quem tantam amplexa es nuditatem, et propter quem carnem hanc sic extenuasti, nequid me celes famulum tuum : quæ, unde, quando, et quomodo eremum hanc inhabitasti ? Nihil, inquam eorum quæ ad te pertinent mihi occultes, sed omnia enarres, ut Dei magnalia efficias manifesta : sapientia enim abscondita et occultus thesaurus, quæ utilitas utriusque ? uti scriptum est. Dic mihi, per Deum obsecro, omnia ; neque enim jactantiæ vel ostentationis causa dixeris, sed ut mihi satisfacias peccatori indigno : credo enim Deo, cui vivis et famularis, quod propterea in hanc eremum deductus sim, ut quæ circa te gesta sunt manifesta faceret Dominus. Non est autem in nostra potestate Dei iudiciis adversari : nisi enim placitum Christo fuisset notum facere quomodo certaveris, non utique te cuiquam videndam præbuisset, neque mihi virtutem contulisset ad tantum iter cœtiendum, cui propositum erat nequaquam e cella mea egredi.

17 Hæc et alia plura dicente Zosima, elevans eum mulier, dixit ad ipsum : Erubesco, Abba mi, explicare tibi confusionem operum meorum : ignosce obsecro, propter Dominum. Veruntamen, quandoquidem corpus meum nudum vidisti, denudabo tibi et vitam meam, ut cognoscas quantæ turpitudinis et verecundiæ plena sit anima mea. Non enim, quemadmodum suspicaris, jactantiæ declinandæ causa remi tibi narrare de me, quæ fui diabolo vas electionis : sed quia scio, quod si incepero tibi ea exponere, fugies a me, quemadmodum quis fugeret a serpente, non sustinens auribus excipere quæ ego turpissima egi. Dicam nihilominus, nihil reticens, sed ante omnia deprecans, ne cesses orare pro me, ut inveniam misericordiam in die iudicii. Sene autem incessanter lacrymante, exorsa est de se narrare mulier, sic loquens.

18 Ego, Frater, patriam habebam Ægyptum : viventibus autem parentibus meis, cum duodecim

duntaxat essem annorum, postposita eorum dilectione, veni Alexandriam. Quomodo autem ibi impiis contaminaverim virginitatem meam, et quam insatiabili atque impotenti concubitus desiderio æstnaverim, verecundor vel cogitare ; et ipsum nunc dicere pudor vetat. Unum breviter fatebor, ut ardorem libidinis meæ intelligas ; quod decem circiter et septem annos vixi, publicæ luxuriæ (sit verbo venia) incentivum ; idque non muneris alicujus gratia (ita mihi testis veritas) sæpe enim volentes dare quidpiam recusavi suscipere. Hoc autem faciebam, ut quamplurimos ad me concurrere facerem, gratis ipsis præbendo dederus meum. Non quia dives eram ipsa (ne ideo censeas noluisse accipere) vivebam enim mendicato vel ut plurimum stuppam deducendo in fila ; sed quia inexplebili cupiditate desiderabam volutari in cœno, et hæc mihi vita erat ac putabatur, naturam afficere omnimoda contumelia.

19 Ita cum viverem, video æstivo quodam tempore tumbam multam Ægyptiorum virorum ac Libyæ concurrere ad mare ; et interrogavi primo obvium mihi, quonam festinarent homines isti sic currentes. Ille vero mihi respondit : Hierosolymam omnes contendunt, propter exaltationem sanctæ Crucis, quæ intra paucos dies de more celebrabitur. Ego autem ad illum : Num et me forsitan secum accipient, si voluero sequi ? Si nautum, inquit, habes et viaticum, nemo est qui prohibeat. Tum ego : Vere, frater, neque nautum habeo, neque viaticum : abeo tamen et ego, conscendoque in unam conductarum navicularum ; alent illi me, etiamsi nolint : corpus enim habeo, hoc ipsis erit pro nautico, pro viatico mihi. Propterea autem, Abba mi, volebam ire, ut plures amatores (ignosce fatenti) haberem promptos ad libidinem meam. Dixi tibi, Abba Zosima, ne me cogeres eloqui confusionem meam : horresco enim, per Deum juro, et te et aerem inficere sermonibus meis.

20 Tunc Zosimas, lacrymis solum irrigans, ei respondit : Narra per Dominum, mater mea, narra porro, neque præscindas filum tam salutaris argumenti. Ipsa vero priorem sermonem prosequens, hæc adjunxit. Juvenis igitur ille, audita verborum meorum obscœnitate, risit et abiit. Ego vero projiciens quæ gestabam colum (hanc enim solebam ad tempus circumferre) præcurro ad mare, quo ceteros videbam currere ; et videns in littore stantes juvenes aliquot, decem numero aut etiam plures, corpore vegetos et motu agiles, atque ad id quod requirebam sufficientes (expectabant autem, ut mihi videbatur, navigationis socios alios ; qui enim prævenerant jam navigia conscenderant) ego in medium eorum impudenter me inferens, Accipite, inquam, etiam me quoniamque pergitis : nec enim vobis inutilis ero. Tum alia magis pudenda adjiciens, omnes ad risum movi. Ipsi vero videntes meam promptitudinem ad quidquid impudenter libuisset, accipientes me induxerunt in navigium, quod paratum habebant : et quoniam etiam ipsi habebant quod præstolabantur, continuo cœpimus navigare.

21 Quæ vero deinceps secuta sunt, quomodo tibi possim narrare, o homo ? Quæ lingua explicare, quis auditus valeat sustinere, quæ in navi atque per iter sunt acta, et ad quæ facienda miseros compuli vel invitos ? Nullum lasciviæ genus est tam insolitum tamque inauditum, cujus non fuerim infelicibus magistra. Itaque obstupesco, Abba, quomodo sustinuerit mare luxuriam meam ; et quomodo terra non aperuerit os suum, ut viventem me ad inferna dimitteret, factam in laqueum tot anicorum. Sed Deus, ut arbitror, quærebat penitentiam meam : non enim vult mortem peccatoris, sed longanimiter sustinet, conversionem expectans. Talibus igitur in-

D
Duodennis
describit pa-
rentes

per annos
17 publica
meretrix :

visa turba
Hierosolymam
navigantium,

E

juvenibus
aliquot
se jungit,

F

turpiterque
in itinere

et in urbe
sancta vivit :

in sublime
apitur :

Zosima cogi-
tationem
arguit ;

rogata vitam
suam explica-
re,

Ecli. 41, 17

Deo id volen-
te,

consentit,
præfuta cam
fuisse turpis-
simam.

A tenti; studiis pervenimus Hierosolimam: cunctis autem diebus, quæ festivitatem præcessere, similibus aut etiam pejoribus occupabar: nec enim contenta juvenibus illis, quos per mare atque in itinere habueram mihi subservientes; pluribus quoque aliis abusum, cives et advenas in id ipsum conquirens.

CAPUT III.

Mariæ conversio et vita in eremo.

Cum vero sancta exaltatæ Crucis festivitas illuxit, ego quidem ut antea circuibam, venans adolescentum animas: videbam autem summo mane concurrere omnes ad ecclesiam: abique etiam ipsa, cum currentibus currens. Veni ergo cum illis ad Basilicæ atria, et in ipsa Exaltationis adorandæ hora, impellebam, impellebarque violenter, contendens cum turba ingressum obtinere. Ita usque ad januam templi, in quo salutiferum lignum ostendebatur, appropinquabam misera, multo cum labore atque angustia: mox autem atque lumen portæ attigeram, alii quidem absque impedimento ingressi sunt, me vero divina quædam virtus prohibuit, ingressu arcens. Rursum igitur impellor retro, neque in atrio solam invenio. Existimans autem id accidisse ex muliebri imbecillitate, rursum me permiscens aliis, luctabar ut poteram, cubitisque committens memetipsam impellebam. Sed laborabam frustra: rursus enim statim atque lumen templi calcavi infelix, alios quidem excepit ecclesia nemine prohibente, me vero calamitosissimam suscipere recusabat: et tamquam si militaris turba ordinata ad hoc ibidem consisteret, ut ingressum præcloderet; sic me vis quædam subita repellebat, iterumque constituebat in atrio.

23 Hæc tertio ac quarto agens et patiens, ac denique fatigata, neque jam amplius valens trudere atque retrudi (defecerat enim virtus corporis præ violentia, tandem recedens discessi, et steti in angulo quodam atrii; atque ibi vix demum in cognitionem veni causæ, prohibentis me intueri vivificum lignum. Perculit enim oculos cordis mei salutaris sermo, ostendens mihi quod actionum mearum turpitudine præcludebat ingressum. Cæpi igitur flere, et dolere, ac pectus tundere: suspiria autem ex intimo corde trahens ac lacrymans, video supra locum, in quo constiteram, positam imaginem sanctissimæ Deiparæ; atque in eam oculos indesinenter intendens, sic alloquor: Domina Virgo, quæ verbum Dei secundum carnem peperisti, scio quoniam neque rationi neque decori congruit, quod ego, usque adeo sordida, tuam semper virginis intemeratam imaginem aspiciam: tuam, inquam, quæ semper casta corpus et animam incoquinatam mundissimamque servasti: quin potius æquum est ut puritas tua me impuram abominetur et oderit. Quandoquidem tamen Deus, quem genuisti, ideo, sicut audivi, homo factus est, ut vocet peccatores ad pœnitentiam; adjuva desolatam me et subsidio destitutam. jube etiam mihi indulgeri ingressam ad ecclesiam, neque privas me conspectu illius ligni, in quo confixus quoad carnem natus ex te Deus, proprium sanguinem dedit pro mea redemptione: jube mihi quoque, o Domina aperiri ostium, ut divinam Crucem adorem, teque genito ex te Deo vadem susceptibilem offeram, quod carnem meam nunquam deinceps commodabo obscenæ, ut antea, commixtioni; sed mox ut Crucem filii tui videro, mundo et omnibus quæ in mundo sunt vale faciens, illuc ibo, quo tu ipsa, velut salutis meæ mediatrix, jusseris atque duxeris me.

24 Talia loquens, et fidei ardore tamquam pignore quodam certior reddita gratiæ obtinendæ, atque in misericordia Deiparæ confisa, moveo me ab eo loco in quo consistens orationem feceram: rursus-

que accedens introeuntibus me permiscui, neque amplius sensi qui me impelleret ac vicissim impelleretur, aut omnino prohiberet appropinquare portæ, per quam ingressus erat in templum. Hic vero horror et stupor me cœpit, totaque contremui: deinde attingens portam quæ hactenus mihi clausa fuerat, veluti si ea vis omnis quæ antea impediverat, nunc aditum laxavisset, citra laborem ingredior; atque in sanctum admissa locum, fructa sem salutaris Crucis aspectu; vidique arcana Dei, et quam paratus sit suscipere pœnitentes. Itaque infelix ego in terram me prosternens, postquam sanctum illud pavimentum adoravi, cursim exivi festinans ad eam quæ mea fuerat mediatrix: constitutaque in loco, in quo spon-sionis meæ signatum erat chirographum, ac genu flectens ante Deiparam semper virginem, hujusmodi verbis usa sum.

25 Tu, o domina elementissima, humanitatem tuam erga me commoustrasti, tu non repudiasti orationem peccatricis indignæ. Vidi gloriam, ejus conspectu merito privamur impuri: sit igitur gloria Deo, qui per te suscipit peccantium pœnitentiam. Quid enim amplius cogitabo aut dicam peccatrix? Tempus est Domina ut fide-jussionis, quam interposuisti pro me, impleantur promissa. Nunc igitur, quo jubes, deduc me: nunc vel maxime fias mihi magistra salutis, manuducens me per viam pœnitentiæ. His dictis, audio vocem eminens clamantis: Si Jordanem transieris, optimam invenies requiem. Ego vero vocem istiusmodi audiens, mihiq; persuadens eam propter me factam, exclamavi lacrymans, et Deiparæ dixi; Domina, Domina, ne derelinquas me. Itaque vociferans egredior ex atrio templi, festinaque pergebam.

26 Egredientem autem me conspiciens quispiam, tradidit mihi tres nummos dicens, Accipe hosce, Mater. Ego vero datos expendens, tres panes mihi cum ipsis emi, et eos in viaticum benedictionis accepi. Interrogavi deinde eum qui panes vendiderat, quæ aut ubi esset via ad Jordanem ducens: edoctaque portam civitatis, quæ in illas ducebat partes; egrediebar currens, et proficisci incipiebam lacrymans: interrogationi vero interrogationem jungens, totoque die ambulans (erat enim ut arbitror hora tertia quando Crucem conspexi) tandem inclinante ad occasum sole, appropinquavi ad templum Joannis Baptistæ, quod prope Jordanem situm est. Hic ego cum prius oravissem, descendi statim in Jordanem, faciemque ac manus sancta illa aqua rigavi: deinde in ipso Præcursoris templo suscepi intemerata atque vivificamysteria, atque comedi mediam partem panis unius, et ex Jordane bibi, sicque me super terram posui nocte illa. Mane autem facto inveniens ibidem parvam scapham, transivi in ripam alteram; iterumque rogavi ducem meam, ut duceret me quo placuisset. Fui igitur in hac eremo, et ab illo tempore usque in hodiernum diem elongavi fugiens; et hic habito, expectans Deum meum, qui salvat conversos ad se a pusillanimitate spiritus et tempestate.

27 Dixit ad eam Zosimas: Quot vero anni sunt, o Domina mea, ex quo in hac eremo habitas? Respondit mulier: Quadraginta-septem anni, quantum existimo, sunt quod sancta civitate egressa fui. Et rursus Zosimas, Ecquid autem in cibum habuisti vel invenisti, o Domina mea? Duos, inquit illa, et dimidium panem ferens Jordanem transivi, qui brevi arefacti induruerunt, et paulatim edendo absumpti sunt. Tunc Zosimas: Et sic absque difficultate transigisti tantum tot annorum spatium? neque tam subita mutatio quidquam te conturbavit? Rem, subjunxit illa, nunc quæris, Abba Zosima, quam vel referre horreo: si enim nunc in memoriam revocavero tam multa quæ sustinui pericula, tentationum-

*Hora exaltan-
dæ Crucis
templum
ingressura
Maria,*

*sapius repul-
sa,*

*indignitatem
suam agnos-
cit:*

*et coram
imagi B.
Virginis*

*emendatio-
nem pollicita,*

*ingressum
obtinet.*

EX MS. GR.

*tum gratis
Deiparæ actis*

*monita Jorda-
nem trans-re,*

*tres panes
assumit in
viaticum:*

*et Sacramentis
munita ere-
mum intra,
l'*

*ibique vivit
annus 47*

A que graviter me pulsantium rationem voluero red-
dere, vereor ne rorsum ad eosdem impingar scopu-
los. Nihilominus, reponit Zosimas, nihil dimittas,
Domina, quod mihi non enunties : hoc enim te sup-
pliciter omnino rogavi, ut absque involucro cuncta
me doceas.

28 Cui illa; Crede mihi, inquit, Abba Zosima,
annos septemdecim transegi in hac eremo, luctans
cum effrenatis cupiditatibus meis, veluti cum bestiis
immanis. Si cibum aggrediebar sumere, deside-
rabam vini pocula, multum mihi amata : copioso
enim vino utebar, cum viverem in seculo; hic vero
neque aquam gustare licebat graviter aestuanti, atque
sitim amplius tolerare non valenti. Subingrediebatur
autem meretriciorum cantuum cupiditas adversa rati-
oni, multum me conturbans, suadensque ut cane-
rem quas didiceram diabolicas cantiones. Ego vero
statim illacrymans, manuque pectus tundens, mihi
ipsi revocabam memoriam promissorum, quæ sanxi
ad eremum digrediens; et cogitatione referebam me
ad imaginem Deiparæ susceptricis meæ, et quasi
coram ea existens flebam, rogabamque ut liberaret
me a tentationibus, miseram animam meam tanto-
pere infestantibus. Postquam vero diu ploraveram

B et pectus pro viribus verberaram, vidi lumen unde-
quaque me circumcingens, et exinde constans dein-
ceps malacia mihi atque tranquillitas obtigit.

29 Cogitationes vero quæ rursus ad fornicatio-
nem impellebant me, quomodo tibi explicem, Abba?
Ignis enim in meo infelicis corde ascendebatur, to-
tamque exurebat atque ad desiderium coitus pertra-
hebat. Ego vero statim atque ejusmodi tentatio of-
ferebatur, prosternebar in terram, et lacrymis riga-
bam solum; ipsam vadem meam adstare credens
tamquam prævaricatrici, ad violatæ sponsionis pœnas
exigendas : neque prius assurgebam de terra, in qua
nonnumquam contigit totam diem ac noctem sic me
jacere, donec suave illud lumen mihi circumfulgeret,
et molestas mihi cogitationes dissiparet. Denique
mentis meæ oculos indesinenter defigebam in eam
quæ spononderat pro me, petens opem in hujus eremi
pelago periclitanti animæ. Et vero auxiliatricem ha-
bui ac pœnitentiæ susceptricem : atque ita spatium
annorum decem ac septem transegi, mille periculis
implicata. Ex illo autem tempore usque in hodiernum
diem, in omnibus mihi adfuit protectrix mea, meque
velut ad manum semper deduxit.

30 Dixit ei Zosimas : Numquid egisti victu et
vestitu? Ipsa vero respondit : Consumptis, quos ante
dixi, panibus, annos septemdecim sustentavi me her-
bis et qualicumque edulio per desertum inveniundo :

C vestimentum autem, quod habebam Jordanem trans-
iens, consumptum attritumque est. Multam igitur
ex frigore, multam etiam ex ardore æstivo moles-
tiam sustinui, calore adusta, et frigore tremens at-
que constricta, adeo ut sæpe in terram corruens fere
absque spiritu immobilis permanerem; unde multis
quoque insidiis dæmonum et tentationibus perpetuis
oppugnabar. Sed deinceps et usque nunc multiplex
Dei virtus peccatricem animam meam et hoc vile cor-
pusculum conservavit. Etenim cum solum recorder
ex quantis malis me eruerit; cibum habeo non con-
sumendum, spem, inquam, salutis consequendæ.
Nutrior namque et contegor Dei verbo omnibus do-
minantis, quia non in solo pane vivit homo : et pro
eo quod vestimentum non habent, induuntur petram
quicumque exuerunt peccati indumentum.

31 Audiens autem Zosimas quod meminisset Bi-
blicum sententiarum ex Moyse et Job atque libro
Psalmorum, dixit ad eam : An Psalmos quoque et
Scripturas alias didicisti, Domina? Ipsa vero subri-
sit ad interrogationem istiusmodi, et ait ad senem :
O homo, crede, quod a die qua Jordanem transii,

nullius hominis vultum præter tuum hodie sum in-
tuita : sed neque feram aut aliud quodpiam animal
vidi, ex quo hanc solitudinem novi. Litteras igitur
numquam didici : quinimo nec psallentem quemquam
nec legentem audiui : sermo autem Dei vivus et effi-
cax, ipse docet hominem scientiam. Atque ecce hic
finem habes narrationis meæ : quod autem feci exor-
diens, nunc quoque adjuro te per incarnationem
Verbi divini, ut pro me peccatrice Dominum exores.
Hæc illa cum dixisset, et hac usque sermonem pro-
traxisset, inclinavit sese benedictionem postulans.
Senex vero rursus cum lacrymis exclamavit, Bene-
dictus Deus qui facit magna et admiranda, gloriosa
ac prædicanda, quorum non est numerus. Benedic-
tus Deus, qui ostendit mihi quanta largiatur timen-
tibus se. Vere non derelinquis quærentes te, Do-
mine.

32 Ipsa porro senem sustinens non permisit, ut
sese ad benedictionem inclinare pergeret, sed ait ad
eum : Adjuro te per Salvatorem Christum Deum
nostrum, nequid horum omnium quæ audivisti mor-
taliū alicui reveles, usque dum ab hac terra me
abstulerit Dominus. Nunc vero vade in pace, quia
rursus sequenti anno videbis me, et ego te, Dei

*petit a Zosi-
ma ut audita
clam servet,*

gratia custoditum. Fac autem, propter Deum quod
nunc tibi præcipio. Cum anno proximo Quadragesi-
male tempus advenerit, ne transeas Jordanem, sicut
fieri solet in monasterio. Obstupuit Zosimas audiens
quod de regula monasterii loqueretur; neque aliud
dixit quam, Gloria Deo, magnas gratias indulgenti
diligentibusse. Ipsa vero subjunxit : Expecta, Abba,
ut dixi, in monasterio : neque enim, si volueris e-
gredi, id tibi succedet : vespere autem in Cœna Do-
mini accipe mihi sacrum vas vivifici Corporis et San-
guinis Christi, tantis mysteriis dignum, atque affer;
manens omnino in ea Jordanis ripa, quæ terræ ha-
bitata est propior, donec adveniens suscipiam vita-
lia dona : ex quo enim illa suscepi in templo Præ-
cursoris, prius quam Jordanem trajicerem, usque
nunc carui participatione sanctificationis hujus, et
nunc ipsam inexplebili amore concupisco; ideoque
oro ne meam despicias petitionem : sed omnino mihi
adferas salutifera atque divina mysteria, ea hora
qua Dominus discipulos suos divini istius epuli ferit
participes. Ablati vero Joanni, ejus in quo habitas
monasterii Hegumeno, hæc dicito : Attende tibi ipsi
et gregi tuo : quædam enim ibi aguntur quæ indigent
correctione : verumtamen nolunt hanc ei nunc dicas,
sed quando Dominus te reduxerit. Hæc elocuta, et
seni dicens, Ora pro me, denuo cucurrit versus inte-
riorem eremum. Zosimas vero genua flectens, et
adorans solum in quo steterant vestigia pedum ejus,
Deoque gloriam reddens ac gratias agens, cum gan-
dio spiritus et exultatione corporis reversus est,
glorificavitque ac benedixit Christum Deum nostrum;
et rursus solitudinem illam emetiens, venit ad mo-
nasterium, ea die quo ceteri monachi solebant re-
verti.

*et sequenti
anno adferat
sibi sacram
Communio-
nem :*

*et sic ab eo
discedit.*
F

CAPUT IV.

Sacra Communio Mariæ præbita, sepultura curata.

Toto illo anno tacuit Zosimas, non audens quid
quam eorum quæ viderat alicui enuntiare; penes se
interim orabat Deum, ut iterum ei ostenderet vul-
tum exoptatum : cruciabatur autem et affligebatur,
cogitans quam longa esset anni periodus, totumque
illum cupiebat esse unum solum diem, si fieri po-
tuisset. Cum vero initium Jejuniū referens Do-
minica adfuit, alii quidem statim post consuetam
orationem psallentes exierunt; ipsum vero febrici-
tantem delinuit morbus et remanere coegit. Recor-
datus

*Anno proximo
Zosimas exire
impeditus :*

A datus est ergo Zosimas quod sibi dixerat Sancta, quia neque si volueris monasterio egredi id tibi succedet : transactisque diebus paucis resurgens a morbo, reliquum temporis in monasterio peregit.

in cœna Do-
mini abiit
ad Jordanem,

34 Porro monachis iterum reversis, cum advenisset mysticæ Cœnæ vespera, fecit quæ sibi fuerant imperata; et accipiens parvum poculum intemerati Corporis ac venerandi Sanguinis Christi Dei nostri, sumpsit in canistro ficus et dactylos, modicasque fabas aqua maceratas : abiens vero profunda jam vespera sedit in ora Jordanis, expectans Sanctæ adventum. Moram autem faciente muliere, non dormitavit Zosimas, sed indesinenter prospiciebat eremum, præstolans sibi videret quod tantopere cupiebat. Dixit autem intra se dum ita sederet : Num forte indignitas mea aliqua ipsam venire prohibuit? aut forte jam venit, neque non invento rursum abiit? Hæc dicens flebat, et flens suspirabat, oculosque in cælum attollens orabat Deum; Ne fraudes me, inquiens, Domine, ab iterato ejus aspectu, quam semel a me conspici permisisti; neque revertar hinc vacuus, necum ferens opprobrium peccatorum meorum. Talia oranti cum lacrymis, longe diversa incidit cogitatio, dixitque intra se : Quid vero fiet si venerit? neque enim cymba ad manum est : quomodo igitur Jordanem transibit, atque ad me indignum accedet? Heu me miserum! heu infelicem! quis me tam grandi bono privavit propter culpam meam?

super cujus
aquas venienti
ad se Mariæ

35 Ita secum ratiocinabatur senex; cum ecce advenit sancta mulier, et trans Jordanem stetit unde advenerat. Zosimas vero exsurrexit gaudens atque exultans et glorificans Deum. Rursus autem affligebat eum cogitatio quod non posset Jordanem transire. Tum vidit eam venerando Crucis signaculo Jordanem signare (vox enim ut in plenilunio illustris erat, quemadmodum retulit) moxque ut aquas signavit, ingredi, ac super easdem ambulare, et venire ad se. Volentem autem inclinare se prohibuit, clamans et super fluvium incedens : Quid agis, Abba? qui et Sacerdos es et divina portas mysteria. Ipso vero verba ejus considerante, gradiens super aquas, dixit seni : Benedic, Pater, Benedic. Qui expavescebat (stupor enim apprehenderat eum super admirabili visione) respondit eidem : Vere fidelis Deus est, qui promissit assimilandos Deo quantum fas est qui seipsos perpurgassent. Gloria sit tibi, Christe Deus noster, qui non amovisti orationem meam neque misericordiam tuam a servo tuo. Gloria sit tibi, Christe Deus noster, qui ostendisti mihi per hanc famulam tuam, quanto intervallo distem a perfectione. Hæc loquentem rogavit mulier sanctum fidei Symbolum, et Pater noster qui es in cœlis, inchoare : quo facto et fine orationi posito, juxta consuetudinem osculum senis oridedit : et sic divina suscipiens mysteria, manusque in cælum sustollens exclamavit, Nunc dimittis famulam tuam, Domine secundum verbum tuum in pace : quia viderunt oculi mei salutare tuum.

sacram Com-
munionem
ministrat.

36 Tunc dixit seni : Ignosce, Pater, atque aliam etiam petitionem meam imple. Abi nunc in monasterium, Dei gratia te custodiente; proximo autem anno veni; rursusque ad torrentem illum, ubi tibi primum occurri, accede obsecro, propter Dominum : ibi iterum me videbis, sicut Dominus voluerit. Ipse autem respondit ei, Utinam possem ex nunc sequi te et tuo conspectu semper frui! sed et tu petitionem unam meam facito, atque ex his quæ deluli modicam accipe refectionem : et hæc dicens ostendit ei quem ferebat corbem. Ipsa vero summis digitis fabas attingens, et tria grana inde auferens, proprio admovit ori, dicens, sufficere gratiam Spiritus ut substantiam animæ incorruptam conservet : rursumque

et cibum ei-
dem offert :

dixit seni : Ora, per Deum, ora pro me, et meæ humilitatis recordare. Ipse autem pedes Sanctæ amplectens, oransque ut pro Ecclesia et Imperio atque ipso se deprecaretur, dimisit eam, abiitque flens et suspirans; neque enim ultra retinere incomprehensibilem præsumebat. Ast illa rursus Jordanem signans, ascendit aquas : et sicut prius ambulans, ab eo discessit. Senex vero reversus est, gaudio et timore multo plenus, seque ipsum redarguens quod nomen Sanctæ non curavisset discere : sed et hoc speravit se posse anno futuro consequi.

D
EX MS. G. A.
jussus altero
anno venire
in eremum,

37 Transacto autem anni circulo iterum abiit in eremum, omnia ex more faciens, et festinans ad spectaculum istud mirabile. Emetiens vero solitudinis spatium, et signa quædam inveniens, quæsit loci indicium facientia; circumspiciebat ad dexteram sinistramque, oculos quaquaversum volvens, instar ardentissimi venatoris, sicubi forte dulcissimum animal deprehenderet. Ast ubi nihil uspiam moveri conspexit, cœpit iterum lacrymis seipsum perfundere, et sursum elevando oculos atque orando dicere : Ostende mihi, Domine, thesaurum tuum sacro-sanctum, quem in hac eremo abscondisti : ostende mihi obsecro, Angelum incarnatum, cujus indignus est mundus. Atque hæc dicens pervenit ad locum, qui speciem alvei fluvialis habebat; et ex latere illius quod orientem solem respicit, jacere vidit mortuam Sanctam, manibus uti decebat compositis, vultuque conversam ad Orientem. Qui continuo accurrens, pedes Beatæ lacrymis abluit; nec enim aliquod membrum aliud audebat attingere.

mortuam
invenit,

E

38 Lacrymis igitur aliquamdiu fusis, et rei ac tempori congruis recitatis Psalmis, sepulcralem fecit deprecationem, atque intra se : Numquid cadaver Sanctæ sepelire conveniet? aut si fiat, displicebit Beatæ? Hæc dicens, vidit ad caput ejus expressam in terra scripturam, ita jubentem : Sepeli, Abba Zosima, in hoc loco humilis Mariæ cadaver, pulveri pulverem tradens, atque pro me Dominum jugiter deprecans, quæ obii in hac ipsa nocte Dominicæ Passionis, post susceptionem divini et mystici epuli. Has igitur litteras perlegens senex, gavisus est quod nomen Sanctæ didicisset : cognovit autem quod simul atque divina mysteria juxta Jordanem sumpsit, statim ad hunc locum reducere fuerit, in quo et defuncta est; adeo ut quam viam Zosimas non sine labore fuerat emensus viginti dierum spatio, intra horam unam transierit Maria, et ad Dominum illico emigravit.

et nomen
ejus arenæ
inscriptum.

39 Ergo Deum glorificans, et venerandum corpus lacrymis suis rigans, Tempus est, inquit, humilis Zosima, ut impleas quod tibi imperatur. Sed quomodo foveam conficere poteris, nihil præ manibus ad id congruum habens? moxque prospiciens vidit eminus breve lignum, eoque accepto cœpit terram fodere. Verum hæc cum arida esset, nequaquam obeliebat laboranti seni : sed fatigabatur ipse sudore circumfluens. Ex intimo autem corde suspirans, et oculos elevans, vidit grandem leonem adstare sancto cadaveri ejusque vestigia lambere. Quo conspecto præ formidine contremuit, maxime quia recordabatur dixisse Sanctam, quod nunquam conspexisset feram ullam : facto tamen Crucis signo, credidit quod se indemnem servaret jacentis virtus. Leo vero cœpit accedere ad senem ipsum, non tantum motu saluans, sed ipsa etiam oblatione sui. Dixit itaque leoni Zosimas : Quandoquidem, o animal, Sancta voluit ut suum corpus sepeliretur, ego autem senex nequeo fossam conficere (neque enim vel lignum habeo idoneum negotio, vel tanto intervallo possam reverti, ut instrumentum congruum adferam) tu quod opus est unguibus perface, ut tabernaculum Sanctæ humo commendemus. Vix ille hæc dixerat, cum leo

frustra labo-
rans in se-
pulcro effo-
diendo
F

utur leonis
se offerentis
ministratio,

anterioribus

A anterioribus pedibus fossam fecit, sufficientem corpori sepeliendo.

AUCTORE
HILDEB.
EX MS.
et sanctam
sepelit

40 Rursum igitur pedes Beatæ lacrymis irrigans senex, multumque eam deprecans ut pro omnibus oraret; terra corpus abdidit, adstante leone; nudum utique sicut prius, nisi quod circumposita ei erat lacernula illa, qua ad se projecta per Zosimam, aversa Maria obtexerat corporis verecundiora. Sene autem digrediente, regressus est etiam leo in eremum instar agni; et Zosimas abiit, benedicens ac laudans Christum Deum nostrum. Porro reversus in cœnobium, narravit omnia monachis, nihil eorum quæ audierat ac viderat reticens: a principio enim cuncta illis minutim exposuit, ut omnes audientes obstupescerent Dei magnalia, et Sanctæ memoriam cum timore et gaudio celebrarent. Joannes vero Hugumenus invenit in monasterio quosdam correctionis egentes, ut ne in hoc quidem, sermo Beatæ vanus et inutilis appareret. Zosimas quoque in eodem monasterio obiit, centesimum ferme vitæ annum attingens.

reversusque
omnia mona-
his narrat:

41 Perseverarunt autem monachi hæc ipsa per traditionem discentes, atque ad communis utilitatis argumentum proponentes audire volentibus: sed non audiivi quemquam scripto signasse narrationem: ego vero, quæ citra scripturam comperi, per litteras curavi nota facere. Forsitan tamen etiam alii Vitam Sanctæ scripserunt, multo quam ego magnificentius sublimiusque, quamvis istud ad meam notitiam non pervenerit: quare ut potui conscripsi historiam, nihil volens addere veritati. Deus vero qui magna tribuit confugientibus ad se, utilitatem legentium pro mercede reddat ei qui hanc narrationem conscribi jussit, faciatque participem gradus et ordinis ad quem ista, de qua est sermo, Beata attigit, nec non eorum omnium qui ipsi placuerunt a seculo. Demus igitur etiam nos gloriam Deo, Regi seculorum, ut nos quoque faciat misericordiam consequi in tremenda judicii die, in Christo Jesu Domino nostro, quem semper decet gloria, honor et adoratio, cum experte principii Patre, sanctissimoque et vivifico Spiritu, nunc et in secula seculorum. Amen.

prout hic
scripta sunt.

PARAPHRASIS METRICA

Auctore Hildeberto Episc. Cenomanensi.

Ex veteri nostro MS. Anglicano.

CAPUT I.

Zosimæ monachi laus, secessus in eremum ubi inventa Maria.

C Sicut hiems laurum non urit, nec rogos aurum,
Sic Zosimam puerum nec opes nec gloriam rerum;
Quas cito labentes et noxia quæque docentes
Sprevit, devovit, animoque manumque removit;
Et monachus factus, monachi vigilavit in actus;
Proponensque sequi doctores juris et æqui,
Institit annorum legem cohibere suorum.
Mores doctorum transcendit, doctor eorum,
Ut pueri metas evasit debilis ætas.
Creverunt dona: crevit simul ipsa corona.
Nil magis huic oneri quam membra quiete fo-
veri.
Nil magis ingratum quam non punire reatum.
Hujus erat testis modicus sopor, aspera vestis,
Et cibus et stratus, modo gloria, tunc cruciatus.
Testis erat monachi color, et caro nescia Bacchi:
Non caro, sed pellis, macra, flaccida, trita flagellis,
Docta reluctari sibi, spiritui famulari.
His in tormentis sacræ modulatio mentis
Christo psallebat, si quando lingua tacebat.

Zosimas ab
adolescencia

perversus
in monasterio,

A sanie busti sacra pectora plenaque justi
Numquam dimovit: Deus hoc, homo cetera
novit.

D

2 Talibus ille modis dum psalmis instat et odis,
Vidit cœlorum secreta, futurum eorum:
Vidit, et didicit qua spe tot prælia vicit.
Spe Zosimas captus, sacros ita crevit in actus,
Ut stagnum rivo vel torpens ignis olivo:
Et memor, ad mores prodesse, cavere favores;
Cum bene pugnaret, cavet ne fama volaret:
Quanto plus cavit, tanto magis illa volavit,
Et contra votum retulit laudabile totum.
Illuc innumeri populi venire doceri:
Quos, ut posebat locus, ætas, ordo, docebat,
Vincens majores, ut stellas luna minores.

magnaque
adeptus
sanctitatem,

3 Hæc dum consuevit Zosimas, elatio crevit,
Dixit et hæc secum: Quidquid jubet ordo vel
æquum

tentatur de
inani gloria;

Eligo, sector, amo, discenda tenendaque clamo.
Attenuant artus labor ingens et cibus arctus,
Hæc puer elegi, puer hæc et plura peregi;
Jam tunc ordo gregis, jam remus et anchora le-
gis;

Jam dignus cœlis; sacer actu, mente, loquelis.
Unus cum mundo pugnavi fine secundo.

E

Miratrix horum plebs, Clerus, grex monachorum
Me petit, ardet, amat, peragit quod vox mea
clamat.

de qua
reprehensus

Talia dum jactat Zosimas meritumque retractat;
Quidam subtexit, cui spiritus ista retextit:

4 Jam bene certasti; bene qua licuit superasti?
Nil oblectatur, caro servit, mens dominatur:
Sed tamen est dubius finis certaminis hujus;
Dumque potes subici, non debes dicere, Vici.
Nam quis vincatur vel vincat, fine probatur;
Præmia victorum pendent in fine laborum;
Ut Scriptura sonat: finis, non pugna coronat.
Cum bene pugnabis, cum cuncta subacta putabis;
Quæ post infestat, vincenda superbia restat:
Hæc nisi vincatur, promissa corona negatur.
Pro dolor! his telis superatur sæpe fidelis:
Hac lue nonnumquam rosa vertitur in salu-
cam.

Isti portento, sodes, obstare memento:

Nec vel te tantum præsumas credere Sanctum,
Vel te præ Sanctis meritum promissa Tonantis.
Multi sunt qui te superant certamine vitæ;
Quos ut cognoscas, Jordanis littora poscas.
Regem cœlorum colit illic grex monachorum:
Cum monachis habites: quod agit, age; cetera
vites.

ad Jordanem
mittitur:

Exi, festina: dilatio, magna ruina.

F

5 Exit, abijt propere, pulsaturque: fores patuero.
Inde salutatus Abbas, est pauca profatus;
Cur venias, aperi. Zosimas ait, Opto doceri,
Et peccatorum relevari mole meorum.
Asperitas cultus, vox supplex, gratia vultus,
Signa sacræ mentis, votum juvere petentis:
Responditque Pater: Nemo, carissime Frater,
Nemo levat morbis animum nisi Conditor orbis:
Prava coerceri, bona poscas inde doceri.
Sitamen his cœtus placet aut locus ipse quietus,
Si magnus modicis vis jungi, palma myricis,
Stes, videas, humilissi proderit usus ovilis,
Et lege nobiscum pastus istius hibiscum:
Summus Pastorum nos nutriet, esca suorum,
Esca fovens mentem præ hæc nihil e-urientem:
Nil animæ satius quam pasci visibus hujus.
Annuuit his equidem Zosimas, et mansit ibidem:
Mansit et in cella: nova jura, sacerrima bella
Vidit, laudavit, didicit, servavit, amavit;
Tam gregis, hortatu crescens, quam tela rotatu.

et ibidem
receptus

6 Hujus cura gregis, summi dilectio Regis;

Legis

A Legis doctores audire, docere minores;
Nolle favere cuti, jus pendere, legibus uti;
Nulla loqui temere; quasi dura venena cavere
Iras, livorem, lites, maledicta, tumorem.
Sal, pisces, vinum, pulmentum, stamina, linum
Non attingebant, quibus uti crimen habebant.
Non sapor his olerum, non res, non mentio
rerum;

Nec crinis comptus, nec erat, meditatio sumptus.
Nemo vel impensa vestis, vel dispare mensa
Invidit Patri, non Frater denique Fratri.
Par cibus et cultus, procul absuit inde tumultus.
Potus erat flumen; festivior esca, legumen;
Cilicium, vestis; male mollia cingula, restis;
Gaudia, lapsorum reditus; dolor, error eorum;
Lectio, vita Patrum; monitus, concordia Fra-
trum:

In verbis horum Deus aut sacra gesta priorum.
In vigilando moræ: procul otia; Psalmus in ore:
Attenuata caro cruce multa, fomite raro,
Fletibus et crebris vulgabat facta latebris.
Vulgi rumores, fora, causas exteriores,
Momentum morum non noverat ullus eorum.
Hujus erat causa locus abditus, ostia clausa,
Janitor austerus; grex, pastor, uterque severus.

B 7 Isti claustrales nec certos officiales,
Nec (nisi Pastorem demas) novere priorem.
Si quid poscebat res aut Pater ipse juhebat,
Cura fuit cuique parere rei que Patrique.
Pastor agenda quidem monstrabat, agebat et
idem,

Plus quam prælatus cunctis servire paratus,
Nec magis hortari consuetus quam famulari.
Ille, beatorum decus et speculum monachorum,
Lux erat in tenebris, ibi clausus, ubique celebris;
Morum primatus, schola juris, virga reatus;
Crux sibi, forma gregi, via vitæ, gloria legi;
Gnarus gaudenti gaudere, dolere dolenti;
His gravis, his fractus fuit, omnibus omnia factus.

8 Res monet, ut quædam, quæ grex consueverat,
edam.

Tempore quo sacro plebs purificata lavacro
In veniam scelerum summam decimare dierum
Incipit, ex cella prodibant ad nova bella.
Sed prius excessus Abbati quisque professus,
Præconfortabat mentem corpusque juvabat,
Sacramentorum gustu modicoque ciborum.
Inde petebatur benedictio sacra: dabatur:
Oscula jungebant: tunc tandem claustra petebant.

C Grex simul exhibat, eremum divisus adibat;
Pars, ut poscebat mos ipse, domi remanebat:
Non servaturi bona, convenientia furi;
Sed ne sanctorum foret experts Officiorum
Cella, parata sacris studiis, animæque lavacris;
Ornatu festo pauper, sed dives honesto.

9 Edibus egressi, latebras eremumque professi,
Pergebant, quorsum dabat optio, quisque eorum:
Quisque pari voto certabat, teste remoto,
Psallere prostratus, lacrymis abolere reatus.
Supplicii lacere carnis tibi. Christe, placere,
Lætari de te socio, duce, fine, quiete:
Te prætendebat, dabat, expectabat, habebat
Belli tutamen, testem, diadema, juvamen
His insistebant studiis, pariterque fovebant
Corda sacris verbis, carnem radice vel herbis;
Pars quota gestabat panem, partem recreabat
Fructus palmarum præ mensis deliciarum,
Præ dape festiva glans aut silvestris oliva.
Hæc in deserto sunebant tempore certo,
Et certis horis requiem, modicumque soporis.
Taliter expletis triginta novemque diebus,
Cella petebatur: remeabant cum celebratur

Ramis palmarum, pro canone Christicolarum.

10 Hæc et miratus Zosimas et ferre paratus,
Nil ratus est satius quam ritum canonis hujus.
Hunc simul advexit revolutio temporis, exit.
Exit, et a cella proficiscitur ad nova bella.
Transit Jordanem, portans pro tempore panem:
Et sic ingressus latebras eremique recessus,
Vota Deo solvit, nova cantica pectore volvit,
Solut agit vitam: sacra facta probant eremitam.
Ex quo lucescit, iter urget; nocte, quiescit
Stratus humi; plorat, socium sibi querit et orat,
Qui solaretur curas, pariter pateretur,
Actibus instrueret, superans superare doceret.
Quod petit assequitur, sociusque viæ reperitur.
Nam majore mora solita dum psalleret hora,
Tanquam currentem quemdam, sed veste caren-

tem
Vidit, et expavit, quoniam phantasma putavit.
Visu turbatus, Crucis est signo revocatus.
Viribus hinc sumptis, iter investigat euntis;
Currit, obestque parum labor, ætas, lustra fe-
rarum

11 Sancte senex, propera, visurus spe meliora:
Quæ legis et sequeris vestigias, sunt mulieris.
Fœmina precedit, quia nec tibi fœmina cedit:
Ut pede, sic vita te præterit hæc eremita:
Hæc meruit latebris ut nunc sit ubique celebris:
In latebris didicit bene mundum vincere, vicit:
Imbribus infecta, nigra phœbo, curva senecta,
Hispidæ per mendas, partes intacta tegendas.
Horrescunt illi nivei modicique capilli,
Vix attingentes humeros, vix colla tegentes,
Impexi, rari, soliti sine lege vagari.
Fœmina tota prius, jam totum resquit hujus:
Fœmina caro pridem, modo tota rebellis eidem:
Fœmina, mortales bene dedignata sodales,
Oblatum casu Zosimam fugit alite passu.

12 Hanc Zosimas sequitur: rogat ut stet, nec mi-
nus itur.

Ille magis solito clamat, Moderatius ito:
Quisquis es, expecta: vetor ire labore, senecta:
Expecta fessum: non sum fera, supprime gressum:
Sum res parva quidem, sed homo peccator, et
idem.

Christum professus monachumque, frequento re-
cessus,

Hic delictorum veniam suspiro meorum.
Ne fuge: sis parum: verearis lustra ferarum.
Per nomen Christi, per præmia quæ meruisti,
Serve Dei, resta: benedic mihi: quod rogo præsta.
Numquid pro Christo deserto vivis in isto?
Qui non audisti, saltem pro nomine Christi?

CAPUT II.

*Colloquium Zosimæ cum Maria, vitæ suæ
meretriciæ sordes exponente.*

Illa gradum fixit, manibusque subobsita, dixit:
Femina sum Zosima, scelerum molmine prima;
Experts pannorum confundor ad ora virorum,
Nec sint os verti pudor inguinis haud coapti.
Sed quia te Christi famulana scio, quod petisti
Fiet, si dederis quo probra tegam mulieris.
Vis loquar aut restem? versus retro, da mihi ves-

[tem.

Inde enculla datur: qua fœmina tecta, profatur:
Cur Pater, insequeris latebras miseræ mulieris?
Cur aut quo cursus? Fremit hic leo, murmurat
[ursus;

Quod sperare bonum potes in regione leonum?
Hæc ea dum memorat, monachus prosternitur, orat
Ut benedicatur: sed et hæc ea, strata, precatur.

Fœmina

D

juxta quem
ritum egressus
etiam ipse,

et videns
eminus

S. Mariam,

E

eam sequitur

et assequitur.
F

Maria femi-
nam se fassa,

et pallio sibi
commodato
tecta.

miratur
disciplinæ
rigorem,

vitæ commu-
nis observan-
tiam,

et per tempus
Quadragesi-
male

unachoresim
unum.

A Sed tribui ventis monitus utriusque parentis,
Et male contemni cepit pudor a duodenni
Ex tunc indecorem traxerunt ossa calorem,
Ex tunc averti thalami connubia certi;
Ex rata torporem necdum perisse pudorem,
Sustinui gratis dispendia virginitatis.

*Alexandriam
fugit, ubi se
prostituit,*

20 Neve resistentes differrent vota parentes,
Egredior patriam, proficiscor Alexandriam.
Nacta locum scelerei, statuo communis haberi.
Nec satis id fuerat : quia quando vir mihi deerat,
Tecta pererravi, nullique rogata rogavi,
Infamis cultu, vaga lumine, lubrica vultu.
Usibus impositis, naturæ crimen et hostis.
Fractior incessus, et lenam sermo professus
Clamavere foris, Pudet hanc meminisse pudoris :
Clamavit gestus, Nimis est furor iste molestus.
Sic oblita mei, dux et via perniciiei,
Historiis scelerum consumpsi quemque dierum;
Passa diem mœstum quo forte monerer honestum,
Quod quoties fregi festum celebratius egi.
Cantica, quæ traherent scelus incestumque doce-

*in omnem
libidinem*

[rent,

Dilexi, didici, mimas modulamine vici.
Cumque salitores exhaustos aut seniores
In nullam venerem jam fastidita moverem.
B Sum blandita novis : hos emi munere quovis,
Et sociis scelerum divisi singula rerum,
Quas acus ant fœsus vitæ donarat in usus :
His instrumentis manus accedebat egentis,
His domus, his victus, his est quæsitus amictus,
His ad vota datus consors heresque reatus.

*et intempe-
rantiam pro-
jecta.*

21 Quam male, jam memini, placuit mihi copia vini!
Quam captabatur cibus unde libido juvatur!
Cumque duo magni sint hostes, sexus et anni,
Ebrietas istis fuit addita tertius hostis.
His mecum morbis est per me perditus orbis.
Num quæ labe pari potuit poteritque gravari?
Me minus erravit quisquis mala multiplicavit,
Et mihi defendi palmam male semper agendi.
Cum jam non nossem quem crimine vincere pos-

[sem,

Crimine multiplici post omnes me quoque vici.
Nam velut errorem prius ausa, deinde furorem,
Quidquid peccavi mala, pessima justificavi :
Nec sceleris metas posuit vel senior ætas.
Talibus et tantis, oculis invisâ Tonantis
Annos per ternos exegi bisque quaternos.

*tandem pro-
ficiscentibus
Hierosoly-
mam*

22 Ecce die quodam (sed qualiter hic tibi prodam
Quam misere cecidi?) juvenes in littore vidi :
Vidi, captavi, quo vellent ire, rogavi.
C Subridens primus dixit, Hierosolymis imus.
Sciscitor, an comitem paterentur? Subdidit idem :
Si nautum dederis, patet ecce carina; veheris.
Tunc ego : Pro navi pretium tibi, nauta, paravi.
Si pretium quæris, me pro pretio potieris.
Nil habeo nisi me : quod si placet, utimini me :
Nil habeo melius, cape fructum unneris hujus :
Ex hac fortuna faciam satis omnibus una,
Si de communi mihi victus provenit uni.
His dictis, juvenis gressus impressit arenis :
Et quasi verborum spreta levitate meorum,
Nautas hortatur, socios vocat, urget eatur.
Ipsa comas stringo, vultus in crimina pingo :
Projicio fusum, succingor euntis in usum :
Prosequor, intro ratem. Spondet mare prosperita-

[tem :

Blanditur ventus, ventum juvat arte juvenus,
Et paucis horis captatis utimur oris.
23 Hei mihi! quo labor? qua lingua cetera labor?
Da veniam misere : pudor exigit ista latere,
Et trahit horrorem tantum meminisse furorem.
Hæc ait, et flevit : pudor ora vorenda replevit.
Flentem solatur Zosimas, referatque precatur.

*etiam his tur-
pissime vocat :*

Paruit, et tandem sic est resecuta precantem :
Mi Pater, in navi mea crimina multiplicavi :
Nil illie egi nisi quæ sunt obvia legi,
Et procul a curis fuit omnis mentio juris;
Quo male projecto, nautas in crimina flecto :
Excito torpentes, segues voco probra verentes :
Cui scelus hoc gratum, fortem puto, juro beatum,
Docta viri voto famulari corpore toto.
Cura fuit sonti, per mille pericula ponti,
Blandiri sceleri, nil præter honesta vereri,
In venerem volvi, vino persæpe resolvi,
Escis distendi, modulos variare canendi,
Omnibus his uti quæ sunt infesta saluti.

D
AUCT. HILDEB.
EX MS.

24 Crede mihi, multum miror scelus illud inultum,
Nec mare nec ventum facinus rapuisse nocentum :
Miror quod pravis his serviit improba navis,
Quod tot et tantis non obstitit ira Tonantis,
Quod tulit incestus et littus et Auster et æstus :
Inter mille fere mortes, mala tuta fuere.
Sed Dominus Jesus, qui navit parcere læsus,
Jesus parcebat, parcendo redire monebat :
Jamque mihi gratis monstrabat fons pietatis,
Quod, licet iratus, differt punire reatus;
Invitusque ferit quia culpe parcere querit.
Neve mere veneris longo sermone graveris,
Deferor ad portum, subeo sacra mœnia scortum,
Juncta levi turbæ : moror hospes et hostis in urbe :
Circumneo vicos, amplexus venor iniquos :
Cogitur in facinus tam civis quam peregrinus.

*Deoque cam
patienter
tolerante*

E
*venit in urbem
sanctam.*

CAPUT III.

Marix conversio et pœnitentia in eremo.

Hos ego dum capto, dum me male sana coapto
Nequitix tantæ; Crucis exaltatio sanctæ,
Quæ tunc instabat, cives ad templa vocabat.
Turba præit patrum, sequitur devotio matrum;
Urbs exhausta fere me compulit ire, videre,
Quærere quid traheret populum, quid in æde pla-

*Ad Crucis
exaltationem
veniens*

[ceret.

Ivi letalem mihi quæsitura sodalem,
(Et puder, et dicam) qui subiectaret iniquam.
Sed secus hoc cessit, pietasque superna repressit
Incentivorum veneres æstusque meorum.
Quippe volens intrare fores et sacra videre;
Non istas intrare sinor, non ista videre.
Porta patens populum venientem recipiebat,
Me peccatricem vis cœlica rejiciebat.
Quæ dum fœminea contingere debilitate
Suspicio, eluctor quanta licet improbitate.
Sed nec tunc potui portas intrare patentes,
Quamvis intrarent præeuntes atque sequentes.
Miror et indignor quod ab æde sacra revocarer :
Inseror et turbis, ut ab his impulsa juvarer;
Enitor populoque manus oppono prementi.
Sed nihil istorum prodest intrare volenti :
Hos quoque conatus tenet enervatque reatus,
Nec patitur crimen sanctum contingere limen.

*repellitur ab
ingressu
ecclesiar :*

I'

26 Ut sensi, mecum sic aio : Non erat æquum
Illa mihi misere mulieri templa patere,
Templa beatorum titulis reverenda laborum.
Hic est confractum mortis miserabile pactum;
Hic nostros actus Auctor luit, hostia factus;
Hic est damnatus, hic mortuus, hic tumultus;
Hic resurrexit, et vitam morte revexit.
Ad loca tam miræ dulcedinis ansa venire,
Non olei rorem, non adfero thuris odorem.
Nec mentem puram magis omnibus his placituram.
Qui probra testatur fœtor, pro thure paratur,
Pro titulisque morum turbam fero flagitiorum,
Et quidquid miserum cadit in genus hoc mulierum.
Heu! quid tentavi? quo, qualis, et unde migravi?
Ad mensam Christi meretrix a fornice tristi;

*unde suum
reatum agno-
scens*

*pœnitentia
tangitur,*

His

- A His ornata malis, adii loca talia talis.
 AUCT. HILDER. Obstruit hoc aditum mihi, frustra sæpe petatum :
 EX MS. Probra lupanaris Deus odit, et arcet ab aris,
 Et sordes mentis a vivificis alimentis.
- 27 Hinc vocem pressi, nec longius inde recessi;
 Sed stans pro portis, lacrymis immergor obortis :
 Terque repulsa, queror : gravat ora madentia
 [mœror :
 Dissidet affectus, tentat conversio pectus,
 Incipit et morum meminisse pudere priorum ;
 Et quamvis sero, tumulata resurgere quæro.
 Quod bene quæro, datur : et Lazarus extumulatur.
 Fore fuit juxta mulieris imago venusta,
 Illius eximie sub nomine picta Mariæ,
 Quæ Salvatorem peperit cœu stella nitorem.
 Hanc dum conspicio, novor intus, et altera fio.
 Accedo propius : flens supplico vultibus hujus,
 Atque genu flexo matrem patris hac prece vexo.
- et coram
 imagine B.
 Virginis
- 28 Ad te, virgo pia, virgo sacra, Virgo Maria,
 Virgo novæ sortis, venio; sed fœmina mortis,
 Sed male vulgaris, sed sordida, sed stabularis,
 Sed quæ ploravi nisi cum ploranda patravi ;
 Cum probra commisi, quasi probris incluta, risi ;
 Et mœstos vultus hilaravit concuba mul'us.
 Nox fuit insonnis, dum vir subit omnibus omnis :
 Et crimen duxi nisi multo crimine nupsi,
 Concubitu vetito gaudens populoque marito.
 Taliter explevi cursum miserabilis ævi ;
 Taliter excessi. Modo damno quæ male gessi.
 Pœnitet erroris : sordet sentina furoris :
 Nec bene damnatum patiar vel amabo reatum,
 Si sera laxetur qua peccatrix retinetur,
 Si liceat miseræ lignum vitale videre.
 Hoc per te spero : per te succedere quæro.
 Nam licet iratus cedit, te supplice, natus :
 Cedit enim : siquidem pater est et filius idem,
 Duplex affectus trahet exorabile pectus ;
 Ad quodvis munus flectetur interque sed unus.
 Ergo sub hoc pacto præsta mihi quod bene capto ;
 Sis testis pacti, sis vindex tu quoque fracti.
 Nolo parcatur mihi, si facinus repetatur.
- peccata con-
 fitemur,
- B
- 29 Brigor his dictis, vitiis jam mente relictis ;
 Inde reflecto pedem, bona spes comitatur ad ædem :
 Impatiensque moræ feior intro, sed absque labore.
 Gratulor admitti, posco delicta remitti :
 In veniam ploro, vexilla salutis adoro.
 A Sacramentis absterrent crimina mentis :
 Illis oblati repeto matrem pietatis,
 Et bene promerita grates ago, supplico rite :
 Quid jubeat fieri, quo tendere, quæro doceri :
 Quæro viam morum, regat obsecro mater eorum.
 Dum tam sollicitè pulsatur ad ostia vitæ,
 Sic respondetur, nec novi quis loqueretur ;
 Hoc novi tantum, quem tam sic esse locutum :
 Jordanem si transieris, requie poteris.
 Hinc stupor oppressit : qui postquam tempore cessit,
 Egredior celeri pede, sic mihi visa moneri :
 Queritur et rapitur via, qua Jordanis aditur.
- meliora
 spoudet :
- post Crucem
 adoratum
- C
- 30 Dum propero, quidam pro tempore convenienter
 Tres mihi denarios offert tribuitque latenter.
 Hinc emō tres panes : egressaque mœnibus urbis,
 Nitor, et, asportor, et cedo, profuga turbis.
 Vesper erat : subeo Baptistæ templa Joannis,
 Quæ placido cursu dictus præsterfluit annis.
 Illic in lacrymis gemituque professa reatum,
 Mysteriis accedo, gerens cor contribulatum.
 Pane dehinc sumpto, præfatum transvehor am-
 [nem :
 Quæro modum vitæ, quo pristina crimina damnum.
 Tunc mihi delicias, tunc luxum carnis ademi :
 Tunc scelerum tempus studio meliore redemi.
 Sed te verborum tædet fortasse meorum,
 Solque rota celeri volat indocilis retineri.
- ad cuius ri-
 pam Sacra-
 mentis munera
- cremum in-
 greditur :
- Ergo recede, Pater. Tunc ille : Piissima mater, D
 Dic age quod sequitur, nihil aptius hoc reperitur :
 Dic, ancilla Dei, super est pars magna dei :
 Nil magis ad votum cedit quam discere totum.
 Digere, si memor es, quos sis ibi passa labores,
 Unde tibi victus, quis et unde paratur amictus ;
 Si qua rebellavit tentatio, nec superavit ;
 Si prius infestus carnis deferbuit æstus.
- 31 Sic ea mota senis precibus, consedit arenis,
 Et plorans, lacrymis subjungit talia primis :
 Annos undenos quadrupliciterque novenos,
 Mi Pater, explevi post lapsum flebilis ævi ;
 Nec tamen absque gravi certamine crimina lavi.
 Tentor enim rursus : sit post sacra vota recursus
 Ad pigmentorum calices luxusque ciborum.
 Pisces Ægypti, vinique cupido relict
 Me miseram tanguit ; et eo vehementius angunt,
 Quo magis utendi dapibus studiumque bibendi,
 Cum mihi sordebat modus, ebrietasque placebat.
 Urbibus et peregre vitium dediscitur ægre :
 Proposito morum subit hostis ubique locorum.
 Pectora firma patrum, mala mentio deliciarum
 Urget et infestat : furit Eva, virumque molestat :
 Eva cibum mortis cubit in vitalibus hortis.
 Hei mihi! nam quædam pudet edere : sed tamen E
 [edam.
 Disce nihil tutum, nisi primo carne solutum :
 Super erit præsto quod et instet et obstet honesto.
- et ad B. Vir-
 ginem re-
 currens,
- 32 Æstu nubendi, desiderioque canendi
 Excerandorum modulos et carmen amorum,
 Uror; et ad mentem retro male respicientem
 Amplexus vetiti redeunt et mille mariti.
 Oscula captantur; ad nuptum vota vagantur :
 Virtus est oneri : pudet ultra legi teneri.
 Tædet aquæ jugis : postpono seria nugis,
 Solivagam turbis eremum conventibus urbis.
 Hæc ad defectum pulsant phantasmata rectum,
 Et germen moris suffocat inago fororis :
 Donec ad eximiam precibus conversa Mariam,
 A tentamentis revocarem lumina mentis.
 Huic animo venio, gemo, lacrymor, hostia fio :
 Quæro reformari, precor inveterata novari.
 Post holocausta precum reddit et stat mens bona
 [secum :
 Post fletum cordis fugit omnis mentio sordis :
 Illis medicamentis residebant tubera mentis ;
 Et redivivorum sartago flagitiorum,
 Quæ male fervebat, penitus frigere solebat.
 Præterea flentem miserabiliterque jacentem
 Circumfulgebat splendor, totamque tegebat,
 Missus aberrantem revocare, levare labantem ;
 Spem conferre bonam, dare vim, monstrare coro-
 [nam.
- et castitatem
 tentationes
 patitur :
- 33 Trina triennia, bina biennia bis, abiire :
 Lenibus aspera, mitibus effera mixta fuere.
 Sed nova vulnera, Virgo puerpera, cum bene flevi,
 Tersit et abluit : inde salus fuit, inde quievi.
 Per tot lustra, fere duo panes esca fuere,
 Quos mecum gessi simul huc ex urbe recessi :
 Aruerant et duruerant, propriumque colorem
 Perdiderant, et desierant conferre vigorem .
 Inde tamen relevare famem perparca solebam.
 Quid biberem, cum deficerem vix inveniebam.
 Postquam sed longo consumpti tempore panes ;
 Mens hærens Domino curas abstraxit inanes
 Ex tunc usque modo tentatio prisca resedit,
 Ex tunc usque modo rationi sensus obedit :
 Usque modo cibus exterior cum frondibus herba,
 Usque modo cibus interior cœlestia verba.
- in fame,
 siti.
- 34 Vestes quas habui, scidit atrivique vetustas :
 Nuda dehinc tenui regiones sole perustas,
 In quibus algores nimios nimiosque calores
 Horis nocturnis, horis perpessa diurnis,
- et nuditate
 transactos,

A Suppleo præteritæ scelus et dispendia vitæ,
Muto jocos hymnos, purgo mœrorum cachinnos,
Pœna voluptatem redimit, sitis ebrietatem,
Paupertas luxum, labor otia, glareæ mulsum,
Crux mollem stratum, devotio sancta reatum.
Tot tormenta fere fero, quot probra præteriere,
Quidquid peccavit caro carnis victima lavit.
Quid mihi larvarum, qualis conflictus earum,
Quotve cruces æque renovantur nocte dieque,
Scit Deus, ipsorum testis mercesque laborum.
Sæpe sub ardenti cancro brumave rigenti
Frigore nocturno rigeo, cremor igne diurno,
Et nusquam tuta jaceo, quasi morte soluta.
Additur huic pœnæ vis pulveris, ardor arenæ,
Nec gravitas horum lenitur sorte locorum :
Nam locus, ut cernis, vacat arbore, monte, cavernis,
Et quibus arcetur canis ardor hiemsque cavetur.

*divinitus
recreatur.*

35 Scis hominem sane non solo vivere pane,
Nec vestimentis aut æde resistere ventis :
Omnibus est victus Deus, omnibus omnis amictus.
Cælum Rex cœli moderatur, adestque fideli :
Cum fuit aura foris, premit auram fervor amoris ;
Nec nive, nec ventis alget devotio mentis.
Ardua nulla bonis spe sidereæ regionis.

B
et instruitur.

Ut mihi despondi mundum, male conscia mundi,
Non mihi Scripturæ cordi, non lectio curæ,
Nec doctrinarum vel mentio sola sacrarum :
Una fuit tantum devotio lapsus amantum,
Inque lupanari populo male morigerari.
Si quid honestatis, si morum, si pietatis,
Si divinorum monumenta retracto librorum,
Cœlitus ecce datur : Deus hæc docet, hæc operatur :
Spiritus absque mora mentem replet, erudit ora :
Nullus discenti, nullus labor erudienti.
Sic mihi præteritæ fluxerunt tempora vitæ :
Tempora quæ restant mercedis spem mihi præstant ;
Merces solennis, quia merces vita perennis.

*Rogat Zosi-
mam*

36 Ordine digessi quidquid male vel bene gessi,
Nec puduit retegere quæ flagitiosus egi :
Nil superest operis cur amplius hic remoreris
Umbrae grandescant, venit hesperus, astra nites-

[cunt,

Nox cursu solito reditum jubet. Ergo redito.
Quæque tibi soli commisi, pandere noli ;
Quæque dehinc soli commitam, spernere noli :
Sic te non spernat, qui solus cuncta gubernat.
Quando monasterium claustrales egredientur,
Et pariter fluvium Jordanem transgredientur ;
Ipse domi residens, morbo, remanebis, agente ;
Quem tamen evades, Domino tibi subveniente.
Incalumis factus exi, cunctamine dempto,
Altarisque cibum tecum deferre memento :
Quem cœlis spero, terris præsumere quæro :
Spero rem puram, peto remque rei que figuram.
Hoc animata cibo, quo tendo certius ibo :
Hic mihi conductus, vector, via, patria, fructus :
Hoc luce carpe viam : tibi, mi Pater obvia fiam.
His oculis iterum te conferet una dierum :
Conferet, et quædam quæ prosint Fratribus edam.
Tunc ego, tunc demum sum te visura supremum.

*ut anno se-
quenti Com-
munionem
sibi ferat.*

C

CAPUT IV.

Sacra communio Mariæ præbita, sepultura curata.

*Reversus in
monasterium
Zosimas,*

Inde vale dicto, Zosima fugit illa relicto
Ipse recedentem, nec vel prece respicientem,
Prosequitur visu. Quam postquam perpete visu
Sic asportari videt, et frustra revocari ;
Convertit gressus : redit, egrediturque recessus.
Cella revertenti patet : hæret fœmina menti ;
Fœmina versatur in pectore, vixque putatur
Fœmina ; sic Superis par est habitus mulieris ;

Aprilis T. I

Sic non est hominis status, os, abjectio crinis.
Hæc et sola fere recolit, captatque videre :
Hæc Zosimas æque suspirat nocte dieque.

Terminus optatur, quo grex sacer egrediatur.

38 Terminus ecce redit. Conventus ab æde recedit :
At morbo tactus Zosimas, et stare coactus,
Lætus agit grates, quia quod sibi fœmina vates
Dixerat impletur. Jacet : at quandoque sequetur.
Dura libens tolerat quisquis sublimia sperat.
Spes ægrotanti monacho lectoque cubanti
Subvenit, alludit, gemitus lacrymasque retrudit,
Anxia refrænât, curas levât, ora serenât.
Nec spe frustratur : quia prisca salus reparatur,
Incolumemque brevi defectus debilis ævi
Non tenet. Egreditur : labor exoptatus initur :
Et quasi pulmentis aut multimodis alimentis
Fœmina lætetur, quæ nomina sola veretur,
Vas elixarum fert plenum lenticularum :
Tectaque solícite superaddens fercula vitæ,
Carpit iter, plene sub sacræ vespere Cœnæ :
Speque fideque citus properat contingere littus.

D
EX MS. GR.

*sequenti
Quadragima
lecto affligitur :*

*unde releva-
tus, abiit in
vespere Cœnæ
Domini*

39 Utque gradum fixit, suspirans talia dixit :
Hei mihi ! quam frustra sequor hæc et circinolastra !
Aut oblita senis latet, aut tardatur arenis :
Aut prior accessit, sed spe frustrata recessit ;
Et dum necto moras, adiit quas incolit oras.
Fortassis veniet : sed quæ mihi copia fiet
Vel sacra tradendi, vel cum muliere loquendi ?
Obstat Jordanis : niti pede, nisus inanis :
Quippe vadum nusquam : sed nec pons nec ratis

E

*Mariam in
ripa Jordanis
expectaturus :*

[usquam.

Plura senex questus, circumfert lumina mœstus.
Prospicit attente, mens non tacet ore tacente.

40 Ecce gradu propero, nudo pede, vespere sero,
Sicut promisit venit illa, senemque revisit :
Subsistensque parum, quasi fessa labore viarum,
Erigit ad Superos animum vultusque serenos :
Tum flens fœcundæ signum Crucis imprimit undæ ;
Et sic portento similis, pede pulverulento
Interjectarum transit discrimen aquarum.
Nulli, qui credi se mundo, mundus obedit :
Menti sinceræ norunt elementa favere :
Quique, bonis gaudet, bona poscere quælibet audet :
Nil frustra captat, qui se sine vulnere mactat.
Luna refulgebat, nec facta latere sinebat :
Ad radios cujus patefactus transitus hujus.
A sene multimodas extorquet et elicit odas.

*quæ eodem
sicis pedibus
transito*

41 Ecce piis votis, ambagibus inde remotis,
Fœmina virque vacant ; sacra prece numina placant :
Fletibus ora rigant, singultu verba fatigant :
Pro reprobis orant, exemplis verba colorant :
Gaudent sincere, mulier sene, vir muliere :
Summaque verborum Deus est, aut lectio morum.
His ea patratis venit ad Calicem pietatis :
Et confessa prius quam quidquam tangeret hujus,
Totam se mactat lacrymis Calicique coaptat.
Inde, genu positæ, dantur sponsalia vitæ,
Et capiti Christo libamine jungitur isto,
Affectu tali tradens mandata sodali :

F
*sacrum
calicem
accipit :*

42 Mi Pater, excessus Fratrum scrutare regressus :
Doctrinam morum pars aspernatur eorum :
Et velut ignoret, qua fallere fraude labore,
Quis mentis postem petit hostis, negligit hostem.
Astu subtili lupo insidiatur ovili :
Si qua vagatur ovis, perit obruta vulnere quovis ;
Et patet ad morsum, si respicit illa retrorsum.
His obstat damnis Abbatis aura Joannis,
Horteturque gregem monachi non spernere legem :
Fratri qui peccat, lex Patrem, qui silet, æquat :
Quos quia culpâ ligat par, par quoque pœna fatigat :
Sic Regem cœli contristans corrui Heli.
Ne sit ei talis transgressio judicialis,
Pervigili cura Pater extirpet nocitura :

*indicat
excessus
Fratrum.*

*per Abbatem
corrigendos :*

- AUCT. HILDEB. EX MS.
- A** Excubet ante fores, ferat æqua mente labores :
 Excitet aggressos, præmat immoderata professos :
 Arguat, hortetur, quæ prædicat, hæc operetur :
 Mulceat immitis, denuntiet aspera mitis :
 Illos coram pungat, modo verbis verbera jungat :
 Ulcera culparum lavet aut luat actor earum.
 Sit licet hic tutus, sit felix prava secutus,
 Judicium gravius Deus irrogat ausibus hujus,
 Continuatque gravis clementia prospera pravis.
 Qui modo torquetur, nescit quam magna lucretur :
 Cum furit atque ferit Deus, olim parcere quaerit.
 Ista relaturus, et adhuc semel huc rediturus,
 Vade, revise gregem, revereri præcipe legem :
 Assistensque aræ pro peccatrice precare.
- et in eremum redit.*
- 43 Sic ea fata, redit : redeunti fluctus obedit :
 Et siccis plantis famulam testata Tonantis
 Desuper incedit, Zosimæque stupente recedit.
 Ipse domum propere redit, et procul a muliere,
 Votis sinceris comes et memor est mulieris.
 Obsidet hæc mentem, totum tenet una, querentem
 Quod sit tam magnus, quod lente transeat annus.
 Annus abit tandem : Pater exit, quaerit eandem ;
 Egressusque fores, fert absque labore labores :
 Quoque potest nisu, pede pervia, cetera visu
- Zosimas post annum denuo egressus,*
- B** Circuit : explorat, flens hæc et plura perorat :
 Christe, figura Patris, pater et stirps unica Matris,
 Exaudi flentem, rogo quæso vasta sequentem :
 Hanc ostende seni, propter quam te duce veni,
 Quam volo, quam quæro, ejus prece cœlica spero,
 Quæ licet in castris modo militet, insidet astris,
 Jamque comes Superum fastidit lubrica rerum,
 Jam conjuncta Deo fructum petit hoc hymenæo,
 Fructum longævum, fructum qui duret in ævum.
 Væ mihi ! væ misero ! Frustra per devia quæro,
 Cui domus in latebris solo cultore celebris,
 Cui casa desertum, thalami specus haud coopertum,
 Cui pudor est velum, comes Angelus, atriacœlum,
 Quo feror, aut quid agam ? sequar ustam sidere
 [plagam ?
 Multiplices pœnæ, senium, sitis, ardor arenæ
 His adversantur cœptis et vota morantur.
- orat ipsam sibi ostendi ;*
- 44 Sic Zosimas questus circumfert lumina mœstus :
 Nescit utrum properet : dubiusque quid eligat,
 [hæret.
- et caelesti radio monitus*
- Clamitat : auscultat : non vox, non echo resultat,
 Non sonus auditur, non forma pedum reperitur.
 Dumque pererraret, dum visu cuncta notaret,
 Desuper argentes artus animaque carentes
 Illuxit radius, quasi dux et prævius Hujus
 Omine lætatus, Dominumque Deum veneratus,
- C** Currit eo : reperit quam votis, quam pede quaerit :
 Sed jam defunctam, jam Christo re quoque junctam,
- cadaver invenit :*
- Jam Superum castris rutilantem claris astris.
 Glorificanda caro, decocto purior auro,
 Sicut oportebat mulierem, tecta jacebat.
 Qui tristes questus monachi, qui pectoris æstus,
 Qui gemitus laceræ mentis, quæ verba fuere ?
 Is modo suspirat, modo totam lumine gyrat :
 Nunc oculos cœlis, nunc applicat ora querelis :
 Prostratus mœret, pedibus reverenter adhæret :
 Flet super, et sanctis pia dividit oscula plantis,
 Neve revertatur votis et voce precatur,
 Grande putans munus comitari funere funus,
 Occasque pari convivere, contumulari.
- ac nomen et dum arens inscriptum.*
- 45 Dum dolet, et dubius de nomine fluctuat hujus,
 Suscitât ora senis inventum nomen arenis,
 Et nubes mentis delabitur his documentis :
 Sancte Pater, Phariæ sepeli precor ossa Mariæ :
 Gleba recondatur, cineri cinis adjiciatur.
- Mox ut ei Christi Corpus Calicemque dedisti, **D**
 Victricem mundi dissolvit prima secundi,
 Mysteriis plenæ transacto vespere cœnæ,
 Nox gravis obrepsit, quia sol cum sole recessit.
 His Zosimas demum nomenque diemque supremum
 Agnoscit, dubius quis conditor extitit hujus :
 Nam nil legisse mulierem vel didicisse
 Noverat, istorum nec vel memorem studiorum.
 Comperit hinc etiam, post tradita sacra Mariam,
 Illuc traductam momento, moxque solutam,
 Quo vix expletis bis quinque decemque diartibus
 Venerat huc fessus, victumque labore professus.
- 46 Qui nova lamentis testatus vulnera mentis
 Assidet exanimi, madet imbri doloris opimi :
 Iratus fatis, studet officio pietatis :
 Laudibus applaudit, tegit artus, lamina claudit :
 Nunc amplexatur vestigia, nunc veneratur
 Ora, comas, vultus ; erat his incuria, cultus :
 Horum majestas, contemptus, squallor, egestas.
 Fœmina munda satis, lacrymis pietate vocatis, *multum fatigato circa sepulturam,*
 Abluitur gratis, quia par prope glorificatis.
 Ipse sepulturæ studet, huic vacat, hæc sibi curæ.
 Sed quid agat, nescit. Tellus prædora rigescit :
 Multa senem frangunt : calor et labor et sitis
 [angunt : **E**
 Cedit vis annis, sinuosis brachia pannis :
 Præ manibus nullus ligo sed nec sarculus ullus.
- 47 Deum dolet atque gemit, nova res suspiria demit :
 Lumina siccantur, quia spe majora parantur.
 Nam leo, lugenti similis funusque colenti,
 Obsequium spondens, iramque feramque recon- *adest leo,*
 [dens,
 Vertice submisso venit, fastuque remisso
 Adjecit sanctas humilis adlambere plantas.
 Miratur talem tam devotumque sodalem :
 Attribuit meritis mulieris, quod fera mitis,
 Quod leo sit lenis, quod nomen inhæsit arenis,
 Quod super illuxit, quod eum lux prævia duxit ;
 Quod desolatam custode, quod intumescit
 Non infestavit fera, non volueris laceravit,
 Non solvit magnus fervor, non integer annus.
 Jam depingebat, quæ gloria membra manebat,
 Sub calidis ventis incorruptela jacentis.
 Tot simul et tantis expertus dona Tonantis,
 Cuncta recordatur, relegit quid ubique loquatur : *et jussu illius,*
 Alloquio tali tradens mandata sodali.
 Mi comes, urgemur, et eam sepelire jubemur.
 Quam nescit mundus, cui major in orbe secundus.
 Quod si venisti missus sub nomine Christi,
 Si famulaturus ; tumultum fode, post rediturus.
 Exue terrorem solitum, dedisce furorem : **F**
 Ad laudem Christi cedet, quod feceris isti.
- 48 His nondum dictis, feritate minisque relictis, *foveam parat*
 Lenius incedit, et ei leo promptus obedit :
 Ignarusque moræ, momento labilis horæ
 Implet mandatum, peragens opus acceleratum.
 Interea monachus sacro adsternitur artus,
 Vestis ei nulla, nisi trita vetusque cuculla,
 Quæ vix hærebat sibi, jam contusa, tegebat,
 His indumentis involvit membra jacentis :
 Scilicet ingentem thesaurum, jamque gerentem
 Quiddam splendoris, quiddam solennis odoris,
 Quiddam præclarum de nectare Cœlicolarum. *ipse tumultu Sancta.*
 Fœmina sanctorum mercede beata laborum
 Ad tumulum vehitur, famulante fera sepelitur.
 Inde senex repedit : jubet ut leo verna recedat.
 Visa domi recitat : delictis parcere vitat :
 Increpat, hortatur, spondet bona, dura minatur.
 Sic ubi complevit viginti lustra, quievit. *centenarius obit.*
 Explicit.

DE SANCTO ABUNDIO,

Episcopo Comensi in Italia.

Comum, urbs Italiae antiqua in confinibus Insu-
briae, aucta habitatoribus a Strabone Pompeio,
magni Pompeii putre, Lucio Scipione, et C.
Julio Cesare, Novocomum cepit appellari. Fi-
dem Christianam creditur edocta a S. Hermagora,
S. Petri Apostoli discipulo et Aquileiensi Episcopo;
sub quo Metropolita haecenus permansit, et ipsa Epi-
scopalis constituta. Inter Sedis hujus Episcopos fuit
S. Abundius, qui clarus meritis et miraculis, vita func-
tus est hoc die 11 Aprilis, anno cccclxix, uti tradunt
Franciscus Ballarinus in Chronico Comensi, Ferdinan-
dus Ughellus in Episcopis Comensibus et alii. Verum
qui in die Paschatis, post sacra peracta, astanti po-
pulo propinquam suam mortem traditar nuntiasse,
non potuit obisse eo anno quo Pascha celebratum est die
xiii Aprilis; sed potius anno praecedenti cccclxviii,
quando cyclo Luna xiii, Solis i, litteris Dominicalibus
G. F. Pascha incidit in xxxi Martii, et tunc feria ter-
tia Paschali mortuus esset.

2 Sepultus tunc fuit in Ecclesia Sanctorum Aposto-
lorum, quam postea S. Abundii appellarunt, et cum
Comenses ut praecipuum Patronum summa cum celebri-
tate venerari ceperunt. Ejus corpus, quod pluribus sub-
secutis seculis incognitum permansit; tandem, dum ea
ecclesia repararetur, a Cardinale Tolomeo Gallo Com-
mendatario fuit repertum, anno mdlxxxvi. Quiescebat
autem in candido marmoreo sepulchro integrum, Ponti-
ficalibus vestibus indutum, cum inscriptione: HIC RE-
QUIESCIT ABUNDIUS EPISCOPUS COMENSIS. Erant circui-
quaque sepulcra aliorum Sanctorum Episcoporum Co-
mensium; S. Amantii, decessoris ejus; et SS. Consu-
lis et Eruperantii, successorum: quorum corpora, ges-
tiente populo ac Clero Comensi, honorifice condita fuere,
una cum corpore S. Abundii, in majori altari ejusdem
ecclesiae; quam ad hujus honorem ab Urbano Papa ii,
die iii Junii, anno mxcv, dedicatam fuisse, est an-
tiqua Comensium traditio.

3 Socer cultus S. Abundii a Comensi Ecclesia ad
alias delatus fuit: nam in Breviario Mediolanensi anno
mdxxxix excuso, et Missali ejusdem Ecclesiae anno
mdxxii et mdlx, praescribitur veneratio S. Abundii Epi-
scopi Comensis cum commemoratione S. Mariae Aegy-
ptiacae, quae in ultimo editione est omissa. In MS. Mar-
tyrologio Florentino, quod apud Carolum Strozium
Senatorem Florentinum reperimus, et in Martyrologio
Bellini de Padua anno mccccxcvii Venetiis impresso,
celebratur memoria S. Abundii Episcopi et Confesso-
ris apud Comum. Secuti passim alii, Maurolycus, Fe-
licius, Galesinius, Molanus; Canisius cum Martyrologio
Romano, Ferrarius in Catalogo Sanctorum majus ex
Actis elogium formavit. Acta ejus MSS. nobiscum Ro-
mae communicavit Joannes Baptista Marus, Collegiatæ
Ecclesiae S. Angeli in foro piscium Canonicus, sed ea
incendium Amstelodamense consumpsit. Jacturam re-
soreimus ex operibus Bonni Mombritti, qui primo loco
edidit Vitam S. Abundii Episcopi Comensis recensam a
Surio, cum qua ante cantuleramus dicta acta MSS. Ex
his varia allegantur a Baronio in Annalibus Ecclesiasti-
cis, potissimum ad annum ccccl, et eis nonnulla inserta
sunt ex Adonis Chronico scripto nono seculo. Accedit
ex antiquo Breviario Comensi sequens hymnus.

4 Praesens exultet concio Abundii sacro die,
Gregem qui sum truncibus luporum vellit faucibus.
Doctrinam Christi praedicans, potentiamque re-
[serans,
Ad lucem Regis mortuum rescuscitavit filium.
His ita curis deditus, spiritu sapit exitum;

Coeli sumpturus gloriam, suis parat concordiam.
In Paschae quippe gaudiis cives convivas habuit
Quibus reffectis epulis, gestatur hinc ab Angelis.
Nobis, tu Pater, Filiis plenis succurre criminum;
Aggredientum tumultum, culparum dele cumulum.
Te gubernante valeat ista Comensis patria,
Quae Christum noscit Dominum per tuum patrocini-
[nium, Amen.

VITA

A Bonino Mombrittio edita,
CAPUT I.

Patria, familiaritas cum S. Amantio, Episco-
patus, zelus contra haereticos.

Tempore, quo a Leo Pontifex Apostolatus summum
apicem tenebat, Augustusque ejus aequivocus Im-
perii monarchiam regebat, et c Anatolius Constanti-
nopolitanae urbis praesidebat Cathedrae, atque d Ni-
cetas regebat Aquilegiensem infulam, e Amantius
Comensis gregis curam susceperat, ac f Anastasius
Thessalonicensis Episcopus fulserat, B. Abundius
illius urbis egregius incola, divina gratia providente
transfretavit. Comumque adiit, non Sibyllini aut
marini littoris, sed quod vicinia grati et piscosi g la-
cus inundat et amoenat. Hic Graeco et Latino lepore
affabilis, ac sanctitatis titulus illustris, S. Amantii
factus est familiaris: quos mutuus affectus alterni
foederis tanto amore connexuit; ut foret ambiguum,
uter horum alterum magis diligeret. Ita tamen tem-
peries erat ambobus, ut pastorales fascēs excellenter,
et devota ovis quantum ex duce, tantum ex milite
respublica Sanctae Ecclesiae suscepit, multaque iu-
commoda declinavit. Sic eorum vita jucunda, lauda-
bilis et salutaris notis et ignotis fuit, ut hi praesentia
religionis, illi sola fama proficerent.

3 Dum tanta concordia alternae dilectionis frue-
rentur, Amantium contingit aegrotare, et extremis
vitae propinquare. Extemplo accersivit Abundium,
velut Elias Helisæum, quem Dei providentia et testium
praesentia Pontifex h ordinavit Pontificem, suae gu-
bernationis dignum superstitem. Mox Cleri et populi
favore susceptus, et ingenti plausu est Episcopali
Sedi impositus. Jam dudum i Carpophorus cum com-
militonibus suis dimicaverat et triumphaverat, Fi-
delis quoque, fidei constantia fortis, eadem causa ead-
emque sententia suae dignitatis lauream susceperat.
Jam tyrannica rabies profanorum Principum obierat
et emarcuerat. Praeterea Constantinus cum genitrice
Helena secundam Romam, quae Constantinopolis di-
citur, aedificaverat. Iste Imperatorum primus Chris-
tianos libere congregari, et in honore [Christi] Basi-
licas construi non modo permiserat, sed praeepe-
rat. Theodosius quoque non parvum Christianae pro-
fessionis addidit gradum, quo imperante Gentium
templa et idolorum fana diruuntur: nam adhuc in-
temerata manebant. Sic libertas Ecclesiae patuit, sic
Gentilitatis concussa ac infirma fortitudo succubuit.

3 Eodem tempore Ambrosius Mediolanensis An-
tiste clarnit et Martinus Turonum Episcopus insignis
emicuit: Hieronymus Presbyter et divinae legis
fidus interpret in Bethleem toto orbe clarus effulsit.
k Donatus Epiri Episcopus virtutibus insignis habi-
tus, qui draconem ingentem in ore ejus expuens ne-
cavit, quem octo iuga bonum ad locum incendii vix
trahere potuerunt, ne tabefactus aerem corrumpere-
ret: Augustinus etiam Praesul doctrina illustris ex-
stitit

a
b
c
E
d
e
f
S. Abundius
Thessaloni-
censis sec. 5
g
familiaris
S. Amantio
Ep. Comensi,

ab hoc mori-
bundo succes-
sor statuitur;
h

F
i
quando jam
pridem fides
florebat sub
Constantino.

et Theodosio:

et a SS.
Ambrosio
Martino,
Hieronymo.

Donato.
k

ANNO
cccclxviii

S. Abundius
vita sanctus
non anno 366.

sed potius
468.

B
ecclesia et
Patronatus
ejus Comi.

Corpus
translatum.

NOT. 6

Cultus sacer.

C
Acta MSS.
et apud
Mombrittum.

Hymnus.

EX MOMBITIO.
Augustino.

A titit. Hi laboriosi agricolæ in secula non defutura semina projecerunt; sed inter horum tam culta novalia demens hæreticorum insolentia furtiva jactavit zizania. Hi fuerunt Arius et Sabellius, Eutyches et Nestorius, proceres erroris et signiferi conjunctionis. At animadvertentes Orthodoxi inanes fucos, stantes ad divina præsepia, et non patientes horum perfida contagia, fidei-machiæ opposuerant præsidia. Nec diriora certamina pertulit Ecclesia robustioribus viribus idololatriæ, cum adhuc esset infantula; quam sustulit variis ac fallacibus sectis multiplicis hæresis, cum jam juvenula esset. Nonne intestina bella externis atrociora probantur? Nero Diocletianus et Maximianus Christicolos mactabant et coronabant, ac subita metamorphosi de terrigenis coelicolas faciebant: at Arius, Sabellius, Eutyches et Nestorius mundam fidei sinceritatem in perfidiam transformabant: a quibus pestiferis animalibus orta contagio non paucos greges infecerat.

l
contra quos
habita concilia,
Nicænum,

4 His Deus diligenter curationes adhibuit, Hilarium videlicet et Athanasium, l Eusebium, Ambrosium et Augustinum, qui medicinalibus fomentis omne virus pravi dogmatis de pectoribus infidelium eliminare conati sunt. Unde Nicænum Concilium a B Constantino contra Arium congregatur: ejus error pullulavit usque dum Constantius imperasset, infasta proles Constantini, qui Ariani dogmatis labe pollutus, Catholicos toto orbe persequitur. Hujus favore Arius m fretus, dum in Constantinopoli ad ecclesiam pergeret, adversus nostros de fide dimicaturus, divertens per forum Constantini ad necessariam causam, viscera ejus repente cum vita effusa sunt. Unde Ariani contremuerunt, et Catholici de Dei judicio non minimam lætitiā habuerunt. Post hæc Pelagius adversus Christi gratiam suum errorem instruit: ad ejus condemnationem Concilium Cartaginense, Cartaginense congregatur. Post idem tempus Nestorius Constantinopolitanus Episcopus suæ perfidiæ molitur errorem: adversus quem Ephesina Synodus congregata, ejus impiam sectam persecuta infamavit. Hoc etiam Tempore diabolus, in specie Moysi in Creta n apparens, cum eis per mare pede sicco ad terram promissionis promittit perducere: plurimis vero eorum enecatis aliqui qui salvati sunt confestim ad Christi gratiam convolarunt. Post hæc Chalcedonense Concilium geritur, ubi Eutyches cum Dioscuro Alexandrino Episcopo condemnatur. Præterea apud Carthaginem Olympius quidam Arianus, in balneis Sanctam Trinitatem blasphemans, ignis jaculo visibiliter est combustus.

Cartaginense,
Ephesium.

Chalcedonense.

C 5 Animadvertite fratres, quomodo per momenta et intervalla temporum fides inolevit Catholica; primum per Martyrum rosea certamina, deinde per Confessorum contra hæresim victricia propugnacula: tum etiam quia ultio divina digna suis erroribus stipendia retribuit. His præfatis institutionibus annalium festorum memoria index testisque esse declaratur. Per horum vestigia usque ad cunabula historiæ Antistitis Abundii pervenimus; ut series et linea historialis non minimam notitiam nostris offerant rationibus. Hic vir sanctus ac fidei Catholice armis strenuus, Sanctissimi et venerabilis Leonis Papæ penitralibus assuetus hæreticorum discordem controversiam atque seditionem sedavit, cum magis arderet et vehementius fureret. Qui non gregarius, sed principalis miles, Leonianæ militiæ gubernator peritissimus in unda, præliator et auriga fortissimus in pugna, non solum de conversione et fuga hæreticorum trophæum obtinuit, verum etiam de ruina triumphum celebravit. Hic æstuavit, alsit, esuriit, pernoctavit: in transtris pro cubili recubuit, molles thoros exhorruit, terrarum latibula marisque pericula multoties intrepide subiit, ut latrones uni-

S. Abundius,
validus hæreticorum oppugnator,

tatis et prædones Trinitatis triplo etiam funiculo suffocaret. Ille de quo lis tam ingens fuerat animos suggerebat, arma et auxilia suppeditabat, et cuncta instrumenta martia potens exhibebat. O fortis athleta et felix argonauta! unde summa præconia tuis studiis et meritis paria, non de artifice eloquentia sed de munifice sunt sapientia, quæ dedit lapidi laticem fundere. Beata patria quæ talem incolam direxit: sed beatior quæ patronum suscepit. Unde Tessalonicensis o Comanns (A Domino factum est istud; et est mirabile in oculis nostris, hæc dies quam fecit Dominus exultemus et lætemur in ea) non horruit Ionium aut Ægæum, non Adriaticum aut Tyrrhenum, nam qui timet, non est perfectus in caritate, et perfecta caritas foras vanum mittit timorem: neque expavit furorem atque pertinaciam præsentium hæreticorum, quamquam plerosque Catholicorum persecuti essent ad interitum. Iste heros p hæreticorum errori horribiliter incubuit, nec succubuit: nam qui dedit affectum, addidit effectum. Amor divinus, non materialis sed spiritualis, vincit omnia; cui cedunt omnia animavit Abundium, qui erroneam sectam, instar diluvii diluentem q Occidentis et Orientis messem, flamma divini amoris arefecit. Nonne Hesperia atque Græcia, Arabia et Media hac labe polluta est? Sed ventilabrum acutæ discretionis aream sanctæ Ecclesiæ examinavit, et inanes siliquas erroneæ professionis a granis Catholice veritatis secrevit.

D
indefessus in
laboribus
pro Ecclesia.

o

p

q

E

ANNOTATA.

a S. Leo Magnus sedit ab anno 440 usque ad annum 461. Vitam ejus damus ii Aprilis quo colitur.

b Hic est Leo Imperator, qui regnavit ab anno 457 usque ad annum 474.

c Anatolius coronavit dictum Imperatorem Leonem eique S. Leo Papa scripsit epistolas varias, scilicet 40, 46, 48, 53, 71, 76 et 77 in tomis Conciliorum recensitas. Colitur a Græcis 3 Julii.

d Ad Nicetam scripsit idem S. Leo epistolam 79 et 86. colitur 22 Junii, inscriptus Martyrologio Romano.

e S. Amantius, decessor S. Abundii, colitur 8 Aprilis.

f Ad hunc Episcopum Anastasium scripsit S. Leo epistolam 29 et 84.

g Lacus Larius olim dictus, nunc Comensis; vulgo Lago de Como; in littore autem Neapolitano sunt Cumæ unde Sybylla Cumana dicitur.

h Anno 450, die 17 Novembris. Ita Ballarinus et Ughellus.

i S. Carpophorus ejusque socii SS. Exanthus, Cassius, Severus, Licinius et Secundus, martyrio Comi sub Maximiano Imperatore coronati, coluntur 7 Augusti; Fidelis autem 28 Octobris.

k Hæc iisdem verbis leguntur apud Adonem in Chronico ad an. 396 eaque nos late examinamus die natali S. Donati 30 Aprilis.

l Eusebius hic videtur esse Episcopus Mediolanensis, qui anno 451 celebravit Synodum Mediolanensem, cui S. Abundius interfuit, et attulit epistolam S. Leonis Papæ, uti testatur S. Eusebius in epistola ex Synodo ad S. Leonem missa, cui inter alios subscripsit S. Abundius Episcopus Ecclesiæ Comensis pro se, et pro absente Asimone Episcopo Ecclesiæ Curiensis. Colitur S. Eusebius 12 Augusti. Reliqui Sancti Patres sunt satis noti.

m Hæc quoque referuntur eisdem verbis in Chronico Adonis ad an. 337, itemque sequentia hujus numeri variis locis. Nos de hisce hæresiarchis agimus, variis et magis opportunis locis.

n Mombricitus et Surius, Oreta, mendose. Rem narrat

A *narrat Socrates aliique et ex his Baronius ad an. 433.*

o S. Abundium intelligit, patria Thessaloniceasem, Comanum seu Comensem incolatu: apud Mombrinium et in Surio perperam, Cumanus.

p Surius perperam transcripsit, Hæres.

q Mombrinus mense Occidentis et Orientis: quod nullum sensum habet, et a Surio magis etiam est obscuratum, quando pro flama, quod est apud Mombrinium, legit, Flamina: sensum restituimus per conjecturam: videtur enim significari, hæresi, instar diluvii inundante, Evangelicam messem toto orbe diluendam fuisse, nisi eam arefecisset flamma divini amoris: quod ut clarius esset, transpositio vocum aliqua visa est opportuna.

CAPUT II.

Misso Constantinopolim jussu S. Leonis Papæ.

Ejus zelus pro fide a Theodoro laudatus.

Nec solum in Occasum, verum etiam in Orientem a B Leone Apostolico directus Abundius, quæ refellenda erant autoritate Romanæ Sedis refellit; ut longinquis a Roma provinciis, præsentiam quodammodo Romanæ visitationis impenderet, et mediam notam divinæ veritatis ostenderet: quia a continenti opportunoque prospectu promptum illi erat agnoscere, quid in quibusque rebus [statueret] vel Apostolico studio reservaret. Nam cum majora negotia et difficiliorum caussarum exitus liberum sibi foret sub expectatione procerum deliberare, vel determinare, aut suspendere; tamen quibusque caussis extremam manum impresserat, (fecit id semper) salva dignitate religiosarum personarum ac reverentia Ecclesiarum; imitatus sententiam Apostoli ad Timotheum hortantis ad ecclesiasticum regimen, Seniores ne increpaveris, sed obsecra ut patrem aut matrem, juvenes ut fratres, juvenulas ut sorores in omni castitate: quæ moderatio si quibuscumque inferioribus membris ex Apostolica institutione debetur; quanto magis fratribus et Coepiscopis sine offensione reddenda est? Et licet nonnumquam accidant quæ in Sacerdotalibus sunt reprehendenda personis, plus tamen erga corrigendos agat benevolentia quam severitas, plus cohortatio quam commotio, plus caritas quam potestas. Sed ab iis, qui quæ sua sunt, non quæ Jesu Christi (quærent) facile ab hac lege disceditur; et dum dominari magis, quam consulere subditis volunt, honor inflat ad superbiam; et quod provisorium est ad concordiam, tendit ad noxam: nec se plerique putant potestatem habere, nisi satagent in subditos injuriam exercere,

C 7 Talem diligentiam talemque custodiam semper et ubique servans abundanter, Abundius noster, ut neque Deum neque proximum in examine suæ directionis offenderet, sic placuit Deo [quod] et inventus est justus; et in tempore iracundiæ factus est reconciliatio. Laboriosa virtus sanctissimi viri, numquam otio neque socordiae dedita, tam potenter atque viriliter hæreticas pravitates ubique gentium auctoritate Leonianæ legationis expugnavit ac exinanivit, ut præsens ætas et futura his superstitionibus careat, neque suis posteris opus fuit divinum chalybem in Nestorianos aut Eutychianos librare. Et non modo acies talium belluarum occubuit, verum etiam nulla nota vestigiorum apparuit, ut triumphaliter cum Psalmographo sive succinere velit, sive concinere malit, canat, Non convertar donec deficiant, confringam illos nec poterunt stare, cadent subtus pedes meos. Hic vir sanctissimus imminet et eminet inter omnia gymnasia atque exercitia Catholicæ fidei, ac promovet acies Catholicorum, contra fallaces phalanges hæreticorum: quæ caussa tantæ salutis fluxit Comanis, non casus neque fatum, sed divina providentia hæc utraque destruens, fuit

efficiens tantæ auctoritatis et benignitatis: nam sicut Moysen Hebræis produxit, ita Abundium Como exhibuit. O dies illustris et sollemnis, quo tantus Patroaus effluxit, non tantum Comanis, sed omnibus Christianis, qui prodeundo de regione in regionem, patiens alioris atque æstus, per charybdem et syrtes, et variarum commercia linguarum, opulentas merces, non terrenæ suppellectilis, sed divinæ religionis evexit, et de Eutychianis Nestorianisque summa omnium admiratione triumphavit! Hic cedat triumphalis currus Romanorum seu assentatrix aura tyrannorum: nam finiti et infiniti quota est portio? et volatilis rei ac stabilis quota est collatio? Sed meliores sunt Abundii herbusculæ, quam Neronis et aliorum iniquorum principum epulæ: quandoquidem istæ aulam sempiternam, illæ pariunt gehennam; istius esuries est satura, illius saturies est famelica, sicut ait Dominus, Beati qui nunc esuritis quia saturabimini.

8 Profecto discutiamus illam controversiam quæ universam commovit Ecclesiam, et ab atrocitate pugnae magnitudinem victoriæ perpendamus. Hæc lis haud pauca lustra temporis amplexata est, et usque ad gubernaculum Leonis Papæ ac præsulatum Abundii, legatione ejus defuncti, a perfidia sua numquam resipuit. Unde hic vir eximius, sapientia ac variis linguis strenuus, ex constitutione Episcoporum Italiæ et electione dispensationis Leonianæ, multa maria transfretavit plurimas provincias lustravit, ut quæstio diutissime ventilata et concertata nec insipientes deciperet, nec sapientes turbaret. Nestorius dicebat duas personas et duas naturas in Christo esse: Eutyches vero unam naturam unamque personam. At fides Catholica duas naturas, sed unam personam in Christo esse asserebat, id est, eundem Christum hominem esse perfectum; eundemque Deum et hominem, unum esse Deum atque Dei filium: nec quaternitatem Trinitatis astrui, dum homo additur supra perfectum Deum: sed unam eandemque personam numerum Trinitatis explere. Unde contra Nestorium dicitur: Qui licet Deus sit et homo, non duo tamen, sed unus est Christus. At contra Eutychen subdit: Unus autem non conversione divinitatis in carnem, sed assumptione humanitatis in Deum: unus non confusione substantiæ, sed unitate personæ. Cumque in eadem persona Christi aliud sit divinitas quæ suscepit, aliud, quam suscepit, humanitas; idem tamen Deus atque homo est: fitque in Christo gemina natura geminaque substantia, quoniam homo Deus; unaque persona, quoniam idem homo atque Deus: unde quotidie psallimus: Nam sicut anima rationalis et caro unus est homo, ita Deus et homo unus est Christus. Ex hujusmodi confictione caussarum, ingenuus Abundius a Deo monitus, a B. Leone directus, et immanitate hæretici sceleris commotus, non parum lucubravit et sudavit, tandemque palmum ingentem exhibuit: et non modo ramos pravi dogmatis, sed truncum cum radice penitus evulsit; cui Theodoretus Tyri Episcopus, de consensu fidei, hanc epistolam, non parva præconia referentem his verbis direxit:

9 Domino vere amabili atque sanctissimo fratri Abundio, Theodoretus in Domino salutem. Comperi quod vestra religio veram et Apostolicam fidem pia mente conservet: et gratia egi Deo omnipotenti, quia religio quæ periclitabatur, renovata est per sanctitatem vestram et venit ad lucem. Et sicut dudum in diluvio factum est, ut ad semen generis humani Noe et filii ejus relictis sint: sic et in præsentī Occidentales partes sunt reservatæ, ut ex his etiam Orientales sacrosanctæ Ecclesiæ veram custodiant religionem, quam vastare jam et devorare penitus sacrilega

D
EX MOMBRINIO.

Luc. 9, 21

E

Fidem Orthodoxam propugnans.

F

laudatur a Theodoro,

A S. Leone in Orientem missus,

B

1 Tim. 5, 1

discretus in correctionibus,

de Nestorianis et Eutychianis triumphat.

Psal. 17, 39

Isa. 1, 9

A sacrilega et nova hæresis tentabat. Et opportuno dici potest vox illa Prophetica : Nisi Dominus Sabaoth semen nobis reliquisset, similes facti essemus quomodo Sodoma et Gomorra. Adeo nobis quasi aliquod diluvium et bellum evenit ira Dei, ex impia hæresi. Nunc veram Salvatoris nostri in corpore humano præsentiam laudamus, et unum Filium Dei, et perfectam ejus deitatem, et perfectam humanitatem confitemur : et non in duos Filios unum Dominum nostrum Jesum Christum dividimus. Est enim unicus; sed differentiam Dei et hominis cognoscimus; et scimus quod alterum ex Patre est, alterum ex semine David et Abraham, juxta divinas Scripturas; quodque divina quidem natura sine passione est; corpus autem ante quidem erat in passione, nunc vero et ipsum alienum est a passione: nam postquam surrexit, et hoc ab omni passione constat esse liberatum. Hæc ex litteris sanctissimi et religiosissimi Archiepiscopi Domini Leonis didicimus: legimus enim quæ ad sanctæ et beatæ memoriæ b Flavianum scripsit: et gratias egimus nostro humanissimo Deo, quod advocatum et propugnatorem veritatis invenimus. His et ego litteris consensi, et huic epistolæ meæ exemplum earum copulavi, cui etiam subscripsi; et ex hoc probavi quod regulas Apostolicas, id est vera dogmata sequor, hodieque in his permaneo, et ideo bellum patior. Eandem vero religiosam Apostolicam sectam servamus ego et alii reverendi viri, qui mecum de sacrosanctis Ecclesiis c expulsi sunt, idem Dominus Ibas et Dominus Aquilinus, ceterique, contra quos Imperatorum potestatem inventores novæ hæresis armaverunt. Superest ut vos cum sanctissimis viris auxilium sacrosanctæ Ecclesiæ afferatis, auferatisque impia bella quæ impendent. Prohibete itaque sacrilegam sectam, quæ contra pietatem commota est; et pristinam ecclesiis pacem reddite, ut fructus laborum Apostolicorum accipiatis a Domino, qui se eosdem fructus redditurum esse promisit. Omnes religiosissimos et Dei amicos, Presbyteros et reverendos Diaconos et Fratres per vestram sanctitatem saluto: et nos et omnes qui nobiscum sunt salutamus religionem vestram.

d
viro æstimato
a S. Leone.

C 10 Qualis et quantus fuerit iste Theodoretus, Abundii præco, percunctanti, consulta respondet d epistola Leonis Papæ, ei directa, cujus formulæ exordium subicimus. Dilectissimo fratri Theodorito Episcopo Leo Episcopus salutem. Remcantibus ad nos Consacerdotibus nostris, quos ad sanctum Concilium Sedes Beati Petri direxit, agnovimus dilectionem vestram, superno adjutorio, nobiscum tam Nestorianæ impietatis, quam Eutychianæ vesaniæ exstitisse victricem; unde gloriamur in Domino cum Propheta canentes. Adjutorium nostrum in nomine Domini, qui fecit cælum et terram: qui nullum nos in nostris fratribus detrimentum sustinere permisit: sed quod nostro prius ministerio defuiverat, universæ fraternitatis irretractabili firmabatur assensu: ut vere a se prodisse ostenderat, quod prius a prima omnium Sede formatum totius Christiani orbis iudicium recepisset: ut in hoc quoque capiti membra concordent. In quo nobis amplius accrescit gaudendi materia, dum et tanto magis se perculit inimicus, quanto contra Christi ministros sævius insurrexit. Nam ne aliarum Sedium ad eam quam ceteris omnium Dominus instituit præsidere, consensus assentationis videretur, ac ita alia quælibet subrepere possit adversa suspicio, inventi prius sunt qui de iudiciis nostris ambigerent: et dum nonnulli, a dissensionum coacti auctore, ad contradictionum bella prosiliunt, ad majus bonum totius bonitatis dispensatione perventum est. Dulcius siquidem munera gratiæ divinæ præveniunt, quoties non sine magnis

Ps. 123, 18

1 sudoribus acquiruntur: et minus bonum pax videri D solet continuata per otium, quam reddita post labores: ipsa quoque veritas clarius renitescit et fortius retinetur, dum quæ prius fides docuit, hæc postea examinatio confirmat. Exulta, frater. Redditum seculo est, prædone prostrato, Incarnationis divinæ mysterium: quod humani generis inimicus, quia rebus ipsis auferre non poterat, calumniis obscurabat. Quinimo ab incredulorum corde perierat 16 Mar. 16, 16 immortale mysterium: quia nihil prodest tanta salus incredulis, ipsas veritate suis dicente discipulis? Qui crediderit et baptizatus fuerit salvus erit, qui autem non crediderit condemnabitur.

ANNOTATA.

a S. Leo epistola 33 ad Theodosium, Augustum, 34 ad varios Archimandritas et 35 ad Pulcheriam Augustam ista habet: Ad effectum salubrium dispositionum velocius obtinendum, fratres et Coepiscopos meos. Abundium et Asterium, sed et Basilium et Senatorem Presbyteros, probatissimos viros misi, qui formam fidei, quam secundum doctrinam venerabilium Patrum prædicamus, offerrent: et quid de Incarnatione filii Dei a totius orbis probatis Sacerdotibus defensum fuisset, ostenderent.

b Vitam S. Flaviani Episcopi Constantinopolitani dedimus 18 Februarii. Epistola S. Leonis ad illum sunt insertæ Concilio Chalcedonensi.

c De hac expulsionem consule Evagrium lib. I cap. 10, ubi inter expulsos recensentur Theodoretus Cyri, Ibas Edessæ, et Aquilinus Bibli Episcopi.

d Est hæc epistola 63, ex qua aliqua correximus hic minus recte proposita.

CAPUT III.

Concilium Constantinopolitanum. Mortuus resuscitatus.

P præterea Anatolius, Episcopus Ecclesiæ Constantinopolitanæ minoris Romæ, accepta Epistola S. Leonis Papæ, de confirmatione Catholicæ fidei, contra hæreticos congregavit concilium omnium Episcoporum et Archimandritarum, seu Presbyterorum et Diaconorum; et ante conspectum omnium recitata est epistola S. Leonis, quam B. Abundius coram omnibus præsentavit, concordantibus testimoniis Romanorum Patrum atque Argolicorum. Anatolius Episcopus Constantinopolitanus huic Epistolæ S. Leonis Papæ, continenti Catholicæ fidei veritatem, concordantibus etiam testimoniis Patrum ab eadem Apostolica Sede directis, plena devotione consensit et subscripsit, anathema dicens Eutychi et Nestorio, et dogmati vel sectatoribus eorum. Tunc ceteri Patres, non parvi numeri, eodem modo subscripserunt. Mox S. Abundius et Asterius Episcopi, et Basilus et Senator Presbyteri, dixerunt: Omnipotenti Deo gratias, cum reverendorum Episcoporum, Presbyterorum, Archimandritarum, Diaconorum atque totius Cleri professiones cognovimus, fidem rectam atque a Patribus traditam profiteri, sicut eorundem subscriptio, gestis præsentibus inserta, declarat. Ideo nos quoque, quia omnes hoc exigere et expectare comperimus, secundum assertionem venerabilis viri a Eusebii Episcopi b Dorylensis, et sententiam sanctæ memoriæ Flaviani Episcopi, vel assensum Papæ Leonis, ad insinuandam cunctis fidem Catholicam, nominatim anathema dicimus Eutychi vel omnibus qui ejus perfidiam sequuntur, et dicunt in Jesu Christo Domino nostro ante Incarnationem duas fuisse naturas, post Incarnationem vero unam tantum naturam; cum Catholica fides et ante Incarnationem unam, quæ Verbi tum erat,

Epistolam S. Leonis tradit Anatolio Episcopo.

a b
condemnat
hæreticos.

A et post Incarnationem duas, id est, Verbi et perfecti hominis, fateatur in una persona, inconfusa proprietate sui, manere naturas. Nestorio etiam, qui vœsanum, ut legitur, dudum dogma dispersit, dicendo Dominum Jesum Christum ex Maria virgine hominem tantum, non etiam Deum natum: sed et sectatoribus ejus, in ejusmodi perversitate durantibus anathema dicimus. Propter quod convenit ad confirmationem subscriptionis ejus, sanctam quæ præsens est fraternitatem, iisdem vel omnibus qui eorum doctrinam sequuntur, anathema similiter dicere. Vide quot testimoniis illustrium virorum comprobatum est B. Abundium prava dogmata erroneæ sectæ, jaculo Catholicæ fidei, vulnerasse et extinxisse. Quis negotiator aut triumphator avaritia adipiscendæ pecuniæ, ut ille desiderio victoriæ, tot littora maris, tot accessus telluris adiit. Sed jam oportunitum est ultra tendere, et quidquid per sancti viri merita fidei Deus voluit ostendere: cum probi labores ac certamina, signa sint sanctitatis non dubia. Nos vero memorabile, quo Dominus vocat, prodigium referamus.

12 Erat vir quidem illustris et ditissimus, Comensis regionis Regulus, cujus unicum filium contigit obiisse; ex quo familia, funereo mœrore confecta, ingentem gemitum magnis questionibus revolvebat. Post diutinum ploratum unanimes exanime corpusculum, quasi munusculum, Abundio obtulerunt; quos inter genitor deformis ac lugubris, ac regio cultu exutus, cum omni domo ad vestigia sancti viriolvebatur: Miserere, inquit, senis, non habentis prolem superstitem, non habituri hæredem. Cui relinquam familiam? cui relinquam provinciam? Si in vitam redierit, fides patebit populo, infideles argumentum credendi capient, et fideles fidei suscipient augmentum. Tunc vir Dei pietate solita tangitur, atque offerentibus improbare oblata erubuit. Mox de

remuneratione muneris tractans, Ili, inquit, non D petunt tumultum, nec funeris officium, neque me querelarum socium: majora excellentioraque exspectat spectaculum istud. O Deus, quo ibo a spiritu tuo, et quo a facie tua fugiam? Dextera Domini facit virtutem, dextera Domini exaltat. Hic non mortuus apud te, sed tamquam dormiens vivat, et narret opera Domini, et dicat, Castigans castigavit me Dominus, et morti non tradidit me. Non tantum quæro vitam [mortui] quam fidem et salutem populi, unius resurrectione multorum erit perfectio. Confestim cœlestes fores patuerunt, et ingressa est oratio ante conspectum Dei; anima ex suis latebris exivit, et exanimem animavit: protinus exequiæ pueruli in obsequia sunt relatæ Abundii, dum accipientes e resurrectione mortuum suum, hilares plaudunt et obstupescunt miraculo, proque mœrore fruuntur gaudio; si qui idololatriæ cultores fuerunt, effecti protinus sunt Christicolæ. Exultat proinde civitas omnis, agitque gratias Deo vero: cui est honor et gloria in secula seculorum Amen.

ANNOTATA.

a Eusebius, Episcopus Dorylæi, est primus qui detexit hæresim Eutychetis, et indicavit S. Flaviano Archiepiscopo C. P. et Concilio ab hoc habito; uti indicatur a Liberato diacono, et in Concilio Chalcedonensi: ideoque postea in Pseudosynodo Ephesina, Præsidente Dioscuro, fuit una cum S. Flaviano condemnatus; et in Concilio Chalcedonensi contra Dioscorum egit.

b Est Doryla seu Dorylæum urbs Asiæ minoris, in Phrygia magna, Episcopalis, in confinio Bithyniæ.

c Ballarino dicit Princeps aut potens aliquis Dominus idololatra, qui viso miraculo cum reliquis Paganis fidem Christianam suscepisset.

DE SANCTA MUSA VIRGINE ROMANA.

D e transitu Musæ puellæ ista scribit S. Gregorius lib. 4 Dialogi cap. 17. Sed neque hoc sileam, quod prædictus Probus Dei famulus de sorore sua, nomine Musa, puella parva narrare consuevit, dicens, quod quadam nocte ei per visionem sancta Dei Genitrix Virgo Maria apparuit, atque cœvas ei in albis vestibus puellas ostendit. Quibus illa cum admisceri appeteret, sed se eis jungere non auderet; Beatæ Mariæ Virginis est voce requisita, an velit cum eis esse, atque in ejus obsequio vivere. Cui cum puella eadem diceret, Volo; ab ea protinus mandatum accepit, ut nihil ultra leve et puellare ageret, et a risu et jocis se abstinere, sciens per omnia, quod, inter easdem quas viderat, ad ejus obsequium die trigesimo veniret. Quibus visis, in cunctis suis moribus puella mutata est, omnemque a se levitatem puellaris vitæ magna gravitatis deterisit niam. Cumque eam parentes ejus mutata esse mirarentur, requisita rem, retulit quid sibi Beata Dei Genitrix jussisset, vel qua die itura esset ad obsequium ejus indicavit. Tunc post vigesimum quintum diem febre correpta est. Die autem trigesimo cum hora ejus exitus propinquasset, eandem Beatam Genitricem Dei, cum puellis quas per visionem viderat, ad se venire conspexit.

Cui se etiam vocanti respondere cœpit, et depressis reverenter oculis aperta voce clamare. Ecce Domina venio, ecce Domina venio. In qua etiam voce spiritum tradidit; et ex Virgineo corpore, habitatura cum sanctis Virginibus, exivit.

2 Hæc S. Gregorius Papa: quem passim alii descripserunt; inter quos Petrus de Natalibus Episcopus Equinus, lib. II Catalogi Sanctorum cap. III, et in titulo appellat S. Musam Virginem; tum ad hunc diem secundum Aprilis Molanus, in suis ad Usuardum additionibus primæ editionis anni MDLXVIII; Canisius in Martyrologio Germanico; Ferrarius, in Catalogo Sanctorum Italiæ, et iterum in Catalogo Sanctorum generali; Arturus du Monstier, in sacro Gynæceo. Item Antonius Gallonius Romanus, in Historia Sanctarum Virginum Romanarum, Italico sermone edita Romæ anno MDCXI, Heribertus Rosweidus in Historia Sanctarum Virginum, quæ extra monasteria in Sanctitate floruerunt, Belgico idioma edita, cum imaginibus Sanctarum Virginum in ære elegantè sculptis. Nicolaus Brantius, Episcopus Sarsinæ et Comes Bobii, in Martyrologio Poetico, de S. Musa Virgine Romana hoc distichon composuit:

A Genitrice Dei bis Musa puelle vocata;
En venio, venio, dixit, obitque diem.

et pie moritur:

F a variis relata
2 Aprilis.

DE SANCTO NICETIO,

Episcopo Lugdunensi in Gallia.

ANNO DLXXIII.

Tempus vitæ
et obitus.

Vita scripta

hic ex Grego-
rio Turonensi
datur :

B

Inter illustriores Sanctos, qui seculo Christi sexto Gallias suis virtutibus et miraculis collustrarunt, merito censeendus est S. Nicetius Episcopus Lugdunensis. Natus hic anno supra quingentesimum decimo tertio aut circiter, Sacerdos ordinatus est ætate jam tricenaria ; et S. Sacerdoti, XII Septembris anni MLI vita functo, subrogatus est in Sedem Lugdunensem. Ibidemque interfuit Concilio secundo, jussu Gunthramni Regis anno Christi MXXVII habito, eidem post Philippum Episcopum Viennensem subscripsit, ac tandem hoc die secundo Aprilis anni DLXXIII ad æternam celestemque vitam transiit. Mox aliquem libellum de vita ejus compositum fuisse testatur infra S. Gregorius Episcopus Turonensis, qui res ejus gestas expasuit, tam capite LXI libri de Gloria Confessorum, tum potissimum capite VIII libri sui de Vitis Patrum. Fuisse autem S. Nicetium Episcopum avunculum matris suæ, testatur ipse libro 5 Historiæ Francorum cap. 5. sequæ quasi in ejus sinu educatum et convictu atque familiaritate longo tempore usum. Vitæ a S. Gregorio scriptæ, ab hoc citatam antiquiorem aliam subjungimus ; cujus auctor anonymus, Clericus aut Presbyter in ecclesia Lugdunensi, composuisse eam videtur intra primos octodecim annos ab obitu Sancti. Idque jussu Ætherii Episcopi, qui, Nicetii successori Prisco successit, sancto laboravit studio qualiter sancta ejus vita, quæ etiam post obitum florebat assiduitate operis, panderetur officio lectionis, uti dicitur in fine num. 9. Hunc ex perretusto Codice S. Augendi Jurensis primus publicæ luci dedit Petrus Franciscus Chiffletius noster, in suo Paulino illustrata parte 1 cap. 22 : nunc transcriptum exhibemus.

ecclesia,
reliquiæ.Memoria in
Fastis sacris.
C

2 Altera hujus Sancti illustris apud Lugdunenses memoria est ecclesia ad ejus honorem constructa, eaque et collegiata, et parochialis, et quidem maxima urbis Lugdunensis : in qua sacrum ejus corpus summa cum veneratione hactenus adservatur. De aliquibus S. Nicetii Reliquiis delatis ad Trecentenses et Turonenses, et ecclesiis sive altaribus ad ejus honorem dedicatis, infra in Vita agitur. In Ecclesia etiam urbis Cabiloniensis Cathedrali Officio Ecclesiastico sub ritu duplici colitur, sed die quarto hujus mensis. Ejusdem S. Nicetii memoria inscripta est passim omnibus Martyrologiis Latinis, inveniturque etiam in quatuor apographis ipsius Martyrologii Hieronymiani his verbis : Lugduno Gallie depositio S. Nicetii Episcopi. Quæ eadem leguntur in MSS. Casineusi, Altempsiano, Barberiniano, Richenoviensi et passim aliis. At Florus Lugdunensis in MSS. Atrebatensi, Tornacensi et Latiensi hoc cum elogio exornat : Lugduno natale S. Nicetii Episcopi et Confessoris, qui vir totius sanctitatis, conversationis castissimæ, caritatis eximæ, vita perfunctus est. Ado et ipse Lugdunensis cum primo loco ita laudat : Natalis S. Nicetii Lugdunensis Episcopi, cujus et vita miraculis claruit, et pretiosa mors nihilominus miraculis commendatur. Et hæc ipsa verba invenies apud Usuardum, Notkerum, auctorem Martyrologii sub nomine Bedæ editi, et alios recentiores. Wau-delbertus hoc eum versu celebrat :

NOT. 7

Lugduni quartis Nonis sacæ urbe Nicetus.

3 In Chronologia Præsulum Lugdunensium tali epitaphio exornatur.

Epitaphium.

Ecce Sacerdotum tenuit qui jura Sacerdos,

Quo recobat tumulo, nomine Nicetius.

Urbs, Lugdune, tuum rexit per tempora Clerum,

Ecclesiamque Dei cordis amore colens.

Quique Sacerdotis Sanctus hic proximus hæres,
Sanguine conjunctus, culmine, Sede simul.
Vir bonus, indultus cunctis, famulisque benignus,
Quem duro læsit verberare quisque suo :
Mansuetus, patiens, mitis, venerabilis, aptus,
Pauperibus promptus, simplicibusque pius :
Psallere præcepit, normamque tenere canendi
Primus, et alterutrum tendere voce eorum.
Noxia temnendi vitans discrimina mundi,
Inque Deum solum vivere novit opus.
Sic vigilans, sobrius, sic castus carnis ubique,
Quo nihil in Clero dulcius esse potest.
Causarum sprexit strepitus vanosque furores,
Ut simplex mundo, sed sapiens Domino :
Jura potestatum verbi terrore coercens,
Jurgia despicieus, suspiciensque Denm.
At simul erectus, mitis, pietate serenus,
Transiit innocuus, regna superna tenens.

E

Hæc ibi. Potuit S. Nicetius cantum alternam in choro restaurasse et in meliorem normam in sua Ecclesia redegisse, qui jam pridem vigerat etiam in ecclesia Lugdunensi, uti testis est S. Sidoaius Apollinaris, lib. 5 epist. 17, ubi ait, quod ad S. Justi sepulcrum vigiliis alternante mulcedine monachi Clerique Psalmicines concelebrabant.

VITÆ EPITOME

Auctore S. Gregorio Turonensi

libro de Gloria Confessorum cap. 61.

Nicetius quoque Confessor in urbe Lugdunensi, vir totius sanctitatis, conversationis castissimæ, caritatis eximæ, vita perfunctus est. Cujus eleemosynæ atque humilitas nec investigari tantum, nec enarrari a nobis possunt. Qui postquam beatum spiritum præmisit ad cælos, positus in feretro ad basilicam, in qua sepultus est, ferebatur. Et ecce unus puerulus, diuturna cæcitate gravatus, cum reliquis plangens, adminiculo sustentante sequebatur. Factum est autem cum graderetur, perlata est vox in ore ejus secretius, dicens : Appropinqua te feretro, et cum subter ingressus fueris, protinus recipies visum. Ille vero interrogabat hominem, qui eum trahebat, quis esset qui hæc verba auribus suis inferret. Negat ille quemquam videre, qui ei loquatur. Cumque bis et tertio hæc vox aures illius verberasset ; cognovit aliquid novi gerendum, et se ad feretrum postulat duci. Accedensque, et inter albeantium diaconorum turbam perlapsus, quo jussus fuit, ingreditur. Denique ut nomen Sancti invocare cœpit, illico reseratis oculis lumen recepit. Post hæc puer erat assiduus in basilica, ad sepulcrum Sancti deserviens, et lumen accendens : sed a quibusdam civitatis majoribus opprimebatur atque fatigabatur, ut nec vietus alimoniam posset habere. Cumque sæpius hæc ad beatum imploraret sepulcrum, apparuit ei Sanctus per visum dicens : Vade ad Gunthramnum Regem, et ei quid patiaris diligenter enarra : ipse enim tibi præbebit vestitum et alimentum, eripietque te de manu inimicorum. Denique hac admonitione firmatus puer ad Regem accedens, quæ suggessit obtinuit.

Virtutes
ejus :

puer cæcus

F
divinitus
monitus,sub feretro
visum recipit :a S. Gun-
thramno Rege
sustentatur,

Alia miracula.

2 Sed et nunc ad sepulcrum beati Confessoris multa miracula Christo auspice tribuuntur. Nam et miserorum ibi catenæ rumpuntur, cæci illuminantur, dæmones

4 cæci et
claudus sa-
nantur.

A dæmones effugantur, sanitati redduntur paralytici, perferentes accessus febrium liberantur. In quo loco tam frequenter ostenduntur miracula, ut ex ordine scribi longum sit. Tamen retulit mihi vir fidelis, quatuor ibi cæcos ante paucos dies fuisse illuminatos : et quod hominem, quem claudum olim noverat, incolumen nuper aspexit.

VITA PROLIXIOR

Auctore eodem Gregorio Turonensi, Capite VIII in Vilis Patrum.

CAPUT I.

Ortus, studia, Sacerdotium.

Jerem. 1, 5

Mat. 25, 34

Rom. 8, 29

S. Nicetius
a Deo præ-
ordinatus ad
Episcopatum,

Presentiæ divinæ bonum, quod plerumque regno suo provideat quos adsciscat, ipsa sæpius sacræ lectionis testantur oracula, sicut ad Jeremiam eximium vatem cœlestis oris mystica deferuntur eloquia, dicentis, Priusquam te formarem in utero, novite ; et ante quam exires de vulva, sanctificavi te. Et ipse Dominus utriusque conditor Testamenti, illis quos largitio hilaris agnino decoratos vellere suis locat a dextris, quid ait ? Venite benedicti Patris mei, percipite præparatum vobis regnum a constitutione mundi. Sed et illud vas electionis beatus Apostolus : Quos, inquit, præscivit et prædestinavit conformes fieri imaginis filii sui : nam et de Isaac Joanneque, qualiter nascerentur vel quid agerent, et nomen et opus prædixit et meritum. Sic et nunc de B. Nicetio ipsa illa prisca miseratio pietatis (quæ immerita datur, non nata sanctificat, et omnia prius quam gignantur et disponit et ordinat) qualiter Sacerdotalis gratiæ infulus florere in terris, prius genitrici voluit revelare. De cuius vita retinetur quidem exinde libellus nobiscum, nescio a quo compositus : qui multas quidem virtutes ejus pandit, non tamen vel exordium nativitatis conversionisque ejus, vel seriem virtutum declarat ad liquidum. Et licet nec nos omnes ejus virtutes investigaverimus, quas per eum Dominus vel occulte operari est dignatus vel publice ; tamen quæ ad priorem auctorem non pervenerunt, etsi rusticiori stylo, pandere præcraimus.

2 Igitur Florentinus quidam ex Senatoribus, accepta Arthemio conjuge, cum duos jam haberet liberos, ad Episcopatum a Janubensis urbis expetebatur ; et re jam obtenta, b cum Principe domum revertitur, conjugique quæ egerat nuntiavit. Quod illa audiens, respondit viro : Desine, quæso, dulcissime conjux ab hac causa, et ne quæsieris Episcopatum urbis : quia ego ex conceptu a te sumpto Episcopum gero in utero. Requievit vir sapiens audita uxore, rememorans illud, quod divina quondam vox principi fidei nostræ Abrahæ præcepto beato præceperat : Omnia quæ dixerit tibi Sara, audi vocem ejus. Denique impletis pariendi diebus, mulier enixa est c puerum : quem quasi victorem futurum mundi, Nicetium in baptismo vocavit, eundemque summa nutritum diligentia litteris Ecclesiasticis mundavit institui. Defuncto autem patre, hic cum genitrice jam Clericus in domo paterna residens, cum reliquis famulis manu propria laborabat, intelligens commotiones corporeas non aliter nisi laboribus et ærumnis opprimi posse.

3 Quodam vero tempore, cum adhuc in domo ipsa degeret, orta est ei pustula mala in facie : quod virum invalescens ac excoquens, fecit puerum desperatum. Sed mater ejus jugiter, inter Sanctorum nomina, B. Martini nomen pro ejus salute peculiarius invocabat. Cumque per biduum puer jacuisset in lectulo clausis oculis, et nullum verbum consolationis matri lamentanti proferret, sed potius ipsa genitrix inter spem metumque titubans, juxta ritum

Aprilis T. I

in morbo
a S. Martino
apparente
sanatur :

exequiarum necessaria funeris præpararet ; secunda die ad vesperum aperiens oculos, ait : Quo ivit mater mea ? Quæ statim adveniens, ait : Ecce adsum, quid vis fili ? Et ille. Ne timeas, inquit, mater : Beatus enim Martinus super me Crucem Christi faciens, surgere me jussit incolumem. Hæc effatus, statim surrexit a lectulo, geminavitque virtus divina miraculi hujus gratiam, et ut Martini panderetur meritum, et ut hic, quia futurus erat Pontifex, a contagio salvaretur. Testis enim fuit hujus causæ visa cicatrix ejus in facie.

4 Ætate quoque jam tricenaria Presbyteri honore d præditus, nequaquam se a labore operis, quod prius gessit, abstinebat ; sed semper manibus propriis operabatur cum famulis, ut Apostoli compleret præcepta, dicentis : Laborate manibus, ut habeatis unde tribuere possitis necessitatem patientibus. Illud omnino studebat, ut omnes pueros, qui in domo ejus nascebantur, ut primum vagitum infantiae relinquentes loqui cœpissent, statim litteras doceret, ac psalmis imbueret ; scilicet ut primo ingressui tale jungeretur psallentium, ut tam antiphonis quam meditationibus diversis, prout devotio flagitabat animi, Deo servire possent.

5 Castitatem autem non modo hic diligenter erat custodiens, verum etiam custodiendi gratiam aliis jugiter prædicabat, et a polluto tactu et verbis obscœnis, ut desisterent, edocebat. Nam recolo in adolescentia mea, cum primum litterarum elementa cœpissem agnoscere, et essem quasi octavi anni ævo, illeque indignum e me lectulo locari juberet, ac paterna dilectionis dulcedine ulna susciperet ; oram indumenti sui articulis arripiens, ita se colobio concludebat, ut nunquam artus meos beata ejus membra contingerint. Intuemini, quæso, et advertite cautelam viri Dei : qui si sic ab infantuli artubus, in quo nulli adhuc esse poterant stimuli concupiscentiæ, nulla incitamenta luxuriæ, ne ab eis tangeretur, abstulit ; qualiter de loco, ubi suspicio luxuriæ esse potuit, ille refugit ? Erat enim, ut diximus, castus corpore, mundus corde ; non in scurrilitate verba proferens, sed semper quæ Dei sunt loquens. Et cum omnes homines in illo cœlestis caritatis vinculo diligeret, matri propriæ ita erat subditus, ut ei quasi unus ex famulis obediret.

ANNOTATA.

2 Januba, Janua, Janava, Genaba, Genava et potissimum Geneva, urbs Allobrogum Episcopalis, ubi rapido cursu Rhodanus e laculeman profluit.

b Inter Isaacum Episcopum, qui sedit anno 440 : et Maximum, qui præfuit anno 515, maximus apparet hiatus Sedis vacantis : quando potuit Episcopatus Florentino oblatus fuisse a S. Sigismundo, ad fidem orthodoxam converso.

c Circa annum 513. d Circa annum 545.

e Gregorius erat Arvernus, et habebat patrum S. Gallum Episcopum Arvernorum, ad quem venisse, potuit S. Nicetius, qui erat avunculus Armentaria, matris Gregorii.

CAPUT II.

Vita in Episcopatu. Obitus, testamentum, casula.

Denique ægotante a Sacerdote Lugdunensi Antistite in urbe Parisiaca, cum a b Childeberto seniore magno amore diligeretur, voluit Rex usque ad ejus lectulum proficisci ac visitare infirmum. Cui venienti ait Episcopus : Optime nosti, o piissime, quod tibi in omnibus necessariis tuis fideliter servierim, ac quaecumque injunxisti, devote impleverim. Nunc

13 precor

d
Presbyter
laborat, mani-
bus, docet
pueros :
Ephes. 4, 28

E
Castitatis
amorem ia-
stillat.

e

F

a
b
Commendatus
Childeberto
Regi a Sacer-
dote Ep. Lug-
dunensi.

AUCTORE
GREG. TUR.

ipse huic
nepos substi-
tuitur :

Verba inutilia
aut procacia
non patitur.

Diaconum a
dæmone
obsessum
liberat :

A precor, ut quia tempus resolutionis meæ adest, non dimittas me ab hoc mundo cum dolore discedere, sed unam petitionem, quam supplicio, libenter indulgeas: Et ille, Pete, inquit, nam quod volueris obtinebis. Rogo, ait, ut Nicetius Presbyter nepos meus, Ecclesiæ Lugdunensi substituatur Episcopus. Est enim, ut mei testimonii verba proferunt, amator castimoniarum, dilectorque ecclesiarum, et in elemosynis valde devotus, et quæcunque servos Dei decent et operibus gerit et moribus. Respondit Rex: Fiat voluntas Dei. Et sic pleno Regis et populi suffragio, Episcopus Lugdunensis ordinatus fuit, præcipuus concordiae ac pacis amator: qui si læsus fuisset ab aliquo, statim aut remittebat per se, aut per alium insinuabat veniam deprecari.

7 Nam vidi ego quodam tempore Basilium Presbyterum missum ab eo ad Armentarium Comitem, qui Lugdunensem urbem his diebus potestate judiciaria gubernabat, dixitque, ad eum: Pontifex noster causæ huic, quæ denuo impetitur, dato iudicio terminum fecit: ideoque commonet ne eam iterare præsumas. Qui furore succensus, respondit Presbytero: Vade, et dic ei: Quia multæ sunt causæ in meo conspectu positæ, quæ alterius iudicio finiendæ erunt. Regressus Presbyter quæ audivit, simpliciter exposuit: Sanctus vero Nicetius commotus contra eum, ait: Vere inquam, quia eulogias de manu mea non accipies, pro eo quod verba, quæ furor exegit, meis auribus intulisti. Erat autem convivio recumbens? ad cuius et ego lævam, cum adhuc Diaconatus fungerer officio, propinquus accubueram: dixitque mihi secretius: Loquere Presbyteris, ut deprecentur pro eo. Cumque locutus fuisset, non intelligentes voluntatem Sancti, silebant. Quod ille cernens: Tu, inquit, surge, et deprecare pro eo. At ego cum trepidatione consurgens, osculatus sum sancta ejus genua, orans eum pro Presbytero. Qui indulgens, atque eulogias porrigens, ait: Rogo dilectissimi fratres, ut verba inutilia, quæ ignave mussitantur, aures meas non verberent: quia non est dignum, ut homines rationabiles irrationabilium hominum procacia verba suscipiant. Hoc tantum vos studere oportet, ut illi, qui contra Ecclesiæ utilitatem quædam machinari cupiunt, vestris propositionibus confundantur: irrationabilia enim, non solum non admirari, sed nec audire desidero. O beatum virum, qui omni intentione vitare cupiebat scandalum! Audiant autem hæc illi, qui si offensi fuerint, ignoscere nolunt: sed totam pro sua ultione convocantes urbem, etiam testes adhibere non metuunt, qui vocibus nefariis dicant: Hæc et hæc C audivimus de te hunc loquentem: et ita fit, ut pauperes Christi talibus accusationibus, misericordia postposita, opprimantur.

8 Quodam autem mane cum surrexisset ad matutinas S. Nicetius, expectatis duabus Antiphonis ingressus est sacrarium. Ubi dum resideret, Diaconus responsorium psalmum canere cœpit, et ille commotus, ait: Sileat, sileat, nec præsumat canere justitiæ inimicus. Et dicto citius oppilato ore siluit: quem jussit vocari ad se Sanctus, et ait: Nonne præceperam tibi, ne ingredereris ecclesiam Dei? et cur ausu temerario ingredi præsumpsisti? aut cur vocem in canticis Dominicis es ausus emittere? Stupentibus autem omnibus qui aderant, et nihil mali de Diacono noverant, exclamavit dæmonium, et se torqueri a Sancto immensis cruciatibus confitetur. ipse enim præsumpserat in ecclesia canere: cuius vocem, ignorantibus populis, Sanctus agnovit, et ipsum verbis acerrimis execratus est. Tunc impositis Sanctus Diacono manibus, ejecto dæmone, personam restituit integræ menti.

9 His, et aliis signis declaratus in populis, vice-

simo secundo Episcopatus sui anno, ætate sexagenaria, migravit ad Christum. Qui dum ferretur ad sepeliendum, f cæcus quidam se sub feretrum flagitavit adduci: statimque eo ingresso, vultus diu lumine viduatus, reseratis oculis adornatur: nec distulit divina pietas beatos artus glorificare signis, cuius beatam animam cum choris Angelicis suscipiebat in astris.

10 Post dies autem quos lex Romana sancivit ut defuncti cuiuspiam voluntas publice legatur, hujus Antistitis testamentum in foro delatum, turbis circumstantibus a Iudice reseratum recitatumque est. Presbyter vero basilicæ, tumens felle, quod nihil loco, in quo sepultus fuerat, reliquisset, ait: Aiebant semper plerique, stolidum fuisse Nicetium: nunc ad liquidum verum esse patet, cum nihil basilicæ, in qua tumulatus est, delegavit. Sequenti autem nocte Sanctus apparuit Presbytero cum duobus Episcopis, id est, g Justo atque Eucherio, in veste fulgenti, dicens ad eos: Hic Presbyter, sanctissimi Fratres, blasphemis me obruit, quia nihil facultatis scripserim templo huic quo requiesco; et nescit, quia quidquid pretiosius habui, ibidem reliqui, id est glebam corporis mei. At illi dixerunt: Injuste facit detrahens servo Dei. Conversusque Sanctus ad Presbyterum, pugnis palmisque guttur ejus illisit, dicens: Peccator conterende, desine stulte loqui. Expergefactus autem Presbyter, tumefactis faucibus, ita doloribus coarctatur, ut ipsas quoque salivas oris vix cum labore maximo posset deglutire. Unde factum est, ut per dies quadraginta lectulo decubans, graviter cruciaretur, Sed invocato Confessoris nomine, sanitati redditus, numquam ausus est ea verba, quæ prius præsumpserat, garrulare.

11 Et quia novimus Priscum Episcopum, huic Sancto semper fuisse adversum, Diacono cuidam hujus casulam tribuit. Erat autem gravis, eo quod et ipse vir Dei robusto fuisset corpore Cappa autem hujus indumenti ita dilatata atque consuta, ut solent in illis candidis fieri, quæ per Paschalia festa Sacerdotum humeris imponuntur. Ibatque Diaconus cum hoc vestimento discurrens, ac parvipendens de cuius usibus remansisset: hoc habens in lectulo, hoc utens in foro, de cuius fimbriis, si credulitas certa fuisset, reddi potuit salus infirmis. Cui ait quidam: O Diacone, si scires virtutem Dei, et quis fuit cuius vestimento uteris, cautius cum eo viveres. Cui ille: Vere, inquit, dico tibi, quia et hac casula tergo utor, et de cappa ejus, parte prolixiore decisa, tegumen pedum aptabo. Fecit illico miser, quæ pollicitus est, suscepturus protinus divini iudicii ultionem. Verum ubi deciso cucullo, aptatis pedulibus pedes operuit, extemplo arreptus a dæmone, ruit in pavementum. Erat autem solus in domo, nec erat qui succurreret misero: cumque spumas cruentas ore projiceret, extensis ad focum pedibus, pedes cum pedulibus ignis pariter devoravit. Hactenus de ultionibus.

ANNOTATA.

a S. Sacerdos mortuus est anno 550, die 12 Septembris quo colitur.

b Childebertus Chlodovei filius, Rex Parisiorum, vixit usque ad annum 558.

c Ita MS. nostrum, aliis movetur.

d Aliis, arbitrio.

e Anno 573, 2 Aprilis, cuius successor Priscus eodem anno interfuit Parisiensi Concilio 4, xi Septembris.

f Hæc historia supra in priore relatione pluribus narratur.

g Ex his Justus colitur 2 Septembris et Eucherius

D
ad mortui
feretrum
illuminatur
cæcus,

e

f

obganuens
testamento
eius castigatur

g

E

et Diaconus
ejusdem
casula
abutens.

F

A 16 Novembris, ambo Episcopi Lugdunenses, prior seculo 4, alter seculo 5.

CAPUT III.

Varia post mortem patrata miracula.

Floribus e
sepulchro
S. Nicetii
acceptis.

Aignulphus quoque Diaconus noster, Roma veniens, beata nobis Sanctorum pignora deferebat. Hic caussa tantum orationis, locum quo Sanctus quiescit adivit : ingressusque aedem, dum diversorum miraculorum opus illustre perpendit, vidit immensum catervatim populum ad ejus sepulcrum, velut felicium examina apum ad consuetum alveare, confluere : et alios, Presbytero qui aderat ministrante, particulas cere pro benedictione sumere, alios parumper pulveris, nonnullos disruptas ab opertorio ejus fimbrias capere et abire, ferentes in disparibus caussis unam gratiam sanitatis. Hæc ille cernens, fide compunctus et lacrymans, ait : Si marinorum me moles fluctuum sulcare mei Sacerdotis devotio fecit, ut lustratis Romanorum Martyrum sepulcris aliquid de eisdem pignoris deferre deberem ; cur non Gallicani mei Confessoris pignora capiam, per quæ mihi meisque salus integra reparetur ? Et statim accedens, quasdam de herbulis, quas devotio populi sacrum jecit in tumultum, manu linteo operata, Sacerdote porrigente, suscepit, repositasque diligenter domum detulit. Itaque statim fidem hominis miraculorum actio comprobavit. Nam discerptis de his particulis, et frigoriticis cum aquæ potu porrectis, protinus cum haustu salutem invexit : sed et multis deinceps. Quando autem hæc nobis retulit, jam quatuor exinde sanos factos ab hac infirmitate narravit.

multa ad
illud miracula
fiunt :

B 13 Joannes autem Presbyter noster, dum ab urbe Massiliensi cum commercio negotiationis suæ rediret, ad hujus Sancti sepulcrum in oratione proster nitur : de qua consurgens, aspicit confractas compedes, disruptasque catenas, quæ culpabilium vel adstrinxerant colla vel suras attriverant : et admiratus est. Sed contemplatio non fuit miraculis vacua. Nam rediens ad nos Presbyter, asserebat cum sacramento, tres coram se ibi cæcos fuisse lumini redditos, ac domum rediisse salvatos. Apud Genabensem quoque Galliarum urbem, dum ejus Reliquiæ cum honore psallentii portarentur, tantam ibi Dominus gratiam præstare dignatus est, ut suppliciter adorantes, et cæci visum et claudi reciperent gressum : nec dubitare poterat quispiam præsentem esse

C Confessorem, cum vident talia infirmis remedium munera ministrari.

14 Seditione etiam in quodam loco exorta, cum vulgo sæviente, volantibus saxis ac facibus, furor arma non mediocriter ministraret ; unus elevato ensis acumine, cum assultu gravi virum percudit. Post dies autem paucos, inventus iste ab interempti germano, simili exitu trucidatur. Quod cum Judex loci illius comperisset, vinctum virum in carcerem trudi præcipit, dicens : Dignus est morte hic sceleratus occumbere, qui voluntatis propriæ arbitrio, nec expectato Judice, ausus est temere mortem fratris ulcisci. In qua dum teneretur custodia, et multorum Sanctorum nominibus invocatis misericordiam precaretur ; quasi ad Sanctum Dei conversus ait : Audivi de te, Niceti, quod sis potens in opere misericordiæ, ac pius in compeditorum flentium absolutione : deprecor nunc, ut me illa supereminenti pietate visitare digneris, qua in reliquorum absolutione victorum sæpius claruisti. Post paullulum vero obdormienti apparuit illi vir beatus, dicens : Quis es tu, qui nomen Nicetii invocas ? aut unde nosti quis fuerit, quod eum obsecrare non desinis ? At ille causam delicti ex ordine reserans, adjecit : Miserere, quæso, mihi si tu es vir Dei, quem invoco. Cui

captivus
catenis ultro
solutis
liberatur :

Sanctus ait : Surge in nomine Christi, et ambula liber : a nullo enim comprehenderis. At ille in hac expergefactus voce se absolutum, catenis communitis, contractaque trabe, miratur : nec moratus, nemine retinente, usque ad ejus sepulchrum perrexit intrepidus. Tunc a Judice, noxialis culpæ damnatione concessa, laxatus abscessit ad propria.

15 Gratum est illud addi miraculis, quod accensis ad lectum ejus fecerit cicindulis, quia ingentia sunt, quæ in cœlis habitans, operatur in terris. Igitur lectulus, quo Sanctus quiescere erat solitus, sæpius miraculis adornatur illustribus. Qui grandi studio ab a Ætherio nunc Episcopo fabricatus, devotissime adoratur : nec immerito, cum frigoritici sæpius sub eo siti, compresso vapore ac frigore, salventur, ceterique infirmi ibidem projecti, protinus sublevantur : palla etenim speciosa tegitur, lychnique in ea jugiter accenduntur. Unus igitur ex his, per quadraginta dies totidemque noctes (ut ipse æditans asseruit) absque ullius fomenti adjutorio perduravit splendens ; in quo nec papyrus addita, nec gutta olei est stillantis adjecta : sed ipsa, qua primum status est, compositione permansit, cum luce præclara.

16 Hujus Sancti Reliquias b Gollomagnus Tricassinorum Pontifex devotus expetiit, quæ cum psallentio deducerentur, et cæcorum oculi illuminati sunt earum virtute, et aliorum morborum genera mernerunt accipere medicinam. c

17 Ad nos quoque facietergium, dependentibus villis intextum, quod Sanctus super caput in die obitus sui habuit, est perlatum. Quod nos tamquam munus cœleste suscepimus. Factum est autem, ut post dies plurimos ad benedicendam ecclesiam in parochia Paternacensi urbis Turonicæ invitaremur. Accessi, fateor : sacravi altare, decerpsi fila de linteo, locavi in templo : dictisque Missis et facta oratione, discessi. Paucis deinde diebus interpositis, advenit ad nos ille qui invitaverat, dicens : Gaude in nomine Domini, Sacerdos Dei, de virtute B. Nicetii Antistitis : nam noveris, quia ostendit miraculum in ecclesia, quam sacrasti. Cæcus enim erat in pago nostro, diuturna cæcitatis et caliginis oculorum nocte detentus : cui apparuit vir quidam per visum noctis, dicens : Si vis sanus fieri, prosternere in orationem coram basilicæ S. Nicetii altari, et recipies visum : quod cum fecisset, disruptis tenebris, lumen ei virtus divina patefecit. Posui, fateor, de his pignoribus et in aliis basilicarum altaribus, in quibus et energumini Sanctum confiteatur, et fidelis oratio sæpius promeretur effectum.

18 Fronimii c igitur Agathensis Episcopi famulus, epileptici morbis accessu fatigabatur, ita ut plerumque cadens ac spumans, linguam suis propriis dentibus laceraret : et cum ei a medicis plurima fierent, accidebat ut paucis mensibus interpositis, non tangeretur a morbo : sed iterum in recidivum cruciatum ruens, pejus quam prius perferebat. Dominus vero ejus, cum vidisset tantas virtutes ad sepulcrum B. Nicetii fieri, dixit ad eum : Vade, et prosternere coram sepulcro Sancti, orans ut te adjuvare dignetur. Qui cum jussa explesset, sanus regressus est, nec ultra eum attigit morbus. Septimus autem erat ab incolumitate pueri annus, quando eum nobis Episcopus præsentavit.

19 Quidam vero pauper, vivente Sancto, litteras ab eo elicit, manu ejus subscriptas quibus sibi per devotorum domos eleemosynam flagitaret. Post ejus vero obitum adhuc cum ipsa circueiens epistola, non parca ab eleemosynariis pro Sancti memoria capiebat : desiderium enim erat omnibus, ut quisque viderat subscriptionem Sancti, aliquid præbere egentis. Quod videns quidam Burgundio, non hono-

D
AUCTOR
GREG. TUR.

ad ejus
lectum
miraculis
clarum

lucerna
absque oleo
ardet 40
diebus.
a

E
b
alia per
Reliquias
miracula.
c

illuminatus
excus,

F

c

sanatur
epilepticus,

habens epis-
tolam sancti
donatur
largis
eleemosynis,

AUCTORE
GREG. TUR.

perjurus ad
eamdem
punitur.

A rans neque venerans Sanctum, observare pauperem cœpit a longe: vidensque eum silvas ingressum, irrui, et abstulit ei sex aureos cum epistola: collisnque calcibus, reliquit exanimem. At ille, inter calces et reliqua verbera, hanc vocem emisit: Adjuro te per Deum vivum et virtutem S. Nicetii, ut vel epistolam ejus mihi reddas: quia mihi ultra non erit vita, si eam perdidero, Ille vero ea projecta in terram, abiit: quam pauper colligens, venit ad civitatem. Erat autem ibi eodem tempore Fronimius Episcopus, cujus supra meminimus. Ad quem accedens pauper, illi ait: Ecce homo, qui me graviter casum expoliavit, abstulitque sex aureos, quos pro intuitu epistolæ S. Nicetii acceperam. Episcopus autem narravit hæc Comiti. Judex vero vocato Burgundione, percontari cœpit ab eo, quid exinde diceret. Negavit autem coram omnibus dicens: Quia numquam vidi hominem istum, neque res ejus abstuli. Episcopus vero adspiciens epistolam, vidit subscriptionem Sancti: et conversus ad Burgundionem, ait: Ecce in hac epistola subscriptio S. Nicetii tenetur: si es innocens, accede propius, et jura tangens manu scripturam, quam ipse depinxit: credimus enim de virtute illius, quia aut hodie ostendet hoc scelere contaminatum, aut certe permittet abire innoxium. At ille nihil moratus, accedit ad manus Episcopi, qui hanc epistolam extentam tenebat: elevansque manus suas ut juraret, cecidit retrorsum supinus, et clausis oculis spumas ab ore projiciens, quasi mortuus putabatur. Transeunte autem quasi duarum horarum spatio, aperuit oculos suos dicens: Væ mihi, quia peccavi auferendo res pauperis hujus: et statim retulit per ordinem, qualiter injuriam intulerat homini illi. Tunc Episcopus cum Judice cognita culpa, ea tantum quæ abstulerat inopi reddidit, et pro cæde duos insuper solidos addidit: et sic uterque a Judicis conspectu discessit.

ANNOTATA.

a Ætherius, supra memorati Prisci successor, floruit circa annum 590.

b Gallomagnus, Episcopus Trecensis, interfuit Concilio Parisiensi 4, anno 573 et Matisconensi primo anno 581.

c Addit Camuzatus in Catalogo Episcoporum Trecensium, has Reliquias hodieque custodiri in maximæ amplitudinis delubro, quod in eadem civitate Nicetiano titulo prælustre est: antea autem ædiculam tantum fuisse D. Mauro concecratam, ut a majoribus traditione quadam ad posteros transfusa acceptum est, Ecclesia S. Nicetii parochialis est.

d De Fronimii ordinatione agit idem Gregorius lib. 9. Hist. Eccl. cap. 24. Est autem Agatha urbs Episcopalis Occitaniæ distans a Narbona 7 Leucis, prope ostia Arauraris fluvii.

CAPUT IV.

Alia miracula.

Viri captivi
liberantur

a b

Quot autem per hunc Sanctum, carcerali ergastulo revincti, absoluti sint: quotve compeditorum catenæ sive compedes sint confractæ, testis est hodie moles illa ferri, quæ in basilica ejus adspicitur, de supradictis suppliciis aggregata. Nuper autem in conspectu a Guntramni Principis b Syagrium Augustudunensem Episcopum ipsi referentem audivi, in una nocte in septem civitatibus carceraliis apparuisse beatum virum, eosque absolvisse ab ergastulo, et abire liberos permisisse: sed nec Judices contra eos quidquam agere deinceps ausi sunt. De cujus sepulcro si febricitans, si frigationes habens ac diversis morbis laborans, quid pulveris sumpserit,

ac dilutum acceperit, mox recipit sanitatem. Quod non est dubium præstare eum, qui ait Sanctis suis: Omnia quaecumque petieritis in nomine meo, credite quia accipietis, et venient vobis,

21 Igitur apud vicum Prisciniacensem urbis Turonicæ, ecclesia dudum constructa absque Sanctorum pignoribus habebatur: cumque incolæ loci plerumque peterent, ut eam quorumpiam Sanctorum cineribus sacrarem, de supradictis Reliquiis sancto altari collocavimus: in qua ecclesia sæpius virtus Domini per beatum manifestatur Antistitem. Nuperrimo autem tempore mulieres quædam vexatæ a dæmonio, ex termino Biturigie venientes, tres numero, dum ad basilicam S. Martini deducerentur, hanc ecclesiam sunt ingressæ: igitur collisis in se palmis, dum S. Nicetii faterentur se virtutibus cruciari, projicientes ab ore nescio quid purulentum cum sanguine, ab obsessis spiritibus protinus sunt munitæ.

22 Dado, unus ex his pagensibus, cum in hostilitate illa, quæ apud e Convenas est, accessisset, et plerumque in periculis mortis irrueret, vovit, ut si domum reverteretur incolumis, ad memoratam ecclesiam exornandam in honore B. Nicetii aliqua ex his, quæ acquisierat, largiretur, Rediens igitur, duos calices argenteos deferebat; vovitque iterum in itinere, quod hos ecclesiæ conferret, si ad propria sospes accederet. Domum suam igitur accedens, unum tantummodo dedit, alio Sanctum fraudare proenavit, dans coopertorium Sarmaticum, quo altare Dominicum cum oblationibus tegeretur. Apparuit autem illi vir beatus somnium dicens: Quousque dubitas, et votum implere dissimulas? Vade, inquit, et calicem alterum, quem vovisti, redde ecclesiæ, ne pereas tu et domus tua. Coopertorium vero, quia rarum est, non ponatur super munera altaris: quia exinde non plene tegituri mysterium Corporis Sanguinisque Domini. At ille exterritus, nihilque moratus, votum quod voverat velociter adimplevit.

23 Hujus hominis frater ad vigiliis Domini Natalis advenit, monuitque Presbyterum, dicens: Vigilemus unanimiter ad ecclesiam Dei, atque exoremus devote B. Nicetii potentiam, ut eo obtinente, hujus anni curriculum cum pace ducamus. Quod Presbyter audiens, gavisus jussit signum ad vigiliis commoveri. Quo commoto, adveniente Presbytero cum Clericis et reliquo populo, hic gulæ inhians, moras veniendi innectebat: cumque mitteret sæpius Presbyter ad eum accersendum, respondebat: Paulisper sustinete, et venio. Quid plura? Transactis vigiliis ac data luce, hic, qui prius commoverat, ad vigiliis non accessit. Presbyter vero impleto officio, commotus contra hominem, ad habitaculum ejus properat, ut quasi eum a communionem suspenderet. At ille correptus febre, sicut vino, ita divino exurebatur incendio. Nec mora, viso Presbytero, datis vocibus cum lacrymis, supplicabat sibi pœnitentiam tradi. Cumque eum Presbyter increparet, dicens, Merito a S. Nicetii virtute exorris, ad cujus ecclesiam venire ad vigiliis neglexisti: inter sermocinantium colloquia spiritum exhalavit. Facta quoque hora tertia, cum populus ad Missarum solennia conveniret, hic mortuus in ecclesiam est delatus. Quod virtute sancti Antistitis actum nemo ambigere potest. Hæc autem nobis ipse exposuit Presbyter.

24 Plurima vero de his vel nos ipsi experti sumus, vel per fidelium relationem cognovimus quæ indicare longum putavimus. Libello igitur clausuram dabimus, cum unum adhuc admirandum de libro vitæ ejus, quem supra a quodam scriptum præfati sumus, memorabo miraculum; de quo virtus divina procedens, non reliquit inglorium, sed ad comprobandum

morbi
curantur,
Mat. 11

tres dæmonia-
cæ liberatæ.

c
votum non
solvens a
Sancto
increpatur.
E

ad vigiliis
venire con-
temnens,

F
subita morte
punitur.

cæcus appposito oculis suis libro de vita S. Nicetii illuminatur.

A bandum virtutem dictorum, patefecit esse plurimis gloriosum. Diaconus enim Augustodunensis, gravi oculorum cæcitate turbatus, audivit hæc, quæ glorificator Sanctorum suorum Deus ad Sancti tumulum exercebat, dixitque suis : Si ejus adirem sepulcrum, aut aliquid de sanctis pignoribus sumerem : aut certe si pallium, quo Sancti artus teguntur, mererer attingere, fierem sanus. Cumque hæc et hujusmodi cum suis verba conferret, adstitit repente Clericus quidam dicens : Bene, inquit credis, sed si de eisdera firmare mentem cupis virtutibus, en volumen chartaceum, quod de his habetur scriptum, ut facilius credas ea, quæ ad auditum tuarum aurium pervenerunt. At ille priusquam legi juberet, inspirante divinæ pietatis respectu, ait : Credo quia potens eet Deus per famulos suos egregia operari. Et statim posuit volumen super oculos suos, Extemplo autem fugato dolore, disruptaque caligine usum videndi recipere meruit a voluminis virtute : et in tanta claritate positus est, ut ipse propriis oculis legens virtutum gesta cognosceret. Operatur autem hæc unus atque idem Dominus, qui glorificator in Sanctis suis, ut qui ipsos illustribus miraculis editis efficiat gloriosos. Ipsi gloria et imperium in secula sæculorum. Amen.

ANNOTATA.

a S. Gunthramnus et ipse filius Chlotharii I, indivisione factus Rex Burgundionum, vixit usque ad annum 593 et diem 28 Martii, quo ejus Acta illustravimus.

b Colitur S. Syagrius 27 Augusti. Præfuit ab anno circiter 567 usque ad initium sequentis seculi.

c Anno S. Gunthramni 24, Christi 585, urbsconvenarum, quod Gundobaldum suscepisset, exusta et destructa fuit, et ex ruinis oppidum S. Bertrandi extractum fuit, ut latius ad hujus Vitam 15 Octobris dicendum erit. Est urbs Convenarum, vulgo Comminges, sita ad radices montium Pyrenæorum et fontes Garumnæ fluvii.

VITA ANTIQUIOR

ex MS. Jurensi eruta a Petro Francisco Chiffletio S. I.

Prologus.

S. Nicetius annuo festo honoratur

a S. Agricola Cabilone ordinatus Sacerdos,

b constituitur Episcopus

C Quotiens Sanctorum gesta virorum, lectionis relatio manifesta commemorat, et illis, quorum solennitatem conventus expetierit populorum, debitus honor persolvitur, et audientium devotio ad benefaciendi studium provocatur.

2 Sanctus itaque Nicetius Lugdunensis urbis Episcopus, cujus depositionis festivitatem annis singulis amor populi fidei devotione concelebrat, ab infantia religionis cultum non minus servavit in sensu, quam suscepit in habitu : in quo juxta quod amore virtutis augmentum ætas temporibus ampliata præstitit, ita magis sanctitatis præmium Deus auctor infudit. Quem vir beatissimus a Agricola, Cabilonensis urbis Episcopus, ad Presbyterii provexit officium. Cujus fama dum certatim bonis operibus exornata cresceret, et Sacerdotalis in illo dignitas meritorum splendore floreret, a sancto ac venerabili Lugdunensi Pontifice, nomine vel opere Sacerdote, ad Pastoralem gradum dignoscitur fuisse præelectus : ut cum ille impleto vitæ termino transitum acciperet, successor ejus esse deberet. Quod dispositione divina succedente tempore universæ plebis consensus libenter expetiit, et benevolentia b Principis nutu divina cum gratulatione concessit. Qui dum in omnibus se imperio Regis divini com-

mitteret, dignitatem ipsam nec ausus est latebris effugere, nec præmiis voluit comparare. In qua constitutus, et serpentis astutiam tenuit et columbæ simplicitatem implevit.

3 Quotiescumque vero honestæ conversationis homines ad civitatem ejus venerunt, mansiones illis in vicinitate cubiculi sui studiosa sollicitudine præparari præcepit : ad quos, omnibus officiis recedentibus, secretius nocturnis horis accedens, pedes eorum fidei famulatu diligenter lavare studuit, ut Apostolica præcepta compleret, nec de minoribus rebus negligens existeret, cui majora posse complere gratia divina præstiterat, quæ suis operibus jugiter ostendebat. Nocturni vel diurni temporis cursus, quos in divinis Officiis institutio vetusta sacræ religionis fixis terminis certa lege constituit, ita jugi semper psallendi studio geminavit, ut nunquam de ore vel de corde suo meditatio divinæ legis abesset : et si forsitan dum munia ipsa persolveret, pro occurrentium assiduitate, vel occupatione oborta [aliquis] supervenit : sic velut a superfluo, responsum, unde appellatus est reddidit, ut intrinsecus quod agebat officium perageret. Unde interdum a quibuscumque ignorantibus putabatur esse sensu tepidus, qui spiritali manebat fervore succensus. Sic etiam indubitaater atque ambienter consurgere jugiter ad Matutinos studuit, ut exordia ipsius Officii semper ipse corpisset. Ita eleemosynam, promptissima voluntate ditissimus, hilari est collatione largitus ; ut quidquid pauperibus contulit, hoc se acquirere judicasset. Quotiens ætatis tempore contigit desperatio fructuum per siccitatis adventum, cum tanta compunctione unanimiter favente populo celebrare Litanias studuit, ut illico ubertas pluvie succurrisset.

4 Cum vero hiemis tempore, memoratus Sanctus Antistes commendata sibi item sanctæ Ecclesiæ prædia in partibus Provinciae visitaturus accederet ; eum in villa cujusdam illustris viri, Flavii nomine, tunc ad temporis mansiorem Alacarnum, sole jam in vespem declinante, ut opportunitas contulerat advenire, ibique noctis silentium quiescendo resumere, contigit. Qui cum post divinæ orationis refectionem, vespertinum sacrificium peregisset ; allatus est ante pedes ipsius puer quidam, a parentibus ligatus præ nimio furore in cathedra, daemonium habens : cujus famam per sanctissimos viros Cataphronium et Eustasium Presbyteros comperimus, ut dicerent se vidisse tanto inibi memoratum puerum fræno daemonum coarctatum, ita actum fuisse, ut cervice penitus cum collo retorta, dorsi-que spinæ miserandi, facie simul tristis, acclinis hæreret. Quem sanctus vir cum ante sua genua cum nimio lamento parentum projectum cerneret, et oratione solita intra sacri oratorii septa peracta, benedictoque olei sancti liquore signo Crucis cum invocato Christi nomine perunxisset, illico demonem ab obsessore corpore effugavit, membrisque debilibus in sua compage reformatis, ad remeandum domum parentibus reddidit sanum. Qui etiam post temporum intervalla, de salute sibi collata cum suis congratulans. Musturnaco, in agro sanctæ Ecclesiæ Lugdunensis ad B. Nicetium devotus, cum propinquis revertens ad medicum jam curatus, Christo grates sanctoque simul Pontifici retulerant.

5 Postquam vero transitum vir meritis dignum accepit, insidiante adversario humani generis contigit, ut maximam partem Lugdunensis civitatis, consurgentibus flammis, gravissimus incendii ignis exureret. Ubi dum undique præcipitantes populorum cunei instanter confluerent, vox subito præclara personans, concurrentis vulgi aures implevit, dicens S. Nicetium in Ecclesiæ domum corporaliter advenisse

D ex MS.

peregrinos excipit,

pedes lavat :

Ecclesiastico officio interest die noctuque :

E

eleemosynas distribuit

indictis litanis pluviam impetrat :

puerum energumenum

oratione, oleo sacro et signo Crucis liberat :

F

A morte 2 cæcus sanat :

EX MS. A nisse et duabus cæcis fœminis restantrato lumine salutem pristinam contulisse. Tunc illico vires populi sonus ille restituit, qui adventum sepulti Antistitis nuntiavit. Nec mirum est quod beatus athleta spiritali studuit virtute defendere, ubi corporaliter visus fuerit habitasse : nec sanctificatio exinde ab eodem indulta discesserat, ubi etiam post exitum habitabat.

pulvis sepulcri tempestates sedat :
pejeraturus ad ejus sepulcrum fit vacuus,
et panitens sanatur :
B Quidam igitur fidei ardore succensus pulverem ab ejus tumulo pro quibuscumque remediis ad præsidium suum reverenter collectum portavit : quem quoties objectione fidei, adveniente impetu tempestatis ostendit, grandinis rigor in aquam resolvitur, et duritia lapidum in liquorem laticis commutatur. Aliquis item decem solidos a quodam creditore absque cunctatione, fiducia caritatis interveniente, suscepit : quos cum perfidiæ vellet caussa negare, ad sepulcrum beatissimi Antistitis, quod eos non suscepisset, pejerare disposuit. Ubi statim omnium membrorum vigore deceptus, sicut corde cæcus venerat, ita oculis cæcatus stabat. Tunc infelix, pœnitentia sera confusus, quæ mutuaverat cepit offerre, orationem cum lacrymis fundens ut visum reciperet. Ille vero sacratissimus Pastor, qui meritis et pietate vivebat, cum reliquo robore corporis, visum reddidit deprecanti ; et sicut pro justitia corripuit perfidum, ita pro misericordia exaudivit afflictum.

oleo lampadis mortuus habitus reviviscit :
7 Quidam similiter vesani spiritus infestatione repletus, ad sepulcrum ejus vix tandem sub custodia grandi pervenit : ubi dum tanti furoris fuisset vexatione hæcchatus, spiritum visus est amisisse. Cui cum sepulturæ locus pararetur, eo quod nocte et die, universo calore spiritus deceptus jaceret, letifero sopore compressus exanimis ; nutu divino cuidam de observantibus ad memoriam rediit, ut per frontem ejus, os vel aures de oleo cicindelæ, qui ad memoriam erant beati Pontificis, fideliter Crucis signacula faceret : censens quod qui virtutes reliquas operari consueverat, forsitan et mortuum suscicaret. Tum paullatim consignatus, occulto mysterio reviviscens, confestim Christo propitiantie surrexit.

liberantur 8 incarcerationi.
8 Quodam quoque tempore septem rei, in cæco carcere constituti, non minus constricti vinculis ferreis quam afflicti, apud Viennam urbem per diuturnam custodiam tenebantur : ex quibus unus in visione S. Nicetium videre promeruit, quasi quod argumenta, quibus constringebantur adstricti, cum suo baculo tetigisset : statimque vigor est ferri confractus, et obserata ostia, patuerunt. Qui ecclesiam illico petierunt libere, Sancti intercessionibus liberati.
C Sed in basilica, qua ejus corpus sacratissimum fidelium devotione veneratur, quidam culpa noxius, publicæ præceptionis imperio, cum alio, ferreis est nexibus obligatus : sed cum ad sepulcrum ejus impeditis gressibus advenissent, ligaminum fracta compago crepuit, et reos publicos occulta virtus absolvit quod reliquis vicibus simili est mysterio operatus.

alii ferreis circulis constricti :

G. H.

DE S. TITO THAUMATURGO,

Presbytero Hegumeno apud Græcos.

SUB ICONOMACHIS

Cultus sacr.

P ræ reliquis Sanctis, quos apud Græcos in honore et veneratione hoc ii die Aprilis fuisse ostendimus, maxime eminet sanctissimus Pater et Hegumenus Titus, ob plurima quibus claruit miracula Thaumaturgus appellatus : cui uni totum officium Ecclesiasticum dicatum est in Magnis Menæis et Anthologio Græcorum, et consequenter privus locus assignatur non in iis solum et apud Maximum Cythereum, sed etiam in Synaxario Claromontano Socie-

Qui licet antequam de hoc mundo ad cœlestia regna D migravit, plurimas virtutes exercuerit, (unde jam aliquas nos constitit prædixisse) etiam latenter dæmonia ab obsessis corporibus effugavit. Sed postquam vir sanctus ab hujus seculi luce migravit, tunc se potius virtute addita esse viventem ostendit ; dum jugiter atque indesinenter, populo teste, claudis gressum, cæcis visum, dæmoniacis remedium, attractis vigorem integrum, omnibusque ægrotantibus sanitatis remedium confert, quos ad sepulcrum ejus integritas fidei certa perducit.

varia patrantur miracula :

9 Unde diversa ejus præconia multiplices poterant relatione narrari, nisi quod minime necesse est, ut multifaria sermonum dictio per singula disserat, quod ejus semper operatio spiritualibus mysteriis manifestat : et quantum deinceps cursus temporum volvitur, tanto amplius multiplicatis operibus ejus virtus augetur. Cujus sanctissima obtinere possit oratio, ut sicut hanc urbem munivit præsidio sui corporis, ita salutem animarum et corporum consecrat universis : et pro beatissimo Antistite Ætherio suis precibus intercedat : qui sancto laboravit studio, qualiter vita ejus, quæ etiam post obitum florebat assiduitate operis, panderetur officio lectionis. Sed non immerito ejus memoriam dilectionis studio solenniter excolit, qui illum sibi successorem esse c secundo loco prædixit, dum de ejus conversatione gauderet : quem illico post ejus transitum devotio populi Lugdunensis ad ipsius Pontificii gradum ambienter expetiit : Sed quod tunc præscia dispositio Principis denegavit, successore defuncto indulgere non destitit : ac sic quod sacri Antistitis sermo, dum maneret in corpore, prodidit ; hoc elementissimi Regis cordi Deus auctor infudit : quo etiam obtinente factum est, ut qui fuit hactenus Pater patriæ, nunc esset Ecclesiæ. Pro qua re orandus Deus est, ut ejus venerantes patrociniū, unanimi devotione solennitatem ambienter excolimus ; ejus semper intercessionibus adjuvemur, et congruis muniamur auxiliis, acsi doceri non meremur exemplis, regnante Domino nostro Jesu Christo, cum Patre et Spiritu sancto, in secula seculorum. Amen,

Ætherius Episcopus curat vitam scribi

P ex ejus prædicatione c

secundus post eum Episcopus.

ANNOTATA.

a Agricola mortuus est anno 580 die 17 Martii, successor S. Silvestri qui interfuerat Concilio Epaonensi anno 517, et S. Agricola variis Conciliis ab anno 538, uti ad ejus Vitam deduximus.

b Anno 550 sub Childeberto Rege, ut supra dictum.

c Inter utrumque sedit Priscus, qui anno 585 Matiscouensi 2 Synodo præfuit, cui sequentibus annis successit Ætherius, qui anno 589 subscripsit rescripto Episcoporum apud Grey. Turon. lib. 9. Histor. cap. 41.

F

tatis Jesu, et in MSS. Menæis Mediolanensibus bibliothecæ Ambrosianæ signatis littera O et numero 148, Divionensibus Petri Francisci Chifletii, et passim aliis cum Menologio Cardinalis Sirlleti, et in MS. Menologio Arabo-Ægyptiaco in collegio Maconitum Romæ adservato. Imo hujus unius memoria celebratur in relato Anthologio et Typico Græco a Guebrardo Latine edito, in Menologio Christophori Mitylenæi cum Græco Horologio Venetiis excuso atque in Ephemeride metrica

A *trica* : item *Kalendario Ruthenico ab Antonio Possevino in Apparatu sacro tomo 2 pag. 366 inserto, et alio Kalendario Moscovitico Amstelodami apud v. cl. Laurentium Vander Hem asservato, in cujus tabulis conspicitur ipse Hegumenus sive Archimundrita quasi in habitu Episcopali expressus; demum in Menologio Græco, quod Florentiæ in bibliotheca Patrum Ordinis Prædicatorum reperimus, ubi ipsæ Odæ per quinque folia continebantur. Sed deerrat elogium Vitæ, quod præponimus ex Menæis excisis. Et est hujusmodi.*

Elogium ex
Menæis.

2 iv Nonas Julii, memoria sancti Patris nostri Titi. Beatus ac Sanctus Pater noster Titus, cum a puero Christum diligeret, abiit in cœnobium, et rebus mundanis renuntiavit ac valedixit. Tantopere autem, seipsum subjiciens, in humilitate et obedientia profecit : ut non solum religioſam Fratrum societatem, sed omnes omnino homines animi sui demissione superaret. Proinde ovium Christi religioſarum Pastor creatus, tantam erga omnes mansuetudinem, dilectionem et benevolam affectum exhibuit, ut nullus alius ex viris ejusmodi ostendisse videatur. Tam sancte vere atque innocenter a teneris pueritiæ annis et in anima et in corpore conversatus vixit, ut Angelus Dei videretur. Itaque miraculis eximiis patratis Thaumaturgus habitus, ad Dominum migravit : suæque virtutis et religioſæ vitæ imagines vivas et spirantes statuas, reliquit suos discipulos sociosque severioris disciplinæ. *Hæc ibi : quibus subjungimus eucomnia in Officio Græcorum Ecclesiasticæ recitari solita, quæ in principio cujusque officii tria de Sancto inveniuntur, vocanturque Στεῦχρια ὁρνια, Versiculi similes, et sunt hujusmodi.*

et officio
Ecclesiastico,

Versiculi.
i.

3 Tite, Pater noster, in Deo prudens, Crucem tuam sustulisti, Christum secutus, dum generoso animo omnes passionem subegisti. Gratiam ideo a Deo accepisti sanandi passionem omnium ad te accurrentium, morbos sistendi ac dæmones expellendi. Quare memoriam tuam festiva cum magnificentia celebramus.

ii.

Tite beatissime Pater noster, exercitatione sacræ disciplinæ expurgatus atque in mente divinis communicationibus illustratus, adstipulante Spiritu divino, sacram Sacerdotii ordinem digne suscepisti, atque ita instar Angeli alienius Deo Creatori tuo in terra optimum sacrificium obtulisti.

iii.

Sancte Tite, a Deo illustratus, veræ fidei lumine animam splendere fecisti, et nebulam tenebræ hæreseos sustulisti : et exurgens ut lucidissimum astrum omnes mundi partes miraculis et signis ubique evidenter illuminas. Unde et nos omnes in fide confortati laudamus te et glorificamus.

C

Odæ

4 Sequitur Canon de Sancto per consuetas Odas distribuitus ; in quarum numerum non venit Ode secunda ; ut quæ non solet esse de Sancto, sed aliunde petenda passim omittitur in Menæis, singular autem Odæ constant. Strophis quatuor aut tribus, præter Theotocion seu Stropham de Deipara, quæ singulis Odis additur, ultra numerum litterarum huc Acrostichi expressarum,

Ὁ τῶν μοναχῶν στέλος ὑμνεῖσθω Τίτος.
quod totidem litteris sic Latine expresseris :

i

Laudandus monachorum columna Titus. Ipsam Canonem simili ratione Latinum juvat exhibere. Lubricæ carnis affectibus totum immersum, consumptumque deliciis, salva me precibus tuis, Tite, impassibilitatis thesaurus cum sis. Ab utero matris Deo oblatum, divina Spiritus electione, Deiparæ, virum numquam expertæ, Sacerdos et famulus es nuncupatus. Qui continentie dulcedinem suxeras, respuisti passionum amaritudinem : quare super mei et favum recreas, Pater, animas nostras. Discipulum veluti novum Pauli, te laudamus, Tite, qui illius veteris [Titi] amulator zelosus, in cer-

taminibus apparuisti ; et cum eo suscipis coronam, o Beate.

D
AUCTORE G. H.

Scetivis aromatibus compositum sanctificationis unguentum fuisti, o Sancte, in odorem Dei nostri.

iii.

Quaquam non habens continentiam pro armatura, et orationem pro clypeo, o Beate, tenebrarum principes triumphans confudisti.

Civini spiritus legem sapienter opponens, existi legem carnis, et Domino legitime deservisti.

Universas cogitationes et desideria ad Christi amorem applicuisti, Sancte, terrenis contemptis.

Sagitta exercitationis evertisti dæmonum tabernaculum, o Beate, et omnem peccati saniem absterxisti.

iv.

Zentem amore puritatis sauciata habens, ardentem secutus Christum, o ter Beate, in gloriæ thalamum intravisti.

Omnes te honorantes pascis per tuam continentiam, qua germinasti velut pratum suavissime olens, et sicut animatus paradisos virtutum.

Zos omnes dicimus te beatam, quem legislatorem habemus exercitationis et sinceræ mansuetudinis imaginem, tamquam verum Moysen atque Davidem.

E

Zogonum tuorum rore, o Tite beatissime, extinguens omnem passionem, igne caritatis et fidei luculenter accendisti lampadem continentie, impassibilitatis splendor et dei filius merito nuncupatus.

v

Cœlesti agricultura, Pater, enutrivisti botrum fidei, et torculari eum subjiciens, atque labore exercitationis exprimens, implevisti calicem spiritualem temperantiae, tuique gregis corda exhilaras.

Hostium infernorum insultus, et verbera generose sustinens, o Beate, columnam fortitudinis te præbuisi ; confirma etiam gregem tuum, divine scipione pascens eum, super aquas et pascua continentie.

vi.

Obscuram caliginem et nebulas passionum dissipans, orientalem lucem in tuis, semitis extulisti, o Sancte, per multiplices illos labores atque certamina, fidei causa exantlata.

Relinquens mundum et omnia quæ ad mundi principem pertinent, amore exercitatione totus inhæxisti Deo ; ab eoque susceptus, supermundani regni consecutus es requiem.

Cere domus Dei nostri apparuisti, in anima tua colligens divinum thesaurum caritatis, orationem inconfusibilem, intemeratam sanctimoniam, continuamque vigilantiam.

f

Materie inferioris vilitatem sapienter transgrediens, immaterialis orationis alas tuæ aptavisti animæ ; et supernæ quietis hæres effectus es, per vitæ tuæ finem.

Continentiæ flumen nobis esse videris, Pater, minime inquinatum peccatis, passionemque submergens et sordes abstergens ex fide clamantium, Benedictus est Deus patrum nostrorum.

vii.

Omnis materiæ expertibus Angelis additus, o Beatissime, et cœlestis regni claritate indesinenter perfruens, respice psallentes, Benedictus est Deus patrum nostrorum.

Laudabiliter perstitisti in confessione fidei : Christum enim pingens et carne circumscribens, adorabas et clamabas, Benedictus es Deus patrum nostrorum.

Culnra Domini Jesu in tuo corpore ferens, Pater, me quoque vulneratum jaculo Belial sana obsecro, tecum clamantem, Benedictus es Deus patrum nostrorum.

Memoriam tui facimus, Tite, per secula ; habentes

viii.

te

A
AUCTORE G. II.

te vere pro animata columna et simulacro conti-
nentiæ, o Pater.
Zunc gaudet chorea monachorum, et tripudiat po-
pulus sanctorum atque justorum : cum illis enim
promeritam es assecutus coronam.
Augusta virtutum specie refulgens, in thalamo glo-
riæ ineffabilis recumbis ; Christoque in secula
hymnum concinis.
IX. Ze beatum prædicamus, Pater, quia divinitus ob-
tigisti infirmis per suas passiones medicus, ex-
pulsor et persecutor pessimorum dæmonum.
In terra mansuetorum fixisti tabernaculum, Pater,
ut qui terram, corruptionis habitaculum, dese-
ruiisti ; et cum illis exultas, divina fruens volup-
tate.
Quos dum nobis labores proponimus, tamquam
exemplar continentie et fidei infallibilem regu-
lam ; jugibus hymnis laudamus Creatorem.
Cere festiva est hodierna dies, nam Titus solitariam
vitam agentium greges convocat ad choream, et
ad communes epulas, atque ad æternæ vitæ ci-
bum.
Semper virginem Deiparam gloriose honoremus, o
populi : et eam quæ divinitatis ignem suscepit
utero, absque combustione, magnificemus hymnis.

B

n. P.

DE S. FRANCISCO DE PAULA,

Institutores ordinis Minimorum.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§ I. Antiquissima Acta unde et quomodo hic prolata.

ANNO MDVII.

De hoc Sancto
antiquiora
monumenta

benigne nobis
communicata
damus.

P arado.rum Sanctissimo Potrum Prædicatorum
Ordini, æque novum ac gratum, fuit, legere ad
vii diem Martii nostri, quod acturi de Vita et
miraculis S. Thomæ Aquinatis, post multos eos-
que illustres Scriptores, promitteremus selecturas nos
primæ omnium fundamenta, eaque typis necdum vulgata.
Idem si hoc mense Aprilis faciamus circa S. Francis-
cum Paulanum, numquid non possumus jure merito spe-
rare, parem nos apud institutæ ab eo Religionis Pro-
fessores gratiam inituros ? Speramus sane : quamvis
inter istum de Angelici Doctoris discipulis bene merendi
conatum ; et hunc laborem, quo Sancti Paulani filiis
operam nostram probare nitimur, unum intersit ; quod
illa de S. Thoma monumenta (quæ minus curiose ser-
vata in Ordine, inter deperdita numerabantur (alienis
inventa in scriniis, ad eundem postliminio reduxerimus :
hæc vero de S. Francisco, omnia Archivis ipsorum Pa-
trum Minimorum referamus accepta, mediante R. P.
Philippo de Mesemacre, anno MDCLXVIII, cum hæc prælo
parare inciperemus, Ordinis sui per Flandro-Belgium
Provinciati. Hic siquidem minime contentus eo subsidio,
quod per se potuit ad hunc tractatum instruendum af-
ferre ; etiam opud Reverendissimum Patrem Generalem
Ordinis, Fr. Sebastianum Quinguet, Romæ egit, ut en-
cyclicis ad omnes Provinciales litteris munderet tran-
scribi et transmitti omnia quæ ad rem factura videren-
tur. Parvum mandato Provinciales, et, ut quique potue-
runt, ita submisere quæ habebant in conventibus sibi
subiectis legitime consignata.

2 Prima, maximeque exoptata nobis, fuisse Acta pro-
cessuum, pro infirmando Canonizationis in Curia Romana
negotio, Cosentiar, Thronibus, atque in Calabria oppi-
dis viri formatorum : quæ omnia (quoniam ceteris de
eodem Sancto Scriptoris aut unice aut præcipue præ-
luserant) hic danda putavimus. Hisce Actis præponi
potuisset Legendæ Major B. Francisci de Paula, a R. P.
Laurentio Clavensi, Ordinis Minimorum, compilata,
intra paucos post sancti viri obitum annos ; uti Gubernator

5 Hactenus Odr, quarum extrema addidimus super
numerarium Theotocion, ut quod ultra tricennarium
stropharum solitarum numerum abundat in Acrostichide
elementum, otiosum non maneat. Canonis Auctor inter
octavam et novam Oden, Hirmum sive Tractum ponens,
quo omnes provocantur ad Deum una cum Angelis lau-
dandum, absque ulla mentione Sancti, attribuerat eum
primæ litteræ nominis Titus, litteræ scilicet T. Id si
interpretando sequi voluissimus, interruptus fuisset Ca-
nonis ipsius contextus. Quare, omisso jam dicto Tractu,
satiùs visum est, pro abundanti elemento Theotocion ad-
dere, qualia in singularum odarum sine inveniri monui-
mus. Porro ex Canone jam explicato videmur posse col-
ligere, S. Titum vixisse seculo viii aut sequenti, quando
hæresis Iconoclastarum vigeat, et SS. Theodorus et
Nicolaus Studita aliique gloriosi pugiles vixerunt. Fuit
dicto Nicolao frater Titus, ab illo ad vitam monasticam
perductus, uti in hujus Vita ad diem iv Februarii il-
lustrata indicatur num xi. Sed non continuo auderemus
affirmare de eo hic agi absque ulteriori fundamento :
sufficit indicare nomen Titi eo tempore usitatum fuisse,
quo arbitramur, in urbe Constantinopolitana aut ejus
vicinia, alicui monasterio S. Titum præfuisse Hegame-
num sive Archimandritam.

Tempus vitæ.

E

tar et Prætor terræ Regine in Calabria totaque ejusdem
oppidi Universitas testatur, in sua ad Pontificem Leo-
nem x epistola anno MDXVI : postquam scilicet idem
Laurentius anno MDXII præsens audivisset juratorum
testium depositiones, ut eodem insinuantur epistola. Po-
tuisset inquam illa præponi, non quidem ut fidei et auc-
toritatis pondere dignior, sed velut ad historiæ formam
modumque ordinatior. Perum in ipsa requirenda oleum
atque operam perditum iri, certum facit summa scripto-
rum Ordinis hoc seculo diligentia, qua cuncta de suo
Fundatore scrutati, nullam Legendæ istius repererunt
indiciam, præterquam in præcitata epistola Reginen-
sium.

3 Omissa igitur hujus Legendæ in Calabria requi-
rendæ cura, aliam dabimus, simplicitate fortasse ma-
jori, sed nihil minori fide ante obitum Sancti annis qua-
tuor scriptam in Francia, ab Anonymo Sancti ipsius
discipulo, et plerarumque quas commemorat rerum teste
oculato, jam inde ab anno MCCCCLX et citius, ut patet ex
num. 22. Hic anno MDII exorsus tractatum, comple-
rum res memorabiles quorundam bonorum Dei servo-
rum, viventium in magna ansteritate, primo loco de
Fr. Francisco Paulano ea scripsit sermone Gallico,
quæ in Latinum fidelissime traduximus. An autem de
aliis, ut initio proposuerat, scripserit aliquid, hactenus
ignoramus. Certe, si scripsit, est quod Ordo Minimorum
vehementer doleat, tam præclarum de primorum Reli-
giosorum actis virtutibusque thesaurum periisse, Majorum
incuria et negligentia. Quod vero non tantum duo
prima capitula (post quæ sub novo titulo in MS. Bru-
xellensi continuatur narratio) sed reliqua omnia, scripta
sint, ante mortem Sancti (utpote nullam de ea eamque
secutis mirabilibus mentionem facientia) in eo quod scripta
sint sub initium anni MDII supra notati, primum de-
monstratur ex eo quod num. 43 loquens de illa Regula,
quam Alexander vi approbaverat anno MCCCXCII, dicat
eam fuisse approbatam, qualis in hodiernum usque
diem servatur : quod non dixisset, si priusquam scri-
bebat

sed habemus
factum 3
annis ante a
teste plurimum
oculato.

prius quam
introduceretur
nova Regu-
la : anno 1502
probata,

Desideratur
Legendæ, 6
vel 7 annis
post Sancti
mortem
scripta :

A bebat innotuisset Ordini alia Regula, eidem Pontifici ex parte S. Francisci presentata, et ab ipso, anno MDII, XIII kal. Junii approbata. Idem confirmatur ex tempore fundatorum in Francia Conventuum, qui plerique hic nominantur usque ad dictum annum erecti: post hunc autem nullius recentioris foundationis fit mentio. Et tamen magna erat ratio, ut auctor num. 50 collaudans prolixè Gratianopolitani Episcopi propensissimam erga Ordinem voluntatem, in Conventu apud se fabricando demonstratam, meminisset etiam Tolosani conventus, per eundem inchoati anno MDII, si aliquid de eo scivisset cum scribebat. Demque de Susanna, Borbonii Ducis unigenita, loquens num. 44, non scripsisset simpliciter, quæ adhuc vivit; sed dixisset, quæ jam est Ducissa Borbonii, si vel uno anno serius scripsisset, quando mortuus Petrus Borbonii Dux, hæreditatem omnem filix reliquit.

4 Porro de hac tam evidenti veritate non debemus dubitare, vel quia in præterito imperfecto fere loquitur auctor, ut solemus loqui de mortuo, Habebat barbam et capillos mediocres: Erat corpore satis pleno, et cetera hujusmodi: vel quia in principio capitis tertii, is qui non alio quam viri boni aut boni Patris titulo antea nominotus legebatur, appellatur Sanctus. Fieri enim per quam facile potuit ut peracta Canonizatione istiusmodi tituli adderentur inter transcribendum: et iste præteriti temporis usus familiaris videtur tunc fuisse Francis, de absente, quamvis adhuc vivo, loquentibus; ut patebit per inferius proferenda ex Comineo. Imo auctorem nostrum non tantum anno MDII scribere, sed etiam vivere desiisse, omnino credimus: quomodo enim alius nihil subtexere curasset eorum, quæ post dictum annum contigerunt, ut in decursu sæpe notabimus.

5 Nomen auctoris variè quæsiere. Franciscus Victor, in Prologo ad Vitam Latinam hujus Sancti, profitetur se illud validissimis conjecturis esse assecutum; sed proditurum se negat: fortassis ne fidem augeat prædictæ Vitæ MS. quam, quia adversus ipsam produxerat nonnemo, nolebat auctoritatis magnæ haberi. Nos censuram ex quodam commotioris animi præjudicio latam, modeste refutavimus suo loco; nihil dubitantes quin si aliqua gratiori occasione fuisset in medium adducta hæc Vita, et eo quo nos solemus modo expensa illustrataque, magnum a toto Ordine plausum retulisset, et obviis ulnis accepta fuisset, tamquam monumentum omni acceptione et fide dignissimum: pro quali etiam illa uti videntur, qui ipsam censura præcipitata confixere, non aliud ex illa repudiantes, quam pauco quædam ad Sancti historiam non attinentia, sed ad secularem statum Neapolitani Regni. Hilarion de Costa, in sua item præfatione, ait esse nonnullos, qui putent auctorem fuisse Joannem de Mdzio: sed huic scriptum longe diversum, et adhuc Neapoli inveniendum, imputant Isidorus Toscanus et Franciscus de Longobardis: quorum hic ex MS. quod sub istius Joannis nomine servari dicit, accepit epistolæ quasdam Sancto adscriptas, veluti qui eas dedit ad Virgines in domo Petri de Lucena ad Regem Neapolis Ferdinandum, ad Equitem de Navarra, et ad Dominum Bandricourtium: iste indidem sumpsit visionem, qua insigne CARITATIS fuerit novo Ordini divinitus attributum: quorum omnium nihil attingitur in hac quam laudamus historia. Nihil magis recipere possumus quod in operculo Bruxellensis MS. legitur, hujus vitæ compilatorem, unum fuisse ex iis Patribus, qui cum beato Patre venerunt in Franciam: nam qui in aliis rebus toties appellat fidem oculorum suorum, non omisisset idem facere cap. 5, ubi de itinere isto agitur velut ex alieno relato, et multo parcius quam decemisset testem oculatum.

6 Equidem existimo non magni referre, quo nomine dictus ille fuerit, sed qua fide scripserit. Hanc autem convellere non debent errores quidam, in quos prolapsus auctor est circa res, quæ digresso ex Italia Sancto Nea-

poli accidere, et quas solo vulgari rumore discere potuit homo abstractus a seculo, et in aliquo Picardie Campaniæ conventu vitam agens Eremiticom. Quid enim mirum, si tatis aliquis, tot annis a Calabria absens, haud usquequaque accuratam historiam sit assecutus earum tragediarum, quibus jactata est Regum Neapolitanorum familia? An propterea minus ei creditur in iis, quæ vel visa cognovit propria, vel eorum qui viderant ipsi relatu? Fuisse autem debuit non tantum ex sociis, sed ex primis sociis S. Francisci, Ordinem suum in Calabria exordientis: nam num. 4 ita loquitur, ut qui Sacristam, Æconomum aliosque conventus S. Marci Fratres, sub quibus puer Franciscus vixeret, familiaris noverit, et num. 22 dicit se fuisse Religiosum ante an. 1460. Idem vero post annos forte 30 in Franciam traductus, non videtur Gallice potius quam Italica lingua scripturus fuisse in ætate tam proæcta et linguis peregrinis descendis ineptiori, nisi ipse origine Francus, quales in regno Neapolitano multi tunc erat. S. Francisco se adjunxisset: quæ ipsa deinde caussa esse potuit eum in Franciam revocandi jam senem. Porro qui considerare voluerit quod Legenda major S. Francisci, quam a Laurentio Clavensi conscriptam diximus, non fuerit prodacta inter documenta ad Canonizationem collecta (forte quia auctor jam obierat, nec poterat juromenti fide confirmare quæ scripserat) non mirabitur quod hæc quoque Vita, cujus auctorem probavimus præ mortuum ipsi Sancto fuisse, vel prætermissa vel ignorata fuerit ab iis, qui unico Turonensi processu abunde se instructos putabant ad causam in Romana curia obtinendam. Fuerunt autem in illo Processu soli fere Turonenses auditi, paucique ex Fratribus tunc in Plessiacensi prope Turonas conventu morantes: licet aliis quoque in locis Galliarum, ubi sui Ordinis Monasteria condiderat Sanctus, et multi miraculorum ejus testes vivebant, sumi informationes potuissent. Dicitur tamen in Appendice, libellum hunc productum fuisse coram Papæ Leone X. Quod si factum, factum est post diem XVIII Novembris anni MDXVIII. Etiam ad hunc diem usque accurate notatu habemus omnia, quæ sunt in Curia Romana facta; cetera vero quæ gesta sunt in eadem caussa usque ad 1 Maii anni sequentis, quando Pontifex tulit Canonizationis sententiam, in obscuro latent.

7 Restat ut explicemus quomodo hic libellus ad nostra usque tempora videatur fuisse conservatus: nam quod exhibitum est nobis ex Archivio conventus Bruxellensis MS. et ex quo transumpta exemplaria aliis ante nos scriptoribus fuere communicata, nondum habet ætatem annorum centum. Obserro igitur, intra istius libelli operculum scripta legi hæc verba Latina. Vita et miracula S. Francisci de Paula. Minimorum institutoris, Gallico sermone: quæ ne forte pereat, per hæc quatuor volumina S. Hieronymi dispersimus tegminati, ad gloriam Domini Dei et Sanctorum ejus, sicut legi, teste Deo. Hæc verba indicio mihi sunt, autographas schedas, in speciem viles ac facile perituras, ab aliquo, nescio ubi repertas (eo fortassis tempore quo Romæ de Sancto canonizando agebatur) dignos vias esse quæ non perirent. Id vero ut certius assequeretur inventor, cum sui conventus pauperies commodius ei nihil offerret, congruam duxerit uti foliis grandioris aut etiam pergamene chartæ, ante et post quatuor volumina operum S. Hieronymi sub tegmine ipso vacantibus: unde illa de novo, cum hac tali notitia, nunc habeamus recollecta; et unde ea habuerit similiter is, qui forsitan Latine translata Romam misit, Pontifici exhibenda. Qui autem ipsa in Bruxellensi MS. collegit, idem et Appendicem videtur atteruisse, sicuti eodem Gallico idiomate addidit Regulam, Fratribus, obque Sororibus tertii Ordinis a Beato Fundatore propositam.

ideo non additur titulus Sancti.

Auctor hujus Vitæ.

non fuit Joannes de Mdzio,

neque unus ex sociis euntis in Franciam.

F
eius schedæ ducim transscriptæ.

postea in unum MS. recollectæ fuerunt.

fortassis origine Francus.

E

A

AUCTORE D. P.

§ II. Philippi Cominei de Sancto adhuc vivente testimonium.

Phil. Cominei
testimonium
de Sancto
adhuc viven-
te,

Qui prae laudatam S. Francisci Vitam, eo quem explicuimus modo, recollectit transcripsitque, præter Appendicem et Regulam, quas Vitæ subtexuit, addidit etiam Philippi Cominei testimonium; quod quia maximi faciendum scimus ab omnibus qui Cominei fidem, conditionem, ætatem noverunt; ideo ipsum hic proferimus, Latinitati donatum a nobis ex originali Gallico, sicuti hoc invenitur in dicto Bruxellensi transumpto, factu tamen prius collatione cum Parisina editione anni 1552. Nec enim fidendum est hæretico Cominei interpreti Joanni Sleidano, hoc ipso loco ubi agitur de Sancti hominis appellatione tributa Francisco, omissis et alteratis nonnullis, malam suam fidem et sanctitatis odium, sectæ suæ proprium, declaranti. Ita ergo fidelissimus auctor de Ludovico XI ipsemet scripsit: Inter viros fama sanctimonie celebres accersivit ad se ex Calabria quemdam, Fr. Franciscum de Paula nomine, pro vitæ sanctitate vulgo appellatum, le Saint homme, Virum sanctum: ejus etiam honori is qui in præsentiarum regnat (Carolus VIII videlicet) jussit ædificari monasterium ad Plessiacum parci, in compensationem sacelli, quod fuerat prope Plessiacum ad extremitatem pontis. Præfatus eremita in ætate annorum duodecim rupem quamdam subiverat, ibique manserat usque ad ætatem annorum quadraginta trium vel circiter, usque ad eam videlicet horam, qua Rex eum accersivit per quemdam suum æconomum, illuc profectum in societate Principis Tarentini, filii Neapolitanis Regis: neque enim discedere volebat absque Pontificis et Regis sui facultate: quod sane magna prudentia fuit simplicis illius hominis, qui duo monasteria erexerat in eo ubi morabatur loco. Numquam ille, nedum postquam arctam illam vitam aggressus est, comederat carnem, pisces, ova, caseum lacticinive aut adipis quidpiam: neque credo unquam vidisse me hominem viventem, qui magis sancte viveret, et in quo magis appareret quod Spiritus sanctus loqueretur per os ejus. Nec enim erat Clericus aut litteratus, aut quidquam didicerat umquam: satis ei erat sua Italica lingua ut se admirabilem redderet.

quod annos
circiter 43
natus in
Franciam
venerit,

vir summa
austeritatis.

Neapoli et
Romæ maxi-
mo in pretio
habitus.

C

9 Eremita iste Neapoli transiens, honoratus et visitatus fuit quantum magnus aliquis Legatus Apostolicus, tam a Rege quam filiis ejus, ipsisque loquebatur veluti homo in aula enutritus. Inde transitum Roma habuit, ibique visitatus fuit ab omnibus Cardinalibus, et triplici vice audientiam habuit apud Pontificem, solus cum solo agens, et prope ipsum assidere jussus in sella speciosa, trium quatuorve horarum spatio, quoties ad Papam accessit. Magnus sane honor fuit personæ tam exiguæ conditionis, ita prudenter respondere, ut cuncti eum mirarentur. Concessit autem ei Sanctissimus Pater instituire Ordinem, dictum Eremitarum S. Francisci. Inde ad Regem venit, qui eum, tamquam si ipsemet Papa esset, excepit: in genua se ante eum prosternens, ut dignaretur sibi vitam prolongare: ille autem respondit quod vir sapiens debebat respondere. Sæpe audiavi eum coram moderno Rege disserentem, ubi erant Magnates et Primores regni, imo jam nuper ante duos menses: sed videbatur divinitus inspiratus circa ea quæ dicebat commonebatque; alias non potuisset de iis quas tractabat rebus adeo apte disserere. Vivit adhuc, adeoque adhuc posset in melius pejusse mutari: quare supersedeo pluribus de eo loqui. Quidam irridebant adventum hujus eremitæ, quem Virum-sanctum appellabant cum vulgo: sed non introspexerant cogitationes istius sapientis Re-

et spiritu
Dei plenus

gis, neque ea viderant, quæ ipsi illarum dederant D occasione.

10 Hactenus Comineus, secundum dictam editionem libro 6 Commentariorum suorum cap. 8, ad annum MCCCXXXI; non quo advenit in Franciam Sanctus, sed quo eum Rex advocandum curavit: cum ipse discessus Sancti ex Calabria ad annam sequentem spectet. Finivit autem Comineus Historiam suam in anno xviij ejusdem seculi, et mortuus est anno mxx. Subtimide quidem, MS. Bruxellensis fidem secutus, pro nomine Roberti (quod legitur possim in editis, imo et in MS. anni 1526 a Parisina editionis auctore citato) retinui nomen Francisci de Paula: retinui tamen: tum quia de hoc agere Comineum est evidens, tum quia Hispanico illius interpreti et commentatori Don Joanni Vitoriano ita legi placuit, sinceriori fortassis aliquo et antiquiori MS. prælucente, quale secutum esse libelli Bruxellensis scriptorem confidimus. Alii alias causas comminiscuntur mutati apud Comineum nominis, quas Franciscus Lanovius in Chronico Generali Ordinis Minorum attingit usque rejectis concludit, homini aulico facile hunc errorem obrepere potuisse, cum esset in eadem aula quidam Fr. Robertus Ordinis Prædicatorum, et ipse ob Vitæ sanctimoniam Regi carus. Addere potuisset mirum non debere videri, si verum Paulani eremita nomen minus fuerit cognitum ipsis etiam aulicis; cum passim non proprio, sed Viri sancti, vel Viri boni nomine appellaretur, le bon homme, le Saint homme. Ego suspicor, quod in autographo Cominei remanserit locus vacuus exprimendo nomini proprio, quia non vacabat studiosius illud quærere, aut scribentis memoriæ non occurrebat: quem hiatum librarii ex se supplerint; alius recte, perperam alius; et hic quidem plures exempli sui sic vitiosi transcriptores nactus.

An Comineus
Robertum pro
Francisco
nominavit?

E

§ III. De posterioribus Vitæ S. Francisci Scriptoribus.

Er processibus pro Canonizationis negotio informando factis et Romam allatis, Jacobus Simoneto, causarum sacri Palatii Auditor ac postea Cardinalis et Episcopus Pisarenensis, quamdam Vitæ synopsis collegit, et in Relatione coram Leone X facta recitavit: quæ Relatio postmodum Clementi VII (sicut testatur Lanovius) ita placuit, ut in Officium ecclesiasticum referri totam voluerit: quod ita factum est, ut in partes divisa, compleat octo dierum Lectiones quæ ad secundum, ut loquimur, Nocturam recitantur. Altera vitæ synopsis non dissimilis in ipsa Bulla canonizationis continetur. Sed quia hæc apud Suiam, ista apud jam dictum Lanovium tota extat legenda, neutram hic recudendam putavimus. Ab his proximus locus dari potest Gaspari Passarello a Monopoli, Valentini in Hispania anno MOLXXI in Correctorem Generalem electo, qui ex Processibus, Relatione, Bullaque præfatis, et quibusdam propriis monumentis, nec non ex ea Vita, quam David Romæ inter Patronorum Neapolitanorum Vitas dicto anno MOLXXI recens vulgaverat, et ipse novam unam composuit; quam recentem exensam nacti sumus, beneficio P. Philippi vander Beken, ejus qui Triadem Sanctorum Franciscorum, Seraphici, Angelici et Apostolici, sive Assisiensis, Paulani, Xaverii, ab secundo exorsus prælo subjicere, egregium librum et ad viri Dei laudes populo explicandas quam optissimum vulgavit Antverpiæ anno 1663; quo modo ante ipsum Lugduni fecerit primum Theophilus Raynaudus noster, in edita a se Patriarcharum Triode, encomia continente Sanctorum Fundatorum, Brunonis Carthusiensis, Francisci Paulani et Ignatii de Loyola.

Synopsis Vitæ
habetur in
Officio per
Octavam,

et in Bulla
Canonizationis,
F

item alia
auctore Gas-
pare Passa-
rello,

et David
Romæ,

præter tracta-
tus enco-
masticos
diversorum.

12 Et isti quidem Latine plerique, uti et Benedictus Gouonius inter Vitas sanctorum Patrum Occidentis; atque alii plures, quos apud Hilariorum a Costo, infra laudandum, pag. 409 et sequentibus licet enumeratos

NOT. 8

postea plures
Vitam scrip-
sere:

videre

A videre. Quin etiam R. P. Franciscus Vieton, Ordinis Minimorum per Sabaudiam ac Pedemontium Vicarius generalis, atque ipsius S. P. Francisci ex sorore pronepos, quom antea Gallice vulgaverat Vitam Latine reddidit, atque ex veterum monumentorum fide carverit illustravitque, et Parisiis edidit anno 1667. Qui, uti et alii scriptores Ordinis, vehementer commendant operam studiumque, in pleniori sancti Patris Vita ex Italicis MSS. eruenda, collatam a Paulo Regio, Vico-aquensi seu Vincensi sub metropoli Surrentina Episcopa creato ad annum MDLXXXIII; et hanc Italicam Vitam iterum iterumque prælo subjectam habemus. Habemus etiam Vitam, Gallice semel ac bis editam a Claudio du Vivier, dicti sæpe Ordinis per Belgium Provinciuli; aliasque breviores duns Hispanice editas, alteram Barcinone ex auctoribus variis, a Fr. Mathia Olivero anno 1643; alteram Madriti anno 1651 a Fr. Matthæo de Pinedo, ex Chronica Ordinis Generali per Lucam de Montoya, anno 1619 impressa: qualis etiam, et forte correctior, excerpti posset ex Latino ejusdem Ordinis Chronico Fr. Francisci Lanovii Parisiis anno 1635 excuso. Quos omnes ut facile nobis fuit consulere, siquando res poscere videbatur; ita superfluum est visum operose conquirere reliquos, quorum libros Italica, Gallica, Hispanica, Germanica lingua conscriptus de hoc Sancto, laudat et enumerat, citatis in paginis, prænominatus Hilarion, per aviam Magdalenam d'Alesso, in ordine genealogico sextus a Sancto, filius Catharinæ Chaillou.

13 Hic vero Gallica lingua scripsit Abbreviatam S. Fundatoris Imaginem, seu compendiosam vitæ, mortis ac miraculorum historiam, eamque Parisiis anno 1655 impressit; et operis nostri notitiam quin-quennio post nactus, huc direxit perquam humaniter benevoleque. Est autem eo epitome in gratiam simpliciorum, solam fere pietatem spectantium, eleganti et facili descripta stylo: sed ut eruditioribus quoque placere mereretur, habet adjecta margini curiosa scholia, cum fidei citatione præcipuorum unde accepit aliquid monumentorum. Habet præterea idem Hilarion syllogen historicarum probationum, more nunc Francis usitato, ex ineditis eatenus Pontificum Regumque diplomatis aliisque similibus instrumentis, eademque sylloge complexus est illustriora aliquot ex Processibus fragmenta: quæ cum nobis magnopere placuissent, non prius potuimus volumusque acquiescere, quam illos integros nancisceremur. Idem Hilarion epitomæ illi suæ præfixit tabulam chronologicam, ad faciliorem ejus quam tractat historiæ intellectum; sed ex Lanovii chronico tumultarie compilatam, absque chronotacticorum characterum examine, quo niti oportet eum qui definire præsumit quid quo anno gestum sit. Quod si vir diligentissimus, idemque ad chronologicas difficultates cognoscendas natura propensus, perficere potuisset gronde duorum voluminum opus, quod de vita ac morte Sancti parabat, utique colligendum ex iisdem quæ nunc sumus daturi monumentis; non, ut in prima opella obiter delibatis, sed sigillatim verbotenusque expensis: multa haud dubie, cum illis non bene consentientia, in Lanoviana hactenusque recepta Ordinis chronologia deprehendisset et correxisset: quæ morte præventus nobis emendanda et illustranda reliquit.

14 Generalem quoque Ordinis Minimorum historiam Ludovicus Domi d'Atichii, postea Riciensis ac dem Augustodunensis Episcopus, lingua Francica scripsit; et quam in eo descripserat Fundatoris vitam eam, multis miraculis ac rebus notabilibus volebat augere et scorsim dare in lucem magno volumine, nisi etiam ipsius conatui mors intervenisset. Ipsam historiam generalem seu potius panegyrim nos habemus: et quia vix aliquid novæ lucis haurire ex ea potuimus, suspicamur opus illud, etiam secundis cogitationibus elimatum, non fuisse magnopere nobis profuturum. Mitto commemorare reliquos, quos videre non contigit, quosque apud Hilario-

nem legere enumeratos licet, et venio ad Fr. Isidorum Tuscanum de Paula, qui postremus tempore; sed rerum copia et styli prolixitate primus, in hac arena de-cendavit, atque Eminentissimo Cardinali Bernardino Spadæ, anno 1658 Romæ impressum dedicavit volumen spississimum, Italica lingua: in quod collegit ea omnia, quæ partim apud ceteros auctores habebantur dispersa, partim adhuc latitabant in MSS. processibus, partim ex nova accuratissimaque per omnes Provincias disquisitione haberi poterant; hoc uno minus cautus, quod antegressis scriptoribus nimium credulus, neque characteres temporum possim obvios in processibus curavit observare, et dum laboravit ne quid omitteret, absque discussione ulteriori recepit aliqua, ipsis sui Ordinis scriptoribus prudentioribus haud satis probata; ac nomioatini suspectas illas, aut verius supposititias, epistolas propheticas ad Simonem de Limena.

15 Nos ex auctoribus hactenus nominatis collegimus Historicum supplementum ad Acta S. Francisci de Paula; ex quo apparebit, non tantum quam multa potuerint de hoc Sancto sciri, si in locis omnibus, in quibus aliquando vel habitavit, vel paucorum dierum horarum hospes egit, inquisitum pari diligentia fuisset, tum cum adhuc supererant qui possent testari: sed imprimis ex illo nostro labore constabit, quomodo a principis chronologicis, ex antiquiorum monumentorum fide ante omnia constituendis, pendeat historia omnis, tum ipsius Sancti tum Ordinis per eum instituti: constabit item in quam graves atque palpabiles errores necesse fuerit eos incurrere, qui ex anno Francisci natoli semel perperam constituto deducere chronicon voluerunt; non prius scrutati, an solidum esset supra quod ædificabant fundamentum, neque solliciti ut ad Lydium omnis historiæ lapidem, oculatorum, inquam, et coarvorum testium fidem, posteriorum scriptorum assertiones explorarent. De Joanne Mylazzio (qui et ipse, ut supra indicavimus, de Soneti magistri sui Vita scripsisse aliquid a variis asseritur) nihil dicimus; quia scriptum, quod sub ejus nomine habetur Neapoli, videre non potuimus; licet pro eo nobis obtinendo fuerit a prænominatis Patribus Minimis laboratum. Credibile est non aliam hujus difficultatis causam fuisse, quam quod ipsimet Neapolitani Patres, ipsum scrutati accuratius, judicaverint pseudographum nec publicæ luci committendum. Certe paucula illa, quæ ex hoc scripto alibi accepta invenimus, non levem ita suspicandi occasionem præbent, et probant ipsum magni momenti non esse.

LIBELLUS

De vita et miraculis S. FRANCISCI,
Scriptus ab uno ex discipulis, quadriennio
ante Sancti obitum, ex MS. Gallico Con-
ventus Bruxellensis.

PROLOGUS AUCTORIS

Quæcumque scripta sunt, ad nostram institutionem scripta sunt, ut per patientiam et per consolationem Scripturarum spem habeamus. Hæc sunt verba sancti et gloriosi Pauli, scribentis ad Romanos: secundum quæ proposui in præsentī tractatu describere res quasdam memoria dignas, ad gloriam et laudem Creatoris et gloriosissimæ virginis Mariæ matris Dei; motus ad hoc inductusque, ut successores nostri melius possint insistere operibus bonis, vitis et peccatis resistere; instructi bonis exemplis, quæ hic recitabuntur, quorundam bonorum Dei famulorum, viventium in magna austeritate et abstinentia: quemadmodum plenius hic referetur. Et primum recitabimus optimam vitam boni Fratris Francisci de Paula, Patris et Fundatoris Ordinis Fratrum Minimorum: tum res alias consequenter, tam ut eas ego ipse vidi, quam etiam ut audiui et cognovi per relationem Religiosorum aliarumque bonarum et

D
AUCTORE D. P.
et ultimo
Italice Isido-
rus Tuscanus

Nos ex omni-
bus damus
suppletam,
historiam,

E

præter quam
ex scripto
quod Joan.
Mylazzio
tribuitur.

Qua intentione
Rom. 15, 4

et fide hac
scribat.

fide

Paulus Regius
Italice,

alii Gallice et
Hispanico.

sed accuratio-
ri studio
Hilarion
a Costa;

plenius, quod
mors abrupte,
opus medi-
tans;

ut etiam
Lud. d'Atichy,

A fide dignarum personarum; Creatoris subnixus
AUCTORE D. P. auxilio, sine quo boni nihil aut fieri potest aut co-
gitari.

CAPUT I.

*S. Francisci nativitas, adolescentia : et vitæ
monasticæ, dein eremiticæ initia.*

Fuit in Italia quidam venerabilis Pater, Franciscus de Paula nuncupatus, natusque anno gratiæ millesimo quadringentesimo [trigesimo septimo] *a* vel circiter; in oppido Paula, sito in provincia Calabriae. Pater ejus Jacobus *b* de Salicone, mater Vienna appellabatur : qui quamvis seculares forent, vitam tamen religiose ducebat. Etenim cum longo tempore conviventes, nullam ex se prolem procrearent : invocabant opem Dei Sanctorumque ejus *c* Assisinationum, amaris cum lacrymis eos deprecantes, magnasque eleemosynas et crebra jejunia facientes propter Dei amorem, ut sobolem sibi dignaretur concedere : quæ si mascula foret, eandem proposuerunt offerre Deo, toto vitæ suæ tempore ipsi servituram. Exaudivit eos Deus, et filium eis formosum dedit : qui cum nasceretur *d* altero carebat oculo; quod secuti paulo post miraculi occasio fuit, statim enim ut devota illius mater, nonnihil successu conturbata, orationi se dedit; invocans auxilium gloriosi S. Francisci, et ex obstetricis suggestionem promittens, quod jam dictus infans, si alterius quoque oculi lumen acciperet, portaturus esset habitum S. Francisci uno aut pluribus annis, prout ad hoc esset pie affectus; continuo integritatem oculorum obtinuit, ac si nullum unquam in iis habuisset defectum. Quare uterque parens glorificans Deum, eique et S. Francisco gratias reddens, filio imposuerunt Francisci *e* nomen, ut qui per ejus intercessionem ipsum sibi crederent a Deo impetratum. Nutrivit autem eum bona mater uberibus propriis, ut bonam indolem eidem una cum lacte infunderet.

3 Eadem porro et maritus Jacobus, considerantes quod liberis operam dando *f* proficerent parum; simul vixerunt spatio annorum triginta *g* in voto castitatis, absque commixtione carnis, quæ ad nihil prodest: atque ad sancti Apostoli Pauli exemplum carnem spiritui conabantur subicere, jejuniis, vigiliis et abstinentiis eam macerantes. Quin etiam Jacobus noctibus singulis circuibat ecclesias desertorum circum urbem Paulanam locorum, disciplinis se diverberans, easque per tenebras visitans. Idem nullos comedebat fructus: cumque ei aliquid offerebatur ad victum, non recipiebat illud prius, quam sciret unde esset; dicens cum justo illo Tobia, nemini licitum esse comedere vel accipere rem alienam, furto vel latrocinio acquisitam. Matri vero tantam gratiam exhibuit Deus, ut ei mortis suæ diem ante annos viginti revelaverit.

4 Dictus Fr. Franciscus a parentibus talibus enutritus, ab ipsa infantia nihil egit, quod digno reprehensione videretur : sed crescebat quotidie uti ætate, sic et sapientia bonisque moribus, coram Deo et hominibus : adeo ut mirarentur vehementer quicumque videbant eum, secumque in cordibus suis cogitarent, futuro tempore magnum extitutum infantem illum. Hic cum ad annum ætatis *h* decimum tertium pervenisset, facti a parentibus voti admonitus, voluit illud absque dilatione complere. Quare a parentibus deductus fuit ad conventum S. Francisci in civitate S. Marci *k*, ubi eum mater sua devoverat, et annum agens decimum tertium, ut dictum est, habitum ibidem devote suscepit : ac vale parentibus dicto, mansit inter Fratres ; ipsis et Deo humiliter serviens, obeundo cuncta conventus ministeria, quemadmodum sacrista, œconomus

atque alii referunt. Sæpe etiam lignatum et mendicatum pro Fratribus ibat : vacans nihilominus majori noctis parte orationi, ante Crucifixum vel Deiparæ virginis aut. S. Francisci imaginem aliquam. Eodeni ætatis anno, indusio, tibialibus aliisque omnibus vestimentis dimissis, unicam retinuit ex rudiori panno tunicam, cœpitque solis cibus quadragesimalibus vesci, quamvis alii carnes comederent. Et hunc vivendi modum ad annum usque præsentis scriptiois, gratiæ autem millesimum quingentesimum secundum tenuit : omnia hæc in tam tenera adolescentia observans auxilio Dei, cui impossibile nihil est.

5 Mirabantur Religiosi ejus, neque ipsi tantum eo respectu ad Dei ipsiusque amorem devote excitabantur; sed etiam Episcopus / loci; adeo ut videre eum eique colloqui desideraverit. Sed quia Deus ipsum ad majora delegerat, expleto devotionis suæ anno, discedere voluit. Hoc ejus consilium cum innotuit Fratribus, conati sunt suadendo orandoque, etiam cum lacrymis, præ teneri doloris sensu fuis, obtinere ut secum remaneret, et quidquid desideraret ei se facturos promissere. Sed iis humiliter sese excusans Dei famulus Fr. Franciscus, negabat eis se posse obsequi: propterea quod id non esset secundum Dei voluntatem futurum. Vale igitur dixit Fratribus, institutoque per Assisium itinere, Romam appulit, loca sacra visitaturus. Ibi cum Cardinalem *m* quemdam reperisset magno in comitatu atque splendore, audacter eundem Franciscus admonuit, quod neque Christus neque Apostoli ejus talem pompam sectati fuerint. Qui Cardinalis, constantiam id monentis considerans, Ne, inquit, fili, scandalizeris: si enim aliter faceremus, despiceretur a secularibus et vilipenderetur utcumque Apostolicus ordo.

6 Bonus inde Pater perrexit porro visitare eremitoria et loca piorum religiosorum, ad exemplum S. Antonii, singulorum observando virtutes. Cumque jam constitutum haberet vitam solitariam ducere, contulit se ad quemdam paternæ possessionis locum, sesquimilliaro circiter ab urbe Paulana distantem; ibique mansit aliquamdiu, necessarium ei victum subministrantibus patre ac matre. Verum frequentia illac ultro citroque commeantium impediri se sentiens, quominus Deo attente serviret; recessit inde ad alium prorsus solitarium locum a quadam sua n consanguinea sibi concessum: ubi cum lignem reperisset, cœpit terram effodere, et parvam pauperi corpusculo suo mansiuiculam fecit. Deinde, cum suorum parentum auxilio, ædificavit ibi pulcrum sacellum cum tribus cellulis: et longo tempore in eo se continuit loco, absque habitatione alia, vacans jejuniis, orationibus et pœnitentiis. Ut autem narravit mihi Fr. Balthasar de Spino, in utroque jure Doctor, et Confessarins o Innocentii Papæ, bonus ille Pater perseveravit annis quatuor nihil manducans nisi herbas crudas ex campis collectas: quod sane non est mirandum; cum etiam majora possit Deus in Sanotis suis operari. Multi autem statuum diversorum visitabant eum consilii gratia, tam circa res conscientiæ quam aliis in causis; nec nisi cum solatio revertebantur. Exinde enim Deus, incipiens servum suum mirificare, operabatur miracula, quæ nimis prolixum foret recensere omnia: quædam tamen ad consolationem devotorum et dilectorum ejus hic narrabimus.

ANNOTATA.

*a Quandoquidem veteris librarii incuria desideretur
in MS. Bruxellensi pars reliqua numeri, matuimus
supplere hiatum ex verosimiliore et inferius pene evi-
denter*

expleto devo-
tionis suae
anno,

E

m
perigrinatur
Romam et
Assisium :

*inde Paulam
reversus.*

72

F
vita: eremiticæ
initium facit.

0

A *denter demonstranda sententia, quam ex opinione receptiori, sed falsa, signare annum 1416.*

b Non dubitamus quin paternæ familiæ cognomentum fuerit Martorella vel Martolilla, prout scribitur in Interrogatorio, ante Processum Consentinum a Commissariis Apostolicis proposito : nec possumus assentiri iis qui suadere conantur, unius ejusdemque familiæ duos fuisse ramos, quorum uni ab auctore Alexio cognomen manserit de Alesso, alter a Bartolo seu Bartolillo (quæ sunt diminutiva nominis Bartholomæi) agnomen distinctivum retinuerit, B in M converso. Non etiam probamus qui Martotillam, scribunt : putamus enim diminutivum esse a voce Martore, quæ est rusticani hominis appellativum apud Italos, ut docent auctores *Vocabularii della Crusca*; significat etiam animal, suæ pellis pretio æstimatum, quod Latini Martem, Franci Martre dicunt. Unde igitur hic nomen de Salicone? Suspiciotus aliquando sum, quia proceram salicem vox illa significat, hoc ei quam Paulæ incolebat Jacobus domui fuisse insigne; vel sic dici aliquem Paulani districtus vicum, unde natus ipse esset; et agnomen in vulgo usitatus traxisset, quam erat proprium familiæ nomen. Postea vereri cæpi ne auctor, in Ordine et extra varios Sancti consanguineos cognoscens, omnes ex familia de Alesso sive Alexio (quo nomine in Sicilia locus est et forsitan etiam in Calabria aliquis) crediderit ejusdem nominis fuisse Patrem S. Francisci, et Gallice scripserit des Alecons, quod citra syllaborum legitimam distinctionem obscurius in autographo expressum, librarius corruperit, scripseritque de Salicone.

c SS. Franciscus et Clara.

d Potius alterius oculi visus, labecula supernata impeditus, dici debuerat.

e Juvit fortassis, quod Franciscus Martorella, Regis Alphonsi postea Secretarius, Jacobi aut frater aut cognatus germanus, puerum e sacro fonte suscepit, eique suum nomen imposuit : nolim tamen absque teste hac affirmare primus.

f Quis dicet hinc demonstrari, pios conjuges, post Francisci nativitatem, ne tantillo quidem tempore perrexisset liberis gignendis operam dare, donec sibi altera proles nasceretur? Numquid non satis vera hæc erunt, si post aliquot annorum consuetudinem mutuam, cum nihil amplius conciperetur, decreverint cessare ab irriti matrimonii usu? idque etiam voto firmarint?

g Puta usque ad annum circiter 1470; post quem et post uxoris mortem adhuc aliquot annis potuit supervivisse Jacobus, filii manibus Paulæ tumultus.

h Scriptum quidem in Bruvellensi apographo erat 15 : sed legendum esse 13 monebat nota marginis : et hoc probatur ex num. 9 inferius, ubi dicitur Sanctus, cum cepit solitarius vivere, fuisse 15 vel 16 annorum. Alii aditum monasterium dicunt ætatis anno 12 : sed hi annos plene exactos numerant.

k Civitas S. Marci Episcopalis, in ipso pene ceterioris Calabriae umbilico, P. M. 15 Paula distat. Ibi Fratribus Minoribus conventus, publico sumptu extructus, anno tandem 1517 transiit in possessionem Observantium, teste Gonzaga. Scriptor hujus apographi Francus vel Wala, cui ignota hæc civitas, nota autem erat Marchia, Italicarum regionum una; ubi auctor scripserat, de S. Marc, legit et scripsit de la Marque, enormi mendo.

l Italia sacra auctor Ferdinandus Ugellus, tomo ejus 1, strictim admodum et indistincte refert Antonium Cale de Genuisio et Gotifredum de Castro hujus urbis Episcopos, ab anno 1435 ad annum 1484 : postea vero a nobis interrogatus, ex Actis Consistorialibus docuit, Gotifredum (qui antea erat Episcopus, Marturanensis) commutatione cum Antonio facta, obtinisse sedem S. Marci, iv Idus Februarii an. 1446; et ad annum usque 1484 possedisse. Ad hunc igitur, non ad Ludovicum Imbriacum, Antonio et Goti-

fredo priorem, pertinet res, onno circiter 1430 gesta, secundum calculum nostrum.

m Sunt qui Cardinalem S. Sabinæ fuisse volunt, et Julianum Cæsarinum nominant, anno 1426 creatum, et in Hungarico Bella cæsum an 1444 : suum utique de ætate Sancti opinionem secuti. Ex nostra sententia, si istius Titulis Cardinalis fuit, de quo hic agitur, fuisse debuit Guilielmus Ugonis de Stagno, ex Metensi Archidiacono factus Cardinalis, an 1449, et on 1453 in sua S. Sabinæ ecclesia sepultus.

n Quid si hæc fuerit mater Antonii de Alesso, postea cum ipsius Sancti sorore Brigitta matrimonia juncti?

o Fr. Balthasar de Spino, potuit Innocentii viii Confessarius fuisse eo tempore, quo Romæ morabatur ad S. Anastasiam pro expediendis novi Ordinis negotiis. Unde idem Innocentius in Bulla anni 1488 vocat eum familiarem et amicum nostrum. Miramur dictam Bullam deesse in Bullario Ordinis, cum Fr. Isidorus dicat, ejus originale servari in conventu Paulano. Fuit autem ipse Fr. Balthasar primus Sacerdos Ordinis, ut ex Pyrrhi Episcopi Bulla facile est animadvertere.

CAPUT II.

Conventus Paulani exordia : Virtutes S. Francisci : miracula in dicto conventu facta.

MULTI igitur, sancta ejus conversatione audita, nuntium seculo remisere, adhærere ipsi et vitam solitariam ducere cupientes. His recipiendis primus conventus Paulanus ædificari cœpit, multum adjuvante et confortante bono Episcopo Consentino : qui ipsemet primum posuit in fundamento lapidem, Crucemque in loco solenniter collocavit, atque privilegia multa præclara dedit dicto bono Patri, Fr. Francisco de Paula, per totam diocesim suam. Factum confirmavit Pontifex Sixtus tum temporis sanctæ Romanæ sedis Episcopus, potestatem ei faciens vestiendi recipiendique ad habitum suum quoscumque eum devote postulatos, iisque vitæ formam prescribendi, aliaque faciendi, quæ in Bullis desuper datis continentur : omnia curante Fr. Balthasare supra memorato, quem bonus Pater destinaverat Romam. Viri fœminæque principes regionis illius tanta erga eum ferebantur reverentia, ut obedienter exciperent omnia ejus dicta : et multæ matronæ nobiles ædificandum conventum, non tantum facultatibus suis, sed etiam manibus promovebant; deportando lapides intra bombycinas et holosericas vestes, ut Dei famulo gratum exhiberent obsequium. Hic autem eas admonebat, ut matrimonii fidem inviolatam servarent, et ad omnem pietatis cultum adhortabatur. Quin etiam auctor eis esse incipiebat, ut fluentes a tergo vestes ceterarumque superfluitatem reserarent : ipsæ autem beatas se reputabant, quod possent ad ædificationem conventus allaborare.

8 Ililariter excipiebat eos qui habitum religionis postulabant ab eo, ipsisque præscribebat modum ac formam vivendi in paupertate, castitate, obedientia, et victu quadragesimali per omnem vitam : et secundum Apostoli consilium ad Timotheum, erat iis in omni re exemplum virtutis. Plus quam sex alii laborabat, jejuniis nihilominus quotidie, et modicum quid circa vesperam comedens, solum quo vita toleraretur. Nudis semper pedibus gradiabatur, nec vinum bibebat unquam : parum vero dormiebat, ut proluxiori vacaret orationi. Lectus ejus erat tabula pensilis ex rudi ligno : quamvis ut plurimum, vel stans vel medio dumtaxat recubens corpore, somnum caperet. Piscibus omnino non vescabatur : nec nisi admodum sero modico vescabatur legumine, quamvis

D
AUCTORE
DISCIP.
CO. XV
EX MS. G.

E

Extruitur
conventus
favente
Episcopo,

u

viris fœminis-
que nobilibus
allaboranti-
bus.

F

Franciscus
suis omnibus
vitæ exemplo
præiens.
1. Tim. 4, 12

in summo
vigore vixit;

Nomen
familiæ S.
Francisci.

B

Civitas S.
Marci

C

ejusque
Episcopi,

AUCTORE
DISCIP.
COEVO
EX MS. G.

A quamvis cibos quadragesimales quoscumque Religiosis suis permitteret. Denique ut paucis absolvam multa, vitam ducebat tam austeram, ut eam assequi nullus Religiosorum suorum potuerit unquam. Numquam vel barbam rasisit vel crinem attudit; cilicium ei pro lineo erat indusio: toto autem Quadragesimæ et sacri Adventus tempore et in Pervigiis ab Ecclesia præscriptis, jejunabat plerumque in pane et aqua.

suadet fami-
narum con-
sortia fugere:

9 Virginitatem semper illibatam servavit, tam purus et integer secundum carnem, quam infans sub lacte matris constitutus. Fœminarum, præsertim religiosarum et quæ devotionis majoris studium profitentur, vitabat consortia, et Religiosis suis specialiter fugienda commendabat, tanquam si viperæ essent. Dicebat autem et fœminas et pecunias ad concupiscentiam sui allicere; ac Dei servos multo nocentius quam alias res quascumque urere. Quare etiam in Regula sua prohibuit pecuniam contrectare, nec ipse eam unquam attigit ab anno decimo quinto vel sexto ætatis, ex quo scilicet eremiticam ducere vitam cœpit. Tantæ erat humilitatis, ut aliis subesse minister quam præesse magister præoptaret; et unicusque serviret consuetæ operibus caritatis. Admirabili animi modestia præditus, simplicium et tenuium plus quam magnatum frequentabat colloquia, neque divitem pauperi, vel nobilem rustico præferbat æstimando; sed omnibus se exhibebat æqualem, citra acceptionem personarum. Prudentia in actionibus suis excellebat tam singulari, ut nullus aliquid in eo notaret reprehensione dignum, quamvis annulos haberet multos, et insidiatores ipsi decipiendo intentos. Scilicet bene servatur, quem custodit Dominus, cui nemo umquam resistere potuit. Patrem suum, cujus facta est superius mentio, ad se recepit et propriis sepelivit manibus; cum inter easdem ille suum tradidisset spiritum, sub vesperam finito completorio vivere desinens in hisce verbis, Ave Maria. Scilicet longo tempore Religiosis serviverat in habitu et conditione Oblatorum, *b* et senio fractus, ac bonis plenus operibus requievit in pace, sepultusque est in Paulana conventu.

humilitate,

prudentiaque
excellit.

patrem suum
inter Oblatos
recipit,

b

calcis ardentis
fornacem
ingressus

ruinam
instaurat:

genus attritum
sanat:

cervam ei
curam
fameleis
donat:

B mirabili animi modestia præditus, simplicium et tenuium plus quam magnatum frequentabat colloquia, neque divitem pauperi, vel nobilem rustico præferbat æstimando; sed omnibus se exhibebat æqualem, citra acceptionem personarum. Prudentia in actionibus suis excellebat tam singulari, ut nullus aliquid in eo notaret reprehensione dignum, quamvis annulos haberet multos, et insidiatores ipsi decipiendo intentos. Scilicet bene servatur, quem custodit Dominus, cui nemo umquam resistere potuit. Patrem suum, cujus facta est superius mentio, ad se recepit et propriis sepelivit manibus; cum inter easdem ille suum tradidisset spiritum, sub vesperam finito completorio vivere desinens in hisce verbis, Ave Maria. Scilicet longo tempore Religiosis serviverat in habitu et conditione Oblatorum, *b* et senio fractus, ac bonis plenus operibus requievit in pace, sepultusque est in Paulana conventu.

10 Illic conventus cum cœptus esset ædificari, curaverat bonus Pater coquendæ calci fornacem construere; cui jam oneratæ cum subjectus ignis noctem unum diemque arsisset, deficiente testudine ipsius furni, subsidere lapides incumbentes cœpere. Eo in articulo accersitus bonus Pater, qui tum forte in cellula sua morabatur, audivit perire fornacem: ad eam accessit, visurus quid ageretur, et imperavit omnibus ut ad collationem sumendam recederent. Paruerunt illi, et solus cum curatore fornacis remansit Pater. Sed nec ille diu ibi substitit; paulo tamen post revertens, vidit bonum Patrem egredientem de fornace, quam ut antea reperit integram. Dixit ei igitur bonus Pater: Immitte, ligna. Hoc autem miraculum plures narraverunt: imprimis autem ipse calcis conficiendæ curator veritati eidem attestatur. Alias accidit ut cum eo per silvam iter haberet quidam familiaris ejus et bonus amicus, Magister Antonius de Donato dictus, quando lapis e iugo montis devolutus ita fortiter impegit in genu jam dicti magistri Antonii, ut illud fregerit. Compactiens ergo amico sic læso bonus Pater, manus imposuit attrito genu: et mox ipsum æque atque alterum sanum habuit dictus Magister Antonius.

11 Alio tempore bonus Pater per silvam ambulans, invenit tenellam cervam: quam cum aliqui capere niterentur, vetuit eam tangi, ipseque eidem præscidit auriculæ partem. Hæc multo post, periclitans ne comprehenderetur, fugit ad conventum in cubiculum boni Patris, ac deinceps sequebatur eum quocumque iret, etiam ad ecclesiam, lambens vestes ejus:

eique velut defensori suo blandiebatur, ex præfecta articulæ summitate noscenda. Contigit autem vice quadam ut operæ ad usus monasterii conductæ nihil haberent quod manducarent: ergo petiverunt illam cervam a bono Patre; qui precibus eorum victus, invitus concessit quod rogabatur: pellis vero illius in hodiernum usque diem ad rei memoriam servatur in Paulano conventu. Cum prædictus Antonius de Donato pernoctaret in conventu Paulano, nocte quadam oratum surrexit e strato, obviumque habuit bonum Patrem, qui dixit ei, Per caritatem revertere in cubiculum tuum. Paruit ille: verum mox inquietus, ut sciret qua de causa redire eum bonus Pater jussisset, denno foras prodiit; et vidit vallem, in qua bonus Pater erat, totam flammantem illuminatamque: quapropter magno correptus tremore, celeriter revertit ad cubiculum suum. Alias cum prædictus Antonius in eodem esset conventu, sub ortum solis venit mutus quidam ex vicinia oppiduli quod Contursus dicitur: nocte autem adventum muti et parentum ejus subsequenti, surrexit bonus Pater, eumque ad ecclesiam duxit; ubi pluribus accensis cereis cum orationem fudisset, loquelam mutus recuperavit; jussusque est, mox ut illuxit, cum suis parentibus in patriam remeare. *d*

12 Alio tempore, cum cellæ Fratrum conventus Paulani extruerentur, iidem Fratres convehabant lapides: ipso autem in loco unde lapides eruebantur, examen vesparum repererunt: quæ motis lapidibus subvolantes, tanto cum strepitu irruerunt in Fratres, ut illi cursim aufugientes requisierint bonum Patrem, eidem, tunc vices cœmentarii obeunti, eventum narraturi. Venit igitur ipse ad locum in quo erant vespæ, et Fratres omnes abire jussit. Abierunt illi, ut obedirent: ast ego N. post ostium substiti, exploraturus quid ageret. Vidi autem, quod omnes illas vespas colligeret, portaretque ad vicinam conventui silvam: quæ deinceps conspectæ non sunt. Mirabilius etiam est, quod subjungo. Allati sunt aliquando pisces in vimineo corbe, et reperti sunt mortui: ipso autem die supervenerat Episcopus Consentinus; dixit ergo bonus Pater ei qui pisces attulerat: Opportune advenisti: eamus et lavemus eos, ut exinde Domino Episcopo apponamus. Iverunt igitur ambo ad fontem, qui est intra conventum, cumque inciperent pisces illos abluere, primus quem bonus Pater manu lavandum apprehendit, in vitam rediit, *e* dimissusque plures postmodum vixit annos.

13 Quadam vice allata est dicto bono Patri epistola, quam Fr. Balthazari tradidit, ut eam legeret, lectæque argumentum *f* sibi compendio significaret. Lectis litteris, ivit in culinam Frater prædictus: ibique bonum Patrem reperit, qui tenebat supra focum sartagine plenam oleo frigendis piscibus: cui dixit Fr. Balthasar: Quid agis? mi Pater? Piscem, reponit ille, pro te frigu. Ast Balthasar: Jam inquit, totus adustus est, remove eum ab igne. Paruit bonus Pater, et sartagine humi posita, manum immisit oleo vehementissime bullienti, absque ulla læsione adustioneve. Accidit etiam ut ad conventum fugeret aliquis, patrato homicidio azylum quærens, ibique infirmaretur. Voluit bonus Pater ut curaretur diligenter, venitque ipse amygdalinam potionem eidem paraturus. Cumque amygdalas decorticandas aquæ bullienti immisisset; in eandem aquam manus mittebat illæsas, et amygdalas exinde accipiebat.

14 Alia item vice venit ad bonum Patrem quidam ex S. Francisci ordine Religiosus, Fr. Antonius y Scotet nuncupatus, dixitque bono Patri, quod male faceret apponendo infirmis pomo, pira et cetera ejus generis; cum oporteret eos medicis curandos committere: erat autem etiam ipse infirmus. Ergo ad focum

inter oran-
dum noctu
divinitus
illuminatus.

c

muta loque-
lam impetrat.
E

d

vesparum
examen abigit
illæsus,

martuos pisces
vificat.

e

F
ferventi oleo
manum
immittit:
f

item aqua
bullienti,

prunas arden-
tes tractat.
g

A foenum deduxit cum bonus Pater, et manibus prunas arduentes accipiens: Accipe inquit Frater ut calefias: necesse est enim ut fiat voluntas Dei: et neque ardorem nec calorem sentiebat. Alia quoque vice, cum essent occupati Fratres in conventu Paulano egerenda terra, ubi in praesentiarum majus altare consistit; hora prandii adveniente, solus in loco bonus Pater remansit. Finito autem prandio, primus rediit quidam Frater Nicolans Nostheto dictus; et ad bonum Patrem appropinquans, vidit eum occupatum in loco, habentem in capite coronam ejusmodi, qualis Sanctissimo Domino nostro Papae tribuitur, quae variis ex coloribus pulcherrime resplendebat. Quod conspiciens, admiratus est; abiitque; et alteri Fratri, Florentino nomine, quod viderat exposuit. Redierunt igitur ad locum ambo simul, et rursum eandem visionem viderunt: quare regressi jam dicti Fratres advocaverunt unum ex Oblatis Fr. Angelum de Saracena; iterumque ipsi tres, eadem visione conspecta, stupore pleni recesserunt.

ANNOTATA.

a Episcopus Consentinus hic non alius fuit, quam Pyrrhus Caracciolus: qui tamen non nisi post plurimum annorum experimentum, anno 1471, privilegia legaliter expedit; quae denique confirmavit Sixtus IV anno 1474.

b Addit Isidorus, Jacobum tumultum esse apud uxorem in ecclesia conventus Paulani, et magnum populi concursum fuisse ad funus. Quod Jacobus ibi tumultus sit, admodum verosimile nobis videtur: de uxore merito dubites, puteritque ibi sepeliri, mortua prius quam prolatus Ordo censeretur, adeoque jus sepulturae haberet.

c Contursy oppidum, in Principatu citeriori diocesis Campanensis, trans Solum flavium.

d Isidorus, multis circumstantiis et verbis utrumque habitis rem exornans lib. 1 cap. 20 dicit, juvenem a parentibus sterilibus multa prece impetratum, ad annum 14 aetatis fuisse mutum: et videtur eundem facere cum puero, de quo infra num. 20.

e Addit Isidorus, Sanctum solita sua simplicitate dixisse: Per caritatem, si vivere vis, prius a me postula facultatem.

f Hinc etiam apparet vere dixisse Comineum, quod Sanctus omnino illiteratus fuerit; quoque alibi dicemus, ad scribendum epistolas semper eguisse aliena manu.

g Scozettum vocant auctores Franciscani, Marcus Ulisipponensis et Gonzaga, amantque Amantem in patria sua in conventu S. Bernardini obiisse an. 1470. et tom vivum quam mortuum miraculis clarnisse: quare etiam ei tribuunt titulum Beati, et Arturus a Monasterio ipsum inscripsit Martyrologio Franciscano die 24 Novembris. Addit Gonzaga: Qui miranda opera ab hoc beato viro patrata scire desiderat, Vitam B. Francisci de Paula consulat, sibi abunde satisfaciet. Sed nescimus de qua Vita loquitur Gonzaga: nam neque in hac neque alibi quidquam de Antonio legimus quod cum honore ejus esset conjunctum.

CAPUT III.

Aliae S. Francisci virtutes et Miracula sanitas variis infirmis restituta.

a
Robustissima
corporis ejus
habitus

Bonus Pater supranominatus, a Franciscus de Paula, habebat barbam et capillos mediocres, neque curtos neque prolixos nimis: eosque, ut dictum est, semper intonsos. Erat corpore satis pleno et naturae robustae: quamvis autem esset abstinentiae prorsus stupendae, non erat tamen ullatenus debilitatus: sed vultu colorem praeferebat roseum, veluti si vesceretur quotidie delicatis cibis. Agnoscebatur igitur Dei gratia in eo elucens: nam qui obesus videbatur

exterius, interius sola habebat ossa. S. Antonii similitudinem referebant vultus ejus lineamenta. Vanam gloriam et hypocrisim praeter omnibus fugiebat vitiis: ideoque clam habebat jejunia, abstinentias et orationes suas: sic ut pauci admodum eas notarent, nisi qui corporeis ejus necessitatibus ministrabant. Sibi ipsi austerus, aliis largus et humanus erat, et valde circumspectus in omnibus actionibus suis. Cunctis benignus et graciosus erat, secularibus aequae ac Fratribus suis: neque ullus veniebat ad ipsum consilii vel solatii causa, quin laetus, et responso illius plene consolatus discederet. Infirmis sanatis ut infra plenius apparebit b...

16 Religiosis Fratribus suis quandoque terribili vultu leonis instar apparebat, verbisque et minis incutiebat terrorem: ipsis tamen operibus dulcis erat et benignus, maxime erga humiles et contritos. Quod autem adeo terribilem demonstrabat se, eo faciebat dumtaxat, ut alios non delinquentes in timore contineret: delinquentes enim, cum accusabantur ab aliis, sustinebat amanter et excusabat absentes: neque in exigenda poena nimis erat. Pervicaces, si lucrari non posset aliter, verbis blandis et modo facili conabatur flectere. Magis amabat eos qui ipsum persequiebantur, iisque etiam peculiaris amoris signa exhibebat, praeter aliis, qui ipsum laudare et magnificare videbantur. De nemine unquam loquebatur male: si quos autem sciret praebere detractoribus aures, eos persequiebatur et increpabat acerrime. Oderat enim detractionis vitium, et detractores fugiebat, solitus excusare eos de quibus alius loquebatur male, exaggerare autem laudem quaecumque alteri attributam, nec quidquam libentius audiens quam faventes alienae commendationi sermones. Caritatis nomen semper habebat in ore dicens: Faciamus per caritatem hoc vel illud: Eamus per caritatem. Neque mirum: ex abundantia enim cordis os loquitur.

17 Sanctissimo Altaris Sacramento afficiebatur tenerrime: et saepe omnibus intererat Sacrificiis, quotquot fiebant in conventu: nec unquam omisisset adesse ad Missam, dicendam in primo diei exortu. Magno etiam in honore habebat Sacerdotes, eorumque manus finito Sacrificio frequenter osculabatur. Intendebat sollicite luminaribus ecclesiae, aliisque rebus divinum officium concernentibus. Per silvas et vepreta nudis incedebat pedibus, quemadmodum testantur qui ipsum in Italia comitati sunt, quorum nullus aliquando vidit evellentem spinas, aut aliud quidpiam pedibus molestum removens: quin etiam admirati eum quadam vice sunt per veprium fascem, quem calcare boves fugiebant, impune transeuntem. Contigit aliquando ut ipse esset in praememorata silva cum multis aliis, ex Dei amore congregatis, operis ejusmodi necessarii faciendi causa: qui cum, post laborem gravem pro conventu susceptum, non haberent quo sitim prementem extinguerent: et inter alios adesset unus, Magister Antonius nuncupatus, tantum in lagena vini habens, quantum duobus viris semel reficiendis satis esse posset: quaevisit ex eo bonus Pater, nihilne vini haberet in lagena? Modicum, inquit ille, pro meipso. Tum bonus Pater: Per caritatem, dona mihi illud: acceptaque lagena, primo ipsum jussit bibere, dein ceteros omnes: quibus satiatis, superfuit nihilominus in lagena vinum. Et hoc miraculum ipse Magister Antonius mihi narravit.

18 Gaudia et mirabilia operabatur bonus Pater, illius adjuvante gratia cui nihil est impossibile. Nam praeterquam quod jejunaret quotidie, manebat saepe inclusus cubiculo absque ulla refectione corporali, quam quidem notare hominum aliquis posset, ad dies octo, et quandoque duodecim plus minusve. Supra

D
AUCTORE
DISCIP.
CO.EVO
EX MSS. G.
non debilitatur abstinentiae laboribus,

b
mitis erga delinquentes,

et adversarios suos,
E

detractores non tolerat;

sacra et Sacerdotes honorat impense.

F

modicum vini facit multis sufficere:

saep per octo dies,

A pra nominatus Fr. Florentinus, qui coronam prae-
 AUCTORE
 DISCIP.
 COXVO.
 EX MS. G
 semel quadra-
 gesima tota
 jejuniis manet.
 moratam vidit, affirmat et ait, quod in ipsis Paulani
 conventus exordiis, bonus Pater per totam unam
 Quadragesimam se contineret intra cellam, absque
 eo quod cibi aut potus quidpiam in ea habere cognos-
 cretur. Per hoc tempus Paulani cives, mortuum
 rati, venerunt frequenter ad dictam cellam, eandem
 volentes perfringere. Quod cum aliquando facere
 aggrederentur, coactus est bonus Pater aliquo si-
 gno ostendere, quod adhuc viveret : atque ita quie-
 vere cives ; et cum his etiam Fratres, non modico
 stupore pleni, recessere.

19 Sciendum porro quod rerum omnium creator
 Deus, propter preces intercessionemque boni Patris,
 plurimos diversimode agrotantes sanaverit, puta a
 fistulis, febribus, capitis aliorumque membrorum
 doloribus. Sic autem curatos impossibile foret enar-
 rare omnes : aliquos tamen, quorum specialis ad nos
 pervenit notitia, hic annotare non gravabimur. Bisi-
 gniensis Princeps, alias dictus Comes Claromon-
 tanus, ex comitatu nobilis Regis Franciæ, filium
 habebat eo laborantem malo quod S. Joannis appel-
 lant, quodque cum patientem invadit (nec enim sem-
 per, et fere per lunationes sævire solet) cadere eum,
 plurimos
 agrotos sanat,
 atque inter
 alios epilep-
 ticum pue-
 rum.

B clamare, ejulare, spumare facit, et alia daemoniaco-
 rum intemperis simili agere, qui puer bono Patri
 commendatus, et statim sanatus fuit. Homo quidam
 sic erat membrorum privatus usu, ut longo tempore
 super duos baculus, velut in lectica, portandus fue-
 rit : qui cum bono Patri loqueretur, et hic ei res-
 ponderet, subito confirmatus est totus, et sanus in
 domum suam rediit, nemine sustentante. Ego autem,
 qui hæc scribo, cum ipso collocutus homine, audi-
 vi affirmantem mihi, miraculum istud vere in se con-
 tigisse.

20 Sacellanus quidam, Dominus Matthæus nomine,
 veniens ex oppido c Rossina dicto, sesquidiei itinere
 Paula remoto, prædicto bono Patri narravit, eo in
 oppido duas esse fœminas infirmas et harum alteram
 surdam; quas ejus precibus cupiebat commendatas.
 Respondit bonus Pater : Hoc surdæ, et istud alteri
 defer. Iterumque dixit : surda quidem sanabitur, et
 paulo post in priorem relapsa infirmitatem, rursus
 integram recuperabit sanitatem : altera vero illa,
 ob defectum fidei, non poterit convalescere. Atque
 hoc narrat prædictus Dominus Matthæus, vir probus,
 atque, ita prorsus evenisse sicuti bonus Pater præ-
 dixerat. Cum bonus ille Pater esset in conventu
 Coriolanensi, vidit fœminam, quæ annis omnino oc-
 todecim abstinens a Pœnitentiæ Sacramento, plu-
 rimis infantibus attulerat necem, decreveratque
 c
 et mulierem
 surdam ;
 ad pœniten-
 tiam adduct
 veneficam,

C plurimis infantibus attulerat necem, decreveratque
 plures alios simili ratione de medio tollere. Statim
 autem ut eam bonus Pater vidit (quamvis antea neque
 inspectam sibi neque ex alieno relatu cognitam)
 dixit socio suo, Fr. Antonio de S. Agatha : scito
 quod fœmina illa multa fecerit mala. Ipsa vero paulo
 post expetiit alloquium boni Patris, ab eoque acriter
 increpita est, dicente ; Non sufficiunt tibi mala
 quæ perpetrasti, nisi plura prioribus et graviora
 committas ? Tum asperioribus usus verbis, tandem
 subjunxit : Per caritatem, vade, confitere, Statim-
 que misera pessimam voluntatem suam publice con-
 fessa est, qualem dixerat bonus Pater vitamque
 deinceps suam emendavit.

21 Habebamus conventum in loco qui dicitur d
 Messilasson : hujus loci castellano in uno crurium
 tanta supervenit infirmitas, ut deliberatum haberent
 medici crus rescindendum esse, ne totus periret
 homo. Misit igitur ad conventum, velut ad refugium
 universale ; rogavitque ut pro se Fratres Deum
 orarent, sibi transmitterent aliquid idoneum snæ
 erga bonum Patrem devotioni fovendæ. Miserunt
 ille cereum a bono Patre benedictum : quem infirmus

intra fascias adstringens cruri, et precibus boni
 Patris confidens, cubitum concessit. Media deinde
 experrectus nocte, crus illud integre sanatum reperit,
 ipsumque miraculum a dictis Fratribus narratum
 mihi fuit. Plura etiam alia miracula misericors Deus,
 motus fidelis sui famuli meritis, per ejusmodi cereos
 est operatus, auxilium ferendo periclitantibus
 nautis, puerperis, aliisque, quos longum esset enu-
 merare.

22 Fœmina quædam, ætate provector, quæ prolem
 concipere numquam potuerat, ad bonum Patrem
 venit dicens : Doleo valde, quia per Dei gratiam
 multas opes possideo, sed sobolem, cui eas relinquam,
 nullam procreavi. Respondit bonus Pater : Per car-
 ritatem, providebit tuo dolori Deus. Illa vero paulo
 post concepit, et formosum peperit filium, cui Fran-
 cisci nomen imposuit; et rem, ut gesta est, mihi nar-
 ravit. Similiter et aliæ plures fœminæ, per boni
 Patris preces, liberos sibi a Deo datos gavissæ sunt.
 Eandem ob causam Salernitanus Princeps nuntium
 misit ad bonum Patrem usque in Franciam; a quo
 statim atque relatum est responsum, concepit Du-
 cissa, et filium legitimo tempore enixa feliciter est.
 e Pictavis quoque Mattheus Couple dixit bono Patri,
 magno se in mœrore versari, propterea quod uxor
 sua liberos nullos gigneret : mox autem ut domum
 maritus rediit, imprægnata est mulier, et effecta
 puerpera; prout ipse Mattheus Fr. Mattheo de Bar-
 signy Turonibus enarravit.

23 Frater quidam a serpente adinorsus accessit
 ad prædictum bonum Patrem, eique malum quod
 patiebatur ostendit. Tunc ei respondit bonus Pater.
 Nos habemus privilegium a Deo, ne serpens ullus
 aut venenum aliquod nocere nobis possit. Alia vice
 famulus cujusdam naupegi, magistri Sancti de Lo-
 cbino, cum esset in silva, et ligna navibus fabrican-
 dis cederet, morsum serpentis excepit; rectaque
 ad bonum Patrem tendens, vulnus ei suum ostendit:
 quo viso, bonus Pater digitum ejus circumligavit
 viminis virentis cortice, et dixit, Abi. Brevi autem
 sanatus fuit prædictus famulus, et mihi quid sibi
 accidisset narravit. Alias cujusdam Græci Sacer-
 dotis filius, nomine Fabritius, ex oppido Rossanensi
 venit ad prædictum conventum, coopertus lepra,
 ibique tempore longo mansit. Ego autem Frater N.
 istuc eum reperi, quando eo accessi habitum peti-
 turus : cum vero redivi eundem habitum suscep-
 turus, vidi perfecte sanatum, nisi quod per totum
 ejus corpus plagarum vestigia conspicerentur ; et erat
 ab omni prorsus infirmitate curatus.

24 Minime dubium est, quin annis plusquam vi-
 ginti, prius quam prædictus bonus Pater transiret
 in Franciam, sæpius dixerit suis religiosiis, quorum
 ego Frater N. unus eram, quod ituri essemus in re-
 gionem longinquam, ubi nec incolarum linguam in-
 telligeremus ipsi, neque nostra ad indigenis intelli-
 geretur. Cui dicebamus : Quid ergo, Pater bone,
 istuc vis ire, ubi nec intelligemus alios, nec ipsi ab
 illis sumus intelligendi ? At ille respondit. Talis erit
 voluntas Dei. Et hoc ego, ut dictum est audiui, est-
 que notorium, et toties repetitum ab eo, ut Fratres
 illud in risum verterent, haberentque pro somnio.
 Verum eventus rei veritatem prædictionis probavit,
 ut apparet manifeste : quapropter pie possumus cre-
 dere in eo fuisse spiritum prophetiæ, quod etiam ex
 infra dicendis plenius liquebit. Cum aliquando bonus
 Pater Neapoli esset, erat ibidem nobilis quidam,
 Franciscus nomine, in obsidione Hydruntina y ja-
 culo manum sauciatus, sic ut post curatam plagam
 duos manus ejusdem digitos erige nulloquam potue-
 rit. Hic tempore Sacri bonum Patrem alloquens,
 sanatum se ex insperato comperit. Eodem tempore
 quidam prædicti nobilis consanguineus ex comitatu
 Principis

duabus mu-
 lieribus pro-
 lem prædicat
 exoratus :

e

duos a serpen-
 te admorsos
 sanat :

item lepra-
 sum.

17
 ante annos
 20 prædicat
 suum iter in
 Franciam :

g
 sanat digitis
 contractum.

A Principis Salernitani, Domnus Vespero nuncupatus et paralyticus, eidem bono Patri loquens, omnibus membris subito fuit consolidatus. Hujus autem miraculi testis est Legatus *h* nobilis Regis Franciæ : qui tunciverat ut bonum Patrem adduceret in Franciam : quemadmodum pridem ante annos viginti fuerat ab eodem prædictum.

ANNOTATA.

a *Expunximus titulum Sancti, additum, ut arbitramur, ab eodem qui hunc alteram Vitæ partem, in alterius Hieronymiani voluminis tegmine transcribere cepit, sub hoc novo titulo : Compendium Vitæ ejusdem B. P. Francisci de Paula. Nos autem ostendimus supra, titulos Beati et Sancti nequoquam usurpatos esse a primo auctore.*

b *Matrum aliquem in originali fuisse notavit MS. Bruxellense, eidem supplendo puncta... signans.*

c *Rectius fortassis Rossano : hoc enim notum est, et distantia convenit : Rossina autem nulla est nota in topographicis Calabriæ tabulis.*

d *Ubi nunc Gallice legitur, d'un lieu nommé Messilasson, ibi existimo originaliter scriptum fuisse, d'un lieu de Messine nommé Milasso, id est loci ejusdam*

B Messanensis qui dicitur Milasso.

e *Ecgraphum quidem Bruxellense habet Padou : sed cum certum sit quod Sanctus numquam fuerit Patavii in Lombardia, et ex adjunctis liqueat agi hic de aliquo loco Galliar, judicavimus Padou irrepsisse, scriptoris vitio, pro Poictou.*

f *Paulanum conventum intelligo : neque enim ulterius adhuc meminit auctor. Præterea in eo qui conventum primus est oportet receptum fuisse juvenem ; quandoquidem, ut infra ostendemus, secundus conventus 20 annis recentior primo.*

g *Anno 1480 quando Turcæ urbem Hydruntinam occuparunt ; vel sequenti, cum est a Christianis recepta.*

h *Guinotus de Buissiere, de quo plura in Processibus, cum titulo Legati ad Regem Neapolitanum missus.*

CAPUT IV.

Reliqua Sancti gesta in Italia : dæmoniaci liberati, mortui suscitati.

Neque aliis dumtaxat infirmis sanitatem per ejus merita contulit Creator omnium Deus : sed etiam quandoque ipsimet. Cum enim ædificatur conventus Paulanus, accedit ut grandis lignorum fascis in vallem quamdam caderet tam infelicitè, ut bonum Patrem a tergo feriens, os coxendicis antrorsum e sua dinoveret junctura. Id videntes operarii, qui nimio cum impetu permiserant fascem deorsum labi, accurrerunt festini, et bonum Patrem humi stratum ac mortuo similem reperientes, sublevatum detulere in conventum prænominatum. Quibus bonus Pater dixit : Per caritatem, necesse est ut Frater Corpus sic maneat per triginta vel quadraginta dies : itaque factum est. Cum autem jam dictus terminus advenisset, media nocte sic violenter concussa est lectica, in qua cubabat Pater, ut in ea non posset remanere. Itaque levavit sese... et ex illo tempore sanus fuit : et hanc *a* visionem testatur qui vidit prædictus Angelus. Alias eadem in fabrica similis lignorum colligatorum fascis in vallem provolutus est, nec poterant eidem sublevando quindecim viri sufficere : dixit ergo bonus Pater operariis aliisque presentibus : Per caritatem, itote jentatum, et postea revertimini. Abierunt illi, et redierunt, ut jusserat : fascemque totum sublevatum atque in ipsa viæ planitie constitutum viderunt, prout ipsimet testati sunt.

24 Cum prope eundem conventum carbonem fieri

rent, et injecta humo obstrueretur fossa, flamma ejusdem fossæ velut per exigua foramina multimodis erumperebat : quam compressurus bonus Pater, unicuique foramini imposuit successive pedem, dicens Fr. Florentino supra memorato, qui aderat : Festina hic terram aggerere : quod ille ex ordine fecit, donec omnis occlusus est flammis transitus. Jusserat autem bonus Pater carbonem illos confici pro ferrario fabro, qui pro Dei amore reficiebat ferrea conventus utensilia. Alio tempore juvenis quidam secularis, in conventu habitans, a sociis apud bonum Patrem accusatus est, novellas ficus, quas colombinas nominant, ligurivisse. Quo cum reus negaret : vocavit eum ad se bonus Pater, atque ad culinam duxit, ubi tunc bullientis lixivii supra ignem fervebat cacabus, in quem, reducta a brachio veste, ipsum brachium ille immisit, dixitque juveni : Quod facio, facito etiam tu ; certus quod si non comederis ficus, non magis quam ego a lixivio bulliente læderis. At puer viso miraculo aufugit perterritus, mihi rem, ut gesta erat, et ipse et dictus Fr. Florentinus narraverunt, et est per totum conventum Paulanum historia notissima.

25 Cum item in conventu nostro Paterni aliquando maneret bonus Pater, descendite cella sua, quæ erat ad finem horti, usque ad culinam Fratrum. in altero ejusdem horti fine constitutam, tanto intervallo quantum uno tractu emetiri sagitta a balistario excussa posset : ibique, post vespertinum ad salutandam Virginem Mariam signum, pulsans ostium, ignem poposcit, ab eo qui sibi aperiebat Frater, Jetro dicto. Hic autem ingrediens, accepit assulas pineas duas, intraque eas carbonem accensos ; volens eas sic tradere bono Patri : sed ille solas prunas nudis suscepit manibus, jussitque Fratrem ligna in culinam referre. Paruit Jetro, ac mox vestigia boni Patris est subsequutus ; observaturus quid eo igne tandem faceret. Per fidem autem suam jurat, quod venerabilis Pater ardentes prunas nusquam labi permiserit, sed eas manibus suis usque in cellam tulerit : et quod similia sæpe alias fecerit.

26 Notandum est diligenter, quod prius quam bonus Pater exolveret votum, pro sui oculi restoratione nuncupatum a matre, eidem dormienti bis apparuerit quidam Religiosus, et eum suscitans dixerit : Vade, dic patri et matri, ut votum pro te factum absque mora compleant : idque fecerunt, ut supra dictum est. Sciendum est etiam quod, cum primum bonus Pater cœpisset ædificare monasteria, plurimi invidi apud Regem Neapolitanum, *b* Calabriæ Ducem, et Cardinalem Hungarum tantum valuerint, ut dictorum Dominorum animos reddiderint a bono Patre alienissimos : adeo ut Cardinalis ipse Fratres expulerit e conventu *c* Castelli-majoris, ipsumque suæ habitationi aptaverit. Quod sane parum feliciter eidem cessit : prius enim quam annus ille circumageretur, extinctus veneno Romæ est, tempore Innocentii Papæ.

27 Ejusdem Cardinalis *d* pater, Rex Neapolitanus, triremis unius navarchum cum magno comitatu misit, ut bonum Patrem violente captum ad se adduceret ; malevolo utique animo, non devotione impellente. Hic cum ad conventum Paterni venisset, in quo tunc bonus Pater morabatur, consternati Fratres ad eum dixerunt. Fuge hinc, Pater ; ecce enim adsunt, jussu Regis, qui comprehendant te. Quibus respondit bonus Pater : Per caritatem, si ita volet Deus, comprehendent me : sin minus, nemo hominum nocere poterit, eoque dicto ad ecclesiam se contulit. Tunc quæsit navarchus ubi esset eremita ille : et aliis in silva, aliis in ecclesia esse dicentibus

AUCTORE
DISCIP.
CO. EVO
EX MS. G.
illusis ignem
colcat,

brachium
lixivio bul-
lienti immisit,

E
et prunas
nudis gestat
manibus.

F
b
Adductus in
invidiam
apud Regem
Neapol.
c

d
navarchum
qui cupere
eum venerat,

h
et paralyti-
cum.

Graviter
læsus post
dies plures
subito conva-
lescit,

a
fascem ligno-
rum collap-
sum sublevar.

AUCTORE
DISCIP.
CO.EVO
EX MS. G.
solo aspectu
emollit;

A tibus, grandis erat concursatio bonum Partem quærentium, nec eum poterant reperire. Aliquis tandem, Antonius scilicet prænominatus, qui operis quidpiam faciebat in monasterio, indicavit locum. Navarchus, qui obfirmato advenerat animo, ut injustam Regis implens jussionem, captivum abduceret; mox ut bonum Patrem conspexit, sic est emollitus, ut, tamquam viribus omnibus amissis, ad illius genua se abjiceret; magnoque cum tremore et humilitate narraret viro Dei, quid sibi esset imperatum a Rege, seque in ejus potestate futurum promitteret.

et divinam
Regi ultionem
prædicens,

28 Supplicem benigne bonus Pater excepit, dixitque modicam esse Regis fidem, proinde navarcho ipsi parum profuturam quod eidem adhereret. Misit autem Regi intortitium unum, alterumque Reginae, Duci item et Ducissæ similiter, eisque dici suo nomine jussit, quod nisi vitam moresque corrigerent, a Deo essent puniendi: quod et factum est. (Nam anno e millesimo quadringentesimo nonagesimo quarto Rex Neapolitanus mortuus est, successoremque habuit Ducem Calabriae filium suum: qui in exilio obiit, relicto regni successore, cum fugeret, filio suo Ferdinando II, quem Nobilis Rex Francie Carolus Valesius, hujus nominis octavus, anno seculi nonagesimo quinto e regno expulit, omnemque Italiam subjugavit. Post cujus discessum ex Italia Ferdinandus in regnum restitutus, paulo post moritur, nullos ex se heredes relinquens. Huic autem successit Fredericus II, Princeps Tarentinus, avunculus ejus, Ferdinandi primi filius, prudens ac strenuus: qui Neapolitanum regnum sua prudentia restauravit. Verumtamen post mortem Regis Caroli, quæ Sabbato ante Dominicam palmarum accidit, anno dicti seculi nonagesimo octavo, Ludovicus Dux Aurelianensis successit eidem Carolo, et Ducatu Medinlanensi subjugato Ducem ipsum f captivum adduxit in Franciam: et paulo post totum rursus Italiam g suæ subjiciens potestati, etiam Fredericum Regem secum duxit, anno millesimo quingentesimo primo. h Atque ita modicum omnes regnarunt, secundum prædictionem boni Patris. Dignum autem memoratu est, quod idem bonus Pater noluerit navarchum, qui ad se capiendum missus erat, discedere nisi collatione sumpta; eumque in finem quæri jusserit unum vini poculum mensuræ Franciæ, ex quo citra ullam ipsius poculi evacuationem biberunt homines plusquam quadraginta: sed et ex duabus tortis panis, quas iis apponi jusserat fragmenta superfuerunt tam magna, quanti ipsi panes integri fuerant. Quorum prodigiorum admiratione attoniti navarchus et socii, glorificaverunt Deum, et cum salubri timore reverterunt ad sua quique negotia.)

e
(quali deinde
secula est)

i
g
h
non sine
miraculo
refectum
dimittit.

i
dæmones
quaruntur
ejus præsentia
se cohiberi

ab evertenda
Italia,

29 Sæpenumero dæmones per ora energumenum loquentes, cum essent adducti ante virum Dei, minabantur Italiæ, quod eam essent destructi, statim ac ipse ex ea recessisset. Signanter autem, cum fœmina quædam, possessa a diabolo, esset coram bono Patre pertracta; clamabat horrenda vociferatione dæmon, quod nequam ille barbatus, lacernosusque radicum vorator, ipsum impediret. Interrogante autem bono Patre, quis esset, Legio integra, inquit ille. Rursum Pater: Ubi socii tui? In proxima reposuit dæmon, silva, ubi sæpe magnus conspicitur corvorum numerus. Quo autem vadunt illi? requisivit Pater. Missi sunt, inquit dæmon, ut Italiam subvertant. Tum Pater: Quid vero eos cohibet? Cui dæmon: Nihil possunt facere, quamdiu hic remanes: magna enim humilitas, quæ est in te, impedit nos: te autem digresso, faciemus quod pridem speravimus facere. Interrogans porro Pater quæsit, quis eum fecisset tam audacem, quod miseram istam creaturam Dei ausus esset invadere et

occupare. Ego, reposuit dæmon, non quærebam D eam: sed ipsa conculcavit me, et sic ingressus sum corpus ejus: quod ita mihi commodum est, ut egredi exinde nequeam.

30 Dixit illi vir Dei: Apage, per caritatem; et relinque puellam hanc miseram in pace. Equo autem vis ut abeam? replicat dæmon. Ad eum locum, inquit bonus Pater, quem ab initio peccando commerruisti. Abibo, ait dæmon, hinc intra triduum. Et Pater: Vade, inquit, in nomine Domini jam nunc, absque mora et jactura temporis. An ergo per oculos, requirit diabolus, sic ut unum auferam? Minime, inquit Pater; neque noceas huic creaturæ Dei: nolo id sane et prohibeo. At dæmon: Aliquid tamen condona mihi. Tunc jussit bonus Pater, ut ei darentur vitreæ ampullæ duæ. Ille tamen neque sic exire voluit, sed cavillando illudebat bono Patri: qui tandem, similis vehementer irato, per capillos arripuit puellam, potenter et efficaciter diabolo imperans, ut corpus illud dimitteret. Quod illico fecit, et puella velut mortua remansit; donec bonus Pater eam confortavit, jubens cibum potumque exhiberi, et reversa est sana. Quomodo autem Italia tota destructa deinde fuerit, norunt omnes.

et viri Dei
mandato
expelluntur a
possessis,

31 Alia puella ab incubo dæmone molestissime vexabatur die ac nocte: cujus parentes de infortunio filiae supra modum tristes, nescique quid remedii aut unde quærerent, tandem recordati sunt boni Patris, eumque de sua afflictione reddiderunt certiorum. Ille autem ad eorum domum duos Fratres misit, qui diabolo dicerent, ut abiret, neque amplius miseræ puellæ molesti essent: ita jubere virum Dei. Iverunt illi, et jussa complentibus paruit dæmon, sanamque ex integro puellam reliquit præ timore viri Dei. Complures etiam alii dæmoniaci, precibus viri Dei fuere liberati. Ad eundem quoque adductus est quidam a nativitate mutus: quem uia cum parentibus in sacristiam deducens, ibidem cereos tres accendit, iisque ad parietem applicatis, mandavit parentibus, istis ut manerent cum filio suo, donec cerei illi essent consumpti; ipse vero ad orationem se composuit. Mox autem unus cereorum decidit, et mutus clara voce exclamavit, cecidisse candelam; deindeque satis expedite perrexit loqui: sed bonus Pater, vanæ gloriæ evitandæ studio, tacitus discessit.

uti et incubus
unus, et alii
plures:

multo loquela
redditur,

32 Multo magis prodigiosum est, quod religiosi aliqui et seculares varii fide digni testantur atque confirmant; duos scilicet mortuos per merita Sancti viri esse resuscitados. Primus eorum quidam ipsius consanguineus fuit, quem cum hortaretur ut statim religiosum amplecteretur, et mater k sua omni studio illum ab ea cogitatione diverteret, tandem extinctus est. Venit mater plorans et ejulans ad monasterium, querebaturque bono Patri de immatura filii tam cari morte: ille autem jussit ut ad ecclesiam conventus afferretur corpus sepeliendum. Hac facto, cum esset Officium decantatum, et Fratres ipsum inhumare vellent; prohibuit bonus Pater ne facerent, jussitque ut omnes reciperent se ad cellas et ad somnum; nox enim incumbabat. Digressis autem cunctis, accepit bonus Pater corpus defuncti illudque in suum cubiculum detulit, atque ibi ipsa nocte resuscitatus ad vitam a Deo, est propter preces boni Patris. Mane deinde, facto venit mater, ploratura filium, ut rebatur, sepultum: cui bonus Pater, si filium inquit, vivum videres, patererisne eum Religiosum fieri. Utinam, reponit illa, id placeret Deo! siquidem, quod impediverim vivum ne id esset, ex animo pœnitet. Tunc bonus Pater ei donavit habitum suum, itaque in ecclesiam adduxit ad matrem: quæ una cum adstantibus glorificavit Deum, et exinde majori reverentia bonum Patrem est prosecuta.

et mortuo
vita,

F

k

qui annuente
matre sit
religiosus.

A 33 Secundus resuscitatus fuit quidam ex operariis monasterii, qui pro Dei amore gratis exhibebat operam. Hic cum a lapsa ex alto trabe obrutus esset et extinctus, reliquæ operæ ad virum Dei anxie accurrerunt, dicentes metuendum esse, ne consanguinei ipsius defuncti, homines opuleati, molestiam sibi, velut auctoribus mortis ejus, non levem facerent, quantumvis innoxii. Tunc bonus Pater bene animatos præcepit discedere, et cadaver eo loco relinquens ubi infelicem trabs cadens oppresserat, inde se propripuit ad tres sagittæ jactus, velocitate tanta, ut turbinis instar ferri videretur, evanesceretque ab oculis eorum, qui clam conabantur explorare quid ageret. Subito autem reversus ad cadaver, super illud jacuit aliquanto tempore, deinde eidem imposuit herbas quasdam, ex monte ad quem discesserat collectas. Mox autem tanta cum facilitate surrexit mortuus, veluti si ex suavi somno fuisset expectatus, prout usque in hodiernum diem commemorant qui præsentibus adfuerunt. Atque hæc quidem sufficiant de rebus a viro sancto per Dei gratiam in Italia gestis: supersunt eæ commemorandæ quæ in Francia factæ fuerunt.

ANNOTATA.

B

a *Excidit aliquid, quod punctis notatis indicavimus, de quadam scilicet visione tunc facta.*

b Ferdinandus *is fuit: ejus filii, senior, Alphonsus Dux Calabriae et in 1494 successor in regno Neapolitano, junior, Joannes Aragonius, anno 1478 creatus Cardinalis a Sixto IV, mortuus anno 1485, dictus Cardinalis Hungarus, quia, secundum Hieronymum Garimbertum, cum titulo Legati Apostolici missus fuit in Hungariam.*

c *Lanovius Castrum Almarianum Stabiense intelligit, vulgo, Castel a mare di Stabia, inter Neapolim et Salernum; et dicit Minimos inde expulsos anno 1480: sed apparet quinto post anno, ipso quo mortuus est Cardinalis, hoc factum: cum ante omnes tres in Franciam Sanctus abiisset: quod autem illud hic anticipate referatur, fit propter connexionem argumenti, ad manifestandam malevolentiam Cardinalis erga Franciscum.*

d *MS. Bruxell. pro pere, pater, habet frere, frater: quod mendum quia non potest tribui homini qui in Calabria vixerit, cum isti Principes vel maxime dominarentur, incurioso librario puto adscribendum.*

e *Totus hic locus quem uncis [] inclusimus in MS. Bruxell. sic legebatur, sane confusissime: Anno enim 1497 nobilis Rex Franciæ Carolus Valesius, hujus nominis VIII, Regem Neapolitanum e regno expulit, omnemque Italiam subjugavit. Rex autem Neapolitanus, mortuus in exilio, successorem habuit Ducem Calabriae fratrem suum, qui et ipse paulo post obiit; eique successit filius ejus Fridericus, prudens et strenuus, qui regnum Neapolitanum sua prudentia recuperavit. Verumtamen post mortem Regis Caroli, quæ Dominica in Albis contigit, Ludovicus Dux Aurelianensis successit eidem Carolo. Excusandum errorem esse supra ostendimus: quid autem si locus adjectus ab eo sit qui Appendicem addidit?*

f *Ludovicus Sforza, anno 1500 Novaria obsessus, capitur 11 Aprilis.*

g *Excepta Calabria Apuliaque, quæ Ferdinando Regi ex pacto relinquebantur.*

h *Ibi anno 1504 Fridericus hic mortuus est, et in conventu Plessinacensi, prout testamento carerat, depositus, filium Ferdinandum post se relinquens, qui nullam ex tribus uxoribus prolem tulit.*

i *Fructus hic fuit, inquit, Isidorus Tuscanus, quod Rex amplissimo privilegio nunc dato (extat autem originale in archivio Paulano) permisit prosequi monasteriorum foundationem, atque etiam Neapo-*

lia Minimos advocarit, *Sancto in Franciam profecto.*

k *Nolim absque teste, qui nullus adducitur, asseverare, quod hac mater fuerit Brigitta, uxor Antonii de Alesso: hoc enim nimium præjudicaret potiori causæ, sustinentis, uxorem Antonii, fuisse sororem germanam ipsius Sancti.*

CAPUT V.

Transitus viri Dei in Franciam: res ibidem cum Regibus gestæ.

Quemadmodum vir Dei diu ante prædixerat futurum, ut ipse ac Fratres sui deberent migrare in regionem, cujus non intelligerent linguam, ita factum est: nam Ludovicus Valesius Rex Franciæ, filius Caroli VII, et pater Caroli qui Ducatum Britanniæ acquisivit, audita sancti viri fama, varias legationes misit ad Regem Neapolitanum, ut dictum virum sanctum impetraret. Cum autem hic minime consentire vellet, prædictus Rex Ludovicus Papæ Sixto, tunc Apostolicam Sedem tenenti, supplicavit, ut virum sanctum ad se mittere dignaretur, sperans ab eo aliquod levamen morborum, cum quibus conflictabatur. Cui petitioni annuens Papa, geminum mandatum misit bono Patri, ut in Franciam se transferret: et horum Pontificiorum Brevium ipse ego unum vidi in conventu Turonensi. Papæ igitur imperanti obedire volens bonus Pater, in iter se dedit, et Roma transiit Pontificiam benedictionem petiturus; itaque in Franciam. Ibi, sicut narrat Regis Ludovici Legatus, tanta erat compressio virorum ac mulierum, sanctum hominem videre cupientium, ut ad eum terra marive pertingere difficillimum esset. Undique autem ad illum adducebantur infirmi sanitatem recepturi: eratque multitudo accedere cupientium fere innumerabilis, propterea quod sanitatem ab eo referrent tam multi; certantibus singulis accipere ex vestitu, ex crinibus, aut quibus utebatur quasque attigerat rebus aliquid, et devotionis ergo sollicitè custodientibus; donec, quod raperent, nihil amplius viro Dei superesset.

35 Accidit porro ut bona quædam matrona Romana, aliquod pietatis fovendæ monumentum ab eo petitura, veniret; sed cum ille jam discessisset, pia mulier ad aliquod sui doloris solatium, cepit non nihil ex feno lecticæ, cui incubuerat vir sanctus somnum capiens; illudque devote domum referens, imposuit mensæ. Hoc conspiciens maritus ejus, cepit ridere uxoris suæ, ut putabat, amentiam; stultaque appellans, arripuit prædictum fenum, atque in latrinam detulit, uxore nequidquam deprecante. Porro exonerata ibidem alvo, cum sæuo illo uti vellet ad corpus tergendum, ipsa qua fenum tenebat manus cum eodem adhæsit corpori illius; neque prius potuit eam ad se retrahere, quam assecutus esset bonum Patrem, qui haud modica viæ parte processerat. Mox autem ut ejus benedictionem petiit et accepit, restituta suis usibus manus est, et homo ad sua rediit, magis quam unquam antea in Dei Sanctorumque ejus timore confirmatus. Aurifer quidam, Gratianopoli habitans, narravit mihi, se vidisse fontem, quem dictus bonus Pater excitaverat in loco, ubi antea nulla potuerat aqua inveniri: quam qui bibunt in hunc usque diem sanantur a febribus.

36 Mercator quidam Provincialis, qui in comitatu fuit Legati Francici, virum Dei deducens, narrat, idemque confirmat ipse Legatus, quod ex itinere divertens vir Dei ad ecclesiam quandam orandi gratia, tamdiu illic manserit, ut longioris moræ pertæsus Legatus accersiri eum jussit. Cumque eum non reperiri dicerent qui missi erant, Legatus ipse cum reliquo comitatu ad ecclesiam abiit.

Ipso

D
AUCTORE
DISCIP.
COEVO.
EX MS G.

Rogante
Ludovico
Rege,

et jubente
Sixto Papa
profectus,

E

magnam
ubique turbam
obriam habet.

virum in se
contumelio-
sum

F

ab inflicta
divinitus
puna liberat.

orationem
ejus turbare
volentibus
invisibilis
manet:

suscitatur
item alius
mortuus,

ARCT. DISCIP.
CO. EVO
EX MS. G.
u

A Ipso porro nusquam apparente, suspicati omnes quod fugam cœpisset, et vehementer attoniti exclamare cœperunt, reos se mortis apud Regem futuros. Sed consolabatur eos quidam ex ejus ordine Religiosus, Bertholdus a nomine, qui cum ipso in Franciam venit. Et vero statim ut complevit orationem suam vir Dei, per Dei voluntatem conspectus est ante majus altare, ubi tam diu frustra quæsitus erat.

Renuit
accipere Rege
offerente

37 Cum transitum per Provinciam, Delphinatūque et Viennensem ac Lugdunensem tractum haberent, præibis ejus quam plurimi sanabantur infirmi; usque dum Plessiacum Parci prope Turonas feliciter appulerunt, ubi nobilem Franciæ Regem Ludovicum reppererunt, qui magno cum honore et gaudio bonum Patrem excepit. Sed volens caute atque astute agere, propterea quod a pluribus fuisset sub umbra sanctitatis deceptus, decrevit variis modis experiri virtutem servi Dei. Modico igitur post ejus adventum tempore, misit ad eum abacum aureis atque argenteis vasis instructum, ut eis bonus Pater uteretur, dicens, quod omnia hæc ad ejus monasterium donaret. Sed vir Dei, fraude illius cognita, remisit omnia; et jussit dici Regi, melius facturum restituendo aliena, quam ejusmodi abacos aureis argenteisque vasis instruendo: nequaquam autem convenire pauperi eremitæ utensilia argentea, neque se aliud quam calices ligneos requirere. Tunc Rex magnam multitudinem vasorum stanneorum offerri eidem jussit: sed nec illa admittere bonus Pater voluit.

aurea et
argentea vasa,

B

38 His non contentus experimentis Rex tentavit eum alia ratione, et Deiparæ Virginis imaginem ex auro purissimo confectam misit, septemdecim millibus ducatorum æstimatam; obsecrans ut acciperet, eaque ad suam devotionem fovendam uteretur. Sed bonus Dei famulus respondit, suæ devotionis affectum non erga aurum, sed erga Deiparam Virginem ferri, quæ cum filio suo regnat in cœlis. Regis autem nuntio dixit, habere se papyraceam imaginem unam, eamque sibi abunde sufficere. Remisit eam nihilominus Rex ternis vicibus, rogavitque ut eam vel ad suos acciperet usus, vel largiretur pauperibus. Verum etiam hoc bonus Pater facere renuit, dicens quod Rex haberet eleemosynarios suos, per quos conveniens esset distribui istiusmodi eleemosynas. Pulchra autem illa et pretiosa imago, donata est postmodum Canonicis Plessiacensibus, qui eam non putaverunt rejiciendam.

imaginem D.
v. auream,

magnum
numcrum
aureorum,

h

39 Tertio denique tentavit Rex virum Dei, idque instinctu medici cujusdam sui, Domini Jacobi b Potier dicti, Præsidis in curia Parlamenti Parisiis, et omnium regionum secretorum atque negotiorum arbitri; qui servo Dei invidabat vehementer, eumque conabatur quacumque posset ratione supplantare. Verum prudentia mundana quid valet contra spiritum Dei? Rex ergo solus cum solo agens, ad eum attulit pileum plenum aureis, et bono Patri dixit secreto: Eia Pater bone, audacter hoc accipe: nemo siquidem resciet: eoque curabis Romæ conventum aliquem tuis Fratribus fabricandum. Verum divino doctus ductusque spiritu bonus Pater, velut stercora repulit oblatos aures, et adversus Regem exclamavit, ut redderet iis quos olim injuste expilaverat. Itaque confusus Rex ab eo recessit. Ut ergo vidit Rex, quod per avaritiam, quæ omnium malorum radix est, superare virum Dei non posset; experiri voluit, num magis per gulæ vitium posset proficere. Pluribus itaque vicibus submisit corbes grandibus piscibus plenos, dicens: si ipse comedere eos nollet, usui socio ejus futuros. Sed bonus Pater neque socio suo permittere esum eorum voluit, sed modicis vilibusque hæcibus jussit esse contentum.

et pisces
lautiores:

40 Ita vir ille sapiens omnem Regis astutiam su-

peravit: qui exinde cognoscens quantæ integritatis virum suscepisset, sic paulatim affici eidem cœpit, ut qui antea fuerat velut lupo rapax et mala fecerat innumerabilia, cum adhuc Delphinus bellum adversus patrem suum gereret; quique Rex factus multas desolaverat regiones, ipsumque Burgundiæ Ducatum occupaverat post mortem Caroli Burgundiæ Ducis ad Nancejum occisi; per boni illius Patris preces conversus, effectus sit mitis instar agni, tantumque conceperit de suis peccatis dolorem, ut coram bono Patre suis se vestibis exuens, acerbis disciplinis verberibusque corpus castigaret, ut plurimum consiliis ejus in talibus utens. Hanc Regis conversionem gratam habens fons omnis bonitatis Deus, ex hoc mundo illum ad vitam evocavit meliorem; itaque in Domino obdormivit Rex cum aliis Regibus decessoribus suis, Carolo Delphino unico filio et regni herede post se relicto: relictis etiam duabus filiabus, quarum altera Domina Borbonii fuit, altera Barrii Ducissa: omnes autem sub vitæ finem Dei famulo commendavit, rogans ut pro iis Dominum deprecaretur. Quod sane fecit perquam diligenter, sollicitus admodum ut in Dei timore conservarentur. Delphinus vero, postquam factus est Rex, magnum habuit erga bonum Patrem devotionis affectum, et eidem duos conventus fabricandos curavit, circa annum millesimum quadragentesimum c nonagesimum, alterum prope Plessiacum juxta palatium Regis, alterum Ambaciæ; et constituit annuam mille Francorum pensionem, pro sustentatione Fratrum in dicto conventu futurorum. Fuit autem Rex Carolus eximius zelator Religionis; multumque adlaboravit ecclesiasticæ disciplinæ reformandæ, optimæ indolis Princeps, plenus humanitate et pietate: quippe qui liberalis et largus erga pauperes et pia loca esset; et virum Dei sæpius visitare solitus, ipsi ejusque Fratribus studiose subministraret necessaria, nostramque Religionem auxit vehementer, et Religiosos velut filios suos dilexit, atque in negotiis difficilioribus sæpe consilium a viro Dei expetiit.

41 Desolationem Britanniæ, diu antequam accideret, vir Dei prævidit: cui ut omni possibili ratione occurreret, Britannicum matrimonium tractare non est gravatus, mittens eum in finem ex suis Religiosis duos cum litteris ad Regem d Ducemque. Jamque res ferme conclusa erat, quando diabolus, mali omnis et discordiæ auctor, tractatus bene coalescentes dissolvit. Et vero iniquitates atque peccata Britonum, quorum jam plena erat mensura, præcipuum fuerunt dictæ concordiæ impedimentum; quibus exigentibus Creator omnium Deus, nolens mortem peccatoris sed magis ut convertatur et vivat, punire eos misericorditer voluit. Quamvis autem bonus Pater efficere tunc nihil potuerit, futurum tamen prædixit ut Rex dicti Ducis Britanniæ filiam uxorem acciperet: quod et factum e est. Postquam enim Rex Britanniam erat depopulatus, desponsavit sibi unicam ducis heredem et filiam: quæ statim atque cum Rege in Franciam venit, accessit ad bonum Patrem visitandum. Hic vero utrique dixit, matrimonium istud nimis sero coaluisse: Reginæ autem significavit, quod paritura esset tres mares et filiam unam, qui magnas essent res patraturi, si Rex et Regina Dei mandata sedulo custodirent: sin minus, excindendum divinitus truncum et ramos inutilis vineæ. Neque minus evenit quam prædixerat: Regina siquidem ex Rege Carolo tres liberos genuit, brevis vitæ omnes, ex Rege autem Ludovico, qui successit Carolo, filiam unam f.

42 Quo tempore ad S. Albinum est pugnatum, per duos et viginti dies clausum se in cubiculo continuit bonus Pater, solis duobus quaternorum denariorum panibus et aqua ad potum contentus: ideoque pie creditur

D
itaque proba-
tus Regi

ipsum in
alium virum
convertit,

ejusque de-
mortui liberos
curat:

E

c
Corolum
Regem sibi
faventem
habet,

prædicit
desolationem
Britanniæ,

d

f

Regis cum
Britannia
matrimonium,

e

et proles ex eo
nascitura
fortunam,

f

victoriam et
salutem Regi
precibus
obtinet,

A creditur per illius preces obtentam Regi fuisse victoriam. Similiter, tempore conflictus *g* ad Forum-novum, reclusit se bonus Pater absque omni vitæ sustentaculo : quia cognoscebat in spiritu Regem teneri obsessum ab inimicis suis, Venetis, Lombardis, Italis, aliisque. Nec immerito creditur bonum Patrem exorasse Deum ut Regem erueret e manibus hostium suorum juratorum; omniumque communi consensu dicebatur, miraculum evidens videri, quod ex tanto periculo Rex evasisset. Festis etiam Ecclesiæ solennioribus in sua se camera recludebat, nihil comedens, et nemini loquens per septem vel octo dies.

derecta dæ-
monis fraude,

43 Quo tempore proposuerat approbandam Regulam, qua suis præscribebat abstinentiam a carnibus, transformavit se diabolus in Angelum lucis, et dixit ei, velle Deum, ut Regula conformaretur Evangelio S. Lucæ, atque ut permitteretur Fratribus comedere quicquid apponeretur. Hac denuntiatione deceptus vir bonus, continuo designavit duos e Fratribus, qui hac de causa Romam *h* irent ad Innocentium Papam. Sed hi cum itineri jam essent accincti, baculosque in manibus et peram haberent in humeris, subsistere eos bonus Pater jussit : revelaverat enim eidem Deus, primum propositum, solos quadragesimales cibos Religiosis permittendi, optimum esse : atque in hunc modum multo post approbata est Regula, *i* qualis etiam num viget, ab Alexandro Papa, anno millesimo quadringentesimo nonagesimo secundo. Sæpe per noctem tumultus ingens strepitusque in ejus audiebatur cubiculo, velut currum discurrentium, hominumque ingentes catenas post se trahentium : post quod non raro vulneratus inveniebatur vir Dei, quomodo ipse ego eum vidi aliquando. Credibile autem est, quod dæmones, uti per ora energumenorum variorum sunt confessi, pluries eum diverberarint : quo fiebat, ut harum intemperiarum diabolicarum conscii, formidarent cubiculo viri Dei propinqui habitare. Alias accidit virum Dei ægrotare tam graviter, ut moriturum metuerent Fratres : suaserunt itaque ei Sacram Communionem sumere. Qui respondit eis : Ne solliciti sitis, omnes enim communicabimus die Jovis proximo : qui erat ipsius Sanctissimi Sacramenti dies festus; quod et fictum est. Accessit enim cum aliis ad altare totus sanus. Quantumque vero magna gravabatur infirmitate, nunquam medicinam corporalem ullam exhiberi sibi passus est, unico Dei auxilio contentus.

h
stabilit Regulam victus quadragesimales :

i

sæpe a dæmonibus caditur :

ad mortem ægrotans mor-
sanum se fore prædicit .

ANNOTATA.

C *a* Isidorus lib. 3 cap. 2 socios itineris in Sancto designatos nominat, P. Fr. Bernardinum de Cropalati ejus Confessarium, et P. Fr. Joannem della Rocca : sed non indicat unde hoc acceperit.

b Victorius Coctier scribit : fuit autem Regi, ob vitæ producendæ desiderium nimium, adeo carnis hic medicus, ut, teste Comiaco, pensionem menstruum 10000 scutorum ei assignaverit, præter dignitatis Præsidialis stipendium.

c MS. Brunell. quatre vintz et six, il est 86 pro quatre vingtz et dix, il est 90, quem istius sæculi annum Ambiciacensi conventui assignat Hilarian, et præcedenti fundatum dicit Plessiacensem. Ignoscenda librario fuit unius litteræ mutatio, potius quam ei qui in margine scripsit, pro six legendum seize, id est 16 ; sic enim notaretur annus 1496, circa quem alios conventus, puta Brancucuriensem et Gianensem, ab aliis fundatos memorant chronica.

d Franciscus Dux Britanniae : cui ex Caroli Regis sorore, erat filia et Ducatus heres unica, Anna.

e Anna 1491, 6 Decembris, tertia mense post mortem Francisci Ducis, sexta post pugnam sanct-Albinen-

sem 28 Julii commissam, qua victi Britones, Franci victores fuere.

f Claudia hæc fuit, postea Francisci I Regis uxor, nata an. 1499. Genuit quidem eadem Anna filiam aliam, Renatam nomine, sed toto decennio juniorem Claudiam, atque adeo natam diu postquam hæc scripta sunt. Genuit etiam filios duos Delfinos, sed anonymos et ante ceremonias baptismales extinctos : qui quo præcise nati sint tempore, nusquam invenimus : credideriam et ipsos natos postquam hæc scripta sunt.

g Forum-novum, ad radices Apennini situm oppidum, octo millibus a Parma : pugnam anno 1493. 6 Maii pugnatum fusissime describit Comineus, inter fuit, lib. 8 cap. 5.

h Defunctus est Innocentius viii an. 1492 mense Julio, eique mense Augusto successit Alexander vi.

i Scilicet usque ad tempus hujus descriptionis, antequam promulgaretur alia Regula, ab eodem Pontifice an. 1502, 20 Maii approbata.

CAPUT VI.

Miracula quæ sanctus fecit in Francia : conventus in eadem fundati.

Domina de Bourbon, *a* pro singulari quia erga virum Dei utebatur fiducia eidem quærebatur, quod liberos nec haberet nec habuisset unquam. Ipse vero eidem respondit : Ne id tibi curæ sit Domina : prius enim quam discedam ex Francia sobolem gignes. Alias autem eidem Dominae rescribens. hæc verba inseruit ; Diligens esto, Domina, in referendis Regi Regum gratiis, quia prolem brevi habitura es. Cumque nos diceremus bono Patri, ista non scribi absque periculo scandali adversus totum Ordinem creandi, si secus accideret ; respondit bonus Pater : Sinamus Deum agere quod placuerit : et brevi nata filia est, Susanna nomine, quæ etiam nunc *b* vivit. Quomobrem prædicta Domina fundavit conventum Giemensem supra Ligerim Ordini viri sancti S. Francisci de Paula, anno millesimo quadringentesimo nonagesimo *c* octavo. Regina quoque, Britanniae Ducissa, infirma cum esset, neque medicinis adhibitis quicquam proficeret ad sanitatem, commendavit se precibus boni Patris, ab eoque tria poma recepit. Quæ licet medici comedi vetarent, dicentes quod propter summam debilitatem stomachi mortem essent allatura, coaedit tamen ; plena fide asserens, quod ab illo missa nocitura non essent, et valetudinem brevi recuperavit.

b

a
Ducissæ
Barboniæ
steriti

filiam præ-
mittit :

b

c
sanat Regi-
nam Franciæ.

F

45 Sanctitatem porro suam ut oculeretur vir Dei, panem et cereos benedictos dabat infirmis, quorum morbos sola oratione curaverat, Dei gratia præveniente. Erat autem notatu dignum, quod quæ ab eo mittebantur ægrotis, plerumque medicinae regulis essent contraria ; ut sanati beneficium adscriberent uni Deo, vero corporum et animarum medico. Nobilis quidam ex famulatu Regis, Carolus de Vio dictus, incidit in furiosam febrem, eaque impellente agebat plurima, qualia ex perturbato cerebro solent ridicula fieri. Hic quodam die ab uxore sua postulavit particulam cerei, a bono Patre benedicti, et fronti suæ imposuit, orans Deum, ut si bonus Pater verus esset Dei servus, quemadmodum vulgo ferebatur, sanitatem sibi dignaretur reddere. Testaturque idem nobilis, ipso momento sublatum a capite dolorem esse, velut si pileum quis abstulisset : exindeque prorsus sanum fuisse se. Aliis nobilis Britto refert, nocte quadam incubuisse domui suæ tempestatem tam horrendam, ut se suaque funditus perire crederet : statim autem atque candelam, a bono Patre benedictam, accendi jussit, fiduciam habens quod benedictiones ejus efficaciam obtinerent a Deo ; dissipationem

Cera ab eodem benedicta

sanatur fe-
bris furiosa,

sedatur
tempestat,

patum

A patum instar venti fuisse turbinem, unde ruinam metuebat.

46 Prægnantes plurimæ, inter puerperii dolores et angustias diutius cruciatæ, cum vite suæ fœtusque periculo, ubi accensæ fuerunt ejusmodi candelæ, et dictum quiniæ Pater et Ave, prius quam cerei essent consumpti prolem edebant, valentem valentes, per merita et intercessionem boni Patris : idque toties accidit in Italia, Francia aliisque locis, ut numerus sic adjutorum iniri nequeat. Alius nobilis Gregorius de Vio, ex cohorte Ducis d Aurelianensis, cum in conflictu Partiniacensi r apud Pictones, supra pileum suum portaret unam ejusmodi candelarum ; gravis petra, machinis librata, in caput ejus decidit. Sed quem mortuum non dubitabant socii, eum sine vulnere astare obstupuerunt : ipse autem peracto conflictu, tanta miraculi evidentia motus, renuntiavit seculo, et statim religiosum est amplexus.

47 Inventus est aliquando bonus Pater Plessiaci prope Turonas in ecclesia, quinque vel sex cubitis elevatus a terra : ex quo cognosci potest fervor et dulcedo orationis ejus, cum spiritus carnem sursum raperet : erat enim totus Angelicus, imo Seraphicus, cor et corpus suum continuo in Deum elevans. Atque hoc testata est Anna, Domina Borbonii, filia Ludovici et soror Caroli Regum. Quando edificabatur conventus Plessiacensis, visus nonnumquam noctu est serpentes capere extraque conventus ambitum citra noxam deportare : nolebat autem vel ipsos vel aliud quodecumque venenatorum animalium interfici. Saepè etiam conspectus est ignem manibus aut sinu gestare citra adustionem, eumque deferre in cellam suam, in qua tamen caminus non erat : alias vero in eadem per maxima frigora perseverare sine igne. Ignis autem ita miraculose deportati testis est Fr. Egidius Biturix, aliique plures Fratres fide dignissimi.

48 Famulus Dei, de virtute in virtutem progrediens, modici temporis spatio plurimos pulchros conventus sui Ordinis fundavit in Francia, de mandato Principum et cum auxilio fidelium : videlicet Turonibus, Ambaciæ, Giani, f Parisiis, in g Castello-Ebraldi et h alibi. Burgundiæ Gubernator, nomine Joannes de Baudrin-court, rosarium habebat, a viro sancto sibi donatum : casu autem accidit, ut cum aliquando dominum suum ministri exnerent vestibus, rosarium illud, quod ligneum erat, ipsis non advertentibus laberetur in ignem. Porro cum mane facto rosarium suum requireret Dominus, nuspam illud reperiri potuit, donec hesterni foci cineres commovere cepit aliquis, ignem structuris : tunc enim inter eos repertum est, prorsus illæsum ab igne. Hoc viso, auxit Dominus ille suam erga virum sanctum devotionem, et Ordini ejus ædificavit i conventum prope domum suam Blasensem in Campania; in loco qui dicitur Domina nostra de Bracquencour, Lingonibus distans leucis septem, et quatuor Clara-ville.

49 Soror Fr. Matthæi Michaelis, spe prolis concipiendæ diu frustrata, intercedente pro ea Fratre prædicto, accepit a bono Patre siccas quasdam herbas : deinde per ejus merita filiam peperit, quam ad memoriam beneficii conservandam voluit nuncupari Franciscam. Vir quidam Ambaciæ, uxorem mente motam, adduxit ad bonum Patrem : qui eam jussit orationem Dominicam cum Symbolo Apostolorum recitare : postero autem die sana apparuit. Generalis Præfectus Picardiæ tempore Caroli Regis octavi, Dominus de Sandricourt, cum uxore, præ magna qua erga virum sanctum ferebantur devotione, auctores fuerunt conventus Ambianensis ædificandi, anno millesimo quadringentesimo nonagesimo octavo.

50 Episcopus Gratianopolitanus, Alemannus dictus, ex nobile inter Delphinates stirpe de la Valoriundus, venit ad virum sanctum, Ambaciæque cum eo non sine difficultate magna collocutus de negotiis suis, ab eo summe consolatus recessit. Nepotes k ejusdem aliquando febribus detenti, statim ut panem a viro Dei benedictum comederunt, liberati sunt : quamobrem Episcopus, magna erga ipsum devotione concepta, eum in Patrem suum spiritualem elegit, ipsique conventum fundavit prope Gratianopolim, ubi tunc morabatur. Verum inimicus omnis boni diabolus foundationem eam voluit impedire, per consanguineos aliosque multos conatus Episcopum abducere a concilio illo. Cum autem videret daemon hac ratione nihil se proficere ; destruere tentavit quæ moliebatur Antistes : effecitque ut prima navis, quæ lapides subvehebat ad ædificium, submergeretur in Isara, ipsaque et lapides una perirent : deinde incendit campanile ecclesiæ. Sed bonus Antistes novum extrui jussit : suamque in eo magnanimitatem probavit. Idem Episcopus in prædicta ecclesia, anno millesimo quadringentesimo nonagesimo nono consecravit altare dexterum sacellorum, in honorem S. Blasii : ejus insignem Reliquiam, colli scilicet E vertebra, eatenus cum corpore S. Hugonis Carthusiensium fundatoris asservatam, ipso consecrationis die ibidem donavit, coram D. Francisco de Puteo Carthusiano, tunc Officiali suo, et Collegio Gratianopolitano, aliisque viris honestis : multaque ibi miracula fiunt super infirmos, pro quibus referendæ sunt gratiæ Deo et virgini Mariæ, ac bono patri S. Francisco de Paula, Sanctoque Blasio et omnibus Dei Sanctis.

51 Mulier quædam ex Delphinatu serpentem gestabat in corpore : quæ panem a viro Dei benedictum, atque ab ejus Fratribus sibi datum comedens, eundem serpentem continuo emisit sana. Miserat aliquando Romam duos ex Fratribus bonus Pater pro suæ religionis negotiis, Fratrem scilicet Antonium de Ponte et Fr. Petrum Gilberti ex partibus Franciæ. Hi cum appulissent in urbem, invenerunt ibi energumenam ex Picardia : quæ sæpius posita fuerat intra columnam illam l ex qua prædictus salvator noster Jesus Christus in Hierusalem, convitium pertulit dicentium sibi, demonium habes : sæpius etiam a S. Petri Canonicis adjurata numquam potuerat liberari. Quodam igitur die cum extra columnam adstaret energumena, prædictus Fr. Petrus Gilberti voluit experiri, an bonus Pater vere Dei servus et amicus esset. Et accipiens cordulam, quam sibi vir Dei donaverat, imposuit eam collo mulieris, dixitque : Impero, ex parte Dei et Fr. Francischi de Paula Patris nostri, ut, si est verus Dei famulus, quemadmodum credimus, ex eas ab hac muliere, neque ei deinceps molestus sis. Quæsiuit etiam ex diabolo, an nosset bonum Patrem. Respondit autem quod bene nosset nequam illum barbarum et rapetiatum : qui magno rebus suis impedimento esset : nihilominus eundem a se egregie verberatum esse et multas pertulisse molestias, quas aliis atque aliis vellet cumulare, tam per se quam per ipsiusmet Religiosos, eo adducendos molitionibus suis : neque quieturum prius quam ipse a cæpto suo propositoque bono desisteret : se enim eum esse qui Adamum expulisset e paradiso et S. Antonium tam crudeliter verberasset. Tandem tamen a muliere egressus est daemon, bono Patri et Religiosis ejus omnibus multa impedimenta nec vana minitans, qualia deinde passus est non ab externis dumtaxat, sed etiam ab ipsis suis Religiosis m ; ut dicere posset eum Salvatore : Qui edebat panes meos, magnificabat super me supplantationes.

52 Quo tempore Cardinalis Ascanius, frater Ludovici

D et Gratianopolitanis :

k

in eoque S. Blasii Reliquia collocantur,

E

Energumena Romæ, exorcismis frustra tentata,

l

F ad nomen Sancti liberatur a damone.

m

Ps. 10, 10 Cardinali captivo liberatus prædictus :

AUCTORE DICIT. COXVO EX MS. G. liberantur puerperæ.

d
c
cuidam percusso vita servatur.

Videtur Sanctus sublatus a terra,

serpentes et ignem innoxie tractans

plures conventus fundat in Francia : f g

rosarium ab eo acceptum manet incombustum.

i

gerantur sterilis una,

et altera cæcus.

fundantur conventus Ambianensis

A dovici Ducis Mediolanensis, captivus detinebatur Biturigibus in Francia: jussit ei dici bonus Pater, forti ut esset animo, et eam calamitatem ferret patienter Deo fretus: futurum enim ut brevi suæ restitueretur a libertati. Quod cum factum esset, beneficium viri Dei meritis acceptum gratus retulit Cardinalis.

ANNOTATA.

a Anna, Caroli viii soror, quæ Petro Borbonio nupsit, et Rege pupillo rempublicam administrabat.

b Nata Susanna an. 1491, et anno 1505 Carolo Borbonio nupta, sine liberis decessit an. 1521, ut habeat Sammurthani tom. 2 Historiæ genealogicæ.

c MS. Bruxell. En l'an mil quatre cents quatre vingtz et dix, ut est anno 1490, errore librarii, qui scribere debuit, et dixit, ut sit annus 1498, et sic correximus. Distat autem Gieminum, juxta Lanovium, 13 leucis Gallicis ab urbe Arelia; Genabum veteribus dictum contendunt aliqui: hoc certum erras e eos qui Genuam aut Genevam hoc loco intellexere.

d Ludovicus hic fuit, postea Rex Francorum, nominis istius xii.

B e Partiniacum in Gastinia, ubi Thorodas fluvius originem sumit, juxta Papirum Massonium: oppidum autem illud, vulgo Partenay dictum, captum dirutumque est anno 1486, in eo bello quod Regi fuit contra Comitem Duncensem, ipso invito regressum in Galliam, uti describit Belcarinus lib. 4 num. 30.

f Conventus Nigeoniensis, duabus ab urbe leucis supra Sequanam situs, nomen habet a turri quidam, de Nigeon dicta: cujus ruinas, anno 1403 donatus ab Equite Mortiere, ædificando intra eas conventui angustiores esse intelligens Anna Regina, adjecit varia prædia, de quibus vide Lanoviam.

g Conventus in Castello Ebraldi diæcesis Pictaviensis, anno 1495 fundatur per Joannem Nemorosii Ducem.

h Puta, juxta Hilarionem pag. 437 et seqq. Frejusii in Provincia an. 1490, qui an. 1571 ad Cordigeros transit; Malacæ in Hispania 1492 Castellæ in Cænonianis an. 1493, Genuæ an. 1494, Romæ an. 1495, Anducharii in diæcesi Hispalensi an. 1495; tres in Bohemia et Moravia sub Maximiliano Imperatore post an. 1497, Ablaville an. 1499, Mongaugerii in diæcesi Turonensi et in Portu S. Mariæ diæcesis Hispalensis an. 1502, quando hæc scribebantur. Postea eadem Sancto, adhuc in vivis agenti, accessere, conventus Tolosanus an. 1503, perperam, a Lanorio ad an. 1490, relatus; Ecziensis, in diæcesi Hispalensi 1506; eodemque anno restituti sunt Minimi, per Magnum Capitaneum Alphonsum Cordubensem, in eum unde Cardinalis Hungarus eos expulerat locum: ut denique anno 1507 advocati Bomerias Burgensis diæcesis: ut omittam Nannetensem Blesensem, Burdegalensem conventus, quos eadem Sancto viventi promissos scribit idem Hilarion.

i Anno 1496.

k Goffredus Allemand et Petrus de Terrail, qui unus post alterum fuerunt Regii Locum-tenentes in Delfinatu, inquit de his agens Isidorus.

l Dicta vulgo Columna Sancta, quæ juxta sacellum Gregorianum posita in Basilica Vaticana, olim prope ipsam sanctorum Apostolorum confessionem stabat, supra partem quandam arcus triumphalis, prout eam describit Joannes Serveranus, in sacris memoriis vii ecclesiarum pag. 108. nunc autem submotus est, uti et alia quædam a basilicis aliis, sanctitatis non satis certæ monumenta.

m Altum de his apud omnes Ordinis scriptores silentium.

n Vide Belcarinum lib. 8 num. 30, ubi narrat quo-

modo an. 1500, ipso Duce capto Noraviæ, Cardinalis Ascanius Sforza, turpi suorum prodicione, in manus Francorum venit, atque ab his Carolo Regi traditus sit. Libro autem 9 nura. 42 dicit, quod Ambasiannus Cardinalis, ad Pontificatum aspirans, post mortem Alexandri vi an. 1503. Ascanium, ea spe biennio ante ductum e turri Biturigata (ubi aliquot annos [corrigere menses] in custodia fuerat) Regi reconciliari, honorificeque habendum curarat.

EPILOGUS

Titulus Gloriosi Sancti hic in principio assumptus, et alia deinceps sequentia persuadent, hujus epilogi auctorem esse diversum ab eo qui vitam scripsit antequam moreretur Sanctus: nam hic velut de mortuo agitur, quando indicatur multitudo venientium et vota ferentium ad sepulcrum, et laudatur et consuetudo Sanctorum tumulos visitandi.

33 Quicumque legis acta et miracula gloriosi Sancti Francisci de Paula, hic prænotata, si ea arguere vultis et impugnare, dicentes quod sufficienter approbata non sint, quodque ea si vidisset ipsi crederetis; respondemus vobis, quod qui nunquam Romæ aut Hierosolymæ fuerunt, non cunctentur credere Romam et Hierosolimam vere existere. Si Dominus noster Jesus Christus divinitatem suam, sanctissima Mater virginitatem, Sancti Sanctæque Paradisi sanctitatem suam non occultassent, facile fuisset diabolo impedire nostræ redemptionis opus, Deiparæ Virginis perturbare devotionem, et plurimum Sanctorum Sanctarumque Dei conversationem angelicam infestare. Sancti a Deo electi, a Jesu Christo docti sunt, quamdiu in hoc exilio vivunt, vanam gloriam sollicite evitare: ut enim S. Gregorius ait, depredari desiderat qui thesaurum publice portat in via. Itaque monet Sapiens: Conclude eleemosynam in corde pauperis, et in Evangelio dicitur, Nesciat sinistra quid faciat dextera tua. Consideremus quam multi eremitæ solis herbarum radicibus victitantes, habitationem suam inter feras silvarum elegerint: qui cum per suas preces et merita sanitatem pauperibus languentibus aut agrotantibus impetrassent a Deo, non requirebant in locis istis desertis Notarios: sed satis eis erat quod pauperes sanati gratias Deo redderent, neque raro iisdem inculcabant id quod Christus Dominus leproso sanato, et alias post suam Transfigurationem discipulis Joanni, Jacobo et Petro injunxit, Nemini dixeritis visionem.

34 Sanctus Augustinus affirmat, carnalia miracula spiritualibus tanto esse minora, quanto terra minor celo est: multoque esse amplius resuscitare animam, quæ est imago Trinitatis: quam vivificare corpus, in quo est species nostræ humanitatis. Vivificatum enim corpus denuo in corruptionem tendit natura sua: anima vero, ad vitam gratiæ reducta, ad vitam tendit gloriæ nunquam finiendæ. Consideremus igitur non tantum carnalia, sed etiam spiritualia hominis Dei miracula, in suis Religiosis, tanta cum austeritate et abstinencia viventibus: sæpius enim contigit, ut qui in seculo vitam deliciis affluentem imo diabolicam duxerant, ad mores Angelicos se receperint, pœnitentiæ desertum ingressi.

35 Sed quia carnales homines carnaliter sentiunt, et qui de terra est de terra loquitur: considerate, si placet virtutes atque miracula hominis Dei: et manifeste videbitis quod elementa omnia ejus imperiis servierunt. Ignis quidem, quando ardentem calcariam ingressus restauravit, quemadmodum supra dictum est, flammantesque prunas, et fervens oleum nudis portavit aut excepit manibus, sine ul-

D
AUCTORE
DISCIP.
COÆVO
EX MS. G

Hactenus
scripta fidem
merentur

3;

Ecli. 29, 15
quævis No-
tarii manu
signata non
sint:
Mat. 6, 3

Luc. 5, 17
Mat. 17, 9

F

præ his ta-
men asti-
manda mira-
cula spiri-
tualia

corporalia
fuerunt in
omnibus ele-
mentis.

AUCTORE
DISCIP.
COEVO
EX MS. G.

A lius lesionis aut noxæ vestigio, ad suæ testimonium innocentiae. Aqua vero, cum suas posuit tempestates, invocantibus ipsum qui in præsentî naufragii discrimine se videbant constitutos, et candelas ab eo benedictas accendentibus : in quo eximia illius patescit potentia. Plurimi pestiferis auris afflati, ab epidemîæ, febrium, aliorumque contagiosorum morborum incommodis sanati sunt. Fœminis sterilibus conceptus felix obtigit, et partus filiorum ac filiarum. Leprosis et incurabiliter ulcerosis restituta carnis integritas est, mutis loquela data : rupturæ, fistulæ, vulnera in cruribus aliisque membris solidata : panis et vinum cum necessitas posceret, copiose multiplicata sunt : debiles gradiendi facultatem adepti, serpentes et dæmones ejecti ex corporibus; mortui denique suscitati: quos postea per Dei gratiam longo viventes tempore videre erat ambulantes, loquentes, bibentes et comedentes propterea quod illius invocassent auxilium.

et circa
omnis generis
necessitates.

56 Candelæ ab eo benedictæ flammisque injectæ, domorum restinxere incendia : ea dem tonitruum tempestatesque sedarunt, laborantibus mulieribus expedire partus desperatos, et tam ipsæ quam rosaria et cordulæ resque aliæ similiter ejus precibus consecrate, pluribus terra marique periclitantibus fuerunt salutare. Alii cum ipso colloquentes, alii eidem se commendantes, alii quidpiam rerum ejus portantes, alii suam in eo fiduciam collocantes, a diversis periculis et ærumnis sunt eruti, in bellis, in præliis, ex carceribus, ex tribulationibus, terrarumque. Quam multi per eum magnis ditati virtutibus, bonis instituti moribus, ad peccatorum contritionem et salutis viam sunt adducti! Infinita sunt quæ supra naturæ ordinem operatus est in creaturis miracula : ex quibus cognoscitur Dei præsentia, in suo funulo potentiam eximiam exercentis. Quicumque in ipsum spem firmam reponunt, et quæ sibi quotidie sunt ad salutem necessaria pro Dei honore per ejus postulant interventionem, gratiam et salutem se consequi gaudent : idque patuit in tot personis honestis, plurimum desolatis, qui consolationem per ejus adepti merita, magno postea venerunt numero ad vota sua in signum gratitudinis offerenda. Quod si omnes illi qui efficaciam deprecationum ejus in se suisque veraciter experti sunt, eis atque trans montes, ex variis collecti nationibus, omnes in unum coram te sisterentur, facturi te de veritate certiores; impossibile tibi foret omnium depositiones distincte excipere vel audire.

C 57 Hic vero posset interrogare aliquis, Cur non ii omnes exauditi sunt, qui ejus opem imploraverunt? In prompto autem responsio est, multos languere corporaliter ut spiritualiter vivant, unde et Paulus dicebat. Quando infirmor tunc potens sum. Ex eoque patet majus bonum in omnibus a Deo intendi : nam, ut dicit Magister sententiarum, permittit Deus curatque diabolus variis nos afflictionibus tribulationibusque, temporalibus et corporalibus affligi, aut ut humiliemur, probemur, ac mereamur, aut ut a peccatis emundemur castigati. Quare quoties ad Sanctorum sepulchra accurrimus, aliquam postulaturi gratiam; inspiciunt illi in Verbum divinum, cognoscuntque finem intentum a Deo, atque illius voluntatem : cui si placentia et nobis salutaria petereinus, credibile est utique certo concedenda : sed quia sæpe coporalia et temporalia spiritualibus æternisque bonis præferimus, ideo non exauditi repellimur. Qui Papatum, regnum, imperium, monarchiam hujus seculi postulat, ne minimam quidem divinæ veræque lætitiæ desiderat portionem : quare Dominus noster Jesus Christus, videns quod discipuli sui sæpius a se peterent res terrenas neglectis celestibus, eos arguit, dicens, Usque modo non petistis quid-

non sunt
exauditi
omnes,
2 Cor. 12, 10.

quia non
omnibus
expediebat,

Joan 16, 21

quam : quasi diceret, Petite salutaria quoad animam, scilicet vitam æternam, et accipietis etc.

58 Credimus prudenter, quod homo Dei S. Franciscus de Paula habuerit fidem Patriarcharum, in eo quod patriam suam et consanguineos deseruerit, velut alter Abraham, cui dictum fuit, Egredere de terra tua et de cognatione tua. Judicare possumus ipsum habuisse spiritum Prophetarum : plurimas enim res futuras prænuntiavit, et sæpe, cum imminentes Ecclesiæ calamitates, bella videlicet, famem aut pestilentiam prævideret, copiosis perfundebatur lacrymis. Patet quod habuerit zelum Apostolorum : in omnibus enim Dei honorem et miserorum peccatorum salutem quærebat. Austera illius conversatio, salubris nobis omnibus prædicatio erat : in hoc autem videbatur intentus semper, ut parum comedens et parum quiescens, oraret et laboraret multum. Voluit et ordinavit per Regulam suam, ut sui religiosi non nisi in fœno cubarent ac stramine, quemadmodum Christus Dominus in præsepio inter bestias collocatus. Cilicium eidem erat fere perpetuum; disciplina aliæque macerationes corporis frequentes; jejunia et vigiliæ supra modum prolixæ Pauperibus aliterque in corpore vel spiritu afflictis compatiiebatur tenerrime, multumque dolebat tot peccatores impie impudiceque vitam ducere, ac demum æternæ vitæ dispendia pati : videns autem quomodo iidem Jesum Christum blasphemant et iterum crucifigant, toto corde et corpore mortificatus jure sustinebat martyrium. Patet etiam per prædicta, quod homo Dei inter sanctos Confessores numerandus veniat : orationes enim et preces ejus plenæ erant virtutis atque vigoris, adeo ut per eas infirmi plurimi sanati, quidam corporaliter defuncti ad vitam, plures spiritualiter extincti ad gratiam sint reducti. Quia vero a prima infantia vitam duxit Angelicam, debet etiam inter Virgines computari, qui coram Rege Regum et Virginum Virgine dulcisonos hymnos et cantica concinnant. Denique virtutum omnium ornamentis ita condecoraverat illum Omnipotens, ut jure vocari secundum Ecclesiasticum possit, Vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso, eique applicandum sit istud Psalmistæ, Magnificavit Dominus Sanctum suum.

epitome
virtutum ob
quas Sanctus
meretur
adscribi,
Patriarchis,
Prophetis,
Apostolis,

Confessoribus,

Virginibus,

Ecli. 50, 10

Psal. 4, 4

APPENDIX

Post Canonizationem adjecta.

Hic libellus, qui fuit coram sanctissimo Patre Leone Papa ejus nominis decimo, productus, circa vitam, famam et miracula servi Dei; tantaque et tam mirabilia, qualia hic continentur; aliæque in his minime comprehensa, quæ Creator Deus fecit facitque quotidie per preces et intercessionem fidelis sui famuli; convincunt virum Dei raræ devotionis dono excelluisse, ad stuporem omnium, quicumque ipsum hunc libellum viderunt aut legerunt. Legem namque naturæ, scripturæ, et gratiæ observare perfecte conatus est; corde et ore amans atque honorans Deum, totaque mente et animo incumbens in ejus obsequium et obedientiam. Virtutes morales, cardinales atque theologicæ gratiose possedit. Generose pariter ac gloriose acquisivit beatitudines promissas sanctis Patriarchis et Prophetis, Apostolis, Martyribus, Confessoribus, Virginibus, Eremitis et Anachoretis. Velut alter Elias aut Joannes Baptista, mundum, carnem, dæmonem victoriose supplantavit; laudabilis in pueritia, caritate fervens in adolescentia, honorabilis in juventute, multum amabilis in senectute sua, et omni vitæ suæ tempore vigilans. Annos nonaginta sic egit in penitentia, ut in melius semper atque de virtute in virtutem indesinenter proficiens

Herata virtutum recapitulatio.

* De ætate Sancti vide dicenda infra.

A ciens, perseveraverit in omni devotione et studio sanctæ religionis. Quæ quidem religio bonis religiosis quasi paradus terrestris est, in quo vir Dei sic est versatus, ut exinde ascenderit ad Paradi-

sum cœlestem, ibi sine fine regnaturus cum Rege D Regum et Virgine Virginum, Angelis, Archangelis et omnibus sanctis, Amen.

PROCESSUS INFORMATIVI AD CANONIZATIONEM.

Ex originalibus authenticis MSS.

PRÆFATIO D. P. COLLECTORIS.

Horum exempla, rogante Franc. Vitono.

Processus hos, qui omnibus fere de S. Francisco Paulano scribentibus fuisse pro fundamento. Franciscus Victon, cujus in Commentario facta mentio, curaverat Romæ ex originalibus describendis circa annum MOCXXV, et Parisios attulerat. Id cum ex Præfatione Fr. Hilarionis de Costa cognovissemus, suggestimus R. P. Philippo de Mesemucré, ante hac memorato, æquum videri ut pro suo erga sanctum Fundatorem zelo, ad commune Provinciæ Belgicæ solatium et operis hujus nostri instructionem, aliud exemplum describeretur, quod in archivio conservatum Bruzelliensi, tantæ dignitatis et auctoritatis monumenta hisce etiam partibus faceret esse communia, eoque minus obnoxia periculo jacturæ irreparabilis, quo plura extarent eorundem regrapha. Placuit humanissimo viro consilium, et curavit executis mandandum fideliter, per Reverendos Patres Conventus Parisiensis : qui continuo protulerunt quatuor codices MSS. singulos Notarii publici subscriptione munitos, hæc quæ sequitur formula.

In nomine Domini. Amen. Præsens copia extracta fuit ex suo proprio originali, penes me exhibito, per R. P. F. Bernardum Mathulin, Ordinis Minorum S. Francisci de Paula in Venerabili Conventu Sanctissimæ Trinitatis Montis Pincii de Urbe : cum quo collationata per D. Lauretum Leporem, unum ex juvenibus officii mei Notarii publici, concordare asseruit : in quorum fidem etc. Datum Romæ ex ædibus nostris, anno a Nativitate D. N. Jesu Christi MDCLVII, Indictione x, die vero xx mensis Septembris, Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris et Domini nostri D. Alexandri divina providentia Papæ VII, anno ejus tertio.

† Ita est pro D. Sebastiano Cesio caussarum curiæ Em. et Rev. D. Carnalis vicarii Notario, Ovidius de Auhillis Sabinus, civis Romanus, Notarius publicus, et officii dicti D. Cesii Administrator.

C De horum autem, videlicet Sebastiani Cesii et Ovidii de Auhillis, auctoritate legali, fidem faciebat Martius, miseracione Divina Episcopus Albanensis, S. R. E. Cardinalis Ginettus, S. D. N. Papæ Vicarius et Judex Ordinarius, singulorum codicum authenticitatem subscribens per manum Bernardini Reivetanessi, pro D. Lauro Pino Notario signantis die xxvii Septembris.

Transumpta autem, unde hæc accepimus, concordare cum authentico, quod servatur in conventu Minorum Parisiensium ad plateam regiam, desumpto ex originali Romano, fidem fecere subscribendo, die xxvi Septembris anno MDCLXVIII, Lutetiæ Parisiorum in prædicto conventu, Fr. Franciscus de Varregge Provincialis Provinciæ Franciæ ejusque Collegæ Fr. Claudius du Puys, et Fr. Antonius Jaul, pro duobus codicibus : pro duobus autem aliis, Fr. Cornel. Franciscus de Varregge Corrector Parisiensis, Fr. Franciscus Bosquillon, Fr. Ambrosius le Cointe.

PROCESSUS AMBIANENSIS.

Franciscus de Haluin Episcopus Ambianensis, creatus anno Domini MIII, cum ætatis annum duntaxat xx Aprilis T. I

ageret, et usque ad annum Æræ vulgoris MDCXXVII ejus urbis Pontifex; Stephano Parisiensi Episcopo, in Vitum et miracula S. Francisci Paulani inquirere jussu, egregiam navavit operam; quando ex illius delegatione, anno MDCXIII, die xiii Junii, ad se delata susceptaque, excepit depositiones testium, super prædictis juramento prævio veritatem dicere professorum, ut quidem in sua præfatur epistola; quamvis unius tantum testis, sed omni fide dignissimi, depositiones, eo in scripto reperiantur; quod Romam destinatum, ante MDCXVII die xvii Octobris Juridice productum approbatumque fuit, per recognitionem legitimam manus et sigilli Episcopalis, ut Notarius D. Brisetti. Collocamus, hanc depositionem, licet postremam tempore, ante alias omnes : quia unus hic testis plura quam ceteri omnes declarat, de intuitu conversationis sanctæ, et modo vivendi quem S. Franciscus tenuit, usque dum trajiceret in Gallias; quæ abi, ut infra patebit, strictius attigere, toti intenti miraculis magni hujus Thaumaturgi narrandis. Depositionis autem prædictæ tenor (quomodo in progressu Romani examinis ad nominatam diem verbotenus describitur) talis est.

2 Nobilis vir Antonius de Gerane de Felline, urbis Paterni, diocesis Consentiensis, partibus Calabriæ confinibus oriundas, ætatis suæ LVIII aut LX annorum, die xxv mensis Junii, deponit, se pluries cum Fr. Francisco de Paula in conventu ejusdem loci, spatio septem annorum (quoad ad instantiam Serenissimi Francorum Regis Ludovici XI et præceptionibus Sixti Papæ IV in regnum Franciæ se transtulit moraturum) conversationem habuisse. Verum se, cum vigesimum aut vigesimum quintum ætatis suæ annum ageret, primam ipsius notitiam habuisse, occasione rumoris et fæmæ, relationibus videlicet benemeritorum ejusdem, pullulantium et florentium in regione ac partibus Calabriæ; nec non operum virtuosorum ac miraculorum e Superis demissorum, ob merita et deprecationes dicti Fr. Francisci : quas quidem relationes audivit referri ex ore patris, matris, amicorumque suorum, et aliorum quamplurium, quibus ab ineunte ætate miracula et virtutes ipsius Fr. Francisci cognitæ fuerunt.

3 Dicit etiam quod communis vox et fama volavit, (prout a quam plurimis fide dignissimis accepit in Calabriæ provincia) præfatum de Paula, a teneris annis, patrem, matrem et consanguineos liquisse, et loca deserta petiisse; in quibus, subtus non parum ingentem a rochum, quamdam speluncam per longum temporis intervallum inhabitavit, mundanos homines et confabulationes eorum summo opere aspernando, suumque corpus omnimodis herbarum comestitionibus macerando. Dicit etiam, quod cum quidam illius regionis nonnullas dapes detulissent ad eum, intuitu paupertatis ejus; ipse cito aufugiebat, et eadem loca deserta egrediebatur. Ipsi tamen, credentes eum talia comedere, easdem dapes deserebant. Sed septem diebus inde sequentibus elapsis, quod dimiserant invenerunt absque ulla corruptione : quia nunquam carnibus utebatur : unde vivebat rumor ipsum fore secundum Joanni Baptistæ.

4 Præterea dicit nonnullis accepisse, prædictum

E qui posterior tempore hic primus ponitur,

Hic Paterno oriundas,

Primam Sancti notitiam habuit ex fama,

testante ejus in vita solitaria

a

abstinentiam singularem,

Parisii fideliter fuisse transumpta,

Anabiani 1513 unus auditus,

EX MS.
PROCESSU
AMBIAN.
et austeri-
tatem.

b

c
qualem deinde
visu ipso
cognovit,

vidit ædifica-
to monasterio,

d

rupem desu-
per ruituram

Sancti baculo
sustentatum,

e

roque mira-
culo multos
ad ejus se-
quelam per-
motos,

f
testatur in-
vitationem ad
conventum
erigendum
Paterni,

necessaria
omnia mira-
culo invenisse:

A de Paula, cum paternas domos dereliquisset, ab eo tempore numquam lineis pannis innodatum fuisse, sed vestitum grosso ac rudi panno, lana nigra confecto, vulgari eloquio in dictis parribus appellato *b* arbaso. Noctu diuque in suis orationibus perseverando eadem in veste, nudis etiam pedibus et capite deambulando, vitam degebat. Utebatur etiam, ad orationes tam verbales quam vocales actitandas, solum *c* patriloquiis, vulgo dictis corona Dominae nostrae. Subsequentibus autem annis percepit, quidquid de moribus et vita praefati de Paula intellexerat, veritatem continere. Dicit finaliter quod praefatus de Paula, divina (ut fertur) providentia inspiratus, postquam multis diebus suum corpus in praescripta spelunca macerasset, deliberavit paulo post ad pedes speluncae ædificare quamdam domum mediocris habitationis, cum certis Fratribus conversis, qui cum eo, occasione bene meritorum ejusdem se conjunxerant, vitamque illic eremitarum ducebant. Tandem idem de Paula prospiciens nonnullos mortales vivere suis lineamentis et austeritate et Spiritus sancti gratia, peccata flendo; inchoavit monasterium quoddam juxta praedictam demum, quod nominavit ecclesiam d Jesu Mariae.

B 5 Quod monasterium cum staret ad pedes domus et habitationis dictorum Fr. Francisci et conversorum Fratrum, quaedam pars e vertice montis deorsum cadere videbatur, in detrimentum et consummationem templi ejusdem. Quod videntes manuoperarii et artifices, voce magna sub his verbis clamitarunt: Pater, Pater: rupes confracta est, et venit destruere monasterium vestrum. Ad quam clamitationem cellula exiens idem de Paula, et genibus flexis coram Crucifixo prope ecclesiam existente, et facie incurvata in terram prostratus, Deum solitis orationibus deprecatus est. Qua quidem deprecatione sic facta, lapis ipse, [deorsum] versus summopere tendens, firmus et stabilis illic permansit. Et paulo post idem de Paula baculum arripiens, fixit ad latera et subtus rochum, velut si appoliare eum voluisset: in qua quidem specie diu permansit. Quare non pauci provinciarum Calabriae, Napliae et aliorum locorum, et plurimici civitatis Conzentiensis, cum rochum praedictum sic suspensum viderent, passus suos *e* arripuerunt: ipsius etiam rochi stationem vidit testis ipse. Verum tamen postea fuit divisus, et ad commodum fabricae ejusdem monasterii applicatus. Ad ejus quidem miraculi denuntiationem plures, tam Presbyteri quam laicae personae, devotione capti, mundanorum vitam deserentes, ejusdem operibus inhiarserunt; et tantopere sanctimoniam et dies sanctos observarunt, quod, si aliqui quidpiam carnis aut casei illicedendi causa apportassent, cito vermibus refertum adinveniebant: quare cogebantur uti eduliis in praedicto monasterio edi solitis.

6 Quapropter habitantes loci de *f* Paterno, ejusdem de Paula corporis macerationem et austeritatem scientes, in unum se congregarunt, et concluderunt obtestari eundem de Paula, ut vellet quemdam conventum in praedicta urbe ædificare: quod multis et variis intercessionibus acceptavit. Unde cum nonnullis religiosis, in quodam parvo sacello, extra muros urbis Paterni existente (in quo quidam Fratres, in partibus Italiae vulgo Fratres de disciplina dicti, morabantur) introivit: et inibi manuoperariis et artificibus, baculum parvum in manibus suis tenens, inculcavit, ut terram tribus in locis effoderent: quod et fecerunt, et in uno loco invenerunt lapides, ad structuram et calcem faciendam appositos, in secundo arenam, et in tertio aquam; quae numquam comparuerunt in illo loco. Divisiones quoque magnatum dicti loci, occasione partialitatum Italiae, pacificavit.

7 Tandem dicit, quod una dierum quidam nobilis D patriae ad conventum de Paterno accesserat, ut eundem de Paula videret, et mulam in platea juxta monasterium existente ligaverat. Ipsa tamen decincta, injecit pedis ictum in caput ejusdem juvenis, nominati Joannis Bonbin, filii Angeli Bonbin, illic existentis, ipsiusque testis cognati germani, in tantum quod *g* cervix illius per aures descendebat; et pro mortuo tenebatur. Quod videntes pater et parentes ejusdem, genibus flexis eidem de Paula dixerunt: Pater, habemus pro certo, quod si vis et Deum oras, filius meus liberabitur a periculo mortis. Qui quidem de Paula commotus compassionibus, coram imagine Annuntiationis lacrymabundus orationem actitavit: qua facta eundem infantem palpavit: et palpatu *g* movere se coepit. Quare idem de Paula dixit patri ejusdem: Noli desolari, sed confide in Domino, quia tibi et filio manus adiutrices porrexit. Et postmodum idem pater et alii juvenem in domum (quam sapissime visitavit testis) intulerunt: et duodecim aut quindecim diebus elapsis, ut antea, convaleuit.

8 Praeterea dixit [fuisse] quemdam Jacobum Valentini, habentem in sponsam sororem deponentis, nominatam *E* Sironicam, commorantem in loco de Paterno, quamdam domum de novo constructam: quae domus cum structuratur, ejusdem Valentini filius: quinquae annorum natus, per plateas et summitates domus non coopertas discurrendo, deorsum in terram cecidit, caputque suum discussit; adeo quod, ut mortuus, nullis commotionibus movebatur. Quod videns mater ipsius, ad dictum de Paula singularem gerens devotionis affectum, monasterium de Paterno lacrymando petiit, et flexis genibus dixit: Pater, oro pro Dei amore, miserere mei, et deprecare Dominum pro quodam filio meo, qui modo ex tabulato domus cecidit super acervum lapidum, ibique mortuus jacet. Confido namque de misericordia Dei, quod si pro eo orare volueris, conservabit eum vitaeque restituet. Ad quod respondit idem de Paula: Soror, habes fidem in Domino, et auxilium impetrabis. Quibus auditis, ipsa domum pergens, in qua infantem mortuum desererat, sonum emittentem adinvenit. Quae quidem dixit postea ipsi testi, non credere filium convalescere, nisi intercessionibus et bene-meritis ejusdem de Paula. Qui deponens, mater et alii parentes, petierunt domum Valentini, gratia videndi puerum convalescentem, quibus praementionata patefecere.

9 Dixit etiam testis, illud adeo pullulasse, quod multorum hominum turba, diversis morbis languentium, ad eundem de Paula commigrabant, ut incolumes fierent. Qui aliquibus eorum herbas, quibusdam biscoctum et panem, ac aliis orangias, benedictionem actitando tribuebat: quibus languidi relevabantur. Occasione quorum chirurgici regionis Calabriae, rancoribus et odio propter lucrum moti, sese coadunarunt, ut illius eremita non decentibus, sicut aiebant obviarent. Ob quod agendum quemdam Fr. Antonium Scotet, religiosum utique litteris expertum, ut eundem pro viribus increparet, deputarunt. Post ejus quidem deliberationis conclusionem, idem Scotet, licet frigore vigente, versus eundem de Paula passus arripiens, nonnullis minis et sermonum agitationibus eum aggressus est, dicendo: Cujus auctoritate morbos sanas, eisdemque herbas et alios cibos tribuendo benedictionem impertiris? ea profecto te non decent. Quibus auditis, eum insanum et trementem propter frigus conspiciens idem de Paula, conventum intravit, et grossum torrem eidem apportando dixit: Calefacito aliquantum te, et postea tibi respondebo ad id quod dixisti mihi. Quibus dictis idem Scotet, Spiritus sancti, ardore reffectus prostravit se humi ad pedes ejusdem de Paula, volens eosdem

pueri a mala
contusum
caput

g

oratione
sunasse;

* an Veroni-
cam?
alterumque e
solario domus
lapsum

suscitasse
mortuum,

et multas
freuisse ca-
rationes;
F

quibus moti
chirurgi mi-
serunt qui
eum cohibe-
ret,

sed quod hic
viro miraculo
veniam pe-
tuerit:

A dem deoseculari, dicendo, tam coram religiosis quam coram secularibus personis; Pater, Pater, male improperando tuam sanctitatem et austeritatem sum percunctatus. O quam inelyta Calabriae regio! Felices certe sunt, qui tuis devotionibus et orationibus fiduciam imprimunt. Quam sanctitatem postea idem Scotet prædicando promulgavit.

se quoque
ritam serva-
tam debere
Francisco,

10 Dicit præterea testis, se conjugatum tam atrocem morbi afflictionem habuisse, quod a tribus vel quatuor chirurgicis neci traderetur. Unde ejus parentes ad eundem de Paula recurrerunt: qui dixit: Estote stabiles et firmi in Domino, quippe cito frater vester convalescet, eisdemque tribuit orangiam cum biscocto, ut patiens comederet. Quare recesserunt, et cum primum introierunt domum, invenerunt languentem, morbo sublevatum et dicentem, Esurio. Unde fronte non rugosa, sed hilares, pomum enim biscocto eidem obtulerunt. Post cujus quidem pomi sumptionem pedetentim, lapsis quindecim diebus, sanitatem adinvenit. Qua quidem recuperata, visitavit eundem de Paula, et cum eo per quinque aut sex dies moratus est: creditque quod convaluit cum ejus opitulamine, et non alias.

qui litteras
numquam
doctus, legere
sciverit;

B licet nunquam litteris vacaverit, tamen sanctam Scripturam allegabat, argumentabatur, solutiones dabat, et aliis sententiis se plurimum immiscebat: dicebat etiam Officium B. Mariæ, septem Psalmos, Vigiliis mortuorum, et Horas canonicas: unde multi admiratione ducebantur. Et antecedentibus sex annis, antequam iturus esset in Franciam, dictus de Paula dixit ipsi testi hæc verba: Angele, amice mi: appropinquat tempus, quo nos oportebit ire in regionem longinquam, cujus non intelligimus linguam, nec ipsi nostram: quia sic est voluntas Dei.

tempestatem
verbo sedavit;

11 Postremo dixit, quod quidam Joannes Pignon, nobili genere natus, cum eodem de Paula in quadam puppi, mandato Regis Neapolitani et Frederici [filii] ejus veniens, tonitura et marii turbines adeo crevere, quod patronus navis et alii nautæ naufragium pati se crederent. Quare perquirentes eundem de Paula in quadam cellula inclusum, et eorum pericula narrantes, dixerunt: Nisi Deo aspirante tuisque intermediis supplicationibus, profecto naufragabimur. Quod audiens idem de Paula dixit: Opipare! Christus ad portum salutis nos est perducturus. Quibus dictis, mare tranquillum et dulce ad optatum, suis intercessionibus, invenerunt.

occulta ipsius
testis revelavit.

12 Dicit finaliter idem testis, quod cum defunctus Dominus d'Anbigny e Calabria in Franciam remearet, eundem associavit: unde rememoratus dictum de Paula, voluit ire ut eundem in monasterio Plessiacensi prope Turones visitaret, et confederationes inter se prius habitas renovaret: qui dixit illi: Angele, amice mi, per caritatem, tres dies sunt quod te venire vidi. Et post multas verborum agitationes eidem dixit: Operæ pretium est pro salute tuæ matris (cujus mortem testis ignorabat, sed postea litteris fuit certioratus) Deum exorare. Et multa alia eidem, cunctis dempto Deo ignota, revelavit: quare credit eum beatificatum, cum Deo et Sanctis ejus recumbere. Et plura nescit.

ANNOTATA.

a Quod hic masculine Rochus, Francis aliis Italis-que feminine, Roche et Rocca dicitur.

b Suspiciat pro Arbaso scribendum Arazzo, nisi vox hac pretiosorem pannum et figuris intextum significaret.

c Patrilogium hic substituitur pro Pater-noster, id est, pro globulorum precatorum certo.

d Confundit hic testis voces monasterium et eccle-

sia: ecclesia autem seu oratorium certo certius dicebatur S. Francisci: monasterium nihil prohibet Jesu-Mariæ dictum credere.

e Passus arripere: idiotisma vernaculis omnibus linguis communi, hic idem est quod metiri passus alicujus longitudinis.

f Distat Paternum ab oppido Paula p. m. circiter 16, situm ad initia Bazentis fluvii, Consentiam præterlabentis.

g Cervix hic sumitur pro cerebro, quod Francis cerveau, Italis cervello dicitur: quæ voces licet deducantur a diminutivo Latino cerebellum, quoad sonum tamen litterarum propinquiores sunt voci cervix.

PROCESSUS CONSENTINUS

Estat hujus Processus exemplum duplex; alterum, in quo depositiones Testium describuntur ea qua datæ acceptæque fuere Italica lingua, sed Colabrisis idiotismis scatente; alterum, in quo eadem Latino idiomate editæ habentur. Nos postremo sic utimur, ut prius etiam habeamus præ oculis; fideliter adnotaturi, si quid minus feliciter ab interprete redditum observaverimus: cujus etiam attestationem et alia eodem facientia, ex solo Latino codice, ad calcem damus.

Ex duplici
MS.

E

CAPUT I.

Mandatum Pontificium, et Interrogatorium propositum testibus examinandis.

Venerabili Fratri Episcopo Cariatensi, et dilecto filio Cantori Ecclesiæ Consentinensis, Julius Papan.

Julius II,
intellectis S.
Francisci
meritis,

Venerabilis Frater et dilecte fili, salutem et Apostolicam benedictionem. Dilectus filius noster Robertus, tituli S. Anastasiæ Presbyter Cardinalis, nobis nuper exposuit, quod quondam Franciscus de Paula, adeo moribus, religione, conversatione probatus ac Deo acceptus fuit, quod Ordinem quemdam ordinavit, per quem illius pro tempore Professores, ut vitam quadragesimalem semper, et certam per eum ordinatam Regulam et vivendi modum servarent, instituit; institutionisque hujusmodi confirmationem a nobis et Prædecessoribus nostris obtinuit; et ob ejus vitæ exemplaritatem ac odorem bonæ famæ, et populi devotionem ac miraculosam conversationem, fel. record. Sixtus IV, Prædecessor noster et secundum carnem patruus noster, ad claræ memoriæ Ludovici Francorum Regis requisitionem, sibi, ut ad regnum Franciæ se conferret et ejusdem Regis conspectui se præsentaret, mandavit; et a Christi fidelibus, in dicto et Hispaniæ regnis, ac Alamanniæ et Siciliæ, Calabriae et Apuliæ partibus, plures domus dicti Ordinis, opere satis sumptuoso, ædificatæ et constructæ fuerunt; ejusque precibus et meritis Altissimus quamplurima miracula operari dignatus est, prout plurimorum fide dignorum testimonio doceri potest, de quorum obitu, propter eorum senium, dubitatur.

F

3 Cum autem dicti Ordinis Generalis et Professores cupiant testes prædictos, ne propter eorum obitum veritas pereat, super his examinari, et eorum depositiones in publicam formam redigi; Nos ipsius Roberti Cardinalis, qui ad dictum Ordinem singularem gerit devotionis affectum, et Generalis ac Professorum prædictorum supplicationibus inclinati, vobis, et vestrum cuilibet, per præsentem committimus et mandamus, ut de et super fama et vita ac miraculis ipsius Francisci, in vita ejus factis, diligenter, fideliter, et prudenter, auctoritate nostra inquiratis; et omnia, quæ compereritis esse vera, sub vestris litteris clausis, vestris sigillis munitis, ad nos fideliter referatis seu mittere curetis, non obstantibus præmissis ac constitutionibus et ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque. Datum

Commissarium pro eis
examinandi
instituit

Romæ

A Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die
xiii Maii mdxii. Pontificatus nostri anno nono.

Balthazar Iverdus.

EX MS.
PROCESSU
AMBIAN.

Joannem
Episcopum
Cariatensem.

qui commis-
sionem facturum
satis,

interrogato-
rium testibus
proponen-
dum publicat.

4 Die viii mensis Junii, xv Indictione, mdxii, præsens Breve præsentatum fuit Reverendo Domino Joanni Sarsalis de Consentia, Episcopo Cariatensi et Gerensi, per Fr. Julianum de Regina, Religiosum Ordinis Minimorum : quod supra caput fuit receptum, cum omni qua decuit reverentia, et fuit apertum per eundem Dominum Episcopum. De qua præsentatione et apertione factus fuit et est actus publicus per me Sir-Nicolaum de Spronerio, Notarium Apostolicum, in præsentia subscriptorum testium vocatorum, præsentibus D. Petro de Regno, D. Vincentio de Regno, Consentinæ diœcesis, et Nobili Luca Joanne de Surrento, et aliis. *Hujus porro Actus, cui verbotenus Pontificium Breve inseritur hæc est conclusio* : Unde nos (*Episcopus scilicet Cariatensis prænotatus*) volentes, uti tenemur, ad executionem prædicti Brevis procedere, et Apostolicis obedire mandatis, ad hoc ut nullus de contentis eorum possit allegare ignorantiam, et ad hoc ut omnibus innotescat, et ut facilius de vita et moribus, fama ac miraculis dicti Francisci, in vita ejus factis, diligens et fidelis possit capi informatio, et ea capta transmitti ad sedem Apostolicam, juxta formam dicti Brevis; præsentibus affigi fecimus in valvis majoris ecclesiæ Consentinensis : et ut habentes notitiam de vita, fama ac miraculis dicti Francisci, possint et valeant coram nobis comparere, et prædictis juxta veritatem perhibere eorum testimonium, ad effectum executionis dicti Brevis. Datum Consentinæ, die xv Junii, xv Indictione, mdxii.

3 In primis, quemadmodum locus Palæ est in provincia Calabria: quæ provincia, et consequenter d. locus, a centum vel ducentis annis, et tamdiu quod non est memoria in contrarium, fuit Christiana, et vixit et nunc vivit sub fide et religione Christi, et pro tali semper est habita.

II. Item qualiter in d. terra Paulæ fuit natus Jacobus Martolilla, pater d. Fr. Francisci : qui fuit Christianus et baptizatus; et vixit toto tempore vitæ suæ sub fide et religione Christiana, et pro tali fuit habitus.

III. Item qualiter in d. terra Paula fuit nata Domina Vienna, mater d. Fr. Francisci : quæ similiter fuit Christiana, et toto tempore vitæ suæ vixit sub fide et religione Christiana, et pro tali fuit habita.

C IV. Item qualiter inter d. Jacobum patrem et d. Viennam matrem, Christianos ut supra, fuit contractum legitimum matrimonium, secundum usum et morem sanctæ Romanæ Ecclesiæ, per verba de præsentia : et toto tempore quo vixerunt, pacifice et quiete vixerunt in d. matrimonio et pro legitimis conjugibus fuerunt habiti, tenti, et reputati.

V. Item qualiter ex dictis conjugibus, in d. matrimonio constanter viventibus, fuit natus et procreatus d. Fr. Franciscus, filius legitimus : qui fuit educatus a prædictis, et pro filio legitimo prædictorum habitus et reputatus.

VI. Item prædicti Jacobus et Vienna, pater et mater, nato et procreato d. Fr. Francisco, eorum filio legitimo ut supra, tamquam boni Christiani, in d. terra de Paula fecerunt ipsum baptizari, imponentes ipsi nomen Franciscus, et fecerunt ipsum confirmari : qui Franciscus pro baptizato et confirmato, ut supra, et Christiano fuit habitus, tentus et reputatus.

VII. Item qualiter Fr. Franciscus in adolescentia sua et infantia semper vixit honeste, canonicè, et ut bonus Christianus stetit in terra Paulæ, erigendo multa monasteria.

VIII. Item qualiter ipse vivens, vivebat taliter, D et sic : et ista erat vita ejus.

IX. Item qualiter in ejus vita fecit tale et tale miraculum.

X. Item qualiter fuit, erat, et est talis famæ, et toto tempore quo fuit in provincia, et etiam postquam discessit.

6 De his articulis interrogati testes infrascripti, quia responderint sic est notatum, ut primis quidem examinatis instituti diebus mandata sunt litteris, aliquorum ad singulos, multorum ad plerosque articulos responsa : quod, post testem xxv auditum, vix deinceps factum reperitur : nec vero necessarium fuit, cum pleraque in una eademque simplici ejusdem quæsiti assertionem convenirent. Igitur, omissis aliis, ad tres postremos articulos aliqui, plerique ad solum nonum, multi etiam ad decimum responderunt. Et hi rursus, quod ad octavum decimumque articulum attinet, iisdem iterum aut verbis aut sensu, pene omnes. Quapropter studio brevitatis ad primi testis depositionem ea referemus omnia, quæ postremis articulis vii, viii et x contenta, ad sanctitatem Francisci Paulani probandam ita faciunt immediate, ut tamen non debuerint sæpius describendo iterari a nobis.

7 De parentum ejus fide catholica et vita proba sepe ingenere locuti sunt testes; x et xxv testis expresse affirmant, quod Jacobus de Martolilla, pater fr. Francisci, semper indutus erat habitu rudi et grosso absque camisia; et quod numquam comedit carnes, sed solum cibum quadragesimalem : incedebatque pedibus nulis; postquam scilicet filii sui exemplum sequi et imitari decrevit. Reliquæ ad articulum ix depositiones sola continent miracula, quæ quo ordine quibusque verbis exposita et onnotata fuere, sic transcribimus, ut ejusdem rei superfluum iterationem caveamus; omittamus item assertionem juramenti, singulis testibus propositi; et causam scientiæ, ex eo quod quisque vidit, interfuit et audivit (nam ex auditu solo non nisi unus deposuit aliquid) subjunctam post singula miracula, terminis semper iisdem : cumque ex ipso contextu locus patratæ miraculi cognoscitur, etiam hunc omittimus denuo notare : quin etiam omittimus patriam testium signare, contenti indicasse omnes fuisse, quales notantur in titulis Capitum, nisi alia patria exprimatur.

Quid ad plerosque articulos testes responderint ?

quid de parentibus S. Francisci ?
E

cetera quomodo hic ordi-
nentur ?

CAPUT II.

Primi testis ad quatuor postremos articulos depositio.

Testes examinati et recepti per Reverendum Dominum Joannem Sarsalem de Consentia, Episcopum Cariatensem et Gerentinensem, tamquam Delegatum Sedis Apostolicæ, ex virtute delegationis et commissionis sibi factæ per dictam Sedem Apostolicam, super fama, vita et miraculis quondam Francisci de Paula, Institutoris Ordinis Minimorum, juxta continentiam et tenorem potestatis sibi attributæ, ad recipiendum et examinandum dictos testes super prædictis (ut latius est videre in brevi Apostolico) sunt infrascripti : qui omnes fuerunt recepti in præsentia ipsius Reverendi Domini Episcopi, deferentis juramentum ipsis testibus, et eorum depositiones sunt redactæ in scriptis, et per extensum, ut infra per me Dominum Nicolaum de Sproverio de Rosis, Notarium Apostolicum, et ad infra specialiter deputatum per ipsum Reverendum Dominum Episcopum Delegatum, deferentem juramentum testibus ipsis et ipsos examinantem, et me Notarium scribentem.

Coram Episcopo Cariatensi et Notario juratus, f

9 Die iv mensis Julii Magnificus Dominus Galazus de Tarsia de Consentia, Baro et Dominus terræ Belli-montis, testis, medio juramento, tactis Scripturis sacris, examinatus super septimo dixit, se scire quod Fr. Franciscus per multos annos in adolescentia

Testis. 1
Baro de Bello-monte laudat jurentem sancte actam,

A lescentia sua mansit in loco, et semper vixit optimam perfectam et honestissimam vitam, plenam odore bonæ famæ.

10 *De his plenius deponens Testis vi, annum agens circiter nonagesimum quintum, dixit se scire, ipsum Fr. Franciscum ab ineunte pueritia semper vixisse honeste et sancte : et cum esset tredecim annorum, parentes ejus duxerunt eum in conventum S. Francisci civitatis S. Marci in quo voverant d. Fr. Franciscum facere morari per unum annum. Qui finito illo anno, illomet habitu quem ex domo sua attulerat, misit vocatum parentes suos, conduxitque eos peregrinatum secum ad S. Franciscum de Assisio et S. Mariam Angelorum. Quibus a peregrinatione reversis, cum esset prope terram Paulæ, d. Fr. Franciscus moratus est extra terram, in quodam tugurio. Et interrogati parentes ubinam remansisset ipse Fr. Franciscus, responderunt : Remansit extra terram, et vult fieri eremita. Sicque cum esset ætatis quatuordecim annorum, cœpit ædificare monasterium, distans a d. terra Paulæ circiter unum milliare : (quod monasterium cum ecclesia est ornatum et magnum) fecitque illud absque aliquo auxilio, præterquam eorum qui devotionis causa ad illum concurrebant, cum quibus illud elaboravit. Et inde ad quatuor aut quinque annos cœpit vestire Fratres, illo habitu quem ipse gerebat; docens eos vivere honeste et sancte, et observare vitam quadragesimalem. Præterea scit ipse testis, quod, perfecto illo monasterio Paulæ, fuit ædificatum aliud majus et sumptuosius in Paterno, aliudque in Spetzano grandi, locis magnis diocesis Consentinae, aliudque in Corigliano, Rosanensis diocesis : idque, ut asseruit testis xi, absque Dominorum auxilio, sed solis eleemosynis.*

11 Super octavo dixit præfatus D. Galeazzus quod in Paula et Paterno ac Spetzano, locis in quibus ipse Fr. Franciscus construxit monasteria sumptuosa, confluebant singulis fere diebus infinitæ personæ, propter bonam famam et miracula, quibus Fr. Franciscus dicebatur coruscare : ipseque testis nullum unquam vidit inde redeuntem, in aliquo scandalizatum de vita d. Fr. Francisci; imo rediebant multum satisfacti et magnificantes virtutes et orationes dicti Fratris, quarum intercessione votorum suorum compotes evaserant. Et hoc ipse testis scit, quia vigesies visitavit d. Fr. Franciscum una cum parentibus suis; et hoc, ratione tum patriæ tum baroniæ vicinæ.

12 *Addit testis v, quod fuit Paterni cum vidit circiter ducentos viros et mulieres oppressos diversis infirmitatibus, quos omnes d. Fr. Franciscus faciebat redire contentos. Testis autem vi dixit, se scire, quod vivebat sancte, incedens pedibus nudis, et male vestitus (idque, ut habet testis xxxi, hiberno et æstivo tempore) et dormiebat super quadam tabula, habens tegulam se capite : et nunquam videbatur comedere, nisi aliquibus diebus solennibus, cum Fratribus : cibusque ejus erat legumen aliquod male coctum. Testis ix dixit, seire se ipsum abstinentem fuisse cibo et somno : et inter cetera cum d. Fr. Franciscus ægre se haberet, petiit ab ipso teste an haberet aliquid comestibile : qui respondit se habere parum panis : cujus frustrum ei datum incepit comedere cum herba silvestri, tamquam cervus. Dictusque testis dixit ei : Quomodo comeditis herbam tamquam cervus, cum ægre vos habueritis? Dictusque Fr. Franciscus ei dixit, Ista herba bona est, in caritate. De loco : in Paula, De tempore : agitur annus xl.*

13 Super nono dixit præfatus Galeazzus, quod, cum quondam D. Jacobus, pater suus, pateretur apostema in crure (quod apostema crus ipsius jam

consumpserat, marcidumque et foetidum erat) et pro ejus curatione d. D. Jacobus conduxisset omnes medicos et chirurgicos, qui erant in civitate Consentina, admodum famosos; illique trium aut quatuor mensium spatio d. crus curasset, semperque d. ægritudo de malo in pejus serperet, cum carnis mortificatione et fœtore maximo, essetque tunc quidam Dominus Vincellus famosissimus chirurgicus, habitans in loco Maydæ, provinciæ Calabriae, diocesis Nicastræ; d. D. Jacobus, cum quondam D. Joannæ uxore sua profectus est Nicastrum, ubi degebat Marchionissa a Yrrachi, nurus Fel. mem. Regis Fernandi i. Quæ accersito D. Vincello, mandavit ei, ut assumeret curationem d. apostematis. Qui per decem et septem aut viginti continuos dies d. curationi vacans, nihil profecit; sed ipsum crus in solita sua mortificatione et fœtore perseveravit. Quare d. D. Jacobus discessit inde, destitutus omni remediorum auxilio, nisi quod d. D. Vincellus ordinavit ei quandam lotionem vini, pro minuendo fœtore, qui ipsi patienti erat summo fastidio: nec tamen dabat spem aliquam salutis.

14 Dictus igitur D. Jacobus reversus in Bellumontem, castrum suum, vix spatio unius diei cum dimidio pervenit Paulam, distantem a Bello-monte quatuordecim milliariis. Et, ut primum ad portam monasterii applicuit, in quo d. Fr. Franciscus habitabat (absque ullo alio ecclesiæ vel monasterii ingressu, quem dolor quem tunc in crure patiebatur, prohibebat) jussit crus denudari. Cui denudationi d. Fr. Franciscus superveniens, vultu admiratione et compassione pleno, d. D. Jacobum sic est allocutus : Hæc est magna res : oportet vos habere magnam fidem in D. N. Jesu Christo. Et conversus ad quemdam fraterculum, dixit : In caritate, vadas, et colligas mihi tot folia herbæ dictæ uoguis-caballi, quæ est herba magna; et accipias parum pulveris in cella nostra. Quo dicto ipse Fr. Franciscus, usque ad reditum d. fraterculi, retro portam ecclesiæ coram imagine Crucifixi fudit preces. Cumque fraterculus ille attulisset pulverem et herbam, d. Fr. Franciscus appropinquans d. D. Jacobo, dixit : Habeatis magnam fidem in D. N. Jesu Christo, quia spero ipsum nobis facturum gratiam. Et facto signo Crucis super apostemate, sparsit desuper parum pulveris, et imposuit tres frondes, dixitque ei. Discedatis hinc in gratia Dei, afferatisque vobiscum frondes istas, et parum pulveris quod est in hac charta, imponetisque hæc duabus aut tribus vicibus apostemati; habeatisque bonam fidem in Domino nostro, qui faciet vos compotes hujus gratiæ. Ob quæ verba d. D. Jacobus præ lætitiâ lacrymavit.

15 Cumque fecisset infasciari crus, bibissetque pateram aquæ, ascendit equum; reversusque est ad S. Lucitum, ubi cubavit, quo posset noctu Cosetiam proficisci; quia erat tempus æstivum, vigeabantque interdum intensi calores. Duabus horis ante lucem ascendit equum : cumque esset in vertice montis dixit ad uxorem et familiam, Nullum sentio dolorem, quem alias inter equitandum solebam habere intolerabilem. Dixitque, Volo experiri an possim ponere pedem in terra. Cumque incederet absque fastidio et dolore pedetentim, posuit manum super apostema : cumque nullum sentiret dolorem, percussit crus magno ictu, dixitque quondam uxori suæ Joannæ : Sanus sum. Sicque redivimus Cosentiam alacres, dictusque D. Jacobus et uxor et familia pro certo asseverabant, ipsum convaluisse miraculose, ob preces et virtutes d. fr. Francisci de Paula, et propter fidem et devotionem quam Deo gerebat. Postea Mag. Paulus, famosus chirurgicus, alias dictæ ægritudinis medicus, subitam et insperatam salutem hanc admiratus, fecit experientiam d. herbæ uoguis

D
EX MS.
PROCESSU
CONSENT.

quod patris
sui crus incurabile

S. Franciscus
ostensum,
E

foliis quibusdam cum
pulvere cellæ applicatis,

F

subito sanatum fuerit,

chirurgo miraculum approbante :

(quam alius
testis minutim describit)

et bonam ejus
famam per
provinciam,

(addunt alii
vitæ austeritatem)

ac denique
miracula :
nominatim
asserit
Testis i.

EX MS.
PROCESSU
CONSENT.

A guis-cabelli in diversis aegritudinibus, cujus nom-
quam vidit effectum aliquem : quare confitebatur et
probabat, hoc factum fuisse miraculose, propter
orationes d. fr. Francisci. Et hoc de causa scien-
tiae, quia interfuit, vidit, et audivit. De tempore :
agitur annus xxxiv vel xxxv.

quodque
cujusdam sui
subditi
occultum
furtum
cognoverit :

16 Item scit ipse testis, quemadmodum Jacobus
Rencus de Bellomonte Tropeenses diocesis, vassallus
suis, volens proficisci Paternum Consentinae diocesis,
ubi habitabat et aedificavit monasterium d. fr. Fran-
ciscus; quia male se habebat, non bene recordatus,
an vero frater an vero filius ejus; desiderans munus
aliquod d. fr. Francisco afferre, ivit ad vineam quam-
dam cujusdam patris sui, collegitque corbem plenum
cerasis, quae erant tunc primi fructus; profectusque
est ad d. locum Paterni, distantem duodecim millia-
ribus a loco ubi collegerat cerasa. Cumque obviasset
d. fr. Francisco, genibus flexis rogavit illum, ut
subveniret ei in illa necessitate sua; obtulitque dic-
ta cerasa ipsi fr. Francisco. Qui paulum remoratus,
vultu indignabundo dixit: Vadas in caritate, et res-
tituas cerasa patrono, cui illa abstulisti. Ad quod
territus ille, nescivit quid responderet. Dictusque
fr. Franciscus dedit ei quaedam remedia, ipseque
confusus rediit cum d. cerasis, et ipsemet Jacobus
Rencus narravit hoc ipsi testi in Bellomonte.

ejusque
miracula
ubique fuerint
celebrata,

17 Super decimo dixit, fr. Franciscum semper,
primo in Calabria et postea Neapoli et aliis quibus-
cumque locis habuisse bonam famam, et fecisse mi-
racula, perseverando de bono in melius: nec unquam
intellexit personam aliquam murmurantem sed om-
nes laudantes miraculosa opera d. fr. Francisci. *His
similia plures alii dicere: quidam etiam prolixioribus
verbis ad hunc Articulum usi. Pro omnibus sit testis
LXIV, qui super decimo similiter dixit, se scire, ipsum
habuisse famam sancti viri, et multa miracula fe-
cisse; adeo quod tota ora maritima et habitantes in
montibus et in Calabriae provincia concurrebant ad
eum, pro consequendis gratis salutis; redibantque
omnes contenti: veniebantque ad eum multi qui aegro-
tabant oculis et non videbant; ipseque fr. Francis-
cus inclinabat se in terra, et accipiebat folium ali-
quod cujuscumque herbae, quod inveniebat, impo-
nebatque eis; statimque dicebant se esse sanos, fa-
ciebatque multa alia miracula: ob quae etiam, ut as-
seruit testis LXVII, villae ditionis Cusentinae proces-
sionaliter veniebant ad eum.*

ANNOTATA.

C a Hieracium, vulgo Gerace sive Gierrace, oppidum
Calabriae ulterioris. Plura de hac Marchionissa vide
infra num. 177. ubi intelliges nuptam fuisse Henrico,
Ferdinandi Regis notho, qui ratione uxore fuit nuncu-
patus Geracensis Marchio. Vide etiam ad num 120.
Processus Calabrici.

CAPUT III.

Depositiones trium Consentinorum testium.

Test. 2

Die v mensis Julii, Franciscus de Marco, familia-
ris quondam praedicti D. Jacobi de Tarsia... dixit
quod cum ipse testis degeret in ejus servitio, sana-
tum sit ejusdem crus, ut supra, prout vidit, interfuit
et audivit in Paula et in monte S. Luciti, qui
distat a Paula sex milliaribus. Agitur annus xx-
xv. Item dixit quod cum d. D. Jacobus haberet
quemdam filium infirmum, qui per quinque dies lo-
quelam amiserat; misit ipsum testem Paulam ad
Fr. Franciscum, ut diceret ei, quod, si melius esset
pro anima ejus et filii sui qui aegrotabat, impetra-
ret a Deo gratiam incolumitatis: quia haberet tan-
tam fidem in orationibus ejus, quod crederet ipsum
resurrecturum, etiamsi triduo eset defunctus. Sic-

Filius Baronis
praedicti
infirmis

que ipse testis profectus est Paulam ad d. fr. Fran-
ciscum, et exposuit sibi injuncta. Qui respondit :
Utinam Deus faceret me dignum impetranda gratiae
hujus! Dixitque ipsi testi : Ab hesternò die usque
nunc defecerunt viginti quatuor horae vitae nostrae.
Ordinavitque quod d. testis faceret jentaculum : et
d. fr. Franciscus discedens, per spatium unius horae
non fuit visus. Creditque ipse testis et pro certo
tenet, ipsum ivisse ad orationes fundendas. Postea
reversus dixit d. testi : Deus fecit nobis gratiam :
vadas, quia sanatus est (et verba ista fuerunt circa
primam horam noctis) cumque applicueris ad D. Ja-
cobum dicas, quod sit bonus Christianus. Rever-
susque ipse testis Consentiam, comperit, quod illa
eodem hora, qua fr. Franciscus ei dixerat se con-
secutum fuisse gratiam, d. infirmus fuerat locutus,
qui per quinque dies perdiderat loquelam, sicque
convaleuit. Additque ipse testis, quod fr. Franciscus
dedit ei duras radices herbae duosque panes biscoctos,
quos deberet infirmo portare. Agitur annus xxxvii.

subito juxta
Sancti
praedictionem
sanatur :

19 Item dixit, quod, cum esset Consentiae qui-
dam dictus Maurellus de Cardilla, qui per duos an-
nos fuerat leprosus, et manibus ac pedibus contrac-
tus, totusque niger, et vocem perdiderat; ipse tes-
tis cum aliis parentibus suis detulerunt eum Pau-
lam. Qui cum ad fr. Franciscum pervenisset, respexit
eum admirandus; dixitque quod haberet fidem in
Domino, qui lacturus ei esset gratiam corporis et
animae. Sicque dicens Fr. Franciscus per breve spa-
tium discessit, et postea reversus apprehendit ma-
num infirmi, fuitque manibus et pedibus sanus, quod
optime poterat incedere: restitutaque est ei vox per-
fecte. Agitur annus xliii.

item alius,
qui leprosus,
contractus,
mutus
adductus
erat,
14

20 Eodem die nobilis Joannes Bonbinus dixit,
quod cum ipse testis esset puer, mulus quidam
percussit ejus caput calce: de ejus vulneris sa-
lute desperabatur, quia non inveniebatur qui vellet
ei maderi: nam dicebant medici, se nolle me-
dicare hominem mortuum: et ita d. testis fuit ad
d. fr. Franciscum delatus. Qui flexis genibus a Deo
gratiam petiit: cumque ab oratione surrexisset, fe-
cit scribi epistolam ad medicum quemdam, Mag.
Paulum de la Cava, idoneum, ac sufficientem et fa-
mosum in Calabria medicum, quod vellet assumere
curam istum medicandi, quia Deus faceret ei gra-
tiam. Sicque coepit maderi, dictusque testis fuit sa-
natus. Saepiusque d. Mag. Paulus recusaverat assu-
mere hoc onus, quia existimabat ipsum mortuum,
sicut alii medici, dicens quod tenuerat medullam ca-
pitis ipsius testis in manibus, et quod non volebat
se d. curationi impendere, quia videbatur ei im-
possibile quod iste convalesceret. Postea saepius d.
Mag. Paulus dicebat ipsi testi: Non fuerunt medici-
nae meae causa salutis tuae, sed primum Deus et pos-
tea orationes d. fr. Francisci. Agitur annus xxxiii.
Eodem confirmat testis LXX, distinctius explicans, quo-
modo laesus, ter fuerat delatus Paternum ad Fr. Fran-
ciscum; et primum curandus missus ad Antonium Sac-
cum ibidem medicum, deinde Consentiam ubi plures suf-
ficientes erant; qui omnes, ipseque etiam Paulus, no-
luerint desperati vulneris curationem suscipere: quin
eam judicabant impossibilem esse.

Test. 3
Juvencis cui
caput contu-
sum a mulomedicis de-
sperantibus
conservatur :

17

21 Item dixit, quod inde ad duos annos canis
quidam infligit quinque vulnera cruri suo, adeo quod
ipsius crus graviter erat apostematum. Sicque pa-
ter d. testis videns apostema illud, fecit eum a ser-
vitore quodam ad d. fr. Franciscum conduci. Qui
videns crus vulneratum, imposuit vulneribus me-
dullam sambuci, illamque aqua sancta aspersit, et
Cruc signavit, dixitque: Vadas, quia cras nihil
erit. Sicque sequenti die sanus fuit tamquam si
numquam aliquid mali habuisset. Agitur annus
xxxii.

et Crus a
canis vulnera-
tum sanatur.

Test. 4 A 22 Eodem die, nobilis Franciscus de Florio super octavo dixit, se scire, per septem vel circiter octo continuos menses, quibus ipse testis ob famam magnam, quam d. fr. Franciscus tenebat, et ob devotionem, ipsum assidue visitabat in balia Paterni, ubi tunc fiebat edificare monasterium Consentinae diocesis. Et inter alias vices, cum semel cum visitaret de mense Decembris, quo nungebat et intensissima frigora ibi vigeant (quoniam sunt loca montosa, nixque erat alta ad duos palmos) invenit d. fr. Franciscum in ecclesia, pedibus nudis et pessime indutum; videlicet habitu lacerato super carnes: stabatque contemplans, et non vidit d. testem donec ante eum esset, diceretque ei, Ave Maria: quia erat quasi raptus. Vidit etiam ipse testis his cellam, in qua dormiebat d. fr. Franciscus, in qua nihil aliud erat praeter unam tabulam, et tegulam in qua reclinebat caput. Fratres Ordinis sui dicebant, quod numquam viderent eum comedere, nisi in mane Paschatis fabas quasdam cum Fratribus, idemque faciebat in festis solemnibus. Ipseque testis videbat eum incedere pedibus nudis per loca silvosa, petrosa, spinosa et aspera (*addit testis LXVII, portando trabes, arbusta, lapides: nec unquam pedes ejus laedebantur in aliquo*) operabaturque malleo ferro a mane usque in vespem; fragrabatque nihilominus odore suavi, habebatque manus mitiores quam aliquis magnus dominus: et assidue indutus erat illo solo habitu lacerato super carnes: habebatque persona sua odorem musci, capillique ejus rutilabant tanquam aurum. Pedes ejus, quamvis nudis incederet, erant albi, delicati, et pulchri, sicut si semper soleas detulisset (*quod idem alii plures deinceps hisdem pene verbis testati reperiuntur*) Et quocumque ibat, praesertim ubi erant aquae, petrae et rupes;

B 23 Super nono dixit, quod tunc temporis quo d. fr. Franciscus edificabat monasterium in Paterno (agitur nunc XXIX aut XXX annus) magnificus D. Loysius de Paladinis de Lecia, regius Auditor provinciae Calabriae, uno anno ex illis aegrotavit de mense Julii vel Augusti, in civitate Consentinae: cuius infirmitas duravit per triginta tres dies: habebatque in curatione dictae infirmitatis tres medicos qui semel consilium fecerunt de infirmitate d. D. Loysii, fuitque die Mercurii: et concluderunt quod permitteretur natura criticare, et non darent plures medicinas. Qua conclusione inita, die Jovis sequenti, D. Catharinella, uxor d. D. Loysii, Joanninum quemdam famulum suum, ad se accersitum, misit Paternum ad fr. Franciscum praefatum; quatenus eum nomine suo rogaret, ut orationibus suis a Deo vellet impetrare gratiam salutis sive sanitatis pro d. D. Loysio. Cumque d. famulus eodem die redisset, cumque d. D. Catharinella interrogasset quid ei d. fr. Franciscus respondisset; dixit ipsum ordinasse, quod assarent duo frustra panis ad ignem, et postea aceto intingerent, et piper, canellam, gariofolium et zingiber contrita panem imponent; et postea unum ex dictis frustis panis sic praeparati super stomachum ponerent, et aliud supra dorsum. Cumque d. D. Catharinella hoc intellexisset, fecit eos vocari, et ab eis opinionem circa hoc est sciscitata: ex quibus unus dixit, Sumus hic tres medici, qui de novo faceremus naturam; et iste ignarus vult facere istas medicinas? Sicque non fuerunt factae.

C 24 Die Veneris sequenti d. D. Catharinella vocavit ipsum testem, intuitu familiaritatis quam cum d. fr. Francisco habebat: rogavitque ut ad eum accederet, et rogaret quod orationes pro d. D. Loysii salute funderet: sicque ipse testis profectus est Paternum. Cumque illuc applicuisset, invenit d. fr. Franciscum solum: et cum primoni vidit ipsum testem, verbis aliquantulum turbatis dixit: Tu venis

pro negotio D. Loysii. Illi noluerunt facere ea quae ipsis significavi. Qui non habet fidem minus potest consequi gratiam. Vadas, redeas cum Deo, et facias fieri ea quae ordinavi, habeantque fidem in Deo, quia obtinebunt gratiam. Dictusque testis absque ulterioribus verbis rediit, applicuitque domum d. die, et statim retulit d. verba praedictae D. Catharinellae. Quae statim mandavit parari d. frustra panis; quemadmodum d. fr. Franciscus dixerat: impositisque ea, modo supra dicto: ipsi D. Loysio: qui d. panem ita tenuit usque ad horam matutinam sabbati, qua ipse D. Loysius bene se habuit, et erexit se in lectum, et petiit cibum, finitque sanatus.

25 Item dixit, quod inde ad aliquot dies post convalescentiam, d. D. Loysius, cum vellet proficisci Paternum ad visitandum d. fr. Franciscum, ut ei pro beneficio salutis accepto gratias ageret, die quodam sabbati fecit accersiri Notarium quemdam, Nicolaum Bombinum de Palerno, virum probum; rogavitque ut vellet ei preparare jentaculum ad diem lunae, quo volebat d. fr. Franciscum visitare. Sicque d. Notarius Nicolaus Paternum profectus, ad diem et horam praefixam preparavit, morabaturque d. D. Loysium ante locum quo volebat ire: eratque jam meridies. Tuncque egressus d. fr. Franciscus a loco, convenit d. Notarium Nicolaum, dixitque: Expectas D. Loysium: vadas prorsum, quia implicitus negotiis, non hodie, sed cras veniet. Sicque d. Notarius Nicolaus domum rediit, et die Martis sequenti d. D. Loysius, cum D. Catharinella et ipso teste ac famulis, profectus est Paternum. Et cum essent ibi, ante quam convenirent d. fr. Franciscum, ipsa D. Catharinella dixit testi: Rogo te, quando cum D. Loysio fr. Franciscum alloquemur, tu retro d. fr. Franciscum secreto abscondas de habitu ipsius ad duorum digitorum quantitatem, causa devotionis meae. Sicque, cum dicti D. Loysius et D. Catharinella cum ipso fr. Francisco loquerentur ipseque testis retro d. fr. Franciscum positus vellet forfices evaginare, ut dicti habitus frustrum absunderet; ipse fr. Franciscus conversus ad eum dixit: Francisce, devotio non consistit in frustis habitus, sed in bonis operibus.

26 Item dixit, quod per mensem unum post convalescentiam d. D. Loysii, aegrotavit quidam filius ejus: quare ipse D. Loysius testem ipsum accersitum rogavit, dicens: Francisce, tu qui habes istum bonum pedem, accedas ad fr. Franciscum et commendes ejus orationibus istum filium meum. Sicque ipse testis profectus est Paternum ad d. fr. Franciscum, et nomine d. D. Loysii commendavit d. filium orationibus ejus. Qui dixit: Dicis D. Loysio, quod sit bonus Christianus, et quod ministret justitiam, et de filio non timeat. Sicque d. testis rediit et retulit d. verba ipsi D. Loysio: et filius ejus ad quatuor vel quinque dies fuit sanus. Qui post aliquot dies iterum aegrotavit, dictusque D. Loysius fecit iterum redire ipsum testem ad d. fr. Franciscum, ut nomine suo eum rogaret, quod filium in orationibus suis haberet commendatum. Ipseque testis profectus Paternum, cum primoni illuc applicuit, invenit d. F. Franciscum: qui antequam testis inciperet loqui, dixit: Tu venis propter filium D. Loysii: vadas, dicas ei quod habeat patientiam, quia Deus vult illum, ipsique procurabit alios. Rediit ipse testis et retulit d. verba D. Loysio, ipseque filius secundo aut tertio post haec die obiit: et d. D. Loysius postea fecit alios filios, quia uxor discessit Consentia gravis.

27 Item dixit quod ipse per octo menses laboraverat febre quartana, videlicet a mense Septembris usque per totum mensem Aprilis, in cujus mensis fine ipse testis profectus est Paternum ad d. Fr.

Franciscum

D
EX MS.
PROCESSU
CONSENT.
curatur a
morbo.

Sanctus
absens
cognoscit,

moram itineris
ulterius
injectam.

E

et occultam
testis intentionem;

pueri agra
primo
sanitatem,

F

deinde mor-
tem prophe-
tat:

quartanam
depellit:

EX MS.
PROCESSU
CONSENT.
a
b

A Franciscum, ut ipsum oraret quod eum in orationibus suis haberet commendatum, quo Deus ei faceret gratiam sanitatis. Sicque d. Fr. Franciscus dixit ei : Quando disceles et transibis per *a* Locarum, capias duas summitates *b* filidriassæ ejus quæ nascitur in trunco quercus, et facias eam bullire cum ciceribus : cumque advenit febris paroxysmus, bibas brodium illud, et sis bonus Christianus. Sicque ipse testis fecit dictum remedium : et sequenti die, cum superveniret accidens, sumpsit brodium illud : et statim nullum sensit malum, fuitque sanctissimus.

illiteratus
prædicat :

28 Item dixit, quod de mense Decembris, cum ivisset visitatum d. Fr. Franciscum, invenit eum in quadam silva, longinqua a monasterio, quod ædificabat in Paterno, per unum milliare; unde faciebat conducere ligna pro fornace calcis; ubi erant circiter trecentæ personæ, mares et femine, quibus prædicabat declarans Evangelium; quamvis ipse testis sciret et intellexisset, d. Fr. Franciscum non esse litteratum. Finita prædicatione direxit gentem illam cum lignis ad locum, dictusque Fr. Franciscus remansit cum ipso teste solus : qui inter loquendum dixit ei : Pater, secundum spiritum Dei, qui vobis inest, quis erit successus bellorum præsentium in Tuscia? Qui respondit : Ista bella in nihilum redigentur, quia sopientur : sed video Turcum ingredi hoc regnum. Verum scripsi majestati Regiæ quod custodiat sua, et non impediat se alienis, Mense Julio sequenti prædicti anni intravit Turcus regnum, cepitque Hydruntum, et Dex rediit ex Tuscia, bellaque illa fuerunt sedata.

Adventum
Turcorum
prædicat :

29 Die vii mensis Julii, Robertus de Burgis, *ab annis quinquaginta d. Fr. Franciscum cognoscens, et ante annos XLVIII in domum parentum ejus Paulæ hospitatus*, dixit, quod, cum esset bonus scriptor librorum ecclesiasticorum, exercitatusque in dicto ministerio scribendorum librorum, toto tempore vitæ suæ; supervenit ei quædam ægrotudo in manus dextra, ob quod remansit contractus, et mancus, ita quod per duos annos non potuit scribere, nec scribendo victum quaerere : in qua manu adhuc apparet signum gravi ægrotudinis, quam passus est. Quam ægrotudinem videns uxor, dixit testi : Marite mi, accedamus Patrem Fr. Franciscum, rogaturi ut impetret gratiam manus tue sanandæ. Ipseque testis, inductus verbis et devotione uxoris, quamvis parum fidei præstaret, cum ea profectus est Paternum, ubi erat d. Fr. Franciscus; et invenerunt eum in horto sub queren quadam magna : uxorque ipsius testis dixit : Vide, Pater, quemadmodum corrupta est manus mariti mei. Rogo vos, doceatis aliquid, quod eam sanet. Dictusque Fr. Franciscus, conversus ad ipsum testem dixit : Ostendas mihi manum tuam. Quam ostensam tangens manibus suis, dixit : Peccatum est quod manus hæc ægrotet : adhuc faciet multa bona. Et instante uxore, quod doceret aliquid pro sanitate dictæ manus, docuit quasdam lotiones. Sicque ipse testis rediens Cosentiam illomet vespere, sequenti mane absque alia lotionem vel medicina aliqua invenit manum suam sanam et politam; et præ magno gaudio surrexit in camisia, experturus an posset scribere, scribebatque æque bene et perfecte sicut prius, perseveravitque semper bene usque in præsens, cum sit decrepitus. Sequentique die rediit ad d. Fr. Franciscum, ut ageret gratias de beneficio accepto ob orationes ejus : et cum primum eum vidit incepit ridere. Et dicente sibi ipso teste quod recepisset gratiam, dixit : Vadas, verras tuam domum, scilicet conscientiam, et sis bonus Christianus. Agitur annus XLIV.

Test. 5
scribendo
victum tu-
cranti,

manuum con-
tractum ro-
gatus resti-
tuit.

ANNOTATA.

a Ita ecgraphum Italicum : Latinum simpliciter

habet, per locum; forte quia interpret Locarum nul- lum noverat.

b Filidriassam in vulgari haberi notat Latinus interpres, ipse Filichicam vertit, quod non intelligo : scio autem Calabricam linguam majori ex parte Græcam esse, ut ex φύλλον folium, δρῦς quercus, φύλλιδρῦσσα possit compositum credi.

CAPUT IV.

Miracula a testibus Paulanis duobus juramento firmata.

Die xvii Julii, Venerabilis Dominus Joannes Antonachius, super nono dixit, quod cum Fr. Franciscus exorsus esset ædificium monasterii in Paula, fecit fornacem quandam in qua coqueretur calx. Cumque fornax petris onusta et accensa igne, cadebat : ministrique ad coquendam d. calcem deputati, cognoscentes se solos casui dictæ fornacis non posse auxiliari, vocarunt d. Fr. Franciscum dicentes, Pater, veniatis, quia fornax calcis cadit. Qui cum illuc venisset, dictis ministris dixit, quod irent jentatum : sicque illos licentiauit et solus remansit. Qui reversi invenerunt d. Fr. Franciscum manus mundantem, fornacemque integre aptatam, tanquam si nunquam fuisset fracta. Quod circumstantes omnes magno miraculo adscripserunt, prout ipse testis audivit ex ore dictorum ministrorum. Item scit ipse testis, d. fornacem calcis non fuisse ejus magnitudinis, quod potuerit inde fieri tantum ædificium, quantum factum fuit : creditque ipse testis hoc adscribendum esse orationibus d. Fr. Francis.

fornacem
calcariam
ardentem
ingressus
reparat ;

31 Item dixit, quod cum semel quadam die iret cum magistro suo ad ecclesiam, quam d. fr. Franciscus ædificaverat, causa dicendi Missam, cumque non haberet ignem; ipse testis petiit a d. fr. Francisco, ubinam vellet accipere ignem. Qui respondit : In caritate, videas, quia in titionibus illis, qui erant in angulo capellæ, erit ignis. Ipseque testis ivit, et bene insufflavit d. titiones, et non inveniens ignem rediit ad d. fr. Franciscum, dicens : Pater, non est ignis in titionibus illis. Ipseque repetiit, Ino, in caritate est ignis. Sicque d. Fr. Franciscus accepit illosmet titiones, quos ipse testis viderat et insufflaverat : quos cum ille insufflasset, statim accensus est ignis; accensaque candela, dixit Missam.

extinctos ti-
tiones ardere
solo flatu
facit.

32 Item dixit, quod cum d. Fr. Franciscus loqueretur cum quodam Presbytero, advena ultramontano; diceretque ei, quod quadam herba haberet virtutem quandam; d. Presbyter, quasi incredulus, replicavit d. Fr. Francisco, dicens ei : Quomodo scitis hanc herbam habere virtutem? Cui respondit Fr. Franciscus : Nonne scitis, quod illi qui Deo perfecte serviunt et ejus mandata observant, ipsæmet herbæ manifestant virtutes suas. Sicque inter loquendum conduxit d. Presbyterum usque ad coquina, ubi ipse fr. Franciscus apprehendit quendam titionem ignis accensum, strinxitque manibus fortiter, dixitque ipsi Presbytero : Iste ignis ad quid aliud est creatus, nisi ut det obedientiam homini? Cumque per aliquod spatium temporis d. ignem manibus tenuisset, reposuit eum ubi prius erat. Dictusque Presbyter, viso tali miraculo, rogavit eum, ut indueret ipsum habitu suo : quod d. fr. Franciscus remisit facere : sed dixit ei quod iret ad locum S. Francis in Cosentia, ibique indueret habitum et faceret professionem per unum annum, et postea ad ipsum rediret. De causa scientiæ : quia interfuit, vidit et audivit. De loco : in Paula. De tempore : agitur annus a XLIII vel circa.

titionem ar-
dentem in
manu tractat ;

33 Item scit ipse testis, quod die quodam, cum esset d. fr. Francisco, in loco ubi inchoaverat monasterium; cumque designasset locum, in quo volebat

a
mutum loqui,

A bat facere aliam fornacem ad coquendam calcem; fuit praesentatus quidam, qui numquam fuerat locutus: quem d. fr. Franciscus duxit intra ecclesiam, dixitque ei: Dic, Jesus, ter. Qui mutus dixit, Jesus, aperte, et recessit sanus. Die sequenti redierunt cum Mag. Antonio de Donato de S. Lucito, ut faceret fornacem calcis: inveneruntque agrum illum, quem prn d. fornace ipse fr. Franciscus designaverat, per se fuisse depressum, adeo ut non oporteret facere foveam: sicque inceperunt facere calcem.

terram pro
fornace
struenda
subsistere,

34 Item, dum d. calx fieret, ipse fr. Franciscus conversus ad quemdam fraterculum, dixit ei: Vadas et coquas pugnium fabarum, quo possit jentare magister Antonius. Et d. fraterculus ivit et posuit ollam ad focum super cineribus sine igne, oblitusque fuerat accendere ignem. Cumque venisset hora comestionis, d. fr. Franciscus conduxit ipsum magistrum ad coquinam, cum quibus ivit ipse testis. Dixitque fr. Franciscus, Extrahas has fabas, quo comedat mag. Antonius: qui et dictus testis riserunt, videntes ollam sine igne. Dictusque fr. Franciscus appropinquans ollae, discooperuit eam: videruntque ipse testis et mag. Antonius quod bulliebat: sicque dedit ad comedendum d. mag. Antonio. Et ipse testis et mag. Antonius appropinquaverunt foco, ut viderent experientiam: inveneruntque focum solum cum cineribus frigidis. De causa scientiae, loco et tempore, ut supra.

fabas absque
igne percoqui
facit.

aliquem pice
bullienti per-
fusus in
spiritu cogno-
scens,

b

ad se venturo
remedium
parat.

c

35 Item dixit, quomodo quidam Joannes Brogno, volens attollere quoddam ahenum, plenum pice bullienti, desuper quamdam naviculam, projecit sibi dictam picem bullientem, non solum in faciem, sed etiam in totum pectus: ita quod quicumque eum videbat, dicebat, quod propter dictam picem remansurus esset b vultu deformato. Itaque unanimiter attulerunt eum in monasterium, quod d. Fr. Franciscus aedificabat, distans a loco hujus casus per milliare. Cumque applicuissent, invenerunt d. fr. Franciscum, qui praeparaverat quosdam succos herbarum pro remedio d. patientis. Dixitque, quod non erat possibile, quod ad d. fr. Francisci notitiam potuerit tam cito casus pervenisse: sed credit ipse testis, quod praesciverit illum ex gratia divina. Cumque dictos succos, herbarum imposuisset faciei et pectori ejus, tenuit eum penes se circa octo vel novem dies: post quos dimisit eum sanum et politum, tamquam si numquam laesus fuisset et absque omni penitus macula. De causa scientiae: quia vidit, interfuit et audivit. De loco: in c Paula. De tempore: agitur annus xlv. Praeterea credit ipse testis, quod d. fr. Franciscus sit mortuus virgo: quia a puero intravit monasterium, et semper perseveraverit in vita sancta.

d
Test. 7
Lampadem
per se accendi
facit.

ex casu gra-
viter laesum
sanat,

36 Eodem die xvii Julii Joannes de d Simeono dixit se scire, quod cum ipse et mag. Dominicus Virgopia essent in monasterio Paulae, quod aedificabat d. fr. Franciscus, dixit ad ipsum testem et mag. Dominicum: Eatis, et dicatis fr. Stephano, quod afferat mihi unum titionem accensum et candelam unam, quia volo accendere lampadem. Sicque ipse testis et mag. Dominicus iverunt ad d. fr. Stephanum, dixeruntque quod afferret titionem accensum et candelam. Cumque rediissent ad d. fr. Franciscum, accepit chordam lampadis, ut eam dimitteret et illuminaret. Cumque esset d. lampas circa medium descensus, per semetipsam accensa est, absque aliqua candela vel igne. Cumque d. testis et mag. Dominicus hoc miraculum vidissent, quod ex se accensa fuisset lampas; dixit mag. Dominicus: O pater, videatis, quia lampas per se est accensa. Dictusque fr. Franciscus dixit: Sat est quod vidistis. Agitur annus lxx.

37 Item dixit, quod quidam nomine Casellus, cum cecidisset ex quodam alto loco, impegit caput in vi-

Aprilis T. I

tem quamdam, illudque fregit adeo graviter, quod erat semimortuus. Vidensque fr. Franciscus istum cecidisse, cucurrit et brachiis suis eum intra ecclesiam portavit, suxitque sanguinem capitis, posuit eum sub altari, ligavitque quibusdam pannis lineis; statimque sanus, sicut prius, rediit domum. De causa scientiae: quia vidit et interfuit. De loco et tempore, ut supra.

38 Item dixit, quod cum in loco, ubi fr. Franciscus aedificabat monasterium, ipse etiam testis laboraret, essetque maxima penuria panis, quia in Paula non inveniebatur; ipseque cum aliis laborantibus murmuraret, quia non suppeteret eis panis; d. fr. Franciscus accessit ad eos, dixitque: Credo quod frater corpus indiget cibo. Et cum per spatium horae essent operati, vidit ipse testis cum aliis operariis unam bestiam, cum duobus saccis plenispene. Tuncque d. fr. Franciscus vocatis attulit unde jentarent, et vesperi dedit eis sufficienter panem: eratque d. panis, tamquam si tunc fuisset extractus de fornace. Ipseque testis nullum vidit qui dictum panem attulisset, adeoque credit fuisse divina operatione illuc allatum. De loco et tempore ut supra.

panem divini-
tus missum
accipit,

39 Item dixit, quod cum ad putandum vites ivisset, incidit sibi genu, inflataque est ei coxa, adeo quod per octo vel decem dies non potuit incedere nec ponere pedem in terra. Quare die quadam accessit plane ac pedetentim ac d. fr. Franciscum, ostenditque ei d. crus inflatum. Sicque d. fr. Franciscus imposuit parum unguenti, et postea fecit eum ad quamdam sphaeram solarem sedere: et illamet hora fuit sanatus, misitque eum ad portandum ligna, veluti si semper fuisset sanus. De loco: in Paula. De tempore: agitur annus xl.

testis genu
incisum
solidat
E

ANNOTATA.

a In MS. est LXIII, sed hoc manifestum mendum; ex antecedentibus et consequentibus arguendum, correximus.

b MS. Latinum, quod esset mansurus mancus facie: sed Italicus originarius textus commodiorem patitur versionem.

c Ita habet textus Italicus jam signatus, Latinus vitioso Paternum notat, temporis ratione repugnante.

d MS. Latinum de Simoneo.

CAPUT V.

Aliquot Testes xviii Julii examinati.

F

Die xviii mensis Julii, D. Margarita de Baccaro dixit, quod cum projiceret quodam vesperi aquam ante portam domus, torsit os et oculos, adeoque quasi retro caput iverant: sicque cum pater et fratres dictae Margaritae eam ad fr. Franciscum duxissent; cum primum eam vidit, dixit: Accipiat parum illius herbae, quae est ante monasterium, quod aedificabat, quae vocatur a cereimita, et imponatis capiti succum, et postea frondes coctas: et Dominus Deus concedet ei gratiam pristinae sanitatis. Quo remedio facto, illamet die fuit sanata sicut prius, absque aliqua lesione vel tormento. Dictaque testis tenet pro certo, quod fuit sanata propter orationes et virtutes d. fr. Francisci, et non propter herbam. De loco: in Paula. De tempore: agitur annus xl. Idem deposuerat ante num. 35, testis praecedens, dicitque hanc Margaretam neptem suam fuisse, seque vidisse curationem mali, cui medici nulli auxiliari potuissent.

Test. 8
Os oculosque
distortos
restituit.

a

39 Eodem die magister Dominicus de Virgopia dixit idem, quod supra num. 34 Joannes de Simeone: de tempore dicens agi annum circiter lv. Item dixit quod cum d. testis veniret a Paterno cum d. fr. Francisco, unde venerant a capiando loco pro aedificio

Test. 9
Tadam
lineam in
cereum
commutans,

EX MS. PROCES. CONSENT.	A loci, quod in præsens est constructum, redirentque Paulam; discesserunt nocte cum tæda accensa, quam portabat ipse testis, cum alio socio qui est defunctus. Dictusque fr. Franciscus portabat unum frustum tædæ absque igne, et circumdedit illud quodam filo et imposuit pectori. Cumque transirent per Tazzanum <i>b</i> casale Cosentinum, invenerunt ibi mulierem quamdam, quæ per tres dies non poterat parere. Rogatusque a vidua quadam quod vellet succurrere necessitati parturientis, posuit manum ad pectus ubi reposuerat tædam; extraxitque candelam: adeo quod ipse testis habet pro certo, quod tæda, quam in pectore reposuerat, conversa sit in candelam: cum d. testis non viderit ipsum fr. Franciscum imponere candelam ad pectus, nec ulterius viderit tædam quam reposuerat. Quam candelam dedit d. viduæ, et dixit: Vadas et ponas candelam hanc super parturiente, quia confestim liberabitur. Sicque d. fr. Franciscus et ipse testis discesserunt, et venerunt Paulam noctu. Agitur annus <i>c</i> XL <i>c</i> circiter. 40 Item dixit, quod cum duo viri laborarent in monasterio, quod ædificabat, foderentque terram quamdam; vix effoderant tres passus, quod ipse ager cecidit, et cooperuit duos illos operarios. Cumque terra illa esset magna, non poterat cognosci, quæ via illis posset subveniri, qui jam habebantur pro mortuis: sicque vocarunt fr. Franciscum. Qui cum venisset, videns d. terram super illis operariis, dixit quibusdam aliis quod foderent in duabus partibus ubi ipse ostendebat: sicque inter fodiendum invenerunt ambos operarios sanos <i>d</i> Quod ipse testis et omnes alii reputarunt pro magno miraculo, considerata quantitate terræ, quæ super eos ceciderat. De loco et tempore, ut supra. Item dixit, quod cum fabricaret murum quemdam monasterii, cujus bona pars constructa est super rupe quadam; quodam die, cum ibi esset cum multa gente, videbatur totus murus ille velle ruere. Quod d. fr. Franciscus videns, dixit, Jesus; fecitque signum Crucis: firmatusque est murus sicut in præsens apparet. 41 Item dixit, quod ipse testis, cum quadam die laboraret in monasterio ut conductor aquam pro faciendi terra aquaria; d. fr. Franciscus laborabat subtus ipsum testem. Cumque ipse testis esset coactus deturbare quemdam magnum lapidem, dixit ipsi fr. Francisco quod discederet, quia petra posset ei facere magnum malum. Ipseque fr. Franciscus dixit ei, quod intenderet labori suo, et permetteret lapidem cadere. Cumque d. testis hoc sæpius replicaret, ipseque nollet discedere, d. petra cecidit et percussit pedem d. fr. Francisci, ita quod ipse testis crederet, quod ipse fr. Franciscus fuisset factus manens pede vel crure, et clamans cucurrit versus ipsum. Dictusque fr. Franciscus dixit ei, quod nihil mali ei fecerat: ostenditque ei pedem sanum et politum, quem ipse testis credebat ipsi medium fregisse. De loco: in Paula. De tempore: agitur annus XL circiter. 42 Eodem die xviii Julii, Bartolus de Perri, de terra Paulæ, dixit, quod cum ipse testis haberet bovem, cui erat oculus corruptus et totus albus, adeo quod per integrum mensem nihil viderat; conduxit eum ad d. fr. Franciscum ante monasterium Paulæ: quem cum vidisset, respexit terram, dixitque ipsi testi: Accipias parum herbæ, quæ est hic ante locum, vocatur <i>e</i> tuffa; et imponas parum succi d. herbæ ejus oculo; fietque ei gratia salutis. Sicque ipse testis, accepto d. herbæ succo ut eam oculo bovis immitteret, perterrefactus est bos adeo, quod credit nihil succi ad d. oculum pervenisse: et illomet die sanatus fuit, tamquam si nunquam ægrotasset. De loco: in Paula. De tempore: agitur annus XL. 43 Item dixit, quod cum haberet fratres duos in-	firmos in Paula, profectus est Paternum, ubi d. fr. Franciscus degebat, natravitque ei fratrum suorum infirmitatem: cui ipse respondit: Unus ex fratribus tuis, cui nomen est Lucas, consequetur a Domino gratiam salutis: alterum vero cui nomen Nicolans, Deus vocabit ad se. Vade, quia d. Lucas sanus erit; Nicolao vero dicas, quod mundet domum, videlicet conscientiam. Reversus ipse testis Paulam, comperit d. Lucam sanum: alter vero, videlicet Nicolaus, quinto aut sexto die post obiit. Agitur annus xxxv. 44 Eodem die Lucas de Perri de Paula, dixit, quod mater sua paritura, tres dies et noctes continuos parturiit, et per unum diem et noctem amisit loquelam: obstetricesque, quas duas partui suo assistentes habebat, tenebant eam pro mortua. Quare ipse testis lacrymans fr. Franciscum accessit, dixitque: Pater, mater mea non potest parere, estque fere mortua: amore Dei detis remedium aliquod, et rogetis Deum pro ejus liberatione. Cui d. fr. Franciscus respondit: Ne lacrymeris: vadas cum Deo, quia nondum est tempus pariendi. Sicque d. testis rediit domum, comperitque matrem suam non loquentem: obstetricesque sciscitaturæ, sunt ab eo, quidnam fr. Franciscus dixisset. Respondit ipse testis, ipsum dixisse, nondum esse tempus pariendi. Quo audito obstetrices dixerunt: Ista mortua est, non indigemus amplius tempore. Rediit iterato d. testis ad ipsum fr. Franciscum, dixitque ei: Pater, mea mater est fere mortua: in caritate, detis remedium aliquod. Cui d. fr. Franciscus respondit: Vade, quia hinc ad horam pariet. Sicque ipse testis rediit domum, et ab eo iterato sciscitaturæ sunt obstetrices, quidnam d. fr. Franciscus dixisset. Quibus respondit eum dixisse, adhuc superesse horam ad tempus partus. Responderunt obstetrices: Jam mortua est: non indigemus hora vel alio tempore. Rediit d. testis ad fr. Franciscum lacrymans, dixitque: Pater, mater mea jam debet esse mortua. Cui fr. Franciscus respondit: In caritate ne lacrymetis: vade, quia jam peperit filiam. Sicque d. testis rediit, comperitque matrem peperisse filiam, superassequē dolores et pericula. Creditque ipse testis d. fr. Franciscum scivisse hoc ex visione Angelica et non aliunde: quia ipse testis tunc assidue ad locum d. fr. Francisci ex domo sua ibat, nullusque ei unquam factus est obviam De loco: in Paula. De tempore: agitur annus XL. 45 Item dixit, quod cum haberet coxam, siccatam, quod dicebant esse sciaticam; cumque a multis mulieribus medicaretur; numquam potuit sanari, jacuitque in lecto per tres menses, expenditque pecuniam et bona multa dictis mulieribus. Cumque nullo pacto posset salutem recuperare, mater ipsius testis tulit eum in collo suo ad locum ubi fr. Franciscus habitabat: nam ipse testis non solum non poterat incedere, sed nec pedem quidem in terra ponere. Inveneruntque d. fr. Franciscum super monasterio fodientem quamdam rupem, ut ibi Crucem poneret. Et cum primum eos vidit, dixit: Eatis, expectetis me in loco. Qui iverunt, et d. fr. Franciscum in loco expectaverunt. Quo cum venisset, imposuit igni ahenum quoddam magnum, plenum aqua et cinere, ad bulliendum: qua calefacta lavit coxam ipsius testis, videbaturque esse frigida, sicut rosa: et die sequenti inventus est sanus, sicut prius. De loco et tempore, ut supra. 46 Eodem die xviii Julii, D. Bella, uxor quondam Joannis Brogni, dixit, quod supra num. 35 de marito ejus pice bulliente per faciem pectusque consperso, narratum est. Item dixit, quod cum ipsa testis in quadam fenestra sua esset, cecidit ex ea, fregitque brachium integre, adeo quod os exilierat. Cumque per octo	D alteri mortem, alteri sanitatem prædicat. Test. 11 Filio pro matre partu- riente sollicito eaque desperata sæpe cuncti ac redeunti, E tandem dicit peperisse. coxam arefactam F simplicis aquæ lotionem sanat: Test. 11 manus manens usum restituit:
<i>b</i> parturienti succurrit. <i>c</i> duos terra obrutos salvat: <i>B</i> <i>d</i> murum ruentem signo Crucis sustinet: cadentem ex alto lapidem ille Jesus excipit Test. 10 Oculum bovis sanat: <i>c</i>			

A octo continuos menses fecisset a medicis quibusdam curari, remansit quoddam frustum ossis, quod non potuerat extrahi : et ideo non convaluit, quia non poterat manu libere uti. Quare misit quemdam, nomine Angelum, ad fr. Franciscum, qui tunc erat in Paterno ; fecitque ei exponi casum, qui successerat ; et quemadmodum remanserat frustum ossis quod non potuerat a medicis extrahi ; ipsamque esse manu adhuc lesam, quia non poterat eam levare. Cui d. fr. Franciscus misit quoddam emplastrum, quod malo imponeret : quo vesperi imposito, sequenti mane comperit frustum illud ossis extractum, et manum sanata, omniq. leione liberam. Agitur annus xxxiii.

Test. 12
mutum curat.

47 Eodem die, Nobilis Bernardinus Baldorinus dixit, quod mutus, quem d. fr. Franciscus sanaverat, qui nunquam fuerat locutus, de quo superius facit mentionem D. Joannes de Antonuchio, testis vi, postquam fuit sanatus, fuit servitor patris ipsius testis, sanus et perfectissimæ loquelæ, servivitque ei per duos aut tres menses. Agitur annus xl.

ANNOTATA.

a *Κεράς* arbor est, ex genere populi, *πίτος* solium : B quid si ex his opinemur componi nomen Cercinīta ?

b In *ecgraphio Italico* Zassanum ; in *tabulis Calabriae* Tessanum est, duobus p. m. ad meridiem *Consentiae*.

c Non esse frustraneam hanc restrictionem, in vulgari additam, licet eam *interpres Latinus* omiserit, patebit *examinanti*.

d Testis 43, rem eandem narrans, in hoc variat, quod alterum eorum, Florentinum nomine, quem vidisse se dicit, existimaverint vere esse mortuum : sed fr. Franciscus acceptum eum in brachiis portavit ad cellam suam, et statim fuit sanatus.

e *Fortassis* Treffa, de qua infra num. 102.

CAPUT VI.

Alii Paulani testes eodem die auditi.

Eodem die xviii Julii, Magister Petrus Geanensis dixit, quod cum quidam ex loco Renda venisset Paulam ad d. fr. Franciscum, unde per duodecim millia distabat attulissetque quosdam pisces, in aqua dulci captos, e gula suspensos, dedissetque eos dono d. fr. Francisco, dixit : Videatis, quemadmodum teneamus captivos istos pauperculos. Et sigillatim eos a corda, unde tenebantur suspensi, depositos conchæ aquæ imposuit : qui depositi statim cœperunt in aqua reviviscere et joculari. Quod miraculum cum ipse testis et alii adstantes vidissent, videlicet quod pisces mortui reviviscerent, coeperunt præ lætitia lacrymari. Agitur annus xl vel circa.

Test. 13
Pisces mortuos
resuscitat,

energumenam
liberat,

49 Item dixit, quod cum quædam mulier de terra Reginæ, provincie Calabriae, Bizianensis diocesis, circiter unum annum a maligno spiritu possessa, et ob ejus maleficia eatenus ligata, ad d. fr. Franciscum fuisset conducta ; fecit eam intra, ecclesiam duci, spiritumque malignum conjuratum a d. muliere ejecit, eamque sanavit, rediitque Reginam salutis compos. De causa scientiæ : quia vidit et interfuit. De loco et tempore, ut supra.

lapidem
ruentem cruce
sistit,
a

50 Item dixit, quod cum ipse testis cum aliis operariis in monasterio laboraret, ubi erat quoddam præcipitum, unde quidam lapis pondo trium a cantarorum deturbabatur ; videns hoc fr. Franciscus, et timens magna damnum, quod hominibus, qui subtus erant poterat fieri, Cruce dictum lapidem signavit, invocans nomen Jesu Christi : statimque firmatus est lapis in ipso præcipitio, nec ulterius processit. De causa scientiæ, loco et tempore, ut supra.

51 Item dixit, quod cum ipse testis posuisset candelas in altari, pro dicenda missa in monasterio quod ædificabat, quæ non erant accensæ in Missæ principio ; d. fr. Franciscus genuflexus ante dictum altare, tenens manibus candelam accensam, ostendit illam candelam candelis extinctis quæ in altari erant : et statim sunt accensæ ; quamvis ab illa quæ erat accensa, non accederentur. De causa scientiæ, loco et tempore ut supra.

D
EX MS.
PROCESSU
CONSENT.
candelas
oratione
accendit,

52 Item dixit, quod cum in loco, in quo ædificare volebat monasterium seu dormitorium, esset petra tantæ magnitudinis, ut vix a triginta hominibus posset tolli ; cumque eam a quibusdam operariis frangi faceret, nunquam potuit nec frangi nec tolli : et cum a quodam operario malleo percuteretur, manna doluit ; ideo blasphemavit cordam S. Francisci. Quare d. fr. Franciscus confestim accessit ad dictos operarios, misitque eos jentatum, clausitque portas ecclesiæ, solusque ibi remansit. Cumque a comestione rediisset, invenerunt petram iade sublatam, et in flumine quod super dicto monasterio est jacentem, remanseratque sola fossa. Viso hoc miraculo, ipse testis et alii tenuerunt pro certo, fuisse verum miraculum. De loco et tempore, ut supra.

eademque
ingentem
lapidem loco
mover.

53 Eodem die xviii Julii, Lucas Catarro, dixit idem quod testis præcedens num. 48, additque de piscibus jam resuscitatis, quod manserunt in aqua illa per duos aut tres menses : quodque ipse testis vidit et interfuit.

B
Test. 15

54 Eodem die Antonius de Alexio b de Paula dixit, quod cum ipse haberet brachium contractum, adeo quod non posset ipsum extendere nec exercitium aliquod facere : cumque per mensem quasdam lotiones et alia remedia fecisset, nec tamen posset sanari : adiit ipse testis d. fr. Franciscum, qui multa in quibuscumque personis miracula faciebat, comperitque cum facientem viam, qua posset ad monasterium perveniri. Cumque ipsum vidisset, dixit : In caritate, tu nimium tarde ad monasterium venisti ; In caritate, venias ad illud frequentius. Sicque tradidit ei ligonem, ut eo in via aptanda uteretur, quem una tantum manu accepit (nam aliam non poterat extendere) cœpitque velle ligone uti, et non potuit. Sicque d. fr. Franciscus dixit ei : Vadas, in caritate, ad monasterium, in quo est fr. Franciscus de Majorana, faciasque calefieri parum aquæ, redeasque postea ad me. Accessit igitur ipse testis ad d. fr. Franciscum de Majorana, fecitque sibi aquam illam calidam ; ac postea reversus est ubi erat d. fr. Franciscus, petiitque ab eo licentiam : qui dimisit illum sanum et incolumem, veluti si nunquam mali aliquid habuisset. De loco : in Paula. De tempore : agitur annus c xxxv. Item dixit de fornace calcis ruente, et a fr. Francisco operariis dimissis reparata, prout supra num. 30 atque concludit : Sicque dicta calx fuit cocta sufficitque pro duabus aliis fornacibus calcis, tantum ædificium cum ea fuit constructum. In causa scientiæ : quia vidit et interfuit. De tempore, ex quo d. monasterium fuit extractum.

Test. 16
b

brachium
contractum
reparat,

F

c

55 Eodem die Jordanus Carincella de Paula, super nono, omisis aliis, dixit, quod cum uxor ejus pateretur morbum caducum circa tres aut quatuor menses, profecti sunt ad d. fr. Franciscum, ut ab eo peterent remedium pro salute d. uxoris suæ. Cumque applicuissent ad monasterium, invenerunt d. fr. Franciscum ante portam : cui exposuerunt infirmitatem, quam d. uxor sua patiebatur. Dictusque fr. Franciscus duxit eam in cellam suam, et dedit ei duas ficus, quas comederet, et parum vini : statimque fuit sana. De loco : in Paula. De tempore : agitur annus xl circiter.

Vest. 17
mulierem a
morbo caduco
sanat,

56 Item dixit, quod cum quidam cæcus septem annorum, ob famam miraculorum, quæ d. fr. Franciscus

7 annorum
cæcitatem
illuminat,

EX MS.
PROCESSU
CONSENT.

A ciscus assidue faciebat, ex Amarantia loco provinciae Calabriae, ad ipsum venisset, ecclesiamque intrasset; invenit ibi d. fr. Franciscum, qui eum Cruce signavit. Postea genufluxus inter Missae celebrationem exclamavit: Misericordia, misericordia. Sunt septem anni quod non vidi, et nunc video Corpus Christi. Sicque sanatus fuit, rediitque tamquam si numquam fuisset caecus. In causa scientiae, quia vidit interfuit et audivit. De loco et tempore, ut supra.

crure mancum

57 Item dixit, quod cum ipsi testi supervenisset quidam dolor in crure, adeo quod illud non posset ponere in terra; quodam mane accessit ad d. fr. Franciscum, dixitque: Pater, rogo, detis mihi remedium aliquod: quia crure hoc non possum incedere. Et respondit d. fr. Franciscus: Tu fuistimalus filius: quia heri cum matre tua verbis contendisti; sed cave ne hoc amplius hoc facias. Et verum erat, quod praecedenti vespere cum matre rixatus fuerat: tenetque pro certo ipse testis, quod nullus ei dixerat, et quod inspiratione divina id sciret. Sicque vocatum ipsum duxit eum ad trabem quamdam, quam par boum non potuissent movere, dixitque: In caritate, offer trabem istam ad monasterium. Respondit d. testis: Quomodo potero ego tantam trabem portare: praesertim cum crure uno sim mancus? Respondit d. frater Franciscus: Accipias illam, in caritate; quia portabis. Sicque d. testis acceptam trabem tulit ad monasterium absque aliquo fastidio, fuitque crure in continenti sanatus. De loco et tempore, ut supra.

B

Test. 18

58 Eodem die xviii Julii, Nicolaus Carusus dixit idem quod testis vi num. 30 supra, additque quod fornax illa calcaria, a fr. Francisco miraculose reparata prius quam ruere inciperet, per diem et noctem integram arserat: quodque ipse et alii reversi, invenerint solidatam, adeo quod videbatur nova.

d

Test. 19
grande lignum

e

59 Eodem die Marinus Sisamis d dixit, quod cum ipse haberet par boum, fr. Franciscus dixit ei: In caritate accipias boves tuos, et eamus acceptum quoddam lignum pro campana e quaedam, quod est in flumine Petrizi: eratque jam hora vespertina. Dixitque d. testis: Quomodo volumus ire acceptum lignum hoc campanae, cum nox sit? Respondit d. fr. Franciscus: Eamus, in caritate: quia superest nobis tempus ad reditum. Sicque iverant ad locum ubi erat d. lignum, inveneruntque illud in flumine quodam, erat impossibile ipsos duos posse lignum illud inde tollere et in planitiem deducere, quia erat magnum nimis. Quare ipse testis dixit: Pater, non possumus nos duo lignum hoc nunc tollere et in planitiem deducere. Respondit d. fr. Franciscus: Vadas, in caritate, et facias ligamina pro ligando d. ligno. Sicque ipse testis ivit ad d. ligamina faciendum: cumque rediisset, comperit fr. Franciscum tulisse lignum illud in planitiem, et perforasse: quod d. testis bobus suis conduxit ad monasterium, quod d. fr. Franciscus aedificabat: applicueruntque illuc spatium duarum horarum. Credebatque ipse testis se non posse redire ad noctem: dixitque praefatum lignum fuisse tantae magnitudinis, quod vix decem homines potuissent illud a terra tollere: ipseque solus illud in planitiem deduxit. De loco: in Paula. De tempore: agitur annus XL vel circa.

solus in
planitiem
defert.

C

quod 10 viri
vix potuissent,

Test. 20
oculum a bove
laesum sanat,

60 Eodem die xviii Julii, Nicolaus Angelus de Peromezio de Paula, dixit, quod cum ipse et quidam frater suus nomine Bernardinus, qui defunctus est, laborarent dum subjugare vellent boves; quidam bos oculum ejus cornu percussit, adeo quod omnes judicabant eum oculo illo orbem mansurum. Et cum ipse testis conducere illum ad monasterium, ubi d. fr. Franciscus erat, invenit eum in itinere cum quibusdam Fratribus, qui viam aptabant. Et quamprimum eos vidit, ignorans nec videns casum qui successerat,

dixit: Fuistis soluti de hodierno labore. Visoque vulnere Bernardiui, dixit: Habeatis patientiam. In caritate, veniatis mecum ad locum. Dictusque testis cum fratre patiente iverunt cum d. fr. Francisco ad monasterium: quo cum pervenissent, ligavit oculum ejus panno lineo, redieruntque Paulam. Die sequenti, cum ad d. fr. Franciscum redissent iterum eum vidit: et fuit sanus melius quam prius, rediitque ad arandum. Agitur annus xxxviii.

61 Item dixit, quod cum ipse testis ivisset ad colligendum pruna quaedam in loco cujusdam vicini sui, cecidit de pruno: ex quo casu factum est ei vulnus in modum crucis, admodum magnum et periculosum. Cumque d. testis iret domum, comperit d. fr. Franciscum in itinere aptantem viam. Qui cum vidisset ipsum testem, dixit ei: Sapiebantne tibi pruna? Alia vice non consentias fratri corpori. Needum ipse testis aliquid de hujusmodi casu locutus fuerat, sed credit ipsum divina inspiratione scivisse. Et duxit ipsum testem ad monasterium, imposuitque parum salis vel aluminis Alexandrini, ligavitque vulnus panno lineo, dimisitque eum. Redeuntque ipsi testi sequenti die imposuit eundem pulverem, et in vespere factus est sanus, et omni laesione liber. Agitur annus XL.

et casu
vulneratum.

ANNOTATA.

a Academici della Crusca, in suo Vocabulario, interpretantur Cantarum certam quantitatem ponderis, quae pro varietate locorum diversimode aestimetur: exemplum vero ponunt ex Marci Pauli historia, naves maximas appellante, quae 4000 cantharos portarent. Infra num. 124 dicitur, quod lapidem, ponderantem cantarum unum, vix decem homines potuissent de terra tollere.

b Aetatis habita ratione, judico hunc Antonium habuisse sibi cognominem filium vel ex fratre nepotem, qui fuerit maritus Brigittae, sororis S. Francisci.

c Anno utique 1477, post inchoatam Paterni foundationem immediate sequenti: Paterni enim rem esse gestam indicat illud de via ducta; de qua rursum tum in Processibus non uno loco, tum in Supplemento num. 14: et tempus cum nostra chronologia optime congruit.

d Latinum egraphum Sisacius.

e Campana, pro suggestu ligneo, rursum occurrit die 7, in Vita B. Ursulinae Parmensis num. 34.

CAPUT VIII.

Aliae Paulanorum testium depositiones.

Eodem Die xviii Julii Andreas de Sancto dixit, quod cum pateretur morbum quemdam in renibus, adeo quod non poterat se erigere; cumque vellet incedere, manibus humi serpebat; quodam die pedetentim accessit ad templum S. Francisci, ubi d. fr. Franciscus erat; invenitque eum in medio cujusdam fluminis frangentem lapides. Et cum primum ipsum testem vidit, dixit ei: In caritate, accipias hunc malleum, et quater percutias hunc lapidem. Respondit ipse testis: Quomodo vis accipiam malleum, cum non possim? Respondens fr. Franciscus dixit: Accipias, in caritate; quia poteris. Sicque d. testis pedetentim accipit malleum, et percussit petram, ac inde ad duos dies effectus fuit sanus, tamquam si nunquam fuisset infirmus. De loco, in Paula. De tempore, agitur annus XL.

63 Item dixit, quod cum haberet filium infirmum, in periculo mortis constitutum; ivit cum ipso infirmo ad fr. Franciscum, ad habendum aliquod remedium. Ad quem cum pervenissent, dixit eis: Eatis ad fontem illum, in quo cancerum inventum mihi afferatis. Iverunt ad dictum fontem, invenerunt cancerum, et attulerunt eum d. fr. Francisco. Qui acceptum cancerum imposuit manibus infirmi, factusque est

Test. 21
A morbo
renum liberat
testem
F

eique filium
moribundum
servat

A est sanus, rediitque domum ac si numquam fuisset infirmus. De loco et tempore ut supra.

Test. 22
caecam illumina-
nat,

u

64 Eodem xviii Julii Joannes Petruzio a omissis aliis, dixit se scire, filiam Antonii Catalani, nomine Juliam, fuisse caecam nihil penitus videntem. Cumque d. fr. Franciscus discessisset, ivissetque Paternum, profectus est ipse testis cum matre et patre dictæ filiae Paternum, gestabantque brachiis d. filiam usque ad locum d. fr. Francisci, quem rogarunt ut impetraret gratiam pro d. filia. Erat tunc d. fr. Franciscus in horto, incurvabatque se in terram, accepturus frondes cujusdam herbæ : quas cum oculis d. filiae imposuisset, statim fuit sanata et pristino visui restituta. Agitur annus xxxv.

genus incurabile

65 Item dixit, quod cum ipse testis pateretur ægritudinem in genu, adeo gravem quod non poterat ambulare ; velletque sequenti mane ire ad Flumenfrigidum, distans a Paula octo milliariis, quo faceret sibi remedium aliquod fieri a quodam medico ibi degente (qui medicus primo in Paula ægritudinem illam viderat, visaque fuerat ei adeo gravis, quod obstupuerit clamaveritque, Nolo ægritudinem hanc curare) ipseque testis vellet adhuc eum rogare quod curationem hanc assumeret; eodem mane quidam nomine fr. Francisci dixit ei, quod non accederet ad medicum illum, sed ad ipsum fr. Franciscum. Sicque ivit, et ostendit ægritudinem fr. Francisco : qui imposuit quamdam herbam, quam comedunt porci ; dixitque : Habeas fidem in Deo : sic convaleuit paucorum dierum spatio. De tempore, ut supra.

B

66 Item dixit, quod cum ipse testis esset infirmus ad mortem, cum nullum in Paula cognosceret, misit nuntium quemdam Paternum, ubi erat d. fr. Franciscus. Qui nuntius nuntiavit ei ipsum testem mori. Dictus fr. Franciscus misit ipsum ad comedendum ; cumque rediisset, dixit ei : Vadas, in caritate : quia Deus fecit gratiam d. testi. Et illamet hora, qua d. fr. Franciscus dixerat nuntio, quod Dominus fecisset ei gratiam, d. infirmus sanatus est in Paula. Agitur annus xl. b circiter.

et morbum letalem curat

b

Test. 23

67 Eodem xviii Julii, Lucas Zandella de Paula dixit, de nepte sua Julia circa, quod supra num. 64 narravit itineris socius Joannes Petruzio, in eo varians quod nescire se dicat, quidnam Franciscus de terra acceperit, quo linivit oculos puella : concludit autem, Ipse testis una cum matre et aliis (videlicet Joanne Petruzio et Andrea Jaconio, quem etiam vix comitem hic testis nominat) redierunt læti et contenti de gratia accepta, dictaque Julia postea nupsit in Paula. Item dixit, quod ab eodem Joanne patre suo, ad mortem infirmo, ut dictum num. precedenti, Paternum missus; audiverit sanandum, sanatumque invenerit. Item dixit, quod cum dedisset curiæ vineam custodiendam in damnum civium, supervenissetque ei dolor in dorso, ivit Paternum ad d. fr. Franciscum. Cumque peteret remedium prædicti doloris, retulit ei d. fr. Franciscus quidquid circa d. vineam fecerat, injunxitque ei quod omnia retractaret, sanatusque fuit a dicto dolore. Agitur annus xxxv.

dorsi dolorem tollit,

C

Test. 24
annonæ caritatem prædicat,

68 Eodem die xviii Julii Andreas de Rossano dixit, quod cum esset calceolarius, serviretque Professis domus illius de officio suo, essetque bonus amicus d. fr. Francisci : quodam sero post Vesperas fuit vocatus ad d. fr. Franciscum ad monasterium. Ad quem cum accessisset, dixit ei fr. Franciscus : Provideas de frumento pro anno præsentis, itidemque pro futuro pro semente. Respondit ipse testis : Frumentum est tam vilis pretii ut vix aestimetur : emitur tumulus pro quindecim granis. Respondit d. fr. Franciscus : Facias quod tibi dico. Quare ipse testis emit frumentum : et anno sequenti tumulus frumenti sex Carlinis vendebatur. De loco : in Paula. De tempore agitur annus xl. Item dixit quod mul-

toties prædixit ei aliqua futura, quæ postea vidit, D sicut a d. fr. Francisco ei fuerant dicta. Præterea scit uxorem suam ægrotasse in mamma, quam nullus medicus poterat sanare : accedensque ad d. fr. Franciscum, post impositionem nescio cujus rei, effecta est sana. De loco et tempore, ut supra.

EX MS.
PROCESSU
CONSENT.

mamillam
laxam curat,

69 Eodem die Antonius Migliarisius dixit, quod cum ipse testis incendiasset quasdam sepes siccas, ubi ager suus erat ; dictusque ignis esset adeo valide accensus, quod totum illud territorium periclitabatur de incendio ; d. fr. Franciscus, qui parum distabat, accurrit, et pedibus nudis extinxit ignem, dicens ipsi testi, quod periculum erat ne illo igne totum illud territorium incenderetur et destrueretur. De loco : in monte Paulæ. De tempore : agitur annus quinquagesimus et ultra. Item dixit de miraculo fornacis calcariæ quæ cadebat, sicut suprascripti testes dixerunt, quia interfuit et vidit.

Test. 25
incendium
nudis pedibus
extinguit,

70 Eodem die Joannes Biunda dixit, quod cum ipse testis haberet privignam, et illa semel ex quodam vase bibisset ; torsit oculos, cœpitque clamare et insanire, ac spumam ex ore mittere, adeo quod vix quatuor homines poterant eam tenere. Quare ipse testis et alii privigni sui conduxerunt eam Paternum ad d. fr. Franciscum. Ad quem cum pervenissent, cœpit loqui cum d. privigna, et aspersit eam aqua sancta, statimque pristinae saluti fuit restituta, rediitque Paulam sana. Agitur annus xxxv.

Test. 26
amentem
puellam
sanat.
E

71 Item dixit quod cum quidam privignus suus, nomine Nicolaus, fecisset fieri lignum quoddam magnum, ut inde faceret proram c unius naviculæ : ipseque testis cum tribus aut quatuor aliis et paribous non posset tollere lignum a terra, essetque vicinus monasterio quod d. fr. Franciscus ædificabat ; ivit d. Nicolaus ad monasterium, ut aliquem inveniret qui eum juvaret ; nullumque invenit præter fr. Franciscum. Qui sciscitatus est a d. Nicolao, quidnam quæreret. Qui respondit, se quærere aliquem, qui auxiliaretur et in tollendo quodam ligno. Qui d. fr. Franciscus dixit : Eamus : quia cum nullus alius adsit, volo ego, in caritate, venire. Respondit d. Nicolaus : Quamvis vos solus veniatis, tamen non poterimus lignum illud tollere. Dixit fr. Franciscus : Eamus, in caritate, quia poterimus. Sicque iverunt ubi d. lignum erat, ipseque solus apposuit manum, bovesque prædicti soli cœperunt absque alio auxilio ambulare, traxeruntque lignum præfatum. Agitur annus xl.

juvat lignum
attollere,
c

quod plures
vix suble-
vassent.

72 Item dixit, quod cum ipse testis esset in monasterio cum d. fr. Francisco, venit quidam homo a quodam castro dicto Arena, diœcesis Squillacensis, distante a Paula duabus diætiis, qui a maligno spiritu vexabatur, et a septem vel decem hominibus fortiter ligatus (quia multa mala faciebat) portabatur. Cumque d. fr. Francisco præsentaretur, dixit quod solverent eum. Qui responderunt : Si solvimus eum, faciet multa mala : dubitabantque de ejusmodi solutione. Quod videns d. fr. Franciscus, appropinquans illi solvit eum, mansitque firmus : posteaque dedit ei tres ficus siccas, quas comederet : et paulo post duxit eum secum ad quoddam flumen, in altitudine positum : redieruntque postea simul, unusquisque onustus ligno pro fabrica d. monasterii : et ex tunc d. dæmoniæ secutus est, rediitque domum cum perfectissimo sensu et sanus. Agitur annus xl. vel circa.

energumenum
liberat :
F

73 Eodem die xviii Julii, Petrus Cistarum dixit, quod cum ipse mundaret agrum, quædam spica percussit ejus oculum, adeo quod nihil posset videre ; ivitque Paternum, ubi erat d. fr. Franciscus, rogans eum quod oculum sanaret. Dictusque fr. Franciscus, conversus ad quemdam Fratrem, dixit : Vadas, et colligas parum herbæ albæ, videlicet absynthii : quam

Test. 27
oculum
laxum,

EX MS.
PROCESSU
CONSENT.

A quam, cum eris Paulæ, conteres in pulverem et im-
pones oculo. Responditque d. testis, Pater, non est
necesse quod herbam hanc mecum hinc portem, quia
Paulæ, abundamus d. herba. Respondit d. fr. Fran-
ciscus: Volo quod portes hanc, habeasque bonam
fidem, et vadas cum Domino. Discessit ipse testis,
et antequam perveniret Paulam, nihil oculo inapo-
nens, saluti pristinae est restitutus. Agitur annum
xxx vel circa.

Test. 28
et puerum
moribundum
sanat,

74 Eodem die Nicolaus de Bernardo de Paula,
dixit se habuisse filium parvum, qui erat in pericu-
lo mortis constitutus: quem ipse testis portavit ad
d. fr. Franciscum. Qui cum primum eum vidit, Cruce
signavit et dimisit: et illa eadem hora statim sana-
tus est. Agitur annus xl vel circa.

ANNOTATA.

a Petruccii nomen sequentia testimonia uniformiter
habent et juxta illa correximus, quod hoc loco perperam
ponebatur, in Italico quidem MS. Stutzio, in Latino
Sevezio; et rursum utrobique, juxta Testem 23. Ci-
chuzo.

b Hanc restrictionem patitur locutio Italica da qua-
ranta anni: et eam exigit tum res ipsa, tum Testis
sequens, qui ab infirmo patruo Poternum sese mis-
sum deponit, et solum numerat annos circiter xxxv, ab eo
tempore decursos.

c Latinum eegrophum male proram et puppim,
cum in Italico originali sit, una rota de sagistia. quæ
verba per conjecturam accipiens pro prora unius navi-
culæ, ne prorsus abeam a Latini interpretis verbis, re-
linquo Calobricæ linguæ peritioribus liberum de ipsa
conjectura judicium; genuinam dictorum verborum in-
terpretationem, quam Romanus Notarius assequi non
potuit, libenter aliunde accepturus.

CAPUT VIII.

Prosecutio Testium Paulanorum ejusdem diei.

Eodem die xviii Julii, Franciscus de Rogato dixit,
quod cum natum ei esset quoddam apostema in gula,
quodam die invenit quemdam virum probum de Pa-
terno, qui vidit apostema hoc natum, fecitque super
illo incantationes quasdam, docuitque eum remedium
quoddam cum cannis, quas postea deberet terra con-
tegere. Cumque non posset illo remedio sanari, ac-
cessit ad d. fr. Franciscum: qui cum vidisset eum
dixit: O, in caritate, tu errasti, quod fidem remedio
cannarum dedisti. Quod ipse testis admodum secrete
et nemine sciente fecerat, creditque ipsum inspira-
tione divina illud scivisse. Misitque eum ad medi-
cum sufficientem. Cosentiam: qui viso d. aposte-
mate, dubitans de morte, noluit se curatione illa
impedire. Rediit ipse testis ad ipsum fr. Francis-
cum, narravitque quemadmodum medicus recusaret
curationem illam. Quare d. fr. Franciscus fecit ac-
cersiri alium medicum Paterni degentem, cui dixit
quod d. apostema scinderet. Respondit medicus:
Nolo illud scindere (quia periculosum est, cum sit in
gula) nisi paternitas vestra apponat manum. Quare
d. fr. Franciscus signavit digito locum, ubi aposte-
ma debebat scindi, præcepitque medico ut ubi scin-
deret: quod fecit et curavit: paucorumque dierum
spatio sanatus est. Tenetque ipse testis pro certo, se
sanatum ob virtutes et orationes d. fr. Francisci, et
non ob aliud: quia medici nolebant apostema scin-
dere, nisi d. fr. Franciscus manum apponeret. Agi-
tur annus xxxv vel circa.

fundi facit
apostema
periculosum.

occulta pecca-
ta revelat

76 Item dixit, quod cum ipse testis committeret
secretissime quædam vitia, quæ credebat nullum
præter solum Deum et se scire, ivissetque semel ad
d. fr. Franciscum; dixit ipsi testi: In caritate, ca-

veas a tali vitio: nam si continuaveris, poterit tibi D
malus exitus obvenire. Quod intelligens ipse testis,
stupefactus est, tenetque pro certo ipsum illud di-
vina inspiratione scivisse. De loco et tempore, ut
supra.

77 Item dixit, quod cum ipse testis semel profi-
cisceretur Paternum, ubi d. fr. Franciscus erat, cum
tribus aliis adolescentibus; inter itinerandum desi-
derabat unus centum ducatos, alius ducentos, tertius
octoginta, quartus nescio quid simile: erantque in
hoc discursu. Cumque Paternum applicuissent, quam
primum d. fr. Franciscus eos vidit, dixit eis: In
caritate, melius esset quod inter itinerandum dice-
retis, Pater-noster et alias orationes, quam quod
quereretur res mundanas: volebatis enim alius cen-
tum, alius ducentos ducatos etc. melius enim esset
pro-vobis. Quæ verba cum de testis et socii ejus in-
tellexissent, mirati et attoniti sunt, quod d. fr. Fran-
ciscus sciverit eis referre, quæ inter itinerandum
dixerant. De loco et tempore, ut supra.

et sermones
in via habi-
tos,

78 Item dixit, quod cum fierent quædam trabes
in Paterno, ubi erant multæ quercus; venit quidam
vir a villa a Mangani, quæ est sub ditione. Cusenti-
na, et attulit fiscellam plenam ficibus, quas college-
rat in ficu cujusdam sui vicini. Cumque illas d. fr.
Francisco præsentaret, dixit ei: In caritate, tu er-
rasti: quia ficus istæ non sunt tuæ, collegisti enim
illas in arbore proximi: sed quandoquidem eas at-
tulisti des ipsas istis operariis. Dixitque ei: Caveas
ne hoc amplius feceris. Rediitque ille rubore plenus:
credebat enim nullum id scivisse. In causa scientiæ
dixit: quia vidit, interfuit et audivit.

occultumque
furtum,

a

E

79 Eodem die xviii Julii, Antonius de Zarlo, de
Paula, dixit quod cum quidam Archi-presbyter cu-
jusdam castri, b Lattaracum dicti, Bisignianensis
diocesis, affinis ipsius testis, pateretur agritudinem
quamdam in naso et labro, quæ vocatur cancer, adeo
quod ei consumpserat partem nasi et labri prædic-
torum; fecissetque a diversis medicis agritudinem
illam curari circiter unum annum, nec posset sanari,
imo malum gravius fieret; d. Archipresbyter hor-
tatu ipsius testis venit Paulam, ubi d. fr. Franciscus
erat. Quo cum venisset, præsentavit se d. fr. Fran-
cisco. Qui ipso viso, conversus ad quemdam Fra-
trem adstantem dixit ei: Vadas, in caritate: acci-
pias cyathum illum, qui est in cella, cui mest parum
substantiæ. Qui cum rediisset cum cyatho, acceptam
bombycem in adefecit unguento vel aqua illa quæ
erat in cyatho, imposuitque naso et labro d. Archi-
presbyteri; dixitque ei: Vadas, in caritate, et ha-
beas fidem in Domino, quia faciet tibi gratiam: et
cras mane deliberes in monasterio hoc dicere Mis-
sam. Discessit d. Archipresbyter et venit ad terram:
et dimidia nocte tetigit nasum et labrum, ubi patie-
batur malum; invenitque omnia sana et absque ma-
cula, ac si nunquam ibi fuisset passus malum. Sur-
rexitque de mane sanus, ivitque ad dicendam Mis-
sam in monasterio præfato, rediitque postea ad
castrum Lattaracum sanus et politus. Agitur annus
xl vel circa.

Archipresby-
tero Lattara-
censi

b

cancrum,
nares et labia
absumentem,
tollit,

F

80 Item dixit, quod, cum ipse testis haberet so-
rorem, quæ per duos menses patiebatur malum in
collo, adeo quod teneret caput demissum super ge-
nua, nec poterat elevare caput, nec loqui, nec a di-
versis medicis curata posset sanari, ipse testis
conduxit eam ad monasterium d. fr. Francisci. Qui,
ut primum eam vidit, dixit ipsi testi: Vadas, colligas
parum herbæ, quæ est vicina fornaci calcariae, quæ
vocatur Centauria, et afferas eam huc: quia spero
Dominum, si habueritis fidem, facturam vobis gra-
tiam. Quam herbam cum ipse testis attulisset, d.
fr. Franciscus fecit petra contundi, et postea mani-
bus suis impositam appropinquavit naso d. infirmæ.
dixitque

dolorem colli
sanat,

A dixitque quod eam fortiter odoraret. Qua edorata dormivit per horam : postea expergefata levavit caput rediitque domum sana et absque aliqua lesione. De loco et tempore, ut supra.

Test. 31
et oculum
vulneratum :

81 Eodem die xviii Julii, D. Petrus de Polita, dixit quod, cum quidam, nomine Bartholomæus Pecorarius, caderet ligna; percussit ejus oculum lignum, adeo quod oculus coopertus erat sanguine, et nihil illo videbat. Quem ipse testis ad monasterium fr. Francisci conduxit : inveneruntque eum ante portam ecclesiæ. Qui, ut primum eos vidit, dixit : O, venistis huc præter voluntatem vestram. Ostenditque ipse testis oculum d. Bartholomæi sanguine coopertum d. fr. Francisco. Qui oculo nescio quid imposuit, ligavitque panno lineo, fecitque eum jentare, ipseque discessit. Post comestionem d. testis solvit oculum ipsi Bartholomæo, invenitque eum mundum et sanum, et melius se habentem quam prius : videbatque illo sicut ante absque aliqua lesione : rediitque domum sanus et incolumis. De loco : in Paula. De tempore : agitur annus xlii. *Idem ipsemet Bartholomæus, infra num. 99, et testis xliii confirmans id ipsum, ita distinctius explicat modum curationis :* Et post comestionem duxit eum retro monasterium, solvitque dictum pannum, fecitque eum aspicere solem qui tunc oriebatur, dixitque : Vides nunc ? Respondit ipse testis : Pater, video. Signavitque eum Cruce, dimisitque eum sanum et incolumem, cernebatque dicto oculo melius quam prius.

B

gravissimam
trabem loco
mover,
i'

82 Item dixit, quod cum ipse testis ivisset cum fr. Francisco et decem aliis personis in quadam navicula, ut caperent trabem, quam pro monasterio fecerant fieri in quodam loco dicto e la Guardia ; cumque illuc applicuissent, conduxerunt omnes trabes a silva ad mare, excepta una quæ ceteris major erat et in loco difficiliore sita, ita quod impossibile esset simul omnibus eam ad littus adducere. Quod videns fr. Franciscus dixit eis, ut irent ad comedendum. Qui iverunt comedere juxta quamdam aquam dulcem, aliquantum longinquam : reversique invenerunt trabem illam inter alias, ipsumque fr. Franciscum solum. Qui petierunt, quisnam trabem illuc conduxisset. Respondit ipse : Gratia et auxilium i ei. Et inter alios adstantes quidam Antonius Bolotta instantius quærebat, dicens : Nos omnes simul non potuimus trahere hanc trabem, et hic nemo est præter te solum : quis ergo tibi auxiliatus est, ut eam huc conduceres ? Dictusque fr. Franciscus respondit, quod eam gratia Dei conduxerat. Sicque tulerunt secum omnes trabes, veneruntque Paulam. De loco : in Paula, et in littore maris Custodiæ Consentinae,

C

Test. 32
pro sanando
cancro

83 Die eodem xviii Julii, Nicolaus de Jaquinta, dixit, quod cum ipse testis ad quemdam Notarium Thomam Pissune, discendi gratia accederet ; habebat fratrem quemdam, cui in facie supervenit ægritudo quædam admodum periculosa, dicta cancer : miseruntque statim pro medico chirurgico. Qui cum venisset, dixit se non posse aliquid facere, nisi haberet palumbum. Cumque non posset d. palumbus, nec domesticus nec silvester, in terra illa inveniri, quia non erant ibi ; dictus Notarius Thomas ivit cum d. teste discipulo, suo ad monasterium ipsius fr. Francisci : cui exposuerunt necessitatem suam, et quod venerant caussa habendi palumbum. Respondit d. fr. Franciscus : Deus poterit providere. Et cœpit cum d. Notario Thoma per ecclesiam deambulare. Cumque bis deambulassent, tertio deambulatoris occurrit felis cum palumbo in ore, quem posuit ad pedes d. fr. Francisci. Qui acceptum illum dedit d. Notario Thomæ, dicens, Dominus providit. Ipseque testis vidit d. palumbum fuisse silvestrem, nec poterant palumbi tunc in monasterio illo nidificare,

miraculose
facit colum-
bam afferri,

quia illius ædificium erat tantum initiatum. Dictusque Notarius Thomas cum ipso teste redierunt domum, afferentes palumbum : convaleuitque æger ille. De loco : in Paula. De tempore : agitur annus lv vel circa.

D
EX MS.
PROCESSU
COESENT.

84 Item dixit, quod cum Archipresbyter Paulæ ægrotaret, haberetque medicos duos, unum Cusentinum et alterum ex oppido S. Luciti, qui ipsi medebantur, videntes gravitatem infirmitatis ejus, desperaverant de ipsius salute, nec credebant ipsum posse sanari. Quare ipse testis accessit ad d. fr. Franciscum, exposuitque ei infirmitatem d. Archipresbyteri, et quemadmodum medici de ejus salute desperabant. Respondit d. fr. Franciscus, nondum esse tempus sui discessus, et quod pro hac vice Dominus faceret ei gratiam : sed dicatis ei quod bene mundet domum suam, videlicet conscientiam : dicatis ei, in caritate, quod bene mundet. Duxitque ipsum testem secum, deditque ei panes duos bis coctos, et folia duo ejusdam herbæ, quæ deferret d. Archipresbytero infirmo. Quibus acceptis fuit sanus, surrexitque a lecto incolumis et bene valens. Agitur xlii annus vel circa.

Archiep. Cu-
sentinum
sanat,

85 Item dixit, quod cum per duos annos post convalescentiam hanc d. Archipresbyter ægrotaret, ipse testis iterate accessit ad d. fr. Franciscum, dixitque ei quemadmodum Archipresbyter iterum ægrotaret. Respondit fr. Franciscus : O, hac vice non potest excusare, quin hinc discedat : Dominus eum vult. Sed vadas et dicas ei, quod velit bene munda domum suam, videlicet conscientiam : nam nudius tertius dixit Missam, nec bene mundaverat domum suam. Dicatis ei, in caritate, quod velit bene munda domum : nam Dominus eum vult, nec potest hac vice recusare : præparet igitur bene conscientiam suam. Reversus d. testis consolatus est ipsum infirmum, hortatusque est eum ad commodum salutis suæ : qui mane sequenti ex hac vita migravit.

E
et postea
ejusdem
mortem præ-
dict.

ANNOTATA.

a Villa Mangani distat Consentia p. m. 12 Tabernas versus : in tabulis Mangono scribitur.

b Ita MSS. in tabulis notatur Lattaricum, Regina oppido proximum.

c Guardia vicus, distat Paula versus Septentrionem p. m. 12. Latinum ecgraphum perperam la Guida : sed vera scriptio ibidem mox indicatur, quando pro voce Italica, Latina vox Custodia ponitur.

F

CAPUT IX.

Reliqui Paulani testes hoc die auditi.

Die eodem xviii Julii, Nicolaus de a Chirico, dixit, quod cum ipse cum quadamnavi, onusta vino, Neapolim proficisceretur ; supervenit tempestas quædam quæ impedivit navigationem, fecitque illos Paulam retrocedere. Ubi cum ipse testis ad terram descenderet, antequam iret Paulam, accessit ad monasterium, in quo degebat fr. Franciscus : quem ante portam ecclesiæ invenit. Et cum primum eum vidit, interrogavit ipse fr. Franciscus d. testem, unde veniret. Respondit ipse testis : Proficiscebamur Neapolim onusti vino : et propter tempestatem, quæ supervenit, retrocessimus. Dictusque fr. Franciscus d. testem manu apprehensum duxit secum ad cellam, fecitque eum comedere, et post comestionem dixit ei : Nicolae, habeas patientiam : filius tuus ex hac vita migravit : nam Dominus eum apud se voluit. Quo audito d. testis cœpit lacrymari. Cui fr. Franciscus dixit : In caritate, ne lacrymeris : quia hinc ad annum procreabis alios duos filios mares. Dictusque

a
Test. 33
Absentis filii
mortem indi-
cat patri,

et filios alios
nascituros
promittit :

A tusque testis rediit domum : et inde ad novem menses peperit uxor sua duos filios gemellos mares. Agitur XL annus vel circa.

EX MS.
PROCESSU
CONSENT.

Test. 31
sanat crus
male affec-
tum :

87 Die eodem Jacobus Carratellus dixit miraculum fornacis calcariae cadentis, et piscium mortuorum, qui revixerunt, quemadmodum testes supradicti deposuerunt : quia vidit etc. Item dixit, quod cum habuisset circiter quindecim annos descensum quemdam ad crus, accessit ad d. fr. Franciscum, ostenditque crus, rogans ut ei salutem daret. Dictus fr. Franciscus signavit digito locum ægrum ad modum Crucis, et postea imposuit quandam herbam dictam *b nepitam* et mentam silvestrem; sequentique die fuit sanus sicut etiam nunc est. De loco : in Paula. De tempore : agitur annus XL vel circa.

b

Test. 35
ignitos lapides
illiusus
tractat,

88 Eodem die D. Polyxena Cingona dixit, quod cum ipsa semel esset in monasterio, quod d. fr. Franciscus edificabat; invenit eum facientem balneum quoddam pro infirmo. Cumque vellet aquam d. balnei calefacere, posuit quasdam petras ad ignem : quas bene accensas et ignitas vidit ipsa testis d. fr. Franciscum nudis manibus absque aliquo instrumento capere; videbanturque verus ignis, adeo erant accensæ. Portabatque eas per longitudinem camerae, imposuitque eas aheni : viditque postea quod propterea manus d. fr. Francisci nullibi erant læsæ : sed portavit petras illas ac si fuissent rosæ. De loco : in Paula. De tempore : agitur annus XL vel circa.

B

Test. 36
contractam,
C

89 Eodem die xviii Julii, nobilis Jacobus Carbonellus, dixit se habuisse sororem, nomine c Clara-donna : quæ manibus et pedibus erat contracta, et per annum integrum non potuerat pedibus stare, aliusque ministrabat ei cibum, alius vero potum, alius in lecto eam ponebat, et surgentem calefaciebat. Cumque parentes ejus pro salute ejus plurimum attigerentur, ultimo recordati fr. Francisci, reprehenderunt semetipsos, dicentes, Advenæ innumeri ex tota provincia veniunt ad devotionem fr. Francisci; et nos, qui eum in domo habemus, non accessimus ad ipsum. Eamus et rogemus ipsum, ut apud Dominum pro istius salute orationibus suis intercedat, vel capiat ipse eam : nam non possumus eam sic contractam tenere. Quapropter parentes ipsius testis filiam, brachiis servæ impositam, ad monasterium fr. Francisci conduxerunt : quem inventum rogarunt, ut apud Dominum pro salute filiae intercederet, vel ipse eam acciperet. Respondit fr. Franciscus, quod haberent bonam fidem in Domino.

a parentibus
aut se dela-
tam, sanat :

C Locutique sunt per spatium aliquod de aliis rebus : aspersitque eam aqua benedicta, et in discessu docuit eos, quod quasdam urticas coquerent, et manibus agræ imponent. Et cum a monasterio ad terram redirent, agra fecit se a serva, quæ ipsam portabat ad terram deponi, quo naturali necessitati satis-faceret : comperitque quod poterat per se pedibus stare; paulatimque melius se habens, sanata est, supradicto omnique alio remedio postposito. Ipseque testis deponit de causa scientiæ, quod videlicet viderit sororem suam, ut præfertur, contractam, et postea sanam : et miraculum factum circa hoc d. fr. Franciscum habet ex relatione quondam parentum suorum, quia ipse non ivit ad monasterium. De tempore agitur xxxvii annus vel circa.

Sancto iratus
quidam

90 Item dixit, quod cum quondam D. Franciscus Carbonellus pater suus viveret, rogaverat sæpe d. fr. Franciscum, quod teneret modum, quod terra, quam fodiebat ex monasterio, quod edificabat, non impediret usum molendinorum suorum, quæ sub monasterio prædicto habebat. Cumque semper habuisset bona verba a d. fr. Francisco, quodam die

molendinarius renuntiavit dicta molendina ipsi D. D. Francisco, dicens, se non posse uti illis, propter terram quæ a monasterio prædicto decurrebat. Quod damnum considerans d. D. Franciscus accessit ad d. fr. Franciscum admodum iratus. Cumque ad monasterium pervenisset, interrogavit quemdam Fratrem, ubinam esset fr. Franciscus. Respondit, ipsum esse in cella. Dixitque D. Franciscus ipsi Fratri, quod nomine suo d. fr. Franciscum vocaret, quia volebat illum in ecclesia alloqui. Reversusque d. Frater, dixit fr. Franciscum statim venturum. Cumque d. D. Franciscus in ecclesia per horam expectasset, misissetque iterato ad d. fr. Franciscum et necdum veniret; iratus statuit eum in cella convenire : quæ cella erat aliquantulum alta, adeoque ad ejus ingressum oportebat tres gradus ascendere. Cumque d. D. Franciscus esset in ultimo gradu, audivit quosdam cantus et melodias suavissimas, quas reputabat Angelicas : stupefactusque constitit, quo securius illas audiret. Et postea volens ultimum gradum ascendere, audivit continuari dictos cantus et melodias : stupefactusque statim rediit ad ecclesiam, Deo gratias acturus de hiis quæ audiverat. Inter illa statim applicuit d. fr. Franciscus : qui volens eum ad patientiam eorum quæ circa molendina erant gesta hortari, dictus quondam D. Franciscus respondit ei : Pater, non est opus de molendinis aliquid loqui : faciatis ea quæ sunt vobis facienda, et molendina vadant ad mare. In causa scientiæ, quia audivit ex ore patris, qui erat nobilis senex et bonæ vitæ, narravitque illud maxima cum admiratione quam primum applicuit domum. Agitur XL annus vel circa.

in cella ejus
audit Angeli-
cum cantum,

itaque pla-
catur.
E

91 Eodem xviii Julii, Nobilis Antonius Mendolilla, dixit quod cum ipse testis, una cum præceptore suo et aliis discipulis cœtaneis suis, esset cum fr. Francisco præfato in ecclesia monasterii sui, cujus ecclesiæ murus in parte erat factus; supervenit quidam Frater indutus habitu S. Francisci, interrogavitque, quid facerent. Respondit d. fr. Franciscus se ædificare ecclesiam. Dixit Frater ille : Quæ ecclesia est ista, quam ædificatis? nam est admodum parva. Responditque d. fr. Franciscus : Quomodo volo eam ædificare majorem, cum non possim? Respondit Frater ille : Non curetis : Deus providebit. Pœcitque demoliri murum factum, designavitque ecclesiam majorem, statimque Frater ille discessit, nihil dicens : ignorabaturque unde venerat, et quoniam ibat : adeo quod ipse testi et ceteri omnes crediderunt, fuisse hominem missum a Deo. Et post paucos dies venerunt duo a villis Cusentiniis, dederuntque bonam summam ducatorum et armentorum pro fabrica d. monasterii. De loco, in Paula. De tempore, agitur annus LX vel circa.

Test. 37
S. Francisco
apparente
ecclesiam
majorem fa-
cere jubetur,

F

92 Die eodem Antonius Caputus, dixit, quod cum ipse ivisset ad agrum suum, ut manipulos messis ad trituram duceret, supervenit dolor quidam sub aure, adeo quod in terra velut mortuus cecidit. Cumque portatus esset prope terram sub loco fr. Francisci, ivit quædam mulier ad ipsum fr. Franciscum, narravitque ei casum qui successerat. Dictusque fr. Franciscus dedit ei quandam radicem, quem deberet comedere, et admonuit quod haberet fidem in Domino. Cumque ipse testis redivisset domum, cœpit vomere vomitu qui videbatur impossibilis : reversaque iterum supra dicta avuncula sua ad fr. Franciscum, narravit ei vomitum magnum ipsius testis. Dictusque fr. Franciscus dedit ei pulverem quemdam, dixitque ut illum ovo impositum daret ipsi ægro ad comedendum. Reversa igitur ad agrum, dedit illi comedendum pulverem illum in ovo, statimque sanatus est a d. vomitu et dolore, tenetque pro certo ipse testis, se sanatum primo virtute

Test. 38
dolorem auris
et vomitum
sistit.

Dei

A Dei, deinde orationibus d. fr. Francisci. De loco : in Paula. De tempore : agitur annus xlv vel circa. Item circa miraculum superius positum (num. 52) quod videlicet fr. Franciscus sustulit ipse solus a terra petram, quam vix potuissent decem homines tollere, dixit id quod testis xiv circa hoc deposuit : quia vidit et interfuit.

Test. 39
Incisum pe-
dem sanat.

93 Eodem xvi Julii, Venerabilis fr. Franciscus, Prior S. Augustini, dixit quod cum esset adolescen-
tulus, fuit missus a Superiore suo ad lignandum in silva, et inter cædendum ligna percussit pedem se-
curi magna, infixitque sibi vulnus grave, inter pol-
licem et alium propinquum cum magna effusione
sanguinis. Qui videns se ita vulneratum et debilem
factum ex tali effusione sanguinis, redire cæpit ; vi-
ditque fr. Franciscum, gestantem humero securim,
qui tendebat versus ipsum testem : hic autem eo vi-
so vehementer gavisus est. Cumque fr. Franciscus
ad ipsum testem pervenisset, dixit ei : O fr. Fran-
cisco, tu effudisti multum sanguinem. Respondit ipse
testis : Pater mi, cum cæderem ligna, incidi pedem,
sicut videtis. Dictusque fr. Franciscus accepto pede
vulnerato d. testis dixit : Vide quid sit sancta obe-
dientia : nam vulnerasti pedem securi adeo magna,
nec tamen incidisti nervum aliquem, quod nullus
barbitonsor cum novacula potuisset facere, quin in-
cidisset nervos. Et hoc ita bene successit, quia sa-
tisfecisti obedientiæ Superioris tui. Sicque accepit
quasdam herbas, quæ erant in illo eodem loco, im-
posuitque vulneri : statimque sanatus est, et in-
columnis ad Conventum suum rediit. De loco, in
Paula et in silva. De tempore, agitur annus xl
vel circa.

obedientiæ
tribuens
quod nervus
laxus non
esset,

apostema
brachii curat.

94 Item dixit, quod cum ipse pateretur apostema
quoddam in brachio, adeo grave, quod per quinque
dies non poterat dormire ; accessit ad d. fr. Fran-
ciscum, ostenditque apostema. Distusque fr. Fran-
ciscus imposuit apostemati quosdam pulveres, qui
videbantur ipsi testi fuisse tamquam aqua rosacea,
statimque pristinae saluti est restitutus. De loco et
tempore, ut supra.

Test. 40

95 Eodem die xvi Julii, Venerabilis fr. Joannes
de Andreotta Ordinis S. Augustini, dixit quod mi-
raculum illorum, quos terra oppressit, fuit verum,
sicut alii testes deposuerunt (num. 40) item de Archi-
presbytero, in lubro et naso cancerum patiente, de quo
num. 79 : quia vidit, interfuit et audivit, loco et
tempore ut supra.

C

ANNOTATA.

a *Ecgraphum Italicum*, de Christo.

b *Nepita herba, vel ipsa est quæ Latinis Græcisque
vocatur Nepenthes, vel quam iidem Calamentham di-
cunt; quæque ab Academicis della Crusca Italicè red-
ditur Nepitella.*

c *In utraque ecgrapho scribitur Chiaradonna, juxta
propriètatem sermonis Italici pro isto tempore : visum
est tamen convententius fore si juxta Latine lingue
ortographiam Clara-donna scriberetur.*

CAPUT X.

Testes Paulani die xix Julii adducti.

Test. 41
Pro patre
moribundo

Die xix mensis Julii, Nobilis Polinus Pissonus,
dixit quod cum ægrotaret quondam pater suus, no-
mine Notarius Thomas Pissonus, adeo quod medici
de ejus salute desperaverant, nihilque oculis videbat,
nec poterat comedere carnes contritas nec distilla-
tum. Cumque esset redditurus spirituro Deo, d. testis
accessit ad fr. Franciscum, quem invenit lo-
quentem cum matre sua. Et cum vidisset ipsum tes-
tem lacrymantem, dixit ei : Quid lacrymaris? Res-

Aprilis T. I.

pondit d. testis : Quia pater meus moritur. Dixit fr. Franciscus : Ne lacrymeris. Scisne Pater-noster? Respondit, Nescio. Et Ave-Maria? Respondit, Scio. Dixitque ipsi testi et cuidam puellæ, quæ cum ipso erat, ut ante imaginem Crucifixi, coram qua eos genuflectere fecerat, diceret tantisper, Ave-Maria, donec ipse rediret. Reversus itaque retulit tres panes biscoctos et poma, deditque ipsi testi portan-
da patri infirmo, dicens : Pro hac vice non timeat : dicasque ei, quod sit bonus Christianus, et habeat fidem in Domino. Cumque ipse testis domum rediis-
set, dedissetque patri ex parte d. fr. Francisci panes illos biscoctos et poma ; inde ad horam petiit cibum comeditque panes biscoctos et poma ; et inde ad tres aut quatuor dies fuit sanus, surrexitque a lecto ibatque sicut prius. De loco : in Paula, De tempore : agitur xxxv annus vel circa.

D
EX MS.
PROCESSU
CONSENT.
jubet orare
liberos,

eumque su-
nat :

97 Eodem die Antonius de Aduardo, dixit quod cum per tres menses pateretur ægritudinem, voca-
tam malum frigidum nec medicus aliquis potuisset eum juvare ; accessit ipse testis ad fr. Franciscum, quem invenit projicientem terram effossam, ubi in præsens est ædificatum, et mutaverat alveum fluvii. Dictusque testis dixit : Pater, ego jam per tres menses passus sum malum frigidum, nec potuit sa-
nari : rogo vos oretis Deum pro salute mea. Cui d. fr. Franciscus : a [Accipe ligonem, et adjuva me. Respondit d. testis, Non possum propter morbum. Dixitque ei fr. Franciscus] Veni, in caritate : non cures : quia poteris. Incipitque d. testis terram fodere per duos horas. Postea d. fr. Franciscus de-
dit ei ciceres, quantum pugno poterat continere, et quamdam radicem, dixitque : Vadas, faciasque ista coqui, et comedas ea : quia Dominus fecit tibi gra-
tiam. Discessit d. testis, fecitque dictos cibos co-
qui : quos cum comedisset, statim sanatus est, adeo quod numquam postea dictum malum sit pas-
sus. De loco : in Paula. De tempore : agitur annus xl vel circa.

Test. 42
agrum jubens
terram fode-
re,

E

a

restitu-
sanitati :

98 Item dixit, quod cum quidam, nomine Nota-
rius Petrus Barba, emisset [locum et facultatem ca-
piendi cete, quæ vulgo in Paula dicuntur b tonina,] cumque ivisset in d. loco piscatum, concludebant cete retibus ; et postea cum trahebantur, inveniebantur extra retia : adeo quod per mensem non potuerunt capere cete aliquod. Quare d. Notarius Petrus Barba dixit ipsi testi ; Vadas, rogo, ad Franciscum, et narres ei hoc ; rogesque, ut oret Dominum, quod possimus capere cete. Accessit igitur testis ad d. fr. Franciscum, narravit ei quemadmodum non pote-
rant capere pisces illos. Ipseque fr. Franciscus dedit d. testi quamdam candelam, quam deferret Notario Petro : dixitque, quod haberet fidem in Do-
mino, quia caperent deinceps pisces. Portavit itaque testis d. candelam Notario Petro, ascenderuntque naviculam cum d. candela, et fecerunt capturam piscium adeo magnam quod non poterant trahere rete, semperque deinceps ceperunt multos pisces. De loco et tempore, ut supra.

captura
thynnorum
infelici
b

benedictione
succurrit.

F

99 Eodem die xix Julii, Bartholæus Peroratus ;
primum narravit quomodo oculus suus inter lignandum
ab insiliente assula gravissime læsus, sanatus fuerit
prout supra num. 81. Item dixit, quod cum ipse tes-
tis ivisset auditum Missam in templo S. Francisci,
percussus est apoplexia, amisitque statim loquelam
eratque fere mortuus : comburebantque pedes ejus
ejus, nec sentiebat ignem appropinquatum pedibus
ejus. Quare miserunt quemdam ad fr. Franciscum,
tunc in Paterno degentem ; qui ei casum, qui succes-
serat, narravit. Respondit d. Franciscus : Deus
juvit eum ; quod dextero genu erat genuflexus : nam
alias graviora fuisset passus. Accepitque res quas-
dam, quas ipsi testi misit, dicens : Vadas et deferas

Test. 43

apoplexiam
curat :

EX MS.
PROCESSU
CONSENT.

A ei ista : quia Deus fecit ei gratiam. Reversusque ille imposuit illas res super teste præfato, restitutaque est ei loquela, sanatusque et a d. infirmitate liberatus est : dictusque testis scit se dexterum genu flexisse, quemadmodum fr. Franciscus dixerat. De loco et tempore, ut supra.

Test. 44.
rabidi canis
morsum
sanat.

100 Die eodem Nobilis Franciscus Sanctamus, dixit, quod cum esset puer octo annorum, obviam fuit factus cuidam cani rabido, qui eum in brachio momordit, ita quod illud totum perforaret ; inflatumque est ei valde, adeo quod brachium non poterat elevare. Quare ivit ad dictum fr. Franciscum : qui eum primum d. testem vidit, dixit ei : Attendas, in caritate, ubinam maledictus iste angelus isti occurrat. Vocavitque eum ad se, et solvit dictum brachium ligatum, imposuitque vulneri quoddam gummi, dimisitque eum, et vesperi fecit eum bibere illud gummi vino impositorum. Die sequenti comperit se sanum in d. brachio, absque aliquo vulnere vel macula, melius quam prius : videbaturque testi gummi illud fuisse de ceraso, quod ad hoc nihil valet. De loco : in Paula. De tempore : agitur annus xxxv vel circa.

Attactu vestis
B. Francisci,
B

101 Item dixit, cum ipse testis haberet filium quemdam infirmum per quindecim dies, et postea alleviata infirmitate mansisset contractus utroque crure, adeo quod non posset surgere nec aliquo pacto pedes gubernare, essetque seminortuus ; factique multis remediis, quæ a diversis didicerant, non posset sanari ; frater ipsius testis dixit ad ipsum : Eamus et portemus filium ad ædem S. Francisci, ubi sunt vestes Patris fr. Francisci : imponamusque ei illas, quia forsitan Deus et fr. Franciscus faciet nobis gratiam. Iverunt igitur ad monasterium S. Francisci, attuleruntque filium illuc, et fecerunt ei imponi tunicam et alios habitus d. fr. Francisci : statimque d. filius cæpit ridere, dixitque : Permittatis me ire solum. Sicque permisit eum ire ; ambulavitque solus, fuitque sanus sicut prius : redieruntque laudantes Deum et Patrem fr. Franciscum de gratia, quam consecuti fuerant. De loco in Paula. De tempore : sunt duo anni vel circa.

morti
scribitur et
paraturus.

Test. 45
Sanctus
oculorum
morbum,

c

102 Die eodem xix Julii, D. Perna de Signorello, dixit, quod cum ipsa agrotaret oculis, adeo quod non videret ; mater sua conduxit eam ad fr. Franciscum. Qui ab eadem matre pro salute filie suæ rogatus, accepit quandam herbam, quæ erat ante ipsam vocata c Treffla, quam comedunt bestię, dixitque ut succum d. herbæ imponeret oculis. Quo facto, die sequenti integre est sanata. De loco, in Paula. De tempore, agitur annus xlv vel circa.

apostema in
capite,

c

103 Item dixit, quod cum venisset ei malum quoddam in capite, vocatum in partibus illis murus (quod est species apostematis) quod faciebat totam faciem et pectus tumere ; condixissetque eam mater ad d. fr. Franciscum ; ipse ab eadem matre pro salute filie suæ rogatus, ostensa sibi ab illa infirmitate, dixit : Hæc est mala infirmitas. Cæpitque eam diversas medicinas docere. Cui mater ipsius testis respondit : Pater, non possumus facere tot medicinas : sed, in caritate, tangatis eam solo habitu vestro, eritque sana. Ridensque fr. Franciscus imposuit ei habitum, et die sequenti integre est sanata, ac si nunquam agrotasset. De loco et tempore, ut supra.

Test. 46
mam
inutilem,

104 Eodem xix Julii, D. Margarita Tudesea dixit, quod cum ipsa testis agrotaret manu, adeo quod non posset illam tollere, nec medius aliquis potuisset eam sanare, accessit ad d. fr. Franciscum, ostenditque d. malum. Quod cum vidisset, imposuit quandam herbam, et illo eodem die fuit sana absque alia læsione. Agitur annus xlv vel circa.

puellam
strumam
sanat

105 Item dixit, quod cum haberet quandam filiam trimestrem vel circa, quæ habebat strumam de collo pendentem, adeo grossam quod videbatur phia-

la, nec posset elevare caput ; ostendissetque illam D multis medicis, qui nullum poterant dare remedium ; d. testis attulit eam præd. fr. Francisco. Qui videns eam docuit ipsam quasdam medicinas ex herbis ; illaque eadem nocte inventa est sana et polita, tamquam si nunquam dictam infirmitatem habuisset. De tempore, ut supra.

ANNOTATA.

a *Hæc aut similia defuerunt in ipso autographo Italico, per librarii primi negligentiam omissa : et ideo interpret Romanus coactus fuit etiam in Latino relinquere hincum sensum.*

b *Breviter in egrapho Italico la lunara di Paula ; sed scripture distorta ; melius Isidorus legit la tonnara, et intelligit locum ubi thynni capiuntur.*

c *Treffla, idem credo quod Francis Treffle, Latinis Trifolium : et forte etiam num. 42, ubi Tuffla scribitur, legendum est Treffla.*

CAPUT XI.

Paulanorum testium depositiones ultimæ.

Eodem die xix Julii, Joannes Varrachellus dixit, quod cum haberet filium unius anni vel circa, amisit visum quod nihil videbat, erantque oculi ejus albi-cati. Cumque fuisset per duos menses ita cæcus, tulit d. filium suum Paternum, ubi tunc erat fr. Franciscus. Qui cum d. filium vidisset, imposuit folia duo ejusdam herbæ fronti d. filii, ligata quodam panno lineo, dimisitque eum. Cumque d. testis a fr. Francisco discessisset, distaretque ab eo per jactum balistæ ; d. pannus lineus solutus est per se, ceciditque in terram, recuperavitque d. filius perfectum visum, sicut prius : apertique sunt oculi ejus, splendidique effecti, sicut in præsens sunt, et perfectissime videt. Agitur xxxv annus vel circa.

E
Test. 47
Curat puerum
cæcum,

107 Item dixit, quod cum ipse testis haberet quemdam fratrem, qui per octo annos fuerat leprosus, nec potuisset remedium aliquod pro ejus salute inveniri ; ipse testis conduxit eum ad fr. Franciscum : qui tenuit eum per quindecim dies in monasterio, fuitque perfecte sanatus a d. lepra, adeo quod d. ægrotudo in eo amplius non apparuerit : habebatque carnes mundas ad instar crystalli. Agitur xl annus vel circa, dictusque frater est tunc mortuus.

et duos
leprosos :

108 Item dixit quod cum quidam alius leprosus advena, de Paula ad d. fr. Franciscum venisset, ut eum sanaret ; fecit eum fr. Franciscus occulte per aliquot dies manere in monasterio, et a d. teste gubernari. Qui quamvis esset admodum consumptus : tamen a d. fr. Francisco, post aliquot dierum occultam in monasterio mansionem, a d. lepra sanatus est, rediitque ad patriam sanus et politus. De loco, in Paula. De tempore : agitur annus quinquagesimus vel circa.

F

109 Eodem die xix, Ambrosius de Andreotta, dixit, quod cum ipse testis conducere quædam ligna a monte, essetque vicinus terræ Paulæ ; d. ligna ceciderunt in quandam profundam foveam : dictusque testis solvit boves, qui d. ligna trahebant, dimisitque illa ibi : quia videbatur impossibile etsi tres aut quatuor homines fuissent, posse inde illa extrahere : reversusque est d. testis ad montem. In reditu a monte ad terram, invenit d. fr. Franciscum in illa fossa, in qua ligna illa ceciderant ; extraxeratque ea solus ex fossa, et portaverat solus ad planitiem, quod vix potuissent quatuor homines fecisse. Et videns d. fr. Franciscus ipsum testem, dixit ei : Ecce, in caritate, ligna omnia extracta ex fossa : periclitati sunt boves plurimum. Sicque ipse testis ligna prædicta accepta conduxit quo voluit, quod ipse testis

Test. 48
ligna gravissima
ex
fossa levat.

A tis tenet esse magnum miraculum. Agitur xxxv annus vel circa.

Test. 49
murmur de se
obscure rescit :

110 Eodem die Antonius Pandarus dixit, quod cum Domina Lucens, tunc Domina terræ Paulæ, misisset D. Nicolaum Carbonellum, Notarium Joannem de Micelli, et Petrum Magnarinum ad fr. Franciscum, rogaturos eum ut ex Paterno, ubi tunc erat, veniret usque Paulam : ipseque testis cum aliis pedes iret, Notariusque Joannes suprascriptus ægre ferret ire in Paternum ; cœpit inter itinerandum multa loqui contra fr. Franciscum. Cumque applicuissent Paternum, d. fr. Franciscus statim dixit d. Notario Joanni : O Notari Joannes, dicas culpam tuam de his quæ inter itinerandum dixisti. Dictusque Notarius miratus est magno suo dedecore, ipsum ea seivisse quæ in monte dixerat. Agitur annus xxxv vel circa. Eodem die Christianus de Turchio, dixit *idem quod superior testis*, quia interfoit et audivit.

Test. 50

Test. 51
manus
errucosas,

a

111 Eodem die xix Julii, Venerabilis D. Hieronymus de Baldorio, Archipresbyter terræ Paulæ, dixit, quod cum haberet sororem, cujus manus erant plenæ porris et fere ex eis consumptæ : erant porri illi ad instar ulcerum, habueratque morbum illum fere per tres annos, adeo quod parentes ejus, male contenti de illa deformitate manuum ejus, duxerunt eam ad fr. Franciscum. Qui accepit manus illius in manibus suis, dixitque : Vadas et jejunes unum diem veneris in pane et aqua, et Deus faciet tibi gratiam. Discessitque inde, et die sequenti absque jejuniis vel alia aliqua re sanata est, ita quod de dicto malo penitus nihil apparebat. Agitur annus xl vel circa.

et mutum
curat :

112 Item dixit quod ipse testis vidit in domo patris sui quemdam, nomine Bartholum de Scygliano, qui dicebat ei quod ipse venerat mutus Paulam, et pro eo fr. Franciscus orans fecit ipsum loqui et dicere, Jesu, Jesu, sicut D. Joannes de Antonachio superius (num. 33) deposuit. Ipseque testis vidit d. Bartholum aperte et expedite loqui, servivitque patri suo diu.

Test. 52
de imminente
ruina monet,

113 Eodem die xix Julii, Nicolaus de Mercurio dixit quod fr. Franciscus prædixit ei quedam futura : admonuit enim eum ne amplius quodam in loco foderet, et discederet inde, nec ulterius maneret, aliter enim pateretur. Cumque d. testis inde discessisset, statim cecidit ex monte præruptum quoddam saxum, ita quod, si ipse testis mansisset in loco in quo fodiebat, interfectus fuisset. Et ob hoc ipse testis tenet eum propheta. Agitur xl annus vel circa.

Test. 53
h

114 Eodem die nobilis Loysius de Schemtemo asseruit miraculum, factum in filia fratris sui Francisci de Schemtemo, prout ipse Pater pueri illud testatus est supra num. 101.

Test. 54

aurium
tumorem
sanat :

115 Eodem die nobilis Nicolaus de Castello, primo affirm. vit de lapide grandi, quem vix viginti homines sustulissent, sublato per fr. Franciscum solum, prout ipse vidit et alii deposuerunt num. 52. Item dixit, quod cum ipse testis venisset cum quadam triremi ex Oriente Paulam, factosque esset ex utraque aure surdus ; tumefactum est collum et facies, adeo quod non sentiebat esse ne vivus an mortuus : passusque est ægritudinem illam per duos menses. Cumque multas medicinas, a diversis medicis ordinatas, adhibuisset, nec beneficium aliquid ex eis sentiret ; socrus ipsius testis videns hoc, imposuit eum equo, conduxitque ad fr. Franciscum, qui erat in monasterio per unum milliare distante a Paula. Cumque illuc applicuissent, d. socrus rogavit fr. Franciscum ut oraret Deum pro salute ipsius testis infirmi. Qui imposuit naribus ipsius testis digitos, tenuitque per spatium quod dicerentur duo, Pater-noster. Quo tempore ex auribus, quæ erant inflatæ, exiit quædam putredo, dissolutaque est illa inflatio : et antequam

discederent a d. fr. Francisco, sanatus et liberatus est, ab illa infirmitate, adeo quod domum rediit pristinae salutis restitutus. Agitur xl annus vel circa.

116 Item dixit, quod cum venisset nontium, quod Nicolaus Picardus, cognatus ipsius testis, esset captus a Turcis, in quadam terra dicta c Otrantum ; fuit missus ipse testis a D. Joanne Picardo, fratre d. Nicolai et cognato ipsius testis, Paternum ad d. fr. Franciscum. Quo cum applicuisset et narrasset casum qui acciderat, dixit fr. Franciscus ipsi testi : Non curetis circa hoc laborare, quia bonus Nicolaus mortuus est, discessitque ex hoc mundo Martyr ; et sicut in hoc mundo contentos vixit, sic et in alio. Accedatis ad D. Ducem Calabriæ, qui faciet vos recuperare bona sua, nec velitis scire plura. Quare reversus d. testis Paulam ad d. Joannem Picardum, narransque ei quæ d. fr. Franciscus dixerat : præfatus Joannes accessit ad d. Ducem Calabriæ, comperitque d. Nicolaum esse mortuum, quemadmodum ipse fr. Franciscus dixerat, recuperavitque bona quæ reliquerat. Quare ipse testis tenet d. fr. Franciscum pro sancto viro : quia sciebat præterita et futura. Agitur annus xxxiii vel circa.

117 Eodem xix Julii Nicolaus Pecorarius, dixit se scire, venisse quemdam virum ex castro vocato Flumen-frigidum, qui erat totus contractus et surdus, ad fr. Franciscum. Qui cum ad eum applicuisset, introduxit eum in ecclesiam, reliquitque jacentem in ea : dictusque fr. Franciscus ingressus est cellam in qua per spatium quoddam mansit ; et postea reversus ad ecclesiam, d. contractum et surdum, manu apprehensum, introduxit in cellam. Statimque sanatus est in auditu, pedibus et manibus, illaque eadem hora ambulavit et locutus est. Postea mansit in d. monasterio per tres aut quatuor menses, et ibat negotiatum per terram ubique sanus et incolumis. In causa scientiæ : quia vidit, interfuit et audivit. De loco, in Paola. De tempore agitur annus xliii vel circa.

118 Eodem die Antonius Malfittanus, dixit quod cum semel vellet capere piscem quemdam, dictum in partibus illis d trachina, punxit digitum : qui inflatus est, ita ut crederet se amisisse digitum ; habebatque intollerabilem passionem. Quare accessit ad fr. Franciscum, qui visum digitum accepit manibus suis, statimque sanatus est, nec sensit amplius dolorem. De loco : in Paula. De tempore : agitur xxxvi annus vel circa.

ANNOTATA.

a Porri nominantur Italice, quæ Latine Verrucæ.

b At supra, fratris ejus Francisci cognomentum scribitur de Sanctamo ; proinde vel hic vel istic vitiosum fuit autographum ipsum.

c Otrantum, antiquis Hydruntum, a Turcis captum an. 1480. Fortassis tamen non ipsa urbs, sed aliquod subjectum urbi oppidum hic intelligitur : id enim innuit Italicum terra, quod non de urbibus, sed oppidulis dicitur. Isidorus multis describit, quomodo Nicolaus strenue oppugnavit occupatam a Turcis urbem, et ab eisdem prætractus in insidias sit, interfectus autem quia noluit fidem negare. Quæ si idoneo nitantur testimonio, repudiare nolo ; neque etiam id quod addit, scilicet eundem nocte natum esse Nicolaum, quia Sanctus ipse felici partu effusus fuit. Miramur tamen quomodo hoc dicens Isidorus non animadverterit, utriusque simultantam natiuitatem non posse describi uno 1416 ; quomodo enim tunc natus, adhuc fuisset anno 1480 idoneus laboribus bellivis ?

d Trachina piscis hic forsitan dicitur, qui Græcis est Τραχινός, de quo scribitur quod haleculæ magnitudine sit, et ex utroque latere a capite ad caudam serrata spina

D
EX MS.
PROCESSU
CONSENT.

Hydrunti a
Turcis
captum,
c

martyrum
obiisse asserit.

E
Test. 55
contractum
et surdum
sanat,

Test. 56
ac digitum
læsū,
d

F

EX MS.
PROCESSU
CONSENT.

A spina armetur, primis deorsum tendentibus, ita ut a summo ad imum inoffenso ianus cursu tractari possit, contrario vero modo non nisi cum lesione maxima. *In cegrapho Italico est Tranna.*

CAPUT XII.

Miracula a Castro S. Luciti indigenis et aliis duobus testata.

Die xx Julii, Venerabilis D. Carolus de Piro, de S. Lucito a castro Cosentinæ diæcesis, Canonicus Cosentinus ac Rector quartæ portionis S. Joannis de d. castro, dixit quod cum venisset quidam b Presbyter missus a Pontifice Paulo ad quondam Reverendissimum Archiepiscopum Cosentinum, qui vocabatur Archiepiscopus Pyrrhus, (quem Presbyterum ipse testis reputabat esse Canonicum et authenticam personam, quia venit cum bona familia et equis bonis, dicebatque d. Presbyter seu Canonicus, quod d. Pontifex miserat eum ad præfatum Archiepiscopum, ut intelligeret et inquireret vitam ipsius fr. Francisci) Archiepiscopus prædictus misit d. testem cum ipso Canonico usque Paulam, ubi tunc erat d. fr. Franciscus, et volebat incipere fundamentum ecclesiæ, cumque applicuissent ad fr. Franciscum Canonicus et ipse testis, Canonicus voluit deosculari manum d. fr. Francisci : qui recusavit et dixit, Volo deosculari manum vestram, qui estis Presbyter, et a triginta annis celebratis. De quibus verbis d. Canonicus miratus est, quod cum esset de longinqua regione grævidus, nec unquam in Calabria fuisset, nec fr. Franciscum vidisset; scivisset dicere numerum annorum quibus celebraverat. Verum inter loquendum iverunt ad quamdam domunculam, ubi erat ignis, quia erat hyems. Cumque illuc pervenissent, cepit d. Canonicus tentare et exprobrare d. fr. Francisco, et vitio dare vitam suam, dicens : Ista vita tua est multum austera et ideo facitis eam et potestis tolerare, quia estis rusticus : quod si essetis nobilis, non possetis eam facere. Respondit d. fr. Franciscus : Verum est quod sum rusticus; et si non essem, non possem ista facere. Cumque hoc diceret, inclinavit se ad ignem, qui erat magnus et bene accensus, implevitque manus titiombus et prunis ignitis; tenensque dictum ignem manibus, convertit se ad Canonicum, dicens : Videatis, nisi rusticus essem, non possem ista facere : ostendebatque ignem, quem tenebat manibus. Quod videns ipse Canonicus projecit se ante pedes d. fr. Francisci, querens deosculari dictos pedes et manus magna cum reverentia. Cumque d. fr. Franciscus recusaret, ipse Canonicus non poterat satiari in habitu deoscultatione. c Sicque d. Canonicus una cum d. teste redierunt ad S. Lucitum, ubi erat d. Archiepiscopus, cui magna cum devotione d. miraculum narravit. Ipseque Archiepiscopus dixit, Volo ad eum accedere, et ponere primum lapidem in ecclesia, quam vult inchoare : quia invitavit me. Agitur annus xlv vel circa.

120 Item dixit, quod cum supervenisset ei dolor magnus in dentibus, ita quod omnes movebantur videbanturque velle cadere, adeo quod cum in mane Missam celebrasset, credebatur eos intra calicem cecidisse; profectus est Paulam ad d. fr. Franciscum. Qui cum vidisset ipsum testem, antequam ipse testis ei aliquid diceret, dixit : Tu pateris dentium dolorem : sed bene fecisti, quod non permisisti te vinci a tentatione maligni spiritus, quia isto mane d'xisti Missam. Tetigitque digitis suis dentes illius, statimque recessit dolor; firmatique sunt dentes, melius quam prius, adeo quod nunquam postea d. dentibus doluerit. Agitur annus quinquagesimus vel circa.

121 Eodem die xx Julii, nobilis Joannes de Fran-

co, dixit, quod cum ivisset ad quamdam villam dictam Flumen-frigidum, fuit ei donatus quidam agnus, quem posuit retro equum iturus ad S. Lucitum. Et inter itinerandum, cum d. agnus esset mortuus, venit ei quædam cogitatio dicebatque secum. Nunc vellem videre, si fr. Franciscus faceret miraculum hoc, quod agnus iste revivisceret. Inter cogitationem hanc progressus per milliare, d. agnus cœpit clamare, et revixit, portavitque eum in domum suam vivum. Agitur circiter xlv annus.

122 Item dixit, quod cum pater ipsius testis gravissime ægrotaret, adeo quod de ejus salute desperatum esset, misit ipse testis quemdam cognatum suum nomine Nicolaum (quia pater non loquebatur et in extremis laborabat) Paulam ad d. fr. Franciscum, ut eum rogaret, quod orationes funderet apud Deum pro salute patris; promittens quod, si sanaretur, vellet ceram accedendam pro monasterii usu subministrare. Cumque d. Nicolaus ad d. fr. Franciscum pervenisset, cum primum eum fr. Franciscus vidit, dixit : Nicolae, scio ad quid venisti : nam Joannes mittit te pro salute patris sui. Vadas et dicas, quia Dominus fecit ei gratiam : et quod pro hac vice non timeat mortem, quia aliter invenies ipsum quam reliquisti. t reditque ipse testis, secundum Nicolai relationem, quod illa eadem hora qua fr. Franciscus ista dixit, pater infirmus petiit cibum, seditque in lecto, et cœpit comedere. Reversusque d. Nicolaus invenit eum sedentem et comedentem, sicut ei dixerat fr. Franciscus : sanatusque est, et vixit postea quatuor annis : dictusque testis dedit ceram monasterio Paulæ, quam promiserat. Agitur annus XLVIII circa.

123 Item dixit quod cum soror ipsius testis, quæ erat virgo, graviter ægrotaret; misit ipse testis præfatum Nicolaum Paulam ad fr. Franciscum. Ad quem cum pervenisset, dixit fr. Franciscus : O Nicolae, ego scio ad quid venisti : mittit enim te Joannes pro salute sororis ægrotæ. Vadas, dicas ei quod teneat eam ac si nunquam fuisset soror : nam Virgo Maria et S. Catharina vocant eam. Non potest recusare quo minus vadat. Vadas, quia cito ex hac vita migrabit. Reversus d. Nicolaus narravit verba ista ipsi testi; et sequenti die mortua est. De tempore, ut supra.

124 Item dixit, quod cum ipse testis ivisset visum fr. Franciscum, cum nondum ædificata esset ecclesia, solum esset ibi cella, in qua habitabat ipse fr. Franciscus; videns eum d. fr. Franciscus dixit ei : Joannes, veni, in caritate, et portemus singuli singulas petras : nam volumus ædificare ecclesiam. Sicque iverunt ad latus unum fluminis, inveneruntque petram ponderantem cantarum unum, quam vix tres homines potuissent de terra tollere. Dixitque ipsi testi : In caritate, portes istum lapidem, usque ad locum ubi volumus ædificare ecclesiam. Respondit ipse testis : Pater, quomodo vultis ut portem istum lapidem, quem vix tres homines possent portare? Dixit fr. Franciscus : Accipias eum, in caritate : nam portabis. Signavitque lapidem Cruce, impositusque collo testis : et non sensit pondus ejus, adeo erat levis : portavitque eum ad locum ecclesiæ. De tempore : quando cœpit ædificari ecclesia.

125 Eodem die xx mensis Julii, nobilis Joannes de la Rocca dixit, quod cum ipse vovisset ire servitum in persona propria octo diebus in ædificio monasterii, quod construebat fr. Franciscus; cumque ivisset servitum, inchoataque tunc esset ecclesia; invenit fr. Franciscum solum in monasterio, nam alii omnes iverant ad montem cæsum ligna. Dixit igitur d. fr. Franciscus ipsi testi : Vadamus, in caritate, inventuri illos qui laborant in monte, nam hic nihil facimus. Quare cœperunt ire : cumque essent in me-

Test. 85
agnus mortuum suscitatur.

moribundum sanatur.

E

aliam mortuam prænuntiat.

lapidem prægrandem portari ab uno homine facit.

Test. 59
ab alio

Test. 57
Commissario
Papali
a
t

B

duxit quotannis fuerit sacerdos,

et prunas coram eo tractat.

C

Invenit dentes solidat.

A dio itineris d. fr. Franciscus dixit ipsi testi : Hic debent esse duæ trabes, quæ superiori die manserunt, cum boves non possent eas extrahere : erant enim in loco prærupto. Eamus, in caritate, extrahamus eas ad planitiem. Tunc d. testis cœpit ridere dicens : Pater, quomodo volumus nos duo soli extrahere, si boves non potuerunt? Respondit fr. Franciscus : O, in caritate, quam modicam fidem habetis? Dixit d. testis : Fidem habeo : imponatis ergo illam humeris meis : et ego portabo. Accepit igitur fr. Franciscus trabem unam, et imposuit humeris ipsius testis : aliam vero sub brachio suo accepit, et utramque ad planitiem extraxerunt : quod videbatur ipsi testi impossibile (erant enim ad minus quatuor homines necessarii ut illas extraherent) tenetque hoc pro vero miraculo.

Test. 60
fabas absque
igne bulliri :

126 Die eodem Salvator de Scano dixit, quod cum ipse testis ivisset quodam die tempestive ad monasterium, quod tunc fr. Franciscus faciebat ædificari in Paula, ut significaret ei quemadmodum post ipsum venturi erant multi operarii laboraturi in d. monasterio, quodque faceret præparari cibum : d. fr. Franciscus dixit ipsi testi : In caritate, ponas fabas istas ad coquendum. Cumque ipse testis inciperet mundare d. fabas, dixit ipsi fr. Francisco : Faciatis inferni ignem accendi. Respondit fr. Franciscus : Non cures. Cumque ipse testis implevisset dimidiam ollam fabis, dixit ipse fr. Franciscus : Vade, ponas ollam hanc ad focum. Qui ivit et in d. loco nihil invenit præter cinerem mortuum et frigidum. Cui cum imposuisset ollam, vidit eam statim bullire, et fabas confestim coqui : cibarentque multitudinem illam hominum. Item dixit miraculum fornacis calcære, sicut alii superius deposuerunt.

B

127 Die iii Augusti, nobilis Pyrrhus Antonius de Sica, Cosentinæ diœcesis, dixit, quod cum fieret et poliretur trabs quædam magna in ecclesia Paterni, cum vellent inferiorem partem trabis superius vertere, non poterint illud quatuor homines præstare : ipseque fr. Franciscus solus trabem illam vertit, sicut ipse testis vidit. Agitur annus xxxiii.

Test. 61
solus trabem
ingentem
vertit :

128 Die x Augusti, Venchius Pignatarius de Robeto, dixit, quod cum ipse testis esset in Gosinoregali, mandatum fuit ei a Vice-rege, ut iret captum quemdam Joannem de Paula, qui erat in S. Lucito familiaris Archiepiscopo, causa cujusdam debiti in quo tenebatur. Cumque ivisset ad S. Lucitum capturus d. Joannem, invenit Archiepiscopum Cosentinum, qui erat in S. Lucito. Cumque eum interrogasset, ubinam esset d. Joannes; respondit Archiepiscopus ipsum ivisse Paulam ad fr. Franciscum. Profectus est itaque ipse testis Paulam ad monasterium d. fr. Francisci, ubi d. Joannem invenit, cui imposuit ut veniret secum Cosentiam. Dictusque fr. Franciscus videns ipsum testem dixit : Non discedatis quia volo ut comedatis. Fecitque sterni mensam et adferri duos pepones : quos cum gustassent, invenerunt eos pessimos, adeo quod non poterant comedi. Interrogavitque d. fr. Franciscus Joannem, an pepones, in caritate, essent boni. Respondit d. Joannes; Pater, sunt mediocriter boni. Dictusque fr. Franciscus acceptum d. peponem ex alio latere manibus suis incidit, dixitque postea : Probetis modo peponem quomodo sapiat. Accepitque d. peponem et comedit, invenitque eum melioris saporis quam zacharam vel pulvis cordialis : adeo quod d. Joannes accepit quoddam frustum d. peponis, dicens se velle illud afferre Archiepiscopo ad S. Lucitum. Quod cum attulisset d. Archiepiscopo, et narrasset miraculum, probavit parum de pepone illo, et reliquum conservavit in capsâ sua : et mane sequenti, ob miraculum illud, fecit celebrari Missam. Agitur annus xxxvi vel circa.

Test. 62
insipidos
pepones

trahendo
sapidos
reddidit,

129 Item dixit, quod cum ipsi mortuus esset quidam filius spurius, uxor ipsius testis præ dolore laceraverat visum. Cumque ivissent visitatum d. fr. Franciscum, qui erat in Paterno, quam primum eos vidit, dixit ipsi testi : Ad quid venistis huc, in caritate, Venchi? Respondit ipse testis : Veni visitatum Paternitatem vestram. Postea d. fr. Franciscus dixit mulieri, quæ erat vultu lacerata : Quare es ita laniata visu? Respondit uxor. Mortuus est mihi d. filius. Respondit fr. Franciscus, vultu aliquantum indignato : Quid ad te ille, pro quo es lacerata, si Deus eum voluit : nam nihil ad te pertinebat. Agitur annus xxxv vel circa.

D
EX MS.
PROCESSU
CONSENT.
cognoscit
spurium esse
quæ lugebatur.

d

ANNOTATA.

a Castrum S. Luciti, in eadem quæ Paula littorali plagâ versus meridiem, intervallo circiter 3 milliariam.

b Scriptores Ordinis hunc Presbyterum faciunt Cubicularium Pontificum, natione Genuensem, ex familia Adornia : additque Isidorus ipsum intra sua scripta, publico instrumento signata, reliquisse verba tunc cum Sancto habito : quod instrumentum apud quemdam illius Presbyteri nepotem etiam nunc Genua asservetur. Optarem transcriptum exemplar habere, saltem pro Supplemento, post opus absolutum componendo.

c Asserit Isidorus, tamquam ex dicta instrumento, quod interrogatus Sanctus de bellis Genuensibus quam diu essent duratura, responderit ad annos circiter sexaginta; tum Genuam suæ libertati restituta tam ex integro : ita autem factum esse ait anno 1528, scilicet, quæ in maximum discrimen rempublicam adducebant, Adorniorum et Fregosiorum dissidiis.

d Suspicioni quis posset hanc mulierem, quod forte sterilem se videret, ipsi viro suo auctorem fuisse ut prolem aliunde quæreret quam ipsa haberet pro sua : ideoque reprehensionem ac poenam commernisse.

CAPUT XIII.

Incipiunt testium Paternensium depositiones.

Die iii mensis Decembris, i Indictionis, anni mxxii, Guilielmus Tarchus de Paterno, dixit, quod cum uxor ejus agrola in extremis laboraret, accessit ad d. fr. Franciscum dicens ei : Pater, rogo ves detis mihi remedium aliquod : nam uxor mea moritur. Respondit fr. Franciscus : Vadas, in caritate, et portes decem onera lapidum ad fabricam. Respondit testis : Quomodo vis portem lapides, cum uxor mea moriatur? vertitque tergum quasiturus medicum. Quem cum non invenisset, rediit ad d. fr. Franciscum, projecitque se ante pedes ejus, rogans eum ut impetraret gratiam salutis pro uxore sua. Dixitque ei fr. Franciscus : Vadas cum Deo, quia gratia est facta tuæ uxori. Discessitque testis, et invenit uxorem suam sanam. Agitur annus xxxi.

Test. 63
Moribundam
serrat,

131 Eodem die Bernardinus de Florio, dixit, quod cum ipse testis ivisset cum quibusdam aliis ad scindenda ligna pro monasterio, quod d. fr. Franciscus edificabat : exiliit securis de manu socii, et vulneravit genu testis graviter, adeo quod incidit ei nervos, cum effusione maxima sanguinis, et dolore tali, quod ipse testis sentiebat se mori. Statim vocatus fuit fr. Franciscus : qui cum illuc pervenisset, appellavit ipsum testem nomine, interrogans quoniam ei esset. Respondit ipse testis se mori : cumque hoc diceret, d. fr. Franciscus imposuit manum sub vulnere, stringens illud. Statimque ipse testis comperit se sanum, adeo quod non inveniretur cicatrix vulneris in crure, nec signum aliquod in ocrea, nec videbatur sanguis. Rediit itaque domum, sanus sicut prius. Agitur annus xxxiii vel circa.

Test. 64
crus incisum
sanat,

132 Item dixit, quod eodem tempore cum d. fr. Franciscus

EX MS.
PROCESSU
CONSENT.

*prunas arden-
tes tractat,*

A Franciscus ædificaret monasterium in Paterno, venit quidam Frater, nomine fr. Antonius a Senzetta, Ordinis Minorum, prædicaturus in Paterno : qui inter prædicandum, inhonestis modis reprehendebat et mordebat vitam et modos d. fr. Francisci. Cumque quodam die d. fr. Antonius ivisset ad ipsum fr. Franciscum, essentque prope ignem : d. fr. Antonius cepit reprehendere vitam fr. Francisci : qui nihil respondens, extendit manus ad ignem, et implevit eas prunis ignitis. Conversusque ad d. fr. Antonium, et tenens d. prunas manibus, dixit : In caritate, calefaciatis vos. Videns fr. Antonius miraculum hoc, genuflexus humi, veneratus est eum pro Sancto, et voluit deosculari pedes. Erat autem iste fr. Antonius, Ordinis Minorum, vir probus et bonæ vitæ. In causa scientiæ, quia vidit, interfuit ei audit.

b
Test. 65
nasum inflatum reformat.

133 Eodem die in Decembris, Neapolus de *b* Verallio, dixit quod cum fr. Franciscus serael transiret apud domum testis ipsius, iretque acceptum ligna et lapides pro monasterio quod fabricabat ; invenit uxorem ipsius testis ante domum, cum naso valde inflato, in quo periculose ægrotabat : dixitque. Quomodo te habes, soror nostra ? ne dubites de ægritudine hac, quia nihil erit. Accepitque nescio quid quod portabat sub habitu, quod videbatur radix quædam, imposuitque illi ipsam, et die sequenti fuit sanata.

c
Test. 66
Hydruntum iacturam prædicat,

134 Eodem die Calvanus de *c* Plauredi dixit, quod cum ipse testis ivisset aliquando eum fr. Francisco, dixit ei fr. Franciscus præfatus, Antequam prætereant pauci dies, videbitis res novas : numeravitque quemdam numerum dierum. Et adveniente numero dierum per fr. Franciscum nominato, venit nuntium, Turchum crepis-e Hydruntum.

puerum contractum sanant :

135 Item dixit, quod cum ipse testis haberet filium suum contractum utroque pede graviter, accessit ad d. fr. Franciscum, rogans eum quod impetraret a Domino gratiam salutis pro filio suo ; d. fr. Franciscus docuit ipsum testem, quod acciperet quamdam ferulam, et illam divisam calefaceret, et apponeret pedibus et cruribus d. filii, sicque sanaretur. Quod cum ipse testis ter fecisset, statim d. filius integre est sanatus. Agitur annus xxxii vel circa.

futuram famem prophetat,

136 Item dixit, quod cum ipse testis alia vice esset cum d. fr. Francisco in silva, pro monasterii necessitate ; supervenit quidam colonus. Cumque inter se omnes loquerentur, dixit d. fr. Franciscus : Seminatis non solum omnes agros qui solent seminari, sed etiam vineas. Admiratus est ipse testis de verbis istis, quia illo anno frumentum vili pretio vendebatur, videlicet tumulus octo granis, quia erat maxima frumenti copia : sequenti autem anno tumulus frumenti venditus est duodecim Carlinis. Adeo quod ipse testis comprehendebat, quo tendebant verba fr. Francisci, quæ anno præterito dixerat ; videlicet ad annuntiandam et prophetandam famem d. anni futuri. De loco et tempore, ut supra.

d
Test. 67
leprosum mundat,

137 Eodem die in Decembris, Andreas Calestro dixit, quod cum venisset Paternum quidam adolescentulus leprosus, qui dicebatur esse de Torano : cumque ipse leprosus non agnosceret d. fr. Franciscum ; fuit ei ostensus : statimque coram eo genuflexus, rogavit quod eum sanaret. Dixit ei fr. Franciscus : Vadas et laves te illa aqua, quæ est ante locum, et postea maneat cum istis aliis adolescentibus. Responderuntque circumstantes, non esse bonum quod ipse leprosus maneret cum aliis adolescentibus. Respondit ipse fr. Franciscus : Non curetis : quia nihil erit. Sicque, cum d. leprosus esset lavatus, statim fuit mundatus et sanatus a lepra. Agitur xxxiii annus vel circa. Vidit autem, interfuit et audivit.

138 Item dixit, quod cum venisset quidam fœmina, quæ dicebatur esse de Crotone, paralytica ; fuit in quodam grabato conductæ ad fr. Franciscum, qui erat in ecclesia ante altare : et ut primum illam vidit, posuit manus super humeros ejus, dicens : habes fidem in Patre cœlesti, et surgas portesque petras ad fabricam monasterii. Quæ cum tardaret surgere, dixit ei iterum fr. Franciscus, Surge. Surrexitque statim d. fœmina sana, incepitque portare lapides, mansitque per aliquot dies in monasterio, juvans fabricam, et ultimo induit habitum d. fr. Francisci. De causa scientiæ et tempore, ut supra.

febrim depellit.

139 Item dixit, quod cum ipse testis haberet uxorem febricitantem adeo graviter, quod de ejus salute desperaretur, venit ad monasterium ut conveniret d. fr. Franciscum : dixeruntque ei Fratres. Non potes loqui cum Patre, sunt enim dies tres et totidem noctes quod non comparuit. Cumque hæc verba dixissent, venit d. fr. Franciscus : qui, priusquam ipse testis aliquid diceret, dixit ei : Dubitasne quod soror nostra sit moritura ? Non dubites. Responditque ipse testis : Pater, dubito ipsam morituram, nullumque ipsi posse auxiliari præter divinam potentiam. Accepit igitur d. fr. Franciscus quamdam radicem, admodum subtilem, quam sub habitu portabat, dixitque ipsi testi : Vadas et ponas ei radicem hanc ad nasum, statimque sanabitur. Fecitque ita ipse testis, et apposita d. radice ad nasum, cepit dormire ; et expergefata comperit se sanam. Est ultra annum xxx.

E

140 Eodem in die Decembris, Pascinus Gattus dixit, quod cum ipse fr. Franciscus vellet conducere aquam ad monasterium, quod ædificabat, essentque cum eo multi homines, et inter alios ipse testis ; opus erat aquam transire per quemdam locum, ubi erat quidam lapis immensæ magnitudinis. Dixeruntque ipse testis et alii adstantes : Pater, si tangimus istum lapidem, cadet, et afferet possessoribus damnum plusquam mille ducatorum : pendebat enim ager. Responditque fr. Franciscus : Non curetis : aderit enim gratia Dei. Cumque hoc diceret lapis præfatus movit se pedetentim, demissusque est ad latus inferius, permittens liberum transitum aquæ præfate. Agitur annus xxxiii vel circa.

Test. 68
lapidem solo nutu movet.

141 Item dixit, quod cum ipse testis haberet filiam graviter uno oculo ægrotantem, adeo quod nihil illo videbat, cumque multis adhibitis remediis non potuisset sanari ; accessit ad d. fr. Franciscum pro filie salute. Qui docuit eum ut quamdam herbam oculo imponeret : qua imposita, statim post duos aut tres dies sanata est. Præterea cum ipse testis semel graviter ægrotaret, d. fr. Franciscus docuit eum alterius herbæ remedium, quo facto sanatus est. De tempore, ut supra.

oculum sanant,

142 Eodem die in Decembris, Fabricius Bombinus, dixit, quod cum pateretur quamdam infirmitatem, quæ faciebat eum stare erectum et rigidum, adeo quod ad nullum latus posset se vertere ; accessit ad d. fr. Franciscum, rogavitque quod intercederet pro ejus salute. Dixitque ei d. fr. Franciscus : Vadas in caritate, accipias parum herbæ, dictæ beta, et eum conteras, et postea odora : quia Deus faciet te compotem gratiæ. Quam cum contrivisset, posthabita odoratione, saluti pristinæ est restitutus. Agitur annus xxxiii vel circa.

Test. 69
et corporis totius rigorem :

143 Eodem die, Fahianus de Senatore, dixit se scire primo de leproso Toranensi vel Reginensi diæcesis Bisignianensis, quia vidit et interfuit, ut supra num. 137. Item dixit, quod quidam nobilis Cusentinus, nomine Guido Liparetus, cum esset a d. lepra consumptus, venit a Cætherno, ubi tunc habitabat, Paternum ad d. fr. Franciscum, quem rogavit ut ipsum sanaret. Dictusque fr. Franciscus sanavit eum : et ipse testis

Test. 70
leprosus duos

vidit

- A vidit postea d. Guidonem sanum et politum. Est ultra annum xxx.

et paralyticam curat,

144 Item dixit, quod cum ipse testis iret Cosentiam, occurrit ei quaedam mulier de illa parte provinciae Calabriae, quae est ad mare Adriaticum: quae erat manibus et pedibus contracta, et erat super quadam bestia ligata, passaque fuerat illam contractionem per viginti annos vel circa sicut retulerunt ipsi qui illam conducebant; petieruntque ab ipso teste, an fr. Franciscus esset in monasterio Paterni. Responditque ipse testis, eum ibi esse. Cumque ivissent ad d. fr. Franciscum, ipsa contracta sanata est: et in reditu alia vice sunt facti obviam ipsi testi, qui petiit ab eis, an consecuti fuissent gratiam. Responderunt illi, quod devotio Patris fr. Francisci illam sanaverat. Quare dictus testis vidit eam redire domum suam, sanam et politam. De tempore, ut supra. Deinde dixit miraculum de Joanne Bombino puero, a mula percusso, et ad medicum desperantem cum epistola misso, prout supra num. 20 ipsius sanati depositio continet.

magnam trabem solus collocat,

- B 145 Item dixit, quod cum esset ponenda quaedam trabs super portam ecclesiae monasterii, circa quam ponendam laborabant ultra centum homines, et ultimo fessi non potuerunt d. trabem ponere, eratque inter illos ipse testis; d. fr. Franciscus solus accessit, et una manu posuit d. trabem supra portam.

energumenum liberat;

146 Item dixit, quod cum venisset quidam ex Pedarchi, villa Cosentina, et maligno spirita vexatus, qui faciebat res magnas, et non poterat teneri cum vexaretur a spiritu; affines ejus attulerunt eum ad fr. Franciscum. Quem ipse fr. Franciscus aliquot dies apud se tenuit, quærens ut eum faceret laborare in loco aedificii. Et cum videret ipsum perseverare in faciendis rebus inconvenientibus et enormissimis, quodam die dixit ei: Volo ut hodie ex eas a corpore istius pauperuli. Et hora meridiana condixit eum in medio ecclesiae. Cumque cœpi-set imperare spiritui quod exiret, respondit spiritus se esse contentum exire. Dixitque ei fr. Franciscus: Quomodo vis exire quod non facias damnum? Respondit ei spiritus, se velle exire ad modum venti. Dictusque fr. Franciscus dixit ei: Exeas ad modum venti: sed caveas ne aliquid mali facias. Cumque d. spiritus exiret, fuit ventus maximus et fulgur, adeo quod omnes fenestrae concutiebantur et ecclesia tremebat. Et pauper ille, ex quo spiritus exiverat, mansit humi fere mortuus; et postea surrexit, rediitque domum suam sanus.

C puero moribundo vitam largitur;

147 Item dixit, quod cum ipse testis esset cum d. fr. Francisco, venit quidam famulus D. Rogerii de Parise, Doctoris famosissimi, significans ei quemadmodum d. D. Rogerius habebat filium ægrotum ad mortem, rogabatque eum quod vellet pro ejus salute apud Deum intercedere. Quare d. Frater inclinavit se in terra, accepitque folium cujusdam herbæ, deditque ipsi famulo dicens: Vadas et portes ipsi folium hoc, et invenies eum sanum: nam Dominus fecit ei gratiam. Cumque rediisse Cosentiam, comperit d. filium sanum, et die sequenti surrexit a lecto: et intellexit ipse testis vere, quemadmodum ipse famulus, quando applicuit, invenit d. filium sanum: et postea idem testis vidit eum sanum et politum esse.

Test. 71 digitum contractum curat.

148 Eodem in die Decembris, Joannes Terchus dixit, quod cum ipse testis esset Neapoli cum d. fr. Francisco et oratore Regis Franciæ, erat quidam famulus qui habebat digitum contractum, adeo quod non poterat eum extendere. Dixit hoc orator præfatus d. fr. Francisco, rogavitque eum pro d. famuli salute. Dixit ei fr. Franciscus: Habeat fidem in Domino, quia gratiam consequetur. Cumque d. famulus ivisset ad ecclesiam, auditum Missam, et intrasset ecclesiam, cœpit sudare: et extendens ma-

num pro abstergendo sudore, extendit digitum, et sanatus est, tamquam si numquam ægrotasset. Agitur xxx annis vel circa.

D EX MS PROCESSU CONSENT. Test. 72

149 Eodem die Franciscus Cocus dixit, de prunis condentibus coram Fr. Antonio Scozetta contractatis a fr. Franciscò, prout ipse fr. Antonius testi retulit, et alias oculatus testis num. 232; sed nullam fecit mentionem insectationis præviæ, tantum ait quod post prædicationem ivit ad monasterium d. fr. Francisci, quem allocutus est dicens: Aliqui reputant vos hominem probum, aliqui vero hominem herbarium: et ideo desiderarem videre aliquam demonstrationem vitæ vestræ. Item dixit de liberato energumeno, plane sicut refertur num. 146, seque vidisse et interfuisse asserit.

ANNOTATA.

- a Alibi constanter vocatur Scoteto.
b Ecgraphum Latium de Vecchillo.
c Ibidem, Plantedi.
d Famem hanc accidisse anno 1479 habetur ex Processu Calubr. num. 23.

CAPUT XIV.

Testes Paternenses die iv Decembris auditi.

E

Paulus de Porta dixit, quod cum fuisset ægrotus, adeo quod non posset tenere se pedibus, accepto baculo ivit ad fr. Franciscum, qui eum vocari fecerat. Et cum primum d. fr. Franciscus vidisset ipsum testem, dixit: Paule, volumus ire simul ad montem, ad portandas quasdam trabes pro monasterio et ecclesia. Respondit ipse testis: Utinam possem ire! quia ego soles omnes eas portare. Dictusque fr. Franciscus dixit: Venias mecum, quia ibis. Sicque d. testis ingressus est iter cum d. fr. Francisco absque baculo, sensitque se saniores et fortiores aliis, quos omnes præcedebat. Agitur xxxiii annis vel circa.

Test. 73 Ex morbo debilem corroborat.

151 Item dixit, quod cum d. fr. Franciscus vellet proficisci in Franciam, dixit ei ipse testis: Pater in caritate, te proficisceris in Franciam, et nescio, an simus visuri te amplius: relinquant mihi aliquid in memoriam tuam. Dictusque fr. Franciscus dedit ei dono quemdam panem parvum, quem ipse testis tenuit in arca sua per quique annos, dictaque arca habebat optimum odorem propter d. panem. Transactis illis quinque annis, supervenit valida fames in provincia: cumque tunc ipse testis, cum uxore et familia sua capitum quinque, per tres dies non comedissent panem, recordati sunt illius panis: quem acceptum comederunt, suffecitque omnibus per integrum diem ad satoritatem. Agitur annis xxviii.

In Franciam discedens panem donat,

qui uxor suffecit pluribus:

F

152 Item dixit, quod cum ipse testis haberet filiam in extremis laborantem, accessit ad d. fr. Franciscum pro gratia: qui dixit: Non potest habere gratiam, quia Dominus vult eam apud se. Respondit ipse testis: Saltem vixisset per annum, et postea mortua fuisset. Respondit d. fr. Franciscus: Contentus sum impetrare gratiam ut vivat per annum. Sanata est itaque d. filia, et post finium annum obiit subito, nec transivit annum uno die. De tempore, ut supra.

moribundam anno uno supervivere facit,

153 Item dixit, quod cum portaret trabem pro ecclesiae edificio, illa cecidit supra crus ipsius testis, quod graviter fregit. Dictusque fr. Franciscus fecit illud oleo ungi, et die sequenti sanatus est absque læsione aliqua. De tempore, ut supra.

læsum crus sanat:

154 Eodem die iv Decembris, Rancius de Parisio dixit, quod cum ipse testis quodam mane esset manibus brachii-que contractus, ut ea vix posset elevare; sequenti die accessit ad d. fr. Franciscum, narraturus

Test. 74 contractum curat,

EX MS.
PROCESSU
CONSENT.

A narraturus ei necessitatem suam. Dictusque fr. Franciscus conduxit eum ad Missam audiendam: qua audita dedit ei quamdam herbam, dicens eis: Vadas, bullias hanc herbam, et postea ungas locum doloris. Dictusque testis acceptam herbam posuit ad bulliendum; et propter dolorem qui ipsum stringebat, non expectavit quod herba bulliret, sicut ei d. fr. Franciscus dixerat: sed accepit aquam quæ erat in olla, et illa lavit et abstersit se, et statim sanatus est. Agitur annus xxxiv vel circa.

lapidem in-
gentem leviter
moveri facit,

155 Item dixit, quod cum, ipse una cum multis aliis et cum fr. Francisco, ivisset ad conducendum quasdam trabes pro edificio ecclesiæ; invenerunt in via quemdam lapidem magnum, qui impediēbat transitum trabium. Dictusque fr. Franciscus dixit, Opus est tollere hinc lapidem istum. Ipseque testis et alii omnes responderunt: Pater, impossibile est. Dictusque fr. Franciscus dixit, posse fieri. Acceperunt itaque d. lapidem, et invenerunt eum levem sicut frondem: et in volutione d. lapidis cecidit super digitum unius ex societate, cujus os integre fractum est. Cumque ille præ dolore clamaret, venit, d. fr. Franciscus, et involvit quadam fronde castanæ: statim pristinae salutis restitutus est. Agitur xxxiii annus vel circa.

alium ruen-
tem sistit:

B 156 Item dixit, quod cum lapis quidam per quasdam maximas rupes in flumen præcipitaretur, adeo quod non erat possibile resistere impetui illius lapidis: d. fr. Franciscus allocutus est petram dicens: Soror nostra, quo vadis? Dictaque petra statim in ripa firmata est, ibique mansit, prout ipse vidit. De tempore, ut supra.

Test. 75
moribundam
uxorem resti-
tuit marito:

157 Eodem die iv Decembris, Soror Joanna Caputa dixit, quod cum ipsa in extremis laboraret et loquelam amisisset; maritus ejus accessit ad d. fr. Franciscum, rogans eum quod impetraret gratiam salutis pro ea. Dictusque fr. Franciscus dedit ei quamdam radicem dicens: Vadas, Apponas ei hanc ad nasum, quia Dominus fecit ei gratiam. Quam cum apposuisset ad nasum, statim cœpit loqui, et melius se habere, et sanata est. Agitur xxxiii annus vel circa.

Test. 76
sanat os
contortum,

158 Docaria de Orrico dixit, quod cum esset puella, quodam mane comperit os suum retro versum, adeo quod non posset comedere. Cumque pater ejus adhibuisset curationi ipsius medicos complures et medicinas diversas, nec potuisset sanari, et os ad locum suum non potuisset redire, semelque d. fr. Franciscus ante domum ipsius testis transiret; pater ejus præfatus vocavit eum, narravitque casum illum. Cui fr. Franciscus dixit: Vadas, in caritate, accipias uvæ passas et absynthium, faciasque ei emplastrum quod capiti ejus impones: habeatisque fidem in Domino, et sanabitur. Cumque ille pro faciēdo emplastro non posset invenire absynthium, et die sequenti haberet devotionem; illa, absque alio remedio, comperit se sanam. Agitur xxxiii annus vel circa.

guttur
affectum,

159 Item dixit, quod cum alia vice graviter ægrota esset in meatu gutturis, ostendit malum d. fr. Franciscus: cujus solo aspectu, absque alio remedio, statim sanata est. De tempore, ut supra.

Test. 77
febrim.

160 D. Nicolaa de Flore dixit, quod cum quidam cognatus suus, dictus Bellinus de Flore, gravi febre vexaretur, adeo quod salus desperata esset; accessit ipsa testis ad fr. Franciscum; qui docuit eam quod quasdam herbas bulliret, quarum aqua æger ille sanandus esset. Quod cum factum esset, d. infirmus haustu illius aquæ sanatus est. Agitur annus xxxiii vel circa.

Test. 78
oculum debi-
lem

161 D. Rindissana de Calendino dixit, quod cum haberet filiam, oculo uno adeo ægram, quod de ejus amissione timeret, adhibuissetque remedia diversa

nec posset sanari; conduxit eam ad fr. Franciscum; qui oculum, manu aquæ benedictæ intincta tactum, pristinae salutis restituit. Agitur xxxii annus vel circa.

162 D. Catharina Cappa dixit, quod cum quædam mulier, dicta a Maria Cappa, in Paterno maligno spiritu vexata, res enormissimas faceret; cum primum ad fr. Franciscum est conducta, statim ab illo spiritu liberatur, et salutis pristinae restituitur. In causa scientiæ: quia vidit et interfuit. De tempore: agitur annus xxxiv vel circa.

Test. 79
dæmoniācam,
a

163 Venerabilis Soror Fina de Florio dixit, quod cum haberet filium ægrotum, habentem in ventre apostema magnum, quod videbantur intestina exivisse; accessit ad d. fr. Franciscum, rogans eum quod impetraret a Domino gratiam salutis pro filio suo: qui dedit ei herbam quamdam, qua imposita, statim sanatus est. Agitur xxxiii annus vel circa.

Test. 80
apostema in
ventro ?

164 Item dixit, quod cum advēna quidam attulisset in sacculo d. fr. Francisco quædam pruna, ipse fr. Franciscus visa ea segregavit, dicens illi qui ipsa attulerat: Ista sunt de possessione tua, et ista non. Et advēna ille dixit esse verum: pruna illa esse ex possessione cujusdam vicini sui: fuitque præsens ipsa testis et multi alii. De tempore, ut supra.

pruna furtiva
sequestrat ab
aliis:

165 D. Dominica de Velpando dixit, quod cum venisset quidam a Motta de Porchia, cum magno vulnere in capite, qui a multis medicis curatus non poterat sanari; desperaretque de salute sua; accessit ad fr. Franciscum et sanatus est: sicut ipsa vidit et interfuit. Agitur annus xxxiii vel circa.

Test. 81
sanat vulnus
capitis,
E

166 Item dixit, quod cum quidam Fabianus de Mantia haberet apostema frigidum in junctura manus, propter quod sentiebat immensum dolorem; accessit, clamans propter dolores, quos patiebatur, ad fr. Franciscum, petens ab eo gratiam salutis. Qui cum manu sua leviter tetigisset d. apostema, statim sanatus est. In causa scientiæ et de tempore ut supra.

apostema
manus

167 D. Rosa de Yanne dixit, quod cum ipsa in bucca haberet apostema, quod ex ventre matris cum ipsa creverat, et in tantum excreverat, quod eum comederet, oporteret manu d. apostema ad partem tenere; cumque fr. Franciscus venisset Paternum ad ædificandum monasterium; accessit ad ipsum, rogans ipsum ut impetraret gratiam salutis a d. apostemate, quod nullus medicus potuerat sanare. Dixitque ei d. fr. Franciscus, quod poneret parum salis: quo posito statim est sanata. Agitur annus xxxvi vel circa.

Test. 82
et buccæ:

168 Antonius Mirenus dixit, quod cum venisset quædam a spiritu maligno vexata, quæ erat ex arce de Anzitola; cumque circumdaretur, sicut fieri solet, a circumstantibus hominibus, d. mulier dæmoniaca cœpit dicere: Ecce inimicum meum. Ipseque testis et multi alii verterunt se, et viderunt fr. Franciscum venientem: qui intravit sacristiam nulli aures præbens. Et sequenti die, cum d. dæmoniaca esset in ecclesia, aliqui ex Fratribus d. fr. Francisci experti sunt velle adjurare d. malignum spiritum: qui dixit: Non curo de vobis omnibus, sed de fr. Francisco. Ultimo loco conducta fuit in sacristiam, ubi erat d. fr. Franciscus cum aliquot nobilibus, scilicet ipso teste et aliis; cœpitque adjurare spiritum, et dicere et jubere illi, quod relinqueret corpus illius pauperulæ. Qui spiritus cum multa d. fr. Francisco replicaret, obstinatusque esset, dixit se esse spiritum cujusdam mulieris, quæ erat mortua tempore bellorum Ducis b Joannis, quæ ante viginti annos gesta fuerant, primumque fuerat meretrix et pessimæ vitæ. Responditque ei fr. Franciscus: Quare non es confessa? quia nunc non esses damnata. Tandem post multas concertationes, ipse testis vidit exire d. mulierem a sacristia, et liberam: quæ ad domum suam rediit. Agitur annus xxxv vel circa.

Test. 83
dæmoniācam
liberat:

F

b

A
ubi absens sit
inveniendus
novit :

169 Item dixit, quod cum ipse testis nocturno tempore esset in quodam loco, cognomento Omnium-Sanctorum, distante ad medium circiter milliare a monasterio Paterni, ubi erat ipse fr. Franciscus; cumque hic indigeret ipso teste, misit duos Fratres suos ad vocandum eum : quibus dixit, Eatis, invenietis Antonium Mirenum in tali loco. Dictique Fratres eum ibi reperiunt, sicut ipse fr. Franciscus dixerat. Adeo quod ipse testis et dicti Fratres multum sint mirati, quod nocturno tempore d. fr. Franciscus scivisset, ubinam esset d. testis; præsertim cum esset nox, quando d. ecclesiam intravit ipse testis, nec ab aliquo esset visus. Quare gratias egerunt Deo, reputaruntque d. fr. Franciscum pro Sancto. De tempore ut supra.

Test. 84
dorsi dolorem

170 Loysius de la Porfa dixit, quod cum ægrotaret in dorso, et per mensem in lecto jaciisset, et a nonnullis inductus esset quod ad fr. Franciscum accederet; respondebat ipse testis, quod non poterat ambulare, nec a lecto surgere. Ultimo adjutus a nonnullis, accessit ad d. fr. Franciscum, quomodo potuit : qui dixit ei quod ungeret dorsum oleo, vespere, quando iret dormitum. Quo facto, mane sequenti ipse testis coroperit se sanum; ivitque statim ad d. fr. Franciscum, gratias ei acturus de restituta salute. Dixitque ei d. fr. Franciscus : Fili mi, sanavit te bona fides, quam habuisti in D. N. Jesu Christo. Agitur xxxv annus vel circa.

et febrem
curat,

171 Item dixit, quod cum ipse testis haberet quemdam fratrem, qui quotidie febricitabat; d. fr. Franciscus dedit ei quoddam folium herbæ dictæ nepita, statimque sanatus est. De tempore, ut supra.

Test. 35
fractum bra-
chium solidum;

172 Durabilis de Mielo dixit, quod cum ipsi testi fractum esset brachium integre, profectus est Paulam, ut a quodam medico chirurgico, qui ibi erat, faceret se curari; et in itinere factus est ei obviam fr. Franciscus, qui interrogavit ipsum quo iret. Respondit ipse testis, se ire Paulam causa curandi brachium, quod ei integre erat fractum, in quo sentiebat intensum dolorem. Dictusque fr. Franciscus respondit ei, se nolle quod Paulam vadat : accepitque brachium, et imposuit manum, dixitque ei : Vadas, quia spatio dierum quindecim eris sanus. Statimque dolor d. brachii cessavit, et spatio quindecim dierum sanatus est integre. Agitur xxxv annus vel circa.

Test. 86
ignitos lapides
innocue tractat ;

173 Matthæus Caputus dixit, quod cum ipse esset in Paula, ubi d. fr. Franciscus erat, et ibi fornacem calcis faciebat coquere; vidit d. fr. Franciscum accipere manibus lapidem ignitum, qui erat in fornace; eumque absque aliqua læsione portare, ubi erat alia calx. Agitur annus XL vel circa.

Test. 87
occulum
peccatum
revelans

174 Alexander Carusus dixit, quod cum commississet peccatum quoddam mortale, supervenit et magnus dolor ventris : cumque d. fr. Franciscus transiret ante domum ipsius testis, fecit se portari ante januam, et præsentavit se ante fr. Franciscum prælatum, qui erat multis associatus, qui cum ipso ibant pro necessitate monasterii. Cumque ipse testis exposuisset ei dolorem et necessitatem suam, respondit ei fr. Franciscus, cave ne committas amplius peccatum illud, et sanaberis : et post discessum d. fr. Francisci remansit ipse testis sanus. Agitur annus xxxv vel circa.

sanitatem
reddidit ;

175 Item dixit, quod cum quidam frater ejus in extremis laboraret, essetque extrema unctione unctus, et cum candela ad caput lecti vellet ex hac vita migrare; ipse testis accessit ad d. fr. Franciscum, narravitque casum. Dixitque ei fr. Franciscus, Vadas, habeam bonam fidem in Domino, nec timeas de illius morte. Deditque ei confectiones quasdam, quibus ægrotum deberet refocillare. Quo facto, æger

morbundum
servat :

Aprilis T. I

alleviatus est, et paucorum dierum spatio integre sanatus.

D
EX MS
PROCESSU
CONSENT.

ANNOTATA.

a In Latino ecgrapho, pro Maria, legitur Mariana.
b Hic Dux Joannes, familie Andegavensis, contra Ferdinandum, non obstante natalium vitio donatum a Pio et patris sui Alphonsi regno, bellum movit, Francorum subnixus viribus, anno 1460; primoque ad Sarunum victor, deinde anno 1462 ad Trojam Apuliæ victus, paulo post in Franciam se recepit : quæ cum chronologia hic indicata optime conveniunt.

CAPUT XV.

Reliquæ Paternensium testium depositiones eodem iv Decembris exceptæ.

Nobilis Jacobus Curtus dixit, quod cum esset in Figliino, villa Cusentina; cognata sua, nomine Donna Angela, erat ad mortem infirma, quæ non potuerat mingere tribus diebus. Cumque ipse testis ivisset visitatum d. ægram, quæ erat omni medicorum auxilio destituta; hortatus est eam ut recurreret ad devotionem d. fr. Francisci, ipsaque infirma rogavit, quod accederet ad d. fr. Franciscum, et impetraret gratiam salutis pro ea. Cumque ipse testis iret, invenit d. fr. Franciscum in silva, ubi faciebat scindi ligna. Et antequam ipse testis diceret aliquid, d. fr. Franciscus scivit ei dicere, quod indigebat ipso. Responditque d. testis esse verum. Cumque narraret necessitatem suam, d. fr. Franciscus strinxit humeros, excusans se et dicens, se nescire quid faceret, se enim esse in loco ubi non habebat quid ægroræ mitteret : quod si in monasterio fuisset, misisset ei aliquid pro devotione. Sicque cum semper humeros stringeret, cum humilitate extendit manus in terram, et in pede cujusdam quercus cœpit colligere manipulum fragorum maturorum : dictusque testis non vidit herbam quæ producit d. fructum, ignoratque in d. loco fuisse unquam fraga, nec videbatur terra apta ad producendum hujusmodi fructum. Factoque d. fasciculo misit eum ad ægrotam per quemdam famulum, ut illum in devotione acciperet. Quem acceptum cum comedisset, statim minxit et sanata est. Agitur annus xxxiv vel circa.

Test. 88
Ad sanandam
disuria
laborantem

E

fraga alieno
loco reperi
facit,

177 Item dixit, quod cum ipse testis quodam die cum ipso fr. Francisco esset in Paterno, venit quidam nuntius illustris Dominiæ Polyxenæ de a Ragona, significans d. fr. Francisco, quemadmodum Ill. D. Henricus de Aragonia maritus suus ægrotabat dolore lateris. Dictusque fr. Franciscus respondit, se ad hoc nihil posse facere, quia Deus volebat D. Henricum apud se. Sed ne videretur non respondere tantæ Dominiæ, rescripsit ei, ordinans quedam frivola remedia : et inde ad tres aut quatuor dies ipse testis intellexit d. D. Henricum esse mortuum. De tempore ut supra.

Henrici de
Aragonia
mortem
prædicat :

a

17

178 Joannes de la Porta dixit, quod cum ipse testis esset unus ex operariis, qui multi rumpebant petras pro fabrica fr. Francisci, unus operarius quoddam palo ferreo, ponderis decem rotulorum, percussit in anum ipsius testis : quam et ossa omnia penitus fregit, adeo quod ipse testis præ magno dolore ceciderit in terram. Quod d. fr. Franciscus videns accurrit, et accepit manum ipsius testis, imposuitque oleum ex lampade sumptum. Statimque sanatus est, nullumque ulterius sensit dolorem : statimque rediit ad laborem, et petras cum aliis fregit. Agitur annus xxxv vel circa.

Test. 89
manum
contusam
reparat,

179 Angelus Curtus dixit, quod cum ipse tenuisset dolorem stomachi per quinque dies, nec inveniret remedium aliquod ; baculo hærens, eo modo quo

Test. 90
therat a
dolor
stomachi :

19 potuit

- EX MS. PROCESSU CONSENT.**
- A** potuit, statuit se coram fr. Francisco. Qui, antequam ipse aliquid diceret, dixit; Iste dolor multum vos exstimulavit. Responditque d. testis: Pater, conduxit me quasi ad mortem: rogo vos, succurritis mihi. Dictusque fr. Franciscus respondit ei: Nihil erit: vadas et bibas aquam illam, ostendens ei aquam quæ erat ante monasterium, quam ipse illuc conduxerat. Cumque ipse testis aquam illam bibisset, statim d. dolore stomachi liberatus et sanatus est, nec amplius ipsum vexavit. Agitur xxxv annus vel circa.
- Test. 91 sanat a vitio oculi,**
- 180** Joannes Calindinus dixit, quod cum ægrota- ret oculo, adeo, quod illo nihil videret, et pupilla quasi privatus esset; accessit ad fr. Franciscum, qui ceram quamdam imposuit, statimque sanatus est, penitus illæsus. Agitur annus xxxiii vel circa.
- et morbo cancri,**
- 181** Item dixit quod cum ipse testis haberet can- crum in pede, qui ei nervos omnes consumpserat; ac- cessit ad d. fr. Franciscum: qui parum aluminis im- posuit, statimque sanatus est. De tempore, ut supra.
- de serpente fugiendo monet:**
- 182** Item dixit, quod cum ipse testis esset in silva cum d. fr. Francisco: ad cedendum ligna pro fornace calcis pro monasterio; cumque diu ipse tes- tis laborasset, voluit secedere ad pedem cujusdam arboris, pro quadam necessitate sua. Quem cum d. fr. Franciscus vidisset ire, increpavit eum dicens, ne vadas, quia in pede istius arboris est serpens quidam venenosus. Quare d. testis remansit: et cum hac dicerent, exivit d. serpens admodum hor- rendus et deformis, ipseque testis et alii occiderunt d. serpentem.
- Test. 92 ab articulo mortis**
- 183** Bellinus de Flore dixit, quod cum ipse adeo febricitaret, quod de ejus salute medici despera- rent; et die Dominica omni sensu carens, extrema unctione esset inunctus; præparatique essent panni nigri, qui ob defunctorum luctum solent deferri; mansissetque usque ad diem Jovis, nullius compos sensus; et eodem die esset spiritum Deo redditurus, medicusque suis dixisset, quod ejus animæ consule- rent, nam die sequenti hora nona esset moriturus; discessitque d. medicus, ejus desperata salute; affi- nes ipsius testis accesserunt ad d. fr. Franciscum, dicentes ei, medicum de salute testis infirmi despe- rasse, rogantes quod salutis gratiam pro ipso teste a Domino impetraret. Dictusque fr. Franciscus res- pondit: Capiatis ex flumine anguillam, cujus coctæ brodium porrigatis ei, et de salute ejus non dubite- tis. Dictique affines ipsius testis non potuerunt ca- pere anguillam, sed ceperunt troctam. Respondit- que ipse: Satis bona est, detisque ei brodium. Dic- tusque testis, hausto brodio, recuperavit sensus: et paucorum dierum spatio sanatus est. Agitur xxxv annus vel circa.
- crepto patri**
- 184** Item dixit, quod cum brachiis gestaret fi- lium quemdam suum, qui eo die ægrotaverat; ob- vius est factus ei d. fr. Franciscus, qui ibat ad ce- dendum ligna pro fornace calcaria; rogavitque eum ipse testis pro salute prædicti filii. Respondit ei fr. Franciscus: Iste est decima, quam Dominus noster a te vult: indeque ad paucos dies d. filius obiit. De tempore, ut supra.
- filii mortem prædixit:**
- Test. 93 manus nigras sanat:**
- 184** Salernus de Brunacio dixit, quod cum totum corpus suum esset putridis ulceribus maculatum, a quibus magno afficiebatur dolore, adeo quod nulli operi esset aptus; accessit ad d. fr. Franciscum, os- tenditque manus putridis illis ulceribus plenas, dicens, sic se habet totum corpus meum. Dictusque fr. Franciscus inclusit manus infirmi manibus suis, te- tigique postea totum corpus ipsius testis: qui a dicta ægritudine liberatus et sanatus est. Agitur annus xxxiii vel circa.
- trabem præ- gr.alem so- us levat:**
- 185** Item dixit, quod cum ipse testis cum multis aliis ivisset portatum trabem unam, pro fabrica mo- nasterii; omnes illi simul non potuerunt tollere tra- bem illam a loco in quo erat. Quo d. fr. Franciscus perveniens, solus eam facile levavit et tulit. Præte- rea d. fr. Franciscus, quando d. trabem tollebat, pedibus nudis per quadam spineta ambulabat, dic- tusque testis et alii adstantes eum acclamabant, di- centes: Pater non ambuletis per spineta hæc, quia pedes lædetis. Ipse nihilominus per d. spineta am- bulabat, absque ulla pedum læsione. De tempore, ut supra.
- per spineta innoxie am- bulat,**
- 186** Item dixit, quod cum ipse testis haberet fi- lium, facie et oculis horrende inflatum, conduxit eum ad d. fr. Franciscum: qui porrecte illi pomo, statim eum sanavit. De tempore, ut supra.
- puerum tu- mentem cu- rat:**
- 187** Alexander Caputus dixit, quod cum ipse testis in monasterio, quod fr. Franciscus Paulæ ædificabat, operaretur; supervenit ei pleuritis, quæ ipsum per diem et noctem integram adeo occupave- rat, quod crederet se moriturum. Dictusque fr. Fran- ciscus porrexit ipsi testi cibum, posteaque in pede arboris dormire eum fecit, cum fasciculo nepitæ sub capite: statimque sanatus est. Agitur annus xl vel circa.
- Test. 94 pleuritidem sanat**
- 188** Itera dixit, quod cum ipse testis cum d. fr. Francisco ivisset ad quamdam silvam, quæ monas- terio Paulæ imminebat; quidam serpens venenosus momordit quemdam ex monachis fr. Francisci in digito pedis: Qui cum lacrymis et clamore accurrit ad fr. Franciscum, ejus opem implorans. Qui digi- tum vulneratum quodam junco, dicto genesta, liga- vit, et sanatus est. Verum cum ipse testis aliquæ adstantes non crederent fuisse morsum, sed punc- turam spinæ vel aliquid aliud ad sanandum facile (quia digitus ita facile per se fuerat sanatus) nec attribueretur illud miraculo: noctu sequenti infla- tus est d. digitus, accessitque d. monachus iterato ad d. fr. Franciscum, ejus auxilium implorans, Dictusque fr. Franciscus dixit: Hoc ideo factum est, quia heri non credebant. Dictique digiti tumor præteriiit, et sanatus est. De tempore, ut supra.
- et morsum serpentis;**
- 189** Item dixit, quod cum esset in Paula cum fr. Francisco, venit quidam juvenis valens et bene dis- positus, dixitque fr. Francisco: Pater, natum est mihi in collo quoddam apostema. Dixitque fr. Fran- ciscus, Quando te accersivi, nolisti venire: vadas, bibas, et recedas cum Domino. Cumque ipse juve- nis recessisset, dixit d. fr. Franciscus ipsi testi, Vide quod parva ægritudo hominem sub terra po- nat. Et nocte sequenti d. juvenis, sanus, robustus et fortis, obiit. De tempore, ut supra.
- juveni valenti prædixit mortem:**
- 190** Carolus de Calindino dixit, quod cum quo- dam die foderet petras cum fr. Francisco, quidam grossus lapi præcipitabatur tanto impetu, quod si deorsum pervenisset, patrem ipsius testis interfecis- set, et alia damna fecisset. Quare videns d. fr. Fran- ciscus d. lapidem tanto impetu ruere, præcepit ne moveretur: sicque d. petra in velociori decursu fir- mata est, ibique stetit, sicut ipse testis vidit. De loco: in Paterno. De tempore, agitur annus xxxii vel circa. Item dixit, quod cum ipse testis esset cum d. fr. Francisco et viginti aliis in silva, ubi faciebant trabes pro monasterio, omnesque samescerent; comparuit cum duabus placentis, deditque eas fr. Francisco: qui illas porrexit ipsi testi et sociis: comederuntque de illis omnes viginti ad saturitatem, et adhuc dimiserunt reliquias. De loco et tempore, ut supra.
- exiguam an- nonam multis facit sufficere.**
- 191** Joannes Pipe dixit, quod cum venisset qui- dam maligno spiritu vexatus, dictus Petrus de Ba- glia-Pedachi, ad d. fr. Franciscum; tenuit ipse eum apud se per aliquot dies. Et quodam die d. testis audivit fr. Franciscum dicentem, Nolo quod maneas hic amplius, sed volo quod exeas, et vadas in pro- fundum
- Test. 96 dæmoniacum liberat.**

A fundum maris. Sicque d. testis rediit sequenti die, invenitque ipsum liberatum a d. spiritu et sanatum. Agitur annus xxxiii vel circa.

192 Bernardinus Puglanus dixit, quod cum ipse testis cum magistro suo posuisset ignem in silva quadam, ut ibi seminaret; d. ignis magna vehementia dirigebatur versus ligna, quæ d. fr. Franciscus fecerat cædi pro monasterio, quæ erant propinqua silvæ, ubi erat ignis. Quem ignem fr. Franciscus videns, ut supra. dirigi, dixit ei: In caritate, comburas quæ tua sunt, et non occupes nostra. Cumque hoc dixisset, absque alio auxilio d. ignis cessavit, nec progressus est, sed retrocessit. Agitur annus xxxv vel circa.

193 Nicolaus Ruffus dixit, quod cum venisset quidam de Abrigiano, villa Cusentina, habens maculam in oculo, ad. fr. Franciscum; ut primum eum vidit, imposuit aquam benedictam oculo, statimque sanatus est. In causa scientiæ, quia vidit et interfuit. De tempore, agitur annus xxxiii vel circa.

194 Adrianus Mirasius dixit, quod cum haberet ineptem quamdam infirmam, in extremis laborantem, ivit Paulam, ut significaret illud patri d. filiæ. Et cum esset prope monasterium fr. Francisci, factus est ipse fr. Franciscus ei obviam: qui intellecta causa sui adventus, dixit ne timeret de morte: deditque tres cucumeres silvestres, ut illos pro devotione ad ægotam portaret. Rediitque ipse Paternum: cumque d. cucumeres infirmæ dedisset, statim sanata est. Agitur annus xl vel circa.

195 Andreas Carusus dixit, quod cum ipse fr. Franciscus conduxisset quamdam aquam b ad monasterium, particulares personæ capiebant aquam quæ a d. monasterio exibat, conducebantque eam ad possessiones suas: adeo quod quadam die orta est inter eos contentio violenta. Cumque d. fr. Franciscus intellexisset fieri contentionem pro d. aqua, intravit monasterium nihil respondens, et sequenti mane nuntiatum est foramen esse factum, per quod dicta aqua intravit, et nunquam amplius comparuit. In causa scientiæ, quia vidit et audivit. De tempore: agitur xxxiii annus vel circa.

196 Item dixit, quod cum ipse testis circiter duos menses ægotaret, patereturque descensum ad crura et ad brachia, adeo quod non posset ea attollere nec aliquid iis operari, adhibuissetque remedia multa, nec posset convalescere; cumque ipse testis vellet adire rus quoddam dictum Domini, ubi erat quidam medicus qui dicebat se ipsum sanaturum; soror ipsius testis dixit hoc fr. Francisco: qui significavit d. testi, quod non iret, sed haberet fidem in Domino, et Dominica sequenti (quæ erat c Pascha resurrectionis) posset ire auditum Missam. Quare d. testis non ivit: et adveniente nocte sabbati Sancti, circa medium noctis coepit dormire. Cumque in mane expergisceretur hora Tertiarum, comperit se sanum ivitque solus ad ecclesiam auditum Missam, sicut ei fr. Franciscus significaverat. De tempore, ut supra.

ANNOTATA.

a Vereor ne festinanti in autographo scriptori (convenit enim utrumque egraphum) Ragona obreperit pro Arragona: quo posito ipse Polyxena, sic dicta censebitur a marito, alias Geracensis Marchionissa nuncupanda.

b Quomodo sanctus antea aquam hanc miraculose collegerit, vide in Processu Calabr. num, 60.

c Anno 1479, quo hæc acta fuerunt, Dominica Paschalis occurrit die ii Aprilis, Cyclo lunæ 17, solis 4, littera Dominicali C.

CAPUT XVI.

Testes auditi initio anni MDXIII. Totius processus conclusio.

Die xix Januarii, i Indictione, MDXIII, D. Nicolaus Castagnarus de Corigliano, Rossanensis diæcesis, dixit, quod cum venisset fr. Franciscus Coriglianum, ædificaturus ibi monasterium, velletque facere fornacem pro coquenda calce, ivit ad quendam locum ineptum ad producendos lapides pro d. calce facienda. Dictusque fr. Franciscus dixit: Fodiat hic, quia Dominus providebit. Et inter fodiendum invenerunt lapides pro facienda calce, quam multam fecerunt, et monasterium ædificaverunt. In causa scientiæ: quia vidit et interfuit. De tempore, agitur xxx annus vel circa.

198 Item dixit, cum die quodam essent plus quam trecenti homines, facientes aquæductum, et ut eum conducerent ad monasterium, quod fr. Franciscus ædificabat, haberetque d. fr. Franciscus ficum a inflaturam, dedit illas trecentis hominibus illis, quibus satisfactum est, et adhuc remanserunt ficus. b Item dixit, quod multoties prædixit futura, sicut adventum ultramontanorum ad regnum.

199 Die eodem Loysius Romæus de Corigliano dixit, quod cum fr. Franciscus venisset Coriglianum, ut faceret perfici monasterium quod in d. terra inchoavit, ibique nulla esset aqua, sed multum distaret a monasterio fr. Franciscus, nulla industria vel ingenio humano sed miraculose, quamdam aquam, distantem a loco illo per quatuor millia ad monasterium conduxit. Præterea scit ipse tests, quod illo die quo homines illi erant conducturi dictam aquam, duæ mulieres dictæ terræ attulerunt duas placentas quibusdam nobilibus, qui iverant auxiliatum d. fr. Francisco: quarum unam illi nobiles et homines qui operabantur in conducenda dicta aqua, absente fr. Francisco, qui iverat ad silvam, comederunt. Et cum d. fr. Franciscus redivisset, dixit: Vos bene habetis, qui accepistis recreationem: et bene fecistis; et adhuc, grata Dei, pro omnibus est. Accepitque illam placentam, quæ remanserat; et distribuit inter operarios, qui erant quasi triginta; et medietate illius placentæ satiavit omnes. Agitur annus xxx vel circa.

200 Item dixit, quod cum d. fr. Franciscus venisset Coriglianum ædificaturus monasterium, d. testis dedit ei dono quamdam possessionem suam pro ædificando d. monasterio. Dictusque fr. Franciscus bene circumspexit totam possessionem præfatam, elegitque locum qui ipsi melior videbatur; dixitque, Fodiat hic, quia volumus hic ædificare ecclesiam. Et inter fodiendum invenerunt murum quemdam cum quodam sepulcro, ibique ædificaverunt ecclesiam, quæ in præsens extat. De loco et tempore, ut supra.

201 Ego Nicolaus de Spraverio, Archidiaconus Cariatensis, publicus Apostolica auctoritate Notarius, et in præsentī negotio scriba assumptus per præfatum R. D. Episcopum Cariatensem, Commissarium Apostolicum; qui præmissis præsentationi et receptioni litterarum Apostolicarum in forma Brevis, et examinationi testium in præsentī processu descriptorum, præsens interfui; omnia sic fieri vidi et audivi et in notam sumpsī: ideo præsentem processum, manu mea propria scriptum, ex actis mei Notarii extraxi, et me subscripsi, signo et nomine meis apposis, in fidem et testimonium omnium et singulorum præmissorum, rogatus et requisitus.

† NICOLAUS.

202 Et ego Sigismundus Pindarus, Clericus Venetiarum

D
EX MS.
PROCESSU
CONSIST.

Test. 101
Calcem in
loco ubi
inepto repe-
riri facit,

et pucas ficus
multis
sufficere:

a

b

E

Test 102
aquam e
longinquo
adducit,

una placenta
30 operarios
pascit,

latentem sub
terra murum
indicat,
F

subsignato
Notarii.

Test. 67
ignem porro
serpentem
reprimat,

Test. 98
oculi maculam
aufert,

Test. 99
moribundam
sanat.

Test. 100
dignitatis causam
amovet

aquam faciens
evanescere:

a gravi morbo
curat

vetitum
medicos adire.
c

EX MS.
PROCESSU
CONSENT.
Protestatio
interpretis,

A netiarum, Reverendissimi Domini mei Cardinalis Tituli Sanctorum quatuor Coronatorum, Minorum Protectoris, secretarius: presente meo chirographo attestor, me presentem librum miraculorum B. Francisci de Paula ab originali processu, Italico idiomate conscripto, et Romam ab Episcopo Cariatensi, ad ejusmodi processum faciendum a S. D. N. b. m. Juliano Commissario deputato, sub sigillo suo missum, in Latinum de verbo ad verbum transtulisse, nihil addendo vel minuendo. Ideoque nolui altiori Latinitate donare, sed verbum verbo quamvis incultius reddere, ne a processu quomodolibet discederem: et in fidem pauca hæc scripsi manu propria, meque subscripsi Romæ xviii Martii mxxiii.

fides ejusdem,

Ita est, Sigismundus Pindarus, manu prop.
203 Ego Laurentius, Tituli Sanctorum quatuor Coronatorum Presbyter Cardinalis, fidem facio, quod S. D. N. Leo, divina providentia Papa x, mandavit mihi ut aperirem processum, factum de mandato fel. record. Julii Papæ ii: qui fuit transla-

tus per præfatum Secretarium, et in fidem me propria manu subscripsi, die xix mensis Martii, anno præfati Leonis.

204 Et ego Petrus Berchem, Clericus Colonien-sis diocesis, attestor præfati chirographo, me propria manu scripsisse, juxta dictamen superscripti D. Sigismundi Pindari, ea qua potui diligentia et fidelitate, et in fidem pauca hæc verba manu mea scripsi et me subscripsi.

Ita est, Petrus Berchem, manu propria.

ANNOTATA.

a Infilatura ficuum, dicuntur ficus victæ per flum unum serie continua trajectæ, quales ad totius anni usum reservatas, et simul, ut sic loquar, infilatas, sæpe vidimus in Italia.

b Vide hoc miraculum plenius distinctiusque in Processu Calabr. num. 65.

atque
scriptoris

D. P.

PROCESSUS TURONENSIS

ADMONITIO PRÆVIA.

B

Demandatur
examen
Episcopis,

Parisiensi,
Autissiodo-
rensi,

et Gratiano-
politano

Julius II Pontifex maximus, ex cujus mandato Episcopus Carateus primum in Consentina diocesi processum formaverat, per similis tenoris litteras, in forma Brevis expeditas, simile mandatum direxerat ad Episcopos Parisiensem, Autissiodorensem et Gratianopolitanum. Horum primus fuit Stephanus Poncher, inferius nominandus, ab anno mxxvi Parisensi ornatus infula, usque dum anno mxxvii ad Senonensem Archiepiscopatum assumeretur. Secundus Joannes de Baillet, anno mcccclxxviii Autissiodori institutus, et ipso quo hic Processus finitus est anno, x Novembris, vita functus scribitur a Sanmarthonis: qui eodem Gratianopolitanum hoc tempore Episcopum et Inquisitorem super vita et miraculis S. Francisci ob Apostolica sede constutum nominant Ludovicum Allmand, a quoque ejus extare epistolam ad Leonem x, anno mxxvi x kalend. Julii datam; qua inter cetera asserit, se ipsius Beati mores candidissimos novisse. Verum quod hic ante annum mxxl sederit, nullis docemur argumentis et certum est eam epistolam, quam infra totum dabimus, scriptam fuisse a dicti Ludovici gentili ac forte patruo et decessore immediato Laurentio: cui successerat Ludovicus primum in titulo Abbatis S. Saturnini Tolosæ, tum in ipso Gratianopolitano Episcopatu. Fuit autem Laurentius Allmand, Tolosanæ ac Gratianopolitani Conventuum Minoris fundandorum auctor, ipsiusque S. Francisci amicus singularis, et apud ejus religiosos Gratianopoli (ut eodem Sanmarthani docent) voluit sepeliri.

Parisiensis
tres ecclesia-
sticos Turon.
subdelegat:

o quibus
confectum
processum

2 Primus, videlicet Stephanus Parisiensis, suo et aliorum duorum nomine, vires suas, in negotio præfato, commisit Venerabilibus et circumspicientibus, Petro Cruchet et Petro Chabron, Presbyteris, in Decretis Licentialis, Ecclesiæ Turonensis Canonicis Præbendatis, ac Stephano Charton in jure Canonico Licentiatum, ejusdem ecclesiæ Præbendatum, ipsis et eorum cuilibet in solidum committens executionem dicti Brevis, per litteras ipsum Breve verbotenus expressum continentes, expeditasque xxv mensis Novembris, anno mxxii: cum protestatione, quod hac subdelegatione sua nolit nec intendat in aliquo præjudicare collegis; quominus ipsi in negotio hujusmodi, in suis et aliis sibi vicinis diocesis (servata subdelegatione sua) procedere valeant, si requisiti fuerint ipsisque videbitur expedire: quod an illi fecerint nusquam comperimus. Ex Subdelegatis priores duo confectum a se processum Parisiensi Episcopo transmissere, et nomi-

nibus suis signavere, subdelegationis præliminarem expositionem hoc modo concludentes: Volentes mandatis vestris, immo verius Apostolicis obedire; de et super fama et vita et miraculis defuncti fr. Francisci de Paula, in vita ejus factis; testes infra nominatos recepimus, jurare fecimus, et deinde aliquando conjunctim, aliquando divisim (prout in eorum depositionibus continentur) examinavimus; præfate nobiscum et per nos assumpto, venerabili viro Mag. Jacobo Tillier, Curie Metropolitanæ Turonensis Advocato. Apostolicæque et ipsius Curie Notario jurato: examenque eorundem testium per eundem Tillier in scriptis redigi fecimus... et Sedi Apostolicæ præsentandum transmisimus.

3 His acceptis, Stephanus Parisiensis Leoni x scripsit in hunc modum: Cum dudum fel. record. Julius Papa ii, prædecessor vester, pro parte Reverendissimi D. Roberti S. Anastasiæ Card. Presb. tunc in humanis agentis, per suas in forma Brevis litteras nobis tunc mandasset et commisisset, ut super fama et vita ac miraculis quondam Francisci de Paula, quorundam vitæ Quadragesimalis semper et certæ regulæ per eum ordinatæ Fundatoris et Institutoris, in vita ejus factis, diligenter, fideliter et prudenter inquireremus; et omnia quæ comperiremus esse vera, sub litteris nostris clausis et sigillo, nostro munitis, ad eundem Julium Prædecessorem mittere curaremus. Cum autem alii ordinibus D. N. Francorum Regis Christianissimi et Sponsæ nostræ negotiis præpediti, per subdelegatos nostros auctoritate præfata, ad dictarum litterarum executionem, juxta traditam et directam per eas nobis formam, procedere, et plurimorum testium fide dignorum testimonia, examina et depositiones in publicam formam redigere fecerimus: sitque idem Julius Prædecessor, sicut placuit Altissimo, viam universæ carnis ingressus; ea omnia, per dictos subdelegatos in scriptis redacta, sub eorum subscriptionibus et sigillis, ne famæ odor, miraculorum conversatio, et bona memoria ejusdem Francisci de Paula ac veritas, per obitum prædecessorum, omnino deperdatur et pereat; Sanctitati vestræ, ut quid super iis futurum sit statuere eadem dignetur, per præfatos sub sigillo cameræ nostræ fideliter destinamus et transmittimus. Datum præfati anno mxxii, die xiv Aprilis.

4 Ne autem circa tempus, tam hujus epistolæ datæ quam

mittit Leoni
Papa x

F

anno nobis
1514

quam ejus quo Sanctus obiit, vel quo testes auditi aut miracula facta dicuntur, locus aliquis dubitandi foret; curavit Binetus habere scedulam, plurimum testium manibus subscriptam, fidem facientium et attestantium, quod juxta computationem Gallicanam, conjunctando non a festo Natalis Domini, prout Romæ, sed a die resurrectionis ejusdem, præcise computatur quilibet respective annus: ita ut, ob ejusmodi rationes anno Domini, quo novissime xiv pro Numero aureo et A pro littera Dominicali currebant, juxta eam computationem, infra annum Domini mxxiii indubie occurrerit mensis dies xiv; quia anno præfato xvi Aprilis indubitanter occurrit Dominicæ resurrectionis dies, annum Francis mxxiv inchoans, qui Romanis pridem in cursu fuerat. Epistola Episcopi Parisiensis, sequitur depositio testium, quæ tota ad quatuor partes redigi potest, ut prima sit, de summa vita et virtutum S. Francisci; secunda, de miraculis in vita patris; tertia, de morte ejusdem felici et corporis elevatione; quarta, de beneficiis, per illius jam mortui invocationem collatis in homines, devote ipsum invocantes. Ne autem eadem sæpius cogamur repetere, non describemus totas consequenter depositiones singulorum, ut fere in præcedenti processu fecimus: sed divisim ex singulis excerpemus quæ adhuc quatuor capita spectare cognoscimus. Ut porro circa nomina æqualitatem testium, ac diem pro aucti sunt singuli non laboremus; vel eorum cuncta contextus, ex plurimum contrahendus, hinc apparet aut fastidium creet, proponitur lectori.

SYLLABUS TESTIUM.

Primus Honorabilis vir Joannes Bourdichon, D. N. Regis Pictor, et Cameræ famulus, ac civis Turonensis, ætatis lxi annorum vel circa, testis per nos Petram Cruchet et Petrum Chabrien Commissarios subdelegatos suprascriptos, præsentem nobiscum pro Notario Mag. Jacobo Tillier, receptus est, et juratus ad sancta Dei Evangelia, coram nobis deposita, et per eum ad hoc corporaliter tacta, ac deinde examinatus, Turonis die xix mensis Julii, anno Domini mxxiii, super vita fama et miraculis quondam Francisci de Paula, Generalis dum viveret Ordinis Minimorum. Atque hoc est exordium omnium deinceps depositionum: quod satis est semel monuisse.

ii Michael Marseil latomus, commorans in parochia B. Mariæ-divitis, ætatis xl annorum vel circa.

iii Venerabilis et discretus vir Mag. Joannes Cornier, Presbyter, Comes Palatinus, Notariusque Apostolicus et Imperialis, Eleemosynarius loci de Gaudiaco prope Turones, commorans Turonis, ætatis l annorum.

iv Joannes Gandins mercator, commorans in parochia S. Petri de Corporibus et suburbiis Turonis, ætatis annorum lxi.

v Joannes Jolins, mercator hostellarius, commorans in Parochia B. Mariæ-divitis Turonis, ætatis annorum lxxiii, examinatus xx Julii, *uti et sequentes.*

vi Honorabilis vir, Emericus Bernardeau, mercator, Turonis commorans, ætatis liv annorum.

vii Franciscus Laurens, auriga, commorans in vico Mali-fimi, in Parochia S. Saturnini Turonis, ætatis annorum xl.

viii Carolus Chepault, auriga, commorans prope portam equeorum, in Parochia S. Petri-puellarum Turonis, ætatis xxvii vel xxviii annorum.

ix Bertrandus Bornault, mercator pannorum laneorum, commorans in parochia S. Saturnini Turonis, ætatis annorum lx.

x Honesta mulier, Catharina Bergerelle, relicta defuncti Hugoneti Mansays, dum viveret aurifabri,

commorans ipsa in parochia S. Saturnini Turonis, ætatis annorum l.

xi Maria, uxor Rudolphi Valet, aurifabri, Turonis commorans in parochia S. Saturnini, ætatis xxix annorum.

xii Honorabilis et discretus vir Mag. Petrus Baillebis, in Artibus Magister et in Decretis Baccalaureus, Curie Metropolitanae Turonensis Advocatus, commorans Turonis in parochia S. Petri de corporibus, ætatis xlii annorum.

xiii Joanna, vidua defuncti Martini Dolin, commorans in par. S. Saturnini, ætatis xlv.

xiv Honesta mulier Joanna, uxor Hilarii Bonhomme, commorans in par. B. Mariæ-divitis ætatis annorum l, examinata xxii Julii cum sequentibus.

xv Honesta mulier Joanna, vidua quondam Thomæ Vaillant, commorans in suburbiis Turonis, in par. B. Mariæ-divitis, annorum l.

xvi Renata, Uxor Petri Courselles mercatoris Turonensis, in par. S. Saturnini, ætatis annorum xlv.

xvii Honesta mulier Joanna, uxor Joannis Mesnaige, mercatoris Turonensis, in d. par. S. Saturnini, annorum xxxiii.

xviii Honorabilis fœmina Joanna Hameline, uxor Davidis le Maistre mercatoris, in par. Sanctæ-Crucis, annorum lvi, examinata die xxiii Julii cum sequentibus.

xix Cornelius Chrestien, minutarius, in par. B. Mariæ-divitis, ætatis annorum xl.

xx Maria, vidua defuncti Andreæ Ligier, mercatoris dum viveret, in par. Sanctæ-Crucis, annorum xlvii.

xxi Oliva, uxor Antonii Mangois, mercatoris, in par. S. Petri-puellarum, annorum xxxii.

xxii Honorabilis mulier Gervasotta, vidua quondam Mag. Joannis Lopin, in legibus Licentiatum dum viveret et Domini de Nitrico, in par. S. Saturnini, annorum lxi, examinata die xxvii Julii *uti et.*

xxiii Honesta mulier Petronilla, Uxor Joannis Claveau mercatoris, in par. S. Saturnini, annorum xx.

xxiv Honorabilis fœmina Joanna Beauvalet, vidua quondam Mag. Stephani Binet, dum viveret Locum-tenentis D. Ballivi Turonensis apud Sedem regiam Turonensis, in par. S. Petri-puellarum, annorum l, examinata xxviii Julii *uti et.*

xxv Honorabilis fœmina Guillelma Binet, vidua qu. Michaelis Pele, mercatoris Turonensis, annorum lviii.

xxvi Honorabilis fœmina Catharina, uxor Guillelmi de Loyon, Distributoris hospitiorum Domini nostræ Francorum Reginae, in par. S. Petri de Ballo-Turonis, annorum xlvii.

xxvii Venerabilis et discretus vir, Mag. Maturinus Chabrien, in Legibus Licentiatum, Curie ecclesiasticæ Turonensis Advocatus, Secretarius Reverendissimi Domini Turonensis Archiepiscopi, in par. S. Petri de ballo, annorum xxxi.

xxviii Honorabilis fœmina Joanna Bernier, uxor honorabilis viri Mag. Joannis de Bllon, contra Reglantium de Rupella commorans Turonis, annorum xxxvi, examinata xxix Julii.

xxix Honesta mulier Maria Fichepain, uxor Gaciani Boncault, mercatoris aurifabri Turonensis, in par. S. Petri de ballo, an. xxxiii, examinata die iv Augusti *uti et.*

xxx Honorabilis vir Joannes l'Escart alias Monnoye, mercator, in par. S. Petri de ballo, annorum xxix.

xxxi Honestus vir Pasquierius Boileau, Fontenarius seu fontium D. N. Regis Francorum apud locum

D
EX MS.
PROCESS
TURON

E

G

H

qui processu
in quatuor
partes distinctus
hic
dabitur.

Præmissis
testium
nominibus

EX MS.
PROCESSU
TIRON.

- A cum de Plessiaco Parci existentium gubernator, ibidemque commorans, annorum LX, receptus auditusque die Veneris v Mensis Augusti, *uti et*
- xxxii Honestus vir Petrus Courvoisier, barbitonsor in par. S. Petri-puellarum, annorum xxx.
- xxxiii Honorabilis mulier Catharina Rusee, vidua qu. nobilis et b. m. viri Guillelmi de Beauve, in par. S. Petri de ballo, annorum LV.
- xxxiv Honestus vir Joannes Thoitart, domesticus seu famulus cameræ qu. Ludovici Francorum Regis XI, commorans Turonis in par. S. Mariæ-divitis, annorum LII vel LIII, examinatus die lune vii mensis Augusti, *uti et*
- xxxv Honorabilis vir Joannes Galle, brodator, in par. S. Saturnini, annorum L.
- xxxvi Religiosus vir Fr. Joannes de la Haye, ex patria seu natione Franciæ diocesis Pietaviensis, religiosus laicus, expresse professus Ordinis FF. Minimorum in conventu eorumdem Fratrum juxta Plessiacum Parci prope Turones, annorum LX et ultra, examinatus die Sabbati xii Augusti, *uti et*
- xxxvii Honorabilis vir Alexius d'Argouges, burgensis Turonensis, annorum XLV.
- xxxviii Venerabilis religiosus Fr. Leonardus Barbier, Presbyter Ordinis Minimorum, et in eodem expresse professus, annorum xxxiv.
- xxxix Venerabilis vir Patricius Binet, Burgensis Turon. annorum XLII, examinatus xx Augusti, *uti et*
- XL Honorabilis vir Martinus Moreau, mercator et civis Turonen. annorum L.
- XLI Nobilis Joannes Moreau scutifer, in par. S. Petri de Corporibus, annorum LX, examinatus die xxi Augusti, *uti et*
- XLII Fr. Stephanus Joly, Presbyter religiosus Ordinis Minimorum, annorum XLV.
- XLIII Honestus vir Antonius Maugris, mercator, S. Petri-puellarum, annorum XLV, examinatus die xxv mensis Augusti *uti et*
- XLIV Honestus vir Joannes Mutterne, mercator coriarius, in par. S. Dionysii, annorum xxxii.
- XLV Honesta mulier Joanna, uxor honorabilis viri Antonii Fillesaye, mercatoris pelliparii et stabularii Turonis, in par. S. Saturnini. ann. xxvi.
- XLVI Honesta mulier Joanna, uxor Guillelmi Pere, sellarii, in par. S. Hilarii Turonis, annorum xxxv.
- XLVII Honesta mulier Catharina Jouffette, vidua defuncti Nicolai Mavechier, Turonis in par. S. Vincentii, annorum LX.
- XLVIII Honorabilis vir David le Maistre, D. N. Regis Francorum mercellarius ordinarius, in par. Sanctæ-crucis annorum LVII, examinatis xxvi Augusti *uti et*
- XLIX Honorabilis vir Thomas Jacob, Thesaurarius salinistrarius D. N. Regis Francorum, in par. S. Saturnini, annorum LIII.
- L Honestus vir Robertus Touchet, pulpamentarius seu potagiarius qu. defuncti Ludovici Francorum Regis XI, et nunc principalis coqus Ludovici etiam Francorum Regis XII et moderni, in par. Sanctæ-crucis, annorum LX.
- LI Honorabilis vir Petrus Proust, mercator Turonen. in par. S. Dionysii, annorum LI, examinatus xxvii Augusti.
- LII Honorabilis mulier Catharina Ayrolde, vidua defuncti Mag. Joannis Paulimier, dum viveret armatæ militiæ Militis, et Senatus Parlamenti Gratianopoli Præsidentis, annorum LVII, examinata die xxviii Augusti.
- LIII Venerabilis Dominus Stephanus Lancea, Presbyter, Rector parochialis ecclesiæ S. Michaelis de la Gochella diocesis Ferrariensis, ex Provincia Calabria et loco de Paula oriundus, per civitatem Tu-

ronensem (redeundo ex peregrinatione S. Jacobi in D. Compostella) transitum faciens, annorum L, examinatus die ultima Augusti.

LIV Nobilis vir Patricius Loquebourg, de custodia D. N. Regis Francorum, et nunc ejus Pensionarius, commorans in par. de Mirreyo Turen. diocesis, annorum XL, examinatus die ii Septembris *uti et*

LV Nobilis mulier, Damicella Ludovica Poupillart, uxor nobilis viri Felicis Martel, famuli cameræ D. N. Regis Francorum, commorans in loco de Plessiaco-parci, annorum xxx.

LVI Honesta mulier Maria, uxor Pasquerii Bovillian, fontenarii D. N. Regis Francorum in loco de Plessiaco-parci, annorum LX.

LVII Honorabilis et scientificus vir Mag. Guillelmus Sireau, in Legibus Licentiatas, Judex, et spectabilis Ballivi Turoniæ Locum-tenens generalis, in par. S. Petri-puellarum, annorum XLIII, examinatus die vii Septembris.

PARS I.

Excerpta depositionum de transitu Sancti in Franciam, vitæque ibidem austeritate et sanctitate.

Testis XLI deponit, quod sunt triginta anni vel circa (ipso existente in obsequio defuncti illustrissimi Principis Ludovici Francorum Regis XI) quando relictu ejusdam Couple mercatoris Neapolitani didicit, quod in partibus Neapolitanis erat quidam vir sanctitatis seu sanctæ vitæ, qui multa miracula faciebat; et quod ejus uxor suis precibus, prout credebatur, prolem ex eo suscepérat. Et quia ipse defunctus Rex plurimum desiderabat recuperare virum perfectum et sanctum, testis qui loquitur eidem Regi præmissa narravit. Ob quod ipse defunctus Rex postmodum cum d. Couple verba habuit, et tractu temporis ad partes Neapolitanas legatos transmisit, et inter ceteros Guynotum de Bousiere, Magistrum-domus d. Regis, pro adducendo videlicet et conducendo, si possibile esset, d. virum probum, quod et fecit idem de Bousiere.

7 Testis v deponit, quod ipse existens de custodia Illustrissimi Principis Ludovici Regis Franciæ XI, in comitatu quondam Guinoti de Busiere, Magistrum-domus d. Regis Ludovici, et aliorum quam plurimorum (sunt circiter anni triginta et ultra) adivit partes Siciliæ et Calabriæ de mandato d. Regis, pro adducendo ad partes Franciæ defunctum a fr. Franciscum de Paula. Quem una cum quodam Fratre ejus socio, certo in loco Ducatus Calabriæ, in quadam videlicet domuncula, ab habitatoribus aliisque domibus longe sequestrata, in modumque eremitorii constructa, reppererunt; illumque rogâverunt, quatenus ad partes Franciæ et d. Regem Ludovicum se conferre vellet. Qui quidem deponens, una cum aliis Ambasiatoribus a d. Rege Ludovico transmissis, per sex aut septem menses in d. Ducatu et Regno Neapolitano, antequam consensum a d. fr. Francisco obtinerent, permanserunt. Quo pendente tempore, S. D. N. Papam pro tunc existentem Regemque Neapolitanum adierunt; eosque et quemlibet eorum respective ex parte d. Ludovici Regis supplicarunt, quatenus vellent et dignarentur d. fr. Franciscum de Paula transmittere ad d. Regem et partes Franciæ. Qui quidem Sanctissimus et Rex Neapolitanus litteras et nuntios eidem fr. Francisco, ut ad partes Franciæ veniret, transmiserunt. Ob quod d. fr. Franciscus, precibus et mandatis tantorum virorum devinctus, tandem assensum suum præbuit: illumque abduxerunt a d. loco, ubi moram faciebat, primo ad civitatem Neapolitanam; et deinde Romam adierunt, ubi S. D. N. Papa Sixtus IV eundem

E
Rex Ludovicus, audita sanctitate Francisci,

legatos mittit, ut eum adducerent in Franciam:

1

qui ire per Regem Neapol. et Papam persuasus,

illuc appellat

A dem fr. Franciscum benigne recepit. Postmodum benedictione ab eodem Sanctissimo recepta, ad partes Franciæ iter arripuerunt, namque in portu *b* Civitatis-vetulæ ascenderunt, et Massiliam appulerunt : deinde ad urbem Turonensem (dicto tamen Francisco pedestre) accesserunt.

*cum summo
Regis gaudio.*

8 Testis xli deponit ulterius, quod postquam defunctus Rex scivit adventum d. Francisci de Paula ad portum Marsiliæ, præ gaudio exultavit, gratias Deo referens de ejus adventu. Et tunc ipse Rex eidem deponenti dixit, quod tantum gaudebat de adventu d. Fratris Francisci, quod nesciebat si esset in cælo vel in terra : subjungendo postmodum ei deponenti et dicendo, quod quia ipse testis erat causa adventu ejusdem fr. Francisci, volebat illum recompensare, et quod ob hoc ab eo peteret idem deponens quod vellet. Qui quidem deponens respondit ad hoc, quod nihil aliud petebat, nisi quod cuidam fratri suo Mag. Petro de Moreau de Episcopatu provideri faceret. Qui quidem Rex respondit, quod id libenter annuebat, et quod pro vacatis ejusdem Episcopatus sibi donabat summam decem millium scutorum auri.

B
*a quo genibus
flexis exceptus*

*humilitatem
nihilominus
servat :*

9 Testis xxxv deponit, quod die prima, qua comparuit fr. Franciscus de Paula coram d. Rege in cameram ejus, vidit quod ibi ingressus est d. cameraram, ipse Rex coram eo genua flexit, benedictionem ab eodem petens, prout percepit. Postmodum ipse deponens vidit d. fr. Franciscum in conventu præfato exercentem actum humilitatis, ex eo quod ipse defunctus ingressus est quamdam cameram, in qua erant præsentibus tres aut quatuor ex Religiosis suis cum ipso teste et quibusdam aliis : et quia ingrediendo vidit quemdam hominem illic præsentem stantem, quoddam sedile sibi deportavit, licet essent aliqui ex suis Religiosis præsentibus, quibus poterat imperare ut idem sedile afferrent.

*a curiosis
exploratoribus
per Regem
submissis*

10 Testis xxxiv deponit, quod cum esset in obsequio seu servitio Illustrissimi Principis Ludovici, quondam Francorum Regis xi, qui ipsum fr. Franciscum adduci fecerat ex Italia in partibus Franciæ; præsens fuit pluribus et iteratis vicibus, quando ipse defunctus Rex, tentare volens vitam et continentiam d. fr. Francisci, præcepit nunc defuncto Petro Brizonnet, aliisque quos nequit nominare, ut secreto visitarent locum in quo erat d. defunctus, et diligenter ejus gesta et constantiam inspicerent. Qui quidem Brizonnet et alii a Rege missi, ipsi Regi referebant, aliquando d. defunctum invenisse genua flectentem in oratione, oculis sursum elevatis et manibus junctis; aliquando stantem, oculos in cælum levantem; aliquando sedentem in oratione et contemplatione. Et tunc idem defunctus Rex manibus junctis, ex ejusdem defuncti constantia, videbatur Deum laudare de relatione sibi facta. Vidit etiam d. deponens, d. fr. Franciscum exhortari D. Joannam c Franciæ, filiam d. defuncti Regis, suamque comitivam at mulieres secum existentes aliosque presentes, ad bene et recte vivendum.

*semper orans
invenitur :*

c

*Regi laudatur
a Legato :*

11 Testis xxxix deponit, alias servivisse in obsequio cameræ defuncto Regi Franciæ Ludovico xi, quo tempore fr. Franciscus de Paula adductus fuit per quemdam Guynotum de Bousiere, magistrum hospitii d. Regis, partibus Calabriae ad Plessiacum-parci, ubi tunc temporis d. defunctus Rex suam moram faciebat : et audivit d. Guynotum de Bousiere multa referre laude digna præfato Regi de d. fr. Francisco : quem etiam Rex singulis diebus visitabat.

*cum esset in
orando
assiduus*

12 Testis xlii deponit quod ejus vita in continuis orationibus seu meditationibus aliisque piis operibus consistebat, adeo quod quodam die defunctus Rex Franciæ Carolus vii ad conventum d. Ordinis prope

Plessiacum-parci accessit, et ut verba cum fr. Francisco haberet ipsum ad ecclesiam d. conventus evocari præcepit. Tunc fr. Petrus Gibert, Corrector d. Conventus, ostium cellulae fr. Francisci bina aut terna vice pulsavit, talibus utendo verbis : Ave Maria. Pater, Rex vult vos alloqui. Nullo tamen modo d. fr. Franciscus respondit, nec cellulam suam exivit : et per aliquos d. Conventus Religiosos dicebatur, quod tunc erant octo dies quod d. cellulam non exiverat, nec ab aliquo visus fuerat. Quo relato d. Regi, ad ostium prædictæ cellulae venit, et ut verba cum fr. Francisco haberet ostium pulsavit, verbis utendo prædictis, Ave Maria. Pater, venio tibi locutum. Ipse tamen nec respondit nec exivit. Quod videns Rex et secum adstantes, dubitantes ipsum esse mortuum, ostium d. cellulae vi aperire tentarunt. Et tunc fr. Franciscus, vocem in modum tussis emitendo, auditus est : non tamen exivit, nec aliquod verbum respondit aut protulit. Ob quod Rex a d. Conventu recessit : et dicebatur tunc quod d. fr. Franciscus contemplationi vacabat.

*et quandoque
ad octo dies
abstractus,*

13 Testis xv deponit se nunquam vidisse nec cognovisse fr. Franciscum : sed bene dicit alias audivisse dici a quondam D. Petro Brizonnet, Milite dum viveret et Generali Consiliario finantiarum D. N. Regis; quatenus habuerat onus ipsius defuncti fr. Francisci de Paula, dum primum accessit ad partes Franciæ, et similiter a Joanne Vaillant, filio testis deponentis; quod tunc solum utebatur radicibus. Et hoc scire dicebat d. Brizonnet relatu quorundam famulorum suorum, quibus precipiebat dare d. fr. Francisco pro victu suo quod peteret; et quod solum præbebant illi requirenti radices. Idem scire dicebat d. Vaillant, qui etiam dicto Brizonnet servivit, ex eorundem famulorum relatu, quia videlicet præsens fuerat dum d. servitores præfati Brizonnet prædicta eidem narrarent, videlicet quod d. fr. Franciscus radices sibi solum ministrari procurabat.

*solis radicibus
vescitur :*

14 Testis ii deponit, scire per auditum et relationem cujusdam fr. Balthazaris Ordinis Minimorum, et Confessoris quondam b. m. Innocentii Papæ viii, et aliorum Fratrum d. Ordinis, d. fr. Franciscum de Paula ad partes Franciæ adventasse tempore Ludovici Francorum Regis xi, et eum prosequentis. Qui quidem Rex Ludovicus, et defunctus Carolus viii, ejus filius et successor in regno Franciæ, alique Magnates, videlicet Episcopi et Principes, plurimum laudabant virtutes et vitam ejusdem fr. Francisci de Paula. Qui suo tempore in Dei timore et orationis perseveratione, sobrie et cum maxima vitæ austeritate, vivebat. Dicit etiam audivisse dici a d. fr. Balthazare, neminem mortalium a tempore B. Joannis Baptistæ vita tam austera vixisse : communiterque ante ejus obitum ferebatur, quod carnes, nec lacticinia, nec ova non comedeat. Eratque tantæ reputationis, quod ab omnibus reputabatur Sanctus.

*a Regibus et
magnatibus*

*honoratur ut
Sanctus,*

15 Testis i deponit se agnovisse fr. Franciscum visu et allocutione (sunt quindecim anni vel circa) ab eoque tempore semper audivit, ipsum esse famæ multum laudabilis, vivereque vita solitaria, utique cibis quadragesimalibus; non tamen vidit eum comedentem neque bibentem. Audivit etiam dici a pluribus Italicis, quos tamen nominare nequit, quod ipse fr. Franciscus suis precibus multa miracula fecerat in partibus Calabriae, unde dicebatur oriundus : nescit tamen quæ miracula. Deponit insuper quod a d. tempore duodecim annorum, pluries vidit d. fr. Franciscum de Paula in suo conventu Minorum juxta Plessiacum-parci et prope hanc villam Turonensem : cum quo sæpissime verba habuit, et quem devotissimum verbo et exemplo vidit, et devotis ac divinis exhortationibus plenum, prout per verba et gesta

*ob miracula
in Italia
facta,*

*et summam
vitæ austeri-
tatem.*

EX MS
PROCESSU
TURON.

A gesta demonstrabat : reputabaturque ab omnibus tanta austeritate vivere, quod nullus mortalium (de scitu testis loquentis) tunc temporis sic vivebat. Dicebatur etiam communiter, quod multi hujus regni Franciæ suis precibus a Domino impetraverant ea, quæ alias obtinere non potuerant nec poterant.

duriter
dormit,

d
parcissime
comedit :

16 Testis iii deponit, etiam alias introivisse cellulam ejus, et ibidem solum vidisse stratum, munitum sarmento vineæ, loco culcitrae : quod quidem sarmentum cooperiebat idem defunctus grossa tela, vulgariter nuncupata *d* canivatz. Dixit etiam se pluries audivisse a d. conventus Fratribus, quod solum comedebat, natura ipsum comedere compellente, et non alias : et ultra, quod dum ministrabant illi panem et aquam, aliquando cessabat per tres dies comedere et bibere : et hoc scire dicebant, quia tribus diebus elapsis adhuc inveniebant panem et aquam, quos illi ministraverant.

Testis vi deponit, audivisse quod post obitum Illustrissimi Principis Regis Caroli viii d. fr. Franciscus vino minime usus est.

fabis ut
plurimum
utitur

13 Testis xlii deponit, primo cognovisse fr. Franciscum de Paula, fuerunt viginti duo anni elapsi a festo Epiphaniæ Domini, quo tempore per manus ejus habitum Ordinis Minimorum suscepit Interrogatus de cibo et potu, quibus utebatur fr. Franciscus, deponit, quod sibi ministrabantur fabæ, quas in aqua ut madidarentur ponebat, deinde ipsas in mortario conferebat, et illis cum aqua sola vescabatur.

solum aquam
pluvialem
bibit,

17 Joanna testis xiv deponit, vidisse certas ollas seu vascula terrea, quæ stillicidiis supponebat idem defunctus (prout etiam ipsa testis vidit, ibidem illa deponens pro recolligenda videlicet eorumdem stillicidiorum aqua) et dicebatur quod solum tali aqua in suo potu utebatur, non vero aqua fontis in d. conventu existentis. Cognovitque ipsum fr. Franciscum humilem et benignum, et valde solitarium. Præsertim vidit et percepit testis deponens, quod dum mulieres videbat, ab earum repente aufugiebat conspectu, in modum quod vix sciri poterat quo se recepisset. Cognovit autem deponens d. fr. Franciscum, a tempore quo in partibus Franciæ appulit, propterea quod maritus suus, qui tunc erat et adhuc est serurarius, onus habebat fabricandi ferraturam, videlicet seras, claves et alia necessaria ad clausuram, conventus d. fr. Francisci temporeque illius, primum in e bassa-corte Plessiaci-parci prope Turones, et deinde extra muros ejusdem parci ædificati : nam hujus rei causa sæpe illuc ibat et ivit, usque ad obitum d. fr. Francisci.

fugit congressus
mulierum,

e

18 Testis xxxvi deponit, se cognovisse fr. Franciscum ab annis viginti septem vel octo, quo tempore habitum Ordinis Minimorum apud Plessiacum-parci per manus ejusdem fr. Francisci suscepit, illiusque professionem posterius emisit : a quo tempore, ejusdem fr. Francisci mandato, ad Italiæ et Hispaniæ partes se contulit, et semper moram illic fecit, dempto quod per intervalla temporis in conventu Fratrum Minimorum prope Turones et etiam Ambasiæ, cum d. fr. Francisco spatio septem vel octo annorum stetit, ob quod vitam et mores ejus cognovit. Qui quidem in exhortatione Fratrum plurimum erat intentus, et alias vita sancta, devota et salubri vivebat : et abstinens erat, in cibo et potu valde parcus ; videlicet pro alimento utebatur modico pane et vino, nec non herbis et oleo, ac aliquando leguminibus pisorum et fabarum, sua et non alterius arte conditis ; et, ut communiter dicebatur, semel in die circa serum comedebat. Verum quia d. fr. Franciscus ut plurimum erat in sua cellula inclusus, non potest d. deponens certius de vita ejus deponere, nisi

appositas
escas pluries
intactas
dimittit :

quod pluries scivit, quod ubi panis et vinum eidem defuncto ministrabantur per Fratres et correligiosos d. conventus, in eadem sæpissime quantitate qua ministrari fuerant, inveniebantur, id est absque eo quod aliquid ex illis pane et vino accepisset aut consumpisset. Cognovit etiam d. fr. Franciscum multum patientem, in et super eo quod aliquid sinistri aliquando sibi de aliis Conventibus d. Ordinis per Fratres illorum referebatur : nam id ipsum aliquando vultu mutato graviter ferebat, et nihilominus eidem negotio caritative providebat, Fratresque ad observationem Regule et Religionis exhortabatur. Super stramina dormiebat, cilicioque utebatur. Cæcis diebus cellulam exhibat, Missamque in ecclesia d. Conventus humiliter et devote audiebat : et certis etiam diebus non egrediebatur, imo in illa permanebat. Aliquando post infirmitates, a quibus attritus fuerat, piscibus utebatur et non alias.

patienter et
providet in
adversis agit :

19 Testis ii deponit, quod tribus vel quatuor annis ante obitum fr. Francisci, de opere suo latomi vocavit in construenda parte ædificii sive domorum Conventus Minimorum prope Plessiacum-parci, una cum defuncto Joanne Bussiere etiam latomo : et recordatur, quod d. Bussiere sibi pluries dixit quod a tempore quo inceperat operari in d. conventu multum in bonis profecerat, ut credebatur, precibus d. fr. Francisci : propterea quia cum d. Bussiere, ut dicebat, inceperat operari ibidem ; erat multum juvenis et deditus levitati : ob quod d. defunctus enim exhortatus fuit, quatenus cum Dei timore vellet vitam ducere. Et ob hoc d. Bussiere, qui effectus est dives et potens, dicebat omnia bona sua habere, mediante auxilio et consilio d. Francisci, de Paula.

ad bonam
frugem secum
agentes
adducit,

E

Testis xxx deponit, vidisse et cognovisse d. fr. Franciscum (sunt quatuordecim vel quindecim anni) qui ipsum tunc increpavit, quod male se habebat tam erga Deum quam erga parentes : deinde verba habuit cum ipso deponente exhortativa ad bonum, videlicet ad Deo serviendum et parentibus obediendum, pro ipsisque et etiam pro defunctis exorandum.

delinquentes
libere castigat,

20 Renata testis xvi deponit, cognovisse et vidisse d. fr. Franciscum in conventu præfato, qui eidem deponenti et suæ comitivæ verba exhortativa et divina habuit, ad humilitatem et caritatem inductiva, ut per interpretem accepit. Vidit etiam ipsum audientem Missam in d. conventu humiliter et devotissime : in quo signum humilitatis percepit ex eo, quod cum sibi offerretur pax osculanda, illam deosculari distulit, donec per quemdam fr. Franciscum Bnet, ejusdem Religionis religiosum, quia Presbyter erat, prius deoscularetur. Joanna testis xvi deponit, die cognovisse et pluries vidisse d. fr. Franciscum, atque cum eo pluries verba habuisse eo potissimum quod maritus deponentis habebat et habuit partigia contigua d. Conventui, imo ipse Conventus ædificatus est in parte partagiorum ejusdem mariti. Qui quidem fr. Franciscus verba caritativa et ad observationem præceptorum decalogi exhortativa semper habebat cum d. deponente : videlicet hortabatur illam ad Deo serviendum, marito obediendum, et liberos suos in bonum introducendum.

cedit ubique
Sacerdotibus,

F

21 Testis xxxviii, per annos octodecim in conventu Minimorum prope Plessiacum-parci professus, in eoque ut plurimum commoratus, ob quod vitam et conversationem fr. Francisci cognovit, deponit, quod in quadam parva domo intra septa d. conventus solus residebat, et in aurora diei sæpissime Missam humiliter et devote audiebat. Aliquando, post hujusmodi Missam, domunculam sive cellulam suam ingrediebatur, nec illa die ulterius videbatur. Et aliquando, secundum qualitatem temporis, ad horum se conferebat, cum pala aut aliis instrumentis ad fodiendum aptis, illisque terram manibus propriis tota

Missæ religiose
audita

labore
manuum tota
die incumbit :

die

A die fodiebat. Et dum fatigatus erat, in quodam parvo tugurio, ibidem in modum semilibani, ingressu versus solem composito et salicibus cooperto crucibusque minuto, se retrahebat; secretaque de sero ad cellulam suam, ut a nemine videretur præcavens, redibat. Aliquando etiam in ecclesia, a prima Missa ad ultimam in eadem celebratam, residebat: maximamque reverentiam ad divina officia habebat, et ut omnia recte et devote ac honeste fierent procurabat. Sacerdotes etiam plurimum venerabatur: nec Pacem, in ecclesia existentibus præberi solitam, ante Sacerdotes, nisi coactus, deosculabatur. In majoribus solennitatibus congregabat Fratres; eosdemque verbis divinis sanctisque exhortationibus inducebat, ad vitam secundum Deum et religiosum statum ducendam et observandam: in modum quod sermone per eum habito Fratres consolatos dimittebat, præbens singulis pacis osculum in signum caritatis, absolutionemque generalem et benedictionem cum quibusdam injunctionibus. Deponit præterea quod fuit in gestis suis humilis et benignus: in reprehensione vero aliquando austerus: attamen cum delinquentibus Fratribus mitissime agebat. Dicebatur etiam in d. conventu, quod multa passus est a quibusdam Fratribus vitam ejus observare resistentibus, et laxiorem vitam ipso invito ducere petentibus. Deponit insuper quod idem erat tantæ humilitatis, quod se exponebat ad mundandum inmenta Fratrum, a nulloque permittebat sua propria mundari nisi a seipso. Super stramine lignis superposito cubabat, fune desuper pendente, ut facilius erigeretur. Credebatur tamen ipsum parum dormire, propterea quia claritas luminis per totam noctem in ejus cellula apparere videbatur. Visus est etiam pluries, postquam Fratres se retraxerant, inspicere ad januas conventus si clausæ essent: et non sinebat gradus sive scalarium apertum dimitti; sed ne illo de nocte uterentur, faciebat incatenari.

22 Testis XLIII Deponit, etiam pluries ivisse, vita comite fr. Francisci, ad conventum suum de Ave-Maria prope Plessiacum-parci pro ipsum alloquendo, super quibusdam ipsius deponentis negotiis: sed cum eo verba habere non poterat, eo quod tunc orationi et contemplationi vacabat, ut testi deponenti per Fratres d. conventus referebatur. Testis XLVIII deponit, quod (nunc sunt novem anni vel circa) quidam Joannes le Maistre, filius d. deponentis, habuit a fr. Francisco habitum Ordinis, qui illum eidem Joanni, inscio d. deponente, tradidit. Quod aliquantulum ægre tulit testis deponens; non eo

C quod dictus ejus filius Religionem intrasset, verum quia habitum illo inscio seu inconsulto habuisset: propterea quod verebatur ne ipsius Religionis austeritatem ferre non posset. Et ea de causa ipse deponens adivit fr. Franciscum, ipsumque de causa propter quam d. Joannem filium suum ad statum seu habitum suæ Religionis admiserat, ipso deponente inconsulto, arguit. A quo tunc bonam et salutarem consolationem reportavit, et ideo lætus ab eodem discessit, et adhuc de ingressu d. sui filii in Ordinem prædictum lætatur idem deponens. Deponit ulterius alias fuisse præsentem in ecclesia d. Conventus finito servitio, et vidisse quod fr. Franciscus mittebat Fratres suos ad prandendum, et solus remanebat in ecclesia, ornamentaque ejusdem ecclesiæ in locis suis reponebat: de hinc cellulam suam ingrediebatur, in quam nunquam est passus mulieres intrare. Deponit præterea quod pro construendo conventu fr. Francisci, in loco in quo nunc est, defunctus Rex Carolus VII emi jussit et solvi fecit locum d. Conventus a præsentem deponente: quod et factum fuit. Et nihilominus d. defunctus, sciens quod d. fundus fuerat et pertinuerat d. deponenti,

Aprilis T, I

et timens quod pro illo satisfactum non fuisset, misit illum quæsitum, et interrogavit eundem, an sibi satisfactum fuerat nec ne, ad finem (ut dicebat) procurandi, quod sibi deponenti satisfacerit, si factum non fuerat.

ANNOTATA.

a Toto hoc Processu sæpius defuncti quam Francisci appellatione, designatur is, de quo sermo est Sanctus; ipsum tamen proprium Francisci nomen claritatis causa sæpius reposuimus iis locis, ubi de re aliqua, a vivente Sancto gesta, mentio inducitur.

b Civitas vetula, vulgo Civita-vecchia, ad Promontorium Circeium, antiquitus celebre.

c Hæc est illa B. Joanna Valesia, cujus Vitam dedimus 4 Februarii. Ea quia sancti viri colloquiis multum profecerit ad virtutem, dubium esse non potest.

d Canivatz, id est, cannabina tela.

e Hinc intelligas quod ait Comineus, Carolum VIII ædificasse conventum, ad Plessiacum-parci, in compensationem sacelli quod fuerat ad extremitatem pontis, ubi scilicet Sanctum et socios ejus Ludovicus Rex collocarat.

PARS II.

Miracula a S. Francisco vivente inter Francos patrata.

J oannes Gandinis testis IV deponit, quod pluries aliquod Fratres conventus Plessiacensis recepit in ejus domo, in qua tunc temporis commorabatur, accepitque ab eis candelas quasdam a fr. Francisco, ut aiebant, benedictas. Morabatur autem in insula vulgariter nuncupata a de Brehemont, juxta fluvium Ligeris, juxta Langesium. Quodam autem tempore in d. loco superveit quædam vehemens exhalatio cœlestis, adeo quod talis ventus et exhalatio exhaust magna quantitate d. fluvii, cum portione cujusdam domus, ac certis armamentis cujusdam naviculæ, et certis calathis in eadem navicula existentibus, eaque per aera deportavit. Quod videns d. testis, et alii secum juxta ejus domum adstantes, pavore maximo perterriti, timeus ne tali impetu domus sua corrueret, in memoriam reduxit quod Fratres Minimi candelas supradictas sibi donaverant. Illico igitur, ut mortis periculum bonorumque perditionem evitaret, accendere eas curavit: et statim talis impetus et exhalatio, prope domum ipsius deponentis, ut videbatur, existens, evanuit. Deponit insuper, quod cum mulieres prægnantes, in illis partibus commorantes et in puerperio laborantes, illas candelas recuperare poterant (ut relatu suæ uxoris didicit) statim liberabantur.

24 Emericus Bernardeau testis VI deponit, quod vivente d. fr. Francisco, deponens detentus fuit febre continua: quo pendente tempore, fuit visitatus per duos Fratres d. Conventus, quorum alter vocabatur fr. Rollandus de Chaumillon, tunc Corrector d. Conventus: cui d. deponens supplicavit, quatenus ipsum vellet precibus fr. Francisci commendare. Postmodum rediit d. Chaumillon cum suo Fratre ad d. deponentem visendum, cui præsentavit ex parte fr. Francisci parvum manipulum herbarum silvestrium, sibi que dixit, quod d. fr. Franciscus se illi commendabat, et mandabat, quod Dominus esset sibi adjutor, et quod confideret in eo. In quibus verbis deponens confidit, et sanus postmodum effectus est.

25 Catharina Bergerelle testis X deponit, audisse dici a Joanna, uxore defuncti Martini Dolin, quod ipsa duos infantes, quos ex facto sui mariti conceperat

D
EX MS.
PROCESSU
TURON.

E

Candelis a
Sancto benedi-
ctis

a

vehemens
turbo repelli-
tur,

F
puerpera
juvantur:

herbis ab eo
missis febris
curatur:

his abortum
passa,

EX MS.
PROCESSU
TIROXet Sancto
commendata,accensa illius
candela,sine periculo
parit,uti et plures
alia :h
alia eidem
commendata,emittitur eo
quo dixerat
tempore,alia a despe-
rato puerpe-
rio liberatur,

A conceperat, magnis laboribus magnaue infirmitate, pressa, abortivos emiserat. Procedente vero tempore, iterum gravida effecta fuit; ob quod timens, ne, ut prius, sibi accideret; ad eandem deponentem accessit, eamque rogavit, quatenus vellet eam conducere ad fr. Franciscum, tunc adhuc viventem; illumque rogare quatenus vellet Deo pro ea preces effundere, ut infans, quem in utero gestabat, ad sacrum baptismatis sacramentum devenire posset. Quod et fecit testis deponens, illamque cum ejus marito ad d. fr. Franciscum conduxit, præmissa exposuit, et quod Deum pro ea deprecaretur benigne supplicavit. Qui quidem verbis devotis et consolatoriis indixit, ut dum ipsa puerperio laboraret, ad ipsum transmitteret, quatenus Deum pro suo posse pro ea exoraret. Successuque temporis d. mulier ob puerperium ægritudine detenta, receptis a d. Fratre candelis, unaque earum accensa, statim infantem vivum emisit: prout testis deponens relato fide dignorum audivit, non tamen fuit præsens in puerperio. Qui quidem infans adhuc vivus existit. *Ipsa vero Joanna testis xii, eadem narrans addit*, quod d. candela ad medium diminuta, ipsa infantem suum in lucem emisit adiuque infantem postmodum habuit, in cujus puerperio nullum simile periculum, quale aut quantum antequam se precibus fr. Francisci commendaret, sustinuit; et credit se fuisse precibus d. fr. Francisci in hoc multum sublevatum. Interrogata de periculis quæ antea passa fuerat, deponit quod in duobus precedentibus suis puerperiis, arte et industria chirurgicorum et non alias, membratim infantes habuerat.

26 Joanna Bonhomme testis xiv deponit, quod ipsa din est obstetricis officio functa, tam vita comite d. fr. Francisci quam post ejus obitum, et ob hoc multarum mulierum puerperis interfuit, quæ in maximo versabantur periculo, quæque cum primum se Deo et precibus d. fr. Francisci, ut a puerperio liberarentur, commendarunt, quod petierant a Domino impetrarunt: et maxime cum ipsa camera accensæ erant cereæ candelæ, per ipsum fr. Franciscum benedictæ. Et specialiter deponit, quod die veneris Sancta, anni obitum fr. Francisci præcedentis, teste deponente in puerperio cujusdam Perrinæ uxoris Janoti de Chaulx, b lingiariæ Serenissimæ D. N. Roginæ, existente; quia ibidem per unam diem et unam noctem usque versus horam quintam de sero steterat, ut partum d. Perrinæ reciperet, et illa die divinum non audierat officium; d. Perrina eam obnixè requisivit, quatenus conventum fr. Francisci adire vellet, et ipsam Perrinam Deo et precibus ejusdem fr. Francisci commendaret: quod et fecit. Et ipsa illoc impulsæ requisivit fr. Franciscum Binet, quatenus d. Perrinam Deo et precibus d. fr. Francisci commendaret. Et ob hoc idem Binet ab eadem deponente se divertit, et paulo post ad eam rediit, illique retulit fr. Franciscum sibi mandare, quatenus ad d. Perrinam cito reverteretur, subjungens quod eadem Perrina intra unius horæ spatium partum emissura erat: quod et verum fuit.

27 Joanna Mesnaige testis xvii deponit, quod anno Domini mcm, die Jovis post pascha, incæpit laborare infirmitate puerperii, in qua illa die et Veneris sequenti multum passa est, in tantum quod de ejus salute desperabatur a chirurgicis et aliis adstantibus, nec poterat quoquo modo partum emittere. Ob quod diei sabbati proxime sequentis hora quarta de mane, nonnulli ex proximis ejus amicis fr. Franciscum in ejus conventu adierunt, pro eaque Deum oraret supplicarunt (ut postmodum eidem deponenti retulerunt) qui eisdem dixit, quod pro ea deprecaretur, in Dominoque considerent, et quod ipsa a tali periculo evaderet. Ipsa vero eadem die circa horam

septimam de mane, infantem peperit, et periculum mortis evasit.

28 Deponit insuper quod (sunt octo anni vel circa) supervenit eidem deponenti quædam colica passio, multum acuta, in modum quod a medicis nullum remedium potuit obtinere, et per duos dies et duas noctes absque emissionem aquæ a suo corpore permansit. In tali statu et in tali periculo, ad fr. Franciscum quemdam suum nepotem, nomine Alanum, transmisit, eumque supplicare fecit, ut Deum rogaret pro eâ. Qui unam cereæ candelam cum uno pari de Pater-nostres dicto ejus nepoti tradidit, eidem deponenti deferenda; et jussit sibi, quatenus easdem Pater nostres aut diceret aut proximiori ex parentibus sibi dicendas traderet. Qui acceptis easdem dicere cœpit, sed ipsas usque ad finem dicere non potuit; ob quod dicendas suæ matri, auxilium sibi ferenti, dimisit: et paulo post unum lapidem grossitudinis minus nucis amygdali a corpore emisit, exindeque bene se habuit. Præterea deponit, quod eodem anno, circa festum S. Catharinæ, detenta fuit infirmitate tali, quod suis membris, dempto capite, se juvare nequibat, dubitabatque morbum paralyticum: ob quod eundem fr. Franciscum per quemdam nuntium rogari fecit, quatenus Dominum pro ea deprecari dignaretur, et Missam in honore Sanctæ Trinitatis in d. Fratris conventu celebrari jussit. Qui quidem nuntius in reditu suo eidem deponenti dixit, quod d. fr. Franciscus sibi mandabat, quod Fratres suos ad orandum pro ea exhortari fecerat. Et eadem die, hora nondum elapsa, incæpit melius se habere: et Deo dante successu temporis convaleuit. In aliis etiam necessitatibus suis se Domino et Sanctorum precibus, præcipue d. fr. Francisci commendavit, et bene se habuit.

29 Maria vidua Andreæ Ligier, testis xx, deponit, quod quinque vel sex annis ante obitum fr. Francisci habebat quandam filiam, ætatis sex annorum vel circa, quæ spatio unius anni vel circa languerat, in modum quod nesciebat præsens testis, quod remedium pro illius recuperanda sanitate adhiberet. Quod videns, et precibus d. fr. Francisci confidens, rogavit quosdam Fratres, Berthum et Petrum le Breton, quatenus d. filiam illius precibus commendarent: quod et fecerunt. Ille autem respondit, prout d. Fratres eidem retulerunt, quod ipsi testi in crastino referre haberent, quod Dominus d. suam filiam secum habere volebat, et illa die animam illi redderet, et quod de hoc gratias referret: illaque die d. deponentis filia migravit ad Dominum. Deponit insuper quod (fuerunt duodecim anni in die Ascensionis Domini ultimo lapsa) quædam testis deponentis avuncula, Joanna Roberde nuncupata, infirmitate gravi detenta, quia fr. Franciscus bonam familiaritatem habebat cum ipsa deponente, insinuavit eidem fr. Francisco d. suæ avunculæ infirmitatem. Qui die Veneris sequenti misit duos ex Fratribus sui conventus ad illam visitandam, prout et illam visitarunt, de hinc ad d. conventum eorum redierunt. Et eadem die Veneris reversi fuerunt ad domum dictæ Roberde, ipsique deponenti retulerunt ex parte fr. Francisci, quod velle suum voluntati divinæ conforme redderet, et quod D. N. Jesus Christus animam ipsius la Roberde, die Dominica sequente, a corpore suo evocaret: prout factum fuit.

30 Oliva testis xxi deponit, quod erant tredecim anni, intra festa omnium Sanctorum et natalis Domini proxime venturi, quod cum testis deponens antea peperisset infantem qui nuscendo obierat, et summo opere desideraret alium infantem a viro suo suscipere; quia confidebat in Deo et precibus d. fr. Francisci rogavit quemdam fr. Berthum, tunc religiosum conventus ejusdem, quatenus requirere ha-

itemque a
permoleso
calculo,et periculo
paralytici.Prædictæ
ab eui filiamet omni am
moriturus :
fmulieri orbe
filius am
tratur :

beret

A beret ipsum fr. Franciscum de orando pro ea, ad finem quod infantes posset concipere ex viro suo. Qui quidem fr. Berthus postmodum renuntiavit testi deponenti, quod d. fr. Franciscus, quem rogaverat pro ea, sibi responsum fecerat, quod ipsa testis obtineret quod petierat, dummodo praecepta decalogi observaret. Et de facto infra spatium unius mensis, a tempore d. renuntiationis, effecta gravida, postmodum peperit filium.

et alteri
sanguinis
fluxum passæ

31 Deponit insuper quod certo tempore post, videlicet sunt septem anni vel circa, quædam mulier, uxor Guilielmi Chevest alias le Bourbonnois, pellissarii Turonensis, existens gravida (sex erant menses) gravi morbo detinebatur, in modum quod per fluxum sanguinis, quem patiebatur, totum fere sanguinem suum amittebat. Et tunc testis deponens ejus vicina, præsens ejus morbo, recordata fuit de certa ceræ candela (quam sibi fr. Franciscus transmisserat, cum primum scivit qualiter erat gravida de secundo suo filio, quem, ut præfertur, sanum peperit) ixit quæsitum ipsum ceræ candelam, in domo sua existentem, et illam in camera d. mulieris accendit, contraque parietem affixit. Et quia etiam ad memoriam reduxit, quod dum quædam mulier esset in puerperio, et in ejus caucera una ex candelis d. fr. Francisci fuisset accensa, ipse fr. Franciscus ordinat devote dici quinque Pater-noster cum totidem Ave-Maria; testis deponens incepit dicere quinquies Pater-noster et quinquies Ave-Maria, orando pro d. muliere et ejus partu nascituro: et tunc, antequam illa essent impleta, d. mulier morbum intravit puerperii, et infra dimidiam horam infantem peperit, quem obstetrix ibi præsens baptizavit. Deponit ulterius vendidisse in domo sua, pluribus et alternatis vicibus, Fratrilus d. conventus plura lignea paria de Pater-nostres, etiam usque ad valorem et estimationem centum librarum, pro per d. fr. Franciscum benedici faciendo et distribuendo, ex eo quod Christi fideles habere communiter cupiebant: quarum quidem centum vendebat dumtaxat quatuor denariis.

facile puerperium.

Rosaria a
Sancto benedicta a plurimis expectantur

32 Guillelma Binet testis xxvi deponit, habuisse multoties per iocunas fratris sui Francisci Binet, Fratris de Ordinis, cereas candelas, a d. fr. Franciscus de Paula benedictas (ut idem dicebat) a quo etiam accepit d. deponens, quod si accenderetur in puerperio mulierum, statim liberarentur. Postmodumque ipsa deponens existens in puerperio Joannæ, uxoris Joannis Beraudeau, senioris ejus filiae, et Adenetæ, nunc uxoris Victoris le Ber, ejus etiam filiae, aliarumque mulierum; accendere fecit aliquas ex eisdem candelis, et unis alterisve eorundem consumptis, mulieres illæ a puerperio liberabantur. Deponit insuper, d. fr. Franciscum Binet dedisse suæ et ipsius deponentis matri unum panem, a fr. Franciscus, ut asserebat, benedictum: quæ deponentis mater illum usque ad obitum suum custodivit: et post ejus mortem (sunt nunc octo anni) ipsa deponens ab aliis suis coheredibus d. panem sibi dari petiit et obtinuit: quem ab eo tempore custodivit, et nunc custodit: illumque coram nobis Commissariis subdelegatis exhibuit. Quem vidimus et palpavimus, ad quantitatem unius panis duorum denariorum in partibus Turonensibus: illumque non vitiatum nec corruptum; imo ita integrum comperimus, ac si a duobus diebus citra coctus fuisset. Asseritque nobis d. deponens, d. panem a tempore obitus d. suæ matris sub clave custodivisse, et nemini illius custodiam tradidisse.

ab eodem benedictus panis

post octennium recens prodicitur.

Sanctus arripit febres curat,

cibus et consolationibus ejus ab iis, ut credit, curatus et consolatus fuit. Deponit ulterius quod defunctus Mag. Petrus du Ban, Turonis commorans, in secundis nuptiis desponsavit quamdam Guillonam Haulsepre, prius uxorem defuncti Matthæi Amsys, qui cum ea steterat tredecim annorum spatio absque prole, ipsaque cum d. defuncto du Ban aliquo tempore etiam sine sobole remansit. Quod videns dictus Mag. Petrus, associatus defuncto Mag. Matthæo Vaillandi Canonico Turonensi, alias secretario S. D. N. Julii Papæ et in dignitate Cardinalatus existentis, et d. Guillonæ ejus uxore, ac præsente deponente, pluribusque aliis notabilibus personis, Conventum Fratrum Minimorum Turonensem, in quo d. fr. Franciscus tunc vitam agebat, adiit; dictumque fr. Franciscum benigne et humiliter supplicavit d. du Ban, per organum præfati Vaillandi, quatenus Dominum exoraret, ut sibi et uxori suæ prolem concedere dignaretur. Qui quidem fr. Franciscus eisdem respondit, quod prolem desiderare non nisi ad laudem Dei debebant, quod ita fieri et postulari desiderabant, ut asserebant. Et tunc d. fr. Franciscus eos exhortatus fuit, quatenus Dominum deprecarentur; ut, si salutem animarum eorundem congrueret, obtinere possent. Postmodum uxor d. du Ban gravida effecta est, exindeque filium peperit, quem vidit d. deponens: audivitque pluries dici a d. Guillonæ, quod credebatur ipsum filium habuisse precibus et meritis d. fr. Francisci, ex eo quod nullum umquam infantem habuerat. Deponit præterea, quod d. fr. Franciscus eidem deponenti plura futura prædixit, quæ postmodum supervenerunt: et inter cetera, quod ipse futurus esset conjugatus, licet tunc temporis nec in antea nullam habuisset dispositionem nec voluntatem matrimonio jungi: et in rei veritate uxorem duxit.

D
EX MS
PROCESSU
TURON.

sterili conjugio prolem promittit,

12

futura prædicit.

34 Martina Fichepain, testis xxix deponit, cognovisse visu et colloctione fr. Franciscum (sunt octodecim anni) primo in conventu Amblasie, et deinde pluries in conventu prope hanc civitatem, quia illic ibat pretextu Indulgentiarum, in favorem Ordinis Minimorum fidelibus vere poenitentibus concessarum, ut remissionem peccatorum suorum obtineret. Deponit etiam, quod paulo ante d. tempus decem et octo annorum, d. deponens, quæ fuerat per antea spatio quatuor annorum detenta quodam morbo, fistula vulgariter nuncupato, in altero suorum laterum (a quo nec per medicos nec per chirurgicos sanari potuerat, quinimo ipsi dixerant, quod vix vel nunquam ejusdem morbi sanitatem recuperaret) ipsa existente quadam die in domo defuncti Petri l'Escart, alias Mon joye, mariti suæ matris, sita in hac villa Turonensi, supervenerunt illuc duo ex Fratribus conventus Fratrum Minimorum prope Plessiacum-parvi, in quo tunc residebat d. fr. Franciscus, quorum alter vocabatur fr. Jacobus; et hoc ut visitarent d. Petrum l'Escart, etiam infirmitate detentum, eidemque consolationem præstarent, quod et fecerunt. Postmodum cum viderent d. deponentem prædicto morbo fistulæ languentem, interrogaverunt ipsum l'Escart vel quondam ipsius deponentis avunculam ibi præsentem, quam infirmitatem pateretur ipsa deponens. Qui l'Escart vel d. avuncula respondit, quod morbum fistulæ in altero suorum laterum, a quatuor annis vel circiter, passa fuerat vel patiebatur; quia remedium nullum pro eodem morbo inventum fuerat.

Fistulam in latere quadrienno patiens,

17

conversata Sancto

35 Tunc ipsi Fratres, aut alter eorum, dixit, quod bonum esset super hoc habere consilium a fr. Franciscus. Quos d. l'Escart et avuncula deponentis, et similiter mater ejusdem deponentis, in inferiori camera d. domus tunc etiam infirmitate detenta, requisierunt et rogaverunt, quatenus ipsi haberent d. deponentem

A deponentem Deo et precibus d. fr. Francisci pro sanitate d. ejus morbi commendare. Et infra paucos dies d. fr. Franciscus mandavit d. deponentis avunculæ, quatenus iret ad ipsum : quod fecit. Et in reditu suo renuntiavit ipsi deponenti, quod verba habuerat pro d. deponente et ejus morbo cum d. fr. Francisco : qui sibi dederat in mandatis, quatenus diceret deponenti, quod Domino servitium devotum præstaret, mandataque ejus observaret, et hoc faciendo de d. sua infirmitate bene se haberet. Et octo diebus post elapsis vel circa, d. fr. Jacobus et quidam alius d. Ordinis Frater accesserunt ad domum d. l'Escart et matris testis deponentis, renuntiaveruntque ex parte fr. Francisci, quod testis deponens ad ipsum duceretur. Eaque de causa d. avunculæ eam ad conventum Minimorum versus d. fr. Franciscum conduxit : cum qua verba habuit ipse fr. Franciscus, eique dixit (prout ex relatione fr. Jacobi ibidem tunc præsentis accepit) quod d. morbus eidem testi supervenerat, ex eo quod patri et matri suæ decenter non paruerat, seu honorem et obedientiam alias debitam non exhibuerat : attamen quod in Domino fiduciam haberet, et a d. suo morbo sanaretur. Postmodum jussit omnia et singula medicamenta eidem morbo applicata deponi, ordinando quod eorum loco pannus cannabinus seu lineus, melle seu oleo rosato intinctus applicaretur, et favente Altissimo sanitatem consequeretur : quod et factum fuit per d. deponentem, quæ illico bene se habere incepit, et post paucos dies integram d. morbi sanitatem recuperavit. Deponit etiam quod postmodum in puerperiis et necessitatibus suis existens, se Deo et precibus fr. Francisci commendavit, et quod ex hoc bene se habuit.

36 Joannes l'Escart Testis xxx deponit quod paulo antequam primum vidit fr. Franciscum (sunt annis quatuordecim vel quindecim) ipse fuit detentus gravi inflatura, quam in parte inferiori genæ suæ dextræ circa guttur patiebatur; et graviter erat afflictus, quia nesciebatur qualis esset morbus : aliqui enim chirurgici morbum esse dicebant scrophularum sive scruellas. alii vero non. Et revera quadam die circa illud tempus (quia quondam recolendæ memoriæ Carolus Rex viii ad ecclesiam Beatissimi Martini Turonensis se contulerat, morbo scrophæ seu scruellarum detentus ibidem sanaturus) testis deponens adivit ipsam ecclesiam, et introivit cum pluribus aliis locum revestitori ejusdem ecclesiæ, ut a d. suo morbo liberaretur : quia credebatur esse morbum scrophæ. Ibidemque d. Rex Carolus præsens morbum tetigit, sicut et aliorum qui d. morbo detinebantur, curavitque eosdem : sed d. deponentem minime curavit. Quod sciens quadam ejus avuncula, la Marzonne nuncupata, dixit postmodum, bonum esse, quod d. deponens Deo et precibus fr. Francisci commendaretur; addens quod hoc faciendo credebatur ipsum sanitatem recuperaturum; sicut et Martina Fiehepain ejus soror, testis superius examinata, a morbo fistulæ : quod et factum fuit. Ductus videlicet est d. deponens ad d. fr. Franciscum in conventu, prope Plessiacum-parci sito; qui cum d. deponente verba habuit, injunxitque ei quod singulis unius anni Veneris vel sabbati diebus jejunaret, et quod certis hebdomadæ diebus usque ad novem dies jejunus comederet tres bolos nonnullarum herbarum, quas tunc nominavit, de quibus nec de diebus prædictis (quia tunc adhuc juvenis erat) non recordatur : et similiter injunxit quod idem testis haberet dicere certis diebus (de quibus etiam non recordatur) in honorem quinque plagarum D. N. Jesu Christi, manibus in modum crucifixi elevatis genibusque flexis, orationem angelicæ salutationis : quod fecit, et hoc mediante (ut firmiter credit) ante spatium unius mensis

percepit, quod d. ejus morbus, medicis et chirurgicis incognitus, sanatus fuerit.

37 Catharina Rusee, Testis xxxiii deponit, quod (sunt nunc septem anni et ultra) ipsa deponens tædio vehementi afficiebatur, ob quamdam causam, quam declarare prætermisit. Et eo tempore aliquo die in d. conventu accessit fr. Franciscum, rogatura quatenus dignaretur deprecari Dominum, ut ab ejusmodi tædio, si suæ saluti congrueret, liberaretur : et inter colloquendum cum ipso, qui compatiendo illam aspiciebat, quamdam alleviationem sensit, atque a quodam ibi præsentem interprete intellexit d. fr. Franciscum dicere, quod in Domino confidendo ipsa deponens ab hujusmodi tædio liberaretur : quod et postmodum factum est : et credit hoc a Domino impetrasse precibus d. fr. Francisci.

38 Fr. Martinus de la Haye, testis xxxvi deponit, audivisse a quodam Joanne Bostayno, Marsiliæ commorante, nauciero ejusdam navis dictæ la Magdalene, quod fr. Franciscus sibi quamdam ceræ candelam donaverat : et ipso in gravi periculo ob tempestatem maris Siciliæ, quando juxta plagam Romanam navigabat, constituto; de ejus et d. navis suæ salute penitus diffidens, se Domino et precibus fr. Francisci, prout melius potuit, humiliter commendavit : et dictam ceræ candelam in mare projecit : et statim cessavit tempestas maris, incolumisque evasit.

39 Deponit insuper dici audivisse a nunc fr. Gregorio de Vico, Neapolitano, quod tempore Caroli viii artem bellicam exercebat in Ducatu Britanniae sub militiæ d. Regis, interfuitque conflictui dicto vulgari S. Aubin du Cormier. Et ipse Gregorius in d. conflictu existens, habebat unam candelam ceræ, quam a d. fr. Francisco, dono acceperat, et quam sub galea sua reposuerat, spe vitandi mortis periculum. Tunc accidit quod, vi et impetu lapidis ejusdam machinæ bellicæ seu d. artilleriæ, per caput percussus fuit idem Gregorius : attamen illæsus evasit : postmodumque ad conventum Fratrum Minimorum prope Turones accessit, et spretis ac relictis mundo, equitatura et omnibus quæ habebat, habitum d. Ordinis ibidem suscepit, ex inde in eodem conventu religiose et laudabiliter vixit, et adhuc vivit.

40 Deponit ulterius, quod, nunc sunt viginti anni, ipse deponens erat in civitate Januensi cum quodam Fratre d. Ordinis nomine Rogerio, cum quo a d. civitate usque ad partes Neapolitanas se contulit. Qui quidem Rogerius, dimisso Ordinis (quoad cooperimentum tibiarii) calceamento, cooperimentum eorumdem sub forma ocrearum assumpsit. Quod cum fr. Francisco relatum extitit (prout a Fratribus d. deponens dici audivit) idem fr. Franciscus id ægre ferens, dixit, quod ignis B. Antonii tibiæ ejusdem fr. Rogerii combureret. Postmodum ipsis a Neapolitanis partibus ad civitatem Jannensem reversis, adveniente die Natalis Domini illius anni, post decantationem Matutinarum, eidem fr. Rogerio in una tibiarii morbus vehemens supervenit : qui usque ad festum S. Antonii, quod celebratur in mense Januarii, d. fr. Rogerium vexavit, in modum quod eadem die diem clausit extremum : deindeque d. deponens ad Conventum prope Turones rediit, et obitum fr. Rogerii d. fr. Francisco nuntiavit : qui quidem eidem testi respondit d. obitum jam antea scivisse. Postmodum cum d. deponens eundem obitum Fratribus d. conventus enarraret, ab ipsis audivit et accepit, quod d. fr. Franciscus die festo S. Antonii Fratres sui conventus exhortatus fuerat, quatenus Dominum deprecarentur pro anima ipsius fr. Rogerii, tunc in necessitate, ut dicebat, existentis.

41 Alexius d'Argouges, testis xxxvii deponit, se fr. Franciscum novisse ab annis viginti septem vel octo

alia occulti doloris laceramen accipit.

Tempestas sedatur per candelam Sancti,

et lapidis ictus muore excipitur.

ocreas licentis usurpantibus

paucum prædicti Sanctus,

et mortem suis absens indicat :

EX MS. PROCESSU TURON.

ad eumque adducta

morbi causam intelligit

et facili modo sanatur :

scrophularum morbo laborare creditus,

et frustra Regis manum expertus,

a Sancto sanatur :

mulierem amentem sano sensui reddit :
A octo, et quod circa illud tempus vidit in civitate Turonensi quamdam invenem mulierem, sensu privatam et quandoque stultitiae signa exercentem : quam postmodum d. deponens vidit sanam mentem; illamque rogavit, quomodo mentem et sanitatem recuperaverat. Quæ respondit, quod fr. Franciscum de Paula ejusque conventum adierit, ab eoque frustum panis albi benedictum reportaverit, et de illo comederit, exindeque sana ac sensui restituta extiterit : et postmodum illam sensu privatam non viderit.

Novitium energumenum et illiteratum,
42 Fr. Leonardus Barbier testis xxxviii deponit, vidisse in conventu sæpedito juvenem novitium, nomine Guillelmum Cucumelle, gravi infirmitate detentum, et, ut credebatur, a daemonio vexatum, spumantem, signaque et gesta cum digitis demonstrantem. Quod videntes Fratres illic adstantes, de tali casu tristes, unus eorum nomine Gregorius de Vico, ad cellulam fr. Francisci accessit, eum exoraturus, ut d. novitium visitare vellet. Quod prima facie facere distulit, fr. Gregorium exhortans, quatenus d. novitio cuncta quæ possent facerent. Tandem his non obstantibus, precibus d. fr. Gregorii devictus, ad dormitorium conventus, et cameram ubi erat d. novitius accessit : et ostio aperto in d. invenem intuens, eandem camerulam, ubi ille jacebat, intrare distulit.

tamen Latine loquentem,
B undique circa cubile ejus diligenter aspiciens. Postmodum uno jam pede in d. cellulam ingressus, deinde retracto, et successive iterum ingrediens et regrediens, ac si ingressum timeret, tandem ingressus est. Et vidit testis deponens d. fr. Franciscum cingulum suum tantum de colore sui habitus sublevantem, ac si collo d. novitii applicare vellet. Et statim clauso ostio d. camerulæ, sæpe dictus fr. Franciscus, secum assistente Vener. P. Germano Lyonnet, Ministro Generali d. Ordinis, cum d. novitio in eadem remansit : ubi per aliquod tempus steterunt idem fr. Franciscus et Lyonnet, d. deponente et quibusdam aliis Fratribus ad ostium stantibus, audientibus et intelligentibus d. novitium, licet illiteratum, verba sermone Latino aliisque linguis variis et incognitis loquentem, nec non d. fr. Franciscum illi respondentem, verbaque cum eodem novitio habentem. In quibus sermonibus steterunt idem fr. Franciscus et novitius per horam vel circa. Exindeque d. novitius sanus et liberatus factus est, in modum quod die sequenti ad ecclesiam et congregationem Fratrum, ut consueverat, se contulit, et conversatus est cum ipsis.

et liberat,
43 Deponit insuper, quod ab eo tempore quo moram fecit in d. conventu, detentus fuit per annum vel circa quadam stomachi debilitate, et pluries ob hoc usus est medicamentis, et nihilominus non poterat a tali infirmitate curari. Sed tandem supervenit ad d. conventum quidam ipsius deponentis frater germanus secularis, qui petiit ad d. fr. Franciscum, ipsum deponentem tunc in infirmaria existentem, una cum quodam alio suo fratre etiam germano, novitio d. Ordinis, licentiari ac ad partes suæ civitatis (videlicet Ducatus Alençonii diocesis Sagiensis) transmitti, pro sedandis (ut dicebat) litibus et contentionibus, inter ceteros eorum fratres, ratione successionis paternæ, existentibus. Qui quidem frater Franciscus dictum deponentem et alium suum Fratrem licentiavit, et ad d. partes obedientialiter transmisit. Ipse tamen deponens tunc temporis tam debilis erat, quod vix et cum maxima difficultate ambulare potuit : et tamen, pace inter fratres facta, ad eundem conventum sanus et incolumis rediit, et credit hujusmodi sanitatem a Domino recuperasse, precibus d. fr. Francisci.

Fr. Franciscum Binet periculose ægrum,
44 Patricius Binet testis xxxix deponit, quod a quindecim annis citra, fr. Franciscus Binet, tunc et nunc Religiosus Ordinis Minorum et novissimus

Generalis, frater ipsius deponentis, detinebatur magna infirmitate in domo vulgariter nuncupata la Motte-chappon, prope dictum conventum, in quam fuerat conductus et traductus a d. conventu, ut melius in sua infirmitate gubernaretur. Et tunc d. fr. Franciscus de Paula ad eum visendum venit, ipsumque consolatus fuit, quia tunc dicebatur quod d. fr. Franciscus Binet amplius non posset vivere. Tunc ipse Franciscus de Paula eundem Binet consolanda, de coque loquendo dixit, quod de illa infirmitate non obiret, prout relatu d. fr. Binet et aliorum Fratrum præsentiam didicit præsens testis : qui dicit etiam et deponit, quod d. fr. Franciscus sibi dixit, quod suus frater Franciscus Binet Romam properaret, et fructum religioni afferret, ipsumque deponentem et alios suos parentes consolatus redderet.

45 Joannes Moreau testis xli deponit, quod Rege Ludovico xi in infirmitate qua decessit constituto, pater d. deponentis visitavit d. Regem in grabato existentem : cui d. Rex præsentem teste dixit, quod Mag. Jacobus medicus ipsius Regis sibi dixerat, quod provideret saluti suæ animæ, et quod dubitabat de ejus salute. Attamen fr. Franciscus sibi dixerat, quod non timeret nisi usque ad sabbatum sequens. Et de facto ipse Rex, die sabbati sequenti, diem clausit extremum. Ob quod d. deponens, mente revolvens verba d. defuncti Regis, cogitavit aliquid boni de d. fr. Francisco : et postmodum audivit communiter dici, quod d. fr. Franciscus vita vixit multum austera et sancta.

46 Fr. Stephanus July testis xlii deponit, quod ipso deponente existente intra annum probationis, fuit pluribus noctibus a maligno spiritu tribulatus et territus, in modum quod ab Ordine recedere cogitavit : confortatus tamen a Fratribus et præsertim a fr. Francisco de Paula in ipso permansit, et se precibus illius commendavit. Tandem tali tribulatione cessata, postmodum ipso deponente existente in conventu de Blaise Lingonensis diocesis, detentus fuit gravi quadam infirmitate, quam nominare nequit : sed dicit quod tunc communiter dicebatur, ipsum deponentem intestina habere corrupta, in modum quod quidam medicus, in arte ut dicebatur expertus, judicavit, d. deponentem ultra mensem, in quo tunc erat, seu initium mensis sequentis vivere non posse. Quod videns testis deponens, qui religionem inconsulto et inscio patre intraverat, et dubitans quod si in illis Burgundiæ partibus decederet, ejus pater ipsum judicare posset Ordinem et habitum dimisisse : obedientiam petiit et licentiam ut ad partes Turonenses, unde oriundus erat, ad conventum ejusdem loci remearet. Quo ad partes Turonenses et conventum prædictum accersito, fratri Francisco aliisque Fratribus illius conventus ostendit opinionem medici : qui ea visa dixit, quod Dominus erat summus medicus, qui in se confidentes pro libito sanabat ; ipsumque deponentem consolatus fuit, et ut in orationibus perseveraret admonuit : addens quod hoc faciendo Dominus sibi gratiam faceret, ipseque magnum faceret fructum. Deinde illum per obedientiam ad conventum d. Ordinis, apud castrum Herald Pictavenensis diocesis, transmisit : et ab hinc talis infirmitas evanuit, nec illam postmodum passus est, et credit hoc precibus d. fr. Francisci a Domino impetrasse.

47 Deponit præterea, quod ipso existente in d. anno probationis, accesserunt ad conventum d. Ordinis prope Plessiacum-parci duo Religiosi Ordinis Fratrum Minorum conventus Turonensis, secum adducentes quemdam juvenem novitium d. Ordinis, qui ex conventu Nannetis discesserat vagabundus, et tamquam daemoniacus vexabatur : petentes et supplicantes per fr. Franciscum pro salute d. novitii

O
EX MS.
PROCESSU
TURON

sanum Romam iturum prædicat.

Regi mortis suæ diem indicat

E

a demone tribulatum confortat :

eundemque incurabiliter ægrotantem sanat.

F

Novitium Franciscani Ordinis

A tii deprecari. Qui post verba consolatoria, cum ipsius Fratrillos habita, illos ut Domino ac precibus B. Francisci sui patroni se commendarent, exhortatus est. Tandem eorum precibus devictus, ad ecclesiam d. conventus una cum ipso novitio ire jussit : quid autem ibi fecerit fr. Franciscus ignorat ipse deponens, quia praesens non fuit : sed postmodum a quodam suo fratre, Nicolao nomine, qui cereum accensum ad ecclesiam detulerat, didicit, quod diabolum, id. juvenem novitium possidentem, conjurarat. Et paulo post d. testis vidit Fratres Minores et novitium sanum, etsi vix debilitatum : cui tunc fr. Franciscus dedit aliquas herbas, quas dicebat sibi multum profuturas pro confortatione stomachi ac cerebri : ipsumque exhortatus fuit ad servitium divinum et sui Ordinis observantiam.

48 Deponit insuper, audivisse a quodam fr. Thoma, religioso Ordinis Minimorum, quod quindecim anni sunt vel circa, ipso existente Romae cum quodam fratre Petro e Gebert, etiam tunc religioso d. Ordinis ; quodam muliere de partibus Picardiae a daemonio vexata, et Romam ut liberaretur traducta, ibidem per spatium trium mensium permansit, nec tamen liberari potuit. Et tunc d. Gebert, a quibusdam rogatus, ut d. mulierem sic possessam precibus fr. Francisci commendaret, et (ut retulit eidem testi supra nominatus fr. Thomas) etiam super hoc in virtute sanctae obedientiae adjuratus ; cordulam fr. Francisci, quam ipse Gebert secum detulerat, collo d. mulieris apposuit, ipsumque daemonem possidentem in nomine Dei et Virginis gloriose ac meritis fr. Francisci (si servus Dei esset, ut credebatur) adjuravit. Qui daemon per os mulieris loquens, d. Gebert interrogavit, si cognosceret d. fr. Franciscum de Paula : qui ipsum cognoscere declaravit. Et tunc daemon dixit, quod ipsum vexaverat et nihil profecerat, imo ab illo fuerat superatus : et quia oporteret ipsum exire meritis d. fr. Francisci, suos Fratres vexaret. Et tunc d. daemon praedictam mulierem dimisit : quam a daemone liberatam et verba habentem, postmodum vidit d. fr. Thomas, prout retulit deponenti.

49 Deponit ulterius, quod quaedam mulier nomine Beatrix, commorans in diocesi Lingonensi, in loco vulgariter dicto Chaumont de Bassigny, per quindecim annos cum marito in matrimonio stetit sine prole : quod videns supplicavit fr. Matthaeo Michel germano suo, Ordinis Minimorum religioso, quatenus fr. Franciscum de Paula rogaret, ut ipse Dominum deprecaretur, quatenus posset sobolem suscipere. Postmodum maritus d. Beatrieis ad partes Thironenses et d. fr. Franciscum accessit, pro praemissis rogaturus. Accessit similiter idem fr. Matthaeus : cui d. fr. Franciscus respondit, quod Dominus illam visitaverat, magnamque gratiam ferebat eidem. Et similiter marito d. Beatrieis dixit, quod cor suum bonis temporalibus nimium apponebat, consuluitque eidem quod ab avaritia cessaret, et peccata sua confiteretur, ac se Domino commendaret : et quod hoc faciendo ipsam Beatricem Dominus visitaret. Postmodumque ipse deponens et d. fr. Matthaeus de eodem d. Beatrieis accesserunt, ipsumque gravidam esse ejus relatu sciverunt : quod precibus fr. Francisci evenerat, ut credere dicebat ipsa Beatrix.

50 Joanna uxor Antonii Filesaye testis xlv deponit, quod sunt septem anni vel circa, adivit fr. Franciscum apud conventum vulgariter nuncupatum Ave-Maria prope Plessiacum-parci, associata quodam muliere vicina sua, nuncupata Joanna Andouette, nunc uxore Guilielmi Pere ; ex eo quod ipsa deponens summo opere prolem habere desideraret ex marito suo supra nominato, cum quo steterat

in matrimonio spatio decem annorum absque prole : D et hoc propterea quod multae mulieres deponentis vicina suggesserant eidem, quod si se Deo et precibus d. fr. Francisci devote commendaret, bene se haberet ; subjungendo quod certae aliae mulieres precibus ipsius fr. Francisci prolem a Domino impetraverant. Et tunc verba habuit cum eodem, quatenus Deum oraret, ut prolem ipsi deponenti concedere dignaretur. Qui respondit per quemdam sui conventus Fratrem, quod haberet prolem ex suo marito ; non intra paucos dies inde sequentes, sed intra certum non propinquum tempus ; exhortando quatenus haberet jejunare, et dare seu offerre Domino quolibet die Veneris unam cereae candelam, nec non dicere quinquies Pater-noster et Ave-Maria in honorem Dei et quinque ejus plagarum : nec tamen ex hoc taedio afficeretur, et quod hoc faciendo prolem haberet, ut supra dictum est. Deponit insuper quod d. fr. Franciscus (qui ipsam deponentem nunquam viderat, ut credit) eidem tunc dixit, quod ipsa esset multum bene fortunata ad causam sui mariti, qui fuerat et erat ex ditioribus parentibus ipsa deponente ortus, et quod in virum divitem evaderet : exhortatusque fuit eandem deponentem, quatenus haberet illi plurimum obedire, et sic ejus cholera mitigare ; innuens per hoc, immo expresse declarans, quod idem deponentis maritus cholerae subdebatur. Deinde recessit praesens testis a d. fr. Francisco, et tribus annis elapsis vel circa filium concepit adhuc superstitem, et credit hoc a Domino impetrasse precibus d. defuncti. Idem deponit Joanna uxor Guilielmi Pere, quae dictam Filesaye comitata fuerat, testis xlyi.

51 Catharina Jonsette testis xlvii deponit, quod (sunt quindecim anni vel circa) cum quidam Robinetus, natione Scotus, quadam calida febre detineretur in domo ipsius deponentis ; quidam homo, quem brodatorum Regis vulgo nuncupabant, accessit ad ipsum Robinetum infirmum, ipsumque visitavit ; et illi retulit, praesente teste deponente, qualiter certo modico tempore elapso ejusdem brodatoris gener infirmitate detentus fuerat. Cujus rei causa ipse brodator fr. Franciscum de Paula, tunc apud conventum suum juxta Plessiacum-parci commorantem, adivit ; ipsumque requisivit quatenus Dominum praedicto genero suo deprecaretur, ut sanitatem recuperaret : quodque idem fr. Franciscus sibi brodatori tradiderat unum panem et unum herbarum fasciculum, quos dicto suo genero deferret, illique diceret, quod in Domino confideret, et quod ex d. infirmitate non moreretur. Quod fecisse dicebat d. brodator, referens quod praefatus ejus gener semper exinde convalescere inceperat, et tandem sanus fuerat effectus. Quod audiens d. Robinetus, rogavit praedictum brodatorum quatenus ipse fr. Franciscum adiret, et ipsum ad sui intentionem similiter deprecaretur. Quod et fecit, videlicet ivit d. brodator versus d. fr. Franciscum, prout postmodum retulit d. Robineto, praesente te deponente ; ipsumque requisivit, quatenus Dominum deprecari dignaretur pro ipso Robineto et ejus sanitate. Qui quidem Regius brodator, in regressu suo a d. fr. Francisco, retulit similiter eidem Robineto unum panem et unum herbarum fasciculum parvum, quae d. fr. Franciscus transmiserat, sibi mandando, quod de d. pane comederet, et quod hoc faciendo non moreretur, imo sanitatem recuperaret, quod et fecit d. Robinetus, in verbis d. fr. Francisci confidens, et sanatus est.

52 Catharina Ayrolde testis lvi deponit, quod certo tempore ante obitum fr. Francisci, teste deponente existente apud Plessiacum-parci, sermo habitus fuit inter unam ex g. damicellis Illustrissimae Principis :

agenda praescribit,

secretu revelat,

E et filium, sed non cito, concipientem addicit.

Retatu sanitatis eandem agro reddito

alius infirmus fiduciam concepit

et similiter sanatur :

quas Sanctus carpit herbas

*EX AS
PROCESSU
TUROS,
a daemone
liberat :*

*ab eodem
Romam missi
religiosi,
c*

*cordulam ejus
injecta in
energumenum,*

*daemone
expellunt.*

*mulieri sterili
prolem pro-
mittit Sanctus,*

*monens meri-
tum ut avari-
tiam evadent :*

*ad hunc prolem
perducit*

A Principissæ D. Comitissæ Engolismensis, vulgariter nuncupatam Dominam de Fleac. et præsentem deponentem de d. fr. Francisco. Et tunc d. Domina de Fleac dixit, quod credebat ipsum Sanctum esse et miracula facere, ex eo quod, ut dicebat, dabat quotidie vel sæpe d. Dominae Comitissæ Engolismensi et Damicellis ejusdem magnam quantitatem herbarum sui horti, et propter hoc non minuebantur: imo si quadam die omnes fere herbas d. sui horti dederat, die sequenti inveniebat eas in eodem horto, in simili vel majori quantitate. Deponit etiam, quod alias certo tadio affecta, se Domino et precibus illius commendavit, et ex hoc fuit plurimum consolata.

53 D. Stephanus Lancea, testis lvi deponit, audivisse communiter dici a quibusdam nautis, quod tempore quo fr. Franciscus a partibus Calabriae ad partes Galliae accessit, mare pacatum erat in loco in quo erat et in circum vicinis; licet alibi tunc valde tempestuosum esset. Alias dicit, quod non ipsum, sed bene quemdam ejus nepotem, nomine Andream d'Alesso, cognoverit.

54 Patricius Loquebourg testis lvi deponit, quod (sunt octo anni vel circa) quædam Joanna, filia cujusdam Maturini Massorel, de parochia de Mireyo, tredecim vel quatuordecim annorum, intoxicavit quemdam deponentis filium unicum, ætatis duorum annorum vel circa (prout ipsamet Joanna, in carceribus castellanie de la Quarte ob hoc detenta, confessa fuit) in modum quod d. filius magis sperabat mori quam vivere: Quod postquam pervenit ad notitiam nobilis et venerabilis viri Mag. Roberti Loquebourgii, D. N. Regis Francorum eleemosynarii, et nunc Episcopi de Rosse in regno Scotiae, ac sacrae capellæ palatii Parisiensis thesaurarii, d. deponentis fratris, deliberavit d. infantem Domino et precibus fr. Francisci de Paula adhuc superstitis commendare, et ob hoc eum alloqui: quod et fecit. Postmodum d. Franciscus transmisit ad domum deponentis duos Fratres sui conventus juxta Plessiacum-parei, pro visitando ipsum infantem: qui domui illius, distanti a d. conventu tribus milliariis, appulerunt, dum ibidem præsens testis et D. Robertus ejus frater cœnam finirent. Et illico, ipsis Fratribus illuc impulsis, d. infans, qui longo tempore taliter languerat, quod mors in eo plus sperabatur quam vita, requisivit cœnam sumere cum d. D. Roberto patre suo; quod fecit melius quam fecisset a dimidio anno tunc præcedente. Et ab eodem tempore infirmitate prædicta non fuit detentus, imo sanus et incolumis fuit et est.

ANNOTATA.

a Insulam Brechemont, spatiosam et magnam, quatuor leucis infra Turonas, format Carus fluvius, gemino ostio Ligeri infusus.

b Lingiaria Francis dicitur, quæ præst lineæ suppellectili; et pannus lineus, linge.

c Valde notandum est quod Testis hæc agit de ultimo quo Sanctus vixit anno: quodque ipse ne tunc quidem, cum jam 23 annis in Francia habitasset, vel cum muliere, loqueretur absque interprete. Alias a thibitorum interpretum plusquam semel mentio fit in hoc Processu, sed non indicatur accurate tempus: putandum, 33.

d Artilleria significat totum rei tormentariæ apparatus: videturque sumptum a Balista, præcipua olim machina, quæ Gallis primum dicta sit Arca tirer arcus tractilis, quia curralis: unde derivatum artillerie, et euphonie causa artellerie.

e Hic Petrus Gehert haud dubio idem est qui in vita ab auctore corvæ scriptæ vocatur Gilbert: sed quo-

modo ejus socius hic Thomas, iste Antonius dicitur? Alterutrum memoria lapsum fuisse oportet; sed enim potius lapsum suspicabor, qui ex tertii alienjus relatu miraculum didicit. Hinc autem colligas historiam istam ad annum circiter 1498 pertinere, cum primum promulgatæ Regulæ adhuc varii se opponebant; antequam postremam Sanctus scribi faceret.

f Brodator, verbale a Brodare; Francis Broder, acu pingeret, quod videtur per metathesim tractum a Bord, margo, ora vestimenti: quod in margine errando potissimum solent ars phrygionica laborare.

g Damicella, diminutivum a Dame Domina, quod etiam masculine Dam in usu est apud monachos: et puto appellationis talis originem gratis peti a Latinis Dominus, Domina; potius crediderim vocem ab origine Gallicam esse.

h Caroli Valesii Engolismensis Comititis uxor Ludovica Sabauda, mater Francisci, primum Ducis Aurelianensis, deinde Francorum Regis.

PARS III.

Mors, sepultura, elevatio corporis S. Francisci de Paula.

Fr. Leonardus Barbier testis xxxviii deponit, quod anno Domini mvi a die Dominica in ramis palmarum, fr. Franciscus quadam ægritudine cepit laborare, et illa ac tribus diebus sequentibus ægritudo illa augmentum accepit: attamen non sinebat se a Fratribus nec aliis sublevari, nec aliquod obsequium sibi præstari. Tandem adveniente die Jovis in cœna Domini, coadjuvantibus quibusdam ex Fratribus, ad ecclesiam accessit: et humili ac devota præparatione præhabita, præcedentibusque devotis actibus et lacrymis fuis, genibusque humiliter et devote flexis, sacrum Eucharistiæ Sacramentum sibi dari petiit: quodam cingulo, quo cingebatur: ut moris est in Ordine, ad collum b prius applicato, et oratione B. Gregorii atque aliis quibusdam, videlicet, Domine non sum dignus, præmissis, ipsumque devote et humiliter sumpsit: et postmodum aliquamdiu in choro d. ecclesiæ, divinum audiendo servitium, permansit. Deinde videntes Fratres eundem plurimum debilitatum, ipsum ad cellulum revocarunt: et eo ibidem existente, quidam ex Fratribus nomine Bertre (sicut idem Bertre eidem deponenti dixit) ab eo petiit, si vellet pedes lavari, ut fieri solitum est in Ordine: qui respondit quod pro illa die sibi non lavarentur pedes, sed die sequenti de ipso facerent Fratres quidquid vellent.

56 Tandem adveniente die Veneris sancta, fr. Franciscus ad cellulam suam omnes suos Fratres evocari fecit: quos ad observationem Religionis et Ordinis, caritatemque inter se habendam dulciter commouit, exhortans quatenus eandem Religionem a Sanctissimo Papa approbatam observarent, Patrique Bernardino de Hydrunto illic præsentem, tanquam Superiori suo, usque ad Capitulum generale, infra annum tunc proxime venturum Romæ celebrandum, obedirent; illum constituendo suum successorem; donec per Capitulum generale de alio canonice esse provisum. Qui fr. Bernardus se indignum proclamans, et alios d. Ordinis afferens se sapientiores esse; tantum onus assumere recusabat. Ipse tamen eidem Bernardino respondit, quod onus illud libenter assumeret; et quod sapientia hujus mundi stultitia erat apud Deum; illi assignando Fradres Jacobum l'Espervier et Matthæum Michel in socios; et Correctorem d. conventus in Coadjutorem. Et his actis tandem illo die, circa horam decimam de mane, expiravit. In fine autem libri, authenticationem copiarum Romanarum, hæc adduntur, in gratiam legentium. Notemus omnes, quod primus Institutor

EX MS
PROCESSU
TERON.

fr.
in Dom
Palmarum
morbo
corruptus,
h

in Cœna
Domini
Eucharistiam
suscepit.

b
et mortem in
crastino
futuram
indicat.

f
die Veneris
sanctæ
Fratres
extremum
alloquitur.

Vicarius
m's du t,

et plus inter
preces e. spu-
ritus

numquam
imminuitur
reperiuntur:
h

qua navigat
ille tempestas
cessat:

per ea multi-
ficio moriturus

subito
convalescit

EX MS.
PROCESSU
TI'RON.

A Institutor et generalis corrector Ordinis nostri Minimorum et bonus pater noster Franciscus de Paula, in praesentia nostra obiit die Veneris sancta; ii mensis Aprilis; anno mcmvii; circa horam decimam de mane (anima ejus requiescat in pace, amen) et sua ultima oratio fuit: O bone Jesu, pastor bone, justos conserva, peccatores justifica, et omnibus fidelibus miserere vivis et defunctis, et propitius esto mihi peccatori. Amen. Jesus Christus, Maria. Frater le Conte praesens fuit cum multis aliis Fratribus dicendo pro eo ter: In manus tuas Domine commendo spiritum meum. *Testis porro XLIX* deponit, ipsum vidisse, ea qua discessit die post prandium, in eadem in qua obiit cellula existentem: et quod eum ita formosum reperit et melius (ut apparebat) coloratum, quam cognoverat dum viveret: Et ibi aderat maxima populi multitudo, quae ipsum visendi gratia illuc venerat.

mox apparet
gloriosus.

fit ingens ad
defunctum
spectandum
concursum:

B7 Joannes Bourdichon testis i: deponit, quod ipse post obitum d. fr. Francisci accessit ad d. Conventum minimorum, et vidit corpus defuncti exanime, et, ut similitudinem vultus ejus secundum veram figuram depingeret, e molavit et impressit, interfuitque exequiis d. defuncti: in quibus Christi fidelium multitudo, tanquam ad virum sanctum accessit et interfuit: a quibus exequiis redibat populus, laetus et plurimum consolatus de visione ipsius defuncti, dolens tamen de ejus obitu: Michael Marseil latomus testis ii deponit, quod ipse et defunctus Joannes Bussiere, etiam latomus, invitati fuerunt ad conficiendam foveam, in qua erat inhumandus d. fr. Franciscus: quod et fecerunt in capella ecclesiae a parte dextra. Qui quidem defunctus fuit sepulturae traditus, die lunae in feriis Paschae, in sarcophago ligneo, in fovea per ipsum deponentem et d. Bussiere facta: quae fovea postmodum industria et opere eorundem fuit, ut moris est, pavimentis cooperta. Deponit praeterea, quod post inhumationem d. defuncti, accessit ad d. conventum quidam nazione Andegavus, cum ejus uxore et quodam eorum filio octo vel novem annorum, ac famulo et ancilla suis, sperans d. defunctum adhuc viventem invenire. Qui interrogatus ab aliquo Fratrum d. Conventus, retulit, quod precibus d. defuncti commendaverat suum filium tunc languentem: et quod responderat, quod cum Dei timore et gratia recederet, et quod ejus filius sanaretur: qui quia sanus effectus erat illuc accesserat, filiumque adduxerat, ut gratias referret Deo et defuncto, quem viventem sperabat.

communi
more tumula-
tur.

supervenit
quidam pro
su'ute filii
acturus
gratias:

lectum de
terra corpus
die 11

C 58 Deponit ulterius testis i, quod quia corpus d. defuncti fuerat inhumatum in terra, in qua propter vicinitatem fluminis Cari poterat aqua saepissime inundare, et ob hoc corpus d. defuncti citius putrefieri, conclusum fuit per Fratres d. conventus (prosequente tamen, ut dicebant, Illustrissima Principissa D. Comitissa Engolismensi) quod d. corpus a terra, ubi jacebat, extraheretur, et in sarcophago lapideo, altius quam erat, attolleretur: quod et factum fuit, decem vel duodecim diebus post inhumationem elapsis. Et fuit praesens praedictus testis, quando ipsum corpus a d. terra fuit elevatum, et in sarcophago lapideo repositum: viditque vultum d. defuncti, illis jam decem aut duodecim diebus elapsis, ita sanum, ita integrum et sine corruptione, sicut era eo tempore quo prius fuerat inhumatum. Et haec scit, quia ex proposito deliberato tentavit, videlicet vultum suum vultui defuncti apponendo: et credit hoc miraculose processisse. Deponit insuper quod iterum molavit seu impressit vultum d. defuncti, ut certius et melius ipsum pingeret. Interrogatus si sciret corpus d. defuncti post ejus obitum fuisse evisceratum aut incisum, deponit nihil scire.

invenitur
incorruptum;

59 Testis ii addit se et Joannem Bussiere ad hanc elevationem vocatum die Jovis sequentis (hebdomadae scilicet post hebdomadem paschae, cujus secunda feria, ut supra idem deposuit, fuerat inhumatus.) Deponit ulterius quod corpore d. defuncti a fovea praedicta extracto, ipse deponens et Joannes Bussiere aliam foveam testudineam in eadem capella fecerant: ad quam aedificandam per aliquot dies steterunt. Quo durante tempore, corpus d. defuncti extra terram remansit, et opere d. secundae foveae seu testudinis perfecto, d. deponens praesens fuit, quando d. corpus latum fuit e sarcophago ligneo, et repositum in tumulo lapideo. Et tunc vidit partem corporis et vultum saepedicti defuncti discoopertum, sanum et integrum ac sine corruptione, sicut erat tempore quo primo fuit inhumatum, non foedum nec evisceratum. Et hoc scit quia d. corpus tetigit et partes inferiores vidit: quod multum miratus est idem testis.

dignior
sepulturae
locus aptatur:

60 Testis i etiam deponit, quod in ista ultima inhumatione dicebatur publice et communiter, quod tumulus lapideus, in quo corpus d. defuncti nunc requiescit, miraculose inventus est et ad d. conventum delatus. Quia cum seiscitaretur a Fratribus et adstantibus de tumulo lapideo ad d. corpus inhumandum inveniundo; dictum fuit ab aliquibus, quod in quodam quadrvio parochiae de Ballam, distantis a d. conventus d. tribus miliaribus vel circa, erat quidam grossus et gravis lapis, ad modum tumuli insculptus, et quod bonum esset illum adducere: quod voto adstantium placuit, et dictus lapis fuit adductus faciliter: qui ut communiter ferebatur, per antea moveri non poterat, nec motus fuerat etiam a pluribus.

Sarcophagus
lapideus

E

id

61 Testis autem vii deponit, quod ivit ad d. lapidem vehendum, missus per quemdam de Beau-regard, domesticum D. Comitissae Engolismensis, quodque comperit d. lapidem in itinere publico: quem ipse, associatus quatuor aliis hominibus, in suam quadrigam onustavit, illumque cum quinque suis equis ad Conventum Minimorum cum facili accessu vexit. Deponit insuper, quod eo tempore quo suam quadrigam ejusmodi lapide onustavit, supervenerunt aliqui parochiani d. loci, quos non cognoscit; asserentes ipsi testi et aliis secum adstantibus, quod alias dici audiverant ab antiquis illius loci, quod fuerant applicata decem et octo juga boum, prove-

qui duu antea
moveri nequi-
cevat,

hendo d. lapide ad locum Commendatariae S. Joannis illic prope existentis; quem tamen conducere non potuerant. Interrogatus de qualitate et quantitate d. lapidis, dicit quod erat incisus et curvatus ad modum tumuli, et longus valde: in modum quod ipse, qui est magnae staturae, se in illo incubuit; nec per alteram extremitatem sui corporis, priorem aut posteriorem ejus partem tangere potuit. Similia deposuit testis viii Carolus Chepault, eodem profectus, tanquam servitor in comitiva nunc defuncti Joannis Beaumont quadrigatoris: quodque lapidem invenerint juxta unam crucem in itinere publico: socios autem in hoc opere quatuor nominat, Franciscum Laurens, Laurentium Beaumont, Yvonetum ejus nomen ignorat, et Joannem Thoreau. Denique quod illi qui per octodecim juga boum tentarunt ad Praeceptoriam S. Joannis d. lapidem vehere, non nisi parvo spatio vehere eum potuerunt: quare per duo juga boum eum remiserant ad locum, ubi d. deponentes eum invenerunt.

ticet 18 juga
boum applica-
rentur,

F

a 5 equis
facillime
adducitur

62 Martinus Moreau testis xl deponit se vidisse Fr. Franciscum mortuum (videlicet die Veneris sancta ultimo lapsa fuerunt sex vel septem anni) et judicio deponentis erat tunc similis sibi ipsi viventi, demptis oculis, quos clausos habebat. In cujus exequiis erat maxima populi affluencia, etiam usque ad

interim
accedunt
plurimi ad
devote inspi-
ciendum
corpus,

sex

A sex millium personarum vel circa. Quem etiam defunctum octo diebus elapsis a post ejus obitum, denno vidit et manibus palpavit, nec aliquid foetoris in ejus corpore percepit : ad ipsumque videndum conduxit Illustrissimam Principissam, D. Ludovicam de Borbonio cum ejus societate. Quæ etiam, vidente ipso deponente, manum d. defuncti palpavit. Postmodum ipse testis et Principissa cum sua comitiva læti de aspectu tanti viri recesserunt. Sic et testis xiv Joanna deponit, quod octodiebus post obitum d. defuncti elapsis, ipsa testis vidit corpus illius discoopertum, manusque et pedes illius humiliter deosculata fuit, ipsumque deosculando reperit non foetidum, imo tanquam tepidum, adeoque integrum et formosum ac si adhuc vixisset.

in quo nulla
mortis signa
erant.

ex quo lapsa
graciterque
collisa,

quæ fuerat
Turonis
curanda
adfecta,

quæ die cor-
pus denno
clausum
erat,

ipsum sibi
ostendi obli-
vuit, et san-
ta est,

inter cujus
plum privata
erat oculo

63 Joanna Beauvalet testis xxiv deponit, quod die Sabbati in Parisceve vel die immediate sequenti obitum d. defuncti, cum rediret ex villa Ambasiæ, et esset prope locum vulgariter dictum l'Assault, distantem a civitate Turonensi sex leucis; equus qui illam portabat prostratus fuit in terram; unde ipsa deponens cecidit super quemdam grossum et durum lapidem, in modum quod ex concussione pectoris sui contra d. lapidem gravem perpessa fuit dolorem; adeo quod d. suum equum postmodum ascendere nequivit, quinimo compulsus fuit ad h. ne villam Turonensem per aquam accedere. Ipsaque Turonis appulsa, ibidem stetit in magno dolore, usque ad diem lunæ in festis Paschæ proxime sequentem. Qua quidem die se conduci fecit ad quamdam mulierem, la Bonne communiter appellatam, commorantem prope Prioratum conventualem S. Joannis de Gressio Ordinis S. Augustini, distantem a civitate Turonensi tribus leucis vel circa : ubi d. la Bonne, quæ hominum membris confractis auxiliante Domino medelam ferre consueverat, d. deponentis pectus visitavit, et, ut melius potuit, reconciliavit. Et hoc facto rediit in domum suam Turonis : et die Jovis immediate sequenti f. advisata fuit per quosdam ex suis liberis, quod illa die d. Fr. Franciscus de Paula in tumultu suo recludi debebat. Quapropter inductione sui quondam mariti et liberorum suorum, qui illam super hoc instigabant, plurimum adhuc dolorem in pectore suo patiens, in modum quod vix, etiam mediante auxilio duorum hominum, mulam suam ascendere poterat, locum d. defuncti visendi gratia adivit : ubi invenit corpus in tumultu jam sera clausum. Deponit insuper, quod ad instantiam et preces suas, Fratres d. Conventus ipsum tumultum aperuerunt; et eandem, eundem adhuc dolorem in pectore patientem, in illum dimiserunt : ubi vidit tunc vultum sæpe d. defuncti discoopertum, et adhuc ita imo magis tepidum ac coloratum, corpusque ejus ita molle, sicut erat in vita sua. Deponit insuper quod tunc se Deo et precibus ipsius defuncti, si apud Deum valere possent, commendavit pro concussione d. sui stomachi. Et oratione sua completa, ac postquam egressa fuit dictum præfati defuncti tumultum; ipsa sola, quæ etiam cum auxilio duorum hominum vix mulam suam antea ascendere poterat, facillime eandem suam mulam a quodam monticulo sola ascendit, et ex tunc reddita fuit sanitati, nec exinde dolorem passa fuit in stomacho.

64 Catharina, uxor Guillelmi de Loyon, testis xxvi deponit, quod (sunt novem anni et ultra) ipsa peperit Joannam filiam; cui, in ætate trium aut quatuor annorum, supervenit in oculo sinistro gravis morbus cum inflatura, reddens vultum ipsius Joannæ deformem : pro quo morbo curando visitata fuit ipsa a medicis et chirurgicis aliisque pluribus personis. Tandem inflatura d. oculi depressa seu evacuata, idem oculus deformis et plurimum dilatatus remansit, ac lumine privatus extitit : et sic remansit ea-

Aprilis T. I

dem Joanna, in infirmitate d. oculi sui, spatio septem mensium vel circa. Quo tempore durante, non potuit a quoquam chirurgica arte nec alias luminis claritatem recuperare. Adveniente autem eodem anno obiti d. defuncti in hebdomada sancta, auditit ipsa deponens, quod d. defunctus inhumari debebat in feriis Paschatis tunc proxime futuri. Ob quod ex devotione conventum Minimorum prope hanc civitatem accessit; et ibi a quodam Fratre ejusdem Ordinis, vitam d. defuncti tunc prædicante, auditit, quod ipse defunctus monoculus natus fuerat, et quod miraculose alterum oculum receperat. Tunc ipsa deponens se Dei auxilio et ipsius defuncti commendavit, sibi benigne supplicavit, quatenus, si locum in cælis obtineret et prodesse suæ preces, dignaretur oculo ipsius Joannæ filiæ suæ sanitatem a Domino impetrare. Regressaque domum, votum cereum, sub forma oculi d. Joannæ, fieri procuravit : quod postmodum ad d. conventum una cum filia sua deportari ferit. Et quia tunc temporis, corpus ipsius defuncti in alio sarcophago lapideo transferebatur, supplicavit et obtinuit, ut oculus d. Joannæ corpus defuncti tangeret. Exindeque et ante tres aut quatuor dies d. Joanna jam d. oculo sinistro videre cœpit sufficienter. Quam quidem Joannam vidimus et oculis conspeximus.

D
EX MS.
PROCESSU
TURON.

audiens,
Sanctum quo-
que ex oculo
laborasse,

fiduciam
concepit et
voto potitur,

E

ANNOTATA.

a Qui hic dicitur annus 1506, annum a Paschate secundum Francorum morem auspicientibus; nobis a Januario exordientibus esset, annus 1507, quando Pascha concurrat cum 4 Aprilis.

b Idem mos etiam in Ordine Franciscano servatur; et ab hoc cum assumpsisse Sanctus videtur : apte autem exhibet penitentem, velut applicato ad collum lingueo sistente sese sententiæ, quam se commueruisse fatetur, excipiendæ.

c Moule Francis, Trutonibus Mol, proprie significat matricem, cui cero, argilla, vel etiam metallicæ species quævis infunditur, ut ad duritiem consistentiamve naturalem rediens, figuram formæ cavæ exprimat in convexo. Sic autem alicujus vultui gypsum inducere, in qua deinde formantur imagines vultum ipsum expressuræ, proprie esset Mokire : sed hic significatur idea, quam subitanea conatu sibi fingunt pictores in charta vel uliter, ipsam postea laboriosius deducturi in opus.

d Testis 7 et 8, expresse unam leucam signando, carent, ne tria milliaria hic more Gallico intelligantur spatium trium horarum.

e Toti scilicet hebdomade Paschali (quæ hic dicitur actiduum a morte) et secunda hebdomade, sive secunda post mortem octiduo adhuc currente.

f Advisare, compositum ex præpositione Latina ad et Teutonico Wyzen monstrare : Francis, aviser.

PARS IV.

Gratiæ et beneficia ad defuncti invocationem impetrata.

Emericus Bernarde in testis videponit, audivisse dici, quod post obitum Fr. Francisci ignis accensus erat in domo quadam hujus diocesis Turonensis : et Domina illius domus hoc perpendens, commendavit se precibus d. defuncti : et illico cessavit ignis periculum. Nescit tamen nomen nec cognomen d. mulieris, nec locum ubi sita est eadem domus. Catharina Bergerelle testis x deponit, quod post ejusdem defuncti obitum supervenit eidem deponenti quædam ægritudo, in altera suarum genarum; quæ inflata et dura superabat in grossitudine alteram; ob quod ne ab hominibus videretur, ipsa eandem genam quodam panno a sattini nigri cooperiebat. Pro cujus quidem ge-

Ad invocatio-
nem S. Fran-
cisci incen-
dium extin-
guitur :

a

EX MS.

PROCESSU

TUON.

*inflata turpi-**ter gena,*

b

qua toto
sexennio cura-
*ri nequiverat,**voto ad se-*
pulcrum facto
sanatur.

A nne sanitate recuperanda, illam chirurgicis et medicis pluries ostendit : nullum tamen remedium ab illis habere potuit, sed per sex annos vel circa permansit cum eadem inflatura, quam tamen absque gravi dolore portabat. Peregrinationes etiam in quibusdam locis, videlicet ad gloriosissimam Virginem Mariam de Clery, et apud b Belgencium pro febre quartana, quam spatio tredecim mensium sustinuerat, fecit : non tamen eo animo, ut sanitatem d. genae recuperaret, sed ut referret gratias pro recuperata sanitate d. febris quartanae. Ipsa autem domum deducta, videns inflaturam suae genae minime diminutam, sese precibus defuncti Fratris Francisci de Paula devote commendavit, illi benigne supplicans, quatenus si potestatem aliquam erga Deum haberet, quoquomodo illius inflaturae communicationem, simulque sanitatem ejusdam guttae, quam in altero genu graviter patiebatur, impetraret a Domino. Et ipsa deponens in statu tali existens, ad sepulturam d. defuncti se transtulit. Tandem, intra sex dies sequentes, gena multo plus inflari cepit, ita ut videretur esse ignea et rubinolenta cum maximo dolore : nec sciebant medici aut chirurgici quidnam esset, aut quam applicationem illi facere possent. Quibus inter se altercantibus ipsa gena ante quatuor dies sequentes, per os et ad intra, superflua ejicere cepit, et tandem sana effecta est : quod quia credidit precibus ipsius defuncti obtinuisse, votum cereum ipsius suae genae d. defuncti sepulturae, cum figura alterius genu, Deo gratias reddens, deputavit.

66 Maria uxor Rudolphi Valee, testis xi deponit, quod (sunt sex anni vel circa) ipsa existente gravida, supervenit sibi quaedam ventris oppressio, multum vehemens : in modum quod saepissime opprimebatur, tam dire quod videbatur infantem emittere : et tempore ejusdem aegritudinis per secessum sanguinem emittebat. In qua quidem aegritudine permansit, non tamen continue, spatio quatuor annorum vel circa, nec a medicis aut chirurgicis sanitatem recuperare potuit, licet fuerit ab ipsis saepissime visitata. Tandem commendavit se Deo et precibus d. defuncti in ecclesia conventus ; eique preces, tam Missam celebrari faciendo quam devotionem novem dies continuando, fecit. Quibus orationibus factis et continuatis, non longe a dicto tempore, per Dei gratiam, et, ut credit, precibus d. defuncti, ad morbo, quo tunc in tempore detenta fuerat, sanitatem recuperavit.

67 Insuper deponit, quod (est annus vel circiter) quidam ejusdem deponentis infantulus, duorum annorum, gravi febre et continua premebatur, in modum quod videbatur in extremis laborare, et in tali infirmitate stetit per tres dies, taliter quod de ejus salute a nullo sperabatur. Tunc ipsa deponens ejus mater, Deo Sanctisque Martino, Claudio, et aliis quamplurimis Sanctis, precibusque d. Francisci, humiliter et devote d. filium suum commendavit, votoque vovit, si placeret Deo illi sanitatem restituere, imaginem infantis ceream ad sepulcrum d. defuncti adferret : et paulo post d. infantulus sanitatem recuperavit, et adhuc vivit de praesenti. Insuper deponit a sex annis circiter suum maritum pleuriti laborasse, auditumque aurium plurimum impeditum fuisse : quod videns ipsa, illum Deo et pluribus d. defuncti commendavit. Et tandem ipse maritus sanitatem a d. morbo et aurium obturatione recuperavit : subjungendo quod in suis necessitatibus, ubi se devote Deo et precibus d. defuncti commendavit, quod petiit, obtinuit.

68 Renata, uxor Petri Comselles, testis xvi dicit, quod in festo omnium Sanctorum novissime elapso, citra vel circa illud festum, incepit aegrotare, et ab eo tempore languescere usque ad festum Translationis Beatissimi Martini, quod celebratum extitit die

lunae, quarta praesentis mensis Julii : qua die talis D infirmitas augmentari cepit, in modum quod d. deponens suis naturalibus potentiis erat multum debilitata et destituta, adeo quod ope aut arte medicorum non poterat sanitatem recuperare. Quod videns ipsa, die sabbati sequentis, de Dei auxilio confidens, se Deo et precibus d. defuncti (si locum obtineret, ubi sibi possint preces ejus auxilium ferre) commendavit : et ex tunc ad conventum Minimorum transmisit, Missamque in honorem Trinitatis ibidem celebrari et precibus Fr. Minimorum se commendari fecit : et prout a d. defuncto didicerat, orationem Dominicam cum salutatione Angelica trina vice nec non symbolum Apostolorum, per quemdam ejus filium aetatis quindecim annorum, quem ad hoc add. conventum transmiserat, recitari fecit. Eadem dies abbati cepit superflua corporis evacuare et per secessum emitte-re, meliusque quam prius se habere : in modum quod d. Dominica sequente a lecto surrexit, et cum aliis sedendo ad mensam coenam sumpxit, et exinde ac modo sanam se esse dicit : et credit hoc precibus d. defuncti impetrasse.

69 Joanna Hameline testis xviii, deponit audivisse dici, quod Dens precibus d. defuncti plura miracula ferit : alias nescit. Nisi quod circa festum B. Catharinae ultimo elapsum, ipsa detenta fuit gravi infirmitate, quam patiebatur in dextro genu suo, qua detenta fuerat antea, spatio duorum annorum vel circa : eratque nonnumquam ita propter hoc perplexa et debilitata, quod aliquando non poterat se sustinere, et praesertim quadam die sero, circa praedictum festum B. Catharinae, super modum attenuata, ac quasi ob hoc in extasi constituta ; reduxit ad memoriam qualiter pluribus succursus fuerat a Domino precibus d. defuncti ; misitque quaesitum novem candelas cerae, et unam grossiorem in quadam sua fenestra existentem, per quamdam Dionysiam Gerardi : et dedit illi in mandatis, quatenus in crastino conventum Minimorum de Plessiaco adiret, et illuc appulsa rogaret quemdam Fr. Albinum, d. conventus Religiosum, quatenus d. deponentem Deo et precibus d. defuncti per novem dies commendaret, offerretque qualibet eorum novem dierum unam ex d. candelis, et dictis novem diebus elapsis celebrari faceret unam Missam in honorem Dei. Et illico, postquam testis deponens praecipit d. Dionysiae, quatenus die sequenti mane d. conventum haberet adire pro praemissis, deponens sanitatem recuperavit, et exinde d. infirmitate detenta non fuit, nisi nimio ejus labore id supervenit. Dicta autem Dionysia postmodum retulit, se in crastino ivisse, et praemissa sibi injuncta fecisse.

70 Maria, vidua Andreae Ligier, testis xx deponit, quod post obitum d. defuncti (sunt quinque anni vel circa) gravissimum morbum in altera suarum mammarum passa fuit, et illo detenta spatio tredecim mensium in modum quod medici et etiam chirurgici nesciebant quod remedium illi morbo afferre. Quod videns d. deponens, facto voto locum et conventum d. defuncti, singulis tredecim diebus adivit ; seque Deo et precibus d. defuncti pro sanitate suae mammae, devote commendavit ; et intra d. tredecim dies vel circa medium illorum, et ante finem completionis d. voti, d. mamma illa incepit sanari ; prout tempore completionis ejusdem mammae observatum fuit : et sic testis deponens integraliter sanitati restituta est, adeo quod nullum dolorem in d. sua mamma deinde sensit.

71 Deponit etiam, quod a festo Paschae ultimo elapso citra, quoddam apostema habuit in altero suorum femorum, quod a chirurgicis catharrus dicebatur, ex eo quod d. deponens de suo femore juvare se non poterat : et ob hoc dicebant d. chirurgici, quod nisi ipsam juvaret Altissimus, perclusa quoad d. femur suum

infirmitas in
genu
*15**post novenam*
feri manda-
tam :

F

mamma fl-
*stulosa,**apostema in*
*femore,**febris continua*
trium dierum,

C

pleuritis cum
*surditate,**gravis et*
durans
languor ;

A suum remaneret. Quod videns ipsa se Deo et precibus d. defuncti commendavit, unamque Missam misit et fecit propter hoc dici in capella, in qua inhumatus fuit idem defunctus. Et illa die, qua dicta fuit præfata Missa in honorem Dei, testis deponens, quæ antea non poterat se sustinere, incepit ambulare : et deinde tractu temporis totalem recepit d. sui femoris sanitatem.

morbus in gutture,

72 Gervasota, vidua Joannis Lopin, testis xxii deponit, quod (tres sunt anni) supervenit duobus liberis unius ex liberis suis quidam morbus in gutture, in modum quod vix poterat, spiritum emittere seu retrahere : et quia alias viderat aliquos qui tali morbo preoccupati decesserant, idcirco timens de simili periculo, commendavit d. nepotes suos Deo et precibus d. defuncti, et statim convalescere incepunt. Deponit insuper, quod honorabilis vir M. Joannes Lopin, in legibus Licentiatus, ejusdem deponentis filius, a d. tempore trium annorum citra, quemdam morbum seu inflatum in collo et altera suarum genarum passus fuit, spatio quindecim menses vel circa. Quod videns testis deponens, commendavit ipsum Deo et B. B. Cosmæ et Damiano, et similiter precibus d. defuncti, promisitque ob hoc offerre Deo et dictis Sanctis in ecclesia S. Cosmæ candelam ceræ, secundum longitudinem et grossitudinem d. Joannis, et unum votum de cera factum ad similitudinem dicti Lopin, in conventu Fratrum Minorum, ipsumque Lopin secum ducere, cum a d. morbo sanaretur. Et post votum sic emissum, idem Lopin sanitatem recuperavit : ob hocque deportari fecit testis loquens ad ecclesiam SS. Cosmæ et Damiani candelam d. longitudinis et grossitudinis, et similiter ad conventum Fratrum Minorum votum cereum, prout promiserat, ad similitudinem ipsius Joannis, videlicet a capite inclusive usque ad brachia exclusive.

tumor colli et genæ,

73 Petronilla, uxor Joannis Claneau, testis xxiii deponit, quod paulo post obitum d. defuncti, sibi supervenit in stomacho quædam infirmitas seu inflatura, quam rheuma frigidum vocat Stephanus Rabbati chirurgicus : qui dixit tunc d. deponenti, quod sua scientia nunquam ab illa infirmitate sanaretur. Et nihilominus ipsa hoc videns, habuit super hoc consilium et regimen ejusdam Magistri Joannis Maillaise, Serenissimæ D. N. Reginae chirurgici, qui d. morbo apposuit quoddam emplastrum. Et infra paucos dies eadem infirmitas d. deponentem reassumpsit, et in eodem loco rediit. Quod videns, emplastrum prædictum eidem, ut alias, applicavit, et nihilominus Domino et precibus d. defuncti prædictam infirmitatem commendavit. Et ex illa hora incepit sanitatem recipere, et sex hebdomadis vel circa omnimode convaleuit, et credit hoc precibus d. defuncti impetrasse.

infirmitas stomachi,

gravis moror,

74 Guillelma Binet, testis xxv deponit, quod (sunt nunc duo anni vel circa) ipsa deponens quodam gravi tædio depressa, et de eo multum perplexa, accessit ad fratrem suum Fr. Franciscum Binet, Ordinis Minorum tunc Generalem, in conventu prope Turo-nes existentem ; ab eo petens et requirens tanti tædii consolationem. Quiquidem sibi consilium præbuit, quod humiliter et devote se precibus defuncti Fr. Francisci commendaret, et a d. suo tædio Deo dante liberaretur. Quod illa, ut melius potuit, fecit ; et ante finem mensis sequentis, quod petebat, obtinuit. Inquisita de tali tædio, respondit non esse opus illud narrare, sed sibi valde magnum fuisse asseruit.

75 Joanna Bernier, testis xxviii, super miraculis interrogata deponit, quod pluries tam viri quam fœminæ, in certis et diversis necessitatibus constituti, se Deo precibus d. defuncti commendarunt et bene se habuerunt. Et similiter ipsa deponens alias fuit certis de causis tædio affecta, pro quibus se Domi-

no et precibus d. defuncti commendavit et ab eodem D tædio liberata fuit. Et præsertim deponit, quod a tempore obitus d. defuncti, et sunt quinque anni vel circa, ipsa deponens fuit quodam catharro detenta, et multum oppressa ; quodque pro sanitate recuperanda fecit sibi plura medicamenta applicari, quæ ipsam parum juverunt, ut credit. Imo quia se Domino et precibus d. defuncti commendavit, et paulo post sanitatem recuperavit : credit quod hoc impetravit a Deo, precibus d. defuncti, et non alias

EX MS. PROFESSU TIRON. molestus catarrhus,

76 Deponit ulterius, quod (fuit annus circa festum nativitatis B. Joannis Baptistæ ultimo fluxum) ipsa deponens existens in villa de Rupella, Xantonensis diocesis, in domo videlicet ejusdam suæ familiaris amicæ, nuncupatæ Guillemettæ Picorre, tunc gravi morbo, videlicet epileptico seu caduco, detentæ, in quo steterat spatio trium hebdomadarum, et quo fuit, maxime duobus diebus, plurimum cruciata, in modum quod nigra supra modum et tamquam mente capta sæpius videbatur, fuitque spatio duarum horarum quod loqui non potuit. Hoc videns testis deponens, et quod medicamenta, quæ eidem Guillemettæ applicabantur, nihil proficiebant ; dixit matri ejusdem Guillemettæ, quod eam devoveret Deo et precibus d. defuncti, quem dicebat d. deponens esse inhumatum in conventu Fratrum Minorum prope Plessisacum-Parci ; et quod, si hoc facere vellet, fiduciam habebat in Domino et precibus ejusdem defuncti, quod ipsa Guillemetta sanitati restitueretur. Quod cum mater d. Guillemettæ fecisset, ægra ante eventum trium horarum, tunc immediate sequentium, sana incepit fieri.

dica epilepsis,

E

77 Testis xxxi deponit, quod a sex annis vel circa detentus fuit, etiam per spatium trium aut quatuor annorum, quadam infirmitate stomachi, nec poterat a quoquam sublevari : quod videns ipse, a sua uxore inductus, se Domino et precibus d. defuncti commendavit ; vovitque si sanitatem recuperaret, votum cereum in formam stomachi ad ejus sepulcrum deferre ; et paucis diebus elapsis, Deo opitulante et precibus d. defuncti, ut credit, sanitatem recuperavit : ob quod, votum cereum ad sepulcrum ejusdem defuncti, gratias Deo referens, deportavit, ab indeque bene se habuit et habet.

infirmitas stomachi,

78 Testis xxxii Petrus Courvoisier deponit, quod (sunt duo anni cum dimidio) Robertus filius deponentis, tunc tetatis duorum annorum cum dimidio, definebatur gravi infirmitate, nec de ejus salute sperabatur, et nihilominus ipsum domi reliquit, et ad conventum Minorum pro tondendis barbis Fratrum accessit, desperans d. suum infantem in regressu vivum reperire. In quo quidem conventu ipse testis ob hoc tristis et dolens, a septima hora de mane usque ad horam quartam post meridiem, pro ejusmodi barbis tondendis, permansit. Et tunc, quia unus Fratrum ipsum deponentem ita tristem vidit, interrogavit eum de causa tristitiæ illius : cui deponens filii ægritudinem exposuit. Tunc Frater ille deponentem exhortatus fuit, quatenus d. filium suum Domino et precibus d. defuncti commendaret, Qui deponens tali tristitia detentus, eundem Fratrem nomine Yvonem, cujus cognomen ignorat, supplicavit quatenus preces et vota pro salute filii sui Domino et d. defuncto porrigeret : quod fecit idem Fr. Yvo, et pariter deponens easdem preces refricavit. Et tunc d. Fr. Yvo eidem deponenti dixit, quod si ejus filius melius convalesceret, ejus sudarium cum oblatione ceræ longitudinis d. infantis ad sepulcrum d. defuncti deferret. Et eadem die sero deponens ad domum rediit infantemque suum paululum convalescentem reperit : et exinde ante paucos dies d. infans sanus effectus est. Ob quod d. deponens, gratias Deo reddens, quæ voverat

infans mortuundus,

F

A voverat ipsumque infantem ad sepulcrum d. defuncti deportari fecit.

EX MS.
PROCESSU
TURON
molesta
febris,

79 Testis XXXIX, Patricius Binet deponit, quod a tempore obitus d. defuncti, existens Nannetis, pro collocari et ordinari faciendo sepulturam defunctorum Ducis et Ducissæ Britannia, inter loquendum de d. Fr. Francisco de Paula, audivit a quodam nuncupato Petro, servitore Generalis Britannia, cujus cognomen ignorat, quod ipse Petrus quodam tempore fuerat detentus gravi infirmitate febrium, seque commendaverat Domino et precibus d. defuncti, et inde bene se habuerat, nec a modo tali infirmitate fuit detentus.

diuturna
amentia,

80 Fr. Stephanus Jolys, testis XLII deponit, quod (sunt quinque anni vel circa) ad conventum Minimorum castri Heraldî (in quo morabatur d. deponens, tamquam Vicarius ejusdem conventus) accessit quidam nuncupatus Georgius, de loco de Cove Pictaviensis Diocesis, ut dicebat, oriundus : et d. deponenti exposuit, quod fuerat per spatium unius anni vel circa sensu hebetatus, et huc atque illuc vagabundus; aliquando ligatur et aliquando non, quia ligamina quibus detinebatur frangebatur. Et ipso in tali dementia constituto, audivit (ut credebatur) vocem dicentem sibi, verbis Gallicis in Latinum translatis. Commenda te S. Francisco de Turonis, et sanaberis. Tandem discedente quodammodo tali dementia, se precibus defuncti Fr. Francisci commendavit, et exinde sanus factus est. Ob quod accedebat, prout exposuit d. deponenti, ad sepulcrum d. Fratris Francisci, ut gratias Deo et ipsi defuncto referret : rogavitque tunc d. deponentem quatenus suffragium Salve-regina in conventu castri Heraldî, gratias de tanto beneficio agendo, decantari faceret.

B

infans mortis
propinquus,

82 Ludovica Poupillart, testis IV deponit, quod (sunt tres anni vel circa) quidam deponentis infans fuit gravi infirmitate detentus, spatio quinque dierum, in modum quod requiescere nec lactare poterat, et sperabatur plus de morte quam de vita ipsius. Quod videns testis deponens, se inclinavit versus conventum d. defuncti, et genibus flexis ipsum defunctum deprecata fuit, quatenus, si ejus preces apud Dominum valerent, dignaretur ipsum orare pro sanitate d. infantis : quod fuit certâ die, circa horam nonam de sero, et illico oratione d. deponentis completa, d. infans convalescere incepit; in modum quod usque ad horam secundam, post mediam noctem immediate sequentem, dormivit; et exinde fuit sanitati restitutus. Hoc scit, quia statim post d. orationem completam, cum jam dormiret d. infans, timens ne mortuus esset (propterea quod eum non audiebat, prout consueverat, conquerentem) quid faceret aspexit; et tunc percepit quod dormiebat : et credit d. deponens hoc a Domino precibus d. defuncti impetrasse.

C

et debilitatus
stomachi,

82 Maria uxor, Pasquerii Bouillan, testis LVI deponit, quod (tres sunt anni) maritus suus fuit gravi stomachi infirmitate detentus, in modum quod timebat mortem ei ex d. infirmitate evenire. Quod videns maritum suum sollicitavit de se Deo et precibus d. defuncti commendando, et quod se bene haberet. Quod libenter fecit maritus deponentis : fecitque ob hoc fieri testis loquens unum votum ceræ, ponderis dimidiæ libræ, ad similitudinem unius stomachi : quod ad conventum, in quo inhumatum est corpus d. defuncti, Domino offerendum postmodum detulit, et juxta sepulcrum illius illud obtulit. Et exinde maritus suus infirmitatem in d. suo stomacho passus non fuit; et credit a Domino precibus d. defuncti sanitatem impetrasse.

ANNOTATA.

a Satiuum, textura holoreserici densi ac plani, no-

men sortita, ut videtur ab urbe Græca, nunc Sathine, D olim Athenæ, unde videtur ejus conficiendi ratio advecta; sic a Damasco, Syriæ urbe, Damascenus pannus; et aliæ texturarum species sæpe a locis, unde adrectæ vel ibi inventæ, nominantur.

b Belgencia, vulgo Beaugency, quinque leucis ab Aurelianis Turonas versus. Inter hoc oppidum ipsasque Aurelianas est Cleriacus vicus, de quo videndi Annales Aurelianienses Caroli Saussaii lib. 12 num. 3.

EPISTOLA

Episcopi Gratianopol. ad Leonem X.

Priusquam styllum abducamus a Gallia, placet subnectere processui Turonensi narrationem mirabili in eadem Gallia facti, quo famuliam Regiam potenter voluit obligare Deus, ad servi sui honorem apud Sedem Apostolicam omnibus modis promovendum. Fuit autem die xxv Martii anni mxxvii hæc epistola producta Romæ recognitaque et recepta prout Processui ibi facto verbottenus inseritus, hoc tenore.

81 Sanctissime ac Clementissime Pater, post pedum oscula beatorum. Quoniam Regiam Majestatem, Illustrissimamque ejus consortem, devotam Francorum Regiam nec non Dominiæ, prædictæ utique majestatis Regiæ generosissimam genitricem, quam pluresque alias devotas personas, Regia ex stirpe procreatas, Beatitudini vestræ, super B. P. Francisci de Paula devota canonizatione, in præsentiarum scribere, et ad canonizationem hujusmodi non modicam devotionem gerere, indubie cognovimus : Nos ad ipsam canonizationem non minorem gerentes devotionis affectum, sanctitati vestræ præsentibus litteras, ea qua decet reverentia, libenter scribi volumus; eidem Beatitudini vestræ humiliter significantes, qualiter anno Dominicæ Incarnationis mxxvii, circa finem mensis Aprilis, cum tunc sanctæ memoriæ Illustrissima Francorum Regina, moderna utique Francorum Regiæ genitrix, apud castrum et oppidum Montis-Bernardi prope Gratianopolim, moram protraheret; audito quod Generosissima ejus filia, moderna utique Francorum Regina, tunc gravis febris ægritudine detineretur, ad ipsam Clementissimam quondam in Christo benignissime consolandum nos transtulimus; suæ quondam Regiæ Majestati viscerose consulentes, quatenus prædictæ ejus Clementissimæ filiæ, modernæ utique Francorum Regiæ, recuperandæ sospitatis gratia, B. Francisci de Paula devotis meritis et orationibus Illustrissimam ejus filiam, modernam utique Francorum Regiam Claudiam, suppliciter ac devote commendatam facere dignaretur : etiam cum voto et promissione, ut si ejusdem B. Francisci aliis precibus et meritis perfectam sanitatem recuperaret Illustrissima ejus filia, ipsa dicti Beati Patris canonizationem hujusmodi nobis et conatibus procurare conaretur. Quod utique nobis tunc ultro annuit, libentique animo vovit ac promisit eadem quondam Clementissima Francorum Regina.

85 Paucis vero postmodum interjectis diebus, cum Regiæ quondam Majestatis nonnulli cursores, apud nominatum oppidum seu castrum, ad Illustrissimam quondam Regiam venissent, sibi præfatæ Clarissimæ ejus filiæ, modernæ utique Francorum Regiæ, sospitatem certitudinaliter nuntiassent; modico interjecto, tempore ad ipsam Generosissimam quondam Regiam in Christo visitandam et christiane consolandam, nos tunc denuo transtulimus. A qua utique tunc procul dubio accepimus, quod sua quondam Majestas Regia, nostro sub præfacto consilio, non modicam suscepit consolationem, et dictæ suæ Clarissimæ filiæ, modernæ utique Francorum

Occasione
litterarum
e Regibus
datum,
scribit
E

quod intellecto
morbo filia
Regis Fran-
ciæ,

suaserit ma-
tri ut coveret
canonizatio-
nem proma-
vere :
r

quo voto fac-
to, ægra sa-
nata mor sit

A eorum Reginae, optimam valetudinem, cursorum hujusmodi relatione, indubie suscepit.

Insuper testatur de eximia viri sanctitate

86 Ulterius, Beatissime Pater, praetactae Sanctitati vestrae similiter significatum esse eupimus, nos alias a d. B. P. Francisco nonnulla adeo secreta audivisse et accepisse, quod nullus praeter Deum et me, nisi ex divina revelatione, illa quovis modo scire potuisset. Testamur insuper eidem Beatitudini vestrae, Sanctissime Pater, quod dum in Gallis quondam degeret praetactus B. Pater Franciscus, ipse summa religione summaque virtute plenus extitit, sacellaque et coenobia quam plurima devote aedificavit, et ibidem religiose sancteque vixit. Novimus etiam candidissimos ejus mores, integerrimamque ejus vitam, saepius recocto auro puriorem; quibus utique mortales ceteros, uno omnium consensu, antebat: ita ut etiam ipso adhuc quondam vivente, ipse jam pro Sancto a pluribus haberetur, ac eum venerarentur; ex nonnullisque candelis, ab ipso tunc benedictis, innumerabilia miracula fieri conspicerentur.

et miraculis.

87 Quae utique singula, Pater Sanctissime et Colendissime, ad juvandum d. canonizationis effectum, quem utique pro viribus sortiri affectamus ac supplicamus, nostri sub sigilli attestazione libentissime scribere volumus Sanctitati vestrae; quam, ad contundendam immanium Christi hostium ferociam, et ad fidei orthodoxae propagationem, semper felicem semperque incolumen optamus Datum Gratianopoli, i mensis Junii, mxxvi. Sanctitatis vestrae devotissimus servus.

† Laurentius Episcopus Gratianopolitanorum. Regiarum litterarum, quarum hic fit mentio, aliquas proferemus inferius; nunc ut appareat, quo jure hic, atque deinceps in sequentibus processibus, Franciscus de Paula cum Beati titulo nominetur, ipsum breve Pontificium lege, ex Probationibus historicis, a fr. Hilarione de Costa adductis, pag. 461 acceptum, eoque datum tempore, quo formandis processibus supra probatis Turonibus et Consentiis intendebatur.

BULLA BEATIFICATIONIS.

Decernit Pontifex B. Francisco,

Leo Episcopus, Servus, servorum Dei, ad perpetuum rei memoriam. Illius qui semper in Sanctis suis mirabilis est vices, licet immerito, gerentes in terris, piis fidelium, praesertim religiosarum personarum votis (quae ad Dei laudem et gloriam et Sanctorum venerationem, fideliumque animarum salutem cedere dignoscuntur) libenter annuimus, et, prout expedire in Domino conspiciamus, favoribus prosequimur opportunis.

qui propter eximiam Sanctitatem a Lud. XI expetitis,

89 Sane pro parte dilecti filii Germani Lionet, Ordinis Fratrum Minorum generalis Correctoris, nobis nuper exhibita petitio continebat, quod eum alias Clarissimae memoriae Ludovici Francorum Rex summopere desideraret, coram videre quondam Franciscum de Paula, in quodam eremitorio districtus Paulae regni Neapolitani tunc solitariam vitam ducentem, propter ipsius Francisci odorem bonae fuae et vitae sanctimoniam; a felicis recordationis Sixto Papa iv praedecessore nostro sibi mandari obtinuit, ut idem Franciscus de regno Neapolitano hujusmodi ad regnum Franciae se conferret, et ipsius Regis conspectui se praesentaret. Qui adeo eidem Regi et omnibus regnicolis gratus et acceptus fuit, quod in diversis civitatibus et locis, tam Galliae quam Neapolitani ac Siciliae et Hispaniae regnorum ac Germaniae, diversae domus pro Fratribus, vitam quam ipse Franciscus elegerat ducere volentibus, a Christi fidelibus constructae et aedificatae fuerunt.

multa coenobia condidit,

90 Ipseque Franciscus Ordinem ipsum, qui arctior et strictior ceteris omnibus existit, quem utique Minorum appellavit, sub certo vivendi modo ins-

Ordinem strictissimum instituit,

tituit, illumque per pie memoriae Alexandrum vi et deinde Julium ii, post Sixtum iv et Innocentium viii, etiam Romanos Pontifices, praedecessores nostros, approbati ac confirmari obtinuit. Ac dum in humanis degit, et dum suo Creatori spiritum reddidit, ac etiam vita functus, plurimis claruit miraculis: adeo ut propterea magna Christi fidelium multitudo, quae ad domum Je-u-Maria Taronensem d. Ordinis, in qua ejus corpus requiescit, confluit; cum ejusdem Francisci intercessione, preces, quas ad Deum effundunt, exaudiri firmiter credant, ipsumque pro Beato teneant ac venerentur.

D
EX MS.
PROCESSUS
TIROY.

et miraculis claret;

91 Et quia in Sanctorum catalogo annumeratus non est, tam praedictus Germanus quam alii d. Ordinis Fratres summopere cupiunt eis concedi, ut liceat eis singulis annis, die ii mensis Aprilis (nisi occurrat Major-hebdomada vel Octava Paschae; et tunc in ii feria post d. Octavam) festum et Officium ejusdem Francisci de uno Confessore, cum Oratione unius Confessoris, in domibus d. Ordinis celebrare et celebrari facere. Quare pro parte d. Germani Correctoris nobis fuit humiliter supplicatum, ut pro aeterni Regis laude ac gloria, ac ipsius gloriosi Confessoris reverentiae et honore, nec non decore Ecclesiae ac catholicae religionis splendore, populi-que devotione et salute, super his opportune providere de benignitate Apostolica dignaremur.

festum et officium,

in Ordine duntaxat;

R

92 Nos igitur, qui fideles quoslibet ad Sanctorum Dei venerationem et jugem erga eos devotionem (ut ei a quo omne datum optimum et omne donum perfectum procedit, placere studeant) prout possumus, libenter incitamus: hujusmodi supplicationibus inclinati, eisdem Fratribus, ut de cetero perpetuis futuris temporibus in eorum domibus officium in memoriam ejusdem Francisci, de uno Confessore sub nomine B. Francisci de Paula hujusmodi, annis singulis ut supra celebrare; et in eorum Missis ac Matutinis et Vesperis ejusdem Francisci commemorationem, sub nomine B. Francisci de Paula hujusmodi, recitare; ejusque imaginem depingi facere, et in ecclesiis domorum suarum (prout etiam Fratres Ordinis Minorum de familia in eorum ecclesiis imaginem fr. Bernardini de Monte feltro, qui etiam proximis annis decessit, tenent, depictam) tenere libere et licite valeant: Ordinariorum locorum et cujusvis alterius licentia super hoc minime requisita, auctoritate Apostolica, tenore praesentium, licentiam et facultatem concedimus. Non obstantibus etc... Datum Romae apud S. Petrum, anno Incarn. Dominicae mxxiii, Nonis Julii, Pontificatus nostri anno i. Mortuus est B. Bernardinus de Monte Feltro xxvii Sept. mcccxciv, cujus corpus extra muros urbis Papiensis venerati sumus anno mxcxii, quando Papiam convenerant Commissarii Apostolici in ordine ad canonizationem audituri Testes.

sicut est Franciscanus inultum pro B. Bernardino de Montefeltro.

F

PROCESSUS CALABRICUS

Quartus Codex et ultimus, eorum quibus documenta ad promovendum canonizationis negotium producta continentur, a nonnullis scriptoribus citari solet sub nomine magni Processus Calabrici, hac fortassis de causa, quod plures processus in Calabria locis diversis formatos complectatur, quoniam aliis instrumentis admixtos; et quidem sic, ut litteris quibusdam processibusque extra ordinem praemissis, pars dimidia libri vocari potius debeat Processus Romanus, relationem continens eorum, quae per singulas Actiones, quibus est causa examinata Romae, a die iii Martii anni mxxvii, ad xvi Novembris anni sequentis, producta, expenso, probataque fuere; et vel ipsi relationis contextui verbotenus inseruntur, vel ut seorsim scripta allegantur: quare alii hunc librum etiam vocant Processum factum in Curia.

Alii processum in Curia vocant,

Placet

EX MS.

A Placet nihilominus pro his quæ inde excerpta dabimus (nam Romana nihil attinet transcribere in hoc opere, cum ieros juris apices continent) prius illud nomen usurpare. Sunt autem quæ deinceps colligimus documenta apud Calabros conscripta eo tempore, quo fama minime vana percerebatur, tandem de canonizando B. Francisco series Romæ cogitationes suscipi, annis aliquot post primorum processum celebrationem elapsis, quando jam ubique et publice, velut unus e primariis Calabriae Sanctis colebatur Franciscus, etsi cum titulo Beati dumtaxat,

ex quo sola
donus docu-
menta,

adscripto
testium ordine
sub duplici
numero.

2 In his processibus examinati testes, simul omnes censentur CXXXI, etiam eo ulnnumerato, qui Ambianis auditus fuit, et cujus depositionem ante Consentinum processum dandum censuimus, qui testes quavis nullum inter se loci aut temporis ordinem habeant, quia tamen citantur ab aliquibus eo ordine, quo in manuscripta illa prius processuum et documentorum compilatione interveniant; ab aliis eo ordine, quem habent in processibus singulis; adscribemus et nos utrumque numerum ipsorum nominibus: ut qui ab auctoribus, eos sic vel sic citantibus, ad ipsos fontes volent recurrere, in promptu habeant quod requirunt. Quin etiam, tanquam si res uno feret, sub uno Processus Calabrici titulo, singulas inquisitiones particulares, pro numero locorum, in quibus factæ sunt, in totidem dividemus capita; iisque aggregabimus Comitum Agroteræ et Arenarum litteras: quippe quæ etiam ipsæ vim habeant legitimæ juratæque expositionis, de pluribus et illustribus rebus, ad Francisci Pauli probandam sanctimoniam magnopere conducentibus. Ac denique subijciemus litteras ex variis oppidis Calabriae missas Romam super eodem negotio: nec non missas ex aula Francica, quæ primum in codice MS. locum tenebant.

CAPUT I.

Processus factus in terra Reginæ.

Reginensium
epistola.

u

Sanctissimo ac Beatissimo Patri, D N. Leoni Papæ x. Sanctitatis vestrae, Altissime Præsul universalis Ecclesiæ, sacris vestigiis imprimunt oscula, humiles et obedientes Sedis Apostolicæ filii, Simeon Galeota de Neapoli, Gubernator terræ Reginæ a diocesis Besinianensis; Loysius Galeota de d. civitate, eadem Reginæ oppidi Prætor; una cum Magistro Jurato ac tota universitate d. terræ Reginæ, omni cum instantia et devotione, qua possunt, supplicantes; quatenus mirificum Franciscum de Paula, sanctitate glorificum, signis et prodigiis coruscum, adscribere dignetur Sanctitas vestra catalogo Sanctorum: quem tota Calabria Sanctum proclamât, et meritis ineluctum et gloriosum cum Christo regnantem non dubitat. Cujus sanctitatis testimonium (præter illa quotidiana gratiarum munera quæ, nostrates percipiunt; præter illa quoque, quæ dudum coram Reverendo Antistite Cariatensi, nec non coram Venerabili Patre Laurentio Clavensi, Ordinis Minimorum ejusdem B. Francisci de Paula professore, nec non Legenda majoris sæpe repetiti B. Francisci de Paula compilatore, in extensum sunt deposita) in hac præfata terra subinferuntur, sunt fideliter deposita, et veraci stylo constructa, sub die ix mensis Novembris, mxxvi. Ego Lucas de Franco de Regina, Canonici d. terræ, fateor interfuisse in præsentī examine, et me subscripsi manu propria.

Test. 1

Ad sanctum
confugit caper
a canibus
actus:

4 Nobilis Philippus Camiglianus, civis terræ Reginæ, cum juramento tactis Scripturis, deposuit, qualiter ipse scit B. Franciscum de Paula ab annis xi. qui fuit, erat, et est nominatus sanctæ vitæ; et scit per famam ipsum fecisse magna miracula. Inter cetera de piscibus mortuis, in Piscinam projectis et vivificatis, ut in processu Consentino num. 48. Item

cum nonnulli venatores caprum adiuvenissent, et cum cum canibus insequerentur, is vero fugeret, et intra b crita B. Francisci pro sui tutela se reciperet, et canes eum in tali loco animadvertissent; non sunt ausi ulterius ad animal capiendum progredi, quinimo retrocesserunt: quæ miracula apud Paulam oppidum facta fuere, jam sunt anni xi. Præterea scit, quod cum d. B. Franciscus esset in Gallia, et testis ipse illuc se contulisset; ad eum visendum alloquendumque accessit. Qui cum ante cellulam esset, invenit duos Gallos expectantes, qui non potuerant introire nec alloqui ipsum Beatum: quam primum autem ipse testis applicuit, fores patnere, absque eo quod testis quidquam B. Francisco significarit. Breviter prædixit ei omnia præterita, et quæ ventura erant, etiam magni momenti, sicut in mente ipsius deponentis constituta et deliberata erant: quæ omnia, cum testis in Calabriam se recepit, evenere, secundum quod prænuntiata et prædicta fuerant. . . .

ad eundem
accidenti
fores ultro
patescunt,

futura præ-
nuntiatur

5 Cicco Zacon dixit, quod cum ipse testis accessisset ad oppidum nuncupatum Paternum, ubi B. Franciscus conventum condere faciebat, causa conveniendi d. B. Franciscum, subito maximus imber seu tempestas est exorta: et cum vellet discedere causa remeandi domum, d. B. Franciscus vetuit eum discedere, quando aliquod sinistrum astrum ei contingeret: deinde vocavit eum intus ecclesiam, et ei benedixit, aqua sancta eum inspergendo, et eundem cum nomine Domine Dei nostri itineri commisit, inquit: Abi: nam bonam societatem tibi dedi. Et cum ipse testis esset apud flavinam S. Antonii, nuncupatum Septimum, quod labebatur plenis et turgidis aquis; quam primum transeundi causa eum ingressus est, vortex ingens testem ipsum circa pectus agressus est, et ipsum una cum equo quo vehebatur traxit, subitus undas eum involvendo, adeo quod sensu amisso se submersum existimabat: deinde sensu recepto, incolumen in altera fluminis ripa absque corporis lesione, se vidit. . . .

Test. 2
de imminente
periculo præ-
monitus
b

benedictione
Sancti exadit
ne mergatur.

6 Raphuccius de Jacollo dixit et scit, quod cum pater ipsius graviter agrotaret in manu, pro ejus curatione multas expenderat, tum in medicis tum etiam in medicamentis, pecunias; accessit ad B. Franciscum: qui docuit eum nonnullas medelas, adeo quod spatio novem dierum incolumis factus est, officio manus recuperato, qua mancus erat. De tempore: sunt anni xl paulo plus aut minus, De loco, in Paula. Et ex fama audit, quia facit multa miracula, maxime cum fierent lignamina pro usu loci. Inter cetera cum pro d. usu incideretur pinus in vertice Montis-alti, ubi erat beatus Pater, concidit arbor super quemdam nuncupatum Dominicum Sapinum de terra Reginæ, et cum terra cooperuit. Et d. B. Franciscus dixit: Per caritatem, quia nihil ei mali fecit. Et accedens et manum porrigens, ab arbore, qua oppressus erat, subtraxit sanum et incolumem, absque aliquo noimento, sicut vidit ipse testis. De tempore et loco ut supra.

Test. 3
Sanctus manum infirmam curat,

l
et sub ruina
arboris oppressum sal-
vat.

7 Mag. Antonius de Jurdano, de terra Reginæ, dixit, quod B. Franciscus semel monebat Fratres, ut rogarent Deum nostrum, ne Turcæ venirent in Italiam: quos ipse B. Franciscus tunc temporis dicebat, in trimestri venturos: et sic eo elapso Hydruntum oceanparunt, et magna Christianis intulerunt mala. Tunc beatus Pater in cellula se clauit orandi gratia; abi octo dies permansit, numquam foras egrediens: deinde egrediens dixit: Dominus Deus noster fecit nobis gratiam, quia Turcæ victoria non potentur. Quo tempore allatum fuit nuntium, magnam Turcum d. vita sanctum, et Turcæ pedem retulerunt. Ita ipse testis audit a beato

Test. 4
Turcarum adventum prophetat.

eorumque
recessum:

d

Patre

*hospites ad-
ventare præ-
sciens,*

*jubet aquam
purari ;*

*dentes impac-
to ferro quas-
sulos sanat.*

A Patre in monasterio Paulæ, sunt anni xxx. Et plus scit, quia cum ipse testis, una cum B. Francisco, quodam die in d. loco in quodam monte laboraret, beatus Pater discessit et contulit se ad cellulam suam: et post horam applicuerunt illuc ultra centum homines Consentini et nobiles, et illic mansit usque ad noctem. Etiam alias cum esset in loco de Paterno, una cum beato Patre, quodam die circa crepusculum sive ante Ave-Maria, dixit B. Franciscus Fratribus, Ponite ad caleficiendum, ut possint sibi lavare pedes Fratres venientes e Paula. Et sic paulo post applicuerunt duo Fratres de monasterio Paulæ. Et plus scit, quod alias, cum scinderentur nonnulla saxa cum clavis ferreis et cuneis, ubi erant multæ gentes, et cederat quoque B. Franciscus; inter scindendum prosiliit unus cuneus in buccam cujusdam assistentis; ex quo ictu dentes vastati et diruti fuere, cum multo sanguinis profluvio. Unde beatus Pater dixit, Per caritatem, ne timeas: quando nihil est. Et sic manu ori vulnerato apposita, eodem instanti pristinae restitutus est sanitati.

Test. 5
saxum facile
frangi fuit ;

B et saxum manu tetigit, inquit, Vos nescitis rumpere: percussit lapidem ab hac parte, et cito frangetur. Et illico illum percussere in parte præmonstrata et tacta a beato Patre, et in primo ictu fractus fuit. Et hoc scit, quia interfuit: de Dominico Supino deposuit ex fama idem quod supra num. 6.

Test. 6
sanat hydropicū

et frigoreti-
cum :

9 Angelus Stanellus vidit quemdam Fratrem Gregorium, de oppido Nibizaci, fuisse hydropicum longo tempore: et accessit ad B. Franciscum et sanatus est: qui subito inquit se habitu Religionis. r Alias cum ipse testis iret ad serviendum in loco Paulæ per octo dies, qui erat ægrotus de malo frigido; cumque illuc accessisset, rogavit beatum Patrem, ut haberet aliquam gratiam. Et beatus Pater dixit, quod deberet servire bono et forti animo, et bonam erga Deum habere fidem: nam sanus efficeretur. Ita fuit sanus, ac si nullam unquam habuisset ægritudinem. Insuper cum illic moraretur, vidit quatuor homines gestantes ingens saxum, ex quodam flumine labente subtus locum: et magno cum labore illud gestabant. Unde beatus Pater posuit illud super humeris suis, et sustulit illud in verticem amplexibus, quod tunc edificabatur et erat nimis altum. Et plus, scit ipse testis, quod cum quidam f. Dominus, de oppido Lattarico, magnam in naso ægritudinem pateretur; accessit ad beatum Patrem, et apud eum moram traxit per aliquot dies, et inde rediit sanus. Et hoc vidit ipse testis.

nasum
morbidum
curat :

C et apud eum moram traxit per aliquot dies, et inde rediit sanus. Et hoc vidit ipse testis.

Test. 7.
incertus
arbores rec'us
fuit

10 Hieronymus Longus, de terra Reginæ, dixit, quod cum alias vovisset se debere servire in loco Paulæ, et illuc accessisset; B. Franciscus vocavit eum, et duxit causam concidendi certas arbores pro usu fabricæ, et dixit, Concide istas arbores. Et deponens respondit, Istæ arbores non sunt bonæ, quia valde contortæ sunt. Concidit nihilominus, et quam primum humi fuere sic concisæ, rectæ adinventæ fuerunt: quæ res magno miraculo visa fuit ipsi deponenti: sunt anni xl et plus.

Ego Accatanus de Visso, de terra Reginæ, Magister Actorum id d. terra, examinaui retro scriptos testes.

ANNOTATA.

a Regina oppidum, inter Paulam et Bisignianum, hinc 9, inde 12 p. m. distans.

b Crite Teutonibus dicitur circulus sive ambitus terrarum, an similis apud Calabros significatio obtineat,

unde hic Crita dicantur ipsi fines seu termini non divi-
namus.

c Disastro Italis, Francis desastre, pro grandi in-
fortunio usurpatur.

d Fuit is Mahomet ii, anno 1481 mortuus Nicome-
diæ 3 Maii.

e Spetiani hoc factum Isidorus lib. 2 cap. 13, et rem
protixa hypotyposi describit atque amplificat.

f MS. Quidam Dominus unus, mendose, ut remur:
et ideo ex conjectura mutavimus. Quid si legatur, Qui-
dam Dominuccius, ut sit diminutivum a Dominicus?

CAPUT II.

Processus factus apud terram Soreti.

Sanctissimo ac Beatissimo Domino nostro Leoni, Sedis Apostolicæ Pontifici Maximo, cum osculo pedum, Antonnecius Cormatius, annualis Iudex terræ a Soreti, in anno mxxvi; Dominus Soderus de eadem terra; Melitensis Canonicus, publicus ubilibet Apostolica auctoritate Notarius; et testes subscripti, ad hoc vocati specialiter et rogati, Notum facimus, fatemur atque testamur, quod anno prætitulato, die Decembris xiv, accersitis coram nobis, eximius Dominus Joannes Franciscus de Arenis, Comes Arenarum b et Stili ac Dominus S. Catharinæ, asseruit decrevisse litteras destinare ad suam Sanctitatem, rogatorias pro canonizatione B. Francisci de Paula, cum talia inereatur. Et ne ejus litteræ rogatoriæ absque fundamento procedant, sed veritate fundentur, rogavit nos Judicem et Notarium et testes prædictos, ut solenniter et fideliter deberemus depositiones infra scriptorum testium in scriptis redigere, deponentium de patratibus et gestis per eundem B. Franciscum ab eoque auditis, ut veritas elucescat, ad veritatem Christianæ fidei et religionis nostræ. Nos vero videntes, quod officium nostrum publicum petentibus non debet denegari, maxime pro his causis, examinavimus infrascriptos testes, cum juramento et servata omni debita solemnitate. Qui quidem sigillatim et particulariter et eorum unusquisque deposuerunt ut infra.

Auctoritate
publica.

a

E

b

12 Magnificus Dominus Jacobus Latronus, de terra Soreti, Juris utriusque Doctor, dixit, quod sunt fere duo vel tres anni, eum transiit per d. terram quidam fr. Bernardinus Gerunda, cum quodam Fratre Sacerdote Ordinis B. Francisci de Paula, existens [etiam ipse] Frater de Ordine: qui, in præsentia d. Eximii Domini multorumque aliorum civium et nobilium, petebat eleemosynam, causa conficiendæ imaginis B. Francisci de Paula: et multi dederunt eleemosynam. Et deinde d. Frater cepit quoddam frustum tunicæ subtilis panni alibi, quod dicebat esse de eo quod B. Franciscus gerebat subtus habitum; et divisit illud in viginti partes vel circiter, ut distribuerentur personis illis præsentibus: quas viginti partes habitus seu tunicæ dedit in posse præfati Excellentis Domini Comitatus de Arena: qui posuit eas subtus manum, et dividebat eas. Et cum fieret concursus tam civium quam advenarum ultra centum, distribuit d. partes tunicæ, et unusquisque habuit partem suam. Et ultimo loco, cum sibi persuaderet nullam superesse portionem, superfluere subtus manum d. Comitatus, ultra eas quas distribuerat, partes septem: adeo quod omnes qui aderant supra modum admirati fuere, et maximam propterea cepere devotionem: et publice dicebatur, quod ex tali parte tunicæ subseruta fuerant multa miracula.

: Test. 8
Frustum ex
habitu Sancti.

p

in 20 parti-
culas divisum,

sub manu
Comitis Aren.
miraculose
multiplica-
tum,

13 Et ipsi testi evenit, quod æstate sequenti, de mense Julii, maxima ægritudo cum maxima febris eum habuit continue per viginti dies; edeo quod cogebatur, præ immenso calore, aspergere se nudum aqua frigida; et quod tempore viginti dierum numquam

febrim ar-
dentissimam
depellit ipsi
testi.

EX MS,
PROCESSU
CALABR.

juvenda
visione
recreato,

2 Test. 9
Similis
particula

manum
pueri contri-
tam sanat,

et ipsi testi
loquelam
reddidit.

Siculum
furtum
sanctus
transit pedes,

!

!!

h

A quam dormivit nec cibum sumpsit, aqua frigida se tantum in maxima quantitate reficiens. Ude recordatus se habere quandam partem d. tunice, quam dedit ei d. Comes, quando fecit distributionem præfatam; eandem particulam magna cum devotione gutturi suo alligavit. Unde elapsis duabus horis post, somnus eum cepit; et inter dormiendum videbatur ei se esse sub fonte de Russo, circumdatum multis Fratribus Religionis B. Francisci de Paula: e quibus alter dicebat: Esto bono animo, nam cito sanaberis. Alter vero: Esto fortis, nam cito duceris ad portum salvus tutusque. Omnes vero alii invicem dicebant et exhortabantur eum, quod bene se haberet. Inter ceteros unus dictorum Fratrum attulit ei quandam c. fiolam aquæ frigidae fontis supradicti, quam ipse cum summa devotione bibit: qua epota post duarum horarum spatium expergefactus, multis sudoribus prius effusis, fere liberum se sensit. Deinde eum esuriret, et gallum gallinacem parari faceret; supervenit de mane D. Rubinus Latroni et Notarius Nicolaus Cachimella, in domo ipsius testis, quæ est in terra Soreti Melitensis diocesis, et narravit eis d. visionem supra dictorum Fratrum.

14 Nobilis et egregius Pandulphus Baronus, de terra Soreti, dixit, quod sunt jam anni fere tres proxime elapsi, quod ad d. terram accessit fr. Bernardinus Gerunda, et servit frustrum tunice, deditque Comiti partes distribuendas ut supra, et inter ceteros testis ipse unam sortitus est portionem, quam conservabat in quadam arca de acere ligno. Anno autem proxime præterito contigit ei ut d. arcam aperiret, sustentans ejus operculum baculo quodam alto, et crasso mensura duplicis humani pollicis. Sed quia d. operculum prægrave erat et ponderosum, longitudinis octo palmorum, ponderis vero unius canthari (quia erat crassissimum ex industria cum suis d. listis factum) d. baculum perfregit, et manum ejus filii, nomine Joannis Dominici, annorum quinque, casu facto conclusit. Unde ipse testis continuo invocavit nomen B. Francisci de Paula, petens ut manum filii sui sanam redderet. Et recordatus se habere particulam illam panni habitus B. Francisci, cepit ipsam et posuit eam super manum brachiumque d. filii sui maxima cum devotione: quæ quidem manus fractus erat. Et statim puer sanus, amoto dolore, factus est. Et etiam ipsi Pandulpho contigit, quod cum inflarentur gula, pectus, et facies, adeo quod non poterat loqui, nec comedere, nec bibere; petiit per signum ab uxore calamum, ut scriberet quæ vellet. Unde uxor ejus, viri mente præcognita, attulit ei illam particulam panni, per manus cujusdam e virginis, et fecit eam gulæ admoveri, dictis Pater-noster et Ave-Maria ad honorem B. Francisci: et quam primum apposita fuit gulæ, liber et immunis fuit ab omni dolore, cooperante gratia B. Francisci.

15 Et apud maritimam terræ Royæ audivit dici, quod B. Franciscus de Paula, eum in Siciliam transfretare vellet cum duobus aliis f. Fratribus, et esset apud g. Catonam, rogavit quemdam nantam ut eum vehere vellet in Siciliam: et d. nauta dixisset ei, Solve mihi, monache, et ego veham te. Et d. B. Franciscus respondisset, Per caritatem, non gero mecum pecunias. Et d. nauta ad eum, Nec ego etiam habeo cymbam pro te. Et sic B. Franciscus dixit illi nautæ et illis Fratribus, qui erant cum eo; Per caritatem, parcite mihi, donec ego eo usque hue. Et sic discessit ab eis usque ad balistæ ictum, et orationem fecit et mare benedixit. Et in illo instanti aspexerunt d. B. Franciscum solum h. super undas euntem: et sic per illam partem transfretavit in Siciliam.

16 Egregius Georgius Foderis dixit eadem quæ supra de multiplicatis portionibus frusti ex tunica dis-

cissi, et addidit, quod inter ceteros habuit etiam ipse testis quandam particulam, illamque conservabat in arca cum maxima devotione. Accidit autem quod quædam neptis sua ultra tres annos fanatica seu spiritata fuerat: et ipse testis recordatus est se illam particulam habere, fecitque eam manu cujusdam virginis capi, et apponi gulæ d. neptis suæ, nomine Polyxenæ: quæ quomodo et tunc liberata fuit, et postea d. particulam sua culpa amissam miraculose recuperavit, prosequitur testis atque concludit: pro hujusmodi miraculo omnes tam maras quam feminae castri S. Petri, stupidi et admirati remansere, et maxima ex ea re omnes gentes cepit devotio, attenta infirmitate incurabili; cujus curandæ gratia omnia prius loca devota et religiosa adierat ipsa; rem, ut gesta est, suis verbis melius expositura. *Ëgitur*

17 Donna Polyxena, uxor nobilis Francisci de Caristina, dixit, quod sunt fere tres anni proxime præteriti, quod invasit eam quædam ægritudo: videlicet nubra diabolica semper tentabat eam, ut blasphemaret, et multa alia faceret mala. Unde D. Viola, uxor Georgii Foderi, ejus amita, dixit; Filia, vis dem tibi unam particulam habitus B. Francisci de Paula, quam habeo intus arcam meam cum magna devotione. Et sic d. testis per manum cujusdam virginis capi fecit d. particulam: et dictis Pater-noster et Ave-Maria, apponi fecit gulæ: et sic sana effecta est et libera a d. ægritudine, quæ non permittebat eam quiescere, nec diu nec noctu. Accidit autem quod quodam die incidit in altercationem cum quadam vicina sua, et fecit nomen diaboli sanctum: et illico dicit illa particula, quam gerebat appensam gulæ cum quodam filo, integro remanente d. filo et deperdita ipsa particula. Qua ex causa tota perterrita est, et sic cucurrit ad imaginem gloriosæ Virginis, eam rogando manibus in cruce extensis, ut faceret eam invenire d. particulam. Qua oratione facta, adinvenit eam ante imaginem d. Virginis Mariæ, et iterum apposuit eam gulæ: et sic ab illa hora in antea umbra illa diabolica numquam ulterius illam persecuta est. Quibus prorsus similia ac fere iisdem verbis testatur D. Viola prænominata, et ipsius Polyxenæ præfatus maritus; expresse attestans, quod uxorem suam ad omnia pia loca secum traxit et nihil profecit.

18 Baptista de Rumano, de terra Soreti, dixit qualiter ipse testis, una cum quondam Ser-joanne, Cantore ecclesiæ Militensis, accessit ad oppidum Patternionis, ubi B. Franciscus de Paula faciebat edificari benedictum locum monasterii, causa osculandi ei manus: quia ex fama audiverant, quod est sanctus homo. Et sic accesserunt et viderunt d. B. Franciscum, et voluerunt ei osculari manus, et ipse renuit, et dixit: Estote benedicti, et pro caritate jentemini sen facite collationem. Et fecit eis dari frustum panis ad quantitatem unius poni, et urceolum vini, et lactucas cum aceto. Et cœperunt comedere: et quanto plus comedebant tanto plus crescebant epulæ, quæ eis appositæ fuerant: et remanebant admirati de ejusmodi miraculo, adeo quod comederunt et repleverunt se; et cum surrexerunt e mensa, remanserunt pauci et vinum et lactucæ, prout appositæ fuerant. Ex quo tantam cœperunt devotionem, quod nolebant discedere illinc.

19 Venerabilis Dominus i Rubinus Laconus, tacto pectore more Clericorum, juravit de particulis panni multiplicatis, quarum ipse unam habuit; et de Jacobo Lacono, per similem unam subito sanato a febrî, cum antea omnes de ejus salute desperavissent. Similiter Magnificus Philippus Baronus proficitur in d. miraculosa distributione accepisse, et conservare devote ejusmodi particulam. Sic etiam Venerabilis D. Dominicus gentilis, tacto pectore more Clericorum, idem confir-

D

3 Test. 10
Alia particula
curat fanati-
cum

4 Test. 11
et da mone
circumsessum

E

eademque
perdita ob
culpam,

miraculose
invenitur.

5 Test. 12
6 Test. 13

7 Test. 14
quod cibi
hospitibus a
Sancto
appositi
!

non fuerint
immunati.

8 Test. 15
i

9 Test. 16

10 Test. 17
marit

A *marit miraculum : nec non illud, quod in filio Pandolphi Baroni per ejusmodi particulam factum est, cujus manum credebat, quod illapsum arcae operculum fregisset in millæ frusta.*

11 Test. 18
quod Comit-
tem de Arena
cum suis apud
Hydruntum
pugnarentem

a lasione ser-
varit Sancti
benedictio.

20 Nobilis Agamemnon Nusitus, de terra Soreti, dixit, quod sunt fere anni xxxv vel xl, juxta suum videre, quod benedicta anima quondam eximii Joannis Cola de Arena, Comitis de Arena etc, ex mandato Regis Ferdinandi de Arragonia, coacta fuit proficisci Hydruntum in castra cum sua curia et vassallis. Et sic sua Dominatio, una cum praedictis, accessit ad benedictum locum Paternionis, caussa inveniendi illic B. Franciscum de Paula : quem invenerunt in d. monasterio. Et cum praefatus D. Joannes Cola alloqueretur d. B. Franciscum, dixit ei B. Franciscus : Domine Comes, ite cum Domino in castra : cito enim fugabitis Turcas canes, et vos et vestri incolumes revertimini absque periculo : et pro devotione sumite hanc candelam. Et singulis ejus curiabus unam dedit, et ipse testis similiter unam habuit, et sic in castra profecti fuere. Et dum praefarietur, d. Comes et ejus curiales per medios hostes ingrediebantur; et cum multa hominum millia obiissent ferro, tormentis seu bombardis, sagittis et pice

B accensa (adeo quod cadavera calcabantur) nihilominus Comes et sui reverterunt incolumes et absque lesione, ut praedixerat B. Franciscus de Paula. Solum mulio quidam, cum recusasset sumere candelam, agrotavit et obiit, et confestim putruit ut canis. Addit Nobilis Gaspar de Diano, in ejusdem Comitis sequela tunc pariter adversus Turcas praefectus et praescus, quod una olla picis ardentis sagum Comitis invasit, sed illico flamma extincta fuit : item quod pestis etiam in d. bello fervebat, et tamen nullus d. Comitis obiit.

13 Test. 20
quod ruitu-
ram fornacem

k
ingredi fece-
rit unum e
suis,

21 Mag. Confortus de Affriento dixit, quod cum ipse esset in oppido Paternionis, una cum quodam Milite, ubi B. fr. Franciscus faciebat aedificari monasterium; contigit ut accederet ad fornacem calcariam, in qua ignis jam appositus erat, et ex parte interiori decidebat. Et eo tempore vocatus fuit B. Franciscus, et ei dictum fuit, quod calcaria fornax corrui. Et sic d. B. Franciscus dixit, ne timerem : Non corrui. Et sic accessit ad calcariam, et dixit cuidam k monachulo illic existenti : Ingredere, per caritatem hanc calcariam, et depone timorem, et erige intus hunc baculum. Et sic d. Frater intus ingressus est, et apposuit d. baculum : et sic calcaria non corrui, et exusta est absque periculo : et hanc rem ipse testis propriis oculis vidit. Et postridie contigit, quod decem paria boum gestabant quamdam trabem : et cum essent prope locum, boves praepondere haeserant, et ulterius progredi non poterant, nec d. trabem gestare. Et sic dictum fuit B. Franciscus quod boves devastati sunt, et non possunt trabem gerere. Et sic ipse dixit, Pro caritate, accedamus et videamus. Et sic ad locum ubi trabs erat advenire, et dixit : Solvite omnes boves, praeter primum par. Et sit factum fuit; et deinde d. B. Franciscus cum quadam virga, quam in manu habebat, ter trabem percussit et dixit, Trahite parvo hoc spatio. Et sic illud primum par, et solum, traxit d. trabem usque ad locum : et hoc testis vidit oculis propriis, et illic omnes B. Franciscum pro viro sancto reputabant.

et maximam
trabem a duo-
bus bobus
trahi.

11 Test. 21
quod particula
rrestis sanatus
sit.

22 Mag. Loysius Corinacius, de terra Soreti (et ipse testis miraculi, in multiplicatione segmentorum sub manu Comitis de Arena facti) addit, quod etiam unam particulam habuit, et anno elapso maxima aegritudo ex dolore illum l seu de fianco eum invasit, adeo quod mori videbatur. Et recordatus est d. particulae, et cum maxima devotione apposuit eam illic seu fianco, et illico sanus effectus est.

23 D. Bernardinus de loco Lovanaro, de terra Aprilis T. I

Arenarum, tacto pectore more Clericorum, visis literis et non tactis, dixit se scire ex relatione quondam Colae Banaro genitoris sui, quod existente anno penuriae in provincia Calabriae, proficiscebatur ad planam m Terrae-novae una cum Roberto Remiglio, Luca de Yaca, Jacobo de Joy, Julio Cichetti Hippolyto de Stravo, et quodam suo germano nomine Marco, Jacobo Sacca, et Thomasio de Ciccho; omnes de terra Arenarum, qui ad praesens in altero sunt seculo. Cumque exirent de transitu l'urelli, die n prima Aprilis (sunt fere anni xxxvii et paulo plus) contigit ut per illum passum pertransiret B. Franciscus de Paula : qui cum eos aspexisset, petiit ut pro caritate parum panis ei largirentur. Et praenominati dixerunt, quod ne quidem frustum haberent. Verumtamen dixit d. Cola patri d. testis, quod pro caritate darent, quandoquidem habebant in mantica. Et nihilominus praenominati responderunt, quod nullo pacto haberent. Unde B. Franciscus dixit eis : Date mihi istas bisaccias, nam illic est panis. Et d. Cola dedit illas eidem B. Francisco, et apertis manticis invenit panem candidissimum, et qui praecalore adhuc fumabat. Dictus Cola, qui sciebat nullum se habere panem, admiratus remansit, intra cor suum dicens, Iste sanctus est. Et omnes sui socii ceperunt de d. pane, postquam per B. Franciscum benedictus fuit, et comederunt de illo : et quanto plus comedebant, tanto plus panis iste incrementum et augmentum suscipiebat : et secuti d. beatum Patrem, per tres dies aliti et sustentati fuere praefatae novem personae.

D
EX MS.
PROLESSI
CALABR.
15 Test. 22
quod 9 perso-
nis in fame
alendis,
m

fecit in
vacua pera
panem inve-
niri,

E

qui eis triduo
suffecerit :

24 Et cum essent apud Catonam, d. beatus Pater dixit cuidam, nomine Petro Colosa, patrono cujusdam cymbae seu barchae, quae vehebat in Siciliam lignamina ad usum o barrillorum pro saliendo piscibus, ut pro caritate vellet eum vehere Messinam, Siciliae civitatem. Et d. Petrus Colosa dixit ei, Solve mihi, monache, et ego te veham. Et d. Pater dixit : Pro caritate, vehe me. Et iterum et iterum d. Petrus : Solve mihi, et ego te veham. Et denuo d. Pater dixit : Expectate me hic. Et secessit ab eis ad jactum lapidis, et oravit, et aspexit in caelum, et fecit signum Crucis in mari cum quodam suo socio, ac si super continentem iter faceret, et sic transfretavit. Et sic d. Petrus Colosa cum suo genitore admirati et stupefacti remansere de virtute tanti viri : et sic pater d. testis et socii reversi fuere Burellum, et usi sunt illo pane per duos alios dies. Et haec est veritas ex relatione quondam genitoris ipsius testis : et saepe saepius supradicta verba dixit ei uxor Roberti Riviglio, quod ejusmodi miraculum narraverunt eorum mariti ante eorum obitum.

o
quodque ne-
gata ad trans-
fretandum
cymba

cunctis vi-
dentibus fre-
tum transierit
pedes.

F

25 Tasus Saldanus, de terra Filocastri, dixit cum juramento, quemadmodum annis praeteritis, tempore quo Rex Fredericus erat Princeps p Squillacii, ipse testis erat Neapoli, cum venit Orator Regis Franciae, et petiit a Rege Ferdinando seniori, ut vellet mittere Patrem fr. Franciscum de Paula. Et ipse testis interfuit, quando applicuit Neapolim d. Frater : et ita fuit magnus hominum concursus, quod non providisset Princeps Fredericus praefatus, collisissent et suffocassent ipsum. Et sic ipse testis concordavit cum quodam D. Intracato, patrono triremis Francicae, q in pastum : et ivit cum d. triremi, quae vexit d. Fratrem in Provinciam. Et cum e Neapoli solvissent triremem, et facto velo navigantes, ad fauces devenissent Tiberinas; d. fr. Franciscus accessit ad alloquendum Pontificem; et ipse testis remansit in triremi, et expectavit d. fr. Franciscum. Qui sexto vel octavo die reversus est, Et sic ductor triremis, cum altitudinem fluminis commensurasset, vidit triremem minime exire posse. Tunc d. beatus Pater, intellecto a quibusdam quod exire minime po-

16 Test. 23
quod Neapoli
magnus furit
ad Sanctum,
accursus :
p

q

quod fecerit
aquam ad
enavigandum
succrescere,

EX MS.
PROCESSU
CALABR.

A terant defectu aquarum, dixit : Commensurate iterum, nam magnam vim et copiam aquarum adinventietis. Et sic ductor, commensurata altitudine, invenit esse sex palmorum et plus, adeo quod illico exivere.

et triremim
qua vehabatur
r

26 Et cum navigassent ingressique fuissent sinum seu gulfum r Leonis, maximis agitati fluctibus, coacti fuere littori appellere : et cum in anchoris starent, ecce navigium armatum triremim versus vela faciebat. Qua re visa beatus Pater dixit, Adnavigemus cum pace Dei, nam nullus nobis imminet timor neque periculum. [Cumque navigium appropinquasset] et aliquot tormentorum ietus jecisset, nihilominus triremis, secundam nacta auram, vela fecit : navigium vero sine vento substitit, adeo quod parvo temporis spatio ab eorum oculis evanuit, et sic d.

piroteas na-
ves evadere :

s

gulfum pertransiere Provinciam versus, ad oppida s Bromo et Brigansi vulgariter nuncupata. Deinde d.

z

Frater descendit a triremi in terram, cum t quodam nepote suo, et duobus Fratribus, qui solum versabantur cum B. Francisco, qui ab aliis non videbatur : semper enim in camera patroni latitabat. Qui

quin et solcis
ejus jactis
in mare, hoc
pacatum esse,

B

quidem B. Franciscus ante suum descensum fecit quamdam confessionem, et postmodum primatibus d. triremis unicuique candelam unam dedit. Et cum

u

fluctus maximi essent, et metus immineret ex triremibus v Frangasi; triremis ipsa coacta est vertere vela, et cursum sistere. Accidit forte quod in triremi ipsa Philippus Fabalegno per Comitem Mataloni

x

adductus fuerat, in cujus banco seu transtro par quoddam x calopodiorum dd. Fratrum, sociorum B. Francisci remansit : et illa cepit vel ipse vel socius d. Philippi, inquit : Adhuc apparent calopodia illorum maledictorum Fratrum, qui poterant me e remo solvere, et noluerunt. Et projecit ea in mare : et quamprimum d. calopodia mare tetigerunt, ipsum tranquillum effectum est, et sic cum pace Dei Neapolim venerunt.

17 Test. 24
quod mulieri
a strumis
curata

y

27 Antonellus Triza dixit cum juramento, quemadmodum [fuit] B. Franciscus de Paula in monasterio y de Mayda Jesu-Mariæ, cumque haberet mater sua strumas seu scrophulas, ipsa una cum patre suo accessit ad l. Franciscum, et genibus flexis petiit de gratia, ut eam sanam redderet. Et sic B. Franciscus tetigit gulam ejus quadam virga et subito sana effecta est. Et addidit, Abite, Domina : nam vita vestra brevis erit. Postridie vero pater ipsius testis accessit ad eundem B. Franciscum, et interrogavit eum quamdiu victura esset uxor sua. Qui respondit : Vita uxoris tuæ erit septem annorum. Et ita fuit.

etiam mortem
prædixit,

C

28 Eximius Dominus Joannes Franciscus de Arenis, Arenarum Stylique Comes et Dominus S. Catharinæ, cum juramento dixit, se scire ex relatu ejusdam Sacerdotis, ejus patriæ nomen non bene recordatur : qui Sacerdos dixit suæ Dominationi, quemadmodum ipse rogavit B. Franciscum ut vellet effundere preces Deo, ut duo ejus amicissimi, vir et uxor, qui steriles erant, filios haberent : qui quidem divites erant, sine herede, et amorum xl. Et sic B. Franciscus dixit præfato Sacerdoti : Revertimini, et dicite illis bonis viro et uxori, quod habeant magnam in Deo fiduciam, et quod verrerent eorum domum multum bene, et deinde eant ad eorum hortum, et reperient ficum quamdam frondentem, habentem in vertice geminas ficus, unam albam, alteram vero nigram : albam comedat maritus, nigram vero uxor. Et ille Sacerdos, quia erat mensis Januarii, derisit ejus verba : et respondit B. Francisco, Quomodo est possibile quod hoc tempore sicus inveniantur? Unde B. Franciscus dixit, quod pro caritate facerent ut ipse monuerat. Et sic d. Sacerdos convenit amicos suos, virum et uxorem, et dixit

ficus in Ja-
nuario inveni-
ri fecerit ;

eis : Accessi ad fr. Franciscum, et rogavi eum nomine vestro : qui respondit mihi, quod debebatis bene verrere domum vestram, quo facto acceditis ad hortum vestrum, et invenietis ficum frondosam, in cujus vertice duæ erunt ficus, altera nigra, altera vero alba : Albam : tu marite, nigram vero uxor comeditis. Quo audito accesserunt ad hortum, et invenerunt arborem cum ficibus, ut dixerat B. Franciscus, et comederunt eas : unde uxor gravida facta est. Et cum esset ingrata erga summum Creatorem, et accessisset ad quasdam nuptias, et tripudiasset, aborsum fecit. Et sic deinde vir et uxor præfati iterum vocari ad se fecerunt illum Sacerdotem, et rogaverunt eum, ut, quoniam d. Domina fecerat abortivum, vellet iterum accedere B. Franciscum, et eum rogare, ut ejus precibus et intercessionibus apud Deum fiendis posset iterum concipere. Qui Sacerdos, cum rogasset B. Franciscum, hujusmodi habuit responsum. Profecto non est amplius gratia pro eis, propter eorum ingratitude.

et tripudiando
abortum
passa

noluerit ultra
succurrere.

29 Insuper d. Eximius Dominus dixit, se scire etiam relatu ejusdam Fratris Religiosi, quod cum ipse Eximius Dominus misisset in arcem Amantiae, ut ipse primus habere posset imaginem d. Francisci de Paula; evenit quod eo tempore natus quidam Castellani d. arcis, annorum octo, graviter ægrotabat : qui habita notitia quod imago d. Francisci absoluta esset, petiit devotionis causa eam videre : qua visa et deosculata, pristina restitutus est valetudini : et Dominus d. Comes habuit d. imaginem. Et hæc est rei veritas, et in fidem sua Dominatio subscripsit se hic inferius manu propria.....

quod imago
ejus puerum
sanavit.

R

ANNOTATA.

a Soretum oppidum, inter Miletum et Arenam, trans Matronum flumen in Culobrum alteriori.

b Ecgraphum nostrum Arenarum Sali : quod correximus ex infra referendis hujus Comitatus titulis. Est autem Stylum, jam dictæ Calabriae ulterioris oppidum ad Corcinum flumen, a quo flumine dictum antiquis Promontorium Carcinum, nunc ab oppido vicino Caput-Styli nuncupatur.

c Fiola, pro phiala, Italis Francisque communis vor.

d Tenias seu fascias ligneas, scriniario operi circumductas aut superinductas, Listas vocant Itali, Franci, Teutones.

e Laudanda Italarum religio, ut mulieres conjugatæ non præsumant atrectare Reliquias sacras : ita i Januarii, ubi agitur de sacro Christi præputio retegendo num. 17 videre est Magdalenam Stroziam ei ministerio applicare Claricem virgunculam.

f Quidam nominant fr. Paulum de Paterno et fr. Joannem de S. Lucito.

g Catona vicus ad fretum Siculum, ferme e regione Messanæ, haud longe a Regio.

h Consentit oculatus Testis infra num. 23, et tamen scriptores recentiores volunt, miraculosæ transvectionis participes fuisse socios. Quidni eos nauta, miraculo viso facti penitens, in suam receperit cymbam?

i At num. 12 Latronus scribitur.

k Monachulus, diminutivum a Monachus, hic sumi videtur pro Frotre laico.

l Flancus Italis, non ilia, sed latus significat.

m Terra-nova, oppidum Arenis distans 13 p. m. medio autem itinere situs est vicus Burellus, de quo mox, ubi transennus fuit fluvius Mesuna sive Metranus.

n Qui conventum Milassensem in Sicilia (quo tunc, ut infra patet, ibat Sanctus) n Februarii sequentis anni fundatum scribunt, huic textui non repugnant ; sed si annum fuisse putent 1464, nimium exorbitant.

A o Barrilli, vasa vinaria seu doliola, Italici sunt.

p Notiori sibi titulo utitur Testis, cum in eadem alteriori Calabria et Soreto vicinum Squillaceum sit; Comineus, digniori et ceteris notiori nomine, vocat Principem Tarentium.

q Id est, pro certo nummo in singulos pastus sive mensus solvendo.

r Qua parte Rhodanus sese evoluit in mare ipsam vulgo dicitur Golfo de Lyone; non a leone animali (ut prima fronte videri posset) sed a Lugduno, primi ad Rhodanum nominis camporio, Italici Lyone dicto: qui dum illic per dictum fluvium ultra citroque frequentes commeat, proximum fluminis ostio mare nomen ab urbe sumpsit. Verum non nisi valde improprie, et per extensionem justo majorem protendi post nomen istud usque ad vicinam Liguriæ oram; maxime cum infra dicatur Sanctus pertransisse Gulfum, et sic venisse in Provinciam. Quare existimo hic proprie significari eum maris sinum, quem Argentens fluvius efficit, vulgo Golfe de Grimaud nunc dictum, qui tunc dictus fuerit Golfus Leonis sive Leonum, a duabus insulis, seu potius scopulis, qui hodieque nomen Leonum retinent.

s Quæ hic Bremo et Briganti scribuntur, nunc appellantur Bormes et Breganzon. inter Stocchudes insulas et continentem navigantibus prætereunda loca.

B t Andreæ hunc passim credunt fuisse scriptores: sed ex regio naturalizationis, ut vocant, diplomate clarum est, hunc postea ex Italia accersitum advenisse. Fuit hic igitur Petrus, alius et senior Brigittæ filius, quem adhuc puerum Franciscus induerit sui Ordinis habitum. Certe infra num. 110 dicitur Sanctus navim conscendisse cum confratre suo parvulo.

v Videtur Frangasius iste fuisse famosus aliquis sui temporis pirata.

x Ex hoc discas solens ligneas (soccolos vocant Itali) principio Ordinis usurpatus fuisse, quomodo nunc eas usurpant Minoritæ Recollectæ strictioris observantiæ, quos idcirco idem Itali appellant Socolantes.

y Quandoquidem satis certum videatur, hunc conventum carpisse postquam in Franciam abiit Sanctus; explicabimus infra in Supplemento historico cap. 9, quomodo intelligendus hic locus sit.

z Eccegraphum, contrarium quam Sanctus præscripserat modo, nigram marito, albam uxori traditam dicit. Et forte incredulus iste Sacerdos parum curavit verborum ordinem, ut erant a Sancto prolata.

CAPUT III.

Litteræ Excellentis Domini, D. Joannis Francisci de Arenis, Arenarum Stylicæ Comitiss, directæ Beatissimo Domino Leoni Font. Max.

C

Beatissime Pater, solent plerique, qui sunt involuti in miseria hujus machinæ mundialis, laudibus extollere eos qui temporalibus colluctantur vanitatibus, itaque submerguntur sensualitatibus: adeo ut, puro amore vanitatis et corporis exterioris, nedum ab ignavis et imperitis, sed etiam ab iis qui profitentur scientiam et artem, vitæ omnis laus et dignitas circumscripita videatur. Et hujusmodi sunt poetae, qui cantilenis eorum alliciunt homines manifeste ad jocularia, intus vero latet anguis: quo hoc tempore juvenes et (quod pejus est) facti senes illaqueantur. Cum autem bene ab Augustino dictum sit, Parum erat Dominum cohortari Martyres verbo, nisi corroboraret exemplo; inter alia quæ tradidit, a tempore sui admirabilis mystericisque adventus usque ad suam benedictam et caritativam passionem, fuit istud maximum, quod in Vicaria Petri successerunt Pontifices: qui quantum, in tempore vanitatis et florum, gentiliū sonabant verba, scribentium in laudem idolorum; ita nunc,

Extollit divi-
nam bonita-
tem,

quæ pro fa-
bulis genti-
lium

tempore veritatis et fructus, faciant sanare verba scribentium in laudem et gloriam ipsius Dei, nostri Creatoris, D. N. Jesu Christi, interni amoris et caritatis inestimabilis: ac rursus uti per deceptores hominum erat vas paratum plenum rimarum, quæ hac illac perfluebant fictiones in laudem hominum; ita per veridicos semper piscatores hominum, corda eorum veritate illuminantes et adaptantes (qui sunt Pontifices, Petri divina lege successores) sunt paratæ a aenæ ex tabulis, sculptæ cum doctrina et amœnitate Spiritus.

31 O quanta est illa beatitudo hujusmodi Pontificis, cui suo tempore contingit scribere nomen Sancti in Catalogo, cum ejus meritis nomen suum adscribit Dominus in cælis! Inter tales tu solus occurris hoc tempore, Leo Pontifex Sancte, qui sanctitate et castitate polles. Itaque hoc tuo tempore causa B. Francisci de Paula agitur, de cujus sanctitate tremisco et pæreo, cœli mirantur ac terra veneratur, benedictum Deum sua largitate ita illustrasse [hominem] quod omnia Omnipotens subjiciat sub pedibus suis, pisces maris et volatilia cœli, oves et boves universas insuper et pecora campi. Omissis [namque] fulgentissimis quæ claruerunt miraculis, mortui surrexerunt, leprosi mundati sunt, steriles pepererunt, natura obtemperavit invita. Nec cum beato Patre isto minus egit: nam ad jussu ejus senex concepit, arbores floruerunt fructusque produxerunt et non tantum obtemperavit natura, quantum annihilata est, in igne amittente virtutem, et in arido prorumpendo fontes usque in hodiernum diem. Sed et alia signa reliquit iste amicus Dei, quæ magis sapiunt novam naturam quam aliter, neque solum ordinariam sed absolutam ostendunt potentiam..... b

32 Procederem, Pater Beatissime, extensius in processu signorum, quæ Creator ostendit in ostentationem innocentiae et sanctitatis istius electæ creaturæ; nisi exhaustæ fuissent vires, tum quia suam Beatitudinem non licet verbis occupare, tum quia compellor ad rem propriam venire. Quam rem sumo onere amoris: quandoquidem a beato illo Patre impetrata sunt meo genitori et mihi multa, ideoque nomen Franciscus amplector..... c

33 Primo quando Pater meus, qui hactenus extitit [debut] ire Hydruntum, una cum aliis, expugnatus impios canes; appellit ad locum beati Patris ob devotionem et reverentiam, precaturus ut eo medio, gratia Domini, evaderet. Cui dedit candelam, quasi non manufactam sed cœlestem, tamquam clypeum, ut defenderetur ab omni jactura et sinistro eventu: idemque fecit omnibus armigeris aliis sequentibus ipsum. Qui pater meus et omnes ab incendio ignis, sub mœnibus et muris civitatis, et innumeris armorum conflictibus, liberati sunt; nec non a contagioso morbo epidimæ, tunc temporis nimium invalescente in exercitu. Et aliqui armigerorum de comitiva patris mei, spernentes [d. candelas accipere] laniationem carnium passi fuere.

34 Accedat etiam ad cumulum miraculorum, quod cum duo mei filii, unus annorum trium, alius duorum, simul eodem tempore pestifera febre vexarentur; dumque venirent ad extremum diem, annihilatis sensibus et virtutibus, consumptisque carnibus, ita quod nulla spes erat medicorum; ego pater et mater exanimis, confisi fuimus, intercessione beati Patris: et illico [in eis] vere sufflatus fuit spiritus vitæ. Benedictus sit Deus in Sanctis suis, qui non cessat verificare id, quod per os S. Marci locutus fuit, etiam in persona istius electæ creaturæ, super ægros manus imponent et bene se habebunt! Adeo quod eodem die, modo incredibili, febris evanuit, dolores perierunt, et caro ad naturalem colorem reducta

J.
EX MS.
PROCESSU
CALABR.

fecit per Pe-
tri vicarios
veritatem
audiri;
a

et sicut olim
homini omnes
subjecit
creaturas,

ita nuper B.
Francisco.

E

b
pro cujus
caussa labo-
randum sibi
fuit,

c
utpote a quo
pater suus

F
in bello Tur-
cico servatus
est,

duo filii a
peste liberati

Mar. 16, 18

A ducta fuit : in tantum ut si quis illos non vidisset ægros, nullo modo asseruisset febris fuisse vexatos.

EX MS.
PROCESS.
CALABR.
uxor in ma-
milla curata,

35 Taceo quod cum mea uxor doloroso apostemate mamillarum cruciaretur, in tantum quod præ dolore occurrerunt dolores [partus] in octavo mense, et jam aborsus parabatur; per impositionem cinguli beati Patris (qui a quodam Religioso de vectus est ex Francia, et ad manus meas pervenit) non solum liberata est ab aborsu, sed [etiam a dolore. d In quo etiam] hoc mirum in modum considerandum est, quod jam apostema erat in collocatione saniei, unde naturaliter comitatur et dolor et [febris : tamen] donec cingulus erat super ea, neque dolorem neque febrem sentiebat,

d

sub sua ipsius
manu.

36 Hoc tamen, quod est clarum et indubitatum, non præteribo; quod cum quidam Frater Ordinis beati Patris, qui erat Corrector monasterii S. Blasii, venisset recepturus eleemosynam, et ego illam sibi fecissem et nonnulli circumstantes mihi subditi; ille Pater, volens dono digno eos donare, illis dedit particulam veræ tunicæ beati Patris : et volens ut ego darem suam cuique partem, de illa fecit viginti particulas minutas, ad numerum circumstantium. (Ego vero) volens illas erogare, et confisus B. Franciscum ad laudem Dei aliquod signum demonstraturum, ne operatio miraculi esset manifesta sed occulta, sub vola manus meæ reclusi particulas illas : et non solum circumstantibus prædictis viginti illas particulas distribui, sed miraculose fuit factum accrementum, et accurrentibus de populo centum dedi : et deinde aperta manu septem de dictis particulis viginti prout remanserunt, (quas servo devote) quasi a beato Patre mihi traditæ sint.

B

multiplicata
segmenta de
veste Sancti,

37 Non omitto quod (quando inauditum e aut potius ineffatum est, auctorem naturæ ostendere signa in imaginibus Sanctorum) hoc præcipuum in nostro tempore ostensum est in imagine ipsius beati Patris : a qua emanarunt splendores coruscantes, qui videbantur illuminare domum in nocte : quæ imago est in oratorio meo. Hocque idem relatum mihi fuit a religioso Carthusiensi, probo et devoto viro, qui genibus flexis coram ea orabat, cum venisset vocatus a me, et mecum per noctem pernoctasset.

e

et imago
domi suæ
coruscavit,

38 Restat dicendum, quod cum nuper uxor mea haberet incredibilem singultum, ex quo sibi causabatur maximus vomitus et cibi et humorum; et pectus et fauces adeo fuissent excoctæ præ dolore, quod vix poterat glutire salivam et mellitum liquorem; quidam Religiosus, quasi a Deo missus, fuit in domo mea, habens quoddam instrumentum ferreum admodum ferræ, tinctum sanguine beati Patris, cum quo macerabat carnem suam. Qui Pater, dum orasset beatum Patrem, et imposuisset d. ferreum instrumentum in pectore meæ uxoris; illico sedatus fuit vomitus, nec non et dolor incredibilis quem patiebatur, cœpitque statim absque dolore comedere.

C

item uxor
curata est a
singultu :

propter quæ
abique dignus
sit canonizati.

39 Multa dicerem, nisi hoc esset quod diffidere viderer a vestra Sanctitate : quæ, cum sit pium opus, [non indiget] pluribus adminiculis. [Quare] digne- tur, Sanctitatisque vestræ placeat, sicut Dominus miraculis ipsum insignivit et decoravit in cœlis; ita signare [eum] in catalogo Sanctorum, ut in terris veneretur, ad confusionem impiorum et ipsi detrahentium, et ad commodum Christi fidelium. Et ego non minus humiliter et devote vestræ Sanctitati [idem] commendare non desino. Vale ad annos Patri, cuius fortitudo superabit impios. Ex castro Arenarum, xvii Decembris, mxxvi.

ANNOTATA.

a Vas majus, Italis Ama, Francis et Teutonibus Amedicitur.

b Addebatur in egrapho : Sed hoc principium D cum a veteri testamento collectum sit, figuras præcedere figurato, et a novo figurati vestigia subsequi, huiusmodi talia per Regulas quatuor signant Mendicatorum Plagarum Domini in mundo, ad opierendas miseras nostras et ad vitia nostra sananda sanguine emanante pretioso. Et hoc nondum præcipuum : sed mirum et mirabile, quod jam transacti erant mille et quingenti anni, et non adhuc in facie terræ ordinata fuerat ultima professio talis vestigii. Quando res erat in ordine mirabilis et supernaturalis, oportebat super naturalem electionem esse, quæ hoc tempore ultima est ad consummationem operis hujus. Vas beatus iste Pater, non solum auctor quintæ Regulæ, sed ab incunabulis in electione admiranda electus, in gaudium cœlorum et conservationem seculi. Sed hæc, admodum implicatum sensum facientia, malimus transilire.

c Item hæc. Sed cœli fantur et nequeunt occultare, quem Creator produxit in lucem, in laudem suam. Ideo summo studio et onere Crucis Domini, sumo libenter, ut mei pater memor sit, ad pedes Domini et Martyris sublimis. In facto hæc sunt : nam non solum pro veritate fidei, ad quam tenemur : sed sentio me debitorem ejusdem esse.

E

d Hincum hinc inde sensum supplevimus per conjecturam, ut notant []

e Non est hoc adeo novum, uti sibi hic Comes persuadet, et exempla passim in hac opere suppetunt.

CAPUT IV.

Alius processus in terra Styli factus.

Venerabilis Hermolaus Frasca, de a Stylo diocesi Squillacensis, Archipresbyter d. terræ Styli, examinatus cum juramento super vita Sancta et miraculis, factis per B. Franciscum de Paula, dum in humanis ageret; dixit, quod ipse, cum esset Capellanus S. Lucie d. terræ, sæpe sæpius sermonem habebat cum quodam nobili viro Consentino, nomine Joannes de Moravo, qui parochianus d. ecclesiæ erat, et in d. terra moram trahebat. Qui quidem Joannes cum sæpe sæpius iret Consentiam, et inde rediret; narrabat d. deponenti multa miracula et virtutes, quas faciebat præfatus fr. Franciscus de Paula. Inter quæ miracula recensebat, quod cum socer dicti D. Joannis laboraret morbo elephantiaci seu S. Lazari, et accederet ad visendum d. Patrem fr. Franciscum, sanus et liber ab ejusmodi morbo ab eodem B. Francisco rediit.

n
1 Test. 26
Quod inter
alia miracula.

elephantin-
cum sanavit,

41 Insuper recensebat, quod cum D. Polyxena, uxor D. Henrici de Aragonia, e b Neocastro devotionis causa d. B. Franciscum visum accederet; mota fama ingenti quæ increbescebat ex miraculis gestis per ipsum, d. D. Joannes de Morano semper comitatus est d. Dominam. Et cum applicuissent in comitatum Paulæ, et esset dies jejunii, et mare fluctibus agitaretur, et propterea appositæ essent sablæ c, quia pisces deerant; d. D. Joannes incœpit inclamare ac vociferari, inquit : Aspice, quid apponunt isti Fratres isti Dominæ : nos volumus prandere; Fratribus illis se iratum ostendens. Et sic supervenit Pater Fr. Franciscus et dixit : Præ caritate, habete patientiam parumper, et eo. Tunc, licet mare fructuosum esset, adinventi sunt tot pisces diversorum generum, quod tota curia Eximie Dominæ, quæ non exigua erat, satiata fuit, et d. Domina stupore et admiratione affecta. Post hæc subiungit miracula de prunis ardentibus, coram Fr Scotet, qui ei pro concione detraxerat, innoxie tractatis, et de calcaria fornace, miraculose refecta : quæ non est opus hic ex auditis repetere; cum supra ab oculatis testibus ea habuerimus.

F
b
mari
tempestuoso

c
fecerit pisces
inveniri.

A 42 Et plus Mag. Hieronymus Gariant recensuit d. testi. quod cum ipse iret in societate Fr. Francisci, conscendit navim Neapoli; et cum fauces Ostiæ subituri essent, fluctus maximos intellexerunt. Et cum d. navigium vi maris et flumini maxima agitaretur; nautæ omnes se submersos esse procul dubio æstimaverunt, rogantes B. Franciscum quatenus Deo pro eorum salute preces effundere vellet. Qui respondit [Scitote] nullam esse medelam imminenti periculo, nisi meipsum in undas dejiciam. Et licet nautæ recusarent, quia verebantur ne se submergeret; nihilominus ipse et unus ejus discipulus se in undas conjecere, et humeris impulerunt navigium, et fecerunt illud in locum tutum subire: et sic incolumes Roman versus adnavigavere. Pater vero Franciscus in aquis remansit, et ripam versus unacum discipulo se contulit et navigium ulterius minime conscenderunt. d Unde pro tali miraculo adeo Romæ benevisus fuit quod res mira esset dictu: et d. Mag. Hieronymus secutus est eum usque in Galliam, et multa alia miracula intellexit relatu hominum, quorum numerus est infinitus.

43 Nobilis vir Nicolaus de Lenzio, dixit se scire, quod temporibus præteritis, dum in humanis esset Fr. Franciscus, publica erat fama in provincia Calabria, quod ipse faciebat multa miracula, intra quæ hoc fuit, quod cum aliquando ipsi B. Francisco exhibita esset cistula plena pomorum a quadam paupercula, et illic adessent personæ supra ducentas, ut unusquisque malum unum cepisset; nihilominus cistula evacuata non fuit, sed plena remansit; adeo quod multitudo, quæ illic aderat admirata ex tali miraculo fuit. *Addit præterea, sed ex auditu dumtaxat, de ruenti calcaria reparata, et prunis ardentibus, nuda manu obviam portatis cuidam Fratri, eidem scilicet, de quo alibi scriptum: sed oculati testes non portatos obviam, verum assidenti ad focum sic exhibitos fuisse deposuerunt.*

Ego Argentinus de Alexandro, utriusque Juris Doctor, civitatis e Cathalavensis, Vice-comes Comitatus Styli, fidem facio, supradictos testes fuisse in mei præsentia examinatos per Alphonsum Franciscum de Rean, Actorum magistrum, fideliter et legaliter. Ideo me subscripsi manu propria, et meo solito sigillo signavi.

ANNOTATA.

a Iterum in egrapho bis scriptum est, Salo pro Stilo.

C b Neo-castrum, oppidum in principio Calabriae ulterioris, p. m. triginta et amplius Paula distans.

c Ita distinctissime egraphum nostrum: Isidorus fabas vertit. Forte sic dicuntur aliquæ a nigro colore.

d Paulo alter hæc narrantur infra num. 110.

e Au loco civitatis Cathalanensis, quæ nulla est in Calabria scribendum eivitatis Catharinensis, cujus Dominum sese appellat Comes Arenarum? ita existimo.

CAPUT V.

Processus de terra Atiliæ missus.

P Post trinum terræ osculum ad Sanctitatem vestram supplicamus, quod Sanctitas vestra dignetur canonizare B. Franciscum de Paula. Qui cum esset in provincia Calabria, fuit asperrimæ vitæ, et exemplarissimæ conversationis, plenæ spiritus Sancti et sapientiæ infusæ, vir omnimodæ perfectionis. Qui ab infantia sua proficiebat de virtute in virtutem: ad quem visendum concurrebant regnicolæ. Afflictis consolationem spiritualem et corporalem largiebatur; adeo quod spe destituti revertebantur consolati, peccatores compuncti, ægroti ab omnibus curati ægritudi-

nibus, et dicebat peccatoribus, Mundate conscientiam D vestram, et a talibus et talibus peccatis cessetis: adeo quod multi et multi homines salvati sint. Et agitur sexagesimus annus. quod maxima fama semper fuit de sanctitate et miraculis, quæ faciebat et sunt innumera. a Multi receperunt gratiam et beneficium sanitatis, adeo quod non solum ab ægritudinibus accidentalibus, sed etiam a natura datis multi curati; monstruosi scilicet, cæci, læsi membris, leprosi et muti, et mortui vitæ restituti. Unde misimus Sanctitatis vestræ nonnulla miracula, scripta manu duorum Notariorum Apostolicorum, fide dignorum; et eidem Sanctitati vestræ iterum atque iterum supplicamus, ut B. Franciscum tam beatum, justum, purum sanctum, gloriosum, faciat honorari et adorari pro Sancto, per omnes Ecclesias universaliter, ut dignum sentit Calabria nostra: qui imitatus est vestigia Sancti Sanctorum Salvatoris nostri: qui Sanctitatem vestram sanctificet, et Beatitudinem vestram beatificet, et una cum grege suo faciat cœlesti potiri triumpho. Ex Altilia b Consentinæ diocesis, anno MDXVII, Januarii x.

humiles filii et obedientes

Angelus Pagtusius Mag. Juratus. Petrus Paschalis, Syndicus de Altilia.

45 Imprimis Fr. Bernardinus Provenjanus, de d. oppido, Tertiarias Ordinis d. Francisci, dixit, quod cum veniret e civitate Consentinæ, in itinere parum mali obortum fuit in naso, et deinde inflatum est ei caput, æstinative ultra quatuor palmas. Qua ex ægritudine triginta quatuor dies nec vidit, nec audiit, nec intellexit, nec comedit, nec bibit, præterquam filo paleæ aliquoties bibebat manu alterius: nam quoad eum in altero videbatur esse seculo. Capilli omnes e capite decidebant, adeo quod unusquisque ad eum visendum, tamquam ad monstrum, concurrebat: et cum Sacerdos cum Eucharistia accessit, non potuit ipsum communicare: quando os ejus non adinvenit, nec oculi videbantur. Unde uxor devovit eum B. Francisco, ut gereret habitum Tertiarii ipsius B. Francisci: qua ex re intra duarum horarum spatium oculos aperuit, et cœpit loqui, et petere cibum: et sanatus fuit, jam sunt anni septem.

46 Item aliud miraculum dixit soror Perena, Correctrix sexdecim Religiosarum tertii Ordinis B. Francisci, et affirmat soror socia antiqua, qualiter soror Joanna Caserta, cum daemoniaco spiritu vexata esset, producta fuit coram D. Angelo, devoto Religionis et Confessore dictarum Religiosarum, in ecclesia. Et d. Soror Joanna cum velamine capitis cooperiebat sibi faciem, et cantans et quiritans dicebat: Male mecum actum est, quando in familia de Serra cœpit esse Sacerdos: nam manlisiem per duos annos cum hac e rusticula, quoniam nullus animadvertibat hoc, et jam viginti dies permanseram, et nullus animadverterat. Et D. Angelus respondit et dixit: Volo nunc quod teipsum manifestes. Et longo hominis processu admirans, respondit Spiritus: si ego intrassem corpus alicujus peccatoris, fecissem eum volare per aera: sed ego ingressus sum corpus istius rusticulæ, et ei non possum obesse. Et ni esset cingulus illius, laceratis vestibus induti, qui residet in Gallia, ego dedecorarem universam istam Religionem. Tunc inquit D. Angelus: Veniet tempus quod super istis verbis fiet processus. Et cum interrogasset, quod nomen ei esset, respondit, Sathanas.

47 Qui interrogatus cur hujusmodi corpus introisset, respondit, causa unius peccati secreti, quod nunquam d confessus sum, et sæpe te decepi. Et Dominus Angelus ad illum: Tu teipsum decepisti, non autem me. Et deinceps D. Angelus interrogavit eum

quodque hærentem vado navim

humeris propulerit.

d

2 Test. 27 quod pomis sibi oblata multiplicavit.

B

Fides publica. e

a

b

E

1 Test. 28 Portentosa ægritudo mariti

uxoris voto sanatur.

2 Test. 29 Demon ex ore possessa

F

c

fassus se cingulo sancti coecere.

d deum quam ob causam

eum

Epistola Altiliensium.

EX VIS.
PROCESSU
CALABR.

ubi et quomodo
ipsam esset
ingressus;

"

ac tandem
ejectus,

A enim super confessione, inquit : Dic mihi, quid prodest homini accedere ad ecclesiam et alia bona facere, si peccato mortali involutus est, et non confitetur peccata sua? Respondit, ita sibi prodesse ac si in aquis usque ad guttur submersus esset, et sol tantum caput irradiaret; ex qua re nec calefacere eam, nec de humiditate aquae siccare posset : sic est ille, qui in voragine peccati mortalis consistit, et sua non confitetur peccata. Item interrogatus dæmon, in quo loco corpus illius ingressus fuisset, respondit, Apud flumen quod dicitur e Saputo : cum enim ex eo bibit, signo Crucis se non signavit. Nam si ipsa huiusmodi signo se signasset, ego ejus corpus non occupassem. Et dixit quod venerat de civitate Maturana, quæ a d. flumine ad duo miliaria distat; ubi diu permanerat, et puellis euntibus aqutum lagenas frangebant, causa contentiones seminandi et mala, et ut puellæ existimarent pueros lagenas ipsis frangere.

48 Et dictus dæmon in die S. Petri introivit corpus sororis Joannæ, et illud occupavit usque ad mensem Decembris. Et quodam die cum D. Angelus celebraret Missas gratiæ, d. dæmon exivit ex aure, tamquam flamma ignis, et ex ore lanam et pilos capræ emittebat, inquit, insigne esse vidi quem fecerat diabolus. Et notandum quod predictus dæmon, indignatus contra D. Angelum, divit. Ego faciam te ejici e domo patris tui et dedecorabo te. Quo facto D. Angelus incidit in indignationem patris sui, ut dæmon prædixerat : qui calce eundem D. Angelum percussit, et domo ejecit. Et D. Angelus petiit veniam a patre, et discessit. Deinde unusquisque ex hac re admiratus dicebat patri D. Angeli, cur hoc fecisset contra D. Angelum, qui est honor et lux tuæ domus et nostræ terræ et omnium villarum. Qui quidem D. Serra, pater D. Angeli, respondit : Nescio quod mihi dicitis, quia ego non verberavi nec expuli ipsum. Et sic patuit, quemadmodum d. Pominius, pater D. Angeli, fuit illusor a dæmone. Et d. Soror Joanna, a dæmone liberata, profecit in virtutibus, et prænuñtiavit diem obitus sui per septem hebdomadas, et vidit d. D. Angelum Tertiarium Minorum, gloriosum, in gloria finitimum et propinquum B. Francisco.

de eorcista
se vindicare
cavetur.
3 Test. 30
A morbo
caduco
liberata.

vidit 9 alios
ab eodem
liberari.

C B. Franciscus de fenestra, quæ erat in pariete primæ capellæ juxta altare, accepit ambabus manibus de omni generis fructibus, scilicet de nucibus, ficibus, passulis, prunis desiccatis, malogranatis et ceteris, et posuit in gremio d. Curie : et affirmat quod nihil erat in d. fenestra, quando B. Franciscus ibi manum misit; et sic miraculose accepit d. fructus. Affirmat etiam quod de illis miraculosis fructibus dedit plus quam novem personis d. morbo caduco laborantibus, et omnes miraculose sanati sunt.

4 Test. 31
caco visus
redditur,

50 Ego Joannes..... facio fidem, qualiter cum D. Angelus visu colorum privatus esset, habuit par oculariorum quæ fuerant missa e Gallia, manu B. Francisci (nescio quomodo is intellexerat qualiter D. Angelus cæcus effectus fuerat) quamprimum autem illa sibi apposuit, illico pristinam recuperavit sanitatem. In causa scientiæ, quia vidi supradicta : et quia postquam recuperavit lucem, fuimus simul ultra viginti annos.

51 Ego Donna Catharina, uxor Cichi Mantuani, facio fidem, quemadmodum audivi dici a Francisco

Salio, quemadmodum ruptus erat a parte inferiori ; et recessit ad B. Franciscum, tunc temporis in Paternione oppido commorantem, et genu flexo coram B. Franciscodixit; Ego venio prius ad Deum, deinde ad sanctitatem vestram, quia ruptus sum : rogo date mihi aliquam medelam. Et B. Franciscus, apposita manu loco mali, dixit, Abi et sume talem herbam cujus nomen non memini. Qui Franciscus Salio non curavit uti ea herba, nec etiam necesse fuit aliquam adhibere medelam, quando domum redeundo in itinere pristina restitutus est valetudini. Et hoc miraculum manifestavit d. Franciscus, quando B. Franciscus discessit e Regno et contulit se in Galliam, ejus discessum dolens ac inquit, Male nobiscum actum est et cum tota provincia Calabriæ, quandoquidem eram penemortuus (nam ruptus eram) et ipse Beatus apposita manu me sanavit.

52 Item ego Curia, uxor quondam Petri Butelagua, de Altilia, facio fidem cum juramento, quod fuerim in oppido Paternionis, una cum fratre meo nomine Gregorio, qui ægrotus erat in genu, et rogabat B. Franciscum ut doceret eum aliquod remedium. Qui B. Franciscus dixit : Remedium est istud, per caritatem; quando tu committis semina rubris bonorum hominum, noli denegare terratica : sed dic quod verum est, et fructus alienos non capias : et noli comedere herbas pauperum, qui eas vendidissent hyeme, sed comede tuas. Per caritatem abstine te ab huiusmodi peccatis, si vis sanari. Unde predictus affirmavit omnia supradicta esse vera, ac si B. Franciscus adfuisset cum Gregorius huiusmodi mala perpetrabat : qui mutata vitæ prioris conditione, bonum fecit finem.

53 Robertus de Serra asseruit, quod, sunt XL anni, vidit in Paula B. Franciscum colligentem lapides calcineos, rubros, candentes, de fornacis testudine, et colligebat manibus illæsis, et faciebat ex illis cumulum.

54 Catharina, quondam uxor Nicolai Furlani, dixit, quod cum puer quidam unius anni, cui nomen erat Lucæ Joanni, filius Bernardini Beluto, graviter ægrotaret, jam emissurus spiritum; d. Catharina cum dormiret, vidit in somnis juvenes tres, indutos vestibus albis in domo d. Bernardini, spatio passus unius cum dimidio ab ægroto distantes : quorum medius Crucem gestabat, duo vero alii cereum incensum, arsi exequias facturi essent. Et sic qui Crucem gerebat, dixit : Capite eum. Dum hæc ita fierent, ipsa testis vidit quemdam senem barbatur, subnigræ et lacerata veste indutum, Crucem manu gerentem, qui procedens dixit : Peto audientiam. Et d. testis audivit alium respondentem et dicentem, Quid Petis? Tum ille, Ego peto mihi gratiam fieri de illo puero. Et ille qui altior et in aere erat; respondit : Non potest huiusmodi gratia concedi, quandoquidem hoc mane nomine meo frustrum panis ab ejus domo petatum est, et noluerunt. Tunc senex : Tot sunt, quod non potest eis dari semper panis. Rogo, quoniam isti devoti mei sunt, facite gratiam de vita pueri. Et ille, Infra triduum responsum habebis. Et sic ipsa testis, facto mane, quam primum surrexit; accessit ad domum et dixit illis : Estote bono animo, quia habetis bonum advocatum, et parvulus vester non morietur : nam hæc nocte in somnis hæc vidi. Et sic interrogavit patrem familias, an esset verum quod elemosynam illo die non fecissent : et respondit quod fuit verum. Et in tertia die fuit sanatus puer, et hoc audivit a tota domo d. Bernardini.

55 Antonius Mantuanus de Altilia dixit, quod cum ipse erat ad Paternionem oppidum, causa visitandi B. Franciscum, et loqueretur cum eo de nonnullis rebus suis; d. B. Franciscus discessit, et reliquit ipsum

D
5 Test. 32
hermosus
sanatur,

6 Test. 33
genu ægrum
curaturus
Sanctus

E
sua homini
peccata edicit :

7 Test. 34

8 Test. 35
pueri mori-
bundi vitam

J
videtur pos-
sibile ;

et eam im-
petrat :

9 Test. 36
diu non
confessus

A ipsum cum quodam bono viro de d. oppido Paternionis. Et ipse testis incepit inflari, et ita totus inflatus erat, quod pene moriebatur, et ita non poterat loqui. Et d. bonus vir hoc animadvertens, B. Franciscum vocavit; qui dixit : Cape paleam, et intus nares ejus appone, et sanabitur : et ita fuit, nam restitutus est valetudini. Et ipse testis dixit, quod jam per duos annos vel tres peccata sua confessus non fuerat.

10 Test. 37
ferrum candens illiusus tractat
Sanctus :

56 Bernardinus de Raymunda dixit, quod cum ipse esset in Paternione, famulus cujusdam; herus et patronus suus misit eum ad fabrum ferrarium, ut poneret ferramentum cuidam asinae. Unde cum faber ferrarius fornaci apposuisset ferrum ac postmodum idem asinae concideret, superfuit quoddam frustrum ferri, ultra medietatem candentis ardentisque. Forte supervenit eo tunc B. Franciscus, et interrogavit fabrum ferrarium, an haberet ferramenta pro quadam mula sua. Et cum faber respondisset se habere, d. Pater cepit ferrum illud candens ardensque in manu. Et ait (*faber an testis?*) Pater, ne facite, nam comburemini. Et B. Franciscus, Præ caritate, inquit, calefacio me.

11 Test. 38
panem et vinum pro pluribus

identidem multiplicat.

B esset apud Paternionem oppidum, cum certis hominibus ultra viginti, qui venerant lignatum pro usu calcariae, et cœpissent discumbere, et non essent nisi dure cistulae panis, partim integri partim fracti (quæ cistulae vix duabus aut tribus personis suffecturae erant, prout d. Petrus existimabat) nihilominus omnes illi viginti homines, gratia Dei et virtute B. Francisci, in prandio illo praesentes satiati sunt. Qui quidem B. Franciscus verbum Dei illis praedicabat, et reprehendebat eos de vitiis et peccatis eorum, admonens eosdem ut boni essent Christiani. Et postquam discubuerunt bene refecti et satiati, adhuc illae cistulae visae sunt plenae panibus, ut erant ante, nemine apparente qui illas impleret quod miraculose factum visum est. Similiter etiam in vino contigit : nam ipse Petrus Angelus vidit quemdam cadum, mensurae duorum barillorum, qui continue effundebat vinum, et tamen numquam decresebat : et sic omnes admirati, alter cum altero invicem loquebantur. Insuper postquam illi viginti a supradicta mensa [recesserunt] successive supervenerunt alii, et similiter discubuerunt. Et panis qui ex priua mensa miraculose remanserat, in eadem quantitate etiam videbatur in secunda mensa, et tantumdem operabatur et sufficebat.

C *Notarii subscribentes fuere* Bernardinus Bibe-aquam Presbyter de Altilia et Franciscus Mantuanus, diebus Jannarii mensis viii, et ix et quoad ultimum in Dominica infra Octavam Epiphaniae, quæ illo anno cadebat in diem xi, cum esset littera Dominicalis D.

ANNOTATA.

a *Ecgraphum nostrum, Mortui.*

b *Altilia, oppidum ad Sanutum flumen, p. m. 15 Consentia distans, Paula vero circiter 24.*

c *Ecgraphum addit, velut explicationis causa ab interprete appositum, id est innocente.*

d *Confunduntur personae daemonis et daemoniacæ.*

e *In tabulis Sanuto vel Savuto, qui idem forsitan infra num. 97 scribitur Sabno : ast num. 141 Savuto.*

CAPUT VI.

Processus factus in Paterno.

Epistola Paternensis,

P ost tria terræ oscula ante Beatitudinis vestrae sacra vestigia, humiliter supplicat Ranchius de Michaele Magister Juratus, cum tota universitate Paterni, diœcesis Consentinae, quatenus B. Francis-

cum Paulitanum adscribere dignetur catalogo Sanctorum : qui apud nos, antequam transiret ad Gallias, monasterium egregium construxit, et totam Calabriam sua exemplari conversatione et piis monitis illustravit, et sanitatum beneficiis quibuscunque morbis opportunis dotavit, et omnibus afflictis subvenit, et salutis viam nobis omnibus multipliciter paravit, multosque mortuos ad vitam reparavit : ut in processu, qui Sanctitati vestrae dirigitur, evidentius refertur. Quem quidem processum, per duos fidelissimos Notarios confectum, et a fide dignis veraciter receptum, Sanctitati vestrae dirigimus ; ut clarius constet, quanta gloria Deus Sanctum suum mirificavit : qui iudicio nostro et totius regionis Calabriae sententia, dignus iudicatur coli et venerari per totum urbem. Quapropter instantius iterum atque iterum obsecramus, ut praefatum B. Franciscum annumerare velitis in numerum Sanctorum : qui Sanctorum vitam non solum est imitatus ; sed et multos in asperitate vitae et miraculorum gloria est evidentissime supergressus : ita ut innumera sint apud nos miracula, quæ per illum Salvator noster Christus patravit, et in dies perpetrat. In quo quidem Christo valeat et gaudeat in ævum vestra Beatitudo. Ex d. oppido Paterni, anno a partu virginali MDXVII, vii Januarii.

59 In primis Notarius Franciscus Curtus de Paterno, qui testium infra scriptorum depositiones subscripsi, cum rediissem huc in paternam domum meam, dixit mihi uxor mea nomine Parsilia, Nescis quod Octavianus Caesar, filius noster, apoplexia percussus est, propter quam vidi clare quod ipse est mortuus. Et uxor mea praefata fortiter illacrymabatur, et sic vocit se B. Francisco de Paula, inquit, B. Francisce, fac mihi gratiam quod filius meus restituatur pristinae valetudini, et ego induam eum vestibus et coloribus tuæ Religionis et habitus. Qui statim surrexit, et suis propriis manibus apprehendit candelam accensam. Et hoc etiam dixit mihi Donna Vela, mater d. Parsiliae uxoris meae, quæ jam sunt tres menses quod rebus migravit humanis. Et hoc fuit de anno MDXV, videlicet de mense Decembri, in vigilia Conceptionis B. Virginis Mariae.

60 Stephanus Calendinus dixit, quod eo tempore quo B. Franciscus de Paula faciebat condi monasterium, intellexit dici a quodam hæc verba : Hæc aqua labitur per istam viam, quæ est ante monasterium : facite lacunam, et hærebit per totum, quod dispergebatur. Quod cum intellexisset B. Franciscus, dixit d. Stephano, Per caritatem fac fossulam. Qui eam fecit valde parvulam et deinde deduxit aquam illuc ne per viam publicam laberetur. Et sic facto cursu per illam fossulam, omnes aquæ, quæ ex diversis confluebant partibus, illuc se receptabant : unde viæ exiccate fuerunt, et omnes insimul venerunt in admirationem, cum viderunt tantam copiam aquarum per illam parvulam fossam permeare. a

61 Jacobus Zapo dixit, quod quidam invenis Consentinus amens factus, ob suos maximos furores et acta stultitiæ in quæ exierat, compedes et manicas et vincula in pedibus et manibus habebat. Et quia ejus pater per multos dies fuerat apud B. Franciscum et non poterat habere audientiam, tandem decrevit d. filium insanum Consentiam civitatem, unde venerat, reducere. Et quopiam die audita Missa exierunt monasterio, coram multis et innumerabilibus viris. Ubi cum B. Franciscus adesset, dixit illis qui detinebant illum puerum, Dimittite eum. Et tunc B. P. Franciscus manum ejus capiti et pectori apposuit, eum fortiter retinens. Et puer ille amens convertebat se ad beatum Patrem, et mordicus capiebat. Tunc beatus Pater dixit illis, qui eum dimiserant, Capite iterum ipsum. Quo facto, B. Franciscus signo Crucis

D
EX M^{ss}.
PROCESSUS
CALABR.

E

1 Test. 39
Voto ad Sanctum facto,

apoplexia
liberatur
puer :

F

a
3 Test 41
juvenem
amentem

signo Crucis
sanat,

EX MS.
PROCESSU
CALABR.

A Crucis iterum eum signavit, et illico sanus factus est, nec ulterius ut solebat clamitavit, et summa cum lætitia una cum patre suo domum reversos est. Deinde quodam die pater d. stultuli ad monasterium reversus est : qui n B. Francisco cognitus, interrogatus ab eodem fuit qualiter se haberet ejus filius. Qui respondit, sanum eum esse ab eo tempore, quo Paterno Consentiam discessit.

b
4 Test. 42
manibus ac
pedibus
maucum,

62 Polyxena uxor b Calcedini dixit, quod eodem tempore fuit vectus super equo quidam de Principatu Bisignani, qui usu pedum et manuum uti minime poterat. Qui quidem cum esset productus ante conspectum B. Francisci, subito cœpit ambulare et movere manus, pristina restitutus sanitati. Idem dixit quod recordatur, quod de eodem Principatu fuit vectus equa quidam qui erat cæcus : qui cum esset productus ante conspectum B. Francisci, ipse B. Franciscus interrogabat eum et signabat signo Crucis : et illico d. cæcus usum oculorum recuperavit. Item dixit quod ipsimet testi dolebat graviter caput, adeo quod plorare cogebatur, et d. B. Franciscus dixit ei, Cape saxum, et perduc ad monasterium, quod eo tempore idem Beatos conficiebat. Et ipsa respondit, Non possum, quia male me habeo. Et tunc d. B. Franciscus cepit saxum ingens, et posuit super caput : et quam primum testis ipsa aestimabat se gerere nihil, et illico fuit sana et libera a magna febris, qua laboraverat.

cæcum,
capite dolentem,

B
et febrientem
curat :

5 Test. 13

63 Damianus Antonius post narratam sanitatem ab ipsomet teste impetratam Bellino de Flore, de quo in Proc. Cosent. num. 183 ; et prodigium ruentis ex alto saxi, imperio prohibiti ne porro rueret in vulnem subiectam, ubi continebant se innumerabiles personæ, de quo ibidem num. 190 ; meminit quod quidam de oppido Paterno, cujus nomen non recordatur, cum dolaret trabem pro usu monasterii, incidit sibi pedem ascia : et vulnus ita altum fuit, quod per ipse crassitudine unius digiti vix tenebatur. Et cum inelamaret, Heu ! me miserum ! audita fuit lamentatio ejusmodi a B. Francisco : qui confestim eo accessit et dixit, Præ caritate, ne dubites. Et fecit eum excalceari, calceos gladio incidendo. Et testis ipse vidit qualiter pes mutilatus erat, ita a parte superiori sicut ab inferiori, et non regebatur nisi a crassitudine unius digiti. Et tunc B. Franciscus excerptis quamdam herbam illius loci, et manibus propriis posuit eam super pedem vulneratum, eum signo Crucis prius signando. Et illico d. sauciatus sanus effectus est, et d. testis vidit illum gradientem sicut prius.

pedem ab-
scissum re-
staurat,

C
et montalem
usu manuum
ac pedum
percurat :

64 Item d. testis recordatur, quod quædam monialis accessit ad B. Franciscum, commorantem in oppido Paternionis ; vehebatur tamen equo, quia jam decem annis usu manuum et pedum manca et privata fuerat. Quam cum vidisset B. Franciscus, fecit eam descendere ex equo et dixit, Præ caritate, surgite, et venite gestatum lapides ad usum fabricæ monasterii, quod distabat de quinquaginta passibus. Quæ quidem monialis dixit : Præ caritate non possum : iam decem annis usu pedum et manuum privata sum. Et d. B. Franciscus dixit duabus personis, quæ perduxerant eam illuc, Erigite eam. Quo facto B. Franciscus accepit ingens saxum, et super caput ejus posuit, et dixit, Abite, præ caritate. Et d. ægrota gradientibus, et gestabat d. lapidem ad monasterium. Quo cum applicuisset, cœpit exclamare, Misericordia, quandoquidem sana effecta sum. Et d. testis vidit eam gradientem et moventem manus, et sanatam ex utraque parte.

6 Test. 44
puerum fœcus
multiplicat :

65 Carolus Moulin dixit, coram Bernardo Pipio Notario Paterniensi, qui hunc et sequentes testes examinavit, quod tempore quo B. Franciscus erat in Paternione oppido, et excavabatur piscina monaste-

rii, pro qua erat multitudo operariorum vicissim laborantium, et esset hora vespertina ; beatos Pater prodit a cella sua, et dixit eis ; Jam estis lassi et fatigati. Et protulit de tronica tonicæ suæ tertiam partem restis seu serti ficum circa viginti, et ait, Creditis quod possit distribui par ficum pro unoquoque ? Qui Carolus respondit, Pater, si par ficum cuilibet dabitur, pro me quid remanebit ? Tunc beatus Pater : Gratia Dei non deficiet. Et sic incepit dividere, par unicuique assignans, et sic omnes portionem suam accepere. Deinde unicuique singulas dare ficus cœpit, similiter omnes portionem suam accepere. Et nihilominus sertum illud ficum ita integrum remansit penes B. Franciscum, sicut ante divisionem erat.

66 Franciscus Arbius dixit, quod alias cum ipse de vinea rediret, applicuit quidam nobilis Consentinus de familia de li Rochi : qui quidem nobilis dixit testi, Possesne facere quod ego habeam audientiam a Fr. Francisco ? Et ipse testis dixit, Cum gratia Dei, sic. Et sic accesserunt una ad monasterium et pulsaverunt januam : et janua aperta fuit. Et testis accessit ad beatum Patrem dicens, Pater, quidam nobilis Consentinus vellet alloqui paternitatem vestram. Et respondens se esse contentum, ad ecclesiæ portam se contulit. Et cum vidisset illum Nobilem, interrogavit, quid vellet. Qui respondit : Pater, volo vobis ostendere creaturam sine oculis et sine ore. Tunc illico venerunt mali cum illa creatura, quæ vere monstrum erat ; et testis ipse vidit eam oculis et ore carentem. Et beatus Pater ad illam conversus, inquit, Frater noster, per caritatem, aperi oculos. Et sputo linivit locum ubi oculi solent esse ; et similiter fecit digito liniens locum, ubi solet esse os. Et sic apparuit os, quod aperiebat. Deinde ipse testis interrogavit nonnullos Consentinos, quomodo se haberet illa creatura : et dixerunt ei, quod boni erant oculi, bonum etiam os.

7 Test. 45
factum ore
et oculis
carentem

E

eisdem donat ?

67 Nicolaus Ruffus Tertiarius dixit, quod quo tempore B. Franciscus erat in Paternione, venatores attulerunt quemdam hominem terræ c Matronæ, qui obierat in monte Paternionis præ nive, et eum tamquam mortuum sepelire voluerunt in monasterio d. terræ Paternionis. Evenit autem ut eo tempore multi illic essent homines, qui omnes eum mortuum esse asserebant ; et B. Franciscus dixit, Deus fecit tibi gratiam. Quo dicto revixit, et erexit se, et discessit.

8 Test. 16
frigore ex-
tinctum sus-
citavit,

c

68 Carolus Molus de Paternione dixit, quod cum constroeretur fornix ecclesiæ Annuntiæ Paternionis, in ea erant plures architecti seu magistri, et inter ceteros quidam Mag. Leonardus de Philippo : qui dum operaretur, decidit et videbatur mortuus. Et dum sic pro mortuo haberetur, accessit B. P. Franciscus, cui dixerunt, qualiter ille Magister de vertice fornix decidit, et jam mortuus erat. Unde d. beatus Pater cepit eum per manum, et dixit ; Sorge, præ caritate, nam nihil mali habes. Qui quidem Mag. Leonardus surrexit subito, et ivit fabricatum. Et idem beatus Pater dixit ei, Ne facias similes saltus, per caritatem.

9 Test. 17
item alium
ex alto lap-
sum,

f

69 Frisca-rosa, uxor Francisci de Simone, deposuit, qualiter cum esset in cunis filia Roberri Tornelli, nomine Sigismunda, quæ ad præsens uxor est Antonii Cauti ; mater d. Sigismundæ (ut ipsa d. testi asseruit) accessit ad cunas et reperit d. filiam suam mortuam, cui gula corrosa erat : propterea existimabat a diabolo suffocatam fuisse : nam in d. demo apparere solitus erat, qui strepitum quemdam faciebat acsi corium traheret. Quæ puella sic mortua producta fuit ad B. Franciscum in ecclesia Annuntiæ Paternionis. Quam cum vidit, dixit : Abi, mala res. Quibus dictis, illa puella illico sana et salva fuit.

10 Test. 18
et puellam
in cunis
suffocatam,

11 Test. 99
utque arboris
ruina op-
pressum,

A 70 Margolinus Matalonus dixit, qualiter Thomas de Yvre, incidens arborem castaneam cum omnibus ramis, pro conficiendis trabibus ecclesie; decidente arboris prædicta, truncus ipsius arboris allisit eum cum quadam alia arbore, et propterea d. Thomas videbatur evidenter mortuus. Et tunc B. Franciscus dixit illis qui illic præsentés erant, sedecite cum Deo parumper. Et sic d. deponens et alii recesserunt et eminús steterunt, et B. Franciscus remansit, cum d. Thoma mortuo. Et dein parvo temporis spatio viderunt eum erectum et sanum, ac si malo illo seu casu affectus non fuisset: et accessit ad operandum. Truncus autem arboris ceciderat super ejus ventrem: et contigit hoc in quodam certo loco nuncupato lo Patano. Et ulterius dixit idem testis, quod cum alias esset in loco Paternionis, fuit fama publica quod d. Thomas deciderat de campanili altitudinis quinquaginta palmorum, et videbatur mortuus, et beatus Pater restituit eum: et hoc dicebatur publice in d. oppido Paternionis.

Pro cingulo
alteri donato

71 Insuper fuit præsens quando quidam Nobilis, nomine Cola Monachus, accessit ad locum Paternionis ad B. Franciscum, caussa petendi ab eo aliquas res devotas pro uxore sua, et petiit de tunica aut de cingulo: et d. beatus Pater dedit ei cingulum suum: et sic d. Nobilis discessit. Et paulo post d. beatus Pater vocavit quemdam monachum, nomine Fr. Santolinum de Paternione, et dixit ei, Effode hic. Qui cum id fecisset, invenit quemdam cingulum novum, carentem nodis, qui videbatur illa hora illic positus. Et beatus Pater dixit d. Fr. Francisco Santolino, Facite, præ caritate, nodos. Et d. Frater fecit nodos, et dixit beato Patri, O Pater, posuisti istum cingulum? quem eorum lingua cordunem appellant. Et beatus Pater dixit: Posuit Dominus Deus, et non ego.

12 Test. 50
eorum jam
funerandam
vivificat,

72 Luna, uxor Thomasii tonsoris, dixit, quod cum ægrotasset Thomas vir suus per multos dies, visus est esse mortuus, et posuerunt eum super quodam scamno, tamquam mortuum, cui ligarunt et composuerunt manus, ut solet fieri iis qui jam ex hac vita migrarunt: et subito miserunt nuntium ad beatum Patrem, et fecerunt ei exponi qualiter d. Thomas erat mortuus. Et beatus Pater misit ad illum nonnullas res, et dixit: Per caritatem, inanimate et confortate eum, quia non patietur periculum. Quæ res exhibitæ fuerunt d. Thomasio, et subito cœpit vires sumere: et surrexit, et sic fuit liber a d. agritudine.

et parum
vni pater
caput diffre-
gavit,

C 73 Et plus, scit quod alias fait ei allatus filius cujusdam Adroisii Cicalæ, qui cum esset in agro percusserat d. filium suum in capite, quodam tridente, adeo quod frustum ipsius tridentis se immisit capiti ipsius pueri. Et cum frustum prædictum extraheretur a capite pueri, una cum ligno etiam medulla exire visa est. Qui quidem puer cum ad beatum Patrem productus fuisset, idem beatus Pater inquit, Quantum malorum caussa est mala-testa, id est, diabolus? et monuit patrem pueri, ut ipsum curationis caussa ad Magistrum Antonium duceret, quando nihil mali haberet. Et sic d. Adroisius accessit ad d. Mag. Antonium, qui ei medens in pristinam eum restituit sanitatem, ac si nunquam vulnus in capite habuisset.

13 Test. 51

74 Bernardinus de Arbio dixit, quod scit de relatione Francisci patris sui de creatura absque oculis et ore, ut supra num. 66. Antoninus Niclus Nustasus de Paterna, tamquam testis, depositionum a num. 68 facturum subscripsit, Anno Domini mdcxvii, regnante Domino nostro Principe, D. Carolo, ac Regina Joanna de Aragonia, anno primo Dominationis et felicitatis, Amen. Subscripsit item Paulus Catarinus de Pagne, tamquam qui ad requisitionem Magistri Jurati et

Fides Notariorum.

Electorum Paterni examinarit retro scriptos testes in præsentia Caroli Milli, Judicis maleficiorum, et Notarii Nicolai Missassi, testis producti ad videndum examinationem; haud dubie ejusdem qui paulo ante Antonius Niclus Nustasus scribitur, ignavia transcribentium, hic aut istuc exerrantium a vera nominis scriptura: quod quin alius etiam usu venerit in nominibus propriis vix dubitamus, nec tamen possumus non sequi errantes.

ANNOTATA.

a Quomodo hæc eadem aqua, facta vicinis caussa discordiæ, miraculose evanuerit, habes in Processu Consentino num. 195.

b Fortassis Colæ, id est Nicolai, Udini.

c Inferius num. 159 putatur fuisse de Macatia, sed tam hæc quam terra Matronæ nusquam nominatur in tabulis geographicis, ac forte mendum subest alterutri vel utrique loco.

CAPUT VII.

Processus factus in terra Xiliani.

P Post trinum terræ osculum, ante Sanctitatis vestræ vestigium, Sanctissime ac Beatissime universalis Ecclesiæ Præsul, supplicatur Sanctitati vestræ, pro parte Syndicorum et Magistrorum Juratorum Universitatis, et hujusmodi pertinentiarum terræ Xiliani diocesis Mathuranæ, dicentium quod in his partibus nostris conversatus fuit B. P. Franciscus de Paula: qui fuit Sanctissimæ vitæ: qui multos conventus construi fecit, et congregari multos Sanctos Patres et Fratres summæ honestatis. Unde, cum d. Pater commoraretur in conventibus Paulæ, Paterni et Spetzani, accurrebant ad eum multæ et diversæ personæ; inter quas erant aliquæ gravatæ variis infirmitatibus, quæ, divina operante gratia et meritis ac precibus ipsius beati Patris, redibant incolumes, pristina valetudine recepta: ut processu incluso, facto per Notarios scriptos et ad hoc deputatos, continetur. Eapropter humiliter supplicatur vestræ Beatissimæ Sanctitati, nomine et ex parte supradictorum, supplicantium, placeat ei, de gratia et amore divinæ Paternitatis, referre et connumerare in catalogo beatissimorum Sanctorum præfatum Franciscum de Paula: qui dum vixit fuit imitator Sanctorum et sectator vestigiorum D. N. Jesu Christi: qui det Beatissimæ Sanctitati vestræ longam vitam ac victoriam contra infideles, ut Sanctæ Catholicæ fidei sub vexillo Crucis restituantur. Ex d. terra o Xiliani, die iv Januarii, anno mdcxvii.

Epistola ad
Papam.

E

a

F

vestræ Sanctitatis humillimi

Capitanens Universitatis et homines
Xiliani.

76 Antonius Razutus de eadem terra dixit quod ipse recordatur, quod cum puer esset, ductus fuit a matre sua ad oppidum Paterni, ubi tunc continebat se quidam Fr. Franciscus de Paula, ex caussa cujusdam maculæ quæ labefactabat oculum. Et cum illic applicuit, d. Pater percussit ejus caput quadam virga, et deinde manibus pueri eam reddidit: et cum rediisset domum, liber ab illa macula inventus est.

1 Test. 52
Maculam
oculi sanat
sanctus,

77 Palmerius b de Curiglianó, de d. oppido, asseruit cum juramento, quod cum infirmis oculis esset, sanatus fuit a d. P. Francisco: a quo etiam ejus soror, sanata fuit, cui nomen erat Vermigliana, quæ media versus pedes manca et invalida erat: quæ cum agritudinis caussa equo vecta fuisset, deinde

2 Test. 53
et aliam
infirmatatem
oculorum
b

A pristinae restituta valetudini, pedibus propriis domum rediit.

78 Mag. Macheno de Renda dixit, quod cum testis esset in oppido Paterni, in conventu ubi tunc erat B. Franciscus; quaedam Domina de Laviano usu pedum carens, ideoque cum incedere non posset equo illuc vecta, se beato Patri et ejus orationibus commendavit. Qui quidem beatus Pater dixit ei: surge et affer sportulam plenam arena: quæ tremebunda surrexit, adduxitque sportulam plenam arena ex quadam valle, et ex illa hora sana effecta est.

79 Mag. Bartholomeus dixit, quod cum esset mater sua manca et destituta usu genuum, contulit se ad oppidum Paterni ad B. Franciscum, qui illic tunc morabatur, et commendavit se ejus orationibus et intercessionibus, rogans eundem ut preces Deo pro ea effundere vellet, eo quod manca erat et destituta usu genuum. Qui quidem B. P. Franciscus dixit: Surge et cape istam assulam. Quæ respondit, Pater, non possum surgere. Et dictus Pater ad illam: Habe bonam fidem, et surge. Quæ subito surrexit, et cepit assulam, et sic fuit sana.

80 Mag. Joannes Salvius dicit tantum scire, quod eum aliquando esset in conventu oppidi Paterni, accessit mulier quaedam cum filio, qui mutus effectus erat. Et B. Franciscus fecit puerum ante ostium ecclesiæ locari, jussitque patri et matri ut laborarent: construebatur enim tunc conventus in d. oppido. Et paulo post misit puerum ad matrem, quæ vidit eum sanum. Et ipse etiam testis schiatica laborans, a d. Patre curatus est, et pristinae restitutus valetudini. Cujus etiam uxor a morbo apoplexiæ, quo maxime laborabat, per eundem est liberata.

81 Donna Catharina, uxor Frederici Fabiani, dixit quod ipsa quodam die erat in d. conventu, et illic etiam erat Richardus Scalisi, de eadem terra: et beatus Pater dixit ei, Cape istum c piconem et scinde istum lapidem. Qui Richardus ad beatum Patrem inquit; Pater, non possum, quia invalidus et mancus humero sum, et ideo veni ad Paternitatem vestram. Tunc beatus Pater dixit: Noli vereri, accipe piconem, et scinde istum lapidem. Et cum fecisset et lapidem rupisset, sanus effectus est.

82 Donna Brigida Fronteca dixit, quod cum quædam affinis sua accessisset ad d. conventum, duxit secum filiam suam nomine Palmeram. Tunc B. P. Franciscus dixit matri d. Palmeræ: Abi cito, et fac ut filia tua nubat illi quem tenet domi, quia suus est maritus. Et subito cognita malitia filiæ suæ, quæ prius matre domum concesserat, conjunxit eam illi viro qui domi erat, discipulo patris sui, nomine Stephani de Mila: quia inventa est prægnans ante matrimonium contractum: et si non accessisset ad beatum Patrem, maximè scandali periculum imminabat.

83 Soror Andriana de Macertis dixit, quod cum affireretur dolore oculi, ex causa cujusdam d paniculæ oculum labefactantis, accessit ad B. Franciscum et in medio itinere sana effecta est. Et cum esset in oppido Paterni, in mensa, in qua fabæ coctæ et castanæ appositæ erant, deficiebat panis: qua re visa, beatus Pater dixit ei et aliis discumbentibus: Habete patientiam, nam illico Deus mittet gratiam suam: et sic repente quidam Antonius Mantuanus ab Altilia apparuit cum c salma panis et vini. Et plus accessit ad beatum Patrem quaedam Soror Gaducia, quæ inflata erat et muta per quatuor dies ægritudinis causa. Qui quidem beatus Pater ipsam sanam reddidit: in quo ipsa testis præsens interfuit.

84 Soror Joanna de Calisuri dixit, quod patruus suus, nomine Paulus Calisuro, cum mancus et viribus corporis destitutus esset, et ad B. Franciscum

accederet, medio in itinere curatus est. Et hoc scit D ex fama et relatione d. Pauli.

85 Donna Candida, uxor Antonini de Galterio, dixit, quod cum quædam cognata sua accessisset ad oppidum Paterni, et ipsa manca brachio esset; sanitati restituta est a d. beato Patre. Et hoc testis prædicta vidit: quia quando accessit manca erat, et brachium prius erigere non poterat: et deinde vidit eam sanam. Et cum beatus Pater sanavit eam, dixit: Cape lapidem istum: quod cum fecisset, sana illico effecta est.

86 Bernardus Malecta dixit, quod presens fuit quando B. Franciscus foruacem calcariam ingressus est, ut ongulum ejus ruentem repararet, et quando lapidem ex alto ruentem verbo stilit. Insuper quod cum triginta homines trabem ingentem portare vellent, et pares tanto oneri non essent, beatus Pater manum apposuit, et sic eam subito portaverunt.

87 Franciscus de Galtero deponit, quod cum accessissent duo Presbyteri de eadem terra coram d. P. Fr. Francisco, et eos videret, illos nominavit dicendo. Vos Archipresbyter et vos Archidiacone, venite et sedete hic. Et hoc deponit quoniam ipse interfuit. Et dixit quod quidam accessit ad d. Patrem nomine Gabriel de Galtero, pro suo filio infirmo nomine Bernardino: et d. Pater sibi dixit: Revertere, et facias bene tuo patri, quia pauperior te est: et filius tuus sanabitur. Et reversus fecit patri suo bene, et deinde sanatus est filius, et miratus est de hoc.

88 Donna Andriana, uxor Nicolai de Fano, deponit, qualiter mater ejus, nomine Augustina, esset plurimum paralytica, adeo quod non poterat se movere de genibus et tibiis: et dum Stephanus Morciscus deportaret sibi unum biscocum, missum per d. Patrem, fuit sana et libera. Et cum fuisset deprehensus per rabientem canem frater ejus, nomine Atilius, et pater ejus duxisset eum ad d. Patrem, fuit sanatus a tali morbo: et ista deponit, quia erat propinquus rabiei. Et ultra deponit, per dictum sui patris, qualiter pater ejus vidit nepotem Fr. Francisci deportatum ad eum mortuum de duobus diebus, et vidit ipsum resuscitatum, in conventu Paterni.

89 Donna Medea, uxor quondam Pauli de Serra, deponit, quod dum haberet mamillas perforatas, ita quod costæ apparebant ei per annum, tres medici et duo chirurgi non poterant eam in aliquo sublevare: dum autem abiit ad beatum Patrem in Paterno et flexit genua, illico beatus Pater erexit eam, et sana facta est.

90 Donna Gesotta, uxor quondam Notarii Philippi de Saxo, deponit, quod cum peperisset filium, et ex partu remansisset paralytica, non poterat aliquo modo sanari. Et dum accessisset dictus ejus vir ad beatum Patrem in Paterno, in cujus reditu illico evasis sana.

91 Donna Lucretia, uxor Joannis de Paterno, deponit ex dicto suæ matris, qualiter ipsa ejus mater Donna Antonia continuo patiebatur de dolore stomachi: et dum misisset ad d. P. Franciscum, evasis et fuit sana.

92 Alphonsus de Julianis deponit, quod interfuit Paterni, quando Franciscus de Paula sanavit paralyticum, qui erat de Casalibus Cosentini: et vidit ipsum primo paralyticum, deinde sanum.

93 Donna Angela, uxor quondam Joannis de Limpia, deponit qualiter habebat filiam nomine Angelotam, sisisma, id est, asthma habentem, quod non poterat aliquo modo manere. Interea misit ad d. Patrem d. Joannem ejus virum: et inde dicta ejus filia fuit sana et libera a tali morbo.

Ego Alphonsus de Gualterio, de terra Xiliani, Regia auctoritate Notarius publicus ubique per totum hoc

EX MS
PROFESSU
CALABR.
et debiles
mulieres
duas,
3 Test. 54

5 Test. 55
ac genibus
mancam.

5 Test. 56
Curat mutum,

schiatricum

apoplecti-
cam,

6 Test. 57
humero
mancum,

c

7 Test. 58
muri indicat
lupum filia,

C

8 Test. 59
oculum
curat,

d

Annona ex
productis co-
piosa affertur,
c
et muta
sanatur.

9 Test. 60
curat debilem,

10 Test. 61
et brachio
mancam,

11 Test. 62
trabem
grandem
moveri
fecit,

12 Test. 63
alias ignota
sibi divinitus
novit,

E

13 Test. 64
paralyticam
sanat

et admorsum
a rabido cane:

nepotem
mortuum
suscitat:

14 Test. 65
curat ma-
millas agram,

F
15 Test. 66
Paralyticam,

16 Test. 67
ex stomacho
agram,

17 Test. 68
paralyticum
aliud,

18 Test. 69
puellam
asthmaticam,

- Fides Notarii.* A hoc Siciliae regnum, ad requisitionem et jussu Magnifici Domini Petri et Alvarez Hispani, Capitanei d. terrae et Syndicorum praedictos omnes testes diligenter examinavi, et deposuerunt prout superius annotatum est.
- 94 Joannettus Brunus de Xiliano dixit, quod cum quidam Lentulus ex d. terra accessisset cum ipso Joannetto ad conventum, et duxissent secum quemdam infirmum, nomine Salvatorem Brunum, qui morbo sciatico laborabat, ejus causa se ne quidem movere poterat; et cum esset coram beato Patre petiit ab eo gratiam. Qui quidem beatus Pater dixit ei: Cape clavam, et abi, et labora. Quod ipse non curavit: et deinde alias cum expectaret gratiam a beato Patre, respondit, Tu noluisti eam. Et sic beatus Pater convertit se ad d. Lentulum *g* et dixit ei quod inciderat cerasum arborem: Et fuit veritas quod inciderat cerasum arborem: sed ea res fuit in oppido Xiliani, et Pater dixit eam, quomodo contigerat in oppido Paterni.
- 95 Stephanus Mirabellus, de eodem Xiliano, dixit, quod cum pateretur malum in illis, adeo quod non poterat incedere nec dormire; accessit ab beato Patre, petiitque ab eo gratiam amore Dei, et illico fuit sanus.
- g* 96 Phœbus Mirabellus dixit, quod cum ejus filius infirmus esset ex quodam apostemate quod subtus mammam erat, adeo quod ex costis tres jam deperditae erant (nam per annum infirmus fuerat) accessit ad Fr. Franciscum ad oppidum Paulae absque filio, quia dicebatur beatum Patrem facere miracula; et petiit ab eo gratiam amore Dei hora vespertina. Qui quidem beatus Pater dixit: Abi, quandoquidem filius tuus sanus est, quia Dens fecit ei gratiam: sed vove eum S. Mariae *h* de Mazo. Et sic discessit die sequenti, et invenit filium liberum a periculo. Et retulerunt domestici, quod pridie hora vespertina cepit aliquanto melius se habere, Et animadvertit testis, quod illa hora, qua petiit gratiam, puer incepit convalescere, qui jam pro mortuo habebatur. Et similiter attestata est Donna Rosa, uxor ipsius testis, qualiter hora vespertina, pridie quam rediret ipse testis a d. Patre, puer cepit convalescere.
- 97 Polyxenade de Neocastro, de oppido Xiliano, dixit quod cum haberet quemdam filium, Bartholum nomine, qui in extremis erat, in hora expiraturus; vir suus, nomine Antonius de Neocastro, accessit ad B. P. Franciscum, et petiit ab eo gratiam. Et sic ipse beatus pater dedit ipsi unum panem biscoctum et pomum, et dixit: Facito ut infirmus mordeat ista quae vobis dedi: nam Deus faciet illi gratiam. Praeterea cum eritis apud pontem de Sabno in parte superiori, tolletis lapidem, et sub eodem lapide invenietis tres cancos, et ponetis eos filio, duos in brachiis et alterum in fronte. Et sic d. Antonius, subito cum applicuit ad d. pontem extulit lapidem, et invenit cancos, et fecit quemadmodum ordinaverat d. Pater filio: et sic incolumis et sanus fuit d. filius. Et hoc fuit in vigilia Nativitatis D. N. Jesu Christi. Item dixit praefata Polyxena, quod cum ipsa haberet brachium distortum et viribus carens, accessit ad beatum Patrem, et fuit sanata de dicto brachio.
- brachium distortum* 98 Contesa Mafa dixit, quod quidam nepos suus, nomine Alphonsus de Galterio, puer eximius, ambos pedes distortos habebat; unde ejus parentes tulerunt eum ad d. Patrem, et sic fuit sanus, ut ipsa met vidit: addidit, quod multi de castro concurrerunt ad videndum hujusmodi miraculum.
- 99 Nicolaus Froate de Xiliano, dixit quod cum ipse aegrotaret adeo graviter, quod extremam habnerat unctionem, misit quemdam filium suum ad beatum Patrem ad petendum gratiam. Qui quidem beatus Pater dedit ei duo mala, et dixit: Dic patri tuo quod habeat bonam fidem: nam habebit gratiam. Et deinde ipse testis fecit vocari medicum, a quo aulum recepit beneficium. Et sic misit iterum ad d. Fr. Franciscum, qui noluit reddere responsum d. puero. Qui insistendo haec accepit verba. Postquam habetis medicum, quid vultis de me? sed ite, et dicite patri vestro, quod stet cum gratia Dei. Et sic adveniente nocte apparuit d. Pater ipsi testi in somnis, imo quasi vigilanti, et dixit: Esto bono animo, nam habuisti gratiam. Et deinde paulo post ad aliquos dies fuit liber a d. aegritudine.
- 100 Aurifica Torcha de castro Xiliani, dixit qualiter ipsa, cum esset orba et cassa duobus oculis, misit virum suum ad d. Patrem, qui ordinavit ei nonnullas res: quae cum factae fuissent, subito recepit visum.
- 101 Sole Torcha dixit, quod ipsa aegrotans aliquando certo morbo, vulgariter nuncupato cimicum, misit maritum suum ad B. Franciscum. Qui quidem Frater dedit ei unum pomum et unum panem biscoctum parvum: quas res cum illa accepisset, illico cepit edere de illis: et illico fuit liberata ab illa aegritudine, quae reddit corpus adeo corrosum ac si cimices et pulices illud corrosissent, nullis vulneribus apparentibus.
- 102 Brancha de Xeso, de eodem castro Xiliani, dixit, quod ipsa recordatur cum esset pucella, quod pater suus habebat strumam in brachio: qui cum accessisset ad B. Franciscum, rediit sanus et incolumis.
- 103 Maria Caula, de eodem oppido Xiliani, dixit, quod ipsa testis clauda existens amborum pedum praedolore genuum, fecit se equo vehi ad B. Franciscum, existentem in oppido Paterno. Quo quam primum applicuit, genu flexo prostravit se coram B. Patre: qui fecit eam sedere, et deinde in eodem instanti dixit: Consurge, et abi cum Deo, et habebis gratiam. Et sic ipsa surrexit, et rediit domum propriis pedibus, salva et incolumis. Item d. testis laborabat catarrho, accessit ad beatum Patrem, et fuit sana a d. infirmitate.
- 104 Simon de Yesio, de eodem oppido Xiliani, dixit quod ipse pluries accessit ad d. Fr. Franciscum ad oppidum Paternum: a quo accipiebat optima praecepta et documenta. Qui quidem Fr. Franciscus sanabat mutos et manceos et destitutos viribus, et multa morborum genera curabat. Item quando accedebat aliquis ad eum male conscientiae, et qui delectatur in aliquo malo, dicebat: Abi et relinque malas delectationes.
- 105 Franciscus de Gratiano dixit, quod ipse testis, cum haberet uxorem suam graviter aegrotantem, et accessisset ad beatum Patrem, qui erat in castro Spezzani; petiit gratiam: et Pater ordinavit certas res. Et quando rediit domum, reperit uxorem suam Joannam sanam et salvam, et liberam ab illa aegritudine: et non habuerat alium ordinem super curatione d. suae aegritudinis.
- 106 Jacobo de Petrono, de eodem castro Xiliani, dixit quod cum haberet filium aegrotum, misit Joannem Franciscum maritum suum ad oppidum Paterni, ubi praefatus Pater se continebat. Et B. P. Franciscus ordinavit ei nonnullas res: et quam primum fecit illas, subito ejus filius sanatus fuit.
- 107 Franciscus Rezinus, de eodem Xiliano, dixit, quod intellexit a quadam muliere, nomine Lucretia, quod cum esset vidua orbata viro, accessit ad d. Fr. Franciscum: qui dixit ei ne ad secunda transiret vota, nec amplius nuberet, quoniam vidua moritura esset. Et sic d. Lucretia non parens d. fr. Franciscum, denuo nupsit: et ejus maritus secundus interfectus fuit.
- 108 Domitia Annella de Stoca, de Xiliano, dixit, quod

D
EX MS.
PROCESSU
CALABR.

26 Test. 76
caecam mulierem,

27 Test. 77
aliam infirmam,

E
27 Test. 78
strumam in brachio,

28 Test. 79
claudicationem,

et catarrhum.

29 Test. 80
Plura miracula facit.

F
30 Test. 81
sanat mulierem

31 Test. 82
et puerum aegros.

32 Test. 83
puerum eandem
quod vidua morietur:

EX MS.
PROCESSU
CALABR.
33 Test. 84
elephantiasim

et caurum
curat

A quod quondam Donna Impernata, laborabat quodam morbo, quem dicebat ipsa secundum opinionem medicorum esse elephantiacum, id est, S. Lazari. Et cum accessisset ad d. beatum Patrem, narravit ei suam ægritudinem. Qui quidem dixit, Noli vereri, et habebonam fidem : nam eris sana. Et sic dedit ei nonnullas medelas, unde fuit liberata et salva ab hujusmodi ægritudine. Insuper dixit, quod pater ipsius D. Impernatae, nomine Gregorius, annis septemdecim patiebatur in conjuncto pedis morbo cancri, et nullo modo sanari poterat : et cum accessisset ad d. sanctum Patrem, dixit idem Sanctus Pater Gregorio patienti : Nimium deambulavit : ideo habebonam fidem. Et cum fecit signum Crucis in pede, statim sanus fuit.

Ego Joannes Aloisius Maza Notarius, etc. ut supra post num. 93.

ANNOTATA.

a Xilianum, vulgo Seigliano, oppidum citerioris Calabriae Maturanae diocesis, ut infra dicitur num. 125.

b Curilianum, oppidum diocesis Rossanensis, ad cognominem fluvium.

B c Pico Italici est cuneus seu ferrum cuspidem quadratum.

d Pannus vitium oculi, unde diminutivum Panicula.

e Salma idem quod ovis, sarcina ; unde Mulus Salmaris, qui Latinis Clitellarius diceretur.

f In MS. est Zoppa texa, quod paulo post explicatur paralytica. Est autem Zoppo, a, pedibus debilis : Texa quid sit, non divino.

g Non apparet quomodo hoc de ceraso cohaereat cum prioribus. Forte deest aliquid. Isidorus lib. 2 cap. 9 ita hoc accipit, quasi ipse infirmus, cerasum incidere jussus, sanari meruisset dum id facit : quod hinc non eruitur.

h In utriusque Calabriae confiniis notatur Serra S. Mazzo, quod hic putamus magis integre scribi S. Mariae de Mazo.

CAPUT VIII.

Processus factus apud Neocastrum.

Epistola
supple.
ad Papam.

P Post triennium ante Sanctitatis vestrae vestigia terrae osculum, Beatissime Altissimeque Praesul, universalis Ecclesiae meritissime Pastor ; humiliter supplicavit Vicecomes, Syndici, Magistri Jurati, omnesque nobiles atque cives civitatis Neocastri, obedientes C Sedis Apostolicae filii ; ut mirificum et gloriosum Franciscum de Paula, signis et miraculis coruscum, qui regionis nostrae lucerna fuit splendidissima, adscribere dignetur Sanctitas vestra catalogo Sanctorum. Quia enim tota Calabria Sanctum proclamat, et meritis inclytum cum Christo regnare in aeternitate gloriae non dubitat. In cujus sanctitatis testimonium, praeter sanitarum et gratiarum munera, quae indies nostrates recipiunt, fecimus quosdam ex nostris civibus super vita et fama ac gestis mirificis praefati B. P. Francisci de Paula examinari, et eorum depositiones sub veritatis stylo redigi per subinsertum Notarium Apostolicum, sigilloque d. civitatis nostrae communicari : quatenus vestra Sanctitas, prodigiis et signis d. B. Francisci adeo evidentibus, facilius ad nostrae petitionis complementum flectatur. Videlicet ut tam sanctum, tam justum, tamque perfectum virum, qui vitam Sanctorum imitatus est, numero Sanctorum annumeret ; ut per universalem Ecclesiam, uti omnes dignum tali honore censemur, colitur et veneretur ; et pro nobis apud Salvatorem nostrum intercessor existat, quem tantis signis in vita et post illustravit. In quo quidem Salvatore

nostro Sanctitas vestra in dies a Petri crescat. Ex D praefata civitate nostra, hujus mensis Decembris penultimo. v Indictionis, mdcxvii.

110 Providus vir Loysius Galisus dixit, quod agitur nunc xxxv annus paulo plus minus, cum esset ipse testis nauta in quadam triremi b Francisci patroni, ex commissione Ferdinandi veteris, d. B. Franciscus de Paula cum quodam c confratre suo parvulo conscendit d. triremem, ut proficisceretur in Galliam. Et cum esset subiturus fauces Ostiae, casu et infortunio, ut fit, d. triremis d [adhæsit fondo] adeo quod patronus et consiliarii dixerunt, quod jam triremis pro perdita habebatur, et sic incœperunt projicere in flumen lignamina et alias res in d. triremi existentes. Quod cum fieret, d. B. Franciscus dixit, quod deberet duci in terram. Et postquam ductus fuit posuit se intra quamdam seppem, et orabat Deum. e Et inter orandum triremis ipsa emersit, et navigavit flumen, adeo quod fuit extra periculum. Et cum per aliquot dies commoratus fuisset et Romae una cum B. Francisco, postea dederunt vela Massiliam versus. Et cum applicuissent in Corsicam f insulam, adinvenerunt navim et biremem piraticam, quae supra ventum stabant, paratae ad aggrediendum triremem. Qua re visa, Patronus triremis et Ambasiator dicebant, quod existimabant se periisse et captos esse. In eo sermone B. P. Franciscus protulit caput e camera, et conscendit aquilam sive contabulationem galerae, et interrogavit, qui essent sermones eorum. Et tunc d. patronus et Orator ostenderunt ei navim et biremem, dicentes se periisse et non posse evadere. Et d. B. Franciscus dixit : Sequimini iter vestrum, et nolite vereri navim nec biremem. Quo dicto in cameram suam rediit, et triremis secuta est iter suum : et quamvis navis et biremis essent supra ventum, miraculose se repperunt tam procul a triremi, quod eam offendere non potuerunt. Et sic triremis libera abnavigavit : unde patronus et Orator et omnes nautae dicebant, miraculose evasisse manus piraticas. Et cum in Provinciam applicuissent B. P. Franciscus et socius, una cum Oratore et qui secum ibant, descenderunt e triremi causa eundi in Galliam. Et cum triremis reverteretur Neapolim, subito magna tempestas oborta est, adeo quod totam noctem mare cursitaverunt : quare se periisse existimabant. Et cum dies factus esset, fluctus invalescebant, adeo quod omnes existimabant se periisse. Unde cum subitus areulam puppis ipsius triremis adinventum esset par calepodiorum B. P. Francisci, nautae projecerunt d. calepodia in undas : unde ideo fluctus et ventus cessare, adeo quod necesse fuit remigando ire ad portum g Veneris, uti triremem undique ex tempestate cassam et aquas immittentem refecere.

111 Honestus vir Jacobus Mantonis, dixit, quod (sunt anni xl vel l) cum esset in silva, in qua tres juvenco indomitos pascebat, forte advertit duos Fratres, missos per B. Franciscum ad conducendum lignamina causa faciendi conventum, quem condici faciebat in oppido Paterno : qui Fratres ex parte B. Francisci rogaverunt d. testem, quod veheret ligna quae erant in d. silva, causa tegendi d. ecclesiam, quae distabat a loco viginti milliaribus. Qui quidem testis respondit, quod non erat possibile ferre lignamina cum dictis juvenco : attento quod illo die ceperat eos ex silva, et erant indomiti, et numquam tulerunt jugum. Et illi Fratres dixerunt, quod haberet fiduciam in B. Francisco : et quod jungeret d. juvenco, ut ferrent d. lignamina : nam B. Franciscus rogaret Deum pro ipso. Et sic ipse testis misit sub jugum duos ex juvenco, et oneravit eos lignamine : quod lignamen duxit ad ecclesiam Paterni ita placide

1 Test. 85
Vado haren-
tem navim
b

c

d

e

oratione
sublevat,

f

E

piraticas na-
ves ab eadem
depetit :

solca ejus
dein tempe-
statem sedant.

F

g

indomitis
bobus ligna
ad usus fabri-
ca vehuntur :

A placide et sine periculo, acsi fuissent juveni domiti decem annorum.

112 Donna Lucretia, uxor Nicolai Maete, de Altilia, dixit, quod ipsa cum multis aliis matronis accessit ad conventum, quem construi faciebat B. Franciscus in Paterno; quo accesserunt multi infirmi ex diversis infirmitatibus et ægitudinibus, ut puta cæci, surdi, muti, spiritibus vexati, manci et destituti viribus, et accedebant ad B. Franciscum, et inde revertebantur incolumes absque alio malo; et multa alia miracula fecit. Et addit, quod cum ipsa consuevisset observare diem Mercurii, ne comederet aliud quod carniū; impulsu mariti coacta fuit ab ejus modi observatione discedere, et per consequens comedere. Omnia genera animalium ferocium et venosum ei nocebant adeo, quod ex passione, quam noctu sustinebat, tota cassa videbatur et debilitata. Et propterea decrevit accedere ad B. fr. Franciscum, causa liberandi ab ejusmodi fastidio et passione, ope et gratia Domini nostri. Cum itaque ad eum accessisset, genu flexo prostravit et inclinavit se coram eo. Qui quidem beatus Pater dixit: Abi, filia, revertere ad devotionem, quam habebas, et eris libera. Et sic d. testis cum rediisset ad observationem diei Mercurii, ut prius, libera fuit: quam diem ad præsens ipsa testis observat.

113 Antonius de Durantis dixit, quod cum laboraret febris, accessit ad B. P. Franciscum ad oppidum Paterni, et ope atque auxilio d. Patris reversus est sanus et liber a febre. Et vidit ipse testis, quod in conventu, qui construebatur in oppido prædicto, erat ingens lapis pondere ducentorum cantarum, adeo quod * novem homines non poterant eum movere. Et cum adfuisset d. fr. Franciscus, apposuit manum suam et dixit: Per caritatem auxiliamini omnes. Et sic provolverunt lapidem ad illum locum, quo voluit B. Franciscus, videlicet ad fossam ubi condebant d. monasterium.

114 Nicolaus Ruffus dixit, quod cum laboraret quodam morbo, adeo quod dicebatur ipsum esse lymphatum seu spiritatum, et multi medici darent operam ut medelis eum curarent, et nihil proficerent; tandem motus fama, quæ vigeat in civitate Neocastri, miraculorum quæ faciebat B. Franciscus, accessit illuc cum quodam patruo suo. Et cum esset coram beato Patre, prostravit se ad pedes ejus: qui signavit eum signo Crucis, et illico fuit liber. Qui quidem B. Franciscus dixit ei: Abi, nam habuisti gratiam Domini Dei nostri. Et addit, quod accessit etiam quidam qui sodomiae vitio laborabat, et maculam in oculo habebat: et sic beatum Patrem rogavit, ut vellet ei facere gratiam, et sanum efficere de macula oculi. Et sic B. Franciscus dixit: Vade, pauper homo, emenda te a vitio quo laboras, et sic sanus eris a macula, quam geris in corde, non in oculo. Emenda te, dico et moneo, et eris salvus.

115 Donna Bernardina Longa dixit, quod cum per plures annos fuisset cum viro suo, et nunquam procreasset filios; misit ad B. fr. Franciscum in Galliam per venerabilem fr. Franciscum de Abridgiano, castro civitatis Consentinae, qui profitebatur ejus Ordinem, ad supplicandum et obtinendum gratiam ut posset procreare filios. Qui quidem B. fr. Franciscus misit ad eam duo poma, ut pro devotione ea comederet: et insuper monuit eam, ut faceret voluntatem Dei nostri; nam cum tempore faciet eam contentam. Et cum per viginti annos mansisset cum primo viro suo, eo vita functo nupsit alteri, et procreavit filios, et fuit hoc primo anno secundi connubii sui: et erat ætatis xxxviii annorum: et habet pro certo se ope et intercessione B. Francisci obtinuisse gratiam. Insuper addit, quod cum haberet candelam ceream missam e Gallia per B. fr. Franciscum, et

Donna Roberto de Bono-anno esset in partu, et haberet supra se multas Reliquias, et non posset producere partum, et quasi in extremis esset: ipsa dedit ei prædictam candelam: quam cum accendisset, paulo post miraculose protulit partum.

116 Nobilis Fabricius Monza, de civitate h Tabernæ, dixit, quod cum ægrotaret Donna Consentia ejus soror in d. civitate Tabernæ, et ob ægitudinem deliraret, et amens facta esset (quæ ægritudo jam menses quinque vel sex eam in lecto definuerat) misit quemdam, nomine Garetum Monza fratrem suum, ad B. fr. Franciscum existentem in oppido Paterno, ut haberet gratiam pro liberatione d. amentia. Qui d. Garetus, cum esset coram beato Patre, recensuit ægitudinem d. mulieris. Et d. beatus Pater dixit, quod d. mulier obtinebit gratiam a Deo omnipotenti: attendite ejus curæ et gubernationi. Quæ mulier obtinuit gratiam in illo die, et ad præsens est libera et viva: jam sunt anni xxxv et plus. Et addidit d. testis quomodo d. Garetus ejus frater revelavit, quemadmodum tunc B. Franciscus reprehendit d. Garetum de nonnullis ejus peccatis occultis, quæ committebat, et monuit eum ut ab illis abstineret.

117 Magnificus D. Petrus Angelus Mazatella dixit, quod cum temporibus effluxisset in oppido Paterno, quo tempore B. Franciscus faciebat ibi construi conventum, accessit ipse testis ad visendum B. Franciscum. Advenit autem quod amotus erat ignis de calcaria, quam d. Pater fecerat pro constructione conventus, et amoto igne prædicto, spatio decem vel duodecim horarum, vidit B. Franciscum ingredientem in d. calcariam, cum quadam sportula, quam habebat in manu, una cum aliis Fratribus nonnullis d. Ordinis, qui amovebant lapides, qui erant intus calcariam. Quod videbatur evidens miraculum: quoniam postquam amovetur ignis a qualibet calcaria, spatio quinque vel sex dierum non potest tangi. Et addidit, quod quando discessit a fr. Francisco, habuit ab eo quatuor candelas cereas parvas, quibus propriis unguibus certas cruces fecit, et dixit quod deberet servare eas pro devotione et honore Domini Dei nostri. Et cum d. deponens applicuit domum, dedit unam ex eis suæ uxori, quæ ægitudine artetica valde opprimebatur, adeo ut quando ea urgebatur, verbum amittebat, et manus et pedes et brachia contrahebantur. Quæ mulier ex devotione d. candelam desuper gestare cœpit, et ex illa hora d. ægritudo eam non ita graviter opprimit: et pro certo habetur, quod hoc ei successit ex devotione, quam habebat erga d. Fratrem.

118 Mag. Salvator de la Motta dixit, quod cum ipse haberet filium quinque annorum, qui nunquam comederat, et sciret famam bonæ vite et miraculorum quæ faciebat B. fr. Franciscus de Paula, accessit ad eum una cum nato suo. Et cum esset coram beato Patre, aperuit ei causam: Et dixit B. Franciscus, Abi cum Domino, nam is fecit vobis gratiam. Et cum reversi essent domum, filius cœpit postulare panem a patre et matre. Et addidit quod cum quidam faber doliarius compicaret circulum, ut doliū eo cingeret; caput d. circuli, casu elapsū, oculum ejus percussit; adeo quod integer ejus oculus extra exierat. Quem oculum ipsemet faber in capsulam oculi manu propria reposuit, et sic d. patiens accessit eo ubi morabatur B. Franciscus, in monasterio oppidi Paulæ: ubi tres dies permansit, et deinde auxilio omnipotentis Dei et virtute B. Francisci sanitatem oculi recepit. Qui deponens vidit d. fabrum visu illuminatum, cum prius cæcus esset de d. oculo.

119 Et nunc addidit, quod cum ipse testis esset in Paterno, et sermo fieret de conducendis trabibus pro

D
EX MS.
PROCESSU
CALARI.
candela
ejus partu-
rientem levat:
h
7 Test, 91
puellam
amentem
curat,

peccata oc-
cultis arguit

E
8 Test. 92
calcarium
ferentem
adhuc

cum suis
ingreditur:

mulierem
infirmam
sanat.

F
9 Test. 93
puerum
quinquennem
comedere
facit

oculum re-
toris percussum
restituit,

3 Test. 87
mulierem
liberat a
gravi infir-
mitate,

quam incur-
rerat ob feriam
& intermissam
observantiam.

2 Test. 86

13

1 Test. 88
gravem la-
pidem facile
mouet:

* An nona-
ginta p

5 Test. 89
lymphaticum
curat,

occulum
Sodomitam
arguit,

C

6 Test. 90
mulieri
grandæva

prolem
obtinet:

EX MS.
PL. O. ESSU
CALABR.

i
operarius 50
esurientibus
reficiendis

k
Angelus in-
specie paupe-
ris

l
panem vinum-
que miraculo-
sum affert.

impolite tra-
bes divinitus
polluntur.

10 Test. 94
intra triduum
plusquam
centum mi-
racula facit,

C
Marchionis-
sum Gerac.
a phthisi
sanat.

10 Test. 95
signo Crucis
tempestatem
sedat.

m

A pro usu monasterii, testis ipse una cum quinquaginta hominibus et B. fr. Francisco [ivit] ad montem S. Lucernæ, tenimenti ut creditur de i Ayello, distans a Paterno ad sex milliaria, caussa conducendi trabes ecclesiæ monasterii Paterni. Qui quidem testis et alii homines interrogaverunt beatum Patrem, an deberent secum ferre esculenta et poculenta. Qui beatus Pater respondit, necesse non esse. Et cum essent in monte, unde deducendæ erant trabes, prædictus testis et alii homines murmurabant et conquirebantur: nam maxime esuriebant. Et parvo post apparuit quidam pauperculus laceris vestibus, quem nemo illorum cognovit. Qui pauper expandit chlamydem suam k aphaseam, et desuper projecit panem unum grani germani, cum parvo oenophoro seu l flaschettino vini, et alta voce dixit: Venite omnes amore Dei jentatum. Et sic ipse deponens et alii accesserunt, et ceperunt de d. pane, alter alteri frustum d. panis porrigens. Qui omnes comederunt de d. pane et biberunt de d. vino, quod oenophorum vix capax erat ponderis duarum librarum vini, computando et intelligendo libram duodecim uncia- rum. Et sic omnes numero quinquaginta, qui vene- rant caussa conducendi d. trabes, saturi reversi sunt ad locum prædictum. Et addit quod d. pauper homo, qui attulit panem et vinum, amplius visus non fuit: et testimonium omnes illum fuisse Angelum, mis- sum a nostro Redemptore Jesu. Et addit quod fuit ei dictum medio juramento, quod cum esset B. Francis- cus in monasterio Paulæ, ac illic etiam essent decem et octo trabes pro usu ecclesiæ, rudes et im- politæ; mane inventæ sunt miraculose elaboratæ et politæ.

120 Magnus D. Hieronymus de Nicotera dixit, quod agitur annus xxxv vel, xl, tempore quondam Illustrissimæ D. Polyxenæ, uxoris quondam D. Hen- rici de Aragonia, Marchionis Hieracensis et Vices gerentis Calabriæ, filii quondam Regis Ferdinandi i, d. quondam D. Polyxena Marchionissa ut supra, trahens moram in civitate Neocastri, maximam ha- buit famam et relationem sanctitatis, virtutis et mi- raculorum B. Francis de Paula. Et sic constituit accedere personaliter ad eum visendum, et duxit secum multos nobilis equestres et populares pedes- tres, et inter ceteros ipse testis interfuit. Et cum applicuisset ipsa illustris Domina Paulam oppidum, ubi mansit per tres dies (ex qua caussa convenerunt et congregatæ etiam fuere illuc multæ personæ ad- venæ) d. Pater spatio prædicto trium dierum. Secun- dum æstimationem ipsius testis, miracula centum in diversas personas variis et diversis ægri- tudinibus oppressas fecit; et inter ceteras in præfatam D. Polyxenam, laborantem phthisi et fluxu sanguinis. Nam beatus Pater adhortatus est eum, et dixit ut bonam in Deo haberet fidem, et esset libera ad ejus- modi ægri- tudinibus: subministrans ei caussa devo- tionis certa poma et herbas: quæ Domina reversa Neocastrum, paucorum dierum spatio libera fuit ab hujusmodi ægri- tudine.

121 Baldasius de Albanis dixit, quod cum ipse esset in oppido Paulæ (jam sunt anni fere viginti) e civitate m Liparitana quoddam navigium, nuncupa- tum Sagitta, vela ventis dedisset, et vi ventorum et fluctibus pene apud littus Paulæ submergeretur; B. fr. Franciscus rogatus et vocatus fuit a multis oppi- danis dicentibus; Venite, nam multi Christiani, qui in illo navigio sunt, submerguntur. Qui quidem B. Franciscus protulit caput e fenestra monasterii, et viso navigio cepit clamare, Jesu Jesu, signum Cru- cis faciendo. Unde immediate mare tranquillum fac- tum est, et tempestas fugata est et cessavit. Amisit tamen d. navigium vela, et multas alias res, sed absque periculo aliquo hominum; et sic ad littus

incolumè applicuit, cooperantibus precibus B. P. D. Francis. Et addit quod ad præsentiam d. beati Patris accessit quædam puella, annorum duodecim nata, a villa Cilico nuncupata Consentinæ diocesis, muta a nativitate et quæ numquam locuta fuerat. Et beatus Pater signavit eam signo Crucis in fronte, et dixit ei, Dic Jesu. Quæ puella illico locuta est, virtutibus et precibus beati Patris.

122 Insuper dixit, quod cum constructa esset quædam fornax calcaria, super quam erat ingentis- simus lapis, ponderis mille cantarorum, qui cor- ruebat supra ædificium calcariorum: qui si collapsus fuisset, non solum d. calcarium destruxisset, sed etiam multos homines operarios interemisset. Et sic beatus Pater prospiciens casum d. saxi, dixit illis operariis, Nolite timere, ope et auxilio divino nul- lam habebimus formidinem. Et sic clamans, Jesu, signum Crucis confecit, et saxum substitit et firma- vit se. Insuper addidit, quod cum esset ipse depo- nens infra Crepositum et Mangonem, in via qua ex Altilia Consentiam itur, vidit fontem surgentem, qui extat ad præsens: et antiquitus nullus illic fons erat. Et oriebatur supra quandam fornacem calca- riam, quam d. Pater construi fecerat. Et dictum fuit ipsi testi, quod miraculose beatus Pater fecit fieri d. fontem, pro usu calcariorum, caussa monasterii oppidi Paterni.

123 Fr. Donnus Antonius Quirrerius, Capellanus majoris ecclesiæ Neocastri, dixit, quod cum ipse testis accepisset ex fama publica, quod B. Francis- cus faciebat multa miracula, et ejus soror nomine Barthulla laboraret morbo phthisis, alias de elicia, de quo morbo longo jam tempore detenta fuerat; ac- cessit ad B. Franciscum, existentem in oppido Pa- terno, et enarravit ei ægri- tudinem d. suæ sororis. Et sic beatus Pater dedit ei certas herbas, et dixit ut eas bulliret, ex quarum concoctione confici face- ret unum clysterem, et etiam biberet ex d. decoctio- ne, et quod Deus faceret illi gratiam. Et quod cum testis reversus fuisset Neocastrum, et d. agrotæ fe- cisset experientiam de medelis beati Patris, recepit gratiam sanitatis. Et addidit, quod cum esset in ec- clesia monasterii oppidi Paterni d. B. Franciscus dixit ipsi testi, quod iret sessum una cum aliis Fra- tribus, dicentibus Officium in choro, et diceret offi- cium, quia obligatus esset dicere officium: cum bea- tus Pater intellexisset, ob quod esset dicturus Offi- cium, sed ex inspiratione divina.

124 Insuper dixit quod d. B. P. Franciscus dixit ipsi deponenti, quod antequam discederet, iret allo- cutum eum ad cellulam suam, caussa alloquendi cum eo, quam ostendit ipsi deponenti. Et cum accessisset ad cellulam caussa alloquendi beatum Patrem; quo etiam accesserunt multi nobiles et populares, quæ- ritantes eum in cellula (quam deponens viderat eum- dem Patrem sæpius intrantem, et ab ea exeuntem) numquam tamen videre nec habere potuerunt. Sed quam primum ipse testis ingressus est cellulam, in- venit beatum Patrem; et una sermonem deambulando habentes, tandem ad sacristiam d. ecclesiæ pervenere: ubi beatus Pater dedit ei tria poma, di- cens: Hoc primum pomum dato Episcopo Neocas- trensi; hoc secundum, D. Polyxenæ; hoc tertium, sit vestrum. Et dicite Episcopo, quod omni mane faciat fieri Collectam contra Turcas, quoniam non fuere adeo propinqui Christianis, quantum sunt hoc tempore. Et cum hæc dixit verba, nulla erat mentio in regno Neapolitano de Turcis. Et cum testis ap- plicuisset Neocastrum, fecit omnia quæ imposuit ei beatus Pater, et post dies octo Turcæ ceperunt Hy- drumtum.

125 Et insuper addit, quod cum ostenderet locum Paterni ipsi deponenti, inter cetera ostendit ei cer- tam

D
mutæ loque-
tam donat,

lapidem
ruentem
sistit,

fontemque
exci'at.

E

12 Test. 96
Sana phthi-
sicam:

alias ignotum
sibi novit
esse clericum,

eidem se in-
veniendum
præbet
f'

invisibilis
aliis,

e' adventum
Turcorum
prædict.

A tam partem terreni, dicens ipsi testi : volumus solvere patrono terrenum circumdatum a Carlinis, et numquam voluit vendere. Et deinde cum dominus d. loci laboraret dolore capitis, adeo immenso quod videbatur corrodi a canibus, propterea fecit vocari ad se beatum Patrem. Qui beatus Pater cum accessisset, ei manum super utramque autem apposuit, extraxitque ab una arre vermem pilosum, longitudine medii palmi. Quo facto sanus effectus est, et propterea dedit dono d. caput terreni seu vineæ ipsi monasterio, ut retulit d. B. Franciscus ipsi testi.

Et quia veritas ita se habet, ad cautelam introscriptorum Syndicorum et Universitatis, ac cujus interest ac interesse poterit hanc præsentem examinationem, quam d. Universitas Neocastri sigillo suo communiri jussit fideliter scripsi et me subscripsi, cum meo solito sigillo.

† Thomas Macela Notarius.

ANNOTATA.

B a S. Petrum annis 24 Romanum Cathedrum obtinuisse communis est opinio, quam dilucide confirmavimus in prævio ad hunc tomum Catalogo Pontificum Romanorum, ostendimusque eo spatio non comprehendi tempus Antiochenæ Sedis. Et quia hunc annorum numerum nullus Pontificum hactenus transcendit (nisi unicus Petrus de Luna, dictus in Schismate Benedictus XIII, qui ab anno 1394 ad 1423 inane titulum pertinaciter tenuit, et vel hoc arguitur verus Papa non fuisse) idcirco summa voti erga Pontificem est, ut in illos usque annos vivat. Proximi accesserunt Leo I et III, qui annis 20; ætate nostra Urbanus Octavus, qui ferme 21; Alexander III, qui 21; S. Silvester, qui 22; Hadrianus I, qui 23, in summo illo gradu steterunt. Quod tamen vulgo circumferri audimus, Romanis Pontificibus in sua ordinatione solenniter prædicti fore ut annos Petri non attingant, id in Pontificali Romano non invenimus.

b Ita scripsimus ex conjectura; ecgraphum enim nostrum mendose habet Francis Impastori: Forte etiam legendum Intraccati, ut sit cognomen Patroni navis, sicuti num. 25.

c Nicolaum intelligo, Brigittæ sororis primogenitum.

d In autographo fuisse relictum uni verbo vacuum locum notavit librarius.

e Vide num. 42, ubi haud paulo aliter hæc res narratur. Pictorus utrumque conjungit, quod et humeris navim propulerit, et postea in carecto oraverit.

f Hinc apparet, hoc periculum diversum esse ab eo, quo supra num. 26 narratur, unum armatum navigium occurrisse transeuntibus Golfum leonis.

g Portus-Veneris; terminus Domini Genuesis ad sinum spezzanum; cui ex adverso objacet Portus-Ericis, Pisanorum limes.

h Oppidum Tabernæ dictum, jacet Neocastro ad ortum intervallo. 12 mill.

i Paterno oppido, trans-flumen Turbidum versus Africum, adjacet pagus et mons in tubulis appellatus S. Lucernæ: unde vel Romani autographi vel Parisiensis ecgraphi lacunam supplevimus, ubi solum S.... notabatur, relicto post ipsum spatio vacuo.

k Ex Processu Ambianensi scimus, grossum ex nigra lana pannum a Catabris nominari Arbazzo.

l Flaschettinum est diminutivum a Teutonico Flasch, cujus e contra augmentativum Italicum est Flascone.

m Lipara unam occupat Vulcaniarum insularum, Calabriæ ulteriori objectarum.

n Videtur excidisse numerus Carolinorum, pro agro illo oblato.

CAPUT IX.

Processus factus in casali S. Blasii.

Sanctissime ac Beatissime in Christo Pater et Domine, post humilem commendationem et pedum oscula beatorum. Quamvis materia scribendi longum exordium offerrat in commendationem tanti Beati, fr. Francisci de Paula; opera cujus non possunt tribui alicui, nisi misso et nuntio summi Opificis viroque sanctissimo: nihilominus sub brevitate scribemus et exponemus Sanctitati vestræ de eo quod a nostris antiquis, usque in præsens in hoc nostro castro S. Blasii a Neocastrensis diœcesis versantibus, qui fuerunt eo tempore quo beatus Pater in his partibus degebat, fide digna relatione comperimus: qui, prout Sanctitas vestra dignabitur videre, reddunt verificum testimonium tantorum miraculorum, quæ beatus Pater operatus est in nomine Salvatoris D. N. Jesu Christi; ultra famam optimam tantorum aliorum Sanctorum gestorum et operum, quæ in hac provincia viget vagaturque, propter sanctam ejus vitam. Quocirca adstringimur de hoc certiore reddere Sanctitatem vestram, cum fide digno testimonio præsentibus alligato, clauso et sigillato, atque ut decet scripto manu Notarii Sansoysii Poncerii, Apostolici et fide digni Notarii. Supplices genibus flexis Sanctitati vestræ, ut dignetur B. P. Franciscus de Paula recipere et aggregare, propter sua sanctissima merita, in catalogo aliorum Sanctorum: ut tamquam suffultus certissima fide, mereatur connumerari inter alios Sanctos b Quod nos, devotissimi Sanctitatis vestræ, habebimus pro singularissima gratia. In summo Deo vestra valeat Sanctitudo sine dierum numero. Ex præfato Casali S. Blasii, anno Domini MDCXVII, die 1 Januarii; per Sanctitatis vestræ devotissimos filios, Sacerdotes et Capellanos d. Casalis, videlicet Vincentium Serram et Bernardinum de Cello, nec non per Paulum de Yesio Syndicum, et Jacobum de Vectino Magistrum juratum, universosque d. Casalis habitatores.

127 Honestus vir Mag. Paulus de Yesio deponit, quod cum ægrotaret quidam Carolus Accurius, de Sigliano diœcesis Marturranae, et jaceret in lecto; mandavit ægrotus d. testi et eidem alii, nomine Stephano Accurrio, fratri d. D. Caroli, ut accederent ad B. P. Franciscum. Et accesserunt ad eum et exposuerunt, qualiter d. D. Carolus male se habebat. Et dum hæc exponerent prædicti, viderunt quendam aviculam volitantem, quæ subsedit in humero B. Francisci: qui eam apprehendit et posuit intus manicam tunicæ. Quo facto respondit eis et dixit: Abite cum Domino, et dicite infirmo, quod Deus vult eum penes se. Et sic præfati discesserunt et narraverunt ægroto totum id quod B. Franciscus dixerat illis: unde spatio mediæ horæ d. D. Carolus obiit.

128 Venerabilis vir fr. Ambrosius Copula, Abbas S. Gregorii, monasterii Ordinis S. Basilii, diœcesis Cathacensis, Capellanus Illustrissimi D. Ferdinandi de Arragonia, dixit, quod in civitate Neapoli fuit præsens, quando Magnificus Ferdinandus Rex I de Arragonia, certos pisces assos misit, quos idem B. Franciscus vivos remisit in duobus vasis argenteis; præsentibus, adstantibus et videntibus propriis oculis, omnibus dominis et principibus qui aderant: et testis ipse tunc præsens aderat in Castro-novo (nam erat Capellanus, ut est de præfati) et vidit dictos pisces assos missos, et vivos remissos, sunt anni XL vel parum minus. Item dixit d. testis quemadmodum mater sua, D. Margareta Copula, adeo opprimebatur asthmate, quod quatuor dies ab esculentis et poculentis abstinebat, et etiam non loquebatur: unde petiit

D

EX MS.
PROCESSU
CALABR.Epistola ad
Papam

a

E

2 Test. 97
Sanctus miraculo fidem facit

mortis a se percurantia.

F

2 Test. 98
Missos a Rege pisces assos

vivos remisit;

sanat asthmaticam,

EX MS.
PROCESSU
CALABR.

A petiit gratiam a B. Francisco, ut liberaret eam ab huiusmodi aegritudine. Et sic beatus Pater fecit colligi certas herbas, ex quibus insalatum fecit, et dedit ei comedendam cum aceto et oleo. Ipsa vero D. Margareta dixit : Pater, insalata non mihi conducit, imo nocet. Et B. Franciscus, Cape, nam Deus habebit te commendatam. Et sic accepit eam una cum duobus pomis et uno biscocto. Quibus rebus peresis, sana effecta est, et dum vixit, nullo alio laboravit morbo : obiit senio et nulla aegritudine.

item elephan-
tiacum,

matre ejus
monita de
resorcienda
fama alte-
rius

129 Et plus scit ipse, quemadmodum quædam nomine Marinella, commater d. D. Margarete matris suæ, accessit una cum matre sua ad d. B. Franciscum. Quæ Marinella habebat filiam decem annorum, morbo elephantiaco laborantem, unde d. D. Margarita nomine Marinellæ commatris petiit a beato Patre gratiam pro d. puella. Tunc beatus Pater inquit, Ducite eam huc. Et sic duxerunt eam coram beato Patre : qui dixit Marinellæ, matri d. puellæ : Vade et restitue famam d. Antoninæ commatri tuæ, quam abstulisti ei, dicens quod habebat rem cum marito tuo : quia non ita est veritas. Et restitue famam apud omnes, quibus talia dixisti mala : nam Deus faciet tibi gratiam pro filia tua. Et d. Marinella dixit, quod ejus pareret mandatis. Unde postmodum beatus Pater dimisit eam, et dedit ei certas herbas et dimisit eam, et dixit. Ex istis herbis contice balneum, nam Deus faciet gratiam d. filie tue sed prius satisfacies commatri tuæ de fama ablata, et deinde lavabis filiam tuam cum d. herbis, et Deus faciet tibi gratiam. Et sic d. testis vidit postero die filiam d. Marinellæ mundatam et liberatam a d. morbo, in civitate Neapoli.

3 Test. 99
Multos infir-
mos curat.

130 Hieronymus de Perrinis, de Xiliano, dixit, quodcum esset Paterni ante annos circiter xxxv, ubi erat tunc B. fr. Franciscus, ad eum concurrebant multæ et diversæ personæ, morbo elephantiaco et aliis morbis gravatæ : et beatus Pater omnes sanos reddebat, qui ad eum accedebant.

1 Test. 100
Mulierem a
circo aversam

131 D. Aloysia de Barbaro, habitatrix casalis S. Blasii, scit qualiter quædam D. Margarita de Cancellio, de civitate Neocastri, nupsit cuidam, nomine Petro Micho de d. civitate; quem d. Margareta noluit unquam videre nec cognoscere pro viro suo, spatio septero annorum, quamvis vir bonus esset d. Petrus. Unde d. Margareta fuit ad B. Franciscum ad casale oppidi Paterni : qua visa B. Franciscus dixit ei, Filia, redi domum tuam, et duc tuum virum, quem jam diu odio habuisti. Te certam facio, quando duxeris tuum virum, libera eris amoribus et molestiis huius mundi. Et sic D. Margarita reversa, duxit maritum suum, et deinde paucorum dierum spatio obiit. Quæ autem Paterni acta sunt novis testis ex relatione ipsius Margaritæ.

et conciliat,
et cito sol-
vendam
spondet.

C

5 Test. 101
sanum infir-
mum bra-
chium,

132 D. Antonia de Cola, Sicula, habitatrix d. casalis, dixit, quod cum accederet ad B. Franciscum, una cum patre suo et nonnullis aliis civibus Neocastrensibus, eo quod pater suus maximam in brachio aegritudinem patiebatur; et pro devotione, quam habebat erga d. B. Franciscum, credebatur se sanum fore antequam beatum Patrem videret; medio in itinere Paternum versus sanus effectus est : et cum eo applicuisset, narraverunt rem beato Patri, qui dixit, Commenda te Deo. Similiter quædam nomine D. Joanna de Andino, etiam Neocastrensis, quæ morbo quodam fluxus annis pluribus laborabat, supplicavit beato Patri ut haberet eam commendatam. Qui quidem beatus Pater dixit, Commenda te Deo. Et sic sana fuit, et nunquam huiusmodi morbo laboravit. Insuper d. testis scit, quod quidam Hieronymus Scolus, Neocastrensis, qui venerat cum eis morbo comitiali laborans, quam aegritudinem diu passus fuerat, rogavit beatum Patrem ut haberet

fluxum annis,

morbum co-
mutatum.

eum commendatum : cui beatus Pater inquit, Fili, D habere bonam contritionem erga Deum : nam is te sanabit. Et postmodum mandavit ei ut ingrederetur hortum et caperet d. nepita herba, quæ ibi erat, et liber esset ab ejusmodi infirmitate. Et sic ipsa testis scit ex dicto ipsius Hieronymi, quod ulterius huiusmodi malum passus non fuit.

133 Paulus de Abbate, alias de Bona-fœmina, d. Casalis S. Blasii, dixit hoc tantum scire, quod cum esset in servitiis D. Polyxenæ de Arragonia, uxoris D. Henrici de Arragonia, fuit missus una cum D. Guilielmo, gubernatore domus d. D. Polyxenæ et sui conjugis, ad visendum B. Franciscum in loco Paulæ. Et invenerunt beatum Patrem, qui fecerat accendi maximum ignem : et d. Guillelmus interrogavit beatum Patrem, cur tam magnum ignem parari fecisset. Qui respondit, Sciebam vos huc esse venturos, et propterea ignis necessarius erat, maxime existente mense Januario : Et ulterius necesse est con-sedere. Et d. D. Guillelmus dixit : Parate ergo prandium, volo comedere gallinas. Et beatus Pater respondit : Hic non comeduntur gallinæ, sed pisces. Et sic tunc die Veneris hora Vesperarum beatus Pater misit quendam puerum cum quodam hireto rubro, et dixit, Accede ad mare. Et nominavit locum, de quo testis non recordatur : sed mare fluctuosum erat. Et beatus Pater dixit : Noli vereri : vade illuc et affer huc quod invenies. Et sic puer spatio unius horæ cepit d. cerinam piscium pondere decem rotulorum quam paraverunt : et sic pransi sunt. Et inter prandendum nec piscis, nec panis, nec vinum dimi-nui videbantur, sed in suo esse permanebant. Et insuper scit ipse testis, quod cum ægrotaret quidam Bartholus de Jure, tunc puer; missus fuit ipse testis ad beatum Patrem, rogans ut haberet commendatam d. puerum. Et antequam ullum proferret verbum, beatus Pater dixit : Paule, regredere domum : nam Deus fecit gratiam illi pavulo. Et sic in reditu vidit puerum sanum, qui etiam ad præsens sanus est.

6 Test. 102
Hospiti ventu-
ro ignem
strui jubet,

et tempestuosos
mari pisces
capi,

E

Puerum
agrum sanat.

Subscripserunt Sansoysius Poncerius Notarius, et Nicolaus Buxus Canonicus et Cantor ecclesiæ Mes-sanensis, qui de vulgari in Latinum transtulit.

ANNOTATA.

a Casale S. Blasii distat Neocastro intervallo 5 mil-lium, inter Occidentem et Meridiem.

d Addit ecgraphum : Nam ultra merita sanctissi-mum Sanctitas vestra a summo Deo : quæ omisimus, quia excidisse videtur una alterave linea, cui hæc nec-tebantur, nullum per se facientia sensum.

e Ibidem nescita, quod tamquam certo mendosum in vocem nepita, alibi jam notam vicinamque mutavimus.

d Credo nomine Cerinæ nassam vel corbem piscato-rium significari.

CAPUT X.

Processus factus in Castellione.

Sanctissimo ac Beatissimo Domino, D. N. Pontifici Maximo, Leoni x, Loysius de Agno, Baro a Castellionis. Multa ac terribilia immortalis Dei spiracula crediderim tum extitisse, quando spiritum hunc vitalem intendisse humanos constat animos. Verum cum innumerabilia sint ejus miracula, qui primus mortalium tanto ac tam stupendo caluerit spiramine, ut ventura auspicaretur, haud a dubio dependet, ut de oraculo ipsius taceam. Cum igitur nostris seculis, Paulæ in terra Brutia constitutis, multum sibi indul-sisset natura [divina] in hoc genere vaticinii, nec non in diversorum miraculorum demonstratione; adeo quod sibi corpus Divi Francisci de Paula in domicilium et habitaculum obtinuerit; accidit mihi,

Epistola
Baronis
Castilion ad
Papam.
a

Sanctissime

A Sanctissime Pater, quam summopere deprecari Clementiam ac Sanctitatem tuam, ut eadem Dei virtute suadente, Divum Franciscum præfatum in catalogum Sanctorum flectatur designare : utpote illum, qui hoc munus seu bravium consequi meretur. Quis unquam adeo pertinacis esset minervæ, qui innumerabilia ejus prodigia enarrare explicareque queat, etiamsi centum ferrea sibi essent ora? Vir hic maximæ fuit probitatis, maximæ abstinentiæ, sancte divæque vitæ : itaque ejus animam immediate ad astra penetrasse nemo ambigat, ob diversa per se gesta miracula et prodigia. Ob hoc enim omnes generaliter ei se devoventes, gratiam ex animi sententia exorasse, nec non et in præsentiarum clara exorare patet : quippe qui navigantibus portum incolumitatis, mutilatis et aridis et quocumque alio, implicitis morbo valetudinis pristinæ munus restituerit, nec non in partu sudantibus invocatus succurrit continuo. Quam ob causam iterum atque iterum tuæ Sanctitati illum commendare non desisto, quem ad adscriptionem Sanctorum aggregare dignetur, ex et propter ea quæ generaliter de eo dicuntur. Die xxvii Novembris, anni præsentis mxxvi, inter loquendum de prodigiis beati viri, talia quæ subsequuntur, coram nobis a subinsertis testibus, recitata et enarrata fuerunt.

B

135 In primis de spiritu prophetiæ et de cognitione secretorum Mag. Joannes Sanctorius, Siculus, de civitate Panormi, genitoris mei Loysii Aquinatis, Baronis Castellionis diœcesis Tropeensis, olim familiaris et domesticus refert, quod dum frater meus primogenitus, Bernardinus nomine, duorum fere annorum existens, esset morti proximus, ad B. Franciscum de Paula d. Magister Joannes fuit destinatus Paternum, pro recuperanda sanitate. Quem mox ut vidit, sine ullo colloquio prævio, dixit : Scio, inquit, ad quid venisti : ille parvulus, pro quo venisti, sanus est et incolumis. Nihilominus matri has castaneas inflatas, tostas cum *b* manguderibus, offeras. Et cum rediit esse ad propria, d. parvulum sanum adinvenit.

1 Test. 103
sanat sanctus
Fraterculum
Baronis
moribundum,

h

2 Test 104
et manum
contractam :

c

136 Præterea fr. Franciscus de Mazo, de d. terra Castellionis, retulit se interfuisse Paterni, dum quidam adolescens decem et octo annorum, de Trennonæ comitatu, diœcesis *c* Milete, manum habens morbo incurabili implicitam, ita quod clausam eam tenebat, apertam recepit, mox ut beatus vir eam tenuit; ita quod ea operari poterat ad suum libitum, et per diversa loca fuit d. miraculum promulgatum.

miraculo
curatum in
ordinem
recipit,

C

Idem fr. Franciscus, cum præfato Mag. Joanne Sanctorio Panormitano, retulit, quod Bernardinus de Mello, de eodem oppido Castellionæo, per duos annos fistulæ morbo cruciatus, in ora circa genitalia, dum quindecim foret annorum, beatum virum pro sanitatis remedio Paterni adiit; et ab eo sanitatis munus recipiens, habitum Religionis suscepit, et in eo per viginti annos perseveravit. Satianæ autem procurante versutia ad vomitum rediens, ad Fratres Conventuales B. Francisci se transtulit, et in pristinam ægritudinem longe graviores lapsus est, ingratitude procurante, et novissima ejus facta sunt pejora prioribus.

a quo regresso
infirmus
redit

3 Test. 105
Nepotem
mortuum
resuscitat,

fontem
producit,

137 D. Petrus de Paula, Consentinus, d. terræ Castellioni Prætor, retulit, quod Nicolaus, nepos beati viri, fuit ab ipso in Paula resuscitatus : et hoc miraculum est vulgatum in Calabria, et potissimum in casalibus civitatis Consentinæ. De productione fontis idem D. Prætor cum Joanne Siculo Panormitano retulit, se vidisse fontem illum qui est constitutus in una capella ecclesiæ de Altília, ad viam quæ ducit Cosentiam, juxta nemus quod dicitur Ultranium : de eo quoque bibisse, et simul cum viginti nobilibus Consentinis circum stetisse, et de hujus-

Aprilis T. I

modi fontis per beatum virum miraculosa productione verbum habuisse. Cum siquidem fornacem calcariam beatus vir ibi præparari procurasset, et aqua optima ad hoc opus desinisset; in loco arido et arinoso jussit fodi : et illico, ut fossor tetigit terram, aqua scaturiit; et hoc est famosissimum, et incolis Mangoni, Cepisseti, Altília notissimum.

D
EX MS.
PROCESSI
CALABR.

138 Nicolaus Montonus Consentinus, de caterva nobilium asseruit, quod existens in d Spetiano, cum aliis tribus in comitiva sua stantibus, qui ferme erant quindecim annorum et famelici nimis; unus eorum beatum virum transeuntem aggrediens, ait : Pater, fames nos valida oppressit, panem ergo nobis porrige, quo nostra tenuis et imbecillis debilitas refocilletur : et ille annuens manu propria paucillum panis illis apposuit, ita quod unus eorum tantum panis comedisset; vinum vero apposuit, quod uni eorum [non fuisset satis et paucas ficus : et tamen] illorum appetitui plurimum famelico ad superabundantiam satisfecit quod fuerat appositum, ita quod ad augmentum miraculi media pars vini remansit, panis vero et ficuum pars tertia : unde mirati sunt de tam evidenti cremento appositorum.

4 Test. 106
quatuor
famelicis
d

paucas
escor
apposuit
superabundant.

139 Nicolaus Tostus de Castellione asseruit, quod quedam mulier diœcesis Consentinæ, dum Paternum applicuisset, et cum ceteris astantibus ferre lapides a B. Francisco juberetur; illa se excusans, Ego, inquit, a viginti quinque annis usu brachii dexteri sum destituta. At beatus vir brachium ejus aridum erigens, sanitati restituit, quod prius inutile et ad omne opus ineptum erat. Retulit idem, quod existens Paula, viderit virgulta myrtea, a pluribus (ut ferebatur) annis truncata, quæ virorem præferebant, velut si recenter fuissent detruncata : super quæ beatus vir, ut asserebatur, dormiebat. Idem osseruit miraculum fontis, de quo supra. Amadens de Trabea de Aquino, una cum Barone Castellionis, et Pizus de Paula de Consentia Presbyter, ut testes subscribere; signant Notario Francisco Ricio de Castellione. Excellentis Domini Loysii de Aquino, Baronis de terræ, Cancellario.

5 Test. 107
brachium
aridum
sanatur.

ANNOTATA.

a Duplex quidem Castellione in Calabria citerioris tabulis notatur, alierum Consentinum dictum, p. m. 12 versus Boream ab urbe distans; alterum Maritimum, Mataranæ diœcesis : sed quia infra dicitur diœcesis Tropeensis, quærendum erit tertium Castellione, a topographis omissum.

b Ita clare expressum, an recte, tunc sciemus cum vocis Calabria proprietatem explicuerit aliquis.

c Miletum, oppidum Calabriae ulterioris, distat Tropea p. m. 15, circa quod nusquam Trennonam notant tabulae, in hoc æque ac pluribus aliis defectuosæ.

d Haud procul a Consentia duplex est Spetianum, vulgo Špezzano, parvum et grande : in hoc conventum fecit Sanctus, idemque miramur nullum inde Processum haberi, ac ne Consentia quidem ullas inde testes comparuisse in primo Processu; cum ibi innumera miracula facta dicat Isidorus, quorum aliquod specimen dabitur in Supplemento historico cap. 3.

F

CAPUT XI.

Processus factus in civitate Catacensi

Beatissime Pater... Canonizatio Sanctorum omni jure ad vestram solam pertinet Sanctitatem. Cum igitur B. Franciscus de Paula, natione Calabrensis, a puerilibus exordiis usque ad perfectiores annos et ejus vitæ consummationem, per disciplinæ stipendia Ecclesiæ concurrisset; et unicuique testimonium vita prior præberet, nec posset de ejus profectione dubitari; pro laboribus multis, pro moribus castis, pro actionibus strennis certioris loci debebatur [auctoritas

Epistola d
Papam.

EX MS.
PROCESSU
CALABR.

A toritas]. Quippe qui totam Calabriam, dante Domino, suis miraculis illustravit, sanando infirmos et alia faciendo, quæ sine speciali gratia per homines fieri non poterant : prout latius deponunt infrascripti testes, examinati per duos probos et optimos viros, Apostolica auctoritate Notarios, ad nostram requisitionem : licet alia multa probari poterant, si tunc temporis [cum gesta sunt] testes fuissent examinati, nunc vero propter longitudinem temporis mortui sunt, etiam Domini et Magnates, qui ad eundem B. Franciscum supplices recurrerant. Ea de re supplices rogamus vestram Sanctitatem, quod habita informatione de prædictis et aliis miraculis, factis per d. B. Franciscum, eundem Sanctorum numero aggregari, numerari et scribi facere dignetur in catalogo Sanctorum. Sic Deus Sanctitatem vestram conservet per tempora longiora Datum a Catanzarii, xxvi Decembris mxxvi, ejusdem Sanctitatis vestræ humiles servi Universitas et homines nobilis civitatis Catanzarii.

141 Die xxi mensis Decembris, infrascripti testes fuerunt examinati, diligenter, semotim et in secreto, cum juramento tactis Scripturis, per nos Notarios Thomasinum Cinam et Leonardum Bagnatum, et deposuerunt modo infrascripto. Nobilis Antonius Moyuli, laicus Catacensis, *post miraculum de calcaria fornace ruente, et, dimissis ad refectionem operariis, per B. Franciscum reparata; cui præsens in monasterio Paula interfuit; etiam deponit, eodem tempore eodem loco, vidisse mulierem de domo Vallom, de terra Umbratici b provinciae Calabriae, diocesis Miletensis, omnibus suis membris destitutam, a suis consanguineis portatam ad d. B. Franciscum, quæ ambulare non poterat nec membra movere : et statim, ut fuit visa a B. Francisco, totaliter sana effecta est, et ambulare incepit, et ambulando recessit a conspectu d. B. Francisci.*

2 Test. 109
Absens periculum ad se venientis cognoscit :

ipsamque de morte viri certiorum facit.

C fuisse sibi aliquid dictum, de d. periculo et timore fluminis prædicti; ipsi dixit timorem et periculum, per eandem testem passum in transeundo flumen prædictum. Et cum ipsa testis affirmasset id quod sibi contigerat in d. flumine, dixit quod per eam non erat timendum : quia bonum operando timere non debuit. Et statim ipsa testis interrogavit d. beatum Patrem de d. suo primo viro : et sibi respondit, quod amplius eum non videbit, et quod secure potuisset transire ad secundas nuptias, prout sui consanguinei sibi persuadebant. Sicque d. ejus vir numquam fuit reversus : et talis fuit effectus, et fama volat.

143 Item dixit, se tunc vidisse propriis oculis quoddam reticulum, plenum panibus; et ibi erant homines magni numeri, stantes et venientes; et de illis panibus omnibus dabatur ad comedendum, et non videbatur deficere nec diminui, sed potius crescere. Et ipsa teste recusante recipere de d. panibus, eo quod videret tantam multitudinem concurrere, B. Franciscus sibi dixit : Cape de pane, quia gratia Dei numquam deest. Sicque se accepisse dixit, et tamen d. reticulum plenum panibus apparebat. Dixit etiam vidisse sex solos homines portare a monte quan-

dam magnam trabem, ad quam portandam fuissent necessaria decem paria boum, propter distantiam loci et itinera unde veniebant. Et post dictos sex homines veniebat B. P. Franciscus : et ille sex homines gaudentes et recentes portarunt d. trabem, usque ad ecclesiam d. loci. Et præfatus B. Franciscus postea eis dicebat, *Ita cum paritate et caritate.*

144 Venerabilis Presbyter Samson de Carusio, Clericus Catacensis, dixit, quod cum ipse haberet scrofulas in gutture in magna quantitate, taliter quod in quolibet plenilunio videbatur suffocari, pater d. testis cum conduxit ad multos medicos, per quos non potuit obtinere sanitatem : et ultimo loco conduxit eum ad B. Franciscum, tunc manentem in Calabria, in quodam loco casalis Paterni. Et d. B. Franciscus sua manu tetigit locum scrofularum d. testis et statim de eis fuit sanatus et curatus : et nunquam redierunt. Et tunc temporis vidit quosdam de casali Consentiae, portantes certas carnes coctas, ut comederent : et cum apposuissent super tabulam existentem in d. loco; apparuerunt vermes vivi, taliter quod ex d. carnibus nemo comedere potuit.

145 Magnifica D. Gabella Malena, vidua quondam Magnifici D. Guillermi Frosina, dixit quod tempore quo B. Franciscus fuit Paterni, graviter fuit infirmatus quidam ejus nepos, propter morsum canis rabidi : consanguinei autem d. infirmi, habentes devotionem ad d. B. Franciscum, miserunt ad eum quemdam nuntium ad gratiam obtinendam ne decederet. Et nuntius reversus, dixit se accessisse ad B. Franciscum : qui audito casu, sibi respondit : Tarde venisti, quia ille jam mortuus est. Et facto computo, in veritate fuerat mortuus tempore quo illa verba fuerunt dicta.

146 Nobilis Antonius Mollus, laicus Catacensis, dixit, se, cum ejus pater tunc vivente et quodam nomine Paulo Fera, pro eorum devotione accessisse ad B. Franciscum de Paula : et cum ipsi loquerentur cum eo, fuerunt reprehensi, ipse et ejus pater, de quibusdam peccatis occultis et secretis, per eos d. B. Franciscum non declaratis. Et cum ipse sibi dixisset, quomodo poterat salvare ejus animam; præfatus B. Franciscus, litterarum ignarus, Latine sibi respondit, videlicet : Diliges Deum tuum ex toto corde tuo et ex tota anima tua, et proximum tuum sicut teipsum, et serva mandata legis divinae ; ex his mandatis tota lex pendet. Item dixit se audivisse a quodam Fratris Ordinis B. Francisci de Observantia, Antonio Sconzita (alibi Scoteio) quomodo ad B. Franciscum reprehendendum Paterni accedens, miratus sit prunas manibus tractantem.

147 Honorabilis Joannes Vitalianus, laicus Catacensis, dixit, quod cum accessisset ad B. Franciscum Paterni, illuc supervenit quædam mulier infirma, diocesis Rosanensis, et petebat gratiam ab eo impetrari a Deo pro ejus sanitate. Et illico B. Franciscus responditei, Quid vis? quia verberasti matrem tuam. [Et dixit illa : Non habeo matrem.] Et idem B. Franciscus replicavit : Socrus tua, mater tua est : et eam verberasti : hinc in antea bene tractes eam, quia gratiam recepisti. Et illico apparuit sana de infirmitate, qua detinebatur : de qua dicit se non recordari, propter longitudinem temporis. Item dixit, quod cum D. Perna, uxor Bartholi de Ancona, ejus socrus, civis Catacensis, pateretur maximum fluxum sanguinis, devote accessit ad B. Franciscum et ipse testis cum ea. Cumque applicuissent ad locum d. B. Francisci in Paterno, et fuisset cum eo locuta, narrando sibi d. infirmitatem; beatus Pater sibi dixit, quod deberet capere petroselinum tritum, et quod haberet fidem, et sanaretur. Ipsaque ejus socrus, redeundo a B. Francisco, sanam se invenit; et nunquam

3 Test. 110
Sanctus sanat scrofulas,

carnes in ejus conventu putrescunt

4 Test. 111
cognoscit mortuum

pro quo rogabatur.

5 Test. 112
occulta peccata redarguit,

illiteratus Latine loquitur,

F

6 Test. 113
socrui molestem reprehendit et sanat,

item fluxu sanguinis laborantem :

Panis large distributus non minuitur.

sex homines trabem gravissimam portant.

A quam amplius ab illa hora passa est d. fluxum usque ad ejus mortem.

148 Venerabilis Sir-Nicolaus Privari, Decanus Catacensis, dixit pro ejus devotione se accessisse ad locum casalis Paterni, ubi tunc erat B. Franciscus. Et ipso teste ibi existente, supervenit magna pluvia et inundatio aquarum, taliter quod omnes manuales et ii qui laborabant, et omnes ibi existentes propter d. pluviam fugerunt ad ecclesiam, solo remanente B. Francisco in piereria sive lapicidina, ubi lapides excidebantur; et ibi solus remansit, movendo et projiciendo lapides tantum quantum durarunt d. pluviae, et invenerunt d. B. Franciscum nullo modo c balneatum, tamquam si non pluisset. Item dixit se tunc vidisse propriis oculis tres juvenes, de fortioribus qui ibierant, ex uno latere; et ipsum B. Franciscum solum ex altero latere, portantes magnos lapides de loco ad locum, dicente B. Francisco: Ambulate, quia Deus nos adjuvabit. Et ipso teste ibidem existente fuerunt apposita duo ligna ad ignem, et illa durarunt per biduum diu noctuque, igne semper durante et comburente.

149 Item dixit se ibi vidisse quamdam vegetem vini, capacitatis salmarum... d de quo vino dabatur ad bibendum omnibus operariis, et omnibus euntibus ad d. Patrem: et operarii dicebant, quod d. vinum duraverat a mense Aprili usque ad mensem Septembris. Et tunc etiam ipse testis vidit d. vinum fluere abundanter. Item dixit audivisse a d. operariis, quod ibidem habebatur certa modica quantitas fabarum, de quibus dabatur omnibus operariis, et omnibus venientibus ad d. Patrem: et quod d. fabae numquam videbantur deficere, sed semper manere in eadem quantitate. Item dixit se audivisse a Machello Pemyaro, et Dominico de la Russa, et Antonio Molo, civibus Catacensibus, qui accesserant Paternum propter devotionem et famam d. B. P. Francisci, quod in itinere invenerunt certas caules in quodam horto, et quod ceperunt de illis et comederunt; et quod, dum fuerunt in praesentia B. Francisci et petierunt quamdam gratiam; B. Franciscus dixit eis Quam gratiam? si venditis pellem arietis pro e pelle... Et in veritate erant magistri f corbestierii, et vendebant pellos, ut dixerat eis. Et plus dixerunt d. testi, quod idem B. Franciscus ipsis dixerit, absque eo quod sibi diceretur aliquid: Non potuistis dimittere de caulibus Domino. Et ipsi fuerunt mirati quomodo B. Franciscus ea sciverit vel vaticinari potuerit. Item dixit se audivisse a pluribus, quod dum iretur processionaliter ad ferenda ligna pro ecclesia, in eundo d. B. Franciscus ibat postremus, et quod in redeundo fuit visus primus ecclesiam applicare.

150 Andreas Spatto, laicus Catacensis, dixit, se accessisse Paternum ad B. Franciscum, pro devotione et optima fama ejus: et in loco, in quo erat d. S. Franciscus, invenit ipse testis duos magnos caminos sive fornaces, unum tegularum, alterum vero calcis. Et quodam sero fuit impositus ignis in fornace tegularum per manus ipsius B. Francisci, et non in fornace calcis: fornaces autem erant vicinae: et in mane sequenti fuit cocta utraque fornax, tam calcis quam tegularum: et apparuit omnibus gentibus illud ex miraculo provenisse. Et eodem tempore, vidit eundem B. Franciscum portare super collum quemdam magnum g cantonem, longitudinis palmorum quatuor, et latitudinis palmi unius. Et in veritate tres fortissimi viri fuissent necessarii ad portandum d. cantonem sive lapidem. Item dixit, quod eo existente in d. loco, magistri fabricatores ignorabant ubi potuissent fodere cantones et cretam pro tegulis, licet perquisivissent diu, et dixit quod dicebant ei quod non invenissent. Tandem d. B. Franciscus signavit in terra cum baculo, ubi non ap-

parebat signum alienjus piereriae: sicque ibi fodientes invenerunt magnam piereriam; ubi cantones fodiebant et expellebant. Et in quodam alio loco designavit cum baculo, et ibi invenerunt cretam aptam pro tegulis sive imbricibus. Item dixit, quod eodem tempore idem B. Franciscus dixit ipsi testi, quod habebat patrem blasphematorem et rixosum, dicendo sibi: Corrige eum de hujusmodi peccatis. Et etiam dixit sibi, quod habebat fratrem mente captum. Et quia veritatem locutus fuit, ideo d. testis valde territus retulit dicto ejus patri, et quod in eodem sermone sibi dixerat d. B. Franciscus bonitatem ejus matris, licet numquam viderat dictos ejus parentes et fratrem.

151 Mag. Dominicus de Paterno, laicus Catacensis et ciyis, oriundus d. casalis Paterni, dixit, quod eo habitante in d. casali et existente infirmo per annum et ultra, praefatus B. fr. Franciscus vocari fecit ad se praefatum testem: et referentibus sibi domesticis ipsius testis, quod erat infirmus; B. Franciscus replicavit, quod omnino iret ad d. ecclesiam ad quam ipse testis fuit. Et cum eum vidit B. Franciscus, fecit eum manere sub quadam arvore, scilicet per circa horam. Postea dedit sibi quamdam manipulam, cum qua fabricatores solent fabricare; et sic cum ea incepit fabricare, et statim evasit sanus ex d. gravissima infirmitate. Et quadam alia vice, ad d. oppidum B. Francisci, ipse et quidam alius adolescens ceperunt quamdam magnam trabem, et illam traxerunt a quodam castaneto per duo milliaria: et par boum vix eam portare potuissent.

152 *Hic atque praecedens Castellionensis processus invenitur in Codice MS. inserta processui Romano, sive productioni documentorum Romae institutae per F. Franciscum Binet, productique fuerunt xx Martii, anno MDXVII: die autem eadem productus est ibidem Romae (quem hic adiungimus, ne ordo testium in MS. notatorum turbetur)* Magnificus Joannes Graecus de Tropea nobilis, aetatis annorum LXII qui dixit, quod ab annis circiter duodecim, cum ipse testis esset Turonis, ubi morabatur fr. Franciscus de Paula, in quo magnam habebat devotionem, supervenit quidam de n Policastro, cujus nomen non recordatur, qui ex peregrinatione B. Jacobi in Compostella illic diverterat. Et ipse testis dixit ei: Ex quo tam sanctum iter perfecisti, vade ad visitandum devotum fr. Franciscum. [Accessit ergo vir iste ad eum] praesente ipso teste: cui fr. Franciscus statim dixit: Vade traditor: tu bene scis, quod egisti. Et avertebat faciem suam ab illo, et retrocedebat versus quemdam parietem: et videbatur ipsi testi, quod fr. Francisco cederet murus sine laesione. Et postmodum ille dixit ipsi testi: Quia scio de miraculo. Et nolebat dicere quae egerat [sed suadebat praefato viro ut confiteretur peccatum suum] et ipse noluit audire. Deinde teste reverso in Italiam, cum esset i Savonae, quidam Doctor dixit: Ille interfecit genitorem suum. Et admirabatur, quod fr. Franciscus illud sciret nisi ex revelatione. Item dixit quod quidam Mag. Aloysius Tuscus de Jossavo, medicus illustris Reginae k Isabellae, retulit se vidisse, quod B. fr. Franciscus, cum esset accensus ignis in camera sua, dixit: Quia Mala-tes'a (ita vocabat diabolum) multa tentat facere; ite et extingue ignem. Et duo qui adstiterant, cum exissent cameram, et non haberent quo exstingerent ignem, viderunt fr. Franciscum ejicientem ignem manibus nudis: et reversi in cameram viderunt manus fr. Francisci sine laesione. *Hactenus ille: at cujus testificatio excepta est Ambianis, qualis a nobis ante omnia primo loco est exhibita, numeratur testis CXVIII.*

D
FX MS.
PROCESSU
CALABR.

absentium
mores cognoscit,

9 Test. 116
infirmum
sanans

eum facit
laborare,

et grandem
trabem
trahere.

Test. 117
parricidam
cognoscit et
aversatur.

h

l

ignem illius
manibus
ejicit.

k

Test. 118

A

ANNOTATA.

a Catanzarum, urbs Episcopalis Calabriae ulterioris, a sinu Scyllaceo paucis millibus dissita.

b Umbriaticum, non illa Episcopalis urbs in Calabria citeriori, sed oppidum inter Tropæam et S. Leonis, ad sinum Hipponiensem, Briatico dictum in tabulis.

c Balneatus pro malefactus, idiotismo Italici et Francisci communi, dicitur.

d Errore librarii excidit e MS. numerus salmarum, qui erit petendus ex autographo.

e Ecgraphum pro pellici: sed credibile est hinc quoque excidisse aliquid.

f Corbestieri Calabriae appellantur, pelliones, nomine ex corio et bestia derivato.

g Cantones nominantur Italici lapides angulares et quaris formæ quadratæ sora.

h Policastrum oppidum Calabriae ulterioris, inter S. Severinam urbem et Tabernas, ad fluvium Tacinam.

i Savona urbs est Episcopalis in Dominio Genuensi.

k Isabella Regina uxor fuit Frederici II. Rem factam in aula Neapolitana, cum Sanctus ibi hospes degeret, scribit Isidorus: sed de loco nihil possumus certi statuere, cum possit Medicus ille Paulæ aut alibi miraculum vidisse: neque enim intelligenda est ipsius Medici camera, nedum Regina, quæ Sanctum nisi in Francia novisse non potuit.

CAPUT XII.

Processus Cusentinus posterior. Epistola Comitis Agroteriae.

Magno desiderio tenemur, Beatissime Pater, B. Franciscum de Paula canonizari, non tam quod noster sit contrerianensis, quam quod et vitæ sanctitate et plurimis miraculis, quæ nos ipsi vidimus, omnem naturæ vim excedentibus, non absque divino auxilio factis, in Sanctorum catalogo haberi meretur. Quæ omnia ex processu de ejus vita, qui diligentissime scriptus est, Beatitudo tua cognoscere poterit. Quamobrem hæc civitas tua Consentina, caput et princeps Calabriae, Beatitudini tuæ, tanquam Deo, flexis genibus humiliter supplicat, ut B. Franciscum canonizare dignetur, quod in una tua Beatitudine situm est. De hoc civitati tuæ, Beatissime Pater, quod facillime dare poteris; quam tanto officio devinxeris, ut in perpetuum Sanctitati tuæ debitor futura sit. Da B. Francisco, qui tanti beneficii non immemor, Deum roget, ut res tuas omniumque tuorum fortunet. Da denique Redemptori nostro, cui dulcissimum est Sanctorum ejus numerum augeri: qui etiam cum diem obieris (qui serius veniat precamur) ad ipsius conspectum te recipiet. Vale Christianæ reipublicæ unicum decus. Datum in civitate tua Cosentia, vi Idus Martii mdcxvii.

154 Subscriptentium nomina nusquam legimus. Processus, qui allegatur, haud alius esse videtur quam prolixius ille, curante Episcopo Cariatensi factus. Qui huic commissionem dederat Julius II, mandatum suum etiam ad Cantorem Cusentinum direxerat, ut cap. i ejusdem processus vidimus. Verum hic nihil tunc quidem fecisse videtur; ast cum hoc tempore agendam Romæ constaret causam, vigore prædicti mandati Pontificii confecit hunc processum, qui Romæ, jussu Cardinalis Jacobatii, per hujus Secretarium, D. Hieronymum de Cathallis, ex Italico Latinus factus, anno mdcxvii, die Mercurii, 1x Junii productus est, et incipit. Jesus Christus. Die 1 mensis Maii, vi Indictionis, mdcxviii, in locis subscriptis testes examinati cum juramento, per Venerabilem virum Bernardinum de Cavalcantibus, Cantorem majoris ecclesiæ Consentinensis, vigore Brevis Apostolici super fama, vita et miraculis B. Francisci de

Paula Ordinis Minorum, prout infra particulariter et distinctim continentur, interventu M. Joannis de Arvono, publica auctoritate Apostolica Notarii et scriptoris in hoc assumpti, in civitate Cusentiae.

155 Julius Barituchitus de terra Paulæ, dixit quod in anno proxime præterito de mense Augusti, cum quadam societate juvenum, numero quinquaginta et ultra, ab eadem terra Paulæ discessit, ut una simul quamdam bombardam miræ magnitudinis, quæ a Cusentia a Castello Paulam versus vehebatur, transportarent. Quam quidem bombardam, propter eximiam ejus magnitudinem, viginti juga hominum ducebant. Et cum apud quemdam locum nuncupatum la Macha, juxta castellum Paulæ, appropinquassent juxta præcipitum quoddam, a quo pedetentim descendere oportebat; quemdam funem, maximi ponderis, et origitudinis, cujusdam navis onerariæ, eundem arbori religarunt, ut paulatim bombardam incolumem adducerent. Et quoniam d. bombardam tam maximæ magnitudinis et ponderis erat, super quemdam currum vehebatur; qui neque ab hominum hominumque viribus, propter arclivem descensum, sustineri poterat. Ipse Julius tamen et alii socii funem præfixum, qui prædictæ arbori ligatus erat, manibus tenebant, propter impetum velocem, qui ex declivi ascensu inferebatur.

156 Eundem porro funem d. Julius sustentare non valens; in terram juxta arborem, quæ undique a fune circumdabatur, prostratus accubuit, pedesque suos intra finis volutiones imposuit. Verum quia d. funis volutiones usque ad finem adstringi debebant, ipse Julius, cognoscens hujusmodi periculum evadere non posse, præfatam arborem amplexus, cum devotione exclamavit: O B. Franciscus de Paula, fer mihi opem et auxilium. Statim autem, d. verbis sic prolatis, currus, supra quem bombardam vehebatur, miraculose restitit, in loco tam præcipiti: et eidem visum fuit, vidisse quemdam Fratrem, Ordinis ejusdem B. Francisci habitu accinctum, qui funem manibus surripere videbatur, qui sub arbore prædicta et bombardam religatus manebat, et ex omni parte arborem discurrebat, ipsiusque Julii tibias intra volutiones tenebat. Et ita miraculose d. currum firmato, a tali periculo illesus evasit. Et si ita miraculose currus non restitisset, certe tibias Julii compressisset, quoniam eidem arbori adstrinxisset. Insuper Capitanensis d. terræ Paulæ et nonnulli alii, videntes currum ita miraculose absque hominum præsidio firmari, in loco tam præcipiti, exclamarunt, Miraculum, Miraculum, et sic Deo omnipotenti et B. Francisco de Paula immensas gratias egerunt. Et e vestigio ipse Julius nudis pedibus ad B. Francisci monasterium, quod olim ipse Beatus construxerat, profectus est: genibusque flexis eidem B. Francisco, a quo tantum beneficium acceperat, gratias egit, imaginemque suam ceream, ac funem etiam pedibus circumvolutum pro devotione et in hujusmodi miraculi memoriam, fecit fieri.

157 Die retro scripta, in terra Montis-alti Consentinensis diocesis, D. Joanna de Coratore, de terra Montis-alti, dixit quod (sunt jam transacti circiter quadraginta anni, a tempore quo B. Franciscus in terra Paulæ commorabatur) quidam Franciscus ejus filius, (qui conjugatus erat, et tres filios, duos mares et unam feminam, habebat) æstivo tempore adversa febrim valetudine cruciabatur, et ita infirmus per triginta dies in lecto permansit. Tandem medicis desperantes medicamina, suggerebant asserebantque ejusmodi aegritudinem esse mortalem, et quod nullo pacto eorum medicamine et arte aliquam opem et auxilium eidem ferre poterant. Qui quidem Franciscus, susceptis omnibus Ecclesiæ Sacramentis, uno dierum post Missarum solennia ad mortem declinare

a
Tormentum
æneum.

ex præcipiti
deducens,

E

implicatur
fuit machi-
nam susti-
nenti,

certo
amissurus
tibi,

nisi ipsum
Sanctus
miraculose
stitisset.

F

2 Test. 120

Moribundus

quo jam
mortuus.

A clinare incipiebat; lumineque accenso, ab omnibus qui aderant, et maxime ab eadem Joanna, tamquam mortuus reputatus est: ipsumque Franciscum a lecto eripere, et in terram deponere, ut mos patris est, decreverunt.

matre vivente
se suscepturam
habitum
Tertiaria,

158 Ipsa autem Joanna, filium suum mortuum aspiciens, maxima cum devotione exclamare incepit: O Beate Francisce de Paula, concede mihi hanc gratiam, ut filius meus reviviscat et ad mundum revertatur, ne deserat filios suos pauperes pupillos: et ego pro devotione renuntiabo et derelinquam omnes seculi huius vanitates, meque habitu vestre religionis induam. His verbis expletis, Franciscus oculos aperiens, omnes qui circum aderant aspexit: qui unanimiter alta voce, Vivit, Vivit, exclamaverunt. Itaque indies convalescere incepit, et post dies viginti valens et incolumis surrexit, vixitque deinde circa annos triginta. Et sic ipsa Joanna voti compos effecta, suam vestem vendidit, et Paulam, ubi B. Franciscus commorabatur, advit. Quam quidem ipse B. Franciscus habitu suae religionis manibus propriis induit: et cum d. habitu semper incessit, atque adhuc in praesenti incedit. Interrogata quisnam fuisset praesens, quando quondam ejus filius ita mortuus remansit, dixit quod interfuit quidam Dominicus de Belcastro de d. terra Montis-alti: qui cum vidisset d.

reviviscit

quo viso
praesentium
unus idem
facit.

B Franciscum ita mortuum et postea resurrexisse, propter votum quod fecerat ipsa Joanna: devotione accensus, illine ad certum tempus induit se habitu tertii Ordinis d. B. Francisci, et cum d. habitu mortem obiit. Et semper quando ipse Fr. Dominicus videbat Franciscum praefatum, appellabat eum, Mortuum ad vitam restitutum. Et in rebus praedictis interfuerunt nonnullae aliae personae, quae post longum temporis spatium ab hoc seculo migrarunt: et quando videbant et aspiciebant d. Franciscum, eundem Mortuum ad vitam restitutum, vocabant.

3 Test. 121
oculi albuginem
abstergit
Sanctus

159 Die xx d. mensis, in civitate Consentiae, Nicolaus Russus, de Paterno, dixit, quod sunt jam transacti anni circiter xl, tempore quo B. Franciscus vivebat in loco de Paterno, vidit ipse testis, quemdam hominem de Rovito Consentinae diocesis, qui habebat unum oculum quadam albedine coopertum, qui se B. P. Francisco commendabat, dicebatque eidem, Per Christi Passionem, praestate huic oculo aliquod remedium, si potestis. Tunc subito vidit, quod B. Franciscus frustum bombicis aqua benedicta madefacta accepit, quae forte in ecclesia erat: et deinde d. bombicem madefactam super quandam calcem virginem, quae in ecclesia manebat, convolvit, posteaque d. oculum album eadem bombice abstersit: et statim ipse testis oculum, albedine coopertum, ad statum pristinum restitui aperte perspexit.

inter nives
reperit
mortuum

160 Insuper etiam cum veritate scire dixit, quod in d. tempore in hieme homines de Paterno, cum isseut venatum, in ejusdem montibus nix maxima diffundebatur, ibique quemdam virum de Macatia, ut nonnulli asserebant, supra nivem prostratum reperebant, qui vivi hominis signum nullum penitus faciebat. Quem quidem tamquam mortuum, ut sepelirent, in locum, ubi tunc B. Franciscus commorabatur, transportarunt. Et cum primum beatus Pater praefatum hominem in terra prostratum aspexisset, illis qui praefatum hominem ut mortuum existimaverant, dixit, Per caritatem, iste non obiit mortem, sed vivit, Vocavitque quemdam Fr. Galasinum, ut statim ad se veniret. Accessitque beatus Pater ad d. hominem, eumque tetigit, dixitque Per caritatem, surge. Et statim d. homo motum et vivi hominis signum facere incepit. Ipseque beatus Pater eidem Fr. Galasino dixit, istum hominem ad penum adducite. Qui statim surrexit ac pedetentim ambulare incepit, et

Pater
suscitavit.

deinde sanus subito remansit. Et supradicta omnia D. ipse Nicolaus oculata fide vidit. *Sequebatur suprascriptorum delegati Apostolici, Notarii et Interpretis attestatio et subscriptio.*

161 *Hactenus Processus Calabris; quibus addi meretur Comitis Groteriae epistola et ipsa nonnullorum miraculorum, per B. Franciscum patratum, testis: quae talis est.*

Post triam terrae osculum ante pedes, humiliter ac reverenter Beatitudini et Sanctitati Domini nostri supplicatur pro parte Vincentii Carrafae, Comitis b Groteriae in provincia Calabriae ulterioris, exponentis, quod cum temporibus non longe decursis extiterint mira et innumerabilia miracula B. Francisci de Paula, quem commendanda vitae Sanctimonia notissimum reddidit in illa provincia: quorum multa mihi et Bernardinae uxori oculariter cognita, simul et a fide dignis personis audita sunt, quae sine dubitatione vestrae Beatitudini merito flexis genibus commendanda videantur: quantumcumque non tam bene loqui valeam, quantum illius veneranda opera exposcant, ut in catalogo Sanctorum non immerito annumerari mereatur.

Vinc. Carafa
Groteriae
Comes
testatur,
h

162 Cognitum mihi et uxori est, Beatissime Pater B. Franciscum de Paula saepius ex camino ignis ardentis miraculose Dei praesidio evasisse, incolumem et illesum. Palmis quoque minimum prunas arduas tenuisse, ad calefaciendum aliquos assistentes, qui aequaliter increduli erant, et de eo diffidebant: quos immaculatio manuum in indubitatum credulitatem reduxit. Sed ut taceam quae a fide dignissima persona D. Bernardi Carozoli relata fuerunt (B. Franciscum de Paula tempore Cardinalatus c Beatissimi Papae Julii, Praedecessoris vestrae Sanctitatis, eidem vaticinatum esse futurum summum Pontificem, eumque ex tam dextro et prophético vaticinio B. Petri locum attingisse; qui quidem D. Bernardus indubitanter affirmabat se interfuisse) non omitam, quod in arido et deserto loco, ubi conventum erigere coeperat, fontem vivum praeter hominum opinionem scaturire fecit, unde aquam pro necessariis miraculose haurirent, ut non immerito omnes obstupescerent, et exinde devotio miraculosa increvit. Nos audivimus pro certo et proculdubio, lignum mirae magnitudinis et ponderis (quod quinquaginta homines dum tentassent ad alium locum transportare, cum ibi impedimento esset, illud omnibus adhibitis viribus non potuissent) cum uno solo, quo voluit, miraculose asportavit.

quod Sanctus
igne illesus
fuerit,
E

c
Card. Roberto
Papatum
praedixit,

fontem in
arido exortavit

gravissimum
lignum facile
tulit,

163 Vidit Bernardina uxor, dum in domo existeret patris D. Agelli d. filii quondam D. Pauli de Sissaris, dum morbo acerrimo Antonius frater gravaretur, et devotione maxima, quam ejus parentes ad d. Fr. Franciscum habebant pro ipsius immensis miraculis, d. B. Franciscum deprecari fuerunt, ut pro ipsius salute exposceret. Qui pomo et biscotello a beato Patre missis convaleuit, et praeter medicorum atque omnium opinionem morbo illo pessimo liberatus, vixit et ad praesens vivit: quare ex tam evidentissimo miraculo, parentes et universa parentum familia, B. Franciscum ut Sanctum venerabantur: et exinde tota provincia commendabile sumpsit exemplum, et tanta increbuit parentum devotio, ut nihil eisdem prospere beneque succedere existimarent, quod inconsulto beato Patre experirentur. Nec silentio praetereundum est, quod affluente ad eum hominum concursu, qui hinc atque hinc miraculis ejusdem incitati alacriter confluebant, juberet Pater eisdem subministrari necessaria victui ex cophino panis: sed diseminentibus multis datus panis in cophino non deerat; qui semper refertus pane existeret, quamvis prius decem personis vix sufficere videretur. Post vinum quoque ex cado assumptum,

f
d
uxoris suae
fratrem
sanavit,

et annonam
miraculose
multiplicavit

cadus

A cadus vino refertus semper apparebat; quod non naturaliter, sed divine mysterio miraculose fieri apparebat evidenter.

EX MS.
PROCESSU
CALABR.

quare pro eo
canonizando
supplicat.

164 Humiliter ergo flexis genibus vestrae Sanctitatis supplicatur, amore Dei ejus vicem gerit, quod dignetur d. Beatum Patrem, quem vitae merita et innumera miracula in vita commendarunt, mortuum, suis meritis, aliorum Sanctorum, jubeat associare catalogo. In quorum fidei vestrae Sanctitati haec nota fieri curavi. Datum in castro Rocelle Hieracensis diocesis, ulterioris Calabriae, vi mensis Decembris mxxvi.

ANNOTATA.

a Vulgo Castiglione di Cosenza, de quo supra ad cap. 10 litt. a

b Grottaria, inter Scili promontorium et Hieracium, huic quam illi propior, supra fluvium Proteriatem, a Grottis, id est Cryptis, nomen sortita. Latinus Interpres genitivum Calabriculum da Grotteria, interpunctione mutata legens d'Agrotteria, Agroterie Comitum nobis finit. Manifestum mendam corrigere placuit; et quo minus dubites indicare quod Rocella castrum, unde epistola data notatur, Grottariae proximum ad Boream signetur.

B c Julius n, antea dictus Julianus de Ruvere, in sacrum Collegium adoptatus a Sixto IV an. 1471, ad Pontificatum erectus an. 1503.

d Forte Agnelli, hoc enim notum Neapolitanae nobilitati nomen est, non Agelli.

CAPUT XIII.

Variorum oppidorum et Principum Calabrensiu litteræ, pro impetranda Canonizatione B. Francisci.

Jungamus hoc capite varias variorum oppidorum litteras, ad Leonem Pontificem in hac causa datas, et Roma productas, quarum prima sit Universitatis et hominum terræ Paulæ.

Pro hac causa
supplicat
Leoni x

Paulani,

165 Ad Sanctitatis tuæ celsitudinem, Sanctissime Pater, non audeamus tam familiariter scribere, ne temeritatis vitio notandi essemus, nisi te omnium humanissimum omnique elementissimum perspicere-mus, ut eos etiam quos nunquam videris, non cesses indes tua tibi beneficentia devincire. Unde fit, ut nos quoque te adire non dubitemus, cum summa spe id obtinendi, quod a Te potissimum impetrare cupimus. Cum B. Franciscum, civem nostrum Paulanum, dum vitam duceret in humanis, in continuis vigiliis, jejniis, ceterisque probatis moribus ac sanctis operibus versatum perpenderimus (ejus quidem sancta Religio, pro ejus sanctimonia ansteraque vita, per totum fere orbem, ubi Christiana fides viget, propagatur) merito in Sanctorum numero commemorandum fore existimamus. Quare tuam flexis genibus ac humiliter deprecamur Sanctitatem, ut complexis mente prædictis, et aliis, tum in vita tum etiam post obitum mirabiliter peractis, et quæ indes peraguntur miraculis, et processibus apparentibus (de quibus etiam testimonium reddimus, tuamque Sanctitatem per præsentem facinus certiore) eundem Franciscum, ut postulant ejus merita, canonizare atque Sanctorum catalogo adscribere et collocare dignetur: ut ita veeretur in Ecclesia militante, sicut in triumphante fruatur gloria. Quod si hoc Pontificatus tui tempore feceris, ut speramus; tua Sanctitas nos nostrosque in posterum successores, perpetuo sibi devinctos est habitura. Vale in Christo Jesu, Pater Beatissime, et in vestra deprecatione commendatos habere, ut Deus omnipotens te Patrem Clementissimum ad optatum votum conservet. Amen. Paulæ, vii Decembris, mxxvi.

Ego D. Hieronymus Haldocius, Archipresbyter D terrarum Paulæ et Fuscaldi testor. Similique forma subscribentes testati sunt, D. Philippus Paucolerius, D. Nicolaus de Gaudio, Jacobus Calbalus, Antonius de Adoardo, Cancellus de Brutis, Nicolaus de Jagutio, Paulus Pisorius, Joannes Franciscus Castellus; omnes de Paula.

166 Ex Monte-alto, P. M. circiter decem a Paula distante oppido, data litteræ, hujus tenoris fuere. No-verit Sanctitas vestra, quemadmodum tempestate nostra, hac in provincia Calabriae, floruit B. Franciscus de Paula Ordinis Minorum, vir omni virtute celeberrimus; qui multis claruit exemplis et miraculis, cecos illuminando, penitus mutis loquelam restituendo, multos ac varios ægros variis ægitudinibus detentos mirifice liberando: itaque omnium voce inter nos Sanctus reputatur celebraturque quotidie. Et quoniam inter Cælicolis collocatum esse consensimus, merito in terris inter alios Sanctos connumerandum fore duximus. Igitur Sanctitatem vestram summis humillimisque precibus exoratum volumus, ut eundem Beatum inter alios Sanctos adscribere dignetur. Ex Monte-alto, xx Novembris, mxxvi. Unde ad majorem claritudinem ego Notarius Bernardinus Bachillerius has præsentis litteras scripsi, ad requisitionem Universitatis et Syndicorum terræ præfatæ Montis-alti.

Mons-alti,

Ego Loysius de Vica, de civitate Cybinaensi, Ducalis Capitaneus d. terræ, fateor prædicta esse vera. Eodemque modo subsignarunt, Simon de a Alimena Syndicus d. terræ, Notarius Pyrrhus Richius, D. Quintilianus de Sperancha, Agatius Russus, Matthæus de Alimena, Petrus de Simon... Alphonsus Russus, Notarius Ferrandus de Monte-alto, Paulus de Paula, omnes incolæ Montis-alti.

a

167 Universitas et homines terræ Maydæ (quod est Calabriae ulterioris oppidum, quæ illa inter Scyllacrum et Hipponiatum sive S. Euphemie sinum angustissima est) supplicationem suam sic formare. Sanctissime Pater, percipiat tua Beatitudo, quod universitas et homines hujus terræ Maydæ, partium Calabriae, qui infra sunt scripti; præmisso trino osculo ante pedes tuæ Sanctitatis, orationibus ipsius Beatitudinis tuæ se commendant; certioreque faciunt eam, quod ob progressum sincerissimæ ac immaculatæ et inculpatae vitæ B. Francisci de Paula, nostri provincialis compatriotæ, cum in humanis ageret et in partibus istis degeret, accumulatum miraculis multis et diversis variisque prodigiis, tracti fuimus, ut in hac patria, ipso in humanis agente, monasterium sui Ordinis fundaremus et construeremus. Quod equidem nobis pervalide profuit, posseque in futura proficere speramus, intervenientibus orationibus, prædicationibus, moribus et bonis exemplis honestatis vitæ Religiosorum ibi degeantium. Sumusque propterea coacti ac impuls-i, ne in ingratitude vitio et crimine moreremur, Sanctitatem tuam obnixè inclinatis genibus exorare, quo ad ipsius B. Francisci canonizationem descriptionemque in catalogo Sanctorum festinare curet, ipsiusque diei solenne festum deputare, prout merita suæ sanctitatis Beatitudinem tuam interpellant; quod enim celebrem reddat in orbe terrarum, qui sedale in conspectu individuae Trinitatis pro ea supplices preces effundet, quodque gregem suum ipsi commissum juste et sancte regat, et gubernet, et post obitum ad vitam et gloriam perducat æternam, permansuram per infinita seculorum secula. Amen.

Maydoni,

Ego D. Alphonsus Major, Generalis Vicarius Neocastrensis, Similiter subscribere Franciscus Jugus Vicarius, Antonillus Ramaclius, Franciscus Buriannus Syndicus, et alii sexaginta sex incolæ ejusdem terræ de Mayda; quos singulos nominare longum foret.

A 168 *Ex terra Amentæ, quæ ad Olivam fluvium sita, P. M. 13 duntaxat versus meridiem Paula distat, in eodem maris Tyrrheni tractu, scriptum est in hunc modum.* Sanctissime Pater, universalis ecclesiæ Pastor, post vestrorum pedum humilem densulationem commendationemque devotam et continuam, occurrit Sanctitatem vestram de virtutibus, moribus et vita B. P. Fr. Francisci de Paula alisquantisper reddere certiorum. Noverit itaque eundem, religione et moribus probatum, ac infinitis miraculis et Sanctimonia abundasse; innumerabiles infirmos et variis morbis oppressos et cruciatos, virtute Dei omnipotentis sanasse et liberasse: eundemque plurimè in ardentem calcis fornacem intrasse, et ex ea exisse incolumem, et mirabilia multa fecisse, laud nisi Sanctis possibilis (de quibus omnibus reddi potest verum testimonium, ultra publicam et vocem et famam) in his nostris partibus undique et veridice conclamatur. Adeo quod fronte non erubescere Sanctitati vestræ cogimur supplicare, prout devote et humiliter supplicamus, quod ad honorem divinæ mentis, et suæ Religionis Ordinis, Christianorumque devotionem ampliandam, ipsum Patrem Sanctorum cuncti honorifice aggregare dignetur: ac iterum et semper vestros pedes deosculando, Sanctitatis vestræ benedictionem humiliter imploramus. Datum in civitate Amantea, xxv Novembris, mxxvi.

169 *Scriptum etiam super eodem negotio ad summum Pontificem Antonius Scaramella; qui videtur fuisse Dominus castri S. Angeli, in Curiatensi diocesi siti, et hodie in Principatum erecti.) Scriptum autem in hæc verba:* Accepimus, Beatissime Pater, Beatitudinem tuam de vita et moribus et miraculis B. Francisci de Paula sagaciter inquirere, quo in Sanctorum catalogum referatur. Quamobrem cupientes Deo primum, deinde Beatitudini tuæ, quam ad propagandam Christi unigeniti filii sui fidem dominari gentibus et præesse voluit, satisfacere, postremo ad deus hujus provincie, justum fuit hæc pauca scribere. Constans opinio est omnium per universam hanc Brutiorum oram, B. Franciscum ab ipsis incunabilis semper sincerissime ac sanctissime vixisse, eamque sibi optasse vitam, ad quam nisi Dominico afflatus spiramine adspirare nemo posset. Mores ejus sanctissimos fuisse et undique approbatos, nulli dubium est: magnumque de se specimen dedisse constat, et verbo atque opere fuisse Deo gratum. Miracula de illo innumerabilia et pene infinita passim referuntur. De his causis, dum hic vixit tamquam mortalis Deus ab omnibus colebatur. Ille non solum ex communi ceterorum hominum consensu percipimus, sed etiam a subditis nostris et domesticis ac famulis, quibus adhibenda est fides, vere cognovimus. Itaque Beatissime Pater, de sanctitate hujus viri multo plura dici possent, cum vulgo prædicentur. Supplicamus propterea Beatitudini tuæ, quod dignetur illum in catalogo Sanctorum adnumerare, quia Sanctorum vitam imitatus fuit. Sic valeat felix Beatitudo tua, quam ad perdendos hostes Christianæ fidei per diuturna tempora Deus sospitatem faciat. Ex castello S. Angeli xv Januarii mxxvii.

170 *Comitis denique Martorani litteræ, pro eadem causa de vulgari in Latinum translata, hujusmodi fuerunt.* Sanctissime ac Beatissime Pater, post pedum oscula suæ sanctitatis, ejus benignæ gratiæ et benedictioni me commendo. Cum intellexissem quod intendatur canonizationi B. Fr. Francisci de Paula, et quod propterea sit processus de ejus vita et moribus; quamvis ego sum juvenis, et non eram eo tempore: tamen quia a personis fide dignissimis intellexi, quod dum in his partibus se continuit et moram traxit, multa fecit miracula, ut Sanctitas sua ex aliis processibus videbitur... supplico eidem Sanctitati

vestræ, placeat d. B. Fr. Franciscum canonizare, D sicut suam ob virtutem meretur. Ex Castello Martorani iii Januarii mxxvii.

* ANNOTATA.

a *Hic Simon, vel potius ejus pater, fuerit ille, ad quem scripta finguntur prophetice epistolæ S. Francisci.*

b *Additur in autographo corporis, quod, imperite appositum a supplicante, matrimus omittitur: scimus tamen idiotas homines sic locutos in hac materia. Nempe quia circa Sancti animum, a Deo in cælis glorificatum, nihil putabant statuendum; hoc solum requiri aestimabant, cum petebatur canonizatio, ut corpora eorum, liceret publice honorare in terris.*

At profecto hoc insuper facit illa, ut anima in cælis esse utiliterque invocari certo credi debeat.

CAPUT XIV.

Epistolæ Principum Domus Franciæ, super eodem negotio Romam directæ.

Quæ primum in quarto hoc codice tenebant locum, Regis ac Reginæ Francorum, aliorumque sanguinis ejusdem principum personarum litteræ, et plurimum ad rem conficiendam momenti haud dubie attulerunt, eas ad hunc ultimum locum de industria reservavimus. Deest quidem in plerisque annis, quo datæ illæ sunt (saltem juxta egraphum nostrum) ideoque non fidimus Isidoro Tuscano, suum cuique annum incunctanter adnotanti: videntur tamen post Ludovici xii obitum (qui mxxv, 1 Januarii accidit) successores ejus Franciscus et Claudia scripsisse Romam, primo statim Regni sui anno. Quamvis autem Regis epistola non supersit, superest nihilominus in codice nostro epistola Reginæ, Parisiis xxii Martii data in hæc sententiam.

172 Sanctissime Pater, intelleximus Dominum meum Sanctitati vestræ scripsisse pro canonizatione benedicti P. Fr. Francisci de Paula, et credimus eandem Sanctitatem vestram esse bene informatam de bona vita, conversatione, constantia et perseverantia præfati benedicti Patris et Institutoris Regulæ Ordinis Fratrum Minorum, nuper decessi in conventu civitatis Turonensis. Eandem Sanctitatem vestram [intelleximus] eidem Fratribus concessisse, posse facere, depingere imaginem ipsius Fr. Francisci in eorum ecclesiis, et tam in Vesperis quam in Matutinis posse facere commemorationem d. benedicti Patris, usque dum processus super constantia et longa perseverantia ac miraculis fuerit visitatus et executus. Quæ miracula voluit Deus facere pro eo, tam in ejus vita quam post ejus obitum, prout plenius eadem Sanctitas vestra erit informata per Cardinalem Sanctorum Quatuor-Coronatorum: cui, prout retulit nobis modernus Generalis d. Ordinis, præfata Sanctitas vestra commisit processum jam factum in Calabria, super Sancta vita conversatione et miraculis d. benedicti Patris. Et ex eo quod defuncta Regina a Mater nostra, quam Deus absolvat, erga d. canonizationem singulare habebat desiderium, et nos ex parte nostra desideramus eam fieri, considerando honorem Sanctæ Matris Ecclesiæ de bono in melius sic exaltari et augeri. Et propterea deprecamur et requirimus eandem Sanctitatem vestram corde affectuosissimo, habere eosdem Fratres in hujusmodi negotio commendatos, secundum tenorem processuum, tam in Calabria, quam hic per Episcopum Parisiensem virtute sibi commissi factorum, per eandem Sanctitatem vestram, quam Creator velit tenere in regimine sanctæ Matris Ecclesiæ.

Vestra devota filia, Regina Franciæ.
Ducissa Britanniæ ac Meliolanensis,

CLAUDIA.

1 Epistola
Reginæ
Claudæ ad
Pontificem:

2

EX MS.
PROCESSU
ROMANO,
cui similis
fuerit 1
epistola
Regis,

ut 1 epistola
? Regis similis
fuit epistola
Reginæ et
Ducissæ
Borboniæ,

- A 173 *Hæc illa : quæ quod Leonem videtur facere auctorem Brevis commissarialis ad Parisiensem Episcopum dati (quod a Julio Papa constat emanasse) cuiusdam scribentis inadvertentiæ imputari debet. Regis autem litteras minus fere ejusdemque cum his fuisse tenoris colligimus ex ea similitudine quæ inter secundas eorundem Regis ac Reginæ epistolas invenitur summa, sententiæ ac verborum : cum quibus etiam pene quoad verba coincidit epistola Annæ Franciæ ; ejus quæ ex Ludovico XI nata, Petroque Borbonio nupta, Caroli fratris regnum tutrix administravit ; quam illa, cum Regina Claudia Lugduni ugens, pariter Romam scripsit, anno MOCVI, initio Maii : ex eademque annum posteriorum litterarum a Regibus scriptarum, certius quam ex Isidoro Tuscano discimus. Pro tribus autem illis, cum sint simillimæ, sola nobis sufficiet epistola Regis, scripta ut sequitur. Sanctissime Pater. Nuper scriptis per nos Sanctitati vestræ pro canonizatione benedicti Fr. Francisci de Paula inherendo, et credentes tuam Sanctitatem bene informatam de vita et sanctitate ejusdem Fratris Francisci (prout Generalis ejusdem Ordinis præsentium lator retulit nobis) Processus, tam in Calabria quam in his partibus, super magna constantia et longa perseverantia d. Fr. Francisci et miraculis, quæ Deus Creator noster in eo operatus est, tam in vita quam post ejus obitum, (de quibus miraculis Nos et illi qui illum noverunt et viderunt, sicut Prælati, Nobiles et alii de regno nostro, possumus perhibere et facere fidele testimonium, eundem Fr. Franciscum esse magnum Dei amicum et hominem totius sanctitatis et perfectionis) per Cardinalem Sanctorum Quatuor Coronatorum videri et exequi ordinasse ; supplicamus et requirimus eandem Sanctitatem vestram, ut continuando dietim de bono in melius hujusmodi sanctum opus, tam per Sanctitatem vestram quam per felicis recordationis Julium Papam II, ejusdem Sanctitatis vestræ prædecessorem, inchoatum, placeat eidem Sanctitati vestræ cum omni diligentia facere dictos Processus, super sancta vita et miraculis d. benedicti Patris, referre, recitare et exequi in publico consistorio : et cum in eo digna causa talis digni operis reperta fuerit, eum canonizare et annumerare catalogo benedictorum Sanctorum, prout bene meruit : quod temporibus nostris fieri multum desideramus, et propterea sincerissimo affectu deprecamur, et iterum requirimus vestram Sanctitatem, credere velle et fidem adhibere dictis prædicti Cardinalis Sanctorum Quatuor Coronatorum, hanc materiam tangentibus. Et ita faciendo, Sanctissime Pater, eadem Sanctitas vestra non solum opus meritorium erga Deum faciet, sed nobis gratiam singularissimam. Sanctissime Pater, deprecor Creatorem, velle eandem Sanctitatem vestram, in regimine et gubernio Sanctæ matris Ecclesiæ, feliciter et ad multos annos perseverare. b Cremii III Maii.*

Vester devotus filius, Rex Franciæ,
Dux Mediolani et Dominus Jannensis,

FRANCISCUS.

174 Porro non contenti Reges pro hac causa litteras ad Pontificem dedisse, tam secunda hac quam etiam prima vice, scripserunt ad sacrum Collegium Cardinalium, ut et ipsi pro eadem canonizatione supplicare Pontifici vellent, et Majestatibus suis gratiam facturas intelligerent. Superest adhuc eorundem litterarum tenor, is quæ ad Pontificem scriptæ fuerunt, mutatis dumtaxat mutandis, consonus ; idque hic nullatenus repetendus : quas autem Rex prima vice dedit ad Cardinales, æque ac tunc ad Pontificem datæ, absunt a Codice nostro, Claudix autem Reginæ Epistola, eodem data est die eodemque loco quo ipsa ad Pontificem scripserat. Ast

Idem Rex
et Regina
utruque vice
etiam Cardina-
libus
scribant.

posteriores ad Collegium præfatum litteras Rex quidem D signavit Blesis, die XXVII Decembris : Regina vero octavo post die, videlicet IV Januarii Ambasiæ. Addit autem Rex. Insuper nos scribimus Generali d. Ordinis, cui eius expressum prosequendi hujusmodi negotium, tam erga Sanctissimum Doctorem quam erga vos dedimus. Ideirco iterum deprecamur vos credere dictis præfati Generalis, ex parte nostra vobis relatis.

175 Eodem fere tempore Carolus Borbonius, Sussanna, unica Petri et Annæ prænominatæ hærede, cognata sua, in uxorem accepta, ex Mompenseri Comite factus Borbonii et Alvernæ Dux, scripsit ad eundem summum Pontificem XV Januarii, his verbis : Sanctissime Pater, Dominus Rex scribit Sanctitati vestræ pro canonizatione benedicti P. Fr. Francisci de Paula, Institutoris Ordinis Fratrum Minorum : quam canonizationem fieri non minus quam Dominus meus præfatus desidero : et propterea humiliter eandem Sanctitatem vestram supplico, ut consideratis sancta et circumspecta vita, continuatione arctæ pœnitentiæ ac gratis miraculis, per ejus merita et preces a Domino nostro obtentis (de quibus eandem Sanctitatem vestram esse informatam non dubito) illi placeat habere, Generalem et Fratres d. Ordinis, ut canonizatio hujusmodi locum habeat, commendatos. Et ita faciendo mihi videtur eandem Sanctitas vestra erga Deum habere meritum, et mundo facere opus fructuosissimum : supplicando Dominum nostrum, Pater Sanctissime, eandem Sanctitatem vestram ad multos annos, ad augmentum et salutem sanctæ Ecclesiæ et totius Christianitatis præservare. Scriptum c Montis-Laconii XV Januarii.

scribit etiam
Dux Bor-
bonius,

Vester humilis et devotus filius,
Dux Borbonii et Alvernæ,

CAROLUS.

176 Dux etiam Alençonii, postridie quam prædictas ad Collegium Cardinalium litteras Rex signaret Blesis, ipse Ambasiæ in comitatu Reginæ constitutus, velut si tunc primum et non aliquot mensibus antea ad Pontificem Rex secundas suas scripsisset, suam ad eundem missivam hoc modo pertexuit. Sanctissime Pater, Dominus meus Rex Sanctitati vestræ in præsentiarum scribit, prout alias fecit, ut ipsa dignaretur benedictum P. Franciscum de Paula, Fratrum Ordinis Minorum primum institutorem, canonizare et in beatorum Sanctorum paradisi catalogo annumerare, illius in præsentis seculo vita laudabili exigente. Quapropter, Sanctissime Pater cum non minore devotionem et affectionem erga d. canonizationis tam dignum opus habeam, participem in Christo me consecuturis inde bonis fore sperans, Sanctitati vestræ supplico, expeditiones huic tam sancto d. canonizationis operi dare et concedere dignetur : et hoc mediante magis atque magis me sibi devinctum et obligatum efficiet Sanctitas vestra, supplicando Creatorem, Sanctissime Pater, quatenus eandem Sanctitatem vestram in Sanctissimæ matris nostræ Ecclesiæ regimine, longævo et felici, manu tenere et præservare dignetur. Scriptum Ambasiæ, XXVIII Decembris.

et Dux
Alençonius,

Vester humilis et obsequentissimus devotus filius,
Dux de Alençonio,

CAROLUS.

177 Scripsit etiam, eodem quo Rex die, ad Cardinales epistolam, in qua mentionem facit Generalis pro hac causa Romam profecti, quæ nescio qui de causa bis in MS. modico duarum pagellarum intervallo reperitur descripta. Sed et Philiberta de Sabaudia, Caroli II Sabaudie

ac Philiberti
Sabaudia

A *bandix Ducis Soror, et ex Francisci Galliarum Regis concessione, ejus cum Juliano de Medicis matrimonium honorantis, Nemorosii Ducissa, tum vidua; cum in Francia ipso, quo superiores litteræ dabantur, anno MDXVI degeret; voluit etiam ipsa in sancti operis partem venire, epistolam scribendo, quæ absque loci, diei et anni nota sic expressa reperitur: Sanctissimè Pater, adeo humillime uti suppetunt vires, et usque ad oscula beatorum pedum Sanctitatis vestræ, me commendo. Et quia pro benedicti Fr. Francisci de Paula canonizatione Rex scribit, et quia de illius sancta et religiosa vita informata fui, Sanctitati vestræ humiliter supplicamus, ut ipsum meritissimum canonizationis opus commendatum habeat, et obligatissimorum ejus numero me aggregatam reputabo: rogando Dominum meum Jesum Christum, ut longæve vestram in regimine sanctæ matris Ecclesiæ præservare dignetur Sanctitatem. Hæc illa, vulgari utique lingua (quemadmodum et Rex et Regina et alii) sed quæ in Latinum translata codex MS. exhibet, itaque Romæ producenda fuere, et produci capere die III Martii, anni MDXVII.*

ANNOTATA.

- B a *Mortua fuerat Anna Britannica an. 1514 9. Januarii, uno scilicet anno ante virum suum Ludovicum XII.*
- b *Cremium, villa territorii Viennensis, vulgo Creneau dicta, ubi Rex totus intendebat parandæ expeditioni Italicæ, pro vindicando sibi Ducatu Mediolanensi, quo et potius est Septembri sequenti. Eadem de causa Regina cum toto gynæceo Lugdunum se transtulerat, unde et litteras dedit.*
- c *Mons-Luconius. oppidum agri Borboniensis amœnum, super Carum flumen: Montem-Luciorum appellat Papius Massanius in descriptione Gallicæ per flumina.*

EPILOGUS COLLECTORIS

Ad eos qui similes Processus de aliis Sanctis possunt suppeditare.

Habes lector, quisquis genuinam absque ornatu veritatem præfers orationi quantumvis cultæ, simplicissimam prodigiorum, a magno hoc Thaumaturgo in vita atque post eam patratorum, narrationem, ex quatuor voluminibus dictos processus verbatim continentibus collectam, et quam minima fieri potuit primi, quem in MSS. tenent, Ordinis mutatione digestam; eo fine, ut qui ejusmodi monumenta de Sanctis, proprius ad suam vel Religionem vel patriam spectantibus, possident; primum illa velint pro eo quod merentur æstimare, neque abjicienda putent postquam vel negotium Canonizationis peractum est Romæ, vel Vitæ historia ab auctore quantumvis probato conscripta. Deinde ut iidem persuadeantur, rem utilissimam Sanctisque ipsis quam maxime honorificam facturos se, si vel ipsorum codicum nobis faciant copiam; ad hunc aut alium congruum materiæ propositæ modum cuncta digesturis, nihilque quod ad historiam faciat prætermitturis, quin ipsis originalium instrumentorum verbis legendum exhibeamus: vel ipsi per se digerant ad exemplar propositum, digestaque curret ad nos mitti, haudquaquam suppressuros ingrato silentio, eorum qui talia subministraverint nomina, omniumque qui munus adjutricem porrexerint, et adnotationibus observationibusque opportunis illustratos, ubi opus fuerit, quæcumque sic fuerint subministrata.

179 Quanta Procuratorum laboribus, quanto Intercessorum ambitu, quanta Tabellariorum in partes omnes discussione agenda est, ut aliquando tandem peragatur

caussa, promovendorum ad solemnem canonizationem Sanctorum? ubi autem ea evicta fuerit, quibus impendiis eorum ad quos spectat locorum hominumque adornatur prima novæ solennitatis pompa? Et sane merentur illi, quibus glorificantis totam suam Divinitatem suprema Majestas impendit in cælo, ut postquam de earum æterna beatitudine Ecclesiæ judicio infallibili hominibus in terra degentibus constat, ad debitam pro isto gloriæ accessu gratulationem etiam Regum opes profundantur. Sed cum hæc omnia facta fuerint impendio tam magno, eritne aliquis, qui grave putabit tantillum pecuniæ superaddere, quantula apud, ut omnia tantæ molitionis fundamenta causæque merita, ipsis in fontibus legenda exhibeantur nobis, et per nos totipost futuræ posteritoti? Exemplo nunquam satis laudando præit Religiosissimus Patrum Minimorum Ordo, in hac sua Provincia Flandra-belgica: id ne pigeat æqui alios hortamur obtestamurque.

180 Imprimis autem optamus habere Processus informativos ad causam, in partibus, ut Curiales loquuntur, formatos. Quamvis enim Processus in Curia pro super-eminentis Judicium a Sede Apostolica constitutorum dignitate, et examinis minutissima quoque expendentis maturitate, priores istos superent infinitis præpæmodum gradibus: nihilominus postquam de summa causa judicatum jam est, propius ad historię cognitionem faciunt ea, quæ immediatius accepta sunt ex ore testantium, suntque fundamentum nobilissimæ et gravissimæ, quæ coram Apostolica Sede tractari consuevit, actionis. Quare ad-mouendi sunt ii, qui prævios istos Processus instruunt, legitimeque clausos et obsignatos ad curiam mittunt, ne id ita faciant, ut non ipsi quoque servant alterum sic missorum exemplar. Imprimis autem cavere debent, ne antiqua et autographa documenta (si ea Romam mitti necesse sit) abire a se sinant, priusquam authenticæ ea describi fecerint; ne si contingat, ut contingit sæpe, non dico sic missa periclitari per viam, sed causam in multos annos protrahi, aut etiam non peragi omnino, inter Actorum manus et Officiolum sibi invicem succedentium vicissitudines, irreparabilis fiat jactura documentarum, nunquam ad suos rediturorum: quemadmodum haud una loca nobis contigit audire ex iis, quorum majores spem aliquam nacti fuerant, de extollenda altius veneratione Beatorum, apud se cultum a tempore immemrabili obtinentium. Quærebantur scilicet ipsi de majoribus suis, quod hi cum misissent in Urbem antiquas de Vita atque miraculis membranas, neque id quod sperabant peragere potuerint, neque sua recipere instrumenta curaverint.

181 Sperabamus nos, cum invitante Alexandro VII Ramam accessissemus, istic inveniendæ omnino, quæcumque de Sanctorum Vito atque miraculis umquam ad Sedem Apostolicam delata fuere monumenta, ab ea tempore quo judicium istud illa ad se retraxit, Sed de tribus dumtaxat quatuorve Sanctis invenimus Processus, in Vaticanam Bibliothecam una cum aliis antiquis MSS. illatos: nec fuit inter Auditores Rotæ, quos ibi noveramus, vel inter Archiviorum Pontificiorum custodes ad juvandum alias propensos, qui plures nobis posset ostendere.

Ergo vel ex privatorum scriniis vel ex religiosarum domorum chartulariis peti et haberi debuerunt, quæ in hoc genere dedimus hactenus et porro daturi sumus. Si autem agitur de Sanctis intra hos postremos centum annos vel canonizatis, vel ad canonizandum propositis, quorum processus adeo sunt prolixi, ut bene magna singuli volumina compleant, libenter satemur eorum omnium transcriptioni curandæ necessarias facultates haud quaquam suppetere nobis, qui ad antiquiora Latine Græcæque describenda ægre sufficimus, collatis privatim elemosynis subnixi. Sed uti nobis unis id impossibile respectu omnium, de quibus recentius formati, atque adeo extantes adhuc Processus, operi huic possent ser-

D
EX MS.
PROCESSU
ROMANO.
locutum
pecuniam
credere:

item curare
ut eorum
que mittuntur
in Urbem,

E

domi sercen-
tur exempla,

maxime si
membrane
antiquæ sint.

F

circa processus
recentiores
quid fieri
optemus.

rogantur
eos æstimare

et communicare:

in usque
transcribendis
bene

A vire; ita superioribus Ordinum, aut locorum Magistratibus levissimum id erit, respecta singulorum ad se proprius pertinentium. Inspirent Deus et Sancti, cum singulis mentem, ut quod hic petimus, et fieri utiliter posse

exemplo luculento probamus; id facere pro sua quique parte velint, et nostros pro Sanctorum: gloria conatus promovere.

SUPPLEMENTUM HISTORICUM

AD ACTA S. FRANCISCI DE PAULA,

Collectum ex variis auctoribus.

Hoc supplementum quare et unde hic detur.

Quamvis multa eaque illustria sint, quæ de S. Francisci Paulani vita et miraculis colligere studuimus, ex primis antiquissimisque monumentis; supersunt tamen adhuc non pauca, nulla principiis scripto, sed fidei hominum memoriæ commissa atque ad posteros tradita; varia item documenta authentica, sparsim inventa in conventibus Ordinis aut publicis urbium tabulariis; quæ omnia ne pereant, aut inter recentiorum scriptorum lucubrationes locum habentia, hic desiderentur; volumus in unum tractatum colligere, quem Supplementum Historicum ad Acta, sive Historiam S. Francisci placuit appellare.

B Auctores, e quibus hausimus singula, citabimus fideliter, et plerumque verbotenus. Ubi neminem indigetamus, et tamen Romano caractere, tanquam ab alio acceptum, expressum videbis aliquid; intellige id nos ex Isidori Tuscani vasto opere mutuare: non eadem tamen, quæ ipse utitur verborum prolixitate aut ornatus Rhetorici apparatu; sed stylo simplici atque succincto, quod satis erat ut rei ab eo narratæ substantiam haberes. Porro, ne ad stabiliendam chronotaxim vitæ et actorum S. Francisci, identidem oporteat historiæ contextum interrumpere (quod tamen omnino esset necesse, quia vicinioribus novam ingredimur, ne cum prioribus ante nos scriptoribus hæreamus in salubris male ordinatæ chronologiæ) præmittimus tractatui huic proæmium chronologicum; in quo de ætate S. Francisci Paulani et tempore natiuitatis ejus, primarum item foundationum initis, accurate disputabimus; et cuncta ex veterum monumentorum oculutorumque testium fide definiemus: parati sequi meliora, si quis, salva tamen irrefragabilium testimoniorum veritate, demonstraverit receptam in Ordine chronologium servari posse.

PROOEMIUM CHRONOLOGICUM

Quando natus S. Franciscus de Paula novo Ordini initium dederit, per primorum conventuum foundationem, ante suum in Galliam discessum.

Duo nobis in hac materiâ sunt certa, et ex Processibus manifesta, admissaque ab omnibus; videlicet, obiisse Sanctum anno MDXII; et admodum juvenem natum fuisse, quando primis sociis adscitis, Paulano eremitorio initium dedit. Quæritur quot annos in hac mortali vita conversatus, ea gesserit, quæ hactenus sunt explicata et porro nobis explicanda restant. Anno ætatis suæ xci obiisse, asseruit in sua carum Papam Relatione Jacobus Simoneta, tunc causarum sacri Palatii Auditor. Hinc in canonizationis Bullam transit, quod obierit eum jam nonagesimum primum vel circa annum feliciter implevisset. Hanc auctoritatem, secuti sunt omnes scriptores Ordinis, novi et antiqui, quos vidimus: et imprimis auctor Appendicis ad primam Vitam definiit rotundo numero annos nonaginta: ac denique Lertionum Romano Breviaria inserendarum collector sub Sixto v, asseruit distincte, quod annum primum et nonagesimum agens Turonis migravit ad Dominum. Hinc autem, si error nullus sub est, sequitur clare per principia supra posita, anno circiter MCCCXXI

natum, circa ejusdem seculi annum xxx eremiticæ vitæ sumpsisse exordium, neque multos deinde annos usque ad conventus Paulani fundamenta fluxisse. Nulla quidem in omnibus Processibus, aut aliis instructionibus quas Romæ productus scimus, tam longæ ætatis, quanta Sancta tribuitur, apparent vestigia: de eo tamen quod asseveratione tam gravi firmatum, tanto consensu receptum, a nemine vocatum in controversiam fuit, nefas erit vel dubitare; nisi argumentis manifeste evidentibus haud ita esse convincaris. Convictus autem si taliter fueris, an ullius debebis formidare invidiam, agnitam profitando illustrandoque veritatem?

2 Primus auctor sententiæ, a communi diversæ nobis in Consentino processu occurrit Testis vi, Venerabilis Dominus Joannes Antonachius, de terra Paulæ, annorum circiter xcv, cum anno MDXII audiretur, atque adeo circa annum MCCCXXVII natus; et quemadmodum ex titulo honoris præfixo colligimus, in ipsa terra Paulæ Parochus aut Presbyter. Hic respondens de matrimonio parentum S. Francisci, deque hujus natiuitate, baptismo, educatione, causam scientiæ pro singulis allegat: quia interfuit, vidit, audivit. Dixit autem se scire super articulo 2. Jacobum Martolilla, patrem d. fr. Francisci, fuisse natum in Paula, Christianum, et baptizatum; vixitque toto tempore vitæ suæ sub fide et religione Christiana, in bona fama et sancta vita, et pro tali fuit habitus. Agitur annus LXXX circiter. Super tertio dixit, se nescire natiuitatem D. Viennæ, matris ipsius fr. Francisci: quia nata est in quodam castro dicto Foscaldo Consentinæ diocesis: sed scit, postquam venit Paulam, cum jam esset uxor Jacobi prædicti, ipsam fuisse probam mulierem et bonam Christianam, semperque vixisse sub fide et religione Christiana: ipsamque cum d. Jacobo marito suo, et ipso fr. Francisco, peregrinatum fuisse ad S. Franciscum de Assisio, et S. Mariam Angelorum. Super quarto dixit se scire, quod inter d. Jacobum et D. Viennam fuit contractum matrimonium legitimum, secundum consuetudinem et stylum sanctæ Romanæ Ecclesiæ, per verba de presenti, sicut bonos et fideles Christianos decet: et toto tempore vitæ suæ pacifice et quiete vixerunt, fueruntque ab omnibus reputati et habiti pro legitimis marito et uxore. Agitur annus LXXXV.

3 Super quinto dixit, ex præfatis Jacobo et Viennâ, legitimis marito et uxore, persistentibus in dicto legitimo matrimonio, natus est d. fr. Franciscus, ipsorum legitimus filius: qui ab eisdem Jacobo et Viennâ fuit nutritus pro eorum legitimo filio, et pro tali habitus et reputatus. Agitur LXXXV annus vel circa. Super sexto dixit, quod d. Jacobus et Viennâ, quam primum natus esset d. fr. Franciscus eorum legitimus filius, sicut bonos Christianos decet, fecerunt eum baptizare in terra Paulæ, imposueruntque ei nomen Franciscus, et postea fecerunt eum confirmare: qui fr. Franciscus fuit habitus pro baptizato et confirmato. De loco et tempore ut supra. Super septimo dixit se scire, ipsum Franciscum ab ineunte pueritia semper vixisse honeste et sancte: et cum esset ætatis annorum xiv cœpit

deberet 1416 natus dici:

E

sed aliud probat testis, anno 1418 natus

eidemque memor matrimonii inter parentes contracti,

F

puerique ex eis nati et baptizati,

Si anno 1507 mortuus,

fuisse anno- rum 50:

ædificare

A ædificare monasterium... et inde ad quatuor aut quinque annos cœpit vestire Fratres; etc. quæ supra verbotenus transcripsimus, de omni vita S. Francisci, ab eo tempore quo erat fr. Franciscus xv annorum usque dum profectus est in Franciam: ita enim ex Italico legenda ultima verbo, quæ Romanns Interpres Latina faciens sic obscuravit, ut sensus commodus haberi nequeat. Noverat ergo testis iste Jacobum Martolillam Francisci patrem, necdum matrimonio junctum, ob anna mccccxxxii, ipse tunc annorum sedecim adolescens: viderat deinde uxoratum, sed improlem, usque dum ei ex voto natus Franciscus est, circa annum mccccxxvii, quando eundem Franciscum vidit baptizari: adeoque dum ex Italia in Franciam abiit Franciscus (quod anno mccccclxxxii factum est) annorum erat xlv, aut circiter, sive paulo plus quam xliii, ut loquitur Coninens, oculatus testis etiam ipse, et cum alias sæpe tum paucis antequam scriberet mensibus cum Sancto collocutus: qui ut ex sola conjectura, ejus de quo est sermo, definivisset ætatem (quod tamen in auctore jam exacta et numero tam præciso præsumi non debet) non potuit ita exerrare, ut sexagenario majorem, dumtaxat crederet quadragenarium; utique vel a sola canitie monendus, non esse tam juvenem quem videbat: cum e contra facillimum postea fuerit septuagenarium senem, continuis laboribus, jejuniis olisque corporis macerationibus exhaustum, nonagenarium videri, ætatem ex sola canicie macieque æstimantibus, uti fecisse videntur qui tantam Sancto ætatem addiderunt.

Idem probat ex sorore Brigitta natus Sancto nepos,

anno 1481 adhuc puer:

Pyrrhus quoque Archiep. confirmans ordinem an. 1471.

B qui proinde annos circiter 43 natus in Franciam venerit.

4 Alterum de Sancti ætate argumentum offert nobis ipsius nepos Andreas de Alezzo, quem Ludovicus xi jussit venire in Franciam, admodum juvenem teneraque in ætate; sicut testatur Ludovici filius Carolus viii, jus quod vocant naturalitatis in Franciam, eidem tribuens per diploma, quod infra dabimus. Nempe Andreas ex Brigitta Francisci sorore natus fuit, prout nemo nunc vel dubitare audet, et certum fiet ex infra dicendis: Brigitta autem proxime post Sanctum nasci debuit, siquidem parentes eorum, ut scribit Sancti discipulus num. 3, videntes se liberis operam dando parum proficere, voto continentie obstrinxerunt se, atque per annos triginta simul vixerunt absque carnis commixtione. Age vero Brigittam anno Christianæ æræ mccccxvii natam ex communi errore fingimus: numquid quinquagenaria peperisse Andream debuisset, etiam si ille fuisset annorum xiv quando venit in Franciam? Atque fuit hic liberarum Brigittæ, si non primogenitus, certe nequaquam natus ultimus. Capisset igitur tunc porere Brigitta, quando desinunt alia, et copiosæ prolis patrem fecisset virum suum ad sexagesimum annum facunda. Quanto congruentius erit sexu femineo universim omni, et, in natione præsertim Italica, ut cito puberi ita citius effata, si Brigittam anno circiter mccccxl natam, anno mccccclx aut citius viro conjunctam, dicas Andream matrem effectam anno mccccclxvi? qui Andreas sic fuisset annorum circiter quindecim, quando sanctus ejus avunculus migravit in Franciam.

5 Venia ad Pyrrhum Archiepiscopum Consentinum, qui novum Eremitarum Ordinem primus approbando, eum stabilivit per constitutionem, anno mccccclxxi die ultimo Novembris datam: quam in Bullario Ordinis primo loco et apud Ferdinandum Uyhellum tomo 9 Italix sacræ poteris invenire, et simul discere, anno dumtaxat illius seculi lxi Episcopum factum esse Pyrrhum. Ita autem loquitur, ipsius S. Francisci supplicationem et vitam ad usque illum diem ductam narrative exponens: Dudum siquidem ad tuæ supplicationis instantiam, super finibus et possessione terræ Paulæ, quoddam oratorium seu ecclesiam sub vocabulo S. Francisci per te erigi fecimus; in quo divina officia audire et ecclesiastica sacramenta recipere ac orare posses. Tu qui dictum oratorium seu eccle-

siam cum singulari diligentia, una cum parvo quodam dormitorio fabricasti ac fabricari fecisti, ac indies fabricas et amplias, vitamque austeram et eremiticam, per viginti annos vel circa, et sancte et juste et religinse vixisti, ac de bono in melius semper perseverasti, prout ducis, vivis et perseveras de præsentis, ibidemque Deus solita clementia diversa miracula per te operatus est et operatur indies, propter quæ multorum crevit devotio populorum et ad te confluit populi multitudo, multique sub habitu eremitico et tecum vivere decreverunt et Deo continuo præstare famulatum. Et ut tu ipsique quietius, sanctius et devotius vivere et Deo ferventius famulari valeatis; tu et fr. Balthasar Sacerdos, ceterique Clerici et laici sub habitu eremitico ibidem vitam ducentes, nobis humiliter supplicastis etc. Quod si illos viginti annos retro numeres, numquid ultra annum mcccccli tetrahære poteris vitæ eremiticæ a S. Francisco captæ initia? Atqui cœpit ille annos dumtaxat natus xiv, ergo Christianæ æræ anno circiter mccccxxvii habuit vivendi initium.

6 Vivit hunc nodum Chronographus Ordinis Minorum Lonorius, eumque solvere se posse credidit, si vel istum viginti annorum numerum, vocaret in suspicionem mendii; vel persuaderet, eo solum signari tempus, quo oratorium, primo majus ampliusque, Franciscus Pyrrho indulgente construxerat: cum inquit ab annis, ante Pyrrhi constitutionem, triginta sex Ordinem cœpisse indubitata traditio sit. Nego esse traditionem de hac puncto ullam, nego hoc tradi potuisse. Quid igitur? Illatio fuit ex falso antecedenti consequentis falsi: et quia ex erroneo fundamento credebatur nonagenarius obiisse Sanctus, sciebatur autem quatuordecennis cœpisse, necessarium erat istud quonque dici, quod ex duobus illis consequeretur, siquidem annus mcvii fuerit Sancto vitæ ultimus, de quo non poterat dubitari. Quid autem, numquid majori auctorum Ordinis consensu est creditum, sub Archiepiscopo Pyrrho jacta esse prima illius fundamenta? Est sane: neque an ex vero sic creditum fuerit, ambiget, qui volet observare, quod neque in Pyrrhi constitutione, neque in Pontificiis bullis ulla mentio inveniatur anterioris alicujus facultatis. Quis autem absque facultate Episcopi præsumpserit sacris dicendis oratorium quomvis exile condere, velum socios colligere vel habitu donare? Si facultatem ejusmodi, oretenus saltem concessam habuisset Franciscus eam in suo libello supplicii allegasset ipse, allegatam vero expressisset Pyrrhus: quemadmodum in ejusmodi constitutionibus fieri solet; maxime cum ille, sub quo S. Franciscus capisset, fuerit Berardus Caracciolus, Pyrrhi præfati patruus; cujus exemplum et a Francisco allegari utiliter et a Pyrrho proferri religiose potuisset.

7 Sixtus deinde iv, anno mccccclxxiv mandans Episcopo S. Marci, ut surpta de prædictis informatione, si vera sint, approbet et confirmet Apostolica auctoritate; ita causam exponit: Exhibita pro parte Francisci de Paula Eremitæ Consentinensis diocesis petitio continebat, quod dudum postquam Venerabilis Pyrrhus Archiepiscopus Consentinus sibi quoddam oratorium sive ecclesiam, sub vocabulo S. Francisci, in tenimento de Paula prædictæ diocesis, ædificare posse, licentiam concesserat; præfatus Franciscus oratorium hujusmodi propriis manibus et expensis, cum dormitorio pro usu et habitatione sua et suorum, pro magna parte ædificavit: et nonnullos socios vitam eremiticam ducentes recepit: ipseque Archiepiscopus prædictum oratorium sive ecclesiam, una cum omnibus juribus et pertinentiis suis, prædicto Francisco ejusque congregationi in perpetuum donavit, et nonnulla alia eorum devotioni et saluti convenientia salutifera et opportuna concessit, fecit et ordinavit, prout in litteris d. Archiepiscopi desuper confectis dicitur plenius contineri. Accedit, quod Tes-

D AUCTORE D. P.

ait annum illum fuisse Sancto 20 vitæ eremiticæ,

neque contra est aliqua vetus traditio: E

sed faret potius, Ordinis initia ad Pyrrhum referens,

F et Pontificiis Bullis anno 1474 confirmata:

A tes qui miracula initio fundandi conventus Paulani facta commemorant, tempus notent, non ab annis circiter LXXX retro lapsis, sed ob omnis circiter LX : inter quos disertissime testis XXXIII in Consentino processu, dicit quod tunc monasterium tantum erat initiatum, ideoque ibi non poterant columbæ nidificare. Qui vero annos LX numerat Testis VII, prorsus, ut ipse indicat, puer tunc erat, adeoque, minus accurate notare, tempus potuit. De ecclesia porro, quæ (post ædificatas tribus Fratribus cellis) successit extemporaneo oratorio, ad ipsam, in qua degit Sanctus, speluncam erecto, dicit testis LXVII, ante annos circiter XLV, quando Sanctus volebat incipere fundamentum ecclesiæ, durisse se commissum a Paulo Papa Presbyterum; cui inde revertenti, et quæ viderat narranti, dixerat Archiepiscopus Consentinus, Volo ad enim accedere, et ponere primum lapidem in ecclesia quam vult inchoare : utique anno MCCCXLVII anno jam dicti Pontificis III. Denique ad Processus Calabricos formatos anno MXXVII, id est annis quinque post auditos testes præallegatos, votum suum addituri terræ Attiliensis incolæ num. 44, in epistola ad Pontificem testantur, quod agitur sexagesimus annus, quod maxima fama semper fuit de sanctitate beati viri, et miraculis quæ faciebat. Et hic tum definitus calculus præcise nos deducit ad annum MCCCXLVII : ad quem referenda esse conventus Paulani initia demonstrant quæcumque deduximus hactenus.

B 8 Habemus initia Paulani conventus sub Pyrrho Archiepiscopo primum posita, ac deinde etiam scriptis privilegiis, tum ab ipso tum a summo Pontifice, communita; post annos viginti et paulo plures quam iste eremitam agere Franciscus cepisset, videlicet anno MCCCXLII et LXXIV. Alium conventum præter hunc nullum Archiepiscopus Pyrrhus, nullum Julius Pontifex nominat : sed articulo 12 huiusmodi oratorium sive ecclesiam, ac alia quæcumque loca oratoria et ecclesias imposterum acquirenda, ab Episcopali eximit jurisdictione : acquirenda autem dicuntur, non acquisita : quia scilicet tum primum fiebat potestas, loca, oratoria, et ecclesias licite accipiendi et retinendi. Interim ante annum MCCCCLXX, a Lanorio altisque chronologis ordinis, plerique conventus Italici constitutirendum, non alio fere motivo, quam ne totis quadraginta annis parum egisse videretur novi Ordinis Fundator, nisi citius cepisset colonias alio ducere. Non considerant interim, quam absorta sint vel cogitatu, quæ hinc consequuntur; scilicet novum Ordinem absque ulla cuiusquam approbatione usque in ipsam Siciliam potuisse propagari; et sic propagati nullam omnino curam fuisse Franciscum, ut quæ Conventui Paulano postularit privilegia, ceteris quoque essent communia : nullam item in tot novorum conventuum initis ante prædictam approbationem factum esse miraculum, ejus memoria fuerit usque ad tempus processus facienti conservata. Porro solum quatuor monasteria fuisse a Sancto intra Calabriam æstructa ante discessum in Franciam clare nos docet præfatus senex testis VI, narrans in Processu Consentino num. 10, quod perfecto monasterio Paulæ, fuit ædificatum majus et sumptuosius aliud in Paterno, aliudque in Spetzano grandi, aliudque in Corigliano.

C 9 De Spetianensi nihil dicere possumus, quia nullus ex eo loco processus habetur : satis est ad præsentem questionem quod nemo sit, qui hanc fundationem non agnoscat Paternensi posteriorem. Atqui omnes qui anno MDXII ex Paterno testes processere de mirabilibus sancti viri operibus, cum sæpius inchoatæ recens fabricæ meminissent, tamen de tempore interrogati, semper illud ad annos XXXVI vel XXXV, ab eo quo deponebant tempore restringunt. Imo Rosa de Yanne, testis 86, expresse dicit, quod Sanctus Paternum venerit ad monasterium ædificandum ab annis circiter XXXVI : qui vero quam longissimum sumpsit spatium, annorum circiter XL, Dominicus de Virgo pia, Testis 9, agit de tempore

D fundationem præcedente, quando Sanctus veniebat a capiendi loco pro ædificio monasterii, quod in præsens est constructum, et Paulam rediit, ergo saltem post approbationem Pyrrhi. Confirmat hoc ipse Magistratus Poternensis in sua ad Pontificem Epistola, inserta Processui Calabrico num. 38, cum ait, obligari se beato viro, quia apud se, antequam transiret in Gallias; monasterium egregium construxit : nam hic loquendi modus non annos viginti aut plures, sed valde paucos videtur supponere, medios inter profectionem Gallicam et extructionem novi conventus. Quid nunc de Coriolanensi conventu dicemus? De miraculis eo inchoato factis testes citat Lanovius, in processu Consentino ultimos num. 197 et seqq. ipsum illius ex parte fundatorem Loysium Romæum, alterumque illius oppidi indigenam. Potuitne illos auctor iste citare, et non animadvertere solos annos XXX notari a tempore doti testimonii, id est ab anno MDXII usque ad illud tempus, quo eo accessit Sanctus monasterium ædificaturus? Idem de Mylatrensi dictum intellige, quandoquidem idem Lanovius testes citet primi et miraculosi in Siciliam trajectus, et in Calabrico processu num. 15 et 24 prolatos, quorum unus, anno MDXVII productus, expresse addit, annos fere esse XXXVII et paulo amplius; qui nos ad MCCCCLXXX calculando deducunt.

E 10 His ita firmatis, quæret aliquis unde hauserit Simoneta, anno ætatis xci obiisse Sanctum. Utique a totius negotii Procuratore Francisco Bineto. At hic ex Francia nihil attulerat, unde ætatem definiret. Quid ergo? Crediderim, Paulam scripsisse, ut libri baptismales consulerentur; idque in ipso Relationis per Simonetam faciendæ articulo : illi autem dum propere evolvuntur, ab anno circiter MCCCXXX sursum ascendendo, comparuisse tandem sub annum MCCCXVI nomen Francisci Martorell, quem Sanctum nostrum esse crediderint, de ipsius ætate non bene præinstructi : Hic autem fuerit non is qui requirebatur Sanctus, sed alius ejusdem stirpis ac nominis aliquis, puta is qui in describendis Alphonsi Neapolitani Regis diplomatis, seculo XV ultra medium prorecto, manum ac nomen suum commodasse invenitur, præfati Regis Notarius et Secretarius : quale est unum anni MCCCXLVII apud Ughellum, quo Berardo Episcopo Consentino confirmatur possessio castrorum Rendæ et S. Lucidi. Potuit hic fuisse Jacobi Martolillæ frater, ac S. Francisci patruus; aut etiam ejusdem ex sacro fonte patruus. Quoniam vero sæpe contingit eadem esse parentum et filiorum nomina, si ponas Jacobi nomine tam avum quam patrem Francisci dictos fuisse, adhuc facilius fuit quærentibus, patru nepotisque nativitate confundere.

F 11 Ut sit, errorem in designanda S. Francisci ætate manifeste commissum, putamus abunde demonstratum : causam erroris per conjecturam non improbabilem indagavimus. Cum vero rerum omnium præclararum exordia plerumque obscura sint, ignoscendum Patribus Minimis est, quod succrescente postmodum historiarum Ordinis scribendarum studio, non satis certa solidaque chronologiæ ordinandæ posuerint fundamenta, præjudicio quodam erroneo abrepti. Infelicitas hæc plurimis Ecclesiis Ordinibusque communis, toties dolenda sublevandaque nobis in hoc opere occurrit; ut vel hoc maxime nomine de singulis nos bene meritos ac mereri continuo censeant disquisitionum historicarum æstimatores periti, suæque ipsi edocti experientia quam sit difficile, notas istas temporum, per innumeros antiquorum documentorum anfractus sparsas, colligere ad certam aliquam chronotaxim, in rebus alias intricatis, constituendam. Et hæc quidem nobis nunc fuerit exharrenda difficultas, ad convellendum errorem, auctoritati magnæ longæque præscriptioni innixum. Ast non credidero fieri potuisse, ut annis post Sancti obitum dumtaxat undecim recentique adhuc memoria nemo fuerit in Italia Franciaque, cui scrupulum moverit illa longior ætas

et bullarum
attentum de
alio obli
conventibus :

caussa erroris
fuerit Franc.
Martorell,

anno 1457.
Regis Alphonsi
Secretarius,

quem errorem
nunc demum
relegi,

nec mirum
nec ingratum
fore speramus

A *ætas, tunc primum asserta. Potius æstimavero illius vel accuratius indagandæ vel verius definiendæ curam, Bulla Canonizationis jam ubique vulgata, visam fuisse superfluum, consultioremque dissimulationem erroris quam importunam correctionem. Nunc autem eam offerri a nobis, speramus Patribus Minimis non ingratum fore.*

Quæ contra obijcerentur epistola,

partim conficta judicantur,

12 Porro adversus tam bene constituta hactenus neminem commoveant epistolæ quædam, velut a Sancto ad quemdam Simonem de Alimena directæ, quas Chronicis suis inseruit Montoya octo vel decem; et aliunde ad sexaginta collegit Franciscus de Longobardis in Centuria epistolarum Sancti, edita Romæ anno 1633. Statim enim ut primæ illæ apud Montogam prodire, dubitatum a viris in Ordine eruditissimis fuit, an essent dignæ quæ in auctoritatem admittantur. Ut enim, inquit Lanovius, semel dicam quod sentio, admodum suspectam illarum fidem habeo, nec desunt argumenta quæ hanc suspicionem efficiant, nec satis scio si singula ad rationem temporum examinata nihil quod ei repugnet contineant. Et ut verbo præbeam argumentum, Dominum de la Limena a Pipino originem ducere, atque ab eo esse oriundum qui late per orbem universum dominetur, quantum a vero abesse videbitur diligenter inquirenti? Alibi ait, quod magis conveniat, falsi convictas haberi, ut multæ et gravissimæ rationes persuadent. Hilarion a Costa profitetur, tales esse, ut homini pio ac judicioso numquam credibile fieri possit a tanto Sancto esse scriptas. Postquam vero copiosior earum sarrago in lucem prodit, et maturius fuit examinata, censuit sacra Congregatio Indicis, per decretum x Junii anni 1659 promulgatum, inter plures istius furivæ alios, prohibendam quoque totam illam centuriam, cum multa apocrypha, falsa, et ficta contineat; utique in iis quas diximus epistolis prophetiis ad prænominatum Simonem; nam aliæ quædam fidei bonæ et edificationis plenæ sunt, et fictitiis illis in omnibus dissimiles, uti plenius alibi ostendetur. Igitur quod earum prima data fingatur e conventu Paulæ anno mccccxli, quando quadrimus adhuc erat Sanctus ex calculo nostro; quod Paterni aliquæ subscribantur, ab anno ejusdem seculi xlv; et anno lxx tres aut quatuor Spezzani notatæ; tantum abest ut nobis officere possit, ut e contra ex vera Ordinis chronologia, irrefragabili (ut nobis videtur) auctoritate nixa, evidentissime comprobetur earundem impostura. Quod sub nomine Joannis de Mylasso haberi dicitur scriptum, cum ipsummet sit de suppositione suspectum, non potest auctoritatem obtinere epistolæ, ex eodem transcripta ad Nobilissimum Dominum de Navarra, Conventus in civitate Cortonensi fundatorem, quasi eam Sanctus scripsisset Spetiani anno mccccxlx. Simili fide transcripta est ex Archivio Coriolanensi epistola Principissæ Bisinianensis ad Fr. Franciscum, ex Castello civitatis Cassani viii Februarii i Indictionis mccccxliii. Nam prima Indictio cum tali anno, qui numerabat Indictionem xi, manifeste pugnat: unde cogimur suspicari in originali (si tamen originale verum est) scriptum fuisse annum mccccxxxiii, quando vere dicebatur Indictio i; idque non ad Sanctum Fundatorem, sed ad alium ei cognominem, Coriolanensis conventus adhuc surgentis Correctorem.

CAPUT I.

S. Francisci nativitas, annus devotionis inter Minoritas, eremiticæ vitæ initia.

Paula nonæ

Paula, citerioris Calabriæ oppidum, hoc tempore neutiquam contemnendum, seculo æræ Christianæ decimo quinto, exigui admodum momenti erat; et terræ Fuscaldæ Marchionibus, familia Spinellis, in hunc usque ætatem paret; sita in saxoso colle, in

quem a mari, quod ipsi ad occidentem adiacet, arduo ascensu iter est. Iluc cum pervenisti, planitiem, exiguum quidem, sed maxime quietam et fecundam offendis; quæ sub ipsa civitate ad mare posita, aerem illi salubrem et prospectum amoenissimum præbet. Ea adversus hostiles incursus muris, turribus, ac propugnaculis nunc undique cingitur: et in fastigio portæ, ad quam itinere plano recteque pervenitur, habet imaginem indigetis sui Sancti, ex albo solidoque in marmore stantis inter columnas quatuor marmoreas, suo tholo contextas. Portam ingressis fons in ipso prospectu est, novo opere, sed egregio. Inde versus declive vetus Paula, in prærupto et saxoso collo visitur; cujus viæ angustæ, angustæ domus, nec quidquam fere planum est. Sed e civitatis porta ad levum progredientibus melior apparet ædificiorum domorumque structura et quædam planities, quæ nova potius Paula dici debet, et tota S. Francisci meritis adscribi. Habet tamen vetus Paula hoc privilegium, ut ad hanc usque diem paterna Sancti, in qua natus est, domo gloriatur; quam omnibus, qui in Sanctum virum devotionis spiritu fervent, invisere licet, in prærupto saxo ad inferiorem fere partem veteris Paulæ sitam: sed in sacellum conversam; parvum illud (nec enim in longitudine ac latitudine pedes plusquam decem et novem habet) ast fornice lapideo satis excelso tectum, columnisque ornatum, quo Patres Minimi Dominicis festis diebus singulis destinant aliquos sacra facturos. Hæc et plura alia de situ loci, ex Ægidii Camarti MSS. Commentariis, in chronici sui recognitione Lanovius; digniora nobis visa quæ hic promitterentur, quam exaggerata aliorum encomia.

et antiquæ situs:

E

In hac natalis domus Sancti:

super quam dum circū an. 1438 conciperetur

2 Neque vero encomiis vel longe quæsitis vel supra verum actis est opus; summa laus est, mundo dedisse Franciscum, seculi sui Thaumaturgum vere maximum. Illic qui ex recepto communiter errore natum scribunt anno mccccxvi, vehementer appendant, quod illo anno, per electionem Martini v, reddita sit universæ Ecclesiæ tranquillitas, sublato quadraginta annorum schismate. Sed minus et evidentibus argumentis demonstratum est, non posse ante annum mccccxxxviii natum credi; quo etiam tempore agebatur de inveterata Ecclesiæ Græcæ disjunctione abolenda, quod in Concilio Florentino tandem feliciter peractum est. Annum quidem ipsum non possumus omnino certo definire: quia tamen eo quem signavimus nullus occurret commodior, aut in quem major cadat similitudo veri; illum eligimus, et reliquam Sancti vitam ex eo ordinamus. Qua nocte conceptus Sanctus est, supra domum Jacobi atque Viennæ genitorum ejus, clarissimam flammam vidit circa auroram quidam Jacobo notus, eo forte adveniēns, ut compatrem suum ad quemdam in agro laborem ex condito aggrediendum evocaret. Is visam claritatem (nam hora integra durasse dicitur) vicinorum multis, ad spectaculum accitis, demonstravit; præsidio manifesto, proditum ex illa quamvis humili domo, qui, ut in canonizationis bulla Leo x loquitur, præsentis temporis caliginem suæ lampadis fulgore mirabiliter illustraret. Eodem Sancto nascente in oppidulo Paula hyannodiam personnisse Angelicam, sicut Christo nato, Nicolaus Rovillardus scripsit in folio, Romanis typis excuso sub annum 1623: cujus rei penes auctorem fides sit, in tanto silentio antiquorum aut etiam recentiorum, qui hoc memoriæ posterorum traditum per sese asseverent.

flamma per noctem visa dicitur.

F

3 Diem Sancti natalem ne quidem per conjecturam licet notare, quandiu ignoratur quid secuti sint ii qui vigesimum septimum Martii indicaverunt. Si baptismales illius temporis libri adhuc essent super, certius aliquid ex iis posset designari. Ex iisdem forsitan etiam appareret is de quo in Prolegomenis egimus, Franciscus Martorell, de sacro fonte infantem sustulisse, cujus nomen dedisse

Franc. Martorell forte ut patris baptismi adstiterit

A *dedisse Francisci, ut in hanc appellationem eum parentum affectu erga Assisinatam Sanctum, concurreret Patrini ab illis delecti observantia. Quæ conjectura eo placebit magis, quo arctiori consanguinitatis vinculo ad tricti sibi fuisse credentur Franciscus atque Jacobus, fortassis germani fratres aut patruelos inter se. Nos in genealogica familia Martolellæ et Alexiæ schemate, ut fratres locamus: sed ita ut hic protestemur id fieri per meram conjecturam, in sola cognominis identitate et ætatis congruentia fundatam: siquidem nascente Sancto vigesimo et amplius annum agebat Franciscus iste, anno (ut alibi nobis placere ostendimus) MCCCXVI natus. Ipse autem Sanctus quam pie educatus sit, quam religiose primam pueritiam egerit, magis declarant ipsa quæ secuta sunt Acta posteriora, quam prudentiæ senilis plena responsa duo, quæ veluti matri o puero data recitat in Vita norissima Gallicæ Fr. Simon Martin: quæ fidem quidem non superant, non videmus tamen unde reservari potuerint tanto post tempore; ideoque ea hic omittimus. Quamvis autem gratus, ut par est credere, valdeque amabilis puer esset, non propterea tamen naturalis affectus eo flectere potuit pietissimos parentes, ut apud se retinere vellent, quem roverant S. Franciscus Assisinati, in aliquo ejus conventu natus anni spatio servitutum. Ergo cum duodecimum ætatis absolvisset annum, et decimi tertii portem aliquam, anno Christi MCCCII adducunt eum ad Fratrum Minoritarum conventum in oppido S. Marci, diei itinere Paula distante; non quod hic esset ejus Ordinis proximus: sed quod (prout ex antiquo conventu Minorum Catacensium manuscripto cognoscitur) Guardianus ei præcesset P. Antonius de Catanzaro, B. Jacobi de la Marca discipulus; quem antea, in conventu Annuntiatiæ ad S. Lucidum quatuor passuum millibus a Paula commorantem, tam Franciscus puer quam parentes ejus noverant familiaris, et faciebant maximo, propter eximiam vitæ Sanctimoniam: ejus etiam magnam post se æstimationem reliquit, apud Catacenses suos moriens, in grandi centum et octo annorum ætate. Sub hujus disciplina Sanctus puer prima jecit vitæ austerissimæ fundamenta, sacrum indutus (quam adhuc Neapolitanus S. Ludovici conventus servat et ostendit) admodum rudem et cilicio non absimilem.*

4 Multa, de insignibus ejus in adeo tenera ætate virtutibus, illius monasterii seniores Patres Patribus Minimis Calabrensis provincie postea narraverunt, quæ non sunt litteris commendata: quantus autem jam tum in oculis divinis esset, iidem commemorabant, coxisse divinis declarari miraculis: quorum aliqua describit Fr. Joannes Morales in foundatione provincie Boticæ, textu 3, §, 1, audita ex Fr. Francisco de Lembo, qui obiit in prænominato Minorum Neapoli conventu, magna cum sanctitatis opinione, quibusdam prodigiis confirmata, sub annum MCCCIX. Ea miracula huc transcribere non pigebit, quatenus ipse, quem mollemus, Hispanicus liber ad manum non sit. Narrabant illi cum et in sacristia et in refectorio Fratribus ministrare deberet, et confingeret non raro utroque necessariam esse ejus operam: utroque simul et in eodem tempore sæpius visum fuisse, injectum sibi explere officium. Item quod jussus a Sacrista prunas e coquina petere, thimibulo imponendas tempore majoris Sacri, nec idoneum eis excipiendis vas reprensens: earundem pugillum sinu exceperit tuleritque ad sacristiam; ubi a Religiosis, quid ille in sinu gestaret quærentibus, cum verecunde subiceret, deprehensus fuerit prunas ardentes tulisse veste illæsa. Denique quod vices ægrotantis coci obiens aliquando, postquam cibos apparandos imposuisset lebeti, et hunc super frigidos cineres constituisset, ad ecclesiam abierit, fortasse luminis petendi causa

ad focum accendendum: sed inopinanti obrepisse extasim tam suavem, ut cum ibi ad usque prandii tempus hæssisset, sub tempus prandii non modo paratum nihil, sed neque focus in culina reperiretur. Vocatus autem increpitusque, cum Guardianum rogasset ut signum pransuris dari juberet; mox atque coquinam est ingressus, dicitur fecisse ut arderet focus, et momento temporis omnia probe cocta conditaque exhibuisse, atque apposuisse Fratribus, numquam tam suaviter tamque mirabiliter refectis.

5 *Completo devotionis suæ anno, parentibus restitutus Franciscus, una cum iis Romam atque Assisium peregrinandum obiit, et ad alia loca, quæ antiqui testes nominatim non exprimunt. In iis fuisse sacram eadem Lauretanam, licet nemo diceret, credibile faceret loci sanctitas præcipua, si qua uspiam ejus rei extaret memoria, aut sua eo Sanctum via duxisset; nunc sola Isidori auctoritas non persuadet, Apenninum fuisse hoc itinere transitum. Credibilior multo videtur traditio Eremitarum, qui Montem Lucum prope Spoletum incolunt, ex institutione S. Isaac Abbatis XI die Aprilis commemorandi. Præterquam enim, quod Assisio redeuntibus in via Spoletum occurrebat; is habitus, quo etiam nunc utuntur illi eremitæ, ipseque vestis color, simillimus est ei, quem deinceps S. Franciscus gestavit, et eremitarum Ordini a se instituto gestandum tradidit. Cusinum quoque montem non fuisse præteritum, cum juxta eum iter duceret, facillime persuademur; ibique S. Benedicti exemplo, qui annos natus quatuordecim relictis parentibus se receperat in eremum, moveri potuisse Beatum, ne sibi, certo idem facere, grandiorem ætatem expectandam putaret. Sed nihil istorum apud antiquos habetur.*

6 *Post hæc reversus in patriam, cum bona parentum gratia, solitariam cepit vitam ducere: et ex eo quæ paternæ in vinea sesqui milliari distante a Paulo, elegerat loco, transgressus est in alium secretiorem a turba, et solum septingentis passibus remotum ab oppido. Ibi inter asperrimi montis saxa invenit cavitatem, proposito suo idoneam: quam porro fodiendo aptans, speluncam formavit octo palmos longam, quinque latam, et altam septem; introitu tam angusto, ut ingressus in eam nisi per latus vix detur. Ea nunc devote visitatur a Paulanis, ornatior aliquantum, et strato ad commoditatem silice adeunda, ligneamque ipsius Sancti genuflexi statuam, sublatam in eorum oculis, complectens. Quas ibi a dæmonibus infestationes sustinuerit nolumus explicare divinando, sed ex aliorum eremicorum vitis malum cogitandum relinquere; quando certum est fieri non potuisse, ut omnis boni inimicus diabolus, tam mirandæ sanctitatis fundamenta non tentaret quavis ratione evertere. Suis tamen conatibus quibuscumque profecit tam porum, ut non modo illum non dimoverit a proposito, sed nec alios potuerit prohibere, quominus ad ejus imitationem aspirarent.*

7 *Prædictam speluncam, et consequenter eum in quo postea primus Ordinis conventus surrexit locum in paternæ possessionis jure fuisse communis est auctorum recentiorum sententia, sed nulli antiquiori testimonio subnixa, et primum secundumque locum manifeste confundens Auctor corruptus a consanguinea quadam commodatum scribit. Hanc fuisse matrem Antonii de Alesso, ejus qui Brigittam Sancti sororem postea uxorem habuit, non tantum hinc persuadeor, quod dictorum Antonii et Brigittæ nurus Jacquetta Molandrin, privilegia Fundatricis petierit obtinueritque, eo quod conventus Paulanus, in sui quondam viri Andreæ de Alesso patrimonio, per ipsum S. Franciscum erectus esse noseatur, prout in suæ concessionis instrumento anno MCCCXII scripsit Antonius tituli SS. Quatuor-Coronatorum Cardinalis Pistoriensis, Ordinis Minorum Protector*

ad loca pia peregrinatus

speluncam sibi habitandam eligit,

non in sui patris,

sed in con-
sanguineæ
alicujus
fundo,

A tector (ambigua enim est vox patrimonium, et de bonis a matre acceptis etiam solet intelligi) sed maxime, qui nobis persuademus S. Francisci parentes, fortunis tennes, alias nullas habuisse possessiones, quam domum in Paula perquam exignam, ut dictum est; et hanc proportionatum agellum sive vineam, uno fere miliario quam sit conventus remotiorem ab oppido: utraque autem possessio Brigittæ danda in dotem fuit, ne in viri multo ditioris manus prorsus nuda veniret. E contra vero Antonii de Alesso mater, viri nobilis et potentioris vidua, nulla rei domesticæ liberorumve aliunde sat divitum incommodo, fundi illius partem, in quo spelunca Sancti erat, potuit eidem condonare; et postquam alius filius suus, Nicolaus nomine, suscitatus a morte, habitum quoque Sancti suscepit, reliquam etiam portionem Sancto et monasterio ejus transcribere qui tomen fundus, quia ejusmodi donatione seclusa erant ad jam dictum Antonium perenturus; merito Andræ ex Antonio nati vidua allegavit, quod in ejus patrimonio conventus in oppido Paulæ per ipsam S. Franciscum erectus esse nosceretur.

CAPUT II.

Initia Ordinis: Paulæ et Paterni conventus exstructi.

Annente
Archiep.
cœnobiolum
condit.

B *ecclesiam*
struit au.
1467

Agnellum e
fornace redi-
rium educit.

A *Annus* sub hoc ætatis decimum nonum, Christi MCCCCLVII, vel expleverat jam novus eremi incola vel agebat, quando cepit alios in ejusdem habitus vitæque communionem usciscere; quod absque licentia Archiepiscopi Pyrrhi factum non fuisse par est credere, et si de tempore concessæ licentiæ non omnino constat. Hoc certum, non nisi cum bona illius gratia licuisse Franciscum ad suum oratoriolum admittere Sacerdotes sacrificaturos, quemadmodum factum jam inde a principio exstructi monasterioli probant Testes. Ex quibus etiam habemus, eundem Archiepiscopum primum in fundamenta ecclesiæ jacere lapidem voluisse anno MCCCCLXVII, eandemque rite consecrasse: quæ omnia supponunt eum, oraculo saltem vivæ vocis, approbasse tunc ejusmodi vivendi modum, quem demum scripto privilegio communivit, post prudens annorum quatuordecim aut quindecim experimentum. Interim tam in monasterii quam ecclesiæ constructione, nec non in curandis omnis generis infirmitatibus, multa per Sanctum suum Deus est operatus miracula: quorum cum ingens copia satis ubi explicata sit, pauca dumtaxat hic adnectimus, ex perpetua seniorum Patrum traditione accepta. Agnellum alebat Sanctus adeo familiarem, ut catelli instar assectaretur blandiens. Hunc operarii quidam, edendæ carnis cupidine allecti, occisum coctumque sic absumpserunt, ut ipsam etiam cum ossibus pellem, ne furtum prodiret, in ardentem calcis fornacem conjecerint. Non tamen latere potuerunt Fratrum aliquos, quibus referentibus simulans Sanctus non adhibere fideni, prompte adfuturum respondit, si vocaretur, agnum: et mox ante os fornacis accedens, Martinellum, Martinellum (hoc ei nomen posuerat) inclamavit; et ille consueto sibi balatu respondens, prodiit ad stuporem omnium vivus ab igne.

9 Struebatur novum, quod diximus, monasteriolum, in rupe aspera, subtus quam Ischia torrens defluens, descensu minime facili adeundus operariis erat, quoties aqua ad potum opus habebant. Tulit id perquam moleste quidam; et eremitæ illi, qui tam siticuloso in loco occupatos tenebat omnes, non occultis votis precabatur male. Rediens igitur ab oratione Sanctus, et animum introspectiens exasperatum, Ne inquit, per caritatem turberis, frater: etiam absque descensu haberi aqua poterit, Deo dante. At cum ille indignabundus seque irrideri existimans, admoneret, ut opem potius laborantibus ferret, nuncumque admoveret operi; Ne tu, inquit Sanctus,

ferox es. Agedum huc, jam jam aquam habebis optimam. Atque hoc dicto, lapidem percussit baculo, et fontem elieuit, qui etiam nunc scaturire non desinit, miraculo tanto majori, quod unde scaturiat illa nullo possit visu humano deprehendi: et tamen concha, intra saxum successu temporis cavata, semper plena manet, quantum cumque multi exinde bibant. Hoc autem toto quidem anno, pro gratia sanitatis impetranda, faciunt plurimi; nunquam tamen plures quam primo Aprilis die, pridie festivitatis. Quod si contingat Religiosos, ut ab illapsis foliis concham emundent; cunctam exhaustire aquam intra octo decemve horas denno solet abundare. Alias accidit ut ad montem, Spinellorum dictum, prope castrum Fuscaldi, educeret operariorum numerum aliquem, pro lignis ad usum monasterii fabricandi cædendis: qui cum simili sitis necessitate ibidem premerentur, neque ad labentem subtus rivulum possent pervenire, nisi facta per rupes sentesque via; compatiens eis Sanctus, baculum terræ infixit, unaque cum eo fontem eduxit; qui etiam nunc ibi perseverans, Aqua S. Francisci Paulani nuncupatur.

10 Porro in primo, quem diximus, fonte grandius aliquid operatus est Deus: in hunc enim cum Sanctus truttam, sibi dono oblatam, mortuam projecisset: subito viva apparuit, ipsique adeo cœnem se exhibuit deinde, ut ad nomen Antonellæ læta accurreret, et dorsum manu etiam palpandum præberet, frustilla panis sibi objecta comedens. Hanc Sacerdos Paulanus quidam, micæ aque injectas captantem, facili negotio ad se traxit, sibi que in cœnam apparavit. Cognovit revelante Deo auctorem furti Sanctus Pater, unumque e Religiosis suis ad eum misit, qui suo nomine piscem repeteret. Sed responsum Frater inurbanum retulit, factum negantis. Rursum ergo missus, et dicere jussus, piscem jam ab eo coctum esse in cœnam; quem nisi ita ut erat remitteret, male illi cessurum; usque adeo Presbyterum deprehensum commovit, ut allatum Fratri ante pedes projecerit, jubens cuicumque liberet apponere. Non potuit minus eo casu fieri, quam ut in partes dissiliret recens ab igne piscis; quas recolligens ab humo Frater, ad Franciscum detulit. Hic autem ut viventem allocutus, Quam male, inquit, tractata ades, Antonella mea: hic avidioris gulæ fructus est. Nisi micæ a Presbytero objectas gulosa vorasses, haud ita tibi accidisset: nunc esto hoc experimento cautior; et in nomine Domini vitam recipe. Quo dicto rejectisque in aquam frustris, cojere illa vitamque recipere, ac tenere quamdiu in vivis Sanctus fuit: allato autem ex Francia mortis ejus nuntio, cum trutta non amplius conspiceretur; compertum est, eodem ipso die illam videri, quo Sanctum vivere desiisse. Presbyter vero, intellecto miraculo furti poenitens, cum veniam postularet: ex subridenti ore nihil acerbius audivit, quam rem alienam iniquo possessori nunquam utilem esse.

11 Interim cum fama miraculorum crescebat vitæ, quam Sanctus, cum pauculis sociis laicis clericisque et uno sacerdote fr. Bolthasare Spino, austerissimam instituerat, approbatio. Itaque Pyrrhus Archiepiscopus, post longum annorum plurium experimentum, rogatus a Sancto, Paulano conventui amplissima dedit privilegia, et aliorum locorum acquirendorum facultatem concessit anno MCCCCLXXI; quam facultatem a Goffredo S. Marci Episcopo examinatam, et de mandato Pontificio probatam, rursum plenius distinctiusque probavit et confirmavit Sixtus IV, anno MCCCCLXXIV, die XXIII Martii, qui eadem Constitutione sua, quæ incipit, Sedes Apostolica, collectis colligentisque deinceps Eremitis oratorii S. Francisci juxta Paulum, ipsum Franciscum instituit jure

D
AUCTORE D. P.

item alium
prope Fus-
caldum.

piscem mor-
tuam vivifi-
cat:
E

eundem
furto ablatum
coctumque

denno resu-
scitat,

P

Pyrrhus
Ordinem
approbat,

Sixtus IV
confirmat.

A *jure quam optimo plenissimoque Superiorem. Ita natus probatusque est novus Ordo; cujus auctori in oratione existenti fertur, ut inquit ejusdem vigesimus secundus Generalis Corrector Gaspar Passarellus, descendisse Angelum, et insignia Caritatis sibi detulisse, quasi in arma suæ Religionis.*

Paterni novus conventus erigitur,

obtrektor redarguitur,

B

daemon nititur Sanctum abruere;

excisam arborem moleste ferenti

C

Septem alia restituuntur;

alio, excarum inter fratres causa,

12 *Ex hinc illius bonus odor quam latissime diffusus, occasionem dedit primæ in Paternum coloniam deducendæ, haud diu post Pontificæ approbationis auctoritatem obtentam.* Qua usurus Sanctus cum sese ad locum contulisset, et per confertam obviam plebis multitudinem agere ad ecclesiam penetraret, nonnemo invidia motus ait: Ecce magus, qui sub externa pœnitentiæ apparentia hypocrisis tegit: et mundo illudit. Ad quem accedens Sanctus, et quæ dixerat prophetico spiritu, licet sibi a longe minime audita, cognoscens; Non ego inquit magus sum, ut existimas, sed Jesu Christi benedicti famulus. Haud fuit opus pluribus, ut duri pectoris silex ruimperetur: in genna se projecit reus, culpam agnovit, et possessionis suæ partem aliquam, ubi novus conventus erigeretur, devotus obtulit. Ut autem ultroneris operis promoveretur fabrica, nihilo minoribus paucioribusque miraculis Sanctum suum Paterni illustravit Deus, quam Paulæ fecerat. Hinc Sancti progressibus invidens diabolus, fecit aliquando ut nullo labore suo possent operarii lapidem superliminarem, portæ imponendum, attollere. Ea de re monitus Sanctus, et hominem (humanam nempe formam daemon sumpserat) otiose adstantem videns, ad se vocat, ac secum jubet lapidem collocare. Et ille quidem obediri simulavit: sed elevatum tanto impetu sivit supra unum posticum cadere, ut fissus per medium, obruturus Sanctum fuisset, nisi prohibuisset Deus: itaque in signum miraculi fissuram servat lapis, a solo Sancto collocatus: demone, post intentatam frustra Sancto mortem, disparente.

13 Jam usque ad tectum pervenerat ædificium quando monitus a lignario Sanctus est, deesse ei absolvendo trabem. Abiit igitur ad domum ejusdam hominis, silvam castanearum arborum possidentis; eoque non reperto, a devota illius uxore petit facultatem, minus arboris cadendo ad fabricæ usum. Annuit libenter, quod rogabatur, pia mulier; neque dubitabat, quin factum redux maritus probaret: sed sua opinione fraudata, cum videret irarum plenum virum ire in silvam, prohibitorum ne vel cederetur arbor vel cesa auferretur; accurrit concita ad S. Franciscum. Qui sese mox ad locum conferens, et circa cесam arborem cum operariis rixantem inveniens loci dominum; rogavit ut se placari sineret, nam pro una arbore, quam incidi jusserat ad usum domus Dei, septem meliores ei se redditurum. Neque mora: castaneas nuce septem circum excisæ arboris truncam radicem (quæ etiam nunc integra inconsumptæque ad augmentum miraculi perseverat) infodit terræ congruo intervallo, easque in totidem formosas arbores surrexisse continuo mirati sunt omnes ipseque dominus, prostratus in genna coram Sancto. Ex his autem arboribus acceptas nuce qui devote comedunt, frequentissime referunt a morbis sanitatem.

14 Porro cum tantus esset populi ad ecclesiam novi monasterii concursus, ut nimis angusta esset, quæ eo ducebat, semita; largam rectamque plateam facere cogitavit Sanctus, idque per medium duorum germanorum agrum; qui hereditatem inter se divisuri, haud difficulter eam partitionem probavere. Sed stabat, in medio, ejus per quem via ducebatur loci, arbor excelsa: quam dum eorum quilibet sibi contendit vindicare, ad verba manusque ventum est tam pertinaciter, ut nisi excitus opera-

riorum clamore Sanctus occurrisset, gladio fuissent litem finituri. Ille autem baculo percutiens arborem, jussit ut in partes discedens finem imponeret controversiæ. Itaque ipsa, per medium fissa, ad utrumque viæ latus abiit, et diu in hunc modum stetit geminata arbor; donec consumptis popularium pietate ramis in cruculas rosariæque, soli resistere trunci, qui etiam nunc supersunt, et circum exstructis ædificiis inclusi spectantur.

CAPUT III.

Speziani, Mylazzi, Coriliani conventus inchoantur, non sine miraculis.

Tertium novi ordinis monasterium Spetiani sive Speziani, diocesis Consentinae oppido, erectum fuisse consentiunt omnes: de tempore nobiscum facile consentirent, si annum famosæ illius per Calabriae provinciam caritatis, cujus in Calabria Processu num. 23 habemus testimonium, voluissent indagare; invenissentque circiter MCCCCLXXIX hunc obscure indicatum. Anno autem hunc præcedente Spetianum venisse oportet Sanctum: ubi dum fabricando monasteriolo strenue incumbit, collaborantibus ut alibi incolis accolisque, credibile est non defuisse consuetam copiam miraculorum, etsi (quod jure admiramur) nihil eorum sit in processibus relatam. Pauca Isidorus ex propriis loci monumentis vel traditionibus collegit. Primum est, quod cum in summo montis Spetianensis vertice, paratam quinquaginta pedum trabem vellet pro refectorio struendo adduci; omnesque excusarent; propter præruptæ viæ angustiam, boves suos commodare oneri; convertit se Sanctus ad juvenem quemdam, nomine Valentem, requirens num ipse aliquos haberet. Habeo, inquit Valens, sed indomitos; quos tamen si usui fore putas, tentabo eos jugo adstringere. Cui Sanctus, iret sane, respondit. Ivit igitur, et boves suos velut agnos tractans atque agens quo jubebatur, descendebat cum trabe omnino feliciter, nisi juvenum unus, in via lapsus, tibiam sibi mediam ropisset. Accurrit ad Sanctum percussus casu tam infausto rusticus, et quam gravis esset ruptura nuntiat. Cui Sanctus: Haud ita gravem, inquit, reor; verumtamen eamus ad locum: et bovem sanguine suo innatantem repens, baculo contigit atque assurgere jussit. Nec mora, surrexit ille, et injunctum sibi explevit ministerium.

16 Sanctissimæ Trinitati sacrata nova ecclesia fuit: cui struendæ dum calcariam fornacem operarii, ascendunt, vehementi pressi siti, requirebant ei levandæ aquam. Itaque eorum uni Sanctus imperavit, ligone, quem gestabat, terram sub ipsa suo vestigio foderet; quod dum facit, secundo ligonis ictu fontem elicit suavissimum. Sed nihil magis fabricam inchoatam promovit, quam grandis illa quæ tunc universam Calabriam invasit fames; currentibus ad Sanctum pro remedio pauperibus: quorum numerosam sæpe turbam ille, nunc herbarum crudarum pugillo, nunc pauculis fabis, ita refectos dimittebat, quasi lautas et largas epulas eisdem appuisset. Memorabile autem inprimis fuit, quod Spetianensium incolarum tres, diuturna fame co redacti, ut humi strati jamjam viderentur expiraturi; exhibito sibi per Sanctum frustillo panis, quod in eorum manibus mirabiliter crevit, omnino recreati et viribus pristinis fuerint restituti.

17 Interim ex Sicilia, patria sua, revertere ad Sanctum Franciscus Majoranus et Antonius Bonus, tantumque apud eum effecere, ut ipsemet eo transire decreverit, et ibi quoque conventum aliquem suo Ordini erigere. Dispositis igitur, primum Spetiani, deinde Paulæ atque Paterni iis omnibus quæ absente se volebat observari; una cum sociis duobus in viam se dedit,

D
per medium fluitur,

Septiani conventus paulo ante famem grandem conditur;

Indomiti boves cicurantur,

eorum unum ruptum crus sanatur,

fors elicitur.

F

famelicis subeuntur.

Transit in Siciliam Sanctus

A dit, nihil moratus communem toti provinciae famem, quam esset per iter experturus. Sed nec interjecti freti tempestuosi fluctus prohibere potuerunt, quominus, negata ad trajectum cyrba, vel pedes vel supra pallium transiret locum, tot olim infamem naufragiis, et decantatissimis Scyllae atque Chæribdis periculis celebrem: ubi quod exinde minor fuerit maris saxitium, hujus quoque miraculosi trajectus argumentum effectumque esse multi scribunt. Sed quo in loco terram Sanctus acceperit, varia est, ut Siculorum traditio, sic opinio scriptorum. Quidam enim contendunt, sanctum virum Messanam voluisse accedere; firmissime asserentes eum ecclesiam sancti Sepulcri, in qua nunc est conventus Messanensis, designasse pro Ordinis sui coenobio: alii ad S. Agatham appulisse, vel ad S. Mariam de la Grotta opinantur. Ita supra laudatus Camartus. In conspectu frequentissimi populi, qualis Messonæ erat futurus rri tum insolite spectator, voluisse Sanctum terræ accedere, haud facit credibile illius humilitas, non ostentationi sed necessitati servientis, cum modo tam stupendo fretum transit.

18 Auctor porro est, ex popularium traditione, Placidus Samperi Societatis Jesu, in sua Iconologia Beate Virginis, appulsum terræ Sanctum, vidisse in eo loco, qui Puteus patibulariorum dicitur, hominem e furca pendentem, quo eum sua scelera ante triduum adduxerant: et primum quidem sociorum uni imperasse ut rescinderet funem; deinde cum hic metu legum tardaret, idem injunxisse alteri: qui dicto obediens, postquam signum Crucis supra putrescens cadaver fecisset Sanctus, laqueum rescidit, expansis brachiis mortuam excipiente Francisco, vivumque in pedes suos sistente. Hic vero continuo prolapsus in genua coram eo a quo vitam corporalem acceperat, meliorem animæ ab eodem poposcit et impetravit, accepto habitu novi Ordinis, in quo sancte vixit per annos non paucos. Hinc Mylas vulgo Mylazzum progressus Sanctus, magnaque cum pietate receptus ab incolis, dedit conventui fundando initium: in quo eadem, quæ alibi antehac prodigia bonitas divina operata dicitur. Quod autem eorum nihil in antiquis Processibus reperiatur, imputandum est illorum negligentiae, qui cum tanta eis suppetret miraculorum copia in vicinis Consentis locis patratorem, superfluum duxerint, longius positos Siculos in causa canonizationis interpellare.

19 Monstrantur in hodiernam usque diem duo saxa prægrandia; quæ viginti homines vix attollerent, Sanctus autem supra portam ecclesiæ collocavit, facilitate tanta, quasi tabellæ fuissent exigæ. Miraculum autem eo est majus quo diuturnius: quantumcumque enim multi voluerint ex istis petris tollere assulam, reliquiarum loco habendam, numquam potuerunt ipsas vel hilum lædere. Ostenditur etiam intra monasterii ambitum puteas, quem aquæ dulcis penuria laborantibus fodi cum jussisset Sanctus, et hunc quoque non nisi salsam dare operarii referrent; denuo ut gustarent jussit; et dulcem esse invenerant ac sapidissimam: qualem futuram deinceps, usque dum aquæ pluviae colligendæ caussacisterna extrueretur prædixit Sanctus. Secuta post quadraginta annos prædictionis fides est; quando confecta cisterna, puteus ille ad naturam suam rediit, et aquam deinceps salsam dedit; non tamen inutilem prorsus: nam quæ sitim amplius non restinguit pota, aspersa coepit reddere sanitatem infirmis, et reddit usque in hodiernam diem.

20 Longe mirabilius est, quod ex prædicto Sampero subjungit Isidorus. Excurrerat Turturetum Sanctus, pro quibusdam lignis ad usum fabricæ obtinendis: ubi eum in domo Ladovici de Franco hospitatum habet traditio incolarum, et in ecclesia B. Marie ostenditur sacellum, eo ipso loco quo genua ad orationem Sanctus flexit. Hic cum esset, audivit Baronem de Aprilis T. I.

Cesaro, in vicino habitantem, abundare armentis; D et boum pari indigere sciens quemdam suum in Calabria conventum, illuc excurrit, quod opus erat pro Dei amore petiturus. Sciebat Baro nullos sibi tunc in campo boves nisi indomitos pasci: ergo molestum excussurus petitorum, potius quam postulata daturus, ire in campum jussit, et quos vellet abducere. Sed obstupuit, cum vidit, quod collo apprehensos intrepide duos, agnorum instar, ante se ageret; et ratum esse delectum jussit. Iverunt autem, ut jussi erant, ad Mylassense monasterium boves, ducente nemine: eodemque regressus postea Sanctus, primum eorum e Sicilia emittendorum copiam sibi legitime postulavit, cujus instrumentum originale etiam nunc in Archivio Mylassensi servatur; deinde Paternum abire jussit. Illi vero nihil cunctati, aquis se committere natando; et freto milliarium quadraginta emenso, alia centum atque viginti milliaria terrestri itineris confecere; dirigentibus eos per viam literis, quas uni eorum ad collum ligarat, seu potius sancti viri meritis, cujus nutui etiam irrationalia animantia subjecerat Deus.

21 Aprilis erat mensis quando in Siciliam Sanctus transiit, et annus uti diximus seculi decimi quinti septuagesimus nonus. Anni sequentis Februario die xi, dedicatam fuisse ecclesiam vel instrumentum aliquod fundationis confectum, si credere volumus; justificari poterit eorum opinio, qui hunc diem conventui illi natalem faciunt. Non diu autem post in Calabriam debuit rediisse, ut iis quæ ante suum in Franciam discessum gessit, tempus idoneum reperitur. Et primum quidem in reditu suo Maydam transivisse, ibique cupiditatem habendi conventus reliquisse, credere suadet juvenis ille in processu Calabr. num. 27 matrem suam ibi a Sancto sanatam asseverans: ut tamen fundare aliquid caperit, non patitur credi Maydensium epistola, Sancto vivente, sed in Franciam transgresso, rem captam indicans. Distinctius conventus Coriglianensis indicium est in antiquis Actis. Huic erigendo occasionem et commoditatem dedit Bernardinus Bisiniani Princeps, S. Marci Dux, vir maximæ auctoritatis et regis, Deo item devotissimus et speciali benevolentia erga Sanctum virum affectus: nam Hieronymi Principis genitoris sui exempla secutus, qui B. Franciscum impense diligebat, locum monasterio edificando proprium principali liberalitate concessit, haud longe a civitatis mœnibus in editiore colle, contemplationi atque exercitiis spiritualibus percommodo, maximeque tunc solitario, nondum extractis tot domibus quot postea inter civitatem et monasterium surrexere; cui etiam difficile atque anfractuosum iter horrorem ac devotionem afferebat. Ibi igitur ecclesiæ atque conventus initia suis manibus delineavit Sanctus, et antequam in Gallias proficisceretur pene absolvit, expensis et eleemosynis Principis Bisiniani. Extat hodieque instrumentum publicum confectum, absoluta omni fabrica, per Petrum Antonium Sanseverinatem, Bernardini prædicti filium, xxviii Octobris anni MDVI.

22 Hæc de conventus illius origine Camartus, apud Lanovium in recognitione Chronici, anno MDCCXIV vita functus, diligens, ut ait idem Lanovius, et accuratus scriptor, inter visitandum Ordinem, cujus Generalis erat, conventuum origines accurate scrutatus: cui proinde Corilianensis exordia ad annos, quos in Calabria Sanctus postremos egit, referenti, longe tutius credemus quam Annalibus, annis viginti antiquiora illa facientibus. Sed nihil est opus auctore tam recenti ad hujus rei confirmationem: habemus irrefragabile testimonium Loysii Romæi, testis in Consentino Processu ultimi, alteriusque Corilianensis immediate Romæum in testando prægressi, asserentium, ab anno MDXII ad tempus inchoandi conventus, annos circiter triginta fluxisse.

A Porro in hoc conventu struendo renovatum est calcarie fornacis miraculum, quæ cum præ ardoris vehementia rinas omni parte ægeret, ruinæque et jacturam impensæ operæ minaretur; dimissis ad refectionem cœmentariis, visus est Sanctus, ab iis qui clam observaturi restiterant, accepto cœmenti pugillo singulas obturare fissuras, nihil nocentibus ei flammis. Quamobrem cum attoniti illi viro Dei ad genua accidissent, Per caritatem, inquit filioli, Deo gratias referamus, qui etiam indignis sua dona communicat. Atque hæc dicens plenam fœcus roanum e roanica protulit, singulisque eorum geminas dedit: Joanni autem Magrino Ordinis Tertiario ternas; admonens eum ne illas umquam separaret ab invicem, nisi vellet omnem substantiam suam flammis consumptam videre. Ille autem prædicti sibi infortunii securus nimium, cum multos post annos dictarum fœcum, eatenus miraculose servatarum, unam fr. Joanni Baptiste Angelo amico suo dedisset; domus sue incendio ad incitas et mendicitatem redactus est: neque ex omnibus quæ Joannis Magrini fuerant quidquam flammis superfuit, nisi fœcus illa donata Angelo: quæ nunc quoque in cujusdam civis Corilianensis domo, crystallino vasi inclusa, servatur.

ACUTORE D. P. ubi ruituram calcariorum obtulit,

cuidam rerum suarum incendium prædicit,

B prophetat de locustis vineas populaturis,

23 Rem porro, quæ in jacienda prima structuræ petra acciderit, memorabilem narrat Montoya. Quævisse videlicet Sanctum, num aliquando Corilianum ingressi essent Turcæ, aut incolarum vineas locustæ consumpsissent? Cumque ei respondissent incolæ, nullam alterutrius mali vel experientiam obvenisse sibi, vel mentionem fieri a majoribus audivisse: subintulit Sanctus, Scitote igitur, quod quando lapis hic deficiet, utrumque huic oppido eveniet. Igitur anno mxcvi, cum forte per quadraginta dies ecclesiola illa subjecta interdicto, cessantibus ibi divinis, clausa remaneret; tanta locustarum multitudo opplevit agros vineasque ut nihil in iis reliquum factura videretur. Tunc unus e civibus, Adrianus Magrinus dictus, judicavit oraculolum a Sancto dati verba sic esse intelligenda, quod ipsum impleri deberet, non quando eximeretur a fundamento lapis, quod erat impossibile, sed quando nullus esset loci sacri usus: ægerent igitur quantum in se erat, ut interdicto sublato aperiretur ecclesia. Placuit cunctis tam opportunitum consilium, ejus mox utilitatem experti sunt, locustis velut impetu uno in mare avolantibus, statim atque reclusæ januæ cardines sonuere; quas deinde magno numero, ejectas in litus, videre fuit.

C et Turcis Corilianum oppugnatis;

24 Paucos deinde post dies rumor increbuit adventare Turcas cum numerosa classe; quæ viginti quinque triremibus constans terram cepit ad Corilianensis rivuli ostium, a turre del Cupo dicta nomen habens; indeque oppidum versus progressi barbari, dum armis machinisque muros quatunt, eorum quidam ad spoliandum Minorum monasteriolum sunt digressi. Deseruerant illud Religiosi, ad montana latibula dilapsi omnes, præter senem unum, etiam ad fugam capiendam invalidum. Qui tanto se in discrimine videns, Sanctum Patrem Franciscum invocavit. Nec frustra: apparuit enim in sui ordinis habitu Religiosus senex, et animos quidem trementi addidit, ostium vero conventus debili canna (cujus etiam nunc ibidem frustum ad memoriam servatur) vicem pessuli subitura, clausit. Ea obstante cum nulla irruentium hostiam violentia potuisset dictum ostium infringere, regressi ad obsidionem illi, ibi quoque in vanum laboraverunt: quia cassi bellicorum tormentorum ictus resilliebant a muris; et civibus ad fiduciam in Sanctum collocandam a sene quodam animoso persuasis ac generosissime resistentibus, proficiebant nihil, per horas multas oppu-

gnantes locum. Itaque partim a suis astrologis ter- riti, grande infortunium exercitui minatis si ibi persisteret; partim a formidabili militum candidatorum turma, quæ locum defendere videbatur, discessere.

CAPUT IV.

S. Francisci de Paula discessus ex Italia miraculis illustratus.

Tam felicibus novi ordinis progressibus invidens dæmon, Ferdinando Neapolitano Regi suggestit, contra majestatem regni peccatum videri, quod ipso inconsulto aliquis suo in Regno monasterium condere præsumpsisset. Itaque missus est unus e triremium Præfectis, qui Neapolim Franciscum captivum adduceret: sed eo quod alibi narratur miraculo, cohibitus novarchus iste ab inferenda violentia, etiam Regem a sententia dimovit. Plerique existimant hoc illud fuisse tempus, quo ab inita novæ habitationis in Castello ad mare possessione Fratres exturbavit Joannes Arragonius Cardinalis. Sed cum ipso quo id factum est anno et Innocentii viii tempore, extinctum Cardinalem scribat auctor coævus; nihil est quod persuadeat hunc errasse, et alios tanto post exortos certiorum ejus historiæ notitiam assecutos: maxime cum tanto terrarum a Paula intervallo et tam prope Neapolim situs esset locus, ut de colonia eo traducenda, quomodo in Italia fuit Franciscus, intraque Consentinæ ac Rossanensis diocesis limites fere se continuit, ne cogitatum quidem fortasse sit. Ergo ad annum mccccxciv aut sequentem, quo mortuus Romæ Cardinalis est, referimus istam verationem, tamquam absenti procul Sancto factam a eo, qui, cum Neapoli transiens ille tam honorifice excipiebatur a Rege patre, ibi non aderat, sed in Hungarica legatione tenebatur occupatus: ut mirum non sit, si alieniori semper animo manserit ab eremita, multa mala Arragoniæ domui vaticinato; et si hæc novæ prærepti sibi loci jam dicti occasione, facile potuit ad istam insolentiam prosiliverit.

Veratur a Rege Neapolitano Sanctus:

an etiam tunc a filio ejus Cardinale?

E

26 Interim vero dum in Neapolitani Regis aula Sancti viri nomen et institutum diversimode agitur, fama ejus ad Ludovici xi Francorum Regis aures pervenit. Qui tam potentem miraculorum operatorem productiori vitæ, quam supra modum expebat, obtinendæ, aliquid collaturum ratus, per Oratorem suum in Curia et quemdam regis domus Curatorem, ad hoc Neapolim missum, effecit apud Regem Pontificemque, ut cogere- tur Franciscus in Franciam se transferre: id agente Deo, ut hac ratione, nascenti et obscuro etiamnum Ordini, ex clarissimo regno lux accederet: et evocationis tam solennis fama, S. Francisci merita quaquaversum vulgaret. Ipse autem, ut erat Superiorum suorum, præsertim ejus quem Christus pro se militanti Ecclesiæ Vicarium instituit, reverentissimus; nihil moratus vocantis imperium, Calabriæ monasteriis eatenus constitutis præfecit Paulum de Paterno, ex antiquioribus sociis unum, seque mox in viam dedit Neapolim versus, anno Christianæ æræ mccccxxxii, ipso Purificatæ Virginis die. Abiturum Brigitta soror tantisper remorata est, dum aliquod ab eo mnemosinon acciperet, devote conservandum. Ille, cui præ summa paupertate ad manum nihil erat quod dare posset, dentem ex ore molarem accepit, sororique tradidit; hic autem dens in conventus Paulani Reliquiario asservatus, magno solatio est omnibus, qui dentium dolore afflicti eodem se contingi devote expetunt. Hæc Paulæ facta esse credi possent: sed negat Lanovius, Paterno digressum Sanctum voluisse tantillum a via deflectere, patriæ extremum visendæ causa: Corilianum adisse putat: et Brigittam eo usque assectatam esse fratrem ac filium existimat Isidorus, ibique dentem illum accepisse. Distat quidem ad Orientem longius a recto itinere Corilianum, quam Paula ad Occidentem: sed per Apen- nini juga, via secundum mare Tyrrhenum per quam difficilis

In Franciam jussu Pape et Regis obiturus,

I

dentem suum sorori relinquit:

hi a conventu miraculose arcentur

A *difficilis facilius multo per Cratis et Sibaris fluviorum valles erat, ad sexaginta aut plura passuum millia : adeoque facilius potuit Corilianum quam Paulam deflexisse Sanctus.*

27 Post hæc Castrum villare ad Sibarim transire peregrini nostri, deinde Moranum : cumque ad unum montium pervenisset Sanctus, unde in Calabriam pene totam despectus erat; conversus, eidem benedixit signo Crucis : et lapidi, cui insistebat, reliquit miraculose impressa pedum suorum vestigia. Qua de causa cum magna esset populi ad petram illam devotio, ausus est Religiosorum aliquis, ortu Moranensis, eandem, non sine periculo refossam, multos post annos Romani ad Ordinis sui Conventum advehere : ubi eam parvo ab hinc tempore adhuc videre licuit, donec Trojanus Spinellus, Princeps Scaliæ et terræ Morani Dominus, eandem a dicto Fratre per multam pecuniam instantiam repetiit, inpetravitque domi suæ asservendam. Hinc per Tensensem campum transitus fuit : ubi in viculo quodam, cui Castellucci nomen, vini haustum petivit Sanctus a rustico primum obvio : illoque humaniter respondente, non nisi vacuum vasculum sibi esse : Per caritatem, inquit Sanctus, accede ad vasculum : nec enim vacuum illud est. Neque frustra dixit :

B *plenum enim reperit rusticus, quod vacuum se dimisisse sciebat : neque vinum dumtaxat ex eo sanctis peregrinis fudit : sed convicaneis quoque suis omnibus, testimonio suo, magnam de viri Dei virtutibus opinionem ingressit.*

28 Calabriae fines jam transierat Franciscus, et Anriæ tenebat oppidum in diœcesi Policastrensi : hic cum eum, quem secum Sanctus ducebat, asinum deficerent soleas; has ut refingeret vel innovaret, rogavit aliquem ibidem fabrum. Eo facto, quia mercedem, quam solveret, non habebat; et paupertatem suam excusans, exasperatum nimis videbat hominem : Age, inquit, Martinelle, redde fabro quod suum est; quoniam non habemus nunc solvamus pretium : alibi quod necessarium providebit Deus. Ad quæ verba pedes excutienti asinus, soleas omnes successive decussit. Et quamvis fabrum miraculo viso puderet inurbanitatis suæ, ultroque jam suum offerret obsequium; noluit tamen Sanctus admittere, sed ad Lacum-nigrum usque progressus, milliarium circiter octo intervallo, ibi gratis obtinuit, quod remunerare non poterat, nisi bene facienti bene precando. Postero die secundum Nigri fluminis amœnas ripas iter fuit, usque ad Pollam, Caputaquensis diœcesis oppidum; ubi gratuito piorum quorundam civium hospitio exceptus Sanctus, postquam spiritualibus eos recreasset colloquiis vespertinus ad cœnam hospes, ab eisdem sequenti mane rogatus, xenium aliquod memoriæ causa relinquere; cum quod dare posset suppeteret nihil; titiorem e foco arripuit, et vultus sui imaginem delineans in pariete, egregie assimulatam, rudi quamvis ductu, reliquit : quæ multis conservata anais postremo evanuit, Deo fortassis castigante incuriam eorum, qui ipsam domi suæ non magis reverenter habebant.

29 Salernum advenienti, missus a Rege Franciæ legatus Guinotus de Boussieres, cum insigni Neapolitanæ nobilitatis comitatu, occurrit; eumque deduxere in hospitium, apud quemdam nobilem ex familia Capogrossa præparatum : cui vicissim hanc gratiam rependit Sanctus, quod ipsi, ex uxore sua nullos tollenti liberos, qui ultra primum secundumque annam vitam prorogarent, prolem vivacem promiserit ea conditione, ut primæ quidem nomen esset Francisci-Mariæ, ceteris autem similiter Mariæ, quolibet alio adjecto. Itaque etiam nunc propagatur; quæ ipsam in qua Sanctus pernoctavit cameram religiose veneratur, extracto intra eandem al-

tariolo cum effigie Sancti, quod ardentis omni sexta feria lampadis fulgore solet illuminari. Sequenti die, iter suum prosecuturus Franciscus, et porta civitatis egressus, designavit locum, in quo successu temporis sui Ordinis conventum fundandum aiebat : quemadmodum anno mxxvi factum est, munificentia Roberti Sanseverini Principis Salernitani. Similiter per Cavensem urbem, Salerno gemina vix hora distantem, transiens, ea fecit, propter quæ eidem in marmore positum Latinum hoc encomium legitur : Divo Francisco e Paula, alteri Thanmaturgo : quod cum per fidelissimam hanc urbem in Galliam profecturus transiret, in fundamenta templi hujus, tunc a Sodalitate Jesu extruendi, primum jecerit lapidem, illudque Fratrum sui Ordinis aliquando futurum prædixerit : multo post pietate ac munificentia Urbis et Sodalitatis probante oraculum, anno scilicet mxxxvi. Gentis etiam de Curte Primario, inclytam sobolem, patriæ decus, ibidem postulaverit, impleverit, prænuñtiaverit; ejusdem ægrotantem conjugem misso ad eam pome, aliosque ægrotos signo sanctæ Crucis continuo sanaverit; eadem Sodalitas monumentum posteritatis posuit, anno Domini mxxxiv.

30 Neapoli quanto fuerit cum honore exceptus, jam alibi dictum est, illud excidit, quod Rex Ferdinandus, tum splendore, in quo orantem noctu Sanctum per ostii rimas ipsemet observavit; tum miraculo piscium, quos coctos miserat e mensa sua, Sanctus autem vivos remiserat; in magnam de sanctitate viri opinionem adductus, quodam die (nam quindecim dierum moram negare Regi neque Sanctus neque Franciscus Legatus poluere) coram multa nobilium turba eidem obtulit pecunia plenam lancem, ad conventum Ordinis Neapoli ædificandum. Sed recusavit generose Franciscus, pretium, ut aiebat, popularis sanguinis, per injusta vectigalia tributaque expressi et arreptum e nummis unum diffregit per medium : ex quo continuo stillavit cruor, ad cuius conspectum vel ipse Rex erubescere debuit. Ab eodem tamen Rege acceptasse dicitur adulterinæ pecuniæ copiam aliquam, tanquam fisco regio iustus acquisitam, ex eaque conflata fieri jussisse campanam, quæ nunc in Milassensi Siciliae conventu servatur; et in summis exorientium circa Pharum tempestatum periculis pulsari solita, citam freto tranquillitatem et securitatem navigantibus creditur conciliare, per intercessionem tam sancti auctoris.

31 Persuasum quoque Francisco est, ut eligeret locum aliquem, si non cœnobio regiis impendiis extruendo, saltem eremitorio, quo etiam privatorum eleemosynæ possent assurgere. Designavit autem eum in quo nunc S. Ludovici conventus est, tunc extra urbis frequentiam sua solitudine aptissimum. Cumque objiceretur, exiguo illic commodo civibus procul habitantibus futuros Religiosos; respondit, nunc quidem ita videri, venturum tamen tempus, quando regio maximis angustissimisque ædificiis esset implenda, laborandumque Religiosis ut ab curiosis circum habitantium oculis se defenderent. Quæ omnia ad amussim impleta sunt : nam Vice-Reges Hispani suam aulam fixerunt ex opposito conventus, inter quatuor eidem Ordini Neapoli extractos splendidissimi. Accidit etiam eadem in urbe hoc memorabile, quod die quodam agens cum filio Tiberi Judicissæ, fundatoris Conventus Spetianensis, atque inter colloquendum raptus in extasim, cum ab ea reverteretur, quæsierit a juvene, numquid audiret. Illo autem negante se audire quidpiam, jussit ut caput per fenestram efferret. Quo facto, dixit juvenis, audiri a se campanam S. Blasii, ecclesiæ scilicet in Spetiano Parochialis. Atqui scias, inquit Sanctus, pulsari eam in funere patris tui : itaque, posito ultra

D
AUCTORE D. P.

et Cavæ
struendos
conventus,

ibique facit
miracula.

E
Ostendit Regi
pecuniam
stillantem
sanguine :

ex prava mo-
neta camp-
nam jubet
fieri.

F
prædicti de-
sertum tunc
locum fre-
quentandum

juveni, cui
mortuus
Spezzani
erat pater,

mirabiliter
id revelat.

pedum vesti-
gia petræ
imprimit,

vacuum
vasculum
vino replet,

fabro merce-
dem poscenti
soleas ab
asino reddi
jubet :

suam imagi-
nem in pariete
delineatam
relinquit,

hospiti im-
probi posteri-
tatem pro-
mittit,

prædicti
Salerni

A me prosequendi consilio, revertere in patriam. Fe-
cit juveſcis ut jussus erat, et omnia sic ut audierat
circa patrem suum gesta cognovit : manetque hujus
eventus memoria inter antiquiores istis Patres et
Spetiani incolas recentissima.

32 Qui deinde honores honoris fugientissimum virum
Romana in Curia sint secuti, apud Comincum legimus :
neque de ea quam Romæ traxit Sanctus mora dicendum
restat aliquid, nisi quod asserant Sixtum IV Pontifi-
cem, cum Sancto colloquentem de Regula constituto
noviter Ordini præscribenda, adduci non petuisse, ut
assentiretur circa perpetuam vitæ quadragesimalis
observantiam, voto ad cetera tria Religionis solennia
adjecto exigendam ab iis, qui sub ea vellent profi-
teri : et tunc Sanctum dextera Cardinalis Roborei,
qui ut Nepos Papæ adstabat proprius, apprehensa
dixisse : Eecum, Pater Sancte, qui meum implebit
desiderium, eoque facto indicasse futurum Pontifi-
cem ; quemadmodum deinde factus, et Julius II dic-
tus, quid præstiterit, infra dicetur. Proditum etiam
memoriæ est, quod conspecto eminens monte Pincio,
prædixerit brevi istis futurum Ordinis sui conven-
tum, qualis reapse post annos duodecim erectus ibi
pulcherrimus est. Pertur denique quod, accurrenti-
bus ad Calabrum Eremitam visendum Italicæ nobi-
litas primeribus, eorum unus Laurentius de Medi-
cis Jonni filiolo imperavit, ut manum Sancti oscu-
laretur : Franciscum vero manum pueri blande strin-
gentem dixisse : Saltero, cum tu Papa eris, ego
Sanctus ero. Et fuit uterque Joannes quidem anno
MXXIII ad Pontificatum erectus, nomine Leonis X ;
Franciscus autem ab eodem adscriptus in catalogum
Sanctorum, anno ejusdem seculi XIX.

CAPUT V.

Adventus S. Francisci in Franciam, comitum
Italicorum reditus, mors Ludovici XI.

Ingressurum in Franciam Sanctum, Massiliæ portu
ob metum pestilentie exclusum fuisse, ideoque Tolonem
versus relegisse iter, ac demum Bormii admissum fuisse,
scribunt aliqui, nulla veteri auctoritate sciti, atque a
teste XXIII in Processu Calabrico (qui totius navigationis
socius fuit) facile refutandi; cum asserat, Golfum Leo-
nis navigantes, Provinciam versus, ad oppida, Bro-
mo et Birgansi vulgariter nuncupata, appulisse, at-
que inde perro pedestre iter tenuisse. Quod autem
testis V et XII in Processu Turonensi producti dicunt,
allatum nuntium esse Regi de adventu Sancti in portu
Massiliæ; potest quidem latius sumi, ut quicumque

C alius Phocæici sive Massiliensis litteris portus intelligen-
tur : crediderim tamen consilium quidem fuisse navar-
cho Massiliam adnavigare, idque Regi avidissime præ-
stolanti nuntiandum curavisse Legatum Buserium;
Sanctum vero obsequentem tum voluntati divinæ, cui
decretum erat Bormiensi oppido per ipsum succurrere,
tum servientem propriæ humilitatis, quæ publici con-
spectus in tam celebri urbe honorem refugiebat, suasisse
navarcho, ut se suisque ignobiliori aliquo in portu ex-
poneret : eumque non persuaderet, impetrata divinitus
tempestate effecisse, ut vel invitus navarchus trire-
mem appelleret finibus Bormiensium, ad caput quod
vulgo Columbæ dicitur, quamvis Isidorus, alia de
causa cunctatum navarchum, dicat sic debuisse cogi.
Quidquid sit, ibi in terram egressus vir Dei, impres-
sit rupi pedum suorum vestigia, quæ istis in hodie-
rum usque diem cernuntur.

31 Progressus ad oppidum, oclusum metu pesti-
lentiæ reperit; neque impetrando ingressui sufficis-
set apud portarum custodes auctoritas Legati regii,
nisi pauca verba addidisset Sanctus, humiliter præ-
catus, darent introitum, quando secum Deus esset.
Ad hanc scilicet mutatis repente animis porta patuit;

intra quam prima occurrit S. Rochi ecclesia, cujus
reparando tecto cum trabem magnam tollere nite-
rentur operarii, et inani fatigarentur labore; acce-
deos ad illam Sanctus, manuque impellens : Eia in-
quit, per caritatem, serviendum domui Dei absque
cunctatione est. Et mox surdum illud lignum tanta
se moveri sivit facilitate, quasi levis bacillus fuisset.
Hoc miraculo vulgi per ora sparso, statim innotuit
quantæ sanctitatis hospes advenisset. Accesserunt
itaque oppidanorum primarii atque rogarunt, ut epi-
demice morbum, hand pauciores quinquaginta per-
sonis quotidie auferentem, bene precando sisteret.
Ille autem oratione facta ita purgavit locum omnem-
que vicinum aerem, ut ii etiam qui secesserant in
agrum, quateous a contracta lue citius purgarentur,
eo ipso momento plenam consecuti sint sanitatem;
ignari tamen prius quam regrederentur in oppi-
dum, unde illis tam cita tamque plena curatio obti-
gisset.

35 Nec ad grassantis morbi vim retundendam tunc
dumtaxat valuit Francisci deprecatio. Constat ab eo
tempore luem, alia loca vicina depastato, aditu loci,
cui vir Sanctus benedixerat, esse prohibitam. Et
quamvis non defuerit qui maligne luem illuc inferre
tentaverit; constat pariter nihil effecisse; imo eadem
mensa eodemque lecto usum, inficere nequivisse quos
contrectabat : et quamdiu hæsit in agri Bormiensis
finibus, nec pestem ad alios diffundere, quod nequis-
sime moliebatur; nec ipsum ea contactum, ut postea
ex multiplici pane deprehensum est, efflare tetrum
spiritum potuisse. Hodieque perstat loco immunitas
a peste, beneficio S. Francisci : et superioribus an-
nis, late ubivis per vicinas oras grassante eo morbo,
Magnates securitatem a perennante in eo loco Sancti
totela petiverunt. Nolo boni deni particulam præte-
rire : nexa est enim cum his quæ proxime præmisi,
et eorum veluti corollarium. Cum eo in oppido
distineretur S. Franciscus, quidam cui nomen Ail-
leto, agens eo tempore Consulem, virum Sanctum
domum suam invitavit ad merendam : quam dum
magna caritate parat, vir Sanctus in ædis vestibulo
hærens, insedit lapidi rotundo prægrandi, qui nunc
in Pœnitentium sacello religiose asservatur. Hic
vestes sedentis a circumfusa plebecula undecumque
accisæ, post multam truncationem, pristinam reti-
nuere quantitatem, ut notatum est, cum dispositis
omnibus domum subiit. Ibi magna caritate exceptus,
majorem rependit beneficentiam : nam toti familiæ
bene precatus, rogavit Deum ne rerum necessaria-
rum indiga aliquando esset : nec irritas fuisse preces
eventus hactenus perpetuo monstravit.

36 Postridie euno oppido excedendum viro Dei
esset, et plurima concurrisset turba, faustas abeun-
tis preces et benedictionem captatura, proque mi-
randis in omni genere inibi editis gratulatura; post
multam ad clausas fores expectationem, deprehensus
est destinatos honores effugisse clam omnibus, sive
per integram et irreseratam januam subeundo, sive
per reclusas Angelica opera moxque iterato clausas
fores exeunte; conferta multitudine, quæ domum
cingebat, conspectu exeuntis prohibita. Hactenus
Theophilus Raynaudus, in sua Triade Patriarcharum
puncto 6, ex inquisitione legitima ibidem instituta ad
instantiam Stephani Octoul, insignis ex Minimorum
Ordine Philosophi, Mathematici, Theologi. Addit Isi-
dorus, Foro-Julii, vulgo Frejus, eadem qua Bormium
calamitate afflicto, eadem ope succursum fuisse : in
cujus rei memoriam civitas illa monasterium Ordini
ædificaverit anno MCCCXC, ubi postmodum tria capi-
tula Generalia celebrata sint, et Minimi habitarent
usque ad annum MDCXXI; quando hi in tam gravi aere,
quadragesimali victui nequaquam conveniente, ni-
mios suorum morbos mortesque experti, ad Aque-
sem

et urbem
liberat
pestilentia,

suaque
adversus eam
benedictione
præmunit.

vestis ejus,
dissecta a
populo, non
minuitur :

ipse inconspi-
cuis ubi nullo
egreditur :

Foro-Julio
quoque pestem
avertit :

atibi fontem
precibus elicit.

Appulsus,
Italicos socios
dimittit :

quos inter non
fuit Princeps
Tarentinus,

ut hujus,
non soror, sed
filia fuit
Julia,

quæ Reliquias
conventui
Valentino
dedit.

Rex venienti
Sancto ob
vium exire
Delphinum
jubet,

eidem ad se
venienti 21
Aprilis de
interprete
procedet.

A sem conventum transivere, et locum cessere Cordigeris. Addit, conservata nihilominus in populo devotione erga Sanctum ejusdemque tutela, liberam semper urbem extitisse a contagioso, malo prout narrant et gratulantur incolæ. Neque hoc videatur ambiguum, propterea quod Bormio Foro-Julium tendendo, videatur in contrariam partem institutum fuisse iter quam conveniebat; et quod Turonas, ubi Rex erat accedere volentibus, nihil fuerit expeditius, quam Avenionem tendere, adversoque Rhodano subire Lugdunum. Etenim ne illam viam teneret Legatus cum suis, prohibitus videtur metu. Etenim pestilentia, per aram Maritimam et Masillensem districtum grassantis: ideoque uti debuisset molliori ac tutiori per Delphinatum: et tunc in nescio qua villa, aquæ potabilis penuria laborantibus incolis memoratur succurrisse Franciscus per fontem, precibus suis de terra elicitum.

37 Sed antequam ab ora maritima discedamus, remittendi nobis in Italiam sunt, qui a Neapoli comites occesserant trineris. Horum unus Tasus Saldanus, in Processu Calabrico testis xxiii, satis manifeste declarat se in ea qua venerat trineri, paulo post expositum cum Francis Sanctum, rediisse: nec ulla est causa (maxime cum Gallia peste affligeretur) cur assentiamur Isidoro, velut certum affirmanti, quod terrestri itinere tam vasta terrarum spatia emensi, Turones usque Sanctum deduxerint, nisi aliqui inter eos fuerint, Francisci Legati familiae adscripti. Multo minus credibile est Fredericum Principem Tarentinum, eum qui post Alphonsum Fratrem ac Ferdinandum nepotem regnum Neapolitanum recuperavit rursusque amisit, in illo fuisse comitatu, nisi id antiquiori testimonio firmetur: Asserit hoc quidem Isidorus: sed eos narrationi suæ innectit errores, qui omnem ei hoc loco fidem detrahunt. Confundit enim patris filique personam, cum dicit Fredericum illum fuisse Valentia in Hispania Proregem, et illo perfunctum munere ibi reliquisse sororem suam Juliam, cui acceptas Turonibus Sancti Reliquias donavit. Valentinus enim ille Prærex, Ferdinandus fuit Frederici prædicti filius; et patre prope Turonas in Gallias post regnum amissum vivente, honoris istius titulo suam solabatur calamitatem, una cum sorore sua Infanta Julia. Ad utrum autem horum Exrex Fredericus miserit tunicam scyphumque ligneum, usu et attactu Sancti Patris venerabiles, non definimus: hoc certum, ipsam vel immediate a Patre suo, vel a fratre qui a parente acceperit, habuisse sacra hæc pignora, eaque dedisse Valentino conventui, a se fundato sub annum mxxxiii: ubi eadem sunt, frequenti postmodum ægrorum curatione probata, scyphus præsertim, qui argento inclusus deferri solet ad infirmos.

C 38 Per Burgundiam, Bassiniacum et Campaniam iter fuisse Sancto tenent aliqui: qui sane circenitus magnus fuisset. Isidorus Lugdunensem, Borboniensem, Nivernensem, Auxerrensem, Aurelianensem atque Blæsensensem, ditiorum pertransisse asserit, via multum rectiori: sed dum neutri ulla gestarum per iter rerum monumenta proferunt, utri veritatem dixerint non sciremus, nisi cævus auctor Delphinatum Viennensemque ac Lugdunensem tractum nominasset. Scribit Victorius quod Rex, ut Blæsis esse sanctum Eremitam rescivit, Delphino Carolo, qui in castro Ambasiensi reclusus educabatur, mandavit per unum e nobilibus suis, ut obviam sancto viro prodiret: idque totius populi et nobilium, qui e Plessiaco Turonum et Blæseni territorio circumstabant, acclamatione factum esse; et locum, in quo genuflexus Carolus benedictionem hominis Dei pòposcit, ea deinde observatum esse religione, ut ibi altare majus conventus, a dicto Carolo, post Ludovicum mortuum Rege, apud Ambasiam fundati, extructum fuerit ad perpetuam rei memoriam. Pergunt alii, ex suo ut videtur conceptu, describere ordinem primæ introductionis ad Regem

Plessiaci, cui non immoramur: credimus tamen facile traditum esse posterorum non infideli memoriæ, quod primi cum Rege congressus dies, fuerit vigesimus quartus Aprilis. Credimus etiam Regi fuisse cordi, ut Sancto, solam linguam maternam scienti, de idoneo provideret interprete, eique nominasse Ambrosium Rambault, Italice atque Latine loqui ac scribere doctum præter Gallicam linguam: cui deinde addictum sibi Beneficium ecclesiasticum amittere metuenti, Sanctus dederit commendatitias ad Carolum Ludovici successorem, attestans quod dictus Ambrosius multa magnaque obsequia fecisset et faceret novæ Religionis, ob quæ mereretur ab ea commendari. Per hunc aliumve scripsisse potuit Franciscus Ferdinando Regi et Bisinianiensi Principi eas qua sub hoc titulo habentur epistolas xvi Maii et vi Junii signatas.

39 Harum posteriores crediderim exaratas occasione redeuntis in Italiam Bernardini Mingronii, ex Petrapaulæ diæcesis Rossanensis oppido oriundi; et Principi Bisinianiensi perquam cari: cui cum non posset persuadere Sanctus ut remaneret in Francia, discessurum admonuit, curaret semper in Dei timore vivere; quippe cui propter gratiam, qua obsum fidele servitium valebat apud Principem Bisinianiensem, non essent æmuli defuturi, et vitæ sub eorum manibus amittendæ pericula. Faceret igitur ut nunquam inveniri posset imparatus, si forte ipsis eum permetteret occidendum Deus; et cordonem, quem dabat, nunquam a renibus suis deponeret; futurum enim ut ea qua deponeret hora, tolleretur e medio. Abiit illè multum obstupetactus prædicatione, nec minus consolatus dono, quod sibi pro impenetrabili foret lorica. Mandata autem viri Sancti, quod ad animam attinet, præclare servavit: de cordone semper gestando, non potuit ita continuo memor esse, quin post viginti annos semel cum, summo mane ad vocationem egressum, memoria falleret: qua per iter suggerente, quid facere omisisset, festinavit ille quidem domum reverti; sed hoc ipsum fuit incurrere in æmulatorum manus, qui letaliter vulneratum humi stravere. Domum igitur relatus et extremis Ecclesiæ Sacramentis munitus, antequam moreretur, viri sancti prædicationem suamque oblivionem, ipsa hora punitam, revelavit; quemadmodum ejus filii Silvester et Cosmas scripto signatum reliquere, et confirmat continua in loco traditio. Minime autem imparatum fuisse inventum, credibile facit corporis ejus, in hodiernam usque diem incorrupti, apud Dominicaus dictæ terræ tamquam Beati alicujus, conservatio.

40 Aliarum litterarum lator Franciscus Galeotta fuit, quem eo Sanctus donavit reliquiario, quod hodieque servatur in familia; ex eaque promisit neminem absque sacro Viatico moriturum, quod etiam in violenta morte pereuntibus experientia comprobabat, Ex litteræ quandoque Regem affererint, patebit ex responso quod xviii Augusti ejusdem anni ad Sanctum remisit in hæc verba, prout ea ex originali Italico, in archivio conventus S. Ludovici Neapoli asservuta, transcribunt auctores et hic fideliter Latine reddimus. Noster carissime, venerabilis ac religiose Pater. Accepi epistolam vestram, xvi Maii datam, per manus Francisci Galeottæ: quæ majorem nobis consolationem attulit quam possit scripto explicari, considerantibus quanta cum caritate feraris erga omnia, nostrum honorem commodumque et subditorum nostrorum concernentia: neque sane aliter fieri a te potest, tam bonæ vitæ et virtutis tam singularis homine. Oramus te, ut quidquid apud Deum hominesque potes ac vales, impendere vells ad pacem et quietem miseræ Italiæ procurandum; quæ alio servire non debet quam ad invadendum Religionis Christianæ hostem, et procul a finibus propulsandum

D
AUCTORE D. P.

Sanctus redeuntem in Italiam nobitem

E

ab inimicis occidendum movet,

ut semper paratus sit :

P

per alterum dat litteras ad Regem Neapolit.

qui humilissimæ responsionem

ALFONSO D. P.
commendat
Sancto sancti-
tatem Regis
Francie,

cujus unius
respectu ip-
sum abire per-
miserit.

Rex Francie
consult
eundem de
consentit
statu, et
restitutione
Institutionis,

A sandum. Id quod precipue nunc optamus est, ut Rex Christianissimus, quem veneramus ut patrem, convalescat a sua infirmitate. Hoc vero cum tu solus efficaciter possis apud Deum peragere, quam maximo possumus affectu rogamus, ut orationibus tuis sanctis eundem permoveas, ad citam sanitatem dicto Regi conferendam. Pro certo enim habemus, quod intuitu perfectissime tue devotionis exaudienda sit oratio, quam facies pro salute sue Majestatis; cui nos quoque commendabis, affirmando quod eum habeamus loco patris, et hoc nomine sanitatem ejus velut propriam nostram exoptamus. Cetera quæ Italiæ pacem spectant tue pietati et prudentiæ committimus, scientes quod eam non minus ipse cupias quam omnis hic infelix populus, qui te Patrem suum agnoscit, et vehementer tuam dolet absentiam: Verissime dico, idque pro certo habere potest Rex Christianissimus, quod nisi Regiæ ejus personæ primam habuissemus rationem, neque ego neque subditi mei unquam passi essemus, ut egredereris ex Regno tu, ejus vel sola umbra ab infortunio credebamus liberari: jamque magis ipso elongationis tue experimento novimus, quantam in amabili tua persona felicitatem quantamque consolationem possidebamus. Verum adeo cara nobis fuit conservatio Regis Christianissimi, ut quod tanta petebat cum solitudine, negare ei non potuerimus; ipsique quotidie Deum oremus pro salute ejusdem, quam iterum iterumque tibi commendamus. Recepimus letanter consolationes et benedictiones, quas nobis transmissisti, tam pro Serenissima Regina consorte nostra carissima, quam pro Illustrissimo Calabriae Duce filio nostro, et omnibus nostris subditis: quos omnes habebas in tuis devotis orationibus commendatos te poscimus. Nos vero pro te vicissim orabimus Deum, ut sanctum te atque contentum faciat, secundum desideria tue optimæ voluntatis. Datum Neapoli ex Castello-novo.

41 Hæc ille, pro temporali Regis Franci vita sollicitate satis: sed huic terminos suos constituerat Deus, quos præteriri volebat. Ad hos igitur magnis passibus properanti saluberrima fuit hominis tam sancti presentia: quæ si non omnem eidem abstulit mortis horrorem, periculum certe infelicitate moriendi procuravit. Nam die quadam ad se familiariter, ut expectat, intrare jussum, hunc in modum Rex est allocutus. Nulla omnino res tantam mihi parit voluptatem, Pater Francisce, quam te habere domi meæ. Nunc tria sunt quæ animum angunt, et quæ ex te discere vehementer cupio. Primum, an ab hoc morbo sanandus sim; alterum, quid me facere conveniat de Ruscinonensi et Cerdaniensi Comitatu, de quo inter nos et Arragonie Regem disceptatur; tertium, quæ nam illa sint mala, quæ post mortem meam regno obventura, Prophetico, ut reor, spiritu prædixisti. Cui Sanctus, semper, inquit, o Rex, convenit nos voluntati divinæ acquiescere, eique nos totos regendos committere, in ejus manibus mors et vita; et ejus secreta, nisi ipse revelet, scrutari temerarium est. Equidem solitariæ quietis amore huc migrare recusavi a principio: postquam tamen divini beneplaciti esse scivi, ut ad te venirem, promptus parui, ad hoc ut Dei voluntatem tibi notam facerem. Ad primum igitur, id quod alias respondeo, non longum tibi vitæ tempus esse super, ideoque curandum ut rebus tuis domique disponas: ad secundum, hortor ut Aragonie Regi restituas, si quid ei debes: ad tertium prænuntio, castigandam Franciam flagello hæreseon, in regno exstimatorum.

42 Atque hæc omnia, inquit Lucas, de Montoya, et ex Montoya Isidorus Tuscanus, refert Hieronymus Capilla, Ordinis Minorum Religiosus admodum gravis, in brevi S. Francisci chronica: ita se audi-

visse asseverans a gravissimo quodam Patre, S. Maximi Priore: qui ipsa audiverit a Priore, decessore suo, et antea Regis Ludovici Sacellano, coram audiente singula, quæ inter Regem et Sanctum tunc dicta sunt. Hæc ibi: quæ aliis probanda aut improbanda relinquimus. An autem apud successorem Carolum Franciscus institerit, ut supremis paternæ voluntatis tabulis mandata restitutionem dictorum Comitatum, variis pretextibus diu dilatam, tandem facto ipso impleret, non habeo dicere. Existimo, non ultra quam rogaretur publicis se consiliis miscuisse Sanctum. Qui autem Caroli genium, ut tunc erat, attendent; facile judicabunt neque Sancti Francisci, neque Confessarii Regi (quem quidam restitutus factæ auctorem dicere maluit) quidquam effecturas admonitiones fuisse, nisi regni Neapolitani spes animo concepta, et ipsi et ministris regis ejusdem spei inventoribus persuasisset, hunc bolum (quem, si armis repeteretur, fortassis tueri non potuissent, ubi occupati Franci) objicere Ferdinando Catholici, itaque eum avertere a suppetitiis Ferdinando Neapolitano cognato ferendis.

43 Postquam autem Rex Ludovicus de rebus ad animæ suæ salutem regni statum spectantibus disposuisset, in eum quo scribunt historici modum: tandem magnæ vitæ melioris spe plenus, anno MCCCCLXXXIII, pridie kalendas Septembris, naturæ debito functus est. Funus dum apparant alii, Franciscus in cellam se proripit et in orationem effusus pro salute Principis multis agit apud Deum. Inter hæc ad Joannem Teduriam, a Rosca dictum, Accede, ait, et hunc pileolum meum ad Regem defer, capiti impone, et confide, statim ad vitam revocabitur. Exhorruit ille ad mandatum, nec ut faceret induci potuit: quare ad eum vir Sanctus: Scito, inquit, quia per tuam difficultatem stetit, quominus vita Regi reddita sit: nunc quando id Gallie invidisti; age, in Italiam revertere. Quod quidem, inquit Lanovius hoc narrans, ut vir Dei dixerit, periculum facturæ obedientiæ; non est tamen dubium, quin hæc et si quæ sint majora miracula possint præstari per obedientiam: etsi, credo, vir Sanctus optime præviderat, non esse Regi vitæ restituendam, sed deprehendendam discipuli inobedientiam.

CAPUT VI.

Res sub Carolo VII gestæ: Ordo in Hispaniam propagatus.

Habitabat Franciscus cum suis in arcis Plessiacensis curte sive area inferiori; ibique ex regis Ludovici dono, sacellum S. Matthæi cum adjuncta domo omniique sacro apparatu possidebat. Sed quia hæc possessio, etsi coram multis magni nominis testibus inita, nullis Regiis litteris desuper confectis muniebatur, veritus Sanctus ne post suam mortem exturbari ab ea Religiosos, et sine certa sede vagari contingeret: egit cum Anna, Regis impuberis amita et ennatrice, Petro Borbonii Duci nupta, per eumque obtinuit instrumentum confirmatæ donationis, signatum Parisiis XIX Martii, Regis Caroli annos in Christi MCCCCLXXXV, sed more Gallico, ut patet numeranda, cum nobis in cursu esset annus LXXXVI. In quo Chronologi Ordinis non errassent, si annos regni considerassent, prout ipsam instrumentum aliisque mox citanda exstant apud Hilarionem pag. 366: qui tamen etiam ipse ad Æræ Gallicæ a communi differentiam animum non reflexit: Deinde ab eodem Rege Carolo obtinuit usum expeditum Privilegiorum; Ordini suo a Sarto IV ejusque successore Innocentio VIII concessorum, per litteras signatas XVIII Aprilis; secundum Francos æque ac ceteros (nam Pascha VI Aprilis celebratum erat) MCCCCLXXXVIII anno Æræ Christianæ.

D

quod tamen
hæc sit facta
a Carolo
successore,

non est Sancti
consilio ad-
scribendum.

pie mortuo
Rege,

E

discipuli
obedientiam
Sanctus ex-
plorat.

Carolus Rex
novum con-
ventum erigit
Sancto,

F

Privilegia
confirmat

A
Gallis Hispanis
et sociis
aucto :

43 Interim ad novi instituti rigorem; Sanctitate Francisci allecti, accesserunt varii, quos inter si non tempore, dignitate certe et auctoritate primus fuit Franciscus Binet, Majoris-monasterii prope Turonas Prior, postea dignissimus Ordinis Generalis: sed quæ habentur conversionis illius Acta, eamque suaderent esse ad annum xc istius seculi differendam, ea futeletur Lanovius supposita nonnullis videri, nec deesse ex Ordine, qui imposturæ auctorem designent nominatim; certe esse talia, ut negari nequeat, continere aliqua, cum hodiernis moribus non bene convenientia, nonnulla etiam inter se pugnancia. Nempe difficile est, mentiri antiquitatem, et nihil per ignorantiam antiquitatis inspergere, quod revocatum ad examen prodatur fallaciam. Neque soli Galli, sed Hispani etiam aliquot ad eandem Eremitarum novorum accessere Societatem, ex comitatu Petride Lucena; qui ab anno lxxxiii istius seculi ad lxxxvii, pro restitutione Rusciniensis atque Cerdaniæ impetranda, Caroli Regis aulam sectatus, magnum cum Sancto familiaritatem inivit; et sub ejus disciplina, tum alios aliquos, tum Ferdinandum Pandurum, consanguineum suum, abiens reliquit.

46 Ergo tot sociis aucto contubernio, cum angustior esset in arce habitatio; extra muros parci, juxta castellum Monticulorum dictum, ampliorem ecclesiam ac monasterium Rex idem construi jussit: in quod pariter omnes immigrarunt anno mccccxci, eodemque transtulerunt sacram ex sacello S. Matthæi suppellectilem, quæ minutim tota describitur in Patenti desuper expedita in ipso Monticulorum castro, regnantis Caroli anno viii, die xvi Maii: Ibi Franciscus exiguum sibi cellulam fabricavit, dum viveret in ea commoraturus: quæ sic ad annum mdxxv perstitit, quando Jacquetta Molandrin, jam tum vidua Andreæ de Alesso, eam in sacellum convertit ex mariti sui testamento: de ejus vel alterius sacelli intra ecclesiam dotatione extat opud Hilariorum pag. 303 contractus reformatus anno mxxxiv.

46 Per hæc tempora res memorabilis accidit, quam hic referre opportunum erit. Venerat in Franciam, visendi Francisci et religionem ejus suscipiendi causa, Philippus Camilianus, nobilis Calaber, is qui inter Reginenses primus testimonium postea dixit: occurrit autem Beato viro, cum forte Rex adesset et ultro ab eo compellatur his verbis, Scio te Regina venire, et quo animo huc accesseris: verum tamen non est hic status, quem tibi decrevit Deus, sed alius mitior, in quo tibi congrua magis caritatis exerceas. Ergo in patriam regredere: ibi primo quo templum ingredieris die sacri audiendi gratia, post te ingredientem videbis fœminam, qui cum matrimonio junctus, geminam prolem, masculam et femellam, generabis; quos in timore Dei educare memineris. Attonitus ad hæc Rex, per eos qui aderant procures discere curavit peregrini nomen; ejusque in expeditione Neapolitana postmodum recordatus, ex eodem ad se vocato didicit, omnia, ut Sanctus dixerat, evenisse: et quidem præter spem suam, quod ea, quam post se templum ingressam notarat, fœmina, ante paucos quam eam ibi videret dies, desponsata fuisset alteri nobili, amico suo: sed primo conjugii mense relictam morte mariti viduam, ad secundas secum nuptias transiisse, factumque duarum prolium parentem.

47 De Ambasiensi conventu, eodem circiter quo novus Plessiacensis anno fundato, habemus testimonium auctoris cævi num. 40. De Forojuliensi tunc quoque erecto nihil habeo dicere, dum nulli quibus id probem vel improbem suggeruntur monumenta, Hoc certum non in Francia tantum cœpisse ordinem; Regnante Carolo viii, dilatarî; sed etiam in Hispaniis propagatum esse sub Catholicis Regibus Ferdinando et Isabellâ. Primum ibi conventum oporteret fuisse ad S. Helenæ

oratorium, in oppido Andujar dicto, diocesis Hispaniensis, ab eo quem supra diximus Petro Lucena ejusque uxore ibidem commorantibus ædificatum dotata tumque. Legitur enim epistola una, estque lxxxv inter editas, ad Virgines quasdam illius loci, in ipsa dicti Petri domo secundum institutionem S. Francisci Paulini vivere volentes, ab eodem ut præfertur Sancto directâ Turonibus, xxv Januarii anni mccccxxxix: in qua jam dictum Petrum Lucenam appellat cum titulo Fundatoris nostri, ab eoque jubet eas intelligere, quomodo instituendas esse puellas ordinavit. Sed contra est quod Montoya olivæ Hispani, qui præsentis inspicere potuerunt monumenta foundationis, eam referant ad annum mccccxcv. Præterea hæc epistola accepta est ex MSS. sub nomine Joannis de Mylasso Neapoli asservatis: atqui auctor hic vel qui eum describere, passim infeliciter impegere in cyfras characteris antiqui et haud modicum ab hodierno discrepantis, ut in Prolegom. num. 17 vidimus: quem errorem si corrigas, et pro 80 scribas 98 vel quid simile; recte se habebunt omnia.

48 Maneat igitur Hispanicarum foundationum primitias Malacitana in eremitorio fuisse dedicatas, hac quæ sequitur occasione. Susceperat Ferdinandus expurgandam a Mauris Hispaniam, potissimum Granatense regnum, quod totum fœda premebant servitute. Primum obicem posuit Malacitana civitas, situ loci et humano ingenio, sed imprimis pertinacia propugnatorum munitissima. In ejus oppugnatione S. Franciscus frangi videns victoriosi exercitus animos Turonibus, unde in spiritu præsens aderat obsidioni, duos Fratres misit ad Regem, mandans ne deficeret: futurum enim ut intra tertium a Fratrum adventu diem urbe victor potiretur. Itaque factum est, xviii Augusti anno mccccxxxvii, Rege barbaro cum suis fugam ultro capiente. Victoriam Deo acceptam Rex pius referens, ipso quo teutorium suum steterat loco eremitorium condidit, Sanctæque Mariæ de victoria dedicavit, et cuidam Bartholomeo Columnæ tradidit: non tamen Fratribus ad se missis (Bernardinum de Cropalati et Damianum sive Jacobum l'Espervier Francum fuisse dicunt) consensit Ordinem tunc stabilire in Hispania, belli curas occupationesque cansatus.

49 Postquam vero Granatam quoque anno mccccxcii die vi Januarii Rex obtinisset, Franciscus promissionis sibi factæ memor, Petri de Lucena, ut existimo, interventu, egit cum Rege, de colonia sui Ordinis traducenda in regnum Granatense, quam maxime indigum institutionis Christianæ, ac modo duodecim socios illuc profecturos nominavit: inter quos Ferdinandus Pandurus erat, et omnium caput Boyllus, ex Benedictino Abbate monasterii Montisferrati Sancti Ordinem amplexus, ac deinde cum Christophoro Columbo missus novi orbis primus Apostolus, Gironensi denique insula inter Catalanos ornatus. Missis ad se benigne Rex annuit, ut suis institutis ac privilegiis in Hispania vivere possent; in eosque Malacitani eremitorii possessionem transcripsit, quod nunc in amplissimum cœnobium excrevit, et occasionem dedit ut Fratres Minimi, Fratres de Victoria ab Hispaniis nuncuparentur. Rem totam epigraphæ explicabit, in istius conventus ecclesia posita sub imagine S. Francisci Paulani, his verbis: Ferdinando v Hispaniarum Regi, per duos Fratres Minimos, de Mauris, octingentis annis regnum occupantibus, victoriam mandat. Dum enim Malagam Granatæ Rex obsideret, audito per dictos Religiosos nuntio animatus est; nocteque ipsa fugientibus Mauris panico timore, libertas urbi et regno tradita: in cujus memoriam celebre monasterium ab ipso Rege Ordini est extractum, quod deinceps de Victoria dici voluit, sicut et Fratres dicti Ordinis in anno mccccxcii.

D
AUCTORE D. P.

sed Malagæ
primus conventus
erigitur,
E

ad S. Mariæ
de victoria

post captam
Granatam
an. 1492,

ab intercepta
ex Sancti
prophetia
Malagam,

quamdam
ejus prophetiam
auduit,

et successum
examinat,

In Hispania,

non Andegavi

A 50 Quæ deinceps in adeunda loci possessione, eaque
AUCTORE D. P. contra Bartholomæum primum ejus habitatorem tuenda,
 gesta sunt; quæ alia per Hispaniam fundata comobia,
 non attinet fusius commemorare, nedum describere multis
 primorum in Hispania fundatorum virtutes: unum
 tamen præterire non possumus fr. Martinum Marmolejo,
 professione Laicum, ex Ecziensi, quod anno mvi dici-
 tur fundatum esse, monasterio. Venerat hic Turonas
 una sancti Patris videndi gratia, et post dierum ali-
 quot commorationem reversuro, dederat Sanctus
 pro scipione viatorio ramum, ex moro arbore apta-
 tum; jubens eum, statim atque ad suum redivisset
 conventum, terre infigere. Parnit jusso obediens
 discipulus, Ecziamque reversus defixit humo omor-
 tuum lignum; quod ibi radices agens in proceram
 evasit arborem. Ilac autem post multos annos impru-
 denter succisa, rursum ex radice pullulavit alia;
 quæ etiam nunc viret magno cum monasterii illius
 comodo. Cives siquidem, quorum multi conficiendo
 ex bombycum laboribus serico vitam sustentant, ex
 singulari erga S. Franciscum devotione, hujus ar-
 boris folia, bombycibus in escam danda, studiose
 expetunt; experientia docti, verminum istorum edu-
 cationem multo felicius securiusque procedere,
 quando iis vel pauca hujus miraculosæ plantæ folia
 apponuntur. Unde fit ut quam acceptam Sancti me-
 ritus referunt gratiam, eam largis ad Fratrum sus-
 tentationem elemosynis studeant compensare.

B 51 Andujarii parro non tantum illud, quod diximus,
 monasterium ædificavit Petrus de Lucena pro discipulis
 S. Francisci: sed etiam eodem anno xcv istius seculi,
 aliud erexit pro feminis, quod auctores consentiunt pri-
 mum esse sub S. Francisci Paulani Regula huic sexui
 constitutum cum clausura et votis Religiosis. Ilac tamem
 vota non statim a principio inducta orbitror, sed Tertiariarum
 institutum dumtaxat ibi fuisse servatum, quo-
 modo ex Proc. Calabr. num. 46 discimus Altiliæ sed-
 cim Sorores Tertiarias sub una Correctrice simul vixisse,
 et Religiosus laxiori acceptione dictas fuisse. Quandonam
 autem Sanctus acceperit facultatem mulieres solenniter
 professas velandi, nusquam invenimus; hoc scimus, scrip-
 tam pro iis Regulam, anno mvi dumtaxat approbatam
 haberi. Fortassis etiam hoc Sanctimonialium carnobium
 rectius dicitur, annis septem post illud virorum esse in-
 choatum: siquidem nonnisi anno mvi mense Augusto
 dictus Petrus Lucenæ et Maria Alphonsi, uxor ejus,
 suarum partem majorem ædium Religioni tradidere ad
 clausuram; eaque pars adeo ampla fuit, ut ipsæ mona-
 chæ, quæ jam viginti et una numerabantur, die iv Martii
 sequentis anni hac de re scribentes ad sanctum Patrem,
 significaverint, in ea se habere pro officiis sacris quotidie
 peragendis justam ecclesiam, et idoneum spatium dormi-
 torio, refectorio, claustro, aliisque officinis ædificandis,
 ex liberalitate piorum hominum et collata in commune
 cujusque dote. Exponunt autem nihil sibi magis deesse
 quam Regulam, quam possint tamquam Religiosæ
 claustrales tenere, quæ hæcenus sub nudâ Fratrum
 instructione vixissent; præter quam etiam alteram sibi
 mitti expetunt ut proponendam, qui tertiæ regulæ habi-
 tum volent suscipere. Simile quid eadem per ipsum
 Petrum de Lucenæ petierant ante annos non multos,
 quando illam (ejus facta superius mentio est) episto-
 lam accepere: eundemque petitionem replicante Petro,
 rescripsit Sanctus xv Januarii anno mvi, Spero in Do-
 mino venturum aliquando tempus, quo piæ illæ Vir-
 gines erunt multis aliis lumen et via ad salutem, et
 Deo dante, providebimus sanctæ earum intentioni,
 ad hoc ut in vestra domo unitæ amore et caritate,
 possint tamquam Religiosæ, secundum propriam for-
 mam ac Regulam alias instituere doctrina et vita
 exemplari. Interim, juxta potestatem sibi a Christi
 Vicariis factam, concedit Petro totique ejus familiæ et
 aliis devotis personis facultatem in sancta illa domo

confitendi, scilicet in domo B. Helenæ, cujus funda-
 tor nuncupatur in epistolari inscriptione: non autem in
 sua propria, ubi prædictas Virgines collegerat, domo;
 quia hæc necdum erat sacris usibus aptata.

52 Abiisse in Hispaniam Fratres mense Martio anni
 mccccxii, scribit Isidorus, et est probabile satis: non
 item quod addit, accepisse eos secumque tulisse propria
 ipsius Sancti manuscriptam Regulam. Nam quo tem-
 pore puer fuit Franciscus, res rara erat, etiam Princi-
 pibus viris et in magistratu constitutis (præterquam Cleri-
 cis) litteras nosse: et qui duodennis excedens e paternis
 audibus solam fere solitudinem coluit per omnem vilam,
 nihil potuit propria manu scribere: sed utebatur Cleri-
 corum in Ordinem admissorum opera; et cum Gallicæ
 Hispanice, vel Latine respondendum esset, etiam lingua,
 Teste namque Comineo, sub annum mccccxviii scri-
 bente, solam Italicam norat, et hanc quidem, ut per se
 evidens fere Calabricam: quippe qui e Calabria num-
 quam extulit pedem, nisi cum in Siciliam et Franciam
 ivit: in Francia autem non nisi per interpretem loqui
 solitum, etiam mulieribus solam Franciam intelligen-
 tibus, etiam ultimo vite anno, scitur ex Processu Turo-
 nensi. Sed nec Regula tum adhuc ulla scripta aut per
 Apostolicum Sedem probata erat, cum in Hispaniam
 mittebantur Socii. Alexander enim vi, cui, per extraor-
 dinarios Regis Caroli ad gratulationis officia Oratores,
 prima Regularum forma approbanda est missa, non ante
 xi Augusti electus fuit cum jam a quatuor mensibus in
 iter Hispanicum se dedissent Fratres; et ejus approba-
 torio Bulla signata est anno primo ejusdem Alexandri,
 iv kal. Martii. Quis autem credat ullas scriptas Regu-
 las fuisse promulgatas a Sancto, prius quam eas Sedes
 Romana probasset? Quia tamen Votiva pro directione
 Eremitarum eremitorii S. Francisci de Paula, a Fran-
 cisco de Paula provide ordinata (ita prima hanc Re-
 gulam appellat Pontifex) divinitus inspirata Sancto
 Fundatori, ab olio debuerunt scribi et Latine reddi; et
 credibile est huic negotio adhibitum Fr. Bernardinum
 Cropalati, Sancti viri Confessarium; credibile etiam
 est, hunc in Hispanias cum Baylio profecturum, tulisse
 secum eorundem exemplar, non ut regulam, sed ut di-
 rectorium, quod vim Regulæ brevi habiturum spera-
 retur.

CAPUT VII.

Regula quater innovata a Sancto. Res cum
 Carolo Rege gestæ.

Licet Archiepiscopus Pyrrhus, in suo anni MDLXXII
 constitutione, plenam Francisco potestatem fecisset, Sta-
 tuta et Ordinationes pro austere eremiticæ vitæ ob-
 servantia faciendi, eamque facultatem Sixtus Pontifex
 confirmasset; distulit tamen ea uti Sanctus per annos
 multos; usque dum fundatum in Calabria et Francia
 Ordinem etiam ab Hispanis Germanisque postulari vi-
 dens (nam et in Germania tres conventus Maximilianus
 Imperator fundavit, quos puto post hæresis Lutherana
 extinxit) differre non potuit diutius, quin scripto man-
 dari faceret communem omnibus vivendi Regulam:
 eamque Alexandro vi, ut diximus, obtulit, quæ passim
 Prima solet vocari. In hac præ ceteris notabile est capi-
 tis vi initium, quod sic habet. Cibi nestri, durante
 vita nostra sint Quadragesimales, tam in locis et
 conventibus quam etiam extra, nec alicui carnes aut
 ova, caseum aut lacticinia alia, modo aliquo seu
 tempore, demptis infirmis (et hoc de consilio me-
 dici) comedere licitum sit. Contrafacientes (similiter
 et consentientes et non revelantes) per tres menses
 carceribus mancipentur, jejulentque quarta et sexta
 feria in pane et aqua: insuper ipso facto deprehen-
 sus, perpetuo inhabilis ad omne officium existat,
 nisi per Capitulum generale, considerata ejus quali-
 tate, rehabilitetur. Unde jure merito infert Lanovius,

An ituris in
 Hispaniam
 dederit Re-
 gulam,

litterarum
 et linguarum
 rudis,

quando nulla
 dum probata
 erat?

Prima Regula
 Alexandro vi
 oblata,

F

cum obligatio-
 ne victus
 quadragesima-
 lis

inde

mori ramus.
 Ecce jussu
 sancti plan-
 talus,

bombycibus
 mire utilis.

conventus
 monialium
 Andujarii:

an. 1502

cui se provi-
 surum de
 Regula Sancti
 promittit.

A inde ab ipso Ordinis principio parum admodum a voto abfuisse obligationem victus Quadragesimalis perpetui, nec illam cujusque arbitrio et voluntati umquam relictam fuisse. Cum vero hactenus fuisset conservatum usu ut a primarii sui, quod apud Paulum Sancto Francisco Assisiati erectum erat, oratorii nomine, Eremitæ S. Francisci vocarentur: et periculum esset, ne illos a Fratribus Minoribus, ab eodem S. Francisco Assisiati institutis, rude vulgus non satis distingueret; decrevit Pontifex hanc Regulam approbans, quod deberent Eremitæ Ordinis Minimorum Fratrum Eremitarum Fratri Francisci de Paula in posterum nuncupari.

et susceptione
nominis
minimorum.

secunda
Regula anno
1501 probata,

54 Ut autem quæ ad Regulam spectant, sub unum aspectum hic ponamus omnia; cum prædicta Regula in tredecim capitula concepta ac distincta fuisset; ipse Franciscus cum nonnullis Fratribus suis experientia edocti, cupientes futuris periculis, quæ succedente tempore in eodem Ordine futura formidabant, obviare; tredecim capitula prædicta in decem tantummodo reducerunt, aliqua etiam pro salubri ipsorum et aliorum directione immutaverunt, ac etiam addiderunt: quibus sic reductis, mutatis, ampliatis, et quæ superflua erant resecatis; ipse Franciscus decem capitula prædicta voluit et mandavit per singulos ejusdem Ordinis Fratres, pro sua salubri Regula, deinceps perpetuis futuris temporibus pro posse observari, Regulamque Fratrum Minimorum, ut prius, appellari. Ita Alexander VI, anno MDII novam Regulam, qualem anno immediate præcedenti Kalendis Maii approbavit, denuo in pauculis correctam et S. R. E. Cardinalium examini subjectam, XII Kalendas Junii approbans confirmansque. Hanc iteratam approbationem confirmationemque secuta est primæ Regulæ abrogatio et secundæ seu potius tertiæ promulgatio. Neque enim si ante factam correctionem secunda Regula, statim ut approbata, sic publicata fuisset; potuisset coævus vitæ Auctor, primo post secundam approbatam anno corrente, scribere de prima, talem fuisse qualis etiam tunc observabatur: hoc ipso tamen satis innuebat, agi de nova Regula in Ordinem inducenda. Et vero promulgatione tantisper dilata, liberum fuit Francisco corrigere adhuc aliquid, et nulla prioris approbationis facta mentione aliam petere, quam vellet promulgari.

B
tertia anno
1505, quæ et
promulgata

55 Particulare autem tam secundæ quam tertiæ Regulæ fuit, quod ejus Professores Fratres Minimorum Minimi ad solennia tria vota Religionis quartum opposuerint vitæ Quadragesimalis: quodque idem petierint, salutarem promiscui sexus tertiæ Ordinis vivendi modum seu Regulam, in septem tantum capitulis statutam et ordinatam, per Pontificem benedici, approbari et confirmari, ac sub præfato Minimorum ordine comprehendere: prout utraque sua bulla Pontifex fecit. Non caruit quidem contradictoribus Sanctus, cum vitæ Quadragesimalis observantiam sub obligatione tam stricta suscipiendam suaderet: evicit tamen obstacula omnia, Deo per miraculum quandoque declarante, quam grata sibi ea institutio foret. Etenim cum de promulgatione posterioris Regulæ ageretur, et Fr. Joannes Genevensis, qui dissentiens a Sancto nonnullos in partem suam traxerat, tam longam hiberno in frigore exhortationem fastidiret; foculum cum primis afferri jussit Pater, sibi oblatum ante dictum Fr. Joannem collocari, hoc ipso admonens, non tam exterius quam intus frigescere, cui ista minus placerent. Erat autem focolus æneus, et accensis vehementius prunis candescens, pavimenti tabulas urere cœperat. Currunt alii ut tegulas ei supponendas quærant: Sanctus autem utraque manu focolum candentem tenens, admiratione miraculi sic omnium accendit animos, ut nihil dubitaverint suadenti assentiri. Et rursum post viri Sancti mortem, cum in primo capitulo Generali Romæ celebrato res

his adjuncta
Tertiæ
regula

Fr. Joannem
Genevensis,
vita quadrag.
adversantem,

miraculo
compscicit
Sanctus

Aprilis T. I

eadem venisset in controversiam, et dubitari vellent aliqui de mente sui Institutoris, dilata in posterum diem definitione et precibus communiter indictis, redeuntes ad suffragia sic fuere concordēs, ut nemo unus a meliori sententia deviarit. Modificationem tamen Regulæ additam pro infirmis, sic graviter agrotantibus ut usum piuguium vel etiam carnis iis necessarium medici judicarent, omnino voluit Sanctus observari: ideoque aliquando infirmus ipse rogatus a suis, ut aliis hac in parte vellet præire exemplo; bolum unum allatæ ad se carnis accepit, masticavitque, et masticatum reposuit in luncem; ut neque fraternæ officeret caritati exemplum nimis pertinacis abstinentiæ, neque tamen a sua recederet consuetudine nunquam carnes manducandi.

D
AUCTORE D. P.

infirmorum
privilegium
exemplo
probat.

NOT. 10

56 Denique cum rerum cunctarum dijudicatrix experientia, obortæque difficultates nonnullæ, suaderent rursum Regulam revocandam ad incudem, Quartam dictavit Sanctus cujus capite 6 expresse jubetur, ut Singuli hujus Ordinis Fratres a cibis carnalibus omnino abstineant, et dignos pœnitentiæ fructus in cibo Quadragesimali taliter agant, quod ipsi carnes ac omnia sementinam originem a carnibus ipsis trahentia penitus vitent. Carnes igitur et pinguedo, ova, butyrum, caseus, et quævis lacticinia ex eisdem congesta et producta, intus et extra, omnibus et singulis, Fratribus ipsis et Oblatis, sint omnino et inefragabiliter interdicta Atque hanc Regulam (qua in tres divisa partes, inter Regulam Fratrum et Regulam Tertiæ utriusque sexus, mediam habet Regulam Sororum, tum primum propter Hispanica monasteria conscriptam) Julius II. prout facturum Sanctus prædixerat, confirmavit anno MDVI, v Kal. Augusti, qualem Prosper Stellartius inter Fundamina Ordinum, publicæ luci dedit: alia autem priores tres apud Lanovium legi debent. Confirmavit etiam eodem anno et die Pontifex, sed per aliam Bullam, Correctorium, quod ait Lanovius quasi septem legis aut iteratam legem esse, in illudque rejecta esse quædam, a prioribus Regulis quasi rescissa. Quartam Regulam (in qua noviter constituta multa, quædam ex antiquis temperata, non pauciora majori severitate restricta, nonnulla prorsus sublata et soli consuetudini relicta) cum sua morte intra menses octo secuta sigillasset vir sanctus, Generali capitulo, anno MDVII die XXIX Decembris Romæ collecto, prima cura fuit dispicere quid de illius et Correctorii usu inducendo, faciendum esset. Cumque adessent varii, qui solam primam Regulam professi, vitæ quadragesimalis nullum speciale fecissent votum; vocatum in controversiam est, an illud censi deberet Ordinis essentiali, sic ut liberum non deberet relinqui eo se adstringere vel non; fuitque nonnulla in concordandis votis difficultas. Igitur ex vocum pluralitate, et Francisci Binetti (qui postea generalis electus est) suasionem, coram Marco Ugerio Cardinali Senogallensi, qui loco Bernardini Cardinalis Carvajalii Protectoris, sed in Legatione Germanica absentis, Pontificis jussu Capitulo præsidebat, statutum est, ut qui in quartam Regulam jurare nollent, omni electionis jure in perpetuum excluderentur. Quo decreto facto, datum est recusantibus deliberandi spatium, et pariter omnes rem Domino commendaverunt tali successu, ut omnes in Regulam integre servandam consenserint: Correctorium autem non aliter receptum sit quam sub conditione, quædam in eo austeriora mitigarentur.

Quarta Regula
an. 1506,

E

et Correctorium
probantur a
Julio 2,

et in 1 Capitulo Gen.
Romæ recipiuntur.

F

57 Dum hæc ita successive Romæ aguntur, in Francia Rex Carolus, non contentus Turonensem atque Ambasianum conventus fundasse in principio regni; postea etiam sollicitè egit, ut circa Parisios locus aliquis inveniretur erigendo conventui. Verum re ad Episcopale consilium deducta, Ecclesiastici multi novæ foundationi sese opposuere: imprimis duo ex Sorbona Theologi, Joannes Quintinus, et Joannes

Parisiensi
foundationi
adversantes

A Standoneus, hic pauperum studiosorum in Collegio Montis-acuti Principalis, iste Pœnitentiarius in ecclesia Divæ Virginis. Verum providit Deus ut ex adversariis in patronos converterentur. Civitatis enim nomine pro aliquibus negotiis deputati ad Regem, cum Turones venissent, in eo quod capturi erant hospitio duos Minimos invenere: quos prophetico spiritu plenus Sanctus, locum et tempus designans, præmiserat jusseratque Doctores illos ad suum invitare conventum. Illi vero cum videndi hominis curiositate allecti, eo se non inviti contulissent; sic ejus conspectu et alloquio capti sunt, ut Quintinus hospiti vicem liberaliter rependens, totis sedecim mensibus domi suæ habuerit eos, quos ad prima Conventus Nigeomensis fundamenta Sanctus jusserat Parisiis subsistere: itaque inchoatum monasterium illud est, quod Minorum ordo ibi florentissimum habet, et Regina Annæ munificentia ad eam potissimum amplitudinem excrevit.

Delphino baptizando nomen dare jubetur,

58 Quæ quidem Regina hujus sui erga Ordinem sanctissimum affectus fructum longe optatissimum tulit, Delphinum, anno MCCCXCII natum. Huic baptizando cum lectas esset locus in Sacello Parci Plessiacensis, dies vero XII Octobris; Vir Sanctus, ipsius Regis manu suffultus, inter ceremonias nomen Caroli Rolandi imposuit puero: quemadmodum cum magna ipsius Sancti laude scriptum invenitur in monumentis Cameræ Rationum, totam baptismi regii ceremoniam pompamque describentibus: quæ apud Hilarionem in probationibus pag. 373 legi integra possunt. Sed breve heredis nati gaudium fuit: cum enim suis non contentus Rex, Mediolanensem Ducatum et Neapolitanum Regnum armis occupasset, eorumque Dominos abduxisset in Franciam; non modo male parva brevi amisit, sed et tres filios ex conjuge natos. Neque ramus tantum inutilis arboris (secundum quod Regi vir Sanctus prædixerat nisi Dei mandata seculo custodiret) verum etiam truncum, ipsum paulo post excidit Deus, quando apoplexiæ tactum Carolum a vivis abstulit, VII Aprilis anni MCCCXCVIII. Cui tamen ut temporalis afflictio, ex rebus in Italia infelicitè commutatis atque universa prole tam cito extincta, cederet in correctionem, credibile est S. Francisci precibus et admonitionibus adscribendam. Certe præter ea quæ extremo vitæ anno optime administrandi regni conceperat proposita, quæque ex parte executioni mandari cepit in favorem pauperum oppressorum et ad restitutionem ecclesiasticæ disciplinæ, testatur Comineus; ultima ejus verba, quæ adhuc sanus dixisse auditus est, hæc fuerunt, quod speraret nunquam se deinceps peccatum mortale ullum, et ne veniale quidem si fieri posset, commissurum: eoque dicto resupinus concidit, nec nisi ter ante mortem facultatem loquendi, seque Deo et Sanctis pie commendandi, ad modicum temporis intervallum recepit.

ex ejus prædicatione populus regia moritur,

ut et Rex ipse, sed optime præparatus

C 59 Successit Carolo Ludovicus XII, et medio juramento, quod ad contrahendum cum Joanna Ludovici XI filia matrimonium metu adactus, nunquam eo usus fuisset, petiit impetravitque dissolvi, ad ducendam decessoris sui viduam, Britannique Ducatum Francico imperio servandum. Torsit hoc divortium, causæ ut multis videbatur falsæ invidiæ, doctorum virorum ac piorum animos; nec defuere qui ei se majori animo quam prudentia opponerent: sed in his fuisse S. Franciscum, quod scribant aliqui, haud quaquam existimo. Credo potius solandæ Joannæ alumæ suæ, et eo quo divinitus destinabatur dirigendæ intentum, æque atque ipsam Sanctam, acquirisse judicis regni, et in iis fundatæ dispensationi Papali. Si enim aliter judicasset; non misisset utique Regem, neque amantissimam sui Annam Reginam incesta copula permisisset inquinari. Quod igitur missionem in Italiam a Rege petisse et impetrasse dicitur, solo humilitatis ac solitudinis studio fecisse arbitramur: licet pro eo retinendo interponeret

succedit Ludovicus 12 et Joannam dimittit;

an Sancto factum improbande,

suam auctoritatem Georgius Ambasiensis, omnium consiliariorum Regis Ludovici intimus, et suaderet ut jam Lugdunum usque progressum Sanctum illico curaret revocandum. Hæc tamen omnia de petita concessaque abeundi licentia, vellemus auctoritate aliqua firmata videre: interim penes recentiores auctores, nulla teste subnixos, fides maneat. Unum constat, Regem postea fuisse S. Francisco faventissimum, et quarto sui regni mense die XVII Augusti expedivisse Patentes, eorum omnium, quibus Rex Carolus Ordinem munierat, privilegiorum confirmatorias.

CAPUT VIII.

Georgii Card. Ambasiæ erga Sanctum affectus, Andreae de Alesso genus et posteritas.

Alexander Papa VI, novo Regi Ludovico rem gratam se facturum sciens, si Georgiam Ambasiensem, urbis Rotomagensis Archiepiscopum, Cardinalitia dignitate ornaret; eodem quo Rex coronatus est anno MCCCXCVIII, pridie Idus Septembris, sacro cum Collegio adscripsit. Qui tali ornatus auctusque dignitate, cum propensioris erga novum Ordinem affectus magna aliquoties signa ostendisset, pro muris conventus Plessiacensis ac nepote suo Andrea, litteras ad eum dictavit Sanctus: quas, quia sunt fidei stylique indubitati, lubet hic latinas dare ex Hilarione in Probationibus pag. 429. Sunt igitur hujusmodi. Reverendissime in Deo Pater, Domine mi colendissime, tuæ bonæ gratiæ humiliter me commendo, affectuose et optimo corde gratias tibi agens ob benevolentiam, caritatem, labores, quos suscipis pro paupere vestra planta nostraque religione: quam totam tibi committo et depono inter brachia Reverendissimæ Dominationis tuæ: rogans eam, ut dignetur apud Regiam Majestatem meminisse maiorum et consummationis hujus nostri conventus. Reverendissime Pater, harum latores nepos meus est, quem Rex Ludovicus fecit in has partes venire: imploro caritatem Reverendissimæ Dominationis vestræ, ut eum velit habere commendatum; et siquidem idoneum eum inveneris servitio tuo (novit enim Italicam et Francicam linguam) ad pedes tuos eum relinquo: sin minus, rogo ut habeas apud Majestatem Regiam commendatum. Reverendissime Pater, oro Jesum benedictum, ut Te conservet teneatque in sua gratia, dirigens te ad bene perseverandum in officio pastoralis earum quas Tibi commisit ovium eoque quod habes apud Regiam Majestatem; quem rogo ut semper habeas, simulque Reginam cum paupere hoc regno, commendatum, tam in orationibus Tuis quam alias: quatenus colligere possis fructus laborum tuorum in gloria æterna; ita transiens per terrenarum rerum prosperitatem, ut spirituales non amittas. Scriptum in conventu nostro Jesu-Mariæ, prope Plessiacum, in die Regum.

Noviter creato Cardinali amico

E scribi jubet Sanctus,

commendans viros monasterii sui

et Andream nepotem:

F

Vester humillimus obediens, filius et supplex FRATER FRANCISCUS DE PAULA.

61 Florimundo quoque Roberteto Generali, et, ut Hilarion ait, Secretario status sub Carolo et Ludovico Regibus, simili fere sensu scribi jussit, quod sequitur, et propter mox dicenda de latore epistolæ, nentiquam debet prætermitti. Honoratissime Domine, Tuæ bonæ gratiæ humiliter et optimo corde me commendo. Religiosi nostri docuerunt me quanto commode sis nostræ pauperi Religioni, quoties alicujus egent in curia, et quam sincero eam complectaris, amore: quapropter affectuose Tibi gratias ago, supplicans ut eandem semper velis habere commendatam, nominatim circa solutionem sumptuum in muros factorum, et absolutionem nostri pauperis conventus: de quo scripsi bono Patri nostro, Domino Cardinali. Etiam scribo ipsi pro hoc paupere peregrino, Nepote meo Andrea, quem

Hem Roberteto Generali,

ut de conditione aliqua nepoti providetur.

A quem bene novisti ; Tibi etiam supplicans, ut placeat eum commendatum habere, tam apud præfatum Dominum meum Cardinalem, quam apud Regem : quatenus futuro tempore habere possit aliquam conditionem modumque vivendi : eritque obligatus ut pro Te Deum oret, quemadmodum et ego et tota nostra pauper Religio, precandi Dominum ut te venire faciat ad æternam paradisi gloriam etc. ut supra subscribendo, Vester pauper orator et servitor.

Hic felix in
Francia
stirpis
parens

62 Annus nullus notatur : sed evidens est mensem alium quam Januarii, proxime a Coronatione Regis et Cardinalis promotione secutum, nullum hic posse intelligi, ne nimis sera commendato fuerit. In utilis certe neutiquam fuit : data est enim ei Prefectura Regiæ, ut vocant foraria seu metandorum hospitiorum ; et Jacquetæ de Molandrii Blesensi conjunctus, felici matrimonio filios procreavit, quorum unus Marinus, Abbas Foresti-Monasterii, Prior B. Mariæ Lætitie et S. Martini Turonensis Canonicus fuit ; alter filiorum Joannes, Toparcha de Lezeau et Eraigny, Regis a Consiliis et Rationum Magister, duxit Mariam de la Sanssage, Joannis Morrillerii Aurelianensis Episcopi et Franciæ Procancellarii neptem, amplissimæ nobilissimæque in hunc diem propaginis ex hoc conjugio parentem, quam apud Lanuvium et Hilarionem deductam videre poteris. Horum porro et Francisci, de quo infra, parens Andreas, essetne S. Francisci Paulani ex sorore, nepos, an ex cognata dumtaxat consanguineus, magnis aliquando fuit motibus agitatum ; et perditâ propemodum apud Paulanos rerum tam antiquarum memoria, cum plerique assererent unigenitum parentibus suis fuisse Sanctum neque sororis aut nepotis nomina, propter ambiguum eorum in Calabrica lingua usum, satis essent liti terminandæ ; consecit rem totam et litem diremit productum tandem Caroli VIII diploma. Quod quia omni exceptione majus testimonium continet et hanc historiam mirifice illustrat, lubet hic partem ejus aliquam dare.

non potest
amplius du-
bitari :

63 Carolus, Dei gratia Rex Franciæ. Notum facimus omnibus presentibus et futuris, quod recepimus humilem supplicationem nostri cari et bene amati Andreæ de Alesso, Paula regni Neapolitani villa, oriundi ; continentem, quod paulo postquam noster quondam carissimus dominus ac pater, quem Deus absolvat, fecit venire ex eodem regno Fr. Franciscum de Paula, Religiosorum Ordinis Bonorum hominum, avunculum dicti supplicantis, ad fundandum ex ejus devotione conventum Bonorum-hominum, qui modo est in nostra domo Parci Plessiacensis ; idem quondam dominus ac pater noster, desiderans habere in suo servitio aliquos ex illius consanguineis vel propinquis, eosque promovere ; decrevit et jussit huc venire dictum supplicantem nepotem ejus, qui tum valde juvenis et teneræ admodum ætatis erat, Qui cum advenisset, noster quondam dominus ac pater adjungi eum voluit famulatio suo, multaque alia beneficia eidem præstitit usque ad obitum suum. Postquam autem nos ad Coronam evecti sumus, de eo quod est prædictum admoniti, supra nominatum supplicantem similiter in nostro obsequio retinuimus, eique pro sustentatione sua annum assignavimus pensionem ; qua mediante idem supplicans, jam nunc possessiones aliquas nostro in regno acquisivit et acquirere deinceps intendit, cum intentione ibidem transigendi reliquos vitæ suæ dies.

Andreæ avun-
culus nomina-
tur Francis-
cus,

64 Hactenus diploma, in Plessiaco-parci signatum anno mccccxc : ex quo primum evidens fit, eum qui avunculus ipse Sanctus fuerit (nam nomen hoc nec in Gallica nec in Italica lingua ambiguitatem admittit, non nisi in strictissima significatione Nepotem dici, quidquid alii aliquando senserint dixerintve. Secundo, ex eodem diplomate clare patet, errasse Isidorum et quicumque alii ante eum scripsere, quod hic Andreas eadem

qua Franciscus navi rectus in Franciam sit. Venit quidem cum eo nepotum aliquis, ut testatus est in Calabrico Processu viæ totius comes Tasus Saldanus num. 26. Sed hunc eundem Laysius Galisus, in eadem tremitum tunc nauta, parvulum Francisci confratrem nominat (ex qua datur intelligi habitu Ordinis indutum fuisse saltem ut novitium : et probabile fit natu majorem Andrea extitisse) Petrum auctores nominant. Præter hos in Processu Calabrico num. 136 Prætor Castilionensis, de Nicolai, beati Nepote, retulit, quod fuit ab ipso in Paula resuscitatus : et hoc miraculum est, inquit, vulgatum in Calabria. Videtur autem hic omnino idem esse, de qua in eodem Processu quædam Andiana num. 88 deponit, per dictum sui patris, qualiter pater ejus vidit nepotem Fratris Francisci deportatum ad eum mortuum de duobus diebus : et vidit ipsum resuscitatum in conventu Paterni. Utique jam religiosum : nam resuscitatio Paulæ facta est, secundum dicti Prætoris testimonium. Ceteram dum considero ab auctore Vitæ duos tantum mortuos suscitatos commemorari, quorum primus consanguineus Sancti fuerit, ad deprecationem orbis matris vitæ redditus ; dubitare nequa, quin hic unus idemque sit, ab aliis testibus indicatus Nicolaus. Et quia talis auctor, tanto tempore cum Sancto Paulæ moratus, adeoque ejus omnes consanguineos notissimos habens, de matre resuscitati tam expresse agens, non videtur fuisse præteriturus quod ea fuerit soror Sancti, si vere Nicolaus fuisset ex sorore nepos ; necessarium existimo nomen nepotis latius hic accipere pro cognato (Franci Consin dicerent) et aliam ei matrem quærere ; nec ulla est de qua justior esse suspicio possit, quam mater Antonii de Alesso, mariti Brigittæ, eademque S. Francisci consobrina. Certe etiam consobrinarum filios, nepotes communiter in Calabria dici, res est juratis testimoniis certissima : et hic, si uspiam, debet habere locum. Adde quod dictus Vitæ auctor de hac resuscitatione agat, tamquam de re solo auditu cognita, adeoque gesta ante annum mccccxl, cum necdum ipse Paulæ factus erat Religiosus : quo posito Nicolaus iste pubertatis annos prius attigerat, quam matrimonio jungeretur Brigitta : quæ proinde non potuit ejus mater fuisse, annorum tum dumtaxat viginti.

Nicolaus,
d'Alesso a
Sancto re-
suscitatus,

E

non est ac-
censendus
nepotibus
ex sorore.

C
quia in diplo-
mate an. 1190,

65 Ex ista porro hypothesi, quod Viennæ Francisci mater sororem habuerit etiam Paulæ nuptam, annis aliquam multis seniore ; quodque Francisca ex ista sua matertera fuerit consobrina, eademque mater Antonii de Alesso, cui etiam Viennæ nomen fuerit, quæque instrumento cujusdam donationis, Paulano conventui sub Catholicis Regibus Ferdinando et Isabella per Brigittam Sancti sororem factæ, matris nomine ab eadem Brigitta appellatur novum sequitur commodum ; videlicet quod isto modo et matrem et socrum ejusdem nominis habens Brigitta, utramque Viennam, hanc de Paula, istam de Fuscaldæ ; et utramque recepto usu matrem indifferenter nuncupans ; ambiguum succedenti tempore fecerit utrius filia naturalis esset, et ita facilius in Paulano vulgo potuerit nasci, quod S. Franciscus fuerit suis parentibus unigenitus, maxime cum eodem dicerentur post natum filium annos omnino triginta ab usu matrimonii abstinuisse. Tali etiam modo Franciscus de Alesso, Andreæ filius, qui ratione aviæ vocari debuit Sancti ex sorore nepos, a Patribus Turonicis, apud quos religiosam duxit vitam, cum respectu ad avi sui matrem, dici potuit Beati viri consobrinæ pronepos : quomodo etiam et in antiqua scriptura claustrum Romani legitur, et in libro quodam imaginum vitæ dicti Sancti Romæ impresso anno mmlxxxiv et mxc, longe prius quam hac de re mota esset controversia. Cujus controversiæ nodos si per probabilis conjecturæ viam explicare tentavissent dicti Nicolai matrem.

potuerunt
isti arum
habuisse
Sancti conso-
brinum,

cularium

AUCTORE D. P. *cularium ferro secare; minus damni passa fuisset caritas, neque tam pertinaciter opposuissent se alii, quorum positivis rationibus satisfactum vix erat aliter, quam fidem iis derogando per alia in contrarium testimonia. Ut*

autem hæc quæ diximus pateant clarius, non gravabimur, in gratiam nobilissimæ nunc atque amplissimæ in Gallia prosapiæ, genealogicam tabellam construere, sub unum cuncta aspectum posituram.

FAMILIA S. FRANCISCI.

N. MARTOLILLA,

Avus paternus Sancti.

N. DE FUSCALDO,

Avus maternus Sancti.

JACOB' MARTOLILLA, — VIENNA DE FUSCALDO,
Pater Sancti S. Francisci, Mater Sancti S. Francisci,
natus circa annum 1390, nupta circa annum 1433,
obiit circa annum 1475. obiit circa annum 1470.

S. P. FRANCISCUS, BRIGITTA MARTOL: —
natus 1437, obiit 1507, Soror Sancti, nata circa 1440. |

JAQUETTA MOLANDRIN, — ANDREAS DE ALESSO,
ex familia de Longivemeau. natus circa annum 1468.

M. DE SAUSSAY — JOES DE ALESSO,
Neptis Episc. Aurel. | nat. 1512 ob. 1572

- 6 MARIA N U P T A ,
sed ἀπατῆ.
- 5 MAGDALENA, UXOR
Petri Chailion.
- 4 A N N E A S , V I R ,
Mariæ de Longueil.
- 3 FRANCISCUS, vir
Mariæ de Viguy.
- 2 ANNA, UXOR
Olivarii le Febvre.
- 1 MICHAELA, UXOR
Nicolai le Clerc.

Ex quibus copiosissima progenies,
toparchiis dives, dignitatibus clara,
usque hodie in Francia perseverat.

inter filios
Andreas
d' Alesso,

C

neque primo-
genitus
fuit Joannes,

solum natus
an. 1513,

neque Fran-
ciscus
a timus,

66 Hæc est descriptio genealogica, antiquis, ut ar-
bitror, monumentis congrua: cui quod præter nepotes
Sancti ex sorore Brigitta, etiam pronepotes ex ipsis
prognatos attulerim, fecit quidam circa hos quoque
auctorum præcedentium error: quo inter Andrea filios
primogenitus ponitur Joannes, et Franciscus natus mi-
nimus fuisse asseritur: quem suus proavunculus mani-
bus pedibusque distortum curavit, et habitu Ordinis
Minimorum induerit; quæ omnia neque inter se, neque
cum recta chronologia possunt consistere. Num primo,
constat ex privilegio, quod anno MDIII signavit Sanctus,
et anno MDIX confirmavit Binetus Generalis, ut est apud
Lanovium, Spectabilem virum D. Andreæ d'Alesso,
præcipuum ac intimum benefactorem, simul cum
venerabili uxore pariter et liberis procreatis ac Dei
gratia procreandis, omnium orationum et meritorum
Ordinis participem esse factum. Liberos ergo jam tam
procreaverat aliquos. Atqui de Joanne constat ex pro-
prio ipsius epitaphio, novem annis post ejus mortem in
ecclesiæ conventus Nigeonensis prope Parisios posito
(quod apud Hilarionem vide pag. 309) anno ætatis LIX
reparatæ salutis MDXXII obiisse, atque adeo natum
esse anno salutis MDXIII, septem annis post mortem
Sancti. Non fuit igitur Andrea primogenitus Joannes,
quod erat primo loco demonstrandum.

67 Sed nec Franciscus, quod erat secundum, fuisse
potuit ultimo genitus, si a Sancto vivente accepit rectas
manus ac pedes: non tamen tanto prius quam Joannes
potuit fuisse genitus, ut etiam potuerit sub eodem Sancto
factus esse Religiosus. Etenim pater ejus Andreas, uti
dictum est, nullam adhuc certam vitæ tolerandæ condi-
tionem habebat, qua nondum adeptæ, quis credat ipsum

N. DE FUSCALDO, — N. DE PAULA,
Martertera — Uxoratus circa an. 1416.
VIENNA DE PAULA — N. DE ALESSO
Consobrina Sancti. | Uxoratus circa an. 1436.

ANTONIUS DE ALESSO
Junctus cum Brigitta post an. 1460.

PAULUS DE ALESSO,
trium liberorum pater
quorum unus
JOES BAPTISTA DE ALESSO,
ab avia Brigitta educatus
ab anno ætatis 15,
obiit anno ætat. 80.
PETRUS DE ALESSO,
hic anno 1600, 4 Junii,
ætatis suæ 65,
Paulæ comparuit testis juratus
de vera germanitate
S. P. Francisci et D. Brigittæ,
ex ore patris octuagenarii
eamdem affirmans
in legitimo judicio.

Petrus DE ALESSO, Ord. MINIMORUM,
puer cum avunculo navigavit in Franciam 1482.

ANGELA, UXOR BERNARDI MALDOTO,
Paulani, cui filiam unicam peperit.

ANTONIUS DE ALESSO, ejus contractum brachium
Paterni sanavit Sanctus anno 1477.
NICOLAUS DE ALESSO, Ord. MINIMORUM,
a Sancto ad vitam revocatus Paulæ anno 1460.

voluisse matrimonii oneribus prægravari. Nec voluisse
persuadet commendationis pro eo ad Robertetum scriptæ
forma; in qua ad commiserationis effectum eiendum,
non adducitur familiæ alendæ necessitas, quæ prima
adduci debuisset, sed solu hominis peregrinitas. Igitur
non ante annum MD et obtentam Forerix Regie Præ-
fecturam, matrimonio junctus Andreas est: et Francis-
cus, etiamsi primogenitus illius fuisset, nondum erat
maturus Religioni, quando obiit Proavunculus suus, sed
ut summum septennis puer. Quare solum hoc forsitan
cuctores volunt, quod adhuc infanti aut puero, post pa-
tratum in eo miraculum, Sanctus dederit habitum de-
votionis non, religionis, quam tunc demum potuit ini-
risse, quando agebatur Romæ canonizationis negotium.
Vivit autem in Religione usque ad annum MDLI, et
anno MDXLVI Turoniæ Vicarius Provincialis dedicari
fecit altare sacelli, in quo sepulcrum Sancti et imago
ejus honorabantur, quemadmodum ex Atichio scripsit
Hilarion in Probationibus Pag. 30.

68 Atque hæc de Sancti ex Andrea Nepote pronepo-
tibus multa satis nam cetera liquidu sunt, et cognoscun-
tur ex tabula. Abnepotes ac trinepotes aliosque ad sex-
tum usque gradum qui volet videre, Lanovium consulat
Hilarionem. Quod ad reliquos Brigittæ filios attinet,
postquam Nicolaum d'Alesso ab eorum numero probabili
satis ratione exclusimus, et Petrum eunti in Franciam
Sancto socium junximus (cito ibi mortuum rati, propterea
quod ejus nulla alia supersit in historia mentio) solus
apud matrem Paulæ remansit is, quem Lanovius ait
Brigittæ fuisse liberorum ultimum, et Paulum nomi-
nat. Nos de nascendi ordine nihil dicimus, quia compe-
rimus nihil; memoriam ejus, sed absque nomine, repe-
rimus

utpote puer
Sancto mira-
culose cura-
tus.

P

factus religio-
sus circu
an. 1517

unus plurimum
Brigitta
manet Paula

A *rumus in epistola matris infra citanda : credimus autem patrem trium fuisse liberorum, quod asserit Lanovius : quorum unus fuerit Baptista de Alesso, circa annum MD natus et usque ad XV ætatis annum educatus ab avia sua Brigitta, de qua, tamquam sorore Sancti germana, fidem fecit Petrus Baptistæ filius, coram Syndicis et Electis terræ Paulæ, anno MDC, IV Junii : quando juratus deposuit, quod ipse, LXV circiter ætatis suæ annum agens, ex dicto suo quondam patre Baptista, qui usque ad annum ætatis octogesimum vitam prorogavit, meminerit audivisse, qualiter soror carnalis S. Francisci de Paula vocabatur Brigitta, quæ dictum quondam Baptistam, usque dum venisset ad annum ætatis XV, educaverit adjuveritque. Declaravit item, tamquam ex ore et testimonio proprii sui Patris Baptistæ, quod Paulæ celebratum sit Capitulum Ordinis Generale (XI scilicet anno MDXXXV I Maii, quo ipso anno natus est qui hæc dictavit Petrus) et venit eo quidam Pater dicti Ordinis, qui dicebat, quod ipse quoque esset filius Nepotis B. Francisci (utique Franciscus d'Alesso supradictus, ut auctores ab Hilariane in Probationibus pag. 308 notati consentiunt) et prædicto Baptistæ, patri ipsius Petri, tamquam consanguineo suo, dedit unam imaginem S. Francisci, sculptam et inscriptam chartæ pergamentæ : quales etiam aliis consanguineis dedit. Quam quidem imaginem dicit ipse Petrus se novisse et vidisse, periisse autem quando Turcæ terram Paulæ ceperunt, et spoliaverunt domum dictorum Joannis Baptistæ et Petri de Alesso, cohærentem domui S. Francisci de Paula. Ita Petrus iste, sed Italice, quomodo illud imprimi curavit Franciscus Riparianus, Minimorum per Galliam Vicarius Generalis an. 1621, ipsum autem in sua defensione citans Joannes Chappot, nomen Petri vertit in nomen Joannis, nescio quo oculi vel calami lapsu.*

69 Porro Andreas, conjuge et prole nonnulla auctus, curavit matri suæ significari, quo in statu res suæ essent in Francia, eique ad suæ viduitatis solatium pecuniam aliquam se transmissurum promisit ; unde intelligas, mariti bonis pridem in filios divisis, paupertati quam abundantæ propiore fuisse. Mater hac usa occasione, sequentem epistolam ad filium perferendam dictavit, quam gallice redditam (neque enim credimus sic originaliter scriptam) nactus qui supra Riparianus, vulgavit, et hic ex eo putamus exhibendam, ut de statu familiæ in Paula relictæ plenius constet : inscribitur autem, Blasias vel ubicumque filius fuerit deferenda, hoc modo. Fili mi benedicte, salve. Significo tibi, quod per Dei gratiam ego et soror tua bene valeamus desiderantes idem semper de te tuisque omnibus intelligere.

C Cognovimus te esse conjugatum : Deus et Virgo Mater ejus suam tibi benedictionem largiantur, sicut eam tibi damus ex parte nostra, orantes ut te salvum perpetuo velint. Ex voto magnoque cum solatio nostro faceres, si epistolam aliquam scriberes, ideo rogamus ut hanc caritatem nobis impendas. Hisce autem significamus tibi, quod soror tua pridem fuisset conjugata, sed sperans quod in hisce partibus revisura te esset, in hoc usque tempus noluit nubere. Scivimus nunc te istic esse uxatum et habere liberos, ideoque putamus, quod uxoris et liberorum amor animum tibi fecerit ad ibi manendum potiusquam huc redeundum. Sis benedictus, fili mi. Oramus te quantum possumus, ego et frater tuus, ut respondere huic epistolæ velis, qua tibi declaramus, quod constitutum habeamus sororem tuam viro jungere : oblata est enim, Deo laus, conditio optima. Una sola causa facit conclusionem deferri ; quæ ne nos remoretur diutius, opus est ut per Notarium publicum fieri cures instrumentum. Etenim condidi testamentum, et tradidi omnia bona mea sorori tuæ : sed optat sponsus ut eorundem bonorum renuntiationem manu

Notarii scriptam mittas. Obsecro igitur, fili mi (sic te Deus filiis et filialis pari numero augeat) ut velis renuntiationem prædictam mittere, et deinde millies me commendare precibus fratris mei. Mittas etiam mihi nomina uxoris et liberorum tuorum ad meum solatium. Soror tua Angela, omnesque alii consanguinei et amici tui, te salutant : tu autem benedicaris a Deo cum tota domo tua. Mitte aliquid ex penuria, quam dicis huc velle destinare. Paulæ XII Octobris MDVI.

Mater tua Domna Brigida,
et soror Angela de Alexio.

Utinam nunc etiam ad manum esset instrumentum donationis, a prædicta Brigida factæ conventui Paulano, anno, non 1503, quando nullus adhuc erat conventus Paulanus sed (quem admodum copiam Parisios missam corrigit Chappot) 1503 ; si verum est, quod idem Chappot ait, sub Catholicis Regibus Ferdinando et Isabella factum esse donationem. Utinam, inquam, esset ad manum : ex ea enim non solum cognosceremus certius, jam tum et forte citius, aut etiam ante discessum Sancti in Franciam mortuum fuisse Antonium Brigittæ maritum, quippe ejus nulla ne in tali quidem instrumento fiat mentio : sed etiam, distinctius intelligeremus quomodo dicta Brigitta ibi matrem nominet Viennam de Paula ; et ex ipsa rei donatæ qualitate aliisque circumstantiis aliquid elicere potuissemus, ad hujus familiæ plenioris notitiam hodie parum conducibile.

CAPUT IX.

Nova Italica monasteria : reliqua quædam miracula : epistolæ falso nomine suppositæ.

Quæ alia monasteria inter Francos erigenda Sanctus Pater curavit, jam alibi a nobis recensita sunt. Interim Italia, cujus incensa ad postulandos Ordinis novi conventus studia aliquantum refrigerant, propter institutoris absentiam, priorem resumpsisset fervorem. Genua, totius Liguriæ caput, anno MCCCXCIV conventum accepit, eo loco quem præternavigans Sanctus digita dicitur demonstrasse, tunc quidem extra urbis muros ad ducentos et quinquaginta passus, nunc iisdem productis incluso ; Montem-sanum scriptores Latini, vulgus Montem caldettum appellat. Eluxit autem in hac fundatione Principis Auriæ liberalitatis, tanta, ut per annos amplius triginta, Principis Auriæ Fratres, novi advenæ dicerentur. Sunt qui volunt familiaritatem Sancto cum hoc Principe initam coram fuisse : sed quod tiremis, quæ illum rehebant in Franciam, appulerit Genuam, nullis ex monumentis liquet. De Magdano eremitorio divi potest, ad annum MCCCXCVI pertinere, auctore Francisco Majorano : de hac enim re potius credendum iis qui hoc narrarunt senioribus Patribus, fundationis suæ forsitan adhuc documenta habentibus, quam qui ex verbis Antonelli Trizæ num. 27 Processus Calabrici, putant colligi, vivente adhuc in Calabria Sancto et Magda agente ibi fuisse monasterium. Profecto si Magda notabili aliquo temporis spatio virisset Sanctus, habuissent Magdenses multa quæ ad promovendam canonizationem testarentur miracula, neque contenti fuissent simpliciter asseruisse quod ob progressum vitæ ejus sanctæ, tracti fuerint ut in sua patria, ipso in humanis agente, monasterium sui Ordinis fundarent. Igitur quod juvenis ille, ex matris relato narrans quomodo ipsa fuerit a strumis sanata, factum addat, quando B. Franciscus de Paula fuit in monasterio de Mayda Jesu-Mariæ, juvenili tribuendum est ignorantie, et per prolepsin dici intelligendum : cum illuc transisse Sanctus potuerit ex Sicilia revertens, mulieremque in transitu curasse : et juvenis Franciscum audiens nominari fundatorem conventus, celebriorem hujus nominis intellexerit, ut fere solent imperiti et ex relato alieno testes. Ceterum quantum longe ab omni

D
AUCTORE D. P.

donatio ejusdem facta Paulano conventui.

E

Fundantur an. 1495 conventus Genuensis,

F

an. 1496 conv. Magdanus,

Sancto ut auctori non recte tributus

ad ejus filium ex Francia veniens fr. Franciscus d'Alesso

ut cognato dedit imaginem Sancti,

Brigitta ad filium Andreæ epistolam

in favorem Angeli viro tendentis :

A omni verisimilitudine absint, qui anno MCCCCLXIX fundationem hanc tribuunt, satis est Proemio demonstratum. Crotoniensis in eadem Calabria ulteriori conventus quo præcise anno sit inchoatus, non habeo unde statuum. *Ex* adventu adhuc Sancto id factum crediderim, sed absente a quo ex ipsa forte Gallia missus Paulus Rendareus, sustinuit mittentis dignitatem. et animo vere sancto atque etiam miraculis Francisci desiderium mitigavit. Nam ut in re tenui majorum argumentum demus, cum ille nucem Græcam sive amygdalinam terræ mandasset, producto in eam Crucis signo; succrevit amygdalus, quæ novis in annum foliis, et quidem singulis, signum Crucis mirabiliter referebat. *Hæc Lanovius, sed ad annum MCCCIX, quo scilicet conventum quasi fundatum credidit, ab prætensam quandam Sancti epistolam, quasi tunc scriptam Equiti Navarro, quem Montoya fundatorem facit. Ast ea non solum in loca et die datæ vitiatam fuisse oportet, ut gravius nihil dicam.*

Romanus S.
Trinitatis

71 Neque diu tardavit Roma Sancti discipulos recipere, cum necesse esset identidem aliquos pro nova Religionis negotio ad Curiam destinari: qui tamen, et quando sedem ibi stabilem ceperint, nusquam reperio. *Ex* epistola, quam Sanctus dedit ad D. Angelam Cesarini in recenti viduitate consolandam, anno MDI kalendaris Septembris, notitiam habemus plurimum Fratrum, de quibus ab ejus Sacellano Andrea fidelem accepisse relationem Franciscus testatur. Anno deinde MDII, ejusdem filio D. Paulo Morgano simulque ipsi scribens, sub data xv Novembris, gratias agit pro quotidianis beneficiis quæ faciebant pauperi isti Sanctissimæ Trinitati conventui: significat autem se per dictarum litterarum latorem destinare in urbem, ex suæ Religionis paupertate, quantum necesse erat ad inchoandum ædificium; ad quod ut ipse quoque insuper aliqua effectus sui demonstratione vellet concurrere, ceterisque ad idem faciendum præire exemplo, humiliter rogat. Cum vero anno MDV Roma transiret Carolus VIII, Neapolitanum intrurus regnum, erga dictam conventum fuit tam liberalis, ut (quemadmodum declarat Navarrus libro Consiliorum, Cons. 2 de jure Patronatus) jus illud in conventum Sanctæ Trinitatis de mente meruerit per ipsius Sancti Patriarchæ statutum gratissimum, Pontificis Maximi decreto confirmatum, sic ut idem conventus perpetuo sit ac maneat caput Ordinis: ex quo concludit neminem se debere opponere, quo minus istius præeminentiæ honorificum jus conservetur Regibus Francorum Christianissimis, Gallicanæ nationi et prædicto Conventui Romæ: atque hinc factum reor quod hanc fundationem auctores differant ad dictum annum MDV.

et prope
Messinam
anno 1503.

In Castello-
ad mare
creptus an.
1485,
restituitur
an. 1506.

cujus restitu-
tori morienti
an. 1515,
apparet
Sanctus.

72 In Sicilia quoque nova apud Messinam habitatio, juxta antiquam sancti Sepulcri sacellum, commoditas oblata est anno MDIII; eo præcise loco; ubi futuram sociis fertur prædixisse, cum Mylas iret. Quæ omnia certis nuntiis perlata in Franciam optimi Fundatoris animum vehementer recrearunt: maxime tamen exhilarare eum debuit restitutio conventus Castellulæ ad mare, inter Neapolim et Salernum, ex quo anno MCCCCLXXXV ejectos a Joanne Cardinali Fratres indoluerat. Hæc restitutio facta est anno MDVI, ut scribit Hilarion, per Alphonsum de Corduba, a conquistis Catholicis Regibus Neapolitano regno Magni Capitanei appellationem adeptum. Cui hoc beneficio obstrictus Sanctus, suam perpetuo servavit amicitiam, missisque nuntiis litterisque sic coluit, ut Fratrum Hispanorum, teste Montoya, traditio habeat, requisitum fuisse a Capitaneo Sanctum, ut moriturum se visitare, aut saltem de tempore exitus reddere certiore non gravaretur. Addunt autem anno MDX die ii Decembris, quando ille Loxæ mortuus est, ad domum infirmi accessisse Religiosum, statura corporis augustiori quam humana; et Capitaneum, audito nuntio prioris sui desiderii memorem, altum suspirando dixisse: Amicus

noster B. Franciscus de Paula hic est. Cum eoque arcanum diu habuisse colloquium: post quod nemini amplius locutus Capitaneus sit; nemini visus, qui disparuerat, hospes. Sed hoc vita functi beneficium fuerit: utilior mirabiliorque Francis fuit viventis præsentia, iis confirmata miraculis, quæ sunt in Turonensi processu legenda: unum hic addimus. Discesserat Parisiis juvenis quidam Turones versus, ea mente, ut insciis, ne possent prohibere, parentibus, habitum a S. Francisco postulare. Hic infixa fortuito manui acui sic eam læsit, ut male curatum in itinere vulnus, in fœdum transierit apostema, et chirurgi regii, quibus eum Turonibus curandum commendarat Franciscus, judicarent manum amputari debere, si vitam salvam vellet. Ea re percussus juvenis, prostravit se ad pedes Sancti, una cum deprecatoribus pro se aliis, ut quam Religionis obsequiis impendere cupiebat manum, perire non sineret. Ille vero plagam fœtentem denudans, imposuit ei particulam spongiæ, cum tribus ex suo hortulo herbæ cujusdam floribus: postero autem mane redeuntes ad decretæ sectionis executionem chirurgi, mirati sunt se advenisse testes insperati miraculi.

73 Neque minus quam gratia curationum eluxit in Francisco prophetiæ donum, cujus addenda ceteris exempla hæc habe. Venerat Turones adolescens Picardus, et lustrabat curiosius conventum Sancti: qui manum ejus apprehendens, Per caritatem, inquit, tu quoque hic brevi Religiosus eris. Attonuit nihil minus cogitantem istiusmodi prædictio, et suum ad hospitium redeunti talem internarum cogitationum excitavit conflictum, ut illo ipso die decrevit innudo remittere nuntium, et habitum Ordinis a Sancto postulari. Ambasiano Cardinali, supra modum anxio propter apostasiam cujusdam Religiosi, in curia aliquamdiu versati cum magna virtutis laude; prædixit ex eo casu glorificandum magnopere Denno, Regique ac Regina nuntiari jussit, confiderent eum revocandum ad prius vitæ institutum. Hæc dixit, nec vanus vates apparuit; ad maximum reginæ solatium, quæ eo casu fuerat summopere afflicta. Juvenem quemdam, Turonensis conventus Correctorem, zelus indiscretus urgendæ disciplinæ eo abripuerat, ut ipsi sancto viro multis modis esset molestus, propterea quod solitudinis amator præcipuus nec ad refectarium nec ad ecclesiam semper veniret ut alii; sed jejuniis orationique sua in cella vacans, crebro se subtraheret communitati. Intolerabilem alii judicabant juvenis Correctoris presumptionem; et ne diutius impunitam dimitteret Sanctus per fr. Bernardinum de Cropolatis instabant. Sed respondit castigationem eorum defectum, quibus nequit remedium per Superiores poni, relinquendam Deo, a quo eam brevi factam viderent. Et viderunt, lugubri nimium experimento: matrem enim retinere Religionem non meruit, qui patrem ejus contempserat; itaque ante expletum regimini annum ipse se ab ea rejecit, dimisso habitu factus apostata.

74 Sed hæc alioque similia ita certo a Dei servo prædicti, non tam magnam habuit admirationem; quia passim ab omnibus Propheta habebatur. Multo mirabilus est, quod sibi a Canonis Turonensibus relatum refert Claudius du Vivier; videlicet in eorum monumentis capitularibus scriptum inveniri, quod occasione hæreticæ cujusdam doctrinæ, per Turoniam gliscere incipientis, rogatus Sanctus conscendere S. Martini cathedram, ex eaque populum docere de fide, atque a novitatibus abstertere; optato id cum successu fecerit, populo ne seduci se pateretur represso. Sane cum toto illo, quo in Francia vixit Sanctus, annorum xxiii tempore, adeo aut nihil aut parum linguæ Gallicæ didicerit, ut etiam extremo vitæ anno loqui per interpretem debuerit cum plebæ conditionis hominibus

idem adhuc
vicens Turo-
nibus curat
monum des-
perato vulne-
ratam.

12
prædict
quemdam
fore reversu-
rum,

alterum ab
apostasia
reversurum,

tertium in
eam lapsurum.

F

Turonibus
publice con-
cionatus
fertur.

A hominibus mulieribusque, sicut alias observavimus; grande miraculum fuit, quod intelligi potuit: et miraculo proximum, tam quod ad dicendum in publico storiæ rogatus sit a Canonicis, quam quod ipse assensus. Quod autem Gallicam linguam sive neglexerit discere vir Sanctus, solitudinis silentique studio auscribas licet; utrique enim utilissimum erat, quod absque interprete agi cum eo non posset. Verum quænam iam illa Ecclesiæ altissima poce, hæretica doctrina Thronibus potuit extitisse? Omnia circumspicienti, Matthias Tiburtinus occurrit, qui circa annum MCCCXCV nimio delusus zelo, docere in Romana provincia cepit, nullas sive Pontificum sive Doctorum expositiones quibus Franciscanæ Regulæ rigor mitigaretur, licite usurpari: eosque Superiores, qui ex constitutionibus Pontificiis habebant Procuratores, una cum subditis iisdem consentientibus, in malo statu vivere et in pejori mori: quemadmodum in Annalibus refert Lucas Waddingus. Etsi enim, factionis duce in carcerem semel iterumque abducto, dispersa sit errorum ei adherentium cohors; hoc ipsum tamen causa esse potuit, ut in Galliam, ubi laxior erat Ordinis disciplina, fugitivorum aliqui se penetraverint; et externa penitentiae arctioris specie, populum concitaverint adversus Fratres Minores; velut qui ad suæ Regulæ, qualem ipsi suadebant, observantiam essent elemosynis subactis cogendi: contra quos visa fuerit utilis futura Sancti Paulani auctoritas, quæ nulli posset esse suspecta, utpote in summa cum suis paupertate viventis.

75 Porro tantis tamque continuis per omnem vitam miraculis illustris Franciscus, tam crebro prophetiæ in prædicandis futuris rebus manifestandisque latentibus gratiæ usu notissimus cunctis, non egulat consarcinatis turpiter fabulis commendari; quales continent sexaginta octo epistolæ, sub ejus nomine fabricatæ, tamquam scriptæ forent ad quemdam Simonem de Alimena, in Monte-alto, Pauli ad x P. M. dissito, commorantem, et, ut præfertur, præcipuum amicam et adiutorem in fundandis alendisque primis conventibus Ordinis, ab anno MCCCXLI ad MCCCCLXXI. Harum epistolarum impostura, post Ordinis atque Ecclesiæ tam severa de iis iudicia, qualia in Proæmio vidimus, non est operosius relegendi discurrendo per singulas: satis sit ex una alterare decerpisse specimen, quod iudicia ista probet fuisse æquissima, simulque ad ipsum fictionis ineptissimæ tempus locumque natalem nos deducat. Argumentum epistolæ LXVIII, anno MCCCCLXXII notatæ, est Simonis illius liberalitas, a quatuor peregrinis Siculis, Compostella venientibus, coram Rege Franciæ laudata; qui Paula transeuntes narraverint Sancto, quomodo cuncta nobilitas fuerit attonita, audiens ab iis quod privatus aliquis fortunarum laud magnarum nobilis, soleret cuicumque peregrino elemosynam petenti ducatum aureum dare: et quomodo ex Proceribus unus, eisdem in partem vocatis, dixerit, ex eadem se cum dicto Simonedescendisse origine, quæ a Rege Pipino initium duceret, seque vocari Claudium de Alimena, et ejusdem nominis tenere Comitatum, qui sibi nimium amplius esset, nisi partem illius alter teneret. Domi autem suæ esse antiqua familiæ chronica, ex quibus constare poterat, qui Imperatores Reges ac Principes ex ipsa processissent. Nullos Francia novit Alimeniæ Comites. Limaniam scio vulgo vocari, quæ aliis inferior Arvernina est: sed Arvernina universa cum sua metropoli Clervo-monte, Comites tunc habebat ex domo Borbonia, quorum genealogias exactissime scrutatas Savaro in Originibus Claromontanis, nullum notis Claudium nominat, neque ante neque post. Limena arx in Patavino districtu fuit, unde Comites de Limena, noti x Febr. in comment. ad Vitam B. Arnaldi Catanæ: an ex hac familia aliquis migravit in Calabriam, indeque ortus Simon aliquis sit non est operæ pretium divinare.

76 Sed deturgratis, quod ipsorum peregrinorum hæc fictio fuerit, cui nimis facile crediderit Sanctus. Sequuntur tres epistolæ unius fere argumenti, quibus dictus Simon rogatur, ut pro Francisco, Latiniæ ignaro lingue, respondeat epistolæ ab Hieronymo Savanarola Paulam directæ: eaque occasione fingitur Franciscus in ejusdem Savanarolæ laudes excurrere, mortemque Florentiæ ei pro justitia defensa inferendam vaticinari, ac demum Florentiam urbem his verbis alloqui Væ tibi Florentia! libertatem amittens in servitutem redigere, et quidquid suo sancto ore prædixit iste, in te complebitur, Etenim successu temporis ad Pontificatum provehantur duo ex quadam Florentina familia: quorum primus, homo magnanimus atque urbanus, ad intercessionem Christianissimi Regis Franciæ me canonizabit, cum iis omnibus circumstantiis quæ requiruntur ad legitimam declarationem Sancti alicujus. Post eum erit Papa Teutonicus, et modico tempore tenebit Apostolicam Sedem. Huic mortuo Papa Florentinus succedet, prioris consanguineus.... Diripietur Romana civitas, et pace composita venient hostiles exercitus contra Florentiam, et unius anni spatio obsessam habebunt: qui deditæ tandem urbi Principem imponent, spurium quemdam, eumque Ducem constituent Florentinum: sed modicum regnabit hic, a quodam suo consanguineo, cui plus ceteris fides, occidendus. Cives tamen Florentini, cognoscentes absque Duce subsistere se non posse, alium ex eadem assumunt familia, qui legitime electus, non poterit ultra tyrannus dici; quem autem habiturus finem sit scire mihi non concessit Deus. Satis clara hæc de Pontificibus Leone x, Adriano vi, et Clemente vii, item de Alexandro atque Laurentio de Medicis, ac demum de Cosmo, Patre patriæ cognominato: sed quæ videas post factum scripta, ut etiam illud de Canonizatione Sancti.

77 De Cosmi anno MDXXXVII electi fine prudenter noluit tunc divinare; in sequenti tomen, quæ est ordine septuagesima, factus aulacior; novum legitimumque Ducem audet affari eique promittere; Si Dei viventis signum suscipiat, futurum in cælo terrisque beatum, atque ante mortem Regem coronandum, et quidem Regni, multo quam sperare posset amplioris: et addit. Hæc epistola veniet in manus tuas: Beatus eris si intellexeris eam, et secutus fueris hoc consilium.... Multo denique apertius in tertia epistola, quæ est LXXI in Centuria, Cosmum monet, ut cum sanctæ Cruciatæ vexillum erectum viderit, ei se adjungat. ... animam corpusque salvaturus: alias præparet se.... Si spatia punctis signata, modo mediæ lineæ, modum unius, ac tandem quatuor, ipse auctor vacua reliquit, fecit caute: non tamen effecit, ut quisquis hæc legat Historiæ Florentinæ peritus, non sit continuo judicaturus, conficta hæc esse eo tempore, cum de promulganda ad Turcicum bellum Cruciatæ consultaretur. Omnes autem istæ epistolæ, quæ præter tres ultimas totæ sunt in describendis virtutibus, miraculis ac prophetiis, ipsius ad quem Sanctus scribere fingitur, Simonis, et in premittendo ex ejus stirpe monarcha, qui etiam Turcicum convertat imperium, sedemque Regni constituat urbem.... Omnes inquam istæ epistolæ sic proponuntur, tamquam earum quædam inter nobiles varios, potissimum familiæ de Alimena sparsæ, apud eosdem originaliter asserrentur; et quinquaginta reliquæ inveniantur translate in antiquum librum MS, asservatum apud monachos S. Lucke in civitate Florentina, Ordinis Prædicatorum: unde fide publica interposita acceperunt ii, qui si illis creduli nimium non fuissent, ex jam dictis facile potuissent conjectare, quod omnium auctor fuerit aliquis ex Annii Terbiensis schola, æmulatus laudem, quam in mentiendis veterum auctorum scriptis magister suus videbatur consecutus. Callide autem ominatus est non diu occultum futurum adulterinæ monetiæ thesaurum, quem muliebri fidei

D
AUCTORE D. P.
falsitatibus
et ineptis
plena,

P

identur post
annum 1537

Florentia
fabricata,

P

ab aliquo
Annii Terbiensis discipulo:

contra falsam
aliquam
doctrinam.

Epistolæ ad
Simonem de
Alimena

sub nomine
S. Francisci
conficta,

A *fideli custodiendum committeret : cum autem in lucem efferretur, speravit fraudem posse latere, si iis quas codex continebat epistolis, fidem facerent similes alia cum aliis communicata : ideoque curavit ut esset eadem inscriptio et subscriptio omnium : Multum Magnifico et Virtuoso Domino meo, D. Simoni de Alimena, Domino meo et benefactori continuo observandissimo, in Montealto. Et Servitor perpetuus atque indignus orator, pauper frater Franciscus de Paula, Minimus minimorum servorum Jesu Christi benedicti.*

B *78 Factum imprudens! quasi futurus esset nemo qui miraretur, hominem tanta elemosynarum erga quosvis pauperes largitate conspicuum, tanta miraculum ac prædictionum gratia præditum, quanta de Simone isto finguntur, non modo non parvi apud cives suos in honore haberi, atque habetur ipse Sanctus Franciscus; sed nec nomen quidem apud posteros ullum obtinuisse antequam epistolæ istæ prodirent. Quamdiu circa Consentiam Consentinarumque diocesim novus se Ordo continuit, nemo unus nominatur ad quem suo nomine scribi Franciscus jussisset, unico eaque verosimiliter fictitia profertur ad equitem Navarram in Calabriam ulteriorem epistola : et credemus apud omnes suos, qui filios qua amicos quantumcumque dissitos, nullis aut rarissimis utentem litteris, per annos totos quadraginta; ad unum istum Simonem adeo sibi vicinum, tam multas scribi jussisse, non alium ob finem quam ut ipsi in os sua bene facta atque miracula laudaret, et futurarum nihilque ad ipsum pertinentium rerum faceret præscium? Quid? quod in tot tanque accuratis Processibus, ipsisque e Monte-alto ad Pontificem litteris, quibus Simon et Matthæus de Alimena, istius Simonis (si vere ab anno mccccxli talis ibi vixit) filii aut nepotes subscribere, ne minima quidem fiat tot illustrium et jam impleri captarum prædictionum mentio? In Francia, dilatato jam magis ordine octodecim circiter invenitur dictasse epistolas; idque maximis urgentissimisque duntaxat ex evassis, et ad personas procul dissitas; in quibus subscriptione semper varia utens, modo solum suum expressit nomen, fr. Franciscus de Paula, modo verbulo addito humilitatem ostendit suam, et scribi ad nomen jussit, minimus pauper, aut pauper eremita : denique, postquam priori nomine mutato sui copissent Apostolica auctoritate appellari Minimi, ipse aliquando se appellavit, Minimum Minimorum : et nobis persuadebit aliquis isto eum titulo in Italia usum toties, tam constanter et tanto ante quam de nomine Minimorum suis dando cogitare cepisset; qui eo jam noto et confirmato, non, nisi raro est usus in Francia cum litteras dictaret?*

C *in Francia ad solos longe dissitos paucos.*

CAPUT X.

S. Francisci Paulani canonizatio.

A *Anno mdxvii die ii Aprilis mortuum Sanctum nihilo minora, quam vivus fecerat, secuta miracula sunt, quasque ad tempus canonizationis curandæ, fideliter testata vidimus in Turonensi processu. Hunc vero aliumque Consentia formatum Romam deferens Franciscus Binetus, altera tum vice Generalis, et in procinctu transferendū aliam muneris constitutus, examinandæ causæ impetravi Judicem Commissarium, Antonium de Monte, tituli S. Praxedis S. R. E. Presbyterum Cardinalem, Papiensem nuncupatum, una cum Raphaelæ Episcopo Ostiensi et S. Eustachii Cardinalibus. His vero vice sua subdelegantibus jam dictum Antonium Cardinalem, coram eo, domi suæ ad jura reddenda et causas audiendas loco suo solito et consueto pro tribunali sedente, eorumque Notario et testibus, annonativitatis Dominicæ mdxvii, die iii Martii, comparuit Binetus, pro verificatione sanctæ et laudabilis vitæ ac miraculorum B. Francisci de Paula, superius collecta jura successive producturus. Primi, quos dicimus, processus fuere : deinde coram eodem Ju-*

dice Commissario perrexit producere, die xv mensis D Præfati, Paulanorum, Mont-altensium, atque Magdensium, nec non Regis et Regina Francorum missivas ad summum Pontificem Litteras, xx Martii addidit varios processus Calabricos, jussu Comitum Arenarum in terris Soretii atque Styli factos, cum ipsius Comitum Arenarum epistola : nec non epistolas Comitum Grotteriarum atque Antonii Staramellæ : item processus Amaltheæ, Cutanzari et Neocastri formatos; et ad recognoscenda sigilla manusque scribentium idoneos etiam juratosque testes obtulit. xxv Martii exhibuit chartas, in vulgari Gallico scriptas, unam Christianissimæ quondam Regina Francorum, Mariæ videlicet Anglæ, Regis Henrici vii filia, paucis mensibus Ludovico xii nuptæ, et post mariti mortem in Francia non diu moratæ, datam i Maii anni mdxvi (quam miramur intercuisse, incuria fortassis transcribentium Romani Archivi libros) alias Regis Reginaque, Ducis Borbonii et Grotianopolitani Episcopi; sed hanc ultimam Latine scriptam, et Antonii Garnerii, in sacro Palatio causarum Notarii ad hoc legitime adjuroti, recognitione verificatam. Rursum autem die sequenti simili modo recognita fuere manus atque sigillatum Parisiensis Episcopi, qui Turanensem Processum Romam miserat, tum Regis atque Reginae, per Franciscum de Falconibus Canonicum Bajocensem, Joannem Cerbinum Canonicum Lugduncensem, et Arturum de Hardatz Clericum Redonensem, ubi hoc a Bineto presentatos.

E *80 Hæc quinque primis sessionibus acta; die xxix Aprilis secuta est sexta, in qua protulit Binetus ceteras ex antea Gallicana litteras, de quibus actum est satis, cum epistola Latina civitatis Consentina Longum postea justitiam fuit usque ad xvii Octobris quanto solus Ambianensis Processus allatus est et ad testimonium Roberti Doucet Clerici Ambianensis legitime est receptus; rursumque simili attestazione verificatus, ejusdem mensis die xxiv per Natalem Tourtier Presbyterum Ambianensem. Mense autem Novembri, die xv ejusdem, ostensæ sunt litteræ de quibus ad Cardinales directis e Francia jam antea egimus. Ostensa tunc etiam est epistola Gratianopolitani Episcopi ad eosdem Cardinales, sub die iv Mensis Junii anni mdxvi, quæ adhuc latet; et de omnium ac singularum fide testati sunt Arturus des Ardoys et Clemens Champion, Redonenses Clerici, una cum Petro Salin Clerico Ambianensi. Die autem mensis xvii, supradictis Paulanorum atque Mont-altensium litteris fidem sua attestazione fecere Antonius Papa Presbyter, et Petrus Antonii Papa laicus diocesis Bisinianensis.*

F *81 Anno deinde mdxviii, die xviii Martii, coram Præfato Cardinali Papiensi comparens Binetus supplicavit, ut quoniam propter ejus de proximo recessum a Romana curia, Sanctissimus Dominus Leo x negotium canonizationis B. Francisci de Paula commiserat Reverendissimo D. Dominico de Jacobatiis, tituli S. Bartholomæi Presbytero Cardinali; omnia et singula registra et processus, in hujusmodi causa facta et factos, per ipsius causæ Notarium et scribam transferri juberet : quod et factum est. Consequenter die ym Junii, coram jam dicto Cardinali, de Jacobatiis, allatus est processus, curante Consentina Cantore formatus, postulatumque ut ex Italico redderetur Latine; prout jussu ejusdem Cardinalis ab ipsius secretario Hieronymo de Cathalles Latine redditum, postridie exhibuit Binetus; et x die mensis ejusdem tres adduxit testes, fr. Dominicum de Consentia Ord. Prædicatorum ac basilicæ S. Mariæ Majoris de Urbe Pœnitentiarium, Joannem Bonum hominem Ord. Minimorum Turonensis diocesis ac D. Joannem Mattheum Palatinum, laicum Consentinum : qui jurati profiterentur cognosci a se manum sigillumque Cantoris prædicti. Denique Mensis Novembris die xv, coram prænominato Judice Commissoriali comparens Binetus, citari petiit Guiliel-*

processus litteræ et documenta producuntur

per sessiones sexdecim,

protractas usque ad annum 1518

et diem 16 Novembriis

num

A *munum Bargonet, Clericum Cenomanen. diocesis, ejusdem Cardinalis Judicis camerarium, compellique ad producendum et exhibendum quædam jura, penes ipsum existentia et ad Canonizationis negotium pertinentia: qui citatus compulsusque postridie, exhibuit quamdam scedulam fidei et attestationis, moris, styli, et consuetudinis Gallicanæ computandi aureum numerum, in Latino et papyro scriptam, et diversarum personarum manibus subscriptam, ejus scedulæ tamen habes ante Processum Turonensem num. 4. Atque hic finis est Processus in Curia, quantum quidem ex MSS. quæ supersunt monumentis scire possumus. An autem post hæc alia sint producta certo non possumus definire; nisi quod probabilis videatur assertio ejus, qui vitæ per eorum auctorem compositæ adscripsit, illum quoque libellum Leoni Papæ fuisse exhibitum. Istum autem Curialis processus ordinem, qui verbotenus transcriptus molem operis inutiliter auxisset cum fastidio Lectorum, visum est sic compendio explicare: ut praxis curiæ, in canonizationibus tunc servari solita, cognosceretur: quoniam ea nunc in multis mutata, adeo difficilem esse fecit canonizationum obtinendarum effectum, ut ejus successus debeat censeri miraculum pene majus quam sint ea omnia, ob quæ aliquis judicatur mereri ut in Sanctorum catalogum adscribatur.*

B *82 Ut autem ei Franciscum de Paula adscriberet Pontifex, qua fuerit ratione inductus, juvat addere ex ipsa ejus Bulla, quæ apud Surium et alios tota extat et a Jacobo Sadoletto Mutinensi, postmodum Cardinali, conscripta dicitur. Ita ergo, expositis summam vitæ et miraculis præcipuis, narrationem suam Christi vicarius concludit: Propter quæ carissimus in Christo filius noster Franciscus, hujus nominis primus, Francorum Rex Christianissimus, carissimæque in Christo filia Claudia Regina, ejus consors (quæ alias, coram dicti Ordinis tunc Generali ac aliis nobilibus personis, emissio voto, quod si gratiam pro maseulo assequeretur, in beati Patris honorem Francisci nomen ei imponeret, fulgentissimum puerum in lucem edidit: illique, juxta dictum ejus votum, Francisci nomen imponi fecit) Nec non dilecta etiam in Christo filia, nobilis mulier, Aloysia de Sabaudia, Andegavensis et Angolismensis Ducissa, Cenomanensisque Comitissa, ejusdem Francisci Regis genitrix, nobis per venerabilem fratrem nostrum Dionysium Episcopum Macloviensem Generalem, ac dilectos filios, Jacobum Lacam, Decanum ecclesiæ Aurelianensis, et nobilem virum Antonium Raphin, alias de Poton, dominum temporalem loci de Podio-Calvario Agenensis diocesis, pro nonnullis particularibus ipsius Christianissimi Regis negotiis nuntios et oratores ad nos destinatos, humiliter supplicari fecerunt, ut præmissis diligenter inquisitis et exploratis, ad ejusdem beati viri canonizationem procedere dignaremur. Quorum quidem precibus licet libenter annuere vellemus, summopereque gauderemus, hujusmodi canonizationem nostris temporibus divino quodam mysterio contigisse; ac nobis æquum videretur, ut idem B. Franciscus de Paula (quem jam Deus in cœlesti gloria Sanctorum choro dignum fecisse, pluribus ac manifestis indiciis et miraculis ostenderat) in terris etiam sibi debito Sanctorum honore non defraudaretur; ac super eo maxime nobis instaret venerabilis Frater noster Bernardinus Episcopus Sabinensis, Cardinalis sanctæ Crucis nuncupatus, in dicti Ordinis Protectorem ab eodem beato viro, nondum tunc ab humanis egresso, assumptus: cumulatissimæque preces nobis ac Venerabilibus Fratribus nostris, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, per dicti Ordinis tunc Zelosum, totius Minorum Ordinis nomine, super hoc sæpius porrectæ fuissent; non statim rem tanti ponderis ac momenti faciendam, sed juxta veterem et laudabilem consuetudinem,*

Aprilis T. I

conctanter matureque considerandam duximus.

82 Post complures igitur commissiones, aulæ Palatii nostri Advocato Consistoriali, et Auditoribus caussarum ejusdem Palatii super hoc debitæ factas, tandem tribus etiam sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus ex tribus illorum Ordinibus, videlicet venerabili fratri Nicolao Episcopo Albanensi de Flisco, et dilectis filiis nostris Dominico tituli S. Bartholomæi in Insula Presbytero de Jocabatiis, ac Joanni Sanctorum Cosinæ et Damiani, nostro secundum carnem nepoti, Diacono de Salvatis, respective nuncupatis Cardinalibus, de Fratrum nostrorum consilio et assensu commisimus; ut ipsi visis et examinatis processibus, editis super ejusdem beati viri vita, moribus, fama et miraculis, ante et post ipsius obitum ejus intercessionibus a Deo factis, aliisque conctis ad Sanctorum canonizationem hujusmodi necessariis, se super omnibus ac singulis diligenter informarent, et per eos comperta, in nostra secreto consistorio (ut moris est) fideliter referrent. Cumque ipsi Cardinales, visis ac diligenter examinatis diversis processibus, in partibus Calabriæ et Franciæ de Sedis Apostolicæ commissione habitis, et ad curiam nostram transmissis, testimonique fide dignorum depositionibus, pro tantæ rei dignitate debite ponderatis, de supradictis miraculis, ac vitæ sanctimoniam, et aliis a jure requisitis, fidelem nobis relationem in pluribus etiam secretis consistoriis jam fecissent: nosque ipsorum et omnium aliorum Cardinalium vota, pro facienda dicta canonizatione, convenientia et conformia invenissemus: et pro ulteriori executione dilectos filios Angelus de Cesis, utriusque juris Doctor, et dictæ aulæ nostræ Consistorialis Advocatus, in publico consistorio omnia de ipsius beati viri vita, moribus, fama, miraculis copiose percensuisset; nobisque humiliter supplicasset. ut ad ejusdem beati canonizationem, matura deliberatione præhabita, procedere dignaremur: Nos de relictis coram nobis in primis humiliter Deo gratias agentes, rogavimus omnes, in eodem publico consistorio tunc adstantes, ut suis orationibus et jejuniis Ecclesiam Dei juvarent, ac ne eam Altissimus modo aliquo in hujusmodi canonizationis officio errare permitteret, instanter orarent.

84 Demum, post aliquot dies, convocatis de novo in aula nostra consistoriali in palatio Apostolico universis et singulis, qui tunc aderant in nostra Romana curia, Ecclesiarum Prælati; Patriarchis videlicet, Archiepiscopis, ac Episcopis; in præsentia eorundem Fratrum nostrorum præfatæ sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, eosdem processus super ipsius beati vita, moribus, fama et miraculis editos, per eundem Angelum breviter summarieque repeti fecimus. Quæ cum ex serie per Cardinales ac alios, quibus id manus per nos injunctum fuerat, enarrata et exposita fuissent; omnesque adstantes Prælati, quid sibi super hujusmodi negotio videretur, interrogati, unanimi consensu, nullo penitus discrepante, respondissent sibi videri, quod idem beatus vir inter Sanctos merito adscriberetur et connumeraretur: Nos iterum humiles omnipotenti Deo gratias agentes, quod ad beatum servum suum debitum honoribus prosequendum, corda nostra illuminare dignatus esset, ipsius canonizationis diem Dominicam in Albis nuncupatam (qua in Ecclesia cantatur, Quasi modo geniti infantes, quæ tunc occurrebat prima die Mari, anni Domini millesimi quingentesimi decimorum, qua etiam tunc beatorum Apostolorum Philippi et Jacobi festum contingebat) deputavimus, ac in basilica principis Apostolorum de Urbe amplum suggestum ligneum de more parari et exornari jussimus. Super quo quidem hodie, adstante populo ac universo Clero, et de vita, miraculis et fama ejusdem beati Francisci de

D
AUCTORI D. P.
post maturum
totius causæ
examen.

E

ex omnium
Cardinalium
sententia,

etiam in
publico
consistorio
rogata,

F

atque ex voto
supplicantium

AUCTORE D. P. A Paula humili devotioneque pleno sermone per nos, ut moris est, habito; deindeque litania et hymno, Veni creator Spiritus, per omnia devote decantatis; nec non a Procuratoribus causæ ipsius canonizationis, et a Christianissimi Francorum Regis oratoribus huiusmodi, ejusdemque Ordinis Minimorum tunc Vice generali Correctore, a nobis magna cum instantia petito pronuntiari, adscribi inter Sanctos eundem beatum Franciscum de Paula; cum jam omnia consummata essent, omnesque consuetas ecclesiæ ceremonias super ea re rite servavissimus; Deum præ oculis habentes, ad canonizationem ejusdem Beati sub his verbis procedendum duximus et processimus.

Sanctum
declarat

85 Ad honorem omnipotentis Dei, Patris, et filii et Spiritus Sancti, ad exaltationem fidei Catholice Christianæque religionis augmentum, ac Ordinis Minimorum consolationem et incrementum, auctoritate Domini nostri Jesu Christi, Beatorumque Petri et Pauli Apostolorum ejus, et nostra; de Fratrum nostrorum speciali consilio et assensu, decernimus et definimus, bonæ memoriæ Franciscum de Paula, ejusdem Ordinis Minimorum Institutorem, in cœlesti Hierusalem inter Beatorum choros jam receptum; æternæque gloriæ condonatum fuisse, ac Sanctorum Confessorum catalogo adscribendum fore: ipsumque huiusmodi catalogo in præsentiarum adscribimus, et eum tamquam Sanctum, publice privatimque colendum esse declaramus atque mandamus: statuentes ejus festum die secunda mensis Aprilis ab universali Ecclesia annuatim celebrandum fore, et ab eo suffragia a Christi fidelibus implorari et expectari posse, omnesque ac singulos honores illi merito præstandos et exhibendos esse, qui ceteris etiam Sanctis Confessoribus, in huiusmodi catalogo descriptis, convenire noscuntur. Quibus debite peractis, inchoatoque per nos ac decantato, et ad finem usque a cantoribus prosequuto hymno, Te Deum laudamus, in illius etiam fine Cardinali Diacono in cantu dicente, Ora pro nobis Beate Francisce de Paula; a choroque responso, Ut digni efficiamur promissionibus Christi: Nos illico propriam orationem de eodem Sancto alta voce decantavimus, dicentes: Servitutis nostræ tibi Domine jura solventes, quæsumus ut B. Francisci de Paula Confessoris tui patrocinio suffragante, in nobis tua dona multiplices, et ab omnibus tuearis adversis. Per Christum Dominum nostrum.

idem ejus sub
Missa commemorationem
facit.

C 86 Deinde vero a dicto choro responso, Amen, solennem illic Missam nosipsi celebravimus, de dicta tunc currente Dominica in Albis, Collectas singulas sub una conclusione terminantes: additis etiam prædicta, ceterisque specialibus ejusdem sancti Francisci de Paula collectis, immediate sequentibus. Pro secreta videlicet, Hostias Domine tuorum suscipe populorum, quas tibi in B. Francisci de Paula festivitate dicamus, ut nobis conferant tuæ propitiationis auxilium: cum sua conclusione, videlicet, Per Dominum etc. Deinde vero post communionem subjunximus, dicentes: Cœlesti Domine sacramento consolati, te supplices deprecamur, ut intercedente B. Francisco de Paula, ab omni nos mentis et corporis labe custodias, et per ipsum tuæ sentiamus indulgentiæ largitatem: cum simili conclusione. Et ita Missam ipsam ad finem usque cum solitis ceremoniis, juxta Ordinariam Apostolicam, illic debite terminavimus; Indulgentiam plenariam omnibus, officio huiusmodi tunc devote assistentibus, concessimus; ac etiam in loco sepulturæ ejusdem Sancti Francisci de Paula, in depositionis suæ die, videlicet secunda Aprilis, huiusmodi perpetuo duraturam quadraginta annorum totidemque quadragenarum Indulgentiam annuatim condonavimus, ad laudem et

D gloriam omnipotentis Dei, qui in Sanctis suis mirabilis et gloriosus, vivit et regnat benedictus in secula seculorum.

87 Hujus rei sic peractæ nuntius in Franciam allatus, quantopere Christianissimos Reges allegerit, haud facile potest explicari verbis. Namquam exinde aliter quam PATREM NOSTRUM S. FRANCISCUM auditi sunt nominare, quod cum faciebant, aperto Rex capite, Regina humiliter inclinata, monstrabant, qua in veneratione nomen ejus memoriamque haberent. Jussit etiam Rex monetam cudi, quæ ex una parte effigiem suam, ex altera Sanctum repræsentaret, cum hac inscriptione, REGIÆ STIRPIS PROPAGATORI. Scilicet ob natum sibi ex simili, quo ipse nec Rex conceptus erat, voto Delphinum, Franciscum nomine: qui tamen, ad Regnum non pervenit, anno ætatis circiter decimo octavo, Christi MXXXVI, veneno extinctus. Denique asserebat idem, ex hac canonizatione peracta liquidior se animo cepisse voluptatem, quam si totius mundi monarcham factum se vidisset. *Quid nunc de Calabria tota dicam? quid de aliis locis, quæ suu Sanctus præsentia honestavit? Relinquenda hæc cogitari sunt, quando nusquam litteris expressa leguntur. At quomodo ejusdem canonizationis fama tetigerit inhumani illius navcleri animum, qui transituro in Siciliam Sancto cymbæ suæ negaverat obsequium, notavit fr. Matthæus de Ancona. Cum enim in conventu Mylassensi tunc degens, vidisset ad dicatum Sancto in ecclesia sacellum accedere quotidie virum senem, multisque cum lacrymis et suspiriis tundere inter orandum pectus, tamquam gravissimorum scelerum conscium: pia motus curiositate, abductam in partes hominem, rogavitque ei tam mœstæ deprecationis esset causa. Rem aperit ille, et culpam fatetur; cujus ut veniam mereretur accipere, quotidie se ante sacram illius imaginem reum supplicemque advolvi. Consolatus est bonum virum, ut potuit Frater, quodque ex eo audierat ad Conventum retulit: et sic renovata veteris facti memoria, tam Religiosi ex ipsiusmet nantæ ore certatim rem cupiebant audire; tum sparsa per circumjectas villas fama, turmatim accurrebant Siculi, ut eadem identidem interrogarent et discerent, tam fide digno certoque sub teste: ipse vero quamdiu vixit, in quotidiana illa sua devotione perseveravit.*

Regis de hac
canonizatione
lætitia:

E
nantæ erga
Sanctum
olim inhumani
penitentia.

CAPUT XI.

Miracula eodem quo Canonizatio seculo facta. F

Etsi magna erga S. Franciscum Paulanum fuerit devotio fidelium populorum prius quam Sanctorum esset catalogo adscriptus ab Romana Ecclesia; magnis tamen eam augeri oportuit incrementis, postquam illius publica invocatio Apostolicæ Sedis solenni judicio fuit comprobata: aucta vero invocantium pietate et frequentia, dubitandum non est quin multiplicatæ sicut e celo gratiæ ac beneficia. Sed horum publicis tabulis legitime signandorum primo post canonizationem seculo minor fuit cura, quod ejusmodi diligentia soleat spectare effectum canonizationis obtinendæ, eaque obtenta esse remissior ac sæpe nulla. Quidni tamen ex Isidoro aliisque colligamus aliqua, ipso quo canonizatio seculo facta? Ita constabit theumaturgicam Sancti Patriarchæ virtutem nequaquam elanguisse fluxu temporis, sed ad præsens usque seculum vividam perseverasse, ad Dei gloriam qui est in Sanctis suis mirabilis.

Pauca hic
dantur
ex multis.

89 Cum anno MXXVII, ab exercitu Cæsareo, multis e Germania Lutheranis permixto, capta esset Roma, et sacra profanaque omnia direptioni data: quidam insigniter crudeles, ad conventum Fratrum Minimorum delati, Procuratorem Ordinis Generalem, P. Desiderium de Motta, interceptere, de monasterii pecuniis quæstionem habituri. Hic cum as-

enormis
ruptura

severaret

A severaret, præter ecclesie calices et reliquum sacrorum apparatus, nihil auri argentei a se ostendi posse; suspensum per genitalia miserum tam dire cruciavere, ut intestina loco mota ad humani capitis modum enormiter extuberare inventa sint, postquam tortoribus inde digressis, depositus visitatusque a medicis est. Nullum apparebat malo tam grandi remedium: ergo spe viva animatus Pater, licentiam postulavit, Turoas, qua posset ratione, adeundi ex voto. Ibi in sepulchralem sancti Patris cryptam delatus, comitantibus præcipuis quibusdam illius conventus Patribus, invenit sacrum corpus, æque formosum integrumque atque illic primitus illatum erat: acceptoque reverenter linteo, quo vultus venerabilis tegebatur, illud corpori suo admovit: ac multis cum lacrymis se commendans Sancto, sensit intestina omnia ad pristinum reduci statum, pleneque sanatus toti postea Ordini præfuit Correc-
tor Generalis.

ad Sancti
sepulchrum
sanatur.

Lupus cæca
nata

90 Lupiis, Apulæ urbe primaria, monasterium est Ordinis, ad quod ingens hominum multitudo ipso Sancti festo assuevit concurrere. Idem facere a multis annis instituerat mulier, cui filia domi tredecennis erat, eaque ab ipso vitæ principio cæca; sperans quod visum posset eidem obtinere. Anno tandem MCLX, spem eatenus irritam deponens ex animo, non tamen piam consuetudinem suam intermittere volens, recurrente S. Francisci festivo die, cum convicaneorum suorum caterva Lupias ire disposuit, et filiam cæcam domui relinquere. Hæc vero snas frustra esse preces non ferens, quibus petebat hac quoque vice in urbem duci, lacrymis ubertim fuis obtinuit a matre, quod verbis non potuerat: moxque ut templo pedem intulit, apertis oculis videre cepit, et acceptum beneficium multo clamore gaudioque testari. Accurrunt omnes qui præsentibus aderant, asserentibusque cum matre vicinis puellam a nativitate cæcam fuisse, quæ nunc primum videre incepisset, mira cunctorum exitit gratulatio, redditæque sunt debitæ Sancto gratiæ.

in ejus festo
illuminatur.

Mytilis matrona
moribunda,

91 Anno MCLXXXI, deposita a medicis jacebat Mytilis in Sicilia nobilis mulier, Elisabetha Alarcon; et jam jam expiraturæ extremas preces recitabat D. Nicolaus Baeli Sacerdos. Adstabat tristi officio moribundæ matertera, Soror Angela Baeli, Tertiaria Ordinis: quæ nonnullam conservandæ neptis spem habens in meritis S. Francisci collocatam, cuidam decumbentis infirmæ filio Joanni-Stephano imperavit, ut propere ad conventum pergens, aquam de puteo Sancti peteret. Ivit, petivit: sed a Fratribus, desperatum agræ statum scientibus, repulsam tulit; itemque a P. Mauro de Monteforti, ad quem ab aliis rejectus accesserat. Quid ageret puer? Nolebat sine aqua reverti, et qui haurire vellet nullus erat. Accessit tamen lacrymabundus ad puteum, et circumspiciens num qua ratione suum posset implere vasculum, adstantem videt lateri senem Fratrem: qui caussam puerilium lacrymarum quærens et audiens, accepto vasculo hausit aquam, ea facilitate, ac si puteus alias profundus usque ad supremum labrum sustulisset liquorem; et plenum illud puero porrigens, Vade, inquit, ne timeas: sanabitur mater. Redit ille, accepta aqua et promisso lætus, atque in ipso scalarum domesticarum ascensu complorationem familiarium audiens, clamando monuit ne plorarent: sanandam enim matrem dixisse eum Fratrem, qui sibi aquam dederat. Et vero mox ut Angela aquam illam ægræ bibendam dedit, hæc purulentam pituitam multam exomuit, et continuo sana surrexit e lecto. Publicum mox oppido toto miraculum fuit: acturi Sancto gratias una cum puero ad templum veniunt ejus parentes; jubent collectos in choro Fratres singulos considerare, et dicere quis eorum

aquæ ab ipso
Sancto
apparente
hausta potu,

subito conva-
lescit.

sibi aquam dedisset. Sed negavit puer inter illos D
adstare: simillimum autem ei fuisse asseruit, cujus
imago in altari spectabatur, S. Francisci effigiem
representans.

AUCTORE D. P.

92 Ex Catonensi portu Messinam navigaturus Dominicus Capellus nauta Messanensis, festo S. Nicandri die anno MDCXCVI; una cum uxore Minichella et quinquenni filio Antonio dicto, unaque cum aliis nautis et vectoribus navim solvit: quam medio in freto subita involvens procella inevitabili casu evertit. Periere circiter personæ undecim. Navarchus natandi peritior carinam supra aquas extantem obtinuit, ex eaque circumspiciens num filium aut uxorem videret aspiciam, ac jugiter S. Franciscum Paulanum invocans, puerum procul a navi supra undas fluctuantem vidit: quem licet mortuum arbitraretur, paterno tamen amore victus, in mare denuo se devolvit. Res mira! dormiebat suaviter extenso super fluctus corpore puer et intra patris natantis alias revector ad eversæ cymbæ carinam, nec sine miraculo ad littus una cum eadem ejectus, postquam a somno experrectum interrogare pater suus cœpit, an quid de eversa cymba sciret, et quomodo non fuisset submersus; aliud se negavit meminisse, quam quod exceptus fuisset brachiis cujusdam Fratris senioris, similis S. Francisco Paulano: quem etiam in sua imagine recognovit, statim atque adductus est in ecclesiam conventus sancti Sepulchri.

eversa navi
quinquennis
puer.

non submergi-
tur, sustenta-
tur a Sancto.

93 Gualteri-villa baud procul Mylazzo distat in diœcesi Messanensi: hic anno MDCXCVII Blandina quædam paupereula, ut sibi et matri, ab annis triginta viduæ et annis quinque septuagenaria majori, victum lucraretur, præter proprium quem lactabat filium, etiam filium Josephi de Amico nutriendum suscepit. Sed infra necessitatem duorum copia lactis fuit, quod ubera minime abundanter dare poterant. Ergo obligationi propiori factura dumtaxat satis, nolens tamen stipendio privari quod sibi a Josepho proveniebat, rogavit matrem vetulam, ut quo meliori posset modo fallere alienum puerum, et ne ploraret conaretur cohibere. Hæc vero periculum damni faciendi considerans, flexis coram imagine Sancti genibus, operam poposcit, ut faceret, etiam pro duobus, filiæ suæ lac abundare: deinde ab oratione consurgens accepit puerum; eumque tantisper fallere cupiens, suam pridem arentem mamillam ori ejus admovit. Vix puer cœpit papillam sugere, cum tot annorum vetula mamillam sensit lacte turgescere. Interim Josephus pueri pater ingreditur filiumque id sinu nutricis Blandinæ non reperiens, eumque cum clamore requirens, ascendit in cameram ubi vetula erat; et quid ageretur intuens, non minus quam ipsa obstupuit, id ætatis anum habere mamillam unam velat florentis mulieris turgidam, cum altera prorsus exucca evanidaque penderet e senili pectore. Miraculique evidentiam et auctorem cognoscens, gratias S. Francisco egit: anni autem lactandum reliquit filium, aucto etiam supra quam primæ nutrici constituerat stipendio.

puerum,
cujus nutrici
lac deerat,

anum
miraculose
luctescens alii

94 Annus MDCXVIII, Catanensi urbi omniaosus, deficientibus e cœlo aquis ingens periculum minabatur: itaque urbis futuri anxia ab eodem recurrit Antistitem, publicas institui preces exposcens. Supplicationem hic ad S. Francisci Paulani ædem cum S. Agatha-Reliquias indicit, et ad concionem habendam ibidem invitari jubet, quem sciebat Sancto illi devotissimum, Bernardum Cohnagum, e Societate Jesu raræ virtutis virum, quem duodennio post ibidem xi kalendas Maias pientissime mortuum civitas universa ut Sanctum extulit. Bernardus perfusus lacrymis, inserto in collum fune et nudis pedibus Divæ feretrum secutus, suggestum conscendit: et primo

Catanensi
ubi siccitate
laboranti

A primo ardentissimis verbis totam concionem in abundantes concitavit fletus, deinde in vitia tantorum malorum causam vehementissime detonuit, cunctisque misericordiam inclamantibus, cum sua nihilominus cœlo serenitas staret, ad crucifixum Salvatorem conversus, Quid hoc, ait, o summum bonum? Ergone lacrymæ gemitusque totius populi, et populi tandem non mei sed tui, penetrare possint hujus sacræ ædis prædura marmora; tuum vero pectus, paterna pietate cereum, non pervadant? Ah! si nostræ id culpæ prohibent; merita te moveant sancti mei Francisci de Paula, viri quem exaudias longe dignissimi. Tu vero, mi amantissime Sancte, divinam nobis majestatem placa, ut pluviam largiatur. Aquam, aquam, exclamabat, aquam peto: promisisti mihi pluviam: sta promissis. Dixit, et populo ter bene precatus, dimittere eum voluit: sed cum ipse in suggestu hæreret, discessit nemo. Itaque tandem animi sui sensum aperuit. Et Ego, inquit, e Divi templo, nisi ejusdem precibus pluviam impetravero, pedem non efferam. Hoc dicto descendit e suggestu. Breviarium poscit, divinum Officium persolvere incipit. At primum vix Psalmum ad finem perduxerat, cum contractis repente nubibus cœlum omne in pluvias solutum est; ut nemo jam domum ire, si vellet, posset. Tota ergo concio, in repentinam lætitiā et gratiarum actionem effusa, miraculum agnovit, et pluviae desperatæ auctori Sancto servatam messis spem adscripsit.

95 Idem Bernardus, moderatorum nutu Messina Panormum evocatus aliquando, haud longe Mylazzo habebat iter. Sancti igitur sui illo in loco, quem sua olim præsentia consecrarat, venerandi studio, magnis navarchum fatigavit precibus, ut navim appelleret ad illud beatum littus, ubi, emenso pedibus freto, miraculosi trasitus vestigia duro saxo impressa sanctus Pater reliquit; daretque commoditatem oscula figendi solo felici, et Divi ædem invisendi. Navarchus econtra ventos in reditu adversos, cœlum nubibus obductum, tempestatem imminentem causabatur initio: tandem tamen, Bernardo prospera pollicente omnia Sanctique Francisci præsentem opem, gubernacula flexit ad optarum Colnago portum. Vix ibi ille anchoras jecerat, cum oborta tempestate mare intumuit, et immanibus jactata fluctibus navis tantum non fuit aquis hausta. Hic enimvero indignari vectores, stolidam Patris pietatem incusare et maledictis proscindere. Ast Pater inter contumelias constans, raptim ad Divi templum provolare, prolixas ad Deum preces fundere, Sanctumque suum Paulanum obtestari, servaret sibi devotam navim. Denique petita ex caputio Beati filamenta paucula, puerorum caterva comitante, et, Sancte Francisce serva navigium, identidem acclamante, detulit ad littus, Divi laudes etiam ipse canens. Omnibus vero in genua provolutis, veneranda illa pignora iterum iterumque exosculatus, demersit in mare. Quo facto, tumidos aquarum montes ita placavit, ut a littore ad navim subita se porrigeret tranquillitas, et ceteris cymbis adhuc contra ventorum fluctuumque injurias periculose luctantibus, sola quiesceret; donec ad reliquas in littore stantes eadem se dilatavit malacia, S. Francisci meritis impetrata. *Hæc ex libro 2 cap. 8 de Vita et virtutibus ejusdem P. Bernardi, scripto per Joannem Paulinum itidem Societatis Jesu, excerptæ placuit: nunc aliud pergo ex Italico Isidori Latine reddere: quia ad eadem arbitror spectare tempora, liveat anni nota nulla addatur.*

96 Gabriel Cæsaris, Ayamonte in Hispania natus, in civitate Africæ, Sale dicta, tenebatur captivus, domi ejusdam Hispani apostatæ, Bayren nominati. Emerat ipsum ejusdem apostatæ socrus,

pessima mulier, quæ ex mancipio suo non pecuniæ sed iniquitatis lucrum captans, fidei Christianæ odio dirissimis Gabriele vexabat modis, potissimum fame: et ne a suo eum conspectu dimitteret, habebat ingenti catena ferrea ligatum ad lecti sui frontem. Sed animum quem frangere ærumnæ nullæ poterant, molliori telo aggressus daemon oppugnare; effecit ut crudelisheræ impudens filia lascivos in Cæsarem oculos conjiceret: unde posthabito viri sui amore ita in captivum exarsit, ut desiderii sui indicandi nacta commoditatem, blanditiis promissisque ingentibus tentare Christianum militem non cessaret, juvenis ipsa et formosa satis. Rejecit tamen sollicitantem, idque constanter adeo Dei timore armatus, ut explendæ libidinis desperatione in rabiem acta, pugnis, unguibus, baculis sæviret in vinctum. Quibus cum nihilo plus proficeret, suavitati securioris custodiæ prætextu alibi asservandum locare, sperans ibi facilius suæ voluntati cessurum. Hic ille propositi sui tenax, nescio unde limam obtinuit: sed ea uti ausus non est, propter catenæ grossitiem, veritus ne in ipso conatus deprehensus crudelius haberetur. Interim P. Alphonsus Ximenez, Christianorum mancipiorum visendorum nactus a Mauris potestatem, etiam Cæsarem visitavit: eumque qua potuit consolatus, quem Sancto Paulano devotissimum intellexerat, ejusdem ipsi opem sub sacrificio Missæ instantissime exoravit. Aduit invocatus Sanctus dormienti, et Surge, inquit Cæsar, tempus est abeundi. Credidit expectatus homo visioni, et manibus suis catenam aperuit acsi cerea fuisset, atque per arctam fenestellam elapsus e domo, ingressusque viam secundum flumen, quæ ad Marinorram, præsidii Catholici locum, ducit; jam se liberum fore sperabat. Verum deprehensus agnitusque a Mauris, et denuo in vincula raptus, intra eorundem tabernaculum custodiebatur vinctus catena gravissima. Inde tamen corporeæ necessitatis causa exire permissus, reperit et clam secum retulit acutum bacillum: deinde ad nocturnam inter quatuor custodes quietem se dedit, ardentem se suo Sancto commendans. Hic vero rursus eidem de nocte assistens, surgere ac fugam maturare jussit. Nihil cunctatus Cæsar, debili illo instrumento citra ullum strepitum catenam laxat: et per medios custodes egressus, paratum in ripa fluminis currum reperit, quod ad Catholicorum partes avectus, publicavit miraculum in se patratum.

CAPUT XII.

Sancti viri corpus ad Hugonottis combustum: Reliquiæ asservatæ.

Annus agebatur Christianæ Æræ MDLXII, quando R. P. Maturinus Aubert, ad visitandas Franciæ provincias destinatus, et socium secum ducens R. P. Josephum le Tellier (ex cujus ore hæc quæ subjungam, inquit Claudius du Rivier cap. 27 in fine, audi vi sæpius) invenit in conventu Turonensi hominem octogenarium, P. Eustachium hominem, qui ab ipso Sancto Patre admissus in Ordinem habituque donatus, nonnullis cum eodem vixerat annis familiariter satis, et multarum quas memoriter tenebat rerum fidelis relator. Hic ad præsentia tempora delapso sermone, multis perfusus lacrymis; Heu, inquit, Pater, attingimus annum, quo bonus noster Pater prædixit expilandas subvertendasque urbis Turonensis ecclesias. Quam autem vera ac certa fuerit viri Sancti prophetia, paucos intro menses probavit eventus, et sacrorum omnium eversio per Hugonottas facta. In hac quomodo habitum sit sacrum S. Francisci corpus, potius quam aliorum tradamus verbis, coarctos rei gestæ testes legitime auditos producemus ex instrumento

D
fidei et castitatis causæ dire vexatus,

et S. Francisco commendatus,
E

solutis semel iterumque catenis

liber erat

F
Anno 1562
juxta prophetiam Sancti

Turonibus
ecclesias
expilant
hæretici:

Bern. Colnagus in templo
Sancti
concionans,

pluviam
impetrat eo
invocato.

et subitam
tempestatem

mersus mari
Reliquias
sedat

captivus in
Africa,

A *instrumento, cujus solum primam partem ad Latinæ vitæ calcem P. Franciscus Victor attulit; integrum autem exemplar curavit nobis Parisiis describendum, idem qui plura alia, R. P. Philippus de Mesmaere, et est hujusmodi.*

*Visitatori
post annos
60 Instituto,*

98 Ad honorem Dei opt. max. Sanctissimæ Deiparæ Virginis Mariæ, et beatissimi Patris Francisci de Paula Patriarchæ Fratrum Minimorum. Nos Fr. Olivarius Chaillou, sacri Minimorum Ordinis Sacerdos, professus, habilis, et in Provincia Franciæ dicti Ordinis Collega Provincialis, annos natus ætatis meæ lvi, religionis vero xvii; cum accepissemus a Reverendissimo Patre Fr. Francisco de Mayda, Episcopo Lavellensi et d. Ordinis nostri Generali meritisimo, litteras patentes, sub Datum Romæ in Conventu sanctissimæ Trinitatis, quibus nos Vicarium et Visitorem generalem in Provinciis Franciæ, Turenne, Lyonesii, Provinciæ, Aquitanie constituebat et nominabat; continuo ad opus visitationum nostrarum nos accinximus. Cumque provinciam Turonensem fausto omine et numine appollessemus, id potissimum in mente habuimus, ut quæ ad honorem sanctissimi Patriarchæ nostri Francisci de Paula quomodocumque spectarent, ea, si obscura essent, luce clariora redderemus; si dubia, firmaremus; si publica, solidaremus; si sancta, veneremur: duplici ad id nos impellente spiritu, consanguinitatis nimirum naturalis, et filiationis spiritualis.

*uni ex sancti
pronepotibus.*

*et de sepulchro
violato
informari
satagenti,*

Quapropter eum accepissemus a viris probis et spectatæ sanctitatis, corpus beatissimi Patris nostri ante hac ab hæreticis, nescio quo diabolico furore, a tumulo suo raptum et crematum fuisse; violatoque jure sepulchri in cineres ejus esse stivitum; sanctasque Reliquias ejus, tam pie custoditas, tam sancte veneratas, tantis miraculis claras; flammis esse donatas: ideo ne tam immane facinus pereat et deleatur, et ut posteritati innotescat; quasque flammis habenuis ereptas Reliquias et residuos cineres, ubi et unde possidemus, jure possidere possimus; denique ut rei gestæ veritas singulis et omnibus in posterum pateat: æquum et justum duximus, si quos hujus immanitatis testes vel oculatos vel fidos reperiremus, ab iis cuncta sciscitari et audire.

*declarat Testis
octogenarius,*

99 Die igitur xviii mensis Maii anni mcccxxii, in nostro conventu Nannetensi annos Religiosos reperientes, ipsos coram nobis in camera solitæ nostre audientiæ vocatos, supra d. crematione examinavimus et inquisivimus. Ad hunc effectum, die et anno præfatis, constitutus est personaliter coram nobis vocatus, Ven. P. Fr. Carolus Royer, Ordinis nostri Sacerdos, professus, habilis, annos natus ætatis lxxx vel circa, religionis vero lvi vel circa, ut ipse dixit: cui in virtute sanctæ obedientiæ et sub præcepto ipsius præcepimus, ut aperiret nobis vere, simpliciter, et integre cuncta d. cremationem spectantia; nimirum tempus, locum, modum, et personas inibi præsentis: ipsumque insuper jurare fecimus manu tacto pectore, more Religiosorum et Sacerdotum, de integritate præfate combustionis nobis propalanda. Post quæ dixit nobis, Turonibus in parochia S. Saturnini natum se, ibidem semper habitasse priusquam esset Religiosus, et adfuisse in dicta urbe anno mclxii, mense (prout recordatur) Aprili, quando Hugonottæ proditorie occuparunt d. urbem Turonensem.

*quod annos
18 natus,*

100 Erat ipse annorum tunc octodecim vel novemdecim: et scit, quod cum dicti Hugonottæ d. urbem tenerent, combusserint corpora SS. Gatiiani et Martini; eodemque tempore, nescit quo præcise die, viderit matutinis horis turbam grandem Hugonottarum equitum peditumque transire per plateam majorem, qui se dicebant ire ad conventum Plessiacensem, uti de facto ibant. Itaque ipse deponens,

curiositate tractus sciendi quid in d. conventu Hugonottæ acturi essent, eodem cum aliquibus juvenibus amicis suis se contulit, hora circiter postquam e strato surrexerat tertia. Ibi adveniens, invenit magnam Catholicorum Turonensium multitudinem, eodem simili curiositate adductam, a quibus audivit Hugonottas recessisse a conventu. Sancto igitur stimulatus desiderio cognoscendi injurias et contumelias, loco sacro ab Hugonottis illatas, intravit ecclesiam dicti conventus: seque recta contulit ad locum, ubi erat tumulus et requieverat corpus S. Francisci de Paula: ad quem scilicet locum tumulumque sæpe alias venerat; eratque tumulus infra terram, lapidibus quadris iisdem quibus reliquum sacelli pavimentum opertus, unoque circiter pede quam nunc sit altari vicinior. Vidit autem quadros, quibus tumulus tegebatur, sublatis comminutosque, et ipsum tumulum discoopertum reclusumque: qui quidem tumulus, uno solido in lapide excavatus, idem est qui etiam nunc in d. capella honoratur. Tunc, inquit deponens, manus innisi in tumulum, neque recordor me toto in templo aliud quid fractum vidisse, ac ne Crucifixum quidem majorem, ab odæo, super quod stabat, deturbatum: memini tamen, quod aliquando post tempore in loco Crucifixi fuerit appensa magna tela, in qua depictum erat Crucifixionis mysterium, ideoque credo dejectum quoque Crucifixum fuisse, etsi illis non reminiscar.

*P
AUCTORE D. P.*

*disgressis a
conventu
sacrilegis,*

*solum tumu-
lum invenerit
violatum;*

E

101 Ab ecclesia progressus sum ad cameram, excipiendis hospitibus destinata, et tunc apothecæ lignariæ propinquam, in quam ab interiori claustrum parte erat ingressus, et ex eadem in hortum prospectus. Ibi a pluribus honestæ conditionis personis (quas tunc cognoscebam, nunc autem nequeo nominare) dilecti, Hugonottas, postquam S. Francisci Paulani tumulum violassent, corpus ejusdem inibi repertum integrum, adherescentibus eidem quadamtenus vestibus, inde extraxisse violenter atque sacrilege, funeque ad collum alligato raptavisse per ecclesiam atque claustrum, usque in dictam cameram. Ubi dum ad ejus combustionem omnia apparant et comportant impii, pii quidam Catholici iisdem permixti, commoditatem habuere decerpendi de sancto corpore particulas, ossa aut membra quædam; quæ facile erat a suo trunco divellere, propter diuturnitatem temporis, quod ab ejus sepultura ad diem illum fluxerat. Ego vero cognovi aliquos ex habitatoribus suburbii, Mariæ-divitis appellati, homines honoratos et fide dignos, sericique operadores; qui mihi dixerunt, quod ipsimet accepissent aliqua ex dictis ossibus, quæ citra violentiam dissolvebantur; eaque postea portaverint, scapulam quidem ad ecclesiam Mariæ-divitis, reliqua vero ad conventum Minimorum Plessiacensem. Ipseque factus Religiosus vidi aliquos civium prædictorum (nominum tamen non recordor) referentes duodecim aut quindecim ossa, quorum aliqua erant de spina dorsi, eaque consignantes in manus R. P. Provincialis, ejus qui R. Patrem Bourdrier præcessit in officio: quæ ossa, mappæ pulchre laboratæ involuta, reposita sunt conclusaque intra arcam, quatuor clavibus. Postea dicta ossa et reliquæ præsentatæ fuerunt per R. P. Provinciale et per Correctorem conventus, qui tunc erant (nominum enim non recordor) Reverendissimo Archiepiscopo Turonensi (cujus mihi pariter nomen excidit) qui iisdem diligenter consideratis, et animadversis vestium reliquiis ad ipsa ossa adhærentibus, approbavit et declaravit esse veras beati Patris nostri Reliquias.

*audivisse
quod corpus
combustum,*

*et reliquie
aliquæ con-
servatæ essent;
F*

*quas viderit
approbari,*

102 Combusserunt hæretici sacrum corpus, atque in cineres redegerunt, in prædicta camera, uti mihi relatum est a pluribus, quos istic reperi: adveni autem eo circa quartam aut quintam horam postmeridianam

*sicut olim
viderat ab-
quas co'ligi
ex cineribus*

A **ridianam, ibique adhuc reperi cineres et lignorum atque carbonum reliquias : notavi etiam totum camini exteriorum ambitum, propter foci luculenti magnitudinem, denigratum esse : et credo neminem tunc fuisse in conventu. Ego certe neminem tunc reperi, mihiq̃ persuasi Religiosos omnes fuga dilapsos fuisse. Postero die, eodem redii, et vidi Religiosos aliquos illuc reversos : quos inter memini fuisse quemdam Fr. Andream Bonason et Fr. Joannem l'Aisne, ut puto. Hi recollegerunt dictos cineres, portaveruntque et incluserunt, nescio ubi, nec quid dictis cineribus reliquisque postea factum sit : nisi quod factus Religiosus didicerim, repositus fuisse intra tumbam sepulcri : per quos autem Religiosos aut quem Superiorem id factum sit, prorsus ignoro. Hactenus ille, Gallica sua lingua, uti et ceteri omnes, prælectamque sibi depositionem naminis sui subscriptione firmavit.**

Testis 2
quod cum
corpore Sancti

103 Die et anno præfatis R. P. Fr. Marinus Chuppin, Ordinis nostri Sacerdos, professus habilis, annos habens ætatis LXV, religionis vero XLIV vel circa, ut ipse dixit.... interrogatus et juratus, ut supra, dixit. Reverende Pater, natus sum ex quodam burgo prope Villeroy et Corbeil, dicto Champcœur; et studiis in collegio Montis-acuti Parisiis absolutis, obtuli me ad Ordinem Minimorum R. P. Josepho le Tellier, tunc Provinciali Franciæ, in conventu Nigeonensi. Ipse vero me Turonas misit, ubi habitum suscepi ante annos circiter quadraginta quatuor, de manibus R. P. Pichoneau, tunc Provincialis Turenæ. Itaque ibidem consequenter professus, didici, quod cum venissent Hugonottæ, omniaque in conventu Plessiacensi spoliassent, rupissent ac dissipassent; comminuerint etiam operimentum tumbæ, qua corpus Sancti Patris nostri continebatur; injectoque fure raptaverint ipsum indignissime ab ecclesia ad cameram hospitum. Et hoc mihi dixerunt omnes seniores, qui potuerant vidisse. In eandem quoque cameram translatum fuit corpus Regis Siciliæ, quod erat in nostra ecclesia depositum. Cumque dicta corpora, sanctum scilicet et regium, essent in camera illa, et Hugonottæ in comportandis stramine ac lignis ad dictorum corporum combustionem occuparentur; multæ personæ probæ ac piæ et suburbio Mariæ divitis Turonensis, opportune suaviterque immiscuerunt se hæreticis, et ceperunt plura ossa, post combustionem residua, quæ portaverunt domum suam : deinde vero ea attulerunt ad ecclesiam dicti suburbii, scilicet os scapulæ unius, reliqua vero ad conventum Plessiacensem, tradideruntque Superioribus pro tempore tunc existentibus, quorum mihi nomina non occurrunt....

combustum
sit corpus R.
Frederici,

C 104 Anno Domini mxcxxii, e conventu Namnetensi ad nostrum conventum Turonensem juxta Plessiacum, xxv mensis Maii reversi; æqui bonique duximus superiorem examinationem prosequi, quatenus plenior de incendio, Reliquiis, et ceteris beatissimi Patris nostri negotiis scientiam haberemus. Quapropter dicta die... R. P. Fr. Sebastianum Sommarium, olim in hac Provincia per tres diversas vices Provinciale dignissimum, convocari fecimus.... qui annos natus LXXII, interrogatus et juratus ut supra, sic respondit. Anni circiter XLII sunt, quod in hoc conventu habitum sumpsit, cum hic (quantum recorder) Correctorem ageret R. P. Maton, sub Provincialatu R. P. Pichoneau, in cujus manibus professionem feci : nihil autem ipso visu cognovi de effractione sepulcri sancti Patris nostri, et corporis combustionem ab hæreticis facta : sed quidquid ejus scio, scio ex auditu et fama publica. Audivi porro ex R. P. Hagnenier tunc Provinciali et R. P. Jahan, utroque magni meriti et sanctitatis, quod Hugonottæ combusserint atque in cineres redegerint

Testis 3

in camera hospitum corpus S. Francisci de Paula : D quodque eorum quæ nunc sunt in capsâ S. Francisci ossium, aliqua reperta fuerint in sepulcro ipsius S. Francisci, ibidem relictâ, cum Hugonottæ inde auferrent corpus; et postea verificata sint per D. Officiale Turonensem et Graphiarium Archiepiscopatus, ad hoc ut haberi possent pro veris ossibus dicti S. Francisci de Paula. In qua verificatione dicti RR. PP. Hagnenier et Jahan fuerunt auditi, deponentes coram Officiali, coram quo et ego auditus deposui fideliter quidquid scire poteram de dictis Reliquiis. Quod autem scio ex prædictis RR. PP. Hagnenier et Jahan, hoc ipsi perbene sciebant, quia ambo præsentibus fuerant et habitabant in conventu, quando Hugonottæ combusserunt sanctum corpus, e sepulcro suo extractum. Insuper ossa et Reliquias dicti S. Francisci de Paula intra capsam, in qua nunc sunt, reponi vidi a Domini de Roche faucault, Majoris-monasterii Abbate : quæ capsâ statim obsignata fuit sigillo Episcopali : quemadmodum hodie cernitur : antea autem dicta ossa et reliquiæ religiose conservabantur in arca quatuor clavium....

approbati
viderit.

104 Die vero xxviii Maii, e conventu nostro Plessiaco in nostrum conventum Turonis, in nova urbe situm, nos transferentes, et reperientes ibi unum ex reverendis Patribus provincie nostræ Turonensis, aliqua super supra inquisitis scientem; ipsum audire et examinare e re duximus. Itaque vocatus comparavit R. P. Fr. Thomas Rousseau : Ordinis nostri professus, Sacerdos, habilis, et hujus conventus in præsentia Provinciarum Provincialis, annos ætatis natus III vel circa... qui interrogatus et juratus dixit : Reverende Pater, ingressus sum Oplinem anno mxcvii, et habitum sumpsit Turonibus de manu R. P. Jacobi Masselin, tunc Provincialis Turenæ : adeo ut ex visu nihil sciam eorum de quibus vestra Reverentia me interrogat : quidquid autem scio, solummodo didici ex senioribus et fide dignioribus Patribus nostræ Religionis, Reverendis Patribus Hagnenier, Presnean, et aliis. Videlicet quod cum hæretici venissent expilatum conventum nostrum (haud satis scio quo præcise tempore) confregerint tumbam beati Patris nostri, raptumque ex ea sacrum illius corpus et reliquias traxerunt aut tulerunt in cameram hospitum; nec enim scio quomodo : quodque in eandem cameram insinnaverunt se et intraverunt quidam Catholici, dum corpus combureretur : quorum aliqui ordinarie laborabant in nostro conventu : qui favore, astu, aut aliter intraverunt ab hæreticis, aut iis insciis acceperunt, quædam dicti Sancti corporis ossa.... Quod ad sepulcrum attinet, dici audivi eam petram, quæ nunc aliquantum elevata extat a terra, sub ea dimidia ex parte fuisse depressam, et ligneo operculo in formam arcæ contextam. Vidi etiam aperiri, et sigillari per Secretarium D. Archiepiscopi Turonensis dictum Chrevolier : et tunc aspexi Reliquias beati Patris nostri, non tamen observavi quæ partes corporis essent : sed bene quod iis adhuc adhæresceret pars aliqua habitus. Supradicta autem pro bona parte didici ex senioribus nostris prænominatis, cetera ex secularibus, diurnas mercedes apud nos merentibus; quorum unus vocabatur Herdoinus, habitans ad Pontem anserum prope Plessiacum....

Testis 4.

quod Catholici
inter urendum
subriperint
Reliquias,

1

et meminit
quomodo
arca sita
fuerit.

106 Cum autem in decursu nostrarum visitationum in conventum nostrum Compendiensem devenissemus, iv Junii anni mxcxxii, satagentes honori dicti Patris nostri et Patriarchæ S. Francisci de Paula, præcedens examen continuare decrevimus. Reperientes igitur ibi venerabilem Patrem et annosum, nomine Gabrielem Niveteau, interrogavimus eum super dicta veritate, et respondit : Reverende Pater, anno MDLXXXII suscepi habitum religionis in conventu Turonensi

Testis 4

ronensi

Aronensi die xiii Maii, et circa festum S. Mariæ Magdalenæ clausum fuit sepulcrum Sancti Patris nostri Francisci de Paula, quod antea prorsus apertum erat: clausit autem illud P. Haguenier nunc defunctus, ad eumque finem allati sunt duo scalarum lapidearum gradus. Clausum etiam est intra sepulcrum predictum corporale sericum carnosini coloris, continens multa ossa S. P. N. Francisci et cineres ex corpore illius combusto, itemque de tunica, mantello, capucio, et cordula Sancti Patris. Hæc autem scio: quia cum dictæ reliquiæ ad sepulcrum ferebantur, ego in superpellicio portabam candelabrum, et respondebam canentibus Hymnum de Sancto, qui ineipit, Brutio natus. Semper autem tamquam rem certissimam audivi dici, Sanctum Patrem nostrum fuisse combustum in camera hospitum. Quantum ad capsam attinet, continet etiam ipsa quedam ossa S. Francisci, quæ intra eam reposuit P. Haguenier, cum esset Provincialis: quam capsam Dominus de Rupe-Faucaldi, Abbas Majoris-monasterii, donavit. Et postea dicta capsula sigillata fuit sigillo Episcopali: sed non interfui cum sigillaretur...

de translatione Reliquiarum in vetus sepulcrum

et novam capsam.

B 107 Singularum dispositionum tenores, qui, ut diximus, Gallica lingua excepti erant, ad majorem fidem subnotavit Lutine, idem qui Latine scribi jusserat examinis ordinem, Fr. Olivarius, Chaillon, Visitator Generalis, et voluit ut secum signaret sub singulis Fr. Robertus Regnault, visitationis Collega et Scriba. Productionem et adjurationem testium satis habuimus semel integre expressisse: omisimus etiam quæ Testis ii deposuit de P. Eustachio d'April, propter constantium fidei ab hæreticis e scalis infirmariæ dejecto, ex roque casu verosimiliter mortuo, quæque Testis iv habet de eodem jam dictis consona: deque Fr. Joanne Cyret Oblato, una cum prænominata Eustachio aliisque duobus infirmis senibus in eadem infirmaria reperto. Atque hæc sic descripta partim Latine partim Gallice, concordare cum suo originali, asservato in conventu Lociregalis Parisiis, subsignando testatus est die xvm Aprilis, anni MDCLXIX, jam nominati conventus Corrector, Fr. Simon Galle: cum eoque signarunt Fr. Joannes Franciscus Havart et Fr. Ferdinandus Rubens. Diem patrati sacrilegii nemo testium distincte indicavit; imo solus primus mensem expressit, Aprilem videlicet. Andreas Saussaius, in Gallicani sui Martyrologii supplemento, Idus Apriles assignat, quibus, inquit, recolitur Cæsaroduvi Turonum in Plessiaco cœnobio, crematio corporis S. Francisci de Paula per Calvinianos perduelles hæreticos. Equum certe fuit publicam injuriam, annuo illo honore compensari: quod tamen utrum revera fiat, dubitare nos cogit scriptorum de tali festo silentium, et Saussaii, ætate juvenili martyrologium istud vulgantis, exigua accuratio, nimiaque facilitas, qua suo ipse ingenio varia notavit, nequaquam publicæ auctoritate recepta: diem autem ipsam videtur ex obituarii conventus accepisse, ubi ad talem diem notatus forte erat obitus Fr. Eustachii præmemorati, qui etiam hoc die refertur in dicto supplemento inter Pios.

an sacrilegium patratum 13 Aprilis?

CAPUT XIII.

Expilatio conventus Plessiacensis: quæstio de reis habita, Patrocinium Sancti a variis urbibus assumptum.

Dedimus fideliter, quæ Testium quilibet de sacri corporis combustione, ut se audivisse meminerat, sic deposuit; fide utique optima, sed ex memoria partim ob temporis diuturnitatem confusa, partim incerta, utpote in ipsa consternatione atque tumultu a relatoribus parum accuratis accepta. Hinc fit primo, ut ex hisce depositionibus minime liqueat, an hæretici in eadem succulentæ carnis integritate, in qua tempore translationis appa-

ruit, sanctum pignus invenerint. Primus Testis audivisse sibi visus est, quod ante combustionem avulsæ fuerint partes aliquæ, idque facile, ob diuturnitatem temporis quo jacerat in sepulcro cadaver: tertio persuasum fuit, ea quæ in sepulcro reperta sunt ossa, istic relicto fuisse dum cetera violenter et incuriose extrahuntur. Quo admissio, oporteret admittere, vel oianino nullas vel prorsus emarcidus fuisse carnes. Neutrum recte dici ex eo apparet, quod juxta ipsiusmet primi Testis relationem refossum cadaver, inserto per collum fune raptatum sit in suo habitu adhuc integro, proindeque integra adhuc et satis solida carnum atque compagis totius consistentia. Præterea idem ipse inter partes hæreticorum furoris subductas, recenset, non manus pedesve aut extremitates eorum, sed scapulam ossaque spinalia. Atqui hæc nullo modo credibile est potuisse revelli a reliquo trunco ante combustionem. Existimo igitur, quoad tempus ossium decerptorum, potius secundi et quarti Testis standum esse relationi; et eas quas nunc habemus Reliquias, partim inter combustionem dissolutas facileque subreptas a Catholicis; partim post combustionem, e cineribus collectas, ab iis qui reversi eos scrutati sunt Fratribus, atque in sepulcrum relictas: adeoque nihil olesse quo minus, ex hoc quoque capite detestabilior fuerit sacrilegorum barbaries, quando eam movere non potuit corporis, per tot annos præter ordinem naturæ incorrupti, ipsis eorum oculis subjecta integritas. Hoc quidem, antequam raptaretur ad rogam, canina feritate decerptum fuisse, itaque partes aliquos conservatas ignique subductas scribit Clandius du Vivier: sed si id verum esset, oportet partis sic servatas di-versissimi a reliquis esse coloris, et nondum combustas carnes una cum ossibus intra eas contentis conversari, saltem exuccas. Nunc autem e contra factum videmus, ut recognita postea Reliquiæ, idro judicata fuerint Sancti viri esse, non Regis Frederici ossa (licet hæc in eundem cum Sancti corpore rogam conjecta fuerint) quia illis adhærescebat particula habitus ustulatæ carnis pinguedine agglutinati; quod in aridis Regis prædicti ossibus supponebatur locum habere non posse.

videtur fuisse integrum.

E

nec ante combustionem divulgum.

109 Porro si credimus, quod ex prædictis fit credibile admodum, integris, non tantum ossibus, sed etiam car-nibus, inventum esse sacrum corpus, anno post Sancti obitum quinquagesimo quinto, et eam integritatem miraculo adscribendam; credi etiam poterit, ipsum fuisse conservatum in eadem coloris viridi venustate, et membrorum succo plenorum molli atque tractabili habitudine, qua conspectum fuit ipso die Translationis de ligneo in lapideum sarcophogum: imo etiam vigesimo post obitum anno, si sincera narratio est miraculi num, 89 ex Isidoro descripti. Ei certe rei non repugnat, quod violati sepulcri Testis i dicat, ipsum instratum fuisse lapidibus quadris, æque ac reliquum sacelli pavimentum; qui proinde frangi debuerint a sacrilegis. Constat enim ex ipsius cæmentarii depositione, Processus Turon. num. 59, supra lapideam tumbam (media ex parte terræ infossam, et operculo ligneo instar arcæ tectam, ut audivisse se meminit Fr. Thomas Rousseau num. 104 hic) constat, inquam supra tumbam ductum fuisse fornicem, tam amplum ut sub eum ingredi homo posset, reductoque operculo videre jacentem; uti eo ingressa Joanna Beau-valet, ipsum vidit num. 63 dicti Processus. Hæc autem camera sive crypta suum in pavimento debuit ostiolum habuisse: quod ostiolum ne identidem aperire cogere-ntur Fratres, iisdem quibus reliquum supra cryptam pavimentum quadris obstruere. Postquam vero fornicem illum jam rapissent hæretici, aditum vi molientes; quia sublato corpore, visum fuit ipsum lapideum tumulum, ad commune solatium, altius efferre; tota illa crypta repleta est terra, et super eam sic elevata tumba, ut ea ultra sacelli pavimentum aliquantum emineret. Atque hinc satisfaciet iis, qui propterea quod tumulus Generabilis Mariæ de Muillaco, a nobis ad xxviii Martii re-lata, grandi instratus sit lapide, nihil extra pavimen-

ut erat cum primum sepeliretur

sub crypta ab hæreticis fracta.

tum

A tum eminente, hæserunt ambigui, an corporis a tumultu suo absentia satis efficax esset argumentum, ejusdem ab hæreticis simili rabie combusti, etsi nulla id Turonensium civium memoria testetur. Hinc enim constat, primo, sub ipsa terra quæsitâ fuisse eorum corpora ad quorum sepulcra, etsi nihil a ceteris discrepantia, esset ob sanctitatis venerationem concursus frequentior; constat etiam ex dictis, propter religiosorum absentiam atque consternationem Catholicorum, nec non posterorum negligentiâ, admodum incuriose servatam fuisse notitiam eorum, quæ in singulis urbis Turonensis ecclesiis ab hæreticis impie sacrilegeque sunt gesta.

Ad sacrilegum
rogum non est
fractus
Crucifixus,

II Tradunt aliqui, et pie operoseque expendunt, quod Crucis amator combustus fuerit dissecti in partes lignei Crucifixi materia, ad rogum allata: quod exaggeratus quam ab citato ad marginem auctore acceperat referens Isidorus, comminiscitur, conatum omnem hæreticorum, ad sacri corporis combustionem, irritum fuisse, quæcumque igni pabula adderentur, usque dum sua eis suggessit rabies, sacrilegium sacrilegio cumulare. Interim primus Testis oculari fide assertit, nihil ea dir fuisse in ecclesia violatum, et nominatim meminit Crucifixi majoris. Dicit quidem eum postea desideratum fuisse; neque nos negamus, et ipsum, et quidquid sacræ rei fuit, dejectum comminutumque esse ab Hugonottis: Sed non ipso quo præcipuum facinus designatum est die, quia tunc ipso solo patrato in urbem se impii receperunt. Quando igitur? Quando illi intra dies paucos eodem redire, conventum et ecclesiam expilaturi, cumque ut proprium possessuri: quemadmodum eum integro mense possederunt. Sic enim habetur in processu informativo contra reos facto, ipsemet funesto anno, per Magistros Emmericum Binet et Nicolaum le Clerc, Consiliarios Cameræ Præsidentis Turonensis; pluribus vicibus diversisque diebus rebelles Regi Hugonottæ ac nominatim accusati quidam, Pibaleau cum sua uxore, Fallaizeau, et Seguin aliique complices, transtulerunt se ad conventum Fratrum Minimorum mense Aprili anni prædicti, tormentisque bellicis concussere et intravere violenter in ipsum conventum ecclesiamque, in qua comminuerunt et demoliti sunt altaria omnia, crucifixum majorem ad introitum chori, imagines, picturas, vitra fenestrarum, scamna, scrinia, omniaque mobilia fregerunt, diripuerunt, dissiparunt, vilia æque ac pretiosiora. Sepulcrum et corpus Sancti quoque (quæ licet priora tempore, tamen enormitate facti potiora ultimo censentur loco) violaverunt et combusserunt.

B sed post dies
aliquos violentus.

reliqua etiam
sacra ac profana
supplex,

III Citat hæc Hilarion idiomate Gallico et originali, inter Probationes historicas pag. 483, exindeque colligimus, eos Religiosos, qui inexpectato impiorum incurru dissipati, postero et paucis aliquot quietis diebus ad suum se conventum receperant; clausis diligenter et obfirmatis ostiis, adversus similem irruptionem præcavisse sibi; ut opus fuerit tormenta admoveere bellica. His vero cum aditum sibi aperuissent impii, ita illic egere, quemadmodum eodem ipso anno deposuit ab Emerico Binet prænominato interrogatus, Nicolaus Baron, pistor et in conventu Plessiacensi Fratribus deserviens; qui et ipse inter primos ut videtur dilapsus, reversis denuo ad conventum Hugonottis, eodem ut asseruit remissus est per Fr. Joannem Trahan, ad coquendos paues. Invenit autem ibi magnum Hugonottorum numerum, quorum unus, Guilielmus la Myne, penes quem tunc claves conventus erant, ostium ei reseravit: itaque deponens ad pistrinum se contulit, cum essent in ipso conventu septem duntaxat Fratres. Sed ex his quoque discessere quatuor: ipse autem deponens inter inessores conventus nominatim recognovit Marinum Pibaleau, Dominum de la Bedouere ejusque uxorem: Petrum Seguin Magistrum Motte-caponum; Petrum Pion... et Parvum Jacobum magistrum sphaeristerii, Gasparemque Piet armatos; nec

C occupato ab
impis conventu,

et per integrum
mensem
possesso,

non Gabrielem Couldray et Robertum Duraud similiter armatos: a quibus istic manere eoactus per unum circiter mensem, vidit prædictos omnes euntes ac redeuntes atque ordinarie in conventu pernoctantes, interimque multa destruentes in dormitorio, bibliotheca, rectorio atque ecclesia: claves plerumque retinente Domino de la Bedouere, vel ejus uxore; quæ varias foeminas in eundem conventum adducens vel admittens, cum illis qua lubitum erat ambulabat; asserens maritum suum esse hujus loci dominum, itaque omnia agens, tam ipsa quam maritus, quasi ad ipsos rerum omnium proprietates spectasset. Nam et ipsum deponentem mittebat mulier ad vicinam conventui domum, petiturum inde ipsius conventus linteam suppellectilem ad sternendas mensas, et per se aliquando illuc vadens secum ferebat clavem. Quin etiam iidem, ipso teste vidente; curribus grandioribus vehi fecerunt in urbem Turonensem, tam libros quam reliquam omnem conventus suppellectilem.... dicebatque præfatus de la Bedouere, datum sibi esse conventum, in compensationem laborum pro causa Religionis exantlatorum, et æruinarum quas erat in carcere perpeusus.

diffRACTA aut
distrACTA est.

quare damna-
ti sunt ad
furcam rei,
E

II2 Hæc pistor ille apud citatum Hilarionem pag. 482, nominatim etiam accusans eos, qui se coronam, annulum, aliaque regii cadaveris ornamenta sustulisse fuerant gloriati. Adversus quos aliosque prænominatos conventus Plessiacensis expilatores, scilicet Dominum de la Bedouere et viginti septem alios (quorum nomina suppressit Hilarion diploma transcribens, ut verecundie parceret posterorum) decimo post crimen patratum mense, nempe vi Februarii, pronuntiata est sententia mortis, per suspendium publicum in foro Turonensi inferenda, siquidem comprehendi possent; sin minus, jubentur in imagine atque nominibus de subus scribendis eandem contumeliam pati; mandatur etiam ut bona eorum omnia confiscentur, atque ex eorum pretio omnia damna Fratrum facta compensentur. Comprehenso autem Jacobo Salbert, magistro sphaeristerii Sou-martiniani, quem vulgus Parrum-Jacobum nominabat, et litteras quasdam obtentæ gratiæ pro se allegante; processam nihilominus est, ob enormitatem delictorum, propria ejus confessione et testimoniorum evidentia constantium; ipseque reo vigesima die mensis intimata sententia, qua ad furcam damnabatur: sed propter interpositam appellationem aliasque tricas dilata est executio ultra Septembrem anni M^oCLX, et nescio an vel postea subsequuta, deficientibus quibus id probetur documentis. Ceteri publicato Pacificationis edicto, post triennii exilium redierunt ad propria, divinæ reservati vindictæ. Fratrum autem paupertati necessitatique, multo ære alieno gravatæ, Carolus IX Rex succurrit mense Augusto anni M^oCLXIX, altera vice veniens ad visitandum F. Francisci sepulcrum, et ad conventus reparationem largiens duo millia librarum Turonensium.

et forte unus
re ipsa suspensus

III2 Etenim sepulcrum, quamvis tam pretioso deposito jam vacuum, magno imo majori quam antea in honore fuit, venientibus ad illud adorandum Regibus, Reginis, et præcipuis utriusque sexus ac status in Gallia personis, quas singulas enumerat præcitatus Hilarion pag. 234 et sequentibus, accurate diem et annum notans. Reliquiæ vero per varia jam sparsa loca, ubique exultare venerationem Sancti, antea in sola fere Provincia Turonensi se continentem. Nam quæ in ecclesia S. Mariæ divitis asservabatur capula, ei Maria Medicea, Henrici IV uxor, mater Ludovici XIII, speciosam argenteam herman confici jussit, et ibidem devota obtulit. Aliæ reliquiæ cum anno M^oCLXXXI in novam pretiosamque capsam reponerentur, R. P. Josephus le Tellier, xxv Generalis Ordinis, ossa quædam excepit, et inter Visitationis officia ex iis donavit conventibus Nigeonensi, Madritensi, Neapolitano, Paulano, et Aquensi: postea vero ex Nigeonensi capsula Particu-

perseverat
cuncta sepul-
cro honor.

Reliquiæ ear-
um locis do-
natae:

A lam accepit R. P. Petrus Hebert, ex Ordinis Generali xxxii, Provincialis Franciæ, et conventui Annuntiationis ad Locum-regium Parisiis donavit, ubi illud servatur ornatum auro et crystallino inclusum globo, qui in festo et per octavam Sancti quotannis venerabundo populo exhibetur. *Bononiæ quoque in Italia, ubi Patres Mimmi obtinent ecclesiam olim parochialem S. Benedicti de Galliera dictam, costam unam servari cum reliquiis habitus, eamque legitime approbatam anno moccxlv, mensuras quoque staturam Beati æquantes ad febres dispellendas distribui, testis est Antonius Pauli Masini in sua Bononia Perlustrata ad hunc diem. Rochus Pyrrhus lib. 3 Sicilia sacre Notitia 5, dicit in conventu Minorum Politiensi haberi dentem molarem S. Francisci de Paula, vivone on mortuo exemptum, quis definiet? diversus certe hic ab eo est qui Paulæ servatur, sorori inter valedicendum relictus de quo num. 26.*

Indulgentiæ
et festum
duplex insti-
tuitur,

B 114 Eiusdem Sancti memoriam Pontifices Romani quoque illustriorem post hanc injuriam re didere. Nam Gregorius xii Indulgentiam plenariam concessit per omnes Ordinis ecclesias, proponendam fidelibus die ejus festo, etiam quando illud transferri contingeret. Sixtus v Kalendario ac Breviario Romano nomen inseruit, cum tribus lectionibus propriis e bulla canonizationis acceptis et Officio ritus Duplicis. Paulus ejusdem Officii celebrandi ritum, quem Clemens viii Semiduplicis esset jusserat; iterum Duplicis esse voluit, ad instantiam Philippi iii Hispaniarum monarchæ et Margaritæ Austriacæ, a Cruce cognominatæ, cum inter Teresas Madritenses religiosa vota profiteretur. Bullas ipsas videre qui volet, Bullarium Ordinis a Francisco Lanovio vulgatum consulat. Denique Urbanus viii anno mcccix confirmavit adoptionem Sancti inter Neapolitanæ urbis Patronos, et festum transferendarum e templo D. Ludovici ad eadem Cathedrali Reliquiarum, unius nempe ex spinalibus ossibus, olim a P. Tellerio allati, et post stipulationem patronus, die secundo Novembris, anni prioris in ecclesia S. Ludovici sollemnissime factam, Nobilitatis Neapolitanæ Principibus ad hoc deputatis traditi, a R. P. Simone Bachelerio, Ordinis Generali xxxviii. Quæ translatio quanto cum omnium ecclesiarum apparatu, quomodo et ordine facta sit, ultima Dominica Maii: Julius Cæsar Capaccius, integro libro hac de re sub annum 1631 vulgato, prosequitur: quo in libro et publica desuper confecta instrumenta, Latina lingua; et orationes per octiduum festivitatis ipsius habitas, idiomate Italico legere est.

Patronus
opatur Sauc-
tus Neapoli
an. 1629,

C 115 Hæc porro asciscendi in patronum S. Francisci Paulani consilia, tanto cum splendore et magnificentia effectui mancipata, agitari cœperant ab anno mdcxv, cum nobilitas populosque videret pestem, quæ ante biennium Panormi primum apparuerat, tota Sicilia insula diffusam, non leve periculum Regno vicino minari. Fructus autem novi patronatus fuit immunitas a morbo contagioso, toto illo tempore atque in annos multos. Nihilo minus profuit Nucerinis S. Franciscum Patronum expetiisse: cum enim anno mdcxxi Vesuvianæ fauces igneam ingentem trabem eructassent, eaque versus urbem eorum, solis quindecim passuum millibus distantem, directo ferretur impetu: conspectus quibusdam civium Sanctus est, in aere visibilis eandem extinguere: ideoque publico civitatis decreto aucta fuit eleemosyna annua, quæ Minorum conventui pendere consueverat. Sed his aliisque, Sancti sui contreranei merita ex propinquo noscentibus, mirum non fuit, increvisse magnam erga eundem devotionem: ut autem etiam in novo orbe indigenæ urbis Habanensis, stationis Hispanicarum classium celeberrimæ, anno mdcxxviii ignotum sibi Sanctum assumerent in

Anceria an.
1631,

Habana in
novo orbe
an. 1628,

Aprilis T. I.

Patronum, divino quoque miraculo est factum. Nam D cum eorum agri sementesque frequentia procellarum insolita multum damni paterentur, illique pro adsciscendo adversus eas Patrono convenissent, placuit omnium Sanctorum, quotquot Kalendario inscripta sunt, nomina, schedis descripta, conjicere in urnam, et forte eductum habere Tutelarem. Prima scheda, a puerulo innocenti ad hoc lecto educta, S. Franciscum de Paula exhibuit: sed quia ignoti Sancti incerta videbatur tutela, repetitæ iterum iterumque fortes sunt; et semper idem prodit nomen. Ergo de divina voluntate ambigentes nihil, misere in Hispaniam, qui vitam et merita Sancti illius discerent, eamque magna cum devotione venerari exorsi, liberi deinceps fuere ab illis ante hæc tam noxiis tempestatibus.

AUCTORE D. P.

116 Ita cum usque in ipsas Indios esset S. Francisci magnificatum nomen, par fuit, in ejusdem augendis honoribus non cessare Turonenses. Ergo eorum Archiepiscopus, Victor Bouthilier, omnibus suis subditis indixit celebrandum festum tamquam unius præcipuit Patronis dioceseos; et quidem in urbe atque suburbiis festum esse voluit de præcepto. Hæc sui Pastoris voluntatem tam Clerus quam Populus E ratam esse jussit, et pro sua quidque parte sancire, agendum esse festum eodem modo, quo aguntur festa Sanctorum Gatiani atque Martini: quod jam inde ab anno moclmi fieri cœpit. Cathedralis autem ecclesiæ Clerus biennio post cœpit ritu duplici agere diem, qui juxta ipsius ecclesiæ proprium usum, eatenus festi simplicis fuerat. Mitto narrare quid Morlacensis urbs et Leonensis in Britannia Aremorica, quid Montensis in Hispania, quid aliæ alibi civitates fecerint; Sancti hujus patrocinium, adversus grassantem pestilentiam, haud frustra implorantes. Una pro omnibus in hoc genere sit Malacitana urbs in Hispania, ubi cum uno mense extincta essent ad viginti hominum millia; quidam Andreas Perez; Licentius Juris, tertioque Ordini S. Francisci Paulani adscriptus, postquam pro suis quos in familia habebat ægris Sanctum præfatum invocasset, et Reliquiarum ejus contactu omnes momento sanasset; eo animatus successu, cum licentia Episcopi processionem instituit, in qua ipse nudipes crucem prægrandem, alii Sancti imaginem circumtulere, omni populo misericordiam acclamante. Eodemque die ægri pridie desperati, supra octingentos, subito fuerunt redditi sanitati: et ubi ducenti trecentique indies ferebantur ad lazaretum, soli tres deinceps peste afflati fuere. Exinde vero Protector urbis habitus Sanctus est, et eadem pompa quotannis iteratur, quemadmodum ex libellis F ea de re vulgatis Hilarion refert: Isidorus annum mdcxxxvii, notat; et Julii mensem, scribitque quod Reliquia tunc circumlata, fuerit Rosarium aliquod Sancti, puta ab eo vel in ejus nomine a Religiosis benedictum.

Turonibus
an. 1653,

aliisque in
urbibus.

imprimis
Malagæ
an. 1637

CAPUT XIV.

Ecloga miraculorum, hoc seculo xvii ad invocationem S. Francisci Paulani factorum, ex centuria Fr. Isidori.

Josephus Ferrerus, architectus Barcinonensis, anno mocii, die ix Januarii, a Duce Cardonensi evocatus, ad designationem ejus quod in oppido Tora meditabatur palatii; post aliquam apud eundem moram, die xiv mensis ad sua revertebatur: non nulloque ad dexteram flexu per Pratum regium Regordosam tendebat, apud notum in eo vico hominem noctem ducturus. Distat hic vicus sex aut septem leucis a Monte-Serrato: ipse autem Ferrerus a Prato regio versus Regordosam una promotus leuca, tam denso occupatus est imbre, ut aberravit a via. Ita in profundissimam silvam ingruente nocte ingressum se

Noctuberrans

a S. Francisco
ducitur ad
hospitium.

A videns, nec ullam humani auxilii spem adesse, ad
AUCTORE D. P. S. Franciscum Paulanum vota vertit. Vix precem
finierat, quando ei apparens venerabili canitie Reli-
giosus, cum rosario et scipione, qualiter pingi Sanctus
solet: arrepto equi fræno, equitem deduxit per
aspera ac prorsus invia montis illius juga, sic ut
planissima via ingredi sibi Josephus videretur;
deindeque disparuit, hominem suum ante desiderati
hospitii fures relinquens. Neque hic finis miraculi.
Priusquam præsentiam suam voce aut signo Jose-
phus indicaret, ultro janua patuit; et ingredientis
equi sonitum audiens paterfamilias, filium inclama-
vit, rogavitque, ecquid nocte media domum aperuis-
set. Quo asserente, portam a se recte oclusam, et
clavim in manibus suis esse; ambo in atrium des-
cendunt cum lumine, ibique Josephum in equo repe-
riunt attonito similem, nec quidquam loqui valen-
tem. Nutibus deinde moniti ut accederent, homi-
nem deposuere ex equo, et cœna lectoque excepere
hospitali; postridie autem sibi restitutum et iter
prosequi cupientem, audiverunt narrantem omnia
quæ sibi evenissent; et recta ad Barcinonensem
conventum venit, factam sibi gratiam publicaturus.

et reseratis
ultro portis
ingreditur.

ab eodem
cogitur Rex
syngrapham
subscribere.

E 118 Anno mpcx quidam Hispani Regis Philippi
minister, administrationis suæ jussus rationem
reddere, de suo honore atque fortune periclitabatur,
propterea quod ei deesset syngrapha, de quinquaginta
ducatorum millibus regio obsequio impensis
fidem factura, si propria manu ipsius Regis obsi-
gnata fuisset. Nesciens ille qua via eam posset reci-
pere, et quidem sic ut oportebat signatam, omnes
suas chartas, ex quibus esset rationem redditurus,
intulit in manicam ligneæ cujusdam statuæ. S. Fran-
ciscum Paulanum referentis; multis cum precibus
obtestans, ut sibi in eo discrimine succurreret. Mane
ad eandem reversus, reperit syngrapham, qualem
optabat: fassusque postea Rex ipse est, coactum se
fuisse eidem subscribere precibus venerandi cujus-
dam senis.

spectro viso
amens factus

C 119 Circa eundem annum res mirabilis accidit
in Palatio-Adriani, oppido Vallis-Mazaræ in Sici-
lia: quam coram R. P. Christophoro de Castro-
Joannis, Collega Provincialis et Definitor atque
Qualificatore sancti Officii, tunc autem in dicto loco
concionatore, narravit is cui contigit Mag. Nicolaus
Ciulla, istis in partibus satis notus. Novem, inquie-
bat, anni sunt, Pater, quod in area prædoli mei
collectam custodiens messem, et petra trituriaræ
insidens, circa primam noctis horam incidi in cogi-
tationem melancholicam, multas de uxoris perfidia
suspiciones ingerentem: quibus dum immoror, ecce
tibi armatum equitem, qui me stricto acinace
ferire ac medium cor diffindere videbatur. Itadeinde
mihi exiit, ut quid totis septem annis egerim om-
nino non meminerim: solum ex alieno relatu nunc
scio, quod domum reversus verbum nemini ullum
dixerim, nisi quod uxorem jugiter appellarem ca-
nem; neque comedere quidquam voluerim, sed ur-
gente fame egrediens circa horam noctis secundam,
et domum alienam si qua esset aperta ingrediens,
solutus fuerim, Panem, panem clamare; ejusque ac-
cepto frusto ab inquilinis, metu vel misericordiæ
motis, discedere; quodque ita nudus ac lacer vixe-
rim in ædium propriarum angulo, donec in festo
quodam assumptæ Virginis Drepanum veniens in
vicinorum comitatu, ingressusque conventus vestri
templum, ibi statuam vidi S. Francisci vestri, ab
eaque voces hasce profectas audivi: Vade, vade
Paulam: ipsiusque tum statuæ tum jussionis recor-
dor quam optime. Postea, nescio quo modo, reperi
me Paulæ ante imaginem Sancti in sacello ejus; ibi-
que primum nudum me agnovi atque erubui; et
plangere incipiens, misericorditer adjutus sum ab

monetur
Paulam ire,
ibique sanan-
tur.

accurrentibus ad clamores meos religiosi; quorum D
alius indusium laneum, alius calceos mihi attulit;
vestitumque et cibo refectum, ac viatico adjutum re-
misere in patriam. Hæc ex ipsius Nicolai ore Pater
Christophorus; addens, quod meminerit se tempore
Ducis de Ossuna vidisse dictum Nicolaum Panormi,
nudo corpore, impexis capillis, sordibus obsitum, as-
sectante eum puerorum turba, atque Ad stultum, Ad
stultum acclamante.

120 Anno mpcxx Nivernis, in monasterio illu-
trium Dominarum Ordinis S. Benedicti, ad mortem
infirmata est Sanctimonialium una, filia Domini Cas-
tilionensis. Jamque diem quintum absque loquela
jacuerat; quando monasterii Confessor circa horam
Vesperarum, die iii Maii, ad illam ingressus, ex-
trema supra agonizantem preces recitaturus, ut
vidit non ita cito atque rebatur expirare, ad cho-
rum Officiumque canendum abiit. Interim oculos
aperit mori credita, et Sorores adstantes allocuta
bene sibi esse dixit. His vero causam subitæ muta-
tionis requirentibus: Matrem mihi, inquit, Abbatis-
sam accersite. Venit hæc, et ridenti atque hilari
vultu narrantem audit, quomodo sensisset sibi e
naribus, oculis, aliisque sensibus quemdam liquorum
aquæ calenti similem fluere; eumque fluxum integra
mox sanitas sit subsecuta. Tum vero Abbatisa auc-
torem beneficii agnoscere et filiæ indicare; accep-
toque et ostenso de sub ejus capite Sancti Paulani
pileolo, quem cum fiducia gratiæ pro infirma obti-
nendæ eidem nihil sentienti supposuerat, ad agendas
eidem gratias provocare: quod ipsa deinde religio-
sissime fecit, per omnem vitam quotidie recitans no-
vi sui Patroni Officium.

moribunda

admoto Sancti
pileolo
convalescit:
15

121 Ambiani munere Generalis Financiarum fun-
gebatur quidam Joannes Pongerus, qui multa bene-
ficia Sancti precibus referebat accepta, interque alia
filium: quem ut eidem Sancto bis deberet fecit
letalis infirmitas, intra paucos a nativitate dies infanti
obveniens, sed precibus ad Patronum fuis mirabi-
liter depulsa. Idem triennis aut quadriennis effectus,
dum inestoditus vagatur per atrium, et lavandis
pannis apparatus vas aqua plenum curiosius explo-
rare nititur; prono in ipsum capite lapsus ac suffo-
catus. Fit multa de puero tota domo questio, tan-
demque a famula in vase conspicitur. Consternatis
domesticis, interque se querentibus, quis et quo-
modo casum nuntiaret parentibus; pater supervenit:
sollicita mater ad complorationem accurrit: ambo in
gemitus et lamenta effunduntur. Tandem orbus ge-
nitor, recordatur illius cujus beneficio filium acce-
perat: in suum se cubiculum abdit, et coram Sancti
F imagine genu flexus, quo potuit affectu, cœpit ora-
re vitam mortuo ab experta toties caritate. Finita
oratione redit ad cadaver; et primum respirare pne-
rum, tum movere se atque oculos videt aperire.
Effunditur familia tota in gratiarum actionem: ip-
soque die (fuit is secundus Aprilis, feria tertia Ma-
joris hebdomadæ anno mpcxxi) puer albis indutus,
ad ecclesiam Minimorum allatus est, fuscoque ves-
titus panno in memoriam beneficii, ætate autem pro-
vectior nostrum ingressus Ordinem, in eo laudabiliter
vixit per annos triginta, atque etiam nunc vivit, in-
quit an. mncxviii Isidorus.

puer Sancti
invocatione
obtentus,

et submersus,

simili invoca-
tione revivi-
scit.

122 Avellini Principissa, unigenito suo amisso
inconsolabiliter lugens, persuasa ab ancillarum una
fuit, Neapoli accersere Fr. Nicolaum Amalfitanum,
Ordinis Minimorum Oblatum. Qui consolatus eam
spe filii alterius, ex voto quod Franciscum nuncupa-
ret; nascituri; denuo Avellinum est post triduum
revocatus, quia filia, unicum orbæ matris solamen,
in subitum mortis adducta discrimen, pro desperata
habebatur a medicis. Immodico filii desiderio pœnam
hanc divinitus immissam rebatur pia parens, pro-
testabaturque

Principissæ
Avellini

sanatur filia moribunda :
promissus filius
contra spem vivus in lucem venit.

A testabaturque, quod datam sibi de alio nascituro promissionem remitteret, modo filiam retinere liceret? At Frater modicam ejus fidem arguens : Et hanc, inquit, tibi servabit Deus, et illum potens est concedere, per merita S. Francisci Paulani. Dixit, et convaluit filia, quæ postea Ducissa Matalonæ fuit : filius autem Principissæ est natus, quem subducta temporis ratione a natali suo ad diem conceptionis, debnit mulier ipso fere concepisse die, quo primum ab ea Nicolaus discesserat. Verum priusquam nasceretur proles tantopere desiderata, septimo ejus mense moritur Princeps et novo majorique doloris sensu afflicta ejus uxor, ita est conturbata, ut abortui factura omnino putaretur. Aduit iterum vocatus a Ricciæ Principissa, novæ viduæ amita, dictus Nicolaus; et optimi successus spem certam pollicitus, promisit se in ipso puerperii articulo rediturum. Reversus, ut dixerat, in anteriori camera altariolum construi, eique imaginem Sancti imponi jussit : coram qua genuflexus, pro Principissa propter irritum pariendi conatum morti vicina, proque fide sua, aut potius S. Francisci liberanda sollicitus, cœpit hunc ardenti prece invocare. Tum ad parturientem ingressus, pileolum Sancti eidem imposuit : et mox facta est præter opinionem puerpera, quæ pene inter mortuas numerabatur; genito filio die xxix Januarii anni mdcxxxi, qui nunc Avellini Princeps est, Franciscus-Marinus nuncupatus.

Piscator inermi in cymba,
multis jactus diebus

122 Anno mdcxxxviii, die xiii Martii, piscatum ad littus Paulæ egressus, cum socio Benedicto Colmanazza, Lucas Novellus, improvisaque interceptus procella, inermi in cymbula periclitari videbatur. Igitur navicularii aliquot ex portu Paulano instructionem firmioremque navem conscendere, pereuntibus subventuri. Et benedictum quidem magna cum difficultate ad se acceperunt, Lucam vero coacti sunt dimittere : quia præter cymbulam suam nullam habens rem aut spem super, eam derelinquere recusabat; asseribatque meritis S. Francisci Paulani, cujus patrocinium ostentabat puppis, una cum illa se salvandum. Porro tempestas tam valida fuit, ut illa auxiliaris navis ad littus Castilionis, tredecim a Paula milliariis, sit rejecta; et quæ ea vehebantur, tamquam e manifesto mortis periculo ejusdem Sancti invocatione liberati, omnes nudipedes Paulam ad ecclesiam ejus venerint. Interim Lucas, undarum ventorumque ludibrium, ferebatur per mare tota illa nocte : atque sub exortum auroræ vidit se septuaginta passuum millibus procul a Paula, et solis viginti millibus a Strongyle, Æoliarum non tam insularum quam rupium una. Ad hanc terræ et quietis alicujus cupidine actus, cymbæ remis, velis, gubernaculo destitutam, qua potuit ratione advertit, modo in hanc modo in illam partem corpus librando, modo manibus remigando : et circa vigesimam secundam diei horam, ipsa aura utcumque juvante, terræ applicuit. Sed hinc brevi eum fames expulit; desertus enim locus non potuit hominem herbis radicibusque alere ultra tertium diem : et qui spirabat vebementissimus ab Occidente ventus, Tropeensem in Calabria portum, Æoliis objectum insulis, promittebat misello. Ergo denuo sese mari committit, eadem corporis agitatione inermem rectorus cymbam. Verum littori appropinquantem versus in contrarium ventus repulit, cui Borealis succedens, hominem, S. Francisci nomen continuo implorantem, usque in Siciliam abstulit : imo ibidem salvum stitit juxta Mylazzum, ut ibi vota redderet Salvatori suo : quod et fecit : reffectisque quatruiduano cibo et quiete viribus, cymba autem (quam regere solus nequiret) cum lucro divendita, inde post dies aliquot in patriam suam incolumis revertit, ad suorum complexum, qui pridem eum inter mortuos numerarant.

navim et vitam servat.

C

124 Joannem Antonium Perulli, Lupiis Regiæ D Audientiæ Secretarium, prohibere non potuerunt anno mdcxlviii motæ intra urbem seditiones, quominus S. Francisci festum, solita devotione confessus, communicatusque Dominico Sacramento, celebraret, et prandium Religiosis suo ære curaret. His peractis adveniunt ex Casali-novo a Carolo Perulli litteræ ad fratrem, nihil quidem nisi privata continentes negotia populo tamen, ob natam fidem Perulliorum erga Regem, plurimum suspectæ. Concurritur ergo ad urbis Gubernatorem, Pervullii ut proditores postulantur ad mortem, hi ad domum Syndici publici se recipiunt, interim dum Episcopus urbis et viri Religiosi nituntur populi furorem compescere. Convenitur ut urbe cedant Perullii cum suis, populus egressus iis permitteret : sed ruptis paulo post fœderibus, rursus in Pervulliorum conclamatur necem. Joannes Antonius se suosque Sancto Paulano commendat, et per domorum tecta effugium querens cum suis, plurimis bombardarum ictibus petitur : sed horum perique perlati in ejus famulum Josephum Dominici, ipsum quidem læserunt nihil, pallium tamen pileumque perforarunt tot locis, ut evidens miraculum fuerit vita ejus conservata. Sub noctem pacatior videbatur populus : et cincta quamvis custodiis domo, ausus est Joannes-Antonius cum sociis, Ambrosio Petini, Donato Durno et Josepho Andreæ, ad consolandam uxorem, quæ mortuum virum se lugere credebatur, clam excurrere : tum, nihil populo fidendum ratus, ad Minimorum ecclesiam socios duxit. Hanc, licet bene obserata esset, patentem tamen appropinquans habnit, et senem Fratrem, longa ac venerabili statura, obvium : cujus aspectu recreati profrugi in ædem sese sacram recipiunt, sed Fratrem qui sibi portam reserarat vident nusquam. Pergunt nihilominus, Venerabili adorato, ad sacristiam, indeque in claustrum; ubi eis Josephus Lupiensis, Sacerdos Minimorum, bene notus occurrit. Volebat interim scire Sacristanus, qua illuc penetrassent ratione; explorat ostium, cujus claves penes se habuerat semper, et firmissime clausum reperit. Redux igitur ad hospites, querit quomodo intravissent. Illi ut sciebant sic narrant : et sacrista denuo rem cogniturus ad templum abit, atque ut antea portas clausas reperit. Itaque dubitatum nihil est, quin evidens ista esset Sancti protectio quem proinde civitas ferme universa, repressis motibus ad ingenium rediens, Patronum publicitus elegit, et adhuc solenniter veneratur, cum oblatione annua scutorum quinquaginta.

CAPUT XV.

Miracula quædam novissima publice in judicio Pragæ probata. Ritus observandi tredecim dies veneris in honorem Sancti.

Qui legere volet Reges ac Principes, quorum supra naturæ ordinem fuisse nativitas, et Sancto Paulano rite invocato attribuenta visa est, Viverium, Hilacionem, Isidorum legat : neque mirabitur, tam nobilibus notisque arbi Christiano exemplis notam virtutem, passim invocari a sterilibus conjugibus, et desideratos fructus toties ei acceptos referri. Nos prolixiori præter solitum tractatui finem imponere cupimus in ea materia, in qua cuncta recensere volentibus finis nullus esset : idque eo propensius, quod cum in Processibus supra expositis tam multa miracula habuerimus, publica fide et simplici eorum qui fuerant experti relatione comprobata; minus libenter immoremur iis, quæ licet ex similibus habita documentis credamus, ipsa tamen instrumenta non vidimus. Ut igitur primis respondeant ultima, omissis aliis, transimus ad miracula, ab Eminentiſſimo Cardinali Ernesto ab Harrach et Venerabili Consisterio Pragensi approbata anno mdcxlii, nobisque transmissa cum

AUCTORE D. P.
 Sancto
 devotus

in ejus festo
 ad mortem
 petitur a
 seditioso
 vulgo,

E

et per clausas
 templi portas
 azylum invenit.

F

Frequens invocatio Sancti
 pro impetrandâ, prole :

miracula
 authentica

A *cum subscriptione* Joannis de Layn-villa Protonotarii Apostolici, Canonici et Archipresbyteri Pragensis, xi Aprilis MDCLXVIII annotantis cum originali concordare. *Inde veniimus ad informationes acceptas circa contractam Caletensem, evidenti miraculo sanatum quam imperrime.*

*sanatur dolor
desperatus
capitis :*

126 Anno MDCXXXVIII Illustrissima Domina Elisabetha de Kolowrat, nata Baronissa a Lobkowitz, longo tempore tanto capitis dolore et punctiombus lecto affixa decubit, ut omnium iudicio de vita ejus conelamaretur, nullique medicorum, tam Pragensium quam ex aliis exteris partibus expresse convocationum, illi in tam acerba ægitudine opem aut levamen minimum conferre possent. Tandem Illustrissimus Dominus Henricus Liebsteinski a Kolowrat, tunc temporis supremus hujus regni Bohemiae Camerarius, postmodum vero ejusdem regni supremus Præfectus, ejus conjux, insignium virorum iudicio persuasus, Divo Francisco de Paula votum fecit, quod nimirum tredecim diebus Veneris consequenter dicti Sancti sacellum adiret, et pro dicta ægrotante de more solito in ipsius Sancti honorem sacra legi curaret, ipsaque audire et preces suas devote persolvere vellet. Quo facto, ex tempore dicta Illustrissima, nullis amplius usa medicamentis, sensim convalescere visa est; ut sanitas illius nullis mediis prorsus naturalibus attribuenda sit, sed soli Deo per intercessionem dicti S. Francisci.

*parulenta
fluxus oculorum :*

127 Anno MDCXLV, mense Aprili Wenceslaus Backalaseb Pragensis, infans novem mensium, tribus septimanis caput habuit tumore inflatissimum, ita ut oculi nullo modo apparerent, sed ex situ illarum magnis cum doloribus (illo durante tempore) prodigiosa putridæ materiæ quantitas ad quatuor circiter sextarios efflueret : cujus acrimonia quidcumque pelliculæ et carnis contingebat ita corrodit, ut quibusdam parce spectantibus nauseam moveret. Parentes, ex relatione cujusdam, quod simili morbo infans suus obcæcatus et mortuus esset, de sanitate et vita totaliter desperabant : ideoque mater, miraculis S. Francisci de Paula docta supernam sperare medelam, duos oculos cereos, in capella præfati Sancti offerendos emit, ibique pro infante pie peracta devotione aquam inde benedictam proprio motu secum domum defert : ubi filiolum melius valentem uno oculo semiaperto invenit; lætabunda utrumque magna fide dicta aqua benedicta lavit : eodemque instanti fluxus putridus sistitur, et utroque aperto oculo, intra, dies octo filius ex integro sanatur.

*spina dorsi
confRACTA
cum mortis
periculo.*

128 Puerulo minoris urbis Pragensis, ætate unius anni cum dimidio, nomine Jacobo Hurt, incuria nutriceis parentibus insciis spina dorsi fracta fuit; unde tanta infirmitas caussata est, ut medici et chirurgi puerulum, triduo sine cibo et potu graviter suspirantem et quasi agonizantem, non nisi pro mortuo curandum suscipere vellent; illi ex dorsi spina ossicula aliquot, cum mortis periculo, extracturi; sic ut si evaderet, maneret necessario curvus ac deformis. Parentes, hoc malo anxii et auxilio destituti, rem Deo et S. Francisco de Paula commendant, cum votis ter sibi in dicti Sancti sacello confitendum, communicandum, tria sacra audienda et panem pauperibus distribuendum. His rite peractis redeundo domum inveniunt filiolum, melius habentem, ridentem, et brevissimo spatio valetudine integerrimum. Super hoc testibus ipsismet parentibus et aliis, anno ut supra, productis.

129 Et quia de anno MDCXXXVIII quatuor consimiles gratiæ fuerant simili modo examinatæ, et pro supernaturaliter miraculose concessis approbatæ et iudicatæ, ideo eas cum tribus aliis supra relatis publicas facimus, declaramus, et pro gratis miraculose concessis nunc et in perpetuum ab omnibus et singu-

lis haberi volumus : et sunt tenoris qui sequitur. Anno MDCXXVIII Wolfgangus de Lavissey Pragensis, quartum agens annum, a nativitate mutus, nulloque naturali remedio adjutus, Deo Sanctoque Francisco de Paula his conditionibus a parentibus votus, quod ex devotione ad tempus sancto dicti Ordinis habitu indutus, parens vero cingulo tertii Ordinis dicti Sancti admissus uteretur; lecto Missæ sacrificio in capella præfati Sancti, præsentem patrem nullisque aliis adstantibus, prædictus Wolfgangus induitur, indeque ducitur ab uno Fratre Religioso ad Illustrissimam Dominam Comitissam a Bereka, inibi præsentem : quæ ipsum Bohemice allocuta est, Wolfgange, quomodo te habes? Statim respondit, Bohemice, Pan Buh, quod, est Dominus Deus : et ab illo instanti absque ulla difficultate et linguæ hæsitacione locutus est et adhuc loquitur.

130 Anno MDCXXXIV Bohuslaus Zabusky, Bohemus Melnicensis, puer trium annorum cum dimidio, maximo oculorum defectu laborabat, ita ut nec solis de die, nec candelarum lumen de nocte, sustinere aut videre posset. Parentes diversis medicorum remediis ac consiliis sunt usi : demum ad intercessionem S. Francisci de Paula his votis convolant, ut puer per triennium sacram illius religionis habitum ex devotione deferret. Non irritum senserunt votum : nam induto habitu, intra duarum septimanarum spatium, parentibus multisque aliis ejusdem civitatis mirantibus, dictus puer acumen oculorum perfectissime recepit.

131 Anno MDCXXXV Joannes Oliverius de Scho-neck, Pragensis, quadriennis puellus, catarrhis ac defluxibus graviter afflictus, tandem paralyti tactus, totius mediæ partis dexteræ motum linguæque usum totaliter amisit. Hunc jam exhaustum viribus, in summamque deductum maciem, cum varia Doctorum experientia sanari non posset, mater S. Francisco de Paula cum voto obstrinxit, ut is ad certum tempus sanctum ejus Ordinis habitum gestaret. Votum completum statim alteratio et valetudo subsequuta sunt : ita ut non solum paralyticæ partis motu, sed et loquellæ usu perfecte recepto, intra breve tempus convalesceret.

132 Illustrissima Theodora Helena Mitrowskin, Hannevaldi ab Ekerstorf vidua, quinquennali conflictata morbo, impotens demum virium, decem continuis mensibus affixa lecto, letalibus quatuor morbis concurrentibus, a peritissimis medicæ artis inter mortuos numerabatur. Neglecto igitur humano, divinum illa medicum anhelans, ad devotionem tredecim Missarum, in honorem S. Francisci de Paula more consueto legendarum, se magna spe et zelo obligat : mittitque ancillam ut loco sui dictis Missis intersit, præcipue quinta die Veneris, per quinque vulnera Christi rogando, ut, mediante intercessione S. Francisci de Paula, vel ad mortem vel ad valetudinem ferventer divinam imploret opem; se idem domi facturam. Summe mirandum! Eodem sacrosanctæ Missæ tempore, dicta Domina sanitati restituitur : visumque hoc miraculum a multis nobilibus et ignobilibus eorumdem attestatione confirmatur anno MDCXXXVII. In quorum fidem præsentem hæc manu propria subscripsimus, appensioneque sigilli nostri communiri fecimus, Pragæ in residentia nostra Archiepiscopali, die xviii mensis Julii, anno MDCXLVI.

† ERNESTUS CARDINALIS AD HARAACH.

133 Primum ex his ultimumque miraculum ita testantur, quam gratus Deo Sanctoque Francisco Paulano sit ritus quidam peculiaris et Ordini proprius, divinum auxilium certo feriarum sextarum numero invocandi; ut postulent a nobis explicari; quæ hæc sit devotio, et quomodo

D
*a nativitate
mutus*

*loquela con-
ceditur.*

*oculorum
debilitas
curatur.*

E

*item paraly-
ticus,*

*et desperata
ægra.*

F

*curando sacra
per 13 dies
Veneris,*

*de qua devo-
tione scripsit
nuper Phil.
vander Neke.*

A quomodo peragatur. Past varios Ordinis Minorum hac de re scriptores, novissime amicus noster Philippus vander Beken, Paradisum devotionis tredecim-dialis, S. Francisco Paulano per totidem dies Veneris exhiberi solitæ, illustravit piis considerationibus ad singulos dies, pro ratione Missarum quaque die dicendarum optatis; et dissertatione apologetica adversus obloquentes, tamquam Cherubim versatili rationum gladio Paradisum suum custodiente ac defendente, communicavit; dicuntque Francisco Principi Nassovio, Ducatus Limburgensis ac ditionum Transmosanarum pro Rege Catholico Gubernatori, conventus Patrum Minorum Lovaniensis fundatori, votivæ S. Francisci Paulani proli: quippe quem ex salutari fonte suscipiens R. P. Claudius du Vivier, quinto Provincialis ac tunc Alberto et Isabellæ Principibus Belgii a concionibus, Francisci Paulani nomine appellavit, facultate ad id a summo Pontifice impetrata: dicunt autem Paradisum illum suum Philippus prælaudatus, et prælo vulgavit, anno MDCLXVI, quo dicto Principi proles inascula, diu et avide desiderata, intra Octavam Sancti Thaumaturgi, maximo cum gaudio nata est.

134 Ex hoc autem libello discimus hujus devotionis

B
Car assumatur
dies Veneris,

principium ad ipsum S. Franciscum referri, qui Positioni Dominicae qualibet sexta feria piissime considerandæ addictus, tuli die in visione quadam meruerit Caritatis insigne velut Ordinis novi lobarum, per S. Michaelem Archangelum recipere, ut refert Joannes de Milasso Sancti coetaneus in manu scriptis, quæ in conventu S. Ludovici Neapoli religiose asservantur, additque beatum Patrem illam visionem sæpe suis sequacibus narrare solitum fuisse, ut ad caritatem amplectendam ac sibi invicem demonstrandam animosius excitarentur. Hac prælaudatus onctor ex Michaele Navæo Archidiacono Tornacensi, norronte, quod idem Sanctus, dictum Archangelum propterea in Ordinis sui singularem Patronum assumpserit: unde totus Ordo, die ejus festo xxix Septembris, Officium duplex primæ classis solemnizat, cum prævia in puldico ad sonum campanæ Conventus reconciliatione, et absolutione generali per Superiorem facta in communi, sub summo Sacro, nudis pedibus ac cingulo ad collum in signum pœnitentiæ, et sacramentali Communione: eodemque die Provinciales, Correctores, aliosque subalternos Officiales instituit ac renovat.

Quod vero Sanctus ipse die Veneris, et quidam Sancta, mortuus sit, id ejusdem feriæ vi observationem religiosiorem habere Ordini Minorum persuasit, et per hunc plurimis ubique fidelibus; quarum pietatem in frequentando toti die Conventus Neapolitani templo, ut magis accenderet Clemens VII, anno MDXXXIII, centum dierum indulgentiam largitus est, omnibus illuc confluentibus orationis causa, et post confessionem vel confitendi propositum Orationem Dominicam et Salutationem Angelicam semel recitaturis. Igitur qui S. Francisci patrocini obsequia aliquo singulari demereri sibi volunt, hanc feriam eligunt, eoque per tredecim hebdomadas recurrente sacra se exomologesi expiant; Missam dici curant, sub eaque tres cerreos accendi (quarum duæ in altari ardeant in signum Fidei atque Spei, tertium ipsi supplicantes manibus teneant in signum Caritatis, quia harum virtutum exercitium dignos facit divinæ gratiæ consequendæ) denique Christi corpore in fine vel principio ejusque Sacri refectis, post recitatum decies tertio Pater et Ave, bene apprecatur Sacerdos dicens, Dominus Jesus Christus concedat tibi finem justorum desideriorum tuorum.

et accendantur
tres cerreus

que Missæ
dicuntur

135 Ordo Missarum principio variis apud varios fuit: postmodum ad majorem cum ritu Romanæ ecclesiæ conformitatem, in Regula Ordinis commendatam, statutum, ut esset qui sequitur. i. de Sanctissima Trinitate. ii.

de Passione Domini. iii. de sancta Cruce. iv. de Spiritu sancto. v. de sanctissimo Sacramento. vi. de Beatissima Virgine. vii. de sanctis Angelis. viii. de Apostolis. ix. pro quacunque necessitate, cujus Introitus Salus populi. x. pro remissione peccatorum, Miserere omnium Domine. xi. juxta propositum gratiam petentis, ut de infirmis etc. xii. pro fidelibus defunctis. xiii. de S. Francisco Paulano. Quod si feria vi festo Duplici occupetur, vel Missa duodecima incidat in octavam Epiphaniæ, Paschæ, aut Pentecostes, vel in hebdomadam Majorem (quando duplex festum votiva impediri, vel temporis lætitiæ defunctorum commemoratione funestari prohibuit sacra Rituum Congregatio, 28 Aug. an. 1627) debet propria illius temporis Missa applicari juxta intentionem illam dici curantis. Hæc sunt quæ de tredecim-diali erga Sanctum devotione ex præfati Philippi libella, qua potuimus brevitate, excerpimus; eidemque credimus, numerum istum placuisse Ordini, vel quia decimo tertio ætatis anno expleto ad eremiticam vitam ducendam se recepit Sanctus, vel quia tredecim socios in principio Ordinis constituendi collegit, quos apologeticæ dissertationis cap. i. §. 2 nominatim recenset idem auctor. Nos illos et hic et alibi prætermisimus nominare; quia de eo numero et primorum sociorum nominibus nihil in antiquis monumentis invenimus. Addit et tertiam prædicti numeri rationem, quia tredecim hebdomadæ, dies unum et nonaginta constituunt, quot annos vixisse Sanctum hactenus creditum fuit.

D
AUCTORE D. P.

cur numero
tredecim?

E

CAPUT XVII.

Depositiones testium super insigni miraculo
Caletæ factæ anno 1661.

Coronidem huic tractatui imponet insigne recentissimæ notæ miraculum, de quo Informatio facta per Robertum le Febvre, Presbyterum, et in Theologia Baccalaureum atque Curatum Caletensem, eique adjunctum Mag. Joannem Tiffaiæ pariter Presbyterum, Cantorem Ecclesiæ Caletensis, xvi Aprilis anni MDCLXI, ex commissione Illustrissimi et Reverendissimi Episcopi Bononiensis xiv mensis et anni prædicti delata, extat originaliter in conventu Caletano; et illius transcriptum anno MDCLXIV et LXVIII authenticè signatum accepimus a Patribus conventus Antverpiensis atque ex Gallica Latine redditum hujusmodi est.

137 Anno et die prænotatis, coram præfatis comparuit Domicella Peronna Raoult, filia quondam honorabilis viri Ludovici Raoult, dum viveret Anciani Majoris hujus urbis Caletensis, annos triginta novem nata: quæ post juramentum de dicenda veritate præstitum, interrogata de statu et cursu sui morbi atque ejus curatione, dixit: quod ab annis circiter tredecim laborare cœperit defluxione ac tussi vehementi, cui nullum remedium inveniebant medici, quia fatebantur morbi naturam et causam a se igoorari. Hic autem paulatim incrementa sumens eo ipsam adduxit, quod ab annis circiter quatuor diram incurreret membrorum convulsionem; quæ pluribus variisque occasionibus recurrens, duraverit usque ad tertium ab hinc mensem. Dixit etiam duos circiter ac dimidium annos esse, quod contractis cruris ac tibiarum sinistræ nervis, retracta illa pars corporis, apparuerit primum quatuor digitis, deinde dimidio pede brevior altera. Item quod eodem tempore ipsum cruris os ab osse coxendicis emotum fuerit, et a mensibus circiter tribus pars dextera coxendicis similiter dislocata: adeo ut quoties sedere vellet, corpus totum in unum quasi globum convolveretur, cum cruciatu intolerabili, unde frequentia deliquia et syncopas pati infirmam continebat. Denique quod tempore hujus morbi semel decem, bis novem dies, sæpe octo aut septem, et novissime dies novem permanserit absque ullo cibi vel potus usu. Cumque

Peronna
Raoul profetur.

F
quod ab annis
13 asthmatica,

a duobus et
medio contracta
crure,

et coxendicibus
luxata,

hujus

A hujus seculi anno LVIII in urbe Rex esset, D. Vallo, primus Regiæ sœe Majestatis medicus, D. Girenaut et alii duo medici ex ejusdem Majestatis comitatu, postquam eam eorum quidam bis aut ter, alii rarius, visitassent; dixerunt omnes, aliud nihil ei cogitandum esse, quam quod maneret per omnem vitam manca et paralytica.

Novenam
sancto facere
instituerit,
6 Aprilis,

et in Octava
Sancti per se
repturū ad
ecclesiam :

B 138 Itaque sæpe interius inspirata ad preces recurrere, tandem decrevit per se aliosque sicut posset, instituere Novenam S. Francisco de Paula: Incepit ergo eam sexta hujus mensis, quinta Octavæ ipsius Sancti. Quoniam autem ipsa ad ecclesiam Minimorum ire non poterat (quippe quæ nullatenus per se moveri posset, sed istic ubi posita erat, sicut posita remanebat absque ullo motu) mittere eodem incepit ancillam suam. Die autem Novenæ inchoatæ quarto, in Octava Sancti, magno stimulata desiderio ut et ipsa ad dictam ecclesiam accedere, et aliquid per se posset ad complendam Novenam contribuere, postulavit sibi fulera axillaria dari. His illa uti consueverat ab annis tribus usque ad tertium ab hinc mensem, quando facultate iis utendi amissa cœperat in sella gestatoria portari ad ecclesiam: in quasicut erat deportata, sedens, et Missam audiret, et sacram susceperet Eucharistiam: quia neque moveri poterat, neque alium corporis situm tenere; preut etiam fecerat ipso die S. Francisci prænominati, qui fuerat Sabbarum, et in Dominica immediate sequenti Acceptis porro ab ancilla jam dictis fulcris, ab eademque cum maxima difficultate subtas axillas positis, descendit e lecto: ancillaque prædicta ipsam per cingulum retinente: et ne caderet sustinente, cœpit ire versus ecclesiam: eoque in statu plures obviam habuit sibi compatiētes, quarum prima fuit Magdalena Crepet, tum Maturinus Cardot ecclesiæ Guisnensis famulus, aliique.

ubi sacro
audito

sanam se
reperit,

C 139 In ecclesiam sic inducta audivit Sacrum et communicavit. Cum autem legeretur postremum Evangelium Sacri ad ejus intentionem dicti, sensit magnam totius corporis debilitatem et dolores vehementissimos, præcipue in crure sinistro et coxendicibus, adeo ut omnes nervi tendi sibi viderentur: quare coacta ad scamnum vicinum sese acclinare, a pluribus personis visa est in ejusmodi situ. Interea temporis fluxum quemdam sensit, velut si per omnia membra humore aliquo fuisset respersa; audivitque ossium ipsorum ad suas juncturas redeuntium sonum; ac denique novum robur vigoremque toti corpori infusum sentiens, se flexit in genua citra debilitatem vel minimam. Ad eam ita genuflexam cum accederet P. Joannes de Beaumont, is qui Missam celebrarat, eique Christi Corpus sanctissimum imperierat; surrexit illa nihilo minus facile agilerque ac si nulla unquam infirmitate laborasset. Ille vero existimans ipsam adhuc male habere, jussit ut resideret: sed Peronna quæ gratiam sibi divinitus factam agnoscebat, negavit id sibi necessarium esse: atque ad ostium sacristiæ accedens, petiit sibi alterum Sacrum in gratiarum actionem dici: quod ei fecit P. Petrus Hulin, ipsa flexis semper genibus audiente, et ad Evangelium facillime assurgente. Quibus sic peractis, et fulcris suis ibi relictis, domum ambulavit, tam sana quasi nihil mali unquam passa esset: et hæc omnia, sic ut deposuit, vere accidisse nominis sui subscriptione firmavit. PERONNA RAULT.

et surgens
indicavit
Confessariæ.

Hujus rei
testes sunt,
1 Ancilla
Peronnæ

140 Joachina Brochart, puella annorum circiter xxxv, Holecæ in Flandria nata... dixit, a festo Purificationis ante annos quatuor habitasse se usque nunc cum domina sua Peronna Raoul: quam semper viderit variis oppressam morbis, quæ principio sexta quaque hebdomade solebant recurrere, etc conformiter ad depositionem ipsius Peronnæ: cujus co-

xendices cum luxarentur ante sex circiter menses, tam violenter id factum asserit, ut quasi os aliquod confractum fuisset sic audierit sonum... Cui etiam uno crure ad dimidium tandem pedem breviori propter contractionem, adeoque imbecillæ ut uti amplius non posset axillaribus fulcris, facta sit sella in qua diebus dumtaxat Dominicis Sacri audiendi causa deportaretur ad templum. Se vero difficilis famulatus pertasam sæpe cogitasse de illa domo deserenda, soloque divina, si faceret, ultionis metu ibidem perseverasse... Denique quod eandem dominam suam, sic ut supra exposuit ipsa, ductam ad sacellum S. Francisci Paulani ibidem dimiserit: atque post duas circiter horas revertens, ipsam e sacello egredientem obviam habuerit, mirataque sit dimissis fulcris liberrime ambulantem. Imo quod conspectu primo adeo attonita fuerit, ut ipsam non recognosceret, priusquam ultro sibi loqueretur ac diceret: Ora Deum pro me; eique age gratias, quod me hodie sanaverit.

que euntem
deduxerat

ac per se
redeuntem
vidit.

141 Magdalena Crepet, virgo annorum circiter LX, Caleti nata, deposuit de morbis et impotentia Peronnæ, quæ supra; idque ex certa scientia, quia eam multis annis cognoverit et magis familiariter frequentaverit ab annis duobus cum dimidio: quodque prædicta sede in qua portaretur facta, tantas in ejus usu, propter summam debilitatem, pateretur molestias; ut necesse esset portitores identidem subsistere, multa etiam Festa et Dominicas absque Sacri auditione transire. Item quod Dominica, festum S. Francisci Paulani immediate sequenti, viderit eam ad ecclesiam portari, tam misero in statu, ut videretur in via moritura: itaque accessisse ad eam invisendam sub vespere, rogasseque an per Octavam S. Francisci ad ecclesiam se faceret deportari. Quæ respondit: Non equidem, soror optima; non possem ante diem Veneris proximum. Porro quod die mensis septimo, dicta Peronna accersierit ad se ipsam deponentem, eamque rogaverit ut postera die pro se communicaret, addens quod jussisset sibi fulera admoventi, videreturque cum his, postridie mane in die Octavæ, posse accedere ad ecclesiam. Quodque ipsa deponens, eo die ab ecclesia veniens, et eam admodum tempestuosum videns, iverit ad domum Peronnæ, prohibitura ne tali aura egrederetur: adveniens autem, et ipsam fulcris innixam in atrio reperiens, dixerit, Deus bone! quo vadis? ea est aura quæ mortem tibi afferre possit: domi remane. Ad quod illa: Oportet inquit, ad ecclesiam ire. Cuique accessisset Joachina ancilla ejus, ut per portæ gradus descensuram juvaret, timeretque deponens ne media in platea corrueret ægra; inclamarit puellæ, ut dominam suam per cincturam apprehenderet: quod et fecerit: itaque perrexerit Perona, repere potius, quam ire ad templum. Postea, inquit deponens, domum meam Joachina venit, nuntiavitque sanatam esse dominam suam: cui fidem habere nolens, ad quintam usque horam distuli Peronnam visere: quam perfecte sanam reperi, dixitque mihi: Ecce me sanam: hanc mihi gratiam fecit Deus per merita S. Francisci Paulani: exindeque sana perseverat.

2 familiaris
quadam,

E

conscia quam
difficiter
posset vel in
sella gestari,

quæ conata
est impedire
ne iret prop-
ter malam
auram.

1^a

142 Domicella Maria Rault, Caletensis, puella annorum xxviii, deponit, Perronnæ... adeo finisse debilem ut a tribus circiter mensibus non potuerit nisi in cella audire Missam et communicare: imo ii die mensis, festo S. Francisci, cum esset in templo Minimorum, et vellet interesse concioni post prandium habendæ, ne cogeretur molestam corpori sic affecto succussionem dum fertur referturque sustinere, ibidem remanserit, prandium ei illuc deferente ancilla Joachina, quæ hoc ipsi deponenti dixerit. Die autem nona mensis in octava S. Francisci, cum ipsa deponens pararet ire ad templum, e sorore sua Barbara Rault audivit, videri miraculum factum in

3 quæ hoc
ipsum quod
fulcris grade-
retur,

Peronna

A Peronna Raoult, quippe quæ fulcris nixa gradetur. Igitur festinasse se ut euntem comitaretur : sed post aliquod viæ spatium, tædio nimis lentitudinis victam, præcessisse.... deinde domum revocatam se, audivisse post mediam horam dici, quod sine fulcris Domna Peronna ambulet. Itaque denuo regressam ad templum, ibi eam invenisse sanam coram Venerabili, ante septum altaris majoris, ubi Vesperas audiebat, surgens de more ad Gloria Patri. Vesperis finitis se deponentem accessisse ad illam, et præ gaudio quod sanam videret osculum eidem dedisse ; quæ ipsi et aliis adstantibus dixerit, Omnes pro me reddite Deo gratias : exindeque tam recta domum iverit, ac si nullam unquam passa fuisset contractionem tibiæ, quam antea portabat uno et amplius pede elevatam a terra.

143 Alia Gresy, Caletensis, vidua quondam Petri du Rosel, annos nata LVI, quæ pridem infirmam cognoverat, et viderat dicta die IX Aprilis in fulcris euntem cum sua ancilla etc. addit sibi ad urbem domum reduci, a neptibus suis dictum esse, quod apud Minimos factum esset miraculum, et Domna Peronna ibi sanata absque fulcris ambulet. Itaque eodem accurrisse se, sanatæque obviam venisse et osculo præmisso dixisse, quod gratiæ essent agendæ Deo. Deinde cum alteratam videret, addidisse : Enimvero ecce prorsus immutatam te. Ad quod Peronna addiderit, ipso instanti sanationis suæ tantos se dolores sensisse, ut mori se arbitraretur. Subjunxisseque ancillam, se vero, Domina visa sic per se ambulante, præ consternatione pene in fugam abiisse.

144 Nicolaus de la Tour, serarius Caletensis, annos natus XLIX : qui cellam, qua portari ad templum solebat Peronna, ante duos menses ferramentis additis solidarat, et viderat concionem apud Minimes audituræ delatum fuisse prandium in die festo S. Francisci ; quique octava die mensis domum ipsius Peronnæ alicujus obsequii causa accedens, eandem invenerat viminea in sella legentem aliquid, et ab interrogata num aliquantum haberet melius, audiverat eodem, quo antea, in statu esse ; deponit quod ipsa die postera, cum fulcris suis ingressura templum, et videns deponentem supra templi portam occupatum ferramento quodam refigendo, sibi dixerit, Magister Nicolae, cave ne quid mihi in caput decadat : se vero promississe, quod desisteret ab opere donec esset ingressa, prout fecit cum maxima difficultate. Se vero, cum esset domum regressus, circa horam secundam pomeridianam, vidisse D.

C Peronnam cum Domina du Rossel liberrime ambulantem : ideoque contineri non potuisse quin alloqueretur, et obortis præ gaudio lacrymis gratularetur sanatæ.

145 Robertus du Fresnoy, civis Caletensis, annorum LXVII, deponit, quod tamquam proxime vicinus optime cognoverit D. Peronam, toto tempore infirmitatis, ac demum coactam sella gestatoria uti, in qua eam gestari adhuc viderit quinto aut sexto ante sanationem die : quodque eam ab ecclesia, ubi dicebatur Novenam instituere, ipsa Octava S. Francisci, circa undecimam ac duodecimam meridianam, viderit redeuntem cum perfectissima sanitate. Joannes Basse, annos natus XXII, Caletensis et in Legione Montozieriana miles, deponit, se ab uno circiter anno cum prædicta Legione Caletum venisse, hospitumque cum socio accepisse apud D. Sullier Sergeantium regium, e regione ejus domus quam habitabat Peronna Raoult : seque et socium sæpe eandem in sella portavisse ad templum Minimorum, etiam nuperrime in festo S. Francisci Paulani et Dominica immediate sequenti : die autem dicti Sancti Octava, cum audisset miraculose sanatam, ad

ipsam ivisse, et domi suæ sedentem invenisse : quæ eo viso surrexerit, atque versus ipsum gradu firmo ac recto venerit. *Huic testimonio prorsus consona deponit Joannes du Four, Bello-monte in territorio Cadurcensi natus annorum XXIV miles, ut supra, qui et ipse cum socio ad eandem sanam videndam accesserat quam toties portarat : adeo infirmam, ut illa ipsam gestationem sufferre non valente, sæpius esset interquiescendum in exiguo illo spatio, quod inter Peronnæ domum eo Minimorum templum, eadem in platea situm, interjacet.*

146 Alexander Raoult Ancianus Major hujus urbis, annorum LXVII, dixit quod in Paschate anni MDCLXIII veniens ad templum Minimorum, ut ageret gratias pro accepto sanitatis beneficio, incidit in Domnam Peronnam Raoult ; eique fulcris insistenti appropians, observavit altero tantum pede sustineri, alterum supra terram altius elevatum suspendi. Item quod nono hujus mensis die, eidem cum fulcris humi sedenti in capella S. Francisci satis prope assederit, videritque Patrem Beaumont venire ad ejus confessionem audiendam. Denique quod eodem die sanatam audiens ad ecclesiam redierit, et post actas cum eadem, ut rogarat, S. Francisco gratias, recte ambulantem comitatus sit usque in domum suam. Antonius Trotel, cerdo Caletensis, annorum XXI, testatus, quod ab annis quinque vel sex in eadem Minimorum platea habitaret, confirmavit quæ alii de pedis contractione, fulcrorum et sellæ gestatoriæ usu, etc. et addit vidisse se, quod finita missa surrexerit Peronna absque fulcris, iveritque ad portam sacristiæ. *Eadem confirmat Ludovicus Belle-hache, itidem cerdo et in eadem platea habitans, annorum circiter XLII, et deponit, quod in Octava S. Francisci domum suam revertens, obviam ægram habuerit ; eamque accuratius considerans, propterea quod jamdiu sella gestatoria opus habuisset, dixerit intra se. Ecce Domnam Peronnam iterum ad fulcra reversam : deinde ad pedem reflexisse oculos, ut videret num item ut antea esset contractus ; neque aliter vidisse quam solebat. Post duas autem horas audivisse ab ancilla dici, quod Peronna per se graderetur sola : eaque voce excitos socios currivisse versus ecclesiam ; se vero in ostio domus præstolatum, vidisse, in magno hominum affectantium comitatu, rectis pedibus transeuntem.*

CAPUT XVIII.

Alia de eodem miraculo testimonia, ejusque approbatio.

F Antonetta du Flos, uxor honorabilis viri Andreæ Ponthon, ad præsens Majoris in hac urbe, annorum quinquaginta, deponit quod pridem viderit d. Peronnam maxime laborantem in ascensu descensuque graduum, ducentium in templum Minimorum ; quamdiu id facere utrumque potuit fulcris subnixâ : quodque ipsam ægotantem domi suæ sæpe visitavit. Merbos autem asserit fuisse frequentes et vehementi tussi conjunctos, adeo ut octo et novem quandoque diebus omnino nihil, ne quidem syrupi guttam unam posset transmittere ; malo autem illo recedente solitam fuisse tanta siti premi, ut viderit eam intra horam unam exhaustire duo aut tria pocula ptisanæ vel limonatæ : hanc autem alterationem subsequi solebant violentissimæ et intolerabiles prorsus vomitiones. Itaque addit deponens, sæpe dixisse se morbum hominibus incognitum et Deo soli curabilem esse. Vidisse autem in Octava S. Francisci in sacello ejusdem, quod d. Peronna, supra primum gradum altaris flectens, positâ ad utrumque latus fulcris sub Missa communicavit ; remanseritque in eodem statu usque ad finem Missæ, multis cum

D

AUCTORE D. P.

9 Major urbis qui in templo infirmæ assederat

et sanæ comes redierat.

E

10 et 11 vicini.

F

12 Uxor Majoris morborum Peronnæ conscia,

eamque observans dum sanaretur.

pro miraculo audierat.

et sanam viderit in Vesperis.

4 quæ euntem viderat,

et redeuntē lata occurrebat.

5 qui pridem cum ea egerat.

et ipso die viderat ingredi templum,

6 vicinus qui eam sæpe ferri in sella viderat,

7 et 8, milites qui eam portaverant.

A cum suspiriis, quæ ipsa deponens clare audiebat, gratias agens. Finita autem Missa cum resedisset Peronna, credebatur deponens ipsam id facere ob debilitatem : sed elapso vix medio horæ quadrante rursus eam vidit elevatam in genua, iterare suspiria gemitusque, velut quæ multum pateretur. Tandem ad eam P. Beaumont accessit, eique locutus est : quid autem dixerit ignorat deponens, sed audivit jussisse ut assideret, ipsamque respondisse, quod nihil eo opus esset. Et vero surrexit illa : sed deponens ultra nihil cogitans exivit e templo ; cui post horam ab aliis est relatum, Domnam Peronnam miraculo sanatam esse, ut revera est.

13 *Præsens cum medici morbos ejus incurabiles judicarent.*

148 Anna Hedde, Caletensis, virgo annorum xlii, et dictæ Peronnæ perquam familiaris, eademque aliis testata de morbis, contractione, fulcris ac denique de sella, quam primo ancilla ejus aliaque fœmina, tum (quod hæc imbecilliores nimium incommodarent ægræ) duo milites gestare solebant, deponit quod interfuerit consultationi Medicorum apud ægram institutæ per horam dimidiam et amplius, post longum examen prævium ; distincteque audiverit omnes affirmantes morbum incurabilem esse. Cum autem de ejus miraculosa sanatione nuntiasset sibi ancilla Peronnæ, illico se accurrisse ait, et cum admiratione summa sanam invenisse. Margarita Moreau, annorum lvi, morborum omnium Peronnæ familiariter conscia et testis, specialiter deponit, quod una cum Guillemetta le Hot sæpius admovent ægræ fulcra, et sæpius juverit gradus templi Minimorum descendere et ascendere cum summa difficultate. Quodque die Mercurii, qui erat penultimus Martii (cum forte accidisset Joachinam ancillam ejus ab urbe excludi) ipsa deponens et prædicta Guillemetta domum Peronnæ intrarint, ut ei decubitus auxiliarentur : quod maxima cum difficultate fecerint ; et quia inter collocandum supervenit deliquium solito diuturnius, non potuerint eam apte reclinare nisi post longam moram. Cum autem in Octava S. Francisci domo egredi propter infirmitatem ipsa deponens prohiberetur, prospicientes per fenestram discipulæ domesticæ, clamaverunt ad magistram, Ecce Dominam Peronnam, quæ cum suis fulcris pergit ad Missam audiendam. Post unam autem horam dictum sibi deponenti est, sanatam Peronnam. Quod verum esse agnovit, quando sub vesperam prior ad visitandam deponentem venit prorsus sana ; contra quam fieri posse judicarat Medicus regius D. Valot, quem ipsa deponens dicentem audivit, quod nihil simile morbo illi vidisset unquam.

R 14 quæ 30 Marti decubitarum juverat,

et infirma ipsa ab illa jam sana visitata est 9 Apr.

15 *Confessarius, conscius asthmatis quo laborabat*

149 Fr. Joannes de Beaumont, Sacerdos religiosus Minimus, deponit juratus, quod propter dispositiones Peronnæ de Raault, ex imperio sui Superioris, tota Quadragesima præterita solitus fuerit ad ejus domum accedere causa audiendæ confessionis : quam propter difficillimum asthma faciebat voce tam submissa et inarticulata, ut admota quantum poterat et decens erat ad os loquentis aure, eam difficulter intelligeret. Item quod inchoata : ad quam divinitus erat inspirita, devotione novemdiali, Peronna sibi accersito dixerit die mensis octava, quod postridie sperabat se accessuram ad templum, quemadmodum etiam fecit, confessaque est genuflexa sed utroque cubito niva supra scamnum : postea vero audivit Missam super gradum altaris residens, indeque difficulter admodum surrexit in genua, cum esset communicandum. Finita autem Missa ad eam veniens, vidit absque difficultatis ullius indicio genibus nixam. Cunque illa assurgeret venienti, idque reverentiæ causa facere eam putaret deponens, rogavit eam ut assideret in scamno : quod opus esse negavit, aut fulcris deinde egere se, quæ

et fiducia quam habuerat obtinendæ eo die sumptis,

esset per S. Francisci intercessionem integerrime D sanata, de qua re plenius ipsi post absolutas preces loqueretur. Altera autem Missa audita, accersivit deponentem : eique oculis lacrymantibus dixit, quod sibi quantumvis indignæ, per merita S. Francisci Paulani, gratiam sanitatis præstitisset Omnipotens : in cujus signum septem vel octo passus formavit, ipso deponente interim observante, quod sinistra tibia, quam octo vel decens digitis altera habuerat brevior, justam haberet longitudinem. Addit ad extremum deponens, videri eam haut obscure præsensisse gratiam sibi faciendam ; siquidem inter confitendum protestata est, quod firmissime speraret absque fulcris domum redire : se tamen non petituram ut suis malis liberaretur, tantum ut in ejus vel infirmitate vel sanitate Deus et sanctus suus Franciscus glorificarentur. Fr. Ludovicus le Sueur, Religiosus Minimus, deponit, quod nona hujus in platea Conventus sui viderit Domnam Peronnam, venientem in fulcris ad audiendam Missam, tanta cum difficultate, ut ad decimum vel duodecimum a domo sua passum debuerit sub-sistere, seque ad parietem inclinare, donec veniret ancilla : se autem id videntem dixisse : Opus tibi foret horis ad eundem duabus, et tribus ad redeundum a templo. Vesperis autem finitis, ait se vidisse perfecte sanatam.

16 *Religiosus qui difficulter eunt loquebatur,*

E

150 Dominicus Hache, Dominus d'Artincourt, Consiliarius Regius, Sigilli minoris Custos et Commissarius Generalis in hac urbe ejusque territorio, annum agens xxxii, deponit, quod nona Aprilis, Sacri audiendi causa existens in templo Minimorum, viderit Patrem quemdam Minimum, dimissa Domina Ponthon, quæ est uxor Majoris, ad fœminam aut puellam quamdam accedere cum eaque stante modicum loqui : interim secessisse se ad reclinatorium quod est ad dexteram sacelli, plane e regione ejusdem fœminæ aut puellæ, super gradus altaris genuflexæ ; quam viderit per horæ quadrantem suspiriis gemitibusque indulgere ; eique, dum manus identidem ad cælum levat, nunc manicas excidere nunc sudarium : quo extergendarum causa lacrymarum recepto, iverit versus sacristiam, ubi pulsanti aperuerit P. Heullin, vestitus paratusque cum calice ad Missam celebrandam. Cui cum dixisset ut ad suam faceret intentionem, ad priorem locum rediens continuavit suspiria lacrymasque. Ratus igitur deponens, esse personam aliquam valde afflictam, ex puero sacrificii ministro quæsit, quænam esset ; responditque puer, esse Domnam Peronnam Raault, quæ non amplius claudicaret. Non tamen hoc altius dimisit in animum ipse deponens ; sed domum revertens, cum tempore prandii narraret quæ viderat, respondit uxor, quæ ipsam in sella portari ad ecclesiam viderat in festo Sancti Francisci, Miraculum id manifestum esse : pauloque post ipse deponens idem plurium relatione cognovit. Quare Dominica in Albis, regrediens a Missa parochiali et obviam Peronnæ factus ad latus ecclesiæ majoris, eidem gratulatus est recuperatam miraculo sanitatem.

17 *Commissarius Regis, qui observat Deo gratias agentem,*

morbi curati ignarus, eumque deinde intellexerat ab aliis

F

151 Domicella Maria Rault, uxor Petri Coste, Domini de la Motte, Procuratoris Regii, annorum xx, testis impotentiae diu in Peronna visæ, quam etiam propter debilitatem bis viderit in sella gestatoria communicantem ; deponit, quod nona Aprilis ingredientem in sacellum cum fulcris viderit, genuaque ante altare flectentem : quodque domum reversa, intellexerit post horas duas miraculose esse sanatam, et spectandi causa cum multis aliis ad ecclesiam redierit. Joannes Hedde, Judex, Consul, et antiquus Senator hujus urbis, e regione majoris portæ Minimorum habitans ab annis circiter quatuor ; deponit, sæpius vidisse se Peronnam fulcris egredientem

18 *Uxor Procuratoris Regii.*

19 *Judex urbis,*

A egredientem ingredientemque; quæ cum sollicite sustentari ad portam deberet, ipsum se ait ei sæpe præbuisse manum. Novissime autem die nona Aprilis, peracta in gradibus altaris confessione, Missam audienti et communicanti proximum semper se fuisse, notasseque in ea vehementissimos motus, velut si gravissime torqueretur: cui quid accidisset post horam mediam intellexerit, domum reversus; et circa horam quartam post meridiem eidem a templo egredienti et perfectissime sanatae occurrerit. Denique Franciscus du Crocque, Doctor medicus et hujus urbis ordinarius, annorum xxxiii, deponit tractasse infirmum; et in ipsis paroxysmis visam, incurabilem judicasse: quod idem D. Vallot medicus regius, cum hic esset, judicavit: ideoque curam ejus dimisisse. Cum autem eam in Octava S. Francisci Paulani intellexerit sanata, et postea viderit liberatum ab asthmate et gravissima respirandi atque loquendi difficultate, qua etiam extra paroxysmi tempora laborabat, nec non a crurum ac tibiarum infirmitate, totiusque corporis conformatione vitiosa; aliud judicare non posse, quam divino miraculo adscribendam curationem.

152 Visa et examinata informatione, de mandato nostro facta per Mag. Robertum le Febvre, Curatum et Decanum Caletensem, circa sanitatem, Domicellæ Peronnæ Raoult subito restitutam in ecclesia Minimorum dictæ urbis, die ix Aprilis, hujus præsentis anno mdcxli, in Octava Sancti Francisci Paulani; agnovimus dictam sanitatem omnino miraculosam esse, et meritis magni istius Sancti obtentam. Quia autem vult Dominus, gratias, a se præter naturæ ordinem factas, manifestari ad incrementum gloriæ et honoris sui, ad fidelium devotionem erga Sanctos excitandam, ad convincendam eorum hæresim qui illos prohibent invocari; permisimus et permittimus fieri publicationem hujus miraculi; et gratias Deo ac Sancto ejus reddi, ea quæ opportuna judicabitur solemnitate. In quorum fidem præsentibus subscripsimus, iisque sigillum nostrum apponi jussimus. Datum Bononiæ, die xxix Aprilis, anni mdcxli

† FRANCISCUS EPISC. BONONIENSIS.

153 Hæc, quamvis prolixiora essent, placuit integra producere amissis vel abbreviatis duntaxat ejusdem rei iteratis descriptionibus; ut iniqui etiam arbitris patere possit, quam firma certaque testimonia hoc seculo requirant ecclesiasticorum judicium summa severitas, in examinandis approbandisque miraculis. Nam quales hoc in casu receptæ sunt testium fide dignissimorum et oculatorum depositiones, tales colligere et habere licet de quovis miraculo, nostra ætate publicato, de iisque quæ supra judicio Cardinalis ab Havrach probata dedimus: sed ista omnia velle colligere, opus hoc infinite auget: ut satis sit vel uno loco dedisse specimen, unde alia ejusdem seculi nostri æstimentur.

154 Decuit autem in recensendis magni hujus Thaumaturgi mirabilibus minime parcos esse nos. Nam cum hæc colligenda ego sumpsissem in manus, et alia ad Aprilem pertinentia Acta magnis animis promoveret meus in hisce studiis antecessor P. Godefridus Henschenius; accidit viii Januarii anni mdcxix, ut hunc lecto affigeret viscosa in latere sinistro concretio, quæ octavo post die in alterum transiliens latus, plenitudinis instar illud affecit; exundans etiam per omnes venas bilis, totum quidem corpus magnis implevit doloribus, eum tamen imprimis tam horribili cruciata distendit, ut dissilire in partes cranium ægro videretur. Hic nocte inter xvii et xviii Januarii media, cum sustinere non posset amplius, seque e statu aut mentis aut vitæ abiturum formidaret, accersitum me de periculo movuit, deque extremis Sacramentis mature sibi procurandis. Ego vero, cui ingentia Sancti quæ transcribebam mira-

cula multam de eodem fiduciam fecerant, accepto quod tunc erat ad manus Processus Turonensis egrapho, similem fiduciam ægrotanti aggressus ingerere, librum ei exosculandum præbui capitiq; supposui; promittens me primo mane votivum de Sancto Paulano Sacrum dicturum in templo nostro, iterumque aliud in templo Minimorum hic, si ad Dei Sanctorumque gloriam promovendam ab illo periculo evaderet æger. Ex tunc mitigari capere dolores: et qui antea ab iterata phlebotomia, hirudinum applicatione, a clysterum potionumque medicarum usu, auxilii nihil expertus fuerat; postero die visus sibi est minus periculose ægrotare: exindeque quotidie ad sanitatem proficiens, mense tandem Februario una mecum se exolvit voto, sacrum de S. Francisco Paulano in ipso Minimorum templo faciendo. Deinde paulatim recuperatis viribus, ad intermissa studia feliciter rediit; intercessionem dicti Sancti, et piis Religiosorum per omnes fere Conventus precibus pro se fasis, vitam diuturniorem acceptam referens: quem in gravi lxxix annorum ætate evasurum a morbo tam periculoso et vehementi, vix prudens aliquis audebat sperare.

155 Porro gratum fuisse Sancto nostrum hunc, in suis Actis colligendis illustrandisque, laborem, luculento, sed tristi videtur declaratum fuisse indicio. Nam cum anno mdcclxxii, nocte diem xxiii Februarii exordiente, lamentabili incendio conflagrasset nova Typographia Blaviana, qua nulla in omni Europa instructor, spatiosior, elegantiorque fuerat hactenus excitata; ubi tunc sub typothetarum impressorumque manibus versabatur dies hujus mensis secundus, totum quidem nostrum autographum eo pertinens periit, sed tolerabili satis jactura, propterea quod facili labore restaurari damnum posset; solus autem hic de Sancto Francisco Commentarius flammis evasit, necdum illuc illatus, intra triiduum vero inferendus, nisi fatalis iste casus intervenisset. Licet hic profecto cognoscere quam incertæ sint (ut Sapiens loquitur) providentiæ nostræ. Angebar et tristabar ego, quod impressio, cujus celerissimus sub tribus pariter prælis progressus mihi fuerat promissus, et cujus causa Amsterodami commorabar, adeo procederet lente, ut spatium septem hebdomadarum, non plus effectum fuerit, quam unico expedito prælo posset intra duodecim dies absolvi. Sed si tantillo magis festinassent operæ, periisset annuæ lucubrationis fructus, vix umquam aut non obsque grondi impressionis alibi iterandæ impediendo recuperandus. Quod beneficium ipsi Sancto libenter acceptum referimus et ut cetera Sanctorum Acta, adhuc inedita et successive paranda prælo, a simili conserret infortunio, enixe deprecamur.

156 Accessit denique prioribus duobus beneficium tertium. Cum enim intra privatum unius familiæ darannum impatrens stare fortuna, post menses ab inde paucos totius pene federati Status accumularet ruinam, sub vetricibus Regis Christianissimi armis; atque adeo minime consultum censeretur denuo tentare ipsum apud eundem aut alium typographum in Hollandia, ad quam sola facilioris in omnes partes distractionis spes invitabat; cumque nihilo expeditiora quam antea facta essent Brabantia nostræ cum aliis regionibus commercia, quæ etiam novo a Gallia bello magis etiam impedienda timerentur; placuit consilii incertis moram unius anni indulgere operi maturius recognoscendo, et typographiæ eligendæ. Sed ea mora quam utilis ac necessaria nobis, tam molesta et importuna amicis visa est, undeunque effluquantibus promissum Aprilem. Horum ergo querelis sat gatus, ut tamen in tanta rerum publicarum incertitudine, certi consilii quidpiam evolvere volens; rogavi Deum ut in proxima menstrua Patronorum sortitione is mihi pro Aprili mense Sanctus obtingeret, qui diuturnæ fluctuationi finem imponeret. Et ecce Sanctus Franciscus Paulanus obvenit, simulque injecta est utrique nostrum certa voluntas, Antverpiæ potius quam alibi resumendi impressionem, ipsa, si fieri posset,

D
AUCTORE D. P.
supposito
capiti
miraculorum
libro,

sanitas redit.

Ipsæ hic
commentarius
E

ab incendio
præservatur:

F
et moræ
impressionis
injecta.

20 Factor
medicus.

Approbatio
Episcopi
Bononiensis.

Hinc discas,
quam certo
testata sunt,
quæ nunc
approbantur,
miracula,

G

Lactorem
ulteri graviter
aggravanti.

A æstate aut vere. Quam mentem ut sciremus esse ab eo, qui daturus erat successum desideratum, factum est, ut eodem decimo die Aprilis celebraretur a nobis Sancti festus dies, propter Paschalia solennia translatus; et Typographus, numquam rogatus, sed per quam idoneus, secum decerneret prælium vacaturum brevi et gratitiam operam offerre postridie; eo id expectantibus minus, quod excusaret se ob temporum angustias alter, quem præsentior certiorque majoris emolumenti spes credebatur inclinatura ad prosequendum opus, ejus priores partes sibi fructuosissimas fuisse fatebatur. Et tum quidem inchoandæ impressioni decretum fuit initium Maii: sed Sanctus integrum esse beneficium suum volens, promittit ut ob urgentem aliquam necessitatem suspensio opere quod versabatur sub prælo, ipsum citius vacare contingeret, atque ita quinto infra Octavam die res nostra principium non interrumpendum cuperet.

157 Non sumus nos adeo leves ac temerarii, ut, quidquid Colitum aliquo ad opem invocato nobis obtingit boni, id statim et propria auctoritate adscribamus operibus naturæ ordinem prætergredientibus: neque eo sine postrema hæc, quæ Francisci intercessionem accepta referimus, commemorantur, ut augeant numerum tot illustrium ac testatissimorum miraculorum. Id solum spectamus ista obligationis nostræ qualiscumque professione, ut omnibus Paulani Thanmaturgi cultoribus constet, quam præcipuo affectu erga ejusdem honorem feramur. Quod si operis nostri ratio ferret, ut præter eos quos publico cultu Catholica veneratur Ecclesia, aliorum privata hactenus pietate venerabilium Pitas et

Acta eidem intereremus; nihil profecto faceremus libentius, quam viros, ex sacro Minimorum Ordine sanctitatis nomine illustriores, suis quosque diebus admirandos imitandosque proponere. Nunc, dum id non licet, talium curiosum lectorem ad Annales ordinis, diligenter fideliterque a Lanorio conscriptos remittimus, et ad primam eorumdem Appendicem: atque monemus, ipsius Sancti Fundatoris laudes, nulla alia commendatione sic exaggerari, quam tot sanctissimorum filiorum claritate; qui per omnes dispersi Europæ regiones, velut totidem paternæ virtutis simulacra apparuere. S. Petri Damiani, Vitalem atque Valerium, parentes Gervasii atque Protasii Martyrum, collaudare volentis, sententia est: Ut probetur quam honeste vivere parentes, ad testimonium vocentur heredes: verosimile quippe est, ut quidquid virtutis in Sanctorum filiis cernitur, totum ab ipsis parentibus traditum fuisse credatur. At quam saepe non contingit e spinis rosas, ex impiis progenitoribus sanctissimos filios procreari; ludente in his Dei sanctificantis gratia, et filios Abraham etiam de lapidibus suscitante? Certius Damiani verba ad spirituales patres transferentur, et ad ipsum de quo egimus S. Franciscum; ut qui tot Sauctorum filiorum in Christo ac secundum Christum pater fuit (verba sunt Theophili Raynaudi, fusius hoc argumentum tractantis) quique omnes per institutum sanctum ab se conditum, et Regulam cœlesti afflatu præscriptam, in spiritu procreavit; nemini de sanctitate, et gratiæ Deo acceptum facientis ubertate concesserit.

Sancti gloriæ
sanctitate
filiorum
augetur,

III APRILIS.

SANCTI QUI III NONAS COLUNTUR.

Sanctus Pancratius, Episcopus et Martyr
Tauromenii, in Sicilia.
S. Agathemerus, Martyr in Mysia.

S. Evagrius,	}	Martyres, Tomis in Scythia.
S. Benignus,		
S. Chiristus,		
S. Arestus,		
S. Sinnidia,		
S. Rufus,		
S. Patricius,	}	Virgines Sorores, Martyres Thessalonicæ.
S. Zosimus,		
S. Agape,		
S. Chionia,		
S. Irene,		
S. Ulpianus, Martyr, Tyri in Phœnicia.		
S. Donatus, Martyr Nicomediæ.		

S. Elpidephorus, Martyr apud Græcos.
S. Galicus,
S. Bythionius, } Martyres apud
S. Dios, } Græcos.
S. Urbicus, Episcopus Claromontanus, in
Gallia.
S. Illyrius Thaumaturgus, in Myrsinone
monte Peloponnesi.
S. Attalus, Abbas Benedictinus, Tauromenii
in Sicilia.
S. Nicetas Confessor, Hegumenus Mediciensis
in Bithynia.
S. Josephus Hymnographus, Constantino-
poli.
S. Richardus, Episcopus Cicestriensis, in
Anglia.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Margarita Virgo Sanctimonialis, *Georgii*
Bavarix Ducis filia, mortua est ipsis Rega-
libus anno 1530, et juxta corpus S. Hilarii
tumulata, sed anno 1612 a pulchris refor-
matoribus ignobiliori urnæ simul cum eodem inclusa.
Ejus caput sacrarium Neuburgense festivo cultu pro-
ponit hoc die, ut scribit Theodorus Rhay inter Animas
illustres Julii, Clivie etc. qui et dat titulum P. M.
vel B. M. quod ponitur pro Piæ aut Bonæ memoriæ :
si plus ei complere edocti fuerimus, libenter de ipsa
agemur pluribus die ejus mortuali, in Supplemento, ad
diem vi Januarii.

S. Eustachii Abbatis memoria habetur in MS. Marty-
rologio Trevirensi S. Martini. Suspiciamus esse
S. Eustasium Abbatem Luxoviensem, de quo aliqua
heri : ejus Acta dedimus xxix Martii.

S. Amphianus Martyr memoratur in Martyrologio
S. Hieronymi, item Augustano, Labbeano et aliis.
Amphanus dicitur a Notkero, Amphiarus in MS.
Adone monasterii S. Laurentii apud Leodienses.
Arbitramur esse S. Amphianum Martyrem Afrum,
aut S. Amphionum sive Apphionum, Martyrem
Cæsareæ in Palæstina : De utroque egimus ii Apri-
lis.

S. Theodosia Martyr, Cæsareæ in Palæstina, refer-
tur hoc die in multis Martyrologiis : in pluribus
pridie nominatur ii Aprilis.

S. Hereneus Episcopus,	}	Presbyteri
S. Andochius,		
S. Benignus,		
S. Thyrsus Diaconus,		
S. Felix negotiator,		
quando alii eos referunt, egimus hesterno die		
		ii Aprilis.

S. Maria Egyptiaca inscripta est Violæ Sanctorum
et variis Calendariis. Acta dedimus ii Aprilis.

Bernardus, Archiepiscopus Toletanus, mortuus anno
1124, refertur cum titulo Beati in Martyrol. Hispan.
Tamoyi de Salazar, et late ejus Acta describuntur.
De eo egimus inter Prætermisos ii Aprilis.

S. Miles Martyr Romæ, refertur a Ferrario in Cata-
logo generali, citatis tabulis Ecclesiæ S. Sylvestri.
Reliqua ignorari addit. Veremur ne forte sit nomen
appellativum alicujus militis martyrio coronati, ac

proinde antiquiora testimonia optaremus videre.

S. Evagariustins in unico MS. adjunctus est Marty-
ribus in Scythia passis, inter quos est Evagrius
et Aristus : unde illud nomen emersisse, infra
veremur.

Matronæ Abbatisæ aliquod dictum reperitur lib. 4 de
Vitis Patrum, interprete Pelagio libello 2 num. 14.
quod satis fuit Arturo du Moastier, ut eam sacro
Gynæceo inscriberet. Beatæ titulo honoraret, et
divina sapientia et vitæ sanctitate conspicuam
diceret, quod non facile probabitur prudenter ab eo
factum esse.

Evagrius, Episcopus Antiochiæ : qui ante discipulus
S. Athanasii, transtulit a Græco in Latinum
Vitam S. Antonii Magni, uti die 17 Januarii ante
hujus Vitam dicimus § 9. Hic in Catalogo Petri de
Natalibus cum titulo Sancti refertur lib. 4 cap. 29.
occasione S. Evagrii Martyris in Scythia, qui hoc
die colitur. Petrum secuti sunt Maurolycus, Felicius,
et Ferrarius. Abstinemus ab eo inter Sanctos nume-
randa, dum certiora testimonia venerationis asse-
quamur.

Evagrius Presbyter, discipulus duorum Macariorum,
eandem de causa, a citatis jam de alio Evagrino aucto-
ribus et a Wulfordo Sanctis additur : ab aliis de
Origenistarum erroribus non satis excusatur, ideoque
omittendus est.

Dimaus seu Dinaus, monachus in Scotia, cum titulo
Sancti memoratur a Davide Camerario in Menol.
Scotico, citato Wione : qui rejicit in Appendicem
Martyrologii sui, citato libro 4 Lestæi. Hic pag.
159 eum collocat inter præclaros viros, qui seculo
vii vita, exemplo et doctrina illustrarunt Scotiam.

Ven. Mintæ nomen in Calendario Ruthenico, apud
Possevinum in apparatu, diem hunc occupat, quæ-
nam sit fatemur hactenus nos ignorare.

S. Cuannanus, Abbas Magbilliensis, Obiisse 3 Aprilis
anno 721 traditur a Colmano 4 Februarii post Vitam
S. Cuannæ, Abbatis Lismoriensis, in Notis num. 2.
Nihil aliud de eo hactenus scimus. Forte est Cuannus
filius Domangeni, hoc die relatus in Martyrologio
Tamlactensi.

S. Pancratii Martyris veneratio apud Maclovium,
quando Roma in Gallias primum sacræ ejus Re-
liquiæ

liquiæ delatæ sunt. Ita Saussains. Hujus Sancti nulla fit mentio in antiquo Breviario Macloviensi, ut videantur hæc Reliquiæ non ita pridem ex camerariis Romanis erutæ, et dies hic electus, quo colitur S. Panerati Episcopus Tauromenitanus in Sicilia et Martyr.

Thiento Abbas Wesseprunensis, cum sex fratribus in Kbreitzberg, ab Hungaris anno MCCCCLV Martyrizatus, refertur cum titulo Beati tomo 3 Metropolitæ Salisburgensis anno 1620 editæ ab Hundio et Gewoldo pag. 486, non indicato die necis. Menardus ad tertium Aprilis eum referens in Martyrologio Benedictino anno 1629 excuso, In Bavaria, inquit, B. Thientonis, Abbatis et Martyris. At Bucelinus dein suo Menologio cum titulo Sancti, eundem inscripsit, citata Bavaria Sancta Matthæi Radcri, in quo nusquam, imo ne quidem in Bavaria pia, ejus mentio reperitur, nisi forte alterius alicujus elogio inserta.

Bonus, Abbas Camaldulensium, Pisis in Etruria, anno MLXX pie mortuus, refertur a Bucelino cum titulo Beati hoc die, citata prima parte Historiæ Camaldulensis ab Augustino Florentino edita, in qua nusquam reperimus mentionem hujus. Silvanus Razzius et ipse Camaldulensis, in Vitis a se Florentiæ an. 1600 editis inter Sanctos et Beatos Ordinis sui non recenset Bonum.

Alfannus, monachus Casinensis, laudatur a Petro Diacono in libro de Ortu et vita Justorum sacri canobii Casinensis cap. 53. Is Menologio Benedictino inscriptus nuper est a Bucelino, cum titulo Beati: quod nondum legimus ab aliis factum.

Mainardus, eremita in eremo Stiria, plurimum laudatur a B. Petro Damiano in tractatu de perfectione cap. 23. Ejus nomen ideo inscripsit Menardus Appendici secundæ ad Martyrologium Benedictinum, inter illos, quorum diem natalem ignoravit. Bucelinus ad hanc diem retulit: et ambo Beatum appellant.

Hermannus, Conversus monasterii Villariensis, Ordinis Cisterciensis, in Brabantia, cum titulo Beati refertur a Chrysostomo Henrique, Bucelino et Chalemoto. Priores citant Auctarium Arnoldi de Ruisse ad Natales Sanctorum Belgii a Molano editos. Verum Arnoldus refert Hermannum ad diem VII Aprilis, et absque Beati titulo. Saussains inter Pios recenset. Quæ ex Chronico Villariensi de virtutibus ejus narrantur, tradunt dicti auctores.

Giomaria Virgo, sanctimonialis Ordinis Cisterciensis in Lusitania, inscripta est cum titulo Beatæ Menologiis memoratis Henriquez, Bucelini et Chalemoti. Verum a Georgio Cardoso in Hagiologio Lusitana solum inter Venerabiles censetur, qui late de ea agit, et mortuam scribit anno 1570.

IV Fratres occisi in India Orientali, Ordinis Minorum
Joannes de Penna, in Piceno, cum titulo Beati
Bernardus a Mandela, in monte Alvernæ, cum titulo Beati
Petrus Melgarus, in Lusitania, cum titulo Beati
Clara Martinezia, in Hispania, cum titulo Beati
referuntur in Martyrol. Franciscano Acturi du Monstier, et Clara in hujus Gynæceo Sacro: ceterum de veneratione nihil indicatur: uti neque a Cardoso de dictis 4 Fratribus occisis.

Alexandrina Virgo, Abbatissa Clarissarum Fulgini in Umbria, præcipuarum virtutum cumulata fructu, hoc die anno 1458 mortua, cum titulo Beatæ refertur ab Arturo du Monstier in Martyrol. Franciscano et in sacro Gynæceo, uti a Jacobillo de Sanctis Fulgini et de Sanctis Umbræ. At Franciscus Haroldus in epitome Annalium Ordinis Minorum Romæ nuper edita ad dictum annum 1458 eam laudat, sed absque titulo Beatæ.

Michaelis pueri quadrimi, ex honesto Astensi cive Fran-

cisco de Jacobis nati, et anno 1566 hac 3 Aprilis, cum suam Judæi Parasceven celebrarent, ab iisdem immanissime occisi, Martyrium descripsit adm. R. D. Philippus Malabayla. Visitator generalis Congregationis S. Bernardi reformata in Italia asserens corpus, duodecimo post die incorruptum, in loco subterraneo repertum a milite Germano; et ab Episcopo Astensi Gaspare Capris, cum totius civitatis concursu, delatum esse in proximam S. Mariæ novæ Canoniorum Lateranensium ecclesiam, atque intra altare majus reconditum esse. His similia narrat Ughellus Tomo 4 Italiæ sacræ col. 573 in Episcopis Astensibus. Rei gestæ seriem pleniorē libenter hic daremus, si nobis constaret Apostolicos Visitatores, pro ejusmodi rebus postea per Italiam missos, factum probasset: causam enim dubitandi dat altum hoc tempore ea de re inter Astenses silentium, et congruæ Sancto venerationis cessatio vel defectus, per litteras nobis significatus: quinimo de hoc puera nihil unquam auditum sibi asseruit P. Cacheranus, istic olim Canonicus annorum 75, nec aliud sciri quam aliquod corpus, ignoti nunc Sancti, ac ne in Syllabo quidem Reliquiarum annotati, asservari sub ara absque alio cultu.

Juliana Virgo, monialis in Monte S. Cornelii, inscripta est Calendario Cisterciensi, Divione anno 1617 excuso: mortua est v Aprilis.

Sixtus Papa et Martyr, ejus nominis primus, inscriptus est Martyrologio Flori, et MSS. Atrebatensi, Tornacensi et Lxtiensi. Item in Vaticano S. Petri et in pervetusto MS. monasterii S. Sabini in Pireneis ad calcem Martyrologii Gallicani pag. 1248 aliisque. De eo cum Martyrologio Romano acturi sumus vi Aprilis.

B. Hermann, cognomento Joseph, transitus memoratur in Fastis Colaniensibus Gelenii. Ejus Vitam dabimus vii Aprilis.

Helias cognomento solitarius, Abbas Scotorum peregrinorum Colonia, qui utrumque ibidem monasterium S. Martini et S. Pantaleonis rexit. Ita Thomas Dempsterus, citato Mariano in Menologio Scotico. Non est is hodie fastis Colaniensibus Gelenii inscriptus, sed xii Aprilis.

S. Engracia sive Encratis, Bragensis Virgo et Martyr, inscripta est Hagiologio Lusitano Georgii Cardosi, citatis Hieronymo Romano de la Higuera, et Fernando Bouno, quasi esset diversa a S. Encratide Cæsaraugustana, et Boanus dicit hanc coli xiii Aprilis. Si quid certi constet, poterit dici ad dictum xiii, aut potius quando de S. Encratide Cæsaraugustana agemus xvi Aprilis.

S. Antonius, Confessor Turonis, memoratur in MSS. Vullicellano Patrum Oratorii Romæ, et Centulensi seu monasterii S. Richarii in Pontivo. Alia MSS. habent die præcedenti; alii vero, quo tunc rejecimus, iv Maii.

S. Petri Apostoli festum frequentissimo concursu iii Nonas Aprilis celebrari in Salentinis, in vetustissimo ejus fano, ipso vivo, ut fama est, constituto, tradit Leander Albertus in Descriptione Italiæ pag. 354. Acta S. Petri erunt illustranda xxix Junii.

S. Victoris Episcopi Capuani depositio hoc die facta intelligitur ex antiquissimo ejus epitaphio apud Ughellum tomo 3: festum ejus in Romano Martyrologio collocatur ad diem xvii Octobris.

S. Ebergisus, Episcopus urbis Trajecti ad Mosam, memoratur in Catalogo Generali Ferrarii, citato Joanne Chappearillo; apud quem ex Ægidio legitur, ejus festivitatem recolit a quibusdam quinto Nonas Aprilis, pro quo alii legunt quinto Kalendas Aprilis, ut tum diximus inter Prætermisos: et quia a quibusdam festivitas recolitur Nono Kalendas Novembris

vembris, dedimus tunc rationem quare eum voluerimus rejicere in
 xxiv Octobris.
 S. Florentinus, Episcopus Argentoratensis, memoratur a Canisio et Ferrario : ab aliis vii Novembris.
 S. Burgondofora, Abbatissa et Virgo, inscripta est hoc die Martyrologio Romano, et Angliæ adscribitur. Prævit, cum MS. Florario et Greveno, Molanus in Auctario Usuardi; et Abbatissam Evoriacensem in diocesi Meldensi appellat. Secuti deinde alii : et Vitam ad hunc diem edidit Surius, quod et nos aliquando statuimus facere. Perum cum ipsa soleat Fara appellari, sub hoc nomine referantem vii Decembris Usuardus (qui tempore et loco proximis vixit) et posteriores Martyrologi, cum ipso Martyrologio Romano. Quæ etiam die (non iii Aprilis) in monasterio proprio solenni Officio Ecclesiastico colitur, et sub ritu duplici in ecclesia et diocesi Meldensi. Quare et nos arbitramur differenda Acta ejus, quæ interim apud Surius et inter opera Bedæ legi possunt. Nos quoque varia circa illam tractantes xxix Martii in Vita S. Eustasii Abbatissæ Luxoriensis cap. i. Reliqua ergo danda erunt
 vii Decembris.

B. Madelupi Sacerdotis translatio corporis, in Alto-villari monasterio, refertur a Molana in Auctario 2 et 3 editionis Usuardi : et in MS. Martyrologio Carmeli Coloniensis. Secuti Molanus sunt Wioa, Dorganus, Ferrarius et Saussains : et loco Beati etiam Sanctum appellat Ferrarius. Edidit Nicolaus de Guerrois accuratum catalogum Sanctorum Diocesis Remensis; absque ulla mentione B. Madelupi, at meminit S. Bercharii ejusdem monasterii Abbatissæ. De eodem monasterio ejusque Abbatibus agunt Saamarthani, et nihil tradunt de Madelupo : quem suo Martyrologio etiam non inseruit Menardus : et nos ergo certiora expectamus ad diem depositionis, quem se Altvillarienses agere scribunt, die xx Decembris.
 S. Thomas Apostolus in India seu Nicia refertur in MSS. Martyrologiis Augustano et Labbeano : ab aliis adjungitur SS. Evagrio, Benigno et sociis, passis Tonais in Scythia, nomine forsitan S. Thomæ loco civitatis intruso : ut infra latius dicitur. S. Thomas Apostolus colitur
 xxi Decembris.

DE S. PANCRATIO EPISCOPO, MARTYRE TAUROMENII IN SICILIA.

AUCTORE G. H.

Memoria sacra S. Pancratii apud Tauromenium in Sicilia absque ulteriori elogio inscripta est antiquis Martyrologiis S. Hieronymi, Usuardi, Adonis, Nothkeri, et aliis ad quamplurimarum Ecclesiarum usum conscriptis. Petrus de Natalibus lib. ii caput 130 num. 109 Confessorem, aut Episcopum et Martyrem appellat Maurolycus, quem sequuntur alii, et Galesinius ista addit : Hic B. Petri Apostolorum Principis discipulus, illius civitatis Episcopus, nobili fidei certamine egregius Christi miles, cælesti corona donatur. Hodiernum martyrologium Romanum hunc diem ita auspicatur : Tauromenii in Sicilia S. Pancratii Episcopi, qui Christi Evangelium, quod a S. Petro Apostolo illuc missus prædicaverat, martyrii sanguine consignavit. Fuit Tauromenium præclarissima olim civitas, Messanum inter et Catanam ad mare Siculum in arduis moribus condita, a Saracenis imperante Leone Sapiente intercepta atque eversa, ad quod usque tempus sacrum corpus S. Pancratii adservabatur et colebatur Tauromenii, susceptisque piorum virorum peregrinationibus adibat. Utrumque legimus in Vita S. Eliæ Junioris monachi ad xvi diem Augusti illustranda, in qua ista habentur. Ceterum post aliquod tempus prægestiebant sancti Patres, Eliæ et Socii, Tauromenium trajicere, ad Sacrosanctas Divi Pancratii reliquias pie venerandas. Ibi cum essent, Eliæ divinitus cognovit * Brachimi hostis infestissimi exitialem ex Africa adventum, ac civitatis vastitatem et cladem. Reliqua videri possunt apud Octavium Cajetanum tomo 2 de Vitis Sanctorum Siculorum pag. 73; et in Historia translationis S. Severini Noricorum Apostoli, a Joanne Diacono Neapolitano descripta, et a nobis ad diem vii Januarii in Appendice edita pag. 1099, ubi describitur cædes S. Procopii ultimi Tauromeniorum Episcopi et aliorum, quorum corpora jussa tyranni igne absumpta sunt, quod sacris reliquiis S. Pancratii tunc etiam factum arbitramur.

2 Decessor prædicti S. Procopii fuit Theophanes Cerameus, tempore Basilæ Macedonis et dicti Leonis Sapientis Episcopus Tauromenitanus, cujus homeliæ extant Græcæ et Latine opera Francisci Scosi anno 1644 vulgate : inter has Homiliæ xvi dicta est in festo S. Pancratii; et uti in exordio præfatur auctor, ad Sanctum ejus sepulcrum, Græcè ἐν τῇ ἀγλῇ τοῦτου σόφῳ ad re-

liquiarum conditorium sive urnam. Thema ex Evangelio S. Joannis cap. 10, quod in Sacrificio Missæ legebatur illo die, hoc sumitur : Ego sum ostium, per me si quis introierit, salvabitur. Quam sententiam cum graviter æque ac pie interpretatus esset Theophanes, ista inserit : Imitemur Pastorem hunc verum et Domini imitorem Pancratium, cujus sanctissimam vitam postquam cursim exposuero, ostendam non esse difficile imitari. Sanctus igitur Pancratius (sicuti memoriæ prodidit, qui de ejus gestis historiam scripsit Evagrius) ab Oriente profectus, et Principis discipulorum manibus, sacris initiare potentibus, Episcopus creatus; in nostram hanc insulam missus est. Cumque ad hanc civitatem Tauromenium advenisset, primum omnium abominationibus dæmonum eam expurgat, et profana conterit simulacra : ex quibus præcipuo colebantur honore Phalcon et Lyssus et Scamandrus. Postea ad veram religionem Præfectum civitatis Bonifacium traduxit, ac templa in Dei cultum et sacras sedes ædificat. Demum cum multos convertisset ad veram fidem, vitæ finem martyrio consignavit : atque in hac etiam Dominum suum imitatus, et sui purpura sanguinis Pontificatus dignitate decorata, in Cælum Angelorum manibus sublatus est.

3 Hæc Theophanes. Qui ab eo citatur Evagrius, traditur S. Pancratii discipulus et comes fuisse, et Magistri sui scripsisse historiam : qua deperdita, supposito Evagrii hujus nomine, confecta sunt, et forsitan post depulsas a Sicilia Saracenos, quædam Acta S. Pancratii, meris fabulis et mendacissimis relationibus conferta : quæ olim in Latinum converterat Jacobus Sirmondus rogatu Octavii Cajetani, sed indigna prælo visa sunt, et enormia ejus menda a Cajetano pluribus indicantur atque exploduntur tomo i de Vitis Sanctorum Siculorum pag. 9 et 10, in Vita, quam dictus Cajetanus de S. Pancratio collegit. Prioris historię, quam Evagrius scripsit, potest fragmentum censei, quod ex Theophane Cerameo dedimus : aliud est a S. Theodoro Suidita citatum libro 2 epistola 8, inscripta omnibus propter Christum dispersis fratribus, et iis qui in carceribus et exiliis detinentur propter cultum sacrarum imaginum. Refertur ea epistola a Baronio ad annum 814 ubi num. 49 ista habentur : Petri Apostoli vox est in historia S. Pancratii : Fili Joseph, adfer imaginem Domini

Nomen in
sacris fastis :reliquiæ usque
ad accessum
Saracenorum
honorate* ut Abra-
choni.

SECCLO I

Vita compen-
dium ex homi-
lia Theophanes
Ceramei,

F

aliqua citata
a S. Theodoro
studita

A Domini nostri Jesu Christi, et imprime illam in Pyrgisio, ut videat populus qualem formam sumpserit Filius Dei, ut videntes amplius credant, formæ typum intuentes, et reminiscantur eorum, quæ per nos eis annuntiata sunt. *Hæc S. Theodorus Studita: cui addi posset auctoritas Simeonis Metaphraste in commentario de SS. Petro et Paulo per Lipomanum et Surium edito, si, quod hi præstendunt, esset Metaphraste lucubratio; sed hoc melius negat Leo Allotius in sua de Simeonum scriptis Diatriba, dum inter ea non recenset. In dicto commentario, cujuscunque Græci fuerit, dicitur S. Petrus Domini Apostolus, cum multas Antiochiæ fecisset exhortationes, ordinasse Episcopos, Marcianum Siracensis in Sicilia, et Pancratium Tauromenii. Deinde, variis interpositis, traditur navigasse in Siciliam, et cum venisset Tauromenium, diversatus apud Pancratium virum sapientissimum. Quo in loco cum quemdam Maximum catechesi instituisset, et baptizasset, et Episcopum ordinasset, Romam appellit. Colitur xiv Junii S. Marcianus, et xii Januarii S. Maximus, Episcopus Tauromenitanus et successor S. Pancratii habitus, inter quos tamen a Roccho Pirra collocatur supra memoratus Evagrius. An recte et non ex fabulosis Actis id fiat, disquirant Siculi.*

B 4 Floruit sub initium seculi noni, Gregorius monachus Byzantiinus, ex monasterio Paguriensi: qui in Siciliam profectus, ad Tauromenitanos habuit orationem excomiasticam de S. Pancratio, quam ex duplici MS. Messanensi et tertio Sinopolitano erutam Latine reddidit Augustinus Floritus, et edidit Octavius Cajetanus: qui arbitratur Leonem Armenum Imperatorem intelligi, dum sub finem petit auctor hæreses exterminari et novellum Goliath prosterni. Dahimus infra ab eodem Augustino Florito Latine redditam S. Josephi Hymnographi Vitam; quam quin opus fuit non uno loco emendare, ipsam cum tertio Græco conferentes, veremur ne hæc quoque oratio simili curatione indigeat, ideoque optamus etiam hic Græca ad manum habere. Subjungimus deinde Canonem a jam dicto S. Josepho hymnographo Siculo sub finem noni seculi compositum, et a Græcis ad honorem S. Pancratii hactenus in Sicilia recitatum, cum non extet in Menæis excusis. Quod si cum Græcum habere potuissemus, nova cum versione fecissemus Latinum: vix enim dubitamus, quin hic quoque stylum suum tenuerit auctor, et acrosticho per singularum stropharum initia reperiendo invenerit Canonem universum, additis in fine sui nominis litteris.

C 5 Post exactos ob Sicilia Saracenos, Ecclesia Tauromenitana absque proprio permansit Episcopo; ac primum Traicensi, dein Messanensi Ecclesiæ ausu subjecta vel unita. Assumpsit illa simul venerationem S. Pancratii Episcopi et Martyris, cujus festum sub ritu Semiduplici celebrat hoc in Aprilis, desumpto officio de Communi unius Martyris, uti indicatur in Officiis propriis, Messanæ anno 1624 excusis. Est idem Pancratius, Tauromenii Episcopus et Martyr, Patronus oppidi Turturicii, in Valle-Nemorensi seu Denionensi siti, et vulgo Brancatus dicitur, quem miraculis ibidem clarum esse tradit Cajetanus in Ideo operis sui pag. 31. Observat Franciscus Scorsus, in Notis ad Homiliam Theophonis de S. Pancratio, a Tauromeniis hac ætate solennem ejus diem celebrari die ix Julii, eoque nundinas inchoari: quod ab antiquis temporibus deductum in morem conficit ex initio Homiliæ sequentis, dictæ in festo S. Pantaleontis xxvii ejusdem Julii, ad quem diem nundinæ istæ continuabantur. Dicto ix Julii eundem S. Pancratium recolunt in suis Martyrologiis Maurolycus, Felicius, Galesinius, Cajetanus, Ferrarius; et aliqua encomia de ejus martyrio ex Actis habent. Cajetanus ad diem ix Februarii commemorationem celebrat SS. Marciani et Pancratii, Episcoporum ac Martyrum.

6 Græci utroque jam assignato die celebrant sacram

memoriam S. Pancratii: ac primo nono Februarii in Menæis nec non et apud Maximum Cythereum et in MS. Synaxario Parisiensi, ex quo ista damus: Memoria SS. Marcelli Episcopi Siciliæ, Pancratii Tauromenii, et Philagrii Cypri. Hi erant discipuli sancti Apostoli Petri. Genitor namque S. Pancratii, cum audivisset miracula Christi adhuc corporaliter in terra degentis, ut eum videret, ab Antiochia Hierosolymam cum Pancratio est profectus: ex quo tempore Pancratius venit in notitiam S. Petri, quem post Christi ascensionem secutus est, et ab eo ordinatus Episcopus Tauromenii: ubi ob Christi nomen et fidem, quam docebat, est clam a paganis interceptus. Marcellus pari modo Episcopus Siciliæ creatus, cum multos infideles ad Christum convertisset, cursum vitam consummavit. Sicut et Philagrius, Cypri Antistes factus, multis ad Christi fidem conversis, multisque pro ea tormentis exantlatis, ad Dominum migravit. *Hæc ex MS. Synaxario. In Menæis non pater S. Pancratii, sed Marcellus dicitur cum S. Pancratio abiisse Hierosolymam. Et qui hic ubique scribitur Marcellus, videtur Marcianus esse, primus Episcopus urbis Syracusanæ, qui colitur 14 Junii. Elogium ex Menæis dedimus ix Februarii, quo die de S. Philagrio egimus. At sollemnissima celebritas S. Pancratii est ix Julii, in omnibus Græcorum Menæis et Menologiis: quo die in supra citato Synaxario Parisiensi accuratius illud encomium recitatur.*

7 Eodem mense Julio, et die nono, Certamen sancti Patris nostri ac sacrati Martyris Pancratii, Episcopi Tauromenii. Sanctus hic vixit temporibus Sanctorum Apostolorum, trahens genus suum ex confiniis Antiochiæ. Sacrum baptismum simul cum patre et matre suscepit in sancta Sion. Post eorum vero obitum, cum omnem sibi contingentem hereditatem reliquisset, in Ponti confinia profectus, et in speluncam quandam ingressus, exercebatur solitarius; et sibi ipsi intentus, cum solo Deo conversabatur. Princeps vero Apostolorum Petrus, per urbes circumquaque transiens ac docens, virum hunc in Ponto deprehendit: quosuscepto, venit Antiochiam, deinde in Ciliciæ regionem, ibidem magnum Apostolum Paulum assecutus. Hi duo impositis manibus consecrarunt Episcopos, Crescentem Galatiæ, Marcianum Syracusanum, et S. Pancratium Tauromenii. Cum autem Pancratius ingressus esset navim, cui præerant Lyeonides et Rhomilus, pervenit in eam, ad quam mittebatur, regionem. Dicti autem navleri, ob plurima miracula, quibus Sanctus fidem Christi confirmabat, primitiæ credentium facti sunt, et simulacra Phalennis et Lyssonis ac reliquorum demonum in ista regione evannerunt. Præfectus vero loci, nomine Bonifacius, prodigia facta intuitus, et in stuporem raptus, fidem Christi suscepit, et magna adhibita, festinatione, intra triginta dierum tempus ecclesiam construxit. Pancratius vero per gratiam Christi sanabat omnem languorem, et omnes morbos, et singulis diebus aggregabat Christo et Deo magnam incolarum multitudinem, quam baptizabat. Soli autem montani persistebant in sua perfidia obstinati. Hi cum Principe suo Artagato hostiliter offensi sunt sancto viro; quem ob tenta opportunitate, ac dolo circumventum occiderunt, et ad Deum ab eo diu desideratum transmiserunt: qui hac ratione retributionem omnium suorum laborum invenit.

8 Hactenus MS. Synaxarium, cui conformia, sed plurimum contracta, leguntur in Menologiis Basilii Imperatoris, et Cardinalis Sireti, in Anthologio novo cum approbatione Clementis viii edito, et apud Maximum Cythereum βίαις ἀγίων. In Menæis excusis et MSS. ubi Canon antiquior ad diem ix Julii præponitur, hoc principio Ὑπερτιμον λίθον σε ἡ ἐκκλησία γνωρίζει ἐδρασ-
μῶν

D potissimam a Græcis,

Christum vidit Hierosolymam profectus,

E

vitam solitariam in spelunca agit:

a SS. Petro et Paulo consecratus Episcopus,

simulacra dejecit, F

miracula putrat:

plurimos baptizat;

Martyr obit.

et 9 Febru.

A μὲν τῶν λόγων σου στηριζομένη αἰ. Pretiosissimum lapidem te agnoscit Ecclesia, tuis fundamentalibus sermonibus confirmata et ad hoc principium alluisse videtur auctor distichi, ante encomium ex more positi, quod est tale :

Προθεῖς αὐτὸν Παγκράτιος εἰς βῆθρον,
 Αὐλῆσεως ἤγειρεν οἶκον ἐκ λίθων.

Pancratius ipsum se in fundamentum locans,
 Certaminum e saxis solidam extruxit domum.

Certamen Sancti Martyris Pancratii Episcopi celebratur eodem ix Julii in Martyrologio Arabo Ægyptiaco, quod ex lingua Arabica nobis transtulit Gratia Simonius, collegii Maronitarum tum Romæ alumnus. Denique Sicularum Ecclesiæ Episcopum a S. Petro Apostolo præpositum Pancratium, tradit Nicephorus Callistus lib. 2. Hist. Eccl. cap. 33. Dicuntur in Bononia perlustrata aliquæ Reliquiæ S. Pancratii Episcopi et Martyris asserviri Bononiæ in Ecclesia S. Dominici. Tricarici quoque Lucaniæ urbe Episcopali, in vrb. Cathedrali, cum aliis Sanctorum Reliquiis, serrantur ossa quardam S. Pancratii Martyrii, teste Ferdinando Uyghello tom. 7 Italiæ sacræ col. 192 : quæ hujus potius Episcopi ex Sicilia esse crediderim, quam alterius Romæ passi, quoniam collocantur cum Reliquiis S. Potiti Martyris ex Sardinia allatis.

Reliquia.

SERMO ENCOMIASTICUS

Auctore Gregorio monacho Paguriensi.

Interprete Augustino Floreto. Soc. Jesu.

CAPUT I.

Exordium de Sanctorum Veneratione. Virtutum S. Pancratii collectum.

Cum ad spiritualem hanc celebritatem, summa cum fide convenerimus jam, ad pretiosa animæ merces comparandas; ejus auctori mercatorique divina munera offeramus, non ex auro, gemisque aut margaritis distincta, neque præclari artificis elaborata manu; non ex bysso, purpura, sericoque contexta (ornamenta utique brevem splendorem præferentia, at paulo post intereuntia : utpote quæ ex fluxa et interitui obnoxia materia consent, adscito ex arte decore, quem amittant tandem necesse est, et in pristinam turpitudinem redeant,) verum ea demum sint munera nostra quæ cœlitus dimanent manentque in omnem æternitatem, divinæ gratiæ artificio fabrefacta, ac sancti Spiritus illustrata splendoribus. Neque enim is, de quo agimus, materiæ facie concretus est, ita ut ejusmodi muneribus delectetur; sed ab omni caduca fluxaque concretione maxime alienus atque sejunctus; proinde spiritua-

Sanctis offerenda dona

spiritualia potius quam corporalia;

rii Sacerdos declaratus, jam incola paradisi effectus, jam summa cœlestium mentium gratulatione acceptus, cum iisdem una gloriose in eadem aula versatur, purissimo decore lumine collustratus. Christum enim juxta Divi Pauli sententiam, per sacrum lavacrum induerat : quicumque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis. Verumtamen si Christum, ut modo dictum est, jam induerat; sane constat, et Spiritum sanctum, atque adeo Patrem ipsum induisse. Quod si talem ac tantum cœlitus accepit ornatum, quis unquam pro dignitate illum poterit exornare, qui omne laudationis genus longe transcendit, æternisque in cœlo laudibus satis superque cohonestatur?

Id

AUCTORE
 GREGORIO

Gal 3, 7

imprimis S.
 Pancratio

2 Verum enimvero quis tandem est is, cui tantus gloriæ splendor a Spiritu sancto evenit, quique tanta divinitatis luce perfundatur? Eum ego vobis nominatim indicabo, ut ex ipsa nomenclatura verbique notione plene intelligatis atque adeo admiremini, resejus gestas vitæ seriem ab ejus nomine minime dissentire? Atque is demum Pancratius est, is, inquam, qui πᾶν κράτος hoc est, omne robur omnemque vim communis hostis devicit atque profligavit; qui omnia ejus tela ad gratiæ cotem allisit atque diffregit; qui radios e cœlesti specula mente concipiens, tamquam nocturnus Lucifer, iis qui in summa veritatis ignorance, ut in tenebris, versabantur, eluxit : qui terrena terræ, tamquam inutilem sarcinam, dereliquit : cœlestium, quæ sola bona existimabat, amore ac desiderio succensus : qui acceptum fidei talentum, per ardentissimum caritatis studium, multo fœnore adauxit : qui non socordię ignaviæque se corrupendum dedit, sed ad impigre laborandum se accinxit : qui missus in novellam vineam operarius, minime se gessit eo munere indignum : qui aquam suapte natura nulli idoneam usui, supra naturæ vires in jucundum conducibileque vinum commutavit (quæ sane potio, utpote magna tolerantia laborum expressa, ipsas Angelicas virtutes exhilaravit) qui oratione æque ac rebus gestis præclarissimos rhetoras vicit, rupes spiritualibus disciplinis informavit : qui terrenum Angelum hominemque cœlestem se præbuit præstititque, nec segnem in Evangelii promulgatione cursorem atque ministrum, nec timidum in evertendis deorum simulacris insectatorem : qui sacrarum nuptiarum veste ornatissime tectus, cœlestium epularum gusta fruebatur : qui in spiritali bonorum paradiso, tamquam rationale lignum consitus, et vitali fontium perennitate irrigatus, justitiæ fructus edidit uberrimos : qui in Christi ovili, instar eximii fortisque arietis, præ ceteris conspicuus extitit; nunc vero in cœlesti grege innocentissimus agnus numeratur : qui in spiritali cithara, multiplici instructa chordarum apparatu, ut loquacissima fides, sonos edidit suavissimos : argutissimaque in divinis tibiis fistula, nunquam earum perturbavit harmoniam : qui ex vera vite instar racemi maturissimi pendet; et in divina regione instar spiciæ perpetuo vigentis exurgit : qui jam cœlesti civitate donatus, nequaquam mortalitatis obstringitur vinculis, nequaquam peccati catenis detinetur.

omni laude
 dignissimo,

quia omni
 virtute ornato.

CAPUT II.

S. Pancratii missio ad Siculos. Labores et ærumnæ in conversione Tauromeniorum Martyrium.

Is, inquam, tot virtutibus præditus, totque tamque præclaris nominibus exornatus, a Divo Petro Apostolorum Coryphæo sacris initiatus, ac verendo Sacerdotii jugo rite suscepto, ad divulgandum Evangelium augendamque Christi fidem atque ad rationalium

a Creatus
 S. Petro Episcopus et
 Tauromenium
 missus,

nalium

AUCTORE
GEORGIO

A naliū ovium regimen missus est. Qui studio parendi præceptis divinis inflammatus, conscensa navi ad Occidentem navigavit : cumque secundis ferretur ventis, ad Tauromenitarum urbem appulsus est. Et navis quidem (proh ! rem admiratione dignam) onus vehebat, sed ipsam incolumem ab omni periculo, suum onus servabat. Neque enim tam navis a pelagi injuriis tuebatur vectum, quam vector navi tranquillitatem præbebat ; utpote qui adesset in navi, tamquam peritissimus gubernator, clavum tenens, et ope subsidioque præpotentis Dei secundo cursu dirigens. Ad litus igitur ut appulit navis, statim iis, qui insano idolorum aestu sus deque jactabantur, placidam veræ religionis attulit serenitatem : ad quam incolæ accurrentes cœlesti gratia perfusi, pro suo quisque studio, cœpere varia ex nautis sciscitari : Ecquid, inquit, merces, quæ magno vobis futuræ sint usui, ad nos importatis ? edicite et pretium eloquimini. Tum si mercium suarum vim virtutemque demonstrant. Ostentoque universis Pancratio, magni nimirum pretii vase ; Nequaquam inquit, auro venalia sunt mercimonia nostra ; sed fide parari potest, quod damus ; neque auro hic veniunt vasa, quæ supra omne pretium sunt, sed qui vehementer expetunt, bis cœlestis esca gratis offertur, quæ non ad saturanda corpora, sed ad animas enutriendas adhibetur. Itaque Dei famulus cum eos omnes, qui navi vehebantur a tenebris ad fidei lumen vocasset, jam in terram descendit, ut ad salutarem veritatis cognitionem omnes traduceret, ac pereuntem populum ad vitam revocaret. Ac simul ex illius ore, velut ex æthere, divina vox intonuit, quibus conterritæ omnes tremuerunt dæmonum phalanges ; fulgurare per linguam tamquam ex nubibus æternam coruscantemque divini verbi vim atque potentiam visus est, et mente præditum draconem jaculari : ac veluti alter Moses sapientiæ germen, Ægyptiam impietatem, turpissime victam profligavit ; nec eidem se gessit inferiorem, cum per maris undas, quasi per siccum pedibus iter fecit. Hostes enim humani generis animorumque insectatores facili negotio in profundissima inferorum loca deturbavit : illique longe simillimus, qui funda adversus gigantem prævaluit, cacodæmonem superbia elatum, cœlestis gratiæ funda ac Sanctissimæ Trinitatis invocatione, perinde atque tribus contortis lapidibus, interemit.

nautas ad
fidem conver-
tit :diabolo victo
contritoque,

4 Etenim præpotentis Patris virtute, malorum omnium parentem pressit iugo servitutis : ope vero Filii, cum Patre rerum omnium tenentis imperium, iræ mortisque filios patri in adoptionem dedit, cœlestisque hæreditatis participes effecit : Sancti demum Spiritus subsidio, malignos spiritus abegit, atque exterminavit universos. Prætendit pietatis industriæ queretia, ac mortalium genus est aucupatus : extendit divinæ linguæ calcanem, ac fidei hamum in hoc mundi mare sapienter projecit, omnesque in errorum profundo demersos in supernam lucem extraxit ; cœlestis doctrinæ radios vibravit, ac tetram impietatis caliginem dissipavit : præclarissimum religionis lumen emisit, et impiæ superstitionis tenebras illustravit : ex divino puteo hausit aquas pietatis, et fidei poculo Dei justitiam sitientibus cum propinasset, eorum sitim continuo sedavit : corda mortalium, jam arentia deficiente aqua divinæ agnitionis, velut sterilem campum rivis salutaribus irrigavit ; editaque uberrima virtutum segete, acceptissimum panem obtulit Deo optimo maximo. Vidit populus cœlesti gratia denudatos, tunicaque Angelicis manibus contexta operuit. Invenit civitatem in multiplici deorum cultu tamquam in foedissimo cœno jacentem, porrectaque divinæ doctrinæ manu erexit, et expurgatis sordibus, divinæ lucis splen-

divina bonæ
adventu suo
offert :

dore claram nitentemque reddidit. Agnovit homines præ spiritibus escæ inopia fame confectos, ac cœlestibus eduliis reficiens ad vitam revocavit.

5 Igitur cum dulcissimo divinæ cognitionis pabulo, cives saturasset, ac per Evangelicæ prædicationis gradus ad Deum ipsum evexisset ; ira in teterrium serpentem accensus, forti constantique animo duo illa simulacra delevit ; plane ostendens quam infirmæ atque imbecilles essent illius vires. Phalconem enim (id nomen erat idolo) cum assessore simul, et Lyssionem cum ingenti dracone, quo veluti indumento contegebatur, quique impositas libationes absolvebat, in maris ima projecit ; ac miseros ejusmodi religioni addictos, a servitute in libertatem asseruit. Ita civitatem idolorum cultui deditam, a superstitionum fæce ac luto, ad unius Dei cognitionem traduxit. Ad hæc eorum delubra, tamquam nulli in posterum usui futura, cum expugnasset ac funditus evertisset ; orationis domum excitavit, atque aras Christo consecravit : quo Christi fidem amplexuri quicumque confluiscent, cœlesti lavacro sanctissimus vir tingeat, sacroque chrismate perungebat, quod multis post annis D. Laurentii templum est appellatum.

idola evertit
et in mare
projicit.templum
extruit, cives
baptizat,

6 Cum hæc itaque semina jecisset, ac veræ religionis incrementa spectaret Pancratius ; nequaquam consentaneum esse existimavit, totum dedere se ad solam civium salutem ad disciplinam curandam, ac negligi rusticos, auxilio cœlestique gratia destitutos : proinde Epaphroditum, ad divini verbi promulgationem cœlesti virtute idoneum, diligens (ita enim ab omnibus habebatur) manibus super illum impositis, illabente sancti Spiritus gratia, Presbyterum instituit ; mox ad divulgandum salutis verbum apud agrestem turbam ablegat, ut simul ab eorum cervicibus stygiæ servitutis eriperet jugum.

E
nt rusticis
sacram opem
ferat,Epaphroditum
Sacerdotem
mittit.

7 Et vero indies Dei Ecclesia propagabatur, ac singulari Pancratii cura vigilantique a vanis superstitionibus ad veri Dei cultum innumeri transibant. Sed communis humani generis hostis, jam inde a principio inflammatus odio ac invidia in homines, advertens multos mortales ad Christiana castra transfugere, et a peccatorum lapsu erigi ad salutem. Aquilinum, tamquam instrumentum ad sua concilia ineptanda satis idoneum, adversus eos qui sacro baptismo a Divo Pancratio fuerant abluti, vehementer incitavit. Tyrannus enim magno exercitu coacto, stygiis furiis incensus, ad Tauromenium oppugnandum, aut cives in deditionem accipiendos, recto cursu contendit. Sed hi conatus in irritum cecidere : ipsos enim in præstantiorem nobilioremque servitutem fortissimus vir redegit. Et cives quidem, cum immensas hostium copias spectarent, metu perterrefacti, de deditione facienda cogitabant : verum Pancratius ingentes animos præ summa in præpotentem Deum fiducia concipiens ; certus jam de victoria, omnibus identidem affirmabat, sine ullo congressu hostes ab urbe rejectum iri. Itaque sumpto venerandæ Crucis signo, ac imagine Christi Dei ac Salvatoris nostris, ejusque intemeratæ Parentis, eaque pro mœnibus adversus perditissimam gentem ostentans, ac victoriam inclamans, statim hostilibus copiis veluti quasdam tenebras induxit, Acies enim simul sanctissimum virum conspexerunt, in sese gladios convertentes, mutuis se vulneribus confodere. Nec tanta tamque mira illico res stetit, sed propriis se armis miseri contrucidabant ; quandiu cœlesti Numine impediante, quid rerum gererent, vix animadvertabant. Postquam autem respiscere ac tanti facinoris gravitatem intelligere cœperunt, protinus ad sancti viri pedes obvoluti, sacro fonte lavantur. Sic tam impius apparatus, meliore præter spem exitu conclusus est. Quæ cum ita essent, admirantes

hostes in ur-
bem Christia-
nam, irruen-
tes,

F

prostrant,

et cum certis
ad fidem.

A mirantes Tauromenitani cives tam subitam crudelissimæ gentis mutationem, lubentius alacriusque Pancratii verbis parere, et ejus sententia acquiescere studebant; ridentes ac pro nihilo ducentes nefarios diaboli conatus.

medante
diabolo

8 Ad hunc itaque modum cum populi multitudo in solidissima fidei petra fundata, et ad firmissimum divinæ cognitionis fastigium perducta esset; cruciatur animo ac dentibus frendit malorum omnium architectus, rabie stimulatus adversus eorum ductorem, qui per tutissimum virtutis ac pietatis iter incedere decreverant. Etenim iniquo animo ferens Christiani ovilis incrementa, omnes vires nervosque contendit, ut vigilantissimum Pastorem de medio tolleret. Itaque in Artagati pectus invadens, diris intemperis hominem exagitat, ad necem sanctissimo viro saxis ac lapidibus inferendam. Cujus consiliis truculentissimus tyrannus obsequens, id quod jussus est effecit. Sic Pancratium Stephano eodem mortis genere, socium adjunxit; ille enim ab Hebræis, hic a Gentilibus lapidibus impetitus; uterque tamen angulari lapidi acutissime est coagmentatus: ambo sancti Spiritus virtute fortes animosique redditi, eandem pedibus viam calcantes, ad eandem non inannatam civitatem pervenere: neque unquam a se disjuncti, ambo cœlestium mentium convivæ, iisdem divinæ mensæ epulis perfruuntur: ambo iisdem Angelorum choreis immixti, divinis incomprehensibilis mysteriis sunt asciti. Quid enim, inquam, est, quod utrique non sit commune? Ille primus ab Apostolis Diaconus, hic a Divo Petro primæ Sedis delectus Antistes: ille Judæorum ora compressit, hic inanem sapientiam jactantibus Gentilibus silentium imposuit: ille unitatem personæ a Deo abegit, hic multiplicem deorum cultum ex mortalium animis delevit: ille cœlestium orbium tractus reseratos, ac Jesum a dextris Patris stantem suspexit, hic glorioso obitæ mortis genere, celerrimis itineribus ad præpotentis Dei filium profectus, jam tantæ splendorem majestatis propius intuetur, jam divinæ pulchritudinis aspectu mentis oculos paseit; jam cœlestium virtutum consuetudine fruitur; quæ incredibili gaudio perfusæ, invictissimo Dei famulo obviam procedentes, æquissimo pro susceptis laboribus præmio remuneratæ sunt; pro fluxis nimirum ac caducis æterna immortaliaque reddentes.

ab Artagato
lapidibus
impetitus,
fortissime
obit:

et cum S.
Stephano
coronatur in
celis

eandem in
multis similit.

CAPUT III.

Virtutes Patrum antiqui testamenti et S. Pancratii inter se collatæ. Ad hunc peroratio.

Conferatur
cum viris
illustribus

Adamo.

•

Abel,

Seth,
Gen. 4, 26

Age vero, quotquot, jam inde a mundi primordiis, rebus bene gestis clari extitere, in medium adducamus: itaque eorum facinora respectemus, ut cum nostri hominis sanctimonia ac splendore aliquantisper conferamus. Atque ut a primo parente exordium sumamus; Adam ipsius Dei manibus fabricatus, a felicissimo vitæ statu in vastissimum ærumnarum ac miseriarum pelagus decidit, callidissimi serpentis dolo ac fallaciis plectus: hic communi pravi earum contagione genitus, a deteriore statu ad meliorem vivendi rationem semper ascendit. Atque ille quidem Conditoris sui lege violata, letali fructu vesci nos dubitavit: noster vero Pancratius a divinis præceptis ne litum quidem unguem discedens, tantum abest ut inobedientiæ lignum attigerit, ut omnem vim operumque suam contulerit ad colendam obedientiæ arborem, fructusque suavissimos ex ea decerpentes, quibus vitam suam educaret. Abel e sacrificiorumque Deo obtulit integritate in justorum numerum est relatus: hic quod quinos sensus Christo veluti victimas martasset. Seth pulcherrima parentis imagine præditus, ab ea, ut est in sanctis litteris,

minime degeneravit; sed Deo optimo maximo gratus acceptusque, filiorum Dei nomine posteros cohonestavit: at Pancratius purissimo lavacro regeneratus, acceptam Dei imaginem ad exitum usque vitæ intactam incorruptamque servavit; eosque, quos per Evangelium genuit, Dei filios cœlestisque regni fecit heredes. Jam vero quid egerit Enoch videamus. Ille ab hujus mundi habitatione in Paradisum translatus, a nostris hisce ærumnis est exemptus: hic quavis in mundo versaretur corpore, animo tamen ad cœlestem patriam, ab humanarum miseriarum communionelongo sepositam, ferebatur. Et Noe quidem, utpote justus, ad parvæ arcæ fabricam gubernationemque cœlitus destinatus, paucos homines ad mortalem hanc vitam salvos incolumesque servavit: hic autem arcæ, divioa mano fabricatæ, præfectus ac moderator superno numine delectus, infinitis propemodum populos ad cœlestem immortalitatem dux fidissimus adduxit. Sed præ quantum inter utrumque est discriminis! Quid ille nisi brevem caducamque hujus lucis usuram suis conservavit? noster ad perpetuum felicissimumque vitæ statum creditos sibi mortales vexit. Loth etiam contemplerur. Is in Sodomis agitando, ab omni illa spurcissimorum fœdisimorumque hominum colluvione intactum se integrumque præbens, a temporaria clade cœlitus immissa unus incolumis evasit. Quid Pancratius: Cum inter Ethnicos impietatis cultores divinus plane homo ætatem exigeret, non modo nullam labem a scelerata flagitiosorum hominum consuetudine concepit, verum magnam eorum partem a fœdissimo idolorum cultu abstractos, ab æternis flammarum incendiis, oblata immortalis vitæ anchora, liberavit.

D
AUCTORE
GEORGIO

Enoch,

Noe,

Lotho:
E

Abrahamo,

Isaaco,

Jacobo,
F

Josepho,

Aarone.

10 An parum est, quod de Abrahamo legimus? qui nimirum insigni liberalitate erga hospites præditus, dum quotcumque ad se venissent munificentissimo epulatum apparatu exciperet, Deum etiam ipsum apud se hospitem habere et ad epulas invitare meruit, officiorum suorum fructum adeptus præstantissimum: hic vero salutis animorum desiderio mirum in modum incensus, famelicis populorum animis æternas præstantioresque epulas, cœlesti aspirante numine suppeditans, incredibili lætitia cœlestes spiritus affecit. Isaac paternis præceptis obtemperans, se sacrificandum duci a proprio parente non recusavit; quamvis rem exsequi divina providentia præpediverit: hic ejus inherere vestigiis, sedulo studens, qui se purissimo lavacro genuerat, puram se ipsum cœlo victimam obtulit ac devovit. Jacob in somnis scalam vidit, qua in cœlum patebat ascensus: hic arduam ac multis periculis refertam virtutis scalam ascendere aggressus, nullis adversariorum insidiis potuit retardari, quo minus ad concupitum culmen facili evaderet. Prædicatur Joseph, quod ab impudicissima Ægyptia ad libidinem provocatus, cum fortissime obstisset, nequaquam pudoris leges est ausus violare: Pancratium vero quod valentissimum bonorum omnium nactus adversarium, cum eo strenue certaturus in arenam descenderit, atque ea in pugna bulbellem ignavumque illum ostendens, parta victoria gloriosum triumphum reportavit, non admirabimur? Moyses adumbratas a Deo leges accepit, et Amalech obscuro Crucis typo in fugam convertit: hic divinæ gratiæ veritatisque leges populis promulgavit, ac sacre Crucis vexillo sanctisque imaginibus in oculis hostium explicatis, confestim profligavit, et ad meliorem frugem revocavit. Jam vero Aaronem spectemus: hic terrestrem agnum pro populis gladio mactavit, itaque sanguinis effusione in Dei amicitiam Hebræos rite conciliavit. Nil dissimile est in Pancratio: ille enim lingue suæ gladio cœlestem Agnum cum sacrificasset, placatum propitiumque Dei filium mortalibus ostendit. Jesus

Josue, A promissionis terra populis, quos ipse ductabat, forte distributa, illos ingenti gaudio cumulavit. Pancrati-
Samuele, tus homines Christianis sacris initiatos, ad immortalem nullisque miseriis obnoxiam regionem, veluti
 Davide, dux ipse perduxit, et in cœlestium consuetudinem insinuavit.

Elia, 11 Nunc quid de Samuele dicam? qui sicut ex utero matris Deo dicatus fuit, ita noster ab ipso regenerationis fonte in justorum numero adscribitur. Quid vero de Rege Davide, qui secundum Dei cor homo a sancto Spiritu perhibetur? et Pancrati-
Elisæo, nonne in Christi membris divinæ gratiæ vi est coaptatus? Quid de Salomone, quid de Elia? quorum alter sapientia præclarus, alter zelo divino incensus, ad Dei cognitionem obstinata Hebræorum corda traducere prægestiens, cœlum clausit, ac negata pluvia acerbissimam crudelissimamque famem in terrarum orbem induxit. Sed Dei famulus, nec cœlesti sapientia obscurus, et caritate inflammatus, sacrosanctæ fidei cœlum mortalibus adaperuit, et cœlestis benignitatis imbre steriles animos fecundavit, vitalisque tritici feraces reddidit; sicque summam attulit cœlestis annonæ largitatem. Quid quod Elisæum steriles
Jona, B animas virtutum fertiles reddidisse, mirum non sit. Jonam commendamus, quod ab impendenti divinæ iræ ultione liberasset prophetica prædicatione Ninivitas: Pancratium quod a ventura Dei ira futurisque flammarum cruciatibus incredili sua virtute Tauromenitanos eripuerit, tacebimus? An
tribus pueris, non tribus etiam pueris, qui in Chaldaicam fornacem conjecti Dei filium habuere consortem unaque secum exultantem, se gessit æqualem: cum in tentationum ærumnarumque camino, Christum optimum, assiduum fidumque socium habere meruerit? Nec Danieli dissimilis est existimandus: quemadmodum enim ille prophetico spiritu cœlitus afflari cupiebat, ita is Sanctissimæ Trinitatis intuentiæ desiderio mirum quantum æstuabat: quamobrem ad expugnandam, quamcumque contraxisset ex hujus vitæ sordibus labem, Christi calicem lubenti alacrique animo combibere, et baptismo baptizari non dubitavit. Jure igitur optimo inaccessæ lucis splendore perfruitur, adstans ante præpotentis Dei thronum.

Peroratio ad S. Pancratium. 12 Sed quamquam decoris diademate a purissimis illis spiritibus in cœlo coronatus, immortalis gaudio perfundaris, sacrosancte Martyr Pancrati; ne quæso e nobis mortalibus impertitam tibi salutem dedigneris accipere: valde enim pium est, mortales, qua possumus ratione, supernas virtutes æmulari. Salve itaque Pancrati, qui tamquam fulgentissimum sidus, verumque digitorum Dei opus, in cœli firmamento collocatum, universo terrarum orbi lumen effundis. Salve Pancrati, qui immaculatus in via legeque Domini ambulasti, et Christi testimonia es perscrutatus in corde tuo. Salve iterum Pancrati, qui te corpore æque atque animo sanctum reddidisti, quique in cœlestibus tabernaculis versaris. Age, beatissime Dei vir, Christique sedulus imitator, jam filiorum Dei libertate donatus, ne desinas pro ovili tuo apud Deum optimum maximum preces effundere, atque hostem animarum nostrarum insidiatorem tuarum precationum jaculis confodito. Tuque, summam Domini nostri demissionem omni studio imitatus, uti duo illa pauperculæ mulieris minuta, ita tu neglectissimum tenuissimumque encomium, oblatum tibi a nobis monusculum, minime despicias, nosque salvos incolumesque tuere. Da veniam, amabo, inscitie nostræ: neque enim nostra sponte ad tuas laudes dicendas accessimus, sed ab his coacti, qui eas audire summopere expetebant: tuisque precibus confisi, hanc provinciam recusare non

potuimus. Ceterum, Sanctissime vir, omnibus tuo D
 nomini devotis a præpotenti Deo pacem impetra; esto solamen illis, qui calamitatibus ærumnisque misere affliguntur; ægrotantibus cœlesti medicina opem afferre ne graveris: quique te, tuamque commemorationem pie colunt, ab exterarum nationum incursionibus libera: omnes denique, magna caritate ad te confugientes, a civilibus bellis indemnes tuere. Hæreses procul extermina, novellum Goliath prosterne, inferorum hostium in nos insidias dissipa, fac vitæ quiete tranquillitateque perfruamur, congregatis tibi populis benedictionem impertire: da, Pater sanctissime, ut tuarum precationum auxilio, sine ulla offensione ad cœlestia regna tandem aliquando pertingere mereamur, ubi Patrem ac Filium sanctumque Spiritum laudemus, nunc et semper et in secula seculorum, Amen.

ODÆ

Auctore S. Josepho Hymnographo.

Ex Menæis Siculis MSS.

Suavissimis mellitissimæ linguæ tuæ verbis, divi- E
 norum jaculorum splendore collustratis, omnem Occidentis regionem, Pancrati, e tenebris ad lumen traduxisti. Aperte et non dissimulanter Sanctissimæ Trinitatis fidem prædicans, omnemque idolorum caliginem dissipans Pontifex, venus Apostolorum æmulator, nobis Deum precibus tuis concilia.

2 In Occidentis plaga quasi stella illucescens, omnes per fidem ad cognitionis lucem perduxisti, Sancte Pancrati Pontifex, idemque Christi martyr; ex idolorum servitute divinis disciplinis asserens in veram libertatem; opem subsidiumque tibi Sacrosancta Triade suppeditante. Quare sacram tui memoriam, ut decet, celebrantes, dignis te laudibus colonestamus.

3 Instar Eliæ ad supernæ beatitudinis culmen tuis virtutibus evectus es, Sancte Pancrati, sapiens sacerque concionator; cum a Beatissimo Petro gratiam simul ac sapientiam acceperis, divitiis omnibus affluentem. Hinc animi corporisque valetudinem impertiris ægris-quotquot ad templum tuum cum fide accedunt.

4 Respice filios quos per sacrum lavacrum peperisti, fideliter congregatos, Sancte Pancrati, sapiens ac verende pater. Audi jam qui te perpetuis laudum vocibus in cœlum tollunt; impertire quæso lætitiā, animorumque salutem. Te enim patronum F
 cum habeamus, gloriose nobiscum agi putamus; sic enim hostium dolos, tuis precibus facile eludemus.

5 Sancte Pater Pancrati, vere D. Petri Apostoli discipulus, ejus fidei incensum studium æmulatus, mundi illecebras voluptatesque contempsisti: quapropter æternæ vitæ beatitudinem adipisci meruisti. Proin te, tanquem divinum Pontificem, athletam, decus, et ornamentum, omnes veneramur.

6 O res a te præclare gestas! equis unquam pro dignitate tuorum miraculorum vim loquatur? quippe qui vitam homine majorem in terra traduxisti: nam tuæ urbi Tauromenitanæ perinde atque Angelus apparuisti, cum et divinis prædicationibus eam irrigaveris, populosque illuminaveris, plane ut vitam christiana fide dignam exegerint.

7 Deum personis trinum, substantia unum prædicans, Pancrati, deorum multitudinem, ignis instar grassantem, exstinxisti; ac fulgorantibus præceptis attulisti lucem populis.

8 Videte, videte, inquit Deus, ego sum, qui mysticis luminum diffusionibus bonum ovium pastorem

A storem collustravi. Cujus etiam præceptis eos, qui in malorum tenebris versabantur, ad verum lumen traduxi.

9 Proprio sanguine respersus, Pancrati, minime quidem in terrenum templum, sed in cælum ipsum ingressus, divino te aspectui Martyr obtulisti.

10 Ad divinæ cognitionis pascua, tuæ prædicationis fistula modulans, gregem tumo egisti, Pontifex pastorque summa admiratione dignus; tuarumque precationum vi, quasi funda, truces lupos procul ejecisti.

11 Luce Petro cœlitus immissa, vere petra Christus, te delegit, ut ad Occidentem plagam, veluti radius, sancti Spiritus splendore, ignorantiae tenebras dissipares.

12 Sancti Spiritus virtute bene confirmatus, profanos spiritus insectatus es, ac validissima precum tuarum clava idolorum fana funditus demolitus, sacrosanctas ecclesias Deo optimo maximo excitasti, vir sane admirabilis.

13 Acutissima verborum tuorum acie, infames errorum spinas excidisti, osanctissime vir: animasque saluberrimis virtutum institutis conserens, ad ferendos fructus uberrimos excoluisti.

B 14 Cum sancti Spiritus receptaculum, purioribus in se radiis admittendis accommodatum, discipulorum Coryphæus te vidisset; ad Occidentales populos allegavit; nimirum, ut ab his impietatis noctem dispelleres.

15 Te Paracleti ignibus ignis spirante, errores omnes incendio conflagrarunt, sapientissime Pancrati. Idem tamquam pharos longe collucens, ignorantiae fluctibus obrutos ad tutissimum divinæ voluntatis portum dirigis.

16 Erupe prærupta Petrus scaturiens inundansque, te tamquam alium amnem effundit, ad sitientes campos irrigandos, exsiccandaque flumina impietatis, rivis divinæ prædicationis diffluentibus.

17 Tua vivendi ratio, cœlesti decore illustrata, omnes dæmonum impetus obscuravit; dissipatisque impietatum tenebris, ad veram dei lucem contuendam traduxisti quotquot averse prædicationibus tuis paruerunt.

18 Verborum tuorum sonus longe diffusus est, Pater sapientissime, divinæ cognitionis splendore lucescens; quo sapientia Græcorum evanuit, ac vester sophista victus profligatusque est.

19 Editis, sanctissime vir, miraculis populos captasti; et delubris funditus in terram verbo prostratis, ecclesias affabre exædificasti, ad renovandas hominum mentes.

C 20 Sacram stolam effuso sanguine cruentatus, ac dæmonum maculis sordibusque detergis, victor in cælum commigrasti, victoriæ coronam percepturus.

21 Corruit tuo conspectu idolorum templum, ostiumque gentibus patefactum est, ac cœlestis gratia Christianorum pectoribus tributa, Pater sacrosancte.

22 Cum mentem animumque tuum de sua gratia liberaliter adornasset Jesus, et Deus et hominum vera lux; tuis cohortamentis populos a veritatis ignorantia liberavit.

24 A superstitionis idolorum aspersinibus contaminataque sanguinis infusione gentes perpurgasti; dum quasi mactatus agnus, viventem te victimam Deo obtulisti.

24 Deo optimo maximo sacri Evangelii administrator fuisti: quippe proprio sanguine divina præcepta splendide consignasti, sacrosancte Pontifex Pancrati.

25 Proprio in sanguine baptizatus es, Sancte Pancrati, qui ante sacra populos aqua tinxeras. Hinc ad Christum, magna lætitia delibutus, cum Angelis ascendisti; atque iisdem immixtus divino aspectu pascaris, sempiterna beatitudine præclare donatus.

29 Mortales malorum pelago demersos, sacro verborum tuorum hamo expiscatus, eduxisti; ac sacrosancta precationum pluvia, cœnosam incredulitatis labem voraginemque exsiccasti, sacer Christi minister.

27 Petra profecto infracta, solidaque te sacrosanctæ Ecclesiæ firmam stabilemque basim ac fundamentum posuit, venerande Pontifex; ad quam diffringeretur omnis malitia hostis stultissimi, Pater sapientissime.

28 Variarum tentationum igne excoctus, invictus semperque idem permansisti; præclarissimis contemplationibus mentem corroborans; teque instar gladii præstitisti, multorum deorum silvam succidens.

29 Ut populos ad Christi agnitionem perduceres, signa ac prodigia dilucide perpetrabas; futura instar divini vatis prædicens, sancti Spiritus inspirationibus afflatus.

30 Conditoris nostri imaginem populis ostentans, quam tecum afferebas; ea duce, signa virtutesque edidisti, ad propellendam odiosam multitudinis deorum religionem.

31 Splendidissimis Petri facibus mente animoque collustratus, veluti stella nitidissima ad Occidentem accurristi: tuis concionibus in lucem trahens eos, qui prius in barathrum ignorantis misere præcipites corruerant.

32 Imaginem animæ ad suum prototypum ascendere probe cognoscens, ubique intactam incontaminatamque servasti; Jesu ac Dei nostri imaginem erexisti, ad simulacra dæmonum evertenda.

33 Sacerdotum conspicuus fulgoribus, Martyrumque coruscans splendoribus, Sancte Pancrati, Sacerdotum Martyrumque ornamentum, jam Dei gloriam lætus ac gestiens contemplaris.

34 Celebritatem hanc præclarissimam, civitas populusque universus tibi agunt, magna lætitia delibuti, Pancrati admirande, te fideliter venerantes; quibus benedicere, ut Pastor, ne dedigneris, pro omnibus offerens Deo preces.

DE SANCTO AGATHEMERO

G. H.

MARTYRE IN MYSIA.

III APRIL.

Nomen varie scriptum,

Post relatam S. Pancratii apud Tanvromenium in Sicilia passi natalem, in apographis Hieronymianis sacra hujus Martyris subjungitur memoria, et in MS. Epternucensi istis verbis: In Mysia Agathemeris. At MS. Corbeiense Parisiis excusum ista habet: In Mæsia Agathæmeriti de Antiquis. Florentinus ex suo Lucensi codice duos Sanctos

confecit. In Mirea Agathæ, Meriti de Antiquis, verum quia deest conjunctio copulativa unicum nomen forsitan melius retinetur. In Mirea nomen urbis depravatum esse censet idem Florentinus, et Mysia legendum arbitratur, uti etiam habet MS. Blumiannum, quod in reliquis consentit duobus jam relatis apographis. In MSS. Richenoviensi et Rhinoviensi ita legitur: In Mysia

and readendum
in duo
nomina?

A Mysia Agathemerii, Rufi. De ultimo mor agemus cum Martyribus in Scythia passis. In MS. Casinensi et Attempiano ista habentur : In Misia S Agathæ, Mereti. Hæc ex antiquissimis Martyrologiis lectori proponimus, qui si duos ex aliorum fastorum collatione censet collocandos, per nos licet. Unum solum proponimus, quod Meritus in Indicibus et Florentiniis et Dacherii non reperiatur, nisi Martyr Alexandrinus xxx die Aprilis. Unum autem illum Agathemerum dicere moluimus quam Agathemeritum : quod primum genui-

en addatur
de antiquis :

næ compositionis formam habeat, ἀπὸ τῆς ἀγαθῆς ἡμέ- D
ρας, id est a Bona die, rationem et significationem idoneam trahens : secundum, ex Græca Latinaque voce conflatum, credi non debeat fuisse usitatum, primis Christianæ fidei temporibus. Num, ut signetur Martyr ex antiquis et Apostolico ævo proximis extitisse, (sicut etiam fuerat S. Pincratius, cui subiungitur) ideo addi de antiquis existimat. Florentiniis Martyrii palæstra Mysia, nota ad Hellespontum et Propontidem, est regio, Phrygiæque contigua provincia.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

EVAGRIO, BENIGNO, CHRISTO, ARESTO, SINNIDIA. RUFEO, PATRICIO, ZOSIMO, TOMIS IN SCYTHIA.

Evagrius et
Benignus a
pluribus
relati,

A Primis duobus Martyribus auspicatur hunc diem Usuardus istis verbis : In Scythia, civitate Tomis ; natalis Sanctorum Evagrii et Benigni. Eadem habent Ado, Notkerus, Bedu excusus, Bellinus, cum quamplurimis manuscriptis, quibus adstipulatur hodiernum Martyrologium Romanum. At regionis omisso nomine in MSS. Martyrologiis Richenoviensi et Rhinoviensi ista leguntur. In Thomis Evagrii et Benigni. Quæ in Martyrologio Hieronymiano Parisiis excuso sub finem ita habentur : In civitate Eumis, Evagrii, Benigni ; et cum novo errore ita exprimuntur in Epternacensi codice : Theumis Evagrii, in civitate Tomis Benignæ. Idem Evagrius et Benignus referuntur sub finem in ejusdem Hieronymi codicibus Lacensi et Bluimano, et in civitate Henimisiter passi dicuntur, pro quo legi debere opinatur Florentinus In Civitate Tomis item. In codice MS. Regiæ Sueciæ, ab Holstenio in Animadversis ad Martyrologium Romanum laudato, ista habentur : In Scythia natale SS. Thomæ, Evagrii, Benigni cum aliis quinque. Aliqui ex his sociis ita exprimuntur in MS. Barberiniano. In Cilicia natale SS. Thomæ, Evagrii, B. Benignæ, Rufi, Patricii. Plures Socii indicuntur in citato MS. Epternacensi his verbis, sub initium positus, in Nonas Aprilis. In Sicilia Natalis Evagrii, Benigni, Chresti, Evagaristi, Aresti, Sinnidiæ, Rufi, Patricii. Quæ in MS. Corbeiensi Parisiis excuso ita exprimuntur : in Nonas Aprilis, in Sicilia Natalis SS. Thomæ, Evagrii, Benignæ, Christi, Aristi, Sinnidiæ, Rufi, Patricii, Zosini. Apud Florentinum ex MSS. Lucensibus hæc ista sunt excusa : In Nicea (seu Meca) Natalis SS. Thomæ, Evagrii, Benigni, Christi, Aresti, Sinnidiæ, Rufi, Patricii. Eadem habentur in perantiquo codice Blumiano : sed dicuntur passi in Sicilia, quæ vox cum Scythia magis convenit, et ex quo videantur majori errore efformata voces Nicea, Meca, et adjuncta syllaba Sicilia et Cili-

ab aliis
adjuncti Socii.

cia. Consequenter legendum cum Usuardo, Adone, Nothero et aliis, In Scythia civitate Tomis natale SS. Evagrii, Benigni etc. et male transpositis verbis loco Tomis judicatur irrepsisse Thomæ : et sic est data novæ mendi occasio, dum in MS. Augustano S. Vultrici legitur In India Thomæ, qui Apostolus dicitur in MS. Parisiensi Lubbæi, et Nicæ adscribitur. Hoc igitur omisso aut ad diem xxi Decembris rejecto, retinemus hos sequentes, Evagrium, subinde Evacrum appellatum ; Benignum alibi Benignam ; Christum, aliis Chrestum et Christum, Arestum, in Parisiensi editione Aristum ; tum Rufum et Patricium, qui duo ita in MS. Maximiniano exprimuntur : Apud Scythiam civitate Thomis natale SS. Evagrii et Benigni, et Rufi et Patricii. In MS. Adone monasterii S. Laurentii apud Leodienses, priore parte cum aliis relata, et aliis Sanctis interpositis, sub finem additur, Item Thomis Rufi et Patricii : quod etiam factum reperitur in MS. Florario Sanctorum. Ultimus ex MS. Corbeiensi adjungitur Zosimus, quem exhibet codex Epternacensis. Evagaristum, censet Florentinus conflatum ex Evagrio et Aresto sive Aristo, vix dubitabili antiquarii vitio. Simili mendo arbitramur in apographis Hieronymianis sub finem iterum esse relictos Evagrium et Benignum. Quos duos ita exhibet Petrus de Natalibus lib 11 num. 108 Eugarius et Benignus Martyres coronas percipiunt in Scythia, civitate Thomis, in Nonas Aprilis. Ubi pro civitate Thomis, Florentinus legit, Thomas. S. Benigni Martyris memoria est in Bononia perlustrata Masini, quod Reliquiæ alicujus S. Benigni Martyris, sive nuius seu diversorum ejusdem nominis, sint in ecclesia tum S. Lucie Societatis Jesu, tum S. Dominici, et S. Gabrielis Ravennana dicta. De civitate Tomis in Scythia sapius egimus, potissimum die xxv. Januarii ad Vitum S. Britannionis Episcopi.

An iungendi
Thomas

E

et Evagaris
tius.

Reliquiæ
S. Benigni
Bononia.

F

DE SANCTIS SORORIBUS

AGAPE, CHIONIA, ET IRENE,

Virginibus et Martyribus Thessalonicæ.

COMMENTARIUS PRÆVIUS

§ I Acta martyrii antiqua Latina, et Græca per Metaphrasten. Cultus sacer in Latinis et Græcis Fastis.

SS. Chrysogoni
et Anastasie
cultus olim
celibris,

Inter Martyres antiquiores fuerunt, dum viverent, maximo caritatis vinculo uniti, SS. Chrysogonus et Anastasia ; qui mutuis etiam epistolis excitati, inter gravissimas Diocletiani persecutiones, in fide Christi constantes perstiterunt : et cum S. Chrysogonus

e carcere Romano a dicto Imperatore Aquileiam evocaretur, secuta est S. Anastasia, ibidemque diu post ejus martyrium est commorata. Fuerunt ambo postmodum eximia veneratione honorati, et plane omnibus antiquis Fastis sacris, tam Græcis quam Latinis, inscripti :

immo

A mo, quod paucis Sanctis contigit, ambo sunt *Canonis Missæ inserti*, eorumque sacra memoria quotidie ab omnibus Sacerdotibus innovatur. Inter antiquiores quoque Urbis Romanæ ecclesias, quibus olim fuerunt tituli affixi, secunda extitit S. Chrysogoni trans Tiberim, et quarta S. Anastasiæ sub Palatio. Hæc tam vetusta horum Sanctorum tamque solennis veneratio, aut ortum, aut saltem incrementum suum habuit a certissima virtutum ac martyrii notitia : quæ hauriebatur ex Actis, inter omnium manus eo tempore versantibus. Habemus ea quam in plurimis MSS. codicibus hoc exordium : Prætextati illustris viri filiam Anastasiam legimus, a Chrysogono viro Christianissimo eruditam. Hisce Actis insertæ sunt res gestæ et martyrio sanctorum Virginum Agapes, Chionie et Irenes sororum, de quibus jam acturi sumus ; et SS. Theodote ac trium filiorum, quorum natalis incidit in diem 11 Augusti.

et Acta antiqua.

cum martyrio harum Virginum.

etiam descripto per S. Aldelmum.

B Fuerunt ea sequentibus seculis latissime per orbem Christianum dispersa, atque ex his quæ ad SS. Agapen, Chioniam et Irenen spectant, egregium elogium transcripsit anno Christi mxcii S. Aldelmus, postea Episcopus Schireburnensis, ipsumque inseruit opusculo suo de Laude Virginum capite xi ; ac postmodum carmine complexus est, libro 2 de Laude itidem Virginum cap. 43. Florebat eodem tempore in Anglia venerabilis Beda, S. Aldelmo aliquanto junior ; qui in suo Martyrologio, quod nos genuinum ex octo antiquis MSS. edidimus sub initium tomi secundi Martii, illustria elogia ex jam relatis Actis formavit ; quorum primum censei potest, quod ad diem xxv Decembris de S. Anastasia conficit. In altero, quod de S. Chrysogono habetur ad diem xxiv Novembris, ista sub finem leguntur : Scriptum in passione S. Anastasiæ. Tertium, quod legitur ad diem secundum Augusti, est ejusmodi : Eodem die natale S. Theodotæ cum tribus filiis suis, in provincia Bithynia, urbe Nicæa, tempore Diocletiani, sub Conite Leocadio : qui hanc ferro victam cum filiis Consulari Bithyniæ Nicetio destinavit. At ille primo filium ejus primogenitum Evodium, Christum fiducialiter confitentem, fecit fustibus cædi : deinde illam cum omnibus filiis igne consumi. Scriptum in passione S. Anastasiæ.

elogia ex iis a Beda desumpta :

Anastasia, Chrysogoni, Theodotæ.

Agapes et Chionie.

et S. Irenes,

consentiant Rabanus, Ado, Usuardus,

Notherus, alique.

et tres sorores Virgines appellantur,

3 Hactenus de aliis, quorum elogia ex dictis Actis sunt desumpta : nunc ad sanctas Virgines veniamus. Earum dux hoc encomio a Beda exornatur : Kalendis Aprilis : In Thessalonica natale Agapes et Chionie, sub Diocletiano : quæ primo in carcere maceratae, postea in ignem missæ sunt : sed intactæ a flammis, post orationem ad Deum fusam, animas reddiderunt. Dein tertia celebratur his verbis : Nonis Aprilis. In Thessalonica natale Irenes, quæ post tolerantiam carceris et interrogationes, sagitta percussa est a Sisinnio Comite : sub quo et sorores ejus Agape et Chionia martyrizaverunt. Hactenus Bedæ genuinum Martyrologium : cui ad Kalendas Aprilis de duabus Sororibus consentiunt Rabanus et Ado, in MSS. Morinensi et Leodiensi S. Laurentii. Item MSS. duo Christinae Reginae Suevicæ, et duo Trevirensia S. Martini et S. Maximini, Ultrajectinum S. Mariæ, et varia alia : et ad hunc diem tertium Aprilis Usuardus, Ado a Mosandro et Rosweido excusus, Notherus, Bellinus alique. Eadem, paucis additis, ita leguntur in Martyrologio hodierno Romano. Thessalonice, passio sanctarum Virginum Agapis et Chionie, sub Diocletiano Imperatore : quæ cum Christum negare nolent, primo in carcere maceratae, postea in ignem missæ, sed a flammis intactæ, ibi oratione ad Dominum fusa, animas reddiderunt. Ita Virgines appellantur in pluribus antiquis MSS. ad diem 1 et 11 Aprilis : quibus præxit S. Hieronymus in suo Martyrologio ad v Aprilis, ubi ista leguntur : In Thessalonica natalis sanctarum Virginum Chionie, Herenæ et Agapæ. Ceterum quæ ex Beda dedimus de S. Irene,

eadem traduntur ob Usuardo, Adone, Bellino, et passim in MSS. fastis. Rabanus, aliquibus additis, ista habet : Nonis, In Thessalonica natalis Irenes ; quæ post tolerantiam carceris inter orationes sagitta percussa est a Sisinnio Comite, sub quo et sorores ejus Agape et Chionia martyrizaverunt : quæ a prædicto Præfecto, licet in ignem mitterentur, tamen illæsæ ab eo, exorantes Dominum, spiritum reddiderunt. Notherus quam plurima addit ex Actis, quæ infra num. 3 referuntur, de Dulcicio inter ollas detento ac denigrato.

D AUCTORE G. H.

4 Omittimus proferre his consono Martyrologia reliqua ; cum ex jam relatis præture confirmetur sincera vetustas ejus historiæ, quæ de Martyrio S. Anastasiæ et Martyrum hactenus memoratorum habetur, quamque hinc inde contractam ediderunt Vincentius Bellavaceasis lib. 12 speculi historialis cap. 58 et octo sequentibus, S. Antoninus parte 1 Historiarum tit. 6 cap. 1 § 14, Petrus de Natalibus lib. 1 cap. 11 lib. 4 cap. 27 et 32, lib. 7 cap. 14 et lib. 10 cap. 11, et passim recentiores. Nos eadem Acta habemus ex pervetustis codicibus Fuldensi, Trevirensi S. Martini, monasteriorum Bonifontis, Budecensis et Rubæ-Pallis, item Serenissimæ Christianæ Sueviæ, et aliis nostris ; sed nusquam reperimus præferri in titulo auctoreis eorum Anastasium Bibliothecarium, uti indicavit Baronius in Notis ad xxv Decembris, asserens se eadem Acta habere in antiquo codice manuscripto et extare in Mombratio, cum quo eadem et nos contulimus. Admittit Mulanus in additionibus ad Usuardum, eadem Acta haberi cum aliqua præfatione Anastasii Bibliothecarii. Verum generalis is Prologus est ad omnes plane Vitas Sanctorum, per universum occurrentes annum : quem quia a xxv Decembris incipiebant antiqui, prima Acta post dictam præfationem erant jam memorata S. Anastasiæ. Præfationis hoc est exordium. Omnia quæ a Sanctis gesta sunt vel geruntur, si quis voluerit studiose perquirere, et sibi et plurimis ædificationis exhibet fructum.... Scribimus ut in gestis invenimus, quid egerint, quid locuti sint, quid passi sint Sancti. Sive ergo dicta præfatio fuerit Anastasii Bibliothecarii, cujus nomen nusquam reperimus appositum, sive alterius et forsitan aliquot seculis junioris ; non aliud inde colligimus quam collectionum antiquorum Actorum fideliter fuisse confectam in Legendariis, ad Ecclesiarum usum olim conscriptis et hactenus conservatis. Atque hæc de Actis Latinis et cultu harum Virginum, in Fastis etiam Latinis expresso, sufficiant.

sequuntur posteriores scriptores :

Acta ex MSS. E

et Mombratio.

Præposita Præfatio generalis pro omnibus Actis.

5 Apud Græcos extant eadem Acta horum omnium Martyrum, quæ jam ostendimus apud Latinos ab ipso quodammodo martyrii tempore extitisse. Eorum hoc exordium Græcis est : Ἀναστασία ἡ ἁγία καὶ ἁλίστη, ῥώμης τῆς περιόχου τυτὸν, γένους δὲ περιουσία. Quæ verba allegat Leo Allatus in Diatriba de Simeonum scriptis pag. 124, et censet hæc Acta proprio Metaphrastæ stylo signata. Sunt ea a Gentiano Herveto Latinitate donata, et a Lipomano tomo 3 ad diem xxii Decembris edita hoc exordium : Anastasia mulierum pulcherrima, inelytæ quidem Romæ erat nata, generis autem splendore etc. Extant a Sario transcripta ad xxv Decembris : et sunt eadem, quæ jam olim in Ecclesia Latina recitabantur. Quæ in iis ad has tres spectant Virgines, uti a Metaphraste appellantur, contulimus cum Latinis et aliqua in Notationibus observamus. Græci in Menæis excusis et MSS. item apud Maximum Cytheræum et in novo Anthologia, solenni veneratione colunt dicto xxii Decembris S. Anastasiam, et cum ipsa S. Chrysogonum et S. Theodoten cum suis filiis. Verum inter Chrysogonum et Theodoten in Menologio Basilii Imperatoris collocatur his verbis certamen sanctarum mulierum, Irenes, Agapes, et Chionie. Chrysogonus abscisso pro Christi nomine capite, martyrio defunctus per quietem apparuit Zoilo

F Acta Græca auctore Metaphraste, fere consentiant

et ex octo elegia in Menæis,

et Menologio Basilii Imp

cuida m

A cuidam servo Dei; prænuntiavitque illi fore, ut Irene, Agape et Chionia sorores, quæ idem cum eo stagnum incolebant, citra diem nonnum simul cum Anastasia in nobile certamen descenderent. Quæ cum audisset S. Anastasia, Chrysogonum secuta, convenit sorores illas, eisque serviebat. Diocletianus ergo comprehensas tradidit regionis Præfecto, ut torqueret. Rursusque Præfectus alter, nomine Sisinnius, excruciatas Agapen et Chioniam igni consumpsit: Irene autem gladio (Græce μετὰ σπαθίῳ) confecit. *Hæc ibi, prout edita sunt ab Ughello ad calcem tomi sexti Italiæ sacræ, quæ in Menæis Græcis, Anthologio, et apud Cytherarum leguntur ad diem xvi Aprilis, et hæc sub finem accuratius exponuntur: τὴν δὲ ἀγίαν Εἰρήνην, εἰς τῶν στρατιωτῶν, τὸ τοῦτον αὐτῆς ταῖνα, καὶ βίλος πέμψας κατ' αὐτῆς, τῷ τῆλει παρέδωκε.* Sanctam vero Irenem, unus militum, cum arcum suum tetendisset et sagittam misisset, morti tradidit. In MSS. Claromontano et Mazariniano eadem habentur ad præcedentem diem xv. In Odis adjunctis plurimum a virginitate laudantur, et Παρθένοι νεανίδες, Virgines juniores appellantur: Sanctæque Agape et Chionia, ut Martyres per ignem effectæ, celebrantur: Εἰρήνη τε πρὸς οὐρανὸν διὰ βίλους προωθείσα ἀνέδραμεν. Irene vero sagitta percussa in cælos cucurrit: quæ eadem in adjuncto disticho sic efferruntur:

Βίλος σε πέμπει πρὸς τὸν εἰρηνῆς τόπον
'Αφ' αἰμάτων σῶν ἐμμεθυσθὲν Εἰρήνη,
Sagitta te dimittit ad pacis locum.
Inebriata Sanguine, Irene, tuo.

§ II Acta Græca posterioris scriptoris discussa. Errores aliorum detecti.

Hæc late deduximus ex antiquis Latinis et Græcis Actis, Martyrologiis et Menæis, antequam progredere-mur ad alia Acta, postmodum Græce conscripta: quæ reperta in Cryptæ-Ferratæ monasterio in agro Tusculano, et Latine a Guilielmo Sirleto reddita, extant apud Lipomanum tomo 7 parte 2, et Surium ad Kalendar Aprilis. Ea esse sincera et pura, prout a Notariis exceptoribus ad verbum scripta sunt, judicavit Baronius in Notationibus ad 3 Aprilis, et in Annalibus ad annum 304 num. XL, ubi Acta Proconsularia appellat, et digna quæ ad verbum Annalibus intexantur: quibus relatis addit num. 48, quod Acta hæc germana sint, prudens lector facile judicabit. Fate-mur nos ejus judicium magni facere, non tamen ubique posse assentiri: argumentis non parvi ponderis in contrarium deducti: maxime cum omnia, in horum Acto-rum commendationem dicta, magis conveniant aliis supra laudatis. Ceterum sua illa Acta Baronius Metaphrastæ adscribit communi errore, quo plane omnia Sanctorum Acta Græca, maxime si ignoretur eorum auctor, eidem solent adscribi: contra quem errorem late invenitur Leo Allatius in supra citata diatriba de Simeonum scriptis, ubi pag. 76 ista habet: Viri de Anti-quitate Ecclesiastica bene meriti, Vitas Sanctorum, quæ auctorem sibi præscriptum non præferunt, omnes (non sine erroris atque inscitæ nota) Simeoni vindicarunt, quæ vere Simeonis non sunt. et pag. 124 tabellam præfert, in qua ordine suo digeruntur nonnullæ Vitæ, ab ipso Metaphraste conscriptæ, de quibus sane nemo dubitaverit: et inter illas censet Acta S. Anastasiæ, quibus insertum martyrium SS. Agapes, Chionix et Irenes: ast propria earum Acta, qualia ex codice Cryptæ-Ferratæ edita dirimus, non admittit inter Vitas a Metaphraste conscriptas: nec ad-mittere inter eas potuit, cum plane sint discrepantia ab iis quæ idem Metaphrastes in Actis S. Anastasiæ scrip-sit, ab ipsaque veritate.

7 Judex, qui has Virgines martyrio oddixit, est Comes Sisinnius, Præsidi Dulcicio per Diocletianum

deposito suspectus. Verum Sisinnii, a Metaphraste, et D in Actis Latinis, Martyrologiis et Menæis maximo consensu memorati, nulla mentio fit in Actis Cryptæ-Ferratæ, sed omnia eidem Dulcicio seu Dulcetto tri-bununtur a festinante consarrinatore istorum Actorum: a quo dicuntur ex urbe Thessalonica originem du-xisse: cum Acta Latina et Metaphrastes tradant pro-pe Aquileiam habitationem habuisse cum Zoilo, Sa-cerdote, et a S. Anastasia ibidem, cum carceri essent incluse, adjutas fuisse: inde postea abductas in Ma-cedoniam, et Thessaloniciæ martyrio coronatas. Om-nia hæc fuerunt neglecta a scriptore Cryptæ-Ferratæ: qui etiam Irenem in rogam se conjecisse tradit, cum ex consensu omnium aliorum constet, illam sagitta con-fossam fuisse, absque ulla ignis aut rogi mentione. Sed nec martyrium SS. Agapes et Chionix recte describitur, quæ ab igne illasæ, oratione ad Deum fusa, tradide-runt spiritum, et contra igni consummatas habet scrip-tor Cryptæ-Ferratæ: quem aliquot post Metaphrasten seculis, ex male consutis Actis, et forsan Latinis, suam illam historiam harum Martyrum confecisse arbitra-mur. Damus ergo Acta antiqua Latina, omissis hisce Græcis, quæ apud Lipomanum, Surium et Baronium legi possunt, et nostrum judicium subicimus arbitrio lectorum. S. Irene scorsim colitur quinta Aprilis, et a Beda, Usuardo, Adone ac ceteris ut in Notis ad illum diem observat Baronius, traditur sagitta percussa a Sisinnio Comite, sub quo et sorores ejus Agape et Chionia martyrizaverunt. Interim tale elogium in Martyrologio moderno Romano formatur: Thessa-loniciæ S. Irenes Virginis, quæ cum sacros libros con-tra Diocletiani edictum occultasset, post tolerantiam carceris sagitta percussa est et igne cremata, jussu Dulcetii Præsidis, sub quo et sorores ejus simul Agape et Chionia passæ antea fuerant. *Hæc ibi. Quæstio de libris infra in Actis num 3 dicitur a Sisinnio Comite facta, non apud S. Irenem, sed apud sorores ejus SS. Agapen et Chioniam; et melius videtur apud alios omnes Martyrologos omissa. De sagittæ ictu si-lient Acta posteriora Cryptæ Ferratæ, uti de igne anti-qua Acta Græca et Latina; quæ an recte nunc con-juncta sint a Baronio, judicent alii*

8 Galesinius, secutus tabulas basilicæ Cathedralis Bergomensis, hoc elogium non absque erroribus edidit ad diem iii Aprilis: Romæ sanctarum Virginum et Mar-tyrum Agapis, Chionix et Irenix, quæ Diocletiano Imperatore, primum in vinculis macie pene confectæ, post in flammam injectæ neque ignis vi quidquam læsæ, precibus ad Deum habitis in cælum commi-grarunt. Etrandi occasionem præbuit Petrus de Nata-libus lib. 4 cap. 27 hoc exordio: Agapes, Chionia et Hirenas passæ sunt in urbe tempore Diocletiani sub Comite Sisinnio. Verum cum reliqua dicto capite et dein cap. 32 ex Actis mox dandis sint contracta, suspi-comur scripsisse aut scribere voluisse, in urbe Thessa-lonica. Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiæ has tres sorores celebrat ad diem v Aprilis; et nova errore illas Aquileiæ interemptas et sepultas tradit, citato præ reliquis Menologio Græcorum per Sirletum con-scripto, in quo ista habentur ad diem xvi Aprilis: Sanctarum mulierum, Irenæ Agapæ et Chionix, quæ sub Diocletiano Imperatore propter Christi confessionem passæ sunt: quo tempore Chrysogonus Martyr ab eodem Imperatore gladio percussus est. *Hæc ibi absque ulla mentione urbis Aquileiæ, in qua Martyr obiit S. Chrysogonus, et postea hæc Virgines captæ qui-dem sunt, sed deinde in Macedoniam abductæ et mar-tyrio coronatæ Thessaloniciæ. Idem Ferrarius in Notis opinatur alias ejusdem nominis Virgines passas Aqui-leiæ, alias Thessaloniciæ; itaque dedit occasionem ali-quibus Hispaniæ adscribendi harum Virginum natalem in fragmentis Etrandi sive Luitprandi nuper confectis, et anno 1635 Madriti excusis: quibus num. 177 ista leguntur*

At TOLE G. II.

S. Irene sa-gitta percussa obiit,

Acta Græca in Cryptæ-Ferratæ re-perita,

a Baronio laudata,

perperum Metaphrastæ tributa:

habitatio et captivitas Aquileiensis,

martyrium male indica-tur:

Acta ea hic non eduntur:

Galesinius perperam Romæ passus scribit.

P.

et Ferrarius Aquileiæ:

ut alii ex
Hispania
oriundus.

A leguntur inserta: Irene Virgo detulit ex Hispania Thessalonicam multitudinem magnam librorum sacerorum (fuit enim ut creditur Illiberitana) et abscondit, anno ccciv Thessalonicæ passa est v Aprilis. Hinc Tannius Salazar inscripsit Martyrol. Hispan. SS. Agapen et Chioniom, die in Aprilis, et S. Irenem die v ejusdem mensis: multisque conatur probare alias tres hujus nominis sorores esse passas Aquileiæ; alias, quæ fuissent Illiberitanæ, martyres obisse Thessalonicæ. Verum in his refutandis nec tempus nec labor impendi debent, et sine fundamento structa ultro corrunt.

templ'a S.
Irenes Con-
stantinopoli.

9 Baronius, in Notis ad elogium S. Irenes, observat, in honorem S. Irenes Martyris excitatam Constantinopoli nobilem ecclesiam. Georgius Codinus de Originibus Constantinopolitanis pag. 38 in editione Luparæ, asserit, Constantinum Magnum ædificasse ecclesiam veterem S. Irenæ. Græce Ἀνάγκη τὴν ἁγίαν Εἰρήνην τὴν παλαιάν et pag. 43 tradit Marcianum Imperatorem ad trajectum condidisse S. Irenem et absolvisse, cum antea idolorum delubrum fuisset. At Justinianus Imperator Irenes Martyris templum, ad ipsas Sinus fauces situm, amplissimum construxit, ut Byzantii excepta æde Sophiæ, nulli alii de magnitudine cedat, uti tradit Procopius lib. 1 de ejus ædificiis cap. 2 et 7. Quod templum iterum incendio absumptum instaurare aggressus est Manuel Comnenus, teste Niceta Choniata lib. 7 Annalinum cap. 2. Petrus Gyllus in Topographia Constantinopolitana tertium addit S. Irenes templum. Ferum, cum nulla sororum Agapæ et Chionis mentio fiat, arbitramur esse Μεγίστην Εἰρήνην, quam sollemnissima veneratione prosequuntur Græci, die quinta Maii: et Patrona urbis suæ præcipuum Aletini in Hydruntina regni Neapolitani provincie eodem die colunt, uti tunc plenius dicitur.

An corpora
harum Romæ,
et reliquæ
S. Irenes
Bononia?

Quod Corpora sacra harum Virginum asserventur Romæ in ecclesia S. Anastasiæ, innuit ab aliquibus credi Octavius Pancirolus, in Thesaurò abscondito Urbis regione 9 ecclesia 33. Bononiæ in ecclesia S. Jacobi Majoris hoc die S. Irenem in veneratione nonnulla esse, ob ejus aliquas reliquias istic asservatas, tradit in Bonania perlustrata Musinus. Veremur ne ex Reliquiæ Martyris alienius ex Romanis cryptis recens eductæ sint, non ejus de qua agimus.

§ III Annus et dies martyrii harum trium Virginum.

sunt passæ
hæ Virgines,
non anno 303,

Alia adhuc restat controversia circa tempus martyrii harum Virginum, quod scriptor Actorum Cryptæ-Ferratæ ita indicat. Consummata est S. Irene in Consulatu Diocletiani Augusti nono, Maximiani autem Augusti octavo, Calendis Aprilis, eo scilicet die et anno, quo purpuram deposuerunt, Nicomediæ Diocletianus, et Mediolani Maximianus; cum anno præcedente crudelem persecutionem incepissent, quando etiam Nicomediæ egisse Diocletianum testatur Eusebius lib. 8 cap. 5, eumque ibidem illo anno permansisse colligimus ex oratione Constantini Magni ad Sanctorum cætum capite 23, ubi dicitur post captam persecutionem illam, Nicomediense palatium, in quo debebat, conflagrasse: imo et eum de statu mentis paullulum deturbatum fuisse, ut videatur scriptor Actorum Cryptæ-Ferratæ, communi errore, respexisse ad crudelem illam persecutionem, anno cccm captam; quasi ante eum annum nulli sub Diocletiano Martyres essent coronati. At si ut certum est omnium Latinorum testimonia S. Irenem, non Kalendis, sed Nonis Aprilis esse interfectam; ita cum eisdem asserimus, hæc Virgines anno tertio Consulatus Maximiani, et quarto Diocletiani, sive anno Christi cccx martyrio fuisse coronatas. Assumpsit Imperium Diocletianus anno cclxxxiv, quando, initium sumit Æra Martyrum, qui ab ejus exordio variis in locis fuerunt interempti, ad hoc excogitata a Christia-

sed anno 290

nis, ut tam crudelis tyranni nomen penitus aboleretur.

11 Dedimus xx Januarii Acta S. Sebastiani a S. Ambrosio et Notariorum scriptis edita, in quibus cap. 18 occiso Carino Imperatore, quod factum est anno cclxxxv, dein Maximo et Aquilino Consulibus, sive anno sequenti, traditur talis facta perseentio, ut nullus emeret vel venundaret aliquid, nisi qui statunculis positus thuris exhibuisset incendium: ita infra in Actis harum Virginum num. 2 Aquileiæ nulli Christiano licebat vel possidere aliquid, vel artem aliquam exercere, aut aliquod negotium agere. Quæ ultima potissimum referimus ad annum cclxxxix, quando in Aquileiæ partibus positus erat Diocletianus, et jussu suo adductum eo S. Chrysogonum mandavit capite plecti: quod executioni mandatum est xxiv Novembris. Post hujusmodi elapsis triginta diebus, mortuus est Zoilus Sacerdos: et post alios novem dies, captæ sunt hæ Virgines, ad Diocletianum adductæ et carceri inclusæ: indeque Thessalonicam, quo Imperator discesserat, abductæ: ubi SS. Agape et Chionia tertio Nonas Aprilis, et S. Irene ipsis Nonis Aprilis martyrium compleverunt, Maximiano ter Consule, uti in omnibus pene codicibus manu exaratis, et supra indicatis, itemque apud Mombrinium legitur. Revertente autem Imperatore Diocletiano a Macedonia, apud Sirmium oblata est ei Theodote cum tribus filiis suis, et postea comprehensa est B. Anastasia et perducta ad forum, ubi Probus Præfectus Illyrici sedens causas diversorum audiebat. Ex his S. Theodote abducta est cum tribus filiis Nicæam urbem Bithyniæ, et ibidem quarto Nonas Augusti passa, et S. Anastasia procul inde ad mare deducta, atque cum centum viginti reis, quos Christo peperit, in insulam Palmariam prope Lotium navi devecta, cum illis martyrium complevit octavo Kalendas Januarias. Quæ nullo modo, anno Christi cccni et sequenti convenire ex supra dictis manifestum est.

I)
AUCTORE G. H.

post ortum
anno 289
Aquileiæ S.
Chrysogonum,
Diocletiano
ibi præsentem,

et profecto
Thessaloni-
cam,

inde pos-
harum mar-
tyrium,

F.
digressio Sir-
miani, ubi
capit'e SS.
Theodote et
Anastasia.

pro quibus
alii perperam
obtruduntur.

12 Nicephorus etiam Callistus lib. 7 Hist. Eccles. cap. 14 conjungit martyria S. Anastasiæ et dictarum trium Sororum. Anastasia, inquit, Romæ membris est mutilata, alteraque ei cognominis, quam post alia supplicia ignis consumpsit. Insuper Agapæ, Irenæ et Chionis nobilissima martyria silentio prætereunda non sunt. At nullam hæc reperimus mentionem illorum, qui reperiuntur in Actis Cryptæ-Ferratæ, et sunt Agatho, Casia, Philippa et Eutyehia: pro quibus malumus retinere SS. Chrysogonum, Anastasiam et Theodoten cum tribus filiis. Qui in horum Actis Sirmii nominatur, Probus Præfectus Illyrici; sub eo in persecutione Diocletiani passus est S. Irenæus Episcopus Sirmii, cujus Acta dedimus xxv Martii.

P

ACTA MARTYRII

Auctore antiquo in Vita S. Anastasiæ,

Ex plurimis MSS. et Mombrinio.

CAPUT I.

Domicilium harum Virginum Aquileiæ, et captivitas ibidem.

Eo tempore cum Diocletianus, in Aquileiæ partibus positus, interficeret Christianos; relatio ecurrit de Christianis Præfecturæ Urbanæ. Tunc rescripsit Rex, debere omnes eos interfici, ad se vero solum Chrysogonum destinari. Hunc itaque prosecuta est S. Anastasia, et cum esset nobilis et delicatissimi corporis femina, ita viriliter agebat, ut apud Aquileiam faceret Sanctis obsequia meliora, quam fecisset Romæ. Interea Chrysogonum nominatissimum scelestissimus Diocletianus sibimet præsentari jussit... et a Ad aquas Gradatas duci et ibidem

Prope Aquileiam,

a

A ibidem decollari : corpusque ejus in mare projectum, post modicum ad litus jactatum est, et inventum juxta possessionem, quæ dicitur Adsaltus : in qua tres sorores Christianissimæ commorabantur, Agape, Chionia et Irene, cum S. Zoilo sene Presbytero. Qui Presbyter colligens corpus S. Chrysogoni, in locello ligneo condidit cum omni diligentia et in domo sua in subterraneo cubiculo posuit.... Ipse quoque S. Zoilus tricesima die susceptionis ejus hoc ordine migravit ad Dominum. Apparuisse sibi in visione S. Chrysogonum memoravit, dicens : Sceleratissimus Diocletianus Agapen, Chioniam et Irenen faciet intra dies novem comprehendit, quas quousque faciat Dominus venire ad coronam, faciet eas habere solatium famulæ suæ Anastasiæ. Tu autem quia Domino placuisti, senior, lætus veni, et requiesce cum Sanctis. Igitur cum hæc narraret S. Zoilus, ecce et Anastasia *b* constanter domum, in qua nunquam fuerat, ingressa, ait : Ubi sunt sorores meæ, quas mihi Dominus meus Chrysogonus commendavit? Et videntes se invicem, in Christo lætati sunt, atque locum ubi erat positus Martyr Christi Chrysogonus ostendentes, rogaverunt secum aliquantulum commorari. Illa vero unam apud eas peragens noctem, rursus ad urbem Aquileiensem pergit, satis sollicita de his, qui in vinculis habebantur. Qua eunte, S. Zoilus perrexit ad Dominum....

2 Sanctarum quoque Agapes, Chionie et Irenes Diocletianus rumore comperto, jussit eas ejus obtutui præsentari : quas cum vidisset Rex, ait : Quæ vobis fatuitas imperat sequi superstitionem vanam et superfluam, atque in contemptum veræ religionis divinas execrari virtutes? Igitur quia comperi vos generosas et nobili ortas stirpe, dabo vobis maritos de palatio meo, per quos illustres esse possitis, si negaveritis Deum vestrum esse Christum, et diis libamina dederitis. Tunc Agape respondit : *c* Sacratissime Imperator, cura tibi gentium incumbit, cura reipublicæ, cura exercitus : et ad injuriam Dei vivi loqueris, cujus tibi auxilium est necessarium, cujus tibi benignitas parcat? Diocletianus dixit : Insanit ista; alteram applicate. Et adducta S. Chionia dixit : Soror mea non insanit, sed injusta monita justo judicio reprehendit. Item et hanc amoveri præcipiens, jussit adduci tertiam juniorem, nomine Irenen, cui et dixit : Quia vanitate plenæ sunt sorores tuæ; tu saltem, quæ junior esse cognosceris, diis cervicem flecte, ut possint etiam tuæ sorores tuo liberari exemplo.

3 S. Irene respondit : Flectant cervices suis idolis, quibus iratus est Deus : pejor enim indignitas non est, quam ut hunc adoret aliquis, quem ab artifice pactus *d* est antequam fieret. Nisi enim prius pepigeris cum artifice, qui eum aut stantem faciat, aut sedentem, aut ridentem, aut fientem, aut saltantem, aut jacentem, non das pretium limantibus, dolentibus, conflantibus. Et posteaquam fecerit ex metallo imaginem, quam ante pepigisti; illi cervicem inclinas, et Deum tuum servum tuum credis, quem ipse antequam fieret ex metallo pactus es : et male factum recusasti, et compositæ elimatum emisisti. Diocletianus dixit : Ista verba tormentis tollenda sunt, si monitis pacificis obtemperare forsitan respuitis. Chionia dixit : Noli dicere, forsitan : nos enim pro certo novimus, quod tuis nunquam sinus jussionibus consensum penitus præbituræ. Tunc jussit eas Diocletianus carceris tradi custodiis, quas Anastasia nec diebus nec noctibus deserebat. *e* Conveniebant enim omnes Christiani ad Anastasiam, viri et femine indigentes, quia nimiam penuriam Christiani hoc tempore sustinebant : nulli enim Christiano licebat vel possidere aliquid, vel artem aliquam exercere, aut aliquid negotium agere. Anastasia vero quotidie

hoc rogabat Dominum, ut non prius exiret de corpore, nisi omne pretium, quod de patrimonio suo vendito acceperat, expendisset.

ANNOTATA.

a Nomina hæc Ad aquas-Gradatas, et Ad-saltus, omittuntur a Metaphraste : reliqua sæpe varia amplificatione referuntur.

b Metaphrastes addit, Divino spiritu mota.

c Idem aliud responsum efformat, et responsum Irenes silet.

d Alias qui.... placatus vel placitus : et infra nisi placueris : ubi placere sumi videtur pro licitare.

e S. Aldelmus hæc ita explicat : B. Anastasia, ne fameliæ frugalitatis parsimonia deficerent, alimonie stipendium et stipis edulium exhibens, lacunæ liminibus libenter erexit, interim eas in carcere maceratas tradunt Beda, Usuardus, alique.

CAPUT II.

Profectio Diocletiani et sanctarum Virginum Thessalonicam. Actu coram Dulcicio Præsidi, divinitus punito.

P roficiente igitur Diocletiano ad Macedoniam, omnes Christiani qui in vinculis erant, simul a custodibus cum eo ducti sunt : inter quos erant a simul Agape, Chionia, et Irene. Igitur cum suggestum fuisset Imperatori de his qui habebantur in claustris, jussit Præsidi Dulcicio diversis tormentorum generibus angere universos, qui diis sacrificare nolissent : eos autem qui consensissent, divitiis et honoribus sublimari constituit. Verum quia longum est multorum Dei Martyrum gesta conscribere, tres sorores memoramus, Dulcicii Præsidis præsentatas aspectui : quas videns Dulcicius b, capti oculorum adstrictus, turpissimo agebatur spiritu : et fecit eas apud talem officialem tradi custodiendas, qui eis promitteret libertatem, si consensum summa ejus captivæ animæ præbuisset. Igitur cum neque promissionibus insanis, neque terroribus animum commutarent : ipse indignissimus Præses ausus est nocturno silentio pergere, et cellam ingredi, ubi illæ orantes noctem Christo pervigilem exhibebant. In quo autem loco illæ erant clausæ, omnia utensilia culinæ illic reposita habebantur. Igitur cum fuisset ingressus, et vellet ire ubi eum vox Psalmorum triplicibus c sonis impellebat, mens ejus in alienationem conversa, ollas cepit amplecti et sartagine deosculari. In quibus ludificatus diu, donec niger totus et d cacabatus effectus, talis corpit in vestibus et in facie esse, qualis a diabolo possidebatur in mente.

5 Egresso tandem eo ad suos, qui eum cum luminari expectabant præ foribus, fugerunt omnes, videntes eum cacabatum totum, et scissum, et nullam partem penitus in vestimentis quæ non esset inquinata et scissa. Stantibus vero Dei ancillis et psallentibus, nullum penitus per eum potuit diabolus impedimentum adferre. Videns itaque Præses se ab Officio suo contemptum atque derelictum, nesciens quid de eo factum fuisset, non est reversus ad domum suam, sed cepit concito cursu ire ad palatium, dicens : Prosternam me invictissimis Principibus, et dicam me ab Officio meo ludibrio habitum, atque cum irrisione et clamoribus derelictum. Cumque primo mane apertum esset palatium Imperatoris, et ille totus cacabatus et scissus ante regiam aulam apparuisset, atque intus vellet intrare; alii virgis, alii pugnibus, alii exufflantes in faciem ejus impigebant eum; et alii ridentes, alii irascentes expellebant eum.

6 Tandem vix potuerunt ad domum suam eum servi ejus reducere, dicentes ei, Recipe te. Clause-

E In Macedoniam abductæ

b servantur a libidine Præsidis,

d qui pro ipsis amplectens ollas

Indebrium fit,

et pro insana habetur.

A rat enim diabolus oculos ejus, et non poterat seipsum attendere : videbatur enim ei quod totus mundus incedens, niveis vestimentis esset indutus. Omnes autem sui, sive uxor, sive ancillæ, excapillatæ in occursum ei venerunt : dicebatur enim a dæmone illusus, mentis suæ non esse. Ille autem tamdiu mento sua carebat, quamdiu intus positus ollas et sartagines fuisset amplexus : ceterum eo tempore quo ab Officio suo relinquebatur, a cunctis spernebatur, a suis lugebatur, mens in eo sana erat, et soli oculi tenebantur a satana; quod incurrerat ille infelix, cum Dei Martyres obscæno mentis conamine respexisset. Interea revocatur a diabolo ad furorem, et putans sibi maleficiis ancillarum Christi ista evenisse, jubet sibi parari publice tribunal. Cumque fuissent adductæ orantes atque psallentes, jussit eas expoliari, ut in ea earum corpora aspiceret. Sed cum missa fuisset manus ut expoliarentur, ita fixæ erant vestes earum ad carnem, ut putarentur ipsa vestimenta esse coria corporum earum. In hac autem intentione perseverans intentius Præses Dulcicius, obdormivit sedens pro tribunali : et ita dormiebat sternens, ut etiam a pulsantibus excitari non posset. Qui sublatus inde in sella dormiens, tunc expergefactus est, cum Domum suam fuisset ingressus.

ANNOTATA.

a Hanc Virginum traductionem in Macedoniam habent omnia MSS. Latina, item Mombrinius, et Vincentius Bellocensis. Ast obscurus est Metaphrastes, dum dicit, Diocletiano proficiscente in Macedoniam, eas traditas esse Dulcicio Præfecto; quod tamen contigisse Thessalonice, ex sequentibus, etiam apud Metaphrastem, constat.

b Metaphrastes aut cæcitate punitum.

c In aliis MSS. studiis aut stimulis.

d Ita etiam ollas cacabatas dici apud Pelagium in Vita Patrum observavimus 15 Januarii, ad Vitam S. Macarii Aegyptii cap. 1. litt. B.

CAPUT III.

Acta coram Sisinnio Præside, Martyrium Sanctarum Virginum.

Audiens itaque Imperator omnia quæ acciderant, dedit Comitem Sisinnium qui eas audiret. Cui cum fuissent præsentatæ, vocavit ad se unam, et dixit : a Quod tibi nomen est? Quæ respondit : Irene dicor. C Sisinnius dixit : Consentis regali jussioni? Irene dixit : Non consentio : sum enim Christiana, et Dei omnipotentis ancilla. Tunc Sisinnius jussit eam in carcerem recipi, et adductis Chionia et Agape, dixit eis. Irene, quantum apparet, junior vobis est, et vestro exemplo et doctrina decepta divina jussa contemnit : ideo eam distuli, ut vestro exitu territa possit absolvi. Ideo offerte diis libamioa, sicut et nos, qui devoti sumus Regibus. Agape respondit : Insuperabilis est fides nostra. Respondit Sisinnius : Tu quid dicis? Chionia respondit : Fides nostra immutabilis perseverat. Sisinnius dixit : Numquid apud vos sunt aliqui libri Christianorum. Famulæ Dei responderunt : Sunt libri, sed in mentibus nostris absconditi, unde numquam poterunt auferri ab hostibus Christi. Sisinnius dixit : Quis vobis dedit consilium ad istam calamitatem devenire? Famulæ Dei dixerunt : Calamitas ista quidem temporalis est : sed ex ipsa calamitate gloria nascitur sempiterna. Sisinnius dixit : Implete præceptum Regis et sacrificate. Agape et Chionia responderunt : Nos Deo sacrificium nostræ laudis offerimus, diabolo autem penitus numquam sacrificamus. Noli ergo persuadere tibi, quod possis nos a

Domini nostri Jesu Christi cultura divellere : stultus enim est sensus, qui non considerat, nos a fide Christi deviare non posse. Unde quod tibi præceptum est, imple; ut sicut nos Regis nostri præcepta servamus, ita tu Imperatoris tui præcepta conservans, possis ejus gratiam invenire.

8 Tunc Sisinnius dedit sententiam dicens : Agapen et Chioniam, quæ nec terrore judiciario jussa Principum implere voluerunt, jussi vivas incendi. His auditis Chionia et Agape repletæ sunt gaudio, dicentes clara voce : Gratias tibi agimus, Domine Jesu Christe, qui nobis ad Confessionem nominis tui perseverantiam dare dignatus es; in manus tuas, Domine, suscipe animas nostras. Et cum hæc dixissent, b milites miserunt eas in ignem. In quo igne dum nec vestimenta earum arderent, orabant Dominum, vociferantes atque dicentes : Domine Jesu Christe, ne ab ista hora patiaris nos vel loqui cum his, qui denegant te verum Deum. Et his dictis prostratæ in orationem et intactæ ab igne, perrexerunt ad Dominum. Ut autem ostenderet Dominus incredulis, quia ignis eas non interficeret exurendo, sed ipsæ orationibus suis sibi exitum impetraverint; immaculatis corporibus, intactis crinibus, integrisque vestibus, digesto igne c repertæ sunt. Quarum corpora missis occulte ab d Anastasia hominibus furtim abrepta, ad ejusdem hospitalia sunt nocte perducta. Quæ illa aromatibus condiens in sarcophago novo, cum omni gaudio et honore, sepelivit; orans Dominum ut earum particeps effici mereretur.

9 Altera namque die, tertiam sibi Sisinnius jussit adduci, cui et dicit : Irene, sacrificia diis, ne simili incendio pereas. At illa respondit : Ego non sacrifico, sed festino particeps effici sororum mearum; ne in conspectu Dei astantibus sororibus meis, ego aliena inveniar. Sisinnius dixit : Persuade tibi, ne majores cruciatus incurras, quam illæ incurrerunt, quas tu tuas sorores fuisse dicis. Irene respondit : Ego festino non negando veritatem pertingere ad vitam per mortem, et per ignem pervenire ad refrigerium. Sisinnius dixit : Putas te sic pati, sicut sorores tuæ passæ sunt? Ego te jubeo nudam tradi meretricantibus, ut ibidem ad turpes usus posita moriaris. Irene respondit : Caro mea et feris et ignibus et plagis omnibusque pœnis [tradatur, non sacrificabo] quidquid passa fuerit. [Caro autem mea] sic patietur fornicatorem, sicut canem, sicut ursum, sicut serpentem : et melius mihi est ut tradatur caro mea quibus excogitaveris pœnis, quam anima mea polluat in idolis. Inquinamenta enim quibus anima non consentit, non suscipit reatus. Numquam Sancti Dei, qui ante in confessione nominis Dei perseverantes, de sanguine sacrificii vestri inviti acceperunt in ore, inde polluti sunt. Sisinnius dixit : Ergo non sunt inquinati, qui de sacrificiorum sanguine gustaverunt? Irene respondit, non solum non sunt inquinati, sed etiam coronati sunt : voluptas enim habet pœnam, et necessitas parat coronam. Vos illos resupinari jussistis, et mixtum aqua sanguinem sacrificiorum invites sorbere; et aperto ore eorum, sicut equis cornu ingessistis. Illi autem sanguinem illum si consentiendo glutissent, animam suam perderent : at vero non consentiendo illum, sed vim patiendi, gustantes, non solum polluti non sunt, verum etiam emundati sunt. Ita et ego, quæ carnem meam Christo tradidi, sive sordibus, sive plagis, sive ignibus eam tradas; ego non consentiam, et, omnia quæ passa fuero pro confessione nominis Dei mei, non verebor : potens est tamen Deus, qui non te permittat facere quod cogitaveris.

10 Tunc vocavit ad se milites et tradidit eam illis dicens : Ite et ponite eam in loco turpi, ubi mereatur; ut ibi sit ludibrio omnibus populis. Tunc Irene

D
EX MSS,

vlræ igni
injectæ non
la duntur.

b

orantes
expirant.

E
sepeliuntur a
S. Anastasia.

c

d

S. Irene ge-
nerose spernit
tormenta,

etiam minus
de expositio-
ne in lupana-
ri :

F

confidens se
a Deo servan-
dam :

abducitur in
montem,

cumque eas
jussisset nu-
dari,

somno corrip-
tur.

A Sisinnio
examinata

a

et fidem,
constanter
professa
Agape et
Chionia

EX MSS.
e

A cum duceretur, apparuerunt duo e milites ante eos, qui eam ducebant dicentes : Misit nos post vos Comes Sisinnius, ut ubi nos ostenderimus, hic eam ponatis. Et cœperunt eossequi milites, quousque ascenderunt in cacumine montis, et sederunt, et dixerunt illis milites, Ite nuntiate Sisinnio dicentes, quia, sicut iussisti, in cacumine montis eam fecimus stare. Tunc Sisinnius videns se delusum, et hoc factum quod non ipse jusserat; ascendens equum, ipse per se perrexit, currens ad montem, in quo orabat Dei famula Irene : et attendens videbat eam et circuebat a mane usque ad vespeream montem, et non pervenit ad eam. Qui videns se irrisum, ingemuit. Extendens autem arcum unus ex his qui cum eo venerant, sagittavit eam, et illa emisit vocem dicens : Insulto tibi miserabilis, quia sicut virum fortem in bello aggredieris, sic mulierem volueras subjugare. Ecce munda vado ad Dominum meum Jesum Christum, qui me modo meis sororibus reddidit, quia sine me esse non patiebantur; et his dictis emisit spiritum. Unde corpus ejus sublatum est ab hominibus Sanctæ Anastasiæ, et cum sororibus ejus positum est. Passæ sunt autem Agape et Chionia tertio Nonas Aprilis : et in ipsis nonis, Irene apud Thessalonicam, Maximiano ter Consule, f regnante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto

sagitta confossa obit :

f

B vivit et regnat Deus, per omnia secula seculorum. D Amen.

ANNOTATA.

a Hæc Acta sunt Proconsularia, accuratiora, quam quæ in MS. Cryptæ Ferratæ traduntur de his tribus sororibus.

b Metaphrastes ait fornacem luculentam fuisse paratam, et Virgines simul canentes insilivisse in ignem. Placent magis Acta hæc antiqua Latina.

c Metaphrastes ait, ignem extinctum.

d Fuerat Anastasia seculo Thessalonicam : uti postea Sirmium, cum eo ivisset Diocletianus.

e Metaphrastes hos appellat Angelos, indutos habitu et veste militari.

f Hæc clausula est in MS. Budecensi, et ita brevius in Mombricio : Regnante Jesu Christo in secula. Amen. In aliis MSS. sequebatur iter Diocletiani Sirmium quod erat exponendum ad Vitam S. Theodotæ et S. Anastasiæ. Metaphrastes nulla itineris Sirmiæ mentione facta, conjungit quæ circa SS. Theodoten et Anastasiam gesta sunt : verum cum hæc ad Præfectum Illyrici Florum, imo Probum, deductum asserit, E prodit suam oscitantiam.

G. H

DE SANCTO ULPIANO MARTYRE TYRI IN PHOENICIA.

ANNO CCIV

Martyrium
ex Eusebioet Martyrol.
Rom.

Eusebius Pamphilus libro de Martyribus Palæstinæ inserit martyrium S. Ulpiani, licet non in Palæstina, sed huiccontigua Phœnicia contigerit; et quidem in urbe Tyro, satis vicina Cæsareæ, ubi passus fuerat S. Apphianus : de quo cum egisset Eusebius cap. 4, statim cap. 5 de hoc Martyre ista subjungit : Per idem tempus iisdemque pene diebus, in urbe Tyro, adolescens quidam, Ulpianus nomine, post crudeles plagas et acerbissima flagellorum verbera, una cum cane et aspidem in culeum ex erudo bovis corio insutus, in mare præcipitatus est. Proinde cum Apphiani martyrio hic a nobis jure merito commemorandus videtur. Colitur S. Apphianus secunda Aprilis, cui proximo die adjungitur in Martyrologio Romano relatus Martyr cum hoc encomio : Tyri S. Vulpiani Martyris, qui in persecutione Maximiani Galerii, cum aspidem et cane insutus culeo, in

mare demersus fuit. Ubi Baronius in Notis late agit de supplicio culei, quod in parricidas decretum erat, ostenditque ob nimiam sui atrocitatem usurpari desiisse : unde etiam jubet expendere immanitatem et ferocem Gentilium in Christianos, quos saviora parricidis cogebant subire supplicia.

Supplicium
culei.

Tempus persecutionis supra in S. Apphiano deduximus : quæ licet contigerit Maximiano Galerio Imperatore, tamen in Palæstina et Phœnicia res peracta est, jubente Maximiano Cæsare, anno quarto persecutionis, Christi ccciv : proinde melius Maximinus quam Maximianus in Martyrologio nominaretur. Brautius Episcopus Sarsinæ in Martyrologio Poetico hoc disticho exornat.

tempus martyrii.

Cum cane lymphatico sacco consutus et angue Horribili, Martyr mersus in æquor obit.

F

G. H.

DE SANCTO DONATO MARTYRE NICOMEDIÆ IN BITHYNIA.

III APR.

An jungendus
S. Amphiano ?

Post relationem Martyrium S. Theodosiæ Virginis, quod cum Martyrologio Romano præcedenti die retulimus, in variis Martyrologiis substituitur S. Donatus, Nicomediæ passus : cui socium adjungit Florentinus Amphianum et huic faret Notkerus, ita scribens, in Nicomedia Donati et Amphiani. Eodem modo conjunguntur illi in MS. Adone Leodiensi monasterii S. Laurentii et MS. Florario : sed secundus Amphianus scribitur. In codice Epternacensi S. Hieronymi insuper nonnulli alii adjunguntur : Nicomediæ Donati, Amphiani, Theumidis, Benigni, ubi pro Theumidis legi debere Tomis supra diximus. Reliqua apographa dicti Martyrologii S. Hieronymi sic habent : In Nicomedia Donati, et passio S. Amphiani : ubi ob verbum passio interpositum, videtur S. Amphianus a

consortio S. Donati separari : quod non adjuncto S. Amphiano faciunt antiqua MSS. Vaticanum ecclesiæ S. Petri, et Barberinam in supplemento genuini Martyrologii Bedæ : item Rhinoviense, Casinense et Altempsianum, his ubique verbis : In Nicomedia Donati. Item facit Grevenus in Auctario Usuardi. Memoratur etiam Donatus absque loco martyrii in MSS. Augustano et Labbeano.

Remittimus Amphianum ad diem præcedentem, in quo refertur et S. Amphianus Martyr in Africa, et S. Apphianus, aliis Amphianus, Martyr Cæsareæ in Palæstina. Alius etiam Donatus Martyr Nicomediensis memoratur vi Aprilis, sed variis sociis adjunctus ; adeoque ab hoc vel solitarie relato, vel in classem ab ista diversam transcripto, merito distinguendus.

DE SANCTO ELPIDEPHORO
MARTYRE APUD GRÆCOS.

III APR.

Sanctum Martyrem Elpidephorum celebrant Græci hoc die in Magnis Menæis et apud Maximum Cytheræum, quem MSS. Menæa Chisletiana tradunt gladio occisum. Cetera de loco et tempore latent. Est aliquis Elpidephorus sub Sapore Rege Persarum cum SS. Acindyno, Pegasio, Aphthonio, et Anempodista et aliisque plurimis martyrio coronatus, sed hunc eundem esse quis dicet? Hic isto disticho honoratur in Menæis, cum allusione ad nomen, ductum

a ferenda spe, quod Deo bonorum omnium largitori, proprie convenit.
Ὅτως ἀληθὲς Μάρτυς Ἐλπιδοφόρος,
Θεὸν φέρων ἀψευστον ἐλπιδοφόρον.
Sincerus iste Martyr Elpidephorus;
Fert, retributorem spei haud falsum, Deum.
Meminerunt S. Elpidephori Martyris, Galesinius et Ferrarius, et conjungunt cum S. Bythonio, de quo in sequenti classe agimus.

DE SS. GALICO, BYTHONIO ET DIO
MARTYRIBUS APUD GRÆCOS.

G. H.

III APR.

Martyres hi
ab aliis jun-
guntur,

ab aliis
separantur,

Bythonius in
mare pro-
jectus,

Parisiense Synaxarium MS. collegii Claromontani, ad hanc iii diem Aprilis, ista habet : Ἀθροιστὶς τῶν ἁγίων Μαρτύρων Γάλικου, Βυθωνίου. In MS. Ambrosiano, signato littera O et num. 148, additur καὶ Δίου. Quomodo iterum tres in Synaxario Parisiensi referuntur xxix Aprilis.
Idem inscripti, sed ordine inverso. Menæis excusis et MSS. Chisletianis nec non apud Maximum Cytheræum : singuli autem seorsim referuntur, quasi diversis locis et temporibus essent coronati. Qui in dicto Synaxario est Bithynius, scribitur Bythionius, uti etiam a Galesinio et Ferrario. In mare projectus, dicitur in Menæis, cum hac ad nomen ejus et mare allusione
Ὁ Βυθίνιος εἰς βυθὸν βεβήκειντος,
Τὴν κλήσιν εὗρεν εἰς προφῆτείας τέρας.
Mari profundo mergitur Bythinus,
Predictionem nominis exitu probans.

Etenim a βύθου profundus nomen Bythinii ducitur. Medius autem inter duos Martyres ubique habetur : ut S. Galicus ab aliis ultimus, ab aliis primus collocatur : cui quod genus martyrii obtigerit hoc disticho indicatur :
Ἀρχαίῃς ὁδοῦσι Γάλικος τοῦ θανάτου,
Θαρόν νοκτοῦ τοῦ εὐδοντα συντόρει.
Morsus ferinis dentibus, Gallice, feræ
Dentes eruentos conteris avernalis.
Tertius denique, sive alius primus, est S. Dius Martyr cujus Martyrium ab aliis diversum proponitur his senariis.
Βαλὼν κεράτω δυσσεβῆς Δίου κάραν
Ὡς σκεῦος αὐτὴν συντόρει κεραμείας.
Testam scelestus in Dii jactans caput,
Contrivit ipsum, figlinam velut testam.

E
Galicus a
bestiis devora-
tus.

et Dio est
caput testa-
elium

DE SANCTO URBICO
EPISCOPO CLAROMONTANO IN GALLI

G. H.

CIRCA AN.
CCCXII.

A S. Austre-
monio, seculo
3 in Aver-
num profec-
to,

S. Urbicus
cum aliis in
fide instruc-
tus,

De variis Apostolicis, qui fidem Christi diversis Galliarum ditionibus seculo Christi tertio intulerunt, egimus xxii Martii ad Vitum S. Pauli Episcopi Narbonensis : cui inter alios commilitones tribuitur S. Austremonius, seu Stremonius, Arvernorum Episcopus; memoratus a S. Gregorio Episcopo Turonensi, lib. i Historiæ Francorum cap. 28, ubi narrato SS. Dionysii Parisiorum Episcopi, ac Saturnini Tolosaturni Martyris, ista subdit : Gratianus vero Trophimus, Stremoniusque ac Paulus atque Martialis in summa sanctitate viventes, postacquisitos Ecclesiæ populos, ac fidem Christi per omnia dilatant, felici confessione migraverunt. Stremonio autem sive Austremonio dies natalis assignatur ipsis Kalendis Novembris : quod die ejus Acta danda erunt, in variis codicibus MSS. reperta, et nuper edita tomo 2. Novæ bibliothecæ librorum manuscriptorum a Philippo Labbe, ubi pagina 487 de S. Urbico successore (cujus Acta ad hunc diem sunt referenda) ista habentur : Trīginta et sex annis vir Domini Austremonius cum magno certamine Pontificatum ejusdem urbis rexit; Providit ergo ex suis discipulis solertes quosque et industrios viros, qui et rerum administratione ceteros præirent, et prudentiæ sagacitate miro callerent ingenio : qui et zelo divini amoris referti æquitatem diligerent, et non haberent dolum in lingua sua, nec exercerent malum in proximos suos. Hos itaque tamquam bases columnarum ceteris præfecit, monens eos ut inscios et rudes docerent, omnesque ad

meliora provocarent, et a
rant, minime deviant. Austremonius namque
ipsis, voluit ei Ecclesiasticos committere Ordines, cui et dixit : Accipe, frater carissime, curam pastoralis officii : eamque sic tracta et age, sicut Deo ipsi immortalis Regi, et coram Sanctis omnibus rationem redditurus in tremendo examine... Arvernensi siquidem Ecclesiæ, cui ipse præerat, B. Urbicum, licet invitum, semet tamen cogente, Clero etiam eligente, populoque consentiente, strenuum constituit Episcopum. Hanc etiam ordinationem Clerus et populus idcirco minus moleste gerendam esse censebant, quia illum intra patriam mansurum fore, ipso innascente, sciebant. Iste plane Pontifex miro doxologoque callens ingenio, ordinabili voto et prudenti consilio sibi commissam gubernabat Ecclesiam. Quæsi- vit profecto adjutorium, quo unanimiter pondus quivisset ferre sibi impositum : non ut secum portanti sacri juvenis subtraheret solatium, sed ut pariter portantes majus negotiarentur præmium.
2 Hactenus illa Acta, in quibus traditur S. Austremonius a perfidis Judæis interemptus. Student interea discipuli, uti res gesta erat, Urbico quanto cius mandare Episcopo. Qui cum cognovisset Magistrum suum ab impiis Judæis fuisse interemptum, indicibili permotus tristamine, aggregata illico Cleri ac populi multitudine, secum expedita viatione ad Icolodorum pervenit monasterium. Discipuli vero corpus sanctissimi Martyris in ecclesiam, ab eo in honore S. Petri

constituitur
Episcopus
F

exequias
S. Austremo-
nii celebrat.

A S. Petri dedicatam, cum condignis officiorum mun-
AUCTORE G. II. niis detulerant... Episcopus interim cum Clero
triumphales exequias beati Martyris solenni pera-
git officio... Denique muniis exequiarum expletis,
Urbicus Episcopus, convocans ad se civitatis Senato-
res regionisque Primores, indixit illis, ut detestabi-
lem Judæorum Synagogam cum suo Principe absque
dilatione comprehenderent, et quicumque ex eis
fidem Christianæ religionis nallent observare, doxo-
logo catechizati in scrutinio, salutari abluerentur
baptismatis gurgite, ac pro Christi amore permitte-
rentur vivere. Qui vero pertinaci renuissent infide-
litate, pœnali muletarentur mortis damnatione. Quæ
deinde explicantur in eisdem Actis, deductis ad tempora
Pipini Regis, quando aliqua corporis S. Austremonii
translatio est facta. Ceterum ea Acta suo tempore accu-
ratius erunt examinanda.

3 De S. Urbico ista habentur apud Gregorium Tu-
ronensem lib. 1 Historiæ Francorum cap. 39. Apud
Avernos post Stremonium Episcopum prædicatorem:
que, primus Episcopus Urbicus fuit, ex Senatoribus
conversus, uxorem habens : quæ juxta consuetudi-
nem Ecclesiasticam, remota a consortio Sacerdotis,
religiose vivebat. Vacabant enim ambo orationi,
eleemosynis atque operibus bonis. Cumque hæc age-
rent, livor inimici, qui semper est æmulus sanctitati,
commovebatur in feminam; quam in concupiscentiam
viri succendens, novam Evam efficit. Nam succensa
mulier a libidine, operata peccati tenebris, pergit ad
domum ecclesiæ per tenebras noctis. Cumque obse-
rata omnia reperisset, pulsare fores ecclesiæ domus
cœpit, ac voces hujusmodi dare: Quousque Sacerdos
dormis? quousque ostia clausa non reseras? cur con-
jugem spernis? cur obduratis auribus Pauli præcepta
non audis? Scripsit enim: Revertimini ad alteru-
trum, ne tentet vos satanas. Ecce ego ad te rever-
tor, non ad extraneum, sed ad proprium vas recurro.
Hæc et his similia diu declamanti, tandem Sacerdo-
tis tepescit religio: jubet eam cubiculo intromitti,
ususque concubitu ejus discedere jubet. Dehinc tar-
dius ad se reversus, et de perpetrato scelere condo-
leus, acturus pœnitentiam, diœcesis suæ monaste-
rium expetit: ibique cum gemitu ac lacrymis, quæ
commiserat diluens, ad urbem propriam est rever-
sus: qui impleto vitæ cursu migravit a seculo. Nata

est etiam ab hoc conceptu filia, quæ in religione D
permansit. Ipse quoque Sacerdos, cum conjuge et
filia, in crypta Cantobennensi juxta aggerem Publica-
num est sepultus. Hæc ibi: quæ quia in nonnullis an-
tiquis codicibus desunt, arbitrantur aliqui postmodum his-
toriæ Gregorii esse inserta.

4 Joannes Savaro Claromontanus ac Præses Arver-
niæ, in Originibus urbis Claromontanæ, asserit S. Ur-
bicum, M. Aurelio Maximo et Pomponio Januario
Consulibus, anno Christi cclxxxviii, a S. Austremonio
ordinatum Episcopum, ac vita hac mortali exutum
circa annum cccxii, sepultumque in subterraneo
Chantonii cœmeterio Christianorum, prope magnam
viam; ubi dein extructa fuit ecclesia, quæ deinde
basilica S. Galli fuit dicta, quod hic in ea sepultus
fuisset. Idem Savaro subjunxit duos libros, de sanctis
ecclesiis et monasteriis Claromonti, conscriptos circa
annum Christi mccccl, in quorum lib. 1 cap. 8 ista le-
guntur: In ecclesia S. Galli, altare S. Mariæ, ubi
requiescunt Sanctus Gallus, et Sanctus Urbicus, et
Sanctus Antolianus, et Sanctus Gerivaldus. Ad quem
locum annotat Savaro ex hac S. Galli ecclesia, vel
minante ruinam vel eversa, S. Urbicum in Illidianam
migrasse: ita habere tabulam Illidianam. De S. An-
toliano Martyre hic indicata egimus vi Februarii.

5 Hæc de S. Urbico hactenus extabant absque ulli
diei natalis notitia: eam suggerit Andreas Saussoius
in Martyrologio Gallicano, qui hunc diem ab ipsius elo-
giis auspiciatur: Tertio Nonas Aprilis. Claromonte
in Arvernens S. Urbici Episcopi illius municipii et
Confessoris, qui vir magnæ virtutis et gloriæ, S.
Austremonio Apostolorum auditori, primoque Arver-
norum Episcopo, longum post interpontificium suc-
cessit. Ac dein lapsum ejus et pœnitentiam ex Gregorio
Turonensi narrat: Sicque, inquit, purgatus a labe,
expletoque Episcopatu, purus migravit ad Dominum.
Cum uxore et filia in crypta Cantobennensi juxta
aggerem publicum sepultus, inde in Illidianam basi-
licam translatus est. Eundem Sanctum appellant Joan-
nes Chemu, Sammarthani et Claudius Robertus in Ca-
talogis Episcoporum Claromontensium: sed ultimus
etiam interpontificium apponit post obitum S. Austre-
monii, quasi hic fuisset discipulus Apostolorum, quæ
alii melius stotunt seculo Christi tertio floruisse, diu
post tempora primorum Domini discipulorum.

præfuit ab
anno 288
ad 312.

sepultus in
ecclesia
S. Galli

translatus ad
Illidianam

h

inscriptus
Martyrologio
Gallicano.

G. II.

DE S. ILLYRIO THAUMATURGO, IN MYRSINONE MONTE PELOPONNESI.

Synaxarium MS. Parisiense Claromontani hunc
diem concludit istis verbis: Καὶ τοῦ ὁσίου Πατρὸς
ἡμῶν Ἱλlyρίου τοῦ θαυματουργοῦ. Et sancti Pa-
tris nostri Elerii Thaumaturgi. In MS. Am-
brpsiano, littera o et num. 148 signato, Ἱλlyριος Ely-
rius, appellatur. In Menæis et apud Maximum Cythe-
ræum ista habentur: Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τοῦ Πατρὸς ἡμῶν
Ἱλlyριοῦ, τοῦ ἐν τῷ ὄρει τοῦ Μυρσινωνᾶ, Eodem die
sancti Patris nostri Illyrii qui in monte Myrsinone,
in pace quievit, uti ea ultima verba leguntur in MS.
Synaxario Chifletiano. In Menæis adduntur hæc ver-
sus:

Ἐκ Μυρσινωνῶς Ἱλlyριὸς πρὸς πόλιν
Οὐχ ὡς ὁ Χριστὸς ἐκ Ἑλαιῶνος φέρῃ;

Ex monte Olivarum Christus ut quondam polum,
Numquid et Illyrus ex Myrsinone petit?

Est Græcis Μυρσίνη Myrtus: hinc mons myrteus cum
monte Olivarum comparatur. Elis provincia Pelopon-
nesi e regione Zacynthi insulæ, in illaque Elis urbs
ad Peleum fluvium: Strobone autem teste lib. 8 Geo-
graphiæ, Myrsinus, nunc Myrtuntium ad mare per-
ticiens, in via quæ Elide Dymam ducit, lxx distat
ab Elide urbe stadia. Eandem Myrsinum, urbem
Elidos appellat Stephanus de urbibus. Quidni ibidem
Myrsinon mons, ubi S. Illyrius vixerit sive anachoreta
sive etiam monasterii ibidem constructi Hegumennus; ob
miracula, in vita et post obitum patrata, cognominatus
Thaumaturgus? Plura de eodem libenter discernimus.

non in Pelo-
ponneso?

DE S. ATTALO ABBATE,
ORDINIS S. BENEDICTI, TAUROMENII IN SICILIA.

G. H.

CIRCA DCCC.

Memoria in
Chronico Be-
nedictino.

et fastis Co-
jetani,

Chronicon ejusdam monachi Benedictini, circa annum Christi MCCCCLXXXIII conscriptum, sæpius commendatur in historia monastica Petri Ricardati da Buggiano, Romæ anno MDLXXV edita; ubi auctor hic Chronicon suum antiquum appellat, quod deinde conservatum fuit in bibliotheca Constantini Cajetani Abbatis, eoque usus est hujus frater Octavius Cajetanus, et tomo 2 de Vitis Sanctorum Siculorum pag. 32 ista ex dicto Chronico verba profert : S. Attalus, Abbas monasterii positi apud Tauromenium Siciliæ, cujus natale solennizatur in Nonas Aprilis. Idem Cajetanus in Martyrologio suo Siculo ad hunc diem, cum egisset de S. Poncratio Episcopo Tauromenii passo, de quo et nos egimus, addit : Ibidem S. Attali

Abbatis ex Ordine S. Benedicti, eundemque S. Attalum celebrat in Indice Alphabetico Sanctorum Siculorum, dein in Indice Topico de Sanctis Tauromenii: item in Indice Sanctorum Ordinis S. Benedicti : denique in Indice Chronico refert S. Attalum cum Sanctis qui circa annum DCCC floruerunt : scilicet ante annum DCCCXXVIII, quo Saraceni Africani Siciliam occuparunt, ut odvertit idem Cajetanus tomo 2 de Vitis Sanctorum citata pagina 32. Cajetanus descripserunt Ferrarius in Catalogo generali, Menardus et Bucclinius in suis Martyrologiis Benedictinis. Utinam integrum illud Chronicon Benedictinum typis mandatam extaret, tunc securius de sincera ejusdem veritate possemus judicare.

et aliorum.

DE S. NICETA CONFESSORE,
HEGUMENO MEDICIENSI IN BITHYNIA.

D. P.

B

ANNO
DCCCXXIV

Medicii mo-
nasterii fun-
da or S. Ni-
cephorus,
ei successit
S. Nicetas

mortuus an.
821.

Vita scripta
a Theosterieto
discipulo

Monasterium Medicii constructum est seculo Christi octavo, in Bithyniæ parte maritima ad Propontidem, haud procul a Prusa urbe notissima, cujus Episcopus corpus S. Nicetæ in dicto monasterio sepeliendum suscepit. Primus loci hujus Hegumenus et fundator fuit S. Nicephorus, circa annum DCCCX vita mortali exutus IV Maii, quo die ejus sacra memoria in variis Græcorum fastis recolitur. Successit huic Hegumenus, imo sub ipso etiam Nicephoro rexit monasterium, S. Nicetas, illustris pro fide orthodoxa et defensione sacrarum imaginum Confessor, sub tyrannico Imperio Leonis Armeni. Quo extincto, sub Michaelē Balbo ad præmium laboris evolavit hoc III Aprilis, die Dominica, adeoque anno Christi DCCCXXIV bissextili, quando Cyclo Lunæ VIII et Solis XXI litteræ Dominicales erant C B, et dictus quidem dies III Aprilis incidit in Dominicam quartam Quadragesimæ; sollemnitas vero Paschalis celebrata fuit die XXIV ejusdem Aprilis.

2 Vitam ejus descripsit Theosterictus monachus, qui mox in Prologo asserit, se inde usque ab initio Patrem hunc secutum fuisse. Apparet autem eum scripsisse intra primos quinque annos ab obitu ipsius Sancti, sub imperio Michaelis Balbi, cujus moderationem laudat num. 48, nec usquam meminit persecutionis, sub illius successore Theophilo contra imagines renovatæ : vivebat autem tunc adhuc Michael Curopalates, qui Leoni Armeno imperium cesserat, ut habetur ex num. 32. Extat autem ea Vita Græce Venetis in Bibliotheca S. Marci num. 16 pluto 30, et Florentiæ in Laurentiana pluteo 11 num. 20 : describi autem ipsam jussimus ex insigni Codice Vaticano num. 1190 ex Crypta-ferrata adverte : in quem Codicem transcripta fuit ex vetustiori Codice Constantinopolitano Archicænobii Studitarum, sub annum Christi DCCCXXXII exarata, uti in fine Vitæ additur. Hunc licet haberemus a Guilielmo Sirleta postea Cardinali Latine redditam, itaque impressam apud Aloysium Lipomanum et Laurentium Surium, ipsam tamen Græcum primogenium contextum habentes præmanibus, et haud levia primæ istius versionis errata observantes, multum novam adornare interpretationem. Titulus in Græco codice talis est. Ἐπιτάφιος εἰς τὸν ὅσιον πατέρα ἡμῶν καὶ ὁμολογητὴν Νικήταν συγγραφεὶς ὑπὸ Θεοστερηίου Μαθητοῦ αὐτοῦ Μακαριωτάτου. Oratio funebris in sanctum Patrem nostrum et Confessorem Nicetam, scripta a Theosterieto ipsius Beatissimi discipulo : et quamvis Simeon Metaphrastes

sua partim scriptione partim collectione, hos menses non attigerit, uti demonstrat Leo Allatus in sua de Simeonum scriptis Diatriba; eadem tamen Vita ipsi ascribitur a Lipomano et Surio. Baronius in Notis ad Martyrologium appellat Luculentam orationem, et ex ea varia allegat in Annalibus, scilicet anno 814 num. 28 et 32, anno 815 num. 4 et sex sequentibus, et anno 821 num. 49 et sequenti : ubi de corporis translatione agit, sed jam demonstratum est ipsum triennio serius obiisse.

3 Græci solenni veneratione prosequuntur hunc Sanctum tertio Aprilis in Menologio Basilii Imperatoris, in excusis et manu exaratis Menæis, in Anthologio Arcudii, in Vitis Sanctorum a Marino Cytheræo editis : et ubique elogia habentur ex dicta Theostericti oratione desumpta : præcipui autem tali die cultus argumentum hoc est, quod Ephemeris metrica solum hunc Sanctum nominet, et de eo solo sit hymnodicæ ecclesiasticæ Canon, propositus sub hoc Acrostichide :

Τὸν σὸν γεραίρων παρρηχὶ βίον, Πάτερ,
quem versum totidem litteris Latine sic reddos :
Tuam honore fulgidam vitam, Pater.

Tanta autem fuit sanctitatis ejus fama, ut in Ægyptum quondam penetrarit. Hinc in Martyrologio Arabo-Ægyptiaco, quod Romæ in Collegio Maronitarum servatur, inscripta hoc III Aprilis legitur Memoria Nicetæ Abbatis monasterii Medicii, Confessoris, qui multa sustulit pro imaginibus. Ex Latinis Molanus et Canisius de eodem agunt cum Martyrologio Romano, in quo ista leguntur : In monasterio Medicii in Oriente S. Nicetæ Abbatis, qui ob cultum sacrarum imaginum sub Leone Armeno passus est : ubi pro Oriente possit substitui Bithynia, in qua dictam monasterium situm fuit, quamvis ipse mortuus sit in prædio, e regione urbis Constantinopolitanæ ad Boream sito. Hinc in Constantinopolitana Ecclesia fuit summa cum sollemnitate celebratus, uti hujus diei Olar et hymni testantur. Iterum ejus honorifica mentio fit in Menæis excensis et aliquibus MSS. nec non apud Maximum Cytheræum et Sirletum in Menologio Græco, ad diem IV Maii : quando (prout arbitramur) corpus ejus Constantinopoli ad proprium monasterium in Bithyniam translatus est et depositum, quod dicto anno DCCCXXIV contigisset, feria quarta post Dominicam in Abbis, aut Octavam Paschæ : et ipso IV Maii refertur hoc elogium : Memoria sancti Patris nostri Nicetæ, Presbyteri et Hegumeni monasterii Medicii : Virginitatis et continentiæ desiderio degit hic in montibus : cumque omnium virtutum cultor

Nomen in
fastis Græcis
et Latinis
3 Aprilis,

F

et 1 Maii.

cum hoc elo-
gio.

denovo hic
Latine reddi-
tur ex MS.
Græco.

Auctor esset eximius, in civitatibus etiam educatus est, ubique quietis sectator et ad coelestem habitationem tota mente contendens. Divino etiam verbo instinctus, sacer œconomus factus est, et fidelis rerum coelestium institutor; proinde Sacerdos sacrato Christi ovili præfectus est. Ab iconomachis ab suo grege exactus, et gravissimis exiliis adlictus est. Verum ut invictus athleta, in fide constantissime perstitit, et velut fortiter armatus miles, omnes exilia impiorum hæreticorum et hostium Dei fraudes et errores despoit atque explosit. Unde et geminas lampades accendit, p[ro]p[ter] fide tuenda confessionis et religio[se] exercitationis, geminasque inde de manu Domini coronas accepit. *Hæc ibi. Quod hæc die legitur ubique monasterium Mecidii, et Græce μεσσηνίου Μεδειῶν, ubique ad hunc tertium Aprilis, littera n[on] transposita, appellatur μεσσηνίου Μεδειῶν monasterium Medici.* Sic etiam Genebrardo in Calendario Græco dicitur Nicetas monasterii Medicie ductor. Adfuit Niceta in Concilio anno DCCLXXXVII S. Nicophorus fundator et Abbas primus hujus monasterii, qui ita subscripsit Actioni quartæ, Νικηφόρος ἡγούμενος τοῦ ὁρίου Σεργίου τοῦ Μεδειῶντος, ut constanter legitur in editionibus Conciliorum, scilicet Romana Pauli v auctoritate edita, Colonensi et Lupatæ. Nicophorus ergo Hegumenus erat monasterii S. Sergii Medicione seu Medicii, quod videtur ordinatum fuisse secundum constitutiones Acemietorum, ob continuam, quæ n[on] in dicatur, psalmodiam: hujus autem ordinis fundator fuit S. Alexander, ejus vitam illustravimus ad diem xv Januarii.

VIDE ACTA
GRÆCA PAG.
XXII

VITA

Auctore Theostericto monacho et discipulo.

Ex MS. Græco Vaticano.

PROLOGUS.

Auctor ubi
initio recensit
cum S. Niceta,

Propositum est nobis utilitatis maxime argum[en]tum, Sanctissimi Patris nostri Nicetæ commemoratio: propositum est autem, velut sacrum convivium, omnigenis ferendis spiritualium materiaeque experitum escarum instructum; non quo sensitiva corpora, sed quo rationales animæ reficiantur, recreenturque: a me autem, velut rudi observatore, apparandum hodie sermonibus imperitis, coram vobis, doctrinae ejus salutari pasci solitis non minus assidue quam desideranter. Etenim etiam mihi visum est, ut cum a Evangelista loquar, qui ab initio ipse secutus sum Patrem, quemadmodum nostis, o sacri auditores, non omnia quidem ex ordine scribere (nam quomodo id possim?) sed ex multis ejus præclare factis pauca narrando ponere, ad edificationem utilitatemque eorum, qui praesentes assistunt, aut hæc voluerint postea legere; ne veneranda illius gesta, temporis decursu evanida, oblivione profunda deleantur. Sane cum multi multorum, ex iis qui ante nos fuere, Sanctorum dicta factaque et virtutes scripserunt; non illos tantum ornare verbis, sed nobis quoque hand modice eo ipso profuerunt, quod suo ad idem faciendum exemplo induxerint. Non enim est æquum tanti viri virtutem præteriri silentio, ut neque lucernam convenit abscondi sub modio, sed supra candelabrum poni, ut luceat omnibus qui in hujus vite domo ambulant, juxta Evangelii præceptum; et ut splendeat lux ista coram hominibus, ut glorificent Patrem, qui in cœlis est, et bonis operibus glorificatur.

hæc ad ejus
vitam scri-
bendam,

Mat. 5, 50

ipse virtutis
et doctrinae
expers

2 Congruum quidem erat hujusmodi tractationem suscipi ab iis, quorum et vita recta atque irreprehensibilis est, et vitæ congrua oratio elegans atque venusta: nam cui primum suppetit, huic secundum

quoque velot ex spiritali thesauro in promptu esse solet. Sed et illos puto satis difficulter assecuturos, ut virtutem ejus digne explicent (tanta est enim) aut potius ne assecuturos quidem; nedum me, cui utrumque deficit; et neque rectitudo vitæ adest, neque oratorie compositionis facultas, utpote secularium disciplinarum prorsus experti. Attamen sanctissimi Patris amor ad audendum provocat, qui forte etiam ipse hujusmodi narratione spirituale aliquid percipiam et modum: nam et qui unguenta præparant, etsi eorum naturam non habeant, multum nihilominus de suaveolentia percipiunt ipsi, et aliis per olfactus sensum se præbent ex odore cognoscendos. Rursum vero opponit se timor neque deterret, indignitatem propriam objiciens; ne forte ornare verbis virum cupiens, afficiam injuria, ejusque adversus me iracundiam provocem, quod mihi omnino non conducit, et ut ne accidat precor. Hic igitur suadet tenere silentium, utpote periculi omnis metu vacuum, cui proinde non sit successura penitentia, uti sæpe pœnitet fuisse locutum.

veretur
accedere;

3 Ita ambigenti ac veluti in statera posito, prævalet amor, lancem formidinis elevans, et recti sermonis datorem Christum adfore in auxilium spondet, ipsiusque Sancti clementiam suggerit. Nam et cum adhuc inter nos viveret erat moderatus, et erratis nostris ignoscere norat: idque vel nunc maxime faciet, scio, illius beatitudo: grata est enim patribus, ut quidam aiunt, ipsa balbuties filiorum, et placet Deo quidquid pro viribus agitur. Monebo autem ne quis me falsum scribere aliquid aut ad gratiam compositum suspicetur: incredulitas enim consuevit utilitatem corrumpere: Nam quod ego ex falso loquio lucrum consequerer, alios quidem commen- dans, in ipsum vero obnoxium faciens sententiæ, quam, contra omnes qui loquuntur mendacium, per os Davidis Prophetæ Spiritus sanctus pronuntiavit? Profecto non sunt fabulae, quas loquimur, ut gentilibus forsitan videri possunt. Sed nunc de his satis: incipiam autem, Deum ipsum, omnis principii auctorem, præ oculis habens.

tamen ejus-
dem auxilium
sperans,
P.

nudam agre-
ddur verita-
tem dicere.

Psal. 5, 7

ANNOTATA.

a Siretius, liberiori paraphrasi utens, quod Græce hie est, Ἀποστολῶν ἐπιτῶν, respiciendo ad initium Evangelii secundum Lucam (nam omnes Christi discipulos Græci nominant Apostolos) id ipse sic reddidit: et quod in Actis Apostolorum scribendis de se Lucas dixit, etiam ipse dicam. Utique memoria ei lapsa hic est, dum pro initio Evangelii, principium Actorum suggestit.

b Monachos alloquitur, ut infra num. 12.

CAPUT I.

S. Nicetæ ortus, studia, vita monastic a.

Undenam vero initium ducam? Genusne et patriam aut viri a nutricem dicam? sed quid refert orationem in talibus habere occupatam? Civitas Sanctorum, inquit Scriptura, Dei civitas est, ejus conditor ipse rerum Creator omnium: patria autem Hierosalem, quæ sursum est, mater Pauli et sociorum ejus, ut loquitur magnus Basilii. Si quis tamen eam quoque discere cupit, quam habuit in terris; Cæsarea b Bithyniæ fuit. Hæc eum in vitam mortalem induxit: hæc aluit: hæc primæ pueritiæ virtutibus fructa, omnibus eum notum fecit. Parentum nomina si requiris, matris quidem dicere omnino non pessim; ad patrem quod attinet, cum virtutis amans esset divinus Pater noster, Philaretum genitorem congrua nominis appellatione sortitus est. Fuit autem hic pius admodum et religiosus, ipsaque demum monastica professione dignatus

Heb. 12, 22

Natus Cæsa-
rea in By-
thynia

A dignatus; ut qui genitricem Sancti, legitimis sibi nuptiis copulatam, octavo a pueri nativitate die amisit, accipiente eam qui formaverat Deo.

§ Igitur ab avia paterna educatus, cum ad aetatem puerilem venisset, consuetis puerorum disciplinis informandum eum pater suus tradidit: brevique spatio temporis edoctum omnia, ipsum etiam Psalterium (erat enim doctrinae atque laboris amans) attendens in ecclesia, ut Anna Samuelem, commodavit Domino, ubi æditiuorum ordinem interim obtineret. Tenuit autem cum omni cum reverentia atque prudentia spirituali, ita ut cuncti mirarentur conversationem illius, cum virtute et maturitate conjunctam. Quis enim unquam eum vidit ludicris puerilibus occupatum, aut in iis, ut puerorum mos est, gesticentem, saltantem, currentem, volutantem, claudens? Quis choreis aut virorum aut mulierum assidentem, vel omnino iis appropinquantem conspexit? aut obscenis auscultantem sermonibus? Quis vel ad modicum tempus invenire eum potuit circa symposia vacantiuino vino, quibus tragœdiæ, tumultus, nugæ misceri consueverunt? Domi residens, et librum qui primus obtigisset præ manibus habens,

B legebat diligenter, et proficiebat, ut Evangelice loquar, sapientia ætate et gratia: neque unquam a sacris conventibus aberat, sed divinas litteras cum sensu cordis hauriebat auscultans. Et nunc quidem audiebat quomodo dixerit Abrahamo Deus. Egredere de terra tua et de cognatione tua, et de domo patris tui; aliquando istud Isaiaæ Prophetæ: Recedite, Recedite, exite inde, pollutum nolite tangere, dicit Dominus, et ego suscipiam vos. Item verba Domini dicentis: Qui diligit patrem aut matrem plusquam me, non est me dignus: et qui non bajulat crucem suam et sequitur me, non est me dignus; et iterum, si quis vult venire post me, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me: et rursum, si quis venit ad me, et non renuntiat omnibus quæ possidet, adhuc autem et animæ suæ, non potest meus esse discipulus.

C Hæc et his similia audiens, non spargebat sementem secus viam, id est, in superficie cordis, ubi conculcari posset, aut a volucribus cœli, iniquis scilicet spiritibus, tolli et comediri: neque supra petrosa, id est, supra cor aridum atque insensibile, ubi in tempore æstus sive tentationis, tanquam radicem non habens, exaresceret; neque inter medias spinas curarum secularium, a quibus suffocata fructum non ferret: sed in terram cordis bonam et pinguem, ubi fructificaret Deo, unum quidem triginta, aliud sexaginta, et aliud centum. Primum quidem per suam honestam conversationem in seculo, secundum per asceticæ ac solitariae vitæ irreprehensibilem observantiam, tertium per egregiam fidei confessionem inter frequenter persecutiones, de quibus postmodum acturi sumus: nunc autem redeundum ad ea quæ præ manibus sunt.

D Ita cum audivisset divina, quæ supra commemoravimus, eloquia: quid facit? aut quid consilii sumpsit? Versatur secum ipse, et figmentum bonum refingit in melius, atque ex virtute in virtutem transiens, et villioribus meliora præferens, considerat quomodo quam sanctissime possit servire Deo. Edoctus vero magistra ratione, quod in cœlibe vita, extra tumultus, vere posset purgare sensus, et mundus cum mundo Deo conversari; studuit a seculo sese avellere, atque adjungere familiaris Deo: cunctisque vale faciens, patri, amicis, cognatis, sociis, cœtaneis, et ceteris ad se quomodocumque attinentibus, evolavit e terra altrice: ac profectus versus torrentem, qui civitati ad meridiem est, contulit se ad senem quemdam, inibi degentem, Stephanum nomine; factus ipsi socius laborum atque certaminum,

et vitæ solitariae normam ab eo accipiens.

E Ut autem diligens ejus et alacre studium senex probavit; suavit ad monasterium abire; quod utilius id sit, præsertim junioribus, et magis continuam exercitationem præbeat volentibus ad apicem virtutum conitari. Paruit optimo consilio Sanctus, sensique orationibus se commendans, viam inivit versus mare; divina id agente prudentia, quæ per eum sibi volebat asserere populum sanctum, sectatorem bonorum operum. Venit autem ad hoc Medicii monasterium, infrequens adhuc, et sub regimine Sanctissimi Patris nostri Nicephori, qui ipsum fundaverat, constitutum. Ab hoc cum recipi postulasset; videns discretissimus Pastor, atque ex habitu gestoque cognoscens, curæ sibi utilem fore; libenter suscepit, et proprio suo gregi inseruit. Quo facto totum se divinis præceptis in opus deducendis Beatus tradidit; omniaque hujus fluxæ ac temporalis vitæ commoda atque oblectamenta pro nihilo reputans, per veram sinceramque sui ipsius abnegationem crucifixit se mundo, ac mundum sibi: vivebat autem non sibi ipsi, sed Christo et Præfato; omnem affectionem corpoream, spirituali rerum supernarum desiderio, perfecte extinguens.

F Porro illius peregrinatio incommutabilis fuit: ex quo enim semel recessit a patria nunquam eam vidit amplius, usque dum ad Dominum emigravit. Obedientia ejus, simulationis et curiositatis expers, omnes malitiæ vel pervicacitatis fibras extirparat: jugisque meditatio ejus erat consideratio mortis. Hanc dominatricem carnem ita subjugavit, ut sibi impudens videretur, cum vel ea quæ ad ducendam vitam sunt necessaria, quantumvis parce, poscebat subministrari. Temperantia exercebatur, non tantum abstinendo ab escis, sed et ab omni corporeo affectu alienando animum, prout præcipit Apostolus dicens: Qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet. Continentia et castitas tanta erat, ut corruptibile hocce corpus incorruptionem induisse videretur, et in materiali carne carnis expertem vitam ducere Angelice conversando. Non erat in eo vel iracundiæ vel indignationis passio, aut contra se male factorum memoria; non odii vel defractionis aut temerarii judicii species; non loquacitatis aut nugacitatis vel otiosi sermonis mentio: sed omnis ejus operatio erat meditatio eloquiorum divinarum et indefessa oratio. Quodnam in eo uspiam gloriationis, superbiæ, aut vanæ eorum hominibus ostentationis vestigium? Submissionis autem donum adeo copiosum habebat, ut omnes omnino se præstantiores semper crederet; non solum subjectus Prælati, sed etiam erga infimos humiliter obedienterque se gerens. Quid nunc de ejus erga Deum et proximum incommutabili caritate dicam? An erat invenire in eo propriæ complacentiæ vel amoris indicium, aut adulationis simulationisve? Quæ poterat esse in eo superflui vestitus elegantia, qui summi corpus ita neglectum habebat, ut nullam omnino curam ejus gereret aliam; quam ipsum castum ac purum exhibere Deo, omniaque cum morum simplicitate et innocentia cordis citra altercationem peragere. Quæcumque vero sibi dicebantur a Præside, velut ab ipso Deo profecta accipiens, incuriose incunctanterque, sub omni fidelitate et integritate, complebat, nihil inter mandata discernens.

ANNOTATA.

a Altricem terram vertit Sirtetus: sed apparet, et sequentibus, auctore respicere ad aviam paternam, quæ infantem aluit loco matris, paulo post puerperium mortuæ.

b Ptolomæo lib. 5 cap. 1 Κασιόρεια, ἢ καὶ Συνοράεια ἢ

D
A* CTOR
TIMEO-
STERICTO
EX MS GR.
a quo directus
ad monaste-
rium

et a S. Nice-
phoro sus-
ceptus,

E
omnibus
recedit virtutibus.

1 Cor. 9, 26

alienus a
vitiis.

F

neque edu-
catus.

fit aditus
ecclesiæ:

et omnem
fugiens terri-
tatem,

Luc. 2, 5 2
ac sacræ le-
ctionis inten-
tus,

Gen. 12, 1
Es. 5^a, 11

Mat. 10, 37

Luc. 1, 23
et 14, 33

egregie profi-
ciat.

et relictis
omnibus

adharet cui-
dam anacho-
retæ.

A ἡ Σμυρδαία, quæ et Smyralia seu smyrdiana, urbs Episcopalis sub metropoli Nicomedia (cujus Episcopus Rufus interfuit Concilia i Nicæn.) eademque mediterranea versus Propontidem, inter Apameam et Rhyndacum fluvium : dicitur autem amplius non extare.

c Ita reddendum, μεθίσταται τῷ νόῳ : quomodo Euripides dixit, ἐνταυτα μεθίσταται, Versatus est cum sociis.

CAPUT II.

Regimen monasterii Nicetæ imponitur : Athanasius ei adjutor datur ; suos ipse authoritur.

Adeo diligentem promptumque ad omnia Prælati conspiciens, quamvis necdum quintum in monasterio annum explevisset, ad Presbyterii gradum promovendum censuit. Ad hunc autem ordinatus est per manus magni illius a Tarasii, qui Patriarchicum urbis Constantinopolitane thronum multis adornabat virtutibus : moxque administratio monasterii, quamvis invito, commissa a S. Nicephoro est. Et ipse quidem committi sibi eam ferebat perquam moleste : quia tamen refragari Prælato nulla in re didicerat, ne hic quidem scivit contradicere ; sed volens nolens suscepit impositum onus, idque ita gessit, ut etiam numerum gregis augere sollicitè studuerit. Et vero anxietum non mediocriter : discurrere enim quaquaversum illius fama, plurimi accedebant ad eum, renuntiantes seculo. Itaque intra paucos annos, ad centenarium usque numerum aggregati sunt Fraternitati : quos per Christi gratiam, velut sapiens gubernator, ad salutis portum dirigens conservavit ; super eos vigilans, velut probatissimus pastor.

II Qualis porro quoad virtutem erat Pater noster sanctissimus Nicetas, talem quoque qui locum ab ipso secundum teneret, ei submittere Dominus universorum curavit : Athanasium inquam, virum reverentem et admirabilem, cujus non est possibile in transitu exponere virtutem, et cujus amorem erga Deum, quem abdicato recens seculo statim a principio demonstravit, ipsi ut puto Angeli sunt admirati. Cum enim esset patri suo carissimus, et litteras apprime edoctus atque ad b Logothesion receptus, tamquam publicarum chartarum scriptor ; existimabat parens hand vulgares per filium honores sese in seculo consecuturum. Ubi autem intellexit quod adolescens, contemptis omnibus, in unum cœnobium, e a Synobis nominatum, sese abdidisset ; violenter eum inde ad se retraxit, abjectoque monastico habitu pretiosis induit vel invitum. Tunc ille ad patrem. Existimasne, o pater, sericis vestimentis impediendum me, quominus animi propositum sequar ? Totus mundus despectui mihi est : quid enim proderit homini si mundum universum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiat ? Pater vero recludens eum, putabat abduci posse ab optima mente. Sed animos ibi majores sumens intrepidus juvenis, discerpit in partes indumenta serica ; aliisque jussu patris amictus, his quoque idem fecit. Unde iratus parens, adeo inclementer cecidit filium, ut dorsum ejus ex plagis intolerabilibus computruerit, et medicorum cura indignerit. Illo autem dicente, fieri non posse ut a sententia dimoveretur, quantumvis eum pater membratim conscinderet ; compunctus animo lacrymisque suffusus genitor, Abi, inquit, fili, et viam bonam quam elegisti proseguere, duce Christo, qui te eruat ex omnibus diaboli laqueis.

12 In hunc modum præclarus juvenis ad istud quod supra nominavi monasterium rediit, monastica certamina impigre in eodem aggrediens. Adeo autem se abjecit, ut nihil eorum quæ in seculo sunt spec-

tabilia induci sibi pateretur. Vos ipsi plerique, usu cognitum virum habentes, hoc quod dico potestis ex vilissimis illius vestibus confirmare, quibus nemo abjectioribus usus est umquam, quamvis ex genere secundum seculum valde nobili natus esset, ut dixi. Talis autem cum esset, a sanctis Patribus nostris ad hoc nostrum cœnobium est invitatus, atque ab inclyto Nicephoro persuasus, sanctissimo Patri nostro Nicetæ secundus adjungi. Erantigitur ambocor unum et anima una in diversis corporibus, tranquillo in statu continentes omnia : ipsique a S. Nicephoro directi, regebant totam fraternitatem ; et in utroque, tam inter se mutuo, quam suo cum Præsidente, caritate vinciebantur indissolubili ; adeo ut nulla umquam inter eos contentio, nulla existeret disceptatio. Erant autem veri pastores et spiritualium ægrotudinum periti medici, curam gregis gerentes, cum omni solitudine et cautela : hic quidem secans, erat enim ad hoc a natura aptior ; iste vero inellivis quibusdam verbis plagam leniens, curabat sectionem, cum esset ingenio mitiori : et rursum hic quidem eorum quæ ad corpus pertinerent, gerebat curam ; iste præcipue attendebat spiritualibus : sic tamen ut uterque utroque satageret.

13 Itaque tamquam expertissimi quidam ac peritissimi medici, omni, ut diximus, diligentia pascebant rationales Christi oves medebanturque quod durum crudumque in iis erat, correptione atque verecundia emollientes ; quod vero segne atque humi repens, aut gravi tentationis æstu dejectum, discretionis atque compassionis baculo fulcientes erigentesque et velut a somno suscitantes fistula verborum suorum ; quod denique prolapsum atque contritum erat timore divini judicii circumligantes : rursum autem si qui ex acedia dissoluti segnitie mœroreve torpebant, eos excitantes doctrina indefessa ; celeriter vero procedentium proficientiumque potiore etiam curam gerentes, ne æstimationis propriæ serpens quemquam eorum per insidias invaderet. Ut autem simpliciter et compendiose loquar, universum gregem custodiebant, cum omni studio et accurate præcipua, vigilantes super ipsum, et spirituales lupos a diripiendis ovibus prohibentes ; non veluti mercenarii, sed tamquam pastores optimi, a Pastorum Principe Christo delecti. Sic autem instruebant totam fraternitatem et in mutua continebant caritate, ut compleretur in iis quod dictum est. In hoc cognoscent omnes quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem : idque procul ab omni præsumptione. Vaniloquentia vero diacitasque nec nominabatur quidem inter eos ; sed divinorum eloquiorum meditatione occupati, sic unusquisque implebat injunctum sibi ministerium, ut totum Psalterium quotidie recitarent, eoque expleto ad reliquam psalmodiæ consequentiam sese invicem exercerent ; adeoque nec otia retur quisquam, nec unquam a divina laude cessaret : quod si cui sermo vanus obreperet, alius quispiam avertibat eum admonitione opportuna. Erant autem etiam quidam Fratres clam ordinati, qui uniuscujusque dicta factaque referrent ad Patres, ut nec absentibus quidem Præsidibus auderet aliquis verbum otiosum profari, increpationis metu prohibente.

14 Quando divina peragebantur mysteria, stabat magnus Pater noster Nicetas ad sacram mensam, velut si ipsius Dei throno assisteret, sacrificium offerens atque perficiens. Sanctus vero Athanasius intento ad rem animo assistebat, liturgicum tenens d flabellum (erat enim Diaconus) postea autem et e Presbyter factus, idemque genas et colla perfundens lacrymis, sanctam etiam ipse liturgiam cum timore atque tremore complebat : Cum autem sic pure atque irreprehensibiliter intemeratis immortalibus-

D occersitur
futurus re-
giminis socius,

et rei tempo-
rali præficetur.

E sub his
animarum
medicis

vigente
monastica
disciplina

Joan. 13, 35

f ne quidem
otiosum
verbum
audatur in
cœnobio ;

Liturgiam
valde reve-
renter per-
agitur,

d
e

EX MSS.

Sacerdos
ordinatus

a

præficetur
monasterio

B

quod valde
mugel

Athanasius,
magnæ in
seculo spei,

h

c

a patre per-
viam extractus
e cœnobio,

tandemque
remissus,

A que mysterijs essent operati, eorundem communione sanctificabant populum / universum, atque in pace dimittebant.

s. Nicetas
insculcat suis

Psal. 6,*6
assiduam
diligentiam,

penitentiam,
g

continentiam

patientiam,

Rom 8, 18

mortificatio-
nem,

orationem,

imitationem
sanctorum

Mat. 13, 13

15 Frequentius autem eosdem in ecclesia congregans Pater noster sanctissimus, docebat eos, instruebat, et hortabatur dicens: Fratres, quos coagmentavit gratia, cogitemus assidue, ad quid convenimus. Dum habemus tempus, certemus strenue, neque animum per socordiam laxemus. Dum durant nundinae, studeamus multiplicare lucra animae; his enim dissolutis, non amplius licebit negotiari. Non est in morte, inquit David, qui memor sit tui, in inferno autem quis confitebitur tibi. Recogitemus quanta supplicia sint parata incaute peccantibus et non poenitentibus. Hic patiens est iudex et misetur, iste punit: hic ignoscit septuagies septies, iste mittit in tenebras exteriores. Quapropter laboremus studiose hinc et inde, nihil aediae indulgentes. Curramus ferventer: cursu enim opus est, et cursu quidem vehementi, ut vel mediocritatem perfectionis attingamus. Sobrii simus et vigilemus, quia qua hora non putamus Dominus noster venit. Contemnamus mundum, et omnia quae in mundo sunt. Prosequamur odio carnem et prudentiam ejus, quae est inimica Deo. Fugiamus voluptates ejus, avertamus nos a desideriis ejus, abhorreamus delectationes, ut non delectentur inimici nostri super nos. Amplectamur temperantiam, per quam perficitur animae puritas, et repelluntur adversariorum incursus. Acquiramus humilitatem, quae ducit ad caelos: teneamus confessionem, salutis obtinendae brevissimam viam: discamus obedientiam, quae victoriam parit passionum. Quaecumque nobis adversa obvenient excipiamus cum patientia, ut propria non ut aliena a nobis: non enim sunt condigne passiones hujus temporis ad futuram gloriam quae revelabitur in nobis, ut ait Apostolus. Studeamus ingredi per unitatem fidei: non praeponomus praesentia futuris: nihil corruptibilem rerum miremur, neque praeferramus transeuntia permanentibus: queramus superna, superna curemus, ubi Christus est. Turpitudine et stultiloquium, quibus constrictatur Spiritus sanctus, procul absit a nobis: quia et de verbo otioso rationem dabimus in die judicii. Mortificemus membra nostra quae sunt super terram: studeamus exhibere illa Deo hostiam viventem, sanctam, bene placentem: non curemus aliud quam salutem animae nostrae. Induamur armaturam spiritus, ut possimus stare adversus insidias diaboli: est enim nobis colluctatio, non adversus carnem et sanguinem, sed contra invisibiles hostes nostros. Serviamus ei qui nos eligit in timore: gratias agamus Deo, qui nos ad aeternam vitam vocavit: custodiamus praecepta ejus. Arcta et angusta est via quae ducit ad vitam: hanc studeamus ingredi, quantum vires ferent. Orationi et deprecationi insistamus. Exuamus veterem hominem cum actibus et concupiscentiis suis, ut induamus novum, qui secundum Deum creatus est in sanctitate et justitia. Subjiciamur invicem in timore Dei. Castitatem et continentiam et mentis puritatem possideamus, ut efficiamur contubernales Angelorum. Tunc, inquit Dominus, fulgebunt justi sicut sol: quanta autem nostra esset confusio videre illos instar solis resplendentes, quia fecerunt opera lucis; nos ipsos vero tenebris et caligine obsitos, quia noctis opera exereuerimus? Ad maximum profecto tormentum sufficeret nobis confusio ista. Quapropter hortor, ut satagamus imitatores operum ipsorum fieri, ut cum ipsis inveniamur in illa beata requie, unde fugit dolor, luctus et gemitus: suscipiamus autem caritatem erga omnes, pacem item et sanctificationem, sine quibus nemo Deum videbit. Omnem sollicitudinem nostram projiciamus in Deum,

Aprilis T. I

quoniam ipsi est cura de nobis. Haec igitur et alia plura, tum ex Scripturis divinis, tum a seipso docens ac praecipiens nobis Beatus, dimittebat in pace dicens: Abite, Fratres. Bonus est Deus, ut et nobis det verbum sapientiae ad apertionem oris nostri, quo vobis proficua suggeramus; et ut vos excitet ad implenda mandata ejus.

ANNOTATA.

a Colitur S. Tarasius 23 Februarii, creatus Patriarcha anno 784: cujus vitam scripsit Ignatius Nicranus Episcopus.

b Logothesion videtur hic dici eorum collegium, qui publico arario intendeant, de quo videri potest Goar in Notis ad Codicum Cuiopalatam cap. 2 num. 18. Siletus exaggeravit dignitatem, quando toti illi magistratui praefectum dixit, quod nequiquam est de adolescente credendum.

c Idem primum apte sic vertit, In id unum intentus ut comobii habitu se indueret: qui ratione subducitur lectori notitia monasterii, in quod se recepit Athanasius, et unde postea dicitur accersitus in Medici canonicum, quod fuisse in monte Olympo constat ex Vita S. Platonis 4 Aprilis num. 8, et S. Timothei ibidem Anachoretae 21 Febr.

d Graece Παῖδες: illius formam exhibet Goar in Eudologio pag. 137 tanquam sceptri ex ligno, in cujus summitate fixa erat facies Cherub, sex alis circum expansis adornata. Usus illius est in Sacrificio Missae ad abigendas muscas ab oblatis, ut apparet ex Jacobo fratre Joannis apud Clementem lib. 8 cap. 12, et ex Epist. 7. Hildeberti Canonianensis Episcopi. Verum Graeci mysterium longe profundius in ejus usu contemplabantur: ita enim Jobius apud Photium lib. 6 cap. 25. Cum corpus Dominicum in sacris vasis propositum est, qui ab utroque latere sacris operantibus administrant Diaconi, in eorum qui sex alas habent Seraphim symbolum, confecta ex alis flabella super oblata ibi tremenda mysteria consueverunt agitare, ne sinant initiatos rebus visis inherere, sed eos, mentis oculis, supra omne id quod cum materia junctum est sublato, faciant per ea quae videntur ad invisibilem contemplationem et inexplicabilem illam pulchritudinem ascendere. Aliud etiam quid flabelli hujus agitatione significari S. Germanus his verbis auctor est: Quis vero enarret de sacris flabellis, quae Diaconis committuntur et ab eis de repente moventur quasi quodam subito percussu, adusque pronuntietur a Christo dictata oratio, Dominica scilicet. Dicimus igitur ita nunc sicut perpetuo caelestes virtutes Christo adstittisse, praecipue vero nocte illa, qua traditus est: ipsae igitur ad Caiapham illum adductum cernentes, coram homine adstantem, falsa testimonia, colaphos etc. sustinentem, in unoquoque horum haeritantes, et admiratione percussae, patientiae magnitudinem venerantur, vultusque suos avertabant, et iterum Domini Majestatem reveritae ad eum inspicendum revertabantur. Solebat inter alia a Patriarcha Diacono illud tradi dum is ordinabatur, qui eo accepto stans a latere sacrae mensae a parte dextra supra sacrosancta ventilabat.

e Siletus hic quoque includit parenthesi, et quae sequuntur ad prius Diaconi officium referens, tandem concludit, sicque sanctum illud complebant ministerium: quod textus Graecus non de utroque sed de Athanasio jam Presbytero singulariter, dicere videtur.

f Crediderim hic vocem populi solum intelligi ceterum monachorum, toties communicare sacramentaliter solitum, quoties ab uno eorum sacrum Missae officium perfectionem fuerat.

g Graece τὸ μέτρον τῆς τελειότητος: quod minus recte vertitur, mensura perfectionis.

D
AUCTORE
THEOSTERICUS.
EX MS. GR.

E

flabelli sacri
usus

et mysteria

F

A

AUCTORE
THEOSTERICTO.
EX MSS.

CAPUT III.

*Aliae S. Nicetae virtutes et miracula. Obitus
Athanasii et S. Nicephori Hegumeni.*

*Insuper
singulos
privatim
instruit,*

1 Cor. 9, 22

*et vitam
maxime
austera
ducens,*

B

*complectitur
in se omnes 8
beatitudines,*

C

*1 Reg. 2, 30
puero mulo
loquentem
donat,*

*amentem
sano sensui
reddidit ;*

Atque haec fuerunt documenta ipsius. ad omnium spiritualem utilitatem multipliciter spectantia? quæ vero unicuique privatim in suam sanctam cellam advocato dicebat, innumera sunt et ineffabilia; cum sæpe totas noctes pervigiles duceret, unumquemque Fratrem instruens ad salutem; omnium miserens, omnibus ministrans, compatiens omnibus, omnibus omnia factus, juxta B. Paulum, ut omnes lucrifaceret. Quis unquam a spiritu fornicationis pulsatus eique cum fide et contritione confessus, non statim ab ejusmodi daemonio liberatus est? Quis mœrore, pigritia vel acedia, quæ mentem obscurare consueverunt tentatus et ipsum adiens, non illico alacritatem et animos resumpsit? Quis ab alia quacumque passione pressus, eique se manifestans, non continuo recepit morbi medelam? Erat autem corpusculum ejus jugibus vigiliis jejuniisque extenuatum adeo, ut præ debilitate nimia loqui vix posset. Nemo enim ita sectatus est abstinenciam, sicut Pater noster Nicetas; qui nec necessaria quidem, panem inquam et aquam, ad satietatem sumebat; nam de vino et eduliorum reliquorum diversitate superfluum fuerit meminisse. Nemo ad tantam corporis munditiam et castitatem pervenit, ut ipse; nemo mansuetodinem et humilitatem, sicut ille, excoluit; nemo tam discretus atque compatiens fuit. Denique omnes beatitudines Dominicas impigre sectatus, pauper spiritu factus est, propter regnum cœlorum; lugens et collaborans corpore vel animo laborantibus, propter consolationem Paraleti; mitis et humilis erga cunctos, propter hereditatem mansuetorum; esuriens et sitiens insatiabiliter justitiam; misericors usque adeo et pauperum amator, ut nequaquam ei ad hilarem distributionem sufficerent quæ ipsi suppetebant; mundus corde, quare et Deum videre cum eoque versari meruit; pacificus et fugiens contentionem, ut filius Dei vocaretur; persecutionem etiam passus propter justitiam, injuriasque pertulit, et mala verba propter Christum audivit a falsariis heterodoxis, quapropter etiam exultans recepit mercedem copiosam in cœlis.

17 In his cum esset Pater noster Nicetas, per inhabitantem in se Spiritum sanctum divinis dignus est habitus muneribus, a Deoque accepit virtutem et potestatem adversus immundos spiritus, ad eos ejiciendos: idque sane ex merito: quia quicumque glorificaverit me glorificabo eum, inquit Dominus, et cetera. Quod autem dicturus sum, id ipse ego non sum expertus, sed post ejus mortem dixit mihi Frater quidam, ita inquam: Janitore monasterii nescio in qua re occupato, vices ejus agere me Præses jussit. Cum autem ibi essem, vir quidam regionis istius ad ostium venit cum puero admodum juvene, qui a nativitate mutus erat: rogavit autem me magna impulsus fide, ut eum acceptum ducerem ad Sanctum, super eo oraturum. Id ego cum significassem Patri, ipseque me placide relargitum dimitteret, et e contra instarem ut viro ex fide petenti faceret satis; jussit ad se induci puerum. Quem accipiens, ac super eo orans, signavit eum Crucis signo, et eum qui nunquam locutus fuerat, patri recte loquentem remisit. Ille autem obstupescens, multasque Deo et Sancto gratias agens, domum cum puero est reversus. Nunc vero tacere non debeo id cujus ipse testis sum.

18 Erat in monasterio ex simplicioribus innocentibusque Fratribus unus, omnibus Patribus valde

carus, propter singularem morum integritatem: cui D invidens mali omnis auctor diabolus, amentem eum insanumque, pessima qua valet arte, effecit. Taliter affectum patientemque videns Sanctus, indoluit; nobisque ad vesperam usque jejunare jussis, post sacram synaxim divinamque liturgiam peractam, Fratrem in a Diaconicon recepit; ubi facta super eum oratione, sacro inunxit oleo, atque ita in pristinum statum restituit, per Dei gratiam mente integra sanum: exindeque per orationes Sancti noxa omni liber, expulsa ab eo impurorum spirituum operatione, nullum amplius incommodum sensit.

19 Novitiorum quidam immundum habebat spiritum, eundemque occultum et aforis nullatenus se prodentem; latere enim studebat daemon, sancti viri presentiam metuens. Cum autem venisset tempus, ut ille post magni Nicetae instructionem et per sanctarum manuum ejus impositionem sacram habitum susceperet; volens id callidos præcavere, cepit proximo nocte conturbare Fratrem, oblati per somnum visionibus terrendo et exagitando eum. Sentiens autem Frater sese a daemon vexari et possideri, media nocte surrexit, ut ad Sanctum confugeret: sed ubi cellæ appropinquavit, in qua residebat Nicetas, conspexit serpentem maximum ante ostium tugurioli repere et introitum prohibere: in hanc enim formam, ut sæpe solet, se converterat daemon, ut eum teneret inpediretque ad illum accedere, a quo se sciebat expellendum. Frater nihilominus, meritis Sancti confusus et diabolum spernens, insilivit in cellam viri Dei, et impuri hostis insultum eidem aperuit. Signans igitur eum Sanctus oravit pro illo; et præcipiens ejusmodi demonem non formidare, jussit ut ad cubile, in quo dormire solebat, reverteretur. Tunc ad paucos dies rursum se continuit absconditque diabolus, utpote ardorem in sese a Sancti hominis gratia immissum non sustinens. Rursum tamen cepit Fratri esse infestus, dolorem cordis intolerabilem ei immittens; eoque tandem ipsum deduxit, ut loquela et motu privatus jaceret, nisi quod ei viscera aestuare et contorqueri, aut, ut nos judicabimus, discerpi viderentur. Ast superveniens Sanctus, et juvenem post fusas preces salutari Crucis signaculo muniens, ipsa hora ejecit demonem, adeo crudeliter saevientem; et sanum juvenem fecit assurgere. Postmodum autem Frater iste remansit sanus, et ejusmodi vexationi numquam deinde obnoxius.

20 Alius autem (qui et ipse recens advenerat in monasterium) similiter immundum occultumque spiritum clam gerebat: cumque diebus paucis apud nos fuisset, apparuit etiam hunc possideri a daemon graviterque torqueri. Ad eum ergo Sanctus simili modo veniens oransque expulit ab eo diabolus, et Christi gratia cooperante restituit illum integræ sanitati: dicebat autem post curationem, quod vidisset virum Dei in virga ejicere a se demonem. Nihilominus receptæ gratiæ factus ingratus adeoque indignus, antequam attonderetur, discessit clanculo; neque scimus quid ei postea evenierit. Sed et alias plures diversasque infirmitates, febrium inquam ardores, capitisque et variorum membrorum cruciatus curabat vir beatus, per gratiam ipsi divinitus concessam.

21 Quin autem spiritualium morborum eximius quoque medicus Pater noster Nicetas fuerit, nemo credo inficiabitur: ex ipso enim motu habituque cognoscebat, si quem cogitationes suæ passionisque torquebant. Si autem contigisset labi quempiam (Angelorum enim est nunquam peccare) id quoque significabat ei mœstitia et mutatio vultus: quare seorsim eum in suam advocans cellam, divinæ suæ doctrinæ et adhortationis efficacia persuadebat omnia

a

*energumenum
represso
primum
dæmone.*

E

*deinde pro-
sus expulso,
liberat.*

*item alium
f.*

*lupos qua
ratione cu-
raret,*

A nia confiteri. Videns autem valde contritum humilatumque, non castigabat, prout meritis erat; sed admodum moderate, ita ejus erga se amorem confirmans, ne nimio absorberetur mœrore. Qua in re imitatore[m] se exhibebat venerabilis Pauli, qui pari ratione legitur egisse cum iis qui Corinthi peccaverant.

2 Cor. 2, 9

caritate
plenus

22 Hæc sunt reverendi Patris egregia opera, hæc beati viri præclara facinora, hæc generosi militis laboriosa certamina, hæc invicti pugilis post victoriam præmia. Quis umquam salutari ejus doctrina expleri potuit? quem satietas suavissimæ conversationis capere? Omnibus mitis, omnibus amabilis, omnibus hilaris; semper affabilis, semper ad audiendum facilis, facilis ad impertiendum: totus caritate, totus discretionem, totus mansuetudine, totus virtutibus omnibus plenus. Denique universa ejus vita ipseque aspectus utilitatem et ædificationem cunctis adferebat plurimam: unde et ad summum impassibilitatis apicem, sensibus omnibus per purgatis, adscendisse videbatur, undeque illuminatus, undeque splendidus; jucundus vultu, gestu, moribus, et collustrante eum semper Trinitate sanctissima, divino lumine omni ex parte circumfusus.

et omni
passione
vacuus.

Athanasius
Oeconomus
pie moritur.

B 23 Magnus porro Athanasius, fidelis ac prudens noster œconomus, postquam annis multis rem monasterii temporalem optime curavisset, multa cum sancto Patre Niceta exantlasset certamina, plurima in cœnobio egregia facinora patravisset, infirmitatem incurrit, ex qua et mortuus est. Cumque sub extremum illius spiritum, circumfusi strato precamur, ut nostri meminisset apud eum, ad quem assumebatur, Deum; ad ultimum dixit: Omnino scietis utrum ego aliquid apud eum possim, et fruam quæsito studiose bono. Illis dictis pedes decenter extendens, spiritum tradidit in manus Domini, vigesima sexta b mensis Octobris: Cujus sepulturam curantes, recondidimus eum in proprio tumulo, ut moris est nostri (neque enim, ut in aliis monasteriis, defunctis omnibus unum commune apud nos monumentum est, sed placitum unicuique aptamus locum, ibique monumentum illius facimus) terramque ingessimus, secundum quod dictum est, Pulvis es et in pulverem reverteris. Ibi igitur, beati istius viri reliquias deposuimus. Ut autem obscurum non esset illius monumentum, sed omnibus fieret manifestum; cupressi germen, ex venerando viri pectore, supra ipsum enasci fecit universorum Deus; unde fit ut multi, magna cum fide advenientes, amplexentur plantam istam; foliaque exinde accipientes secum auferant in remedium morborum.

moritur etiam
S. Nicephorus,

C 24 Pater vero noster Nicetas, ejusmodi separatione haud parum afflictus, geminato deinceps onere laborabat, invigilans Fratrum utilitati. Deinde haud multo post mortuus est etiam communis omnium Pater Nicephorus, qui suas omnes possessiones Deo consecrans, hoc monasterium, divina gratia cooperante, fundaverat; quem Deus et homines honoraverant atque dilexerant, propter insignem animi moderationem. Finem autem vitæ consecutus etiam ipse est, die c quarta Maii: cujus festivitas ut solenniter quotannis ageretur, sanctus Pater noster Nicetas ejus germanus discipulus, decreto sanxit. Rogabamus autem eum omnes, ut nomen pariter consecrationemque Hegumeni susciperet: quamdiu enim in vivis Nicephorus fuerat, eam suscipere recusarat. Sed ille anxiebatur, mœrebat, orabat, parcere sibi, neque cogerent ejusmodi appellationem sumere: Sed alteri, inquiebat, cuicumque vultis, istius nominis dignitatem conferte: et ego curam populi, quemadmodum feci hactenus, Deo favente sustinebo: tantum hoc oro indulgere, ut a

c

cui succedere
jussus Nicetas

vi facienda abstineatis. Nos autem respondimus, fieri non posse, ut ei hæc in re morem gereremus; si enim, adhuc vivente cunctum omnium Patre, dux ipse nobis vitæ et magister fuerat; nunc postquam ille obiit, multo esse æquius, ut in ejus locum succederet verbo et opere, re ac nomine. At ille: Grave quidem est præceptum, Fratres ad quod implendum me compellitis; verumtamen Dei voluntas fiat. O immensam Sanctissimi Patris nostri humilitatem! Quod aliis quibusdam non nisi per multam largitionem, nec sine seditione pugnaque, contingit; illi ultro delatum fuit, propter summam animi ejus demissionem: nec delatum tantum, sed vi quadam adhibita tam a nobis quam ab amicis aliisque Patribus, cogendus fuit, quemadmodum dixi, ordinationem appellationemque Hegumeni acceptare: istam autem ei per manuum impositionem contulit S. Nicephorus d, qui tunc Patriarchale solium Constanti-nopoli tenebat.

ACTORE
THEO-
STEMICTO
EX MS GR.
multumque
reluctans,

a Nicephoro
Patr consecratur.

d

ANNOTATA.

a De duplici vocis Diaconium significatu vide dicta ad 20 Morti in Actis Martyrum Sabaitarum num. 47. Hic pro Sacristia accipitur.

b Ferrarius in Topographia ad Romanum Martyrologium agens de Medicio monasterio, hunc Athanasium refert ut Sanctum. Nos eum sacris fastis nullis adhuc inscriptum invenimus.

E

c Refertur hic S. Nicephorus ista die 4 Maii in variis Græcorum Synaxaribus, ut tunc dicetur.

d Successerat S. Turasio Nicephorus anno 806, cujus vitam, ab Ignatio Diacono discipulo ejus scriptam, dedimus ad 13 Martii.

CAPUT IV.

Describitur hæresis iconomachorum exorta et propagata, usque ad tempora Irenes Imperatricis.

A dhuc eramus Byzantii, quando cœptum susurrari de impiis Deoque execratis dogmatibus, contra venerandarum imaginum usum. Etenim diabolus, omnis mali auctor a principio, qui immodica elatus superbia, et parem cum Deo sublimitatem affectans, dixit: Ponam thronum meum in nubibus, similis ero Altissimo, ideo dejectus est: exinde humano generi struere insidias exorsus, primum quidem in paradysum se intulit, ibique objecta divinitatis esca protoplastum decipiens, fecit divini præcepti fieri transgressorem et paradisi exilem. Deinde succrescente hominum multitudine, superinducta idololatria, suæ illos tyrannidi subiecit; persuisitque creaturam loco Creatoris colere. Istis per incarnationem Verbi divini redemptis, et idololatria per sanctos Apostolos et Martyres aliosque divinos ac sacros Patres, discipulorum Christi successores, funditus extirpata; non potuit perfidus insidiator quiescere, sed diversas excogitavit hæreses, per quas suscitavit dissensiones gravissimas, et enormia scandala multiplicavit.

Agente diabolo
primum
peccavit
Adamus,

F

dein idolola-
tria invaluit,

postea hæreses
succrevæ,

26 Rursum has ipsas de medio sublatas videns, tam per sanctas Synodos, quam per instantiam sanctorum Patrum, illis sese fortiter opponentium actibus singulis, prout singule oriebantur; quid fecit? Num quievit atque cessavit? Nequaquam: sed iterum excogitavit aliam hæresim, novissimam et primam, quæ velut compendium esset omnium præcedentium, et parum abfuit quin totam Salvatoris nostri Jesu Christi fidem everteret. Si enim honor delatus imaginibus, quemadmodum loquitur magnus Basilius transfertur ad ejus prototypum; necesse omnino est, ut e converso inhonorata imagine hoc quoque

et novissime
contra sacras
imagines,

AUGUSTO
THEO-
STRICTO
EX MS. GR.

in quibus
Christus
honorabatur :

cum earum
cultus ad
prototypon
referatur.

Ejus auctor
fuit Leo
Isauricus,

Prov. 8, 15

h
repulsa
S. Germani
Patr.

propagator
Constantinus
Copron.

A quoque inhonoretur. Dicam porro istud manifestius comparatione sensibili. Pone mihi imaginem regiam, aliquo in loco expressam (fuit enim aliquando moris statuas erigere Regibus) illac vero transire duos, quorum unus quidem illam videns, propterea quod Regi optime afficiatur, accurrens amplexetur et deosculetur illam; alter vero hoc reprehendens, eandem conspuat; et arreptum utraque manu lutum tollens, ipsam conspurcet oblinatque; dic obsecro quem eorum probabit Imperator, factum audiens? Numquid dignitatibus et congiariis honorabit primum, alterum vero afficiet suppliciiis? Quod si terreni Regis imaginem inhonorans non manet impunitus; qua poena digne plectetur, qui effigiem filii Dei, incarnati pro nobis, nobisque per omnia præter peccatum assimilati, contumelia affecerit.

27 Sed obstrepentes quosdam audio dicentesque, Divinum quid eas esse existimant rudiores: ideoque non expedit Christi imaginem facere. O dementia! Vide sis ne et solem ipsum velis obscurare, quisquis ita loqueris, propter debiliores quorundam oculos. Audi diversissimam, prout nos intelligimus, adorandi rationem. Distinguit eam sanus sensus; et aliam quidem secundum latrām soli primæ divinæque essentiali didicimus deferendam; aliam vero usurpamus quæ relativa sit, et, ut magnus ait Dionysius, anagogica; quam videmus respectu nostri variam esse pro varietate sensibilibus signorum per quæ, religiose et proportionate ad captum nostrum, adducimur ad intellectualem cum Deo conjunctionem. Deum namque divinasque virtutes, intellectuales naturæ prout congruum est, in ipsius intuentur essentia; nos vero per imagines sensibiles, quatenus possibile nobis est, in divinarum rerum contemplationem traducimur. Quod si usque adeo obæcæcata es mente, ut hallucineris ad ea quæ modo dicta sunt, et corrigi nolis; frustra te in hora exitus poenitebit.

28 Sunt quoque nonnulli, qui hæresim istam minoris faciunt ac pro nihilo ducunt; ideoque facile capiuntur, eique consentiunt: alii nec hæresim quidem existimant, sed opinionum contentionem. Ego vero etiam gravem admodum eam esse arbitror, et mecum ut puto, quisquis recte sentit: utpote quæ totam Christi œconomiam subvertat. Sed et hoc mihi considera, alias quidem hæreses ab Episcopis inferioribusque Presbyteris ortum habuisse, hanc vero ab ipsis processisse Imperatoribus (nosti autem quantum Reges inter et Sacerdotes intersit) et istas quidem docendo et contradicendo coahuisse paulatimque invaluisse, hanc vero ab Imperatoria potestate fuisse ab initio valentissimam. Leo enim Isauricus, adversus Theodosium a juniorem invadens tyrannidem, Romanum imperium rapuit, eoque summatim non dedit gloriam Deo (per hunc enim, ut in Proverbiis dicitur, Reges regnant, et legum conditores justa decernunt) sed extulit in altum cornu, loquens adversus Deum iniquitatem; et posuit in cælum os suum, et lingua ejus transivit in terra; cepitque historiæ sacræ picturas, a sanctis Apostolis ad nos deductas, ab ecclesiis eliminare; dicens non debere pingi Christum, neque in sua imagine adorari.

29 Hæc dum agerentur migravit e throno suo magnus Pontifex, fugitque nido veneranda hirundo, quæ vernam ecclesiæ tranquillitatem dulcisono ornabat garritu, Dominica festa condecorans: et in locum ejus inductus est deformis corvus, hians et absonum croeitans, procumbente Ecclesia et mæstum ingemiscente, quod tanto tamque divino Præsule esset orbata. Erat autem in omnibus sacris adibus confusio non modica, discurrante quaquaversum vesania impiorum, omniaque instar pestis

ecorripiente, dum nihil non audet potestate subnixā. D Secutus est imperii simul et perversitatis hæres filius c Constantinus, malæ radiceis pejus germen, ex venenato serpente lætifer draco, ex sævissimo leone versipellis pardus, qui multipliciter superavit patris malitiam. Nec enim sola contentus fuit imaginum sacrarum injuria, sed etiam sanctos Martyres quantum in se fuit, inhonorans, vetuit Sanctos nominari, jussitque ut diceretur, ad Apostolos, d ad Quadraginta, ad Theodorum, ad Georgium et cetera hujusmodi: eorum autem Reliquias omnino contemnebat, habebatque pro nihilo: atque ut verbo uno absolvam, specie Christianus erat, animo in plerisque Judæus. Quam enim sibi in domum propriam elegit Christus, gloriosissimam, inquam, illius matrem, rebus omnibus creatis sublimiorem, advocatam mundi, salutis humanæ conciliatricem, Deoque propter virginitatis decorem proximam, hujus quoque venerandum nomen multimodis studuit in Ecclesia abolere; intercessionem vero illius per quas subsistit mundus, nec nominari quidem voluit, dicens eam nemini posse opitulari. Conabatur etiam suum illud dictum confirmare similitudine: manibus namque die quadam accipiens crumenam auro plenam, ipsamque præsentibus ostentans, interrogabat, cujus illa pretii esset, illis vero dicentibus, Magni; effundens aurum, iterum interrogabat, Quanti nunc? Et ipsis, nullius valoris esse, reponentibus; intulit miser: Sic et Deipara (nec enim dignabatur Sanctam dicere) quando intra se habuit Christum, pretiosa erat: postquam vero illum peperit, nihil discrepabat a ceteris. O blasphemam stultitiam! o ineffabilem tolerantiam et longanimitatem Dei! Quomodo non contrivit os illud, quod contra matrem Christi loquebatur injuriam in superbia et in abusione. Quid a blasphemis Judæis novus hic elatusque ac Deo odibilis Pharisæus distabat?

30 Qui monasticam vitam, uti nos, sectabantur, de iis ut nec cogitandum quidem significaret, haud aliter quam Ἀμνημονεύτους, id est, Oblivioni datos nuncupabat. Quotquot autem consiliis ejus pessimis non acquiescebant, partim quidem multabantur exilio, partim carceribus immoriebantur, alii tollebantur gladio, alii fustibus contundebantur, adeo ut eorum viscera per plateas discerperentur, prout mihi testis erit Stephanus junior, e Christi Martyr, et nomine ac moribus Protomartyrem referens. Ad hæc quidam eorum marinis mergebantur fluctibus, alii tormentorum metu fugiebant vivebantque in montibus et cavernis terræ, in fame et siti, in frigore et nuditate, angustiatique et afflicti perseverabant in pietatis proposito: alii suppliciis territi et carnis suæ diffidentes infirmitati, in peregrinas transibant terras, ibique conscientiae suæ consummabant martyrium. Nec defuerunt qui vel formidini poenarum succumbebant, vel blanditiis inescabantur, aut gloriam hominum potius quam Dei respiciebant, vel etiam carnis voluptatibus se tradebant: multi enim eorum cogebantur uxores ducere; et quæ fuerant scholæ animarum, beu me! facta sunt fornicationis gymnasia. f Tota siquidem tyranni intentio studiumque eo ferebatur, ex quo tempore imperium est auspicatus, ut monasticum Ordinem funditus extirparet. In tantum vero homo putridissimus delectabatur factore et sordibus, ut etiam brutorum stercore obliniret sese, et qui secum agebant, idem facere hortaretur; eosque imprimis coleret, quos talibus sordibus magis delectari vidisset. Sed non vacat omnia illius impia detestandaque facinora prosequi sigillatim, sunt enim plurima vilissimaque: de eo autem etiam hoc dicitur, quod dum baptizaretur puer, sacrum fontem conspurcarit; ideoque S. Germanum dixisse, quod esset magnum factorem Ecclesiæ admixturus; prout reipsa

qui etiam
Deipara
cultum cona-
tus est abo-
lere,

et monasticum
Ordinem
extinguere

homo ipsi
spurcissimus.

A reipsa factum est. Excidit vero unum dicere. Ipse ego legi tredecim illius orationuculas, quas tradidit duabus hebdomadis recitandas, quæ nullam continent *g* precationem.

g
h
ejus filio
Leoni succe-
dens Irene,

31 Postquam autem etiam hic infelicem *h* efflavit animam, filius ejus Leo Imperium per quinque annos tenuit, qui minus pravo ingenio præditus nihil magnopere nocuit, sed potius sub eo aliquantum restituta est res ecclesiastica. Ipso vero *i* sublato, Irene, verum a pace nomen sortita, regnare incipiens una cum filio, absolutam pacem Ecclesiæ dedit. Etenim muliebrem infirmitatem exuens, contra impietatem viriliter stetit; et pro veritate stabilenda multam gerens sollicitudinem, eidem contradicentes ab urbe expulit, *k* zonas eorum solvens; atque ita pro fide orthodoxa pulcherrimæ decertans, magno Tarasio adjutore, imprimis autem cooperatore in omnibus Deo, antiquam speciem œconomix Christianæ et congruum ornatum ecclesiis reddidit; factaque est in universo terrarum orbe pax altissima, per Christi gratiam et curam Irenes orthodoxæ Imperatricis. Eadem vero multa etiam alia præclare fecit, instituendo domicilia pro senibus, pauperibus, peregrinis alendis, et leviora faciendo tributa. Mo-

k
Orthodoxiam
restituit

B nasticus quoque Ordo sub ipsa sic auctus est, ut infinitus esset eundem profitentium numerus: ubique monasteria, ubique animarum gymnasia videre erat, et monachorum laicorumque pacificam conditionem: continuabantur utrorumque preces, et totis noctibus juges psalmodiæ audiebantur, omnia pax et quies tenebat; et rebus Christianorum tranquille procedentibus, in unitate fidei; unus grex, unus pastor Christus cognoscebatur.

ANNOTATA.

a Theodosius Adramytenus anno 717 Imperium cessit Leoni Isaurico, militarihus suffragiis electo 25 Martii.

b Anno 730 die 7 Januarii, publicum est ferale edictum contra imagines: et S. Germanus Patriarcha, cum ei se frustra opposuisset, sponte se abdicavit, ac substitutus est 22 Januarii Anastasius, homo impius.

c Leoni mortuo, 18 Junii an. 775, successit filius ejus cognomento Copronymus.

d Non videtur auctoris mentem satis assecutus Sirletus cum vertit, quod præceperit tyrannus, non esse illos Sanctos dicendos, sed simpliciter nominandos Apostolos etc. respicit enim auctor (uti indicunt præpositiones singulis præfixa) non tam ad Sanctorum personam, quam ad templa ob iis nuncupata; quæ cum ex usu communi non aliter appellarentur quam addito titulo Sancti, dicendo Ad sanctos Apostolos etc. idque etiam in vulgo, alias Imperatoris impietatem sectante, novæ hæresis causa non cessaret; non ferens Imperator toties quodammodo innovari veteris religionis memoriam, quoties aliquod templum nominabatur; abolere eum usum conatus est, muleta indicta, si quis ex antiquo usu locutus audiretur. Sed ultra quam ipse excogitavit, processit Calvinistarum a Sanctis alienatio: non enim contenti sunt eorum nomina absque sancti titulo usurpare, sed illa audire quidem nec simpliciter sustinent; ideoque ecclesias Catholicis adeptas instituerunt ab ætate antequam nuncupare, Novam, Veterem, Occidentalem, Orientalem, etc. ut sic tradatur oblivioni, si fieri possit, in cuius Sancti nomine olim fuerint Deo dicatæ.

e Vicinus isti temporis Theophanes asserit, S. Stephanum, annos 60 in clausura ad S. Auxantium exegisse, et miraculis innumeris claruisse: sed quod plerosque ad monasticam vitam esset hortatus, et aulae dignitates divitiasque contemnere suasisset Indictione 4, anno 763 ad supplicium tractum; et ejus reliquias, membratim concisas, in foveam projectas fuisse. Colitur 28 Novembris, quando ejus præclaram

vitam et passionem ex MSS. Græcis auctorum coarvorum dubitans.

f Si auctor hic, quæ ante annos octingentos scripsit in Græcia, in nostro Belgio vel in Anglia ante annos centum composuisset, præ oculis habens præteritæ reformationis exordia, an aliis verbis exponere potuisset monasteriorum desolationem, eo tempore factam?

g Quam non alienum o fastigio suo duceret Imperatores Constantinopolitani, præsertim medio ævo, orationibus dictandis operam dare, multorum lucubrationes adhuc superstites, præsertim sacræ, abunde declarant: sed et Juliani apostolice exercitationes oratoris supersunt: et passim litterarum Græcarum disciplinis imbuti Principes, sat agebant publicæ eloquentiæ et doctrinæ suæ specimina edere. Porro de his 13 Copronymi ita habetur Græce, Ἀυτοῦ πρεσβυτέρου καὶ ἑγγύτου. Sirletus vertit, Orationes, in quibus nulla de Sanctorum invocatione facta mentio erat. Non video, si id dicere voluisset auctor, quid singulare dicturus fuerit, post tot alia magis enormia. Quid igitur? Inter partes orationis paræneticæ cujuscunque numerabatur Πρεσβυτέρου, orationem concludere solita: quæ cum de Sancto aliquo instituebatur panegyricus sermo, ad ipsum quoque dirigebatur, alios plerumque ad Deum; et saltem consueta illa adhibebatur clausula, qua Sanctissimæ Trinitati dabatur honor et gloria, in secula seculorum. Quæ cum in suis orationuculis istis neglexisset Copronymus, præter morem institutumque Christianorum; voluit hoc notare auctor, ut indicaret, non tantum impiam, sed etiam atheum fuisse.

h Copronymus mortem obiens, 14 Septembris anno 775, vociferans dixit; Etiam vivus igni numquam extinguendo addictus sum; et sanctam Dei Genitricem hymnis et laudibus celebrari jussit: ita Theophanes.

i Mortuus est Leo 8 Septembris, an. 780, relicto hærede Constantino filiolo, sub tutela matris Irenes.

k Zonis militiæ signum fuisse notissimum est ex sacris profanisque scriptoribus, eisque ignominia causa, exni solere delinquentes: sed et officiis curiolibus insignes, ex zonis cognosci potuisse, iisque ob Irene exutos iconomachos; mihi persuado.

CAPUT V.

Iconomachia a Leone Armeno resuscitata, cum magna fidelium persecutione.

Irenes Imperium simul et orthodoxiam excepit Nicephorus, a idem pientissimus, pauperumque et monachorum amantissimus: deinde regnavit Michael, qui adhuc in monastica dignitate vivit. Contra hunc tyrannidem occupans Leo, b ut nomine sic moribus efferus, et imperium indignissime usurpans, Deo, qui id permiserat, nec gloriam nec gratiarum actionem detulit; sed dementatus est in vanitate cordis sui, persuadens sibi tum demum firmasse imperium, cum stabilivisset impietatem. Imitatus igitur in hoc illum sibi nomine ac moribus similem apostatam, Assyrium hostem, malorum inventorem, Leonem inquam Isauricum, incæpit sancta sanctorum persequi, quemadmodum ille fecerat. Deinde socios et magistratos pravitalis requirens, paucos ex Senatu reperit, Joannem nominatum Spectam et Eutychianum. Cupienti autem etiam ex Sacerdotali Ordine quosdam sibi consentientes habere, Diabolus, qui hæc ei suggesserat, Bysantium perlustrans, reperit Joannem c cognomine Grammaticum, novum Tertullum: quem manu apprehensum duxit ad Imperatorem, dicens, suscipe hunc, ad id quod intendis utilem tibi futurum: vas enim electionis est mihi iste, ut portet nomen meum contra Orthodoxos. Quemadmodum igitur Paulus Christi, sic et hic factus est os diaboli: et sicuti torrens, ex variis corrivatus imbribus, defert

Leo Armenus
a

1

b

iconomachia
instauratores
colligit,

Ecclesiæ u
Sanctis
nuncupata,

A fert graveolentes ac perturbatas aquas; ita etiam ipse, ex cœnoso cordis sui thesauro, protulit putridissima ac lutulenta dogmata, potans accedentes ad se turbida perversione. Habebat autem adjutores, ex iis quidem qui sub Throno erant, Antonium *d* Sy-laci; ex monachorum autem numero, Leontium quemdam et Zosimam : qui ipsis illis diebus, propter adulterium truncatus nares, mortuus est.

33 Post hæc collecta est omnis monachorum multitudo cum Episcopis et Metropolitibus, apud sanctissimum Patriarcham Nicephorum *e*; et pervigilem precando noctem duxerunt in majori ecclesia. Hos facto mane accersivit Imperator, habens intus in palatio, et tamquam avis fovens, impostores ac mystas malorum, eosdemque animans promissione munerum, et nihil metuere jubens. Primum autem jussit solum Patriarcham introire, ignorans quænam inter ipsos secreto convenerant : deinde omnes advocavit. Stetit igitur coram eo caterva electorum Patrum, sanctorum, æqualium Angelis, et divinam speciem præferentium : adstabant vero et Imperatoris magnates, et universus Senatus.

34 Ad hos conversus Sanctissimus Nicephorus, Dicite mihi, inquit, potestne cadere id quod non existit? Cumque, propter obscuritatem interrogationis, non responderent sed invicem se respicerent; rursus interrogavit Patriarcha : Sub Leone et Constantino Isauris cecideruntne imagines sanctæ, an non? Illis capite annuentibus, et cecidisse subindicantibus (quod ad intentum ejus, de quo ipsis inter se in arcano convenerat, satis erat) intulit Patriarcha : Quod autem non stetit, quomodo potuit cadere? Nihil ad hoc replicavit Imperator, sed ad Patres ait : Scitote, Patres, quod et ego ejusdem vobiscum sententiæ sum. Extulit autem, quam de collo gestabat, sculptam bullam, eamque simulanter adorans, Ut videtis, inquit, nihil a vobis discrepo : surrexerunt tamen quidam aliter docentes, dicentesque, eam quam ipsi tenent viam esse rectam. Prodeant igitur coram vobis, et discutiatur inter vos quaestio. Si vos illi convicerint æquum se dicere, nolite impedire quod æquum est; sin autem a vobis convicti fuerint vana docere, desinant spargere perniciosam doctrinam, et uti prius stabilia orthodoxia. Si enim de re quæpiam alii minoris momenti interrogatus tacere non debui, quomodo id possim circa ecclesiasticam quaestionem?

35 Negaverunt Patres permittendum esse ut vel ante conspectum suum isti, vel ad colloquium venirent. Cumque Imperatoris mentem perspectam haberent, proclivem in malam; ab eoque non abducendam, licet universam Scripturam adducerent in testimonium; respondit Æmylianus *f*, Episcopus Cyzici : Si quaestio ecclesiastica est, ut dicis, Imperator, discutiatur in ecclesia, uti moris est : nam a principio consueverunt quaestiones ecclesiasticæ in ecclesia tractari, non in palatio. Sed et ego, inquit Imperator, sum filius Ecclesiæ, et velut mediator utrosque vos audiam, ut hinc inde dicta dijudicans, quæ vera sunt cognoscam. Ad hæc Michael, Synadarum Episcopus : Si mediator es, quare non facis quod est mediatoris? Nam istos quidem abscondis in palatio congregasque, fiduciam illis dans ad docendum impia dogmata; alii autem neque in angulis audent dicere quidpiam, perterriti tuis ubique edictis. Non est hoc indicium mediationis, sed tyrannidis. Minime vero, inquit Imperator, sed, uti dixi, vobiscum sentio : quoniam tamen provocatum est ad me, tacere non debeo. Quid obsecro causæ est, ob quam nolitis cum illis loqui? Apparet ad angustias rem esse redactam : et non habetis testimonia, quibus asserta vestra tueamini. Respondit Theophylactus *g*, Episcopus Nicomediensis, Testor Christum, cujus imprimis imaginem ante oculos

descriptam vides, quod millena testimonia ad istud confirmandum suppetant : neque anxiamur, ut suspicaris; sed nemo est qui audiat, aut cui prodesse possimus, dum nobis per violentiam contradicitor. Deinde Petrus Nicænus Episcopus, Quomodo dicis ut loquatur cum eis, dum tu pro eis et cum eis pugnas? Ignoras quod etiamsi Manichæos induceres ad loquendum, si eos propugnare volueris, superaturos sint a te adjuti? Profecto non absque causa hoc dixit Sanctissimus Petrus : ubi enim impietati potestas conjungitur, succumbat veritas necesse est; et æquitas sub tyrannide laboret.

36 Post hæc S. Euthymus, *h* Episcopus Sardium, multo confidentius ad Imperatorem loqui exorsus : Audi, inquit, Imperator : ex quo Christus in terram descendit, annis octingentis et pluribus ubique in ecclesiis depingitur, et in sua imagine adoratur : et quis tam arrogans est ut audeat tot annorum traditionem, ab Apostolis Martyribusque et sanctis Patribus ad nos deductam, commovere aut dissolvere? dicente Apostolo, Itaque, fratres, state et tenete traditiones, quas didicistis, sive per sermonem sive per epistolam nostram. Et iterum : Licet Angelus de cœlo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit. Ideo adversus eos qui ante nos hæresim istam excogitarunt, convocata est secunda Nicæna Synodus, sub Irene et Constantino piissimis Imperatoribus. Hanc Synodum ipse Dei filius proprio signavit digito : et quis quis ex ea aliquid contere aut abolere tentaverit, anathema sit. Dissimulabat Imperator, utpote versipellis, æquanimiter hæc se audire dicentes. Ergo Theodorus *i*, fervens ille Ecclesiæ Doctor et Studitarum Hegumenus : Ne dissolvas, inquit, o Imperator Ordinem ecclesiasticum : ait enim Apostolus, quosdam quidem dedit Deus in Ecclesia Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem Pastores et Doctores ad consummationem Sanctorum : non addidit, Reges. Tibi, o Imperator, commissus est politicus status atque exercitus : horum curam gere; Ecclesiam autem permitte Pastoribus atque Doctoribus, juxta Apostolum. Id si nolis; scito, quia si fidei nostræ subversionem Angelus de cœlo evangelizaverit, non audiemus eum; nedum te.

37 Tunc iracundia exæstuans Imperator, et pro requitate dicta suam aestimans injuriam, dimisit omnes : sanctum autem Theodorum in exilium relegans, vetuit ipso Imperium tenente reverti Byzantium. Eorum quoque qui extra urbem sunt monasteriorum Præsides, ab illa ejecit, vetans quoquam progredi, aut fidem orthodoxam docere. Majorum denique ecclesiarum Antistites relegavit, alios in partes Orientis, alios ad insulas Occidentis : Sanctissimoque Nicephoro Patriarchæ mandavit, Descende, inquit, nec enim te opus habet Ecclesia. Ipse vero respondit ei per venerandam epistolam dicens : Ego, Imperator non sic temere descendo : nec enim commisi cur deponi merear : si vero propter veram fidem et pietatem opprimor violente, mitte, sive per te ipsum, sive per hominem aliquem tuum, et descendo. Tunc misit Imperator ex optimatibus suis unum, qui tyrannico more ipsum deposuit. Ipse ergo in majorem ecclesiam descendens, cereosque accendens et thus adolens, post factam orationem, flente populo discessum ejus, eum in hæc verba allocutus est : Filioli, inveni vos Christianos, Christianos dimitto. Descendensque in Acropolim, et ingressus navigium transfretavit in unum prædiorum *k* suorum, ibique permansit in jejuniis et orationibus, in silentio et patientia multa, usque ad diem suæ migrationis ad Dominum.

38 Igitur acerbi persecutores veritatis, accepta quilibet agendi impunitate, coeperunt libere propagare

D
et quidem
adversario,

I.
idque contra
antiquissimam
traditionem,

2 Thess. 2, 14
Gal. 1, 8

E
a Nicæna 2
Synodo confirmatum.

Eph. 4, 11

Imperator
omnes cum
injuriis dimittit.

F
Patriarcham
deponit :

k

eique substituit Theodotum Spatharium :

anathema orthodoxis dicitur.

A garo atque docere impia dogmata : constitueruntque Patriarcham Theodotum quemdam ex Spathario assumptum, tamquam si pueris ludos facerent ; hominem ineptum et cerebri tam levis, ut theatri ludibrium cognominari soleret, ad excitandum risum jocari volentium. Hunc aiunt famulam quoque habuisse in comitatu, propterea quod ex renibus laboraret, aut potius explendæ libidinis causa. Postea Judaicum synedrium convocant, et sanctos Patres anathemati subjiciunt. Vah insaniam ! Convertatur illos in caput ipsorum et super verticem ipsorum anathema eorum descendat. Episcopos autem sibi non consentientes, partim prosternentes conculcaverunt pronos in terram, partim retrorsum expulerunt e conventiculo.

ANNOTATA.

a Nicephorus Logotheta, ejecta Irene arripuit Imperium 31 Oct. anno 802. ipso autem in pugna occiso a Bulgaris anno 811 die 26 Julii ; successit Michael Curopalates die 2 Octobris.

b Leo Armenus, Imperator creatus 11 Julii, et 12 coronatus, an. 813.

B e In Historia incerti Auctoris, post Chronographium Theophanis editionis Lupaŕa impressa, habetur Joannes cognomento Hylilas, quem Grammaticum dicebant, dux et antesignanus conspirantium contra imagines. Ejus etiam meminit Leo Grammaticus Comparatur autem hic Tertullo, qui Actorum 24 contra S. Paulum Cæsareæ legitur egisse coram Felice Præsidente.

d Antonius, adjunctus socius Joanni Hylile, traditur in præcitata historia. Sirletus Antonium Silæum legit : et qui mox Zosimas nominatur, ipse est Zosimus.

e In Vita S. Nicephori, 13 Martii, late hæc deducuntur.

f Coluntur, S. Æmilianus 8 Augusti, S. Michael 23 Maii.

g S. Theophylacti Acta dedimus 8 Martii, die ejus Natali.

h De S. Euthymio egimus 11 Martii, quo colitur.

i In Vita S. Nicolai Studitæ, 4 Februarii, multa dicta sunt de S. Theodoro, qui colitur 12 Novembris.

k Græce ἐν τῷ αὐτῷ μετόχῳ. pro quo Sirletus (qui tamen infra num. 48 ostendit τὸ μετόχον sibi significare prædium) vertit, in eum locum in quem exul ducebatur. Fuit autem primus ad quem navigavit locus, monasterium ab ipso constructum, τὸ Ἀγρόν, id est Boni dictum, quemadmodum habet textus Græcus

C Vitæ num. 72, unde corrigi jussimus, quod in versione Latina perperum obrepserat, Bovi, et expungi annotationem de loco Bovis super isto errore fundatam. Non tamen istic (ut hic videtur significari) mortuus est S. Nicephorus ; sed in longe dissito monasterio S. Theodori, quod ipse etiam fundarat, et quo, post breves in priore moras, transmissus fuerat, uti constat ex historia de corpore Constantinopolim relato, edita post Vitam num. 8.

CAPUT VI.

Varix afflictiones S. Nicetæ illatæ ob fidem in carceribus et exilio.

His ita peractis, jussit Imperator introduci illustriorum monasteriorum Hegumenos : qui simul omnes sunt ingressi, et cum his venerabilis Pater noster Nicetas, de quo est sermo. Primum ergo blanditiis eos conati sunt decipere versipelles ; ut autem viderunt omnia contemnere, diversis carceribus eos incluserunt, consultantes quid eis facerent. Conclusus est autem sanctus Pater noster in custodiam graveolentem et a multo tempore surdi-

Hegumeni in fide constantes traduntur carceri :

sicut etiam S. Nicetas :

dam, adeo ut absque alio tormento hæc damnatio satis esset ad pœnam : erat enim, siquis alius, propensus ad nauseam. Ibi veniebant ad eum quotidie abortiva insanix, homunciones inquam abjectissimi, ac ne salute quidem dicenda digni, eructantes blasphemata verba, et stulta garrientes ad majorem Sancti vexationem. In his præcipuus quidam erat, nomine Nicolaus, qui non cessabat ipsum affligere fatuitatibus suis, usque dum pater ejus, pridem defunctus, ipsi apparens, in somno comminatus est, dicens : Recede a famulis Dei : ex tunc autem sapientior factus ille dissolutus, non modo ipse non amplius laceravit Sanctum, sed et alios hoc facientes prohibuit.

40 Porro diebus multis in custodia exactis cum magna malorum tolerantia, jussit Imperator Sanctum abduci in exilium ad partes Orientis, asservandum in castro quod Masakeon dicitur : idque hieme media. Vidisses igitur sanctum istud corpusculum consumi, desuper quidem frigore et nivibus, ab infra autem terra invia humorem suppeditante, et multam molestiam afferente, cum insuper is cui commissus erat deportandus in exilium, immitis ac ferox, ipsum urgeret adeo, ut totum viæ illius spatium coegerit cinetiri intra septem dies, eosque brevissimos. Idem vero aliis quoque Patribus fecit crudelis bellua : sed videns quia per exilium nihil lucraretur, quin etiam animosiores redderet (utpote quavis tribulatione superiores) mutato consilio, ut erat ingenio varius, antequam ibidem quinque absolvisset dies, rursus cum omni festinatione jussit eos reverti Byzantium, per eadem incommoda atque ærumnas : præcepit autem quietos relinqui, usque dum statueret qua via illos posset ad suam voluntatem pertrahere.

41 Transacto hiemis tempore et sacris jejunii diebus, tradidit illos post sanctum a Pascha malorum inventori Joanni, qua vellet ratione affligendos : qui eos suscipiens in diversas conjecit custodias, tantisque subjecit tormentis, quanta nec Martyres ab ethricis pertulere. Compacti enim in carceres tristes obscurosque, ubi nihil habebant quod sibi vel subtus sternerent vel desuper inducerent, in quo singuli inventi erat indumento, in eo jacebant humi, testam habentes pro cervicali : et per angustissimum foramen mittebatur eis, tamquam canibus, corrupti panis uncia, quantum nec fami quidem sedandæ erat satis ; aqua vero eis præbebatur admodum modica, et ea fœtens : id enim spectabat impius, ut vel a sua illos fide vel a vita removeret. Ad majorem autem venerandi Patris nostri afflictionem, Fratrem nostrum qui ipsi ministrabat, Theoctistum inquam, qui deinde ipsi per gratiam Christi successit, adhuc juvenem, mancipavit carceri, et eisdem subjecit cruciatibus. Videntes autem impii, quod mori mallent, quam prodere veritatem ; decipere eos per hoc conabantur, quod dicerent, aliud se non exigere ab eis, nisi ut cum Theodoto semel communicarent, neque præter hoc quidquam facerent : ita egressuros illos ad suam cujusque monasteria, salva fide atque sententia. Hac conditione egredi consensere Patres ; cur enim non pergant vocare Patres, qui ad modicum victi denuo ad palestram redierunt, in eaque in posterum ferventius etiam versati sunt.

42 Deinceps singuli eorum emittuntur ex carcere, et veniunt ad S. Nicetam suadentes, ut etiam ipse egrederetur. Hoc vero recusante, et eos nequaquam audire volente, persistebant, instantes protestantesque, impossibile esse, ut ipso istic remanente egrederentur. Nihil, inquiebant, est illud, quod petitur a nobis : utamur discretione aliqua dispensatoria, ut non amittamus universa. Sic urgentibus ac pene vim facientibus ipsis, exivit invitatus ; non velut ærumnas fugiens

D
AUCTORE
THEO-
STRICTO
EX MS. GR.

deinde relegantur,

E
ac denuo revocantur CP.

et traduntur
Jo. Hylilæ
cruciandi.

F
qui per savitiam nihil proficiens,

doto impetrat
ut saltem
communice-
ret cum Theodoto,

b

quod etiam
S. Nicetas
persuaduit,

A fugiens aut malorum patiendorum pertæsus, absit : sed reveritus Patrum adhortationes, ipsorumque suspiciens senium, persuasus est præter animi sui propositum. Si enim pro fide res fuisset, proposita vitæ mortisque electione; mortem scio prætulisset, neque omnino quidquam prodidisset rectorum dogmatum, quamvis mille pericula objicerentur. Exierunt igitur simul omnes in ea quæ vocantur *c* oratoria, quæ, ut prius, erant depicta : ibique *d* communicaverunt ex manu Theodoti, dicentis Anathema eis, qui Christi imaginem non adorant. Ita in sua, quæ regebant, singuli abire monasteria; beatus autem Nicetas vehementius corde compunctus, quia vel modicum deflexisse omnino est subversionis initium, decrevit fugere, et in aliam abire regionem, ubi noxam contractam emendaret.

43 In navim ergo quæ habebat injiciens, in Procommensum transmisit. Rursum autem consilii pœnitens, atque intra se dicens, ibi præstandam esse emendationem, ubi commissæ est culpa; rediit Byzantium, priori suæ fidei confessionique insistens, et nihil omnino metuens. Accersito autem ei dixit Imperator : Cur ceteris ad sua monasteria egressis, solus ipse remansisti, propriam sequens voluntatem; et mandato nostro non obediens, ut audio, credidisti te posse nostram potentiam eflugere, nosque decipere ita sentiens? Igitur decreto nostro obtemperans, vade in tuum monasterium; sin autem, infligam tibi cruciatus quos nequeas sustinere. Ad hæc leni voce respondit Sanctus : Equidem, o Imperator, neque in monasterium meum redeo, jubente te; neque a fide mea descisco : sed in confessione mea persisto et persistam, in qua et Patres mei tulerunt carcerem, et propter quam sese periculis exposuerunt, propugnantes optimam partem Ecclesiæ, in qua stamus et gloriamur in spe divinæ gloriæ. Etenim probe noris, Imperator, quod neque mortem expavescens (utpote temporalem) neque vitam amans (testis est mihi Deus) egi quod non decebat : sed obedientiæ seniorum cessi invitus, implens eorum, quam non oportebat, voluntatem. Scito igitur, quod nulla mihi vobiscum communio est : sed maneo in traditione, quam ex principio accepi. De me quod volueris facito; aliud a me audire ne speres.

44 Videns Imperator incommutabilem animi ejus sententiam, tradidit eum Zachariæ cuidam, Præfecto Regalium ædium quæ appellantur *f* Mangana, ut ab eo illic custodiretur, usque dum de ipso deliberasset. Cum autem vir ille pius esset, nulla in re gravis Sancto fuit, sed potius benevolus atque beneficus quam maxime; tantaque cum reverentia eum habuit, ut nec obtutum quidem auderet in faciem ejus intendere. Postea relegavit illum Imperator ad unam parvularum insularum, quæ sunt in sinu, *g* S. Glyceriæ dictam. Possidebat autem eam Anthimus unus *h* Eunuchorum, præstigiis deditus, sacrilegus, versutus, malignus, dolosus, arrogans, immisericors : quem etiam, respectu nimis ejus vanitiæ, temeritatis et præfidentiae, Caiphæ indigentæ nuncupabant. Hunc nempe propter superexcellentem ejus nequitiam fecerant impii Præfectum monasteriorum ibi existentium : quia tunc talibus committebant Præfecturas, ut potentia fulti cuncta subverterent. Iste ergo suscipiens Sanctum, et potestatem adversus eum exercendam usurpans, studiose illum affixit. Includens namque eum angusto arctoque carceri, cruciabat eum perpetuo, sic ut ne omnino foras prospicere permitteret; secum ipse custodiæ clavem deferens, et per foramen ei dari jubens perquam exiguum victum. Promissum namque illi erat ab impiis, quod si illum cogeret in ipsorum sententiam, ampliori afficeretur honore. Ergo affligebat Sanctum quam potuit instantissime, existimans

scelestus quod ipsi defectionem persuaderet. D

ANNOTATA.

a Annus agebatur 815, uti ex capite sequenti liquet.

b Græce διὰ τὴν ἀναπάλαιν : Sirletus vertit, qui velut in palaestra quadam supplantati sunt. Sed ἀναπαλαῖν redire ad palestram significat : Igitur quod supplantati fuerint, vel e textu græco excidit, vel potius subintelligitur; dicuntur autem nihilominus vocandi Patres, quia redierint ad primum fervorem. Nos, ut clarior esset sensus, licentium sumpsimus eum paraphrastice explicandi. Addit Sirletus, ob idque carcerem detenti fuerint. Sed hoc non habet historia, neque puto de plerisque vere dici potuisse, cum tamen textus Græcus loquatur de singulis. Ἐξῆς ἕκαστος αὐτῶν ἐφρουρεῖτο : quare pro ἐφρουρεῖτο, legendum conjecto, ἐξῆς φρουρεῖτο et sequentem Paragraphum hinc exordior.

c Credibile est in superiori magnæ ecclesiæ parte Oratoria ista fuisse, et populo inaccessa; ubi facilis fraus parari potuit, et plebi, ignorantibus quomodo res acta esset, imponi aliquid, constantiæ a Patribus expectandæ contrarium,

d Minus apte Sirletus, communicaruntque cum Theodoto, manum illi dantes.

e Insula Propontidis Preconnesus est, versus Cyzicum Mysiæ urbem.

f De Manganiis agemus 23 Aprilis Comm. prævio ad Acta S. Georgii num. 34

g Colitur S. Glyceria 13 Maii, ubi insule hujus situs pluribus poterit indagari. Quantum per conjecturam nunc assequor, fuerit ea hand longe ab Heraclea Thraciæ, ad oram Propontidis, in qua urbe fuit Sanctæ istius corpus, et templum celebri peregrinorum concursu frequentatur; et nomen istud habuerit ab aliquo ejusdem Sanctæ ibidem sacello. Geographicæ tabulæ circa Preconnesum, ore jam datæ insulam, tres minores absque nomine notant : quarum hæc forte una fuerit.

h Hæc Anthimi nota abest a versione Sirleti.

CAPUT VII.

Ultimi anni vitæ : obitus, sepultura, miracula S. Nicetæ.

Ilo in loco cum esset Sanctus, quid miraculi per ipsum patrauerit rerum mirandarum effector Deus, videamus : neque enim abscondi debet Spiritus sancti gratia, in beato viro multiplicata. Zacharias igitur supramemoratus, Patris nostri venerabilis beneficus custos, pro administratione publicarum rerum missus ab Imperatore in partes Thraciæ, captus a barbaris oras illas accolentibus, viuctus abductus est in eorum regionem. Id cum audivisset Michael, sanctissimus Synadarum Episcopus; ex custodia, in qua detinebatur etiam ipse, significavit beatissimo Nicetæ, quod communis ipsorum amicus Zacharias, comprehensus a Thracibus, in eorum terram viuctus abiit : sed rogo, inquebat, coge pro eo Deum : potes enim. Quod cum Sancto esset nuntiatum per ministrantem sibi, fratrem nostrum Philippum, hand modice contristatus est; adeo ut totam pene diem illam jejunius transegerit.

46 Vespere autem facto, candelam, quam habebat ad illuminationem carceris sui, dedit ministro immergendam marinis fluctibus. Fecit diligenter quod jussus erat Philippus, et mox candelam Sancto reddidit : qui illam accendens vigilavit, Deum pro Zacharia orans, usque dum ab omnium creatore Deo certitudinem liberationis ejus obtinuit. Hora deinde nocturnæ Psalmodiæ instante, vocavit sibi ministrantem Fratrem : qua expleta, cum enim videret minister vultu explicato et hilari, interrogavit, cupiens causam discere. Qui respondit : Ne contristeris

Zachariam in Thraciæ captivum

F

pro eo curare rogatus,

pro dei maiore liberandum.

A tristeris, Philippe : quia amicum nostrum Zachariam oculis tuis hic videbis. Quod et factum est. Nam gens illa post paucos dies pacem cum Imperatore sanxit ; et facta captivorum *a* permutatione, egressus est Zacharias cum reliquis captivis, Deo et Sancto agens gratias. Tres quoque germiani fratres, cum propria navi veherentur per mare, essentque submergendi, subita tempestate deprehensi, salvati sunt per invocationem S. Nicetæ : et gratias egerunt Deo, tantam Sancto suo potestatem danti.

a
invocatus
liberat per-
richitantes in
mari

proso Leone

47 Ita perseveravit ibidem Sanctus, toto sexennio angustatus, afflietus, derelictus usque ad exitum rebellis Deo Leonis : efferus enim iste dignam mentia sua ultionem recepit, dirissimam mortem. Siquidem aliqui ex ordinibus militaribus res novas molientes, et velut ab Angelo ducti, prohibente nemine ingressi sunt palatium : atque intra oratorium (visum quippe ei fuerat ad altare confugere) ipsum gladiis percusserunt ; ibique interfectus est, impietatis suæ ad extremum tenax.

*subrogatus
Michael :*

48 Tenebatur autem tunc captivus Michael, vincus catenis duabus ; quem continuo solventes iidem illi, a quibus bestia fuerat interempta, constituerunt Imperatorem. Hic vero virtutem inter et vitium me-

B dius, fidem quidem non restituit, Patres tamen nostros omnes revocavit ab exilio, et in carceribus positos liberavit, cessavitque gravis illa Ecclesiæ persecutio. Egressus autem etiam est beatus Pater noster Nicetas ex ea qua tenebatur custodia, velut ex fovea *c* quadam illustris Confessor, et citra sanguinem Martyr, victoriæ insignia manifesta præferens. Abiit vero ad vicinas urbi insulas, quietem sectans, reseditque in una earum, Angelicam ibi vitam vivens, omnium ad salutem dux factus, omnium columen, omnium medicus, quoad corpus et animam : pauperibus vero subministrabat quæ eis necessaria noverat, non tantum fidelibus, sed etiam erga infideles liberalis. Post hæc comparavit sibi Sanctus prædiolum quoddam ex adverso civitatis versus Boream, et ibidem peregit reliquum vitæ spatium, quod fuit brevissimum.

*redempt
crucis ;*

c

*Nicetas
quiescit juxta
CP. vivit :*

49 Cum vero adesset ei tempus dissolutionis suæ exitusque ad Christum ; ingruente vehementius morbo, et vires reliquas consumente, circa horam sextam, *d* Dominica die illucescente, extendit sanctos suos pedes, quibus in confessione fidei pulchre eueurrerat ; et comitantibus Angelis emigravit, die tertia mensis Xanthici. Ut vero audita est sancta ejus dormitio ; convenit multitudo maxima, tam ex urbe quam ex circumjunctis locis, virorum ac feminarum, monachorum et virginum, intercessorem eum apud Deum habere optantes. Venerunt etiam Archiepiscopi, Sanctissimus Theophilus Ephesi, et S. Joseph *e* Thessaloniciæ ; consuetasque eidem exequias celebrantes, composuerunt eum in sarcophagum. Discipuli autem illius genuini, eundem navi impo-
nentes, direxerunt illam ad sanctum monasterium, quod suis laboribus in optimum statum adduxerat. Nos autem expectabamus in litore eum sanctissimo *f* Paulo Episcopo Plusiadis : statimque ut navis ap-
pulit, ex ea tulimus sanctas Reliquias, deinde eas multis cum lacrymis adoravimus, levatasque in humeros cum hymnis et canticis tulit utriusque *g* cœnobii Fraternitas usque in monasterium. Plurima vero miracula Deus per ipsum in via fecit : siquidem effugati sunt dæmones a variis possessis ; infirmi a diversis languoribus curati ; in quibus et mulier, san-

*duque mori-
tur 3 Aprilis
d*

*et post cele-
bres exequias*

C

e

f
refertur in
monasterium
Medici

g

guinis fluxum patiens atque cum fide accedens, solo *D* sancti corporis tactu medelam accepit.

50 Exequiis igitur ex more persolutis, reposuimus ipsum in monumento communis Patris nostri Nicephori, quod ipse sibi adhuc vivens fecerat, ex *h* læva parte *h* Narthecis, ubi per gratiam Christi us-
que in hodiernum diem sanitates et miracula patran-
tur : quotquot enim ægri ad sanctam illam tumbam accedunt, domum redeunt sani, quacunque teneantur infirmitate. Hæc est vita, hæc conversatio cœ-
lum habitantis venerandique Patris nostri Nicetæ : qui sicut Deum dilexit plurimum, ita et ab eo digne amatus, ut glorificavit : eum, sic et glorificatus ab eo est, nam glorificantes glorificabo dicit Dominus : ipsi autem decet gloria, Patri scilicet, et Filio, et Spiritui sancto, nunc et semper et in secula seculorum. Amen. *i*

*et miracula
clare!*

h

i

51 Finitus est præsens liber mensis Martii die *xxi*, Indictione prima, anno mundi sexies millesimo quadringentesimo vigesimo quarto *k* : scriptus per manus Joannis, humilis et minimi monachi, Anatolio sanctissimo studitarum Hegumeno.

*Vita a Studi-
tis transcri-
bitur.*

ANNOTATA.

E

a Græce, ἀντιπατάλλων γενομένης : quod non recte vertitur, reconciliatione facta.

b Occisus est Leo ipso natali Domini die anno 820, eique successit Michael Balbus.

c Ex σκαλῆματος, forte legendum σκαλῆματος, Sirletus vertit ex stadio, an quia putavit legendum ἐκ σκαλῆματος?

d Ergo intelligenda est hora sexto sive ultima noctis, quod fuit anno 824.

e S. Josephus Episc. Thessalonicensis colitur 15 Julii, egregius etiam ipse cum Episcopis reliquis contra Leonem Armenum Confessor.

f Pauli Episcopi Plusiados Acta et exilium dedimus 8 Martii, die ejus natali.

g Scilicet tam Medicii quam Symbolorum : hæc enim inter se fuisse si non loci vicinia, certe instituti similitudine conjuncta persuadet Anostasi præmemorata assumptio *ex* hoc, ad illud gubernandum cum titulo (Economi).

h Suggestum vertit Sirletus : scripsit de Narthece libellum integrum eruditissimus Leo Allotins, ex quo constat ea voce significari partem templi anteriorem (vestibulum puta vel propylæum) in quo fus est etiam cæterhumanis et excommunicatis subsistere, velut pœnitentibus : et quia in hos ferula castigatrice utitur Ecclesia, videtur ipsi loco nomen ob ea inditum esse. In Germania ante omnes majores ecclesias videre est atrium, quod ibi nomine auspiciarii Paradisus dicitur.

F

i Quæ sequuntur vel absuerunt ob eo Codice, quo usus est Sirletus, vel ab hoc omissa sunt, velut ad rem non facientia, utpote non auctoris sed scriptoris verba : quæ nos omittenda non putavimus, cum de antiquitatis autographi codicis tam manifestam fidem faciant.

k Scriptor monachus utitur *Æra* ecclesiastica, id est, Alexandrina : quam in *Exegesi* prævia ad 3 Tomum Martii num. 11 ostendimus annis 16 discrepare a Romano, id est, Constantinopolitana : ut qui est Alexandrinis 5983 annus, Romanis sit 5999, et uterque *Æra* Christianæ vulgaris annus 491. Hinc consequens est annum Alexandrinæ *Æra* 6424 hic notatum, esse vulgaris *æra* 932, qui cum Indictione prima, hic pariter notata, convenit.

DE S. JOSEPHO

HYMNOGRAPHO CONSTANTINOPOLI

Commentarius prævius.

§ I. Cultus sacer ex Synaxariis MSS. Legationis Romanæ, et exilii tempora.

AN.
DCCCLXXXIII.

Elogium inter
sacra recitan-
dum,

ex MS. Græco.

B

Sanctum Josephum, a sacris hymnis sive Canonibus conscribendis, Menæa excusa et plurima MSS. Synaxaria, Claromontanum, Chiffletianum, Mazarinianum, aliisque, τὸν Ὑποψυχάζον; duo autem in monasterio Cryptæ-ferratæ conservata, τὸν Παύλῳ τῶν ἁγίων appellant; eique elogium texunt, alia brevius, longius alia; rix ulla absque mendis, librariorum ascitantia aspersis. Solum Synaxarium, quod primo loco hic nominavimus, Claromontanum, quia ex Claromontani nostri Parisiis Collegii bibliotheca commodatum, majori ex parte sincerum est; quod proinde præ ceteris dignum duximus huic prolusioni inserere, ita expeditiorem cursum habituri ad ea, quæ circa hujus Sancti ætatem moventur dubia; non aliud habentia fundamentum, quam quod audacior aliquis Virum ab auctore pene coarctatam præsumpsit ex suo ingenio interpolare unius vocis additamento; et Leonem Iconomachum legens, addere τὸν ἐν τῇ Ἰσχυρίᾳ, non satis attendendo quod integro seculo Leonis Isaurici imperium distet a temporibus Ignatii Photique Patriarcharum, sub quibus Scrophylactis munus in Ecclesia Constantinopolitana gressisse Josephum, in progressu Vitæ debuerat observasse. Similem prorsus errorem 23 Maii circa S. Michaelis Synaxarum Episcopum irrepsisse in menologium Græcorum notavimus 5. Jan. ad Vitam S. Gregorii Aritensis, pag. 290. Elogium porro S. Josephi prædictum, tale est.

Patria Sici-
lus,

fit monachus
et Presbyter
Thessalonica

e Cretensi
carcere libe-
ratur a S.
Nicolao :

2 S. P. N. Joseph Hymnographus, ex Sienlorum provincia erat, parentibus Plutino atque Agatha: in depopulatione autem suæ patriæ cum matre fratribusque servatus, in Peloponnesum abiit, indeque se transtulit Thessalonicam; et decimum quintum agens ætatis annum, attonsus est in monasterio quodam: ubi totam sacram Scripturam tanto cum profectu decurrit, ut Presbyter mernerit ordinari, et cum Decapolita Gregorio Constantinopolim transiit. Postquam autem sub Leone Armeno denuo resuscitata Iconomachorum hæresis extulisset caput, deprecati sunt Sanctum Gregorium Orthodoxi, ut Romam destinaret Josephum, felibus ibi degentibus nuntiaturum, quid accidisset. Navigavit igitur eo; sed a barbarorum navigiis interceptus, abductus in Cretam captivus est. Una autem nocturni adstans eidem quidam, speciem pontificalem præferens: Ex Myra, inquit hoc adveni; et librum sumens, jussit enim accipere. Accepit Joseph, legitque hæc verba: Accelera misericors, et festina miserator in adiutorium nostrum: potes enim si vis. Quod autem tunc decantavit, opere ipso completum vidit; quando Theophilo e vivis sublato, sancta Ecclesia sacrarum imaginum recepit ornatum. Interim divinus Joseph liberatus et carcere, Constantinopolim salvus perductus est.

S. Barthol-
omæi Reliquiam
s'rat.

3 Invenerat, cum adhuc esset in finibus Thessalonicae, sancti Apostoli Bartholomæi Reliquiam. Hunc igitur accipiens, sub illius nomine ædificavit sacellum; cœpitque multa cum sollicitudine versare animo, quomodo festivitatem ejus sacris canticis componendis ornaret; cum lacrymis atque singultibus supplicans, ut hujus desiderii sui compos effici mereretur. Et vero compos ejus effectus est. Noctu enim virum quemdam reverendum conspicatus est ad latus Epistolæ, qui videbatur sacra e mensa

Evangelium tollere, ipsumque Josephi imponens pectori, sua eum benedictione impertiri. Ex tunc autem gratiam componendorum hymnorum et facultatem habuit tam expeditam, ut quidam existimarent, eum melodias sacras non proferre ex seipso, sed aliunde acceptas et memoriæ commendatas pronuntiare, et præbere postulantis. Itaque Ecclesiam universam suis illustravit hymnis, cœpitque omnium ore celebrari, et cunctis haberi amabilis, non tantum idiotis, sed etiam Principibus et Imperatoribus ipsis.

4 Multum quoque orthodoxæ fidei causa decertans, in Chersonem est relegatus ab impio Armeno, eo quem Bardam vocabant condemnante, quod illum genere redarguisset. Post ejus mortem e Cherson liberatus est ab egregia illa Imperatrice Theodora, quæ orthodoxiam celebravit; et sacrarum vasorum magnæ Dei Ecclesiæ Custos effectus est, divino Ignatio Sedem Patriarchalem obtinente. Post hujus porro ex hac vita discessum, Photio quoque (hic enim post Ignatium Patriarcha est declaratus) in amoribus fuit æstimationeque maxima. Inter hæc longum vitæ spatium laudabiliter implens, sancteque et innocenter suo versatus in munere, obdormivit, in Domino. Dicitur autem, quod sancta illius anima, deducens sanctis Martyribus Angelisque, erecta in cælum sit. Etenim homo quidam, servum utilem habens, cum hic se fuga proripisset, abiit ad S. Theodoram, Phanerotem vulgo nuncupatum, rogaturus ut suum sibi servum revelaret. Exacto autem ibidem spatio non modico temporis, cum nihil didicisset de fugitivo, reredere voluit; recessissetque, nisi orto jam die detentus spiritali qui fiebat sermone, obdormisset tantisper. Atque ecce Martyrem videt, et hæc ad se dicentem audit: Ut quid mæstus es? Poeta Josepho hac nocte moriente, anima ejus ab omnibus nobis, quos suis canonibus hymnisque honoravit, deducta est et ante Dei conspectum constituta. Nunc autem præsto sum, ostensurus deinceps, quod voles. Vade ad locum illum (et locum nominavit) ibi famulum tuum, quem requiris, invenies.

5 Hæc unus Synaxarium prædictum, recte et ordine omnia, nisi quod ad auctores inditi in Chersonem exilii pertinet, adeoque et ipsius exilii tempus. Etenim quævis Leo Armenus, suæ adversus monachos orthodoxos sævitæ ministrum facemque habuisse legatur Bardam quemdam, affinem suum; hic tamen nullam potuit partem sibi vindicasse in vexanda Josepho: cum is sub ipsum initium persecutionis, anno u Leonis, suscitatus, Romam legatus sit, et usque ad annum dccxx manserit captivus in Creta. Theophilus igitur, impius passim ab auctoribus dictus, ob iconomachiam resuscitam, scribi hic et intelligi debuit; sub quo Bardas, S. Theodoræ Augustæ frater, vir incestus atque nefarius, apud sororium, monachis orthodoxis insensissimum, facile potuit effectum dare, ut Josephum, vitia sua increpantem liberins, ruderet relegatum. Ita certe censuit is qui alterum e MSS. Synaxariis Cryptæ-ferratæ compilavit auctor, et conveniunt optime Viri Acta, quævis nulla facta Bardæ mentione totam culpam in pessimum illius temporis Imperatorem, scilicet Theophilum conferant. In dicto vero Synaxario sic legitur: Invidi autem quidam cum eum calumniati essent, de iis quæ

Canones
scribit et
dictat mira
facilitate.

relegatur in
Chersonem

fit Scrophyl-
act CP.

mor in ani-
mama Sanctis
deductam
fuisse

revelatur.

Josephi
exilium una
Leonis Armeno,

sed Theophilo
imputandum
fuit.

A quæ adversus Bardam Cæsarem dicta fuerant, in Chersonem relegarunt; unde post aliquod tempus Constantinopolim regressus, sacrorum magnæ Dei ecclesiæ vasorum custos factus est, Ignatio Patriarcha.

6 Graviorum aliorum Synaxariorum errata hic non attingimus, tantum dicimus in eorum nullo notari nomen Leonis Isaurici, quod in Actis repertum ita torsit Octavinum Cajetanum nostrum, in suis ad ea Annotationibus; ut cum videret consequens esse, quod annis ut minimum CLXX virisset Josephus; ingenue fessus sit, tam longinquam ætatem, inter tot rerum turbines, totque ærumnas et exercitationes asceticæ vitæ, negotium sibi facessere. Omnia nihilominus, quæ deinceps in Vita dicuntur, ita digessit, ut pessimum, de quo supra, Imperatorem, sub quo in exilium ejectus est Joseph, haud dubie notet fuisse Constantinum Copronymum, Leonis Isaurici filium, et imperii perinde atque impietatis successorem; et Orthodoxos Imperatores, sub quibus est Constantinopolim revocatus, Constantinum et Irenem interpretetur. Utque hæc concordet cum Menæis, occasione Bardæ ejectum dicentibus; concludit, rursus sub Michaelē Balbo pulsum Josephum, atque a S. Theodora restitutum videri. Dubitat etiam an Leo Isauricus, quem XIV kal. Julii mortuum Theophanes scribit, potius dicendus sit in Natalitiis Domini obiisse, an vero post menses sed et totidem dies de ejus morte fuerit Sancto Josepho nuntiatum. Quæ omnia facile potuisset discernere; si ex indicato mortis die, scripsisset Leonem Armenum, Isaurico tanto posteriorē, intelligere; et illud, ἐν τῇ Ἰσαυρίᾳ, insertum Actis, suspectum habere, propter aliorum omnium silentium et enormem distantiam temporis.

7 Simili ratione non difficulter potuisset idem Cajetanus videre illius conjecturæ vacillatē, quæ Syracusanus fuisse Josephi patriam propterea asseruit, quia in Actis dicitur Josephi patriā gloriosior reddita a Beati parentibus tam felici germine, quam a Dionysio, qui olim in ea summis in deliciis regnavit. Esto enim quod Regum Syracusis habuerit Dionysius, toti tamen imperitavit insulte, de qua, non de peculiari aliqua ejus urbe loquuntur Acta. Non potest sane verosimile videri in tanto historicarum omnium silentio, quod Irene et Constantina regnantibus, potuissent piratæ barbari, ea tempestate non ulnndum validi, munitissima urbe: quam idem, Siciliæ reliquæ dominatam adepti sub Michaelē Balbo, non potuerunt, uti nec Tauromeniam, per annos LV sui juris facere; usque dum venet annus DCCCLXXVIII, quando, die XXI Maii, victoria ipsis de eadem obtigit, et totius insulæ possessionem confirmavit, magnam Ecclesiæ afflictissimæ calamitatē: quam describit is qui interfuit Theodosius Monachus, in epistola ad Leonem Archidæonem, ex MS. Græco Latine reddita et apud Roccham Pyrrhum in notitia Ecclesiæ Syracusanæ impressa. Qui idem Pyrrhus interim asserit et Basiliani Ordinis monachum et Syracusanum fuisse Josephum; istud ex sua, hoc ex Cajetani conjectura persuasus: additque illius festum Syracensis celebrari in Aprilis, utique postquam Cajetanus incepit Sanctos Serenos ex Græcorum Menæis conquirere, et suis Insulanis venerandos proponere: neque enim existimamus cultum eum Syracusanum esse antiquum, aut in ulla nojorum de Josepho traditione fundatum.

§ II. Vitæ scriptores Canosies compositi, tempus mortis.

Quod §. superiori diximus de Borda, et circumstantiæ quædam aliæ, in Synaxariis expressius quam in Vita notatæ (ut quod decimo quinto ætatis anno attonsus in monachum S. Joseph sit, quod mensa a Saracenis patria cum matre ac fratribus servatus, quod extemporaneam pene habuerit Canonum condendorum facultatem,

quod locus exilii Chersona fuerit, quod ante exilium injecta sint Sancto vincula et verbera, quod denique gloriosæ illius in celum deductionis visio, occasione fugitivi requisiti in templo S. Theodori Phanerotæ sen Manifestatoris, obtigerit probò illi viro, qui ejus ad alios mernit testis existere) hæc, inquam circumstantiæ, in proficioribus Actis præteritæ, credibile nobis faciunt, Vitæ epitomen (quam supra ex Claromontano dedimus, quamque alia MSS. fere sequuntur) ipsam esse, quam a discipulo S. Josephi Theophane scriptam, Joannes, Magnæ Dei Ecclesiæ Diaconus et Orator, præ oculis habuit, plenius ornatiusque exponendæ, additis quæ desiderabantur multis. Hanc sic auctorem ornatamque ex parte, ex parte vero, prædictarum circumstantiarum minutis prætermisissis, descriptam liberius, accepimus ex Codice Græco Bibliothecæ Vaticanæ, auctoris nomen quale diximus præferente: continuitusque cum eographo alterius codicis, a Daniele monacho et sacrista in monasterio sancti Salvatoris Messonæ absque auctoris nomine descripti, ex pluteo 20 num. 32.

9 Ea primum, Latine reddita a P. Augustino Florito Societatis nostræ, prodit inter Vitæ Sanctorum Siculorum anno 1657: aliam deinde ejusdem Vitæ versionem adornavit Ludovicus Maraccius Lucensis, e Congregatione Clericorum Matris Dei, uno cum Canonibus in omnia Beatæ Virginis Mariæ festa, et Theotociis per omnes Græcorum ecclesiasticos libros sparsis, et S. Josephi nomen ut auctoris præferentibus; quæ omnia prænominati Ludovici conjunctione sanguinis et religionis professione frater, Hippolytus Maraccius, commentariis eruditis illustravit, vocans illa Mariæ S. Josephi Hymnographi, et publicavit Romæ anno 1661. Hanc versionem, Græci contextus verbis pressius inherentem, prætuleramus tum priori illi, tum alteri a quodam hujus nostri Provinciæ Philhellene elaboratæ. Sed excerpta ex Maracci libello folia, præloque a! nostrum morem parata, excederant nobis Amstelodami, quando post tristē Blavianæ Typographiæ casum colligebamus sorcinas Antuerpiam reverendos: neque jam, cum primum defectus animadvertitur, promptius est aliquid quam ex Octavio Cajetano recipere Floriti versionem, eamque ad contextum Græcum denno recognoscere, mutatishinc inde pauculis ubi id exigere res videbatur.

10 Simon Wanguereckius noster, in Prolegomenis ad Marianam Græcorum pietatem, ex duodecim tomis Menæorum et septem reliquis Græcæ ecclesiæ voluminibus excerptam, num. 22, De duobus Sanctis Josephis, utroque Hymnographo ei Confessore apud Græcos, agit: quorum alter fuerit S. Theodori Studitæ Frater atque Episcopus Thessalonicensis, XIV Julii recolendus, et habuerit in canticis suis pangeadis hoc notabile, quod nomen suum sæpe omissum in titulis, per Acrostichidem sive primas stropharum litteras, circa ultimam odum sui ultimi canonis, semper accuratissime signavit: alter, annis forte quadraginta junior, hic noster sit, cui describendo putat eos Canones, quæ undam Josephi nomen appositum habent. Quia vero etiam Canones hujus posterioris, de quo nunc agimus, Josephi, fere Acrostichidi alieni illiguntur: existimat, præcitatus Wanguereckius, ab ipso utpote operosius compositos, extendi debere extemporalem illam dictandi facilitatem, quam supra ex Menæis laudatē vidimus. Cur tamen tam operosam hoc sit; ut ab exercitatio nequiverit ex tempore fieri? Certe nulli poetæ metro adstrictos Græcorum Canones, potuisse non magna contentione animi ad certas litteras, in cuiusque strophe principio invenientis, ulstringi ab eo, cui litterarum esset strophas singulas, nullo inter se ordine connexas, a quocumque liberet voce oriri, ipse debemus experiendo; quanto talium canonum aliam Latine reddidimus, eadem Acrostichidum lege servata, etque in versione, ad Græcorum verborum sensum exprimendum

D
AUCTORE D. P.

quam Joannes
Diaconus
extendit.

ut hic post
variā inter-
pretationem
editur.

E

a Josepho Ep.
Thessalon.
compositi
Canones,

F

distingendi
ab alijs hic
compositis

extemporali
facilitate

primus ejus
ad eulæ CP
sub Leone,
non Isaurico

sed Armeno
occiso in
nocte Natali-
tatis.

hic Sanctus
non videtur
fuisse Syra-
cusanus.

Vitæ epitome
scripta a
Theophane
discipulo,

A exprimendum, obligata. An autem omnes illi Canones, quas Mariali suo Maraccius inseruit, quosque supra trecentos inveniri in ritualibus Græcorum libris asserit Cajetanus, hujus ultimi Josephi sint; an aliqui relinqui priori debeant, non vacat nec operæ pretium est sollicitius examinare.

quod isle
dicatur *ἱεροσολων*

hic simpliciter
Joseph, cujus
etiam sunt
Canones de
S. Nicolao

II Placet interim discrimen a Wanguereckio supra nominato designatum, ut scilicet Canonis illi, qui nudum Josephi nomen præferunt absque alio titulo, Josephi hujus nostri sint: quem etiam intelligere videtur Leo Allatius in sua de Græcorum libris dissertatione, quando Josephum Melodum nominat. Episcopo Thessalonicensi imputari possunt alii qui dicuntur *τοῦ Κόρου Ἰωσήφ*, Domini Josephi: hæc enim honoris appellatio denotat gradum aliquem eminentiorem. Fatemur tamen non ita firmam eam conjecturam videri, quin varia possint contra eam opponi, quæ ambiguum judicium faciant. Præter hos duos videtur alius tertius Josephus fuisse, qui in titulo MS. Typici, Romæ in Bibliotheca Barberina asservati et o Leone Allatio pag. II dissertationis præcitatæ laudati, nominetur, cum dicitur, Typicum illud continere ecclesiasticam constitutionem omnium festorum totius anni. secundum traditionem Sanctorum Patrum, videlicet S. Sabæ et Studitæ, et maxime sancti-Montis; nec non partem traditionis sanctissimi Patris nostri Josephi, possessoris sancti monasterii, quod Divi Nicolai *τῶν κασσωλων* dicitur. Etenim si Joseph ille proprium ordinavit Officium monasterio suo, cujus Patronus erat D. Nicolaus; quis Paracleticon Græcorum legens (in quo ordinarium totius hebdomadæ officium octies secundum octo tonos varietum continetur) in eoque observans secundum Feriæ v Canonem (nam singulis feriis duo sunt Canones, et feria v primus de Apostolis est) cum Cathismatis, atque Tropariis eodem spectantibus esse de S. Nicolao: quis inquam hæc legens et observans, non judicabit Josephum istum *τῶν κασσωλων* esse auctorem illorum octo de S. Nicolao Canonum? Atqui etiam horum Canonum acrostichides subjunctum habent nomen *Ἰωσήφ* hoc modo:

et monasterium
S. Nicolai *τῶν κασσωλων*

Ἦχος ἀ. Σοὶ Νικόλαε πρῶτον ἐπισφίρω μέλος. Ἰωσήφ. Et similiter in aliis, præterquam in Canonibus tōni secundi et octavi, qui nihilominus ejusdem auctoris manifeste sunt. Hunc igitur non esse a nostro Josepho distinguendum, tum illa styli similitudo suadere poterit, tum quod nostrum a Cretensi captivitate liberatum D. Nicolai microculo, possimus prudenter opinari, ei quod Constantinopoli crexit monasterio patrocinium prætulisse S. Nicolai, in deserto illo loco, ad quem, haud procul positum a templo D. Joannis Chrysostomi, sedem et curarum scholam num. 24 dicitur transtulisse, in eisque discipulorum distribuisse multitudinem: in casulis forson extemporaneis, unde dictum sit monasterium D. Nicolai Casularum, vocabulo, ut alia multa Constantinopolitana, *Πρωμαχῶ*; quamvis et monasterii a D. Nicolao dicti nusquam Acto meminerint, et adjectura postea oratorium S. Andreæ Apostolo nuncupaverit Sanctus, propter reliquias ejus² istic collocatas, uti dicitur num. 25.

mortuus
verosimiliter
an. 883

12 Quo anno Christianæ æræ et ætatis suæ mortuus sit hic, de quo agimus, Josephus, nusquam exprimitur Acta: tantum num. 37 inquit, diu illum in vita duravisse, et propter graves² labores diuturnum censeri debere sustinuisse martyrium. Num. autem 34 dixerant, quod Dominice Passionis magna ac venerabili Parasceve instante, discipulum suum, et ecclesiæ possessiones in bello descriptas obtulerit et commendavit Photio Patriarchæ, nihil ulterius exprimens: quo facto imminentem sibi exitum præsignasse declaraverit mox vehementissima febris, quæ eundem fecerit vivendi finem, et (quantum ex contextu colligi datur) paucorum omnino dierum fuerit. Hinc porro animam circum agentes per octo illos annos, quos Ignatio mortuo Photius in Patriarchatu

habuit, antequam anno DCCCLXXXVIII dignitate illa privaretur; et annum requirentes, qui Parasceven habuerit, neque post tertium diem Aprilis, quo mortuum credimus S. Josephum; neque tamdiu ante, ut inter ipsam et diem mortis longioris temporis moribus statui debeat; nullus occurrit oportunior annus, quam DCCCLXXXIII qui Parasceven XXIX Martii habuit, et quarta feria Paschalis hebdomada diem III Aprilis. Nam, si anno DCCCLXXX mortuus esset Josephus, mortuus esset ipso die Paschæ; talem autem tamque notabilem festivissimæ divi circumstantiam, nequaquam si vera fuisset, omisisset exprimere auctor Vita.

13 Hinc porro de ætate conjectare possis, eam, qui Leone Armeno persecutionem incipiente, id est anno *Æræ* vulgaris DCCCLXIV, jam Presbyter initiatus, Romanæ legationi judicabatur idoneus, atque adeo ut minimum tricenarius erat, haud multum abfuisse a centenariio, quando a mortali hac vita ad immortales Superos transiit. Eodem ratione intelligi datur illam barbarorum incursionem in Siciliam, quæ Josephum cum matre fratribusque in Peloponnesum expulit e patria, non paucis annis priorem fuisse luctuoso illo tempore, quo post Leonis Armeni eadem, Michaelis adversus rebellem Thomam occupato, et omnem aliam curam huic unice postponente, Creta, Sicilia et insulæ Cyclades a Romano Imperio rescissæ sunt; ut scribit Leo Grammaticus. Nempe barbari illi, piraticis excursibus prædas ante id tempus contenti agere, tunc etiam firmas novo dominatui sedes in iisdem insulis acquirere. Quod autem barbaricæ etiam naves fuisse dicantur, quæ vela Romam facientis cursum intercideret et captivum in Cretam arxere Josephum: id ita accipimus, ut eam insulam non jam tunc tenuerint barbari, sed ut a Leonis Armeni ministris conducti ad scelus piratæ, profugos Constantinopoli sacrarum cultores imaginum curaverint retrahere in monas iconomachorum; et Josephum nominatim intenderint comprehendere, quem Romam legatum navigare, non potuit omnino clam haberi: ex Actis enim manifeste constat, non Saracenos, sed Iconomachos fuisse, in quorum custodia detentus ille apud Cretam est toto fere sexennio.

D
tempore
Photii Pa-
triarchæ.

fere centena-
rius

E
Qui barbari
in his Actis
intelligendi?

VITA

Auctore Joanne Diacono

Interp. Augustino Florito S. J.

Ex MS. Græco Monasterii S. Salvatoris,

Collata cum MS. Græco Vaticano.

PROLOGUS

Et si quæcumque sanctorum virorum vita studiosum virtutis animum ad imitationem provocat, atque adeo vehementer impellit; tamen si ad vitæ sanctimoniam accedat etiam dicendi vis, actioque cum contemplatione jungatur; mirum, quantum perfectæ virtutis avidus ad utraque consequenda inflammatur. Quamquam enim ei, qui ad cœlestem beatitudinem nititur, virtus satis sit ad illam parandam: tamen si eloquentia cum probitate morum copuletur, aliorum mores acrius arguit, ac virtutis quoddam exemplar est, quo spectent omnes, qui cœlesti gratia donati, ad illam aspirant. Hujus generis fuisse Josephum comperi, in ferendis laboribus excelso magnoque animo virum, et in parandis virtutibus contentione incomparabili, nec vulgari verborum copia et ubertate dicendi a Spiritu sancto donatum, ad veteres sanctionia illustres viros hymnis rite cohonestandos.

2 Tantum igitur virum, qui non minus eloquentia quam probitate valuit, silentio præterire nefas omnino est: maxime autem consentaneum rationi, ut quod ille aliis liberalissime præstitit, idem a tenuitate

F
utilis futurum
hujus Sancti
Vita.

quamvis a
peccatore
minus omnino
scribitur,

A tate nostra officium accipiat. Nam ut verissime dictum sit, non est speciosa laus in ore peccatoris; studium tamen nostrum probeque in eum affectus animus poterit nobis sanctum virum conciliare; ad accipiendum satis tenue ac simplex nostrae orationis genus, quam suis laudibus parem minime ille quidem a rudi homine poscit. Sicut enim utriusque nostrum vivendi ratio, e diametro opposita plurimum variat; ita etiam in utroque dicendi facultas toto caelo distat atque se jungitur. Quae cum ita sint, eumne inconcinne satis insulseque laudabimus, qui aliorum facta venuste lepideque decantavit? At ille, cum eo nos munere destitutos videat, nihilque praeter promptum animum posse afferre; hoc ipsum gratum sibi acceptumque fore confidimus. Neque enim facies, cui insignem pulchritudinem natura indidit, fucum aliaque medicamenta poscit; immo sordidatur potius adscitis ex arte coloribus ac pigmentis.

additis quae,
Theophanes
omiserat :
a

B 3 Sed Josephi Vitam Theophanes quidam, sacro Sacerdotio inauguratus, idemque monachus, litteris mandavit; ita tamen ut multa illum fugisse videantur [Ceterum a per haec ipsa in quibus ille Beati viri Vitam abbreviavit, animos nobis addidit enitendi ad perfectam narrationem.] Verum quae commendatio tanto virtutis splendori par umquam fuerit? quae lingua tot res praecclare gestas enarraverit! Sane oportebat eos nunc adesse, quos ille in vita exornavit sua eloquentia, ut a quo laudationis beneficium in se collatum scirent, eidem cumulatus redderent. Ceterum nos, qualesquales simus, nullo modo commitemus, ut tantae res in tenebris sepeliantur.

ANNOTATA.

a *Interpres Siculus haec ita reddidit. Urgebat enim atque festinabat labores sudoresque suos, al solvere scilicet; nos interim, quibus breve vitae compendium transdedit, sedulo monens, ut eandem sedulo amplificarem atque exornarem: quae si sic haberentur in Graeco, significarent ipsi Theophani familiarem et coevum Joannem fuisse.*

CAPUT I.

B. Josephi genus, et in monastica vita virtutes

In Sicilia

puissimis pa-
rentibus na-
tus,

C Josephi patria Sicilia fuit, insularum omnium felicissima atque praeclearissima: quam profecto non tam gloriosam reddidit Dionysius, quam illius parentes, qui tam illustri foetu immortale nomen patriae pepererunt. His, nomen erat Plotinus et Agatha, insignes ambo virtutis divinaeque legis cultores; sed filii sanctimonia multo celebriores, nobilioresque effecti; quae proles non nisi precationis opus, fructusque debuit esse virtutis. Ille siquidem magna in Deum fiducia ac fide pollebat; haec, caducis fluxisque seculi bonis valedicens, uni se Deo manciparat, per summam continentiam ac temperantiam hujus vitae fluctuosum mare transmittens: ut ambo instar Davidicae vitis efflorescerent, ferrentque tempestivos virtutis fructus, quibus complures traherent ad sui imitationem. Neque enim ita vitam ducebant, ut corporis libidinibus obsequentes, lege moreque vulgi, totos se voluptatibus traderent ac deliciis inhierent: sed solis necessariis iisque quae natura poscit contenti, cetera quae superessent pauperibus ultro erogabant; ne forte in supervacaneis per luxuriam oblectamenta consecrantes, Deum sibi infensum haberent; qui hanc eorum eximiam erga ipsum caritatem tam praeclearo pignore remuneratus est.

moquam
puram maturi-
tatem prae-
tulit,

B Sed Josephum tametsi parentes animi causa, ad ludum, quae propria est puerorum occupatio, in-

D citarent, vix tamen ille adducebatur: neque enim puerilibus ludicrisque rebus oblectabatur; sed erat gravi indole ac maturitate quadam praeditus, supra aetatem illam: quin lingua adhuc balbutiente, sacra eloquia sedulo discerebat. Postquam vero jam adolescere inceperat, et inter adolescentes consilio ac prudentia senex recenseri, iam tum continentiam ac fortitudinem praeseferre, ad elidendas pravas animi cupiditates, et quis esset aequalibus suis se ostendere. Cum enim artibus libero dignis animum serio ac continenter appulisset, omnes enbito, quod aiunt, regio excellere, videbatur: atque id bono sane jure, cum non tanti disciplinae hasce faceret, quantum operae ac curae in virtute paranda poneret: quo majores in litterarum studiis progressus faciebat. Nam solo pane et aqua ad vespem contentus, ceteras epularum delicias respuere, hinc plurimum in disciplinis proficere: quia animus litterarum ac precationis studio intentus, mentem adeo erigit corpusque deprimat ac debilitat, ut non facile ad voluptatum illecebras trahi se sinat; sed totus feratur in Deum, ac comparandis disciplinis sese dedat. Sic sceleris puram integramque vitam ducebat.

et temperan-
tissime viri,

E 6 Sed quoniam iis qui ingenti sunt animo, iam inde ab ipso vitae, exordio, dura graviaque solent imminere; barbarorum multitudo Josephi patriam aggressi, illam in suam potestatem redigant. Hic vero quid non foedi ac luctuosi patrarunt? quid calamitatis ac miseriae non intulere? Adolescentes per summam crudelitatem interfici, pars bonis spoliari, pars captivi in alienas terras misere abduci; alii, quos propitium Nomen respexit, patria relicta fuga sibi salutem parare, in quibus fuere parentes nostri Josephi, qui simul cum filio in Peloponnesum migrarunt, patria, facultatibus, amicis, necessariis carentes. Verum enim vero, Josephi animus, cum se exulem sciret, neququam patriam hic nactum se suam existimavit neque eum esse consedendi locum; sed per veram peregrinationem, supernam sibi patriam esse inquirendam, et accuratius vivendi instituto Deum reperiendum. Itaque nondum pubescens, illuc a Thessalonica Macedoniae metropolim proficiscitur; ne forte e nimio parentum amore praepeditus, per rerum omnium spoliationem minus libere posset ad dilectum suum evolare, ac totis pennis adeum se attollere: eo namque generosi adolescentis spectabant consilia omnia. Atque haec a parentibus se junctio, quis rei exitus esset futurus, ostendit.

devastantibus
patriam bar-
baris
E

cum parenti-
bus fugit in
Peloponne-
sum,

a
inde Thessalo-
nicam abiit

F 7 Ut primum enim Thessaloniceam tenuit, e vestigio cuidam viro, continentia ac sanctitate claro, se tradit, qui propter eximiam virtutem erat praefectus, fratribus regendis qui in monasterio magni Dei ac Servatoris nostri se exercebant, cui monasterio Latomi nomen, miraculum, quod ibi patratum est, fecit. Ibi monasticum habitum indutus, eum attensa coma, fluxa omnia ac interitui obnoxia, quae sub luna sunt, abiecit. Hic quod ille facinus, cum virtute conjunctum, non gessit? quo se spiritualis palestrae genere non exercuit? Prorsus ut omnibus, qui illum intuerentur atque imitari vellent, omnis industriae acerrataeque diligentiae esset exemplum. Quin novam jejunii rationem excogitavit, quo ab aliis discrepare minus videretur, magisque studia sua occultaret. Vigiliis adeo deditus, ut supra fidem sit eorum, qui laxius vitae genus voluptatibusque confortum consecrantur.

ibique mona-
chus factus
F

G 8 Mira taciturnitas, non ut alienas res animo inquireret; sed ne ullus esset, qui ejus studia sermonibus interpelleret. Vox adeo submissa, vix ut a curiosis, alioqui intentis, posset excipi: quae prima sunt verae philosophiae elementa, atque adeo ejusdem perfectio. Nam si sapientiae initium esse timorem Dei

silentium
religiose
servat.

EX HS. GR. A Dei didicimus, ac timor Dei ad divinis legibus parandum inducit, in quibus non illa minima est, quæ estium ori imponere jubemur, ut neque mens in absurdas cogitationes distrahatur, nec per inutiles absontosque sermones inturbetur animi quies; sequitur, teste Davide, ut custodia viarum Dei ducat ac sequatur linguæ continentiam. Ex eo fonte alia virtutum decora in illum derivarunt. Quis vero tam rudis est, qui non admiretur atque obstupescat, ejusque invictam in ferendis laboribus constantiam non efferat in cælum? Humus ejus cubile, quando naturæ necessitati esset indulgendum, lapidemque pro molli cervicali adhibebat. Somnus perpetuo minimus, cœnæ frugalitatem sequens, in quo sacrorum mysteriorum explanationes sanctæ illius menti sæpenumero inscribebantur.

excellit dono
lachrymarum,
humilitate,
B inclinato salutaret: præterea stabilem ac firmam caritatis vim, qua omnes sine ullo prorsus discrimine complectebatur. Quidam vero admirentur continentiam animumque ab omni evagatione immunitatem: cum enim mentis legi membrorum legem repugnantem ex Apostolo videret, totus per Dei legem se attollebat, plane ut nullam in se subrepere turpem cogitationem pateretur, quæ est (ut ex D. Joanne: insigni veritatis propugnatore, constat) umbilico ventris insidens serpens, turbulentosque motus illis excitans, qui ad sensuum oblectamenta trahuntur. Rursus nonnulli assiduum intentumque præallendi studium ac laborem extollant, ac prope divinum vocent tam generosum athletam.

comparandus
Josepho,
Heb. 12, 1 10 Pars imitatricem vim in eo verbis amplificet, cum velut operosa apis præta sacrarum litterarum pervolitans, ac selectissima florum sincere excerpens, omne virtutis genus sibi compararet. Continentiæ quidem ac puritatis exemplar, castissimum Josephum, ante oculos ponet at; ejus vim in pravis libidinibus coercendis æmulans, admirabatur maxime: neque enim erat ei cum sola Ægyptia bellum; sed cum peccato etiam, ut D. Paulus ait, usque ad sanguinem conflictabatur: non modo pallium adjiciens, nisi et manibus libidinosæ mulieris, ad nefarios ausus trahentis, elaberetur; sed carnem per temperantiam macerans, ut letalia ejus vulnera evitaret, quæ nos per externa hæc sensusque moventia in fraudem inducere consuevit. Jacobi vero imitabatur candidam, minimeque fucatam mentem, nam sicut is paternam benedictionem matre suadente furatus perlubetur, neque E autem, quem vel ab ipso matris utero oderat, consecratus: ita noster supplantator, per carissimam suique amantissimam Dei Ecclesiam, primogenita benedictionis accepit; nempe ut Deo vicissim benediceret cantilenis suavissimis, quas ipse in honorem primogenitorum, qui in cœlestium numerum sunt relati, pie concinneque decantavit; supplantans cucodemonem, et ab eo quam longissime fugiens, quo mente in se collecta minimeque ad externa dispersa Deum aptius laudaret, ac cum eo arctius conjungereitur, Abrahami autem migrationem, animumque ad Deo parendum paratum atque intentum imitabatur: non sane ex Chaldæa in Palestinam proficiscens, sed parentum amorem divino postponens; nihilque pensi habens fluxa hæc caducaque, abjectam vivendi rationem sibi ducendam existimavit.

Jacobi,
Arabico,
11 Quid vero attinet singulos recensere, ac cum illo per mysticam interpretationem conferre? Profecto vix quidquam est in sacris libris laude dignum, quæ ille non gesserit; nemo in antiquis historiis celebris, quem ille non est imitatus. Sed ut rem in paucis conferam, vita tota hujus sanctissimi Patris, vere catena virtutum omnium commode potest appellari, ac forma quædam, quam nentiquam possent, etiam qui omni ope ad perfectam morum sanctimoniam contendunt, in se effingere atque exprimere: exprimere autem? sed ne partem quidem de Josephi virtutibus amulari. Proinde a monasterii Praefecto reprehendebatur tam dura asperaque victandi ratio: neque enim jejunium esse interfectorem corporis, sed pravaram animi libidinem, pro ea quæ inter utrumque est conjunctione ac propinquitate. Tum is qui nihil præterquam parere didicisset, neque obsistere ulla ratione illis qui se per submissionis modestique viam ductarent; quæ jubebatur libenter faciebat, ac quæ sibi apponerentur comedebat; omnia in Dei honorem et gloriam referens atque convertens. Quod cum vidisset senior, videreique hominem homine multo esse præstantiorem; cepit illum ad virtutis honestique studium acrius impellere atque incitare; plane ut aliquando cum abesset sanctus adolescens, Fratrilus omnibus coactis, spiritu prophetico diceret; Enimvero hic adolescens, Christi verus est discipulus, ejusque præceptis longe obsequentior: est sancti Spiritus sedes ac domicilium, qui per ejus os cautiones eloquetur, quarum sonus per universum terrarum orbem diffundetur.

12 Erat Josephus plane virtutum omnium receptaculum, ex quibus veluti quemdam b spiritualem librum coaptaverat, ubi legere erat scripta omnia disciplinarum genera. Animus enim, simul jam inde a principio Deum optimum in se continet; quæ illius sunt accurate meditatur, totisque nervis incumbit ad divina præcepta rite servanda. Cumque nutissimum ejus præsidium sit, continentia, jejunium, vigilia; nullæ illum aggredi atque evertere possunt terrenæ cogitationes caducarumque rerum imagines. Quæ cum ita essent, præteriti simile quid videbatur Josephus, qui veluti quoddam elegantissimum simulacrum, omnium oculos in se convertebat, adeoque illos rapiebat, ut nihil extra unum Josephum mirarentur. Etenim cum loqueretur, ex ejus ore melle dulcior fluebat oratio; vel cum alios saluberrimis monitis ad pietatem informaret, vix erat qui libros amplius sibi consulendos duceret. Quid enim in homine erat, quod non esset suavitatis ac leporis plenum? Si abditissima sacrarum litterarum arcana essent eruenda atque exponenda, hoc tanta numerorum suavitate præstabat, ut fabulosas Sirenes facile obscuraret: si de moribus dicendum esset ad populum, cum oratione simul ejus turbulentos animi motus componebat: denum in illius ore gratiæ videbantur insidere; tantaque in præceptis tradendis ubertas ac copia, ut fontes fluviique prius arescere, quam illa deficere posse videretur.

ANNOTATA.

a In menologio Basilii Imp. legitur Thessalia: fuit hæc certe transeunda ex Peloponneso Thessalonicam proficiscenti: quin et ibidem aliquamdiu versutam dicitur infra n. 25: nisi istæ quoque Thessalonicam legi debere existimes.

b Grace βιβλίον τὸ νοερὸν τῆς ψυχῆς. Maruccius, de libro materialibus litteris conscripto hæc intelligens, vertit: ex quibus etiam librum anime corroborativum composuit: Sed versionem Floriti approbant quæ hic præcedunt atque sequuntur.

A

CAPUT II.

Cum S. Gregorio Decapolita profectus Joseph Constantinopolim, indeque Romam missus, captivus abducitur in Cretam.

*Presbyter
ordinatus,*

a

B

*b
S. Gregorio
Decapolita
Thessaloni-
cum adverte*

*am. cilia
jungitur,*

*et cum comi-
tibus CP.*

C

*d
eundem sub
quo d. ciplina
vici,*

Ea igitur cum esset vitæ ejus sanctimonia, ac tot tantisque donis elucesceret, hand quadam ad Sacerdotis culmen aspirare, aut tantam Spiritus sancti dignitatem Deoque satis propinquam ambire, ullo pacto per ætatem se posse existimabat : sed vi coactus ac nolens, et cum ab universo Fratrum cœtu impulsus, tum a Civitatis Episcopo a etiam atque etiam rogatus, sacro Presbyteratu initiatur. Tum ea fuit Josepho vitæ ratio, tam perfecta omnibusque absoluta numeris, ut ne intendi quidem, ne dicam remitti posse videretur. Perpetuo prælum cum carne gerebatur, ut Cœlestium choro tandem aliquando fortis athleta intermischeretur. Tum videre erat perennes lachrymarum rivos, fluminum lapsus imitantes: genuaque integris noctibus inflexa, pene jam lapidescentia : sed et pectus e crebris lapidis tusionibus occalluerat. Porro tam duriter carnem afflictabat suam, ut undequaque dissoluta membra diceres, ut

I4 *b* Deo igitur ipsum remunerante iis etiam quæ hinc obtingere possunt bonis (bonum autem, imo bonorum optimum est invenire eodem contendente, cursumque virtutis ipsi jungere propositi similitudine) Thessalonicam advenit, quod ei congruum erat, ille vna magnus et miraculis celebris, Decapolitarum gloria, seu potius civitatum omnium ornamentum, divinus Gregorius. Hic cum ad monasterium venit, ubi miles egregius Joseph adversus spirituales hostes strenue juxta ac præclare dimicabat; cognovitque mores, studia, animæque statum, ex ea quæ in vultu gratia eminebat (adeo præcoces sunt sanctorum virorum animi ad venauda eorum studia, quos ejusdem propositi in virtute sectando cognoscunt) continuo capitur, tamque arcte illi corpore animoque est adjunctus, ut ab homine divelli ac sejungi minime posset : pares enim cum paribus suapte ingenio congregantur.

I5 Sed tametsi negotiis urgeretur divinus Gregorius, ac proinde Thessalonica cedere ei necesse esset, tamen perfectionem differebat, impeditus, ut sic loquar, sancto in Josephum amore ac benevolentia. Quare cum ad magnam urbem illi gravibus de causis proliscendum esset, neque ferret æquo animo carissimi sodalis dissidium, monasterii Praefectum adit; apud quem omnibus utens verborum lenociniis, omnemque lapidem movens, Josephum sibi itineris comitem exorat : nam etiam ille didicerat Gregorio obsequi propter eminentem ejus virtutem. Porro mox atque Constantinopolim impulsus sunt, in templum Sergii et Bacchi fortissimorum Christi Martyrum divertunt. Tum vidisses Josephum, perinde atque paulo ante virtutibus initiatum. Gregorii jussa sedulo facessere, seque omni exercitationis genere probare veluti qui primum inciperet, jam enim quæ olim præclare gesserat pro nihilo aestimabat, ad ea quæ ante sunt se extendens. Quin anteacta omnia illi aperiebat, ac veluti puer ad certamina se accingens, in corpore traducebat vitam molis corporeæ expertum; ac voluptatis sensuumque illecebris omnibus post habitis, uni se Deo tradebat, ejusque suavissimis amplexibus fruebatur : sub divo autem humique cubabat si quando illi somnus esset capiendus, ut Gregorium imitaretur, quem ea uti vitæ duritie videbat : cum enim virtutis exemplar ac formam sibi propa-

suerat, quam omnino imitaretur et in se effingeret, 17
quotidie ascensiones in corde disponens.

I6 Sed quæ sunt Dei judicia non multo post Leo d, bellua inmanissima, Imperii clavum tenens, omnem Ecclesiam turbat, sanctissimis imaginibus antiquo odio pernotus, bellum omium crudelissimum inferens. Tum, quibus Christi vera religio, quam Cæsaris gratia fuit antiquior, toto orbe dispersi ac fusi vagabantur : ac nonnulli in Bosphorum, pars in e Siciliam migrarunt : alii in summa montium egredientes, efferatam rabiem truculentissimæ belluæ fugiebant. Non tulit hoc generosus pugil, sacrarumque iconum cultor, religiosissimus Gregorius : sed induens thoracem fidei, tota urbe volitare, in plateis prædicare; fora, angiportus frequentare; ibique libere ac sine ullo metu veritatem docere, ac suadere ne Cæsaris dolis ullam fidem haberent, ejusque perniciosissimis nugis aures omnino obturarent. Sive veluti ros matutinis prata arentia, sic ejus sermones bonorum corda recreabant, ac spiritualem valetudinem tuebantur; adeo ut infinita prope monachorum multitudo, qui in præsentia magna in civitate versabantur, simul coacta, a magno Gregorio precibus contenderint, Romam mittat Josephum, hominem non modo in sermonibus animo impeterrito, sed in ferendis laboribus fortem constantemque; qui Papæ, Romanisque omnibus nuntiet, quanto malorum turbine ea civitas vexetur; simul aliquid opis afferant Dei Ecclesiæ graviter laboranti : Jam enim vides, dicebant, Pater, quæ malorum tragædiæ hic quotidie agantur : vides quanto in discrimine versetur Christi ovile, cum non sit qui illatam nobis injuriam ulciscatur.

I7 Paruit libenter magnus Gregorius, cum ea de re ageretur, de qua non tam solliciti erant illi ad impetrandum, quam hic voluntarius paratusque ad dandum. Tunc accersens Josephum : Nunc, inquit, fili, tempus illud est, quo et tuæ orationis vim, et ardentissimum Dei amorem proferas : Is vero qui jam diu parere didicerat, inflexo capite, navim sine ullo viatico conscendens, Romam ire maturabat. Sed id fortasse non erat Dei consilium, qui sæpenumero per ea quæ contraria videntur, mira plane ac præter nostram opinionem meliori consuevit. Itaque in barbarorum piratarum manus incurrunt, capisque nonnullis navigiis cum eo quo S. Josephus vehebatur, ipse captivus in Cretam abducitur, ibique gravissimis catenis viuctus in carcerem conjicitur.

I8 Sed mirifica erat ejus in vinculis lætitia, et blandis verbis eos consolabatur, qui eandem fortunæ aleam subvissent. Nam, Deus bone, quid suavius, ac jucundius iis vinculis est, quibus pro Christi amore devincimur, quamquam parumper aliquid tristitiæ ac mæroris afferant? Gratæ igitur, dicebat, Deo persolvendæ, cum Divi Pauli exemplum satis illustre habeamus, qui a vinculis, tamquam ab aureis monilibus, decus ornamentumque sumebat : mirumque in modum gaudebat, quoniam dignus habitus fuisset pro nomine Jesu contumeliam pati. Quin et Jesus Christus cum malediceretur, non conumabatur : tradebat autem judicanti se injuste, quemadmodum Apostolorum Coryphæus tradit. Est quidem non nihil mæroris ac tristitiæ e doloris sensu : sed fieri non potest, ut Christi jugum quis ferre dicatur, nisi sine omni culpa, iisdem quæ Christus pressit vestigiis inhareat, ferens quæ ille pro nobis tulit; qui cum Deus esset, ac omnia præstare posset quæ vellet, aliterque ingratorum hominum afflictam salutem reficere ac restaurare, voluit tamen virtutem labore gigni, qui jam pridem oclusa cœli janua reseraretur; nec nobis ad salutem aliter quam per viam arduam laboribusque confortam ostendit. Quæ cum ita sint, quid causæ est, quin nos salutem nostram in discrimen

*AUTHOR
JOHANNES
MACCOSO
EX MS. GR.
Le m. Nap.
iconomachium
renocante,
d*

*e
Gregorius
orthodoxos
animat :*

*E
f
et ab eis
rogatus,*

*Josephus suadet
Romam ire :*

*hic capitur
et in Cretam
ducitur,*

*f
ubi conceptus
eos ad con-
stantiam
excitat,*

1 Pet. 2, 19

Hebr. 1, 10

VI CTORÉ
JOANNE
DIACONO
EX MS. GR

A men offeramus pro cultu sacrarum imaginum Christi Servatoris nostri, ejusque castissimæ purissimæque Genitricis? ita enim nefariis Cæsaris conatibus adversantes atque obsistentes, divinam nobis gratiam conciliabimus, ut sacra docent eloquia, opportunumque subsidium. Illic et aliis id genus sermonibus afflictos eorum animos, qui pro Christo in carcere cludebantur, excitabat ac demulcebat. Atque ego fortasse crediderim id causæ fuisse, quod cum alio mitteretur, mira Dei providentia in Cretam eum ablegavit, ut et insule et Continens viri sanctimoniam agnoscerent, ejusque eruditionem non vulgarem.

Episcopum
carceris tadio
vacillantem
corroborat

20 Eo loci accidit, ut cum nescio quis Episcopus, in carcerem conjectus, more hominum variis cogitationum fluctibus jactaretur, ac pene in periculo versaretur, cedendi hæreticis sacrarum imaginum eversoribus; hunc invisit vir sanctissimus, confirmat verbis, corroborat exemplis, eoque hominem adducit, ut pro Christo ejusque imagine mortem oppetere non dubitet. Neque enim is, qui ejus infirmas debilesque vires satis prænoverat, sivit tentari hominem supra id quod posset; sed præsentem illi opem attulit, misso Josepho, veluti anchora nautæ in magna fluctuantium cogitationum tempestate jactato. Nec dissimilem se gessit vir insignis caritatis erga hominem vulgarem tenuisque conditionis. Is cum minime posset ferre animi ægritudinem ac mororem, quem creabat tormentorum vis; statuerat jam ineffabile redemptionis nostræ mysterium, per summum contemptum, negare, ac Christi Dei pariter et hominis imaginem magno scelere conculcare. Igitur Josephus hominem aggrediens, quid verborum prætermisit, quæ vel durissima saxa emollirent? quid lacrymarum non effudit? nunc deosculando manus, nunc collum amplectendo, ut misellum ab instituto revocaret, alliceretque ad mortem pro Christo gloriose appetendam, quod postmodum præstitit: idque qua ratione evenit paucis aperiam.

B
utrumque
ad defectio-
nem pronum

21 Jam nox erat, cum salubres monitiones homo in præcordia transfuderat: mane vero, cum jam lucesceret, ecce tibi ingens barbarorum multitudo ad carcerem it, gestans instrumenta, ad nudum distorquendum, et ad alias carnificinas exercendas. Mox hominem interrogant, num adhuc in eadem sit animi sententia, paratusque ea efficere quæ paulo ante recensuimus, ac Christi fidem abjurare. Sed is nihil perterrefactus, abjecta tunica: Ego, inquit, prompto alacrique animo mille, si fieri potest, mortes oppetam, pro Deo ac Servatore nostro. Hæc ut dixit, e vestigio se satellitum manus protrudit. Tum eorum Præfectus jubet hominem trabe suspendi, ac sagittis corpus configi. Videres oculos telis collimatos fluere, visceraque, ut loquitur David velut aquam effusa. Sed interim generosus athleta fortiter dimicabat, nec cessabat lingua, tametsi gravissimis laboribus, et dolorum acerbitate torqueretur, Christum prædicare. Tum barbararum immanitas, etsi tam dire multatum videret, non tamen illius verba ferre poterat: itaque ingentem lapidem in hominis caput torquent, quo male diffracto, fortissimam animam suo Creatori reddidit.

facit generose
martyrium
jati,

Psal. 24, 15

21 Atque hæc quasi obiter ab egregio Christi milite gesta sunt in Creta: hanc Deo optimo rerumque suarum moderatori victimam consecravit: neque enim captivus in alieno solo, aut in carcere detentus, sibi utendum silentio extimabat; sed libere Christum ubique prædicabat, ac malis ærumnisque pressus, Martyrum hostias Christo offerebat; et manicis, compedibusque devinctus, ipse multus et crudelissimi tyranni manibus liberabat.

et aliis multa
prodest,

ANNOTATA.

a Anno 787 Concilii Nicæni II Actioni 7 nomen adscripsit Theophilus Thessalonica: qui facile ad usque hoc tempus vitam potuit prorogasse.

b MS. Sicutum in hoc periodo usque ad pluribus verbis truncatum, primo abduxit Floritum in sensum a sensu auctoris diversissimum, quasi ipse Joseph Thessalonica ire ad Gregorium statuerit; deinde tam aliena interpretatio varie torsit Cajetanum, ut tandem pro Thessalonico legi vellet Thessaliam. Verum ex Græco res clara est: et Thessalonica venisse Gregorium ex ipsius elogio, xx Novemb. dando, constat; et Thessalonica cum Josepho ivisse Constantinopolim mox dicitur; quare necesse habuimus nostram huic loco versionem substituere.

c τῷ ὄντι ἐν ταῖς σοφίαις, inquit Synaxarium Claromont. ad 7 Oct. SS. Sergii et Bacchi elogium texens. Menæa excusa pro horum Martyrum templo, nominant Templum Sancti Martyris Antipæ, qui colitur II Apr. Consentit Synaxarium Claromontianum.

d Hic ob audaci manu objectum erat, ἀπὸ τῆς Ἰσαυρίας: cum Leo Armenus esset intelligendus. De persecutionis autem ab eo an. 414 moveri captivæ acerbitate, vide Acta SS. Theophanis et Nicephori 12 et 13 Martii. Menologium Basilii Imp. hæc omnia ad Theophili tempora refert: minus recte.

e Cajetanus huc trahit, quod Gregorium Decapolitam. Menæa dicant Syracusas venisse: non recte, quia patet hoc ibi factum dici antequam accederet Thessalonica, adeoque ante persecutionis tempus. Quid quod hic expresse dicitur Gregorius non fugisse?

f Idem propter errorem de Leone Isaurico, quem carere Floritus nesciverat, Gregorium III hic intelligit: ast Leone Armeno persequente Ecclesiam, eidem præsidebat S. Leo III.

CAPUT III.

Divinitus liberatur Joseph, domum Canonum scribendorum accipit: revocatus ab exilio Scevophilax creatur.

Nunc age, jam de ejus Imperii sedem reditu dicamus. Aderat nox, qua nocte Christi natalem sacrosancta Dei Ecclesia celebrare consuevit: nec interim ille, quamquam crassioribus compedibus premeretur, essetque collo ad equuleum alligatus, Christo, qui carnem nostram induit, preces tota nocte effundere cessabat, ac suos cantus usque ad gallicinium protelare. Cum ecce tibi adest quidam, homine major, cana incana, sacra veste conspicuus, multumque leporis ac venustatis cultu prefeferens: Ego, inquit, ex Myris Lyciæ profectus, ad te missus a præpotente Deo, mira celeritate, jam lætos ad te nuntios affero: ille enim, qui in Ecclesiam tot turbas concitavit, sacrasque Christi oves dissipare ac in diversa agere omni ope nitebatur, regno excidens, supernis judiciis homo flagitiosissimus ac perniciosissimus usque in diem revelationis, ut Divus Paulus ait, judicandus abcessit: nunc vero te oportet Constantinopolim remigrare, uti pro gratia, a sancto Spiritu in te collata, multos confirmes. Verum quod tibi trado libelli capitulum, tu vora. Porro videbatur brevem quandam libri particulam dexterae gestare. Tum is ingenti gaudio delibutus. Quam inquit, dulces sunt gutturi animæ hæ scripturæ! Erant vero inscripta ea verba, Accelera misericors, festina miserator, adjutorium nostrum; quoniam volens, potens es. Hæc suaviter, arguteque canere a sancto viro jubetur. Mox videt e collo pedibusque sibi demi vincula, auditque dicentem, Eo præ, tu porro me sequere. Sed, o rem miram, o præsentem opem! o ineffabilia

In nocte
Natalis
Dominici

f
a S. Nicolao
discit tyranni
mortem,

Rom. 2 5

et vinculis
exolutus
sistitur CP.

A ineffabilia ac supra omnem captum Dei optimi maximi mysteria! a nemine prorsus visus, aerem findere videtur, ac vento similis ad magnam urbem ferri. Nimirum iis Deus alis suos, cum opus est, donat, qui puro corde ad illum subvolant.

23 Porro tanti miraculi vis ad præpotentis Dei laudes hominem excitavit, accenditque: sed aliunde ad fletum ac singultus movebatur. Nam cum vix aliquibus sui studiosis accipientibus se ostendisset; cognoscit Gregorium, hominem plane divinum, commuæ omnium solatium, Ecclesiarum solidissimam gloriam, actuosum ac spirans virtutum omnium simulacrum, infinitis prope laboribus ac periculis defunctum, ex hac a vita ad optatos Dei sui excessisse complexus. Quare post fletum ac querimonias, sacrosanctum illud tabernaculum suis ipse manibus capiens, quod adhuc vivum animatumque videbatur; lacrymas afflitim ab oculis fundens, et pedes pacem ac bona evangelizantis abunde irrigans, has in voces prorupit: Qui feram tui orbitatem, Pater? quomodo sine te spiritum ducam? quis mœrorem ægritudinemque animi mei blandis allocutionibus lenire ac demere queat? cuiam curarum mearum æstus atque euripos ostendam, qui, veluti Christus Dominus olim præstitit, dicat, fiatque tranquillitas magna? Quin me ad Domium prænittebas, Pater beatissime, ut inter tuas manus animam efflans, tuis precationibus adjutus manus inquinatissimas rapacissimorum prædonum, viam in aërio tractu obsidentium, tuto effugerem? Quoniam vero, o generose, tibi collibitum est præire; oro te atque obsecro, confirma infirmitatem imbecillitatemque animi mei, et quibus nunc pollens poteasque es apud Deum intercessionibus, noctu atque interdiu, me meaue omnia ad unius Dei voluntatem dirige; uti sub potenti illius manu humiliatus, tuis suffultus precibus, quas in conspectu sanctissimæ Trinitatis, ingenti splendore ac gloria coruscans, effundis, hujus vitæ procellosum mare incolumis navigem, et in tutum advectus portum, sine ullo dissidii metu, te perpetuo videam fruarque.

24 Hæc precatus a loco minime decessit, ubi divinus Gregorius philosophicæ palæstræ operam navaverat. utpote qui optaret in laboribus commilitonem habere Joannem, magni Gregorii æmulum atque sectatorem, in ejus consuetudine diu ætatem exegerat, ultro citroque editis virtutum documentis: quia in Joanne Gregorium sibi videre videbatur, nam et in eo homine magna inerat dicendi vis. Postquam vero jejuniis vigiliisque confectus Joannes ad Deum migravit, eam sedem relinquendam sibi esse Josephus existimavit, petendumque templum, magno Joanni, quem ab aurea eloquentia Chrysostomum nominant, dictatum; sacrosanctum Gregorii ejusque assecræ Joannis corpus, tamquam opulentissimum thesaurum transferens. Atque imbi tam ingentes fiebant hominum concursus, ut illius oratione, quæ melle dulcior ex ore fluebat, aures animumque pascere, plane ut a loci angustiis excluderentur. Itaque licet locus undique vastus, desertusque esset, ibidem tamen monasterium excitatum est, magna discipulorum frequentia celebratum; in quo, velut in tutissimo asylo, sacras D. Gregorii ejusque socii Joannis reliquias collocavit.

25 Porro in Thessaliæ finibus jam pridem versans, a divino quodam homine, scientiaque incomparabili, sacratissimis magni Apostoli Bartholomæi reliquiis forte donatur. Igitur huic templum ædificare constituit, multa miracula quotidie patranti; quem per quietem sæpenumero vidit cœlestia sibi mysteria aperientem, ac sacræ pignæ difficultates explanantem. Cum

vero ingenti aliquando desiderio æstualet sanctum D Apostolum versibus exornandi, tamen continebat se, metuens ne forte minus acceptum gratumque a se illi eveniret; ac instar Moysis quadraginta dies carnem macerans, ut divinarum cantionum tabulas acciperet; ocllusisque sensuum januis, ac mente ab omni evagatione in se collecta, sancti Apostoli corpus pie reverenterque complectitur. Nec frustratus est hominem suus labor. Nam pridie ejus diei, quo Divi Bartholomæi memoria celebratur, videt virum linea veste circumamictum, e cujusmodi in Palæstina vulgo utuntur, sacras templi valvas tenentem, ac Josephum ad se advocantem. Is sacræ roensæ velamen d pulsans, tollit sancti Evangelii e codicem, et ejus f pectori imponeas; Benedicat, inquit, tibi præponentis Dei manus, influant in linguam tuam cœlestis sapientiæ maria, fiat cor tuum sancti Spiritus sedes, tuique cantus universum terrarum orbem demulceant: ut quisquis iis fruatur, et verborum et rerum suavitate captus, spirituales sirenas appellare possit. His dictis, visum evanuit; sed verba, in imos præcordiorum sulcos defossa ac seminata, uberem postmodum segetem tulere.

26 Atque hæc fuit divini charismatis incitatio, hæc divitiarum dona, hoc incomparabile beneficium. Itaque simul ad scribendos versus manum adiecit, mirum quantum et soni suavitate aures demulceret, ac blanda sententiarum vi animos percelleret ac commoveret. Nam quod est musicæ genus, quod ibi non eluceret? quæ carminis suavitas, quæ in canentium ore non emicaret? Omnem etiam somnum ac torporem ab segnis pigrisque hominibus excutiebat, cum expeterent, non aures modo, sed mentem etiam suavi concentu delinire. Hinc mirifice recreabantur ii, qui in perfecta virtutis via progressus facere contendeant: qui vero efferatis animi perturbationibus jactabantur, omnem ægritudinem iracundiamque iis audiendis sedabant: iis denum qui gaudio lætitiaque erant affecti, præ ingenti animi voluptate, lacrymæ eliciebantur. Quin ipsi scriptores, posthabitis aliorum versibus, ex hoc uno divini Josephi thesauro, ingentes sibi divitias in cantionibus scribendis hauriebant, seu, ut rectius loquar, quotidie hauriunt. Demum omnes fere gentes ac nationes, illius carmina in suum idioma convertentes, iis adeo delectantur, ut suis cantibus noctis tenebras illustrent, ac vigiliis pulso sopore vel ad solares radios producant.

27 Porro quis adeo ad fletum durus et ab omni humanitate abhorrens est, quin perlectis de Beatissima g Virgine Deipara jucundissimis ac suavissimis cantilenis, confestim ab æstu lacrymarum abripiatur, animoque delinito sentiat quosdam sibi stimulos injici ad dolorem et ad culpas depiorandas? Verum quid de carminum varietate ac multiplici illorum harmonia dicam? quid de suavitate ac venustate, quibus veluti odoratissimis unguentis, usquequaque spirant Josephi poemata? h denique si vitam illius Sancti, quem unoquoque die colit Ecclesia Dei, scire quis studet, accipiat elegans Josephi poema, et ipsius qui sigillatim laudatur conversationem cognoscat. Sedenim cum ibi omnium ferme Sanctorum virorum vitæ ac res gestæ laudibus exornentur, certe ipse in singulis immortalis dignus laude deprehenditur qui id præstare tam eleganter ac venuste pernoverit. Tollant in cœlum alii sancti viri modestiam animique demissionem, alii singularem prudentiam, alii demum res ab illo præclare gestas; tamen una omnes acclamatione sancti Spiritus gratiam prædicent, quæ tam larga manu huic vero incomparabili est cœlitus donata, ut de ejus carminibus dici illud queat, In omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terræ verba eorum.

D

ACTORE
IOANNE
DIACONO
EX MS. GR.

c

d e
f

a quo pa-
gendorum
hymnorum
accipit
facultatem,

E

quibus et
fideles mirifice
juvit,

F

et Deiparam
ac Sanctos
honoravit.

g

h

ubi Gregorium
mortuum
invenit et
laetel:

u

adhæret ejus
discipulo
Joanni,

B

et uterque
corpus huc
atque illuc
transfert.

C

Bartholom
Ap oratorium
stetit,

AUCTORE
JOANNE
DIACONO
EX MS. GR.
*Multos ad
fidem et
castitatem
adducit.*

A Nunc ad alia festinat oratio. Quot ille, ab infidelitatis caligine extractos, ad Sanctæ Trinitatis agnitionem adduxit? quot suis adhortationibus persuasit, ut seculo rebusque omnibus valedicentes, monasticum institutum amplecterentur? quot mulieres ad castimoniam servandam induxit? nimirum ut lampades continenter ardentes haberent, itaque una cum sponse Christo ad nuptias ingrederentur, utcunque clamor de media nocte fieret.

ANNOTATA.

a *Elogium in Menæis 20 Novembris brevi admodum tempore reducem Gregorium vixisse insinuat.*

b Ita etiam Synaxarium Claromontanum, sed in margine dumtaxat, tamquam ex consensu aliorum Synaxariorum in his verbis, ἐν ἄλλοις συναξαρίαις λέγεται τοῦ Βαρθολομαίου λειψάνον; in textu autem legitur τοῦ Ἀνδρέου; et ita etiam habet alterum Synaxarium MSS. in Crypta-ferratu. Verum de S. Andrea nihil composuisse Joseph invenitur: de Sancto autem Bartholomæo extat apud Lipomanum et Surium oratio Josephi τοῦ ταπεινοῦ καὶ ἐλαχίστου humilis et minimi: quem Hymnographum esse merito iudicis: et 23 Augusti ad diem translationis invenitur Canon ad hanc Acrostichidem compositus,

Ὕμνοις γράφω τὸν καλὸν μου προστάτην.

Ubi quod προστάτην præsidem, patronum, protectorem suum appelles Bartholomæum Poeta, idque in Acrostichide; Josephum auctorem possis agnoscere, quamvis nomen nupiam exprimitur.

c Græce Σινδόνιον ἐσθῆτα περιζέμενον. Muraccius explicationis causa Sindonem ex Ægyptia lino; Florinus Sidoniam vestem reddidit.

d Gr. Ἀράχνην: an quia filis diversi a reliqua tela caloribus reticulariter intexi solebant istiusmodi altarium operimento? Nolim certe hanc appam intelligere, qua vel Sacrificium insternitur altare: sed velum accipio, qua idem altare et omnis altaris supellex, extra divini officii tempora, contegi solet.

e Gr. περὶ δὲ, quod tabellam significat: et fortassis moris fuit Græcis Evangelium sub Missa legendum in tabula descriptum seorsum habere, aut saltem Evangeliorum per Dominicas et festa distributarum codicem elaboratis pretiosius tabulis obducere, indeque eum sic nominare; quemadmodum in Ecclesia Latina videmus hodieque usurpari. Muraccius vocem Græcam retinuit.

f Græce καὶ τίθησκον ἐπιστήριον: quam vocem retinens Muraccius vertit, et ponit Episternium, quasi substantive, ut vestis pectoralis intelligatur. Ego vero existimo adjectivè debere sumi, ut referatur ad ipsum codicem pectori impositum, eo modo quo in Ecclesia Latina Subdiaconus tenet Evangeliorum librum, cum ex eo Diaconus Evangelium cantaturus est: nam et hoc magis facit ad rem præsentem, et in sacris Græcorum vestibus nulla est quæ Ἐπιστήριον vocetur.

g Plurimas eas fuisse non dubitamus; et multæ forsitan adhuc latent in MSS. Siculis apud Basilianos: Hyppolitus Maraccius ex Gregoriorum Menæis novem integros Canones de Deipara edidit, et maximum numerum Theotociorum, id est stropharum de Beata, in fine cuiusque odiæ canendurum, ex omnibus quos a Josepho compositos credidit Canonibus, per totius anni officium sparsis.

h Longe alium hujus loci sensum concepit Florinus, quando sic vertit: Denique si Josephi, quem hodie colit Ecclesia Dei, vitum scire quis studet; legat illius monumenta præclarissima: nam in singulis hymnis ejus vivendi ratio luculenter existit: quæ longius ab auctoris mente recedunt.

CAPUT IV.

Extrema Josephi vita, et gloria post mortem.

Hæc cum ita se haberent, ecce rursus in exilium pellitur, caudam pestilentem agitante satana, improbumque a Imperatorem, qui ea tempestate clavum tenebat, instigante: non enim fieri poterat ut otiosus quiesceret is, qui bonos perinde atque triticum cribrare vehementer expetens, addictas sibi mentes in eosdem concitabat. Hinc atrox bellum adversus inconcussam solidamque ecclesiæ petram movetur, ad demolendas sacrosanctas Christi Sanctorumque imagines; ad quarum tamen cultum homo fortissimus populum totis nervis cum adhortaretur, et orthodoxæ fidei dogmata, non domi quidem aut super teeta, sed in plateis magna cum loquendi libertate prædicaret, ab urbe ejicitur: quo in exilio multas ille calamitates arumnasque pertulit, imo ultro ad se accersebat. Sed non multo post sedata jam tempestate et Imperii gubernaculis ad orthodoxos Principes b reductis, iterum in urbem revocatus, ad reditum minime potuit induci, ut qui exilio perinde atque amenissimis deliciarum hortis, propter Christum, frueretur. Tamen eorum precibus enixe obsecratus, quibus obistere amplius nefis erat; tum illectus etiam caritate, qua in cives summo opere flagrabat; crebris Imperatorum postulationibus concedendum ratus, ab exilio Byzantium revertitur.

29 Ibi, posthabitis aliis ecclesiasticis honoribus, persuasus fuit, quantumvis agre, custodiendis ecclesiæ vasis præesse vellet. Hoc autem munus non tanto Principum suasionibus, quam divini c Ignatii precibus permotus, suscipiebat. Is enim cum zelo ardentissimo pro Christi honore flagraret, ac nuper sibi creditum sacri Pontificatus clavum suscepisset, eximia viri sanctitate permotus, enim in labore, ac negotiis socium adiutoremque habere studebat, et prætextu hujus ministerii invento, suorum fit votorum compos. Hujus igitur consuetudine vehementer delectabatur, quæque ipse ignoraret, a Josepho dicebat. Neque mirum cuiquam videatur, si aliqua ex incomprehensibilis sacræ Scripturæ arcanis illi essent ignota, quæ noster Josephus cum assiduitate studii, tum insigni puritate mentis et intelligeret et magna cum venustate explanaret: quod unum est ex donis, quæ D. Paulus recenset.

30 Verum Ignatius senectute, juxta ac laboribus confectus, in cælum migravit: ejus autem in locum sufficitur Photius, qui in Senatu primas tenebat; quod vir esset insigni eloquentia, eximiaque rerum cognitione præditus, tum præclaro ingenii acumine, ac sedulitate ad res gerendas, componendasque; d Hic vero ex quo Pontificatum est adeptus, ut cetera viri illius prætermittam, ne ipso inductus argumento ad ejus reprehensionem cogar descendere; unum dico, quod ipse etiam magno huic Patri Josepho similem exhibuerit honorem, atque ex animo dilexerit, Dei hominem appellans, ac veluti Angelum reverens, totiusque rei ecclesiasticæ summa ei imposita, patrem patrum nominans.

31 Quin Principes ecclesiastici muneris viros hortabatur Photius, ut Patri sanctissimo omnes animi recessus cogitationesque aperirent: quod ii libenter præstabant, vel ante Patriarchæ adhortamenta: erat enim, ut est in Canticis canticorum, bona admodum natura, aptus ad vulpeculas peccatorum cohibendas, et interficiendos rationalis terræ peccatores, ut loquitur David, tum ad animas virtute corroborandas ac stabiliendas. Contra qui instar volubilis globi ad carnis illecebras præcipientes proclivesque essent, eosdem excitabat, et a fœda scelerum colluvie erigebat ad Deum continentiamque servandam. Porro eos

D

a
Propter ima-
gines exulat;

b
revocatur
tyranno
mortuo:
E

creatur Secvo-
phylax ab
Ignatio P.

c

Photio ejus
successori
curus,
f

d

ab eo ad se
directos in-
struit,

Cant. 2, 15

Psal. 100, 8

A eos, qui in sancto otio pacataque vivendi ratione vitam ducebant, in augustissimæ Trinitatis contemplatione demersi, adhortabatur, ne nunquam divinam alam dimitterent, aut contentionem laxarent, aut superbia ventoque inanis gloriolæ efferrentur; quandoquidem in eo studio multos insidiarum laqueos tendere communis hostis consuevit, ac proinde propriæ existimationis vento inflatos in æterni supplicii barathrum detrudere. Ad hæc docebat, qua ratione quies ac tranquillitas animæ posset comparari: tum insita nobis a natura cognitionis semina, ut pro sua cuiusque temperie in singulis varient et crescant. Sed quid ego maiora et meliora non refero? Vir egregius oculos intuebatur, ipsoque obtutu divinabat, æquonam quisque animi morbo detineretur: gloriam tamen declinabat, ne hominibus Angelus videretur; neve quemquam pudore afficeret peccatorem, eaque gratia proclivior redderet in peccatum; quia nimirum conducit plurimum, oculere crimen, idemque nonnisi pudoris opus æstimari; nam ubi ad multorum aures pervenit patrantis scelus, impudens efficitur.

*ipsa cordium
secreta per-
vadens.*

Morbo correptus

*rationes con-
fuit et offert
Patriarchæ*

*factaque
oratione*

*et susceptis
Sacramentis
letus mori-
tur.*

*Celebrantur
exequiæ*

32 At vero quando quidem erat homo humilitatis nostræ sarcina indutus, imo vero in fictili vase virtutis margaritam celans, oportebat ut ad Deum suum evolveret, frueretur luce inaccessibili, suorum laborum fructum consequenturus amplissimum. Itaque ægrotat vir fortissimus, ac per quietem a cœlesti nuntio admonetur, instare suæ ad cœlum profectio- nis tempus. Jam præterierant jejuniorum dies, ade- ratque Dominicæ passionis veneranda parascève. Eo die tabulam, ubi descriptæ erant omnes facultates eorum, qui suæ essent curæ concrediti. Photio tradit, nec præterea aliud addit. At Patriarchæ ani- mus variis cogitationum fluctibus agitabatur, secum ipse reputans, quid hæc sibi vellent, quæ non multo post esset dilucide cogniturus. Nam febris, quacum sanctus vir conflictabatur, erat ejusmodi, ut ipsa sine omni voce, satis aperte rem omnibus decturaret; ea tamen ille pro argumento utebatur, ad Deo gratias persolvendas.

33 Benedico, dicebat, tibi Deus, quoniam sub umbra alarum tuarum me asservasti: nunc ad extrenum usque spiritum me custodi, ac præsta ut tenebrarum principem æriæque spectra inviolatus effugiam, nequando gaudeat super me inimicus meus, propter ignorantias meas, et delicta vitæ meæ, tuere gregem tuum, o Patris Verbum, tuæque ista, qua omnia condidisti dextera, ad finem usque seculi defende. Ecclesiæ filiis amantissimis fave: da perpetuam sponsæ tuæ quietem ac tranquillitatem, regale sacerdotium tuis donis illustra: superbum Belial sub eorum pedibus, qui fidem ac religionem tuentur, deprime: hæreses omnes, tetras animarum pestes, ab Ecclesia propelle: demum animæ meæ da placide pacatæque ab hoc corpore sejungi. Et quamquam probe pernovi, minime quidem me esse ex iis, qui digni habiti sunt in quibus spiritus tuus habitaverit, quæ fuerunt mentis meæ sordes, atque maculæ; tu tamen, qui immensa bonitas es, ne respicias peccata mea, sed dignum me fac sortis filiorum tuorum. Hæc ille; tum benedixit præsentibus, absentibus vero congrua precatur; denique sumptis sacrosanctis mysteriis, tendens ad cœlum manus, veluti qui carissimo amico, hilari lætoque vultu obviam procedit, Deo optimo sanctissimum spiritum edidit.

34 Hic videre erat undequaque confluentia monachorum examina, præ multitudinem angustiis loci exclusa; atque infinitam vim illius curæ creditorum, omnes fletu se conficientes. Alii patrem inclamabant; pars educatorem, nonnulli animæ suæ rectorem, quidam in calamitatibus consolatorem, omnes

demum prædicabant eum qui omnibus omnia factus esset, ut omnes lucraretur. Effertur igitur et sub terra occultatur, longo luminum flammarumque ordine, qui æterna luce maxime dignus fuerat. Gaudabant beati illi spiritus desuper, chorosque ducebant, quod civem suum ire ad se viderent: contra morebantur mortales, quod ejus dissidium ægre ferrent. Fremebant diaboli ob transitum sacræ illius animæ, quin et aera relinquentes procul aufugiebant: quidam vero ex longo itinere insanientes, in eam quæ ducebatur, permixto inquinatoque aere audiebantur, et frequentes querebantur, quod illius ascensum minime prohibuissent. Redditur sacer ejus transitu aer, ac terra tanti corporis thesauro dicatur.

35 Sed illud minime prætereundum. Quidam Sancto familiaris, cujus non minus eloquentia mores quam mores eloquentiam exornabant, quo tempore Josephus in cœlum excessit, sibi audire videbatur (iam enim longe aberat) vocem veluti quæ ad se advocaret. Egredere, inquit, adsta, et vide mira, divinaque mysteria. Egressus ille e domo, ut sibi videbatur, cœlestium orbium tractus cernit in partes dividi duas, Superumque omnium acies e beatis sedibus decedere, non permixtas atque confusas, sed præstantes Principes Apostolorum suo comitatu, consequentibus Martyres, deinceps Prophetæ, tum eorum exercitus qui sancte pieque in Pontificatu vitam duxere. Hæc prodigia cernebat homo obstupefactus, nec intelligere tamen poterat, quid portenderent aut significarent. Hæc cum ita essent, iterum vocem audit: Vigila, inquit, atque attende: jam enim conspicua tibi mox omnia fient quæ vides. Tum quatuor adolescentes alis præditos cernit, interque eos puellam facie honesta ac liberali et venustate incredibili. Hi choris sanctorum virorum præcipiebant, ut acciperent animam beatissimam ejus, qui ipsorum recte facta et vitam imitatus esset, et carmine cecinisset. Ibi omnes illam incredibili lætitia complecti videbantur, eunte præ purissima Dei Genitrice.

36 Denno stupore atque admiratione perculsus homo, secum ipse querebat, quinam esset is spiritus, quem tanto honore cœlestium catervæ dignarentur. Hic audit Angelos, qui felicissimam animam in cœlum deducebant, clara voce prædicantes: Hic est Josephus, totius Ecclesiæ decus et ornamentum, qui Apostolorum Martyrumque res gestas, et æmulatus fuit, et litteris commendavit, sancti Spiritus gratia donatus: nunc ab iisdem laudum honorumque vices rependuntur, nec quisquam in amplissimis cœli atriis reliquus factus est, quin suarum virtutum præconi æmulatorique obviam processerit: nam omnes cœlestium virtutum ordines, magna cum veneratione illum complectebantur. Ceterum homo tenui totus sudore perfusus, dire cruciabatur: quod reliqua divinæ pompæ mysteria videre, ei nefas esset: quo pacto scilicet ante Sanctissimam Trinitatem fuerit, evectus, eam pie adoraverit; dimotisque umbris ac tenebris, dilucide viderit, cœlestium mentium choreis admixtus. e

37 Nihil vero est mirandum, quod tanto honore in suo ascensu dignatus fuerit: merito enim honoratus ab iis est, quibuscum semper debebat glorificari, quia vitam eorum fuerat æmulatus. Ergo cum Apostolis numeratur ut Apostolus: cum Martyribus ut Martyr incruentus, quia una cum vita protraxit laborem, propriæ conscientie testimonio laudatus. Cum Sanctis versatur ut Sanctus, quia puram animam suam etiam a minima cogitatione conservavit: cum futurorum præsciis, ut qui prophetici doni expers nequaquam fuit. Hoc vero præ omnibus habet amplius (ut amplius aliquid Beato tribuam) quod ceteris omnibus ipse velut addidit animam, poemata encomiastica

D
AUCTORE
JOANNE
DIAcono.
EX MS. GR.

*vir pius videt
Sanctorum
choros*

E

*animæ ab
Angelis
subvectæ
occurrere,*

F

*quam merita
hic honor
sit Josepho
habitus?*

AUCTORE
JOANNE
OLACONO.
EX MS. GR.

A encomiastica pangendo suis pulcherrimis cantibus : ideoque ab omnibus meruit cum hujusmodi honore ad cœlestem thalamum introduci. Dicamus tamen potius, quod cum illis fruatur ea quæ de sanctæ Trinitatis throno procedit dignitate et claritate : cui assistens, et lucidissimæ pulchritudinis fruitione jucundans, nostrum recordatur, ipsum honorantium ; dispicitque continuo, qua ratione possimus hujus vitæ pelagus absque naufragio emetiri, et ad portum tranquillum pervenire.

Auctoris ad
Sanctum
peroratio.

38 Hoc age, Dei serve fidelissime ; seda in nobis durissimam carnis rebellionem, et tuis apud Deum intercessionibus effice, ut impollutam seruemus mentem : nullam enim habes impetrandi fiduciam ; quia beatam animam tuam posuisti pro illius imagine ; et quia Sanctos ejus tuis beatis luenbrationibus honorasti, cum eisdem obsecro, ora pro nobis, te Patronum semper habere cupientibus, nostrasque illuminas mentes, eas ad mysticam spiritus melodiam informans ; ut exteriori concentui interiora consonent, et in cordis arcano semper audiat spiritualis symphonia ; in hoc quidem exilii loco figurate ac typice, in futuro autem seculo perfecte et veraciter, in ipso qui te honoravit et glorificavit Christo, per

B secula Amen.

ANNOTATA.

a Theophilum scilicet, ut in *Prælegom.* dictum.

b Sunt hi Theodora et filius ejus Michael. Mendum autem in *Menologio Basilii Imper.* est, quod non nisi Theophilo mortuo, Josephus scribitur ex carcere ereptus D. Nicolai ope, iterumque ejectus in exilium.

c S. Ignatius qui colitur 23 Octob. Methodio successit, quarto post Orthodoxiam restitutum anno ; pulsus et iterum restitutus usque ad an. 879 sedem tenuit Patriarchalem.

d Floritus minus apte sic reddidit : Sed ne omnia recenseamus nunc, quoniam ipse locus non admonet ad ejus cohortamenta aggrediamur. Deinde Photium incomparabilis viri titulo cōhonestat τοῦ μεγάλου εὐκομίου, Josepho tributum, detorquens ad eum, de quo, ne verum dicere cogeretur, tacere auctor maluit.

e In duobus ultimis paragraphis ingenia suo indulgens interpres, etsi utcumque tenent verborum Græcorum sensum ; tam longe tamen recedit ab eorundem contextu, ut necessarium putaverimus, reliqua hujus epilogi nostris verbis reddere.

R

DE S. RICHARDO EPISCOPO CICESTRIÆ IN ANGLIA.

D. P.

ANNO MCCLIII.
Saxonum
Meridion.
Sede Episcopali

Illatam S. Wilfrido, Eboracensi Episcopo, ab Egfrido Nardhanumbrorum Rege injuriam, Deum cuncta ordinantis providentia in Saxonum Meridionalium salutem convertit ; horum Rege Edilwalcho ad fidem Christianam adducto : qui mox sua institutori gratus, Selsrom peninsulam eidem dedit, in qua Sedis Episcopalis cum monasterio deinde statuendæ auctor Rex Cedwallu fuit. Muasit ea per quatuor fere secula, usque dum Norianni rerum potitis in Anglia visum est, ab ignobilibus vicis ad frequentiora loca transferre Provinciarum Episcopatus. Tunc, id est, circa annum MLXX Stigandus, Guibelmi Conquestoris Sacellanus, Sutsexiis Præsul datus, Sedem quoque suam Cicestriam transtulit, loci opportunitate et futuræ potius amplitudinis spe, quam præsentis claritatis respectu invitatus. Obscurioris siquidem ante Normannicum imperium famæ, licet originis perquam antiquæ urbs, et solo S. Petri monasterio atque congregatione Saaetimonialium nota erat : deinceps autem facta est provinciæ caput, et Episcopos serie nunquam interrupta habuit.

translatam
Cicestriam,

2 In his decimus tertius, tempore Henrici III. fuit Richardus de Wicio : qui postquam Sanctorum Catalogo ab Urbano IX rite adscriptus fuit, suscepit Ecclesiæ Anglicanæ festum ejus cum Officio novum Lectionum (nisi in tempus Passionis incidit) quotannis celebrandum, ut apparet ex Breviario secundum usum Ecclesiæ Sorum impressum anno 1499 et 1537. Nuper etiam, beneficium Joannis Baptistæ Horenbecky nostri, accepimus insignis Missale MS. ejusdem vel similis in Angliæ ecclesiæ, quod Henricianæ impietatis adhuc indicia retinet, lituros videlicet ex Regis schismatici mandato nomini Papæ et S. Thomæ Cantuariensis inductas ; in quo ad Missam de S. Richardo Episcopo Orationes propriæ hæc ponuntur. 1. Deus qui Ecclesiam tuam meritis B. Richardi Confessoris tui atque Pontificis fecisti miraculis coruscare gloriosis : concede nos famulos tuos, ipsius intercessione, ad æternæ beatitudinis gloriam pervenire. II Concede quæsumus, misericors Deus, ut intercedente B. Richardo, Confessore tuo atque Pontifice, oculis tuæ majestatis minus oblatam, et gratiam nobis bene vivendi

Ep. 13 Richardus de Wicio

Sanctis adscriptus Missa et officio eccles. colitur,

obtineat, et gloriam sempiternam acquirat. III. Hæc sacrosancta sumpta mysteria nobis effectum, Domine, conferant salutarem, quorum B. Richardus, Confessor tuus atque Pontifex, extitit devotus dispensator. Ita ibi, quæ ad memoriam posteritatis hic servari volumus, si suus aliquando legitimus cultus Sanctis in Anglia restituatur, benignissimo Domino tot Martyrum sanguinem, tot pietissimas fidelium suorum lacrymas respiciente.

3 Anglicanarum Ecclesiarum exemplum, secuti sunt externi Martyrologi, ex quibus eum Fastis sacris inseruere apud nos Molanus in Additionibus ad Usuardum, et Carthusiani Colonienses in utraque editione Martyrologii, eum titulo Episcopi et Confessoris, Gulesinius longiori eum arnavit elogio : In Anglia S. Richardi Episcopi et Confessoris, qui Cicestriæ Episcopus factus, Episcopali sanctitate omniique pastoralis virtute ita præluxit, ut meritis cumulatus, ab Urbano Pontifice in Sanctorum numero adscriptus sit. Eundem in Germanico Martyrologio, sed paucioribus verbis, expressit Canisius ; strictius Romanum, Sanctitate et miraculorum gloria conspicuum, laudat. In Anglicano Martyrologio ex Surio accuratum habes Actorum compendium : sed auctor de suo addere valens Canonizationis annum, MCCLX expressit, cum MCCLXII exprimi debuerit : melius in secunda editione omissus est annus. Andreas quoque Saussayus, in suo ad Gallianum Martyrologium supplemento, multis eundem laudat, ut qui Parisiis Philosophiam, Aurelis Theologiam didicerit : quæ aliæque hic prætermittimus, quia ex Actis mox proferendis distinctius apparebunt. Præter diem tertium Aprilis, S. Richardo (ut diximus) sacrum, in præcænotatis Anglicanarum Ecclesiarum libris, inveniamus etiam Translationem ejus notatum diem XVI Junii, eum officio IX Lectionum, totum, ut antea, de communi, sub hæc propria Oratione. Deus qui nos Translationem sanctissimi Confessoris tui atque Pontificis Richardi sollemniter celebrare concedis ; tribue nobis quæsumus ejas meritis et precibus, a mundi hujus transire miseria, et ad gaudia pervenire cœlestia. Existimamus Translationem hanc non aliam fuisse quam elevationem

partis Martyrologis adscribitur.

Translatio 19 Junii celebratur.

sacri

A sacri corporis a terra, utque transpositionem in arcam splendidiorem; quæ Episcoporum humeris solenniter circumlata per urbem Cicestrensem fuerit, ac demum ad proprium quoddam altare relatu: quemadmodum in similibus fieri solet, tum maxime quando alicujus Sancti miracula increbrescunt. Verum per quos aut quo anno res illa peracta sit, nullo hactenus indicio deprehendimus: unum videmus, Radulphum, *Vitæ* scriptorem, de quo postea, non fuisse præteritum tan. celebrem actionem, nisi en fuisset sua scriptione posterior.

Acta breviter
ante canonizationem
scripta,

a Surio,
Hæren Bzo-
vio, stylo mu-
tato edita,

B Porro Acta S. Richardi primus, et primis a monte Sancti annis (prius certe quam perageretur Canonizationis negotium) scripsit Anonymus quidam; breviter quidem, sed accurate: sicque novæ Legendæ Anglicanæ inseruit ea Joannes Capgravius unde ipsam dumus potius quam ex Surio, qui styllum mutavit. Huic suspecto ipsam esse epitomen prioriorum Actorum, quæ nunquam viderat; multo justior excusatio suppetit, quam Baronio in Notis ad Martyrologium, duos de Vita S. Richardi libros, ex solo Molano sibi notos, citanti, et inconsulenter asserenti, quod eos Surio tomo 2 descripserit, cum hic expresse in titulo fateatur, eos ad manum in præsens non habuisse. Minus etiam ignoscendum Francisco Godwino, in Episcopis Cicestrensibus sribenti, ex iisdem libris hausisse Hæren quæ de Richardo tradidit, cum hunc secutum esse Vitam in Capgravio repertam manifeste pateat in ipso statim principio; ubi de sponso fratri transcripta aliter quam in dictis libris agitur. Sane antiquiorem esse illam epitomen non tantum hoc suadet, quod solo Beati titulo contentus auctor, abstinent Sanctum nominare; sed etiam quod sollemnis adeo Canonizationis ne verbo quidem meminerit, ac ne inchoati quidem negotii. Plura in hanc rem non addo, quia utrisque Actis inter se collatis, clarissime apparebit, Capgraviannam illam vetustiora esse, alia autem non luculentiora tantum, sed etiam testatiora.

hic dantur
primigenia
ex Capgravio:

Alia dantur
ex MSS.

quæ Radulphus Confessarius Sancti composuit,

C Datus igitur etiam secunda, descripta circa annum MCLXX a Fr. Radulpho, ex Ordine Prædicatorum, ut ipsemet asserit. Bockingum eni cognominat Godwinus, Surio Molani exemplo Cycestrinum fuit: neutrum nobis ex MSS. constat: sed utrumque habetur ex Joanne Pitseo, cui inter illustres Angliæ scriptores 383 recensetur Radulphus Bockingus, alumnus Comitatus, Southsaxiæ, de civitate vel territorio Cicestrensi natus, Ordinis Prædicatorum S. Dominici monachus, vir pietatis et eruditionis titulis insignis: quibus nominibus S. Richardus Episcopus Cicestrensis hominem dilexit, ad se vocavit, eumque sibi ab arcanis conscientiae vel in iis omnibus quæ ad Deum sunt moderatorem fecit. Cum igitur esset Radulphus tanto viro consiliorum omnium particeps, et ex quotidiano cum homine convictu omnem ejus vitæ rationem explorete cognovisset, eo defuncto, de rebus ejus gestis Latine idque fusissime scripsit, et Isabellæ Comitissæ Arundeliæ dedicavit eximium opus. Hoc porro cum MS. Lovanii ad Martineuses extaret, Molano indicante, cognovissemus; ejus ibi quærendi transcribendique curam in se sumpsit P. Laurentius Papebrochius, transmisitque propria manu excerptum a vetustissimo exemplari, adnotatis etiam variantibus ad marginem lectionibus, quas eisdem membranis antiqua etiam et pene evanida scriptura adnotarat ex alio MS. quæ nobis usui etiam fuerit.

et Comitissæ
Arundeliæ,

D Isabella, cui opus suum Radulphus inscripsit, Hugoni de Albineto Arundeliæ Comiti nupta, marita, necdum adolescentiæ metas transgresso, juvenis admodum viduata est anno MCLXIII, nullis ex eo susceptis liberis: itaque nobilis illa hereditas, ut loquitur Matthæus Paris, dispersa est, quatuor sororibus distribuenda: ipsa vero octavo post viri obitum anno, Christi MCLII fundavit unam domum de Sanctimonialibus, non procul a Len, sumptibus propriis, videlicet de libero maritaggio suo, quæ dicitur Marram. Hæc fun-

datio ab Ordine Cisterciensi admissa est anno proxime sequenti, ut. dicitur pag. 929 tomi 2 in Monastico Anglicano, ubi charta foundationis tota profertur, ipsaque Isabella se dicit filiam Willielmi Comitis Warenniæ et Mathildis Comitissæ; et inter testes suæ donationis, præter Episcopos Norwicensem atque Cicestrensem, nominat tum alios quosdam, tum fratres suos uterinos Rogerium et Hugonem Bigod, atque germanum Joannem de Warennæ. Mathildis scilicet illius mater, Guilielmi Penbrochiæ Comitis atque Angliæ Marescalli filia, Hugoni Bigod Norfolkæ Comiti nupta, hoc mortuo transierat ad secundas nuptias cum dicto Willielmo Surregiæ Comite. Ejusdem Mathildis ex sorore neptem atque adeo Isabellæ consobrinum Joannam, filiam Guarini de monte-Canisio, duxerit uxorem Guilielmus de Valentia, Henrici Regis in Uterinus frater: atque hoc titulo videtur a prædicto Rege Cognata appellari. Quomodo autem eadem attavis Regibus dicatur progenita, longius requirendum, lucem præferente Cambdeno in Surreiæ Comitibus, quorum primus, Guilielmus dictus, in fundatione Prioratus de Lewis, Mathildem Reginam, uxorem Guilielmi Rufi Regis Angliæ, vocat matrem uxoris suæ: ob hoc autem Guilielmo per proneptem, eandemque unicam stirpis heredem, Hamelino nuptam, descendit Guilielmus Isabellæ poter. Insignem porro omni constantiam libertatemque ostendit ea anno MCLII; Regemque Henricum, quamvis in negandiæ justitiæ proposito obfirmatum, coegit erubescere ac manus dare aequitati, ut fise narrat Matthæus Paris.

D
AUCTOR D. P.

matronæ nobilissimæ
dedicavit,

E

F Usus se proficitur Radulphus Actis, in Sancti Canonizatione recitatis confirmatisque, prout ea ex deponentium testimonio dictis rudi stylo et incomposito confuse descripta fuerant: sed prioris illius Vitæ non meminit: cujus tamen partem fere dimittiam, posteriorem scilicet, verbotenus operi suo interruit: sicut et bonam partem Pontificiæ Bullæ, quam nihilominus integram posuit circa finem. Eandem bullam idem auctor in priori vitæ parte magis habuit præ oculis, quam alteram Vitam, distinctis singula per locorum ac temporum circumstantias explicantem. Bzovius in Continuatione Annalium Ecclesiasticarum, hanc Bullam solum nactus, stylo mutato transcripsit ad annum 1246: fusius indubie de S. Richardo tractaturus, si Radulphum legisset, et quam propenso ad inveniendum Ordinem suum fuerit animo, ex illo cognovisset. Eodem quo S. Richardus tempore, floruit Matthæus Paris, et Historiam Anglicanam scribendi simul ac vivendi finem fecit septimo post obitum illius anno: qui ubi de morte S. Richardi agit, Vir fuit, inquit, eminentis scientiæ et eximie sanctitatis, et quandoque B. Edmundi Cantuariensis Archiepiscopi Clericus et consiliarius specialis: cujus vestigiasequi nitebatur peletentim. Hic, non sine B. Edmundi prægnostico vaticinio, in Præsulatus promotus dignitatem, Pontificatum adiit, cum dictus Sanctus fuerat transferendus: ne tam specialis amicus tanta et tam secreta solennitate absens extitisset. Hic etiam, veluti domesticus, omnium suorum conscius extitit secretorum, quæ inquirentibus propter ædificationem palam declaravit.

collecta ex
depositionibus
testium,

prioribus
Actis,

et Pontificiæ
Bullæ.

Sancti encomium ex
Matthæo Paris coarct.

F

G Hujus igitur (pergit, non ipse, ut arbitror, Matthæus de se; sed alius, ad marginem autographi fortassis, quod deinde in ipsum textum transiit) hujus, inquam, assertionibus nec non et Fr. Roberti Bacon certificatus Dominus Matthæus Parisiensis, monachus ecclesiæ S. Albani, Vitam memorati S. Edmundi (xvi Novembris dandam) scripsit: sic ut ejusdem pro parte auctor haberi ipse S. Richardus debeat: qui proprio nihilominus stylo et nomine, Pitseo teste, non unum (ut scribit in bibliotheca Gesnerus) sed libros septem de ecclesiasticis officiis composuit, hoc initio: Officium ut ex debito. Hos libros quia spurcissimi oris scurræ Joannes Balæus, verissimas sanctissimi viri laudes in vitium convertens, blasphemando dixit, ex Romana

qui ipso juvante scribit
Vitam S.
Edmundi.

Varia ipsius
S. Richardi
scripta.

Synanogæ

A Synagogæ observantiis undique collectis conflatos, credimus fuisse utilissimos, et ut lucem videant aliquando optimus, ut et alia nonnulla quæ elucidavit : sed imprimis epistolas plures ad Innocentium Papam, contra Regem Angliæ Henricum III. ecclesiastica bona usurpantem, quarum testes Guillelmus Wodefordus contra Wiclessum, et Bostonus Buriensis in suo catalogo, citantur a Pitsæo.

Miraculum
elicti fontis

9 Cambdenus in Carnaviis Wigorniensem, in qua Sanctus natus, diocesim describens, et in ea oppidum salis fontibus nobile, quod huic alumno suo cognomen de Wichio, dedit, si Richardum, inquit, Cicestresem Episcopum, hinc oriundum, scriberem hos fontes suis precibus eduxisse, vereor ne quibusdam in divinam providentiam iniquior et ad aniles fabulas propensior viderer. Eo usque tamen profecta est majorum pia credulitas, ut hoc non solum firmiter crediderint litterisque prodiderint, verum etiam illi divinos quodammodo honores eo nomine detulerint, cum illum ob Juris Pontificii scientiam et vitæ integritatem in Divorum numerum Urbanus IV retulisset. Credimus quidem non omnia S. Richardi miracula, quæ fuerunt in Processu probata, fuisse a Radulpho descripta : eos tamen qui illa examinarunt et

B in publica scripta retulerunt, nullo modo credimus tam impudentis calumniæ ansam dedisse. Id enim si creditum fuisset (quomodo autem credi potuit, quod omnes Wicienses incolæ accalæque, qui puteos illos ante natum Richardum viderunt, et oppidum suum jam olim ab iis nuncupatum non ignorabunt, redarguere debebant evidentis falsitatis?) id, inquam si creditum tunc fuisset, non siluisset Radulphus, num. 9 de hisce puteis, nominataque ob iis Richardi patria, ex professo agens. Audiverit fortasse legeritve, homo, ut videri vult, minime levis, rusticis siccitate afflictis fontem elicuisse Richardum in mente, ac prædixisse numquam istic defuturam aquam etiam dum in vallibus vicinis deficeret : ut enim constanti incolumi traditione ferri, et crebra probari experientia nobis aliquando retulit vir nostræ Societatis, in iis locis apprimè versatus, Williamsonus, designans in topographica Susexiæ tabula versus fines Hamptoniæ, locum juxta Merden orientale, centum circiter passuum millibus a S. Richardi patria distantem : quod hic referre volumus, ut constaret quam nulla vel fide vel diligentia Sanctorum memoria hæretici tructent, etiam ii qui minus acerbi et antiquitatis amantiores sunt.

contra Cambdeni imperitiam defensum.

VITA

Ex Joanne Capgravio.

C

CAPUT I.

Vita, studia, munia S. Richardi ante susceptum Episcopatum.

Sanctæ perpetuæque memoriæ Richardus, natione Anglicus, Wigorniensis diœcesis, villa quæ a puteo salis ibidem Wike vel Wych appellatur, parentibus secundum seculi statum non ignobilibus, patre Richardo, matre vero Alicia nomine, extitit oriundus. Qui juvenis choreas, tripudia, et vana consilium spectaculorum genera sic detestanda fugiebat, ut nec blanditiis nec coætaneorum suasionem, contra naturam ætatis, ad ea flecti poterat vel induci. Omnes quoque coætaneos et condiscipulos suos brevi tempore tam eruditionis quam conversationis et morum maturitate præcessit. Frater [interim] ipsius senior, in custodia infra ætatem existens, ad plenam ætatem suam de custodia exiens, nudus et pauper oimis terram suam ingreditur. Videns igitur Richardus fratris paupertatem, cum nihil haberet unde ei posset subvenire, seipsum in servientem sibi tradidit : ubi per tempora non modica in omni patientia, pau-

Honestis ortus natalibus.

pauperi fratri serviendo succurrit :

pertate et dejectione magna nunc ad aratrum, nunc ad bigam, nunc ad alia hujusmodi opera manus mitens, humiliter et modeste servivit : unde frater eum in tanta affectione recollegit, quod totum hereditatem suam sibi sua charta confirmavit.

D

2 Postea cum Richardus totam hereditatem a fratre pacifice obtinuisset, amici ejus carnales de quadam nobili et generosa puella ei matrimonialiter copulanda tractare cœperunt. Quod cum frater ejus intellexisset, et jam Richardum dictam nobilem puellam cum multis bonis recepturum ; de collatione terre suæ pœnituit, et cœpit contristari a. Richardus autem hoc intelligens, dixit fratri suo : Non, carissime frater, non propter hoc turbetur cor tuum : nam adeo curialis, ut fuisti erga me, ero et erga te. Ecce restituo tibi terram et chartam : sed et puellam, si sibi et amicis suis placuerit : numquam enim os ipsius deosculatus sum. Confestim igitur reliquit Richardus tam terram quam puellam, et omnes amicos, et ad studium Universitatis primo Oxoniæ, deinde Parisiis se transtulit, ubi Logicam addidit. Tantaque fuit discendi affectio, quod de victu aut vestitu parum aut nihil curavit. Nam, sicut narrare consueverat, ipse, et duo socii ejus existentes in camera, non nisi unicam habebant cappam, et tunicam tantum ; et quilibet eorum lectum infimum. Exeunte ergo uno cum cappa ad lectionem audiendam, reliqui in camera residebant ; et sic alternatim exierunt : panisque et parum de vino cum b potagio eis pro cibo sufficebat. Non enim carnes aut pisces, nisi in die Dominica, vel die solenni, vel sociorum seu amicorum præsentia ; eorum paupertas ipsos comedere permisit : et tamen sæpe retulit, quod numquam in vita sua tam jucundam, tam delectabilem duxerat vitam.

eidem resignat hereditatem et sponsam opulentam,

a

studiis vacat,

E

in summa paupertate lætissimus.

b

3 Et cum Richardus, scientiæ et eloquentiæ donis adornatus, magistralem cathedram ibidem ascendere ab omnibus acclamabatur dignus ; rediit ad patriam suam, et ad Universitatem Oxoniensem se declinavit : et ibidem post modicum tempus cathedram magistralem ascendit ; aliis, quæ antea collegerat, liberaliter studens erogare. Postea B. Richardus Bononiam proficisces, per septennium et amplius meliora Canonum fluentia sic hausit, quod Magister suus, infirmitate detentus, ad lectiones suas vice sua continuandas, præ omnibus discipulis suis dictum Richardum elegit. Qui per dimidium annum et amplius se prudenter et humiliter in illo officio se habebat, quod a tota Universitate laudem et honorem meruit obtinere singularem : nec non a Magistro suo tantam gratiam invenit, quod unicam filiam suam sibi heredem, cum omibus terris et bonis suis, ex voluntate filiæ obtulit affectuose. Sed B. Richardus alia cogitans, a Spiritu sancto inspiratus, humiliter gratias ei referebat ; et exponens quasdam curiales cautelas et peregrinationis causam, promisit se voluntatem ipsorum in suo reditu perficere. Ac sic Richardus in terram suam reversus, statim post adventum suum in Angliam ad Universitatem Oxoniensem remeans, in laboribus, vigiliis et multi moda afflictione corporali vivens, unanimi consensu ibidem Cancellarius est effectus.

Artes Oxoniæ prælegit.

Bononiæ jus Canonicum audiens

excusat oblatas ibi nuptias :

fit Cancellarius Oxoniensis :

data Cantuariensis,

S. Edmundi Archiep. intimus :

cet

A cet et sigillum, et totius Archiepiscopatus majora quæque ei commisit. Cœpit igitur Richardus quotidie in bonis crescere; ministeriumque sibi traditum, fastu superbiæ dempto, fideliter exercere; manus excutens penitus a munerum acceptione, quæ oculos excæcare solet etiam sapientium. Inerant siquidem ei inenarrabilis aquitas, affabilis benignitas, modesta simplicitas, simplex humilitas, ceterique tranquillii mores et actus. Constanter etiam B. Edmundo in suis tribulationibus, tam in provincia sua quam in exilio, adhæsit; non ignarus quod qui fuerunt socii passionum simulerunt et consolationis, et qui compatiuntur simul regnabunt.

audiat Theologiam Aurelianis,

et Presbyter ordinatus revertitur.

5 Mortuo autem B. Edmundo, Richardus solutus tam a curiæ quam a curæ sollicitudine, ad Theologiam se contulit Aurelianis in domo Fratrum Prædicatorum addiscendam: non ut plerique, qui auribus audiunt et non intelligunt, sed audiens exterius, audit interius; ut efficacius postmodum impleret, quod audit: et, ut pro grege Domini Patri Filium immolaret, ad sacrum Presbyteratus Ordinem se fecit inibi promoveri. A suscepti autem Ordinis Sacerdotalis tempore, ornatus vestim. pl. habuit humiliores. Et cum ibidem sacræ Scripturæ pocula suavia luculenter hausisset, ad agenda curam proximorum et oves proprias pascendas accedit: ad unicam siquidem, solam, quam habebat, parochiam revertitur, ut in illa pusillanimes consoletur et corripiat inquietos.

ANNOTATA.

a In sequenti Vita, conformiter bullæ, dicitur ipse frater oblata hereditatis cessione, voluisse Richardum ad has nuptias pellicere. Crediderim ad tantam minoris humanitatem verrecundatam majorem, dissimulasse invidiæ sensum, et saltem verbis ursisse fratrem ut fundum spansamque retineret. Quæ ad hanc Vitam notanda forent circa personas, loca ac tempora, commodius ad Vitam sequentem explicabuntur.

b Vocis hujus significationem et etymon vide tom. I Martii, pag. 596 littera f

CAPUT II.

S Richardi ad Episcopatum promotio; labores, virtutes in eo munere.

Cantuariam ad munus dimissum revocatur:

Cupiens post hæc venerabilis Pater Bonifacius, Cantuariensis Ecclesiæ tunc Electus, successor B. Edmundi, ad commodum disciplinæ, jucundam cohabitationem tam gratiosi hominis experiri; ipsum ad officium pristinum, videlicet Cancellariæ Ecclesiæ Cantuariensis vocavit invitum. Et postea per mortem Radulphi de Nevelle, quondam Ecclesiæ Cicestrensis Episcopi, ipsa Ecclesia viduata fuit Pastore. Unde Canonici dictæ Ecclesiæ, licentia ab Henrico III Rege Angliæ prius habita, prout moris est, quemdam aulicum Regis, Canonicum etiam ejusdem Ecclesiæ, in Episcopum elegerunt. Quæ quidem electio, juxta Canonum jura, per dictum Bonifacium et quosdam Suffraganeos suos, viros utique vitæ et scientiæ eminentis (inter quos dictus venerabilis Pater Grosbed, tunc Lincolnensis Episcopus unus extitit) cassata fuit; eo quod dictus Canonicus electus, scientia et moribus inventus est minus habilis: dictusque Richardus ex communi consensu omnium Episcopus est electus. Quare cum ad regias aures innotuit Clerici sui cassata electio, et sui inimici (quippe qui B. Edmundo in suis causis, quas contra Regem habuit, adhæsit) facta provisio; Rex nimis indignatus bona Cicestrensis Ecclesiæ præcepit confiscari.

eligitur Episcopus Cicestrensis

7 Beatus tamen Richardus, de consilio Prælatorum prædictorum, cum litteris Electi Cantuarien-

sis ad Regem proficiscitur, postulans omnia temporalia ad Episcopatum pertinentia ac bona sua sibi a liberari: quod nullo modo obtinere potuit, sed longas fatigationes et opprobria multa sustinens, ad illud extremum post Deum refugium in hoc mundo, Sedem loquor Apostolicam, se contulit: ubi quoque Regis Procuratores contra se paratos et instructos invenit. Regebat tunc Romanam Ecclesiam sanctæ recordationis Innocentius Quartus, qui ipsum benigne suscipiens, auditis utriusque partis causis, provisionem de B. Richardo factam suæ Sanctitatis auctoritate confirmavit, et sacrarum manuum suarum impositione munus consecrationis solenniter impendit. Cum autem quidam magnus Prælatus de partibus illis pariter cum B. Richardo munus consecrationis recepisset, et perventum esset ad sanctam unctionem recipiendam; Dominus Papa de ampulla sanctum oleum super caput prædicti magni volens effundere, vix guttam potuit habere ad baptizandum Antistitem. Cum autem ad B. Richardum pervenisset, subito et mirabiliter magna unctionis multitudo super eum effluxit: ita quod vix ministri, ne super collum et corpus illa sancta unctio a capite descenderet, possent cum linteis impedire. Unde tam Dominus Papa quam Cardinales et alii admirantes, quidam Cardinalis dicebat: Vere iste plenitudinem gratiæ recepit.

U
EX CA GRA-
VIO.
occupata ab
irato Rege
bona repetiturus,
a
Pontificem
ad. t. et consecratur:

E

8 Rediens Richardus cum litteris Apostolicis, sepulcrum B. Edmundi, jam miraculis coruscantis visitare non omisit: et postea veniens in Angliam, bona omnia Cicestrensis Ecclesiæ per ministros Regios consumpta invenit: exitque publice prohibitio Regia, ne quis ei aliquid commodaret mutuo, ostensisque Regi suis Apostolicis et litteris et mandatis, indignationem Regis et iram potius quam reconciliationem et gratiam provocare videbatur. Ude pauper et inops a Rege recedens in diocesis suam, sub alieno tecto hospitatus, et aliena sub mensa pedem ponens, suscipitur. Exit sæpe interim diocesis suæ loca visitando, et Sacramenta, prout necesse conpexit, ministrando. Et ne deses et sui juris desertor posset reputari, Regis Curiam aliquando adiit, bonorum Ecclesiæ restitutionem humiliter petens: sed cum opprobriis et contumeliis semper expellitur. Unde semel cum v'disset Decanum Cicestrensem et Canonicos ipsius Ecclesiæ, propter Regis durum responsum, turbatos et tristes; hilari vultu confortabat eos dicens: Nonne intelligitis quod scriptum est, Ibant Apostoli gaudentes a conspectu concilii etc? Ego vobis dico, quod per gratiam Dei in gaudium nobis convertetur tribulatio ista.

reversus in
Angliam
multa patitur,

Act 5. 41

9 Mandat igitur B. Richardus Domino Papæ Regis responsum: qui mirabiliter ei compatiens, districtissimum mandatum duobus Episcopis Angliæ misit, ut Regem moneant, quod maneria et bona Ecclesiæ Cicestrensis B. Richardo infra diem statutum restituant; alioqui sententias, mandato contentas, per totam Angliam denuntiare non omittant. Post duos igitur annos, quibus sic pugnavit tribulationes sustinendo, Rex maneria sua, ruinosæ et nulla, ei restituit. Hic beatus vir, post regimen Episcopale susceptum, factus est solito in oratione ferventior, in elemosynarum largitione profusior, in proprii corporis castigatione rigidior. Et tunc fuit ei pauperum cura major, habitus abjectior, gestus et effusior humilior. In mensa quoque sua lectio personabat: et si quando lector cessaret, aut de iis quæ legerat aut ædificatoriis aliquibus cum assidentibus tractabat.

F
tandem in
possessions
exhaustas
admittitur:

10 Cum villis suæ diocesis iurare contigisset, eleemosynis languentes, infirmos, et pauperes fecit diligenter inquiri: et ipsos non solum suæ eleemosynæ subsidio, sed etiam propriæ præsentis solatio solebat visitare, et verbi Dei alimento spiritualiter refovere. Et cum per

eleemosynis
lurgissimis

IX CAPGRA-
VIO

A per largas eleemosynas redditus consumerentur, et Dominus Richardus Bachedene (frater ejus carnalis, cui curam temporalium commiserat) diceret, quod ad tantas eleemosynas tantæ pauperum multitudinis redditus sui non sufficerent, respondit, Estne justum, care frater, ut nos de vasis aureis et argenteis comedamus et bibamus, Christo in suis pauperibus fame cruciati? Et subjunxit: Novi ego valde bene (sicut et Pater *b* meus) de terrea paropside et cratere escam sumere et potum degustare: vendantur igitur vasa argentea et aurea. Sed et equus, cui insideo, bonus et pretiosus est: vendatur obsecro, et ejus pretio pascantur Christi pauperes. Et non solum noverat B. Richardus egenos alimonie subsidio pascere, sed etiam nudos vestire pariter et calceare, mortuos quoque propriis manibus sepelire. Multotiens autem, antequam peteretur, eleemosynam pauperibus erogabat: et cum diceretur ei, quare tribueret pecuniam non petentibus, respondit: Scriptum est, Domine prævenisti eum in benedictionibus dulcedinis etc. et illud, Care satis emitur, quod precibus obtinetur.

b
utisq[ue] ope-
ribus miseri-
cordie inten-
dit.

Ps. 20, 4

11 Pauperibus quoque Presbyteris, senio confectis, caecis vel alias corpore impotentibus, hospitale constituit; et ne publicæ mendicitati subicerentur, victus et vestitus necessarios eisdem ibidem misericorditer ordinavit. Unum *c* panem ad ipsius benedictionem abundare fecit in tantum, quod præter æstimationem adstantium, reffectis abunde quasi tribus millibus pauperum, consuetas recipientium portiones, abundaverunt partes, quæ secundum eandem distributionem centum adhuc pauperes reffectissent. Nec semel tantum aut bis hæc suæ benedictionis superabundantia facta probatur, sed pluries: ipso manum suam aperiente, qui replet omne animal benedictione. Posuit etiam vestimentum suum cilicium, loricaque superinduens, arma macerationis adjecit. Vestimenta et calceamenta ejus, nec nitida nimis nec abjecta plurimum, sed ex moderato et competenti habitu erant, in quibus nihil potuit notari novitatis. Sed nec phaleris, auro vel argento fulgentibus, equos suos ornari voluit, nec mutatoria superflua circumferre: non solum pompam vitans, sed etiam timens, ne pauperes, secundum quod scribit Bernardus, clamarent dicentes, Pontificis in fræno quid facit aurum, nobis fame et frigore miserabiliter laborantibus?

c
Deo subinde
annonam
multiplicante:

*cilicio et
habitu mo-
desto utitur:*

*erga adversa-
rios benignus:*

12 Quemdam Dominum Joannem Filium-Alani, pro injuria Ecclesiæ Cicestrensi facta ab ipso excommunicatum, ad se tamen venientem, familiariter recepit et ad prandium retinuit, dicens. Quamdiu in curia nostra fueritis, a vinculo excommunicationis vos absolvemus; et in recessu vestro, nisi ad satisfactionem veneritis, istam absolutionem revocabimus. Dixitque, quod, si partes aliquæ pro jure recuperando dissentiant vel laborant, nihilominus caritas seu caritatis signa subtrahi non deberent: quia si quod meum est volo recuperare, illud quod Dei est non debeo subtrahere. Et similia de Abbate de Fiscanno, et nobili viro Domino Richardo tunc Comite Cornubiæ, ac de Comitissa Cantix fecisse probatur: contra quos pro sua Ecclesiâ causas habuisse dignoscitur, pro contumeliis tamen honores, et amicitiam pro inimicitiiis recompensavit.

*pro disciplina
ecclesiastica
severus:*

13 Quemdam Clericum, qui sanctimoniam a suo extrahens monasterio corruptit, beneficio ecclesiastico, quod in sua habuit diœcesi, cum non modico dedecore privavit. Et dum Dominus Rex ac Archiepiscopus Cantuariensis et alii plures Prælati, Comites et Barones, pro dicto Clerico preces effunderent, in Dei justitia inflexibilem eum inveniebant: percutiensque pectus suum ait: Quamdiu spiritus in isto corpore permanserit, talis *d* ribaldus, qui monialem

professam corrumpit et imprægnavit, et adhuc tamquam meretricem suam detinet, de voluntate mea in Episcopatu Cicestrensi curam animarum non obtinebit. Faciat Dominus hic Archiepiscopus, ad quem idem Clericus appellavit, secundum quod voluerit respondere in die judicii coram Altissimo. Et videntes constantiam suam eum ultra non tentabant. Aliud quoque non dissimile erga tres Vicarios egit, qui focarias publice tenere convicti fuerant: quas quia noluerunt dimittere, eos sententialiter suis privavit beneficiis. *e* Burgenses quoque de Lewes, qui quemdam furem, ad ecclesiam confugientem, violenter extractum suspenderant; ipsius cadaver, putridum per quindenam et amplius, exhumare coegit; et ad ecclesiam, unde ipsum extraxerant, propriis humeris referre compulit.

14 Cum domorum et rerum suarum combustio et jectura non modica ei nuntiaretur, plangente et dolente familia, ipse facie serenata vultuque juvando Deo gratias referens, dolentes confortabat, dicens: Non contristemini, amici, habemus unde adhuc nobis necessaria provideamus: et subjunxit: Quia eleemosynas, prout debemus, largas non fecimus, ista nobis acciderint: ideo volumus et præcipimus, ut de bonis nostris eleemosynæ de cetero fiant largiores. O generosæ mentis thesaurus, qui deficere inter defectus nesciens, ex ipso defectu noverat augere profectum! Suis etiam seneschallis et ballivis, sub periculo animarum et divini judicii obtestatione, terribiliter inhibuit, ne quidquam injuste ab aliquibus ad se pertinentibus exigerent, vel indebitis actionibus [quemquam] vexarent. Ipse autem Sanctus aliquando ea, quæ de jure ei competeabant, petentibus misericorditer relaxabat.

*in ferendis
damnis for-
tis,*

E
*cum subditis
tenis,*

15 Consanguineos quidem suos, etiam maturos, ad beneficia ecclesiastica nullo modo admittere voluit; intelligens quod princeps Pastorum Dominus, non B Joanni Evangelistæ, consanguineo suo; sed Petro seniori, in nullo carnaliter eum attinenti, claves tradidit cælorum. Tantæ quoque mansuetudinis extitit, ut ad Matutinas solem ortumque diei præveniens, si Clericos suos, ut solet contingere, somno gravatos reperiret, iterum se ad orationes conferens privatas, ipsos in pace quiescere sineret, tamquam illud Dominicum dulciter inquires, Dormite jam et requiescite. Quantum autem sacræ orationis devota libamina Deo oblata, B. Richardo placuerunt, in hoc dumtaxat ostenditur, quod cum viros religiosos visitaret vel ad se venientes in osculo sancto susceperet, dicere solebat: Bonum est deosculari labia, thymiamate sanctarum orationum, Deo cum devotione incensarum, fragrantia: hoc ipsum ex B. Edmundi consuetudine, ut sæpe retulit, commemorans.

*consanguineis
nil tribuens,*

*orationi ad-
dictissimus.*

F

ANNOTATA.

a Idiotisma vernaculo Anglis deliver, Francis livrer, a Latino liberare acceptum, significat tradere: quod et ad Belgas transit qui leveren dicunt.

b S. Edmundum videtur intelligere.

c Fortasse hic mentum latet, et pro unum legi debet una vice vel quid simile. Ut enim in sequenti Vito dicitur panis, qui miraculo multiplicatus narratur, pauperibus circiter 90 erat suffecturus absque miraculo: adeoque non unus panis, sed determinatu panis quantitas intelligi debet.

d Optime vocem hanc explicat Matthæus Paris ad an. 1231 Fures, exules, fugitivi, excommunicati, quos omnes ribaldos Francia consuevit nominare: Belgis rabant. Etymon quoad partem priorem obscurum, a Germanico rue otium, vel raub præda, sumi potest, ut sit otio insolescens, vel ad furta promptus.

e Burgenses, cives, oppidani; a Burg, oppidum.

A

CAPUT III.

Prædicatio, obitus, miracula S. Richardi.

Quam laboriose etiam iste B. Richardus officium prædicationis compleverit, etiam in aliena diœcesi, quam gratanter contritos refoverit, confitentes audiverit et instruxerit, pœnitentes absolverit, consultantibus responderit, desperantes reformarit, alacres adhortatus fuerit, trementes roborarit, denique qualiter omnibus omnia factus sit, quis sufficiet enarrare? Pro subsidio Terræ sanctæ Crucis prædicationem suscepit, a Papa delegatam: ideo a Cicestrensi sanctuario incipiens, per loca maritima transiens, ad civitatem Cantuariensem usque pervenit. Et decima die, antequam ad illum famosum portum, qui Dovera dicitur, pervenisset, cepit ægrotare. Nec tamen in agro Dominico laborare omisit: sed singulis diebus prædicando confessiones audiendo, pueros confirmando, et etiam Ordines celebrando, usque ad exinanitionem virtutis corporis sui indesinenter laboravit.

17 Ad Doveriam igitur perveniens, in quadam domo, quæ vocatur Hospitale-Dei, hospitavit: rogatusque a Magistro dicti hospitalis, ecclesiam quamdam cum cœmeterio, pauperum sepulturæ constructam, in honore quondam Domini sui, Beati Edmundi, patroni sui, solenniter consecravit; dicens prædicando eodem die, quod semper a tempore quo munus consecrationis assumpserat, optavit et votis omnibus exquisivit, ut, antequam diem clauderet extremum, unam saltem basilicam in honore dicti Domini B. Edmundi posset consecrare. Et deinde dixit: Deo gratias refero, qui animæ meæ desiderio me non fraudavit. Et nunc scio, inquit, quia velox est depositio tabernaculi mei, quam vestrarum orationum suffragio peto commuairi. Die etiam sequente, quæ fuit in crastino dedicationis basilicæ prædictæ, licet laboribus prædictis et infirmitate demotus, hora tamen surgendi nesciens se tricare, mane oratorium ingressus psallere cœpit. Dum autem ad Missam audiendam stetisset, et morbo ingravescente membra imbecilla sustentare non valeret, quasi syncopen passus pavimento prosternitur. Suorum igitur manibus sublevatus, ad lectum reducitur ibidemque reclinatur.

18 Cuidam deinde Willelmo, Capellano suo, ei valde familiari, dixit, quod ab illa infirmitate evadere non potuit: jussitque eum funeri necessaria caute præparare, ne familia sua percipiens turbaretur: et Magistro Simoni de Terringes certum diem obitus sui indixit: amplexatusque imaginem Crucifixi, quam sibi afferri devote postulaverat: loca vulnerum piæ devotionis osculis ac si recenter morientem Salvatorem videret, cœpit dulciter demulcere, in hæc verba dicens: Gratias tibi ago, Domine Jesu Christe, de omnibus beneficiis quæ mihi præstitisti, pro pœnis et opprobriis quæ pro me pertulisti, propter quæ planctus ille lamentabilis tibi vere competeat, Non est dolor similis sicut dolor iæcus. Et tu nosti, Domine, quod si tibi placeret, omnia opprobria et tormenta atque mortem pro te paratus essem sustinere: et sicut tu scis hoc verum esse, miserere mei, quia tibi commendo animam meam. Illam autem Psalmistæ vocem, quæ dicit, In manus tuas Domine commendo spiritum meum, frequentius iterans, et ad gloriosam Virginem vicissim corde simul et voce se convertens, ait: Maria, mater gratiæ, mater misericordiæ, tu nos ab hoste protege et hora mortis suscipe: et præcepit Capellanis, quod illa verba in auribus suis dicere non cessarent.

19 Inter suspiria igitur piæ devotionis atque verba sacræ orationis, adstantibus Religiosis Presbyteris

pariter ac Clericis, et laicis fidelibus, B. Richardus animam, supernis civibus copulandam, reddidit Creatori. Transiit de hoc mundo ætatis suæ anno circiter quinquagesimo sexto, Pontificatus sui anno nono, tertio Nonas Aprilis, circa noctis medium, quo Sponsus ille cœlestis ad nuptias venturus describitur. Post ejus transitum corpus ipsius sanctum, gravatum vigiliis, terræ duritia in qua solebat frequenter decubare confractum, jejuniis maceratum, macerationibus multis afflictum, præter humanum morem nitidissimum apparuit, ut quoddam futuræ resurrectionis insigne videretur præferre. Corpore autem rite aptato ac schemate Pontifice digno in feretro collocato, et in ecclesia prædicta per eum dedicata deportato, undique concursus populi ad tam venerabiles exequias catervatim affluxit; felicem se quisque reputans, si vel feretrum tangat, vel vestimentorum sacerorum fimbriam contrectet. Annulos sive monilia, quæ sacrum corpus tetigerunt, sanctificata reputabant et pro Reliquiis conservabant. Et quia corpus suum apud Cicestrensem ecclesiam sepeliendum delegavit, ad Cicestriam defertur: et in ipsa ecclesia, coram altari B. Edmundi, quod ipsemet ad Aquilonarem ecclesiæ partem dedicaverat, in humili loco sepultum est: ubi magna et miranda ad Dei laudem fiunt miracula.

20 Contractorum quorundam membra, naturaliter gressui ministrantia, ita totaliter plurium annorum paralysis inveterata contraxerat, ut eisdem membris, hujusmodi ministerio ineptis redditis, nulla omnino daretur gradiendi facultas: at ille, cujus mira sunt opera, ad ipsius invocationem subito membris in solitam virtutem erectis, ipsos in liberi gressus libertatem erexit. Tres mortuos, quorum unum currentis currens per medium rota compresserat, reliquos vero febris extinxerat, ille qui mortem moriendo destruxit, precibus sub ejusdem porrectis nomine inclinatus, suscitavit ad vitam. Et, quod non est prætereundum silentio sed solenni vulgandum gaudio, in abortivum ab utero, transferendum ad tumulum, ejus invocato nomine animam viventem animarum Creator infudit. Quidam febricitans per tactum cappæ B. Richardi sanatus est. Alius podagra laborans per botas suas est sanitati restitutus.

21 Cum piscatores diu laborando nihil preddidissent, ad ejus benedictionem quatuor pisces magnos et speciosos, ejusmodi generis numquam vidissent, sagena concluserunt. Cum etiam navigio mare transiret, orta tempestate gravissima, fuis ad Deum precibus et benedictione mari porrecta, procella in tranquillitatem et intemperies in aerem luminosum mutatur. In Purificatione B. Mariæ, extinctis in processione subito turbine cunctis cereis, sancti Præsulis cereus, novi luminis igne accensus, ab omnibus rutilare videtur. Puero cuidam contracto, potu eidem in scypho B. Edmundi porrecto, sola benedictione gressum solidum et pristinam sanitatem reddidit. Aliis duobus visu privatis, signo Crucis super oculum impresso, oculorum aciem et luminis claritatem restituit. Multi in ejus stratu dormientes, a febrium ardoribus liberati, gratias Deo et servo ejus exolverunt.

ANNOTATA.

a Excusum erat Dominico, sed ex vita sequente, ubi hæc transcripta fere verbotenus leguntur num. 93 patet Feriam 2 fuisse: et relativum quæ, cum masculino non conveniens, satis indicat mendum latere.

D
EX CAPGRA-
VIO.Corpus expo-
nitur venera-
tionipopuli cater-
vatim ac-
currentis,et Cicestriæ
sepultumE
claret mira-
culis,quibus etiam
vivens fuerat
honoratus,
FCrucem
prædicatDoveriæ dedi-
cat ecclesiam
S. Edmundi :
Bibidem infir-
malus

a

prædicat
suam mortem,

C

tamque pien-
tissime obit,

an. ætatis 56.

A

ALIA VITA

Per Fr. Radulphum Ord. Prædicatorum.

Ex MS. Lovaniensi Monasterii S. Martini.

EPISTOLA DEDICATORIA

Nobilis generositatis ac generosæ nobilitati Domine, atavis Regibus, patre, et matre Comitissæ dignitatis editæ, Yssabellæ Comitissæ de Arundelia, quidam de numero Fratrum pauperum Christi Ordinis Prædicatorum in Christo vester, lavam Sponsi cælestis sub capite, et dexteram in amplexu. Quid enim aliud habebit in desiderio cordis, juvenula in ætate tenera a viduata viro, generis nobilitate, Comitissæ sublimitate, corporis elegantia, juventutis flore et super hæc omnia morum honestate præcellenti? Quid, inquam, faciet, nisi quod vos Dei inspiratione a tempore viduitatis facere concepistis, ac forturis similitudinem iterata copulam maritalem respuendo; non voti necessitate, sed casti propositi sola voluntate; ut tanto sit castitas vestra Sponso cælesti acceptior, quanto mera animi voluntate liberior? Hinc est, quod carnali sollicitudine viro placendi deposita, liberius, quæ Dei sunt cogitatis, et perficitis. O quantæ laudis est, quantæque gloriæ, imo quanti apud Deum meriti, viduam juvenculam, per tot annos a diversis exoptatam nobilibus, et ad consensum maritalem per Reges et Principes, nec non alios utriusque sexus ingenuos viros et matronas, sollicitè invitata et incitata, in hoc corpore fragilitatis humanæ, maxime inter tot ridiculosa imo perniciosæ matronarum nobilium, non dico juvenularum, sed etiam vetularum, et marcido corpore spe sobolis destitutarum exempla, inflexibiliter callem tennisse viduitatis et munditiæ. Nubunt jam veteres et annosæ juvenibus et adolescentibus, ingennæ spuriis, generosæ servis, dominæ mancipiis, in propriæ fumæ dispendium, et totius generis sui dedecus et opprobrium, in plebis totius scandali materiam atque proverbium, ut solum suæ libidini satisfaciant. Sed dices forsitan, quæcumque talis es, non hoc feci, quia continere non potui; sed quia dotis et patrimonii mei prædia et jura paraphernalia, mulier imbecillis et infirma, nec scivi regere nec potui. Audi, quæcumque sic loqueris, qualiter turpitudinem propriam allegas. Audi, inquam, non me, sed B. Hieronymum tales acriter sugillantem: scribit enim cuidam viduæ nobili, dicens inter cetera: Nulla idcirco ducit maritum ut cum marito non dormiat: aut si certe, libido non stimulat, quæ tanta insania est, in morem scortorum prostinere castitatem, ut angeantur divitiæ; et propter rem vilem atque perituram, pudicitia, quæ pretiosa et æterna est, polluat?

2 Sed benedictus Altissimus, improprium istud impropriantium eis evasistis, nec illud super vos cadere permisit. Nunc advertite igitur, quæ carnalis sponsi amorem respuistis. Certe speciosus forma est præ filiis hominum, et audite qualem requirit. Tota, inquit in Cantico amoris, pulchra es amica mea, et macula non est in te, hoc est: Cum mea amica sis, necesse est ut sis tota pulchra et sine macula, id est fœditate criminis, mortalis mente et corpore. Et satis est conveniens, ut pulcher pulchram, pulchrum quoque pulchra requirat. Ad hanc spirituales pulchritudinem habendam plurimum operatur, pura confessio. Hinc Bernardus scribit ad quamdam nomine Sophiam: Ama confessionem, ob quam amaris: ama confessionem, si affectas decorem. Confessionem jungitur decor, jungitur pulchritudo: Confessio, inquit, et pulchritudo in conspectu ejus. Et iterum, Bonum animæ ornamentum confes-

sio, quæ et peccatorem purgat, et justum reddit purgatorem. Concordet igitur, quantum niti poteritis, vita vestra cum nomine, et cum Sposi cælestis sectæ voluntatem, et nominis vestri spiritualiter sequimini proprietatem. Yssabella quippe, ex Hebræo compositum et Latino, *b* mulierem pulchram sonare videtur: Sed scriptum non ignoratis, quod omnis gloria ejus filiæ Regis ab intus: quia illa quæ deforis, teste Salomone, fallax gratia et vana est pulchritudo. Vana, inquam, et fallax: et ideo frequenter deseruit potius turpitudinis amator, quam pulchritudinis auctori; corruptori, quam creatori; cæno quam celo, secundum illud Ezechielis, Quo pulchrior es, descende. Et ideo exclamandum de Anglicis quibusdam, Christianis jam effectis, nomine dumtaxat non nomine, quod quondam de eisdem Anglicis, sed paganis, exclamavit Gregorius, Heu inquit, quod tam lucidi vultus homines tenebrarum auctor possidet, tantaque frontis gratia mentem ab internis gaudiis vacuum gestat. Sed et hoc summo opere vobis cavendum, ut quæ proprias iniquitates cavere studetis, alienis sordibus non inquinemini. Sed quorsum, inquis, hoc spectat? Videlicet, ne quod in vobis horretis, in vestræ familiæ grege sustineatis. Unica quippe ovis morbida, et gregi maculam et pastori crimen inducit, maxime si scivit et potuit ovium pestilentiam præcavisse, vel ovem morbo infectam postquam innotuit ejecisse, et non fecit. Modicam, inquit Apostolus, fermenti totam massam corrumpet, Credite, mihi non ipsa congiugum licita commercia caste vivere volentibus conveniunt.

3 Ad interiorem ergo faciem exornandam accipite venerabilis Richardi Vitam egregiam, quam speculi vice mentis vestræ oculis apponite, et exemplo ejus quod fædum et sordidum est deponite, et morum ornatu quidquid necesse est componite: ut quem in seculo præsentem quondam oculo ad oculum conspexistis, ejus interim corporali carentes præsentia, tamquam in speculo, vitam intueamini. Quod quidem speculum non solum mulieribus, devotione pia ad ostium tabernaculi excubantibus, proficere poterit ad ornatum; verum etiam Dei Sacerdotibus et ministris, imo omnibus utriusque sexus et viris et mulieribus, ad munditiæ lavatorium. Sic quippe legitur in Exodo, quod fecit Moyses labrum, id est, lavatorium de speculis mulierum, quæ excubabant in tabernaculo. De quarum numero non immerito vos esse dixerim, quæ tam sollicitæ, in Dei et gloriæ matris suæ ac Sanctorum honore, in domo Domini excubias, in canticis hymnisque spiritualibus ac Missarum votivis solenniis, frequentare studetis. Unde et inter specula Scripturæ sacræ, et Vitas Sanctorum, quæ penes vos copiose habentur in munus, ad decorem domus Dei et ædificationem animarum, sollicitè voloistis commendare Vitam et miracula Sancti Pontificis et Patris nostri Richardi, Cicestriensis Episcopi. Quæ licet a bonæ memoriæ Papa Urbano [fuerit confirmata] utpote per viros discretos et omni exceptione majores prius examinata et probata; examinata quidem per piæ recordationis Walterum Wigorniensem Episcopum, et venerandæ religionis et scientiæ eminentis Priorem Provincialem Fratrum Prædicatorum Angliæ, et illum morum honestate et scientiâ famosum Fratrem Adam d. de Marisco Ordines Fratrum Minorum; probata vero per testium multorum numerosam multitudinem: licet, inquam, in Sancti ejusdem canonizatione recitata fuerint et confirmata; rudi tamen stylo et incomposito, prout deponentium dicta testium continebant, confuse fuerint conscripta: unde vobis placuit me [famulum] vestrum, quamvis ad hoc valde minus idoneum, interpellare, ut eisdem studiosius consideratis,

D

b

Prov. 31, 30
Ezec. 32, 19
utque castum
amorem in
se et suis
conserve,

Jo. Diac.
in Vita.

E

1 Cor. 3, 6

offerit S. Ri-
chardi Vitam,

omnibus in
speculum
propositum:

Ex. 38, 8

F

a viris exi-
mos exami-
natum:

c

d
et in Canoni-
zatione con-
firmatum,

a se meliori
ordine et
stylo compo-
sitam,

consideratis,

a
Laudat eam
a casta vidui-
tate,

Ep. ad Fu-
tiam

et amore
placendi
Christo.
Cant. 4, 7

Epist. 113

A consideratis, ad Dei honorem et audientium ædificationem, prædicta scriberem et componerem ac ordinarem; ideoque maxime, quia vita et conversatio sua in pluribus mihi, licet indigno, eo vivente extitit non ignota. De meritis igitur tanti Confessoris et de vestris orationibus confisus, ac de venerandi Patris et Prioris nostri Provincialis Angliæ, Fratris Roberti e Kilwarby injunctione, aggredior quod petistis: orans eum qui in Sanctis suis extat gloriosus, ut et Sancti merita dignis laudibus efferam, et veraci stylo ad Dei laudem conscribam, et mercedem pro labore, peccatorum veniam et ipsius gloriæ participationem, opere consummato, reportem.

ANNOTATA.

a Ut clarior foret sensus, et intelligeretur hæc scribi non juvenculæ (erat enim annorum ut minimum 47) sed ei quæ cum esset juvencula, viduata erat viro; τὸ viduata, quod erat in fine periodi, huc transtulimus.

b Is vir, Ischa mulier Hæbræis est. Allusio tamen hæc est, non etymon verum: Ysabellæ enim nomen diminutivum est, per primæ syllabæ usitatissimam in similibus aphætesim, a nomine Elisabeth: quod Hieronymus libro de nominibus Hæbraicis in Luca interpretatur,

B Dei mei saturitas, vel Dei mei juramentum.

c Walterus Ep. Wigorniensis cognomento de Cantilupo ab anno 1237 ad 1267. Rerum ejus præclare gestarum epitomen vide apud Franc. Godwinum in Epis. Wigorn.

d Adam hic egregius fuit zelator regulæ, adversus Eliam laxitates inducentem; de ejus ad Eliensem Episcopatum electione, cujus Pitsens meminit, hic merito tacetur: irrita enim ea fuit.

e Mattheus Paris sub finem suæ Historiæ Anglicanæ fuse de hujus doctrina et libris agens, præmittit quod Gregorius x, anno 1273, Pontificatum Ecclesiæ Cantuariensis detulit Roberto de Kille-Warby, qui eodem anno a Prioratu Provinciali Fratrum suorum, quem undecim annis gesserat, absolutus fuerat, et etiam ad idem officium reelectus. Erat nempe, inquit, de ordine Fratrum Prædicatorum, qui non solum religiosæ vitæ sanctitate, sed scientia et doctrina clarissimus habebatur. Igitur et ante hanc promotionem scripsit Radulfus, et somniavit Godwinus cum uno citius Roberti consecrationem factam asseruit, ipsumque ex Minoritarum grege prodixisse. Mattheum Paris describit Ciacconius ad an. 1278, quo Robertus creatus est Cardinalis Episcopus Portuensis; et anno 1280 Viterbii mortuum, atque apud Prædicatorum sepultum docet.

C

LIBER I.

Vita S. Richardi Episcopi.

PROLOGUS.

D Deus in Sancto via tua, quis Deus magnus sicut Deus noster? tu es qui facis mirabilia. Quia; sicut dicit Cassiodorus, in principio Ecclesiasticæ Historiæ a vitam Sanctorum scripturus, Utiliter nimis in capite libri præfatio præmittitur, ubi futuri operis qualitas indicatur; scripturus et ego, licet vita indignus, sermone inkompositus, qualicumque stylo gloriosam B. Ricardi vitam exitumque beatum, miracula etiam præclara prædictum Sanctum locumque sepulturæ suæ decorantia, in Præfationis hujus initio, ad laudem Dei nec non et Sancti, cujus Vitam scribendam tenemus præ manibus, a præfatis Psalmistæ verbis sermonis principium ordiri disposui: Deus in Sancto via tua, et cetera. Sunt igitur in verbis præpositis tria consideranda, quantum attinet ad materiam, de qua locuturi sumus, videlicet Sanctitatis præconium, cum dicit, Deus in Sancto: Christi

imitationis vestigium, cum dicit, Via tua: miraculorum confirmans testimonium, cum subinfert, Quis Deus magnus et cetera. De primo igitur sciendum, quod quamvis de Christo, qui dicitur et est secundum Daniele Sanctus Sanctorum, prædicta verba exponantur; ipsa tamen eadem verba Danielis indicant, alios existere Sanctos, quorum ipse antomastice, et principaliter est Sanctus, et cujus participatione alii Sancti sunt et vocantur; ipso Domino in Levitico suis ministris dicente, Sancti estote, quia ego Sanctus sum. Dicit quippe Augustinus de sermone Domini in monte, quod a luce vera, quæ Christus est, illuminati Apostoli lux mundi appellantur. A simili ergo non irrationabiliter, sanctificati a Christo, qui verus Sanctus est, Sancti dici et haberi possunt.

5 Sed dicit forsitan quispiam: Unde tamen ex præmissis credere oportebit, quod iste, de quo fit sermo, sit Sanctus? Respondeo quod in Ecclesiastico de Moyse scriptum legitur, In fide et lenitate ipsius Sanctum fecit illum, haud dubium quin Deus. Et ecce Moyses alter hic, qui secundum Apostolum fide reliquit Ægyptum, non solum moralem, sed etiam natale solum; pro justitia exulans, non veritus animositatem Regis, nec temporalis, nec illius, quem regem Job nominat super omnes filios superbiæ, Dei virtute roboratus; prout patere potuit ipsius conversationem cernentibus, et constare poterit fidelibus historiam vitæ suæ legentibus. Nostrum igitur novum Moysen, in fide, quoad ipsum; et lenitate, quoad proximum, Sanctum fecit: hæc quippe duo ad santitatem in summa sufficiunt, ut quis fidem Catholicam recte teneat, et eandem moribus bonis exornet. Non solum autem in fide, sed etiam in moribus Sanctus effectus est et probatus. Quis, maxime nostris temporibus, fide constantior vel morum lenitate suavior? In uno nimirum leonis constantiam, quia justus quasi leo confidens; in alio agni mansuetudinem, pro rerum et temporum varietate prætendens: Juxta quod junior adhuc a Sapiente dedicerat; Constans et lenis, ut res ex postulat esto. Nec solum Leonis et agni facies prætereundere noverat, sed etiam quatuor facies isti uni cum sanctis animalibus erant. Facies videlicet hominis, per mansuetudinis et humanitatis exhibitionem; facies leonis, contra obstinatos et rebelles, per justitiæ rigorem; facies bovis, per sui corporis macerationem (Navit enim exhibere corpus suum hostiam viventem, sanctam, Deo placentem) facies quoque aquilæ, in veri solis contemplatione et cœlesti conversatione.

6 Divinis etiam præceptis ita strictissime se mancipare didicerat, ut non solum viam mandatorum Dei, sed etiam semitas consiliorum servare studeat. Unde et licitum matrimonium sibi oblatum refutavit, licet ab Apostolo dictum non ignoraret, De virginibus præceptum non habeo, et, Si nupserit virgo, non peccat. Et ut vitæ consilia in se arctius custodiret, et aliis efficacius suaderet, arctioris vitæ semitam servare disponens, illi excellenti ordini Fratrum Prædicatorum se obligavit, fecissetque votis satis, nisi Dominus Papa, provisionem Cantuariensis Archiepiscopi de eo factam in Cicestreusum Præsulatum approbando, ipsum a voto prænominato absolvisset. Ricardus itaque præceptis Altissimi divina superaddens consilia, sibi sanctitatem acquirere studebat, impleta prophetia qua dicit Zacharias, Indie illa erit, quod super frænum equi est, Sanctum Domino. Quid frænum, nisi præceptum dixerim, quo Psalmista precatur eorum maxillas constringi, qui per campos licentiæ evagantes ad Deum non approximant? Quid illud quod super frænum est, nisi divinum consilium, quod præceptis superadditur, appellem? Quod ergo super frænum equi

D
AUCTORE
RADULFO
EX MSS.
utpote Christi
sanctitatem
imitando
participans,
Dan. 9, 24

Lev. 11, 44

in fide et lenitate, ut
Moyses.
Eccli 45, 4

E
Job. 41, 25

atque in moribus Sanctus effectus

F
et evangelica
amplexus
consilia,
1 Cor. 7, 25

Zach. 14, 20

Psal. 31, 9

Psal. 76, 14
Richardus
vere Sanctus
appellandus:
"

AUCTORE
RADULFO
EX MS.

Psal. 18, 12
atque a Ro-
mana Sede
canonizatus :

Apoc. 19, 11
qui corpus
spiritui sub-
jectum ha-
buerit,

Job. 38, 24
aliis bono
exemplo
prætulærit,

A est, sanctum Domino erit : quia qui Dominicis præceptis superaddunt sua consilia, sanctitatem sibi acquirunt, et Sancti non immerito vocantur et sunt. Dicit quippe quædam glossa super Leviticum Qui Deo se vovit separatus a negotiis sæculi, et ab iis qui carnaliter vivunt, ut ei placeat cui se probavit. Sanctus appellatur. Hæc etiam fallor est merces custodientium Dei mandata, atque consilia, de qua dicit Psalmista, In custodiendis illis retributio multa. Quid cum Romana Sedes (quam regnis et sedibus præposuit Altissimus, ut quæcumque sancierit sancta sint, et sancta) præmissis diligentissimis examinationibus et probationibus exactissimis, venerabilem Ricardum Sanctorum catalogo duxit adscribendum? Cujus canonizationis litterarum, tum propter scribentis auctoritatem, tum propter veritatis majorem firmitatem, tum propter styli elegantiam, in fine præsentis scripturæ ponere dispono.

7 Jam credo omni fideli sufficienter fore persuasum, quam merito B. Richardo attribuendum sit sanctitatis præconium, ut de ipso dicatur, Deus in Sancto via tua, et cetera. Via, inquit tua, o Deus, est in Sancto, id est imitationis expressa vestigia.

B Jam quippe mihi videor unum de exercitu cæli militem intueri, de quo exercitu loquitur Joannes in Apocalypsi, quod exercitus cæli sequebatur Dominum in equis albis. Quid enim corpus castum, subjectum spiritu, dixerim nisi equum album, subjectum sessori, freno præceptorum refrænatum, stratum sella quietudinis, donis nature variis, quasi phaleris, exornatum? Sanctus autem iste, de quo nobis sermo, in hoc mundo munditiam custodiens, suo corpore tamquam equo utebatur. Quid illa cingula, quid calcaria cingulis addita, quid loramenta ferrea, nisi equi sub pungente sessore similitudinem præferebant? Nimirum ille quem sequebatur, exultavit ut gigas ad currendam viam, nec currentem sequi poterat, si non expedite festinaret. Ecce jam palam viam Dei est videre in Sancto. Per hanc quippe viam (ut Job quærenti respondeam) spargitur lux, dividitur æstus super terram. Lux, inquam, exempli et doctrinæ salutaris; æstus autem ipsius, per boni operis fervorem et caritatis ardorem, sic se divisit super terram, ut ejus famam vel doctrinam audientes, vel præsentiam in conspectu habentes, seu familiari cohabitatione quasi confricati calescentes, sic illuminarentur, calescerent, et ferverent, ut nisi sub impietatis umbrâ gratis se contegerent, non esset qui se absconderet a calore ejus.

O quantum ille venerandæ recordationis Walterus, b quondam Norwycensis Episcopus, ex sua cohabitatione et convictu, in studio et fervore spiritualis vitæ se professus est profecisse! Quamvis enim prædictus Pontifex, venerandus Walterus scilicet, morum ornamentis sacrisque actionibus et admodum devoto in Dei obsequio famulatu, in ecclesia Dei floureret; factus est tamen ex B. Ricardi convictu sociali in orationibus vigilantior, in obsequio divino studiosior, in prædicatione ferventior, in eleemosynarum largitione profusior. O si liceret istius venerabilis Walteri mores et vitam in præsentiarum describere! totam nimirum historiæ præsentis seriem, splendidam redderet et coruscam. Sed quem Dominus per seipsum commendabilem in sua vita reddidit, et post fata celebri fama, testante c miraculorum gloria, decoravit, nostræ parvitatæ studio non indiget commendari. Exemplo tamen B. Ricardi (ut prælibatum est, et ore proprio mihi misero confiteri non erubuit) factus est quotidie in semetipso melior, et in probis moribus Deo acceptior. Sicut enim dicit B. Gregorius, Qui sancto viro adhæret, ex assiduitate visionis, usu locutionis, exemplo operis, accipit ut attendat in amorem veritatis.

8 Jam vero, quod reliquum est, brevis succincta perstringat, miraculorum videlicet confirmans testimonium : et hoc intelligit cum subinfert, Quis Deus magnus sicut Deus noster. Quasi diceret : Nullus. Ex ipsius enim magnitudine, id est, bonitate sola est quod quis habeat sanctitatem, et quod in eo via Dei sit aliis ad imitationem : et quod ipsum miraculis faciat coruscare ad sanctitatis confirmationem : et ideo subdit, Tu es Deus, qui facis mirabilia. Et hoc est quod dicit alibi : Mirabilis Deus in Sanctis suis : Ecce miracula et sanctitas : Deus Israel ipse dabit virtutem in affectu, et fortitudinem in effectu gradiendi in via Dei : quia ipse secundum Isaiam graditur in multitudine fortitudinis suæ, nec sine ipsius adjutorio ipsum possent sequi : et ideo in Marco dicitur de Apostolis, utique sanctis, Illi profecti (non tam gressu corporis in profectu materiali, quam cordis in profectu spirituali, ut in eis via Dei appareret) prædicaverunt ubique, Domino cooperante (Ecce ipsius adjutorium, ut bonum possent) et sermonem confirmante sequentibus signis, scilicet ut miracula divinitus ostensa eorum sanctitatem et prædicationem confirmarent. Nec arbitror circa miraculorum attestationem plus insistendum : cum sequens tractatus ex magna parte circa hæc præfecta debeat versari. Primo enim de ortu et vita sua virtuosa, secundo de quibusdam signis suæ sanctitatis testimonium perhibentibus, tertio de suo transitu glorioso et miraculis, quibus ipsum Dominus mirificavit, æstimo dicendum.

ANNOTATA.

a Tripartitæ videlicet quia ex Sozomeno, Socrate et Theodoro in epitomen redacta.

b Walterus Episc. Nortwic. cognomento de Sufeild consecratus, inquit in Episcopis Nortwicens. Godwinus, anno 1244 hoc etiam memoratu dignissimus, quod, annona cara, argenti quidquid habuit celati vendidit, et pauperibus distribuit, ut haberent unde panem compararent.

d Confirmat hoc idem Godwinus, quamvis hæretico spiritu veritatem obfuscans, cum ait, Decessit Colvestrie 18 Maii 1257, in capella B. Mariæ, quam extruxerat, tumultus; ubi miracula, nescio quæ, patrata credulæ plebi persuasum.

In altero MS. ad quod Martinianum collatum diximus, totum opus distinguebatur titulis, in margine infimo annotatis, quos consequenter describimus, ipsum more nostro in longiora capita divisuri; et hic quidem damus eos qui ad librum primum spectant libri secundi titulos in margine ipso exhibituri invariatis.

Incipit Vita . De patria et parentela sua. III
Quod in Artibus rexit. IV
Quomodo salvatus a ruina macerizæ. V
Qualiter in Jure Canonico rexit. VI
Quod Cancellarius fuit S. Edmundi. VII
Quod post mortem B. Edmundi audivit Theol. VIII
Qualiter facus Sacerdos carnem maceravit. IX
De provisione de eo facta in Præsulatum Cicestren. X
De Regis offensa ex tali provisione. XI
Quomodo adiit Sedem Apostolicam. XII
De reversione in Angliam post consecrationem. XIII
De mora et conversatione cum D. Simone Teringe. XIV
De patientia et labore ejus. XV
Quod recuperavit possessiones Ecclesiæ Cicestrizæ. XVI
Qualiter Apostolicam regulam tenuit. XVII
De unius uxoris viro. XVIII
De sobrietate. XIX
De prudentia sua. XX
De hospitalitate sua. XXI
De pudicitia sua. XXII
De suo ornatu. XXIII

D
et miraculis
multis coru-
scaverit.

Psal. 67, 36

Is. 63, 1

Mar. 16, 14

E

F

De

- A De doctrina sua.
 Quod percussor non fuit.
 De zeli sui fervore.
 Quod non fuit cupidus.
 Quod domui suæ bene præfuit.
 Quod non fuit neophytus.
 De puero quodam sanato.
 De insita quam Sanctus inseruit.
 De multiplicatione honorum in domo D. Symon.
 De multiplicatione fabarum ad eleemosynam.
 De accensione cerei miraculosa.
 De captura piscis miraculosa.
 De altera captura piscium.
 De tempestate maris sedata.
 De miraculo fracti lapidis.
 De oculo ejusdām Dominæ sanato.
 De oculo ejusdām sanato.
 De febricitante per cappam ejus sanato.
 De quodam sanato per botas suas.
 De infirmo per lectum sancti sanato.
 Quod spiritu prophetiæ claruit, et de revelatione
 quadam mirabili.
 De Judæo ad fidem converso.
 De sua prædicatione Crucis.
 Desunt tituli numeri
 B Quod corpus ejus delatum est Cycestræ et sepultum
 ibidem.

XXIV
 XXV
 XXVI
 XXVII
 XXVIII
 XXIX
 XXX
 XXXI
 XXXII
 XXXIII
 XXXIV
 XXXV
 XXXVI
 XXXVII
 XXXVIII
 XXXIX
 XL
 XLI
 XLII
 XLIII
 XLIV
 XLV
 XLVI
 XLVII et XLVIII
 XLIX

numero censendum ipsum reputem, qui cum mulie-
 ribus non sunt coinquinati, et novum canticum can-
 tantes sequuntur Agnum quocumque ierit : unde et
 Anglicus, quasi Angelicus, non immerito dici poterit.
 Et ut Angelicæ puritatis cœlibatum perfectius imi-
 taretur, licitum matrimonium ejusdam puellæ sibi
 oblatum, prout planius suo loco ostendetur, penitus
 refutavit : tamquam illud, quod Veritas in Evangelio
 dicit, jam mente retentans, quod Sancti, in resur-
 rectionis gloria similes Angelis futuri, neque nubent
 neque nubentur. Aptè quoque a loco salis suæ nati-
 vitatis sumpsit exordium, qui Apostolorum successor
 futurus dignitate et officio eorum vices gerebat, qui-
 bus Dominus ait, Vos estis sal terræ : cujus etiam
 sermo secundum Apostolum in gratia fuit semper sale
 conditus, paratus vitiorum foetorem reprimere et
 morum ornamenta condere. Et sicut ex fluida mate-
 ria ignis beneficio sal in solidam Petræ materiam,
 animalium infirmorum lambitioni profuturum vertit-
 ur : sic et noster Ricardus, ex fluida humani gene-
 ris natura et semine corruptibili conceptus et natus,
 igne Spiritus sancti ejusdemque gratiæ beneficio con-
 firmatus, peccatoribus peccati infirmitate languenti-
 bus petræ medicinalis antidotum seipsum exhibuit.
 Ecce nihilominus vas, Elisæo procurante sibi allat-
 um, puritatis munditia novum, terrenæ felicitatis
 contemptu vacuum, mentis humilitate concavum
 (tumor enim infusa repellit) in quo sale sapientiæ
 salutaris salubriter infuso, veri Elisæi industria,
 aquas Hierichontinas a sterilitate laudabilis exercitii
 et pestifera mortalitate peccati efficaciter sanavit.

JI
 AUCTORE
 RADULFO
 EX MS.
 et Apostolici
 salis virtutes
 assecutus,
 Matt. 22, 30
 Matt. 5, 13
 Col. 4, 6

CAPUT I.

S. Richardi nativitas, studia, Cancellarii
 dignitas.

Sanctæ recordationis Ricardus, natione Anglicus,
 Wigorniensis diœcesis, villa quæ secundum proprie-
 tatem Anglicanæ linguæ a puteo salis qui aquis pu-
 tealibus ibidem componitur, a Wyche appellatur;
 parentibus secundum seculi statum non ignobilibus,
 patre Ricardo, matre vero Alicia nomine, extitit
 oriundus : cujus nominis proprium vocabulum gratiæ
 sibi divinitus conferendæ videtur fuisse præagium.
 Dicit quidem Petrus Ravennas, quod ipsa sæpe
 Sanctorum nomina meritum indicant, testantur in-
 signia. Ricardus igitur *betymologice* potest dici quasi
 Ridens, Carus, et Dulcis : Et Ridens quidem per
 gratiam conscientiæ, et hoc quoad seipsum : num-
 risum integrum exterioris hominis raro vel non om-
 nino admittebat, licet quamdam vultus jucunditatem
 assidentium vel astantium gratia præferret. Et cum
 medium nominis ejus imo verius cordis media, ca-
 ritate sternantur, Carus potest dici quoad Deum :
 quia ipse qui contulit mundæ conscientiæ meritum,
 rependitei suæ dilectionis præmiū. Dulcis vero fuit
 quoad proximum, per suavis affabilitatis eloquia et
 salubria vitæ consilia : quia juxta Sapientis vocem,
 Unguento et variis odoribus delectatur cor, et bonis
 amici consiliis animi dulcoratur, ut metricè merito
 de ipso dicatur :

Nominis in primo rides, dulcescis in imo ;

Si medium quæris, carus amicus eris.

10 Cujus dispositio gratiosa, et morum conditio
 virtuosa, vocabulo regionis et municipii, a quibus
 corporis venustate et gratia vultusque hilaritate, An-
 gelicum schema quodammodo præferebat in terris,
 et Angelorum vitam per munditiæ studium sic agere
 studebat in carne, ut potius Angelicam quam huma-
 nam duceret conversationem. Testis enim est qualis-
 cumque peccator, sacræ tamen Religionis professor
 et Sacerdos, qui hæc scripsit : quod cum, ante annos
 paucos transitus sui ex hoc mundo ad Patrem, pla-
 ceret ipsi Sancto prædicto Fratri vitam suam et com-
 missa denudare ; ipsum sic carnis florem (quantum
 advertere potuit) reperit custodivisse, ut in eorum

11 Hic igitur ab annis adolescentiæ litterarum
 studiis applicatus, velut terra supernæ benedictioni
 proxima, imbrem doctrinæ suscipiens, jucundi ger-
 minis fructum pariter et vigorem suo tempore cœpit
 germinare. Dum adhuc igitur adolescentiæ floreret
 in annis, frater ipsius senior, ad quem successione
 hereditaria patrimonii jura spectabant, Ricardum,
 licet ætate minorem, hereditatis possessione dignio-
 rem judicans, quidquid juris sibi competeat ultro
 donavit eidem. At Ricardus regeneratus in spem
 vivam per Christum, hereditatem incorruptibilem et
 immarcescibilem conservatam in cœlis, cujus parti-
 cipatio ejus in id ipsum, et ideo fratrum multitudine
 non minoratam, potius elegit quam terrenam, ut li-
 bere dicere posset cum Psalmista : Funes ceciderunt
 mihi in præclaris, etenim hereditas mea præclara est
 mihi. Ad scholas ergo Ricardus revertitur, littera-
 rum studio diligenter insistens : et ut pectori somni
 Sacerdotis futuri non irrationabiliter Rationale judicii
 necteretur ; post humilioris litteraturæ scientiam suf-
 ficienter adeptam, rationalem scientiam, id est, Lo-
 gicam, ut ad intelligenda cetera aptior redderetur et
 acutior, arbitratus est aggrediendam. In qua ita lau-
 dabiliter profecisse dignoscitur, ut in Studio gene-
 rali et famoso in ipsa commendabiliter admodum re-
 xisse, et Magistri nomine dignus fuisse comprobetur.

oblata a
 fratre heredi-
 tatem recusat :

Ps. 15, 6
 Artium Ma-
 gister creatus
 eas prælegit :

F

12 Regens igitur Ricardus, non sine superni
 Rectoris regimine, directus et custoditus est. Nempe,
 ut fidelium et religiosorum compertum est attesta-
 tione, cum quidam scholaris, Oxoniæ cathedram
 magistralem ascensurus, celebri convivio sui magis-
 tratus initia solemnizare decrevisset, Magistrum Ri-
 chardum de Wycho, scientia tunc et moribus famo-
 sum, ad suas epulas et mensæ suæ decorem studuit
 invitare. Hora igitur prandendi, venientibus qui fue-
 rant evocati, locus tantæ personæ conveniens Ma-
 gistro Richardo est assignatus. Cum subito inter
 prandendum intrant æditui, qui dicunt quemdam egre-
 giæ formæ juvenem pro foribus equo residentem as-
 sistere, qui sciscitatus an Magister Ricardus de
 Wycho introitus cum ceteris recumberet, ejus se di-
 xit

loco contin-

Ex nobilibus
 parentibus
 natus,

a

Richardus
 nominatur :

Prov. 27, 9

Angelicæque
 munditiæ

A xit ardentem et festinanter velle frui praesentia : et quamvis diligenter et amabiliter, ut intraret, ab eis obnixè rogaretur, quatenus cum dicto Magistro haberet colloquium et reficeretur cum gaudio; nullo modo acquievit, sed hoc solum iterum atque iterum replicans rogavit, ut dictus Magister sine morae dispendio ad se venire festinaret. Magister igitur Richardus hæc audiens, concito surrexit, et ad fores usque perrexit. Cumque huc illucque circumspiceret, et sollicitè ab iis qui aderant inquireret, intellexit huiusmodi ibidem adfuisse; sed qua diverterit vel quando, non est inventus qui sciret edicere.

lapidis lapsu
opprimendus,

13 O immensa Dei pietas, qui sic suas mirificare novit misericordias, ut salvos faciat sperantes in se! Dum enim Magister Richardus, a prandio surgens, huc illucque juvenem inquirendo moras necteret; ecce casus inopinabilis, et qui totam convivii iucunditatem, nisi Deus aliter providisset, verteret in luctum. A lapidea enim macerie, desuper eminente, interim lapis tantæ molis decidit, ubi prius Magister Richardus sederat, quod dubium esse non potuit, si sessionem continuasset, quin caput ejus conquassasset. Sed ille qui de futura resurrectione spem suis tribuendo promisit, dicens, Capillus de capite vestro non peribit; sui Richardi caput, oleo lætitiæ in Pontificalem dignitatem perungendum, ab exitiali lapidis casu voluit observare. Unde dubium esse non debet, illum qui in forma juvenis Magistrum Richardum requirebat, de numero eorum extitisse, de quibus Psalmista, viro justo promittens Deo protectionem, dicit: Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis: in manibus portabunt te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Qui ergo sanctorum pedes, ne offendant ad lapidem, per Angelos custodire promisit; ipse Ricardi caput, ne a lapide læderetur, custodivit. Perstat igitur docendo pariter et discendo assiduus B. Ricardus; ex discipulorum doctrina sibi meritum, discipulis profectum cupiens ampliare.

Luc. 21, 18
ab Angelo
evocatus
servatur:

B

Ps 90, 11

in jure
Canonico
Ductor
creatus,

fit Cancellarius
Universi-
tatis.

C

14 Et quia in Rationale seu Logion, quod pectori summi Sacerdotis annexum erat, juxta divinæ moniti dispositionis, Judicium et Veritas debeat inscribi; non abs re futurus Pontifex sacrorum Canonum sanctiones (quæ ex Theologiæ paginis mutuando veritatem, et Imperatorum legibus iudicii æquitatem, constare noscuntur) arbitratus est audiendas. Hæc nempe duo sic studiose suo pectori inscribere studuit, quod in tantum super coactaneos profecisse dignoscitur, ut non solum discipuli sapientis, verum etiam Doctoris scientiæ eminentis apicem mereretur attingere. Ad cujus doctrinæ laudem non nihil operari videtur, quod in ipso studio generali ab ipsa Universitate unanimi consensu Cancellarius factus est. In quo nimirum officio detexit effectum operis, thesaurum sapientiæ et scientiæ, quem in armariolo recondiderat mentis. Fuit enim in caussarum discussionibus prudens investigator ac diligentissimus, in pronuntiando verax, in iudicio justus, in sententiis proferendis discretus, in omni actione compositus.

a S. Edmundo
Archiep. in
Cancellarium
assumptus

c

nam cum illo
Ecclesiam
protegit et
ornat,

15 Virtutum namque plantariis, tamquam aromatum area, Ricardus copiose per omnia consitus, flante Austro, fugatoque longius Aquilone, ipsius fama suavitatis circumquaque cœpit diffundi, in tantum quod ad sanctæ recordationis c Edmundi, tunc Cantuariensis metropolis Archiepiscopi, notitiam usque pervenit. Tanti igitur viri ac tam famosi corporali præsentia Ecclesiam suam cupiens honorare, ac domus familiam ipsius conversatione laudabili perornare; eum ad se fecit accersiri, et a secretis statuens, suæ curiæ Cancellariam commisit eidem. Cœpit igitur Ricardus quotidie in bonis crescere, ministerium sibi creditum fastu dempto su-

perbiæ prudenter exercere, Domini sui Archiepiscopi studens per omnia providere quieti, quem sciebat optimam partem cum Maria eligere pariter et diligere, et proximorum pro caussis diversis ad Archiepiscopi curiam adventantium consulere utilitati: in omni causa vel negotio manus excutens penitus a munere acceptione, quæ oculos excæcare solent etiam sapientum. Gratulabatur Archiepiscopus se Cancellarii sui sollicita discretione ac discreta sollicitudine ab exteriorum tumultibus liberari: gaudebat Cancellarius Domini sui sanctitate ac cœlesti conversatione informari: reclinabantur in alternum, sanctus in sanctum; magister in discipulum, discipulus in magistrum; pater in filium, filius in patrem; ita ut vivaci inspectori, spiritualiter conversanti, videre esset duo Cherubim gloriæ, Arcam Domini, id est, Ecclesiam Cantuariensem protegentia, sanctæ intentionis oculo invicem se inspicientia, et alis geminæ caritatis se mutuo contingentia, versis semper vultibus voluntatum in propitiatorum in ipsum videlicet qui est propitiatio pro peccatis nostris. Fuerunt nihilominus prædicta duo Cherubim opere productili, id est malleorum tonsione producta et fabrefacta: quia uterque Sanctus iste, Edmundus videlicet et Ricardus, unus quidem, id est Archiepiscopus, patiundo; alter vero, id est discipulus, compatiendo et collaborando pro libertate Ecclesiæ et justitia, tribulationes innumeras et angustias, damna rerum et rapinas, corporum labores et molestias, opprobria verborum et contumelias, provincie denique suæ præscriptionem et exilium, tamquam malleorum duos ictus et frequentes, super patientiæ incudem, velut auri dignissima materia, absque tinnitu murmuris perpessus est.

16 Fuerunt quoque duæ virgæ a Zacharia assumptæ, quarum unam vocavit Decorem, Archiepiscopalem scilicet propter vitæ contemplativæ pulchritudinem ipsum decorantem, per quam in suis deliciis speriosa fit anima et suavis; alterum vero, id est Cancellarium, vocavit Funiculum, propter activæ vitæ multiplicem occupationem, qua in singulis negotiis unicuique metiebatur juste, tamquam in funiculo distributionis. Sed nec istos duos magna luminaria appellare formidem, quæ in Ecclesiæ Cantuariensis firmamento conjuncta, ex sua propinquitate non eclipsim generarent, sed radiosæ lucis fulgore totam Ecclesiam perlustrarent. Constanter igitur et perseveranter B. Edmundo in suis tribulationibus, tam in provincia quam in exilio, Sanctus adhæsit Ricardus; non ignarus, quod qui fuerint socii passionum, simul erunt et consolationis; et qui compatiuntur, conregnabunt. Nec silentio arbitrator prætereundum illa miræ affectionis verba, quæ idem Edmundus in ultima voluntate de Beato expressit Ricardo: Legamus dilecto, inquit, Cancellario nostro, quem jam diu nobis invisceravimus, cuppam nostram. Quæ quidem verba sanctæ recordationis Otto d, tunc in Anglia Sedis Apostolicæ Legatus, non parum admirans, iterum atque iterum coram se fecit recitari.

17 Cum autem, expleto sui certaminis cursu, felix ille B. Edmundo spiritus, corpore exutus et patriam pro exilio commutans ad Deum a quo illum recepit, remeasset, latantium sociandus consortio Angelorum, sepultaque apud Pontiniacum sacra sui corporis gleba, per incorruptionem vernante; non immerito, tanti pignoris thesaurum destitutus, Clerus et populus luxit Anglorum. Quod tamen divino nutu justissime videtur effectum, ut et corpus ejus in pace sepeliretur, et suis persecutoribus tanti solamen muneris auferretur. Orbatus igitur B. Ricardus tanti Patris et tam dilecti corporali præsentia, doloris forsitan metas excessisset, nisi divinæ dispositioni

D

sicut duo
Cherubim
Propitiato-
rium.
Ex. 25. 18

E

ambo in
duabus virgis
Zachariæ
adumbrati
Zach. 11, 7

duo magna
luminaria
vocandi.

F

d

S. Edmundo
Pontiniaci
sepulto,

A positioni remurmurando contraire timuisset; et ipsum Patrem venerandum præsens vitæ miseriam beatæ vitæ immortalitate commutasse certissime credidisset. Mortuus est igitur Pater, et quasi non est mortuus: reliquit enim post se, etsi non per omnem similem (quod tamen divinæ scientiæ æstimo relinquendum) audenter tamen asserere me posse confido, ad ejus similitudinem, quantum permisit humana fragilitas, ferventer anhelantem. O quam frequens, quam familiare, quam votis pariter et voce recitabile sibi fuit illud B. Edmundi nomen venerabile! Quotiescumque enim diceretur, fieret, seu prædicaretur quidquam ad sanctos B. Edmundi mores attinens, subungere solebat: Sic agere, sic loqui, sic se gerere, sic prædicare, Dominus meus S. Edmundus solebat: actuum enim suorum, virtutum, seu verborum sedulus et sollicitus erat recitator; sed multo sollicitior imitator.

18 Solutus igitur tam a curiæ quam curæ sollicitudine B. Ricardus, studium litterarum, quod ad tempus intermiserat, sine debito cupiens terminare, ad Theologiam se contulit, et Aurelianus in domo Fratrum Prædicatorum a quodam Fratre ejusdem Ordinis, laudabilis scientiæ, audiendo, in ea tantum profecit, quod pro majori parte totius sacræ bibliothecæ textum audivit et didicit: non ut plerique, qui auribus audiunt et non intelligunt; sed audiens exterius, audivit interius; ut efficacius postmodum impleret, quod dicitur in Apocalypsi, Qui audit dicat, Veni; et ut dignius apprehenderet premium perfecte audientium, quod in Job re promittitur, si audierint et observaverint, complebunt dies suos in bono, et annos suos in gloria. Hoc quoque studii finem, hoc scientiæ suæ terminum, hoc etiam vitæ suæ directionem in omnibus et per omnia cupiens retinere, post ipsum ad quem omnia referebat Deum; ut quæ audiendo facienda didicerat, operum veritate compleret. Unde non immerito in ipso completum est quod scribitur in Evangelio, Qui fecerit et docuerit hic magnus vocabitur in regno cælorum, tam scilicet in Ecclesia triumphante quam militante. Cum igitur Aurelianus in Theologia studeret, a loci Diocesano, e cui jam mores et scientia B. Ricardi non latebant, ordinem suscepit Sacerdotii: et ex tunc in tantum carnem maceravit, quod nisi de consilio amicorum prudentium secum indulgentius egisset, ipsam suam carnem deficere coegisset. Assensu quoque Diocesani, tunc Aurelianus oratorium in honorem B. Edmundi erexit, ubi Missarum solennia et orationum devota libamina Deo offerebat.

ANNOTATA.

a Fulgo Droitwiche, ad Salwarpum flumen, Wigorniensis urbi, vulgo worcester, ad Boreum intervallo sex Anglicanorum milliarium: quin tota diæcesis ab ejusmodi puteis Wicciorum dicta est temporibus Bedæ. Quos tamen alibi obstructos, et quoties reperiuntur obstrui, scribit Cambdenus, eo quod cautum sit uno tantum loco salem excoqui, ut silvis sit prospectum. Tres ibi nunc ejusmodi fontes sunt, e quibus ab æstivo ad brumale solutium sal purissimus excoquitur: ex regis autem tabulis apparet olim in Wich octo salinas fuisse.

b Etymologias istius seculi potius allusiones ad nomen dixeris: quales sunt quæ tota passim legenda aurea reperiuntur: alias ex veræ etymologiæ legibus Divitis indolis, Richardum interpretabere.

c S. Edmundus Archiepiscopus colitur 16 Novembris creatus anno 1234, mortuus Pontiniaci in Gullia 1241, Sanctis adscriptus paucis post felicem obitum annis.

d Ottho S. Nicolai in Carcere Tulliano Diaconus

Card. an. 1227 creatus a Gregorio ix in Angliam venit 1237: cujus ibidem gesta fuisse describit Mattheus Paris: legationem deposuit an. 1241, obiit 1251. fuisse eum S. Edmundo parum æquum, suisque litteris et criminationibus effecisse ne quid in Romana Curia ille proficeret, Godwinus calumniatur.

e San-Marthani tom 2 Gallia Christianæ hunc Aurelianensem Episcopum nominant Guilielmum de Busiaco, sive de Bussiis, ostenduntque ab anno 1237 ad 1258 Sedem suam tenuisse. Corolus Saussæus cum in Annalibus Eccles. Aurelian. S. Edmundi mortem et S. Richardi Aureliæ adventum adscribit an. 1246, æque in utroque fallitur, atque in eo quod putet mortuum in Angliā S. Edmundum.

CAPUT II.

Consecratio Sancti Richardi et res in Episcopatu gestæ.

Jam vero operæ prætium scribere duxi causam, ordinem et modum, quo ad regimen Ecclesiæ Cicestrensis assumptus est. Cum per mortem bonæ memoriæ Radulfi cognomento a de Nevile, quondam Cicestrensis Episcopi, præfata Ecclesia viduata esset Pastore, et Capitulo prædictæ Ecclesiæ a Rege Angliæ Henrico b Tertio, Principe Catholico, concessa esset, prout moris est, electionis libera facultas; convenientes statuto die Canonici prædictæ Ecclesiæ, quemdam aulicum c, in hoc forsitan regis d favorem se credentes habituros, Ecclesiæ tamen Archidiaconum, in Pastorem et Episcopum sibi elegerant. Cum vero electionem de eo factam Metropolitanæ Sedis tunc Electo e, Bonifacio nomine, præsentassent; deliberato consilio diem statuit, qua de electi electionisque meritis secundum Canonum statuta cognosceret. Adveniente itaque statuto die, loco præfinito adest Electus Cantuariæ, cum quibusdam suis suffraganeis, viris utique vitæ et scientiæ eminentis: inter quos ille famosissimus quondam Lincolnensis venerabilis Pater Robertus f, in Ecclesiæ corpore membrum non modicum (quod et cognomen suum, id est, Grandecaput, quod vulgariter, Grosse teste, dicitur, satis præcendit) adsunt et cum eisdem Magistri et Clerici utriusque Juris periti. Facta igitur super electione et Electi Cicestrensis persona diligenti discussione, meritisque dinumeratis, et appensis prædicti Electi scientia et moribus, inventus est minus habens: et ideo de consilio prudentum, qui affuerunt, palam sua cassata est electio.

20 Electus igitur Cantuariensis, Ecclesiæ prædictæ Pastore destituta, prout tunc juris et moris habebatur, antequam solveretur tam solenne discretorum virorum concilium, cupiens providere; injunxit eisdem: ut Deum præ oculis habentes, et utilitati Ecclesiæ consulentes, talem virum ac tantum providerent et nominarent, cui sine consensu serupulo et animæ periculo, onus tanti officii tantæque culmen dignitatis rite posset imponere. At illi, tamquam viri virtutum, ipsius (prout decuit) voluntatem approbantes, eique per omnia parere cupientes, super injuncto tibi negotio tractare cœperunt. Et ille, cujus quondam spiritus Præsulum congregationi ad providendum Myrensi metropoli adunatæ Nicolaum designavit, nunc quoque Ecclesiæ Cicestrensi nostrum Ricardum preponendum inspiravit. Qui, cum tam idoneæ personæ nomen sibi esset propositum, gavisus est quam plurimum (audierat enim de eo, quod erat vir strenuus, moribus et sapientia præclarus, in Ecclesiæ negotiis per omnia proficiens, utpote qui antecessori suo B. Edmundo in Ecclesiæ Cantuariensis negotiis coadjutor fidelis extiterat, et in tribulationibus comes indefessus)

AUCTORE
RADULFO
EX MS.

Mortuo
Radulfo
Cicestrensi.

a

b

b

c d

e

cassatur
aulici cupis-
dam electio,

f

f
et Richardus
Episcopus
nominatur,

Richardus
Theologiæ
studet
Aurelianus:

Apoc. 22, 17

Mat. 4, 19

e
et Sacerdos
consecratus
sacerdotium
eodem exstruit

AT CTORRE
RADULFO
EX MSS.

A indefessus) statimque præsente Præsulum collegio Clerique et populi congregatione, provisionem a se factam Ecclesiæ Cicestrensi de Magistro Ricardo de Wycio solenniter pronuntiavit; Pontificibus et Clero, qui aderat, super hoc devote Deum laudantibus, nec non Cicestrensis Capituli Canonicis super hoc magnifice Deum collaudantibus, quod de tanta et tam idonea persona sibi et Ecclesiæ suæ voluit providere; acceptamque provisionem unanimiter habentes, Deum toto corde benedicebant.

7
Rege nequid-
quam indig-
nante :

21 Quod factum cum regias aures *g* attigisset, submurmurantibus aulicis quibusdam, quod in Regis dedecus redundaret et sui Clerici cassata electio, et de suo inimico facta provisio (quippe qui B. Edmundo in causis, quas contra regiam voluntatem et libertatem quoad vixit habuerat, defensorem se contra Dominum suum Regem gerere non timebat, nec regiae potentiae contraire) Rex ipse, indignationem non modicam animo concipiens, bona Cicestrensis Ecclesiæ solito arctius et restrictius præcepit *h* infiscari, et tam contra provisionem factam quam contra personam, de quo facta est provisio, totus cepit insurgere. Perpendens itaque Ricardus, si cederet, hinc Ecclesiæ Cicestrensis diutinam desolationem; illinc *B* ex provisa sibi dignitate, si prosequeretur, imminere persecutionem; hinc suæ conscientiae innocentiam, illinc si propter timorem cederet in consimilibus perniciosi exempli imitationem; et super hæc timens, si contra provisionem de se factam a tantis viris ac talibus veniret, divinæ dispositioni contraire; elegit magis, propter Ecclesiæ utilitatem et libertatis ejus tuitionem, causam suam prosequi, quam ob metum persecutionis cedere. Tunc quippe Episcopatum suscipere laudabile est, cum propter hoc gravior persecutio videtur imminere: qui enim propter persecutionem Ecclesiæ regimen suscipere renunt pastorale officium fugiendo mercenariis se conjungunt.

contra quem
apud Inno-
centium IV

22 Cum igitur Regis animum, post frequentes Archipræsulis aliorumque Prælatorum supplices monitiones, et propriæ innocentiae et justitiæ humilem declarationem, B. Ricardus inflexibiliter contra se cerneret erigi; gratiæ divinæ se causamque suam recommendans, ad illud supremum post Deum oppressorum in hoc mundo refugium, Sedem loquor Apostolicam, non abque insidiarum metu, Deo duce se contulit: sed ibi quoque regios *i* Procuratores, contra se paratos et instructos, invenit. Regebat tunc Romanam Ecclesiam sanctæ recordationis Innocentius IV: qui audita placide adventus sui causa, ipsum paterne suscipiens, laboribus ac tribulationibus ejus nec non Cicestrensis Ecclesiæ oppressionibus pio compatiebatur affectu. Nec multis postmodum diebus elapsis, regiae mentis motum et voluntatem, et B. Ricardi innocentiam et justitiam summus Pontifex cognoscens, libratique justitiæ statera partis utriusque meritis, provisionem de B. Ricardo factam suæ sanctionis auctoritate confirmat: et non multis postmodum transactis dierum curriculis, idem Apostolicus sacrarum manuum suarum impositione eidem munus consecrationis solenniter impendit. Obtenta igitur B. Ricardus, cum mysticæ unctionis abundantia, fecunda infusione gratiarum, infulaque Pontificali redimitus; ne statim, mixtus turbæ, tantæ gratiæ munus turbare videretur, aliquantisper ibi quiescere disponebat. Interim quoque Ecclesiæ suæ seu personæ propriæ immunitates, et litteras Apostolicas Regi Angliæ [dirigendas] super suo in regnum Angliæ ingressu pacifico, ac possessionum et rerum ad Ecclesiam Cicestreensem pertinentium restitutionem et regii favoris reconciliationem, quam nequaquam demeruerat, obtinere curavit. Quibus obten-

tis, ad suam patriam et diocesium visitandam, sui gregis sollicitam curam agere disponens, repedare curavit. Pii tamen Patris sui B. Edmundi, crebra tunc miraculorum coruscatione fulgentis, corpus, insalutatum nullatenus voluit præterire; illa benedictione non indignus, quam Noemi Booz optat dicens, Benedictus sit a Domino, qui eandem gratiam, quam exhibuerat vivis, servavit et mortuis: præmissisque nuntiis, de statu regni Angliæ et Regis animo erga suam personam caute exploraturis, ipsemet e vestigio subsequitur.

Ruth. 2, 20

23 Regreditur itaque ad natale solum B. Ricardus, et ingreditur. Quid tamen ageret, vel quo se verteret, vel ubi se reciperet? si ad Cicestrensis Ecclesiæ bona mobilia manum extenderet, in vanum laboraret: consumpta enim et distracta jam pridem per regiae curiæ satellites extiterant. Si mutuum accipere ad quotidiani victus necessaria decrevisset, inhibito regia publice et communiter divulgata præcesserat, ne sibi quisquam pecuniam seu quidquam aliud mutuo commodaret: si ad sua maneria diverteret, nec in propria venire, *k* nec suorum cuiquam ibidem eum licuit recipere. Hæc videns B. Ricardus, Regis personam cum mandato Apostolico sibi videbatur adeundam. Ostensis igitur Regi suis et Apostolicæ Sedis mandatis, Regis indignationem et iram, magis quam reconciliationem et gratiam, videbatur provocare; aulicis maxime, et, quod dolendum est, quibusdam Clericis indignantibus et subsannantibus, quod a Christi Vicario obtinuerat, quod a Rege Domino suo non poterat. O cæca cupiditas! o regii palatii obnubilata ambitionis cæcitas! Non recolis illud Exodi, quod Moyses non a consortio seu colloquio Pharaonis Regis, sed a consortio Dei, perceptis colloquiis divinæ legis, processit cornutus? Et ecce alter Moyses, a facie Domini Papæ regrediens, legis divinæ prorsus non ignarus, capitis mitra cornutus, et Pontificalibus insignibus sed plus moribus præfulgens et clarus: ut jam tabescens invidia præfulgore sustinere non possis; sed velamine livoris oblecta, cum perfido populo Judæorum, faciem ejus contemplari non audeas,

magis Regem
offendit,

ab assentato-
ribus, etiam
Clericis, ex-
asperatum :
Ex. 34, 29

24 Non me existimet quisquam, obsecro, præsentis verborum serie generaliter omnes aulicos curiæ regiae sugillare, vel erga omnes sic inveli. Licet enim antiqui Canones, propter quædam quibus irretiri solebant hujusmodi curiales, ad sacros Ordines seu gradus ecclesiasticos assumi prohibeant; fuerunt tamen sæpe, et per Dei gratiam adhuc sunt et futuri sunt, nonnulli curiarum nexibus implicati, ecclesiastici Ordinis gradu seu dignitate prorsus non indigni. Scio B. Joseph super domum Pharaonis et regnum tamquam dominum et principem constitutum, remque publicam in Regis pariter et plebis utilitatem gubernasse. Scio Esdras et Zorobabel coram Regibus tyrannis prudenter et sancte conversatos, et cum Regis pariter et Reginæ favore templum Domini reedificandi auctoritatem simul et impensas impetrasse, eosdemque Sacerdotii gradu dignissimos extitisse. Quid de Daniele ejusque sociis, sub Nabuchodonosore conversantibus, commemorem? Novi et David, secundum cor Dei electum, sub Saule militantem, hanc laudem non indebite meruisse; Quis enim sicut David fidelis inventus est? et cetera. Et ut de nostris non sileam, quis Anglorum suo tempore fidelior Regi, quis in regni negotiis sollicitior, quis vita purior, quis Christo Regi acceptior illo athleta gloriosissimo, B. Thoma, egregio martyre? Hic tamen cum esset aulicus, aulicorum persecutiones sustinuit. Fuere nihilominus et adhuc extant nostris temporibus, qui a curiæ ministerio ad regimen ecclesiasticum assumpti, vita pariter et scientia laudabiles extitere. Igitur, prout perpendo,

quod tamen
dictum non
sit, quasi
nulli Clerici
boni in aula,

ex qua tot il-
lustres Sancti
prodiervunt.

causam suam
ille agit et
ab eo conse-
cratur.

remissus cum
litteris Apo-
stolicis in
Angliam,

A perpendo, sunt mixti in curiis sathan cum filiis Dei, accensatores cum Daniele, increduli et subversores et scorpiones cum Ezechiele : de quorum numero non immerito censuerim, qui Regis animum, de sua natura benignum, de divina gratia Catholicum, contra B. Ricardum stimulaverunt.

*Propriis ex-
clusus excipit-
tur a Simone
de Teringe,*

25 Unde et pauper et mendicus a Rege recedens, in suam diocesim, tamquam hospes peregre veniens, se recepit : ino verius alieno sub tecto hospitatus, aliena sub mensa pedes ponens, suscipitur, discens coactus, ut vulgo dicitur, alienis carbunculis caleferi. Providit tamen ei Deus, qui suis adesse solet in tribulatione, virum secundum cor suum, non procul a suæ diocesis Sede conversantem. Hic est ille, cujus nomen vivat in secula et memoriale ejus non derelinquatur, Dominus Symon de Teringe, fama pariter et conversatione percelebris, et super ceteros viscera caritatis indutus. Hujus tetigerat Deus cor; et B. Ricardum, jam pridem in optimis cognitum, tamquam patrem reverenter suscipiens, domum, cum iis quæ habuit vel habere potuit, suæ subiecit ditioni. Ipse tamen B. Ricardus, sciens virum non valde temporalibus affluentem (quippe qui solo et unico beneficio contentus dignitatem aliquam seu beneficium aliud recipere numquam potuit persuaderi) paucis contentus fuit; hoc solo nimirum forsitan permotus, quod hospitalitatem exhibere et pauperibus providere de bonis ecclesiæ suæ, sicut Episcopalis status requirit, usquequaque non potuit. Interim quoque B. Ricardus exhibet quod potest : exit per vicos, loca suæ diocesis et monasteria visitando, prædicando, monendo, Sacramenta, prout necesse conspexit, pro locorum et temporum seu personarum congruentia, devote ministrando. O serve Christi Ricarde, statum et vitam recale, quam junior quondam voce et voto tenere proposuisti, et, nisi Deus aliter ordinasset, quantum in te fuit assumere voluisti, et gaude nihilominus, quia jam tenere nueruisti. Quem, inquis, statum vel quam vitam dicis? Vitam dico I ratrum Prædicatorum, quæ est, absque proprio in paupertate Christum prædicare, animarum salutem procurare, et in Domini messe gratis de sua gratia confidentes alacriter laborare. Sustine parumper, et age quod agis fortiter : ut et paupertatis voluntariæ mercede non priveris, et nihilominus Pastoralis officii præmio et dignitate non frauderis.

*probris in
aula afficitur,*

29 Interim autem, ne deses et sui juris contemptor posset reputari, Regis curiam æstimat adeundam, ipsamque diligenter sequitur, bonorum Ecclesiæ suæ restitutionem de Regis gratia repetens, quæ sibi de justitia competebant. Cum ergo die quadam palatium Regis apud *m* Windelesore fuisset ingressus, quidam ex iis quos Marescallos vocant, ipsum torvo vultu intuitus ait. Quomodo huc ausus es ingredi, cum Regis animum erga te graviter non ignores offensum? At ipse, ut erat multum verecundus, eo verbo confusus, pacifice palatium egreditur, et deforis plebeilis sociatus exspectat sub divo; non maledicens, non remurmurus, sed Deo gratias agens, et pro se persequentibus et calumniantibus exorans. Inde quoque, per loca arida et sterilia, in labore et ærumna, prosequitur Regis vestigia : quippe qui peregrinabatur vacuo marsupio; et Regis edicto jam dudum prohibente, vix invenit qui sibi ad victus necessaria pecuniam accommodet vel alimenta. Si quando ad Regem rogaturus appropinquat, satellitum opprobria recipit; et cum Apostolo obsecrat, et blasphematur; persecutionem patitur, et æquanimitè sustinet : ex iis nimirum, quæ quondam cum B. Edmundo passus est, didicit patientiam. Post duos igitur annos, quibus sic pugnavit ad bestias, geminas tam cordis quam corporis

*et tandem
placato Rege*

tribulationes sustinendo, Rex frequenter susceptis D monitionibus et mandatis Apostolicæ Sedis, aliis nihilominus Prælati et viris Deum timentibus id ipsum persuadentibus, simulque suæ conscientie consulens et fanæ; maneria sua Episcopo restituit et ut Ecclesiam Cicestrensem ingrediatur libere, et prædia et maneria integre recipiat et pacifice possideat, litteris et viva voce concedit; de ablatis seu injuste detentis, certam summam pecuniæ bona fide spondens. *n* Nudus igitur et spoliatus, maneria et prædia nudata Ricardus ingreditur, impleto quod Angelus ad Esdram dixit, Propter hoc, o Esdra, vacua vacuis, et plena plenis; quia regii satellites ex rapina de bonis Ecclesiæ marsupia plena reportabant, et B. Ricardus vacua maneria bonis temporalibus vacuus recepit.

AUCTORE
RADULFO
EX MSS.

n
in exhaustas
Ecclesiæ
possessiones
redit.
4 Esd. 7, 25

ANNOTATA.

a Radulphus Episc. Cicestrensis Matthæo Paris de Nova-villa; qui eundem an. 1222 circa festum omnium Sanctorum electum, sequenti anno confirmatum docet; egregiam ejus integritatem et animum a Prælationibus alienissimum breviter Godwinus describit, et an. 1244 Londini ait excessisse. E

b Ita corrigo, pro eo quod in MS. perperam legatur, Quarto : hic enim non nisi nuno 1399 regnare cepit, iste ab anno 1216 ad 1273 regnum tenuit.

c Robertum Passalete, quem Godwinus ait propter industriam et rerum gerendarum dexteritatem Regi plurimum dilectum fuisse : sed hæc industria qualis et quam turpis fuerit, vide apud Matthæum Paris.

d In MS. fautorem, quod corrigendum putavi.

e Fuit Bonifacius Archiepisc. Cantuar. Reginæ Aleonoræ avunculus, post mortem S. Edmundi indignis modis commendatus, et tandem ab Innocentio IV exeunte anno Christi 1245 in Gallia consecratus; quæ autem hic norrantur præcedenti anno contigerunt.

f Sedit Robertus ab an. 1235 ad 1253 die 9 Octobris, propter magna et plurima miracula et propter emanationem olei ab ejus tumba, Sanctus Robertus in Anglia dictus, ut testatur Academia Oxoniensis in iis litteris, quibus ejus canonizationem petitam ait Gasconius, ad Clementem IV scribens : sed frustra, quia zelus vehementior Romanæ Curie odiosissimum fecerat, ut ex Matthæo Paris apparet.

g Circa festum S. Barnabæ, cum apud S. Albanum Rex ageret, inquit Matthæus Paris : qui deinde justissimam Roberti rejectionem et Richardi substitutionem, ac secutam Regis indignationem describit. F

h Reservationem bonorum Episcopaliū Matthæus ab infestatione distinguit : sit ut hæc facta solum sit post consecrationem Lugduni ab Innocentio Papa obtentam : illa autem statim post electionem. Idem passus, qui simul Lugduni cum Richardo est consecratus an. 1245 Rogerus de Weseham, ex Decano Lincolnensi Cicestrensis Episcopus.

i Unius dumtaxat Procuratoris Matthæus meminit.

k Prohibuit enim Rex, statim a prima Richardi electione, ne ei introitus in Baroniam ecclesiæ suæ pertinentem vel possessiones seculares aliquatenus concederetur, inquit Matthæus.

l Teringe; oppidulum maritimum in comitatu Arundeliæ est, cujus si Dominus vel saltem inquilinus fuit hic Simon, non longe a Sede sua ac pene in media diocesi locum elegit Sanctus, unde facile quaquaversum excurrere et si necessitas urgeret, posset navigio elabi.

m Windelesorn palatium regium a flexu fluminis ripa dictum arbitratur Cambdenus in Atrebatibus, additque donatum a S. Edwarda Westmonasteriensibus monachis, a quorum monasterio od 20 circiter millia Anglica distat trans fluvium Thamisim, sed Guilielmus

AUCTORE
RADULFO
EX MSS.

A *Richardus Normannus eundem facta permutatione redemit Loci opportunitatem, amonitatem, adificia, munitiones et alia plura idem Cambidenus prolixè describit : hodie Windsor dicitur.*

n *Utique ante Comitia Generalia, an. 1248 in Octavis Pentecostes Londini celebrata, nam inter tunc præsentes etiam Cicestresem Episcopum Matthæus nominat.*

CAPUT III.

Quomodo Richardus impleverit hanc Apostoli regulam, Oportet Episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris virum, sobrium, prudentem, hospitalem.

Sed, quia sola divina sunt, sicut dicit Gregorius, quæ nos divites virtutibus faciunt; licet rebus mundi vacuus, virtutibus tamen repletus ad Ecclesiam suam revertitur B. Ricardus, eam vita et verbo et meritis eximiis ditaturus. Quam nobiliter etenim quamque virtuose quoad seipsum vixerit, quamque prudenter et studiose Ecclesiam suam rexit, Apostolica regula, suæ conversationi exhibita, planius poterit demonstrare. Prima quidem Apostolicæ regulæ particula hæc est : Oportet Episcopum irreprehensibilem esse vel sine crimine, quod ad idem tendit. Ad persuadendum autem quod noster Ricardus talis fuerit, primo persuaderi potest ex hoc, quod a tantis tamque discretis et sanctis viris est nominatus, et eisdem consilium præstantibus de ipso Cicestreensis Ecclesiæ facta est provisio. Nec enim parum reputari debet, quod de tantorum consilio provisum dignoscitur : scriptum quippe est, In consilio iustorum et congregatione magna opera Domini, exquisita in omnes voluntates ejus. Secundo ex hoc, quod crimen in publice confessos vel convictos adeo persequabatur acriter, ut alterum Phinees repræsentare videretur : et verisimile est, servum Christi, quod persequabatur in alio, non admisisse in semetipso : dicit enim in hoc casu B. Hieronymus, Qua libertate potest corripere peccantem, cum tacitus sibi ipse respondeat, eadem se commisisse quæ corripit. Tertio, quod cum plures ad impediendum provisionem de eo factam haberet æmulos, qui libenter exceptionem de crimine contra eum opposuissent : non est inventus qui vel ex levis famæ suspicione hoc auderet vel haberet præsumere, impleto quod de Samuele scribitur, Non accusavit eum homo.

C 28 Quarto quod testes omni exceptione majores deposuerunt jurati, quod viam et vitam istam sine crimine duxit. Quinto, quod Dominus Papa, discussis diligenter testium attestationibus, de suæ vitæ munditia, palam effectus est testis et iudex, et suæ Bullæ confirmatione et testimonio his verbis asseruit; Hic nempe a primævæ juventutis suæ primitiis ejus ducis ducatū deductus, et illius regis rectus et directus regimine, in cujus cellaria ipsam sequi semper optavit anxius, et tandem obtinuit, ut credimus firmiter, gloriosus introduci; omnia quæ juvenilis ætas solet amplecti, velut in annosa jam constitutus ætate, discreta maturitate devitans, continentia studuit; adolescentiæ ac juventutis vias incertas, visus calle adeo inpolluto transire, quod famam suam ab omni contagii carnalis infamia servavit illesam. Et, quod hic non æstimo subtrahendum, sextum est, quod licet de auditis aliorum criminibus plurimum tristaretur et gerneret, referentibus tamen fidem noluit adhibere, nisi hoc legitima probatio docuisset. Quippe sic solent viri justi secundum suæ conscientia puritatem alios æstimare, sicut e contrario perversi alios sibi similes æstimant, teste Sapiente, quod stultus secundum cor suum inveniet

comparisonem. Hic vero Sanctus, quia didicerat de D unoquoque sentiendum quod bonus sit, donec probetur in contrarium; sinistra suspitionis vitium a corde suo procul abdicare satagit, rogans Dominum cum Psalmista, Amputa opprobrium meum quod suspicatus sum, et dicit ibidem Sanctus... Magnum vitium humanæ naturæ est suspicio nimirum quia hæc est, quæ nos de proximis facit falsa conflagere, bona in mala, sinistra interpretatione convertere, crimen aliis impingendo eorum vitam diffamare.

29 Nunc quam immunis a vitio præfato extitit, exemplo, prout in præsentiarum se offert occasio, audire non pigeat. Dum adhuc B. Edmundi sanctus iste degeret sub alis, idem S. Edmundus religiosus mulieribus, et eis quas suo colloquio, vel ad bonum monendo vel in melius proficiendo, credidit indigere, suam libenter solebat exhibere præsentiam. Unde semel contigit, quod cum quandam Dei ancillam, foris expectante familia, visitaret, et diutius protraheret colloquium cum ipsa; quispiam de familia non minimus, moleste ferens et prava suspicione pervertens, talia submurmurando dixisse refertur; Latet, inquit, anguis in herba, et sub agnino vellere vulpis : sed nec est aurum totum quod splendet ut aurum. Et expressius Dominus, ait, noster Archiepiscopus, prætextu talium colloquiorum, aliud agit et quærit cum feminis quam creditur. At Christi famulus Ricardus, qui et hoc mihi dignatus est enarrare, statim obstupuit : et tamquam malleo, ut aiunt, fronte percussus, tristitiam quam ex verbo conceperat dissimulare non valens, vultum dimissum, Archiepiscopo e domo in qua resederat exeunte, gerebat. Quod idem Archiepiscopus advertens, utpote in eo ad quem solebat frequenter oculos convertere, vocato eo ad se, ait, Magister Ricarde, cur concidit vultus vester, et facies solito tristior apparet? Ne celaveritis a me; scio quippe hoc sine causa non esse. Cui reverenter Magister Ricardus : Talia, inquit, et talia de persona vestra paulo ante sunt dicta : propter quæ et ipsius animi tristitiam vultus non sinit palliare. At B. Edmundus, in spiritu mansuetudinis filium consolans et seipsum excusans, dixit, Bone, inquit, Magister, pro hac re non sitis tristis, nec apponatis hoc super cor : pro certo enim noveritis, si de mulieribus agitur, si omnia, quæ umquam feci quoad tale peccatum, in fronte mea palam et in prospectu scriberentur, unde verecundarer omnino non haberem. O gloria testimonii conscientia in Præsule! o Sanctæ zelotypiæ ardor in discipulo! Nimirum gloria conscientia magistri repulit discipuli tristitiam; discipuli tristitia de sancti zelo fervoris magistro præstat indubitatam fiduciam. Quomodo crimini consentiret perpetrando in seipso, qui sic doluit de crimine alteri falso imposito? et cui tantæ causam tristitiæ intulit alterius falsa suspicio, quomodo ipse crimen suspicaretur de proximo?

30 Secunda Apostolicæ regulæ particula est, Unius uxoris vir, solummodo, supple, vel, non plurium id est, non excedat monogamiam. Sed quando Ricardus noster plurium uxorum copula carnem divideret, quando unius et virginis nobilis matrimonium licitum amore continentia refutavit? Ad quod ostendendum, ipsius bonæ memoriæ Urbani Papæ verba libet recitare, ob majoris firmitatem auctoritatis. A fratre, inquit, suo primogenito cum oblatione cedendi patrimonio, quod secundum morem patriæ idem frater totaliter obtinebat, invitatus ad conjugale ejusdem puellæ nobilis matrimonium; ut in sortem Domini cederet, cessit hujusmodi cessioni; et animam suam firmo proposito cœlesti sponso desponsans, sponsæ terrenæ sponsalia sponte sprexit; ad castitatis aspirans privilegium; non execrans carnalis matrimonii Sacramentum. Et consequenter hoc ipsum

Psal. 118 59

ut patuit cum aliquis S. Edmundum

diutius et secreto locutionem cum femina E

in suspicionem vocaret impudicitia.

P

Richardi continentiam probat, sponsa divitis abdicatio :

Quam irreprehensibilis fuerit, probatur
1 Tim. 3, 2

ex nominatione ad Episcopatum,

Psal 110, 1
zelo adversus peccantes,

æmulorum silentio,

Eccli. 26, 22

plurium testium fide,

declaratione Pontificia,

quodque de aliis semper censuit bene :

Eccli. 32, 21

A ipsum collaudans, exclamat, O negotiatio provida! o utilis et ingeniosa mercatio! terrena pro coelestibus commutavit, transitoria pro mansuris, temporalia pro æternis: carnalis conjugii voluptates, appetentibus anxias, satiatis pœnitundine plenas, abhorruit; ut immaculati tori delicias, desiderantibus suaves et placidas, fruentibus gratas et avidas, obtineret. Nihil ergo defuit B. Ricardo quoad unitatis Sacramentum, qui adhærens Domino unus spiritus cum ipso extitit, nec sui corporis integritatem saltem unius copula matrimonii divisit. Licet enim monogamo nihil desit ad sacramentum, non est tamen omnino indivisus, qui matrimoniali debito uxori probatur obnoxius. Scribit enim ad Corinthios Apostolus; Qui cum uxore est, sollicitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat uxori, et divisus est.

1 Cor. 7, 33

Sobrietatem
Pontificia
Bulla,

31 Tertia Apostolicæ regulæ particula est, Sobrius, non vinolentus. Sobrietas quidem, large sumpto vocabulo, tam ad cili quam potus pertinet moderantiam: scribit enim de feminis quibusdam S. Hieronymus: Sunt quædam, quæ cum potu sint sobriæ, ciborum superfluitate sunt ebriæ. Quippe sobrius dicitur quasi sub bria constitutus, id est, sub mensura: quicquid ergo excedit mensuram temperantiæ, videtur esse ebrietas; a qua sic se prudenter custodire noverat, ne aliquando carnem permitteret spiritui dominari. Et licet cum eo, non solum temporibus abstinentiæ, sed etiam dierum solennium, quibus lautioribus cibariis divitum mensæ solent esse refertæ, menses et dies continuaverim, et super his de sua parcimonia de visu possemus testificari; Domini tamen Papæ testimonium sua in Bulla non immerito super hoc arbitror præferendum: ait enim, post quædam laudabilia de ipso commemorata; In proprii corporis castigatione extitit rigidior, districtior in observantia disciplinæ. Hæc Papa Urbanus. In mensa quoque sua lectio personabat: et si quando lector cessaret, aut de his quæ legerat aut de ædificatoriis aliquibus cum assidentibus tractabat. Cum vero tempore jejunii esset bibendum, vel ipse aliquid utile legere, vel alteri dicere, ut aliquid ædificatorium proponere solebat: et siquid notabiliter bonum diceretur a quoquam, illud propriis manibus libello commendare non omittebat. Memini quippe ipsum mihi aliquando dixisse, Verba quæ hesternis proposuisti, ego in hac nocte libello nostro mano propria inscripsi. Mensam quoque ipsam boni vultus jucunditate serenare solebat: quem multotiens lautiora cibaria postponere, et pane, vino vel cervisia madefacto, vesci videbam. In tantum vero gastrimargiæ vitium solebat condemnare, quod cum agni vel hædi seu pulli, ut assolet, culinæ inferrentur, dicere solebat, quasi mortem innocentium plangendo, O, inquit, si rationales essetis et loqui possetis, quantum ventres nostros malediceretis! Nos quidem mortis vestræ causa sumus: vos, qui innocentes estis, quid morte dignum commisistis? Prandio quoque finito, cum ad hymnidicam gratiarum actionem fuisset perventum, manibus elevatis et oculis, ita reverenter et distincte Deo gratias referebat, quod assidentibus devotionis materiam non modicam poterat excitare; illud semper in fine replicans, Deus nobis suum præstet auxilium, sicut nos novit indigere.

lectio et sermo
pius sub
refectione,carnium edendarum
delectatio;et devota
gratiarum
actio.Prudentiam
eximiam sub
S. Edmundo

idem Sanctus utebatur ministerio; sicut suis litteris Papa testatur Urbanus: Taliter ministravit, quod in veracitate sermonis, censura justitiæ, mansuetudinis lenitate, humilitatis cultu, omnibus se amabilem exhibuit, omnibus utilem; pauperes auxilio, divites consilio refoverendo. Quid quod in peragendo vel suæ provisionis causam, vel ecclesiæ Cicestrensis justitiam, tam sapienter et prudenter eam est prosecutus, et, gratia subsequente et comitante, finem debitum assecutus?

33 De hospitalitatis quoque virtute sic cordis sui præcordia Deus perfunderat, ut omni advenienti, sinum misericordiæ expanderet, et quantum in se fuit, etiam ipsius domus materialis sub tegmine boneste recolligeret, et hujus vitæ necessaria pro personarum qualitate exhiberi juberet: illam nimirum vocem Dominicam, in ultimo discrimine ipso teste proferendam, sedula mente commemorans, Hospes fui et collegistis me. Intellexit quidem aure non surda, quod de Pontificum hospitalitate expositor Haymo dicit in hoc loco, ubi Pontifex describitur hospitalis: Laicus aut quilibet ecclesiasticus si duos aut tres pauperes hospitio colligit, hospitalitatis officium implet; Episcopus vero si omnes non recipit, inhospitalis reputatur. Ideoque latitudine caritatis suæ ampla suarum palatia excedens mansionum, advenientium multitudinem non contentus, tamquam omnibus pauperibus debitorem se reputans, omnium necessitatibus subvenire studebat, ubicunque divertendo pauperes inveniret. Municipia seu villas suæ diocesis cum ipsum iotrare contingeret, languentes et infirmos pauperes diligenter fecit inquiri, et ipsos non solum eleemosynæ suæ subsidio, sed etiam propriæ præsentis solatio solebat visitare, et verbi Dei alimento spirituali refovere; ad patientiam informando, et quod paupertatis carnis peccati maculas purget suadendo, et quanta gaudia veram et spontaneam paupertatem in futuro sequantur ostendendo. Hoc quippe eleemosynæ spiritualis officium sibi familiariter asciverat, ut cibum, quo pauperes Christi reficeret verbi Dei sapore condiret. Et hoc quidem frequenter per seipsum, aliquando vero per Fratres Prædicatores seu Minores implere studebat.

34 Enim vero in tantum suæ viscera misericordiæ Pater misericordiarum expenderat et dilataverat, quod cum triplicis defectus stringeretur angustia, debitorum videlicet multa obligatione, bonorum suæ diocesis ablatione, et insuper karistiæ ac famis coarctatione; numquam cor illud ingenuum, veræ caritatis amplitudine dilatatum, se noverat angustare. Quin etiam fratri suo carnali, Domino Richardo de Bachedene, viro prudenti et ordinis militaris, cui temporalium curam commiserat, dicenti sibi vix sua ad victitandum posse sufficere, nedum ad tam profluas eleemosynas tantæ pauperum multitudini erogandas; pietatis affluens visceribus respondit: Estne justum, care frater, Domine Richarde, aut in conspectu Dei acceptum, ut nos de vasis aureis vel argenteis comedamus et bibamus. Christo in suis pauperibus fame cruciato, ipsis quoque pauperibus deficientibus inedia et morientibus? Et subjunxit: Novi ego valde bene, sicut et c Pater meus, de paropside et cratere ligneo escam sumere potumque degustare. Distrahantur igitur vasa argentea vel aurea, et eorum pretio ejus alantur membra, qui nos et ipsos, non his corruptibilibus auro et argento redemit, sed suo sanguine pretioso. Sed et equus, cui insideo, bonus et pretiosus est: vendatur obsecro, et ejus pretio pascantur Christi pauperes.

35 Sed et si quando religiosas domos visitans, paupertate vel inopia, maxime victualium, deprehenderet constrictas; licet ipse in arcto foret positus, de sua indigentia tamen earum inopiæ studuit

D
AUCTORE
RADULFO
EX MSS.
et in causa
propria
ostendit.Hospitalitate
eximius et
misericordiæ
operibus
addictus

Matt. 25. 35

E

qua transibat
a grotos
visitare
solebat:b
in annuæ
penuria
redargutus ab
reconomo
tc
pretiosiora
quæq; e jubet
divendi,

subvenire

A subvenire : unde exempli causa unum ad præsens commemorare sufficiat. Cum domum quamdam monialium de Russparre suæ diœcesis visitaret, et eas victualium indigentiam pati didicisset, Senescallo *d* suo prædicto, Domino Richardo, præcepit certam summam annonæ monialibus eisdem largiri : sed idem Senescallus, Episcopi jussionem dissimulans, exequi non curavit. Quod cum ad aures Episcopi pervenisset, jussit alteri cuidam præposito cujusdam sui manerii, prædictis monialibus sub gravi pœna dare duplo plus quam prius jusserat, Senescallum acriter valde corripuens; et dixit, se non esse pupilum, nec sub talis custodia tutoris velle gubernari : fatuos quoque merito judicari posse, qui seipsum Episcopus Cicestrensis regimine dignum judicassent, si non sua sed sui Senescalli auctoritate et voluntate ipsum regi oporteret. Et, ut a fidei valde et B. Richardo admodum familiari didici, nunquam postea prædictus Senescallus, licet frater ejus esset carnalis, tantam gratiam familiaritatis, ut prius, in conspectu ejus potuit invenire. Ostendit nimirum in hoc casu Dei servus, virtutem fore misericordiæ, misericordem non esse in ipsum *e* [sibi que molestum esse] qui opus misericordiæ nititur impedire.

36 Sed non solum noverat egentes, alimoniam subsidio pascere et potare; sed etiam nudos et algentes vestire pariter et calceare; mortuos quoque propriis manibus sepulturæ commendare. Sic devotus, sic sollicitus, sic ad opera misericordiæ extitit ferventissimus; ut non solum occurrentibus et præsentibus ea exhiberet, sed etiam suis villicis et parochiarum Sacerdotibus mandaret et injungeret, ut de languentibus et egentibus per villas et parochias inquirerent, ut eis de sua elemosyna subveniretur. Ipsius quoque *f* maneriorum suorum Presbyteris indicxit, ut defunctorum corpora sepelienda, dum in eisdem maneriis moram traheret, sibi reservarent. Pauperibus quoque Presbyteris, senio confectis, seu visu debilitatis, vel caecis vel alias corpore impotentibus, in solo per seipsum acquisito, hospitale constituit; et, ne in ecclesiæ dedecus publicæ subjicerentur mendicanti, ut ibidem victus et vestitus necessaria ministrarentur eisdem, misericorditer ordinavit.

37 Et ne alicujus operum misericordiæ merito vel præmio expers redderetur, carcerali custodiæ et vinculis mancipatis suæ viscera misericordiæ ipsius carceris clausura non exclusit. Semel autem contigit, ut mulier quædam prægnans, non sine suæ culpæ merito, in quodam suo manerio captiva sub vinculis et custodia teneretur. Quod cum Episcopo illuc adventanti pernotuit, prius explorata opportunitate, locum adiit, quo dicta mulier tenebatur constricta; carcerisque custode ad alia ab ipso gratis destinato, propius accedens, mulierem interrogat suæ causam incarcerationis. Quam cum didicisset judicio mortis tradendam, mortemque solummodo donec peperisset dilatam : ipsam quantum potuit juvans et docens, monuit ut malorum suorum pœnitens ad ecclesiam, quæ e vicino erat, confugeret, quod et fecit. Rumore igitur dilatato, cum ad aures Senescalli devenisset, turbatus et tristis Pontificis aulam ingreditur : cumque suæ causasurbationis Episcopus sciscitaretur; Non mirum, inquit : nam oportebit, licet de penuria, propter incarcerationis evasionem Regi centum solidos argenti persolvere. Cui Episcopus : Quid aut quantum centum solidi ad liberationem vitæ unius captivæ? Benedictus Deus qui eam liberavit.

38 Sed quid si compassionis ejus affectus, si operum pietatis effectus, si largitatis ejus expansa viscera, si misericordiæ ostensa opera, hic niterer in-

terserere? Minus forte mihi a plerisque crederetur, D maxime his diebus; quibus jam non tam instant quam extant tempora periculosa; et sunt homines semetipsos amantes, ac per hoc proximis non compatientes; quibus viscera duruerunt, et avaritiæ coagula se constrinxerunt; cordeque carneo sublato, successit cor lapideum, quod Dens juxta suam promissionem per Ezechielem, de medio eorum dignetur auferre. Sed de hoc jam sufficiat, cum avaritiæ materia in tantum per seipsam se novit dilatare, quod Prophetæ sancto et licuit et placuit dicere, Avaritia in capite omnium. Ad materiam ergo contrariam redeuntes, et qualiter Ricardus dispersit, dedit pauperibus, qualiterque sua justitia in hac parte Deo manifesto miraculo placuisse monstratur, ex bonæ memoriæ Urbani Papæ litteris ostendamus : Quodam siquidem edilitatis tempore ad ejusdem sancti viri elemosynam inopinata concurrente inopum copia, panem (qui ad nonaginta pauperum refectionem distributione solita æstimatus, occurrentis multitudinis vix parti minimæ quæ concurrebat in numero sufficebat) vivus panis, qui de cœlo descendit, ad ipsius benedictionem abundare fecit in tantum, quod præter æstimationem adstantium, relictis abunde fere tribus millibus pauperum, consuetas recipientium portiones, de supernæ abundantia pietatis superabundaverunt partes, quæ secundum eandem æstimationem centum adhuc pauperes refecissent. Nec semel tantum vel bis hæc suæ benedictionis superabundantia facta probatur; sed et pluries, ipso manum suam aperiens, qui implet omne animal benedictione. Quibusdam etiam Magistris, temporibus diversis ad se venientibus et de nimia egestate conquerentibus, eo quod publicam mendicitatem erubescerent; cum ei deesset pecunia, per quam suæ inopiæ subveniret; scyphum deauratum singulis dari jussit, dicens, Accipite et depignorare, ut ad vestra necessaria pecuniam habeatis; et nos, cum Deo placuerit, *h* acquietabimus.

39 Solebat quoque Dei servus obiter pauperibus occurrentibus manu propria pecuniam largiri, et ut eis elemosynam daret, ab itinere frequenter declinavit. Cumque ei aliquando diceretur, Quare Domine, non permittitis, quod per manum alicujus de vestris distribuatur elemosyna? dicebat : Ego et pro labore et pro dato duplicem recipere spero mercedem. Si quando, occurrentibus pauperibus ad petendum, pecunia sibi in crumena deesset; gemere solebat ex intimis, dicens, Heu! heu! dolent pauperes et conqueruntur quod eis nihil tribui, sed mihi major est causa tristitiæ quia deest quod tribuam *i*. Multoties autem, antequam peteretur, pauperibus elemosynam erogabat : et cum diceretur ei, Quare tribuistis eis non petentibus? respondit, scriptum esse, Domine prævenisti eum in benedictionibus dulcedinis : et illud. Care satis emitur quod precibus obtinetur. Intellexit nimirum vir Deo plenus, virtutem illius veteris Proverbii, Qui cito dat, bis dat : qui tardat, nec semel is dat. Illaris enim dator et citus, ex cordis affectione et dati largitione, merito geminatum meretur retributionis reportare mercedem. O quam firmiter, quam intime Apostolica lectio cordi suo inhæserat, quæ dicit, Qui parce seminat, parce et metet; et qui seminat in benedictionibus de benedictionibus et metet. Ideoque paritate longius relegata, benedictionum abundantia sic studuit, ut si relevare miseriam alienam de suo non posset, miserum se reputaret. Sed et bonorum retributor Christus, retributionis extremæ mercedem præsentis doni largitione subarrhans, ut sæpius dictum est, semen suæ multiplicavit misericordiæ, in præsentis miraculi ostensione, et multiplicavit incrementa frugum suæ justitiæ, in retributione; ut jam

ad

d
et quæ
jusserat, non
prompte
exhiberi

fert agerrime:

e
eandem etiam
per alios
absens facit.

f
pauperibus
Clericis
hospitale
e igit;

g
mortis eam
donec peperisset
asserbatam,

h
dimittit e
carcere ad
ecclesiam,

i
purri faciens
muletam
deo solendum.

Ez. 11 et 36

Amos 9, 1

ad ejus benedictionem panis, non nullus alias suffecturus,

E

post tria millia saturata abundat :

egenis oppignorandas res suas concedit.

h

suus ipse manibus gaudet elemosynas erogare,

F

Psal. 20, 1

2 Cor. 9, 6
et etiam
non petentibus ultra largiri.

A ad patriam rediens, meritorum manipulos cum exultatione reportet.

ANNOTATA.

a I G. Vossius in *Etymologico*, citatis *Philoxeno*, *Arnobio* aliisque, docet Briam vas esse vinarium, et Haymo, Briam dicimus calicem aptum potioni vini: hinc medio seculo debriare pro inebriare. Quod si ebrium, quasi extra briam dici, vellemus credere, recte sobrius quasi sub bria redderetur. Verum difficile erit ostendere exemplis, quibus et quando bria significarit mensuram.

b Caristia dicitur, annarum et rerum omnium usu consumptibilium caritas: atque in hoc sensu hac voce utuntur *Jacobus Vitriacus*, *Petrus de Vineis* alique: sed et hodie apud Italos Hispanosque usitata vox est, Carestia: *Radulphus Cestrensis* in chronica apud nos MS. anno inquit, quo S. Edmundus translatus est, id est 1245 tanta Karistia fuit in Anglia, ut summa bladi ad 12 solidos venderetur. infra num. 38 dicitur Edilitas.

c *Fix* dubito quin *Potrem* suum spiritualem, S. Edmundum videlicet, hic intelligat *Sanctus*.

B d *Oeconomum* huic et aliis ejusdem ac superiorum temporum auctoribus notat *Senescalli* nomen, de quo multa *Vossius* libro de *Vitiis* sermonis, et *Guilielmus Somnerus* in *Glossaria* post x scriptores Angliæ edito, ubi uterque inquit in etymon. Maxime ad rem facit *Hincmarus*, *Buticularii*, *Comitis stabuli*, et *Senescalli* munera sic dividens, ut præcipuam familiæ curam dicat penes hunc fuisse: eo quod omnia cetera, præter potus et victus caballorum (quæ utique alii duo curabant) ad *Seneschallum* respicerent. Probabile est ab agris ad aulam transisse hoc nomen, et ut *marescallus* equorum erat, sic *Sennescallum* fuisse gregum pastorem: compositione sæzonica ex *Scalk* famulus, peritus, et mar atque sen, equis græc. Quod ipsum ex *Alemanni*-cis legibus probari potest: verba videsis apud *Vossium* prædictum.

e Aliquid simile ut adjiceretur, sensus requirebat.

f *Maneria* intelligi prædita, jam in *Martio* et alibi indicatum est, ubi ratio allata nominis.

g In alio MS. per suam industriam.

h Sic in legibus *Scoticis* apud *Vossium* si debitor non acquietavit vadium suum id est, si non redemit pignus.

i In margine ex altero MS. addebatur Nonnumquam ut ipsis satisfaceret a suis pecuniam mutuo recepit.

CAPUT IV.

Altera pars *Apostolicæ regulæ*, requirens *Episcopum pudicum, ornatum, doctorem, non percussorem sed modestum, in Richardo expleta.*

Quid pudicitie virtutem in B. Richardo ulterius scripto commendem? cum sufficere ad suæ pudicitie laudem debeat, quod moribus et verbis eam indesinenter custodisse et ostendisse comprobatur: ideoque pudicus, id est, pudicitie custos merito fuisse credendus est. Quod si zelus, quem circa pudicitiam in aliis habere probatus est, in eo debeat, prout dignum est, commendari; quod a beato quoque Nicolao circa trium puellarum pudicitiam factum laudabiliter prædicatur, B. Richardus non omnino dissimili modo fecisse dignoscitur: qui quamdam puellam de sua parochia, quam pater toro maritali tradendam disposuit, ab ipso patre, volente nolente, et invito consentiente, ad Deo in castitate serviendam, exegit. Circa aliam quoque factum consimile in parochia de *Teringes* fecisse refertur. Imo prædictas, et

Pudicitia
Richardi
probatum

et zelo, quo
suasit servare
virginitatem.

quascumque alias potuit, ad virginitatis seu continentie propositum et vntum studuit invitare

41 Ornatum autem, tam interius quam exterius, moribus pariter et virtutibus, nullus poterit dubitare, qui vel ipsius conversationem viderit præsentialiter, vel suorum morum ornamenta, veracium testimonio vallata testium, perlegerit. Unde et Papa Urbanus, in suæ canonizationis litteris, eum asserit ornatum in vita virtutibus, et in morte miraculis, sicut cælum suis luminaribus. Descriptis enim quibusdam suis virtutibus, Vir, inquit, Dei, divina ipsum prosequente gratia, taliter ministravit, quod in veracitate sermonis, censura justitiæ, mansuetudinis lenitate, humilitatis cultu, omnibus se amabilem exhibuit, omnibus utilem; pauperes auxilio, divites consilio refovendo. In his quasi stella matutina resplendens, suis crescentibus meritis, in plenæ lunæ claritatem excrevit. Licet enim soleant interdum virtutes tepescere, vel otio cedere, desideratæ dignitatis culmine accedente; dum student aliqui vivere quietius, ut persistant in optata et obtenta dignitate diutius; in isto tamen, cum altioris gradus incremento, creverunt. Ipse namque vocatus ad regimen *Cicestrensis Ecclesiæ*, factus est solito longè magis vigil ad curam, non segnis ad opus, suavis ad mores. Ex tunc fuit ei pauperum cura major, habitus abjectior, gestus et affatus humilior. Ex tunc ille in persecutionum perpersione fortior, in libertatis ecclesiasticæ defensione constantior, in justitiæ censura inflexibilior, in oratione ferventior, in eleemosynarum largitione profusior, in proprii corporis castigatione rigidior, districtior in observantia disciplinæ, in carnis et spiritus lucta prudentior; horum collutationes frequentes in ipsa lucta dum prudenter attendit, studuit luctari prudentius, et carnem coegit servire spiritui. Abiecit ancillam et filium ejus, carnem et carnis incentiva prosternens. Vigiliis, quas spreto cubili pervigil observavit, refocillavit spiritum, pavit jejuniis, multa orationum assiduitate nutrit.

42 O virum industrium! o circumspecti athletæ prudentiam! Carni arma debilitationis imposuit, ut armis fortitudinis spiritus armaretur; illi dedit arma terrestria, ut spiritus arma cœlestia commodius toleraret. Ut enim carnis carie caute careret, effectus vere *Mardocheus*, ipsius et nomen et omen assumpsit; dum nominis interpretationem implevit, impudentis carnis factus amara contritio a, et ipsam amare conterens impudentem. Posuit enim vestimentum ejus cilicium: et ipsius stimulos, corrigia, ligneis et ferreis pungente stimulis, se nudum comprimendo, repressit; loricaque superinduens, arma racerationis adjecit. O pugnantis cauta sagacitas, sagaxque cautela! O dolus bonus in hostem! Sic armavit adversarium, ut armis debilitaret armatum, cum debilitato secure conflingeret, in conflictu quietius vinceret, non in exercitus multitudine sed de cœlo veniens fortitudo. Hoc opus illius, in ejus aspectu non est differentia, in multis liberari vel paucis. Hoc opus illius, qui docuit lucernam accensam non poni sub modio, sed candelabro superimponi. Hoc illius opus, qui quod verbo docuit, opere in B. Richardo adimplevit. Ipse enim Pater luminum, qui ei dedit per tenebras mundi hujus in suo lumine ambulare, in ipso meritorum lucernam accendit: ipse illam candelabro mirabilium operum superimposuit; ut per clara merita quasi luna resplendens, tandem per miraculorum evidentiam in solis fulgorem proficeret, et quasi sol in templo Christianæ fidei refulgeret.

33 Quod si ad ornatum, id est, decentiam Pontifici debitam, gestus vel habitus ipsius hominis exterioris convertamur; sicut scribit *Possidius* de illo præclaro

D
AUCTORE
RADULFO
EX MS.
Quam fuerit
moribus et
virtutibus
ornatus,

declarat
Pontifex in
Bulla Cano-
nicæ.

testis etiam
summæ au-
steritatis,

qua carnem
subjiciebat
spiritui,

a

et miraculis
merebatur a
Deo illustrari.

Habitu decen-
ti, non vano,
utens:

A præclaro et magno Pontifice, Beato scilicet Augustino, sic dici potest veraciter de B. Richardo, quia vestimenta et calceamenta, nec nitida nimium, nec abjecta plurimum, sed ex moderato et competenti habitu erant : in quibus nihil notari potuit novitatis, nihil vanitatis, nihil superfluitatis, nihil quod pertineret ad superbiam et vanam gloriam. Gestus vero ejus exterior, interioris hominis simulacrum, mentis compositionem indicabat : habuit enim in vultu pudicitiam, in incessu gravitatem, in statu reverentiam, in membrorum motu maturitatem, in habitu prætendens religionem. Superposuit cilicio et loricae tunicam albam, ephod lineo coopertam, super tunica vero, pallium et cappam, Capellanis et Clericis suis (quos socios vocabat) consimilia defererebat : talique schemate, post orationum et vigiliarum lacrymosam pariter et morosam instantiam, lecto potius inclinatus quam prostratus, membra fatigata commendabat sopori ; somnum capiens naturæ necessitati servientem, non ex carnis voluptate venientem ? Non numquam etiam vigilas in tantum orando protelabat, quod genibus et cubitis pavimento adherentibus, ore nihilominus et facie coram Domino provolutus in terram, invito somnus subreperet, et juxta propheticam sententiam, os in pulvere poneret, et cum beato Job in pulvere dormitaret. Et quidem lectus, superficie tenuis, cultu Pontifici digno parabatur : nil tamen delicatæ mollitiæ subtus continebat.

44 In pellibus quoque superfluam vitabat sumptuositatem, agninas griseis seu variis præponens. Maluit nimirum pauperum necessitatibus providere, quam sibi ipsi in vestium seu pellium mollitiæ vel pretiositate : illius sanctæ recordationis Wilhelmi Alvernensis, Parisiæ civitatis quondam b Episcopi, secutus exemplum : qui coram Rege c Franciæ idem pallium, quod die suæ consecrationis novum deportaverat, jam plurium annorum vetustate omni pilorum lanugine consumpta, et, ut vulgo dicitur, usque staminis fila jam rasum deportans ; a Rege auditus : Pater, exilem et pauperem mantellum defertis. Et respondit Episcopus : Domine sufficit mihi, qui tot filias habeo nuptui tradendas. Non quod carnales filias vir sanctus haberet ; sed fidelium animas, quarum pater erat spiritualis, suas filias vocans ; de quibus Paulus loquitur, Despondi vos uni viro, virginem castam exhibere Christo. d Talibus nimirum spiritu vel corpore indigentibus, potius studuit vir pius in suis necessitatibus providere, quam suo corpori in vestibus pretiosis : nec minus B. Richardus, cujus historiam et Vitam in præsentiarum teximus. Sed nec phaleris auro fulgentibus equos suos ornari voluit, nec mutatoria superflua circumferre ; non solum pompam vitans, sed etiam timens, ne pauperes nudi et famelici, secundum quod scribit B. Bernardus ad Henricum Senonensem Episcopum, clamarent, Dicite pontifici, in fræno quid facit aurum, nobis fame et frigore miserabiliter laborantibus ? quid conferunt tot mutatoria, vel extensa in perticis vel plicata in manticis ? Jumenta gradiuntur onusta gemmis, et nostra non curatis crura nuda cooperire caligulis. Annuli, catenulæ, tintinnabula, et clavatæ quadam corrigiæ, multaque talia, tam speciosa coloribus quam ponderibus pretiosa, mulorum dependent cervicibus ; Fratrum autem lateribus nec semicinctia miserantes imponitis.

45 De gratia quoque doctrinæ, qua Beatus refulsit Richardus, non est hæsitandum : cum de eo, etiam ante adeptam Episcopi dignitatem, quando scilicet Cantuariensis sub Edmundo extitit Cancellarius, Urbanus Papa testetur, quod idem B. Edmudus ipsum reputabat, fidum sui pectus consilii, ministrum justitiæ, ac eruditam linguam fructuosæ

doctrinæ. Obtinuerat enim a gratiarum largitore D largifluo, ejus, quæ secundum sanam doctrinam est, sermonis peritiam effluentem ; ac intellexit, sacram Scripturam esse utilem ad arguendum, ad docendum, ad corripiendum : ideoque, pro locorum, temporum ac personarum qualitate, implebat illud Apostoli, Argue, obsecra, increpa, in omni patientia et doctrina. Erat autem divinum eloquium Dei in ejus ore vehementer ignitum, et ipse servus Dei dilexit illud : non solum autem ad loquendum, magis autem ad opere complendum : intelligens et perficiens quod scribit Apostolus Timotheo, tu vero vigila, in omnibus labora, opus fac Evangelistæ, ministerium tuum imple : ne videlicet ministerio verbi, operibus vacuo, aliis prædicans, ipsemet reprobis efficeretur. O quam ferventem piæ devotionis ignem sermo suus spirare solebat ! quia ex ore sanctorum prædicatorum tanto prædicatio ferventior est, quanto eorum doctrina suis actibus contraria non est. Non solum autem in sua diœcesi, sed et alibi, ubi se necessitas vel opportunitas offerebat, verbum Dei devotissime prædicabat. Hinc et auctoritate Apostolicæ commissionis, Crucis e prædicationem per Cantuariensem f diœcesim et Cicestrensem, sibi creditam salubriter et fructuose g complevit.

46 Ex mira quoque istius Sancti patientia, inter tot et tanta persequentium et adversantium discrimina, legentibus et visu expertis patere poterit evidenter, quam procul modestiæ suæ temperantia a percussoris rabie eum fecerat elongatum. Quippe copiosa testium multitudo, sub jurisjurandi sacramento constricta, et summi Pontificis auctoritate examinata testatur, ipsum rapinam rerum, injurias verborum, fatigationes et miseras sui et suorum, non solum æquanimiter et patienter, sed etiam hilariter et gaudenter suscepisse, et ad eorum sortem merito pertinere censeatur, de quibus scriptum est, h Ibant Apostoli gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habitus sunt pro nomine Jesu contumeliam pati. Nec solum, sed et juxta Dominicæ vocem exhortationis inimicos diligere, et eisdem pro malis bona rependere, et pro persequentibus et calumniantibus se didicerunt exorare. Nec pigeat, ad edificationis exemplum, et Sancti hujus modestiæ et patientiæ argumentum, aliqua de multis hic interserere. Cum inter jacturas et molestias, quas per duos annos et amplius a regali curia sustinuit, Lugduni comperisset, mercatoribus inhibendum, ne sibi mutuum quovis pacto præstarent ; non solum non remurmurabat, vel cuiquam malum imprecabatur ; sed vultum, ut videbatur, hilariorem repræsentans, deiciebatur prorsus in nullo, sed et suos confortabat, promittens Dei benignam subventionem in auxilio opportuno.

47 Satellitibus quoque regiis, qui in bonis ejus crudeliter grassando eadem funditus dissipaverant, quique adeo in ejus odium exarserant, ut quispiam ex eis, odium quod in corde latuerat occultare nequius, diceret se velle suspendi, conditione adhibita, ut Episcopus secum nua suspenderetur ; tam benignum, tam modestum, imo tam beneficium, adeptis Episcopii sessionibus, se exposuit, quod eidem maledico et sociis suis mensam suam familiariter exhibuit, et alia beneficia frequenter impendit. Ad hæc, cum nobilis vir, Dominus Joannes i filius Alani, Ecclesiæ Cicestrensi, cui Deo auctore iste Sanctus præfuit, gravem injuriam irrogaret, et propter hoc ab ipso excommunicatus esset ; ad se tamen venientem et familiariter recepit, et k propinquum sibi in mensa collocavit, datisque muneribus dulci suæ benedictionis et allocutionis afflatu plurimum honoravit ; dixitque, quod si partes aliquæ, pro re in qua jus sibi vendicant aut pro jure recuperando dis-

2 Tim. 4, 2

et crucem
ferventer
prædicavit.

c

f

g

E
In ferendis
injurias
patientissimus,

Act. 5, 41

Matt. 5 44
etiam inimicos
diligebat.

l

eisque bene-
faciebat.i
Joannem fil.
Alani adversa-
rium suum
mensa adhibet
habsque ulla
mollitiæ
strati,detritis et
vilibus con-
tentus erat,b
'exemplo
Guilhelmi
Parisiensis
Episcopi.

2 Cor. 11, 2

d

ne pauperum
indigentia
sibi obici
posset.Doxus ipse,
alios utiliter
docuit :

A sentiant seu laborent, nihilominus tamen caritas seu caritatis signa inter Christianos subtrahi non debent : quia, si id quod meum est volo recuperare, illud quod Dei est non debeo subtrahere. Unde idem nobilis admirans supramodum, dixit, Numquam talem virum vidi vel expertus sum, qui adversarios et inimicos diligeret, et gravamina sibi inferentibus beneficiis responderet. Pro eodem quoque nobili Domino, scilicet Joanne filio Alani, cum Regis offensam incurrisset, necdum terminata inter ipsum et Episcopum controversia, pro sua reconciliatione regiam clementiam interpellavit. Nec praedictis dissimilia de Abbate l de Fiscanno, vel de nobili viro, Domino Richardo m tunc Comite Cornubiæ, seu de Comitissa n Cantia fecisse probatur, contra quos pro sua Ecclesia causas habuisse dignoscitur; pro contumeliis honores, et amicitiam pro inimicitia recompensans.

pro eoque
apud Regem
intercedit,

l

m

n

rerum suarum
dissipatores
remuneratur :

48 Cum quidam custos Præbendæ suæ de Dale, ante scilicet quam in Episcopum consecraretur, quinque equos suos indiscreta vexatione perdidisset, et bona ejusdem Præbendæ inutiliter consumpsisset, sibi hęc nuntiata fuissent; actione prætermissa, restitutionis stipendia una cum equo sibi competenti, tamquam si fideliter ac prudenter ministrasset, dari fecit eidem. Cuidam etiam Sacerdoti, cui rerum suarum dum in scholis ageret custodiam commiserat, et easdem dissipaverat, haud dissimiliter lucrum pro jactura propria, stipendium pro dispendio, bona pro malis rependit. Talia nimirum erga inimicos acitans carbones inimicitiarum desolatorios, ignisque caritatis accensorios in eorum cordibus Dei servus congescit; impleto quod dicit Salomon, Cum placuerint Domino viæ ejus, etiam inimicos convertet ad pacem : illoque nobili vincendi genere doctus superare, noluit vinci a malo, sed vincere in bono malum. Non solum autem cum his qui oderunt pacem erat pacificus; sed et alios, ut assolet contingere, ob causas varias discordes, ad concordia bonum, gratia sibi divinitus infusa specialiter in hoc casu per eum operante solebat revocare : ut illud Ecclesiastici, quod de Moyse scribitur, ad Sancti hujus laudem debeat pertinere. In tempore iracundiæ factus est reconciliatio. Hujus autem rei exempla possent poni plurima : sed, ne fastidium generent, ea modo pertransire dispono. Quid autem necesse erit ipsum non percussorem, non litigiosum, post tantæ modestiæ et benignitatis signa describere? Cedat necesse est omnis impetus turbulentia et rancoris tempestas.

Prov. 16 7
aliis multis
auctor con-
cordia fit.

Eccli. 14, 17.

C

ANNOTATA.

a Mardochei nomen etiam Myrrha contrita, et Docens contritionem vertitur, vide Glossarium ad calcem Bibliorum, a Rob. Stephano atisque editorum.

b Guilielmus Ep. Paris. sedit ab an. 1228 ad 1248, ut apud Sammarthanos videre est tomo 1 Gallia Christiana.

c S. Ludovico, ejus filium primogenitum, Patri cognominem, baptizavit an. 1243.

d Idem magis ad litteram intelligi potest Wilhelmus dixisse, quippe quem testatur Albericus in Chronica, novam domum filiarum Dei inchoasse, et plures mulierculas prædicatione sua a peccatis retraxisse.

e Ferbat Crucis prædicatione sub S. Edmundo an. 1236, maxime autem post Concilium Lugdunense : adeo ut etiam ipse Rex Henricus in cum plurimis omnis conditionis, ætatis, sexus Crucem assumpserit an. 1250, ut patet ex historia Matthari Paris.

f In altero MS. solum legebatur per Cantuariensem Provinciam.

g Addit idem MS. usque ad mortem.

h Pro hoc loco in dicto MS. legebatur alius ex Lucæ

12, 19, lo patientia vestra possidebitis animas vestras.

i Comite Arundeliæ Hugone de Albieto vita functo, Nonis Maii an. 1243, nobilis illa hereditas dispersa est, quatuor sororibus distribuenda, inquit Matthæus. Harum secunda jam nominato Joanni Fitzalain nupsit, et ut auctor est Cambdenus in Sussexia, ejus pronepos Richardus ex Parlamenti sententia confirmatus est in pacifica possessione nominis, status et honoris Comitis de Arundell. Unde autem accepta? an a proavio cui Arundeliæ castrum obtigerit? Non liquet. Hoc certum, ex qualicumque portione hereditatis Arundelianæ, quæ in diocesi Cicestrensi pro majori parte erat, facile potuisse difficultates cum Episcopo nasci.

k In altero MS. ita plenius ad se tamen venientem familiariter recepit et ad prandium retinuit dicens, quoadiu in Curia nostra fueritis nudo excommunicationis vos absolvemus : et in recessu vestro, nisi ad satisfactionem venitis, istam absolutionem revocabimus. Tunc eundem propinquum....

l Richardo de Treigos : hic siquidem juxto Sammarthanos tom. 4, ab anno circiter 1244 ad annos 26 Abbas Fiscannensis fuit.

m Richardus hic est, Henrici Regis frater, deinde sub annum 1257 creatus Rex Romanorum et Aquisgranii coronatus, de quo sammatini multa Cambdenus in descriptione Cornuwalliæ.

n Fuit hæc Alexandri Regis Scotiæ soror, nupta an. 1221 Huberto de Burgo, deinde ex institutione Henrici Regis Cantii Comiti; et post ejusdem mortem an. 1243 obitam vidua : neque porro prorogatus titulus est, sed jocuit ruenti fortune prædicti Comitis consepultus, usque ad Eduardi II tempora teste Cambdeno.

CAPUT V.

S. Richardi Zelus pro justitia et animus ab omni cupiditate alienus.

Licet suas injurias, ut prædictum est, tolerare, dissimulare ac remittere nosset : Deo tamen et Ecclesiæ illatas injurias usque ad unguem, quantum potuit, noverat vindicare; maxime ubi rebellem contumaciam et inobedientiæ proterviam inesse perspexit. Ad cujus rei evidentiam majorem aliqua ad præsens ponenda arbitror exempla, tacitis tamen nominibus, ne generetur improprium iis, qui jam forsitan poenitentiam egerunt; neve eis nova incutiat verecundia; vel nos satyram potius scribere videamur quam vitam Sancti texere, quamvis eorum nomina in attestationibus suæ canonizationis manifeste sint expressa. Quemdam igitur Clericum, genere quidem nobilem, sed vitæ inhonestate servilem (quippe qui sanctimoniam a suo extrahens monasterio corripuit) beneficio ecclesiastico, quod in sua habuit diocesi, cum non modico dedecore privavit : æquo valde et approbando judicio, ut qui Christum sua sponsa privavit, ipse ecclesia, sponsæ nomine sibi commissa, juste privaretur. Et quamquam pro eo, quia generosi sanguinis erat, Rex et Regina et magni alii seculi nobiles et Ecclesiarum Prælati et Episcopi obnixè et frequenter supplicarent, ut restitutionis sui beneficii gratiam obtineret; tamquam ad eorum numerum pertinens, de quibus scriptum est, Absorpti sunt juncti petreæ iudices eorum, sic inflexibilem se exhibens, cujusquam precibus non acquievit. a [Et cum quadam vice a quodam magnæ auctoritatis Episcopo super hoc instantè rogaretur; respondit, Domine, Episcopo, committo vobis in hac dumtaxat causa meam potestatem, in animæ vestræ periculum, ut secundum quod in die judicii coram summo iudice vultis respondere, faciatis. Hæc audiens Episcopus, onus tanti discriminis omnino subire recusavit.]

D
AUCTORE
RADULFO
EX MS.

E

Disciplinæ
ecclesiasticæ
rigidus vindex,

F
Clericum
raptorem
beneficio
privat,

Ps. 149, 6
nullique
intercessioni
cedit,

A 50 Aliud quoque haud dissimile erga quemdam Vicarium egit (qui *b* focariam publice tenere convictus est, quam noluit dimittere) ipsum *c* sententialiter suo beneficio privando. Quemdam quoque Militem, qui ausu sacrilego quemdam Sacerdotem incarceraverat, exactissima rigoris ecclesiastici cogente censura ad standum mandatis Ecclesiae jurare coegit: et sub sacramenti praestiti religione cippum lignum, quo dicti Sacerdotis pedes constringi fecerat, collo proprio, tamquam jugum irrationalis, per medium fori solennis de *d* Lewes et circa ecclesiam, in qua Sacerdos injuriam passus ministraverat, publice deportare: multo prius pecuniae pretio, pro dictae poenitentiae redemptione seu commutatione, recusato. Burgenses quoque Lewenses, qui quemdam furem, qui ad ecclesiam confugerat, violenter ab eadem extractum suspenderant; ipsum furem jam mortuum et [ad furcas] *e* sepultum, imo ipsum cadaver putridum exhumare coegit, et ad ecclesiam, [unde eum abstraxerant,] propriis humeris deferre, ac alios qui consilium dederant funibus circa colla suspensis fustigandos, per plateas de Lewes et municipiorum et oppidorum adjacentium, nudos, exceptis camisia et *f* saraballis, districtione ecclesiastici rigoris compulsos incedere mandavit, pretiumque pro redemptione ab eis oblatum tamquam stercora refutavit. Pro synagoga Judaeorum, quam de novo erexerant, numerosae pecuniae quantitatem recusavit, nec precibus vel pretio acquievit, donec solo tenus eam prosterni faceret et demoliri.

51 Et ut aliquid de Sancti hujus zelo justitiae, quod fide oculata perspexi, non sileam; cum Rector cujusdam ecclesiae, Norwicensis dioecesis, generosi stemmatis, sociato sibi quodam Milite magno et nobili, pro quibusdam negotiis rogatorum loci Dioecesanum *g*, praesente B. Richardo, in habitu minus Clericum decente, veniret; videns Sanctus, Episcopum loci dissimulare, ipsemet, zelo justitiae compellente dissimulare non valens, surrexit; et ipsum qui venerat reprehendens, dixit, Siccine coram Episcopo tuo et tali cultus schemate te decet apparere? Scias quod si de nostra fores dioecesi, graviter in te animadverterem. Et haec dicens manu propria infulam, quam capite gestabat, dissolvit, dicens, Non es contentus de creatoris tui opere, nisi tu in teipso superaddas? (occipitis quippe pilos ad anteriorem capitis partem retorserat, ne calvus appareret) extractoque Sanctus a capite proprio pileo, (erat enim secundum veteris legis sententiam recalvaster et mundus) Num, inquit, quia calvus sum, reprobandus appareo? Miles autem, qui secum auxiliaturos advenerat, ad me conversus, ait, Pro isto non rogabo quidquam: obstupuit quippe ex viri Dei ferventi correptione, et exivit.

52 Cum Apostolus radicem omnium malorum cupiditatem definiat, et ex praemissis patere luce clarius possit, quod, ubi tot justitiae et caritatis signa evidenter patuerant, nullas cupiditati locus inesse potuit (quia, sicut Leo Papa testatur, in illius corde nullum potest esse veritatis vestigium, in quo avaritia suum posuit domicilium) ex beati tamen Richardi largitatis praconio non pigeat ostendere, quantum cupiditatis vitium duxit detestabile. In juventute quidem cum in Studia, absque [subsidio] beneficii alicujus temporalis, excepta parentum seu amicorum tenui exhibitione, diligenter laboraret; numquam per se vel alium procurare voluit, ut sibi beneficium conferretur: Sociis quoque; aliquando de habendis redditibus seu beneficiis colloquentibus; dicere solebat: Si Deo fideliter famulemur, nobis sufficienter providebit: de talibus non curemus. Ipse, cui famulamur, uberius nobis quam mereamur retribuet. In illa quoque exilis exhibitionis

pauperticula, semper hilaris et gaudens fuit ea quae habere poterat (quasi non curans de mundanis) aliena dispensationi committens, contentus, licet modicis, his quae sibi apponebantur. Obtentio autem beneficio ecclesiastico, mirae liberalitatis, quantum sui beneficii se quantitas extendebat, maxime erga pauperes, fuisse probatur. Et quamquam omnibus suae paterent viscera liberalitatis numquam voluit beneficiorum pluralitate ditescere, Sed et, si quando de consilio Deum timentium ecclesiam seu praebendam commutaret; numquam, nisi prius resignata ea quam ante habuerat, secundam admittebat: nolens nimirum, contra sacros Canones et per consequens contra conscientiam propriam, pro lucro temporali aliquid acceptare. Quamquam etiam largiores eleemosynas et expensas de pluribus beneficiis quam de unico posset exhibere; satius tamen et melius judicabat, de unico iuste obtento largiri, prout poterat, quam multiplicatis beneficiis sacrificare de fermentato laudem.

53 Et quia ea quae cum amore possidentur sine dolore non amittuntur, ex hoc conjici potest quantum Sanctus iste ab amore rerum temporalium mentem subtraxerat, qui de earum amissione nec doloris quidem signa ostendere noverat. Siquidem cum aliquando domorum et rerum suarum combustio et jactura non modica nuntiaretur, plangente et dolente familia, ipse serenata facie vultuque jucundiore Deo gratias referens, dolentes confortabat dicens, Non contristemini: habemus adhuc unde nobis in vestibus et aliis necessariis provideamus. Et subjunxit: Quia eleemosynas, prout debuimus, largas non fecimos ista nobis acciderunt: ideoque volumus et praecipimus, ut de bonis nostris de cetero eleemosynae fiant largiores. O generosae mentis thesaurus, qui deficere inter defectus nesciens, ex ipso defectu noverat augere profectum. Sed hoc solum in ipsis invenire est, in quorum cordibus pios caritate affectus non mutat temporalium defectus. O verbum B. Hieronymi in Sancto isto experimento veridicam, Credenti totas mundos divitiarum est, infidelis autem etiam obolo indiget. Fateor ego miser, aliquando sibi volui suadere, ut pro alleviandis suae dioecesis debitis parceret expensis, sumptus moderaretur: vixque verba finieram, et Sanctus subjunxit, Frater, inquit, non est iniquitas mea neque peccatum meum haec nostrae dioecesis obligatio: quare ego pro aliorum peccato sic puniar, ut hospitibus honorem debitum vel pauperibus eleemosynam subtraham? Sed nec domui propriae justum est ut, inferam penuriam: quia nec hoc decet Episcopum.

54 Vere ad hujus Sancti laudem in verba Sponsae, quibus, Sponsum collaudat in Canticis, cogor erumpere, Manus ejus tornatiles, aureae, plenae hyacinthis. Per manus opera largitionis, quae manibus fiunt [significantur] haec sunt Tornatiles, propter facilem motam; quia hilariter dabat. Ejus, inquit: quia de suo et non de alieno studuit largiri. Aureae: quia etiam pretiosis in dando non parcebat. Plenae: quia abunde dare didicerat. Hyacinthis vero sua data comparari poterant, qui coelestem habent colorem; quia in dando et largiendo intentionem figebat in supernis. Et ut de visu exceptis aliqua interseram: vidi quempiam, quem Sanctus suo manere disposuit honorare, et intrans hora prandendi, aquam ad lavandum petivit: cumque ille, quem honorare disposuit, tobaliam ad manus, prout moris est, teneret; Episcopus, deposito annulo quem digito gestabat, ei tradidit, tamquam dum se ablueret custodiendum. Et cum post deterersionem manuum, Episcopo annulum, quem tenebat, vellet porrigere; digito proprio imposuit, dicens, Habemus ecce alium, quia in nostri memoriam ille tibi remanebit

neque plura
simul voluit
possidere,

neque damnis
temporalibus
angebatur,

E

neque veteribus
suae
Ecclesiae
debitis;

F

manus habens
quales Sponsi
Cant. 5, 13

AUCTORE
RADULFO
EX MSS.
item alium
concupin-
rium?

b

c

illatam
Sacerdoti vim
secre punit:

d

e
uti et violatum
ecclesiae
autilium:

f

Synagoga
Judaicam
destruit:

g
alienum Cle-
ricum coram
suo Episcopo
redarguit,

quod calvitium
seculariter
tegeret.

C

1 Tim. 6, 10
a cupiditate
alienissimus,

neque studens
cuius benefi-
cium ecclesias-
ticum,

A remanebit. Sed quid? Sic facetus, sic largus, sic curialis, sic vultu hilaris existebat, ut gratiam omnium sibi merito posset vendicare.

h
i
neque patiebatur a suis extorqueri aliquid,
unt multæ nomine recipi,
Isa. 33, 15
Act. 20, 35
aut munera admittit :
Isa. 37, 15
Ps. 140, 5
vere bonus Pastor,
C
ipsaque in paupertate largus
53 Suis et senescallis et *h* ballivis, sub suarum periculo animarum et divini iudicii obtestatione *i* terribiliter inhibuit, ne quidquam injuste a liberis vel ad se pertinentibus exigèrent, vel superfluis et indebitis exactionibus vexarent : ipse autem Sanctus talibus ad se venientibus, aliquando etiam illa quæ de jure sibi competeabant, misericorditer relaxabat. Nec hoc solum, sed cum aliquando de suis hominibus nomine misericordiæ, propter eorum transgressionem, sicut assolet, Senescalli sui [pecuniam] recepissent; audita super hoc querimonia, Senescallos suos propter hoc acriter corripiebat : et ipsam pecuniam, jam a suo camerario receptam, ipsis, a quibus fuerat exacta, et jussit et fecit absque mora restitui; malens, juxta Propheticum verbum, avaritiam ex calumnia projicere, quam per eam ditescere. Et cum ipse in dando semper esset largissimus, in recipiendo tamen multotiens se exhibebat difficilem : illius verbi non immemor, cujus Paulus nos meminisse debere in Actibus Apostolorum asseruit, Beatius est magis dare quam accipere. Ab eis vero qui causas coram eo ordinaria vel delegata jurisdictione aliquando agitabant, manus illas, in benedictionibus dulcedinis et donis conferendis se extendere paratas, in hoc dumtaxat casu contrahere solebat : justi nimirum laude merito dignus et præmio, de quo dicit Isaias, Qui excutit manus suas ab omni munere. Et cum sit non solum munus a manu, sed etiam a lingua et ab obsequio ; primum respuens, secundum autem (linguam videlicet se laudantium et sibi adulantium) omnifarie declinabat, vel cum dedecore ipsos acriter redargebat, cum Psalmista dicens, Oleum peccatoris non impinguet caput meum : ne videlicet vana gloria vel adulatio, luminis serenæ conscientiae esset extinctio : cavens etiam ne cum fatuis virginibus care nimis oleum emeret, quod eum postmodum a gaudio nuptiarum in adventu Sponsi excluderet. Indebiti quoque munus obsequii qualiter admitteret, qui etiam obsequia, ab iis qui sibi de jure obsequi tenebantur, frequenter recusabat?

56 Sed et hoc de suæ liberalitatis et caritatis laude non silebo, quod testimonio fidei omnique exceptione majore in suæ sanctitatis attestationibus constat depositum; videlicet quod adeo se visceribus caritatis et largitatis [interius, et] quoad signa actuum et verborum exterius, patientia induerat; quod paratus fuit seipsum eviscerare ut alios pasceret, et corpus proprium morti exponere ut alios salvaret; exemplo boni Pastoris, qui ut suos pasceret et redimeret, semetipsum exinanivit et pro nobis animam posuit; sic dicente Gregorio, Bonus pastor Christus animam suam pro ovibus posuit, ut in sacramentum nostrum Corpus suum et Sanguinem verteret, et oves quas redemerat carnis suæ alimento satiaret. Nec indigne boni Pastoris nomen pariter et omen B. Richardo existimo attribuendum, qui exemplo Pauli, imo magis Christi, non solum sua sed etiam seipsum pro suis impendere extitit paratus. Sed neque silere potero quod idem Sanctus, in peregre propter debita vitam agens, ut interim ad tempus saltem expensis parceret, et ex aliqua parte se debitis exoneraret; me præsentem et fide oculata cognoscente, donaria in auro argento vasorum et suppellectilium (licet alieno tunc viveret stipendio) ita largiter in piis usus de sibi admodum necessariis erogabat, ac si in propria manens diœcesi, divitiis abundaret.

57 O quam merito Dei Patris Sapientia sanctum istum ipsis vicarium et successorem statuit, quibus
Aprilis T. I

loquitur dicens, Vos estis lux mundi! Quippe luce nihil communius : tam divitibus enim quam pauperibus, imo mediocribus et omnibus, sui beneficium imo seipsam exhibendo communicat : et quia, secundum quod dicitur, Bonum sui ipsius est communicativum, non irrationabiliter B. Richardum, non modo suorum sed etiam sui ipsius et etiam supra seipsum liberalissimum impensorem, quantum æstimo, quilibet sanum sapiens laude bonitatis extollet. O quot sunt hodie, qui divitias hujus bonitatis ignorantes, etiamsi possessa avare retineant, dum tamen aliena, rapina vel modo quovis alio, injuste non possideant, bonos se æstimant, et in extremo judicio frustra impunes se reputant evasuros; non recolentes, cor excæcatum avaritia habentes, illud quod veritas in Evangelio a se iudice dicendum prædicit in judicio, Esurivi et non dedistis, et cetera operum misericordiæ negativa; et ideo, Ite maledicti, et cetera. Quid ergo castitas, quid abstinentiæ parcitas, quid vigiliarum et orationum longanimitas in illo poterit tremendo præstare judicio; si sola misericordiæ et largitatis desint opera? cum justus iudex seculi executoribus istorum solummodo cœlestis regni promiserit gaudium, et istis carentibus perpetuum infernalis pœnæ supplicium. Hoc B. Richardus memoriali sui cordis revolvens, nec ad modicum oblivioni tradens, abunde largiri non distulit terrena, ut lucraretur æterna; exemplo illius mercatoris Evangelici, bonas margaritas quærentis, qui tandem una pretiosa inventa, pro ipsa sola deserit habita, congregata dispergit : nil in terrenis jam libet, et deforme conspicitur, quidquid in terrenæ rei placebat specie; quia sola pretiosæ margaritæ claritas fulget in mente, B. Gregorio prædictam parabolam sic exponente, quod etiam B. Richardo aptandum duxi non incongrue.

58 Sed quid nitor ostendere ex hujus Sancti liberalitatis præconio, quam procul a se cupiditatis vitium studuit exterminare? Exterminare, inquam, studuit, et opere complevit. Cum enim intra terminorum metas suam non concluderet Richardus largitatem, quomodo vitium huic virtuti contrarium sub quovis termino sui cordis latibulum poterat invenire? Exulet necesse est procul ultra mundi limitem ab eo cupiditas; quia mundi terminos B. Richardi excessit liberalitas. Unde et quia nec nos verbis comprehendere possumus tantæ virtutis bonum, quod ei infundere tam copiose digneatus est ille, cujus magnitudinis non est finis; jam ad illud veniendum est, ubi Apostolus asserit Episcopum seu Ordinandum, suæ domui debere bene esse præpositum.

ANNOTATA.

a Quæ sequuntur defuisse in alio MS. indicabat in Martiniano adscriptum margini, vacat, et lineæ quibus hæc omnia ibidem subducuntur : quod deinceps simili modo notabimus.

b Ita in Jure quoque aliquoties appellari concubinam quod eodem cum patre familias lare ac foco utatur, indicat Vossius in Etymologico.

b In alio MS. Sic. Tunc quia noluit dimittere, ipsum sententialiter suis beneficiis privavit.

d Oppidum est in ipso quasi Australis Saxonæ et Cestrensis diœcesis umbilico, ad fluvium quod mediam intersecat, quinque milliariis Anglicanis a mari : pro quo nomine, ferme abraso, ex altero MS. margini adnotatum erat Hastings, quod est maritimum versus Cantiam oppidum, portu et mercatu nobile. Viderit Lector an hoc posterius malit.

e Quæ hic et paulo post [] inclusa vides, in altero

D
AUCTORE
RADULFO
ET MSS.
Matt. 5, 14
indifferenter
erga omnes,

Matt. 25, 12
et terrena
cuncta præ
cœlestibus
spernens,

F

juxta Apo-
stolicam Re-
gulam.

F

A *quantaxat MS. reperta, notabantur ad marginem Martini.*

AUCTORE
RADULFO
EX MS

f Alii Sarabara dicuntur : vox Medica est, quam Hieronymus Danielis 3, 21. braccas vertit : ocreas Hesychius. Patet autem hic feminalia significari.

g Walterum de Sufeild. supra in prologo laudatum : neque enim alius, quamdiu vixit Richardus, Ecclesiam Norwicensem tenuit.

h Vide quæ de hujus vocis etymo diximus.

i Lidis forte scripsit auctor quod subditos significare jam alibi dictum.

CAPUT VII.

Quomodo Richardus secundum Apostolum Episcopus fuerit domui suæ bene præpositus neque neophytus.

Habent nempe Pontifices domum quasi trifarie divisam, quarum [partium] unicuique necesse est ut bene præponatur. Prima est cum grege Clericorum Cathedralis ecclesiæ, secunda sua propria familia, tertia subditorum plebs universa. In prima præpositus fuit B. Richardus, quasi magister discipulis; in secunda, quasi pater-familias filiis; in tertia, tamquam nutrix puerulis. Et quia, sicut dicit Ambrosius, primus discendi ardor nobilitas est magistri; seipsum prorsus morum nobilitate perornans, suo magisterio idoneos studuit attrahere discipulos, ætate quidem maturos, moribus decoratos, litterali scientia institutos. Et ætatis quidem maturitatem suo discipulatu judicans aptam, sciens puerorum mentem levem, mores immaturos, ac per hoc minus sapientiæ capaces; Quem doceret secundum Isaiam scientiam, vel quem intelligere faceret auditum? Ablactatos a lacte, avulsos ab uberibus : quia in puerulis verificatur quod subdit Propheta, Manda, remanda. Et iterum, Manda, remanda disciplinam pueris præbendatis et beneficiatis; et de doctrina et disciplina invenies quod sequitur, Modicum ibi, modicum ibi. Ideoque nec suos quidem consanguineos immaturos ad beneficia admittebat, nolens ædificare Sion in sanguinibus : et intelligens quod Princeps pastorum, non ad-lescenti, qui sequebatur enim amicus sindone, id est Joanni Evangelistæ suo consanguineo; sed Petro seniori, in nullo carnaliter eum attinenti, claves tradidit cælorum. Et quare hoc, nisi pro futurorum Prælatorum exemplo fecit ille, qui dixit, Exemplum dedi vobis, ut et vos ita faciatis? qui d, secundum Chrysostomum super Joannem, non solum in pedum ablutione, sed et in ceteris intelligi voluit. Moribus quoque ornatos suos esse voluit discipulos; cum Machabæis ornare cupiens faciem templi coronis, id est, corona dignis; aureis autem, vitæ fulgore auro similibus. Scientia quoque litterali suos discipulos institutos esse voluit; ut jam non primis essent imbuendi elementis, et scientia, sed fidei et morum ac scientiæ perfectione habiles : cavens nimirum ne claudum vel cæcum, contra Legis præceptum, offerret Domino. Nam qui habet affectum et non intellectum, ille claudus est : qui vero ignarus, cæcus est et manu tentans. Bonos igitur et oiles Ecclesiæ suæ habere voluit discipulos, et quantum in se fuit promovere; docens eos sapienter, dulciter, et gaudenter : sapienter, ut instrueret; dulciter, ut alliceret, gaudenter, ut in suo sensu obstinatos si qui essent flecteret.

60 Huic ergo parti bene fuit præpositus, non male suppositus; tamquam partus degener, per cautam subornationem eligentium : nec precibus armatis Principum, nec pretio quorumcumque corruptorum vel corruptentium, sed veri patris, Christi vicarii, Ecclesiæ matris sponsi, gratuita creatione et gratiosa collocatione vocatus a Deo tamquam

Aaron, domui Cicestrensis Ecclesiæ bene fuit præpositus. Bene etiam fuit præpositus, id est, præ aliis in sublime positus, non male subitus positus : qui habens cathedram primam, non habuit vitam imam; sed cum cathedra honoris exemplum præbuit vitæ sanctioris. Bene nihilominus huic domui fuit præpositus, id est, præcellenter positus, sicut præeminet ventilogium a toti fabricæ : quod quidem quanto altius erigitur, tanto plus tempestatibus irruentibus etiam fronte opponitur : sic B. Richardus, Pontificali dignitate ceteris præpositus, noluit sub otio dellescere; sed quibuscumque potestatibus adversantibus, et Ecclesiæ suæ libertati injuriam inferentibus, viriliter se studuit opponere : immunis certe ab illa increpatione Prophetica, qua pastores desides et torpentes increpat, dicens, Non ascendistis ex adverso, non opposuistis vos murum pro domo Israel, ut staretis in prælio pro domo Domini. Didicerat namque ab illo egregio Christi Milite, Beato scilicet Edmundo, dum adhuc sub eo novus tirunculus militaret, qualiter se contra potestates Ecclesiæ contrarias in caussis consimilibus opponere oporteret et exponere. Quod forsitan prædictus B. Edmundus in spiritu præsentiens, ac molestias quas B. Richardus Pontifex futurus pati deberet, facto prænuntians; calicem, ex quo bibere solebat, in ultima sua voluntate legavit eidem, tamquam si diceret illud, quod filiis Zebedæi dixisse refertur in Evangelio, Calicem quidem meum bibetis. Hujus autem potionis amaritudo, quam Beatus bibit Richardus, per plura ad præsens patere posset exempla : sed quia in superioribus aliqua perstrinximus, propter fastidiosos quosque ad præsens sub silentio transimus.

61 In domus quoque secunda parte fuit præpositus, super propriam scilicet familiam, sicut paterfamilias suis filiis; pudicos, prudentes et fideles eos per omnia habere satagens. Pudicos quidem, ut dicere posset, quod dixit Rex David de sua familia, Ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabat : non habitabit in medio domus meæ, qui facit superbiam : qui loquitur iniqua, non direxit in conspectu oculorum meorum. Hinc et Apostolus, Episcopum describens alias, dicit, Filios habentem subditos in omnicastitate. Dicturus quippe, Subditos in castitate, adjunxit, In omni : ut non solum in opere, sed etiam in corde et ore casta sit et pudica Pontificis familia. In hac autem caossa, id est pudicitie, ita zelotypus et fervens extitit B. Richardus, quod super incontinentia convictum quempiam de suis, quantumlibet necessarium et carum, irrecoverabiliter a suo expelleret ministerio : nolens in suis pudicitiam negligere, quam tantopere in seipso studuit amplecti et diligere : cavere volens nihil minus ne suæ familiæ vitium, verteretur in opprobrium, a dicentibus, Qualis rector civitatis; tales et habitantes in ea : et illud ethieum, In convictu formantur mores : illam quoque imprecationem terribilem exhorrens, qua dicit Psalmista, Veniat mors super illos, et descendant in infernum viventes : quoniam nequitiae in habitaculis eorum in medio eorum. Ob hoc igitur in tantum excanduit contra tales zeli fervore, quod eos qui talia fecerant, cum ingenti dedecore a sua familia exturbaret; et mulieres, eorum incontinentiæ complices, graviter et publice puniret; domunculas nihilominus, in quibus talia perpetrassent, funditus prosterni faceret; ut alterum Phinees in hac caussa ipsum repræsentare cerneret. Et quamvis hujusmodi si audiret correctos, ad mensam suam aliquando venientes benigne alloqueretur et admitteret, nullius tamen interventu vel precibus de cetero suæ familiæ conjungeret.

62 Prudentes etiam, sicut paterfamilias industrius, suos filios habere voluit : ut sagaciter intelligerent

D

a
cujus etiam
adversariis
intrepide se
opposuit.

Ezce. 13, 5

E

Matt. 20, 23

familiares
habere curavit
pudicos,

Ps. 100, 16

1 Tim. 3, 4

Eccli. 10 2

Ps. 54, 20

Clericos

ætate maturos

Is 28, 9 et 10

absque respectu ad consanguineos legere solitus,

Joan 13, 15

eos voluit esse ornatos moribus,

quippe qui esset Ecclesiæ bene præpositus,

item prudentes in curandis temporalibus,

Luc. 12, 31
ut ipse spiritualibus vacaret liberius :

1 Cor. 14, 15

B

at denique fideles
Matt. 24, 45
mente,

Eccli. 2, 14

Ps. 11, 3

Luc. 9, 4
Lingua

Zac. 8, 19

Eccli. 28, 15
Prov. 29, 12
et manu :

A gerent, quid, cui, quomodo, et quando unusquisque in ministerio sibi credito dispensarent. Licet enim per omnia et in omnibus sibi esset amica largitas, sciens quod Crucifixi patrimonium erat unde vixerat; noluit quod illud consumeret indiscreta prodigalitas. Ob hoc etiam prudentes suæ familiæ filios esse voluit, ut ad præsentis diei necessaria ipsorum industria decenter sibi provideretur, ne a divinis et spiritualibus officiis, quæ sibi magis cordi erant, importune distraheretur; illius verbi Evangelici non inmemor, quo dicitur, Primum querite, id est, principaliter, regnum Dei et justitiam ejus, et hæc omnia (scilicet præsentis vitæ subsidia, quæ ibi etiam ad litteram intelligi voluit) adjiciantur vobis. Ad hoc enim toto nisu anhelare videbatur, ut ipse omni terrenorum occupatione et solitudine, corde, actu et ore exutus, divinis totus intenderet: implens illud Apostoli, Psallam spiritu, psallam et mente: orabo spiritu, orabo et mente. Hoc quoque quod ipse in hac causa faciebat, sibi subditos facere volebat, immo et omnes quos in divino Officio dicendo vel audiendo interesse sciebat. Unde cum aliquando, præsentem quodam alio Pontifice, ipsum videret circa alia negotia occupatum, et cum quibusdam tempore psallendi tractantem, spiritus fervorem continere non valens: Ecce, inquit, Frater (ad me verba dirigens) qualiter Magister noster se gerit, postposito Officio divino aliis intendens. Et subdidit, Vestrum est super hoc ipsum monere, ut se corrigat. Prudentes etiam suæ familiæ filios esse voluit: quia prudens secundum Haymonem dicitur, quasi porro videns: ut scilicet omni loco et tempore, quæ ad sui domini utilitatem pertinerent, diligenter adverterent; non ad oculum servientes, nec otio vacantes, sed occupatione intenta semper aliquid utile providentes. Dicit enim Origenes super Genesim, ubi Abraham tres Angelos hospitio recepit; Abraham festinat, Sara accelerat, puer currit: in domo sapientis nullus otiosus.

63 Fideles quoque per omnia mente, manu et lingua eos esse et voluit et diligenter monuit: sciens in bono servo prudentiæ fidelitatem debere conjungi, secundum illud, Fidelis et prudens, quem constituit Dominus super familiam suam et cetera. Et mentis quidem et oris fidelitatem eos habere voluit, sciens scriptum, Vae duplici corde et labiis scelestis, et cetera. Duplex cor est, cum quis aliud tractat mente, aliud exterius ostendit verbo vel opere. Labia vero scelestasunt, labia excommunicata; quæ scilicet non communicant cum corde. Labia dolosa, inquit Psalmista, in corde et corde locuti sunt. Augustinus, Quid est corde et corde? nisi duplici corde. Et merito valde vitium duplicis cordis a suis voluit elongari, quia multos turbavit pacem habentes; quam Dominus ipse summus Paterfamilias primo et principaliter omni domui voluit commendari, dicens discipulis, In quacunque domum intraveritis primum dicite, Pax huic domui. Digne ergo B. Richardus, pacis vehemens amator et discordantium efficacis reconciliator, ut discordiæ causas a se procul eliminaret, veritatis, et per consequens pacis filios, suos esse voluit. Unde et Propheta, prædictas virtutes conjungens, dixit: Pacem et veritatem diligite. Corde quippe duplices et ore bilingues solent dominorum auribus susurria et detractiones instillare; quæ B. Richardus summopere detestabatur, scriptum non ignorans, Susurre et bilinguis maledicetur in populis; et illud, Princeps qui libenter audit verba mendacii, omnes ministros habebit impios. Manu quoque fideles filios esse voluit: ne vel bona pauperum vel Crucifixi patrimonium infideliter contrectando, sacrilegium incurrerent. Noverat enim quia rem pauperum non dare pauperibus sacrilegium

est, imo et, teste Hieronymo, omnium prædonum D crudelitatem exsuperat. Omnifarie igitur suos fideles esse voluit, ne si secus facerent, illam et culpam et notam incurrerent, quam dicit Propheta, Principes tui infideles, socii furum: et Salomon, qui cum fure participat, edit animam suam. Liquet ergo quare suæ familiæ filios, nam et sic ipsos nominare sequebat, fideles esse voluit.

64 In hac igitur parte domui suæ bene fuit præpositus, non infra eam positus: quia eos ipse regiebat, non autem se ipsum eorum dispositionibus subiciebat: quamquam eorum sana consilia non sperneret; sed, cum pro negotiorum exigentia discretiores consuleret, sicut discretus et sapiens, quod consultius videbatur, ex assistantium collatione et propria discretionem prudenter admisit, et hec presequi non omisit: non utique ignarus illius Domini sententiæ, cui cum consulissent discipuli dicentes, Magister, nunc te volebant Judæi lapidare, et iterum vadis in Judæam? respondit, Nonne duodecim sunt horæ diei? tamquam diceret, exponente B. Augustino: Cum ego sim dies vera, vosque duodecim, qui mei discipuli estis, tamquam horæ diei sitis; justum est ut me, qui sum dies, sequamini, non autem ego vos: quia revera justum valde est, ut grex pastoris consilio dirigatur, non autem pastor minus sapiat, vel pro pacis bono consilium requirat, vel in hoc etiam humilitatis formam ostendat. Bene item præfuit, sicut pater familias, filiis, dans eis de se ipso formam justitiæ, documenta disciplinæ, necessaria præsentis vitæ.

65 Pars tertia domus Pontificis, est totius diocesis plebs universa. Huic quoque parti bene fuit præpositus B. Richardus, sicut nutrix parvuli. Ad nutricem quidem pertinet, mundare parvulum sordentem, pacificare vagientem, pascere esurientem. Sic B. Richardus simpliciores quoque, tamquam parvulos, peccatorum sordibus squallentes, mundavit, verbo sanctæ prædicationis, lacrymosa compunctione piæ orationis, disciplina severæ correctionis. Mundavit dixerim verbo sanctæ prædicationis, ejus suffultus adjutorio et eruditus exemplo, qui suis discipulis ait in Evangelio, Jam vos mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis. Item mundavit eos lacrymosa compunctione piæ orationis: lacrymæ enim lavant delictum; et per consequens mundant subjectum: non solum videlicet ipsum qui lacrymatur, sed etiam alium pro quo piæ lacrymæ funduntur. Hinc est quod apud Ezechielem jubentur signari Thau frontes gementium peccata domus Israel. Unde et matri B. Augustini, filii sui errorem deflenti, dictum est, Fieri non potest, ut filius istarum lacrymarum pereat. Item mundavit eos disciplina severæ correctionis, quia nimirum aliquotiens peccati stultitiam in corde colligatam, teste Salomone, fugat virga disciplinæ: et sicut dicit patri filium castiganti, Tu virga percuties eum, animam vero ejus liberabis a morte.

66 Pacificavit etiam vagientes seu plorantes quia peccata sua plorantes et confitentes, paci et unitati ecclesiæ conjunxit, ipsos consolando, fovendo, et compassionis visceribus amplectendo, exemplo ejus qui dicit per Isaiam se missum esse, ut mederetur contritis corde, et prædicaret captivis indulgentiam, et vincitis libertatem, poneretque consolationem lugentibus Sion. Bene quoque huic suæ domus parti fuit præpositus, tamquam nutrix parvulis, quibus pastum exhibuit simplicioris doctrinæ, dicens cum Apostolo, Tamquam parvulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam. Item exemplo bonæ vitæ, ut ad ipsum referatur, quod de David in Psalmo scribitur, Pavit eos in innocentia cordis sui, et in intellectibus manuum suarum (id est in operibus, innocentis

D
AUCTORE
RADULFO
EX MSS.
Isa. 1, 23
Prov. 19, 21
Itaque domui
sue bene
præpositus
fuit,

non subjectus,
Joan. 11, 8

Dircesanos
ut parvulos
studuit munda-
re sordentes,

Joan. 15, 3

F
Ezc. 9, 4

Prov. 13, 15
et 23, 11

pacificare
lugentes,

sa. 61, 1

pascere esurientes,

A innocentis cordis intellectu formatis) deduxit eos. Item cibo corporalis alimoniam, quibuscumque istum cibum præbens largissime, tamquam unus de Regis illius familia minister, qui filio suo nuptias facturus dixit, Quoscumque inveneritis vocate ad nuptias. In triplici nimirum pastu, quem præmisimus, implere voluit, quod Petro ter Dominus dixisse legitur Pasce oves meas. Bene tandem B. Ricardus omni domus suæ parti fuit præpositus: primæ, tamquam thalamo secretiori; secundæ, tamquam aulæ communiore; tertiæ, tamquam porticui exteriori.

67 Jam, quod in calce regulæ Apostolicæ ponitur de Pontificis seu ordinandi conditione, dicendum, Non neophytum, inquit. Quis B. Ricardum ex his duntaxat, qui famæ relatione vel præsentì conversatione vel scripturæ recitatione ipsius vitam cognoverint, non plane negabit neophytum? A primævo enim fidei rudimentis diligenter imbutus, ipsam fidem per totius vitæ suæ curriculum piis moribus, sanctisque operibus, ac scientiæ splendoribus luculenter exornasse probatur: vitæque suæ structuram super tam solidum humilitatis fundamentum stabilivit, quod imposito sibi Episcopalis solitudinis aut dignitatis onere vel honore, Luciferi elationis ruinam (quam Apostolus diaboli judicium nominat, quod etiam neophytum incidere timuit) Dei gratia protegente non posset incurrere. O si ipsius humilitatis insignia, si humiliationis obsequia, si mansuetudinis signa evidentia cognovisset, illius doctrinæ non immemorem prorsus ipsum judicares, quæ Tobias filium suum instruxit, Superbiam, inquit in tuo sensu aut in tuo verbo numquam dominari permittas. Et, ut de ceteris sileam veræ humilitatis indicia, quotiens fere de seipso, id exigente materia, loqui oportuit, non Pontificem vel Episcopum Cicestrensem, sed Presbyterum potius se vocabat: non inscius clari nominis illius Luciferi elati, quomodo pestiferæ patuerit ruinæ. Noverat nihilominus orationes suas, quas utique frequenter et ferventer Domino offerebat, quanto ex corde magis humili funderentur, tanto efficacius in cœlesti auditorio impetrare petita; qui sicut scriptum est, Oratio humiliantis se nubes penetrat.

68 Tantæ quoque mansuetudinis extitit, ut ad Matutinas solem ortumque diei præveniens, si Clericos suos, ut solet contingere, somno gravatos pansantes reperiret, interim se ad orationes conferens privatas, ipsos in paca quiescere sineret tamquam illud Dominicum dulciter inquires, Dormite jam et requiescite. Orandi enim et psallendi studio sic duxerat in consuetudinem manicare *b*, ut si etiam verno vel æstivo tempore, quando noctes noscuntur breviori spatio terminari, crepusculum et vigilis lituum non præveniret, gemendo et quasi dolendo conquereretur, dicens, Pro dolor! aves cœli, creaturæ irrationales, Creatorem suum cantando laudantes, me miserum hodie prævenērunt. Manna enim cœleste cupiens recolligere, noverat oportere prævenire solem ad benedictionem, et ad ortum lucis adorare. Nec solum orationis studium, piæ devotionis usu, in consuetudinem virtuosam ipsæmet ducere contentus; sed tamquam cortina cortinam trahens, utriusquesexus sibi familiares, sanctæ orationis utilitatem commendando, ad tam laudabilis exercitii devotam instantiam incitabat. Suadebat quoque secundum Apostoli doctrinam, oportere animum orantis nunc obsecrationem, nunc orationem, nunc postulationem, nunc gratiarum actionem assumere; vel ad deprecantis excitandam devotionem: vel ad vitandam fastidii vel acediæ tentationem: et ad intellectum prædictorum orandi modorum sibi caros studebat instruere. Unde cum quamdam personam nobilem, admodum sibi familiarem et caram, super hujusmodi curaret

instruere, et eo perventum esset, ut eam qualiter gratiarum actiones instituendæ essent edoceret; ipso super hoc solícite meditante, somnus subrepsit, et (sicut mihi ore sacro dignatus est enarrare) vocem tamquam de supernis lapsam audit, Respicito Historiam esanctæ Trinitatis. At ipse expergefactus revolvendo Historiam prædictam, reperit in ea honorem, laudem, benedictionem, gloriam, et nihilominus ipsam gratiarum actionem expressam decantari. Et quia scriptum est, Da occasionem sapienti et addetur ei sapientia, materia exinde sumpta, quod desideravit implevit.

69 Quid autem divinum et relatu dignum de ipsa Trinitatis Historia cognoverim, quia se offert materia, duxi enarrandum. Cum ad oppidum Valencenense in terra Comitum d. Flandriae, ubi tunc Capitulum e. generale Fratrum Praedicatorum fuerat celebrandum, tendentes plures fratres, ad monasterium f. S. Amandi, non procul a loco praefato positum, declinaremus; et ejusdem loci g. Abbas et monachi hospitalitatem nobis impenderent gratiosam; inter cetera sanctae aedificationis verba, de praefata sanctae Trinitatis Historia sermo factus est. Cum ecce quidam monachus venerandae canitiei, auctoritatis inter ceteros non modicae, subintulit: Quidam inquit monachus h. istius monasterii, bene litteratus et religione venerabilis, Historiam, de qua loquimur, antiquis temporibus composuit, vel potius compilavit. Et cum circa unum Responsorium de praefata Historia ordinanda intenderet studiose, superveniente noctis hora tardiore, opus inceptum incompletum reliquit, et tomum in quo scripserat sub sera reclusit. Facto autem mane, ad opus inceptum complendum studii locum repetens; quod imperfectum reliquerat, salva cistellae clausura, non humano opere vel ingenio, reperit jam completum; admiransque non modicum, id ipsum Fratribus nuntiavit. Ipsum autem Responsorium, ni fallor, nominavit, Summae Trinitati. Quis ausu temerario negare praesumeret, ipsius spiritum, qui praedicti monachi opus incompletum perficere voluit, B. Ricardum, circa gratiarum actionem studentem, etiam ad ejusdem opus Historiae considerandum per visum incitasse? Sed hoc illius scientiae relinquendum, qui quando vult, et ubi vult, et quod vult, et quomodo vult, operatur.

70 Et, ut ad id, quod occasionaliter dimisimus, redeamus; quantum sacræ orationis devota libamina B. Ricardo placuerint, in hoc dumtaxat ostenditur, quod cum viros religiosos visitaret, vel ad se venientes in osculo sancto susciperet, dicere solebat, Bonum est deosculari labia, thymiamate sanctarum orationum, Deo cum devotionis fervore incensarum, fragrantia: hoc ipsum ex B. Edmundi consuetudine ut dicebat, commemorans. Sed quid? Sic orandi studium in aliis commendabat et venerabatur, sic in seipso orationis instantiam a largitore gratiarum obtinuerat, ut ipsum civem fuisse illius Hierusalem non esset ambiguum, super quem Dominus spiritum gratiæ et precum effusurum se per Zachariam promisit. Libet autem visionem quamdam, quæ cuidam matronæ nobili de ipso Sancto, antequam ex hac vita migraret, apparuit, epistolam quoque Sancti visionis expositivam interserere. Videbatur siquidem matronæ prædictæ, quod quasi in extasi quadam vocem ad se lapsam audiret dicentem, Breve erit tempus: Semper currit rotundus: cum sit tecum Ricardus. Quam cum didicisset super hujusmodi visione turbatam, epistolam sibi scripsit hæc verba continentem, In Deo vivere, in Deo semper esse, et Deo placere: quod erit, in alto non alta sapere, sed humilibus consentire. Nihil est quod tam homines Deo et hominibus gratos faciat, quam si vitæ merito magni

A magni, humilitate fiant infimi. Non possum intelligere de vobis aliud quam de me ipso, quia inter nos nihil aliud est nisi veritas, nec umquam erit. Ideo non curo quid mundi vanitas loquatur.

ex quadam
ejus epistola
declaratur.

71 Intellexi quidem quod quaedam visio somni debuit vos turbasse, et hoc non est necesse : nam magnum solatium inest prædictæ visioni, bene illam intelligenti. Breve erit tempus. Verum est ; nam de tempore nihil teneri potest, nisi punctus : nam de tempore transacto nihil habetur, de futuro vero nihil ; quod autem de tempore præsens est, quasi punctus vel potius nihil est : et ideo tempus bene dicitur breve, et hoc est quod dicit Job, Breves dies hominis sunt ; et alibi, Nihil sunt dies mei. Semper currit rotundus. Circulus fit rotundus, quando circumferentiæ extremitates conjunguntur, id est principum et finis : et signat eum, qui dicitur Alpha et Omega. Bene scitis etiam, quod rotundum de facili movetur et currit ; ubi res triangularis vel quadrangularis non movetur : et scriptum est, Currite ut comprehendatis. Oportetne igitur currere ? Etiam. Bonum est ergo fore rotundum, ut quis currat. Currit autem velociter, qui amat ardentius ; currit volocius, qui amat ardentius. Cum sit tecum Ricardus. Hoc verum est ex integro in integrum. Curramus ergo ut comprehendamus, cum in stadio simus unum in Christo Jesu. Carissima, hic nulla inest causaurbationis : sed cogitemus, ut istam brevitem commutemus in æternitatem, breve tempus in sempiternum. Cum sit tecum Ricardus precare excelsum Regem cœli ut misereatur mei, quia ego tecum sum : roga ut Deus mihi det virtutem et voluntatem ad agenda pœnitentiam in vita ista, pro vobis pariter et pro me, sicut ipse novit fore nobis necessarium : dicit enim S. Gregorius, Constat quod a suo judicio abscondere voluit, quos miserando præveniens, sibimet ipsis iudices fecit : et fidenter dico, quia salutari hostia post mortem non indigebimus, si ante mortem Deo hostia ipsi fuerimus. Juvemus igitur invicem, et simul curramus, ad cursum nostrum per amorem consummandum.

Job. 14, 5
et 5, 16

1 Cor. 9, 24

B in integrum. Curramus ergo ut comprehendamus, cum in stadio simus unum in Christo Jesu. Carissima, hic nulla inest causaurbationis : sed cogitemus, ut istam brevitem commutemus in æternitatem, breve tempus in sempiternum. Cum sit tecum Ricardus precare excelsum Regem cœli ut misereatur mei, quia ego tecum sum : roga ut Deus mihi det virtutem et voluntatem ad agenda pœnitentiam in vita ista, pro vobis pariter et pro me, sicut ipse novit fore nobis necessarium : dicit enim S. Gregorius, Constat quod a suo judicio abscondere voluit, quos miserando præveniens, sibimet ipsis iudices fecit : et fidenter dico, quia salutari hostia post mortem non indigebimus, si ante mortem Deo hostia ipsi fuerimus. Juvemus igitur invicem, et simul curramus, ad cursum nostrum per amorem consummandum.

ANNOTATA.

a Gnemonem intelligit in ædium turriumque culminibus pauci solitum, ut motu suo indicet ex qua parte ventus spiraret : quæ ratio observandi venti ut veteribus ignota fuit, ita proprio nomine in Latina lingua caruit illius instrumentum.

C b Manicare est, summo mane surgere : utitur ea voce semel iterumque vulgatus Interpres Scripturæ : in cujus defensionem et explicationem multa Vossius de Vitiis serm. quem consule.

c Historia est Officium S. Trinitatis, quale in antiquis, Belgii et Germaniæ Breviariis plurimis etiamnum reperitur. Cujus omnes pene Antiphonæ continent breves ejusmodi actuum formulæ, quales Sanctus cupiebat ; et in antiquo quidem Brugensi ad Laudes post singulas Antiphonas repetendus notatur hic versiculus Tibi laus, tibi gloria, tibi gratiarum actio. Strictius autem sumendo Historiæ nomen, ex illorum seculorum usu intelliguntur lectiones, diversæ ab Homiliis ad Evangelium recitandis. Ita in Raceburgensis breviarii anno 1506 impressi rubricis, identidem nominatur Dominicalis historia, propter festum trium lectionum non mutanda.

d Tunc conjunctim Flandriæ Hammonia et Valencenarum Comitatus, quem titulum obtinebat Margarita Balduini Constantinopolitani filio.

e Illuc ab Humberto generali convocatum anno 1259, annis 26, post fundatum ibidem conventum : ut habet Petrus d'Outreman in historia Valencenensi.

f Multis de hoc monasterio, quod Elnonense proprio dicitur nomine egimus ad Vitam S. Amandi fundatoris, 6 Februarii. Distat autem Valencenensis 5 circiter horis.

g Post Walterum Hurtaing LM Abbatem hujus monasterii, defunctum anno 1257, ut habent Amundinæ antiquitates apud nos MSS. successere Ægidius de Tornaco, Henricus de Scandem, et Falco eodem quo S. Ludovicus anno, id est, 1271 mortuus. Quamdiu sederint singuli incertum. Collector dictarum Antiquitatum propendit, ut ultra annum 1263 Ægidius gesserit Prælatum : hic igitur esset intelligendus.

h Huchaldus Elnonensis, anno 957 vita functus, scriptis fuit clarissimus, quæ Valerius Andreas in bibliotheca Belgica enumerat. Hic cum musicus quoque excellens esset, non tantum Officium et hymnos multorum festorum composuit, sed etiam cantum : atque inter alia in prædictis Antiquitatibus dicitur fecisse Cantum super officium de Trinitate. Hæcne cantum ordinanti, an alteri antiquiori ipsum Responsorium componenti, acciderit quod sequitur, non liquet.

i Est illud Responsorium post Lectionem VII in antiquis illis breviariis repertiendum his verbis summæ Trinitati, simplici Deo, una divinitas, æqualis gloria, cœterna majestas, Patri, Prolique sanctoque Flamini : qui totum subdit suis orbem legibus.

CAPUT VII.

Miracula a S. Richardo dum viveret patrata.

Nec viro sancto, morum sanctitate tam præclaro, etiam divinarum virtutum prodigia defuere : de quibus aliqua ad præsens arbitramur interserenda. Cum die quadam, ante scilicet quam esset Episcopus, apud a Orpintonem in Cantia, quemdam puerum contractum et membrorum officio destitutum, miserabiliter ante ostium ecclesiæ jacentem, et a transeuntibus subsidium suæ miserie flagitantem reperisset ; concussis misericordiæ visceribus ex jacentis miseri compassionem, enim ad domum suæ propriæ mansionis fecit deferri, exemploque Samaritani curam illius gerere. Cumque aliquamdiu contractus ibidem moram traxisset, affuit quadam vice cum Sancto b Major et civis Cicestreusis, nomine Reginaldus, qui videlicet miserum intuitus, interrogavit quis esset, vel qualiter aut unde illuc venisset. Beato autem Ricardo rei ordinem miserie conditionem sibi exponente, respondit præfatus Reginaldus, Domine, inquit, faciatis puerum ad vestram deferri præsentiam, ut, imposita manu, benedictione vestra potitur : confido siquidem quod sacra benedictione vestra curabitur. Sanctus vero puerum ad se mox deportari fecit, et data benedictione, potumque sibi de scypho S. Edmundi per manus proprias porrecto, erectus est puer et sanitati restitutus. O viri discreti circumspecti, et fida de Dei pietate sanctaque præsumptio ! qui et ad deprecantis filem, minus misero imposuit ; et ad inanem gloriæ fugam, patris quondam et magistri sui, B. scilicet Edmundi suffragium adhibuit. Ego firmam Sancti de Dei pietate fiduciam et cenodoxiæ victoriam signo seu miraculo æstimo præferendam : ad hoc quippe puto pertinere, quod Dominus discipulis, cum gaudio pro virtute signorum regressis, ait, Videbam sathanam sicut fulgur de cœlo cadentem. Ecce dedi vobis potestatem calcandi super serpentes et scorpiones et super omnem virtutem inimici, et nihil vobis nocebit : verumtamen in hoc nolite credere ; et cetera.

73 Fertur quoque, relato fide dignorum asserente, quod post munus consecrationis adeptum, dum adhuc in domo illius venerandæ vitæ viri Domini Simonis,

1)
AUCTORÆ
RADULFO
EX MS.

S. Richardus
erigit puerum
contractum,

a

b

F

potum ei ex
scypho S.
Edmundi
præbens.

Luc. 10, 18

In locum
saeculi a se
iusu,

de

AUCTORE
RADULFO
EX MS.

et hortulani
negligentia
fracti,

alieno
tempore
novum subs-
tituit :

Num. 17, 5

Psal 1, 3
Jer. 17, 8

hospitis sui
substantiam
non imminuit:

Mal. 3, 10

3 Reg. 17, 12

fa'as
pauperibus
distribuendas
multiplicat :

Cereum in
men. sua
miraculose
reaccensum

A de quo supra facta est mentio, B. Ricardus moram traheret, exercitandi seu meditandi caussa hortum ingrederetur; vidit arboris truncum, surculo inserendo suo iudicio satis aptum. Manibus itaque propriis fasso trunculo, surculi capacem effecit, et surculum inseruit. Cumque processu temporis insitam frondere cœpisset, ab animalibus hortum intrantibus per hortulani incuriam est contrafacta. Contigit igitur, quod circa Octavas Apostolorum Petri et Pauli B. Ricardus, qui ad tempus inde recesserat, illuc reverteretur, hortumque præfatum ingrederetur. Cum ecce prænominatus Dominus Simon ad B. Ricardum, Heu, inquit, doleo, quod opus manuum vestrarum dissipatum est: insita enim, quam manus vestra plantaverat, per hortulani negligentiam deperit. Non sic, inquit, Ricardus, omnino stabit: et apprehenso cultello, aliam ab arbore propinqua surculum incidit, et trunco jam dicto inseruit: et, mirum dictu! ille qui quondam virginum Aaron absque humoris adminiculo germinare, florere, et fructum facere voluit, ipse præter naturæ cursum insitam B. Ricardi eo tempore, quo jam humor nutritivus plus a plantis vel arboribus effluit quam eisdem nutriendis vitam influit, stupendo satis miraculo virere fecit et crescere, et eodem anno flores et fructus proferre: quo nimirum miraculo satis est declaratum, B. Ricardum, tamquam Aaron a Deo vocatum et electum, testimonio divino in libro Numerorum sic consonante, Quem ex his elegero, germinavit virga ejus. Aptum plane beati viri et conveniens prodigium, de quo scribitur in Psalmo, sub metaphora arboris fructiferæ, Omnia quæcumque faciet prosperabuntur: et Jeremias, Erit folium ejus viride, et in tempore siccitatis non erit sollicitum: nec aliquando desinet facere fructum.

74 Aliud quoque, dum in prædicta Domini Simonis domo B. Ricardus conversaretur, Dominus ostendere voluit sanctitatis ejus indicium: qui enim incrementum dedit surculo ab ipso Sancto plantato, ipse per temporalium affluentem abundantiam ostendit, quod in ejusdem ingressu, domui jam sæpe dicti Domini Simonis benedixerit. Cum enim per non modici temporis spatium ibidem Sanctus moram traheret, et propter suam præsentiam copiosæ fierent expensæ; repertum est in fine, non minori plenitudinis abundantia frugum impleri horrea, eructare promptuaria, referta esse repositoria, cellaria redundantia; illo per merita Ricardi benedicente et manum suam aperiente, qui per Malachiam promisit effusurum se benedictionem usque in abundantiam: per quem etiam viduæ pascentis Eliam hydria farinae non defecit, et lecythus olei non est imminutus.

75 Huc accedit, quod cum idem Sanctus esset in quodam manerio suo e Catham nomine, et tanta conflueret ad eum pauperum multitudo, quod panis non sufficeret; provisum est ut ad eleemosynæ complementum pars annonæ fabarum coqueretur. Cumque fortuito per locum ubi fabæ coquebantur transiret Episcopus, et intellexisset quod, ad distributionem pauperibus faciendam, pro defectu panis fabæ coquerentur ibidem; elevata manu dedit benedictionem, divini muneris largitate prorsus non vacuum: nam cum agape distribuenda vix tertiæ parti multitudinis credebatur posse sufficere; in tantum suæ benedictionis sensit largitatem, ut unusquisque congruam unius diei reciperet sustentationem, et ex residuo pars aliqua distribuenda remaneret: qui his aderant mirantibus et laudantibus Deum.

76 In supradicto quoque loco de Catham ostendit lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, quam vere Ricardus ad eorum pertinere sortem, quibus dictum est, Vos estis lux mundi. Cum enim ipse Sanctus in die Pu-

rificationis Beatæ Virginis ibidem Officium solenne celebraret, et processionis ministeria, ob memoriam Christo obviam procedentium, agerentur; cerens, quem manu gestabat Episcopus, nec non et cerei omnium die ipso de more cereos accensos gestantium, auræ flatu gravioris extincti sunt. Cumque aliquamdiu sic extinctis cereis processissent, subito, mirantibus ceteris, solius Episcopi cereus lumine est reaccensus. Cumque stupens cerneret Antistes suum cereum subito reaccensum, ait nui de suis sibi a latere assistenti, Quis accendit cereum meum? Quo respondente, Nemo, Domine; indixit Episcopus eidem silentium, dicens, Tace. Noluit quippe ex lumine miraculoso vanæ gloriæ lumen sibi acquirere, tamquam illud Dominicum dicens, Claritatem ab hominibus non accipio. O lucerna, digne super Ecclesiæ candelabrum levata! quæ popularis auræ flatum contempsit, et sui luminis radium ad Patrem luminum intentione sincera direxit.

77 Rogatus aliquando B. Ricardus a viro venerabili et religioso Joanne, quondam Priore de d Se-leburne, Ordinis Sancti Augustini, Wintoniensis diœcesis, ut ad domum suam hospitandi gratia declinaret; cum idem Prior a puero notus sibi esset et carus, et ambo essent ex eodem municipio nati et in eodem Studio conscholares, precibus istius astrictus ad monasterium prædictum declinavit. Prior igitur de tanti hospitis adventu non mediocriter gavisus (quippe qui optime noverat esse Deum cum eo) in Sancto Dominum, et ipsum in Domino totu nisu studuit honorare. Unde tamquam Martha circa plurima sollicitus, his quæ in prospectu erant non contentus, interiorum volens abscondita scrutari; Domine, ait ad B. Ricardum, placeat vobis nobiscum ad aquam descendere, si forte donante Deo in præsentia vestra aliquem piscem capere possimus. Annuvit Sanctus, et ad vivarium quoddam non procul distans cum Priore et aliis descendit. Cumque laxato reti cum summa diligentia, in captura trahendo laborassent, nihil ceperunt: sagena enim adeo obvoluta fuerat et intricata, quod nec pisces videretur posse capere nec retinere. Cum frustrata spe jam parati essent reverti, Magister Nicolaus de Wicio B. Ricardi consanguineus et familiaris, qui inter ceteros astabat, ait Sancto, Domine erigite dexteram et date benedictionem. Dedit: et ecce lucius, trium pedum longitudinis aut amplius, super sagenæ cordas jacebat extensus, nullo sagenæ vel maculæ ejus fili vel funiculi retinaculo coarctatus, sed beati viri benedictione ab aquis quasi abstractus et illectus. Tunc omnes qui aderant Deum benedicentes, divino hoc miraculo et Sancti meritis ascripserunt.

78 Nec prætaxato miraculo usquequaque dissimile fuit, quod subnectimus. Cum die quadam in suæ diœcesi per Pontem de Lewes faceret transitum, vidit pisces circa capturam piscium plurimum sollicitos. Quidam de ballivis Domini Cantuariensis, piscantibus intendens, in ipso ponte stabat: qui salutato reverenter Episcopo, dixit, Domine, jam diu laborantes nihil cepimus: expectate nunc, si placet, parum, unius scilicet tractus eventum, et date vestram benedictionem, ut in ipsa laxemus rete. Et subridens Sanctus substitit, elevataque dextera aquam pariter et piscantes benedixit, et ait, Mittite nunc in nomine Domini. Et ipsi mittentes traxerunt: educentes vero rete in terram, invenerunt pisces quatuor admodum pulchros, qui vulgo e muletti dicuntur, ejusmodi in aqua illa capi non solebant; sunt enim marini potius quam fluviales. Unde incredibile esse non debet, aquarum Creatorem, quo benedicente omnem animam viventem atque motabilem produxerunt aquæ in species suas, etiam ad sui nominis invocationem, per servi sui benedictionem

jubet taceri.

Joan. 5, 41

frustra in
piscando
laborantibus
d

E

lucium
benedictione
sua impetrat.

i

simili modo
marinos pisces

e
in fluvio
pabel pisces

A nem, pisces quales voluit, et unde voluit produxisse. Unde et servus Christi nihil sibi adscribens de miraculo, ipsos pisces sibi oblatos ad Fratres Minores, qui in eodem municipio manebant, jussit deferri; asserens, quod propter ipsos dederat Deus pisces illos. Alias nihilominus, pontem quemdam transiens de *f* Bramre, conspicatus est piscatores, qui tota fere die laborantes nihil ceperant, et videntes Episcopum, voce magna clamaverunt, Domine, pro caritate Dei date benedictionem vestram nobis, quia jam per tantum diei spatium incassum laboravimus. At Sanctus compatiens miseris, extensa manu dedit benedictionem, et statim mittentes rete concluderunt piscium multitudinem copiosam.

alias piscatum copiosum

Psal. 88, 26

Celebrata Pontiniaci translatione S. Edmundi,

g

79 Jam vero ut in ipso verificetur, quod in Psalmo scribitur, Ponam in mari manum ejus et in fluminibus dexteram ejus; ipse qui in fluminibus manum suam mirabilem ostendere voluit, ipsius quoque dexteram potenter mirabilem et mirabiliter potentem ostendit mari. Enimvero cum Dominus ei misisset in cor, ut una cum aliis Prælati et Magnatibus, corpus venerabile Patris et Domini sui B. Edmundi, ad Pontiniacum sepulti, ad locum eminentiorem in eodem monasterio transferret *g*, sociato sibi illo nobili egregiæ indolis puero Edmundo de Lascis, (quam Dominus cito de mundo rapuit, ne vel mala Angliæ videret, vel malitia intellectum ejus mutaret) mare transivit, et Pontiniacum usque pervenit. Peracta igitur cum honore solennitatis condigno præfata translatione, de gregis sui cura sollicitus, magnopere repedare festinat. Unde nec Antisiodorensi *h* Episcopo, viro utique bono et sibi admodum caro, ipsum pro Ecclesiæ suæ debitis alleviandis secum retinere obnixè roganti, ullo modo acquiescere voluit; dicens, se non pro cura Ecclesiæ Antisiodorensis, sed potius Cice-trensis spondisse. Plus enim nimirum sibi fuit cordi de illa sponsione, quam de pecuniæ obligatione: in hoc dumtaxat facto sugillans Prælatos quosdam, et reprehensibiles ostendens; qui, gregibus relictis indefensis, et de Patrum absentia non immerito filiis murmurantibus et offensis, vagari vel stare audent in peregre pro parcendis expensis.

rectus Antisiodori morari;

Prov 6, 1

i

et mari tempestuoso se committens,

80 At Dei servus Ricardus non sic: sed illud Proverbiorum mente pertractans, Fili mi, si sponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam; festinare studuit, ut gregem dirigeret, pasceret et informaret. Unde et apud Witsand *i*, maris videlicet portum veniens, post expectatam aliquandiu prosperam ad transfretandum auram, vocato naclero, instantè petiit duci trans fretum. Naclero autem tempestatis immensitatem causante, dixit Episcopus: Major est divina potentia, quæ poterit tempestatem sedare, et mare tranquillum reddere. Ascensa igitur navicula, mari se committit Episcopus cum suis. Et ecce tempestas excrecere cœpit in immensum, et mare ibat et intumescibat in tantum, ut navicula præter gubernatoris propositum hue illucque jactaretur, et fluctibus pene operiretur. Et ecce vir vitæ laudabilis, Wilhelmus nomine, unus de Sancti Capellans, dixit naclero: Quare Dominum meum et nos tanto fuisti ausus committere discrimini? nunc ergo ad terram velocius nos reducito. Cum se hoc minime posse facere responderet naclerus, præfatus Capellanus ait Episcopo, Domine, nobis in tanto periculo constitutis, obsecramus, ut benedicere non differatis. Et Episcopus ipsos confortans, elevata manu dedit benedictionem, et ad expertum orationis refugium parumper se contulit. Et ecce, mirum cernere: cum enim aliæ naves multo majores adhuc in tanta tempestate et maris periculo versarentur, ut vix cum summo labore vitam salvare potuissent; sola navicula, in

naviculam benedicendo exivit periculo

qua cum suis erat Episcopus, post benedictionem ab ipso datam, tranquillo ac prospero cursu, quod reliquum maris erat percurrens *k* Doveriam usque pervenit; hoc ipsum cunctis mirantibus qui viderant vel scire poterant.

81 Et quoniam de prædicto Edmundo superius mentio facta est, qui jure hereditario, si vixisset, Comes Lincolnæ *l* futurus fuisset, libet nunc quiddam referre, quod ad prædicti nobilis egregius pertineat monumentum, et a Sancti hujus laude non sit alienum. Fuerat nempe sæpeditus nobilis a puero bonis moribus informatus: a tempore autem, quo B. Ricardo adhæserat, factus est ex bono melior, ex devoto devotior, et ad cultum Dei et Ecclesiæ Matris honorem augmentandum de die in diem ferventior: unde et Dominus in mentem miserat eidem, Fratribus Prædicatoribus, quos præ ceteris Religiosis specialius amplectebatur in Christo, ecclesiam et mansionem in proprio suo fundare. Et quia, habito cum deliberatione consilio, hoc potissime fieri posse videbatur in municipio illo quod *m* Pons-fractus appellatur; accessit ad locum in persona propria, viris discretis tam religiosis quam secularibus sibi associatis, ut Fratres de fundo *n* investiret, et primum lapidem fundamenti, ut loci patronus et fundator, propriis jaceret manibus. Assumptoque lapide ut hoc faceret, projecit sub his verbis dicens, In honorem Dominae nostræ Mariæ, Dei genitricis et Virginis, et S. Dominici Confessoris, cujus Fratribus locum ipsum assigno, nec non S. Ricardi Episcopi *o* et Confessoris, quondam Domini et amicissimi mei, ecclesiam in loco isto fundare volens, primum lapidem jacto.

82 Et hoc dicto lapidem projecit; statimque lapis in quo prius nulla fractura vel fissura videbatur, videntibus omnibus qui astabant et mirantibus in tres partes se divisit, ipsa divisione clamando approbans votum Edmundi, quod viva voce tribus sanctis pronuntiatis prius expresserat. Quo facto sæpeditus nobilis in sancto proposito extitit firmior, atque ad perficiendum quod promiserat ardentior, corporisque sui exuvias (eo quod non multo post diem conclusit extremum) apud Fratres in ipsa ecclesia legavit tumulandas. Est autem ibidem ecclesia decentis operis constructa, in qua (prout præfatus Edmundus voluit et distinxit et Dominus miraculo confirmavit) primo Dei genitricis Mariæ, secundo beati Patris nostri Dominici, ac postmodum B. Ricardi Episcopi et Confessoris memoriæ continentur: quorum meritis et precibus animæ ipsius Edmundi supra recitatis et nobis peccatoribus propitiatur Altissimus. Amen. Sed et hoc, Lector, tuæ mentis aciem nolo prætereas, quam congrue B. Ricardi, Sanctique Dominici, primi Fratrum Prædicatorum Magistri, voluit Deus et inspiravit memorias conjungi: ut ejus Ordini voto dumtaxat et voluntate B. Ricardus fuerat obligatus, ejus gloriæ in cœlo intelligatur associatus.

83 De miraculis autem sanitatum, quæ Dominus per manus hujus Sancti, dum adhuc corpus hoc corruptibile vegetaret, dignatus est operari, ad ipsius Domini laudem aliqua subnectamus. Extitit quædam Domina nobilis Alicia nomine, cognomento Tyrel, illius nobilis et generosæ Comitissæ de Arundelia, Ysabellæ de Aubeny, commensalis aliquando et quasi socia, quam etiam dicta Comitissa, viduam honestam et probis moribus ornatam intelligens, admodum eam habuit et acceptam. Hæc cum in oculo dextero gravi dolore et tanto caliginis nubilo graveretur, ut nec digitum proprium coram positum ipsa posset intueri; adveniente quodam die Sancto, cui plurimum erat specialis et cara, interrogavit dicens, Domina, quid habetis in oculo? At illa, Pater bone, inquit, graviter

D
AUCTORE
RADUFO
EX MS
k

Edmundo de
Lascio

l

m
ecclesiam
Prædicatori-
bus struente
in SS Mariæ,
Dominici et
Ricardi
honorem.

o

o

lapis fundamen-
talis
trifariam
dividitur.

F

Richardus
signo Crucis
sanat oculum
infirmum,

RADULFO
AUCTORE
EX MS.

A graviter patior in oculo dextro. Cui Sanctus compatiens, fusa prins oratione, oculum digito suo signavit, et statim doloris mitigationem sensit, et plenam recuperavit videndi facultatem.

alterum ex-
fluctum re-
stituit.

84 Aliud quoque miraculum præcedenti non dissimile, ille qui illuminare venit eos, qui in tenebris et in umbra mortis sedent, per servum suum dignatus est declarare. Quidam nempe Galterus nomine, qui in Sancti obsequio aliquando ministrarat, infirmitate gravi acriter afflictus, unius oculi obtutum omnino perdidit. Cumque cæcitas ipsa, infirmitatis flagello recedente, non recederet, quadam die coram Sancto in exhibendo officii sui ministerio consistenti, ait Sanctus; Quid mali pateris in oculo? Respondet ille, Domine, visu illius oculi, pristinae infirmitatis gravedine, omnino privatus sum. Et Sanctus, Accede, inquit, ad me. Et cum accessisset, procedens Sanctus, dexteram pollicem sacrum super oculum ponens, ac vivificæ Crucis signaculo consignans benedixit: parvoque facto intervallo, cæcitate depulsa, lumen recepit, Deum benedicens ac Sancti meritis hoc palam ascribens.

sanatur con-
tactu ejus
cappæ quar-
tana laborans.
p

B 85 Nec solummodo sacrarum manuum suarum contactu sanitarum signa et virtutes operari dignatus est Deus, sed etiam de vestibus quibus aliquando utebatur, seu calceamentis quibus calceatus incessit, seu de lecto vel loco in quo quievit, infirmantes sentire sanitatis effectu exisse virtutem. Nam cum aliquando p cappam quamdam, qua usus fuerat ad tempus, cuidam Capellano sibi dilecto familiaritatis gratia contulisset; idem Capellanus, Pontificis sanctitatem intelligens, cappam ipsam, non tam ad utendum quam loco Reliquiarum recondendum, reverenter suscepit. Contigit igitur in parochia illa, cui præfatus Sacerdos præerat (Vicarius quippe erat et Decanus) quod quidam quartanæ typo graviter laboraret; ejus infirmati compatiens Sacerdos, ac suarum non immemor Reliquiarum, cappam sibi a Sancto datam, cum spe certa et fide non ficta, in ipsa accessionis hora infirmo superposuit; monens ut certam haberet fiduciam, meritis se B. Ricardi posse liberari. Statim igitur ut infirmus cappam sensit et tetigit, accessionem evasit, et ad plenum convaluit.

podagricus
usu ocrearum
ejus,

q

C 86 Quidam etiam, Ricardus de Catham nomine, officium villici seu ballivi, ut vulgo dicitur, in B. Ricardi gerebat obsequio. Hic cum gutta, quam podagram vel arteticam vocant, frequenter vexaretur, vice quadam in tantum ea torquebatur, quod vix pedes movere poterat. Quod postquam Sancto viro innotuit, q botas quasdam, quibus uti solebat, transmisit eidem, quibus infirmus calceatus, cito per morbi sui plenam curationem experimento probavit, quid virtutis, ex contactu sacrorum pedum beati Ricardi, etiam pellibus mortui animalis potuit inesse: nam sicut ipse postea viva voce fatebatur, adeo perfecte curatus est, ut nec morbi reliquias postmodum sentiret.

r
et infirmus
in lecto ejus-
dem recum-
bens.

87 Divertit aliquando S. Ricardus ad Abbatiam de r Begeham Ordinis Præmonstratensis in diocesi Cicestrensi, quem tamquam Angelum Domini gratanter pariter et gaudenter susceperunt. Factum est igitur, post Sancti recessum de monasterio præfato, ut quidam Canonicus gravi doloris angustia in omnibus membris vexaretur, in tantam ut vix præ dolore sciret quid ageret. Hospitis tamen, quem apud se nuper receperant, sanctitatis non immemor; cum lectus Sancti, in quo quieverat, immotus adhuc permaneret; incidit ei consilium bonum, ut in lecto ipso spe sanitatis recuperandæ se collocaret. Super lectum itaque Sancti se extendens, pectus suum manibus tundendo, sub his verbis orare cepit: Domine Deus, peto ut per amorem illius, qui hic proxime dormiens requievit, mihi tribuas sanitatem; sicut

credo veraciter, quod ipso sit Sanctus in conspectu tuo. Quo dicto, omni doloris infirmitate sublata, continuo plenæ restitutus est sanitati.

ANNOTATA.

a Orpinton *Ficus est Londino distans ad 10 vel 11 Anglicana milliaria, ubi Crecca, vulgo Craye fluvius oritur.*

b Majorem vulgo *Præctorem Angli Belgæque appellant.*

c *Anquod in peninsula Setseya forte perperam notatur Cackham?*

d Seleburne oppidum ad confinia Surrexiæ et Sussesxiæ: qua loco sui Ordinis conventum fuisse ignoravit Herrera, *Alphabetum Augustinianum* scribens.

e Muletti non Anglis tantum, sed etiam Francis dicuntur: *Latinis Mugiles.*

f Bramre Cicestrensis diocesis oppidum, intervollo 20 milliarium dissitum ab Urbe, ad fluviam, olim capacem navium, nunc vero aggestis ad ostium arenis impeditum, uti docet Cambdenus.

g Factum id, postquam ab Innocentio IV est S. Edmundus inter Divos relatus, solemnitate maxima anno 1243, 9 Junii, quemadmodum ad 16 Nov. descriptum dabimus ab Alberto Archiepiscopo Linoniæ, qui identidem Cicestrensis Episcopi meminuit.

h Fuit is Bernardus de Sully, cujus litteras pro impetranda S. Edmundi canonizatione in prædicto tractatu habemus: quem sanctitate conspicuum principio sequentis anni mortuum esse constat ex ejus Epitaphio apud Sammarthanos: assumptus ad Episcopum fuerat an. 1233.

i Hinc brevissimas in Angliam trajectory est: Portum Iccium fuisse Cambdenus putat: hodie corrupto nomine Visan.

k Dubris Antonino antiquæ linguæ Gallicæ manifestum vestigium retinens qua ab over, uber trans, loca littoralia trajectory opportuna addito articulo nomen habent.

l Ornaverat hoc titulo Henricus III Radulphum Cestriæ Comitem: hic eum in sororem suam Hadwisam transtulit, et hæc rursum in filia suæ Margaritæ conjugem Joannem de Lacy: ex his Edmundus hic, qui ante matrem vita sanctus filium post se reliquit Henricum, ultimum suæ stirpis Lincolnæ comitem, ut docet Cambdenus in Coritanis.

m Fulga Brasbidge in suburbiis Lincolnæ ad meridiem, trans Withamam fluvium.

n Investire nota vox pro eo quod diceremus in possessionem inducere: nescio an etiam nota etymologia, nequaquam duenda a Latino vestis, sed a vast firmus, unde vestem firmare, Teutonibus Saxonibusque communis dictio, et omnibus communes cum his linguæ radices habentibus.

o Ergo postquam hic canonizatus esset anno 1262. ut non diu potuerit supervixisse Edmundus: siquidem juvenis mortuus est, et cum S. Edmundus transferretur, annum ætatis ut minimum agebat 12, adeoque nunc erat annorum 29.

p Anglis vox Cappa sine addito sumpta, nunc pileus, pileolusve est: pro chlamyde autem cucullata (quam olim fere nationes intelligerent) non ponitur nisi cum addito: quod etiam 13 seculo obtinuisse in Anglia credemus, nisi Matthæus Paris eadem voce manifesto pro palliolo uteretur: quare hic etiam malimus pallium intelligere.

q Botta est, Ocrea, Anglis, Francis, Hispanis commune vocabulum.

r Est Begeham intra quartum a Lewensi oppido milliarium trans flumen, circa an. 1200 illuc ex Ottegam (ubi paula ante fundata fuerat) cum nova fundarum plurimum accessione translata: de quibus vide chartas donationum

A *donationum et confirmationem Regis Joannis in Monasterio Anglicano.*

CAPUT VIII.

Insignis revelatio de Richardi Pontificatu et futura gloria: extremi pro Ecclesia labores: morbus, obitus, sepultura.

Non tantum ipsi de se,

sed alteri quoque de ipso per visionem revelatum est

B

Talibus igitur Pontifex insignis Richardus sanitatum et prodigiorum pollens insigniis, et meritorum titulis adornatus, spiritu nihilominus prophetiae clausisse dignoscitur: nam et seipsum ad Pontificatus apicem cathedrae Cicestrensis, ante sui praedecessoris sepulchram, assumendum cognovit; et obitus sui tempus spiritu revelante praedixit. Sed et aliis de ipso divinitus per revelationes et inspirationes futura praesagia demonstrata sunt. Nam B. Edmundus, dum in ipsius staret obsequio, quod futurus esset Pontifex spiritu prophetiae praedixit: et cuidam Sacerdoti, honesto viro ac Deo devoto, visio digna relatu de ejus apparuit Pontificio. Nocte siquidem proxima diem praecedente, qua ad Episcopatum fuerat assumendus, vidit in somnis domum exterius admodum pulchram. Cogitans autem penes se et mente pertractans, an pulchritudine consimili intrinsecus niteret, qua refulgere videbatur extrinsecus, propius ad explorandum, ut sibi videbatur, accessit: et intrespiciens vidit duos viros, Pontificalibus insignibus redinitos, quos diligentius intuens, agnovit per facies unum eorum esse B. Edmundum, quondam Archiepiscopum Cantuariensem, alium vero Magistrum Richardum de Wicio, cujus in praesentiarum vitam contexamus; cujus capiti B. Edmundus mitram videbatur imponere. Admirans autem cur Pontificalibus induebatur, qui necdum Praesulatus infulam fuerat assecutus, diligentique contemplatus intuitu; videt quamdam elegantis formae personam, albis indutam, manu versus ipsos protensa dicentem illud, quod in Apostolorum Petri et Pauli Laude a pronuntiat Ecclesia, Gloriosi principes terrae, quomodo in vita sua dilexerunt se, ita et in morte non sunt separati.

a

futurum Episcopum,

Cant. 6, 9

interventu S. Edmundi, amici quondam sui.

C

89 Ut ergo de visione praefata dicam quod mihi videatur portendere; per domum pulchram, Ecclesiam universalem possumus accipere figuratam: cujus pars exterior est ista quae militat, pars vero interior illa quae triumphat: in utraque vero pulchra est et decora: sed pars interior pulchrior, quia caret macula tentationis et tribulationis; exterior vero etsi pulchra, minus tamen, quia utraque praedicta macula decoloratur: unde et in Canticis dicitur, Pulchra ut luna, quoad partem exteriorem: Electa ut sol, quoad partem interiorem: in qua ambo visi sunt, quia ante tempora secularia in sorte Sanctorum ibidem praedestinati. Quod autem capiti B. Richardi mitram Pontificalem B. Edmundus videbatur imponere, hoc forsitan datur intelligi, quod ope sui meriti destinatum gloriae bravium Deo ordinante fuerat obtenturus. Vir quoque qui albis indutus protensa manu dixit, Gloriosi principes et cetera, et Angelicae revelationis insinuat documentum, et hoc dat intelligi, quod Sanctus uterque, Edmundus scilicet et Richardus, propriae carnis tanquam terrae principatu, et Apostolici culminis primatu insignes extiteret; et nihilominus caritatis vinculo ita indivisibiles, quod ipsa quoque mors nexum unitatis inter eos rumpere non potuit: quippe cum dicat Hieronymus, quos conjuxit vinculum caritatis, distantia loci non posse disjungi. Ad quem intellectum hoc quoque me provocat, quod S. Edmundus hora transitus sui dixit, se B. Richardum a diu sibi inviscerasse, ut merito dicantur in morte non esse separati. Cum autem Sacerdos, cui revelata fuerat visio, de ipsa

Aprilis T. I.

solicitus cogitaret; in crastino rumor increbuit, magistrum Richardum de Wicio ad Episcopatum Cicestrensem assumptum: et cum propter hoc, Te Deum laudamus, audiret decantari; ipse quoque cum ceteris Deum laudans, visionem enarravit.

D
AUCTORE
RADULFO
EX MISS.

Judaeum
unum ad fidem convertit:

90 Illud demum praetermittendum non arbitror, quam fervens fidei Christianae extitit aemulator, cupiens et merito et numero ipsius cultum augeri, et ad hoc totis viribus penitus elaborans. Unde sicut pro impediendo perfidiae Judaicae incremento, ut praefati sumus, novae Synagogae non patiebatur aedificium, sic ad verae fidei venientes sacramentum Judeos recipere voluit, in Ecclesiae matris augmentum. Unde et quemdam Judaeum, per ipsam in fide instructum et baptismi gratiam postulantem, apud Westmonasterium, praesente Rege ac procerum multitudine, propriis manibus solenniter baptizavit, Regis nomen ipso Rege faveante sibi imponens, et baptizatum gratanter in filium adoptans: ob hoc nimirum Ecclesiae matris, ex novae regenerationis prole, augmentans gaudium; et perfidiae Synagogae, non parvum praebens incentivum, ad veram fidem se convertendi.

E
ex Apostolica
commissione.

91 Post vitam igitur miraculorum gloria fulgidam, et morum honestate praeclaram, qua Christum secutus Crucem suam jugiter ferre didicerat, per quam sibi mundus ipseque mundo fuerat crucifixus; tandem, ut sub Crucis mysterio pariter et ministerio, in Christo et cum Christo vitae finem sumeret gloriosum, Crucis praedicationem a Sede Apostolica pro Terrae sanctae subsidio accepit delegatam. Proceedit ergo b Crucis Christi minister et praedicator gloriosus, non in Romanae commissionis c pegmate, sed in Crucis stigmate quaerens gloriari, cum Apostolo clamans, Mihi autem absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi. Jam mihi videtur vir ille representari, cui dicitur in Ezechiele; Transi per mediam civitatem in medio Jerusalem, et signa Thau super frontes virorum dolentium et gementium super cunctis abominationibus quae fiunt in medio ejus. Hic nempe ad instar viri illius indutus Ephod munditiae; atramentarium scriptoris gerebat in renibus, Scripturae testimonia cunctis delectationibus anteponebat cum Psalmista, qui dixit, In via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus divitiis. Igitur a Cicestreusi sanctuario incipiens, per loca maritima transiens, ac per Metropolitanam Sedis diocesim et civitatem, Cantuariam loquor, nostram quodammodo Jerusalem, propter gloriosorum Martyrum ac Pontificum Thomae d nec non Elphegi aliorumque pretiosa pignora Sanctorum, feralia nautarum colla iugo Crucis studuit submittere ostensisque peccatorum abominationibus poenisque in eorum vindictam insequentibus, dolorem et luctum incutere satagebat auditoribus, et sic poenae crucem tanquam Thau signum ipsis salubriter impressit. Laborat igitur in agro Dominico cultor indefessus, et Crucis aratro cum vomere linguae conjuncto terrena corda pro-cindit; et seminivervius Christi, rore caelestis benedictionis adhibito, sulcos justitiae gaudenter vidit germinare. Quam gratanter enim contritos refovet, confitentes audit et instruit, poenitentes absolvit, consultantibus respondet, desperantes reformai, alacres adhortatur, trementes roborat, denique qualiter omnibus omnia factus est, quis sufficet enarrare? Nam quia omnes Christo lucrificere voluit, omnibus propter Christum se studuit conformare.

f
c
Gal. 6, 11

Ezec. 9, 4

Crucem magno fervore praedicat
Ps. 118, 14

F
per suam et
Centuariensem diocesim.
d

92 Inter haec autem ad illum famosum Cantiae portum, qui Doveria dicitur, praedicando pervenit, et in domo hospitalis in ipso municipio hospitatus est. Rogatus quoque a Magistro et Fratribus dicti hospitalis, ut ecclesiolam quamdam cum coemeterio,

Doveria consecrat ecclesiam S. Edmundi:

AUCTORE
RADULFO
EX MSS

e

mortem suam
prædicat ;

f
morbo corri-
pitur :

g

sacramentis
munitur :
Eccli 11, 29

iterum se
moriturum
asseverat,

Ps 121, 1

A pauperum sepulturæ constructam, in honore quondam Domini et patroui sui B. Edmundi Cantuariensis Episcopi dedicaret; animo pariter et vultu gaudenti favorem præstitit et assensum. Locum igitur dedicandæ basilicæ adiens, e ipsam solenniter consecravit et devote. Inter prædicandum autem (nam sermonem ipso die populo exhibuit) huiusmodi verba proposuit: Carissimi, rogo una mecum benedicite Dominum et laudate, qui nobis de sua gratia contulit, in honore suo Sanctique Patris Edmundi, præsentis dedicationi interesse. Hoc enim fuit quod semper, a tempore quo munus consecrationis assecutus sum, optavi: hoc quod votis omnibus expetivi, ut antequam diem clauderem extremum, nam saltem basilicam in honore ipsius possim consecrare. Unde et totis medullis cordis mei Deo gratias refero, qui animæ meæ desiderio me non defraudavit. Et nunc, Carissimi, scio quia velox est depositio tabernaculi mei, quam vestrarum orationum suffragiis peto communiri. Missa itaque cum debita celebritate finita, et sacra benedictione firmata plebe, Pontifex ad supradictum hospitale revertitur.

93 [Ecce autem unus de sibi familiariter caris accedens ad eum, ante scilicet quam ægrotare cœpisset, visitandi quamdam ecclesiam sibi commissam licentiam petivit. Pontifex autem petenti non acquiescens, respondit: Si nunc recedis, videbis horam, antequam revertaris, qua pro tota ecclesia nolle a me separari.] f Jam quidem presensit horam instare, qua debitum naturæ persolvens ex hoc mundo fuerat migraturus, : inquam nimirum sibi caros adesse voluit, exitum suum eorum prece pariter et præsentia felicis sperans consummare: dicturusque vale ultimum, sui memoriam eorum cordibus fortius voluit infigi, et ipsos paterna benedictione potiri. (Feria igitur secunda, in crastino scilicet illius Dominicæ g qua prædictam basilicam dedicaverat, licet jam febricitare cœpisset, hora tamen surgendi nesciens se tricare, mane oratorium ingressus, psallere cœpit. Cum ecce, morbo ingravescente, imbecillia membra sustentare, non valens, quasi syncopen passus, pavimento prosternitur. Suorum ergo manibus sublevatus, ad lectum reducitur, ibique reclinatur. Invalescente igitur morbo quotidie, sensit vir sanctus vocationis suæ de hoc mundo tempus instare: convocationisque quibusdam qui sibi fuerant a secretis, hoc ipsum indicavit: iussitque funeri necessaria ita caute præparari, ne familia sua percipiens turbaretur.) Implere quoque volens quod legerat, in fine hominis denudatio operum illius, generalem vitæ suæ fecit confessionem. Animæ quippe saluti potius quam corporis consulere gestiens, Sacramentorum medicamenta salutaria principaliter adhibere curavit.

94 Affuerunt tamen nihilominus et medici corporales, diligenti suorum industria accersiti: cumque de morbi qualitate, consideratis ægrotantis symptomatibus, urinae nihilominus hypostasi et colore, coram ipso iudicarent; ait Sanctus: Non oportet jam de urinae meæ iudicio fore sollicitos: mors enim jam in januis existit: cuius iudicio constat me cito huius corporis tabernaculum egressurum, et spiritum dirigi ad eum qui dedit illum. Cum autem ille vir vitæ venerabilis, Dominus Simon de Teringe, ad lectum ægrotantis ausu familiari propinquus accederet, et de morbigravedine verba contexerent; Dominus Simon subintulit, Domine, inquit, jam instant Dominicæ Passionis tempora: et quia tribulationis particeps estis, eritis ipso largiente et consolationis. Ex quibus verbis Sanctus factus est hilarior, tamquam in seipsum transformans illud Psalmistæ, Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus. Et convertens caput ad secum loquentem, dixit, Feria sexta in magno festo futurus sum. Et

quoniam attenuato spiritu verba sua jam quasi sibilus auræ tenuis effecta sunt, Dominus Simon, prima verba non intelligens, conticuit. Tum Episcopus, Nonne bene me intelligis? nonne hodie est h quarta feria? Cui ille, Imo, Domine. Et Sanctus, Non, inquit hac proxima quinta feria; sed in proxima sequente magno illo festo perfruar. Quod ex mortis suæ die et hora postmodum fidem facere videbatur eventus.

95 Cum autem præ nimia corporis debilitate in cœna aliquid sumere rogaretur, et diceret quispiam, Domine, unicum solum ferculum habebitis in cœna, comedatis libenter; respondit, sufficit, et unum sufficere debet in cœna: et adjunxit, Scitis, quod est illud? Hoc est illud, de quo B. Philippus dixit ad Christum, Domine ostende nobis Patrem et sufficit nobis: et illud ferculum det ille mihi Dominus in meam cœnam. Jam quippe mentis directione pergeret cœpi in Deum, ac prægustando videre quam suavis est Dominus; Marthæque solitudine circa plurima sequestrata, illud unum ferventer esuriit, quod Maria præ ceteris eligens veritatis iudicio necessarium prædicatur. Amplexatus igitur imaginem Crucifixi, quam deferri sibi devote postulaverat; intelligens secundum B. Basilium honorem imaginis ad prototypum pertinere: loca vulnerum piæ devotionis oculis, ac si recenter morienti Salvatori videret inflicta, cœpit dulciter demulcere, in hæc verba prorumpens: Gratias tibi ago, Domine Jesu Christe, de omnibus beneficiis, quæ mihi præstitisti; propænis et opprobriis, quæ pro me pertulisti; propter quæ planetus ille lamentabilis vere tibi competebat, Non est dolor sicut dolor meus. i

96 (Cum autem sæpe dictus Dominus Simon ipse si suaderet, ut fidei Catholicæ veritatem, quam crediderat et docuerat, firmiter mente retineret, et illius memoriam recoleret; respondit, Licet verba mea ad plenum modo intelligere non possitis, tamen memoriam et sensus meos adeo perfecte retineo, sicut feci jam septem annis elapsis, et Deo dante usque in finem retinebo.) Et circumstantibus ait: Cadaver istud putridum deorsum in terram deponite. Membra nimirum corporis, quæ dono naturæ habuit elegantia, sicut noverat subjugare, ea vivens affligendo per pœnitentiæ austeritatem; sic moriens quoque contemnere noverat per humilitatem. Illam autem Psalmistæ vocem, qua dicit, In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum, frequentius iterans; et ad gloriosam Virginem vicissim corde simul et ore se convertens, ait, Maria mater gratiæ, mater misericordiæ, tu nos ab hoste protege, et hora mortis suscipe: h [et præcepit Capellanis suis, quod illa verba in auribus dicere non cessarent.] Inter suspiria igitur piæ devotionis atque verba sacræ orationis, adstantibus Religiosis, Presbyteris ac Clericis pariter, et laicis fidelibus, beatus Pater Richardus animam, supernis civibus copulandam, reddidit Creatori. Transiit autem ex hoc mundo, ætatis suæ anno circiter quinquagesimo sexto, Pontificatus autem anno nono, l tertio Nonas Aprilis, circa noctis medium, quo Sponsus ille celestis ad nuptias venturus describitur, cum eodem Sponso celestis aulae juvenuditate fruturus, ipso præstante, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in secula seculorum.

97 Cum..... m illud Spiritus Sancti organum, corpus dico Ricardi, ad lavandum, et Pontificalibus sicut moris est, induendum esset nudatum; caro, quæ cilicii asperitate exarata, quæ loriciæ pondere prægravata, et cingulorum diversorum nodosa pœnalitate fuerat ulcerata: tanti candoris nitore resplenduit, ut quoddam future resurrectionis insigne etiam mortua videretur præferre; eratque videre lilium candoris inter spinas livoris: et, dum pœnæ stigmata, quæ vivendo pertulit, colore purpureo crucis

D
et feriam 6
in crto actu.
non :
h

eo unice
aspirat ;
Joan. 1, 8

Crucifixum
amplectitur :

E

i
fidem profite-
tur :

Ps. 39, 61
pietissime
moritur :

F

l

m
mortui corpus
candore mi-
raculoso in-
tescit

A crucis alborem distinguerent; rosæ speciem, liliis admixtæ, repræsentare videbantur. Sic perdilectus ille candidus et rubicundus, sui coloris et decoris specie, etiam in carne mortua, suos Nazaræos novit decorare, de quibus scriptum est, Candidiores nive, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo : de quorum numero B. Ricardum fore censendum præfati notitia decoris voluit declarare.

98 Quia vero corpus suum apud Cicestriam, in ecclesia sua cathedrali, ante obitus sui diem sepe- liendum delegaverat, quæ a loco suæ migrationis non modici itineris intervallo distabat; non tam humana quam divina actum æstimo providentia, utqui nunquam suæ viscera misericordiæ indigentibus claudere consuevit, mortuus quoque etiam corporis sui viscera pauperibus largiretur. Unde et viscera ejusdem a corpore separata, in basilica quam ad pauperum sepulturam in honore S. Edmundi Confessoris, quondam Domini sui, paulo ante dedicaverat, venerabiliter sunt recondita. Quod quidem quam convenienter actum sit, quis non autumat? ut ipsius viscera B. Edmundi memoria contineret, quem sibi inviscerasse verbis pariter et scripto ultimæ voluntatis fuerat attestatus. In loco autem ipso pie petentibus, per viscera misericordiæ Dei nostri, et Sancti merita cœlestia conceduntur beneficia. Corpore autem aptato, et schemate Pontifice digno in feretro collocato, fit undique concursus populi; ad tam venerabiles exequias catervatim convenitur, felicem se quisque reputat, si vel feretrum tangat vel vestimentorum sacerorum fimbriam contectet, vel annulis seu monilibus, zonis vel semi cinctiis, faciem, manus aut pedes contingat, ipsa eadem pro thesauro et reliquiis sibi recondentes, quæ contactu sancti corporis sanctificata reputabant.

99 Defertur itaque corpus versus Cicestriam : et dum per monasteria, ecclesias seu villas et municipia deportatur, pulsatis campanis occurrunt solenniter psallentes pariter et plorantes : quia etsi tanti pastoris se vident præsentia corporali destitutos, patrocínio tamen et interventu in cœlestibus se sperant protegendos : beatos quoque se reputant, apud quos tantus thesaurus vel per unius noctis spatium contigit reservari. Cum ergo ad civitatem, suæ Sedis honore decoratam, pervenissent; accurrunt certatim de vicis et plateis simul in unum dives et pauper; et dives quidem de honorificentia titulo, pauper vero de eleemosynæ cumulo, in præsentí sublato, flebiliter conqueruntur : utrosque tamen refovet et consolatur, quod in cœlo quam in terra potentior effectus, utrisque poterit competenti beneficio subvenire.

100 Delato igitur in ecclesiam Pontificis corpore, cerneret musicam in luctu non importune misceri : et dum cantando modulatus tanto Patri deferre cupiunt devoti filii debitum honoris obsequium, orbitatis dolore cogente, cantuque singultu interrupto, modulamina philomelæ et turturis suspiria conjunguntur. Corpus autem ejus venerabile in ipsa ecclesia, coram altari B. Edmundi Confessoris, quod ipsemet ibidem ad Aquilonarem ecclesiæ partem erexerat, in humili loco sepultum est; ubi magna et miranda ad Dei laudem fiunt miracula, quæ sequentis libelli pagina, Christo largiente, declarabit : ipso præstante, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus, per omnia secula seculorum. Amen.

ANNOTATA.

a Scilicet pro Antiphona ad Benedictus : quomodo vulgo Antiphonæ de Diva, dicuntur Laudes B. Mariæ.

b Pegma proprie significat machinam supra quam

statuæ attolluntur, hic vero pro elatione accipitur.

c Coluntur S. Elphegus 19 Aprilis, quando ejus Acta damus; S. Thomas 29 Decembris.

d Ex altero MS. addebatur in margine, Cum magnadebilitate corporis sui.

e Totum hunc paragraphum huc usque, uti et ea quæ paulo post sequuntur (inclusa) absuisse ab altero MS. notabat subductio linearum, et in margine bis adscriptum vacat.

f Quartæ scilicet Quadragesimalis : nam anno 1253 Pascha celebratum est 20 Aprilis, et hæc Dominica fuit 30 Martii, ut patet ex feriis ad mortem usque Sancti infra numerandis.

g Hic quartam et mox quintam ex altero accepimus MS. ad marginem indicato; cum Martiaianense, quintam et sextam haberent, evidenti mendo, ut apparet ex contextu.

h In eodem MS. addebatur Et tu nosti, Domine, quod si tibi placeret, omnia probra et tormenta ac etiam mortem pro te paratus essem sustinere : et sicut tu scis hoc verum esse, miserere mei, quia tibi commendo animam meam. Deerrant ibidem quæ sequuntur inclusa.

i Hæc verba ex altero MS. notata in margine, suo loco visa sunt inserenda.

k Matthæus Paris iv Nonas : quod ex accuratissima dierum notatione, satis apparet subreptitum esse : multo magis quod in MSS. invenitur iii Kalendas, nisi hoc pro die iii Aprilis dictum quis putet.

l Abrasum erat verbum aliquod, pro quo ex alio MS. notabatur in margine, huc usque.

LIBER II.

Miracula post mortem S. Richardi,

PROLOGUS.

Cum finierit homo tunc incipiet, inquit Ecclesiasticus. Quam vera sit præfata sententia et fide oculata perspicua; in B. Ricardo potest elucere : qui dum vitam istam mortalem vel magis mortem vitalem finivit in terris, virtute miraculorum cœlo vivere comprobatur. Quomodo enim vivere negari poterit, qui a mortuis mortem expellere, et defunctis vitam infundere, et in morbis mortiferis medelam adhibendo morti videtur obsistere? Et hoc quid mirum? cum quanto jam veræ vitæ inhæserit verius, tanto mortem poterit expugnare potentius. Sed hoc totum ad ejus gloriam, qui dicit, Ego sum via, veritas et vita : per ipsum enim Sancti gradiuntur, tamquam via, ne errent in agendo : ipsi, sicut veritati, inhærent, ne fallantur in credendo : ex ipso consequuntur, a vita ne deficiant moriendo. Hæc B. Richardus advertens, dum vitam istam cucurrit mortalem, ad Christi gloriam et fidem, et operaretur finem totaliter ordinare studebat : ut illud Apostoli dicere videretur, Magnificabitur Christus in corpore meo, sive per mortem sive per vitam. Magnificavit igitur B. Ricardus Christum in suo corpore vivens in mundo, et sanctis actionibus et miraculis gloriosis : magnificatur quoque Christus in ejusdem corpore, dum miraculorum gloria multiplici servi sui sepulcrum et memoriam sua virtute præstat radiare : sicut libellus subsequens, annuente Domino, poterit declarare.

CAPUT I.

Prior pars miraculorum, ad invocationem S. Richardi factorum.

Corpore igitur B. Richardi in pace cum patribus sepulto, ut ejus nomen in secula vivere comprobetur, multiplicibus virtutum insignibus sepulti gle-
bau

D
AUCTORE
RADULFO
EX MS.

E

Eccli. 18 6

F
Joan. 14, 6

Phil. 1, 2

Thren. 4, 7

Viscera in
nova S. Ed-
mundi ecclesia
conduuntur

corpus populo
spectandum
exponitur :

Cicestriam
defertur :

honorifice
sepelitur :

AUCTORE
RADULFO
EX MSS
Job. 5. 26

A bam Christus facit germinare, ut quod Beati Job voce in Justorum laude depromitur, Beato quoque Richardo convenienter aptetur. Ingredieris, inquit, in abundantia sepulcrum, sicut infertur acervus tritici in tempore suo. O quam largiter, quam abunde istius acervi tritico egentium viscera satiantur? O quantum hujus adeps frumenti lenit dolores et sedat tumores, sanat languentes et roborat trementes! Sed jam ad ipsius miracula seriatim enarranda stylus convertatur. *a*

*de puero de
mortis confinio
liberato.*

3 Cum ergo fama crebrescente plurima sanitatum prodigia ad sepulcrum B. Richardi, ad ipsius nominis invocationem, divinitus fieri undique pernotesceret; contigit in familia nobilis Dominae Comitissae de Arundel, quae in castro de Lewes moram fecit tunc temporis, quemdam puerum illius quondam nobilis viri Hugonis le Bigod, fratris praedictae Comitissae et Justitiarum *b* Angliae, gravi morbo infirmitatis detineri: quem B. Richardus aliquando de sacro Fonte levarat. Ingravescente igitur morbo per dies, eo usque perventum est, ut medicorum judicio omnino foret desperatus; quia mortis signa in eo manifeste patuerunt. Unde et Pater pueri, filii sui orbitatem praesentialiter ferre non sustinens; relictis ibidem qui funeri necessaria providerent, a praedicto castro recessit. Comitissa quoque oratorium ingrediens, et ne morientem videret a loco mœsta declinans, jussit, ut cum de hac vita puer migrasset, sibi nuntiaretur. Circumstant stratum morientis ejusdem nutrix, et nihilominus de camera comitissae domicellae nobiles et dominae. Cumque de mortis confinio tristes, quid potissime faciendum, inter se conferrent; quaedam puella, genere nobilis, nomine pariter et eventu gratiae Joanna, tam flentium lacrymis quam pueri morientis afflictione commota, petito *c* licinii filo, puerum coepit mensurare sub his verbis B. Richardum invocans, et ingenti fidei devotione dicere; O S. Richarde, multa miracula tuis sanctis meritis fieri praedicantur in terris: unde peto suppliciter, ut, si vera sunt quae dicuntur, in puero isto, tuis sanctis manibus sacri baptismatis unda perfuso, nunc digueris ostendere et beatam Virginem Mariam, quam in terris specialiter dilexisti, interpella, ut, ipsa juvante ac filium suum interpellante, puer iste, in mortis articulo constitutus, tuis precibus pristinae restituatur sanitati: et quem nominis tui vocabulo decorasti, in tui quoque nominis invocatione, Christo praestante, reddatur incolumis. Vix autem puerum mensurando verba compleverat: et ecce puer, oculos pariter et os aperiens, eam proprio designans vocabulo, dixit, Unam *d* oblatam mihi date: qua sibi allata ac degustata, statim ad plenum integre redditus est sospitati, ita ut cantando gaudium receptae salutis exprimeret, ambulare gestiens, si sibi fuisset permissum. Adeo autem ad plenum est curatus a morbo, ut postmodum nec ipsius infirmitatis aliqua vestigia remanerent: factumque est, ut quem Sanctus virtute baptismatis regenerando ab originalis peccati morte purgaverat, a corporalis etiam mortis confinio revocaret. Quo comperto, gaudet pater, exultat amita, gratulatur cognatio, et tota familia laetanter tripudiat, auctorem salutis Dominum nostrum Jesum Christum, in Sancto suo Richardo, voto pariter et voce benedicentes. Istius veritati miraculi tot nobiles, tot vitae merito venerabiles, tot fidei veritate credibiles attestantur, quod eisdem non credere plane videatur absurdum.

*De abortivo
suscitato*

4 Illud quoque singulariter mirabile et mirabiliter singulare, de abortivo mortuo et ab utero ad tumulum deferendo, ad ejus laudem, qui facit mirabilia magna solus, non pigeat enarrare. Fuit in Cicestrensi diocesi, villa quae *e* Pons-Roberti dicitur,

quidam Simon nomine, cognomento de Cruce, et **D** uxor illi nomine Catharina, Deum tinentes et praedicandae fidei, sicut postea rei probavit eventus. Praedicta igitur mulier de viro suo concipiens, posteaquam aliquamdiu praegnans extiterat in una mamillarum suarum graviter coepit infirmari. Cumque dolore morbi crescente, inflatio turgens cum horrenda nigredine totam mamillam occuparet, et corporalis medicinae subsidio prorsus foret destituta; ad divinam, quam Deum infirmantibus per servi sui Richardi merita praestare didicerat, penitus se convertit. Vocato itaque viro suo, ambo pariter B. Richardi auxilium invocantes, facto voto, denarium ad ejus tombam offerendum *f* complicant: et ipso die, dolore pariter et tumore sedato, ad plenum sensit se mulier in mamilla curatam, Deum in Sancto suo una cum viro glorificans. Decurso igitur tempore, muliebri partui debito, cum jam parturiendi tempus instaret, coepit per duas noctes et unum diem supra modum affligi, non solum afflictione corporis, sed etiam mentis; quippe quae nullum vitalem motum per unius noctis spatium et amplius sensit in foetu quem alvo gestabat: unde, tam ipsa quam obstetrices, magis abortivi dolorem quam partus vivi gaudium expectabant. Crastino autem B. Joannis Baptistae illucescente, coepit parturiens vehementius torqueri: foetu nimirum saepius ad partum veniente, sed pariente cum partu viribus deficiente. Tandem vero circa horam diei primam, mutato pariendi ordine consueto, prodeuntis pedes primo se coeperunt cum altera manuum ostendere; ac dein, alia manu post dorsum retorta, totus egreditur, deforme spectaculum et triste ingerens intuentibus: nulla enim vitae signa praetendens, cum tetra nigredine squallidus apparebat, aptiorque contegi terrae tumulo quam reclinari cunabulo. Quem omnino mortuum mater cum obstetricibus intuentes, accersito patre pueri, quid de miserando eventu sit agendum vix norunt. Mater filium recenter enixa, prioris beneficii in mamilla per B. Richardum accepti non immemor, ait: Domine Deus omnipotens, per merita B. Richardi, redle spiritum vitae huic abortivo. ut saltem sacri baptismatis unda perfusus, in numero filiorum adoptionis tuae possit aggregari. Pater vero non minori fiducia eadem replicans, adjunxit votum dicens, O B. Richarde, si puero isti vitalem spiritum tuis meritis infuderis, ut in Christo renatus baptismum consequatur, puerum cereum, ejus imaginem representantem, ad Dei laudem et tui memoriam extollendam, ad tuum sepulcrum una cum puero deportabo; plicatoque ad voti confirmationem et sancti honorem supra puerum denario, ac pueri fronte Cruce signata: statim puer os pariter et oculos aperiens, et salivam per os emittens, motu membrorum ac vitalis aeris attractione et emissionem, vivum et incolumem se, mirantibus et Deum in sancto suo Richardo benedicentibus, patenter ostendit. Non solum autem baptismi gratiam est consecutus, sed etiam sic ad plenum vitae et incolumitati est redditus, quod post quatuor annos sequentes, coram B. Richardi vitae et miraculorum examinatore, sospes et hilaris est representatus.

5 Exstitit quidam, Joannes de Stokes nomine, in diocesi Cicestrensi, qui dum quadam die cum aliis luderet, inter ludendum motu subito, quam paralyticis vocant, in latere dextro percussus, in terram cecidit, et usum totius partis dextrae perdidit in instanti; nec omnino surgere potuit, nisi adjutorio suffultus alieno. Ad domum ergo quamdam, quae erat e vicino, miserantium manibus miser adductus, per sex annos et amplius mansit paralyticus. Coeperunt igitur manus ejus dextra, nec non et tibia valido tumore ingrossari, ac foraminum multitudine, infir-

mitate

*de Paralytico
ad tombam
ejus curato*

A mitate quam fistulam vocant, perforari. Morbo igitur per dierum incrementa crescente, cœperunt ossa, sanie per foramina stillante, propriis juncturis dissolvi, ita quod ossa plurima, de manu pariter et tibia, una cum tumore putrido, videbantur exire manifeste. Dum igitur miserabiliter linguens sic jaceret afflictus, medicamento quoque pariter et medicorum destitutus remedio, cœpit fama de B. Richardi virtutibus crebro aures infirmantis percellere. Animatus ergo non modicum spe recuperandæ salutis per Sancti merita gloriosa, voto et voce pariter, et modis aliis quibus potuit, obsecrat instantem, ut ad Sancti tumbam quovis modo perducatur. Hospes igitur, qui ipsum hospitalitatis gratia toto languoris tempore in domo recollegerat, ipsius condolens miserie et clamore permotus, eum ad Sancti tumultum usque perduxit. Ibi ergo a vigilia Natalis Domini, orando, supplicando, et obsecrando pro suæ salutis beneficio, usque in diem S. Joannis Evangelistæ devotus permansit. Qua videlicet die, circa horam diei *g* tertiam, dum Missa major celebraretur, super Sancti sepulcrum obdormivit: et vidit in somnis quamdam venerabilem personam, albis indutam, dicentem sibi, Surge et ambula. Statimque, cum esset expergefactus, tumbæ custos affuit: qui cernens infirmum stupentem, interrogat, quomodo circa ipsum ageretur. Quo sibi referente suæ visionis modum, respondit: Visne ambulandi vires experiri? Quo dicente; Volo; cœpit tumbæ custos ipsum sublevando juvare. Et statim cœperunt nervi, diuturno languore contracti, tanto sonitus fragore, ac si rumperentur, perstrepere, dum membra contracta distenderet. Infirmus autem, præ stupore simul et gaudio se continere non valens, in laudem Dei Salvatoris Sanctique Richardi, cujus meritis hoc adscribebat, valenter erupit. Perducitur itaque ad magnum altare, et ad tumbam reducit cum laudibus Cleri pariter et plebis, et subsequente hora nona cœpit per se surgere, et huc illucque deambulare. Cœperunt, quoque per se successive stillantia claudi ac desiccari foramina: sicque fistulæ ulcerosæ dolore sanato, ac veteri paralysis contractione curata, diu desideratæ restitutus est incolumitati. Per omnia benedictos Deus. Amen.

*de curatione
doloris den-
tiumcujusdam
Religiosæ.*

C Londinii, in monasterio monialium S. Helenæ, fuit quædam Priorissa, religione pariter et fama commendabilis, et ipsa quoque Helena nuncupata. Hæc itaque cum adeo gravi dolore dentium affligeretur, ut vix comedere posset vel dormire, et per dies in tantum morbus invalesceret, ut quo se verteret seu quid ageret penitus ignoraret; extitit quædam domicella, nomine Rosa, inter nobiles Angliæ famæ et opinionis non modicæ, quæ etiam B. Richardo dum viveret fuerat familiaris et cara. Audiens itaque præfata Rosa prædictæ Priorissæ diram afflictionem, cum apud se haberet panniculum, B. Richardi sanguine, cum viscera ipsius a corpore separarentur, intinctum; de meritis Sancti sumens fiduciam, ad Priorissæ decumbentis lectum accessit, ac panniculo prolato, quem secum detulerat, monuit diligenter, ut de meritis B. Richardi, cujus Reliquias ad eam detulerat, veraciter confidens, locum doloris panno jam dicto devote tangeret, et auxilium Sancti toto corde postularet. Quod ut factum est, sequenti nocte, cum Priorissæ somnus subreperet, apparuit ei B. Richardus, elegantiori forma ac hilari vultu conspicuus, manumque suam super locum doloris leniter circumducens, ait, Excrea quod habes in ore, et expue. Ad hanc vocem expergefacta, initigato dolore sensit se curatam; et implere cupiens, quod Sancti jussum fuerat, quod in ore sensit phlegmatis vel salivæ nisa est expuendo projicere. Audientes autem Sorores sanctimoniales ipsam tam for-

titer excreare, accedentes ad eam sciscitantur quid haberet. Et illa, Curata sum, inquit, per B. Richardum quondam Cicestrensem Episcopum, qui mihi paulo ante apparuit, manuque sua maxillam meam dolentem tetigit, et excreare me monuit. In crastino autem venientibus ad se ordinem visionis exposuit, et quod mirandum est, ejus quem numquam in mundo viderat formam corporis, gestus, vultum, modumque loquendi ita descripsit proprie, et hi qui eum in carne vivum familiariter noverant, stupefacti, B. Richardum sibi veraciter apparuisse pro certo affirmarent. Ipsa vero sic ad plenum convaleuit, ut de cetero ipsius doloris et morbi experta penitus existeret. Hinc quoque ipsa ceterique hujus miraculi conscii dixerunt, vere Sanctus, vere Dei amicus est B. Richardus, Christi Confessor gloriosus.

7 Non procul a castro de Arundelia Cicestrensis diœcesis est quædam villula Biggenevre vocata, in qua quædam mulier Mamildis nomine, in obsequio Domini et Dominiæ, prædictæ villæ nobilium, officio lotricis fungebatur. Hæc nocte quadam, dum in lecto jaceret, ita subita nervorum contractione cœpit rigescere, ut penitus impotens esset pedes vel tibias extendere. Crevit autem in tantum ipsa contractio, ut pedum tali natibus firmiter adhererent; sicque per sex annos continuos contracta permansit, ut nusquam absque adjutorio alieno a loco movere se posset. Unde semel, cum domus ubi jacebat succenderetur, et jam sibi ab incendio immineret mortis periculum, solo usa clamore, a miserantium manibus asportata vix evasit incendium; atque in platea, ubi erat posita, usque horam diei alterius primam permansit, quo usque Domina villæ pietate super eam mota, cuidam de villa præcepit, ut eam in domum reciperet, annonam quotidianam sibi impendens. Inter hæc de miraculis B. Richardi rumor crebrescit: ipsa vero, quamvis corpore adhuc contracta, spe tamen et fide mentis erecta, petere, quærere, pulsare improbo clamore non destitit, quo usque quidam de vicinio misericordia moti, ipsam equo imponentes et ad sellam colligantes, quatuor nihilominus viris ipsam a dextris et a sinistris sustentantibus, ad tumbam Sancti perducta est: ibique per novem dies ipsius auxilium instanter deprecans, continue permansit. Decima vero die in tantum morbi dolor invaluit, ut in instanti expirare se crederet: nec minus qui affuerunt hoc idem putabant. Cum ecce somno depressa, videbatur sibi dormiendo quod tibias extenderet. Nec vana visio. Experrecta enim **F** tibias omnino rectas reperit et extensas: non tamen videbatur posse ambulare. Crescente autem spe curationis, fecit se propius ad Sancti tumbam sublevando deduci, ibique per totum illius diei spatium usque ad sequentis noctis medium, lacrymabiliter Sancti suffragia implorando, permansit. Et ecce circa ipsam noctis horam iteratæ vicis sustinet passionem, somnusque subrepit ut prius. Post paululum vero evigilans, tibiis extensis, videbatur sibi quod ambulare posset. Vocatis autem qui adstabant, rogavit ut eam erigerent: quæ cœpit per se ambulare, ac firmatis gressibus usque ad magnum altare gratias redditura perrexit. Solvuntur devote laudes Domino, in sancti sui Richardi meritis glorioso. Facta est autem hujus mulieris curatio sanctæ *h* Trinitatis sollemnitate inchoante, in cujus videlicet honore Cicestrensis ecclesia Cathedralis extat fundata, ut multis paterent Sancti merita, et a pluribus viso miraculo ipsi Trinitati redderetur gloria. Sequitur enim ipsa mulier solennem firmo gressu processionem, votoque gratiarum expleto, gaudens et incolumis remeavit ad propria. Ad istius autem miraculi cumulum non nihil videtur apponere, quod a radicali

D
AUCTORE
RADULFO
EX MS.

*de curatione
cujusdam
mulieris
paralyticæ*

E

AUCTORE
RADULFO
EX MS.

i

de muliere a
paralysi
sanata

A radicali semine parentis hæc contractionis infirmitas prædictæ mulieri dicitur contigisse : mater quippe ejus ipso eodem morbo et extitisse percussa et mortua fuisse refertur. Sed naturæ Creatorem supra naturam agere posse non est ambiguum, cui ab ipsa natura et omni i naturato honor et gloria in secula seculorum.

8 Prædicto miraculo haud multum dissimile de quadam Agnete, cognomento Baraylle, de villa de Suwik, certa relatione contigisse refertur. Hæc itaque gravi morbo paralysis per duos omnes sic fuit [afflicta] continue, ut loqui non posset, nec ab umbilico inferius se movere ; sed tibiis ad crura retortis, tali pedum ejus quasi natibus infixi videbantur : unde et sic immobilis extitit, ut nec ad perquirendum victui necessaria quoquam movere se posset. Hæc tandem auditis B. Richardi miraculis et sanitatum virtutibus, quæ Deus ipsius meritis in ægrotantium corporibus faciebat ; nutibus et signis quibus potuit cum gemitu exegit, ut ad tumbam Sancti duceretur. Ubi per dies aliquot implorans devote Sancti patrocinia ; et linguæ solutionem ut loqui posset, et tibiarum extensionem ut per se surgere et bene ambulare valeret, Sancti meritis, potenter pariter et patenter, obtinuit. Hinc ab omnibus, prioris morbi et miseriæ suæ conscia, gratiarum actio et vox laudis, tam debite quam devote, Domino persolvitur, qui B. Richardum meritis gloriosum manifestat.

k
de quodam
surdo sanato.

9 In Prioratu de Wike diœcesis Cicestriensis k extitit quidam, Richardus nomine, cognomento de Poleyn, in seculari habitu et ejusdem domus degens famulatu. Hic tanto obstructus fuit surditatis incommodo, quod parum vel nihil audire poterat, quod eo magis multis extitit manifestum, quia janitoris gerens officium, auditus nullatenus potuit occultare defectum. Cum igitur anno integro et dimidio tali surditate premeretur, salubri valde instinctu tumbam Sancti devotus adiit, et ibi parumper orando ipsius suffragium imploravit, atque ex cita auditus recuperatione persensit, quam efficaciter B. Richardus se veraciter interpellantes exaudivit. Ad suos igitur incolumis reversus, laudis et gratiarum materiam omnibus gaudens reportavit.

de quodam
puero susci-
tato.

10 Sed nec prætereundum, quod in castro quod Almegele vocatur, in domo illius nobilis viri Wilhelmi de Bello-campo, Domini castri præfati, probatur stupendo miraculo contigisse. Præfatus quidem Dominus castri, cuidam nobili ingentis patrimonii heredi filiam suam copula matrimoniali conjunxerat, cum Deus filium ex conjugē suscepta concessit. C Infans autem post quintum suæ nativitatæ diem gravi morbo cæpit laborare. Tussi namque, ut videbatur, tam anxie vexabatur, ut tenuioris aeris attractione vix posset respirare ; sed anhelitu penitus præcluso, interiori parte gutturis ex aere incluso sonitum, gargarizanti similem, ut moris est morientium senum, efficiens, tennelli pectoris spiritu intercepto defunctus est. Nutrix igitur pueri et plures de adstantibus casui miserando condolentes, et utrum vere foret mortuus explorare volentes, nunc ad os, nunc ad nares, nunc ad oculos, nunc ad pectus, et ceteras corporis partes manus apponunt : diriguerat quippe frigore, nec etiam in ore ipso vel saltem tepor caloris repertus est. Mentum quoque, quod deciderat, ad claudendum os sublevant ; et statim per se recidebat. Oculos etiam, quos mors ipsa clauserat, aperiens ; verum per se claudi nequibant : manibus iterum oculos claudentes, sic clausi permanserunt. Quid plura ? Ipse jam carnis color, in luteum commutatus, mortis præsentiam cernentibus indicabat. Defuncti ergo corpus per duorum miliariorum itineris moram sic jacebat extinctum, solo castri Domino et matre pueri hujus

casus ignavis ; ne qui infirmi fuerant, dolendo nuntio plus infirmarentur. Adstantes quoque de corpore institis involvendo seu linteis consuendo, jam tractare cœperunt. Et ecce quædam puella, præfati Domini filia, Margareta nomine, audita morte pueri cum aliis accurrit. Quibusdam vero S. Joannem, aliis B. Nicolaum invocantibus, intulit prædicta Margareta, invocemus unanimiter B. Richardum, Cicestresem quondam Episcopum, ut sicut resuscitavit quemdam puerum aquis submersum, ejus imaginem ceream in rei gestæ memoriam inspexi, sic istum puerum suis meritis Christus dignetur suscitare. Et accedens denarium super puerum ad Sancti venerationem complicavit. Cum puella autem ceteris acclamantibus, et S. Richardi adjutorium postulantibus, statim cœpit puer se movere, pedem ad se trahere, oculos aperire, ex ore sputum emitte- D re, et vitæ restitutæ manifesta signa monstrare. Voluit forsitan Deus, ejus occulta sunt judicia, citius ad S. Richardi nominis invocationem, quam illorum gloriosorum Joannis et Nicolai, in pueri resurrectione clamantes exaudire ; ut sanctum suum Confes- E rem Richardum, et necdum Sanctorum adscriptum catalogo, et inter homines clarificaret, et in cælo apud se gloriosum atque potentem ostenderet, cui sit potestas honor et gloria in secula seculorum. Amen.

ANNOTATA.

a Cum primus liber, more nostro arbitrioque distinctus, centum numeros expleset, visum fuit in secundo libro novum inchoare centenarium, et antiqua serrata distinctione, numeros ut titulos, Martiniano MS. in margine additos ex altero MS. hic quoque in margine exhibere.

b Hugonis hujus meminit Mattheus Paris, et Capitalem Justitiarium vocat ad an. 1238. Spelmanus in Glossario fuso de Justitiariis in genere et specie agit, asseritque sub Normannis Regibus ita dici ceptos, qui Saxonum ævo dicebantur Aldermanni : de Justitiario autem totius Angliæ ait, quod dignitate omnes proceres, potestate omnes superabat magistratus. Enumerat deinde omnes qui hoc munere functi sunt, et in his antepenultimum hunc Hugonem, quem dicit fuisse Rogerii Comitis Norfolciæ et Angliæ Marescalli fratrem : sed et fratri eum utroque in titulo successisse et utroque per Regem Eduardum cedere coactum ostendit Canablenus in Icenis.

c Licinium hic pro Ellychnio sumitur : aliquando F pro ipsa lucerna accipi docet Vossius, citato Glossari Arabo-Latini auctore. Isidorus in Glossis licinum vocat. Videtur a lychno depravatum. Ejusmodi autem filum, quali in lychnis utimur, eo potissimum adhilebatur, cum mensurandus esset aliquis sub invocatione alicujus Sancti (quod in historiis miraculorum, illo ævo in Anglia patratorum, frequentissimum) ut ex ipso cera inducto fieret candela, ad longitudinem sic mensurati, arsura deinde coram Sancti sepulcro vel imagine, si beneficium obtineretur.

d Fulbertus Carnotensis ad Finardum, Sic et multæ oblatiæ propter vota offerentium, unus panis sunt propter unitatem corporis Christi : nunc hostias usitatori vocabulo dicimus : quomodo autem illæ inter duas ferreas laminae coquantur ex purissimi pollinis ozymo, ita etiam, majori forma, ex saccuro atque aromatis admixtis, fiunt prorsus simillimi panes sive crustulæ, in bellariis numeratæ : quas etiam nunc Franci mutato ab Oblatis nomine Oublies vocant. Apage igitur qui, cum Obelias esse panes Baccho sacros legisset apud Rodiginum. l. 9 cap. 16, novæ rei vetus vocabulum recte se credidit applicuisse, in suo utriusque linguæ Gallicæ ac Latine Inventario.

e In Confinio Cicestremsis et Arundeliæ Comitatum, supra

A *supra Arnunam fluvium, juxta oppidum Petworth est vulgo Roberts-bridge: In tabulis perperam Rotter-bridge scriptum.*

f *Ita complicatus denarius, voto obtento, offerebatur ecclesie aut dabatur primum accedenti pauperi: quod idem fit ab iis qui contracto in duas partes denario pactum firman indissolubilis amicitiae vel matrimonii contrahendi.*

g *Nobis post mediam noctem nona: Ecclesiastico enim more hic numerantur horæ: sic infra non. 7 prima hora diei dicitur, quæ nobis septima numeratur.*

h *Si intra primum a morte annum (ut est verosimile) contigit hoc miraculum, anno 1253 fuit hic dies 13 Junii, quia Pascha die 20 Apr.*

i *Vox nota Philosophicis istius ævi scholis, dividendis Naturam in Naturantem et Naturatam ut res secundum naturæ ordinem producta, et causa sic produciens significetur.*

k *In margine ex alio MS. notari videbatur Wintoniensis. In monastica autem Anglicano tom. 1 dicitur, Athelwoldus Dux ecclesie Wintoniensi S. Swithuni Ord. S. Benedicti contulisse Wike. An autem ipsum sit illud Wyke quod Cicestrensi urbi intra primum miliarium adjacet, et sic utraque lectio salvari possit non divinamus.*

CAPUT II.

Pars posterior miraculorum S. Richardi post mortem.

Fuit in pago de Winterburry, qui, ad differentiam alterius ejusdem nominis, Comitibus dicitur, quidam Gaderus nomine; habens uxorem nomine Julianam, sub legitimo matrimonio ambo vitam simplicem fideliter actitantes. His Deus prolem dederat masculinam, quem Joannem fecerunt, cum baptizaretur, appellari: cui ipsa nominis designatio, miro divinæ gratiæ miraculo, non frustra videtur imposita. Hic igitur cum fere duorum esset annorum, die B. Mariæ Magdalene, cum esset ær jucundior, quamquam ad sui fors solatium, minus tamen caute, in platea publica relictus est. Cum enim esset hora diei circiter meridiana, adest subito quidam auriga, bigæ prædens, de foro veniens ebrius, ut assolet illud genus hominum: tantoque jumentum flagello plus agitant, quanto plus ipse cerevisia cervice agitatus: et cum impetu in puerum equo impingente, solo puer resupinus prosternitur, ipsam ventris teneritudinem rota plaustris, ipso rustico quibusque mulieribus et massa salis onusti miserando pertransiit spectaculo: ipsumque puerum conquassatum et extinctum reliquit. Ad tam infortunatum eventum undique ab utroque sexu concurrunt, excitatur ipsa mater miseranda, quæ genuit, ad clamorem; sparsisque criminibus, tenellæ proles gemebundam orbitatem non ferens, terræ b syncopando, similis morienti, prosternitur. Defertur puer dolentium manibus, flatu liberioris auræ refovendus; aqua frigida vultus respergitur, manibus astantium hinc inde palpat, portatur, levatur; si forte aliquod vitale signum appareret, exploratur; et non erat vox penitus neque sensus. Affluit tandem Dominus Gilibertus, idem ecclesiæ ipsius Rector et Sacerdos; qui videns pallore mortis obtectum et nullum vitæ signum in ipso remansisse; rotæ quoque vestigium, ex transverso ventris prope umbilicum, ex coagulato sanguine ceteris corporis partibus nigrius apparere, Indubitanter, inquit mortuus est puer: nec mirum, si enim hominem robustum et validum tanta moles oppressisset, omnino prorsus extinxisset, quanto magis puerulum tenellum, ætate necdum bimum? Recedamus, inquit, quia vitam de isto sperare ulterius non est. Igitur jam

puerum in domum intulissent, et mortuorum more linteo insuissent, nisi de more Anglicano c Coronariorum adventus, qui interfectum inspicerent, expectarent. Præfato quoque Sacerdote recedere volente, mater extincti, sub obtestatione Dominicæ Passionis et gloriosæ Virginis obsecrando, ipsum morari coegit. Dum igitur extinctum circumstarent, venit in mentem Sacerdotis quoddam miraculum, quod B. Richardi meritis audierat contigisse. Hoc igitur incitamento divinitus animatus, coepit dicere. Unanimiter omnes et suppliciter ac devote genua flectentes Dominum deprecemur, ut B. Richardi Confessoris sui precibus huic extincto pusioni vitæ spiritum dignetur infundere: et ad hoc monuit ut unusquisque, ad Dei et gloriosæ Virginis Sanctique Richardi honorem, ter Pater noster et toties beatæ Virginis salutationem dicerent. Ipso autem Sacerdote quosdam Psalmos cum oratione subjungente, antequam orationem terminaret, coepit puer primo unum pedem, postmodum alium ad se trahere, ac postmodum per se resedit: cunctisque qui aderant spectantibus et stupentibus, os et oculos coepit aperire, et non solum vitæ restitutæ, sed et incolumitatis integræ risu jucundiori indicia propalare. Nec enim tantummodo vitæ ac sospitati se sensit redditum, quin imo tantam vivacitatem sensuum sibi sensit augmentatam, quod mater sua, quæ ipsum et post et ante nutrierat, et ipsa rei experientia testaretur, ipsum vegetiorem et viribus et sensibus post casum extitisse quam ante. Vox igitur plangentium prius et lugentium in gratiarum actionem versa est et laudem Christi, qui per merita sancti sui Richardi tanta de mortis victoria miracula mortalibus voluit prærogare, qui cum Patre et Spirito sancto vivit et regnat Deus per omnia seculorum.

12 Sub religione quoque præstiti sacramenti fideliter refertur, quod quidam Richardus nomine de villa de Romeseye, gravi nervorum contractione fuit afflicto, ita quod per viginti septimanas tibiis ad nates hærentibus, de lecto, ubi sic contractus continue decubuit, absque alterius adjutorio nullatenus movere se potuit. Contigit ergo, ut quidam ecclesiæ vicinæ Vicarius ipsum languentem visitaret: qui visa ejus infirmitate, monuit ut sperans de Dei misericordia, meritis B. Richardi consequenda, prædicto Sancto corde supplici se devoveret: qui monitis ipsius humiliter obsecundans, sine moræ dispendio continuo se devovit. Voto igitur facto, tam efficacem tamque velocem Sancti meritis, cui se devovit, voti sui sensit effectum, ut ipsa eadem die, absque hominis alminiculo, nervorum constrictione soluta, et extenderet tibiis, et ad ecclesiam sine ductore vel adjutore perveniret: ipsemet Deum et B. Richardum laudans, et aliis nihilominus laudandi præbens materiam.

13 Illud quoque, tam jucunde miraculosum quam miraculose jucundum, reticere non possum: quomodo scilicet Deus, qui B. Richardum in mari et piscibus gloriosum dum viveret ostendit, in aeris volucibus post mortem stupendo prodigio voluit mirificari. In illo siquidem solenni Studio, quod apud Oxoniam vigere dignoscitur, extitit quidam scholaris qui licet rebus istis exterioribus gestu hominis exterioris videretur jucundior, fidei tamen devotione, prout ex miraculo subsequente patebit, usquequaque non caruit. Hic cum aviculam quamdam quam merulam dicunt, vocis modulamine suavi, sui studii curam per vices relevantem cavea teneret inclusam, miro super hoc delectationis fervore ferebatur. Unde cum quidam, sibi admodum familiaris aviculæ prædictæ factus esset avidior; coepit specialis societatis prætextu ipsum attentius flagitare, ut sibi prædictam aviculam ad sui solatium non negaret; sed spe majoris

D
AUCTORE
RADULFO
EX MSS.

E

De quodam
contracto
sanato.

F

De ave, quæ
post linguæ
privationem
cantavit.

De puero
suscitato.
a

b

AUCTORE
RADULFO
RX MS.

Eccli. 30, 23

A maioris amicitiae pariter et remanerationis, sibi conferret. Ille petentis instantiam non admittens, mudis quibus poterat se excusat. Asserebat se gloriam suam alteri non daturum, ipsumque, licet carissimum, non debere mirari, si sibi met ipsi in tanto solatio neminem praeferret. Avem quoque, licet in se parvi pretii, quia tamen juxta Sapientis vocem, jucunditas cordis haec est vita hominis, quam ex avis melodia non modice hauriebat, nullo modo alicui se daturum. Abiit socius verecundia perfusus, nec minas cordis ira permotus : quid agat, excogitat : invidiaeque stimulis agitatus, solatium, quo ipse potiri non potuit, dolet alium possidere : dissimulat tamen ad tempus, cameram socii frequenter ut prius ingreditur, et familiaritatis assu intima penetrat secretorum. Una autem die, explorata solitudine, intrat absque teste ubi aviculae cavea dependebat : manaque apprehensam linguam innocentis, qua dulces sonare consuevit modulos, scalpelli acumine crudeliter amputavit, et clam recessit. Intrante ego Domino, cujus erat avicula, cernit eam, hirsutis pennis et demissis alis, capite deorsum pendente, quasi infirmitatis dolorem demonstrantem. Quod ille perpendens, imperat alveolo volucris nova imponi cibaria. Cum autem nec comederet, nec more solito levioris gestus motu se subrigeret, nec quidquam modulaminis depromeret, manu leniter acceptam ac doloris causam inquirere gestiens oris *d* forceipe dilatato, reperit linguam suae cantatricis excisam. Videres tunc amissi solatii dulcedinem, doloris amaritudine commendare ; discurrebat per singulos, et conqueritur ac, si rei non modicae jacturam pertalisset : et cum nec a sociis nec a mancipiis rei gestae posset eventum agnoscere, consternatus haerebat, quid facto opus esset. Erat autem tunc temporis in illo municipio B Richardi, ibidem quondam Cancellarii, miraculorum famosa recitatio. Cumque sibi de praefati Sancti miraculis venisset in mentem, hujusmodi verbis ex cordis intinis Deum coepit interpellare : Domine Deus, qui etiam caeli volucres, ad humanae vitae solatium pariter et subsidium, creasse dignosceris, quique mihi tuo munere hujus aviculae tantu letari praestitisti ; adesto deprecor mihi supplicanti, et meritis gloriosi Antistitis et Confessoris tui Richardi, cujus apud te merita signis et prodigiis coruscantibus praedicantur accepta, redde huic volacri pristinae vocem melodiae, ad laudem et gloriam tui nominis, et ad B. Richardi Sanctitatem declarandam ; ut pristino solatio mihi restituto, vota mea coram omnibus, ad ipsius Sancti honorem, tibi Domino Deo persolvam. Nec diu distulit sui meritum Richardi Dominus stupendo miraculo demonstrare : coepit enim avicula, instrumento carens, ita dulces *e* notas modulari, ut nihil pristinae dulcedinis deesse videretur, verificata versiculi sententia qua dicit Poeta :

Ludit in humanis divina potentia rebus.

Tanto siquidem ipsius avis cantus videbatur jucundior, quanto miraculosior : unde sonanti aviculae fideles concinunt laudes Creatori, qui meritis B. Richardi, quod natura non potuit, sua potentia dignatus est operari. De hoc miraculo quidam rythmice ait :

Ipsi laudes intonet lingua speciales :

Cujus laudes personat lingua carens ales. *f*

14 Accedat nunc ad laudem Dei calamo describendum, quomodo a vitae privatione, divina potentia meritis Beati Richardi, factus est ad *g* habitum regressus. Erat ergo in villa Romeseye quidam, Walterus de Dolinge nomine, manens apud Romeseyam. Ille habuit filium, nomine Nicolaam, qui habuit aetatis annos circiter octo, et crescente infra corpus apostemate, gravissimo coepit affligi languore. Crevit enim tumor pariter et dolor, et in tantum per dies languentis invaluit validudo, quod gemitus aegroti et

miserias vix miserantium aspectus ferre poterat vel **D** auditus : sed amici et noti, horrore doloris percussi quasi alieni recesserunt procal, videntes morbi vehementiam. Tumor quoque pectoris horridus jam spiritus attractionem pracludere videbatur, sicque paulatim imminentis signa mortis coeperunt apparere ; donec membris rigescentibus, et clausis oculis superductus color cinereus, mortis praesentiam palam adesse monstravit. De stratu ergo in terram depositus, ultimum spiritum exsufflasse ab omnibus conclamatur. Mittitur pro Sacerdotibus, ut defuncti animam Deo pro more recommendent : et jam de funeralibus solummodo videbatur tractandum, cunctis id tantum asserentibus, quia defunctus est. Sed quia mortem hanc, non ad interitum sed potius pro gloria Dei, ordinavit Altissimus, ut Deus in Sancto suo Richardo glorificaretur ; ecce post longiora diei spatia, suggestit matri pueri mulier quaedam de astantibus ; Devove ac mensura filium tuum Beato Richardo, pro quo refertur Deus et mortuos suscitare, et infirmos curare ; et plurima prodigia mortalibus demonstrare. Ad quam vocem defuncti mater, quasi a somno expergefata, resumpta spei fiducia, sampto licinio coepit puerum mensurare, et prout monita fuit Beato Richardo devovere ; devote **E** supplicans, et astantes secum supplicare instanter exorans, ut Deus ob praclara dilecti Confessoris sui Richardi merita, orbitatem suam respiciens, mortuo filio suo vitam reddere dignaretur. Finita vero oratione, cum cordis intentione devota ; coepit puer oculos, palpebris reseratis, paululum aperire ; pedes movere, et suspirando gemere. Unde mater accedens ad puerum concita, et aurem ad os pueri applicans blandiendo, quomodo et ubi fuerit seiscitatur. At ille primo quasi sibilando tenui voce respondit, Ego fui in loco pulcherrimo et amenissimo cum Deo, et vidi coram eo viros valde speciosos, inter quos etiam B. Richardum contemplatus sum, ubi ego semper optabam habitare : Beatus autem Richardus rogavit Dominum ut me sibi donaret. Quo facto B. Richardus, pectus meum manu consignans et liniens, omnem dolorem et infirmitatem a corpore meo fugavit, et pristinae sanitati simul et vitae, sicut vides, restituit. Haec quidem primo quasi palpitando videbatur proferre, et cito postea manus levans et corpus erigens Deo et B. Richardo de restitutione salutis et vitae, gaudenter pariter et patenter, coram omnibus gratias egit. Qui autem huic miraculo extitere praesentes, vel eorum relatu hoc idem audientes, vel ubicumque **F** fama pernotuit, Deo gratias agentes, ipsum benedixerunt, qui Sanctum suum Richardum tam insigni miraculo huic mundo gloriosum voluit demonstrare.

ANNOTATA.

a Notata erat in margine vox aliqua, sed ita detrita ut legi nequiverit.

b Syncope medicis totalis spirituum defectio dicitur.

c Coronatores vocat Spelmannus in Glossario aliique vulgo Coronas, estque minister justitiae ad quaerendum de homicidiis ex parte Regis sive Coronae constitutus : ejusmodi autem casorum inspectio, etiam in conventu fortuito, apud Belgas quoque usurpatur.

d Rostrum volu i dicere.

e Notam pro cantu frequentissimo istius avi usu dici alibi notavimus : sic Missa cum nota dicitur ea quae ad notas musicas decautatur.

f Videntur haec accepta ex Hymno seu sequentia pro Officio proprio aut Missa compositis.

g Contra quam vulgo in Philosophia dicitur, A privatione ad habitum non datur regressus.

f
de suscitatione
cujusdam
defuncti.

g

A

CAPUT III.

Canonizatio S. Richardi: Bulla Urbani IV.

Diffusa per
Angliam fama
sanctitatis,

useæ 14, 6

et cunctis
Ordinibus
ad sepulcrum
concurrenti-
bus,

a
Episcopus et
Capitulum
Cicestren.

B

Reges et Pro-
ceres Angliæ
petunt

et obtinent
ab Alexan-
dro IV. examen
institut,

C

regis relatio
fit Urbano IV.,

b

c

Cum igitur B. Richardus, adhuc in carne vicens mortalis, sic floreret et redoleret, ut videntibus et audientibus ad vitæ exempla et doctrinæ prodesset rudimenta, sed et miraculorum gloria, ad divinæ laudis incitamenta; post mortis quoque faulem, novis et variis prodigiis cœpit florere, quatenus de ipso non immerito illud debeat decantari, Justus germinabit sicut lilium, et florebit in æternum ante Dominum. Proinde diffusa per Anglicanam insulam suæ sanctitatis fama, ac miraculorum frequentia; cœperunt catervatim Rex cum terræ Nobilibus, Clerus cum Pontificibus, divites cum pauperibus, senes cum junioribus Sancti limina visitare, et suæ sepulturæ locum variis ac pretiosis muneribus honorare. Necdum tamen Beatus iste Sanctorum numero Summi Pontificis judicio fuerat adscriptus: unde et ipsius a successor in Cicestrensi Sede Antistes, habito cum suis Canonicis super hoc frequentî colloquio, timebant ne forte divinæ gratiæ beneficiis invenirentur ingrati, si diutius tanta Dei magnalia a Summi Pontificis audientia concelarent, nonnullis utriusque sexus nobilibus eorum super hoc negligentiam arguentibus; maxime cum oblationes et donaria, quibus Sancti sepulcrum fideles quotidie honorabant, justissime circa hoc negotium non immerito deberent expendi. Ad hæc Rex cum terræ Magnatibus favorem et juvamen ad hujus rei expeditionem favorabiliter compromittunt. Provisis igitur viris prudentibus et discretis tantoque negotio prorsus idoneis, misit Rex ipse litteras supplicatorias, famam virtutum ac miraculorum tam in vita quam post mortem ipsius attestantes. Scribunt Prælati scribunt Proceres et Magnatores, Summum Pontificem unanimiter interpellantes, ut, ad Dei honorem et fidei Catholicæ firmamentum, suis litteris aliquibus Prælati discretis et Deum timentibus det in mandatis, quatenus vocatis, qui ad hoc essent evocandi, fidelium attestationibus, indagarent, quid super præmissis suæ sanctitatis articulis possent reperire; ac postmodum Summi Pontificis auribus studerent intimare.

16 Præfuit ea tempestate Romæ Sedi sanctæ recordationis Alexander Papa, qui quod ab ipso petebatur benigno favore concessit, virisque famosis scientia pariter et religione, quos in hujus operis præmissi principio. [jam insinuavi,] hujus executionem negotii duxit committendum. Papa igitur Alexandro diem ultimum debito naturæ terminante, testium quidem examinationem, quæ ipso vivente fuerat inchoata, fideliter peregerunt: relatio tamen attestationum ad tempora venerandæ recordationis Urbani dilata est, cujus Papatus anno primo, venerandæ opinionis viri Magister Nicolaus de Wicio, ejusdem Sancti consanguineus, et Dominus Willelmus de Radinges ipsius sancti quondam Capellanus et secretorum conscius, ambo autem canonici Cicestrenses, ad Curiam Romanam missi, negotium canonizationis B. Richardi strenue et plena fide peregerunt. Persuasor autem efficax et strenuus hujus canonizationis extitit, coram summo pontifice et Cardinalibus ceterisque qui tunc aderant Prælati, venerandæ recordationis Magister Joannes de b Exonia, Eboracensis tunc Cancellarius, postmodum c vero Wintoniensis Episcopus, vir utique famosæ scientiæ; sumptoque themate de typico legalis Sacerdotis ornatu, qui auro, hyacintho et purpura et lapidibus pretiosis redimitus incessit; nostrum quoque Sacerdotem Evangelicum, Beatum dico Richardum, in morum ornatu prædicta gessisse luculenter patefecit.

Aprilis T. I.

Summus ergo Pontifex, cum Cardinalibus Clerique et populi multitudine copiosa, die d S. Vincentii, apud domum Fratrum Minorum Viterbii c existens, summa cum devotione ipsum solenniter Sanctorum Catalogo duxit asseribendum; ipso Domino Papa cum lacrymis præ gaudio sententiam canonizationis preferente, omnibus quoque gratias Deo referentibus, qui S. Richardum similem fecit Sanctorum in gloria. Amen.

17 In ipso quoque Missæ officio, quam Summus Pontifex ipsa die celebravit, orationes subscriptas et decantandas in ecclesia ad honorem Sancti composuit, et ipsemet decantavit. Oremus Deus qui, ad declarandum Sanctorum tuorum merita, facis Ecclesiam tuam miraculis coruscare; concede nos famulos tuos, B. Richardi Confessoris tui atque Pontificis intercessione, ad eorum consortium feliciter pervenire. Per Dominum. Oremus. Concede quæsumus, misericors Deus, ut intercedente B. Richardo confessore tuo atque Pontifice, oculis tuæ majestatis munus oblatum, et gratiam nobis bene vivendi obtineat, et gloriam sempiternam post hanc vitam acquirat. Per Dominum. Similiter Postcommunio. Hæc sacrosancta sumpta mysteria Domine nobis effectum conferant salutarem, quorum B. Richardus devotus extitit dispensator. Per Dominum. Adjecit quoque litteras omnibus Ecclesiarum Prælati de sua canonizatione, miraculis, et sanctitate, in quibus etiam mandat die suæ migrationis de mundo solenniter: quarum videlicet litterarum hic est tenor.

18 Urbanus Episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus Fratribus Archiepiscopis et Episcopis, ac dilectis filiis. Abbatibus, Prioribus, Decanis, Archidiaconis, Præpositis, Archipresbyteris, et aliis Ecclesiarum Prælati, ad quos litteræ istæ pervenerint, salutem et Apostolicam benedictionem. f Exultet jam Angelica turba cœlerum, exultent divina mysteria: summi namque Regis victoria, et salutaris passionis ejus effectus in humani generis relucet creatura. Exultent in gloria Sancti, et suis in cubilibus lætentur de novo cœli concive: qui habitator dudum domus luteæ, terrenum fundamentum habentis; post carnem cum vitæ, mundum cum deliciis superatum, post habitum de hoste antiquo triumphum, corporis ergastulo resoluta, factus compatriota Cœlestium, cœlesti quiescit in patria, sidereas incolit mansiones. Exultet Mater Ecclesia, novæ proles fecunditate jucunda; cujus meritis fidem Catholicam, supra firmam petram stabili firmitate firmatam, claris inspicit clarere miraculis, et signis insignibus insigniri: quibus fallaces hæreticorum confutantur fallaciæ, Judæorum confunditur obstinata pertinacia, inexcusabilis ignorantia paganorum omni prorsus excusationis etiam velamento fraudatur. Anglia prorumpat in jubilum, et celebri memoria se virum produxisse Angelicum medietur, consortem gloriæ Angelorum. Exultet et gaudeat Cicestrensis Ecclesia, quæ tantum mernit habere Pastorem, qui cum vivens salutaribus instituit monitis, laudabilibus instruxit exemplis; moriens favore munit apud homines, intercessionibus protegit apud Deum. Gaudens igitur et exultans cum jucunditate commemoret, se in terris habuisse patronum, cujus in cœlo patrocinii munitur.

19 Plaudant etiam et jubilent passim profusis cuncti Christicolæ gaudiis, dum possessiones hujus sæculi ad æternam considerant gloriam profuisse, ut temporalibus pœnis affecti æternis gaudiis potiuntur; dum mundum mundanorumque contemptum ad hereditatis æternæ principium convalescere intuentur; ut terrena spernentes superna participant, et fiant Christi Domini coheredes. Plaudant itaque manibus,

40 exultationis

U
AUCTORE
RADULFO
EX MSS.
qui S. Ri-
chardum 22
Januarii ca-
nonizat Vi-
terbii.

d

e

et Orationes
in Missas
legendas
componit;

E

omnem trium-
phantem et
militantem
Ecclesiam

invitans ad
exultandum

F

et ad glorifi-
candum Deum

AUCTORE
RADULFO
EX MS.

A exultationis vocibus jubilent, plausus exultet operum, jubilet vox psalmorum, piis plaudant manus operibus inter orationum devota tripudia, voces sonent, resonent cymbala bene sonantia, labia cordi concinna concordie concrepent harmonia, cor amet, lingua clamet, manus operetur instanter, læti diem agant lætitiæ plebs et clerus, ex immensitate gratiæ mensuram laudis et lætitiæ metiantur. Laudent igitur Dominum secundum multitudinem infinitæ suæ magnitudinis, sine fine laudent eum, in venerandæ memoriæ B. Richardo, quondam Episcopo Cicestrensi, mirabilem : quem ipse immensa sua bonitate, virtutum mirificans operatione et gratia sanctorum, sic immensis illustravit miraculis, quod in diversitate graduum sui status, in gratia et gloria gradatim ascendit.

in eximia
Richardi
sanctitate :

20 In subjectionis namque statu, quasi stella matutina promicuit in medio nebulae; dum in juvenilis ætatis ignorantia, innocentiae firmato vestigio, imitando vixit exemplo. In Praelationis gradu quasi luna in diebus suis plena resplenduit, potiora tam de virtutum crescentium meritis incrementa suscipiens, quam de obtentæ gloriæ dignitatis. Post felicem vero transitum de hac vita, quasi sol refulgens, sic ipse in Dei templo refulsit, dum signis evidentibus, quasi radiantibus solis radiis coruscans, felix principium, feliciori continuatum medio, felicissimo meruit fine concludi. Ejus vitæ nimirum talis exitus debebatur : sic namque dedit ei Largitor bonorum omnium præsentis vitæ curricula decurrere, ut mundo moriens ipsi Deo feliciter vivere mereretur. Cujus vitam, per quam veræ vitis palmes effectus vivit, æterna plantatus in vita; cujus processum, per quem sibi ad cœleste palatium Pater misericordiarum paravit accessum; cujus miranda miracula, quibus miraculose per ipsius merita Dominator Dominus suam mirificavit Ecclesiam; ad suæ laudis præconium, ad instruendum novis propugnaculis Christianæ religionis ædificium, ad præsentiam et futuram instructionem et gaudium; grato compendio, gratia divina favente sermoni, compendiosus sermo perstringat.

quippe qui
juventute
pie et caste
acta,

21 Hic namque a primævæ juventutis suæ primitiis, ducis illius ducatu ductus, illius regis rectus et directus regimine, in cujus cellaria ipsam sequens, ipsis obsequens, semper optavit anxius, et tandem obtinuit (ut credimus firmiter) gloriosius introduci; vacans studiosè virtutibus, virtutum Domino votive reddidit vota sua : omnia, quæ juvenilis ætas perniciose solet amplecti, velut in annosa jam constitutæ ætate, discreta maturitate devitans, continentia studuit : adolescentiæ ac juventutis vias incertas adeo impolluto nisus calle transire, quod famam suam ab omni contagii carnalis infamia servavit illasam. Qui etiam a fratre primogenito, per gratiæ ejus obsequii inducto gratiam, non seducto per alicujus calliditatis astutiam, cum oblatione cedendi patrimoni, quod secundum morem patriæ idem frater totaliter obtinebat, invitatus ad conjugale cujusdam puellæ nobilis consortium; mundi hujus corde mundo immundis illecebris, ut in sortem Domini cederet, cessit hujusmodi cessioni : et animam suam firmo proposito cœlesti sponso desponsans, sponsæ terrenæ sponsalia sponte sprexit; ad castitatis aspirans privilegium, non execrans carnalis matrimonii sacramentum. O negotiatio provida! o utilis et ingeniosa mercatio! Terrena pro cœlestibus commutavit, transitoria pro mansuris, temporalia pro æternis. Contempsit temporale patrimonium, ut particeps fieret hereditatis æternæ; carnalis conjugii voluptates, appetentibus anxias, satiatis poenitudine plenas, abhorruit; ut immaculati tori delicias, desiderantibus suaves et placidas, fruentibus gratas et avidas, obtineret. Quo uberius scientia et virtutibus impleteret, impendit

recusatis
nuptiis et
hereditate

studio sollicitus operam, virtutibus se virtuose devovit.

22 Et quia vas novum, animam scilicet peccatorum maculis non infectum, vero attulit Elizeo, ipse sapientiæ sal misit in id, ipsumque virtutibus ac famæ nitentis oleo adeo fecundavit, quod proficiens præ cœtaneis in litterarum scientia, in tantum virtutibus profecit et fama, quod inter ceteros in eo cum ceteris B. Edmundus, tunc, Cantuariensis Archiepiscopus, currens in scientiæ suæ præconio et laudabilis conversationis odore, ipsum etiam participem singularis familiaritatis, et ad officium Cancellarii Cantuariensis assumpsit. Cumque datam illi a Domino gratiam plenior exolveret familiaris experientia, quam vulgaris fama promiserat; circa totius Archiepiscopatus administrationem ipsius ministerio utebatur; ipsum suam dexteram reputabat, fidum sui pectus consilii, fidelem ministrum justitiæ, ac eruditam linguam fructuosæ doctrinæ. In his autem et aliis inferioribus administrationibus suæ curæ commissis, veri Dei divina ipsum prosequente gratia, taliter ministravit, quod in veracitate sermonis, censura justitiæ, mansuetudinis lenitate, humilitatis cultu, omnibus se amabilem exhibuit, omnibus utilem; pauperes auxilio, divites consilio refovendo; in his quasi stella matutina resplendens, suis crescentibus meritis in plenæ lunæ claritatem excrevit. Licet enim soleant interdum virtutes tepescere, vel otio cedere, desideratæ dignitatis culmine; dum student aliqui vivere quietius, ut persistent in optata et obtenta dignitate diutius: in isto tamen, cum altioris gradus incremento, creverunt.

uni se dedit
virtutum
studio,

et Ecclesiæ
ministerio :

23 Ipse namque vocatus ad regimen Cicestrensis Ecclesiæ, factus est solito magis vigil ad curam, non segnis ad opus, suavis ad mores. Ex tunc fuit ei pauperum cura major, habitus abjectior, gestus et affatus humilior. Ex tunc ille in persecutionum perpeffione fortior; in libertatis ecclesiasticæ defensione constantior, in justitiæ censura inflexibilior, in oratione ferventior, in eleemosynarum largitione profusior, in proprii corporis castigatione rigidior, districtior in observantiæ disciplina, in carnis et spiritus lucta prudentior; horum colluctationes frequentes in ipsa lucta, dum prudenter attendit, studuit luctari prudentius; carnem coegit servire spiritui, abiecit ancillam et filium ejus, carnem et carnis incentiva prosternens : vigiliis vero, quas spreto cubili pervigil observabat, refocillavit spiritum; pavit jejuniis; multa orationum assiduitate nutrit. O virum industrium, o circumspecti athletæ prudentiam! Carni arma debilitationis imposuit, ut armis fortitudinis spiritus armaretur : illi dedit arma terrestria, ut spiritus arma cœlestia commodius toleraret. Ut enim carnis carie caute careret, effectu verè Mardochæus effectus, ipsius et nomen et omen assumpsit, dum nominis interpretationem implevit; impudentis carnis factus amara contritio, et ipsam amare conterens impudentem. Posuit enim vestimentum ejus cilicium, et ipsius stimulos, corrigia ligneis et ferreis pungente stimulis se nudum comprimendo, repressit; loricaque superinduens, arma macerationis adjecit. O pugnantis cauta sagacitas, sagaxque cautela! O dolus bonus in hostem! Sic armavit adversariam, ut armis debilitaret armatum, cum debilitato secure conflingeret, in conflictu quietius vinceret, de armato [victoriam] virtuosius obtineret.

factus deinde
Cicestrensis
Episcopus,

F

vitam in
summa egit
austeritate,

24 Hæc miranda, hæc laudanda belli victoria; non in exercitus multitudine, sed de cœlo veniens fortitudo. Hoc opus illius, in cujus conspectu non est differentia, in multis liberare vel paucis. Hoc opus illius, qui docuit lucernam ardentem non poni sub modio, sed candelabro superponi. Hoc opus illius, qui quod verbo docuit, opere in B. Richardo adimplevit

et vitæ etiam
miraculis
claruit,

A plevit : ipse enim Pater luminum, qui dedit ei per tenebras mundi hujus in suo lumine ambulare, in ipso meritorum lucernam accendit : ipse illam candelabro mirabilium operum superimposuit, ut per clara merita, quasi luna resplendens, tandem per miraculorum evidentiam in solis fulgore proficeret, et quasi sol in templo Christianæ fidei refulgeret, nec laterent in absconditis tantæ opera claritatis ; quæ idem summus Pontifex per eum non solum cum ipso regnantem, sed etiam adhuc licet præter carnem tamen in carne viventem, dignatus est mirabiliter operari, patientibus ad beneficium, videntibus et audientibus ad miraculum, imitationis exemplum, et proficiendi doctrinam : quorum de multis aliqua onerosæ multitudinis gratia brevis series reserabit. *g* Quodam si quidem ædilitatis tempore, ad ejusdem beati viri elemosynam inopinata concurrente inopum copia, panem qui [ægre sufficiens] ad nonaginta refectionem pauperum, distributione solita occurrentis multitudinis vix parti minimæ concurrebat in numero ; vivus panis, qui de cælo descendit, ad ipsius benedictionem abundare fecit, in tantum, quod præter æstimationem adstantium, reffectis abunde fere tribus millibus pauperum, consuetas recipientium portiones, de supernæ abundantia pietatis superabundaverunt partes, quæ secundum eandem distributionem centum adhuc pauperes referissent.

23 Hic resolutionis sui corporis tempore propinquante, per plures dies ante horam mortis certam (licet ipsa nihil incertius) facti subsecuta veritate dictum certificante, prædixit. Post cujus transitum, corpus ipsius antea gravatum vigiliis, terræ durtia, in qua frequenter solebat decubare, confectum ; jejuniis maceratum, macerationibus multis afflictum ; præter humanum morem nitidissimum apparuit : ut probaretur pressuris talibus non oppressum, sed potius expositum. Ad ipsius invocationem contractos, quorum membra naturaliter gressui ministrantia ita totaliter plurium annorum paralysis inveterata contraxerat, ut, eisdem membris hujusmodi ministerio ineptis redditus, nulla omnino daretur gradiendi facultas ; ille, cujus mira sunt opera, subito membris ipsis insolita virtute erectis, in liberi gressus libertatem erexit. Antiquatas fistulas, plurium ossium concavas et contractione, et sine spe sanitatis stillantes saniem, ejusdem Sancti meritis, ulceribus etiam repente sanatis, divinæ pietatis clementia desiccavit. Tres mortuos, quorum unum currentis currus per medium rota compresserat, reliquos vero febris extinxerat, ille qui mortem moriendo destruxit, precibus sub ejusdem porrectis nomine suscitavit ad vitam. Et quod non est prætereundum silentio, sed solenni vulgandum gaudio, in humanum corpus, e vestigio inhumandum (utpote de corpore matris natum exanune, de utero transferendum ad tumulum) ejus invocato nomine, animam viventem animarum Creator infudit.

26 Sane his et aliis miris operibus Sancti hujus astruentibus sanctitatem, et Christianæ fidei veritatem miraculorum lingua loquente ; concurrunt undique populus, crevit devotio, laudatur Dominus de salutaris gratiis, salutis Auctori gratiæ referuntur. Invaluit super his gratia et fama communis et celebris in auribus felicitis recordationis Alexandri Papæ prædecessoris nostri, de Anglorum tabernaculis vox exultationis et salutis intonuit ; ad ipsum Carissimi in Christo filii nostri Regis illustris, Prælatorum et aliorum Magnatum Angliæ, supplicationis humilis instantia ascendit. Prædecessoris nostri auctoritate inquisitionem fieri super prædictis obtinuit ; Nos et Fratres nostros, per Prælatos religiosos, Comites, Barones, et alios fide dignos, in inquisitione ipsa probata veritas, et auctoritate

nostra primo per venerabilem Fratrem nostrum Episcopum *h* Tusculensem, ac demum per nos et eosdem Fratres diligenti examinatione discussa, de Sancti ejusdem vita mirabili, miraculis et meritis gloriosis instruxit. Exultat itaque cælum laudibus, resultat terra gaudiis, et hujus Sancti solemnia læto conventu concinat populus Christianus. Molliatur durities Judæorum, paganorum ignorantia instruat, sileant hæreses, hæreticorum dolosa labia conticescant ; nec moliantur amplius dolosæ vulpeculæ, religionis Christianæ segetem candis ignitis et dolosis fraudibus deinoliri ; virtutem vereantur Ecclesiæ, tanti ac talis et similiur patronorum defensione munite ; nec ipsorum præsumptuosa temeritas de cetero contra ipsam præsumat insidiari, evidentium operum et signorum tantis propugnaculis instructam. Signis saltem evidentibus acquiescant, qui in veri dogmatis testimoniis non quiescunt ; operibus saltem credant, qui pertinaciter Evangelicæ doctrinæ non credunt ; avertantur ab errorum inviis, veritatis convertantur ad viam ; ut in Domini veritate directi, rectius hujus beati viri vias fidei et operis vestigiis investigent, ipsumque sequi studeant, qui ambulans in via immaculata Domino fideliter ministravit.

27 Ceterum quia (sicut de ipso pro certo tenet excepta ex his certa et indubitata credulitas) Rex cælestis sic enim honorari decrevit in cælis, ut æternæ claritatis lumine, quasi regis amictus vestimentis, et sempiternæ gloriæ diademate decoratus, sedi supernæ quietis insideat ; decet ut nostro ministerio per omnem Christianæ Ecclesiæ ambitum, vehiculo, debite venerationis incedens, profusis per orbem gaudiis et effusis ubique laudibus honoretur in terris. Propter quod de Fratrum eorundem ac Prælatorum omnium, apud Sedem Apostolicam existentium, unanimi consilio et concordii consensu, in festo B. Vincentii xi Kalendas Februarii, eum, hostis humani generis, carnis, et mundi victorem, Sanctorum catalogo cum celebri gaudio diximus adscribendum. Ideoque Universitati vestræ per Apostolica scripta mandavimus, quatenus tertio nonas Aprilis (quo utique die ipsius beatus spiritus de vitæ præsentis exilio transiit ad patriam, et mundi hujus egressus tenebras, ac luminis abyssum ingressus, ad inaccessibilem lucem accessit, ipsam felix habitans, et habitus feliciter ab eadem) celebriter ejus festa celebra, modulatis vocibus et cordibus medullatis, annis singulis celebretis, et a vestris faciatis subditis celebrari ; ut eundem gloriosum Confessorem et inclytum venerantes in terris, sentiatis intercessorem assiduum et defensorem propitium in excelsis. Ut autem ad venerabile sepulcrum ipsius eo affluentius quo utilius confluat populi multitudo, et colatur solennius ejusdem Confessoris veneranda solennitas ; omnibus vere pœnitentibus et confessis, qui cum devotione ad id in die solennitatis ipsius accesserint ejus imploraturi suffragia, singulis annis quibus illuc venerint, de omnipotentis Dei misericordia et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, unum annum et quadraginta dies ; accedentibus autem ad prædictum sepulcrum infra ejusdem festi quindenam, quadraginta dies de injuncta eis pœnitentia misericorditer relaxamus. Datum Viterbii, decimo Kalendas Martii, Pontificatus nostri anno primo i.

ANNOTATA.

a An immediatus Richardi successor Joannes Clipping? ita videtur : quandoquidem Stephanum de Berckstaid, ad quem Vitæ hujus dirigitur Epilogus, anno duntaxat 1261, ac fortasse jam mortuo Alexandro Papa, Episcopatum inivisse scribat Godwinus.

D
AUCTORE
RADULFO
EX MS.
h

ad confundendos
Ecclesiæ
hostes.

j

declarat
eum frui
gloria cælesti,

natalem
ejus 3 Apr.
jubet annue
celebrari,

l
et Indulgentias
ejus respectu largitur.

z

b

g
imprimis
stupenda panis
multiplicatione ;

mortuus autem
mirabiliter
revivuit in corpore,

et multas
aegris sanitates

ipsique mortuis
vitam
invocatus
concessit.

quibus examinatus et probatus,

AUCTORE
RADULFO
EX MS.

A b Exonia urbs, vulgo Excester, in Devoniam, ad Ischam flumen urbs Episcopalis. Godwinus Joannem Oxoniensem appellat, asserit quoque de Gernsey cognominatum reperiri: quidquid sit de altero hoc cognomine, hoc certum, Oxoniam et Exoniam urbes diversissimas esse.

c Anno 1263 inquit idem Godwinus, Joannes de Exonia consecratur a Pontifice: sed mox quod Baronum seditiosorum contra Regem factioni adhaereret, a Legato Pontificio suspensus ab officio, tandem Viterbii est extinctus an. 1268.

d 22 Januarii Ubi electus Pontifex 29 Augusti 1261 etiam sequentis anni partem maximam commoratus est, ut ex Bullis inde datis apparet: in Autumno anni 1262 Urbem veterem migravit.

e MS. hic et supra num. 42, Horum colluctationum frequenter in ipsa luctatus prudenter accendit, studuit luctari prudentius: quæ nullum sensum facientia restituenda putavimus, exigua mutatione adhibita.

f Hoc titulo omisso reliquam Bullam, sed omissis minus substantialibus ad pauciora contractam, exhibet MS. Carthusiæ Coloniensis, ejus egraphum habemus.

g In Legendario MS. Ecclesiæ S. Salvatoris Ultrajecti relicta hujus Bullæ pars describitur, titulum Vitæ præferens.

h Fuit is Otho de Castro Radulphi, ab Innocentio IV ex Cancellorio Parisiensi Cardinalis creatus, an. 1244, virtutibus, rebus gestis et scriptis clarus, an. 1273 Urbeveteri defunctus.

i Christi 1262. Ejusdem Canonizationis, ut hoc anno facto, meminit Matthæus Paris anno præcedenti. Baronius in notis ad Martyrologium Rom. alius Urbani litteras de eadem Canonizatione citat, quarum exordium In cœlesti: sed hæc fortassis canonizationis actum præcesserunt; et si quando ad nostras manus veniant, quod optamus, servabuntur pro Supplemento.

EPILOGUS

Episcopo et Capitulo Cicestrensi directus.

Reuerendæ sanctitatis sacræ Sedis Ecclesiæ Cicestrensis Pontifici, illius quondam eximiæ sanctitatis viri B. Ricardi successor, ac toti ejusdem Ecclesiæ venerando Capitulo, peccatoris magis quam Prædicatoris nomine censendus Frater Radulfus, vester in Domino servus, superni Patris benedictione, et prælibati pii Patris Ricardi semper imitatione proficere. Cœlestis providentia dispositionis, apud quam de sui gregis regimine nunquam extat oblivio, quæ quondam Eliæ, Prophetæ sancto, ad suæ sustentationem inedie per

viduam providit Sareptanam; ipse quoque in præsentiarum per viduam, etsi non Sareptanam, non inferioris tamen Sareptana conditionis, ad scribendum vitam B. Ricardi, tamquam cibum animæ salutarem, mihi materiam, suarum precum instantiam adiungendo, ministravit. Exemplo igitur Prophetæ contemnendum non arbitror edulium animæ salutiferum, licet per mulieris devotam industriam subministratum. Prædictam viduam Sareptanam commendat libri Regum historia: hanc vero Regum prosapia. Ad illam pascendus mittitur Elias, ad istam vero pascendus in suis membris quotidie venit Christus. Illius augmentavit Dominus olei in lecyto particulam, nec non et hydriæ farinulam; istius vero, inter tot expensarum et eleemosynarum profusionem, in tantum auget Dominus promptuaria, ut non solum adventantibus extraneis, verum etiam ipsis rerum et possessionum procuratoribus et dispensatoribus novum quotidie inferat stuporem; mirantibus nimirum et super hoc mirando conferentibus, quomodo respectu possessionum suæ facultatis sufficiat tam inexhaustæ profusio largitatis. Illa veteris legis vidua commendabilis; hæc novæ gratiæ, vita, genere et opinione laudabilis. Illa denique, ad sui et filii animam pane refocillandam, duo lingua collegit: hæc ex ligno Passionis Dominicæ, ad devotionis et dilectionis incentivum, fasciculum myrrhæ colligere et inter ubera sua didicit collocare. Ad hæc quis novit, si Dominus ipsius vitam per mulieris sollicitudinem conscribi voluit, qui quoad vixit mulierum vitam, et maxime hujus de qua loquimur, ad virtutum profectum tam solcite informare studuit? Rependit ipsa quod potuit, et Sancti beneficiis ingrata nolens apparere, quod per semet ipsam nequivit, alieno labore perficere procuravit. Quem quidem laborem ego, licet indignus, tam propter tanti Patris impetranda suffragia, quam pro prædictæ viduæ, scilicet Comitissæ de Arundel, Ysabellæ videlicet de Albiaco, devota instantia duxi subeundum, examinatam vitæ et miraculorum prædicti Sancti a Romana Sede veritatem et fidelium relationem secutus Vos igitur, tamquam illius imitatores, qui nec muliebris sexus fragilitatem nec oblationis exilitatem despiciens, illius Evangelicæ viduæ duo minuta abundanti divitum prætulit ærario; præsentem Vitæ Ricardi tractatum, ad ipsius honorem Sancti in ecclesia vestra legendum, affectum potius attendentes quam eloquentiæ seu conditionis defectum, si placet: admittere dignemini; et si quid correctione dignum in eo videritis, vestræ discretionis linea corrigere non detrectet.

et ipsam
cum vidua
Sareptana
comparat.

E

Vitam S.
Richardi
jussu Comitissæ viduæ
scriptam
offert

IV APRILIS.

SANCTI QUI PRIDIE NONAS COLUNTUR.

S anctus Vietor Episcopus.	} Martyres	S. Palatinus,	} Martyres.
Sanctus Aëtius Episcopus,		S. Julius et duo alii,	
S. Agathodorus Diacon.	} Martyres	S. Georgius, Solitarius in Monte Laconiae Makeo.	}
S. Theodulus Lector,		S. Isidorus, Episcopus Hispalensis in Hispania.	
S. Paulus,	} Martyres.	S. Publius apud Græcos.	} apud Græcos.
S. Matulinus,		S. Plato, Hegumenus Symbolorum et Sacudionis, dein inclusus monasterii Studii, Constantinopoli.	
S. Urbanus,		S. Theonas,	
S. Saturninus,		S. Simeon,	
S. Quintilianus,		S. Phorbinus,	
S. Publius,		S. Guierus, in Cornubia apud Anglos.	
S. Ingenius,		S. Guilielmus Eremita Siceli, in Sicilia.	
S. Victor,			
S. Successus,			
S. Julianus,			

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Sanctus Romanus Martyr colitur hoc die officio Ecclesiastico, sub ritu duplici, in Ecclesia primaria Ordinis S. Antonii in diocesi Viennensi, ob Sacras hujus reliquias ibidem asservatas, de quo aliisque Sanctis, qui ibidem coluntur, egimus

xiii Martii.

S. Hildelitha Virgo, Albatissa Berkingensis in Anglia, memoratur in MS. kalendario Ordinis S. Benedicti. Vitam ejus dedimus

xxiv Martii.

S. Benjamin, Martyr in Perside, memoratur a Molano, in Auctario Usuardi primæ editionis, et a Canisio. Acta Martyrii dedimus

xxxi Martii.

S. Zosimus anachoreta, qui funus S. Mariæ Egyptiacæ curavit; inscriptus est Martyrol. Romana, et Menæis ac Menologiis Græcorum. De eo una cum dicta Maria Egyptiaca egimus

ii Aprilis.

S. Irene, Virgo et Martyr, Thessalonice sagitta percussa, memoratur in MSS. Casinensi, Attempisiana et Ultrajectino. De ea et ejus sororibus Agape et Chionia, (quæ hoc die etiam habentur in MS. Aquisgranensi) egimus

iii Aprilis.

S. Josephus Hymnographus magna hoc die veneratione celebratur in Menæis Græcorum et Anthologio itemque in Moscovia refertur etiam a Molano et Ferrario. Vitam ejus dedimus

iii Aprilis.

S. Gregorius in habitu eremitico hodie exprimitur in tabulis kalendarii Moscovitici: videtur esse supra nominatus S. Georgius in Makeo: facillime enim hæc nomina ab imperitis confunduntur.

Ephrem, vir inclytus ac prædicator egregius, rexit ecclesiam suam, id est Hierosolymitanam, tempore Aëlii Hadriani Imperatoris Romanorum aliquanto tempore: qui postquam in vinea Domini fideliter laborasset, et veluti egregius pugnator diu constanter certasset, fidem Christi nuntiando tam Judeis quam Gentilibus, magnam catervam ex iis fidei jungendo et baptizando, tandem Martyrio coronatur: ejus festum colitur iv die Aprilis. Hæc Theodoricus Pauli in libro MS. bellorum Dei: aliam de ejus cultu antiquo notitiam nullam habemus. Sedit duodecim post S. Jacobum.

Ambrosius, primum Marcionites, deinde ab Origene correctus, Ecclesiæ Diaconus et Confessionis Dominicæ gloria insignis, obiit ante mortem Origenis, et in hoc a plerisque reprehenditur, quod vir locuples amici sui senis et pauperis moriens

non sit recordatus. Hæc inter alia S. Hieronymus de scriptoribus Ecclesiasticis cap. 56, ejus etiam meminit cap. 61. De eodem agit Eusebius lib. 6. Hist. Eccles. cap. 18, 23 et 28. Ex quibus elogium emscit Petrus de Natalibus lib. 4 cap. 31, et occasione S. Ambrosii Episcopi Mediolanensis, quem legerat tradi hoc die obisse, asserit et hunc pridie Nonas Aprilis quiescere et Sanctum appellat. Grenus et Molanus in prima editione Auctarii ad Usuardum hunc etiam retulerant absque titulo Sancti. Secutus Canisius Sanctum Diaconum scribit; at Ferrarius S. Ambrosium Diaconum appellat. Omisit eum in secunda et tertia editione Usuardi sui Molanus: et melius: cum ad veram illius sanctitatem, velut Ecclesiæ judicio creditum, in tanto antiquitate affirmandum, hactenus nulla aut Græcorum aut Latinorum Martyrologiorum monumenta proferrantur.

Primosi Martyris insignes Reliquias, sub Pontificatu Innocentii x Roma Bononiam translatus, hoc die in ecclesia Joannis in Monte venerationi exponi, tradit in Bononia perlustrata Masinus.

S. Senerthi Episcopi depositio memoratur in MS. Martyrologio Usuardi, in bibliotheca Attempisiana adservato, et ex Sanctis Anglis potissimum aucto. Ferrum quia nihil de eo alibi legimus, curioso indagatori eundem hic proponimus.

Gallus de Loch Techet,

Coina de Kill Coinne.

Colmanus Candidus,

Ultanus filius Caidi,

Cronsecha,

Crumtherus Core, Presbyter de Kill-mor.

in Hibernia, referuntur in Martyrologio Tam-lactensi.

B. Lælius Marcellinus Mediolanensis, vir omni pietatis officio insignis et admiranda imprimis caritate erga pauperes, sedit annos xvii, menses xi. sepultus in Basilica S. Ambrosii. Ita Tabula Archiepiscoporum Mediolanensium, ex decreto Concilii Provincialis iv sub S. Carolo Borromæo anni 1564 edita, ut habetur in parte 2 Actorum Synodali pag. 835 Addit Ughellus tomo 4 In Annalibus Mediolanensibus narratur Lætum (sic enim Bezutius et ipse appellant) fuisse adscriptum numero Beatorum: ejus dies festus celebratur iv Aprilis. Pluribus nos de eo auferemus si in Breviariis, Missalibus, kalendarii

dariis Mediolanensibus antiquis aut novis tale quid hoc die notatum inveniremus. Nunc eo cogimur abstinere, donec plenius et certius informemur de cultu. Floruit sub Stephano IV Papa ab anno 753 ad 769, ejusdem Papæ legatione in Franciam ad Pipinum Regem obita notus.

Isidorus Episcopus Cordubensis, occasione S. Isidori Episcopi Hispaniensis, qui hoc die colitur, refertur cum titulo Sancti, et Senior appellatur, a Constantino Ghinio in *Natalibus Sanctorum Canonicorum*. Verum inter Sanctos Cordubenses non agnoscitur a Martino de Roa, qui accurate de illis scripsit. Non etiam meminit illius Tamaius Salazar in *Martyrologio Hispanico*: nec appellatur Sanctus ab Ambrosio Morales, qui lib. 12 *Chronici Hispanici* cap. 21. subjungit eum S. Isidoro Hispanensi.

Ven. Isidorus hodie notatur in *kalendario Ruthenico* uquid Posserinum in *Apparatu*; Episcopum aut Abbatem fuisse persundet titulus honoris præfixus: non tamen induci possumus eum ad Hispanias referendum esse, idroque ipsum malumus hic seorsim ponere.

Petrus hujus non inissecundus, Episcopus Pictaviensis, pridie Nonas Aprilis anno MCXV mortuus est, ut tradit, ex libro obituum Ecclesiæ S. Hilarii de Cella Pictavii, Joannes Bestius de *Episcopis Pictaviensibus*, ubi late de eo agit: quod idem præstiterunt Sanmarthani in *Gallia Christiana*, et alii, absque ullo titulo Sancti aut Beati neque ejus meminit Saussayus in *Martyrologio Galliano*. Ejus nihilominus Vitam, compendiose a se conscriptam, misit ad nos ante aliquot annos Michael Cosnerius, *Fontebraldensis Patrochus*, honorans titulo eam et asserens, in choro majoris monasterii Fontebraldensis cum B. Roberto Fontebraldensi sepultum, et hos duos haberi iusignes Patronos ex utroque latere altaris positos. Ast in *Chronico Malleacensi* apud Bestium dicitur obiisse Calviniano castro, et sepultus apud S. Cyprianum Pictavis. Ceterum quam indicat Cosnerius venerationem, ea videtur in proprio affectu potissimum istius loci, consistere.

Begannus Abbas refertur in *MS. Florario* et a Greveno in *Auctario Usuardi*: qui addit, in Hibernia. Hoc citato habetur in *Calendario Henrici Fitzimon*: ast deest in *MS. Tamlactensi*.

Guillelmus, Reges Scotorum, cum titulo Sancti reconvallus, feruntur a *Camerario* in *Menologio Scotico*: quos, si Sanctorum cultum habuissent, etiam retulisset Dempsterus in suo *Menologio Scotico*: quicum eos omittimus.

Fr. Saladinus, Asculi in Piceno, hoc die obiit, et ergo Beatus nuncupatur. De eo requirenti olim P. Bollando, responsum anno 1649 quod eo anno die 13 Aprilis repertum esset ejus corpus, intra capsum ligneam, in lapideo altari, sub titulo SS. Michaelis et Mauri, in *ade cathedrali*; et quod illud de mandato Emin. Card. Gabrielis Episcopi privatim translatum fuerit in capellam S. Mariæ Lauretanæ, intra eandem aedem, ubi etiam nunc servatur. Nescimus an et quali cum veneratione. Quare satis habemus ejus nomen hic collocare, maxime cum lateant omnia Monumenta vitæ et miraculorum, ob quæ meruit sub altare reponi. Interim damus inscriptionem plumbeæ tabellæ in ejus manibus repertæ. Anno Incarnationis Christi MCCXLI Indiet. xiv, die Jovis, intrante Aprili, Fr. Saladinus vespere migravit, et sequenti die Veneris, a crypta S. Angeli, ubi xxv annis pœnitentiam egerat, huc delatum fuit tempore Gregorii Papæ, residente Theodino Episcopo Tusculano anno iii. *Eremiticam cum vitam in magna austeritate duxisse scribit Franciscus Ant. Miglianus in Vita B. Conradi Asculani infra laudanda.*

Gunzelinus Abbas Morerolæ in Hispania, Ordinis Cisterciensis, traditur claruisse anno 1188, et non

sine magnæ sanctitatis nomine quævisse in pace, quem ideo cum titulo Beati referunt Henriquez, Bucelinus, et Chalemotus.

Benedictus a S. Fratello, cognomento Niger sive Æthiops, laicus, e familia reformatorum observantiæ S. Francisci mortuus esse Panormi anno MDLXXXIX die IV Aprilis traditur a Roccho Pirro, in *Natalia Ecclesiæ Panormitanæ* pag. 185, qui pag. 197 addit propositum fuisse corpus ejus, post annos ferme xxvi a vermium peste immune, omnibus colendum civibus. Ejusdem meminit Cujetanus in *Martyrol. Siculo* et Ferrarius in *Catalogo generali*, et ad xxv Januarii Arturus du Monstier in *Martyrol. Franciscano*: qui Beatum appellant. Asserit Ferrarius Actajurata extare, quæ a nobis petita per litteras anno 1669 si contingat videre, libet securius progredi.

Nicolaus a Monte Corvino, } Ordinis Minorum, a-
Franciscus Neapolitanus, } pud Cayrum Ba-
Petrus, } byloniæ ob fidem
Christi a Saracenis occisi anno 1358, referuntur in *Martyrol. Franciscano*.

Petrus Stella in Lusitania, } Ordinis S.
Joannes de Vallibus in Umbria, } Francisci.
Gaspar a Barga Florentiæ. } referuntur in
Alphonsus ab Amygdaleto in Castello, } *Martyrolog.*
Antonius a Puteo-Fidone in Italia, } *Franciscano*:
Maria a Conceptione in agro Cordub. } Petrus etiam
in *Hagiologio Cardoso*, et Joannes a Jacobillo: et
Maria in *Gynecæo* ejusdem Arturi. omnesque a vir-
tutis ibidem citatis de vitæ sanctitate laudantur: nos
publici cultus probationem requirimus.

Nicolaus Bandinellus eremita sacrae Silvæ Illicetanæ prope Ferrarias, in *Fastis Senensibus* Joannis Baptistæ Ferrarii, dicitur obiisse pridie Nonas Aprilis anno MCL, et titulo Beati honoratur. Idem facit Fabricius Landuccius in *Historia dictæ Silvæ Illicetanæ*, asseritque Vitam dicti Nicolai scriptam nuper esse ac prælo dignam: quam dum expectamus, absque præjudicio ejus memoriam hic celebrasse sufficiat. Ab Herrera et Crusenio refertur ad finem seculi XIV.

Joannes Incontriis, utique Joannes Guccius, eremita ejusdem Silvæ Illicetanæ, in dictis *Fastis Senensibus* dicitur obiisse etiam pridie Nonas Aprilis anno MCCCXXXIX, et titulo Beati honoratur. Fabricius Landuccius in *Historia dictæ Silvæ Illicetanæ* pag. 99 asserit sacellum constructum et altare erectum in loco, ubi Christus illi in forma Pastoris apparuit, agique de formali Beatificatione aut Canonizatione, sed ob paupertatem dictæ eremi non posse optatum effectum deduci.

S. Tigernacus Episcopus Cluaineosensis memoratur in *MS. Martyrologio Tamlactensi*, et a Greveno in *Auctario Usuardi*. Ejus Vitam damus v Aprilis

B. Hermanus Josephus, Canonicus Ordinis Præmonstratensis, hoc die variis in ecclesiis dicti Ordinis colitur Officio Ecclesiastico, sed Strinsfeldæ in diocesi Colaniensi, ubi vixit et antiquum cultum habet, aliisque locis. VII Aprilis.

S. Tiburtinus, } Martyres, coluntur officio duplici Bo-
S. Valerianus, } noniæ apud Minoritas, ob duo bra-
chia, quæ ibidem habentur. Vitam celeberrimam his no-
minibus Martyrum dabimus XIV Aprilis.

S. Pherbuta, Virgo Deo devota et Soror ejus vidua, sorores S. Simeonis Episcopi Seleuciæ et Ctesiphontis, cum ipso sub Sapore Rege Persarum martyrio perfunctæ cum pedissequa, referuntur hoc die in *Menæis* et *Menologio Græcorum*. Acta habemus, datari illa XXII Aprilis.

S. Isidorus Agricola, Madriti in Hispania, refertur hoc die a Marietta et Ferrario; ab aliis X Maii.

S. Pancratii Martyris Translatio adscripta est additionibus Greveni. Colitur præcedenti die S. Pancratius

tius, Tauromeniorum in Sicilia Apostolus, sed non habetur Martyr. Forsan hic est Romanus Martyr qui colitur ad diem

xii Maii.

Adeleidis Virgo, ex Ordine Prædicatorum, in valle S. Catharinæ prope Diessenhovam ad Rhenum, in diocesi Constantiæ, seculo xiv floruit opinione sanctitatis, ideoque titulo Beatæ a Murero ornatur in Helvetia sacra: qui etiam dicit ipsi atque Elisabethæ, parvis sanctimonix Virgini, sacellum cum altari a Sororibus erectum: earum autem aliarumque plurimum natalem communiter celebrari: quando (si quid certius acceperimus de publico istarum Sanctimoniarum cultu) proferremus die

xxx Maii.

Paulus, Martyres in Ægypto, referuntur
Victor, a Galesinio citatis manuscriptis.
Nicanor, Ex his Paulus et Victor infra
Apollonius, hoc die cum aliis coluntur. At
Martiniana Virgo, Nicanor et Apollonius cum
Martinno, aliis Martina, iterum die sequenti referuntur. Nos cum Martyrologio Romano Acta illorum dabimus

v Junii.

S. Gonerii, Presbyteri et Confessoris, Vitam ex antiquis Tricariensis Ecclesiæ legendariis Gallice redditam habet Albertus le Grand, tamquam hoc die colendi: sed quia Vitam antiquam Latinam nacti necdum sumus, differimus ipsum in diem, quo inscriptus est proprio Venetensi

xvii Junii.

Wlgsi Abba, Lobis Translati corporum refer-
Amulwini tum et tur a Milano, in Auctario
Theodulphi Episcopo, Uscardi primæ editionis, a
Abel porum Canisio, Wione, Doronio,
Hildulphi Ducis. Menardo et Ferrario. De
primis duobus egimus iv et vii Februarii, de Hildulpho et Theodulpho agendum erit xxiii et xxv Junii. De S. Abele

v Augusti.

S. Auctor, Episcopus Trevirorum, inscriptus est Florario Sanctorum: ab aliis celebratur, quando erit de primo et secundo istius nominis agendum, die xx Augusti.

Aleydis; mater S. Bernardi piissima, memoratur cum titulo Beatæ in Menologiis Chrysostomi Henriquez, Bucelini et Chalemoti. Fuit primo Divione in monasterio S. Benigni sepulta, inde Clarum-vallem translata anno 1250, cum omnis circiter 140 esset defuncta, de qua in libro sepulchrorum Claræ-vallis ita legitur: Item ibidem jacet piæ recordationis nobilis Domina et Deo devotissima Aleydis, mater

Doctoris egregii et Patris nostri B. Bernardi, primi Claræ-vallis Abbatis: ad ejus vitam reliqua de Aleyde matre ejus commodius dicentur xx Augusti. Benedicti Aretini, Ordinis Minorum, qui cum S. Francisco vixit, memorari inscripta est Bononiæ perlustratæ a Masino, quod mandibula ejus adservetur in ecclesia S. Francisci. Arturus de Monstier in Martyrologio Franciscano celebrat eum

xxxi Augusti.

S. Domnini Martyris inventio, Juliæ in Æmilia, quæ nunc Borgo di S. Domnino dicitur, refertur hoc die a Ferrario ex Tubulis Ecclesiæ Burgensis, cujus est præcipuus Patronus: De eo latius agendum erit die ejus natali

ix Octobris.

S. Tharacus, Martyres, referuntur in MS. Vati-
S. Andronicus, cano num. 5949 signato, et 2 prio-
S. Probus, res etiam in MSS. Casinensi et
Altempsiano. Coluntur.

xi Octobris.

Hilbertus, Octavus Abbas Gandensis monasterii S. Bavonis, Kalendis Decembris interficitur a Consiliariis Constantini impiissimi Imperatoris. Ita MS. Chronicum dicti monasterii. Hunc citato quodam Martyrologio Rubæ Vallis retulit hoc die Joannes Molanus in Natalibus Sanctorum Belgii et Molanum secuti Miræus in Fastis Belgii, Sande-
rus de Sanctis Flandriæ, Ghinius in Natalibus Sanctorum Canoniorum, Willotius et Bojus in Martyrologiis Belgicis, Menardus, Bucelinus et Ferrarius: ex his ultimi Sanctum et Martyrem appellant, Willotius Beatum: priores nec Sanctum nec Beatum. Nos omnia satis incerta arbitramur, et servamus maturius discutienda die, quo interfectus dicitur 1 Decemb.

S. Ambrosius Episcopus Mediolanensis et Sanctæ Ecclesiæ Doctor, colitur in antiquo Missali et Breviario Ecclesiæ Mediolanensis die v Aprilis: verum passim in Martyrologiis et variarum Ecclesiarum Breviariis colitur hoc iv Aprilis, quasi hoc die mortuus esset pridie Paschatis anno cccxcvii, quo Pascha celebratum est v Aprilis. Aliquibus tamen obitus referendus ad annum sequentem cccxcviii: qui posteris, annum a die Paschatis incipientibus, includebatur adhuc in anno cccxcvii. Sed quod Pascha tunc fuerit celebratum die xviii Aprilis, obitus ejus foret statuendus die xvii. De qua controversia supra ad culcem Tractatus præliminaris egimus. Vitam dabimus, quando festum ejus in Ecclesia Romana imo et Mediolanensi potissimum celebratur, die vii Decembris.

DE SANCTIS EPISCOPIS ET MARTYRIBUS

F

VICTORE ET AETIO, BARCINONE IN HISPANIA.

C

Barcino, antiqua Panorum, deinde Romanorum in Hispania Tarraconensi colonia, fidei Christianæ, apud se ad Apostolorum Discipulis prædicatæ, antiquitate nulli Hispanicarum urbium concedit, acceptaque a majoribus traditione credit, Theodosium quemdam primum suum fuisse Episcopum, eundemque undecimo post Christi mortem anno ad superos transiisse, Claudio Principe, Drusi filia, Romani Imperii sceptrum tenente. Ita in Historia Comitum Barcinonensium cap. 6. Diagus, alique scriptores Catalani, a Tamaio citati ad xxvii Januarii, quo ipse eum Sanctorum adscripsit catalogo; primus utique et Pseudo-dexteri commentis tantum tribuens, ut ejus unius auctoritate non modo illum dictæ dici attribuerit, sed etiam anno Christi centesimo adhuc in vivis fuisse dixerit. Hoc autem ruinoso fundamento semel posito, consequenter etiam Sanctos Victorem et Aetium ad secundum Christi seculum refert, quamvis repugnante Barcino-

nensium traditione, qua sub eodem Claudio Principe, atque adeo ante annum Christi lvi martyrio coronati putantur. Excusant eos Tamains, quod caligine incertæ traditionis obruti ad portum haud accesserint, quibus Dexterus radius necdum eluxerat: quo factum etiam sit ut ignoraverint ætatem Theodosii, neque sciverint S. Ætherium illo fuisse in Episcopatu priorem. Verum nihil indigent satia ejusmodi luce Barcinonenses, qui S. Ætherium merito ignorare ut suum: utpote recenti plagio ex Taurica Chersoneso, ubi Christi fidem prædicavit et obiit, ad nescio quam novæ inventionis Cherronensem in Hispania peninsulam nuper tractum. Eam nos fabulam ad diem vii Martii refutamus. Itaque de Sanctis Victore et Aetio hoc solum tenemus, quod a Majoribus pro certo accepere Barcinonenses, eos ex primis fidei prædicatoribus fuisse; quorum patriam, ætatem, gesta oblitia deleverit, solus Martyrii et Sanctitatis titulus ad posteros manaverit, una cum

I SEculo
Post Theodo-
sium primum
Barcinon.
Episc.

(quidquid de
S. Ætherio
pulerunt atq;)

hi duo sedisse et martyres obisse creduntur.
A cum die, cui olim quilibet eorum adscriptus, occasionem dedit credendi, Victorem iv Aprilis, Aetium xiv Augusti fuisse consummatum. Porro conjunctim eos hic dare volumus, ne bis eadem eaque pauca repetenda forent. Horum memoriam, tamquam uerum canonizatorum, Vincentius Domenecus in secundam historiam suam partem retulit. Ferrarius in Generali Catalogo Sancto-

rum, qui in Martyrologio Romano non sunt, solum Victorem accepit, Aetium prætermisit. Quia vero sub Claudio passos traditio habet; quando nulla persecutio publice in Christianos descevit; ideo probabilius existimat Domenecus et alii, privato gentium odio aut subito plebis tumultuantis furore occisos, potius quam legitimi alicujus magistratus imperio.

DE SS. MARTYRIBUS THESSALONICENSIBUS

AGATHOPO DIACONO
ET THEODULO LECTORE.

D. P.

INITIO SEC. IV.
 Acta Græce
 scripta :

B
 dantur ex
 MS. Vaticano:

elogium ex
 menologio
 Basilii Imp.

memoria in
 Fastis Latinis.

Sancti hi Martyres Thessalonicenses referuntur ad hunc diem in omnibus fastis sacris, tam Græcis quam Latinis; et quidem ita ut soli nominentur in Ephemeride metrica atque calendarii Moscovitici tabulis, quod nobis quasi certum argumentum est, illorum illustria Acta fuisse jam olim conscripta, quæ ex bibliotheca Domini Venetorum a Petro Francisco Zinocruta et Latine reddita edidit Lipomannus tomo vii Vitarum Sanctorum et ex eo Savins ad hunc diem. Nos eadem ex MS. Græco Vaticano acti, qualia in ipsorum annua festivitate solebant Thessalonice recitari, nova versione digni censuimus, propterea quod prior interpretatio a contextus originalis phrasi sæpe multumque discedat, quandoque et sensum prorsus diversum habeat, ut vel MS. Veneti sinceritatem vel interpretis diligentiam cogimus habere suspectam. Non tamen operæ pretium duximus in Annotationibus explicare ea omnia, in quibus noster textus, quem Græce sub finem damus, a Zini discrepat versione; sed satis erit pauca graviora observasse.

2 Ex his porro Actis accepta sunt antiqua apud Græcos elogia: quorum unum in Menologio Basilii Porphyrogeniti tale legitur: Die quarta ejusdem mensis Aprilis certamen sanctorum Martyrum Agathopodis et Theoduli. Agathopus sanctissimus Diaconus, et Theodulus religiosus Lector, Christi Martyres, fuerunt ex civitate Thessalonica. Deprehensi vero ob Christi fidem ab idolorum cultoribus, ad Præsidentem civitatis adducti sunt, et jussi idola adorare. Quod cum recusassent facere, carceri exclusi sunt: in quo ambo eadem nocte habuerunt hanc visionem. Videbantur sibi navem conscendere, et in mari navigare: ingenti autem excitata fluctuum procella, cernere navigium contritum, et navigantes in mari demersos, sese vero dumtaxat sospites reddi, et in excelsum collem delatos. Denotabat autem hæc visio ipsorum mortem in mari et ascensum in celum. Mane namque cum eos e carcere simul eduxisset Præses, jussit ipsos sacrificare idoliis. Ad quod cum induci non potuissent; in mari demergi mandavit: et ibi martyrium consummarunt.

3 Hi iidem Martyres referuntur etiam in antiquis Latinis Martyrologiis, et modo unus, modo alter reperitur præpositus. In autographo Epternacensi Martyrologii S. Hieronymi ita legitur: Pridie Nonas Aprilis, Thessalonica Theodoli, Agathonis Diaconi. Quo etiam ordine leguntur in MSS. Richenoviensi, Rhinoviensi et Corbeïensi: et non appositæ urbe, in MSS. Augustano, Labbeano, Aquisgranensi: post urbem vero, aliis interpositis, in Leodiensi S. Laurentii et MS. Florario Sanctorum. In MS. Regiæ Sacræ ita habetur: Thessalonice natalis SS. Theonis, Theodoli, Agathonis Diaconi. Pro Theonis excusum est Theonis apud Hotstenium in Animadversis ad Martyrologium Romanum. Sed forsitan nomen Theonis alibi contractum fuit ex nomine Theodoli, et ab alio tamquam diversum est appositum. Est etiam, alius S. Theonas hoc die infra relatus: ideoque eum hic omittimus. In apographis Martyrologii Hiero-

nymiani Lucensi, Blumiano et Corbeïensi Parisiis excuso atque MS. Barberiano scribitur: ii Nonas Aprilis. In Thessalonica natalis SS. Agatonis Diaconi, Theodoli. Notetur hunc Theodulum cum Actis appellat. Et qui hic Agatho est, Græcis est Agathopus, aliquibus Agathoponus, et Agathopolus.

4 Tempus martyrii non tantum notatur fuisse sub Maximiano Cæsare, scilicet Galerio, adeoque post annum cxcxiii quando hic una cum Constantio Chlora Cæsar dictus est ab Imperatoribus Diocletiano et Maximiano, crudelitatis eorum adversus Christianos in Oriente studiosissimus æmulator: sed etiam intelligitur differri debere ultra annum cccii, quando primo edictum est ut sacri Christianorum libri comburerentur. Qua de re vide Annales Ecclesiasticos Cardinalis Baronii ad dictum annum et sequentem.

Passionis
 tempus

R

ACTA

Ex MS. Vaticano Græco 1660.

VIDE ACTA
 GRÆCA PAG.
 XLII

CAPUT I.

Sanctorum Nates, ordo, constantia, prima
 coram Præsidente interrogatio.

Semper quidem diabolus, in efflorescentem erga Deum pietatem fraudulenter subrepens, eam conatur evertere; nihil tamen proficere valet adversus strenuos milites religionis, illos dumtaxat superans, qui animo ad Christi fidem ignaviori accedunt. Quemadmodum enim cum regioni alicui, quæ pace diuturna floruit, bellum incumbit, plagis necque multoties objicit summum corpus vir fortis, ut gloriæ redimiatur corona; ignavus autem timidusque adversariis cedit, incolumitatem sui corporis laudi preferens: sic ubi draconis infernalis satellites cœperint Christo adjunctos hostiliter persequi, unum quidem cui minus firma in Deum fides, videas tormentis victum desciscere a proposito; alterum vero, Christi verbo obarmatum, divinis cultum servare inviolatum, nec ullus improbitate superari.

Ad proban-
 dam electorum
 virtutem
 persecutione
 suscitata,

P

2 Talis vel maxime Theodulus emicuit, animum passionibus superiorem præferens; qui suæ in Deum fiduciæ generosum socium habens Agathopum, magnam istam impietatis procellam atque idololatriæ exestuantis tempestatem, quæ Maximiani Cæsaris tempore terrarum orbem universum concussit, præsentem constantique mente dissipavit. Cum enim discurrerent per Imperium equites, eidem subjectos populos passim cogere rerum omnium negare Creatorem, et in divinæ religionis eversionem omni studio conatuque incumberent, ad impium illud decretum, quo mors immolare recusanti proponebatur, alii alio ferebantur. Nam hi quidem, brevem hujus vitæ usuram pro magno eligentes lucro, contaminatis vescabantur cibis; et causa momentaneæ voluptatis: isti vero, a quibus sanior omnino firmiorque in recta fide sensus erat, nequaquam induci poterant verum ejurare

constantes in
 fide Theodulus
 atque Agathopus

a

A ejurare Deum, sed ipsos se probabant cruciatibus sustinendis.

3 Dum ergo scenæ hujus auctor diabolus lætatur, quod imbecillioribus timore correptis evaderet superior; Theodulus et Agathopus, jejuniis et precationibus tempus omne in Dei domo consumentes, orabant Deum, ut solo sterneret impietatem. Quorum constantiam admirati milites; eorumque duces atque ærarii Præfectus, eo quod, latitare quærentibus ceteris, soli ipsi Dei verbum fidenter prædicarent; illos in locum adduxere certaminis, vultu etiam post suscepta vincula gratiosiori effulgentes. Theoduli sane cum alias esset intemeratæ modestiæ adolescens, primo pubertatis flore renidebant genæ; erantque ei in Thessalonicensium urbe *b* geuitores; fratres vero, Capito, Metrodorus et Philostorgius, ætate juvenes, perfectam in Deum pietatem tenebant etiam ipsi, et ingenua indole moribusque promptitudini Martyris conspirabant.

4 Hic vero priusquam pateretur, futuri certaminis arriam divinitus suscepit. Impio enim decreto necdum promulgato, dum intempesta nocte quiesceret, manui suæ indi sensit aliquid, unde et expectatus est. Ecquid autem? Annulus erat ignotæ materiæ, habens in pala sigillum; quo reor universorum Dominum indicasse, esse ab eo munus, qui elementorum quaternario imperat: si enim hunc solum habenti illustri viro *c* gravis ac desperatus morbus obvenisset, sola ejus præsentia sufficiebat ad morbi depulsionem. Et hujusmodi quidem ut diximus, fuit Theodulus: Agathopus autem consentiens, vir jam grandævus, erat per quam venerabilis canitie capitis, et consonam anteactæ vitæ magnanimitatem ad extremum usque ostendens. Ambo puri pietatis ministri; quippe qui rejectis corporis voluptatibus, unum Deum Deique verbum Jesum respiciebant assidue; cum hic esset Diaconus, ad ea quæ salutem credentium attinent ministranda; iste vero lectis Apostolorum ac Prophetarum expositionibus, audientium fidem confirmaret. Sæpe etiam hic dæmones, humanam naturam tam in mente quam in corpore pervertere nitentes, solo verbo et Crucis potenti signo adjurabat, jubens ut a Dei figmento recederent: et illi imperata *d* facientes vociferantesque confitebantur ejus potentiam, qui tantum contra ipsos per Theodolum posset.

5 Igitur Faustinus, tum temporis Præses Thessaloniciæ, sedens pro tribunali, ut vidit adductos in judicium unam eandemque vocem emitte, Christiani sumus; atque conjunctis manibus pariter, propter idem animi propositum facie lucenti transformatos; extimuit illico ingenuam moderatamque loquendi libertatem; veluti præsigiret, quod hi soli adversum se essent prævalituri, generosa mente et morte præclara. Itaque volens prius Theoduli animum persuadendo tentare, omnes jussit secedere, atque amicum se simulans, benignis ad eum verbis, ut putabat, est usus, dicens: Sine te persuaderi, adolescens, ne nova deceptus fraude ultro te vita privas. Cui Theodulus, placido vultu subridens, respondit: Equidem jam olim errorem omnem imposturamque effugi; tibi vero timeo, ne vanitatis nimium studiosus, te ipsum in mortem æternam præcipites. Cumque his nihil commotus Præses, nunc donis pelliceret, nunc honoribus propositis blandiretur Theodulo, ut ad sacrificandum accederet; Xenus quidam, Jovis sacerdotio fungens, dixit: Si oblati honores minime persuadent ut sacrifices; tormenta cogent, ut Imperatorum jussis obedias. Cui Martyr: Non usque adeo eorum quæ intentari mihi possunt formido commovet, ut ea vel minimum flecti possim.

6 Rursum autem suadente Faustino, ut expenderet, quantum intersit inter vitam cum honore trans-

Aprilis T. I.

actam, et mortem cum cruciatibus obitam; dixit A Theodulus: Sane id ipsum considerans, omnino EX MS. GR. constitui, vitæ hujus dies paucos ac despicabiles contemnere, ut cælestium bonorum efficiar particeps. Quo circa hoc meum corpus igne examina, et cognosces cædendo, illud esse corruptioni obnoxium et consumptibile: sed anima rationalis, unde quaque libere Christum profite-
t. e
f
E
7 Faustinus demiratus adolescentis constantiam, jussit Agathopum sibi sisti, submoto longius per satellites Theodulo. Ut autem venit prope tribunal Agathopus, dixit Faustinus: Sacrifica: ecce enim Theodulus prius in errorem impulsus, modo pollicetur sacrificare. Ast Agathopus, cognita fraude, respondit: Ego quoque prompte atque hilariter, secundum verbum ejus, Deo offeram sacrificium, ejusque filio Jesu Christo: his enim sacrificium suaveolens offerendum a se promisit Theodulus. Econtra Faustinus, Non his, non his, inquam, quos tu temere Deos prædicas: sed diis duodecim, qui terrarum orbem universum conservant faciet sacrificium. Agathopus vero, concusso leviter capite, dixit: Deosne appellas mihi, quos ex materia corruptibili artis industria efformavit in figuras humanas? Deosne, quos suis homines effinxere manibus, et, tamquam ipsi meliores præstantioresque, colendos sibi constituerunt? Deosne, qui volentibus ipsos subvertere, nequeunt obniti? qui nec oculis vident, nec pedibus ambulant, nec ullo sensuum munere sunt præditi? Deosne, quos qui anima vitali præditos quandoque fuisse crediderunt antiqui *g*, etiam tradidere adulteris ac puerorum amoribus inquinatos; nunc vero eorundem simulacra argenteo aut obolis quatuor vendunt artifices? Sacrificiumne ego, Omnipotenti debitum, offeram indigne, quem tu arbitraris, Deo, ut ipsum intueatur oculis manu sculptis? aut hymnum ei cantabo acceptabilem, ut auribus excipiens auro argenteove effictis eorum me Dominum faciat, quorum ipse fieri nequit particeps?

ANNOTATA.

a *Lipom.* sensu prorsus contrario habet: Qui autem parum erant in fide salubri confirmati, cruciatibus victi verum Deum negabant. videtur excidisse negatio, et legi debere $\alpha\lambda\lambda\epsilon\ \epsilon\pi\iota\ \mu\epsilon\lambda\epsilon\upsilon\varsigma$, ut, non tantum ex parte sed integre et omnino sana mens, significetur.

b *Grace*, $\epsilon\pi\iota\ \tau\eta\varsigma\ \Theta\epsilon\omega\sigma\sigma\alpha\lambda\omicron\upsilon\kappa\iota\omega\upsilon\varsigma\ \kappa\epsilon\phi\alpha\lambda\eta\varsigma$, quæ in varias conjecturas nos distrahant, certam sententiam nullam suggerunt. Zinnus vertit Huic parentes Thessalonicenses erant, viri illustres.

c Videtur intelligendum de ipso Theodulo, quod de aliis quibusvis Zinnus accepit; in MS. legebatur $\mu\grave{\eta}\ \tau\grave{\eta}\ \pi\alpha\pi\sigma\tau\iota\alpha$ ideoque Zinnus vertit si solum attigisset: sed restituimus et correximus $\mu\acute{o}\nu\tau\eta\ \tau\grave{\eta}\ \pi\alpha\pi\sigma\tau\iota\alpha$, quod sensum clarum habet sola præsentia.

A *d In Græco erat, τοῖς πραττομένοις : sed Hugo Bollinus Carthusianus (cui antiquam versionem examinandam commiseram, priusquam novam facerem recte suggessit, videri legendum τοῖς ἐπιταττομένοις.*

e Censui legi debere, πρόξενος τοῦ κρείττονος, non vero πρὸς τοῦ κρείττονος, quod sensum integrum non facit.

f Græce τὴν οὐραγίδον, quod forte de baptismo magis proprie intellexeris. Zinnus militiam vertit.

g Ἕλληνες, id est Græci seu Gentiles : sed ad mentem auctoris aptius dicuntur antiqui, subintelligendo Gentiles.

CAPUT II.

Oratio Sanctorum in carcere, secunda confessio Theoduli.

Missi in carcerem

Talia adhuc disserente Agathopode, et iis qui Præsidi assistebant metuentibus, ne ceteri quoque in questionem adducti, ad tenendam constantius fidem animarentur; præceperunt ipsum uoa cum Theodulo illico duci ad carcerem. Turba autem, quæ frequens confluerat, eos ad meliora festinantes subsequens, diversis affligebat modis; dum alii tenebamur ab animi inflexibilis proposito; alii Agathopodis venerabilem contemplati canitiem, unanimi voce acclamabant, Num et tu, Agathope, velut imperitus juvenis, quid expediat ignoras? Ast illi in solam pietatem, melioris boni conciliatricem, intendentes animum, nullo eos responso dignati, carceremque ingressi, preces fudere sub silentio. Nocte autem media divinitus inmissis somniis confirmati, pariter surrexere præ gaudio, et Jesum Christum Servatorem omnium invocaverunt: deinde manibus aqua munda ablutis prostravere se super faciem in terra, ac talem, ex uno velut ore, fuderunt precem.

noctem in oratione ducunt,

9 Rerum omnium conditor et cognitor Deus, qui abolito chao, mundum hunc spectabilem efformasti, ordinans cæli nusquam interrumpendam cursum; in quo sol omnia illuminaret per diem, et luna nocturnas tenebras splendore suo dissiparet, uterque vero una cum sideribus ceteris incremento nascentium e terra serviret: qui huic quidem generationem annoantium, mari vero piscium in aquis viventium fœturam tribuisti, volucribus autem locum in aere; ut mare homini a te facto suis inserviret donis, aer sonora avium voce canticum tibi acceptabile redderet; terra fructus omnigenos fœcundo produciens sinu, in usum humani generis, tibi universorum Domino, hymnum laudis atque ornamem qua fieri potest gratiarum actionem exhiberet per hominem. Tu gentem nostram, obstrictam sceleribus, mandata adversantem tua, in comensationes luxumque projectam, penitus voluisti perire, neque permittere diabolo, ut creaturam ratione præditam ad tartarum usque deprimeret et obcæcaret: sed commissa adversum te peccata oblivioni tradens, de cœlestibus sedibus misisti ad homines Unigenitum tuum, sola misericordia flexum, ut naturam humanam induens, immortalem essentiam nostræ conjungeret mortalitati; et Verbum tecum semper manens, per quod facta sunt omnia, oberrantes in injustitiis ad vitæ rectæ pieque normam revocaret. Tu enim cum Filio, et Filius tecum atque cum Spiritu sancto, orbem perlustrans terrarum, mirabilibus tuis impios ad fidem adduxisti. Tu perfectum debitum naturæ Lazarum, qui jam quatrinduo jacuerat in sepulchro, ruptis a necessitatis vinculis naturæque lege ac mortis potestate devictis, sola voce ab inferis suscitasti. Tu videndi facultate privato homini et solem a te mundo datum aspicere non valentem, dextera imponens oculis ejus lutum, restituisti visum. Sic olim

Drum collaudantes,

C *ejusque magnalia*

a

mulier sanguinis fluxum patiens, solius fimbriæ tuæ D tactu, citius quam sperarat, consecuta est sanitatem. Sic tibi complacuit paralytico præcipere ut grabatum tolleret, super quo ferebatur. Nunc igitur complaceat etiam tibi, Deus; in hac nostra b societate, ut tormentis impiorum constanter superatis, ad regna cœlestia valeamus pertingere.

Plurimum conversione turbatus Præses,

10 Taliter precantibus Sanctis Agathopo ac Theodulo, quotquot eodem in loco attinebantur aut homicidii aut adulterii crimine, confestim formidivæ mortis deposita ad beatorum Martyrum pedes prostrati, criminum suorum veniam supplices deposcebant: turbæ vero, quæ foris erant, carceralia claustra perfringentes, magna eorum quæ dicebantur admiratione complebantur. Itaque quod factum fuerat conspicatus Urbanus quidam, cognomento Eupsephius, tum temporis Quæstor Thessalonicensis, et scenæ diabolicæ minister impius, cursim contendit ad Præsidentem, magna voce clamans atque denuntiatus, plurimos fore qui Diis immolare detrectarent, nisi Dei servi tollantur de medio. Conturbatus autem vehementer Faustinus, maxime propter turbam quæ irruerat in carcerem, adduci cum sene adolescentem jussit: quos qui vultu tam leto hilarique cernebant prædicare Dei Verbum, velut si non rapebantur ad mortem, sed ad triumphum jucundamve festivitatem emitterentur; mirabantur sibi mutuo gratulari de supplicio imminenti.

iterum Theodulum interrogat:

11 Cum igitur ante tribunal constitisent, inquit ad Theodulum Faustinus: Quo nomine appellaris? Respondit ille: Theodulus vocor. Nonne, inquit Præses, didicisti æquum esse, ut iis quæ omnium Dominus Maximianus imperat, obtemperetur? Respondit Theodulus et ait: Quæ cœli terræque Dominus imperat, ea plane observanda esse didici: quæ autem præcipit Maximianus, æqua si sint, tenenda censeo; si iniqua, nequaquam. Edissere mihi, inquit Faustinus, quis cœlum fecerit. Deus, reposuit Theodulus, omnipotens Deique filius Jesus Christus, qui est Verbum Patris. Illeque, inquit Faustinus, quem tormentis gravissimis excarnificatum Judæi crucifixere? Ille ipse, respondit Theodulus, quem crucifixerunt Judæi (id enim propter nos voluit sustinere) et quem iidem paulo post a mortuis in vitam revocatum, per virtutem spiritus, instar columbæ viderunt ascendentem in cœlum, ut morte expugnata incredulorum refractariam mentem redargueret. Cur autem, inquit Faustinus, non potius nostris Diis immolandum censes? Quoniam, respondit Theodulus, omnino melius est eum colere qui fecit simulacrorum elegantiam, quam ipsa simulacra, ad delectationem duntaxat et animorum subversionem comparata; sua quippe factura præstantior est artifex.

et intentatis tormentis terrere,

12 Jussit igitur Faustinus vestimentis exui adolescentem: quem cum ministri inclementer arriperent, clamante præcone, Sacrifica et dimitteris, Vestimenta quidem, inquit Theodulus, auferre a corpore potes, mentis autem in Deum fidem ab eo non avertes in æternum. I a liberius illo loquente et proposita tormenta contemnente, ac Maximianum identidem tyrannum appellante, mandavit Faustinus, ut nonnulli qui victi tormentis cesserant, coram ipso sacrificarent: At Theodulus; Tormenta inquit, isthæc parva sunt atque ridicula: acerbiora adversum nos excogitanda sunt tibi, ut cognoscas quam perfecta sit nostra in Deo conjunctio, quoslibet pro religione cruciatus parata sustinere. Necesse est, inquit Faustinus, ut quas Christiani Scripturas appellant, in medium proferas. Ei resipiscis, inquit Theodulus, idololatriæ vanitatem agnoscens, et idcirco requiris verba Apostolorum ac Prophetarum, ut animum in vera pietate confirmes, proferam eas

sacrosque libros ab eo impetrare

sane

A sane perquam libenter : si aliud cogitas, noli credere quod Dei munus sim proditurus. Atqui, reponit Faustinus, non parcam corpori tuo, illud mutilans ferisque obiciens, nisi præceptis meis celerrime consenseris obedire. Cui Theodulus, *Modo* quidem tibi licet in corpus meum coram expositum, ut lubuerit sævire : sed quamvis graviora etiam adversus me quam dixisti cruciamenta temere imprudenterque exercueris, iis quæ *c* injusta sunt nunquam assentiar.

frustra conatur.
13 Postquam in ejusmodi altercationibus multum temporis positum esset, neque Theodulus vellet Scripturas prodere; accedebant aliunde varii, ut adolescentis animum aut muneribus allicerent aut minis terrent : sed is, tamquam ferro lapidibusque instructus murus, adversariorum minas repellere et munera. Tunc Faustinus, simulato *d* ad terrorem quantum potuit nutu, signum dans lictoribus, Theodulum capitali jussit puniri sententia. Qui cum venisset ad locum, plectendis reis destinatum, ut vidit carnificem exere gladium, continuo porrecta cervice hujuscemodi verbis Deum invocavit : Gloria tibi, Pater Domini mei, qui necem pro nobis subire voluit : ecce *e* enim etiam ipse tecum ero, illius gratia, qui conculcavit mortem propter fiduciam in te locatam.

ANNOTATA.

a Græce τὰ δέσµα τῆς γενιάδος ἀποράξας : sed quid hic significet, vox γενιάς, nusquam alibi nobis lecta, non satis assequimur divinando.

b Τῇ καθ' ἑµᾶς ἐννοοῦντι.

c Deest in MS. ἀδίζων : sed vocem addendam esse aut aliam similem, ad explendum sensum, alias hiantem, ex Zuni interpretatione colligimus.

d Græce, Ἀφ᾽ αὐτοῦ ψυχῆς, ὅσον ἐπὶ φόβῳ τοῦτο ποιεῖν.

e Prorsus alius apud Lipomannum sensus his verbis exprimitur : Ecce ego quoque moriar, quia te libere confessus sum.

CAPUT III.

S. Agathopi secunda confessio et Martyris utriusque supplicium.

Interrogatus
Agathopus.

C Ast Faustinus, intelligens, quod Theodulus cervicem gladio, tamquam coronandus, ultro inclinasset; reduci eum ad se jussit : atque interim Agathopum interrogabat, dicens : Tu quomodo vocaris? Respondit ille, Agathopus. Quæ tibi conditio? infert Præses. Eadem, inquit ille, quæ Theodulo. Quænam, inquit Faustinus, tua cum illo necessitudo? aut quod genus vel natura ita in unum vos conjunxit? Respondit Agathopus : Genus quidem nobis diversum est, sed mores iidem : quantum autem distamus genere, tantum animo jungimur. Ergo, Præses inquit, ad idem ambo supplicium, quantum verba tua indicant, properatis. Si eodem modo, inquit Agathopus, ab hac vita discesserimus, eandem etiam a Deo remunerationem capiemus. Nonne, reponit Faustinus, turpe est te perinde atque adolescentem decipi et in apertum discrimen ruere? Nequaquam decipior, inquit Agathopus, meam in Christo expectationem frustra ponens : quanto autem provectoris sum ætatis, tanto amplius et meipsum Deo probare per animi alacritatem contendo, et Theodulum laudo in primo ætatis flore ita fortiter agentem.

simili libertate
respondet,

15 Faustinus porro Cave, inquit, Theodule, ne tu adolescens ejusmodi verbis decipiaris, ut temere in gladium ruas : iste enim, cum jam canus sit, nihil novi facit dum festinat ad finem : te vero neque vitæ tædium neque aliud quidquam potest in hoc propo-

sito confirmare. Ad hæc promptissime Theodulus : D
Ilud adeo me imbecillum existimo, ut in perferendis pro religione cruciatibus ipse senex videatur me juvene generosior. Ita loquentes Christumque invocantes corripuerunt ministri, et victos rursum abduxere in carcerem : ipsi autem collaudabant Deum, cujus auxilio videbantur diabolus superasse. Porro familiares quidam, a lacrymis ora rigantes, circumsteterunt utrumque : ad quos Theodulus, Quid tibi, inquit, vult iste concursus lacrymæque? Vestram, inquit illi, miseramur calamitatem. Ipse vero, vultu admodum tranquillo subridens, Nihil, inquit, est cur præteritis vestris calamitatibus, nostrum ad meliora tendentium commiseratione tangamini. Hæc dicente Theodulo accessit miles, et utrumque ferro vinxit, atque interius duxit quo turbam irruentem excluderet. At illi, cum nox advenisset, Deum collaudantes obsecrabant, ut se constantes in religione servaret; itaque quieverunt.

16 Tum vero Sanctorum suorum inspector Christus Jesus, unanimis hisce concordibusque Beatis unam eandemque ostendit visionem, de eo quod secundum ipsorum preces futurum erat. Videbatur sibi uterque eodem tempore conscendisse navem, quæ medio in mari ventorum turbine ac tempestate jactata; eorumque assidua violentia pulsata, utrumque disrumpebatur, remorum ordinibus ceterisque ad usum ac salutem necessariis armamentis confractis : et alios quidem hauriri fluctibus, alios vero in scopulos allidi; ipsos autem periculo per industriam gubernatoris ereptos splendidaque indutos veste, amœnum montem conscendere, atque ad cælos evehi. Hæc eodem tempore contemplati, derepente soluti somno sunt, et alter alteri, velut ignaro, suam gestiebat narrare visionem. Ut vero cognoverunt unam eandemque Christi gratiam utrique fuisse manifestatam, optima de futuro præmio spe erecti, laudes Christo pro oblata sibi visione decantavere, prono in terram corpore dicentes : Quis umquam tantum expectaverit beneficium, quantum nobis contulisti, Deus, propter filii tui Christi Jesu humanitatem? Quis adeo natura inhumanus est, ut non anteponat pietatem voluptatibus cunctis, tanta commotus munificentia? Quis ad bene faciendum adeo promptus, sicut filius tuus, qui nos ante donum de sua gratia certiores faciens per visionem, et coronam ostendens ante certamen, in stadio pietatis fortiores constanterque effecit?

17 Ita precantibus illis ingressi sunt custodes carceris, nuntiantes, Theodulum et Agathopum a Præside requiri. At illi, Christi signo fruntibus suis impresso, victi ministros secuti sunt. Tum luctus magnus lacrymæque obortæ sunt gentilibus eorum amicis, generosam pulchræ societatis mortem animo volutantibus. Ad quos Theodulus leta facie, Si pro amicitia, inquit, collacrymamini, potius gratulari deberetis, quod in causa tam honesta probemur : si vero ex invidia, magis super aliorum felicitatem plorate. Commune quippe stadium pietatis proponitur universis, ad quod omnes eadem appellat fidei prædicatio : sed pauci ex eo reportant coronam, id scilicet qui nec divitiarum nec voluptatum amore tenentur. Dum adhuc loquerentur, Faustinus Præses, pro tribunali sedens, eos tertium interrogavit. Cumque aliud non responderent, quam, Christiani sumus, et pro Christi nomine omnia perpeti volumus; ipse tristi vultu sententiam tulit, ut Theodulus et Agathopus, immolare recusantes, mari mergerentur.

18 Ministri igitur beatorum manus revincientes post terga, cervicibus dorsisque eorum appensa lignorum *b* commissura aptavere lapides, quorum pondere deprimerentur in profundum. Interim concurrabant

EX MS. GA.

Reducti in carcere arguunt lacrymas amicorum,

a

et de suo felici exitu per visum admoniti :

E

Deo gratias agunt.

Reiectis amicorum lacrymis,

tertio Christum confessi,

b

EX MS. GR.
abducuntur
in mare
mergendi,

A rebant undique navigia plena amicorum, qui partim lacrymabantur pro necessitudine naturali, partim prædicabant laudibus generosos adversus draconem athletas, ob mortem religionis causa fortiter tolerandam. Cum vero ad destinatum supplicio locum appropinquaret scapha, rursus paganorum aliqui adnavigantes ea suggessere Faustino, quibus obduratum illius animum flecti posse credebant. Nec frustra, precibus enim eorum adductus virum illustrem Fulvium ad eos misit, qui peteret, ut vel sola thuris oblatione Deum abnegare consentirent. Ast illi, velut quos Dei gratia confirmarat, tantum invocabant Jesum Christum.

in quod pro-
jectorum
corpora

19 Tandem, post longum tempus inter ista exactum, accinxere se ministri, ut priorem in mare deicerent Agathopum. Qui sublato in cælum vultu vocem solito clariorem emittens, dixit: Ecce et secundo hoc baptismo omnem iniquitatis suspicionem abolere satagimus, et ad Christum Jesum puris mentibus contendere festinamus. His ita dictis, milites ipsum, una cum Theodulo, victoriae corona pro religionis defensione redimito, projecere in fluctus. Quos cum excepsisset mare, confractis mox lapidum ligaturis, ipsorum corpora multo pulchriora amicis reddidit. Paulo post apparens Theodulus in stola et

terre reddun-
tur,

B

habitu specioso, facultates suas omnes viduis orphanisque, pro eorundem consolatione, jussit ex æquo distribui; adeo ut videatur non solum voluisse calamitosos sublevare post suum a nobis discessum, sed etiam propinquos excitare ad idem studium pietatis.

20 Horum igitur Sanctorum memoriam merito celebramus, singulis annis convenientes: æquum enim et justum est, ut nostras illis preces offeramus post mortem, qui tam fortiter egere pro veritate, eorumque fidem studeamus pro viribus imitari. Consummati sunt autem per Christi gratiam Theodulus et Agathopus [pridie Nonas c Aprilis] ad gloriam Patris et Spiritus sancti in secula seculorum. Amen.

et annuo
festo hono-
rantur,

e

ANNOTATA.

a Græce τῶν γνωρίμων τινές. Zinus nobiles vertit: minus proprie quidem, sed tamen etiam Plutarchus in Graccho γνωριμωτάτους dixit Primores civitatis.

b Τὴν τῶν κάλων συνοχὴν ἀπαρτήσαντες: quod in MS. Veneto forte defuit.

c Hæc desunt in MS. Vaticano; ex Veneto (quemadmodum etiam census exigit) supplenda.

E

DE SANCTIS MARTYRIBUS

G. II.

PAULO, MATUTINO, ORBANO, SATURNINO, QUINTILIANO, PUBLIO, INGENUO, VICTORE, SUCCESSO, JULIANO, PALATINO, JULIO ET DUOBUS ALIIS.

V APRIL

Relatis duobus Martyribus, Thessalonicae passis, subjungitur hæc classis; sed nulli assignata loco, et his verbis in Epternacensi apographo Martyrologii S. Hieronymi: Et alibi Pauli, Matutini, Orbani, Saturnini, Quintiliani, Pupli, Victoris, Successiæ, Julianæ, Palatini, et aliorum duorum. In codicibus Blumiano et Lucensi melius Successi et Juliani: reliqua conveniunt. In editione Parisiensi, post Publii additur Ingenui, et in fine Julii, cetera cum Lucensi MS. conveniunt, si expungatur nomen Mediolano, male intrusum post Matutinum, et loco Orbani, legatur Urbani. In MS. Labbeano ista habentur: Pauli, Victoris, Juliani, Successi, Maturini, Urbani, Juliani. Quatuor primi eodem modo recensentur in MS. Augustano S. Udalrici, ac dein Martini loco Maturini habebatur. In MS. Richenoniensi ista invenias: Et alibi Pauli, Orbani, Saturnini, Publii, Matutini, Victoris. Ex his duo priores referuntur in MS. Rhinoviensi. In Adone MS. Leodiensi S. Laurentii et in MS. Florario, adjunguntur

C

Thessalonicensibus supra relatis Matutinus, Urbanus, Claudianus: pro quo videtur Julianus debere apponi. A Greveno iisdem Thessalonicensibus Martyribus apponuntur Paulus, Matutinus et Orbanus. Item B. Successus seorsim collocatur. Tres priores notantur in MS. Barberiniano, uti in Supplemento genuini Bedæ edidimus. In antiquo Calendario, præfixo operibus S. Isidori in Vallicellano codice Patrum Congregationis Oratorii, nomen S. Paulini ponebatur, qui aliis Paulus est; horum Martyrum autesignatus. In MSS. Aquisgranensi memoria recolitur Pauli et Successi. Galesinius ista habet: In Ægypto beatorum Martyrum Pauli, Victoris, Nicanoris, Apollonii et Martinianæ Virginis. Ex illis huc spectant Paulus et Victor, reliqui in Ægypto sequenti die inter Prætermisos referuntur, ac Marcianus seu Martinianus scribitur. Palatinum pro nomine proprio accipimus, quod in Parisiensi et Lucensi editione præponantur ista verba: et aliorum duorum, ut videri possent Palatinus et Julius ad aliam classem pertinere, quod sufficit hic indicari.

F

G. II.

DE S. GEORGIO, SOLITARIO IN MONTE LACONIAE MALÆO.

V AUT VI
SECVLO.

Plurimi sunt Sancti, quibus obtigit nomen Georgii, septem sunt a nobis in tribus primis mensibus celebrati, etarii occurrunt hoc quarto mense Aprilis celebrandi: sed duo præ aliis occupant in Menæis Græcorum totius diei officium Ecclesiasticum, Præcipuus est Magnus Georgius Martyr qui etiam in Breviario Romano colitur officio Ecclesiastico xxiii Aprilis; alter est S. Georgius solitarius, cui dicatus est hic dies iv, refertur autem a nonnullis etiam die sequenti, aut xii Maii. Palæstra virtutis ejus fuit Laconia, ultima Peloponnesi provincia; et quidem ora ejus Australis, quæ versus Cytheram et Cretum insulas extenditur,

Palæstra
virtutis in
monte Malæo,

ubi a Ptolomæo lib. 3 Geographiæ, collocatur Μαλέα ἄκρα ἐν τῷ Λακωνικῷ κόλπῳ, ubi, inquit Plinius lib. 4 Historiæ mundi, omnia Maleo promontorio includuntur. De quo est etiam hic versus Ovidii,

Nec timeam vestros curva Malea sinus.

Græci in Menæis hunc titulum diei quarto Aprilis præfigunt: Τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Γεωργίου, τοῦ ἐν τῷ Μαλαίῳ. Quæ latine leguntur in Menologio Cardinalis Sirleti etiam primo loco: Sancti Patris nostri Georgii in regione Malæo diversantis. In Synaxario MS. Parisiensi collegii Claromontani Societatis Jesu, ad v Aprilis et xii Maii, in fine elogii ita additur, ἐν τῷ Μαλαίῳ

Memoria 4
et 5 Aprilis
et 12 Maii,

Μαλαίῳ

A *Μαλῶς ὄρει* in Malæo monte. *Observat Bredenbachius sinum hunc seu promontorium a nautis Christianis appellari Alas Divi Michaelis. Et in ipsa regione etiamnum oppidum a S. Angelo vocatur, prope quod aliqui montes collocantur, ubi S. Georgium vitam solitariam egisse arbitramur. In Typico S. Sabæ a posteris aucto, celebratur etiam S. Georgius in Malæo: quod ex eo transtulerunt Genebrardus in Calendarium Græcorum a se editum, et Molanus in additiones ad Usuardum. Eundem ad sequentem diem referunt MSS. Menæu Græca bibliothecæ Ambrosianæ apud Mediolanenses, signata litteris n et o. In Martyrologio Arabico Ægyptiaco, quod Romæ in collegio Maronitarum adservatur, memoria S. Georgii hoc et sequenti die celebratur. Synaxarium MS. Chifletianum et hoc iv die et xii Maii eundem habet, addito eodem disticho, quod in Menæis excusis extat, cum aliqua ad nomen Georgii, id est Agricolæ, allusione.*

Ψυχὴν ὁ Γεώργιος ἀσμένως δίδωσι

Ψυχῶν γεωργῶ καὶ φυτοργῶ σαρκίων.

Animam libenter dat Georgius Deo,

Qui nostri in anima et carne culturam gerit.

3 *Hactenus relata confirmant ejus sacrum cultum et venerationem: sed dolemus nullum vitæ ejus et virtutum ac miraculorum historiam amplius extare, vices ejus supplebunt Odæ, quas Græci ad illius honorem hoc die recitare solent. Non tamen eas consequenter proferimus, sed mutato ordine, et quæ fere in secunda persona ad ipsum referuntur, nos de eo in tertia persona secundum seriem nulla re addita, narramus. Sunt autem ejusmodi.*

4 S. Georgius per baptisma filius Dei effectus, per vitæ suæ puritatem thesaurum hæreditatis paternæ conservat, effulgens gratia filiorum Dei, quam sancte et juste perficit, et munere suo fungens, optima sapientia gubernatur. Nomen assumit Georgii, id est Agricolæ, prudenter excoliturus sulcum mentis suæ; cujus vita inclita, sale divini Spiritus condita, commonstrat divinæ agriculturæ divinam plantationem. Triplici luce in Deitatis majestate illuminatus, mundum reliquit, cum omni quæ in eo est perturbationum procella; et rerum caducarum tumultum declinans, ducem viarum suarum obtinuit divinam providentiam, quæ rectum tramitem ad cælum ostendit: et sic per semitam salutis, in secula non deficientia permansuræ, incedens, non declinavit in ullam partem; et vitam ingenuo dignam hominæ peregit; et tranquillitatem animæ suæ, quæ Deo placita est, acquisivit, in tabernaculis æternis mansionem habiturus, agnoscens misericordem Deum et omnium bonorum remuneratorem.

5 Minister et Diaconus Christi, et mysteriorum ejus dispensator, ac director sincerus effectus, medelam apposuit passionibus corporis et animæ. Altissimo porro gradu animi sedati excellens, splendenti castæ temperantiæ veste amictus, passionum tumultus reddidit consopitos; et instabiles mentis phantasias expulit, divinæ meditationi jugiter insistent. Hinc nullæ iniquitatum procellæ potuerunt animam ejus commovere, aut deliciarum incursus attrahere. Gratia divini Spiritus in eo, ut purissimo

et mitissimo tabernaculo, habitavit, et animam omnibus virtutum generibus, et diversis gratiarum donis illustravit. Huc fide, spe et caritate inunitus, decore effulsit, et humilitate sua benigna ad altissimam virtutem prudenter evectus, in cœlesti area suam agriculturam deposuit; totus animæ suæ intentus fervore integro, divinos elaboravit fructus spiritus, tranquillitatem, continentiam, caritatem, spem, longanimitatem, patientiam et continuam abstinentiam, quam corporis macilentia demonstravit. Præter hæc omne suum desiderium in Deum transferens, divina effulsit pulchritudine, quam omnis deberet expetere creatura: et practica contemplatione et vita immaculata seipsum splendide exornans purum cor acquisivit, quo Deum aliis invisibilem meruit videre.

6 Fide confortatus, et Christi virtute munitus, laqueos diabolicos effugit: et Domino universorum in exultatione serviens, dæmonum insidias et elusiones omnes evitavit. Armis Crucis Christi semper invictis circumcinctus, flammeam frameam seu rhomphæam pertransivit, et sacram Crucem odientium cohortibus se opposuit, virtute Christi roboratus: imo et nequissimos spiritus expulit, potens Spiritus sancti virtute. Sancta futurorum bonorum spe allectus, cum gaudio labores facilius sustinuit, animumque ad ulteriora alacrem extendit, quæ retro sunt prudenter oblitus: ideoque beatum finem assecutus est. Et quia virtutum operationibus emicuit, divina beatitudine semper est fruiturus: qui in terra sanctum vitæ institutum ipse aliis factus est, plenus sanctitatis, fidæ et caritatis splendore, thronus habitus sensuum interiorum et sapientiæ Dei.

7 Beatus es, Georgi, et bene tibi erit, qui cum Angelis Dominum laudaturus, accepisti laborum et certaminum mercedem. Varietate virtutum pulcherrima, et moribus præ omni luce splendidis decoratus, ad Deum evolasti. Ad vitam nunquam dissolvendam et ad delicias nunquam perituras transivisti: ad æternam gloriam et ad lumen nunquam occubiturum extulisti divinam tuam agriculturam. Obtine beatitudinem et immortalem vitam, qui divinos ascensus aliis invios expedivisti. Multum exercitationis tuæ fructum in Christi aream intulisti, qui botrum maturum in torcular iniecisti, et vinum compunctionis effundis in omnes, qui te honorant. Opportunissimum pignus Christo obtulisti, qui omnibus corporis passionibus edomitis, Angelicam in terra vitam duxisti: hinc sacrum tuæ dormitionis diem celebramus, et circumdamur oculis Reliquiarum tuarum, ex quibus effundis sanitates omnibus te honorare volentibus. Pro nobis ergo fidelibus qui tuam memoriam celebramus, Christum exora indesinenter, ut non cesset nos a tentationum fluctibus et procellis, et a periculis omnibus et perversis passionibus liberare; ac mundo dignetur pacem donare.

Hæc est præcipua substantia Canonis hoc die propositi, qui absque auctoris nomine habetur sub tali Acrostiche:

Τοὺς σοὺς προθύμως ὦ Πάτερ μέλω πόνους.

Tuos labores, o Pater, libens cano.

D
exercitationes
virtutum

triumphus
de diabolo
per Crucem
Christi.

E

beatitudo
cælestis,

honor et
virtus reli-
quiarum,

F

patrocinium.

DE S. ISIDORO EPISCOPO HISPALENSIS. COMMENTARIUS PRÆVIUS,

§ 1. Cultus sacer. Vita hic danda. An auctor Lucas Tudensis.

Tres illustres Hispaniarum urbes magnifica et gloriosa Sanctissimi Doctoris Isidori ostentatione lætantur. Prima est Cartagena, olim Carthago nova, in regno Murciæ ad sinum

maris Mediterranei Virgitonum, portu tuto et capacissimo ac Sede Episcopali exornata: quæ S. Isidoro, ejusque fratribus SS. Leandro et Fulgentio Episcopis, ac Sorori S. Florentinæ, patria fuit. Altera est Hispalis

G. H.

AUCTORE G. H.
Sede: Ep seo-
patis Hispa-
lis,

Corpus
Legione.

Cultus sacer
apud Hispa-
nos,

in aliquo
Breviario
Romano,

et antiquis
Martyrologiis,

Vita haec
taedita

nobis trans-
missa a Nico-
lao Antonio,

cum hac ad
nos epistola.

A palis, urbs Hispaniae Baticae amplissima ac celeberrimum emporium : in qua post fratrem Leandrum creatus Sedis illius Metropolitanae Episcopus, ibidem ad mortem usque in sanctissima illius directione vixit, et hoc iv Aprilis ad caeleste gaudium migravit. Tertium est Legio, quae antiquo regno Legionensi, versus Oceanum Cantabricum sito, nomen dedit; antiquorum ibidem Regum una et Episcoporum Sedes : ad quam sacrum S. Isidori corpus ex urbe Hispalensi, sub Ferdinando primo Rege Legionis et Castella, fuit translatum. Duæ posteriores urbes, Hispalensis et Legionensis earumque diaeceses, soleant veneratione ut suum Patronum colunt S. Isidorum; cujus festum reliquæ Hispaniarum Ecclesiae sub ritu duplici, ut Ecclesiae Doctoris, celebrant : ejusque officium, uti olim recitari solebat, reperitur passim in antiquis omnibus Hispanicis Breviariis et Missalibus, ex quibus cum novemdecim enumerasset Tamaius Salazar in Martyrologio Hispanico, addit et alia plura idem continere. Est etiam Breviarium Romanum, Pauli in Pontificis auctoritate, a Francisco Quignoneo titulo S. Crucis in Jerusalem Cardinale confectum anno MDXXXV, et saepius deinde recensum : in quo hujus S. Isidori Officium praescribitur, cum lectione de ejus vita et obitu recitanda. Memoria inscripta est, ad hunc eundem iv diem Aprilis, in Martyrologio Usuardi his verbis : Apud Hispalim, depositio S. Isidori Antistitis; additurque in nonnullis MSS. atque Doctoris; in aliis MSS. fide et doctrina praecipui; item in aliis MSS. vita et doctrina illustris viri. Sequuntur passim recentiores, et cum iis Tabulae Martyrologii Romani, hac phrasi : Hispali in Hispania S. Isidori Episcopi, sanctitate et doctrina conspicui, qui zelo Catholicae fidei et observantia ecclesiasticae disciplinae Hispanias illustravit.

B 2 Vitam ejus et historiam Translationis, olim conscriptam et haecenus ineditam, damus ex codice MS. sanctae Ecclesiae Toletanae numero 29 signato extractam quam inde anno MDLXVI curiosissime descripserunt Joannes Lopez de Leon, et Franciscus de Mendoza : quod apographum est penes Amplissimum Dominum Nicolaum Antonium Equitem Ordinis S. Jacobi, et Catholicæ Majestatis in Curia Romano a negotiis : quem et nos Romae novimus, ejus singularem humanitatem et omnimodum doctrinam experti. Is litteris, xvi Aprilis anni MDCLXXI, Romae datis, isto ad nos scribit : Post longam moram libero fidem meam, mittendo ad Vos, Sapientum illustres Vindices, Archiepiscopi Ecclesiae nostrae Hispalensis incliti S. Isidori Vitam; atque item libellum ab hac diversum, forteque alterius auctoris, de Translatione ejus venerabilis Corporis, ab Hispali mea ad Legionensem urbem, cum leviusculis scholiis seu annotationibus, quæ potius ad exemplaris quædam σχήματα quoquo modo sananda, quam ad operis quidquam accurate circa hos libros elaborandi propositum diriguntur. Luculentiores notas dare possem, si copia mihi fuisset temporis. Sed nos ab omnibus studiis melioribus transversos in Urbe agit, cura Regionum negotiorum, viribus meis major ac dies totos præcipuo jure sibi exposcens : adeo ut ad urgendam editionem Bibliothecæ scriptorum Hispaniæ, quæ jam prope metam anhelat, justum spatium vix inveniens, ægre potuerim hoc breve nostræ erga Vos observantiae officium expedire. Vos locupletabitis, ac dignam tanto Doctore operam navabitis. Hæc paulo antequam Bibliotheca præcitata, quam nunc manibus terimus et jactis approbamus veniret in lucem; hæc, inquam, in sua epistola dictus Nicolaus Antonius : in qua quæ sananda indicat σχήματα sunt aut ex proprio Hispanismo, aut ex contractione vocum a librariis non intellecta, aut a verbulo subinde omisso : quæ nos more solito correamus obsequentes voluntati eruditissimi viri. Notas, quas margini adscripserat, et luculentiores esse optabat,

sub ipsius nomine colligimus et interponimus Vitæ, more nostro in capita et numeros distinctæ, et marginali synopsis illustratæ, quam alia subnotanda sequuntur.

3 Circa hujus Vitæ et Translationis auctores monet memoratus Nicolaus Antonius : Vita hæc aut illius compendium (de quo nil certum aut compertum habeo) vulgari sermone excusum olim fuisse dicitur. Laudat siquidem Antonius Morales, lib. 12 Historiæ Hispaniæ cap. 21, S. Isidori Vitam Hispano sermone Salmanticae editam, itemque ab hac diversam de Translatione sancti ejus Corporis, et miraculis tunc a Deo in honorem ejus gestis, historiam : cujus quidem, utpote a Luca Tudensi scriptæ, magnam esse ait auctoritatem. Attamen in Vita plura ei displicent, quorum auctorem esse negat Lucam prælaudatum. Nec nos certi quid habemus de auctore : nam in codice Toletano isto, unde Vitam excripsimus, nullus ejusdem Vitæ laudatur scriptor : et Lucæ Diaconi nomen (qui Lucas Tudensis est) ad Chronicon illius, quod Vitæ subjicitur, referendum est. Nihilominus tamen Lucæ Tudensis esse tam Vitam quam Translationis historiam credidit Alphonsus Morgadus lib. 1 Historiæ Urbis Hispalensis cap. 5 et lib. 4 cap. 4, qui lib. 5 cap. 14 iterum appellat, Divinum librum. At Franciscus de Padilla, in Historia Ecclesiastica centuria 7 cap. 22, Lucam Tudensem agnovit tantum auctorem ejus libri qui Translationem et miracula tunc temporis patrata describit; uti et Ægidius Gonzales d'Avila, in Theatro Hispalensis Ecclesiæ, ubi de S. Isidoro ejus Archiepiscopo agit. Hispani libri auctor, cujus Morales meminit, aut anonymus est, aut quod magis credo Joannes de Robles (librum enim nusquam vidimus) Canonicus Collegiæ Ecclesiæ S. Isidori urbis Legionensis, quem scimus de Translatione et miraculis ejusdem sancti Doctoris opusculum edidisse; quod et fecisse Lucam Tudensem Episcopum, idem Ægidius d'Avila eodem loco refert. Librum hunc sic inscriptum : Historia de los milagros de S. Isidro Arcobispo de Sevilla, prodidisse anno 1525, alienubi legimus. Certe in hoc nostro opusculo, quod Vitam S. Isidori nuncupamus, omnia illa habentur, quæ minus probabilia esse existimavit Morales, ceterisque verosimilibus fidem derogare, ut locis suis monebimus. At si quæratur a me, quid sentiam de Vitæ hujus scriptore, an Lucas Tudensis, an alius; multis ad denegandam Lucæ hanc prolem inducimur. Stylus non omnino similis est in Vita ista et in Lucæ Chronico aliisque scriptis. Decurrit Lucas historice magis et expeditè; cum apud Vitæ auctorem impeditior ex affectatione procedat oratio. Præterea non idem utriusque judicium aut sententia de rebus est. Lucas Hispaniæ nomen ex ridiculo quodam etymo derivat in Chronici præfatione, Vitæ scriptor ab Hispali urbe mavult deductum. Credit Lucas matrem Isidori in eadem Præfatione Theodoram, Vitæ auctor appellat Turturam. De morte Leovigildi Regis durius loquitur hic auctor quam Tudensis. Accedant alia, a curiose legentibus utrumque scriptum facile observanda. Verum quidem est in utroque opere, scilicet Vita et Chronico similiter haberi quædam : sed ea ex altero in alterum transcribi potuerunt, licet ejusdem auctoris non sit uterque liber. Haecenus eruditissime, suo scilicet more, Nicolaus Antonius : qui tunc quantum Regia permittit negotia, totus intentus præmemoratæ scriptorum Hispanicorum Bibliothecæ errorum satius meretur ut ejus judicio, tamquam viri in talibus expertissimi, velinus acquiescere. Si tamen uliqui contenderent Vitam hanc et Historiam Translationis scriptam fuisse a Luca cum junior ætate esset, et Canonicus Regularis atque adhuc Diaconus in cenobio Legionensi S. Isidori; Chronicon vero mundi aliisque composita esse ab eodem jam seniore et Episcopo Tudensi atque

et relatione
aliorum de
auctore Vitæ
et Translationis.

proprioque
suo judicio

de Luca Canonicus
Regularis

A atque maturiori iudicio linata, non abhorreamus ab illorum conjectura. Certe (ut in Notis sua loco dicemus) a nonnullis minus probata, censet Mariana vir acris ingenii, ut a Luca Tudensi scripta, esse in suo vigore retinenda. Ordinatus est autem Lucas in Episcopum Tudensem Æra MCLXXVII, sive anno Christi MCCXXXIX, post obitum S. Isidori anno DCH, mortuus Æra MCLXXXVIII, sive anno Christi MCCI; ut ea late deducit Prudentius Sandoval, et ipse Episcopus Tudensis, in Antiquitatibus Ecclesiæ suæ fol. 148 et sequentibus. Aliqua, quæ in Vita displiceant, sunt quæ de Mahometi adventu in Hispaniam in ea et in Chronico Tudensi referuntur; quæque, ut ibidem monemus, expungenda censuimus. In aliis laudati Nicolai Antonii aut nostræ notationes subjunguntur.

postea Epi-
scopo Tudensi.

NOT. II

§ II. Mortis tempus et Locus, Hispalis non Bononia. Monachus an Benedictinus aut Carmeliticus?

D De S. Isidoro agunt passim scriptores rerum Hispanicarum, quarum plurima recenset Tamaius Salazar. Varios ex iis discussimus, potissimum Alphonsum Morgadum, Paulum Espinosam, et Rodericum Carum, in suis libris de Historia et Antiquitatibus Hispalensibus; uti Athanasium Loberam, de Legionensi historia; et Ægidium d'Avila in Theatro Hispalensis et Legionensis Ecclesiæ. Quæ Redemptus, Clericus sive Archidiaconus S. Isidori, scripsit de illius obitu, inseruntur infra cap. 9. et dein cap. 11 referuntur quæ a S. Braultio seu Braultione de ejusdem Vita et scriptis sunt indicata. At cap. 11 inseritur epitaphium, S. Ildephonso attributum, quod etiam extat apud memoratum Espinosam, ubi tempus obitus ita subjungitur: Obiit sanctæ memoriæ Isidorus Episcopus, die secunda Nonas Aprilis, Æra DCLXXIV. Is est annus Christi DCXXXVI, in quem annum passim alii et potissimum Redemptus consentiunt. Successit autem S. Isidorus S. Leandro fratri suo, sub finem seculi sexti, uti ad hujus Vitam die xiii Martii probatum est, adeo ut Hispalensi Ecclesiæ solum xxxvii aut circiter annis præfuerit; quos annos fere XL pleno numero dicit S. Ildephonsus.

Alii de co
scriptores.

13

mortuus est
an. 636.

num Regu-
lam S. Bene-
dicti profes-
sus:

C Hispanus, in Chronico Generali Ordinis S. Benedicti, ad an. 599 cap. 1, ista de SS. Fulgentii et Isidori monachatu tradit: Sunt qui S. Fulgentium Ordinis S. Benedicti monachum faciant, quibus tum fidem habebimus, cum antiquum gravemque auctorem nobis attulerint... Etiam S. Isidorum e syllabo Ordinis expungo, cum vita quam egit, et Regula quam monachis Hispalensis Episcopus scripsit, aliam mihi sententiam injiciant. Interim Constantinus Cajetanus et Arnoldus Wion lib. 2 Ligni Vitæ pag. 144, eum Ordini Benedictino, adscribunt: sed hic sub dubio, his verbis: S. Isidorus... ut aiunt, nostri ordinis Benedictini monachus... creatus est Archiepiscopus anno Domini dciii præfuitque, ut auctor est S. Ildephonsus de Viris illustribus, annis fere XL. Obiit anno DCXLII vel circiter, pridie Nonas Aprilis; cujus corpus requiescit Bononiæ in ecclesia RR. Patrum Cælestinorum. Hæc ibi. Annos sedis supra aliter deduximus: et corpus ejus Hispali Legionem translatum fuisse, ibique hactenus summa cum veneratione adservari, certissimum est.

6 Bononienses, nescio quo errore, S. Isidorum His-

palensem in sua urbe mortuum asserunt. Antonius Casalis Cælestinus S. Stephani de Bononia, late describit suam illam basilicam, ac novam Jerusalem appellat, atque a pag. 365 explicans Vitam S. Isidori, ex Chronico MS. pag. 370 sic ipsam alloquitur: Similiter et corpus beatissimi Isidori, Confessoris Christi et luculentissimi Doctoris, in te requiescit: qui cum rediret a Roma, apud hanc urbem hospitatus, ac gravi molestia corporis est detentus, permittente Deo: ibique vitam finivit et illic ab orthodoxis viris cum gaudio totius plebis sepultus est. Hæc ibi, quæ verba de alio viro erudito, Isidoro dicto, possunt et debent exponi: poteruntque accuratius discuti die xvi Septembris, quo festum ejus ob translationem corporis celebrari addit idem Abbas Casalis. Corrigendi autem sunt Leander Albertus, Donatus Pullienus, Cherubinus Ghirardacius, Carolus Sigonius, Celsus Falconus, Antonius Masinus, aliique qui de S. Isidoro Hispalensi ista intellexerunt. Constantinus Abbas Cajetanus in suo de S. Isidoro tractatu, arbitratur Bononienses, nominis forsitan Homonyma deceptos, suum, Isidori Episcopi Siculi vice, Hispalensem notasse, credidisse, vocasse. Certe non multum abluunt Sevilla, aliis etiam Sivilia, quæ Hispalis est, et Sicilia. Sed de S. Isidoro Siculo omnia æque obscura sunt: nec multum lucis confert Octavius Cajetanus, Constantini frater, qui tomo, de Vitis Sanctorum Siculorum pag. 225 nonnulla de dicto Isidoro congerit, potissimum ex Constantii Felicii Kalendario, ad diem xv Januarii, uti tunc inter Prætermissos diximus, indicantes alios qui Feliciam absque ulteriori examine secuti sunt.

D
AUCTORE G. II.
S. Isidorus
mortuus
Bononiæ.

plane alius
est,

an Episcopus
Siculus?

14

7 Quisquis est ille qui Bononiæ requiescit, omnino est ab Hispalensi diversus. Hunc dum Benedictini scriptores Ordini suo timidius cunctantiusque adscribunt; visum est Carmelitæ in eum, velut in hereditatem caducam, injicere manus: postquam Joannes Baptista de Lezana ad annum 578 num. 4 putavit ex ipsius S. Isidori scriptis, solidum cruisse argumentum isti assertioni probandæ. Quærit is, lib. 2 de Officiis Ecclesiasticis cap. 15 agens de monachis, Unde ad monachos studium defluerit paupertatis? vel quis hujus conversationis extiterit auctor, hujus illi habitum imitatur? et respondet: Quantum pertinet ad auctoritatem veterum Scripturarum, hujus propositi Principes Elias et discipulus ejus Helisæus fuerunt sive alii Prophetæ, qui habitabant in solitudine, urbibusque relictis faciebant sibi casulas prope fluentia Jordanis. Hujus deinde propositi in Evangelio Joannes auctor extitit, qui eremum solus incoluit, locusta tantum et agresti melle nutritus. Jam deinde progeniti sunt conversationis hujus nobilissimi Principes Paulus, Antonius, Hilarion, Macarius ceterique fratres. Hæc scribit S. Isidorus: sed quomodo ex his verbis concluditur ipse fuisse ordinis Carmelitæ? Nos quidem sequelam non videmus: videntur, qui ipsa meridiana luce clarius esse existimant, quod Ordo suus (qui sub initium seculi xiii et regimen secundi Prioris Brocardi Regulam accepit a B. Alberto Hierosolymitano Patriarcha, sicut ad hujus Vitam viii Aprilis declarabitur) non noviter sub primo Priore Bertholdo conditus fuerit, sed novam dumtaxat formam accepit; ipse Religiosorum omnium Ordinum antiquissimus, imo fons ac principium ceterorum, non tantum ab Apostolis Apostolorumque discipulis, sed ab ipso Elia deductus, idque per immediatam nec ullo unquam tempore interruptam in Carmelo successionem. Quæ nulla solidæ veterum monumentorum auctoritati subnixæ, quamdiu sic propugnantur, quasi absque summa Ordinis sanctissimi injuria nequeant ad examen vocari; malumus nos ea audire, et ingenii nostri accusare tarditatem; quam ita sentientibus refragando, eorum linguas calamosque adversum nos excitare. Sit igitur secundum istos, Carmelita S. Isidorus; sicuti secundum eosdem Carmelitæ fuerunt S. Paulus, S. An-

an S. Isidorus
fuerit Ordinis
Carmelitæ?

F

tonius

A
AUCTORE G. II. *tonius, S. Basilus, S. Martinus, S. Hilarius, S. Patricius, et quot alii uspiam sancti Monachi ecclesiam Dei suis virtutibus exornarunt, ante Benedictinæ Regule propagationem.*

§ III. Testimonia excellentis doctrinæ: beneficia Hispanis collata.

*Ejus doctrina
sacra laudata
in Concilio
8 Toletano*

P *raeter supra relata et infra in Actis indicanda, hic pauca attingimus quæ gloriam posthumam S. Isidori plurimum adaugent. In his primum locum teneat auctoritas Concilii Toletani VIII, habiti Æra DCCXI id est anno DCLIII et post obitum S. Isidori XVII. In eo Concilio fuerunt Episcopi LII, Abbates XII, Vicarii Episcoporum X, Viri illustres officii Palatii XVI, coram quibus cap. 2 actum est de incanto juramento, et post allegata testimonia sacræ Scripturæ, sanctorumque Ambrosii, Augustini et Gregorii Magni, adduntur varia ex S. Isidori libris de prompta, cum hoc ejus elogio. Nostri quoque sæculi Doctor egregius, Ecclesiæ Catholice novissimum decus, præcedentibus ætate postremus, doctrinæ comparatione non infimus, et quod majus est in sæculorum fine doctissimus, atque cum reverentia nominandus Isidorus. Simili modo Leo IV, Pontifex Maximus, cum aliis Ecclesiæ Doctoribus annumerat apud Gratianum, dist. 20 de libellis: Si illorum, ait, quorum meministis dicta Hieronymi, Augustini, Isidori, ac ceterorum similium sanctorum Doctorum reperta fuerint, magnanimiter sunt retinenda aut promulganda, vel ad Apostolicam Sedem referenda. Hæc ibi. De eodem S. Isidoro, ceteris Ecclesiæ Doctoribus adscripto aut adscribendo, ista tradit Joannes Mariana lib. 6 de Rebus Hispaniæ cap. 7. Sunt qui scribunt, Bonifacio VIII Romano Pontifice deliberante, de iis, qui Doctorum Ecclesiæ nomine et numero essent colenda, fuisse qui Ambrosio Isidorum præferendum, aut quatuor certe aliis quintum adiciendum judicarent. Opinioni fidem tanti viri eruditio facit, facile in omni litterarum genere excellentis, et quoniam in eo numero duo Patres Italici generis sunt nullus ex Occidente.*

o Leone Papa 4

et Bonifacio 8.

*au scripserit
librum de
ordine crea-
turarum,*

9 *Libri a S. Isidoro conscripti nominantur et laudantur in Vita num. 43, ex S. Braulione Episcopo Cæsaraugustano: et ab eo enumeratis, quidam alii postea cogniti aut saltem S. Isidoro adscripti interseruntur. Præter hos unum opusculum, noviter in lucem erutum, Spicilegiorum tomo I offert Lucas d'Achery, ex vetustissimo Codice monasterii S. Remigii, ilque sub hoc titulo, De ordine creaturarum liber Braulio Episcopo urbis Romæ; ejusquamquam haud menimerint scriptorum ecclesiasticorum nomenclatores, tam veteres quam neoterici, stylum nihilo secius Isidori ac mentem adeo in promptu mihi, inquit ille, visus est præ se ferre, ut germanum illius foetum existimaverim ad dubium revocare posse neminem. Suspicitur autem in prologo ad lectorem, quod Cæsaraugustam, Romanarum olim Coloniarum in Hispania præcipuam, appetiverint Hispani quodam prærogativa Romam vocitari, quemadmodum Constantinopolim Imperatores Romam vocavere, etsi dissimili ratione; ideoque elucidationis causa post Romæ addi, id est Cæsaraugustæ. Equidem magni facimus judicium viri, in veterum auctorum stylo discernendo exercitati: sed quanto plus huic tribuimus tanto minus verosimilis videtur nobis esse illius conjectura: licet enim eos solum libros enumerare Braulio profiteatur, qui ad nativam suam venerunt; quo intelligi datur alios quoque scripsisse; quomodo ad eam potuit non pervenisse hic, ipso proponente per modum responsionis scriptus, ad ipsumque sub hoc epilogo directus: Ecce venerabilis Pater, de Ordine creaturarum tibi proponenti, juxta ingenioli mei modulum, compendioso sermone summatim respondi: ejus munusculi mercedem orationibus tuis compensabo. Non quod*

et cui?

exiguitatis meæ obsequium in obedientia, tua veneratione et auctoritate conferre possit digna: sed obedientiæ conatus, et ea quæ non valet assequi, implet omnia. Ecce in gazophylacio templi, pauperis viduæ æris exiguum munus, multorum divitum auro copioso præfertur... hanc igitur et tu simili modo parvitatæ meæ obedientiam placido pectoris tui portu non dedignare; et trans garrientium instabiles fluctus, timore tuæ auctoritatis, præsentis opusculi naviculam non te pigeat gubernare. Hæc et alia libelli auctor, tamquam Patri cum demississima professione obedientiæ, prorsus aliter quam solet ad Braulionem amicum suum, sed nec in gradu quidem Episcopali æqualem sibi. Quidni igitur, si vere ipsum credamus scriptum Episcopo urbis Romæ, non Braulioni, sed Bonifacio, qui primam totius Christianitatis Sedem ab anno DCCXI ad DCCXXV occupavit ejus nominis quintus? Nota est veterum consuetudo, proprii nomina per solam initialem litteram signandi: quæ dum integre scribere voluerunt posteri, sæpe tenebras offuderunt historiæ. Idem hic a Remensi librario, solum B inveniēte, et ex aliis Isidori operibus Braulioni directis suspicantē, ipsum quoque hic denotari, factum credat Acherius; et via planiori sese expediet a salebris: nos propria conjectura nihil hic definimus, quibus non vacavit totum illud opusculum attentius legere.

forsan Bonifacio Papæ 5

10 Porro quæ de æstimatione doctrinæ jam diximus aliæque ex Braulione et ceteris infra in Actis referenda, primum sunt fundamentum magnæ illius obligationis, quæ S. Isidoro obstructam agnoscit Hispania. Alterum est quod illius favore urbes variæ recuperatæ sint e manibus Saracenorum, De urbe Toletana a Christianis recepta, admonente et stimulante S. Isidoro, scribit Mariana lib. 9 cap. 16, et accuratius Athanasius Lobera in Historia Legionensi cap. 29, ejus sunt ista verba, Latine tradita a Tamaio Salazar: Cyprianus, Episcopus Legionensis, erat tunc vir venerabilis, pius, prudens, et in omnibus bonis operibus instructus, qui maximo Divum Isidorum prosequabatur amore. Cum ergo annorum sarcinam jam expellere desiderasset, ut Christo adhereret, coram Sanctissimi Præsulis theca provolutus, oratione diffusa, Isidorum imprecabatur, ut suis meritis a Domino, ejus carnis solutionem, impetraret. Nocte sequenti sanctus Confessor Cypriano apparens, suam deprecationem a Deo admissam significavit, in ejus rei signum die sequenti unum ex ejus famulis Toletum Legionem adventurum, qui referret, quo pacto Alfonsus Rex urbem ab obsidione liberam relinquere constitueret; quod in grave Religionis Catholice damnum esset futurum, et ideo illi præcipiebat, quod protinus audito famuli nuntio, Regi scribat, haudquaquam obsidionem solvat, imo persistat, eo quod Dominus illi intra quindecim dies urbem tradere constitueret, ipso Isidoro ad Regis latus strenue dimicante. Quo dicto disparuit, et die altero, nuntius advenit, qui Regis propositum patefecit. Hoc cognito Cyprianus epistolam Regi scripsit, et quidquid ab ore B. Isidori perceperat, propagavit; eamque cum ejus Archidiacono Toletum misit. Ad castra Archidiaconus venit eo tempore, quo jam castra movebantur; et tradita epistola lectaque castra subsistere jussit Alfonsus, atque eo quem sanctus Doctor designavit die Toletum est ingressus.

Isidoro apparere et admonente,

Toletum Mauris eripitur:

11 Hæc Athanasius Lobera: cui adjungenda est victoria, de Mauris Saracenis, ope SS. Jacobi et Isidori obtenta: quam Lucas Tudensis in Chronico mundi, Æra 1235 ita describit: Adalfonsus Rex Legionensis obsedit civitatem Emeritam, et cepit eam. Erat tum temporis quidam barbarus insignis, nomine Abenafuth qui expulit Almoplades ab Hispania, et factus est Rex barbarorum. Hic a suis vocabatur Rex virtutis: et congregato exercitu Maurorum innumerabili

victoriam de eis obtinetur prope Emeritam.

A bili, venit pugnaturus cum Adefonso Rege Legionensi, qui erat Emeritæ cum paucis. Sed Rex Adefonsus ut erat fortis et animosus, fecit exercitum suum de nocte contra Saracenos flumen Guadiana transire. Fixerant Saraceni tentoria juxta castrum Alhange, et viderunt primo mane nostrorum acies paratas ad bellum, et ipsi ordinauerunt acies suas ad prælium properantes. Fuit Dominus cum Rege Adefonso, et populo Christiano, et in congressione ipsius belli, tanta Saracenorum millia prostrata sunt, quod multa barborum oppida remanserunt vacua, omnibus habitatoribus eorum extinctis in ipso bello; Abenenfuth autem Rex barbarorum fugit graviter vulneratus. Siquidem in ipso bello visibiliter apparuit S. Jacobus, cum multitudine militum albatorum, qui Saracenos in manu valida, prosternebant. Beatus etiam Confessor Isidorus quibusdam apparuit Zamoræ, antequam Emerita caperetur, et bellum fieret, et dixit eis se ad auxilium Adefonsi Regis cum Sanctorum exercitu properare, et quod sibi dictam traderet civitatem, et de Saracenis campalem præberet triumphum. *Hæc Lucas Tudensis, quem describit Barnabas Morenus lib. 4 Historiæ Emeritensis cap. II.*

B 12 Præ reliquis autem præclara est ipsius urbis Hispalensis interceptio, per quam Mauri in Hispania fuerunt debellati. Habemus Summarium Processus super virtutibus, sanctitate ac miraculis gloriosissimi, invictissimi et Sanctissimi Ferdinandi in Castellæ et Legionis Regis, Romæ anno MCCXXXVIII. excusum in quo num. 8 et pag. 81 ex Lectionibus, in Officio dedicationis Ecclesiæ Hispalensis recitandis ista habentur: Cum Ferdinandus, Castellæ et Legionis Rex, qui ob virtutem præstantiam Sancti cognomen est adeptus, magnam Bæticæ partem in suam ditionem recepisset; Hispalim, ejus provinciæ principem urbem, magnis ex Hispanica fere nobilitate contractis copiis obsedit. ad eam expeditionem per visionem a S. Isidoro, ut fertur, incitatus. Quod scilicet sanctissimus Præsul suam ecclesiam, tot seculis jam ab infidelibus profanatam, Christo restituendam curaret. *Capta urbs est XXIII Novembris anni MCCXLVI, et in divisione deinde agrorum Hispalensium, sua quoque pars S. Isidoro tributa traditur.*

Hispalis a S. Ferdinando Rege recipitur.

B. Martinus ad ejus monasterium, revocatus,

C 13 Edidimus ad diem XI Februarii Vitam B. Martini Canonici Regularis in urbe Legionensi; qui cum ob exortam inter Episcopum Legionensem et monasterium S. Martialis similitudinem, migrasset ad monasterium S. Isidori, itidem Canonice Regularium, et istis sociis invisus esset; ad S. Martialis ædum, ubi educatus fuerat, se recepit. Vix pauculi abierant dies, cum Canonicis quibusdam dicati suo nomini cœnobii apparuit S. Isidorus, itaque eos compellavit: Cur a vobis Dei servum Martinum expulistis? Revocate eum ad vestrum contubernium, neque ansam offensionis captate, sed gaudii sanctæque voluptatis occasionem, quod cernere vobis inter vos virum liceat, qui semitam perfectionis insistat. *Reductus ergo ad S. Isidori monasterium, cum imploraret hujus patrocinium, ut scientiam litterarum præsertim sacrarum obtineret; spectabilis ante eum adstitit S. Isidorus, librum manu tenens, et Cape, inquit, Martine, librum et comede, simul scientiam sacrarum Scripturarum hausturus Deo largiente. Negat Martinus fas sibi esse eum librum comedere, jejunii lege obstricto. Secure comede, ait sanctus Doctor, neque enim propterea jejunii præmio privaberis. Isidorus sum, hujus monasterii Patronus, a Deo missus, ut hoc te beem numere. Cum ad hæc attonitus hæreret, proprius ad eum Sanctus accedit: mentoque illius prebenso, ut librum diglutiatur cogit: subitoque ex oculis ejus abscedit. Scientiam consequitur Martinus, et inclarescit doctrinæ fama; ac tandem senio confectus, ex hac vita migrat anno MCCXXI.*

et codicem ejus jussu deglutire scientiam adipiscitur.

VITA

Auctore Canonico Regulari cœnobii Legionensis S. Isidori, forte Luca, postea Episcopo Tudensi.

Ex MS. Codice Toletano a V. CL. Nicolao Antonio submissa.

PROLOGUS.

P præclara Beatissimi Doctoris Hispaniarum, Christi confessoris Isidori, Archipræsulis Hispalensis, Hispaniæ Primatis merita, fratres carissimi, sacrosancta per orbem Ecclesia dignis efferenda laudibus prædicat; et festivum per omnia virum, celebris semper et ubique fama commendat. Verumtamen præter communem illam honorificentiam gloriam, quam sibi meritorum magnalibus in omnium comparavit contuberniis fidelium, præcipuis in Hispania sustollitur præconiis, quem alterum in terris post Apostolos suæ fidei meruit intercessorem. Hic est enim splendidissimus solis justitiæ radius, per quem tibi præcipue, Iberia, lumen veritatis illuxit; et quæ multis fueras Arianorum, Acephalorum, Mahometi, et aliorum pseudo-prophetarum seducta erroribus vel fallaciis, B. Isidori mediante doctrina dux effecta es æquitatis. Hic est insignis ille Pastor tuus, egregiusque Pontifex, qui te summis præficiendam sedibus, æternisque fecundandam divitiis, tam copiosis divinarum scripturarum a debriavit augmentis, ut b situ in successum transumpto, jam non sis in regionibus ultimis ultima, sed in primis prima. Hic est qui post gloriosissimum Apostolum Jacobum hanc tibi contulit gratiæ excellentiam, ut populis [sis] fecunda, religione conspicua, triumphis clarissima. Sane ab Hispali civitate, Sanctissimi Isidori Sede, certissimo secuturi eventus præsagio c Hispania cognominata, ditior emines debriatione diviua, quam felicitate terrena. Licet enim victoriosa trophæis, gratiosa deliciis, laudis tuæ titulos cunctarum nationum in fines extuleris; multo tamen spectabilius multoque gloriosius est, quod te tam assiduis tanque officiosis obsequiis, tum nostri Salvatoris reverentia, tum gloriosissimi Apostoli Jacobi præsentia, tum etiam rectissimi Patris Isidori præsentia simul et clariflua doctrina, omnis te colit, omnis ad te confluit religio Christiana: quoniam [supra id] quod tibi fors obtulit aut vis indulsit naturæ; Apostolicæ dignitas prærogativæ non immerito obtinuit, ut sicut singularis privilegio gratiæ d alter Romæ Petro Apostolo successit Gregorius; ita non impar Gregorio alter in Hispania Jacobo succedat Isidorus. Semina namque verbi Dei, quæ Beatus Jacobus seminavit, quasi pervigil agricola Isidorus cœlestium imbrium prædicatione saluberrima irrigavit, et spinas, tribulos, et e zizaniæ pravorum dogmatum, ab inimicis hæreticis superseminatam, sarculo Spiritus evellendo, ad fructus vitæ excolendus usque perduxit. Gregorium re vera in beatissimi Apostolorum Principis, loci simul et meriti, principatu, universi orbis præfecit auctoritas: Isidorum autem, Romanæ censura curiæ alterum profiteri Gregorium, meritorum effecit paritas. Et quidem singula quæ non tantum cursu naturæ, verum etiam ea quæ divina providentia miraculose, senescenti mundo, per eum mirabiliter, ad illuminationem Ecclesiæ, dignata est operari, debitis prosequi officiis, vires, ingenium, et scientiam nostram excedit. Verumtamen de sanctissimo peccator, de maximo parvus, de sapientissimo imperitus, de multis ejus mirabilibus paucula ad futurorum eruditionem (ne tanti Patris opera labentibus annorum curculis a corde quoque fidelium dilabantur) brevitate; qua potero, caritatis gratia, fidelis styli subnota-

S. Isidorus laudatur in universo orbe,

maxime in Hispania,

a b

c

illustrata ejus doctrina.

d

l' Comparatur cum S. Gregorio magno.

2

EX MS.
TOLETANO.

A tione perstringam. Tanta quippe tamque bona, de tanto tamque bono viro, bene dicere, non nisi bonitatis ejusdem viri ascribendum est meritis : quorum profecto tenuis hoc *f* excrevit eminentiæ magnitudo, ut rerum fidei sermonis subsidat elegantia, et elegantiae cultum veritatis commendet materia.

ANNOTATA.

a Ita mox debriatio divina dicitur. Sic Beda in *Vita S. Cuthberti Episcopi Lindisfurnensis*, 20 Martii illustrata, num. 46, asserit SS. Cuthbertum et Herebertum Presbyterum, sese alterutrum celestis sapientiæ poculis debriare. Galbertus in *Vita B. Caroli Boni*, 2 Martii num. 47, dicit, hujus occisores ira et furore debriatos. Similia passim alibi habentur : inde apparet debriare accipi, pro potare seu satiare.

b Lucas Tudensis, in *Præfatione ad Chronicon mundi* ita habet : Hispania, situ in successum transmissa, non est in ultimis regionibus ultima, sed in primis prima.

c Nicolaus Antonius ista annotat : Ab urbe Hispali nomen integræ Hispaniæ inditum censuit olim Antonius Nebrissensis, nec improbat Florianus de Campo lib. 1 *Historia Hispaniæ* cap. 16 et alii, quos laudat Rodericus Carns in *Historia Hispalensis* urbis sive Antiquitatum illius lib. 1 cap. 4. Ili autem S. Isidorum sunt secuti, qui ad Sisenandum Regem Historiam Gothorum, hoc est librum 2 Chronici, dirigens, ita censet ; quamvis lib. 4 *Originum* cap. 4 Hispaniam ab Hispano Rege non ab Hispali cognominatam credat. Lucas vero Tudensis, in Prologo sui Chronici, aliud prorsus etymon Hispaniæ, viro tali indignum, prodit.

d Constantinus Cujctanus de S. Isidoro profert partem sermonis S. Brunionis, in quo sequentia leguntur.

e Ita zizaniam dicit S. Ambrosius lib. 7 in *Lucam* : Aliud est fermentum tritici, aliud zizaniæ.

f Id est haecenus.

CAPUT I.

S. Isidori prosapia illustris et sancta. Institutio in litteris.

Igitur ut egregius Confessor Isidorus egregiis venustaretur exordiis, et insignem futurum insignis præsignaret origo, civitatis a Carthaginensis, et Provinciae Hispaniæ Dux, Theodorici Regis Gothorum proles, Severianus, pater (ejus fuit,) mater vero h Turtura vocitata : viri clarissimi, viri eruditissimi, viri etiam tam morum quam ingenii singularitate præditi Confessores Christi, c Leander Archipræsul Hispalensis ; et d Fulgentius, qui fulgore sanctarum scripturarum et operum universalem irradiavit Ecclesiam, almus Doctor et Præsul clarissimus ; una cum sanctissima Virgine e Florentina, Virginum Præposita, fratres ac nutritii fuere. f Horum serenissimis instructus documentis, orationibus proficiens, morum gravitate venustus, patriam religione, patrem prudentia, disciplina fratres, cognatos cultu, pares gratia, affines præmio, proximos illustravit affectu. Gloriosissimus diligebat puerum Doctor et Archipræsul Leander, tamquam unicum et specialius extra patriam eum habens solatium : et quia non tantum fallacium divitiarum quantum felicium morum suorum successivum exoptabat heredem, summopere vigilabat, ne illa ætas, quæ prona consuevit devenire in malum, locum reperiret, quo in corruptionem laberetur peccati. Non parcebat virgæ, et g laudatus est in illo ; docuit eum et misit zelum in inimicum, et in medio amicorum gloriatus est in illo. In vita sua vidit et letatus est, et in obitu

suo non est contristatus coram inimicis. Reliquit enim similem sibi post se : defensorem domus contra inimicos, et amicis reddentem gratiam. O sanctissime Pater Leander, venerandus iste puer, quem diligis, quem nutris, quem doces, quem erudis, quem corrigis, quem custodis ; celestis Sponsi paranympus est, sanctorum Angelorum amicus, Patriarcharum ac Prophetarum compar, Apostolorum civis, Martyrum consors, Præsulum splendor, et Sanctorum omnium gradibus proportionaliter conferendus, quod eventus rei opportuno tempore declarabit.

3 Igitur cum esset infantulus, sicut de B. Ambrosio legitur, et a nutrice ad hortum duceretur, anus capta oblivione, eum inter olera dimittens discessit. Post aliquot autem dies, lugens filium, solarium Severianus pater ascendit ; atque sedens contra viridarium aspexit, viditque h innumeram apum multitudinem cum ingenti murmure super puerum certatim descendere, atque inde ad cælos volare : qui in stuporem versus ad hortum concite descendit, vocatisque servientibus festinavit ut rei gestæ videret miraculum. Accedentes autem viderunt alias apum in os pueri intrantes et exenutes, alias vero super faciem et totum corpus mellis et favi operaimenta texentes. Patre vero filium cum clamore et lacrymis amplectente apes in tantam se altitudinem aeris extulerunt, ut oculis corporeis non possent videri. Hæc de multis, quæ cum eo taliter gesta sunt, pauca proposui, ut prudens advertere possit, a quanta virtutum inceperit perfectione.

4 Cum igitur reverendus puer Isiderus, fuisset studiis litterarum traditus, atque, ut sibi videbatur, ingenii minus existeret capacis ; puerili permotus timore, verbera Magistri metuens, divino nutu haud procul fugit ab Hispalensi Civitate. Cumque ex itineris fatigatione juxta marginem cujusdam putei sitiens resedisset, i aspexit prægrande saxum tortuosis foraminibus perforatum : quod diligenter inspiciebat, cœpit volvere intra se, quis istorum foraminum, vel ad quid extiterit operator. Similiter in ore putei erat quoddam lignum, continuis chordarum sectionibus in aquis hauriendis canalatum. Et dum secum tacitus ageret, ad aquas hauriendas venit quædam mulier ; quæ super pulchritudine pueri admodum mirata, interrogavit ; quid hic ageret, aut cur tam parvus puer solus huc advenisset. Erat enim miræ pulchritudinis, splendidus facie, decorus forma, hilaris aspectu, lætus vultu, humilis visu, verecundiam semper in moribus prætendens. Ad quam puer humiliter conversus, inquit, O Domina, ut mihi digneris disserere rogo, quis, vel ad quid lapidis hujus foramina vel istius ligni canales facti fuerunt. Cui mulier lapis iste ait, frequenti instillatione guttarum fuit perforatus, et lignum hoc frequenti chordarum ductu in aquis hauriendis extitit canalatum. Puer autem divino repletus spiritu, ad se reversus dixit. Et si lapis durissimus mollis aquæ frequenti instillatione cavatur, et lignum chordarum sectionibus cedit secatum ; quanto magis ego homo, Dei gratia præveniente, discendo quotidie parvissimis incrementis, valeo ad augmentum scientiæ pervenire ? O venerande Isidore, hujus evolutionis cogitatio non pueri est junioris, sed viri perfecti et sapientissimi senioris. Quis ille, qui etiam ante litterarum disciplinam in teneris annis sic te docuit, nisi ille Spiritus veritatis, qui tibi suggerens omnia, etiam vas sanctificatum elegit, ut portes nomen filii Dei coram Regibus, et Principibus et filiis Israel ? Post hoc puer concito gressu revertitur Hispalim, seque magistrorum disciplinis subdidit cum humili devotione.

5 Tanta denique gratia cœlitus ei infusa, quidquid

cingitur infans
apum
examine ;ex pusillanimitate studia
dimittit,sed monitus
guttilis sapa,
favinum
tractu ligna
cavari,persuadetur
ut en resumatNobilium
parentum
filius,

a

C

b

c

d

præter SS.
Leandrum
Fulgentium et
Florentinam,

e

f

præter etiam
alumnus fuit.

g

Ecclesiæ 30, 12

A quid a magistris proponebatur ex Scripturis, sitibundo pectore avidè retinebat; et non auditor obliviosus factus, armarinlo memoriae multis profuturum fidelibus reservabat; et ipsos doctores suos, quasi praescio intellectu, praeveniebat: qua novitate miraculi tam magistri quam omnes, qui aderant, stupore admirationis reddebantur attoniti. Sic namque Divino inflammatus spiritu, Latinis, Graecis, et Hebraicis litteris instructus, omni locutionis genere formatus, *k* in trivii eruditione conspicuus, in quadrivii instigatione perfectus, in doctrinis philosophorum praclarus, divinis et humanis legibus eruditus, suavis eloquio, ingenio praestantissimus, vita quoque atque doctrina pro temporis aetate in multorum admirationem extitit clarissimus. Sic namque de virtute in virtutem proficiens refulsit doctor ita eximius, ut secundum qualitatem sermonis omnibus, videlicet Latinis, Graecis et Hebraeis, sapientibus ac minus intelligentibus, in eruditione existeret aptus, et incomparabili eloquentia strenuus. Cum igitur B. Isidorus omnibus fere mortalium praefulgeret scientiis, quod nostris temporibus contigisse recolitur inauditum; non, ut illa juvenilis aetas assuevit, delectationem amplexus est mundi, sed totus in logicali contemplatione, vel actualium instigatione, aut divinarum theoriarum meditatione et studio insistebat. Denique in tantum hunc insignivit natura, gratia ditavit, extulere mores, studia provocarunt, ut Platonem ingenio, Aristotelem studio, eloquentia Tullium, copia *l* Chalcenterum; eruditione Origenem, gravitate Hieronymum, Augustinum doctrina, Gregorium sane prosequeretur exemplis. Qui cum eidem B. Gregorio, jussu fratris ac nutricii sui Leandri, epistolam quandam de Beatitudine, tam de philosophorum sententiis quam sanctarum Scripturarum floribus, miro studio decoratam, delegasset; ac B. Gregorius perlegisset eandem; tam de sermonum disertitudine quam de sententiarum connexione ac scientiarum exuberatione admirans, eumque in spiritu, qualis futurus erat, intuens, fertur dixisse, ecce alter Daniel; et quidam alius, Ecce plus quam Salomon hic.

ANNOTATA.

a MS. Civitas Carthaginensis Provinciae Hispaniae T. R. G. proles, Dux Severianus: *qua visum est primi verbi correctione et alterius transpositione restitui sano sensui posse, conformiter ei quo Lucas Tudensis in citatu Praefatione Severianum Carthaginensem Duce[m] nominat: An vero hic a Theodorico Rege Gothorum prognatus, aut saltem frater ejus fuerit, disputent alii.*

b Theodora dicitur *Lucæ Tudensi loco citato. Quintanaduegas hanc Theodorici Regis filium facit, in Vita S. Fulgentii fratris.*

c S. Leandri Vitam illustravimus 13 Martii.

d S. Fulgentii Vitam dedimus 14 Januarii ubi de Theodorico Rege actum.

e S. Florentina, in Martyrologio Romano Florentia, colitur 20 Junii.

f Nicol. Antonius mallet legi, Severissimis.

g Paululum hæc variant a vulgata editione.

h Annotat Nic. Antonius ista: Referunt ostensum hoc in Isidoro contigisse hi, qui a seculis duobus res ejus gestas in litteras retulerunt, Antonius Morales lib. 12 cap. 4, Padilla cent. 7 cap. 22. Vasæus ad an. 649, Mariana lib. 6 cap. 7. Marietta lib. 5 de Sanctis Hispaniae cap. 23. Omnes ut suspicari possumus, hinc edocti. Ita ille.

i Idem annotat hujusce quoque rei auctores esse, quos ante laudaverat, atque item Laurentium de Padilla in Vitis Sanctorum Hispanorum:

k De hoc trivio et quadrivio ista indicat Nic. Antonius: Trivium olim dictæ tres artes, Grammatica, Rhetorica et Logica. Sicut quadrivium quatuor aliarum, Arithmetica, Geometria, Astrologia et Musica: quæ omnes eorum septem liberalium artium componunt, ut Vossius ait in lib. 1 de Vitiis sermonis cap. 26.

l Iterum ista observat Nic. Antonius: Intelligit Didymum Alexandrinum Grammaticum, qui inter alia cognomina, teste Suida, dictus sit Chalcenterus, hoc est æreorum viscerum, ob studiorum et scribendi patientiam: eo enim nemo alius plures libros scripsit, ut ait Fab. Quintilianus lib. 1 cap. 8 ipseque Isidorus lib. 6 Etymol. cap. 7. Si pro Caliterus, (quod est in vulgatis editionibus ante Matritensem) Chalcenterus legeris, de quo Hesychius de Viris illustribus Suidas et S. Hieronymus. Hæc ille.

CAPUT II.

Notitia cum S. Gregorio Magno. Liber Etymologiarum conscriptus. Scientia sacra adversus hæreses, imprimis Arianam exercita.

Ex tunc itaque B. Gregorius, amore visendi B. Isidorum delectatus; sanctissimo Antistiti Leandro, caritatis vinculis sibi annexo, sui animi voluntatem certis indicis declarabat. Harum amicitiarum causa extiterat, a cum Arianae hæresis fervorem tempore Leovegildi confutare Leander radicitus non posset, pro confirmandis sanctæ et immaculatæ Trinitatis capitulis, ad Constantinopolitanum Præsulum *b* eum transmeavit. Ibi aderat Gregorius, tunc Cardinalis, vicem Romani Antistitis agens, cum quo ipse Leander amicitiae fœdus pepigit, et ab eo postulavit, ut moralia Job sibi exponeret, quod postea in Apostolatu ille devota mente complevit. Cum autem Gregorii desiderium Venerabilis Isidorus comperisset, (quod mirabile est auditu) nocte Nativitatis Domini, *c* ut fertur, in ecclesia Hispalensi primâ lectione perlecta, extra ecclesiam egressus, nescio a quo ductus in parvissimo temporis intervallo ad Romanam devenit urbem, atque beatum Papam Gregorium in Matutinis laudibus Deo psallentem invenit. Viso autem eo B. Gregorius nimium lætus, protinus agnovit; et ideo gratias agens, amicissimum sibi Leandrum in Isidoro amplexatus est. Post Evangelicam vero expletionem, vale faciens Sancto ab ecclesia egressus Hispalim in ipsa nocte rediit, et Clericos quos dimiserat, easdem Matutinas laudes reperit celebrantes. Quo vero hæc Sanctissimi Gregorii obtutu, vel Isidori meritis, aut aliquo alio modo factum fuerit, fateor me ambigere: melius est enim non eloqui magna, ubi sine mendacii periculo non erratur, quam contraria definire, sed firmiter teneo, beatum juvenem scientiæ experientia plurima attentasse, et utilitati Ecclesiæ et fidelium commodis retulisse. Multimode namque pravorum dogmatum assertores hæreticos persequabatur, quia his temporibus plurimæ hæreses emeruerunt, vineam hereditatis Domini; scilicet sanctam demolientes Ecclesiam; et divina providentia factum non ambigimus, quod tali tunc temporis fulgeret Isidorus, qui eorum proterviam non solum sanctarum Scripturarum testimoniis reprobaret, verum etiam Philosophicis syllogismis et obtestationibus annularet.

7 Etenim tanto culmine scientiarum perfectus extitit, quod nullus ut reor, antiquorum Philosophorum recti examinis judicio ei fuerit comparandus. Hoc ex cautela industria præterirem, si heeret, ne Ethnicorum studia authenticis aut præferri aut comparari possent ullatenus documentis; cum sicut exaltantur cæli a terra, sic exaltatæ sunt viæ nostræ a viis eorum et cogitationes nostræ a cogitationibus eorum

eruditus in
septem artibus
liberalibus:

b.

comparatur
cum eruditis-
simis viris.

l

EX MS.
TOLET.

E

a
ob S. Leandri
congressum
cum S.
Gregorio
b

hujus videndi
avidus an
subito

Romam
translatum?

c

F

strenuo
hæreses
oppugnat.

superasse
antiquos
philosophos

EX MS
TOLETTANO.in libro Ety-
mologiarum
ostenditur :in quo per
omnes discun-
tur scientias
profanas

3 Reg. 4, 33

et sacras :

ff

cum quibus
expugnavit
tum alias
hæreses

h

tum Arrianum

A eorum; et quantum excellit spiritus carnem, ratio sensum, fides opinionem, intelligentia fidem, pax Dei omnem sensum, postremo Creator omnem creaturam, sic Theologia omnem mundis sapientiam, sic Philosophi nostri omnem Philosophorum Gentilium transcendunt doctrinam, Quia vero hoc multo magis Isidorus, qui et antiquorum Philosophicis claruit perfectus, et modernorum Theologicis emicuit summus : tamen (ut alia hujus illustris viri ad præsens omit- tam copiosissima, in quibus miro desudavit ingenio, volumina) ille Etymologiarum qui inscribitur, omnium admiratione plenus, omnium susceptione dignus liber, sollicitat, contestatur, exclamat, ne etiam hoc sanctissimi et eruditissimi viri desit laudibus, quo vel Philosophorum primi ac peritissimi sunt elati, vel sapientissimus ille Salomon omnes illos tam scientia quam excellentia præcedere comprobatur : et sic omnibus filiis hominum scientiarum varietate post Apostolos incomparabilis est creditus.

8 In hoc libro in trivii eruditione Isidorum præditum cernes eloquentia, hic in quadrivii investigatione perfectum admireris in matheseos disciplina, Hic corporis salutem tueri, ac restaurare docendo theoricum practicumque reperies : hic methodicam, empiricam, logicamque d discernendo Apollinem, B Esculapium et Hippocratem novissime perpendes, hic Phoronei, Trismegisti, Solonis, et Pompilii instituta retractando, juris invenies peritissimum : hic jura, leges edictis et decretis inserendo, instruxisse putabis Justinianum ; hic ephemerides, epactas, idus et kalendaria, annales et historias distinguendo, f Pherecydem et Josephum ebibisse probabis : hic chronicam persequendo Eusebium Hieronymum et Orosium lectitasse clamabis. Et quia de Salomone legitur, disputasse de cedro quæ est in Libano, usque ad hyssopum qui nascitur in pariete ; de B. Isidoro hic reperitur, de prima causa usque ad extremam fere creaturarum mirabiliter pertractasse ; et negotia et officia singularum modosque discutendo, postremo rerum omnium naturam et circumstantias describendo, non solum hausisse, verum etiam excessisse putabis Salomonem : hic ætheris, aeris, aquarum terræque discrimina cunctorum viventium naturas et vocabula perscrutando consulis credes primum hominem : hic Rachelis amplexibus totum stupebis delectatum, dum in antiquorum experientiis studio videris occupatum : hic g mali mandragorici fragrantia ad Liæ gremium gaudebis revocatum ; dum supernorum delectatus amore in sacræ Scripturæ fecunditatem pie senseris implicatum : hic cum Maria vestigiis assidentem Dominicis partem optimam elegisse ; hic cum Martha sollicitum frequenti in ministerio instituisse : hic cum Paulo electionis vase usque ad tertium cælum raptum ; hic cum eodem plus omnibus laborantem, ut omnes lucrificeret, omnibus omnia factum : hic cum Paulo circumcisionem prædicanti Petro in faciem restituisse ; hic cum Petro, enecto Simone, nec Neronem timuisse : hic hæreticorum omnium sigillatim expugnasse dogmata ; hic sancta quatuor suscepisse ac venerari Concilia : hic h cum Chalcedonensi Synodo Dioscorum enervat, et Eutychem hæreticos : hic cum Ephesina prima Nestorii quassat impietatem : hic cum Constantinopolitana cum Eononio confodit Macedonium : hic cum Nicæna versutissimum ac omni insania condemnat obcæcatum Arrium.

9 Hic Arrius fuit quidam Presbyter Alexandrinus ; qui diversas in Trinitate substantias mentiundo asseruit, et Christum non verum Deum, nec in Patre essentialiter permanentem, procaci falsitate astruxit. Sed qui tantum miser desipuit, et in sua assertionem mendax fuit et perfidus ; quia Christum

verum Deum esse negavit, idcirco justo judicio Dei crepuit medius, et effusis omnibus visceribus ejus cecidit in faciem prostratus, et quibus Christum negaverat fœda ora pollutus dignam pro impietate sua pœnam ab eodem Deo et homine etiam in hoc seculo est consecutus ; et in tartareo igne æternaliter cruciandus multos suos sequaces præcessit, suo nefario tam depravatos quam depravandos errore. Hujus etenim inanitas sceleris cum fideles toto orbe, totius orbis persequeretur exiliis ; post conventum, Athanasio suo expulso, subversionem ; post Italiæ lugubres, exterminato Verzellensi Episcopo Eusebio, planetus ; post Galliarum damnosas, Hilario proscripto, ruinas ; k Leovegildus Hispaniarum Rex, cum omnibus pene Regni sui Principibus, hujus hæresis errore seductus, in tantam venit dementiam, ut clarissimos quosque et in lege Dei eruditos Ecclesiarum Prælatos ab Hispaniæ confinibus persequendo exularet ; atque plurimos eorum gladio cædendo, carcere detrudendo, fame cruciando, ac diversis pœnarum generibus afficiendo, non solum in Hispaniæ partibus, verum etiam in Gallia et aliis regionibus per feralem insaniam dignos Deo Martyres consecravat : et quia strenuus in armis fuit, multos populos suæ ditioni subjugatos impie oppressit, Catholicis odio fidei persecutionem intulit, Ecclesiarum privilegia fregit, divites cupiditate cæcus damnavit et in omnibus perniciosus extitit. Inter omnia autem mala, quæ gessit, sanctissimum l Masonam Emeritensem Episcopum exilio relegavit ; atque clarissimum Doctorem Archipræsulem Hispanensem Leandrum, qui ad conversionem gentis Gothorum speciali contra nefarias hæreses cura infatigabiliter insistebat, multis affectum injuriis, ut oves sine pastore a seductoribus circumventæ luporum hiatibus facilius clauderentur, a regno Hispaniæ expulit, et se cum suis Principibus Arrianorum hæresi miserabiliter subjugavit, et Romano Pontifici comminando, ad destructionem Romanæ Urbis et Ecclesiæ demolitionem venturum se sponsione juramenti firmavit.

10 Venerabilis autem adolescens Isidorus, cunctarum scientiarum disciplinis eruditus, fervore martyrii accensus, pro defensione Ecclesiæ mori pronus, armis fidei præmunitus, contra furentes Leovegildi Regis ac Principum ejus rabies athleta fortissimus, Christi comitante gratia processit, imperterritus. Ministri ergo multiformis seductoris modo blanditiis leniendo, modo terroribus propulsando, modo disputationibus agitando, modo munera offerendo, modo tormenta imponendo, modis quibus- cumque poterant, a Sancto proposito ipsum permutare satagebant. Magnum quippe suis dogmatibus credebant augeri cumulum, si Isidoro superato (qui tam scientiæ claritate quam generis nobilitate, corporis pulchritudine, morum gravitate, et eloquii suavitate fulgebat) possent eum suis assensibus inclinare. Eia fortissime athleta Isidore, ecce nunc tempus acceptabile : in his ergo diebus thesaurum incomparabilem, quem in pueritia congregasti, ut audivimus, non tibi soli sed et fidelibus reserandum, profer in medium : Tempus est loquendi et divinarum sententiarum lapides spargendi, ut frontes obstinatæ inimicorum conterantur, et fides Ecclesiæ Catholicæ roboretur. Ecce enim navicula Petri in medio quantibus fluctibus undique agitur, Ecclesia Christi demergitur, nisi divinæ succursiois manu ad portum optati littoris deducatur. Inter hæc robustissimus athleta Isidorus in tormentis lætabatur, et Deo gratias referebat, quia dignus est habitus pro nomine Domini Jesu contumeliam pati ; et inter oblatantes undique Arrianorum frequentias nec minis terretur, nec blanditiis demulcetur : sed magis ac

k
sub Leovegildo
late grassan-
tem,

E

p
et raris ad
defectionem
solicitatibus,

magis

A magis fervore caritatis succensus, inter gladios hæreticorum securus, tam de tonitruis divinarum sententiarum quam de coruscatione philosophicarum propositionum, fulmina divini oraculi ardentia emittebat intrepidus, quibus inimicorum sævientium obtenebrabat aspectus. Quasi unus de quatuor paradisi fluminibus, ex ore suo flumina gratiæ cum impetu emanabant, quibus fidelium aridam irrigando ad viriditatem fidei perducebat; et hæreticorum perfidiam, in garrulitatis ac loquacitatis audacia confidentem fluctibus eloquentiæ demergebat. Hebetescent miseri, et obmutescunt; sæviunt et confunduntur; qui dum se putant adolescentem superare, ab eodem turpiter superantur; atque fidem Christi, quam putant penitus extirpare, hujus juvenis instantia cœlestibus incrementis dolent quotidie pullulare.

ANNOTATA.

a Quæ sequuntur edidimus ad *Vitam S. Leandri* 13 Martii num. 3. et ex antiquis Breviariis desumpta et ex ipsius *Isidori Chronico*.

b Nullum tunc dirimus Constantinopoli fuisse Concilium, sed veram causam qua istuc convenerunt *Leander et Gregorius*, ex nostri non sui temporis usu Cardinalis hic dictus, contineri in ipsius *S. Gregorii epistola*, expositioni libri *Jobi præfixa*. Plura lege in utraque *Vita S. Gregorii*, ad diem XII Martii elucidata.

c Nicolaus Antonius ista annotat: Miraculum hoc non facile probaverunt aliqui ex nostris: maxime Morales lib. 12 cap. 5 Mariana lib. 6 cap. 7. Alii nec referre id voluerunt, Vasæus, Garibajus, Marietta et Morgadus in *Historia Hisp.* lib. 1 cap. 9; sed concessisse Romam, ut videret Gregorium et ab eo videretur, verosimilius est. *Tamais Salazar*, etsi allegat Lucam Tudensem et Breviarium Segobiense pervetustum, tamen merum arbitratur commentum; cum Quintanadvegna. Et haud quaquam, inquit est credibile, tam insigne facinus antiquiores, Braulium et Hildephonsum, reticere. Idco auctor bene præfatur hac formula, ut fertur, sub dubio rem. ut acceperat, narrans.

d Explicat hæc *Isidorus* lib. 4 cap. 4. et vocat tres hæreses medicorum.

e Idem lib. 5 cap. 1 agit de Auctoribus legum, iisque interserit Lyncrgum, hic omissum.

f Phærecidem Syrum, lib. 1 cap. 37 dixit primum apud Græcos soluta oratione scripsisse; et cop. 41 addit claruisse iis temporibus, quibus Esdras Legem conscripsit. Vide *Jossium de Scriptoribus Græcis* lib. 4 cap. 4.

g Lib. 17 cap. 9 de herbis aromaticis agens, vult mandragoram dictam, quod habeat mala suaveolentia.

h Referuntur retrogrado ordine Concilia, de quibus recto ordine agit ipse lib. 6 cap. 15.

i Coluntur hi pugiles, Athanasius 2 Maii, Eusebius 1 Augusti, et Hilarius 13 Januarii.

k De Leovigildo seu Leuvigildo Rege, consule *Acta S. Hermenegildi filii*, ejus jussu martyrii coronam adepti 13 Aprilis.

l Paulus Diaconus Emeritensis, libro de Vita et miraculis Patrum Emeritensium, latissime deducit res gestas S. Masonæ; qui inscriptus est *Martyrol. Hispanico Tamaii ad kalendas Novembris*.

CAPUT III.

Orthodoxa fides per S. Isidorum propagata, ejusdem cellula clausi, vita.

Audiens autem reverendus Doctor Leander fortissimi juvenis Isidori constantiam, in Domino gavi-

sus, orationibus continuis Dominum precabatur, ut ipse, qui in servi sui tenera juventute inceptat mirabiliter, cœlesti eum robore confortaret, atque per eum Ecclesiæ suæ optatum dignaretur, prostratis inimicis hæreticis, annuere benigne triumphum. Misit ei itaque epistolam, in qua præmonet, mortem pro fide Catholica quidquam non esse timendum. Beatus vero juvenis, tam orationibus Prælati et fratris, quam exhortationibus et epistolarum adminiculo confortatus, neque in adversis frangebatur neque levabatur in prosperis: sed in iis omnibus, ac si in epularum delectatione, lætus et hilaris apparebat. Debellata itaque Arianorum insania, novum et verum Deum Filium, cum Patre et Spiritu sancto in unitate essentiæ sempiternaliter permanentem, sanctarum Scripturarum auctoritatibus, et septem liberalium artium rationibus, nec non philosophorum conventionibus, apertissime declarabat, et Romano Pontifici, loco B. Petri a fidelibus substituto, ac universis Ecclesiarum Prælati ab eodem cœlesti institutore missis, divinæ paginæ testimoniis approbando, fidelibus populis obedire suadebat. Hic etiam Prælati sui fratrisque Leandri sic est executus vices, sic onera levigabat, sic vestigiis inhærebat constantiæ, ut carcere, minis, tormentis, et gladio persecutorum spretis, serenissimi Principis Recaredi, impiissimi Regis Leovegildi filii, securus adiret præsentiam; et pocula verbi Dei assidue propinando, ab Ariana hæresi revocaret, et fidei Catholicæ documentis redderet obsequentem. Formidolosi autem Regis Leovegildi, qui se cunctis vitiis inancipaverat, et aures suas spinis diabolici erroris obturaverat, ne audiret bonum; non solum est nisus debellare proterviam; verum ad hoc usque, totius regni primates gladio spiritus exasperando commovit, ut eorum insistente perfidia, in necem piissimi ac serenissimi Principis Hermenegildi filii sui, pro fide Catholica vinculis mancipati, hujus Isidori amicissimi, (quia eum B. Leander a facie Ariana erutum in fidem Catholicam confirmaverat) impiissimus pater et tyrannus parricida insurgeret; et ad exequias gloriosissimi Regis et Martyris, ministerio Angelico celebratas, manifestæ perfidiæ culpam, exemplo Judæ proditoris, non pœnitens sed pœnitentia ductus agnosceret. Veniens namque Toletum, cœlesti urgente judicio, atrocissima percussus infirmitate, inter torsiones et ejulatus simul cum ipsis interaneis miserabilem evomit a animam, atrocissimis flammis et vermibus, ut credimus, æternaliter cruciandus; quo præcessit seductor suus nefandissimus Arius.

12 Mortuo igitur Rege Leovegildo, factum est ut revertentem a Cathagine triumphatorem suum Leandrum læta susciperet Hispania; et substituto in regno Catholico Recaredo, Hermenegildi Regis et Martyris fratre, fortis Isidori victoria redditur, nuntiata Ecclesiæ pace cum fidelium tripudio: exterminata a totius regni confinibus cum debito decore, Ariana perfidia. Revocantur itaque exulantes Præsides, Ecclesiæ adornantur, fideles devotissimi cum Patribus gratulantur, omnipotentis Dei clementia magnifice collaudatur, qui tantæ virtutis constantia Isidorum roboravit. Beatus autem Leander, operibus caritatis et verbo prædicationis, Christianissimo Regi Recaredo, qui loco patris eundem Leandrum sibi præposuerat, gentibus Gothorum, quibus semper patrio inhæserat affectu, et populo Hispalensi, quorum curis invigilabat specialius, in sollicitudine, in caritate non ficta devotissime insistebat: et ut Patrem et Filium et Spiritum sanctum, trinum secundum personarum distinctionem, et unum secundum majestatis divinitatem, Deum esse crederent suadebat: quibus credentibus, prior instituit illis præcepta, et b ecclesiastica officia. Ipsu etiam

D
EX MS.
TOLETANO.

epistola S.
Leandri fratris
confirmatus,

E
Recaredo
Principi
fidem prædi-
cat,

eaque post S.
Hermenegildi
et Leovigildi
mortem

a
F
reducta,
lætatur:

A etiam tempore Sævi, unda baptismatis perc eum jam loti, Galleriam obtinent. Cernens igitur Leander, admirabilem Isidori constantiam tantis fulgurare virtutum augmentis, nescio si quo præventus præsigio, ne se dimisso, prædicationis causa aut ob aliud aliquid exteras peteret regiones; vel quia, ut credimus, se ab infantia mente et corpore Virginem Domino consecraverat, ne saltem levi inter turbas posset famine maculari: aut ne qui extiterat persecutionis tempore robustissimus, levis auræ humana favoris eldus jactantia, in tranquillitate positus, frangeretur; in cella, ut fertur, ab eodem Isidoro constructa bonæ indolis adolescentem reclusit. Hoc autem factum tam piissimus Rex Recaredus, quam plures Ecclesiarum Prælati ægre ferentes, eum animi molestia substinebant: injustum enim censebant tanti Patris placitis contraire. Murmurant Clerici mussitando, obsistit populus conclamando, lucernam clarissimam Isidorum non debere sub modio cellulae vel etiam minus civitatis poni; qui splendore scientiarum et coruscatione honorum operum, ad totius orbis sufficeret illuminationem; et qui tamquam aurum in fornace, ab impiis ponarum tusionibus probatus extiterat; non in cellula includendum; sed in multarum gentium lucem proferendum, querulis vocibus clamitabant.

B 13 Reverendus autem Pater Leander, ut gravitatis pondere pressus, non pie Regi Recaredo, non Ecclesiarum Prælati, non regni Principibus, non missitationibus Clericorum nec populorum vocibus cessit: Spiritus enim sancti gratia præventus ipse, sciebat quid esset facturus. Denique ei eruditissimos in omni facultate providit magistros, a quibus audiendo, cum quibus etiam disputando, conferendo, quibus opponendo et respondendo, quosque interrogando, siquid minus didicerat, posset addiscere corrigendo. Mira res! omnis quippe, qui docturi eum de sua scientia præsumebant, ab eo mirabiliter docti, de incrementis doctrinæ copiosius gaudebant. Venerabilis vero Rex Recaredus, juxta cellulam beati viri assidue assidebat; et a fontibus Salvatoris, almo Isidoro effluente, Sanctæ Trinitatis fidem piis haustibus per fenestram hauriebat; et non inmemor auditorum, cupiens Filio Dei duplicatum reportare talentum, populis sibi subiectis pocula vitæ æternæ, quæ acceperat, fideliter effundebat. c Erat namque cultu religionis præditus, et paternis moribus longe dissimilis: nempe ille irreligiosus, et bello promptissimus: hic fide pius, et pace præclarus: ille armorum artibus gentis imperium dilatans, hic gloriosus eandem gentem fidei trophæo sublimans. In

C ipsis enim Regni sui exordiis Catholicam fidem adeptus totius gentis populos, inolti erroris labe deorsa, ad cultum rectæ fidei revocavit. Synodum f deinde omnia Episcoporum ad condemnationem Arianae hæresis, de diversis Hispaniæ et Galliæ Provinciis congregavit: cui Concilio idem religiosissimus Princeps interfuit, gestaue ejus præsentia sua et subscriptione firmavit. Ille virtutibus adornatus, omnes quos Deo caros sciebat, honoribus extulabat, quos vero supersticiosos, coram omnibus arguebat; ut ceteri timorem acciperent: qui non Patrem perfidum, sed Christum Dominum sequens, hærebat et execrabatur Arianam insaniam, et a toto regno suo turpiter expellebat. Tantam in vultu gratiam habuit, tantam in animo gessit benignitatem, ut in omnium mentibus influens etiam malos ad affectum amoris sui attraheret; adeo liberalis extitit, ut privilegia et Ecclesiarum prædia, quæ pater suus fisco associaverat, jure proprio restauraret; adeo clemens, ut populi tributa sæpe indulgentiæ largitione laxaret, opes suas in miseris et thesauros suos in egenis recondens, sciens adhuc illi fuisse colla-

tum regnum, ut eo salubriter fruereetur. Hæc ad D laudem Dei nostri et confessorum ejus Leandri et Isidori, qui talem a Domino discipulum obtinere meruerunt.

ANNOTATA.

a Nicolaus Antonius Annotat, de morte Leovigildi consulendum Ambrosium Morales lib. II. cap. 11, et quæ congerit Bivarins ad Maximi Chronicon anno Christi 587. Nos nonnulla attigimus ad Vitam S. Hermenildi 13 Aprilis.

b Idem. Leandrum primum auctorem agnoscere videtur ecclesiastici Officii, quo dehinc Gothi usi sunt: quod vulgo Isidoro tribui solet. Porro, teste Mariana lib. 6 cap. 3, in concilio 4 Toletano, decretum erat: Missale et Breviarium unum esto in Hispania: ejus rei perficienda cura, quoniam Isidoro, qui primas partes in eo Concilio tenuit, creditur esse demandata; usus obtinuit, ut Missale et Breviarium Mozarabum, hoc est ex antiquo Gothorum more conservatum, sacrarum preceunque diurnarum et nocturnarum ritus Isidoro tribuantur, tametsi nonnulla Leander invenit, plura progressus temporis addidit.

c Illustravimus ad diem 20 Martii Acta S. Martini Damiensis, Archiepiscopi Bracarenensis; et ostendimus, auctoritate Gregorii Turonensis et S. Isidori, Sævos in Gallæcia degentes cum Rege Theodemiro ad fidem orthodoxam conversos. An aliquid eo contulerit S. Leander, alibi non legimus. Potuit tamen fecisse, quando regnum Suevorum deletum sub Leovigildo et in Gothos translatum, permansit sub Recaredo Rege Catholico.

e Sequentia ex Isidori Chronico transcripta sunt.

f Concilium Toletanum in Æta 627, Recaredi anno 4, Christi 589 celebratum.

CAPUT IV.

S. Leandri Episcopi Hispalensis obitus, et libri scripti. Successio S. Isidori.

V idens itaque humani generis inimicus, se suosque a Sanctis Confessoribus, per Recaredum Regem, quem ante subditum habnerat, persequi; duos Comites inclutos opibus et nobiles genere, profanis tamen mentibus et ignobiles moribus, Ganvistan videlicet et Vulgernum, una cum Ariano Episcopo a Athaleo nomine, contra Regem Recaredum concitavit: qui congregata multitudo Francorum, ob vindictam Arianae vesaniæ, urbis Narbonæ circum adjacentes regiones devastantes, et innumerabilem Clericorum, Religiosorum et Catholicorum trucidantes multitudinem, etiam piissimo Regi Recaredo regnum præripere nitentur. Contra quos gloriosissimus Recaredus, misso b Claudio Emeritensi Duce, glorioso triumphavit eventu. Nam prostratis consternatisque de inimicis fere c sexaginta millibus, in Hispaniam eum gloria magna regressus est. Post hæc remotis ab omni parte tempestatibus, desideratam Dominus populo suo largiri dignatus est pacem. Dum hæc ita se gererent, et multa Catholica Ecclesiæ favente Domino tranquillitas redderetur, et Arianae hæresis calamitas ab omnium pene mentibus discuteretur, atque urbs Hispalensis una cum sanctissimis Confessoribus pro tantæ tranquillitatis gratia eongauderet, et Domino indesinenter gratias referret innumerabiles, eundem Venerabilem Antistitem Leandrum, Domino vocante, contigit agrotare. Cumque diem extremum sui felicissimi laboris in proximo venturum agnosceret, venerabilem fratrem suum Isidorum, solatii ac benedicendi gratia et ut se ejus orationibus commendaret, a cellula educit, et sibi

S. Leander e cella vocat S. Isidorum;

debellata hæresi Ariana

a

f

b

c

A sibi præsentari precatur. Quod cum beato Isidoro retulissent. ejus jam tota mens cœlis inhærebat, et parvâ cellulam omnibus temporalibus divitiis præponebat, repulit eos a se dicens, Scitote, fratres, me ab hac cellula minime egressurum, quamdiu frater meus in hujus peregrinationis corpore superstes steterit: ipse enim hoc proposito sacramenti firmavit. Beatus autem Leander; pastoralibus jugiter curis expletis, post receptionem Dominici corporis et sanguinis, felicissime in Domino obdormivit. Hoc autem prætermittere jam dudum non existimo, quod hic clarissimus Doctor Leander *d* fuit ab eodem patre Severiano, quo et Isidorus, genitus, professione monachus, et ex strenuissimo monacho, multo populorum conamine, ipso renuente Hispalensis Ecclesiæ constitutus est Episcopus. Vir hic suavis eloquio, ingenio præstantissimus, vita quoque atque doctrina fulsit excellentissimus; ut etiam fide ejus atque industria, populi gentis Hispanorum per eundem beatum adolescentem fratrem suum Isidorum, ut superius scriptum est) ab Ariana insania ad fidem Catholicam reverterentur. Hic namque in exilii sui peregrinatione composuit duos adversus hæreticorum dogmata libros: eruditione sanctarum Scripturarum ditissimos, in quibus vehementi stylo Arianam impietatem confudit ac detegit: graviter ostendens scilicet, quid contra eosdem habeat Catholica Ecclesia, vel quantum distet ab eis religione, vel fidei sacramentis. Extat et aliud laudabile ejus opusculum, adversus instituta Arianorum, in quo propositis eorum dictis suas responsiones opponit. Præterea edidit Florentinæ sorori suæ, de institutione Virginum et contemptu mundi, libellum, titulorum distinctionibus prænotatum; siquidem et Ecclesiasticis officiis idem non parvo laboravit studio: in toto autem Psalterio duplici editione orationem conscripsit: in sacrificiis quoque, laudibus atque psalmis multa dulcisono carmine composuit. Scripsit etiam epistolas multas ad Papam Gregorium, et de beatitudine unam, in quibus ab eo Archiepiscopale pallium et libros de expositione Beati Job librumque pastoralis regulæ poposcit; et ut pro eo ejus fieret ad Dominum intercessio, pro morbo podagrico, quo admodum vexabatur, frequentissime exoravit. Quæ omnia a Beato Papa Gregorio, qui eum tenerrime diligebat, impetravit. Alteram vero, ut in ante dictis prælibavimus ad fratrem suum Isidorum direxit epistolam, in qua præmonet cuiquam mortem non esse timendam. Ad ceteros quoque Episcopos plurimas promulgavit familiares epistolas, et si non satis splendida verbis, acutas tamen sententiis. Sub Recaredo Rege Catholico, Romani Pontificis vicibus in Hispaniis fungens, floruit: ejus etiam tempore mortalis vitæ terminum clausit. *c* Prædie idus Martii.

15 Translato igitur inter Angelos B. Leandro, Hispalensis Metropolis tanto destituta Patrono, die noctuque preces Domino effundebat, quatenus populo suo misertus, eis Pastorem fidelissimum provideret, qui non solum Cathedrali dignitate, verum etiam morum sanctitate B. Leandro successor existeret. Huic vero petitioni eorum pius Dominus minime defuit, misericorditer eis annuens postulata, De tanti etiam Patris decessu adjacentium *f* parochiarum Episcopi admodum condolentes, conveniunt in unum, cum Clericorum et religiosorum convocatione, ut secundum sanctorum Patrum instituta eidem Ecclesiæ idoneum Præsulem eligendo providerent. Horum siquidem electioni confirmandæ Rex serenissimus affuit Recaredus, una cum Principibus et Hispaniarum nobilibus viris. Sed populus civitatis, quod conceperat animo non valens subicere, majorum vota præveniens, interim conclamabat,

dignum Dei famulum Episcopatu Isidorum, qui in juvenilibus annis pro fide Catholica viriliter egit, et innumeras pro ejusdem fidei defensione, ab impiis sustinuit pœnas. Regis autem et Episcoporum et Principum eadem erat voluntas, una concordia, eademque sententia, et Isidorum Episcopatu esse dignissimum, qui tam exempli boni operis quam sermone sanctæ prædicationis, totam erudiret Hispaniam, testabantur: et ad B. Isidorum accedentes, cum humilitate et reverentia, communem omnium insinuant voluntatem; suadentes eum onus Archiepiscopatus, ad totius Hispaniæ salutem, subire. Sed ille, qui omne sublime laud secus quam suum præcipitium declinabat, nulla ratione eorum desideriis præbebat assensum. Ad hoc Reverendus Princeps et almi Pontifices, videntes se suasionibus nil posse proficere, non ferentes ultra, convocatis civibus uno spiritu ad eundem convenerunt Isidorum, parati vim facere. Concurrentes itaque populi, concitato clamore beati viri cellulam dirimunt; atque, prout poterat, relictantem, in voce jubilationis ad ecclesiam perduxerunt. Clamabat eminus Dei servus, volens excusationis prætereundere rationem; sed incassum, quia continentium aures suas populorum letantium voces invalescebant.

16 Perpendens itaque Christi præco, se nulla posse ratione resistere, coactus cessit; atque in Hispalensem Antistitem cum veneratione magnifica est electus, totus insignis, totus signatus, totus celebris, totus pulcher, totus amabilis, totus desiderabilis; insignis origine, honestate, honore et majestate; signatus natura, dignitate, gratia et disciplina; celebris doctrinis, eloquiis, præmiis, et præconiis; pulcher habitu, aspectu, delectu, et cultu; amabilis obsequio, alloquio, consiliis, patrocinio; desiderabilis specie, desiderabilis bonitate, innocentia vel justitia; desiderabilis perfecta charitate. Talis eligitur, talis deligitur, talis cogitur, trahitur, adoptatur; talis insulatur. Diriguntur præterea nuntii ad gloriosissimum Gregorium venerandæ urbis Romanæ Papam, ut confirmata electione, de benedictione B. Petri Apostoli pallium Isidoro sibi amicissimo Archiepiscopale transmittere dignaretur. Sanctus vero Gregorius Papa, de electione sibi dilecti Isidori admodum gavisus, Deo gratias egit, et nuntiis honorifice susceptis electionem confirmavit; *g* (pallium) cum postulatis dirigens, etiam ut primatiæ honorem in Hispaniis exequeretur, concessit.

17 Decoratus igitur infula Præsulari quantus vixerit, quantus extiterit, quantum profecerit, quantaque fecerit, Pontifex asserat, Præsul affirmet, probet Antistes, Episcopus testetur: declaret virtus Pontificem, prodât scientia Præsulem, doctrina fateatur Antistitem, mores eloquantur Episcopum. Erat enim semper prudens, semper constans, semper modestus, semper justus: prudens discernendo, prudens eligendo, prudens diligendo, prudens inherendo; constans tolerando, constans resistendo, constans cædendo, constans persequendo; modestus appetendo, modestus inquirendo, modestus utendo, modestus parcendo, justus meditando, justus loquendo, justus operando, justus perseverando: probus ubique, devotus ubique, utilis ubique, expertus ubique; promptus ad incipiendum, promptus ad obediendum, promptus ad agendum, promptus ad insistendum: devotus ad meditandum, devotus ad proloquendum, devotus ad orandum, devotus ad postulandum, devotus ad obediendum, devotus ad impetrandum: utilis ad persuadendum, ad dissuadendum, ad dispensandum, utilis ad compensandum; expertus ad evellendum et ædificandum, expertus ad plantandum. Præ oculis semper habens passiones filii Dei, non inani gloria elevabatur: nam, omnium se servum exhibens

D
EX MS.
TOLETANO.

in Episcopum
eligitur,

et invitatus e
cella est ab-
itur:

E

dignusque
consecratur

approbante
S. Gregorio
Magno.

g

f

excellit in
omni genere
virtutum.

d

virtuteque et
doctrina

B

ac raris
scriptis libris
clarus,

sic moritur
mense Martio,
c

S. Isidorus
ab Episcopis
provinciæ

EX MS.
TOLETANO.

A exhibens, plus amari appetens quam timeri, atque magis prodesse quam precesse, cunctis amabilem et benignum se praebebat, jejuniis, orationibus, et sanctarum Scripturarum meditationibus insistens; ex vilissimis cibis non ad cupiditatem, sed ad necessitatem parum sumens; sibi parcus, aliis largus nominabatur; eandem morum gravitatem quam prius, eandem sectabatur humilitatem. Idem enim constantissime perseverabat, qui prius fuerat; et crescente dignitate, augebantur ei Spiritus sancti dona; atque ita plenus auctoritate et gratia, ubique laus sanctitatis ejus et lucerna indeficienti lumine accensa, jam non sub modio posita, sed super candelabrum constituta, ubique cunctorum laudibus ferebatur; ita ut etiam multorum Doctorum praeclarissimae lucernae, suo splendidissimo lumine de bono in melius magis ac magis accensae, igne sancti Spiritus conglobato, splendidissimae redderentur. Cunctorum etiam se debitorem astruens, praeter alios hoc dono radiantes, inerat ei quasi proprie proprium, scilicet gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus; et miserorum aerumnas, compassione pia in se transumptas, potius ipse quam illi sentiebat; et eleemosynarium largiflua donatione pietatis studio detergebat. B Tanta siquidem aderat illi copia largiendi, et continua hilaritas tribuendi, ut in multorum admiratione nullus valeret percipere, neque etiam ipsi familiares ejus, unde tantorum censuum sibi largitas proveniret. Quantum vero largus per omne vitae suae tempus extiterit, soli deo reservatum est nosse. Didicerat enim serenissimos mores, plus in tribuendo quam in accipiendo gaudere. Sibi pareus et quodam modo avarus, cunctis vero affluens, ditabat munificentia universos. In prosperis et adversis unus vultus ejus semper; clara hilaritate praeventus cunctis laetior occurrebat. Non illum cunctis virtutibus inimica elatio asserebat; sed in omnibus placidam praetendens humilitatem, potentissimis et pauperibus carissimis habebatur. In tanto etiam Apostolatus culmine sublimatus, non ad cathedram, sed ad curam; non ad honorem, sed ad onus; non ad principandum, sed ad serviendum; non ad subditorum marsupia evacuanda, sed ad facinora extirpanda; non ad quietem, sed ad laborem; non ad diversorum saporum fercula vel pocula exquirenda, sed ad divina praecepta populis demonstranda ac suadenda, et ad pauperibus Christi temporalia subsidia provide administranda, Episcopi dignitate se vocatum, non minus operibus quam sermonibus fatebatur.

C

ANNOTATA.

a *Gregorius Turonensis lib. 9 Hist. Franc. cap. 13 appellat Athalocum, Arianæ sectæ Episcopum, qui, cum ad consentiendum paucorum faveret adulatione, commotus felle, ingressus in cellulam suam, inclinato super lectulum capite nequam spiritum exhalavit. Huic Episcopo videtur adhæsisse Ganvislan et Vulgernus, licet alii eorum non meminerint, et ab illis excitati Franci in Narbonensem seu Gothicam provinciam irruisse.*

b *Joannes Biclarcensis Cladium Lusitaniæ Ducem appellat. Isidorus Cladium Ducem.*

c *Biclariensis. Sexaginta millia ferme Francorum noscitur infugasse, et maximam eorum partem gladio trucidasse. Isidorus tot advenisse ait; addens, Nullam unquam in Hispaniis victoriam Gothorum vel majorem vel similem extitisse.*

d *Hæc, paucis hinc inde additis aut mutatis, transcripta sunt ex elogio Isidori de S. Leandro, in libro de scriptoribus Ecclesiasticis: ex quo nonnulla perperam hic scripta correximus. Ea autem ad S. Leandri Vitam illustravimus.*

e *Imo tertio idus Martii, ad quem diem vitam dedimus.*

f *Parochiam pro diocesi usurpari in Vitis Sanctorum et apud S. Hieronymum monimus 6 Januarii ad Vitam S. Melanii cap. 1 litt. a. Ita præcipitur in Capitulis Caroli magni, ut nullus Episcopus in alterius parochia ordinationes faciat.*

g *Lectiones in Breviariis Hispanicis et Romano Cardinalis Quignoni, eique pallium misit in Hispaniam.*

CAPUT V.

Cura in institutione Clericorum, monachorum, laicorum. Her Romanum. Pluvia impetrata. mortua resuscitata.

Circa Clericorum vero et scholarium curam ita sollicitus erat, ut ex ipsa vehementi invigilantia singulorum Pater probarent. Parum enim sibi videbatur vicinis Clericis scholaribus providere, quin etiam undique vocaret, ut magis haberet quibus sua impartiretur beneficia, quos per se ipsum in sanctarum Scripturarum paginis erudiret, et temporalibus alimoniis abundanter provideret. Concurrebant ergo Clerici, tantum Patrem, non solum audire, verum videre sitientes; qui benignissime patrio susceptos affectu hortabatur, ne ab eo prius discederent, quam in lege Dei edocti sibi et Catholicæ Ecclesiæ profuturi clarescerent; et ut removeret ab eis materiam vacandi otio, extra Hispalensem civitatem miræ pulchritudinis extruxit monasterium, a quo nulli scholari exeundi ante quadriennium licentia præbebatur. Quosdam autem eorum qui ditiores videbantur, et inesse recusabant monasterio, quos veritatis spiritu demonstrante, in Ecclesia Dei opere et sermone potentes futuros esse prævidebat; ne occasione comperta, vana quæque per gyrovagationem meditando, mentem a studio revocarent, ferreis astringebat compedibus. De quorum collegio sanctissimus quasi Lucifer emicuit a Ildefonsus, nec non et gloriosus Braulius Casarugustanus Episcopus. Et quia non semper personaliter, pluribus emergentibus curis, prout optabat, poterat eis continuare doctrinam, ubicumque in lege Dei sedulos, et ad bella spiritualis certaminis aptos speculabatur magistros; multis honoribus attollendo humiliter precabatur, ut sui optati laboris non inmemores, in scholaribus docendis continuarent operam efficacem. Non enim sibi videbatur nefarias hæreses a vinea Domini radicitus posse evelli, nisi Clerici et quique religiosi, fama sanctitatis et instantia prædicationis, populis insisterent. Fomes namque et occasio totius mali et hæresis, morum lapsus Clericorum et religiosorum, et segnis contemptus scientiæ Scripturarum extitit. Super religiosos quoque monachos, eremitas, atque secundum Patrum regulas seculo renuntiantes summo opere invigilabat, ne quis eorum inopia mergeretur, aut verbi Dei inedia deperiret, et necessitate compulsi, per diversa quæritando, lapides Sanctuarii dispergerentur; et color auri optimus, scilicet propositum sanctorum virorum, mutaretur, et pervagatione mediante sanctæ conversationis obliviscerentur; et concupiscentiis illecti et abstracti, secularibus curis implicarentur; et regularibus frenis laxatis, se diaboli subderent servituti. Sicut mater unicum amans filium, ita omnibus caritate annexus, pandebat unicuique eorum benevolentiae sinum. Sicut gallina congregat pullos suos sub alis, ita protegebat eos a facie malorum: ne adversis pulsus incursibus vel egestatis pressis angustiis, paterno sublato præsidio, extra quam norma poscit, affligerentur. Sicut aquila provocat ad volandum pullos suos, ita ad cœlestia desideria piis monitis

Clericos
undique
collectos in-
struit :
E

cogitque ad
studium

adhibitis
variis ma-
gistris :

F

eremitarum
curam gerit
monachorum
et sanctimo-
nialium :

A nitis animabat; ipse prius cœlestibus operibus inhærendo super eos volitans, illius sanctissimi Apostoli Pauli exemplar secutus, ne forte, cum sine exaggeratione operum aliis prædicaret, iudicio deprehensus Evangelico, dicens et non faciens, reprobis efficeretur. Quis namque sanctarum congregationum Frater, molestia animi vel corporis pressus, infirmabatur, ipso non ad sanitatis remedia succurrente? Quis inimici tentationibus scandalizatus urebatur, illo non studio pastoralis aquam sanctæ prædicationis desuper effundente? Portabat onera subditorum, dignum ducens ipse solus in sollicitudinibus seculi tribulari, ut sancti viri perturbatione submota, habentes victum et vestitum, soli Deo studerent placere; credens se eorum intercessionibus, si quid ei deerat, promereri. Quamvis, etiam suæ et aliorum consulendo salutis, mulierum pro posse vitaret præsentiam; quas cumque tamen moniales vel religiosas in Dei laudibus cerneret permanentes, mira venerabatur affectione; et ne temporalium spiritualiumve sibi deesset copia, assiduis largitionibus providebat. Per Hispaniæ igitur regionem plurima nec non et pulchra ædificavit monasteria: in quibus utriusque sexus religiosorum turmas, ad laudem et gloriam divini nominis congregavit. Tradidit etiam eis *b* Regulam, quam ipse secundum Apostolorum instituta ediderat, quam pro loci varietate et Dei servorum viribus decentissime temperavit, docens unumquemque stare in gradu et gratia qua vocatus est; et in officio quo in seculo fungebatur (dum modo sit honestum) in monasterio quoque, secundum Præpositi sui imperium, si necesse fuerit, humiliter deservire.

18 Inde non contentus [prodesse] uni soli provinciæ, qui omnium fidelium utilitati se natum credebatur; per civitates et regiones egressus, in sacris tubis novi et veteris Testamenti clangendo, ad cœlestia desideria animabat electos; vel contra mundi rectores tenebrarum harum, ad spiritalia [bella] hortabatur. Ubique tuba personat Evangelii, ubique annuntiatur Christus, ubique Sanctæ Trinitatis laudes resonant, et non est qui se abscondat a calore ejus; quoniam in omnem terram Confessoris sonus exivit. Nam quos præsentia sui corporis illustrare non valebat, missis epistolis et nuntiis roborabat. Quidquid indecorum, quidquid incompositum, quidquid deforme, sed maxime legi Dei contrarium habuisset obvium, non parcebat oculus ejus: et ne crescendo augmentaretur sollicitus, quam celerrime principiis obsistendo, delere de populo Christiano et extirpare nitebatur. Sed et Apostolicas sanctiones, atque decreta Sanctorum Patrum, sanctæque Romanæ Ecclesiæ præcipue institutiones, id cunctis Hispaniarum Ecclesiis instituebat. Tradebat cœlestia et humana jura strenuus legislator; leges dabat, modestiæ et honestati convenientes, præbens se ignem urentem, in consumendo nemora criminum; et aquam frigidissimam, in frigidando ardores tentationum. Denique quæ civitas, quæ solitudo, quæ *c* marka, quæ hujus Doctoris non senserit beneficia? Peragrans itaque Dei servus, fidelium mentes verbi Dei pabulo reficiendo, pauperes Christi in eleemosynis recreando, hæreticorum dogmata sollicite persequendo, in universis Hispaniarum Provinciis; ad inclytam pervenit Romanam Urbem, summo Pontifice id humiliter postulante; qui quanto honore et reverentia a Romano Antistite et Cardinalibus fuerit receptus, non est nostræ disserere valetudinis; sed ex officiis et dilectionis obtemperantiis erga eum exhibitis perfacile lector conjicere potest. Onere namque totius curiæ sibi imposito, omnes se ei quasi patri pio, salva Apostolica excellentia, offerebant benigne,

Aprilis T. I.

nt etiam, si liberet, genere nobilissimi, moribus famosi, dignitate præcipui, famulorum vices supplerent, et humilitate qua poterant ministrarent; dignum ducentes prudentissimi viri, ut quia pro fide Catholica et Ecclesiæ Romanæ honore ipsum, despectis tormentis Principum, morti exposuerat, et multis Scripturarum sententiis matrem Ecclesiarum omnium comprobaverat; ab eisdem Romanis condigno veneraretur honore. Placuit etiam cunctis ut Ecclesiæ Prælati ad sanctam *d* Synodum convenirent, ut siquid inhonestum reperiretur aut ambiguum, cum eodem sanctissimo corrigeretur Isidoro; quem summo desiderio in Romana Curia ad sui decorem detinuissem, nisi in Ecclesiæ detrimento, ipso insinuante, hoc cessurum agnoscerent. Dimissa itaque Synodo, quidquid voluit in Romana Curia ordinavit, et omnibus affectis mœrore dimissis, cum maximo honore et Apostolicis muneribus in Hispaniam regressus est. Experti siquidem erant eum inter ceteras virtutes prophetiæ spiritu clarescere, et ita multa de futuris, tamquam essent historialiter acta, magis evangelizare quam prædicere videbatur. Revertente autem eo factum est gaudium magnum et tripudium in Ecclesia Hispaniarum.

19 Cum autem sanctus Doctor ad Galliarum fines appropinquaret, mire magnificavit Dominus agere cum Sancto suo. Cum enim Galliarum et Hispaniarum provinciæ siccitate aeris nimia laborarent, et ex pluviae defectu fruges, arbores, atque herbæ arescerent, et homines ex ipsa intemperie gravem corporis sustinerent molestiam; sancti Antistitis audientes adventum, læti et alacres, de solita Domini pietate confisi, qui in servo suo semper operabatur insignia, cum crucibus et lampadibus de singulis civitatibus ei obviam procedebant, postulantes ut pro eis ad Dominum preces fundere dignaretur. Narbonenses vero, prope eo veniente, clamabant dicentes; O pie Hispaniarum Doctor Isidore, tuis sanctis orationibus fuis ad Dominum, ab imminetibus periculis erue nos: advenisti desideratus, per te ubique a Domino solita præstentur beneficia. Beatissimus vero Doctor, ut erat compassione promptus, imperat silentium; et verbi Dei cibaria esurientibus apponit populis, admonens eos, ut una secum Domini invocantes misericordiam, sanctæ Trinitatis fide præambula et omni hæsitazione postposita, Filii Dei poscerent beneficia. Inde vir sanctus, elevans manus ad cœlum, Dominum precabatur, quatenus ad gloriam sancti sui nominis, populo suorum peccatorum remissionem, corporis sanitatem, aeris temperiem, pluviarum largitionem, atque fructuum abundantiam dignaretur impartiri optatum. Omnia virtus orationis sanctorum! Cum enim aeris serenitas nimia esset, et solis ardore æstuant universa, post tonitruorum repentinos mugitus ac fulguris contiguos ictus, tanta subsecuta est aquarum inundantia, ut quis non videret temporibus retro actis hujus pluviae comparisonem. Beatus vero confessor, ictibus fulguris unilique agitato, totus ardere videbatur. At omnes timore mortis exterriti, Sancto relicto, ad ecclesias confugerunt. Qui autem agroti humeris bajulantium subsidia beati Patris expetentes advenerant, suæ immemores imbecillitatis etiam ceteros fugiendo præcurrebant cum merito: omnes enim *B.* Isidori obtentu pristinae erant redliti sospitati. Ceteri vero, in infirmorum sanitate perpendentes a Deo factum miraculum, animati viribus ad Sanctum accedere cupiebant; sed nullus erat, qui præ foribus auderet progredi, coruscatione simul et pluviarum inundantia prohibente. Supersedens itaque Christi præco usque quo imbres cessarent, concurrat ad eam universa multitudo, laudantes in Sancto mirabilia nostri Salvatoris. Beatus vero Pontifex eos blande exhortabatur

D
EX MS.
TOLETANO.

d.
interfuisse
alicui Synodo
dicitur:

E

*In Gallis in
magna
siccitate*

*rogatus preces
fundere*

F

*mox pluvias
impetrat,*

agros sanant,

A tabatur, dicens; Ecce, fratres, quantum obtinet sanctissimæ Trinitatis fides intemerata. In nomine individuae Trinitatis petistis, a tribus vel pluribus erui periculis, et tria vobis a Domino et etiam plura sunt collata beneficia; scilicet sanitas corporis; aeris temperies, et exuberans frugum ac fructuum abundantia; præterea, quod sanctius ac carius amplectendum, si illibatam fidem servabitis, peccatorum indulgentiam consequemini, et bravium remunerationis æternæ. Nunc igitur, confirmate corda vestra in caritate Christi filii Dei, et nullatenus circumveniamini a seductoribus, qui circueunt mare et aridam, ut faciant unum proselitum, æternis flagris horribiliter concremandum. Lupi sunt infausta edacitate voracissimi; qui non veniunt nisi ut mactent et perdant, exterminantes facies suas, ut appareant jejunantes hominibus, et per hoc facilius eis decipiendi aditus reperiatur. Hæc et his consimilia perorans Sanctus venit ad hospitium, ut refessa membra refoveret. Populus interim per viros et plateas Dei nostri magnalia collaudantes, maledicentes, detestantes eos, qui Dei et Virginis filium Dominum nostrum Jesum Christum, vel sola cogitatione Deum esse verum, cum Patre et Spiritu sancto permanentem in æternum, negarent. c

B 20 Cum appropinquasset almus Doctor ad Hispalensem civitatem, obviam ei processit utriusque sexus populorum multitudo, Clericorum, scholarium, monachorum et laicorum: qui in hymnis et laudibus, in voce jubilationis et tripudii, eum susceperunt cum gaudio magno. Concurrentibus itaque omnibus, ut sancti Patris tangerent fimbrias, ex compressione turbarum, quædam mulier prægnans præfocata spiritum exhalavit. Quod sanctus cernens, ut erat misericordiae visceribus affluens, ubertim flevit, verba orationis ad Dominum tacitus fundens. Post aliquantulum vero spatium mulier surrexit, voce magna dicens; Benedictus tu, Pater sancte Isidore, et benedictus sermo oris tui: sacris namque orationibus tuis ego, et quem gesto in utero, non solum præsentis vitæ redditi, verum etiam de manu sumus eruti inimici. Populus ad mulierem conversus, sciscitabantur qualiter evenisset ei. Ad quos illa; Egre-diente, inquit, anima mea et filii mei, qui in utero est, de corpore, caterva dæmonum affuit, qui nexibus igneis nos ad pœnarum loca rapere parabant; et gloriosissimo Patre nostro pro nobis orante, audita est vox dicens, reverlantur animæ horum in corpora sua, quoniam amicus Dei Isidorus orat pro illis. Quo audito unus Angelorum sanctorum, qui semper sunt cum beatissimo Doctore Isidoro, nos ad corpus reduxit. Elevans itaque omnis populus vocem in cœlum, laudes clarius Altissimo personando, eum in urbem duxerunt. Tantam siquidem pacem per eum Dominus contulit Ecclesiæ, atque tantum intulit terrorem universis superstitionis filiis, ut funditus ab Hispaniis omni extirpata hæretica pravitate, nullus reperiretur, qui vellet vel auderet hæresim nominare. Et ne aliquod misericordiae opus vir sanctissimus in expertum prætermitteret, si quæde puellis secularibus præ inopia infamem cogeretur ducere vitam, Dei minister celerrime præveniendū, miserabilia rescindebat vota, nuptui vel monasterio, pro ejus electione, tradendo. Si quem etiam de laicis in lege Domini voluntarium reperissent, nimia venerabatur dilectione, et inter suos secretarios amicabiliter annotabat. Innumerabiles fere squallore carceris maceratos vel etiam captivos, large datis muneribus, liberavit; et alieno ære illaqueatos, creditoribus data pecunia, utrosque gaudentes effecit. Reformandæ etiam pacis inter discordantes erat illi maxima cura: et nunc ecclesias construendo, nunc monasteria restaurando, nunc pontes in-

novando, veritatis operarius sollicitus permanebat; D illud Salomonicum suis sæpius proponendo, multa mala docuit otiositas. Tanta erga eum Reges et Principes vincti tenebantur dilectione, propter Apostolicam qua fungebatur auctoritatem, ut eum patrem humiliter venerarentur sanctissimum, et quæque ab eo sibi imperata perficerent cum summa devotione. Hinc in Principibus florentem obedientiam cerneret monachorum, dum qui Regis vel alienius Principis incurrisset offensam, et per alia ei reconciliari nequivisset, ad extremum refugium securus accedebat Isidorum. Quis unquam ad eum peccator mœstus, turbulentus, vel desperatione suffossus accessit, et non in verbis gratiæ, quæ mellifluo ejus ore esfluebant, statim viribus resumptis, spe veniæ et gratiæ animatus, lætus et hilaris et ex animi contritione justus effectus, gratias agens, repletus bonis discedebat? Quicumque ad eum cujuscunque professionis accedebant; suæ assiduitate visionis et usu locutionis atque exemplo boni operis, ab ambitione temporalium quiescebant; et veritatis lumine succensi, in desiderium æternæ lucis inardescabant. Quantæ autem extiterit virtutis et miraculorum vibratione coruscans, si omnes humani corporis artus verterentur in linguam, proloqui non auderent. Præterea futurorum providens utilitati, innumerabilibus fere sententiis et verbis præclaros edidit libros, quos enumerare longum est, tamen eos Beatus Braulius Caesar-augustinus Episcopus in parte enumerat. Scriptis postquam edidit alphabetum / Papicæ judicium, alphabetum verbum, alphabetum Theologicarum distinctionum, atque alphabetum librorum; oratione finem faciens, orationis scripsit alphabetum, futuros plangens Gothiciæ gentis errores, simul eversionem, in quo quotidie Domino psallebat, quod in hoc opere duximus annotandum.

ANNOTATA.

a Coluntur S. Ildrophousus 23 Januarii, et S. Braulius seu Braulio 18 Martii: ad quorum Vitas hæc latins indicantur.

b Regula S. Isidori extat inter opera ejus, et seorsim parte 2 Codicis regularum a Luca Holstenio editi. Citant eum Benedictus Anianensis Abbas, in Concordia Regularum et Smaragdus monachus, in commentario ad Regulam S. Benedicti.

c Marka seu Marcha pro limite provinciæ, aut integra limitanea provincia, occipitur possim in Actis Sanctorum. Consule dicta 6 Februarii ad Vitam metricam S. Amandi per Milonem cap. 2 litt. b.

d Fuisse anno 601 Romæ duo concilia habita tradit in Synopsi sua Conciliorum Labbeus, quorum aliud pro monachis constitutum edidit, aliud adversus Andreæ Græcum, sub monachali habitu impostorem. Quidni aliqua similis Synodus præsentis S. Isidoro habita fuerit? Ejus mentio fit in Breviariis Hispanicis. At publicum aut solenne illud Concilium non fuisse, arbitramur, cum Ambrosio Morales lib. 12 cap. 21; Mariana, lib. 6 cap. 7; Padilla, cent. 7 cap. 22, et aliis.

e Sequebantur nonnulla inserta de Mahometis prædicatione in Hispania, et quomodo a diabolo monitus sit recedere in Africam, propter adventum S. Isidori: quæ falsa et ad scititia censet Nicolaus Antonius. Disputat de iis Tamaus, qui opinionem vanam et sine apice veritatis adstructam clamitat cum Morales, Padilla, Mariana et aliis. Quare nos ea ex hac Vita eliminamus, maxime quia compendium hic relatorum legi potest apud Lucam Tudensem, lib. 3 Chronici sub Sisibuto Rege et Æra 674; item apud Maximum, in Chronico ad annum 606; Luitprandum, ad annum 607, et similes auctores nuper exrogitatos, quasi ex inde Hispaniæ accederet aliqua gloria. Quidni tamen

Mahometicæ

Eccli. 33, 29
amatur a
Regibus et
Principibus

omnibus
benevolus:

varios edit
libros,

et inter hos
Alphabetum
orationis
/

F

ET MS.
TOLETANO.

et adhortatur
ad fidem
sinceram et
virtutes
amplectendas.

mulierem
prægnantem
a morte
suscitat

exercet opera
caritatis:

A *Mahometicæ pravitatis seminator aliquis, tempore Isidori ex Africa in Hispaniam trajecerit; matureque de-
tectus, coactus sit sibi fugu consulere?*

f An patriæ? *Nicolaus Antonius annotat mendum hoc emendari non posse, quod indicati Alphabeti nullus meminert.*

CAPUT VI.

Alphabetum Orationis ad tentamenta repellenda adversarii, et Dei gratium promerendam.

A littera
strophis 24

Audi Christe tristem fletum amarumque cantum,

Quod contritus, et percussus modulatur spiritus.
Cerne lacrymarum fluctus, et ausculta gemitum.

Ad te multum vulneratus, vocem fletu elevans,
Alta de profundo cordis emitto suspiria :
Precibus si forte velis placatus ignoscere.

Alleva calamitates importuni ponderis ;
Quod me diutius premit et elidit impie,
Nec discedit ut resumam vite respiraculum.

Aggravasti manum plagæ super me validius,
Carnem, flagellorum sancta ultione, conterens,
Cede, ferro, sorde, peste, tenebrarum carcere.

14 Ab his disco veritatem, ut occidas impium :
Sed rogo post disciplinam da placatus veniam :
Quia non mortem iniquo, sed vitam desideras.

Ablato consolatore, quadro clausus lapide,
Gemo lugens et suspiro. Miserere, clamitans :
Pulso, rogans tota die, sed tu semper dilatas.

Ab antiqua pietate ne declines obsecro :
Nam justitiæ rigorem si me sequi jubeas,
Mille sanæ deditus pœnis, mille dignus mortibus.

Annos meos in dolore, vitam in gemitibus ;
Vilis factus consummavi ; parce mihi, Domine,
Jam non possum sustinere, deprecor auxilium.

Amarum est hoc sed leve : quia pertransibile :
Sed amarus et grave quod irrevocabile ;
Quod poenarum non est finis, nec doloris requies.

Ardens illic erit flamma damnatorum corpora.
Ultra reditum non sperat quem ille suscepit,
Cujus pavore tabesco, liquesco formidine.

Arbiter et testis æquus ipse dum adveneris ;
Justam reddere mercedem singulorum meritis,
Quo me salvare decernes, opus non invenies.

Abominabilis erit coram te iniquitas ;
Nullus enim inmundorum tibi sociabitur ;
Quomodo tunc fœtens hircus mundis jungar ovibus?

C Ante te justis nec erit secunda justitia :
Quam si districte requiras, et ipsa peccatum est,
Heu mihi, quo parebo irretitus vitio.

Appenso bono vel malo ; pars hæc operario
Viudicabit, quo momento lance declinaverit :
Quid agam, si pondus mali me læva jactaverit?

Aspicient mali bonos, cum beatitudine
Qui gloriam meruerunt, et dolebunt acriter,
Quod non vixerint tam juste, ut sic essent liberi.

Allevabant ululatum et rugitum immanem,
Planctum magnum facientes, amarum et validum,
Quale numquam fuit factum vel dictum vel visum est.

Arvi, polique, marisque non tutabor finibus :
Quæ et ignium ardore desolata disfluent.
Ubi me miser abscondam? quo ante te fugiam?

Ab immensitate tua mundi gyros clauditur :
Cælum terramque tu reple, et sine te nihil est ;
Qui pacatum te non habet, iratum quo fugiet?

Arcetor undique pressuris, comprimor angustiis :
Fluctuat mens in mœnore, cor natat in lacrymis ;
Nec ulla timore pulso requies est animo.

Arma sumens pœnitentis, saccum et cilicium ;
Pulso pietatis aures, viscera clementiæ ;
Verba precum et dolores ingerens cum lacrymis.

Audi preces et placare, mens quas ægra parturit : D
Consideraque dolores, impende malagmata :
Quia tua sum factura, tuaque plasmatio.

EX MS.
TOLETANO.

Aspice jam, Deus clemens, ærumnas quas tolero :
Remove contritionem, et flagella comprime :
Nec me precor indignatus opprimas et conteras.

Anfer me de luto fœcis peccatorum omnium :
Emundare non contempnas, antequam discutias :
Et non ero tunc immundus ; si me nunc piaveris.

Accipis, et peccatores, sed quos nunc justificas :
Respicis multos ut Petrum, et deflentes pœnitent :
Sicque lapsos ad inferna, revehis ad æthæra.

Boni nihil habiturus, quid malis obijciam? B
Pœnarum metu quassata tremit conscientia,
Dum formidat infinita subire discrimina.

B
littera cum
strophis 7

Bone Deus, perituro nunc, exoro, subveni ;
Nunc et ab ira perenni et a morte libera :
Ut quem justitia punit salvet me clementia.

Bonitatis pietatem multis non merentibus
Ostendisti, et peccatis indulgisti veniam :
Mili non defraudes uni quæ dedisti plurimis.

Blanditus confessione placaris humilium,
Et ad ignoscendum cito flentis voce flecteris.
Pœnitens adsuetus consulere lacrymis.

Benigne Pater, ignosce quod agnoscens fateor, E
Pronuntio malum meum, non vindex operio :
Excipe confessionem, et da indulgentiam.

Brevis non est manus tua, ut salvare nequeas :
Multus es ad ignoscendum : hinc, Indulge, clamito :
Miserere, ne disperdas ; parce, ne interimas.

Biplici quæso flagello noli me percutere :
Tempera paululum iram, habe patientiam :
Quia multum ego miser, sed tu plus misericors.

Conversus ad pietatem, restitue gratiam :
Vitam cum peccato simul ne velis extinguere : C
Serva benedictionem, receptam da veniam.

Carnem pro peccato suo, quantum placet, attere :
Plagas enim temporales libenter excipiam :
Precor tantum ne perennes indignatus inferas.

Carpe moras, visita me, imo veni Libano :
Surge, illicto captivo, Prodi foras, misero :
Releva carcere trusum, pande jam absconditum.

Callidus hostis me vicit : quod modo considero,
Magnum malum feci miser carnis in arbitrio :
Porrige nunc manum tuam, et succurre misero.

Doloribus hic afflige ; mœroribus affice : D
Per flagella modo purga, ne futura punias :
Carnem puni quæ deliquit : redimatur anima.

Decerne, clementer pie, perditum requirere,
Mira qua benignitate abjectos recolligis ;
Et aversos reconvertis, aberrantes corrigis.

Errasse plango, profanus peccator et prodigus, E
Meretricio amore bona perdens patriæ ;
Hinc ad te, vilis, egenus et percussus, redeo.

Ecce me indignum loco filiorum clamito,
Quod paternitatis tuæ renuens adinonita,
Vagus per quæcumque flexi et cucurri devia.

Facere post mala bona ut permittas obsecro : F
Habeam munere tuo in lare quæ offeram ;
Quibus a læva sublatus, transeam ad dexteram.

Fecit malum miser ego in insipientia :
Provocavi te ad iram diris facinoribus :
Rite corde consternatus magno luctu conteror.

Fletibus non te velle confitendo vereor :
Excipe professionem, culpæ factus immemor :
Et paterna pietate sume precor errorem,

G
Grassaris si tamen plagis, adhuc me dijudicans, G
Feri me, sicut quos amas castigas, et argue :
Sed clementer, ut emendes, non ut interficias.

Graviter ut culpa meretur non ita desævias :
Tempera severitatem, desine percutere :
Jugi ne plaga constrictus desperem, et peream.

Hoc interdum de te posco, ne tentationibus,
Quibus

H

21 MS.
TOLETANO.

- Quibus subinde pervertor, violenter obruar;
Victus ne miser occumbam, deprecor auxilium.
Hinc te quæso, ne permittas me ab hoste obrui:
Nam sufferre tentamenta dæmonum non potero;
Si desieris eorum frænare malitiam.
- I Inde te, benigne Pater, adclivis efflagito,
Quantulumcumque placare; ut et hic indulgeas:
Nam longa pœna subactus, miser valde factus sum.
In dolore sempiterno carnem ne constituas;
Et crudeliter exire compellatur anima:
Da cruciatibus finem, requiescat spiritus.
- L Lugeo confusus mala, quæ gessisse memini:
Fundo preces et lamentum, contristatus animo:
Precor optatam ne neges pœnitenti veniam.
Lacrymæ contra peccatum non quidem sufficiunt:
Sed quod jugibus non queo expiare fletibus,
Oro, pietate demas, conferas clementia.
Miseratione tua fac justum ex impio,
- M Fulgidum de tenebroso, nitentem ex horrido:
Innocentem de iniquo, viventem ex mortuo.
Miseratus jam omitte noxas mei criminis:
Et eripiens plasma tuum de manu diaboli,
Memento figmenti tui, et esto placabilis.
Ne des in ruinam mortis opus tuum, Domine,
- N Propter carnale peccatum, quod lamentis dilui
Possibile prædixisti atque veniabile.
Nulla tam gravis est culpa, cui non sit venia:
Omne peccatum dixisti dimitti hominibus,
Spiritus duntaxat sancti excepta blasphemia.
Omnino confidens credo, quod nolens perimere,
Subjecisti me flagellis, quibus est corrigere,
Ut ab omni mundus culpa redirem ad gratiam.
- P Peccavi tibi, peccavi, et deliqui nequiter:
Sed conversum non disperdas, et quod posco tribuas,
Et me munes ante mortem, et dum vivo redimas.
- Q Quis fuerim ne requiras, sed quis esse cupio:
Veteri culpæ ne quæso reputes damnabilem:
Cerne corrigendo votum, et relaxa debitum.
- R Recipe, Domine Pater, fuga lapsum servulum.
De interitus errore, te quarente, redeam,
Atque de maligno dignus efficiar famulus.
- S Solve, Christe, vincula pedum, ligamenta criminum:
Resera limen obtrusum tenebrosi carceris:
Pande jam luci sepulcrum, peregrinum patriæ.
- T Tu es Deus lucis auctor, Rex æternæ gloriæ:
Quem nullus sermo concludit nec obscurant tenebræ:
Miserum ad te clamantem jam exaudi, Domine.
- V Visita jam, Christe Deus, quem creasti servulum:
Dimitte me deplorare quæ gessi in seculo:
Æternum mihi concede lumen quomodo desidero.
- X Christe, qui benignitate gratiarum dives es,
Fructum et meritum precor ut viventi tribuas;
Ne me sterilem præcernens, succidas imposterum.
- Z Zabulo me non jungas ad mortem cum impiis,
Nec in tartari baratrum patiaris obrui,
Qui venisti, ut credentes de morte redimeres.
Gloriam jam vigil canam, alphabetum finiens,
Tibi, Pater, Filioque, inclyto Paraclito,
Cui laus est et potestas per æterna secula. Amen.
- Hæc hujus seriei narrationis placuit inseri; ut ex
his conjicere quis valeat: dum tantis in divinæ oculis
majestatis claresceret signis, quam humilis apud
se censebatur; non ambulando in magnis neque in
mirabilibus super se, enumerans sui corporis pas-
siones; non ut his elatus gloriatur, sed ut Christi
sequaces in superbiam non extolli, neque in adversis
demitti, admoncat; sed spe veniæ ad cœlestia suble-
vari.

CAPUT VII.

Epistolæ ad varios

Præterea epistolam, quam ad S. Masonum Eme-

ritensem Archipræsulem, de reparatione Prælato-
rum post carnis lapsum, S. Masono cum instantia
humili postulante, scripsit, in hoc opere ampliamus;
eo quod sit perutilis, non solum Episcopis et perso-
nis Ecclesiasticis, verum etiam cunctis ad Deum
per pœnitentiam redeuntibus.

§. 1. *Ad sanctum Masonum Emeritensem
Archiepiscopum. a*

Domino sancto meritisque beato, Masono Episcopo
Isidorus. Veniente ad nos famulo vestro viro reli-
gioso *b* Vicentio, litteras honorificentie vestrae no-
bis detulit, in quibus agnitio salutis vestrae nihilo-
minus perpatuit, maxime per eum portatorem, cujus
lingua epistola vivens erat. Unde pro salute vestra
gratiarum actionibus Deo nostro repensis, in quan-
tum valuit mediocritas nostra, vice inquisitionis
studuimus, poscentes vestrorum meritorum suffra-
giis divinis vos commendare conspectibus. Verum
quod consequenter in epistolis venerabilis Paternitas
tua innotuit, nulla est in hujusmodi sententiis de-
cretorum diversitas intelligenda, quod alibi legitur
idem in canone Ancyrano capite *c* xxiii, post lapsum
corporalem restaurandum honoris gradum post pœ-
nitentiam, alibi vero legitur, post hujusmodi delictum
nequaquam reparandum antiqui ordinis meri-
tum. Hæc enim diversitas hoc modo distinguitur:
illos enim ad pristinos officii gradus redire canon
præcipit, quos pœnitentiæ præcesserit satisfactio,
vel digna peccatorum confessio: at contra ii qui
neque a vitio corruptionis emendantur, atque hoc
ipsum carnale delictum quod admittunt, etiam ven-
dicare quadam superstitione temeritate nituntur;
nec gradum utique honoris, nec gratiam communio-
nis recipiunt. Ergo ita est utraque dirimenda sen-
tentia; cum necesse sit illos restaurari in loco hono-
ris, qui per pœnitentiam reconciliationem merentur
divinæ pietatis: hi, oeq̃ue immerito, consequuntur
ademptæ dignitatis statum, qui per emendationem
pœnitentiæ recepisse noscuntur vitæ remedium. Id
enim, ne forte magis ambiguum sit, divinæ auctori-
tatis sententia confirmatur. Ezechiel enim Propheta,
sub typo prævaricationis Hierusalem, ostendit, post
pœnitentiæ satisfactionem pristinum posse restau-
rari honorem. Confundere (inquit) Juda, et porta
ignominiam tuam: et post paululum, Et tu et filia
tuæ revertimini ad antiquitatem vestram. Quod di-
xit, Confundere, ostendit post confusionem, idest
peccati opus, debere quemquam erubescere, et pro
admissis sceleribus verecundam frontem humo pros-
tratam demergere, pro eo quod dignum confusionis
perpetraverat opus: deinde præcipit, ut post igno-
miniam, idest *d* delectationem, revertatur ad antiqui-
tatem muneris sive dignitatis: Ergo dum quisque
post opus confusionis suæ confunditur, atque igno-
miniam portat, et depositionem suam luget cum hu-
militate, revocari secundum Prophetam ad priorem
statum poterit. Et Joannes Evangelista, Angelo
Ephesi Ecclesiæ inter cetera similia quædam scribit,
Memor esto unde cecideris, et age pœnitentiam, et
prima opera tua fac: alioquin veniam tibi, et mo-
vebo candelabrum tuum de loco suo. In Angelo,
Ecclesiæ Præpositum utique, idest Sacerdotem, os-
tendit, juxta Malachiam, qui dicit, labia Sacerdotis
custodiunt scientiam, et lex requiretur ex ore ejus,
quia Angelus Domini exercituum est. Præpositus,
ergo lapsus in vitium, per Evangelistam monetur,
ut inemor sit unde exciderit, et agat pœnitentiam,
et prima opera faciat, ut non moveatur candelabrum
ejus; nam per candelabrum doctrina Sacerdotis, vel
honor potestatis, quem gestat, intelligitur, juxta quod
scriptum est apud Samuelem in damnatione Heli:
Oculi

E
lapsos post
pœnitentiam
restituendos,

ostenditur
ex Ezechiele,

Ezech. 16, 32

l'

d

Apocalypsis
S. Joannis
Apoc. 2, 5

Clausula

1 Reg. 3, 3

Proverbiis
Salomonis,

Prov. 28, 13

et Canonibus
Patrum,

Num. 12

A Oculi ejus caligaverant, nec poterat videre, lacerna Dei antequam extingueretur. Lucerna quippe Dei fuerat, quando dignitate Sacerdotali pollens, justitiæ claritate fulgebat; extinctam Propheta asserit, dum ob scelus filiorum Sacerdotii potestatem meritorumque lumen amisit. Candelabrum ergo sive lucerna Sacerdotis (quæ intelligitur charisma honoris) tunc penitus juxta Joannem extinguitur vel movetur, quando post delicti casum neglecta pœnitentia, admissa scelera non delentur. Non enim dixit, pro eo quod cecidisti commovebo candelabrum tuum; sed, Nisi pœnitentiam egeris movebo candelabrum tuum: ergo quemque Præpositum peccantem, si prævenierit pœnitentia delicti, utique sequitur et reparatio meriti. Et in Proverbiis, Qui abscondit peccata sua non dirigetur: qui vero confessus fuerit et dereliquerit ea, veniam consequetur. Nam et ipsum quod Canonum censura post septem annos remeare pœnitentem in statum pristinum præcipit, non ex electione proprii arbitrii sancti Patres, sed potius ex sententia divini judicii sanxerunt. Nam legitur quod Maria soror Moysi prophetissa, dum obtreactionis adversus Moysen incurrisset delictum, illico lepra percussa est: cumque Moyses peteret ut emundaretur, præcepit eam Deus extra castra septem diebus egredi, et post emundationem rursus eam in castris admitti. Maria ergo soror Aaron, caro intelligitur Sacerdotis? qui dum per superbix delicta sordidissimis corruptionum contagiis maculatur, extra castra septem diebus, idest, extra collegium sanctæ Ecclesiæ septem annis projicitur; quibus, post emundationem delictorum, loci sive pristinx dignatis recipit meritum. Ecce in quantum valui concilii Ancyran antiquam plane et plenam auctoritate sententiam, sacris testimoniis explanavi; ostendens eum posse restaurari in pristino ordine, qui per pœnitentiæ satisfactionem novit propria delicta deflere; qui vero luet quæ gessit, sed lugenda sine ullo pudore religionis vel timore divini judicii committit, eum nullo modo posse ad pristinum gradum restaurari. In fine autem hujus epistolæ hoc adjiciendum patavi, ut quotiescumque in gestis Conciliorum discors sententia invenitur, illius concilii magis teneatur sententia cujus antiquior extat auctoritas.

Plures etiam multorum quæstionibus promulgavit epistolas, quas si non ad plenum, tamen ex parte duximus adnotandas; ut Sancti virtus et potestas in eis innotescat mundo, et Christi fideles erudiantur.

C

ANNOTATA.

a Hanc epistolam plane commentitiam esse, ut et alias nonnullas Isidoro affictas, censuit Joannes Morinus, lib. 4 de Pœnitentia cap. 17 § 6. Verum eam cum aliis dedit Madritensis editio anni 1599 jussu Philippi II facta: epistolasque e veteribus MSS. undique conquisitas, collegit correxitque Joannes Perezus Episcopus Segobricensis magna eruditione ac judicio vir, uti Joannes Grial in epistola ad Philippum 3 refert. Et hanc ad Masonum Episcopum Emeritæ urbis datam citat Gratianus c. Domino, 50 dist. ita Nicolaus Antonii.

b Editio Madritensis Nicetio.

c In codice Toletano obscurum fuisse, XIX an XXIV canonem laudaret epistolæ auctor, annotavit exempli scriptor: XXIV verosimilius est intellectum: in quo tamen, ejusque Græco textu, triplicique Latina versione, quæ in Biniana Conciliorum editione leguntur, vix est at occasio data sit auctori epistolæ hujus querendi de restitutione lapsorum ad honores post pœnitentiam. Multus est Joannes Morinus ante citatus, in asserenda priorum seculorum Ecclesiæ disciplina de lapsis Clericis nunquam

ad pristinos gradus recipiendis. Videsis lib. 4 capita 14 et his certe S. Isidorus, lib. 2 de Divinis officiis et in epistola ad Helladium de Cordubensi Episcopo, ab eodem Morino laudatus, in cap. 14. § 11, veteris disciplinæ retinentem se ostendit. Et hoc maxime argumento adjudicavit Morinus hanc Isidoro epistolam, quo et ipso S. Gregorii magni aliam, ejusdem cum hac nostra sententiæ, non solide probat rejiciendam esse. Quantumvis enim per illud tempus indulgentia vigere cœperit, inter crimina publica et occulta distinguens, admissionemque aut perpetuam a pristino statu remotionem, juxta delicti qualitatem, imponens; nusquam tamen distinctionem hanc alteram fuisse intellectam, ut gradus aut dignitatis restitutio pœnitentes subsequeretur, contumaces fugeret, quam probatam in tota epistola Isidori: ex cujus verbis firmatum videtur caput 54 Toletani Concilii 4, cui præfuit, et laudatum cap. Domino, 50 dist. in Decreto Gratiani. Certe in editis Isidori operibus mentio nulla est Ancyran hujus Concilii: est tamen in calce epistolæ: ita ut dubitari nequeat decreta ejus explanata eum voluisse. Nec mirum videri debet ex Concilio Ancyrano quidquam hic laudari, quod in editis desideramus. Idem enim contigit in cap. Episcopi 12, 26 q. 5, quod ex eo Concilio desumptam inscribitur, cum in ejus exemplis tam Græcis quam MSS. nil hujusmodi nunc reperiat. *Hæc omnia Nic. Antonius.*

d In editis, dehonorationem: Nic. Antonius mallet legi dejectionem.

§ II. Ad Braulium discipulum suum.

I In Christo Domino dilectissimo Braulio, Archidiacono, Isidorus. Dum amici litteras, carissime fili, suscipis, eas pro amico amplecti non moreris: ipsa est enim secunda inter absentes consolatio, ut si non est præsens, qui diligitur, pro eo litteræ complexentur. Sed direximus tibi annulum propter nostrum animum, et pallium propter amicitiarum nostrarum amictum, unde antiquitas hoc traxit vocabulum. Ora igitur pro me, ut inspiret tibi Dominus, ut merear adhuc in hac vita videre te: Et quem mœstificasti abeundo, aliquando iterum lætifices personaliter te præstando. Quaternionem regularum per Maurentionem Primitivum direximus: de cetero autem, dilectissime mihi Domine et carissime fili, opto tuam semper cognoscere salutem.

Mittit ei annulum et pallium

F

§ III. Braulius Cæsaraugustanus Episcopus ad Isidorum.

Domino meo, ut vero Domino Christique electo, Isidoro Episcoporum summo, Braulius pessimus peccatorum, inutilis servus sanctorum Dei. Solet repleti lætitia homo interior ac spiritualis, cum inquisitione fungitur amantis. Ob id velle meum est nunc, Domine reverentissime (nisi culparum maceriastrarum obsistat) benigne te inquisitionem meam amplectere, et querelarum calumniam patienter accipere. Utrumque enim ago, et officium inquisitionis persolvo, et tibi contra te causarum nostrarum necessitates dirigo. Quod ut benignissime auditui tuo admittas, in ingressu dictaminis portaque prostratus, peto a culmine vestri Apostolatus; et quamquam vacillet calumniæ objectio, ubi lacrymarum est intercessio, cum lacrymæ non sint signa calumniæ; tamen sint, opto, et calumniabiles lacrymæ: sed utrumque pro licentiosa amoris præsumptione, non autem pro arrogantia temeritate. Sed jam causam exordior. Septimum, ni fallor, annum tempora gyraunt, ex quo memini libros a te conditos Originum postulasse, et vario diversoque modo

Petit S. Braulius sibi libros Originum mitti.

modo

EX MS.
TOLETANO.

Luc 11, 9

2 Cor. 11, 19

Luc. 14, 14

A modo, et præsentem me frustratum esse, et absenti nihil inde vos rescripsisse, sed subtili dilatione, modo necdum esse perfectos, modo necdum scriptos, modo nostras litteras intercidis, aliaque multa opposcentes ad hanc usque pervenimus diem, et sine petitionis affectu inanemus. Ob hoc et ego veritam preces in querelam, ut quod supplicatione nequivi, vel calumniis lacessendo, valeam adipisci. Sæpe namque solet mendico prodesse vociferatio. Quo circa cur, quæso te mihi, Domine, non tribuas quod rogaris? Unum scias, non dimittam, quasi conflgens me nolle dicata: sed quæram, quo usque aut accipiam aut eliciam, piissimo Redemptore iubente, Quærite et invenietis; et adjiciente, pulsate, et aperietur vobis. Quæsi, et quæro, et jam pulso; unde et claudio, ut aperias. Nam hujus me argumenti solatur inventio, quia contempsisti postulante, exaudies forte calumniantem. Hinc et ego scienti tua ingero, nec stulta jactatione novi aliquid suggere insipiens perfecto præsumo. Non tamen erubesco, imperitus disertissimo loqui, Apostolici memor præcepti, quo præcipis libenter sufferre insipientem. Quamobrem accipe res calumniæ. Cur rogo talentorum distributionem et cibariorum dispensationem tibi creditam luc usque retentas? Jam solve manum, impertire famulis, ne inopia pereant famis, postquam nosti, quid creditor veniens reposcat a te. Non minuetur tibi quidquid dederis nobis, memor esto paucis panibus multitudinem satiata, et superasse reliquias fragmentorum magnitudinem panum. Putas donum tibi collatum propter te solummodo esse datum? Et vestrum est, et nostrum: commune est, non privatum; et quis dicere vel insanis præsumat, ut privato tuo gaudeas, qui de communi tantum inculpabiliter gaudere scias? Nam cum tibi Deus æconomiam thesauri sui et divitiarum salutis, sapientiæ et scientiæ gerere concesserit, cur larga manu non effundis, quod dando non minuitur? An cum in membris superni capitis unusquisque quod non accipit sic in altero possideat, ut alteri quod habeat possidendum sciat, tu forsitan nobis idcirco parcus existis, quia quod mune a nobis resumas, non invenis? Sed si habenti das, tantillæ mercedis fructum reportas: si vero non habenti tribuis, præceptis Evangelicis satisfacis, ut reddatur tibi in retributione justorum. Proinde et ego remordeor conscientia, eo quod in me nihil communicabile boni sciam, quoniam jubemur per caritatem servire invicem, et unusquisque quam accepit gratiam in alterutrum illam administrare, sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei; atque unicuique, sicut divisit Dominus mensuram fidei in una compage membrorum, debet eam ceteris partibus communicare: quia hæc omnia operatur unus atque idem spiritus, dividens singulis prout vult. Sed ad unum ac peculiare subsidium, quod præmisi, recurro; ad importunitatem scilicet, amicam annosam amicitia destitutis ac nulla membrorum honestorum gratia decoratis. Idcirco audi vocem meam tot interjacentibus terris: Redde quod debes; nam servus es servorum et Christianorum, ut illic sis major nostrorum; et quoniam nosti causam tibi collatam præsentis gratiæ, sitientibus animis, scientiæque fame cruciatis impertiri non dedigneris. Non sum saltem is, qui ad injuncta discurrens, non possim aliis ecclesiæ membris, scilicet judicio obedientiæ discusso, parere, nec principatui capitis imperanti obsequendo placere. Quia etsi de inhonestioribus membris me esse sciam, sufficiat, quia te constat a capite percepisse pro me: nec te est dignum me egere, quamvis minimum, Christi tamen sanguine redemptum. Nam nec dicit caput pedibus, non estis mihi necessarii: quoniam que videntur membra corporis infirmiora esse, necessaria sunt;

et quæ putantur ignobiliora esse, his honorem abundantiorum circumdamus; et quæ in honestiora sunt nostra, majorem honestatem habent. Sic itaque Creator noster ac dispensator cuncta moderatur, ut cum in altero alteri dona divina, quæ in se non percepit, possidenda tribuuntur, caritas cumuletur: denique tunc bene multiformis gratia dispensatur, quando acceptum donum et eis qui hoc non habent creditur; quando propter eum, cui impenditur, datum putatur. Hoc Apostoli capitulum, nobis in parte præmissum, optime novit prudentia sanctitatis vestræ: huic te congruere totum, et quidquid summarim tetigi, te proculdubio nosse melius, latet nullum. Itaque hoc solum superest quod et magnopere peto, ut præstes postulata; et si non pro me, saltem pro ipsa caritate divinitus impartita; pro qua jubemur, ut nosti, præstare omnia, et sine qua nihil sunt omnia, sed et si qua superflua, si qua negligenter, si qua minus humiliter potius fudi quam dixi; cuncta, quæso, benigne suscipias, cuncta ignoreas, cuncta ores ut Deus ignoret. Ergo et hoc notesco, libros Etymologiarum, quos a te Domine posco, et si detruncatos corrososque jam a multis haberi scio, inde rogo ut eos mihi transcriptos, et integre emendatos, et bene ceptatos dignemini mittere; ne raptus aviditate in perversum, cogar vitia pro virtutibus ab aliis sumere. Ego autem opto, quamvis nullius egeas, et ultroneæ dicantur facere merces ut dignatio vestræ benignitatis imperet nobis in id quod possumus et valemus tantum, et obsequio nostro utaris, imo caritate, quæ Deus est, perfruaris. His igitur expletis erant mihi quæstiones de sacris divinisque paginis, quarum mihi expositionem cordis tui lumen aperiret, si tamen et nobis jubes resplendere, et divini legis obscura reserare. Nec si ista quæ peto percepero, de illis silebo; sed vias reseras capiendæ fiduciæ, cum in hac prima fronte non me confuderis stimulis verecundiæ, et ignaviæ meæ locum dederis veniæ: quod quem diligebas, quamlibet immerito, non jasseris reprobare: quia ignominiosum valde videtur ac vile, si necdum satius quis caritate, ab eo quem amabat invenitur recedere. Obsequio autem meæ servitutis dependo jura salutis, et quæso pietatem sanctissimæ potestatis vestræ ut pro me orare digneris, quatenus quotidie fluctuantem animam meam tuo intercessu lucrieris, et ad portum æternæ tranquillitatis deducas, ereptum a miseriis et ab scandalis. Dulce mihi fuit, Domine, ad te loqui et quasi coram positus vultum videre tuæ faciei. Ideo nec verbositatem cavi, et temeritatem fortassis incurri: sed aut hoc, aut aliud agere debui; tantum ut quod noluisti per humilitatem, saltem tribuas per tumultuantis improbitatem. Ecce quantum audaciæ dedit mihi gratia vestræ benevolentiae: et ideo si quid in hoc vestræ paternitati displicuerit, sibi imputet, quæ tantum amatur, ut timorem tollat; nam perfecta caritas foras mittit timorem. Speciali quoque gratia fretus, speciali Domino, in quo vires sanctæ Ecclesiæ consistunt, suggero: ut quia Ensebius Metropolitanus decessit, habeas misericordiæ curam; et hoc filio tuo Regi Domino nostro suggeras, ut illum illi loco præficiat, cujus doctrinæ sanctitas ceteris sit vitæ forma, hunc autem filium tuum Præsentem beatissimæ potestati vestræ per omnia commendo, ut tam de his quæ suggessimus, quam etiam de his, quæ supra questi fuimus, eloquio vestro per eum illustrari mereamur. Amen.

eosque integros et emendatos.

E

F

commendat
eligi Tarracoensem
Episcopum,

§ IV. Ad sanctum Braulium.

Domino meo et Dei servo Braulioni Cæsaraugustano Episcopo, Isidorus. Tuæ sanctitatis epistolæ me in urbe Toletana invenerunt: nam permotus fueram

A fueram caussa Concilii; sed quamvis jussio Principis in itinere positum remeare me admonuisset, ego tamen, quia propinquior eram presentiae ipsius, quam regressionis, malui potius cursum itineris non intercludere. Veni ad praesentiam Principis; inveni Praesentem Diaconum tuum: per eum eloquia tua suscipiens amplexus sum et legi et de salute tua Deo gratias egi; desiderio omni desiderans, quamvis debilis atque fessus, fiduciam tamen habens per Christum in hac vita visendi te; quia spes non confunditur per caritatem quae diffusa est in cordibus nostris. Codicem Etymologiarum cum aliis codicibus de itinere transnisi, et licet inemendatum praevia invioluntate, tamen tibi modo ad emendandum studueram offerre, si ad destinatum Concilii locum pervenisses. De constituendo autem Episcopo Tarracoenensi, non eam quam petitis senti sententiam Regis; sed tamen et ipse adhuc ubi certius convertat animum illi manet incertum. Peto autem ut pro meis peccatis apud Deum existere intercessor digneris, ut impetrata tuo delectantur delicta nostra, et remittantur facinora. Item manu mea: Ora pro nobis beatissime domine Frater.

§ V. *Ad sanctum Eugenium Toletanum Archiepiscopum.*

B

Domino carissimo et virtutibus inelyto, Eugenio Episcopo Isidorus. Vestrae sanctitatis litteras per nuntium suscipiens Verecundum, rerum omnium conditori grates impendimus, quod Ecclesiae sanctae suae mentis et corporis vestri valetudinem conservare dignatur: atque ad inquisita pro modulo parati satisfacere, exoramus orationum vestrorum suffragiis ab ærumnis opprimentibus a Domino sublevari. Verum quod in quibusdam quaestionibus venerabilis vestra fraternitas, licet vos non ignoretis petum, me compulsi respondere; majoris sententiae innovatio, nisi in mortis articulo, a minori nequaquam valeat enodari; sed potius ab inferiori prolata; a superiore jure mediante cassetur, orthodoxi Patres Spiritus sancti auctoritate praevia sanxerunt. Aliter autem quolibet adstruente, sicut est vestrae prudentiae eognitum, pravum suborietur, scilicet gloriatio securis contra eum qui secatur in ea. Quod vero de paritate agitur Apostolorum, Petrus praeminet ceteris, qui a Domino audire meruit, tu vocaberis Cephas, tu es Petrus etc. Et non ab alio aliquo, sed ab ipso Dei et Virginis filio honorem Pontificatus in Christi Ecclesia primus suscepit: cui etiam post resurrectionem filii Dei ab eodem dictum est, Pasee agnos meos; agnorum nomine Ecclesiarum Praelatos notans, cujus dignitas potestatis, etsi ad omnes Catholicos Episcopus est transfusa; specialius tamen Romano Antistiti, singulari quodam privilegio, velut capiti ceteris membris celsiori, permanet in aeternum. Qui igitur debitam ei non exhibet reverenter obedientiam, a capite sejunctus, acephalorum schismati se reddit obnoxium: sicut illud Sancti Athanasii de fide sanctae Trinitatis sancta Ecclesia approbat et custodit quasi fidei Catholicae articulum; quod nisi quisque fideliter firmiterque crediderit, salvus esse non poterit. Haec vestrae dulcissimae caritati, breviter praelibavi, considerans illud philosophi, Paucis sufficere sapienti.

§ VI. *Ad a Leofredum Cordubensem Antistitem.*

Domino meo, Dei servo Leofredo Episcopo Isidorus. Perlectis tuae... litteris gavisus sum, quod optatam salutem tuam relatu cognovi. De his quae in consequentibus insinuantur eloquii tui sermo stu-

duit, gratias ago Deo, quod solitudinem officii pastoralis impendis, et qualiter Ecclesiastica officia ordinentur perquiris. Et licet omnia prudentiae vestrae sint cognita, tamen quia affectu paterno consulis me, ex parte, qua valeo, expediam de omnibus Ecclesiae gradibus, et quid ad quem pertinet eloquar. Ad Ostiarium namque pertinent claves ecclesiae, ut claudat et aperiat templum Dei et omnia quae sunt intus extraque custodiat, fideles recipiat, excommunicatos et infideles rejiciat. Ad Acolythum pertinet praeparatio luminariorum in sacrario: ipse cereum portat, ipse in suggestu pro Eucharistia b calicem praeparat. Ad Exorcistam pertinet exorcismos memoriter retinere; manus super energuminos et catechuminos in exorcizando imponere. Ad Psalmistam pertinet officium canendi; dicere benedictiones, psalmos, laudes, sacrificii responsoria, et quicquid pertinet ad cantandi peritiam. Ad Lectorem pertinet Lectiones pronuntiare, atque c Prophetas populis praedicare. Ad Subdiaconum pertinet, calicem et patenam ad altarium Christi deferre, et Levitis tradere: urceolum quoque et aquamanile, et minutergium tenere, et Episcopo et Presbyteris seu Levitis pro lavandis ante altarium manibus aquam praebere. Ad Diaconum pertinet assistere Sacerdotibus, et ministrare in omnibus quae aguntur in sacramentis Christi, in baptismo scilicet, in chrismate: in patena et calice oblationes inferre, disponere in altario, componere mensam Domini atque vestire, Crucem ferre, praedicare Evangelium et Apostolum, nam sicut Lectoribus vetus Testamentum, ita Diaconibus novum praedicare praecipiunt. Ad ipsum quoque pertinet officium precum, recitatio nominum; ipse praemonet habere ad Dominum aures; d ipse hortatur orare, ipse clamat pacem, ipse annuntiat. Ad Presbyterum pertinet Sacramentum Corporis et Sanguinis Domini in altario conficere, orationes dicere, et benedicere populum. Ad Episcopum pertinet Basilicarum Consecratio, unctio altaris, confectio Chrismatis: ipse praedicta officia et ordines ecclesiasticos constituit, ipse sacras Virgines benedicit; et dum praesit unusquisque in singulis, hic tamen est praordinator in cunctis. Hi sunt ordines ac ministeria Clericorum, qui tamen auctoritate Pontificali in Archidiaconi cura et Primicerii ac Thesaurarii solitudine dividuntur. Ad Archidiaconum, pertinet imperare Subdiaconibus et Levitis, ad quos ista mysteria pertinent, ordinatio vestiendi altare a Levitis; cura incensi et sacrificii; deferendi ad altare in sacrificio necessaria; sollicitudo, quis Levitarum Apostolum et Evangelium legat, quis preces dicat seu responsorium, in Dominicis diebus vel festivitibus solennitatum quis decantet. Sollicitudo quoque parochianorum et ordinatio et iurgia ad ejus pertinent eorum: pro reparandis diocesanis ecclesiis ipse suggerit Sacerdoti, ipse inquirat parochias cum jossione Episcopi, et ornamenta vel res e Basilicarum parochiarum; gesta libertatum ecclesiasticarum idem Episcopo defert: Collectam pecuniam de communionem ipse accipit, et Episcopo ipse defert, et Clericis partes proprias distribuit. Ab Archidiacono untiuntur Episcopo excessus Diaconorum: Ipse denuntiat Sacerdoti in sacrario dies jejuniorum atque solennitatum; ab ipso publice in ecclesia praedicatur: quando vero Archidiaconus absens est, vicem ejus Diaconus implet. Archipresbyter vero se esse sub Archidiacono, ejusque praecceptis, sicut Episcopi sui, sciat obedire: quod et specialiter ad ejus ministerium pertinet super omnes Presbyteros in ordine positos curam agere, assidue in ecclesia stare, et quando Episcopi sui absentia contigerit, ipse vice ejus Missarum solennia celebret, et Collectas dicat, vel cui ipse injunxerit. Ad Primicerium pertinent

D
FI MS
TOLETANO.

Explicat
munia Ostiarii

Acolythi,

b

Exorcista,

Psalmista,

c

Subdiaconi,

E

Diaconi,

d

Presbyteri,

Episcopi,

et sub eo

Archidiaconi,

i

e

Archipresbyteri,

Primicerii,

Acolyti

Mittit libros
Etymologia-
rum,

et de Episcopo
Tarracoenensi
respondet.

Docet censu-
ram a supe-
riore infli-
ctam, ab infe-
riore non
enodari,

Joan. 1, 42
Mat. 16, 13

et majorem
S. Petro et
Pontificibus
Romanis
datam pra-
eminentiam
Joan. 21, 15

a

A Acolythi, Exorcistæ, Psalmistæ, atque Lectores : signum quoque dandum pro officio Clericorum, pro vitæ honestate, et officium *f* cantandi et peragendi sollicite ; lectiones, psalmum, laudes, offertorium et responsoria quis clericorum dicere debeat : ordo quoque et modus psallendi in choro pro solemnitate et tempore : ordo quoque pro luminariis deportandis : si quid etiam necessarium fuerit pro Basilicarum reparatione, quæ sunt in urbe ipse denuntiet Sacerdoti. Epistolas Episcopi pro diebus jejuniorum parochianis ipse dirigat. Clericos quos delinquere cognoscet ipse distringat ; quos vero emendare non valet, eorum excessus ad agnitionem Episcopi deferat ; basilicarios ipse constituat, et matriculas disponat. Quando autem Primicerius absens est, ea quæ dicta sunt ipse exequatur, qui ei aut lege est proximus aut eruditione. Ad thesaurarium pertinet *g* ostiarum basilicarum ordinatio, incensi præparatio, luminariorum in sacrario et sacrificiis. Teneat ergo ecclesia Dei prout accepit a patribus, non declinando ad dexteram neque ad sinistram, ad patriam tendens.

g
Thesaurarii.

ANNOTATA.

B

a Leofredus, seu Laufredus subscripsit Concilio Toletano IV et VI, et per Valentinianum Archipresbyterum Toletano VII apud Loaisam. Epistola hæc ad eum citatur in Decreto Gratiani, cap. Perfectus, 25 dist.

b In editis. Calices Subdiaconis præparat. Suggesti autem nomine hic intelligi videtur mensula, quam vulgo Credentiam dicimus, ubi collocantur ante sacrificium omnia ad illud requisita.

c Ibidem et in Decreto, et ea quæ Prophetæ annuntiaverunt, populis prædicare.

d In editis : Ipse hortatur clamore, pacem ipse annuntiat. In decreto autem : Ipse hortatur clamare, ipse donat pacem, et ipse annuntiat. Sed MS. Toletani lectio magis placet, quia videtur referri ad verba Orate Fratres : quæ ut ex ritu Romano pronuntiantur a Sacerdote, ita videntur hic a Diacono proferenda indicari : quod idem intellexero etiam de his verbis Pax vobis, quod hic dicitur pacem annuntiare : itaque sic legerem : pro ipse clamat ; Ipse clam donat pacem (submissa voce scilicet ante Agnus Dei) ipse annuntiat elata voce eandem, sub finem Missæ Pontificalis.

e Ibidem, basilicarum parochianarum, sed hic et in Decreto basilicam adjective sumi observat Nicæ Antonius.

C

f In editis et Decreto, meditandi.

g Aliter ea edita ostiarum basilicarum ordinatio, incensi præparatio, cura chrisomatis conficiendi, cura baptisterii ordinandi, præparatio luminariorum in sacrario et in sacrificiis. Similiter fere Decretum.

CAPUT VIII.

Synodus Hispalensis. Hæreticus conversus, cæcus illuminatus. Epistolæ ad varios.

Hæc de innumerabilibus fere sufficiant ad præsens : si enim cuncta quæ occurrunt de eo præstringere voluerimus scriptis, tempus nos facilius quam copia deseret. In his namque sanctis operibus omne vitæ suæ tempus exercitatus, fama scientiæ et virtutum ejus universas regiones complevit. Multi itaque nobiles et peritissimi, desideratum videre cupientes Isidorum, alterius audire sapientiæ Salomonis a finibus terræ veniebant. Veniebant alii ut doctrinam ab eo salutarem perciperent : alii vero ut viderent mirabilia in nomine Domini facientem : veniebant infirmi ut sanarentur a languoribus suis, quia vir-

Undique ad
S. Isidorum
confluent sancti
et agri,

tus Dei de illo exibat et sanabat omnes ; alii autem D tentantes accedebant erronei, de se ipsis præsumentes, si forte possent eum capere in sermone. Quorum pravæ æmulationis, tempore quo ad a Synodum Hispalim conveniebant Episcopi, advenit b Gregorius, re suo contrarius c nomini, hæresis Acephalorum Antistes, verbis garrulus, lingua disertus, paralogicis syllogismis promptissimus, in disputationibus acutissimus ; qui quasi fluvius rapidissimus, multos sibi obsistentes fidelium, qui electi videbantur, ab sanctæ Ecclesiæ horto evellebat, et in mortis exitium secum infallibiliter pertrahebat. Negabat enim in Christo duas esse substantias, et non verum Deum ex Deo Patre ante tempora permanentem, sed purum tantum hominem asserebat. Hic ad B. Isidorum cum venisset, petebat ut in communi audientia sibi cum eo inire disputationis certamen audendi tribueretur facultas ; sperans se, etsi non eum superare, tamen nec ab illo superari ullatenus posse ; et hoc deveniret in multorum eversionem, si ita succederet, sicut hæreticus prænotaverat. Beatus autem Confessor, prævidens hoc ad utilitatem Catholicæ Ecclesiæ a Domino dispensari, ejus petitionibus benigne annuens, statuit diem. Convocat fideles, judices eliguntur, qui partibus auditis, contra succumbentem dignam pro obtinente ferrent sententiam. Quid plura ? Initur certamen ; et diversarum Scripturarum concurrentibus testimoniis, cedit hæreticus Episcopo, quia non poterat resistere sapientiæ et spiritui, qui loquebatur. Admirans ergo super doctrina Domini, non expectat ut sententia Judicum proferatur, ipse proprio ore se acclamans victum.

27 Populis vero cum Episcopis et Clero pia devotione Deum laudantibus, eo quod prostratus sit Christianorum prædo, qui seducebat illos die ac nocte, cæcus quidam astitit, importunis vocibus conquerendo. Heu, inquit, alma Doctor, Isidore, diu est quod de tua sanctitate percepi famam : sed nunc assistens, bonitate tua privatus, te videre non mereor. Intuitus autem eum Gregorius, B. Isidorum dissimulantem precabatur, ut Pontificalem chirothecam, quam manu tenebat, sibi porrigeret. Qua impetrata, in conspectu omnium fidus surrexit ; et cæci oculos ea tangens, clara voce dixit, Dominus Jesus Christus, qui per B. Isidorum oculos mei cordis illuminavit, sanctis ejus meritis oculos corporis tui ad confirmationem fidei dignetur illuminare. Quo dicto, de palpebris cæci sanguine erumpente, visum recepit, vociferantibus in laudis jubilo exinde populis. Beatus Antistes, vix silentio impetrato, docuit Christum Jesum verum Deum et verum hominem esse colendum, atque in una ejusdem persona duas esse substantias, divinam scilicet et humanam : divinam, quia Deo Patri semper manet coæternus ; humanam, quia ex intemerata matre Virgine coepit esse hodiernus.

a
c
etiam hæreticus disputans de fide,

E
qui convincitur

cæcus attactu
chirothecæ ejus
illuminatur :

J.

Epistola S. Isidori ad Braulionem.

29 d Quia non valeo te perfui oculis carnis : perfruar saltem alloquiis, ut hæc mihi sit consolatio, in columen litteris cognoscere, quem cupio videre. Utrumque bonum esset, si liceret : sed vel mente de te reficiar, si corporali obtutu non valeo. Dum pariter essemus, postulavi te ut mihi decadem sextam S. Augustini transmitteres : posco ut quoquomodo mihi cognitam eam facias. Misimus vobis Synonymorum libellum, non pro id quod alienius utilitatis sit, sed quia enim volueras. Commendo autem hunc puerum, commendo et memetipsum, ut ores pro me misero ; quia valde langueo, et infirmitatibus carnis, et culpa mentis : in utrumque tuum præsidium posco, quia per me nihil mereor. De cetero peto, ut dum vita comite portiteri ad nos regredi

S. Braulio
petit sibi
mittere aliquam
S. Augustini,

A gredi fuerit opportunitas, vestris nos jubeas, ketificare eloquiis.

gratia tua recipiam. Et manu sua, ora pro nobis, D
beatissime Domine.

EX MS.
TOLETANO

Alia Epistola ad eundem.

ANNOTATA.

et eundem
videre

Omni desiderio desideravi nunc videre faciem tuam, et utinam aliquando implemet Deus votum meum, antequam moriar, ad præsens autem deprecor, ut commendans me Deo orationibus tuis, ut hac vita, spem meam impleat, et in futuro beatitudinis tuæ consortium mihi concedat. Et manu sua, Ora pro nobis beatissime Domine frater...

Epistola Braulionis ad S. Isidorum.

S. Braulio

30 O pie Domine et virorum præstantissime, sera est inquisitio et tarde data mihi scribendi optio, quia peccatis meis ingruentibus, non modo sterilitatis vel inopiæ malo, verum etiam luis et hostilitatis, quo minus inquirerem, horribili sum præpeditus incursu. Nunc autem, et si mille necessitatibus, mille curis astrictus, post longum miseriæ tempus, velut ab improbi soporis, ut ita dixerim, gravedine suscitatus, istius meæ suggestionis affatibus dependere præsumo salutis obsequium; et cordis et corporis humilitate prostratus, imprecari excellentissimam tuæ beatitudinis potestatem, ut peculiarem famulum, quem pro sacræ dignationis intuitu semper habuisti susceptum, usque in finem habere jubeas commendatum. Nam ego (Christus novit) gravi dolore discrucior, quod demenso tempore tam prolixo, vel nunc vestrum non mereor videre conspectum. Sed spero in illum, qui non obliviscitur misereri nec repellit in finem, quod exaudiet precem pauperis, et vestro me miserum representabit aspectui. Suggesto sane, et omnimoda supplicatione depono, ut librum Etymologiarum quem jam favente Domino andivimus consummatum, promissionis vestræ memores servo vestro dirigere jubeatis. Quia ut mihi sua conscius, magna ibi ex parte servi tui et postulatione sudasti. Et ideo in me primum existe munificus, sic in Sanctorum cœtibus et felix habearis et primus. Gesta etiam Synodi, in qua Sintarius examinis vestri igne, etsi non purificatus, invenitur tamen decoctus, quæso ut vestro instinctu a filio vestro, Domino Rege nobis dirigatur cito. Nam et nostra ejus sic flagitavit gloriam suggestio, quia multum in concilio pro investiganda opus est veritate. De cetero Creatoris altissimi pietatem efflagito, ut coronam beatitudinis vestræ, pro integritate fidei et statu Ecclesiæ suæ, longo tempore præcipiat conservari; meque, inter oblatrantia præsentis mundi, varia et innumerabilia discrimina, munitum reddat tuæ intercessionis gratia; ac reconditum in gremium memoriæ tuæ, tutum ab omni tempestate peccati, oratu vestro, efficiat Trinitas sacratissima. Et manu sua: Ego servus Braulio Domino Isidoro: in Domino, fruar te, lucerna ardens et non marcescens.

Responsum S. Isidori.

31 Quia te incolumen cognovi gratias Christo egi: et utinam ejus cognovi salutem, in hoc corpore aspicerem et visionem. Quid autem mihi evenit pro peccatis meis manifestabo; quia non fui dignus tua perlegere eloquia. Statim enim ut accepi pittacium tuum, puer Regis ad me venit: dedi cubiculario meo illud pittacium, et confestim ambulavi ad Principem, ut postea perlegerem et rescriberem. Reversus de Palatio Regis, non solum scripta tua non inveni, sed etiam et quidquid aliud in cartis fuit periit; et idcirco (scit Dominus) luxi meritum meum, quia non perlegi eloquium tuum: sed rogo, quæcumque occasio venerit, rescribe mihi, et gratiam tuam verbi tui non auferas: ut quod ex meo delicto perdidi, iterum

Aprilis T. I.

tolet ejus
epistolam
perisse.

a Est ea Synodus Hispalensis ii apud Loyasam, habita anno regni 81, Sisebuti 9, Christi 619 aut sequente, cui præfuit ipse S. Isidorus Metropolitanus, interfuere 7 Episcopi suffraganei ejus.

b Gregorius Syrus natione, et ipse Episcopus, cujus factionis historia extat in dicta Synodo can. 12.

c Gregorius Græce vigilem aut vigilantem significat.

d Desunt in Sequentibus inscriptiones. In iis elucet humilitas S. Isidori et memoria mortis instantis. Sunt autem primæ epistolæ, ad Braulium; cujus Natali 18 Martii, digessimus historiam negotiorum inter hos Sanctos vertentium.

e Librum Etymologiarum postulatione Braulii scriptum esse testatur S. Hildephonsus de Scriptoribus Ecclesiasticis.

f Isidoro in Glossario, Pittacium, epistola brevis et modica. De ea voce sæpius egimus.

E

CAPUT IX.

Synodus Toleti habita. Præclara in morbo præparatio ad felicem obitum.

Cum igitur gloriosus Doctor Isidorus diversis coruscaret miraculorum signis, et fama sanctitatis ejus per universum fere orbem diffunderetur; prophetiæ spiritu, quo clarissimus refulgebat, obitus sui diem longe ante discipulis præsignavit. Attollitur clamor scholarium, monachorum luctus substruitur, monialium singultus erumpit, atque populi gaudium convertitur in mœrorem. Beatus autem Confessor eandem, quam semper habuerat, de Ecclesiæ Dei grege sollicitudinem gerens, jussit omnes Hispaniæ Episcopos et Abbates et Principes ad Toletanam Synodum convocari; exoptans summo opere, quatenus antequam migraret de corpore, clericalem ordinem in fraterna concordia, laicalem vero in perpetua dimitteret pace. Ad quam a Synodum cum ventum fuisset, in primis ut in fide sanctæ Trinitatis permanerent exhortabatur; hanc de unitatis essentia ac personarum varietate proponens distinctionem; unum scilicet essentia et natura, indivisibilem, verum Deum, de quo Moyses dicit, Audi Israel Dominus Deus tuus, Deus unus est: qui nequaquam vel cogitatione a fidelibus est dividendus, ut non in labyrintho erroris volvantur: qui ubique totus et integer est, per essentiam sive per præsentiam majestatis, quod idem est; intra omnia, sed non inclusus: extra omnia, sed non exclusus; nec localiter tamen: qui cum sit simplicissimus secundum majestatis divinitatem, est tamen trius secundum personarum distinctionem: Pater ingenuitus, semper omnipotens; Filius unigenitus de Patre, semper inseparabiliter natus; amborum autem Spiritus, inseparabiliter a Patre Filioque semper procedens; unde et unum sunt. Præterea in una Christi persona duas profiteamur nativitates atque naturas; unam scilicet sempiternam ex Patre, secundum quam Deo Patri æqualis manens, est immortalis et impassibilis; alteram vero temporalem ex matre, cum anima assumptam, secundum quam pro nobis pati atque mori dignatus est; unde verus Deus et verus homo in una persona est. Quid autem sit gignere, nasci vel procedere, hoc si non capimus sinu mentis, capiamur sinu fidei; et salvi erimus. Omnes nefariæ hæreses, non minus quam suum præcipitum exhorrens, enervavit et anathematizavit, maxime execrabilem et odibilem Arii sectam, nec non et Acephalarum nefariam superstitionem: quas ipse a

Præscius
mortis suæ,

Synodo
Toletanæ
præsides.

a

Deut. vi. 14
et mysterium
SS. Trinitatis
et incarnationis
explicat: F

hæreson
Acephalarum
refragat:

A tota Hispania et Galliis vehementi invigilatione; fratris sui prædecessorisque Leandri, sanctitate et doctrina perspicui, fulciete studio, gladii verbi Dei persequendo eliminavit, confudit, ac penitus enervavit. Romano etiam Pontifici loco beati Petri Apostoli substituto; eo quod sit Ecclesiæ Dei caput in his quæ ad Deum pertinent, a fidelibus omnibus debere obediri, clarissimis sanctarum Scripturarum testimoniis approbavit: quibus etiam contestando prohibuit, ne unquam membra a suo capite sejungerentur; volentibus præsumere, maledictum intendant. Regibus et Principibus leges instituit; Ecclesiæ Christi Sacerdotibus Catholicam fidei regulam tradidit; c Officia et gradus cunctorum ordinum exposuit, sacrorum jura ostendit civibus, et cunctis domesticis fidei populis disciplinam Christianæ religionis insinuavit. Ad ultimum vero, cum omnia hæc essent ab universis approbata, alter Moyses atque nostris temporibus legislator, ore prophetico persecutus est dicens: Cum in his traditionibus permanseritis puro corde, in præsentem vitam pace fruamini et bonis, et in æterna gloria congratulabimini laude perpetua; cum autem hæc præcepta dereliqueritis, apprehendent vos mira mala, et cadet gens Gothorum fame et gladio inimicorum et peste. Cum autem conversi ad Dominum Deum vestrum fueritis perquirentes ea, possidebit semen vestrum portas inimicorum suorum, et erit vobis gloria major quam fuerit inquam. Post hæc accepta benedictione valescentes Sancto, omnes ad propria sunt reversi.

33 Beatus autem Isidorus Primas, per aliquot dies Toleti moram faciens, verbo sanctæ prædicationis infatigabilis persistebat. Et licet plura monasteria servis Dei construeret miro opere, domus esset Toleti, parvissima erat cella contentus. Inde regressus Hispalim, cum d fatigatum corpus ægritudine assidua animæ natura subtiliter provideret, e (licet in multorum admirationem larga eleemosynarum distributione semper fuerit usus) tanta eleemosyna continuis diebus, per sex menses seu amplius, plusquam erat solitus, monachis, scholaribus, et pauperibus ab eo est erogata; ut ab oriente sole usque ad vesperum, in distribuendo pauperibus substantiam multam, maneret occupatus. Post hæc infirmitate ægritudinis fessus, dum febris in corpore convalesceret, et cibum ejiceret debilitatus stomachus, [ut suis exemplum relinqueret pœnitendi] ad pœnitentiam convaleuit: [ut quod suis semper docuerat verbis, opere quoque palam cunctis expleret, et cum Apostolo diceret, Imitatores mei estote, sicut et ego Christi. Convocato itaque Clero, et omni populo,

f Christi. Convocato itaque Clero, et omni populo, fecit se a discipulis suis ad ecclesiam lecto deferri] atque reverendæ vitæ sanctum Joannem Episcopum, et præclarum virum Eparchium Antistitem beatissimum [quos sibi vitæ sanctitatis vinculo amicitiarum annexerat] jussit statim ut essent presentes. Et dum a cellula sua ad ecclesiam Sancti Vincentii Martyris adduceretur, cuncta agmina Clericorum [scholarium, monachorum, sanctimonialium, quorum sanctus Confessor Doctor extiterat et sustentator] cunctarumque illius civitatis plebium, cum clamoribus et magno ululatu, eum susceperunt; rumpentes capillos capitis; barbas, facies et vestes scindentes; [ut si ferreum possideret quispiam pectus, solveretur mox in lacrymas et lamentum totus.

34 Et dum in prædicti Martyris ecclesia, juxta altaris cancellum, in medio poneretur choro, mulierum turbas longius stare præcepit; ut in accipiendo ipse pœnitentiam, virorum tantum, non mulierum, circa eum præsentia cerneretur. Et dum a prædictis suis Episcopis [qui cum ceteris, qui ad hoc triste, licet sanctum, convenerant spectaculum, insolabilibus resolvebantur lamentis] in cinere f involveretur

et cilicio, expandens manus suas ad cælum, ita exorsus est dicens: [Tu Dens, qui nosti corda hominum, et publicano longe posito dum pectus percuteret, dimittere peccata dignatus es; qui Lazarum dormientem post resolutionem carnis die quarta de monumento resuscitare dignatus es, et Abraham Patriarchæ sinu recipere voluisti; suscipe hanc confessionem meam; et peccata, quæ innumerabiliter contraxi, ab oculis differ tuis. Non reminiscaris mala, et juventutis delicta ne memineris]. Tu Domine, non posuisti pœnitentiam justis, qui non peccaverunt tibi; sed mihi peccatori qui peccavi super numerum arenæ maris. Non inveniatur in me hostis antiquus quod poniat. Tu scis, quia, postquam infelix ad onus istud potius quam ad honorem in hanc sanctam Ecclesiam indigne perveni, peccare nunquam finivi; sed ut prave agerem laboravi. Sed quia tu dixisti, In quacumque hora peccator se a Viis suis converterit, omnes iniquitates suas traderes oblivioni; hujus præcepti memor tui, clamo, utique cum spe et fiducia, ad te, cujus cælum non sum dignus aspicere præ multitudine peccatorum, quæ conversantur in me. Adesto et suscipe orationem meam, et mihi peccatori da veniam postulatam. Quod si cæli non sunt mundi in conspectu tuo, quanto magis ego homo, qui bibi iniquitates quasi aquas, et sumpsi claustra g peccati. His consummatis vivificum Corporis et Sanguinis Domini sacrificium, cum profundo gemitu cordis indignum se judicans, ab ipsis suscepit Pontificibus.

35 Deinde eorumdem Episcoporum et quicumque de clero erant, cunctarumque plebium [per omnia nobis præbens humilitatis exemplum] veniam precabatur, dicens: Deprecor vos, sanctissimi Domini mei Sacerdotes, sanctamque congregationem clericorum et populi, ut pro me infelice et pleno sorde peccati, vestra ad Dominum dirigatur oratio; ut qui meritis non sum dignus, merear, vestro saltem intercessu, obtinere impetrata clementia, meorum veniam delictorum. Dimittite mihi indigno quod in unumquemque vestrum commisi; si quem contempsi odio, si quem læsi irascendo. h [Vides virtutum exemplar, a quo omnium paterna sollicitudine necessitas dependebat, dum magistrum sic conspicias a sibi subjectis veniam postulare; quia hoc gratiosius est simplici amore, quibus prodest offensos aliqua timere occasione. Imitari labora pro viribus ad tanti doctoris humilitatem sectandum: est enim summa humilitatis species subjecere se minori; et castus Dei timor sive sanctus, qui permanet in seculum seculi, est, se non elato corde præferre alicui. Deinde beatus Confessor subjecit:] Dimittite, obsecro, nunc saltem, Domini mei, mihi instanter petenti; imo et si quid deliqui, pœnitenti. Et dum omnes voce magna pro eo indulgentiam cum lacrymis postulassent [licet ab aliquibus objiceretur, quod ille qui sancti tatis fulgebat culmine, non peccatorum precibus, sed e converso illi ejus juvarentur obtentu, qui mentis et corporis integritate ab ineunte ætate se Domino consecrarat. Dumque universi singulares viri virtutes narrant,] circumstantes iterum admonuit, dicens: Sanctissimi Domini Episcopi et omnes qui adsunt, rogo et obsecro, ut caritatem invicem vobis exhibeatis, non reddentes malum pro malo, nec velitis esse susurriones in populo; ut dilectionis vinculo connexi, non reperiatur a vobis lupus rapax relictum quem auferat. Dum igitur unicuique debitorum vincula vel chirographa condonasset, [quæ fere innumerable videbantur, quod etiam ad eximiæ bonitatis ejus excrevit indicium, cœpit resumptis divina virtute viribus, tam profusis cœlestis pabuli insistere dapibus, tam copiosa divini mysterii populis apponere fercula; atque diem, qua ad vitam nasceretur, qua

D
preces ad
Deum fundit:

peccatorum
veniam poscit:

g
sacro viatico
nuntur:

conmendat se
omnium
precibus,

et veniam
delictorum
petit:

F

commendat
mutuam
caritatem:

cum

EX MS.
TOLETANO

Romani
Pontificis
auctoritatem
rognat:

c

h

h

d

e

eleemosynas
plurimas
distribuit:

1 Cor. 11 1
ager coram
2 Episcopis
defertur in
ecclesia n S.
Vincentii,

cum lacry
omnium,

f

A cum Apostolo cupiebat dissalvi et esse cum Christo, cunctis lætus insinuare; ut indubitanter asseras eum spiritu æternis semper interfuisse convivis: atque, quamvis gravi correptus morbo, sed quo magis infirmatus fortior et potens, verbo exemploque prædicare, tam constanter, tam prudenter, tam affluenter; ut ad cælestia festinans ipse, assistentes quoque festinare compellebat. His itaque gestis residuam egenis et pauperibus mox dari jussit pecuniam. [Sed etiam hoc quam præcipue laudis illius clarificat titulum, quod dominicæ pacis præco latorque, ab omnibus studuit osculari, et pacem [accipere] quam ore prædicabat et moribus; dum eandem osculo dato singulis circumstantibus inceptor Auctoris reliquit, dicens] *i* Si ex toto corde dimiseritis ea quæ in vos adversa vel prava hactenus intuli, dimittit vobis Creator omnipotens omnia delicta vestra, ita ut sacrificiis unda, quam hodie devotus populus est percepturus, sit vobis in remissionem peccatorum: et hoc osculum inter me et vos maneat in testimonium futurorum. Completis his omnibus, ad cellulam reversus est. *k*

ANNOTATA.

B a Hæc est quarta Synodus, sub Sisenando Rege celebrata, sub quo et ipse diem suum obiit Isidorus, ut Ildephonsus innuit. Sed nihil eorum, quæ postea huic Synodo tribuuntur, diserta scilicet fidei confessio in ea, nisi alius verbis legitur. Quare auctoris licentia hæc fuerit non laudanda, suo potius quam Synodi sermone pronuntiare maluisse. *Ita Nicolaus Antonii: sed in Toletana Synodo strictius dicta, latius explicatur in Synodo Hispalensi 2, Can. 13.*

b *Idem observat, nihil tradi de Romano Pontifice in dicta Synodo Toletana 4.*

c *Quædam de his habentur can. 39 et 40.*

d *Hinc transcribitur Redempti Clerici (quem Archidiaconum appellat S. Isidorus in epistola ipsi inscripta) de obitu S. Isidori relatio cum hoc exordio hic omisso. Visum est mihi ut tuæ Sanctitati breve exponerem, quomodo bonæ recordationis Dominus meus Isidorus, Hispalensis Ecclesiæ Metropolitanus Episcopus, pœnitentiam acceperit, suamque confessionem erga Deum vel homines habuerit; vel quomodo de hoc seculo ad cælum migravit, fidei prænotationis meæ stylo tuæ dilectioni notescerem. Quæ res me primum compulit pro hac sollicitudine, quam ex amore in eum offertis, vestræ caritati gratias agere: deinde quia vera suppressere nequeo, et quod de eo pauca de multis colligere potui, te orante dicere cogor. Dum finem suum, nescio qua sorte jam prospiceret, et fatigatum corpus etc.*

e *Parentesi inclusa sunt adjecta, ut hinc inde nonnulla alia. Quæ [] inclusimus, velut ab auctore vitæ originariam Relationem interpolante inserta.*

f *In editis, ab uno cilicium, ab altero super se mitti exposceret cineres. Fuerunt autem hi duo Episcopi, Joannes Ilipæ, quæ hodie Pegna-flor; et Epartius Italicæ, vulgo Sevilla la Vieja; ambo Concilio Toletano 4 subscripti; et post Metropolitam Hispalensem primi, secundum ordinem Sedium, apud Carolum a S. Martino in Geographia sacra enumeratum.*

g *Ibidem, ut colostra peccatum: quod magis proborum. Est enim colostrum flos primi lactis: et sic continuata metaphora jungitur priori non absimili, quæ se dicit Sanctus quasi aquas bibisse iniquitatem.*

h *Hæc animadversio non habetur apud Redemptum; sicut etiam infra alia quædam puncta: quæ verosimiliter adjecta sunt ab auctore nostro, multa amplificatione ubique uso; nisi dicere quis velit ipsum Redemptum, abbreviatum duntaxat, a nobis haberi.*

i *Brevius apud Redemptum: Interea se ab omnibus osculari studuit, dicens,*

k Additur apud Redemptum: Et post diem confessionis vel pœnitentiæ quartum, pastorem jugiter curam et finem suum consummavit in pace, pridie Nonas Aprilis, Luna XIX, Æra DCLXXIV, hoc est anno Christi 636, quando Pascha agebatur pridie kalendas Aprilis: adeo ut appareat hanc confessionem factam esse ipso Sabbato Sancto: quando celebrandus erat sollemnis catechumenorum baptismus, quod ipsum indicant verba immediate prægressa: et sic mortuus fuerit feria 4 Paschalis hebdomadæ.

CAPUT X.

S. Isidori obitu: se; ultura, epitaphium: varia encomia.

Aliis etiam continuis tribus diebus, similiter a clero et innumerabili plebium exercitu (qui quotidie numero agebatur, sancti Patris exitum sibi lamentabilem, cælesti autem curiæ delectabilem videre cupientes) similiter ad ecclesiam ducebatur, et sanctæ prædicationis verba sitientibus infundebat, et reverentem a nuptiis Dominum gaudens excipere gestiebat, quasi optata lampade obviam Christo et cælesti curiæ invitanti ad tam celebre epithalamium procedens; Episcoporum, Clericorum, Principum et populorum caterva vallatus. Post diem autem confessionis vel pœnitentiæ quartum, in ecclesia stans, peracto sermone ad populum, expandens manus ad cælum ac benedicens omnibus, Deo sibi hactenus traditum gregem commendans, sanctum Domino tradidit spiritum; nobis sui corporis pretiosissimam margaritam, digna veneratione amplectendam, relinquens. Pontificis autem animam, a corporis theca resolutam, populi ut cernunt, emittunt voces et ululatus ad cælum, tanti Patris decessum, amarissimis singultibus plangentes. Inundat civitas Hispalensis flentibus; Episcopi Pastorem, Principes Præceptorem, Clerici Doctorem, monachi et moniales Rectorem et Sustentatorem, pauperes Patrem et Defensorem, vultu lugubri cordis amaritudinem prætendentes, insolubiliter plangebant. Non multo post luctus convertitur in gaudium, amaritudo in dulcedinem, vox plangentium in laudem, desperatio in consolationem, eo quod Sanctus non fuerit passus adeo eos diu tristari. Nam de corpore ejus tanta effluxit fragrantia, omnium aromatum vincens odorem; ut omnes, qui aderant, cælesti viderentur perfrui beatitudine. Diversarum ægri tudinum convenerunt infirmi, qui non solum sancti Corporis tactu, verum etiam solo odoratu, pristinae redduntur sospitati. Ad tam insignia singularis viri meritorum dona uberius cumulanda, accumulatiusexaggeranda, quadragenarius accidit annorum numerus, multiplici sacramento dicatus; quorum in spatio functus ac defunctus, Dei in se plenissime inhabitante et cooperante gratia evidenter ostenderet, quod perfectionis sibi culmen mystici sacramentum numeri consignaret. Advertat, dilectissimi fratres, caritatis vestre intuitus, attendat quantus fuerit in Sanctis, quam admirabilis, quam laudabilis, quam magnificus, quumque gloriosus iste Sanctus. Alius namque Sanctorum cæcos illuminat, alius leprosos mundat, alius mutis organa solvit, alius surdis aud tum restituit, alius claudos gressum firmat, alius defunctum cadaver ad vitam revocat, alius a tractu haustuque letifero conservat illesos, alius quovis morbo sanat attritos: unicuique enim, sicut ait Apostolus, datur manifestatio spiritus ad utilitatem. Alii quidem per spiritum datur sermo sapientiæ, alii sermo scientiæ secundum eundem spiritum, alii fides in eodem spiritu, alii gratia sanitarum in uno spiritu, alii operatio virtutum, alii prophetia, alii discretio spirituum, alii gratia linguarum, alii interpretatio sermonum: hæc autem omnia

D
EX MS.
TOLETANO.

*Triduo ultimo
ad ecclesiam
duci voluit:*

E

*ac data aliis
benedictione
moritur,*

*omnium luctu
mox verso in
gaudium
propter miracula:*

F

*excellit donis,
per varios
Sanctos
distributis*

1 Cor. 12, 7

*Osculo omnes
suscipit in
signum
caritatis.*

k

EX MS.
TOLETANO.

*eisque reple-
tur :*

*inter S. Le-
andrum et
S. Florenti-
nam sepulti
anima*

*in calum
glorioso ride-
tur portari :*

*ipse cum pra-
cipuis Sanctis
conferitur.*

*Epitaphium
a S. Hlepho-
so positum.*

A autem omnia operatur unus atque idem Spiritus :
cujus dono, cuius munere, cuius gratia, cuius largi-
tate, cuius instinctu, cuius inspiratione repletus elec-
tus Dei Confessor Isidorus his omnibus gratiarum
muneribus, his charismatum donis ita refulsit ad ple-
num, ut eum haec enumerando Apostolus describeret,
in Isidorum mentis conspectum direxisse videretur ;
in quem cunctorum praecedentium dona justorum
confluerent, et a quo in sequentes derivata decres-
cerent.

a 37 Dormivit autem B. Isidorus a Era dclx, anno
ab incarnatione Domini dcxxii, sana doctrina sano-
que consilio praestantior cunctis, et copiosus operi-
bus caritatis dierum honorum senior : non caligave-
runt ejus oculi, et dentes ejus non sunt moti de loco
suo. Denique, ut Sancti corpus cum honore debito
sepeliretur, omnium fuit una voluntas, eadem vota,
idemque desiderium. Et quia sanctissimus Doctor
Leander; antequam, migraret ex corpore, fratrem
suum hunc beatissimum juxta se sepeliri expetierat ;
et gloriosa Virgo Florentina eorum soror, idem de se
summo exoptaverat desiderio ; sepulcrum sanctissimi
corporis Isidori medium honorifice locaverunt ;
S. Leandri et S. Florentinae sepulchro illud hinc

B inde iungentes, auroque et argento plurimo celati
operis decorantes. Interea plures fuere divino illu-
minati dono, qui viderunt Sancti animam in sublime
ab Angelorum multitudine, in voce laudis ac jubila-
tionis, deferri; et Christum Dei filium, cum innu-
merabili Sanctorum caterva, obviam ei proceden-
tem. Quidam etiam, cuius vitae continentia satis
imitabilis videbatur, qui eundem Confessorem super
omnia diligebat, cum casu emergente tristitia nimia
consolari renuens anxietur, se raptum in extasi
testabatur, atque hunc egregium Pastorem inter In-
nocentium turbas, quos Herodes pro Christi nomine
trucidavit cum martyrii pulma; virginitatis aureola,
confessionis corona, primatum tenere se vidisse fa-
tebatur, dicentem sibi, quia paratus sum, omnibus
pro me Christi auxilium implorantibus ferre subsid-
ium. Qua visione laetus semper et hilaris videbatur;
sed tamen quodammodo anxius semper, pro Patris
suspiciens praesentia. Sed perfectissimi viri quid mi-
racula notem quid virtutes magnificem, quid scien-
tiam praedicem, quid doctrinam commendem, quid
mores extollam? nam in Apostolico viro, imo post
Apostolos Christi Apostolo, virtutum consonantiam
quid quaeras? cum in eo prudentiam Noe, fortitudi-
nem Abraham, temperantiam Isaac, iustitiam Jacob,
patientiam Job evidenti ratione conspicias. Unde in
Isidoro scientiae laudes eminentiam? cum in eo Moysi
et Eliae mireris praesentiam? Quid doctrinae prae-
feras gratiam? in quo doctoris gentium veritatem exu-
berare, disciplinam spiritu fervere, zelum scien-
tiae abundare reperies? Quid morum glorifices
claritatem? in quo Stephani tormenta, ceterorum-
que Christi sequacium cernes principare constan-
tiam.

38 Sed quia in his non est supersedendum ad prae-
sens, ne protracta lectio fastidium generet audienti,
ad propositum redeamus. Tuere interea Clerici et
scholares peritissimi quam plures in versibus et car-
minibus, agnoscentes Doctorem, de accepto ab eo
munere pii Patris magnalia extollentes; inter quos
honor Cleri B. Ildefonsus, Archipraesul Toletanus in-
elytae sanctitatis, qui de pectore magistri doctrinae
latices hauserat purissimos, ad Magistri decorem in
parte Ecclesiae, qua sancti Doctores quiescebant,
eorum gesta miro fecit opere depingi, et in cruce
argentea, quae Sanctorum superjacebat monumentis,
hoc carmen signavit.

Crux haec alma gerit geminorum corpora fratrum,
Leandri, Isidori, pariumque ex ordine vatum.

Tertia Florentina soror, devota perennis,
O quam composita consors! hic digna quiescit :
Isidorus medius disjungit membra duorum.
Hi quales fuerint, libris inquirito, lector :
Cognosces, et eos bene cuncta fuisse locutos.
Spe certos, plenosque fide, super omnia caros.
Dogmatibus cernas horum crevisse fideles,
Ac reddi Domino quod impia jura tenebant.
Utque viros credas sublimes vivere semper,
Aspiciens sursum pictos contende videre.

Item aliud,

In laudem Ecclesiae, Christo Regi gloriae
Concinamus jugiter :
Et Virginis unico, carmine Davidico,
Canamus sollemniter.
Gloriam Isidori, meritorum memori
Voce sonent cantici :
Crescat laudum cumulus, gratuletur populus,
Et ebori Angelici :
Nostris in temporibus, praefulgens hic moribus,
In verbis Dominicis :
Fidus fidem extulit, fide labem expulit
Erroris haeretici.
Natus de Cathagine, nihil ab origine,
Puerile sapiens,
Per fines Hispaniae fontem sapientiae fudit,
Mira faciens.
Hispani dum praefuit Primas, legem docuit,
Hispanus Hispaniam ;
In doctrina praemicans, Crucifixum praedicans,
Fugans idolatriam :
Stemmata praenobilis, perstitit immobilis,
In Dei magnalibus ;
Affectans caelestium gaudiorum praemium,
Spretis temporalibus.
Per fulgorem operum, exemplar fructiferum
Sese Clero tribuit :
Nil a certo varians, totus caelis inhians,
Vitia perdomuit ;
Romanorum dogmata cosmi hic per climata,
Reparavit largius ;
Hesperus Hesperiam, Lucifer Ecclesiam,
Decoravit clarius.
Orthodoxus Arium, dirum adversarium,
Rationis calculo
Contudit hic malleus; cessit hostis felleus,
Victus in propatulo.
Iberi devotio Cleri, pleno gaudio,
Colat patrem patriae,
Contemplando dogmata cosmi laudent climata,
Doctorem Ecclesiae.
Decus Archipraesulum, Sacerdotum speculum,
Seripsit, docte modulans,
De fide Catholica carmina mirifica,
Libros libris cumulans.
d Mahometi caecitas, perdens gentes perditas,
Illius miracula
Nequiens refellere, mæsta fuit cedere,
Viro sine macula.
Ut sincere credidit; sincere sic edidit,
Formam penitudinis ;
In discendis perspicax, in exemplis efficax,
Doctor multitudinis,
Quis ad plenum promere posset vel praescribere
De gestorum titulis ?
Lingua non sufficeret, dextera deficeret,
In scribendis singulis
Exoremus igitur hunc, de cuius creditur
Sanctitate firmiter ;
Hostis ab insidiis ut nos et a vitiis
Defendat perenniter.
O depressor criminum, tua nobis Dominum,
Prece reconcilies :

D

E
*Laudatur
ejus doctrina*

c

sincera fides

f

*scriptio libro-
rum :*

d

*Invocatur a
poeta rum
fratribus.*

A In spe nos confoveas, noxia submoveas,
 Sordes cunctas expies;
 Quem tecum excolimus, fratris tui poscimus
 Leandri suffragia,
 Preces nostras audiat, audiens suscipiat,
 Æterna memoria:
 Doctoris Fulgentii horum fratrum socii,
 Recordari volumus;
 Quem per vitæ meritum, salutis sollicitum,
 Esse nostræ, quæsumus.
 Virginem egregiam Florentinam sociam,
 Cum fratribus petimus,
 Ut adiutrix veniat, et offensas leniat,
 In quas nos cecidimus;
 Et leniri Dominus venit nihilominus,
 Amen Clerus concinat.
 Interventu Virginis, labe mundet criminis,
 Quos peccatum inquinat.
 Pro nobis tam celebris Virgo, pulsas tenebris,
 Vitiis, advocet.
 Ut qui regit omnia miranda potentia,
 Nos in cœlis collocet. Amen.

e 40 Obiit Beatus Confessor *e* sub die nonarum
i Aprilis, temporibus Christianissimi *f* Cintillani
 B Hispaniæ Regis et Heracli *g* Imperatoris Romano-
ff rum, illius videlicet Heracli, qui Crucem Domini-
mors sancta. cam, quam impius Rex Cosdroe a-portaverat loco
 sno; Hierosolymis restituit atque exaltavit. Testa-
 mentum nullum concludit; quia licet facultatibus
 abundans in Christo, tamen cum pauper spiritu
 esset, omnia quæ possidebat, priusquam de mundo
 migraret, distribuit pauperibus et egenis. Sed hoc
 quoque veram cunctorum erga Patrem notavit di-
lucernæ ad lectionem, quod duas lucernas fere perpetim arden-
sepulcrum. tes et pene inextinguibiles, quæ ab eodem naturali
 arte factæ feruntur, unam ad caput et unam ad
 pedes, in locis abditis posuerunt, unde corpus
 sanctissimum quasi continuo lumine frueretur.

41 Interea, fratres carissimi, dignum est ut hunc
 sanctissimum Doctorem laudibus et præconiis vene-
 retur omnis ecclesia; sed maxime Hispaniarum,
Anucephaleo- quæ specialius præ ceteris saluberrima ejus refulsit
sis virtutum. doctrina. Quis enim extollat virum in infantia omni
 laude venerandum, in pueritia omnium veneratione
 laudandum, in adolescentia tot virtutibus plenum,
 in juventute tanta bonitate conspicuum, in Episco-
 patu tot miraculis clarissimum, in senectute tam
 laudabili perditione perfunctum, in senio tam mi-
 raculo exitu perornatum, atque in fine tam miri-
 fico transitu glorificatum? Quis hunc non prædicet
 æterni Regis conspectibus acceptissimum, qui vita,
 C et moribus præsulatus officium; virtutibus famam,
 signis gratiam, profectibus disciplinam, scientiam
 laudibus, dies incrementis, et finem tanta gloria de-
 coravit? Nimirum cum adhuc vir beatissimus corpo-
 ree molis tædio gravaretur, et sitiens ad fontem
 vivum spiritus, nil in cœlo, nil in terra præter ipsum
 desideraret; quantus in oculis divinæ Majestatis
 fuerit, quam Deo carus, quam Angelis acceptus, quam
 amabilis hominibus, quam miraculis clarus, quam
 virtutibus splendidus, quam signis magnificus, quam
 glorifica laude dignus, quanta meritorum apud Deum
 largitate munificus, quanta apud homines munerum
 magnificentia conspicuus, in exanimi corporis redi-
 viva omnibusque stupenda seculis virtutum gratia
 orbis expertus est universus. Quantum enim qua-
 lemque transeuntium genitrix alitrixque terra, nihil
 tamen terrenum, nihil caducum sapientem, Isido-
 rum produxerit, fovit, tenuerit, imo ut expressius
 loquar, mente et operatione jugiter in cœlis inhæ-
 rentem detinuerit; ipsum testatur cœlum, sensit
 terra, aer exclamat, aquarum probat utilitas, sani-
 tates produnt, dum ad divini nutus imperia Isidori

semper placata meritis, et precibus prompta, pie
 petentium votis et obsequiis favent, et commoditati-
 bus obsequuntur, ad eruditionem ecclesiæ, et laudem
 Jesu Christi Domini nostri, qui vivit et regnat in
 secula seculorum. Amen.

ANNOTATA.

a *Supra ex Redempto retulimus æram DLXXIV, et
 annum Christi 636, qui annus mox e regno Cintilani
 confirmatur.*

b *Hoc carmen edidit ad 21 Decemb. Tamarius Sa-
 lazar.*

c *Idolatriam pro Idololatria passim mediæ ævi
 scriptores habent.*

d *Rejecimus supra aliquorum sensui de Mahome-
 tis in Hispaniam adventu: quem dum hujus epitaphii
 auctor recipit ut indubitatum, satis indicat longe
 juniorem se esse S. Ildefonso, cui primum epitaphium
 tribuitur.*

e *Imo pridie Nonarum.*

f *Cintila, seu Cintilanus regnavit annos tres, meases
 octo, ab anno 636 usque 640.*

g *Heraclius imperavit ab anno 610 usque ad an-
 num 641.*

CAPUT XI.

a *Abbreviatio Braulii Cæsaraugustani Epi-
 scopi, de vita sancti Isidori, Hispaniarum
 Doctoris.*

Isidorus vir egregius [natione Carthaginensis, a
 patre Severiano nobilissimo ejusdem patriæ Duce
 genitus] Hispalensis Ecclesiæ Archipræsul (Hispa-
 niæ Primas, sanctissimis Episcopis et Confessoribus
 Leandro et Fulgentio, ac Sanctissimæ Florentinæ
 Virgini præpositæ Virginum, extitit germanus), et
 Sancto Leandro successor sanctissimus. (Vir iste
 beatissimus, a pueritia studiis litterarum traditus,
 Latinis, Græcis et Hebraicis litteris instructus,
 omnium locutionis genere formatus, in trivii erudi-
 tione conspicuus, in quadrivii instigatione perfectus,
 divinis et humanis legibus ad plenum eruditus, sua-
 vis eloquio, ingenio præstantissimus, vita quoque
 atque doctrina fuit clarissimus, et merito a cunctis
 Hispaniarum Doctor nominatus. Sic namque de vir-
 tute in virtutem proficiens, refulsit Doctor eximius,
 ut secundum qualitatem sermonis omnibus, videlicet
 Latinis, Græcis et Hebræis, sapientibus ac minus
 intelligentibus, in eruditione existeret aptus atque
 incomparabili eloquentia strenuus. Nam tantæ ju-
 cunditatis affluentem copiam in eloquendo promeruit,
 ut ubertas admiranda dicendi ex eo in stuporem
 verteret audientes; quod audita, is qui audisset, non
 repetita sæpius memoriæ commendaret.

43 Jam vero quantus sapientia fuerit, ex ejus
 diversis studiis et elaboratis opusculis perfacile pru-
 dens intelligere poterit. Denique de his quæ ad nos-
 tram notitiam venerunt, ista commemoravi. Edidit
 libros differentiarum duos, in quibus subtili discre-
 tione, ea quæ confuse usu proferuntur, sensu discre-
 vit. Proœmiorum librum unum, in quo quid quisque
 liber sanctæ continent Scripturæ, brevi subnotatione
 distinxit. De ortu et obitu patrum librum unum, in
 quo gesta, dignitatem quoque et mortem eorum,
 atque sepulturam sententiali brevitate subnotavit.
 Ad germanum suum Fulgentium Episcopum, Offi-
 ciorum libros duos, in quibus origines officiorum,
 cur unumquodque in ecclesia Dei agatur, interprete
 stylo, non sine majorum auctoritate, elieuit. Syno-
 nymorum libros duos, quibus ad consolationem ani-
 mæ, et ad spem percipiendæ veniæ, intercedente
 rationis ordine, exhortationem erexit. De natura
 rerum

D
 EX MS.
 TOLENTANO.

15

* alias
 Episcopus

Fuit Latinis,
 Græcis et
 Hebraicis
 eruditus;

et eloquentia
 clarus;
 17

edidit libros
 2 Differen-
 tiarum.

Proœmiorum

1 de obitu
 Patrum.

2 Officiorum

2 Synony-
 morum.

1 de Natura
 rerum

rerum

A rerum ad Sisebutum Regem, librum unum, in quo, tam de ecclesiasticorum Doctorum, quam etiam de philosophorum indagine, obscura quædam de elementis absolvit. De numeris librum unum, in quo arithmeticam propter numeros Ecclesiasticis in Scripturis insertas, tetigit disciplinam. De nominibus Legis et Evangeliorum librum unum, in quo ostendit quid memoratæ personæ mysterialiter significant. De hæreticis et hæresibus librum unum, in quo majorum secutus exempla, brevitate qua potuit, diffusa collegit. Sententiarum libros tres, quos floribus, Papæ Gregorii ex libris moralibus decoravit. Chronicorum a principio mundi usque ad tempus suum librum unum, nimia brevitate colligit. Contra Judæos, postulante Florentina germana sua Præposita Virginum, libros duos, in quibus omnia quæ fides Catholica credit, ex Legis et Prophetarum testimoniis approbavit (De *b* Nativitate Christi sempiterna ex Patre, et temporali ex Matre, ex Isaia testimonii, librum unum. Moralium libros, B. Gregorii Papæ rogatu, compendiose abbreviavit: Cantica canticorum secunda expositione elucidavit.) De viris illustribus librum unum. Deinde nos istos suggestimus; Religiosorum regulæ librum unum, quem pro patriæ usu, et regularium viribus decentissime temperavit: de origine Gothorum et Regno Suevorum et Wandalorum historiæ librum unum: Quæstionum libros duos; quos qui legerit veterum tractatum supellectilem recognoscit. (Bibliothecam compilavit *c*: quartam Psalterii translationem edidit: super libros Moysi, et Psalterium, et quatuor Evangelia expositionem non minime insudavit studio: in canonico quoque et civili jure permaxima composuit instrumenta.) Etymologiarum etiam codicem nimia magnitudinis, distinctum ab eo titulis non libris; quem quia rogatu meo fecit, quamvis imperfectum reliquerit, tamen in viginti libros divisi; quod opus omnimodæ Philosophiæ conveniens quisquis crebra visitatione perlegerit, non ignotus divinarum humanarumque rerum merito erit. Ibi recluditur diversarum artium elegantia, et quæcumque fere sciri debent, restricte colliguntur. Sunt et alii sancti viri multi libri et in Ecclesia Dei multo cum ornamento inscripti, quibus eam liquide præmunivit; quem Deus, post tot defectus Hispaniæ, novissimis temporibus suscitavit; credo *d* ad restaurandam antiquorum sapientiam, quæ præ nimia antiquitate fere in humanis mentibus defecerat; ne diutius ignorantia aut rusticitate veterasceret populus Christianus. Temporum igitur series, et sæculi ætates nescienti populo aperuit, sacrorum jura ostendit, Sacerdotibus ecclesiastica officia et gradus cunctorum ordinum exposuit, Regibus et Principibus leges instituit, iudicibus avaritiam interdixit, civibus et cunctis domesticis fidei populis disciplinam Christianæ religionis insinuavit, spurcitiam Arianae hæresis a tota Hispania gladiis verbi Dei persequendo eliminavit, malignam Acephalitarum hæresim confudit ac destruxit: Gregorio namque præfatæ hæresis antistite superato, et Sanctorum testimoniis Scripturarumque auctoritate convicto, docuit duas in Christo esse naturas, divinam scilicet et humanam. Ad ultimum vero sedium, locorum, regionum, omnium divinarum humanarumque rerum nomina, genera, officia, causas, et quæque obscura atque ab humanis mentibus fere jam remota, scribendo patefecit. Tanta debriatione scientiarum claruit præditus, ut non solum nostris temporibus, verum etiam a tempore Apostolorum vel ante, primo homine et Salomone exceptis, in scientiarum varietate, ut credimus, nemo extitit illi primus. Floruit temporibus *e* Recaredi, Liubani, Witterichi, Gundemari, Sisebuti, Suintiliani et Sisibandi Regum, quos ipse ab in-

sania Ariana eruit, et in fide Catholica confirmavit.

Fuit præterea spiritu prophetiæ clarus, in eleemosynis largus, hospitalitate præcipuus, corde severus, in sententia verax, in iudicio justus, in prædicatione assiduus, in exhortatione lætus, in lucrandis Deo animabus studiosus, in expositione Scripturarum cautus, in consilio providus, in habitu humilis, in mensa sobrius, in oratione devotus, honestate præclarus, semper pro ecclesia ac veritatis defensione mori pronus, et omni bonitate conspicuus. Præterea pater extitit Clericorum, doctor et sustentator monachorum ac monialium, consolator mœrentium, tutamen pupillorum ac viduarum, levamen oppressorum, defensor civium, attritor superborum, persecutor et malleus hæreticorum; et quid plura? speculum honorum omnium factus est mundo, et ideo jam sine fine regnat cum Christo. Quo vero flumine eloquentiæ, et quibus jaculis divinarum Scripturarum seu Patrum testimoniis omnium nefarias hæreses destruxerit et enervaverit, synodalia gesta coram eo Hispali vel Toleti acta declarant: in quibus et Romano Pontifici a fidelibus, loco beati Petri Apostoli substituto, debere obediri; et uni Deo in Trinitate Personarum serviri, clarissimis Scripturarum testimoniis approbavit. Obiit temporibus Heraclii Imperatoris et Christianissimi Suintiliani Hispaniæ Regis, illius videlicet Heraclii, qui crucem Dominicam, quam impius Rex Cosdroe asportaverat, loco suo Hierosolymis restituit atque exaltavit. Dormivit autem B. Isidorus cum Patribus suis æra *o*clx, sana doctrina sanoque consilio præstantior cunctis, et copiosus operibus caritatis, ac diversis refulgens miraculorum signis; in quo quædam sibi antiquitas vindicavit, imo nostrum tempus antiquitatis in eo scientiam et miracula imaginavit: cui quasi quadam apposita laude non immerito illud philosophicum a nobis aptatur; Nos, inquit, in nostra urbe extraneorum more tamquam hospites, tui libri quasi domum reduxerunt, ut possimus aliquando, qui et ubi essemus agnoscere. Tenuit Episcopatum quadraginta annis, et sepultus est in senectute bona, Angelorum sociatus choris. Afficitur tædio et maroris inundatione civitas Hispalensis, dum tanto Patre orbata in sortem voracissimi deducitur prædonis. Interea, fratres carissimi, dignum est ut hunc sanctissimum Confessorem Isidorem omnis laudibus attollat Ecclesia, sed maxime Hispaniarum quæ præ ceteris specialius ejus saluberrima refulsit doctrina. Nam sicut Gregorius Doctor Romæ successit Petro; ita B. Isidorus in Hispaniarum partibus doctrina Jacobo successit Apostolo. Semina namque vitæ æternæ; quæ beatissimus Jacobus seminavit, hic beatissimus Isidorus verbo prædicationis, quasi unisex quatuor Paradisi fluminibus, sufficienter irrigavit, atque universam Hispaniam, tam exemplo boni operis quam fama sanctitatis, velut splendidissimus solis radius illuminavit. Igitur hunc sanctissimum Confessorem attentius exoremus, quatenus pro nobis miseris peccatoribus, qui adhuc in periculis hujus vitæ constituti sumus, apud Deum intercessor assistat assiduus; ut qui ejus sacram doctrinam pio amore amplectimur, in præsentibus instantibus periculis eruemur, et post hanc vitam ad societatem electorum Dei sacris ejus intercessionibus pervenire mereamur. Amen.

ANNOTATA.

a Extat hæc S. Braulionis narratio ante opera S. Isidori, et appellatur Prænotatio librorum ejus, apud Tamaium Salazar ad hunc diem et alios, sed nusquam illa extat tam laxè deducta quam hic; ut non videatur Abbreviatio

Virtus et doctrina ejus laudatur

E

Tempus mortis

et mortui claritas,

F

ejus intercessio apud Deum petenda

A Abbreviatio dicenda, sed paraphrastica elucidatio; sicut supra etiam in *Redempti Clerici recensione de obitu Isidori observavimus*; et uncis similiter () includimus quæ videntur interpolando adjecta. Nam totum hoc principium ita breviter complexus est Braulio: Isidorus vir egregius, Hispalensis Ecclesiæ Episcopus, Leandri Episcopi successor et germanus, floruit a tempore Mauriti Imperatoris et Recaredi Regis: in quo quiddam sibi antiquitas vindicavit, in nostrum tempus antiquitatis in eo scientiam sibi imaginavit: vir in omni locutionis genere formatus, ut imperito doctoque secundum qualitatem sermonis existeret aptus, congrua vero opportunitate loci incomparabili eloquentia clarus.

b Hujus opusculi et duorum sequentium non fit mentio in jam citatis editis.

c Aliquot sequentium non meminerunt libri editi.

d In editis, Ad restauranda antiquorum monumenta... quasi quamdam opposuit destinam, id est fulcrum seu columnam uti ea voce utuntur SS. Augustinus, Fulgentius, Beda cum Arnobio: quæ porro sequuntur brevius et nervosius sic habentur in editis: Cui non immerito istud Philosophicum a nobis aptatur. Nos, inquit, in nostra urbe peregrinantes errantesque tamquam hospites, tui libri domum re-duxerunt. Tu ætatem patriæ, tu descriptiones temporum; tu sacrorum jura, tu sacerdotum tu domesticam publicamque disciplinam, tu sedium regionum, locorum; tu omnium divinarum humanarumque rerum genera, officia, causas aperuisti. Quo vero flumine eloquentiæ et quot jaculis divinarum Scripturarum seu Patrum testimoniis Acephalitarum hæresim confoderit, Synodalia gesta eorum eo Hispali acta declarant, in quibus contra Gregorium, præfata hæresis Antistitem, eam asseruit veritatem. Obiit temporibus Heraclii Imperatoris et Christianissimi Chintilani Regis, sana doctrina præstantior cunctis, et copiosior operibus caritatis.

e Regnarunt hi septem ab anno 536 usque ad annum 636.

HISTORIA TRANSLATIONIS

Ex eodem MS. Toletano.

PROLOGUS.

C Quæ digne plures non valent investigare, sed nullus quidem invenire, sapientiæ secreta supernæ, in tanta profunditatis excellentia; dum ad sui desideria corda investigando dilatant hoc quod investigant, non inveniendo mentis aciem angustant. Mire quippe ratio tradidit superni consilii, hoc quod desuper non injuste disponitur ab ipsa sapientia immortalis, a nobis adhuc mortalibus jure ignorari; quia dispositio divina in suæ sublimitatis omnipotentia, quamvis nulla circumscribi valeat mentis prudentia; tamen quibus ex nihilo contulit esse, suæ cuncta subesse præsentat legibus justitiæ, dum supplicio reprobos humiliat, et Sanctos gloria sublimat. Quorum quidem patrocina Catholicæ Ecclesiæ adsunt præclara, dum eorum meritis protecti fideles, etiam quas incolunt urbes frequentibus habent miraculis celebres. Ex quibus Legionensis civitas, a priscis temporibus Hispaniensium dilecta Regibus, quia erat regali fide nobilis et famosa, præcipuum Confessorem Isidorum gloriatur se venerari Patronum: ejus doctrinæ radiis Ecclesia fulget universalis; qui sanctitatis ac honestatis speculum, fama vivit et meritis, per ipsum mundi spatium. Quæ cum sit Sacerdotalis et Regia, digna etiam est dignissimi Confessoris Christi, Hispaniarum Doctoris Isidori, cum regio apparatu, regia in aula, mirificum corpus excipere, venerari, et quodam juris dono possidere. Quem Hispalis ipsa,

ad Legionensem urbem

de latum est corpus S. Isidori

cui vivens in corpore præfuit, in qua etiam Pagano-rum supersedente sævitia multis defunctus temporibus latuit, vel occultum tenere nequivit. Quo itaque ordine, quo tempore, quibus personis hoc donum publicum, hoc patriæ præsidium in Legionensem sit translatum urbem, a prædicta Hispali, quæ ejusdem viri Apostolici doctrina exstiterat felix et gloriosa, Hispaniensiumque prima Sedes fulgebat Metropolitana, a qua nomen traxit Hispania, ab Hispano Rege urbs populata, stylo tradere fideli nos invitat tanti veneratio Confessoris.

CAPUT I.

Maxima Hispaniæ pars a Saracenis occupata: præcipua paulatim recuperata.

R egente S. Gregorio Papa feliciter Ecclesiam Dei, et Recaredo Christianissimo Rege regnum Gothorum in Hispaniis nobiliter gubernante, sub imperatore Heraclio, qui crucem Dominicam, quam impius Rex Cosdroes asportaverat, Hierusalem restituit, invalescente fere in toto orbe Arianorum vesania, doctor Hispaniarum Isidorus, Hispalensis Archiepiscopus, sidus clarissimum in tenebris, fidelibus splenduit; qui Gothorum gentem in fide Catholica confirmavit, et ab Hispanis hæresim Arianorum et Acephalitarum funditus eliminavit, Regibus Gothicas leges instituit, Ecclesiæ Christi Sacerdotibus ecclesiasticam regulam tradidit, et ore prophetico protestatus est dicens: Cum in his traditionibus permanseritis puro corde, in præsentis vite pace fruamini et bonis, et in æterna gloria coronabimini laude perpetua: cum autem hæc præcepta dereliqueritis, apprehendent vos mira mala, et cadet gens Gothorum fame et gladio inimicorum et peste. Cum autem conversi ad Dominum fueritis, perquirentes ea, possidebit semen vestrum portas inimicorum suorum, et erit vobis gloria major quam fuerit unquam. Post transitum vero ejus, Hispaniarum Reges et Sacerdotes, sancti Pastoris sequentes vestigia, salutaribus institutis pro viribus inhaerentes, commissum sibi gregem feliciter gubernabant; donec flagitiosus a Witiza Hispaniarum regnum infelicitate adeptus. Qui cum esset probrosus moribus, etiam alios suis pravis actibus subesse coegit. Nam postposita omni religione divina et sancti Doctoris Isidori spreto documentis, laxoque pudicitiae freno, ne adversus eum pro tanto scelere sancta Ecclesia insurgeret, Episcopis, Presbyteris, Diaconibus, atque omnibus altaris sacri ministris carnales uxores lascivus Rex habere præcepit. Sed et Episcopi ceterique Ecclesiæ Prælati spernebantur, sacrosanctæ Ecclesiæ clausis foribus sacramenta pro nihilo habebantur, synodalia sancti Patris Isidori instituta despiciuntur, Concilia dissolvuntur, sacri Canones postponuntur, postremo vero quidquid sobrium et honestum est voluptatibus subinductis pro nihilo reputatur. Igitur tyranno Witiza in hujusmodi et ceteris superbiæ fulcimentis, a Romana Ecclesia sejuncto et mortuo, b Rodericus Thendofredi filius in regnum successit Gothorum, vita et moribus, Witizæ non dissimilis; qui non ut debuit, virgulta nefaria extirpavit, sed luxuriæ irritus dissolutione magis ac magis augmentavit. Quibus omnipotens Deus provocatus ad iram, (commemrito enim atque ineffabili modo, suis semper efficax consiliis Divina providentia, cum detrimentis incrementa dispensat, et damna restaurat damnis) c anno lxxv post transitum sanctissimi Isidori, quia Sacerdotes et Reges eum dereliquerunt, in virga indignationis omnes Hispaniæ gentes corrigens, justo judicio, gentili gladio (secundum quod sanctus prædixerat Doctor Isidorus) feriendæ sunt traditæ. Per filios namque Witizæ et Julianum Comitem Tingitanæ

D
EX MS.
TOLETANO
cujus rei ge-
stæ series
indica'tur.

E

Secundum
S. Isidori
vaticinium,

a
cem Witiza
Rex impie
vixit.

F

6
cujusque ex-
emplo Rode-
ricus,

c

a Saracenis
pars Hispaniæ
est occupata.

EX MS.
TOLET.d
e

A taniae, cum d Ulit Rege fortissimo Africae, transmarini Saraceni mare illud, quod Hispalensi urbe aluit, transfretantes, primo e eandem urbem coeperunt, deinde Baeticam et Lusitaniam Provincias occupaverunt: Quibus Rodericus Rex aggregato exercitu Gothorum armatus occurrit. Sed quia praefatus Rex, neglecta religione divina, vitiorum se dominio mancipaverat; protinus in fugam versus et omnis exercitus fere ad internecionem usque gladio delectus est. Saraceni deinceps longe lateque vagantes innumeras horridasque caedes perpetrarunt: qui quantas caedes quantasque strages nostrorum dederint, testantur eversa castra et antiquarum urbium dirupta moenia. Ea tempestate omnis Hispania luxit, monasteria in se eversa, episcopia destructa, libros sacrae legis combustos, thesauros Ecclesiarum direptos, omnes incolas ferro, flamma, fame consumptos.

Vicit eos
Pelagius
Rex:g
h

3 Tandem Dei pietas, quae non est solita eos quos corripit ad internecionem usque delere, sed flagellando misericorditer corripere; animos g Pelagii ejusdam, qui regia traduce extitit oriundus, corroboravit; et contra Saracenos, loco qui dicitur h Cova sanctae Mariae, rebellando eis bellum indixit. Qualiter autem in conflictu illo divina manus pro nostris pugnaverit, ex hoc potest adverti, quod armorum spicula, a Saracenis missa, in eos ipsos retorsit; et rupes quaedam, Dei nutu praescissa, corruit, et de Saracenis non minimam i multitudinem opprimendo extinxit. Quod si quis ad plenum voluerat noscere,

quem secuti
Reges,

i

lugubrem historiam temporum illorum studeat legere. Illo ex tempore rursum praecepta divina, per B. Isidorum sibi tradita, perquirentes Hispani; coepit gloria et regnum gentis Gothicæ, sensim atque paulatim, veluti virgultum ex rediviva radice pullulare; et industria Regum, qui regali stemmate progeniti apicem regni nobiliter gubernabant, singulis momentis succrescere. Fieri namque armis et viribus famosi, misericordia atque justitia praecipui, religioni sacrae dediti; qui inimicos crucis Christi viriliter ancipiti persequentes gladio, episcopia innovarunt, monasteria fundarunt et thesauris ditarunt, auro et gemmis librisque ornarunt, ac pro viribus Christiani nominis gloriam dilatarunt. k Sed et Carolus

restauravit
religionem
pristinam:

k

famossus Franciae Rex, a B. Apostolo Jacobo per visum admonitus, cum praeclara Francorum generatione, zelum legis Dei exercens, de Pictavia et Vasconiae confinibus triumphali ultione Saracenos eliminavit, et per Pireneica juga usque Caesaraugustam tempore l Adefonsi magni Regis Legionensis devenit, et dilectionis causa eidem Regi Adefonso m consobrinam suam nobilissimam in conjugio copulavit.

eosdem Saracenos
vicerunt
Carolus
Magnus:l
m

C Limina etiam B. Jacobi Apostoli cum christianissimus Rex Carolus gratia orandi visitaret, saniori ejus consilio Rex Adefonsus S. Jacobi Apostoli ecclesiam Metropolitana honore, ex Romani Papae assensu, decoravit; atque ut secundum sancti Patris Isidori regulam viverent, tam ipsi quam omnis Hispaniae Clerus, statuit; ut hoc esset Hispaniae sublevatio, cujus neglectus extiterat ei causa dejectionis.

Adefonsus
Magnus

n

et Ferdinandus
Magnus.

4 Ceterum Rex Adefonsus, Ismaeliticum populum funesta truncatione perimens, Ecclesiae Christi honorem gloriose dilatavit, et in pace quievit. Ex cujus illustri prosapia emersit vir clarissimus n Fredenandus, Sancti Regis filius; qui serenissimam Reginam Dominam Sanctiam, Regis Adefonsi filiam, in sceptri consortem sibi junxit uxorem; quae quadam speciali mentis prudentia, Reginae Austri non secunda, regiminis regni sollicita, vices nonnumquam supplebat Regis et conjugis; sieque suberat viro, ut particeps laboris esset in regno. Rex autem Fredenandus, ut sceptrum regni possedit, et regalis diadematis suscepit insignia, sceptrum moribus exor-

nabat probis. Hic in Christi hostes exerto mucrone, D nescius vinci sed vincere, imperii dilatavit fines, sortitus triumphos frequentes. o Ad cumulum vero suae felicitatis, hanc Regina Sanctia blandis adit colloquiis, quatenus in civitate Legionensi sibi suisque posteris decentem pararet sepulturam, quam etiam Sanctorum Reliquiis, ad suam suorumque tam praesentis vitae quam futurae tuitionem, decorare studeret. Pollet enim haec civitas situs nobilitate, eo quod sit jucunda terris, salubris aere, fluminibus irrigua, pratis et hortis fecunda, montibus, et fontibus deliciosa, arboribus nemorosa, atque religiosorum virorum inhabitatione aptissima. Deceverat namque Fredenandus Rex apud p S. Facundum, quem semper eorum habebat, vel q in ecclesia S. Petride Arlanza, corpus suum tradere sepulturae. Post Sanctia Regina, quoniam in Legionensi Regum coemiterio in ecclesia r S. Joannis Baptistae s avus suus Rex Veremundus; Ordonii et suus pater dignae memoriae Rex Adefonsus, nec non et frater serenissimus Rex Veremundus quiescebant, ut ipsa quoque et ejusdem vir cum eis post mortem quiescerent, pro viribus laboravit. Rex igitur Fredenandus, petitioni fidissimae conjugis annuens, deputavit caementarios, qui assiduam dent operam tam dignissimo E labori.

qui sibi et
uxori Sanctiae
sepulturam
construit
Legione,

p

q

r s

ANNOTATA.

a Witiza Rex, post obitum patris Egicæ regnavit anno 9, ab anno 701, usque 710.

b Rodericus regnavit annos duos cum Witiza, et necdum anno uno solus.

c Si ad annum 636, quo obiit, addantur anni 75, pervenitur ad annum 711, quando mense Maio Saraceni in Hispaniam transiverunt.

d Ulit, aliis Tarich dictus.

e Hispalis capta est anno 712.

f Exercitus deletus est anno 713.

g Gothorum reliquiae in Asturibus et Cantabris receptum habuerunt; et Pelagium, filium Faulani Ducis, ex semine regio, Principem elegerunt, æra 757, anno Christi 719.

h Ob accessum Saracenorum secesserat Pelagius in montem Ansevam ad antrum Cova S. Mariae dictum, vulgo jam Cava donga; et inde cum fidelibus ad pugnam egressus interfecit centum viginti quatuor millia hostium, æra 756, anno Christi 720, ut scribit Sebastianus Episcopus Salmanticensis.

i Sexaginta tria millia fuisse asserit idem Sebastianus.

k Reliqua hujus numeri desunt apud Tamaium. Quae de expeditione Caroli magni retulit Eginardus in ejus vita, illustravimus ad 28 Januarii cap. 3 hic nonnulla videntur inserat ex Turpino, ut propterea a Tamaio omissa fuisse: qui alias totam hanc historiam, stylo aliquantum mutato exhibet 21 Decembris.

l Hic est Adefonsus; filius Ordonii, Regis, cui successit (teste Sampero Episcopo Astoricensi) æra 896, id est anno 860; aliqui referunt ad annum 862.

m Xemenam appellat Sumpirus, ex Gallorum prosapia.

n Ferdinandus Castellæ Rex primus ab. an. 1035, et Rex Legionensis ab. an. 1038, coronatus 22 Junii. Porro ad antiquam veramque nominis notionem qua significatur Manu pacificus vel Pacificans manus, proprius accedit superioris seculi usus, quo Fredenandus scribitur.

o Ab hinc plura, eisdem fere verbis, leguntur in Tademensis Chronico, post æram 1075.

p Colitur S. Facundus Martyr cum S. Primitivo 27 Novemb. martyrium passus Sahaguni, in diocesi Legionensi, ubi Alphonsus 3, anno 905, construxit monasterium

A nasterium ; et a Saracenis destructum, restauravit Alphonsus 6, filius dicti Ferdinandi. Illud illustravit Sandovallius.

q S. Petri de Arlanza oppidum Castellæ veteris, ad Arlanzam fluvium, supra Ducatum Lermensem, ubi illustre est monasterium.

r Nunc S. Isidori, estque cænobium Canoniorum Regularium.

s Gonzalez d'Avila in Theatro Ecclesiastico Ecclesiæ Legionensis refert ibidem sepultos Ordonium 2, Froilam 2, Alphonsum 4, Ramirum 2, Ordonium 3, Sancium 1, Ramirum 3, et Veremundum 3, omnes seculo Christi decimo vita functos ; et Veremundum fratrem Sancti mortuum anno 1037 ; ac deinde Ferdinandum et Sanctiam : multarumque epitaphiarum profert.

CAPUT II.

Corpus S. Justæ petiitum : ac S. Isidori impletum : præviæ ejus apparitiones.

Interea Rex cum venerabili conjuge, quorum idem erat et summum desiderium, excogitans qualiter de sanctorum Martyrum corporibus, qui in Hispalensi civitate pro Christi nomine fuerant trucidati, posset adipisci vel unum; ordinatis per confinia rebus, cum primo opportunitas advenit temporis; congregato exercitu innumerabili, in Bæticum et Lusitaniam provincias hostiliter profectus est. Depopulatis itaque barbarorum agris, ac plerisque villis incensis; eidem a Benabet Rex Hispalensis occurrat, cum magnis muneribus; eum per amicitiam et regni decus obsecrans, ne ipsum regnumque suum persequi velit, sed ipsum, sicut ceteros Hispaniæ Reges, subjectum tributarium habere dignetur. Rex vero Fredenandus, ex more humanas miseratus angustias, dum grandævi barbari precibus flectitur, omnes idoneos viros ex hibernis accersiri jubet, quorum consilio disponat, quem finem supplicationibus Regis Maurorum imponat. Ei ergo prudentes viri, superni dispensatione consilii, suggerunt, ut Barbarum recipiat cum muneribus, et corpus b B. Justæ Martyris, quæ olim Hispali cum corona virginis et martyrii perrexit ad Christum, prout ejus animo insidebat, expeteret, ad Legionensem urbem, transferendum; quod factum est. Petitionibus cujus, ut Catholicus Fredenandus voluit assensum præbuit Benabet, et ei se daturum S. Justæ corpus promisit. Qua sponsione accepta, postquam de expeditione illa gloriose ventum fuerat Legionem; et aulici proceres (ex suo conferentes ingenio, quis ad tam sanctissimum opus dignus esset mittendus) aderant huic studio qui provido consilio, prout unicuique videbatur, animo regali satisfacerent. Sed tandem Rex præfatus, cujus arcana prudentia leges Deo auctore et jura ministrabat populis, convocat ad se reverendæ sanctitatis virum, qui ex c Amanensi monasterio, quod strenue cœlesti norma Abbas rexerat, Legionensis urbis divina providentia erat constitutus Episcopus, Albitus nomine; et d inimitabilem prudentia, fide et largitate e Ordonium, Astoricensem Episcopum, simul et f Munionem Comitem, atque Fernandum et Gundisalvum sui palatii optimates, cum manu militari (ideo quia Catholici fidei rebelles, putant, Christi fideles sibi hostes) Rex sagacissimus providus mente, ne insidiantium eis obsit aliquis cuneus, ad deferendum supradictæ Virginis corpus, Hispalim misit: qui venientes causam suæ legationis Regi Benabeti patefecerunt.

6 Rex itaque g Paganus, eos cum summo suscipiens honore, accitis regni sui Primatibus, quæ sit Principis Catholici petitio, declarat, rogatque edicant, quid super hoc eorum ferat sententia; Neque enim, inquit, dat ratio tantam majestatem contem-

Aprilis T. I.

ni, quæ ceteris patriæ Regibus extat præcellens et insignis. Et viri Gentiles, quamvis sacro non regerati fonte, quasi ex suæ intelligentiæ sensu, suo Regi ita dicunt: Rex venerabilis, licet nos teneat religio Gentilis, hujus Virginis et aliorum Martyrum protegimur meritis; nec hanc urbem hostilis sollicitat incensus, his subvenientibus. Hoc ergo lumen patriæ, hoc tui regni tutamen, ne patiaris alias transferri; humiliatio quippe hoc erit cunctis tuo imperio subditis. Dux igitur Gentilis, utile considerans consilium Optimatum, dixit Legatis, se satisfacere non posse in corpore Martyris Regis Fredenandi petitioni, dicens: Scio plane me Domino vestro, quod dicitis promississe, sed neque ego, nec aliquis ex meis, corpus quod quæritis vobis ostendere potest; vos ipsi quærite (licitum est enim) et inventum tollite, et abite.

7 Quo responso accepto, Venerabilis Episcopus Albitus secreto socios tali voce affatur. Ut cernitis, o socii itineris, nisi Divina miseratio nos relevaverit, labore frustrati recedemus. Necessarium itaque videtur dilectissimi, ut a Deo, cui nihil impossibile est opem quæramus, et hoc triduo jejuniis, et orationibus insistamus, quatenus divina majestas occultum nobis sancti corporis thesaurum revelare dignetur. Placuit cunctis exhortatio sancti Præsulis, et ter triduanum jejuniis et orationibus peregerunt. Jamque tertii tridui dies occubuerat; et quarta nox supervenerat, cum sanctus Præsul Albitus pervigil orationibus insistebat. Interea dum in cella sedens psalmos ruminalet, et fessa membra paulisper sustentaret, præ nimio vigiliarum labore, somno opprimitur; apparuitque ei quidam vir veneranda canitie comptus, Pontificali infula amictus, talique eum voce alloquitur: Novi quidem te cum sociis tuis venisse, ut corpus beatissimæ Virginis Justæ hinc transferentes deferatis; et licet non sit divinæ voluntatis, ut hæc civitas abscessu hujus desoletur Virginis; tamen non vacuos divina bonitas vos remittet: corpus namque meum vobis est donatum, quod tollentes auferte, et securi ad propria remeate. Quem cum reverendus vir Albitus interrogaret, quis esset qui talia sibi monita injungeret, ait: Ego sum Hispaniarum Doctor Isidorus, hujus urbis Antistes; quo dicto, ab oculis cernentis evanuit. Præsul vero evigilans, visioni, cœpit congratulari, et Dominum attentius exorare, efflagitans, ut si ex Deo esset hæc visio, iterum et tertio plenius innotesceret; sin autem discederet. Taliter orans rorsum obdormivit; et ecce idem ipse vir apparens, non dissimilia quam prius verba peroravit, rursumque evanuit. Expergefactus iterum Pontifex, alacrias trinam visionis admonitionem a Domino implorabat; qui dum obnixus Dominum oraret, tertio somno corripitur, virque supradictus, veluti semel atque secundo, ei apparuit; et quæ antea dixerat, tertio replicavit; et virga pastoralis, quam manu tenebat, terræ solum tertio percutiens, locum in quo sancti corporis thesaurus latebat, ostendit, dicens; Hic, hic, hic, meum invenies corpus; et ne putes te phantastica visione deludi, hoc erit tibi signum mei veridici sermonis: mox ut corpus meum super terram eduxeris, molestia corporis corripieris, ad nos cum corona justitiæ venies, et curia cœlestis te excipiet felicem, atque me Patrono gaudebit civitas Legionensis. Qui postquam loquendi finem fecit, visio ablata est.

8 Exurgens ergo Præsul a somno, certus de tanta visione, sed lætior de sua vocatione, seriem hujus revelationis Ordonio Pontifici designat: qui pro visitatione gloriosissimi Confessoris laudes representat Regi superno, tristis tamen de morte socii imminente. Factoque mane venerandus Albitus,

45 socios

EX MS. TOLETANO.

simulate permittit quæri.

Post ter triduanum jejunium E

Albito apparet S. Isidorus,

et suum corpus auferendum addicit:

F quod iterum iterumque fecit,

et locum corporis sui manifestat.

B Ferdinandus Rex

a

Regem Hispalensem tributarium accipiens,

b

petit corpus S. Justæ V. et M.

factaque sponsione

C

c

d

e

f

pro eo mittit Albitum et Ordonium Episcopos

g

quod Rex Hispalensis

EX MS.
TOLETANO.
Indicata sociis
revelatione.

A socios hortatur dicens : Oportet vos, dilectissimi, summi Patris omnipotentiam proutis mentibus et submissis vultibus adorare ; qui nos sua gratia præcedere est dignatus, et laborem nostri itineris frustrari non est passus. Divino enim nutu prohibemur membra beatæ ac Deo dicatæ Virginis Justæ hinc abstrahere ; sed non minora deferemus dona, dum corpus beatissimi Isidori, qui in hac urbe Sacerdotii potitus est infula, et totam Hispaniam suo opere decoravit et verbo, sumus delaturi. Hæc ait, et ordinem visionis seriatim patefecit. Quod audientes Deo immensus gratias referunt, et Regem Saracenorum simul adunant, et ei universa ordine pandunt. Quibus auditis, licet infidelis, virtutem tamen Dei perpendens barbarus, expavit ; eisque respondit : Et si Isidorum vobis tribuo, cum quo hic remanebo ? Hæc videntes ejus consiliarii, convocant urbis natu majores et cultores Catholicæ fidei, diligenter perquirentes, quis extiterit ille Isidorus, de quo inter christianos hujusmodi sermo verteretur. Sed et ipsi h Christi fideles, quos famosa nimis urbis celebritas dederat ibi indigenas per ipsos successus generationis, Christi Confessorem in tanto gentilitatis dominio credentes sibi adesse præsidio, ex ejus se nequibant consolari translatione ; cum quo, si eis inde esset libertas, magis optabant transmigrare. Tamen de Saracenorum jussione solliciti, id etiam quod suum erat, nimis indicium mœroris, aspectu nubilo insinuant, hunc esse maximum Ecclesiæ Doctorem Isidorum, hujus urbis quondam Metropolitanum Præsulem, a Romano Papa Gregorio Archiepiscopali pallio decoratum, eorum Mahometo per omnia inimicum, qui etiam suæ prædicationis tempore ab eo ab Hispania i turpiter est ejectus. Quod audientes Agareni, Christi Confessorem a suis primordiis suum censentes adversarium ; cupientes hostem pellere, suo suggerunt Regi, quia viros tantæ auctoritatis fas sibi non erat spernere, licet admodum inde turlaretur, ut det licentiam membra Confessoris inquirere.

corpus a
Rege petitur

h

et audito
Procerum
consensu
conceditur :

i

e vestigiis
virgæ,

et nova appu-
tatione S.
Isidori

corpus reper-
tum suave
fragrans

miraculis
claret,

B inde esset libertas, magis optabant transmigrare. Tamen de Saracenorum jussione solliciti, id etiam quod suum erat, nimis indicium mœroris, aspectu nubilo insinuant, hunc esse maximum Ecclesiæ Doctorem Isidorum, hujus urbis quondam Metropolitanum Præsulem, a Romano Papa Gregorio Archiepiscopali pallio decoratum, eorum Mahometo per omnia inimicum, qui etiam suæ prædicationis tempore ab eo ab Hispania i turpiter est ejectus. Quod audientes Agareni, Christi Confessorem a suis primordiis suum censentes adversarium ; cupientes hostem pellere, suo suggerunt Regi, quia viros tantæ auctoritatis fas sibi non erat spernere, licet admodum inde turlaretur, ut det licentiam membra Confessoris inquirere.

9 Stupenda loquar, a primis temporibus fere inaudita ; siquidem almi Pontifices ad ecclesiam, in qua sanctum corpus quiescebat, cœlesti revelatione dum pervenirent, et ejus sepulcrum quærerent ; vestigia Virgæ, cum qua sanctus Confessor trina percussione locum monumenti monstraverat, in ipso terræ solo inventa sunt. Denique humanæ mentes, quia dubie censentur vel impatientes, in diversa parte pavimenti cavantes, pretiosissimum sibi querebant talentum ; solis Pontificibus juxta sepulcrum orantibus, quos vis oppressit somni super ipsum lapidem tumuli, quibus se præsentat infulatus Christi Confessor Isidorus, declarans eis adesse effectum suæ petitionis : Ecce (inquit) pro voto vestræ mentis in hoc monumento meum corpus invenietis, meque Patrono gaudebit Hispania, sed magis civitas Legionensis : et tu Albite, regrediens exues hominem ; sed consolare, quia te cœlestis curia felicem excipiet. Almi itaque Præsules, tanta revelatione lætificati, socios convocant ; super tali insinuatione movent ut congaudeant, et sine mora sanctum aperiant sepulcrum ; Cumque detectum fuisset, tanta suavisissimi odoris emanavit fragrantia, ut capillos capitis, barbas, et vestes omnium qui aderant, veluti nebula nectareque balsami rore perfunderet. Aderant tunc, tam ex Christianis quam ex Saracenis, turba magna ; in laudem Dei et Confessoris ejus Isidori dantes voces ad sidera, cum summa devotione ; inter quos erant cæci duo, atque plures muti et claudi, diversis infirmitatibus languentes, qui omnes continuo redditi sunt sospitati. Corpus autem beatum ligneo vasculo, ex junipero facto, erat obtectum.

10 Statim autem ut reseratum est, reverendum

virum Albitum Episcopum ægritudo corripuit ; sed tamen sanctissima membra, mundis linteaminibus involvens, easignato vasi cypressino, una cum reverendo Ordonio Episcopo commendavit et diem extremum adesse sentiens sibi, lecto decidit. Nec enim aliqua mentis poterat contemplari ratio, beatissimum Isidorum falso ei hoc prædixisse indicio, cui cum Christo regnanti nulla valebat falsitas dominari. Ergo mens Albiti Præsulis quæ tota jam erat in supernis, considerans vitii et peccati matrem fuisse putredinem hujus carnis ; quæ una et sola est spes indulgentiæ, prout desiderio ad lavacrum eucurrit pœnitentiæ. Præsenti itaque reverentissimo Pontifici Ordonio (cujus cordis profunda, pro Sancti Pontificis instante absentia, mœroris obsederat infinitas) si quid fallente humani generis inimico vel reatu commiserat proprio, ducens ab alto mentis suspiria, ei relatione fidei præsentat ; eum etiam exorat, ut ejus intercessione assidua fiat ei propitia majestas superna. Deinde, quod Christiana Fides contra hostis fraudes dicit munimen suum et inexpugnabile præsidium, accepto animæ viatico, ipso nostræ redemptionis pretio, septima die tradidit Christo spiritum, frequentia præsentis fidelium.

Albitus
morbo corripi-
tur :

peccata confi-
tetur Ordonio,

sacro viatico
munitus
moritur.

E

ANNOTATA.

a Sandoval in Historia monasterii Sahaguntini § 38 ait hunc Regem Hispalensem appellatum Almun Camuz Aben Amet, ut posset Benabet videri contractum ex ultima parte Aben Amet.

b SS. Justa et Rufina Virgines, Hipalenses Martyres, coluntur 19 Julii. At Rodericus Toletanus lib. 6 cap. 11 ait, ab initio corpus S. Isidori petatum.

c Albitum sive Alvitum, ex monasterio Sahaguntensi Ordinis S. Benedicti assumptum fuisse, tradunt citatus Sandoval § 36, Gonzales d'Avila et alii.

d Lucas Tudensis, immutabilem, ex nostro MS. imitabilem, Tamaius inimitabilem, quod retinemus.

e De Ordonio egimus inter Prætermisos 23 Februarii, quo die eum ab aliquibus inter Sanctos recolimus, ibidem diximus.

f Citatus Sandoval § 37 vocat Muniam Mugnoz, hujus legationis primum, a Rege ideo donatum hereditate in Campo de Salinas. Addit ab aliis appellari Mugno, oriundum ex sanguine Regum Leonensium, et familia Osoriorum et Gasmanorum.

g Ita et Lucas Tudensis alique, Mahometanos appellant Paganos et Gentiles, et eorum religionem Gentilem.

h Nic. Antonius annotat auctorem loqui de Mixtarabibus, quos habitare amplissimam urbem inter Mauros, ab ipso ejus captivitate, ex hoc loco apparet. Hi Mixtarabes ab aliis Muzarabes appellantur.

i Jam supra diximus hoc de Mahometo per S. Isidorum ex Hispania pulso, inter fabulas habendum, posse tamen de aliquo Mahometicæ impietatis præcone verum fuisse.

CAPUT III.

Corpus S. Isidori Hispali Legionem delatum.
Beneficia accepta.

A storicensis autem Episcopus Ordonius, et omnis exercitus, accepto corpore B. Isidori et corpore Præsulis Legionensis Albiti, gaudentes festinabant redire. Dum vero corpus beatissimi Isidori in ligneum gestatorium poneretur, Rex Saracenorum supradictus Benabet, cortinam holosericeam miro opere contextam supra corpus ejus jactavit, et magna ex intimo pectore trahens suspiria, dixit ; Ecce recedis hinc Isidore, vir venerabilis, ipse tamen nosti, tua qualiter et mea res est ; unde mei memo-

Corpus a
Rege Hispal.
holosericea
cortina tegi-
tur ;

rem

a rem te semper deprecor esse. Rogo, Fratres, quanta Sancti Sanctorumque *a* Rex honoris reverentia amplectuntur Isidorum, cum ad tantam tamque solemnem reliquiarum ipsius venerationem ethenici barbarique ducis animum cœli ac terræ factor inclina-verit, ut in Christicolæ laudes in Christum blasphemus prorumperet, et de Sancti abscessu Sanctorum persecutor doleret, et Christianorum prædo Christi Confessoris exequiis regiis revera muneribus decoraret. Tamen plures aliter sentiunt, scilicet Sanctum Dei ei apparuisse, et fidem Catholicam eum docuisse per visum. Hæc glorificatione sancti Confessoris præsentata, dantes vale Regi, cujus muneribus sunt honorifice donati, gressum dirigunt ad propria reverendus Ordonius Pontifex ac præfati proceres, de sibi collato Patrono cœlitus ovantes.

*et aufertur
Hispani, ver-
sus Legionem:*

12 Recedentes vero legati fidelibus verbis declarant acta serenissimo Fredenando Regi. In sancti corporis adventu Rex clarissimus inexplicabilem exhibuit apparatus: quia non valet nostra simplicitas explanare, quanta Regi inhæserat lætitiæ immensitas; qui gaudens adesse sibi tanti patrocinia Confessoris, totus in Christi erupit præconiis. Sed quamvis his se frui inelyti Doctoris Isidori gloriatur suffragiis; tamen ex obliquo Præsulis Albiti mors mentem ejus sanciebat, quem semper mira dilectione veneratus fuerat: quæ quidem mors in conspectu Domini pretiosa fuit. Cum optimatum itaque corona et manu militari plurima Rex usque ad flumen *b* Durii processit obviam, comitibus filiis, ipsa regni gloria, *c* Sanctio, Adelfonso, et Garsia. Ibi regalis sublimitas præ gaudio ducens lacrymas, rerum Conditori dat laudes innúmeras; præsens turba ingens ducit tripudium, terra resonat voce Deum glorificantium. Quanta autem cœlestis elementis blandimenta, quantaque signorum frequentia sacri corporis thecam toto intervallo itineris, Legionensem usque urbem, subsecuta [sint, quis explicabit?] sed et quantus quamque magnificus religiosorum principum, cum summa devotione, apparatus; quantus eleri, cum populo spiritali gaudio lascivientis, plausus; quantus denique utriusque sexus [concursum]; salva excellentia gloriosissimi Regis Fredenandi, qui quasi privilegio abrenuntians temporali, glebam sanctissimi Confessoris pedibus nudis, cum præclarissimis filiis suis, gaudebat humeris deportare, velut David coram arca fœderis cum famulis ludens, ut quanto humilior videretur apud populum, tanto apud Deum gloriosior haberetur, et sibi suisque posteris utrumque regnum providente Divina elementa perpetim præpararet. Regina vero Sanctia ejus conjux, laterales habens *d* Urracham et Geloyram filias, regni pulchritudo et summa matris honestas, in ripa fluminis Durii præsens affluit inelyto Confessori. Archiepiscopi quoque, Episcopi et Abbates, Clericalis ordo ac monachalis, universi adsunt, induti sacris vestibus, cereis præcedentibus ceterisque ecclesie insignibus, de collato sibi Patrono Deum magnifice collaudantes. Et ut magis crescat júbilus et laus amplietur, quidam cæcus nomine Eosebius, dum dat manum loculo, oculis lumen illuxit subito.

*ad Durium
fluvium
excipitur a
Rege Ferdin-
ando,
b
c*

*ejus et
filiorum
humeris
portatur:*

*comitantibus
Regina et
filiabus
d
cum aliis
regni Episcopis
et clero:*

*cæcus illu-
minatur.*

*e
equis imposita
corpora
deferantur,
Albiti ad
ecclesiam
S. Mariæ,*

13 Cum autem pervenirent ad portam civitatis, quæ de Arcu dicitur, orta est in turba seditiosa altercatio; pluribus obsistentibus, quod in ecclesia S. Joannis Baptistæ corpus S. Albiti Præsulis deberet sepeliri. Aderat tunc huic celeberrimæ solemnitati vir venerabilis *e* Dominicus, Abbas monasterii de Silos, cujus sanctitas gratiarum efferebatur a cunctis. Illic dissidenti contentioni, sine partium præjudicio, pacificum imponere finem magno opere optabat. In quam cum omnium vota concurrerent, fundens preces ad Dominum, et sanctissimum invocans Doctorem Isidorum, jussit, ut Sanctorum corpora in

gestatoriis superponerentur equis, et quo, sine hominis ducatu, veniret Pontificis Albiti corpus, sepulturæ traderetur. Ipse virgæ parvo ictu, in ingressu civitatis, equos feriens semel; pium onos irratiabilia supportantia animalia Angelico ducatu, ut credimus, (quia Pontificalis ecclesia suo Antistite viduanda non erat) ad eandem sanctæ Dei genitricis ecclesiam, qui corpus S. Albiti ferebat equus, recto itinere venit: qui vero sanctum corpus Isidori deferrebant equi, ad ecclesiam S. Joannis Baptistæ venerunt, *f* et in quodam lacu, valde civitati nocivo, steterunt: quos nullatenus inde extrahere potuerunt, nisi lapidibus et terra eundem obstruerent lacum. Quo obstructo, quos morientes putabant equos, subito super solum incolumes vident. Unde stupefacti magnificentiam glorificant Confessoris; quo miraculo omnes attoniti ejusdem Confessoris revelatione, eum ad ecclesiam perpetuæ Virginis Mariæ deferunt, usque dum corpus S. Albiti Præsulis honorifice traderetur sepulturæ. *g* Posthæc Rex clarissimus Fredenandus, aggregatis Archiepiscopis, Abbatibus universis, et Regni sui nobilibus viris, Sanctissimi Doctoris Isidori membra, cum hymnis et laudibus, ad S. Joannis Baptistæ ecclesiam detulerunt, in qua nunc a fidelibus venerantur; eamque in honore sancti Antistitis Isidori consecrare, diem translationis et dedicationis festive annuatim celebrare statuentes, *h* decimo Kalendarum Januarii. Facta est translatio, Æra milesima centesima prima, anno ab incarnatione D. N. Jesu Christi millesimo sexagesimo tertio. Indictione prima, Concurrente tertio. Tanta autem devotione in festivitate illa Rex clarissimos, cum omni domo sua, ob reverentiam sancti et beati Confessoris, humilitati deditus claruit, ut cum ventum fuisset ad convivium, religiosus viris delicatos cibos, deposito regni supercilio contemptus, vice famulorum manibus apponeret propriis; Regina quoque Sanctia, quasi suis exoptationibus piis finem sentiens beatum impositum, hilari devotione cum filiis et filiabus suis, reliquæ multitudini more servulorum omne obsequium humiliter expenderet.

*D
EX MS.
TOLETANO.*

*f
S. Isidori ad
S. Joan.
Baptistæ,*

E

*h
Rex et Regina
cum suis
liberis
ministrant
convivio.*

14 Ad laudem quoque sancti Pontificis videtur pertinere illud, quod cum civitas Legionis siccitate et sterilitate deficeret, atque venenata regio innumera produceret animalia; effusa imbrum copia omnia prorsus fugantur nociva, fecunditate terræ concessa, ita quod de cetero hujusmodi in eadem regione adeo non sunt visa. Sed et illud quanto cum admirationis stupore est venerandum, quod destitutam tan egregio Patrono Provinciam etiam elementa morsta plangerent; et non naturalia denegarent incrementis beneficia; verum ad hoc usque murroris protraxere dispendia, ut contrariis naturali subsidio studiis in patriam vehementer insurgerent: cujus incolis quod tanto tamque insigni Patre, pravis insurgentibus meritis, orbarentur, imputarent. Nam cum præ ceteris Hispaniarum provinciis cœli clementia Bætico detulerit solo, et innatæ nascentium omnium fecunditati quasi paradisi fecundi irrigua locorum arrideat amœnitas, in tantum tali se Patre orbatam patria talis luxit, tantique Patris orbitatem tantis detrimentis ostendit, ut etiam subitarum pluviarum insolito decolorata marcidique rigore; cum propter maris calidum vaporem nunquam sit solita uredinem glaciæ perpeti, eo tamen anno, quo exinde beata membra sunt abstracta, adeo urente glaciæ est exusta; quod neque in vinetis, neque in olivetis seu ficetis, aliquid fructus remanserit; et manifestis Hispalensis civitas declararet imo proclamaret indicium, quod talis tantique Patroni meritis provisa cœlitus fuerit, et tanta provincie tantorumque beneficiorum magnalia, illius sola Reliquiarum absentia, subtrahantur.

*Legionensi
ditioni
fecunditas
additur,*

I

*et Hispalensi
ditioni
subtrahitur.*

EX MS.
TOLETANO.Plurima ad
sepulchrum
sunt miracula

- A 15 In loco autem quo sancti Doctoris Isidori corpus, in aureo gemmatoque sepulcro, a fideli plebe condigno veneratur honore, tanta fiunt miracula, quod si quis ea litteris traderet, non minima conficeret librorum volumina. Quanti autem meriti apud praesentiam rerum conditoris gloriosa se ferat intercessio Christi Confessoris Isidori, signorum assiduitas, quæ ibi fit, populis declarat. Ibi enim tuas amittis vires Cæcitas; nam quos luce privatos obsides oculos, beatissimi Isidori illuminat pie interventio: quæ membra dissolvit pessima pestis, vel valida febris, tu, Sancte, fusa prece, Confessor, das salutem, procul pulso languoris periculo: quos membrorum dissolutio a robore solito virium enervat, ad tumultum Sancti, precibus suis, adstant læti gressibus firmis. Ibi adveniens surdus vel mutus, ejus meritis sanitati redditus, gaudens inde repatriat: civitas defensionem, regio fecunditatem, et serpentium expulsionem, pii Doctoris obtentu se adeptam lætatur. Hæc tua namque sunt, Christe opera, qui inclytum Confessorem Isidorum, quem in coelis gloria et honore coronasti, in terris praesentas insignem miraculis. Hujus Sancta interventio, et praesentis diei translationis sacra celebratio, nos assidue
- B Regi commendet superno, cujus etiam [Confessor] hic patrocina nobis conferat salutis, et pacis gaudia, Jesu Christo praestante, qui cum Patre et Spiritu sancto regnat sine tempore in secula seculorum. Amen.

ANNOTATA.

a Scilicet Christus, vere Sanctorum omnium Rex supremus.

b Durius fluvius dividit regnum Legionense, in Tronsdurium et Cisdurium.

c Ex h. s. a morte Ferdinandi patris facti sunt Reges Sanctius, Castellæ; Adephonsus Legionis; et Garsias, Galleciæ. Consule Marianum lib. 9 cap. 7, 8 et sequentibus, ubi singulorum regnorum limites describit et fortunam, qua Sanctius ditiones fratrum armis occupavit, cui occiso Adephonsus successit.

d Urraca et Elvira dicuntur eidem Marianæ: illi data Zamora, huic Taurus, in hereditatis portionem ad vitam sustentendam.

e Colitur S. Dominicus de Silos sive Exiliensis 20 Decembris, in cujus Vita a monacho coævo scripta, et a Tamaio edita, dicitur obiisse anno 1073, feria 6, dicto 20 Decembris, scilicet littera Dominicali F. Addit Tamaius, eundem Vitam, una cum miraculis 114, servari litteris Gothicis exaratum in Actuario canobii B. Martini Madritensis: unde vehementer optamus tam hæc quam illum nobis integre transcribi (nam Tamaius vix unquam fidei retinet antiquum stylium, et miracula tardio prolixitatis omisit) beneficium gratanter agnoscere.

- C litteris Gothicis exaratum in Actuario canobii B. Martini Madritensis: unde vehementer optamus tam hæc quam illum nobis integre transcribi (nam Tamaius vix unquam fidei retinet antiquum stylium, et miracula tardio prolixitatis omisit) beneficium gratanter agnoscere.

f Mariana lib. 9. cap. 3 his strictim relatis, ista addit: Nec me præterit, ancipiti hæc hominum opinione aestimari: sed quia non nova dicuntur, sed tradita olim ab aliis, fidem auctores, præsertim Lucas Tudensis, qui hæc scripsit, sibi vendicent: nostrum est antiquis monumentis testata, integra fide litteris mandasse.

g Corpus S. Albiti anno 1527 translatum et pluribus miraculis illustratum, scribit Gonzales d'Avila pag. 398. Dies 27 Decembris ejus natalis assignatur in Martyrologio Hispanico Tamaï Salazar

h Nic. Antonius mallet legere undecimo Kalendas; asserens, diem Translationis esse xxii Decembris. At Tamaï Salazar impressit duodecimo Kalendas Januarii ex eodem MS. et ex Breviariis MSS. Legionensi et Compostellano, et retulit omnia ad diem xxi Decembris: quod et Marietta fecit lib. 5 cap. 26, a quo

die, ob festum S. Thomæ Apostoli impedito, forsan alii D ad sequentem transtulerunt, et ita ad xxii Decembris. IVion, Dorganius, Menordus, Bucelinus in Fastis Benedictinis, et Ferrarius in Catalogo generali. Sandoval, in citata historia Sahaguntina §. 36, translationem refert notatam x Kalendas Januarii.

i Imo potius secundo, cyclo Solis viii, littera Dominicali E. Consule Petavium de Doctrina temporum lib. 6 cap. 28.

CAPUT IV.

Virtutes et obitus Ferdinandi Magni Regis.
Reliquiæ in ecclesia S. Isidori adservatæ.

Post adventum autem corporis almi Pontificis Isidori, Rex clarissimus Fredenandus eandem aulam regiam diversis sanctorum Reliquiis, Sanciæ Reginae suggestionem, non minus hoc ipse flagrans desiderio, exornare studens; post multitudinem sanctorum pignorum ibidem aggregatorum, corpus S. a Vincentii Martyris, sanctarum Martyrum Sabinæ et Christæ fratris, ab b Abula in Legionem c transtulit, et Hispaniarum doctoris Isidori corpori sanctissimi Martyris Vincentii thecam decentissimo pro viribus sociavit honore. Sed et religionem Christianam, quam ab infantia devote amplexatus fuerat, summa cum devotione custodiens, ecclesiam, quam noviter construxerat, et in honore sancti Antistitis Isidori summa cum reverentia fecerat dedicari, plurimæ pulchritudinis auro et argento, lapidibusque pretiosis, perpetuis firmitatum privilegiis, ac sericis cortinis decoravit: Ecclesiam mane et vespere nocturnis horis et sacrorum tempore, impigre frequentabat; interdum cum clericis voces modulando, vices quærens cantoris, in Dei laude pollenter exultabat. Amabat pauperes et peregrinos, et in eis suscipiendis magnam habebat curam, et ordini clericali cum humilitate incredibili magnam exhibebat reverentiam. Ad hoc, ubicumque monachos vel mulieres Deo dicatas vivere compererat, eorum penuriæ compatiens, aut per se ut eos consolaretur venire, aut largam pecuniam mittere consueverat: siquidem semper solerti cura providebat, ut de victoriarum suarum spoliis, ad laudem Dei, et SS. Isidori et Vincentii, atque beatissimi Apostoli Jacobi, qui eum victorem reddebant, melior pars per monasteria et Christi pauperes distribueretur. Quid plura? neque Fredenandus, pius excellentissimusque Princeps, toto vitæ suæ curriculo quidquam carius dilexit, quam ut regni sui principales ecclesiæ suis donis veteri polleant auctoritate, atque omnes per illum non solum quietæ et defensæ, verum etiam suis laboribus ornatae et ditatae fierent.

17 His itaque pollens virtutibus, cum expedita manu ad Celtiberiæ provinciæ pagos vastandos, ac villas infidelium diripiendas, profectus est. Cumque ibi diu moraretur, omnia quæ extra munitiones erant, ferro et igne depopulatus, Valentiam civitatem accessit: quam brevi expugnasset, nisi ægritudine correptus decubisset. Omnibus tamen Celtiberiæ provinciæ civitatibus et castellis in deditione acceptis, almus Doctor Isidorus ei apparuit, et diem sui exitus imminere innotuit; ac in ipsa corporis valetudine, mense Decembris, Legionem venit. Ingressus est namque civitatem nono Kalendas Januarii, die Sabbato, et ex more corpora SS. Isidori et Vincentii fixis genibus adoravit; petens, ut quia jam terribilis hora mortis sibi imminabat, ipsis cum Angelicis choris intervenientibus, anima ejus a potestate tenebrarum libera, ante tribunal Christi sui Redemptoris illæsa præsentaretur. Ceterum in ipsa celebri Nativitatis Dominicæ nocte, cum Clerici festivo more Natalitium Matutinum canerent, affuit inter

Ferdinandus eandem S. Isidori ecclesiam honorat illulo corpore S. Vincentii Martyris, a b c

E et aliis ornamentis.

Largus in pauperes et monachos,

et spolia in illos distribuit.

F

in oppugnandu Valentia

a S. Isidoro de die obitus monetur.

et Legionem regressus

d
in Nativitate
Christi inter-
est Officio,
e
et communi-
cet,

A ter eos Catholicus Rex, atque virtute qua poterat lætus concinebat usque ad ultimum [Versum] *d* horum matutinorum, Advenit nobis (quem tunc temporis, more Toletano caneant) succentoribus respondentibus; Erudimini omnes, qui iudicatis terram. Quod Fredenando Serenissimo Regi non incongrue veniebat. *e* Porro illucescente Nativitatis filii Dei clara universo orbi die, ubi se artibus deficere prospicit, Missam cani petit; ac percepta Corporis et Sanguinis Christi participatione, ad lectum manibus ducitur militum.

B 18 In crastinum vero, luce adveniente, sciens quod futurum erat, vocavit ad se Episcopos et Abates, et quosque religiosos viros; et ut exitum suum confirmarent, una cum eis ad ecclesiam deferretur, cultu regio ornatus, corona capiti imposita. Deinde flexis genibus coram altari et sanctorum corporibus, B. Isidori Doctoris et S. Vincentii Martyris Christi, clara voce ad Dominum dixit: Tua est potentia, tuum regnum, Domine: tu es super omnes Reges; tuo imperio omnia regna, cœlestia et terrestria, subduntur; ideoque regnum, quod te donante accepi, acceptumque, quam diu tuæ liberæ voluntati placuit, rexi; ecce reddo tibi: tantum animam meam, de voragine istius mundi ereptam, ut in pace suscipias, deprecor. Hæc dicens, exiit regalem chlamydem, qua induebatur corpus; et deposuit gemmatam coronam, qua ambebatur caput: atque cum lacrymis ecclesiæ solo prostratus, pro delictorum venia Dominum attentius exorabat. Tunc ab Episcopis accepta poenitentia, induitur cilicio pro regali indumento; et aspergitur cinere, pro aureo diademate. Cui in tali permanenti poenitentia coram Sanctorum altari, duobus diebus a Deo vivere datur: sequenti autem die, quæ est feria tertia, hora diei sexta, in qua S. Joannis Evangelistæ festum celebratur, Deo et B. Isidoro qui ei apparuit, inter manus Pontificum tradidit spiritum; et in ipsa ecclesia sepultus est: tam clericis quam laicis, monachis et pauperibus, non tantum Regem, sed pium patrem insolabiliter plangentibus præ nimia cordis amaritudine: sicque æra millesima centesima tertia in senectute bona perrexit ad Dominum. Rexit regnum fideliter annis quadraginta, mensibus sex, diebus duodecim. Quo autem loco corpora S. Isidori Doctoris Hispaniarum et sanctissimi Vincentii Martyris quiescunt, devota quisquis mente orando petierit, ægritudinum suarum celerem medicinam, et petitionum consequitur salutarem effectum; præstante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in secula seculorum. Amen.

C 19 Serenissimus igitur Rex magnus Fredenandus, sanctissimi Hispaniarum Doctoris Isidori corpus in ecclesia S. Joannis Baptistæ, quam idem gloriosus Rex noviter fabricaverat, sicut supra dictum est, felicissime collocavit: cui etiam decentissimo associavit honore corpus inelyti Martyris Vincentii, ac majorem partem duarum germanarum ipsius, Sabinæ videlicet, et Christetæ; pignora quorum pius Rex, ob pii Confessoris honorificentiam amplius ampliandam, ab Abulensi urbe Legionem jussit deferri: adjuvans etiam pene innumerabilem multitudinem Reliquiarum multorum Sanctorum, qui prædictum locum cum prædicto Confessore venerabiliter et gloriose simul efficiunt et gloriosum: quorum hæc vocabula sunt, videlicet: de ligno Domini, de sepulchro Domini, de columna, ad quam Dei filius pro humani generis salute fuit ligatus et flagellatus; de linteo, quo die cœnæ Apostolorum pedes extersit; de sindone, qua sanctissimum illius corpus in sepulchro fuit involutum; de lacte benedictæ Virginis matris Christi; de vestimentis ipsius: de ossibus beatæ Annæ matris ejus: de ossibus et vestimentis Apostolorum

ornatu regio
deposito,

in cinere et
cilicio moritur
27 Decemb.
1065

sunt in dicto
templo corpo-
ra S. Isidori
et S. Vincen-
tii,

et ossa aliqua
SS. Sabinæ et
Christetæ,

nam Reliquia-
rum

et variorum
sanctorum,

Petri et Pauli et Jacobi Compostellani, Andreae, Bartholomæi et Matthæi: de pane cœnæ; scissorium ipsius cœnæ; de capite B. Joannis Baptistæ, de ossibus B. Laurentii, de ossibus Vincentii Levitæ et Martyris Christi, qui ejusdem beati Laurentii in secundo gradu fuit *f* consanguineus; de ossibus sanctorum Innocentium; de myrrha quam obtulerunt Magi Domino; de ossibus *g* SS. Claudii, Lupercii et Victorici qui Legionensi in civitate pro Christi nomine martyrio coronati sunt, qui etiam utroque parente fratres fuerunt; de vestimentis et ossibus B. Martini, et B. Nicolai et S. Augustini, et B. *h* Thomæ Cantuariensis Archiepiscopi, et Justini et Pastoris; de ossibus Samuelis Prophetæ; de ilice Mambre, sub qua Abraham stetit; de oleo quod meritis B. Catherinæ apud montem Sina emanavit; de ossibus cujusdam Cardinalis, qui apud Constantinopolim pro defensione veritatis fuit combustus; de ossibus *k* Malachiæ Episcopi et confessoris, qui beati Bernardi claravallensis Abbatis contemporaneus fuit; de ossibus ac vestibus B. Margaritæ, *l* Sperati, Marinæ Virginis, et B. Agnetis, et S. Dorotheæ, et S. *m* Engratiæ. Exceptis omnibus supradictis Reliquiis, in prædicta manent ecclesia octo non modicæ capsulæ, sanctissimarum reliquiarum plenæ, sicut a nostris prædecessoribus comperimus; quas nemo nostrum, nec aliquis moderni temporis alius ausus est aperire; cum quibus omnibus eandem aulam perornat Isidorus sacer, almus, magnus meritis, qui pro nobis omnibus ante Dominum intercessor assistat assiduus. Multis et magnis eidem loco numeribus ab eodem Rege collatis, dignum sibi et suis posteris locum sepulturæ statuit, ut sub umbra domicilii ipsius, ipse cum suis successoribus, post mortem requiesceret; cui jam immortaliter viventi cum tot beatissimis sociis, dignam pro viribus basilicam consecraret: ubi plurima miracula, per alium Ecclesiæ suæ doctorem Isidorum, nec non et horum quorum nomina prælibavimus, ad laudem et gloriam nominis sui, Dominus noster Jesus Christus usque in hodiernum diem operatur: sed partim imperitiis partim negligentia silentio sunt oblecta; pauca tamen de multis stylo fidei tradere duximus esse dignum.

inter quos
præcipuus
Patronus est
S. Isidorus,

miraculis
ibidem clarus

ANNOTATA.

a S. Vincentius, ejusque sorores Sabina et Christetæ, Abulæ sub Diocletiano occisæ, coluntur 27 Octobris, etiam Martyrologio Romano inscripti.

b Lucas Tudensis dat rationem, quia civitas Abulensis in vastitatem olim a Saracenis redacta fuerat. *F* Plurima ex iis quæ sequuntur totidem fere verbis ab eodem in Chronico traduntur.

c Pelugius Episcopus Oretensis, relata S. Isidori translatione, ista addit: Iste Fredenandus fecit secundam translationem sanctorum Martyrum Vincentii, Sabinæ et Christetæ ab Abula, Vincentii in Legionem, Sabinæ in Palentiam, Christetæ in Aslanga (imo Arlanza) in S. Petrum. Traditur in Inscriptione in ostio claustrum in cœnobio S. Isidori hæc translatio facta in Æra mcm, id est anno 1065, sexto Idus Maii: ad quem diem variis controversis proponit Tamaius Salazar, quasi monachi S. Petri in Arlanza sibi corpora omnium trium ascriberent.

e Pridie Nativitatis Christi, anno 1061, cyclo solis x, littera Dominicali B.

d Tudensis in Chronico, Psalmum: sed videtur intelligi antiphona seu versus sequens Advenit nobis.

e Addit in Chronico Tudensis: Quia dum sibi vivere licuit, regnum catholice gubernavit; et seipsum, pressum pudicitie fræno, funditus eruditum reddidit.

f Nicol. Antonii notat. De hac propinquitate Martyrum

EX MS.
TELETANO.

A tyrum invictissimorum testimonio veterum Breviariorum credimus, quæ vidit Joannes Franciscus Andreas Ustarrozia, de patria S. Laurentii scriptor cap. 3 pag. 83. *Quæ poterunt 10 Augusti ad Acta S. Laurentii examinari.*

g SS. Claudius, Lupercius et Victorius filii S. Marcellini Centurionis sub Diocletiano passi coluntur 30 Octobris.

h *Pussus est S. Thomas anno 1170, id est post obitum Ferdinandi centum et quinque annis : ideo judicat Nicolaus Antonius indicem reliquiarum in hac ecclesia adservatarum transcriptum esse ab auctore, parum sollicito quo tempore singulæ importatæ eo fuerint.*

i Justus et Pastor, Martyres Complutenses coluntur 6 Augusti.

k Coluntur S. Malachias 3 Novembris et S. Bernardus 20 Augusti. Et hi etiam 12 scnto, id est sequenti post Ferdinandum Regem floruerunt.

l S. Speratus, Dux Scyllitanorum Martyrum, Carthagine cum his passus, colitur 17 Julii. At Marina Virgo, in Gallæcia Martyr, refertur 18 Julii.

m S. Eupratia sive Eueratis, Martyr Cæsaraugustana, colitur 16 Aprilis.

B

CAPUT V.

Cæci et muti sanati : Aqua et pluvia concessa : victoria de Saracenis data.

Ager pedes
ad nates
vinctos habens

Quidam Judæus prædives, timore boni Regis Adefonsi, Fredenandi magni Regis filii, ad prædicti Confessoris ecclesiam confugit, ibique se tutiorem fore credidit. Interim ecce quatuor viri deferebant quemdam ægrum in grabato, pedes ad nates vinctos habentem; qui se per plurimos annos in lecto nunquam verterat. Quem Judæus intuens, circumstantes allocutus est, dicens : Si suis orationibus Isidorus hunc ægrum curaverit, et undam baptismi accipiam, et munera huic ecclesiæ perplurima tribuam. Suffusus igitur lacrymis omnes qui aderant, simul cum agro, gloriosissimi Confessori exorabant attentius clementiam. Quid plura? media nocte, cum omnes se somno dedissent, æger vociferare, nimiasque cepit voces emitte; ita quod omnesurgerent, ægrumque circumstantent. Cumque eum interrogarent, unde eos sic perturbaret: respondit: Nonne Dominum meum Isidorum videtis, crura mea a trabentem, meæque infirmitati sanitatem præbentem? Mirati omnes et attentim audierunt sonitum venarum ejus; sicut cum sicca ligna franguntur. Transactis itaque aliquantisper horis, a lecto sanus exurgens, protinus ad altare propriis pedibus pergens, illudque cum lacrymis amplectens, laudavit clementiam Confessoris; et in ejus servitio promisit omnibus diebus vitæ suæ devotissime permanere. Quæ omnia Judæus ut vidit; et ægrum propriis pedibus sanum perspexit, firmiter credidit; atque ad dominum suum intrepidus, illico perrexit, et eum omni domo sua baptizatus, Deo ulterius servire studuit.

apparente
S. Isidoro
a

sanus surgit,

C

quo viso Judæus cum
suis baptizatur.

b

Mutus et
surdus

21 Quidam vir b Astoricensis civitatis puerum quemdam nutrierat, qui a nativitate mutus et surdus fuerat; qui Legionem veniens, secum puerum detulit. Dumque vir ille per civitatem ad sua negotia pergeret, prædictus puer a domo hospitis exiens, per civitatem vagans, quam nunquam viderat, casu ad prædictam ecclesiam devenit. Ecclesiam pueriliter ingrediens, atque ad altare pergens, quidam nobilissimus vir ei obviam veniens, Episcopali indutus veste manuque Pontificalem virgam gestans, linguam ejus extrahens, ait ei : Vinculis linguæ solutus, sanus effectus es; da gloriam Deo. Gaudens et exultans puer, revertitur : et per villam ad forum descendens, pallium novum quod Dominus suus dederat, exiit, et pro cera cuidam mercatori tribuere studuit. Quod

famuli e villici Regis videntes, furatque pallii crimen ei imponentes, in carcerem eum festinanter miserunt. Cumque Dominus ejus eum per totam civitatem quæreretur, et per forum requirendo transitum faceret, dixerunt ei, prædictum puerum in carcere fore. Qui carcerem ingressus, ubi puer eum vidit, magnis vocibus clamare cepit : Pater, succurre. Vir ille voces audiens, et pallium minime videns, egressus est dicens : Puerum istum ignoro; meus etenim mutus erat. Discessum patris puer non ferens, vocibus plurimis, clamare iterum cepit, dicens : Pater, pater, miserere. Reversus ad eum diligenter vestimenta ejus intuitus, qualiter ei evenisset interrogavit. Puer autem rem gestam Domino suo retulit : qui miratus eum a vinculis extraxit, et per civitatem obiens, miraculum insinuavit. Legionensis autem Episcopus perpetratum divinitus miraculum audiens, cum suis canonicis ad ecclesiam Beati Confessoris pedibus veniens, et omnia signa per civitatem sonare faciens, omnipotentis laudavit clementiam. Similiter cives ex omni parte ad basilicam Confessoris venientes, innumeras dabant laudes Deo. Judæi quoque, qui mercandi causa ad civitatem venerant, miraculum laudabant, et Confessorem vocibus extollebant; sicque hoc miraculum civitatem et patriam clarificavit, et Confessorem Dei nunquam extulit.

pro eoque solennes
gratias aguntur :

E

22 Est etiam ejusdem militis satis commendabile miraculum, nec silentio prætereundum; quem Rex capitali sententia feriri decreverat, nisi Divina gratia instillante, se in prædicti Isidori Confessoris ecclesia recepisset. Quem Rex armata tamen manu custodiri jussit; et ne eibus potusve sibi daretur sub mortis interminatione prohibuit. Quid plura? Septem revolutis diebus ad mortis articulum usque miles, pervenit : Divina autem gratia ei minime defuit, ita ut lapis qui Sacerdotis celebrantis subiacet plantis, aquas divinitus perspicuas emanavit, quas jam dictus miles sæpissime potando, se sufficienter refecit : quæ vero superfuerunt, ad honorem Dei et sanctissimi Hispaniarum Doctoris Isidori, et ægrorum sanitatem, in præsentiarum vase vitreo conservantur, adeo dulces et præclaræ, ac si in præsentem de limpidissimo perennique fonte haustæ fuissent.

plectendus
miles ad ecclesiam S.
Isidori fugit :

23 Cum serenissimus Imperator d Adefonsus, pro dilatandis sanctæ Ecclesiæ finibus, ac inimicis Crucis Christi Ismaelitæ expugnandis, eorum fines quam plurimos devastasset; e Beatiam, quondam Christianorum urbem, a prædictis Agarenis invasam, cum militari manu f perpaucos, consulto obsedit. Quod factum cum Saraceni ex circum adjacentibus civitatibus percepissent, innumerabili suorum multitudine conglobata, Catholici Imperatoris castra evertere properabant. Considerantes itaque Saraceni paucitatem Christiani exercitus, de suorum viribus atque multitudine confidentes, Christianorum cuneos quinta feria vespascente ex omni parte vallarunt; parati, ut altera die, scilicet sexta feria illinescente, congresso bello Imperatorem cum suis triumphali perimerent ultione. Videns autem clarissimus Imperator se cum suis adversariorum impetum sustinere non posse, consternati animo misericordem Deum in auxilium invocabant. Dum ergo hæc ita se gererent, imperator sedens in tentorio aliquantisper somno correptus, apparuit ei quidam vir veneranda canicie comptus, Episcopali infula decoratus, cujus facies rutilabat ut sol clarissimus; circa quem, dextera gladium igneum accipitem tenens, gradiebatur : talique cum voce benigne affatus est, dicens : O Adefonse, cur dubitas? omnia enim possibilia sunt Christo Imperatori magno Deo nostro. Et adjecit : Vides hanc Ismaelitarum multitudinem? Prima luce sicut fumus evanescent a facie tua : ego namque tibi et nascituris ex genere tuo a Deo datus sum custos, si ambulaveritis

d

e

f

F
Adelphonsus
Imperator :a Saracenis
cinctusa S. Isidoro
apparente
confortatus,

A veritis coram eo in veritate et corde perfecto. Dixit ei Imperator : Quis es, Sanctissime Pater, qui mihi talia loqueris? Ego sum ait, Hispaniarum Doctor Isidorus, B. Jacobi Apostoli prædicatione successor; dextera hæc ejusdem Jacobi Apostoli est, Hispaniæ defensoris; et his dictis visio ablata est. Evigilans igitur Imperator, convocatis Episcopis, et qui cum eo erant comitibus, ex ordine eis narravit visionem. Qui eum audissent, præ nimio gaudio ubertim lacrymas fondentes, Dei omnipotentis clementiam collaudabant. Quidam vero ex eis dixerunt; Domine, si acceptum est vestræ majestati statuamus confraternitatem, nos ejus patrocinii tam in vita quam in morte commendantes. Placuit sermo cunctis, et factum pacis osculo firmaverunt. Verum quia *g* Regina Domina Sancia studiosè Imperatori suggesserat, quatenus reverendum Petrum Ariæ Priorem, qui cum suis Canonicis sub habita et regula Beati Augustini in Carvalianensi debebat monasterio, ad Legionensem S. Isidori transferret ecclesiam; quidam Milites, ejusdem Reginæ suæ dominæ benevolentiam captantes, iniquit suadentes: Domine, si placet vestræ celsitudini, quod petit soror vestra Regina Domina Sancia, admodum esset Deo acceptum et sanctissimo Confessori, atque toti imperio vestro per Canonicorum orationes remedium salutare. Ad hæc Imperator respondit: Et nunc hoc scimas, utrum hoc placeat Deo et ejus Confessori vel non? Cui Optimates responderunt: Etiam, Domine quibusdam servis Dei insinuatione superna est revelatum, et sorori vestræ Reginæ Domine Sanciæ. Ad hæc gratias agens imperator benedixit Dominum. Pontifices autem sacri una cum comitibus gratias agentes, ordinaverunt simul, quod cum acclamatione nominis S. Isidori et S. Jacobi, a prima aurora hostes aggredierentur. Imperator vero post hæc pressus sopore, apparuit ei beatus Confessor lætiori vultu dicens: Quam statuisti confraternitatem, in mea protectione suscipio; et eam fideliter observantibus, ero adjutor in vita et in morte. Quod autem de Petro Ariæ Priore, atque ejus Canonicis est tibi suggestum, Deo omnipotenti, et gloriosissimæ Genitrici ejus acceptum est et mihi. Fac igitur, confortare, et esto vir: quia aurora illucescente tradet tibi Dominus, meo obtentu, universam hanc multitudinem; insuper omnes citra mare Saracenorum Reges tuo subduntur dominio. His dictis Sanctus disparuit. Factusque ita Imperator audacior de visione, ut sui ad bellum procederent imperavit. Qui jussa viriliter adimplentes, Saracenorum exercitum devastabant. Videntes autem Agareni Christianorum audaciam, et se a suis trucidari mutua cade, terga dederunt fugiendo, nostris relicta multitudine spoliis: Saraceni vero qui erant in civitate, ad Imperatorem egressi, se et civitatem ei tradiderunt. Reliqui vero Hispaniæ Reges Saracenorum et etiam Christianorum Principes perpendentes cum Catholico Imperatore esse coelestem victoriam, ei se vasallos, et tributarios B. Isidori victoriæ statuerunt. Post tot felices successus in Legionem regressus, accersito Venerandæ sanctitatis Petro Ariæ Priore, vix ab eo multis precibus obtinuit, quod cum suis Canonicis ad S. Isidori monasterium transferretur, tradens eis plura dona et privilegia perpetuæ libertatis.

2i. Quodam tempore, quod, non sine causa et merito, per beneficiorum subtractionem humanum genus Dominus vellet corrigere; vel forte, ut se in B. Isidoro ostenderet gloriosum; accidit, ut præ indigentia pluviarum omnes fere segetes, cum aliis terre nascentibus, per triennium deperirent. Videns ergo Dominus *h* Joannes bonæ memoriæ, tunc temporis Legionensis Pontifex, tantam cladem; videntes et religiosi viri, videlicet *i* Abbas S. Claudii,

et Priores S. Isidori, et S. Marci, qui in eadem urbe et ejus suburbis morabantur; ad unicum et singulare præsidium confugerunt, Dei omnipotentiam exorantes. Sumpsit proinde præfatus Pontifex corpus *k* S. Froylani, cum aliis Reliquiis quam pluribus, quæ in ejus ecclesia venerantur. Sumpsit et Abbas S. Claudii, corpora SS. Claudii, Lupercii et Victorici, quæ in ejus monasterio requiescunt. Sumpsit et Prior S. Isidori corpus S. Vincentii, et duarum sororum ejus non minimam partem, ut ordinaretur processio. Omnes Ecclesiasticis se præparant indumentis: attamen quia, sine conversatione *l* h. v. alias jam cucurrerant sine corpore beatissimi Confessoris Isidori, se illud non posse consequi existimant: ideoque accesserunt prædictus Pontifex, et venerabilis Christi Virgo Domina Sancia, soror Imperatoris, ad Dominum Petrum Ariæ, Monasterii S. Isidori tunc Priorem (namque ad ejus obitum Abbatem minime habuerunt) rogantes, ut corpus jam dicti Sanctissimi Confessoris ad processionem, cum ceteris Sanctorum corporibus et reliquiis portaretur: eredeant namque per tantum Advocatum omnia consequi postulanda. Quorum vix precibus inclinatus, habito tandem suorum Canonicorum concessu, qui velut thesaurum, sicuti erat incomparabilem [æstimabant,] ad portandum illum humiliter acquievit. Portantes itaque cum summa reverentia *m* arcam auream, vernantibus margaritis atque coruscantibus decoratam, in qua condebantur pignora tanti Patris; ordinata processione, ad quemdam montem, qui non longe a civitate distat, juxta viam quæ ducit ad B. Jacobi limina, pervenerunt. Ubi humilium pauperum convenit maxima multitudo, fundendo lacrymas, gemendo, suspirando; et uberiori devotione, tanquam filii Israel quondam convenientes ad Moysen *n* in Elim, suppliciter querebant a Domino beneficium pluvie. Ibi venerabilium Sacerdotum et Clericorum consensus eximius, ibi religiosorum sacri conventus, ibi omnium populorum plurima turba, et utriusque sexus pene innumerable multitudo adstabat. Venerabilis Pontifex, Ecclesiæ Christi sponsus, tantorum circumdatus multitudine filiorum, Pontificalibus infolis decoratus, omnes suo sermone mellifluo ad Dominum exorandum sollicitat, ut eos gaudentes reverti faciat, impetratis ab eo Sanctorum precibus misericorditer postulatis. Sed quia judicia Dei abyssus multa, a suo desiderio aliquantulum sunt fraudati. Cumque more solito processionale officium, expleto sermone, cum eleemosynarum largitione, et orationis devotione maxima, compleretur; assumptis Sanctorum corporibus cum reliquiis universis, accesserunt ad venerandum corpus cum summa reverentia, ut illud ad suum monasterium reportarent. Sed tanto pondere Spiritus sanctus fixit illud, ut velut beatissima *o* Lucia in agone martyrii constituta, immobile permaneret. Inspiciens Petrus Ariæ Prior et grex sibi creditus, se tanto Patre orbatos, cum cordis amaritudine non modice lamentabantur et pium cordis affectum lacrymis et suspiriis ostendebant; aiebant namque, quis in tribulationibus consolabitur tribulatos? Hæc et his similia proferentes, osculabantur terram coram splendidissima arca ejus. Interea Domina Sancia, virgo Christi venerabilis, quæ vere meritum sanctitate pollebat, et eum mirabilis devotionis fervore amabat; venit cum ingenti turba Procerum ac Dominarum; et geminatis suspiriis, cum magno cordis gemitu et lacrymis, cœpit cum immenso dolore voce dulcissima exclamare, flexis genibus coram arca: O mi Sponse, inquit, et Domine, qui dum in carne viveres desolatos es dignatus consolari, cur me miseram sponsam tuam desolatam relinquis? Quo me sine tuo solatio, velut

D
EX MS.
TOLETANO.
in supplicatione solenni;
k

cum aliis
Reliquiis

l

circumfertur
corp s. S.
Isidori:

l

n

n

F

ne referatur;
immobile
persistit;

o

institutæque
ipsius confraternitate

g

Canonicos
Regul. ad ejus
ecclesiam
se introduciturum
pollicitus,

iterata visionem
animatur,

et maximam
reportat
victoriam,

C

In magna
siccitate et
penuria
h

i

EX MS.
TOLETANO.

at post tri-
duum voto
facto

refertur ma-
gna solenni-
tate

et pluvia
conceditur

A velut abjectam et repudiatam, ire disponis? Cur sal-
tem Canoniorum lacrymas fundentium cœtum, ac
Prælatos una cum civibus, ad umbram tui culminis
supplices non exaudis, unica consolatio nostra?
Singularis eorum dolor communis omnibus erat fac-
tus; ita quod vix posset a fletu aliquis abstinere.
Tandem Episcopus, Abbas et Priores sæpe dicti,
cum omnibus qui aderant Clericis, tam religiosis
quam secularibus, hæc videntes; votum, juramento
firmatum pro se suisque successoribus, emisissent,
quod amplius, pro quanto vel qualicumque periculo
imminente nequaquam sacrum corpus ab ejus eccle-
sia moveretur. Interim universitas populorum as-
tantium, lacrymis perfusa, censum ei spondit se
perpetuo soluturam, si reverti ad locum pristinum
dignaretur. Expleto vero triduo in amaritudine et
lamento, post emissionem voti, accesserunt ad arcam
sanctissimi Confessoris, et eam sumentes ita levem
et portatilem invenerunt, ut omnes fere, sicut et
erat, miraculum existimarent. Concurrunt omnes,
qui prius arcam immobilem viderant et audierant;
et admiratione repleti cœperunt Deo laudes et beato
Confessori suo Isidoro suppliciter decantare. Pulsat-
ur campanarum urbis per omnes ecclesias multi-
tudo: repletur aer jubilationibus, et tellus affluen-
tissimis imbribus fecundatur. Catervatim civitas
omnis ruit, et omnis accelerat regio Dei magnalia
contemplari, quæ in Sancto suo gloriose ostenderat
dominus majestatis; et de adimpleto desiderio glo-
rificabant universi omnipotentiam Salvatoris. Tanta
fertur illo anno fuisse fertilitas panis et vini et alio-
rum terræ fructuum, ut copia mensuram excedere
videretur. Ad ejus vero regressum tota jubilat re-
gio, civitas exultatione repletur, et luminosa dies
novis luminaribus inlarescit. In ejus occursum om-
nis homo procedit, et solennes excubiæ ab omnibus
exolvuntur. Intrantes itaque monasterium, cum hym-
nis et laudibus, in sacro loco corpus sanctissimum
posuerunt, et arcam instrumentis ferreis grossis
fortiter munientes sub ipsis firmamenti lapidibus
firmaverunt, ut idem juxta emissum votum deinceps
a nemine moveatur. In memoria siquidem tanti mi-
raculi, in monte jam dicto, scilicet ubi Dominus B.
Isidori corpus ostendit immobile, usque in hodiernum
diem ecclesia in ejus ostenditur nomine fabricata.

ANNOTATA.

- C a Nic. Antonius annotat, crura trahere pro fricare
Hispanismum esse, quo dicunt traher las piernas.
b Asturica, vulgo Astorge, urbs Episcopalis in regno
Legionensi ad Teram fluvium, 7 leucis Legione distat.
c An aulici scribendum, addubitat Nic. Antonius.
d Hic est Adephonsus, comitis Raimundi et Urracæ
filius, in schismate Imperii electus Imperator contra
Richardum Anglum an. 1258, usque an 1274 ea digni-
tate ultro cessit.
e Post interceptas Almeriam, regno Granatensis,
urbem maritimum, et Cordubam, obsedit Bæciam.
Ita Tudensis in Chronico. ast hic Beatia forsan Baza
antiquis Basti in eodem regno Granatensi, aut Baeza
in Castella nova, in hujus regni confiniis: quam assi-
gnat Gonzalez d'Avila.
f Tudensis in Chronico addit milites defluxisse, et
idro cum paucis perstitisse.
g Sancia soror Regis, ab hoc Regina vocari jussa,
permansit in virginitate, Christi ecclesias multis in-
signiis decorando, monasteria construendo, et Christi
pauperes recreando. Ita Tudensis in Chronico.
h Joannes, creatus Episcopus circa annum 1133,
quo decessor Arias ager suum testamentum condidit.
i Ordinis S. Benedicti.

k S. Froilanus, ex Abbate Benedictino Episcopus D
Legionensis, colitur 3 Octobris.

l Alluditur ad illud 1 Corint. 9 Omnes quidem cur-
runt, sed unus accipit bravium.

m Nic. Antonius, citato quodam MS. Ambrosii Mo-
rales, asserit hujus verbis, non videri ullas in mundo
Reliquias tam splendido ac divite ornatu asservari:
arcaque majorem partem esse laminis aureis tectam
aut inauratam etc.

n Imo in Mara, antequam venirent in Elim, ut ha-
betur Exodi 15, 24: ibi enim aquæ potabilis defectu po-
pulus laboravit, in Elim autem erant 12 fontes aqua-
rum.

o Colitur S. Lucia 13 Decemb. ad quem diem Acta
et Martyrologia hanc ejus immobilitatem deprædicant.

CAPUT VI.

Varii energumeni liberati. Epilogus.

Tempore etiam Adefonsi Imperatoris, quidam dæ-
moniacus ad prædictam ecclesiam venit, seque ante
præsentiam beati Confessoris jactavit: ubi per ali-
quantos dies demoratus, cum quadam nocte Canonici
ad divina surgerent officia, ager, vel in eo nescio
quis, crebris vocibus clamare cœpit, dicens: Isido-
rus me ejicit. Cumque eum omnes circumstarent,
facto magno sonitu dæmon recessit, ægrumque labo-
riosum nimisque cruciatum reliquit. Omnes classica
omnia cum lacrymis sonantes, dederunt laudes Deo
et Confessori Isidoro.

26 Alio quoque tempore, quidam vir filium suum jam
adultum dæmoniacum, ad prædicti Confessoris eccle-
siam duxit, et coram altari posuit. Nocte igitur in-
secuta, cum pater, nimio labore et dolore fessus, se
sopori dedisset: circa mediam noctem, jam nobis in
choro divina mysteria peragentibus, puer clamare
cœpit, dicens: Pater, pater, pater. Expergefactus,
nimiumque turbatus pater, puerum diligenter inter-
rogavit: cur tot emitteret voces? Patri puer gesta
narravit dicens: Duo nobiles viri, pretiosissimis in-
duti vestibus, vobis dormientibus, ad me venerunt,
qui me sanum nuntiaverunt dicentes, Dominus nos-
ter Jesus Christus te per nos salvum fecit. Cumque
eos, quoniam essent, interrogarem, dixerunt: Ego
Petrus Apostolus, et iste B. Isidorus. Sicque sanus
effectus, simul cum parentibus dabat laudes Deo.

27 Nostris autem temporibus, quibus non solum
corpora verum et merita defecerunt, accidit, quod
cum vir quidam de Sallaviæ partibus, gratia recu-
perandæ sanitatis filio parvulo, quem dæmon ini-
quissimus vehementissime agitabat, apud ecclesiam
Sancti Bartholomæi, quæ... Sita a dignoscitur in-
cepta, debito ad devoto supplicandi officio accessisset,
nihilque, ut credimus, fide dubia impetrasset, mœs-
tus et lugubris ad propria disposuit remeare. Itaque
cum Legionensis urbis ambitum attigisset, caussa ejus
laboris cognita, dictum est ei a quibusdam: Eia age,
festina Beati Isidori adire limina, qui laborantibus hu-
jusmodi indubitata salutis conferre remedia consuevit,
cum his quorum ibi pignora venerantur. Quo audito,
pater illius pueri, effusus lacrymis, pernicibus evolat
alis, sanctumque Dei voce rogans humili, postulat,
ut nato dignetur conferre salutem. Mox Confessoris
sternitur ante locum. Mira res et temporibus nostris
raro usitata; statim atque b lignum dominicum, ut
ori pectorique pueri fuit superpositum, immundus
spiritus immundas per partes Divino agente judicio,
compulsus extitit exire. Unde factum est, ut puer,
quod ætate vix potuit, divina virtute in hujusmodi
verba prorripit, Deo et B. Isidoro gratias; sanus
sum. Oblatoque sibi panno, quod super thecam bea-
tissimi Isidori Confessoris et super altare positum
fuerat remedium sanitatis, puer idem cœpit in eo
ludero

Liberantur
energumenus
unus

E

et c.

tertiusque
puerulus,

F

u

t

A ludere; imo quod verius est, creatura Creatori nostro, tam pueriliter quam mirabiliter, exultare.

28 Quædam etiam adolescentula, de Villa quæ dicitur Nigrellos, cum a dæmonio gravissime torque-
retur, ad Basilicam S. Isidori est adducta, quæ inde prius non discessit, quam sanitatis gratia plenius recepta, et spiritu nequissimo fuerit liberata. Signum autem sanitatis, quod facere solet illa maligna societas. nummus fuit, quem per os mulierculæ dæmon invitus projiciens, promisit se in eam numquam ulterius reversurum. Nummus autem apud nos ad ejus confusionem diligenter habetur repositus, ut omnes qui viderent glorificent Patrem Domini nostri Jesu Christi cum Spiritu sancto, qui in Sanctis suis mirabilis per eosdem dignatur mirabiliter operari. Nec prætereundum est, quod didicimus ea referente, quod sæpe dictus dæmon eam aut in aquam aut in ignem sæpius projecisset, nisi Beatus Isidorus, ei clementer ac potenter se duceret opponendum. Quod inde liquido adverti potest, quod cum ad pontem Roderici-Justi ventum esset, qui eam vexabat, dæmon in aquam præcipitare voluit; et fecisset, nisi Beatus Isidorus (ut ipsa dicebat) illam per manum fortiter tenuisset: clamabat enim dæmon,

B mon, quod nullatenus ab ea pelleretur, nisi per B. Isidorum, sicut rei exitus comprobavit. Interrogatus etiam malignus spiritus, cur mulierem Christianæ religioni devotam invadere præsumpsisset? respondit, Hujusce rei vicina sua occasio fuit atque causa, quæ exprobrando et falso illi amasium imponendo, in tantam amaritudinem deduxit animam ejus, ut mente ultra quam credi potest consternata, et super objecto criminis indesinenter cogitando sollicita, mihi viam aperuit invadendi; sed frustra, inquit: eam invitus desero quam intravi, inimico Isidoro me pellente.

29 Non multo post accidit, quod mulier quædam, de Villa quam Ollarios vocitant oriunda, furore dæmoniaco vehementissime atque creberrime agitata, cognatis eam comitantibus atque tenentibus, ad ecclesiam S. Vincentii de la Gotera est adducta; ubi dæmones eam ad terram continuo allideantes, dixerunt, quod non erant nisi per Isidorum propellendi, quem in ipsa arreptione eadem mulier primitus invocarat. Quo responso accepto, non tamen in verbis dæmonis, sed in virtute Domini confidentes, qui sanat contritos corde et alligat contritiones eorum, ipsam confestim Legionem revehunt, exactissime custoditam, ne eam, maligni spiritus in profundum aquarum darent præcipitem; quod ab eis jam fuerat multoties attentatum. Quinta igitur feria, cum linina ecclesiæ B. Isidori ingressa fuisset, cibumque manu Sacerdotali benedictum, ad refocillandam imbecillitatem corporis, prægustare mulier voluisset; arreptam continuo et vociferantem terribiliter alliserunt. Ligno autem dominico superposito, cum eos invocatione divini Sacerdos expellere laboraret, Frustra, inquit dæmones, laboras: quia non nisi in prima Dominica, possessionem quam prehendimus relinquemus. Tunc enim venturus est Isidorus, qui cum Dominico de Silos captivis insistit apud Mauritaniam c liberandis. Subjecerunt, etiam: Quia Isidorus, adversus partem nostram, causam ejusdam fovet prostibulæ, quæ modo apud d Arevalum est defuncta: Dominicum tamen, et Isidorum, inquit, prævenit Vincentius, nobis per omnia inimicus. Quod de B. Vincentio, Sanctarum Sabine et Christetæ germano, cujus corporis glebam gloriosissimus Rex Fredenandus, post translationem beatissimi Isidori non multo, ab Abula Legionem transtulit, et in e theca miro opere fabricata in ejusdem ecclesia, sicut supra retulimus socialiter collocavit, sine dubio intelligamus, esse dictum: indignum enim esset, ut

tantorum Patronorum vera fraternitas quæ locum D jure communi vendicat, miraculorum non vendicet et effectum. Sequenti ergo die Dominica, Thesaurario divino monitu excitato ut ad ecclesiam festinus pergeret, et ad Matutinos celebrandos signum daret; factum est, ut ad primum ictum tintinabuli, Thesaurario et quam pluribus aliis Canonicis præsentibus, qui ut viderent rei exitum convenerant, mulier arrepta fuit a dæmoniis, sicut prædixerat spiritus falsitatis, sed urgente spiritu veritatis; ipsaque coram altari B. Isidori prostrata, dæmones se sibi non posse ulterius remanere protestantes, et locum per quem exire deberent miserabiliter postulantes; per eam partem compulsi sunt egredi, per quam humanæ superfluitatis egreditur turpitudine. Ad indicium divini miraculi, unus illorum dæmonum per os mulierculæ projecit nummum, et alius lapillum quem de pelago Sahnantino se eodem momento asseruit extraxisse: tertius autem jam plumbum loco signi dederat, quod eadem mulier, in summitate vittæ colligatum circumferebat. Quo viso miraculo, omnes qui affuimus, universitatis auctorem, qui per Beatos Isidorum et Vincentium, ad virtutis suæ magnificentiam declarandam, operari mirabiliter non desistit, cantione laudiflua prosequentes, Te Deum E laudamus, prorumpimus magna voce, campanis omnibus pulsatis, ut juxta Psalmistam, in voce exultationis et jubilationis, in chordis et organo, in cymbalis benesonantibus, laudetur de cœlis Deus.

30 Cum contra indictionem Ecclesiæ, in festo sanctarum Virginum Justæ et Rufinæ, mulier quædam servilis operis quidquam facere attentaret; ita unius manus privatur officio, quod nequaquam poterat eam volvere vel movere. Sed credens meritis B. Isidori liberari, confestim ululans et vociferans ad ejus ecclesiam apportatur. Quæ tangens arcam, in qua ejusdem sanctissimi corporis cineres reconduntur, tam subita convaluit sanitate, ut plurimi qui aderant, tam Clerici quam laici, tam mares quam fœminæ, mirarentur.

31 Ecce enim mirificus ille legifer Moyses sitienti populo aquam de petra producit; et Christi profecto legifer Isidorus sitientem fugitivum de pavimento altaris silice potans reducit. Ecce Sunamitis filium suscitavit Heliseus; et Astoricensis civis surdus et mutus puerum curat Isidorus. Ecce Petrus Aneam consolidat paralyticum, et Isidorus sanato paralytico, etiam stupentem super hoc convertit Judeum. Ecce ex obsessis corporibus dæmones ejicit Jacobus; F exclamant ex his patenter quod eos frequenter ejiciat Isidorus. Ecce cum Joanne Petrus claudum sanat; et quod cum eodem Petro ægrum Isidorus curaverit, puer energumenus pronuntiat. Ecce Isidorus, ut Stepharus Dei gratia plenus, in Legionensi urbe magna in populo signa facit. Ecce in ultimis fere temporibus, ejus meritis imbribus tellus arida fœcundatur, velut tempore Eliæ, qui in Carmeli vertice constitutus, tamdiu pronus oravit in terra, quo usque super aridam sonus multæ pluvie est auditus. Congruum esset nimis, sed impossibile, omnia memorare omniaque colligere, quæ per eum Dominus ubique, et maxime in ejus ecclesia, operatur; ad ejus namque altare assidue nova coruscant; et multiplicatis intercessoribus, animarum corporumque gloriosa beneficia impetrantur, per Dominum nostrum Jesum Christum.

ANNOTATA.

a Videtur desse nomen loci, in quo ecclesia illa situ et edificari cœpta fuit.

b Crux lignea, quæ solet in exorcismis adhiberi, uti infra iterum dicitur.

D
EX MS.
TOLETANO.

E
Ps. 150,

Privata officio
manus
sanatur.

Epilogus.

F

A e Nic. Antonius annotat Mauritaniam pro Manro-
rum in Hispaniis ditione positam esse.
d Arevalum, vulgo Arevalo, municipium Castellæ
veteris, versus Abulum urbem : neque dubitamus quin
cetera quoque loca supra nominata intra vel circa Legi-

onensis Regni fines quærenda sint, etsi in moppis Geo-
graphicis non inveniantur expressa, scilicet Sallavia,
Nigrellos, Ollarios etc.

e Esse thecam eburneam laminis aureis cooper-
tam, ex Ambrosio Morales tradit Nicolaus Antonius.

DE SANCTO PUBLIO. APUD GRÆCOS.

G. II.

IV APRIL.

Memoria sacra
S. Publii.alius ab eo
S. Publius
Abbas in
Syria.

In Menologio Cardinalis Sirlleti, ad diem quartum
Aprilis, ista leguntur conjuncta : Commemoratio
Publii et Platonis Abbatis monasterii Studitæ,
ut Publius videatur quasi ad Studitas spectare.
Ideo Ferrarius in Catalogo generali addidit, Abbatum.
Verum in Menæis excusis et apud Maximum Cytheræum
plane separatim celebratur memoria sancti Pa-
tris nostri Publii : ejus solum nomen referunt manu-
scripta Menæa, et in pace quievisse tradunt. In Menæis
excusis legitur hoc distichon.

Ἐν οὐρανῷσι Προπία μισθὸς σου μέγας,
Πρὸς οὗς ἀπαίρου χαίρει καὶ χρότει μέγα.

Est magna merces, Publie, in cœlis tibi,
Ad quos recedens plausibus magnis sona.

Et hæc solum reperimus de S. Publio. Rosweyds nos-
ter notatione 28 ad lib. 9 de Vitis Patrum, qui est
Philothæus Theodoretus, dubius hæret num. de Publio,
qui ibidem proponitur capite 5 Abbas Zengmate in
Syria, hoc die Græci agunt. Verum is est, quem cum
Græcis celebravimus xxv Januarii, a quo hunc potius
aliud arbitramur : et sicut plurimi inter Martyres re-
periuntur Publii appellati, ita etiam inter Sanctos mo-
nachos fuisse aliquos hoc nomine insignitos. Matthæus
Raderus conjecit oculos in quemdam Publum, de quo
Joannes S. R. Eccles. Diaconus ex incerto auctore
Græco lib. 6 de Vitis Patrum libello 2 num. 12 sequen-

tem narrat historiam : Temporibus Juliani apostatæ,
cum descenderet in Perside, missus est dæmon ab
eodem Juliano, ut velocius vadens in Occidentem,
afferret ei aliquod inde responsum. Cum autem per-
venisset ille dæmon in quemdam locum, ubi quidam
monachus habitabat; stetit ibidem per decem dies
immobilis, eo quod non poterat ultra progredi. quia
monachus ille non cessabat orando neque nocte neque
die. Et regressus est sine effectu ad eum qui mise-
rat illum. Dixit autem ei Julianus : Quare tardasti?
Respondit ei dæmon et dixit : Et moram feci et sine
actione reversus sum : sustinui enim decem dies
Publium monachum, si forte cessasset ab oratione
ut transirem, et non cessavit, et prohibitus sum
transire, et redii nihil agens. Tunc impiissimus Ju-
lianus indignatus dixit : Cum regressus fuero, faci-
am in eum vindictam. Et intra paucos dies inte-
remptus est a providentia Dei. Et continuo unus ex
Præfectis, qui cum eo erant, vadens vendidit omnia
que habebat et dedit pauperibus, et veniens ad se-
nem illum, factus est monachus magnus, et sic
quievit in Domino. Hæc ibi, ex quibus, si fortasse
Græci de eo Publio agerent, constaret eum quarto Chri-
sti seculo floruisse : et aliquot annis post Juliani necem
adhuc vixisse.

num hic ora-
tione stiterit
dæmonem,tempore
Juliani
apostatæ?

D. P.

DE S. PLATONE, HEGUMENO SYMBOLORUM ET SACUDIONIS.

DEIN INCLUSO MONASTERII STUDII CONSTANTINOPOLI.

CIRCA AN.
DCCCXIIICultus sacer
4 Aprilis.Acta scripta
a S. Theodoro
Studitæ

C Coniungi S. Publio S. Platonem in Græcorum
Menologio Cardinalis Sirlleti, et hunc appellari
Abbatem monasterii Sinditæ jam nunc expo-
sumus : quos ambos Abbates Studitarum
scripsit Ferrarius in Generali catalogo. Nos utrumque
separamus, secuti Menæa, ex quibus aliqua MSS. so-
lum Publum referunt : ast excusa post indicatam me-
moriæ istius, seorsim hæc habent : Eodem die sancti
Patris nostri Platonis Hegumeni monasterii Studita-
rum. Eadem leguntur apud Maximum Cytheræum :
In Menæis additur hoc distichon cum allusione ad
nomen ejus, velut si illud sumeretur a πλάττω formo,
fingo : quod alias ὁπὸ τῆς πλατείας latitudine rectius
petivit vitæ auctor num. 24.

Πλάττω ὁρίστην ἐν μετεπλάσει πλάσει,
Θεῷ πλασάντι συγραθεὶς πλάσει ξένον.

Servans Deo, qui fluxit, figmentum novum,
Bene refinxit Plato figmentum bonum.

Hujus Sancti cultus a Græcis ad Hispanos transiit
per monachos Ordinis S. Basilii : quorum officiis propriis
adscriptus nunc legitur S. Plato sub ritu semiduplicis,
juxta Ordinem recitandi officium divinum, sæpe in
Hispania recusum.

2 Acta ejus luculenta fœnebris oratione descripsit S.
Theodorus Studita, ipsius ex Sorore nepos et filius spi-
ritualis, atque in regimine monasterii successor et socius
persecutionum quas postea passus est. Hanc orationem
in monasterio Cryptæ-ferratæ nactus supra memoratus

Sirlletus, in gratiam Aloysii Lipomani Latinam fecit,
prout extat ab hoc edita in tomo VII de Vitis sanctorum
Patrum; et ex Lipomani apud Surinm, xvi Decembris,
quo tamen die nulla apud Latinos aut Græcos memoriæ
Platonis reperitur. Nos ipsam Græcam habentes ex
Bibliotheca Vaticana, ad quam prædictus codex e Cryptæ-
ferræ translatus fuerat, cum deprehenderemus anti-
quam Sirlleti versionem, non modo paribus, quales in
S. Nicetæ Vita de præcedenti notaveramus, laborare
defectibus; sed multo etiam gravioribus, totaque his-
toriam conturbantibus; necessarium duximus novam
apparare : idque fecimus eo successu, ut chronologicos
characteres, quos misere Sirlletus confuderat et obscu-
ratur, studiose liquideque a S. Theodoro propositos in-
venerimus. Lubet hoc plenius declarare, nequis alio
quam par est effectu duci nos suspicetur, ad viri eru-
ditissimi et Ἑλληνοφροντος, sed pluribus ac majoribus
impediti, interpretationem repudiandam : ita ergo habet
Græcus textus num. 41.

3 Ὡς καλὸν διακλόν καὶ ἡλιακὸν δρόμον ὁ πα-
νεύφημος τετέλεκεν, τὸ δὲ λεγόμενον ἐξ ὑπακοῆς ἀνατεί-
λας, καὶ ἐκ ὑπακοῆς καταλήξεας. τῇ θωδεκατηρὶ γὰρ
τῶν ὁρῶν ἡμερῶν περιέδωκεν ἰσχυρὸν τὸν τῶν ἰθῶν κύκλον
ὅψ' ἐκάστην ἀγῶνι διηκνῶς, εἰς ζωὴν αἰώνιον ἀναβιβά-
σκει. Ἀριθμεῖ τοὺς ἀγῶνας, καὶ εὐχόμενος τοὺς χρόνους
ὡς πρὸς τεσσαράκοντα. Πρόσθετε τοὺς πρὸ τῆς ἀποστα-
γῆς δισδύοκαίδεκα πρὸς ἄλλοις τέσσαρσι τῶν διωγμῶν,
καὶ τρισὶ τῆς ἀσθενείας. καὶ εὐχόμενος τῷ ὁδοῦκοστῷ ἔπει
πλὴν

Latine reddita
a Sirlleto,cum pertur-
batione totius
chronologiae

A πλὴν ἐνὸς τελευτούμενου τὸν αἰδίδιμον. Quæ sic apud Lipomanum Suriūque ex Sirleti versione, leguntur : Vere stadium ipsum celeberrimus ille vir et divinum cursum exegit, quod dicitur cum obedientia exoriente et cum obedientia desinens. Duodecimo enim ac divino horarum ambitui cum parem annorum circulum in singulis certaminibus perfecisset, vitam illam sempiternam habiturus, hinc migravit. Numerata certamina ipsa, et invenies annos octo et quadraginta. Adde duodecim illos, antequam terrenis rebus renuntiasset, ad illa quatuor certamina, quæ in persecutionibus; decem item et novem annos, quos in infirmitate corporis transegit : et celebrem virum undeciesimo anno hinc migrasse invenies. Ita ibi.

4 Non miror, quod præscriptum LXXIX annorum calculum non inveniens interpres, judicaverit vitium obrepisse in annis infirmitatis, ideoque numerum immutaverit; pro tribus ponens novemdecim : sed hoc miror, quod postquam præcedentia capita Latine reddiderat, laudaveratque Platonem, quia in pueritia orbotus parentibus, ita nihilominus profecerit sapientia, ut et publicam rem laudabiliter gerere; et privatam vehementer augere potuerit (quæ sane puerili imbecillitati non conveniunt) adeo oblitus sit ante scriptorum, ut hic duodenarium faciat renuntiare seculo. Deinde, cum quidquid in hac Vita passus legitur Sanctus, comprehendatur intra annum DCCXCV, quo Constantinus Irenes filius legitimæ conjugii repudiatæ Theodotæ superinduxit, et annum DCCCXI, quo mortuus est Nicephorus Imperator, qui Platonem in exilio ægrotare intelligens, cum ad suum monasterium referri præcepit : quomodo potuit illa quatuor certamina, quibus annos quadraginta octo dabat, in persecutionibus acta credere? Ut nihil de prolixo novemdecim annorum morbo dicam. Quantam enim hic, quartum vitæ partem occupans, prædicandæ tolerantia materiam dedisset scriptori : qui tamen (quia revera diuturnus non fuit) paucis lineis comprehenditur? Ergo geminam ad verbum interpretationem, aptamque ex ea chronologiam, nunc accipe.

5 Vere pulchrum stadium et solarem cursum vir cunctis celebrandus absolvit; ab obedientia videlicet incipiens, et in obedientia desinens. Cum enim diurno horarum duodecim circulo parem annorum numerum in unoquoque certamine explevisset, ad æternam vitam emigravit. Numerata certamina, et invenies annos quadraginta octo. Tum annos bis duodecim, ante abrenuntiationem seculi actos, junge aliis quatuor annis, quos in persecutionibus; et tribus, quos in infirmitate traduxit; et invenies, virum venerabilem obiisse anno ætatis suæ undeciesimo. Nempe cum ita ferret vitæ a Platone actæ periodus, ut apte in sex duodenarios annorum dividi posset, usque ad illud tempus quo sub Nicephoro ductus in exilium est; usus est Theodorus optissima similitudine solaris astri, juxta Dei præscriptum orientis occidentisque, quod et in Platone factum apparebat : qui prioram ultimamque vitæ religiosæ partem alterius imperio subjectus transegerat : et cum sic haberet auctor, in eo cujus vitam scribebat Sancto, ætatis annos LXXII, reliquos septem adjungens prioribus, ad LXXIX calculando perveit. His vestigiis insistentes, singulas vitæ nobis illustrandæ partes ad annos Christi per duodenarios revocabimus, eosque chronotacticis notio, in eadem Vita expressis, firmabimus : Cum vero notarum istorum certissimus sit ultimus Nicephori Imperatoris annus, idemque Christi DCCCXI, cum Platonis revocatione ab exilio concurrens; ad hunc sic adscendemus, ut tunc vero annos LXXVI ætatis explesse Sanctum ostendamus, post quos solum supersit morbi triennium.

6 Si ergo natus S. Plato anno Æræ vulgaris DCCXXXV, unum egerit ætatis duodecimum, quando utrumque parentem amisit illa pestilentia, qua crucis signo notari in vestibus passim exstinguebantur, sicut di-

citur in vita num. 4. hanc enim pestilentiam anno DCCXLVI captam ex Theophane discimus. Alterum duodennium in amvuli sui domo expleverit, usque ad annum DCCLVIII inclusive, descendit primum arti notoriali, deinde officio patrui sui fructuose exereendo intentus. Tum religiosæ vitæ auspiciis certamina primum duodennium transegerit sub obedientia Theoctisti Hegumeni; alterum eidem Theoctisto sub annum DCCLXX morienti succedens, in Præfectura monasterii Symbolorum : quo tempore ipsum sic latuisse iconomachos Copronymi assentatores, ut delatus non fuerit, singulari Dei providentiæ merito adscribit Theodorus. Illo et filio Leone extincto, anno DCCLXXX regnare capit cum filiolo Irene : sub qua respirantibus monachis venit Constantinopolim Plato, et sororis familiam universam ita accendit monasticæ vitæ desiderio, ut omnes ad praxidum quoddam, cui a sacello Sacudionis nomen adhaesit, se reciperent, duce ipso et magistro Platone : qui et Hegumenus ab eis electus est, anno DCCLXXXII : quod tertium duodennium tertiusque Platonis agon censeatur. Hoc autem durante, convocatum est anno DCCLXXXVI Constantinopolitanum Concilium contra Iconomachos, sed per seditiosos milites dissolutum, Platone suam constantiam egregie probante. Pro Concilio tali, pari interpretandi infelicitate, nobis obtrudit Sirletus conciliabulum hæreticorum, in Theophanorum metropoli (quæ nulla toto Imperio fuisse scitur) coactum, in quo conciliabulo ad disputandum provocatus Plato ea egerit, quæ genuinus textus docet, a militibus tumultuantibus adversus Patres Constantinopoli patrata fuisse.

7 Post hæc sequitur quartum certamen, quod abdicatione anno DCCXCIV Præfectura, et in nepotem Theodorum translata exorsus est, rursus, ut ab initio, subjectus Imperio alieno ad annum DCCCVII, nisi quod (occasione adulterini conjugii, qua Constantinus Irenes filius ecclesiam conturbavit anno DCCXCV) in exilium idem Plato actus est, sed non diuturnum, deposito intra biennium Constantino, et Patriarcha satigente unionem cum monachis reintegrare. Tunc autem etiam contigit. Sacacenorum metu, Theodorum cum suis ipsoque Platone, qui deinceps inclusus vivere elegit, migrare Constantinopolim ad monasterium Studii, unde agnomentum cunctis deinde mansit. Ecce quatuor diversos Platonis in Religione, quatuor duodenariis comprehensos status ante persecutionem, quam passus est sub Imperatore Nicephoro, propter Josephum excommunicatum, quem omnino Imperator volebat sacris restitui, nec putabat repugnandum esse Patriarchæ Nicephoro, tunc recens, Imperatore hoc procurante, ad cathedram erectus, metu gravioris in ecclesia scissuræ. Duravit autem persecutio illa quadriennio, uti jam dictum, usque ad ultimas fere menses, quos in vita atque imperio habuit Imperator : Plato vero, non nisi triennio supervivens restitutioni suæ; obiit anno DCCCXIII, tempore Quadragesimæ, eo die, quo recurrebat memoria justæ Lazari, id est, Sabbato ante Dominicam Palmarum, adeoque die XIX Martii, cum Pascha illius anni caderet in XXVII dicti mensis.

8 Ceterum solennes exequiæ, quæ fuerant impeditæ majoris hebdomadæ Paschatisque officiis, omnem aliam festivitatem excludentibus, credi possunt habitæ fuisse proxima feria post Dominicam in Albis, quæ tunc erat dies IV Aprilis : ut hæc sit causa, cur tali die celebrari coepit ejus anniversarium festum. Rationi quoque congruum est opinari, eodem solennium exequiarum die, a S. Theodoro, dierum quatuordecim inducias ad meditando nacto, recitatam esse hanc funebrem laudationem; utpote in qua nulla fit mentio earum rerum, quæ post Sancti obitum circa ejus corpus aut sepulcrum contingere; uti nec significatur (quod tamen ex Vita ipsius S. Theodori habetur) ipsius Patriarchæ præsentia honoratum fuisse ultimum recondendi corporis actum, quem populus nitebatur prohibere; quia scilicet orationis prædictæ recitationem non præcessit sepultura, sed sub-

D AUCTORE D. P. orbatus parentibus sit an. 740

factus religiosus 758,

Hegumenus Symbolorum 770,

Sacudionis an. 782

E

abdicatione præfectura reclusus an. 794

usque ad an. 807

quando per quadriennium exulavit,

F

et reductus an. 811 obiit 813, 19 Martii,

tumultus 4 Aprilis,

et funebri oratione laudatus,

et contradictione manifestata,

B

nova versione emendata dantur.

C

ut natus an. 735,

secuta

A *secuta est, superveniente cum suis Clericis, aliquom-
multis horis post, Patriarcha praefato. Eodem anno XI
Julii coronatus est Leo Armenus, impietatem iconoclas-
ticam in animo fovens; quam circo Pascha sequentis
anni, relata contra Bulguros victoria elatus, cepit par-
turire; ac demum in publicam lucem effudit, imperii
sui anno II, circa initium Quodragesimae; coacta autem
post Pascha anni MCCCXV pseudosynodo corroboravit;
suscitansque ingentem contra fideles persecutionem dila-
tarit; uti ad XII Martii vult Acto S. Theophanis late
deduximus. Hujus calamitosissimi temporis cum nullum
tota praelaudata narratione habetur indicium; satis
certo confirmatur, quod non fuerit illa serius quam di-
ximus composita; praesertim cum toto tempore, Leonis
Armeni coronationem secuto, occupatissimus fuerit Theo-
dorus, in fidelium animis adversus instantem procellam
rauniendis; deinceps autem tantis malis per hostes fidei
exercitus sit, quanta legimus in ejus Vita, ad XII No-
vembriis danda; ex hac interim illustraturi Vitam S.
Platonis avunculi ejus.*

quo errore
relatus ad
17 Decemb.
B *Cur cum Laurentius Surius ad XVII Decembris
distulerit, facile intelliges, si Martyrologium Romanum
consulas: istic enim tali die invenies descriptam memo-
riam S. Lozari, quam Graecorum rituum imperitus
auctor nescivit distinguere, ab eo memorii quae hic
Graeco, non Latino more notabatur. Baronius Sirloti
Menologium sequi voluit, unde ad diem IV Aprilis ita
in hodierno Martyrologio Romano legitur. Constanti-
nopoly S. Platonis monachi, qui plures annos contra
haereticos, sanctarum imaginum effractores, invicto
animo decertavit; quod nemo credit, qui vel solam
marginalem hujus Vitae synopsis levi intuitu dignabitur
percurrere. Contra Josephi fautores, alias orthodoxos,
fuit omnis concertatio Platonis: qui primum sub Irene
cepit Constantinopoli innotescere, uti dictum est; vivere
autem desiit, priusquam Imperio Leo Armenus poti-
retur.*

aut contra
iconomachos
certasse
creditus:

VIDE ACTA
GRAECA PAG.
XLVI

ORATIO FUNEBRIS

Auctore S. Theodoro Studita.

Ex MS. Graeco Vaticano.

PROLOGUS.

Proficetur
auctor se,
placendi stu-
dio,

C *Oratorum ac Sophistarum studium omne versatur
in eo, non ut assequantur veritatem, dum se ad scri-
bendum conferunt: sed ut expoliant dictionem et
narrationem faciant augustiorem acceptis e poemate
versiculis, ad oblectationem audientium. Demulcent
enim eos verborum concinnitate, et quadam verisi-
militudine circumveniunt; parum solliciti nequid
falsum dicant, utpote qui aestimationi dumtaxat et
humanae gloriae serviunt. At vero quos tenet amor
veritatis, satagunt res, ut actae sunt, dicere: quam-
vis propterea concinnitas et elegantia orationis esse
deberet minor. Nam quia ipsam veritatis pulchritu-
dinem adamant, ornatis verbis, tamquam pietis strag-
ulis, valescunt, quod est vere sapientis. Ad hanc
igitur modum ego quoque, licet ingenio, dictione et
spiritu admodum tenuis, Patrem meum laudabo:
non autem quia sperem laudando gratiam inire apud
eum. Quae enim haec foret gratia consueto nulla
praesentium rerum delectari, et supercoelestem adepto
requiem? quam quisquis possidet ridet praesentia,
vult nihil stabile, nihil beatum continentia, et quae
instar umbræ praetereunt, aut ut flores verni cor-
rumpuntur. Ad haec si etiam in terris positus sese
arbitrabatur indignum, qui vel in numero monacho-
rum conseretur (quod summæ ejus modestiae indi-
cium et sanctæ animæ erat præcipuum argumentum)
quomodo nunc, postquam hinc emigravit et incor-
ruptibilia bona possidet, inter quæ nulla est inanis*

norem scribe
viri humillimi
laudes;

gloriæ appetentia, illam per nostras laudes deside-
raret consequi?

2 *Laudabo ergo eum, qui ad hoc, signis aliis,
justissime obligor, tum pro ejus in me officiis mul-
tis, tum vel maxime pro ipsa hac, qualiscumque est,
dicendi facultate, quam laboribus et industria ejus
exultam possideo, eique me velut patri acceptam
referre oportet. Neque tamen me existimet quispiam
id quoque spectare, quod laus patri danda, redunda-
tura sit in filium, juxta illud sapientis, Gloria homi-
nis ex honore patris sui. Scio enim quod cui domi-
sue et a seipso gloria suppetit, is a patre etiam hono-
rem accipiens, evadat gloriosior: sin minus, paternas
laudes nihil prodesse ei, qui per se inglorius atque
inhonorus est, qualis esse videor. Fas tamen non
est vitam illius ex virtute actam sub modio silentii,
tamquam lucernam abdere; quæ supra rationale can-
delabrum posita, fulgere debet, non uni alterive, sed
omnibus (fidenter loquor) qui in Ecclesia Dei sunt.
Quare cum jam demonstratum sit, me hanc oratio-
nem et obligatione propria et utilitate aliena induc-
tum accedere (est enim veritati conjuncta utilitas)
age laudationem ab eo ordiamur, unde præcipue
convenit initium ducere.*

sed obligatio-
nis propria,

Eccli 3, 13

et alienæ uti-
litatis re-
spectu.

E

CAPUT I.

Ortus, educatio, secessus in Bithyniam.

B *Beati Platonis parentes, Sergius atque Euphemia
fuerunt, eorumque et genus illustre, et nihilo minus
illustres virtutes: optimis autem moribus providam
familiaris rei curam gerentes, illam supra multos
auxerunt, etiam usque ad invidiam cognatorum. Præ-
ceteris tamen laudibus, commendari in ipsis meretur
liberorum gignendorum felicitas: utpote qui, ve-
lut illustre germen, hunc, quem modo laudamus,
protulere, a una cum duabus filiabus, nec ipsis
ingloriis (nam et dis multa præclaraque dici pos-
sent) quarum una quidem in seculari vita lauda-
biliter est conversata; altera b, unde nati nos sumus
etiam in monastico ordine effulsit. Porro cœlestis
quædam ira tempore illo (de hac siquidem loqui res
ipsa monet, cum mortalitatem vel maxime universa-
lem adduxerit) non paucis dumtaxat aliis locis et
urbibus incubuit: sed ex una in aliam, instar Ægyp-
tiaci flagelli transiens, Byzantinam potissimum civi-
tatem afflixit. In hac etiam vitam posuere supra
memorati ac semper memorandi conjuges. Quomodo
autem id acciderit, operæ pretium fuerit explicare:
est enim ejus rei narratio talis, ut salubri timore
concutere possit animos, eam prudenter suscipientes.*

Parentibus
claris et opu-
lentis

a

b
cum duabus
sororibus
natus,

F

4 *c* *Cernebatur de repente in cujusque vestitu
vivificæ Crucis signum, tincturæ pinguis, velut a
perita manu, seu potius divino digito superne effor-
matum. Id in se conspiciens tarbatur; subintrabat
accelerata mors; eodem die, qui extulerat mortuum,
mortuas etiam ipse efferebatur. Videre erat duos in
eadem saadapila, quatuor super unum jumentum
portari, et cumulos infeliciam cadaverum alios. Au-
diebantur indequaque sonantes plañctus atque la-
menta, lassabantur vespillones, rarescebant libitina-
rii, claudabantur domus, vacuabantur vici, cœmete-
ria replebantur; adeo ut intra duorum mensium
spatium, urbs populosissima atque habitatissima,
pene deserta atque inculta appareret. Accidit hoc in
diebus Constantini d Imperatoris, illius, inquam,
impostoris nefarii, a quo imago Christi simulacrum
erroris per injuriam appellata, aut verius ipse Chri-
stus Deus noster contumelia est affectus; siquidem
honor exhibitus imagini ad prototypum transit, quem-
admodum alicubi dicit divinus Basilias. Itaque
fuit hæc super peccatam populum justissima virga,
paterna tamen immensam nostram perversitatem*

c
iisdem peste
extinctis

d
sub Constanti-
no Copro-
nymo,

ad

A ad conversionem erudientis Dei, et in ira sua præparantis viam salutis, iis qui æquanimitè correctionem susceperant. Sed ad Patrem nostrum sermo redeat.

5 Parentibus ergo et consanguineis plerisque orbatu adhuc puer admodum ab aliquo alterutrius parentis germano suscipitur; et ad juvenilem pro-
orphanus licet,
egregie proficit :
 ductus ætatem, tamquam rectissimus surculus, produxit florem intelligentiæ; quæ difficulter reperitur in orphanis, non habentibus qui eis uti parentes invigilent. Fructus autem propriæ ipsius solertiæ et diligentiae fuit peritia praxis notarialis, quantam vix assequi potuisset aliquis paterna sollicitudine eruditus. Deinde prædicto tutori suo, regiæ pecuniæ appendendæ Præfecto, operam commodans, ita rem illam agebat dextere, ut hic solum præfecturæ nomen tenere, opus ille sciretur : et ob hoc in ætario Imperatorio illustris, carnis quidem principibus, ipsi autem Cæsari etiam notus esset.

6 Talis cum esset, mentem suam non tradidit effrænatis adolescentiæ cupitatibus (uti petulantior aliquis faceret, sui factus arbitrii) sed ipsi sibi optimus domitor, abstinebat a consortio insipientium, et sapientioribus jungebatur; applicans se honoratiori, non minus honorato; ætate provectori, non juniori; atque ex ipsis externis honoribus, ingenitam animi nobilitatem, latenter quodammodo, ad majora provehebat : Non tradebat se comessatoribus comibonibusque ad æquales haustus, uti in conviviis faciunt adolescentuli; neque substantiam dilapidabat alea meroque, ut frugiperdæ solent; sed publicæ libræ attendens, labore continuo divitias sibi accumulabat, et quidem tantas, ut ad paternam hereditatem amplissimam haud modicas alias facultates apposerit. Hoc vero nequaquam fieri potuisset, nisi temperantiam servasset in omnibus, quæ honestatis amantem exornabat continentia, et cunctis affabilem instruebat prudentia, procul abiciens juveniles voluptates; quibus qui indulgent, non modo non acquirunt quæ desunt; sed et quæ adsunt, evacuare consueverunt.

7 Quid porro? Tam multiplici industria præditus, tamque peritus rerum agendarum evasis (quod maxime spectatur ab iis, qui in seculo vivunt, et filias apte cupiunt elocare) ut undique invitaretur ad ineundam vitæ societatem vel cum nobilioribus opulentioribusque. Sed divinus amor, quem ipse usus consilio meliori sibi accenderat, non permisit ut secularis vitæ salebris inhæreret. Etenim lectiones pro ludis, ecclesias pro theatris, monasteria pro conventiculis impudicorum hominum frequentabat : et quod landabilius est, Hegumenorum cuidam occultos animi sui motus affectusque confitens, præbebat sui erga Deum amoris indicium manifestum; confessiones vero audientem implebat admiratione tam consummatæ perfectionis.

8 Hinc perpurgatum mentis oculum ad sempiternarum rerum contemplationem sublevans, illarumque accensus amore, terrenum omne desiderium extinxit; et divinum imitatus Antonium, divenditis omnibus, una cum paternolare et servis libertate donatis, majorem quidem partem distribuit pauperibus; duabus autem sororibus suis modicum quid reliquit; et Abrahamia promptitudine exivit, non in vicinas villas, exerciturus seipsum; sed longius abscurrit in partes f Olympi, ad virum locumque, ab aliquo eorum qui in urbe erant Archimandritarum sibi monstratum. Loco g Symbolorum, viro Theoctisti nomen erat, cujus vita proba, genus illustre, exitus sanctus fuit. Qualis autem discessus Platonis e patria fuerit, mihi quidem memoria dignum, audientibus vero compunctionis argumentum fore videtur, si exponam. Abivit cum uno solo carissimo fa-

mulo, et ad eum perveniens locum qui Reges dicitur, atque speluncam quamdam ingrediens, cæsariem suam comiti præbuit attendendam; deinde pulla veste se amicitavit; tamquam si purpuram induisset. Quale autem spectaculum, cum unus quidem recessurus, juberetur redire domum cum vestibus, et ideo, ut par erat perfunderetur lacrymis, Domino suo privari dolens; alter vero relinqueretur, solus cum Deo, propter quem res tota agebatur. Talis utrique est divinus amor, omnibus rebus expoliatus amantem, et ad se solum trahit incensum illius desiderium.

ANNOTATA.

a Sirletus post duas filias genitum scribit : sed solum in Græco est σύν cum. In vita S. Theodori, infra citanda ad cap. 3 litt. c, adduntur fratres tres.

b Theoctista appellatur in Vita S. Theodori, nupta Photino, qui magistratum ab Imperatore non valde remotum gessit : ambo postea, relicto conjugio, vitam monasticam amplexi sunt.

c Græce, ἐν βαφίδι ἐλαϊώδει. Sirletus vertit, colore cœlureo, fortassis invenit, ὑαλῳ̄δει, vitreo. Theophanes ad an. Christi 746 Inductione 14 ista refert, ac de Cruce sic exprimit Ἐν τοῖς τῶν ἀνθρώπων ἱματίοις, καὶ ἐν τοῖς τῶν ἐκκλησιῶν ἱεροῖς ἐνδύμασι, σταυροῖα ἐλαϊώδῃ πλεῖστα. In hominum vestibus, et in ecclesiarum sacris indumentis, cruces plurimæ oleagineæ conspiciantur.

d Constantinus Copronymus Leoni Isaurico patri, 18 Junii, an. 741 mortuo, successerat.

e Græce ὑμᾶίμοσι, quod Sirletus vertit Sororibus : sed infra num. 7 dicitur Sanctus cum ad monasterium obiit eisdem modicum quid de sua substantia reliquisse : vivebant igitur tum adhuc.

f S. Joannicius (ut in ejus Vita 4 Novemb. legitur) cum vidisset montem, qui supereminet a dextera Bithyniæ, qui apud nos vocatur Olympus, concepit animo vitam quietam et amantem solitudinis. De eo loco agi constat ex Vita S. Theodori, ubi monachi, qui Olympi partes incolunt, ad eum ab exilio redacem in Bithyniam accesserant. In eadem Vita dicitur S. Plato a teneris annis montem Olympi incoluisse.

g Colitur 21 Februarii S. Thimotheus, qui in Symbolis vitam anachoreticam duxit : ejusdem monasterii facta est mentio die præcedenti in Vita S. Nicetæ num. 11, quod autem hic legatur Græce τοῦ Συμβόλου; ἐπὶ κεκλημένον, non Συμβόλον, uti istic legitur, id suspicamus esse mendam librarii, cum prius iste genitivus a nullo nominativo regulariter duci possit.

CAPUT II.

Vita monastica, virtutum exercitia.

Postquam autem ad magistrum venisset, atque interrogatus, quis, unde, qua causa veniret, apte respondisset ad singula; ille patriam, genus et educationem edoctus; Non poteris, inquit, in hac regione, haud parum aspera, monasticum sustinere laborem. Cui Christi pugil. Omnia, Pater, trado tibi, mentem, corpus, et voluntatem, utere, ut lubet, famulo tuo, in cunctis obsecuturo. O admirabilis propositi indicium! o mirabilioris renuntiationis argumentum! Istius quidem, quia in ipso ætatis flore, in prospero successu negotiorum, spe optima rerum majorum proposita, divitiis affluentibus, circum fulgente gloria, vigente corpore, in proprii arbitrii constitutus libertate, habuit dilectionem erga Deum istis omnibus superiorem : alterius, quod optime consultus, non uti multi nunc, simulate, aut, ut, magis propriè loquar, omnino non renuntiantes mundo, eidem se renuntiare professus sit; sed quemadmo-

In monasterio Symbolorum receptus a Theoctisto,

abdicatione vere et integre mundo,

dum

AUCTORE
S. THEOD.
STUDITA
EX MS. GR.
Luc. 14, 33 et
18 22

totum se
tradit obedien-
tiae,

ceteris
omnibus
exercitiis
preferenda,

cum sui
ipsius nant-
festatione.

diligens in
omnibus,

a

proptus ad
omnia,

reprehensio-
num patiens

A. dum vere ipsa res exigit. Illi siquidem, nescio quo modo, obliti quod dicit Dominus, Qui non renuntiaverit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus; et quod alibi jubet, Vende omnia quæ habes, et da pauperibus et habebis thesaurum in cælis, et sequere me; horum, inquam obliti, ipsi sibi templa et monasteria erigunt; deinde monasticam amplexi professionem, dominantur in propriis, servos atque substantiam variam post se trahentes; heri novitii, et hodie Abbates; heri nec idonei quidem qui se prudenter regendos præberent, hodie alios imperite regere præsumentes; quibus Prælatum non virtus sua, sed suarum facultatum usurpatio attulit: qui cum multis annis debuissent discere quomodo sit imperanti parendum, atque ita ad regimen aliorum ascendere; antequam prius istud didicerint, sese etiam efficiunt sibi subjectos. Ast ipse, postquam seculo vere renuntiasset, ostendit, obedientiam minime fucata fuisse: præcedit enim primum secundo, sicut fulgur tonitruo, et lucifer soli exorienti. Nam qui seculo bene renuntiaverit, clarum est quod etiam bene obediet: qui vero in altero oblique incesse, in altero quoque certissime est claudicaturus.

10 Sunt autem virtutis exercitia multa, abstinentiæ extenuatio, somni parcitas, lacrymarum evacuatio, orationis alacritas, humicubationis molestia, vestitus vilitas, manuum operatio, genuflexionum frequentia, mortis meditatio, psalmodiæ assiduitas, perseverantia stationis: horum tamen omnium nihil ita necessarium ei qui subest atque exercitium sinceræ confessionis et perfectæ obedientiæ: quibus illuminatur anima, mortificatur voluntas, et perfecta obtinetur conjunctio ejus qui spiritualiter nascitur cum eo qui gignit. Duo hæc ceteris omnibus non præferens, infirmus ad obedientiam erit; atque ita per quæ videbatur salutem consequi, illusionis subiacet periculo. Etenim jejunia, vigiliæ, et quidquid ejusmodi aliud est, secundum se quidem laudabilia sunt; non tamen utilia, sed ad lapsum inducentia, ei qui proprio arbitrio agitur, nisi Præsidis ductu et regula dirigatur: sed qui confessioni et obedientiæ studet, cetera in secundis habens, omnia duobus istis comprehendet.

C. 11 Hæc Lentus iste, si quis alius, curans, optimum jecit fundamentum, eique solidum superextruxit ædificium, omnem suam cogitationem abiciens, et omnia secundum obedientiam agens: ob idque dilectus in conspectu Patris sui, ut phrasi Scripturæ utar. Fuit autem in tolerandis laboribus adamantianus, dexter in agendis rebus, et inter certaminum socios multos præcellens: a quibus etiam, quoad cœnobiticam vitam, haud longe distabat, seorsim degens cum uno quodam sibi moribus simili. Porro, juxta reclusionis normam, subjectus a erat nunquam satis laudando Theoctisto, nunc in cella sese exercendo, nunc in communitate vacando psalmodiis, refectioni corporis, et manuum labori; communiterque ut sic dicam, et promiscue vivens, in omnibus se moderate gerebat. Non enim quia nobilis erat secundum carnem, asperior erat cum rusticioribus conversans; nec quia prius habebat famulos multos sibi ministrantes, dedignabatur viliora suscipere ministeria: quin et fimum ferebat humeris, et agrum irrigare jubebatur, et farinam subigebat patienter, et nihilo minus scribebat multo cum studio ac diligentia.

12 Vin' etiam alias ejus virtutes discere, obedientiæ proximas? Omnia recte faciens, reprehendebatur coram hospitibus; et veluti si laudatus fuisset, perseverabat immotus, vir laude dignissimus legebat audiente fraternitate, ut congruum erat, et velut si

absone vitioseque legisset, castigatus verecundabatur, sapientissimus. Propter urbanitatem audiens serviles natales sibi exprobrari, inclinato annuebat capite. Patri consentiens, corpore et animo nobilissimus. In labore manuum multum contendens atque proficiens, tamquam si intulisset nihil, non superbiebat, disciplinæ Deique amator eximius. Post petitam de genibus veniam dimissus a Patre, veluti in eandem culpam relapsus, non obloquebatur; sed persistebat, ignosci sibi postulans, admiratione dignissimus. Denique lassabatur, is qui tentandi causa ingerebat convitium; et opprobriis saturabatur, is qui per voluntariam ejusmodi contumeliam sibi comparabat æternam gloriæ. Dicam amplius et quod a religiosa professione videri possit alienum; consensum tamen rationi, dum recte fit. Tanto tenebatur humiliationis amore, ut oraret precareturque pugnis atque alapis cædi; quin et impetraret, et impetrans percenteretur, et ex mandato Patris percussus ab aliquo, velut accepto munere lætaretur: eratque stupore dignum, alterum quidem ad id quod incongruum videbatur violenter adigi, alterum vero gaudere de lucro exinde reportato; nec minus utile erat videntibus audientibusque, quod esset qui talia voluntarie pateretur, atque in hoc Christum imitaretur.

13 Talis tantusque cum esset, an erat possibile non amari eum atque diligere? an rationabile, eum qui totum se tradiderat obedientiæ, filium haberi rejectaneum, et non esse carissimum genitori? Diligebatur sane, ut dictum est, plurimum; et propter virtutis claritatem ubique laudabatur, ut qui Patri suo factus esset omnia, veluti oculus dextra intuens, velut manus eadem operans, et pes ad illa progrediens; tamquam consiliarius bonus, adjutor robustus, suavis socius; fidelissimus in iis quæ domi erant, et circa foris posita vigilantissimus: qui simul et discipuli et fratris præstaret officia, addo etiam et patris; tantusque esset in utroque, ut siquando, propter aliquam necessitatem, opus esset peregre Platonem agere, mœreret venerabilis Theoctistus; et quem admodum de se loquitur Apostolus, non haberet requiem spiritui suo propter dilectum. Quis enim illo ad prospicienda futura providentior? quis ad mororem leniendum curandumque accommodatior? quis ad necessaria curanda expeditior? quis ad honorem multifariam impertiendum solertior? Talis ad conciliandam sibi benevolentiam, ut quæ Patris erant omnia haberet in potestate: tam interim alienus ab amore rerum terrenarum, ut nec oboli unius esset dominus. Pro quibus quod ei præmium, quæ retributio obligit? Paterna utique benedictio super spirituales Jacob, ex quo Patriarchæ, imo Hierarchæ b et Pœmnarchæ; et ab his plurimi secundum Deum filii multiplicantur, ac porro multiplicabuntur, nil dubito, per semen adeo benedictum. Talis denique fuit Plato, verus utique amator sanctitatis, et ad tantum perfectionis gradum ascendit, ut non nisi adumbratione quadam exprimere potuerim charecterem absolutæ in eo obedientiæ.

14 Postquam autem magister ejus ad Dominum abiit, ipse in ejus cellam atque vivendi modum transiit, legitime amplexus solitudinem; non quemadmodum nunc multi, eandem periculose aggredientes; qui priusquam spiritui carnem perfecte subjecerint, audent per se solos congregari cum spiritibus nequitie; tunc primum exerceri incipientes, cum tempus est pugnæ; et experiendi gratia præsumentes obtinere victoriam, etiam Deo juvante difficilem. Qui enim prius non didicit obedire, quomodo subjiciet sibi reluctantes spiritui carnis passiones? Et qui non custodierit intemeratam observantiam, quomodo ad montem solitariæ conversationis ascendet? Numquid clarum

imo etiam
verberum:

E

quare
Theoctisto
carissimus,

et omnia ei
factus,

2 Cor. 2, 13

F

benedicti
divinitus
meruit:
b

magistro
mortuo se
reclut,

post congruum
obedientiæ et
mortificationis
exercitium.
Ex. 15, 13

clarum

A clarum est, quod qui illum attigerit intempestive, lapidibus obruetur, aut configetur jaculis, et morte spiritali morietur, prout sacræ loquuntur litteræ? Non ita is, de quo nobis est sermo : nam verbis ac moribus obedientiam, uti Deo placitum erat, sectatus ; opportune auspiciatoque aggreditur solitudinem ; et mentem attollens, appropinquat Deo ; contemplationibusque circa eum versantibus oblectatur, animo excelsa perambulans : nihil enim delectabilius est quam Deum speculari, qui totus est oblectatio et voluptas eorum, qui ipsum degustant amore insatiabili, ita, ut pene in oblivione veniant ipsius cibi appetendi. Itaque sibi ipsi in futurum, sic prospexit Plato, ex virtute transiens in virtutem, et ascensiones suo in corde disponens.

ANNOTATA.

a *Sirtetus sic vertit, tamquam in eadem cum Theoctisto cella reclusus fuisset ; quod Hegumeni conditioni non convenit, nec Græco textui : imo infra num. 14 expresse dicitur Plato, post Theoctisti mortem primum in ejus cellam migrasse, et solitarie vivere coepisse.*

b *Id est, Sacerdotum et Pastorum principes : visum est enim clarioris expressionis causa Græca verba servare.*

CAPUT III.

S. Plato præficitur monasterio Symbolorum, excurrit Constantinopolim.

Quoniam vero nequaquam sufficit sua dumtaxat curare, sed et aliis utilia quærit perfecta caritas, ordinatus Pater seu potius illuminator præmemorata fraternitatis, proprium habere Hegumeni solitæ, Beato Theoctisto succedit in ejus loci regimine, quem ambo in spiritualibus æque ac temporalibus promoverant maxime, adeo ut esset ac diceretur monasterium optime constitutum. Duobus tamen præcipue se præbuit ducem vitæ spiritualis, a quibus ei ministrabatur, quosque habebat, non commensatores, sed convivæ. Horum unus adhuc superest Antonius nomine, qui nobiscum usque ad senium sub obedientia vivit ; ipse nobis suggerat quæ hic desiderantur. Quotidianus, inquit cibus Patri erat panis, cum faba et oleribus atque arborum fructibus, absque oleo, præterquam Dominicis festivisque diebus, quibus consueverat communi cum Fratribus mensa uti. Potus erat quem fontes præstant, et quo mens colligitur, nequaquam capiens fluxum vinolentiæ : et hic quidem non semper quotidianus, sed quandoque ultra diem dilatus, aut bis in hebdomade sumptus. Quandoque etiam decimo dumtaxat die, exigua illa seu potius nulla utebatur refocillatione, propter summam appetentiæ continentiam, quæ illi quodammodo in naturam transierat.

16 Vestis vilis et curta, ad solum calorem facta, non autem subtilibus filamentis contexta aut colorum tincturis florida, qualem videre amant non monachi sed elegantiarum studiosi. Oratio et lectio ejus laboriosa erat, et statis temporibus definita, cibum quoque ejus deliciarum loco condiebat. Frequentia genuflexionum, a Patribus tradita, tanta erat, ut manibus ipsique in qua fiebant terræ callos inducerent, in monumentum virtutis ejus. Stratum nec molle erat, nec lecto circumfluum : sed quo affligi corpus, et ad spiritualia officia firmum posset servari. Manuum operatio diligens : hoc enim ex præclaris illius dotibus unum præ multis, ut non dicam omnibus, ipsum faciebat illustrem ; aut ut magis proprie loquar, Apostolo similem ; quod dicere posset, Ad ea quæ mihi opus erant et his qui mecum sunt, ministraverunt manus istæ : neque

gratis panem comedi. Quæ enim manus elegantius, quam illius dextera, litterarum formabat tractus ? aut quis scribebat studiosius, cum ipsius alacritas qualecumque opus ferventer aggrediretur ? Quis autem enumerare valeat eos, in quorum manibus sunt ab ipso scripti libelli et opuscula, ex diversis divinis Patribus collecta et multam adferentia utilitatem ? Unde vero monasteriis nostris ista librorum copia ? numquid ab illius sanctis manibus et laboribus ? Ipsos volutantes et illustramus quoad animum, et scripturam admiramur talem ac tantam. Sed quædam tacita præterivit sermo, ad quæ enarrando regrediatur necesse est.

17 Tempore illo invaluit tempestas impietatis, Constantinus, a inquam, ille cogitatione impius, malitiæ omnis receptaculum, multiceps draco, hæresis iconoclasticæ ductor, monastici ordinis persecutor acerbus. Quem ille nostrorum Nazaræorum non exterminavit ? quem absconditum non produxit in medium ? quem sibi oblatum non traxit in barathrum impietatis ? Sane si quis ex illustrioribus ipsum latuit, tamquam scintilla in loco abdito, inter mortuos reputabatur ab iis qui vivebant super terram. Talis autem etiam noster Elias fuit, custoditus a Domino in quibus exercebatur locis, ut neque in manus novi istius Achab incidere, neque particeps fieret impietatis ; sed post transitum nocturnæ illius confusionis, appareret nobis velut stella matutina ; quod et factum vidimus. Etenim necessariis quibusdam ex causis ingressus est Byzantium ; cumque ii qui in urbe reliqui erant monachi, denuo velut luminaria cœpissent conspici ; comparuit tamquam a mortuis redivivus beatus ; nam nec nobis quidem ipsis b innotuerat, genitricis meæ fratrem adhuc superstitem esse.

18 Diffusa est autem adventus ejus fama, non tantum inter cognatos et notos, sed per totam urbem Byzantinam ; aliis alio ipsum trahentibus et benigne suscipientibus, atque salutari ejus doctrina frui cupientibus. Erat enim, ut qui maxime, suavis sermone, suavior moribus, ea autem forma quæ monachum commendat, et in doctrina varius ; omnibus omnia factus, secundum Apostolum ; conjugatis auctor temperantiæ, virginibus defensor, adhortatur constitutorum in potestate, spiritu infirmorum medicus. Patribus filios concordēs efficiebat, et filiis patres reconciliabat ; servis suadebat, ut dominis essent morigeri ; et hos inducebat ut illis facerent bene. Ut cetera porro omnia, quæ vir Dei faciebat dicebatque cognosci possint, unum dicam, quod fidem præstet reliquis : videlicet quod ex quo cum civibus versari cœpit totas reformavit familias, et ad virtutis cultum convertit. Qua ratione ? inquires. Jurandi consuetudinem excindendo, communi notoria sua lingua : reprimendo corporis ornatum superfluum, sua ornatissima doctrina ; dissertatione morali inculcando amorem pauperum, unde largitiones pecuniariæ et eleemosynarum distributiones publicæ, per loca in quibus exercebatur ; ad lectionem denique piam et ad quicquid est bonorum operum inducendo, idque in pressura et fatigue, diu nocturne laborans, vigilans, discurrens, ut accepta ab amicis cognatisque hospitalitatis solatia requaret tolerantia ærumnarum, ipso opere cum Apostolo protestans, Castigo corpus meum et in servitutem redigo ; ne posteaquam aliis prædicavero, ipse reprobus efficiar.

19 Sustulerat ergo publicum regnatrici civitati signum, habens sermonem, cui vita congrua præberet testimonium : adeo ut, ex ipso vili abjecto habitu, videntibus esset ad virtutem hortator. Quod si quia urbanus erat, suavitate quadam condiebat dictionem, ut se aptaret audientium : consideretur fructus, et non vituperabitur. Quis autem iste

D
AUCTORE
S. THEOD.
STUDITA
EX MS. GR.
multa scrip-
tione

a
Post Copro-
nymy, cui
occultus
manserat,
obitum,

E
venit Constan-
tinopolim,

b

et magnos
animarum
fructus facit

extirpando
vitia et virtu-
tes inculcan-
do.

f

1 Cor 9, 27

Creatus
Hegumenus

abstinet ab
oleo et cibus
lautioribus,

C
etiam in aqua
sumenda par-
cissimus ;

utilitur veste
vili,

genuflexione
crebra,

strato duro,

labore assi-
duo,

Act. 20, 31

ACTORE
S. THEOD.
STUDITA
EX MS. GR.

repudiatisque
oblatis hono-
ribus,

redit ad soli-
tudinem :

ibique inten-
dit operibus
caritas

Joh. 5, 25
29, 12

e

A iste? Peccantium resipiscentia et seculo renuntian-
tium multitudo. Primus namque et solus, ut sic di-
cam, fuit, qui generi nostro, eisque qui extra illud
erant, alas addidit ad virtutem, nosque *c* ad amo-
rem perfectionis induxit. Propterea instanter roga-
tus urbani cujusdam monasterii praefecturam susci-
pere, omnino renuit, et ab eo qui tunc *d* erat Pa-
triarcha ad Nicomediensium ecclesiam regendam
invitatus obsequi noluit, Clericatum fugiens, quo
erat dignissimus; et Hierarchicum formidans fasti-
gium, qui solam suspiciebat virtutem. Revertit au-
tem ad dilectam sibi solitudinem, et ibi res fecit
memoria dignas, pauperes defendens, injuste oppres-
sos propugnans, tribulatos consolans, et quaecum-
que afflictionem patientibus subveniens; idque vel
sermone vel epistola, propter viri reverentiam, ins-
tar muneris efficax ad flectendum eum qui poterat
misereri.

20 Ex iis quae ad manum erant, replentibus eam
illis qui substantiam suam credebant bene exhaustam
propter desiderium inexhaustorum aeternorumque
honorum satagebat largiri, ut poterat, aut saltem
consolando dolorem eximens, exasperatum moerore
animum leniebat prolixiori confabulatione. Quid mi-
rum? Poterat cum venerando Job dicere, Salvum fa-
ciebam egenum de manu violenti, et orphanum eni
non erat adjutor : benedictio perituri super me ve-
niebat, et cor viduae consolatus sum : causam,
quam nesciebam, diligentissime investigabam. Qua-
propter agnoscebatur ut pater, laudabatur ut pro-
tector, benedicebatur ut curator, visabant, occurre-
bant, suscipiebant eum tam qui solitariam quam qui
e communem profitebantur vitam; et ultra quae in-
colebat loca differebatur ejus fama, cum in omnium
ore esset Plato, velut res maxima atque dignissima:
quem profecto nec futura, silebunt tempora, cum
virtus res sit immortalis.

ANNOTATA.

a Summa crudelitas Copronymi, in monachos et sa-
cras Reliquias, refertur a Theophane ad annum Impe-
rii ejus 31, Christi 772. Mortuus est Copronymus 14
Septembris anni 775 Successor ejus filius Leo regna-
vit usque ad annum 780, mortuus 8 Septembris.

b Indefinitius Sirletus : Neque enim a cognatis
superesse credebatur.

c Michael in Vita S. Theodori ista ita explicat :
Plato sanctissimus, Theodori nostri avunculus, iis
C quibuscum ageret gratissimus, multos ad caelestis
philosophiae studium pellexit : imprimis autem egre-
gium hunc Theodorum, suum ex sorore nepotem,
qui et ipse jam dictum per se, ut dicitur, coeperat
philosophari. Quia ipsos quoque Theodori parentes
et fratres, Josephum et Euthymium, cum parva so-
rore, et suos ipsius fratres adjecit Plato, qui numero
item tres erant. Hos omnes, tamquam ex composito
communi vitae coelibem antepontes, deducit ille
secum et disciplina imbuunt praestantior. At illi con-
festim et opes et divitias et ceteras facultates pau-
perum sinibus ingerunt, servos innumerabiles in
libertatem vindicant, Deumque secuti ac ducentem
Patrem, Byzantium relinquunt. Haec ibi : quae sub
Leone Chusares cepta, sub Irene peracta sunt, quando
pariter omnes ad Sacudionis monasterium secessere, ut
mox sequenti capite dicitur.

d S. Tarasium C. P. Patriarcham intelligi : qui
cum piissima Irene orthodoxiam restituit, dabatque ope-
ram ut Ecclesiae (quae sub iconomachorum tyrannide,
vel Episcopis orbitae maeabant; vel haereticis traditae,
lupos pro pastoribus alere cogebantur) his ejectis, legiti-
mos et orthodoxos sortirentur.

e Graece Μυζῶδες, Sirletus conjugatos vertit, et
Μοναχταί; monachis eos opponit.

CAPUT IV.

Præficitur Sacudionis monasterio Plato et
pro veneratione sanctorum imaginum agit
in Concilio.

Nunc commemoranda nobis venit Christianis-
sima Irene, pacifica, juxta sui nominis etymon, Im-
peratrix; in qua hoc praeter alia laudandum venit,
quod sub ea sit aperta janua volentibus vitam mo-
nasticam amplecti, ante hac regnantibus impiis haud
minus clausa, quam sub ethnicis erat ad Christia-
nismum. Tunc universa nostra familia renuntiavit
seculo : tunc celeberrimus Pater noster post quie-
tem solitudinis suscepit Praelaturam : suscepit, in-
quam, nec volens nec cupiens (quomodo enim, qui
maximas fugerat, dignitatum minimarum desiderio
teneretur?) sed partim consanguineorum precibus
emollitus (dicam enim quod res est, etsi paulo id
inconcinnius videatur) partim confidens, quod vel in
ipsa Praefectura posset pristinam quietem conser-
vare : sed hoc nequaquam ut sperabat obtinuit;
multae enim tentationes ei ex hoc capite provenie-
runt : a quibus vero et per quos ea fuerint suscitatae,
personarum respectu dicere praetermitto : hoc tan-
tum significo, quod vitam molestis plenam, a suoque
instituto et proposito alienissimam duxerit.

22 Quid autem fecit generosi animi rectique con-
silio vir? Postquam ad Praelaturam raptum se vidit,
neque eam effugere (quamvis de hoc saepius delibe-
raret) citra periculum posse; quemadmodum guber-
nator prudens, in medio circumstrepentis procellae
constitutus, omnem animi torporem a se excussit;
et mentis oculos sursum attollens, investigare coepit
virorum sanctorum vitas, non ad irritamenta respi-
ciens (haec enim plerumque distorta confusaque sunt)
sed ad archetypam Apostolicae vitae imaginem, quod
facere oportet omnes eos qui perfectae virtutis simu-
lacrums exprimere in se cupiunt, et vitam volunt ad
similitudinem Patrum atque ad salutem instituere.

23 Primum autem hoc fecit, et quidem admodum
strenue. In magni atque divini Basilii Regulam, velut
in paradisum ingressus, et inveniens monasticæ,
conversationi contrariam esse consuetudinem hu-
manam, qua inductum erat, ut propter feminei ge-
neris a animalia ancillae in monasteriis habitarent,
unde multa proveniebant incommoda, et plures quoad
spiritum molestiae; vide quid egerit. Auditis pe-
ritiorum sententiis, ut ne ipsum quidem bonum te-
merarie ageret (procul enim remotus ab arrogantia,
citra consultationem faciebat nihil) absceidit illegiti-
mas traditiones, velut pestiferas haereses; suumque
monasterium habendam constituit absque mancipiis,
absque feminei sexus animalibus, absque omni alio
mercatorio proventu; quae cauponaria lucra idem
divinus Basilii appellans, fugienda esse dixit. In-
ducta est autem haec reformatio haud sane facile,
sed perquam aegre; tum propter cohabitantes adver-
sarios, tum propter externos bonae isti intentioni
repugnantes : qui non erant pauci. Neque id sane
mirum; quia non est facile aut expeditam consuetu-
dinem excindere, neque invidia carent praelari co-
natus. Numquid enim praecelsae mentis est recedere
a noxia traditione, seque ipsum ponere in exemplum
bonum, volenti solitarie vivere, non solum nomine,
sed etiam re, et professioni congruum opus habere?
Quomodo autem vere solitarius erit, qui dominatio-
nis terrorem mancipiis incutit? Quomodo castos ha-
bebit oculos ascetes ille, qui mulieris sibi cohabi-
tantis utitur ministerio? cum etiam contingat ali-
quos, extra hoc discrimen positos, capi. Accensa
est ergo vicinorum aemulatio, et ad longius positos
Dei amatores participatio boni inventi pervenit; ip-
se

Tota sororis
familia mo-
nasticam
amplectente,

suscipit cano-
bii Praelatu-
ram.

E
eamque diffi-
cilem experi-
tur :

Intuens in
Regulam
S. Basilii,

et improbus
ancillas in
monasteriis

F

etiam
animalia,
quorum causa
habebantur,
ablegavit,

aliis exemplo
praiciens,

A se vero æternam sibi comparavit gloriam. Quod si alium habuit consilii atque laboris socium, ipsum qui hæc dicit et scribit, omnis ad Patrem referenda est gratia : decet enim filium assimilari patri, seque totum formandum tradere genitori.

*fugit agere
cum secula-
ribus*

*Adest concilium
contra
iconon.achos
habito*

24 Postea sequestravit se ab urbanis circuitionibus, a conversatione habitantium civitates, a familiaritate virorum principum, intra spirituales aulam fixum retinens pedem; ubi rationali intendebat gregi, pascens eum doctrinæ gramine, et potans flumine instructionis. Unde factum est, ut fecundo germine proliferaret Lia, grex augetur et celebris fieret, Deus autem, ut sanctus, laudaretur, a quo hominibus omnes bonum provenit. Sed quale istud est quod in medio dicendorum latens parum absit quin præterirem? Cum jam regnaret pientissima Irene, et circa quæstionem de venerandis imaginibus in utramque partem multa jactarentur, ante multos et cum paucis libere veritatem proficitur; pugnat quantum potest contra iconomachos. Quarevis enim non esset dogmaticus, sed simplici uteretur sermone; eum tamen habebat copiosum (juxta nominis sui, a latitudine sumpti, proprietatem) et persuasioni perquam idoneum. Cujus rei argumentum est, quod in ea quæ ad Sanctos Apostolos coacta est b Synodo, ab eo qui tunc erat Patriarcha electus ipse sit, qui poneretur in cathedra metropolis omnium illustrissimæ; et sicut antea non timuerat minas faventium hæresi, sic neque tunc formidavit prohibitionem incursumque ordinis militaris, quando is impetum fecit in magnum illud templum, insanis clamoribus Patriarchæ obstrepens, et pleodosynodum laudans, olim adversus imagines habitum. Paulo post, cum dissolutus esset cœtus ille, pro veritate stabilienda collectus; evasit Imperatrix, velut e medio leonum, facta, ut sic loquar, citra sanguinem Martyr: et Hegumenus noster Patriarcham secutus, propter ea quæ fuerant audacter designata non fuit perterritus: moxque inventus est in secunda Nicæna Synodo, quia dissipata tunc fuit plebs illa tumultuosa et pervicax.

*Constantino-
poli*

et Nicæna.

25 Postquam hæc sic gesta, et orthodoxiæ trophæum erectum fuit; ad suum monasterium revertit Beatus, exercendæ Prælaturæ vacans: ubi prolapsus in morbum, qui mortis indicia d præ se ferebat, ac velut insperato gavisus lucro, regiminis onus in nos transfert, nec dignos quidem qui ab ipso regeremur. Invenit ergo, concupitam humilitatem, accepit inducias molestiarum, liberatus est a circumdantibus se vexationibus, apparuitque idem qui antea nec pecuniæ, nec possessionum, nec negotiorum appetens, eum jam non haberet invidia amplius occasionem obnubilandi radios virtutis ejus. Nam et viri justi tentantur, ut ex ipsa malorum tentatione auro similiores evadant quoad animam, recteque incedentes non labascant, et dicant quidquid a se bene geritur esse ex Deo.

d
*Prælaturam
transfert in
Theodorum.*

C se vexationibus, apparuitque idem qui antea nec pecuniæ, nec possessionum, nec negotiorum appetens, eum jam non haberet invidia amplius occasionem obnubilandi radios virtutis ejus. Nam et viri justi tentantur, ut ex ipsa malorum tentatione auro similiores evadant quoad animam, recteque incedentes non labascant, et dicant quidquid a se bene geritur esse ex Deo.

ANNOTATA.

a *Græce est πρὸς τῷ τοῦ θήλειος ζώου θούλοις τὰ κοινὰ διακινούμενα, et infra καθίστα τὸ ἑαυτοῦ μοναστήριον ἔξω τοῦ θήλειος σώου. quæ Sirletus, longissime aberrans a mente auctoris, sic Latine reddidit. Cum seminarum cœnobîa gubernarentur a servis maribus, et infra, suumque monasterium constituit remotis servis ac mulieribus. Existimo levi correctione fieri posse, ut et feminas remorisse a suo monasterio Sanctus intelligatur, et animalia quorum causa illæ adhibebantur; et hæc esse mentem genuinam auctoris (qui de mulierum carnobîis nec cogitavit quidem cum hæc scriberet) patebit examinantî. Ergo τὸ τοῦ θήλειος ζώου intelligo feminini sexus animalia, vaccas, oves, capellas et quæ etiam in monasteriis aluntur ad fœturam, itemque ad luctis et*

Aprilis T. I

casei proventum: atque pro θούλοις, lego θούλαις: D quod autem διακινεῖν non solum gubernare, sed etiam habitare significet, palam est. Dissimulo cetera hic consequenter minus apte reddita.

AUCTORE
S. THOM.
STUDITA
EX MS. GR.

b Anno 6 Imperii Constantini et Irenes, die 17 Augusti, Indictione, 9, anno Christi 786, cœpta illa Synodus. Sed scholariorum et exenbitorum copiæ, nudatis gladiis, impetum in eos fecere, mortemque tam ipsi Patriarchæ, quam orthodoxis Episcopis, et monasteriorum Præpositis inferre minati sunt. Ita Theophanes. Patriarcha erat S. Tarasius, in cujus Vita 25 Februarii num. 17 eadem latius dicuntur. Hallucinatus est autem insigniter Sirletus, quando pro Constantinopoli quæ hic Μητρόπολις τῶν ἐπιφανῶν dicitur, id est illustrium urbium Metropolis, fuerit urbem metropolitanam Epiphianorum, in qua Synodus convocata fuerit. Neque in hoc tantum hallucinatus est nimis festinus interpret: sed semel sibi imaginatus pseudosynodum aliquam, in qua non ad dicendum e cathedra honorifice invitatus, sed ad disputandum fuerit insolenter provocatus Plato; consequenter de Platone dicit, adversus Præsidentem clamavisse, et vituperasse impiam synodum: cum ἀνεσφημεῖν significet contrarium, idque dicatur de militibus laudantibus pleodosynodum, habitam sub Copronymo. Huic autem principio consona sunt quæ sequuntur cetera.

E

c Cœpta ea Synodus viii Calend. Octobris, indictione xi anno 787, desunt in Idus. De ea Michael in Vita Sancti Theodori. Convenerunt ex variis Patres trecenti Numero et quinquaginta, inter quos adfuit et Plato, et subscribit ipse, Πλάτων ἡγούμενος Σακουδιῶνος. Plato Hegumenus, seu Præpositus Saeudionis, De hoc monasterio ista habentur in Vita S. Theodori. Cum agrum quemdam ex suis Boscycium nomine ad sacram mansionem abdicasset, cui et oratorum inerat Saeudionis cognomento, illuc omnes quos ante retulimus, se una recipientes, Deo promissa reddere et implere properabant. Describitur dein amenitas loci in clivo, inter arbores, aquas, et campos siti: nec procul videtur Constantinopoli abfuisse.

d In eodem Vita dicitur extrema sibi instare simulasse, et sic, conspirantibus suffragiis, Theodorum electum fuisse.

CAPUT V.

Quæ passus sit Plato ob reprehensum Constantini et Theodotes adulterium.

F

Quomodo Prælaturam gesserit S. Plato jam dicendo absolvimus: quare ad id quod celebrius fuit orationem convertamus. Sed hic prope adest ut ingemis- cam, veritatem quidem dicere aggrediens, invitatus tamen rem ut acta est narrans, dum iis paritum cupio qui ipsam egerunt. Quando tamen possibile non est aliter manifestare ea quæ minime occultari debent, quoniam ubique vulgata jam sunt, exordior ipsa hic describere; non ut iis qui impliciti fuero insultem, sed ut Beati virtutem deprædicem. Vie tibi terra, inquit ille, ejus Rex puer est: quod autem olim ex Scripturis audiivi, nunc ipsa didici experientia. Constantinus, Irenes surculus, ejus recta quidem ex maternâ pietate fides fuit, vita autem depravata, tamquam æstro stimulabatur imperatoria insolentia, cum in ætate admodum juvenili regnare cœpisset, simul et maternæ reverentiæ custodiæque frænum exeutens, et Dei legem contemnens, ductam legitimis nuptiis conjugem repudiavit, et Herodis instar a mœchatus est. Hoc autem quo spectat?

Ecc. 10, 19

Adulterinas
nuptias
Imperatoris
redarguens

a

Quia zelum Prodromi palam est imitatus Pater noster; cumque fere omnes iniquitati consentirent, solus ipse, ut sic dicam, cum pueris suis, seu mavis filiis, inconcussus perstitit: quamobrem quæ et quanta non fuerunt per totum unum annum subeunda

multa cum
suis patitur:

A certamina? rumores supra rumores, minas supra minas, verberum, exiliorum, mutilationum.

AUCTORE
S. THEOD.
STUDITA
EX MS. GR.

et relegatis
illis

27 Cum autem sic nullatenus intentum suum assequeretur Imperator, ad aliud se convertit: et erat quidem aliorum opus; sed secundum illam decantatissimam in Scripturis tragœdiana, manus Absalon faciebat omnia. Scitis submissos fuisse monachos, scitis litteras scriptas. Cumque hæc etiam inania et infirma esse appareret, Platone quod æquum erat manutenebat et præferente, revelatus est tandem ipse Imperator, qui sub persona diutius occultari non poterat. Vah! ob ea quæ gesta a duobus exercituum ducibus, tamquam adversus hostes quosdam missis, contra inermem Christi monachum, et sola Dei lege defensum. Sublatus est de medio pastor, et dispersæ sunt oves gregis. Et alii quidem verberabantur, relegabantur alii, ceteri persecutionem sustinebant; quodque mirabilius fuit, Cæsareum edictum erat ne uspiam reciperentur, qui talia patiebantur propter Dominum; et edicto illi parebant Præsides monasteriorum, adeo ut vix ullus inveniretur, qui auderet præbere receptum. Christus autem dormiebat, ob notas sibi causas; horum quidem in se probans amorem, an esset constans; illorum vero miserans inhumanitatem, ut eos ad poenitentiam provocaret.

B

ipse sistitur
Imperator.

28 Quid autem athleta Christi? Avellitur sponte a propriis membris, solusque derelinquitur, animam suam ponens pro ovibus suis, juxta Evangelium, utpote vere Pastor bonus. Briarei manu ad Cæsarem ducitur: resistit in faciem, audacter dico, velut alter Joannes Christi prodromus, eo solum excepto, quod hic suo ipsius, ipse alterius ductu venit. O virilem animum! Non est reveritus majestatem Imperii, non formidavit minas, non est emollitus blanditiis, idque cum ex suo sanguine esset mulier quæ Herodiadem referebat: sed imperterritus pronuntiavit, et non erubuit verbum veritatis. Dixit Præcursor Domini, Non licet tibi habere uxorem Philippi fratris tui: similia illius imitator dixit, ad eum qui similem se Herodi fecerat, capite tamen minutus non est: noluit enim Imperator, quemadmodum prædixerat Martyrem facere, ad ultimum certamen voluntate promptum; Confessorem tamen Christi fecit, etiam nolens; veritatis thesaurum, ut maleficum hominem, concludens cellula, clavesque supra claves ponens, et jubens per angustum foramen cibum ei præberi, sic ut a nemine conspici posset, quem Christus intuebatur.

C

includitur
carceri.

Mich. 7, 2

b

sed in propo-
sito perseverat

29 Qui autem in his cooperabantur Cæsari, erant monachorum Præsides, quorum erubesco proferre nomina: carcer vero, o rem miseram! monasterium Palatio adhærens: custos carceris admirandus, ipse qui mœchos coronaverat. Hen me! exclamare lubet eum Propheta, Periit sanctus de terra, et rectus in hominibus non est. Quid nunc eum commemorem, qui Sanctum custodiendum tradidit illicitarum nuptiarum b conciliatori; aut eum qui missus ab Imperatore præsumpsit innoxium judicare? Quid Episcopos dicam a Cæsare deputatos, ut solo verbo consentire Justum facerent, eumque a carcere liberatum dimitterent res suas pro arbitrio administrare? Quid denique subsannantes ei ac detrahentes recenseam, sanguine conjunctos et alienos, habitu similes et dissimiles? O absurditatem! aut potius injuriam factam veritati! Delirio generosum virum arguebant, qui adulterium volebant conjugium videri: spargebant inani gloria duci pro Christo decertantem, ii qui studio agendi loquendique ex voluntate Cæsaris exciderant Domini sui imperio. Sustinuit nihilominus inhumanam temporis illius calamitatem athleta Christi, solam intuens veritatem et retributionem eidem repositam; itaque ærumnosos

illos dies transegit, velut si in sacris templi adytis D requievisset: qui enim Deum præ oculis habet, ejus erga ipsum amorem nihil potest superare.

30 Brevi elapso tempore sublatum de medio est c adulterinum illud imperium, quod noluit intelligere ut bene ageret; etiam ipsi Reges discant divinas leges non violare, neque impias persecutiones aut captivitates moliri, quantumvis ob purpuram honorerentur. Itaque divinæ legis custos fidelis, confessionis egregiæ diademate redimitus, tamquam victor exivit de carcere; multam a multis laudem referens, beatusque et martyr nuncupatus, etiam ab iis qui ipsi antea insultabant illudebantque. Sciunt enim, inquit Gregorius Theologus, etiam inimici admirari virtutem viri fortis, quando sedato furores res in seipsis aestimantur, etsi eatenus aliter sint locuti. Cum enim pacifica Irene, denique cœpisset imperare, et extollere atque carum habere virum propter reverentiam martyrici decoris; conversa sunt omnia, ut solet in fluminum cursu fieri; et si quis inimicus antea fuerat, in amicum et laudatorem mutabatur: adeo ut ipse etiam custos carceris humi stratus veniam posceret: sed lapis insensibilis humanæ fragilitatis passus fuisset citius quam ipse novum aliquem motum in iis quæ fiebant dicebanturque.

inde liberatus,
c

laudatur ab
omnibus;

E

reconciliatur
Patriarchæ.

Isa. 49, 18

d

31 Postquam vero etiam nos revertimus ab exilio, alii aliunde concurrentes tamquam pulli sub alas, spectaculum præbuimus pietatis cultoribus admirandum. Conjungebantur capiti suo membra, audiebaturque illud exclamantis Isaïæ, audacter in re præsentis pronuntiandum, Leva in circuitu oculos tuos et vide: omnes isti congregati sunt; venerunt tibi sancti tui de longe: tunc videbis et gaudebis, obstupesces et linqueris animo. Et hæc quidem ille: ego vero etiam hoc addidero, quod Patriarcha d virum reveritus ei se excusaverit, ipsum ad unionem invitans; quæ et secuta est, ejecto ab ecclesia qui mœcham coronaverat, ad fugiendam discordiam, a qua alienissimus erat Sanctus, quamvis victoriæ laudem coram toto consessu reportaret: nihil enim tam carum Deo est quam concordia et unio, modo illa unio divinam legem non dissolvat.

ANNOTATA.

a Copulavit sibi Constantinus illegitimo conjugio Theodoten cubiculariam, mense Augusto Indictione 3 an. 795. Vide Theophanem.

b Joseph Presbyter et Ecclesiæ Oeconomus, illicitarum nuptiarum leno, initiator et conciliator conjugii, dicitur in Vita S. Theodori.

c Anno 797 comprehensus est Constantinus et excæcatus, et paullo post extinctus.

d Is erat S. Tarasius, qui primo fortiter restiterat: sed postea, metuens ne Constantinus, libidine ardens, religionem orthodoxam everteret, dissimulabat; pellicem tamen renuerat coronare. Consule cap. 7 Vitæ ejus.

CAPUT VI.

S. Platonis reclusio Constantinopoli; Nicephori Imperatoris contra eundem asperitas.

Quid autem post ista? Propter gentis barbaræ incursionem ex priori monasterio migravimus a Byzantium, ubi Pater noster, virtutis amantissimus, ne cogeretur resumere habenas regiminis vitam reclusam elegit. Sed vide humilitatis summæ admirabile inventum: ut sub duplici imperio non maneret b fraternitas, obedientiæ jugo subjecit sese divini imitator exempli, idque coram testibus ad hoc congregatis. Numquid mirabile est filium dici eum, qui pater antea fuerat appellatus; et quidem ejus

a
Publice
profitetur
Theodoro
obedientia",

b

A ejus filium, quem ipse in spiritu genuerat? ei autem subjeci, cui antea imperarat? idque post tanta certamina exantlata, in quibus vel solum modeste se gerere sufficere debebat ad laudem? Fecit hoc vir ille admirabilis, non simulate aut modo quodam adulterino, solum nomen relinquens Prælato, sed omnino integre divineque. Ubi enim confessio est, illic et confidentia est; et ubi confidentia, illic voluntatis abscissio; et ubi voluntatis abscissio, ibi est perfectio obedientiæ. Harum laudum testes sunt, quorum causa aliquid postulavit. Si enim pro aliquo sibi propinquo orabat, et postulata impetraret, gaudebat se ea obtinuisse: si rogans non consequeretur petita, non ægre ferebat petitione sua se frustratum: nihil aliud spectans quam utilitatem laborantis, non ut suam impleret voluntatem. Liceat mihi exclamare prophetica voce, Heu me! Pater, quare genuisti me? non verecundatus patrem vocare eum, qui non eram dignus vocari filius tuus. Quare ad hanc dignitatem extulisti me, qui neque parere sum idoneus? Novit Deus et sancta anima tua hujus rei rationem, et quod amicitia seu potius obedientia latura sit plusquam vires patientur, ut brevi verbo totam hic excusationem ponam.

eamque serio
et integre
præstat.

Jer. 5 10

B
inclusus cellæ
valde
incommodæ

catena ferrea
pedem induit:

B 33 Sed revertendum est ad propositam nobis narrationem. Claudebatur Pater: cella autem angustissima erat, et æstatis tempore adeo calida, ut altera Babylonica fornax videretur, propter inflammationem plumbi quo tegebatur; tantum vero aberat ut eo offenderetur, ut e contra oraret instanter, talem imposterum sibi servari requiem; amore scilicet laborem sublevante, et spe bona difficultatem extenuante: ex quibus duobus capitibus virtutes eximie robur accipiunt. Verum neque hoc sufficiebat viro laborum appetenti, sed instanter operabatur manibus illis, ex quibus multæ virtutes procedebant. Instantius autem meditacioni divinæ dans operam, et quotidie adversus hostem decertans; seque utilitati Fratrum ferventius aptans, solabatur morstum, deficientem instruebat, erigebat lapsum, leniebat exasperatum, seque patientis conformabat conditioni, optimus animarum medicus, et curandarum passionum peritissimus. Sed neque hoc prætermisero, memoria utique dignissimum, quod catenam ferream satis ponderosam pedi circumponens, in tali labore perseverarit (quam autem molestum fuerit cum ejusmodi vinculo dormire, vigilare, operari, facile apparet intelligenti) idque non ut clausuram ostentaret, aut velut virtutis officinam jactaret, quomodo Chiron ille antrum Thessalicum habitans (longe enim aberat a tali vitio) sed virtutem quidem extenuabat, ut qui eam non prout par erat coleret; catenam vero abscondebat artificiosa humilitate, adeo ut fere cunctos lateret, quoad e cella egressus propter Dominum, eam vel invitatus patefecit. Verum de his nunc satis, cum et auditor mediocritatem amet, et scriptor non abundet facultate res copiosius euarrandi.

sententiam
de Patriarcha
eligendo
rogatus,
c

d

34 Contigit autem ex hac vita migrare divinum ejus temporis Patriarcham, cumque de futuro Præsule sententiæ postularentur, æque dividerentur in multos, prout quisque vel amicitiam vel veram Ecclesiæ spectabat utilitatem; requisita est etiam Patris nostri sententia, non solum ab iis qui erant Sacerdotio insignes, sed ab ipso quoque Imperatore. Obsecro per veritatem ipsam, quid oportebat cum facere? Numquid debebat eum is qui tanta erat pro virtute passus, et vitæ probatissimæ exemplo cunctis prælucebat, sincere edicere sententiam suam spectando publicam utilitatem? Minime, inquit ejus subsannatores irrisoresque; sed vel ignorantiam prætexere debuit, aut se interrogantibus sententiam permittere. At primum quidem falsum fuisset, adu-

latorium alterum, utrumque respuendum. Misit igitur suffragium suum (eni datum, dicere superse- deo) misit autem velut Deo teste: et Episcopi quidem illud susceperunt, nescio quomodo confirmantes quod scripserat; Imperator vero accipiens suffragia, ea, velut in aleæ ludo, invertens excussit. Ast Plato (quoniam, urgente necessitate capitis, unumquodque membrorum præstare solet quod in se est) ad quemdam monastici habitus virum, Caesaris autem propinquum, noctu se contulit, nihil dubitans foras progredi propter communem utilitatem: cumque ei quæ conveniebat, dixisset, confestim domum rediit.

35 Imperator porro hoc intelligens, furere cœpit, modicumque cunctatus, donec perfecisset quod volebat, tulit nobiscum Patrem nostrum: et postquam viginti quatuor diebus in bene munita custodia habuisset, permisit redire ad monasterium. Quid attinet dicere, quantas Sancto imo ipsi veritati injurias intulerit, iracundia percitus totamque conturbans communitatem, alios carceribus includendo alios ad quæstionem rapiendo? cum in omnibus tandem victus et risu dignus apparuerit? Sed hæc solum præludia quadam erant iniquitatis, quam meditabatur, et veluti præambulare flagitium ac rudimentum nugacitatis et petulantia. Intervallo namque temporis modico secutus est malitiæ consummata assultus: idque propter Josephum, illum qui mœchos conjunxerat, malum intra viscera hærens, et Ecclesiæ turbandum. Postquam enim, secundum Canones, ab illius, tanquam a serpentis, communione nos sequestravimus; continuo adfuerunt a Cesare mîxæ, nosque in extremo discrimine vidimus constitutos.

36 Qui possim multitudinem terrorum certaminumque, nobis integri unius anni spatio illatorum, paucis syllabis complecti? vel quam sæpe accersiti, quam sæpe tentati fuerimus, enarrare? Novit, qui passus est, quique patienti proximus adstitit. Adfuit denique militaris phalanx, et monasterium diligenter circumvallavit, adeo ut nec hiscere cuiquam nec omnino caput efferre permitteretur. Intus timores, foris terrores proponebantur ac minæ: quinam autem eas proponerent, propter sacri habitus reverentiam, dicere supersedeo. O calamitatem illius temporis! nemo fere fuit superior astu illo cunctos raptante: nemo qui recta suaderet, aut causam Dei sustineret. Bonum ac valde conveniens videbatur omnibus in dignitate constitutis, non exasperare iracundiam regnantis; ipsis etiam qui erant ejusdem nobiscum ordinis, quod sane erat miserabilis. Denique, ut compendio rem absolvam, ex medio Fratrum noctu rapitur Plato, raptus includitur carceri. Secuta est dies Synodi habendæ, ad quam velut maleficus adductus est Pater, cum tribus e suis, per manum militarem. Miserandum spectaculum! videre senem, propter imbecillitatem homeris deportandum, cum ea qua pedem induerat catena, adduci, atque ab uno in aliud dorsum trajici, velut piaculum quoddam.

37 Ah ah! hæccine Synodici ordinis forma? hoc judicium Imperii Christiani? In quo, obsecro, hæc discrepant ab iis, quæ olim acta in latrocinantium conciliabulis aut aliter ad hæresis tutamen imperitantium? Ut autem, velut ludicra quedam, onittam, quæ interim gesta sunt, et historiæ mensuram per se implere possunt, exilium decernitur, et in una suburbicarum insularum Pater noster circumscribitur; uti etiam frater mens in aliam pariter ærumnosissimam, ubi ad incommoda exilii ipsius carceris firmissimi accedebant angustiae. O rerum vicissitudinem! seculares homines fuerunt monachis humaniores; et qui rem audire, non dubitaverunt de

AUCTORE
S. THEOD.
STILPITA
EX MS. GR.
eam scripto
tradit:

offenditur
ejus libertate
Imperator,

et nolentem
Josephi
restitutioni
consentire

includit
carceri,
e

tandemque
relinquit,

ipsis

AUCTORE
S. THEOD.
STUDITA
EX MS. GR.
et multas
molestias
infert ceteris
Studitis,

A ipsis iudicibus æquam ferre sententiam : manifesta enim iudicii iniquitas erat. Prætereo balneum illud, in quo qui clausit totam fraternitatem, ex monasterio manu militari collectam, tentavitque ad suam voluntatem unumquemque sigillatim inclinare, spe sua excidit; sensitque potestate sua potentiores esse, quibus lex Dei præ oculis est. Prætereo carceres in monasteriis constitutos eorumque custodes Hegumenos ipsos, plura etiam quam iussi erant mala inclusis inferentes. Prætereo quæ postea facta sunt, quando aliud nihil audire erat quam abductiones, traductiones, persecutiones, quæstiones, disjunctiones, relegationes, minas, furores, investigationes, totaque urbe perstreperentes proclamationes, ne quis Fratrum uspiam latens absconderetur; adeo ut in cavernis terræ, persecutorum metu, salutem quæsierint aliqui.

In eodem
proposito
constantibus,

38 Hæc autem omnia qua de causa? (iterum enim præ admiratione cogor rem exponere) ut nempe is qui adulteros coronaverat, contra Evangelium et contra Præcursoris exemplum, tamquam Ecclesiæ utili discretionem usus, impune sacris operaretur: quique illum, Evangelicis præceptis obtemperantes, non admitterent, impii a Deoque alieni crederentur. O divina legis prævaricationem! o acerbum persecutorem, qui nomen Christiani ferens, Christi leges conculcare satagebat! Quid tanto furore agis, o gravis corde et inclementissime, una cum simili tibi g catulo? Nescis quia bellum tibi est adversus insuperabiles Dei leges, contra quas ante te imperantium nemo victoriam obtinuit? quinimo quisque eis, uti tu, restitit, incidit in manifestum exitium.

g

39 Sed o! qua ratione abductus est Dei famulus? ad illum enim revertitur oratio. Rursus relegatus, rursus distractus a nobis, et a duobus hominibus protrusus, eo quod amplius progredi nequiret, trahebatur iterum, raptabaturque, et ad planctum pro indignitate facinoris movebat ipsos etiam insensibiles lapides. Testetur hæc insignis Martyris Mamantis regio; scribat, quæ post primam fratris mei custodiam custodem pietatis vinctum habuit, abrupta insula. Vah immitia pectora, monachorumne dicam, an militum? quibus commissa Sancti custodia fuit! solum eum, velut in lacu inferiori, posuerunt in cella quadam, jam senio confectum et morbo gravatum: ibique a mancipio uno, ipsi mancipia mundi Cæsarisque, faciebant ei ministrari semel aut bis in die. Rogabat senex adferri sibi quidpiam ad corporis necessitatem, et efferus ille hoc ei exprobrabat: potebat aliquid morbo congruum, et ostium ei claudebat barbarus; et hæc sustinens sanctus, firmus in sua confessione, quam confessus est coram Deo et hominibus, nunquam abnegavit veritatem. Postquam vero intellexit Imperator, ex ejusmodi custodia ægrotare illum, et quidem usque ad mortem; emollita nonnihil animi inclementia, Byzantium Platonem transtulit, et reparare voluit quod male egerat; sed quoniam parum recta intentione ferebatur, ad finem non perduxit quod proposuerat. Nam ipsum quidem, arrogancia sublatum, haud diu post robusta Dei manus ad Scythas expulit, h atque cum toto suo exercitu perdidit; horrendum exemplum narratuque terribile secuturis generationibus statuens inevitabilem iudiciorum suæ sapientissimæ providentiæ. Sanctum vero gregi suo proprio restituens nutus pie tunc imperantium, eum sibi pro Confessore haberi probavit.

Transvectus
in grævis
exilium Plato

ager revehitur
Constantino-
polim,

h

reconciliatur
cum S.
Nicephoro
Patr.

40 Hoc autem quomodo accidit? nec enim dignum est præteriri silentio. Eorum cora qui nostrum agendi modum, animo benevolo nobis quamvis contrario, improbabant, sublatum est e medio scan-

dalum, propter quod a Patriarcha facta erat secessio; intercessere orantes Principes; sanctissimus Patriarcha excusavit, omnia ex quadam epikia propter Imperatorem facta fuisse. Secutus est congressus et reconciliatio cum dicto Præsule: quia Deo nihil est carius bono pacis et concordiae, quando illa concordia non est vel dissonantia a vera fide, vel divini mandati transgressio, aut denique canonis alicujus abrogatio; qualem illam, de qua nunc agimus, non fuisse, quantum quidem nos attinet, patet sanam mentem habentibus: cum ea quæ interim gesta erant dimiserimus, tamquam similia iis quæ olim sub divinis Patribus accidere, et similiter per epikiam fuere dissimulata; aut potius velut quorum accuratior discussio incorrupto iudici reservetur in seculum futurum.

ANNOTATA.

a Ob Saracenorum incursionem, ad monasterium Studii dictum intra urbem transierunt: sicut late in Vita S. Theodori explicatur.

b Monachos ad decem centurias propemodum accessisse, tradit eadem Vita.

c Mortuus est S. Tarasius anno 806, die 25 Februarii.

d Is erat Nicephorus, qui Irene ejecta Imperium arripuerat anno 802, qui quomodo se gesserit in procuranda S. Nicephori ad Patriarchatum electione, vide in hujus Vita 13 Mortii num. 21

e Sirletus totam Fraternitatem raptam in carcerem scribit, quod cum Græco textu non convenit, ubi expresse ponitur, ἀρπαγὴ ἐκ μέσου τῆς ἀδελφότητος.

f In Vita S. Theodori, dicitur hic relegatus in insulam quamdam, ex iis quæ proximæ sunt Byzantio: eadem poena in Josephum fratrem et Platonem sapientem decreta; haud quamquam una utrosque custodia includi, sed singulos seorsim, ita ut mutuis eis aspectus negaretur, quod unicum est in carcere solatium. Theophanes ait mense Januario Indictione secunda in exilium pulsos, anno 809.

g Vix dubito quin Josephi Oeconomus, turbarum causa, intelligatur. Sirletus leonem vertit, quod aliis occasionem dedit Leonem proprio nomine sic appellatum, (fortassis Isauricum, cujus mores in hoc imitaretur Nicephorus) intelligendi.

h Is est S. Nicephorus prænominatus, cujus et aliorum factum relinquit iudicio Dei Michael in Vita S. Theodori.

i Cæsus a Bulguris Nicephorus Imp. 26 Julii anno 811, cui successit Michael Cæropalates.

CAPUT VII.

Extremus S. Platonis morbus, et pius obitus.

Post hæc non amplius inclusus vixit Pater, neque enim vires erant vel ad hoc ut corporeis necessitatibus faceret per se satis: sed partim lectulo recumbens, solabatur sese retributione præteritorum suorum asceticorum et athleticorum laborum; partim in sedili requiescens, aut Psalmos Davidicos vocaliter recitabat, aut mentaliter precabatur Deum, aut aliquid conferebat ad utilitatem fraternitatis, consulendo, adhortando, instruendo, consolando, secundum paternam suam benevolamque consuetudinem: non autem poterat operis aliquid facere, aut genu flectere, aut lectioni vacare, nisi quantum ad hoc conducere poterat opera prope eum legis ministri. Sed in his contristabatur angebaturque, quasi animam perdidisset, quia ab exercitiis spiritalibus cessare, et a laboribus corporalibus vacare se videbat. Si quando vero cibi aliquid sumebat causa morbi, aut lavacro propter obedientiam utebatur

Viribus
provisus
exhaustis

vitam pro-
trahit usque
ad annum
ætatis 79.

batur

A batur, Deo quidem agebat gratias, dolebat tamen propter laxatum vitæ prioris rigorem. Dignissimus sane laude, qui pulchrum suum stadium ac vere solare cursum absolvit, ab obedientia videlicet incipiens, et in obedientia desinens; cum enim diurno horarum duodecim circulo parem annorum periodum in unoquoque *a* certamine explevisset, ad æternam vitam, perpetuo lumine fruitorum, emigravit. Numerata certamina, et invenies annos quadraginta octo. Tum annos *b* bis duodecim, ante abrenuntiationem seculi actos, iunge aliis quatuor annis, quos in persecutionibus; et tribus, quos in infirmitate traduxit Sanctus: et invenies, virum venerabilem obiisse anno ætatis *c* unde octogesimo.

extremum æger
d
42 Sed quomodo sive lacrymis mortem illius narrabo? Jacebat senex, habens animam paratam ad egressum, velut honoratum quoddam *d* xenium: et circum affusa fraternitas orabat, ut munus orationum ejus mereretur accipere. Postquam igitur unicuique sigillatim benedixit et osculatus est, abiit ad sepulcrum quod videre jam pridem ardentem concupierat; quamvis voto suo frustratus fuerit, quia præproperea erat talis voluntas. Illud autem cum vidisset, gavisus est valde, et benedixit Dominum inquitens:

B Hæc requies mea in seculum seculi. Deinde istam quoque vocem subjunxit: Voluntatem timentium se faciet Dominus. Traxit etiam ad se externorum non paucos: qui nulla habita ratione temporis, (vertebatur enim sacri Jejuniæ circulus) accurrebant tam monachi quam seculares, benedictioneque accepta revertentibus instructi ad iter optimo viatico, sanctæ scilicet depositionis *e* memoria. Quin imo sanctissimus *f* Patriarcha adfuit, petens ut oraret pro se; eoquo impetrato, osculatus est eum. Itaque hora illa omnibus suspicantibus, alieniori ipsos ab invicem esse animo, facta fuit in remedium, procul submota quacumque antea extiterat ægritudine. Denique omnes admonuit, oravit pro omnibus, omnibus ignovit, quorum inimicitias, persecutiones, molestias tulerat, utpote vere vir Dei, et Christum etiam in morte imitans.

43 Quoniam vero oportuit etiam testamentum condi: quodnam, quaeso, reliquit? Fidem orthodoxam et conversationem regularem, in quibus vixit et cum quibus obiit: hoc autem vel illud distribuere ad illum non pertinebat, cum neque de ipso pallio posset ut dominus testari. Tandem rogatus a me miserabili, num quid haberet commendandum, manu

C vestem apprehendens, eam excussit, in signum expeditissimæ obedientiæ; et voce admodum submissa dixit, nihil habere, eo quod omnia meæ parvitati committeret. Porro prætereundum non est aliquid, vim habens prædicationis, quod nempe funebrem cantum sibi ipse ante mortem cecinerit. Cum enim ex pectore laboraret, assiduoque anhelitu duceret, ex consueta rerum divinarum meditatione movebat labia, maxime autem psallebat illam sacræ cantionis particulam, Resurgent mortui, et qui in monumentis sunt suscitabuntur, et letabuntur qui sunt in terra: quem suavissimum versum hortabatur ut secum canerent qui præsto erant, quoad loqui potuit, et vicem vel tenuissimam emittere. Secuta autem cantum est mors, tunc illi adveniens, quando instabat memoria *g* justi Lazari, ad quem refertur cantus ille, et cum quo pars ejus de quo nobis est sermo

hora vespertina,
h
44 Denique extremum, susurrans, Estote salvi, decoroque habitu jacens, cum ad dexteram inclinasset caput, placido ac leni motu corporis, velut qui in propria abire disponit, clausit oculos, ea qua sol occumbit hora, et spiritum suum sanctum tradidit Angelis, ipsum ad solem justitiæ deducturis. *h* Et nunc ille quidem in cælis est, audeo dicere, non solum ascetico dignatus ordine, sed Confessorum

adnumerandus choreis: quorum eorum certamina pertulit, horum indubie etiam hereditatem participavit: aut si placet, cum subjectis subjectus probatissimus, imo bis obediens coronarius; cum solitariis solitarius legitimus; cum Prælati Prælati dignissimus; cum inclusis, non solum inclusus, sed etiam subditus; quodque augustum imprimis, cum Confessoribus Confessor genuinus, reipsa verbis attestante. Ego autem infelix, optimo orbatus patre, cui manum injiciam animo fluctuans? quem admonitorem inveniam a recta declinans ratione? quomodo mali dæmonis incursum fugiam, non habens te domesticum instructorem doctoremque.

45 Ast, o divinum mihi et sacrum caput! tu me ex alto propitius respice, labantem erige, dirige gradientem, serva incolumem, pascere mecum hunc gregem, quem multo labore et sudore collegisti; ut tuis insistens vestigiis, ambulet per viam mandatorum Dei: observa, fove, propugna tam magnos quam parvos, quemadmodum te rogavi in hora exitus tui: tui enim sunt omnes, quorum duces filii tui sunt, aut filii filiorum: ut in Deo et apud Deum te habeas Patronum, permaneamus immunes ab hostibus visibilibus et invisibilibus, ne per timorem declinemus a vera fide in aliquo, vel efferamur extra Dei præcepta; ne per ignaviam aperiamus januam pravis affectibus; ne denique deficiamus in exercitatione proposita, in Christo Jesu Domino nostro, cui est gloria, honor et potestas, cum Patre omnipotenti atque vivifico et sanctissimo Spiritu, nunc, et semper, et in secula seculorum. Amen.

ANNOTATA.

a Primum sub obedientia S. Theodisti, secundum in regimine monasterii Symbolorum, tertium in gubernando monasterio Sacudionis, quartum Constantinopoli in reclusionem.

b Græce δις δωδεκάδεκα: Sed prima Syllaba Sirlleti oculos fugit, ut duodecim verteret, et totam chronologiae rationem turbavit, ut ante diximus.

c Ex hac vita excessit sanctissimus Plato, octogesimum ætatis annum uno minus agens, vir pluribus perfunctus laboribus, egregiis virtutum editis documentis. Ita S. Theodori Vita.

d Græce ἔπειτα ὁ γέρας, ὥσπερ τι γέρας τίμιον ἡτοίμασμένος τὴν ψυχὴν est autem γέρας, decus, præmium. pro quo vertimus xenium, ut propius exprimeretur ejus quæ in Græco est ad vocum similitudinem allusionis elegantia; quam Sirlletus neglexit, dum ita vertit, Jacebat senex ille senio admodum honorato.

e Græce simpliciter est sancta ejus depositio, παράθεσις. Sirlletus, commendationem vertit: putavi menti auctoris propius accessuram paraphrasim.

f Vita S. Theodori: In eo etiam abundantem Patriarcha caritatis suæ vim animique recte compositi specimen exhibuit. Accurrens ipsemet cum universo Clero ad monasterium, moribundo Sancto adstitit, totus in illum defixus, membra ejus omnia complectens, suaviterque singula deosculans.

g Ita ad verbum Græca. Sirlletus vertit justi Lazari ejusque diei festi memoriam, quate festum nullum habent Græci: sed simpliciter memoriam, occasione Evangelii pridie Dominicæ Palmarum legendi, ut supra dictum.

h Eadem Vita de sepultura ista addit: Cui tamquam Patri Patrum cum Patriarcha innumeris luminibus thurisque suffitu justa persolvisset, ægre tandem corpus sepulcro condidit, multis undique confluentibus, ejusque depositionem pro virili prohibentibus, ut qui nec mortuo quidem Sancto privari vellent. Et sub finem Vitæ ista habentur: In Studii monasterio et Magni Platonis et Beati quoque Josephi dives arca pariter asservatur: et corpus S. Theodori in Patrum thecam illatum est.

D
AUCTORE
S. THEOD.
STUDITA
EX MS. GR.
variscale-
stium choris
adscribendus,

Auctoris ad
sanctum
apostrophe,

et oratio.

E

F

G. H.

DE SS. THEONA, SIMEONE, PHORBINO, APUD GRÆCOS.

IV APRIL.

Cultus horum
sanctorumPhorbini ali-
bi ignotusSimeones
plures sancti.aliquis celebris
S. Marci discipulus,an alios duos
secum
habuerit?

In *Menologio Græco* Cardinalis Sirloti, post relatum commemorationem Platonis Abbatis monasterii Studitæ, de quo jam egimus, ista adduntur: Item Sanctorum trium, Theonæ, Symeonis et Phorbini. Referuntur iidem post dictum Platonem, in *Menæis* et apud Maximum Cythereum his verbis: Eodem die Sancti tres, Theonas, Symeon et Phorbini in pace vitam finiverunt. In disticho *Menæorum* invitatur cælum ut has tres animas suscipiat ob vitam horum absque macula peractam. Reliqua latent quæ essent referenda ad exercitia virtutum, quibus excelluerunt; aut locum et tempus, in quo floruerunt; imo si considerentur ut solum cultus et reuerentis die conjuncti; patuerunt illi diversis locis et temporibus vixisse, quare multum abest ut de singulis possimus aliquid certum proferre. Primo autem non memini, nus de ullo Phorbino aliquod encomium virtutis aut sanctitatis reperisse. Simeonis nomen magis commune est, quod habuit Simeon celebris Hierosolymorum Episcopus et Martyr, cujus gesta dedimus xxiii Februarii, uti biduo ante Simeonis Episcopi Metensis: Sed qui similesque huc non spectant. Propius accedant Simeon Stylita Senior ad diem v Januarii relatus; et Junior, qui in Septembris colitur; aut qui in monte mirabili vixit, referendus ad xxiv Maii; nec non Simeon Præseus Abbas in Syria, cujus gesta et miracula ex Philotheo Theodoretæ atque ex *Menæis* dedimus xxvi Januarii, quos ab hoc Simeone diversos arbitramur.

2 Alius est in eodem Theodoretæ Philotheo Simeon socius Agapetæ dei Episcopi Apameensis. De his cap. 3 in *Vita S. Marci* ista leguntur: Cum præterisset aliquantum temporis, duos Marcianus admisit contubernales, Eusebium qui sacri illius tugurii fuit heres et Agapetum qui has Angelicas leges tulit Apameam. Est enim quidam vicus maximus et populosissimus, cui nomen Nicerte: in eo construxit duo maxima philosophiæ gymnasia, quorum unum quidem est ab ejus nomine appellatum, alterum vero ab admirabili Simeone, qui quinquaginta annorum spatio refulsit in hac philosophia. In his in hodiernum usque diem degunt plusquam quadringenti viri, virtutis athletæ, et amatores religionis verique Dei cultus, et qui suis eorum coeunt laboribus. Hujus autem reipublicæ legislatores fuere Agapetus et Simeones, qui leges accepere a magno Marciano. Ab his autem plurima quæ plantata sunt, exercitatorum virtutis habitacula, quæ quidem iisdem legibus reguntur et institutis, difficile est numerare. Colitur magnus Marcianus, xi Novembris *Martyrologio Romano* inscriptus: quidni etiam Simeon seu Simeones variorum monasteriorum fundator posset censeri opud Orientales accepisse reuerentem, et sub se habuisse Theonam et Phorbini, qui cum ipso vitæ sanctitate et miraculorum gloria effulserint, et sic simul eodem die fuerint in *Menæis* et *Menologio* conjuncti?

3 Alius interim Theonas multis miraculis clarus

commemoratur a Palladio cap. 50 *Historiæ Lousiacæ* his verbis: Vidimus etiam alium non procul a civitate in solitudine, nomine Theonam, virum sanctum, in domuncula seorsum inclusum, qui tempore triginta annorum silentium exercuerat. Is cum plurimas virtutes perageret, habebatur ab eis pro propheta. Exhibat autem ad ipsum per singulos dies multitudo ægrotantium, quibus manus imponens per fenestram, dimittebat eos abire salvos. Licebat enim videre ipsum habentem vultum Angeli, lætis oculis, et totum plenum maxima gratia. Is, cum non multo ante tempore latrones eum noctu invasissent, existimantes se multum auri apud eum inventuros, et vellent eum occidere, precatus est et manserunt immobiles ad portas ejus usque ad matutinum. Cum autem turbæ mane ad eum accessissent, et eos igni tradere in animo haberent, unum tantum verbum ad eos est locutus: Sinite eos abire sanos; sin minus, a me fugiet gratia curationum. Ii vero ipsum audierunt: non audebant enim contra eum dicere: et protinus abiire latrones ad ea quæ erant circumcirea monasteria, mutati moribus, et de iis quæ fecerant ducti pœnitentia. Erat autem vir eruditus in triplici gratia sermonum, in scriptis Romanis, Græcis et Ægyptiacis sicut a multis et ab illo ipso audivimus. Cum enim nos agnovisset esse hospites, scribens in tabella, Deo propter nos egit gratias. Comedebat, autem semina non cocta. Noctu autem, ut aiunt, egrediebatur e cella, et congregabatur cum feris, et eas potabat ex ea quam habebat aqua: erat enim videre vestigia bubalorum et onagrorum et quarundam caprearum circa ejus monasterium, quibus semper delectabatur. Hæc Palladius, quæ eadem, aliquot additis hinc inde circumstantiis, leguntur lib. 2 de *Vitis Patrum*, qui Rufino tribuitur, cap. 6, ubi Theon appellatur. Sozomenus lib. 6 *Histor. Eccl.* cap. 28 agit de *Viris sanctis*, qui in Ægypto tempore Valentianiani et Valentis Imperatorum floruerunt, et inter alia refert ista: Item Benus et Theonas conventus rexere monachorum, viri divina præscientia et prophetia repleti. Traditur quidem Theonas doctrinæ Ægyptiorum, Græcorum et Latinorum peritus fuisse, et ad triginta annorum spatium silentium exercuisse. Sozomenus descripserunt Cassiodorus lib. 8 *Historiæ tripartitæ* cap. 1 et Nicephorus lib. 11 cap. 34. Hæc placuit adferre, dum alia antiqua monumenta de his Sanctis desunt; ut ostendamus hos eosdem aut aliquos illis in sanctitate etiam majores, potuisse apud Orientales habitos fuisse inter Sanctos, uti hoc tempore in *Menæis* Græcorum referuntur: qui etiam sive illi cum Theona in Ægypto, sive cum Simeone in Syria floruerint, aut si in diversis regionibus vixerint, sint tamen ob idem genus virendi simul in veneratione conjuncti, quemadmodum sæpius fieri apud Latinos Breviarium Romanum demonstrat.

Theonas
sanctitate
celebris in
Ægypto
laudatur a
Palladioob mansuetu-
dinem erga
maleficos,

E

a trium
linguarum
peritia,a victis
asperitate

P

DE SANCTO GUIERO

IN CORNUBIA APUD ANGLOS.

IV APRIL-

In Cornubia
fuit Ecclesia
S. Gueri,

dein S. Neoti
dicta :

B

ibi Alfredus
Rez

gravi morbo
deletus,

prostratus in
orationem
fuit liberatus,

Cornwallia, a recentioribus Cornubia dicta, olim
Donmoniorum Sedes, et regni Occiduorum Sa-
ronum illustris Comitatus, maxime totius Bri-
tanniae in occidentem solem vergit. In hujus
provinciae Hundreda Westa locus signatur S. Neoths,
de quo Cambdenus ista habet : Leskerdae adjacet, quae
olim Ecclesia S. Guerir, id est, si interpreteris Bri-
tannice, Sancti Medici : ubi, ut scribit Asserius, Rex
Alfredus in oratione prostratus, ex morbo convaleuit.
Cum autem Neotus vir eximia sanctitate in eadem
ecclesia postea conderetur, alterius lumini ita prae-
luxit, ut inde Neotestow, id est, Neothi locus, nunc
S. Neots, vocaretur ; virique religiosi, qui ibidem
Deo famulabantur, Clerici S. Neoti dicerentur,
satisque opimos redditus habuerunt, ut in libro Gui-
lielmi Conquestoris videre est. Hae Cambdenus, Co-
litur S. Neotus xxxi Julii, quo die mortuus dicitur in
Vita a Capgravo edita, et ovis mortis statuitur mcccxc
apud Alfordum in Annalibus Ecclesiae Anglicanae.

2 De morbo Alfredi Regis depulso in Rebus ejus
gestis scribit Asserius auctor coaevus : Cum nuptias ho-
norabiliter in Mercia factas, inter innumerabiles
utriusque sexus populos solemniter celebraret, post
diuturna die nocturne convivium, subito et immenso
atque omnibus medicis incognito, confestim coram
omni populo, correptus est dolore. Incognitum enim
erat omnibus, qui tunc aderant, et etiam huc usque
quotidie cernentibus, quod, prohi dolor ! pessimum
est, tantam diuturnitatem, a vicesimo aetatis suae anno
usque quadragesimum et eo amplius annum, per
tanta annorum curricula incessanter protelasse, nu-
de talis dolor oriebatur. Multi namque favore et
fascinatione circumstantis populi hoc factum esse au-
tumabant : alii diabolica quadam invidia, qui semper
bonis invidus existat : alii inusitato quodam genere
febris : alii ficum existimant, quod genus infestis-
simi doloris etiam ab infantia habuit. Sed quodam
tempore divino nutu, ante cum Cornubiam venandi
caussa adiret, et ad quamdam ecclesiam orandi causa
divertisset, in qua Sanctus Gueryr requiescit, et nunc
etiam Sanctus Neotus ibidem pausat, sublevatus est.
Erat enim sedulus sanctorum locorum visitor,

etiam ab infantia, orandi et eleemosynam dandi gra-
tia. Ibi diu in oratione tacita prostratus, ita Domini
misericordiam deprecabatur, quatenus omnipotens
Deus, pro sua immensa clementia, stimulos praesen-
tis et infestantis infirmitatis, aliqua qualicumque le-
viore infirmitate mutaret, ea tamen conditione, ut
corporaliter exterius illa infirmitas non appareret,
ne inutilis et despectus esset. Timebat lepram aut
caecitatem, vel aliquem talem dolorem, qui homines
tam cito et inutiles et despectos suo adventu effi-
ciunt. Oratione autem finita ceptum iter arripuit,
et non multo post tempore, ut in oratione deprecatus
fuerat, se ab illo dolore medicatum esse divinitus
sensit, ita ut funditus eradicaretur. Hae Asserius, qui
ante scripserat, anno mcccclxviii Alfredum aetatis suae
anno xx uxorem duxisse, quam post mortem Alfredi
viduam se novisse scribit Asserius : proinde sanatus esset
Alfredus circa annum mcccclxxxviii ; nisi alius morbus,
quem in adolescentia habuisset, dicatur ante nuptias con-
tractas, sublatus, uti censet Alfordus in Annalibus ad
annum mcccclxxi, ubi de S. Guero agit.

E

3 Auctor Martyrologii Anglicani, excuso anno mdcviii
et recusi anno mdcxi, conatus singulis diebus assignare
aliquem Sanctum, qui in Anglia, Scotia aut Hibernia
floruerit, ad hunc quartum Aprilis collocat S. Guerirum,
citato Matthaeo Parisiensi in historia majori, ad an-
num mcccclxxi, ex antiquis Britanniae monumentis.
Dicitur ea historia extare in bibliotheca Sidueiana.
Verum, ut scribit Vossius de Historicis Latinis lib. 2
cap. 58, pars ista utrum fuerit Matthei Parisii, an
alterius, viderint, qui viderunt. Hoc citato auctore,
Auctor dicti Martyrologii asserit S. Guierum Sacerdo-
tem fuisse et eremitam, qui severum vitae genus in
Danmonia professus, magnum sanctitatis opinionem
collegit, meruitque a provincialibus coli, erectis tem-
plis et altaribus. Eundem S. Guierum Presbyterum
in Anglia retulit in Catalogo Generali Ferrarius ad
hunc diem : quod nos etiam facimus, hactenus non asse-
cuti alium venerationis et cultus Ecclesiastici diem,
multo minus annum aut seculum, quo floruerit aut ad
Christum migravit.

S. Guierus
colitur i
Aprilis,

creditur
Sacerdos et
eremita
vixisse

F

DE B. GUILLELMO CUFFITELLA,

EREMITA SICLI IN SICILIA.

Commentarius praevius.

§. I, Hujus Beati cultus: Vitae conscriptae a variis

CIRCA AN.
MCCCXV.

An 1538
drereta
festivitas ut
Beato,

Siclis, seculo superiori, Xichilis et Xiclis, novae
appellationis sed insignis oppidum, nomen ab al-
luente fluvio sortitum est, in eo Trinacriae cor-
nu, quod Pachinum Promontorium respicit, haud
prorul a Netina civitate, ad Dominium Comitum Moly-
censium pertinens. Ibi in praecipua, quae D. Matthaeo
sacra est, aede Patronus colitur, religione omnino sin-
gulari, die octava post festum Resurrectionis Domi-
nicae, B. Guillelmus Eremita, ex Pauli Papae in in-
dulto; postquam de vita, miraculis et fama sanctitatis
manifestissime constitit ecclesiastico Judici, ad hoc de-
putato, per testes bene multos qui in fine anni mxxxvii
et initio sequentis, Panormi Siclicae auditi sunt. De hoc
Beato (Sanctum etiam multi absoluto vocant, et cum

hoc titulo habemus impressam Missam propriam anno
mcccxxxvi) de hoc, inquam, Beato acturi, nihil habuimus
antiquius, quam adipisci praedicti Professus Acta, ex
quibus unis solide videbatur posse concludere, quid de
ipso ab antiquis scitum ac creditum fuerit, quid vero per
novas conjecturas opinionumque sit adjectum historiae,
ab auctoribus pluribus seculo conscriptae, cum non mo-
dico, ut videbatur, personarum ac temporum confusione.

2 Compotes hujus voti fecit nos Crispinus Majus, post processus
factos, qui hic
dantur.
Societatis Jesu, insignis in provincia Sicula per annos
viginti concionator, nunc vita functus ; nostramque sup-
plicationem Judicibus ac Juratis loci eo successu obtulit,
quem significat ipsorum hujusmodi responsum, xxviii
Apr. anni mclxxx datum ; Quam gratiae nobis accide-
rint

A rint et quo plausu acceptæ sint littere vestræ, non
AUCTORE G. H. facile possumus explicare verbis. Cum enim agere-
tur de nostro S. Guillelmo, id est de oculorum nös-
trorum pupilla et inestimabili margarita nostri
pectoris : vidimus cum gaudio, et cum approbatione
admirati sumus eximiam diligentiam, qua suscepistis
tractandam rem tam gravem et Catholicæ Religioni
tam proficiam, quam est Sanctorum accurata illus-
tratio ex antiquissimis et primigeniis monumentis.
Ingentes igitur gratias agendo pro eo quod tam lu-
culenter tractandum vobis proposueritis de sancto
Patrono nostro, jussis vestris, quoad potuimus, ob-
temperavimus ad amussim, mittimusque imprimis de-
sideratam copiam Processus, de verba ad verbum
fideliter descriptam ex originali, quod servatur in
ipsa arca argentea, nuper a nobis extracta.

An. 1602,

3 Quiescebant sacra ossa, cum iste Processus conde-
retur, in ligneâ capsula intra tumbam, elationi supra
pavimentum loco, in parte templi præcipua, præstantem;
magnificam illam quidem, qualem tunc neque Xici ne-
que alibi in vicinia quisquam mortuus habebat; lapideam
tumen. Sed hæc nimium vilis materia est visa püs Xi-
clensisibus. Ergo anno MDCI facta est arca nova, argen-
teis oblecta luminis, aperis, ut ea ferebant tempora, ele-
gantis, teste Roccho Pirrho. Anno MDCXXXVII condita
est elegantior statua, ex eadem materia afflabre laborata.
Neque tamen vel sic factum est pietati satis, sed rursus
anno MDCXLVI efferebuit zelus magis honorandi tum car-
rum tanque beneficium Sanctum, ceptaque est fieri
alia arca, amplior atque angustior, in qua cum pretio
gravis argenti artificum certaret industria, celatis
circumcirca præcipuis Sancti gestis, opere tam ex-
quisito et delicato, inquit Crispinus Magnus in sua hac
de re epistola, ut omnes hujus provincie argenteas
arcas, quas, in hoc meo concionandi munere eam-
dem quaquaversum perlustrans, Panormi, Messanæ,
Catanzæ et alibi multas et splendidas vidi, nostra hæc
vel æquet vel superet. Talem autem habet inscriptio-
nem : Anno Domini MDCCLXX. S. Guillelmo Siclis
Patrono, aureum hoc opus, et argenteum, posuere
Patres, Casmenæ civitatis Filii, D. Petrus Carthia
Baro, D. Didacus de Aritiis, D. Jacobus Fiachella,
D. Carolus de Angelo, exiguum summi amoris ac
pietatis argumentum. Casmenas olim fuisse, ubi nunc
Xiclis, dixerim vel divinarim, inquit Choverius in sua
Sicilia : hac divinatione usus pro certa sententia auctor
inscriptionis, Casmenæ civitatis filios Xiclensem Ma-
gistratum vocavit.

Vita a variis
scripta et
edita

anno 1608,

C 4 Vitam Sancti primus conscripsit, et Siculo Cur-
mine antiquo vulgavit Vincentius Torres, quam in epi-
tomen redelegisse et Latine reddidisse fertur Vincentius
Littara, Doctor Theologus. Neutrius scripti apud Si-
clenses exemplaria supersunt : quorum si etiam post hæc
edita nanciscamur copiam (nam allaboraturos se ut in-
veniantur perquam humaniter Judices et Jurati promi-
sero) licebit cognoscere, an quæ nunc in Corradiade
Littaræ prolixè leguntur, de modo quo ad divinum fa-
mulum conversus Guillelmus, quoque cum B. Conrado
Eremita urbis Netinæ Patrono Neti conversatus dicitur,
solidius aliquid antiquiusque fundamentum habeant quam
poeticam fingendi licentiam. Talem sibi videtur arro-
gasse Littara, heroicum illud opus conscribens de B.
Conrado, quod anno item MDCVII postumum prodit :
cum antea ejusdem B. Conradi vitam prosa scripsisset,
qualis a nobis est XIX Februarii edita; nusquam omnino
indicans, quod Guillelmus Bucherius, ejus familiarita-
te Neti usus est Conradus, priusquam ad solitudinem
se reciperet, idem fuerit cum eo qui postea Xicli vitam
eremiticam duxit; ubi non alio quam Cusitellæ cogno-
mine notus fuit, totis duobus a morte sua seculis.

1630,

5 Ut ut sit, omnes post secuti auctores, ne minimum
quidem dubitare, quin unus idemque foret. Tali fun-
damento suam inædificavit historiam Bartholomæus Ma-

jus, Crispini prænominati patruus, nostræ item Socie- D
tatis, vir eruditionis notæ et auctoritatis magnæ, utpote
bis socius Provincialis, Rector Catancensis Collegii, Ma-
gister Novitiorum Messanæ et Instructor Patrum in
tertia Probatione se exercentium : a quo conscripta Vita
prodit Panormi. anno MDCXXX, sub nomine Antonini 1640,
Miceli Ecclesiæ Siclensis Curati. Deccanio post B.
Guillelmi vitam, idiomate similiter Italico sed stylo ma-
gis luxuriante, scripsit ediditque Neapoli D. Marianus
Perellus Siclensis, sacri Ordinis Hierosolymitani Re-
ligiosus; non magni faciendam, quia præter Corradia-
dem Littaræ nihil se habuisse, quod sequeretur, ingenue
est professus : cum prior iste etiam habuerit Processus
prænotatos, unde et miracula nonnulla selegit. Denique 1658.
Octavius Cajetanus noster in Actis Sanctorum Siciliae,
editis MDCLVIII, prænominatis omnibus auctoribus nec
non MSS. Processibus usus, Vitam collegit et quadam-
tenus illustravit.

6 Hanc postremam, et quia Latinæ, et quia succinctius
scripta minus diffuit in vis quæ dubia nobis videbantur,
prælo paraveramus, una cum miraculis ex Majo accep-
tis eique Annotationes operosas attuleramus, ne, quid
alii de Sancto diverse scripsissent, omnino ignoraretur.
Fertur antiqua tandem, ut optabamus, Acta accepimus; E
quibus in hanc quam vides formam redactis, ne tardio
foret prohibitæ (sic tamen ut nec unicum quidem ver-
bum ad historiam necessarium omissum sit, nullum ex
nostro aut recentiorum auctorum conjecturis additum)
continuo dissipatæ sunt tenebræ, quibus hærebamus im-
pliciti; apparuitque quam nullo aut levi fundamento, de
genere, ætate, conversionis principio, ac mortis anno
definita sint pleraque, quæ nobis, etiam antequam docu-
menta vetera legissemus, propter implexos anachronismos
suspecta esse ceperant de falsitate. Ergo omissis omni-
bus aliorum scriptis, quæ nisi quatenus inde hauriri
vel mediate vel innædiate potuere, vix ullam obtinent
auctoritatem : hæc sola operi nostro inserenda putamus;
et quidquid proximiori memorari hominum, quæ de Beati
vita audivissent certatim afferentium, ignotum latuit;
id existimamus bene sciri non potuisse post plura ab obitu
Beati secula, absque vetustiorum, quæ nulla allegantur,
documentorum suffragio.

§ II. Beatorum Guillelmi et Conradi Ætas.

P Prima de tempore mortis dubitatio nobis fuerat, ex
qua alix plures videbantur pendere : nam hinc quidem
B. Conradi obitum ad annum MCCCII relatam videba-
mus; inde B. Guillelmi excessum a plerisque dilatam
ad MCCCIV. Interrogati Testes, quorum nemo B. Guil-
lelmum cognoverat, plerique responderunt de tempore
mortis se ignorare. Pauci quidam seniores qui aliquid
certi videbantur dicere, incertos nihilominus nos di-
misere : dum unus quidem dicit annos plus quam CLX
effluxisse ab obitu Beati, ex ejus calculo is accidisset
ante annum MCCCXXXVII; quinque alii ante annos centum
quingenta : unde rursus decennium detrahit Testis
XI; alius vero Testis decennium alterum, sic ut solum di-
cat obiisse Beatum ante annos centum triginta; quo cal-
culo potuisset Guillelmus vivendo attingisse initium seculi
XV : quandoquidem examen factum super his sit seculo
XVI usque annum XXXVIII promotum. Desperata igitur ex
hac parte dubii nostri solutione, videndum an non alia via
pateat in Actis, per quam valeat certius aliquid defini-
tiusque cognosci. Hoc autem videtur fieri, posse attentis
iis, quæ de sua aliorumque, et sibi notorum et tamen
cum B. Guillelmo conversatorum, ætate deposuere qui-
dam, non ex auditu per conjecturam, sed ex propria
certaque scientia.

8 Fuerunt B. Guillelmo familiares, tum alii qui in
processu nominantur, confratres ecclesiæ S. Mariæ de
pietate, juxta quam eremitorium suum ille habuerat,
tum imprimis Paulus Guiccionius, quem admodum se-
nem
ex eo tamen
quod Beato
familiares
quidam

nem

D
AUCTORE D. P.

A nem virumque probum, cognovisse se dixit Testis IV annos natus LXXX. Vixit ergo adhuc Paulus circa annum MCCCCLXVII. Testis VIII annos natus CVI dicit quod eundem Paulum aliosque Confratres cognoverit ante annos LXXX. Ergo iterum illi adhuc vivebant saltem MCCCCLVIII. Testis X annorum LXXXVIII senex, quæcumque ad varios articulos præsertim I. III, IV, X respondit, ea se dixit puerum duodenarium, ex ipso Paulo coram Confratribus, audivisse: Ergo anno Christi MCCCCLX adhuc supererant et Paulus et alii qui corpus B. Guillelmi ad sepulturam aptarant. Idem vero testis, ubi de tempore mortis istorum Guillelmi amicorum agit, dicit eos mortuos esse ante annos LX, adeo ut secundum hunc calculum Paulus vixisse potuerit usque ad MCCCCLXXV et ultra. Quid autem Pauli uxor Garita seu Margaritha? De ea Testis XVI, annos annorum XC, deponit, quod puella existens ob illam et audierit dici, quomodo solita fuerit elemosynis suis B. Guillelmum sustentare. Demus tantum annorum XIV fuisse Testem cum ista audivit; oportet tamen adhuc vixisse Garitam anno MCCCCLX.

vixerint ultra
annorum 1160conficitur ante
an. 1110
non obiisse
B. Guillelmum

B

9 Ex his sic concludo. Familiam aiebant Paulus et Garita, quando in eorum amicitiam insinuavit sese Beatus, quod saltem decennio ante mortem factum; adeoque ætatis annum saltem XL Paulus, XXX agebat Garita, quando Guillelmus ad superos abiit. Demus nunc mortuos post annum Christi MCCCCLX fuisse hanc octogenariam, nonagenariam illum: non poterit istis sic positus mortuus fuisse B. Guillelmus ante annum MCCCCLX; sed bene potuit diutius cum illis suis amicis vixisse. eoque diutius quo longiori tempore eundem Sicili conversatum stantes: adeoque præfati Testes tantum indefinite et indeterminate intelligendi sunt, de longo spatio, et quod ipsorum notitiam præcesserit; non autem præcise de eo quod nominavere, nedum de majori: alius non potuissent jam adulti cognovisse Paulum, neque Paulo Guillelmus usus esse tam familiariter. Idem porro etiam in B. Conrado valet: miraculum enim quod accidit in legatis, e domo Pauli ad Guillelmum delatis, accidit occasione Conradi, qui Guillelmum visitaturus advenerat, fortassis immediate ante suam mortem: adeoque etiam hic debuit ad finem usque seculi XIV vivendo pervenisse, si non et seculo XV vixit per annos decem aut plures.

neque eas
amicum B.
Conradum
ante 1100.

C

10 Ast Littara et ceteri Littaram secuti obiisse dixerunt Conradum anno Christi MCCCCL. Exigua profecto accuratatione historiæ. Expendisset Breve Leonis X, quo declaratur quod iuxta expositionem ex parte Netinorum sibi factam, jam CLX annis et ultra elapsis, bonæ memoriæ Conradus Placentinus, de nobili genere procreatus, ad dictam terram accedens, in quodam eremitorio in certa silva prope dictam terram consistente, usque ad ultimum vitæ suæ laudabilem et eremiticam vitam duxit. Age nunc, et ab annis MXXV (tunc enim scripsit Leo Papa) CLX annos detrahe: et ad MCCCCLX retrogradiendo pervenies, deprehendesque prius mortuum a Littara Conradum statui, quam in Siciliam advenisse putaverint ii, qui integro seculo Littara seniores scrutati sunt antiqua de eo scripta, de Quatuorvirarum mandato statim ab obitu ejus confecta, ut scribit ipse Littara. Excusantur tamen Littara est, qui etiam Jacobus Humana, Syracensium Episcopi Vicarius, executus quæ dicto Breve præscribuntur, verba Netinorum de tempore quo ad suam civitatem vivens, venit Conradus, intellexit de temporibus quo jecit apud eos in sepulcro mortuus, uti patet ex ipso diplomate quod habes in commentario nostro ad Acta prævio. Cum autem ob culpam, juvenili omnino levitate commissam, patria sua excesserit Conradus, et Netum adveniret, annos fortasse vix amplius quam triginta natus, senex vero obierit, uti et Guillelmus; nihil prohibet quo minus dicamus, fuisse coævaneos, eoque ad necandam invicem amicitiam propiores.

qui circa an.
1355 Netum
advenit

Aprilis T. I.

§ III. Guillelmus Bucherius, a B. Guillelmo distinguendus.

Quærendum nunc quis Guillelmus ille Bucherius fuerit, cui adveniens Netum Conradus adhuc juvenis fuit, ut scribit Littara, commendatus. Fuerat hic in obsequio Frederici Regis venantis, dum ejus periculum in se convertit, opri ferocis dente latus, indeque per omnem vitam claudis et claudus Netum se contulerat, in concessas sibi a Rege domunculas juxta ardem Crucifici; ubi cum filius suus Petrus alere ac visere solitus, non tulit tantam patris familiaritatem cum hospite peregrino, eoque sui morositate effecit, ut brevi alio Conradus migravit. Oportet plenæ maturæque ætatis istum fuisse Guillelmum, qui tum profectum habebat filium maxime si in obsequio Frederici II, ut omnes scribunt, accepit prædictum vulnus, jam tunc matrimonio illigatus: obiit enim hic Rex anno Christi MCCCXXXVI, ætatis suæ anno LXV, quando cum et senio gravem et bellis seditionibusque domi ac foris diu exercitum, adeo fuisse addictum venationi, ut vitam quoque suam exponeret, non est verosimile. Quid si igitur casus jam memoratus non acciderit anno MCCCXXXIII, ut scripsit Cojetanus noster, sed longe etiam, scilicet vel principio seculi postquam pax cum Andegavensibus inita est ea conditione ut solum Trinacria Rex diceretur Fredericus; vel anno MCCCXV, quando iterum obtigere Regi mensium aliquot induciæ: tunc enim virili hic pollebat robore, et congruis ætati exercitiis oblectari poterat, quietem aliquam nactus. Ita autem etiam sexagenario majorem oporteret fuisse Guillelmum Bucherium, quando in Siciliam Conradus oppulit: qui idem, Guillelmus si postea Xicli vixisset usque ad annum MCCCIV, ut passim aiunt, vel etiam diutius, uti nos sentimus: profecto non jam octogenarius nonagenariusque obisset, sed longe major centenario. Et hæc est sententia Doctoris Francisci Boni, qui ultimus vitam B. Guillelmi scripsit, eamque ad annos centum viginti prorogavit.

Erat hic senex
cum B. Con-
radus juvenis
commendatus
ei fuitac proinde
alius a nostro
Beato

E

12 Sed nihil est opus tam incongrua admittere. Si nobilis inter Netinas fuit familia Bucheria, non fuit ignota omnino altera, quæ Cusitellæ gerbat cognomen, quamque etiam hodie ibi superesse perscriptum inde nobis est. Bucheria ullus extare reliquias negat per epistolam Crispinus Majus. Sed facile fuit, si non a familia, saltem a Bucherio oppido, unde vel natus vel oriundus fuerit Guillelmus iste, Petri pater, eidem inter Netinos commoranti cognomen adhæsisse. Facile etiam fuit post duorum et amplius seculorum decursum, hunc, quamvis Neti, post actam in hospitalitatis officiis vitam laudabilem, mortuus fuerit ac sepultus, ibidem venire in oblivionem; quia nullis seu vivis seu mortuis clarebat miraculis, et solus in ore ac veneratione civium versabatur Conradus. Cum autem e vicina Xicli audirentur æque magni ac gloriosi de Guillelmo eremita, qui et Neto venisset Xiclim, et B. Conrado fuisset familiaris; nihil pronius fuit quam ut Littara, aut similis aliquis, auctoritatis quam accuratationis majoris scriptor, Netinis primum, deinde et Xiclensibus, persuaderet, ipsorum Patrum esse ipsum qui adveniente Netum Conrado inhabitabat domunculas ad ardem Crucifici, obtentas a Rege Frederico in suum hospitumque peregrinorum usum, et in præmium generose fidelitatis.

quod et diver-
sum familie
nomen indicat.

F

13 Sed talem persuasionem primum destruunt rationes chronologicæ a nobis deductæ. deinde Acta processuum habenti non potest ulla ratione videri probabile, quod si ea quæ de Guillelmo Bucherio dicuntur, ad eremitam Xiclensem pertinuisse, nihil eorum vel ex ore Pauli Guiccionii vel ex vulgi sermonibus scivissent narrare tot cives Xiclenses, saltem ætate proveciores: solet enim præ virtutibus internis suspicere vulgus decora externa Sanctorum, qualia erant in Guillelmo Buche-

et seniorum
Sicilensium

A rio, propulsatum regiae vitae periculum cum discrimine propriæ, et reciproca Regis ergo bene meritum liberalitas; pia hospitalitatis exercitium per annos aliquot, cum publico boni exempli fructu continuatum: elumbis inperpetuum corporis baculoque sustentandi claudicatio; filius apud Netinos honesta in fortuna relictus, propagatoque ex eo familia ac nepotes, cum examen fieret adhuc superstites, ex quibus multa de ori vita Neti acta disci atque haberi potuissent. Nihil interim aliud dixere Xicleenses quam Neto venisse: neque eatenus ipsis inde innotuerat quidquam, propter quod operæ pretium esse putabant illuc ablegare Commissarium, de priori Patrioni sui vita informandum; quod utique facillimum fuisset ob loci viciniam, et antiqua documenta de B. Conrado publicis ibidem scriptis servata, nec non processum itidem illic Episcopi Dolmatii jussu formatum anno MCCCCLXXXV. in quo testes plusquam quinquaginta auditi, ac rursum anno MXXV, prout in suo Diplomate affirmat Vicarius Syracusanus.

poterunt hæc ex antiquis de B. Conrado Actis confirmari

B 14 Utinam vobis Februarium continentibus ad manum Processus isti fuissent, nec non scripta eorum, quos Petrus Maria Campi scribit, de mandato Quatuorvirum, summa fide consignasse litteris quæcumque aut ab eo geri viderant ipsi, Sacellanus scilicet S. Petri. Conradi Confessarius, et Fr. Michael Lombardus, eidem sancto familiaris; aut gesta fuisse didicerant ex aliis, ac præsertim Guillelmo, non quidem Bucherio Neti (huic enim credimus mortuum esse diu ante Conradum) sed Cuffitella Xicli, quicum totam unam Quadragesimam, ac fortassis extremam, in piis colloquiis transegerat Conradus, ut ex his Actis infra patebit. Hæc monumenta si aliquando pro istius mensis supplemento nanciscamur, sicut nunc Litterarum chronologiam circa B. Conradum reformavimus; ita fortassis haud pauca narrationis ab eo propositæ puncta reprobabimus, eorumque loco substituemus certiora quam plurima divinorum miraculorum decora, quibus Sanctum suum glorificavit Deus. Faveant modo piis votis Netini cives, cum viderint tanta fide diligentiaque exposito, quæ sola credi recipique merentur, de suo pariter circa Guillelmo Cuffitella: absit enim ut contra acceptam a majoribus Xiclensium traditionem, velimus cum aliquibus dubitare, an vere fuerit patria Netinus.

si ea nanciscamur.

ACTA PROCESSUS

circa vitam, virtutes et miracula

B. GUILLELMI

C Ex MSS. authenticis, una cum Beati corpore asservatis. de mandato iudicum et juratorum terræ Sicilis notarialiter transcriptis, et hic Latine redditis.

CAPUT I.

Litterarum Commissoriales, et Interrogatorium Testibus proponendum.

a Vicarius Montis Regalis, Juxta constitutus,

Jesus adsit. Nos Joannes Antonius a Phassides in sacris litteris professor, Vicarius Generalis civitatis et Archiepiscopatus Montis regalis, Juxta ecclesiasticus, delegatus per spectabilem Don Joannem Antonium b Pullionem, Baronem Burgii, Gubernatorem dietæ civitatis et Archiepiscopatus, et in hoc Siciliae regno Apostolicæ Sedis Nuntium; Reverendis Dominis Don Joanni li Donni, Canonico Syracusano; et Magistro Dominico Sandolina, sacre Theologiæ professori, Ordinis Prædicatorum; cui vel quibus præsentibus pervenerint, et quandolibet exhibitæ vel præsentatæ fuerint, amicis nostris in Domino Jesu Christo carissimis.

per Nuntium Apostolicum,

2 Quia fuit nobis ad petitionem et instantiam Magnificorum Juratorum, Judicum, et Universitatis

terræ Xicli, Syracusanæ diocesis, porrectum, exhibitum et præsentatum quoddam Breve, inscriptum prædicto Don Joanni Antonio Pullioni tenoris et continentiae subsequentis.

PAULUS PAPA TERTIUS

Dilecte fili, salutem et Apostolicam benedictionem, Exponi nobis fecerunt dilecti filii, Jurati, Judices ac Universitas hominum terræ Xicli, Syracusanæ diocesis, quod licet in ecclesia S. Matthei requiescat corpus quondam Guillelmi Cuffitella, olim ejusdem terræ incolæ; qui dum vixit, adeo exemplaris vitæ et Altissimo devotus fuit, ut post decessum pluribus miraculis claruerit et clarescat indies; et propterea non solum ab eisdem Exponentibus, verum etiam omnium vicinorum locorum Christi fidelibus, in maxima veneratione habeatur, et magna ad ipsam ecclesiam populi multitudo confluat; et ipsi Christi fideles, dum eorum petitiones quas Deo faciunt voti compotes fiunt, ejusdem Guillelmi intercessione preces suas exauditas fuisse per testes teneant: et plures variis infirmitatibus oppressi, ipsius Guillelmi sepulcrum visitantes, ad pristinam sanitatem restituantur: quia tamen ipse Guillelmus in Sanctorum catalogo nominatus non existit, non audeant absque Sedis Apostolicæ licentia speciali, eum publice venerari. In præsentem cupiunt Exponentes, ut singulis annis, octava die festum Resurrectionis Dominicæ immediate sequenti, festum et Officium ejusdem Guillelmi in ecclesia et terra prædictis, sub officio Confessoris non Pontificis, celebrari facere possint, per dictam Sedem eis licentiam concedi: quare pro parte eorumdem Exponentium nobis fuit humiliter supplicatum, ut votis eorum in præmissis annuere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur qui Christi fidelium quibuslibet votis, præsertim quæ ex devotionis fervore prodire conspiciamus, libenter annuimus, hujusmodi supplicationibus inclinati; tibi per præsentem committimus et mandamus, quatenus, si facta super præmissis diligenti inquisitione; per personam in dignitate ecclesiastica constitutam, ad hoc per te eligendam, præmissa veritati inniti intellexeritis; ut dicta persona in dignitate ecclesiastica constituta præfatis Exponentibus licentiam hujusmodi concedat. Nos enim tibi, et in eventum prædictum etiam personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ, super præmissis omnibus et singulis, juxta tenorem suprascriptum, plenam concedimus licentiam et facultatem, non obstantibus constitutionibus et ordinationibus Apostolicis ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem quod dictus Guillelmus propter præmissa canonizatus non censeatur. Datum Romæ apud S. Marcum sub annulo piscatoris, die xxvii Junii MXXXVII Pontificatus nostri anno tertio.

cui Paulus 3 ad instantiam Sictensium,

E ob sanctitatem et miracula Guillelmi,

petentium licentiam festi celebrandi,

F causam commiserat,

vices suas subdelegat Joanni de Domnis,

3 Ob quod opus est, ut fiat super præmissis diligens inquisitio, pro veritate intelligenda, et quod recipiantur testes ad eorumdem magnificorum Juratorum, Judicum et Universitatis instantiam. Et non valentes nos personaliter adesse; confisi admodum de probitate ac moribus et vita vestris, harum notarum litterarum serie, vobis et cuilibet vestrum, tam conjunctim quam divisim et in solidum (ita quod si unus inceperit, alter prosequi valeat, mediare et finire; et tantum valeat, quantum si per ambos actum extiterit) dicimus, committimus, et auctoritate qua fungimur præcipiendo mandamus, ac omnimodam auctoritatem nostram in et circa præmissa et infrascripta damus et impartimur; quatenus omnes et quoscumque testes, quos dicti magnifici Jurati, Judices et Universitas præfatæ terræ Xicli, seu alter pro eis, producere voluerint, super memoriali et capitulis hodie præsentatis, præsentibus

*ad excipiendos
Xichili testes,*

A bus interclusis, illos per magistri Notarii seu magistrorum Notariorum idoneas et virtutum personas, per vos et vestrum quemlibet fideliter eligendas, recipi et examinari facere debeatis; bene et diligenter ut decet, animo tantum legali, interrogando eos de causa scientiæ, loco, tempore et aliis circumstantiis; interveniendo ad eorundem testium receptionem vos, Reverendi, seu alteruter vestrum personaliter, et nemo alius, pro dictorum veritate intelligenda. Quorum quidem testium nomina et cognomina ac depositiones et dicta, per vos fideliter in scriptis redacta, seu verius redigi facienda, clausa, sigillata, et nemini pandita, ut moris est, una cum dicto intercluso memoriali ad nos transmittere curabitis: et præmissa exequamini cum effectu, pro quanto gratia Apostolica vobis cara est... Data in civitate Montis Regalis die vii Januarii xi Indictione MXXXVII c.

*c
d
et iuxta
memoriale
interrogandos:*

4 Memoriale d, super quo examinandi Testes, recipiendi super exceptione in catalogo Sanctorum Guillelmi de Cuffitella, ad petitionem et instantiam Universitatis terræ Xichili.

I Quærat, unde et ex qua parentela natus fuerit Guillelmus Cuffitella: an Xichili oriundus: et quo B in exercitio se occupaverit.

II An fuerit Religiosus, et cujus Regulæ: a quanto tempore eam Regulam suscepit, et quomodo eandem observavit.

III An habitaverit in terra Xichili, et cum indigenis solitus fuerit conversari: an semper ibi habitavit, ubi, et cum quibus: et omnia particulariter.

IV An unquam ab aliquo persecutiones sit passus, et quales, et quam ob causam; et utrum tales persecutiones cum patientia sustinuerit.

V An solitus fuerit visitare hospitalia et domos pauperum: et utrum libenter adjuvabat et intercedebat pro auxilio eorum, qui erant in aliqua necessitate constituti.

VI An fuerit humilis cum quovis hominum genere, non quærendo honorari a quocumque et non curando utrum vestes, quibus induebatur, novæ essent an veteres.

VII An duxerit vitam asperam in jejuniis, disciplinis, orationibus: an humi vel alia in re cubare, an intra ipsam terram Xichili aut extra eam somnum capere sit solitus.

VIII An consueverit pro Dei amore mendicare victum, aut propriis manibus ad sui sustentationem laborare. An etiam ex eo quod suppetebat libenter communicabat secum manentibus, aut alias necessitatem habentibus. Et dicant testes quidquid sciunt.

IX An sciant, quod, antequam moreretur, mortem suam alicui prædixerit.

X An vivus aliquod miraculum fecerit: et dicant quod miraculum fecerit.

XI An in ejus morte contigerit aliquod miraculum, et quale: et dicant quidquid sciunt.

XII An inventus fuerit mortuus, aut aliquis morienti adstiterit, et quomodo sit mortuus, et an prius ægrotaverit, idque satis prolixo tempore.

XIII Dicant ubinam sepultus fuerit: et an reliquerit unde fierent expensæ sepulcrales, et quomodo voluerit sepeliri, id est qualem pompam funebrem sibi fieri voluerit: et an vere sepultus sit in monumento marmoreo, antiquo et honorifico, supra quod scripti sint aliqui versus per modum epitaphii, in honorem et memoriam sanctæ ipsius vitæ.

XIV A quo tempore mortuus sit: et an post mortem visa fuerint aliqua miracula, et dicant testes quod miraculum viderunt.

XV Si in loco terræ Xichili habeant erga ipsum

devotionem aliquam, teneantque pro certo quod sit D Beatus: et an nemo habeat aliquid rerum ejus: et an talis res, per Dei virtutem et intercessionem dicti Guillelmi, operetur miracula. Et dicant quæ res sit, et quæ miracula fecerit, et utrum etiam hac præsentis tempore faciat.

XVI An in Vigilia, quæ ipsi solet fieri, viderint aliqua miracula, omnium iudicio evidentia, et non secundum cursum aut operationem naturæ vel medicamentorum facta.

XVII An sciant quo anno sit mortuus, et quo mense, et quo die mensis: et quomodo hoc sciant.

3 Ad hos septendecim articulos, ex Testibus sexaginta duobus, soli sedecim responderunt ordinate et distincte: ceteri, in genere de fama sanctitatis ac veneratione publica locuti, solum deposuere miracula, quæ ad B. Guillelmi pridem mortui invocationem in se aut aliis facta sciebant. Horum depositiones seorsim singulas dabimus, resectis superfluis et identidem recurrentibus formulis: istorum dicta permiscemus, et eorum responsiones ad singula capitula reducemus in unum: in quo ne opus sit dictorum Testium nomina, ætatem et conditiones interponere contextui, absque his melius deducendo, eorum solum quos allegabimus catalogum hic præmittimus, ordine quo fuerunt auditi servato.

quorum aliqui ordinate responderunt ad singula.

XXIII Januarii, Indictione XI, MXXXVII, in præsentia Rev. Don Joannis li Donni, unius ex Commissariis, jurati et interrogati fuere

I Magnificus Paulus de Renda.

II Magister Franciscus de Cannata, tertii Ordinis S. Francisci.

Ejusdem mensis die XXIV

III Honorabilis Antonius de Cassareno, ætatis annorum sexaginta sex.

IV Blasius de Xifo, ætatis annorum octuaginta.

V Hon. Andreas de Naro, æt. an. sexaginta quinque.

VI Antoninus de Garoffalo, æt. an. centum et sex.

VII Mag. Antonius de Arrabito, æt. an. septuaginta.

VIII Hon. Pinus de Maria, æt. an. sexaginta.

IX Leonardus de Cannata, æt. an. sexaginta.

X Joannes de Nativo, ann. octuaginta octo.

XI Paulus Adamello, æt. an. octuaginta.

XXVI Januarii.

XII Venerabilis Donnus Paulus de Palazolo, æt. an. quinquaginta.

XIII Magnif. Angelus de Michichenio I. V. D.

XVI Antonina la Michela, æt. an. quinquaginta.

XXVII Joannes de Fichili, æt. an. sexaginta quinque. F

Ultimo Januarii

LXII Magnif. Antonius de la Volta I. V. D.

ANNOTATA.

a Rochus Pirrhus, Phassari.

b Idem Buglioni sive de Buglio.

c Additur in autographo Præsentatum Panormi die XI Januarii Indict. XI, MXXXVII, de mandato R. D. Jo. Antonii Phassides, Judicis ad causam delegati. Qui autem hic notatur annus 1537, nobis a Januario inchoantibus necessario fuit 1538, ejusdem XI Indictionis: sed apud Siculos, more Græco Indictiones inchoare solitos, ceptæ a Septembri præterito; sic num. 76 infra, Testes auditi 27 Novembris anni 1537, dicuntur auditi XI Indictione. Postea Siculi, sicut et ceteræ omnes Europæ nationes, initium anni usurparunt a Januario, et ab eodem inchoaverunt Indictiones.

d Scriptum est hoc memoriale, sicut proponi debebat, lingua Sicula vulgari: admiscentur tamen phrases et verba partim Latina partim Latino-barbara, quæ ad conservandam antiqui styli speciem retinere studuimus, maxime in depositionibus Testium, quæ omnes similiter, ut factæ, sic et scriptæ sunt, lingua vulgari.

A

CAPUT II.

Responsiones Testium summam collectæ circa vitam ac mortem B. Guillelmi.

Super i Capitulo respondit Testis i, ex fama publica sibi constare, quod quondam Frater Guillelmus exercuerit et exercebat se famulando ecclesie cui-dam dicte S. Mariæ de pietate et S. Pauli, quia ita andierit ab annis xxx infra. Idem dixere plerique alii: de ceteris in capitulo primo propositis responderunt se ignorare. Testis iii addit intellexisse ab eo tempore ejus potest meminisse, quod fuerit cognominatus Cuffitella, et de civitate Netina oriundus: cui hæc in parte consentiunt Testes, vi et lxi: alii saltem affirmant Xiclim advenisse ex civitate Netina, et sunt Testes v, vii, viii: de solo autem cognomento Cuffitellæ meminerunt testes ix, xii, xiii, et xxvii: omnes ex auditu Seniorum Xiclenisium.

*Patria Neti-
mus familia
Cuffitella,*

*in habitu
Tertiarii.*

B

7 Super ii Capitulo respondit testis i, audivisse se dici, quod d. qu. Guillelmus fuerit tertii Ordinis S. Francisci, viditque ipsum supra suum monumentum haberi pictum cum veste dicti tertii Ordinis, quod etiam deposuere Testes ii, iii, v, x, xiii, et xxvii. De sola autem pictura et habitu cum cordula ibidem expresso, testatur iv. Ast ix solum deponit, audivisse se quod appellaretur Frater, absque ulla mentione certi Ordinis. Expressius omnium Testis lxi a viris nobilibus ætate et dignitate precipuis audivisse asserit, quod Guillelmus fuerit persona religiosa et monachus ex Ordine Mendicantium tertii Ordinis S. Francisci: et dictam Regulam observaverit cum multa humilitate et patientia, tamquam bonum ac fidelem Dei servum. Testis etiam viii audiverat dici, quod fuisset monachus, sed ejus Ordinis ignorabat. a

*a
et humili
tugurio
Xicli vixit,*

*familiaris
confratribus
ecclesie S. M.*

C

8 Super iii Capitulo deponit Testis i quod d. qu. Fr. Guillelmus juxta terram Xichili habitaverit, intra tugurium novem circiter palmorum, quod hodieque superest, valde humile, intra hortum adjunctum prænominate ecclesie, in platea quæ dicitur, Fossa-parva: in ipsoque tugurio depictam esse imaginem Domine nostræ et ipsius Fr. Guillelmi: quo in loco solitus sit conversari cum quodam cui cognomentum Guiccionii, viro honestæ ac probæ vitæ; et eum B. Conrado, tam in terra Xichili quam in civitate Neti: et hæc se scire, quia ita publice audivit et vidit. Consentiant alii plures: sed B. Conradi nullus hæc loco meminit præter Testem viii: ipsius vero Guiccionii in magno senio defuncti probitatem laudant omnes; nomen Pauli fuisse ei, asserunt testes iii, iv, xxvii, præter alios ad alia capitula respondentes. Testis iii octogenario major asseruit, se ipsum Paulum cognovisse, nec non alios ejusdem nominis partim mortuos partim adhuc vivos, omnes famæ optimæ. Testis vi et quidam alii addunt locum fuisse silvum adituque difficilem: ille autem centenarius major ibidem cum eo conversatos novit et nominat præter Paulum Guiccionium, Nutium Gandolfi et Paulum Chavettum, Confratres prædictæ ecclesie, quos habuerit et habent pro viris probis atque honestis; et tales, cum viverent, habitos fuisse in terra Xichili, ipse novit. Testis x ilices, aliasque species arbustorum nominat, quibus obsitus erat habitationis locus: et tam ipse quam Testis xii ejus ostium versus Boream patuisse affirmant. Testis xiii expressius addit, vixisse ibi extra terram et conversationem hominum; alii, solitariam vitam duxisse. Denique Testis lxi testatur de prænominate Confraternitate, unde familiares aliquos habebat Guillelmus, quod in ea viderit et cognoverit optimam disciplinam, ipsique aggregatos fuisse multos nobiles et personas terræ Xichilensis primarias.

9 Super iv Capitulo respondit Testis viii, annos

circiter elapsos esse viginti quinque ante quos per quinquennium habitaverit in terra Palatioli: ubi dici audiverit, quod ipse Guillelmus cum B. Conrado juxta dictam terram habitaverint in quadam b spelunca; sed quod inde expulsi sint iniunctis per quosdam venatores, ibi venari solitos, canibus: quodque eam persecutionem humiliter ferentes, simul iverint in civitatem Netinam; ibique seorsim unus ab altero habitaverint, sese mutuo sæpe invidentes: postea autem Guillelmus venerit Xichilim. Prædictam vero speluncam aiebat se vidisse juxta terram Palatioli, instructam imagine B. Virginis Mariæ: vidisse etiam istius terre incolas, tam viros quam feminas illuc accedere solitos religionis causa, ibique lampadem semper ardentem servare. Testis lxi de persecutionibus a Guillelmo patienter toleratis testatur in genere, ex relatu fide dignorum, et natura ipsius loci asperi, in quo vivebat: ceteri profitentur, se ignorare.

*D
cum esset
pulsus, Pala-
tiolo.*
b

*et Neto di-
gressus,*

10 Super v Capitulo dixit Testis v, ex relatu seniorum, quod cum ad eum deferrentur cibi aliqui, ipse eorum partem portare solitus fuerit ad quosdam pauperes, ipsos vocando, et cibos post fores relinquendo. Similiter Testis lxi compertum sibi, fide dignorum virorum testimonio, asserit, quod Guillelmus fuerit solitus, non solum continuo visitare hospitalia: sed omnibus personis miserabilibus et in tribulatione constitutis caritative assistere, exhortando ad virtutem patientiæ; et misericordiæ operibus se libenter impendisse. Ceteri profitentur, se ignorare.

*ibi operibus
caritatis
vacans,*

E

11 Super vi Capitulo dicit Testis iii, audivisse se quod Guillelmus, quamdiu Xichili commoratus est, nullatenus visus sit honores querere: idemque deponere de constanti viri humilitate Testes iv, v, viii, et xvi. Testis xi adducit testimonium patris septuagenarii ac matris jam defunctorum. Testis lxi affirmat vestimenta ejus fuisse vestitum sanctæ humilitatis et paupertatis, idque ex ipso habitationis loco ait satis posse judicari. Ceteri, ut supra, dicunt, se ignorare.

*in magna
humilitate,*

12 Super vii Capitulo respondit Testis i, quod habitans in tali, quale supra descriptum est, tugurio, dormire solebat supra lectum factum ex virgis atque sarmentis: ex qua habitandi cubandique ratione persuasus sit, ipsum duxisse vitam asperam. Continuant ii et xxvii. Testes iii, vii, viii eundem lectum distinctius describentes aiunt, fabricatum fuisse supra trabem unam, muro immissam; supra quam rudia ligna, transtrorum instar disposita, instrata erant sarmentis: itaque dormire solitum communiter dici. Idem deposuit testis iv, addens, quod tam in minori quam majori sua ætate sæpius easulam istam visitans, talem lectum in ea viderit. Testis v insuper deposuit, tam se quam alios solitos devotionis causa super dictum lectum, sic instratum, decumbere. Addit ix, elevatum fuisse a terra palmo circiter uno, miraturque quod ipsa domuncula, cum numquam re-
fecta fuerit, semper in eodem statu permanserit.

*et vita an-
steritate,*

F

Idem testatur x, annos lxxxviii natus, sequi ait id optime scire, cum etiam ipse sit ex confraternitate prædicta. Testes autem vitæ asperæ, quam Guillelmus ducebat, allegat Paulum Guiccionium, Jacobum Ragusiam, Nicolaum de Pisana, et Joannem la Licata, notos sibi tamquam viros honestissimos et ante annos sexaginta vita functos. Testis ii Hanc male mammatiati et pejus locati tugurii, imaginumque ad parietem pictarum conservationem attribuit miraculo; cum semper, inquit, fuerit et adhuc sit vaide obnoxium aquæ: sed imaginum tam diuturna tali loco conservatio est mirabilior, quod nec maculas quidem hactenus ulla contraxerint. Testis vero ix deponit, quod ante annos circiter sexaginta, tertiana laborans

*quam Deus
honoravit,
duos aut ix*

*conservato
miraculoso
tugurio ejus.*

A laborans febris, quæ integro anno molesta ipsi fuerat, mox ut dictum lectum ascendit, a tali infirmitate fuerit sic liberatus, ut eam deinceps nunquam passum se meminerit. Denique Testis LXII ansteritatis maximæ fuisse Guillelmum, dietoque loco jejuniis rigidis crebrisque et sanguineis flagellis carnem niacerasse, ex eo judicat, quod ipsum locum nemo ingrediatur, quin intimi doloris de admissis peccatis et teneræ devotionis sensu afficiatur.

13 Super viii Capitulo, respondit Testis II ex matris suæ relatu scire quod d. Guillelmus viveret ex eleemosynis; quodque exercens hortulani casulæ suæ adjunctum, ex herbis inde provenientibus remunerari solebat eos qui sibi eleemosynam faciebant. Quod autem ex eleemosynis viveret, simpliciter testantur I, et XII. Testes viii et xxvii addunt, ex eleemosynis ad se delatis solitum partem dare pauperibus. x Testis expresse nominat Paulum Guiceionium, Antonium de Ragusa, Nicolaum de Pizana et Joannem la Licata, qui suis eleemosynis Guillelmum soliti sint sustentare; homines, quantum meminit, probatissimæ vitæ ac famæ, confratres Domine nostræ, ab annis plus quam sexaginta defunctos. Testis xvi nonagenaria ait, sibi in puellari ætate constitutæ aliquando dictum fuisse a Garita, seu Margarita, Guiceionii conjuge quomodo ipsa soleret Guillelmo prospicere, eumque, eleemosynis suis sustentare. Concludit Testis LXII, Vitam omnino duxisse Apostolicæ pauperem: cujus etiam argumentum sumit antiquam sepulturam, in qua Fr. Guillelmi ossa requiescunt, quam non habuisset homo peregrinus tam honorificam, nisi æstimatissimæ apud omnes et revera exemplaris sanctitatis extitisset.

14 Super ix capitulo de mortis propriæ prædictione, alicui facta a Guillelmo, dixerunt omnes ignorare se, præter Testem I qui refert, in terra Xichili publicæ se audivisse dici, quod immediate ante suam mortem, venerit Guillelmus summo mane ad ædes Pauli Guiceionii, easque clausas reperiens, ipsum inclamaverit, dicendo, O compater. Cui cum Guiceionius respondens quæreretur numquid vellet, seque surrecturum diceret: reposuit Guillelmus, nihil opus esse, tantum ad se veniret facto die: et hæc dicens unum calceorum suorum projecit in domum, per quamdam porticellam ipsius ostii. Quo invento d. Guiceionius ad ædiculam Guillelmi festinavit, et mortuum reperit.

15 Super x Capitulo Testis XI asseruit, de pluribus miraculis ab eo factis se audivisse ex patre et matre, sed nullorum in particulari meminisse: ceteri fere omnes ex auditu narrare miraculum de pastillis in domo Guiceionii. Ex his Testis I hoc modo rem narrat publice auditam. Invitaverat Guillelmum aliquando compater suus Guiceionius ad prandium, eique apposuerat maecarones seu lagana cum pastillis: quorum aliqui de industria impleti furfure, positi fuerunt ante d. Guillelmum. Hos cum ei præscindere vellet, quæ eosdem paraverat Guiceionii uxor, cœpit ille dicere commatri suæ, quare hos ipsi præscinderet; et formans super lancem signum Crucis, acceperit aliquos ex dietis pastillis plenis furfure, eosque aperiens reperit plenos recocto lacte: ac mox mulieri monstravit dicens, Huc aspice, commater numquid delicati sunt? Postea volens bibere, requisivit eandem an haberet vinum. Respondit illa, a pluribus diebus nullum habuisse domi. Iustitit nihilominus Guillelmus ut apponeret, designando digito vas vinarium, pridem vacuum. Surrexit ergo mulier eum cuntharo, movensque spinulam vasis supremam, ut jusserat Guillelmus, mox ut eam extraxit, mirata est vinum copiosum effluere. Hoc ultimum de vino tacent testes II, IV, V, VI, XVI, et XXVII. At testis LXII plurimum in genere auditorum remini-

scens, solum hoc de vino in particulari narravit. 1)

16 Testis III notat, dolum in pastillis fecisse mulierem: quod taderet ipsam, toties convivam habere Guillelmum. Deinde plenius describit verba utriusque habita circa vinum, antequam mulier indignabunda pareret mandato; ac denique concludit dicens, quod mulier viso miraculo commota, projecit se in genua ante B. Guillelmum, veniam postulans, eique deinceps libenter atque hilariter ministraverit, propter magnam quæcumque prosequatur devotionem. Testis IV, ex relatu matris suæ defunctæ, idem deponens de pastillis, addit, contigisse in carnisprivo, et Guiceionii uxorem ab aliis mulieribus sampsisse consilium, quomodo molesto hospiti posset illudere: ipsamque non accubuisse mensæ, quamvis a marito jussam; sed pretextu ministrandi observavisse, quomodo se haberet Guillelmus fraude comperta. Idem ex eadem matre sua audivisse dixit, quod simili tempore domum Guiceionii invitatus ad mensam Guillelmus, responderit non posse venire se, eo quod ipsemet penes se haberet peregrinum hospitem. Itaque Paulus ei per puerum suum misit sentellam laganorum. Peracta autem Quadragesima venit in mentem Paulo ut sentellam repeteret. Misit ergo eundem puerum, qui invenit sentellam, ipso quo ante posuerat loco, plenam laganis, etiamnum fumantibus; admiransque quæsit, cur ea non comedisset Guillelmus, et quomodo adhuc calida essent: ipse autem respondit: Habui ea hesterno vespere. Idem narrans Testis V, ex relatu seniorum Xichensium dicit, inventum a puero in casa Guillelmi B. Conradum: rursusque repertum ibidem, cum rediret pro scutella repetenda; puerumque eis dixisse: Quid? an adhuc comedenda restant lagana, quæ ultimis Carnisprivii diebus attuli? ecce jam habemus hebdomadem sanctam. Guillelmum autem respondisse: Numquid non ea huc tulisti heri vespere? Similiter B. Conradi tunc præsentis meminere Testes VI, VII, et XXVII. Testis VIII addit inventos Guillelmum et Conradum, ut primo die, colloquentes. Testis XVI, puellulam se idem ex ipsa Pauli uxore Garita audivisse asseruit, quasi illa lancem tulerit ac retulerit: et ipsam repetenti Guillelmus responderit, Adhuc debemus comedere.

17 Testis X insuper ait audivisse se puerum duodennum ex prædicto Paulo, in capitulo ecclesiæ S. Mariæ de pietate, coram Confratribus ibidem præsentibus, quid ipse Paulus miserit aliquando ad Guillelmum caseum unum integrum, contra voluntatem uxoris suæ, quæ volebat tantum dimidium mitti: quem cum in suo tugurio accepisset Guillelmus, statim diviserit in duas partes, dicens, quod sibi servaret partem, quam suus compater sibi dederat; alteram vero partem remitteret uxori ejus, quia nec ipse vellet accipere, quod illa noluerat dare. Idem narrat ex auditu plurimum Testis XXVII. Testis XIII asseruit id ipsum sic narratum fuisse ab eo qui caseum portavit, sic ut mulier attonita hæserit, videns remissam sibi partem, et verba Guillelmi audiens. Idem Testis de vino audivisse se ait, quod mulier ægre obtemperans, cum vellet infimam dolii spinulam extrahere, si forte adhuc aliquid residui vini efflueret; jussa sit trahere spinulam supremam: ipsam vero hoc irrisisse et facere noluisse: sed Guillelmum iterum dixisse, Fac, commater, quod dico, et prone ex parte superiori.

18 Super XI et XII Capitulis dixit Testis II, quod mortuo Guillelmo sonaverit per seipsam campana ecclesiæ majoris: quodque cum vellent sepeliendum deferre ad aliquam ecclesiarum inferiorum, pervenientes in locum qui dicitur Tocco, non potuerint ultra commovere corpus, aut a terra attollere. Consilio autem accepto de ipso ferendo ad ecclesiam majorem

EX MS.
PROCESSU
vino deficiente,

laganis etiam
post 40 dies
calidis.

et caseo
propheticæ
diviso,

Mortuo
Guillelmo
sonant altro
campanæ,

se sustentabat
eleemosynis

maxime
Pauli Guiceionii,

cui et mortem
suam videtur
indicasse.

Miracula ejus
in pastillis
dolosus,

C

EX MS.
PROCESSUcorpus inve-
nitur genu-
flexumet ad sepultu-
ram delatum
est immobile,sepelitur in
ecclesia S.
Mathaein honorifico
monumento

A maiorem S. Mathei, facillime ipsum sustulere, ibique sepelire in monumento lapideo. Interrogatus de causa scientiae, respondit, scire praemissa, ut dicta sunt, qui ita audivit a multis personis in Xicli ab annis quinquaginta infra. *Consonat depositio Testis xxvii. Addit iii, quod populus audito miraculoso sono campanarum (de pluribus enim campanis loquuntur etiam ceteri) accurrerit ad tugurium Guillelmi, ipsumque invenerit mortuum quidem, sed tamen adhuc genibus flexis ac junctis manibus. Idem de situ corporis mortui, et relatu matris, affirmavit Testis iv. Testis v, eadem quae ii commemorans, addit, unam earum campanarum quae nemine trahente sonarunt, translata postea fuisse ad campanile ecclesiae S. Joannis Evangelistae (quod etiam dixit Testis ix) et in loco ubi corpus inamabile substitit, collocatam esse ad praesens imaginem Dominae nostrae, a Misericordia cognominatae: denique inter ecclesias ab aliquibus prosepultura propositas, nominatim recenset ecclesiam Annuntiatae et ecclesiam S. Mariae. Similia habent ceteri omnes. Testis vii etiam meminit cereorum accensorum, qui fuerint apud mortuum reperi. Testis x inventi sic corporis testimonium sumit ab iis qui ipsum extulere, et a quibus audiverit duodecim, Paulum Guiccionium Guillelmi amicum, Mazium et Lemum de Marturana, et Nutium de Melfis antiquiores Confratres. Testis xiii asseruit, longam in populo fuisse quaestionem de causa nocturni sonitus campanarum: tandemque in mentem venisse curatoribus ecclesiae S. Mariae de pietate, ut irent ad tugurium Guillelmi, quem inter accensos cereos genuflexum invenerint, et manibus tenentem precatorum globulorum sertum. Denique Testis lxii deposuit, relatum sibi esse ab auctoribus gravissimis, tum quod praedicti cerei fuerint pulcherrimi, tum quod vultus defuncti radiaverit instar Angeli. Item populum, haerente in via corpore, ambiguum consilii, communi conclamatione Divinam misericordiam invocasse, et quod hoc fuerit causa nominis, imagini D. Virginis ibidem locata postea inditi.*

19 Super xiii, *Capitulo Testis i, postquam ea dixisset, quae alii super xii, addit quod fuit sepultus in monumento facto ex petra franca, posito supra duas columnas, et quatuor seris firmato: in quo monumento descripti fuerint antiqui aliqui versus, in honorem et laudem vitae ipsius Guillelmi: supra ipsum autem monumentum depicta est sua imago, cum quibusdam mulieribus genuflexis eum adorantibus: item instratus monumento est pannus, cum figura quadam et insignibus quondam Reverendissimi Domini Episcopi c Dalmatii. Testis xxvii hac eadem narrans, tacet de tapete. Addit Testis ii Claves sepulchri servari partim a Capellanis ecclesiae partim a Juratis terrae. Testis v, locum sepulturae in ecclesia S. Mathae nominat, sacellum Illustrissimorum Dominorum, Comitum et Comitissarum. De monumento autem dicit, esse ex uno solo lapide, quale neque Xicli neque in vicinia ullum videre est; quodque habeat ostiolum ferreum, cuius sint quatuor claves, quarum unam etiam teneat vir quidam nobilis. Dixit autem de seris Testis xii, ipsas in nocte consuetae Vigiliae apertas saepe esse inventas, iterumque die sequenti clausas, nemine eas aperiente vel claudente. Testis vii addit intra ipsum monumentum clausam esse capsulam, quae etiam propriam clavem habeat, et sacra ossa contineat. Testis xiii etiam meminit panni, Episcopalis insigniis ornati, et hos versus monumento inscriptos recitat.*

Sciat qui nescit, Guillelmus hic requiescit
De Collitella: seculi praesentia bella
Subdidit atque crimen, animae foedantia limen.
Regnat in aethereis, Christo iubente, theatri.
Testis lxii relatis iisdem versibus, dicit tam magni-

cum sepulturam nusquam in terra Xicli conspici: D ipsumque locum esse totius templi honestissimum, capellam scilicet Dominorum Comitum Modicae d et Xichilis, in leque confirmari opinionem suam, quod d. Guillelmus, vita sibi comite, fuerit homo valde justus; multas persecutiones passus, vixeritque in multis laboribus, et sanctis moribus, et strenuis actibus; simplex et humilis, et dignus in cuius solennitate, Domino permittente concedenda, cantetur hymnus iste ecclesiasticus, qui incipit: Iste Confessor Domini etc.

ANNOTATA.

a Ast cap. 7 videbimus aliquos quibus risus hic habitus est spectare ad Tertiarios S. Francisci de Paula, vel Carmelitarum: ex qua discrepantia intelligas, generalem et curvis solitario idoneum fuisse habitum, qui ad tam varios trahi potuerit: ipsum vero Beatum nulli Ordini specialiter fuisse addictum, nedum vota alicujus professum.

b Hujus primi et ambobus communis secessus, nemo alius meminit; neque ullae alterutrius Vitae. Est autem Palatiolum vicus ad 24 P. M. Syracusis distans, intervallo duplo longiori remotus a Neto et Xicli. Mihi verosimile non est, tam longe a patria versus Boream abiisse Beatum eremiticae vitae studio, ac statim primo dejectum incursu ad patriam rediisse; potius crediderim quae de B. Conrado solo vera erant, ut in ejus Vita num 3 narrantur, applicata fuisse etiam huic ejus amico.

c Dalmatius, a S. Dionysio cognominatus, creatus Episcopus Syracusanus an. 1469 obiit 1511.

d Ita hic constanter scribitur, cum in tabulis characteristicis notetur Molyca, insigne prope Xiclim oppidum: Rocchus Pyrrhus dubium solvit, cum Motycam scribit, unde tabulam corrigas.

CAPUT III.

Testimonia circa miracula et famam sanctitatis B. Guillelmi.

Super Capitulo xiv et xvii dicit Testis i, secundum quod audivit in terra Xichili, effluxisse ab obitu Guillelmi annos circiter centum quinquaginta; mortuum autem esse iv die Aprilis, et hujus diei Vigiliam Xichili celebrari. Idem osservare Testes iii, iv, ix, xiii. Testis v, annos centum sexaginta circiter numerat; x, solum centum quadraginta; xi centum triginta. Testis vi de Vigilia expresse dixit, agi eam tertio die Aprilis: festum vero die quarto. Testis viii indefinitius asseruit, plusquam centum annos ab obitu Beati effluxisse, quemadmodum dici audivit: neque amplius in terra Xichili quemquam superesse qui eum cognoverit, nedum adfuerit morienti. Similiter de die vigiliae et die festi deposuere plures, celebrari scilicet die tertio et quarto Aprilis. De anno autem, mense, et die mortis omnes, praeter eos quos recensui, professi sunt se ignorare. Miracula post mortem patrata, de quibus super Capitulo xiv interrogati aliqui responderunt, postea seorsim singula referemus.

21 Super Capitulo xv et xvi Testis i respondit, Guillelmum in terra Xichili habitum fuisse semper, et etiamnum haberi, in magna devotione; et tamquam Sanctum honoratum esse, et honorari ab omnibus: magnumque concursum esse, tam virorum quam mulierum, ad faciendam Vigiliam ejus: ideoque isto potissimum tempore, multos parvulos hernicos aliisque infirmitatibus laborantes, absque medicamentorum usu ac prorsus praeter naturae ordinem, miraculose convalescere. Similiter de nocte Vigiliae praedictae, multimodis saluari, deposuere Testes ii, iii, iv et ceteri ad unum omnes. Addit Testis v, Lam-

Annus mortis
incertus:

P

certa opinio
sanctitatis in
populo,

et vigilia ac festi celebritas annua,

A padem semper accensam populari devotione ante sepulcrum ali, eandemque devotionem cohiberi nunquam potuisse quominus prædictam Vigiliam ageret utriusque sexus plebs copiosa quamvis id ne fieret identidem prohiberetur. *Testis viii asseverat, statim a primis post mortem Guillelmi annis invaluisse morem celebrandi ejus Vigiliam : seire autem se, ex ipsorummet qui gratiam recepere relatu, varios ea nocte, tum a ruptura tum a febribus, fuisse liberatos. Similium gratiam consecutos alios a se auditos aiunt Testes ix, et xiii adduntque tantum esse numerum concurrentium ad Vigiliam, ut omnes capere ecclesia vix aut ne vix quidem possit. Quod autem ad miracula a mortuo patrata attinet, de his in genere protestati sunt, se ab expertis audivisse, Testis x, et xi. Denique Testis lxii asserit, Populi Xichelensis erga B. Guillelmum devotionem singularem apparere, per multa insignia caritatis opera, illius intuitu facta hospitalibus et ecclesiis; tum etiam per hoc quod de nulla re audiantur sermones frequentiores, quam de procuranda beatificatione aut canonizatione Fr. Guillelmi : adeoque ferventem esse hanc amorem, ut libenter suas omnes possessiones, ipsumque sanguinem profunderent ad augendam sacri corporis venerationem; propter beneficia innumera et gratias continuas, quas ipsius precibus et meritis acceptas referunt cives Xichelenses.*

B

imo lxx aut lxxx Calceus Paulo Guiccionio relictus,

22 Mirabella, Testis xiv, relicta quondam Michaelis de Massa, annorum circiter quinquaginta, ut dicit, de capitulis omnibus sibi propositis tantum scire se dixit ex sua matre, etiamnum vivente in terra Mohae, annorum circiter centum vetula, et tertio Ordini Virginis Annuntiatae adscripta : quæ cum Modicam esset migratura secundarum nuptiarum causa ipsi testi filia suæ, natæ ex primo marito Antonio Guiccionio, filio Pauli sæpe memorati, qui testis ipsius fuit avus paternus, reliquit dicta mater calceum B. Guillelmi, cujus corpus in ecclesia S. Matthei sepultum est. Et hunc calceum prædicta deponentis mater acceperat a suo marito Antonio, Antonius autem a Paulo patre suo moriente, ipsa vero Deponens acceptum a matre habuit in potestate sua annis circiter viginti duobus. Porro prædictus calceus dicebatur eis mansisse hoc modo. Quodam matutino tempore, ea hora qua ante diem pulsatur ad Ave Maria, venit Guillelmus ad ostium Pauli, pulsavitque, Paulum appellans de nomine. Eo autem interrogante, Eequid tali hora veniret necdum enim se surrexisse, surrecturum tamen si opus foret; respondit Guillelmus, nihil opus esse, sed per aperturam ostii projecisse calceum. Hunc cum die facto invenisset Paulus : Vide obsecro exclamat, quid fecerit compater meus Guillelmus : calceum mihi suum reliquit atque abiit. Vadam et videbo quid velit. Ivit autem ad ejus tugurium, et junctis manibus ac genibus flexis invenit mortuum : quod mox curavit nuntiare civibus suis, ultroneo campanarum sonitu excitatis. Cum vero sepelire eum vellent in ecclesia Annuntiatae, non potuerunt movere corpus, nec item eum de ecclesia S. Mariæ in platea deliberare cœperunt : ast ubi nominata fuit ecclesia S. Matthei, nullo negotio sublatum corpus est eoque illatam repositum est in monumento lapideo.

antequam Guillelmus moreretur,

C Quamdiu autem ipsa Deponens penes se habuit prædictum calceum, necesse fuit eundem identidem commodare personis pluribus, quibus vel dolebant oculi, vel partus accidebant difficiles : quæ omnes liberabantur; mox atque eundem capiti suo imponebant aut loco male affecto. Accidit autem vivente adhuc. Rev. Dom. Andreotta de Ericio, Vicario terræ Xichilis, annum esse admodum sterilem et siccum deficientibus pluviis. Hæc necessitate compulsi quidam recurrerunt ad d. D. Vicarium, dicentes,

miraculis claret :

quod ipsa Deponens haberet calceum B. Guillelmi, qui multis infirmis impositus fuisset salutaris, adeoque non deberet ita privatim absque honore haberi. Misit ergo Vicarius qui eum ex suo nomine posceret, et per Clerum Confratresque suo habitu indutos translatus est cum magna veneratione calceus in ecclesiam S. Matthei : quo facto, copiosa pluvia de cœlo effusa est; prout ipsamet Deponens meminit tum vidisse se, tum sæpius audivisse commemorari ab amitis suis, feminis grandævis, filiabus Pauli Guiccionii, Maria et Joannella. *Meminere ejusdem calcei testes i et ii, factumque ad formam Apostolicam aiunt; sandalium ut fuisse intelligas, et audipedem solum incedere Guillelmum, ad morem Religiosorum S. Francisci. Idem testantur de parturientibus aliisque infirmis, impositione ejusdem calcei sæpius sanatis : quod etiam Testes iv, vii, xii, et xiii ex propria et aliena experientia confirmant. Addit Testis v; quod prædictus Vicarius, aliquando oculorum visu privatus, calceum illum ad se deferri mandavit; quem eum sibi devote imposuisset, continuo et miraculose visum recepit. Quare totalem sericiam donavit ad involvendum calceum prædictum, eumque jussit retro in monumento Beati reponi, Fecit etiam ipsius imaginem pingi, cum suis et Reverendissimi Episcopi a Dalmatii insignibus, quæ nunc super sepulcrum locata cernitur.*

24 Testis i, Super xiv Capitulo deposuit, quod annos ætatis suæ circiter trigesimo, febris quartana aut tertiana laborans, temporis et tardii fallendi caussa accesserit ad solennem eursum b pallii, agi solitum mense Septembri, in festo Dominae nostræ de pietate. Cumque esset in consueto cursus loco, invasit eum febris, coegitque recedere. Intravit ergo prædictæ Dominae nostræ ecclesiam, adeo debilis, ut nec passum ultra movere posset, propter frigoris incumbens vehementiam. Tunc ei in mentem venit domuncula, quondam B. Guillelmo habitata, simul etiam recordatus sæpius dictum sibi fuisse, quod quicumque intra eam decubisset, mali ejusecumque medelam referre soleret; persuasus etiam ipse est eodem accedere. Nec mora : abiit, decubuit infra imaginem Beati, lapidem quemdam capiti suo substernens : et continuo dormire incœpit. Postquam autem evigilavit, omni malo se liberam sensit; neque deinceps unquam tali morbo laboravit.

25 Testis ii dixit, annos esse circiter septendecim, quod cum in terra Xichili in ecclesia S. Mariæ de Crace, concionantem audivisset quondam Reverendum Fratrem Stephanum de Ischifitto, sacrae Theologiæ Doctorem, eumque e cathedra descendente expectasset, regavissetque secum venire ad prandium (erat enim hora prandii) prædictos Reverendos ei responderit, Nolo hic comedere : sed volo ire ad orandum B. Guillelmum, intelligens scilicet ecclesiam S. Matthei. Cum autem reponeret ipse testis, audivisse se, quod Pontifex summus prohiberet eum dici Beatum : respondit ille : Si adessem Sanctitati suæ, facile ei persuaderem, non solum Beatum, sed etiam Sanctum dici debere. Causam id asseverandi esse, quod aliquando vehementer ruptus in inguine, devote adisset sepulcrum B. Guillelmi, eique caput suum applicans, continuo recepisset sanitatem. Cum vero inde profectus Granatam, ibidem ad populum per Quadragesimam dixisset, post sermonem habitum die Veneris sancto, quidam devoti fideles oraverunt, ut eundem serioonem vellet iterare in festis Paschalibus. Quibus morem gerens, eum ferventius vocem extulisset, rumpi se sensit in alio inguine, non sine maximo cruciatu. Recordatus autem B. Guillelmi, per quem antea sanatus fuerat; iterum suas ad eum preces convertit, et iterum simile beneficium retulit.

EX MS. PROCESSU siccitatem avertit templo illatus,

et circum illuminat :

E

a

liberatur febris super stratum ejus decubens,

b

sanatur ruptus ad monumentum accedendo,

f

et iterum Beatum invocando.

EX MS.
PROCESSU
Circumtuto
capite Beati
impetratur
pluvia.

A 26 *Testis* in dicit, quod cum anno quodam magna esset in hac terra sterilitas, propter aquæ penuriam, et plurimæ processiones ad obtinendam pluviam fuissent institutæ, ac nihilominus irritæ manerent preces, et spes futuræ messis periret in agris; consilium cœlitus immissum, de circumferendo Beati capite, præ ceteris placuit. Vix autem ad S. Margaritæ ecclesiam pompa processerat, cum tantus ex improvviso imber descendit, ut retro, unde venerant, ad ædem S. Matthei non patuerit reditus, aquis vias intercludentibus. Idem retulit, quod anno proxime elapso deformiter intumuerit umbilicus filii sui anniculi: quare uxor sua votum fecit vigilandi ad honorem B. Guillelmi in ecclesia S. Matthei: quod cum ipsa nocte consuetæ exolvisset una cum parvulo eodem delato; sequenti die eundem domum retulit, cum timore multo imminuto: atque intra octo dies integre sanum habuit. *Idem impetratæ in modum supradictum aquæ miraculum narraverunt Testis* VI, VII et XI, qui interfuit, vidit et audivit.

Curantur
febricitans,

B

pedibus debilis,

27 *Testis* IV dicit, quod cum ipse esset puer aenorum circiter quatuordecim, et febris vexaretur, iverit ad tugurium B. Guillelmi, in eoque devote recubuerit; et exinde nunquam amplius isto morbo laboraverit. Vidisse etiam se multos similiter febricitantes, qui eodem accessissent sic decubaturi, quosque postea interrogans audiverit optatam consecutos sanitatem. *Testis* V dicit, aliquando vidisse se quendam, nunc defunctum, Nicolaum Minoya dictum, supra crocias ambulantiem (erat enim pedibus debilis) qui cum supra monumentum Beati se collocavisset, ibique sic mansisset aliquantotempore, vidit ipse testis eum assurgere sanum, dimissis in terram crocias: abjectoque etiam in terram pallio præ lectitia, eodemque resumpto ac humeris imposito, corpisse dicere, meritis B. Guillelmi se esse sanatum. Abivit autem absque crociis aut alio ullo fulcimento liber, et taliter eum stare atque ambulare per multos deinde annos testis ipse vidit.

et scabiosus ad
sepulchrum;

item febris, ad
stratum Beati,

C

28 *Testis* VII professus est, audivisse ex Dom. Francisco de Arrabito, viro optimæ conscientie, vitæ ac famæ, quod Melitensis aliquis, caput scabie infectum habens, venerit ad ecclesiam S. Matthei, et prædictum qu. Franciscum interrogaverit, quo loco sepultum esset corpus B. Guillelmi. Quod cum ei fuisset monstratum; ivisse continuo Melitensem illum ad monumentum, factaque oratione surrexisse capite sano ac mundo: prout ipse Franciscus, qui scabiosum ingredientem viderat, propriis oculis vidisse affirmavit. Ipse autem *Testis* deposuit quod ab annis circiter quadraginta afflictus quartana, cui tollendæ nulla remedia proderant; die quodam recursuri paroxysmi cum devotione iverit ad tugurium Beati; ubi invadente ipsum malo, reclinavit se supra sarmenta quædam; et ab aliis audivit hunc fuisse lectum, supra quem solebat somnum capere Guillelmus. Mox autem obdormivit etiam ipse, et paulo post experrectus, surrexit sanus, neque postea talem infirmitatem est passus. *Simili modo Testis* X, non semel, sed sæpius se liberatum a febribus asseruit, tam in minori quam in majori sua ætate, usque ad annum sexagesimum.

ANNOTATA.

a Vivebat ergo tum adhuc *Episcopus Dalmatius*: quia sola causa depingendorum istius ejus insignium esse potuit, quod ejus vicarius erat qui picturam curabat; ergo cum hoc fiebat summum agebatur an. circiter 1510: qua anno si ipsa *Testis* 14 solum fuisset an. 2, (uti consequitur ex æt. 30 an. in principio posita) debuisset accepisse calcem ante an. 1490, annos dumtaxat tres nata; et mater, quæ erat an. 1537 pene centenaria

transisset ad secundas nuptias an. suæ æt. circiter 67. D Quæ cum sint valde incongrua, omnino errasse librarium putamus, et judicamus *Testem* 14 grandæviam fuisse quinquagenaria, et forsitan, ann. 70 aut 80 cum hæc depoueret: qua posito, nihil impedit miraculum contigisse etiam circa an. 1490, cum ipsa testis esset ann. circiter 34 quæ circa an. 1470 tredecennis erat, matre agente ætatis annum circiter 33.

b Ita vocatur præmium currentibus propositum: de quo usu, vide plura 20 Martii, in Gloria posthuma B. Ambrosii Sansedonii num. 43.

CAPUT VI.

Alii Testes de miraculis post mortem, auditi
XXVI et XXVII Januarii.

Honorabilis Alibertus de Michihenio, *Testis* XV, scire dicit, quod cum parvula quædam filia sua, annorum quinque, haberet grandem tumorem in inguine, ita ut ipsa intestina viderentur effluxisse; voverit ipse intortitum unum, ejusdem cum parvula longitudinis, deferendum ad B. Guillelmum, si illa sanaretur. Atque ita intra duos tresve dies sublatus tumor ille est, et etiam nunc sana puella vivit. *Similiter Testis* XVI. Antonina la Michela dicit, quod in nocte annuæ Vigiliæ ad ejus monumentum iverit cum mulieribus aliis, eoque detulerit nepotulum quemdam suum herniosum, filium Petri Michaelis, filii sui: mane autem sequenti apparuit sanus parvulus, neque exinde tale quid passus est. Intellexit autem ipsa testis, pari modo sanatum esse parvulum alium, ex Modyea allatum. Anno quoque insequenti ipsa eodem detulit alium suum nepotulum, filium Pini Cuffari et filię suæ eidem nuptæ, qui propter tumorem inguinis herniosus credebatur: et similiter peracta Vigilia sanus rediit, neque ab annis circiter viginti quatuor, quibus id accidit, amplius tale aliquid sensit. Ipsa quoque *Testis*, postea febrim quartanam patiens mensibus circiter octo cum reliquis feminis ad Vigiliam agendam convenit: et precibus atque intercessione B. Guillelmi acceptum refert, quod ipsa nocte liberata, libera fuerit omni deinceps vita.

30 Mag. Antonius de Carnimolla, de terra Mohac, Xicli repertus, *Testis* XVII, affirmat, quod anno proxime, elapso, mense Martii, Indictione X, mxxxvi, a post morbum quatuor mensium fuerit tam debili stomacho, ut cibi potusque impatiens exigua omnino sustentaretur substantia, cum bibere volens nihil posset deglutire, venit autem die XXIV Martii in terram Xicli, in domum suæ cujusdam sororis, nuptæ Mag. Antonino de Augusta. Ibi ei dictum est, faceret votum B. Guillelmo, ita certo sanandum. Cum igitur audivisset quod ab incolis illius loci cogitaretur de solicitanda et procuranda licentia ad festum celebrandum, eamque ob causam Roman mittendos legatos; vovit se ad eum finem collaturum sex taros si sanaretur. Eodem autem vespere sensit, laus Deo, melius habere se, comeditque et bibit absque incommodo ullo, exinde sanus remansit.

31 Bernardus de Bruno, *Testis* XVIII dicit, quod cum ipse pateretur herniam instar chitraguli b protuberantem; et quadam nocte in lecto decumbens colloqueretur cum sua matre de B. Conrado ejusque miraculis; cœpit dicta mater eidem narrare, quomodo etiam B. Guillelmus sanavisset multos herniosos. Quibus verbis intellectis, in tales voces devotè erupit. O B. Guillelme, libera me ab hac infirmitate: et ego tibi voveo ferre cereum unum album valoris sex tarorum. Mane autem sequenti perfecte curatum se sensit, et manet sanus jam annis duobus.

32 Perna, uxor Mag. Antonii de Grachioppio *Testis* XIX, deposuit, quod habuerit filiam nomine Franciscam

sanatur
rupti parvuli
plures

E

mulier
febricitans.

a

vir debili
stomacho,
b

Iterum
herniosus, parv
b

et puella.

A eiscam, ab ipsa nativitate herniosam, cui ex more curarit fieri cingulum, quale ad continendam rupturam fieri solet : audiens autem ex variis quod B. Guillelmus multa fecisset et faceret miracula, sensit fiduciam devotam excitari in animo ; et quodam vespere cum mulieribus quibusdam ad ecclesiam S. Matthei accedens, eodem adduxit filiolum suum ; quæ ipsa nocte optatam recepit rupti corporis integritatem.

c
alia calculo
laborans,

33 Egregius Notarius, Carolus de Carratello, Testis xx, dixit, quod anno proxime elapso, filia sua, c Disiata nomine, patiebatur infirmitatem, qua impediebatur urinam reddere, et per consequens nullam partem quietis capere. Obtulit ergo filiam prædictam magistris chirurgis, qui sunt Salerni, calculi eximendi peritis, qui considerato malo, dixerunt, petram congregatam esse in collo vesicæ. Cum ergo decrevisset deponens infirmam subicere sectioni, uxor ejus magna cum devotione promisit B. Guillelmo quod recurrente illius vigilia, vigilatura etiam ipsa esset, si ab incommodo tam periculoso liberaretur per eum filia sua. Placuit autem primum omnipotenti Deo deinde ipsi B. Guillelmo, exaudire preces : et exinde omni molestia liberam se puella sensit.

B 34 Honorabilis Antonia de Florio, Testis xxi, dixit, quod cum filius suus, nomine Joannes, ætatis annorum trium, herniam pateretur ; ipsa deponens vocit vigiliam ante ejus corpus, in ecclesia S. Matthei, ad tertiam Aprilis peragendam. Quo tempore adveniente, una cum pluribus feminis et filiolo suo, accessit ad monumentum, eumque supra illud collocavit, quomodo pariter collocati fuere ibidem alii quinque parvuli, similiter herniosi. Accessit autem ad idem monumentum qu. Venerabilis D. Antonius Zinza, et seras monumenti, tum forte apertas, manu sua clausit. Circa mediam vero noctem sanatus est puer, cum illis quinque aliis : et remansit mater, cum ceteris viris ac mulieribus, eandem vigiliam celebrantibus, in ecclesia usque mane : quando rediens prædictus Sacerdos, qui seras monumenti clauserat, eandemque rursum apertas inveniens, dixit, hoc factum manifesto B. Guillelmi miraculo. Alias quoque ipsa deponens, cum febribus laboraret, eandem vigiliam tenuit, et sanitatem obtinuit.

pueri rupti
sex in vigilia

puella caput
crustis obsita,

C 35 Francisca uxor Antonini qu. Laurentii de Naro Testis xxii, dixit, quod anno proxime elapso, filiolum quandam suam trimestrem invasit infirmitas, quæ collum et caput crusta obtexit informi, subtus quam collecti humores copiose erumpebant. Duraverat ea calamitas duobus mensibus, usque ad feriam secundam hebdomadæ majoris : quo die sub vespere ipsa Deponens vocit B. Guillelmo, quod nudis pedibus atque jejuna adiret illius monumentum in ecclesia S. Matthei : et mane sequenti invenit filiam mundam ac sanam, crustis a capite toto separatis ; et adhuc intra pannos quibus obvolvebatur jacentibus ; adeo ut quæ antea, velut leprosa, omnibus erat abominationi, et cui lactandæ non poterat inveniri nutricem ; nullum prioris infectionis retineret vestigium. Huic miraculo attestatur Antonia, uxor Jacobi de Ragusa, Testis xxiii, asserens, valde foetidam fuisse aquam, quæ de sub crustis prædictis scatebat, seque præsentem fuisse ea vespere, qua miseram filiæ sortem plangens mater, votum nuncupaverat, et postero die mane vidisse infantem, omnis foetoris squallorisque expertem. Eisdem attestatur Joanna uxor Raymundi de Cavallutio, Testis xxiv, addens, se rogatum aliquoties fuisse a Francisca, ut filiolkæ suæ mamillam præberet, sed excusasse, metu lepræ au similis contagii.

brachio
debilis,

36 Violans, uxor Antonii de la Gagliola, Testis xxv, dixit, quod filio suo, annorum circiter decem puero, enata sint apostemata duo ad unum brachio-Aprilis T. I.

rum, subtus et supra : quæ quidem apostemata per medicos et chirurgos utcumque curata sint, sed ita ut brachium ipsum omnino debile atque inutile remaneret. Itaque in die sabbati sancti proxime præteriti, rogavit B. Guillelmum, ut filii sui brachium pristinis usibus restitueret : et statim atque pulsari corpore campanæ, voti sui compotem factam se gavisus est.

D
EX MS.
PROCESSU

37 Matth. de Zinza, Testis xxvi, dixit, annos abuisse tres, ex quo præ nimia laboris instantia crepuit ei dextrum inguen, unde tumor excrevit ad instar ovi columbini : quare coactus fuit se medicis et chirurgis curandum committere. Sed cum hi proficerent nihil et dolores crescerent, maxime Austro spirante, eumque ad prius incommodum accessisset etiam febris quartana, qua usque adeo debilitatum se sentiebat, ut vix jam posset amplius equo veli ; cum denique Nichilim venisset exeunte septembri proxime transacto ; una dierum, qua ipsum febrilis paroxysmus invaserat, convertit se ad orandum B. Guillelmum ; et cum hac devotione perrexerit ad ecclesiam S. Matthei, seque circa monumentum Beati collocavit : ubi mox obdormiscens posteaque exvilans, et rupturam inguinis solidatam, et febrium prorsus abactam sensit. Agit autem ætatis annuo circiter quadragesimum.

ruptus et
febricitans,

38 Joan. de Fichili, Testis xxvii, postquam ad capitula singula distincte respondisset, super Capitulo xiv et xvii asseruit quod filia sua, nomine Violanta, uxor Vincentii Canzemi, uno ante festum S. Pauli proxime elapsum anno, defluxu inter tibias adeo molesto gravata fuit, ut portanda esset, siquo vellet moveri, cum pedibus incedere non valeret. Gravibus etiam diu noctuque cruciabatur doloribus ; quibus cum conflictantem visitavit Don Masius de Magro Clericus, adferens aquam, cui aiebat unam costarum B. Guillelmi fuisse intinctam, et sanitatem ejusdem meritis obtinendam promittens, si devote eandem aquam bibisset. Credidit mulier, et aquam ipso eodem tempore matutino bibit ; vesperi autem per domum suam ambulavit sana atque incolumis velut si nullam unquam passa fuisset infirmitatem. Attestatur miraculum Clericus, qui aquam attulit ; addens, auctorem se fuisse Capitulo ipsius ecclesiæ, ut proxime elapso die iv Aprilis, cum apertum esset monumentum, eximeretur costa prædicta ; cujus tactu sanctificandam aquam ipsemet portavit in quodam poculo, et ipsam secum domum retulit ; postea autem, audita mulieris prænominatæ infirmitate, fecerit et viderit, sicut pater infirmæ narravit. Qui etiam pater ad extremum deposuit, quod in nocte Vigiliæ, quotannis solitæ ante quartum Aprilis celebrari, plurimi pueri herniosi fuerint sanati, et alii ab aliis infirmitatibus liberati, inter quos fuerit ipsius Testis frater, ad monumentum delatus a matre : unde circa mediam noctem puer sanus descendit, accurritque ad matrem gratulabundus velut si nunquam ruptus fuisset, quemadmodum sæpe narravit prædicta mater.

de fluxu
molesto
laborans,

pueri herniosi
plures,
F

39 Clericus Thomas de Magro, Testis xxviii, dixit, quod in anno nonæ Indictionis proxime præteritæ, tribus mensibus laboravit quartana quæ cum nullis humanis remediis cederet, vocit B. Guillelmo cererum, si eo malo liberaretur. Et ex illo die usque in præsens liber ab omni febrî fuit. Audivit autem publice dici in terra Nichili, multos alios infirmos meritis et invocatione prædicti Beati sanatos esse, potissimum pueros ; ejusque rei indicia esse, appensa ad monumentum herniosorum vincula, cereosque oblatores ab iis qui se gratiam consequentes profitebantur : item eorum multitudinem qui tertia Aprilis quotannis convenerant hactenus, ad vigilandum circa d. monumentum cum suis infirmis, quibus op-

A tatam se dixerunt sanitatem impetrasse. Deinde dixit de aqua, ut supra.

EX MS.
PROCESSU

40 Natalis de Cammarata, Testis xxix, dixit annos fluxisse septem, quod filius suus tunc temporis bimulus, grandes ex ruptura valde protuberante patiebatur dolores, quos crebro ploratu testabatur. Cum autem ipse testis esset peregre, vovit mater vigiliam ad tumultum, tertia Aprilis agendam. Redeunti porro domum ipso quarto die marito dixit, se quidem ex voto adivisse ecclesiam S. Matthei, sed non potuisse parvulum adinovere sepulcro, propter tumultuantem ad illud multitudinem. Quæsiuit nihilominus deponens, an sanatus esset infans; et mulier respondit, id se non examinasse. Advocans igitur ad se parvulum pater, ut videret quomodo se haberet, sublato vinculo sanum esse conspexit et gavisus est. Et in relegendo prædictus Natalis addidit et dixit, quod quartana febris per sex menses exercitus iverit ad quoddam tugurium, in quo B. Guillelmus, uti asseritur, habitavit: in quo cum se cubitum componisset obdormissetque visus est sibi videre et audire senem, jubentem ut discederet, quoniam jam sanus esset. Moxque evigilans abiit sanus, sanusque in diem præsentem manet.

B 41 Magister Petrus de Micheli, Testis xxx dixit habuisse se filium herniosum annorum circiter octo: cui cum frustra adhilassent etiam medici, et appropinquaret festum B. Guillelmi, ipse Testis et uxor ejus voverunt vigiliæ celebrandæ accedere cum parvulo suo quod et fecere cum singulari devotione, in conferta multitudine utriusque sexus, ad eandem vigiliam congregati et parvulorum eodem adductorum. Mane autem sequenti invenerunt filium suum sanum, qui in eadem valetudine duobus postea annis supervixit. Transierunt autem ab eo quo res acta est tempore, anni circiter viginti sex.

aliud aposte-
ma in collo
patiens,

42 Pinna, uxor Hieronymi de Gandolfo, Testis xxxi, ait ab annis, quantum potest recordari, quadraginta, filio suo Joanni natum esse in collo circa aurem apostema, quod ipsa secari fecit per qu. Joannem delli Volti, medicum chirurgum: eodemque die ipsa Testis ivit ad ecclesiam parochialem S. Matthei, ducens secum filium tunc temporis bimulum. Cumque ibi esset et coram sepulcro B. Guillelmi oraret, ut parvulum ab omni liberaret infirmitate, accessit eum, qui tum forte in ecclesia aderat, qu. Venerab. Patrem Antonium de Joccia, d. ecclesie Capellannum: cui ipsa Testis rem omnem exposuit. Ille vero acceptum pileolum ex capite pueri, ossibus B. Guillelmi admovit, rursumque reposuit. Die autem proximo, cum vellet Deponens parvulum suum jam dicto medico curandum exhibere, et fasciam a collo removeret, invenit plagam prorsus consolidatam et nullius curationis egentem. Hæc autem acciderunt una hebdomade ante festum B. Guillelmi. Die vero tertia Aprilis abiit Deponens ad d. ecclesiam, consuetas peractura vigiliæ, una cum variis mulieribus parvulos suos herniosos secum habentibus: qui omnes, ruptis media nocte vinculis intestina adstringentibus, sanati sunt. Ipsa vincula, ut dictum est, disrupta miraculose, ac sanos parvulos vidit atque tractavit Deponens. Eadem porro media nocte videbat tam ipsa Deponens, quam aliæ istæ mulieres, de sub monumento procedere veluti cicadam candidam et lucidam, quæ circumito templo denuo sub monumentum Guillelmi se abdedit. Eodem instanti aderat ibi femina quædam, quæ manum ori adinovere non poterat ab uno jam anno, uxor cujusdam cognominati de Caruso: quam feminam ipsa Deponens brachio illo mancam noverat; et tunc in momento vidit sanam, brachium istud versare per aerem, et manum quocumque vellet adducere; presentibus ad hoc spectaculum Dei misericordiam in clamantibus.

et mulier
brachio
manca:

sunt multa
miracula in
Vigilia:

43 Bartholus de Agnello, Testis xxxii, dixit, quod D a multis annis, quorum numerum præcise non recordatur, fuerit in ministerio ecclesiæ S. Matthei, in eoque per decennium perseveravit: quo tempore meminit annis singulis, tertio die Aprilis, multum illuc fuisse concursum ad celebrandam vigiliam B. Guillelmi: et multæ feminæ tunc adferebant oleum, pro nutrienda lampade ante sepulcrum accensæ: aliæ offerebant cereas candelas, et capita facta ex cera; aliæ parvulorum herniosorum, quos dicebant fuisse sanatos, rupta vincula, aliæ ipsosmet adducebant parvulos ruptos, qui postea dicebantur etiam ipsi curati. Multi etiam tertianis et quartanis febribus laborantes collocabant se circa monumentum Beati, et suis liberabantur infirmitatibus. Postquam autem ipse Testis a ministerio ecclesiæ abiit, usque ad annum proxime elapsam, similia quotannis audivit a viris feminisque quæ vigiliam prædictam egerant, et inter alios de quodam Petro Cassacino, qui fuerit liberatus a calculo. De seipso autem meminit a matre sua audivisse, quod infans ruptus ad umbilicum, sicut de vita desperaretur, sanatus fuerit per quoddam suæ matris votum, quo illa se obstrinxerat, quia impedimento quodam interveniente non potuerat ut animo destinaret, celebrandæ vigiliæ se

E

44 Paulus de Manno, Testis xxxiii, dixit, annos circiter viginti quatuor aut quinque abisse, quod habuerit filium anniculum, Rocchum nomine, adeo infirmum ut lac maternum continuo atque suxerat removeret, continuoque ploraret, et tamquam hecticus solam pellem ossaque haberet. Et quod pejus est, erat etiam per continui ploratus vehementiam miserrime ruptus: adeo ut mulieres nocte mirarentur quomodo uxor sua cum tali ruptura, vomitu atque clamoribus molestum infantem alere posset: abiit autem sic anno integro. Quodam porro die, ipsius Testis socrus suasit filiæ suæ, illius parvuli matri, ut secum iret ad ecclesiam S. Matthei, ibique vigilaret juxta sepulcrum S. Guillelmi: quod et fecerunt una cum puero, eumque postea domum retulerunt, ut videbatur perfecte sanum: nam et ruptura consolidata erat, et cessabat plorare, et lac copiose suctum retinebat. Exinde vero succrescentibus carnibus corroborari cœpit, vivitque etiam nunc sanus et incolumis, annorum viginti quinque adolescens.

sanatur puer
hecticus, et
herniosus,

45 Franciscus de Marturana, Testis xxxiv, dixit, quod ante annos tres habuit d. defluxum infra collum circa humerum, inde ad renes descendentem; qui tamen solo se prodebat tumore, hunc autem aperuere chirurgi, et globum puris exemere, plagam autem curare non potuerunt totis duobus annis, quibus habebat fistula; magnamque puris abundantiam ejiciens ipsum brachium reddebat inutile. Tandem concepit votum pervigilandi ad sepulcrum B. Guillelmi, et si sanitatem consequeretur offerendi unum ducatum, expendendum in legatione tunc Romanæ decreta pro obtinendo festo d. Beati. Continuo autem ut votum vovit, per Dei omnipotentis gratiam et B. Guillelmi intercessionem, sanus fuit, et in mense Aprili in ecclesia S. Matthei votum suum vigilando implevit, gratias agens de valetudine recuperata.

a
brachium
fistulosum,

46 Mazullus de Cappitta, Testis xxxv, dixit, quod per menses circiter tres gravi capitis cruciatu laborans auditoque privatus, quodam matutino tempore venerit ad ecclesiam S. Matthei, sacro Missæ officio interfuturus ante dies dumtaxat decem. Cumque appropinquasset ad Beati sepulcrum, eique suum acclinasset caput, cœpit orare Beatum, ut sibi auditum redderet, et graves illos dolores auferret: id si faceret, allaturum se ex voto caput cereum. Et

homo surdus

ecce

A ecce continuo abiit dolor, ipseque tam perfecte ac unquam alias deinceps audivit.

ANNOTATA.

a Anno 1537 pascha fuit 1 Aprilis : Martins igitur totus præcedens diem Paschæ spectabat ad an. 1536 si vere a Paschate ad Pascha suos annos Siculi numerabant ; uti cogimur credere ex numero anni 1537, etiam pro toto sequenti Januario et Februario, ubique hic usurpato : quare librarii errore notatum hic an. 1537, mutavimus in 1536. Factum est enim hoc miraculum antequam capta esset procurari Romæ beatificatio, in ordine ad quam jussus est fieri processus mense Junio 1537, ut patet ex bul'a nrm. 2.

b An pomi cytrii genus?

c Id est Desiderata.

d Ita exponimus ex conjectura vocem siculum Scupittata.

CAPUT V.

Reliqui Testes mense Januario exeunte auditi.

Ejusdem Januarii die xxviii, Tuecia la Sinaguglia, Testis xxxvi, dixit, quod ab annis multis, quantos distincte non recordatur, frater suus Mattheus, tunc parvulus, ita enormiter ruptus fuit, ut ab utroque inguine valde extuberarent intestina, iisque continendis factum vinculum gestaret. Eo autem vespere, quo agebatur vigilia B. Guillelmi, ipsa deponens alique domestici detulerunt d. Mattheum ad ecclesiam sæpeditam, ubi plures tam viri quam feminae magna cum devotione pervigilabant : mane autem facto inventus est puer totus sanus, nullo uspiam apparente tumore.

48 Die xxix ejusdem, Venerabilis Dominus Nicolaus de Zisa, Testis xxxvii, tacto pectore more Sacerdotali, dixit, quod ab annis circiter triginta functus sit officio Sacristani in ecclesia S. Matthei : totoque eo tempore vidit propriis oculis accedere tertio die Aprilis, ad Vigiliam B. Guillelmi plurimos viros ac feminas, qui deinde ipsi testi dicebant se optatam gratiam consecutos. Habuit autem ipse testis sororem, in utroque inguine ruptam, cui in vespera vigiliæ ipse testis super partes affectas applicuit calceum B. Guillelmi : et continuo sanata fuit. Habuit etiam famulum quemdam Clericum, dictum Antonium Cassarium, qui magnam in reddenda urina patiebatur difficultatem : quodam vero die cum puer esset in schola, sensit dolores et angustias solito majores : quare invocavit B. Guillelmum in subsidium, et statim sentiens se ad mingendum provocari, egressus est e schola, ejecitque calculum instar avellanæ nucis grandem, quem ipse testis vidit propriis oculis quando res contigerat, ante annos scilicet non plures quam tres.

49 Soror Violans de Agnello, tertii Ordinis S. Mariæ de Monte Carmelo, Testis xxxviii, dixit, quod filius suus Bartolus Agnellus, natus est ruptus ad umbilicum : qui procidebat eidem instar grandis saleitiæ, et quando sugebat mammam magis intumescebat : in eoque statu fuit infans primis quatuor vitæ suæ mensibus. Quodam autem die vovit se vigilaturam ad sepulcrum B. Guillelmi : sed ipsa qua votum implere volebat vespera, advenerunt in domum ejus hospites peregrini, quorum causa domi remanere coacta, cum lacrymis tamen invocavit B. Guillelmum, Rosarium in ejus honorem recitans : eandemque orationem iterum mane sequenti recitavit, prius quam infantis fascias dissolveret. Cum autem easdem dissolvit, invenit umbilicum suo restitutum loco, et puerum sanum deinde habuit : anni sunt circiter octodecim.

50 Antoninus de Melfis, Testis xxxix, dixit, D quod mater sua qu. Miralda Pauli de Melfis, ab annis circiter quinquaginta quatuor, sibi testi solita fuerit narrare, quomodo ipse et in umbilico et in utroque inguine ruptus erat in sua infantia : sed eadem mater in vespera Vigiliæ ipsum tulerit ad ecclesiam S. Matthei : prohibita autem propter populi compressionem propius accedere ad monumentum Beati, puerum in pavimento ecclesiæ posuit, pervigilavitque ibidem, et sequenti mane sanum invenit.

51 Nicolaus de Corvo, Testis xli, dixit, quod ab annis circiter duodecim patiebatur quartanam, cui depellendæ multa diu et frustra adhibita remedia non profuerunt : considerans ergo mater ipsius, quanta esset devotio populi et fama miraculorum B. Guillelmi, suavit ut iret ad domunculam, in qua vixerat ille et mortuus fuerat, ibique se velut ad somnum componeret. Fecit ille quod consultum erat proximi paroxysmi die, et a somno surgens nullam amplius febrem sensit.

52 Petrus de Carthia, Testis xlii, dixit, quod proxime præteritis temporibus fuerit per annos tres vexatus doloribus a lateris, quibus multum cruciatur : quodam autem die eadem infirmitate et doloribus recurrentibus, sunt menses circiter sex, cum magna devotione adferri sibi petiit calceum B. Guillelmi : cumque suo imponens pectori, orare cepit B. Guillelmum, ut gratiam erga se faciens intercederet apud omnipotentem Deum, quatenus tantos dolores auferret, eodemque die voti compos fuit.

53 Honorabilis Antonina, uxor qu. Joannis de Michilenio, Testis xlii, dixit, annos esse circiter triginta quinque, quod habuit quemdam filium suum, nomine Alibertum Michilenium, mensium fere quatuor infantem, sæde ruptum : sed egressa ad faciendam Vigiliam B. Guillelmi, postea cum ab eadem rediit puerum quoque sanatum invenit. Similiter anni sunt circiter sex quod habuit nepotem, filium Domini Hieronymi Carthia generi sui, nomine Antonellum, eodem malo laborantem : cui pari modo vigilans sanitatem impetravit.

54 Margarita, uxor qu. Pauli de Bono incontro, ætatis annorum septuaginta, Testis xliii, dixit, quod ante annos duodecim deciderit ipsi supra brachium dextrum rheuma quoddam, unde biennio integro manca fuit : sed die quodam ad ecclesiam B. Matthei accedens, et post orationem factam debile brachium monumento B. Guillelmi admovens, subito illius usum expeditum habuit.

55 Perna, uxor Petri de Muncata, Testis xlii, dixit, quod præsentis anno tertiana laborans, neque in medicinis ullis remedium inveniens per menses omnino tres : quodam die, cum paroxysmum mali recursuri præstolaretur, devotione erga B. Guillelmum ducta, ivit ad casam, in qua, ut asseritur, ipse habitavit et obiit : ibique decumbens, ac deinde consurgens et domum rediens, nihil similis mali imposterum habuit.

56 Perna, relicta qu. Jacobi de Ricza, Testis xlv, dixit, quod ab annis tribus quartanam patiens adeo molestam, ut extreme debilis ac seminiortua sibi videretur ; votum fecit ferendi ad lampadem B. Guillelmi duas quartuccias b olei : quo cum se exolvisset, et quidem pedibus nudis ad ecclesiam S. Matthei progressa, atque ad monumentum Beati decubisset, cum multa devotione, nunquam postea dictam febrem sensit.

57 Sanmutia de Lupo, Testis xlv, dixit, quod ab annis sex habuit nepotem, nomine Guillelmum, cuius oculis supercrevit nubeola, totas fere pupillas albugine sua occupans ; adeo ut necesse haberit per annos omnino quinque quasi palpaudo incedere,

EX MS.
PROCESSU
atque ulter :

febris quartana,

dolor lateris,

l.

a

duo pueri rupti,

brachio manca,

f

febris tertiana,

et quartana,

b

adulescens fere cæcus,

omni

Curatur
puer ruptus,

et puella :

item calculo-
sus,

et ruptus in
umbilico
unus

A omnipene visu destitutus : nec profuere ulla, quæ multa sunt adhibita, remedia. Igitur cum die quodam graviore in oculis dolores pateretur, abiit ad ecclesiam S. Matthei, gratiam a B. Guillelmo petiturus : et coram monumento ad orationem procumbens, ipsique caput suum applicans, per Dei omnipotentis misericordiam et viri beati intercessionem, uti firmiter tenet, perfectam videndi, ut antea, facultatem in momento recepit.

58 Venerabilis Dominus Petrus de Burato, de terra *c* Ragusiae, et ad præsens repertus in hac terra Xicli, Testis XLVI, iacto pectore more Sacerdotali dixit, quod juxta ejus *d* recordum, anni sunt circiter quinquaginta, cum ad domum sui quondam patris Antonii de Burato, venit qu. Thomas Sturnellus Xiclen-
d
plaga tibiae ob inflictu securi,
B sis, et mutuo confabulando multa dictus Thomas disseruit de miraculis, quæ in Xicli per merita B. Guillelmi identidem operabatur Deus. Accidit autem paulo post, ut d. pater suus lignatum cum securi egressus, fallente ictu, grandem tibiae suæ plagam inflixerit, unde copiosus erumpebat sanguis. Sic vero læso venerunt in mentem miracula, re-
fluxus sanguinis,
C cens ex Xiclen-
e
59 Soror Margarita, filia Mag. Mariani Velardita, tertii Ordinis de Monte Carmelo, Testis XLVII, dixit, quod hoc præ-
e
60 sentis anno, mense septembri proxime elapso, supervenit sibi fluxus sanguinis, cum maximis ventris renumque doloribus : eaque infirmitas duodecim diebus ipsam tenuit, sicut omnino morituram se crederet, cum integras pelves imple-
grandis calculus,
61 ret profluens sanguis, et sisti nullis artis medicæ subsidiis posset. Ita debili ac mortem vicinam prospicienti, succurrit memoria B. Guillelmi, et dixit : O B. Guillelme, obsecro ut me velis liberare ab hac infirmitate, et ego tunc *e* unum devote offeram. Quo dicto stetit sanguis, cessare dolores, et ipsa B. Guillelmi festum instar Paschatis deinceps se habituram proposuit. Idem affirmavit Beatrix uxor Mag. Mariani Testis XLVIII, mater Margaritæ, quæ filiae sic patienti ministrans suggessit, ut B. Guillelmum invocaret : et subitam curationem præsens mirata est.

60 Penultimo Januarii, Antonia, relicta qu. Nicolai de Carthia, Testis XLIX, ætatis annorum sexaginta, dixit, quod habuit fratrem, nomine Philippum de Ragusia, qui calculo impediabatur reddere urinam, multumque patiebatur. Ille quodam die, cum cruciatus essent acerbiores, votum pro sui liberatione fecit B. Guillelmo : et statim, prius quam symbolum Apostolicum recitando absolveretur, emisit petram, instar dactyli grandem. Et hanc petram d. Philippus monstrans ipsi Testi, dicebat : Ecce soror, postquam votum feci B. Guillelmo, recepi gratiam : et hanc petram, Deo sit laus, per membra

ejeci. Vixit autem exinde annis aliquot, neque de dolore aut incommodo tali questus umquam est.

61 Margarita, uxor Francisci de Mayuti, Testis L, narrat annos esse circiter viginti, juxta videre et recordum ipsius testis, quod mater sua nomine Antonella, patiebatur malum *f* Francicum, et vocem *f*
mulier muta,
atque loquendi facultatem per dictam infirmitatem amis-
62 erat ; quando mater Antonellæ, avia ipsius testis, ei suasit ut faceret votum B. Guillelmo de agenda quotannis ipsius Vigilia. Paruit autem Antonella : sed cum adesset dies Vigiliæ, velletque Antonella ire ad ecclesiam S. Matthei, non potuit : quia mater sua facta erat infirma. Multum igitur mœrens, ac plangens quod non posset ad Vigiliam ire ut promiserat, tandem se domi suæ cubitum composuit : die vero postero adeo sanam se reperit, ut multo perfectius quam unquam antea loqueretur.

62 Nobilis Joannes de Prato, annerum quinquaginta trium, Testis LI, annos dixit effluxisse circiter triginta, ex quo sub ore natum est sibi apostema molestissimum, quod nec potum sibi neque cibum permittebat, et maximos generabat dolores diu noctuque. In die autem festo B. Guillelmi votum aliquod fecit d. Beato, rogans ut dignaretur infirmitatem istam et dolores auferre. Et continuo placuit omnipotenti Deo ut miraculose creparet apostema ; ex eoque nullus amplius dolor in ore vel aliud ullum incommodum sentiretur.

63 Florentia, uxor Joannes de Yzisa, annorum circiter quadraginta, Testis LII, asseruit, ab annis fere triginta, sibi intra utriusque manus volam natum esse tuber, quo illæ sibi prorsus reddebantur inutiles una cum ipsis digitis. Quodam autem vespere, cum ad agendam B. Guillelmi Vigiliam concurreretur, mota ad devotionem similem ivit etiam ipsa, in comitatu aliarum feminarum, ad ecclesiam S. Matthei, rogans B. Guillelmum ut sanare ipsam dignaretur. Applicuit deinde manus monumento : et nocte transacta, sublatis tuberibus, sanas ambas, et ad omnem usum mobiles digitos facile agilerque movebat.

64 Margarita, relicta quondam Nobilis Antonini de Scalso, Testis LIII, asseruit se a quinquennio per-
puella calcaneo carens,
perisse filiam nomine Jannellam, quæ in pede dextro non habebat calcaneum, proindeque judicabatur futura per omnem vitam manca. Itaque ipsa Testis cum suo marito voverunt B. Guillelmo tibi-
65 amque ex cera, ferendam ad sepulcrum, casu quo proli suæ gratiam desideratam impetrantes, naturali in statu pes poneretur, absque ejusmodi deformitate : et mox apparuit in dextro pede calcaneus plane similis sinistro. Aderat parienti, votumque fieri audierat, et gratiam factam cognoverat, Nobilis Joannella, relicta qu. Nobilis Liberti de Fichichia Testis LIV, et cuncta, ut supra, confirmavit.

65 Margarita de Galesi, Testis LV, ante annos decem filium habuit Nicolaum, toto triennio paralyticum, ut neque movere se neque vertere posset : adveniente autem Vigilia B. Guillelmi, ad templum S. Matthei cum aliis mulieribus properavit ipsa Testis, ibique fuit usque in diem sequentem. Interim filius graviore quam antea patiebatur dolores : sed iisdem sub auroram liberatus, sanus et hilaris matri suæ domum redeunti occurrit, et etiam nunc incedit ac movetur sanus.

66 Antonn-
alius herniosus
tius de Xaczenio, Testis LVI, dixit, quod anno proxime elapso quidam suus filius anniculus, adeo herniosus, ut ad ovi magnitudinem extuberarent intestina, facto per ipsum testem et uxorem voto de Vigilia agenda ; eadem peracta solutisque mane sequenti fasciis, apparuit sanus. De creberrimis autem miraculis in tali Vigilia fieri solitis, et populari erga Beatum devotione, valde per talia pro-

mata

A *mota, in genere concorditer deposuere.* Magnificus Michael de Ascenso, Testis LVII; et Magnificus Petrus de Michicheno, Testis LVIII.

et per quarta-
na laborans,

67 Venerabilis Fr. Clemens Scachiapani, Orlinis S. Francisci, ætatis annorum quinquaginta, Testis LIX, dixit quod ante duos menses febris quartana laborans, collocaverit se supra monumentum B. Guillelmi. Nihilominus ipso in loco invasit eum febris: dormienti autem sibi visus est adstare vir dicens: Eia, surge: quia jam es sanus: et surgens sanum se invenit, talisque permanet. *Et post hunc rursum de miraculis Vigilia, omni anno fieri solitis, in genere deposuere,* Venerabilis Don Antonius de Bonfilio, ætatis annorum sexaginta; et Venerabilis Don Antonius de Branca, ætatis annorum quinquaginta; Testes LX et LXI, de visu et auditu.

ANNOTATA.

a In MS. est, il male de lo Xanco, quod divinando vertimus, lateris.

b Quartuccia Tuscanis masculinum est, et significat octavam partem flusconis seu anophori.

c Ragusia oppidum, ad cognominis fluvii caput in colle situm, distans Xilo 10 vel 12 P. M.

d Recordum, id est memoria: quæ vox in actis communiter occurrit, pene ad depositiones singulas.

e Quamti valeat Siculis Tarus necdum comperi, suspicatus aliquando fui a Germanis fluxisse vocem, ex Tallero contractum: hic autem nummus accedit ad medium scutum Romanum.

f Ita luem venereum appellant Itali; Franci econtra, Malum Neapolitanum.

CAPUT VI.

Postrema ipsius Commissarii relatio, Processus conclusio, et beatificationis decretum.

a

Commissarius
in causa
testatur se
cirum Bea-
tum credere,

Relatio a magnifico et Reverendi Don Joannis de Donnis, ad causam Subdelegati, facta ad instantiam Magnificorum Juratorum et Universitatis Terræ Xicli, instantissime petentis relationem prædictam, sub vinculo juramenti, tacto prius pectore, more Sacerdotali, super IV, V, VI, VII, VIII, IX, XV et XVI Capitulis memorialis, præsentati in urbe felici Panormi, facta penultimo ejusdem Januarii XI Indictionis MDCXXXVII, talis est: quod ipse Relatans, propter ea quæ suis oculis vidit, et propter depositiones per ipsum receptas Testium coram se examinatorum, firmiter judicat, credit et tenet, quod Fr. Guillelmus de Cuffitella, de cujus beatificatione agitur, vita sibi comite, fuit humilis et fidelis versus Deum, homo bonæ famæ, vitæ simplicis et patientissimus: qui in hoc mundo persecutiones habuit, et satis multa passus est pro Dei amore. Ita autem judicat ipse reverendus Relatans, eo quod ipse cum sua commissione et subdelegatione profectus Xiclin, recepturus ibi informationes et testimonia, super vita, moribus et miraculis d. Fr. Guillelmi, ivit una et simul cum Magnificis Juratis et multis nobilibus atque incolis d. terræ Xiclis, ad ecclesiam quamdam sub titulo et vocabulo S. Mariæ de pietate, quæ est sita in pulcherrima et altissima parte terræ Xiclis: unde modice distans tuguriolum humile, sibi monstratum est; in quo dicti Magnifici Jurati, nobiles et cives asservuerunt ipsi Reverendo Relatanti habitavisse Fr. Guillelmum. Quod tugurium ita humile considerans R. Relatans, multam interius devotionem sensit, judicavitque talem habitationem fuisse hominis valde devoti et patientis, quique vitam non duxit absque magna humilitate et persecutionibus.

69 Visus est etiam ipsi R. Relatanti locus ille

vere eremiticus, asper et idoneus ad ducendam vitam eremiticam: et tugurium non fuisse factum manu architectonica: in cujus tugurii pariete uno, sculpta est manu pictoris quædam figura, cum hoc subscripto, BEATUS GUILLELMUS: in alio autem pariete picta est effigies Domine nostræ. Dicti autem parietes solent humectari, et vidit eos ipse R. Relatans humidos, et tamen dictæ figuræ (scilicet tam illa cui subscriptum est BEATUS GUILLELMUS, quam altera Divæ Virginis) sunt tam sinceræ et excellentes, quasi hodie essent sculptæ et pictæ: quæ res non est absque maximo merito d. Fr. Guillelmi apud Deum: et iidem parietes consistunt in ea validitate ac firmitate, quasi aqua pluvia nunquam super ipsos cecidisset.

70 Postero die dicti Magnifici Jurati, una cum ipso R. Relatante multisque nobilibus et popularibus, iverunt in matricem seu b cathedralem ecclesiam d. terræ Xiclis, sub vocabulo S. Matthei: quæ ecclesia, pro eo quod Xiclis non sit civitas est pulchra et bene constructa. In præcipuo autem loco d. ecclesiæ, quem incolæ nominabant capellam illustrissimorum Comitis et Comitissæ Medicæ et ipsius terræ Xiclis, vidit R. Relatans oculatim monumentum lapideum ex unica petra, quod monumentum fulciebatur duabus columnis, et inscriptos habebat hosce versus.

Sciat qui nescit, Guillelmus hic requiescit

De Cuffitella: seculi præsentia bella

Subdidit atque crimen, animæ c fœdantia limen.

Regnat in æthereis Christo jubente theatris. d

71 In dicto autem monumento requiescebant ossa Fr. Guillelmi, prout asseverabant dicti Magnifici Jurati. Clauditur ipsum quatuor pulcherrimis seris, quarum claves sunt in potestate seniorum et præcipuorum terræ Xiclis. Jussit porro R. Relatans aperiri monumentum, ad effectum videndi ossa prædicta: quod cum fieret exivit de monumento maxime suavitatis fragrantia, quemadmodum ipse R. Relatans aliique circumstantes viderunt et olfactu perceperunt. Vidit autem ipse in d. monumento jam aperto dicta ossa, optimi coloris, sincera et integra, et aliquibus eorum adhærebant adhuc nervi aut carnes, omniaque spirabant odorem suavissimum, adeo ut ipse R. Relatans, præ magna devotione et pietatis affectu, in aspectu tot ossium corporisque tam perfecti, commoveretur ad lacrymas. Et quia d. Fr. Guillelmus fuit extraneus, videns ipsius ossa tam reverentes et in sepulcro tam honorifico collocata, credidit quod d. Fr. Guillelmus fuit simplex, castus, humilis et extremis omnibus virtutibus præditus.

72 Qui idem R. Relatans recepit prædicta testimonia, quibus probantur plurima miracula, prout in testibus ad quos se refert, et quod ipsa non sint facta ex arte magica, sed ex Dei meritis d. Fr. Guillelmi mediantibus et ad fidei corroboracionem vidit etiam devotionem populi erga d. Fr. Guillelmum magnam et ferventissimam esse; et numerum testium, sese offerentium ad declarandas gratias variis personis collatas, esse infinitum; eo quod pro uno continuo accurrerent quinque vel sex. Cum autem R. Relatans discedere vellet; venit ingens multitudo testari volentium: sed quia ad numerum sufficientem recepti auditique erant noluit ipse plures recipere. Quibus omnibus, ut præmissa sunt, consideratis a R. Relatante, cum Magnifici Jurati terræ Xiclis, pro vacationibus diurnis et locatione jumentorum, obtulissent illi, versus Netum discessuro, septem ducatos aureos; ipse eosdem acceptatos, præ magna erga Fr. Guillelmum devotione, mox reddidit ad promovendam expeditionem processus.

73 Denique commissione tota in hunc modum expleta, scripsit litteras ad Judicem ecclesiasticum, a quo fuerat

D
EX MS.
PROCESSU
imaginibus
eatenus ibidem
in corruptis,

honorifica
sepultura,

E

c
d

ossibus sua-
reolentibus

F

tot testatissi-
mis miraculis

et populari
devotione.

essa habita-
tione R.
Guillelmi,

EX MS.
PROFESSOR
Declarat ju-
dici quomodo
communicationem
suum explece-
rit,

A fuerat delegatus, in hunc modum. Multum Magnifice et Reverende Domine, Joannes Antonius de Phassides, sacrum litterarum Professor ac Vicarius generalis civitatis et Archiepiscopatus Montis-regalis, ac Index ecclesiasticus et ad causam Delegatus. Vestras litteras accepimus, vestra propria manu scriptas, et solito vestro sigillo munitas et roboratas, in effectu continentes, quatenus debeamus personaliter nos conferre in oppido terrae Xicli, ad effectum examinandi et producendi nonnullos testes, super vita, meritis et fama ac miraculis Fr. Guillelmi de Cuslilla, ad effectum providendi super praetensa beatificatione d. Fr. Guillelmi, in legali numero, ad instantiam et requisitionem et petitionem Magnificorum Juratorum et Universitatis terrae Xicli: quibus receptis et examinatis depositiones eorum, clausas et sigillatas solito more, ad Reverendum Dominationem vestram transmittere curamus; prout latius et de praemissis omnibus et aliis liquet, tenore dictarum litterarum, in praefata civitate Montis-regalis die viii mensis Januarii, Indictione xi, mxxxviii: ad quas litteras nostrae commissionis nos in omnibus ac per omnia referimus: ac pro majori cautela originale dictarum litterarum Reverende Dominationis vestrae una cum memoriali presentato in urbe felici Panormo die xi Januarii Indictionis instantis nobis transmissio, una cum litteris praedictis Reverende Dominationis vestrae transmittimus, cum praesentibus interclusis, et in eipite praesentium scripturarum positis atque incar-

et attributo
Notario

B

74 Nos vero volentes reddere conformes praefatis litteris et mandatis, et vestris jussionibus parere, acquiescere et obedire, prout decet et convenit, habitis pro praecipitis ac lectis provisionibus praedictis nobis presentatis, ad instantiam praedictorum Magnificorum Juratorum et Universitatis terrae praedictae, litteras praedictas fuimus executi, juxta eorum seriem, continentiam et tenorem: et nos personaliter continuis in dictam terram Xicli, et litteras praedictas exequendo elegimus Regium Notarium Antonium de Avarca, publicum scribam et unum ex nobilibus civibus terrae praedictae, fide dignum ac legalem, personam bonae et optima conscientiae et famae, virum Dei timoratum, exquisitum et expertum in arte Notarii et examinationis testium, in nostrum Notarium, ad examinandos testes, per dictos Magnificos Juratos producendos. Quo electo, per eundem Notarium regium, in nostri praesentia et conspectu, delato prius per nos juramento testibus praedictis, fuerunt per nos et eundem Magistrum Notarium, cum ea diligentia et solennitate qua decet, et secreto et sigillatim, examinati testes supra dicti et supra scripti, interrogando eos de causa scientiae, loco et tempore et aliis circumstantiis a jure requisitis, ad numerum sufficientem, legalem et ultra, cum tractatur de causa maxima: et ad instantiam praedictorum Magnificorum Juratorum, praesentium in petitione d. relationis, absentium tamen factae relationis, secreto nostram relationem fecimus, una cum praesentibus interclusam.

quorum depo-
sitiones clau-
sas ac subsi-
gnatas mittit.

75 Quas quidem testationes, una cum d. litteris et memoriali vobis transmittimus et mandamus, clausas et sigillatas solito more, et nostra subscriptione et nostro sigillo munitas et roboratas: et pro majori validitate etiam subscriptione et solito sigillo Reverendi Vicarii e terrae Xicli ac subscriptione et solito sigillo magnificorum Juratorum terrae praedictae munitas ac roboratas, consistentes in cartis scriptis et non scriptis octuaginta sex, ultra d. memoriale et litteras. Unde ad instantiam praed. Magn. Juratorum et quorum inter est, facta est praesens littera,

suis loco et tempore valitura, data Xicli die primo D Februarii xi Indictionis mxxxviii.

Ad vota Rev. et Excell. Dominationis vestrae paratus Dominus Joannes de Donnīs qui supra.

Dominus Paulus de Michichenio Mag. Notarius.

Ego Joseph Gravina Juratus.

Martinus Jozia Juratus.

Colans Michicheni Juratus.

76 Idem tres Jurati signaverunt amplam attestationem de legitimitate praedicti Notarii Antonii de Avarca; subsiguiente cum eisdem Joanne Baxetto Mag. Notario. Vi quorum omnium tandem per Jo. Ant. Phassidem dictata est sententia seu bulla beatificationis, cum decreta Officii atque Massae, hoc qui sequitur tenore. In nomine Domini Amen. Universis et singulis Dominis Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Prioribus; Praepositis, Decanis, Archidiaconis; Scholasticis, Cantoribus, Custodibus, Thesaurariis, Sacristis, Cathedraliumque et Collegiarum Canonicis, Parochialium Ecclesiarum Rectoribus, seu locum tenentibus eorundem Plebanis, Viceplebanis, Cappellanis, Curatis et non Curatis, Vicariis perpetuis, Altaristis; ac Religionum, Ordinum, Monasteriorum, Conventuum, et domorum quorumcumque Ministris Generalibus et Provincialibus, Vicariis, Custodibus, Magistris, Praeceptoribus, Commendatoribus, Prioribus, Personis, Fratribus, ac Religiosis; ceterisque Presbyteris, Clericis, Notariis et Tabellionibus publicis; nec non illustribus ac spectabilibus Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Militibus, Gubernatoribus, Consulibus, Proconsulibus, Rectoribus, Potestatibus; magnificis et nobilibus Capitaneis, Judicibus, Castellanis, Balivis, Servientibus, Officialibus civilibus, Terraneis, ceterisque Officialibus judiciariis; et Officiariis, ac personis quibuscumque jurisdictionem spirituales et temporales pro tempore habentibus, et existentibus in hoc regno Siciliae et praesertim in civitate Xicli; ac universis et singulis, hoc praesens instrumentum inspecturis, visuris, lecturis, pariter et audituris. Nos Joannes Antonius Phassides, Sacrae Theologiae Professor, et Illustrissimi Domini Alexandri, tituli S. Laurentii in Damaso, Dei gratia Vicecancellarii Camerae Apostolicae, Cardinalis de Farnesio, et Archiepiscopus Archiepiscopatus civitatis Montis Regalis, Vicarius Generalis; subsequutor et deputatus ad infrascripta, per dilectum Joannem Antonium Puleonem, Baronem Burgii, cui principaliter a Sede Apostolica fuit hoc negotium delegatum: salutem in Domino, et praesentibus fidem indubiam adhibere, nostrisque hujusmodi, uno verius, Apostolicis firmiter obedire mandatis.

77 Litteras [accepimus] Apostolicas sanctissimi Domini Pauli, divina providentia Papae iii, sigillatas, ut moris est, sub annulo Piscatoris, dicto Domino Jo. Antonio Puleoni directas, sanas, et integras, non vitiatas, nec in aliqua earum parte suspectas, super quibus executoriae emanaverunt Viceregiae, sub data Panormi xvii Novembris, undecimae Indictionis, mxxxvii, per Universitatem civitatis Xicli, ejusque Procuratorem g in litteris Apostolicis specialiter nominatum, coram nobis tamquam subrogatis, et deputatis ac constitutis ad haec per dictum Joannem Antonium Puleonem Principalem, h exhibitas et presentatas... Post quarum quidem litterarum Apostolicarum praesentationem i et receptionem, nobis et per nos, ut praemittitur, factam; fuimus per procuratorem dictae Universitatis civitatis Xicli, in eisdem litteris Apostolicis specialiter nominatum, debita cum instantia requisiti, quatenus ad executionem ipsarum et contentorum in eis procedere deberemus. Ad cujus requisitionem volentes, ut

his cognitis,

significat
omnibus

E

Joan. Ant.
Phassides,
f

P

quod de man-
dato Pauli 3,

g

h

i

teneamur

*auditis te-
stium deposi-
tionibus*

*et prefata
Guillelmi
sanctitate,*

*festum Dom.
in Albis*

*et Massam
propriam or-
dinavit,*

*idque publico
instrumento*

*signari cu-
ravit*

k

A tenemur, Apostolicis obedire mandatis, testes idoneos et fide dignos recipi et examinari mandavimus, et fecimus; ipsisque rite et legitime receptis, et ad jurandum admissis, juratis, et diligenter examinatis, eorumque dictis et depositionibus per Notarium infrascriptum, per nos in exhibitione earundem litterarum coram nobis scribam electum, magistrum Notarium et Actuarium nostræ Curiae et Notarium publicum hujus felicitis urbis in scriptis fideliter re-
ductis, nos informavimus. Et quia per informationem legitimam et diligentem, per nos a dictis testibus et aliis nobis exhibitis et presentatis, super hujusmodi negotio ut præmittitur, factam et receptam, reperimus dictum Guillelmum tempore vitæ suæ vitam fecisse eremiticam in asperitate; et fuisse hominem modestum, pium, humilem; et jejuniis, vigiliis, et abstinentiis vacasse; multaque et diversa miracula fecisse, tam in vita quam in morte, et a tempore mortis suæ continuatis temporibus usque ad hodiernum diem; et omnia et singula, in dictis litteris Apostolicis expressa et asserta, fuisse et esse ita ut exposita et petita fuerunt, et veritate fulciri.

78 Nos igitur ante dictus Joannes Antonius qui supra, auctoritate Apostolica, qua in hac parte fungimur, licentiam concedimus et impartimur dictæ Universitati Civitatis Nihilii, posse dictum Guillelmum publice venerari, et singulis annis octava die post festum Resurrectionis Dominice immediate sequente, festum et officium ejusdem Guillelmi in ecclesia et Civitate prædictis Nihilii libere celebrare, et celebrari facere processionaliter, sub officio tamen Confessoris et non Pontificis, cum infrascripta Oratione et Offertorio, ad honorem omnipotentis Dei et laudem dicti Guillelmi, hujusmodi sub tenore.

ORATIO.

Omnipotens sempiterne Deus, qui per Beatum Guillelmum Confessorem tuum mirabilia operaris; concede quæsumus, ut sicuti ejus intervenientibus meritis agrorum tribuis corporum valitudinem, ita nos facias ad æternam pervenire Beatitudinem, Per Dominum nostrum.

SECRETA.

Munera, Domine, quæ tibi gratificantes offerimus, in honorem Sancti Confessoris tui propitius intrare, et subsidium tuæ nobis impertire pietatis.

POSTCOMMUNIO.

C Sumpsimus, Domine, sacramenta, quæ nobis tua benignitate largiris, et quæsumus, ut quæ pia devotione præstamus, Beato Guillelmo Confessore tuo intercedente, tua sancta retributio comitetur, et dona potiora sumamus.....

Ita quod per præsentem dictus Guillelmus, propter præmissa, canonizatus minime censeatur; eo quod actus, et solennitas canonizationis spectat solum ad summum Pontificem.

79 In quorum omnium et singulorum fidem et testimonium præmissorum, hoc præsens publicum instrumentum exinde fieri, et per Notarium publicum prædictum et infrascriptum subscribi et publicari mandavimus, sigillique nostri jussimus et fecimus impressione communiri. Actum in Urbe felici Panormi, sub anno Incarnationis Domini Millesimo quingentesimo trigesimo septimo, indictione undecima, die vero vigesima sexta mense februarii, Pontificatus prædicti nostri Papæ: presentibus ibidem nobili Hieronymo de Urso quondam Antonini, nobili Thoma de Maria de civitate prædicta Nihilii, et Clerico Nicolao de Nicolosi de Panormo, testibus ad præmissa vocatis specialiter atque rogatis. k

Et Ego Vincentius Caxia, Regia auctoritate per

totam Vallem Mazarie Notarius, cum auctoritate scribi et registrari faciendi, præmissis omnibus et singulis, dum sic ut præmittitur agerentur et fierent, interfui, et ea rogatus sumptavi, et in hanc publicam formam redegi et meo solita signo signavi, in fidem et testimonium præmissorum omnium, et singulorum. l

ANNOTATA.

a Etiam hæc Relatio, pro majori parte, scripta erat vulgari lingua: sed epistola post relationem sequens, et cetera deinceps, integre erant Latina.

b Non habet Nihilis Episcopum, a cujus cathedra proprie dicuntur ecclesie cathedrales; ex usu tamen vulgari linguae sic etiam nominatur, quæ quovis in loco est inter plures prima.

c Ita in depositione Testis xiii: ast hic et in depositione Testis ultimi, pedantia: unde suspicari quis posset, legendum esse prædantia.

d Hoc epitaphium postea hoc modo reformatum fuit, ut monet Nota marginalis apographo nostro addita.

Qui nescit sciat, hic Guillelmus quod requiescit De Cutillella: Siculis præsentia bella et Crimina dejecit, Domini mandataque fecit: Regnat in æthereis Christo comitante theatris.

e Abest egrapho nobis missa ista subscriptio.

f Hic est ille Alexander Farnesius, Pauli III Pontificis nepos, Societati nostræ nunquam absque grata memoria nominandus, quem in Montem Regalem induxit, factus Caroli V postulatione illius urbis Episcopus an. 1536, postea vero, abdicata hoc titulo anno 1573, Portuensis: ac demum 1589 Romæ mortuus et sepultus in templo magnificentissimo Domus nostræ, a se constructo.

g Fuit hic Joannes Melioratus, quem facili negotio petita impetrasse scripsit nobis noster Crispinus Mejus: quia cum Pontifex podagra laboraret, statim ac se Guillelmo commendavit, sine ulla mora optatam impetravit salutem.

h Tenorem totius Brevis vide in principio.

i In Processu Panormitano, de quo mor, additur, de quibus emanaverunt Vice-regie, executioni datæ Panormi, die xxvii Novembris Indict. xi mdcxxxvii.

k Hactenus Acta servata in Arca. Sed in originali Bulla additur Notarialis subscriptio ut sequitur.

l Hujus bullæ authentica copia, unde nos habemus egraphum, transcripta et Nihilii missa est per Not. Franciscum Mascardum; Actorum Notarialium qu. Notarii Vincentii Caxia conservatorem: fidem pro dicto Mascardo faciente Senatu Panormitano, per suam attestationem, ibidem subscriptam die viii Aprilis, vii Indict. mdcxxxix.

CAPUT VII.

Depositiones Testium Panormi auditorum.

Prius quam Nihilii missus Commissarius cum processum conderet, quem hactenus retulimus, Panormum ad Jo. Antonium Phassidem advenerant multi, fideliter testaturi quidquid de B. Guillelmo sciebant, ad causam coram Judice ecclesiastico obtinendam, Horum depositiones potuerant primo loco poni: sed quia non fuerunt examinati per articulos distinctos, quomodo examinati sunt ii, quorum depositiones supra retulimus, minus distinctæ etiam fuere relationes. Quare, ut in apographo nobis misso ultimum tenebant locum, sic etiam ultimo loco easdem hic, non quidem integras dabimus, verbatim iterando singulorum dicta, sed summam ea recensebimus; testium nomina et ordinem exponendo, et singulis addendo id quod quisque singulare et ab aliis non plenius dictum deposuit, ne quid desit historie B. Guillelmi, ex hisce testimoniis securius quam ex recentioribus auctoribus petendæ.

*Mense No-
vembei ex-
cepti erant
Panormi alti
testes,*

A 81 Panormi die xxvii Novembris, xi Indictionis mxxxxvii testes recepti et examinati per me Notarium Vincentium Caxia, ad hoc electum per R. D. Joannem Antonium Phassidem... et hoc in presentia d. Joannis Antonii... super contentis in Litteris Apostolicis datis Romæ die xxvii Junii mxxxxvii.

de patria,
calceo mira-
culoso,

Venerabilis Pater Joannes Sachiano, de terra Xicli, dixit, tantum scire, qualiter B. Guillelmus Cuttella... fuit oriundus Neto ex familia Cuttella : quod vlem affirmare Testis ii, v, viii et xiv. Porro Testis i agens de calceo, ad ardes Guiccionii relicto ante mortem, dicit B. Guillelmum usum his verbis : Accipe et conserva tibi hunc calceum : Juratos autem terrar, visis tot insignibus miraculis factis circa mulieres parturientes per ipsum calceum, tulisse ipsum e potestate heredum Guiccioniorum; et ipsum posuiss e intra monumentum, in quo repositum erat corpus B. Guillelmi.

visum mortis
fleationis
actu,

82 Vener. Don Sartorus de Nativo, de terra Xicli, Testis ii, annorum lxi, deponens de miraculosa corporis immobilitate, donec nominaretur ecclesia S. Matthei, dixit, se ista scire ex relatu ejusdam Mag. Silvestri Cassarini, mortui ante annos quatuordecim integre exactos, ætatis suæ anno plusquam octogesimo, viro tunc probo ut pro tota vita non protulisset unum mendacium : ex quo etiam audivisse se dixit, quod B. Guillelmus, tempore vitæ suæ, tactus appetentia capitis vitulini, ipsum curaverit obtinere : obtentumque tulerit in tugurium suum, ibique conservavit, usque dum vernibus scatere ac foetere inciperet : sic autem putrefactam carnem sapius apposuisse naribus, dicendo : Ecce, corpus, vitulinum caput, quod appetisti; satiare et fruire. Miraculosam in Sepultura gravitatem etiam testatur Testis iii R. Don Matthæus Fanzellus, de terra Xicli, et habitans Panormi.

elevatione
sepulcri,

83 Die xxix Novembris Vener. Presbyter Pinus de Burgio, annorum lxxv, Testis iv, dixit quod quidam Canonicus Syracusanus, Andriottus de Aritio, Xicli infirmatus, recuperato ad invocationem B. Guillelmi oculo, quem pene amiserat, curaverit tumbam ejus altius a terra elevari supra columellas quadam : ita se audivisse Panormi, quo ante annos quadraginta migraverat e patria sua Xicli. Eodem die Vener. Fr. Joannes de Xicli Ordinis Minorum de observantia, Testis v testatus est de vino et pastillis in domo Guiccionii, de immobilitate corporis, de F. Stephano Ischafito concionante in terra Xicli et bis a ruptura sanato, ac de sterilitate seu siccitate sublata post elatum et circumlatum caput B. Guillelmi.

juga boram
ad corpus
movendum
adhibito,

84 Die xxx Novembris, Nobilis Franciscus de Baglerio, de terra Xicli, Testis vi, dixit, corpori movendo carrum et juga bonum frustra adhibita fuisse : quod etiam dixerat Testis ii, additque prædictus Testis vi tandem conclusum fuisse, ut boves permitterentur ire quo vellent : itaque permissos sibi boves rectum iter tenuisse ad ecclesiam S. Matthei. Item, die iv Aprilis educi e monumento corpus seu ossa Beati, que ipsemet viderit tangi seu lavari imo per se tetigerit atque laverit aqua : et hanc aquam multis prodesse ac profuisse, ad febres aliasque infirmitates pellendas. Eodem die auditi sunt, Nobilis Joseph Bono-incontro, Xiculensis, Testis vii, et Mag. Antonius de Cavalluccio Xiculensis, Testis viii : quorum ultimus dixit, quod fuerit a febre liberatus, decumbendo supra stratum sarmentitum B. Guillelmi. Item Nobilis Antonius Purchelli, Xiculensis, Testis ix et Nob. Antonutius Masius Riczone, Xiculensis, Testis x, quorum ultimus dixit, quod paucis ab hinc annis timuerint aliqui, ne faciendo Vigiliam B. Guillelmi errarent, propterea quod ipse canonizatus non sit; ideoque destiterint desistantque ab usu

devotione
constante
populi,

talis religionis : alios tamen privata devotione eundem vigilandi morem servare, et gratias multas referre.

85 Eodem die Nobilis Blasius Bono-incontro minor, Testis xi, dixit, quod ipse febre laborans, et in tugurio B. Guillelmi decumbens, sanatus fuerit : item ex dicto et fama publica narravit, quod die quodam auditus fuerit sonus campanarum in ecclesia S. Mariæ novæ (ita omnes hi Testes Panormi auditi appellant ecclesiam, quam auditi in terra Xicli fere nuncupant S. Mariam de pietate) quo sono exciti confratres, cum ad ecclesiam prædictam accessissent, visuri qua de causa pulsaretur, invenere portas clausas ac mirati sunt : multo autem magis cum viderunt ipsius ecclesie sacristanum, qui solus potuerat aperuisse ecclesiam, aforis venire cum clavis. Ipsa autem aperta, et nullo qui campanas traheret apparente, cum interim alibi aliæ campanæ etiam ultro pulsarentur, inventum esse Guillelmum, genibus flexis ac manibus junctis mortuum : quem non potuerint attollere de terra, donec ceperunt dicere Litánias ; sub quibus sublatum sit corpus in carrum, a duobus bovis trahendum : qui tamen nihil profecerunt, usque dum, inter dicendum litánias, veniretur ad nomen S. Matthei : tunc enim motus fuit carrus, et boves, ardua quavis via, ultro ivere ad ecclesiam S. Matthei : igressique in eam sunt per portam quandam, adeo angustam, ut impossibile videatur illac plus quam unum bovem transire : juncti tamen inducere carrum et corpus. In tugurio autem, in quo habitaverat B. Guillelmus, servatur jugum quoddam : quod dicitur esse ipsum, quo juncti fuere boves, qui corpus traxere. Hæc ille, quorum fides, in tanto aliorum testimonio silentio, sit penes auctorem : alius non est mirum in iis quæ ex auditu duntaxat referuntur, variari quædam ab uno dici quæ ceteri omnes prætermisere.

campanis
ultro sonanti-
bus,

invectione
corporis in
ecclesiam
S. Matthei,
E

86 Nobilis Antonutius Gallus, Xiculensis, Testis xii, dixit, quod ab annis viginti et amplius, vidit in diebus sollemnioribus lavari ossa B. Guillelmi, et hujus lotionis seu intinctionis aquam distribui ad multarum infirmitatum remedium. Angelus de Alfano, Xiculensis, Testis xiii, meminit, quod parvulus et febre laborans seipsum collocaverit supra sarmenta, in quibus dicebatur dormire solitus B. Guillelmus : sed an sanatus fuerit non potuit ad præsens reminisci. Die primo Decembris Honor. Petrus Danio-lus, Catanensis, Testis xiv, ducta ante octennium uxore Xicli habitans, judicavit ex pictura B. Guillelmi fuisse monachum, quales sunt Fratres S. Francisci de Paula, dixitque etiam sicut Testis ix inortuum esse inventum intra ecclesiam S. Mariæ novæ, sonantibus ultro campanis : ac denique, quod ipso die festo, cum sermo de ipso B. Guillelmo haberetur ad populum, sæpe interfuerit ; videritque propriis oculis sanari cæcum ; item Melitenseum herniosum : et Modicensem quemdam, qui nec comedere nec bibere valebat, factoque voto de donandis sex taris in eleemosynam continuo recepit sanitatem, et surrexit de lecto. Scit etiam ipse testis, filios cujusdam de Carthia a ruptura sanatos, et monachæ cuidam mutæ redditam esse loquendi facultatem. Similiter Honor. Nicolaus Denaro, Xiculensis, Testis xii, dixit quod inter alios, in Vigilia Beati sanatos, propriis oculis viderit filios Hieronymi Garrega, utrinque ruptos, qui in signum miraculi erga se facti, vincula sua appensa reliquerunt supra monumentum.

miraculis
variis,

F

87 Die xii Decembris Venerabilis Don Silvester Morriali, de terra Xicli testis xv, juratus et interrogatus super toto facto (et sic fere alii præcedentes omnes interrogati fuere, super toto facto, id est, super omnibus quæ de vita, sanctitate et miraculis in genere quæsita erant) dixit, ex aliorum relatu, fuisse Guil-

habitu
religioso.

lelmum

Alelimum tertiarium Ordinis Carmelitarum, et istam regulam observasse. Narravit autem miraculum de vino, ex ore Mirandæ Massa, quæ fuit neptis Pauli Guiceionii : et miraculum de corpore in via subsistente, usquedum nominaretur ecclesia S. Matthei, ex ore Mag. Silvestri Cassarini, post ejus domum corpus ipsum substitit, qui Silvester vixit usque ad annum ætatis centesimum quintum, et solum ante duos annos obiit. Ipse etiam Testis tenet unam clavium quibus monumentum Beati aperitur et clauditur. Sæpe etiam vidit et tetigit ossa, carnibus quibusdam adhuc vestita et suaveolentia. Anno autem præterito portavit calceum Beati in domum suam, cumque una ex vicinis haberet parvulam filiam herniosam, eidem parvulæ imposuit d. calceum, et sic sanata continuo fuit.

88 Hactenus testium juratorum depositiones, Panormi excerptæ, quæ, ut supra dixi, omnes pene in genere declarant ex auditu vitam sanctam B. Guillelmi et publicam Xiclensium erga eum devotionem : addunt plerique miraculum subsistentis in via corporis, et pulsatarum in morte campanarum : duo vel tres meminere pastillorum surfurcorum : plures vini ex vacuo vase educti. Has autem depositiones, una cum toto processu Xiclensi, fideliter transcriptas esse ex originalibus, testatur Notarius Xiclensis publicus Franciscus de Trumbatore, in eo quod apud nos est egrapho authentico, fidem

pro ipso facientibus, qui originalia nobis transcribi jussurant, in hunc modum. Nos Judices et Jurati hujus inclytæ et victoriosæ civitatis Xiclis, fidem facimus et testamur omnibus et singulis, has præsentibus visuris, lectoris et pariter auditoris, qualiter supradictus Franciscus de Trumbatore Corbo, qui supradictam copiam manu propria ex originali processu, conservato penes Arcam, ubi conservantur reliquæ S. Guillelmi, exaravit; fuit et est Magister Notarius Curiae Vicariæ hujus prædictæ civitatis Xiclis, officium prædictum bene et fideliter exercuit et exercet, actis, cop'is et exscriptis ejus ubique adhibenda est plena fides. In ejus rei testimonium has præsentibus fieri jussimus, nostris manibus subscriptas, nostroque quo utimur sigillo in pede munitas. Datum Xiclis die xxiii Aprilis, vii Indictionis, mdcclxx.

D. Carolus de Angelo Juratus.

D. Jacobus Fiachella Juratus.

D. Didacus Anilli Juratus.

D. Petrus Carthia Juratus.

locus ✠ sigilli

Joseph de Aprile Mag.
Notarius.

Fidem de
fidelis trans-
criptione
originalium

D
EX MS.
PROCESSU

faciunt Jurati
Xiclenses.

V APRILIS.

SANCTI QUI NONIS APRILIS COLUNTUR.

Sanctus Claudianus, } Martyres
 S. Plautus, } Nicomediæ
 S. Ilirenæus, } in Bithynia.
 S. Didymus Presb. }
 S. Quintus, } Martyres
 S. Pancratus, } Alexandrie.
 S. Successus, }
 S. Honorius, Martyr in Sicilia.
 S. Pompeius, Martyr apud Græcos.
 S. Zeno, Martyr apud Græcos.
 Sanctæ quinque puellæ, ex Lesbo, Martyres.
 S. Claudianus Persa, Martyr in Mesopotamia.
 S. Thermus, Martyr apud Græcos.

SS. Domina, et Ancilla, Mart. apud Græcos.
 Sancti Martyres Afri, sub Geiserico Rege
 Wandalarum.
 S. Tigernacus, Episcopus in Hibernia.
 S. Theodora, Vidua, sanctimonialis Thessa-
 lonicæ.
 S. Geraldus Abbas, Fundator Silvæmajoris,
 in Aquitania.
 S. Albertus Episc. Montis Corvini in Apulia.
 B. Juliana Virgo, Priorissa Montis-Cornellii
 apud Leodium, promotrix festi corporis
 Christi.
 S. VINCENTIUS FERRERIUS, Ordinis Prædicatorum,
 Veneti in Armoriciis.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Silvanus, Abbas Rievallensis in Anglia, Ordinis Cisterciensis, cum titulo Sancti refertur o Menardo; at die xvi Aprilis a Chrysostomo Henriquez, Bucelino et Cholemoto cum titulo Beati. Quæ de eo indicantur, ad Vitam B. Aelredi decessoris ejus dedimus; xii Januarii.

S. Claudius, Martyres, referuntur in Menæis
 S. Diodorus, } Græcorum primo loco, et de iis of-
 S. Victor, } ficiis Ecclesiasticum celebratur,
 S. Victorinus, } nulla temporis aut loci, quando
 S. Pappias, } aut ubi sint passi, facta mentione.
 S. Nicephorus, } Idem referuntur xxxi Januarii,
 S. Serapion, } et Corinthi dicuntur passi. Celebra-
 vinus x Martii SS. Codratum, Dionysium, Cypria-
 num, Auctum et Paulum Corinthi coronatos, et
 dedimus de his secunda Acta martyrii auctore Nice-
 phoro Gregora; in quibus cap. 3 refertur martyrium
 horum septem, dicunturque exemplo S. Codrati passi.
 Præterea de his egimus et Odas ex Menæis (quas
 non est opus repetere) late deduximus xxv Febr.
 S. Amphianus, apud Cæsaream Lyciæ, memoratur
 in omnibus apographis Martyrologii S. Hieronymi;
 item apud Usuardum, Adonem, Notherum et alios
 passim. Videtur esse S. Amphianus, alius Amphia-
 nus e Lyciæ oriundus, et Cæsareæ, quæ nulla est
 in Lyciæ, sed in Palæstina passus; ejus Acta de-
 dimus, ii Aprilis.

Irene Virgo, Martyr Thessaloniciæ, refertur ab Adone,
 Usuardo, Rabano, Nothero aliisque cum Martyrolo-
 gio Romano. Acta martyrii ejus iuxta sunt Actis
 sororum Agapæ et Chionitæ, quæ etiam ab aliquibus
 memorantur hoc die; at passim ab aliis, quando om-
 nium Acta dedimus, iii Aprilis.

S. Theodulus } Martyres referuntur in Antologio
 S. Agathopodes } Græco et apud Molanum in addi-
 tionibus ad Usuardum; notantur etiam in tabulis
 Kalendarii Moscovitici. Nes eorum Acta dedimus,
 iv Aprilis.

S. MERCURIUS MARTYR ROMANUS, Duaci in Belgio,
 hodie in Ecclesia S. Joseph, Carmelitarum Discal-
 ceatorum Officio Semiduplici colitur, ob os insigne
 et integrum Roma allatum a R. Patre Stephano a
 S. Francisco anno 1650, et ob ipso huic ecclesiæ do-
 natum una cum corporibus sanctorum Martyrum Fa-
 biani et Gregorii, parte cranii S. Gaudentis Marty-
 ris, Osse integro S. Eutychii pueri et Martyris, alio

integro S. Agapiti Martyris: qui omnes in eadem
 ecclesia Officio divino suis diebus coluntur, de quibus
 alias. Una cum prædictis Sanctorum Reliquiis Ro-
 mæ allatis, expositæ sunt partes brachiorum Sancto-
 rum Martyrum Barlaami et Hieronymi: sed de
 eis non fit Officium. Ita Tornaco ad nos R. P. Jo-
 seph Ignatius a S. Antonio.

S. Martyr Theodotius hunc diem implet in Kalendario
 Ruthenico apud Possevinum, nobis hactenus ignotus.
 S. Egesippi Martyris commemoratio Leodii in Mar-
 tyrologio Gallicano Saussui indicatur: cujus nusquam
 neque in Missalibus, neque in Breviariis, neque in
 officiis propriis ecclesiæ Leodiensis, neque apud Chop-
 peavillæum, Fisenum aut alios rerum Leodiensium
 scriptores, potuimus aliquod vestigium reperire. Ce-
 lebratur vii Aprilis S. Hegesippus antiquus scriptor,
 sed neque is Martyr habetur.

SS. Paulus et Victor, Martyres in Ægypto, primo
 loco referuntur in Martyrologio Germanico Canisii,
 et his adiunguntur Marciana, Nicanor, Appollonius,
 referendi ad v Junii, ubi querendum, an hi duo cum
 iis sint celebrandi. Forsan temere sunt adjuncti, et
 Paulus, aliis Plautus censeri posset, cum S. Clau-
 dianus Nicomediæ hoc die passus: et Victor, a no-
 cis jam relatus cum Claudio et Diodoro.

Domnus Episcopus, post damnatum Paulum Samosa-
 tenum hæreticum in Concilio Antiocheno, et ab Au-
 reliano Imperatore pulsum, suscepisse administra-
 tionem Ecclesiæ Antiochenæ, traditur ab Eusebio
 lib. 7 Hist. Eccles. cap. 30. Theodoricus Pauli in
 Chronico MS. Universali, titulo de Patriarchis
 Antiochiæ, ita ejus obitum describit: Sanctus Do-
 minus consumptus senio, postquam infinitis miracu-
 lis Deus ipsum claruisset, plenus virtutibus mi-
 gravit ad Christum: sepultus cum ceteris Patriar-
 chis, in ecclesia Antiochena, infinitis clarens
 miraculis: cujus festum celebratur in ecclesia
 Orientali. Hæc ille, non indicato die, qui quintus
 Aprilis statuitur in MS. Florario Sanctorum. Nos
 libenter sequeremur, si ad hanc rem stabiliendam,
 in ullis antiquis fastis ejus sacram memoriam reperi-
 remus inscriptam.

Gotebaldus Episcopus, ab Anglia veniens, in Sca-
 nia positus Doctor, dicitur in Suedia et Norvegia
 evangelizasse apud Adamum Bremensem, citatum
 o Baronio ad an. 980 num. 16. Quæ desunt in edi-
 tione

tionem anni MDCLX, ab Erpoldo Lindebrogio adornata. Hic Episcopus Gotebakkus adscriptus est, ut Sanctus, Martyrologio Anglicano Wilsoni et Catalogo generali Ferrarii. Nos certiora ecclesiastici cultus documenta desideramus.

Burchardus, Episcopus Halberstadiensis in Germania, cum titulo Beati refertur in Catalogo generali Ferrarii. Nihil alibi de aliqua veneratione legimus.

Beccanus filius Cuke, memorantur in Martyrologio Antiosus Episcopus, Tamilactensi.

Arulfus, Episcopus et Confessor, præposita voce alibi, appositus est sub finem Martyrologio S. Hieronymi Parisiis extenso. In Casinensi Martyrologio, character Longobardico scripto, dicitur: In Sicilia S. Arulphi Episcopi. At contra in Martyrologio MS. Remensi, ecclesiarum SS. Timothei et Apollinaris ita tractatur: Catalaunis depositio Arulfi Episcopi. Plura hæcenus nequimus scire. Deest nomen in Martyrologio Siculo et Gallicano, et inter Episcopos Catalaunenses non recensetur.

S. Silvia Virgo, apud Laudavum, memoratur in Martyrologio Gallicano Saussaii, a du Monstier et Lahier descripto: nos necdum de ea ubi quidquam reperimus, et absque præjudicio ipsam hic collocamus.

Agnes, Ozilia, Isabella sive Elizabetha } Sociæ B. Julianæ, Priorissæ montis Corneli, prope Leodium, potissimum in hujus fuga, Namurcum et ad varia monasteria; ante ipsam mortuæ, referuntur cum titulo Beatæ a Raissio in Auctario Molani ad Natales Sanctorum Belgii: de his infra agitur in Vita B. Julianæ lib. 2 num. 8, 33 et 37. Ex his Agnes ab aliis refertur 21 Januarii, sed perperam soror B. Julianæ dicitur, Ozilia 3 Januarii, et Elizabeth, sive Isabella 19 Novemb. Consule Menologium Henriquez ad dictos dies.

Eva, Leodii ad S. Martini Reclusa, cum titulo Beatæ refertur apud Fisen in Floribus Leodiensibus par. 2. Paralipomenon, ubi præclara ejus gesta refert ex Vita B. Julianæ; quam infra damus, et annotamus quæ de corpore elevato narrat Fisen.

Joanna, sanctimonialis Bellopratensis, prope Gerardi-montem in Belgio, cum titulo Beatæ memoratur a Chrysostomo Henriquez, Bucelino et Chalemota, item, in Gynæceo Munsterii et Menologio Lahieri, allegata auctoritate Arnoldi Ruissii, qui in Auctario ad Molanum de Natalibus Sanctorum Belgii ex MS. chronico dicti cænobii ejus elogium edidit, et in titulo præposito solum venerabilem appellavit.

Alberadis, Conversa monasterii Zwifaltensis, cum titulo Beatæ inscripta est Menologio Bucelini.

Catharina Thomasa, Canonica regularis Ordinis Augustiniani, mortua Majoricæ hoc die cum magna opinione sanctitatis, anno MDLXXIV. Ejus vitam et miracula descripsit Bartholomæus Valperga Cortusianus, et Arturus du Monstier cum titulo Beatæ inscripsit Sacro gynæceo: quod absque Ecclesiastica auctoritate necdum licere arbitramur.

Benedictus de Saxoferrato, monachus Silvestrinus, mortuus circa an. 1270, et sepultus Perusiæ in monasterio S. Brundeti, quod postea ad Sanctimoniales translatus est, nullum ibi venerationem habet, licet cum titulo Beati hodie referatur a Jacobillo.

Conradus de Saxonia, } Ordinis S. Francisci, jux-
Stephanus ab Hungaria, } ta montes Caspios a
Schismaticis occisi, appellantur Beati in Martyrologio Franciscano; sed post alios absque illo titulo referuntur a Franciscano Haroldo in epitome Annalium Ordinis Minorum, nuper Romæ edita.

Christophorus Catanensis, in Hispania, } Ordinis S.
Antonius a Giarratana, in Sicilia, } Francisci,
Elizabetha de Rota, in Hispania, } referuntur
Maria Magdalena, Mediolani, } cum titulo

Beati in Martyrologio Franciscano, et duæ ultimæ etiam in Gynæceo sacro Arturi du Monstier, quod indicasse abunde sufficit.

S. Herenæus ultimo loco collocatur in pervertuto MS. Casinensi. Plures hujus nominis sarpinus occurrunt, sed videtur esse, qui inter Martyres Nicomedienses est Episcopus Martyr. vi Aprilis.

Ædesius Martyr Cæsareæ frater S. Amphiani, celebratur a Galesinio. Fratrem a variis relatum diximus, ejusque Acta dedimus 2 Aprilis: Sed Ædesius non est cum fratre passus Cæsareæ, verum postea Alexandria; die, quando de eo agemus, vii Aprilis.

S. Marcellus, Episcopus Diensis, memoratur in Martyrologio Gallicano Saussaii; ast in Martyrologio Romano ix Aprilis.

S. Maximus, } Martyres referuntur in Menæis Gra-
S. Terentius, } corum: forsân sunt iidem ut hoc die ad Acta S. Pompeii et S. Zenonis dicimus, quorum Acta martyrii dubimus, die x Aprilis.

SS. Therme et Pherbutia Sorores cum ancilla, 4 Nonis Aprilis passæ dicuntur apud Lipomanum et Surium, et in Actis Martyrii sola Therme exprimitur; cujus loco in Actis Latinis sola Pherbutia legitur cum sorore et ancilla, et referuntur in Menæis MSS. Mediolanensibus bibliothecæ Ambrosianæ. De iis etiam egimus die præcedenti inter Prætermisos, latins acturi et Latina Acta edituri ad diem xxii Aprilis.

Raymundus Pastor, in oppido Metellia, ad ripam fluvii Anæ, cum titulo Sancti memoratur in Hagiologio Lusitanico Georgii Cardosi, sed fere ex Lupprando, Juliano Petri, et similibus, quorum fides nutat. At Martyrologio Hispanico Tamaii Salazar idem Raymundus inscribitur xxvi Aprilis.

S. Theodora Virgo, } Martyres Alexandria referuntur a Græcis in Menæis et
S. Didymus. } Menologiis et S. Theodora a Luherio in Menologio Virginum. Ab aliis Latinis xxviii Aprilis.

Sancta Virgo anonyma Antiochena, quæ pro Christo ad Lupanar damnata, sed a quadam milite Christiano superveniente, commutatis vestibus erepta, simul cum eo postea coronam martyrii adeptæ, est inserta sacro Gynæceo anno 1657 ab Arturo du Monstier edito. Præclara illum encomio celebrat S. Ambrosius lib. 5 de Virginitate, quod Annalibus suis interruit Baronius ad annum 309 num. 26 et sequentibus. Forsân utrumque alibi reperimus antiquioribus ecclesiarum Orientalium fastis inscriptum. Baronius de ea agit in Notis ad xxviii Aprilis.

S. Amantius, } Martyres celebrantur in antiquo Ka-
S. Getulius, } lendario et Martyrologio S. Maxi-
S. Cerealis. } mini prope Trevirim. Ab aliis x Junii.

S. Marcianus, } Martyres apud Ægyptum, referuntur in Martyrologiis S. Hieronymi, Adonis, Usuardi, Notkeri, et
S. Nicander, } aliis. Iterum v Junii cum aliis sociis referuntur a Græcis et plerisque Latinis. Nocti sumus Romæ aliqua eorum Acta et Græca et Latina, quæ ob Martyrologi etiam Romani auctoritatem, judicamus danda esse dicto Junii.

S. Marina Virgo inscripta est Martyrologio Bruxelensi S. Gudila, nullo alio verbo addito, ut difficile sit assequi quænam sit. Forsân est S. Marina, quæ habitu virili vitam monasticam Alexandria egit et colitur xvii Junii.

S. Landerici, Episcopi Parisiensis, } memoria celebratur in Florario Sanctorum: ex his prior colitur x Junii.
S. Itherii, Episcopi Nivernensis, } posterior vero viii Julii.

Andreas, frater S. Bernardi Abbatis, ejusque individus comes, et Claravallensis monasterii janitor, memoratur cum titulo Beati a Chrysostomo Henriquez et Bucelino; inter pios a Saussai. Erit occasio

de eo ageadi ad *Vitam S. Bernardi* xx Augusti.
Emigeardis Virginis memoria sub finem *MS. Florarii*.
notatur. Videtur esse B. Irmgardis, quæ Coloazæ
requiescit in sacello, juxta Sanctorum trium Regum
ædiculam, in Ecclesia metropolitana et colitur iv Sept.
S. Dionysii, Episcopi Lugdunensis, nomen adjun-
 ctum est in *Floraria Sanctorum memoriz S. Lande-*
rici Episcopi Parisiensis, et Itheri Episcopi Niver-
nensis, de quibus jam egimus. Verum quia apud
Lugdunenses ante hoc xvii seculum nullus sedit
Episcopus Dionysius, neque inter Sanctos memoratur
aliquis Dionysius, manifestus error apparet, et forsau
substituendus aut Dionysius Episcopus Viennensis,
qui colitur ix Maii.
 Aut **Dionysius** Episcopus Parisiensis, referendus
 die xi Octobris.
S. Tharacus, Martyres in Cilicia, memoratur in
S. Andronicus, Martyrologio *S. Hieronymi et alio*
S. Prabus, monasterii *S. Maximini : ab aliis.*
 xi Octobris.
S. Hieron, Antiochenæ Ecclesiæ Episcopus, **S. Igna-**
 tius discipulus, celebratur in *Floraria Sanctorum, in*
aliis Martyrologiis, xvii Octobris.
S. Ciliniæ, matris **S. Remigii**, prima translatio cele-
 bratur a *Molano, Conisia, Ferrario : at natalis, ad*
diem xxi Octobris.

S. Calisti, } Martyrum
S. Cypriani, }
S. Albini Episcopi, }
S. Crispini } Martyrum
S. Crispiniani }
translatio, aliqua Reli-
quiarum facta est an-
no MDCXXI in monas-
terio Lezateensi diæ-
cesis Rivensis prope
Tolosam. Causule Saussaii Supplementum, ad diem
quo duo priores coluntur. xxvii Augusti.
De S. Albino Episcopo egimus i Martii.
et ultimi dua coluntur, xxv Octobris.
S. Perpetui, Episcopi Trajectensis, aliqua memoria
 hoc die indicatur in additionibus ad *Grevenum*
a Carthusianis Bruxellensibus. Solenne ejus festum
incidit in diem iv Novembris.
S. Godefridi, Episcopi Ambianensis, translatio Sues-
 sionem refertur in *MS. Floraria Sanctorum, in*
Supplemento Martyrologii Gallicani Saussaii, et in
Martyrologiis monasticis Wionis, Dorganii, Menar-
di, Bucelini. Natalis ejus celebratur viii Novemb.
S. Ambrosii, Episcopi Mediolanensis, depositio ad
 hanc diem indicatur in antiqua *Missali Mediola-*
nensi anno 1522 edito, et Breviario anni 1539, et
annus illius obitus indicatur 382. Vitam ejus cense-
mus dandam die Ordinationis vii Decembris.
S. Finianus, Abbas in Hibernia, memoratur in *MS.*
Kalendario Benedictino, additurque illum esse, cu-
jus festum celebratur xii Decembris.

G. H.
 VIDE ACTA
 GRÆCA PAG. LV

DE SS. CLAUDIANO, PLAUTO, HIRENÆO MARTYRIBUS NICOMEDIÆ, IN BITHYNIA.

V APRIL.

Memoria S.
 Claudiani,

Martyrologium *S. Hieronymi, Parisiis et Lu-*
car excusum et MS. Blumianum hunc diem
ita auspicantur : Nonis Aprilis in Nicome-
dia natalis S. Claudiani. Quæ eodem legun-
tur in MSS. Barberiniano, Ultrajectino, Carbeiensi,
duplici Maximiniana, et perantiqua Catalogo præfixa
operibus S. Isidori, Romæ apud Patres Congregationis
Oratorii adservatis. Sequuntur aliquot posteriores : in-
ter quos est Cansius in Martyrologii Germanici priore
editione, post Greveni Additiones ad Usuardum. In
posteriore editione Cansii iterum Claudianus jungi-
tur Didymo, et aliis in Ægypto passis. Præverat in
eo errore Galesinius, allegans MSS. Codices et Anna-
les Sanctorum, quos valde corruptos habuit.

2 In Martyrologio *S. Hieronymi, quod penes nos*
habuimus, ante mille fere annos exarato, socii assign-
nantur hoc modo : Nonis Aprilis, In Nicomedia nata-
lis S. Claudiani, Plauti, Irenis. Ex his in MS. Rhi-

noricensi in Helvetia solus Plautus adjungitur : sed hic
in MS. Richenoviensi, sive Augiæ divitis prope Cons-
tantiam, Plautius scribitur et videtur idem in MS.
Tamlachtensi apud Hibernos Paulus appellari : in quo
et nomen Hirenæ est, pro quo supra Hirenæ legitur. In
antiquo MS. Casinensis monasterii memoria Hirenæ
est adjuncta SS. Marciano et Nicandro, Martyribus
Ægypti (de quibus inter Sanctos in alios dies rejectos
egimus) et urbs interim Nicomedia præfigitur, velut
horum Martyrum palæstra. Ex voce Hirenæ videtur
Hirenæ facili errore irrepsisse. Si qui maluit more
Græcorum Irenæum legere, per nos licet.

3 **S. Plaudii** Martyris aliqua veneratio hoc die *Bon-*
oniæ est, in ecclesia S. Joannis in Monte, ab insignes
Reliquias Roma sub Pontificatu Innocentii x acceptas,
uti testatur in Bononia perlustrata Mosinus. An tamen
occusione S. Plauti hanc diem elegerint isti Bononien-
ses, nos latet : quin sint diversi nihil dubitamus.

et SS. Plauti
 et Hirenæ,

S. Plaudii
 Reliquiæ
 Bononiæ.

P

G. H.

DE SS. DIDYMO PRESBYTERO, QUINTO, PANCRATO, ET SUCCESSO,

MARTYRIBUS ALEXANDRIÆ.

V APRIL.

Memoria in
 antiquis
 Martyrologiis.

Alia est hæc turba Martyrum, de qua in *Mar-*
tyrologio S. Hieronymi Parisiis excuso legun-
tur ista : In Alexandria natalis Sanctorum
Didymi Presbyteri, et alibi Quinti, Pan-
crati, Successi. Eodem habentur in apographis Epter-
nacensi, Blumiano et Lucensi ejusdem S. Hieronymi,
omissis his verbis, Natalis Sanctorum, et Pancrati,
non Pancrati scribitur. In MS. Martyrologio Barbe-
riniano valde antiquo hæc traduntur : In Alexandria
Sanctorum Didymi Presbyteri, Quirici, Pancrati,
Successi : At Quinti dicitur melius in MS. Adone S.
Laurentii apud Leodienses et in MS. Florario : omi-
sa ubique interpositione et alibi, forsau melius, quia
ver Sanctorum præposita in editione Parisiensi indicat
assignandos socios, saltem unicum. In MS. Aquisgra-
nensi omisso loco ita conjunguntur : Didymi, Quinti,

Pancrati, Successi. In MS. Tamlachtensi eodem qua-
tuor referuntur ; et Didymus Presbyter appellatur ; qui
solas refertur a Nothero et in MS. Richenoviensi, atque
Alexandriæ cum aliis tribuitur. Galesinius ita hunc diem
auspicatur : Nonis Aprilis, In Ægypto Sanctorum
Martyrum Didymi, Quinti, Claudiani et aliorum.
Allegat MSS. Codices et Annales Sanctorum quos
eum valde corruptos habuisse jam diximus, dum de
S. Claudiana et sociis Nicomediæ passis egimus : S.
Hieronymus primo loco eos collocans, in suo Martyro-
logio subiunxit in Ægypto passos SS. Marcianum, Nica-
norem et Apollonium, quas cum Martyrologio Romano
et Græcis aliisque Latinis rejecimus in diem v Junii :
Dein tertio loco referuntur hi Sancti in Alexandria passi.
At Galesinius ex tribus hæc turmis unam ferruginem,
non absque confusione, fecit. Galesinii error translatus

non est illos
 jungendos
 Claudianos,

est

neque Mar-
cianus.

A est in secundam editionem Martyrologii Germanici : et relictus alter Claudianus Nicomedie passus : quod non placet. Grevenus ex dicta secunda classe sumpsit Marcianum; et Didymum, non Presbyterum, sed Confes-

sorem appellavit : atque his duobus addidit Quintum. D Soli Didy nus et Quintus habentur in MSS. Augustano Udalrici, et Parisiensi a Labbæo nobis communicato.

DE SANCTO HONORIO MARTYRE IN SICILIA.

O. H.

x APRIL.

O ctavus Cojetanus, de Sanctis Siculis optime meritus, in præfatione, quam Idea operis sui Præfixit, deplorat longo dominatu Saracenorum qui per annos ferme trecentos Siciliam obtinuerunt, antiqua tabularia, ingeniorum præclara monumenta, igni consumpta esse et historiam omnem Siciliæ, cum sacram tum profanam, pessum iisse; et sibi necessitatem illatam fuisse historiæ ab exteris emendicandæ : additque ideo se illam Ideam edidisse, ut posset a dictis exteris juvari. Sugerimus ergo Siculis aliquod additamentum, quod ad hunc diem quintum

Aprilis ita indicatur in antiquis Hieronymiani Martyrologii apographis Blumiano. Epternacensi, et Lucensi : In Sicilia natalis Sancti Honorii, in apographo Corbeiensi Parisiis excuso Magnus cognominatur. In alio Corbeiensi ante octingentos annos exarato appellatur Honoratus. In MS. Richenoviensi ita indicatur. Sicilia Honorii. At loco omisso, solum nomen Honorii habetur in MSS. Augustano S. Udalrici, Parisiensi Labbæi nostri, et Hibernico monasterii Tamblachtensis. Arbitramur, Martyrem occubuisse cum reliquis, inter quos in dictis Martyrologiis collocatur.

B

DE SANCTO POMPEIO MARTYRE APUD GRÆCOS.

E

G. II.

x APRILIS

G ræci in MS. Synaxario Parisiensi Collegii Claromontani Societatis Jesu, et in MS. Taurinensi Ducis Sabaudie, aliisque celebrant hoc die quatuor Martyres his verbis : Item certamen sanctorum Martyrum Terentii, Pompeii, Maximi, Zenonis. Ast hi in Menæis et apud Maximum Cytheræum in tres titulos discernuntur, et primo loco habetur Sanctus Martyr Pompeius, cum hoc disticho.

Ὡς ζῶν πρόβατον Πομπήϊε τοῦ Κυρίου
Χέεις ἀμελγθεῖς ἀνέναντι φει γάλα.
Pompeie, tamquam viva Domini esset ovis,
Eminctus ense, lac tuo jugulo egeris.

Sequitur secundo loco S. Zeno, de quo et nos proximo titulo, Demum ultimo loco simul celebrantur SS. Maximus et Terentius ejusdem generis martyrii et gloria participes effecti.

h Dubitamus plurimum, an hi quatuor non sint Martyres Afri, cum aliis apud Græcos relati die x Aprilis, ubi Acta Martyrii late explicantur : verum quia illi omnes capite plexi aut gladio occisi dicuntur, videtur S. Zeno hic relatus alius esse, ut infra patebit : et consequenter qui illi præponitur S. Pompeius, cum de lacte, ex ejus cervice effluente, nihil in Actis ad diem x habeatur. Si tamen alii eundem censeant, et eum utroque die coli velint, volumus refragari.

an idem colatur 10 Aprilis,

lac effluit
ex cervice

DE S. ZENONE MARTYRE APUD GRÆCOS.

n. P.

x APRILIS

Sarteti in
vertendis
Græcis osci-
tuntio,

Q uam infeliciter cesserit Guillelmo Sirloto Græcarum Vitarum interpretatio, vidimus die vi et iv hujus mensis, in Actis Sanctorum Nicetæ et Platonis. Idem ex Græcorum Menæis, seu manuscriptis seu prælo datis, propria, ut visum fuit, phrasi collegit quamdam Sanctorum, in ecclesiasticis Græcorum Officiis commemorari solitorum, synopsis, qualem descripsimus ad i Tomum Martii in Præfatione ad Græca sub finem addita. Hanc sub titulo Menologii Græcorum identidem citat Cardinalis Baronius in Notis ad Romanum Martyrologium, sua cura recognitum, et ex isto Menologio præcipue auctum. Eandem sub eodem titulo inter Antiquas Lectiones vulgavit Canisius : uterque vero haud parum nobis eo facto negotii fa'cessit, propter multos gravesque errores collectioni isti permixtos, quas in Januario ac Febuario non ita facile fuit corrigere, necdum plene edoctis, quam levi manu accuratiorumque exigua illa Synopsis fuisset confecta. Nunc minus cunctanter recedimus ab auctore tam parum solido, magisque dolemus ipsius causa fieri; ut Fasti Ecclesiastici identidem corrigi a nobis debeant. Quo on em hæc? Quin nempe rursus sese offerunt oscitantie præmemoratae, exempla gemina, consequenter notanda, ut ea scilicet, de quo nunc agere institimus S. Zenone; et in quinque puellis Martyribus, de quibus mox. De primo in Menæis manu exaratis et excusis, et apud

Maximum Episcopum Cytherorum ἐν βίαις ἁγίων, ista leguntur : τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὁ ἅγιος Ζήνων πύσσαυ χρυσθεῖς, καὶ εἰς πῦρ βλήθει; καὶ θόρυγι ἐνδον τῆς πυρᾶς τρωθεῖς τελευτῶσι. Eodem die S. Zeno pice illitus, et in ignem conjectus, et hasta in medio rogo vulneratus, martyrio consummatus est. Eadem tormenta continentur eo, quod Menæa præmittunt, disticho

Ἀθλῶς τριπλοῦς Ζήνωνι πύσσα, πῦρ, θόρυ,
Οἶμαι, δι' ἣν ἐπάσχει ταῦτα, Τριῖδα.
Zenoni si pugna triplex, pice, ignis, et hasta :

Ob Trinitatem pertulit istæ; reor.

circa elogium
S. Zenonis.

Interim Sirlotus, quia προθόρυγι, a nominativo θόρυ, hasta, apprehendit τοπι, θόρυ, a recto θόρυ pellis, prænotatum elogium sic Latine reddidit. Eodem die S. Zenonis, qui pice illitus, et in ignem conjectus detracta pelle, in medio rogo martyrio consummatus est. Et hæc in Romanum Martyrologium, citato ad Notis Menologio, transierunt sub ista formula : Eodem die S. Zenonis, qui detracta pelle pice illitus, in rogam conjectus est : quod quomodo sit corrigendum ex dirtis jam patet.

Est Zeno Afer, cum aliis Martyribus relatus ad diem x Aprilis, ut supra diximus ad elogium S. Pompeii, verum quia illum referant Græci capite plexum, potius hunc ab illo diversum arbitramur.

An idem 10
Aprilis refe-
ratur.

DE SANCTIS QUINQUE PUELLIS
EX LESBO MARTYRIBUS

V APRILIS.

Aliquibus
juvenes,

Precitatum Guillelmi Sireti Menologium, jam a nobis in S. Zenone correctum, de hisce quinque Martyribus ista tradit: Eodem die quinque Martyrum, juvenia ex urbe Lesbo. Est Lesbos insula, et in ea urbs, in mari Ægæa, inter Chium et Troadem: sed ea potius patria quam palestra Martyrum videtur fuisse. Hoc Menologio ut ante citata, in hodierna Martyrologia Romano ista leguntur: In Lesbo insula passio quinque Sanctorum Martyrum, ubi per vocem Sanctorum, positum loca Juvenum, indicantur virilis sexus fuisse. Prævit Galesinius qui in suo Martyrologio ista habet: In Lesbo insula Sanctorum quinque Martyrum, qui etsi admodum adolescentes, Christianæ virtutis robore martyria constanter fortiterque obierunt. Citantur in Notationibus tabule Græcæ; sed quænam illæ sint, non indicatur. Huc etiam respiciunt monachi Servitæ urbis

Bononiensis in platea majore, apud quos dicuntur a Masino asservari reliquiæ Quinque Martyrum. Verum puellas fuisse evincunt Menæa, in quibus ista habentur: τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ μύρια τῶν ἁγίων πέντε Μαρτύρων, νεανίδων τῶν ἐκ Λέσβου. Eodem die memoria sanctorum quinque Martyrum, quæ erant puellæ ex Lesbo. Forsan loco νεανίδων, puellaram, assumptum est nomen νεανίσκων juvenum. Verum lectionem Menæarum confirmat MS. Synaxarium Chifletianum: in quo dicitur νεῦρε puellæ seu virgines; et genus martyrii exprimitur, dum gladio martyrium consummasse traduntur. Quæ omnia explicat, adjunctum in gladio occisæ Menæis distichon.

verosimillius
puellæ fue-
runt,

Ἀθληφόρου τῆθισι Λέσβις νεῦρε
Μίαν, δύο, τρεῖς, τέσσαρες, πέντε, ἕξ.
Felice pugna ensis puellas Lesbias
Unam, duas, tres, quattuor, quinque abstulit.

B

CL. II

DE S. CLAUDIANO PERSA,
MARTYRE IN MESOPOTAMIA.

E

SECL. IO
IV. AUT. VII

Nisibis fide
Christianæ
celebris,

relicta Sapori
Regi Persarum:

ibidem perse-
cutio nota
sub Isdegerde.

Ilustres Orientis provinciæ sunt Mesopotamia et Assyria, distinctæ Tigri fluvio, qui est terminus Imperii Romani et Persici. Hæc olim Assyria ad Persas idololatrias, et Mesopotamia ad Christianos spectabat, variis urbibus Episcopatibus exornata. Ex his Nisibis habuit S. Jacobum Episcopum, contra Arianos in Concilio Nicæno et aliis illustrem fidei Christianæ propugnatorem: cujus res præclare gestæ erant illustrandæ ad xv diem Julii. Ibidem sub Juliano passus est S. Dometius monachus Persa, cui sacer est dies septimus Augusti. Juliano successit Jovianus, qui ut fidem Christianam per Imperium Romanum restitueret, pacem cum Sapore Rege Persarum ad triginta annos sancivit, et Nisibi civitatem maximam, populi in Mesopotamia residui salutis consulturus, Persis concessit, anno Christi dccxiii. Consule Theophanem et alios. Prima persecutio nota est sub Isdegerde Rege Persarum, cum Abdas, Regiæ Persarum urbis Episcopus, præpostero zelo templum igni sacrum succendisset. Fuerunt tunc plurimi Christianorum neci traditi, multi etiam ad Romanos transfugerunt, quibus adjuvandis declarantem pietatem S. Attici Episcopi Constantinopolitani, tradidimus ex Socrate in hujus Vita viii Januarii num. 30.

an tunc oc-
cubuit S.
Claudianus

Persa,

2 Hæc persecutione, omnibus circumstantiis perpensis, arbitramur potuisse S. Claudianum Persam martyrii palmam coronari. Id suadent quatuor millia et sexcenti monachi in monasterio aliquo Mesopotamiæ degentes, et Barsabanas Præfectus urbis Nisibens. Reperimus encomium hujus Martyris ad diem v Aprilis in illustribus Menæis MSS. asservatis in bibliotheca Ambrosiana apud Mediolanenses, et in duplici codice Taurinensi Ducis Sabaudie, quod hic Latine damus.

3 Martyrium Sancti Claudiani. Erat hic ex Perside prognatus, et a suis progenitoribus fidem

Christianam edoctus. Cum autem annos ætatis nactus triginta, audivisset ex Sacro Evangelio ista verba; Qui non reliquerit patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut possessiones, non potest meus esse discipulus; repletus Spiritu sancto reliquit omnia, et discedens ad monasterium, factus est monachus. Cum deinde strenue in sacris institutionibus esset exercitus, desideravit etiam per martyrium vitam suam Deo consecrare. Quapropter cum suborta esset contra Christianos persecutio, et qui cum eo degebant monachi, alio commigrassent; ipse solus permansit. Captus ergo interrogatur de quatuor millibus et sexcentis monachis, et adducitur ad Barsabanam urbis Nisibensæ præfectum: a quo jussus adorare solem, noluit obedire, sed magna constantia Christianum se esse professus est. Traditur ergo decem militibus: a quibus violenta ambarum manuum distentione laxatus est, humeris loco suo motis. Fustibus deinde percutitur, et a viginti militibus per terram trahitur, per partes genitales constrictus. Cumque adhuc constans in fide Christiana profitemda consisteret; venter ejus multis lapidibus contunditur; deinde lumbi et aliæ corporis partes infra manillas cultris conscinduntur: ac denique caput gladio aufertur.

Monachus,

gravia tor-
menta passus,

F

4 Hactenus illud encomium: quo hic transcripto, reperimus in Vita S. Anastasii Persæ, a nobis ad diem xxv Januarii ex MSS. Latinis edita, eum Cæsare in Palæstina adductum ad quemdam Barzabanam, sive ut in Actis Græcis habetur Marzabanam, sub Cosroe Persarum Rege, secula Christi septimo. Si alius alibi repertis monumentis videatur S. Claudianus in ista potius quam superiori persecutione, passus, volumus refragari.

an forsā
sub Cosroe?

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRIS,
SUB GEISERICO IN PASCHATE PASSIS.

G. H.

CIRCA AN.
CCCCLIX

Historia
Martyrii

Victor, Uticensis seu Vicensis in Africa Episcopus, sæpius cum laude memorandus venit, quod gloriosa certamina pro fide orthodoxa, in persecutione Wandalica, sub Geiserico et Hunerico Regibus Ariani suscepta, posteris scripto transmiserit, auctor coævus. Hinc ad præsentem diem quintum Aprilis referenda sunt sequentia ex libro primo :
Quodam tempore Paschalis solennitas, agebatur, et dum in quodam loco, qui Regia vocitatur, ob diei Paschalis honorem nostri sibimet clausam ecclesiam reserarent, comperiunt Ariani. Statim quidam Presbyter eorum, Andiot nomine, congregatam armatorum manum, ad expugnandam turbam innocentium accendit. Introeunt evaginatis spathiis, arma corripiunt, alii quoque tecta conscendunt, et per fenestras ecclesiæ sagittas spargunt. Et tunc forte audiente et canente populo Dei, Lector unus pulpito sistens, Alleluaticum melos canebat. Quo tempore sagitta in gutture jaculatus, cadente de manibus codice, mortuus post cecidit ipse. Nam et alii quam plurimi sagittis et jaculis, in medio crepidinis altaris, probantur occisi. Qui autem gladiis tunc interempti non sunt, postea pœnis attriti, regio jussu omnes pene necati sunt, præsertim maturioris ætatis.

Hæc Victor, cujus auctoritate in Notis allegata, ista memorantur in hodierno Martyrologio Romano : In Africa passio sanctorum Martyrum, qui in persecutione Geiserici Regis Ariani, in die Paschæ, in ecclesia cæsi sunt : quorum Lector, dum in pulpito Alleluia cantaret, sagitta in gutture transfixus est. Addit Baronius plurima de usu canendi Alleluia, quæ ibidem legi possunt. Idem Baronius in Annalibus eadem ex Victore transcribit ad annum cccclvi, numero xx, subditque horum omnium natalem diem, eorum Martyrum laureatum, annuatim in Ecclesia exhiberi Nonis Aprilis. Verum tum opportunius retulisset ad annum cccclix, quando cyclo Lxxv, Solis xx, littera Dominicali D, Solemnitas Paschalis celebrata fuit die quinta mensis Aprilis. Eisdem Martyres in Natalibus Sanctorum Canonice commemorat Constantinus Ghivius, eodem ex Victore desumpto elogio : quos Nicolaus Brantius Episcopus Sarsinæ his versibus honorat, in suo Martyrologio Portico.

dies natalis

annus ædis.

E

In templo renovans populus Paschalia festa,
In cælos carsus perpetuare volat.
In templi cæptum Levites, Alle, sagitta
Cogitur in cæli reddere, Laia, choro.

DE SANCTO THERMO
MARTYRE APUD GRÆCOS.

V APRIL.

Cultus sacer,

Celebrant Græci indicatum in Menæis Sanctum Martyrem Thermum, quem etiam exhibet Maximus Episcopus Cytherorum ἐν βίαις ἁγίων. In Menæis MSS. Divionensibus Petri Francisci Chifletii dicitur igne Martyrium subisse, quod idem tradit hoc distichon in Menæis excusis additum, cum allusione ad ejus nomen, quod calidam significat.
Θερμὴν ἔρωτος ἐνθίου Θέρμος φέρων
Θερμὴν πυρὸς φλέγοντος ὡς ψυχὸς κρίνει.
Calorem amoris enthei Therminus ferens,
Ignis calorem flammei frigus putat.
In duplici codice Taurinensi Ducis Sabaudix ista leguntur :
Καὶ τοῦ ἁγίου Μάρτυρος Θέρμου, καὶ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ μετὰ τῆς παιδίσκης : Et sancti Martyris Thermi et

sororis ejus cum ancilla. Verum de his fœminis mox seorsim agemus, quia alibi non indicatur quod prior, Κυρία seu Domina, fuerit soror S. Thermi. Ex hoc loco conjicimus corrupta fuisse Acta Græcorum, hoc die ex Lipomano relata apud Surium, in quibus Sancta Therme, soror Sancti Simeonis Episcopi, cum sorore sua et ancilla, traditur suspensa et serra in binas partes dissecta. Ista enim Martyr fuit appellata Tarbula, seu Tarbua, Tarbuta, ac Pherbuta : et sub hoc nomine est relata in eisdem Menæis ad diem iv Aprilis. Nos, cum Martyrologio Romano et aliis, Acta illarum, in Bibliotheca Romana descripta, damus xxii Aprilis. Ceterum quo loco aut tempore S. Thermas fuerit passus, non liquet.

Acta Græca
S. Thermes
corrupta.

F

DE SS. DOMINA ET ANCILLA
MARTYRIBUS APUD GRÆCOS,

G. H.

V APRIL.

Græci in Menæis excusis et opud Maximum Cytherorum Episcopum, post relatum Sanctum Thermum Martyrem igni combustum, sub titulo peculiari ista habent : Τῇ σὺν τῇ ἡμέρᾳ τῶν ἁγίων γυναικῶν, Κυρίας καὶ δοῦλης. Eadem die Sanctarum mulierum Kyriæ seu Dominae et ancillæ. In MSS. Menæis Divionensibus additur gladio occubuisse, et hoc confirmat distichon, in Menæis additum :
Ἐχρᾶν ἔπισθαι Κυρία τὴν Δουλίδαν,
Ἐκ γῆς τούσῃ πρὸς Θεοῦ διὰ ξίφους.
Dominae ire comitem decuit Ancillam suæ,
Terris per enseni emigraturæ ad Deum.
Diximus supra ad enconium S. Thermi, huic adjungi sororem ejus cum ancilla in MSS. Menæis Taurinensibus Ducis Sabaudix, quæ minus a nobis probari

ibidem insinnavimus. Quin autem Κυρία et Δούλη appellative accipienda sint, non autem sumenda pro nominibus propriis, vic dubitamus. Et de Ancilla quidem, non dubitavit auctor distichi, quando appellative Δουλίδα dixit, quæ erat in titulo Δούλη. De Domina minus hæsitaris, si ejusmodi correlativorum Martyrum, absque proprio nomine designatorum, conjugationes plures in Menæis celebrari animadvertas. Sic Mater cum duobus Filiis igne extincta memoratur ii Januarii : Mater et Filia Martyres gladio cæsæ, die xxviii ejusdem mensis : Pater et Filius crucifixi mensis Februarii die xiii : ac denique in præcedenti Martio die ix, Avus, Avia ; Pater, Mater ; duo Filii Martyres. Alia exempla, suis temporibus commemoranda, sequentes post hunc menses dabunt.

DE SANCTO TIGERNACO

EPISCOPO IN HIBERNIA.

CIRCA AN. DL.

Qua parte Ultonia, Hiberniæ regio maxime septentrionalis, adjacet Connacht et Lageniæ regionibus, habet Comitatum Caronensem, et in hoc Kilmorium Sedem Episcopalem, cui unita est altera Sedes Clochera : quæ ab Usserio tribuitur Tironensi, ab aliis Monachanensi Comitatu. Sub illa fuit monasterium Cluain-coais, a S. Tigernaco constructum, in quo diem suum extremum clausit. Hujus monasterii Abbates fuerunt appellati Comorbani Sancti Tigernaci, eodem plane modo qua Ardmuchonos Episcopos dictos fuisse Comorbano sancti Patricii, diximus ad hujus Vitam § 2 Appendicis. De Eochaidio Comorbano S. Tigernaci agit Colganus in sexta Appendice ad Acta S. Patricii ad annum 1030.

Abbates
Cluanenses
dicti Comor-
bani S. Tiger-
naci,

Hujus Vita
datur ex 3
MSS.

2 Vitam ipsius Sancti damus ex codice pergameno nostro, qui olim pertinuit ad collegium Salmanticense, et contulimus cum altero codice MS. Hugonis Wardæi Minoritæ Hiberni. Alium etiam codicem nacti sumus curante Henrico Fitzsimon, in quo nomina propria admodum varia proponuntur, ut lector ex notis poterit colligere. Addimus Hymnos ex MS. Wardæano. Auctor præfatur se miracula enarrare prout a majoribus traditum est : nec majorem a lectore fidem exigimus. Est enim scripta hæc Vita aliquam multis seculis post obitum S. Tigernachi, cum jam Archiepiscopi titulus cæpisset ab Episcopis Ardmachanis usurpari, uti sit num. 10; et verosimiliter post Anglorum dominatum in Hibernia firmatum.

eum hymnis,

Nomen in
Martyrologiis
die 5

et 3 Aprilis.

3 Antiquam ejus venerationem, quam ex jam dictis colligimus, confirmant MSS. Martyrologia, Albergense Canonorum Regularium, Ultrajectinum S. Hieronymi, et Leidense S. Cæcilie his verbis : In Scotia S. Tigernagi Episcopi et Confessoris MS. Bruxellese S. Gudilæ habet : Apud Scotiam. In MS. Florario Sanctorum ita legitur. In Scotia S. Tigernagi Episcopi et Confessoris. In Martyrologio Colonia anno mccccxc. excuso, Tigernagii habetur. In Lubecensi eodem anno Impresso, Germagii, prima syllaba per errorem typothetarum omissa. Maurolycus, Felicius et Ferrarius ista referunt : In Scotia Tigernaci Episcopi. Addunt Molanus, Galesinius, Canisius, et Confessoris. At pridie Nonas Aprilis refertur in Martyrologio Tamlacensi S. Tigernacus, Episcopus Cluaineosensis, et a

(C) Greveno, sed hic addit secundum alios hoc die celebrari ejus natalem.

4 Flornit S. Tigernacus sexto Christi seculo; qui recens natus mandante S. Brigida, in baptismo Tigernacus est appellatus, eoque postea iterum jubente, est in Episcopum consecratus; quod circa extremos S. Brigide annos fuisse factum arbitramur, obiisse autem illum ostendimus ante Acta S. Patricii num. 84 anno Christi dvi vel potius dxviii. Ex quo consequens erit Machadim Clocherensem Episcopum, quem in gratiam nepotis sui Tigernaci jam etiam Episcopi expellere voluit Rex Eochachus, non obiisse anno dvi, ut scribit Usserius pag. 856, sed multis annis post.

flornit 6
seculo

5 Cum S. Tigernacus Episcopus, ne Cathedralam Clocherensem susciperet, in monte lateret; inuisit eum Duachus seu Dubtachus quintus Ardmachanus Episcopus, quem sedisse ab anno ccccxcviii usque ad annum dxiv tradit ex Annalibus Ultoniensibus Usserius pag. 874. Nos juxta dicta ante Acta S. Patricii num. 34 credimus Alildom, decessorem Dubtachi, solum fuisse ordinatum anno dxvi : quæ autem hic narrantur facile ad annum dxvi differri possunt. Extruxit dein S. Tigernacus monasteria Gabulnense et Cluenses, quod

Cluain-coais appellari diximus : et in hoc traditur aliquandiu circumsirisse, ac tandem ut censet Usserius eadem pag. 856, Nonis Aprilibus anno DL mortalitatem exuisse : quo tempore nomen Scotiæ solis Hibernis tribuebatur : et loca omnia ipsam Hiberniam in Actis denotant.

Interim hodierni Scoti, ad hunc quintum Aprilis in Breviario Aberdonensi celebrant S. Tigernacum, Episcopum et Confessorem in Scotia, sub Rege Alphino, an. mccccxix. Sed in alio Catalogo Sanctorum Scotiæ notatur annus dccccxiii. Camerarius in Menologio Scotico tradit S. Tigernacum, multis ac magnis laboribus pro Christo functum, ad extremum diem ultimum clausisse sub annum dcccix in Eskedalia provincia. Wilsonus citatis tabulis Sanctorum Hiberniæ et Molano, cum majore confusione, attribuit Scotiæ hodiernæ, asseritque vitam functum circa annum dcccxxx, et in E Scotia fuisse sepultum. Quæ omnia aut de aliis Tigernacis dici deberent, aut sane inepte videntur excogitata. In Vita B. Amnichi monachi inclusi Fuldæ, quam dedimus xxx Januarii, refertur aliquis Tigernachus, sed qui undecimo Christi seculo vixit.

VITA

Ex tribus codicibus MSS.

CAPUT I.

Ortus, educatio, captivitas, peregrinatio. Mortui resuscitati.

Venerabilis Præsul Tigernachus, regali ex progenie natus, nepos a Echachi Regis fuit, qui juxta b Clocherensem urbem extitit : de ejus sancti viri miraculis succincte aliquid enarrare, prout a Majoribus traditum est, necessarium duximus. Prædictus igitur Rex Echachus, cum tres filias pulcherriimas in palatio suo nutritas haberet; una ex eis c Dearfraych quemdam virum nobilem de militibus patris sui, d Lagenensem genere, nomine Corbreum, adamavit, Quæ cum ab eodem concepisset, donec pareret, a conspectu hominum se occultabat. Cumque filium pareret, mox pater ejus ipsum accipiens, ad patriam propriam cum festinatione perrexit. Dumque civitatem S. Brigide ingrederentur; mox B. Brigida, Spiritu revelante, adventum eorum intellexit; et familie suæ intimavit, dicens : modo honorabiles hospites ad nos veniunt; quos hilariter suscipere debemus. Ipsa vero beata Virgo obviam venit, ac in sinu suo puerum amplectens, ab Episcopo e Conlatheo baptizari eum fecit. Cui B. Virgo nomen imponens, dixit : Quia multorum Dominorum et Regum nepos est, Tigernach vocetur. Quo peracto, pater puerum secum ad patriam suam perduxit, illique eum nutriendo diligenter educavit.

a b
Prognatus
avo Echacho
Rege,

c
d
patre Cor-
breo ;

E
mandante
S. Brigida,

e
Tigernacus
appellatur :

captivus in
Britanniam
abductus,

2 Post hæc sanctus puer a piratis, patriam illam deprædantibus, capitur : et ad Regem Britannorum captivus ducitur. Qui pro venusti vultus specie, et Dei gratia in eo rutilante, in tantum dilectus est, ut eum in lecto suo secum dormire permetteret. Sed tamquam alter rubus Moysi apparens, lectus regis multotiens ardere videbatur. Tunc Regina dixit : Puer Hibernieusis hunc ignem de cælo super nos descendere facit; quapropter a nobis removeatur, et inter nostros filios in aliorum lecto jaceat. Cum vero inter duos filios Regis de nocte dormiret, mane inventi sunt ambo mortui. Rex vero et Regina,

filios

A filios suos defunctos videntes, miserunt ad sanctum virum nomine *f* Movennum, rogantes ut ad eos veniret, et quid faciendum esset in hoc facto indicaret. Qui cum venisset, sancto puero indixit, ut inter defunctos jaceret, eisque ut secum resurgerent juberet. Qui mox sancti viri jussis obediens, unius vertici alterius vero oculis manus imprimens, eos Christo in se operante, ad vitam resuscitavit. Quorum unus, ob memoriam miraculi, clausis oculis; alter vero calvo vertice, quandiu vixerunt, remanserunt.

3 Deinde beatus puer libertati restitutus, sancti Movenni disciplinis et monitis in Rosnatensi monasterio, quod alio nomine Alba vocatur, diligenter instructus, in virum perfectum scientia et moribus est proventus. Cum autem quadam die praesente magistro dominaret; vir sanctus diligenter eum intuens, ipsum primo anhelam albi coloris, secundo rubri coloris, tertio flavo colore infectam ex ore efflare deprehendit. Cui excitato ait: Fili quid vidisti? qui respondens ait: Tria flumina de caelo manantia, ori meo infusa esse somniavi, quorum primum lactis novi, secundum vini, tertium olei fuit, et post haec virum venerandi et candidi habitus assistentem vidi, qui vaticinatus est mihi dicens: In terra matris tuae claram fundabis ecclesiam: quod de Cluanensi monasterio dictum esse certissime probatur.

4 Post haec accepta benedictione magistri sui Romam abiit; atque inde Sanctorum Apostolorum Petri et Pauli reliquias asportans, ad patriam suam, secundum quod in praefata visione admonitus est, redire festinavit. Cum autem beatus vir, sancto enim *g* Kerauo Euchadii filio comitante, iter ageret hyemali tempore; ad civitatem S. Martini pervenit: ubi in hospitio, in quo novem defuncti illa nocte jacebant, susceptus est. Tunc S. Keraus Comes ejus, immoderatis clamoribus plangentium misectus, B. Tigernacho dixit: Toti hac nocte omnipotentem Deum deprecemur, quatenus per suam ineffabilem clementiam hos mortuos resuscitare dignetur. Ac continuo pius Pater, caritatis visceribus plenus, sancti viri petitionibus acquiescens, puras atque devotas orationes pro illis ad Dominum effudit. Qui dilecti amici sui postulationes ad eum vacuas redire non ferens, ad laudem et gloriam sui nominis et servorum suorum, illos novem mortuos ad vitam revocavit. Tunc Tigernachus, et Keraus dexteris sibi invicem societatis dederunt.

5 Cum autem homo Dei ad mare Hiberniensem perveniret, contigit ut tunc filia Regis Momoniensium, Ethnea nomine, ad conjugium Regis Britannorum de Hibernia allata, ab ejusdem militibus duceretur ad portum, in quo vir Dei prosperum expectabat ventum. Quae videns beatum virum cum discipulis suis in portu, deprecabatur eum, dicens: Sancte Pater, ne me apud infideles remanere permittas; quia Christo me devovi, cujus fidem et dilectionem tota mente retineo. Tunc beatus vir deprecatus est milites, ut puellam sibi dimitterent. Qui precibus sancti viri annuere despicientes, ad Regem Britannorum eam perduxerunt. Quae ipsa nocte, *h* postquam invite uno cum Rege est collocata lecto, in eodem protinus mortua est. Rex autem admirans quod ei acciderat, interrogavit de his milites, quae in via egerant; et, ut omnia secundum ordinem veraciter sibi narrarent, praecipit Qui Regis jussioni obtemperantes, se quemdam peregrinum Clericum, sibi puellam dari rogantem, contempsisse; et ejus petitionibus nolle consentire, retulerunt. Quibus Rex jussit ut statim puellam mortuam ad sanctum virum sine mora perducerent. Quo facto, vir Dei corpus puellae in tunica reponens, nantis navigare praecipit. Cumque vela in altum sustulissent et a terra aliquantulum elongari cepissent, interim vir Dei ad Missam se praeparavit.

A rilis T. I.

rat celebrandum. Cum autem tempus adesset aptum ut aquam vino commisceret; divino nutu, secundum morem solitum, cecidit stilla aquae de caelo. Postquam autem prospero navigio ad portum pervenerant peroptatum, homo Dei ad puellam se convertens, ait: O Ethnea, longo gravata es somno. In nomine Jesu Christi surge, et prior omnium nostrum de navi descende. Quae continuo surgens, cum admiratione adstantium, incolumis de navi est egressa. Quae postea toto vitae suae tempore in utriusque hominis castitate, Deo devote servivit.

D
EX MSS.
post Missae
sacrificium

resuscitat.

ANNOTATA.

- a *Infra* Eochodius dicitur, quod nomen valde commune fuit apud antiquos Hibernos, in MS. *Fitzsimon* appellatur Confuth.
- b *Idem* MS. Clunensem urbem: sed hoc est monasterium in diocesi Clocherensi, adeoque coincidit.
- c *Idem* MS. Dervail.
- d *Idem* Laginiensi, nomine Lormock.
- e *Idem* S. Collardum appellat.
- f *Colganus* hunc refert: Martii et appellat Monenenum, sive Monnenium, et facit Episcopum Cluanfer-tensem. Nos inter Praetermissos de eo egimus.
- g In MS. *Fardwi* Kieranus.
- h MS. nostrum priusquam. At MS. *Fitzsimon* ita habet: Cum ducta esset ad Regem invita, et in lecto ejus collata, protinus mortua est.
- i MS. *Fitzsimon*, in cordis munditia, et corporis castitate.

CAPUT II.

Varia Monasteria constructa. Miracula. Obitus.

Aliud quoque miraculum per eundem virum Dei factum referendum esse judicamus. Thuribulum enim, quod in portu Britannico, de quo venerant, per oblivionem reliquerunt; in portu Hiberniae, ad quem pervenerant, invenerunt, a Deinde ad monasterium S. Brigidae Virginis [communis] consilio progressi sunt, quae eos cum magno gaudio ac ingenti honore suscepit: et crastina die, miraculis, quae Divina potentia per sanctum virum ibidem egerat, auditis, suam locam sibi et successoribus suis devote B. Brigida in perpetuum concessit. Crescente beati viri fama populus undique ad eum confluebat, et ejus salutaribus monitis ad fidem Christi conversus, baptizati sunt.

Thuribulum amissum recipit:

a
a S. Brigida excipitur:

multos convertit:
p

7 Inde vero ad terram Momoniensem pervenit, in qua erat idolum, de quo daemon responsa dans adorabatur ab hominibus. Daemon vero adventum viri Dei suis praenuntiavit, ac eum hypocritam et seductorem nominans, suis cultoribus eum jugulare persuadebat. Qui mox consiliis sui principis obsequentes, ad occidendum virum Dei se praeparaverunt. Sed vir Dei, fidei clypeo munitus, et consueta arma devotarum orationum apprehendens, Christum deprecatus est, ut eorum furorem mitigaret. Quibus statim per misericordiam Dei placatis ait: Cessate, miseri, et mihi annuite, ut vobis illum quem colitis, in sua forma ostendam. Quo dicto signum Crucis idolo imprimens, demonem in forma sua turpissima coram omnibus assistere coegit; atque illum mala sua confiteri compulit. Cui vir Dei in quandam rupem, in mari i rope positam, ubi luctus et ululatus ejus multotiens auditur, ire praecipit. Omnes vero Idololatrae illi, cultum daemonum relinquentes, fidem Christi confitentes, a sancto viro baptizati sunt.

feroces homines

in arcem suam conspuerantes,
mones reddidit:

et demone vultu depulso,
Christianos factos baptizavit.

8 Deinde ad suam patriam reversus, locum in quo monasterium fundaret a Rege terrae, nomine *b* Fia-

EX 308.

*Flachrio Rege
adjuvante
monasterium
extruit :*

*eique victo-
riam impe-
trat.*

*mandante
S. Brigida*

*consecratum
Episcopus :*

*ab ovo Rege
Clochorensium
Sedem obla-
tum respuit :*

*latet in
reinde :*

*invisitur a
Daacho Ar-
chiepiscopo
Ardmachano.*

r

*quem in redi-
tu mortuum
divinitus
agrosens.*

A chrio, postulavit. Cui ille quod petierat tradere non distulit; suisque, ut circa eundem locum fossam profundam facerent, praecepit. Insuper possessiones agrorum ad opus monasterii in perpetuum dedit. Denique cum quadam necessitate Rex compulsus, ab aliquo ministrorum suorum parum feni, quod plantae suae in calceamento supponeret, ipse postulare; hoc accepto eidem ait: unde hoc habuisti? Ille respondit: De terra, quam viro Dei tradidisti. Tunc ille clara voce coram astantibus ait: De fructu terrae, quam Deo obtuli, modo in posterum in meis usibus vel meorum necessitatibus nunquam utar. Postmodum vero devotus Rex virum Dei obnixè rogavit, ut ad Regem caeli preces funderet, quatenus de hostibus, contra eum crastina die pugnaturis, victoriam obtineret. Quod sanctus Pontifex se facturum promisit, atque complexit. Sequenti etenim die hostes priusquam arma armis iungerent, terga verterunt, et plurimi ipsorum secundum opinionem insequentium, interfecti atque decollati sunt; vere autem propter sancti viri orationem, tantummodo fugati, sed non interfecti. Denique Rex ejusque exercitus ad propria redeuntes, decollatorum capita secundum estimationem eorum secum tulerunt; sed non vere capita hominum, sed glebas palustres cum suis feniis probis esse cognoverunt? Hocque cognito beatum virum glorificarunt, ejus precibus hostibus exercitus neminem laedens, a nemine laesus, in fugam conversus est.

B 9 Fundato autem ibi monasterio, religiosisque Fratribus ibi relictis, ad matrem suam spiritualem, quae cum olim de fonte baptismatis levavit, sanctam videlicet Brigidam, in Kildariensi monasterio tunc commorantem, profectus est. Quae mysticis signis ac spiritu Dei revelante communita est quod filius suus spiritualis Episcopali dignus esset honore. Convocatis igitur Episcopis eum ad Pontificalis Ordinis apicem proveli fecit. In hoc enim a Clero et a populo totius Hiberniae erat ipsa Brigida privilegiata, ut quemcumque ipsa ordinandum indicasset, ab omnibus eligeretur. His itaque peractis venerabilis Praesul Tigernachus, cum licentia Virginis et Episcoporum, ad Regem e Bochodum, avum se licet suum maternum, gressum tetendit. Qui cum magno suscepit eum gaudio, tantum enim ac talem se habere nepotem, non medioeriter gratulabatur. Nec non et viscera materna viso filio, ineffabili repleta sunt laetitia. Praefatus vero Rex carnali devictus amore, Sancti Episcopi Machadii dignitatem ac Sedem, Clochorensis scilicet monasterium, eidem obtulit; seque praefatum Episcopum a suis finibus expulsurum promisit. Quod vir Dei, veluti honoris mundani verus contemptor, abhorrens, Regem parentesque fugiens, protinus abscessit; ad montemque procul positum festinus gressum direxit ubi in cella, quam ibidem fundaverat, diu permansit.

C 10 Fama autem sanctitatis ejus atque virtutum circumquaque diffusa, religiosi viri ad conspectum delectabilem utilesque collationes, et sanctitatis ejus exempla imitando undique convenerunt. Quorum unus fuit vir venerabilis Duachus, egregius Patriciae Sedis Archiepiscopus; quem ille pio affectu, hilarique vultu suscepit et corporali et spiritali refectione pro viribus pavit; atque pro eo crastina die in viam pergente devotas orationes ad Deum fudit. Archiepiscopus vero Ardmacianus iter agens, eadem die in e Marchuireglas, hoc est in campo quodam sic dicto, morte praeventus est: quod protinus, spiritu Dei revelante, viro Dei cognitum factum est. Qui mox aurigae suo praecepit, ut equis currum imponeret; eoque currum ascendente, ut oculos non aperiret, sine ejus licentia, praecepit: Angelos enim se comituros in illo itinere praecevit. Insuper

se illo die equorum habenas esse recturum promisit: **D** quod et fecit. Ascendente itaque eo currum, mira celeritate, Angelico ductu viam prolixam pertransibat. Quod auriga persentiens, miro stupore percussus, capite discooperto, contra jussa Praesulis, sed non impune, circumspexit; alter enim oculus ejus statim crepuit; quem beatus Pontifex, signo crucis edito statim sanavit, cujus signum in oculo ejus, depictum, quamdiu vixit, apparebat. Cum autem ad Archiepiscopi corpus exanime pervenisset, aquam benedicens, illud adpersit. Pehinc flexus in terram, Deum omnipotentem, suppliciter deprecatus est, quatenus ad ostensionem suae omnipotentiae, defuncti servi sui animam ad corpus redire juberet. Mox ut orationes complevit, qui erat jam mortuus, incolumis surrexit, ac dixit: Tigernachus in terra, Tigernachus in caelo: hoc est, in terra corpore, in caelo animo et conversatione. Post haec sancto Viro dato osculo pacis, ac fide in perpetuum inita, a se invicem discesserunt.

11 Non multo post tempore Angelus Domini apparens, dixit ei: Ad ultimos fines regionis, cui Tachodrus Rex avus scilicet tuus praesidet, perge ibi inter Occidentem et Austrum loca sancta Deo auxiliante fundabis. Qui continuo Angelicis jussionibus obaudiens, iter suum corpit. Cumque ad locum promissum pervenisset Gabalense monasterium ibi construxit: ubi cum sancto suo collegio Regi saeculorum mirabiliter servivit, ac miraculorum coruscationibus instar solis fulsit: de quibus pauca dicemus. Aliquando septem obsides, pro crimine parentum jam morti destinatos, ab eodem Rege, filio Cormaci, liberos sibi dimitti postulavit: quos ille tali dimisit pacto, scilicet ut ipse de majori quod incurreret periculo per virum Dei liberaretur. Quod postea completum est. Nam cum hostes super eum in ipso oppido ex improvise ruerent, nomenque sancti patroni sui Tigernachi, ne ab inimicis occiderentur, ipse et uxor ejus, devotissime invocarent; divina potentia, ne eos hostis agnosceret, protexit, ac illatos ire permisit. Obsides autem illos beatus Vir Clericos fecit, de quibus duos ad Episcopalis ordinis cultum provexit. Uxoris quoque praedicti Regis Bardabae vulvam, vitio sterilitatis huc usque conclusam, signo salutiferae Crucis consignavit: quae postea eadem Regi filios duos genuit, quorum unus nomine Fechinus, id est pater Presbyterinae gentis, alter vero Romanus Abbas fuit.

12 Quadam vero altera die accipitrem, gallinae pullum rapentem, aspiciens pius Pater; visceribus caritatis plenus, eidem praecepit ut pullum matri sine ulla lesione permitteret: vixque verba compleverat, et statim praecepto viri Dei obtemperans, pullum gallinae remisit. Insuper ne ausu temerario id iterare praesumeret, ei sub interdicto sic praecepit, dicens: Tu trique generis aves, ab hoc die impetrum. Gaballiniensis Monasterii gallinarum custodes eritis, non raptores. Quorumdam quoque familiarium suorum, in lacu Erne vicino laborantium, necessitati ob immanissimam tempestatis violentiam compatiens, exoravit Dominum; et illi continuo tempestate sedata, a mortis faucibus sunt liberati, et ab illi die in eadem parte stagni per virtutem orationis ejus nullus demersus est.

13 Interea vir Dei divina inspirante gratia admonitus est, ut dilecto suo Congallo monasterium illud regendum committeret; Ipse vero versus Orientalem plagam longe ad ampliolem et fertiliolem terram, ubi monasterium construeret, properaret. Quod vir Dei continuo complexit, et postmodum Clu-neosense monasterium fundavit: ubi sacrorum virorum ac monialium multitudo ab antiquo fideliter Deo deservivit **g** Triginta vero aetatis suae postremis annis

*cursu per
Angelos ce-
lesterrime ducto,*

*e' auriga
inobediente
juncto*

*aqua bene-
dicta resuci-
tat*

*monitu Ange-
lico Gabal-
ense monaste-
rium con-
struit :*

12

*Edm Regem,
ne ab hoste
occideretur,
invocatus
illatum ser-
vat :*

*Regina steri-
litate signo
Crucis uer-
tit :*

1

*pullum galli-
nae ab accipi-
tre raptum
liberat :*

*pericula
submersis
avertit :*

*Clancosense
monasterium
fundat :
creas ante
obitum
inter melo-
dum Angelo-
rum in caelos
migrat :*

A annis, corporis, non mentis, cæcitate percussus, in
secura sua cella persistens solus, contemplativæ
vitæ dulcedinem degustans, anachoreticam vitam
quasi ducebat. Appropinquante vero hujus vitæ ter-
mino, multitudo cœlestis exercitus obviam animæ
ejus descendens, eam de sancto corpore suaviter
atque quiete suscepit, ac de peregrinatione hujus
incolatus ad cœlestem patriam cum dulci melodia
secum perduxit, ubi perenni perfruitur gloria, in
secula seculorum. Amen.

HYMNUS AD VESPERAS.

Adest dies celebris Sancti Tygernaci,
Quem Clerus et populus debet venerari,
In qua senes cum pueris decet collatari.
Nos oportet hodie valde gloriari;
Dum velimus alibi per hunc honorari;
Namque sic merebimur ad hoc exaltari.

Solum instat cuilibet festo Viri sancti
Lux solennis omnibus festum sui Sancti,
Poli portas aperit qui se postulanti.
Sanitatem erogat sicut infirmanti :
Datur uni crede sic cetera perroganti :

B Jubilemus itaque hæc ita præstanti.

Templum sui corporis caste custodivit,
Præter quod sit licitum nihil concupivit :
Et mandatis Domini semper obedivit;
Spiritalis tritici semen erogavit;
Dogmatizans populis culpas relaxavit;
Sua dans pauperibus se Deo donavit.
Meritis et precibus hujus deprecamur,
Ut jungi cœlestibus Christo mereamur,
Et regno eum Angelis cœli maneamus. Amen.

HYMNUS AD MATUTINUM.

Tygernach igne gratiæ, amans superna quærere,
Direxit ad spem patriæ, intentionem Pontifex.
Dulces dapes deseruit, ventris repellens crapulam,
Carnes redegit inlucens, libidinem multum premeus.
Unam probans scientiam, contempsit vana discere :
Elationem comprimens, superbiam vitaverat ;
Honorem omnem respuens, laudes inanes fugerat :
In caritatis culmine, præ ceteris exereverat.
Spretis caducis actibus, vitam quesivit splendidam :
Mentem trahens a seculo, iter paravit plurimis.
Multis sonans miraculis, verbis docens et moribus,
Morbos mederi fecerat, donum salutis, largiens.
Cæcis aperte cernere, claudis gradiri contulit ;
Et mortuos ab inferis, ad vitam excitaverat.
Christum precemur viribus, Sancti Tighernaci Præsulis,
Nobis eum illo perfrui, donet beata gloria. Amen.

ANNOTATA.

a Reliqua hujus numeri desunt in MS. nostro et
Hartmanno, et sunt in MS. Fitzsimon.

b MS. nostrum Fiachra, MS. Fitzsimon Ferrath.

c MS. Fitzsimon Cohn et supra Confath, ut in aliis
supra Echaus dicitur.

d Aliis Dubtachus 3 Episcopus Ardmacanus, de E
quo supra egimus.

e MS. Fitzsimon, in campo Glassensi.

f Idem MS. Sethinus. id est, pater plurimæ
gentis.

g Idem MS. Tigernacus vero anno ætatis suæ
postremo.

h Idem MS. sic fuit : xi Kalendas Januarii mi-
gravit ad Christum : quo die necdum in ullis Fastis
nomen ejus reperimus.

DE S. THEODORA VIDUA, SANCTIMONIALI THESSALONICÆ.

CIRCA AN.
D. CCLXXX

Memoria
sacra

Quod erat Romæ Martyrologium Arabico Æ-
gyptiacum in collegio Maronitarum, atque a
Gratia Simonio ex Arabica in linguam La-
tinam transferri nobis curavit Athanasius Kir-
cherus noster, celebrat ad diem quintum Aprilis memo-
riam sanctæ matris Theodoræ : quæ verba in Menæis
excusis et manuscriptis Græce sic efferuntur. Τῇ αὐτῇ
ἡμέρᾳ τῆς ὁσίας μετὰ τὸν Θεοδώραν, τῆς ἐν Θεσσα-
λονίκῃ : quæ scilicet Thessalonicæ, urbe Macedoniæ

C notissimu, vixit : et illud additur distichon :

Ἐν πολλοῖς πολλοῖς θυγαῖς Θεσσαλονίκῃ,
Ἔχεις καὶ σπεύδον ἔλθον τὴν Θεοδώραν.

Thessalonica, multa si jactas bona,
Hæc inter etiam possides Theodoram.

Dei vitæ ejus encomium illustre hujusmodi sequitur.

2 Sancta hæc Theodora a tenera ætate Christum
desideravit : et rebus mundanis abdicatis in cœno-
bium ingressa, in monacham est attonsa : et omnes
virtutes amplexa simul ut unam, in iis consummata
evasit. Adeo vero obedientiam et venerationem
excoluit erga omnes cœnobii Sorores, et præsertim
Antistitam, ut post mortem etiam ostenderet virtu-
tem, quam exercuerat viva. Nam vitam suam adeo
puram, et ab omni prorsus macula intaminatam
custodivit, ut eam pro viva imagine suis Sororibus
reliquerit. Post mortem vero, cum jam longo fuis-
set tempore sepulta, contigit etiam Magistram seu
Præsidentem cœnobii ex hac vita ad Christum prohi-
eisci : et quia hæc admodum sancte, caste et reli-
giose vixerat, factus est ad hujus funus concursus
multorum hominum, inter quos erant illustres viri,
religiosi monachi et laici complures. Cum ergo sa-

excellit in
obedientia,

et vita pari-
tute :

era carmina et hymni decantarentur : et hypogæum
in quo S. Theodora jam pridem antea sita erat, ad
Antistitam illie collocandam aperiretur ; admiran-
dum accidit prodigium, quod spectatores præsentis
quidem in stuporem dedit, auditores vero postea
absentes ad salutarem peccatorum penitudinem
commovit. Loco enim opportuno ad spectaculum
præsentibus dato, videntibus cunctis, Theodora,
quæ jam diu in tumulo jacuerat, sese in arcum con-
traxit, tamquam viva, Matri suæ religiose locum
datura, honoremque debitum exhibitura. Quod ubi
omnes, qui aderant, spectabant ; attoniti exclama-
bant, solenne illud, Kyrie eleison, Domine miserere.
A quo tempore huc usque multa Deus per hanc
Sanctam Theodoram miracula patravit : nam et in-
sessos a daemonibus liberavit, et captos oculis ad
lumen reduxit, et ægros innumeros sanavit.

in sepulchro
revertit locum
datura
Antistite.

F

miraculis
claret.

3 Hæc Menæa, ex quibus eandem variationem edi-
dit Maximus Episcopus Cytherorum, ἐν βίαις ἡ. ὡς sa-
pius excusis. Dedimus Kalendis Februarii Vitam S.
Severi Episcopi Ravennalis, qui, ut traditur, ann.
23, corpusculo defuncte longe ante conjugis suæ
jussit, quatenus se dictu citius in latus declinaret,
et filio spatium sepeliendi præteret, quod factum
est : Similia plura in hoc opere nostro occurrant. Ple-
nam de Vita hujus S. Theodoræ historiam aliquando
certitisse, satis utique est credibile : sed ejus nullum hæ-
tenus indicium reperimus. Leo Allatus in sua de Si-
meonum scriptis Diatriba, ea quæ vere Metaphrastis
sunt, ab aliis certiorum vel incertorum auctorum lucu-
brationibus discernens, pag. 88 primus eos docuit Nico-
laum Cabasilam, circa annum mccc. Archiepiscopum
Thessalonicensem

Encomium
ex Græco
Nicolai
Cabasilæ.

A *Thessalonicensem, aliquod ejusdem Sanctæ scripsisse encomium, quod ubique quærentes tandem reperimus in Cæsarea Viennensi Bibliotheca, et favore eruditissimi nobisque amicissimi viri Lambecti, eidem Bibliothecæ nunc præfecti, descriptum accepimus, idque Latine redditum hic damus.*

4 *Est illud quidem, cum exaggeratione multa et facundia rhetorice affectatione scriptum, verbis quam rebus copiosius : multa tamen nos docuit ad historiam pertinentia, patrium scilicet Æginom; Antonium atque Chrysanthum parentes, quorum constantiam hæresis Ecclesiam obscurans probavit; utique iconoclastica, iis temporibus grassata, quibus sub Michaelæ Balbo circa annum Imperii ejus III, Christi MCCXXIII, ipso adversus rebellem Thomam occupato, et aliam omnem curam, ut scribit Leo Grammaticus hujus unice post habente, Creta, Sicilia et insule vocatæ Cyclades (a quibus non longe distabat Ægina) a Romano Imperio rescissæ sunt ab Afris et Arabibus. Etenim hujus irruptionis occasione, sive vim ejus reipsa senserint Æginetæ, seu vicinum periculum eos congerit suæ salutis consulere atque ad tutiora abire, Thessalonicam profugit, non ita pridem juncta matrimonio Theodora; ibique, post obitum Dei filiam, tandem sui juris effecta per mariti mortem, monasticum amplexa est institutum jam gradum : in quo ad profundissimam usque senectutem perseverans, videtur usque ad seculi IX annum circiter LXXX pervenisse aut etiam ultra. Atque hæc omnia nobis ex hoc Cæsariæ encomio cognoscenda præbentur, una cum titulo Μυροβλήτωρος, Unguentifluæ, et testimonio salutiferi olæ ex ejus sepulchro scaturientis, quemadmodum de Sanctis Nicolao, Demetrio, Catharina legimus, et hoc nona sequentibusque sæculis invenimus factum, ad plurimum aliarum sanctitute illustrium personarum venerationem in ecclesiis orientalibus comprobandam.*

ENCOMIUM

Per Nicolaum Cæsariam Archiep. Thessalonicensem.

Ex MS. Cæsareo Græco Bibl. Viennen.

PROLOGUS.

C *M*ultis tua decora admirantibus o Unguentiflua, et hinc quidem quæ maxime congrua rationi sunt atque imprimis necessaria tibi reddentibus, inde vero seipsos hoc dum faciunt exornantibus, præcipue quando sermonem de te oportune instituunt; æquum mihi quoque videbatur, ne solus exors apparerem tuarum gratiarum, eloquentiam omnem vincentium; sed et ipse tua ingressus encomia, meque et orationem meam iisdem exornarem; simul etiam, ut qui unus sum ex multis tuo sæpe beneficio fruitis, quam possum debitæ gratitudinis partem tibi exolverem. In his igitur præsens nobis labor consistit : quem quidem gravem atque difficilem portatu esse etsi nemo videat; nihil tamen formidandum est; quandoquidem magna hæc Sancta, non solum magnanimitatem in dicendo præstare solet, si quis forte pertractandis rebus inferior fuerit; sed etiam per ipsas illas quam maxime auxiliari. Deinde licet videam omnes qui de illa disseruerunt, vel nihil prætermisisse eorum quæ gesta sunt, vel saltem in eo studium magnū posuisse ut ipsa assequerentur : operæ tamen pretium fuit, me quoque vel similem dicendo utilitatem sectari, vel saltem non omnino manere otiosum. Quoniam vero non solum illis, sed omnibus omnino oratoriam artem profitentibus, si sermonem de Unguentiflua hac instituere aggrediantur, necessario usvenit, ut non modo non dicant quidquam quod ad rerum ipsarum accedat magnitudinem, sed nec dicturos se sperent;

absurdum omnino fuerit, solum me ex omnibus qui hæc tractarunt, solitiorum esse circa illa omnia, si post illos me quoque sermo deficiat, nec possim tot certaminibus respondere.

2 Equidem non ignoro quod oratoribus omnibus lex hæc sit posita, ut aut eloquentiam parem argumento adferant, aut silentium teneant; et quod res laudibus humanis majores omninoque comparationem transcendentes, a seipsis habeant ut sibi congrua nunquam consequantur encomia, non ex insufficientia laudatoris; ideoque contingit illis veluti ænigma quoddam, ut propter quæ necesse est eas prius aliis admirari, propter eandem nullas ipsas dicendo tractet. Attamen veræ rationi magis congruum esse censeo, ut volentes de talibus rebus agere, quibus omnis sermo succumbat necesse est, serio profiteantur, scire se talia aggressos, minime parem asferre dictionis excellentiam, nec indignari tamquam invidos eorum quæ sunt laudanda magnitudini, cum nihil præter suam opinionem accidat, siquidem non se, sed ipsas res voluerint prædicare. Imo veropotius convenit ea tractanda suscipere, quorum hoc ipso clarius elucescet dignitas, quod iis inferior nostra sit oratio. Quod si de omnibus istiusmodi rebus hæc necesse est dicere; manum mihi, sicut in aliis omnibus, hic quoque porrigat Theodora; neque permittat sermones multum inferiores videri iis, quos alii de ipsa protulere; quamvis omnino oporteat illos superari ab iis, quibus ipsa cumulata est, gratiis.

CAPUT I.

Patria, natales conjugium S. Theodoræ.

Juxta normam, laudationem aggredientibus tenendam, convenit ante omnia meminisse patriæ, ut inde nimirum exorsis, aptus deinde sit ad cetera progressus. Est igitur illa, earum quæ sunt in Græcia a insularum caput : nam magnitudine quidem, pulchritudine ac situ ceteras b omnes circumjectis exsuperat, et usque adeo mediocritatem excedit, ut videantur aliæ (tamquam nec conferri quidem cum Ægina valentes) eidem hilariter primas concedere : aeris vero annique temperie, et quæ hinc provenit commoditate, tanta fruitur; ut sola censi possit tum omnis circa hæc felicitatis promptuarium esse, tum suppeditare ceteris unde ipsam habeant cum multa abundantia; quo fit ut urbes c in ea sint plurimæ. Si vero his amplius aliquid addi possit ad gloriam, inde etiam accedit haud parum, quod optima incolarum complexione cunctis vel maxime sit superior, et ejus hac in parte prærogativa palam demonstratur. Id enim unde præ aliis singulariter gloriatur, tamquam imperium in omnes habens et primas in cunctis ferens, quodque revera est ad commendationem maximum, est prosperitas incolarum admirabilis et omnibus numeris tam absoluta, ut nihil eorum indigeat, quæ præcipue utilibus sunt necessaria, et cives inter se quamoptime habeat convenientes. Nam bonitate indolis morumque ornatu, et quibuscumque homini opus est ad vitæ honestatem, superant reliquos, veluti qui suæ patriæ apte congruant; et sicut illius laudibus tamquam propriis decorantur, sic ipsi commendationis addant plurimum, mutuoque se ornent et mutuam impleant felicitatem.

4 Horum autem pars non minima magnæ hujus Sanctæ fuere admirandi parentes, per quos ingressum ipsa in hanc vitam habuit : adeo enim inter cives omnes excelluerunt opibus, gloria, claritate generis, morum præstantia, Dei dilectione, et rebus quibuscumque (ut verbo uno absolvam) optimis; quantum illi et his quæ dixi, et aliis bonis cunctis antestabantur

D agnoscit facultatem suam

rerum dicendarum ineffabilitate vincit.

et auxilium Sanctæ implorat.

P

In Ægina insula, soli bonitate,

a b

c et incolarum ingenio felicissima

F

et Antonius Presbyterum

PER NIC. CÆSARI. EX MS. GR.

ejus patriam et parentes,

atque,

et titulus Μυροβλήτωρος.

Vide acta græco pag. LV

Auctor laudandum suscipiens Theodoram;

post alios plures,

A antestabant ceteris. Quis Antonium ignorat inter Sacerdotes ordinatum, et ante cunctos in rebus omnibus ordini suo congruis excellentem? qui reipsa demonstrans qualem operibus esse oporteat ejusmodi sortitum vocationem: cum satores hæreseon ecclesie incumberent, eamque offusa caligine obtenebrarent, tamquam aquila nubes procellosas transcendens, eorum concertationibus solus apparuit altior. Chrysantham porro quis non admiratur? non tantum propter religionem ipsius, et tam insigne erga eandem studium, ut ipsa quidem levius duceret omnia perpeti quam ab ea vel tantillum recederet, aliis vero tamquam communis curatrix pietatis præsidere; sed etiam propter compositionem suavissimam morum, et virtutum omnigenarum exercitationem, quarum causa merebatur fini Antonio, et magnæ hujus conjunctionis digna videri.

B Ita se habentibus illis et optima quæque in unum conferentibus, omnium maximum, ac veluti coronis, et præ ceteris eorum ornamentis longe præcellentissimum, magna atque admirabilis Theodora obtigit: signum eis manifestum præbens divinæ erga se miserationis, abunde demonstrantis, quanti ipsos faceret, et quod pro alia quacunque et præ omni mercede, illis, tantopere virtutem colentibus et per omnia proficere cupientibus, filiam dederit. Sicque, o mulierum præstantissima, omni ex parte effecta es optima, et cuncta tibi convenientia habuisti, patriam, inquam atque parentes; ut nuda quaque beata fores, et omnibus per omnia longe superior. Utrum vero non solum digna illis fueris ipsa, sed multo etiam admirabilior majorem melioremque te probaveris iis per quæ exornabaris, quis demum potest ignorare? Illustria igitur tua certamina, et magnos circa philosophiam agones, quibus multos in eadem cum laude versatos, victos a te longeque infra relictos clarissime demonstrasti, jam dicere aggredimur.

6 Et ea quidem quæ his instar fundamenti substrata, ac veluti maximarum rerum fuere præmia, quomodo non in admirationem stuporemque deducant aliquem, et futurorum faciant minime falsum vatem? Instituebatur quidem inter pueros, sed minime puerilem gerebat sensum; neque ad res ludicras convertebatur, voluptatem exinde captandam virtutis loco æstimans; sed divinis oblectabatur exercitationibus, sacris erudienda litteris. Æmulabatur autem, et socias habere expetebat, non assuetas illis contraria atque et malis in rebus versari, quod vitii est: sed adjuungebatur solisque convivebat iis, quas amor philosophiæ divinæque conversationis tenebat; utpote quæ felicitatem constitueret in illis dumtaxat rebus, quæ Deo placent, atque ad virtutem ducunt, et ineffabilem bonorum participationem conciliant. Sic igitur animo comparata, conjugio quidem usa est, sed usa est tantum, et nihil amplius; quantum scilicet opus erat, aliquam ad optima quæque tendentem, etiam conjugio subesse: ut quæ totam se dedisset philosophiæ, non respiciens in delicias aut voluptates, animique remissionem per eas captandam; neque gloria aut divitiis vinceretur. Solum enim Deo rebusque divinis inhærebat, et ad eum solum animi sui extendebat desiderium, suæque omnia ad illius dirigebat arbitrium.

8 Vera me dicere, vel hinc patebit, quod postquam propter graves barbarorum incursus patriam deserens, Macedoniam habitare cepit, materque effecta est; primogenitam prolem, juxta Pauli leges, dilecto sibi Deo obtulit, sanctoque piarum Virginum contubernio filiam tradidit. Etenim si possessionum partem dare Numini, magni est meriti animæque Deum diligentis; quomodo non omnem laudis humane excessum transcendent magnæ hujus Sanctæ

encomia, quæ non suarum fortunarum portionem aliquam vel simile quidpiam, sed propriorum viscerum genituram consecravit Deo? Sic ergo uni, ut dixi, Deo rebusque divinis inhærebat, et ad eum animi sui extendebat desiderium, suæque omnia ad illius dirigebat arbitrium; sic honorabile sanctumque conjugium et thorum immaculatum secundum Pauli vocem exhibuit, eamque totum Deo reservavit

ANNOTATA.

a Medium fere tenet Ægina ejus pelagi quod Atticam ab Achaia dividit, studiorum circiter 50 in circuitu, de maris imperio olim contendere ausa: in Sinus Saronici veluti umbilica.

b Versus Isthmum, Salamis Pharmacusæ duæ, Atlanta et aliæ minores quædam: Belbina, inter Ægnum et litus Atticam; versus Archipelagum vero pleno mari, nulla; sed circa utrumque litus, et ab Ægina remotiores, varix.

c Nominantur in ea, ipsa Ægina, insule nomen faciens, quod in Engiam vertit hodiernus unus; Aphæ fanum, Jovis Panhellenii mons.

CAPUT II.

Vita monastica et virtute S. Theodoræ.

P Postquam autem vir ejus e vivis excessit; statim illa non jam filiam suam, non extraneam aliquid, sed semetipsam obtulit Deo, hostiam viventem, sanctam, bene placentem (quamquam nil minus antea obtulerat) filique se jungens, et comam deprensens, totam sese divinæ tradidit philosophiæ; gaudens quidem sibi gratulans de tam felici ad quæque pulcherrima cursu; Deo vero gratias agens, pro tam admirabili providentia, quam erga ipsam magnifice demonstrarat; iis frui concedens, quæ a principio amaverat, et in votis habuerat, atque rebus omnibus aliis pluris fecerat. Sic igitur animo comparata, atque agones philosophicos ingressa, non tanquam adversus carnem et sanguinem, sed adversus principes et potestates tenebrarum harum certatura, eum habuit successum, et sic labores superavit, ut omnes in stuporem verteret admirationemque, velut quæ pene hominis conditionem esset supergressa. Et primum quidem humilitatem atque dilectionem, velut bonorum omnium conciliatrices sectata est; quas videbat non solum cunctis esse præstantiores, sed et fundamenta totius hujus divinæ philosophiæ: tum quia sic Dei mandata præcipiebant, tum quia persuasa erat sibi convenire non nisi fundamentis jactis ædificare.

9 Has ergo maximas longeque dignissimas virtutes esse considerans, adeo generosè subivit labores exercitationis, adeoque recte egit, ut in nulla suarum actionum deficeret. Nam cum talis tantaque esset, et cunctis ornamentis usque adeo decorata, præcelleret ornes ingenii perspicuitate atque capacitate; sibi ipsi persuasit alteri sese sponte subicere, eique soli credere salutem suam. Quare et minimos Magistriæ nutus observabat, et ne vilissima quidem opera subterfugeret; sed his quoque tantum afficiebatur, quantum aliis nemo dignioribus; neque solum non dedignabatur ad forum deferre, vel venum exponere, aut etiam ea quibus esset opus communitati: sed neque ligna ferre, focum struere, cibos coquere, aut aliquid omnino eorum facere quæ infimo cuique possent imponi. Ad hæc quæ non tantum seipsam faciebat nihil, sed verum atque opprobrium hominum aliaque hujusmodi appellabat sese, quomodo non testimetur majoris fuisse humilitatis, quam cui possit comparatio digna inveniri? Eadem vero

D
PER NIC
CABASIL
EX MS. GR.

Hebr. 13. 4

et pietissima
Chrysantha

nata
Theodora,

E

Monasterium
ingressa

egregie profi-
cit.

F

præsertim in
virtute humi-
litalis.

optimeque
instituta

et nuptui
tradita.

C

filiam sibi in
Macedonia
natum Deo
consecrat.

PER M. G.
CABASIL.
EX SS. GR.

et dilectione
Dei

per omniaque :

excellit pruden-
tia,

justitia,

perfectissime,

7. vero cum virtutis merito provocaretur ad aliarum in philosophico studio Praefecturam suscipiendam, et omnes illam ad hoc invitarent, ne summis quidem meritis ejus rei admisit mentionem, supra sese id esse rata : tanta ei erat mediocritatis cura.

10 Quanta erga Deum ferveret dilectione, evidenti appareat demonstratione per hoc, quod omnia pro illius amore ferret, neque in ipsis molestiis sentiret molestiam, nisi quia non plura et magis molestia patiebatur : quodque praeter ista et cum istis, se attereret laboribus immodicis, propter eam quae erga ipsum ferebatur caritatem. Etenim nunc quidem vigiliis atque jeuniis, nunc incrimodis omnimodis corpus suum ultra mensuram addicebat, omniaque illa sponte suscipiebat, quibus ipsum quidem comari, animum vero confirmari contingit. Neque huiusmodi, si non et majus ejusdem dilectionis argumentum est, quod erga omnes homines sic afficeretur, ut quae ipsorum commoda attinebant praeferreret omnino suis : qui enim fratrem diligit, diligit et Deum, neque alterum sine altero potest consistere ; sed necesse est cum Deo conversantem etiam versari cum proximo, et cum qui homines diligit, Deum quoque ipsum diligere. Hinc ei familiare erat omnibus omnia ministrare, neque pati ut sibi ministraret aliquis ; in eoque Christum imitabatur, illius vestigia subsequens.

11 Sic igitur virtutum praestantissimas in fundamento locans, ad aliarum quoque fastigium pervenit, ut neque in illis cuiquam primas concederet. Nilil autem melius est generalissimis quatuor. Et de prudentia quidem ejus hoc possum dicere, quod et maxime sapientiae terminus est nosse, utrum ea quae sunt vera sint, et circa haec imperitum non esse : quomodo non omnem sapientiae terminum magna haec Sancta supergressa est, tantam rerum habens notitiam, ut non solum intelligeret an essent singula ut esse videbantur, sed etiam utrum e duobus esset praestantius ; praestantioribus autem ac melioribus se traderet, pro his pati quidlibet et facere parata ; ab aliis vero usque adeo abstinens, ut non solum his nollet quomodolibet uti, sed nec in cogitationem quidem eorum venire. Quod porro in omnibus gratiose, ut convenit, sese haberet ; et rationem quidem praesse affectibus, hos vero eidem succedere faceret ; carnem quoque suppressere, et in eam virtutem redigere, atque affligere, mentem e contra subtiliorem reddere atque extollere satageret ; universa denique in pondere et statera poneret, atque in cunctis utcumque accidebant se servaret indemnem, quomodo non arguat justitiam in illa absolutissimam ?

12 De prudentia igitur atque justitia, non quantae ipsi aderant, sed quomodo potui, elocutus, ad alias progredior. In his igitur, temperantia inquam et fortitudo, laud sane minima Theodora fuit : sed usque adeo etiam hoc nomine laudari meruit et coronari, ut nemo id valeat sufficienter explicare dicendo. Haec enim vere admirabilis per omnem vitam adeo fortem se praebuit, animumque sic habuit exercitatum, ut non solum superior esset cunctis quae hominibus solent leta tristiae accidere ; sed ipsis naturae legibus videretur usquequaque major, labores quidem corporis secundum Philosophiam quae acutum alius quispiam recte ordinans, animum vero ubique erectum ac generosum conservans. Testatur hoc primo egregium silentium, et quam in ipso tenendo monstravit constantiam ; totis enim quinque annis filiam suam allocuta non est, quamvis in eodem cum ipsa virtutis studio exerceretur. Item testatur maxima et omni comparatione major laeta adversus intemperiem eleuentorum : carnem namque spiritui omnimodis subiecit, neque promp-

tam duntaxat habuit et obsequentem, sed etiam spiritui consentientem, tanquam naturae conditionem egressa. Num aliis quidem opabile est concupiscentiis carnis non subijci spiritum ; Theodorae autem nequaquam sufficere visum est, nisi ipsius carnis immutaret naturam, et ipsam faceret ultro ad meliora ferri.

13 Hoc ergo modo ad temperantiae culmen pervenit : cui enim aliarum contigit sibi comparare tam absolutum affectionum imperium ; sensus vero eorumque violentiam sic coercere, ut neque oculis neque auribus permittatur, aliis rebus, quam quibus convenit, interesse ; sed solis utilitas congruisque pateret, neque aliter omnino quam quomodo mens constituerit agi, quod esse supremum temperantiae apicem omnes novimus ? Ipsa autem adeo perfecte carnalem omnem affectionem exuit, adeo longe a se naturalem ad eas propensionem removit ; ut sponte ultroque ei occurreret, solis quidem erga res divinas amoribus occupari, et earum corusco lumini harrere affixam ; amantem vero eum amato Deo semper conversari mente, seque puram puro applicare, et bonis ejus frui ; fruientem porro rursum duplicare, velut per circulum, sui erga eum amoris ardorem.

CAPUT III.

Laudum S. Theodorae synopsis et cum aliis Sanctis comparatio.

Per omnia itaque, o earum Deo caput, Coelitibus, hominibusque aestimabilia, et in omnibus, longe primas obtinuisti : neque enim fuit ulla virtutis species, quam non acquisieris, idque diverso ab aliis modo, et ultra quam aliquis post sequentium. Sola quippe complexa es, quae singula potuissent aliis pro ornatu sufficere ; ex illisque propriam quandam admirabilemque substantiam, et omni generis virtutis habitaculum effecisti : vitam, inquam, tuam, cunctis in exemplum propositam, cunctaque membra a capite usque ad pedes servantem. Nec enim modo quidem sic, modo autem non ; vel modo minus, modo magis (ut quibusdam aliis solet contingere) virtuti consequenda impendisti te ; neque unius quidem illius speciebus inhæcisti, alias autem neglexisti ; aut unius contentius, aliis remissius te applicuisti ; sed a teneris, ut sic loquar, unguiculis ipsisque vitae primordiis, usque ad epilogum ejus et extremam senectutem, omnium simul bonorum, idque excellentissimum quodam modo, operatrix fuisti, et sola in omnibus atque ab omnibus primas tulisti.

15 Non enim hic tibi ab infantia quidem exercendae fuit virtutis ratio, postquam autem alligata matrimonio es ejusque incommodis circumcincta, ad medicum saltem laxasti studii contentionem ; neque rursum sic matrimoniosa es, ut universim omnia, liberos, possessiones, divitias ipsamque te obtuleris Deo ; in religiosae autem vitae laboribus langueris : sed ut omnia quorum particulatim meminimus paucis complectar ; cum optima esses ipsa et videris omnibus, tantam tamen humilitatem tenuisti, quantum nemo eorum qui nullius boni sibi consilii sunt : sic Deum dilexisti, ut in iisque placita ipsi esse scires, animam quoque tuam effunderes ; tam prudens fuisti, ut non solum dimissis aliis sola otilia sectare, sed etiam cognosceres quomodo ea aggredi et prosequi oporteret,

16 Cui vero ex aliis omnibus contigit tam exactam in tota vita servare justitiam, ut semper inhæreret melioribus, animique iudicium semper rectum teneret, et illud adeo innotum generosumque in casu quocunque custodiret, ut ostenderet mentem, non tantum molestiis incidentibus, sed etiam natu-

te perantia.

E

omnes complexa virtutes

F

isque per
a nem cito
inhærens,

eandem ac
exalta cre-
rent: tuam,

ra

A ræ legibus superiorem; nunc quidem diuturnum ac pene immodicum erga filiam tenendo silentium. nunc vero nimium frigoris algorem tolerando? Quænam sic sensus suos coordinavit, ut eos spiritui faceret subservire; spiritum autem humi repere deligatum supra terram efferens, soli Deo sic ut illa fecit adhaerere ejusque illustrationibus perfui? Quænam optima quæque intra seipsam in gradu tam perfecto complexa est? sola enim, ut sic loquar, prævaluit, cunctas cunctosque a seculo virtutis causa nominatos partim imitari, partim superare certando.

comparanda
Annæ Samue-
lis.

Abrahamo,

B

Moysi,

Jobo,

Eliæ,
Ps 101, 8

Joanni Bapt.

Apostolis,

C

17 Annam quidem illam magnam audimus multis decoratam fuisse ornamentis, maximum vero ejus ac velut colophon ceterorum fuit, obtulisse Samuelem, temploque deservituro dedicasse. Hanc vero Theodora multis prægressa est parasangis: quia non tantum prolem suam, sed pecunias, possessiones, ac se denique ipsam Deo consecravit. Quo autem loco magnæ hujus Sanctæ agones collocabis et certamina egregia maximaque, quæ minime pauca exantilabat, et in iis etiam Abrahamum superabat? quippe quæ non coacta Dei imperio, sicut ille, filiam suam obtulit; sed sponte sua ac proprio motu; neque Divinam legem suscepit in tabulis lapideis mox confractis, sed in anima purificata, omnibus omnis boni exemplar proposuit, non solum Dei gloriam annuntians, sed universos ad coelum traducens: in quo Moysen quoque illa vicit, siquidem non divisit mare aut elementa mutavit (hoc enim ad propositum nostrum non facit) sed quod illo multo majus est, adversus horridas eorum tempestates exindeque existentes ærumnas plurimum decertavit, ut admirabile ipsius silentium ipsumque comitata prodigia taceam.

18 Jobi in adversis mirata constantiam, eandem videtur supergressa: quia non ad modicum, sed per omnem vitam in ea perseveravit; et quibus ille non sua sponte exutus est, hæc Theodora dimisit pauperibus; nemine eam ad id cogente. Eliæ solitudinem eique propriam philosophiam, etiam in consortio plurimum, sic coluit, ut posset cum Davide dicere, Solitaria sum ego. Quamvis autem non prædicaverit velut Joannes, Dei Agnum; ipsius tamen exercitationem si quis alius imitata, eum suscepit, ejusque divinum facta est templum; quod, ut ego quidem existimo, nihilo est prædicandi munere inferius. Non illa quidem orbem universum obivit cum Apostolis, cunctis salutaria suggerens: sed verbis quidem aliquando, multo autem magis operibus, et suasionem ex his quam illis longe efficaciori, omnes deducens in viam salutis, in universam terram, quemadmodum et ipsi, emisit sonum; itaque omnium

maxima, excellentissimos quosque et magna apud Deum gratia valentes, partim quidem perfectissime imitata est, partim iis quas dixi virtutibus prætergressa. Quoniam vero ipsum quoque Dominum æmulabatur, cruci confixa cum eo et consepulta est, ut cum eo resurgeret in gloriam et conglorificata cum eodem regnaret.

19 Quæ igitur hoc modo prorsus eximia inter omnes, per divinam erga homines dignationem, effulsit, et virtutis culmen tam manifeste tenuit, ostenditque ipsis, sicut oportebat, operibus, habere spiritum ad divinam creaturæ imaginem (nec enim ex terra generationis suæ principium habet, sed ex Deo coelestia adamavit opera, seque studuit puram servare ab infimis hisce, quibus nec antea quidem se permiserat, et apprehendere superna atque ad salutem proficua. Itaque in profunda atque uberi senectute e vivis abiit, et nunc in caelis coexistit purissimo ac perfectissimo trisolari lumini; manantibusque ex eo radiis tota effecta luciformis, claras demonstrationes præbet illius suæ beatitudinis, corpus suum sacrum efficiens fontem nagentorum.

20 Verum, o mulierum præstantissima, et non solum omnes supergressa quoad omnia, sed omnes etiam diversimode exornans! o laborum asceticorum exemplar, et norma cunctis proposita, perque ipsos effecta dignum Trinitatis habitaculum, et divinarum erga homines gratiarum pretiosissimum atque commune pignus! o Deum majore quam ceteræ omnes amore prosecuta, et propterea præ omnibus cumulata ipsius favoribus! o naturalibus passionibus superior, earumque necessitatibus valentior præ nimia erga Christum dilectione! o pulcherrimas quasque res simul atque excellenter complexa, et idcirco humana omni laude major, cunctosque de te sermones omnino infra te despicies! Tu quidem quam suspirasti Trinitatem, et in quam fixos ut plurimum tenuisti obtutus, nunc immediate possides; mihi vero tua quam qui maxime admirantur, magnisque et multis beneficiis a te cumulado ac pro iis tenuem hanc verborum compositionem reddenti, vitam quidem præsentem dirige, et ad id quo melius est dispone, animi motus omnes semper ad utilia impellens; salutaremque ad omnia manum habens, ubi-cunque usus postulaverit, adesto; et bona bonis ac-cumulans, prioribus beneficiis tuis alia quedam, pluraque et majora atque præstantiora superadde; in futuro autem impertiaris nos ineffabilibus omnemque cogitatum superantibus bonis, per indulgentiam et gratiam Domini nostri Jesu Christi, cum quo sit gloria Patri atque vivifico Spiritui, nunc et semper, et in secula seculorum. Amen.

PER NIC.
CABASIL.
EX MS. GR.

perorsus
perfecta.

ad carlos
grandæra
abul,

et ab auctore
E

religiose
invocatur.

F

DE S. GERALDO

FUNDATORE SILVÆ-MAJORIS IN AQUITANIA.

Commentarius prævius.

§ I. Canonizatio S. Geraldii. Officium a Stephano Episcopo Tornacensi compositum.

AN. MXXV.
S. Geraldus

Geraldum, aliis Giraldum, Giraudum et Gerardum, primum Silvæ-majoris in territorio Burdegalensi Abbatem, et Congregationis Silvis quondam latissime propagatæ Institutorem, ab Arnolde Wion non fuisse inscriptum monasticis Benedictinorum fastis, tanto magis admiramur, quanto majori auctoritate Sanctorum catalogo adscriptum agnoscimus, probamusque ex Bulla Cælestini Papæ III, anno MCXCI die XXIX Martii electi, cujus hic est tenor, ex prædicti monasterii archivio nobis sub missis.

Cælestinus Episcopus, Servus servorum Dei, universis Christi fidelibus, per Burdegalensem provinciam constitutis, salutem et Apostolicam benedictionem.

a Cælestino 3

Sicut phialæ aureæ odoramentorum, plenæ orationibus Sanctorum, in conspectu Altissimi, ad expiandum nostrorum criminum corruptelam, odorem suavitatis emittunt: ita soluti nostræ plurimum credimus expedire, si eorum in terris celebrem habeamus memoriam, ipsorum merita sollemnibus recollendo

A lendo præconiis, quorum in celo speramus inter-
AUCTORE D. P. cessionibus assiduè adjuvari. Sane cum dilecti filii,
 G. et P. monachi Silvæ majoris, ad Sedem Aposto-
 licam accessissent, et de sancta conversatione, vita
 et meritis Beati Geraldii, ipsius monasterii Funda-
 toris, tam per litteras venerabilium Fratrum nostro-
 rum Burdegalensis Archiepiscopi et suffraganeorum
 ejus, quam aliorum, Abbatum videlicet et Nobilium,
adscribitur Nos plenarie instruxissent; et plurima certa indi-
catalogo cia eorum Nobis et Fratribus obtulissent; et per
sanctorum, venerabiles Fratres nostros Rotomagensem Archi-
 episcopum, Catalaunensem Episcopum et quos-
 dam alios, (qui miracula, quæ Dominus per illius
 sancti viri merita operatur, plenius cognoverunt)
 certiores fuissimus effecti; auditis etiam virtutis
 ejus et miraculorum insignis, et quod inter carna-
 les spiritualem, inter homines etiam Angelicam
 conversationem habuisset, et ipsum, qui corpora-
 liter dissolutus cum Christo esse meruit (ne debito
 ipsius honori et gloriæ quodammodo videremur de-
 trahere, si sanctificationem a Domino permitteremus
 ulterius devotionis humanæ veneratione carere) de
 Fratrum nostrorum consilio canonizavimus, et de-
 crevimus ipsum in Sanctorum catalogo numeran-
B dum. Cum ergo lucernæ ejus sic arserit in hoc mun-
 do, quod per Dei gratiam jam non sub modio, sed
 super candelabrum meruerit collocari; ut in se ar-
 dens per opera caritatis, luceat aliis per exemplum:
 universitatem vestram rogamus, monemus, et aucto-
 ritate qua fungimur præcipiendo mandamus, qua-
 tenus ad venerationem ipsius devote ac salubriter
 excitati, ipsum festivitate solenni, constituta die,
anno 1197 annis singulis excolatis: ut idem orationibus voti-
 vis pulsatus, pro nobis apud Dominum intercedat.
 Datum Laterani v Kalendas Maii, Pontificatus nost-
 ri anno septimo: qui fuit Christi M^{CC}XVII.

2 Erant tunc Archiepiscopi, Burdegalensis quidem,
*Helias de Mala morte, electus anno M^{CC}LXXXII, idem-
 que Apostolicæ Sedis in partibus Aquitanicæ Legatus
 usque ad annum M^{CC}CV; Rotomagensis vero Walterus
 de Constantiis, jam inde ab anno M^{CC}LXXXIV a Lincol-
 niensi in Angliâ Episcopatu ad hanc metropolim tra-
 ductus, cognomento Magnificus, ob rerum gestarum
 magnitudinem, quarum Synopsin apud Sammarthanos
 in Gallia Christianam videre est: qui idem etiam os-
 tendunt, quod Catalaunenses insulas Rotrodus, Comi-
 tis Perticensis filius, tunc tenuerit, sanguine quam
 moribus illustrior juvenis, anno M^{CC}XC consecratus. Por-
 ro totius negotii actor curatque præcipuus fuit Petrus
 de Laubese Silvæ majoris Abbas decimus, qui etiam
C ab eodem Celestino Papa obtinuit confirmationem am-
 pliacionemque ejus bullæ, qua Alexander III anno
cum esset M^{CC}LXIX multas ecclesias possessionesque isti monasterio
Abbas Petrus, confirmavit. Obtinuit autem eam ipso qua canonizatio
 facta est anno, ut habet catalogus Abbatum accuratissi-
 mus, ex monumentorum originalium collatione confec-
 tus atque post Vitas dandus: in quo licet mortuus Petrus
 iste dicatur Idibus Januarii anni M^{CC}XVII, nihil tamen
 dubitamus quin id intelligendum sit juxta morem Gal-
 licum, adeoque mors illa nobis, annum non a Paschate
 sed a Kalendis Januarii auspiciantibus, referenda sit
 ad sequentem M^{CC}XVIII. Eodem curæ fuit noviter Canoni-
 zato Sancto Officium proprium impetrare ab eo, qui li-
 cet longe dissitus Tornaci in Belgio, ex quo tamen Au-
 relus in ecclesia S. Euvrati Cantor atque Canonicus,
 priusquam secularis, deinde Regularis fuit; multum in
 hoc genere volere noscebatur; a Stephano, inquam,
 Tornacensi Episcopo. Inque multa quod Archidiacono-
 num Burdegalensem, Parisiis in scholis constitutum,
 Stephanus, tum S. Genovefæ adhuc Abbas, sua affabi-
 litate et notitia dignum judicasset; litteras ad hunc
 ab illo supplices pro ea re impetravit: quæ inter præ-
 dicti Stephani epistolas, insertas magnæ Bibliothecæ*

*Patrum Margarini Bini, leguntur num. 231. Quibus
 litteris idem Archidiaconus (postulata geniculariter,
 in pudore et tremore, venia ridiculose præsumptio-
 nis, quod in penna et schedula balbutiens supplicet
 ejus majestati velut si servus Domino, Davus Oedi-
 po, puer elementarius viro sapienti loqui audeat)
 prædictum Sanctum ejusque monasterium his verbis
 collaudat. Sane B. Geraldus, de partibus Gallieanis
 trahens originem (cujus vita hominibus laudabilis
 floruit, et speciosa pretiosaque mors in conspectu
 Domini signis attestantibus radiat et miraculosa re-
 fulget: qui ad partes Burdegalenses accedens, mo-
 nasterium Silvæ-majoris et a primo lapide fundavit,
 et regularibus disciplinis reformavit) hoc anno a
 Domino Papa Romæ debita Missarum solennitate
 authenticatus, in catalogo Sanctorum meruit ad-
 scribi. Qualiter autem per Dei gratiam in prædicto
 monasterio, super communes regulas monachorum,
 ordo vigeat et ferveat; præconio famæ fidelius et
 efficacius quam styli officio vestra magnitudo pote-
 rit edoceri.*

3 *Hæc ibi, non Stephanus Episcopus Tornacensis
 Archidiacono Burdegalensi, ut mandosus præfert titu-
 lus (quæ enim ratio ut sic compellet Archidiaconum
 qualemcumque celeberrimæ in Belgio Sedis Episco-
 pus, et maximæ per omnem Galliam auctoritatis?) imo
 ne Archiepiscopo quidem Burdegalensi; (quam enim
 absonum est, ut tanto terrarum a Silen-majori dissi-
 tus intervallo, vi sub ejus oculis et S. Geraldii miracu-
 la et monachorum ejus disciplina erat, et pene in suæ
 metropolitaneæ suburbiis hærebat monasterium, ita scrip-
 sisse putetur?) sed Domino Tornacensi Archidiacono
 Burdegalensis (ita enim vestituendum titulum ju-
 dicamus, et nobiscum judicabit æquus lector, si quæ se-
 quantur alia velit attendere, ex quibus etiam clarius
 apparebit quid fuerit a Stephano postulatum.) Ita ergo
 prosequitur epistolam scriptor. Quia oleum effusum
 est nomen vestrum, et talentum scientiæ vestræ
 abscondi non potest, imo tanquam luminare majus
 per totum corpus Ecclesiæ diffunditur, et in odore
 laborum et sermonum vestrorum senes cum junio-
 ribus currunt; postulat Abbas prædicti monasterii
 et totus Conventus, præclamat pedibus vestris effusa
 tota diocesis Burdegalensis, secundum gratiam eam
 quæ data vobis in Antiphonis super Psalmos, et in
 Responsoriis super Lectiones et in Prosa et Col-
 lecta ad Missam officiarî; ut præter suffragia Ec-
 clesiæ, quæ vobis perpetue debebuntur, memoria
 vestra perpetua vigeat et vivat benedictione. Quam-
 vis autem in publica commoda videantur peccare,
 qui manus vestras tot actionibus implicitas, aures
 tot debitas et obligatas negotiis avocare contendunt;
 incurvamini tamen, pie Pater, sumpto atramento
 et calamo, in laudibus et canticis B. Geraldii, et in
 obsequium illius modicum tempus indulgete: ut si
 quid macule in secularibus carminibus quandoque
 ludendo contraxistis, nunc opportunitate vobis oblata,
 laborum vestrorum (vitulos) Domino et Beato Ge-
 raldo offerentes, devotius emendetis. Bene valeat
 semper et ubique reverenda Paternitas Tua.*

4 *Hiscæ litteris acceptis Stephanus reposuit epistolam,
 quæ præpastera ordine numeratur 224: quam vel ideo
 libentius hic apponemus totam, ut, quod supra de auctore
 epistolæ prioris diximus, manifestius fiat. Est igitur sic
 inscripta: Abbatî et Capitulo de Silva, communes
 orationes in Domino. Accessit ad nos juvenis quidam
 ex parte vestra, expeditus sermone et eruditus
 scientiæ, Magister A. rogans ardenti commonitorio
 precum, ut B. Geraldo Confessori et patrono vestro,
 qui nuper ab Ecclesia Romana in numero Sancto-
 rum canonizatus est, aliquos laborum nostrorum
 vitulos offeramus, quibus et tanti viri prædicemus
 gloriam et ipsius gratiam mereamur. Rem novam et
 insolitam*

*pro eo solici-
 tati facit*

*ab Archidia-
 cono Burdegal.
 Stephanum
 Tornac.
 Episcop
 E*

*totis Gallis
 propter
 doctrinam
 notissimum,*

F

*qui de officio
 componenda
 sollicitus,*

*qui remittit
 se facturum
 quod peti-
 batur*

A insolitam nobis injungitis, quam si forte aggressi fuerimus, et legenti erit fastidium et ridiculum audienti. Senem delirum arguent. Episcopum clamabunt fatuum, qui omissis interim sacramentis ecclesiasticis et debita parochianorum suorum cura, novis modulis aptando verba incomposita, videbitur insanire. Quandoque lusimus metro, forsitan et prosa :

Nec lusisse pudet : sed non incidere lusum.

Verum quoniam caritas omnia vincit, sepositis interim negotiosis occupationibus aliis, simile studium suscitare curabimus; et Deo volente, vestris orationibus et prædicti Confessoris precibus adjuti, stylo balbutienti tentabimus implere quod petistis. Rideat qui voluerit : excusabit nos conscientia bona et fides non ficta. *Hic finis epistolæ, quam mortuo (interim dum litteræ eunt ac redeunt) Petro, oportet venisse in manus successoris Gombaldi, reliquo secula XII et initio seculi XIII regimen obtinentis.*

endem Abbas
Silvæ-majoris
rescribit,

§ Tam favorabili porro responde accepto Abbas de Silva-majori et totus Conventus Domino Tornacensi rescribere Epistolam, cujus hactenus solum hoc exordium extat. Ignitum eloquium vestrum, Domine, vehementer, et servi vestri, quorum inflammavit corda, diligunt illud. Auditui quippe nostro dedit gaudium et lætitiā.... Postquam autem Stephanus reipsa inpletum exhibuit, quod promiserat; idem Abbas Conventusque in gratias agendas sese effudere verbis hujusmodi Ad enarrandam gratiam et misericordiam vestram super nos, quam sit, inquam, magna [multitudo] dulcenis vestre, quam revelastis parvulis vestris, et perfecistis eam sperantibus in vobis; quantasque ei debeamus gratiarum actiones lingua (dicere) succumbit, et ratio (capere); et ad tantum munificentiam vestram obstupescit consideratio nostra; quæ tamen non licet tacere, etiamsi nequant explicari. Gratias igitur agentes vestræ dignationi, per quam meruimus suscipere quæcumque in laudes et præconia S. Geraldii petierat a vobis et desideraverat anima nostra; composita verbis potentibus, et ad Deum devote precandum decentissime compositis, atque ad vestiendas sententias facile occurrentibus; exultamus non immerito lætitiā inenarrabili in tanta materia gaudiorum : reficimur et delectamur in Domino super dulcibus linguæ vestræ modulis et præconiorum jubilis; ubi tam cito fuit sermo sapientiæ in tam brevi temporis squatio; et Deus tam cito magisteret tam lingua quam manus et gratia mittens promissa, factæ sunt calamus scribæ velociter scribentis.

et accepto
Officio gratias
agit,

C non sine pio
munusculo,

¶ Deinde ut aliquam rebus ipsis exhibeant grati affectus speciem, offerunt eidem plenariam sui monasterii fraternitatem, tam in vita quam in morte; et in signum devotionis pignusque perpetuæ servitutis munusculum mittunt baculum videlicet cupressinum, quem quidem baculum pastorem, ut de remotis partibus sibi missum, et officio Episcopali et qualitate mysterii congruum et quantitate ministerii condignum, per sequentem epistolam cccxxiv, Electo Aurelianiensi mox transmisit Stephanus, suam vero ad eum epistolam in hunc modum Abbas Conventusque concludunt. Nomen vestrum, quod fieri prohibuistis, attollere decrevimus et prædicare per omnia, juxta illud Evangelicum, Quanto eis præcipiebat, tanto magis plus prædicabant, dicentes, Bene omnia fecit. Indignum namque censemus, tanto verborum cultui auctoritatem deesse, et authentica recitare tanquam apocrypha; quæ plus favoris debent obtinere (ad quod vos specialiter elegimus) de nomine auctoris. Vobis enim secretum hoc servabitur, quantum ad conscientiam intus, quoad Deum; foris vero publicum erit ad famam, quoad proximum. Bene valent semper in omnibus vestra sancta et nobis carissima Paternitas in longitudinem dierum.

sed negat au-
ctoris nomen
tacere posse.

Mar. 7, 36

Aprilis T. I

§ II. Vita S. Geraldii duplex, Laudunensis et Suessionensis Prælatūra.

Officium S. Geraldii compositura Stephano congrua de virtutibus et miraculis ejus præluxisse documenta, eaque ab Abbate et Conventu Silvæ-majoris subministrata, ipsa fortassis quibus Romæ obtenta perfectaque canonizatio est, dubium nemini videri potest. Nos duplicem illius Vitam nacti sumus, utramque intra primum ab obitu Sancti seculum compositam. Earum unam Hugo Moynardus habuit, ex MS. Corbeiensi, atque in epitomen contraxit. Hanc ut integram et ex originali haberemus, ad ipsum Silvæ-majoris monasterium dedimus litteras : quibus dignissimus ejus loci Prior, R. D. Gabriel Bellordeau, per virum antiquitatum domesticarum studiosissimum ac scientissimum Stephanum Dulaure ita curavit satisfieri, ut vix possimus amplius quid ad S. Geraldii Acta illustranda desiderare. Missa autem imprimis est, quæ petebatur, Vita; stylo non admodum culto, sed fidei, descripta a monacho Silvensi, sollicito ut ad posterorum notitiam transmitterentur ea, quæ, inquit, facta diebus nostris sunt. Licet enim nusquam ipse testetur, quod cum Sancto adhuc vivente fuerit conversatus, convixit tamen iis qui singula ejus gesta ex primis fundandi monasterii sacris discere potuerant, ipsumque Sanctum habuerant ritæ religiosæ magistrum. Eorum unus fuit Petrus, qui senior altero ejusdem nominis, quem pro canonizatione S. Geraldii sollicitum vidimus; fuit (uti num. 28 dicitur) a S. Geraldio in monachum acceptus, ipsius diebus plurimis Capellanus fuit, et ejus clausis oculis, et jam grandævus eidem septimus successit in Abbatis dignitatem, electus anno mxxxi, et adhuc superstes anno mxxxv. Non loquitur quidem de hac auctor, ut tum cum scriberet etiamnum vivente; apparet tamen haud diu post ejus mortem scripsisse, quia num. 26 testes citat ipsas, qui monachum Carnotensem, absentis S. Geraldii invocatione salvatum a naufragio, id ipsum S. Geraldio narrantem audiverunt : et num. 32 narrato miraculo patrato circa filium illius Angerii, qui anno mxxxix possessionem Silvæ-majoris S. Geraldio contulerat, concludit : Hæc vero et alia quæ narramus signa, non ab aliis nisi ab his qui hæc certissime viderunt et audierunt, vel quibus sunt collata, accepimus. In prologo autem rationem reddit, cur appellet Sanctum, necdum Ecclesiæ judicio canonizatum.

Duplex Vita

prima ex
MS. Silvensi
scripta circa
an. 1150

E

8 Miraculis autem ad sepulcrum sancti Fundatoris crebrescentibus, captum est agere solenni ejus canonizatione, ad cujus negotium iustruendum jussus est Christianus quidam, ejusdem Silvæ-majoris monachus, succinctius ornatusque virtutes viri beati exponere, et miracula quædam illustriora, post primæ Vitæ descriptionem patrata, adjungere : quod illius opusculum, in quo mirum est nullam prius Vitæ fieri mentionem, ex MS. Corbeiensi accepimus anno 1642 a Reverendo P. Jacobo Dinet, Societatis nostræ per provinciam Franciæ tunc Præposito Provinciali : quam Vitam secundo loco dandam judicavimus; de ejus antiquitate nihil dubit, propterea quod nusquam meminerit canonizationis obtentæ, aut miraculorum, eandem majori numero, ut par est credere secularum. Utraque Vita narrat, quomodo S. Geraldus a Laudunensibus in cenobio S. Vincentii monachis in Abbatem postulatus et impetratus fuerit : quod post annum mxx debuit contigisse, mortuo Reginerio Geraldii fratre, et ipsius loci Abbate. Quamdiu cum Prælaturam gesserit nusquam dicitur : constat autem monachorum indisciplinatione offensum eidem renuntiasse, et cum tribus ejusdem secum propositi monachis peregre abiisse.

F altera ex
MS. Corbeiensi
scripta
circa an. 1150.

utraq. tes-
tatur fuisse
Abbatem
Laudani.

9 Moram aliquam Suessionibus traxisse, ibidemque S. Arnulfo, cui adhererat, procurante factum esse Abbatem, neutra quidem Vita indicat; imò recessum ejus

52 Lauduno

A *Lauduna sic narrat utraque, quasi si ibi egisset cum*
sancto Solitario, et quinque milites accepisset peregrina-
tionis suscipiende comites; habemus tamen irrefragabi-
lem illius rei textem Listerdum, Suessionensem Epi-
scopum, in Vita S. Arnulphi (quem annis decem aut vi-
ginti ut summum, post S. Gerardi obitum scripsit) nar-
rantem, quod cum S. Arnulfus ex sua, in qua reclusus
vixerat, solitudine, ad regendam S. Medardi Abbatiam,
in locum pseudomonachi Pontii, protractus invitatus circa
annum MXXXVII, non multo post, quod outlet militiam
regiam et more sectari, eadem se abdicare jussus esset;
convocatis omnibus ecclesiarum Prælatiis et commun-
nicato consilio, electus sit in Abbatem vir magnæ
scientiæ et religionis, nomine Geraldus: quo non diu
substituto de repente advolaverit Pontius, dicens
secum Reginam Francorum, nomine Berthradam,
quæ vi regia Geraldum expelleret. Narrato deinde
frustranco S. Arnulphi pro munuenda electione co-
nato, ita concluditur in MSS. nostris duobus capit. XVI:
Geraldus autem ab ea repulsus, dedit ei cum iræ, et
secessit in partes Aquitanæ; ubi a Duce terre illius
gratanter exceptus, in Silva-majori illustre cono-
laviu construxit: ubi Deo digne deservivit, et beato
fine in Domino quievit: ejus vita et mors signis
virtutum et miraculorum gloria refulsit.

13 *Non potest cuiquam suspecta esse auctoris, loci*
et tempore tam præsentis, narratio: in eamque consen-
tientibus omnibus, quæ plurima inveniantur, Mana-
scriptis, frustra dubitat de ejus veritate Mainardus,
propterea quod ipse S. Geraldum Vita ejus rei non memi-
nerit: Quomodo enim facile fuit rem sic in transiugestam
a Silvensibus scriptoribus præteriri silentio? et quia ad-
juucti Geraldum milites, Laudunenses erant omnes, non-
ne erat promum, Lauduni quoque susceptus eredi? Ma-
neut ergo S. Geraldum inhabitata, non in nos quam Lau-
duensis, Sarssaniensis, sed temporis brevissimi, Præ-
latura: quin etiam ut probabile admittatur, in Vita
S. Geraldum alium Inclusum non debere intelligi, quam
S. Arnulphum: ad quem cum tribus ex Laudunensi
monasterio sociis sese adjunxerit Geraldus, solitariæ
vite sub ejus disciplina ducendæ desiderio: qui S. Ar-
nulfus paulo post raptus ad Abbatiam, eodem spiritus
novitate ferrentes in monasterium suum ceciderit, ipsius
que administrationem S. Geraldum cesserit: sed eundem
similiter cedere coactum dolenter dimiserit, novoque
penitentium militum comitatu auctum. Saussaius in suo
Gallicano Martyrologio, S. Gerardo eloquium ferens ex
dicta S. Arnulphi Vita ex Moitardo vero patris et
monasterii Corbeicensi nomen mutans; ita confundit
omnia, ut videatur clarissime S. Arnulphum Abbatem
Corbeicensem fingere, et totam S. Gerardi institutionem
in Corbeia ejusdem Arnulphi magisterio attribuire: quod
non alieni ignorantie, sed ipsius tunc adhuc juvenis in
tulibus rebus præcipitante attribuitur. Buccinus Sans-
suum quidem auctorem citat, et ex eo S. Gerardum
fieri S. Arnulphi Episcopi Suessionensis discipulum:
sed quomodo vel ubi, nusquam attingit; et quomodo magistro
substituto in Abbatem discipulum sit prorsus dissimulans,
omniacque ex Menardo accipiens, ostendit se dubitatione
hujus admonitum, fidem eo promptius detraxisse Sans-
suum, quod tantum in eo locorum ac personarum confu-
sionem notare? Porro prius quam Corbeia excederet
Gerardus, S. Adelardi Abbatis Corbeicensis Vitam, a
S. Paschasio Ratherto successore tanta amplificationum
affectuumque verborum dilatatam, ut legendis fasti-
dio et ad usum ecclesiæ incommoda esset; ad legitimæ
historiæ moderatam brevitatem contraxit, qualiter cum
a Joannardi dedimus. Addidit etiam librum de elevatione
et miraculis ejus: sed quem vel non pertexuit avocatus
Laudunum, vel integrum medium sumus adepti. Quis
enim credat præteritum fuisse miracula, sui mona-
chatus tempore ad ejusdem Sancti invocationem patrata?
Sane inter ea haud ultimum esse debuisset quod ipsemet

a *Sancta acceperat recuperatæ sanitatis beneficium. D*

§ III. Duplex festum S. Geraldum, Reliquiæ et alia memoriam ejus spectantia.

A *Andrimus Papam Cælestinum in anno MXXVII, elap-*
sis ab obitu Sancti plusquam centum annis, mandantem
Archiepiscopo Rotomagensi et Episcopo Catalaunensi,
ut ipsum S. Geraldum festivitate solenni, constituta
die, singulis annis excolerent. Hi, nullo ad diem mor-
tis habito respectu (cum sancti viri corpus, quod ante
annos triginta, quadraginta aut plures, solenni fuerat
translatum pompa de sepulcro in quo primum humatus
erat, Petro Abbate septimo curante, ut dicitur in prima
Vita num. 28) diem vel hujus vel alterius secundæ post
canonizationem translationis, annue recolendam præ-
scribere, scilicet XIII Octobris: ad quem diem mox Ge-
raldi Confessoris nomen adscribi capit Usuardi marty-
rologiis et in MS. quidem S. Germani de Pratis, Ipso
die sanctorum Confessorum Geraldum et Leoboni; du-
plum vero Colonienso excuso et Florario MS. solus Ge-
raldus cum titulo Confessoris ponitur: et alibi, puta
in MS. Braxellensi S. Gudulæ, et eo quo ad Duce-
nsem editionem usus est Molanus, pro Geraldum scribitur
Gerardus. Præcipuum autem ipsius die XVI Octobris
etiam arguit, quod tili et non alio die invenitur in
fastis antiquioribus variisque monasticis Kalendaris
MSS. quibus unicus tantum Sanctus, ulque ecclesias-
tico Officio colendus, inscribi quolibet die solet: et in
Martyrologio MS. Beate virginum Martinienium
Tornoci, ante alios omnes primo loco ponatur in Idus
Octobris, Natale S. Geraldum Confessoris. Simili phrasi
videtur inscriptus Martyrologio Ruber-vallis, quod in
Natalibus sanctorum Belgii allegans Molanus. In Aqui-
tania, inquit, Natalis S. Gerardi Abbatis et Confes-
soris, viri miræ sanctitatis: ac ne dubites, in titulo
appellat Abbatem Silvæ-majoris. Molanus Ferrarius
in Catalogo aliique transcripserunt.

12 *Verum non fuit, ut diximus, dies iste, quamvis*
olim cultu celebrior, Natalis S. Geraldum, de quo auctor
Vite Christianus sic scribit num. 23, 'Estate matu-
rus, in senectute bona, anno Dominicæ Incarnatio-
nis millesimo nonagesimo quinto, Nonis Aprilis,
naturæ debitum solvit. Sic dubito quin Silvenses, qui
se depler festum Natalis et Translationis agere indicu-
runt, nunc eum hoc die præcipue colant, quandoquidem
hodie proponatur in Martyrologio Benedictino Menardi
cum epitome vite; quem secuti sunt Saussaius ac Bucc-
linus uterque cum prolato elogio. Auctor Chronici S.
Maecentii, vulgo dicti Mollacensis, annis post mortem
Sancti quadraginta terminati, mortem ejus sic narrat.
Anno MXXV obiit Geraudus Abbat bonæ memoriæ Sil-
væ-majoris, octavo Idus Aprilis. Eadem nocte, qua
defunctus est, visæ sunt stellæ cadere de cælo in
modum facis. Nocte ergo medio obiit, quod factum ut
ali finientem alii incipientem diem notaverint. Nos
priorem diem retinemus, amissæ die Translationis, quam
duplicem in vicinis fuisse; et in secunda quidem, exis-
timamus de more solenniter canonizatorum, delatum fuisse
corpus ad altare sub eoque locatum; dempto tamen capite,
quod tunc primum credimus, pro majore supplicationum
ornatu et commoditate, separatim fuisse a reliquo trun-
co. De ea antiquissima est traditio, teste Stephano
De Lauva, quod ipsum latrunculi quidam noctu fa-
rati, exemerint argenteæ, cui erat inclusum, capsæ;
abiecerintque in abdita quadam silva, tribus leucis a
monasterio dissita: quod Silvenses monachi summa
requisitum diligentia, tandem repererint, indicio
pastorum regionis illius, asserentium eo loci ingen-
tem inusitatumque splendorem a se conspici solitum;
itaque ad ecclesiam suam maximo cum honore retu-
lerint. Hoc autem, quo scribimus, anno MCLXIX Adm.
R. D. Gabriel Bellordeau prædictam caput intra no-
vam

Cultus 13
Oct. olim 30-
lennior, ob
translatio-
nem,

E

nunc 5. April-
is propter
obitum.

F

capitis auren-
tia et ornatus;

AUCTORE D. P.
quod deinde
Sarssaniensis
S. Arnulpho
substitutus
sit;

sed mox ex-
pulsus abiit
in Aquita-
niam,

non potest
dubitari,

ut nec an
Corbeia mo-
nachus fuerit,

Papam scripse-
rit S. Adelardi
Vitam

A *vam argenteam corporis dimidii statuam recondidit, elegantique imposuit arculae, intra quam sancti viri cilicinum thoracem et femoralia ex luteinis pilis contexta recluserat; in ejusdemque arculae parte anteriori, beneficio vitri, argento eircumornati, spectatur perexiguus, obtususque, et (si per se spectetur) vilissimus cultellus Sancti; pretioso gagati, sesqui pollicem longo, insertus; quo integras arbores a sancto fuisse decussas accepta a majoribus traditio habet.*

13 *Servatur etiamnum in loco decenti vetus capsula lignea, ex qua reliquum sancti viri corpus eduxit Abbas Petrus: primusne hujus nominis, qui e sepulchro ossa levavit; an tertius, sub quo celebrata canonizatio est? Magis existimamus fuisse tertium: ligneam autem illam capsam primi Petri opus esse. Quae autem nunc sacra lipsana continet theca perquam antiqua etiam ipsa est, laminisque et columellis atque statunculis ornatur pluribus, ex inaurato encausticeque depicto aere satis eleganter confectis. Hanc superiori anno praedictus adm. Reverendus Pater in pervigilionatae Virginis collocari fecit a dextro latere majoris altaris, pone Sanctissimi Sacramenti tabernaculum (ipsius item studio confectum et inauratum) in sinistro latere poni faciens priori similem lipsanothecam, a se curatam ad custodiam plurimum Reliquiarum, quarum nomina tempus obliteraverat; et utrique capsae mediam constituens Deiparae virginis imaginem ligneam bicubitalem, operis antiquissimi, magnaeque apud omnes venerationis. Hanc praedictus R. D. Stephanus, a quo etiam distinctam habemus declarationem ceterarum in eodem monasterio Reliquiarum, quibus fere omnibus novus ornatus accesserit, eodem, qui hactenus dicta perfecit, curante.*

14 *Habemus etiam ab eodem compositum a Stephano Tornacensi Officium pro die S. Geraldii festo, ex quo infra quaedam dataei sumus: et Officium prodie Translationis, lectionibus primi et secundi Nocturni ex D. Augustino de civitate Dei acceptis, scilicet ex lib. 21 cap. 1 et lib. 22 cap. 10, 22, 23 atque 30, quod officium posterius esse in ipso Silvensi monasterio ordinatum arbitramur. Utriusque autem festi lectiones jam abrisse in desuetudinem, aliasque ex Vita Sancti desumptas, fuisse ab aliquanto tempore subrogatas, idem qui cetera, nos docuit: addens, ad Stationem, quae singulis Sabbatis coram altari S. Geraldii fieri solebat, hanc praescribi cum subjecta Collecta Antiphonam.*

O majoris Silvae custos, vir majorum maxime,
Monachorum Sancte Pater, Geraldie piissime:
Peccatores, qui te laudant, a peccatis exime:
Moveant te preces istae, moveant et lacrymae.
Ut in bonis tecum nostrae demorentur animae.

ORATIO.

Deus, quem verus famulus tuus Geraldus in spiritu et veritate adoravit et coluit, praesta supplicibus tuis, ut qui venerabile ejus corpus pio amore amplectimur, piis ejus apud te precibus adjuvemur. Per Dominum etc. Ex quo intelligimus, prius quam super altare majus collocaretur sacri corporis lipsanotheca, eam proprium altare habuisse, ad quod illa Statio quot hebdomadis iterabatur.

15 *His, quae hactenus attigimus, e Silva majore missis, promittebatur completa Abbatum historia et catalogus Abbatiarum ac Prioratuum eodem monasterio, vel olim vel etiam nunc, partim subjectorum tanquam capiti; partim fraternitatis vinculo ac mutua praevenione communione unitorum. Non erant haec quidem instituto nostro admodum necessaria, ad supplendum tamen defectum Sammarthianorum, in 4 Tomo Galliae Christianae, minus plene de hoc monasterio quam de aliis tractantium, volebamus hominibus adeo benevolis ac benemeritis gratificari ipsa quae huic operi inserere: sed imprimis optabamus integrum nancisci quoddam ipsius S. Geraldii scriptum, ejus notitiam dederat idem qui supra, tali ejus princi-*

pio indicato: Ego Geraldus, Deo largiente Abbas, quamvis indignus, diu optaveram eripi mundanis fluctibus, quibus contundebar acrius quam fragilis ferre posset animus: Ceterum subjecti mihi minus obediebant: nec eorum ferrea molliri pectora quiverant: quos quidem secularia plus negotia induraverant. Denique monstrante divina clementia portum salutis, placuit animo antra petere solitudinis, ubi nulla esset secularis habitatio hominis. Itaque commendata Episcopo cura commissi gregis, egressus sum de monasterio, comitantibus paucis, ignorans omnino quo cursu ferret itineris. Sed tandem pervenimus ad Wilhelmum Pictavensem Comitem.

16 *Cetera sperabamus, quando nuntiatum est nobis, insuper isti Geraldini honoris zelatori, D. Gabrieli praememorato, successorem datum ingenui prorsus dissimilis: qui nostram hac in re operam dedignatus, suorum Religiosorum promptas ad obsequendum nobis munus compresserit, respondens esse in ipso Benedictino Ordine qui ista curarent. Apparet non intellexisse eum, quomodo nostrum ipsorumque de Sanctis scribendi institutum, in multis diversum, mutuo jurare ac jurari possit, neque referre utro in opere aliquod monumentum prius compareat. Atque utinam quae nobis petentibus legantur ille, eo non negligat istis mittere, neque omnino pereat praefata totius historiae confirmatio ex ipsius Sancti calamo habenda: qui in istius MS. sine sic etiam loqui dicitur: Ego jam descendens in defectum aetatis decerepere, jam jam curam monachorum cupiebam dimittere, atque minus utilis meliori cedere: verum Dominus Amatus, a nostris rogatus Fratribus, licet totis resisterem visibus, tamen mihi, ex parte Domini Apostolici testatus obedientiam eorum commendavit providentiam. Ex quibus D. Stephanus de Lauro collegit, S. Geraldum ad extremum usque spiritum retinuisse curam Abbatialem, et praedictum D. Amatam, monet fuisse Legatum Apostolicum, qui in Concilio Bardigali anno MLXXX habito, prohibuerit Sanctam officio decedere; addit Philippus Labbe in Synopsi Conciliarum, Praesidem Concilii Amatam, fuisse Episcopum Oleronensem: quem Sammarthani etiam scribunt, anno MLXXXVIII ad Metropolim Burdegalensem translatum fuisse, et tum ante quam post Legati Apostolici munere functum.*

17 *Ad memoriam quoque verum, a S. Geraldio gestorum, pertinet insignis ejus cura pro mortuis Fratribus, ejus in libro ibidem MS. hoc erat monumentum. Cognoscant omnes tam praesentes quam subsequenti, quod ego Geraldus, Abbas S. Mariae Silvae-majoris quamvis indignus, utilitati vivorum et mortuorum consulens, communis totius Congregationis consilio stabilivi, et ut in aeternam permaneat litteris mandari praecepi. Si quis nostrae Congregationis decesserit e seculo, nobiscumque sepultus fuerit usque ad annum, panis et vinum pauperibus pro eo tribuetur, et usque ad triginta dies ab omnibus Missa et Vigilia mortuorum communiter celebrabuntur: ita autem ut priores septem Missae et Vigiliae sollemniter, pulsatis signis omnibus, persolvantur: Sacerdotum vero unusquisque pro eo septem Missas perorabit: qui Sacerdos non est, tria Psalteria: qui ad Psalterium nondum pervenit, usque ad dies triginta, septem Psalmos quotidie cantabit: qui autem nescit, septies quotidie Miserere: qui vero nec Miserere, septies quotidie Pater noster... Si autem duo vel etiam plures simul moriantur, insimul omnes quasi unus vel etiam amplius decesserit, insimul utrisque positus, quod uni in principio minuetur, finito alterius Officio restituetur: omnis autem Congregatio primis septem diebus, ante altare post Capitulum, Psalmos prostrata cantabit... Si vero in cella quae a monasterio longe sit aliquis obierit*

D
AUCTORE D. P.
interque ea
iprius Sancti
scriptum de
suis principiis

E
atque regimine
in extrema
aetate

et suffragas
mortuorum
a se decretis

b

lipsanotheca
altari i-
posita:

statio ante
illud quot
sabbatis
facienda.

Abba monu-
mentum in
Silva-majori,

A obierit, totum pro eo quod pro præsenti persolvetur, excepto quod panis et vinum in cella ubi obierit, usque ad annum, sicut jam dictum est, in elemosyna constituetur.

18 *Hæc autem quomodo ad aliarum quoque Congregationum Abbates ac Fratres, specialis fœderis nexu cum Silva majori sociatos, extensa fuerint, liquet ex eodem MS. his verbis.* Notum sit omnibus tam futuris quam præsentibus, quoniam D. Odo, Abbas S. Joannis Angeriaci, venit in Capitulo S. Mariæ Silvæ-majoris, et consilio Domini Geraldii Abbatis et omnium Fratrum, pro defunctis Fratrum statuerunt in invicem, ut ipso die quo brevis ipsius veniret, pulsatis omnibus signis plenissima Vigilia ageretur, in crastino similiter Missa plenissime; et usque ad dies septem similiter, sed signis non pulsatis. In Prima vero, signis pulsatis, Psalmus, Verba mea, post Capitulum: quo die panis et vini præbenda pro eo dabitur. Hoc idem agitur pro Congregationibus S. Benedicti Nantolii, Lucionensi, Canonicorum S. Mariæ de Pampilonia, S. Petri Malleacensis, S. Mauriti de Ageano, S. Mariæ Dolensis, S. Petri Ferrariensis, S. Salvatoris Karroffii, S. Michaelis de Eremo; Canonicorum S. Romani de Blavia, S.

B Vincentii Landinensis, Sanctæ Crucis de Kinperle; Præterea pro Abbatibus S. Joannis Angeriacensis, fiet quantum pro uno e Fratribus nostris. Pro Abbatibus Congregationum Lucionensis et Malleacensis triginta diebus præbenda dabitur. Pro Abbatibus S. Petri Ferrariensis tricennarium complebitur, tam in Missis quam in Vigiliis. Pro Monachis Karroffensibus triginta diebus singulis Horis Psalms, Voce mea, ad Psalmos familiares; et post Matutinas, Verba mea. Pro monachis S. Pauli Cormaricensis, Breve accepto, post Capitulum signis sonantibus facimus Absolutionem et per septem septem Officia plena cum totidem Missis; et per triginta dies Verba mea, et Voce mea. Similiter agimus pro Congregatione Usereusi, Genevensi, S. Launomari Blesensis, S. Petri Carnotensis, S. Mariæ Guistrens, et S. Stephani de Bearnia. Præterea, quo die recitatum fuerit breve Fratrum S. Launomari Blesensis, præbenda panis et vini. Pro Clericis S. Martini de Rurici-corte tres Vigiliis et tres Missas, prima tantum die pulsatis signis. Idem agitur pro Sororibus S. Mariæ Suessionensis, et Monachis S. Petri Solenniæensis. Pro monachis S. Martini de Campis post Capitulum, Absolutionem et unam Vigiliam plenam et unam Missam. Pro Congregationibus conobii Exensis et Canonicorum S. Stephani Agen-

C nensis sedis, septem Missas cum Vigiliis persolvemus, et præbendam, ipso die quo brevis in Capitulo recitabitur, erogabimus.

19 De Congregationibus autem nostræ societatis, sive quæ societatem nobiscum acceperunt vel accepturæ sunt, si quis obierit ad nosque nuntius pervenerit, septem Missas totidemque Vigiliis commuiter persolvemus. Tres reliquas vero quatuor, cum tribus. Ita tamen ut ipso die quo nuntius advenerit, post Capitulum, signis sonantibus. Psalmus, Verba mea, pro eo cantetur; et qui Sacerdos fuerit, Missam orabit: ceteri vero Psalterium unum; qui nescit Psalterium, septem Psalmos: qui nec septem Psalmos, Miserere septies; qui vero nec Miserere, septies Pater noster. Congregationes autem nostræ societatis, hæc sunt, Congregatio S. Sycarii de Brantolmia, S. Florentii de Salmurio, S. Fidis de Conchis, *Atque hic deficit enumeratio dictarum Congregationum: quæ si plures in MS. non exprimantur facile persuadebimus superiora omnia fuisse a S. Geraldo constituta, atque in hunc Codicem describi capta, cum intentione ibidem adscribendi ceteras Societates, postmodum ex Fratrum consensu constituendas. Fortassis*

etiam ad hujus S. Geraldii tempora pertinet fœdus cum D Monasterio-majori initum sub hujusmodi tenore: Hoc est fœdus indissolubile Majoris-monasterii, Silvæ-que Majoris cœnobiorum: videlicet ut Fratribus utrimque Monasterii utrumque capitulum et omne benefactum spirituale et temporale sit utrimque omnibus commune, et omnis per omnia societas. Pro Fratribus vero defunctis semel in anno plenariam Vigiliam et Missam festivam celebrabimus; et breve accepto, mox finito capitulo, Verba mea, appendiciis suis, pro absolutione Fratrum qui recitati fuerint, pultatis signis, persolvemus.

VITA

Auctore ferme synchrono, Silvæ-majoris monacho ex MS. ejusdem monasterii.

PROLOGUS

Christianæ religionis habitum gerens, omnium Dei fidelium cupiens salutem, universæ Ecclesiæ salutem in Domino. Quoniam video multa præteritis acta temporibus, chartulis commendata, ne oblivione deleantur; placuit quoque, ut quæ facta diebus nostris sunt, nostri officio ingenioli ad posteros transmittantur. Si enim illi patres nostri, quæ solius jactantiæ causa fiebant, tanto sudore nobis curare notificare; quanto magis nos, quæ Dei sunt, ne silentio depravantur, debemus elaborare. Igitur eorum exempla in bonum nobis vertamus: et quod illi ad hominum favorem, nos ad gloriam facimus divinam. Aggrediamur itaque quod incepimus enarrare, et non nobis dulce sit amplius a cœpto opere evagari. Primum quidem Factorem omnium et Redemptorem deprecamur, ut nobis, mare tantum ingredientibus, manum dignetur porrigere; quatenus qualiter beatissimus Geraldus Silvæ-majoris Abbas primus, in ejus vitæ exilio vixerit, quantasque tentationes ei antiquus hostis intulerit, quamque fortiter contra ejus tentamenta, auxilio munitus divino pugnaverit, quantamque misericordiam ei Dominus omnipotens contulerit, si non ut deceret, qualicumque saltem modo explanantes, caritatis carina subvecti, velificante fide, sancti Spiritus gratia carbasa nostra perflante, per justitiæ semitam ad portum salutis valeamus pertingere. Proinde lector imitetur in Dei servo constantiam, in infirmo patientiam, in patiente longanimitatem, in longanimitate irremissum tenorem. Nec præjudicet nimietatem in dictis; quia nec digiti scripto, nec lingua valet, ut est exequare verbis: maxime cum idem vix ea valuisset referre, ne utique ad laudem suam videretur proferre. Non ergo notetur in eo aliqua falsæ laudis opinio: quia non ad suam, sed ad Dei gloriam facta est hæc descriptio. Nemini autem grave videatur vel indignum, tantum Spiritus sancti habitaculum vocari sanctum: quia si cognovit et fecit justitiam, et vidit mirabilia et magna, et exoravit Altissimum: sine dubio inventus est in numero Sanctorum. Quicumque hæc legerit vel audierit, ignorantia Scriptoris ignoscat: non [attendat] quali stylo, sed de quo; et [considerans] per quem factum sit opus; et artificem endicis non requirat. Nemo enim sanum sapiens phaleratæ verborum concinentiæ debet attendere; sed utrum catholicum sit, quod attendit, mentis intuitu subtiliter perspicere. Istius vero veritatis Dominum imprecando testem, veniamus ad narrationem.

CAPUT I.

B. Geraldii in Corbeix monasterio educatio pia, adolescentia sancta, infirmitas diuturna.

Geraldus igitur, Corbeix parentibus non ignotis oriundus

AUCT. SYN-
CHRONO
I. A. MS.

atque ad
congregatio-
nes spiritua-
liter fœdera-
tas

quantamvis
extensis;

Item ad alias
associatas.

*Corbeix obla-
tus puer,*

*cunctis ama-
bilis fuit*

*sicut S. Nico-
laus.*

b

*Adolescens
egregie profi-
ciens,*

fit monachus,

*et monasterii
Procurator,*

A oriundus, in ipso Corbeix cœnobio ad Domino serviendum a parentibus est traditus; ubi sic in sancta conversatione pueritiæ suæ annos exercuit, ut ab huiusmodi delectationibus, quas amplecti solent pueri omnino alienus videretur; et ab omnibus, qui in hoc cœnobio erant, amplius quam coætanei sui diligeretur. Hunc amabant pueri, quia pueros ad omne bonum invitabat: hunc iuvenes diligebant, quia in eo totius probitatis et patientiæ exempla capiebant: illum senes mirabantur, quia eum ultra suæ ætatis vires eviti speculabantur. Quid ultra? Ita ab omnibus, qui in cœnobio erant, tam monachis quam laicis, diligebatur, ut Deus in eo omnipotens et mirabilis prædicaretur. Nec mirum; quia quem Deus gratia perfuderat, necesse erat ut ab omnibus amaretur. In humilitate quippe persistens, quæ cus- tos materque virtutum esse probatur, obedientiæ similiter armis munitus, illum sequi studebat, qui usque ad mortem crucis Patri obediens, in huius vitæ exilio descenderat. Vere puer Altissimi effectus, in quantum poterat, Jesum in se mirabilem ostendebat. Quis unquam Dei mirabilia satis poterit admirari? nihil enim est Deo difficile vel in parvis vel in majoribus, sicut placuit operari, quia sive puer sive in quacumque ætate, necesse est omnes, si voluerit et iusserit ei omnino famulari. Audivimus S. Nicolaum, ad matris adhuc ubera pendentem quartâ et sexta feria semel in die mammis bibere; et hac vice contentum tota diē perseverare, Dei opera considerantes, non possumus conticere: hunc vero puerum, nostris temporis adeo benedictum, talem se omnibus exhibere, ut ab omnibus amaretur, audientes; non ausi sumus Dei mirabilia non in eo prædicare. Laudemus Dominum in sanctissimo Nicolao, magnificemus etiam eum in hoc puero, tam mirabiliter sancti Spiritus gratia expleto. Non autem illum S. Nicolao andemus æquiparare: sed in utroque Dei mirabilia volumus prædicare: mirabilis enim Deus in Sanctis suis, et nunc et semper, per infinita seculorum secula. Amen.

3 Temporibus autem illis, legibus mortis invidentibus Abbatem Richardum *b*, Fulco ejusdem sedis et honoris sortitus est hereditatem. Postquam vero prædictus puer adolescentiæ annos ingressus est, non oblitus quæ in pueritia gesserat, ad altiora se extendit: et de virtute in virtutem Dei auxilio conscendens, omnibus bonis se formam et speculum exhibuit. Justificationes Domini adolescentulus non obliviscens, ab ipso, ut viveret, intellectum expectabat; qui eum toto mentis affectu quærentibus dat affluenter, et non improperat. Vere quidem unus ex agricolis, quibus vineæ commissa cura dominicæ, qui fructum Domino suo congruo reportavit in tempore. Talenti etiam commissi die noctuque incessanter meditans lucrum, et illius inertis servi, qui domini sui pecuniam abscondit, metuens vehementer elogium; felix non desistebat exercere negotium; quatenus Domino suo, dum veniret, multiplicatum reportare posset talentum. Cum autem Abbas, sub quo degebat, videret eum ita, ut diximus, ab omnibus admirari; secum cœpit, ut sapiens, meditari; quia in eo, si viveret, boni aliquid excresceret, et Deum, ejus videbat quod erat donum, devote deprecari, ut conservaretur et in melius proficeret: denique eum ad se accersens, famulatuque suo ut monachum adsciscens; cœpit, ut solitus erat, quorumque pro ecclesiæ suæ responsis necessarium habebat percurrere, eumque sibi adiutorem et in quibus poterat providum consiliatorem deducere. Bonæ indolis adolescens corporaliter claustrum egressus, et ad publicum productus, multis exemplum probitatis futurus, custodiam sibi Spiritum sanctum constituit, qui eum ab omni concupiscentia seculari inmundum extorrem-

que custodivit. Nam quocumque se verteret, ut in monasterio solitus erat, jejuniis et orationibus, ut tempus et hora patiebatur, intentus, omne psalmodiæ pensum, ne aliquando quod Deo promiserat deficeret, reddere conabatur. Cum vero ad matris gremium, expleto diligenter responso, remeabat, parvi pendens quæ foris viderat, vigiliis et orationibus et jejuniis cernem fortiter affligebat.

4 Mirandis miranda succedunt: sic secularibus negotiis inerat ut custodiam mentis non amitteret: sicque jejuniis et orationibus invigilabat, ut tamen ecclesiæ utilitatibus usquequaque discurreret. Si dictis Evangelicis attendimus, non est mirandum: promisit enim Deus, omnibus in eum credituris se præsto alluturum: dicit enim in Evangelio, Nolite timere, vobiscum enim sum omnibus diebus vitæ vestræ usque ad consummationem sæculi, et alibi: Confidite: ego vici mundum, et iterum, Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos, et discite a me, quia mitis sum et humilis corde: et invenietis requiem animabus vestris: jugum enim meum suave est, et onus meum leve. Quas voces dominicas adolescens supradictus intelligens, devotus acquievit; et ad eum, ut ea promissa compleret, gaudenter accurrit. Superbiam et pompam sæculi omnino derelinquens, ejus se totum præcepto humiliavit; et, ut ovis mansueta, Domini institutionibus nihil hasitans mancipavit. Cujus tanta fuit erga eum Abbatem subiectio, ut omnes præcelleret erga eum Abbatibus dilectio: sicque licet impar honori, par tamen oneri erat, dum usquequaque præsens esset, sicut se habet illud ministerii genus.

5 Et quia locus erat aliquantulum destitutus, penuria temporum et tempestate e bellorum; cœpit Abbas omnibus horis, omni ingenio instare ad relevandum. Non nox, aut æstus diei, aut hora edendi aut bibendi, remorabatur eos ab utilitate loci. Mutata est omnis pristina consuetudo, aliquando horam præveniēdo, aliquando jejunium protelando, aliquando plus solito, aliquando minus sumendo, et insuper naturam dormiendi inæqualiter transgrediendo: quod nequaquam fieri potuit sine gravi periculo. Ille ergo mutatione uterque magnam infirmitatem incurrere: sed majorem juvenis, quia immaturior erat moribus et ætate. Talem enim et tantam infirmitatem incurrit, qualem et quantum nullus hominum explicare possit, non lingua, non scripto, non alicujus tractationis modo. Modus enim erat aliquis infirmitatis: quam ferre nequiret, nisi Dei [adjutus] clementia, mortaliæ aliquis. Habebatur autem in capite: qui locus quantæ sit gravitatis apparet, quod ea pars corporis cetera membra solet dirigere. Hæc est aliqua huius infirmitatis comparatio, ubi videlicet, si fieri posset, decapitatio unica videretur doloris remissio. A mento denique usque ad verticem, non ferri, sed, quæ gravior erat, infirmitatis ligatus vallagis; nusquam caput, nisi cum totius corporis circumferre valebat machina. Omnes adamantinæ venæ capitis torquebant juvenem sine intermissione: nulla erat doloris requies; omnes horæ diei inæquales, omne tempus importunum, omnis locus auctor dolorum. Si enim exiret ad solem, videbatur sibi videre totum mundum vertentem: si respiceret cælum superius, videbatur sibi ruere super caput; inferius, si equitaret, videbatur sibi suspectus ne in præceps caderet: si sederet in tecto aut domicilio, videbatur sibi quasi totam molem ædificii sustinere capite suo. Existimabat autem hanc se infirmitatem incurrisse, insueta videlicet cibi potusque et somni mutatione: sed, sicut monstrabitur in sequentibus, fiebat summi judicis præjudiciali voluntate. Quamquam hæc omnia peccatis suis studeret imputare

11
AUG. SYN-
CHRONO
EX MS
in eoque
munere reli-
giosissime se
gerens

suoque
Abbati
carissimus.
Mat. 28, 20
Joa. 10, 33
Mat. 11, 28

E

ob labores
immodicos
C

gravissimam
capitis in-
firmitatem
incurrit:

F

cui malo diu
celato

imputare; et quoquo modo fieret, nemo erat conscius quanta agens-tia laboraret, excepto uno servitore suo, acquiescente: quem ea acceperat sibi familiaritate, ut sibi succurreret in hoc praedictio. Remanerat siquidem in juvene quidam pudoris respectus: cum cetera omnia laterent, praeter quae portendebat suffragio oculorum et moror languentis vultus. Omnibus enim devitabat conscientiam suam insinuare, ne mollior fieret ipsa infirmitatis detectione. Quid ergo faceret? quo se verteret? Erat miseriam et dolorem videre: Ille scilicet primae juventutis, non sine gravi danno, marcescere. Si quis enim videret oculos lacrymis suffusos, et vultum dolentis mutantem colores, varios, non illi dubium esset, quanta angustia et tristitia eum interius turbaret.

Tandem non valens amplius ferre, cepit sententiam medicorum inquirere: et quia quot homines tot sententiae, unus a seipso eum curandum venae frontalis incisione, [alius] adhibendo potiones et totius species medicinae: quae omnia ille ferebat patienti animo: si enim vivus arderet, haberet quasi pro remedio; cum omne ingenium et industria medicorum cederet in contrario. Quid enim illi proficerent hominum medicinae quem Deus S. Adalardi curandum reservabat magnificentia? Multa itaque sine utilitate sui medicis expendendo, cepit excogitare, quia non est Deus, ut homo; et quicumque sit medicus, Domini est salus. Quamobrem crescente infirmitate in deterius, spem suam omnem tollit ab homine, et Deum querit medicum infirmitatis sae. Denique, praefato servitore suo tantum conscio, ab eumque valet, et quaecumque valet, subtrahit ori suo, et in pauperibus ministrat Christo. Occasione medicorum ab amicis quaecumque valet, accepit; et exinde tres pauperes, ad imitationem Dominicae carnae, silii constituens, pedes eorum quotidie abluat, lacrymis rigat, capillis et camisia tergit, mensam et cibos apponit; deinde projiciens se in eodem loco ante pedes eorum ad orationem, quasi ibi praesentialiter videret sanctam Trinitatem, Sancta Trinitas, clamabat eum lacrymis, aufer a me hanc, quam ferre nequeo, infirmitatem. Ubi est, Deus, promissum tuum, In quacumque hora me invocaveritis, dicam, Ecce adsum? Ubi sunt tot misericordiae, tot miserationes, tot clementiae tuae? Sed suffers, quia pia intentione differs.

ANNOTATA.

a Mainardus semper Gerardum scribit.

b Circa annum 1048, quando cepit Fulco et vicat usque ad annum 1097, ipsi Sancto per biennium superstes.

c Ea videlicet de quibus prolixè agit ipse S. Geraldus in miraculis S. Adalardi cap. 4, die 2 Januarii datis.

CAPUT II.

S. Geraldus Romam, Garganum, Cassinum adit: tandem Corbeiae a S. Adalardo obtinet sanitatem.

Adhuc ergo recenti incisione plagarum, et gravissima incensione arteriarum, Abbas Fulco statuens ire Romam, ecclesiasticae utilitatis et orationum gratia, praedictum juvenem secum monet ire, ut fidelem amicum. At ille libenter obediens, paratum se respondet; etsi corpore, sed non bona voluntate, deficiens. Sed cum Abbati, ab exteriora videntibus, suggestum fuisset, quod juveni itineratio tanta periculosa foret; iterum, ut quiescat, amabiliter monet. Ille vero humiliter totus obsistit, ea tantum intentione, ut si humanis decederet, Deus miseretur;

si autem Dei clementia Romam perveniret, a Sancto Petro, cujus erat sortus, misericordiam sanitatis imploraret. Quid ergo? Vis it humilitas in isto, amicitia in illo: praedatur mores, diripit ab eis diligenter nummos, de quibus per viam relevet et poriatos. Ita viam ingreditur, et quod sanissimus quispiam vix valeret, infirmus aggreditur. Laborabat dolore plagarum et nimietate infirmitatum: semper solus retrorsum equitabat, quia quae levamen esse deberet, etiam loquela sociorum sibi gravis erat: utpote qui, nisi Dei se clementia detineret, pene extra se aliquando fiebat. Cum tamen obviam pauperibus, virtute, qua poterat, descendens de equo, nummos et seminummos clam claudelat in eorum manibus; et dulciter exosculans, quasi ad praesentem Dominum, ut verum itererat, cum gemitibus et lacrymis clamans, aiebat Domine Deus, succurre mihi in cunctis tuis miserationibus. Et sic ascenso equo stupefactus ibat; mente, quae sana tantum remanserat, semper haerens Deo.

8 Pervenitur ubi dicuntur S. Dyonisii a hospitio, adhuc celebrata ex nomine ejus; ibique servitor, cui deputatum erat, respectis, ut solebat, incisionibus; Hen Domine, ait, res tua quotidie cedit in deterius: non poteritis viam perficere; necesse est vos cum seniore nostro consilium habere. Deinde Abbati suggestit: Abbas tristis Fratrem accersivit, utque ibi remaneat, aut electis quos multo hominibus redeat retro, omnino monet, precatur et consulit. Hoc autem dicebat, cum adhuc interiorem infirmitatem nesciens, tantum exteriorem videbat; celaverat enim, sicut et reliquos, rem suam Abbatem suum; ea videlicet causa, ne impediret iter ceptum. Cujus monitioni humiliter obsistens omnimodis precibus, Non ait, Domine, causa retrogradiendi, sed causa proficiscendi (si Deus et vos permiseritis) sum hoc iter aggressus. Veni, jussioni vestrae obediendo; praeter eam etiam alia restat necessitas in supplendo. Quapropter precor in Dei amore vestram paternitatem, ne de reditu eam imponatis mihi, cui contradicere non valeam, jussionem. Ad haec videns Abbas perseverantiam juvenis, annuit ejus voluntati et desiderio bonae intentionis. Cum autem ad montem Jovis pervenissent, ascendit montem, non tantum Jovis sed etiam Bardonis; nec equo, sed pede; nec animae tantum causa, quantum flectendae pietatis Dei in recuperanda salute. Tanta erat vis doloris, tantus amor adipiscendae sanitatis; in ejus comparatione vilnerant omnia, quae creaverat Conditor orbis. Ubi vero ascendit e Gaudii montem, nudis pedibus et cucullato capite incedens, lacrymis et singultibus occulte pascibat dolorem [donec tandem] pervenit Romam: cujus ardens desiderio, quot passibus, tot angustis quaesierat eam. Queritur hospitium: itur oratum.

9 Quis posset referre quanta lacrymas ibi fudit ante Dominum suum? Non eget referre; si quis amorem et dolorem, desiderium et infirmitatem velit conferre. Manserunt ibi diebus octo, ubi juvenis satisfacere potavit lacrymis suis et voto. Sed quomodo satis faceret, quamdiu enim tanta angustia premeret? Veniebat quotidie ad ecclesiam, et quasi ore ad os deberet colloqui S. Petro, lumborum tenus intrabat sanctuarii arcem: ubi pulsans fidei pietate, non solum affectu cordis, verum etiam motu corporis, patrefactis memoriae ostiis, Deo et S. Petro solis testibus, omnia illic lavit et rigavit lacrymis et fletibus. Aliis dormientibus ipse vigilabat, et clam surgens lucratu d custodibus S. Petrum revisebat. Erat autem haec summa petitionis suae, ut si non mereretur adipisci salutem, impediens peccatis suis; vel hanc sibi Petrus impetraret veniam apud clementiam summi judicis, ne illam quae adhuc erat scintillulam amitteret

crescentibus inter equitandum doloribus non cedit,

a

sed i petrat ut porro re liceat :

b

atque in Urbem appulsus;

c

S. Petrum ferventer orat

d

pro recuperanda salute :

Aug. 898-
chono
1898.

frustra ad-
habet venae
frontalis
sectionem :

desperatisque
humanis

a Deo caput
expectare
medicam.

Adhominis
iter Romanum
ingressus,

A amitteret sanæ mentis. O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei, quam inscrutabilia sunt iudicia tua Domine! Non vis dare Petro Romæ, quod reservabas S. Adalardo Corbeie.

ad montem
Garganum
sequens

10 Expletis itaque octo diebus, gratia ecclesiasticæ utilitatis Abbas tendit ulterius, et S. Leonem Papam, qui tunc erat versus montem Garganum, secutus. Illuc etiam sequendi, licet deficiat corpus, juveni tamen amplior crescit animus; non amittendo infirmitatem, sed admittendo in deterius: unde, si prius graves, postmodum sustinuit angustias graviores. Quia enim inter Romanos et Apuliones inhorrerat solito asperius tempestas bellorum, cum maximo periculo equitantes, quotidie expectabant fortunæ eventum. Nec defuit fortunæ strophæ; incidentes quippe in latrones omnia sua perdidere. Abbas projectus de equo, nusquam terrarum non fuisse voluisset tunc libentius, quam illo. Geraldus quoque, sicut semper solebat, retrorsum solus et pendulus equitabat; aurum etiam et argentum Abbatris sermum habebat. Sed quid faceret? quomodo evaderet? invaditur, de equo projicitur, distrahitur, impellitur, spoliatur, et ad augmentum infirmitatis etiam graviter flagellatur. Sui quippe, ut melius quisque poterat, fugiebant; nihil putantes perdidisse, ex eo quod adhuc vivebant. Recuperatis vero equis per quemdam militem, pervenerunt ad montem Cassinum: ubi juvenis iterum pedes cum lacrymis requiesivit S. Benedictum. Cumque ibi moraretur biduo, Abbatem ipsius loci infirmitatem suam intimavit ex consilio. Cui ille cum lacrymis et suspiriis condolendo, Heu! Frater, ait, sub quanto laboras periculo! Eandem quam tu pateris infirmitatem, quidam ex Fratribus nostris incurrit; quam tanta afflictione et tanta passione miser sustinuit diutius, donec modo ad ultimum omnis sensus et omnis humana intentio sibi, non sine maximo dolore, decurrit. Adhuc ille stupefactus, a quo speravit discedere consultus, recessit desperatior factus.

spoliatur a
latronibus:

Cassini spe
sanitatis
frustratur:

et negotiis
in Italia
confectis,

C

Corbeiam
redit, ordi-
natus Sa-
cerdos.

NOT. 12
Factus
sacerdos

11 Pervenitur ad montem Garganum, ut devotius potuit oravit Michaellem Archangelum: stilla guttantis aque multoties respersit caput suum. Sed quid plura? Occulta sunt iudicia Dei. Non S. Michael in suo Gargano, non S. Benedictinus in suo Cassino, non S. Petrus in sua Roma, quod S. Adalardus promeruit in sua Corbeia: Invento itaque Papa Leone, omnimodis satagebat, quatenus apud eum sarcinam peccatorum suorum posset exonerare: sed cum non esset accedendi locus, nec commorandi speciale tempus: cepit contristari et æstare, si quomodo ad exitum rei posset pervenire. Interea videt quemdam Pontificem nomine h. Ubertum, cui omnem suam conscientiam patefecit, infirmitatem, qua laborabat, aperit; et quomodo, relicta medicina, omnem spem suam commisisset custodiæ spirituali. Ita confecto negotio, utrisque a Papa etiam Sacerdotibus effectis, cum Abbate suo rediit Corbeiam, non sine magno vite suæ periculo. Jamque de corporis sanitate desperatus, animæ quærebat salutem attentius; elemosinis instare, pauperibus deservire, ecclesiis inhærere; Missas, quia noviter ordinatus fuerat, frequenter celebrare: quarum etiam Eucharistiæ dum altaret, ita præ angustia infirmitatis stupefactus reddebatur; ut nisi Dei clementia, quem inter manus tenebat, tueretur, totus extra se fieret.

12 Taliter expleto anno, postquam a Roma rediit, custos ecclesiæ, qui tunc erat, humanis decessit: cui Geraldus in obedientia successit obediens, licet ab ipsa impediretur infirmitate: non aliqua illecectus cupiditate, sed ut tali obedientia promeretur a Deo gratiam salutis recuperandæ. Nec deerat tantæ voluntatis occasio: h templum quippe noviter fundatum, ex toto desertum erat; ovibus et

porcis et pecoribus patebat, quasi platea; aquis pluvialibus ita plenum erat ut anseres et anates natarent per illud; pro pavimento habens unius cubiti sterquilinum, omnibus erat fastidio; omnes trans-euntes movebant caput super eo. Huic operi juvenis incepti instare, si quo modo divinum respectum ad suam miserationem posset inclinare; et licet impediretur penuria temporum, tamen sibi providente Deo purgavit templum, composuit sedilibus, et ornavit desuper columnalia cum basibus: eorum purgavit et cryptam, et deambulatoria aptavit, inibi locatis decenter altariis. Quid amplius moror? Monasterium, quod jam diu ab omnibus dimissum erat, infra tempus modicum ita coaptavit, ut ad Deo serviendum videretur idoneum, et tantæ congregationi valde necessarium. Quadam vero die Fratres, qui majoris in carnobio consilierant, videntes monasterium, ut diximus, optime apparatus? Abbatem ademit, ad videndum, quæ viderant: consilium tribuit, ut corpora Sanctorum, qui in monasterio vetusto erant, tollerentur; et in loco, quem Geraldus satis convenienter mandari fecerat, cum summa venerat one collocarentur. Consilium datum est, et probatum; et quæcunque deerant ad hoc inquiruntur; et omnia ut diximus, cum gaudio et Episcoporum in viciniam confirmat one et populi firma attestatione adimplentur. Sicque juvenis, magis ac magis in opere suscepto desudans, omnibus necessariis [oenis] adornavit; illo subministrante, ejus hæc agebat honore et amore.

13 Proficiebat quidem in voto, sed nullo adhuc infirmitatis levabatur remedio: non ideo tamen desistebat, et summe sacrarium pietatis pulsans, regno Dei vim faciebat. Opportunitas quoque ecclesiæ et oratorii presentia eum assidue habebat intentum, nulla existente mensura venarum; in tantum ut digitalibus juncturis nodi insurgerent, et petra durior callus. Quæ enim esset mensura ad Deum clamandi, cui nulla erat infirmandi? Videns denique preces suas nihil adhuc proficere, et omnes labores suos, quantum ad hominem, incassum ire: divina animatus inspiratione, S. Adalardum, præter omnes et super omnes, omnimoda aggreditur petitione; ejus assistens altari usque ad desperationem, jam confusus miserabili conpunctionis humilitate, in omnes preces redditur diffusus. Verum, illo desuper miserante qui appropinquat contribulatis corde, pervenit ad hoc, quod si prius fecisset, Dei clementiam liberatus fuisset. Sancto enim Adalardo vovet laudabile votum, se scilicet pro posse semper et ubique magnificare nomen ejus gloriosum, si sibi impenderet dignitatis suæ auxilium. Quo voto ubi se ligavit paulisper solutionem infirmitatis sentire cepit: sicque divina clementia ad petitionem magis ac magis animatus, post [Missam] o completam, coram altari se effundens in omnium orationum affectus, usque ad singultus verba interrumpentes, pene liquebat in eurrentes lacrymarum fluctus. Tandem laxata vox invenit iter, gemitusque soluti in hæc verba prorumpunt: Sancte Adalarde, Christianice, suscipe me miserum, ante omnes et post omnes confugientem ad te.

14 Ubi ergo satis est visus sibi idoneum instrxisse [Patronum] S. Adalardum apud judicem Christum; surrexit, faciem tersit, et gemebundus rediit ad lectum suum. Cumque ibi sederet, adhuc singultiens et amens, ex parte altaris specie fulgurea advolavit splendoris globus, qui everberatis ejus oculis illustravit totum corpus ejus. At ille stupefactus hæsit: cum subito ruptis infirmitatum modis et quasi quibusdam cordulis, intra eum caput ipsum ingens crepuit: et non ferens dolorem Sancte Adalarde, succurrere, miserabili voce clamavit: mox-

D
AUG. SYN-
CHRONO
EX. 25.

ecclesiam
repurgat,

transferuntur
in eam
Sanctorum
corpora:

l
B
m

ipse pro
sanitate impetrandum,

S. Adalardi
vitam facit,

l

itaque libera-
tus morbo

AUG. SYN-
CHRONO
EX MS.Vitam Sancti
abbreviandam
suscipit,
p

q

r

et gratias
manet pro
beneficio
Mar. 24, 3

A que sub silentio se repressit, quia cum ipso dolore virtutem in se factam sensit : sicque liberatus ab illa infirmitate, cujus liberationis desiderio erat tanto fatigatus tempore, laudavit liberatorem libera voce, nec defuit voto, quod paulo ante voverat Sancto : ubicumque enim potuit gloriam ejus exaltavit. Exaltando etiam taliter, magnificavit vitam p ipsius, apostrophis elegiacis et superfluitate sui offendente animos legentium. Extirpari enim] fecit ex ipsa sentes superfluitatum, et plene reductam ad florem historie mystice, hexametro decoravit festivitatis. Parum quid fiebat memorie : sed compositis Antiphonis q et Responsoriis, alta et digna fecit venerari celebritate; nec absque plurimorum invidia; quos tamen, agente Deo et Sancto, mirabilis redarguit victoria! Multis signis illustraverit [S. Adalardus] oculos adhuc viventium; quæ omnia tradiderat oblivioni negligentia seniorum; quæ etiam juvenis diligenter ab eis, r qui viderant et in quibus facta fuerant, exquisivit; exquisita postea litteravit.

B 15 Vir itaque Domini, ut recedente claritate cognovit se ab infirmitate liberatum, et gratia divina, ut diximus, tam mirabiliter visitatum; memor Evangelici eloqui, Qui perseveravit usque in finem hic salvus erit, se indefessum in Dei officio exhibuit, et ante S. Adalardi et alia ecclesie altaria, amplius quam antea fecerat, se mactare coepit. O virum laude dignum; quem nec infirmitas aliquantisper a Dei servitio retardavit; nec sanitas tam mirabiliter recuperata extra se elevavit! O Domini et Salvatoris nostri clementia, usquequaque praedicanda; quæ in infirmitate sustinuit servum suum, ne deficeret; et sanitati restitutum misericorditer conservavit, ne superbiret! Prædictus autem vir Dei de beneficio se non extollens, sed semper fragilitatem suam recognoscendo in humilitate persistens, e recto non deviauit itinere; sed ad anteriora progrediens, animo et conversatione in monte Domini constitutus, ad cæli palatia concupiscenda s se animavit; legerat enim Dominum in Evangelio dicentem; Petite et accipietis, querite et invenietis, pulsate et aperietur vobis. Hæc voce Dominica confusus Dei servus, non cessabat petere, ut acciperet; satagebat quærere, ut inveniret; nitabaturque pulsare, ut ei Dominus dignaretur aperire. Quod et factum est. Infirmitabatur enim, ut diximus, infirmitate gravissima, et ad petitionem suam liberavit eum mirabiliter misericordia divina : quæsiuit ut eum visitare dignaretur gratia sancti Spiritus, et invenit eam in conspectu Altissimi. Anres ejus precibus et lacrymis pulsare non cessabat, et ipse misericordiae suæ viscera dignatus est aperire.

ANNOTATA.

a Si divinare lubet; ex duobus in Gallia oppidulis, nomen Hospitalis habentibus, prætulim illud, quod in Forensi comitatu est, inter urbes, vulgo Thiers et Feurs nominatas medium; cum per Lugdunensis Provinciæ partem Occiduum tenendum fere iter in Italiam fuerit, planiora, ut congruum erat, sectantibus.

b Quas antiqui Grajas Alpes dicere, Sabaudia et Pedemontio interjectas, hodie montem Jovis dici auctor est Ferrarius in Lexici Geographici parte altera : idque egregie patet in Chronico Abbatæ S. Trudonis tomo 7 spicilegii Acheriani lib. 12 pag. 495, ubi circa an. 1130 Roma rediens Rudolfus Abbas, dicitur transita civitate Augusta Salesiorum, ad villulam quæ est in pede montis Jovis, quæ vocatur Restopolis (distat ea ab Augusta circiter milliariis 8 vulgo Estrouble dicta) et subactis duobus milliariis ad Remigii villulam in ipso Jovis monte pervenisse : prout singula notantur in tabulis Geographicis. Hujus autem

montis altissimum jugum S. Bernardi Majoris nomen D habet : itaque cum Bernardonis nomen Italica phrasi augmentativum sit a nomine Bernardi, illud hic contractim scribitur Mons-Bardonis.

c Notus est quidem locus ad Pirenæorum radices, Mons-gardii, vulgo Mont-gaucy dictus, de quo egimus 18 Janu. agentes de S. Volusiano : sed cum hic nihil ad rem præsentem faciat, nec in Alpibus Italicis tale nomen invenirem, ambiguus diu hæsi, quid sentirem : tandem habita etymi ratione, nihil inveni huic appellationi proprius quam oppidum hodie Monjoyetto dictum, inter Augustam et Eporediam.

d Ita legendum arbitror potius quam locatis, quod habet egraphum nostrum ex inscita fortassis conjectura transcribentis, volentis vitare solacismum.

e De hac S. Leonis IX peregrinatione agimus Aprilis 19 ad ejus Vitam § 3, et diximus factam anno, non 1049, sed 1050.

f Factiosorum, Benedicto IX Antipapæ, identidem in Romanam sedem redire utenti, adhærentium, latrocinia potius hæc fuisse quam bella, intelligas ex ipsa Leonis profectione, sibi, satis bene comitato, ab illis non metuentis.

g Richerius hic fuit hujus nominis primus, ex Leodiensi Abbatia ad Casinensem Præfecturam assumptus anno 1038, quam usque ad 1055 tenuit.

h Quandoquidem mons Garganus subsit Sipontino Archiepiscopo, suspicari posses hunc Ubertum esse illum, qui apud Ugellum tomo 7 Italiae sacrae ononymus est; seditque post Leonem, et primus titulum Archiepiscopi gessit, ab anno 1044, usque ad 1066. Mainardus Gubertum appellat.

i Exproximus parenthesim (utpote qui seipsum non habebat) quod sensum ipsa non commodum habens, periodum totam obscuram faceret.

k Similiter hinc rejecimus verba sequentia : Obsistentibus temporibus prius propositæ, quæ quid sibi velint, Corbeiensis historie peritionibus, relinquimus divinaudum : uti etiam iisdem examinandum proponimus, an non nimis exaggerate describatur conditi noviter templi solitudo : forte necdum consecratum, adhuc expectabat extremam fabricarum manum.

l Accepimus a D. Hildephonso Urayet, Corbeiensis monacho, illius monasterii fastos MSS. quibus ad 27 Augusti inscribitur Translatio Sanctorum hic quiescentium. Sunt autem multi illic insignes.

m Proximus Ambianensis est, tum Atrebotensis ac Cameracensis : Laudunensis et Suessionensis paulo F longius absunt.

n Egraphum nostrum, oratorium præsto : quod ex conjectura emendamus.

o Hanc vocem hic esse substituendam apparet ex Vita sequenti num. 8 alias potuisset intelligi officium Compiletorii, Gallice Complices.

p Olim a S. Paschasio Ratberto scriptam, quam 2 Jan. dedimus, uti et epitomen ejus, a S. Geraldo factam.

q Has, si adhuc supersint, optaremus habere, pro supplemento Januarii.

r Tale est illud, quod refert c. 6 et cetera sub Abbate Richario. Forte etiam gesta sub Fulcone descripsit, quæ adhuc latent.

s Egraphum nostrum capescendi.

CAPUT III.

S. Geraldus Hierosolymam proficiscitur, fit Abbas S. Vincentii Lauduni, digressus in Aquitaniam monasterium condit.

Quodam autem tempore videbatur ei per somnium, quod ipse ante oratorium S. Michaelis, quod in ipso monasterio est, consistebat; et Dom. Jesus Christus interius, cum Angelorum et Archangelorum

Christi sacrificant. visione excitatus,

rum

Arum multitudine infuita et omnium Sanctorum ad Missæ celebranda mysteria se præpararet. Assistent Angeli, ministrabant Archangeli, et ea quæ tanto mysterio erant necessaria præparabant : cumque omnia ministrassent ; et utraque parte, in modum Cantorum in choro consistentium, Sancti qui cum eo erant, collocati essent : ipse Dominus Jesus cœpit inquirere utrum omnes convenissent, qui debebant convenire. Illis autem respondentibus et dicentibus Domino, Adsumus ; dixit, Non : quia Frater ille nondum ingressus est, qui stat juxta ostium exterius. Sicque eo præcipiente est adductus, et in medio collocatus : et tunc, procedente Domino ad Missæ celebranda mysteria, inceptum est officium, GAUDEAMUS OMNES IN DOMINO, et sic ad finem perductum. Sicque visio illa evanuit, et Frater evigilans, quæ viderat, secum pertractare cœpit. Cognovit [autem] satis evidenter, quia Deo in actibus suis placeret : et si prius in ejus servitio se devotum tenuerat, postea severius corporis et animi motus cohibere cœpit.

ejusdemque crucifixi specie

B 17 Alio quoque tempore erat, sicut sibi videbatur in S. Petri monasterio Corheix : et ante Crucem, quæ in medio ecclesiæ est consistebat ; et multitudo virorum et mulierum tanta convenerat, quod, sicut sibi visum fuerat, totam ecclesiam compleverat : et ita, eo ante Crucem consistente, omnique populo versus Crucem aspiciente : imago Domini, quæ in Cruce erat, descendit de Cruce et ad eum, qui in medio populi erat, appropriavit ; eumque blande ac leviter convocans suo nomine, caput suum manu sua demulcere cœpit, dicens, Confortare, fili, in Domino et in potentia virtutis ejus : et sic descendens ab eo, videntibus omnibus, sicut primum fuerat, Crucem ascendit, Quo facto, Frater evigilavit ; et multum anxius pro hoc quod viderat, Deum, ut sibi visionem prosperam faceret, obnixè deprecari cœpit. Venit autem sibi in animo, quia loca Sanctorum, qui ultra mare requiescunt, vellet visitare, et ad Sepulcrum Domini eum in Jerusalem adorare. Cumque hoc, qualiter adimpleri posset, in animo volveretur : audivit, quia in eadem, qua ipse manebat, villa, quidam viri fideles iter suum appararent, quatenus ad Sepulcrum Domini adorare potuissent. Quo cognito lætus vehementer effectus, omnipotenti Deo gratias reddidit, qui consilium, ad hoc quod volebat, necessarium ministravit : sed quia sub Abbate et regula in monasterio degebat, valde sibi incommodum videbatur, si sine ejus consilio et licentia faceret, quod facere nitebatur. Adiit ergo Abbatem, voluntatem suam aperuit, postulans et multum rogans, ut ei licentiam daret. Abbas autem videns intentionem Fratris, et metuens ne alicubi in itinere vel Inclusus vel Eremita remaneret, abnegavit ; et eum ab intentione ejusmodi, si posset, revocare tentavit. Sed quia plantatio, quam plantat Deus, nequit eradicari ; vir sæpe nominatus ab intentione sua non recessit ; et quod per se non poterat, postea multorum Sanctorum virorum precibus impetravit. Tandem Abbas annuit ; sed ea conditione, ut si Deus posset concederet, ad eum sine dubio repedaret.

indeque reversus

C 18 Vir autem venerabilis, accepta licentia, obedientiam suscepit : iter suum apparavit ; Dei gratia loca Sanctorum multorum visitavit ; Sepulcrum Dominicum, quod super omnia cupiebat, adoravit ; ad propria, sicut Abbati suo promiserat, repedavit. Quanta in itinere pœnarum cruciamenta sustinuit, non est nostrum exponere : quia ad ea quæ inter nos Deus per eum operari dignatus est, vix sufficit lingua balbutire. Ingressus itaque monasterii claustrum, cœpit in Dei servitio se exercere ; et quæ de ejus mirabilibus audierat et viderat, ad memoriam revocare. Interea quondam fratre suo carnali de hac

Aprilis T. I.

vita egresso, qui curam Fratrum in monasterio S. Vincentii apud montem Laudunum susceperat, ad Abbatiam provecus est ; quod invitatus diuque renitens, suscepit ; et quamvis, non esse parum Fratribus præesse, cognosceret, tamen vellet, nollet, obediit. Collo autem oneri tam gravi superposito, non se oblivioni tradidit ; sed in quantum poterat se formam et speculum discipulis exhibuit. Fratres vero qui sub eo erant, plusterrenis commodis quam celestibus intenti, moribus ejus non bene conveniebant sed, sicut legitur de S. Benedicto, sanctis ejus monitis contraria sentiebant. Cumque conspiceret eos, ut volebat, sine peculiaribus escis nolle acquiescere ; ad Sanctissimi P. N. Benedicti exemplum, cogitavit eos dimittere, et secum habitare. In monasterio autem suo erat vir sanctissimus *a* Inclusus, a quo consilium, quomodo, quos ad regendum susceperat, dimittere posset, requisivit : qui satis idoneum, et sibi valde necessarium dedit. Milites vero quidam secundum seculum non ignobiles, ad eundem Inclusum venerant, [qui postquam] de peccatis suis apud eum confessi fuerant, conquerentes quia seculo amplius servire nolebant, ab eo quomodo id facerent consilium poposcerant. Sanctus autem vir, et Abbatissupradicti animum cognoscens, et desiderium Militum intelligens, in unum omnes congregavit, consilium utrumque aperuit, et laicos, quasi fidei rudimenta suscipientes, sanctissimi Abbatis providentiæ commendavit. O Christi pietas inenarrabilis ! Salvatoris clementia incomparabilis ! Famulis suis, se toto corde querentibus, ad seculi blandimenta superanda magistrum, qui eos præcederet, ministravit ; servoque suo, ut sibi devotius deserviret, socios et discipulos aggregavit. Talibus vero conjunctis in Domino, Abbas non immemor Fratrum quos ad regendum susceperat, Episcopum *b*, a quo Abbatix onus habebat, adiit ; eique, quale consilium quævisisset, aperuit ; et onus regiminis, quod ab eo habebat, ejus providentiæ dereliquit.

D
AUG. SYN-
CHRONO
EX MS.
fit Abbas
Laudunensis

Nihil
ubi meliores
nactus disci-
pulos,
a

E

Prælatum
renuntiat.

b

et cum so-
ciis peregrina-
tionis,

F 19 Taliter vero Christi tirones Abbati sanctissimo subjiciuntur, et sancti Patriarchæ nostri Abrahæ exemplo, de terra et cognatione sua egrediuntur. Fit conjunctio letabunda, fit exultatio jucunda ; exultant de magistro discipuli, gaudet magister super discipulos ; exultat Abbas super societatem, a Deo sibi tam mirabiliter prævisam ; lætantur tirones Christi quia vident et cognoscunt, non ab homine, sed a Deo quæ desiderabant omnia sibi provenire juxta voluntatem suam. Seculi itaque honore deposito, viam, qua Christum sequantur, ingrediuntur ; et usque ad B. Dyonisii *c* domum, quem locum sibi delegerant, undequaque conveniunt. Adorata igitur ad sanctorum Martyrum sepulcrum Salvatoris clementia, eorum denique Martyrum et aliorum Sanctorum patrocinis suo auxilio convocatis, Christi dñce providentia, Aurelianis, ut ibidem ad Sanctæ Crucis *d* adorent ecclesiam, dirigunt vestigia. Cumque et inde discessissent, et Turenis, ubi Sanctissimi Confessoris Martini corpus requiescere [noscitur], appropinquassent ; peregrinos, qui a S. Petro Roma remeabant, invenerunt ; qui ab eis, unde essent aut quo irent, vel quid in animo versarent, p̄per omnia scrutati sunt. Patefacto igitur eorum desiderio, adeunt Abbatem ; rogantes ut ad eorum fines iter suum dirigeret, quatenus de substantiis suis, in alodiis, quæ disponebant dare ad Deo serviendum, ecclesiam constitueret : quod et factum fuisset, nisi Deus eorum habitationem alias disposuisset. Et quia Deus voluit, peregrini in viam suam abierunt : Abbas vero et socii sui Pictavium, Deo ducente, pervenerunt. *e*

c

d

e

excepit a
Comite Picta-
viensi

20 Ingressis autem illis civitatem, ecce comes Pictavium, Guido venerabilis, Dei provisione ex altera parte advenit : quod cum Abbas cognovisset,

33

sperans

AUG. SYN-
CORDO
EX MS.

A sperans sibi non absurdum si cum eo loqueretur, venit ad eum, monens socios ut se sequerentur. Cum autem eos Comes conspiceret, resalutavit; et unde venissent, aut quo ire vellent, diligenter inquisivit. Cui Abbas omnia, quæ in animo habebat, aperuit, et quod de terris suis et cognationibus suis egressi, Dominum sequebantur, adjecit. Cognita autem Comes eorum voluntate et divina in hoc provisione, Abbatem et suos cepit rogare, ut pro Christo, pro cuius ceperant amore, quocumque in sua terra vellet, remanerent: ipse vero consilium et auxilium suum sibi in omnibus curaret impendere. Dum vero de his ad invicem sermocerentur, ecce quidam Bordegale Præpositus, nomine *g* Radulphus, a Deo missus venit: et Comiti, si vellet, quod ad idoneum locum eos deduceret, indicavit. Unde Comes laetus vehementer effectus, Abbatem et suos ejusdem Præpositi custodie mancipavit, ut eos quasi se custodiret, et quemcumque locum in tota sua terra sibi deligerent, sine aliqua controversia, nihil dubitans; suo imperio concederet. Quid multa? Præpositus Radulphus suscepit eos gaudens, et ad locum, qui Silva-major inter duo maria nuncupatur, adduxit; et ecclesiam parvulam, non ex lapidibus, sed de terra constructam, ostendit. Silva autem in circuitu tum denso vepribus et sentibus creverat, quod nullus ad ecclesiam appropinquare poterat, nisi gladio aut alio ferramento prius iter fecisset. Ad hanc quidem ecclesiam dum Abbas et sui venissent, tantus eidem Abbati amor ibidem remanendi occurrit, quod se non alias iturum amplius, Deo, si sibi præcipiatur, promisit.

adit possessionem
Satrex-
nagoris:
h

21 Tunc temporis autem terre illius et silvæ dominus et possessor erat quidam miles Angerius de Riontio *h*, et cum illo alii quamplures, quorum nomina ipse cognoscit, qui creavit: cum omnibus vero sic Abbas egit, ut omnes locum Deo et sanctæ ejus matri Mariæ condonarent, et ab omni servitio solutum in perpetuum facerent; et ita Sanctus Pater Geraldus exhilaratus, ad ecclesiam rediit, et deinceps construere habitaculum sibi et suis fecit. Quadam siquidem nocte cepit Deum obnixè deprecari, quatenus si eorum ibidem statio sibi placeret, ostenderet; et omnes actus eorum, secundum bonitatis suæ divitias, in bonum dirigeret. Cumque orando defessus obdormiret, sibi videbatur, quia de parte Orientis currus, quem duo boves ducerent, veniret: post vero aliquantum tempus duo boves mutabantur in equum unum; et equus eundem tramitem, quem boves, gradiebatur. Tandem equus conversus in Dei filio ita suspenso, ut pro nobis prius fuerat in crucis pabulo, inferior crucis pars tangebatur terram, superior vero usque ad cælum erigebatur. Cumque sanctissimus vir talia respiceret, a loco, in quo erat, surrexit; et Christum, sicut in cruce pendebat, adoravit; tanta autem et tam mirabili visione animatus Dei servus, exilavit; exilans vero, et diu secum quæ viderat pertractans, quia Dei visio erat cognovit; et quia, ubi fixum erat sanctæ Crucis signum, ibidem ecclesiam fundare debebat, intellexit: [pariterque] cognovit quoniam Deo iter suum et actio placeret, cuius dono et gratia fuerat, quod eum taliter adorasset. His igitur peractis, milite, qui cum Abbate venerant, adhuc laicali habitu induti, quod devoverant iter ad S. Jacobum, ingressi sunt: et tamen eum licentia ac benedictione Abbatis, sine cuius præcepto nihil facere promiserunt. Tandem sua peregrinatione peracta, ad eum regressi sunt; et S. Benedicti habitum, devoti ac Deo se ex toto committentes, susceperunt.

et monasterium
in ea
erexit.

Præpositus
sub eo mon-
cho

22 Si quis autem nomina eorum, qui cum Abbate primitus venerunt, cognoscere voluerit; sine dubio cognoscere poterit quemcumque subscri-

ptam paginam intelligens legerit. Geraldus Abbas et monachi tres, qui de monasterio, quod prius rexerat, ipsius amore cum eo venerunt. Unus Martinus, qui postea ecclesiam S. Dionysii de monte rexit. Alius vero Ebroinus, qui de militari habitu egrediens, Dei amore inclusus, usque ad mortem fortiter pugnavit. Tertius quidem i Alerannus, ipsius Abbatis nepos. Isti tres monachi jam facti venerunt, et in loco eodem, sicut Regula S. Benedicti præcipit, professi sunt. Venerunt et alii quinque, qui adhuc laicali habitu induti erant ut magistrum et patrem Dei amore secuti sunt: ex quibus unus fuit Berlegius *k* nomine, vir bene morigeratus, in consilio providus, in sermone præclarus, armorum probitate strenuus, bonis omnibus in amicitia junctus, caritate fervidus, divitiis secularibus et dignitate ad plenum munitus: fuit [autem] Francigena, ex regis militibus non infimus, ex Noviomio *l* civitate Franciæ oriundus. Ille autem quamdiu secularibus negotiis interfuit, omnibus, qui cum eo erant, ubicumque amabilis super omnes semper fuit: divitiis nimirum abundavit, et eas liberaliter, non ut earum servus, sed ut dominus tractavit. In pueritia litterarum studiis datus a parentibus fuit: sed postquam adolescentiæ annos ingressus est, dimisso litterarum studio militiæ inhaesit: nimirum, quia nobilis et nobili genere ortus, animum suum non poterat ab hujusmodi exercitiis refrænare; præsertim cum videret æquævos suos talibus negotiis inclinari. Quid multa? militiam amplexus et armis militaribus suppositus, satis longo tempore se in militia exercuit: donec dextera Dei tactus, se non bene agere cognovit, arma deseruit, et iterum unda lacrymarum et confessione pura baptizatus, Abbatem Geraldum in Silvam majorem secutus, sicut Evangelicus sermo monet et imperat, omnibus quæ possidebat renuntiavit.

23 Alius autem Wido de Monte-Lauduno civitate Franciæ (ita enim vocatur) oriundus, miles Episcopalis, divitiis refertus, et nobilitate sæculi satis decoratus. Vir iste virtutis erat consiliarius, animi sui rector strenuus, et in omni probitate elegantissimus. Tertius Tezzo, juvenis quidem, sed animo fortis, et quamdiu in seculo conversatus est nunquam arma sua alteri deseruit, nec timore militiæ unius jugum unquam mutavit; sed semper, ubicumque esset, victoriam et palmam acquirere super omnes socios elaboravit. Quartus autem Walterus, similiter de civitate Monte-Lauduno, vir militaris et probus, in opere et sermone discretus, consilio pollens, non in aliquo superfluous, et in omni opere suo temperatus. Quintus vero Litherius, *m* Laudunensis similiter, homo honestus et largus, in armis satis valens, omnibus serviens, omnes diligens, inter ceteros milites probitate inferior esse despiciens, semper ad majora militiæ exercitia se erigens; et quæ probo homini cognoscebat convenientia, omnibus modis, ut poterat, opere et animo capessens. Hi omnes, digito divinæ miserationis compuncti, renuntiantes omnibus quæ possidebant, et de terris et de cognationibus suis egressi, Christum secuti sunt: et qui prius in vestibus pretiosis fulgebant, postea sordebant induti vestibus vilissimis: sunt neororum et silvarum fortissimi extirpatores, qui prius fuerant strenuissimi bellatores. In his ergo adimpletus est sermo Propheticus, qui dicit: Et conflabunt gladios suos in vomeres, et lanceas suas in falcēs. Hi nunquam Scripturas legerant, sed tamen quæ Scriptura præcipit impleverunt: et quia prius illicita multoties egerant, postea a licitis, ultra quam credibile sit, abstinebant; ab ipso etiam pane: multoties in die nec aquam aliquam sumere volebant, ut magis ac magis in se corporis voluptates refrænare potuissent.

24 Igitur postquam B. Geraldus in loco eodem, ut

D
Martinus,
Ebroinus,
Alerannus,
noviti Berle-
gius,

l

E

Wido,

Tezzo,

Walterus
l'

m
Litherius,

e milita as
sumpti

Isa. 2, 2

utilitas novi
monasterii

n

o

inter rudes
populos.

A ut supra dictum est, ubi Dominum Jesum in cruce viderat in visione et adoraverat, monasterium fundavit; de die in diem ipsum coepit opus succrescere ac melius proficere. Nec mirum: nam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum; et omnis plantatio, quam plantat coelestis Pater, non eradicatur, sed semper prosperatur. O quanta reverentia ille venerandus est dies ab hujus patriae incolis, quo beatus vir a Deo missus, de longinquis terrae partibus huc advenit! Anno siquidem ab Incarnatione Domini millesimo septuagesimo nono cum sociis suis venit Dominus Geraldus in Silvam-majorem, in festivitate (ut fertur) Apostolorum Simonis et Judae. Fama igitur tanti viri per diversas regiones se velocius extendit; in secundo anno inceptum est monasterium; quinto scilicet Idus Maii in honore Domini et B. Mariae Virginis et Sanctorum Apostolorum Simonis et Judae. Populi in unum conglobati, ad eum confluere coeperunt catervatim; ut illius fruerentur aspectu, et ejus praedicationis numine dura eorum corda divinae gratiae seminibus aptarentur. Erat enim aspectu angelicus, corpore castus, mente devotus, sermone facundus, diversis virtutum floribus adornatus, oratione assiduus, signisque in vita sua plurimis decoratus. Ante adventum namque illius, accola hujus patriae, rudes et quasi agrestes erant; et quid sanctitatis religionisque bonum esset, minus agnoscebant: sed efferos eorum animos servus Dei electus, tam exemplis quam praedicationibus, multoties mitigabat, et eorum plurimos ad poenitentiam confessionemque provocabat. Nam cum maxima multitudo ad eum, ut sua confiterentur crimina, saepe venissent; hanc omnibus in commune poenitentiam, in remissionem peccatorum suorum, injungebat; ut sexta quidem feria jejunarent, sabbato vero a carne abstinerent.

ANNOTATA.

a Putamus hunc fuisse S. Arnulphum, quo abdicante magistratum, S. Medardi Suessionensis canobio praefectus fuerat Abbas Geraldus: adeoque duas Praelaturas successive gestas in unam confundi. Sunt autem Laudunum et Suessiones vicine prorsus civitates, vix sesquidiri itinere sejunctae ab invicem.

b Helinandi Ep. Laudunensis ab anno 1052 ad 1098. Suessionibus quoque Episcopus erat ab anno 1072 Theobaldus de Petrafonte, usque ad 1080: in ejus manus resignasse Geraldum Abbatiam S. Medardi non audemus affirmare; quandoquidem inde cessarit violenter expulsus.

c Monasterium hujus nominis celeberrimum, secundo lapide ab urbe Parisina.

d Describit in *Annal. Aurel. Saussains* quam celebris fuerit ab hoc templum S. Crucis Aurelianensis et etiam nunc sit confluentis peregrinorum; et quidem lib. i num. 6 allegat bullam Calixti II, qua dicitur: Qui peregrinationes devotionis caussa... facere voluerint, memores esse debent ecclesiae S. Crucis Aurelianensis. Coepit autem sedere Calixtus hic an. 1119.

e Mainardus In Aquitania, monasterii condendi gratia, Deo duce profectus est: contrarium ipsius S. Geraldus testimonio constat, scribentis se illuc esse profectum caussa petendi antra solitudinis: sed Deus alio consilium vertit.

f Guido agnamine Godefridus; hic assumpto Guillelmi VII nomine, fratri Petro Guillelmo vi successerat anno 1038, mortuus 1084: de quo videndus Joannes Bestii, et Commentarius ad Acta S. Guillelmi Eremitae num. 17. 10 Februarii.

g An a Praepositura ecclesiae S. Severini prope Burdegalam translatus ad Archidiaconatum Burdegalensem, eoque titulo subsignavit anno 1078 definitioni

controversiae inter Ebrardum Abbatem S. Crucis de D Thalamonte et Odericum Abbatem S. Trinitatis de Fendocino, apud Bestium in Probat. pag. 360?

h Riontium vicus est ad Garumnae ripam vix quatuor aut quinque leucis distans a Silva-majori, vulgo Rions. Ipsa autem Silva, vulgo la Seauve major nuncupatur, et abest Burdegala leucis circiter septem.

i Fuit Aleranus tertius Silvensis monasterii Abbas, in necrologiis vir vitae venerabilis dictus; obiit IV Kal. Apr. anno 1107.

k Mainardus Herlegium scribit, additque fuisse fratrem Castellani Noviomensis.

l Est ea Suessionibus quam Lauduno multo propior.

m Mainardo Lucherius.

n Chronicon Malleacense quod et S. Maxentii dicitur tome 2 Nova bibliotheca Philippi Lubbe. Anno 1077 Girandus coepit redificare caenobium S. Mariae Silvae-majoris. Forte tunc primum illic appulit, et proprietatem loci solum biennio post accepit.

o 28 Octobris. Habentur ibidem eorumdem SS. Simonis et Judae reliquiae de capitibus utriusque: et quidem S. Simonis cranium plusquam dimidium; includuntur autem capiti et thecae, anno 1669 factae, et, nisi quod caput argenteum non sit, prorsus similis ei, cui includuntur caput et cilicium S. Geraldus.

CAPUT IV.

Miracula per S. Geraldum in vita atque post mortem facta.

D divulgata igitur sancti viri opinione per diversas regiones, quidam de Episcopo Lemovicensi oriundus ipsum cum fletu pro parvulo exorabat filio, qui tortos ac multum deformes habebat pedes; dicens, O Sancte Geralde, si ea quae dicuntur de te sunt vera, aufer opprobrium domus meae. Talia genitore prosequente, meritis servi Dei puer integerrimam adeptus est sanitatem. a Pater itaque, pro tantae rei miraculo stupens ac vehementer cogitans, puerum ipsum ad praesentiam hominis deduxit, et cum multa devotione pro accepto beneficio gratias egit. Nec illud reticendum, quod plerique morbi aut febricitantes, si forte sanctificum ab eo comederent panem, nec non qui de lapide trito, quem Fratres paraverant, ejus sepulturae libissent; incolumes, ac Deo gratias Sanctoquo Geraldo referentes, ad propria leti revertebantur.

26 Cum vero per diversas Galliae nationes praedicti viri Dei se fama diffunderet, quidam S. Petri Carnotensis monachus, audiens illius preclara gesta, in suis precibus frequenter obnixae postulaverat, ut non ante videret mortem, quam hominis Dei frueretur visione et alloquio. Sed cum forte Anglicum mare disposuisset transmare, ingressus navem, procellosis insurgentibus undis, naufragium pertulit. In mediis itaque fluctibus, submersis sociis, nave quassata et amissa, monachus involvitur, diemque cum sequenti nocte in tanto duxit discrimine. Cum vero huc illucque intumescens raperetur undis, nihilque aliud nisi mortem expectaret imminentem; recordatus est inter ipsas pelagi angustias, illum, quem Anglicam in terris audierat ducere vitam, tantumque desideraverat intueri: inoque a pectore trahens suspiria. O Sancte, inquit, Geraldus, Dei summi serve, quem tantopere cupivi cernere, si quid potes in praesentia Dei, adjuva me, miserus mei. Talia illo frequenter ingeminante, statim navis volucri cursu adveniens, meritis viri Dei, de confinio mortis illum excepit. Haec quoque retulerant, qui monachum, S. Geraldo, postea non sine magno fletu talia narrantem, viderunt.

27 His igitur hujusmodi virtutibus in vita vir

Domini

S. Geraldus
invocatus

toripodem
sanat

F
naufragum
salvat,

ACT. SYN-
CHRONO
EX MS.
moritur

cum magno
accolorum
luctu :

elevato cor-
pore,

deus auferitur,

C
et restituitur,

miles S. Ge-
raldo com-
mendatus a
matre,

miraculo
servatur
illatus.

A Domini feliciter pollens, postquam multas de ore
eruenti leonis et querentis quas devoret, animas
abstraxit; et tamquam lucerna supra candelabrum
posita, quam plurimos ignorantiae tenebris submer-
sos ad fidei religionisque lumen reduxit, annis matu-
rus meritisque felix, Nonis Aprilis migravit ad
Dominum: sepultusque est in ecclesia, quam ipse
fundaverat, ad dexteram partem altaris B. Mariæ.
In ejustransitu non minima multitudo virorum nobi-
lium, Clericorum et laicorum, agricolarumque ac
mulierum congregata est: qui ex oppidis ac villis et
etiam ex Burdegala urbe, illius audito recessu, con-
fluxerant. Ili ergo in cælum clamore sublato, lace-
ratis genis, cum ingenti fletu, piissimum patrem et
recti itineris doctorem se amisisse dolebant; lumen-
que totius patrie, intimo ex corde, extinctum fore,
amare desolebant. Itaque longum est imo impossi-
bile explanare, quanta per eum Dominus bona ope-
rari dignatus est, quanta mirabilia in vita sua
ostendere, quanti de tenebris ad veram lucem
scilicet Christum subtracti sunt. Pauca de plurimis
signis et virtutibus, quæ post obitum gessit, ne om-
nino tacere videamur, succincte disseramus: nam
ea signa quæ in vita fecit, per negligentiam maxima
B ex parte oblivioni tradita sunt. Domino itaque an-
nente, ipsiusque Sanctis meritis intervenientibus,
sermo noster, quem in honore ejusdem scribere
aggredimur, bonum principium finemque accipiat.

28 Tempore illo quo B. Geraldus adhuc vitales
carpebat auras, quidam ab eo in monachum receptus
est, Petrus nomine. Ille fuit ipsius diebus plurimis
Capellanus, et ipse illius clausit oculos, ac sepulturæ
cum aliis Fratribus honorifice tradidit. Ille jam
grandævus, electione Pratum, Septuans ac succes-
sit in Abbatis dignitatem, multaque de ejus mirabi-
libus referens, in diebus illis suis, tale perhibebat
miraculum fuisse patratum. Consilium aliquando
Fratum fuit, ut de sepulcro, in quo humatus pri-
mum vir Dei fuerat, transferretur. Congregato ergo
Episcoporum, Abbatum, Clericorum et Nobilium
non minimo cœtu, levaverunt, ut decebat, viri timo-
rati, sancti viri ossa. Multa Nobilium turba præsens
ibi tunc aderat, et quidam ex populo vir fidelis,
inter ceteros quoque astabat; magnopere procurans,
si quomodo ex Reliquiis aliquid accipere valeret.
Tandem cum sancti caput ostenderetur populo, præ-
dictus vir desubtus extendit vestem, unusque in ipsa
veste ex dentibus casu cecidit. Quod videns homo,
ad se vestem traxit, dentem abscondit, ac se bene
remuneratum credens fore, recessit inde. Sed cum
villam egressus paulum processisset, nutu divino
obstupefactus, huc atque illuc errabat, rectam non
prævalens gradi viam. Intellexit denique meritis
Sancti, cujus ferebat Reliquias, iter suum præpe-
diri: reversusque, licet invitatus, ad monasterium,
rem Abbati Fratribusque retulit, Reliquiasque pro-
tulit, sicque lætus discessit.

29 Aliud quoque miraculi genus præfatus Abbas
Petrus narrabat: Quædam, inquit, nobilis mulier,
duos habens filios milites, B. Geraldum quam maxi-
mo venerabatur, ac sæpe ad illius ecclesiam veniens,
tum se quam filios attentive commendabat. Accidit
vero quadam die, ut ipsius filii cum aliis Militibus
in exercitu procedere vellent; sed cum eos mater
earum de exercitu retinere non quivisset, illis jam
ad proficiscendum paratis, positis in terram genibus,
taliter fertur filiis cum gemitu dixisse. O filii, Deo
vos commendo; et S. Mariæ et S. Geraldus Silvæ-ma-
joris custodiæ, cujus sum ancilla, omnino commendo.
In procinctu itaque cum essent positi, quidam ex
adversariis unum ex his lancea appetiit, et in cor-
pore armis nudo hunc valde percussit: sed virtute
Dei meritisque sancti viri, cui mater illos commen-

daverat, nihil feriendo nocere potuit: ferrum etenim D
lanceæ, licet multo conatu percussor in corpore ejus
infixerit, ac si mollis cera esset, replicatum est, ut
acumen ferri, quod prius rectum fuerat, post versus
hastam retorqueretur. Audiens itaque mater tam
mirabile factum, filiumque obtentu beati viri a morte
ereptum, ad ipsius sepulcrum gratias oblatura cum
filiis advenit, ferrum lanceæ secum detulit, multis-
que diebus supra sepulcrum sancti ipsum ferrom in
testimonium virtutis pependit.

30 In cenobio Silvæ-majoris quidam ex Fratri-
bus, corporis molestia tactus, ægritudine gravi labo-
rabat; nam adinstar utris inflata cute, totus vehe-
menter intumuerat, nihilque aliud nisi mortem
solam expectabat. Sed cum nocte quadam anxius se
sopori dedisset, ad beati viri sepulcrum se conspexit
in visione assistere, tumuloque illius, ut sibi vide-
batur, patefacto, suam infirmitatem cum uno ex
dentibus sancti frequenter signare. Evigilans autem,
et quæ viderat secum pertractans, facto mane,
quamvis gravi pondere fatigaretur ægritudinis, ad
tumulum tamen viri Dei accessit; magnopere implo-
rans, ut suis meritis sibi gratiam sanitatis a Domino
impetraret: tali modo sanus effectus, hoc nobis fide-
liter retulit. Alio quoque tempore Frater quidam
ejusdem monasterii usque ad mortem infirmatus
est: nam sine voce feretrideo permanens, omnes eos
qui intuebantur de sanitate sua desperare fecerat.
Sed cum ad hoc pervenisset, ut de lecto cum minis-
tri abstrahere usque ad terram, et in cilicio (ut est
consuetudo morientium) deponere festinarent; tristes
admodum factus, se vertit ad parietem; Dominum-
que ut sibi miseretur orare, sanctumque Geraldum,
prout poterat, invocare cœpit in auxilium: et sicut
ipse perhibebat, eum oculos quasi obdormiens clau-
sisset; ecce subito quidam senex, veneranda b cani-
cie ac decorus aspectu, astitit ei. Videbatur autem
ei, quod non alius nisi vir sanctus esset, quem paulo
ante invocaverat. Cumque idem senex infirmum
tetigisset, et aliam in partem vertisset; extemplo
ægritudine recedente, sanguinis copia ex illius ema-
navit naribus: sicque se a periculo mortis, obtentu
beati viri, liberatum esse protestabatur.

31 Aliud quoque miraculum, minimum quidem,
sed pietate conditum, idem Sanctus operatus est.
Cum mulier quædam ex longinquis partibus, con-
sumptis omnibus quæ habebat, venisset ad monaste-
rium illius; nomen ejus frequenter inclamabat,
atque veluti vivens ipse in corpore præsens adesset,
c alimoniam sedulo ab eo petebat: cumque jam ad
monasterii portam egressura propinquaret, duodecim
nummos in terram jacentes reperit: quos accipiens,
cum gratiarum actione gaudens discessit. Nec dissi-
mile huic fuit, quod cum unus ex custodibus mo-
nasterii clavem modicam amisisset, et diu multum
quesivisset circumquaque, nec invenisset; tandem
ad sepulcrum beati viri accessit, ut in hac necessi-
tate subveniret sibi exorans: statimque ut a sepulcro
surrexit, clavem ante altare invenit, satisque admi-
ratus gratias egit.

32 Quidam Miles forte captus ab inimicis, Olive-
rius nomine, filius videlicet illius Angerii de Riontio,
qui Silvæ-majoris locum S. Geraldo prius dederat,
ductus est apud Castrum, quod Mons-Revellus d
dicitur; et ibi magno ferri pondere oneratus, nudus-
que, ad solem lacte perunctus, ut a muscis avidius
impeteretur, positus est. Sed accepti beneficii B.
Geraldus non immemor, huic in tali confusione con-
stituto, non nocte, sed die, visibiliter apparens, dixit:
Quomodo tibi est, frater? At ille respondit, Male.
Surge, inquit Sanctus, surge. [Ast ille:] Et qualiter,
Domine, possum surgere, tanto catenarum depressus
gravamine? Surge, inquit [Sanctus] quantocyus:
ne

sanatur hy-
dropicus,

E
convalescit
moribundus :

h

recuperantur
amissa :

f

captivus,
apparente
sibi sancto
d

A ne timeas. Cumque tentasset assurgere, illico omnia in terram corruerunt vincula. At ille obstupefactus : Quis es, inquit, Domine? Ne cures ait [Sanctus] scire, qui sim ego : sed compedes accipiens, ad S. Mariæ Silvæ majoris cœnobium concitus perge. Deoque ibi gratias age. Videns itaque homo, custodes non longe abesse, nec non in platea quam plurimos deambulantes, formidabat abire. Videns Sanctus, dicit ad eum : Ne paveas, quia nullus mortalium, usque ad locum quem prædixi, obesse tibi prævalebit. Obsecra, inquit, Domine, ut mihi nomen tuum digneris intimare. Et ille : Scito me Geraldum Silvæ-majoris Abbatem esse. Quo dicto ab oculis aspicientis, illico evanuit. Animatus tandem sponsionibus tanti viri, ex oppido nemine prohibente, assumptis secum compedibus, ut jussus fuerat, exiit; sicque lætus et alacer ad cœnobium S. Mariæ Silvæ-majoris venit; Deo gratias et S. Geraldo reddidit; miraculum Fratribus ibidem servientibus seriatim retulit. Illi autem confestim, summa cum letitia pulsatis signis, Te Deum Laudamus solenniter decantaverunt. Hæc vero et alia quæ narramus signa, non ab aliis, nisi ab his qui hæc certissime viderunt et audierunt, vel quibus sunt collata, accepimus.

B 33 De manifestis etiam signis, ad illius tumultum frequentius patrat, silendum non est. e Nam viri quam plures nec non mulieres, amisso sensu, cum ad illius adducti fuissent tumultum a parentibus vel amicis, vigiliis trium aut quatuor noctium celebratis, pristinae sanitati restituebantur, annuque monasterio censum reportabant. Tantumque ei Dominus gratiam largiri dignatus est, ut absque numero captivos, ferro, vinclis, compedibusque ab inimicis vehementer astrictis, non tantum de vicinis, sed etiam de longinquis mundi finibus, liberos abire incunctanter præceperit : ita ut etiam de Normannicis regionibus nonnulli ad monasterium ipsius, cum catenis et compedibus et aliis tormentorum generibus, gratias oblaturi, advenerint captivi; illum se facie ad faciem vidisse, illiusque nutu ac meritis se solutos esse a vinculis, fideliter profitentes; compedibusque supra ipsius sepulcrum appensis, annuoque censu indicto, suam cum gaudio redierunt in patriam. Multi quoque ex accolis patriæ, aliquo tacti dolore, capitis, oculorum, manuum, pedum vel aliorum membrorum; invocato ipsius nomine ceras sæpe exprimunt similitudines; quas illius tumultu superpendentes, sospitatem pristinae se meritis ejusdem recepisse fideliter confitentur. Navem etiam, a quadam naufragæ ex cera compositam, sepulcro appensam, multoties vidimus; qui se in magno maris discrimine positum, invocatione sola nominis S. Geraldi a morte liberatum mirabiliter fore, perhibebat. Ut quid nos autem de ejus loquimur mirabilibus? cum hoc solum ad illius declaranda sufficiat merita, quod tantum religionis exemplum in hac effulsit patria per eum; quod absque numero peccatores seculo relicto mortem evaserunt; quod in cœnobio ab eo constructo juvenes et f virgines, senes cum junioribus laudant nomen Domini. Nam locus, qui quondam spelunca latronum, latibulum luporum et ferarum extiterat; viro Dei adveniente, domus orationis, locus sanctificationis et religionis et pacis, effectus est. Quis tandem ipse, vel quantæ sanctitatis, aut cujus vitæ fuerit, multo melius opera quam dicta elucidant : exitus autem acta probat. Ne igitur verborum prolixitas legentibus tædium inferat, scribendi finem faciamus. Deum super omnia et in omnibus glorificantes; qui tam egregium doctorem beatissimum Geraldum, de longinquis finibus, ad illuminationem regionis istius mirabiliter destinavit : cui est honor et imperium in secula seculorum. Amen.

ANNOTATA.

a Aberravit ergo Mainardus, dum brevis esse voluit, scripsitque quod puerum pater duxit ad S. Geraldum : qui fuis ad deum precibus eum sanavit.

b Ita etiam legit Mainardus : cecographum nostrum habebat cervice.

c Rursum hic sensus brevitando turbatur a Mainardo, cum dicit, quod mulier venerit, a sancto Abbate eleemosynam petitura.

d Mons-Revellus in Bressia inferiori, titulo Comitatus illustre oppidum, plus quam 150 leucis distans a Silva-majori.

e Mainardus addit (in cecographo nostro fortassis negligenter omisso) hæc verba : Nam qui de lapide sepulcri ejus contuso, aquæ permixto, bibebant, sanabantur.

f Etiam sanctimoniales a S. Geraldo esse in Silva-majori collectas, non sola probat traditio, hactenus domum ostendens, nunc quidem a secularibus habitata, sed adhuc in multis monasterio similem : rerum etiam plurima Silvensis chartularii instrumenta, in quorum uno sic legitur : quædam matrona Oregundis nomine, sprete seculari ambitione, in monasterium quod est in Silva-majori venit, ac se suaque eidem loco tradidit, habitumque sanctæ conversationis a Domino Geraldo, primo ipsius loci Abbate accepit, et Alibi Agnes de Mont-prinlan, donans se in monachum Dei et S. Mariæ Silvæ-majoris, postulavit.

VITA II

Auctore Christiano Monacho Silvæ-majoris.
PROLOGUS.

Licet sancti et justi viri honorum nostrorum non egeant, qui repositiones adepti, diversas in regno cœlesti pro meritum exigentia sortiti sunt mansiones : competit tamen officio professioni humanæ, illorum humilitatem, patientiam, ceterasque virtutes recensere devotius, quos per vitæ meritum confidit posse patrocinium supplicantibus indulgere. Dum enim felices eorum actus debite laudum honore prosequimur, nobis quoque proficimus : quia sumpto bonæ operationis exemplo, animus sæpe, quantumlibet corporis et negligentia frigore pressus, igne divini amoris accenditur; et iniquis cogitationibus suffocatis, frequenter ad similia provocatur. Sicut namque perversorum sunt vitanda contagia, ne corrumpant; ita bonorum amplectenda conversatio, ut informet. Præterea in soliloquiorum libro de Justis est ab ipso Spiritu sancto dictata sententia in hunc modum : In memoria æterna erit Justus : et quis ei audeat repugnare? Constat igitur justorum æternam esse memoriam, quam æternum humana debet devotio frequentare. Alibi quoque idem Spiritus sanctus de inimicis justorum ita dicit : Qui oderunt justum delinquent. Valde siquidem in sanctos et justos, et in auctorem suum Dominum Jesum Christum delinquere convincuntur; qui eorum laudabilem vitam et conversationem sanctam et crucem continuam, taciturnitatis videntur sepelire dispendio, acsi deprehendantur felicibus ipsorum actibus invadere.

2 Nos autem non sic; sed Venerabilis Patris nostri B. Geraldi vitam summam et breviter decursuri, qui probatus inventus est in monastici Ordinis disciplina, nudam sequi veritatem intendimus, nec nostrum sidus aureum mendicati luminis suffragiis adjuvare. Ea enim de causa mihi rudi et simplici labor est opusculi hujus impeditus, ut in revelanda humanæ intelligentiæ justitia sancti viri (Cœlestibus enim notus est per se ipsum) verborum phaleris parietem

D
AUG. SYN-
CHRONO
EX MS.

E

Vita sancto-
rum, cum sint
ad exemplum
efficacissimæ,

non debent
sententia legi :
F

Ps. 111, 7

Ps. 33, 22

ideo S. Ge-
raldi Vita
scribitur,

PER CHRISTIANUM
EA US.
humili ac
veraci stylo,

Vrietem non dealbem, quem constat propriæ virtutis nitore splendere : sed potius in humilitate et pietentia, sua gesta humili stylo et verbis rudis ac simplicibus percurrenti, ultra veri limites non liceat exagari. Meam ergo insufficientiam a spiritalibus viris supportari desidero ; quorum quæro intercessionibus sacris, curis temporalium multiplicitate distractus, ab amplexu terrenorum et devio secularium actionum, ad mandatorum Dei vias revocari. Tu autem Domine virtutum, Rex gloriæ, virtus et sapientia Patri, Sanctorum splendor, mihi timido et insueti dictaminis aggredienti materiam, miseratus assiste ; linguamque trementem confirmare digneris Spiritu veritatis, qui ad purum exequat in me scoriam totius verbi superflui, et in omnia dicendorum veritatem inducat : ut circa vitam et conversationem beati viri veraciter amplexatus historiam, conspectui tuo acceptus appaream, et auditoribus in proferendo sermone, te donante, inveniar sufficiens et fidelis.

CAPUT I.

Vita S. Geraldii Corbeie in monasterio acta.

Corbeie natus

et pie educatus,

Regnante Domino nostro Jesu Christo in ecclesia Sanctorum, et in cordibus electorum suorum presidente, fuit in Corbeia pago B. Geraldus ex fidelibus parentibus procreatus : ejus vita laudabilis, et fama integra, et honesta conversatio, providente sibi superna clementia, gratia ipsis annis mollioribus principia susceperunt. Initiatus enim litteris, sicut paternæ sollicitudo decrevit, factus est Deo docibilis ; et quanto exterius a magistro propinatas sibi doctrinæ pocula bibebat avidius, tanto profundius inter secreta cordis sui recepta sollicitius conservabat. eratque ejus indolis puer, ut in illo pueritia a puritate, non minus rei efficacia quam cogitatione vocum, deprehenderetur merito derivari. Docuerat siquidem illum, qui docet hominem scientiam, qui vocat quæ non sunt tanquam ea quæ sunt, qui ex ore infantium laudem perficit, et facit disertas linguas mutorum. Vocavit namque Dominus quosdam ex utero, ut Hieremiam et B. Joannem Baptistam ; quosdam a cunis, ut Beatissimum Nicolaum ; a tenuio Matthæum, alium a nuptiis, secundum quod B. Geraldum, ab ipsis infantie rudimentis. Hæc autem ideo prælibata sunt, ut intelligat Lector, quod in manu Dei est omnis professio, omnis ætas, et sine ipso nihil est validum, nihil sanctum.

litteris que
ambulus,
Ps 30, 16

ac monachus
factus,

4 Paruit ergo B. Geraldus vocationi divinæ, acsi cum Propheta clamaret : In manibus tuis, Domine, sortes meæ. Hunc autem sic divina gratia, disciplina, moribus et scientia illustravit, ut stuperet magister ejus, quod eruditionis suæ curam longe vita pueri et ingenium prævenirent. Lasciviam igitur puerilem, quam solet ætas illa complecti, fastidians ; præferebat et actu et habitu maturi hominis gravitatem. Ut autem vas suum in sanctificatione, a mundi mundus illecebris, possideret ; religionis claustrum, accedente parentum fidelium devotione, intravit ; et eligens abjectus esse in domo Dei magis quam habitare in tabernaculis peccatorum, professus est voto inconvulso et stabili monastici ordinis disciplinam in Corbeensi monasterio : in quo ipsa pueritiæ rudimenta per susceptionem habitus et vitæ munditiæ consecravit Altissimo : ubi etiam nondum adolescens Domini jugum portare indefessis humeris assuevit, cum timore Domini observantias et traditiones Patrum reverenter amplectens. Vultu demisso et humili erat : in oratione assidens, in abstinentia firmus, fervens in ordine, in corporis afflictione austerus, gravis tantum sibi, gratus erat et benevolus universis.

5 Sane ubi in ecclesia vel extra, spiritualis Patris verbo vel nutu, ad ministerium vel ad alias honestas operas et necessarias vocabatur, ibi erat in obediendo festinata, non impetuosa celeritas, providentia non remissa ; ut nec moræ negligentia esset in affectu notabilis, nec subito et improvide attentans pœnitudinem impetus ministraret. Non in eo, ut sepe fieri solet, murmur aut dictio varia seu vultus mutatio, in re quantumlibet onerosa et ardua, obedientiæ meritum decerperebat. Nolebat per inobedientiam peccatum ariolandi contrahere ; sed per incrementa virtutum in conspectu Altissimi, cui se immolare creverat, complacere potius anhelabat. Inde factum est, ut quanto erat ad obedientiam promior, ad negotia domus tractanda paratior, et competentior per sinceritatem ad onera sustinenda ; tanto ei ex speciali mandato circa frequens ministerium cura propensior immineret. Unde frequenter ex officio solitudinis ab orationis et contemplationis arce corporaliter abductus, corpus laboribus extrinsecus impendebat ; animus vero propositum servabat immobilis, ut esset semper, quocumque obedientia corpus distraheret, in conspectu Domini meditatio cordis ejus.

6 Et quia flagellat Dominus omnem filium quem recipit ; accidit ut vir Dei, dum ab alimentis abstineret, dum vigiliis et orationibus mentem jugiter occupat, corpus laboribus immoderate fatigat ; circa nobile membrum, caput videlicet, sordibus incurreret passionem. Cumque plerique de suis soleant gloriari successibus, de adversis turbari et deprimi ; ipse de suæ gloriabatur infirmitatis angustis, fortis cum Apostolo effectus in spiritu, cum magis insolentiam carnis per infirmitatis flagellum cernebat edomari. Impendebant patienti Fratres compassionis affectum, et in visitatione illius future suæ desolationis dispendia solabantur : ipse autem doloris acerbiteriam quanta poterat serenitate dissimulans, se simulare nitebatur incolumem ; ut genitalem Fratrum tristitiam demolceret. O mira patientiæ virtus ! palliabat morbi symptomata, ut socios condolentes doloris participatione frandaret. Procuravit pariter, ut de his quæ sibi ad necessitatem corporis ministrabantur (le quibus, solo Deo conscio et quodam serviente suo, quidquid poterat, tam caute quam solite, subtrahat ipsi necessitati) quod sustentationi debiliū artuum superesset, posset abundantius pauperibus ministrare. Sub prætextu quoque acquirendi sibi medicinalis auxilii, ad nutum et concessionem Abbatis sui, libenter de paternis facultatibus aliquid extorquebat ; et tamen medicinam carnalem corpori suo non adhibens, gaudebat in nutrimentum pauperum piæ calliditatis commenta convertere. Specialiter autem diebus singulis trium pauperum refectioni vacabat : et summæ humilitatis exemplar studiosius imitatus, abluendo eorum pedes et capillis capitis detergendo, Dominicæ cœnæ mysteria humiliter recensebat. Adorabat in eis, fuis sine mensura lacrymis, et frequentius toto corpore quam genibus incurvatus, individuae Trinitatis essentiam, et acceleratæ propitiationis indulgentiam precabatur. Sic vivebat et in talibus, in juniore ætate adultus, senex et maturus in tempore pubertatis. Ejus si quidem conversatio ita erat.

7 Interea prædictus vir, prudens et venerabilis, loci illius Abbas, Beatorum Apostolorum, Petri et Pauli decrevit limina visitare ; et etiam Domino Leonii, tunc Apostolicæ Sedis Antistiti, quasdam necessitates domus expositum ire. Complacerebat autem ei in vita B. Geraldii et moribus, et cuncta sibi arbitrabatur cessura in prosperum, si in via quam ambulabat ipsius desiderabili consortio frueretur. Communicat ei propositum suum Pater ; paret ille et se

D
tum aliis
virtutibus

tum obedientia
excellit.

invenit gra-
rem dolorem
capitis :
12

2 Cor. 12, 10

et quæ sibi
ad remedium
vel solatium
dabantur,

12

pauperibus
turgetur.

Abbatem Romanum
cuncti,

parat

A parat pariter, impendere volens Patri devoti famu-
latus obsequium : et quamquam assiduo languore ta-
besceret, factus est, Dei gratia et obedientia merito,
quolibet sano prior et sufficientior ad laborem.
Supplevit in illo obedientia virtus, quidquid natura-
lis vigoris chronica sibi aegritudo subtraxerat. Abun-
tibus ergo illis, non est fraudatus bonus Abbas a
desiderio suo ; quia meritis sancti viri, omnibus rite
peractis, sicut speraverat, incolumis ad propria re-
mavit. Reversus autem cum ipso B. Geraldus,
crescebat et confortabatur in spiritu et virtute, ora-
tioni sine intermissione intentus ; ita quidem quod in
genuibus et articulis pedum callos supererescentes
exorandi assiduitate contraxerat.

8 Cumque jam provecitæ esset ætatis, et quodam
die functus Sacerdotio Missarum solennia celebraret,
ita subito invaluit morbus ejus, ut sola virtute Sa-
cramenti subsisteret. Expleto ergo ministerio, lec-
tulum languens adiit, rogans fusis lacrymis et stans
in cubiculo Patrem suum cælestem, ut non eatenus
permitteret invalescere morbum suum et dolorem
capitis, quo minus Sacramento altaris idoneus red-
deretur. Curari ergo meruit a cælesti medico, qui
manum terreni medici abhorrebat. Res mira ! Rece-
pit enim, a latere dextero altaris, ignis sub specie lin-
guæ ascendens, totum corpus ejus, et in quo jacebat
lectulum splendore mirifico illustravit ; et statim
languor capitis omnino fugatus est, et integre ejus
sospitas restituta. Volebat clamare præ gaudio, vix
enim motus alacres exilire volentes poterat contine-
re : verumtamen ad se reversus et visibiliter Dei
virtutem agnoscens, sapienter continuit visionem.
O justum et pium Dei judicium ! In pauperibus suis
senserat remunerator piissimus erogata stipendia
medicorum, et ideoque idoneum judicavit servum
suum medicinali auxilio non frustrari. Fit itaque
vigil et sollicitus vir beatus, non solum votum pro-
fessionis cum integritate complere, sed ne concessam
sibi gratiam in vacuum ahire permitteret, superero-
gare plurima in psalmis hymnis et canticis satage-
bat.

9 Eo autem tempore concessit in fata monasterii
Custos et commissa est B. Geraldo custodia, quia
monasterio dia nocturne præ ceteris frequentius
incumbebat. Unde cum quadam nocte anticipassent
oculi ejus vigilias, et prostratus ad ostium, infusas
lacrymis orationes funderet ad Dominum ; vidit in
visione Dominum Jesum Christum, cum Angelorum
et Archangelorum militieque cælestis exercitu, mo-
nasterium introire et se ad celebranda Missarum
solemnia præparare. Aptatis igitur singulis, sicut
ministri tam celeberrimis competeat, cum ad altare
Missarum celebraturus acceleret Rex pariter et Sacer-
dos, quæsito utrum omnes qui festo tam sacro
interesse debuerant advenissent, dicebat Dominus
Jesus, unum adhuc introducendum deesse, qui ad
januam monasterii orationi vacabat. Introducebatur
ergo per ministerium Angelorum, et inter beatorum
spirituum agmina locabatur : qui statim, eleganter
in choro dispositi, inchoabant sollemniter Missæ
Introitum. Gaudeamus Stabat autem stupefactus ex
magnitudine visionis, et in corde suo omnia conser-
vabat.

10 Alio tempore in visione vidit, quod ad mo-
nasterium B. Petri Corbeiensis hominum multitudo
convenerat : cumque ipse inter illos, qui nomen Do-
mini invocabant, assisteret coram eo, et ad contem-
plandum beneficium Dominiæ Passionis ejus subti-
liter intenderetur affectus ; imago Crucifixi occurrens
illi, coram omnibus capitis sui verticem latissime
contrectabat, et consolabatur eum dicens ; Confor-
tare, fili, in Domino et in potentia virtutis ejus. Et
in hæc verba discedens, locum proprium repetebat.

Credendum procul dubio erat, quod tam excellentis-
simæ visiones in beato viro aliquid latentis mysterii
designarent. Sed quid aliud, nisi quod per iteritum
fidei, cum his qui regna vixerant et justitiam operati
sunt, repromissionis erat beatitudinem adepturus ?
Crucifigebat itaque cum vitiis et concupiscentiis
carnem suam, illum volens imitari et sequi, quem
pro salute hominum noverat crucifixum : cujus figu-
ram sibi admodum blandientem sub specie quadam
æmigmatica fuerat contemplatus. Inde et concepit
in mente, ut, in qualemennque retributionem im-
pensæ sibi familiaritatis et gratiæ, adiret locum ubi
corporaliter steterant pedes ejus, ubi Ecclesiam de
sanguine proprio, depulsa materia veteris Synago-
gæ, formaverat : ubi scilicet in medio terre per
crucis patibulum salutem fuerat operatus.

11 Respondit ergo effectus affectui, et impetrata
licentia ab Abbate suo, dolente plurimum se deo-
latum relinqui præsentia ejus, quæsivit quem desi-
derabat anima illius, Hierosolymam pergens, et
votum quod se erat solvens. Sciebat quidem dictum
ab Angelo, Surrexit, non est hic : et tamen, non
quod sciret jam inter monumeta angustias conti-
neri, sed quia olim positus fuerat ibidem, majestatem
ipsius adorabat ; intus brubeus vir Dei, per inhabi-
tantem gratiam, cujus adorabat in cælis essentiam.
Obtulit ergo multas phialas aureas, odoramentorum
plenas, scilicet abundantes orationibus sacris : et
peragratis cum devotione locis nativitatis ejus et
baptismi et jejunii et aliis, quæ corporali gressu illius
mansione seu miraculorum operatione authentica
et celebra facta erant, transtulit illum Dominus per
mare magnum, reducens eum ad monasterium
suum ; ubi cum gaudio et veneratione receptus, his
qui ad audiendam vocem sermonum ejus gressu et
animo festinabant ; non nugas non fabulas, sed quæ
de potentia divina circa Sanctos suos, quos iter
agendo in via visu aut fido auditu didicerat, refe-
rebat.

12 Cum autem in bonis operibus confirmatus de-
lectaretur in Domino, et faceret bonitatem, atque
ascensionibus in corde suo dispositis de virtute in
virtutem ascenderet, et lux ejus coram hominibus
sic lucret, ut videntes opera sua bona darent glo-
riam Altissimo ; non post multos redditus sui dies
contigit humanitus Landunensi Abbati [ut morere-
tur]. Locis autem illius Fratres, in unum mente et
corpore congregati, elegerunt et præelegerunt illum ;
felicis si jugum ejus, quod cervicibus suis aptave-
rant, absque recalcitatione portarent. Non venit
ille, sed trahitur, eo ipso quod refugit attrahendus :
quia in ecclesiasticæ Prælationis obtentu, sicut
ambitio importuna damnatur, ita profecto humilitas
et timor Domini acceptantur. Coepit ergo in commisso
sibi officio suum Doctoris exemplis informari, prius
in se complens quod alios hortabatur. Deducebat
illis in medium assiduam novissimorum memoriam,
sanctorum Patrum ædificantes amplectendas sen-
tentias, professionis vinculam, ordinis normam,
voti debitum et perseverantiam in virtute. Cum
igitur in subtilis, quæ adversa monasticæ profes-
sionis erant, extirpare nullatenus posset ; divertit
sapienter ab inutili opere dorsum suum ; et dimissis
quos salubriter gubernare non poterat, ad regendum
corporis suis claustrum, vitando eorum suspecta
contagia, se convertit, ne vas sincerum vel in mo-
dieo incrustaret. Gaudeat Silva-major, quia in di-
vortio isto conceptionis suæ mysteria inchoantur.
De se an de alio aliquo habet istud migrandi propo-
situm religiosissimus Pater ? O B. Benedicite, te
habuit in hoc et in aliis speculum et exemplar, dida-
scalum et tutorem : qui cum vilissus in subtilis,
quos invitus regendos suscepas, tuam industriam
et

D
PER CURI-
STANTUM
EX MS.

abit Hieroso-
lymam :

et adoratis
sacris locis,

Corbarium
reversus,

1
creatur Abbas
Landunensis :

sed monacho-
rum pervicu-
ciam præle-
sus,

Prælatum
dimittit.

socius profi-
ciscitur.

inde reversus
ingravescens
dolori,

calidus reme-
dum obtinet.

diem
visionibus
semel

iterumque
exultans,

PER CHRI-
STIANUM
EX MS.

A et propensio- rem curam nullatenus posse praevalere, quibus et prae- dixeras te illorum moribus convenire non posse; ad exemplum Divinitatis dimisisti eos secundum desideria cordis eorum : et tunc, ut ait B. Gregorius, ad locum dilectae solitudinis rediens, ne forte te ipsum relinqueres et illos non invenires, habitasti tecum.

CAPUT II.

Silvae-majoris fundatio : Miracula S. Geraldii viventis, felix obitus.

*Pauculis so-
cietis acceptis,*

Igitur resignata in mano Pontificis, sicut moris est, Abbatia, eorum quae retro erant penitus obliviscens, sese ad anteriora extendit; et inito consilio cum quodam sanctissimo viro, qui inter mansiunculae ejusdam macerias corpus suum incurvaverat propter Christum, generales monastici ordinis observantias religionis fervore transcendens, eremum concupivit : decrevitque alios de cetero filios non habere, nisi quos ex fecunditate nova, humili ejus obstetricante servitio, divina ei gratia parturiret. In levamen autem et solatium concepti propositi, vir ille justus adjunxit illi quatuor professione laicos, virtute in- signes; a quibus, cum ad ipsam causa poenitentiae humiliter accessissent, diversorum peccatorum maculas extirparat, et corda illorum ad recipiendum Dei verbum vomere exhortationis aptaverat : qui et firma deliberatione censuerant, in satisfactionem ho- rum quae commiserant, paupertatem amplecti et sequi, et a propriis se nec juribus abstinere.

Parisios,

14 Subjecti ergo invicem in timore Christi, invo- cata divina clementia ut dirigat gressus suos, inten- dunt per egressum seculi caelorum regnum acquirere, et B. Dionysii domum constituunt viarum suarum principium. Cumque ibi orantes sanctorum Martyrum petivissent meritis adjuvari, ad urbem tandem Picta- vorum continuato itinere perveniunt. Novi autem tirones illi, qui jam erant in seculari militia veterani, B. Geraldum decem constituerant et magistrum, et ipsius in omnibus arbitrio regebantur. Et cum per quemdam civitatis vicum agerent iter suum, sicut Spiritu Domini ducebantur, obviaverant Comiti Pictaviensi; deditque sibi Dominus gratiam in con- spectu illius, et salutatus ab eis reddidit statim illis blande salutationis alloquium : et deprehendens in ipsorum habitu certa patientiae atque humilitatis indicia, quaesivit quae causa esset vitae. Illi autem non aurum vel argentum, sed locum solitarium et religioni accommodum sequerere responderunt. Su- pervenit autem quidam Burdegalensis Praepositus, qui in diebus illis Comitis intraverat curiam; et intellerto ipsorum proposito, gaudens etiam quod Comitem haberet propitium, Milii, inquit, Domine, committantur : ego enim cum beneplacito vestro locum ipsis designabo idoneum, et circa eorum ob- sequium geram fideliter vices vestras.

*inde Picta-
vium profl-
escitur :*

*suscipitur a
Comite,*

C Ergo ubi Praeposito jam dicto Comes illos com- misit, spondens favoris et auxilii opem, et eidem ministeriali praeicipiens, ut eos haberet sincerius commendatos, ab ipsius praesentia discesserunt, et fecerunt sicut praecepit illis Praepositus, veneruntque Burdegalensem diocesim, et sine mora in terra, quam inter-duo maria nuncupant, locus est eis vastae solitudinis designatus, quem ad differentiam mino- rum nemorum Majorem-silvam incolae appellabant. Erat enim silva longitudine et latitudine spatiosa, et diversorum generum arboribus circumsepta, in- via undequaque, nisi viator sollicitus iter sibi in securi et ascia complanaret. Quid plura? quanto sit locus ille a frequentia hominum et habitatione remotior, tanto beato viro et sociis suis acceptabilior invenitur. Ex ipsa quidem facti celeritate conjicitur, quod vo-

*et Praeposito
Burdegalen-
commendatus*

*ad Silvam-
majorem
ducitur an.
1079,*

luntatis Dei fuit, ut cito sibi occurreret quod volebant. D Fuerat autem olim ibi ecclesiola quaedam, sed facta jam in desolationem defecerat. Accessit ad locum vir Dei, et singula cepit diligenti consideratione metiri : jamque spiritus ejus super praeparandam ha- bitationem sibi per providentiam ferebatur : qui tamen in hac peregrinatione solo corpore constitutus, mente in patria conservabatur aeterna. Ecce homo, verus Dei cultor, doctus est in desertum; a spiritu sancto videlicet, qui in adventu ejus, et prava direxit et aspera complanavit.

16 Jam designabat in mente ubi ecclesiam et alias officinas apte disponderet et locaret : jam erat opus illius coram eo. Anno autem incarnati Verbi millesimo septuagesimo nono dignatus est Dominus in adventu Beati Geraldii locum Silvae-majoris et patriam illu- strare. Postulavit sibi signum a Domino, an vellet eum ibi sistere gressum suum, et in honore illius opus propositum inchoare; an disponderet ipsum adhuc peregre proficisci. Cumque diutius in oratione persistens, responsum a caelesti consilio expectaret, quasi in extasi factus, ecce Filius Dei in vexillo Crucis offert se aspectui servi sui. Crucis vero tanta immensitas erat, ut ejus pars inferior terrae infixam maneret, superior caeli ardua penetraret, et ita diutius firma et stabilis persistebat. Non tamen materialiter illa crux videbatur, sed erat quaedam claritas formata in modum crucis, quae totum locum miri splendoris magnitudine illustrabat. Expergefactus itaque homo Dei, certum concepit ex magnitudine visionis indi- cium, quod habitationem loci illius Dominus recepta- ret. Domine Deus noster, tu exaudiebas illum; Deus, tu propitius finisti ei. Loco igitur, qui conceptioni suae competeret, certis limitibus designato, libertate quoque et immunitatis integritate a terrae illius no- bilibus dominis impetrata, cepit operari consilio manuum suarum; et in loco, in quo viderat Dei filium passionis insigniis praefulgentem, ecclesiam, in honore ipsius et ejus sanctissimae genitricis Mariae, secundo adventus sui anno fundavit; et vivens in sanctitate et justitia coram ipso, orabat assiduus, ut debilia operis sui principia meliori eventu divina clementia prosperaret.

*eumque locum
suae quieti
designatum*

*caelesti edo-
ctus visione,*

E

*monasterium
condit,*

17 Patet hodie quod exaudita est nostri spiritualis Zachariae oratio; quia illa ecclesiola, quam invenit vetustate contractam, quasi sterilis erat; et tamen in senectute illa visitata et gravidata per gratiam, damnato sterilitatis opprobrio, facta est fecunda in sobole, ita quod in Hispania et in multis partibus Galliarum ipsam, tamquam matrem suam, suscitata ex ea filialis a devotio reveretur. Sub ipsa vero no- vitate aedificationis novellae, fuerunt quidam qui di- cernerent de beato viro, quod seductor erat, et quod oculis sarcinatis ad loca dimissa erat postmodum reversurus. Occasione hujusmodi suspicionis iniquae, viri quidam spiritu diabolico concitati, numero qua- tuordecim, habitationem sancti viri adhuc novellam et tenuem temere arbitrati sunt dissipare : et susceptis armis, in quibus confidebant, circa crepusculum ves- pertinum ad locum iter arripiunt, ut, quod mente conceperant, compleant, si permissi fuerint, per effectum. Cumque propius accessissent, ut rapina et sacrilegio, quorum conceptione jam inquinave- rant mentem, nefariam dexteram sordidarent; subito audito tintinnabuli sono, quod de more ad noctur- na officia pulsabatur, in terram, caeci effecti et stu- pidi, corruerunt; et facti sunt adeo per omnia mem- bra invalidi, ut humanus affectus, spectans tam miserabiles, posset merito condolere. Mane autem facto Fratres ad opera exeuntes, illos quasi semia- nimes invenerunt, novitatem facti illius Beato citis- sime annuntiantes. Cumque vir Dei adveniens ipsos aspexisset, armatos pariter et impotentes armorum, satis

*ex quo plura
alia deinde
prognata :*

F

n

*quae hor de-
structuri ve-
nerant mi-
nici,*

*dirinitus
punit,*

ibidem monachi sunt
A satis intellexit quo spiritu advenissent; et tamen est seiscitatus ab eis, quæ causa illos ad deserti solitudinem deduxisset. Illi vero se infelices vociferantes et miseros, confessi sunt hac de causa venisse, ut locum habitationis ejus destruerent et penitus spoliarent: sed divina potestate prohibiti, pœnam pro affectu temerario sustinebant. Venia tandem humiliter postulata, in virtute divina jussit eos vir Dei consurgere et raptorum deinceps officium denegare. Illi autem protinus ad orationem beati viri, in conspectu omnium qui aderant, visus beneficio restituti, cum antea nil viderent, et solita penitus incolumitate percepta, ibidem ad serviendum Deo se voto constanti et stabili contulerunt; et operanto divina gratia, per ministerium servi Dei, in simplicitatem ovina lupina rabies est conversa; ita quod sub ordinis monastici disciplina vitam ibi postmodum feliciter in Domino finiverunt.

S. Gerardo miraculis clarescente,

B 18 Audierant vicini præconia sancti viri, et per omnia montana circumposita ejus divulgabatur opinio, in tantum ut ad eum confluerent, et pane vitæ satiati ab ipso illi temporalia ministrarent. Rudis siquidem adhuc erat in cordibus incolarum fidei Christianæ religio; utres veteres erant, et ideo vinum novæ gratiæ corrumpabant. Habitantibus in regione umbræ mortis lux orta est eis: non tamen erat ille lux, sed ut testimonium perhiberet de lumine. Veniebant autem omnes qui habebant infirmos, animas scilicet inquinamenti multiformis immunditiæ sordidatas; et operante Domino per ministerium servi sui, docebat eos agere pœnitentiam in remissionem peccatorum, et sic curabantur ab infirmitatibus suis; et cordibus eorum ad recipiendum Dei semen vomere prædicationis aptatis, virtutum surculum spiritualis agricola inserebat: ideoque ad eum de diversis confluabant, et audiebant eum libentius, quia sicut Prophetam eum habebant. Erat enim aspectu Angelicus et corpore castus, mente devotus, sermone facundus, in oratione vigil, in extrinsecis providus, in exterioribus cautus, hilaris erga hospites, pauperibus humilis et benevolus dispensator: erat omnibus omnia, secundum eruditionem Apostoli, ut omnes lucrificeret Deo; proficiens non tam perfectæ prædicationis officio quam immaculatæ conversationis exemplo. Felix patria, quæ in visitatione illius promissionum Isaiaæ Prophetæ optatum meruit principium obtinere. Dixerat ipse in vaticinio suo, Laetabitur deserta et invia, exultabit solitudo, et florebit quasi lilium: et post pauca, manus dissolutas confortari præcepit, et genua debilia roborari. Hæc omnia venerunt super eam: nusquam enim per deserti ac solitudinis magnitudinem, usque ad prædicti Patris adventum, liber ibi patebat accessus; sed tunc facta sunt prava in directa, et aspera in vias planas; confortatæ sunt dissolutæ manus, et genua roborata debilia: quia inter ceteras gratias, quas contulerat Dominus Sancto suo, dedit ei gratiam etiam sanitatum.

puer toripes sanatur:

C 19 Opinione namque beati viri longe lateque dispersa, vir quidam de Lemovicensi diocesi, fidem habens his quæ de vita et sanctitate illius dicebantur et deducebantur in publicum, fiducialiter agebat in eum, rogans humiliter ut ipsius suffragio filius ejus, qui a nativitate pedes tortuosos habebat et di-formes, optatam perciperet sanitatem. Cumque nihil hæsitans dudum in hujusmodi oratione persisteret, filio suo perfecte curato, et tam in naturalem formam quam recti gressus officium restituto, sensit sibi beati viri præsidium mirabiliter adfuisse. Igitur accepti beneficii non ingratus, assumpto filio in testimonium patrati miraculi, præsentiam adiit sancti viri; et de percepta sanitate gratias Deo et beato viro cum devotione persolvit.

Aprilis T. I.

20 Jam prædicti venerabilis semperque venerandi fama partes etiam attigerat Galliarum, et illius vitæ præconia, ibi, unde jam pridem venerat, reciproactione felici nec sine virtutum multo fœnore, referebat. Quidam autem monachus monasterii S. Petri Carnotensis, audita servi Dei fama, postulavit a Domino, ut non prius mortem naturalem incurreret, quam ejus desideratam posset faciem intueri, suoque optato colloquio satiari. Interim autem illum mare Anglicum navigio tentare oportuit, ubi permissione divina procellam gravissimam ventorum contrarietas excitavit, unde menssione undarum percussa navis est cassata, et ipse miserabilis naufragus, mediis fluctibus sine ulla ligni aut fanis sustentatione relictus, mortem aut per submersionem aut per elisionem, quam crebro ex conflictu fluctuum sustinebat, merito formidabat, ascendens usque ad caelos et descendens usque ad abyssos; et usque ad extremum mortis et vitæ dissidium agebatur, fere per diem et noctem continue. Cum ei occurrit B. Geraldus memoria, et clamans non minus cordis voce quam oris, ipsius præsidium studiosius implorabat, dicens; Vir Dei, quem miser et infelix ego visitare decreveram, si vera sunt quæ de tuæ virtute operationis audiivi, adsis in auxilium naufraganti: impetra orationibus tuis sacris a Domino, ne disruptis morte miserabili vinculis vitæ meæ, votum, quod de præsentia tua petenda conceperam, dissolvatur. Vix orationis verba finierat, et ecce in auxilium spei suæ optato affuit vir beatus, ita quod ad invocationem ejus obvia eum navis exciperet, et solo restitueret de profundo pelagi liberatum. In voto ergo suo, accedente tanto beneficio, confirmatus, qui jam appropinquaverat usque ad portas mortis, vitæ pristinae restitutus, liberatorem suum devotus appetiit; et gratias agens, quam magna sibi fecerat qui potens est ob ipsius merita, supplicii confessione monstrabat.

21 Vir vero illustris opinionis et gratiæ, si quando ei contingeret recitari præconia, non sibi, quem servum reputabat inutilem, sed divinæ magnitudini humiliter adscribebat. Confluebant siquidem ad illum de diversis partibus plurimi, qui vel infestabantur a febribus vel aliis languoribus tenebantur: quibus per pœnitentiam primo mundatis interius, benedictum panem ministrabat; et frequenter per ministerium suum, his qui digni erant, spiritualem curam ejus spiritualis sospitas sequebatur. Plures quoque de lapide in sepulturam illius aptato, cultello seu modo quolibet minnente tritum potibus immiscebant; et ex ipso potu, virtute faciente divina, sæpe a suis infirmitatibus curabantur.

22 Cumque per multa signa et prodigia vita ejus sancta et immaculata manifestius clarnisset, tandem resolutionis suæ tempus instare spiritu revelante cognovit, et in unum Fratibus convocatis, cepit eos sacris exhortationibus informare, ut videlicet post ejus obitum cante declinarent contentiones et schismata, servantes omnibus modis in vinculo pacis spiritus unitatem, et ne traditiones ejus aliqua superstitione permitterent inquinari: sed sicut unusquisque possidere in sanctificatione vas suum, ut templum Spiritus sancti fieri mereretur. Postquam autem a Patre spirituali verbi Dei cibo refecti sunt, et ipse sibi adhiberi fecit remedium unctionis extremæ: sumptis quoque sacrosanctis Domini Corporis et Sanguinis cum omni devotione Sacramentis, ad preparandam sibi viam salutis eternæ, dedit pacis osculum universis: et data cum benedictione licentia, jussit eos in partem secedere, ut cœlestium spirituum agmina, per quæ ipsum divina dignatio visitabat, illis amotis oculis subintrarent, et assumptum ejus spiritum ad locum adducerent sibi a Domino præparatum. Ad hanc vocem egressi sunt, Cœlestium

D
 PER CHRISTIANUM
 EX MS.
 monachus
 Carnotensis
 naufragus

B. Geraldum invocans salvatur;

E

plurimi a febribus curantur:

F

Ipsæ mortem præsentiens suos extremum alloquitur,

quibus dimissis

PER GERM-
STIVUM
EX MS

visitatur a
Sanctis

et moritur
an 1095

9

et multis
audique con-
currentibus
sepellus

miraculis
honoratur.

A praesentia stupefacti, gaudentes pariter et dolentes, dum eos hinc Patris dissolutio mœstos efficeret, hinc de corona ipsius per tam digna miracula spei et fidei reficeret certitudo.

23 Adsunt igitur, agminum consortia beatorum; mortemque, rem amaram, quæ naturaliter horrorem inducit, tanta circa eum obsequii impensi reverentia, gloriosa quædam consolationis pariter et securitatis celebritas festivat. Igitur tam sancta et venerabili concione praesente, B. Geraldus, disposita domo sua, claustris et officinis pro parte compositis, erecta monasterii fabrica pro maxima dimensione parietum, formata et informata ibi monastici ordinis disciplina, appositis etiam certis et singularibus observantiis (quæ usque in hodiernum diem divina operante virtute, summo studio, inviolabili firmitate servantur) emeritus, ætate maturus, in senectute bona, anno Dominicæ Incarnationis millesimo nonagesimo b quinto, Nonis Aprilis, naturæ debitum solvit: et celebrato censura divina corporis animæque divortio, vitalem spiritum, exultantem in Domino, Angelorum assistentium sinibus resignavit.

B 24 Audita vero santa depositione illius, plurima de diversis partibus turba Cleri et populi, virorum et mulierum turma, juvenes et ac virgines, senes cum junioribus, ad celebrandas ejus exequias conveniunt. Lamentabantur inconsolabiliter, et dolebant se desolatos ejus praesentia temporabili: sed quem in terris noverant conversationem duxisse Angelicam, ipsius patrocinio spiritali se cum omni fiducia sperabant assidue in posterum consolandos. Sed quia consolatore sublato de consolationis imminentiis dispendio formidabant, deplorabant communiter commune incommodum: et cum esset communis inter ipsos dolendi materia, eadem eos ad fletus et lacrymas communiter provocabat. Sepulcrum est itaque venerabile corpus ejus in ecclesia ipsa et septentrionali plaga; et sepulcrum ejus multimodis miraculorum insigniis, ad laudem et gloriam omnipotentis Dei, tam decenter quam reverenter ornatur, secundum diversa beneficia, quæ per ipsius merita fidelium devotio experitur. Nos igitur, qui eum vitam terrenam et transitoriam in melius fide non dubia credimus immutasse, et de terra ista morientium ad terram viventium translatum esse feliciter, Deo gratias agimus, qui specialem in conspectu suo pastorem et patronum B. Geraldum nobis dignatus est immensa sua clementia deputare: qui est in Sanctis suis mirabilis, cui est honor et imperium in secula seculorum. Amen.

C

ANNOTATA.

a *Pullaria generalis Archiepiscopatus Burdegalensis, gallice edita Parisiis anno 1648, continens omnia istius Archidiaecesis beneficia, enumerat Prioratus circiter 30 qui modo ab hac Abbatia dependent, præter ecclesias curatas multo plures: in illis sunt quatuor in Arragonia Prioratus, unus in Anglia.*

b *Bucelinus nescio qua sua aut typothetarum sociordia in textu et margine an. 1050 habet.*

CAPUT III.

Miracula post B. Geraldum transitum.

Dum diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, a pie credentibus non multum est de miraculorum inquisitione curandum: dictum quippe credimus a Domino: Generatio prava et adultera signum querit. Unde miracula plerumque data et ostensa esse credimus, ad incredulorum duritiam convincendam. In his autem qui perfecte credunt et in fide

P. uca ex
multis ser-
buntur:
Matth 12, 39

Christi firmati, arserunt igne mutuae caritatis, honestius et tutius est censendum, omnipotentem Deum in suis magnificare operibus, qui dividit singulis prout vult; quam ubi vita sancta praecedat, de miraculis nimis proterve inquirere; vel querendo aliquid dignum correctione sentire. Satis enim est quod justum deduxit Dominus pervias rectas, et ostendit illi regnum Dei, et dedit illi scientiam Sanctorum; honestavit illum in laboribus, et complevit labores illos. Verumtamen de multis miraculis, quæ Deus per merita S. Geraldum dignatus est ante dissolutionis suæ terminum vel post operari, pauca cum devotione recitanda decrevimus: quia per negligentiam plurima, soli Deo nota in memoria hominum non habentur. Licet igitur totam vitam ejus miraculis claram credamus et miraculosam undequaque fuisse; aliqua tamen speciosa scribimus, ne inopia torpiter esse inopes convincamur.

26 Quædam mulier nobilis duos filios habens, militari cingulo jam aptatos, tantam posuerat in virtute sancti viri fiduciam, ut frequenter cum devotione ipsius tumultum visitaret, et se ac duos filios suos ejus praesidio et defensionem submitteret. Quadam vero die cum videret eos accingi et parari ad praelium, quod prope mansionem suam casualiter imminabat, nec posse illos aliquatenus cohiberi: ipsos flexis genibus, fuscis lacrymis, B. Geraldum patrocinio commendavit, oravit et petivit ab eo, ut ipsos ei sanos incolumesque remitteret. Igitur procedentibus illis, cum praecipites ferrentur ad pugnam, desiderio exercendæ militiæ inflammatis; quidam illorum adversarius ex insidiis, quas occulte posuerat, super eos irruit improvisus, munusque ex eis valido impetu lancea transfixurus appetit: sed praevalente custodia sancti viri, cuspis ferri, obice nudi corporis bebetata, non potuit feriendo nocere; imo ferri durities, carnis reflexa mollitie, visa est versus rigorem hastæ acsi esset cerea retorqueri: sicque miles a custode suo servatus illæsus, matri ejus lætus et incolumis restitutus est. Mater vero miraculi novitate stupens et lætabunda, sepulcrum defensoris adiit festinanter, filios secum ducens, ferrum lanceæ detolit, ut tumbæ superpositum semper in rei gestæ memoriam dependeret.

27 Cum vir sanctus Abbatum humilis diligenter exequeretur officium, fuit inter alios quidam juvenis, Petrus nomine, monachatus ab eo: qui Domino inspirante in pastore sequens vestigia sanctitatis, tanto ab ipso perfectiorem informationem accepit, quanto per ferventioram vitam eam diligentius quærens avidius appetebat. Ille ergo cum circa eum in officio Capellani fuisset diotius conversatus, de sanctitate ipsius et vita immaculata notitiam plenioram habebat. Referebat autem praemissum miraculum, et alia plurima, postquam fuit electione Fratrum canonica in domo ipsa, secundum meritum et firmitatis exigentiam, religionis pastor et Abbas septimus ordinatus. Inter cetera vero istud etiam a scripto tradidit et probato suo testimonio confirmavit. In cœnobio ipso unum de Fratribus gravi contigit agitudine laborare; defluxione namque inordinata et nimia totum intumuerat corpus ejus, cutisque facta livida, per omnes corporis partes ad tactum quemlibet tympanizans, vehementissime tendebatur. Qui cum languoris sui solum mortis crederet superesse remedium, cassatus et oppressus acerbitate doloris, et affectus tædio miserabilis vitæ, quasi quædam moles sibi impedimento existens, acceleratæ mortis terminum expectabat. Cumque B. Geraldum patroni sui tam attentis quam necessariis votis praesidium implorasset: quietem aliquantam somno momentaneo superveniente accipiens, gratam habuit visionem. Putabat enim ante sacram ipsius beati viri tumbam

Miles a matre
commendatus
sancto

E

liberatur a
morte.

Petrus Abbas
7 testatur,

F

fra rem
quemdam a
molesio cor-
poris totius
tumore

*ad turbam
sancti libera-
tum.*

A turbam se pro vero consistere; et de tumultu ultor sibi aperto dentem unum de corpore sancto et reve- rendo assumere. Cum quo super se imprimens si- gnum Crucis, se curatum perfectissime sentiebat. Igitur prae gaudio excitatus, affectabat experiri rea- liter, quod imaginarie fuerat contemplatus. Mane autem facto, molem corporis traxit cum summa dif- ficultate ad tumultum, et juxta formam visionis pro- cedens in singula, per merita sancti viri, contra humanæ spei fiduciam, perfectam adeptus est sani- tatem.

*morbundus,
ipso apparen-
te sanatur.*

28 Quodam etiam tempore quidam ejusdem mo- nasterii Custos, adeo fuerat violentia gravis infir- mitatis exhaustus, ut in ultimo vitæ et mortis exa- mine constitutus; nulla in se viventis signa spiritus, eum subtiliter vocantibus exhiberet. Cum autem ministri et qui astabant, circa hujusmodi attentis es- sent, et inter certum et incertum mentes hominum agerentur, nisi quia pluribus certior videbatur pro morte sententia; et vellent facere pro illo secundum consuetudinem morientium, ut eum ad terram depo- nerent; in cinere pariter et cilicio, sicut moris est, collocandum; idem infirmus, affectu quo potuit in- timo, sancti viri præsidium invocavit, de ipsius me- ritis et virtute confusus, et (sicut ipse testimonium perhibuit continuo liberatus) adfuit ipsi præsentia- liter in veneranda canitie vir beatus, qui eum blande attrectans, mirabiliter manuum inpositione libe- ravit.

*captus ab
hostibus*

29 Oliverius quoque nobilis miles, filius Augeri de Rioncio, nobilis viri, de cujus dono locum Silvæ- majoris adeptus fuerat vir beatus, captus ab hosti- bus, ad castrum, quod Mons-rebellis dicitur, fuit in multis verberibus et corporis afflictione adductus. Cumque ibi tentus esset aliquandiu, compedibus et manicis ferreis alligatus, nudusque lacte perfusus quodam die solaribus radiis exponeretur, ut a mus- cis impeteretur avidius, et ipsarum stimulis acrius torqueretur: memoratus vir Dei, beneficii non im- memr; die media ei obsequium personalis visitatio- nis exhibuit, consolatusque ipsum blandæ salutationis alloquio, dixit ei: Quomodo tibi est, Frater; Domi- ne, inquit, male, sicut vides. Surge, inquit Sanctus; surge. Qui respondit, Quomodo possum surgere, pressus tantarum pondere catenarum? Et reversus ad se, cum ad instantiam sancti viri surgere atten- casset, confestim omnia vincula, quibus obstrictus tenebatur, in terram dissoluta penitus corruerunt. Sentiens itaque divinum sibi adesse præsidium, seiscitabatur sedulo nomen ejus; vidensque custodes sibi

*solutus vincu-
lis*

C imminere non longe absentes, aliosque deambulan- tes plurimos in platea, metuebat abire. Cujus pusil- lanimitatem Sanctus arguens, ait: Vaile, ne timeas, et sumpta in testimonium vincula, quibus ligatus extiteras, ad cœnobium B. Mariæ Silvæ-majoris absque nullo timore deporta: nullus enim horum, quos vides, nec quislibet alius, usque ad locum quem prædixi, te poterit aliquatenus impedire. Sciasque Geraldum, quondam illius Abbatem, tibi extitisse ductorem. Admirans igitur ille pariter et gaudens, non tam pro liberatione sua quam pro manifesta vi- sitatione sancti viri, abiit viam suam, juxta verbum quod dixerat ei Sanctus, per medios hostes tutus; et in memorato monasterio receptus, seriatim quæ sibi contigerant nuntiavit. Convenientes igitur con- festim Clerus et populus cum Fratribus ejus loci in ecclesia, cum summa lætitia, et lacrymas fundentes prae gaudio, pulsatis signis hymnum Deo, Te Deum laudamus, cantaverunt, et gratias uberrimas retu- lerunt, et in memoriam patratae virtutis, ipsa ferrea vincula ad honorem Dei super sepulcrum sancti viri, cum multis aliis, longo post tempore depen- derunt.

*a sancto ad
fugam ani-
matur,*

*et liber ad
sepulcrum
venit.*

30 In porticu hospitalis, quod prope portam mo- nasterii B. Geraldus adhuc vivens ad recipiendos pauperes infirmosque construxerat; mulier quædam, Algare nomine, de villa quæ dicitur Avaron b oriun- da, inter vestibulum ipsius domus eleemosynariæ paralytica jacens, acerbitate passionis et doloris continui acriter torquebatur. Quadam autem nocte B. Geraldus mulieri languenti apparuit, faciem ha- bens emerita canitie candidatam: et cum juberet eam surgere, mulier ad aspectum viri pariter et ver- bum stupefacta, utpote quæ per longum tempus usum membrorum amiserat; crebra tamen illius jussione excitata simul et compulsa, surrexit. Sur- gente autem illa, fragor tantus ex nervorum pro- tensione productus est, ut ipsa ex terribilibus vocibus, quas audita est inde facta stupida syncopando proferre, dormientes in hospitali excitari compelle- ret, et apertis januis sciscitari ab ea, quid causæ coegisset eam tam insolite et tam terribiliter procla- mare. Quæ humiliter pandens ordinem in se patrati miraculi, jussam se esse asseruit a B. Geraldus, qui eam sanaverat, ad monasterium gratias reddituram properare. Secum ergo ipsam rectis gressibus ad monasterium incedentem ducentes pulsaverunt ad E januam: quibus apertis introeuntes prosecuti sunt eam usque ad tumultum beati viri cum laudibus, ma- gnificantes Deum cum reverentia et timore, qui per merita sancti viri mulierem mirabiliter liberavit.

31 In alia quoque muliere, omni penitus mem- brorum suorum usu destituta, quam quidam filius ejus de remotis partibus ad eundem quem præmisi- mus locum hospitalis adduxerat; idem vir sanctus præsentia suæ exhibitione, ad manifestam omnibus Dei virtutem et Dei gloriam, hoc miraculum suæ curationis iteravit: et quia consimile alias factum fuit, in recitatione illius per singula non duximus immorandum.

32 Clandus quidam in eodem hospitali fuerat diutius sustentatus, qui circa crura, pedes et tibias adeo erat debilitatus omnino, quod enervate natu- rali vigore, ad necessaria repens, natum manuum- que beneficio traheretur. Huic autem B. Geraldus in visione apparens, hortatus est eum ut ecclesiam peteret, et inter alios nocte imminente, qua solen- nes agebantur Vigiliæ, pernoctaret orando et recipe- ret sanitatem. Paret ille, et protrahens eum difficul- tate ad ecclesiam semetipsum, prope sancti viri tumultum se locavit. Cumque juxta promissum viri Dei divinæ virtutis potentiam expectaret; impelle- bant eum majores et nobiliores qui ad eundem lo- cum devotionis causa confluerant, sancti viri tumultu inhærere propius affectantes. Excusabat quantum poterat impotentiam suam, rogans ut com- paterentur afflicto: sed quanto magis parci sibi pos- cebat, tanto invalescebat clamor impellentium contra ipsum. Itaque necessitate compulsus discedere labo- rabat, et extensis manibus ad gradus altaris B. Mariæ, auxilio beati Confessoris surrexit, stetitque super pedes erectus, gratias agens Deo et B. Ge- raldo, cujus promissum certum et firmum compro- baverat in effectu: et integre liberatus, visus est dudum, præfati monasterii pastor armentarius extitisse.

33 Processu vero temporis, habito et firmato bo- norum virorum consilio, de ipsius sancto corpore transferendo, convocatis Episcopis et aliis religiosis viris; cum gloriosum ejus corpus de loco in quo po- situm fuerat, reverentia debita et timore, locum transportaretur in alium, ubi tutius et secretius ha- beretur; unus de adstantibus vestem suam studio- sius supposuit, et dentem unum a loco suo convul- sum lætabundus accepit. Discedens igitur, insignem reverendi corporis portiunculam gerens, egressus villam

D
PER CIRRI-
STIANUM
EX MS
eodem veniens
paralytica
b

simili visione
curatur

E

item alia
paralytica,

et claudus
quidam

F

postea mona-
sterii armen-
tarius.

In elevatione
corporis

dentem aufe-
rens aliquis,
nequit abire.

PER CHRI-
STIANUM
EX MS

A villam, tanto fuit stupore perculsus, ut relicto recto itinere de via vagus quæreretur, et eadem loca sæpissime circinans, diutissime mente captus erraret; et eundo laborans, ultra non posset a sancti viri monasterio elongari. Tandem cum ad se divina permissione rediret, advertit iter suum ex sancti viri Reliquiis impedire, cum eas indignus et indigne gestaret: et concepto revertendi proposito, statim sui compos effectus ad monasterium properavit; et delictum pii furti Abbati et Fratribus ejusdem loci denuntians, Reliquias resignavit; et postulata venia de commissio, liber et incolumis est dimissus.

c
liberatur
dæmoniaca,

34 De castello, quod c Burgus dicitur, ad monasterium Silvæ-majoris adducta est dæmoniaca quædam; quæ licet ante ingressum monasterii vestes scinderet, et debacchando verba insana proferret; in ipso introitu in tantum conversus est furor ejus, ut ab illa omnino cessaret insania, et pro salute sua B. Mariæ Sanctique Geraldi Confessoris præsidium invocaret. Cum autem noctibus ibi pluribus in oratione fuisset, nec satisfaceret voto suo, committens se beati viri custodiæ ad propria remeabat. Sane parum a monasterio discesserat, et ecce obviam habuit Confessorem; qui apprehendens dexteram manum ejus, fugavit dæmonium, eamque restituit sanitati. In villa Silvæ-majoris, quamdam, cui tibia una cum ipso pede aruerat, accedentem ad ejus tumulum, in spe sanitatis adipiscendæ, vir Dei coram populo miraculose sanavit, et aptiorem reddidit in eundo quam antea extitisset.

tibia arida
sanatur.

B

mendicus
contractus

35 Audita sane potestate signorum, quæ fiebant super his qui infirmabantur factus est concursus populorum: et cum ad patrocinium viri Dei conflueret de diversis terrarum partibus multitudo languentium, adipiscendæ gratia sanitatis; advenit inter alios quidam de Burdegala civitate oriundus. nomine Petrus: qui tibiæ et pedum nervis contractis et emortuis incurvatus, solis manuum et genuum subsidiis more quadrupedis incedebat. Dilato vero circa eum, secreta divini dispensatione consilii, curationis remedio, erat in eodem loco publice mendicans longo tempore, et ad eleemosynam sedens. Cumque de impensis misericordiæ, quas acceperat, ad usuram commodare proposuisset, et per conceptam voluntatem jam mancipasset effectui: compasus vir Dei miserrimo homini, (ea nimirum qua solitus erat specialiter pietate moveri, circa ejusmodi languidos) mirificans in eo misericordias suas, effectum prosequente curationis, occurrit ipsius hominis tam pestifero criminis morbo, ne contritione duplici contereretur. Apparuit autem per visum, eique minaciter innuens comminatus est, instanter sibi diem imminere supremum: præcipiens ut quicquid de contagioso fœnoris lucro manus ejus contigerunt, quantocius redderet, et confessus de peccato resipisceret, et caveret imposterum; sicque confidenter ad monasterium properans vota sua Deo persolveret, ibidem adepturus integerrimam sanitatem. Qui statim singula quæ jussus fuerat devotissime complens, ad beati viri sepulcrum accessit, et oratione ad Deum premissa, invocato ipsius nomine, restituta est ei perfecta suorum gressuum rectitudo. Benedictus per omnia Deus Dominus, qui per merita B. Geraldi totum hominem sanum faciens, geminæ tam animæ quam corporis saluti restituit castigatum. Præfatus autem homo oblati ad sepulcrum pro testimonio ligneis instrumentis, quorum usu subnixus antea gradiebatur, gratias agens Deo discessit incolumis; paucisque postmodum diebus evolutis, juxta verbum sancti viri, diem clausit extremum.

datas sibi
eleemosynas
usuræ impen-
dens,

jubetur peni-
tendo

C

sanitatem
mereri.

36 Igitur quia difficile nimis est longumque describere, quanta per eum Dominus bona dignatus fuerit operari, quanti etiam ab errore viæ malæ ad

viam conversationis sanctæ ac pietatem divinæ justitiæ sint conversi; paucis tamen enuntiatis, de plurimis miraculorum ejus virtutibus, quorum partem vidimus et cognovimus ea, partem quoque docuerunt nos fideles Ordinis nostri Patres et annuntiaverunt nobis, ut enarrarentur in progenie altera; et de quibusdam perhibuerunt testimonium, et credimus eorum testimonium verum esse, ad finem de cetero duximus properandum. Hoc profecto testificantes cunctis legentibus, quod juxta testimonium præcedentium Patrum, secundum etiam fidem oculorum nostrorum, multa fecit et alia signa, quæ non sunt scripta in libro hoc: quæ non solum per negligentiam, verum etiam propter suam frequentiam, ac demum ad evitandam prolixitatem prætermittenda sunt: et præcipue quia tutius et honestius judicamus, longe infra metas perfectæ veritatis, multa relinquendo, subsistere; quam ultra videamur impetuose nimisque loquaciter prorupisse. Verumtamen istud possumus confidenter adstruere, quod sæpe meminimus nos vidisse, utriusque sexus homines pro diversarum quibus indigebant beneficiis sanitatum, ad sepulcrum sancti viri a parentibus eorum et amicis adductos; ibique in oratione et abstinentia trium aut quatuor noctium vigiliis celebratis, integræ sanitati per beati viri merita restitutos. Qui postmodum in gratiæ perceptæ memoriam, ad solutionem certi et annui census se devote monasterio et Fratribus ibi Deo servientibus obligabant; et visitantes locum, statutis eum temporibus persolvebant. Plures quoque de partibus Normanniæ specialiter, et generaliter de diversis aliis locis, ad ipsum sæpius monasterium accesserunt; trahentes secum atque portantes diversa genera catenarum, quas ad ejus tumulum offerentes humiliter, asserebant se ad invocationem illius mirabiliter liberatos: et prædicto modo constituebant se monasterio censuales. Quod etiam ipsum sæpissime vidimus a multis et longinquis partibus monasterio persolutum. Adhuc siquidem per gratiam Dei frequentantur et vigent per effectum miraculorum ejus iostigia: adhuc per eum Dominus vincula dissolvit et carceres, pestes auferit, febres evacuat, fugat dæmones, regit ecclesiam quam fundavit in honore B. Mariæ et beatorum Apostolorum Simonis et Judæ et omnium Sanctorum, quorum consortium omnibus diebus vitæ suæ in justitia et sanctitate quæsit: ad quod perducere mereamur, illo gressus nostros dirigente, qui est principium sine principio, finis sine fine. Amen.

Alia plurima
miracula
scripta non
sunt.

concurritur
ad sepulcrum
ab infirmis.

E

etiam ex
longinquis
partibus,

F

ANNOTATA.

a Credideritne Christianus primam Vitam ab illo Petro scriptam esse, an aliud ejus scriptum viderit, incertum est. Hoc si fuisset, miraremur in prima Vita non citari: istud non credet, qui viderit, quomodo ipse Petrus semel iterumque citetur ut testis in illa vita, imo tanquam jam mortuus.

b Rectius fortassis Avallon, quo nomine est oppidum in Ducatu Burgundiæ ad fines Nivernenses.

c Burgum vulgo supra mare cognominatum, milliaribus infra Burdegalam circiter 12, ad ostium Dordonæ in Garumnam influentis, cum eoque portum amplissimum efficientis.

SERMO DE S. GERALDO

A Stephano Episcopo Tornacensi.

pro Officii proprii lectionibus compositus.

Sanctorum mortem, semper pretiosam in conspectu Domini, Beatissimi Geraldi, tum Patris præcipui, tum

Celebrandus
S. Geraldi
natalis,

A tum etiam Confessoris egregii, natalitia festa commendant : jure enim diem sacri ejus de seculo transitus natalitiam dixerim, quo mundani squallore emergens ergastuli, cœlestis conscendere meruit palatia regni ; deque sinistra translatus in dexteram, jura mortis atrociam perenni immortalitate mutavit : et de perituro et labenti seculo ejectus est cœlo. Vere beatus, vere omnifaria laude dignissimus cui propositum fuit ita militare in seculo, ut in perpetuum regnaret cum Christo.

qui de hoste triumphans

ii Denique æterni Imperatoris victoriam arma secutus, atque inter athletas robustos dato nomine, sacramentis militaribus obligatus, non segnis in divina militia torpuit, non sibi notum passus est desertoris inuri : quin potius viriliter cum hoste congressus, disciplinabili ratione certaminis, non modo contrarios ictus, clypeo fidei circumseptus, elusit ; verum etiam infestos inimici impetus, ingenti pondere virtutis, inclytus præliator oppressit.

cœtum possidet,

iii Ita de omnibus victor emergens, curru inventus æthereo, ad cœleste capitolium nobilem duxit triumphum : palmaque immortalitatis pariter donatus et laurea, sidereos cœtus meritorum privilegio cumulavit : ibique feliciter perpetuus, ac perpetuo felix ipse, ipse conregnans Christo, colibitat Angelis, conspaciatur Archangelis, postremo Sanctorum omnium millibus colletatur. Inde hodiernæ festivitatis manavere tripudia : inde Christianæ plebi tantæ tamque præclaræ solennitatis gaudia profluxerunt : hinc Clerus concinit, inde populus plaudit, pauper tripudiat, dives exultat.

Sanctis quibusvis comparandus ob virtutes

iv Juvenes et virgines, senes cum junioribus laudant nomen Domini : cujus munere hic tantus, tam celebris tamque præclarus emicuit ; ut et sanctitatis apice magnus, et miraculorum copia maximus, quibuscumque Sanctorum prædicetur merito comparandus et præmio. Cujus enim continentiam singularis parsimoniam studio non æquavit ? cui virtute patientiæ impar fuit ? quo fide inferior, spe minor extitit ? quem denique summæ caritatis provectibus non transcendit ? qui sua quidem et se abnegavit pro Christo, ut ipsum in caritate Dei et proximi, crucem suam tollendo quotidie, gressibus pedum sequeretur et actuum : parentes relinquens et patriam, culmen bonoris et humanos favores fugiens, et manens in solitudine, ut castis Deo famularetur obsequiis ; semetipsum convertendis peccatoribus tradens, ut liberaret a morte animas eorum, eosque lucrificeret et redderet Redemptori.

et miracula,

v Quantum vero spiritualium refulserit splendore signorum explicare, superfluum judico : quia tanta sunt, ut sui magnitudine multorum, imo omnium, notitiam facile vindicarint. Si ergo tanta potuit moribundus, credimus equidem, nec vana fide, multo potiora obtinere poterit immortalis : si pugnans talia præstitit, regnans cum Domino incomparabiliter meliora præstabit. Hunc ergo inter justos juste numerandum, testantur facta per seculum, signa post transitum ; opera, dum vixit, mirabilia ; postquam recessit, mirabiliora.

Martyribus quoque

vi Cum præsertim ad unum sanctitatis culmen diversos mutavit ascensus : [quia] non una est tantum via, quæ gloriæ tuæ, Christe, ducit ad regnum, Quid enim durius est, crucem ferre per tempora, quam mortem statim subire per vulnera ? Quid inferius est, mundum vincere, quam gladium non timere ? Non distat propter te mortificatus a mortuo : cum in utroque sit gloriosum, et abuti nolle quod placeat, et uti nolle quod liceat,

in nullo inferior :

vii Par est enim, ut credimus, illecebris non acquiescere per rigorem, suppliciiis non cedere per dolorem. Ubi est æqualis animus in dilectione, Percussor deest fidei, non confessor. Voluit triumphare,

qui militat, qui militare non destitit, dum consummat. Sed in his sibi nihil sine adjutorio tuo arroget humana fragilitas : tuis enim, Domine, muneribus debet imputare, qui vicit : quia tuis viribus portavit utique, quod pertulit. Hunc tu, Deus summe, coram te pro nostris facinoribus intercessorem statue : quem dono gratiæ tuæ, et vita illustrem, et mortis interminatione constituisti insignem

D
PER STEP.
EP. TORN.

viii Hunc igitur nos talem ac tantum virum debite servitutis frequentemus obsequiis ; nec torpeat animus in officiis, si non vult esse frustratus in votis : Divus enim Geraldus rogatus aderit, interpellatus favebit ; cuncta incommoda submovens, cuncta commoda providebit. Flectet precibus Judicem, pro reis et fragilibus interpellabit Auctorem, obtinebit apud Deum veniam criminum, impetrato immortalitatis munere consortia dabit premiorum. Præstante Domino nostro Jesu Christo, cui laus et perennis gloria, indeficiens victoria, nunc et in omnia secula. Amen.

et ab omnibus pie invocandus.

LECTIO sancti Evangelii secundum Joannem. In illo tempore dixit Jesus discipulis suis Ego lux in mundum veni ut omnis qui credit in me in tenebris non maneat etc. Homilia Divi Augustini Episcopi ex tractatu 54 in Joannem ante medium super eundem locum.

E

Lectionibus interseruntur Responsoria rythmica, quarum unum pro auctoris dignitate hic addimus,

Delectare, Silva-major, in Geraldî nomine :

Qui splendore veri solis et cœlesti lumine,

Umbram tuam liberavit a mortis caligine,

Et mundavit saltus tuos ab effuso sanguine.

Responsoria et Antiphonæ

Hoc primum Responsorium est : cetera ex diversis vitæ ejus partibus laudibusque petita, huic fere similia nec ad historiam notitiam facientia. Antiphonæ ad Psalmos singulos, tam Matutini quam vespertini officii, pari variantur metri ac rythmi venustate : quos tamen brevitate causa omittimus. Hymnos in eodem officio decantandos hic damus.

HYMNUS AD VESPERAS ET MATUTINUM.

Exaltet Aquitania Patris nosti præconia.

Cujus gaudet præsentia sentitque beneficia.

In hoc solenni gaudio, crescat nostra devotio,

Fruamur ut propitio Geraldî patrocinio.

Hic ab ætate tenera, inter virtutis opera,

Nec formidavit aspera, nec affectavit prospera.

Vir insignis, vir inclytus, vas erat sancti Spiritus,

Tam Prælatum quam subditum, ad labores expositum.

Simplex et rectus animo, Deo gratus et proximo,

Affectu promat intimo preces nostras Altissimo.

F

AD LAUDES

Hymnum laudis et gloriæ læti canamus hodie,

Ut sit in signum gratiæ concepta vox lætitiæ.

Geraldus ab illecebris mundus, et mundo celebris,

Exit de carnis latebris nec funestus nec funebris.

Sub monachali regula ruga carens et macula,

Per signa per miracula mortis dirupit vincula.

Currens, sed non in irritum, naturæ solvit debitum :

Cujus commendat exitum cursus expleti meritum.

Confessor par Martyribus, adesto confidentibus ;

Junge nos tuis precibus concives cœli civibus.

Sit laus Patri cum Filio, et in duobus Tertio :

Quorum simplex connexio, unitas, et non nuño.

Amen.

ORATIO.

Concede nobis, omnipotens Deus, S. Geraldî, Confessoris tui atque Abbatis, meritis confoveri :

ut

A ut quem multis voluisti miraculis declarare in terris,
ejus intercessionibus commendetur in cœlis.

D

EPITAPHIA

a Ialdrico Abbate Burguliensi composita,

Coverus et familiaris S. Geraldo fuit Baldricus, Burguliensis apud Andegavos Abbas factus anno MLXXXIX, postea autem sub annum MCV Dolensis Archiepiscopus: cujus curmina historica, ex MS. Codice Alexandri Petavii Viri Clarissimi edita, leguntur tom. 4 Francicorum du Chesne, et inter hæc pag. 270 sequentia Epitaphia.

I

Cum pro defunctis soleant orare fideles,
Proque sibi caris perpetuent lacrymas;
Pro Patre Geraldo nihil est utriusque necesse,
Qui cœli civis incola vixit humi.
Silvam majorem monachis Dominoque dicavit,
Exul sponte sua finibus a patriis.
Francia natalis sibi sorduit, hancque reliquit.
Silvestres saltus Burdegake veniens.
Pullulat ecce polo silvestris colonos,
B Que per Geraldum floruit agricolam.
En felix anima cœli letatur in aula:
Artus hic positi lætificent populos,

II

Silvæ-majoris jacet hic sanctissimus Abbas,
Abbatum splendor et monachile decus:
Hic silvas coluit, Christoque novalia fecit,
Ut salicæ rosam, poma salix generet.
Iste locus primum silvestris et effera tellus,
Ipsius exemplis est modo porta poli.
Vir cani capitis, vir perfectæ probitatis,
Cœlorum civis dormit in Domino.
Plebs Aquitana, Patris corpus complectere tanti,
Qui tibi vivit adhuc religionis odor.
Gallia congande Geraldo, quem genuisti,
Ac cineres sanctos hic venerare suos.

III

Mente columbinus, zeli fervore severus,
Alloquio dulcis, moribus egregius.
Pauperibus largus, sibi parcus, fronte serenus,
Cunctis compatiens pectore largifluo,
C Abbas Geraldus jacet hic pro carne sepultus:
Liber enim cœlos spiritus obtinuit.
Gallia plebs genitrix, plebi dedit hunc Aquitanæ,
Et silvas veteres Burdegalæ coluit:
Qui tantum terræ, genti quoque profuit illi,
Ut modo gens per eum terraque fructificet.
Ossibus hic locus est dives decoratus opimis,
Prosit honor populis ossibus exhibitus.

IV

Alba columba Dei, maculis rugisque remotis,
Quem nocuit culpe nulla nigredo suæ.
Miles ut emeritus ad Regis præmia raptus,
Spiritus Abbatis vendicat astra sibi.
At qui de terra cinis est adjunctus eidem;
Hæc requiescit humo, jure vocatus homo,
Hic natale solum, quod erat sibi Francia dulcis,
Utro deseruit, pone sequens Abraham:
Silvæ-majoris probus hospes et incola primus,
Hos tenuit saltus, excoluitque Deo,
Nomine Geraldus, vir strenuus; alta sitivit,
Hic pausat corpus, spiritus alta tenet.

V

Prudens ut serpens, simplex, Geralde, columba;
Angelicus specie, gratus olor capite;
Vir, leo zelando, simplex agnus patiendo;
Mitis, mansuetus, religione probus;
Hanc ubi divino domuisti vomere terram,
Ad te collectis Fratribus innumeris;
Tandem communis contractus imagine mortis,
Das animam cœlo, membra soli gremio.
Ora pro nobis, Geralde, Pater reverende,
Non opus est pro te nos aliud petere.

His adli potest quod Sancto Geraldo ab Ecclesia can-

ni scribit Molanus, in officio atque proprio:
Belgica quem genuit, nobis Aquitania servat,
In Domini servo serviat ut Domino:

Illa diu felix, felicior ista, magistri

Doctrina, signis, corpore, sede, prece:
Carnem supplicis, hostem virtute subegit,
Mundum contemptu, cetera monstra fide.

Ubi nota Corbeiam, Geraldi patriam, in ea Picardiæ parte sitam esse, quæ antiquitus Belgicæ nuncensebatur: eoque sensu Belgam vocari Sanctum. Molanus, qui neutrum vitam viderat, nec nisi ex S. Arnulphi Actis elogium in Natalibus proferendum accipiebat, plus at-
quit suspicatus est, eo quod S. Arnulphus iste Flander fuerit, multique e Brabantia et Flandria ejus amore ad S. Medardi monasterium Suessionas potuerint con-
volasse; atque inter eos Geraldus: ideoque locum ei dandum putavit inter Sanctos hodierni Belgii; quod secuti etiam alii sunt. Sed leves istæ conjecturæ cor-
ruunt certiori veritate producta.

E

CATALOGUS ABBATUM

Successorum S. Geraldi in Silva-majori.

a R. D. Stephano du Lauva collectus.

Expletis omnibus quæ de S. Geraldo referenda occurrerant, restabat insignis monasterii, ab eodem fundati, historia nobis promissa: pro qua simplicem Abbatum catalogum, a prænominate D. Stephano collectum exhibentus; ne viro diligentissimo pereat pars aliqua fructus, a nobis sperati; et ut sic suppleatur defectus Summarthianorum in hac parte; quos credere volumus nihilominus quam nos diligentes fuisse in Abbatibus istius monasterii querendis; sed deteriori quam nos fortuna usos, incurrisse in aliquam similem ei, qui opti-

F

mo Priori Bellordau successit, suaque morositate effecit, ut adhuc aliquid desideravimus, ad plenam hujus materiæ absolutionem petitem nec obtentum.
I S. Geraldus, de quo ultra annum MLXXXIX nulla fit mentio in scripturis hactenus asservatis apud nos; sicut nec de ejus successore ulla ante annum MXXVII. Sed vita a Monacho Christiano conscripta, atque ex Silva-majori ad Corbeiam missa, dubium omne tollit; expresse notans annum MXXV, quo S. Geraldus mortuus sit.

II Achelmus Santius, ex Archidiacono Metropolitane ecclesiæ S. Andreæ Burdegalensis, monachus in Silva-majori factus, deinde B. Geraldo suffectus: cujus in MSS. fit mentio ad annum MXXVII et MCI. Obiit XI Kalend. Decembris. Jacet in capella Episcoporum: quæ etiam in nostra extat ecclesia, et Sacristiæ loco inservit.

III Aleræmus aut Halarandus, nepos B. Geraldi, ejusque Lauduno huc usque comes, in Necrologiis vir vitæ venerabilis dictus. Obiit IV Kalendas Aprilis anni MCVII, quo ei suffectus est.

IV Gaufridus primus, Laudunensis dictus, qui a prædicto

A prædicto anno ad mxxxi monasterio præfuit. Obiit xiv Kal. Februarii, anno, ut videtur, proximo citato.

v Rumaldus, mortuus eodem aut sequenti anno, v Idus Junii. Jacet in capella Episcoporum.

vi Gaufridus ii, rexit monasterium ab anno prædicto usque ad mxxxi, quo factus est Episcopus Vasatensis.

vii Petrus de Ambasia, S. Geraldii discipulus et Capellanus, anno prædicto electus, vivebat anno mxxxy, defunctusque est xiv Calend. Maii.

viii Petrus ii de Didonia, vivebat anno mclxiv, quo obtinuit ab Alexandro iii summo Pontifice bullam, in qua confirmantur Silvæ-majori multæ ecclesiæ pluresque possessiones, nominatim anno mclxix. Obiit vii Kal. Octobris anni mclxxxiv. Jacet in capella Episcoporum.

ix Raymunudus, piæ recordationis, electus est anno mclxxxiv, et vivebat anno mclxxxix; obiit iv Nonas Julii. Jacet ad portam monasterii.

x Petrus de Laubese, vivebat anno mxc et obiit mxcvii, Idibus Januarii. Jacet in capella Episcoporum ex parte Capituli: obtinuit eodem anno mxcvii Bullam a Cælestino iii, superiori similem, sed paulo ampliore.

B xi Gombaldus, obiit vii Idus Januarii. Jacet in Capitulo juxta pueros, ex parte chori prioris.

xii Amalvinus, vivebat anno mccviii, obiit mccxxi, v Idus Martii. Jacet in claustris, sub imagine Beate Virginis.

xiii Grimoardus, hujus monasterii (sicut et superiores) professus, ejusdemque Abbas anno mccxxi electus, et postea factus Convenarum Episcopus, ita tamen ut Episcopatum et monasterium deinceps simul rexerit. Hujus tempore Gerardus Burdegalensis Episcopus, assistente sibi Amaneo Archiepiscopo Auxitano, præsentibusque utriusque suffraganeis nec non plurima Abbatum, Clericorum, Nobiliumque corona (obtentis prius a Comitibus Tolosano, Engolismensi, Petragoricensi, aliisque vicinis Vicecomitibus, salvi et securi conductus litteris) ecclesiam Silvæ-majoris consecravit, in die S. Bartholomæo sacro, anno mccxxxi: Indulgentiasque, tam ipse Gerardus quam alii Præsules, eandem ecclesiam infra Octavam Dedicationis visitaturis concesserunt. Ceterum Grimoardus in vivis adhuc agebat anno mccxxv. Obiit iv Idus Septembris: jacet apud Convenas.

C xix Rannulphus, vivebat annis mccxl et mccxlii. Obiit vii kalendas Junii: jacet in Capitulo, ad pedes Crucifixi.

xv Bertrandus de Sancto Lupo, vivebat annis mccxlv et mccxlix. Obiit v Kalendas Junii; jacet in Capitulo, de choro Abbatis.

xvi Guillelmus de Gonac, fuit Papæ Capellanus, et vivebat anno mccclv.

xvii Bernardus de Faja, piæ recordationis: vivebat anno mclxiii. Obiit Nonis Decembris: jacet in Capitulo, de choro Abbatis.

xviii Joannes de Condomio, vir religiosus et venerabilis, vivebat anno mclxxxiii et lxxiv. Obiit vii Idus Octob. jacet ante capitulum, de choro Prioris.

xix Florentius.

xx Barrannus de Curton, piæ recordationis. Obiit xvi kalendas Augusti.

xxi Petrus Hugonis, piæ recordationis. Obiit xi kalend Novemb. jacet ante Capitulum, de choro Prioris.

xxii Gualhardus de la Chassanha, bonæ memorie. Obiit kalend. Decembris: jacet in ingressu Capituli.

xxiii Balduinus, Prior Neronis villæ. Obiit iii Nonas Decembris.

xxiv Guillel. de la Tillieda, vivebat an. mcccxxxix. Obiit ii Idus Julii: jacet in capella S. Joannis.

xxv Guido de Ferreriis, vivebat anno mccccl. Obiit vi kalendas Junii.

xxvi Hugo de Marcenhaco, vivebat anno mcccclxx. Obiit vi Nonas Maii.

xxvii Bernardus.

xxviii Guillelmus Guytardi.

xxix Geraldus de Burgoli, vivebat annis mcccxc et mcccvi. Obiit Nonis Maii.

xxx Guilhermus, vivebat anno mcccxxxvi. Obiit iv Idus Julii: jacet apud Avenionem.

xxxi Philippus de l'Espinassa, vivebat anno mcccxxxii. Obiit kalendis Julii: jacet ante Capitulum.

xxxii Geraldus de Pedena, vivebat an. mcccxxxviii et mcccclxi. Obiit xi kalendas Maii.

xxxiii Benedictus de Guitone, Decretorum Doctor, vivebat annis mcccclxv et mcccclxxxv. Obtinuit xx Maii anni mcccclxxxviii a Rege Gallie, ut mundicie et mercatus apud Silvam-majorem restituerentur. Obiit vii kalend. Martii.

xxxiv Joannes de Chassaignes, e familia de Bresac. Obiit vii kalend. Februarii.

xxxv Joannes de Larmendie, fornices ecclesiæ aliquot et cameram Abbatialem redintegravit. Vivebat anno mxxiii, et obiit ii Nonas Maii anno mxxiii.

xxxvi Jacobus de Larmendie, Episcopus Sarlatensis, obiit xiv kalendas Decemb. an. mxxxiii.

xxxvii Mattheus de Longue joye, Episcopus Suesionensis, obiit ii Idus Septembris an. mulvii.

xxxviii Elias de Gontault de Saint Genies, obiit Nonis Martii, anni mulxxiv.

xxxix Stephanus de Gontault da Saint Genies, Protonotarius Apostolicus.

xl Franciscus de Fayolo, obiit iv kalendas Julii anno mdcviii.

xli Ludovicus de la Valette, Archiepiscopus Tolosanus et Cardinalis.

xlii Henricus de Scoubleau de Sourdis, Archiepiscopus Burdegalensis.

xliii Ludovicus de la Riviere, Episcopus Lingoensis, adhuc superstes.

Hactenus Catalogus ille, qui cum ex ipsis instrumentis antiquis acceptus sit, plus fidei meretur quam Malleacense chronicon, etsi eodem scriptum tempore, quo primi successores S. Geraldii vixerunt: quos ita enumerat. Successerunt Guillelmus (alteri Achelmus) Alerannus, Gaufridus, item Gotfredus; omisso intermedio Rumaldo cujus brevissima præfectura fuit. Petrus, qui Goffredum, Episcopatum Vasacensi adnotum, secutus est non nominatur: vel quia necdum ad notitiam auctoris pervenerat in anno mxxxiv finientis, vel qui Goffredus non statim a sua promotione se abdicavit regimine monasterii, paucissimis leucis a civitate Vasatensi remoti, vel denique quia ipsa ejus promotio serius facta est: destituit enim nos hoc loco Sammarthianorum catalogus volde hiulcus, et neminem nominans, qui Vasatensi ecclesiæ præfuerit inter Stephanum anno mcliii notum; et Garsiam anno mclxxiv nominatum; nisi nulum nomen cujusdam Fortis, ante vel post quem, non solum Goffredus prædictus, sed alii plures præfuisse poterunt.

DE S. ALBERTO EPISCOPO MONTIS-CORVINI IN APULIA.

D. P.

ANNO MCXXVII
Vita a Ri-
chardo suc-
cessore scrip-
ta,

ab Alexandro
item Episcopo
posita,

omissis offici
propril
hymnis,

mortuus est
non anno
1037

cum necdum
Urbs esset
Mons-corvi-
us,

Normanni
in Italiam
recens ad-

Postquam Joannes XIII Romanus Pontifex Beneventanam Ecclesiam esse jussit Metropolitanam, non tantum ex veteribus Episcopatibus plures eidem subjecti sunt, sed etiam novi ex occasione instituti suffraganeorum Præsulum auxere numerum. Ita undecimo seculo ornatæ sunt Episcopali titulo Vulturaria, Principatus Ulterioris montana civitas, aliæque urbs tunc primum condita et Montis-Corvini appellata: cujus utriusque tituli in unico nunc Vulturariensi conjuncta permanet dignitas, ab anno MCCCXXXIII. Montis-corvini Episcopatum Sanctus, de quo agere institimus, Albertus primus ac solus Cælestium cumulatit honoribus. Vitam ejus Richardus, ibidem non diu post ipsum electus, scripsit: quam Alexander Gerardianus, Vulturaria et Montis-corvini Antistes, stylo luculentiore expolivit, vir multis editis scriptisque monumentis clarus, priusquam in Indiam Occidentalem proficisceretur, S. Domini urbem cujus titulo Episcopati rectorus.

B 2 Hujus Alexandri res gestas et laudes ex Onuphrii Gerardini scriptis vulgavit primus Ferdinandus Ughellus, tomo 7 *Italiæ sacræ*, testatus eundem vitas Episcoporum antecessorum scripsisse: atque inter eas hanc S. Alberti, quam uti ex ipso accepit autographo, sic nobis liberaliter tradidit, in eodem 7 tomo jam excusam. Hinc igitur cum damus. Omittimus autem hymnos, metro Supphico ad Vesperas, Matutinum et Landis recitandos; quos ejusdem Alexandri esse scribit Ughellus neque nos dubitamus: quippe quem versu quoque varia elucubrasse opuscula intellegimus et Sopphico quidem S. Benedicti Vitam. Hic sufficit indicasse illis hymnis contineri Vitæ prosa conscriptæ summam, iisdemque luculenter probari ecclesiasticum Sancti Alberti cultum, et quidem solennem per Officium specule. Corpus Vulturariam esse translatum ibique decentissime adservari, habemus pro certo; quandoquidem Montis-Corvini civitatem nunc solo æquatam jacere, ejusque nihil superesse hoc tempore, præter quædam ecclesiæ Episcopalis maniorumque vestigia, dicat Ughellus, de Episcopis Vulturariensibus agens.

C 3 Annum, quo S. Albertus obiit, millesimum et trigesimum septimum nobis atque Ughello exhibuit mendosum egraphum; et huic quidem totum Episcoporum Corvinensium turbavit ordinem, nobis autem difficultatem haud modicam objecit: cujus solutionem priusquam aggredimur, ostendendum est evidenter, cum characteribus omnibus in S. Alberti Vita expressis pugnare annum illum. Primus sit annus conditæ in Monte-Corvino civitatis, quem Alexander præfatur fuisse a suo tempore annum CCCCLXIII. Obiit Alexander septuagenarius anno MDXXV, natus proinde anno MCCCCLV: Episcopus creatus dicitur circa annum MCCCXCVI, Vitam autem S. Alberti anno MCCCXCIX scripsisse. Ut igitur, quod tamen minime est verosimile, concedamus, Alexandrum scilicet annos CCCCLXIII conditæ civitatis a suæ natiuitatis annum numerasse, non nisi anno MCCCXCII tantum illa suam habuerit; quomodo igitur Albertus, qui in urbem jam conditam dimittent quinquennis venit, potuit anno MXXXVII præ longo senio cæcus obisse? Quod si annos illos CCCCLXIII ad tempus scriptæ Vitæ duens (ut fieri debere suadet communis hominum loquendi modus et verisimilitudo longe maxima) anno dimittat MXXXVI cæperit Mons-corvinus formam habere civitatis.

4 Alter character, convincens Sanctum non esse mortuum anno MXXXIII, petitur ab ipsius natalibus e nobili genere Normandorum. Atqui primi ex ea gente quadraginta, qui Hierosolymitana peregrinatione perfuncti

Salernum applicuerunt, urbem a Saracenorum obsidione mirabiliter liberando adeo sibi Guamerii Principis procerumque animos devinxerunt, ut communi consilio legati mitterentur ad suos cum muneribus, quibus gens illa in Italiam adversus Saracenos non tam invitaretur quam traheretur; primi, inquam illi quadraginta, Leone Ostiensi tunc vivente atque id post annos fere sedecim testante, venerunt anno MIII. Effectum autem nullum legatio habuit, ante annum MXIX; quo Rudolpho Normanno, cum paucis suorum e patria ad Papam Benedictum profugo, atque ad Beneventanum directo, altera insignis victoria obtigit contra Græcos, Italiæ nihilo minus quam fuerant Saraceni molestos: ejus victoriæ fama delata in Galliam, Richardum Comitem permovit, ut maximam Normannorum multitudinem, cum conjugibus liberisque ad iter paratam, non modo non impediret sed etiam impelleret Rudolpho ire in auxilium, ibique novam gentis coloniam figere, eo tempore, quo Albertus (si mendosus non esset annus mortis) haud longe ab octogenario abfuisse debuisset.

5 Ergo existimo in autographo pro anno mortis scriptum fuisse litteris numeralibus an. MCXXVII ubi somnuculosus quispiam pro e legerit et descriperit x, numerosque ad longum extendens, millesimum et trigesimum septimum. Hoc autem posito, seriem Corbinensium Episcoporum sic ordinandam putamus, ut ex iis, quorum nomina habentur, primus sederit Adeodatus; annoque MLIX interfuerit Concilio Romano, Nicolai II jussu convocato, ut testatur Ughellus, non absque idoneo, ut arbitramur, argumento, quamvis illud non exprimat. Adeodato mediate vel immediate successerit Beatus, Beato Albertus: circa annum x conditæ urbis illuc puer cum parente delatus, si nonogenario major fuit cum moreretur. S. Alberto Crescentius homo iniquus, cæco seni non tam Coadjutor quam persecutor quoad viveret datus, ideoque eidem non præmortuus (ut scribit Ughellus haud satis expensis Actorum verbis) sed parvo admodum superstes tempore. Quo e vivis sublato successerit Petrus, num. 12 hic nominatus, et coævus Rogerio Siciliæ Regi ab anno MCH ad MCLIV imperanti; coævus etiam Rao, Vulturariæ Episcopo, circa annum DCXXIX extincto, sic ut ipsum, quo Raus legitur salvotus, miraculum, immediate post S. Alberti mortem, recenti adhuc ejus meritorum memoria, contigerit.

6 Possunt hæc egregie confirmari ex ætate Petri Beneventani Archiepiscopi, cujus hortatu Vitam S. Alberti Richardus composuit, ut præfatur Alexander. Iste siquidem Petrus (ipso Ughello approbante, et adstipulante publico quod Vipera produxit instrumento) Metropolitanam sedem tenebat anno MCXLVIII et (ut idem Ughellus contra Viperam probat auctoritate bullæ, ab Anastasio Papa Indictione I Pontificatus anno IV datæ ad eundem Petrum) adhuc in vivis erat anno MCLIII; ut non potuerit ei coævus Richardus, ante annos centum successisse immediate Alberto; quemadmodum, ætatem inter se conferendarum immemor, Ughellus scripsit. Adde, quod serie Episcopali sic constituta, ut Petrum Cormensem Episcopum Richardus secutus sit, nihil prorsus in tota hac Vita futurum sit, quod aliunde quam a primo auctore Richardo acceperit Alexander: pollicitus in Exordio, non supplementum, sed solum lucidiorem stylum, Richardo autem immediate potuit successisse Rofridus, anno MCLXXIX Concilio Lateranensi præsens; huic vero Ursus, ac denique anno MCCXXI Raus quidam, a præmemorato Vulturariensi diversus; post quem reliquo XIII seculo deficit hincens Episcoporum Corbinensium catalogus apud Ughellum: neque

E

sed 1127.

successor fuit
Adeodoti,decessor
Petri,

F

quem secutus
Petri Bene-
ventani co-
ævus Richar-
dus,

A neque nos hactenus aliunde comperimus, quos inter Raum atque Rogerium, anno MCCCX florentem, possimus collocare.

VITA

Auctore Alexandro Episc. Vulturariensi

Ex MS. Ferdinandi Ughelli.

Ego Alexander Gerardinus a Episcopus, omnium Episcoporum et fidelium Dei inimicus, cum diœcesim meam peragrarem, et superiorum Pontificum majorum meorum Vitas colligerem; comperi Sanctissimum Albertum, e genere nobili Normandorum, vitam agere incultam; quamvis hortatu Amplissimi Petri Beneventani Archiepiscopi, Richardus Montis-corvini Episcopus eam composuerit. Itaque amore magno, quo in magnum Patrem Albertum agor, lucidiori eam stylo conscribere constitui.

2 Quadringentesimo et sexagesimo tertio anno a tempore nostro, cum illustris civitas Montis corvini conderetur, fama ubertatis vulgata ubique, plurimæ gentes ad eam incolendam convenere: inter quas cum e Planisio c oppido plurimi se conferrent, Joannes Alberti pater eo quoque se contulit, cum Alberto puerulo quinque annorum. Qui principium capiens ab opere pietatis, ad eum D. Nicolai, quam modo dirutum cernimus, in ipso Montis corvini et Luceriæ confinio ædificavit. Filium vero Albertum disciplinæ litterariæ inbuendum cum traderet, divinum videres in eo opus elucere; cum tamen a primo tempore mulierum commercia evitaret, et juventutem et reliquam ætatem in jejunio, in ornatu templorum, et continua ad Deum prece occupatum haberet, et communem patrem pauperum se præstaret.

3 Mortuo Beato Episcopo, biduo ante natalem Domini, Clerus, populus et d Comes, qui eo tempore eam provinciam habebat, communi voto Albertum patriæ pastorem elegere, fugientem et renuentem tale onus subire. Verum cum vi cogeretur, noluit ante consecrari, quam templum suum, parvum et incultum, ad honorem Dei altum et celebre erigeret. Deinde fama sanctitatis coalescente indies, e Dux Apuliæ et ceteri procures ad crimina eorum confitenda certatim cœpere ad eum concurrere. Et postremo, cum orationibus, jejniis, assiduo fletu et magna ante Deum meditatione corpus attequaret; lumen oculorum amisit.

4 Quo tempore manifesta miracula in eo apparere cœpere. Nam quodam die, eum more suo ante januam curiæ resideret, tempore æstatis admodum importuno; et quemdam transeuntem eo loco sentiret; sciscitatus quis esset, postquam audivit eum esse famulum Joannis Limi, percunctatus unde veniret; eum ille aquam e fonte elferre diceret, petiit parum aque. Quam cum ille in vase porrigeret, et Sanctissimus Albertus ori appuneret, magno Dei mirando in vinum mutata continuo est. Quare cum Albertus vellet bibere, inquit, Fili mi, eum me decepisti? Petebam ego aquam, tu vinum dedisti. Admiratus famulus rem tantam, magno jurejurando affirmavit, se puram solum aquam dedisse; ac propterea, cum aquam iterum daret, illa in vinum mutata iterum est. Quo miraculo magnum Alberti nomen esse cœpit.

5 Et paulo post cum Willelmus Comes f Rotelli, quemdam captivum gravi compede et duro ergastulo maceraret, nec ille tanto labori sufficeret; nomen Alberti alta voce invocare cœpit: quem nocte sequenti venientem in somnis et dicentem vidit: Surge, et inde abi. Qui cum expergiseeretur, et verum videretur imperium illud fuisse; diu obstupuit, deinde altera nocte, eum iterum appareret, cœpit pereunc-

Aprilis T. I

tari quis esset: qui respondit se esse Albertum, D Montis-corvini Episcopum, qui ei dicebat ut inde abiret. Quam rem cum ille frustra tentaret, putavit somnium inane esse. Et tandem, cum tertia nocte accederet, dixit, se eo labore fatigatum esse, quod magis non rediret. Mox eum inter loquendum inopinato apprehendit, et extra Terminulas ad locum Montis-corvini vicinum inter vineas reliquit. Qui mane postea cum Albertum adiret, et miro genere laudum eum prosequendo gratias ageret, quod sua potentia duro tandem carcere evasisset; respondit Sanctissimus Albertus: Ne mihi hoc, fili, adscribe, sed immortalis Deo, qui mira potentia erigit elisos et liberat compeditos. Quæ miracula Lemarchus g, Beneventanæ sedis Archiepiscopus, a Desiderio et Albino, qui veneranda canitie grandævi erant, et ea viderant, audivit; cum more Archiepiscopi Montem-corvinum visitaret, et ingenti undequaque studio miracula Alberti inquireret.

6 Deinde senio in longum progrediente, ob lumen oculorum amissum, eum videres spiritum divinum habere et futura prædicentem. Cum enim Clerus, populus et Comes provinciæ, ob senium et cæcitatem Gubernatorem ei darent Crescentium Sacerdotem, hominem potentem et scelerum plenum; et ille cuperet vitam Alberti brevem fore; ei Albertus inquit: Crescenti, affirmit tibi te brevi Episcopum h fore: verum omnia habiturum adversa in eo munere. Quod quidem miraculo Dei verum fuit postea, cum homo impius vitam Sanctissimi Alberti pueris, amicis, et malis hominibus committeret: qui dæmonum fraude modo eum per scopulos et loca aspera montium ducebant, quod frequenter cadebat; modo ingenter voces supra caput senile emittebant; modo calceos et vestes in ignem jaciebant. Sæpe cum magno risu aquam in sanctissimum vultum projicientes dicebant: O Domine, pluit, tege te: magni modo imbres effluunt. Quin etiam cum dormiret in medio Julii et Augusti calore, plures sicadas prope caput sanctissimi ponebant. Quæ omnia ille æquissimo animo tolerando Deum orabat, ne ullum malum pro illa re vellet reddere. Verum ultio divina tandem comparuit, et manifesto judicio æterni Dei partim eorum duro exilio, partim crudeli morte, et partim inopia et duro carcere misere occubuerunt.

7 Et cum ultimo Deus eo labore, Albertum liberare vellet, extemplo totam late urbem movit fama Alberti morientis. Itaque cum viri, mulieres et pueri cum ingenti ad eum ploratu concurrerent, proclamare alta voce cœperunt: O custos noster; o publice omnium parens! o salus! o defensio! o publica ac privata spes patriæ nostræ! quid imposterum faciemus? Ecce, Pater Alberte, eam quam habemus libertatem te vivente, te modo moriente amittimus. Tunc ille corpore jam destituto viribus, lato vultu, ora populo suo quondam amata [aperiens] illis benedixit, et eam dicens postremam fore orationem, quam ad populum suum haberet, pie et juste vivere docuit; et corpore jam languente, iterum benedicens; e vita veluti dormiens emigravit, nonis Aprilis millesimo centesimo vigesimo septimo anno ab ortu nostri Redemptoris.

8 Deinde sequenti die, cum sanctissimum corpus ingenti omnium fletu ad sepulcrum ferretur, viderunt virgulam fumi, cælum tangentem, e corpore mortui emitti, quæ totum late aerem implebat. Et tunc Russus, homo comprobata fidei et sanctitatis, qui putabat oculos suos caligasse, fumo jam evanescente una cum sacrificio, alta voce gratias agere cœpit immortalis Deo, qui tam mirabilia opera eo tempore aperiret. Et paulo post magna languentium caterva tumulum adire, et manifesto Alberti miraculo eum sanitate redire visa est.

LEXANDROEP.

a Crescentio
vicario suo
vexatur

ac tandem
piissime
moritur,

fumus
miraculo
honoratur,

AUCTORE
ALEX. EP.
EX MS.
k
solvitur
contracta,

A 9 Inter ceteros subito post excessum ejus, fama sancti viri Basilicam, mulierem Alifanam, movit ut Montem-corvinum peteret, quæ biennio apud Alifatem fuerat toto corpore contracta, et nullo membro integra: Et cum hospiti aperiret, se in eam urbem accedere cum funali more consueto, ut sanctum sepulcrum videret; hospes eam rem Episcopo detulit: qui cupiens rem populo gratiam facere, primum æterno et immortalis Deo gratias egit, qui admiranda eo seculo opera populo aperiret: deinde eam mulierem ante sepulcrum adduci fecit. Quæ cum diu et noctu profusis lacrymis oraret, forte evenit eo die quo miraculum contigit, quod Dominus et populus civitatis ad publica patriæ negotia obeunda in eo templo conveniret: cum subito mulierem audire reddentem alta voce laudes et Deo et B. Alberto: quin etiam plurimi clare sentire, ossa contracta ad antiquum redire statim membrorum. Quare tota urbe ad templum præcurrente cum ingenti gaudio, illa publice fassa est, divina revelatione ad tumulum venisse.

l
paralyticus
mutusque
sanantur,

10 Pauli post Benedictus quidam e Bicari oppido, quod ad octavum lapidem inde est, cum gravi et longa agitudine toto corpore laboraret, et manuum ac pedum jure amisso linguæ quoque eloquium jam amitteret; ad Sancti templum Alberti se deduci fecit. Ubi cum hebdomadam totam frustra orasset, cum magnitudo inde reserata, referens Alberti ope omnes gaudere, et se opis immunem recedere: ac eo modo templum Serræ oppidi noctu intravit. Ubi cum pernoctasset, sanctissimum Albertum in somnis venientem et dicentem vidit: Quare, frater, tristis et merens incedis? cum ea quæ Dei sunt in voluntate tua nequaquam sint. Verum surge: hac infirmitate non amplius gravaberis. Qui continue excitatus, se valentem toto corpore reperit; itaque ad templum Alberti rediens, cum ingenti omnium gaudio diu in ea urbe permansit. Et eo pene tempore aliud miraculum Richardo Episcopo præsentem factum est.

energumena
liberatur

11 Cum innumerae mulierum et hominum catervæ eo confluerent, et plura quotidie miracula fierent, contigit quandam mulierem, nomine Mariam, occulto Dei judicio a demone præoccupari, quæ cum Alberto conjuge suo et bono nomine et magno quoque amore vivebat. In tanta re stupebat maritus, mirabantur vicini, dolebant affines; illa vero horribili voce debacchabatur, ora torquebat, dentibus fremdebat, pectora plungebat; et lumine torvo unumquemque aspiciens, ora, vestes et totum corpus lacerabat. Quare maritus, cum frustra opem medicorum implorasset, ad S. Alberti templum devenit: ubi exposita uxore ante sepulcrum, cum crederet eam mitiorem debere fieri, illa iracundior effecta, toto triduo latrans more canum, immanes inhumanas voces, inauditos ejulatus, ac horrendos fremitus toto populo stupente emisit. Postremo cum maritus nullo modo inde discederet, sed omne tempus ibi manere et sanctam Trinitatem invocare statueret, spiritus impotens in ea amplius subsistere, continuo eam in terram dejecit: ubi ventre, mamillis, et toto pectore effecto tumido, immensum spiritum, in venenum luridum conversum, cum ingenti labore evomit. Quo miraculo Richardus Episcopus et populus [moti] constituerunt ad usque nonum diem pro ea orare, discriminata civium portione, qui noctu eam custodirent. Verum quadam nocte, cum paulum dormirent, magna corvorum multitudo totum templum extemplo ambire cepit, ac unus ingenti impetu eam arripuit: quam cum e terra elevarat illi excitati et stupidi cum magno tandem labore eam liberavere. Quare Richardus Episcopus, accito Joanne m Vulturariæ Episcopo et homine venera-

bili in consilium, cum errorem mulieris comperissent, ei injungere ut ad sanctum Sepulcrum in Orientem trajiceret. Quod quidem iter magno cum gaudio illa confecit, et ad templum Alberti reversa, brevi ibi mortua est.

12 Aliud quoque miraculum prætereundum nunc nullo modo est, comprobatum quadam epistola venerabilis Rai Vulturariæ Episcopi, venerabili Petro Montis-Corvini Episcopo, urbis clero et populo [scripta]. Cum Raus a Rogerio Siciliæ Rege gloriosissimo Panormi vocaretur, et e Salerno ad propinqua Balneariæ, quæ prope Pharum sunt loca deveniret; magna orta tempestate nautas rogavit, ut portum Balneariæ intrarent. Quam rem cum facere conarentur, vento assurgente in immensum, per media maria rejecti cum ingenti periculo sunt. Quare Episcopus, longe magis quam antea notus, cepit publice polliceri omnia bona quæ habebat, si terram contingerent. Tunc nautæ cum ingenti fletu respondere, se perditos esse: et vento inter Orientem et Septentrionem orto, miraculo quodam per altissimos scopulos evasere. Deinde per angustias Phari cum corripenterent, nec ullam spem de salute haberent, desperata omni multitudine, cepit Raus S. Alberti nomen invocare. Et continuo hominem vidit indutum alba veste, honorabili effigie et læto vultu, venientem ad se, inquit: Adsum, quem vocas: Albertus ego sum. Quare cum Raus ad sanctos pedes ejus volveretur, Albertus eum erigens, Magno, inquit, animo esto, Rae fili; portum continuo continges, et magna Dei misericordia, inter eundum et redeundum, omnia secunda tibi erunt. Et cum hæc dixisset, continuo evanuit. Quare Raus, in medium prodiens, proclamavit: Vivite animo securo omnes qui hic estis: magna ego miracula vidi. Nec ea ad plenum enarrarat, cum navem videre veluti volantes altissimos montes aquarum superare, et portum inopinato intrare. Quo miraculo, omnes qui in navi erant coiere in unum, et gratias sanctissimo Alberto innumeras egere. Raus vero rediens e Sicilia, sanctum illico sepulcrum Alberti adivit, exceptus miro gaudio a Clero et populo Montis-Corvini.

13 Legimus, quod nequaquam omittendum est, S. Albertum, cum super altare hostiam Christi consecratam teneret, et cum magnis lacrymis oraret, ut sibi significaret quibus rebus salutem animæ acquirere posset, nec responderet; dixisse, Domine mi, meis et manibus te nunquam dimittam, nisi antea responderis. Et eo non respondente, eam conjurasse. Qui tandem respondit hæc septem ab eo faciendum esse. Primum se omni die me pascere, hoc est, si amore mei unum obolum quotidie dederis, magis animæ tuæ proderit et gratum mihi erit, quam si post mortem pro te præberent unum montem auri qui e terra cælum contingeret. Secundo, magis valeat unam omni die lacrymam emittere dum vives, quam si post mortem tot effluerent lacrymæ pro te quod unum possent lacum efficere. Tertio, satis mihi placet, si qualibet nocte a somno oblectabili te amovebis, et toto me corde orabis: quæ res animæ tuæ magis conducet, quam si te mortuo decem hominum millia ad bellum pro fide Christi nomine tuo trajicerent. Quarto mihi magnopere gratum erit, si in re dubia in bonam capies partem omnia quæ ab aliis fient operabunturque, nec ulla emittes murmura de proximo tuo, et eum corriges errantem intra te et ipsum: quod certe magis valebit, quam si septem annorum jejunium in pane et aqua conficeres. Quintum; quod plus omnibus mihi placet, si bono animo gravem offensam inimico tuo remiseris: quod quidem magis animæ tuæ utile erit, quam si ad S. Jacobum Gallicum eundo, ad unumquodque milliare campum

in mari
periclitantes

n

ad portum
miraculose
adducuntur:

F

F
Sacrificantem
aliquando
Albertum,

septem actus
valde merito-
rios Christus
docet.

A campum virgis plenum invenires, quibus eo modo te verberares, ut tuum lato sanguinem in quolibet milliaro effunderes. Sextum est, si omni tempore te minorem omni creatura existimaveris; quæ vera humilitas est, et magis animæ tuæ proderit, quam si multa hospitalia pauperum sustentares, et sitientem et famelicam hominum turbam omni die reficeres. Septimo cavebis, quoad vives ullum facere judicium animo temerario: quod gratum mihi magis erit, quam si totas dies in oratione ageres, et omni quoque tempore jejunares, et omnia bona amore Dei clares. Studebis igitur Alberte, si meam cupies gloriam adipisci, hæc animo et opere adimplere.

ANNOTATA.

a Alexander est Episcopus creatus circa annum 1496, sed tantis Regum negotiis semper implicatus, ut multum sit quod vel primis annis in suo Episcopatu resederit: quem dimisit anno 1515, et anno 1520 in Indiam solvit, mortuus anno 1525, septuagenarius.

b Christi 1036 ut probatum supra.

c Planisimam hic dici suspicor, quod modo silva-plana vocatur, medio fere inter Vulturariam Luceriamque itinere: ab his quantum Mons-cervinus, distet non divinamus, quia locum dirutum nusquam expriment tabulæ geographicae.

d Fortasse Landulfus vi Comes Capuæ et Princeps Beneventi, qui monasterium ingresso Pandulfo patre anno 1059 regnavit cum filio Pandulfo iv usque ad 1074, quo hic occisus est, et denique etiam ipse mortuus 1077, finem fecit Principatus, in Longobardica stirpe diu continuati, et Normannis Principibus locum cessit.

e Guillelmum intelligo, cui an. 1114 Paschalis Papa in amplissimo Procerum conventu concessit Du-

catum Calabriæ Apuliæ et Siciliæ, eis pharum videlicet (quæ omnia deinde nobilior Apuliæ appellatio absorpsit) ut habet Falco Beneventanus in chronica, per primos 40 annos illius sæculi ducto; quem Guillelmum Anonymus Cassinensis, in chronico totum fere seculum xu complecto, obiisse scribit anno 1126.

f In Aprutio sive Samnio terras suas hic habuisse videtur: extra Termulas enim (quæ nunc est Episcopalis civitas ad mare, et extremus Apuliæ versus Italiam terminus) deportatus mort dicitur, cum liberaretur captivus.

g An hic Lemarchus Beneventanus Archiepiscopus, inter Gregorium, anno 1142 a thuc superstitem; et Petrum, quem constat sedere cepisse intra annum ab inde sextum, constitutus est medius? Nusquam alibi ejus nomen occurrit: sed bene Rosamundi, qui ex parte Pseudo-pontificis Anacleti, expulso Gregorio, aliquamdiu Sedem illam tenuit.

h Non igitur vivente adhuc Alberto obiit: sed eidem mortuo successit, ex Governatore factus Episcopus.

i Eccegraphum mendose millesimo trigesimo septimo.

k Hodie Alifi, circa Fulturnum annuum Episcopalis civitas sub Capuano Archiepiscopo, 30 circiter P. M. Fulturaria distans.

l Bicari oppidum, nunc Viccaro, inter Luceriam et Trojam.

m Ex hisce solum Actis innotuit Ughello Joannis Episcopi nomen; qui erroneos suos de Richardo secutus culculos, hunc dixit sedisse ipso quo S. Albertus obiit anno: rectius facturus si primum inter Episcopos Vulturarienses locum reliquisset Arderado: et Joannem hunc fecisset unum ex Rai max nominandi, successoribus illis, quorum nomina adhuc desiderantur ad explendam annorum ut minimum octoginta lacunam.

n Balnearia oppidum, Bagnara, vix octo P. M. a Phari augustiis periculosissimis dissita.

DE B. JULIANA

VIRGINE PRIORISSA MONTIS-CORNELII APUD LEODIUM.

PROMOTRICE FESTI CORPORIS CHRISTI.

Commentarius prævius.

§ I. Vitæ varii scriptores. Locus natalis B. Julianæ.

ANNO
MCCLVIII.

Vita
B. Julianæ
mox ab obitu

primo Gallice

dein Latine
scripta:

C **D**uo illustria monumenta proponuntur in Actis hic jam proferendis: horum aliud spectat ad virtutes et res præclare gestas a sanctissima Virgine Juliana; aliud continet festi corporis Christi, hactenus summa cum solennitate in Ecclesia celebrati, primam originem, ex viso Julianæ Virgini divinitus oblato. Hisce monumentis, quæ fides habenda sit, auctor in præfatione edisserit, dum ait, ea fuisse a venerabilibus et fide dignis personis cognita et relata, quarum quedam cum ipsa Juliana conversatæ, quedam etiam specialem amicitia gratiam consequentæ, de vita et virtutibus ejus plurima cognoverunt, et sine fermento falsitatis seiscitantibus indicarunt. Fecerunt ea primum, per diligentiam unius valde religiosæ personæ, veluti quedam fragmenta ne perirent, in lingua Gallica litteris commendata, et per Joannem de Lausenna, Canonicum Ecclesiæ S. Martini Leodiensis, admirandæ sanctitatis virum, approbata. Ex hujus Canonici, fidissimi Julianæ amiri, consilio, alter ibidem scriptor vertit in Latinum, imo multis additis locupletavit, uti tesatur Bartholomæus Pisen in suis Annotationibus ad Historiam de prima festi Corporis Christi Origine num. 15, asserens priorem Vitam Gallice scriptam in libello MS. per vetusto asservari in domo Corneliæ, in qua Julianam vixerat. At perantiquum exemplum Latinum in tabulario Cor-

neliano repertum, Parisiis perisse inter manus typographi, qui dum edere pararet, abiit e vivis. Postea Lambertus Ruitus domus Corneliæ Vicarius eadem Acta ex antiquo MS. Codice in domo ad Catenam anno mccccxxvi exarato descripsit anno mxcxi, et cum alio Carthusianorum Leodiensium exemplo contulit, quod etiamnum in domo Corneliæ servatur, uti in apographo nostro inde transmissio legitur. Hæc Acta dum collata cum Vita, reperta in MS. codice canobii Rubæ-Vallis prope Bruzellas in secunda parte Hagiologii Brabantinorum. Extat eadem in MS. codice Averbodiensi, quem anno mxcii Antuerpiam delatum habuit Chrysostomus Vander-Sterren, canobii S. Michaelis Abbas Præmonstratensis. Inter personas B. Julianæ sanctioris familiaritate conjunctas fuit Eva, juxta ecclesiam S. Martini apud Leodienses Reclusa: cujus frequens in Vita mentio fit: et num. 30 libri 2 dicitur, in hodiernum diem, quo scriberet auctor, magnifice attestari. Vivebat dicta Eva adhuc anno mxcxiv, quando Bullam, de solennitate Venerabilis Sacramenti institutu, ei transmisit Urbanus iv Papa: quam Bullam sub finem Vitæ in codice Rubæ-Vallis annexam reperimus, et hic pariter damus. Divisit auctor Vitam in duos libros, iterum in sua capitula subdivisos ut ipse lib. 1 num. 13 appellat: sed quæ his subnectuntur summaria rerum, alia sunt in MSS. Leodiensibus, alia in MS.

G. H.

F
hic edita e
duplici MS.
Leodienſi,

et alio
Rubæ-Vallis,

in 2 libros
distincta.

A *MS. Rubæ-Vallis, utraque a posteris annexa. Porro in MSS. Leodiensibus subjungitur lib. 2 cap. 46 iste titulus : De desiderio mortis, quod Juliana habebat et quod a scriptore dicitur Martyr esse ; quæ esse ab ipso scriptore adjuncta nemo dixerit : hujus loco in MS. Rubæ-Vallis ista leguntur : Quomodo cupiebat dissolvi et cum Christo esse, et quomodo Martyr fuit. Nos omissis istis titulis, quia similia summaria margini adscribimus, capitula in numeros commutamus, et more nostro totum tractatum in Capula juxta prolixitatis dividimus.*

Secuti alii
scriptores,

2 Auctorem hunc Syuehronum non longo intervallo (verba sunt Bartholomæi Fisen) secuti sunt Joannes Holsemius Canonicus Leodiensis, Joannes Ultramosanus, et Joannes Warnantius, qui inter res a popularibus suis gestas historiam hanc breviter sed diserte comiciant : scripserunt autem sub annum mcccxxx. Eiusdem meminit auctor Magni Chronici Belgici, qui vixit sub obsidionem Novesium sive anno mcccclxxiv. Sed hi omnes fere de Institutione festi Venerabilis Sacramenti apud Leodienses agunt, absque singulari mentione Julianæ Virginis : ad quam ejus originem primam deduxit Joannes Distentius Blærus, Leodii ad S. Jacobi Prior e Benedictina familia : qui anno mcccxcvi scripsit ea de re commentarium, in decem distributum articulos, Duaci cum speculo magno exemplarum typis Bellerionis anno mdciii excusum, et recusum in Annalibus Bæorii ad annum Christi mcccxxx. Eodem labente seculo xv, quo

Joannes
Blærus,

B Guillelmus Fanius, Leodii ad S. Martini Canonicus, sed hunc libellum necdum scimus typis prolixisse. Supra memoratus Lambertus Ruitus edidit Leodii, typis Joannis Vassii anno mdcxviii, Vitam B. Julianæ, ex antiquis codicibus Latinis in Gallicum versam ; cui subjunxit compendium, extractum ex Commentario Latino dicti Guillelmi Fani. Floruit sub initium hujus seculi Joannes Chapeavellus, Canonicus et Vicarius Leodiensis, qui Gesta Episcoporum Thuogrensium, Trajectensium et Leodiensium tribus tomis edidit anno mdcxiii, et tomo secundo subjunxit : Tractatum historicum, de prima et vera origine festivitatis Sacratissimi Corporis et Sanguinis Domini, ex authenticis historiis et documentis collectum. Hic primo omnium allegat Vitam B. Julianæ quam damus, asseritque eam pluribus in locis istius diocesis in veteribus codicibus MSS. asservari, duobus libris docte et graviter ab auctore anonymo illius temporis descriptam. Chapeavellum secutus est ante memoratus Bartholomæus Fisen Leodiensis, e Societate nostra, vir in rebus Leodiensibus admodum eruditus : qui illustri Commentario, Duaci typis Bellerionis anno mdcxxviii vulgato, totam hanc historiam, de Vita B. Julianæ et Origine prima festi Corporis Christi, præclare illustravit : iterumque plurima de eadem materia habet in Historia Ecclesiæ Leodiensis, quam deduxit ad annum mclxii, post quem B. Juliana aliquot annis superfuit in vita. Hujus denique Vitam propria phrasi ad hunc quintum Aprilis edidit idem Fisen, in Floribus Ecclesiæ Leodiensis anno mdcxlviii excusis.

Nata est
Retinna,

3 Locus natalis B. Julianæ in terra fuit Retinna, intra secundum ab urbe Leodiensi lapidem, quam ideo civem Leodiensem appellat Fisen num. 16 Notationum ad priorem tractatum. Quia, inquit, Retinna cis fines eos sita est, quos urbi circumscribit leuca Bannalis, ut loquuntur : populus enim Leodiensis universus, pars urbem, adjacentem agrum pars inhabitat : sed pari gaudent utrobique jure, etiam suffragii ad comitia, cum Consularia tum alia quævis : iisdem item legibus utuntur, civesque sunt et nominantur, atque Consulibus æque parent. Consularis porro hujusce provincie terminos idiomate vulgari Bannalem leucam vocant, quamquam aliquando

leuca minus, ad duas aliquando Leucas, seu sex D millia passuum extendatur. In dicto pago Retinna fons est, quem incolæ, S. Julianæ appellant, qua ex caussa nihil adfertur. Quædam ibidem domus antiquum Abbatie nomen retinent : existimo villam olim fuisse Cornelianæ domus eodem loco positam, quo fuerint ædes parentum S. Julianæ. Sed jam, bonis in emphiteusim datis, nullum Cornelianæ villæ nomen est. Hæc Fisen de loco natali B. Julianæ, quam ubique Sanctæ titulo honorat.

ubi fons
B. Julianæ

§ II. Domus Montis Corneli : S. Augustini Regula ibidem observata.

Alter locus, in quo B. Juliana educata, et dein saucimonialis et Priorissa vixit, fuit ad portam urbem Leodiensis Transmosanani, sub arduo monte, quem Corneli vel Cornorum dici tradit Fisen, vernacula voce ad corna propendente. Fuit in dicto monte duplex domus religiosi hominibus destinata, alia in vertice montis, alia ad pedem. In vertice fuit Præmonstratense cænobium, ab Adalberone Episcopo, qui anno mxcxiv vita sanctus est, constitutum. Verum Præmonstratenses migrarunt in urbem anno mcllxxxviii, accepto ad Mosam peramano loco, quando Episcopus in vertice Corneliani montis arcem construxit. quam Engelbertus a Marca, item Episcopus, anno mcccxvii attribuit Carthusianis : quos in hodiernum diem magno Numinis honore locum tenere tradit Fisen num. 20 in Notis. Ad pedem hujus montis Corneliani erat domus ampla, in nosodochiam simul et cænobium extracta a Leodiensibus, ut cives utriusque sexus, qui lepræ contagium incurrent, ibidem mansionem acciperent, uti lib. 2 cap. 1 infra in Vita late explicatur : et plane congruunt ea, quæ Jacobus de Vitriaco, scriptor istius ætatis integerrimus, in Historia Occidentis cap. 25 his verbis tradit : Sunt alie tan virorum quam mulierum, seculo renuntiantium et regulariter in domibus leprosorum et hospitalibus pauperum viventium, absque aestimatione et numero certo, in omnibus Occidentis regionibus congregationes, pauperibus et infirmis humiliter et devote ministrantes. Vivunt autem secundum S. Augustini regulam, absque proprio et in communi, sub nius Majoris obedientia ; et habitu regulari suscepto, perpetuam Domino promittunt continentiam. Seorsum autem viri, et seorsum feminae, cum omni reverentia et castitate, dormiunt et manducant. Horas autem Canonicas, quantum hospitalitatis studium et pauperum Christi ministerium permittunt, diebus et noctibus audire non omittunt. In domibus autem, in quibus major est conventus, et numerosior Fratrum et Sororum congregatio, frequenter in capitulo ad corrigendas delinquentium negligentias, vel pro aliis necessariis et honestis caussis congregantur. Lectiones autem divinarum Scripturarum plerumque, dum reficiuntur corpora, sibi faciunt recitari : in refectorio et aliis certis locis et horis constitutis silentium observantes. Homines autem infirmos vel hospites sanos, quos in domibus suis suscipiunt, separatos a mulieribus manducare faciunt et dormire. Capellani autem eorum cum omni humilitate et devotione pauperibus et infirmis in spiritualibus ministrantes, verbo divinæ prædicationis indoctos instruunt, pusillanimes et debiles consolantur, et ad patientiam et gratiarum actionem exhortantur. Divinum officium, ut omnes infirmi audire in suis lectis valeant, in capella communi diebus et noctibus assidue celebrant. Confessiones autem et extremas unctiones et alia Sacramenta diligenter et solcite subministrant infirmis, et mortuis debitam exhibent sepulturam. His multa subjungit, et dein ista addit : Parisiis et Noviomis in Francia, Pruuni in Campania, Tornaci in

In Monte
Corneli
habitarunt
Præmonstra-
tenses,

E nunc Carthu-
siani :

ad pedem
Domus pro
religiosis et
agris :

secundum
regulam
S. Augustini

F

Laudata a
Vitriaco,

sita tunc in
Lotharingia
inferiore

Flandria

A Flandria. Leodii in Lotharingia, Bruxellis in Brabantia, sunt hospitalia pietatis, domus honestatis, officinae sanctitatis, conventus decoris et religionis, refugia pauperum, asylum miserorum, consolationes lugentium, refectio esurientium, suavitas et mitigatio infirmorum. Hæc *Vitricus S. R. E. Cardinalis*, vita functus xxx Aprilis anni mcccxliv, cum in designata ab eo domo leprosorum apud Leodienses degeret B. Juliana Priorissa. Erat enim tunc Lotharingia inferior sive Ripmaria, celebris Ducatus in hisce Belgii inferioris partibus, quibus Godefridus dux Bullonius, postmodum Rex Hierosolymitanus præfuerat: et quia comites Lovanienses et Limburgenses olim Ducatum Lotharingie possederunt, hinc factum, ut etiam postea duces Brobantie et Limburgenses fuerint sic appellati. Erant etiam Ducibus Lotharingie inferioris obnoxii alii circumquaque Comites et Domini, imprimis diti Leodiensis, Hasbania, vicinæque loca.

quam fuisse
Ordinis
Cisterciensis
voluerunt
aliqui.

B Fuit igitur apud dictos Leodienses laudatum a Vitriaco hospitale seu domus leprosorum in monte Corneli, in qua ex illo tempore in hodiernum usque diem, teste Fisen, viguit Regula Augustiniana, et secundum hanc etiam vota ibidem emittuntur; neque ullum alibi superesse Leodii familiae hujus vestigium affirmat, idque miratur unde in mentem venerit Molano et aliis recentioribus scriptoribus, ut S. Julianum Virginibus Cisterciensibus præfuisse assererent. Controversum hæc acriter ventilata nuper fuit in Flandria inter Petrum de Waghenare, Priorem Furnensem Ordinis Præmonstratensis; et Carolum de Visch, idem Priorem Brugensem monasterii Dancensis ordinis Cisterciensis, dum suis uterque eam conatur vindicare; ille in tractatu de Personis ordinis Præmonstratensis sanctitate illustribus, una cum Vita S. Norberti edito anno mocl; iste in Bibliotheca scriptorum sacri Ordinis Cisterciensis, recusa anno moclvi. *Waghenare pag. 104* et sequentibus inter Præmonstratenses recensit B. Julianam, B. Joannem Priorem, B. Sapientiam Priorissam, BB. Oziliam, Ermentrudem, Elisabetham et Agnetem, sorores religiosas in Monte-Corneli, quod honorifica omnium mentio fuit in Vita B. Julianæ. At contra Chrysostomus Henriquez omnes inscripsit ad diversos dies suo Menologio Ordinis Cisterciensis. Edidit idem postea Lilia Cistercii, seu sacrarum Virginum Cisterciensium Vitæ, et inter has distinctione 3 Vitam B. Julianæ, præfatus se eam, paucis quidem mutatis, ex celeberrima Rubæ-Vallis bibliotheca desumpsisse: sed non indicat, quænam sint illa, quæ pro libitu suo mutavit. Videntur potissimum esse, quibus B. Julianum, et alius memoratas personas suo Ordini adstrueret: ita lib. 1 num. 2 ad ista verba, ad domum Montis Corneli, prope Leodium, quæ tunc novella erat plantatione, adjunxit Cisterciensis Ordinis: et num. 6 ad ista verba, scripta beatissimi Bernardi vehementer sibi ignita visa sunt; adjunxit Patris nostri Bernardi, quasi scriptor antiquus fuisset Ordinis Cisterciensis: et lib. 2 num. 7 de Jacobo de Trevis, postea Urbano iv Papa, ad ista verba, Hic siquidem postea factus est Ecclesiæ Viridunensis Episcopus, hæc inter posuit. Hic siquidem Deo liberius vacare desiderans, dignitates et honores Ecclesiasticos contempsit, et in quodam monasterio Ordinis nostri habitum religionis assumpsit, et postmodum factus est Viridunensis Ecclesiæ Episcopus. At num. 27 ut Præmonstratensibus argumentum præcipuum surriperetur, ista verba. Primo de quodam monacho albi habitus superioris montis Corneli sibi Priorem constituerunt, ita immutavit: Quemdam monachum superioris montis Corneli sibi Priorem constituerunt. Omitto alia querere.

Sane vixit
et sepul-
ta est in
monasterio
Cisterciensi.

6 Multa sane sunt in Vita B. Julianæ, quæ ostendunt ejus erga Cistercienses affectum: quia S. Bernardi scriptis delectabatur, et pulsa e domo Cornelianna in

Roberti-montem, in Vallem nostræ Dominæ, ac denique Salsiniam se recepit, et postremo Villarii sepebiri voluit: quæ omnia Cisterciensis Ordinis domicilia esse indicantur in ipsa Vita B. Julianæ. Præterea (et hoc potissimum Cisterciensium argumentum est desumptum ex lib. 2 Vitæ num. 33) Juliana et socia de consilio peritorum et religiosorum, maxime autem Reverendi Patris Guyardi Cameracensis Episcopi, subjectioni et protectioni Salsmiensis Abbatisæ se quoad vivere subdiderunt: ne absque Superiore, sed solo propriæ voluntatis arbitrio, vivere dicerentur. Factum id cum adhuc Namurci degeret Juliana prope ecclesiam S. Symphoriani, postea utem, mortuis Agnete et Osilto comitibus, cum socia Isabella migravit Salsiniam. Et hæc omnia ejusmodi sunt, ut appareat multum in S. Julianum juris habere Cistercienses; non tamen talia, ut vel per umbram vero simile faciant, quod Domus Corneliensis fuerit Instituti Cisterciensis.

Fi
AUCTORE G. II.

seque pro-
tectioni et
obedientiæ
Abbatisæ
Cisterci. sub-
jecit:

non videtur
tamen aliam
a prima Re-
gulam esse
professa

7 Imo post mortem Isbellæ, lib. 2 num. 42, dicitur quod Juliana, se solam intrens remansisse, mandavit e Domo Corneli-montis unam de Sororibus Ermentrudem nomine venire ad se. Quomodo autem solam se apprehendere potuisset, si Salsiniensibus fuisset nova alterius Regulæ professionis accensa? Quid? E quod ipsamet, inquit Fisen, cum Salsiniae degeret, Priorem Cornelianam ad se venientem exceperit, non secus ac animæ suæ Præsidentem et Pastorem, eoque nomine commendavit Ermentrudem ut illi confiteretur, quemadmodum eodem num. 42 intuetur. Atque ex his inquit Fisen, efficitur, ejusdem tum instituti fuisse, cujus fuerat cum domum Cornelianam incoleret; sive in Augustiniana familia, ut vixerat, ita extremum posuisse spiritum, et quidem extra monasterium Cisterciensium, in reclusorio Fossensi. Accedit quod, ut dicitur n. 50, cum ante obitum suum a venerabili Abbatisa rogaretur, ut in domo sua de Salesinnes suam eligeret sepulturam, hoc facere recusavit: hoc enim quomodo vel rogari debuisset vel potuisset recusare domus Salsiniensis professa? Favinus et nos in Domo Cornelianna, invenimusque tam ipsas Sorores ad pedem montis, apud quas etiam ecclesia est, quam Fratres, qui se Præbendatos vocabant, in domo haud procul distante et civitati propiore habitantes, utrobique in habitu nigro, qualis Sacerdotum fere secularium est, et Virginum in paternis propriisve ædibus continentiam profitentiam; idque sub S. Augustini Regula, absque ulla mutata umquam eo loci professionis memoria: Julianam autem ipsam picturæ omnes, antiquæ et novæ, nigro in habitu representabant. Quæ res nos jam antea in sententiam Fiseni propensos, eo facilius inclinavit, quod haberemus ipsius Caroli de Visch epistolam, olim ad P. Bollandum datam, quo ingenuè profitebatur, se plane in eandem opinionem concedere, atque initio ita sensurum fuisse, nisi alio abstulisset magnorum auctorum invicem se sequentium consentiens assertio: sed addebatur, nec Præmonstratensem dici debere, idque etiam agnoscere viros ex ordine Præmonstratensi præcipuos Chrysostomum vander Sterre Abbatem Antuerpiensem, et Amandum Fabium Religiosum Ninoviensem, nobis a pietate, eruditione ac sinceritate notissimos. Atque hic sistendum nobis putabamus, cum R. D. Godefridus de Licht, in celeberrimo S. Michaelis monasterio Præmonstratensis Canonicus, sedulus antiquitatis ecclesiasticæ scrutator, exhibuit nobis deductas rationes, quibus putabat probabile effici, Cornelianæ domus Sorores et Fratres, ad suum Ordinem potius quam ad alium ullum pertinuisse: quas rationes quia egregiam continent doctrinam, visum est sequenti proponere. Quod autem Corneliensis domus nunquam fuerit instituti Cisterciensis vel sola vicinia Abbatisæ Præmonstratensis probare potest, cum inter condiciones societatis ab utroque ordine initæ anno mclxii, et a S. Bernardo subsignatæ, non sit, ut Mansio Sororum ab

qua Augusti-
na tunc fuit
et nunc est.

F

Abbatia

A Abbacia, alterius scilicet Ordinis, distet duabus leucis.

AUCTORE G. H.

§ III. Quare Corneliensis domus videatur aliquibus primitus fuisse instituti Præmonstratensis.

U^t bene intelligatur, quo funtamento nitantur Præmonstratenses, dum suis B. Julianum annuunt; notandum est primo, quod ab exordio Ordinis Præmonstratensis habitaverunt femine in eodem monasterio cum viris; adeo tamen incluse, (ut ait Cardinalis Vitriacus cap. 22,) intra septa monasterii tenebantur, quod ad eas nullus hominum patebat ingressus. Sed cum primo fervore tepescente, improvida securitas torporem et negligentiam inducere cepit, B. Hugo, S. Norberti in Ordinis regimine successor, Patrum Capituli generalis decreto sanciri fecit, ne deinceps sanctimoniales ad idem cum viris religiosus contubernium admitterentur: sed remotiori loco sejunctæ transferrentur, ut ait le Paige in Bibliotheca Præmonstrat. lib. 1, parte 1, cap. 19. Quod et in multis monasteriis factum esse constat; sic tamen ut manerent a thue illius monasterii, unde translata erant, membra; et earum domicilia prædicto monasterio manerent incorporata. Hinc factum est, quod aliquæ magis, aliquæ minus procul translata sint: prout locus habitationi commodus sese offerebat.

9 Notandum secundo prædicta sanctimonialium monasteria non citari diversis nominibus in catalogis monasteriorum Ordinis, quam nominibus monasteriorum virilium, quia his absolute incorporata erant; quamvis interim constet fuisse distincta domicilia. Patet hoc ex monasterio cui præfuit B. Oda, quod suberat monasterio Bonr-spei in Hannonia: item ex monasterio S. Michaelis Antwerpæ, quod adhuc diu post prædictum Capitulum generale, claustrum Sororum sibi incorporatum habuit, quod cum omnibus bonis suis ad ipsum virorum monasterium pertinebat; ut probant diplomata authentica, alterum Nicolai Cameracensis Episcopi, datum MCLV: aliud Godefridi Ducis Brabantie, datum MCLXI et Alexandri Papæ III, datum MCLXXX: quibus inter bona eadem Ecclesie Sancti Michaelis propria, confirmant eundem Sororum cum libertate ecclesie earumdem; uti et litteræ Henrici Ducis, datæ MCLXXXVI, quibus idem Dux confirmat inter bona eadem claustrum Sororum: ipsæ autem quæ adhuc supersunt, et incurabilem curam sub Regula S. Augustini gerunt, etiam nunc meminerant sæpe olim subjectionis, conataque sunt laud ita pridem ad eandem redire; sed iustis de causis non fuerunt admissæ. Item constat de monasterio Sancti Nicolai Furnensis ex litteris Philippi comitis Flandriæ et Fribomandie, datis MCLXXXI, quibus confirmat Sororibus Sancti Nicolai de Furnus quinquaginta solidos annuatim persolvendos, uti etiam fecit Urbanus III, scribens dilectis in Christo filiabus Christianæ Priorissæ et sororibus S. Nicolai Furnensis etc. Aliarum Priorissarum prædicti monasterii meminit antiquum Necrologium Sancti Augustini Morinensis, quæ ad longum videri possunt apud Petrum de Wagenare in descriptione sui monasterii S. Nicolai. Quod autem his amplius est, in quibusdam monasteriis videtur diutius perseveravisse antiquus mos cohabitandi, vel quia deficiebant media ad sedes Sororibus alibi edificandas, vel quia fervor nondum ita tepuerat, ut ex mutua cohabitatione periculum timeretur, vel aliis de causis. Causam hoc suspicandi præbet epistola 68 Gervasii Abbatis Præmonstratensis ad Henricum Ducem Brabantie, qui ita scribit: sane cum Venerabilis frater N. Abbas Florelliæ, pia (ut credimus) intentione ductus, intendat Sorores, quæ nunc apud Postellam commorantur, ad alium locum transferre, ubi eorum honestas et fama melius conservetur, sterneritatem Vestram affectuose rogavi, quatenus eidem velitis Abbati

assistere in hoc facto etc. Constat autem apud omnes monasterium Postellense a prima sua fundatione fuisse virorum. Cum ergo præfatus Gervasius a quo tantum MCLIX Generalatum adierit, verosimile sit illum antiquum morem tunc temporis nondum plane fuisse abrogatum.

10 Notandum tertio, quod succedentibus temporibus plures Prælati, sese a regimine sanctimonialium paulatim subtraxerint: qui quidem eas partim siverunt emori, partim sufficere inter fundatos suis proventibus vivere permiserunt, easque vel sibi subjectas retinuerunt, vel Episcoporum jurisdictioni (cui Ordo diu subjectus fuit) totaliter reliquerunt, apud quas sic perseveravit Regula Augustiniane observantia, ut quod ei additum fuerat ex instituti Norbertini peculiari forma, in desuetudinem oblivionemque abierit. Accidit hoc sanctimonialibus Stenfordiensibus in Flandria, monasterio Præmonstratensi S. Augustini apud Morinos in Artesia diu subjectis; et iis quas supra diximus Antwerpensibus, quæ nunc pure Augustinæ sunt et scapulare nigrum assumpserunt; reliquum habitum, etiam pallium, adhuc servantibus albam. Similia exempla absque omni dubio plura reperirentur, et forte altatis clariora, si aliorum monasteriorum archiva quis perlustraret.

11 His prænotatis, dicendum videtur, prædictis modis cum monasterio Montis-Cornelii inferiori fuisse actum: nam imprimis, in Monte-Cornelii Fratres et Sorores instituti Præmonstratensis simul habitasse, testis omni exceptione major est S. Bernardus Epistola 79, quæ est ad Lucam prædicti monasterii Abbatem; in qua ex professo ipsum admonet, ut Fratrum et Sororum cohabitationem separet: Obsecramus, inquit, per sanguinem illum qui pro animabus fusus est, ne tanti emptarum parvi pendatur periculum: quod maxime ex virorum et feminarum cohabitatione non immerito timetur ab his, qui in schola Dei diu jam contra diaboli tentamenta luctati, propria experientia edocti, dicere possunt cum Apostolo: non enim ignoramus astutias ejus etc. Quamvis enim hunc Lucam, Joannes Picardus et Jacobus Merlo Horstius, in notis ad eandem Epistolam, ex Trithemii conjectura, Benedictinum faciant; tamen illum Norbertinum fuisse tum, et ipse ipsa indicat epistola, ut res propterea non indigeant. Est autem omnino verosimile prædictas Sorores, vel ad hanc S. Bernardi admonitionem, vel postea secundum Hugonis Generalis decretum, a Fratribus separatas, fuisse ad pedem montis deductas; ubi fortassis jam tum, ex more ordinis Præmonstratensis antiquo, Xenodochium erat ipsius monasterii Corneliæ: cum arduus ascensus mons haud ito commodus esset excipiendis viatoribus et peregrinis: quod tamen caritatis officium Ordini proprium fuisse, docere potest celeberrima fundatio Postellensis, eidem ab ipsis suis principibus destinata; et SS. Gervasii atque Protasii Xenodochium, ab ipso S. Norberto constitutum. Cum autem Leodiensibus visum est utriusque sexus Leprosorium instituere; prædictæ quidem Sorores infirmarum ibi collocandarum ministerio potuerunt sufficere: pro viris autem infirmis deputandi fuerunt Fratres, non tamen sub eadem, sed sub habitatione diversa: quibus communiter præfuerit Prior sive Prælatus, ex superiori monasterio assumptus, fortassis etiam in eodem habitans. Clariora hæc fient, si ipsius Episcopi Roberti diploma, eo tempore datum quo ibidem Priorissam agebat B. Juliana, integrum protulerimus: in quo et professionis formulam licebit notare, et quæ Præmonstratenses utuntur perquam simillimam, sic tamen ut appareat jam non amplius Abbati superioris monasterii subjectos subjectasque fuisse, quibus hanc Constitutionem Episcopus condidit: est autem hujusmodi.

12 Robertus Dei gratia Leodiensis Episcopus, dilectis filiis, universis Fratribus et Sororibus Domus leprosorum de Cornillon, juxta Leodium, in perpetuum. Ex injuncto nobis Pastoralis curæ officio

u ultra postea nudam S. Augustini regulam retinere.

E ita in Monte-Cornelii creditur,

2 Cor. 2, 11

ubi separata a superiori monasterio Sorores,

post erectionem leprosorii

Eodem in monasterio etiam Sorores habitabant olim in uridine Præmonstratensi

deinde tecto separata communem habebant ammen monasterii;

C

A cio, salutis et paci vestre providere, et humilitati vestre pietatis intuitu cogimur inclinari. Ea propter dilecti in Christo filii, volentes vos omnes et singulos, tam viros quam mulieres, tam sanos quam infirmos, in domo Dei honeste et pacifice conversari; statuimus, quatenus disciplinam Capituli, instituta silentii et laboris, ceterasque bonas et approbatas consuetudines et institutiones domus vestrae, diligenter et fideliter observetis: nec Prælatus audeat in illis aliquid immutare, vel cum aliquo dispensare, nisi quando viderit expedire. Præcipimus autem, ut illi, qui apud vos renuntiant seculo; professionem suam solemnizent viva voce in hunc modum.

acceperunt a
Roberto Ep.
una cum
Fratribus

formulam
professionis,

Ego N. facio professionem, et promitto stabilitatem in hac domo N. voveo etiam et promitto Deo et Beatæ Mariæ, et Tibi N. hujus domus Patri, abdicatam proprietatis, et custodiam castitatis perpetuam, et obedientiam secundum Regulam Divi Augustini, ad discretionem tuam, tuorumque successorum, et quod ero obediens tili, tuisque successoribus usque ad mortem.

Prælatus autem sit providus et discretus, ut eandem Regulam vos pro modulo vestro firmiter faciat observare. Prohibemus autem districte in virtute obedientie, ne quis vestrum proprium aliquo modo possideat; sed si quis aliquid habeat proprii, totum incontinenti resignet: si quis vero proprium deprehensus fuerit habere, monitione præmissa, de domo expellatur, nec recipiatur ulterius, nisi digne secundum regularem disciplinam pœniteat: quod si proprietatis apud quempiam inventa fuerit post mortem, ipsa cum eo in signum suæ perditionis extra atrium subterretur. Quicumque vero, tum in his quam aliis quibuslibet observandis vel casibus, negligentes vel reprehensibiles inventi fuerint, Prælatus eos caritative corripiat, et eorum excessus corrigat et emendet; pœnam debitam transgressoribus, juxta modum culpe et personæ delinquentis, infligendo. De quolibet autem conventu duæ personæ, discretæ et zelum religionis habentes, assumantur: quæ solcite investigent ea, quæ correctione et reformatione digna fuerint, et ea fideliter perferant ad Prælatum: qui manifestos excessus, in manifesto, et occultos in occulto, studeant emendare, cum dilectione hominum et odio vitiorum, et causas et origines malorum radicalitus extirpando. Cui Prælato tum Clerici quam laici, tam sani quam infirmi, tam viri quam mulieres, obedientiam pariter et reverentiam debeant exhibere. Cum autem a vobis eligendus fuerit Prælatus, statuimus, ut antequam ad electionem procedatur, evocentur viri prudentes et timentes, qui vos de modo eligendi instruant, et ad eligendum idoneum Pastorem diligenter commoneant: in cujus electione nullum jus unquam sibi vindicare præsumunt: districtius autem prohibemus, ne per laicos seculares, cum Fratribus et Sororibus prædicta electio præsumatur: quæ si forte præsumpta fuerit, ipsam esse irritam noveritis et inanem etc. Notandum est autem apud Præmonstratenses adhuc in usu esse, ut duplicis generis Præpositi distinguantur: scilicet Manuales qui a Patribus Abbatibus (ut vocant) constituuntur, sine electione Monialium; et Prælati, qui a Monialibus eliguntur: et tales hic in Belgio sunt Præpositus Vallis liliorum Mechliniæ, et Præpositus de Oisterhandt prope Bredam, et plures alii circa partes Germaniæ.

quod erat
Præmonstr.
instituto con-
forme:

13 Et primi quidem generis Prælatum Robertus voluit, expresse cavens, ne in Prælati electione jus unquam sibi vindicare præsumerent, qui erant consulendi dumtaxat: videtur tamen post Episcopi Roberti mortem, plus aliquid juris circa electionem accessisse Abbati monasterii superioris: quia invenitur in archivis monasterii Belli-reditus (quo scilicet, anno xxx post mortem B. Julianæ, Præmonstratenses e Corneliiano monte de-

ducti migraverunt) supplex libellus, characterè veteri et sermone Gallico exaratus, cujus principium Latine redditum Robertus Lamberti, Averlodiensis Prior (in historia Divæ Virginis de Cortenbosch, præasserenda Præmonstratensibus Juliana, proluxè disputans) tale profert, Exponit debito cum honore Reverendus Dominus Abbas et Conventus Belli-reditus, quod olim (cum videlicet in Monte Corneliæ morarentur) permiserint civitati, in pede dicti Montis Corneliæ extruere domum et capellam, dotatam bonis et elemosynis civium, tam pro elephantiacis seu leprosis quam Fratribus et Sororibus sanis, quæ Corneliæ Montis est appellata: et quod pertinnerit ad ipsum Abbatem et Conventum denominare, et instituere unum vel duos e suis Fratribus, qui dictam Capellam regerent, et Fratribus ac Sororibus, tam sanis quam ægris, inservirent: quos ad beneplacitum revocabant et amovebant, quando necesse erat, et alios ejusdem Conventus in ipsorum locum substituebant: qui Fratres et Sorores tenebantur profiteri et observare Regulam Divi Augustini, exemplo Abbatis et Conventus superioris, qui eandem profiterentur. Cum ergo plures Religiosi dicti Conventus, prædicto regimini, ut Priores, præfatorum Fratrum et Sororum præfuerint, prout ex documentis adjunctis in favorem cated et rui Dominorum Abbatis et Conventus apparet, etc.

12
AUCTORE G. H.

sed hoc jus
videtur his
non fuisse
diuturnum

14 Hi sunt ergo Clerici domestici, de quibus in Vita apud Fisen fit mentio, scilicet Clerici domus vel pertinentes ad eandem domum. Id quid enim alios Clericos, ut essent Priores et Capellani, Abbas monasterii superioris mitteret ad inferius, si idem suos habebat Clericos domesticos diversos, ut est ad monasterium superius non pertinentes? Quandonam autem eos sic mittere desierit Abbas prædictus, difficile est divinare, maxime cum a manu non sint documenta, quibus id sibi juris olim fuisse, variosque Priores ita missos esse, probare nitetur Belli-reditus Abbas, nec annus supplicationis præfata nobis notetur a Domino Lamberti præcitato. Longius tamen tempus videtur insinuari, quam quod a Roberti Episcopi morte ad annum translatus in urbem canoniæ extenditur, qui fuit Christi MCLXXXVIII. Verosimiliter autem suspicari quis posset, quod Præmonstratenses, ab Alexandro Papa v anno Christi MCCCIX Episcoporum jurisdictioni exempti: liberum hujus suæ exemptionis usum nonnullorum jurium cessione redemerint ab Episcopo Leodiensi, inter quæ fuerit Domus Corneliensis administratio, quem ne ullo unquam tempore idem repeterent, jussu sint Fratres et Sorores ibi commorantes habitum nigrum assumere: qui proinde etiam in picturis nunc cernitur: quod ipsum tanto prius fuit ab Episcopo peti, a Præmonstratensibus concedi; quos hos ledere debuerit litium, ratione foundationis inter Episcopum et Magistratum urbis pridem vertentium; dum utrumque, ut ait Fisen, tamquam de violato jure contenditur ad nostram usque ætatem: Episcopi autem intererat, neminem, nisi sua vel saltem libera Fratrum ac Sororum electione constitutum, admisceri gubernationi domus, aliunde satis controrsæ.

solumque per
sequestrationem
ob Ordine
Præm. redditum

15 Hactenus superiori paragrapho laudatus R. D. Godefridus: quæ sunc persuadent nobis, fieri potuisse, ut quæ antea sub eodem cum Fratribus tecto in superiori monasterio habitaverant Sorores, fuerint ad pedem montis deductæ, et ibidem usque ad tempus erecti a civibus Leprosorii perseveraverint, tamquam membrum et pars monasterii superioris: quamvis Belli-reditus Abbas in suo libello supplicis non meminisset ullarum Sororum, ibi ante tempus, quod diximus existentium, et designata per Abbatem Priorem, ut prætenditur, subjectarum. Ex prædictis etiam credibile nobis videtur quod ad restaurandam disciplinam, in domo Corneliiana mire labefactatam, et per Simoniaci Prioris restitutionem, Roberto Episcopo mortuo et pulsa in exilium Juliana, fæde

Ex dictis sequuntur duo
satis eerosimi-
litia

A sede pessumdatam, visum fuerit Leodiensium Episcoporum alicui, dictam domum cateas Abbatii Præmonstratensi subicere, quatenus ea per Priorem ab ipsa constitutum et ejus nutu amabilem deinceps regeretur, salva quoad reliqua primo Roberti Episcopi institutione: atque ita vera et bene fundata fuerit Abbatii Belli-reliquis supplicatio. Sed quod attinet ipsum illud tempus, quo Robertus et Juliana vixere, tantum abest ut ejusmodi aliquam subjectio vel dependentia a Præmonstratensibus probetur, vel ex hujus Vita, vel ex Bulla illius: ut contra potius ex utraque colligi videatur, diversi a Præmonstratensium usu instituti et habitus domum illam fuisse, mereque ac simpliciter Augustinianæ, quemadmodum etiam nunc est Regulæ. Nam in Bulla quidem est utrum est de Ordine Præmonstratensi et monasterio superiori silentium, ingens sane contra prætentam Corneliensis domus ab eisdem dependentiam præjudicium: et tam simoniacum Priorem, turbaram omnium fontem, quam in ejus locum ab Episcopo Roberto substitutum Joannem, ex ipsorum Corneliensium Fratrum, ibidem admissorum, numero fuisse assumptas longe est verosimilius; aut saltem eos non esse ex Superiori monasterio petitos. Et enim cum Simoniacum istum reducere seditiosi molirentur, ut quoquomodo intus conceptam malitiam palliarent, primo de quodam monacho albi habitus, superioris montis Corneli sibi Priorem constituerunt; sanctum vero innocentemque Fratrem Joannem videlicet, absque ratione de Prioratu seeleratissime removerunt. Quid vero indicare potest tam expressu hoc loco albi habitus et montis superioris designatio, nisi insolitam quamdam novitatem, et electionem hominis ex diverso instituto quam tunc essent Corneliensis leprosum inquilini; de quibus quoties in Vita Julianæ fit mentio, non aliud legas, quam Frater quidam, Quædam Ordinis mulier etc.

16 Certe si illi fuissent superioris monasterii professi, ut volunt, vix est credibile, contra Joannem ex eodem monasterio alium assumendum fuisse (quomodo enim tolerare nedum probare potuisset Abbas novum electionem, inductam perniciosisissimi schismatis inter sui ipsius ordinis imo etiam monasterii religiosos?) et Robertus Episcopus, quando simoniacum Priorem gradu sua movit, debuisset eum potius remittere ad monasterium suum, quam Hugum, in domum nullatenus subjectum superioris monasterii Abbatii Præmonstratensi. Ad hoc tamen responderi posset, certioris quietis causa longius eum obductum ab Episcopo, cum necdum esset Ordo exemptus jurisdictioni Ordinariarum. Magis nos movet quod cap. 1 lib. 2 de Vita S. Julianæ (est autem totum hoc caput de Cornelianæ domus fundatione)

C nullum inveniatur Præmonstratensis habitus regulæque vestigium: imo habitum, ut nunc est, sic ab initio instituti leprosum fuisse nigrum, et Sororum quidem eundem fere qui erat Reclusorum (nisi quod hæ nigro uterentur velo: istæ, quomodo nunc Begginæ, solo lineo capitis integumento essent contentæ) videtur haud obscure doceri lib. 2 num. 28 ubi dicitur, quod cum Juliana persecutionis suæ tempore in ejusdem Reclusæ reclusorio moraretur, suadebat ei Reclusa, ut velum nigrum capiti suo superponeret, ut Reclusa credi subito ab intuentibus potuisset; quod vix potuisset, si reliquis habitus albus erat. Adde quod Virgines Præmonstratenses omnino non caruerint velo nigro, cum in Chronico Landunensi lib. 3 cap. 7 dicatur, quod nulli quidem licet habere velum sericum more quarundam sanctimonialium, sed tamen aut præceptum aut permissum sit, vilissimum panniculum nigrum supra caput gestare, quale gestabant humiles Reclusæ, et etiam nunc gestant dicti ordinis professæ. Ast inquit monstratur adhuc in monasterio superiori posticum quoddam, serviens oculo ad domum Cornelianam descensui, per quod illuc solebat Prior Joannes commovere ad audiendus Julianæ et Sororum confessiones. De pos-

tico, quodque illud servierit iis Prioribus, quos ali- D quando ex superiori monasterio acceptos agnoscimus, nemo ibi inficias: sed an recte Joanni applicetur, quod eo usus fuerit, merito ambigimus. Ob has igitur causas putamus, constitutam prius a nobis sententiam posse verosimiliorem haberi, sic tamen ut præjudicatum nolumus Præmonstratensium juri, quod in Julianam habere se existimant, et ejus fundamenta, uti nobis proposita sunt, ita candide subicimus lectorum arbitrio. Cisterciensium quaecumque in eandem jus, nihilo minus permonere voluimus, modo id nunc ex Religiosa professione (per hanc enim eorum Ordini insertam Julianam, nec verosimili quidem ratione poterit sustineri) sed aliunde deducant. His prælo jam subiciendis, venit epistola ex Gallia, interrogans, an Julianam non essemus adscripturi Canonibus Regularibus S. Augustini. Nova ea nobis interrogatio occidit, quibus hactenus innoverat nullus ejusmodi opinionis auctor: nisi forte Regularium Canonicorum nomine, lotius sumpto, etiam Præmonstratenses comprehendat aliquis, quamvis Ordinem hi distinctum constituent ab aliis qui passim Regulares S. Augustini appellantur.

§ IV. Tempus vitæ et obitus B. Julianæ: Reliquiæ translatae: memoria sacra.

Floruit hæc sanctissima Virgo Juliana seculo Christi decimo tertio, nota civis Leodiensis, anno Christi, MEXCIII, uti ex serie totius vitæ mox constabit. Cum dein annos quinque ætatis haberet, ut lib. 1 num. 2 indicatur, in domum Montis-Corneli adducta, in consortio sanctimonialium pie educata, inter eas postmodum habitum monasticum secundum regulam S. Augustini suscepit. Circa annum ætatis XVI, Christi MCCVIII vidit primum signum in luna, ac biennio post intelligit divinitus festum Corporis Christi in Ecclesia sancendum: sed annis viginti refugit divinum de nova illo festo decretum denuntiare. Interim in Priorissam domus Cornelianæ electa, incipit circa annum, MCCXXX arcum ad se de celo delatum de instituendo festo Corporis Christi aperire; et annis subsecutis consulere sapientes, inter quos fuit Guiardus Episcopus Cameracensis, ad eam Cathedram promotus anno MCCXXXVII. Ea omnia indicantur lib. 2 num. 6. 7 et 8. Anno MCCXL. B. Juliana, ob dirutam habitationem, discessit in urbem ad reclusam Evam, et ad ædes Canonici S. Martini Joannis de Lausenna; sed post tres menses restituta est per sententiam et auctoritatem Episcopi Roberti, qui incunte Novembri dicti anni, ex sede Lingonensi ad Leodiensem translatus fuerat: quæ leguntur lib. 2 num. 21, 22 et 23. Tunc, deposito simoniaco Priore, subrogatus est Joannes, qui officium de Corpore Christi composuit, a viris eruditis approbatum. Anno MCCXLVI Robertus Episcopus in Synoda diocesana festum decernit; et sub initium Octobris Fassis reger, novum Officium de festo Corporis Christi in conspectu suo celebrari præcepit; dein XVI Octobris ibidem vita fugitur.

18 Anno sequenti MCCXLVII, Canonici S. Martini omnium primi celebrant festum Corporis Christi, Feria quinta post Dominicam sanctissimæ Trinitatis: prout illud ibidem quoque anno MCCII celebravit Hugo, et tum ipse, quam biennio post Petrus Capoccius, Cardinales ambo et Legati, suis diplomatis confirmarunt, uti traditur lib. 2 num. 13 et sequentibus. Interim B. Juliana, relicto Monte Corneliiano, ob intestina et Leodiensium et Montis-Corneli dissidia discessit ad monasteria Cisterciensium Sanctimonialium, Montem Roberti, et Vallem benedictinam prope Leodium, et Vallem Beatae Mariæ prope Hujum. Sed coacta ex iis migrare, abiit Namurcum, degitque primum apud Begginas in magna paupertate, dein in domo Archidiaconi Leodiensis, unde in Abbatiam Salsinnensem sanctimonialium etiam Cisterciensium migravit, uti habentur num.

AUCTORE G. H. non tamen quod præcipue hic quæritur

B pro tempore quo ibi vixit Juliana,

habitu non velo nigro usa.

E

B. Juliana nata an. 1193

ab an. 1208 incipit illustrari visione de festo Ven. Sacramenti,

F corruptum est autem anno 1246 celebrari.

Juliana mori-
tur, anno
1258

A. ann. 31 et sequentibus. Demum circa annum MCLXI coacta Salsianum cedere, migravit Fossas; ubi post vitam in omni virtutum genere exactam, obdormivit in Domino, anno gratiæ MCLXVIII, ætatis suæ LXVI, Nonis Aprilis feria sexta post Octavam Paschatis, quod dicto anno celebratum est die XXIV Martii, cyclo Lunæ V, Solis VII, littera Dominicali F. In codicibus MSS. per errorem amanuensium legebatur annus præcedens MCLLVII, quem etiam plurimi descripserant. Sed tum Nonæ Aprilis conveniebant in feriam quintam, non sextam; neque feria quarta cadebat in vigiliam S. Ambrosii, seu diem tertium Aprilis; neque proximus ab obitu dies erat Sabbatum; neque tertius quo sepulture tradita fuit, incidebat in Dominicam, quæ omnia in Vita signantur. Anno MCLXI creatus est Pontifex Romanus Urbanus IV, ad quem rogata Evæ reclusa, (quæ fuerat B. Julianæ fidelis amica et concors in promotione festi prædicti scribit Henricus Episcopus Leodiensis pro sanctione dicti festi, eumque impetrat: itaque ipsam anno MCLXII celebratur per universam diocesim Leodiensem. Dein anno MCLXIV indicit Urbanus IV festum per totam Ecclesiam, et ea de re Bullam dirigit ad prædictam reclusam Evam, quæ infra sub finem Vitæ annectitur.

sacra ossa
inter alias
reliquias as-
servata et
translata.

B. 19 Chrysostomus Henriquez cap. 75 Vitæ, agit de translatione corporis B. Julianæ et ista scribit: Multos annos sacrum corpus cum aliis ejusdem monasterii Reliquiis post majus altare remansit reconditum: sed, propter intestinos et harum provinciarum motus, non eo quem merebatur affectum fuit honore: donec paulatim mitigato rerum statu et tempore sedatiori, Robertus Henrion, hujus domus Praelatus, ad decentiorem locum Beatæ corpus transferre decrevit. Quod et reipsa factum, et corpus sacrum cum aliis Sanctorum reliquiis in S. P. N. Bernardi Sacellum, quod jaspide et marmore ornari jusserat, transtulit; in eoque arcam ex marmore nigro affabre politam fieri fecit, in eaque Sanctorum ossa collocari. Præfuit Robertus Abbas ab anno MDLXXXVII ad annum MDCXX, in dicto S. Bernardi Sacello sepultus.

memoria ejus
cum titulo
Sanctæ

20 Memoriam ejusdem Julianæ honorifice passim celebrant scriptores: ac primum Auctor Vitæ Synchronus passim Virginem Christi appellat, posteri autem cum Vitam transcriberent, hunc titulum præposuerunt: Vita S. Julianæ Virginis, Domus Cornelii apud Leodium Priorissæ. Ita Sanctæ titula honorarunt illam Lambertus Ruitius, domus Cornelianæ Vicarius; Joannes Chapeavillius, Ecclesiæ Leodiensis Canonici et Vicarius, Bartholomæus Fisen, ante memorati; item Joannes d'Assignies Abbas postea Nivelensis, in Vita ejus, cum aliis Ordinis Cisterciensis edita; Heribertus Rosweyda, in Legendario Belgico, Galesinius aliique. Alii titulo Beatæ Julianæ honorarunt, ut ante citati Chrysostomus Henriquez, Carolus de Visch, Petrus de Wagheneare, item Franciscus Harrens de Fitis Sanctorum, Miræus in Fastis Belgicis, Wion, Menardus et Bucelinus in Martyrologiis monasticis, Ferrarius in Catalogo Generali, aliique. Nonnulli ab utroque titulo et Sanctæ et Beatæ abstrahunt, ut auctor Florarii MS. Molanus, Causinus, Sanssius, aliique. Egidius Monin post suum Sacrarium Namurcense, conscripsit Officia quædam Sanctorum diocesis Namurcensis, et ad diem V Aprilis constituit festum S. Julianæ Virginis semidaplex, subjungitque lectiones ex Vita in secundo Nocturno recitandas: sed quas ipse ex sua devotione videtur composuisse. Certe in officiis propriis festorum diocesis Namurcensis, anno MDCXIX creatus, nulla B. Julianæ mentio invenitur. Auctor Florarii MS. ad VII Aprilis ista habet: Apud Villarium monasterium Brabantiae, translatio Julianæ Virginis, sanctimonialis de Corelino. Agitur ibidem de aliquo antiquiore translatione: nam quæ sub Roberto Henrione facta est anno MDCXIX, contigit XVII Januarii, et ad illam diem inscripta est Menologio Chrysostomi Henriquez: dictum

an colatur
officio Ecce-
lesiasticum?

Translationes
relatæ ad
7 Aprilis

et 17 Janua-
rii.

Aprilis T. I.

autem Florarium seculo præcedente erat exaratum. D

21 Huc usque ad prælum paraveramus nostram de B. Juliana commentationem, quando per autumnum anni MDCLXVIII, pro investigandis Sanctorum Actis, ad Mosanos Mosellanosque tractus præfecti, utramque sub monte Cornelianno, tam Fratrum quam Sororum, domum lustravimus: et intelleximus, occasione Indulgentiæ, ecclesiam Corneliensem in festo S. Julianæ visitantibus non ita pridem concessæ, magnoque Leodiensium civium concursu frequentatæ; magnam controversiam motam fuisse prædictis monasterii Corneliiani inquilinis, tamquam superstitiosis, et adversus Urbanianæ Constitutionis decreta peccantibus, in eo, quod Julianam velut Sanctam, colendam proponerent. Cujus quidem controversiæ suscitator scriptis verbisque non contentus, etiam suspensionis minas intentare præsumpsit, Julianam sic colentibus: sed repressus est inconsideratus illius zelus egregia apologia, a Lectoribus sacræ Theologiæ in conventu Fratrum Minorum Recollectorum elaborata, cujus copiam nobis fecit Fr. Nicolaus du Bois, Præbendarius Corneliensis. Ex hac pauca (nam cetera ex ipsis Urbanianæ Constitutionis verbis atque hoc nostro commentaria liquenti) excerpta habet.

AUCTORE G. U.
B. Julianæ
obtrectator

confutatus

22 Ne prætexi possit, Julianam fuisse quidem ab antiquo celebrem, ob revelationem instituendi festi venerabilis Sacramenti, sed nullo cultu sacro veneratam; recolligamus hic multiplicia illius cultus argumenta. Et primo quidem, de titulo Sanctæ et Beatæ constat ex antiquissimis historiis, et ore communi Cleri populique, usque ad denominationem ejusdem fontis in loco ejus natali, S. Julianæ nuncupati. Secundo, nota est solennis et religiosa sepultura Julianæ, inter sacratiora Corpora monasterii Villariensis, nullo alio quam sanctitatis nomine constituta virgini exuli et pauperulæ; erecto eidem monumento marmoreo, quatuor pedes alto cum appensa tabella orationis, communis quidem ad Sanctos ibi sepultos, propriæ vero ad S. Julianam. Quæ eadem (et hoc est tertium argumentum) in Florensiensis Abbatie Litaniis propriis inter Sanctos Ordinis Præmonstratensis, his verbis proponitur invocanda B. Juliana, multis e cælo revelationibus illustrata; ejus opera Deus festum sanctissimi Sacramenti per totam Ecclesiam annue celebrari voluit, unde est laus tua nimis: ora pro nobis.

antiquitate
invocationis
publicæ,
E

cultusque et
usa statua-
rum,

23 Quartum argumentum petitur a sacris statuis S. Julianæ: quarum una ligneæ, ab immemorabili tempore extitit et extat in ecclesia Corneliensi, erecta ad columnam chori, ex opposito æqualis statuæ S. Augustini, præferens manu figuram Theothecæ seu Remonstrantiæ: quæ statua est tam antiqua et curiosa, ut oppotuerit illam a triennio exterius illustrare pigmentis: quando etiam proserto florum, quod antiquitus capiti inpositum cernebatur, substituta est corona inaurata. Hæc statua est et fuit, ab immemorabili, exposita publico cultui populi, genibus flexibus coram ea orare, luminariaque et vota offerre soliti: imo in festo S. Augustini, Patroni illius ecclesiæ, eodem cum ipsius Sancti statua modo honoratur, per oblationem florei serti, a Consulibus Leodiensibus aut eorum Commissariis faciendam. Altera statua, similis formæ, extat in ecclesia Parochiali Flerontina prope Leodium: et quotannis ante venerabile Sacramentum deferitur processionaliter, ob memoriam festi eidem revelati, et nativitatis ejus ex vico Retiune, etiam parochiæ subjectæ. Tertia est incisa lapidi arenoso et jam pene exeso, in ecclesia Corneliensi, juxta tabernaculum Venerabilis; ejusdem cum prioribus formæ et subscriptionis, S. Julianæ nomen exhibentis. Quarta denique fuit in ipsa Dominici Corporis hierotheca argentea, respondens statunculo sancti Angeli ex uno latere posito, quæ insigniis radiorum ornatum habens ea

AUCTORE
COÆVO
EX MSS.

A put videbatur Sacramentum extensis manibus sustentare. Licet autem hæc hierotheca, ab annis tribus reformata, atque in angustiore et magis transparentem foris sit refusa; supersunt tamen prioris foris et statuncolorum in ea positorum testes oculati ac memores; imprimis aurifaber ipse, qui refudit, atque R. D. Prior Carthusiæ cum uno ex suis Religiosis. Et in hujus rei memoriam, novæ hierothecæ inserta est duplex ejusdem Sanctæ imago, cum historia duplicis signi, in luna deficiente et per Apolos facti

imaginum et
picturarum
beatæ.

24 Quintum argumentum faciunt icones æri incisæ, indeque in chartam impressæ, ac publice distributæ: quæ omnes habent aliquot indicium sanctitatis ejus. Omnium antiquissima, repræsentat Venerabile Sacramentum, sustentatum manibus B. Julianæ irradiatæ, et Isabelkæ; adoratum autem a S. Augustino et Eva reclusa. Altera recentior, de anno 1625, idem Sacramentum exhibet adoratum a Juliana, Isabella et Eva, sic ut sola media Juliana caput habeat diademate seu circulo luminoso cinctum: et hæc Decano atque Capitulo S. Martini Leodii dedicata, servit Confraternitati Venerabilis Sacramenti, publiceque quotannis inter Confratres distribuitur. Tertia vero repræsentans solam Julianam diademata dictum Venerabile adorantem, similiter in ecclesia Montis Corneliî quotannis inter Confratres ac S. Julianæ devotos distribuitur. Denique ejusdem ecclesiæ parietes interiores ab omni retro memoria ambiebantur picturis grandibus, totam S. Julianæ vitam per partes repræsentantibus: quas ætate consumptas, tertiumque innovatas videre nunc quoque licet, una cum recentioribus in locum antiquarum substitutis. In summitate autem majoris aræ depicta est S. Juliana, radiata caput, et velut exstatica. Quin et in templo Villariensi æque ipsius Julianæ ac ceterorum ibidem quiescentium Sanctorum depicta imago est, cum adscripto titulo Beatæ.

festum
annuum cum
officio olim
in Lusitania
ubi Reliquiæ,

25 Accedit his omnibus illustris solennioris cultus argumentum ex regno Portugallæ quo etiam Reliquiæ, et quidem Roma missæ ad Oratorium regium exornandum, superiori seculo pervenerunt; scilicet tres partes ex spina dorsi. Quas solenni festo a Succellonis regis annue honoratus fuisse v. Aprilis cum Officio trium Lectionum, sacra Rituum congregatione approbante, testatus est Joannes Alvarez de Luzana, civitatis Portus Episcopus et Regii in Lusitania Succelli Præpositus: quemadmodum fuisse diximus n. Aprilis § 4 ante Vitam S. Mariæ Egyptiacæ, eadem occasione simili ibidem cultu donatæ. Ibi videre lector poterit qualiter ex Reliquiæ postmodum pervenerint ad monasterium S. Salvatoris Ordinis Cisterciensis Antuerpiæ; ac denum anno MDCLXXII die VII Augusti solennissima pompa sint circumlatæ, sub tertio ejusdem pompæ labore, quod Sanctarum monachorum erat, a Religiosis Tertiariis S. Francisci, quos Beguardos dicimus, una cum hoc lemmate annum Translationis notante, ILLIANA ex Charistia festis DeVotissIMA. Permissum quoque est, ex ri Urbanianæ Bullæ anni MDCXXX die III Julii emanatæ qua statuitur ut in ecclesiis Parochialium aut Regularium utriusque sexus, ubi notabiles Sanctorum et Sanctarum approbatæ servarentur Reliquiæ, eorum earumque festum possit ac debeat celebrari tali officio ac ritu, quali in ecclesia, unde translatae sunt, celebrari solitum erat: permissum est, inquam auctoritate Ordinarii, ut dicti Cistercienses duas de Vita Sanctæ Julianæ Lectiones proprias componerent, atque in choro recitandas imprimis curarent, prout ex impressæ nunc habentur usurpanturque, additis XL dierum Indulgentiis, ipso die consequendis, præter alias gratias Confraternitati ibidem sub Clemente X institutæ indultas.

et nunc
Antuerpiæ,

VITA

ab Auctore coævo descripta
ex variis codicibus MSS.

PROLOGUS.

Inter omnia visibilia, quibus humana natura de facili ad bonum flectitur vel ad malum, exemplum videtur præcipuum esse. Nam sicut impressionem cera recipit ex sigillo, sic vitæ formatur moralitas ab exemplo. Hinc fortassis nostris temporibus tanta superabundat iniquitas, quod multiplicati sint supernumerum qui se præstant imitabiles ad perversa; letalique frigore frigescit caritas multorum, quia pauci admodum inveniuntur, qui in suis actibus demonstrant studia imitanda. Facit igitur consuetudinem delinquendi, delinquentium multitudo. Miro quippe modo inducitur humana fragilitas ad imitandum eos, quorum frequentius intuetur opera, sive bona sive mala. Ob hanc causam semper operæ pretium fuit Sanctorum et Sanctarum gesta describi, et ita exempla eorum qui similiter de hoc mundo sunt assumpti veluti in rem præsentem per scriptorum memoriam revocari: ut sicut humana mortalitas ex pravorum moribus passim invenire potest quo corrumpatur; ita Sanctorum lectis vel auditis exemplis, si adhuc per Dei gratiam stat, habeat quo proficiat; vel si jam cecidit, habeat quo resurgat. Sed licet Sanctorum Sanctarumque temporis antiqui gesta, auribus inculcata fidelium, virtutum semper esse debeant incentiva; scio tamen quod exempla Sanctorum nostri temporis, quanto recentiora tanto magis sunt motiva. Ea namque quæ modernorum frequentata sunt visui, accommodatiora videntur et usui. Quamvis autem de terra Sanctus defecisse videatur, præ perfectorum nimia caritate; nulli tamen dubium esse debet, quin et nostra tempora multos Sanctos habuerint, et adhuc habeant, atque Sanctas; non solum mulieribus sed et viris in virtutum exercitiis et profectibus imitandas. Sed forsitan quis dicat: Si temporibus istis inest tanta sanctorum virorum inopia, mulierem sanctam quis inveniet? Proferam, si placet, unam Virginem, quam nostrum seculum quasi lilium genuerit. Virginem, qualem dicit Apostolus, sanctam corpore et spiritu. Juliana hæc est, quæ ante paucos dies ab hoc seculo nequam assumpta, digna est ut pro ædificatione fidelium ad memoriam revocetur. Ipsa est, quæ corporalis fragilitatis, qua plerique modernorum suam ignaviam et teporem veluti scuto tegunt, sed et sexus oblita, ad perfectionis ardua cucurrit et apprehendit. Cucurrit per profundissimam humilitatem; et in carne debili et pene inutili summam apprehendit perfectionem. Hanc igitur Virginem qualicumque stylo reducam ad medium, de vita ejus et conversatione sancta, de exercitio profectusque virtutum, de affectionibus suis et revelationibus sibi factis paucissima conscribendo, tamquam si de uberitate agri pleni cui benedixit Dominus aliquas spicas colligam: vel si de arbore fructu referta pauca poma decerpam, vel si de vinea fertili perpaucas avas eligam. Cujus paucitatis ratio hæc est, quod quedam personæ, quæ hujus Virginis individua comites pacis et perseuctionis temporibus extiterant, ante illam sicut optaverant, ab hoc seculo migraverant: multorumque relatu dignorum, quæ plus aliis in Christi ancilla cognoverant, neminem conscium reliquerunt. Quamquam ipsa Virgo illis vel aliis nunquam revelaverit gratiarum plenitudinem quam accepit. Tam amica siquidem a primis annis sibi fuit humilitas, ut quidquid mirabile foret in auribus audientium si diceret, perpetuo silentio intra claustra pectoris obscuraret, nisi interdum ad aliqua communicanda, fræna oris

Exempla
trahunt
homines ad
imitandum

inter hæc
eminent gesta
Sanctorum,
B

maxime
recentiora,

1 Cor. 7 34
ut sunt gesta
B. Julianæ.

F

horum multa
tulerunt ob
mortem
familiarum.

et humilitatem
ipsius
Virginis:

A oris ejus libertas Sancti Spiritus relaxaret. De cognitis autem omisi plurima : quia ad ostendendum nostrae Virginis sanctitatem, partem eorum credidi sufficere, volens et in hoc fastidiosus lectoribus providere. Quae vero conscripta sunt, a venerabilibus et fide dignis personis cognita sunt et relata : quarum quaedam, etsi non omni, tamen multo tempore quo vixit, cum ipsa conversatae ; quaedam autem specialem dilectionis ejus gratiam consecutae, de vita et virtutibus ejus plurima cognoverunt, et sine falsitatis fermento seiscitantibus nobis narraverunt. Quae quidem per diligentiam unius valde religiosae personae, veluti quaedam fragmenta ne perirent, in lingua Gallica litteris commendata ; et per Dominum Joannem de Lausenna, Canonicum ecclesiae Sancti Martini Leodiensis, admirandae sanctitatis virum, approbata sunt : cujus etiam vita et mors, quae jam intervenit, pretiosam non brevem commendationem, sed opus proprium desiderat, si fuerit qui assumat. Hoc solum fuit, quod tanto viro, cum sibi recitaretur quomodo per praefatam personam collectum fuerat, potuit displicere ; quod nullus sermo sanctitatem, puritatem, caritatem et justitiae zelum nostrae Virginis, quam ipse praee cunctis viris melius cognoverat, digne poterat explicare. Ipso autem mihi (quem in amicorum suorum numero, quamvis indignum et immeritum, computabat) supplicante, licet rudis et indoctus, tandem aliquando adorsus sum, quod Gallice factum fuerat, vertere in Latinum. Praecipue cum ipse, nec non et aliae personae (quibus non obtemperare nefas mihi visum est, quae me ad scribendum similiter inducebant) narrationem simplicem peterent, non ornatam. Sic igitur compulsus sum meam prodece insipientiam, dum istud agere attentavi, quod certe competeat ingenio meliori. Sed obsecro lectores pariter et auditores, ut si cuiquam illorum suppetit copia dicendi, non vanum ducat nec pigritetur in hoc opere ingenii sui vires exercere, et dignam materiam, digna vestiatur elocutione. Nam licet veritas, pure et simpliciter dicta, digna sit munere acceptionis : scio tamen quod ornatius additis veritati multum ei conferat gratiae et favoris. Nec mihi causabor fieri injuriam, si veritas meae narrationis impolitae per aliquem industrium in melius alienum reformetur : vel etiam decentiori loquendi genere totaliter innovetur. Praesens autem opusculum in duos libellos divisum est. Primus nostrae Virginis ortum, incrementa aetatum, profectus affectuum et virtutum, sublimitatemque contemplationum insinuat. Secundus, tribulationes et persecutiones, quas pro zelo justitiae : et injurias et dolores, quos pro speciali solennitate Sacramenti sustinuit, nec non et beatum ejus transitum manifestat.

LIBER I.
CAPUT I.

Ortus, pia educatio, humilis conversatio.

Fuit in Episcopatu Leodiensi, in villa de a Retinnes, vir quidam multarum virtutum praeditus meritis, clarus progenie, divitiis pollens, Henricus nomine, et uxor ejus Frescendis : qui cum pluribus annis pariter vixissent absque ulla sabole, per se et per quosdam fideles incessanter orationibus et elemosynis Dominum precabantur, ut ipse qui omnia potest, eis liberos, divinis mandatis parituros, tribuere dignaretur. Benignus autem et misericors Deus, qui preces ad se clamantium, praecipue ubi efficaciam orationis manus adjuvat pie operationis, solitus est exaudire ; decrevit geminae proles exhibitione fidelium suorum preces et opera, petitionis munere non privare. Procreatae sunt namque ex eis duae filiae, quas educabant multa cura et solitudine : Harma

autem nomen majoris Agnes ; minoris vero vocatum est, Juliana.

2 Orbatae sunt autem in aetate tenerrima solatio parentum, vitam bonam bono fine consummantium. Amici vero et cognati juvenularum, quarum junior habebat tantummodo quinque annos, nutu Dei solitudinem gerentes de ipsarum innocentia conservanda, easdem ad b domum Montis-Cornelii prope Leodium, quae tunc novella erat plantatio, adduci fecerunt, et in consortium Sororum ibidem degentium recipi procurarunt. Visum namque est eis fore dignum, ut hujus inopia juvenularum abundantia suppleretur ; in uno eodemque facto providentes illarum paupertati, et istarum consulentes innocentiae et salutis. At Sorores, dictae domus Superiores, super harum infantia pia gestantes viscera, ad c Boveriam, a domo praedicta non longe divisum, eas posuerunt ; a quadam spirituali Sorore, Sapientia nomine, ibidem commorante, nutriendas et erudiendas. Subdiderunt igitur infantulae jugo Domini colla juvenilia, sub d Sapientia earum nutrice pariter et magistra. Ipsa namque illarum pascere corpora sicut nutrix, reficiebat et mentes ut magistra, tradendo legem vitae et disciplinae. Potabat insuper alumnas suas Sapientia, aqua sapientiae salutaris : quam illae, pro aetate et tempore, sitibundo pectore hauriebant. Crevit autem soror major natu in laudabili simplicitate vitae, in magna quoque corporis et animae sanctitate : ipsam tamen in utriusque hominis sanctimonia minor supergressa est. Siquidem Christus, cui licet quod vult facere, ampliores cumulos gratiae et virtutis thesaurizavit super eam. Praetermissa igitur narratione vitae et conversationis laudabilis e Agnetis, quae pie et simpliciter vivendo se agnam veraciter exhibuit (indignum enim erat si res nomini discreparet) ad executionem historiae nostrae juvenulae Julianae, praesentis narrationis series convertatur.

3 Igitur Juliana, sub magistra posita, non erat magisterii impatiens, non fugitans disciplinae, non denique appetens ludos, quod tamen hujusmodi aetas dulces ac famulare habere solet ; jam enim aetatem moribus transcendebat, experta totius insolentiae et lasciviae puerilis. Erat quippe corpore juvenula, sed animo cana : amabat autem habitare secum, simplex plurimum et quieti, et ultra quam credi potest verecunda. Et visum est magistrae suae bonum, ut eam litteras doceret, per quas Deum cognosceret et amaret ; ad cujus amorem aspirare tanta indolis infantia videbatur. Sedens igitur Juliana ad magistrae suae pedes, ab ea litteras docebatur ; cujus doctrinae quotidianis profectibus respondebat. Sortita etenim erat spiritum bonum, per quem erat docilis valde : et factum est in brevi tempore ut non solum psalterium legere sciret, sed etiam cordetenus retineret : dederat enim Deus ei et intellectum capacem et memoriam tenacem : in ista etiam aetate si quid legerat vel audierat, quod virtutis gratiam redolebat ; hoc corde retinens, adimplere opere cupiebat.

4 Quadam enim die, cum Sorores assueta persolverent jejunia, illius Scripturae de Vita B. Nicolai, quod quarta et sexta feria semel sorgebat ubera, Juliana recordata, similiter jejunare decrevit : et ipsa fecisset satis proposito, nisi magistrae suae severitas primaevis conatibus obstitisset. Aggressa est autem Juliana devotum jejunium, sed praesumptum : et magistratam suam latere non potuit. Quae iratam se simulans, ad terrorem eam tulit extra Boveriam, et in nivem projecit (hiems enim erat) dixitque illi : Quomodo illicentia jejunium sumpsisti, hic penitentiam tuam age : et dimittens eam in nive, in domum regressa est. Juliana autem in vocem murmuris vel impatientiae non erupit, ut plerumque fieri

D)
AUCTORE
COEVO
EX MS.
cum ea
parentibus
mortuis,

b
traditur
educanda in
Monte-Cornelio

dein Boveriae :

d

E

proficit in
virtute.

e

tribuitur
litteris,

psalterium
addiscit :

quia jejunavit
sine licentia
Magistrae

solvit

dantur selecta
et certa,

e Gallico et
approbato
translata,

rudi stylo,
proposita,

ut ab aliis
exornentur :

divisa in duos
libros.

a
Nata Retinnae
parentibus
piis et
opulentis

Induit
sororem
Agnetem,

AUCTORE
CO. EXO
EX MS
humiliter
prudentiam
agit :

A solet ab infantibus hujusmodi ætatis ad modicam læsionem : sed, nec loco quidem mota in quo pesita erat, vultum sibi et formam assumpserat pœnitentis. Post aliquantulum temporis regressa ad eam magistra sua, præcepit ei, ut continue, ad ecclesiam iret, et super reatu suo confessionem suam non differret. Quæ surgens de loco frigoris, confestim paruit imperanti ; et super eo quod præsumpserat, et magistræ suam turbaverat, humiliter est confessa. Sacerdos autem tantæ puritatis confessionem audiens, injunxit eidem, ut quod præsumptione jejunii pœcaverat, esu unius ovi expiaret. Quæ regressa quod jussa fuerat adimplevit. Julianæ jejuniū non infantia deputetur, vel alicui levitati : in eo potius attendatur quoddam præludium longissimi jejunii secuturi.

impetrato offi-
cio mulgendi
vaccas,

B Cum autem aliquantulum plus ætatis fuisset adepta, ædificium quod ad cœlos pertingeret construere desiderans, in tuto humilitatis curavit jacere fundamenta. Nolens enim otiosa manducare panem suum, et amplius cupiens ministrare quam ministrari, officium elegit humile et abjectum, cujus fructus in commune proficeret, nihilominus humilitas in opere permaneret. Petivit siquidem a Superioribus domus et effusis precibus obtinuit, ut cum pecora e loco pascuæ plenius uberibus reverterentur, ipsa ab eis lac mulgeret. Agebat ergo Juliana hoc officium tanto devotius, quanto plures lacte manibus suis extracto usuros cognoverat. Estimabat autem pia mentis devotione, pœnitentiæ infirmorum omniumque honorum quæ in congregatione fiebant se fore participem, quæ lacte hujusmodi uteretur. Contigit autem multotiens cum lac a pecoribus traheret, ietu pedum vaccarum ipsam graviter percuti et ad terram præsterpi : ipsa tamen, propter amorem silentii, non voces planctus vel clamores, sed nec sonos levis querimonie proferebat. Soror autem ipsius Agnes interdum ad locum, causa videndi quid soror sua Juliana ageret, veniens, ipsamque ad terram prostratam reperiens, tristis dicebat ad illam : O misera Juliana, quid hic jaces ? Scio, miserabilis soror, scio quia in hoc sterquilinio morieris. At illa sororis suæ vocem audiens, tristior efficiebatur pro lactis effusione, quam pro sui corporis læsione : verendæque rubore suffusa, exinde humiliter confitebatur, ac si hoc sibi pro sua negligentia evenisset. Non insistimus omnibus quæ decoraverunt bonæ indolis pueritiam Julianæ : ad majorem ipsius ætatem et majora opera festinamus.

id magna
humilitate
et patientia
peragit.

C Ab ineunte enim ejus adolescentia cœpit manifestius apparere quid esset in Virgine, ut in ipsa Christa gratia vacua non videretur, opera quidem quæ faciebat testimonium de ipsa perhibebant, et ex studiis suis agnosci poterat evidenter. Videres enim Virginem adolescentulam, minus quod caro posset sed quid vellet spiritus attendentem ; aggredientem non solum quæ obedientia imperasset, sed et quæ utilitas induxisset vel caritas suasisset : videres, inquam, illam sollicitam præ omnibus, circa se negligentem, et Sororibus omnibus obedientissimam ; de seipsa autem, tamquam de vase perduto, non curantem. Semper priora sua nulla reputans, majora moliebatur, ad non parcendum corpori, et ad serviendum omnibus : corpusque virginem sine intermissione jejuniis ac vigiliis multis, orationibus frequentibus, insuper et laboribus assiduus atterebat. Cum autem præ nimio labore vires sibi sentiret deficere, dum ei dabatur in amico sibi silentio paululum immorari, mirum dictu ! vires sibi reparare ac resumere videbatur. Nec destitit ab exercitio corporali, donec labores exterius, affectiones autem interiorius prævalentes, vires corporis ejus penitus exhausissent ; et infirmum carnis animal sic caderet, ut

strenue opera-
tur

non adjiceret amplius ut resurgeret. Cum autem ab opere sibi vacaret, continuo se ad studia spiritualia convertebat, et aut orabat, aut legebat, aut meditationi inserviebat : mire enim meditativa semper fuit. Quæ cum jam omnem scripturam Latinam et Gallicam libere legere didicisset, libros B. Augustini multo affectu legebat : ipsumque Sanctum plurimum diligebat. Verum quoniam scripta beatissimi Bernardi vehementer sibi ignita visa sunt, et dulciora super mel et favum ; ea legebat et amplectebatur devotione multa valde, ipsumque Sanctum, immensæ dilectionis privilegio honorabat. Dedit igitur animum suum ad eloquia ejus ; et plusquam viginti sermones extremæ partis, editos ab eodem super Cantica Canticorum, in quibus ipse Beatissimus humanam scientiam visus est excessisse, studiose cordetenus didicit, et firmæ memoriæ commendavit. Quidni Juliana lebentius legeret et disceret carmen nuptiale Christi et Ecclesiæ, Verbi et animæ ? Amatoria profecto cantica ardentius diligebat, cum amoris lingua sibi ignota non esset aut barbara, quæ amabat. A primis siquidem adolescentiæ suæ annis, amorem suum contulit totum Christo, Virgo Virgini, Virginis filio. Proinde beata plane Virgo, quæ antequam seculi complexibus foret fœdata, Christo per amorem extitit fœderata : cui tanto felicius quanto maturius se devovit. Si quando autem Juliana cum suis sororibus loquebatur, de Deo sermo suus, ex cordis abundantia prodiens, texebatur. Si quid vero ex præcepto Superiorum foret agendum, hoc omnimodis volebat, ut id sibi in nomine Domini injungeretur, ut ex tanto et tali nomine sua obedientia condiretur.

7 Hanc igitur disciplinam morum profectumque virtutum, Sapientia nutrix ejus vigilantia solertia et solerti vigilantia ponderans et attendens, in stuporem et admirationem non modicam vertebatur, in inmensumque super alumnae suæ profectibus lætabatur. Quidni enim exultaret in gaudio Sapientia, cum videret illam non sapientia hujus mundi, quæ est stultitia apud Deum, inflatam ; non etiam carnis sapientia, quæ mortem operatur, illectam ; sed illa cœlesti utique et divina, quæ de occultis trahitur, insignitam : non quod ipsa doctrine suæ imputaret alumnae virtutum continua incrementa : quia neque qui plantat, neque qui rigat est aliquid : sed qui incrementum dat Deus. Cognoscebat siquidem Julianam currere ad apprehendendum perfectionis culmina, non tam se nutrice, quam unctione magistra. Nec potuit dissimulare, quin insignia vitæ et conversationis illius personis aliquibus revelaret ; ut cognito, quanta qui potens est in ipsa operabatur, utilitas ædificationis audientibus proveniret. Cumque ex hoc cunctis esset reverentiæ et stupori ; non tamen insolentior exinde, ut assolet, reddebatur ; sed magis mitis et humilis in omnibus et præ omnibus inveniebatur.

8 Cœpit itaque paulatim crebescere laudabilis conversationis ejus opinio, et odor famæ ejus longe lateque respergi, et ipsa a magnis humilibusque personis deinceps frequentari. Sed ipsa, quæ delitescere ac latere sub humilitatis suæ modio cupiebat, accessus adventantium ferebat ægerrime, indignam se reputans quæ deberet ab aliquo visitari. Unde si quemquam de magnis personis ad se venturum scire potuisset, præ maxima humilitate et verecundia latebras petens, abscondebat se ; ut sic absque offensione illius colloquium declinaret : et hoc præcipue in tempore juventutis suæ : quamquam in omni vita sua sublimium personarum accessus moleste sustinuerit. Quod si etiam in provecta ætate sua, illis ad se venientibus, pro vitando scandalo, colloqui cogeretur ; hoc cum tanta verecundia et cordis angustia faciebat

D
tempus a la-
bore vacuum
impendit
lectioni S.
Augustini

et S. Bernardi
super Cantica

ob suum erga
Christum
amorem :
E

colloquitur
de Deo :

proficit cum
admiratione
nutricis

et ædificatione
aliorum.

F

subterfugit
magnatum,
visitationes,

A faciebat, ut hoc ipsum poenae purgatorii compararet. Si autem in juventute sua ipsam a magnis personis contingeret praeveneri, ut nec subterfugere potuisset; requisita ab eis ut de Deo aliquid loqueretur; ipsis cum omni humilitate et modestia respondebat: Ego sum coquinae ministra, sororum ancilla, et a me divina vultis audire colloquia? Scio, fateor, scio pecorum lac mulgere, pullos gallinarum nutrire, et talia infima facere, quid amplius a me seiscitami? Sed vos qui de Deo peramplius et perfectius nostis loqui, de Deo obsecro loquamini, et ego vos audiam diligenter: quod quidem magis exigit aequitas rationis. Haec Juliana ad magnas personas juventutis suae tempore. Ceterum cum personis humilibus et pusillis sermocinatio ejus, quibus de Deo et animarum salute affectuosius loquebatur, secundum quod intelligentiae aetati et profectui videbat competere singulorum.

ANNOTATA.

a De Retinna supra egimus.

b Institutio et situs hujus domus plene describitur lib. 2. num. 1. aliqua supra dicta sunt.

c Boveria villa proxima et ex adverso, inquit B. Fisen.

d Fuit Sapientia postmodum Priorissa Montis-Cornelii, eique mortuae successit B. Juliana.

e Alia ab hac Agnete sorore, fuit Agnes socia B. Julianae, sepulta Salsmire, infra relata lib. 2 num. 33.

CAPUT II.

Peccata aliena ut propria deflet Juliana: eximius ejus affectus erga sacrificium Missae et sacram Eucharistiam.

Tantam autem spiritus contritionem pro peccatis totius humani generis sibi assumpserat, ut omnis dolor et gemitus, licet apud se multus, pro peccatis hujusmodi, minimus a se, imo quasi nullus aestimaretur. Unde veluti de minori planctu se districte redarguens, omnium peccatorum rea in suis oculis videbatur. Unum autem subjungimus exemplum, ut id, quod diximus, clarius elucescat. Cum quaedam sublimis persona aliquando venisset ad eam, coepit ab ea inquirere, ut aliquod bonum, quod Deus ipsum docuerat, enarraret. Illa autem, se parum boni scire, cum omni humilitate respondit, magnam se asserens peccatricem. Et cum multa ille peccata dinumeraret, quae Deus ab ancilla sua longe semper fecerat, inquires si rea illorum peccaminum teneretur; illa respondit: Domine, bene potest esse quod culpabilis sum omnium peccatorum. Ille vero minus attendens ex quo fonte verba hujusmodi emanarent, cum indignatione recessit ab ea: aestimaverat enim, ut arbitror, se sublimia audire: arbitratus forsitan veram religionem in sublimitate sermonis consistere. Sorores autem ipsius ex hoc verecundae et tristes effectae sunt, inquirentesque cum invectione, quam conscientiae de se hujusmodi sententiam protulisset, hoc responsum ab ea receperunt: Quoniam tam ingentem dolorem et cordis anxietatem pro peccatis humani generis, quibus continue offenditur Deus, non habeo ut deberem, ideo rea mihi videor omnium peccatorum. O vere Virginem perfectae religionis! firmum religiosae perfectionis exemplar! Sed heu! quam perpaucos reliquit suae virtutis imitatores, suae religionis aemulatores. Pauci siquidem usque hodie videntur suorum peccatorum vulnera digne lamentari, sed multo pauciores qui in alienorum delictorum planctu Julianam satagunt imitari.

10 A tempore autem quo posita est Juliana, cum

Sapientia nutrice sua, ad Boveriam commorari; ab eadem, cum hoc commodè fieri poterat, secundum consuetudinem Sororum, ad ecclesiam ducebatur. Praevenit autem ancillam suam Julianam Deus in benedictionibus dulcedinis suae, ab aetate tenera, cum eam contingebat Missarum solenniis interesse; praecipue tamen et abundantiori devotione in tempore Sacramenti. Ad istud siquidem mirabile Sacramentum ab aetate puerili concipere coepit non pueriles affectus. Miram vero suavitatis intimae dulcedinem hora sacrificii a Spiritu sancto primitus sentiens infundi, sicut aquam cor suum coepit effundere, et in conspectu Altissimi deprecari, ut ad ampliore gustata dulcedinis posset gratiam promoveri. Et cum de die in diem, per vehementis desiderium, ad sumendum quod optabat capacior redderetur, adeo fervor devotionis exerevit, ut cum tempore Sacramenti orationi incubisset, a torrente voluptatis suae vix posset avelli. Non erat quidquam in quo posset amplius delectari, quam si illa hora permitteretur orationi et gustui suo diutius immorari. Sed nutrix ejus et sorores, et si non ad horam devotioni, provida tamen intentione, ipsius teneritudini deferentes, ipsam ab oratione extrahebant, et gustum spiritualium deliciarum (quod moleste ferebat) interrumpere compellebant. Et cum ab ea inquirerent, quidnam vellet edere; ipsa copiam spiritualis refectionis quantum poterat occultabat; et modo illo suo jocoso, de pulchriori et meliori se velle edere dicebat. Intelligebat autem de spirituali refectione, qua quidem paulo ante pasta fuerat, sed minime saturata. Scriptum est enim: Qui edunt me adhuc esurient. Sed Sorores ejus intelligentes de cibo corporis sui, eidem refectionis hora de meliori cibo, quem habere poterant, apponebant: ipsa autem cibum corporalem fastidians, etsi non voce, tamen ipsa re; non talem fore cibum, quem desiderabat edere, demonstrabat, quem subpulchrioris et melioris nomine palliaverat. Pro pace tamen Sororum, et contra suum appetitum; modice degustans, tam parum exinde comedebat, ut Sorores quae hoc videbant firmiter assererent, humanam creaturam ex tam modico cibo nullatenus posse subsistere per naturam. Sed Christi Virgini, ad loca uberioris pascuae revertenti, tanta dabatur copia refectionis spiritualis, ut et corpus sustentaretur, et anima ejus sicut adipe et pinguedine repleretur.

11 Cum autem affectio, quam habebat Juliana, ad vivifici corporis et Sanguinis Christi Sacramentum, per singulos dies cresceret in immensum; non requiescente aliter spiritu ejus, nunquam e duobus facere cogebatur, aut Missae solenniis interesse, aut illo tempore ubi commodius poterat orationi incumbere: et primum quidem sibi erat in ferventi desiderio, reliquum in solatio. Tantum enim dulcedinis supernae haurire consueverat, cum Missae interesset Sacramento, ut summo affectu quotidie redire cuperet in id ipsum: sed quia Sororibus suis consuetudinis non erat Missam diebus singulis audire, ipsa sibi vim inferens, morem eis gerebat, ne quibusdam Sororibus esset indignationi, quibusdam admirationi. Si enim diebus singulis, contra consuetudinem illarum, interesse Missae attentaret; infirmiores quaeque de singulari prerogativa vel dominio quod praecipuis habere videretur, poterant indignari; perfectiores, per hujusmodi insuetam frequentiam, manifestato ipsius vehementi desiderio, poterant admirari: quae duo, scilicet indignationem vel offensionem Sororum suarum, vel sui ipsius admirationem seu ostentationem, in omni vita sua quantum potuit evitavit; in uno quidem consulens Sororum paci, in altero propriae humilitati. Faciebat autem quod poterat: et cum Missam audire non licebat sibi, illu tempore

D
AUCTORE
COEVO
EX MS

magnam in
oratione
dulcedinem
experitur
marine in
Missae.

E

Ecd. 24, 29

non afficitur
cibo corporali

17

optat quotidie
interesse
Sacrificio
Missae,

si licuisset
absque offen-
sione Sororum,

aut ostentatione suae;

aut cum eis
humiliter
agit.

hominum
peccata de-
flet:

eorumque
ream se dicit,
quod non
satis ea de-
ploret:

AUTORE
LOEVO
EX MS.

eo tempore in
oratorio
preces fundit

in Sacra
Communione
repletur dul-
cissimo suppo-
re :

post eam optat
integra septi-
mana in silen-
tio consistere,

et integra
mense abste-
nere a quo-
cumque cibo

communis cans;
semper ali-
quod celeste
secretum
percepit :

Lib. 21, 16

tempore orationi, ubi melius poterat, incumbebat. Quod perpendens Sapientia nutrix ejus, eidem descendit pio affectu, et ex parte devotioni illius providit : nam in dicta Boveria oratorium ipsi fieri procuravi. Opportunitate igitur loci secretioris accepta, Juliana tempore Missæ oratorium introibat, et altaris Sacramento, quia corpore non poterat, mente intererat, partesni utique digniori. Insistebat autem orationi tanto devotius quanto secretius, et corporalem absentiam, mentis præsentia solabatur. Meritorum autem et miserator Dominus ancillæ suæ desiderium et præparationem cordis ejus clementi oculo considerabat, et ipsam eo tempore infusione suæ gratiæ copiosius perfundebat.

12 Cum autem unici dilecti sui et electi, non modo ex millibus, sed ex omnibus qui in cælo sunt et in terra, sacrosanctum corpus Christi percipiebat; tunc tanto tamque abundanti rore gratiæ et devotionis adipe replebatur, ut ad instar ceræ ad ignem appositæ anima ipsius liquesceret, et intra semetipsam spiritus suus deficeret. Tunc enim gustabat et videbat quoniam suavis est Dominus, acceptis utique munneribus gratiæ amplioris. Sentiebat siquidem in edulio sacri Corporis omne delectamentum et omnem saporem suavitatis. Nam quod populo Israelitico, de manna plente de cælo, contigit in figura; hoc Julianæ, dum panem vivum qui de cælo descendit sumeret, cujus umbra manna gerebat, contingebat in re ipsa : nisi quod panis iste multo amplius dulces ac saporosum sapiebat in corde Julianæ, spiritualis et suavis; quam manna olim saperet in ore populi, carnalis et duræ cervicis. Post perceptionem autem Corporis Christi Virgo nostra, saltem per septimanam volebat in silentio permanere; nimis agre ferens his diebus, nisi pro magna et urgente necessitate vel utilitate, accessus quarumlibet personarum. Non tamen aestimes quod per hujusmodi temporis spatium, ad agendum festum illi quem perceperat, sibi sufficere videretur; cum ipsa Sororibus sibi victualia ministrantibus sæpius dixerit, quatenus per unum mensem sibi nullum cibum corporalem penitus ministrarent, imo nec ipsæ ad eam accederent, et ab accessu quarumlibet aliarum personarum adventantium defensarent. Tantam siquidem fortitudinem esse in illius sacri panis edulio sentiebat, ut per tantum temporis in fortitudine cibi istius etiam corporaliter se posse subsistere non timeret; probatumque de facili id fuisset, si non defuisset ex parte Sororum sibi ministrantium quæ probaret. Verum quoniam Julianæ tam longa quies et tam diuturnum silentium non dabatur, sienti cupiebat, iterum tamen tota absorpta in spiritu, illi soli, quem perceperat et amabat, sponsa sponso vacabat; et in abundantia caritatis intimæ et fervoris plenitudine, miro et ineffabili modo, eidem per unionem spiritus adharebat; atque in divinum mutata affectum, non poterat sentire aut sapere præter Deum. Et ut brevibus agnoscas, quam singulari prerogativa gratiæ suæ visitavit ancillam suam Christus, in perceptione Corporis et Sanguinis sui; istud non aestimo refutandum, quod per plures annos ante obitum suum, quotiens corpus Christi recipiebat (quod præ immenso amore sæpius facere desiderio magno desiderabat) Christus eidem aliquod novum secretum, de suis arcanis celestibus, revelabat. Quæ tamen secreta, tam indiscreta (si dici fas est) humilitate recondit; ut recte cum Propheta clamitare posse videretur, Secretum meum mihi, secretum meum mihi. Quæ etiam secreta non modo ab extraneis abscondebant, sed nec familiaribus et sibi carissimis aliqua de illis, nisi rarissime, revelabat; vel nisi spiritu ebria, omnino reticere non poterat. In tantum ab annis teneris profundæ humilitatis extitit emulatrix, ut quicquid sanctitatis opinionem

sibi conferre poterat, si diceret, silentio tegeret, ne quis supra id quod ipsa se aestimaverat, aestimaret. Despicabatur autem se interiorius, nihil se reputans in cubiculo cordis; nec alterius pretii quam ipsa statuerat, volebat se aliquibus exterius reputari.

13 Sed ecce, eum esset Rex in accubitu suo, nardus ancillæ suæ dedit odorem suum. Quam gratum namque et quam acceptum suavitatis odorem nardus humilitatis Julianæ dederit Regi Christo in accubitu suo, id est in sinu Patris cubanti; in hoc cognoscere poteris evidentissime, quod ipse utique excelsus Dominus, qui humilia respicit, et alta a longe cognoscit, quadam singulari gratia suam ipsius voluntatem ancillæ suæ dignatus est præ cunctis mortalibus revelare. Ad inchoandum siquidem speciale festum, de sacratissimi Corporis et Sanguinis ipsius Sacramento, quod ipsa Dei virtus et Dei sapientia Jesus Christus adhuc fieri volebat in terris, non multos nobiles et potentes hujus mundi, secularis potentiæ vel ecclesiasticæ dignitatis, statuit eligendos; sed ipse, qui infirma mundi elegit, ut fortia quæque confundat, humilem Julianam, signo sibi præostenso et significatione divinitus revelata, ad hoc agendum mirabiliter prælegit. Quæ cum hujusmodi rem, tam arduam et excelsam, imponi cuiquam alteri personæ, cujus auctoritate posset ipsa res elferri velociter in sublime, instantissime in conspectu Domini precaretur; responsum accepit, oportere hoc per ipsam omni modo inchoari, et etiam deinceps per personas humiles promoveri. Sed quoniam modo hoc actum fuerit et ostensum, alias Domino concedente, latius enarrandum est. Hæc autem per anticipationem diximus, quia in quibusdam præcedentibus capitulis de vivifico Corporis et Sanguinis Christi Sacramento, ad quod Christi virgo mirabiliter afficiebatur, fecimus mentionem; et ut manifestius legentibus innotescat, quam speciali dilectionis suæ munere ipsam Christus voluit illustrare.

CAPUT III.

Labores corporis et mentis a Juliana assumpti: jejunia et vigiliæ.

Sed quæ carnis fortitudo in conspectu talium affectionum, diutius subsisteret? Si enim secundum sententiam Sapientis, frequens meditatio est carnis afflictio; quomodo frequentissimæ meditationi addita multa et frequens affectio, non est carnis destructio seu mortificatio, et virium enervatio. Quid autem, si, post juges meditationes et affectiones, augeatur multa corporalis exercitatio? Hæc autem duo exercitia, corporis videlicet et spiritus, Juliana ferventi animo, quandiu potuit, tenuit; miro modo in una persona se Martham et Mariam exhibens. Ab adolescentia siquidem sua, omni petenti se tribuens et Martham exhibens, sese laboribus exponebat; post obedientie autem atque pietatis opera, sibi intendens et soli Deo vacans, se Mariam nihilominus demonstrabat. Sed numquid solum unum de dictis duobus non erat satis valdum, corpus debilitare ac dejicere virgineum? Nec enim fortitudo lipidum fortitudo Julianæ, nec caro sua tenea erat. Unde non fuit mirum, si tenerum corpus, gemino obsessum impugnatore, cito expugnatum est, foris laboribus dominantibus, intus affectionibus prævalescentibus: Cecidit igitur Juliana, adhuc in ætate juventutis constituta, in multam corporis debilitatem: quam et habuit omnibus diebus, quibus vixit; et hæc fuit occasio, qua compulsa est labores emittere corporales. Quod si de nimietate, Christi Virgo eredatur excessisse; habet certe excessus hujusmodi apud pias mentes reverentiam suam. Quid enim si plenitudinem virtutum, quam habebat a gratia, labore teneri corporis studuit

D
sed præ hu-
militate oc-
cultæ :

a Deo eligitur
ad festum
venerabilis
Sacramenti
promoven-
dum.

E

lib. 2, num. 5

Eccle. 12, 12

F

Debitatem
corporis con-
trahit assi-
duis laboribus,

A studoit cumulare? Nec de nimietate, sed fervore, exemplum posteris dereliquit; nec ipsa, quæ spiritu coeperat, carne aliquando consummavit: sed dum caro defecit, invaluit spiritus; et dum aruit actus, viruit affectus. Juliana si spiritu valens erat in carne debili et infirma, ut recte cum Apostolo dicere potuisset, Quando infirmor, tunc fortis sum et potens. Videsne quod infirmitas corporis spiritui vires adaugeat, et subministret vigorem? contrario noveris, fortitudinem carnis debilitatem spiritus operari. Si intus vel foris me debilitari oporteat, utinam sic carne deficiam, ut spiritu invaleam: nam habere perfectam fortitudinem utriusque, id difficillimum: hæc enim sibi adinvicem adversantur; et plerumque, dum unum deiecitur, aliud elevatur. Nec ista diximus, quod summopere Julianam oporteat excusari de nimietate: quoniam ad eam quam incurrit debilitatem, non tam exercitiis corporalibus quam mentis affectionibus et amoris tractibus credimus devenisse. Quod si et in his eam reprehendere volueris, in tua reprehensione culpæ Dominum forsitan convinceris, cui ipsa dicere cum Propheta poterat: Seduxisti me Domine, et seducta sum; fortior me fuisti, et invaluisti. Quid enim si placuit Deo ipsam omnino ab actibus forinsecis sequestrare; ut sic eam, satis interioribus deditam, sibi arctius astringeret? Nolebat fortassis Christus in ancilla sua, exercitatione corporis, quæ ad modicum valet, exercitationes spiritus interrumpi: volens vacare totaliter eam sibi. Ceterum spiritus est Deus, et quos specialibus sibi vult astringere, efficit spirituales. Tam spiritalem autem Juliana, omni infirmitatis et debilitatis suæ tempore, duxit vitam; ut non solum spiritus ejus, sed et corpus ipsius quodammodo spiritualiter vivere videretur. Quis enim credere posset, quod ipsa Sororum jejunia observare potuisset, in corpore imbecilli et pene inutili? Ipsa autem non illarum tantum jejunia custodivit, sed in jejuniis et vigiliis semper præ omnibus abundavit.

15 Ut autem interim taceam illa jejunia, quæ Juliana sine exemplo Sororum ab adolescentia protelavit, hoc tacendum non arbitror, quod ante suum obitum, per triginta annos et amplius, omni tempore continuum jejunium celebravit. Tempus autem refectionis suæ vespera erat: tam modicum vero, imo tam nihilum semper erat, quod refectionis hora sumebat; ut quæcumque personæ hoc noverant, firmissime credere possent, domicilium corporis ejus, pro defectu vel tenuitate sustentamenti corporis, velocissime ruiturum; si non pariter agnovissent in ipsa sanctum Spiritum habitare, corpusque ejus simul cum anima invisibili potentia sustentare. Nonnullæ tamen personæ, quæ vel ex parte cognoverant gratiam a Domino sibi datam, regre nimis ferebant ipsius tam diuturnum nec interpolatum jejunium; cum ipsam ad eas familiaritatis gratia divertere contingebat. Hoc etiam illas non modicum molestabat, quod hora refectionis non comedere, sed solum gustare sibi apposita videretur. Et cum sæpius ab illis personis, ad quas venerat, rogaretur, ut cum eis his in die comederet; illa hoc se facere non posse respondebat. Illis autem importune instantibus, passa est tandem aliquando pro secunda refectione cibum sibi ex caritatis officio ministrari, ne quasi ex quadam mentis pertinacia crederetur negando precantium resistere voluntati. Quæ cum cibum sibi præparatum ori suo imposuisset, dentibus tereret, linguæ ministerio huc illucque per palatum versaret, non potuit ex eo quidquam vel modicum deglutire. Et sic vel sero, personæ quæ eam ad hoc coegerant, crediderunt verbis ejus, quod non posset consuetum jejunium violare. Et, ut ego arbitror, aut consuetudo sibi versa fuerat in natu-

ram, aut Spiritus sanctus hoc fieri volebat, ne illa quam repleverat, non tam ex seipso, quam communi usu naturæ vivere putaretur. Cum autem a præfatis personis, de modicitate cibi suæ solius refectionis, querimonia moveretur, et crederetur quod cibos accuratius præparatos in majori vel deberet vel posset sumere quantitate; appositus est ei quandoque pulcherrimus assus, a speciebus accuratissime præparatus. Quæ de cute modicum quid decerpserit et comedit, de reliquo non gustavit. Oblatæ sunt eidem et simplices species, ut his saltem refici debuisset: ipsa autem, pro pace et caritate offerentium, illas dentibus comminuens nec deglutire prævalens, clandestine ab ore suo eas rejiciebat, et sub apposita sibi mappula recondebat. Quæ remota inveniebantur ipsæ species, solum dentibus comminutæ, in ea quæ appositæ fuerant quantitate. Sed quid dicam, quod ipsa aliquando familiarem sibi personam veniens visitare, circum suum secum attulit? Attulit siquidem secum nescio quot pisa, quæ uni pullo columbarum ad unicam refectionem non debere sufficere judicares: quæ in aqua decocta, hora refectionis ejus prout rogaverat, sunt allatæ: hæc sibi in sancto convivio fuerunt epulæ, hæc fuerunt deliciae. Ceterum si plurima horum similia, quæ a fide dignis comperta sunt et relata, in presentiarum narrarem; quibusdam, ni fallor, incredibilia viderentur. Hoc ipsum autem ut potuisset sumere quod sumebat, apud Deum precibus impetravit. Cum enim non solum non trahe-retur appetitus aliqua voluptate, sed sola cibi memoria existeret saturata; sæpius rogavit Dominum, ut saltem aliquantulum cibi posset sumere, ne in admiratione cunctis gentibus verteretur, si sine cibo corporali vivere diceretur. Unde hoc tantillum quod sumebat, non tam conferebat sibi corporis sustentationem, quam humanæ naturæ quamdam communionem; quæ videlicet dici poterat uti cibo corporali, licet minimum modico et exili. Solebat etiam fidelibus suis dicere, quod comedere, bibere, et loqui, præ cunctis rebus in se sibi erant oneri, in quibus humanam mortalitatem novimus amplius delectari. Victum autem ipsius tenuissimum, et prope nullum, comitabatur similis somnus tenuissimus, et prope nullus, qui nulli alteri nisi sibi quantolamecumque refectionem tribuere posset. In festivitatis autem Sanctorum totas noctes, vel fere totas, ducebat in-somnes; tunc etenim consuetum vigiliarum pensum devotio cumolabat. Vigiliæ ejus studiis spiritualibus erant plene, sanctisque meditationibus, affectionibus, orationibus et contemplationibus. Si autem tandem aliquando paululum pausatúra, caput super auriculare reclinasset; malignus spiritus de sub capite ejus illud trahebat, vel lectum ipsius crebris motibus concutiebat: tum enim ad ipsam, veluti opportunitate accepta, aliquam molestiam illaturus, accedere tutius præsumebat; cum illa pausatúra, ab oratione spiritum relaxabat. Juliana vero leviter evigilans, orationis arma sibi familiaria resumebat, quibus hostem suum potentissime repellebat. Sciendum namque, quod ipse malignus, felicibus studiis Julianæ invidens, a juventute illius visibiliter et sensibiliter eam conturbare conatus est, multitudine multisque modis ipsam acriter insectando; donec conatus suos frustrari, et nihil omnino sic se proficere considerans; per ministros suos odia et persecutiones adversus Christi Virginem concitavit, invisibiliter et nequissime saviendo: de quibus persecutionibus dicendum alias erit nobis, interim alia persequamur.

ANNOTATA.

a Aromata species vocari præcipuarum in Europa linguarum

2 Cor 12, 10

et mentis
affectionibus;

Jer. 20, 7

non solum
servat jejunia
Sororum,

sed 38 annis
jejunans usque
ad vesperam,

longa
consuetudine
addidit
prandere,

nequæ vesci
delicatis cibis;

paucis piscis
in aqua
decoctis
contenta.

molestiam
astimat
cibum capere

sæpe totas
noctes vigilat
in oratione

p
paulum
dormiens a
de ore
veratur:

A *linguarum usus fecit : ita B Ordoricus de Portu-Naonis in sua peregrinatione relata 14 Janu. num. 11 habet in Javaniusulam nasci noces musquatas et multis species pretiosas, et S. Francisca Romana dicitur a Matiotto in Vita V Martii num. 10, abstinuisse a saccharo, melle, speciebus, et a rebus eisdem conditis.*

AVCTORE
CORYO
XX MS.

CAPUT IV.

Ecimia devotio, erga Sanctos, Deiparam Virginem, Christum incarnatum, atque erga SS. Trinitatem.

Devota erga
Sanctos,

maxime
Deiparam,

B *Venerabatur Juliana multa devotione Sanctos Dei, veluti amicos sui sponsi et cives supernæ Hierusalem, utpote et ipsa quandoque illorum coetibus aggreganda: in quorum festivitibus de ipsorum felicitate per internam dulcedinem non modicam prægustabat, licet adhuc in regione dissimilitudinis constituta. Excellentiori autem affectu et veneratione ampliori Mariam Virginem diligebat, sicut Dei Matrem, sponsi parentem, dilecti sui unici genitricem. In Annuntiatione vero Dominica, annum, ut ita dixerim, affectionum inchoabat; et omnem dispensationem, quam Christus gessit in carne et sancta recolit Ecclesia, quibusdam devotis et affectionis passibus sequens, miro modo ipsius anni circumlunum pertransibat. Et quidem, secundum congruentiam temporum et solennitatum, ut verbi gratia, Nativitatis, Circumcisionis, Passionis, Resurrectionisque Christi; et Ascensionis aliarumque festivitatum, sicut beatæ Virginis multorumque Sanctorum, quas suis in locis distinctas singulis annis mater Ecclesia veneratur, Juliana flectebatur, modoque ineffabili, non solum nobis, qui quod sentiebat non sentimus; sed etiam ipsi quæ sentiebat, inenarrabili, ad solennitates singulas afficiebatur. Et primo adveniente Dominica Annuntiatione, multum gaudii et solatii sentiebat in illa allocutione, quam habuit Angelus ad Mariam; et verecundæ Virginis, sed sapientis, responsione. Sicut autem Christus in consideratione Sacramenti Corporis et Sanguinis sui, illam per cognitionem et amorem mirabiliter afficiebat: sic Virgo Maria, Incarnationem dominicam contemplantem, amoris igne et intelligentiæ lumine dignantissime perlustrabat. De salutatione autem ipsius beatæ Virginis, quam frequentissime in ore habebat, dicere solebat suis familiaribus et amicis, quod multum placebat gloriæ Virgini, cum salutationi suæ addebatur sui consensus responsio, videlicet, Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Unde personas, de quibus confidebat, affectuosius hortabatur, ut sicut ipsa hoc dicebat, ipsæ dicerent, et sic dicendum docerent; et hoc non mediocriter placere beatæ Virgini nuntiarent. Dicebat illud additum, esse consummationem ad beatæ Virginis salutationem; quia tunc perfecte in ea celebratum fuit incarnationis mysterium, cum ipsa respondendo. Ecce ancilla Domini etc. suum præbuit assensum. Quis autem dubitare debeat utrum tantumdem, imo multo amplius, delectet beatam Virginem audire dicentes, Ecce ancilla Domini; renovantes eidem gaudium perfectæ in ipsa Christi incarnationis: quam replicantes ipsi gaudium Angelicæ salutationis? Inestimabili etiam sapore maternæ dulcedinis interiorum illius hominem demulcebat, cum canticum suum in præsentia Elizabeth editum, videlicet, Magnificat anima mea Dominum ipsa Juliana recolebat. Sed jam super hoc ipsius testimonium proferamus: ætatem siquidem et auctoritatem spiritus vehementis habuit, cum hujusmodi protulit testimonium.*

afficitur
mysterio
Incarnationis

et assensui
Virginis ad
eum præbito

16 Cum Juliana tempore quodam, ante suum

obitum, apud a Salesynne, abbatiam monialium Cisterciensis Ordinis, moraretur; quadam vice cum venerabili Abbatissa ejusdem loci super dulcedine hujus Cantici conferebat. Et cum ipsa Abbatissa instaret, ut illa eam quam super hoc sentiebat mellifluam dulcedinem, aliquatenus eructaret; Juliana repente veluti inebriata, non tamen vino sed spiritu, nisi quod spiritus vinum est inebrians quam præclarum; ipsa, inquam, sermones suos minus hac vice in judicio disponens, (quod tamen semper fecere consueverat, fræna oris sui sancto Spiritu relaxante, in hæc verba prorupit: Parum est Dominum, quod sentio; sed pro tanto auro, quod capere posset in qua nunc degimus abbatia, nollem, prout mihi donatum est a Virgine Maria, super ipsius Cantico, quod sapio non sapere, quod sentio non sentire. Quod audiens Abbatissa non mirum si mirata est. Verum cum Christi famula Juliana postmodum, ea quæ veluti in excessu mentis dixerat, pectore retractaret; cœpit eam pœnitere, quod verbum notabile protulisset. Unde sequenti die, cum ei loquendi cum dicta Abbatissa data esset copia; de verbo hesternæ die prolato suppliciter veniam precabatur; obsecrans ne ipsam super hoc, quod incaute dixerat, accusaret. In honorem autem novem mensium, quibus virgo singularis salutis nostræ auctorem, unigenitum Dei filium, suo gestavit in utero, Canticum memoratum novies diebus singulis dicere consueverat. Personas et sibi familiares et dilectas admonerat, ut cum aliis orationibus ipsarum, toties illud diebus singulis recitarent. Dicebat enim videri sibi impossibile, ut quævis persona in statu gratiæ constituta, adequacumque postulatione sua, ad salutem animæ pertinente, non exaudiretur intercessionem Virginis gloriosæ; quæ gaudium ipsius, quod tunc habuit, cum in voce exultationis protulit. Magnificat anima mea Dominum et quæ sequuntur, eidem Virgini quotidie tot vicibus renovaret, quot mensibus Dei filium suo portavit in utero tam felici. Obsecrabatque affectuosissime Juliana, ut id ubique, et præcipue in conventibus monialium et begginarum, disseminaretur; proculdubio profectum taliter dicentium non ignorans, et omnium spiritale commodum concupiscens.

a

ejusque
Cantico,
Magnificat,

quod novies
de die recitat
et alius
commentat.
E

18 Quanto devotionis amore Juliana solennitates anni præcipuas recolebat, quanta suavitate dulcedinis intimæ, Virginis gloriosæ aliorumque Sanctorum et Sanctarum festivitates agebat, non est nostræ exilitatis et inopiæ declarare. Quis enim, ut de ceteris interim sileam, verbis sufficiat enarrare, quanta spiritus jucunditate, et quam ferventis amoris brachiis suscipiebat Christum, parvulum recens natum in solennitate Natalis ejus? Quis digne exprimere, ne dicam pensare valeat, quanto devotionis adipe holocausta meditationum et orationum ejus impingnabantur, in consideratione Christi aut nascentis, aut lactentis, aut in Circumcisione sanguinem suum meracissimum effundentis? Quis etiam illius vim doloris et illos compassionis affectus, quos ad memoriam passionis Christi Juliana habebat, posset sermonibus explicare? In explicandis affectibus, quos ad singula prædictorum et horum similium ipsa habebat, et ingenium succumberet Origenis, et aresceret torrens eloquentiæ Ciceronis. Ad omnem siquidem dispensationem, quam illa singularis majestas exhibuit in carne, affectuosissima erat: quam sæpius a primævis annis meditando et recolendo, carli suo arctius impresserat. Cum autem ejusmodi aliquid sancta Ecclesia congruo tempore recolebat, Juliana se tempori per omnia conformabat. Unde eo tempore quo in Ecclesia canitur de Christi passione, tanta afficiebatur compassione, ut vix sese caperet prædolore? quæ dum divinis intererat, in lacrymis tota erat

miram
consolationem
afficitur in
festivitatibus
Sanctorum,
E

maxime
Christi
Doloris,

ejusque
passiones;

hanc prosequitur
lucerna,
et clamoribus

A erat; ita ut ab ejus oculis profluentibus lacrymarum imbris, de toreulari Crucis expressis, locum templi in quo sedebat abundantius humectaret. Et cum audiebat incipi hymnum, Vexilla regis prodeunt; passione Christi sibi subito renovata, magnos interdum clamores emittebat, ipsamque deduci extra ecclesiam velocissime oportebat. Liquescebat siquidem ad hujus memoriam passionis, nec se poterat continere, quin vel ad modicum per clamores hujusmodi respiraret: qui tamen non nutu animi ipsius prodibant, sed affectuosi cordis ejus subitis motibus erumpebant. Multotiens etiam optasse dicitur, in conspectu omnium viventium pro Christo perpeti mortem crucis; ut sic saltem aliquantulam rependere vicem posset illius, quam Christus in cruce moriens exhibuerat, caritatis. Sed quoniam mortem crucis assequi non poterat corpore, ut optabat; sapius in spiritu in eandem, in qua Christus passus est, crucem, sese incredibili fervore dilectionis extendebat. Quo in statu videbatur eidem, quod si in eo quod sibi per spiritum monstratum erat datumque sentire, per amorem passionis Christi, spiritum suum permetteret progredi quantum vellet; progressu regressus ad humana de cetero non pateret. A

B juventute etenim sua, in suis sanctis et creberrimis meditationibus, pio mentis oculo aspiciebat Regem Salomonem in diademate, quo coronavit eum mater sua: Adspiciebat ligatum, flagellatum, consputum, opprobriis lacessitum, clavis confixum. Aspiciebat illum serpentem æneum, in hujus exilii deserto super crucis stipitem exaltatum, myrrha potatum, latus lancea perforatum. Hæc patientis et morientis Christi insignia cordi Julianæ semper fuere præsentia. Et vide num digne canere potuerit illud Cantici Canticorum, Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur. Et revera digne: ex omnibus enim dilecti anxietatibus et amaritudinibus quæ per myrrham designantur, veluti ex ramusculis myrrhæ odoriferæ, sibi fasciculum colligaverat, collectumque inter ubera sua collocaverat; amara il a salutifera, quæ in salutem mundi Salvator noster dignatus est pati, in principali sui pectoris parte reponendo; patientisque et morientis Christi memorialia memoriæ suæ arctius commendando: quorum memoria tam carneum ac tenerum cor sibi met confecerat, ut multo tempore nec aliquam personam audire loquentem, nec ipsa loqui de Christi passione poterat, quin præ nimia compassione ad dolorem cordis incredibilem ipsa moveretur. Sicut autem personæ protestatæ sunt, quæ Julianam plenius cognoverunt, tria fuerunt quæ a juventute ejus vires sui corporis exhausserunt: unum labor ingens, quem ad Boveriam habuit, exercitii corporis, aliud, frequens memoria Dominicæ passionis; reliquum, ad Creatorem suum vehementer intensi affectus amoris.

19 In solennitate autem Ascensionis Domini, Juliana interdum se domibus inclusam non poterat sustinere; sed tam deduci seu deferri sub dio, ubi cælum conspiceret, oportebat. Visum autem erat ei, quod videret Christum, in humanitatis nostræ forma sicut olim intuentibus discipulis ascenderat, virtute sublatum propria, colorum ardua penetrare: in quo suo beato intuitu dicebatur mirabiliter delectari. Unde cum in die solennitatis memoratæ, ad quamdam sibi dilectam personam visitandi gratia divertisset, sic repleta et referta gratia fuit: ut plenitudinem ejus angusto corpore capere non valente, illa ad quam Juliana venerat plurimum timeret, ne disrupto corporis vasculo, sua visitatrix per medium scinderetur. Illa autem quæ sic affectu præsto erat (mirabile dictu) vocem Julianæ audiebat, quam sine oris apertione, sed solo pectore proferebat. Pro

Aprilis T. I

captanda vero aliquantula evaporatione ardoris, quem intra se patiebatur, ut vocem inclusam emitteret admonuit, neminem hanc asserens auditurum. At illa exclamavit et dixit: Recessit Dominus meus. Nonne tibi videtur dixisse? Ascendit Deus in jubilatione. Sic autem veluti Ascensionis peracto officio, cum ad se foret reversa, sic sibi erat per quamdam morositatē gravitatem, ac si sola fuisset et orphana derelicta. Sed postmodum in Altaris Sacramento consolationem plurimam resumebat, nec non et in hoc verbo solatii, quod discipulis suis et cunctis pariter fidelibus dereliquit, Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi.

20 Solet quædam vitæ venerabilis persona referre, quod cum Juliana aliquando ad eam familiaritatis gratia venisset; cepit cum alia persona, nescio quam Horam diei persolvere. Quæ cum de hymno ipsi Horæ deputato, Præsta Pater per Filium, præsta per alium Spiritum, usque huc dixisset; fixis oculis in cælum, ulterius quidquam dicere non potuit; sed defecit ad intuitum Trinitatis: raptaque per mentis excessum ad sublimia contemplanda; ad ineffabilem arcanorum illius supernæ civitatis, quam fluminis impetus lætificat, notitiam est admissa: quod etiam sibi præ excellenti mentis puritate et corporis sanctitate sæpissime contingebat. In quo suo beato excessu, statum, felicitatem, et gloriam illius supernæ Hierusalem contemplabatur, et de beatitudine jucunditatis et exultationis eorum, qui epulantur in conspectu Dei et delectantur in lætitia, interiori haustu non modicum prægustabat: quæ domus illius non manu factæ diversoria et mansiones (quæ multæ et diversæ sunt quorumcumque diversitate meritorum) perambulans, perveniebat ad illam summam Divinitatem, quam diligebat anima sua. Contemplabatur igitur mundi cordis oculis Trinitatem in Unitate, et Unitatem in Trinitate: Trinitatem in Personarum proprietate, Unitatem in simplici substantia, essentia, natura. Intuebatur, et in suo intuitu mirabatur, quomodo illa Deitas in Personis non abnuat divisionem, quæ in sua simplicissima substantia, essentia, natura, nulla recipit sectionem. Videbat quomodo illa summa Deitas, incarnatione unigeniti Patris, tota descendit in terris: et nihilominus tota remansit in cælis. Videbat beatos Spiritus, nec non et Sanctorum animas, quomodo erant in seipsis, quomodo in Deo, et quomodo Deus erat in illis. Videbat quomodo Christus singulis se suarentibus in salutem, se totum, integrum, et perfectum exhibet in cibum; quem nihilominus in semetipso remanere videbat integrum et perfectum. Hæc et multa alia de excellentia Divinitatis et gloria Sanctorum in suo beato excessu contemplabatur; horumque plurima tam pura et defæcata intelligentia comprehendebat, ut mera cognitionis future veritatis, vel ex parte, ipsi contemplanti partes suas agere videretur. De omnibus autem quæ ad Catholicam fidem pertinent articulis, illo docente qui docet hominem scientiam, ita ad plenum fuerat edocta; ut non esset quod super his doctores deberet consulere vel Scripturas. Tam inconvulsibile siquidem orthodoxæ fidei, unctione magistra, sumpserat firmamentum; ut aliquando diceret, quidquid contingere posset; id est, injectis etiam coram se quarumlibet hæresium decipulis, se nunquam posse ab ipsis fidei rectitudine deviare. Nec tangebatur ipsam illa Sapientis sententia, Scrutatores majestatis opprimentur a gloria: ubi reor accipi irruptores, non qui rapiuntur in eam, sed qui irruunt. Ipsa vero ad majestatis arcana perscrutanda non irrumpebat propria temeritate, sed ad ipsa rapiebatur et admittebatur filii Dei dignatione. Unde non opprimebatur a

57 gloria

AUCTORE
L. O. EVO
EX MS.

contemplatur
subinde
mysterium SS.
Trinitatis

Incarnationis
gloriæ
Sanctorum,

F
et sacrosanctæ
Eucharistiæ.

in recta pñe
firmiter
radicata.

Prov. 25, 27

optat in cruce
mori;

memoriale
Christi
patientis cor
impressum
habet.

Christum
ascendentem
in ejus festo
contemplans,
errundat
gaudio,

et pectore,
quasi ore
clauso
loquitur.

A gloria, sed imprimebatur in ipsa, ad quam Christo duce fuerat admissa, ut gloriaretur et delectaretur in vera gloria. Ceterum cum ab hoc felici statu ad seipsam foret relapsa, plerumque sibi quidam supernæ claritatis radius, ipsius intellectum illuminans, emanabat; ut non minus clare ioinusve lucide multa bona spiritualia cognosceret pura mentis intelligentia, quam nos visu corporalia cognoscimus.

ANNOTATA.

a Salesina, aut Salsinia ad Sabim in Comitatu Namurcensi Abbatia, quam Molinensi Abbati, in eodem Comitatu ad Mosam, peculiariter parere, tradit Miræus in Chronico Cisterciensi: hujus ædes sacra dicitur ab Innocentio II Papæ anno 1130 dedicata. De ea Abbatia late infra agitur.

CAPUT V.

Spiritu prophetico res varias indicat Juliana; potissimum Evæ Virgini reclusæ.

B Inter alia charismatum dona, quæ Juliana de thesauris sponsi sui Christi perceperat spiritus prophetiæ non mediocriter refulgebat. Sed ad notitiam prophetiæ forsitan, non ad insipientiam, lectoribus aliqua dicere vel breviter operæ pretium testimamus. Secundum etymologiam nominis dicitur prophetia, quia prædicat futura, et secundum hoc tantummodo temporis est futuri: verum, sicut evidenter probat B. Gregorius in expositione Ezechielis Prophetæ, in prima videlicet homilia, præteritum, præsens et futurum tempus continet prophetia. Ut igitur expositio hujus nominis prophetia, tribus his temporibus valeat convenire; recte dicitur prophetia, non quia prædicat futura, sed quia prodit occulta. Prophetia ergo futuri temporis est, cum res quælibet prædicuntur, quæ tantum in futuro tempore occultantur. Prophetia præteriti temporis est, cum ea quæ facta sunt, quæ prophetantis subjecta oculis non fuerunt, nemine atiam referente, cognita referuntur. Est et prophetia temporis præsentis, cum manifesta fuerint abscondita cordis: sicut enim res quælibet absconditur in futuro tempore, sic cogitatio et affectus in latenti corde. Alio modo præsentis temporis est prophetia, cum res non per animum sed per locum tegitur, et tamen per spiritum denudatur; ut ibi sit prophetantis animus, ubi per præsentiam non est corpus. Hæc omnia sacre Scripturæ testimoniis possent de facili comprobari; sed ne nimiam digressionem a materia faciamus, probationes hujusmodi præterimus. Hæc autem ideo diximus, ut in subsequentibus capitulis lectoribus pateat manifeste, quomodo Juliana in omni genere claruit prophetiæ. Multa siquidem, priusquam evenirent, ventura prophetico spiritu prædixit: multa etiam, quæ jam evenierant, quæ nec viderat, nec referre audierat per eundem spiritum revelavit: nonnulla in momento, quo in remotis locis fiebant, fieri nuntiavit: status multarum personarum spiritu cognovit: secreta insuper cordium se cognoscere manifesto indicio declaravit. Sed jam, quæ ad horum claram probationem poterunt sufficere, pauca de pluribus proponimus enarrare. Lectores autem admonitos esse volumus, ut per semetipsos tempora discant attendere prophetiæ: non enim, in singulis capitulis, quæ aliqua per prophetiam dicta continebunt, tempora ipsius prophetiæ intendimus iterare. Hoc etiam noverint, quod omnia capitula quæ prophetiam continent, ad invicem minime connectuntur; sed alia aliud continentia sæpius inseruntur: si enim ipsa ad invicem conjungere vellemus, imprimis forsitan quæ dicenda sunt,

in postremis ordine præpostero diceremus. His ita prælibatis, quæ narranda sunt, veritate prævia prosequemur.

22 Venerat aliquando Christi famula Juliana ad laudabilis Vitæ Evam, reclusam S. Martini Leodii in monte: erant siquidem ad invicem familiarissimæ, utpote inter se colligatæ indissolubili vinculo caritatis. Prædicta siquidem a Eva, in ætate floridæ juventutis constituta, Christo inspirante tacta est amore reclusorii; sed nihilominus ut est humanæ fragilitatis, territa est sublimitate propositi: quo cognito Juliana, inanem timorem ab illius pectore verbis potentibus effugavit, et ad consummandum propositum exhortationibus ipsam efficaciter animavit: jam enim ioutua in Christo dilectio inter ipsas habebat exordium, quæ et postmodum crescente utriusque relatione indeficiens reperit incrementum. Ingressa est igitur angustias reclusorii Eva, ut Evam suam, id est, carnem suam spiritui liberius subjugarer, fructusque spiritualium bonorum sibi licentius ampliaret: ingressa, inquam, hoc pacto interveniente, fuit, ut dilecta exhortatrix sua, ad minus semel in anno, ipsam deberet visitare. Venerat itaque ut præmissum est, aliquando Juliana ad prædictam Reclusam, reclusorium noviter ingressam: in cujus solatio cum incubuisse orationi, sicut ei moris erat in omni loco orare frequentius; sensit per spiritum Corpus Domini in ecclesia B. Martini, post Missarum solennia, minime remansisse. Completa vero oratione, descendit de solario, vultuque subtristi sic ait ad Reclusam! Corpus Domini, Reclusa, post Missam in hac ecclesia non servatur: quod tamen in aliis ecclesiis fieri consuevit. Sic autem fuerat; nescio an ex oblivione vel consuetudine hoc acciderat. Eadem Christi virgo Juliana, cum alio tempore ad dictam Reclusam redisset et orationem fudisset, cognovit per spiritum Corpus Domini in præfata ecclesia, ante et post Missæ solennia, reservari. Quæ internum animi gaudium prædens, facie serenata sic ait Reclusæ: Revera, Reclusa, solito nunc opulentior est vestra ecclesia, quoniam Corpore Christi, quod in ipsa ante Missam et post continuo remanet, est ditata. Cognovit autem ipsa Reclusa fideli inquisitione, dilectam sibi Julianam, de Corpore Christi semel et iterum, non nisi prophetico spiritu verissima nuntiasset.

23 Cum vero alio tempore ad eundem locum advenisset, ab ipsa Reclusa cum omni devotioni hilaritate suscepta est. Juliana vero semper cogitans quæ Dei erant, aut orationi incumbere aut divinis laudibus insistebat, seu etiam cum ipsa Reclusa de salutaribus et spiritualibus colloquiis conferebat. Inter loquendum autem cœpit aliquando ab ipsa Reclusa postulare, ut sibi vellet cordis sui abscondita, revelare. Illa vero novitate petitionis hujusmodi stupefacta, sicut est humanæ verecundiæ, super hoc cœpit aliquatenus hæsitare. At Christi famula Juliana, quid est, inquit, o Reclusa, putas te mihi celare abscondita cordis tui? Scio, inquit, scio tam bene tuum per omnia cogitatum, ac si in palma mea (ducebat autem digitum super palmam) viderem oculis corporalibus, quidquid cogitas litteris exaratum. Ad faciendum vero hujus tam admirabilis dicti fidem, cœpit plurima de cordis illius abditis edicere. Reclusa vero ad seipsam oculos reflectendo, hoc evidentissimo indicio comperit Julianam veraciter prophetare: ipsa siquidem exterius nuntiabat, quæ illa intra semetipsam cognoscebat. Sic Reclusa sibimet ab hospite sua manifeste exponi audivit, quæ ipsi exponere primitus hæsitavit. Dic quæso, lector, num poterat ista perscrutari profunda cordis sui, quæ tam lucide rimabatur secreta pectoris alieni? Et tamen scriptum est, Perversum cor hominis et imperscrutabile

Evam vacillantem in proposito juvat:

a

et reclusam factam invisit:

E

cognoscit divinitus Corpus Christi abesse a templo

atque adesse in eo.

F

ejusdem Evæ cogitationes introspicit:

Jer. 17, 9

AUCTORE
COÆVO
EX MS.

Clara in
omni genere
prophetia,

novit futura
præterita et
præsentia
arcana.

A tabile. Sed, ut liquide patet, non acceperat ista spiritum hujus mundi, sed spiritum qui ex Deo est : qui non solum hominis, sed etiam scrutatur profunda Dei.

novit et
abominatur
aliorum
peccata

24 Multotiens Juliana, quando cum aliquibus personis ad se venientibus loquebatur, cognoscebat per spiritum ejusmodi vitio laborabant. Cum autem aliquas ex illis infectas criminalibus sentiebat, earum præsentiam vix æquanimiter tolerabat. Et quia Deus super omnia vitium superbiæ detestatur, propter quod similitudinis suæ signaculo non pepercit, sed sic ipsum præcipitavit, ut non adjiciat ut resurgat : ipsa etiam Christi virgo Juliana, ubicumque hujusmodi vitium comperisset, ipsum ultra quam dici valeat abhorrebat. Spiritus quidem ejus, mitis et humilis, abominabatur vehementissime spiritum per superbiam turgidum et inflatum : unde cum hujusmodi morte pestifera quaspiam personas infectas revelante spiritu cognoscebat : vix semetipsam, quin recederet, valebat continere ; vix cum talibus valebat considerare : scandala tamen multo studio devitans, vim sibi inferebat, et ipas de sua ipsarum salute, prout expedire noverat, admonebat. Sed, quoniam quod de ipsis sentiebat, manifeste pandere non audebat ; metuens semetipsam proderet occulta hujusmodi revelando, seu ne sibi non crederent, vel correptionem suam manifestam non acceptarent, si vitium quo laborabant exprimeret ; saltem quoquomodo, verbis quidem infirmis intellectibus occultis, sed exercitatis sensibus satis claris, easdem ad purgationem detestandi superbiæ vitii provocabat. Expurgate, dicebat eis, expurgate vetus fermentum : his verbis superbiæ vitium intelligens, et volens intelligi, ipsam a cordis finibus admonens expurgari. Et revera fermentum superbia est, quæ totam massam virtutum sui admixtione corrumpere consuevit. Sed numquid non fermentum vetus superbia, quæ in cælo sumpsit exordium ? et quidem, teste Scriptura, initium omnis peccati superbia est. Vice versa, cum Christi Virginem Julianam cum aliquibus personis, sibi prius ignotis, loqui contingebat ; tantum interdum dulcedinem et requiem inveniebat spiritus suus in eisdem, ut non ambigeret Spiritum sanctum locum habitationis in illarum personarum cordibus elegisse.

maxime
superbiam,

B

et modeste
conatur
eradicare.

Ecc. 10, 15

25 Infirmabatur aliquando una Sororum Montis Corneliæ vehementer, in tantum ut nihil omnino cibi posset recipere corporalis : petivit igitur corpus Domini dari sibi. Sorores autem plurimum timebant, quod non posset illud consumere ; veluti quæ nec vel modicum quid poterat deglutire : ægrotantis tamen cupientes satisfacere voluntati, fecerunt sicut petierat viaticum apportari. Juliana vero cum alia Sorore tunc erat in alio loco, longe ab ægrotante diviso : quæ cum audisset campanam quæ pulsari consueverat quando Corpus Christi ægrotantibus ferebatur, statim prostravit se in terram, fundens orationem coram Domino. Oravit autem, ut ipse Christus tantum dignaretur conferre roboris ægrotanti, ut ipsum Soror illa posset recipere ad salutem. Exaudivit continuo Dominus desiderium supplicantis, et ad majoris gratiæ cumulum eidem quod exaudita fuerat revelavit : et cum erexisset se ab oratione, dixit consorti suæ : Soror mea, referatis gratias nostro Salvatori ; quoniam Soror b Ozilia (sic enim vocabatur) ipsum integraliter jam recepit.

orat Deum
ut Ozilia
possit
viaticum
corporis
Christi
accipere,

C

et intelligit
suas preces
esse exaudi-
tas.

b

Cant. 5, 8

26 Jacebat quodam tempore Juliana in dormitorio dictæ domus, et divino amore mirabiliter æstnabat, ita ut veraciter quibuscumque spiritalibus dicere posset illud Cantici canticorum, Adjuro vos, filiæ Hierusalem, si inveneritis dilectum meum, ut annuntietis ei quia amore languo. Decubuerat siquidem lecto, non alio profecto quam divini amoris languore ;

sed Sorores dictæ domus, ipsam laborare credebant molestia corporali. Veniens interim quædam puella, quæ gratiam familiaritatis ejus fuerat assecuta, cœpit de Juliana a dictæ Domus Sororibus sciscitari : quæ responderunt illi, ipsam, quam petebat, jam per triduum lecto decumbentem graviter infirmari. At illa, Itē inquit, et eidem quod huc advenerim nuntiate. Quod cum fecissent, ex voluntate jacentis introducta est ad eam : et cum sese invicem mutua caritatis officio salutassent, Christi Virgo dixit puellæ : Accedite huc, ut de Deo pariter colloquamur : in primis autem rogemus sanctam Trinitatem, ut nobis congaudentibus cœlestes jubeat adesse virtutes, ut ipsarum præsentia nostrum gaudium sit plenum. O quam vera sententia Prophetæ quæ dicit : Oculi Domini super justos, et aures ejus in preces eorum. Quod si teste eodem Prophetâ, voluntatem timentium se faciet, et deprecationem eorum exaudiet, quanto magis diligentium ? Exaudivit igitur famulæ suæ preces, brevem siquidem, sed devotam : tanta namque dulcedinis intimæ suavitatis, illa quæ advenerat est respersa, tanto devotionis adipe saginata, tam vehementi fervore spiritus inflammata, ut ipsa suo illo felici experimento sentiret, cœlestes illas virtutes ad preces Virginis advenisse. Post aliquantulum vero temporis spatium, dixit illi Juliana : Oremus jam ad Dominum, dilecta mea, noveritis enim in hac hora unum de amicis meis ab hoc seculo transmigrare. Et oraverunt. Post fusam autem orationem cœpit illa quæ advenerat, intra se cogitare, quomodo Christi Virgo, quod dixerat cognoscere potuisset : nec distulit diutius inquirere, quomodo in absentia corporali transitum ejuspiam familiaris sui scire poterat, etiam nemine nuntiante. At illa, In ipsa, inquit, hora specialis dolor in corpore me invadit, mihi quidem alias inexpertus, nisi cum aliquis amicorum meorum est de præsentis vitæ exilio migraturus : ipse autem dolor tantus est, ut vix illum valeam sustinere : et cum alicujus amicorum meorum obitus et hora transitus nuntiatur, reminiscor illam horam fuisse, in qua specialem, ut prædixi, passa sum in corpore passionem. Cum autem mutua colloquutione et immensa spiritus suavitatis fuissent ad invicem recreata, illa quæ advenerat lætentiam petiit abeundi. At Christi Virgo, veluti pro benedictione, unum pomum contulit recedenti : quod illa cum hilaritate suscepit, et secum domum apportavit. Placuit autem sibi, non sine divina, ut arbitror, voluntate, ejus saporis esset pomum, quod attulerat, attentare ; et cum gustasset, invenit fructum saporis dulcissimi et ad edendum suavissimi. Admirans autem se tantam gustare dulcedinem, credidit, quod hæc ipsa dulcedo ex se gustante potius procederet, quam ex pomo : tam copiosa siquidem paulo ante irrigata fuerat dulcedine, ut credere posset nec fructum arboris sibi posse sapere nisi dulce ? Certificari tamen super hoc volens, divisit pomum contubernaliis suis, quatenus, si forte gustando similem probarent dulcedinem, hanc pomo justius ascriberet ; sin autem, hanc ipsam sibi securius imputaret. Gustantes autem, tantam expertæ sunt in ipso pomo dulcedinem et saporem, ut unanimiter protestarentur, se nunquam æqualem in fructu arboris degustasse. Credidit igitur puella, non insipienter, ut æstimo, hujusmodi saporem dulcedinis in ipso pomo a nativitate suæ primordio non crevisse, sed potius nuperrimo Julianæ meritis accrevisse : accrevisse dixerim, ad cognoscendum, quanta dulcedinis suavitatis electam et dilectam suam Christus perfunderet in interiori homine, qui etiam gratia ipsius tantum dulcorem fecisset in pomo visibili considerare.

27 Non solum Christi Virgo Juliana suorum obitus

D
AUCTORE
COEVO
EX MS.
decumbit e
languore di-
vini amoris :

Ps. 33, 16
et 144, 19
inflammat
etiam eodem
igne,

E

cognoscit
mortem ab-
sentis amici,

interiori do-
loris alias
insueti indicio.

F

pomum attac-
tu suo mira-
bilis saporis
efficit.

AUCTORE
CO. IVO
EX MS.
allorum obitus
ex revelatione
docta

ros jurat re-
citatatis Vigi-
lias defuncto-
rum.

existans Eram
Reclusam,

cognoscit in
spiritu esse
Vigilium
Dedicationis
ecclesie :

visu Christi
patientis
imagine, pro
dolore animi
deliquit
patitur :

raptu in exta-
sim

auditur cum
ss. Petro et
Paulo collo-
qui.

A tus amicorum illo speciali, quem prædixi, dolore corporis cognoscebat : sed interdum spiritus alicujus illorum qui decesserat, per locum in quo illa erat transiens, ab eadem devote orationum suffragia precabatur. Aliquando etiam Spiritu sancto revelante, migrationem ejuscipiam sibi familiarium cognoscebat. Unde cum quadam vice obitus unus mulieris sibi carissimæ per spiritum innotuisset, continuo pro illius anima persolvit, in abundantia lacrymarum, vigiliis defunctorum. At illa quæ decesserat, Dei permissione sorori suæ apparuit annuntians ei quod Christi Virgo Juliana pro se Vigiliis persolvisset, quæ sibi mirabiliter profuerant. Soror autem defunctæ non distulit diutius Christi Virginem visitare, et germanæ suæ obitum nuntiare. Ad quam Juliana : Noveram ego bene decessum illius, pro qua dixeram vigiliis, tota liquescens in lacrymis; quæ si bona Christiana fuisset, sibi prodesse debuerant. Tunc recordata est mulier verborum sororis suæ defunctæ, quæ sibi apparuerat, videlicet Vigiliis Virginis sibi plurimum profuisse.

28 Quodam tempore Juliana venit ad eam, quam præfati sumus, juxta ecclesiam S. Martini Reclusam, a qua cum omni devotionis affectu suscepta est. Sed cum ipsa Reclusa hospitem suam prospexisset multum debilem et infirmam, ipsam in solario super lectulum collocavit : erat autem Vigilia Dedicationis ecclesiæ memoratæ, sed hoc ipsa quæ advenerat, ignorabat. Sensit attamen post paululum, et agnovit excellentiam solennitatis instantis, non alio sibi quam Spiritu sancto revelante, et ipsam, usque ad oblivionem totius debilitatis et infirmitatis, dono suæ gratiæ perfundente. Surrexit igitur velociter, et cum omni celeritate, sicut illa quæ vere ebria erat, non vino sed spiritu, gradus descendit solarii, in quo jacuerat; et per fenestram reclusorii, veluti volando, ingredi festinabat. Trahebatur siquidem, in impetu spiritus vehementis, loci amore, in quo tantæ solennitatis mysteria noverat, recolenda. Cui occurrens Reclusa dixit : Non, Domina mea, sed pro nostra Dedicatione jam instante, juvate me altare meum diligentius adornare. At illa, libenter; inquit. Cum autem aperuisset Reclusa Veronicam suam : Christi Virgo fixit oculos ad imaginem Salvatoris : quæ statim nimio correpta dolore, ex memoria passionis Christi, ad terram corruit et defecit. Reclusa autem accepit eam in ulnas suas, et ipsam in lectulo reclinavit. Cupiensque ipsius dolorem vel pellere vel lenire, dixit ei : Quiescite, Domina mea, quoniam dolor passionis Christi jam abiit et recessit. At illa : Verum est, inquit, quod recessit; sed tamen ipsam passionem sustinuit. Post aliquantulum vero temporis spatium, eum audisset pulsari campanam festivam, quam dicunt Benedictam, ecclesiæ memoratæ; per fenestram sibi propinquam fixit oculos in cæli firmamento, raptaque in spiritu tam mirabiliter extitit, ut nullo signo vitæ in ipsa remanente, credi potuisset veraciter expirasse; nisi quod tineta et pallida paulo ante ora ipsius, nunc quasi lilia candebant; genæ colore roseo vernabant; oculi vero ejus, tamquam duo crystalli, radioso lumine rutilabant. Quos eum diutius in firmamento cæli fixos immobiliter tenuisset, clausit, aliquod membrorum suorum penitus non movendo. Deinde ipsa Reclusa, quæ familiare obsequium præstabat sic affectæ, audivit ipsam cum beatissimis Petro et Paulo Apostolis colloquentem. Post hæc, quos clauserat, aperuit oculos; et videns Reclusam prope assistere, obstupuit, et dixit : Eamus. At reclusa : Et quo, inquit, Domina mea, ibimus? Quæ respondit : Romam ad Apostolos. Evigilans siquidem a somno sui excessus, eo modo quo Petrus, qui olim in transfiguratione Salvatoris tria tabernacula volebat fieri,

nesciebat quid loquebatur. Et numquid ipsa ebria erat? Ebria plane, sed spiritu : sic etenim loquebatur, acsi ip-sa adhuc in mortali corpore degens, ea facilitate posset Apostolorum limina perquirere, qua ipsi corpore exuti ipsam poterant in spiritu visitare.

29 Infirmabatur aliquando dieta Reclusa multis infirmitatibus, inter quas febre acuta gravius laborabat : quæ quidem in tantum invaluerat, ut quique familiares ejus et noti de ipsius convalescentia desperarent. Quod cum Juliana cognovisset, properavit ad eam venire gratia visitandi. Quæ cum venisset oratorium intravit et oravit : cum autem surrexisset ab oratione, locuta est ipsi Reclusæ, et dixit ei. Ab omnibus his infirmitatibus sanabimini; recuperatura enim est, omnimodam sospitatem. Et hoc quidem protulit de exteriori homine ægrotantis : de interiori vero cum ipsa eadem non minus mirabiliter est locuta, manifestans statum mentis, in quo erat ipsa Reclusa; nec non et illum, in quem erat postmodum ventura. Ex præmissis autem non cecidit aliquid in terram, sed omnia, prout ipsa spiritu prophetico prædixerat, ut fidelis ipsa inveniretur, suis temporibus evenerunt. Corporalem siquidem ipsa Reclusa recepit sanitatem : in illum etiam mentis statum, qui sibi a Juliana prædictus fuerat, asseruit se venisse.

30 Manifestavit autem ipsa Reclusa postmodum dilectæ suæ Julianæ multas tribulationes, quæ suum animum vehementer affligebant. At illa blande consolata est eam, divinam eidem clementiam providens affuturam. Ab omnibus, inquit, his tribulationibus, quas habetis, liberabit vos Dominus. Quod et factum est : nam ab omnibus his liberata est per Dei gratiam, sibi Julianæ meritis et precibus impetratam, sicut ipsa Reclusa usque in hodiernum diem magnifice protestatur.

31 Frequentabatur quædam Ordinis mulier a quodam improbo importune, quam Christi Virgo Juliana non modicum diligebat. Hæc autem frequentatio erat contra voluntatem ejus, quæ hominis illius spiritum cognoscebat : nec non et ipsius mulieris, eum cordis illius nequitiam percepisset. Admonuit ergo mulier hominem sæpius, ut a frequentia sui accessus desisteret; sed hujusmodi admonitionem ille surdis auribus audiebat. Qui cum die quadam accessisset, et rogatus nollet abire; zelo religionis accensa mulier duas personas convocavit, quæ illum recedere compulerunt, et eidem suam improbitatem et stultitiam exprobraverunt. Ille vero repulsam suam æquanimiter non ferens, iracundiæ facibus inflammatus, coepit religiosam mulierem inhonestatis, et turpitudinis arguere et mendaciter diffamare. In via autem qua ambulabat, ore sacrilego virus vipereum mendacii jaculando, divina ultione ad terram corruit, correptus morbo valido ægitudinis repentinae. Qui simul cognitione et memoria privatus, ad propria, velut exanimis, delatus est. Quod audiens referri prædicta mulier, coepit inconsolabiliter contristari, quod hoc illi misero, etsi non culpa, tamen causa sui accidisset: præcipue cum illum in statu salutis non confideret comprehensum. Misit igitur familiaritatis ausu ad Christi Virginem Julianam, rogans eam omni affectu, ut divinam clementiam precaretur, quatenus illi sic punito cognitionem, qua vel pœnitere posset, tribuere dignaretur : alioquin sciret, eor suum numquam pacis solatium habiturum. His auditis Christi Virgo, sicut tota pietatis visceribus affluebat, dilectæ suæ dolenti condoluit, et in virtute orationis clamavit ad Dominum; et quod petere rogata fuerat, impetravit. Placatus siquidem Dominus ancillæ suæ precibus, restituit flagellato memoriam et cognitionem, non solum qualem ante habuerat

prædicat eidem
Eam agra
sospitatem,

et statum
mentis præ-
sentem atque
futurum indi-
cat,

et liberandam
a tribulationi-
bus promittit.

quidam com-
pulsus ab
accessu ad
Sanctimonial-
em desistere,

ejusque
famam
mendacis
tardens

subito mortuo
punitus,

A habuerat, sed cognitionem contulit et veram et illuminatam, cum munere voluntatis in melius commutatæ. Quibus illereceptis, compunctus est corde, publice protestans, se de bona muliere per omnia fuisse mentitum; spondens si convalesceret, se de reatu mendacii ab illa veniam precaturum. Ut autem veterem hominem cum actibus suis exueret, accersito Christi vicario confessus est, spiritum mentis suæ cupiens renovari. In brevi autem tempore, post purgationem et sanitatem mentis, reddita est illi etiam sanitas corporalis; quæ non ob aliud fuerat perditæ, nisi quia mentis sanitas fuerat jam amissa. Qui totus sanus factus, ad prædictam mulierem redire, et vias antiquas voluit repetere. Sed religiosa mulier, provida futurorum, licet hominem speraret ex antiquo in alium commutatum; timuit tamen, ne ille processu temporis pristinos inconditos mores resumeret. Misit igitur denno ad Christi famulam Julianam, rogans et obsecrans, quatenus Dominum exoraret, ut hominem illum a voluntate mala custodiret, et in bono statu, quem eidem sua pietate dederat, conservaret. Quid multis immorer? Levavit Juliana puras manus in oratione ad Dominum, et quod petiit obtinuit: nam Dominus, qui homini punito sanitatem et bene agendi contulerat voluntatem, ad maiorem securitatem etiam in magna parte male agendi abstulit facultatem: subtraxit insuper pius Dominus ab illo fere omnium rerum cognitionem, quæ ad suam illius salutem minime faciebant.

32 Miserat aliquando Juliana quendam Clericum ad partes remotas, pro quibusdam negotiis peragens: operuerat autem nix ita totam terræ superficiem, ut ille viam seu semitam tenere non posset: unde in loca plurimum periculosa incidit oberrando. At ipsa quæ ipsum miserat, continuo cognovit per spiritum, quomodo illi erat: mandavitque quibusdam familiaribus suis, ut Dominum rogarent, quatenus Clericum ab instantibus periculis eripere dignaretur: fuditque etiam ipsa orationem ad Dominum. Exaudivit igitur Dominus preces clamantium ad se, et illum a periculis, quæ incurrerat, maturius liberavit. Cognovit et hoc ipsum Christi Virgo in momento; nam et ereptionem Clerici nuntiavit, et gratias illius retulit ereptori. Reversus autem Clericus, seriatim narravit diem et horam, quando in prædicta inciderit pericula; non aliter perfecto quam Christi ancilla prædixerat; firmiter protestans, non nisi suffragiis orationum credere, tanta se evadere pericula potuisse.

33 Ægrotabat aliquando quidam de amicis ejus præcipuis ægritudine vehemēti, ut omnes qui adveniebant mortem esse ei in januis nuntiarent: quod cum cognovisset Juliana, venit eum visitare ex officio mutæ caritatis. Et cum illi infirmo per aliquantulum temporis astitisset tandem recessura, dixit ei: Ego quidem recedam, sed nequaquam hoc facerem, nisi vos melius habiturum cognovissem: sed rogo vos, ut quamdiu tam debilis fueritis, quod Missam celebrare non poteritis (siquidem Presbyter erat) ipse saltem semel in hebdomada Corpus Domini recipiatis. Ille vero qui sine intellectu duxerat infirmitatem, admonitionem hujusmodi intellexit, et cum omni devotione adimplevit.

34 Narrare solet magnæ religionis et claræ opinionis Hadewigis, Reclusa S. Remacli juxta Leodium, Sororem Julianam quam plurima sibi per prophetiæ spiritum prædixisse. Viventibus adhuc in corpore dictæ Reclusæ matre et sorore, prædixit ipsi Reclusæ, matrem ejus primitus morituram, sororem autem ejus postmodum secuturam: ipsam vero Reclusam superstitem remansuram: quod absque ulla commutatione rei exitus comprobavit.

ANNOTATA.

a Evæ hujus Vita, ex his Actis desumpta, describitur a Fisen parte 2 Paralipomenon ad Flores Ecclesiæ Leodiensis, qui cap. 4 addit ista: Tumulum a Martinianis Canonicis ornatum pro virtutis merito habemus, cui e candido marmore ipsius Evæ simulacrum cum inscriptione additum erat. Sed absumptum flammis templum, quando postea restauratum fuit, quale hodie videmus; e tumuli marmoribus erecta est ara, quam Venerabili Sacramento dicari placuit. Ita, nescio, quo pacto, ignotum ferme mansit aut certe inhonorum ejus sepulcrum, donec nostri hujus seculi anno vicesimo secundo, magna omnium exultatione et reverentia, e tenebris et obscuro sepulcro in lucem venerationemque extractum est sacræ Virginis corpus: e quo partem aliquam Serenissima Infanta Isabella Clara Eugenia Belgarum Princeps magna animi demissione religioneque accepit. Hæc Fisen, qui titulo Beatæ eam honorat. Addunt auctores Apologiæ eam elevationem a Nuntio Apostolico factam fuisse. Nos vidimus, aram, audivimusque quot feriis quintis ad illum e Choro, post Vesperas, solitos processionaliter venire Canonicos, ad eumque recitare collectam de Venerabili.

b Ozilia cum titulo Beatæ refertur a Raissio, in Auctario ad Natales Sanctorum Belgii a Molano editos, ad hunc diem. De ejus obitu agitur infra lib. 2 num. 33.

CAPUT VI.

Tentati et ægri adjuti: dæmones compressi. Reliquiæ falsæ detectæ.

Compatiebatur mirabiliter Juliana proximis suis, qui tentationum procellis urgebantur, seu qui cordis vel corporis gravaminibus premebantur, ut veraciter cum Apostolo dicere posse, Quis infirmatur, et ego non infirmor? quis scandalizatur, et ego non uror? Unde cum aliquæ personæ, familiaritatis commercio seu liberationis desiderio ad eam venientes, tentationes seu gravamina eidem vero corde, humiliter et absque hypocrisi, revelabant; et ipsæ secundum gratiam divisionum spirituum, quam a Domino acceperat cognoscebat, quia ita erat; passionibus hujusmodi, per nimiam mentis compassionem, sibi acutius assumebat, et tanquam proprias ad Dominum deferbat: nec apparebat in conspectu Domini vacua; sed effundebat sicut aquam cor suum coram ipso, in spiritu humiliato, et contrito, cum munere devotæ orationis et effusione lacrymarum copiosa; et ut, ad misericordiam præstandam tribulatis et afflictis, citius moveret divinæ viscera pietatis, corpus suum tenerum absque misericordia duris verberibus affligebat: nec requiescebat spiritus ejus, donec ipsæ personæ a tentationibus vel gravaminibus omnimodam liberationem, vel (si forsitan totaliter liberari non expediret) saltem alleviationem a Domino recepissent. Deficiet mihi dies, si tentationes et gravamina explicare tentavero, a quibus orationum ejus instantia quam plures personæ consolationis divinæ beneficium reportarunt: sed quoniam parcendum est fastidiosis lectoribus tentabimus referre pauca de pluribus.

36 Obsciderat spiritum cujusdam Beghinæ horribilis acedia: quæ jam illam a multis bonorum operum exercitiis, sicut assolet, reddiderat enervatam: cunctisque fere rebus sibi tædio existentibus, etiam erat oneri sibi ipsi. Venit autem ad Christi famulam Julianam, et ostendit illi miseriam, quæ spiritum suum opprimerat vehementer. At Christi Virgo dolenti condoluit, et cum mentis et corporis afflictione

D
AUCTORE
COÆVO
EX MS.

E

2 Cor. 11, 29

F
Tentatis
compatiens

pro iis se affligit:

liberat Beghinam precipue ab acedia,

Julianæ precibus emendatus,

sanitatem recipit,

et facultatem male agendi amittit.

Clerici absentis periculum cognoscit,

et precando avertit.

Presbyterum ægrum prædixit sanandum:

et quo ordine sint tres morituræ.

AUCTORE
COEVO
EX MS.

et pileo suo
a dolore ca-
pitis :

verbis sancti-
monialem
a magna
tristitia :

aliam Beghi-
nam a mali-
gno spiritu

daemonem
contra se
insurgentem

etiam in
larralibus
figuris,

A tione pro illius liberatione Dominum exoravit. Nec frustrata est diutius prece sua, sed quod petiit impetravit : nam Dominus ejus precibus acediam a mente Beghinæ misericorditer propulsavit. Cognitionem etiam liberationem illius, tam cito vel citius per spiritum, quam ipsa Beghina posset de seipsa cognoscere per experimentum. Mandavit autem Juliana illam venire ad se, et diligenter ac materno affectu in vera religione instruxit eam, tamquam filiam spiritualem, quam Dominus obtentu precum suarum dignatus fuerat a pnteo interitus revocare. Laborabat insuper hæc eadem Beghina ingenti capitis dolore, quem rheuma quod habebat continuum procreabat : quæ cum Julianæ super hujusmodi dolore conquesta fuisset, Christi virgo pileum, quem capiti suo superponere solebat, quasi pro benedictione largita est. Quem cum Beghina capiti suo imposuisset, ita sanata est, ut amplius vehementiam doloris pristini non sentiret.

37 Quædam mulier Ordinis, ex morte cujusdam amici sui tantam cordis incurerat tristitiam et dolorem, ut sensu perturbato se crederet in insaniam convertendam; nec poterat per alicujus personæ consolationem ab hujusmodi dolore et mœstitia relevari. Accessit tandem ad Christi famulam Julianam, et super inflicto corporis vulnere conquesta est; si forte posset per gratiam illi datam aliquatenus consolari. At Christi Virgo sic ait : Repellite hæc, Domina, ab animo vestro, et totum cor vestrum ad Dominum convertatis, et ipse a vobis cuncta quæ putimini gravamina propulsabit. Hæc et hujusmodi cum multo compassionis affectu et sermonibus consolatoriis proferens, mentis illius constantiam, quæ jam fere totaliter exciderat, mirabiliter restauravit. Tantam siquidem mulier, antequam recederet, consolationem est adepta; ut dolore pene toto exulante, testaretur se credere, vix majus miraculum posse fieri, quam tantum dolorem et tristitiam in tam brevi temporis spatio relegari.

38 Venit aliquando ad Christi famulam Julianam quædam Beghina, quæ a maligno spiritu crudeliter et jugiter in anima et corpore vexabatur. Quæ cum illi prementium et fere opprimentium se tentationum miserabilem seriem enarrasset; humiliter postulabat intercessionis illius subsidii adjuvari. Oravit igitur Christi Virgo, et divinæ propitiationis effectum celerem reportavit : siquidem visum est ipsi Beghinæ, cum abire deberet, magnum lapidem ponderosum a suis humeris cecidisse, et continuo sensit seipsam quasi totaliter ab infestantium vexationum pondere liberatam.

39 Cum igitur Juliana per singula temporum curricula animas a potestate maligni spiritus eriperet, et Christo curaret restituere; adversum se iram et invidiam diaboli acius provocabat. Nimum siquidem irascebatur peccator, dentibus suis fremebat et tabescebat, cum videret quam plures animas, quas tentationum procellis absorbuisset, vel peccatorum pondere se putabat irremediabiliter dejecisse, per orationum efficaciam quasi ab inferni voragine revocari. Tota igitur malignitate in Christi famulam sæviebat, et ipsam dormientem vel vigilantem quiescere non sinebat. Ipsi etiam, larvales protendens figuras, visibiliter apparebat, forsitan ut eam ab animarum, ab ipso captivarum, liberatione desistere cogeret; vel saltem ipsam feriendo, pœnas eidem, quas poterat, irrogaret. Sed quanto ille in eam amplius grassabatur, tanto ipsa libentius animas ab illius nexibus solvere nitēbatur : sciebat enim tantum Christo id operis complacere, in quantum malignum perpendebat spiritum super hoc insanire. Suspectas tamen semper habens illius insidias, super custodiam suam stabat; ne forsitan illum sibi, vel

in levibus, supplantare contingeret et insultare. D Orationis autem clypeo dentem invidi retundebat, quo circumdata a dextris et a sinistris, intus et foris, persecutoris sui insultus intrepida sustinebat. In Sacramento tamen altaris, specialem et præcipuam fortitudinem assumebat : qua infatigabiliter adversus illum, cum innumeris malitiæ suæ artibus, poterat collectari. Qui cum Julianam multo tempore visibiliter vexasset, ut adversum eam credi posset conjurasse; traditus est et ipse in forma visibili et sensibili in manus illius, vexationem quam intulerat recepturus.

40 Solent narrare quædam Sorores domus Montis-Corneli aliquando se audivisse strepitum et impetum, quem Juliana in dæmonem faciebat : quem manibus tenens cædebat toto conamine, et pedibus conculcabat, et eidem exprobrans insultabat : Sic sic, qui se Altissimo cœquare voluit a muliercula calcabatur; et qui in eam præsumperat insurgere, confundebatur, et operiebatur sicut diploide confusione verberis et pudoris. Et cum aufugere, cæsus jam cuperet et nequiret; tandem Christi famulam sic est allocutus : Dimitte me, et vade ad Sorores tuas, quæ sub ostio thalami tui auscultantes struxerunt tibi insidias : quæ te super hoc, quod celari desideras, accusabunt. Ad hanc vocem dimisit illum, et veniens ad ostium thalami, invenit aliquas Sorores ibidem, prout dæmon fugæ cupidus dixerat, excubantes : quibus repertis contristata est, quod ipsæ forent consciæ talis rei. In dicta siquidem Domo fuerunt duo genera personarum, quæ Christi sponsam curiosius explorabant; unum ad invidendum, aliud ad imitandum : quod et usque adhuc in omni choro adolescentularum, ni fallor, poterit inveniri. Unum Julianæ plaudebat quotidianis profectibus; aliud quæque bene gesta depravans, ejusdem virtutibus derogabat. Unum glorificando Dominum in famula sua operantem, perfectionis limites ascende-
bat; illud mirabiliter descendens, cruciatu livoris proprii tabescebat. Juliana vero, veluti lilium florens, hoc et illud genus personarum, et beneficiorum obsequiis quibus poterat, et vitæ sanctimonia venustabat.

41 Erat quædam Beghina, quæ gravissimam infirmitatem duobus annis et dimidio in uno oculorum perpessa fuerat : excreverat autem ab ejus oculo frustum carnis, ad modum nucis, quod horrorem intuentibus ingerebat. Affligebatur igitur illa duplici contritione, verecundiæ scilicet et doloris; utrumque etiam diuturnitas temporis augmentabat. Sano tandem ducta consilio, venit ad Christi famulam Julianam semel et secundo; et eidem conquerendo exposuit, quantam et quanto tempore toleraverat oculi passionem. Illa vero sicut ad compatiendum parata erat, condoluit patienti; oculum morbidum signavit; et eidem pro benedictione lineum pannum dedit, quo ab oculis suis tergere consueverat exitus lacrymarum. Quæ valefaciens discessit; et secum pannum, quem acceperat, deportavit. Crastina vero die, cum ipsa Beghina interesset Missarum solenniis et oraret; non sine divino, ut creditur, nutu in levem soporem resoluta est : et vidit, et ecce quædam reverenda persona, quam Christi Virgo Juliana mittebat ab altari, veniebat ad se; quæ manibus attriectans oculum, carnem superfluan amovebat leviter et curabat : quo facto recedebat sopor ab ea. Quæ cum apposuisset manum oculo, nil sensit veteris passionis, et se recepisse cognovit optatam multo tempore sospitatem : et gaudio magno valde ipsa gavis est, et Christo gratias suo ipsius reddidit curatori. Con-
tubernales vero ipsius et notæ stupebant vehementer, cum viderent ipsius enrationem tam inopinatam, intuentes sanitatem oculi illius tam subitam et perfectam

depellit ora-
tione,

et sacra
Eucharistia :

subinde ver-
berat, et
conculcat :

etiam Sancti-
monialibus
audientibus,
E

etique aut ap-
plaudentibus
aut invidenti-
bus:

oculi, frusto
carnis tecti,
infirmitas,

F

ejus benedi-
ctione et lineo
panno adhi-
bito,

sub Missa
tollitur.

Afectam. Quæ cum seiscitantibus enarrasset ordinem rei gestæ, dabant gloriam Deo, qui merita dilectæ suæ Julianæ manifestare voluerat miraculo tam jucundo. Nec enim ob aliud Christus voluit, ut arbitrator, quod dicta Beghina personam ad se venientem, et sanitatis remedia conferentem, sibi mitti a famula sua conspiceret; nisi ut liquide cognosceret, se adeptam meritis et precibus illius oculi sanitatem.

42 Sicut Christi Virgo Juliana bonos hominum spiritus a malis per spiritum discernebat; sic per gratiam a Deo sibi datam, veras Reliquias a falsis mirabiliter cognoscebat. Unde contigit quod quidam magnus Princeps terræ, et quidam amicus ipsius Virginis, falsæ spei multis et persuasibilibus sermonibus fuerant incitati, ut ad Terram sanctam deberent proficisci: dictum namque erat eis, per visionem esse revelatum si iter hujusmodi arriperent, ipsos contra gentem perfidam potenter et viriliter acturos; columnam etiam, cui alligatus; nec non et virgas, quibus cæsus fuit mundi Salvator, cum multis aliis pretiosissimis Reliquiis inventuros. Qui tantæ promissioni, quamvis inani, pene dexteram dederant; et quod mendaciter eis suatum fuerat, fere fuit persuasum. Sed benignitas Salvatoris, licet larga munificentia suæ dextera posset illos ad nutum vel in presenti vel in futuro munerare, etiam inanibus verbis circumventos; noluit tamen, spe fallaci promissorum non consequendorum, ipsos per tot maris et terræ spatia fatigari. Visum est igitur illi alteri a Principe, consilium requirere a Christi famula Juliana; nec debere ipsum tantam rem aggredi, absque illius voluntate et persuasione, cujus adeptus fuerat familiaritatem, et ex parte noverat sanctitatem. Venit igitur ad eam, Deo sic volente, et quid sibi et Principi suatum fuerat intimavit. At illa continuo persuasit illi, his quæ suadebantur non credere; libere pronuntians, quod hæc omnia mendaciter fingebantur; et prohibuit illa ne iter arriperet, et ne falsis visionibus fidem adhiberet. Ille autem continuo magis elegit Virgini credere, quam blandis admodum persuasionibus pertinaciter adhærere. Princeps etiam non omnino eisdem se credidit, nam illuc ire personaliter recusavit: misit tamen nuntios suos trans maria, ad cognoscendum quid ibi posset inveniri. Et qui missi fuerant, cum redissent, nuntiaverunt Principi columnam fore tam grandem, quod per tot terrarum intervalla non potuisset ab eis apportari: de virgis tamen, quibus Salvator mundi cæsus fuerat, dixerunt se attulisse, sceleratissime mentientes.

B Quæ cum ad Christi Virginem fuissent allatæ, non plus eidem devotionis ac suavitatis intimæ contulerunt, quam si videret virgas communes, sicut et videbat. Cognovit igitur veraciter ipsa, nec non et alia persona, has esse virgas communes, nec quidquam eis impendi debere reverentiæ et honoris. Quid? cum Christi Virgo id quod de hujusmodi virgis cognoverat, intimasset; facta diligenti inquisitione a Principe cognitæ sunt personæ, quæ ipsum cum amico Virginis, suis ipsorum adinventionibus et fraudulentis suasionibus, ultra mare trahere conati sunt: quæ etiam eisdem falsis Reliquiis illudere præsumpserunt. Sed jam liber claudendus est, et narrationis cursus, pro modica captanda requie, aliquantulum suspendendus.

LIBER II

PROLOGUS.

Dicendæ sunt tribulationes et persecutiones in proximo, quas pro zelo justitiæ et Christi amore Juliana ante beatæ dormitionis suæ terminum toleravit. Bajulavit, siquidem et ipsa crucem suam, et secuta est Christum: secuta plane, etsi non morte

crucis, tamen tolerantia cruciatus. Numquid non cruciata domesticorum persecutionem sustinens, injurias multiplices patiens, domo fugere coacta, in paupertate loca diversa adire compulsa? Sed jam veluti intermissa diæta modicum respiremus, ut ad præactas persecutiones et tribulationes, et si non perferendas, referendas tamen, cum aliis dignis memoria, viriliter assurgamus.

CAPUT I.

Institutio domus Montis Corneliæ. Hujus Priorissæ Julianæ persecutiones patitur.

Ad majorem notitiam eorum, quæ dicenda sunt, credimus opportunum; si aliqua breviter et succincte de institutione et ordinatione domus Montis Corneliæ proferamus. Sciendum igitur, quod dicta domus, non longe a Leodio distans, a civibus Leodiensibus ob hoc, ut dicitur, fuit specialiter instaurata, ut cives Leodienses utriusque sexus, qui lepræ contagium incurrerent, ibidem reciperent inansionem, ipsius domus facultatibus sustentandi. In qua pariter, viri et mulieres, sani et incolumes, admittuntur; ut per personas sanas utriusque sexus, diversis et opportunis officiis deputatas, necessitati infirmorum similiter utriusque sexus congrue ministretur: utriusque vero sexui suus habitus deputatus est. Viri autem, tam sani quam agroti, Fratres; mulieres vero, tam incolumes quam infirmæ, vocantur Sorores. Sororibus præficitur Priorissa, cui secundum Religionis suæ ordinem tenentur obedire. Super omnes tamen Fratres et Sorores domus, constituitur Prior: cui obediendum est ab omnibus, ut Praelato. Sunt autem in dicta domo cum Priore, aliquanti Fratres Clerici et Sacerdotes, a quibus divina officia celebrantur. Et quoniam dicta domus a civibus Leodiensibus, ut dictum est, extitit fundata; ipsi duos aut tres viros providos inter se per tempora solent instituere, qui dictæ domui debent in temporalibus providere. In hac igitur domo cum venerabilis d. Sapiencia per plures annos Priorissæ officium strenue complevisset, laborum suorum a Domino propriam receptura mercedem, carne soluta est: ipsa autem fuerat, sub qua nutrice, Juliana summo Regi infantia et innocentia suæ primordia dedicavit; sub qua magistra, ad perfectionis ardua, ætatis et sexus oblita, cucurrit, quæ Christo juvenem postmodum apprehendit.

2 Post obitum vero præfatæ Sapienciæ, diminuti sunt morte interveniente dictæ domus sapientes: juniorum autem Fratrum et Sororum numerus pullulavit. At illi, quorum intererat domui de Priorissâ providere, cognoverunt quod juniores Sorores multum desiderabant bonam sibi præfici Priorissam: unde curabant eis talem eligere, cujus conversatione et admonitione possent in melius proficere. Et quoniam Christi Virgo Juliana, admirandæ conversationis merito et sanctitatis privilegio Sorores dictæ domus supergressa fuerat universas; visum est eis, quod nulla dignior illa jam erat præesse, quæ a primis annis, unctione magistra, et subessedidicerat et coesse. Concurrentibus igitur votis Sororum in illam, constituta est domus antedictæ, non sine divina providentia, Priorissa. Nolebat siquidem Christus lucernam ardentem et lucentem ulterius abscondi sub modio, sed poni super candelabrum, ut luceret omnibus qui in domo Dei erant. Juliana vero quamvis latere, quamvis etiam subesse multo magis concupisceret quam præesse, inobedientiæ tamen vitium incurrere pertimescens, pure propter Deum et obedientia bonum, injunctam sibi suscepit officium. Sed quis qualiter Christi Virgo in hujusmodi officio præfuerit, imo profuerit digne valeat enarrare? Præfuit in utilitate

D
AUCTORE
COEVO
EX MS.

Iter aggressu-
ri in Palestinam spe
Reliquiarum

dissuadet, ob
mendacia illis
imposita,

et virgas
inde allatas
novit communes esse,

a
b
c
d
domus Montis-
Corneliæ prope
Leodium, in-
stituta pro le-
prosis utrius-
que sexus,
regitur a
Priorissâ,

et Priore,

ubi post Sa-
pienciam,
d

F

omnium votis
in Priorissam

electa B.
Juliana,

rara sanctita-
tis præluet
exemplo,

AUCTORE
CÆVO
EX MS.

omnes in omni
virtutum ge-
nere promo-
vendo.

innocens ipsa
non commissio
ullo peccato
graviore

nec libidinis
moribus ten-
tata,

et interim
semper hu-
militate per-
sistens.

A litate, præfuit in humilitate, præfuit et in sollicitu-
dine, exemplum se præbuit cunctis bonorum operum,
non quærens quæ sua erant sed quæ Jesu Christi.
Priorissæ sibi vendicavit curam et operam, non do-
minium sive pompam. Quæcumque sancta, quæ-
cumque amabilia, quæcumque bonæ famæ et reli-
gionis, hæc loquebatur et exhortabatur. Toto affecta
caritatem Christi, ubi erat, studuit augmentare; ubi
non erat, curavit salutaribus monitis provocare.
Commissum sibi Sororum gregem ad pascendum,
ad singula virtutum genera commonebat, prout capa-
citati et intelligentiæ singularum noverat expedire;
et quæ bonæ voluntatis erant Sorores, delectaban-
tur in admonitione et doctrina illius gratanter cer-
vices suas affectuosæ Priorissæ magisterio submit-
tentes; et credebant verbis suis, et sustinebant con-
siliū ejus, nec obliscebantur operum. Operaba-
tur siquidem Christi famula, cum ejus adminiculo
salutem illarum, invitans eas officiosissima caritate
semper progredi ad charismata meliora. Non domina
se exhibebat, sed ancillam, sed matrem, sed nutri-
cem. Et quomodo sororum benevolarum in se non
attraheret affectum? Illis siquidem pro tribulatio-
nibus seu necessitatibus ad se concurrentibus, conso-
lationis et javaminis materna protendebat ubera,
roriflua ubera, de cælo plena. Posuerat enim Pater
totius consolationis in ore Julianæ verbum solatii
spiritualis ut eas quæ vel in tristitia vel in tribulatione
erant, posset per datam sibi gratiam consolari. Pu-
sillamines confortabat, proficientibus applaudebat,
perfectis congaudebat. Emulabatur omnes Dei æ-
mulatione, desiderans et totis nisibus satagens, ip-
sas virgines castas exhibere Christi. Et ut sibi com-
missas oves Christo offerret sanctas carne et spiritu,
studebat omni modo ipsarum conservare innocen-
tiam, profecto innocens et ipsa. An non Juliana in-
nocens? de qua confessor suus, qui ejus conscien-
tiam perfecte cognoverat, tam audacter quam vera-
citer protestatus est, quod ipsa nunquam peccatam
commiserat criminale. An non innocens et agna im-
maculata? quæ nunquam sentire permissa est primos
motus carnis, lididine titillantis. Siquidem cum ali-
que personæ de tentationibus validis illecebræ car-
nales, quas patiebantur, sibi conquererentur; ipsa
apud se de hujusmodi plurimum mirabatur, pro eo
quod nunquam in vita sua fuisset simile quid ex-
perta. Quibusdam etiam sibi familiaribus testata est,
quod non plus unquam tentata fuerit de carnalis
concupiscentiæ voluptate, quam nec tentata fuerat
mortuorum ossa comedere. O virginitas reverenda,
o puritas admiranda! Licet autem rara avis sit in
terris, aut innocentiam carnis vel saltem spiritus
non perdere, aut humilitatem utriusque sanctimonia
non excludi, Juliana tamen speciali gratiæ privile-
gio, carnis et spiritus innocentiam semper retinuit,
et humilitatem virtutum custodem non amisit; me-
rito proinde digna, quæ a sponso suo Christo audire
mereretur. Ecce tu pulchra es amica mea, ecce
tu pulchra. Nec immerito pulchra dicitur, cui san-
ctitas amissa humilitatem non attulit, sed servata
admisit: merito Virgo nostra cum repetitione au-
dit se a sponso suo pulchram, nominari, a quo
sibi datum est utriusque, carnis scilicet ac spiri-
tus, pulchritudine gloriari. Ab ista igitur Agni
sponsa, sponsi agna, oves Domini, videlicet bonæ vo-
luntatis Sorores domus Montis-Cornelii, ad æternæ
viriditatis pascua minabantur: sub hac agricola no-
velle plantationes, in agro Domini plantatæ, in virtu-
tibus crescebant et multiplicabantur.

3 Sed quid putas? invenitne Christi Virgo aliquid
laborandum in agro Domini Dei sui? Et plurimum.
Etsi illa quæ præcesserat Priorissa in eo multum la-
boravit non tamen totum elaboravit: invenit nam-

que nova Priorissa in agro Domini, unde non modi-
cum doluit, arbores steriles: Sorores loquor, arbores
sine fructu, nisi forte glandium aut siliquarum quas
porci manducant. Invenit inquam, nonnullas Sorores
immites, inobedientes, moribus et actibus ordini
repugnantes; et quod nimis puritatis amatrici dis-
plicuit, cum viris conventicula periculosissima cele-
brantes. Hæc quidem erant quæ prætergredebantur
viam, quæ quantum in ipsis erat, vindemiabant et
demoliebantur, ad instar vulpecularum, vineam
Domini Sabaoth. Istas igitur primitus aggressa est in
spiritu lenitatis, ut se a frequentationibus hominum
refrenarent. Quæ cum illius admonitionem surdis
auribus præterirent (neque enim eis placebat dimit-
tere, quod libebat sæpius iterare) visum est Christi
Virgini utendam sibi fore medicamine fortiori. Zelo
igitur Phinees accensa, cœpit illarum vitia durius
reprehendere; vitiorum germina pangere; non pal-
pare: intermiscebat tamen temporibus tempora,
duris increpationibus suavia blandimenta. In custo-
diendis etiam illis sibi fuit diligentia ac sollicitudo
tanta, ut plerumque requiem non caperet nec nocti-
bus nec diebus: incredibilis enim illi cura fuit, ne
sibi commissæ Sorores, prout consueverant, pericu-
lis se committerent animarum. Multoties cum illas
pace crederet pausaturos, et ipsa lapsa membra vel-
let aliquantula requie refovere, excitabatur a ma-
ligno spiritu, aliquando nuntiante, Sorores ipsas
non requiescere, sed fugisse. Nec tamen credendum
est hæc illum nuntiare, quod illarum æmularetur
salutem, qui tantum sitit sanguinem. Et cum Christi
Virgo surgeret festinanter, utrumne illæ quiescerent
cognitura; reperiebat aliquando illas reseratis ostiis
recessisse. Interdum tamen ipse malignus, Julianam
excitans, mendacium de ipsis Sororibus loquebatur:
siquidem spiritus mendax est, et aliquando verum
dicere compellebatur. Etenim cum ipsa aliquando
excitata surgeret, dictas Sorores audiens aufugisse;
inveniebat illas pacifice quiescentes.

4 Hæc et bujusmodi cum Christi Virgo ageret
incessanter, et suis ovibus vias obstrueret delinquen-
di; experimento didicit, quod ait Scriptura, Omnes
qui pie volunt vivere in Christo, persecutionem patien-
tur. Illæ siquidem jam non oves, sed lupæ ferocissi-
mæ, omne genus spiritualis medicinæ contemnentes,
vitiarum morbum magis fovere quam abjicere cu-
piebant; et in phrenesim animi dilapsæ, curantis
manum et industriam respuebant. Non solum autem
illæ, sed et illi a quorum frequentationibus et con-
venticulis ipsas retrahere laborabat, iniquo odio
oderant illam, nec poterant ei quidquam pacifice lo-
qui; et fremebant dentibus in illam, et detractioni-
bus, sasurriis, inimicitis et omnibus modis quibus
poterant, ipsam persequabantur. Pro nefas, posue-
runt adversum Christi famulam mala pro bonis, et
odium pro dilectione sua; et loquebantur adversus
eam lingua dolosa, et sermonibus odii circumdabant
eam, dignam potius circumdari floribus rosarum et
liliis convallium. Firmaverunt insuper sibi sermonem
nequam, et scrutati sunt longo tempore, ut in Christi
ancilla deprehendere et sic reprehendere publice
possint aliquam iniquitatem: se defecerunt scrutan-
tes scrutinio. Nam Juliana, quæ Christo artifice ad
perfectum fuerat eliminata, tam pie et prudenter in om-
nibus se habebat, ut nihil inveniret, quod digne ca-
pere posset malignitas scrutatorum. Nec tamen
propter hoc reversi sunt ad cor (siquidem ira et fu-
rore excecaturum erat insipiens cor eorum) sed om-
nes quos poterant de domo venenatis colloquiis ad-
versus Christi Virginem concitabant: et inveniebant
populum qui sibi crederet, proniorem ad malum quam
ad bonum: et multiplicatum est in illam odium ve-
hementer. Numquam tamen potuit domus illa exas-
perans

D
emendare
studet vitia
subditarum
suaviter,

et fortiter,

E
advigilans
illis die ac
nocte,

etiam a spi-
ritu maligno
excitatur:

2 Tim. 3, 12

ab eis earum-
que amatori-
bus, persecu-
tiones passa,

F

corroboratur
a Godefrido
Priore.

A perans, in omni persecutione sua et furore, unctionem Spiritus, qua plene Christi Virgo imbuta fuerat exterminare; quin ipsa inter tribulationes et contumelias, quas est passa ab eis, in sua mansuetudine perduraret. Siquidem cum his qui oderunt pacem erat pacifica, exemplo Job cuncta sufferens in omni patientia. Nec persequentibus se vicem rependebat, sed male agentes, cum zelo caritatis opportunis temporibus arguebat, vitia persequens, non personas. In illis autem diebus præerat Domui Prior vitæ venerabilis, nomine Godefridus, qui Christi ancillam cum adiutorio divino multum in suis tribulationibus confortabat.

B In vita istius Prioris revelavit Deus famulæ suæ multa, quæ post dicti Prioris obitum evenerunt. Solet enim illa, quam præfati sumus, Reclusa S. Martini narrare, quod cum Juliana, vivente adhuc memorato Priore, aliquando venisset ad eam, dixit ei: Maligni spiritus, Reclusa, qui me usque nunc visibiliter vexaverunt, recesserunt a me; sed maligni spiritu qui in cordibus virorum et mulierum invisibiliter regnant, acrius de cetero insurgent adversum me, in me malignius sævituri. Sævient etiam, inquit, adversus ecclesiam Christi, in eos qui eam voluerint exaltare; sed me primum aggredientur. Hoc autem ultimum dicebat de solennitate Sacramenti, quæ per ipsam erat mundo ex jussione Domini propalanda: de quo Christi Virgo primo et principaliter, nec non et multi fideles qui eam promovere primum attentaverunt, multa mala perpassi sunt. Post hæc addit adhuc loqui ad Reclusam, dicens: Dominus Godefridus, laudabilis Prior noster, intra anni curriculum ab hoc seculo migraturus est. Est autem unus Frater in domo nostra, qui sibi succedet in Prioratu, sub quo maligni spiritus ita sævient in me, ut necesse mihi fuerit fugere a facie ipsius tribulantis. Est et in ipsa domo alter Frater, juvenis et innocens, qui me juvabit tribulationum pondera supportare. Veruntamen fugere oportet me, et lacrymis obortis dixit: In illo tempore, o Reclusa, necessaria mihi eritis: nonne profugam vestro recipietis hospitio? Tunc Reclusa ad illam; Omne, inquit solatium et omne bonum, quod vobis præstare potero, noveritis me vobis cum omni desiderio præstituram. Non cecidit autem quidquam ex præmissis, quæ Christi Virgo prædixerat, in terram: sed omnia suis temporibus evenerunt. Siquidem omnia memorata revelaverat sibi Dominus eventura: specialius tamen quam aliis temporibus, in hora Sacramenti altaris, incerta et occulta sapientiæ et voluntatis suæ revelabat sibi Deus. De quibus unum excellentissimum, in quo prerogativa nostræ Virginis manifeste dignosci poterit, credimus enarrandum; sepositis ad tempus tribulationibus, quas paulo ante tetigimus, quas tempore congruo resumemus.

ANNOTATA.

a Quæ hoc numero referuntur, extant solum in MS. Carthusiano.

b Conventus quatuor etiam nunc appellantur, quia separantur habitatione viri sani, et lepra seu morbis infecti, item eodem modo famina.

c Secundum regulam S. Augustini, uti supra probatum.

d Sapientia mortua traditur a Fisenio circa annum 1230: et cum titulo Beatæ inserta est Menologio Henricus ad 31 Martii.

CAPUT II.

Occasio prima instituendæ solennitatis Venerabilis Sacramenti Corporis et Sanguinis Christi.

a T Tempore juventutis suæ, a quotiens Christi Virgo Aprilis T. 1.

Juliana orationi incumberebat, magnum sibi signum et mirabile apparebat. Apparebat, inquam, ei luna in suo splendore, cum aliquantula tamen sui spærici corporis fractione: quam cum multo tempore conspexisset, mirabatur multum, ignorans quid illa portenderet. Ex eo autem non satis poterat admirari, quod quotiens orationibus insistebat, dictum signum indesinenter se sub illius conspectum ingerebat: et cum totis conatibus niteretur amovere, quod volebat, nec prævaleret; cœpit timore et tremore multo nimis super hoc cruciari, æstimans se tentari. Orabat autem, et per personas sibi fideles orari Dominum faciebat, quatenus ipsam a quadam tentatione, quam se pati dicebat, eripere dignaretur. Sed cum nulla industria, nulla sua vel aliorum fidelium prece importunitatem signi posset a se repellere; cœpit tandem aliquando cogitare, ne forte non tam laborare deberet ad signum hujusmodi repellendum, quam in ipso signo aliquid mysticum inquirendum. Contulit igitur se totum cum omni devotione ad deprecandum Dominum, quatenus si id, quod videbat, aliquid significaret; sibi revelare non dignaretur mysterium visionis. Tunc revelavit ei Christus: in luna, præsentem Ecclesiam; in lunæ autem fractione, defectum unius solennitatis in Ecclesia figurari, quam adhuc volebat in terris a suis fidelibus celebrari. Hanc autem suam esse voluntatem, ut ad augmentum fidei, in fine seculi debilitandæ, nec non et ad profectum et gratiam electorum, institutio Sacramenti Corporis et Sanguinis sui quolibet anno semel solennius ac specialius recoleretur, quam in Cœna Domini, quando circa lotionem pedum et memoriam passionis suæ Ecclesia generaliter occupatur: in ipsaque solennitate de memoria ipsius Sacramenti suppleri diligentius oportere, quod aliis quotidianis diebus in minori devotione seu negligentia fuerit prætermissum. Hæc igitur cum Christus Virgini suæ revelasset, injunxit eidem, ut hanc solennitatem ipsa inchoaret, et eam debere fieri, mundo primum nuntiaret. At Juliana, sublimitatem negotii nec non humilitatem et fragilitatem suam ponderans et attendens, ultra quam dici posset obstupuit, et quod sibi injungebatur se non posse ferere respondit. Verum quotiens orationi incumberebat, admonebat eam Christus, ut negotium sibi injunctum assumeret, quam ad hoc quæ cunctis mortalibus elegisset. At illa semper respondebat: Domine, dimitte me; et quod mihi injungis, injunge potius magnis Clericis, lumine scientiæ fulgentibus, qui sciunt et possint promovere tantum negotium? nam quomodo id possem? Non sum ego, Domine, digna nuntiare mundo rem tam arduam, tam excelsam: nec ipsam scirem, nec possem adimplere. Responsumque est illi; quod hanc solennitatem oportebat per ipsam omni modo inchoari, et deinceps per personas humiles promoveri. Et cum aliquando instaret orationi, obsecrans tota intentione Dominum, ut aliam personam eligeret ad hoc opus; audivit vocem dicentem. Confitebor tibi, Pater Domine cœli et terræ, quia abscondisti hæc a sapientibus et prudentibus hujus mundi, et revelasti ea parvulis. Nec sic continuo acquievit, sed respondit: Excita, Domine, te metipsum: excita et magnos Clericos; et dimitte me in pace, tuam minimam creaturam. Et facta est rursum vox ad eam dicens, Immisit in os meum canticum novum, carmen Deo nostro: justitiam tuam non abscondi in corde meo, veritatem tuam et salutare tuum dixi: non abscondi misericordiam tuam et veritatem tuam a consilio multo.

7 Igitur cum a tempore visionis prædictæ, plusquam viginti annorum curricula pertransissent; et iterum Christi Virgo Juliana, præ nimia humilitate, inenarrabilibus gemitibus et precibus institisset,

58 quatenus

D
AUCTORE
COLEVO
EX MS.
Per lunam
cum aliqua
sui fractione
sibi xpius
apparentem,

discit, in Ecclesia solennitatem
Ven.
Sacramenti
esse instituendam;
E

ejusque promovendæ
mandatum
accipit:

F
et frustra præ
humilitate
se excusat:

ACTORE
CO.ETO
EX MS.

post annos 20
acquiescens.

visionem
indicat Joanni
de Lausenna
Canonico,

Galat. 2

dein exami-
natam ab
Archidiacono
Jacobus de
Trecis postea
Urbanus IV
Papa.

il
alisque viris
doctis,

c

A quatenus ipse Christus cuiquam alteri personæ negotium memoratum imponeret, nec hoc solum posset aliquatenus impetrare; cernens ibi duram fore contra voluntatis divinæ stimulum calcitrare, voluntatem suam ipsius subdidit voluntati: institerat enim tantis precibus et fletibus, ut plerumque exhaustis lacrymis, oculi ejus purum sanguinem loco lacrymarum deducerent. Nec offendatur quisquam, quod Christi Virgo tam sero divinæ visæ sit acquiescere admonitioni: cum hoc non ex aliqua processerit negligentia, seu minori erga ipsum Sacramentum devotione; sed solum ex profundissima humilitate: sero per enim in conspectu Domini se indignissimam asserbat, ut tanta sollemnitas per ipsam mundo innotesceret, de imperitia et de impossibilitate sua nihilominus se excusans. Sed quanto ipsa se indigniorem reputabat, tanto Christus, humilitatis amator et doctor, digniorem eam judicabat. Acquiescens igitur vel sero admonitioni toties sibi factæ, primum cuncta per ordinem patefecit viro vite venerabilis, Domino Joanni de Lausenna, Ecclesiæ S. Martini Leodiensis Canonico, cujus memoria in benedictione est; quem pro suæ sanctitatis excellentia plurimum diligebat: et rogavit eum, ut quoniam ipse notas erat multis et magnis Clericis et religiosis personis, qui ad ipsum orationum gratia venerant: omnia quæ ipsa ei retulit, tacito tamen nomine suo, illis exponeret: ut cognosceret, quid etiam magnis Theologis de sollemnitate hujusmodi videretur. Et vide Virginem sapientem: non agit quidquam præcipitanter, non aggreditur aliquid inconsulte: sed cum maturitate et deliberatione multa nimis, facit universa; per se probans, et probari per alios concupiscens, si spiritus ex Deo sint. Audiant hoc atriusque sexus homines, sapientes in oculis suis, credentes omni spiritui, qui quæcumque mentibus suis occurrerint divinas æstimationem revelationes. Julianæ ostenditur signum, revelatur mysterium; injungitur imo et inculcatur negotium, et hæc omnia ab eo qui nec fallere nec falli potest: et tamen per homines, in lege divina doctos et spiritum Dei habentes, cuncta præmissa postulat retractari. Sed si exemplum Virginis nostræ eis pro minimo est, Pauli opus, attendant. Nonne Evangelium suum, quod non abhorrere acceperat, sed a Christo, cum hominibus tamen censuit conferendum, ne forte in vacuum curreret aut ecurrisset? Ibi ille securus non est; nec Christi famula Juliana: si quis hoc sit, viderit ne non tam securitas quam temeritas debeat judicari. Exposita sunt igitur omnia supradicta Domino c Jacobo de Trecis, tunc Archidiacono Leodiensis Ecclesiæ, viro utique in lege divina plurimum erudito et sanctitatis meritis decorato: qui quoniam semper se fidelem exhibuit coram Deo in modicis quæ acceperat ab eo; postmodum constitui promeruit super multa. Hic siquidem postea factus est Ecclesiæ Virdunensis Episcopus, a qua dehinc in Patriarcham Hierosolymitanum est assumptus: demum, Deo ipsum mirabiliter promovente, post Alexandrum Papam quartum, in summum est Pontificem sublimatus, et Urbanus vocatus. Exposita sunt etiam cuncta præmissa Fratri d Hugoni, tunc Priori Provinciali Ordinis Fratrum Prædicatorum; qui postmodum, suis exigentibus meritis, in Romanæ Ecclesiæ Cardinalem meruit promoveri: nec non et Reverendo Patri Domino c Guiardo Cameraacensi Episcopo, qui in diebus illis veluti duo cœli luminaria magna, vita et scientia, in Ecclesia refalgebant. Exposita sunt insuper omnia viro eruditissimo Cancellario Parisiensi, nec non et Fratribus Aegidio, Joanni, et Renardo, lectoribus Fratrum Prædicatorum Leodiensium; insuper et multis aliis personis, vita et scientia ad instar siderum micantibus. Sed quando dissi-

deret sanctus Spiritus a seipso? quando sibimet D contraria loqueretur? Non aliud profecto per os ancillæ suæ Julianæ, et aliud per ora servorum suorum fidelium est locutus: sed nec inventum est inter eos, Est et Non, sed, Est, tantum. Prædictæ siquidem personæ omnes, diligenter auditis, intellectis et examinatis meritis negotii memorati, uno spiritu pronuntiaverunt, non posse inveniri in lege divina rationem efficacem, quare reverendi Sacramenti specialis festivitas fieri non deberet. Dignissimum autem fore ac justissimum, nec non ad honorem Dei cedere, ad profectum etiam et gratiam electorum, si memoriam institutionis ipsius Sacramenti solennius ac specialius, quam usque ad illud tempus, annis singulis mater Ecclesia celebraret. Cujus sententiæ concordiam cum Christi Virgo cognovisset, gratias egit Deo, quod voluntatis suæ responsum posuisset in ore tantarum ac talium personarum.

S Verum cum ancilla Christi multo affectu desideraret, ut quævis alia persona nomen haberet novæ sollemnitis inchoandæ; personamque habere cuperet e vicino, quæ consentiret quod ipsa sentiebat, cum qua super suo desiderio conferre posset, et cui ea, quæ interdum ex plenitudine celare non poterat, valeret vel in modico communicare; audivit famam celebrem cujusdam Beghinæ, Isabellæ nomine, Hui commorantis, quæ apud omnes personas religiosas, quæ eam cognoverant, æstimationis maximæ habebatur: erat siquidem miræ patientiæ, humilitatis præcipuæ, caritatis immensæ, multa denique polens gratia et virtute. Ad hanc perfectionis eminentiam pius Dominus, qui flagellat omnem filium quem recipit, per multas tribulationes eam provexerat, et per ingentia corporis flagella, tantorum donis charismatum dignam fecerat. Hujus igitur audita opinione, Christi famula Juliana procurat, ut ipsa Isabella in domo Corneli-montis reciperetur in Sororem. Quam cum Christi Virgo sæpius experta colloquendo fuisset, quam illuminatam a Domino mentem haberet in intelligendis rebus spiritualibus et divinis; tandem aliquando voluit attentare, an quidquam arcani cœlestis super institutione novæ sollemnitis Sacramenti divinitus acceperat. Et cum de mirabilibus ipsius Sacramenti aliquantulum ad invicem contalissent, interrogavit eam Soror Juliana, quid sibi videretur de facienda speciali sollemnitate, ipsius Sacramenti, in ejus gratiarum actionem, gloriam et honorem. At illa, quæ nondum acceperat speciale donum sentiendi super hoc quod illa sentiebat; hæcque vice minus cauta, elicere mel de petra oleumque de saxo durissimo; et ut apertius loquar, minus provida, ab F interrogante extrahere, quid de hoc esset in spelunca cordis sui, præ nimia humilitate magnum mysterium occultandi, simpliciter respondit: Et ande, Domina mea, pia corda quotidie festum agant nisi de hujusmodi Sacramento? Tunc Soror Juliana, ex illius responsione percipiens, de cognitione arcani sibi revelati needum illi quippiam revelatum; non aliter se habuit, quam si gladio ancipiti cor ejus transverberatum fuisset. Anxiabatur enim intrinsecus Juliana, illam nequaquam solatium similis revelationis (quod crediderat) invenisse. At soror Isabella, ex vultu gestuque illius cognoscens, eam, quam ex sua simplici responsione imo ignorantia conceperat, vim doloris; et agnoscens se non sentire quod illa super hoc sentiebat; per unius anni circulum per se instantissime Dominum exoravit, et per quam plures religiosas personas eam rogari obtinuit, ut in hoc intelligentiæ suæ oculos aperiret. Quo temporis spatio evoluto, contigit eam nescio qua de causa Reclusam S. Martini adire. Cujus reclusorio cum appropiasset, et valvas ejusdem ecclesiæ conspiceret reseratas; illam orationis gratia introivit, et ante Crucifixum

et ab omnibus
approbatur.

Piam Isabel-
lam Beghinam
inter Sorores
Cornelianas
admissam,
E

interrogat de
instituenda
sollemnitate,

F

et post preces
integrali anno
fusas,

A Crucifixum se prostravit. Et ecce in momento, in ictu oculi, rapta est ad superna; ostendique ei Dominus, quomodo hæc specialis festivitas Sacramenti semper fuerat in secreto beatæ Trinitatis; revelans eidem jam jamque tempus advenire, quo hominibus, in quos fines seculorum devenerunt, deberet hæc sacratissima solennitas declarari: videbatque omnes cœlestium ordinum exercitus jugibus et devotis precibus Dominum deprecantes, ut quam usque ad hæc tempora in abditis tenuerat, nunc tandem aliquando ad confortandum confirmandumque fidem ecclesiæ militantis, electarumque gratiam augmentandam, novam solennitatem mundo periclitanti patefacere festinaret. Quæ cum a supernis ad ima redisset, ad exemplar beatorum spirituum, hanc in mundo fieri desiderantium et deprecantium pro ea Dominum, tantum desiderium habuit ut hæc solennitas mundo innotesceret, ut aliquando diceret, quod ipsa sola instaret pro hac solennitate in Ecclesia facienda, etiam si universus mundus obsisteret ex adverso; dante sibi fiduciam ea, quam super hoc cognoverat, Domini voluntate. Quæ cum Sorori Julianæ id quod in raptu suo viderat, retulisset: exultavit illa gaudio vehementi, quod voluntatis divinæ hanc haberet testem certissimam: quam non ex auditu ab homine, sed per revelationem et meram cognitionem sibi fecerat Dominus sociam et consortem. Ex tunc et deinceps Christi Virgo Juliana et illa, super hac sancta festivitate instituenda et promovenda, mellito eloquio frequentius et familiarius ad invicem conferebant.

9 Sic Juliana, divino et humano consilio robarata, cœpit intra se cogitare, quemnam posset ad componendum tantæ solennitatis Officium accersire. Sed cum attenderet se ad manum non posse habere viros litteratos, Clericos excellentes, qui ad agendum idonei viderentur; confisa, solus de divina sapientia affluta, quemdam Fratrem domus suæ f Joannem nomine, juvenem quidem, sed plurimum innocentem, ad hoc opus in corde suo disposuit eligendum. Iste siquidem erat de quo Christi Virgo longe ante Reclusæ S. Martini prædixerat, quod ipse venturum in eam tribulationum juvaret ipsam pondera supportare: quem licet in litterarum scientia nosceret imperitum, sciens tamen Dei virtutem et sapientiam (cujus opus fieri volebat) digna posse dicere per indoctum, ipsum, de inquirendo et componendo novæ festivitatis Officio, studuit exhortatoriis sermonibus convenire. Ille autem primo cœpit diffidere, et de sua ignorantia excusare: sed Juliana diffidentem et pusillanimum confortabat, et divinum affuturum auxilium promittebat. Quid multa? Ille, licet ingenii et scientiæ suæ mensuram excedere non ambigeret onus tantum (modica quippe litteraturæ erat) victus tamen precibus et auctoritate Virginis, ejus optime noverat sanctitatem, inquirere et ordinare prædictum Officium est aggressus. Aggressus inquam, de illius persuasus confidere adjutorio, qui dicit per Prophetam: Aperiostuum et ego implebo illud. Sicque frater ille juvenis et Christi Virgo condixerunt, ut ille pergeret ad scribendum, illa similiter accederet ad orandum; ut alter alterius labore juvaretur, et sic ad invicem consolarentur. Percurrens igitur ille multorum Sanctorum libros, sicut apud prudentissimam divinarum sententiarum flores legebat, Sacramenti Corporis et Sanguinis Christi dulcedinem sapientes; ex quibus intra semetipsum Antiphonarum, Responsiorum, Hymnorum et aliorum, quæ ad ipsum Officium pertinent mella conficiens, ea in tabularum alveario recondebat; ceris sua mella restituens, profecto prioribus dulciora. Unde contigit ut ipse facilius et doctius, quam prius sperare potuisset, faceret quod libebat. Verum quod hoc agere poterat, potius

asscribebat Christi Virginis orationi, quam suæ industriæ vel labori; et cum aliquid ad prædictum Officium pertinens composuerat, ipsum ad illam afferens, aiebat, Hoc, domina mea, vobis mittitur de supernis; videte et examinate si quid sit in cantu vel littera corrigendum. Quod illa per mirabilem scientiam sibi infusam, tanta subtilitate et perspicacitate, cum exposceret necessitas, faciebat; ut post ipsius examinationem et correctionem, numquam necesse fuerit limam etiam summorum accedere Magistorum. Et quod Christi Virgo probaverat, hoc ille retentabat, aut illius correctioni relinquebat. Sicque factum est, ut totum officium novæ solennitatis, nocturnum et diurnum, in Hymnis, Antiphonis, Responsoriis Lectionibus, Capitulis, Collectis, et aliis omnibus propriè propriis, Christi Virgine orante, juvene Fratre componente, Deo autem mirabiliter auxiliante, consummaretur. Hæc autem omnia tantæ suavitatis et dulcedinis sunt in littera et cantu, ut etiam a lapideis cordibus devotionem merito debeant extorquere. Sed antequam publicarentur, monstrata sunt illis, quos supra nominavimus, magnis Theologis, et multis aliis viris non mediocriter litteratis; ut viderent et examinarent, si quid esset, quod desiderarent corrigi vel exposcerent eliminari: qui ad lucem veritatis omnia diligentius perscrutantes, nihil invenire potuerunt insipidum, incompositum, vel inultum. Plerique ex ipsis mirantes sciscitabantur, quis tantum ac tale opus agere potuisset? Quibus cum responderetur, quod ille Frater juvenis, quem prædiximus, hoc egisset; hi qui eum noverant, respondebant: Non revera hoc opus ille fecit, sed Spiritus sanctus: emictaque magnifice collaudabant, cum nihil invenirent, etiam curiosius explorantes, quod limam requireret correctoris. g

ANNOTATA.

a Annum ætatis 16, Christi 1208 assignat Pisen, atque biennio post cognovisse explanationem.

b Circa an. Christi 1230. Hic autem est ille Joannes de Lausenna, de quo infra scripsimus, in Prologo dictus vir naxe Sanctitatis: quare vitam ejus hanc collectum velut viri beati aut sancti edidit Pisen parte 2 Paralipomenon.

c Jacobus Pantaleon, cognominatus, Archidiaconus Leodiensis, non Laudunensis, ut, apud Ciaconium legitur. Sanmarthoni utrumque Archidiaconatum et tribuitur creatus Episcopus Virdunensis anno 1232, Patriarcha Hierosolymitanus 1235. Pontifex Romanus sub nomine Urbani IV anno 1261, mortuus 1264. f

d Hugo de S. Caro: alius de S. Theodoro, creatus est Cardinalis ab Innocentio IV an. 1244, mortuus an. 1264.

e Gulardus de Lauduno, alias Guido, renuntiatus Episcopus Cameracensis anno 1238, mortuus Affligemii anno 1247.

f Joannes, dein Prior, inscriptus est Menologio Henriquez ut Beatus ad Kalendas Januarii.

g In MS. Rubricæ callis addelantur ista: Hoc officium incipit, Animarum eius; et reperitur plenum in Ecclesia Tungrensi et aliis locis. Deinde Urbanus IV; officium quod ubique cantatur, instituit. Addit Chapuavillus, Illud officium haberi in ecclesia collegiata S. Martini et parochiali S. Joannis Baptistæ Leodii, et pluribus ecclesiis diocesis Leodiensis.

CAPUT III.

Solennitas Venerabilis Sacramenti inter varias adversitates promota et cœpta celebrari.

His itaque gestis, cum Christi Virgo, totis affectuum medullis, ipsam solennitatem cuperet promoveri;

eam divina
revelatione
excitatam,

accipit sociam
in promovenda
dicta solenni-
tate.

Curat Officium
de Corpore
Christi
conscribi per
juvenem et
m-nus
eruditum
Clericum,

Psal. 80, 11

quod illo
componente,
ipsa orante,

D
AUCTORE
COÆVO
EX MS.

perfectum
est, et a viris
eruditis,
approbatum.

E

g

AUCTORE

COEVO

EX MS.

Reperit multos

Instigante

dramone

obstantes,

Isa. 1, 2

Job. 15, 25

Deut. 32, 15

Luc. 2, 34

et superfluum
fore festivitatem
judaeorum,

A veri; humani generis inimicus, qui dominatur super omnes filios superbie, tota malignitate coepit contrario debacchari. Eo siquidem persuadente et instigante, quamplures ecclesiasticæ personæ, quibus ob spem promotionis prædictæ festivitatis fuerat eminentia propalata, honorem Deo non dantes, ejusdem promotioni totis conatibus restiterunt. Proh dolor! qui priores in promotione debuerant existere, priores facti sunt in impugnacione ipsique se demonstrabant esse de numero illorum de quibus Dominus conqueritur per Prophetam, Filios enutrivit et exaltavi, ipsi autem spreverunt me: Cognovit bos possessorem suum, et asinus præsepe domini sui Israel non cognovit me, populus non intellexit. Revera populus hic, cum in honore esset ecclesiasticæ dignitatis, non intellexit; et quod detestabilius est, noluit intelligere ut bene ageret, et solennitatem Domini promoveret? sed sicut in Job legitur, tendit adversus Deum manum suam, et contra Omnipotentem roboratus est, dum potestate sua abutendo ipsam festivitatem nec permetteret exaltari! sed cucurrit adversus Deum extento collo, et pingui cervice armatus est. Et fortassis pinguedo Ecclesiasticorum redituum excecaverat cor illius, ut lumen non posset aspicere veritatis. Inerassatus est dilectus et realcitavit (ait ille mitissimus Moyses) inerassatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem suum, et recessit a Deo salutari suo. Prodiit siquidem quasi ex adipe iniquitas ejus, qui dum tantum attendit carnis propriæ voluptatem, divinam non curat facere voluntatem. Sed jam hic sermo reprimendus, ne forte quispiam illorum hæc legat vel audiat, et irascatur, dentibus suis fremit et insanit; et exacuat contra me ut gladium linguam suam, et percutiat virga oris sui. Divulgatum est igitur satis cito verbum hoc de præmissa solennitate longe lateque per Episcopatum Leodiensem; et fiebat aliis, humilibus videlicet et devotis, pro ipsius acceptione et reverentia, odor vitæ in vitam; aliis vero, pro superbia, in pugnatione et blasphemia, videbatur fieri odor mortis in mortem. Profecto sicut olim senex justus Simeon; ejus senectus fuit in misericordia uberi, cum Christum infantem accepisset in ulnas suas, de ipso prædixit; sic et de præsentī festivitate potuit dici, quod posita esset in ruinam et resurrectionem multorum, et in signum cui contradiceretur. Posita siquidem in ruinam adversantium superbiorum; in resurrectionem autem humilium et mitium, tantæ Christi gratiæ devotione debita obsequentium. Et in signum contradiceretur. Nihil verius: innumerabiles enim hæc solennitas habuit contradictores, atrocissimos impugnatores. Nam sicut olim Christo nato Herodes turbatus est, et omnis Hierosolyma cum eo; sic publicato novæ solennitatis sidere, diabolus, quem Herodes significat, cum suis satellitibus invidis et superbis turbatus est, et unanimiter nascentem moliti sunt extinguere festivitatem: hanc enim pari consilio superfluum indicabant, hanc pari sententia condemnabant. Quæ insania in tantum primitus invaluit, ut multo magis Clericos quam Laicos involveret; et eos amplius, qui tumidi erant illa quæ inflat scientia, sed vacui illa quæ edificat caritate: et quod sine gravi dolore dicendum non est, contradictionis insania multos eorum, qui nomen et habitum religionis portabant, in se habuit involutos. Hoc autem solum adversarii omnes, ad destructionem et dejectionem ipsius, adducebant; quod hæc solennitas quotidie in altaris fieret Sacramento, et propter hoc foret sicut superflua refutanda; qua sola, non dico ratione, sed abusione, fortitudinem inexpugnabilem festivitatis a Deo institutæ, veluti ariete opposito, infringere nitebantur. Verum ab eo quem præfati sumus Reverendæ Patre

Fratre Hugone, Ordinis Fratrum Prædicatorum D Presbytero Cardinali, illo magno Theologo et egregie prædicatore, erectum est unius luculentæ epistolæ propugnaculum ex adverso, quod oppugnantium machinamenta omnino diruit et confringit. Sed non continuo obstructum est os loquentium iniqua adversus Dominum et adversus ejus devotam famulam Julianam; sed contra illam et Domini solennitatem per singulos dies virus defractionis pestiferum eructabat. Sed hoc totum factum est, ut adimpleretur sermo, quem Juliana longe ante Rælusæ S. Martini prædixerat; malignos videlicet spiritus, in cordibus hominum regnantes, adversus Ecclesiam Dei et eos qui eam vellent exaltare sevituros; sed primitus contra seipsam. Profecto sic fuit: prædictæ siquidem festivitatis oppugnatores, pusilli cum magnis, somniatricem Christi Virginem appellabant; et in ore innumerabilium fautorum eorundem, qui eam nec viderant nec noverant, nomen Julianæ somniatricis et defractionibus et subsannationibus assiduis profabatur. Siquidem facta erat in derisum populi hujus, canticum eorum tota die: sed hæc omnia sustinuit propter te, Domine, audiens vituperationem multorum commorantium in circuito.

II Videns igitur Virgo Christi, ad promovendam prædictam solennitatem sibi desse humana suffragia; solita devotione recurrere studuit ad divina: et proposuit visitare limina Sanctorum Sanctarumque, in civitate Coloniensi quiescentium, præcipue beati Petri cœlestis januæ clavigeri Sanctique Andreæ et sanctorum Apostolorum, nec non et illius candidati exercitus duodecim millium Virginum, quæ non inquinaverunt vestimenta sua. Virgines enim permanserunt; quatenus fuis precibus ad illos, ipsi in unum pariter congregati, a sancta Trinitate suis intercessionibus obtinerent, ut festivitatem, quam ipsa in terris fieri volebat et sibi imposuerat, exaltaret. Profecta est autem peregre cum aliquibus Sororibus domus suæ, occultans peregrinationis suæ causam: sed hæc erat solum ejus intentio, ut prædicto negotio Sanctorum Sanctarumque suffragia postularet. Et cum ipsa cum suo illo Sororum comitatu currum conscendisset (siquidem præ nimia debilitate pedes ire non poterat) malignus spiritus, hanc peregrinationem contra se et suos esse subtilitate suæ naturæ percipiens, super currum visibiliter apparuit, toto malignitatis annisu, ipsam cum suis comitibus satagens impedire. At illa se cum suis orationum clypeo protegebat: unde et absque ullo impedimento Coloniā pervenit. Et ingressa civitatem, in ecclesiam S. Petri se fecit primitus introduci, et ante unum de altaribus procubuit in orationem. Sed quis illius orationis instantiam, quis precum illarum devotionem edisserat? Cœlum procul dubio ejus patuit precibus, et oratio ad supernos pervenit auditus: quos postea manifeste probavit eventus. Adjuro vos, filiæ Hierusalem per capreas hinnulosque cervorum, vos, inquam, quæ Christi sponsam comitatæ estis, ut non suscitetis neque evigilare faciatis dilectam, quoadusque ipsa velit. Sed heu! serpens factum est. Circa vespertinam namque horam accedentes comites illius, eam de loco orationis, de amœnitatē uberioris pascuæ, levaverunt; mutam tamen et quasi totam a carnis sensibus sequestratam. Tandem cum inter Sororum manus ad se foret reversa, voce querula exclamans ait: Heu! cur me defertis, priusquam segetes sint collectæ? Causabatur, ut arbitror, quod eam a somno sui excessus, citius quam voluerat, excitassent; quod ipsam a collectione frugum devotionis et orationis, quorum delectabatur copia, revocassent. Plures etiam dictæ civitatis ecclesias circumivit, cum omni devotionis affectu Sanctorum et Sanctarum suffragia requirendo.

a quibus
somnia
appellatur,

E

profecta Colo-
niam, patro-
cinium hujus
negotii petit a
SS. Petro An-
drea et Virgi-
nibus Ursula-
nis.

F

in extasim
raptur:

f
Proficiscens
ad Deiparam
Tungrensem
et ad S. Ser-
vatium. curru
verso manet
cum suis
illusa.

A 12 Peracta peregrinatione præmissa, gloriosæ Vir-
ginis Mariæ a Tungrensis, nec non et B. Servatii
Trajectensis adjecit limina visitare, quatenus multi-
plicatis intercessoribus, quod desiderabat, citius
impetraret. Et cum iter cum suis comitibus inchoas-
set, videns diabolus et invidens, sanctæ solennitatis
negotium per illius sollicitudinem et orationis instan-
tiam promoveri, imo furore succensus; currum, quo
Christi Virgo cum suis vehebatur, in plana via et
pulchra, nequiter subvertit, sese exhibens rotam
quintam : qui quoniam illarum animabus nocere non
poterat, saltem corpora interimere conabatur. Ve-
runtamen Christi famulæ, cum ruente curru cecidi-
dissent, non sunt collisæ : quia Dominus supposuit
manum suam.

g
Promovel
solennitatem
Robertus Ep.
Leodiensis,

B 13 Interim dum sic Christi Virgo, pro exalta-
tione novæ festivitatis, implorando Sanctorum suf-
fragia, laborabat ; Christus eo quo volebat modo illius
desiderium procurabat. Notu siquidem ipsius qui
disponit omnia suaviter, viri venerabiles et religiosi,
solennitatis ordinem et processum exposuerunt
Reverendo Patri Domino Roberto Leodiensi Epi-
scopo ; et eidem, ut divinæ munus gratiæ agnosceret
et exaltaret, verbis efficacibus suggererunt. Quid

b

c

d
sed morte
præventus
impeditur :

e

C plura? Cognitis tandem aliquando dictæ festivitatis
meritis, bene sibi complacuit, et ipsum jure debere fieri
indicavit : qui etiam, per continua temporum incre-
menta, crevit et ipse in illius dilectione ; unde et
eam proposuit magnifice exaltare. Universis igitur
ecclesiasticis personis sue dioceseos per elegantem
epistolam præcepit, ipsam solennitatem singulis
annis, die ad hoc statuto, cum Officio proprio, cele-
brari ; et ab eorum plebibus, sicut diem Dominicam,
ab omni servili opere inviolabiliter observari *c*, Cir-
citer etiam viginti Officia ipsius festivitatis fecit de
proprio conscribi, volens ea ad habendam copiam per
loca distribui opportuna. Et ne quisquam negligen-
tium Prælatorum de ignorantia se posset excusare ;
proposuit in generali sua *d* Synodo (quæ singulis
annis convenientibus ecclesiarum Rectoribus, et con-
ciliorum Decanis in unum fieri solet) quod per epi-
stolam statuerat, viva voce sollemniter publicare. Sed
heu ! præventus est *e* morte, et quod voluit, adim-
plere non potuit : qui etsi propositum non perfecit,
mercedem tamen propositi non amisit. Verum quo-
niam adhuc de ipso, quantam reverentiam et familia-
ritatem Christi famulæ Julianæ exhibuerit, nec non
de ipsius obitualiis est dicendum ; nunc potius, quibus
auxiliis et incrementis sancta solennitas promota
fuerit, referemus.

Solenne
festum celebrat
Leodu Hugo
Cardinalis, in
ecclesia S.
Martini,

C 14 Missus est aliquando Reverendus Pater Frater
Hugo, Ordinis Fratrum Prædicatorum Presbyter
Cardinalis, ad Allemanniæ partes a summi Pon-
tificis Latere destinatus : qui cum Leodium venis-
set, a venerabilibus et religiosis personis, ostensum
est ei memoratæ solennitatis Officium : quam longe
ante, videlicet cum adhuc esset Prior Provincialis
prædicti Ordinis pronuntiaverat jure esse facien-
dam. Qui omnia in ipso contenta Officio diligentio-
ribus oculis considerans et perscrutans, nihil adden-
dum, nihil minuendum arbitratus est, cuncta decen-
ter inveniens ordinata. Et immisit Deus in cor ejus,
ut novam solennitatem per semetipsum exaltaret ;
et se exemplum ad hunc celebrandum cunctis fide-
libus exhiberet. Divulgato igitur per civitatem Leo-
diensem, quod ipse Cardinalis in ecclesia S. Martini
in Monte esset celebraturus de solennitate Sacra-
menti, convenit copiosa fidelium multitudo. Ipse
vero dignitatis suæ infulis redimitus, inter ipsa Mis-
sarum solennia, turbæ multæ, quæ convenerat,
fluenta sapientiæ coelestis propinaturus, locum con-
scendit eminentem ; et de sublimitate et gratia solen-
nitatis præsentis sermonem fecit ad Clericos et

Laicos elegantem. In primo illam plurimum com-
mendavit, ipsam ad honorem Dei asserens esse, nec
non ad profectum non modicum electorum ; Deum
omnipotentem protestans, pie recolentibus eam,
liberali dextera largiturum suarum multiformium
munera gratiarum. Diem quoque, quo per annos
singulos celebrari deberet, instituit : et omnibus ad
hoc preparatis, quorum Deus corda tangeret, licen-
tiam trahit percipiendi singulis annis ipso solenni-
tatis die sacratissimum corpus Christi. Sermone
autem completo, Missarum solennia peregit solenni-
ter et devote. Ad ipsius etiam Cardinalis exhorta-
tionem Canonici majoris Ecclesiæ Leodiensis, dicto
Cardinali in partibus ipsis adhuc agente, præmissam
solennitatem in sua ecclesia in Officio plenario cele-
brarunt. Verum nonnulli eorum probati sunt hanc
fecisse, non tam ex devotione, quam timore vel pla-
cendi cupiditate : siquidem ipso Cardinali ad Curiam
Romanam reverso, si qui videbantur ipsius ecclesiæ
columnæ, quorum consilio et auxilio videbatur ipsa
solennitas non solum per aliquot annos fieri posse,
sed etiam forsitan in perpetuum stabiliri ; evoluta
anno, ipsam fieri prohibuerunt, tumidi et elati. Sic
contra Deum potestate sibi concessa sunt abusi, qui
plus aliis ab eo dignitatis et nominis fuerant asse-
renti. Sed quam metuenda morte vitam finierint,
appropinquante termino qui non poterat præteriri,
magis arbitror reticendum : nec tamen temerario
judicio affirmaverim, ipsos in talionem suæ contra-
dictionis tali morte punitos extitisse. Hoc tamen au-
dacter dixerim, quamplures ecclesiasticas personas,
quæ grande nomen habebant, juxta nomen magno-
rum qui sunt in terra, quas sancta solennitas impu-
gnatrices habuit et rebelles, sic morte præoccupatas
fuisse, ut ipsarum mors a laicis in proverbium ver-
teretur. Istud autem ad terrorem dicendum putavi,
ut omnes qui hæc legierint vel audierint, cum ad
ipsos mentio sanctæ solennitatis pervenerit, discant
eidem non detrahere, nec procaciter et pertinaciter
defendere, quod id sufficere debeat, quod de altaris
Sacramento quotidie in Ecclesia celebratur ; ne ipsi
frustra contra torrentem divinæ voluntatis niti vi-
deantur, sive contra stimulum calcitrare. Utinam
potius, si possibilitas adsit, amplectendam festivi-
tatem ipsi promoveant ; vel si forsitan non adsit,
saltem toto cordis affectu ipsam cupiant promoveri :
ne si aliter (quod absit) fecerint, sola vexatio det
intellectum auditui. Caveant obsecro, ne si rebel-
lium involuti fuerint culpa, involvantur et pœna.
Vellem quoscumque homines ad tantæ solennitatis
gratiam provocari, non tam vexatione quam un-
ctione magistra.

15 Ceterum antequam reverendus Cardinalis ad
Romanam Curiam reverteretur, dictæ solennitati
providere studuit in futurum : nam a cunctis Eccle-
siarum Rectoribus et Prælati et aliis Christi fide-
libus, infra legationis suæ terminos constitutis, ipsam
statuit celebrandam ; eandem fieri rogans, præci-
piens et injungens, singulis annis, die ad hoc præ-
fixa, cum proprio Officio ipsi solennitati deputato.
Et ut omnibus innotescat, quanta reverentia et de-
votione memoratus Cardinalis ipsam censuit hono-
randam, ipsius epistolam præsentis capitulo duximus
inferendam. Tenor igitur epistolæ est iste : Reve-
rendis Patribus, Archiepiscopis, Episcopis, et Ve-
nerabilibus Fratribus Abbatibus, ac aliis dilectis in
Christo Prioribus, Decanis, Archidiaconis, et om-
nium quorumlibet ordinum personis, aliis quoque
fidelibus infra legationis nostræ terminos constitu-
tis, Frater Hugo, miseratione divina tituli S. Sabi-
niæ Presbyter Cardinalis, Apostolicæ Sedis Legatus,
salutem in Domino. Dum humani generis merita, et
æterni beneficia Conditoris, in libra rationis appen-
dinus

D
AUCTORE
CO. EVO
EX MS

et ejus
exemplo
Canonici
Ecclesiæ
Cathedralis,

E
ex his postea
aversi varii
mox extin-
guuntur,

F

Hugo Cardi-
nalis eandem
solennitatem
promovel
litteris
circularibus

us inculcat
debitum
gratitudinis,

AUCTORE
COEVO
EX MS.

ob præstan-
tiam hujus
Sacramenti
auctum

in simili festo
aliatenus
solvi :

quod feria
quinta post
octavam
Pentecostes
celebrari
mandat :

et indulgen-
tias concedit :

A dimus; tum majorem inter ipsa distantiam, quam est guttæ roris et Oceani, invenimus; grandi roens nostra timore concutitur: eo quod nihil aliud in recte investigationis judicio reperitur, nisi quod si totus homo, sicut cera a facie ignis, in obsequia divina huiusmodi; Deo tamen in homine quidquam dignum rependere non valeret. Ipse siquidem hominem de lutea materia conditum, concivem Angelorum effecit; formamque servi accipiens, et carnem uniens Deitati, Pro ipsius redemptione inestimabile sui fudit sanguinis pretium, quem dolebat servitutis diabolicis nexibus compeditum. Nec istud sufficere poterat, quin etiam ad majoris erga nos dilectionis indicium corpus suum ablaturus ab oculis nostris, et illaturus sideribus, ipsum nobis sub mundissima quadam Sacramenti sindone relinqueret involutum; ut operatione ejus contra potestates aerias sensus nostros muniret, et venialia peccata remitteret, in gravioribus tolleretur omnino consensum, ac virtutum perfectionem triboeret; illud quoque edendo jugiter habeamus in animo memoriam Dominicæ Passionis, ac de tanto beneficio laudis ei hostiam offeramus, qui nos per singula momenta continua beneficiorum consolatione prosequitur, donec excreverimus in virum perfectum, in mensuram atatis plenitudinis Christi; edentes medullam tritici, et bibentes vinum merum super mensam in regno suo, quæ nobis in tenebris et in umbra mortis existentibus sub quodam Sacramenti cortice, palea litteræ, ac velamine fidei proponuntur. Sane licet hoc venerabile Sacramentum in quotidiana memoria cum devotione debita recolatur; dignum tamen est; ad confutandum quorundam hæreticorum insaniam, ut vel semel in anno specialius ac solemnius quam in Cena Domini (quando circa lotionem pedum ac memoriam Dominicæ Passionis sancta Mater Ecclesia occupatur generalius) ac aliis quotidianis diebus, ad memoriam cunctis sensibus revocetur. Cum enim sancti, quorum in Litanis et Missis et aliis secretis orationibus memoria quotidie in Ecclesia veneratur, semel in anno nihilominus ad eorum merita specialius recolenda habeant festa sua; non incongruum est, si sacrum sacramentum, amor amorum, dulcedo omnium dulcedinum, festum habeat speciale; in quo caute et solite supplicetur, quod de ipsius memoria veneranda, aliis quotidianis diebus, fuerat prætermisum. Nos itaque statuentes, quod proxima quinta feria post octavas Pentecostes, festum de hoc excellentissimo Sacramento infra omnes legationis nostræ terminos teneatur, Universitatem vestram rogamus et hortamur in Domino, vobis qua fungimur auctoritate firmiter præcipiendo mandantes, ac in remissione peccaminum injungendo, quatenus dictum festum, prædicta die singulis annis, cum novem Lectionibus, Responsoriis, Versiculis et Antiphonis propriis, super hoc specialiter ordinatis, in singulis ecclesiis celebretis, et vestris subditis annuatim Dominica præcedente publice nuntiatis; ut vigiliis, elemosinis, orationibus, ac aliis bonis operibus sic se studeant preparare, ut esse possint illa die participes illius dulcissimi Sacramenti. At illi qui parati fuerint et probati, et quorum tetigerit Deus corda; ipsum non de necessitate sed de honestate recipere, si velint, valeant cum salute; ut per operationem ipsius et vitia eorum purgentur, et iusta desideria compleantur. Nos enim ad invitandum fideles quod festum istud venerabilius celebrent et observent; omnibus poenitentibus et confessis, qui ad ecclesiam ubi Officium agatur de eodem, ipso die et per octavas, accesserint reverenter, centum dies de injunctis sibi poenitentis misericorditer relaxamus. Datum Leodii, iv Kalendas Januarii, Pontificatus Domini Innocentii iv anno decimo f. Aliam

etiam idem Cardinalis edidit epistolam de eadem materia, sermone compositam luculento, in qua ipsam reverendi Sacramenti solennitatem se celebrasse protestatur.

Postmodum autem, cum Reverendus Pater g Petrus, ad Velum aureum Diaconus Cardinalis, Apostolicæ Sedis Legatus, Leodium advenisset; dictam solennitatem confirmavit, insuper et de eadem epistolam composuit elegantem. Sed has duas epistolas, cum illa etiam quam dedit bonæ memoriæ Robertus Leodiensis Episcopus, licet commendationem non modicam sanctæ solennitatis in se contineant, et invitationem ad ipsius reverentiam et honorem; propter delicatos lectores non credimus annectendas, ne fortassis pareret copia congesta fastidium.

g
idem festum
promovet
Petrus Cardi-
nalis Capoc-
cius.

ANNOTATA.

a *Traditio Tungrorum est ædem, quam Virgini Matri dicatam volunt, conditam fuisse primo seculo a S. Materno, et post vastationes varias restauratam, et a Leone 3 Papa anno 799 dedicatam.*

b *Epistola Roberti Episcopi ea de re scripta anno 1246 ex MS. codice Ecclesiæ S. Joannis Baptistæ, excusa a Chappeavillano est cap. 6 et a Fisenno cap. 36.*

c *Præscripsit etiam jejunium in vigilia festi.*

d *Verba ipsa, quibus id in Synodo est propositum, appensa leguntur in tabulis Cornelii Montis.*

e *Mortuus est dicto anno 1246, die 16 Octobris, quem in conspectu suo, ægrum voluisse, novum de augustissimo Mysterio officium celebrari, testatur Fisen c. 36.*

f *Ergo anno Christi 1252*

g *Petrus Capoccius Cardinalis S. Gregorii in Velabro, creatus anno 1244, epistolam suam, quam habet Chappeavillanus, dedit pridie Kalend. Decemb. anno 1254.*

CAPUT IV.

Solennitas Ven. Sacramenti variis redditibus collatis stabilita. B. Julianæ de ea colloquium cum Eva Reclusa,

Erat in ecclesia S. Martini quidam Canonicus, nomine Stephanus. Hic habebat sororem suam secum manentem, nomine Mariam, mulierem honestæ vitæ, religiosarumque personarum dilectricem, specialiter autem Christi Virginis Julianæ. Prædictus vero Canonicus, licet ad senilem pervenisset ætatem, tactus tamen, ut creditur, amore natalis patriæ, quæ plebrosque sic allicit, ut immemores non sinat esse sui, præbendam suam pro quadam ecclesia parochiali patriæ suæ voluit commutare. Quod cum Soror ejus cognovisset (nimis ægre ferens, religiosus, quas in civitate Leodiensi et in circuitu ejus noverat, elongari) modis omnibus, quibus potuit, ipsum a proposito suo studuit revocare. Sed cum ille sororis precibus nequaquam flexus, nec dissuasionibus revocatus, suo proposito pertinaciter adhereret; soror ejus inflexibilem fratris voluntatem Christi Virginis Julianæ, cum dolore cordis et anxietate spiritus, intimavit. At illa dolentem et anxiam blande consolata est, dicens: Domina mea, ad orationum suffragia recurramus, et Deus auxiliabitur; fraterque vester, si Deo placuerit, revertetur. Quod et factum est. Cum enim frater ejus ad patriam profectus, illis se præsentasset, coram quibus debebat fieri commutatio; oblatus est ei liber, ut legendo aliquid, levissima examinatione idoneus diceretur. Mira res et vehementer stupenda! ipse qui legum peritus erat, qui nomen magnum scientiæ gerebat, non plus aperto libro legere potuit, quam si numquam litteras conspexisset

Stephanus
Canonicus
S. Martini,

precibus a
B. Juliana
fusus,

credatur in
suo Canonica-
tu persistisse,

A conspexisset. Unde quis dubitet orationis Julianæ hanc fuisse potentiam, ut ille tam peritus, ad tantam etiam legendi deveniret imperitiam? Et confessus est publice, et non negavit: et confessus est, quod veraciter credebat, hoc sibi solum orationibus evenisse; eo quod soror sua attentasset ipsum multis precibus, sed non potuisset Leodii detinere. Prodidit autem impossibilitatem suam, quod videlicet nil amplius agere poterat, quam videbant. Regressus igitur Leodium, infecto commutationis negotio, tempore longo permansit debilis et infirmus, pro magna parte intellectu et memoria destitutus.

redditus confert ut dicta solennitas quotannis celebretur.

17 Cum autem Reverendus Cardinalis Frater Hugo sæpeditus in ecclesia S. Martini Missam de solennitate Sacramenti, sicut superius diximus, celebraret; memoratus Canonicus a sorore sua ad ipsam ecclesiam deductus est. Qui cum audiret ipsum Cardinalem sermoneinam, et ipsam quam recolbat solennitatem plurimum commendantem; dedit Dominus auditui ejus gaudium et lætitiā. Intellexit namque, præveniente se gratia, festivitatis de qua sermo erat eminentiam; in qua sibi bene complacuit. Completis demum Missæ solennibus, cum ad domum propriam remeasset, sic ait sorori suæ: Ad honorem Dei videtur mihi esse ista solennitas, de qua locutus est hodie Cardinatis: unde, nisi jampridem de rebus meis disposuisses, tantum ex eis ecclesie S. Martini conferrem, quod ibidem in perpetuum hæc festivitatis annis singulis posset solenniter venerari. Disposuerat autem et ordinaverat, ut fere omnia quæ habebat ad sororem suam devolverentur. At illa, non minori forsitan desiderio inflammata, tale dedit responsum. Dispositione tua, frater mi, non obstante, tantum de bonis nostris eidem ecclesie conferamus, unde possit ibi tanta solennitas perpetuo celebrari. Competentes igitur redditus, in perpetuum percipiendos, de bonis suis dicte ecclesie unanimiter assignarunt: unde ex tunc in posternum amplectenda Sacramenti solennitas, cum proprio Officio et luminari decentissimo, sicut in præcipuis festivitatis fieri consuevit, ibidem solenniter celebratur. Et o benignitas et liberalitas Salvatoris nostri Dei! Non enim contenta fuit mensuram bonam, et conferendam, et coagitatam, et superfluentem illis pro suorum ipsorum devotione, quam ad solennitatem sanctam habuerant, usque ad futurum seculum reservare; quin imo in præsentis vite gratiarum suarum munere dignata est ipsos, in anima et corpore, prævenire; ut de perceptione præsentium munerum, firma foret expectatio futurorum. Largitus est siquidem Christus dicto Canonico, præter solitum, multam sui ipsius cognitionem, et magnam ad altaris Sacramentum devotionem; qua incitante singulis hebdomadis se Christi corpore muniebat. Hæc autem cognitionis et devotionis gratia illustratus, in bona spe et confessione, plenus dierum, vite suæ terminum consummavit.

Soror a magna ægritudine,

18 Post obitum vero ipsius, Soror sua quam præfati sumus, Maria, cepit multa ægritudinis corporalis molestia vapulare, ab eo qui flagellat omnes quos recipit: ut forsitan hæc infirmitas fornace, peccatorum ipsius, sine quibus humana vita duci non potest, scoria purgaretur; aut fortassis, sicut demum apparuit, ut manifestarentur opera Dei in illa. Quia infirmitate cum multo tempore laborasset, contigit aliquando ut reverendi Sacramenti solennitas adveniret. Sed quid ageret amatrix tantæ solennitatis? Infirmitas imperabat lecto decumbere, devotio suadebat et urgebat ipsius festivitatis solennibus interesse: in tantum autem infirmitatis pondere gravabatur; ut vix ad proxima loca posset incedere; sic inflata erat, ut flecti seu curvari penitus non valeret. Vicit autem alacritas devotionis, pon-

us infirmitatis: nam sibimet vim inferens, ad ecclesiam parochialem quoquomodo accessit: in qua audito sanctæ solennitatis Officio (siquidem ibi celebrabatur) perceptoque Christi corpore, pro ipsius diei reverentia, ad domum propriam reversa est. Quæ cum lassa et infirma corporis membra lectulo reddidisset, irrepente somno placido, obdormivit. Affuit autem dormienti Christi omnipotentia, quæ ab illa depulit totam invaliditatem, et perfectam restituit sanitatem. Quæ cum exiguisset, invenit se ex insperato, ab omni monstruosæ inflationis miseria et veterosæ ægritudinis molestia liberatam; et agnoscens Christi misericordiam sibi mirabiliter affuisse, pro devotione; quam ad ejus festivitatem habuerat et habebat; immensas gratias illi suo reddidit Curatori: honorificumque ducens Christi gloriam revelare, factum in se miraculum Canonicis ecclesie S. Martini, ubi specialius quam alibi venerabatur dicta solennitas, patefecit. Hoc idem quampluribus personis exposuit, annuntians et divulgans, quam magna et mira sibi fecerat qui potens est. Nec erat unde posset quibuscumque incredulitatis vel dubitationis scrupulus suboriri: cum plena et evidens sanitas protestantis, factum esset testimonium credibile nimis. Quodquod autem ipsam solennitatem diligebant, gavisii sunt gaudio magno valde; quod Christus eam sibi gratam fore et acceptam, tam patenti miraculo dignatus fuerat declarare.

19 Postmodum autem quidam Canonicus memoratæ ecclesie, Joannes nomine, Laudunum, unde natus erat, profectus est, ubi et illa, qui mortuus est infirmitate, cepit vehementius laborare. Cui cum allatum fuisset Corpus Domini, sicut ipse petierat, dixit: Expectate paulisper: quia minus digne recepi meum sapius Salvatorem, medietatem meæ domus claustralis Leodiensis lego ecclesie S. Martini, ut inde Octavæ solennitatis Sacramenti ibidem perpetuo recolantur. Quod et factum est: et sic solennitas Sacramenti, nec non et Octavæ ipsius, singulis annis in ecclesia S. Martini Leodii solenniter peraguntur. Beatum igitur Martinum Christi Virgo Juliana his de causis plurimum diligebat, quoniam in ecclesia sua magis quam in aliis nova Sacramenti solennitas fuerat exaltata; nec non et pro honore quem ei Sacramenta offerenti Dominus exhibuit; videlicet quando Spiritus sanctus in figura globi ignei super caput ejus apparuit. Hoc etiam dilectionem ejus cumlabat, quod beatus ille Confessor de reclusorio et aliis bonis providerat dilectæ sibi Evæ Reclusæ, sub Christi et ipsius protectione commoranti; quod et ipsum reclusorium speciale refugium erat sibi, a facie persequentium fugienti. Unde quandoque pro immenso amore quem ad ipsum Sanctum habebat, ex abundantia cordis in hæc verba prorupit: Beatus, inquit, Martinus, penes quem hospitatus sumus, o Reclusa, tam dulcis mihi videtur, ut et tota terra, ejus mihi videatur dulcedinem distillare.

20 Non mireris lector, me narrationi et promotioni sanctæ solennitatis diutius insedissem; siquidem hoc Christo et ejus famulæ Julianæ (ad quorum honorem hoc opus, licet indignissimum, aggressus sum) specialiter æstimo placiturum. Arbitror et ipsam Christi Virginem, licet in cœlesti patria sub umbra illius, quem in terra vivens tantum dilexit, jam delectabiliter quiescentem; magis usque huc desiderare dictam festivitatem apud homines exaltari, quam eam quam in suo corpore duxit vitam (licet sanctam, beneplacentem Deo et perfectam) perpetuæ hominum memoriæ commendari. Hæc namque solennitas a primis annis totam ipsius affectionem vendicaverat: hæc illius cor et mentem, ultra

D
ALCTORE
CO.EVO
EX MS.
ipso festo
Corporis
Christi libera-
tur,

E

Joannes Canonicus addit redditus pro Octava,

F

B. Juliana de eadem solennitate colloquens cum Eva,

AUCTORE
COEVO
RX MS.

A ultra quam ullus sermo possit exprimere, possederat. Unde cum ante promotionem illius ad eam, quam praefati sumus. Reclusam accessisset, et mire meditativa videretur, sic ad ipsam Reclusa locuta est : Obsecro, Domina mea, si placet, edicite mihi, quid vos tam meditativam facit et tribulatam? Sed si quidquam gravaminis est in causa, scilicet vellem, si possibilitas adesset, illius tolerantia vos adjuvare. At illa respondit : Meditationes, inquit, cordis mei causam sumunt ex quadam solennitate Sacramenti : haec a longo tempore usque ; ad diem hanc, in corde meo continue versata est, nec unquam alicui demonstravi ; nec verbis aliquibus explicare possem, quod ex hac sentire mihi divinitus est concessum. Attamen quod potero dicam vobis ; quandoquidem quaecumque illud est scire cupitis. Haec solennitas semper fuit in secreto Trinitatis. Assumpto autem sermone, Christi Virgo dictae Recluse per ordinem enarravit signum lunæ, quod a juventute sua viderat ; significatum, quod ei Dominus revelaverat ; et quid sibi super hoc injunxerat, sicut saepius est relatam. Cumque narrationis suae seriem consummasset, Reclusa non modicum ex auditis mirata est, et rogabat eam dicens : Precor vos, Domina mea, orare Dominum pro me, quatenus mihi donare dignetur, ut de ipso Sacramento sentiam quod sentitis. Quæ respondit : Non faciam hoc Reclusa : non expedit quidem. Hoc enim vestra humanitas non posset ferre, quin potius deficere cogeretur ; id namque est quod vires corporis mei penitus enervavit, humanitatemque meam destruxit. Verumtamen vobis et aliis amicis suis Deus ex eo sentire donabit, ad vestram et ipsorum utilitatem ; metiens vobis et ipsis mensuram, quam capere valeatis. Tempore vero procedente sermo Virginis in ipsa Reclusa specialiter impletus est : in tantum siquidem extitit sanctæ solennitatis amatrix, ut omnis dilatio ipsam vehementius cruciaret, qua dictam festivitatem non cerneret exaltatam. Et quoniam juxta poetam,

Res est solliciti plena timoris amor ;

Ipsa plurimum metuebat, ne illam non contingeret promoveri. Sed cum super hujusmodi timore apud Virginem Christi querimoniam detulisset, tale consolationis ab ea responsum accepit : Ne timeatis, inquit, o Reclusa, hæc solennitas exaltabitur ; sed per humiles et pusillos, ad profectum quidem omnium electorum. Verum totius bonitatis adversarius per se et suos huic exaltationi se opponet, et grassabitur ex adverso ; sed conatus ipsius ad nihilum redigetur, nec poterit prævalere. Ex his autem omnibus ne unum quidem iota præteriiit, sed cuncta per ordinem evenerunt sicut superius satis superque declaratum est. Et quoniam de sancta Sacramento solennitate et de promotione ipsius, nec non et de tribulationibus et angustiis, quas ejusdem occasione Christi Virgo foriter et perseveranter sustinuit, plurima fortassis, ut videtur legentibus, sed paucissima respectu eorum quæ fuerunt enarravimus ; restat ut et eas tribulationes et persecutiones, quas pro justitia et veritate, zelo animarum et fervore religionis, patientissime toleravit, præactas quidem superius, sed ad tempus intermissas, dicere resumamus.

CAPUT V.

Persecutio a Priore illata et sedata. Excellentia morum B. Julianæ. Mors Episcopi Leodiensis.

Ingresso viam universæ carnis Domino Godefrido, quondam Domus Cornelii-montis Priore, infra tem-

pus quod Juliana longe prænuntiaverat, invaluit D
tribulatio super eam ; Ille namque quoad vixit, juvare, confortare et consolari solebat Christi Virginem, contra vitia personarum Domus reprehensionibus et orationibus dinicantem. Successit autem illi in Prioratu, vitioso, ut postea claruit, introitu, quidam Frater ipsius Domus, de quo etiam Christi famula prædixerat se sub illius dominio, tanta passurum, ut ipsam a facie tribulantis fugere oporteret. Siquidem ante promotionem suam erat ipse Christi Virginis, vitia carpenti, præcipue contrarius, abundavit autem amplius jam promotus. O quam perniciores res est potentia, addita maliciæ ! Hic prædecessoris sui vestigiis non inhaerens, ancillæ Christi sanctitati non detulit ; opera sua disposcens, non arbitrio rationis, sed præcipitio propriæ voluntatis. Et ut de spiritualibus, quæ ipso regnante non modicum passa sunt detrimentum, interim taceamus (parcius enim, honori domus ipsius deferentes) multam curam et sollicitudinem cœpit habere, ut chartas et instrumenta omnium bonorum domus penes se haberet, ut de bonis ipsis faceret, quod liberet, licentius et securius. Fur non venit, nisi ut furetur, et mactet, et perdat. Sed quid ego dixi ? Nunquid erat iste fur ? Audi potius quid dicit, non ego, sed Dominus, Qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde, ille fur est et latro. Hic autem aliunde ascendit, quia (sicut postea patuit) per simoniam adeptus est officium Prioratus. Sciens autem Virgo Christi multa damna et pericula sibi et toti domui imminere, si in illius dilapidatoris manibus traderentur ; de consilio religiosarum personarum procuravit ipsa et sanior pars Sororum, ut ipsa chartas haberet, et penes se fideliter conservaret. Accepta vero occasione, totius iracundiæ fax diabolus, dicti Prioris fautorumque ejus, scilicet adversariorum Julianæ, corda nimio furore et ira, adversus illam et suas religiosas comites, inflammavit ; ita ut civibus Leodiensibus conquererentur et dicerent, illas furto surripuisse chartas domus. Ad provocandum etiam dictos cives amplius, addiderunt, quod Christi Virgo multam pecuniam Leodiensi Episcopo Domino Roberto tradiderat, pro quadam solennitate facienda. Hoc autem adversarii ejus iniquo confinxerant mendacio ; quoniam hi qui eam intus et foris cognoverunt, veraciter protestati sunt, quod nihil unquam omnino contulit Episcopo, ut ipsa solennitas, vel fieret vel exaltaretur. Irati igitur cives Leodienses ex auditis, una dierum ad dictam domum venerunt, et una cum adversariis Julianæ, qui in ipsa domo erant, ad illius oratorium properarunt, violentiam illaturi. Qui fracto manibus sacrilegis oratorii ostio, veluti cervicosi irruerunt ; et chartas, quas ibidem intellexerant absconditas, huc illucque quærentes, Deo volente minime repererunt : quæ tamen in tam manifesto erant, ut illi efferati cuidam scrinio in quo repositæ erant chartæ, inpingere potuissent. Quibus non inventis majori furore succensi sunt, et res alias, quæ se illorum oculis ingerebant, confregerunt et per oratorium disperserunt. Duabus etiam religiosis Sororibus, quas invenerunt, multis injuriosis sermonibus exprobrarunt, imponentes illis, quod Julianam et chartas pariter abscondissent. Erat enim Christi Virgo in alium locum ducta, et clausum ostium super eam. Illis autem abeuntibus, dictæ Sorores ad Julianæ oratorium sunt reversæ, et res oratorii contractas et disjectas, scrinium autem, ubi chartæ repositæ fuerant, sanum et intactum invenerunt. Quod cum Christi Virginis nuntiatum fuisset, ait, Gratias Deo, neque enim illi placet, ut ipsi cives chartas nostras habeant, et domus hæc servituti iodebitæ supponatur.

B. Juliana
patitur multa
adversa

a Joanne ad
Prioratum
Simoniacæ
promoto ;

E
Joan. 10, 1

ne chartis
foundationis,
abutatur,
occultat eas,

F
et contra
insultantes
cives adserant.

hæc ejus
timorem
insultat,

A 22 Verum cum odium Prioris et fautorum ejus de domo, nec non et civium Leodiensium, qui muneribus partem Prioris fovebant, per decursus temporum non deficeret, sed vehementer accresceret adversus Julianam et sequaces ejus, timens ipsa, ne si illi rursus pariter convenirent, eam præ nimio furore morte afficerent, decrevit juxta Apostoli sententiam, dare locum iræ. Dixit itaque religiosi Sororibus, secum in agone tribulationum et persecutionum pro justitia decertantibus; Si homines isti, qui odio iniquo persequuntur me gratis, rursus iruerint in me et occiderint me, timeo necis meæ culpabilis inveniri; præcipue, cum ego ipsorum cognoscens sævitiam, recedendo hinc, valeam eorum rabiam declinare. Vadam igitur ad domum Reclusæ S. Martini, neque enim chartas hujus domus petentibus æstimo conferendas. At illæ unanimiter responderunt: Quocumque perrexeritis, sequemur vos, paratæ vobiscum cunctas tribulationes propter justitiam sustinere. Sic ergo Virgo Christi, cum sancto suo illo comitatu, veluti de Ur Chaldeorum exiens, penes dictam Reclusam hospitata est. Quo cognito ille revera lucerna ardens et lucens, Dominus Joannes de Lausenna, ecclesiæ S. Martini Canonicus, accessit, et cum omni caritatis dulcedine dixit ei, Domus Reclusæ, Soror Juliana, vobis vestrisque comitibus nimis est angusta; mea major est, eam eligit ad manendum, cum participatione præbendæ meæ: ipsam vobis expono, in ecclesia S. Martini pausaturus. At illa audito tantæ caritatis verbo, junctis manibus ait: Gratias tibi, Domine Deus meus, qui bene adimplesti verbum Apostoli, dicentis: Fidelis Deus qui non patietur vos tentari supra id quod potestis. Æstimabam ego me hic habere duos tantum parvos amicos, sed gratias tibi, magnos experior, non pusillos. Et mansit apud eos, spatio trium mensium.

B 23 Cum autem ad Reverendum Patrem Robertum Leodiensem Episcopum clamosa insinuatione pervenisset, quod Christi Virgo Juliana cum suis sequacibus tam male a Priore domus suæ illiusque sanctoribus tractaretur, ut eam cedere oportuisset illorum insanienti furori; ipse venerabilis Episcopus personaliter ad S. Martinum veniens, præcepit Christi Virgini, ne illinc recederent, donec ipse super statu domus prædictæ fecisset inquiri cum omni diligentia veritatem. Misit ergo viros providos et discretos ad ipsam domum, inquirere et cognoscere, quonam modo ille qui præerat promotus fuerat in Priorem, et quomodo sub ejus administratione spiritualia et temporalia se haberent. Qui veritatem super his articulis a singulis Fratribus et Sororibus domus sub juramento diligentius inquirentes, invenerunt, quod ille qui præerat, per simoniacam pravitatem adeptus fuerat Prioratum: sub quo domus ipsa magnum patiebatur in spiritualibus et temporalibus detrimentum. Quidam etiam de Fratribus, qui partem dicti Prioris foverat, postmodum testatus est, quod ipse Prior non minus quam æquale sibi pondus argenti dictæ domui constitisset. Cum autem memorato Episcopo per inquisitores fuisset veritas declarata, justa rationis libramine deposuit Priorem de sede, et exaltavit humiles; illum qui simoniace promotus fuerat, ad Domum Leprosorum Huyensem emittendo; Christi vero ancillam et suas comites ad domum propriam revocando. Sicque permanserunt ad invicem separati, usque ab obitum præfati Episcopi.

C 24 Regressæ igitur Sorores, cœperunt de substituendo idoneo Priore diligentem habere tractatum. Verum plures religiosi viri, intestinam domus discordiam cognoscentes, officium Prioratus illius, licet requisiti, suscipere formidabant. Unde necessitate compellente, juvenem et innocentem Fratrem illum, qui Dei et ejus ancillæ adjutorio solennitatis

Sacramenti Officium decentissime composuerat, in Priorem domus præfici procurarunt. Et licet Christi Virgo multum illi compateretur, quem sciebat in Prioratu suo multa adversa passurum; promotioni tamen ejus suum præbuit assensum, sciens quod bona spiritualia domus et temporalia; quæ sub alio Priore fuerant diminuta, sub protectione istius, suffragante Dei clementia, non modica resumerent incrementa.

25 Postmodum præfatus Leodiensis Episcopus, qui multum Julianam pro suæ sanctitatis privilegio diligebat, in pulchriori et saniori loco quam ille erat, in quo vetus oratorium situm erat, novam orationis cellulam eidem construi imperavit. Quam licet ipse Episcopus solvere de suo proprio voluisset, eximie tamen vitæ Dominus Joannes de Lausenna, et Reclusa prædicta S. Martini illam perfecerunt suis sumptibus et expensis. Ibi confluebant multæ religiosæ et sublimes persone, ut ex visis et auditis in illa et per illam ædificati, sese ipsius orationibus commendarent. Quis enim virtutis et honestatis amator, non desideraret venire et videre Virginem sanctam, verecundam, pavidam, circumspectam? Quis sapiens et proficere cupiens non ambiret intueri et legere legem Domini immaculatam, non dico modo illam exaratam in codicibus, sed scriptam in Julianæ moribus et sensibus? Tatum in illa disciplinatum erat, totum insigne virtutis, perfectionis forma. Taceo nunc de ejus interiori homine, cujus pulchritudinem, puritatem et constantiam, mores ipsius satis ostendebant et vita; ita semper uno eodemque modo, illoque honestissimo ac decentissimo, se agebat, ut nihil appareret in ea, quod posset offendere intuentes. At sententia B. Jacobi hæc est, Qui non offendit in verbo, hic perfectus est vir. Et quis unquam in Juliana, etiamsi curiosius observavit, deprehendere potuit otiosum, non dico verbum, sed nutum? Quis manum pedemve moventem frustra! Profestatus est vir quidam, valde religiosus et sanctus, se non posse reminisci, quod per triginta annos et amplius, quibus Julianam noverat, aliquando viderit eam aliquod membrorum suorum movere sine ratione. Tanta denique distantia morum erat inter ipsam et alias mulieres, ut quique religiosi et perfecti, pro singulari gratia sanctitatis quam in ea videbant, ipsam suspicerent et admirarentur. Quid non ædificans et dignum admiratione in ejus sermone, ingressu, gestu, aspectu, habitu, et vultu! Vultus illi serenus, habitus modestus, simplex et humilis aspectus, compositus gestus, incessus æquitati accomodus, et levitatis et ignaviæ alienus. Sermo illi rarus et circumspectus, qui nil nisi spiritum redolebat. Apparebat in carne ejus gratia quædam, spiritualis tamen potius quam carnalis. In facie claritas refulgebat, non utique terrena sed cœlestis: in oculis columbina simplicitas radiabat, et nitor Angelicæ puritatis. Tanta siquidem erat interioris ejus hominis pulchritudo, ut evidentibus quibusdam indicibus foras erumperet; et de puritatis interno cumulo et gratiæ, copiose perfusus homo quoque exterior videbatur. Et quidem omnia supradicta sese omnibus intuentibus offerebant. Ceterum qui majori familiaritatis ausu, aliqua de promptuario cordis illius poterant elicere, vel etiam hi quibus vel paucæ volebat de intimis revelare; ipsi profecto multo clarius agnoscebant, quanta sinceritatis, pietatis et caritatis affluentia, nec non et quam dulcissimis affectionibus pectus virgineum redundabat. Inde erat quod magni, religiosi et litterati viri, qui munera cœlestium gratiarum in se vel in aliis perpendere noverant, Julianam multo venerabantur affectu; scientes ipsam sponsam Domini virtutum, quæ tantarum virtutum copiam obtineret. Multæ igitur religiosæ et sublimes

D
AUCTORE
CO. EVO
EX MS.

accipit novum
oratorium:

E

conservat
interioris
hominis
puritatem,

Jac. 3, 2

externam
modestiam,

F

et rectam
membrorum
compositionem:

Rom. 12, 19
discedit cum
suis ad reclu-
sam Evam,

et ad Cano-
nici Lausennæ.

1 Cor. 10, 13

deposito per
Episcopum
Priorem

præfatus
Joannem,
Priorem
multa passu-
rum adversa,

AUCTORE
COEVO
EX MS.
ex concursu
illustrum
personarum

et 2 Episco-
porum

humilior.

optat dedecus
et verecun-
diam perperit :

prædicti Epi-
scopo non
provehendum
ad Archiepi-
scopatum :

A personæ, nonnullæ solo claræ opinionis odore pro-
vocatæ, nonnullæ ex his quæ in Christi Virgine alias
viderant et audierant delectatæ; ad eam ædificatio-
nis gratia veniebant, et post divina colloquia sese
orationibus illius devotissime commendabant. At
illa quæ familiari sibi humilitate semper magis op-
taverat et optabat latere quam apparere, et deprimi
quam extolli; cum gravamine nimis adventantium
frequentiam tolerabat. In una autem dierum vene-
runt ad eam duo Episcopi, ille tam famosus Theo-
logus Guyardus Cameracensis, et memoratus Do-
minus Robertus Leodiensis. At licet Christi Virgini
tantarum personarum dignatio et devotio placuisset,
ægerrime tamen tulit, quod ex illarum accessu ali-
quid temporalis honoris in oculis hominum sibi ac-
cidere videretur : et suspicata est fuisse monitos a
Reclusa S. Martini ut eam visitarent. Unde cum
postmodum ad ipsam Reclusam venisset, dixit
ei : Si possem odisse vos, Reclusa, et hoc abs-
que peccato facere licuisset; fateor odissem vos :
quia nunquam, nisi per vos, fuisset in curiis Prin-
cipum nominata. Et unde mihi ut veniant Episcopi
ad me? Sed deprecor Regem mundi, ut ante meum
obitum, tantum mihi patiatur inferri verecundiæ et
dedecoris, quantum ex illorum accessu mihi, licet
invitæ præstitum est reverentiæ et honoris. O mira
optio! quoniam in filiis hominum nimis rara. Quis
verecundiam et dedecus optat sibi! Sufficere nos
eredemus, honores nec appetere nec quærere; sed
et, si forsitan honoremur nec extollimur, dicimus nos
securos. Sed quis sibi gratis oblatum honorem ve-
recundia et dedecore optat compensari? Hæc vox
frequentius versari solet in ore vel corde illorum,
qui juste vel injuste præmissa patiuntur, Pater, si
fieri potest, transeat a me calix iste. Sed tu, Juliana,
optasti tibi amarum nimis calicem propinari. Ne
timeas neque formides : non fraudaberis voto tuo.
Revera Christi Virgo in sua memorata optione et
deprecatione exaudita est; nam post decessum præ-
dicti Leodiensis Episcopi, tantas tribulationes et
persecutiones, plenas verecundiæ et dedecoris, sus-
tinuit, ut in his explicandis, si adesset, Tullianæ
fluvius eloquentiæ siccaretur.

26 Quodam tempore cum memoratus Leodiensis
Episcopus, solita devotione ad Christi Virginem ac-
cessisset, dixit ei : Olim, Soror Juliana, cum mihi
dicere solebatis, quod ad honorem Dei et profectum
electorum esset solemnitas Sacramenti; consueve-
ram respondere, quod id bene credebam. Sed gratias
Deo, quoniam credulitatis locum, rei certitudo sub-
intravit. Profiteor me jam non credere, sed scire,
quod ipsa vere sit ad honorem Dei : siquidem hujus
gratia bene mecum actum est. Tunc Juliana, quæ
ipsum Episcopum ad Remensem Archiepiscopatum
multo labore et desiderio noverat anelare; eundem
super hoc admenere curavit, humiliter et fidenter,
dicens; Sufficiat vobis obsecro, Domine mi, quod de
larga manu Domini accepistis; scientes certissime,
quod nunquam in Remensem Archiepiscopatum
proveli vos continget. Nolite ergo super hoc labora-
re : quoniam labor omnis, ut id possitis assequi quod
optatis, in vacuum expenditur. Sed o caeca ambitio
dignitatum! Quamvis memoratus Episcopus Christi
Virginem Julianam multum veneraretur, ut ei cre-
deret; vana tamen spe ductus, ab inchoato labore
adipiscendi Archiepiscopatum prædictum, penitus
non cessavit; sed nunquam eum, ad quem labora-
verat, apprehendit : siquidem non multo post tem-
pore depressus est ægritudine vehementi, qua et in-
valescente ad extrema pervenit. Qui considerans
diligenter, instare sibi vitæ terminum, qui non po-
terat præteriri : illos qui secum erant cum multa
precum instantia, monere, rogare, et exhortari stu-

duit; ut solennitatem Sacramenti, quam ipse dile-
xerat plurimum, et ipsi similiter diligerent, et pro
posse suo promoverent : quam ipse jam in mortis
articulo positus, tam sublimiter, sicut in corde suo
disposuerat, non poterat exaltare. In signum autem
devotionis et affectionis magnæ, quam ad illam ha-
buerat et habebat, fecit eoram se de ipsa solennitate
celebrari. Qui multum corde compunctus de suis ex-
cessibus et peccatis, in bona spe et confessione ex-
tremum spiritum exhalavit. In eo autem anno, quo
dictus Episcopus decessit, antequam moreretur, Ju-
liana tria recepit indicia mortis ejus. Cum enim ali-
quando vacaret orationi, facta est vox super eam
dicens; Episcopo Roberte. Alias etiam cum oraret
vox ipsa sermonem repetiit antedictum. Tertio au-
divit vocem dicentem, Episcopo Roberte, morere.
Ipsa vero licet interpolatis temporibus hæc audisset,
non apposuit cor, illud sibi reputans a maligno.
Verum in hora transitus ipsius Episcopi, astitit
Christi Virgini oranti spiritus, imaginem ipsius qui
decesserat representans : qui pertransiens, suppli-
citer illi dixit : Precare. At illa; Et quisnam, inquit,
estis vos? Tunc ille : Ego, inquit, sum Episcopus
Robertus. Tunc demon credidit Christi Virgo,
quod ipse Leodiensis Episcopus transierat de hoc
mundo : sicque cognovit, quod illæ quas audierat,
non fuerant illusoriæ voces; sed illius, quem voca-
bant, imminentis obitus proditrices. Cum autem
fama perniciosius alis volante, Reclusa S. Martini de
præfati Episcopi obitu cognovisset; misit continuo
puellam suam ad Christi Virginem hoc triste nun-
tium nuntiare. Quam cum Juliana vidisset, antequam
illa quæ advenerat, verbum de eo, pro quo venerat,
retulisset; dixit ad eam : Non venistis modo mihi
prospera nuntiare, sicut alias facere solebatis. Tunc
puella, quæ jam in summa exponi audierat rem,
pro qua missa fuerat; retulit ei memoratum Episco-
pum decessisse. Cui Juliana respondit : Verum est,
et ego quidem hoc bene cognoveram.

deque ejus
morte promo-
nita

E
mortui quoque
spiritum
videt.

CAPUT VI.

*Tribulationes Julianæ multiplices. Disces-
sus in varia monasteria, dein Namurcum
et ad monasterium Salesinnense.*

P ost decessum igitur sæpe dicti Episcopi, Fra-
tres et Sorores, imo lupi et tigrides de domo montis
Cornelii, qui vivente dicto Episcopo Christi Virgini
se oppouere non audebant manifeste, veteris mali-
tiæ et iracundiæ non immemores, adversus illam eo
amplius inflammata, quo diutius occultata, totius
nequitiae et furoris resumpserunt incendia. Reman-
daverunt primitus autem apud Hoyum Fratrem il-
lum, qui de Prioratu domus prædictæ per memora-
tum Episcopum dejectus fuerat, clarescentibus cul-
pis ejus : quem per aliquod temporis spatium, veluti
unum de aliis Fratribus secum manere fecerunt.
Et ut quoquomodo intus conceptam malitiam pallia-
rent, primo de quodam monacho a albi habitus, su-
perioris montis Cornelii, sibi Priorem constitue-
runt : sanctum vero innocentemque Fratrem juve-
nem, qui secundum sapientiam desuper sibi datam
ipsam domum in spiritualibus et temporalibus strenue
gubernabat, absque ratione de Prioratu sceleratis-
sime removerunt. Advertens igitur Christi Virgo
rursum turbines insurgere, et tentationum fabulatio-
numque intumescere fluctus, Sorores adhærentes
sibi, Sanctorum verbis et exemplis devote studuit
confirmare, quatenus tentamenta omnia discerent
in omni patientia sustinere. Fratrem etiam illum
innocentem, qui vere factis ostenderat se Prio-
rem, efficaciter admonuit, ne officium deponeret
Prioratus, licet alter locum ejus per adversariorum
violentiam

i.
in nova perse-
cutione

et intruso
tertio Priore,

u

animat socias
suas,

et ante datum
Priorem ut
in officio
permaneat :

A violentiam occuparet. Et incitabat eum Christi Virgo, ut Sanctorum exempla ad sui ipsius assumeret munimentum; invitans ut semper mente revolveret quod de B. Lamberto canitur.

Fortis in adversis, humilis per prospera pacis
Nec terrore teri potuit, nec munere frangi.

Et iterum illud :

In corde illius sinceritas et legis plenitudo,
In ore ipsius veritas erat et pulchritudo.

*restituto Priore
Simoniaco,*

28 Post modicum tempus adversarii Julianæ, Fratrem, qui antea per Leodiensem Episcopum a Prioratu domus justo iudicio fuerat amotus, quem et remandaverant per fas et nefas, instituentes et destituentes pro suæ libitu voluntatis, iterum Priorem fecerunt. Quo facto ad Christi Virginem accedebant, et moventes capita sua insultabant ei, dicentes : Isti oportebit te omnino obedire, etenim tuus Prior est. At illa cum omni mansuetudine respondebat : Nequaquam. Crevit igitur intantum odium super eam, ut et magnos lapides in illius oratorium projicerent; etiam cum ipsa Regem cœli sua familiari frequentia exoraret. Timentes autem valde, ne per sublimes et religiosas personas, quæ Julianam noverant et visitare consueverant, Prior ab eis constitutus, sicut jam pridem, a domo pariter et ab officio pelleretur; illo consentiente, omnibus modis, quibus poterant, id agere satagebant, quo Christi Virgo ab ipsa domo recedere cogeretur. Et exacerbaverunt rursus adversus illam cives Leodienses, eos venenatis suggestionibus ad agendum impie provocantes. Qui die quodam venerunt ad ipsam domum, et conglobati sunt cum eis iniqui domus, qui oderant Julianam; et impetu facto unanimiter, accesserunt cum ferrêis instrumentis, et aliis ad hoc aptis, ad oratorium funditus destruendum. Rapta est autem a suis religiosis Sororibus et inclusa in dormitorio domus. Illi vero, tamquam canes rabidi, domum orationis atrociter confringebant; providentes ne Christi Virgo ad illam de cetero habere reditum potuisset. Rapiebant etiam lapides et partes lignorum conseissorum, et totis viribus contra fenestras dormitorii, ubi eam inclusam intellexerant, jaciebant. Verum primus qui manum et brachium ad projiciendum extendit, sic divina ultione læsus est, ut usque ad vitæ suæ terminum, lisionis percepta nunquam recuperare potuerit sanitatem. Et cum hoc fuisset Christi Virgini nuntiatum, ad instar Protomartyris Stephani, positus genibus devote Dominum exorabat, quatenus illos ab omni impedimento et periculo custodiret. Nec destitit ab oratione, donec illi oratorium ejus funditus destruxissent. In omnibus autem his non peccavit Juliana labiis suis, neque stultum quid contra Deum vel malefactores suos clam vel palam locuta est : sed cuncta sustinuit in summa patientia. Attamen tanto dolore cruciabatur interiorius, pro suo oratorin sic destructo, ut aliquando diceret uni de Fratribus dictæ domus : In tantum, Frater, doleo destructionem oratorii mei, quod pro tanto argenti, quantum ipsum oratorium fuerat, non permissem illud destrui, si absque peccato prohibere potuissem, si reedificari mihi denuo non deberet. Noveritis autem illos grande peccatum super hoc commisisse : siquidem pro commoditate salubris aeris et loci, quo meum oratorium situm erat, recuperaveram corporis tantas vires, ut ego et Soror Isabella pro fidelibus defunctis, per singulos dies et noctes, psalterium ex integro diceremus, exceptis aliis Horis nocturnis et durnis : sed de cetero non spero me fore tam validam, ut illud possim solito more persolvere.

*variis tribulationibus
agitatur*

B

*orat pro de-
structoribus
oratorii*

C

*sibi ad
sanitatem
recuperandam
aptissimi.*

29 Quam graviter autem super hoc offensus fuerit Dominus majestatis, cuidam religiosæ personæ dignatus est revelare. Cum enim aliquando in nubi-

bus cœli intenderet aciem oculorum, vidit veluti clavam immensam super civitatem Leodiensem in aere pendentem, et crebris concussionibus minitantem. Quæ mirata est, et stupore contremuit vehementi, et deprecata est Dominum, quatenus, si placeret in oculis ejus, sibi notum faceret, quid illud quod viderat, portendebat. Et facta est vox ad eam dicens : Pro peccato, quod commissum est in Sororem Julianam, oportet totam civitatem Leodiensem duro verberare flagellari. Quod et factum est. Non multo siquidem tempore post, orta est dissensio inter Leodiensem Electum, et cives dictæ civitatis : unde tot et tantæ afflictiones et incommoda pervenerunt, ut historicæ Trojanæ scriptor Homerus in his succumberet explicandis. Animadversionis autem divinæ flagellum omnibus extitit tam commune, ut vix quispiam Clericus vel laicus, dives vel pauper, vir vel femina, stultus vel sapiens, sublimis et infimus, in tanta remanserit civitate, qui in aliquo cujuscunque rei detrimento divinam expertus non fuerit ultionem. Cujus doloris exterminium afflavit primas et principales Leodiensis episcopatus villas; nec tamen ideo factum est singulis minus, quia diffusius. Inde secuta est domorum destructio, divitum depauperatio, ad ultimam egestatem reductio mediocrium, deinde et strages hominum. Audiant et attendant hoc, obsecro, qui Christi electos et dilectos parvi pendunt, imo nec metuunt contristare; vel qui majori insania eisdem irrogare injurias non verentur. Audiant nihilominus vocem supremæ Majestatis, suis fidelibus et amicis protestantis, Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei. Et illud : Mihi vindictam, et ego retribuam eis, dicit Dominus.

D
AUCTORE
CO. EVO
EX MS.
*punitio
divina in
persequentes
secuta.*

b

30 Considerante postmodum Christi Virgine Juliana, quod factores novi Prioris ipsam ad obediendum illi (qui, contra Deum, locum boni, innocentis, et adhuc viventis occupaverat) omnino cogere volebant; quodque, præ nimia iracundia et furore, eam alicubi procedentem lapidibus insectarentur; dixit religiosis et sibi adhaerentibus sororibus : Vos videtis, quod in hac domo non valeo commorari; eo quod iniquorum odium ascendit semper, et ad mortem me persequi videntur. Dabo igitur locum iræ et persequentium furori; nolens, præveniundo mortem meam, apud Deum culpabilis inveniri. Oportet hinc me recedere, et alibi domicilium querere. At Sorores, quæ optime noverant ipsam hæc omnia pro justitia tolerare, ferventi desiderio responderunt : Et nos, Domina, sequemur vos quocumque perrexeritis. At illa : Vos omnes, inquit, non potero mecum ducere, ignorans adhuc ubi recipere debeam mansionem. Verum quæ ex vobis fortiores sunt, et tribulationes melius sufferre prævalent, remanebunt; et Deus auxiliabitur eis inter angustias et dolores.

*deliberat
relicto Monte
Cornelio,*

F

*alio discedere
cum sociis :*

31 Tunc recessit Christi Virgo, cum aliquantisper Sororibus, de domo exasperatrice Montis-Cornelii, veluti de Ur Chaldæorum; recessit autem sine argenti subsidio. Et cum interrogaretur, quis sibi et suis comitibus sumptus necessarios ministraret; ipsa quæ totam sollicitudinem suam, secundum B. Petri consilium, in Domino projecerat, respondebat : Deus auxiliabitur nobis; et si necesse fuerit, quæ de fortibus Sororibus nostris ibunt per ostia mendicare. Mansit autem primitus in Roberti-monte, postea in Valle-benedicta, deinde in Valle-beatæ Mariæ domibus monialium Cisterciensis Ordinis. Sed prædictus Prior, imo Prioratus pervasor, in singulis domibus memoratis persequens Christi Virginem, semper machinamenti callidis procuravit, ut ipsa in nulla dictarum domorum diuturnam invenire potnerit mansionem. At ipsa quæ non surdis auribus audiebat Dominum, in Evangelio discipulis suis de eorum persecutoribus dicentem; Cum vos persecuti fuerint

Pet. 5, 7

*in variis
monasteriis
hospitatur :*

Matth. 5, 11
*sed cogitur
discedere,*

APCTORE
COEVO
EX MS.

A fuerint in una civitate fugite in aliam : dicit comitibus suis, Eamus Namureum, pulsos siquidem a patria recipere consuevit. Et aggressæ sunt laborem hujus viæ, plenum calamitatis et miseriæ. O quanta mala sustinuit devota famula tua Juliana, propter te, Domine ! Domesticorum persecutionem, a domo propria et patria depulsionem, nunc autem familiarium et amicorum elongationem, domicilii difficilem adaptionem, sumptuum paupertatem. Sed quoniam accepta erat tibi, necesse erat ut tentatio probaret eam. Numquid non probasti eam in omnibus fidelissimam ? Profecto tu probasti : probasti siquidem eam, Deus, cum olim vitia domus suæ eliminare conaretur ipsa, in variis conflictibus justitiæ et veritatis ; examinasti eam, sicut examinatur argentum, in camino multiplicis persecutionis et tribulationis ; nec in ipsa est inventa iniquitas impatientiæ vel murmurationis. Tua, Domine, probatio et examinatio, siquid in ea imperfectum remanserat, eliminavit, imo perfectionis ejus merita augmentavit ; imo potius mentis ejus inconvulsibilem constantiam, quæ magna ex parte latebat homines, declaravit. Quis enim crederet, in sexu fragili et corpore pene inutili, tantam virtutem constantiæ et fortitudinis ? Sed more siderum, quæ in die latent, et in nocte lucent, ipsa virtus, quæ non apparuerat in prosperis, enituit in adversis. Nunc manifestatur quod te dilexerit toto corde, tota anima, tota virtute. Jam pridem notum fuerat, quod toto corde te diligeret, cum tam dulciter erga te et tuos afficeretur ; tota anima, cum tam prudenter ab ipsa ad instar interioris hominis, exterior quoque ejus conversatio regeretur ; sed luce clarius nunc constat, quod hæc tota virtute diligit te, a qua labor, dolor, et adversitatum multiplex afflictio tum fortiter sustinetur. Jam nunc apparet, et per totum vitæ suæ residuum apparebit, quod in ipsa fuerit fortis ut mors dilectio, nisi quod veracius dici potest, fortior omni morte. Siquidem aquæ multæ tribulationum non potuerunt ipsius extinguere caritatem, et flumina inundantium anxietatum et temporalium amaritudinum innocentis vitæ suæ non valuerunt obruere puritatem.

32 Cum igitur Namureum pervenissent Christi Virgo Juliana et Sorores ejus, vix invenire potuerunt, qui eas colligerent hospitio ; quia non erat eis notio in diversorio. Tandem aliquando cum pauperibus Beghinis acceperunt hospitium, ubi per aliquot tempus manserunt in magna angustia paupertatis. At Juliana frequenter dilectum suum Jesum Christum reducebat ad memoriam, qui cum dives esset, pro nobis pauper factus est, ut nos ejus inopia ditaremur. Omnes etiam necessitates, angustias, persecutiones, amaritudines et hujusmodi, quæ ipsum Salvatorem mundi pro salute generis humani pertulisse Evangelica scriptura commemorat, solícite ruminebat ; et quidquid exterioris adversitatis et gravaminis ipsa tolerabat, pro illius amore parvipendebat. Gratulabatur se ancillam et discipulam Christi, per viam temporalium tribulationum incedere, per quam Dominum et Magistrum noverat præcessisse. Sciens etiam in veritatis testamento hanc clausulam fuisse appositam, in mundo pressuram habebitis ; gaudebat, illam quæ sibi ex tabulis testatoris assignata fuerat, sibi cedere in portionem. Non recusabat ex testamento, debita præsentium afflictionum exolvere, ut ad legatam æternæ beatitudinis hereditatem posset aliquando pervenire. Nec dubitabat divitias hereditatis in infinitum supergredi debita afflictionis ; sciens quod non sunt condignæ passionibus hujus temporis, ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Quam autem ipsa Christi Virgo, et ejus comites, multum inopes et egentes, sicut dictum est, cum Beghinis pauperibus morarentur ; cognovit de ipsa-

Namureum
migrans

degit primum
apud Beghi-
nas,

amore Christi
optime
contenta :

rum persecutione et paupertate venerabilis Domina d Hymana, domus de Salesinnes, prope Namureum Albatissa ; ipsa vero erat soror Reverendi Patris e Conrardi Coloniensis Archiepiscopi, multæ sapientiæ et gratiæ titulis insignita. Quæ multum illis compatiens, viro valde venerabilis vitæ, Domino Joanni Leodiensi Archidiacono, studuit nuntiare, quod multum religiosæ sorores domus Cornelii-Montis injuste depulsæ, Namurei sine certo hospitio morabantur. Ipse namque Archidiaconus pauperibus Beghinis Namurensibus, multa pietatis subsidia consueverat erogare : et fecit cum Christi Virgine et ejus comitibus misericordiam ; nam domum, quam prope ecclesiam S. Albani habebat, concessit eisdem, in qua longo tempore morabantur. Quæ lætabantur omni gaudio spiritali, quod ipsa domus vicina esset ecclesiæ, in qua pretiosarum erat copia Reliquiarum, præcipue de ligno Crucis, et de sanguine Domini : in quarum meditatione et devotione frequentissima impinguabantur, et delectabantur sicut in omnibus divitiis : fecit autem postmodum dictus Archidiaconus construi Namurei suis sumptibus hospitale, in quo sine pretio Beghinæ pauperes et debiles habitarent. Contulit vero terram Julianæ et suis comitibus juxta dictum hospitale, et ecclesiam S. Symphoriani ad habitaculum construendum. Et facta est eis domuncula subsidiis fidelium : in qua longo tempore pauperem vitam ducentes, eleemosynis victitabant.

33 Post hæc attendens venerabilis Abbatisa de Salesinnes, injustum valde fore, famulas Christi a domo Montis-Cornelii nihil percipere, ad quam olim earum bona ampla fuerant devoluta ; per se et personas alias procuravit, ut ab ipsa domo redditus annuos, quamdiu viverent, obtinerent. Quæ de consilio peritorum et religiosorum, maxime autem Reverendi Patris Guyardi Cameracensis Episcopi, subjectioni et protectioni præfatæ Abbatissæ se, quamdiu viverent, subdiderunt ; ne absque superiore, sed solo propriæ voluntatis arbitrio, vivere dicerentur. Postmodum duæ de comitibus Julianæ, quarum una f Agnes, alia Ozilia vocabatur, pretiosa morte interveniente, ab hoc nequam seculo sunt sublatae, et in memorata domo de Salesinnes traditæ sepulturæ. Istæ sanctis moribus et vita semper demonstraverant, se esse veras et individuas comites Julianæ ; cum ipsa cunctas tribulationes et angustias perferentes usque ad consummationem vitæ. His itaque defunctis, soror Isabella, quæ sola cum virgine Christi remanserat, suadebat ei crebris admonitionibus, ut irent apud Salesinnes commorari ; dicens, non expedire sibi, tenere hospitium pro ipsis duabus, quæ ambæ remanserant nimis debiles et infirmæ. Erat siquidem jam connexum, inter dictam de Salesinnes Abbatissam et Christi Virginem, dulce ac forte vinculum caritatis ; nec dubium erat sorori Isabellæ, quin adventum Julianæ venerabilis Abbatissæ plurimum affectaret. Recusabat autem Christi famula illo ire ; tribulationem et dolorem, quæ superventuræ erant dictæ domui, pertimescens. Verum cum a sorore sua per singulos dies importunis precibus rogaretur, quatenus illuc irent gratia commorandi ; voluntatem suam, licet nimium renitentem, tandem illius subdidit voluntati. Quas ad præfatam domum venientes, cum venerabilis Abbatissa cum omni devotione suscepisset, aulam latam et spatiosam eis exposuit ad manendum ; multam suis hospitibus impendens reverentiam, cum obsequio caritatis. At humilitatis amatrix Juliana, honores et obsequia, quæ sibi exhibebantur, molestissime sustinebat ; sicut illa quæ et adhuc erat, et semper fuerat ad hujusmodi verecunda : deprecabaturque sæpius Abbatissam, ut ipsam cum sua comite prope ecclesiam

dein in domo
Archidiaconi
Leodiensis,
juxta
ecclesiam
S. Albani,

E
tum prope
eodem S.
Symphoriani

aliquos
redditus
percipit :

subicit se
Abatissa
Salesinnes.

mortuis
Agnetæ et
Ozilia,

abit cum
Isabella in
Abbatiam :
F
expetit
ceteram
habitationem

A ecclesiam in aliqua domuncula collocaret; asserens se libentius manere in locis humilibus et modicis, quam in aulis sublimibus et porrectis.

ANNOTATA.

a *Sive Ordinis Præmonstratensis, quos in vertice montis tunc habitasse supra diximus.*

b *Henricus Gueldrensis, Electus dicitur, quod du postea anno 1238 Presbyter ordinatus, fuerit in Episcopum consecratus. Dissensio illa inter hunc et cives fuit præcipue an. 1253, consule Hocsemium et alios opud Chapeauvillanum.*

c *Priores prope Leodium, tertia prope Hoyum etiamnum extant.*

d *Hymana sive Himmana Abbatissa cum titulo Beatæ memoratur in Menologio Henricus ad 29 Januarii.*

e *Conradus de Hochstade creatus anno 1238, mortuus anno 1261.*

f *Non fuit hæc Agnes soror B. Julianæ, uti habent Fisen, Saussatus, Chrysostomus Henricus et Bucelinus ad 21 Januarii.*

B

CAPUT VII.

Gesta Julianæ in Salesinnes; prædictiones variæ: discessus Fossas.

Referre solebat ipsa venerabilis Abbatissa, prædixisse hospitem suam Julianam longo tempore postea futura, idque in rebus quamplurimis se percipisse. Ex quibus hoc unum ex pluribus non credidi reticendum, quod ipsis quodam die ad invicem de illis beatis undecim millibus Virginum colloquentibus, soror Juliana dixit Abbatissæ, quod per ipsam et ejus sororem, videlicet Dominam Aleydem S. Walburgis a Venerabilem Abbatissam, dictæ Virgines honorarentur. Quod dictum, post obitum Prophetissæ, sic adimpletum est. Memoratæ siquidem Abbatissæ et sorores, obtenta licentia fodiendi in cœmeterio Coloniensi sanctarum Virginum prædictarum, in altum fodi terram fecerunt; et ex insperato inventa sunt b quingenta et eo amplius corpora Virginum earundem; thesaurus videlicet in agro absconditus, desiderabilior auro, pretiosiorque argento. Quæ per curam dictarum sororum et sollicitudinem in Flandriam deportata, ab illustri matrona c Margareta Flandriæ Comitissa, cum exultatione universæ illius terræ suscepta sunt, et in illis locis, et ab illis personis quibus distributa sunt, habitata in summo honore et immensa reverentia. Sicque factum est, ut verax fuisse præbaretur illa, quæ per dictas Reverendas Abbatissas, sanctas Virgines prædixerat honorandas.

35 Eo tempore, quo Christi famula Juliana apud Salesinnes morabatur, quidam Clericus, potentioris burgensis de Namurco cognatus, prope dictam Abbatiam de Salesinnes domum habebat, in qua cum nequitiae et dissolutionis suæ consortibus redire et vitam ducere consueverat inhonestam. Cuius autem venisset Namurcensis d Imperatrix ad domum de Salesinnes memoratam, intimatum est ei de inhonestate et dissolutione, quæ in domo præfati Clerici ducebatur. At ipsa zelo justitiæ inflammata, lupanariam domum destrui imperavit. Quo facto, Namurcenses iracundia et furore fuerunt ineffabiliter effrenati seu efferati, et adversum eam odio vehementissimo concitati. Et licet iracundiæ feritas in plerisque diuturnitate temporis soleat mitigari, in istis tamen non cessabat per dies singulos excitari: contra domum etiam de Salesinnes, et ejus Abbatissam, erant ultra qua dici valet inflammati, cujus

consilio dicebant Imperatricem omnia, quæ faciebat D et fecerat, operari.

36 Aspiciens autem a longe Juliana Namurcenses acerrime sævituros, in memoratam domum et ejus Abbatissam, nisi se ab Imperatricis familiaritate retraheret, admonebat eam multotiens, ut sapienter illius consortium declinaret. Sed hoc illa facere non poterat: nam Imperatrix elongari eam a se minime permittebat. Quod intuens Christi Virgo; tanta cruciabatur mœrore, ut requiem sibi capere non valeret; sed deficiebat in dolore vita sua, et anni ejus in gemitibus; ita ut oculi ipsius fere continuos deducerent exitus lacrymarum. Augebat etiam lamentationis ejus cumulos, quod dictam perturbationem toti villæ seu oppido Namurcensi fore communem, sicut exitus comprobavit, quodam præsidio futurorum prævidebat. Unde cum aliquando interrogaretur, cur tantum se affligeret, et quare tam continue in lacrymis versaretur; respondebat: Quidni multo luctu plangam angustiam et dolorem, qui superventuri sunt oppido Namurcensi, bonisque tam viris quam mulieribus, qui in ipso sunt? ipsi nos in peregrinationis nostræ tempore receperunt, et multa nobis humanitatis beneficia impenderunt. Cur non etiam lugeam desolationem, huic Domui de Salesinnes imminentem, tribulationesque, quas exinde nostra Abbatissa, licet immerito, patietur. Scio enim et veraciter scio, quod si tranquilla et pacata tempora habere potuisset, dulcem circa Dominum frequentiam invenisset. Hæc mihi justis sunt causa doloris, hæc lamentationis meæ materia, hæc mihi luctum et planctum uberem administrant. Diebus etiam et noctibus, lacrymosis supplicationibus Dominum exorabat, quatenus, quicquid de ipsa domo fieri permetteret, animas et corpora dilectæ sibi Abbatissæ totiusque congregationis sibi commissæ ab omni periculo defensaret. Multotiens etiam rogavit Dominum, ut imminetium flagellorum ictus sibi infligeret, dummodo eas ab illis misericorditer liberaret. Nec mirum si quæque dura et gravia pro tam dilectis familiaribus et beneficiis suis perpeti voluisset, quæ pro persecutoribus et contubernalibus propriis, sub conditione salutis eorum obtinendæ, mortem pati corporalem nescitur optavisse. Interrogabatur siquidem aliquando, quomodo pro illis qui tantum tribulationis et persecutionis sibi irrogaverant, et injuste, posset Dominum deprecari: et ipsa respondit: Vellem ego semel absque merito mortem recipere corporalem, et postea ad vitam reduci præsentem denuo moritura; hoc pacto, quod hi qui me persecuti sunt injuste, in statu consisterent salvandorum: O vere verbum magnificum! Optio tam admiranda quam cara. Perpendisne quam copiosus caritatis ignis in virgineo pectore accensus fuerat, qui levi commotus interrogatione, scintillas tam fervidas emittebat? Nonne satis magnum quid videri poterat, si dilata morte propria, quam lege humanæ conditionis evadere non poterat, unam interim mortem cuperet sustinere; hæc tamen pactione ut ipsa mors sibi in meritum, et persecutoribus suis cederet in salutem? Profecto satis hoc magnum et votum nimis rarum, cum, Veritate attestante, majorem caritatem nemo habeat, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Verum animam ponere pro inimicis, excellentissima, quam Christus habuit, caritas est; quia cum adhuc inimici essemus, reconciliati sumus Deo in sanguine filii ejus. Vera igitur auctrix et imitatrix Christi, etsi non æqualem Christo habuit caritatem (neque enim alicui creaturæ fuit, est, vel erit possibile) illi tamen similem vel ex parte visa est in desiderio habuisse; quæ pro persequentium se salute mortem cupiebat, etiam absque proprio merito, sustinere.

D
ACCTORE
CO. EVO
EX MS.

prævidens
desolationem
monasterii,
et perturbationem
urbis
Namurcensis,

multum contristatur:

E

optat pro
Salesinnesibus affligi,

F

imo pro se
persequentibus
mortem subire.

Joan 15, 13

Prædicit inter
alia, per
Abbatissam
et sororem
ejus sanctas
Virgines
Ersulanas
honorandas

a

b

c

C

ob lupanar
destruendum

d

incurrit odium
variorum,

ACTORE
COMMO
EX MS.

*Isabellam
sociam post
alias duas,
ut prædixerat,
ante se
mortuam*

A 37 In memoratis autem tribulationibus Christi Virgine persistente, verbum quod longe ante prædixerat, consummatum est. Quodam siquidem tempore Sorores e Agnes et Ozilia, quas jam superius decessisse diximus, nec non et Soror Isabella, dum adhuc viverent, et timerent modicum ne Christi Virgo Juliana, quam sequebantur, ab eis tolleretur; dixerunt ad illam; Ex insperato fortassis, Domina, mortis interveniente divortio tollemini a nobis, et nos solas et orphanas relinquetis. At illa, spiritum concipiens propheticum, blande consolata est eas, dicens: Non turbetur cor vestrum super hoc, neque fornicet: nam vos omnes præcedetis me, et ego novissima omnium remanebo. Quod et factum est. Nam Soror Isabella (quæ suos humeros in supportandis Christi Virginis oneribus nunquam subdlexerat, quæ et in multa carnis et spiritus sanctitate præsentis vitæ stadium cucurrerat) carne soluta est, et in domo de Salesinnes, ubi alie duæ Sorores ejus sepultæ fuerant, est sepulta. Cujus corpus cum lavari et præparari ex more deberet venerabilis Abbatissa altiori consilio non est passa Julianam his obsequiis interesse, ut seorsim posita melius a lacrymis temperaret. Quibus peractis, Abbatissa ad eam rediit grætia consolationis; quam invenit uberrimos lacrymarum rivulos effluentem. Cui cum ironice diceret Abbatissa: Pulehrum nobis exemplum relinquitis, quæ sic ex illius obitu plangitis et lugetis; illa respondit: Non ego illam, sed lugeo memetipsam. Quantam autem credulitatem, imo quantam certitudinem ancilla Christi Juliana habuerit, quod Soror Isabella ab omnibus pœnis, etiam purgatoriis, esset post obitum absoluta, et sine macula etiam Domino præsentata; ex eo potest conjici, quod ipsa Juliana, quæ pro sibi familiaribus et dilectis cum ab hoc seculo migrabant, curam maximam et sollicitudinem pro earum liberatione a pœnis purgatorii adhibebat, et Dominum pro eis instantissimis precibus, per se et per alias religiosas personas, exorabat; nunquam pro Sorore Isabella, cum qua semper fuerat cor unum et anima una, visa est aut percepta pro illa defuncta orationes a persona qualibet requisisse. Deinde ab obitu Sororis Isabellæ elapsis quindecim diebus, venerabilis Abbatissa jocando dixit Julianæ: Insidias, Domina, vobis struxi: optime vos notavi, quod nunquam personam quamlibet adventantem ut oraret, nunquam me etiam, ut orarem, vel Conventum domus hujus orare facerem pro Sorore Isabella, vel tenuiter monuistis. At illa vultu placido serenaque facie, veluti subridendo, respondit: Quispiam sanctorum dicit, quod injuriam facit Sancto, qui orat pro Sancto. O compendiosa responsio, sed fecunda! Ille enim brevissima enuntiatione Abbatissæ satisfecit, et quid de Sorore sua noverat satis lucide demonstravit. Hoc siquidem verbum non accepit aliter Abbatissa, quam si sibi verbis aliis respondisset: Soror Isabella sancta est, et ideo pro ea orari non decet. Admonita enim jam pridem ipsa fuerat Abbatissa a viro vitæ venerabilis, Domino Joanne de Lausenna, ut verbis Julianæ non aliter fidem daret, quam si Christus ei verba eadem ore proprio protulisset. Ob hoc autem Juliana dictam domum de Salesinnes non mediocriter diligebat, quod in ipsa tres tam pretiosæ gemmæ reconditæ fuerant: ubi et multa Sanctorum corpora quiescebant. Inde etiam multum dolebat quod ab ipsa domo Conventus esset dispergendus, et ipse locus per invasionem et destructionem sævientium hominum vel ad tempus in solitudinem redigendus. Sed antequam tentemus ulterius progredi, narrationi quorundam, quæ usque huc distulimus, paululum non pigeat immorari.

C 38 Cum aliquando quædam persona Christi Virgini, de dissensione ipsius et Prioris Montis-Corne-

*firmiter credit
a pœnis
purgatorii
absolutam*

lli, loqueretur, inter alia, familiaritatis ausu, intulit dicens: Multa eorum, quæ imposuistis ipsi Priori, non creduntur a pluribus, Domina mea, vera esse; plusquam justo eidem dicemini nocuisse. At illa, respondit: Scire vos volo, dilecta mea, quod nunquam adversum ipsum Priorem ab Evangelica semita declinavi, occasione cujuscumque tribulationis vel injuriæ, quam ipse mihi irrogavit. Indubitanter etiam noveritis, quod nec subtus nec supra terram est argentum, pro quo de illo verbum mendaciæ protulissem, vel etiam contra eum quidquam machinarer, unde mea me conscientia remorderet. Cujus protestationi facillime credendum est; cum ipsa ea, quæ religiosis etiam personis minima vel nulla vitia videbantur, mirabili constantia facere recusaret. Hujus rei gratia unum, quod interim occurrit, subijciam exemplum. / Cum in persecutionis suæ tempore Christi Virgo cujusdam Reclusæ reclusorio moraretur, suadebat ei Reclusa ut velum nigrum capiti suo superponeret, ut Reclusa credi ab intuentibus subito potuisset. Et hoc ideo, ne hi qui de foris erant, et Priori Montis-Cornelii verbo et animo favebant, ipsam quoquomodo per fenestras recognoscerent, et injuriis sermonibus laniarent. Quod ipsa facere nullatenus acquievit, asserens duplicitatis vitio se teneri, si cum esset alia, alia vellet credi. Non igitur mirum, si minus præfato Priori vel cuiquam insonti injustas struxisset calumnias, ædificando ad gehennam, quæ tantam tenebat in minimis disciplinam.

39 Solet quædam persona testari, de cujus assertionem non est licitum dubitare, se vidisse Namurci Christi Virginem Julianam, aliquando post Evangelium orationi incumbentem, et desuper caput ejus ingentem evaporationem fumi superius ascendentem. Quod, ut arbitror, ideo Dominus voluit demonstrare, ut persona quæ hoc videbat, ex visibilibus invisibilia deberet attendere; ut videlicet agnosceret, quantæ caritatis ignis fervebat in virgineo pectore, a quo tantæ fumus evaporationis monstrabatur sursum ascendere. Et hoc est quod orabat Psalmista, dicens: Dirigatur Domine oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo.

40 Infirmabatur aliquando quædam monialis vehementer, quam Juliana non modicum diligebat: quod cum sibi nuntiatum fuisset, intempestæ noctis silentio, se contulit et institit orationi. Mane autem facto cum interrogaretur de illius, quam hesterno die cognoverat, infirmitate, respondit: Infirmitas hæc non est ad mortem. Prius ego moritura sum quam ipsa: quæ superstes, pro me Dominum exorabit. Quod et factum est: prius enim exivit a corpore, dicta moniali superstite manente.

41 Quadam die, cum Christi Virgo de Domo Salesinnes Namurcum esset itura, suadebant ei comites ejus, ut navim sibi præparatam ascenderet, ne ipsam fatigari pedes eundo per circuitum oporteret. Sed ad hoc nulla suasionem potuit tunc induci, sed magis suadentibus consulebat, ne res suas ponerent in ipsa navi. Impositæ tamen fuerunt contra ejus consilium, præcipue cum illis videretur nihil esse timendum. Assumpsit autem ipsa laborem pedes eundi, via quidem prolixiori. Verum antequam navis aquam pertransire potuisset, demersa est, et res pariter quæ impositæ fuerant in eadem.

42 Post felicem comitum suarum obitum, Christi Virgo se solam intuens remansisse, mandavit in domo Cornelii-montis unam de Sororibus, g Ermen-trudem nomine, venire ad se. Quæ venit sicut illa quæ tota erat Julianæ exposita voluntati. Post hæc immisit Deus in cor Fratris Joannis, domus Montis Cornelii veri Prioris, licet per intrusionem alterius supplantati, ut Christi Virginem visitaret:

D
*summa
patientia per-
fert tribula-
tiones im-
missas.*

f
*recusat velum
nigrum ut
lateat accipere*

E

*in oratione
evaporat
fumum e
capite:*

Ps. 140, 2

*prædicat
navim post se
victuram:*

F

*cognoscit
navim sub-
mergendam:*

et Joannem
quondam
Priorem brevi
moriturum,

A qui cum illa præsente et absente passus fuerat pro Christi amore tribulationes multas. Qui cum venisset ad eam, cum immenso caritatis affectu susceptus est, sicut ille quem Juliana pro innocentia et sanctitate plurimum diligebat. Cum autem recedere debuisset, Christi Virgo commonuit Sororem Ermentrudem dicens: Confitemini Fratri Joanni, quia verus Prior vester est, et habet animæ vestræ curam; scientes certissime, quod numquam amplius ego et vos confitebimur ei. Hoc ipsa dixit per spiritum propheticum, prævidens dictum Fratrem ex hoc mundo ad Patrem in proximo migraturum. Siquidem cum reversus fuisset, correptus est agitudine vehementi; qua per singulos dies invalescente, præsens vitæ miseras pretiosæ mortis transitu terminavit. In hora autem beatæ migrationis illius, cum quædam venerabilis vitæ Reclusa longe distans a loco, ubi Christi servus obierat, orationi insisteret; andivit vocem numerosæ multitudinis super se transeuntis, et hujusmodi Invitatorium, Christum Regem Regum adoremus Dominum, mirabili altitudine et ineffabili dulcedine decantatis. Audiebat etiam vocem Fratris Joannis, et recognoscebat inter choro psallentis multitudinis: siquidem eadem hora decesserat; quod tamen ipsa, quæ cantantes audiebat, penitus ignorabat. Quæ præ immensitate gaudii sese capere non prævalens, cœpit et ipsa psallere cum psallentibus. Post paululum Christi Reclusæ nuntiatum est de illius beata dormitione: quæ per fidelem inquisitionem cognovit, quod illa fuerat hora transitus servi Dei, quæ voces cantantium et laudantium Deum audierat in sublimi. Cum vero corpus illius adhuc in medio jaceret ecclesiæ, quædam religiosa persona insistebat orationi: et vidit, et ecce tecta ecclesiæ pandebantur; et Dominus Jesus, cum gloriosa Virgine matre sua, de superioribus descendebant: qui defuncti animam dignanter assumptes, eam evolando superius deferebant. Cum autem vir vitæ venerabilis, in die qua defunctus traditus est sepulturæ, pro illius anima Domino sacrificium obtulisset; interrogabant eum religiosæ Sorores domus illius, quid sibi de Domino Joanne visum fuisset. Qui pro concepta de illo fiducia, respondit, Intuitus est dilectum suum Jesum Christum et satiatus est.

audium in
hora mortis
cum aliis
cantans.

in dispersione
monasterii
Salesinensis

præ tristitia
cordis sangui-
nem spuit,

43 Post hæc furor populi Namurcensis adeo contra domum de Salesinnes exarserat, ut firmiter assererent se illam incendio vastaturos. Quod cum Imperatrix cognovisset, mandavit Abbatissæ, ut et ipsa et Conventus a domo sua discederent; quo usque illa, quæ inter eam et gentem suam sæviebat perturbatio, sedaretur; ipsa vero custodes domui de Salesinnes constitueret, qui eam a cunctis hostibus tuerentur. Sed cum id Christi Virgini Julianæ, relatum fuisset, vehementi cordis dolore percussa est: sciens, quod qui custodes constituerentur, prius ipsam domum dedecori subjicerent, nec eam demum ab impugnantibus incursibus defensarent. Cum autem Conventus dispergeretur, ipsa vim doloris intra se reprimere non prævalens, in ingentes clamores erumpebat; et veluti disruptis interioribus præ cordis angustia, per os suum sanguinem emittebat: quod ex tunc et deinceps quamdiu supervixit, facere non desivit. Moniales vero mœrorem illius lenire cupientes, dicebant ei, quod commotio Namurcensium, qua recedebant, per Imperatricem cito finiretur; et sic pace reddita, Conventus dispersio citius revocaretur. At Christi Virgo nullam consolationem super hoc admittebat, sed dicebat: Si vos dispergimini, non tam cito revertemini. Hoc autem quod dixit et quod sensit de domo de Salesinnes, sive de dispersione Conventus, sive de custodibus domus, novimus plenius evenisse, nec quidquam quod evenire oporteat cre-

dimus superesse. In hora vero dispersionis amaræ Conventus prædicti, quædam religiosa persona Leodii manens, orationi vacabat: quæ cum dilectam sibi Julianam ad memoriam revocasset, cœpit intra se anxari et mœsta esse, tantoque et tam valido cruciari dolore, ut idem dolor sibi intolerabilis videretur. Et enim ab oratione surrexisset, quemdam vitæ laudabilis Sacerdotem, qui ad eam venerat rogavit, dicens: Obsecro, Domine, orate pro Sorore Juliana, quoniam aut ipsa nunc moritur, aut dolorem nimium patitur. Sic autem erat. Nec post aliquantulum temporis missæ sunt sibi litteræ, a venerabili Abbatissa de Salesinnes et Christi Virgine, illius vehementissimi doloris, quem ipsa in dispersione dictæ domus sustinuerat, mirabilem seriem continentes. Tunc manifeste persona memorata cognovit, illam afflictionis Julianæ horam fuisse, qua ipsam aut mortem aut dolorem nimium pati, in oratione sua per nimiam compassionem, senserat, et Sacerdoti, qui tunc ad eam venerat, revelarat.

quod alteri
absenti
revelatur:

44 Disperso igitur conventu de Salesinnes, venerabilis Abbatissa Christi Virginis Julianæ sollicitudinem gerens, deduxit eam ad domum Cantoris de h Fossis, viri vitæ laudabilis et honestæ. Qui cognita sanctitate tantæ hospitis, eam cum comite sua, gratae suo suscepit hospitio, impendens eisdem multæ caritatis obsequia, cum affluentia reverentiæ et honoris. Fecerat autem dictus Cantor olim fieri reclusorium, ecclesiæ Fossensi contiguum, in quo Soror ejus reclusa fuerat; quæ eodem tempore et die, quo Reclusa Sancti Martini Leodii summi reclusorium, et illa suum similiter intraverat. Sed cum jam esset in adventu Julianæ Christi Virgo de medio sublata, ipse Cantor dictum reclusorium proponebat facere destrui. Tunc mutata voluntate, bene decenter fecit illud in omnibus necessariis preparari, quod et Julianæ tribuit gratia commorandi. Ipsam etiam in dicto reclusorio manentem, quamdiu postmodum illa vixit, miro veneratus est affectu, sciens eam esse sanctam et refertam muneribus spiritualium gratiarum.

h
deducta
Fossam,
E

degit in
reclusorio:

ANNOTATA.

a Aleidem apud Eichstadienses in Germania superiore (ubi S. Walburgis corpus esse late diximus in ejus Vita 25 Februarii) Abbatissam fuisse, tradit Crumbachius lib. 8 Historiæ Ursulanæ cap. 19

b Quingenta habent MSS. et Fisen, ut Chrysostomus Henriquez et Molanus ediderunt quinquaginta. De unico corpore Hymanæ concessio anno 1256 legitur testimonium authenticum apud Crumbachium cap. 18.

F

c Est hæc Margareta, Balduini Imperatoris Constantinopolitani filia, quæ in regimine Flandriæ et Hannoniæ successit sorori Mariæ anno 1244, et vixit usque ad annum 1280.

d Hæc est Martha, quondam uxor Balduini II Imperatoris CP. cui Blanca mater S. Ludovici Regis Francorum Comitatum Namurcensem reddidit, quem, Martha Imperatrice adsentiente, anno 1262 accepit Guido, ante dicta Margareta filius.

e Hæc tres cum titulo Beatarum refert ad hunc diem Raissius in Auctario ad Natales Sanctorum Belgii a Molano editos: et Isabellam appellat Elizabetham cum Chrysostomo Henriquez.

f Sequentia usque ad num. 43 desunt in MS. Rubenæ Vallis: et apud Henriquez solum nonnulla de Joannis visitatione ex num. 42 adjugebantur.

g Ermentrudis cum titulo Beatæ inscripta est Menologio Henriquez ad 7 Aprilis.

h Fossa oppidum tribus a Salesinensi monasterio leucis versus Occidentem: ubi donante locum S. Gertrude, monasterium extruxit S. Ultanus.

A

AUCTORE
COEVO
EX MS.

CAPUT VIII.

*Ultimus morbus, obitus, sepultura.**In ultimam
aegritudinem
delapsa,**nequit habere
alloguim
amicorum :*

B

C

*quibus secreta
cordis aperiret*

Cum autem misericors pater, fidelis ancillæ Julianæ decerneret finire ac remunerare tot et tantas, quas pro amore suo sustinuerat, tribulationes, angustias et dolores, exaggeravit super eam molestias corporales. Quæ decedit in lectum extremæ infirmitatis suæ, cœpitque caro infirma de die in diem deficere. Inviectum tamen ab oratione spiritum minime relaxabat : sed etiam cum jam præ nimia, quam inter cetera patiebatur, oris anxietate, difficulter loqueretur ; nihilominus horarum suarum consuetum pensum Domino persolvebat. Et cum terrestrem corporis sui habitationem pro certo cognosceret dissolvendam, illius dilectissimi in Christo amici sui, Domini Joannis de Lausenna, Canonici S. Martini Leodiensis, multum præsentiam suspirabat ; et a personis assidentibus sibi, si quo modo posset eum habere, sæpius requirebat. Desiderabat autem illum, ea specialiter, ut creditur, intentione, ut secreta sua, quæ tantopere in vita celaverat, eidem vel in vite suæ termino revelaret. Verum in hac extrema aegritudine sua, nec ipse Dominus Joannes, nec alii familiares et amici sui, qui Leodii morabantur, eam visitarunt ; tum propter guerrarum oppidi Namurcensis discrimina ; tum quia non credebant ipsum eo tempore moriturum, infirmitate quam tunc patiebatur ; aliis quis sæpe sustinuerat, ex quibus et convalescerat, esse similem æstimantes. Ex quo completum est verbum, quod longe ante cuidam sibi dilectæ prædixerat, quod videlicet specialium amicorum suorum, et præcipue illorum qui eam in cunctis tribulationibus suis in anima et corpore cognoverant, migrationis suæ tempore non esset præsentiam habitura. Olim etiam ad Sorores sibi specialius adhærentes dicere solebat, ut ipsa vivente, si quid boni capere possent, caperent ; nam ad hoc frustra vitæ suæ terminum expectarent. Noverat nempe illas hac fallaci expectatione suspensas, ut saltem ipsis panderet suorum secretorum abscondita, cum esset a corpore migratura. Sed manifeste satis significabat, quod nec tunc etiam revelaret ; cum futurum esset illos tunc absentes fore, quibus ea desideraret committere, quod aliis non posset. Nam licet extremo vite suæ tempore quasdam personas præsentis haberet, de quibus non modicum confidebat ; attamen vel verecundabatur, vel non audebat eisdem ita prodere abscondita cordis sui ; sicut fecisset uni de fidelissimis suis, qui totius vitæ suæ seriem in corpore et anima cognovisset, qui ex præcognitis facilius quæ diceret, intelligeret, crederet, et scripto diligentius commendaret. Sed cum jam morti propinquans videret quempiam de suis hujusmodi non adesse, vocavit ad se Sororem Ermentrudem, cum qua de morte sua secretum cœpit habere sermonem. At illa verbum mortis Christi Virginis æquaminit ferre non prævalens, flere cœpit uberrime. Tunc Juliana ad illam : Turbastis, inquit, me Soror, jam amplius non sum vobiscum de hujusmodi locutura. Non aperuit igitur ulterius ad illam os suum super his quæ intenderat ; cum tamen constet, quia quædam illi dicere proposuisset, si vel ad tempus dissimulare, cordis sui mœstitiam potuisset. Demum etiam adduci sibi Notarium postulavit. Sed cum in illa villa non posset ad manum scriptor idoneus inveniri, tandem ad eam puer juvenis est adductus ; quem cum vidisset, dixit, non posse per talem puerum se juvari. Sic igitur Juliana quemquam mortalem non habuit vel in morte suorum conscium secretorum : quæ tamen exposita, sanctitatis suæ gloriam poterant declarare ; et amicos ipsius et notos debuerant

amplius jucundare. Quod tamen sine divino consilio D non credimus evenisse. Sed quis cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit ? Voluit fortasse omnipotens Deus, ut virtutis amatores in ancilla sua potius attenderent ea quæ, se offerebant omnibus inuitanda, quam ea quæ, si revelata forent, essent tantummodo admiranda. Vel mirabilis existebat scientia illorum, confortata erat, nec poteramus ad eam. Vel fortassis eramus nos indigui cognoscere sublimitatem tantorum ac talium arcanorum, quos premit ac deprimit usque adhuc numerositas peccatorum,

46 Jam ferventissimus ille sacri desiderii ignis, dissolvendi et cum Christo esse, in virgineo pectore jam pridem vehementer accensus, interius se includi non patiebatur, sed ignito eloquio scintillisque verborum ardentissimis exterius erumpebat. Jam Christi Virgo, quæ totiens in secretis suis orationibus Domino dicere consueverat, evidenter hæc et multa horum similia replicabat : Domine quando me liberabis de corpore mortis hujus ? Quando veniet illa dulcis hora, quam tantum desideravi ? Quando adimplebis desiderium cordis mei ? Et cum a circumstantibus aliquando caussa consolationis diceretur eidem, quod jam ibat ad mortem ; cum omni fiducia respondebat : Certe non ego ad mortem, sed ad vitam vado. Quod igitur conquereris Christi Virgo ? Non diutius prolongabitur exilium tuum : in proximo est, ut ad patriam revertaris. Nunc tu illa es, quæ tam incessanter clamasti ad Dominum, dicens : Educ de carcere animam meam, ut confiteatur nomini tuo ? Clamor tuus ascendit usque ad Regem cœli, qui videns vidit afflictiones cordis et corporis tui, quas passa es pro ipsius nominis gloria in Ægypto : unde jam festinabit educere te de domo carceris et umbra mortis. Jucundare igitur, filia Sion ; et exulta satis, filia Hierusalem : lætare jam fere enavigato hujus seculi nequam mari magno et spatioso ; citius desiderato portui applicabis. Adhuc modicum et atrocissimis tyrannis, mundo videlicet carne et dæmone, cum universis exercitibus suis devictis, gloriose procedes e prælio, palma victoriæ decoranda, et virginittatis laurea coronanda. Sed ipsi laureæ nec rosæ nec lilia deerunt : rosæ ob insigne martyrii, lilia propter privilegium candoris virginei. Nec me prænitent, Christi Virgo, Martyrem te dixisse : cur enim Martyrum choris te dubitaverim aggregandam ? quia martyrium, quod illi habuerunt in opere, tu habuisti in voluntate. Nam, sicut in primo libro dixisse me recolo, cum frequenter in mente revolveres memoriam Dominicæ passionis, et a facie ejus, sicut cera a facie ignis, cor tuum molle ac tenerum liquesceret ; sæpiissime desiderio magno desiderasti, pro amore Crucifixi perpeti mortem crucis, etiam coram viventibus universis. Cur et in hoc non te asseram Martyrem voluntate, quæ pro inimicorum tuorum et persequentium te salute, mortem unam nosceris optavisse ? Porro memini quempiam Sanctorum in suis scriptis famosissimis reliquisse, genus esse martyrii, mortificare membra sua quæ sunt super terram : illo quidem, ut dicit, quo membra cadunt ferro, horrore mitius, sed diuturnitate molestius. Quod si verum est imo quia verum est (siquidem qui hoc dicit B. Bernardus, cujus doctrina ut sol et luna per totam Ecclesiam) nemo sanæ mentis, Christi Virgo, te dubitet dicere etiam in opere Martyrem gloriosam. Tu namque a primis annis, non solum corpus, sed et corporis sensus penitus mortificasti : plurimam debilitatem et continuam pertulisti : infirmitates multas et magnas sustinuisti : injurias, contumelias, tribulationes, persecutiones innumeras pro Christi nomine tolerasti, in quibus te semper suaviter et fortiter habuisti. Revera,

*desiderat esse
cum Christo,**coronanda
Virgo et
Martyr
voluntate**et mortificatione
continua :*

Christi

A Christi Virgo, nisi illam, qua Martyres passi sunt, constantiam mentis adeptam fuisses, numquam in tot et tantis tribulationibus persistere potuisses. Audacter ergo dixi superius, et adhuc dico; Laureæ tuæ nec rosæ nec lilia deerunt. Vel si malueris, quoniam amicus tuus candidus est et rubicundus, a candido coronam recipies candidam, a rubicundo purpuream: nam ipsum candidum secuta es candore purissimæ virginitatis: rubicundum, tolerantia multiplicis passionis. Sed adhuc sustine modicum temporis, et pro multitudine quam sustinuisti præsentium tribulationum et dolorum, introducenda es in æternorum plenitudinem gaudiorum.

47 Cum autem Christi ancilla totam Quadragesimam, in multa silentii disciplina et summa patientia ægritudinis, quam in toto corpore patiebatur, trans-egisset, in Vigilia Dominicæ Resurrectionis, dixit Sorori Ermentrudi: Cras mihi eundem est ad ecclesiam, et valedicendum ecclesiæ, quoniam nunquam in hac vita corruptibili sum ad eam amplius perrectura. Crastina igitur die valde diluculo surrexit, et ducta est ad ecclesiam, in qua Matutinis et laudibus pluribusque Missis auditis, de manu venerabilis hospitis sui Cantoris, Missam celebrantis, Corpus Domini cum omni devotione suscepit, absque impedimento molestiæ corporalis. Quæ reversa ab altari, reducta est in locum suum orationis, ab ecclesia usque ad vesperum non recedens. Sed quis jam proferre ne dicam cogitare sufficiat, quam medullata devotionis holocausta in ara cordis sui sacrificaverit suo hospiti tam dilecto? Quis etiam valeat æstimare, qualia et quanta laudum munia hæc in die Juliana obtulerit Domino resurgenti? Non ponebat in celum os suum, festum tamen solenne animi pinguedine faciebat, et quod corpore non poterat, mente agebat, sicut scriptum est; Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi, et reliquæ cogitationis diem festum agent tibi. Nonnulli ipsa die, pro tantæ solennitatis lætitia, voces suas modulatis cantibus exaltabant; Christi Virgo intra semetipsam, in psalmis, hymnis, et canticis spiritualibus cantabat et psallebat Deo in corde suo, mentis jubilo solennizans. Celebritate igitur Dominicæ resurrectionis ab ea sic peracta, ad domum reducta est, cum jam sol verge-ret ad occasum. Demum Oleo sacro se postulavit inungi. Et cum inungeretur tota in lacrymis liquescebat, ita ut Sacerdos inungens eam, super illius affluentissima devotione plurimum miraretur: super hoc etiam non mediocriter obstupescens, quod Christi Virgo ad qualibet membra, quæ sibi innungebantur, orationem dicebat ad hoc proprie congruentem.

48 Feria vero a quarta, in vigilia scilicet S. Ambrosii, cum in tantum debilis appareret ut jam in extremis agere putaretur; venerabilis Abbatisa de Salesinnes, quæ tunc aderat, dilectæ suæ Julianæ funerali cupiens interesse, volebat in ipso reclusorio pernoctare. Quæ cum ab ægrotante, ut in pace recederet, sæpius rogaretur; sed præ timore et expectatione transitus illius, ut putabat, jam instantis, hoc omnino facere recusaret; maluit Christi Virgo, quod de semetipsa cognoverat, sub involuero verborum prodere, quam dilectam sibi Abbatisam, de subtractione sua pavidam, per noctem in angustiis reclusorii remanere. Ait namque ad illam: Recedite, Domina mea, recedite in pace; quoniam nec hodierna, sed nec crastina quidem die, sum ab hoc seculo migratura. Hoc autem vere dixit; nam usque ad diem tertium supervixit. Unde aliquantulum constat, quod resolutionis suæ diem bene noverat, quæ licet resolvi jam crederetur, de prolongatione vitæ suæ talem sententiam præferbat. Quam tamen, ut omnimodam declinaret admirationem, nullatenus protulisset, si

sua simplici admonitione Abbatisa recedere voluisset. Quæ tunc securius ad propria remeavit, cum se Christi Virgo usque ad diem tertium fore superstitem designavit. Feria vero quinta, cum jam adeo vicinæ mortis angustia premeretur, ut Horas consuefas, sicut heri et nudius tertius, persolvere non valeret; volebat tamen ut coram se dicerentur: quæ cum dicentibus, quod poterat et quantum poterat, persolvebat: laudavit siquidem et ipsa Dominum in omni vita sua, et eum in omni tempore benedixit. Demum cum nihil amplius dicere prævaleret, hæc Apocalypsis verba frequentissime replicabat: Beati mortui, qui in Domino moriuntur.

49 Novissime cum terrestris habitaculi compago, undique jam soluta, desideranti animæ liberum præstaret egressum; magnus ille dies illuxit, quo perpetuus illi ortus est dies. Ad cujus exitum præfata venerabilis Abbatisa de Salesinnes Domina Hymana cum aliquibus monialibus, sed et laudabilis Cantor Fossensis cum quibusdam aliis personis presente semper Sorore Ermentrude convenerant; fidelium videlicet modica multitudo. In articulo diei et horæ illius, dixit Abbatisa dilectæ suæ morienti, imo verius vitæ omnium propinquanti: Quoniam infirmitate præpediente accipere Corpus Domini non vale-tis, faciemus illud saltem afferri, et vobis præsentari, ut eidem vos commendetis. At illa respondit. Non, Domina mea: præsumptio enim esset. Hoc autem dicebat ex profundissima et familiarissima sibi humilitate, reputans justum, non Dominum suum ad se, sed magis se ad eum ire debere. Ipsi etiam Abbatisæ adhuc instanti et dicenti, hoc modis omnibus fieri oportere, ut quem amplius in hoc seculo non videret, semel tamen suum cerneret Salvatorem. Dixit iterum, Non necesse est, Domina mea, videre in præsentī vitā, quem visura sum in æterna. Demum una moniali dicente, ipsam debere voluntatem suam Abbatisæ subdere, annuit fieri quod volebant. Tunc prædictus Cantor Fossensis, albis indutus, attulit Corpus Domini. Quæ cum audisset pulsari nolam, quæ pulsari consueverat, cum ad communicandum Corpus Domini ferebatur, mirum in modum excitavit semetipsam ad surgendum. Resumpto igitur spiritu, et naturæ vim inferens, surrexit in lectuli sui medio, et resedit. Ipse autem Cantor adveniens, et Corpus Domini abstractum a vasculo tenens ante ipsam reverenter, dixit ei: Ecce, Domina, Salvator vester, qui pro vobis nasci et mori dignatus est: orate eum, ut vos defendat ab inimicis, et sit ductor vester. Quæ in eum qui sibi præsentabatur acutissimo intuitu figens oculos, respondit. Amen, et Dominae meæ similiter. Dicebat autem de astante sibi venerabili Abbatisa, cui eadem bona, quæ sibi-metipsi, ex affectu cordis intimo exoptabat. Nec plura loenta his, caput lectulo reclinavit, et continuo expiravit. Igitur feria sexta, hora diei nona, sancta illa anima carne soluta est; servans profecto diem et horam, quibus dilectus sponsus ejus Jesus Christus, in cruce pendens, emisit spiritum. Quis hoc divinæ dispensationis mysterio non æstimet actum? Revera dignum et justum erat, ut Juliana quæ primis annis, non quasi ex necessitate, sed voluntarie, sed devote, sed ardentissime bajulaverat crucem suam, ut sequeretur Christi Virgo Virginem, Virginis filium; et quæ ad ejus memoriam passionis ineffabiliter semper affecta fuerat, in morte sua pretiosa diem et horam sortiretur Dominicæ passionis. Felix et serenus iste dies, quo tibi Virgo beata plenus meri-dies Christus illuxit! Dies omnibus vitæ tuæ diebus a te tantis expectatus desideriis, expetitus suspiriis, frequentatus meditationibus, votis et devotis precibus præmunitus. Dies iste laborum tuorum finis, tribulationum meta, persecutionum terminos, lacry-

deducat in ecclesiam die paschæ, sacram Eucharistiam sumit:

Psalm. 75, 11

inungitur;

..u

tempus obitus sui indicat:

D
AUCTORE
COÆVO
EX MS.

E

coram venerabili Eucharistia

p

expirat:

AUCTORE
COÆVO
EX MS.

A marum et dolorum eliminatio, totius caliginosæ mortitiae depulsio. Nunc incedis gratulabunda et laudans pro diebus, quibus humiliata es, annis quibus vidisti mala. Convertere igitur, Virgo beata, in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi.

50 Cum autem fidelis anima in sancta feliciter ingreditur, corpus rite paratum vasculo reconditur, reconditum ab illa fidelium supra dicta multitudine cum omni reverentia custoditur; circa quod etiam de nocte cum psalmorum frequentia vigilatur. Sequenti vero die, scilicet Sabbato, Sacrificio in ecclesia Fossensi pro defuncta oblato, corpus Virginis currui impositum a fidei amico suo Nonno Goberto, qui demandatus advenerat, ad domum b Villariensem deducitur; sicut Christi Virgo, dum adhuc viveret, ordinarat. Siquidem cum ante suum obitum rogaretur a Venerabili Abbatissa, ut in domo sua de Salesinnes suam eligeret sepulturam, hoc facere recusavit, propter illa quæ illi Domui noverat evenitura: sed deprecata est eam, ut post transitum suum demandaret memorato Nonno Goberto, ut ad domum Villariensem corpus summo procuraret adduci, in qua volebat omnino sepeliri. Fuerat autem dictus Nonnus Gobertus olim c miles in seculo potentissimus,

b
sepelitur in
monasterio
Villariensi.

valde locuples et famosus, de nobilioribus regni Franciæ oriundus; sed jam divina vocatione in seculi fuga nobilior, in terrenorum contemptu ditior et famosior et in expugnando hostes animæ potentior effectus. Hic jam pridem in præfata domo Villariensi factus monachus, Christi Virginem Julianam in vita sua plurimum diligebat pro ea quam in ipsa cognoverat corporis et spiritus sanctitate. Deductum est igitur per eum ad dictam domum corpus exanime, ipsum usque illuc venerabili Abbatissa cum suis prosequente. Quod susceptum est a conventu domus cum omni reverentia, specialique gratia reservatum est in crastinum: sed et in ipsa nocte circa ipsum corpus excubiæ sunt a monachis persolutæ. Die autem Dominico per voluntatem Dei, quidam Clericus advenit etiam non rogatus: qui de reverendo altaris Sacramento, quod ancilla tua, Christe, pro tui amore tantum dilexerat, conventui domus sermonem edidit elegantem. Post hæc, Missæ solenniis celebratis, omnibusque rite peractis, corpus virgineum inter sanctiora domus corpora traditum est sepulture. Tuum est Christe, depositum, quod Domui Villariensi creditum est: tuus est tibi thesaurus absconditus, in tempore quo reposcendum censueris resignaudus. Anno igitur gratiæ d mclvii, Christi Virgo Juliana feliciter obdormivit in Domino: anno quidem ætatis suæ sexagesimo sexto, Nonis Aprilis, feria sexta, hora nona. Tertia vero die, id est Dominica, in domo Villariensi sepulta est, in loco in quo bene complacuit. e

51 Memore Virgo beata, eorum quos olim in carne degens amicos et familiares habuisti, quos in hujus ærumnosæ peregrinationis exilio reliquisti. Olim multos fovebas consolationibus, exhortationibus pusillanimes roborabas, periclitantes orationibus adjuvabas, aderas laborantibus, angustatis subveniebas, desolatis gratiam impetrabas. Et hæc quidem omnia in via, quidni multo amplius et efficacius hæc actites in patria? Introisti in potentias Domini, et nunc potentior es ad impetrandum. Dat eis fiduciam; ab antiquo multotiens magna experta, sed multo magis modo cumulata, tua benignitas, et in immensum augmentata caritas. Nam si, quis adhæret Deo, unus spiritus est cum illo, et Deus caritas est; quanto conjunctior es Deo, tanto plenior es caritate. Porro impassibilis est Deus, sed non impassibilis, cui proprium est misereri semper et parcere: est enim misericors, imo ipsa misericordia, et misericordia ab æterno et usque in æternum. Ergo et te necesse est

esse misericordem, quæ misericordi inhæres, quamvis jam minime misera sis: et quæ non pateris, compateris tamen. Affectus proinde tuus non est imminutus, sed immutatus: nec, quoniam Deum induisti, te misericordiæ viscera exuisti. Quod infirmum est abjecisti, sed non quod pium. Caritas denique numquam excidit: non ergo oblivisceris eos in finem. Non solum autem eos, sed nec obliviscaris universos et singulos, qui intercessionis tuæ gratiam supplices deprecantur, qui in suis tribulationibus seu necessitatibus se tuis patrociniis desiderant adjuvari. Memor esto, et mei modici scriptoris tui, qui nunc vel sero tuam gratiam desidero consequi, quam cum adhuc in carne viveres præ ætatis teneritudine, vel ut variis dicam præ defectu sapientiæ, requirere non curavi. Nunc flexis genibus, manus supplices cum munusculo præsentis opusculi, quod ad tuorum instantiam, ne omnino latitares, edidi, tendo ad te. Suscipe munus, suscipe deprecantem, ut in illorum numero, quibus impetras gratiam apud Deum, me quoque digneris liberali facilitate, seu liberalitate facili computare. Fuit tempus quando ad te accessum habere potui opportunum, mediantibus his, quos in carne degens specialiter diligebas; qui uno eodemque tempore et te et me noverant et amabant; licet multum dissimiliter, pro nimia dissimilitudine meritorum. Te namque Virginem castam, sanctam carne et spiritu, propriis meritis diligendam et noverant et amabant; me vero non meis, quæ nulla erant, meritis, sed potius quorundam amicorum meorum favore et gratia. Per illos igitur, quos præfatus sum, mediatores aliquando potuissem tuam gratiam, dum adhuc viveres in corpore, adipisci, si tunc mihi curæ fuisset providere animæ meæ et salutis. Verum in illo tempore in memetipso experiebar, quod ait Scriptura, proni sunt sensus hominis et cogitationes ab adolescentia in malum. Carnalis siquidem jam tunc eram, non percipiens, sed nec desiderans vel quærens quæ erant spiritus Dei, caducis inhians, transitoriis insistens, ruens per singulas dies in præcipitia vitiorum. Et cum infixus essem in limo profundi, nec esset substantia, complacuit ei qui me segregavit ex utero matris meæ, ut vocaret per gratiam suam; et eduxit me de lacu miseriæ et de luto fecis, et statuit supra petram pedes meos, et direxit gressus meos. Roga nunc Virgo beata dilectum Sponsum tuum, ut perficiat gressus meos in semitis suis, ut in prosperis vel adversis non moveantur vestigia mea, et qui jam ipso largiente manum misi ad aratrum, non respiciam retro; sed posteriorum oblitus ad anteriora me extendam; ut per viam mandatorum ejus currendo, de virtute proficiam in virtutem. Det igitur mihi meritis et precibus tuis dilectus tuus robur in actibus, disciplinam in moribus, consolationem in tribulationibus, devotionem in orationibus, directionem et dulcedinem in meditationibus, ordinationem in affectionibus: det etiam mihi in præsentis gratiam caritatis suæ, ut in futuro tribuere dignetur gloriam beatitudinis super-næ, Jesus Christus, sponsus tuus, Dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen. f

dolente quod
junior ipsam
nosse non
curaverit.

E

Gen. 8, 21

F

f

Invocatur a
Scriptore.

ANNOTATA.

a FERIA quarta post Dominicam in Albis, sive Octavam Paschæ.

b Villarium Ordinis Cisterciensis monasterium in Brabantia Gallicana, et diœcesi Namurcensi, duabus leucis a Gemblaco oppido dissitum.

c Gobertus ex Comite Asperi-montis monachus Villariensis, habuit fratrem natu seniore Joannem, primo Virdunensem, postea Metensem Episcopum. Obiit Gobertus

A Gobertus 20 Augusti anno 1263. *Præclare ejus meminit Rosweyda noster in epistola dedicatoria ad Henricum vander Heyden Abbatem Villariensem, cui opera S. Pauli Episcopi Nolani a se notis illustrata dedicavit. Habemus librum MS. de Gestis illustrium virorum Villariensium: in quo Vita Caroli Abbatis, quam excudimus ad diem 29 Januarii, primo loco refertur, cui mox substituitur Vita dicti Goberti cum epitaphio.*

d *Erat in MS. mclvii, unico numero omisso, sed tum non erat feria sexta.*

e *Sequentia desunt in MS. Rubæ-Vallis et apud Henricus.*

f *Addebatur in MS. Leodiensi, finis Vitæ Julianæ: arbitramur tamen sequens caput ab eodem auctore postea adjunctum.*

CAPUT IX.

Miracula post obitum.

P Post transitum Christi Virginis Julianæ, cum quædam vitæ venerabilis persona, tempore Sacramenti, orationi insisteret; quodam humanitatis debito, de subtractione illius, quam olim tenerrime dilexerat, flere cœpit uberrime. Inter ipsas autem lacrymas devotissimis precibus Dominum exoravit, ut sua clementia sibi dignaretur ostendere, quomodo illi esset, et an alienius subventionis auxilium indigeret. Nec suspendit diutius pius Dominus desiderium supplicantis; sed repente menti ejus infudit hanc, quæ de B. Agnetæ canitur, antiphonam: Ecce quod cupivi jam video, quod quesivi jam teneo; illi sum juncta in cœlis, quem in terris posita tota devotione dilexi. Tanta autem continuo menti illius fiduciæ serenitas est illapsa, ut jam in patria dilectam suam non ambigeret consecutam, illam quam tantum in vita sitierat et esurierat Dei beatissimam visionem.

53 Quædam mulier habebat infantem, infirmitate diutina laborantem: quem cum tandem aliquando de quodam panno sibi collato, qui ancillæ Christi Julianæ fuerat, involvisset; post tempus modicum restitutus est ipse infantulus sospitatu. Duæ Beghinæ quæ nimiam patiebantur dentium passionem, ad quamdam religiosam personam venerunt; quæ sudarium, et alia quædam linea, quæ fuerant Christi Virginis, sibi cum multa diligentia conservabat. Et cum illarum genas et facies de hujusmodi tetigisset, ipsæ Beghinæ in brevi præfatum dolorem dentium penitus evaserunt. Conversus quidam Domus de Herkenrode, in tantum rupturæ doloribus urgebatur, ut nimis esset ei onerosum, et grave, etiam pro magnis domus suæ necessatibus et utilitatibus equitare. Qui cum aliquando ad domum Villariensem et sepulcrum memoratæ Virginis accessisset; orabat eam, quatenus, si tanti esset, quanti dicebatur, meriti apud Deum, si dignaretur super tanto, quod patiebatur, gravamine aliquod remedium impetrare. Post factam autem orationem, se sensit ab angustia pristina quasi totaliter liberatum; ita ut pedes ire posset, et equitare competenter, et domus suæ negotia procurare.

54 Quædam vitæ venerabilis et probatæ persona, quæ Christi Virginem Julianam viventem in corpore non mediocriter dilexerat, aliquando debilis erat valde, et multum vinum desiderabat, et cibaria accuratius præparata; in vigilia vero solennitatis Sacramenti, cum sopori membra debilia contulisset, visum est ei, Christi Virginem sibi assistere, et dicere: Esto parata, quatenus gratiam, quam Deus die cratina daturus est tibi, recipere merearis. Memorata vero persona, pro posse suo fecit sicut in somnis admonita fuerat, superventuræ gratiæ non dissi-

mulans internum receptaculum præparare. Quæ cum ipsa solennitatis die tempore Missæ orationi insisteret, in excessu mentis subito est effecta. Et vidit, et ecce Dominus Jesus, indutus Sacerdotalibus, Missam reverendissime celebrabat; cui ancilla sua Juliana virgineis manibus ministrabat. Videbatur autem ei quæ sie excesserat quod ipsa ad altare accedebat; et summus ille sacerdos, assistente sibi sua Virgine, ad calicem pulcherrimum et optimum, sibi poculum propinabat. Cujus rei veritas sic inpleta est, ut cum illa persona redisset ad se, sic ab ubertate divinæ gratiæ inebriata, et torrente supernæ dulcedinis est potata; ut illa quæ præfati sumus desideria cibi et potus, quæ carnis debilitas ingesserat, superabundans et prævalens refectio spiritus propulsaret.

55 Copia a Bullæ, quam contulit Dominus Urbanus Papa, hujus nominis quartus, Reclusæ S. Martini Leodiensis præscriptæ, quæ fuit socia venerabilis Julianæ, et conors in voluntate promovendi celebritatem festivitatis Sacramenti altaris, de qua canit ipsa Bulla, quæ originaliter servatur in ecclesia S. Martini b Leodiensis, ubi hæc sancta Reclusa jacet sepulta.

56 Urbanus Episcopus, servus servorum Dei, dilectæ in Christo filiæ Evæ, Reclusæ S. Martini Leodiensis, salutem et Apostolicam benedictionem. Scimus, o filia, quod magno desiderio desideravit anima tua, ut solenne festum sacratissimi Corporis Domini nostri Jesu Christi institueretur in Ecclesia Dei, a Christi fidelibus perpetuis temporibus celebrandum: et ideo tibi significamus ad gaudium, quod nos ad corroborationem Catholicæ fidei digne duximus statuendum, ut de tam admirabili Sacramento, præter quotidianam commemorationem quam de ipso facit Ecclesia, specialior et solennior memoria celebretur, certum ad hoc designantes diem, videlicet feriam quintam proximam post Dominicam festi Pentecoste proxime sequentem, ut in ipsa feria quinta devotæ turbæ fidelium, propter hoc, ad ecclesiam affectuose concurrant: sitque dies ille universis Christicolis nova festivitate jucundus, et ampla jucunditate festivus prout in litteris Apostolicis, quas per universum orbem super hoc dirigimus, plenius continetur. Et scias, quod nos hujusmodi festum cum omnibus Fratribus nostris, Romanæ videlicet Ecclesiæ Cardinalibus, nec non cum omnibus Archiepiscopis et Episcopis ceterisque Ecclesiarum prælatis, tunc ad Sedem Apostolicam commorantibus, (ad hoc ut videntibus et audientibus de tanti festi celebritate salubre præberetur exemplum) duximus celebrandum. Magnificet igitur anima tua Dominum et exultet spiritus tuus in Deo salutari tuo: quia viderunt jam oculi tui salutare tuum, quod paravimus ante faciem omnium populorum. Latere insuper, quia omnipotens Dominus tribuit tibi desiderium eordis tui, et voluntate laborum tuorum non fraudavit te cœlestis gratiæ plenitudo. Et quia quaternum, in quo ipsius festi habetur c Officium, tibi sub Bulla nostra per latorem presentium destinamus, volumus et per Apostolica scripta tibi in mandamus, quatenus quaternum ipsum cum devotione recipias, et ejus copiam personis illam petentibus exhibeas, liberaliter et libenter: et instes devotis supplicationibus apud illum, qui memoriale tam salutiferum de se ipso reliquit in terris, ut nobis ex alto tribuat gratiam, commissam nostro regimini Ecclesiam suam regendi utiliter, ad laudem et gloriam sui nominis, et salubriter gubernandi. Datum apud Urbem-veterem, sexto Idus Septembris, Pontificatus nostri anno quarto d.

D
AUCTORE
CO.EVO
EX MS.

a

Eva Reclusa,

b

E

Urbanus Papa
gratulatur
novum festuma se Romæ
celebratum,etque mittit
officium de se.

c

d

13
Bratitudo
æterna Julia-
næ revelatur:

Sanantur
infirmus
infantis,

dolor dentium
Beghinarum,

C
hernia alicujus
Conversi,

a B. Juliana
apparente
gratia Dei
conferenda
alteri inno-
tescit,

A

ANNOTATA.

- a Subnectebatur cum hoc titulo in MS. Rubæ-Val-
lis.
b Edidit inde Chappeavillanus, sed paucis verbis

hinc inde omissis aut additis aut mutatis : apud quem D
et Fisenum alia circa hoc festum tunc constituta legi
possunt.

- c A S. Thoma Aquinate tunc compositum.
d Id est, anno Christi 1264.

NOT. 13

G. H.

DE S. VINCENTIO FERRERIO ORDINIS PRÆDICATORUM VENETI IN ARMORICIS.

Commentarius prævius.

§ I. Varii Vitæ ejus scriptores. Cultus Sacer.

ANNO
MCCCXXIX

Vitam S.
Vincentii
Scriptis,

Petrus Ran-
zanus

anno 1455,

usus 4 Pro-
cessibus,

dein Episcopus
Lucerinus :

quam multi-
tam et stylo
mutatam edi-
dit Surius,

nos magis
integram ex
MS. damus.

In Britannia Armorica, Galliarum ad Oceanum regione, est urbs Episcopalis, Venetum seu Vener-
tir dicta, in qua S. Vincentius Ferrerius, vir
plene Apostolicus, diem in terris ultimum, et in
coelesti patria primum est assecutus. Fuit hic natio-
Hispanus, in urbe Valentina honeste genitus, liberali-
ter educatus, et in Ordinem Prædicatorum adscitus :
qui doctrinæ suæ et verbi divini annuntiati nec non mi-
raculorum patratorum theatrum habuit fere universas
Hispanias et Gallias, nec non magnam Italicarum di-
tionum et Britannicarum insularum partem. Hos ejus
eximios labores et ex iis extortos gloriosos triumphos qua-
tuor libris descripsit Petrus Ranzanus, Siculus Panor-
mitanus, Ordinis Prædicatorum, poesi, arte oratoria,
historiæ peritia, et Theologicæ doctrinæ præstantissimus :
quo Magister Ordinis Generalis Martialis Auribelli
ut scribit ipsemet in Prologo, valde familiariter ute-
batur eo tempore, quo laborabat apud summos
Pontifices, ut Vincentius ceteris Sanctis annume-
raretur : cujus etiam jussu Vitam hanc composuit,
illique inscripsit anno MCCCCLV, quo Vincentius fuerat
inter Sanctos relatus. Inter alia monumenta, usus est
quatuor Processibus, qui de vita et miraculis con-
fecti fuerant Avenione, Veneti, Tolosæ et Neapoli,
ut ipse ad librum tertium præfatur. Postmodum ob ce-
lebrem famam virtutis eum Sixtus IV Pontifex constituit
anno MCCCCLXXVIII Episcopum Lucerinum, in Apulia
Dunnia ; et Ferdinandus Rex utriusque Sicilia Nea-
polim accersitum, filio suo præceptorem esse jussit, atque
ad Matthiam Corvinum Pannoniæ Regem misit Lega-
tum : quo in munere, quod triennio obivit, de rebus
Ungaricis elaboravit librum, a Joanne Sambuco vulga-
tum ; unde ad diem XXVIII Januarii edidimus Vitam B.
Margaritæ, ex Regibus Ungariæ prognatæ et il-
lustris sanctitate Virginis ex ordine Prædicato-
rum.

2 Scripsit præterea Ranzanus de urbis Panormi
antiquitate, de laudibus Lucerinæ civitatis, et alia monu-
menta, quæ referuntur a Leandro Alberto, Thoma
Pazello, et Ferdinando Ughella : qui anno MCCCXCV
vita functum asserit : ut videatur hos de S. Vincentii
Vita libros in prima sua et et maxime vegeta, sed satis
matura ætate, conscripsisse, stylo usus ut præfatur,
admodum plano, quem Laurentius Surius, ut monet
antetertium librum, paulo Latiniorem reddidit, et varia
etiam potissimum miracula, brevitatis studio omisit :
sub finem autem indicat quædam defuisse in exem-
plari MS. quod se habuisse unicum fatetur. Vitam
eamdem, neglecta ulteriore inquisitione, ediderunt ex
Surius Antonius Senensis inter Vitæ Sanctorum Patrum
Ordinis Prædicatorum, et Abrahamus Brovius in An-
nalibus ad annum MCCCXVIII, eandemque plurimi
contraxerunt, et suis Legendariis, etiam in quascun-
que vulgares linguas translata, inseruerunt. Nos hanc
S. Vincentii Vitam, a Petro Ranzano conscriptam
damus, servato primigenio stylo, quam habemus ex co-
dice ultrajectino membranaceo, olim conscripto : in quo

præterea sunt Vitæ S. Dominici per Theodorum de
Appoldia, et S. Thomæ Aquinatis, et liber qui inscri-
bitur Vita fratrum Prædicatorum, ac tandem Vita
S. Catharinæ de Senis. Sed neque hic satis integrum
opus habere nos putamus : nam quartus liber, qui pro-
lixissimus esse deberet, propter multitudinem miracu-
lorum post mortem patratorum, brevissimus est, et multo
minor præcedentibus. Quinti etiam libri soluta inveni-
mus initium. Memores igitur nos olim in præclaro E-
bracensi monasterio inter Herhipolim et Bambergam
lustrasse Bibliothecam optime ordinatam ; et Centuria
2 num. 100 prædictam S. Vincentii Vitam conspexisse,
post annos duodecim epistolam illuc direximus ; si forte
hic deficientia istis viderentur : sed quocumque adhibita
opera non potuit amplius inveniri designatus Codex :
quare eo tantum serviet hæc monuisse, ut si ipse vel
alius similis alibi inveniat, cum hic edendis conferre
velit aliquis, et quod amplius reperiet nobis describere,
in operis totius supplemento præferendum. Composuit
idem Ranzanus poema heroicum centum viginti trium
versuum in laudem S. Vincentii, quod manu exara-
tum Florentiæ reperimus in Conventu S. Marci ejus-
dem ordinis Prædicatorum : ex quo hos paucos versus
inserimus :

Numina Vincenti suplices tua poscimus alme,
Optima quem merito devexit ad æthera virtus.
Ne gemitus nostros, ne despice vota precantum :
Sed bonus exaudi, et facilis res aspice nostras.

3 Reperimus præterea in eodem Conventu S. Marci
codice Vitam S. Vincentii, anno MCCCCLXX editam
per Dominum Franciscum Castilionensem Presbyte-
rum, sacre Theologiæ Doctorem et in litteris Græcis
atque Latinis sui temporis eruditissimum, Canonicum
S. Laurentii Florentini, et Plebanum S. Appiani
qui anno MCCCCLXXI conscripsit Vitam S. Petri Mar-
tyris, ac proxime sequenti Vitam S. Thomæ Aquinatis.
Auctor Vitæ S. Vincentii inscripsit Jacobo, titulo
S. Chrysogoni Cardinali Papiensi, illi qui a Pio II
Pontifice donatus familia Piccolominea et insignibus ejus,
ac creatus Cardinalis anno MCCCCLXI, vixit usque ad
XXIX Septembris anni MCCCCLXXIX, et reliquit a se con-
scriptum opus epistolarum et librorum septem Commentario-
rum, quibus gesta sui temporis est complexus. In Pro-
logo ad hunc Cardinalem asserit Castilionensis se egre-
gia facta S. Vincentii reperisse in Processibus
curiæ nullo digesta ordine, ut diversi ab Hispania
testes evocati indicarent, eaque brevissima narratio-
ne perstrinxisse. Nos quia pauca sunt ab Ranzano
non indicata, ne moles excrescat, ea aut Notationibus in-
serimus, aut aliqua ad sepulchrum Sancti patrati mi-
racula seorsim subjungimus : reliquam vitam, a nobis
Florentiæ descriptam, et jam suis ad marginem bre-
viori illustratam, omittimus : ejus autem loco damus
in fine Ordinem Canonizationis, ab memorato Ranzano
conscripsum, sed quem dolemus in codice MS. mutilum
esse, et hanc jacturam supplemus ex Bulla Canoniza-
tionis a Pio II Pontifice vulgata, posteriorem ejus par-
tem

E

Idem Ranza-
nus scripsit
poema de
S. Vincentio :

Vitam dein
scripsit Casti-
lionensis
anno 1470

F

ex qua aliqua
dantur,

cum ordine
Canonizatio-
nis a Ranza-
no edito,

et ex Bulla Canonizationis suppleto.
Atem transcribentes: eique conjungimus brevem narrationem Translati corporis, quam Mediolani nacti sumus in bibliotheca conventus S. Mariæ Gratiarum, in MSS. codicibus ab Ambrosio Taggio collectis; et nuperæ inventionis seriem, Veneto nobis recenter submissam.

Scripserunt eodem seculo 15, S. Antoninus.
4 Eodem tempore cum Ranzano et Castilionensi floruit S. Antoninus, ex eodem S. Dominici Ordine Archiepiscopus Florentinus, vita functus anno MCCCCLIX, id est non integris quatuor annis post canonizationem Sancti Vincentii; de cujus virtutibus et miraculis illustrem tractatum concinnavit; editum parte 3 Historiarum titulo 23, cap. 8, ex quo in nostris Annotationibus nonnulla observamus. Nono post Sancti Vincentii canonizationem anno, Christi MCCCCLXIV, sub nomine ipsius Sancti fundatus Placentiæ in Hispania est Prædicatorum conventus, ob Alvaro de Zuniga et Leonora Pimentel, primum Comitibus, post duobus Placentinis: quorum erga Sanctum virum Devotio singularis visa est insigni miraculo cohonestari, quando ipsis ante Fratrum adventum solitis S. Vincentii festum quam sollemnissime celebrandum curare, et quadam vice concionatorem non habentibus, oblatum ex insperato est ignotus Frater, habitum Dominicæ præferens, qui ad Ducissam adductus, cum demum annuisset de Sancto sermonem ad populum facere, non modo caelesti quadam facundia rapuit in admirationem auditores universos; sed nemini postea conspectus frustraquis, creditus est fuisse ipse S. Vincentius. Hoc qui narrat, ex loci traditione et auctoribus, ut ait, gravibus Fr. Alphonsus Fernandes Dominicanus in Annalibus Placentinis; addit Ducissam, ut affectum suum pasceret suavius, exegisse a suo Confessario, ut Vitam, virtutes et miracula S. Vincentii scriberet, idque cum prolixè ac copiose fecisse, credo ex jam vulgatis Ranzani scriptis, et Hispanica lingua: hactenus tamen non comperi qui opus tale a se visum diceret. Plurima postmodum excusa sunt compendia Vitæ Sancti Vincentii, quorum aliquod habetur in antiquo Legendario, Colonix et Lovanii anno tertio et quinto post millesimum quadringentesimum et octogesimum impresso: et aliud brevius ab Antonio Verlo Vincentino subjunctum Catalogo Sanctorum, a Petro de Natalibus conscripto, ac primum anno MCCCXCIII excuso, quo tempore etiam vivebat Robertus de Licio, qui ejus virtutes in cancone a se edita deprædicat. Hisce aliquanto junior Joannes Antonius Flaminus, Foro-Cornellii, quam modo Inolam dicimus, prognatus, Vitam S. Vincentii a se conscriptam dicavit anno MDXVI Francisco Bentivolo Canonico Bononiensi, quam anno sequenti Leander Albertus libro quinto de Viris illustribus Ordinis Prædicatorum vulgavit, et ipsemet cum aliis Vitæ Sanctorum Ordinis Prædicatorum a se compositis edidit anno MDXXIX. Hisce præponendæ forent Lectiones, quæ in antiquis Breviariis excusæ sunt de Vita S. Vincentii, si eas omnes videre licuisset. Habemus quæ anno MDLV excusæ sunt in Breviario Ordinis Prædicatorum, et quæ in ecclesia Macloviensi ante illud tempus recitari solebant, et quæ hoc tempore in tota diœcesi Venetensi recitantur. Floruerunt in Hispania eodem XVI seculo illustres Ordinis Prædicatorum scriptores Joannes Marietta, Vincentius Justinianus Aristius, Franciscus Diagus, Thomas Traxillus et Idephonsus Giron. Ex his primus integro libro XI, capitibus 41, vitam deduxit. Antistius laudatur a Baronio in Notis ad diem V Aprilis: usus est variis manuscriptis tractatibus in regno Valentix adscriptis: hunc allegant Traxillus libro 2 Thesauri Concionum, ubi præclare historiam vitæ S. Vincentii deducit, et Diagus lib. 2 Historiæ, quam de Provincia Aragonix Ordinis Prædicatorum vulgavit anno MDCLX, in qua capitibus viginti duobus enarrat gesta S. Vincentii: quæ etiam illustri sermone exornat ante citatus Giron tomoprimum Concionum, Salmanticæ anno MDCLII editarum. Item Joannes Lopes par. 3 Historiæ Ordinis lib. 2 cap.

14 et novem sequentibus, et Alphonsus Castillo in Sacratio Valentino o folio 9, ad 29. Præ his omnibus optaremus nancisci ipsos, quibus illi usi MSS. tractatus processusque: eos libenter daturi in supplemento operis. Apud Italos Michael Pins parte prima et secunda de viris illustribus Ordinis Prædicatorum celebrat S. Vincentium; et Stephanus Razzius de Vitæ Sanctorum, Beatorum et illustrium virorum ac sanctimonialium Ordinis ejusdem: hic autem cum Joanne Marietta sæpius allegat Formicarium Joannis Nideri; qui natione Suevus, ante Canonizationem illius scriptis claruit. Hisce jungendi tres ejusdem Ordinis scriptores, qui nostro tempore in Galliis floruerunt, Albertus le Grand de Sanctis Britannix Armorica, tum Bernardus Guyard et Joannes de Rechac. Ex his Bernardus edidit suam historiam anno MDCCXXIV, Rechac, anno MDCCXXVII tomo secundo Vitæ Sanctorum Ordinis Prædicatorum: indeque Latine damus (nam Gallico idiomate ambrosioscripserant) varia miracula quæ in Britannia Armorica et aliis vicinis regionibus contigerunt: usque dum originalem processum Venetensem aliquis subministret nobis, qui pro eo aliisque similibus in petrandis haud parum, sed frustra, laboravimus.

5 Cultus sacer præscribitur a Pio II Pontifice in Bulla Canonizationis, sed nescio quo casu, ne dicam errore, indicetur festum VII Idus Aprilis celebrandum, cum die præcedenti ipsis Nonis Aprilis ex hac vita decesserit Sanctus, et eo die hactenus festum celebretur. Ita in Missali Ordinis Prædicatorum, quod habemus tempore Vincentii de Castro-novo Generalis Venetus anno MDIV excusum, præscribitur ipsis Nonis Aprilis Officium totum duplex: et diu ante ab istum diem erat inscriptum nomen MS. Martyrologio Brunellensi, et MS. Florario Sanctorum item in Martyrologio Colonie et Lubecæ anno 1490 excuso. Secuti passim alii, Grevenus et Molanus in additionibus ad Usuardum, Bellinus auctius editus Parisus, Maurulycus, Felicius, Galesinius, Canisius et cum iis Martyrologium Romanum: in quo ista leguntur, Venetiæ in Britannia minori S. Vincentii Confessoris, cognomento Ferrerii, Ordinis Prædicatorum, qui potens opere et Sermone multa millia infidelium convertit ad Christum. Majora encomia leguntur in Martyrologio Ordinis Prædicatorum Gallicano Sanssani, et Hispanico Tomuri Salazar, qui ejus Acta tradit ex pervetusto Legendario ante ducentos annos conscripto, in novem Lectiones distributa, iisque subiungit tres hymnos, qui etiam in supra citato Breviario Ordinis Prædicatorum continentur, quos conscriptos a Martiale Anribelli, dicit Albertus le Grand. Ad diem XII Aprilis in Martyrologio Ordinis Prædicatorum memoratur Octava S. Vincentii. Cujus corporis elevationem anno MCCCCLVI factam esse V Aprilis indicatur infra in Historia elevationis: quæ interim a Calendario Mariano Balinghemii refertur ad diem XII Junii, et in Martyrologio Canisii ad XXIX Octobris. Solennitas canonizationis a Marietta in Calendario præfixo adscribitur ad Kalendas Octobris, quem diem etiam annotavit Balinghemius: sed illa die data est a Pio II Bulla de Canonizatione, a decessore suo Calisto III facta, XXIX Junii, in festo Apostolorum Petri et Pauli.

§ II Chronologia annorum quibus S. Vincentius vixit, ab ejus nativitate usque ad annum ætatis LXII.

Aggredimur temporum, quibus S. Vincentius vixit, concursum seu convenientiam proponere, ut lux clarior rebus gestis affulgeat. Dies nativitatis assignatur a Francisco Diago et Joanne Rechaco vigesimus tertius Januarii, quo natalis S. Emerentianæ Virginis et Martyris celebratur. In Silentio antiquorum desunt quibus id ulterius probemur aut etiam improbemus.

Annus

D
AUCTORE G. H.

novissime
Guyard, et
Rechac.

ex quibus
miracula
eduntur,

E

Cultus sacer
5 Aprilis,

cum octava
in Ordinem
Prædicatorum
P

Natalis traditur
23 Januarii,

seculo 16.
Flaminus,

auctores Le-
ctionum in
Breviariis,

et alii,

presenti
seculo plures

A Annum indicant iidem auctores millesimum trecentessimum quinquagesimum; verum arbitramur septimum addi debere; uti ex sequentibus constabit. Petrus Ranzanus tempus, quo Ordinem Prædicatorum est ingressus, istis circumstantiis describit: Prior veterique Fratres tribuerunt ei habitum die Dominica, Nonis Februarii, eo agente octavum et decimum annum. Ita perantiquus codex manuscriptus, cui editio Surii consentit, et habetur etiam in illustribus Legendariis Hispanicis Joannis Mariette et Joannis Basili Sanctorii. Explicant Nonas Februarii *Diagus, Rechacus, Marietta et passim alii*, dum addunt in festo S. Agathæ Virginis et Martyris id contigisse. Iidem asserunt eum explevisse annos ætatis septemdecim, ac decimum octavum inchoasse, scilicet diebus solum quatuordecim. His ergo positis inquiri debet, quibus annis Nonæ Februarii convenerunt in diem Dominicam, quando ea signabatur littera A. Contigit hoc Christi anno MCCCXXIV, cyclo solis XII; et elapsi erant anni septemdecim ab indicato MCCCVII, quo eum natum fuisse hinc probamus, et infra aliis argumentis stabilimus. *Diagus, Rechagus et alii assignant annum MCCCXVIII bissextilem, quando cyclo Solis V et litteris Dominicilibus B A, Nonæ Februa. inciderunt in diem lunæ, non Dominicam, quod tamen expresse indicat Ranzanus. Marietta ut omnia servet, annum indicat MCCCXVII, quasi natus esset ante annum MCCCXI, quod nullo modo consistit.*

7 Facta proximo anno solenni religionis suæ professione, sex annos sequentes impendit studiis, partim discipulus, partim Professor, prælegendo Philosophiam; inter quæ studia, cum esset annorum viginti quatuor, edidit insigne opus de Dialecticis suppositionibus. Annuus exsupputatione nostra tunc labebatur MCCCXXX; cum ante biennium Urbanus VI esset electus Pontifex Romanus VIII Aprilis: a quo secessus factus est multorum Cardinalium, et contra eum electus est XXI Septembris Robertus ex Comitibus Gebennensibus, et Clemens VII appellatus: qui mox ut tradit Ciaconius quatuor Legatos creavit, Lemovicensem ad Regem Francorum, Agrifolium ad Regem Bohemæ, designatum Imperatorem, Pictaviensem ad Regem Angliæ, et Petrum de Luna ad Hispaniæ Reges, qui eos de electione sua edocrent. Devenit tunc in dicti Petri de Luna notitiam S. Vincentius, traditurque num. II Ilerdæ Theologorum adnumeratus collegio a Petro de Luna, sive ut ibidem per quamdam anticipationem dicitur, a Benedicto maximo Pontifice. Annum tunc agebat Vincentius vigesimum octavum, ergo e nostro sensu annus Christi erat MCCCXXXIV aut proxime sequens. Erat eodem tempore Episcopus Valentinus Jacobus, ei consanguinitate conjunctus, creatus circa annum MCCCXXX. Hujus ergo, et Capituli ac Magistratus Valentini rogatu remissus Valentiam Vincentius, prælegit ibidem Theologiam, et concionatus est sex annos continuos: sed inter hæc tempora Petrus de Luna, cum ex Hispania Legatus mitteretur ad Carolum Francorum Regem, Vincentium secum duxit ac tandiu detinuit, donec peracto Legationis tempore ad ipsum Pontificem Avenionem rediit. Hujus Legationis tempus simul cum annis sex, quibus Valentini moratus est, definimus ab anno MCCCXXXV ad annum MCCCXCIV. Hactenus relata continentur apud Ranzanum libro primo Vita ejus, et dicuntur in Prologo libri secundi esse gesta S. Vincentii a puerili ad juvenilem ætatem. Deinde auctor transit ad ea, quæ in matura ætate fecit quam inchoamus ab anno ætatis trigesimo septimo, ut mirum sit plures annos ab aliis requiri, maxime cum eos ab omni actione vacuos coguntur accipere.

8 Clemente VII Avenione die VI Septembris anno MCCCXCIV vita functo, subrogatus est Petrus de Luna, XXVIII ejusdem Septembris: a quo est Avenionem evo-

catus S. Vincentius, in Confessorem electus, et Magister Palatii Apostolici institutus. Annos duos egisse in palatio habent Acta antiqua in Legendario Loraniensi et Coloniensi, quos assignamus nonagesimum quintum et sextum post millesimum et trecentessimum. Eisdem admittit Rechacus, qui addit deinde, cum Schismatis tædio affectus, sex menses moratus in Conventu Avenionensi Patrum Prædicatorum fuisset, magna vi febrium correptum esse; quando a Christo, apparente inter Angelos et SS. Dominicum et Franciscum, constitutus est præco Evangelii: quod tertia Octobris pridie festi S. Francisci contigisse Rechacus addit. Ranzanus num. 8 dicti libri 2 ait; dum ageret annum quadragesimum, incepisse peregrinationis tempus, et doctrinæ continuum illud ac mirabile exercitium: quem annum arbitramur ex prædictis recte statui annum MCCCXCVI, aut sequentem quo absolvit quadragesimum ætatis. Obtulerat S. Vincentio Episcopatum Benedictus Antipapu, vacantibus Valentino, Ilerdensi et aliarum Ecclesiarum Episcopatibus. Mortuum fuisse Jacobum de Aragon Episcopum Valentinum XXX Maii, anno memorato MCCCXCVI, tradit Hieronymus Zurita lib. 10 Annalium Aragoniæ cap. 61, ut plane tempora hic indicata stabiliantur.

9 Confirmatus dein Apostolicus concionator a Benedicto XIII, incepit suas prædicationes, et continuavit secundum Rechacum cap. 6 ab anno Christi MCCCXCVIII, usque ad finem vitæ sive annum MCCCXCIX, cum duos ultimos annos vixisset in Britannia Armorica, ad quam venit primo vere anni MCCCXCVII. Agebat eo tempore vir Dei annum ætatis sexagesimum, nam ita apud Ranzanum lib. 4 num. 1 legendum arbitramur, licet culpa amanuensium legatur annus septuagesimus: quod paucis litteris mutatis potuit contigisse: ita in Prologo dicit auctor se opus quatuor libris distinguere, et confirmat in Prologo libri quarti, licet et opus Surii et in codice MS. legatur opus libris quinque distinguî. et lib. 3 num. 6 dicitur S. Bernardinus sex annis ante S. Vincentium Catalogo Sanctorum adscriptus, cum solum fuerint anni quinque et dies 36. Denique lib. 4 num. 9 dicitur S. Vincentius obiisse die Veneris, Nonis Aprilis, anno millesimo, quadringentesimo decimo octavo, ubi annus sumitur more Britonum et Francorum, tunc temporis finiendus in Paschate, qui nobis est annus sequens decimus nonus. At quod dicatur obiisse die Veneris, sive ut Surii habet feria sexta, manifestus error est, emendatus apud Cutilionensem, qui assignat quartam feriam ante diem Palmarum: quoniam etiam feriam scribunt Vincentius Justinianus Antistius, Franciscus Diagus, et passim alii. Et recte, quia dicto anno MCCCXCIX, cyclo Lunæ 14, Solis XXVIII, littera Dominicali A, fuit Pascha celebratum die XVI Aprilis, et Nonæ ejusdem mensis inciderant in feriam quartam ante diem Palmarum, cum jam ageret annum ætatis sexagesimum secundum, uti ostendimus ex serie vitæ, ex Ranzano potissimum deducta. Si qui aliter sentiant ac velint vixisse ad annum ætatis septuagesimum, aut etiam ad annum ætatis septuagesimum octavum (uti in citato supra Breviario Ordinis Prædicatorum et apud Mariettam et alios legitur) per nos licet, modo ipsi seriem vitæ ejus possint stabilire. Objiceret nobis Rechacus actum notarialem in Conventu Valentino adservatum, in quo omnes religiosi professi dicti Conventus referuntur ad annum MCCCXLVIII, eorumque ultimus habetur Vincentius Ferrerius: verum quia longa experientia didicimus sæpius diplomata aliaque similia instrumenta a posteris magna cum annorum mutatione transcribi, non possumus continuo similibus scriptis fidere, potissimum cum certiora argumenta contrarium evincunt. Ex his unicum oppono. Cum S. Vincentius sit creatus Magister in Theologia anno ætatis XXVIII, et secundum illos anno Christi MCCCXXVII; non potuit id fieri per Petrum de

D
fuit Confessorius et Magister sacri Palatii anno 1395 et sequenti.

a Christo
Præco
Evangelii,

anno ætatis
40. Christi
1396 aut
1397.

F

venit in
Britanniam,
anno 1317
ætatis 60
non 70.

mortuus 5
Aprilis

anno 1419,
feria 4 ante
Dominicam
Palmarum.

ætatis 62

de

A de Luna, qui anno præcedente, ut constat ex Ciaconio et aliis, cum Gregorio XI Papa Romam profectus, ibidem permansit, et ad eas suas propriis sumptibus construxit: adfuitque anno MCCCXXVIII electioni Urbani VI, et dein Fundis Clementis VII Antipapæ, a quo missus Legatus in Hispaniam, primam notitiam S. Vincentii accepit. In compendio Vitæ ante sermones ejus edito, traditur obiisse anno MCCCXXXIII, sed similia errata non merentur notari.

§ III Quæ loca et quo tempore, sint illustrata prædicatione Evangelica S. Vincentii.

His positis regredimur ad annos prædicationis Apostolicæ, a Diago et Rechaco potissimum deductos, quos lib. 2 cap. 6 ita auspicatur Ranzanus: Posthæc, id est post confirmatam auctoritatem prædicandi, ex Avenione primum, deinde paullatim progrediendo, per urbes et villas evangelizans, in Catalonia reversus est: ubi potens opere et sermone, duos continuos annos docere institit. Diago et Rechacus, secuti Antistitem cujus scripta non habuimus, assignant annum MCCCXVIII et sequentem, et recte congruit calculus a nobis positus. Eo tempore traditur Joannes Solerius puerulus sanatus, quem tunc prædixit eximium fore Theologum, ut habetur lib. 3 num. 16. Post illustratas forsitan varias ditiones Aragoniæ et Palenciæ discessit Barcinone anno MCCC, et navigavit usque in Provinciam, Galliarum ditionem versus Alpes: et Aquis Sextis fuit, ab die XXVII Octobris usque ad Kalendas Decembris; et iterum a die quinto usque ad decimum Januarii anni MCCCXI: uti ex monumentis conventus Aquensis tradit Honoratus Boacheus lib. 9 historiæ Provinciæ sect. 4 cap. 2 § 2. Inde tunc Alpes transgressus, fuit in Pelemontana et Lombardica ditione: et inter alia miracula facta, prædixit Alexandriæ sanctam vitam B. Bernardini Ordinis Fratrum Minorum, uti continetur lib. 3 num. 6.

II Anno secundo dicti seculi, iterum trans Alpes in Delphinatum descendit, et ex oppido de Romanis scripsit mense Martio Ordinis Magistro Generali Joanni de Polio, et redidit suæ missionis et prædicationum, accuratam rationem. Harum litterarum, quæ videntur pervisse, in aliis sequenti anno scriptis mentionem facit. In his autem, apud Bauchem et Rechacum ista habet: ubi ex oppido de Romanis discessi, per tres menses continuos fui in Delphinatu, prædicando in circuitu verbum Dei per civitates, castellâ et villas, in quibus nondum fueram: præcipue tamen visitavi tres illas famosissimas valles hæreticorum in diœcesi

(C) Ebredunensi, quarum una vocatur Luzerna, altera Argenteya, et tertia Vallis-Pura, imo ante Vallis-Puta, et modo dicitur Vallis Ludovisia de qua late agitur infra lib. num. 22. Quo peracto, inquit, ad requestas et rogamina multorum transivi in Lombardiam: ubi continuo prædicavi per annum et mensem, in cunctis civitatibus, villis et castris: et quamplures inveni valles hæreticorum, tam Valdensium quam Gazariorum perversorum, quas percurri in diœcesi Taurinensi, et singulas per ordinem visitavi, prædicando in unaquaque ipsarum fidem et doctrinam Catholicæ veritatis cum improbatione errorum ipsorum. Et omnes per Dei misericordiam ardentissime et cum magno devotionis affectu ac reverentia veritatem fidei susceperunt, Domino quippe cooperante et sermonem confirmante.... Completis autem tredecim mensibus continuis in Lombardia, intravi Sabaudiam: et quinque jam sunt menses elapsi, ex quo requisitus, utique per Prælatos et Dominos patriæ, pluries et cum magno affectu eam visitavi; percurri diœceses quatuor scilicet Sedunensem, Tarantasiam, Maurianensem et Gratianopolis, quæ multum habet in Sabaudia, prædicando in circuitu per civitates et villas et castra

eorum. Et sum modo in diœcesi Gebennensi. Inter alia vero enormia inveni in partibus istis unum errorem nimis dilatatam, celebrando festum solemniter in crastina Corporis Christi, et tenendo contratrias sub nomine Sancti Orientis.... Contra hunc errorem nunc principaliter insisto, prædicando quotidie, Domino cooperante et sermonem confirmante, et efficaciter extirpatus est; gentesque istæ venientes nunc dolent, audientes tantum se errare in fide. Cum vero per Dei gratiam hic error fuerit plenissime extirpatus, habeo intrare Lausanensem diœcesim, et protinus eradicare morem illum paganorum, quem habent, ubi communiter et manifeste adorant solem sicut Deum, maxime rustici, exhibendo ei de mane suas orationes et reverenter ei faciendo. Nam ipse Lausanensis Episcopus bene per duas vel tres dietas venit ad me, humiliter obsecrando ex corde, quod suam diœcesim visitarem, ubi sunt multæ villæ hæreticorum in confinibus Alemanniæ et Sabaudie, quod et promisi. Intendo ibi esse circa tempus instantis Quadragesimæ.... Datum in civitate Gebennensi anno MCCCXI, die XVII Decembris. Ex hac epistola habemus peracta usque ad Pascha circiter anni IV istius seculi, quando ex Lausanensi provincia videtur in Lotharingiam usque pervenisse, ubi solet ob reverentiam tanti viri in urbe Tullensi adservari cathedra, ex qua suas ibidem conciones habuerat. Quæ præterea eo anno et hieme sequenti peracta sint, latent.

III Anno quinto dicti seculi revocatus a Benedicto XII, et Genuam profectus, ei adfuit mense Maio, ibique, (quod lib. 2 num. 14 narratur) materna lingua in concione usus, fuit a Græcis, Tonicis, Sardis, Ungaris et aliis nationibus intellectus: neque valuit suas preces adungere, ut reo Valentino vita concederetur, uti dicto libro 2 num. 11 refertur. Genuæ uno fere mense commoratus, uti eodem lib. 2 num. 8 legitur, discurrit per omnem illam maritimam regionem, quæ vulgo Riparia Genuæ appellatur. Regressus dein in Gallias, et per eas evangelizando discurrens, in Flandriam seu Belgium venit, diversasque ejus urbes salutariis monitis imbuat: tunc Andomaropolis proprio ejus thorace donata est, quem in vite Patrum Prædicatorum adhuc adservari testatur Hyacinthus Choquetius, libro de Sanctis Belgis Ordinis Prædicatorum cap. 3. Henricus Rex Angliæ, permotus fama mirabilium operum ejus, ut ad se veniret eum rogavit. Navigavit ergo in Angliam, inde in Scotiam et Hiberniam, et postmodum in Gallias reversus, in Vasconia et Pictaviensi ditione aliquamdiu permansit. Quæ potissimum anno sexto et septimo dicti seculi peracta sunt: quem ultimum in Arvernia finivit, per Adventum Claromonte coronatus: ubi cathedra ejus adservatur sed in duas scissa partes, cujus pars in ecclesia Cathedrali, pars in proprii Ordinis conventu visitur. Anno VIII dicti seculi Lugdani eum aliquamdiu vixisse tradunt, et Avenione apud Benedictum XII; dein Aquis sextis adfuisse sub finem Octobris.

§ III. Ultimum S. Vincentii in hac vita decennium chronologice explicatum.

Vergebat ad finem annus Christi MCCCXVI quando Hispanias repetens S. Vincentius e portu Massiliensi navigavit ad regnum Granatense, incitatus a Rege Muhometano, uti latius indicatur lib. 2 num. 17. Inde coactus discedere excoluit agrum Valentianum et Catalaunensem, idque anno nono dicti seculi: ac plurimum laboravit in urbibus et diœcesibus Gerundensibus et Ticensibus: et in hac urbe concionatum fuisse XXXI Maii feria sexta et duobus diebus sequentibus, constat ex Actis publicis confectis ob capitalia odia, in maximam concordiam et caritatem conversa. De duobus milibus hominum quindecim panibus in vicino pago natritis agitur liq.

AUCTORE G. H.

an. 1404
Lausane,et in
Lotharingia,
1)an. 1405
Genuæ,in Gallia et
Belgio,1406 et 1407,
in Anglia,
Scotia
Hibernia
Vasconia
Arvernia.
an. 1408
Lugdani, in
Provincia
1)et in regno
Granatensi,an. 1409.
in ditione
Valentiana et
Catalania.Prædicat an.
1398 et 1399
in Catalonia:an. 1400 in
Provinciam:an. 1401 in
Pedemontio et
Lombardia:an. 1402 in
Delphinatu:an. 1402 et
1403 in
Lombardia

et Sabaudia

- A liq. 3 num. 23. Post hæc allocuturus Regem Aragoniæ
 AUCTORE G. II. Martinum, hujus litteris invitatus, Barcinonem venit
 XIV Junii, ac partim in urbe partim in subjectis pagis
 usque ad finem Septembris permansit. Interea dicto Regi
 Martino, ab aliis rogatus, indicavit obitum filii Martini,
 Regis Siciliæ, xv Julii defuncti; et in secundis nuptiis
 ejusdem Regis coram Benedicto XIII celebravit Missam
 xvi Septembris. In eadem urbe agnovit mortem Abbatis
 Montis ferrati, in cella sua subito extincti, ut legitur
 lib. 3 num. 17. Inde Dertosam proficiscens, ob disso-
 lutionem pontis magnam multitudinem a periculo sub-
 mersionis conservat, et in concione delegit aliquos procul
 inde peccantes, quæ traduntur lib. 3 num. 33, item
 num. 13 Dertosa in regnum Valentinum discedens, in
 villa S. Matthæi detexit fraudes demonis, sub habitu ere-
 mitico fallentis; et apud Morellam, haud procul Va-
 lentia, prædixit mortem Martini Regis, quæ post octo
 dies 10 Maii contigit an. mccccx. At xxiv Junii in urbe
 Valentina famulari mæte ad pauca verba eloquenda lin-
 guæ usum tribuit; ibidemque fraudem alterius, ducentos
 aureos sibi detinentis, agnoscit et demones expellit; quæ
 leguntur dicto lib. 3 num. 12, 18, 22, 24, 25 et 27.
 Verum, quia extincto Rege Martino, ut num. 19 la-
 betur, subsequuta est magna disceptatio inter multas
 clarissimas familias, cuiusmodi regni sceptrum debere-
 tur; S. Vincentius a Florentinis aliisque vicinis popu-
 lis invitatus in Italiam navigavit; et, Pisa, Senis,
 Florentiæ, Lucæ atque in subjectis pagis concionatus,
 pervenit ad Portum Tenebris, in Riparia Genuensi haud
 procul Sarzana situm; ubi litteras a Joanne Hispaniæ
 Rege accepit, quibus in Hispanias revocatur.
- B 14 Quæ maxima parte an. mccccxi peregrinatus, ea ex
 propria S. Vincentii testimonio habentur, in libro con-
 cionum suarum conscripta, qui sub initium hujus seculi,
 apud Joannem Riberam Archiepiscopum Valentinum
 asservabatur. Fuit porro Murcia a Dominica Sexagesi-
 mæ usque ad feriam tertiam Paschatis, quando ibi-
 dem Dominica Palmarum tres demones, sub terribili
 equorum specie conatus concionem ejus turbare in nomine
 Jesu coegit ex urbe egredi, quod lib. 3 num. 26 pluri-
 bus explicatur. Egressus Murcia, feria quarta post
 Paschale festum, concionatus est feria quinta Molina, et
 sequenti die Cieza; ac Sabbato, Dominica in Albis et
 feria secunda Jumilla; dein tribus proximis, in quorum
 ultimo fuit festum S. Georgii, in oppido Elíce et feria
 sexta Tavarra, et Sabbato venit Cinchillam, ubi diebus
 septemdecim concionatus. Inde profectus xii Maii,
 conciones habuit die xvi et duobus sequentibus Abacetæ
 Villaverde et Allicarizi, ubi quatrinduo mansit; et dein
 morbo impeditus intermisit conciones usque ad festum
 Pentecostes, quo die et sequenti Moraleja concionatus
 est. Moraleja Villam-Regiam profectus, ibidem functiones
 continuavit a festo Sanctis. Trinitatis usque ad fes-
 tum S. Joannis Baptistæ. Inde digressus Malagoniam,
 Jerezum et Orgasium, ubi suis concionibus exornavit
 festum SS. Petri et Pauli; dein Nambroca totum men-
 sem Julii sacris suis functionibus impendit; uti initium
 Augusti Benquerrena, Iepes, et Ocania, ubi celebravit
 festum S. Dominici et dein S. Laurentii, in qua urbe
 vestis superior ejus inter reliquias adservatur. Ocania
 per Boroxam et Illescam profectus est Toletum, ubi ali-
 quot millia Judæorum ad Christianismum convertit, et
 ex eorum synagoga confecit ecclesiam Deiparæ Virgini
 sacram, ibidemque (quod lib. 3 num. 8 indicatur) tem-
 pore sacrificii Missæ obitum sororis suæ intellexit, et
 mox populo in concione manifestavit. Ager Toleti inte-
 gris sex hebdomadis ab aliis exercitiis quievit, usque ad
 primam Dominicam Adventus, quando Agillonem ad
 Regem perrexit, et impetravit edicta contra Judæos et
 Mauros, ut separati a Christianis viverent, et aliquo
 externo signo dignoscerentur. Hactenus ex itinerrario ab
 ipsomet S. Vincentio scripto; dein, quia lib. 2 cap. 8
 Vita dicitur, urbes, oppida et Villas Hispaniæ ulte-
- rioris, excepta Gallicia et Portugallia, circumvisisse; D
 recte sub finem dicti an. mccccxi adhuc Vallisoleti fuisse
 traditur in quodam epistola, in Conventu S. Pauli ad-
 servata; et quæ ibidem mirabilia fecit, picturæ attes-
 tantur.
- 15 Sub initium anni mccccxii Salmanticæ fuisse as-
 serunt Diagus et Rechacus: in qua mortuum ab eo sus-
 citatum esse narrat Ildesonsus Giron, Præsentatus et
 Prædicator Generalis Ordinis Prædicatorum ex con-
 ventu S. Stephani Salmunticensis, tomo primo Concio-
 num profectis Salmanticæ an. MDCH circulo: ubi in Con-
 cione unica de S. Vincentio, thema ex cap. 14 Apoca-
 lypseos assumptum est his verbis: Vidi alterum Ange-
 lum volentem per medium cæli, habentem evange-
 lium æternum, ut evangelizaret sedentibus super
 terram, et super omnem gentem et tribum, linguam
 et populum, dicens voce magna: Time-te Dominum,
 et date illi honorem, quia venit hora judicii ejus, et
 a-lorate eum qui fecit cælum et terram et mare et
 fontes aquarum. Dein in ipsa concione ista traduntur
 de S. Vincentio: Vere fuit Angelus a Joanne prævi-
 sus, sicut ipse in publica concione Salmanticæ testa-
 tus est: cumque de ea re aliquid scandalum videret
 oriri, miraculo id statim confirmavit. Nam ex sug-
 gesto jussit adduci cadaver occisi hominis, qui tunc
 efferebatur ad sepulcrum illumque coram omnibus
 suscitavit: præcepit enim in nomine Christi, ut e-
 feretro surgeret, et statim surrexit. In ejus rei tes-
 timonium fixa ibi fuit. Crux lignea, quam per plures
 annos ego sæpe vidi: ejus loco lapidea Crux in
 Monte-Oliveti nunc substituta manet. Salmantica
 egressus, dicitur Zamoram petiisse, ubi duo rei ad ejus
 concionem adducti, dein ob enormia peccata comburendi,
 sub finem concionis igne divino consumpti et combusti
 apparuerunt. Zamora deducitur a dictis auctoribus Pla-
 centiam, ubi post filium Ducis resuscitatum, est Ordini
 conventus constructus. Guadalaxaræ etiam Cathedra adser-
 vatur, ex qua suus ad populum conciones habuit. Interim
 xiv die Martii inter novem Julices adscitus est, ut cum
 eis de jure successionis in regno Aragoniæ sententiam
 efferret. Congregati fuerunt in civitate Caspensi a xxiv
 Martii usque ad xxiv Junii, quando in festo S. Joannis,
 Baptistæ sententiam pronuntiaverunt: qui Ferdinando
 Infanti Castellæ successio fuit adjudicata. Caspi Alca-
 nium profectus, inde scriptum a se libellum de extremo
 judicio, curavit ad Benedictum XIII transmitti: hujus
 fit mentio lib. 2. num. 6, quem integrum refert Ma-
 rietta cap. 23, et Antonius Seurnis asserit excusum
 fuisse in quarto, et a se Neapoli visum. Advenerat
 Casarugustam Rex Ferdinandus ad diem iii Septem-
 bris, cui ibidem et Herdæ adfuit S. Vincentius, ejus
 aliquanto tempore Confessarius et concionator.
- 16 Inde dimissus cum aliquandiu Valaqueriæ ha-
 buisset conciones, discessit Valentiam, ibique hoc anno
 per Adventum, et sequenti mccccxiii per Quadragesimam
 suas conciones continuavit; ubi inveterata odia inter
 Soleros seu Solenos et Centellas sustulit, quæ indicantur
 lib. 2 num. 13. Jussus postea fuit litteris regis 12
 Aprilis signatis, dum aliud indicetur, Valentia con-
 sistere; quod fecit, sed aliis litteris 29 Junii data facultate
 discessit Valencia Traygueram, ubi matre mulieri ad
 mortem læsæ, ut sua peccata Sacerdoti confiteretur, lo-
 quelam tribuit, quæ historia lib. 3 num. 21 late des-
 cribitur, et quod habetur num. 37, febris Laurentii
 Peregrini Sacerdotis sustulit. Deinde post habitas variis
 in locis conciones venit Barcinonem xxv Augusti, et
 quia Rex cum exercitu abiit contra Comitem Urgel-
 lensen, navigavit in insulam Majoricam: in qua fuit
 a Kalendis Septemb. usque ad xxiii Februarii anni
 sequentis, concionatus in urbe et pagis, et plura millia
 Maurorum ad fidem Christi adduxit. Reversus in Cata-
 loniam anno mccccxiv, Dertosæ egit cum Benedicto XIII,
 et in concione prædixit Judæos mox accessuros, e qui-
 bus

an. 1417
Salmanticæ,

E
ubi mortuam
resuscitat,

Zamora,

Guadalaxaræ,

in Aragonia
Caspæ,

Alcanitii

Casarugustæ
Herdæ,
F
Valaqueriæ,

An. 1413.
Valencia,

Trayguera,

Barcinonæ,

in insula
Majorica,

an. 1414.
Dertosa,

bus

A bus multos convertit, uti lib. 3 num. 14 indicatur. Inde pluribus Regis litteris rogatus Cæsaraugustam venit, ac postea in festo venerabilis Sacramenti, unica concione Darocæ habita decem et centum Judæos ad Christianam religionem adduxit. Sub finem Julii Maelliam profectus, longam cum Benedicto xiii et Ferdinando Rege dissertationem instituit de optima methodo potis et unitatis Ecclesiarum; inde Cæsaraugustam sub initium Novembris reversus multos Judæos Christo lucratus fuit. Anno mccccxv peregrinatus est concionando per varias Aragoniæ et Cataloniæ partes, ut ita Perpinianum veniret: ac tum creditur in Villa-longa sex millia hominum refecisse vino non diminuto, et in Monte-Albo sanasse surdum ac furibundum, item misere contractum, et tertium e lapsu contritum, ac Barbustri in festo Apostolorum tempestatem submovisse: quæ omnia lib. 3 num. 23, 28, 32 et sequentibus referuntur, quo etiam in itinere dicitur Cererit a S. Dominico recreatus illa visitatione quæ lib. 2 num. 23 late describitur. Interim ad commune colloquium perventuri erant Perpinianum Benedictus xiii, Sigismundus Imperator, et Ferdinandus Rex Aragoniæ: ad quam urbem accessit S. Vincentius ultimo die Augusti: qui tum multis conatus est suadere Benedicto xiii, ut se Concilio Constantiensi subiceret, et si opus esset pro pace Ecclesiæ summo Pontificio cederet, quæ lib. 2 num. 3 leguntur. Idem tunc coram Imperatore, Rege et Pontifice, detergit Judæorum in concione obprobrium columnam illam, quæ lib. 3 num. 41 describitur; qua etiam in urbe gravissimis febribus correptus, prædixit medicis post quatuor dies se omni morbo liberandum, quod ibidem lib. 3 num. 2 indicatur.

B 17 Anno mccccxvi, rogatu Ferdinandi Regis et Alphonsi filii, qui illi xvi Aprilis defuncto successerat, Constantiam petiturus in Gallias abiit, ac Tolosum ingressus est feria sexta ante Dominicam Palmaram: ubi quod lib. 2 num. 15 indicatur, cessabant officia et lectiones publicæ, dum suas ad populum conciones haberet: ibidem in loco vicino sanavit epilepticum et prope Carcassonem, quo erat evocatus, pluvium procuravit, arcumque illuminavit. Adfuit in urbe Castrensi pridie Ascensionis Domini, quando tempestatem abegit, ac postridie in ipso festo et die xxvi Maii paralyticum sanavit. Quæ omnia leguntur lib. 3 num. 30 et 31. Tragica autem historia de filio a propria matre occiso et in cibum secto et cocto, atque a S. Vincentio in eadem Occitania resuscitato, eodem lib. 3 cap. 19 narratur. At quum gratias fuerit Biterris, indicatur lib. 2 num. 11. Post varios labores in ista provincia exantlatos, Burgundium peragravit, atque varios monachos Claravalle peste afflictos liberavit: et Divione consistens litteras ab Alphonso Rege, die ultima Augusti scriptas, accepit circa xv Septembris: quibus a Rege urgebatur ut Constantiam festinaret: eodemque tempore adfuit Petrus Cardinalis Sancti Angeli, Constantin ad eum cum altis missis, ut lib. 2 num. 8 significatur. Inde retrocessit Bituriges, tum Turones ac Nannetes, sapiusque rogatus ab Joannem Britannia Armorica Ducem in urbem Venetensem venit: et ibidem a Dominica quarta Quadragesimæ usque ad feriam tertiam Poschatus est concionatus anno mccccxvii. In eadem urbe biennio post sancte diem extremum clausit, cum ante totam fere Britanniam sacris suis functionibus excoluisset cum magno parte Normanniæ: in quam ob Henrico v Rege Angliæ, qui Cadomi eo tempore degebat, fuerat evocatus.

C biturigibus, Turonibus, Nannetibus, An. 1417 Veneti.

VITA

Auctore Petro Ranzano Ordinis Prædicatorum, dein Episc. Lucerino.

Ex codice MS. Ultrajectino.

PROLOGUS.

*S*i majorum nostrorum, qui post nostrum in Aprilis T. I

elytum Ducem Dominicum Ordinis Prædicatorum gubernationem habuerunt, facta, dicta, gesta, instituta diligenter repetere, et cum eis ea quæ a te gesta sunt ex eo tempore quo Dei providentia ejusdem Ordinis summus Magister creatus es, conferre voluerimus, Pater Reverendissime; certe satis compertum habebimus, quod nulli eorum inferior, multis æqualis, plurimis vero præstantior habearis. Nam si laudari solent illi, qui Prædicatorum Religionem fundaverunt; laudandus quoque es tu, quando quidem ea, quæ ipsi fundaverunt, et quæ reperisti vetustate collapsa et pene interitura, diligenter erexisti, prudenter auxisti, sapientissime conservasti. Solent illi laudari, quod studiosos bonarum artium amaverunt: sed non minus et tu laudari dignus es, qui omnia Italiæ loca et multa extra Italiam, in quibus olim nostrorum Fratrum publica studia litterarum esse consueverant (quæ tu ob jacturas, quas noster Ordo multis annis antea passus fuerat, diruta invenisti) pro singulari animi tui virtute in splendidiorem cultum restituisti. Omitto eas virtutes, quibus præditos esse oportet eos qui alios gubernant, præsertim justitiam, clementiam, mansuetudinem, liberalitatem: in quibus certe nemine inferior, omnium prudentium virorum judicio, existimaris. Ad universas vero has et alias virtutes tuas, quas prætermittas hoc loco facio, illud unum accedit, quod est omnium præstantissimum: nam cum ab annis a centum et triginta, ante quos floruit illud singulare Christianæ Ecclesiæ lumen, b Thomas Aquinas, usque ad hanc ætatem fere innumerabiles utriusque sexus homines in diversis mundi partibus habuerimus, qui tam doctrinarum multarum ubertate, quam vitæ sanctitate et crebra miraculorum coruscatione claruerunt; tamen tanta fuit nostrorum Patrum seu negligentia seu pusillanimitas, ut eorum mirifica vita paucis nota et fere in obscuro sit; cum tamen nonnulli ex eis in sanctorum Martyrum, multi in Confessorum, alii in Virginum catalogo ascribi ac collocari dignissime mererentur. Inter quos ille vir præcipuus fuit, vir, inquam, Apostolicus, B. Vincentius Valentinus: qui veluti sol ceteras stellas claritate, sic ipse vitæ sanctimonia, verbi divini præconio, ac variorum miraculorum coruscantia ceteros superavit. Et tamen cum quinque c et triginta anni usque ad præsentem annum fluxerint, quod ex nostra luce discessit; neminem ex nostris habuimus, cujus tanta diligentia aut tantus animus esset, ut a summis Pontificibus eum catalogo Sanctorum adscribi postulasset. Quæ res facile fieri potuisset, quandoquidem viri sanctitas erat fere toti mundo notissima, et nominis ejus erat fama celeberrima. Supererant præterea illi Romani d Pontifices, quibus erant cognita mirabilia opera ejus; et summa utilitas, quam ex fructu doctrinæ ejus (quam longe lateque diffudit) fuit Christiana respublica consecuta. Tu vero, Pater sapientissime, sicut doctrina multos ex his, qui te in nostri Ordinis maximo Magisterio præcessere, sic et animi magnitudine superare contendis. Nam non dimittens tui regimini gubernaculum, elegisti pio illi sanctoquo negotio dare operam, quod aliis neglectum est: ut videlicet industria, vigilantia, prudentia tua e Nicolao Pontifici Maximo, qui ipsum Vincentium nusquam viderat, sed solum de ejus operibus pauca quedam audierat, suggereretur; ut investigata tanti viri mirabili vita, cum ceteris Sanctis, more Romanæ Ecclesiæ, eum connumeraret. Qua in re novi ego ac ceteri, quibus tu pro humanitate tua plurimum familiariter eo tempore utebaris, quot, quantos, qualesque labores susceperis: sed eos prætermittos facio, quoniam eos enumerare nec hic locus est congruus, nec brevibus perstringi posset. Et

D AUCTORE G. H.

Laudandum censet Magistrum Ordinis

ob singulares ejus virtutes, E

a

b

et promotam canonizationem S. Vincentii, F

l

c apud Nico- laum v,

AUCTORE
RANZANO
EX MS.

f
et Calixtum III,
Ejus mandato
scribit Vitam
S. Vincentii,

A quoniam negotio, quod magnanimitè aggre-
di vo-
luisti, quamquam non a Nicolao Pontifice sed a f
Calixto tertio, qui ei in summo Pontificio successit,
finis impositus est; volens nostri Vincentii gesta
mandare memorie posteritatis, mihi jussisti, ut ea,
quæ de ejus mirabilibus factis apud Maximum
Pontificem universamque Romanam Ecclesiam cla-
ris veridicisque testimoniis comprobata sunt, debe-
rem ipse conscribere. Quam rem, etiamsi arduam
et præter ingenii mei vires ac fere infiniti operis esse
manifeste perspicio; tamen quia nefas est tua dif-
fugere jussa, quod ipse jussisti, facere nuper insti-
tui. Fuit vero mihi illud jucundissimum, tum obe-
dientiæ merito, cujus præmium me spero in cælis
habiturum; tum quia scio ipsum Vincentium pro me
Jesum Christum continue deprecaturum, ut mihi
detur posse hanc nostram mortalem fragilemque
vitam sine errore transigere. Nec minus spero tanta
admiratione digna esse hujus divini viri opera, quod
quicumque legerint, quæ sum ipse scripturus, facile
permoveri poterint, ut ejus exemplo præsentem
vitam cum omnibus ejus voluptatibus aspernentur.
Igitur antequam narrationis meæ principium faciam,
invoco gratiam Spiritus sancti, quo duce, rerum co-
pia, stylus, ordoque dicendi mihi ministretur, sitque
mei operis et fortunatum initium et felicissimus finis:
ut illud nec vetustas abolere, nec ulla delere possit
oblivio. Ipsum autem opus g quinque tibus, et sin-
gulos libros suis h capitulis distinguam: quibus, de
quo erit narratio, patebit illustrius. Stylo utar ad-
modum plano, ut videlicet sicut hoc opus est ad di-
versos populos divulgandum, sic a diversis homini-
bus doctis atque indoctis ea quæ narrabuntur facile
intelligi possint. Vale. i ex Panormo. Anno Domini
nostri Jesu Christi millesimo quadringentesimo quin-
quagesimo quinto.

ANNOTATA.

a Cum Vita hæc scripta sit anno 1455, per annos
130 sursum numeranda pervenietur ad annum 1325.

b Quomodo tunc floruit S. Thomas Aquinas, mor-
tuis uti constat 1274? Utique non in hac mortali vita
degen; sed jam in cælis immortalis; talisque a Joanne
xxii declaratus anno 1323: primus autem post eum, de
quo late egimus 7 Martii, Sanctis adscriptus ex Ordine
Prædicatorum, fuit S. Vincentius.

c Imo sex et triginta, ab anno 1419 ad 1455. sed
auctor utrumque terminum, quo anni imperfecti nume-
rantur, neglexit.

C d Scilicet Martinus iii, dictus v (cujus tempore mor-
tuis est S. Vincentius) et Eugenius iv, qui antea Ga-
briel Condemerius dictus, creatus fuerat Cardinalis a
Gregorio xii anno 1408, id est annis undecim ante obi-
tum S. Vincentii.

e Nicolaus v, antea Thomas Lucanus dictus, ab
Eugenio 4 Cardinalis creatus 16 Decembris anno 1446,
et post non integros tres menses Papa 6 Martii 1447,
mortuis 24 Martii 1455: cum vix duos annos in suo
Generali Magisterio absolvisset Martialis Auribelli.

f Callistus iii, ante Alphonsus Borgia dictus, in
eadem urbe Valentia cum S. Vincentio natus, et ibi-
dem sub Martino Papa creatus Episcopus, anno 1427,
dein ab Eugenio iv Cardinalis an. 1444, in Papam
electus 8 Aprilis 1455, cui illam dignitatem prædixe-
rat S. Vincentius, quem 29 Junii Sanctis adscripsit,
tertio mense sui Pontificatus.

g Quatuor dumtaxat libros scripturum se suscepit
Ranzanus ut patet ex Prologo lib. 4, Post hoc tamen
opus alium librum de Canonizatione Sancti sibi decre-
tum esse significat lib. 3 num. 6. Qui ceteris accedens
quintus est: ideoque librarii videntur hic pro quatuor
scripsisse quinque. Veremur ne ipsius etiam libri 4

pars maxima nobis desit: certe postremi libri 5. Pro-
logum dumtaxat et initium habemus, damusque seorsim
post miracula ex Processu Venetensi collecta.

h Nos omissis istis capitulis more nostro in commo-
diora capita et numeros distinguimus.

i Sequentia, de anno et loco dedicationis, in Vita
hactenus edita, fuerant omissa.

LIBER I.

Gesta S. Vincentii ab exordio vitæ, usque
ad maturam ætatem.

CAPUT I.

Nomen Vincentii. Præsentia ante nativitatem
facta. Pia ejus pueritia et adolescentia.

Vincentius a vincendo, quodam divino præsentia,
nomen sortitus est: vixit enim illa tria, de quibus
sic ait Augustinus in libro de Agone Christiano;
Quod cum cunctis ejus erroribus, amoribus, terro-
ribus mundus iste vincatur, sanctorum docuit Mar-
tyrum beata mors. Beatus autem Vincentius, licet
pro Christi confessione necatus non fuerit, ut Mar-
tyr dici potuisset; tamen dum viveret magnanime
cum hostibus importunissimis dimicavit; eosque
animi sui quadam inseparabili virtute devicit. Nam
vicit mundi errores, mirifica sapientia; amores in-
tegra mentis et corporis castimonia, terrores, incre-
dibili animi fortitudine ac patientia. Quomodo vero
ea vicerit, docebunt ea quæ de ejus integerrima vita,
deque operibus omni admiratione dignissimis, infra
memorabuntur. Sed non inepte de eo illud intelli-
gi potest, quod apud Evangelistam Joannem in Apoca-
lypsi describitur: Vidi, et ecce equus albus: et qui
sedebat super eum, habebat arcum: et data est ei
corona, et exivit vivens, ut vinceret. Primi enim
illius sigilli apertio, quæ hoc loco a Joanne descri-
bitur, quamvis litterali sensu primum statum Eccle-
siæ Christi significet, ut concorditer ab omnibus il-
lustribus scriptoribus exponitur: ac per equum al-
bum, primum statum Apostolorum intelligendum esse
dicant, quorum tempore, ob novitatem sacri baptis-
matis, Ecclesia ipsa nitens et candida dicebatur; ta-
men non alienum erit, si sermonem istum de hoc in-
clyto Confessore nostro Vincentio intelligamus. Equus
quidem dici potest tam ob magnanimitatem, quam
habuit cum hostibus, quos paulo ante nominavimus,
dimicando; quam ob prædicationis ministerium, quod
exercuit, dum discurret per universas occiduas re-
giones, Evangelium Christi longe lateque diffunden-
do. Nec tamen equus solum dictus est; sed pulcher
fuit, ut adderetur, albus; ob nitorem videlicet pud-
icitæ, qua emicuit; ob splendorem eruditionis, qua
claruit; et tandem ob fulgorem doctrinæ, quam mi-
ris operibus ac varia miraculorum coruscatione dif-
fudit. Super hunc equum albus Christus sedit. Teste
nempe Augustino, Christi gratia est in sancti homi-
nis anima, sicut sessor in equo. Christus etiam in
hoc equo sedens, habuit arcum, qui est veteris novi-
que testamenti Scriptura, qua defenditur Christiana
religio, vulneratur ac premitur hostis, dejicitur et
confunditur Judæorum perfidia et hæreticorum per-
versitas. Et data est eidem huic equo albo corona
triplex: una ex sideribus, et hoc propter mirabilium
virtutum multitudinem, de qua corona ait Joannes in
Apocalypsi; Et in capite ejus corona stellarum duo-
decim; altera ex auro, propter eruditionem magnam-
que doctrinæ claritatem, de qua dicitur in Ecclesias-
tico, Corona aurea super caput ejus; tertia ex lapide
pretioso, de qua dicitur in Psalmo, Posuisti in ca-
pite ejus coronam de lapide pretioso. Hic equus tam
gloriosa corona insignis, exivit vincens carnis vol-
uptates, mundi delicias, dæmonisque versutias.
Exivit, inquam, in campum mundanarum tribulatio-
num

Vincentius
ob victoriam
de mundo;

Apoc. 6, 2
comparatur
equo Apoca-
lyptico,

eique albo,
F

habenti arcum
ex sacra
Scriptura,

et coronam
triplicem,
Apoc. 12. 1

Eccl. 45, 14

Psal. 20, 4

Apoc. 2

Natus Valentia in Hispania,

parentibus honestis et addictis elemosynæ :

e duobus fratribus habuit Carthusianum alterum,

b

C needum natus Patri in visione ostensus, qualis et quantus esset futurus :

A num, ut vinceret carnem castitate, mundum paupertate, dæmonem humilitate, vitia perfecta caritate. Quæ omnia eum fecisse, ex gestis ejus clarissimis manifeste demonstrabitur. Sed et huic, tam strenue decertanti tamque gloriose ex prostratis hostibus triumphanti, multiplex et pretiosissimum præmium promisit ille, pro cuius amore pugnatur, in Apocalypsi dicens : Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod est in paradiso Dei mei. Et paulo post : Vincenti dabo manna absconditum etc. Quæ autem sint ista tam magnifica præmia, quæ figurate vincenti a Jesu Christo promittuntur, in præsentī missa faciamus : nimium enim longa sumeretur oratio, si singula hæc verba, quorum sensus est profundissimus, vellemus exponere.

2 Beatus Vincentius ex Valentia, clarissima Hispaniæ civitate, et ex antiqua honestaque Ferrariorum familia nativitatē duxit originem. a Parentes ejus, post peractam in multis corporis deliciis juventutem, maturiorem ætatem cum tanta morum elegantia et tam honeste tamque religiose transegerunt, quod non immerito tam insignem filium habere meruerunt. Inter cetera vero quibus eorum vita laudabilis reddebatur, illud servare præcipue studuerunt, quod singulis annis, facto diligenti calculo rerum quæ erant eis eorumque familiæ necessariæ, id quod tandem superfluum erat, pauperibus erogabant. Ita que ambo pie viventes, hunc filium genuerunt : qui non solum eis, sed et universæ patriæ ejus perpetuam gloriam comparavit. Fuerunt etiam eis adhuc alii duo filii, quorum alter Petrus, alter Bonifacius nominatus est. Hic autem Bonifacius fuit vir utriusque Juris consultus, omnium sui temporis eruditissimus : qui mortua uxore, adhortatus a B. Vincentio, Carthusiensem Ordinem elegit, ejusque habitum suscepit in quodam monasterio extra urbem Valentiam, quod ab incolis ibidem vocatur Porta cæli : inter illius autem Ordinis Fratres adeo religiose conversatus est, quod post quatuor annos eum in eorum Generalem Rectorem elegerunt. Satis de hoc : ad Beati Vincentii parentes redeamus.

3 Quantus antea aut qualis esset Vincentius nasciturus, patri uno, matri vero duobus indiciis ostensum est, antequam ex utero nasceretur. Patri namque dormienti, quadam nocte visum est quod, cum in ecclesia Fratrum Prædicatorum esset, quemdam in ipsorum Fratrum habitu, virum plurimum venerabilem, prædicantem audiebat : cumque ea quæ ab illo dicebantur, magna cum aviditate hauriret, memoriæque commendare conaretur ; hæc verba a viro ei dici videbantur : Congratulor tibi, o fili carissime : post paucos enim dies uxor tua pariet tibi filium, cujus erit tanta vitæ integritas, tanta doctrinæ utilitas, tanta famæ ac mirabilium operum claritas, quod omnes Galliarum Hispaniarumque populi eum, tamquam unum ex veteribus Apostolis, venerabuntur : eritque Frater Ordinis Prædicatorum, sicut me vides. Post quæ dicta, multitudo quæ ibi adesse videbatur, magnis vocibus Deo gratias referebat. Itaque dum et ipse in illiusmodi gratiarum actione sese multitudinī conformem reddere conaretur, statim somno solutus est, conatuque vocis dormientem uxorem excitavit. Illa expegefacta, cœpit virum curiose interrogare, quidnam sibi vellet, quod tam magnam vocem dormiens emisisset. Nec multum vir moratus, sciscitanti uxori, somnium quod viderat, jucundissime indicavit. Igitur super ea re multa collocti sunt invicem : verum quia a multis theologis sæpe didicerant, hujusmodi somniis raram adhibendam esse fidem, non multum de tali visione gavisī sunt : sed tamen non penitus fuit eis ablata spes, quo minus crederent aliqua ex parte futurum esse illud, quod eis per somnium promittebatur : unde

rem ipsam divinæ providentiæ commiserunt. Verum ipsi mulieri duobus indiciis satis persuadebatur, non omnino vanum viri somnium esse existimandum. Unum fuit, quod, cum antea singulos filios, quos genuerat, in utero maxima cum molestia gestasset ; tamen quamdiu fuit Vincentio gravidæ, nihil molestiæ sentiebat : quinimo tanta erat ei agilitas, tantumque corporis robur, ut pene nihil in utero portare videretur. Alterum fuit, quod eodem existens filio grvida, ex utero suo sæpe miro modo audivit, tamquam voces canis latrantis, sonos emitti. Cumque ex eadem re vehementer obstupefacta, a nonnullis, qui singulares servi Dei esse dicebantur, præsertim a viro clarissimo Jacobo, c Romanæ Ecclesiæ Cardinali, et Valentiniæ urbis Episcopo, qui erat ei consanguinitate propinquus, perquireret, quid sibi significare vellet hujusmodi latratus ; ei responsum est, nihil aliud fore, nisi quod paritura esset infantem, qui esset futurus Evangelii Christi ferventissimus eruditissimus sanctissimusque prædicator : hi namque, qui in Ecclesia Christiana prædicandi exercent officium, non absurde canibus comparari consueverunt. Adveniente deinde tempore pariendi, quoniam multis hujusmodi portenta divulgaverant, magna multitudo populi marium ac feminarum ad domum eorum convenit, non solum ut eis congratularentur, sed etiam ut quisque videre posset natum infantem, de quo talia promissa divina facta dicebantur.

4 Peractis deinde aliquot diebus, constituto die baptismi, amici et cognati ad ecclesiam convenere. Cum igitur devotum est ad ea quæ in pueris baptizandis fieri solent, inter eos qui aderant longa fuit disceptatio de ipsius nominis impositione : unusquisque enim ex eis, qui ad baptismum fuerant vocati, suum nomen infanti imponere cupiebat. Tunc Sacerdos, videns inter eos tantam esse discrepantiam, tædio affectus, tandem inquit : Quando diu vos expectavi, nec vos video esse posse concordēs ; ego volo huic infanti nomen imponere : sit igitur nomen ejus Vincentius. Quod illi audientes, contulerunt, laudaveruntque prudentis consilium, ac simul dixerunt : Vocetur Vincentius. Fuit tamen post factum magna omnibus admiratio, illudque non nisi Dei providentia evenisse arbitrati sunt : nam nemo ex cognatis, nec ex cunctis qui adstabant aliquis erat qui Vincentius vocaretur. Multi autem ex eis qui affuerant, ea quæ gesta sunt in istiusmodi nominis impositione, memoriæ commendaverunt : ut videlicet videre possent, si illi nomini futura opera Vincentii convenirent. Demum ubi Vincentius adolevit, manifeste viderunt tam mirifica esse ejus opera, ut rei nominis nulla discrepantia penitus appareret.

5 Matri præterea, Vincentium infantem educanti, plures causæ oblatæ sunt, ut eum, ultra quam credi posset, tenerrime diligeret. Quemadmodum enim ei parum molestiæ dederat, tempore quo eo grvida fuerat ; sic et dum eum parvulum nutrebat, rarus erat in eo vagitus ; et ubicumque a matre collocabatur, tacitus quiescebat. Si quando in cunabulis positus vigilabat, apertos tenens oculos, secum totus jucundus esse videbatur. Erat aspectu decorus, ut non modo matri, verum etiam singulis qui eum aspiciebant, amabilis redderetur. Mox vero, ubi sextum annum attigit, parentes primis eum litteris imbuendum tradiderunt. Itaque puer in talibus exercitiis primos annos agens, incredibile dictu est quam brevi tempore quantum profecerit : nondum namque decimum annum attigerat, et non solum pueros cœtaneos, sed et multos alios eo natu majores, qui sub eodem præceptore proficiebant, jam longe superaverat. Pueris rarissime collodebat : et si interdum eum cum pueris esse contingeret, post brevem honestum-

D AUCTORE RANZANO EX MS. dein et matri duplici indicio,

E

Consanguineis in baptismo disceptantibus

Sacerdos ei nomen Vincentii imponit :

F

amabilis in infantia

puer studiis incumbit :

que

AUCTORE
RANZANO
EX MS.

et pueris
concionatur :

adolescens
auda philo-
sophum :

modestus in
moribus,

frequens in
ecclesia.

jejunat feria
3 et 6,

adductus
cultus Dei par-
virginis et
Passioni
Christi.

benignus in
pauperes :

A que ludum eos silere et sedere coge-
bat, et aliquem
eminentem locum conscendens, sic dicebat : Audite,
o pueri, quæ loquor, et didicite, aptusne an inep-
tus prædicator sim ipse futuros. Itaque sedentibus
silentibusque illis, se primo loco Cruce signabat, et
incipiens quædam dicebat, quæ didicerat ab eis qui
Valentia prædicabant. Nullum eruditum theologum
viderat prædicantem, quem in quibusdam gestibus,
dictis ac sententiis non scivisset effingere. Hæc om-
nia parentes ac ceteri qui videbant, non solum con-
siderabant, sed etiam mirabantur, et tacito pectore
conservabant.

6 In Grammatica autem non mediocriter instruc-
tus, dum ageret duodecimum annum, ad dialecticam
summum studium transtulit : in qua quoque facultate
in duorum annorum spatio tantum profecit, quod in-
ter adolescentes, qui secum illi facultati incumben-
bant, summus omnium habebatur. Vitam suam, si-
cut in pueritia sic et in adolescente ætate, cum omni
innocentia studuit ducere. Faciebat hoc non solum
gratia, quam Deus ipsum præveniens in mentem ejus
a teneris annis infuderat ; verum etiam quædam ani-
mi sui natura fortunatissima, qua in virtutes pronus
et inclinatus summo opere reddebatur. Juvit quoque
et parentum diligentia, qui pueri innocentiam pro-
nunquam in virtutes animam advertentes, multis
blanditiis eum frequenter incitabant et exhortaban-
tur, ut in incepta virtute perseveraret, ac quotidie
miteretur fieri melior. Itaque quemadmodum ab op-
timis parentibus suis didicerat, sic debito tempore
ecclesias frequentabat, Missarum solennis intere-
rat, prædicatorum doctrinas avidè et devotissime
hauriebat, religiose jejunabat, pie Dei laudibus va-
cabat. Singulis hebdomadis bis, id est, quarta et
sexta feria, eum jejunare docuerant : quorum docu-
mentum adeo tenaciter menti adolescentis impressum
est, illudquo tanta alacritate suscepit, ut usque ad
felicem vitæ suæ terminum hujuscemodi jejunium
frequenter servaverit.

7 Quoscumque etiam prædicatores, qui Valentia
Dei verbum prædicabant, sive docti sive indocti es-
sent, quadam pia curiositate audire cupiebat : quan-
do vero ipsi prædicatores aliquid in beatæ Virginis
Mariæ gloriosissimæ Dei genitricis laudes dicebant,
lætus totus efficiebatur, et ex ipsa mentis lætitia la-
crymas continere non poterat. Semper autem flebat
uberrime, quando de mysterio Passionis Christi aut
ipse legebat, aut ab aliis legi vel dici audiebat : tan-
taque inerat ei in lacrymando dulcedo, ut a lacrymis
desistere esset ei molestum, in eis vero perdurare
jucundissimum. Pro singulari quoque devotione,
quam habebat ad Crucem Jesu Christi et ad beatam
Virginem Mariam, Officium, quod in utriusque lau-
dem Clerici dicere solent, singulis statutis horis quo-
tidie dicebat. Erga pauperes, præsertim Religiosos,
liberalissimum se semper exhibuit : eos enim in do-
mum parentum suorum introductos, rebus quibus
poterat lætissima fronte refecti faciebat. Et quamvis
hujuscemodi pietatis officiis tantum esset assiduus,
parentes tamen ei congratulabantur nec unquam ea,
quæ sanctus adolescens in eleemosynas erogabat,
contracta facie eum facere prohibuerunt : quinimo
tertiam partem substantiæ, quæ eum contingebat,
ei concesserunt : quam ille quadriduo totam paupe-
ribus erogabat.

ANNOTATA.

a Pater ejus appellabatur aliis Guillelmus, aliis Mi-
chael Ferrarius, urbis Notarius seu Grapharius :
mater Constantia Miguel, filia Guillelmi Miguel et
Catharinæ Revert, ut ea et alia de familia pluribus de-
scribit Franciscus Diagus lib. 2. Historiæ quam de pro-

vincia Aragoniæ Ordinis Prædicatorum scripsit, cap. D
50. Rechacus cap. 1 Vita, et alii.

b Bonifacius præfuit Generalis toti ordini Carthu-
sianorum ab anno 1402 ad 1410, quando renuntiavit
et absolutus est, postea martuus 29 Aprilis anno 1417.
De eo apud Carthusianos extat a Polycarpo de Riparia
factum hoc distichon :

Debuerat Prior esse, fui : me vincere, vici :

Tollere Schisma, tuli : cedere, deposui.

c Hic videtur debere addi aut subintelligi, postmo-
dum : nam factus traditur Jacobus Episcopus Valen-
tinus anno 1369, anno autem 1357 erat Episcopus Vi-
talis Jacobi decessor, quando S. Vincentium esse na-
tum, supra diximus : alii alios Episcopos hic loco Ja-
cobi substituunt.

CAPUT II.

Ingressus S. Vincentii in Ordinem Prædica-
torum. Studia theologica. Conciones.

His tot tantisque præclaris adolescentis virtutibus
accede-
bat illud, quod, cum raro in homine adoles-
cente possit reperiri, solet quoque esse et maxima
admiratione dignum : namque antequam a secundum
et vice-imum annum attingeret, tam pertinaci stu-
dio litteris incubuit, ut inter eos, qui Valentia phi-
losophiam Theologiamque profitebantur, summus
omnium haberetur. Inerat ei grande et acutum in-
genium, tenax indelebilisque memoria, et continua
in studiis perseverantia. Tantæ vero modestiæ fuit,
ut nunquam visus sit cum aliquo, sive loquendo
sive etiam disputando, contendere. Parentibus tan-
tum obedire tantumque honorare eos studuit, ut num-
quam ab aliquo notari potuerit, quod eis vel mini-
mam dederit offensam. Hæc tamen mirificæ virtutes
fecerunt, ut a cunctis Valentinis civibus vehemen-
tissime amaretur.

7 Memor sancti hujus adolescentis pater, eorum
quæ de filio ejus nascituro ei fuerant divinitus indi-
cata : atque ex alia parte considerans in adulto filio
tantam rerum peritiam tantamque morum elegan-
tiam, quadam die eum ad se accersitum his verbis
allocutus est : Tria sunt, optime fili, quæ me plu-
rimum agitant, redduntque animo suspensum : et
si mihi daretur optio, plane ex meipso intelligerem,
quid illorum potius esset eligendum : volui tamen
tuam audire sententiam, et polliceor me penitus
prosecuturum id quod ipse facere proposueris. Me-
moriam mihi est, quod tibi frequenter enarravi, ea
quæ de te mihi Deus per quietem revelavit, ante-
quam ex matris utero nascereris : et varis virtutes,
quibus jam a primis annis te præditum vidi, mihi
spondere videntur, omnino debere impleri, quod ha-
bitum religionis Prædicatorum sis suscepturus,
quodque in ipso habitu debes esse fidei Christianæ
prædicator præcipuus. Me deinde inducunt divitiæ,
quibus pro summa Dei liberalitate abundamus, flo-
rida quoque adolescentia tua formæque præstantia,
ut uxorem tibi aliquam perquiram, quæ his omnibus
conveniat. Postremo, quoniam considero in te mul-
tarum rerum esse peritiam, quæ profecto tanta est,
ut omnes existiment te futurum esse unum ex viris
doctissimis, quos orbis terrarum habet ; idcirco
ipse mihi fortissime persuasi, ut te vel Romam vel
Parisius mitterem, ubi virtus et eruditio tua his qui
eruditissimi sunt nota fiat, et tandem ad aliquam
dignitatem merito efferri possis, quo nostræ familie
perpetua gloria comparetur. Hæc sunt, carissime
fili, quibus meus animus quotidianis fluctibus agi-
tatur : verum ego nunquam ad aliquid horum fa-
ciendum te exhortor, nisi ad id quod tibi potius vi-
deatur. Tu tamen manifesta mihi consilium animi
tui, ut, dum opportunum tempus nobis est, tibi, an-
tequam

a

b

Summus
habetur et
philosophus
et theologus

e tribus a
patre circa
stationem vitæ
eligenda
propositis,
f

A tequam moriar, de eo in quod declinare volueris provideamus. Ad hæc Vincentius ita paucis verbis respondit : Deceveram, pater optime, jam dudum te alloqui super his, quæ de meipso facere proposueram : sed quoniam Dei voluntate factum est, ut tu me prævenires, pro his omnibus quæ dixisti, brevissime respondebo, tibi que omnia quæ in animo mihi sunt, manifestabo. A divitiis, corporis voluptatibus, et seculi hujus honoribus scito me esse plurimum alienum. Omnem amorem, curam, propositum, et omne consilium meum in Jesum Christum sine aliqua hæsitatione defixi : et ob hanc rem constitui habitum B Dominici suscipere, et in ejus religione me Dei servitio dedicare. Suppliciter igitur te oro, pater mi suavissime, ut si me amas, facias me tua benedictione dignum : et hoc idem a matre mea humiliter postulabo ; ut videlicet pace amborum ad Dei servitium valeam proficisci. Hæc igitur Vincentii verba patris animum tantum commoverunt, quod lacrymas continere non potuit. Igitur filium complectens ac deosculans, multis cum lacrymis benedixit. Filius quoque collo patris appendens, ac paternis lacrymis plurimum commotus, cepit et ipse uberrime flere. Igitur spirituali lætitia ac mutua pietate collacrymantes, Deo gratias retulere : moxque pater filium ad matrem duxit, eique sanctam propositum suum indicavit. Qua ex re vehementer gavisa mater, ac videns filium ante se prostratum, ut maternam benedictionem acciperet, non minus et ipsa cepit collacrymari. Tandem, Carissime fili, inquit, hoc est, quod semper optavi, et quod a Domino mihi concedi frequentissime postulavi. Tibi et nobis congratulor : tibi quidem, quia effugies hujus caducæ vitæ miseras ; nobis autem, quia a Jesu Christo nobis concedi meruimus, ut nostri voti compotes nos esse videremus. Igitur Dominus custodiat introitum tuum et exitum tuum. Det tibi Deus cælestem benedictionem : meam autem, quandiu vixero, semper habebis.

20 In his atque aliis hujuscemodi sermonibus, illius diei maximam partem consumpserunt : postero autem die pater cum filio ad Fratrum Predicatorum conventum sese contulerunt, et Priori ceterisque Fratribus causam, ob quam venerant, exposuerunt. Quanto ergo gaudio affecti sint Fratres, brevibus certe aperiri non posset sermonibus : considerabant namque, quod adolescens, qui in prima ætate erat et scientia et moribus præstantissimus, merito in matura ætate maximus futurus esset : ac propterea arbitrabantur, quod Predicatorum Ordini multum splendoris et gloriæ esset adepturus. Quas ob res eum jucundissime et humanissime susceperunt : et post triduum die Dominica, b quæ fuit Nonis Februarii, eo agente octavum et decimum annum, ei habitum tribuerunt. Post habitus susceptionem cepit ingeniosus puer ea inter cetera legere, quæ de vita divi Patris Dominici scripta sunt. Mira profecto adolescentis sapientia : dignum enim esse censuit, ut imprimis illa essent intelligenda, in quibus summum inclytum ducem Dominicum imitari debuisset. Itaque ultra plerimas virtutes, quibus B. Dominicum præditum fuisse legit, et in quibus ejus aemulator esse, studuit, sacræ theologiæ ac lectioni sanctarum Scripturarum, exemplo ipsius B. Dominici, se totum dedit : ut videlicet talibus, divinis armis munitus, posset opportuno tempore Evangelii doctrinam longe lateque diffondere. Numquam otiose stare vel loqui visus est : universum vero tempus aut orationibus, aut scholasticis exercitiis, aut officiis ei commissis occupabat. Erat in eo, in cunctis quæ faciebat et dicebat, multa et admirabilis humilitas : in conversatione autem, ultra quam dici possit, se omnibus hominum exhibebat. Deinde, quia, ut supra scripsi-

mus, non solum morum elegantia, sed etiam doctrinæ claritate excellens habebatur ; ab eo qui in ipso Fratrum conventu præerat, ei injunctum est, ut pro Fratrum adolescentium profectu de dialectica et de philosophia aliqua legere debuisset : quam rem humiliter et jucunde sese facturum obtulit. Tanta autem erat in eo, quando legebat, facundia et eruditio, quod ex secularibus quoque juvenibus, ad eum audiendum ac sub ejus disciplina proficiendum, supra septuaginta convenerunt. In quo exercitio tres continuos annos consumpsit.

11 Deinde Prior ceterique Fratres, grande ejus ingenium considerantes, indignumque æstimantes, ut tantus juvenis Valentia teneretur, uno animo decreverunt eum mittere Barcinonam, unam ex claris celebratisque urbibus, quas orbis terrarum habet : in qua erant nonnulli theologi ex ipso Ordine Predicatorum, qui illa ætate omnium doctissimi habebantur : deinde Herdam antiquam celebremque Catalonia civitatem ; in qua pro illo tempore florebant publica studia liberalium disciplinarum. Ipse igitur quo a Fratribus missus fuerat humiliter proficiscens, cepit theologiæ facultati tam pertinaciter incumbere, quod pro singulari eruditione sua, vigesimum octavum annum agens, fuit theologorum adnumeratus collegio c a Benedicto Maximo Pontifice, cujus paulo post mentionem faciemus. Inter studiorum vero ejus tempora, cum esset viginti quatuor annorum, edidit insigne illud opus de Dialecticis suppositionibus : in quo quisque manifeste videre potest, quanta fuerit auctoris peritia, si consideretur in ipso opusculo multa esse præclarissima, non solum ex media philosophia, verum etiam ex profundissima theologia delecta. Postea autem quam insigni illa corona donatus est, qua donari solent hi qui theologis connumerantur, a Fratribus et amicis fuit Valentiam revocatus. Et quia, ut supra memoratum est, ob doctrinam virtutesque ejus celeberrimi nominis erat : idcirco ea hora, qua Valentiam ingressus est, a multis nobilibus clarisque viris, ei obviam extra urbem euntibus, fuit magno cum honore susceptus. Paucis vero post diebus Episcopus et Capitulum Valentinae Ecclesiæ, et hi qui in ipsa urbe magistratum gerebant, eum obsecraverunt, ut aliquid de Scripturis sacris deque facultate theologia publice legeret : quam rem libenti animo facturum sese respondit. Itaque impetrata facultate ab eo qui Aragoniæ provinciæ gubernabat, in ipsa Valentina urbe et ecclesia sex continuos annos, cum incredibili omnium attentione, non solum legit eis, qui in scholis vacabant studiis liberalium artium, verum etiam viris popularibus publice predicavit, a quibus mira aviditate audiebatur : tantoque venerationis erat apud eos, ut in ipsa civitate solus doctus, solus religiosus, ac solus sanctus, et solus Christi servus haberetur. Tam autem longe lateque nomen eruditionis et sanctitatis ejus diffusum erat, quod ex proximis quoque vicinisque civitatibus multi concurrerent, ut eum et predicantem audirent, et sub tam insigni litterarum ac morum præceptore proficerent.

12 Inter hæc tempora venit Valentiam, vir illa ætate nominatissimus, Petrus de Luna, unus ex Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, missus Legatus ad Carolum d Francorum Regem a Clemente Papa, quem in Fundensi urbe in summum Antistitem e elegerat illa pars Cardinalium, quæ ab Urbano Papa sexto, tamquam a Pontifice non rite creato, discesserat. Is igitur, auditis his quæ de Vincentii doctrina et miris ejus virtutibus ferebantur, eum secum duxit, ac tandem tenuit, donec peracto legationis tempore ad ipsam Pontificem rediit. Tam grata autem fuit Cardinali Vincentii conversatio, ut vix multis precibus impetrare potuerit, ne ejus curiam sequeretur.

Tandem

eligit vitam
religiosam
in Ordine S.
Dominici :

B
approbantibus
parentibus,

admittitur et
sacro habitu
induitur.

C
legit vitam
S. Dominici :

studii theolo-
gici et sacræ
Scripturæ
incumbit :

D
AUCTORE
RANZANO
EX MS.

Prælegit dia-
lecticam et
philosophiam

mittitur
Barcinonem
et Herdam :

E
c
edit librum
de Dialecticis
suppositioni-
bus.

prælegit theo-
logiam et
concionatur :

f

d
adest Legatus
Pontificio ad
Carolus
Francorum
e

A Tan tem impetrato quod voleit, Valentiam reversus, retulit se ad consueta legendi ac prædicandi exercitia.

AUCTORE
RANZANO
EX MS.

ANNOTATA.

a In MS. nostro, omisso secundo, solum, legebatur vicesimo annuum. Flaminus habet: Nondum annos duo de viginti natus, et forsitan melius ut ex sequentibus patet.

b Et Nunc Februarii conveniant in Dominicam, debet ipsa Dominica signari littera A, quod, contigisse anno 1374, supra diximus.

c Doctor creatur circa annos 1384, Cardinali tunc Legato ad Reges Hispaniarum Petro de Luna, qui hic Benedictus dicitur.

d Is est Cyprianus VI, qui patri Carolo v mortuo 1380, die 16 Septembris, successit, vita functus 21 Octobris anno 1422.

e Electus est tam Urbanus VI, quam Clemens, anno 1378, ille 8 Aprilis, iste 21 Septembris.

CAPUT III.

B Infestationes daemonum, et tentationes a mulieribus impudicis illarum forti animo superantur. Pama a detrahente lacerata, restituitur.

In ipsa autem civitate Valentia, licet multum fructum fecerit animarum, tamen quamdiu ibi commoratus est, et daemonum et hominum varias pertulit insidias. Sed ut de invisibilibus insidiis omittamus, quibus omnes a daemonibus tentari fideles solent, de visibilibus hoc loco pauca subjiciamus. Quadam nocte, cum finito matutinali Officio ante B. Mariæ Virginis oraret imaginem, et inter cetera virtutem perseverantiae a Domino Jesu Christo sibi concedi peteret; visus est ei adstare ante oculos diabolus, in specie senis valde venerabilis, cujus erat barba usque ad genua proluxa et nigerrima, qui ei dixit: Ego sum unus ex illis veteribus Patribus, qui multis annis, magna cum corporis continentia ac incredibili potus cibique paretate, Ægypti solitudinem incolui et cum essem juvenis, omnem corporis voluptatem experiri volui: postquam vero tempora juventutis meae in variis deliciis consumpsi, in me reversus, penitentiam egi: et sic clementissimus Deus dedit mihi veniam peccatorum meorum. Nunc igitur, si mihi seni credendum est, qui habeo multarum rerum usum, tibi suadeo, ut floridæ ætati tuæ compatiaris, et hanc corporis macerationem nunc omittas, et usque ad senectam reserves. Nec dubites: paratus est enim Deus semper peccatorum suscipere penitentiam. Sanctus autem Vincentius, ubi primo rem hujusmodi vidit fuit vehementi timore commotus: sed postquam verba loquentis advertit esse veneniferam, diabolum esse suspicatus est: unde sese Deo et beatæ Virgini commendans, nihil ad verba diaboli respondit, sed se signo Crucis muniens, Abi, inquit, pestifer serpens: namque ex subdolis verbis et dictis tuis, non unus ex Ægypti Patribus, sed ex inferni demonibus unus esse convinceris. Credidisti novum militem Christi tuis insidiis posse superari: sed licet novus sis in hac militia, tamen gratia Christi, cujus amore laboribus ac tentationibus me exposui, me sic indigne armatum reddet, ut contra te dimicare non metuum. Daemon vero se cognitum videns, emissio ejulatu magno ac teterrimo fœtore relicto, protinus evanuit. Visionem vero istam vir Dei nonnullis Fratribus revelavit, eos obsecrans ac strictissimis præceptis eis inhihens, ne cui rem gestam revelarent. At illi indignum esse arbitantes, ut tam memorabile factum silentio promeretur, rem

prout gesta fuerat per universam civitatem divulgaverunt.

14 Alia quoque nocte eidem oranti ante altare quoddam, in quo erat imago Jesu Christi crucifixi depicta, apparuit diabolus in specie vasti Æthiopis, hujusmodi verba depromens: Orationibus ac ceteris operibus tuis, quibus te cælum credis posse adipisci, tantum insidiabor, donec faciam te turpiter devictum succumbere. Ad quem sanctus Christi miles hoc pacto respondit: quamdiu me gratia Dei comitabitur, nullas tuas qualescumque insidias formidabo. Et diabolus; Nihil est, inquit, difficilius, quam ut usque in finem possis in gratia, de qua loqueris, perseverare. Respondit Vincentius: Ille qui dedit mihi ut inciperem, dabit mihi quoque ut perseverem. Itaque tunc frontem armavit Crucis signaculo, et illico daemon disparuit ab eo, tamquam umbra fugatur a sole.

15 Alio tempore, dum circa quartam noctis horam in cella sua legeret librum illum, quem edidit D. Hieronymus de B. Mariæ Virginitate perpetua, et inter suavitatem lectionis beatam ipsam Virginem obsecraret, ut ejus virginitatem custodiret: facta est ad eum vox hujusmodi, Non omnes possumus esse virgines: namque tametsi usque nunc te Virginem appellare potuisti, non tamen ulterius patiar, ut tam honorato nomine gaudeas. Vir Dei ad hæc verba plurimum attendens, intra se tacitus solliciteque volutabat, quid sibi vellet sermo, quem audierat. Non enim induci poterat, ut verba illa ab ore B. Mariæ Virginis emanasse crederet: quippe quæ quos invenit virginitatis custodes, Virgo ipsa, semper amavit, confortavit, adjuvit, magnificavit. Gemma igitur flectens, ab ipsa Virgine petiit, ut, quid significare vellent verba illa terrificæ, dignaretur ostendere. Nec multo post ei beata Virgo cum luce magna visibiliter apparuit; et postquam sui eum visione confortavit letumque reddidit, hoc pacto locuta est: Verba illa, ad te paulo ante facta, diaboli fuerunt: qui tibi proponit bonorum operum difficultatem, ut territus ab incepta virtute desistas. Tu tantum cautus esto, et constanti animo perseveres. Et quamquam tibi crebras parabit insidias, ac frequenter conabitur ut periclitetur virginitas tua, utque ceteræ virtutes, quæ in te sunt, corrumpant; tamen ne diffidas: spera semper in Domino, quoniam ipse erit clypeus tuus, quo non solum arma diaboli poteris facile contemnere, sed et ipsum cunctasque artes et versutias ejus magnanimitè superabis. Hæc ubi a Virgine gloriosa dicta sunt, ei a Vincentio gratiæ referuntur, et illa mox disparuit. Ex eo autem tempore Christi militi tantum fervoris accrevit, ut non terrestris homo sed celestis Angelus esse videretur. Nunc subjicienda quoque sunt exempla quædam, quibus patebit, quanta calliditate antiquus hostis nissus est ejus animum frangere et ad libidinem inclinare.

16 Erat B. Vincentius non solum virtutibus præditus, sed etiam corpore pulcher et ad aspectum venustus: quo fiebat, ut ejus virtutes essent gratiores, facerentque ut ab omnibus vehementer amaretur. Fuit igitur Valentiae mulier quædam, tam nobilitate generis clara quam corporali forma præstans: quæ, suggerente diabolo, capta est amore ipsius Vincentii carnali tam ardentè, quod nullam aut animi aut corporis quietem habere poterat: sed singulis diebus frequentabat loca, in quibus eum vel videre vel alloqui posset. Vincentius vero, licet eam ad se frequenter venire videret, tamen nihil malum et sinisterum suspicabatur; sed arbitrabatur eam aliqua devotione moveri, ut devotis mulieribus consuetum est; quæ servos Dei quadam naturali pietate, affectuosius quam faciant mares, piis obsequiis venerantur

iterum in specie Æthiopis desperationem persecerantur injicientem:

Adversus Helvidium,

E

terrītus voce diabolica contra virginitatem,

a B. Maria apparente confortatur:

F

ad feminam Valentiam libidinoso amore æstuantem,

Daemonem
instar crematæ
Ægypti appa-
rentem, et a
penitentia
arocantem
Crucis signo
fugat.

A tur. Illa autem de die in diem vehementissimo fervore amoris agitabatur, ac tandem quid faceret nesciens, deliberavit corporis gravem aegritudinem fingere, ut sic haberet opportunitatem alloquendi eum, et eidem manifestandi flammam ardentis amoris, quibus intrinsecus urebatur. Itaque lecto agrotantium more decubuit, cœpitque multo cum clamore magnos dolores ostendere, ac demum in ipso lecto frequenter huc atque illuc tam miserabiliter versabatur, quod cunctos qui adstabant ad sui commiserationem mirum in modum provocabat. Advocantur medici, qui nullum in ea aegritudinis signum esse cognoscentes, varia judicia proferebant: si qua tamen in ea aegritudo esset, intrinsecus esse arbitrabantur. Tandem, videntes quod nimio dolore torquebatur, consulunt accersiri Sacerdotem, cui illa confiteretur: ne videlicet inter tanti doloris vehementiam sine sacra confessione discederet. Eligitur itaque ab ea vir Dei Vincentius: qui celeriter veniens, cameramque in qua illa decumbebat ingressus, ac cunctis qui aderant ex more exclusis, cœpit puellam exhortari ad poenitentiam, et peccatorum suorum contritionem veram. Mulier vero in initio non audet manifestare vehementiam amoris, quo occupata tenebatur, sed ipsa fecit ea quæ pro consuetudine Christianæ religionis ad ritum pertinent confessionis. Verumtamen interea sæpe proposuit, amorem quo urebatur verbis exprimere: sed quando dicere incipiebat, pudor verba labiis inherentia definebat: et sic protrahebat ulterius verba, respondebatque ad ea de quibus sanctus confessor eam interrogabat. Et post multa verba ultro citroque habita, tandem occultum ignem mulier celare non potuit, sed omni formidine pudoreque deposito, Scito, inquit, o Frater Vincenti, me non quidem corpore sed mente ægram detineri: et nisi tu mihi pro tua miseratione succurreris, scito me illico morituram. Jam enim ardens est quod tuo amore adeo ardentem capta sum, ut non solum ignis ardentis flammis cor meum quasi exuri sentiam, sed et ad tanti fervoris agitationem deveni, quod frequentissime me ipsam propriis manibus enecare decreveram. Volui tibi sæpissime cordis mei fervorem manifestare: sed me partim tenuit pudor femineus, partim nomen sanctitatis et innocentie tuæ, quæ me formidare fecerant, ne tam execrabile facinus tibi aperirem: itaque tandem desperans, nemini meum ignem indicare volui, sed tacitum usque ad hoc tempus reservavi. Mihi verò super hac re iterum atque iterum cogitanti, visum est potius, ut debuisssem hanc corporis aegritudinem fingere, quo locum tempusque opportunum haberem, quibus hujus ignis flammam possem extinguere, et optata voluntate potiri. Quamobrem meum corpus, quod cernis esse pulcherrimum, expono potestati tuæ. Suave igitur nunc de re voluptatem, et principium faciamus, ut deinceps simul ambo indissolubili ac perpetuo amore conjuncti. Hæc dicens, linteam quo tegebatur amovit, et sese totam nudam exhibuit. Sanctus vero Confessor admiratus impudentis femine audaciam, ac scelus abominabile execrans, inprimis eam commone re cœpit, ut nudum corpus tegeret; deinde a tanto nefario opere abducere cum severitate multa conatus est: postremo ei dixit, quod Jesu Christo suum corpus animumque a teneris annis devoverat, quodque se perpetuam castitatem servaturum promiserat, et ob id omnem terrenum amorem abdicaverat, omnemque libidinem execraverat. Quibus dictis, ab ea protinus discessit. Illa tali responso indignata, mox cogitavit in virum innocentem obiectare infamiam, et tamquam altera Putipharis uxor voluit clamare ac dicere contra Sanctum Dei, quod eam violenter opprimere veluisset: sed summa Dei

providentia nequaquam passa est, ut innocenti homini tam execrabilis facinoris infamia opponeretur. Ecce enim cum primum impudens femina voluit vocem emittere, ille idem diabolus, qui ei nefandum amorem ingesserat, ejus corpus gravissime vexare cœpit. Accurrunt igitur cuncti, qui extra cameram expectabant, et tanti clamoris causam diligenter seiscitabantur. Tandem, visis multis signis, mulierem a demonio vexari perpenderunt. Advocantur itaque multi, qui demonem noverant adjurare: adhibentur præterea remedia quæ hujusmodi adhiberi consueverant: quæ nihil proficiebant ad hoc ut diabolus expelleretur: unde et ipse diabolus eis qui eum adjurabant, hoc pacto respondebat: Ex hoc corpore nunquam me expellere poteritis, nisi hoc venerit vir ille, qui in medio igne positus, non potuit ab igne comburi. Querunt igitur omnes, quid sibi velint hæc verba quæ diabolus proferebat. Post longam hujus viri seiscitationem, quidam ex his qui aderant in medium surgentes, inquit: Advocetur, Frater Vincentius: nam ipse mulieris hujus confessionem audivit. Est etiam vir et scientia et sanctitate insignis, propter quæ certum nobis esse debet, quod nemo sit, qui vobis possit verius vocum harum significationem aperire quam ipse. Assensere omnes, et mox ad Beatum Vincentium sese contulerunt, et iterum quæ acciderant aperuerunt: precanturque ut dignetur visitare feminam, quæ, dum valebat, magnam erga eum benevolentiam sese habere demonstraverat. Ipse autem, etsi se plurimum difficilem ostendit; tamen, ne rem inconsuetam facere videretur, quandoquidem antea infirmos semper visitare consueverat, fecit quod illi voluerunt. Attamen secundo multa cogitans, sese Jesu Christo commendavit, eumque precatus est, ut pro immensa clementia sua dignaretur misereri mulieris, quæ a dæmone, non solum corpore sed etiam in anima vexabatur. Postquam igitur ventum est in locum, ubi illa mulier vexabatur, demon ululatum teterimum et horribilissimum emittens, En adest, inquit, vir ille, qui in medio igne positus, non fuit ab igne combustus: nunc igitur hinc discedendum est: et hæc dicens protinus abiit et hujus mulier corpus semimortuum dereliquit. Illi igitur qui aderant, videntes tam grande miraculum, obstupuerunt, ejusque sanctitatem majori in veneratione habuerunt.

17 Alium quoque modum diabolus machinatus est, quo forte castumque animum ejus frangeret, et ad libidinem inclinaret. Suggestit enim nonnullis (qui seu religiosi seu seculares homines fuerint, nobis incertum est) ut pro experiendo sancti viri animo mulierem quamdam meretricem speciosissimam, pretio conductam, in cellam ejus nocte introducerent. Captato igitur opportuno tempore, quo videlicet Vincentius ipse ex more in ecclesia orationi insistebat, memorata femina in cellam ejus introducta est. Vincentius ergo ab oratione regrediens, clauso ostio, et in locum, ubi dormire solebat veniens, respicit ibi illam mulierem sedentem, et in primo aspectu vehementer obstupuit, et antequam alloqueretur, multa cogitabat: sed tandem existimavit illam non esse mulierem ut videbatur, sed potius diabolum, qui in mulieris specie eum decipere veluisset, unde hoc pacto locutus est: Quæ tibi causa fuit, ut huc venires in tali forma, maledicte diabole, qui servis Dei novis semper dolis insidiaris? Meretrix autem, ut erat ab eis, qui eam introduxerant, instructa, ita respondit: Noli, o Frater Vincenti, me diabolum appellare: femina enim sum, et non diabolus. Sed obsecro te, ut me patienter audias, et exponam tibi causam quæ me movit ad hoc: et modum quo huc ingressa sum. Fere quatuor menses sunt, quod tuo amore capta sum et frequenter tentavi,

D
AUCTOR
RANZANO
EX MS.

B

sua presentia
liberat:

F

Meretricem
in cellam ad-
ductam repe-
rit.

et se ægram
esse fingentem,
evocatus,

et ad libidinem
provocatus,

discedit cum
execratione:

obsessam
a diabolo,

AUCTORE
RANZANO
ET MS.

ad scelus in-
citantem
repicit :

ad meliorem
vitam indu-
cit :

A tavi, ut diei vel noctis tempore secreto ad te venire possem; sed nunquam mihi misere sese obtulit opportunitas. Nunc autem a perone hominum visa, huc ingressa sum, et necessariam est ut in hoc lectulo simul hac nocte dormiamus: et ex hoc nunc tibi promitto, quod quoties de meo corpore voluptatem capere volueris, ad hoc, eosimili modo et quo nunc feci, me conferam. Nec dubites quia nemini notum erit id quod simul faciemus. Scio quidem famam tuæ honestatis esse integerrimam, et quamvis nomen habeas sanctitatis, tamen quia scio te fragilem esse hominem, ausa sum ad te confidenter venire, certa quod tu quoque de me poteris sine dubitatione confidere. Hæc dicens, in oscula impudica et in obscænos amplexus roare voluit: at Vincentius prohibuit, atque femine speciositate aut pretiosarum vestium ornatu, aut comptis lepidisque verbis ne parum quidem commotus aut captus, Abi, inquit, pestifera bestia, et unde venisti protinus revertaris: quod si secus feceris, cave ne subita morte moriaris: tentasti enim foedare animum corpusque meum, qui a primis annis meis Christi servitio me mancipavi. Illa vero ad verba militis Christi sic statim compuncta fuit, quod adventus sui causam modumque patefacit, et eos præterea nominavit, qui eam ad hoc conduxerunt, et ad frangendum animum Sancti Dei per illum modum instigaverunt. Quibus rebus cognitis, multa cum mansuetudine Vincentius meretricem illam admonuit, et eam de multis redarguit, præsertim de foetidissimo statu suo, dicens eam laqueum esse diaboli, quo hominum animæ ad mortem cape-re-ntur. Multa quoque alia ei dixit, quæ omnia enar-rare nimis longum esset: sed ut paucis multa com-plectamur, post multa verba salutifera correptionis, cor meretricis ita mutatum est itaque flexum, quod uberrimis lacrymis humi prostrata, a viro Dei veniam petiit, et promisit ei meretricium se velle relinquere; et demum impetrata venia, cum magna peccatorum contritione, discessit. Beatus ta-men Vincentius eam obsecravit, ne cui id quod ges-tum fuerat revelaret, nisi illis qui eam introduxe-rant; ne videlicet illi qui tantum flagitium perpetra-verant infames haberentur: ad illa non destitit, quin rem gestam multis ex ordine revelaret. Paucos vero post dies quemadmodum promiserat, prostibulo egressa conjugem accepit, et deinceps reliquam vitæ suæ tempus in vera corporis animique continentia consumnavit.

C 18 Nunc munus subiiciendum, quo perspicue pa-tebit, quam mansuete pertulit flagitiosorum homi-num insidias et contumelias, qui ei plurimum in-videbant. Frater quidam Valentie fuit ex ordine Prædicatorum, qui omnem ætatem usque in senec-tam in lascivia turpiter duxerat, et ob hoc Beatum Vincentium exosum habebat, quia videlicet eum sap-pius increpabat, et eum a mala vita abducere et ad bene vivendum inducere conabatur. Itaque non fe-rens æquo animo viri Dei increpationes et salutiferos admonitus, ei multam detrahebat, et in eum multa scelera objiciebat, et sic seminabat multa, quibus celebris fama ejus obscurari foedarique potuisset. Igitur exercens corporis sui assuetam obscænamque libidinem, quadam nocte meretricem, quæ illis die-bus Valentiam venerat, ad dormiendum secum in-troduxit. Mane vero persoluto meretrici pretio, non tamen tanto, quantum illa se habituram sperabat, eam ut potuit secreto emisit. Meretrix vero faciem Fratris diligenter intuita est, ut videlicet quis esset per effigiem posset cognoscere: et antequam cellam egrederetur, dixit se nunquam discessuram, nisi prius sciret, quo nomine ipse Frater vocaretur. Ille mox respondens, Vocor, inquit, Frater Vincentius Ferrarii: et caveas, obsecro, ne cui dicas quod fe-

obrectatorem
putatur.

eimus. His ab eo dictis, abiit meretrix, et lenoni cum quo morabatur, ac multis aliis dixit, quod in con-ventu Fratrum prædicatorum cum Fratre Vincentio per integræ noctis spatium dormivisset: et cum idem Frater Vincentius multam de ea volupta-tem accepisset, non tamen dignam ei pro labore mercedem reddidisset. Et ad hæc multa alia turpia adjecit, quæ honestis de causis missa facimus. Leno autem et plerique alii scelerati homines, qui B. Vincentium summo odio habebant, quia tamquam vitiorum reprehensor severus, eorum detestanda flagitia denudabat et terribiliter arguebat; statim per universam civitatem rem divulgaverunt. Per idem tempus erat Valentie Bonifacius, ipsius B. Vincentii germanus, cujus supra mentionem fecimus; qui et illo tempore erat in urbe ipsa unus ex Patri-bus Juratis, quod est quoddam magistratus genus, quo non solum Valentina civitas sed et universæ pene Cataloniæ civitates uti consueverunt. Huic multi ex Valentiniis civibus retulerunt ex ordine rem omnem, quæ de Fratre ejus Vincentio ferebatur: qui tantum scelus credere non potuit, quandoquidem conscius erat virtutum, quibus præditus erat ger-manus ejus: propter quod arbitratus est, prout res sese habebat, ab invidis videlicet hominibus in vi-rum innocentem fuisse objectam hujusmodi infamiam. Itaque ex ejus consilio, hi qui una cum eo magistra-tum prædictum gerebant et rem publicam sibi digne gubernabant, constituerunt ut fieret per urbem Val-entinam quadam generalis processio, cui singuli Clerici ex singulis Ordinibus urbis interessent. Constituta autem die Bonifacius ipse et collegæ sui ac cetera Valentina nobilitas constiterunt in loco, in quo sese collocare tempore hujusmodi solennitatum solebant, ubi et meretricem quoque illam, quæ se cum Magistro Vincentio dormisse jactaverat, consis-tere voluere: jusseruntque ei, ut singulos Fratres ordinis Prædicatorum incedentes diligenter aspiceret, et eum cum quo dormierat fideliter eis indicaret. Procedentibus igitur singulis Fratribus, cum transi-ret Magister Vincentius, Jurati eum meretrici os-tendentes, interrogaverunt, an ille esset, quem nosse cupiebant. Illa respondens, Non iste, inquit, est ille, quem queritis: scio enim hunc esse illum Dei servum, ad cujus doctrinam audiendam omnes concurrunt: quem et ego, ex quo Valentiam veni, quatuor vicibus vidi prædicantem. Ille vero Frater, quem nosse petitis, senex est. Deinde ubi ipse Vin-centius et post eum tres alii Fratres ex more præte-riunt, mox advenit Frater ille qui scelus admise-rat, et meretrix eum sine ullo indice agnoscens, et digito demonstrans, En, inquit, hic est ille, quem queritis. Finita deinde processione, Bonifacius ce-terique nobiles, qui civitati præsidebant, Fratrem infamatorem ad se accersiri jusserunt, eique mul-tam poenam ac etiam mortem, si opus esset, commi-nati sunt, nisi coram eis opus suum nefandum con-fiteretur, et aboleret infamiam, quam in virum Dei Vincentium opposuerat. Ille terrefactus, statim fecit quod illi voluerunt: rem namque, ut erat gesta, eis narravit; deinde ab eis confusus abscessit, pergens-que ad Christi servum Vincentium, qui hæc omnia ignorabat, multum lacrymans ab eo veniam petiit, et facillime impetravit.

D
Turpissime
infamatur.

E
infamia in
obrectatorem
revertita,

integritate
restituitur.

F

LIBER II

Res præclare gestæ in matura ætate.

PROLOGUS.

P ostquam de Divi Vincentii vita narrata sunt ea, quæ a puerili usque ad juvenilem ætatem ab eo gesta, describenda videbantur, Pater præstantissime, in quarum rerum narratione erat hujus operis pri-mus

studium bre-
vitat in
summa rerum
copia addici-
tur.

A mus liber consummandus : reliquum nobis est, ut ad alia ejus gesta et mirifica opera, quæ in matura ætate per eum Deus fecit, transeamus usque ad felicem illum diem, quo ex hac luce discessit. Et quamquam hujuscemodi gesta et opera tot et tanta sint, ut pro eorum clariore narratione longissima volumina immerito postulentur; tamen conabor ea quantum potero sub brevitate perstringere, atque ita stylom temperare; ut nec longitudo operis tedio afficiat eos qui legerint, nec ea quæ sunt memoria digna prætermittantur. Nec dubito certe, quin mihi, scripturo tam præclara facinora, idem convenientissimum sit, quod eloquentissimo ac beatissimo Patri Hieronymo convenit, qui scripturus gesta Beati Hilarii, Porro, inquit, mihi tanta ac talis viri conversatio vitæque dicenda est, ut Homerus quoque, si adesset, vel invideret materiæ vel succumberet. Quamobrem verendum mihi est, ne cum tam mirabilis viri virtutibus impar et ingenium et eloquentia nostra sit, ab omnibus sapientibus mea arguatur audacia. Verum quod obedientiæ onus, a te mihi impositum, deicere indignum esset, ideo invoco gratiam Spiritus sancti : qui sicut illi cœlestes virtutes largitus est, sic mihi, si non gestis ejus parem, saltem meo ingenio non impari sermonem tribuat, quo ea possim fideliter enarrare. Verum qui uno libro velle singula ejus gesta complecti, nimis longum esset; ideo pro eorum narratione duos libros distinguam.

CAPUT I.

Labores in schismate Ecclesiar. Apparitio Christi. Auctoritas Evangelii prædicandi.

a Benedicto
sum in schis-
mate Ave-
nionensi con-
stituto Papa,

Igitur ut eorum, quæ deinceps scripturi sumus, cum eis quæ supra narravimus, sit continuata narratio; quædam pro rerum notitia sunt altius repetenda. Per illud tempus apud Avenionem, Galliarum nobilissimam civitatem, commorabatur Benedictus tertius decimus, Summus Romanæ Ecclesiæ Pontifex, quem superiori libro diximus fuisse missum Legatum ad Carolum Gallorum Regem a Clemente Papa, quem in eodem libro diximus apud Fundos fuisse creatum summum Pontificem, ab ea parte Cardinalium quæ ab Urbano Papa sexto discesserat. Mortuo enim ipso a Clemente apud Avenionem, uno consensu omnium Cardinalium, qui in ipsa urbe consistebant, ipse Benedictus Pontifex creatus est, quamvis duæ aliæ partes Cardinalium b duos alios Pontifices elegissent. Quo factum est, ut schisma sit subsecutum inter populos Christianos : quandoquidem tressummi Pontifices uno eodemque tempore Romanæ Ecclesiæ præsidebant, quorum tamen quilibet sese legitime creatum fuisse arbitrabatur. Quo vero modo id factum fuerit, non est a nobis hoc loco dicendum : eorum enim est ista dicere, qui scripserunt catalogum summorum Pontificum. Illud vero omittendum non est, quod singuli fere Galliarum Hispaniarum Principes et civitates ipsi Benedicto obediebant. Igitur Benedictus, quamprimum ad summum Sacerdotium electus est, missis nuntiis et litteris, virum Dei Vincentium ad se accersiri jussit : quia eruditio et sanctitas viri ei notissima erat, et ideo eum secum habere voluit, ac in suum Confessorem elegit, et Magistrum palatii Apostolici instituit. Itaque Vincentius, ne jussis Pontificis non obtemperare videretur, quamvis molestum ei esset sequi curiam terreni Principis, tamen singula, quæ ei imposita sunt, diligenter executus est. Consistens autem in ipsa Avenionensi urbe, nunquam otiosus fuit, sed omne c tempus suum dabat aut lectioni sacrarum Scripturarum, aut doctrinæ verbi Dei aut ædificationi proximorum, aut vigiliis crebrisque jejuniis, hymnis

Aprilis T. I.

et orationibus. Ob quas res non modo ab ipso summo Pontifice et universis Prælati, qui in ipsa urbe commorabantur, verum etiam a cunctis Avenionensibus civibus, tamquam Dei singularis fidelisque servus, ac Christianæ veritatis eximius Doctor amabatur, observabatur, venerabatur, et egregiis laudibus extollebatur. Fuerunt quam plurimi eo tempore, qui salutaribus suasionibus exemplisque ejus flexi, corruptos mores ac sceleratam antea vitam in sanctam conversionem commutaverunt.

3 Et quoniam, ut paulo ante memoravimus, tres summi Pontifices præsidebant Ecclesiæ Christianæ, et quisque eorum se rite creatum asseverabat, ob quod maximum schisma erat inter populos Christianos; ideo fuerunt ea tempestate multi, qui sibi constituerunt animo tractare, ut Ecclesiam ad unionem reducerent. Sed quia non ita, ut decuit, rem aggressi sunt; ideo id quod volebant, perficere non valebant. Quod a multis, tam Ecclesiarum Prælati quam terrarum Principibus res omnis fidei B. Vincentii commissa est, tamquam hominis, qui verax prudensque et erat et habebatur, et qui non quærebat gloriam terrenæ dignitatis : propter quæ unusquisque arbitrabatur, neminem inter mortales inveniri posse, qui tantum negotium vel diligentius, vel prudentius vel melius perficeret. Itaque in primis vir Dei ad Benedictum Pontificem adiit, eique suavit, ut universos Prælatos et cum eis cunctos theologos ac utriusque Juris consultos, quorum Avenione magna multitudo erat, ad se accersiri juberet, et in consultatione poni faceret, quid ei esset in tanta Ecclesiæ fluctuatione faciendum. Præterea consuluit, ut potius in summa inopia ageret vitam, quam quod propter terrenam dignitatem suam inter populos Christianos discordia foveretur. Propter hæc et multa alia, quæ omissa facimus, eidem Benedicto Pontifici suavit, si opus esset, pro pace Ecclesiæ summo Pontificio cederet. Pontifex vero non multum moratus, cedere quidem noluit, sed convocatis singulis Prælati ceterisque eruditis viris qui ejus curiam sequebantur, rem in consultatione poni fecit, quemadmodum ei B. Vincentius ante persuaserat. Verum quia res, de qua erat consultatio, et ardua et plurimum periculosa esse videbatur, ideo in ejus agitatione ipsi Prælati plurimis mensibus institerunt. At Vincentius interea nihil omisit, quo minus sua opera unio Ecclesiæ fieret : namque multas Galliarum et Hispaniarum urbes peragravit, se videlicet conferens modo ad Sigismundum Imperatorem, qui d per ea tempora in Cataloniam venerat; modo ad Carolum Francorum Regem, aliquando ad Martinum Aragonie Regem, sæpe a ipsam Benedictum, ut tam periculoso negotio aliquis felix finis tandem imponeretur. Itaque horum, quos modo nominavimus atque aliorum Christianorum Principum; et quam plurimorum Ecclesiarum Prælatorum una voce unoque consilio tandem deliberatum est, ut Constantiæ, præclara e Germaniæ urbe, generale Concilium fieret; quo tantis navicula Christi fluctibus melius consuleretur.

4 Cum hæc Avenione f et Constantiæ gererentur, et quadam die B. Vincentius mente plurimum agitaretur, et inter se quæreretur, quid sibi agendum esset in tanta rerum angustia; repente magna vi febrium occupari se sensit. Post duodecim vero dies, quibus adeo graviter decubuit, ita ut multi eum credidissent mortuum, ei visus est Jesus Christus, mirabili claritate eoruscans : quem inter multitudinem Angelorum comitabantur beati Patres Dominicus et Franciscus, qui et eum confortavit, et letissimum eum ex sui visione reddidit; demum post multa his verbis eum allocutus est : Constans esto,

62 mi

D
AUCTORE
BANZANO
EX MS.

negotium tot-
lendi schisma-
tis sibi com-
missum
strenue agit :
E

F
adit Impera-
torem, Reges,
et Benedi-
ctum.

d

e

f
Avenione ager
a Christo inter
Angelos et SS.
Dominicum
et Franciscum
invisitur :

eligatur in
Confessarium
et Magistrum
sui Palatii.

c

A mi serve Vincenti, et omnem mentis angorem penitus abjicias. Sicut enim te in multis tentationibus fortis feci, atque ab hominum et demonum insidiis variis eripui; sic et deinceps faciam, et usque in finem te mea gratia comitabitur, ac nunc ex hac corporis aegritudine et mentis angustia te liberabo: cito enim erit pax Ecclesiae reddita. Tu vero quam primum convalesceris, ex curia Benedicti discede: eligi enim te in singularem Evangelii mei praedilectum, et volo quod per universas Galliarum Hispaniarumque regiones evangelizans, cum humilitate ac paupertate discurras; et tandem post uberrimum verborum operumque tuorum fructum, in finibus terrae feliciter morieris. Inter cetera autem, quae evangelizabis, volui ut populi extremum iudicium dem cito affuturum denunties, populorum scelera reprehendens sine formidine. Et quamquam multas improborum hominum calumnias patieris, ne timeas, quoniam tecum semper ero; et me duce evades omnia pericula, adversariorumque insidias facile despicias. Vade, adhuc te expectabo, antequam mundi terminus veniat. Haec dicens, genas B. Vincentii leniter tetigit, tanquam videlicet ei signum singularis familiaritatis ostenderet: moxque adjectis multis, quae ad edificationem et instruendum militem suum erant necessaria, Christus ipse disparuit. At Vincentius statim resumptis viribus, ex lecto, quo decumbebat, surgit; volensque exequi, quae Christus jusserat, in primis decrevit adire summum Pontificem, cui aperiret suum sanctum propositum, et ejus licentia res ipsa facta majorem videretur habere auctoritatem.

B Igitur dum ad summum Pontificem sese conferre vellet, ecce ipse Pontifex, magna Praelatorum multitudine comitatus, conventum Fratrum Praedicatorum ingressus est, qui ad visitandum servum Christi Vincentium veniebat. Itaque ut vidit virum Dei se sibi obviam offerentem, quem audierat gravissima aegritudine occupatum et de ejus vita non multum sperabatur, plerimum et admiratus et gavisus est. Post multos autem sermones inter eas habitos, Vincentius suum animum Benedicto Papae manifestavit. Illo id agre ferens, multas vias invenit, quibus Vincentius secum detineretur. Denique videns eum a proposito dimoveri non posse, excoGITAVIT singularem aliam viam, qua vel a proposito eum desistere faceret, vel animus ejus facilius frangeretur. Vacantibus namque tum g Valentino, tum aliarum quarundam Ecclesiarum Episcopatibus, eum Episcopum creare constituit. Cumque nec oblati hujusmodi dignitatibus ipse Vincentius flecteretur, quadam die convocatis Cardinalibus, qui Avenione commorabantur, paratoque ex more pileo, cum ad se accersitum, collegio eorum una omnium voce voluit adnumerare. Vincentius hanc quoque dignitatem non quidem despexit, sed certe justis de causis admittere noluit: primum, quia sese indignum tam excellenti dignitate existimabat: deinde, quia longe utiliora et fructuosiora animo cogitabat: postremo (quod et praecipue eum movebat) quia si in tali dignitatis gradu constitutus esset, ab ipsius Pontificis curia discedere nequivisset, ob quod nec Christi legationem exequi poterat. Verumtamen ne ingratus Pontifici Maximo ipsique Cardinalibus videretur, eis maximas gratias referebat, ac manifestato animi sui proposito, ab eis licentiam auctoritatemque evangelizandi postulavit. Summus autem Sacerdos ac Cardinales, audientes causas quas vir Dei exposuit, indignum esse censuerunt, ut aliquo modo sanctum ejus propositum impediretur: quas ob res eum, quocumque voluisset, abire permiserunt. Insuper ut efficacius et salubrius populis Dei evangelium per mundum discurrens evangelizare posset idem Pontifex sponte sua magnam ligandi absolvendique

potestatem ei contulit, mittens eum tamquam specialem Apostolicae Sedis Legatum, qui peccatores a vitis abduceret et ad poenitentiam revocaret.

6 Post haec ex Avenione primum, deinde paulatim progrediendo, per urbes et villas evangelizans, in Cataloniam reversus est: ubi potens opere et sermone, duos continuos annos docere institit. Populi autem eum, tamquam unum ex veteribus Christi Apostolis sequebantur, atque incredibili quadam attentione audiebant, et multis obsequiis venerabantur. Et quia inter cetera, quae docebat, generale iudicium multis rationibus cito futurum esse confirmabat, ideo fuerunt multi, qui memorato Pontifici dicerent, quod Magister Vincentius plurimas novitates seminaret in populis, inter quas una praecipue erat, quod diem extremi iudicii nostris diebus proximum esse fateretur: ex quo expedire dicebant, ut ipse, qui erat maximus Ecclesiae Pastor, quid sibi talia velint, diligenter perquireret. Itaque datae sunt ad Vincentium a Sede Apostolica litterae, quibus et iussum est, ut summum Pontificem certiores faceret, quatenus essent ea, quae de ipsius iudicii tempore fateri dicebatur. Ipse itaque acceptis perlectisque litteris, jussis Apostolicis mox obtemperavit: composuit enim libellum quendam satis egregium, in quo paucissimi complexus est verbis singulas rationes, quibus moveri solebat, ut probabiliter ostenderet ipsum iudicium nostris temporibus esse propinquum. Libellum vero hunc ad Summum Pontificem misit, qui eum examinaret; corrigeret, probaret, vel etiam improbaret, si quo forte modo ea, quae in ipso scripserat, improbanda viderentur. Sed nec Papa, qui huiusmodi libellum componi voluit, nec illi qui doctrinam viri Dei criminabantur, aliquid in eo compererunt, quod vel minima reprehensione dignum esse existiret.

7 Post paucos vero menses, Patres qui in concilio Constantiensi uniendae Ecclesiae gratia congregati sunt, post multam longamque rerum plurimarum discussionem, adjudicaverunt neminem ex illis tribus, qui se maximos Pontifices arbitrabantur, rite fuisse creatum: ob quod nullam obedientiam alicui eorum, tamquam Summo Sacerdoti, a populis Christianis dandam censuerunt. Nomina autem eorum non sunt silentio prietereunda: non quidem, quod eis, qui nostri Vincentii vitam lecturi sunt necessarius sit illa scire, sed ne nobis memoria excidisse videantur. Unus eorum fuit Benedictus, ejus a nobis saepe supra mentio facta est: alius, Gregorius duodecimus: tertius, Joannes vicesimus tertius. Itaque singulis his Summo Pontificio privatis, in eodem Concilio una omnium Patrum voce Martinus h creatus est. Quo factum est ut ex illis tribus, quos modo nominavimus, Joannes et Gregorius, licet non libenter, tamen necessitate coacti, Sacerdotio renuntiaverint, ipsique Martino cesserint. At Benedictus, quoniam electio qua creatus est nulla ex parte reprehendi posse videbatur, nunquam induci potuit, ut renuntiaret. Haec quam primum ad aures Vincentii pervenere, non modo crebris litteris eum ad huiusmodi renuntiationem adhortatus est, verum ipse sese ad eum contulit, ac multis variisque rationibus ei suasit, ut decretis ac deliberationi Constantiensis Concilii penitus obtemperaret. Denique videns, quod verbis suis flecti non posset, ab eo discessit, et ad consueta exercitia rediit.

ANNOTATA.

a Clemens mortuus est anno 1394 die 16 Septemb. in cuius locum, 28 ejusdem, Benedictus substitutus est, vivente adhuc Bonifacio 9 vero Pontifice.

b Successu temporis: nam Bonifacio mortuo anno

1404

AUCTORE
BANZANO
EX MS.

præco Evange-
lii constitul-
tur:

extremum
iudicium ju-
betur incul-
care.

sanus propo-
situm indicat
Papae:

q
recusat Epi-
scopatam et
Cardinala-
tum:

accipit aucto-
ritatem Evan-
geli prædi-
candi,

inculcat ex-
tremum judi-
cium appro-
pinquans:

de eo scriptum
libellum offert
Papae:

Ut ex decreto
Concilii
Pontificatu
cedat Bene-
dictus, attabo-
rat.

E

h

A 1404 successit Innocentius vii, et huic anno 1406 decessit subrogatur Gregorius 12, contra hunc et Benedictum in Synodo Pisana electus est Alexander v anno 1409, illoque anno 1410 mortuo Joannes 13. De quo tempore hic constat ex num. 7 ubi nomina exprimuntur.

c Tempus duorum andorum fuisse dicitur in Legendario, excuso Lovanii anno 1485.

d Annus hic erat 1415, quando Sigismundus Imperator Perpinianum ad Aragonum Regem et Benedictum profectus est, ut huic persuaderetur abdicatio Pontificatus. Litteras Ferdinandi Regis ad S. Vincentium, ut eo veniret, habet Diagus cap. 65.

e Fuerat Concilium Constantiense indictum a Joanne 13 anno 1413 et captum mense Novembris ann. 1414 sed a Gregorio 12 confirmatum, et reluti Pontificio nomine convocatum anno 1415 datis litteris 3 Idus Martii, quæ ab Odorico Raynaldo referuntur num. 1. Litteras Ferdinandi Regis Aragoniæ scriptas 31 Augusti 1416, quibus hortatur Sanctum Vincentium ut Constantium eut, habet Diagus cap. 67.

f Quæ hoc numero et sequenti referuntur, secundo anno Pontificatus expleto circa annum 1397 contigerunt sed nomen Constantiæ male irrepsit.

B g Mortuo anno 1396 Jacobo Aragonæ, Episcopo Valentino, post Sedem viginti sex annorum,

h Martinus electus est anno 1417 die 11 Novembris feria 3. Martinus v appellatus, quamvis tertius hujus nominis esset, propter duos Marinos, qui etiam Martini vulgo nominantur.

CAPUT II.

Conciones S. Vincentii in variis regnis habitæ. Methodus vivendi, circumducendi comites et convertendi alios.

Quamvis juventutis suæ tempore multis in locis verbum Dei evangelizaverit, tamen dum ageret a quadragesimum annum, cepit peregrinationis ejus tempus, ac doctrinæ continuum illud ac mirabile exercitium, quod usque ad vitæ suæ terminum sine intermissione continuavit. Regiones autem, quas docens peragravit, hæc fuerunt : Catalonia, regnum Valentie, Aragonia et Navarra, quæ sunt in citiore Hispania. Ex Hispania vero ulteriore, excepta Galicia et Portugallia, singulas alias fere regiones, urbes et oppida ac villas circumvit. Ex Gallia autem imprimis illa regio quam nostro tempore vocant Linguam-Occitanam, Delphinatus, Provincia, Sabaudia, Francia, Burgundia, Normannia, Bituria, Alvernia, Flandria, b Albia, Pictavia, Picardia, c Vasconia, Britannia, ubi eum fuisse extinctum postea dicimus. Descendit quoque in Italiam, et universas regiones et urbes Pedis-montium lustrans, atque multas Lombardiæ terras et civitates peragrans, demum venit Genuam, ubi uno fere mense commoratus est. Discurrit præterea omnem illam maritimam regionem, quam vulgo Genuæ c Ripariam appellamus, decrevitque sic paulatim progrediendo ac docendo venire in Tusciam, et in singulas Italiæ regiones. Sed divino consilio factum est, quod dum ipse in portu Veneris consisteret, affuit nuntius a d Joanne Rege Hispanie missus, qui tradidit ei litteras, quibus multis precibus et magna instantia idem Rex eum in Hispanias revocabat. Itaque in Hispanias rediit, et post factum ibidem animarum uberrimum fructum, profectus est in Gallias, et sic in Italiam ulterius proficisci non potuit. Maris insuper pericula nequaquaro formidavit : navigavit enim ad insulas Baleares, quas nostro tempore Majoricam Minoricamque nominamus. Dum vero per Gallias evangelizando discurreret, e Henricus Rex Angliæ, pernotus fama mirabilium operum ejus, parata quadam navi, et in ea missis nuntiis et lit-

teris, eum ad se venire, et in eam insulam navigare obsecravit. Facto itaque, quod religiosus Rex petierat, et eidem revelatis multis futuris, ad ejus regnum pertinentibus, quæ succedentibus temporibus fuerunt penitus subsecuta, atque in ipsa insula seminato verbo Dei, acquisitoque maximo ex ejus doctrina fructu, inde discessit : et in Scotiam, quæ est Angliæ proxima, navigavit. Ivit et in Hiberniam, quæ est alia Oceani maris insula, et in ea non multum commoratus, tandem in Gallias reversus est.

9 In hujusemodi vero peregrinationesive discursu, vitæ suæ talis ordo fuit. Nocte solum quinque horas quieti tribuebat, reliquas noctis partes vel orationibus vel lectionibus sacrarum Scripturarum occupabat : mane autem in locum, ubi populi eum prædicaturum expectabant, se conferebat. Primum ipse Missam cantu ex more celebrabat, deinde verba salutis prout Spiritus sanctus menti ejus infundebat, pronuntiabat ; postea sermone finito, volens populorum ad se concurrentium devotioni satisfacere, eis manus osculandas præbebat, oblatosque sibi infirmos Cruce signabat. Sicque plurimi, quorum numerus nobis incertus, soli Deo cognitus est, diverso infirmitatum genere laborantes, post factum in eis a viro Dei salutiferæ Crucis signaculum, perfectæ sanitatis beneficium reportabant. Pro quarum rerum narratione alium locum excogitavimus : verba tamen, quibus in hujusmodi languentium sanationibus utebatur, hoc in loco subjiciemus : Signa, inquit, eos, qui crediderint, hæc sequentur. : Super regros manus imponent, et bene habebunt. Hæc primo dicebat, deinde statim adjiciebat ; Jesus, Mariæ filius, mundi salus et Dominus, qui te traxit ad fidem Catholicam, te conservet in ea et beatum faciat, et ab hac infirmitate te liberare dignetur. Amen. Deinde cibo satis pareo corpus pro necessitate nature reficiebat. Cibus ejus ex piscibus frequenter fuit : quos tamen non multo studio coctos paratosque volebat, sed quomodo religiosi viri statui conveniens videbatur. Ab eo anno, quo religionem Prædicatorum professus est, usque ad diem quo migravit a vita, ab esu carniū abstinuit, nisi aliqua evidens necessitas eum aliter facere compulisset. Nunquam voluit, nisi uno ferculo uti : vinum, multa aqua dilutum semper sumebat, illudque semel, aut bis, aut raro ter, sed nunquam ultra tertiam vicem bibere visus est. Et ut paucissimis verbis multa complectamur, constitutiones Fratrum Prædicatorum, quoad singulas ceremonias et ipsam regulam, ubicumque eum esse contigerat, non minus servabat, quam si in ipsorum Fratrum clauastro moraretur. Quadraginta annos, exceptis diebus Dominicis, ut plurimum jejunavit : nec unquam talia jejunia aliquo casu prætermisit, nisi per corporis aegritudinem ea prætermittere cogeretur. Iter vero discursus ejus non equitando, sed propriis pedibus peregit ; solo quodam baculo contentus : cui frequentius innitebatur, idque quindecim annis continue fecit. Verum postea ex quadam aegritudine, quæ sibi supervenit in tibiam, gravior tardiorque effectus, necessitate compulsus, habuit quemdam asinum, quo vehebatur, quoties de civitate in civitatem proficiscebatur. Illud quoque frequenter fecit, præsertim in locis ubi erat ei opportunitas, ut posset de rebus suo usui necessariis pro sua voluntate disponere, quod super sarmentorum aut palearum aut istiusmodi rerum straminibus, vel paupere sacculo modica lana pleno, dormiret. Nudum carnem ejus nemo vidit unquam, nec etiam Fratres illi, quibus ipse familiarius utebatur. Illud præterea pro edomanda carne et in memoria passionis Christi a prima adolescentia servavit, quod singulis noctibus quibusdam flagellis, e funibus confectis, corpus suum multis cum lacryinis cædebat. Et si forto ali-

D
AUCTORE
RANZANO
EX MS.

et Britannicas,

post Missam
cantatam
concionatur :

signo Crucis
innumeros
sanat :
E

parcus in
cibo,

et potu :

F
plurimum
jejunat.

iter pedes agit
aut asino
insidens,

flagellis cor-
pus cædit :

Peragrat
concionando
Hispanias
Gallias, par-
tem Italia,
a

b

c

d

iterum Hispanias,
Baleares
insulas,

e

A *cujus ægritudinis impedimento id facere nequivisset, hoc a fidei sociis suis fieri volebat; eos per Jesum Christum obtestans, ne quid dubitarent, sed cum validis ietibus cederent.*

AUCTORE
RANZANO
EX MS.

socios quinque
habet ex Or-
dine Prædica-
torum :

f
g

varios Sacra-
dotes ducit
cum suis,

B *quos ex diversis Religionibus elegerat : quorum officium erat, vel audire confessiones penitentium, vel Epistolas, Evangelia sacrosque hymnos ex more decantare, quando et quoties Missarum solennia agebantur. Organa quoque portari faciebat, ut videlicet cantus suavitate populorum affectus incenderetur vehementius, et Dei laudationi vacaret diligentius. Insuper quosdam Notarios elegit, qui quoties a viro Dei de pace inter discordes tractaretur, præsto adessent, ac remissiones inter eos factas litteris mandarent, ne forte eos, ut a multis fieri solet, facti post peniteret. Eos præterea, qui eum pro agenda penitentia sequebantur, singulis diebus post solis occasum, per urbes et quaecumque alia loca, ad quæ declinalant, quasdam processiones facere volebat, eisque quosdam hymnos, quos eo modo procedentes cantarent, ipse composuit; ac jubebat, ut quisque eorum nudatis humeris seipsum flagellis cederet, et alta voce diceret : Hoc sit in memoriam passionis Jesu Christi, et in remissionem peccatorum meorum. Inter quæ flagella tanta cordium devotio, tantus erat omnium luctus, tanta contritio, tanta religio; ut ipsi quoque incolæ locorum, ubi hæc agebantur, non solum in lacrymas solverentur, sed etiam complures ex eis, flexi talibus exemplis, virum Dei sanctamque societatem ejus per multa terrarum spatia religiose sequerentur; ex quo est, ut aliquando supra numerum decem millium hominum pervenit religiosa illa societas. Quin etiam tanta multitudo confluebat, tam ad videndum istiusmodi spectaculum, quam ad audiendam tam mirabilis prædicatoris doctrinam, ut non solum in populosis urbibus, sed etiam in campestribus locis, usque ad octoginta millia hominum frequenter convenirent. Et quamvis talis corporis flagellatio in frigoribus, ventorum, pluviarumque sæpenumero fieret tempore, nemo tamen ex eis unquam incurrit vel minimam ægritudinem: quam rem multi miraculo dignam non immerito existimavere. Verum ne qua posset esse confusio, propter concurrentem turbam; elegit nonnullos viros, quorum neque fama, neque conversatio poterat aut haberi aut esse suspecta: quibus curam dedit, quæ erant victui necessaria parare, stationes diversoriaque singulis distribuere (ut videlicet mares a feminis, Clerici a secularibus separarentur) et tandem omnia alia disponere, prout temporis, loci rerumque opportunitas postulasset.*

aliquos Nota-
rios :

in processione
flagellatione in
fieri curat :

convenientibus
ad 10 aut
80 millia,

disponit sta-
tiones pro
refectione
corporis

cis suis prout cuique opus erat distribui faciebat : si quid vero superfluum erat, pauperibus erogare solebat. Pecuniam, quoties offerebatur, a sociis suis accipi prohibebat, jubebatque, ut nihil nisi quæ essent quotidiano usui necessaria, acciperent. Cum quadam die Consules cujusdam oppidi Galliæ, quod Biterris dicitur, triginta ei aureos in eleemosynam obtulissent, et vir Dei eos nunquam voluisset accipere, atque illi eum in nomine Jesu Christi et B. Mariæ Virginis adjurassent, ut eos omnino acciperet, ipse (ne nomina tam veneranda spernere videretur) aureos quidem illico accepit, sed mox eos cuidam ex sociis dedit, jussitque ut non prius ex oppido discederet, quam pauperibus, orphanis, viduisque distribueret. Omnium hominum non solum popularium sed etiam Principum et Ecclesiarum Prælatorum, vitia arguebat : non enim respiciebat personas hominum : unde nemini parcebat et quæ ei reprehensione digna videbantur, ardentissime reprehendebat. Cum Clericis tamen prudentius sese habebat : nam quoties ad aures ejus aliquod magnum et nefarium facinus Clericorum perveniebat, eos aliquo in loco secreto congregabat, ac sic quomodo, quantum, aut quibus derebus opuserat, commonebat. Nec solum viris id faciebat, verum etiam feminis, quæ erant inclusæ monasteriis. Quam severus autem in homines flagitiosos fuerit, uno exemplo satis erit ostendere. Tempore quo erat Januæ, nobilissima urbe Italia, vir quidam Valentini orinundus, ob quædam admissa scelera fuerat ultimo supplicio condemnatus. Cumque virum Dei complures obsecrassent, ut Januensium Ducem adiret, et eum rogaret, ut homini contrerraneo suo seu compatriotæ suo impunitatem concederet, respondit : Absit, ut opera mea justitiæ locus impediatur, et sceleratis hominibus impunitas concedatur : illud vero libenti animo faciam, ut genus mortis permutetur. Itaque Ducem adiit, et quidquid petiit, facile impetravit. Quoties vero Missam celebrabat, ante Dominici Corporis et Sanguinis sumptionem ex oculis ejus tot lacrymæ affluebant, ut ex eis qui hoc aspiciabant, paucissimi essent qui non collacrymarentur : ex quo frequenter evenit, ut tantus luctus omnium audiretur, quantus esset, si in cujuscumque morte a consanguineis plangeretur. Et ne cui harum rerum vana superstitio fuisse videatur, deinceps nobis videndum est quanta utilitas fuerit ex mirabilibus ejus operibus subsecuta. Quæ res magis conspicua erit, si de efficacia sermonis ejus primo loco narraverimus.

D
Pecuniam
non cult
accipere :

omnium vitia
acriter casti-
gat verbis :

E

Lacrymatur
in Missa.

F

ANNOTATA.

a Circa annum Christi 1397, et sequenti in Catalonia conciones habitas tradit Diagus cap. 58.

b Loca hic indicata satis nota sunt, Albia sive Albiga, ubi Albigenes, et loca Pictaviæ erat in MS. et apud Surian Octavia, sed ita legendum censemus.

c Italis Riviera de Genna : indicatur tota illius Reipublicæ ora, ubi maritima.

d Hic est Joannes I Castellæ et Legionis Rex, qui patri Henrico 3 successit anno 1407, vixit usque ad an. 1454.

e Hic est Henricus IV Lancastrius, qui regnavit ab anno 1399 ad 1413.

f Surius et Flaminius Maya.

g Surius Joffredus Blaves. Flaminius Gottifredus Ulanes.

h Biterræ urbs Episcopalis Occitania ceu Languedocii inferioris, sub Archiepiscopo Narbonensi.

11 Quidquid eleemosynarum ei tribuebatur, so-

A

CAPUT III.

Efficacia concionum. Conversio Judæorum, Saracenorum, aliorum. Donum linguarum. Occursus Principum et aliorum.

Efficaciam sermonis ejus ostendit, cum Christianorum hominum utriusque sexus diversorumque statuum poenitentia, tum maxime multorum millium Judæorum Saracenorumque conversio. Nam ex Christianis hominibus, qui perditī atque obstinati in manifestis flagitiis ab omnibus habebantur, supra centum millia ad salutiferam poenitentiam reduxit. Erat enim in vitiorum reprehensione terribilis, ita ut frequentissime accideret, ut multi scelerati adeo compungerentur verbis ejus, ut humi prostrati, coram universa multitudine, omni pudore postposito, magna et enormia peccata confiterentur, et veniam lacrymabiliter peterent. Et quamvis ipsis peccatoribus sic terribilis esset, tamen suas reprehensiones cum tanta moderatione mitigabat, quod quicumque eum semel prædicantem audiebant, mirum in modum alliciebantur, ut ad eum iterum audiendum proficiscerentur. Rarum omnino erat, ut ipso prædicante auditores ad lacrymandum non provocarentur: cum vero de futuro judicio, aut de Christi passione, vel de pœnis inferorum loqueretur, tam ipse quam populi adstantes, semper in tantum fletum prorumpebant, quod necessarium erat, ut per multum temporis spatium sileret, donec a lacrymis cessaretur. In explanatione sacrarum Scripturarum erat tam clarus quam copiosus. Quæcumque vel docebat vel suadebat vel pro scelerum correptione dicebat, semper Scripturarum aut sanctorum virorum testimoniis confirmabat, et auditorum animis mirabili quodam modo imprimebat. Tanta erat in eo sententiarum exemplorumque ubertas quando prædicabat, ut singulos Scripturarum sacrarum libros, ac quæcumque in earum expositionem viri sancti conscripserunt, quasi memoria habere videretur. Ne autem perirent ea, quæ de tanti viri ore emanabant, movit Deus animos nonnullorum ex auditoribus ejus, ut quæ ipse prædicabat, utcumque possent, conscriberent: itaque composuerunt ex eis complura volumina, quorum aliqua sunt multis in locis divulgata, ex quibus nostri temporis concionatores multum utilitatis accipiunt. Sunt tamen multi, qui et eum prædicantem audierunt, et nunc legunt sermones quos ipse suo tempore prædicabat in scripta redactos, asseruntque quod vix consequuntur umbram eorum, quæ ipse suo ore resonabat.

13 Quam vero acutus, acer, copiosusque disputator contra Judæorum perfidiam fuerit, ac quam clare Scripturarum ænigmata eis aperire consueverit, illud vel maxime demonstrat, quod in diversis utriusque Hispaniæ urbibus, supra a viginti quinque millia ex eis ad suscipiendam Christianam adduxerit religionem, et eorum templa in Christi ecclesias dedicari fecerit. Nec minus multi Saraceni, quorum in Hispania magna copia est, ejus ignitis eloquiis incitati, sacrilegum Mahometis sectam detestantes, sacrum baptismum perceperunt, quorum numerus octo millium fuit. Multa præterea monasteria, multa hospitalia, multæ sacræ aedes, multi pontes pro fluviorum transitu, multis in locis fuerunt ejus persuasionem constructi. Ad injuriarum odiorumque remissionem quam efficax fuerit sermo ejus, testes sunt universæ urbes, universi populi, apud quos verbum Dei seminavit. Nulla civitas fuit, in qua cives multiplicibus odiis discordes comperit, a qua prius discesserit, quam eam magna ex parte pacatam concordemque relinqueret. Fuerunt fere innumerabiles, inter quos multis annis capitalia odia, ob necem aut

amicorum aut affinium aut consanguineorum, exarserant; qui sermonibus ejus concitati, sic corde compuncti sunt, ut nequaquam veriti sint coram maxima hominum multitudine collacrymantes surgere ac clamare, sese velle indulgere homicidis. Inter quæ illud fuit memorabile, quod composuit magnam illam discordiam, quæ erat inter duas nobilissimas Valentinorum familias, Solenorum videlicet et Centellarum: quorum animi ita erant dissidentes ac hostili odio incensi, ut multis annis variæ cædes fuerint utrinque subsecutæ. Meretrices, lenones, homicidas, piratas, usurarios, Dei Sanctorumque blasphemios, et hujusmodi generis homines, in sceleribus perditos, fere b quadraginta millia reduxit ad propriorum flagitiorum cognitionem, et ad agendam publicam poenitentiam, eo ordine quem supra expressimus. Nec mirum, si tam vehementer homines ad bene vivendum concitabat: namque cum sanctitate vitæ erat in eo summa eloquentia, quam exornabat incredibilis sententiarum gravitas, splendor nitorque sermonis: quæ omnia reddebant eloquia ejus ignita, ita ut cuncta quæ loquebatur, non ex ore terrestris hominis, sed potius cœlestis Angeli manare viderentur. Fuerunt multi, quibus divinitus concessum est, ut dum ipse prædicaret, Angelos Dei viderent, qui super eum in humili specie humana frequenter descendebant. Ad omnia hæc accedebat, quod vox ejus sic erat a natura disposita, quod eam pro libito voluntatis, quomodo volebat, facile emittebat: nam pro rei necessitate acutam, gravem, gracilem ac sonoram vocem edebat.

14 Multi insuper quasi miraculum de eo admirari solebant, quod cum numerus eorum qui eum prædicantem audiebant, frequentissime tantus esset, ut plures ab eo longissimo intervallo distare cogerentur: non tamen minus ab eis qui plurimum distantes erant, quam ab eis qui erant proximi, distincte audiebatur sermo ejus. Illud autem omnium præstantissimum erat in eo, quod ea quæ docebat, multis signis clarissimisque miraculis confirmabat, de quibus infra narrabimus. Magna etiam admiratione dignum illud est, quod donum linguarum, sicut et veteribus Apostolis, ei concessum est. Cum enim per illas singulas regiones, quas supra memoravimus suas prædicationes diffunderet, et sua Valentina ac materna lingua fuerit semper locutus; tamen singuli, tam pueri quam ætate proveci utriusque sexus, ejus sermonem per singula verba percipiebant, perinde ac si in singulorum patria fuisset natus, et eorum idiomate fuisset locutus. Multi quoque c Græci, Teutonici, Sardi, Hungari, et alii in aliis locis nati, qui non nisi materna lingua loqui sciebant, nec aliam intelligebant, devenientes ad loca in quibus prædicabat Vincentius, cum aliis ad audiendum concurrerunt et tandem facto verborum ejus sine fassi sunt se singula viri Dei verba percepisse, non minus quam si eorum lingua eum loquentem audissent. In illa Gallicæ regione, quæ nostro tempore Britannia dicitur, sunt quidam populi, quos Galli vocant Britones Britonizantes, quorum lingua solis ipsis cognita est, et quamvis plurimi eorum lingua Gallorum loqui sciunt, multi tamen non nisi sua lingua loquuntur, et nullam aliam intelligunt: qui tamen virum Dei, suo materno idiomate loquentem, distincte intelligebant, ita ut singuli quoque pueri et feminae maximum fructum ex salutifera ejus doctrina perceperint.

15 Dicendum deinceps est, quantum non solum apud populares, sed etiam apud clarissimos Principes atque Ecclesiarum Prælatos et ipsos Summos Pontifices valuerit ejus auctoritas. Et in primis illud dicamus, quod erat communis omnium consuetudo, quod ex singulis urbibus, ad quas proticisceretur, omnis populi multitudo, omnisque nobilitas, et omnis Clericorum

1) AUCTORE RANZANO EX MS.

convertit publicos peccatores ad 40000.

b

in concionando Angelus videbatur, et ab Angelis cingi.

f

intelligitur a prædictis

et lingua Valentina loquens, a quibuscumque populis.

celebra occursu in urbes inducitur,

Supra 100 millia perditorum ad poenitentiam inducit,

lacrymas moret,

B

convertit Judæos supra 25000;

a

Saracenos ad 80000.

sacra loca construxit;

componit incelerata odia,

AICTORE
RANZANO
EX M⁹

cessantibus
officiis et
lectionibus
publicis

A Clericorum ordo, ipsi quoque Episcopi et Ecclesiarum Praelati egredientes, ei sese obviam offerebant, hymnos decantantes, et eum tanquam unum ex Christi Apostolis ad ipsas urbes excipiebant. Saepe illud fieri sibi prohibuit: sed ubi animadvertit ex eare populorum animos in Dei devotionem incendi, nec etiam posse prohiberi quominus talis reverentia sibi exhiberetur, quod illi faciebant, permittebat quidem, sed propterea haud quaquam in superbiam animus ejus efferebatur: omnia enim propter Deum faciebat, et in ipsius laudem et honorem referebat. Et cum multi ex eis, qui ei obviam pergebant, phaleratis equis veherentor, ipse tamen vili asino vectus, medius eorum humillime incedebat, vel in caelum erectos tenens oculos, vel humi defixos. Horis, quibus praedicabat, artifices nihil penitus operabantur. Ipsi quoque Doctores, qui praelegebant in locis ubi florebant publica studia liberalium disciplinarum, tandem a lectionibus vacabant, donec fieret finis praedicationis ejus. Tanta enim erat omnium cupiditas audiendae doctrinae ejus, quod vix infirmi domi retineri poterant, quin ad audiendum eum et ipsi concurrerent.

B 16 Locis vero, in quibus praedicabat, quamdiu praesens fuit, tandem et etiam per multa tempora postea, a perjuriis, a Dei Sanctorumque blasphemis, ab aliae ludis atque a multis aliis flagitiis cessatum est: tanta erat omnium contritio, tanta religio, tanta in vestitu honestas et in victu parcitas, ut a cunctis, qui talia videbant ac diligenter considerabant, tempora praeorum Apostolorum redisse aestimarentur. Fuerunt per ea tempora quamplurimi viri, certe non indocti nec imprudentes, qui considerantes ipsius Vincentii singulas animi corporisque virtutes, et maximum fructum, quem sua clara doctrina, exemplis et operibus in populis fecerat: animadvertentes insuper quam laudabilis faerit ordo vitae ejus, quantusque fuerit ad eum populorum concursus et quanta devotio, et demum quam varia ac magna fuerint miracula, quibus claruit vita ejus; dicere audent, quod post praeos Apostolos nemo fuit, qui eum non solum superaverit, sed nec etiam coaequaverit. Paupertatem evangelicam adeo efficaciter et commendabat et conservabat, ut plures viri nobiles ac opibus ditissimi, ejus suasionibus incitati, totam substantiam suam pauperibus distribuerent, et pauperem Christi Vincentium in paupertate sequerentur. Nec minus concitati sunt multi Clerici, ut locupletissima beneficia relinquentes, aut aetiozem eligerent religionem, aut eum sequerentur, quocumque ire decrevisset. Feminae praeterea clarissimarum familiarum, sanctis verbis ejus commonitae, sese aetis monasteriis intruserunt, ad servandam perpetuam pudicitiam. Tam autem venerabilis omnibus reddebatur, quod beatum se arbitrabatur, quicumque eum vel tangere vel alloqui potuisset. Tanta quoque erat multitudo eorum, qui sacras manus ejus certatim osculari cupiebant, quod in populos civitatibus frequentissime necessarium erat ut quidam lignei cancelli fierent, inter quos ipse et socii ejus consisterent, quibus prohiberetur ad eum concurrere accessum importunus.

C 17 Martinus Papi et Ferdinandus e Aragoniae, et Joannes Hispaniae Reges, consueverunt ei sese obviam offerre, quoties eorum urbes, ubi ipsi praesentes erant, B. Vincentius ingrediebatur. Idem faciebant cuncti Galliarum ac Hispaniarum Principes, cum in urbes, eorum ditioni subjectas proficiscebatur. f Machoma quoque Rex Granatae, quamvis infidelis esset, tamen audita fama mirabilium operum, quae de B. Vincentio ferebantur, praesertim quod multa Saracenorum Judaeorumque millia ad religionem convertisset Christianam, missis litteris et le-

gatis eum ad suum regnum venire obsecravit, ut D videlicet eum videre et praedicantem audire posset: ei fide publica promittens, ut in ejus regno posset legem Christianam libere praedicare; nihil ob stare, quod Maurorum seu Mahometis lege idem fieri prohibeatur. Et Vincentius quidem, impetrata a Summo Pontifice eundi ad ipsum Regem facultate, laetus se eo contulit, ac coram illo ter praedicavit, cum incredibili tum Regis tum aliorum Saracenorum attentione. Cumque ejus doctrina tanta voluptate audiretur, ut jam magna populi multitudo, despecta Mahometis sacrilega secta, esset sacrum baptismum susceptura; nonnulli ex eorum Satrapis id aegre ferentes, Regi comminati sunt regni amissionem subsequaturam, nisi Christianus praedicator a regno expelleretur. Ea re compulsus est Vincentius ut ad docendos Christianos populos reverteretur.

ANNOTATA.

a Ita Flaminius, Surius et Legendarium Lovanicense: at MS. nostrum 22 millia.

b Paulo ante num. 12, centum millia dicuntur, in Legendario Lovanensi dicuntur centum fere et quadraginta millia. E

c Id contigisse Genuae supra diximus.

d Similes cancellos adhuc in conventu Herdensi S. Mathari et aliis Aragoniae et Cataloniae adservari, tradunt Diagus et alii.

e Ferdinandus, Honestus dictus, post inter regnum Martini, de quo mox, successit anno 1412.

f Abenbalva Mahoma, filius Regis Joseph mortuus anno 1408. Ita Diagus cap. 57.

CAPUT IV.

Consilium in rebus fidei et politicis petitum a S. Vincentio. Orationis gratia sublimis. Adhortatio S. Dominici apparentis.

S Subortis etiam frequenter aliquibus dubitationibus de arduissimis fidei Catholicae et Romanae Ecclesiae negotiis, Maximi Pontifices et Cardinalium Senatus ejus sententiam, tamquam viri et doctissimi et sanctissimi, non solum audire voluerunt, sed etiam tamquam firmissimam tutissimamque tenuerunt. Et licet saepius id factum sit, tamen ne nimis historiam longam describamus, unum solum hoc loco memorabimus. Cum in Constantiensi Concilio, inter omnes illos doctissimos Patres qui in eo convenerant, diu fuisset magna quaedam quaestio agitata, nec unquam tantae rei veritas inveniri potuisset, tandem constituerunt, ut ad B. Vincentium mitteretur, qui de ea re eos faceret certiores. Itaque una omnium voce missus est ad eum a Joannes, tunc Cardinalis sancti Angeli, cujus fuerunt cemitae quatuor, quorum duo erant Theologi, duo vero utriusque Juris Consulti, omnium illius aetatis eruditissimi. Venienti igitur ad se Cardinali, et sui adventus ei causam exponenti, Vincentius lacrymans respondit: unde, mihi, ut tantus talisque vir ad me veniat: breves litterae me usque ad Constantiam advenire facile fecissent, etiamsi in extremis partibus fuissem orbis. Illud vero vehementer admiror, quod tanta virorum doctissimorum multitudo, quantam scimus ad Constantiense Concilium convenisse, nequiverit veritatem rei aperire, quam ego tam facilem tamque manifestam existimo. Sed hanc ignorantiam non ob aliud evenisse puto, nisi ob superbiam nonnullorum ex eis qui sunt in ipso Concilio, qui omnia non propter Deum faciunt, sed ut humanam gloriam consequantur. Haec postquam ab eo dicta sunt, statim Cardinali et eis qui eum comitati sunt explanavit quod illi voluerunt.

consultitur,

etiam a Patribus Concilii Constantiensis:

F

a

maximo cum
fructu et
concursu
conclonatur,

f
Rex Saracenus
eum ad se
accerxit.

A 19 Nec solum spiritualia, sed et secularia et quædam maximarum rerum negotia ejus fidei commissa sunt. Extincto namque Aragoniæ Rege Martino *b*, cum nulli legitimi filii ei relictii essent, qui regno succederent, subsecuta est maxima disceptatio inter multas clarissimas familias, cuiusmodi regni sceptrum jure deberetur. Cumque multo tempore res ipsa in controversia fuisset, nec aliquis finis daretur, qui eis qui disceptabant pacem esset allaturus; tandem fuit omnium communis sententia, ut aliqui viri eligerentur, quorum tanta esset eruditio, tanta auctoritas, tanta fides, et tanta religio, ut in tanto negotio non immerito æqui probatique judices essent. Itaque delecti sunt *c* novem ex omnibus, qui in Galliis et Hispaniis comperiri potuerunt: quorum duo fuerunt, ipse Vincentius et Bonifacius germanus ejus, de quo supra mentio facta est. Qui discussis singulis, quæ pro rei deliberatione disentienda videbantur, ipsius rei finem imposuerunt, qualem jus et ratio imponendum postulaverunt. Facto præterea fine *d* Constantiensis Concilii, Martinus, qui in ipso Concilio creatus Summus Pontifex fuit; illico misit Antonium Montanum ad eum, qui eo tempore summus omnium theologus habebatur. Qui et litteras ad eum detulit, quibus Pontifex ei confirmavit omnem illam absolvendi, ligandi, docendique potestatem, quam ei antea Benedictus contulerat, eum tamquam Christi Apostolum mittens, qui in nomine Jesu Christi doctrinam evangelicam populis predicaret.

e 20 *c* Violantes insuper, Aragoniæ Regina, Joannis Regis uxor, quadam feminea cupiditate permota; affectabat ingredi viri Dei cellulam, ut videlicet videre posset, qualis erat locus, in quo orabat; qualis lectulus, ubi quiescebat. Cumque hoc a beato viro impetrare non posset (nefas namque ei videbatur, ut femine servorum Dei cellas ingrederentur) illa indignans, cellulæ ostium violenter aperiri jussit; moxque ingrediens, loca, quæ videre cupiebat, vidit quidem; sed virum Dei, qui intus erat, nec ipsa nec illi, qui eam comitabantur, videre potuerunt. Illa igitur a Fratribus, quos in cella reperit, sciscitatur ubinam Frater Vincentius esset. Respondent illi, quod eum ibidem præsentem ante oculos suos haberet; ac dicunt se plurimum admirari, quod eum non videret; eum ipse in loco patulo esset, unde ab omnibus videri posset. Postquam hæc Regine dixerunt, ad virum Dei Vincentium conversi. Quid causæ est, inquirunt, Pater optime, quod Regina ad te venienti non assurgis, ne eam alloqueris? At ille, Nescitis, inquit, filii mei, numquam fuisse a nobis permissum, ut femine in cellas nostras introducerentur? Et quamvis hæc Regina sit, tamen eam ingredi non permisi, ne fiam personarum acceptor. Et quoniam violentiam hanc fecit, ut me invito ingredi ausa sit, ideo quamdiu hoc loco commorabitur, divino miraculo fiet, quod ejus oculi tenebuntur, ut quamvis coram habeat me, numquam tamen videre possit. Hæc audiens Regina, statim egreditur: Vincentius autem secutus est eam. Quem illa videns, ante eum mirum in modum humiliata est, ac pro commissio veniam petiit. Cui dixit B. Vincentius: Nisi per muliebrem ignorantiam peccavisses, certe non impune tantam violentiam mihi fecisses: ultor enim est Deus injuriarum, quæ in servis ejus inferuntur. Deinceps igitur cave, ne quid simile facias in servos Dei. Post multos vero sermones inter eos habitos, Regina discessit.

21 Alia quoque vice eadem Regina, volens explorare, an vita ipsius Vincentii talis in occulto esset, qualis coram hominibus videbatur; quadam nocte, magna virorum ferinarumque nobilium comitante caterva in conventum Fratrum Barcinonæ introducta, tandem venit ad locum, ex quo per quasdam ri-

mas eum videre poterat. Itaque intuens, vidit virum Dei flexis genibus orantem, et circa eum maximam quandam esse claritatem, ex qua magna radiorum multitudo profluens, circumquaque diffundebatur. Illa diligentius intuetur, circumspiciens an ipsa cellula aliquæ accensæ facies essent, ex quibus tanta claritas emanaret: ac tandem perpendens eam non humano opere, sed cœlesti miraculo fieri, ad comitantes conversa, Abeamus, inquit, obsecro: non enim est de hoc divino viro ulterius experimentum capiendum: longe quidem plura ac clariora sunt ejus facta, quam ea quæ vel extra videntur vel fama referuntur. Eis igitur ostendit id quod ipsa viderat, ac inde illico discesserunt. Quas ob res Regina ex post tanta veneratione eum prosecuta est, quod quoties eum videbat, quasi prona adorabat, non minus quam si aliquem Angelum cœlestem per terras gradientem vidisset. Solebat quoque narrare vir quidam, nomine Leonardus Gayanus, qui eum multo tempore una cum abis secutus fuerat, quod quadam nocte nonnulli aspicientes per rimas quasdam portæ cellulæ, ubi quiescebat, viderunt cellam ipsam mirabili claritate resplendentem, et in medio virum Dei a terra penitus elevatum, oculos ad cœlum ac manus junctas tenentem, et devotione vehementissima orantem.

22 In ea Galliarum regione, quam nostri temporis vulgus Delphinatum appellat est inter duos montes vallis quædam, quam sub illud tempus, quo B. Vincentius clarebat, habitabat gens quædam fere barbaræ, quæ erat tot malorum labe infecta, quod quicumque ex eis non vacasset lasciviæ, aut non vixisset ex raptu, vel non fuisset humani sanguinis effusione delectatus, aut non fuisset magicarum artium præstigiis infectus, eis nequaquam cohabitare posset. Propter quæ et plura alia gentis illius obscœna facinora, Gallorum lingua locus iste Vallis-puta dicebatur, quod Latino sermone diceretur vallis immunda. Fuerunt autem multi summi Pontifices, qui ad eos frequenter prædicatores et hæreticæ pravitatis Inquisitores miserunt, ut vel salutaribus doctrinis vel poenarum formidine a suis obscœnitatibus revocarentur: sed hæc nihil profuerunt. Nam ferocissima gens illa eos qui mittebantur, ferro irruens, vel ejiciebat vel trucidabat: ex quo ad eos ire omnes prædicatores formidabant. Hæc audiens fortis Christi miles, non quidem terrenis sed cœlestibus armis munitus, in vallem ipsam proficiscitur. Duxit vero secum illam religiosam catervam, quæ eum sequebatur agens penitentiam, modo quo supra diximus: ut videlicet eorum exemplo gens illa facilius ad contritionem provocaretur. Itaque ubi incolæ vallis tantum virum, cujus celeberrimam famam frequenter audiverant, ad se venisse viderunt, ad ejus doctrinam audiendam certatim concurrerunt. Post paucos autem dies, omni ferocitate deposita, fuit gens illa ab omni errore revocata, et ad veræ religionis cultum sic reducta, ut non solum a sceleribus desisterent, sed etiam quamdiu apud eos fuit B. Vincentius ac per multa tempora post, veræ conversionis signa multiplicibus indicis demonstrarent. Quamobrem fuit a viro Dei constitutum, ut non amplius Vallis-puta, sed mutato nomine Vallis-pura vocaretur: quæ nominis appellatio usque ad hæc nostra tempora perseverat.

23 Ultimo hujus libri loco illud unum dicendum est, quod est tam virginitatis quam multarum aliarum virtutum ejus testimonio mirabile ac manifestum indicium, quod non solum a seculi hujus hominibus, sed etiam a cœlestibus civibus venetabatur. Quadam enim vice dormienti B. Vincentio, media nocte adfuit ei B. Dominicus, ex ejus corpore tanta lux emittebatur, quod totus locus mira claritate resplenduit

D
AUCTORE
RANZANO
EX MS.
alias videtur
in oratione
claris radiis
illustratus,

et elevatus
a terra,

B

Vallis-puta
habitatores
barbaros,

P

reducit ad
bonam viam

jus successio-
nis ad regnum
Aragonie
definit,

d
a Martino v
Papa confir-
matur Aposto-
licus concio-
nator.

Reginæ Ara-
goniæ, per
virum ingressæ
in cellam
ejus, manet
inconspicuus.

AUCTORE
RANZANO
EX MS.
invisitur a
S. Dominico
apparente.

A resplenduit. Ex quo expergefactus Beatus Vincentius, ac videns virum in Fratrum Prædicatorum habitu, Quis, inquit, es tu, qui hac hora huc te contulisti? Respondit ille: Ego sum Dominicus, Pater tuus, ad te a Christo Jesu missus, ut a me multa doceris, quæ te cognoscere omnino oportet, ut Dei legationem, ad quam electus es, ferventius exequaris. Da mihi igitur locum, et insimul in hoc lectulo quiescamus. Moxque ad eum ait Vincentius: Et unde mihi, o Pater sanctissime, tantum honoris advenit, ut tantus vir, celestis civis, ad me venire; et mecum qui mortalis sum, velit in vilissimo lectulo meo quiescere? Numquam id quod petis permittam: pedum vero tuorum vestigia humi prostratus adorabo. Quod ubi Vincentius facere voluit, Dominicus prohibuit, et ait: Age, Vincenti, per inceptam virtutum semitam constanti animo gradiaris: scito enim apud Deum magna esse merita tua. Et ut jucundius vitam agere possis, volo te scire, quod multa sunt, quæ te mihi similem efficiunt, propter quæ non immerito dignus es, ut mecum uno in loco quiescas. Primum es ejusdem Religionis vinculo, adstrictus, quo et ipse fui, quando mortalis eram et vestra vita fruebar. Deinde es Evangelicæ doctrinæ prædicator et doctor, a Christo sicut et ego missus ad evangelizandum. Es præterea virginitatis virtute insignis, qua me quoque constat præstantissime claruisse. Postremo sunt in te aliæ multe magnæque virtutes, in quibus tu optimus filius me patrem feliciter imitaris: in illo tamen tibi sum anteponendus, quod fui dux Ordinis Prædicatorum. Tu igitur stude, ut quæ copisti, diligenter prosequaris, ut tandem peracto mortalis vitæ cursu, mecum in cælestium civium ordine colloceris. Post hæc dicta B. Vincentius ei gratias egit, eumque obsecravit, ut pro eo Dominum continue precaretur, quo ei largiretur bene vivendi perseverantiam: itaque colloquentes, multam noctis partem deduxerunt. Socii autem ejus, qui in loco contiguo ei, ubi hæc agebantur, dormiebant, talium verborum sono e somno excitati sunt: audientesque hujuscemodi colloquiorum vicissitudinem, per rimas quasdam tabularum, quæ ipsas cellulas separabant, inspicientes, viderunt B. Vincentium et secum quemdam alium Fratrem, qui videbatur multum venerabilis, cum eo multa loquentem, ex cujus facie lux illa emanabat, qua luce locus multum replebatur. Qui conticuerunt quidem sed rem gestam considerantes, menti condiderunt: et quamprimum dies illuxit, Vincentium adierunt, eumque per Jesum Christum et omnes Sanctos ejus obtestantur, ut eis manifesta faciat singula illa, quorum partem proxima nocte viderant et audierant. Ille, quamvis primo plurimum resisteret, postquam tamen sese adeo stricte obtestatum vidit, eis omnem rem illico ex ordine manifestavit, orans ne cui revelarent.

ANNOTATA.

a Imo Petrus, Rechaco et aliis Cardinalis S. Angeli, cognomento Stephanescus de Hannibaldis, creatus an. 1403 ab Innocentio 7 Papa: ante electionem Martini Papæ aliquot diebus mortuus, 31 Octob. anno 1417. quem venisse an. 1416 Divionem ad B. Vincentium tradit post alios Rechacus cap. 20.

b Mortuus est Martinus Rex 31 Maii anno 1410.

c Tres Aragoni, Dominicus Uscensis Episcopus, Franciscus Aranda et Berengarius Bardoxius; ex Catalaunis tres, Sagariga Tarraconensis Archiepiscopus, Valseca atque Bernardus Gualbius: ex Valentiniis tres, Vincentius Ferrerius, cujus erat insignis opinio sanctitatis ex Prædicatorio Ordine, ex Carthusiano ejus frater Bonifacius Ferrerius, et Petrus Bertrandus. Ita post alios Mariana lib. 20

Rerum Hispaniæ cap. 2, qui cap. 3 habet orationem a S. Vincentio habitam ante electionem, qua Ferdinandus est designatus 30 Junii et 3 Sept. anni 1412 proclamatus. Formulam qua suam sententiam exposuit S. Vincentius et dein alii, habet Diagus cap. 61 et dein 62 epistolam qua Rex eum invitat ad suam coronationem.

d Anno 1418, Aprilis 22, feria 6.

e Violantes, 2 uxor Joannis Regis Aragoniæ, cui supervixit sub Rege Martino illius fratre. Hujus Confessarium fuisse S. Vincentium tradit Diagus cap. 53.

LIBER III

Prophetiæ donum. Miracula in vita patrata.

PROLOGUS.

P Per ea, quæ secundo libro narrata sunt, Pater religiosissime, perspicue videri poterit, quam mirabilis fuerit ordo vitæ nostri Vincentii, quam magna ignitorum eloquiorum ejus efficacia, quanta in castigando proprio corpore severitas, quanta cibi et potus parcitas, ac tandem quanta veneratione non modo nostri seculi homines sed et cælestes cives eum prosequuti sint. Et ne tanti talisque viri conversatio videatur minus claruisse miraculis, statui in hoc tertio mei operis volumine scribere miracula illa speciosissima, quibus claruit in vita, et quæ apud Maximum Romanæ ecclesiæ Pontificem, qui eum ceteris Sanctis connumeravit, fuerunt clarissimis testimoniis approbata. Verum cum ipsorum numerus fuerit a supra octingenta et sexaginta, habitus ex illis solum quatuor processibus b, qui contexti sunt Avenione, Veneti, Tolosæ, et Neapoli, ne tanti operis longitudo fastidio sit eis, qui legerint, ex multis paucissima recensebo, ea videlicet, quæ posteritati sint maximam admirationem allatura. Non possum tamen non vehementer dolere, cum mecum ipse considero, quod cum fere universæ vitæ suæ cursum in Hispaniis peregerit, mirabilia tamen opera, quæ ibidem fecit, omissa sunt, nec fuerunt investigata aut litteris mandata, ut merito fieri debuisset. Ex quo factum est, quod multa a me scribi nequiverunt, quibus vita ejus profecto longe majori admiratione digna haberetur. Verum quidquid missum est, non certe tua aut negligentia aut culpa id factum dixerim: tu enim singula, quæ ad rem spectabant, diligentissime providisti. Quem igitur incusabo? Quantum quidem sciam, neminem: illud tamen mihi notissimum est, quod tanta fuit diligentia tua, et tam clara et mirifica ea fuerant quæ in quatuor illis processibus de ipsius B. Vincentii conversatione ne vita comperta sunt, ut in Calixto Maximo Pontifice nulla fuerit mora, quo minus, post duos menses quam fuerat ad summum Sacerdotium adseitus, Catalogo Sanctorum eum adscripserit. Quod si processus illi, qui ex Nicolai v, qui ante Calixtum Christianæ Ecclesiæ præfuit, omniumque Cardinalium consulto, Barcinonæ, Valentiae, et in pluribus aliis utriusque Hispaniæ, Galliarum et Italiæ locis confecti sunt, opportuno tempore ad Romanam curiam delati fuissent, existimo ego, quod tanta fuisset operum ac miraculorum ejus multitudo, ut vix triginta dies satis fuissent pro narratione, et fere infiniti operis laborem pro eorum descriptione non immerito postulassent. Igitur ut meæ narrationis principium faciam, ea primo loco dicere decrevi, quæ demonstrabant eum mirabiliter prophetiæ dono claruisse.

ANNOTATA.

a Ita Surius. MS. nostrum supra septuaginta vel octoginta

et tamquam
ipsi in multis
similis,

E
Ex 860 Miraculis in 4 Processibus probatis, præcipua selectuntur.

a
b

P

A octoginta : pro quo forsitan alibi legebatur septingenta vel octingenta : magnum enim numerum fuisse probat eorum quæ hic proferuntur multitudo : et num. 25 dicuntur plusquam 70 obsessi a demoniis liberati.

b Quatuor istos Processus mandavit Pontifex in conventu supra Minervam asservari, et illorum copiam volentibus exhiberi, ut est in Bulla Canonizationis. Ideo rarius Romam dedimus litteras, ut ipsos nancisceremur, sed archivum lustrantibus vel diligentia vel felicitas defuit, ut invenirent quod querebant, quodque istis periisse vix est credibile : rogamus ut etiam posthac inventa nobiscum communicentur.

CAPUT I.

Spiritu prophetico varia prædicta : quæ postea contigerunt.

Apnud Valentiam Hispaniæ, dum quadam die facto sine prædicationis inter quamplurimos, qui ad Beatum Vincentium pro habenda benedictione concurrebant, simul adfuisset vir quidam qui Alphonsus vocabatur, qui præter multas ejus virtutes erat quoque utriusque Juris Consultus eruditissimus; vir Dei enim intuitus, Gratulor tibi, inquit, optime fili : scito esse futurum tempus, in quo familiæ ac patriæ tuæ maximam gloriam comparabis : eris enim inter omnes homines in supremæ dignitatis culmine constitutus; et postquam ergo ex mortali vita migraveris, tu in Ecclesia Dei me summo honore afficies, et maxima veneratione prosequeris. Sis autem memor ut inceptis virtutibus perseveres. Hæc verba ille memorie mandavit, ac visus est de virtute in virtutem profecisse : quo factum est ut post aliquot annos Valentinus Episcopus creatus sit, deinde Cardinalium collegio conscriptus, et tandem in extrema senectute supra omnium hominum opinionem, ad summum Romane Sedis Pontificium efferri meruerit. Quo tempore memor ipse eorum quæ ei B. Vincentius per quinquaginta annos ante nuntiaverat, post duos menses sui Pontificatus, in die festo et in sacra aede S. Petri Apostoli, eum Romane Ecclesiæ catalogo Sanctorum adscripsit. Hujus rei universus mundus est testis : ipse enim Pontifex, antequam esset ad hujuscemodi dignitatem elatus, illis qui erant ei familiaritate conjuncti narrare solebat id, quod tanto tempore ante Vincentius vaticinatus fuerat. Sed dum esset jam in ipso maximo Sacerdotio constitutus, essetque inter eum et Cardinalium et plurimum Episcoporum senatum sermo de ipsius Vincentii meritis et miraculorum sanctitate, saepe ejusdem vaticinii memoriam fecit, ut videlicet efficacissimo ejus testimonio Vincentii sanctitas coram universa Ecclesia irrefragabiliter comprobaretur.

2 Erat Vincentius admodum juvenis, et propter eruditionem ejus ex consulto Patrum, qui ad Provinciale Capitulum ex more convenierant, decretum est ut Barcinonam mitteretur Philosophiæ Magister : quæ est quedam dignitas, quæ in Ordine Prædicatorum juvenibus conferri consuevit. Et qui, ut supra narratum est, a prima ejus juventute aptissimus prædicator habebatur, idcirco Barcinone consistens non solum Philosophiam in schola legebat, sed et hominibus popularibus vitæ verbum evangelizabat. Per illud tempus in eadem regione tanta fuit annonæ penuria, ut multis diebus panis defecisset : ob quod in ipsa civitate ab eis qui magistratus gerebant, indicta fuit omnium publica supplicatio, ut Deus provideret, ne populus fame periret. Itaque constitutæ sunt processiones, quibus non solum Clerici sed et universi utriusque sexus homines interessent. Cum igitur quadam die Dominica, talium processionum tempore, ipse Vincentius prædicaret in quodam loco, ubi erat multitudo supra triginta millia hominum;

inspiratus divinitus, Volo, inquit, o Barcinonenses cives, ut de beneficio a Deo vobis collato maxime gaudeatis, et in commune Deo gratias referatis : nam non prius advesperascet, quin duæ magnæ naves tritico onustæ, ventis et mari tranquillo ad portum vestræ urbis applicabunt. His verbis licet multi ex vulgo et gavisī et admirati sint, viri tamen graviores eis non multum fidei præstiterunt, non enim erat eis cognita viri sanctitas, nec etiam fama virtutis ejus celebris erat. Mercatores præterea et hi quibus erat cura parandæ rei frumentariæ, non ea die sed multo diu post naves frumentarias adfuturas expectabant, juxta provisionem quam fecerant. Erat quoque aliud quod eos attrahebat, ne hujusmodi verbis crederent : nam illo et multis aliis ante diebus, fuit magna maris ventorumque commotio. Quas ob res verba S. Vincentii potius scandalum quam lætitiæ obtulerunt. Itaque Prior ceterique Fratres eum plurimum increpaverunt, dicentes, eum temerarie fuisse locutum. Ipse vero eum redarguentibus mansuetissime respondebat, semper a-severans futurum esse quicquid prædixerat. Et ne longius protrahatur hujus miraculi narratio, ante solis occasum singula completa sunt, quemadmodum S. Vincentius prænuntiaverat.

3 Cum apud Perpinianum, quod est oppidum quoddam ubi Gallia a Catalonia separatur, Vincentius gravissimis febribus occupatus teneretur, ita ut multi eum crederent moriturum, et a Fratribus fuissent introducti ad eum medici, qui suæ aegritudini aliquod remedium afferret; ille, Non est inquit, mihi opus medicinis vestris : non enim sum hoc tempore, aut hoc loco, aut ex hac aegritudine moriturus : adhuc enim restat mihi longior cursus peragendus : quatuor alios dies febres has patiar, post quas penitus me convalescere videbitis. Abierunt igitur medici; et peractis quatuor diebus, viderunt factum esse id quod Vincentius futurum prædixerat.

4 Frater quidam ex Ordine Eremitarum B. Augustini, Prior conventus villæ Oroclæ, quæ est in Catalonia, multa impia una cum nonnullis invidis ac maledicis in B. Vincentium sanctamque doctrinam ejus conjectaverat : post aliquos vero menses, considerans viri Dei mansuetudinem ac magnam in perferendis injuriis ei illatis constantiam et vitæ ejus sanctitatem, atque animadvertens sese contra eum fuisse mentitum; quadam die, captato opportuno tempore, eum adiit et veniam sibi dari humiliter petiit, inquit, Parce, serve Dei, parce ei qui in te multa impia commisit : ego sum unus ex illis secleratis viris, qui Valentini conspiraverunt; et supplex ad te nunc confugio, certus quod tu, pro humanitate ac mansuetudine tua, mihi veniam non denegabis : fautor certe multa me contra te mendacia fuisse locutum. Ad hæc Vincentius, Ego, inquit, jam dudum tibi tuisque complicibus peperci, sed multo magis peperci tibi Deus, qui posuit in mentem tuam; ut hodierna die ad me venires. Noli ergo tardus esse ut animo tue salutis consulas : adeas illico Sacerdotem, ut singula peccata, quorum meminisse poteris, confitearis : scito enim te cito moriturum. Ille vero metu et magno terrore percussus, statim fecit quod vir Dei faciendum suaserat. Demum accepta benedictione et pacis osculo ab eo recessit, itaque arripuit iter, elongatusque spatio fere sex millium passuum, non prius devenit in locum quo tendere decreverat, quam cadens in terram, statim extinctus est, non sine maximo terrore et admiratione eorum qui cum eo comitabantur. Sanctus vero Vincentius eodem momento conversus ad multitudinem quæ eum sequebatur, Oremus, inquit, omnes pro anima illius Fratris, quem paulo ante fueram ad confessionem

D
AUCTORE
RANZANO
EX MS.

quod præter
spem omnem
contigit :

E

se post 4 dies
febri liberan-
dum

obtreptatori
veniam
petenti,

F

suadet
confessionem
et prædicat
subitam
mortem,

quam suis
inducit :

prædicat Alph.
Borgia

B
summum
Pontificatum
et se ab eo
adscribendum
Sanctis,

quod post 50
annos
peractum :

naves 2 tritico
onustas
adfuturas,

AICTORE
BANZANO
XX MS.

Item alteri ex
comitibus

A sionem exhortatus : nunc enim mortuus est. Jussit igitur ut in eodem loco pararentur et celebrarentur exequiæ : quibus nondum factus fuerat finis, et adfuit nuntius qui eam subitanea morte fuisse extinctam asseveravit.

5 Monachus quidam, Gilabertus nomine, qui praeerat monasterio S. Mariae de Podio apud Valentiam, dimissa Fratrum et sui monasterii cura, B. Vincentium cum cetera multitudine sequi decrevit : cujus devotionem ipse Vincentius ammadvertens, eum in ejus societatem jucunde et libenter admisit. Post paucos vero dies eo accersito, Fili mi, inquit, te commonefacio, ut protinus pie confitearis, atque deinde ad tuum monasterium redeas ; ibi enim tibi est requiei locus deputatus. In ipso autem itinere a Dei laudibus non desistas, et si unquam cordis contritionem habuisti eam nunc excitare coneris : jam enim ante monasterii fores, cum summo omnium monachorum tuorum desiderio, expectaberis. Abi nunc : tempus est, quo dandus est finis eorum desiderio. Ille divi n̄ vatis verba nimis bene intelligens, jucundissime fecit ingula ad qua fuerat exhortatus. Facta igitur confessione acceptaque viri Dei benedictione statim discessit, et ad monasterium properavit : monachi vero prospicientes eum, ei obviam proce serunt. Nec mora, ubi ad moera terii ipsius portam processit seu devenit, illic morans in terram corruit. B. Vincentius eodem momento fecit celebrari exequias, ut paullo ante de alio Fratre gestum fuisse narravimus.

6 Praedicante B. Vincentio Alexandriae, quæ est Lombardiæ civitas, interfuit prædicanti ejus vir ille toto orbe terrarum nunc nominatissimus, Fr. Bernardinus Ordinis Minorum, qui eo tempore erat juvenis multisque ornatus virtutibus, sed nondum celebre in Italia nomen ejus habebatur. Illectus autem fama Vincentii, quæ per universum mundum jam erat longe lateque diffusa, perrexit in memoratam urbem, ut videlicet illum magnum Evangelii præconem prædicantem audiret, de quo, multa admiranda ubique narrabantur. Igitur ubi Bernardinus Vincentium prædicantem audivit, doctrina et eloquentia ac fervore ejus admiratus et stupefactus est : facto itaque prædicationis fine ad eum se contulit, cupiens eum familiariter alloqui, et ad audientiam ejus admitti, ut tandem doctrina et exemplis tanti viri aliquid utilitatis accipere potuisset. Vincentius vero gratam juvenis indolem advertens, ei multa humanitatis obsequia exhibuit, veluitque ut secum reticeretur : post multos vero sermones, quibus ambo collocuti sunt, Bernardinus accepta Vincentii benedictione gratias ei egit et inde recessit. Mane vero subsequenti diei, Vincentius dum prædicaret, dumque una cum aliis qui prædicationi intererant ipse quoque Bernardinus adesset ; populum et eos qui aderant his verbis allocutus est : Scitote, filii mei, inter vos adstare quendam religiosum h̄minem ex Ordine Fratrum Minorum, qui post paucos dies erit vir singularis in omni Italia : ex cujus doctrina et exemplis fructus magnus fiet in populo Christiano. Et quamvis ipse juvenis sit et ego semo confectus, tamen futurum est tempus, quo in ecclesia Romana est mihi in honore præferendus. Exhortor igitur vos ut Deo gratias referatis, ipse quoque deprecemur, ut populus Christianus utilitate impleat quod mihi revelavit. Et quia hoc futurum est, regrediar ego ad prædicandum in Gallias et in Hispanias, et reliquos Italiae populos, ad quos docendos nondum profectus sum, ab eo erudiendos d̄mittam. His dictis rediit ad illud, unde degressionem fecerat. Hujus autem vaticinii veritas per singula completa fuit : nam post decem annos ipse Bernardinus per omnem Italianam celebris habitus est, ac Vincentius in Gallias

S. Bernardi-
num juvenem
familiariter
alloquitur :

C prædicat eum
fide illustrem
convincentem

et ante se
sanctus
adscribendam

Hispaniasque remeavit. Quamvis etiam Vincentius a triginta annis ante Bernardinum feliciter decesserit, b sex tamen annis post illum fuit catalogo Sanctorum adscriptus : cujus tarditatis causa exponemus in eo libro quem post hoc opus, duce Jesu Christo, de ipsius Vincentii canonizatione componere decrevimus.

ANNOTATA.

a Mortuus est S. Bernardinus 20 Maii prædie Ascensionis Domini anno 1444, ergo post S. Vincentium annis 26 minus 43 diebus.

b Canonizatus est anno 1450 die Pentecostes 24 Maii, id est ante canonizationem S. Vincentii annis 3, diebus 36. Flaminius rectius habet quinque annos.

CAPUT II.

Absentia et abscondita revelata S. Vincentio.

NON solum futurarum sed et præteritarum rerum occultarum saepe fuit facta ei mira revelatio ; cum tamen multis exemplis hoc ipsum manifestari posset, nos hæc pauca hoc loco memorabimus. Cum apud Cæsarugustam, nobilem Arragoniæ civitatem, in quodam ipsius urbis campo prædicaret, materiam de qua loquebatur interrupit, et cœpit ubertim lacrymari : deinde lacrymantes tergens oculos, in cœlum eos erexit, sicque inspicendo per breve temporis spatium siluit. Denique ad populos, qui hoc ipsum admirabantur, jucundo vultu conversus. Ne miremini, inquit, filii mei, de his quæ a me vidistis fieri : revelavit enim mihi Deus, quod hac hora mater mea Valentia discessit, et ob hoc ipsum lacrymatus sum : sed jam congratulor ei, quia revelatum quoque mihi est, eam piam ac religiosam mortem obiisse, et nunc esse in cœlis inter Sanctos Angelos collocatam. Hæc verba fere singuli qui aderant notaverunt, ut videlicet inde scire possent, utrum verum esset, quod Vincentius sibi fuisse revelatum asseveravit : ac post paucos dies venerunt ad eum nuntii cum litteris, quibus felix matris ejus mors ei significata est ; compertumque est, eam non alia die aut hora migrasse, quam eis quas ipse ante nuntiaverat.

8 Eadem quoque modo apud Toletum, quæ est urbs in ulteriore Hispania, fuit ei revelata mors a germanæ ejus ; quæ nunquam virum duxerat, sed semper in virginitate permanerat : de quo illud memorabile fertur, quod, cum prope mortem esset, petiit super se apponi quamdam tunicam laneam, quæ antea fuerat germani sui S. Vincentii ; et quam ipsa ob tanti viri singularem devotionem multis annis cum magna diligentia servaverat : quod cum factum esset, illa, inter cetera quæ dicebat in laudem Dei, hæc verba sæpe repetebat : O mi germane, S. Vincenti, ora Deum pro me. Tandem post duas horas sic dixit, fueruntque novissima ejus verba : Ecce germanus meus Fr. Vincentius me perducit ante tribunal Jesu Christi, quibus dictis protinus emisit spiritum : itaque singula hæc fuerunt revelata B. Vincentio, dum Missam celebraret, et Eucharistiæ sacramentum ex more manu teneret : et quamprimum finitis Missarum solenniis ascendit locum ubi erat prædicaturus, rem ei revelatam populo manifestavit. Post multos autem dies venit nuntius, qui et de sororis suæ morte detulit litteras, et narravit singula quæ gesta sunt antequam moreretur. Illi autem qui verba nuntii notaverunt, compererunt sororem ejus non alia die aut hora decessisse, quam illa in qua illam fuisse extinctam Vincentius dixerat.

9 Tempore illius biennii, quo eum in Britannia commoratum fuisse in sequenti libro ostendimus, quidam

B
a
b

b.
Absens
inducat
cancioni
matrem ea
hora mor-
tuam.

et beata gloria
frui.

a
item sororem.
F

quæ se ab eo
ad tribunal
Christi
ductam duxit

*Socio uni
prædixit diem
et horam
mortis.*

*scivitque cum
triduo in
purgatorio
detentum :*

*nocti in
spiritu
periculum
juvenis
dormientis,*

*occultam
alterius
vanitatem,*

A quidam ex ejus sociis febribus occupatus, petiit ab eo benedici et Cruce signari, ut videlicet sicut pro aliis, sic pro eo, per manus impositionem sanitatis beneficium impetraret. Vincentius ei manum imposuit, ut ejus devotioni sic satisfaceret : sed cum paulo post intuens, Scito, inquit, fili mi, quod hac vice sanitatem, quam velles, impetrare non poteris : consule salutem animæ tuæ, quoniam post octo dies, prima Dominicæ diei hora, morieris. Iste statim quod sibi divinus vates suasit exequitur : die igitur et hora, quas prædixit vir sanctus, extinctus est : Beatus vero Vincentius, convocatis multis Sacerdotibus, qui ad exequias convenerant, Deprecor vos, inquit, omnes Fratres mei, ut singuli ex vobis tres Missas celebretis, ut anima defuncti socii mei de pœnis purgatorii liberetur : revelatum enim mihi est, quod triduo debet ibi cruciari. Sacerdotes mox faciunt, quod vir Dei eis faciendum imposuit : peracto autem triduo eis gratias egit dixitque, defuncti animam Missarum et aliarum orationum suffragiis fuisse e purgatorii pœnis liberatam et ad caelos evolasse.

10 Cum Tolosæ, Galliarum celeberrima urbe, quadam die tanta multitudo hominum ad ejus prædicationem conveniret, quod multis loca deessent, et ob hoc cogerebantur ascendere muros, qui erant per circuitum loci ubi ipse prædicabat ; quidam juvenis in ipso muro assistens, somno pressus est, ac sic medius ex muro pendeat, ita ut, nisi Deus opem detulisset, non multo post moriturus cecidisset : locus vero ubi ille dormiebat, erat post tergum B. Vincentii, inter quem et ipsum erat quædam structura tabularum, quæ penitus impediabat ne ille qui dormiebat ab eo videretur. At ille, Spiritu sancto afflatus, materiam de qua dicebat intermisit et dixit : Post terga mea est quidam juvenis super muro dormiens, qui si non excitetur casurus est, et ex ipso casu cum animæ suæ perpetuo damno moriturus : itaque succursum ei feratis, et de tanto periculo eum liberetis : et illico factum est.

11 Apud Herdam quidam Sacerdos, nomine Laurentius Peregrinus, juvenili quadam lascivia permotus, consueverat sub exterioribus vestibus uti ornatu aliarum rerum et vestium, quibus lascivi et seculares homines uti consueverant : quas tamen nemini demonstrabat, sed solus in seipso talium rerum cultu delectabatur. Cum igitur Vincentius in ipsa urbe prædicans multorum vitia redargueret, et inter cetera detestaretur lasciviam eorum qui in corporis ornatu superflua curam impenderent, omnem ipsius Laurentii vitam et conversationem omneque studium, quod in corporis sui cultu impendebat, singularumque vestium foras et colores quas sub exterioribus vestibus induebatur, non minus descripsit quam si eum ab adolescentia sua cognovisset. Quod ille audiens mirum in modum admiratus est, et secum cogitans, quod non humana sed divina revelatione, tam secreta ejus gestamina vir Dei scire potuisset, multa contritione compunctus, et omni vitæ vestiumque lascivia deposita, ei adhæsit, eumque per viginti duos menses per multa Hispaniarum loca fuit jucunde et religiose secutus.

12 Dum multi ex Valentia, omnibus abjectis relictisque temporalibus rebus, Vincentium, ut supra narravimus, sequerentur ; quidam homo, qui vocabatur Gaja, venditis omnibus suis bonis et pro eis acceptis quadringentis aureis, venit ad eum eique aperuit omnem suam deliberationem, dicens quod eum sequi decreverat ; et quod de quadringentis aureis, quos habebat, nihil facturum esset nisi quod ipse suasisset. Beatus autem Vincentius laudavit sanctum ejus propositum, moxque ei suasit, ut totam illam pecuniam pauperibus Christi distribueret.

Abiit itaque ille, et erogatis ducentis aureis, reliquos sibi retinuit, volens eos conservare pro futuris necessitatibus : demum ad virum Christi regressus, Feci, inquit, Pater, quod suasisti, Vincentius vero Spiritu Sancto edoctus, percepit eum fuisse mentitum ; et faciem ejus intuens, Tu, inquit, non es dignus, ut in consortio eorum qui me sequuntur habearis : mendacia enim loqueris : nam non omnia, ut suaseram, in pauperibus erogasti : est enim hoc manifestum indicium, quod non totam spem tuam in Domino posuisti. Itaque nisi ducentos aureos, quos tibi pro necessitatibus futuris retinisti, pauperibus dederis, me sequi libero animo non poteris : mecum enim volo habere viros, qui fide et virtutibus, non qui auro terrenisque divitiis abundant. Ille hoc audiens, humiliter prostratus ac de commissis dolens, peccatum coram omni multitudine confessus est, multisque cum lacrymis veniam ab eo petiit, et illico impetravit : postea vero fecit aureorum illorum distributionem, quemadmodum viro Dei sancte placuit.

13 Juxta fluvium, qui labitur prope Dertusam Cataloniæ urbem, extant quadam tuguria, multis arboribus circumsepta, quæ paleas aliaque ejusmodi conservare consueverant. Quadam igitur die, cum B. Vincentius in quodam extra urbem ipsam campo prædicaret, materiam de qua prædicabat intermit- tens, scio, inquit, magnum ignem incendi in uno ex tuguriis quæ sunt juxta flumen : itaque bonum est ut aliqui ex vobis illuc currant et ferant auxilium, ne forte majus ac diuturnius incendium subsequatur. Igitur multi inde consurgentes in tuguriorum loca perrexerunt : cumque appropinquassent et extrinsecus nullum vestigium ignis videretur, admirati sunt et secum cogitabant, quem ignem vir Dei significare voluisset. Tuguria dum ingrediuntur et circumspiciunt, inquirentes si alieni ignem videre possent, tandem comperiunt quendam juvenem cum quadam muliere meretrice cœnarent. Quod ubi compertum est, statim qualem ignem incensum vir sanctus dixerat intellexerunt. Rem autem hanc non immerito cuncti qui aderant miraculo attribuant : nam erat penitus impossibile ut illa tuguriorum loca a Vincentio videri potuissent.

14 Alia quoque die, congregata ejusdem civitatis multitudo gratia audiendæ prædicationis, Vincentius, postquam ascendit locum in quo erat prædicaturus, non statim fecit dicendi principium, quemadmodum antea consueverat : quoniam expectabat populus et vehementer admirabatur, cogitans quid sibi vellet mora illa, quam sic præter consuetudinem faciebat. Ipse autem hoc perpendens, Nulla sit, inquit, vobis admiratio ; silentii mei causa hæc est : expecto gratiam Dei, quæ cito de celo ad nos dimittetur : nam videbatis ad hanc prædicationem concurrere homines, quorum adventus nobis omnibus erit gratissimus. Vos autem tali cum eis utamini humanitate, ut cum venerint, loca pro eis præparata inveniant. Vix autem verba finierat ; et ecce omnis Judæorum Synagoga veniens dixit, se illa die velle audire quæ Vincentius prædicaret. Fuerunt igitur ab omnibus jucundissime recepti, atque inter multitudinem tantam locum eis convenientem habuerunt. Vir autem Dei, antequam prædicandi principium faceret, ipsos Judæos coram omni multitudine interrogavit, quisnam fuerit ille, qui eis suaserat, ut ad audiendam ejus concionem illa die proficiscerentur. Illi autem responderunt, se a nemine fuisse suos, sed quod propria sponte, veluti a Deo inspirati, illuc omnes venire deliberassent. Itaque sanctus Dei præco principium dicendi fecit, et mox tanta gratia diffusa est in labiis ejus, quod magna Judæorum illorum pars fuerit a Judaica perfidia revocata.

D
AUCTORE
RANZANO
EX MS.
fraudem
detinentis
200 aureos,

E

fornicatores
procul
peccantes,

F

ad concionem
venturos
Judæos :

e quibus
multos
convertit :

A revocata et ad fidem Catholicam conversa-
 15 Dum quadam die prædicaret in quodam ulte-
 rioris Hispaniæ oppido, nomine Prolesques, quidam
 Judæus, qui in sua lege omnium peritissimus habebatur,
 affectus fama celeberrima B. Vincentii, decrevit eum audire prædicantem, ut videret utrum talis esset, qualem eum esse fama referebat. Itaque ad quandam amicam suam, hominam Christianum, sese contulit, cui quamprimum aperuit animi sui consilium. Ille eum in domum propriam suscepit, ut ex ea secreto B. Vincentii prædicationem audire potuisset. Hujus autem viri domus taliter sita erat quod post terga prædicantis penitus reliaquebatur. Inter ipsam prædicationem Judæus paulisper cepit dormire : fuerunt igitur hæc divinitus revelata B. Vincentio, qui allegans quendam Scripturæ sententiam, quæ maxime contra Judæos esse videbatur, elevavit paulo altius vocem suam, et Judæum, qui, ut modo dicebamus, ex occulto loco prædicationem audiebat, sic allocutus est : O Judæe, qui post terga mea dormis, et qui furtim ad audiendam doctrinam meam ad locum ubi nunc es te contulisti, expergiscaris, et considera hæc verba Scripturæ quantum arguant Judæorum perfidiam, qui Jesum Nazarenum Christum negaverunt. Judæus igitur expergefactus et obstupefactus, tam ex eo quod Vincentius rem nemini notam revelavit, quam ex eo quod tam acute et veridice ac copiose Scripturarum verba et sensum enucleabat, mutatus penitus est, et ad fidem Christi conversus : qui continuo baptizari voluit, et exemplo ejus quamplures alii conversi sunt.

16 Barcinone mulier quadam habuit filium infantulum qui ob nimium vagitum fractus fuerat in membris genitalibus; veniens itaque ad B. Vincentium petiit ab eo, ut infantulum suum ex more Cruce signaret, et manum suam in locum ægritudinis imponeret. Ipse vero Spiritu sancto intrinsecus afflatus, ad mulierem conversus est, eique dixit : Gaude, filia, et spera in Domino : hic enim tuus infans ab hac ægritudine cito liberabitur; et cum erit grandioris ætatis, erit Clericus, et tandem in matura ætate evadet theologus eruditissimus. Hæc postquam dixerat, suo more infantulo manum imposuit : quo facto statim fuit sanitati restitutus. In tempora autem successu singula completa sunt, quemadmodum vir Dei tanto tempore ante fuerat vaticinatus. Vir quoque ille nunc superest, quem ob singularem eruditionem ejus b Alphonsus Aragonum Rex magno honore et benevolentia prosequitur, ejus nomen est c Joannes Solerius.

17 In eadem urbe, ascendente B. Vincentio rogale palatium, apparuit ei demon in humana specie : quem divina revelatione vir Dei recognoscens, interrogavit eum dicens, Quo vadis, maledicte? Respondet ille, Ad Montem Serratum Cumque ulterius Vincentius ab eo perquisivisset, quamobrem illuc proficisceretur; illa respondit : Non est opus ut nunc tibi manifestetur, sed crastina die fies de omnibus certior. Hæc dicens diabolus protinus disparuit. Beatus autem Vincentius demum egressus, oravit Dominum, ut ei dignaretur revolare, quodnam illud esset quod demon se facturum in Monte-Serrato asseveraverat, eique manifestare denegaverat. Facto itaque orationis fine, ad se socium accersens; Unum, inquit, mihi Dominus revelavit, quod tibi dolenter retero. Scito quod quam cito dies crastinus elucescet, ejusdem Abbatis mortem audiemus. Postera autem die nuntiatum est, Abbatem memorati monasterii in cella sua mortuum fuisse repertum.

18 Apud Morellam, quæ est villa non multum distans ab Urbe Valentia, prædicationem intermitteus, Volo, inquit, vos omnes qui hic adstatis, cauti-
 ores reddere, quod non prius octavus dies præte-

ribit quam erit magnum tonitruum, quod per universas regni partes audietur; et post ejus casum magna sanguinis humani effusio subsequetur. Post duos vero dies, quia ob viri Dei verba magnus terror invaserat, et unusquisque quale esset illud tonitruum sciscitari conabatur, ideo explanans verborum suorum significantiam, dixit illud tonitruum nihil aliud fore, nisi quia post paucos dies nuntii venire deberent qui Regem Martium jam esse mortuum nuntiarent. Hæc verba omnes mente suspensos reddiderunt, cum nihil tale nemo eorum qui in regno erant vel suspicaretur vel cogitaret : verumtamen post paucissimos dies singula venerunt, prout Vincentius prædixerat.

ANNOTATA.

a *Diagus cop. 55 appellat Catharinam, ac mortuum tradit anno 1411, ibique agit de Agnete et Francisca aliis sancti Sororibus.*

b Alphonsus V, *Magnanimus dictus, successit Ferdinando patri anno 1416 defuncto et superstes erat, cum hæc scriberentur, mortuus anno 1458.*

c *Idem Joannes Solerius post Vitam hanc editam, E mortuo Jacobo Gerardo Episcopo Barcinonensi, mense Novembri anno 1456 substitutus est, et tertio anno sui Episcopatus vita functus : de quo late agit Diagus lib. 3 Historiæ Comitum Barcinonensium cap. 23.*

CAPUT III.

Mortuis vita, et loquela data. Panis et vinum non diminutum.

Dum per eam partem Galliarum, quam vocant a Linguam-Anserinam, verbum ædificationis Vincentius seminaret, venit in quandam villam, quæ dicitur b... erat enim in hac villa vir quidam tam genere quam virtutibus nobilis, cui erat uxor juvenis et speciosa et multis virtutibus ornatissima, sed tamen patiebatur quandam ægritudinem quod certi temporis intervallis efficiebatur amens, non sine magno sui ipsius et suorum periculo : verum tempore quo ad se revertebatur ita prudens et mansueta in cunctis dictis et gestibus ejus videbatur, quod in ipsa villa nulla mulier erat quæ ei similis haberetur. Advoniente igitur B. Vincentio fuit a viro suo rogatus, ut nullam aliam domum nisi domum ejus ad hospitandum eligeret, quod et impetravit. Itaque ingressus vir Dei domum ipsius, in ipso primo ingressu mulierem sibi oblatam benedixit, manumque suam super caput ejus, ut illa poposeorat, imposuit : ex quo factum est, ut quamdiu in ejus domo Vincentius commoratus est, illa nullum habuit dementiæ intervallum, ita ut a viro et a ceteris cunctis penitus curata putaretur. Postera veru die, viro ejus ceterisque familiaribus ad Vincentii prædicationem euntibus, uxor, et cum ea quedam alia familiaris ei, relicta est, ut videlicet ea quæ refectioni necessaria erant, pararent. Verum longo aliter evenit quam vir ipse cogitaverat : nam, cum illa alia mulier, quam cum uxore ejus reliquerat, aliis rebus necessariis esset intenta; ut consueverat, furiis agitata, arrepto ferro proprium filium, qui erat infantulus, trucidavit, necatumque corpus in frusta divisit, et unam partem igni pro prandio coquendam apposuit, partemque reliquam ad cœnam reservavit. Completa autem prædicatione, ille vir domum lætus rediit, et mox occurrentem ei uxorem interrogavit, si jam prandium paratum esset, ut veniens sanctus prædicator statim reficeretur. Mulier respondit omnia necessaria esse parata, nihilque restare nisi quod veniens vir Dei posset sine mora discumbere. Interrogante iterum viro si pisces bene paravisset; illa respondit, quod cum pisce quoque

prædicit mortem Martini Regis Aragoniæ.

a

b

F *Infantem a propria matre occisum, in frusta divisum et coctum*

ALCOTORE
 IANZANO
 EX MS.

idem alterius
 Judæi
 occultum
 accensum.

puerulum
 sanat et
 prædicit
 exitum
 theologum
 futurum :

b

c

obitum Abbatis
 Montis-Serrati
 absens novit :

A quoque carnes paraverat optimas; quodque alias carnes haberet, quas ad cenam reservaverat. Hoc audiens vir eam redarguit, quandoquidem carnes ei parandas non reliquerat, quibus etiam B. Vincentius nequaquam vescebat. Volens igitur vir ejus rem investigare diligentius, perpendit ea solita insaniam esse agitatam, ac infantuli sui carnes esse illas, quas uxor ejus se paravisse asseverabat. Oritur igitur omnium clamor et luctus, ac præ ceteris dolens pater, Heu! me miserum! inquit, in quem tot et tantis adversitatibus voluit sævire fortuna. Hæcine sunt quæ mihi redduntur pro operibus pietatis, quæ pauperibus Christi impendere consuevi? Ex hospitalitate, qua erga hunc servum Dei usus sum, sperabam a Deo meam uxorem esse curandam: et tamen cunctis afflictionibus meis nunc hæc supperaddita est, quæ alias superaret. Sic sic, o Frater Vincenti, mihi reddis mercedem in te devotionis mercedem? Dum autem hæc et alia hujusmodi multa lacrymans conquereretur, multi concurrentes rem gestam B. Vincentio narraverunt: qui nihil diffidens domum confestim properavit. Quam cum ingrediens, magnam in ea clamoris, luctus dolorisque confusionem invenisset, voce manuque silentium indicens, Confidite, inquit, in Domino Jesu Christo: qui sicut infantem istum creavit ex nihilo, sic et eum pristinae vitæ restituet, si veram fidem habueritis. His dictis jussit sibi exhiberi frusta, in quæ corpusculum fuerat a matre divisum; deinde genua flexit fecitque brevem orationem, et postea super frustis illis signaculum Crucis, dicens hæc verba: Jesus, Mariæ filius, mundi salus et Dominus, qui hujus infantis animam ex nihilo fecit, eam ad hoc corpus restituat, ad laudem et gloriam ineffabilis majestatis ejus. Post quæ, cunctis qui aderant spectantibus, protinus conjuncta sunt membra, et infans mox vitæ pristinae est restitutus. Quam ob rem quanta fuerit omnium admiratio et quanta lætitia, et quantum fuerit in virum Dei aucta omnium veneratio, considerent ii qui quam grande fuerit tale tantumque miraculum pia mente consideraverint.

Crucis signo
et oratione
resuscitat,

c
alium
infantem
vitæ restituit:

20 Apud e... urbem quædam mulier tantarum lacrymarum effusione ad B. Vincentii pedes provoluta, ei obtulit infantem quemdam mortuum, quem illa dicebat horis duodecim exanimem jacuisse. Ipse vero mulieris illius magnam fidem considerans, mox oculos suos ad cælum erexit, ac facta brevissima supplicatione, confestim corpori mortuo manum imponens, dixit mulieri: Abi domum, et in Dei laude continuo persevera: infans enim iste nunc dormit, et de somno excitabitur postquam domum ingredieris. Credidit itaque illa, et statim, ut S. Vincentius jusserat, domum regreditur: statimque, ubi ad domus limina devenit, cepit infans se movere, vagitumque emittere, et matris ubera ad lactandum perquirere. Itaque coram multis, ad tantum spectaculum concurrentibus, ubera suxit, et deinde multos annos usque ad maturam ætatem supervixit.

21 Prædicante B. Vincentio in quadam villa prope Dertusam, quæ Cataloniæ lingua dicitur Trayguera, contigit ab eo narrari gestum illud, quo fertur S. Margaritam diabolum in humana specie sibi apparentem prostravisse, victumque sub pedibus tenuisse. Inter eos autem qui virum Dei sequebantur, erat adolescens quidam Lombardus, cujus erat tanta simplicitas quod nullam rerum terrenarum utilitatem, sed solum animæ salutem affectabat. Qui audiens quantus fuit Margaritæ triumphus contra diaboli versutias, cepit intra se multa cogitare, et inter cetera hoc pacto dicebat: O si Deus permiserit aliquando ut diabolus voluerit in visibili specie mecum dimicare, eum consimili modo prosternam, tantumque secum strenne pugnabo, quousque de eo

victoriam reportavero. Igitur circa primam et vigesimam horam villam egressus, captatoque sibi opportuno loco ubi secretius oraret, genua flexit, cepitque Dominum inter alia deprecari, ut permitteret diabolum ei visibiliter in aliqua forma apparere, ut videlicet exemplo beatae Virginis Margaritæ eum posset dimicando superare. Dum itaque precaretur talia, supervenit in ipsum locum mulier quædam, quæ falcem in manu sua tenebat, missa ad metendum herbas, quibus ibidem ille locus abundabat. Erat autem hæc mulier a nativitate muta: quæ cum venisset in locum, et vidisset illum adolescentem inter herbas genua flectentem, vehementer expavit, et retrocedens cepit vocem sine expressione sermonis emittere, et ipsi adolescenti quibusdam signis manuum et capitis quasi minabatur. Adolescens autem cernens feminam deformosissimam (utpote quæ erat ætate decrepita, corpore et longa facie macilenta, colore squallida, laceratas vestes induta, quæ et altissimas sine verborum expressione voces emittebat, eique falce quam in manu tenebat minari videbatur) eam non feminam, sed diabolum in feminæ specie sibi apparentem, esse existimavit, crediditque a Deo preces suas esse exauditas: quas ob res in eam irruit, et eam in terram protinus dejecit, sic inquit; Maledicte diabole, venisti? non certe me visibili certamine superabis, quem invisibili tentatione sapissime superasti. Hæc dicens, crinibus eam arripuit, et hac atque illuc trahens, modo manibus, modo calcibus, modo falce quam portaverat tamdiu percussit, totque eam vulneribus affecit, quousque eam semimortuam reliquit. Ad hoc autem utriusque sexus magna multitudo concurrat, et videntes quod gestum fuerat, adolescentem captum duro carceri incluserunt. Relata sunt protinus hæc B. Vincentio: qui corpus, quod extinctum videbatur, ad se portari fecit confestim, moxque super idem more suo orans manum imposuit, quo facto mulier statim respiravit. Ipse autem accersito quodam ex Sacerdotibus, qui eam comitabantur, huic jussit ejus confessionem audire. Illi vero qui aderant hoc audientes, dixerunt viro Dei hæc frustra fieri, quoniam illa esset a nativitate muta, ac propterea nec audiret ac intelligeret Sacerdotem, nec etiam posset verbis suis peccata indicare et confiteri. His non obstantibus iterum B. Vincentius Sacerdoti jubet, ut illius confessionem audiat, asseverans eam distinctissime omnia locuturam. Itaque quidquid vir Dei præceperat, Sacerdos confidenter exequitur. Quid opus est verbis? Quamprimum mulierem, pro audienda ejus confessione accessit et ei appropinquavit, illa, quam omnes Catalani mutam a nativitate cognoverant, locuta est, cepitque multum diligenter et distincte confiteri; et ita perfectissime verba singula pronuntiavit, ac si antea nunquam fuisset muta. Post factam vero confessionem petiit sibi Eucharistiam ac extremam unctionem ministrari: postremo, tandem sese Domino commendavit, et audientibus et expectantibus quam pluribus, qui ad tantum miraculum videndum convenerant, loqui nunquam desiit, quousque spiritum exhalavit. Adolescens autem qui eam necaverat, ipsius B. Vincentii precibus a suspensio liberatus, in Italiam remeavit.

22 Aderat solennitas B. Joannis Baptistæ, et prædicante B. Vincentio in urbe Valentia, per mediam multitudinem ducta est ad eum mulier quædam, quæ fuerat muta a nativitate, prout asserebant hi qui eam adducebant. Ipse autem perpendens magnam esse fidem illorum, oculos ad cælum paulisper erexit, moxque ad mulierem conversus, coram omni multitudine eam alloquens, hoc pacto interrogavit. Quid vis, filia? Illa respondit: Panem volo et officium lingue. Et Vincentius ad eam: Panem quidem quotidianum

D
AUCTORE
RANZANO
EX MS.

mutæ mulieri
ad mortem
laxa,

E

loquela n
tribuit ut
posset conf
teri:

F

altera mulier

ad pauca
verba
loquela n
tribuit:

ATTITORE
RASPANO
EX MS.

A. quotid'annum, quamdiu vixeris, habebis : officium
vere linguæ non potes impetrare : pro futura enim
utilitate tua te Deus voluit tali officio privari. Si
enim usum loquendi habuisses, tanta fuisset linguæ
tue modestas, quod vitam corporis et animæ per-
didisses. Mente igitur Deum magnificare non cesses,
et cave ne ulterius ab eo petas, quod non immerito
tibi denegabit. Mulier itaque respondit : Pater san-
cte, faciam quod hortaris : statimque obmutuit, et
viri, a quibus ducta fuerat, talis rei admiratione stu-
pefacti, eam unde venerat reduxerunt. d Supervixit
ita septem annos, et tandem ex hac luce religiose
migravit.

23 Discedente B. Vincentio ex Vico, quæ est urbs
Cataloniæ (cujus cives, primum inter se capitalia
odia gerentes, in maxima concordia caritateque re-
liquerat) et versus Barcinonem eo proficiscente, de-
clinavit in quoddam hospitium, cujus locus eorum
lingua vocatur Lacoa : quo cum primum pervenis-
set, illi quibus erat cura de paranda refectione dis-
ponere, interrogaverunt hospitem si quid haberet,
quod viro Dei Vincentio ceterisque qui cum eo co-
mitabantur ac sequerentur comedendum ac biben-
dum apponeretur. Hospes respondit, nihil se habere
nisi parum farinæ parumque vini in dolio : quod et
ipsum vini saporem jam dudum amiserat, et fere
acetum factum esse videbatur. Cui illi dixerunt.
Propera, et ex farina, quæ tibi est, conficies tot pa-
nes quot confici poterunt. Si enim non omnes refici
poterimus, saltem tantum panis habeamus, quod
cum servo Dei pro paucis quibusdam nobilibus, qui
cum ex Vico usque huc comitati sunt, possit suffi-
cere : cetera autem multitudo patienter feret, quous-
que Granolles pervenimus. Vinum quoque dolio ex-
tractum jusserunt poni in quodam ligneo vase, quod
ab illius regionis incolis vocatur portatoria : id autem
fieri fecerunt ideo, quia erat eis consuetudo, ut quo-
ties in istiusmodi campestribus locis reficiebantur,
vinum in ipsa portatoria poneretur : ut videlicet
quisquis pro necessitate sua ex ea sumere posset.
Itaque hospes confestim exequitur quod illi volue-
runt : illi autem rem omnem aperuerunt B. Vin-
centio, addicuntque quod annona tanta esset, quod
ei et illis paucis nobilibus qui eum comitabantur
sufficeret, cetera vero multitudo jejuniis patienter
expectaret, quousque Granolles pervenisset. Quæ ut
audivit vir Dei, indignum esse censuit, ut tanta
multitudo, quæ erat supra e duo millia hominum,
tanti temporis jejunium pateretur : quamobrem in

C Dei liberalitate confusus, jubet eis ne cui illud di-
cant, sed paucos panes quos habebant, prout melius
possent, multitudini distribuerent : vinum vero in
portatoria impositum, ab omnibus, ut consueverant,
sumi permetterent. Cœpit deinde benedictione facta,
cum universa multitudo discumbere : mox autem,
dum panes, qui numero erant quindecim, distribue-
rentur, vinumque sumeretur, non solum ex eorum
multiplicatione est illa multitudo satiata, sed etiam
ipsum vinum, quod fere acetum erat, in optimum
gustumque suavissimum mutatum est. Quod cernens
hospes, confestim humi prostratus, ac ingentes cla-
mores emittens, rem omni multitudini manifestat :
et licet a B. Vincentio cohiberetur, ipse tamen multo
magis clamans omnes qui aderant in gratiarum ac-
tionem invitabat. Finita autem refectione, et jubente
viro Dei, ut hospiti pro debito panis et vini pretium
solveretur, ille recusavit, nec aliud ab eo petiit nisi
ut domui suæ cunctisque in ea habitantibus preca-
retur advenire celestem benedictionem : quod et
impetravit. Non autem fuit inanis hujusmodi pre-
catio, quoniam in ea domo propter ipsam aliud non
minus grande miraculum subsequutum est : sequenti
enim die hospes et uxor ejus, prima luce consurgen-

tes parentesque pro vino et farina ad urbem profi-
eisci, arcam quidem farina, dolium vero suavissimo
vino plenum usque ad exuberationem compererunt.
Hujusmodi vero rerum multiplicatio, ad ipsius B.
Vincentii deprecationem, frequentissime facta est :
sed quomodo aut quibus in locis facta sit, dicere
omittimus, ne si singula commemorare vellemus,
nimis longam nostram narrationem faciamus. Unum
tamen hujus generis miraculum prætermittere nolu-
mus, quoniam nobis speciosum et magna admira-
tione dignum visum est : deinde ad aliorum narra-
tionem transitum faciemus. Est in Catalonia locus
quidam, qui ab incolis dicitur Villa-longa, ad quem
cum venisset B. Vincentius, una cum illa religiosa
multitudine, quæ tunc erat fere numero sex millium
hominum : dominus illius loci, qui vocabatur Justus,
confestim eis paravit refectionem, quam pro loci
temporisque congruentia parare potuit : inter alia
vero vinum in portatoria poni fecit, servans videli-
cet consuetudinem, quam hujusmodi refectionum
tempore a B. Vincentii sociis servari paulo ante os-
tendimus. Itaque posteaquam omnes refecti sunt et
inde recesserunt, portatoria vino repleta reperta est,
proinde ac si nemo ex tanto numero hominum ali-
quid de eo non solum bibisset, sed ne quidem gusta-
visset. Ille vero tantæ rei admiratione plurimum
stupefactus, decrevit ad virum Dei statim pergere,
eique tam grande insuetumque miraculum patefa-
cere : quod cum fecisset : B. Vincentius, Abi, in-
quit, et Deo gratias age. Talia miracula videre me-
rentur, qui se exercent in operibus pietatis : tu
autem tanti Dei beneficii non obliviscaris et te ex-
hortor, ut vinum quod tu dicis superfluisse ac
multiplicatum, conserves et studeas ut liberaliter
distribuas cunctis, qui de eo sibi dari a te petierint.
Fecit itaque ille quicquid B. Vincentius jusserat :
nam per decem annos vinum ipsum conservavit, nec
unquam consumi potuit, quamvis de eo tanta fuisset
facta distributio, quod, judicio omnium quibus res
ipsa cognita erat, in unius anni spatio totum consu-
mi debuisset. Et magna quoque admiratione dignum
est quod quicumque ex eo biberint, ab infirmitatibus,
quas patiebantur curati sunt.

ANNOTATA.

a In MS. nostro deerat hoc nomen, sed ejus loco su-
pererat spatium vacuum. Supplevimus ex Vita a Joanne
Flaminio Forocorneliensi scripta. Est autem Lingua-
Anserina, supra lib. 2 cap. 8 dicta Lingua-Occitana,
quod Italis anser appellatur Oca. Apud Surium legitur
In villa, quam Morcellam vocant non multum dis-
tante a Valencia. Sed hæc ad præcedentem numerum
a Surio omissum spectant. Marietta indicat etiam in
Francia contigisse.

b Est hic altera lacuna nominis, quod forsitan ultro
omissum est, ne familiæ infamia inureretur.

c His iterum nomen omissum, relicto vacuo spatio :
cujus urbis nomen etiam alii non exprimunt.

d Flaminius, quarto anno e vita migravit.

e Idem, tria millia.

CAPUT IV.

*Dæmones expulsi et coerciti. Tempestates, plu-
via et nimia siccitas sublata.*

Vir quidam Valentiaë fuit, qui habens filiam,
quam multis annis dæmon possederat, funibus
vinetam, et ab octo viris vix conductam, eam B.
Vincentio curandam præsentavit. Illa vero quamprimum
viri Dei conspectui oblata est, tot tantosque
clamores cœpit emittere ac tantam violentiam face-
re eis a quibus ducebatur : ut omnes qui aderant
conterriti

duo millia
hominum
reficit quindecim
panibus
e

paucisque vino
ante acetoso,

et sic cum
farina
doliumque
vino replet :

similia sæpius
fecit :

sex millia
hominum
reficit

vino non
diminuto :

E

etiam post
decennium
integro et
agris salutem
fero :

F

Dæmonem
cœpit in
corpore
obsesso
inviolatum
consistere.

A conterriti redderentur. Sed et præter clamores spuma ex ore et naribus ejus emittebatur : se quoque mutabat in varios colores: multiplicem etiam motum corporis, capitis ceterorumque membrorum faciebat, ita ut omnes hæc conspicientes, diabolum ipsum, non hominis effigiem, arbitrarentur sese videre. B. autem Vincentius imprimis daemone[m] his verbis alloquitur : Ex parte Jesu Christi tibi præcipio ut a tam violento conatu desistas, nec amplius movearis. Post quæ verba daemon protinus obmutuit, corpusque puellæ permansit immobile, et in virum Dei faciem convertens, eum obliquis oculis intuebatur. Vincentius vero eodem præcepto daemone[m] adstrinxit; ut illi manifestet quomodo, quamobrem et ex quanto tempore puellam cœpit possidere. Ad quæ singula daemon sic respondit : Septem anni sunt quod ego una cum nonnullis sociis meis domum parentum hujus puellæ media nocte ingressi, conatissimus viro suggerere, ut uxorem suam dormientem trucidaret. Verum longe aliter evenit quam sperabamus, ideoque et quod sperabamus perficere nequivimus : ipsa enim uxor, ob magnum strepitum quem fecimus, somno excitata, munivit se Crucis signaculo, nomenque Christi et Mariæ Virginis nominavit, quæ ut tu nosti, plurimum formidamus. Itaque nos cernentes eam munitam tam fortibus armis indignantesque, totam domum magnis et terribilibus motibus concussimus. Puella autem hæc, quæ tunc erat decennis, metuens ne domus ipsa corrueret, sub lectum fugit, putans se ibi fore tutiorem. Ego autem inde discedere nolui, nisi prius aliquid mali perpetrassem : vidensque me nemini nocere posse (quoniam omnes sese signo Crucis maniverant) corpus hujus puellæ, quæ nihil tale fecit, confestim intravi, illudque usque ad hoc tempus præsens possedi et vexavi; aliquando quidem lenius, aliquando acrius, prout mihi gratius visum est. Tunc B. Vincentius ei præcepit, ut ex ipso corpore sine aliquo puellæ nocimento discederet. Respondit ille se discessurum, sed quod locus per quem exire deberet sibi constitueretur. Ad quæ vir Dei, Volo, inquit, ut ex eo loco egrediaris, quem tu in hoc corpore sordidiorem esse judicaveris. Daemon autem adiecit hujusmodi verba, Ante te quam plures fuerant, qui me adjuraverunt, cogentes ut hoc corpus possidere desisterem : sed me nunquam pellere potuerunt. Tu vero Vincentius nominaris : me enim vicisti, et tibi obistere nequeo. En paratus sum facere quod jubes.

C. His dictis, emissio ejulatu terribino, ex oppresso corpore recessit, et cum horribili factore ipsam puellam, humi prostratam, quasi mortuam dereliquit. Vincentius autem eam ad domum portari ac refici jussit, et ejus patrem admonuit, ut post refectionem Sacerdotem aliquem conaretur habere, cui illa confiteretur : quod illico factum est. At illa tantum deinceps in virtute profecit, ut non post multum temporis inter Valentinas mulieres honestissima et prudentissima fuerit omnium voce judicata.

25 Dum in eadem urbe alio quoque die prædicaret, virum quemdam ejus prædicationem audientem daemon invasit, eumque vexare moleste cœpit, ut cunctis qui aderant non solum magnus terror incuteretur, sed et eos ad sui commiserationem mirum in modum provocaret. Imprimis enim ingentem clamorem emisit, deinde cœpit saltare et cantare, postmodum alternatim ridebat et flebat, aliquando etiam ex more luporum ululabat, interdum tanquam horribilus in terram prostrabatur, moxque surgens horribiles spumas ex ore ejus et naribus emittebat, et tandem multos alios horribiles gestos faciebat. Vincentius vero hæc cernens, voce manumque multitudinem conterritam silere coegit, et statim ad eum conversus qui vexabatur, Maledicte, inquit obmu-

tesce, nec amplius movearis, donec prædicationi finem imposueris. Ille post hæc verba constitit erectus et a vociferatione et ab illis motibus ac gestibus sic destitit, ut pene immobilis permaneret : quavidiu etiam vir Dei prædicans locutus est, tandem eum defixis oculis inspexit, et quæ ore ejus errabant erectis auribus hauriebat. Facto autem fine sermonis ad vociferationes rediit, motionesque et gestus, quos antea, faciebat : sed ad eum veniens S. Vincentius, frontem ejus Cruce signavit, diabolum vero in nomine Domini nostri Jesu Christi adjuravit, ut illico manifestaret causam ob quam illud corpus sic invaserat, et quod ex ipso corpore confestim egrediatur. Daemon vero sic respondit : Hic homo, quem possideo, quamdam meretricem in prostibulo suo detinuit; et quoniam ob salutiferas adhortationes tuas illa rediit ad penitentiam et hunc lenonem dereliquit, ideo hic flagitiosus homo te et eos qui te sequuntur et audiunt odit, et multas in te objectat infamias, multasque fecit tibi contumelias : hodierno quoque die venit ad audiendam doctrinam, non certe ut aliquos fructus animæ perciperet, sed ut te in aliquo criminaretur. Itaque noli me hinc depellere, et sine me tandem vexatum possidere, donec ab eo tibi factas contumelias uleiscar. Respondit S. Vincentius, Servus Jesu Christi sum, qui oravit pro eis qui eum crucifixerunt : itaque ex parte ejus tibi præcipio, ut hujus peccatoris corpus desinas possidere. Daemon autem terribilem vocem emittens exiit, et reliquit post se horrendum sulphuris factorem : corpus vero oppressum sic mortificatum dimisit, ut per unius horæ spatium in terra jacens penitus extinctum ab omnibus putaretur. At vir Dei illud non esse asseveravit : quinimo voluit unum ex Sacerdotibus, qui secum erant, ibi tandem expectare, donec corpus respirasset, ut statim ille ad se reversus confiteretur. De hujusmodi autem daemonum expulsionem et obsessis multa commemorari possent, quæ dicere prætermisimus, ne eos qui legerint tædio prolixitatis afficiamus. Laudabilius igitur opus nostrum facimus, si diversorum generum miracula recensuimus, ut videlicet diversitate rerum longe speciosior nostra narratio videatur. Sciunt tamen quicumque nostri Vincentii opera scire affectaverint, quod supra a septuaginta homines, diversis locis diversisque temporibus, ab hujusmodi daemonum obsessione liberavit.

26 Cum die Dominica Palmarum B. Vincentius prædicaret apud Murciam civitatem ulterioris Hispaniæ, et inter alia multa diceret contra Judæorum perfidiam ac sectam Saracenorum, ecce tres equi adversus multitudinem venientes apparuerunt, quorum unus erat niger et alter pallidus, tertius rubeus esse videbatur : qui erecto capite effrenataque cervice ac emissis ex naribus fumo terribino, pedibus vero multo pulvere concitato, datoque ex ore hinc terribili, contra multitudinem prædicationem audientium morsibus et calcibus irruerunt : tantum impetum facientes, ut universa multitudo quæ aderat, contrita et confusa fugam arripere cogeretur. Vincentius, Deo revelante, statim illos equos diabolos esse cognovit; igitur populum ipsum voce et manu silere faciens, Si homines, inquit, estis qui in Jesu Christo confiditis, istos demones non metumatis; sed omnes vos Crucis armate signaculo, et eos a vobis abire facillime facietis. Quod ubi ab hominibus factum est, ipse hoc pacto demones adjuravit : Ex parte Jesu Christi vobis præcipio, ut ex hac urbe discedatis, nec alieni noceatis. Post hæc verba illi protinus terga verterunt, ac totam fere urbem percurrentes, ex porta, quæ spectat ad meridiem, egressi abierunt, nec ulterius comparuerunt. Postea B. Vincentius populum commonuit his verbis : Estote,

D
AUCTORE
RANZANO
EX MS

ipsum
calumniari
volentis,
expellit :

15

et alios 70
energumenos
liberat.

a

F
Daemones 3
sub terribili
equorum
specie

conatus
concione[m]
turbare

In nomine
Jesu petiti.

et fateri
quomodo
illuc intrasset

ac demum
abire.

item daemones
nem sub
concione
ingressum
corpus lenonis,

A inquit filii mei, animo constantes, nec vos a demonibus seduci permittatis. Dæmones quidem isti, quos in equorum horribili specie modo comparuisse vidistis, hanc civitatem longo tempore possederunt; nunc autem ingre ferentes, quod multa vitia a vobis eradicavi, multumque fructum in vobis seminavi, tentarunt ut alicui ex vobis nocere possent: sed detis laudem Domino Jesu Christo, qui fecit ne quis ex vobis eorum insidiis laberetur. Vobis tamen vos reddere certiores, quod non sine perpetrato malo ex hac urbe percurrentes recesserunt: nam est inter vos mulier quædam, quæ filiam suam virginem solam domi reliquerat, quam huc ad prædicationem ducere formidavit; et si nunc domum revertetur, filiam ipsam et stupratorem in eodem loco comperiet. His dictis rediit ad materiam, de qua a principio dicere cœperat. Interea mulier quædam, auditis his quæ a B. Vincentio dicebantur, cito domum pergens, reperit filiam in lecto cum quodam adolescente coenitem: quæ tam nefarii facti visione stupefacta cucurrit ad virum Dei, et coram omni multitudine facta est se rei veritatem comperisse, quemadmodum ab eo fuit relatum.

B 27 In villa S. Matthæi, non longe distante ab urbe Valentia, in qua B. Vincentius per aliquot dies permanserat, visus est vir quidam, admodum venerabilis speciei, et habitum gerens hominis eremitæ; qui cum ultro se obtulisset B. Vincentium ana cum aliis secuturum, fuit ab universa religiosa illa caterva humanissime susceptus: paucis autem post diebus, quibus in sua conversatione fuit, usus est multa calliditate. Postquam vero in sui amorem omnium animos conciliavit, cœpit seminare quædam venenifera verba, quibus doctrinæ B. Vincentii et fidei Catholice refragari videbatur. Pervenerunt hæc ad aures eorum qui in ipsa villa aliis præsidebant: itaque virum ipsum captum ac catenis vinctum tetro carcere detruserunt, volentes eum tanquam hæreticum debitis poenis afficere, nisi ea quæ dixerat retractaret. Sequenti vero die volentes ab eo scire an in priori sententia perseveraret, missis ad carcerem ministris qui eum adducerent, neminem invenerunt nisi solum catenas et compedes ferreos, non aliter quodammodo quam eos ante reliquerant. Ad S. Vincentium igitur pergentes, ei rem omnem, prout se habuerat, narraverunt: qui subridens, Nulla inquit, sit vobis de hac re sollicitudo: nam non homo, ut vos putabatis, sed diabolus fuit, quem vos carceri mancipastis: qui, ut a mundi principio facere consuevit, conatus est impedire fructum, quem multi ex vobis ob meam doctrinam exceperunt.

C 28 Est quædam villa in Catalonia, quæ vocatur Barbaster, ubi cum B. Vincentius prædicare vellet, die solennitatis Petri et Pauli, antequam sacras vestes deponeret, quibus ex more Missam celebraverat, subito mota in aere nubium multitudo, tantus tonitruorum terribilissimus fragor, tam continua horribilisque fulgurum apparitio apparuit, ut ipsi cæli ruinam minari viderentur. Quas ob res cuncti qui aderant arbitrabantur se penitus esse perituros. At Vincentius, quamvis tam grandem tempestatem motam adverteret, nihil tamen diffidens, Missarum solennia peregit: moxque ad multitudinem coaversus, eam adhortatus est ne dubitarent, sed totam spem eorum in Domino Jesu Christo ponerent. Itaque contra tempestatem aquam benedictam aspersit, deinde fecit signum Crucis: nec mora, illico cessavit tempestas, et statim fiebat mira aeris serenitas. Conscendens deinde locum, ubi erat prædicaturus ad populum, tam grande miraculum admirantem, his verbis allocutus est: Filii mei, deprecationes Apostolorum, quorum hodierna die celebritatem solennizamus, vobis plurimum proferunt: qui nisi pro

nostra salute ante Christi majestatem provoluti essent, profecto fuisset in hac regione tempestas, quod nec in arboribus frondes nec in agris aliquid viride remansisset: nam non solum aqua, nix et grando, sed etiam igniti lapides e cælo cecidissent. Vos tamen certiores facio, quod non revolvetur annus, et similem tempestatem in hac regione videbitis: sed frequenter ad Deum preces porrigatis, quod pro immensa clementia sua vobis rebusque vestris parcat, ne multum damnum habeatis. His dictis in Apostolorum laudibus complevit prædicationem, et post paucos dies inde recessit: volutis autem undecim mensibus, subsequuta est tempestas illa, quam S. Vincentius subsequaturam prædixerat.

29 Simili quoque modo, non semel sed frequentissime, dum in diversis locis prædicaret, tempestatem per Crucis signaculum effugavit: nos vero quia non possumus omnia paucis concludere, de uno quod apud Tolosam gestum est, hoc narrabimus. Igitur eo prædicante in die solennitatis S. Martini, in quodam ipsius urbis campo, multæ nubes, terribilem quandam caliginem facientes, apparuerunt: pauloque post tantus imber cœpit effundi, ut cuncti, qui prædicationem ejus audiebant, consurgentes fugam arripere voluerint. Sanctus autem Christi præco eos abire cohibuit, inquit: Nemo vestrum ex loco ubi pericinet moveatur: non enim istæ aquarum guttæ aut lapides sunt aut sagittæ, a quibus vobis multum noceant. Hæc dicens genua flexit, erexitque ad cælum oculos, et fecit brevissimam orationem. Tunc erectus, contra nubes et imbres fecit signaculum sanctæ Crucis, et sic statim sedata est pluvia, nubes effugata cæli et maxima claritas subsequuta est.

30 Nec solum tonitruorum aquarumque tempestas fuit ejus orationibus mitigata, sed e contrario siccitatis tempore effusa est e cælo maxima imbrum abundantia: cumque id ab eo frequenter factum comperimus, consilium fuit, solum id memoriæ posteritatis tradere, quod factum est Carcassone, urbe Gallie: quoniam ipsum præter cetera visum est nobis esse admiratione dignissimum. In ipsa igitur urbe et in ceteris vicinis regionibus, a mense Junio usque ad Januarium, tanta fuit siccitas terræ, ut ex ea nihil fructus illo anno colligi posse speraretur. Cives vero, tanta rerum necessitate compulsi, alevit B. Vincentium, qui per illud tempus Tolosæ commorabatur. Cui eorum necessitatem primo loco manifestaverunt, deinde obsecraverunt ipsum, ut quemadmodum ad illos populos, sic ad eos prædicandi gratia proficisceretur. Annuit vir Dei, et post quatuor dies quibus urbem intraverat, post finitam prædicationem in eodem loco permanens ubi et prædicavit, jussit ut universus populus genua flecteret, et omnes Dominum precarentur, ut pro infinita clementia sua de cælo aquas effunderet, quibus eorum terra uberim rigaretur: ipse quoque genua flectens oravit. Quod ubi factum est, se erexit, et statim Crucem signavit in aere, tandemque jussit ut Deo singuli gratias agerent, et onusquisque domum revertetur, quoniam orationes eorum exaudita fuerant; et quod non prius domum ingrederentur, quam magna aquarum copia de cælis effunderetur. Vix verba finierat, tam subito aer in nubem coactus est, ac paulo post tanta aquarum abundantia de cælo emittitur, quantam unquam illius regionis homines sese vidisse antea meminissent. Sed hæc aquarum effusio non prius cessavit, quam Vincentius ipse suis hoc orationibus impetrasset.

ANNOTATA.

a Surias, Sexaginta, *Flaminius* ait Sex et sexaginta a fidelissimis scriptoribus tradi. *Franciscus Castilioneus*

CCCCOR
RANZANO
EX MS.

et eorum
instinctu alibi
feri fornicationem
revelat.

eremitam
conatum
doctrinæ suæ
et fidei catholice resistere

asserit
dæmonem
esse:

tempestatem
aquam benedictam
et Crucis signum
pellit:

D
aliam prædicationem
futuram:

pluviam sistit
Crucis signo:

E

eandem in
extrema
siccitate

F
oratione et
Crucis signo
impetrat.

*chirographum
a dæmone
redditum*
A *Castilionensis, hoc unum illis simile refert*: Vir quidam se dæmonis sub chirographo devoverat: quem B. Vincentius accerito dæmone eum chirographum reddere coegisset a sævo immitique tyranno liberavit: isque post liberationem beatum virum quocumque se ferret sequebatur, ne iterum in gravissimi hostis manus incideret.

CAPUT V.

Morbi curati. Calumniæ depulsæ.

*sanantur
paralyticus,*
In urbe Castrensi, quæ est in eadem Galliarum regione, in die solennitatis ascensionis Domini nostri Jesu Christi, oblatum ei virum, qui septem annis paralyticum passus fuerat, per manus suæ impositionem sanitati restituit. In qua quoque urbe magnam tonitruorum aquarumque commotam tempestatem, dum prædicaret, per signum Crucis fugavit et aeris claritatem reduxit. In loco quem vocant Montem-Serquinum, non multum a Tolosa distantem, vir quidam, Gerardus nomine, patiens epilepsiam, quæ vulgo dicitur morbus caducus, post acceptam B. Vincentii benedictionem, statim fuit perfectæ sanitati restitutus. In loco quem vocant Montem-Olivum, vicinum Carcassonæ, quendam mercatorem, nomine Wilhelmus, a quinque annis visu orbatum, post factam benedictionem, ad oculorum officium statim restituit. Valentia ducto ad se viro, qui fuerat mutus quadraginta annis, ob quamdam ægritudinem quam in adolescentia passus est, manum ejus ori imposuit, et illico linguæ officium recuperavit. In eadem urbe, post aliquot dies, virum qui ex ægritudine surdus effectus fuerat, et octo annos in surditate perambulerat, Cruce signavit in auribus; et ille protinus consecutus est beneficium sanitatis.

*idem surdus
ac furibundus,*
32 Matthæus quidam oriundus a Monte-albo, quæ est villa Cataloniæ, ex quadam ægritudine surdus effectus est, devenitque in quamdam insaniam speciem, et certis temporum intervallis talibus furiis agitabatur, ut in homines impetum faceret: et nisi fuisset a multis cognitus, propter quod redditi sunt cautiores, non defuisset quin plurimos necasset: quocirca una omnium voce unoque consilio fuit a villa depulsus. Ille autem per multos annos per montes et eremos errabundus vagatus est, ita ut totus silvester effectus, potius fera quam homo videretur. Dum igitur sic errans vagaretur, quadam nocte ei dormienti visum est, quod esset in Monte-albo vir quidam gestans habitum Fratrum Prædicatorum, qui aures ejus tangebatur, et sic ei sanitatem restituebat. Itaque illucescente die statim ad Montem-album perrexit, ubi illis diebus B. Vincentius prædicandi gratia commorabatur. Cumque venisset ad locum ubi prædicare solebat, vidissetque quod eum multitudo languentium adibat ab omnibus locis, ut sibi manus imponeret: et ipse coroniscent sese aliis, atque uberrime lacrymans viro Dei sese obtulit, narrans ei quomodo surditatem incurrerat, omnemque vitæ suæ ordinem; ac somnium, quod proxima nocte viderat, manifestavit; adjecitque tantam in se esse fidem, quod si vir Dei manum auribus imponeret, protinus auditus beneficium impetraret. Vincentius, motus precibus et lacrymis ejus, fecit quod ille postulavit: postquam vero tetigit aures digito, quem vocant auricularem, et in eis fecit signum Crucis, dicens verba illa, quæ supra ægros manus imponens dicere consuevit; statim ille utriusque ægritudinis sanitatem recuperavit; moxque B. Vincentii præcepto confessus est, et eum octo mensibus secutus est, una cum aliis publicam agens penitentiam.

contractus,
33 In eadem villa quidam juvenis nomine Bartholomæus, (cui ex ægritudine, quam in tenera ætate passus fuerat, pedes sic erant contracti, quod quin-

decim continuis annis nequivit solus incedere) B. Vincentio a parentibus suis est præsentatus, et ab eo Cruce signatus et benedictus, protinus est curatus; incedensque per mediam multitudinem sine aliqujus auxilio, dedit omnibus causam tantæ admirationis tantæque lætitiæ, ut conclamarent, Deum laudantes, eique pro tanto beneficio gratias agentes.

34 In eodem loco juvenis quidam Antonius nomine, cognomento Pingdum, in ecclesia majori, cum aedificii esset operibus intentus, una cum patre suo qui erat architectus, ex quodam loco eminenti cecidit; ac sic omnibus membris corporis dissolutus est, ut qui eum viderant, præsertim medici, cito moriturum judicarent. Itaque videns ipse, quod cum medicorum cura juvare non posset; primo recepit ex more ecclesiastica Sacramenta, ac deinde ad cœlestes medicinas se convertens, B. Vincentii, qui illis diebus ad Montem-album venerat, suffragium postulavit. Venientem igitur ad se virum Dei multis cum lacrymis his verbis allocutus est: Serve Jesu Christi, tunc ille es, ejus meritis et precibus fere infinita agrorum multitudo a Deo sanitatis beneficium impetravit? solusne ego ero, qui tuis precibus sanitatem impetrare non potero, ex quo dignatus es ut præter merita mea usque ad pedes meos venire voluisses? Te igitur obsecro, ut sicut pro aliis, sic et pro me Deum depreceris. Flexus B. Vincentius rogantis precibus et lacrymis, exclusis eunetis qui in ipsa domo commorabantur, brevissimam fecit orationem. Postea ad ægrum accedens, fecit in fronte ejus Crucis signaculum, dicens: Ne metuas, fili carissime: ex isto enim casu nequaquam morieris, et crastina die sanus ad perficiendum opus, quod faciebas, regredieris una cum patre tuo. Caveatis tamen ne quid mercedis pro ipso opere recipiatis: sed illud perficietis in B. Mariæ Virginis gloriam: quia ejus merito sanitatem, quam petis, te scias impetravisse. His dictis discessit Vincentius; et sequentie die, quem admodum ægro dixerat, fuit penitus subsecutum.

35 Super fluvium, qui labitur juxta Dertusam, cujus supra mentionem fecimus; quamvis ejus sit multa amplitudo et magna profunditas; nullus tamen est pons lapideus pro transitu constructus, sed quibusdam scaphis, hinc et inde fimbis alligatis, trabes superpositæ sunt, per quas enutibus transitus esse consuevit. Dum igitur B. Vincentius, seminato verbo vitæ, die Parasceves ex ipsa urbe recederet, et memoratum pontem ipsum transire oporteret; propter consequentem multitudinem, tantum pondus fuit ponti superadditum, ut scaphæ ille aquis completæ essent penitus, et trabium structura multis in locis dissoluta frangeretur: quamobrem multi existimantes se submergendos elevaverunt voces cum lacrymis, et viri Dei præsidium postulaverunt. Ipse itaque videns tantum periculum imminere, mentem ad Dominum erigens, exoravit eum ut prestare dignaretur auxilium populo perituro: moxque imprimis voce et manu multitudinem a metu cohibuit, deinde et aquis et lignis fecit signum Crucis, postremo jussit ut omnes sine timore transirent. Post quod miro quodam modo naviculæ, aquis evacuatæ, supernataverunt; et pons, qui paulo ante dissolvi et frangi videbatur, ita fuit pristino statui restitutus, ut multitudo populi transiret sine periculo; et in ipsis lignis nullum fractionis vestigium apparuit postmodum.

36 Apud b Mursiam, urbem Hispaniæ citerioris, quodam tempore tanta fuit locustarum et bruchorum multitudo, quod in quatuor diurno spatio quicquid viride erat in campis et in vineis fere devastaverant: cives autem de hoc dolentes, B. Vincentium, qui illis diebus illic venerat, adierunt, orationem ejus et auxilium implorantes. Qui aquam benedictam afferri

D
AUCTORE
RANZANO
EX MS.

ex lapsu
contritus

E

servantur ob
dissolutionem
pontis sub-
mergenti.

F

b
abiguntur
locustæ et
bruchi,

A jussit, et eam illico benedixit: deinde una cum Clericis, qui eum comitari solebant, hymnos decantantibus, ad singulas urbis partes portasque perrexit; stansque in medio earum contra regiones, in quibus illud animalium genus esse dicebatur, aquam benedictam aspersit. Sequenti autem die omnia illa animalia reperta sunt mortua, et post paucos dies fuerunt vineæ et agri ad priorem viriditatem restaurati, ita ut illo anno nulla fuerit annonæ penuria subsecuta.

37 Sacerdos quidam, cui nomen Laurentius Peregrinus, cujus mentio supra facta, dum quadam die gravissimis febribus occupatus non posset dare operam, ut pro reficienda multitudine, quæ virum Dei sequebatur; et cetera disponentur, quæ B. Vincentius suæ curæ commiserat; accepta ab eodem B. Vincentio benedictione, statim ab eo febres fugatæ sunt, et injunctum ei officium fuit diligenter et celeriter executus.

38 Vir quidam nomine Lodovicius Cataldus, a Barchinona oriundus, duos continuos annos patiens vehementissimum ac diuturnum capitis dolorem, quem vocant hemieraniam, inposita capiti ejus B. Vincentii manu, statim sic curatus est, quod post quadraginta annos nunquam ullum dolorem passus est. Valentiaæ duæ mulieres similiter ad virum Dei, pro habenda benedictione, venerunt; quarum una per multos annos dextero oculo nihil penitus videre potuit, altera quatuor continuos annos fluxum sanguinis passa erat; et quamvis multa medicorum remedia quesivissent, nunquam tamen medicinam invenerunt, quæ eis vel parum profuisset. Itaque humanis auxiliis destitutæ, se B. Vincentii precibus commiserunt; et quam primum benedictionem acceperunt, statim sanitatem, quam optaverant, impetraverunt. Mulier quædam Magdalena nomine, patiens in gutture molestissimam et inveteratam ægritudinem, dum in urbe Majoricarum B. Vincentius commoraretur, accepta ejus benedictione, et inposita ei manu, in loco ubi ægritudinem patiebatur, statim curata est.

39 In eadem urbe fuit mulier quædam, nomine Catharina, quæ, cum plures filios concepisset, nullum tamen peperit debito tempore, sed semper ante tempus eos emittebat abortivos: igitur audita fama, quod B. Vincentius multis sacrarum manuum impositione sanitatis beneficium conferebat, eum adiit, eique suam afflictionem exposuit, ac præterea orationis ejus auxilium imploravit. Vir autem Dei, fidem mulieris percipiens, Abi, inquit, filia, et noli de Dei liberalitate diffidere; et scito quod post paucissimos dies concipies, conceptumque filium debito tempore paries, ac deinceps propter aborsus nullam tristitiam patieris. Abiit igitur illa gaudens; et postmodum non aliter evenit quam ei Vincentius dixerat, imo tam fecunda fuit totque filios in paucis annis peperit, ut eos aliis mulieribus educandos dare cogere-
tur c

40 Abscedente B. Vincentio a quodam monasterio, non multum ab urbe Valentiaæ distante, ubi proxima nocte ab ipsis monachis magna cum humilitate susceptus quieverat, et verbum ædificationis docuerat; unus ex monachis Abbatem suum plurimum obsecravit, ut sineret eum post virum Dei proficisci, ut saltem sequentis diei solam ejus prædicationem, quam erat ad populum habiturus, audiret. Quod cum ab Abbate impetrare non posset, quam primum sequens dies illuxit, ascendit quemdam eminentem locum, qui erat in ipso monasterio: cumque prospiceret versus regionem, ad quam B. Vincentius dixerat sese profecturum, arrestis auribus adstitit, fidem habens in ejusdem Vincentii meritis, quod ejus prædicationis vox posset ad aures suas pervenire. Dein-

de monachus sic intentus cum prospiceret, pervenit ad aures vox viri Dei, qui prædicabat in quadam villa, quæ dicitur Tolleta, quæ ab ipso monasterio ad quadraginta millia passuum distare perhibetur. Itaque ipse animadvertens fuisse suo desiderio satisfactum, statim litteris mandat singula quæ ad ejus aures perveniebant. Dum hæc autem a monacho aguntur B. Vincentius prædicationem suam intermittens, Attendite, inquit, filii mei, qui huc gratia audiendæ meæ prædicationis convenistis, ne verba quæ loquor a vestra memoria cadere permittatis. Sunt multi qui ea quæ vos auditis libenter audire desiderarent verumtamen est quidam vir religiosus, permanens in suo monasterio multis millibus a nobis distante, ad cujus aures distincte ac perspicue devenerunt singula verba, quæ a me pronuntiari hodie audivistis. His dictis rediit ad illud unde fuerat ante digressus: Monachus vero hæc audiens, ad Abbatem suum dixit: Deus mihi concessit, quod tu mihi concedere noluisti: fui enim in loco, unde audivi et litteris mandavi quidquid Frater Vincentius in Tolleta hodie prædicavit. Abbas vero admirans et legens quæ monachus scripserat, misso nuntio sciscitatus est, an etiam vera essent quæ monachus asseverabat. Itaque tandem compertum est, eadem penitus fuisse, quæ ille litteris mandaverat et quæ Vincentius eadem die prædicaverat. Innotuit quoque ipsi Abbati, quod vir Dei Vincentius, dum prædicaret, eadem hora hujus rei mentionem coram adstante multitudine fecerat.

41 Doctrinæ vitæque ejus tanta erat auctoritas, ut ætate qua ipse claruit, in universo terrarum orbe solus ipse vera docere et bene facere ac bene vivere putaretur: fuerunt tamen multi qui doctrinam ejus criminari, vel vitam ejus lacerare conati sunt. Nec mirum: scimus enim quod a mundi principio nulla bona unquam invidia caruerunt. Verumtamen ipsi invidi, qui eum lacerare et doctrinam ejus criminari conabantur, adversus eum prævalere nunquam potuerunt: hoc autem solum duobus exemplis, quæ modo narrabimus, comprobabimus. Apud Perpiniatum multis Judæis a nonnullis Christianis, et quidem flagitiosissimis et impiissimis, suggestum est ut una dierum, quando magna populi multitudo alesset, et Vincentius contra Judæos aliquid loqueretur, deberent ipsi verba ejus interrompere ac conclamare et dicere eum perverso sensu verba Scripturarum interpretari, ut videlicet propterea videretur confusus et fama ejus obfuscaretur. Igitur dum jussu Ferdinandi Regis decretum esset, ut singuli Judæi, qui Perpiniaci commorabantur, quadam die Dominica Vincentii prædicationi interessent; in quo spectaculo universus populus et ipse Rex et Sigismundus Imperator et Benedictus summus Pontifex, cujus in secundo libro mentionem fecimus, (qui omnes Perpiniatum illis diebus convenerant, gratia unionis Ecclesiæ tractandæ) una cum plerisque aliis secularibus Principibus Ecclesiarumque Prælati adessent, Judæi consurgentes in medium, fecerunt prout illi ante suggererant. Sed Vincentius nihil perturbatus: Silete, inquit, non est Christianorum consuetudo ut fiat verbi Dei interruptio, dum populo prædicatur: sed ego constituo vobis horam, et hora Vesperarum ad me venietis, et tunc ostendam vobis, si loca Scripturarum, ut vos asseritis, fuerim perverse interpretatus. Constituta igitur hora, ipsis Judæis tam perspicuam veritatem de singulis quæ prædicavit aperuit, ut omnes se penitus superatos faterentur: et hoc ipsum sequenti die, coram memorato summo Pontifice, Sigismundo Imperatore, Ferdinando Rege ac ceteris Principibus et universa multitudine confessi sunt; et se in virum Dei fuisse mentitos dixerunt. Illi vero, quorum suggestionem Judæi talem insultum

Prædicatio a
distante ad
40 M. P.
auditur.

detergi'ur
calumnia,

Judæorum
in concione
obviannien-
tium,

F

AUCTORE
RANZANO
EX MS.

Lib. 3 n. 11.
fugantur fe-
bres,

hemierania,

vitium oculi,

fluxus sangui-
nis,

matum guttu-
ris,

periculum
aborsus.

A insultum fecerunt, post paucos dies infelici morte perierunt.

42 Quidam quoque ex Fratrum Minorum Ordine Tolosæ commorans, vicens refellere, et publica quidem predicatione, quæ illis proximis diebus S. Vincentius prædicaverat; vix verba iniquæ detractionis finierat, et subito in terram cadens nunquam loqui potuit, donec mente a Deo veniam postulavit, promittens se a B. Vincentio veniam petiturum, et retrataturum quidquid contra doctrinam ejus fuerat temerarie locutus. Igitur post voti emissionem, restituta est ei sanitas et lingua: et mox B. Vincentium adiens pro commisso illico veniam postulavit, et facillime impetravit. d

ANNOTATA.

a *Flaminius*, qui triennium nihil viderat.

b *Surius* Murisiani. *Flaminius* Nursani.

c *Hæc ex Castilionensi illud adiungimus*: Vir quidam, Alanus nomine, habuit ancillam, quæ prægnans et vicina partui parere non poterat, quam adduxit B. Vincentio, ut eam benediceret. At ille positus manibus super caput mulieris benedixit eam: fecit deinde Crucem super ventrem ejus dicens: Jesus Mariæ filius, mundi salus et Dominus, sit tibi clemens et propitius. Simulque jussit, ut domum accedere properaret: nam cito parituram masculinam prolem prædixit, quod et factum est: vix enim domum attigerat, cum puerum peperit.

d *Castilionensis illud habet*: Murmuraverat vir quidam in B. Vincentium, ejusque vite ac predicationi detraxerat, qui statim crepuit, effundebanturque viscera ejus: ut ille respiciens intellexit se ob blasphemiam scelusque quod perpetraverat ea perpeti. Jubet ergo statim se ad B. Vincentium deferri, profitetur detractionem suam, et veniam petit: quem beatus vir solo signo Crucis incolumem reddidit.

LIBR IV.

Acta duobus ultimis vitæ annis. Mors, Sepultura, miracula.

PROLOGUS.

Quoniam Duce Jesu Christo tam amplum campum non sine magno labore percurri, ut gesta nostri Vincentii, licet non omnia, tamen ex omnibus multa conscripserim, Pater humanissime; nunc nihil est reliquum, nisi ut vitæ quoque ejus felicem exitum describam protinus. Multorum etiam miraculorum, quibus et in vita et post mortem in Britannia claruit, narratione hunc quartum librum, non sine rationabili consilio, distinxī: maximo enim tacito affecissem eos qui legerent, si in superiori libro et ea quæ narrata sunt et quæ deinceps narrabuntur complecti voluissem. Eritque in hoc libro mei incepti operis finis, ut videlicet unus idemque esset et narrationis mores et vitæ terminus ejus, quo ex nostra luce migravit ad cælum, a Jesu Christo sempiterna gloria et honore coronatus.

CAPUT I.

S. Vincentii in Britanniam Armoricam accessus, mora, morbus, obitus.

Igitur post illustratas illas singulas regiones, quas in superiori libro expressimus, deum ingressus est eam Galliæ partem, quæ nostro tempore Britannia nuncupatur, in eaque deos continuos annos doctrinam salutis longe lateque diffudit. Quo tempore quantum animarum fructum fecerit, certe brevibus verbis narrari non posset; hoc tamen argumento facile per-

cipiatur. Si loca fere infinita, quibus paucos dies in eis commorans prædicabat, quasi templa religionis faciebat, ex eis videlicet omnia flagitiorum genera eradicans et ad virtutum opera reducens; quanto magis dicendum est, ejus doctrinam apud Britannos fructificasse, quos tam longo tempore sine intermissione perlocuit? Agebat eo tempore vir Dei suæ ætatis a sexagesimum annum, eratque corpus ejus, tum ob senectutem, tum ob labores et cibi potusque parcitatem ac vitæ austeritatem, ita extenuatum, ut sine alicujus rei sustentaculo aut viri auxilio vix posset incedere. Verum propterea Christi venerabilis senex haud quaquam desistebat, quo minus pro fidelium animarum salute magnanime laboraret: consueta namque exercitia, quæ supra memoravimus, nunquam omisit. Unum in eo singulare videbatur, quod a multis tamquam magnum aliquod miraculum habebatur. Cum enim, antequam ascenderet locum quo prædicabat, adeo debilis esset, ut vix moveri aut loqui posse videretur; tamen postquam loquendi materiam inceptit, non minus ardens, erudite, distincte, luculenterque evangelizabat, quam tempore florentis ætatis facere consueverat. Nulli hominum statui, nulli ætati, nulli denique sexui defuit fructus doctrine ac sanctitatis ejus: nam non solum ætate proceros et eos qui grandium rerum et disciplinarum erant capaces erudiebat; sed et pueros ipsos certis statutis horis ad se accersitos informabat, eos instruens, quomodo se Cruce signare; et quomodo Dominicam orationem, Angelicam salutationem, et articulorum fidei Symbolum dicere, atque quanta veneratione amare Deum, et quibus obsequiis parentes et quemcumque proximum honorare debuissent. In dandis consiliis non præponebat aut divites præ pauperibus, aut nobiles ignobilibus. Omnibus carus, omnibus utilis, pius ac benignus, omnibus amabilis ac venerabilis reddebatur. Erat in cunctis defensor, consultor, director orphanorum, pupillorum et viduarum: et ut in paucis multa complectamur, omnium doctor et pater erat; nec solum animas eorum verbo spiritualis ædificationis instruebat, verum etiam et sanctis ejus precibus eis corporis sanitatem impendebat. Cumque innumerales fuerint qui per sanctarum manuum ejus impositionem perfectæ sanitatis beneficium reportaverunt, ne tamen longius nostra narratio protrahatur, satis erit si hoc loco pauca recensebimus.

3 b Uxor Joannis Britannicæ Ducis et Caroli Regis Francorum filia, multos annos non solum sine prole fuit, sed etiam nunquam potuit ex viro concipere. Sed postquam a B. Vincentio c benedictionem accepit ac sancta ejus manu ac Cruce ilterna signatus est, illico concepit peperitque multos filios; quorum unus fuit Petrus, vir multarum virtutum gloria insignis, qui nunc superest, clarissimus Britannorum d Dux; et ob summam venerationem ac devotionem, quam ad S. Vincentii sanctitatem habuit, multam operam dedit ac multa millia aureorum impendit, ut catalogo Sanctorum inscriberetur. Nec hæc solum, sed et quamplures aliæ mulieres hujusmodi manuum impositione concipiendi beneficium impetraverunt. In urbe Venetensi venienti ad eum viro, qui decem et octo annis paralyticus fuerat, ut una cum aliis omnibus ad eundem concurrentibus benedictionem acciperet, Argentum, inquit, et aurum non est mecum, sed precor Dominum Jesum Christum, ut pro immensa benignitate sua, tibi sanitatem, quam petis, largiatur. Et his dictis in multis corporis membris eum Cruce signavit, et ille statim sanum se sensit; surgensque, Deum magnificavit, ei que gratias agens discessit, nec unquam talem agritudinem de cetero per omnem vitam suam passus est, et post hoc vitam in sua perfectissima sanitate perduxit: et ideo semper

D
AUCTORE
BANZANO
EX MS.

a

E

et catechizat:

erga omnes
beneficus:

b

f
Crucis signo
fecundus
reddidit mu-
lieres:

c

d

sanat paraly-
ticum:

et alterius
qui subito in
terram dejici-
tur.

d

Ultimis 2
annis senex
in Britannia
Armorica
predicat

A per B. Vincentio devotus vixit per omne vitæ suæ tempus.

AUCTORE
PANZANO
P. 1 MS.

lib. 2 nom. 4

regressurus
in Hispaniam

B

inro modo
impedatur et
regressus in
urbem Vene-
tensem,

prædicit
mortem suam,

ejusque diem

C

extrema
Sacramenta
suscepit.

4 Post duos annos, quibus per Britanniam vitæ verbum sequentibus signis prædicavit, consistens in Venetensi urbe, fuit a Fratribus qui eum sequebantur suusus, ut in Hispanias regrederetur; ut videlicet, cum senex esset, potius in patria propria quam in peregrina moreretur. Verum ille memor verborum illorum, quæ Christus Jesus ad eum habuerat tempore quo ei Avenione ægrotanti jussit, ut per occidentales regiones prædicando discurreret, quemadmodum superius in secundo libro diximus; eorum suasionibus nullo pacto acquiescere velle dicebat. Namque cum Britannia sita sit in extremis finibus Occidentis, arbitrabatur quod esset eadem regio, in qua Christus prædixerat eum moriturum. Tandem importunis precibus sociorum adstrictus, decrevit ex Venetensi urbe discedere et redire in Hispaniam: quæ regio cum ipsa quoque in terrarum finibus sit, poterat intelligi quod ea esset, in qua Christus enim moriturum prædixerat. Itaque civibus Venetensibus, primum in commune admonitis, ut sanctæ doctrinæ ejus memores essent, relictisque eis maxima tristitia ob discessum ejus affectis, media nocte, asino, ut solebat, vectus iter arripuit: pergensque una cum sociis, cum multis millibus sese ab urbe distare existimassent, illucescente die ante ipsius urbis portas sese esse deprehenderunt. Ex quo ipse ad socios suos conversus ait: Redeamus, Fratres, in urbem: non enim aliud sibi vult, nisi quod voluntas Dei est ut in hac patria sim ei spiritum meum redditurus. Ingreditur igitur urbem, et quam primum civibus compertum est quod revertitur, statim ei magno cum honore et gaudio occurrerunt. Mulieres quoque et pueri certatim occurrerunt ad osculandum manus ejus, dicentes, Benedictus qui venit in nomine Domini. Tantis præterea fuit in ipsa urbe campanarum sonitus, quantus fieri solebat quando alicujus diei festi singularis sollemnitas celebratur.

5 Postquam vero devenit in locum ubi hospitatus est, cives et eos qui eum comitatisunt, hoc pacto allocutus est: Filii mei, Deo placuit ut ad vos redirem; non quidem prædicandi gratia, sed ut apud vos claudam extremum vitæ meæ diem. Abite ergo unusquisque ad propria, et digna præmia reddat vobis Deus pro honore, quo me tantum hodierna die affecistis. Hæc et multa alia dixit, quibus omnes assistentes ad magnum fletum provocavit. Sequenti vero die occupatur gravissimis febribus, et magno in singulis membris corporis dolore concutitur, ita ut pene totus defecisse videretur. Hæc tamen non impediverunt, quo minus ipse omnia faceret, quæ viro Dei expediebant. Convocavit enim imprimis Fratres suos, et eis diem quo erat moriturus prænuntiavit; moxque accersito Sacerdote, cui confiteri solebat, confessus est, petiitque omnium peccatorum suorum absolutionem, prout Maximus Pontifex Martinus ei ante concesserat. Deinde singula salutifera Ecclesiæ Sacramenta tanta religione et devotione suscepit, ut hac quoque vice sanctis verbis ejus, crebris lacrymis ejus, hymnisque et orationibus, nemo fuit qui in uberrimas lacrymas non prorupisset. Triduum consumpsit commonefaciens singulos qui ad eum visitandum proficiscebantur, ut disciplinæ, quam ab eo acceperant, non obliviscerentur. Sed cum per eos dies, quibus ægrotabat, multa fuisset locutus, quæ erant et admiratione et annotatione digna; non fuit nobis consilium singula recensere: verum ex omnibus hæc paucissima collegimus.

6 De quo divulgatum est per civitatem, quod vir Dei lecto decubens Sacramenta receperat, quæ in extremo vitæ Christiani homines recipere solent, et Episcopus ac Magistratus et universa Venetensis

urbis nobilitas ad eum visitandum simul profecti sunt. Post multos autem sermones ultro citroque habitos, ipse ad eos post hæc verba sic locutus est: Viri Britones, si meminisse volueritis eorum quæ vobis per continuum biennium prædicavi, certe comperietis ea talia esse quæ a veritate non discrepant, sed sunt vobis ad animarum vestrarum veram salutem profutura. Nostis enim, quot et qualibus vitiis deditam vestram patriam comperi; et nihil in me fuit quo salutem vestræ consulere potuissem, quod non ipse jucundissime fecerim. Una ergo mecum Deo gratias referatis, qui mihi gratiam sermonis contulit, corda vero vestra habilia fecit ut mea doctrina ad bene vivendum flecterentur. Vobis reliquum est, ut in inceptis virtutibus perseveretis; et quæ a me didicistis, non obliviscamini. Ego vero, ex quo Deo placuit ut in urbe hac sit vitæ meæ terminus et requies, ante tribunal ejus ero vester patronus, et continue pro vobis deprecabor, et id vobis me facturum promitto, si a mea disciplina non discesseritis. Valetate itaque omnes, quoniam post decem dies ad Dominum migrabo.

7 Post hæc prohibuit ad eum euntium frequentiam, ut videlicet major quies sibi esset, ut divinarum rerum contemplationi vacaret. Et quamvis omnes ægritudines, quibus antea frequentissime vexatus est, patienter tulerit; tamen in hac, quæ molestissima fuit tantam monstravit patientiam, quod multi viri prudentes, et ipsi quoque medici, ægritudinis genus et patientiæ considerantes, frequenter dixerunt, impossibile fieri sibi, quod homo vivens majorem patientiam habere posset. Dum a medicis aliquid fiebat, quod corpori potuisset læsionem aut dolorem inferre, nullus ex ore ejus clamor nullaque vox emittebatur, nisi quæ sonaret nomen Jesu Christi, aut Mariæ Virginis, aut alicujus ex Sanctis Dei. Excepto tempore, quo vel comedebat vel dormiebat, vel pro superveniente necessitate aliquid loquebatur, semper Deo sacrificium laudis immolabat. Viri autem qui in Venetensi civitate præsidebant, considerantes quod in urbe ipsa nulla domus Fratrum Prædicatorum esset, voluerunt auferre litigium, quod de sepultura ejus sacri corporis futurum arbitrati sunt. Itaque eum adeuntes interrogaverunt, quem locum pro sepeliendo corpore suo vellet eligere. Ille respondit: Ego sum vir religiosus, pauper et servus Christi: ideo de animæ meæ salute, non de sepeliendo corpore satago. Verumtamen, sicut in vita sic et post mortem pacem a me habeatis: obsecro vos ut Priori conventus, qui inter alios mei Ordinis conventus est vestræ urbi propinquior, de mei corporis sepultura disponere permittatis.

8 Peractis proinde novem diebus, petiit legi Christi Passionem, juxta narrationem singulorum Evangelistarum: postea fecit legi illos septem Psalmos, quos Pœnitentiales appellamus: sed et eosdem Psalmos et totum Psalterium totiens dixit, donec ei corporis vires officiumque linguæ defecerunt. Ultimo vero loco lecta est Letania: post cujus finem statim totus jucundus et hilaris effectus est, ac junctis elevatisque manibus, et oculis in cælum erectis, migravit ad cælum. In quo tempore ex fenestra visa est ingredi locum, ubi decumbebat, magna et miri candoris multitudo quorundam animalium, quæ vulgo papiliones dicuntur: quæ circumquaque tamdiu volaverunt, donec anima discessit a corpore; sed corpore extincto statim recesserunt, nec unquam visa sunt. Hæc autem animalia, quid nisi Angelos aestimabimus fuisse, qui sub tali specie comparuerunt, et felicem illam animam in illam civitatem cælestem, inter illos gloriosissimos cives collocaverunt? Eadem quoque hora, mira ac suavissima f odoris fragrantia ex corpore ejus redundavit.

D
Venetenses
adhortatur
ad perseve-
rantiam:

E
patientissi-
mus in omni-
bus:

de sepultura
disponit:

inter preces
obit.

papilionibus
circum vol-
tantibus

A

ANNOTATA.

a Sexagesimum certe non diu expleat, si 23 Januarii anno 1357 natus fuerit et venerit in Britanniam primo vere anni 1417. Irrepserat nescia quo modo septuagesimum : quod mutare malimus, ne in hunc locum temere incurrens aliquis deciperetur.

b Hic est Joannes hujus nominis v, et Sapiens cognominatus, qui patri itidem Joanni successit anno 1399, duxit uxorem Joannam filiam Caroli vi anno 1404, vita functam anno 1433.

c Hic passim intelligunt sterilitatem, contractam post natum 11 Maii 1414 Franciscum deim Ducem Britannia, de cujus nativitate agit Argentreus lib. 10 Historiæ Britannicæ cap. 14.

d Petrus post mortem Francisci fratris constitutus est Dux anno 1450, mortuus 22 Septembris anno 1457. Consule Argentreum lib. 11 cap. 14 et 20.

e Amahrieus de la Motte, cujus ad Sedem Macloviensem translatus, successores duo, fuerunt ex Ordine Prædicatorum assumpti.

f His jungi possunt sequentia a Castilionensi sic relata : Fuit quidam peregrinationis ejus comes, Ferdinandus nomine, qui postea fuit Episcopus Telesiensis, qui hæc attestabatur; si quando contigisset viri sancti manum, dum in ascensu vel descensu illum adjuvaret, magnam ex illa manu fragrantiam redolere, quæ etiam usque ad triduum ab ipsa Ferdinandi manu non discedebat. Eadem habet S. Antoninus, et nonnulla illi spiritu prophetico addit prædicta. Est Telesia urbs Episcopalis Samni sub Archiepiscopo Beneventano, ubi Ferdinandum sedisse ab anno 1454 ad 1458 tradit Ughellus tomo 8 Italiæ sacræ pag. 522.

CAPUT II.

Exequiæ : Miracula post mortem.

Per eos vero dies erat Veneti religiosa illa Ducis Britannia: uxor, cujus supra facta est mentio; quæ ob singularem devotionem, quam habebat ad S. Vincentium dum adhuc viveret, voluit propriis manibus lavare corpus extinctum, prout videlicet consuetudo est multarum gentium, quæ solent abluere mortuorum corpora : aquamque ipsam diu diligenter observavit. Quæ nunquam corrumpi potuit, nec ex ea vermes, nec aliquid turpe procreatum est : quin imo tam diu gratissimo odore fragravit, quousque in eo vase in quo reposita fuerat, penitus consumpta est : multi insuper qui ex ea hiberunt a variis languoribus curati sunt. Dux vero Britannia exequias ei parari jussit, quales et dignitati suæ et Vincentii virtutibus convenire dijudicavit : ad quas exequias partim a Duce convocati, partim ipsum corpus visuri, et partim corporum sanitatem recepturi, universa fere Britannia convenit. Sed et tanta fuit multitudo quæ certatim conabatur aut videre aut tangere illud venerandum corpus, quod necessarium fuit, ut inhumatum et multis armatis militibus custoditum triduo teneretur. Verumtamen nec minimus lætor inde exhalavit, nec aliqua vel in facie, vel in aliis membris, vel in carne fuit subsecuta mutatio; sed semper idem color eademque facies corpori fuit, ab illa hora qua extinctum est, usque ad tempus quo fuit sepulchro conditum. Obiit autem a die Veneris, Nonis Aprilis, sepultusque est in majori ecclesia Venetensi, anno Domini nostri Jesu Christi millesimo quadringentesimo decimo octavo. Et quemadmodum in vita ejus multis miraculis claruit, sic et post obitum ejus innumerabiles homines, aut sacrarum reliquiarum, aut vestium quas vivus induebatur, aut sepulchri ejus tactu, ab hora separationis ejus

usque in hodiernum diem, beneficium perfectæ sanitatis impetraverunt. Ne vero hujusmodi miracula prætermittantur, aliqua ex eis compendio conscribemus.

10 Apud Cæsaraugustam vir quidam, nomine Joannes Zanitus, epidimia mortaliter est percussus, taliter quod nullo pacto posse curari ab omnibus, præsertim a medicis, putabatur. Suasus ab illustri Fratre Joanne de Grassia, qui nunc Majoricensis Episcopus et Alphonsi Regis Arragoniæ Confessor est, ad B. Vincentium voto multis cum lacrymis emisso, perfectam sanitatem protinus impetravit. In eadem civitate mulier quædam, a viro zelotypo tribus mortalibus et ictibus, in diversis sui corporis locis vulnerata, invocato auxilio B. Vincentii, post paucissimos dies curata est, quamvis fuisset a chirurgicis tamquam moritura judicata.

11 Tactu quoque vestimentorum vel aliarum rerum, quæ sacrum corpus tetigerunt, multi agritudinum quas patiebantur integram sanitatem impetraverunt, et ex multis hæc pauca collegimus. Habetur Veneti quoddam stratum ex lana confectum, quod vulgo vocant matrarium, super quo jacens B. Vincentius mortuus fuisse perhibetur; et compertum est fuisse supra quadringentos homines, qui ex devotione super eo certo temporis spatio jacuerunt, et a vehementissimis febribus aliorumque generum infirmitatibus statim convalescerunt. Majoricis fertur haberi pallium seu cappa, qua B. Vincentius induebatur, tempore quo in ipsam insulam navigavit; cujus tactu a tempore quo ex insula discessit usque in hodiernum diem, non solum febres patientes, sed etiam obsessi a daemonibus, et mulieres in parto periclitantes curatæ sunt, et a mortis manifestæ periculis liberatæ.

12 Frater quidam ex Ordine Prædicatorum, nomine Wilhelmus Pottas, dum in memorata urbe Majoricarum B. Vincentius consisteret, habuit quosdam pilos dum barba Vincentii tonderetur, quos pro sui devotione multo tempore conservavit. Huic enim quadam die nuntiarum esset, quod in ipsa urbe erat quædam rustica mulier a damone obsessa, quæ multis Judeis respondens multa secreta revelavit; acceptis supradictis pilis pergens ad locum ubi illa vexata tenebatur, eosdem in quodam panno involutos collo ejus alligavit : sed et diabolus qui mulierem obsidebat, virtutem pilorum sentiens, ipsum corpus plurimum torquere cepit. Itaque interrogatus quid erat in causa, quod sic mulierem vehementius solito vexaret; respondit quod hoc faciebat propter capillos Fr. Vincentii Ferrerii; quorum magnam virtutem, et quidem ei contrariam, sentiebat. Tandem post multa, quæ seivit mulier dicere et revelare, quæ ex seipsa nunquam dicere vel revelare seivisset, diabolus ex corpore exiit, illud pene mortuum derelinquens.

13 Valentia vir quidam, nomine Wilhelmus Studey, utriusque Juris Consultus, percussus morbo, quem vocant epidimiam, in utroque inguine, ita ut arbitrio quorundam peritissimorum medicorum mortuus judicaretur; indutus a matre quamdam lineam tunicam, quam vir ejus a B. Vincentio habuerat, et ob tanti viri reverentiam multo tempore diligenter et honorifice conservaverat, statim respirare cepit : et signa illius morbi, quæ per totum corpus diffusa erant, disparuerunt, et post paucissimos dies penitus de tam periculosa infirmitate convaleuit. In quodam loco vicino urbi Dertusæ, quem vocant de Bonifellat, vir quidam habens scapulare, quod a B. Vincentio habuerat, et magna reverentia conservatum longo tempore tenuerat, illud imposuit cuidam qui Dertusæ obsidebatur, nec ullis exorcismis curari potuerat; et statim ab eo diabolus exiit. Dæmoniaca quædam

D
AUCTORE
RANZANO
EX MS.

Curantur
pestis,

calvera,

c

febres aut
alii morbi
400,

12

liberantur

energumena,

peste laborans.

energumena,

Aqua, qua
corpus totum,

morbi pelluntur :

C

exequia solennes fiunt :

a

b

A quædam in monasterio de Prato, quod est in Arragonia, induta caligis quæ fuerant B. Vincentii, clamabat: O Vincentiole, Vincentiole, quare me tantum comburis? Tandem ea verba sæpius repetens, emissio horribili cantu daemon ex corpore discessit, ipsamque mulierem semimortuam ac humi prostratam dereliquit.

periculose
æget,

dolore capitis
ludorans,

d

B

ANNOTATA.

a *Surius feria sexta, at melius Castilionensis, quarta feria ante diem Palmarum, ut supra probavimus.*

b *Annus hic 1418 numeratur more Britonum et Francorum, initium sumentium a Paschate, proinde annus fuit sequens 1419.*

c *Castilionensis ut, pugionem in mamilla transfixa, et in sinistro humero; adeo ut in utroque vulnere pugionis cuspis oppositum latus penetraverit. Illa vero, dum cederetur, frequenter B. Vincentium invocaverat. Cum vero ad eam jam mortuam accessissent propinqui et vicini, acceperuntque ab ancilla, quæ ibi adfuerat, eam invocasse sæpe B. Vincentium; fecerunt pro ipsa votum, et statim surrexit incolumis, neque postea non parvo tempore supervixit.*

d *Cum nulla hic habeatur conclusio et tum pauca ex adeo multis post mortem miraculis hactenus referantur, non absque fundamento suspicabimur; maximum hujus ultimi libri partem adhuc desiderari: quæ utinam aliquando in lucem emergat.*

ALIA MIRACULA

ad S. Vincentii sepulcrum patrata.

C *Auctore Francisco Castilionæo ex MSS.*

Miraculis
claris;

a
ad sepulcrum
ejus sanantur
juvenetius,

et e deglutita
fibula agra.

b
reviviscunt
e lapsu mor-
tuis,

Faeta sunt autem mox per B. Vincentium, divina operante virtute, signa et miracula, numero pene infinita, quæ recensere longum esset: in quorum testimonium imagines cæreæ multiplices sine numero ipsi sepulcro Beati viri appensæ sunt. Erat eadem tempestate quidam civis ejusdem civitatis a Venetensis, qui magna vesania et ingenti furore ægitabatur, adeo ut catenis manicisque ferreis vix retineri posset. Is a propinquis amicisque ductus superpositusque sepulcro beati viri, cum paululum obdormivisset, pallio ipsius B. Vincentii tectus; vidit in somnis, ut ipse postmodum attestabatur, B. Vincentium dicentem ei: Confide, fili, nam in bono statu cito eris, siquæ cum exiguisset integre sanum sese reperit. Deglutiverat puella quædam fibulam zone, ac tanto cruciati vexabatur, ut nec jam aliud nisi instantem mortem præstolaretur. Hæc facto voto ad sepulcrum beati viri liberata est.

2 Abbas quidam b venerabilis pietate habuit nepotem adolescentem in eadem civitate Venetensi, quem ad colligendas nuces miserat. Is cum arborem conscendisset; ad terram decidit, ac mortuus est:

pro quo Abbas votum fecit, simulque ad sepulcrum D beati Viri magna cum fide accessit: cumque d. utius orasset, inde rediens, offendit in via unum ex domesticis, qui magno cum gaudio nuntiavit illi nepotem suum exisse ac vivere. Venerunt ex Normannia alius puer, qui ad sepulcrum B. Vincentii puerum mortuum comportarunt: qui superpositus sepulcro illius, statim resurrexit. c

3 Fuit vir in oppido Joselino, d Joannes nomine, qui cum forte ad fluvium devenisset, ubi adolescentes non pauci natabant; voluit nepotem, quem secum duxerat natum annos quindecim, ad natationem instruere: sicque ipse cum nepote in aquam descendit. Cum autem imprudens mulino e qui proximus erat adhesissent, ambo impetu aquæ a vorticibus rapti in profundum ferebantur. Cumque eorum alter, major natu, natum doctus, facile evasisset; remansit adolescens. Qui cum in conspectu virorum ac mulierum, qui ibi tunc aderant numero fere quadraginta, semel atque iterum in superficie aquæ apparuisset, ceperunt acclamare omnes, Beate Pater Vincenti, adjuva illum: pauloque post ad ripam fluminis, aquæ impetu vel potius divino nutu, deductus est, jam E plane defunctus, capite omnibusque membris dissolutis. Quod corpus, viri qui aderant ad sepulcrum B. Vincentii attulerunt, accurrentibus parentibus, propinquis, magno populo ac Clerico; factaque supplicis oratione ac voto, suscitatus est, statimque incolumitati redditus.

4 Joannes Guerre Ducis Britanniae f sagittarius fuit: is a sociis sagittariis gravissimis vulneribus sauciatus jacebat, adeo ut post octavum diem ingravescente morbo morti proximus fieret. Quod cum qui aderant animadvertissent, jusserunt Sacerdotem accersiri, qui confessionem ejus audiret, ac reliqua conferret Sacramenta: qui sero veniens animæ tantum commendationem fecit, reliqua omisit Sacramenta. Mox autem, antequam inde Sacerdos abiret, ille emisit spiritum. Cumque de ejus sepultura extra locum sacrum, quoniam sine confessione decesserat, ageretur; quædam piæ mulieres unanimes acclamarent, suppliciter orantes B. Vincentium, ut reduceret animam illius, tantumque spatii vitæ daret, ut Pœnitentiam et Ecclesiæ Sacramenta susciperet: factoque voto surrexit, qui fuerat mortuus, asserens se vidisse B. Vincentium inter multos dealbatum, a quo se protectum assererat a demonibus, qui illum derorare parati erant. Supervixit autem postea annos non paucos. Mulier quædam, Ludovica nomine g Nocivietensis diocesis, leprosa penitus effecta, toto anno vehementi arserat calore, qui a lepra inferebatur. Hæc accessit ad sepulcrum B. Vincentii, factaque confessione et emissio voto, integre sanata est.

leprosa mun-
datur.

g

F

5 Fuit mulier in provincia Britanniae, cui non satis omni tempore mens sana adesse consueverat: quæ cum esset prægnans magno edendi carnes desiderio tenebatur, cui vir hoc interdixerat: non enim fortasse rite hoc appetebat. Illa vero magna vesania, natum, quem infra limatum habebat, arripuit, bifariam divisit, partemque nati in ollam, ut coqueretur, conjecit. Mox supervenit vir qui ut rem cognovit, vecors præ nimio dolore effectus, quid potissimum agat ignorat. Cumque venisset illi in mentem quanta esset virtus B. Vincentii, ad ejusmodi signa conficiens; magna cum fide rapit partes nati discerpti, ad sepulcrum B. Viri properat, effundit preces cum lacrymis. Quid plura? Meritis B. Vincentii conglutinantur partes pueri, redneitur in eo spiritus, reviviscit qui fuerat in frusta divisus. Diffunditur tanti fama miraculi, concitatur ad tam mirum spectaculum tota Britannia, admirantibusque populis signum rei gestæ et testimonium veritatis affertur

resuscitatur
infans in
partes sectus,
et olla in-
jectus

A affertur. Nam in ipso infante suscitato cernebatur divisionis signum; tanquam filum caruennæ, per ipsius incisionis loca distractum. *h* Res non tantum nostris temporibus, verum et superioribus seculis inaudita.

*aliusque na-
tus mortuus,*

i

6 Mulier quædam, Wilhelma nomine, bino fœtu gravida, cum venisset ad partum, primo edidit infantem mortuum; quem cum obstetrices, sollicitæ de salute secundi fœtus, abscondissent, donec terræ mandaretur; ne vir superveniens et magis morere mortui fœtus afficeretur, quam alterius viventis hilaritate gauderet; Cur non sit votum, inquit quædam mulieres quæ ibi aderant, B. Vincentio pro fœtu mortuo? Sicque mox omnes quæ aderant, cœlesti spiritu afflatæ, supplices rogarunt B. Vincentium, ut tantum donec baptizaretur fœtus vitam reciperet, statimque facta oratione revixit puer et baptizatus est, pluresque insuper menses superstes vixit. *h*

k

*item mortuus
ex lapsu,*

7 Nauta quidam ex alto ceciderat, spatio quadraginta pedum, ac mortuus est: amici vero ac nati ejus de sepultura solliciti decreverunt reservare corpus usque ad insequentem diem, quo de ejus morte certiores fierent: prostridie vero ejus diei, quoniam sine confessione perierat, fecerunt votum B. Vincentio, tuleruntque corpus ejus ad sepulcrum beati Viri, et mox revixit.

*sanatur peste
percutsa*

8 In civitate Venetensi fuit vir, Oliverius nomine: is habuit filiam natam annos sex, quæ peste percussa et morti proxima, ducta est ad sepulcrum beati Viri: et cum fuisset super monumentum B. Vincentii collocata, tandem longis precibus et lacrymis sanata est, ipsumque monumentum per se bis concussum, et digitis quatuor a loco proprio, cunctis id cernentibus, elevatum est.

*in vase sub-
mersa,*

9 Puella quædam, nata annos septem, in quodam vase aqua pleno suffocata est: quam cum post triduum parentes mortuam invenissent, supplices cum lacrymis ad sepulcrum beati Viri attulerunt, frequentique in cœtu populi suscitata est. Vix narrari posset humano eloquio quam variæ sint ejus meritis regitudines curatæ: quot paralytici, quot leprosi, surdi, cœci, quotque a demonio vexati incolumitati restituti. Multi peste percussi et morti proximi ad invocationem beati Viri curati sunt, compluresque mortui *l* variis casibus suscitati: multæ etiam domus igni succensæ, ad invocationem B. Vincentii, extincto mirabili modo igne, illæse permanserunt.

*alia innume-
ra miracula.*

l

*C.
Oculatus testis
rerum ab eo
in vita gesta-
rum,*

10 Multa omitto, multa etiam ne longior in scribendo sim sponte prætereo: hæc tantum volui carptim collegisse, quæ mihi memoriam illius viri, tantæque virtutis et gratia monumentum facere possint: quæ ipse nonnunquam, ad excitandum pietatis spiritum, brevi temporis spatio, et uno, ut dicitur, spiritu percurram. Unum tantum addam, quod ipse accepi a Sacerdote quodam longævo, Bartholomeo nomine, ex hac nostra Alexandria Italica oriundo; qui in adolescentia sua ipsum Beatum Vincentium, dum prædicaret variasque provincias circumiret, subsequutus fuerat, magnæque illi familiaritate adhæserat, habitumque tertii Ordinis Beati Dominici ab eo acceperat. Ille enim hæc omnia, quæ de eo superius enarrata sunt, de vita illius et moribus, de prædicatione ac sapientia, de signis quoque vera esse attestabatur: addebat etiam multa, quæ ei Beatus Vincentius de rebus futuris prædixerat; quorum ordinem cum non plane perceperim, ne etiam auctor novarum rerum fieri videar, hoc tempore omittenda decrevi. Id unum est, propter quod hujus viri mentionem feci, quod præ magnitudine rei vix proferre audeo: quod nisi haberem testem locupletem, hunc de quo loquor Presbyterum, virum probum atque gravissimum, non ausim profecto hoc proloqui: tanta est ip-

*narrat au-
ctori*

sus prævalenti novitas et miraculi excellentia. Sed quod impossibile est hominibus, possibile est apud Deum: nec profecto falsum est verbum Domini, quod de erudentibus in se dixit, hæc quæ ego facio et ipsi facient, et majora horum facient. Quod et in B. Petro verum fuisse comprobatur, nam cum Salvator noster tres tantum mortuos, unumque ex illis quadriduanum suscitasse legatur: Apostolus ejus Petrus duodecim vitam defunctos, aut supra, unumque qui circiter annos duodecim antea sepultus fuerat, ab inferis revocavit.

11 Dum igitur olim B. Vincentius, aiebat longævus ille, sicut consueverat prædicaret, contigit ut non longe ab eo loco, ubi vir sanctus et frequentissimus populus aderat, duo scelesti vir mulierque, in nefandissimo scelere deprehensi, ad supplicium traherentur, quo igne cremati tanti piaculi pœnas luerent. Quod cum vir Dei, proximum quemque quidnam id esset sciscitatus, intellexisset; jussi ad se officium publicum ac licitores una cum ipsis reis accersiri. Qui cum a frequenti populo, novarum rerum cupido, ad eum sine mora ducti fuissent (tanta enim erat viri auctoritas, ut ei quod jussisset contraire non liceret) Expectate, inquit, nos, donec cooptum officium prædicationis absolvam: ipsos vero reos huc adducite, interimque soli sub ipso suggestu sub me pedibus meis conclusi maneant (pars enim inferior suggesti undique asseribus claudi consuevit) quod et suadente vel impellente populo, statim factum est. Carpit autem vir Dei altissimo sumpto principio de pœnis, quæ in purgatorio diversæ diversis flagitiis intelliguntur, sermonem habere: in quo ille singulis criminibus singula supplicia propriisque cuique errato pœnas adscriptas esse, ne leves illas quidem, licet quandoque finem habituræ sint, sed ingentes et infernalibus proximas, longeque a nostris remotas, et multiplici proportionem majores esse attestabatur; nullumque adeo grave hic a quocumque mortalium scelus perpetrari posse, quin illud ibi lustralibus ignibus, modo hic attritio cordis præcesserit, purgari ac deleri valeat. Agere autem ignem illum, cum sit corporeus, divino quodam et occulto judicio in animas corpore cassas. Tum denum ad scelus ab ipsis reis perpetratum, meritumque illis pro eo supplicium, longa oratione devenit: sicque circa hujusmodi malitiam, circiter horas tres (ut ille longævus aiebat) sermonem protraxit. Quo peracto, ut captivi, qui conclusi sub suggesto fuerant, educerentur permisit. O mira orationis virtus! quam efficax est verbum veritatis! Si manu supposuisset ignem, non plus potuisset elicere immixtis facibus, quam verbo operatus est. Tantum enim conscientie reatus et compunctio admissi sceleris illos corrosit, ut cum accessissent viri qui illos ad supplicium educerent, nil præter ossa ipsa nuda, consumptis carnibus et cute, reperta sunt. Non est mea sententia ambigendum, quin vir Dei tantum spiritu et oratione potuerit, ut illi non modo ab instanti supplicio et ignominia publica; verum etiam ab omni pœna, quam in futura vita perpassuri erant, sola compunctione cordis et brevi conscientie adustione liberati, ad æternam requiem felicemque patriam commigrarint. Legitur quid simile a B. Elisabeth, *m* in Pannonibus Regina, actum: illa enim tantum sola oratione potuit, ut adolescentem quemdam, quem itidem orare jusserat, spiritualibus facibus adurere videretur. Quis igitur sapiens et intelliget hæc?

12 Non cessat autem B. Vincentius nostris quoque temporibus, divina operante virtute, signa invocatus et miracula facere: nuper enim a civitate Bononiensi gravissimo testimonio relatum est, puerum submersum, qui spatio dimidiæ fere horæ sub aquis fuerat, ad invocationem B. Vincentii fuisse vitæ salutique restitutum. Cum enim is puer, qui erat natus circiter

*D
EX MS.
Joan 14, 12*

*quod concio-
nante Vincen-
tio rei duo*

E

*sub ejus ca-
thedra positi*

*finito sermone
inventi sint*

f

*usque ad ossa
consumpti.*

m

n

Bonomi

EX GALL.
GUYARDI
submersus
puer resusci-
tatur.

A circiter annos quatuor, matri jam defunctus allatus esset, illa, quæcum ex voto susceperat, Vincentiumque de viri sancti nomine appellaverat, reminiscens quo pacto ad invocationem B. Vincentii, cum prius esset sterilis, illum accipere meruisset, non diffisa ejusdem virtuti, cœpit cum lacrymis ingentique ejulatu, magna commota fide, acclamare. Ilunc, inquam, per te, B. Vincenti, puerum accepi : per te mihi restituendus est. Tu olim hunc nobis dedisti, nunc reddas oportet. Ex sterili quondam fecisti fecundam matrem; nunc orbam et omnium mulierum infelicissimam adjuves necesse est. Nam quid mihi profuit illum suscepisse, quem tam cito absque ullo fructu amissura fuero : Satius fuerat non datum esse, quem tam imature, tanta cum matris calamitate, ablatum iri. Quid enim hactenus, ab ipso conceptus initio, ex eo nisi labores ærumnasque suscepi? Hoc est, non filium dare, sed auferre : hoc est, non gaudium letitiamque matri, sed infortunium et calamitatem perpetuam intolisse. Quid radium, tunc cito defecturum, oriri opus fuerat? ad quid hic lucifer, tam subito occasurus, apparuit? Potuisti dudum, superatis naturæ ac sterilitatis mœ legibus, illum nobis donare : poteris etiam, Pater, illum ab inferis tuis precibus revocare : quodque pluribus aliis rogatus dedisti, hoc misere matri, cum precibus supplicanti, præstare ne moreris. Per te vixit puer, per te reviviscat. Cœpit inter hæc verba lacrymasque paulatim puer spiritum resumere, sicque non multo post redivivus matri filius incolumisque restitutus est. Non est igitur hoc pacto abbreviata manus Domini : et nobiscum est in Sanctis suis Dominus Jesus usque ad consummationem seculi : apud quem B. Vincentius vir sanctissimus, perpetuo cœlebs, magister et prædicator veritatis, sit pro nobis assiduus intercessor. Amen.

ANNOTATA.

a Beru. Guyard nominat; Petrum Hernei sive Grasset, ex parochia Guillacensi diœc. San-Maclo-vien.

b S. Antoninus addit Cisterciensis Ordinis diœcesis Venetensis : le Grand monasterii Landavallis. Guyard etiam nomen exprimit et Yvonem vocat : ipsumque nepotem vocat Joannem Goeliahau.

c Testem sic allati a patre et matre pueri, Guyard nominat; Guillelmum Roberti, de quo infra num. 2.

C d S. Antonio dicitur, Joannes de Josselino existens in Riparia Augusta : est ibidem oppidum Josselinum, in quo etiam fuerat concionatus.

e Gallice Moulin, mola, intelligitur autem hic ipsa rota, quæ aque impetu circumacta molam circumagere facit.

f S. Antonino Archerius Ducis et diœcesis Trecentis. *Diagnos. cap. 72* asserit contigisse anno 1448.

g Fideitur Namnetensis legendum, Guyard infra n. 4, notabiles aliquas circumstantias habet.

h Idem narrant S. Antoninus et Le Grand, qui addit contigisse in angulo Britanniae. *Diagnos. cap. 72* asserit, contigisse anno 1421 et sanatum infantem diu vixisse, primo inservisse in ecclesia, ubi resuscitatus fuerat, dein Ordinis Prædicatorum assumpsisse habitum, et in Sicilia concionatorem sapius ostendisse signa divisionis, et devotionem erga S. Vincentium Siculis infudisse. Ne autem dubitari possit quin hoc miraculum sit diversum ab eo quod libro 3 numero 19 a Ranzano refertur, facit testis orolata infra apud Guyardum numero 31.

i Apud eundem nominatur Joannes le Clerc.

k Idem ait solum tribus septimonis durasse.

l S. Antoninus, Reperi, inquit, xxviii defunctos post mortem ejus, per merita ejus et ad invocatio-

nem ejus nominis resuscitados, sigillatim et multum D distincte a Notariis in Processibus factis ad inquisitionem de vita ejus et miraculis factam in diversis regnis. *Possunt pauca latine expressa miracula apud eundem legi.*

m Elisabetham Thuringiæ Landgraviam, filiam Regis Hungariæ intelligit, in cujus Actis 19 Novem. dandis habemus quod sequitur.

n Id est ante annum 1470, quando hæc scripta sunt.

ALIA MIRACULA

Facta in Britannia Armorica, et ex Processu Venetensi Gallice collecta a Bernardo Guyardo de Jesu Maria Ordinis Prædicatorum.

CAPUT I.

Miracula Veneti, maxime civibus, ad invocationem S. Vincentii facta.

Joannes Mayda elephantiacus, a patre suo commendatus Sancto, adductusque ad sepulcrum admodum male habens; sanus inde reductus est, propter votum, quo se obligaverat pater imaginem ceream oblaturum; ejusdemque filius ponderis, cum annua viginti solidorum pensione, quamdiu ille viveret. Hispanus quidam, nostri Ordinis religiosus, videndi plenam facultatem a Sancti conterranei sui sepulcro pie visitato retulit, sacrificio Missæ et Officii lectione ibidem absque impedimento perfunctus; qui advenerat totus ferme cæcus; admotisque candelis aut solis radio non nisi ægre valebat lucem distinguere a tenebris. Joannes Rolandi, Dominus de Haerdelan, Consiliarii et Auditoris rationum munere fungens apud Ducem, tenerrime diligebat S. Vincentium dum viveret, eoque mernit ipsum videre post mortem, tali habitu quali concionari solebat. Complures nantæ Venetenses, in manifestum mortis periculum adducti per tempestatem, votum fecere S. Vincentio : quod cum eorum unus subsannaret, continuo lateris unius paralysi punitus est, ceteri autem salvi ad portum adducti.

2 Joanna, vidua Joannis Damon, e summis ædium scalis de gradu in gradum provoluta, non absque magna foeti uteri succussione, arbitrabatur aborsum continuo secuturum : sed invocato Sancto, ut saltem baptismi gratia foetui suo obtingeret, omni se liberam sensit dolore, nec nisi justo tempore edidit foetum, eundemque vitalem. Alanus de Cresolis, toto triennio vehementi conflictatus febre, solutus ea fuit, postquam ad Sancti tumultum attulit cereum voto promissum. Eodem adducta femina paralytica Venetensis, rediit domum per se, membris omnibus confirmata : nomen testes non expressere. Guillelmus Roberti, incruabili ab annis quinque plaga tibiam affectam dolens, quod a medicis chirurgique non potuit, facto ad Sanctum voto impetravit. Idem illapsa in oculum festuca bimestri spatio cruciatus, ut neque videre commode nec dormire posset : oculum cereum offerendum vovit, et suum mox sanum esse sensit. Joannes Boudiden, Veneti commorans, filiam habuit Olivam nomine, cui malum, ignotum medicis, faciem et fauces unamque mamillarum occupavit, et visum simul atque loquelam abstulit, ipsamque spem longioris vitæ. Sed puellæ frater votum fecit de duodecim denariis, annue ad sepulcrum offerendis : et intra quartam horæ partem visum ac loquelam recuperavit ægra, neque totis octo diebus opus fuit ut integre convalesceret.

3 Oliverio Rouxel, civi Venetensi, mortuus erat Oliverius filius : uxor non satis mortuum credens quem ellicitum diligebat, candelam ori et naribus applicat

Curantur
morbus ca-
ductus et
E

dehilitas
oculorum :

apparet San-
ctus deroto
suo :

blasphemus
punitur,

Prægnans
post lapsum
salva.

curantur
febris,
F

paralysis,

rubus tibia,
oculus latus,

ignotum
malum cum
moris per-
iculo :

puer mortuus
resuscitatus :

A applicat, et calefaciendis pedibus calentes tegulas : quibus quamvis proficeretur nihil, noluit tamen permittere, ut terræ traderetur corpusculum : sed eo apud se servato, die postera maritum interrogat, numquid non ivisset ad tumulum Sancti oraturus pro filio. Negat ille ivisse se : instanti autem, ut eat, uxori morem gerens, candellam accendit ad sepulcrum, alteramque detulit ad uxorem, quam ipsa quoque ibidem accendi faceret. Non poterat illa a caro corpore divelli longius : ergo templum Franciscanorum ingressa, captivum ibi filium commendat Deo, beatæ Virginî Sanctoque Vincentio, et relicto ibidem pro Mi-sa dicenda stipendio, recurrit domum curaturo funus. Redeunte autem, dum adhuc esset in via, una cum desiderio etiam spevidendi filium suscitatum, duos denarios pro eodem annue persolvendos vovet. Mox venienti Dominæ occurrit ancilla, dicitque, ut ante, rigidum frigidumque remanere parvulum. Illa tamen neque sic desperavit : igitur ingressa cubiculum, ubi jacentem reliquerat, vidit eum ad se conversum poscere pomum, quod præ oculis erat, quoniam se atiebat famere. Tunc vero præ gaudio vix sui compos ; omisso pomo currit ad maritum, nuntiat ei suscitatum filium. Venit ille et ridentem invenit, eidemque mater pomum porrigit : moxque eum ambo ad sepulcrum ducunt, et gratias agunt : puer vero quatuor annos natus, quod erat diei reliquum sanus cum pueris ludendo exegit.

B 4 Petrina, uxor Joannis Venetensis, undecim mensium filium commiserat nutrici, in suburbio S. Salamonis habitanti : huic domum pestilentia cum infecisset, nuntiatur matri contagio quoque afflatum esse parvulum. Ergo accurrit illa, periculi immemor, et animam jam agentem reperiens, inter brachia tollit, ac domum suam defert. Ibi cum Sancto votum fecisset, ridere mox puer cepit, et alterius nutricis ubera sugere, absque ulla deinceps vel pueri vel secundæ nutricis vel ullius ex omnibus domesticis noxa. Oliva, uxor Oliverii Lacqueron, duo aenea pollubra perdiderat, tunc temporis scutis aureis duobus æstimata. Ea si recuperaret, vovit totidem se oblaturam ex cera ad sepulcrum Sancti. Ab hoc postridie visitato revertens, ignotum ad fores domus suæ hominem invenit, qui alterum ex amissis ei reddidit, asserens ex furis cujusdam manibus receptum ; altero autem die etiam secundum reportavit. Similiter duos scyphos argenteos ablatis ægerrime ferens Joannes le Clerc, eosdem voto facto recuperavit : filiam quoque, ob haustam luem desperatam a medicis, et domesticos omnes servavit indemnes.

C 5 Joanna, uxor Yvonis le Clerc, peste contracta ; cum jam animam ageret, et de maturando funere tractarent alii ; sub extremum spiritum recordata est voti ad Sanctum faciendi ; et mox amissam recuperavit loquelam, atque intra paucos dies integram sanitatem. Ab eodem contagio moribundam filiam ut commendaret Sancto, sepulcrum adiit Joanna alia, uxor Guillelmi le Maunic : actaque ibi in oratione hora diuina, agram melius habentem reperit, et intra paucos dies sanam. Domicella Margarita, uxor Joannis de Cresoles, paralytica effecta ac manibus contracta, omnem sui movendi loquendique facultatem amisit : pro qua votum faciens mater sua, de cereo ad longitudinem corporis formando, et decem denariis annue dum filia viveret offerendis, mox ream sese voti sensit. Eidem Margaretæ filia fuit triennis, Isabella de Cresoles dicta : hæc, diebus antecederalibus ludens in domo Henriettæ le Sceaux, ex scalis decidit, et, sanguine per os et caput ac brachia aliasque contriti corporis partes deluente, pro mortua habebatur, sensus omnis ac motus expers. Ad lapsus nuntium perculsa mater tribus vicibus votum facit Sancto, nec enim mortuam esse sciebat.

Aprilis T. I

Illa autem eo momento locuta est : et quamvis capiti sic contrito nullam curationem præsumpsissent adhibere chirurgi, totoque biduo nihil cibi potusve lesa admisisset, mox tamen, ut novum votum nuncupavit mater, surrexit, comedit, bibit, convaluit. Eadem ex alio postea morbo ad extremum vitæ adducta articulum, post inediam octiduanam, simili voto sanitatem recepit.

D 6 Matthæum Larans, letali frigore aliisque indi-
ciis omnia veræ mortis signa præferentem, sepeliendum avia sua judicabat, nisi votum mater cum lacry-
mis fecisset pro filio : qui adaperitis mox oculis, tandem etiam sanatus est. Maria, Guillelmi Rolandi filia, decimum quintum diem desperate ægrotans, et octavum jacens absque loquela, cum jam jam crederetur expiratura, surrexit sana, voto pro ea ad Sanctum Vincentium nuncupato. Rolandus Brondie, libere respirandi et ambulandi facultate privatus, remedium, quod frustra quæsierat apud medicos, invenit ad tumulum Sancti, ad urbis totius Venetensis stuporem. Oliverius Herbelet, tonsor ex Nausny in diocesi Nannetensi oriundus, Venetensis incola, ex improvise sentiens os sibi in dextrum latus torqueri et lingvæ usum impediri, obligavit se voto ad Sanctum emisso, et loco suo os, lingua usui rediit. ad patroni magalia publicanda Joanne de Nova-villa cum pluribus aliis Burdegala Britanniam versus navigante, tam densa cunctos involvit nebula, ut omnem cæli terræque auferret conspectum. Ergo ad tres ingentes scopulos alliditur navis adeo vehementer, ut primo impulsu actum de vita omnes crederent. Ille se navique et merces suas commendat Sancto, cereum pro corporis sui statura vovens ; et intra quadrantem horæ ea subiit serenitas, quæ sufficeret ad locum qui Pornie dicitur in Britannia tenendum ; utque constaret miraculo concessam, eodem quo appulit navis momento duplicata caligo, in seram usque vesperam duravit.

E 7 Dominus de la Barre, cum pluribus incolis Venetensibus ex Hispania rediens, quando navis jam prope tenebatur portum Britannicæ, cui Penmarch nomen, horribili imbre et tenebrosa procella occupatus, solam mortem habebat præ oculis. Jamque consilii et auxilii impotes, dimissa navigii cura, alter alteri confitebantur peccata, et funibus sese adstrangebant bini ac bini ; quia intra duos immanes scopulos medio ex mari assurgentes se jactari videbant, jam inde a prima ad horam Vesperarum. Tandem succurrit confugere ad S. Vincentii patrocinium implorandum, nudatisque pariter capitibus flectentes genna, et manus attollentes in cælum, voverunt unanimiter, quod, si a discrimine tam præsentis eriperentur, ab eo loco, ex quo primum conspicerent turres ecclesiæ in qua requiescit, pedites et sola linea veste tecti procederent, a porta autem ad sepulcrum genibus proreptarent. Vix voti sui pronuntiaverant verba, quando ipso in aere vir apparuit amictus albis, qui arreptum navis velum contorsit in partem, unde propitius ventus spirabat ; atque de medio scopulorum fatalium ereptis, in portum Penmarch evadendi facultatem præbuit.

F 8 Energumena Venetensis, per vim ad Sancti sepulcrum adducta, ibique a meridie ad horam usque Vesperarum retenta, a maligno hospite liberata fuit. Quidam, Brabantus nomine, Picardus natione, de Sancto adhuc vivente nescio quid impudenter effluens, ita offendit Petrinam uxorem Joannis Boric civis Venetensis, ut imprecata ei sit casum, quo ipsius Sancti auxilio aliquando egeret. Duobus igitur annis post, blasphemus ille in paralytin incidit, quæ os impurum fæde distorsit : ex pœna autem suum erimen agnoscens, sepulcrum ejus quem lacerat adivit venerabundus, et a placato retulit sanitatem.

63 Petrus

D
EX GALL.
GUIARDI

moribundi
duo :

asthma dif-
ficile,

os distortum.

E

navis erepta
naufragio,

et altera in-
ter scopulos
perichitans.

F

dæmon ex
energumena,

calculus et
vesica ery-
ctus.

alius puer ex
peste mori-
bundus,

res amissæ
recuperaæ.

sanantur tres
personæ a
peste,

alia a para-
lysi,

lapsa puella
contractum
caput,

A Petrus le Boce, calculo ad modum nucis grandi omnino impeditus urinum reddere, dirissimis torquebatur doloribus; et horrendum vociferans, ipso in cruciatu expiraturus credebatur. Vovet pro filio, si convalescat, pater ceream imaginem offerendam, puerumque dum viveret hebdomade qualibet cum accensa candela iturum ad sepulcrum: qui mox ejecto calculo, dolore etiam omni est liberatus.

9 Oliva, Laurentii Hispani mater, peste contacta, extraque spem posita, voto facto frustravit expectationem eorum, qui de morte illius non dubitabant. Joannes Guillet sexennem filiam, Mariam nomine, ex alto prolapsam mortuumque reperiens, clamoribus suis excitavit vicinos. Suadent illi ut ipsam Sancti sepulcro devoteant: ubi statim ac quinque denarios obtulit, redemptam a morte filiam est gratulatus. Alanus l'Albe a pertinaci anni unius et medii morbo sanitatem emit, duos solidos et sex denarios annue offerendos vovens, quam nullis impendiis poterat a medicis obtinere. Joannes Quire, Presbyter et sacrista S. Petri Venetensis, testatus est se vidisse Presbyterum leprosum Ligulensem, cujus morbus cum medicis in eum habere in desperatis, voto se leprosus obtinuit Venetum veniendi ad sepulcrum viri Dei, quem angelico potius quam humano modo vitam duxit: accubabat; statim autem atque se dedit in viam sanguinem corporis egerit ex ore; et quanto plus conficiebat viæ, tanto magis proficiebat ad sanitatem. Cum autem ad sepulcrum venit, omnino sanus, notabantur adhuc in ejus facie præteriti morbi necdum omnino siccata vestigia. Aiebat autem, etiam duplo longioris viæ laborem libenter subitarum fuisse se, pro tali beneficio consequendo.

10 Joanni Gabon filia erat elephantiasi laborans: cui sanitatem impetravit voto facto de curando ad sepulcrum in cereo, qui filiae compos altitudine et grossitate æquasset. Similis cerei Missæque insuper curandæ voto, Alana, uxor Joannis Joyaux, mortem a peste imminuentem evasit. Eadem sypilos duos argenteos deaurum margarum et totidem uniarum subreptos furto querebatur, et voto facto, pro iis recuperandis spem suam firmans, exaudita est; Namnetensi enim ex urbe, quo furtum suum detulerat nequam, in frustra comminutum, ipsam recepit ab aurifabro quodam Maria, Guillelmi Rolandi filia, minime dubia morte jacebat, deposita, totam unam noctem diemque. Recordantur parentes tabellæ ad sepulcrum appensæ, qua exhibetur reddita infanti vita, quem mater sua in partes diviserat; et votum quoque pro filia faciunt. Illa autem plorare mox cepit, quod videns pater ad Sancti accurrit tumultum acturus gratias, indeque revertens filiam reperit edentem, ridenter, ludentem, verbo sanam prorsus, ad stuporem maximum familiarum totius.

11 Cum filia Joannis Michardi ludibunda se supra ingentem quandam trabem libraret, devoluta in caput subitus eam recidit, illudque comminutum putredo primo (verba depositio nis sunt) simile videbatur. Accurrit, qui labentem viderat. Oliverius Cadoret; magnoque nisu conatus trabem attollere, inque conatu deficiens, iterato collidit infelicem: quæ plurimum auxilio subducta a ponere opprimente, lectoque impo sita, totam unam horam mortua jacuit. Post hæc, omnibus, qui una cum mœtissimæ patre lectum ambiebant, genuflectentibus et S. Vincentium invocantibus, aperuit oculos, suspirium dedit, intraque duos dies convaleuit ad stuporem chirurgorum. Prædictus quoque Oliverius, per os perque secessum sanguine copioso fluens mensem jam tertium, a medicis denique, nihil amplius presidii sua in arte reperientibus, morti est addictus; eandem vero ipse et uxor sua arcuerunt, voventes cereum, totidem

quot moribundus libras appensurum, seque ituros ad D sepulcrum in amictu lineo ac pedibus nudis.

CAPUT II.

Miracula patrata in eorum gratiam qui diocesim Venetensem incolebant.

Quæ sequuntur miracula in variis Venetensis dioceseseos parochiis accidere: incipimus ab ea, quæ urbi suburbana est, S. Paterni. Hic grassans pestilientia omnes Joannis Tegal liberos abstulerat præter unicum, qui et ipse jam animam agebat: quare cum alteri defuncto sepulcrum effossurus abiret pater, dixit ei uxor, etiam huic, jam jam expiraturo, fossam facito. Tum doloris impatiens, O miseriam! inquit, itane omnes simul proles aufert Deus? Tandem meliori consilio, pro qualitercumque superstite votum vovit S. Vincentio, multis cum lacrymis duos denarios promittens; eodemque fine mariti frater e vicina domo abiit, sacrificium Missæ ad altare Sancti curaturus. Vix autem dimidium viæ absolverat, quin puerulus cibum poscens, comederet ovum, totusque mox sanus appareret. Joanna, uxor Joannis Aufray, ex Ployengrifflet oriunda, sed Veneti tunc habitans, morbum patiebatur caducum visumque amiserat: votum igitur fecit, et utroque malo libera fuit. Sed negligens præ pudore publicare miraculum ad sepulcrum, quod visitarat ex voto; octavo rursum die, utrumque beneficium amissum doluit, et remedium ab humana arte quæsit. Tandem a vicinis rogata nullumne emisisset votum pro sanitate recuperanda etiam hac vice, fecisse quidem negabat, sed aiebat jam facere: progressaque ad S. Petri ecclesiam, dum facta peccatorum confessione injunctam sibi poenitentiam implet ante Crucifixum, ibi extremum cecidit, deinde vero per merita Sancti visum recuperans, etiam caduco morbo libera imposterum mansit.

13 Aliettæ, uxori Joannis Jeudy, foetus in ipso puerperio extinctus cum esset, obstetrici culpam afflicti parentes impingebant: illa probro et dolore stimulata, in genua se provolvit, infantem S. Vincentio vovet, orationem Dominicam recitat: qua finita, qui ultra dimidiam horam jacuerat mortuus, manifesta vitæ signa edidit, usque dum baptismum recepisset. Domicella Joannina Traineaux, uxor Joannis de Coetlagat, liberis sex peste præmortuis, ipsa quoque jacebat moritura, omnium facultatum usu privata. Fecerat illa votum S. Vincentio, ut primum se afflatam sensit: cum autem jam animam ageret, duplicavit votum maritus ejus; eodemque instanti mentis et loquelæ compos effecta, etiam cibum poposcit ac sumpsit, nec multo post plenam habuit sanitatem. Piscatores tres Joannes Gnezon, Joannes Rochelard, et Petrus Carancoux, operi suo intenti ad insulam, quæ Veneto distans leucis octo Malvet nuncupatur, subita tempestate exorta, spem vitæ abjecerant, nisi quam reliquam fecerat nota S. Vincentii potentia: ad hanc igitur implorandam vota faciunt, et continuo tempestas posuit, ipsaque quæ confracta prorsus fuerant retia, ex aquis integra sunt retracta.

14 Ceciderat e sublimibus scalis Matthæus, Laurentii Monterray filius; et pro mortuo a cunctis habitus, hora dimidia jacuerat frigidus. Invocat S. Vincentium desperabunda mater, filii quoque alterum oculum apertum videt: reduplicat preces; et coeptum favorem festinans absolvere Sanctus, plenam deposito reddidit sanitatem. Navis Hispanica ad bellum instructa, prope Bellam-insulam deprehenderat lembum, quo Joannes Bars aliique nautæ veliebantur. Hi ne capiantur ab hostibus S. Vincentium implorant, præter Jacobum Parin, nihil veritum socios irridendo interrogare, quomodo ab eo opem sperarent

Sanatur
puer mori-
bundus peste,

mulier caduca
et cæca semel
iterumque
E

extinctus
foetus reviviscit,

convalescit
moribunda
ex peste,
F

tempestas
sedatur.

mortuus
suscitatur,

blasphemus
punitur,

A rent, qui sibi ipsi opitulari contra mortem non potuit? Hæc dicenti contortum os, loquela ablata, et spiritus pene vitalis extinctus est; ita subito corruit in conspectu omnium. Tam præsentis divinæ ultionis exemplo flexi socii, ipsum quoque coeperunt commendare Sancto; et precantibus illis, sensus quidem et vox blasphemæ rediit, os autem distortum ei perpetuo mansit: cujus etiam culpæ pauperuli illi potuerunt adscribere, quod non essent tunc ab hostibus eruti; sienti intercessioni Sancti attribuerunt, quod paulo post libertati fuerint restituti.

a piratis et naufragio salvati quidam.

15 Rivalum Madec, cum sociis securius navigantem, ceperant Scotici quidam piratæ; eodemque die confracta ad scopulum navi, in eo quem salutis causa conscenderant lembo omnes perierant. Mali ab aqua extantis corbitam occupat cum suis Rivalus, et invocati Sancti auxilium non diu præstolatus est: vix enim media hora effluerat, cum bellica navis, eandem insistens viam, omnes excepit: Ludovica, uxor Joannis Cadoret, identidem cereum accendebat benedictum, ut nati ante novem menses filiolus, et tertio jam die a materno lacte omnique alio nutrimento abstinens, spiritum extremum legeret: interim S. Vincentii recordata, filium ei suum devovet, et mox melius habens parvulus suxit ubera, intraque paucos dies convaleuit. Thomasia, uxor Fevrier, filiam suam Joannam, Yberto Nion conjugatam, maligno quodam per caput rheumate sic affectam videns, ut oculi sinistri lumine extincto, exiguus admodum superesset dexteri oculi usus; S. Vincentio commendatam duxit ad sepulcrum; quæ postero die facultatem videndi, nec multo post integram habuit sanitatem.

moribundus servatus,

oculi debiles sanati.

incendium repressum,

amentia sublata,

mortua suscitata, sanata paralysis,

peste morituri plures servati.

sanantur febricitans,

hydropica,

pra sepulcrum deposita manibus alienis, suis inde pedibus domum revertit liberata. Nihilominus salutem sanitatem accepit Joanna, filia Guillelmi Riou, amisso loquendi usu moribunda, in x ut Sancto fuit commendata. Joannes Bocher cum Venetensibus aliis piscatum exierat ad Bellam-insulam, quando piratica Anglorum apparuit: contra quam cum S. Vincentii opem Venetenses implorarent, disparuerunt ab oculis Angli. Testatur autem idem Joannes, vitam sibi miraculose servatam eo vespere, quo non sperabat visurum se crastinum, nisi pestilens virus depulisset votum rite conceptum. Festo S. Michaelis die, mortuam ab heræ dimidia jadicio omnium filiam Petriam, Sancto commendavit Petrus Mauret, cereum pro ejus statura longum voto promittens; et illa stupentibus cunctis viva surrexit. Tantum non mortuus erat Ganettus Metrea, eique tumulando jam paratus sarcophagus; quando pro filio votum fecit pater, et sanum recepit. Ejusdem Ganeti uxor Yvona, simili intercessionem visum recuperavit amissum. Veneto Rupellum navigabat cum pluribus aliis Petrus le Moel: qui orta, qualem nunquam senserant, tempestate validissima, cum portum desperarent, singuli cereum Sancto voverunt; et tranquillo mox mari, propositam iter feliciter decurrerunt. Denique Joannes Alhelec, amissum equum ubique requirens, cum facto voto pagum quemdam transiret, equi sui hincum audiit ex proximo stabulo; eoque reserato, reperit quem quaerebat.

D
EX GALL.
GUIARDI
moribunda.

repelluntur
piratæ.

jurantur
moribundi
duo,

mortua una

et cæca

tempestas
sedatur
15

equus amissus
recipitur

pestiferi
sanati,

16 In parochia Divæ Virginis de Mene succensa pestilentia, Radulpho Ruellum ita inflaverat guttur, ut bovino palcari comparandum videretur, spiritumque extremis in labris haberet; sine mora autem illud detinuit, cum pro eo votum uxor sua fecisset, et postridie sanus ipse ex integro fuit. Inobis ibidem pestiferis carbunculis infecta Guidona quardam Guillon, tertium diu jacebat vocis et mentis expers; cui remedio facti voti patri pro ea nuncupatum, de adendo pedibus nudis atque in indusio Sancti sepulcro.

alius
moribundi,

19 In parochia S. Etimonis, yuo le Houssec, ex milibus qui congreverant annis, totos duos jacebat impotens movere corpus, tandem etiam quadri- duo integro loquela et sensu privatus. Vix autem cum uxor sua Oliva Sancto ovit, quæ levamen sensit, et intra octiduum sanus fuerit, obligatus annue ad quinque denarios suo curatori pendendos. Ad ejusdem sepulcrum a domo sui genibus repens Joannes Terrier pro filio moribundo eundem in reditu prorsus sanum reperit. Intra octo dies sanatus quoque fuit pater, filius Joannis le Bouteiller, ex eminentiori cubiculo deorsum lapsus, loquelæ ac sensu destitutus: quia pater et mater ad sepulcrum recurrerant sancti viri. Peste moriebantur filie duæ Joannis Mac: pro quarum prima decem, pro secunda quinque denarios voverat S. Vincentio, vivam utramque servavit. Moriturum quoque credebatur se Joannes Seaby, impacto equi calce sic percussus, ut trium hebdomadarum spatium neque dormire posset, nec comedere: sed eodem tempore, quo ad altare Sancti Michaelis dicendam ejus uxor curavit, decem quod viveret denarios vovens, sublevari se sensit, nec diu post ex integro sanum.

p

et ab equo
percussus.

2 In oppido Hennebont commemoratur Joannes Timoy Briocensis natus, sedecim mensibus crudeli afflictus podagra, totum non pedem tantum, sed crus ipsum ligante: hic ad sepulcrum S. Vincentii accedens adminiculo alieno, ibique sublevatus, suis ipse pedibus, nullius fulcri indigens, domum regressus est. Ibidem mater Theobaldi Lieset, vovendo quod dictum sepulcrum visitaret, amissam videndi facultatem recuperavit. Dominus de Capite-nemoris, parochie de Babri nobilis incolæ, ita affliciebatur S. Vincentii

item podag-
ricus,

cæca,

Vincentii

EX GALL.
GULIARDImisere tume-
factuset jam
moriturus,depelluntur
pestis,

lanquor,

febris,

letalis
syncope,curantur ex
peste contrac-
ta, amentes,

puer infirmus,

A Vincentii concionibus audiendis, ut easola de caussa ipsum per totam Britanniam sit assectatus, usque dum Venetum reverteretur: quod obsequium mortuus Sanctus memorabili compensavit beneficio. Nam cum filius, ei tenerrime dilectus, Joannes nomine (cujus in lasciviori adolescentia factus erat, non lege, sed natura pater) ex Normannia veniens, hausta quæ per argenti minera fluebat aqua ita intumisset, ut ad genua propenderet distensus venter, umbilicus procidens grossitiem ac longitudinem brachii æquaret, et inflatum guttur non permetteret oculis liberum in terram despectum; adduxit eum pater suus ad medicos Ducis; his autem remedium nullum idoneum reperientibus, eundem reduxit domum, victimam brevi secuturæ mortis: quæ etiam credita est abesse propius, postquam tribus septimanis, vocis cibique ac potus expers, non nisi pauculas vini guttas transmitteret, ori immissas per dentes, inserto violenter cultro utcumque reseratos. Jam lintea mortualia parabantur, quando avus adolescentis, qui velut legitimum amabat hunc suum nepotem, magna cum fiducia preces ad S. Vincentium pro eo dirigit. Nec mora, oculos aperit infirmus, fari incipit, magnaque cum violentia ex prorumpentis umbilici abscessu ejectat calculos ad sexaginta, subsidenteque tumore momento pene temporis convalescit, cum ingenti stupore præsentium, ac deinde itinere leucarum decem, nudis pedibus soloque indusio tectus, ad sepulcrum Sancti supplicabundus abit. Eodem se iturum vovens Petrus le Navesc, pestem excussit, a qua mortem timebat.

B 21 In parochia Elvensi magno membrorum omnium languore et capitis diuturno dolore laboraverat vir nobilis, dictus Guillelmus: qui ad sepulcrum veniens, cum intra utramque tumbam se collocasset, surrexit inde, sanus si unquam. Ibidem febrim, novem mensibus torquentem, expulit Joannes Bolorrec; nec deinde reducem eam sensit. Domicella Joanna le Moigne, uxor Joannis de Noyal, obtulerat homini non satis noto haustum vini, deinde per leges urbanitatis coacta ex eodem potare vitæ, non quidem bibit (exhorruerat enim, cum vidisset hospitis sui os et labia fœdi contagiosique morbi indicia præferre manifesta) libavit tamen extremis labiis: adeoque præsens malum sensit, ut in terram corrueret, et letali correpta frigore per horas duas, neque loqui quidquam nec sentire posset. Conternatus cum iis qui aderant maritus, cum nesciret unde remedium speraret, ad Sanctum recurrit Vincentium, solidos quinque vovit: illaque mox locuta est atque convaleuit. Henrietta le Noblan, viginti quinque annos nata, mentis vocisque expers jacebat ex peste, paratusque expiratæ mox sarcophagus erat: sanitatem tamen illa recepit, postquam pater ac mater puellæ vovissent cereum sarcophagum Sancto, plurimum ejus miraculorum recordati. Extinctum pene toto triennio visum implorata ope ejusdem Sancti, Joannes Corte ibidem recepit.

22 In parochia Mussuillac, Mariæ filia Guillelmi Terrovin et uxori Joannis le Duc, phrenesim attulerat pestilentia, eoque redegerat miseram, ut nonum diem nihil vel comederet vel loqueretur: hinc afflicta pater ad ecclesiam S. Petri Venetensis se vertit, filiam S. Vincentio devovet: mox loquitur illa, et cito convalescit. Indidem venerat Indulgentiarum caussa Oliverius d'Anonal, visisque quæ Veneti fiebant miraculis, eorum relationem fecit uxori. Ambo igitur voverunt Sancto, quod ipsi sisterent filium suum, adeo infirmum, ut integro fere anno formare vocem non potuerit: hoc autem statim ac fecere, locutus est, et ante triduum plene convaleuit. Gemino pestilenti carbone ictus Joannes Guezal ad mortem tendebat, una cum filio similem carbonem

ferente: cum eodemque servatus in vivis est per D uxorem, pollicitam denarios septem ad sepulcrum offerendos. Totidem locis pesteio receperat Petrina, Yvonis le Dagant filia, et postquam sine voce, visu, cibo, pastu quinque dies jacuisset, paratus ad sepulcrum sarcophagus erat: sed hunc cum decem denariis Sancto vovere maluit moribundæ pater, eademque nocte queri illa, loqui postridie, mox autem integre convalescere cepit.

23 Ex parochia Ploevignier venit Guillelmus le Mareschal, a molesta tredecim mensium febris curandus: votumque obtinuit, noctem unam supra Sancti sepulcrum dormiens. In eadem parochia, amissis pestilentia liberis sex, postremam quoque Catharinam morti proximam videns pater, Joannes Nicolahic, eique sarcophagum apparari: cum precibus accurrit ad Vincentium, et prompta filia convalescentia recreatus inter tot funera est. Ex tribus ibidem fratribus, eadem afflatis lue, solus superfuit Joannes Richard, quia se Sancto commendavit. Tertium filium, post mortem duorum, simili extingui peste dolens Joannes le Gloavec, cum uxore sua vovit candelam et imaginem ex cera, quotannis offerendas ad sepulcrum: ipsaque hora sanus puer loqui cepit. Promissis ad idem sepulcrum solidis decem, copiosum sanguinem per nares jecit Petrus Yvelin: et convaleuit a peste, quo certo extinguendus putabatur. Sinistri oculi visum, quem illapsa castaneæ testa sustulerat, invocatus S. Vincentius reddiderat; negligentibus votum implere parentibus, rorsus eundem amisit Maria, filia Oliverii Avanture: culpam igitur agnovere et resarcire illi, Venetumque venire: ubi cum tantum a S. Petri ecclesia iidem abessent, quantum bino jactu metiri lapis posset, denuo visum recuperavit puella. Similem negligentiam complendi voti, pro filio moribundo facti, Yvo Cudel simili modo mulctatus doluit, et nudis pedibus ac linteatus veniens ad tumulum, iterato mortem a puero depulit. Oliverius quoque Meithozour pro recepto, quem pene extinctum duobus mensibus doluerat, visu, reus duorum oculorum ex cera ad sepulcrum ferendum, cum voti oblitus esset, septem hebdomadis infirmus decubuit: et culpam confitens sanitatem recepit, ubi promisit se publicaturum miraculum. Denique Joannes Sancti, in jam dicta parochia mensem totum affixus lecto, seque mori existimans, quia non modo non ambulare, sed nec edere aut bibere jam amplius poterat; animum quinque denariorum pensionem cum imagine cerea vovit Sancto, et mox vocem sibi dicentem audit: Sorge sanatus es. Veritatem facti probavit ipse, postridie ad sepulcrum se sistens.

24 In parochia Martyrum pestis afflaverat Yvonis Stephani geminam prolem: quam cum totidem candelis voverunt parentes ducendam ad sepulcrum Sancti, et sanitate secuta votum solverunt. Proximam quoque ex eodem morbo mortem expectabat Joanna, vidua Yvonis Brechgnan, per octo dies videndi, loquendi, edendi, bibendi facultatibus destituta: sed mox, ut mater sua viginti denarios, quoad viveret Sancto offerendos, vovit, loqui cepit ac brevi convaleuit. Totidem diebus alienus a mente propter pestilentiam, agnoscebat neminem Guillotus du Chesne: nihilominus vitam servavit, voto a consanguineis nuncupato de Missa ad sepulcrum S. Vincentii curanda. Voto quoque denariorum decem Guillelmus de Launay emit filio, ab ortu muto, loquendi facultatem: eidemque Sancto vovens sese Ægidius Thomason, liber a morbo caduco fuit.

25 Peste infectissima erat parochia dicta Limerzel, qui autem intacti adhuc supererant cum Rectore processionem instituerunt ad sepulcrum Sancti, sex leucis distans; et promptam mali cessationem adepti

pestiferi
moribundi,

E

ingrati pro
sanitate
eamdem
amittunt,votum
solventes
recuperant,sanatur
moribundus,

F

vovit a peste

aliisque mor-
bis voto facto
eripiuntur.

versa facies
restituitur.

A adepti, plures pagos exemplo suo ad simile beneficium sperandum obtinendumque exciverunt. Ibidem quidam Petrus Cantor fuit, cui ex gravi morbo facies retroversa permanserat annis septem : hic eodem venturum se quotannis vovens cum certis quibusdam eleemosynis, venit ut voverat, sanatusque per annos aliquot votum tenuit, quod ubi neglexit, versa est denuo in dorsum facies; et ille sanatus denuo, ne sæpius hoc pateretur accenrate quotannis votum suum exolvit.

CAPUT III.

Alia miracula diœcesanis Venetensibus concessa.

Invocato S.
Vincentio
varii a peste
sanantur

In parochia Sulniac peste infectus Guilielmus le Marchadour, cum ingenti admiratione jacuit per menses duos, vocis, visus, potus atque cibi expers : tandem vovit Sancto filium parens, et hic sanatum se subito videns, addidit votum denariorum quinque, pro singulis quos deinceps viveret annis. Eodem morbo graviter affectam duabus in partibus, et loquela destitutam filiam, Petrus Bobes servavit in vivis, idem invocans patrociniū. Pestem quoque a se depulerunt Joannes et Henricus le Boneil fratres, cum vovissent venturos se ad sepulcrum linteatos, et ceream imaginem allaturos. Quatuor fere mensibus neque somnum ceperat neque urinam reddiderat Joannes Madec, quare apud omnes erat conclamatum de vita : servavit hanc tamen, sanatus intra quinque dies, post votum factum de quinque solidis cereoque adsepulcrum. Ex dorsi atque renū dolore ingenti tam infirmus erat Guilielmus Rolandy, ut ægre se commovere posset : cui cum aliquis negasset, unquam surrecturum a morbo, vovit adire tumbam S. Vincentii, ibique denarios duos offerre : et eodem momento sanitatem recuperavit.

aliu a disuria,

et nephritide :

incendium
extinguitur

tumor ventris
sanatur,

et in multis
pestis,

item quartana,

moribunda
servatur,

27 Ex Menguyo in parochiam Grandis-campi veniens Nognoulus de Capite-nemoris, vidit domum Joannis Herue sic ardentem, ut humano auxilio non superesset locus ; ad hoc spectaculum vir ille nobilis, intimo commiserationis affectus tactus, pauperculi ædes cormendavit Sancto, quem fuerat tota dum viveret secutus Britannia. Invocantis se preces exaudivit Sanctus, et domus illa, quamvis paleis tecta, parum admodum apparuit lesa : imo qui intra eam cunasque suas relictus erat infans damnum nulum sensit. Uxori ejusdem nobilis sic intumuerat venter, undecim mensium spatio, non sine doloribus magnis, ut gemino fetu gravida crederetur, donec consulti Ducis medici judicaverunt malum ignotum et incurabile esse. Videns ergo maritus eam deficere, hortatus est ut in S. Vincentium fiduciam haberet : quæ cum eo votum faciens, nocte sequenti vehementiori vomitu seressuque ita exoneravit sese, ut intra triduum prorsus sana, nudis pedibus ex suis ædibus de Menguyo ad sepulcrum S. Vincentii venerit. Nudis quoque pedibus et linteati ex parochia prænominata Grandis-Campi venerunt undecim, quibus salutare contra pestem fuerat votum Sancto fecisse. Joannæ quoque Pinchon profuit votum, ab alio pro se factum, et eo in articulo, quo sarcophagus parabatur.

28 In parochia Questelbertz peste sublatis ceteris liberis, unicus, isque jam moribundus, Guilielmo Zuffi erat super : qui mortem a filio feliciter arcuit, facto ad S. Vincentium voto. Indidem veniens Martinus Guenregou Licentiatus Juris, ut a quartana febris liberaretur, supra Sancti sepulcrum recubuit, ibique postremum febris accessum sensit. Ad eandem tumbam allaturum se imaginem ceream pro filia moribunda vovit pater, parochiæ jam dictæ inquilinus ; illaque mox loqui cœpit, et cibo sumpto sanata fuit.

Petrus quidam de Riparia minabat equum, fruges ad molam laturum : qui calce feriens alterum ejus tempus, ita gravi illud percussit ietu, ut cranii rupturam multus sanguis et subita mors secuta sit. Accurrit mater, accurrit ad clamorem ejus vicinia tota, et orbam, qua possunt, solantur ratione. Illa nihilominus jussit in lectum suum deferri cadaver, ibique prostrata in genua, cœpit pro restituenda filio vita Sanctum invocare Vincentium : addidit et votum, quo nuncupato, convertens se filius quærit a matre, quis se istic deposuisset. Exponit illa quid acciderit : vicinos convocat gratulabunda : mirantur illi vivum videre, quem crediderant mortuum ; neque minus, quando intra paucos dies viderunt sanum consolidato vulnere, ejus curatio, ut mortuus non fuisset, longum omnino tempus requisivisset.

29 In parochia Ambon agebat animam filia Joannis Quelas, quem absentem accersivit uxor sua, provisurum de sepultura defunctæ. Accurrit ille propere, ipsaque in via S. Vincentium invocat, et domum veniens filiam reperit prorsus sanatam, eo ipso momento, quantum ex intervallo loci licuit cognoscere, quo votum pater nuncupaverat. Eulem post mortem Ducis in ejus consilio lis gravis versabatur contra Joannem Venetensem : qui cum formidatus esset cunctis, quærenti pro causa æqua patronum nemo inventus est qui vellet eam litem suscipere. Igitur ad sepulcrum accedens rogavit Sanctum, ut alicui inspiraret mentem ad hoc, animumque pro rei aequitate imperterritum : et egressus e templo obvium habuit Henricum Combalaun, causidicum et procuratorem Namnetensem ultro quod cupiebat offerentem. Grassabatur in jam dicta parochia pestis, et plerosque auferbat incolarum : ergo liberis suis, quos septem habebat, metuens Joannes Simon, omnes quidem commendavit Sancto, pro duobus autem, quos amabat tenerius, votum fecit trium solidorum et denariorum quatuor, si saltem hi servarentur in vivis. Ex auditum pro his eventus docuit : nam cum omnes adlasset malum, duos hosce solos non sustulit. Oliverio quoque Colenon versantem extremis in labris spiritum mater sua retinuit, vovens nudis pedibus et corpore linteato accedere ad sepulcrum Sancti ibique, Missam dicendam curare.

30 In parochia Sene, Yvo Dava, Presbyter, convaleuit a dolore, qui anno uno et medio difficilem admodum ei fecerat incessum, precibus ad sanctum fuis : similique modo Catharinam uxorem suam a morbo caduco liberavit Joannes le Franc. In parochia de Sentene jam jam expiratura jacebat ex peste Ludovica, filia nobilis viri Yvonis de Loquemereh : quam voto facto quia meruit sanam recipere mater, gratias actura Venetum accessit, atque a porta ecclesiæ ad sepulcrum Sancti genibus reptare voluit. Ibidem brachium ex morbo sibi credidit peritum Petronilla, vidua Joannis Ahayo, nisi invocatus Sanctus præsidium tulisset. Filia quoque Alani Alanon, Joannæ nomine, mente capta et furiosa, eodem die mente et corpore sana ceream imaginem ad sepulcrum tulit, quo votum pro se mater fecerat. In parochia Marzen duobus cæcis reparatus per Sanctum visus est, qui eo nomine gratias acturi venerunt. Joannes Damon scilicet, et Guilielmi Cazre uxor Petrina. Guilielmus autem intercessione eadem vitam conservavit duobus filiis, quos duabus in partibus pestis attigerat, cum viginti denarios vovisset ad sepulcrum ferendos.

31 In parochia Ploeneres habitabat nobilis Domina Oliva Coetsal, vidua quondam Silvestri de Lorneloux ; cui filius post morbum dierum septem mortuus est. Ipsa igitur, quoniam S. Vincentium viventem cognoverat, et erga demortuum magno tenebatur affectu ; mandavit unīfamulorum, ut cadaver parvuli linte-

D
EX GALL.
GUARDI.
diffraeto
cranio mor-
tuis resusci-
tatur.

servatur alia
moribunda.

patronus in
judicio inven-
tur,
E

varii liberan-
tur a peste.

dolore diutur-
no,

morbo caluco.

pestilentia,

P
stupore hy-
stæ,

rabie,

circitate,

puer defunctus
suscitatur

A linteo involutum assumeret in equo, Venetumque ad domum suam de Querlonevam deportaret, sepulchro Sancti superponendum. Eunti se quoque comitem junxit; utque erat desiderii impotens maternus affectus, mandabat identidem famulo, inspiceret filium, si nondum revixisset: sed frustra semper. Ergo pervenitur ad sepulchrum, eique inponitur exemptum linteosepulchrali corpusculum: mater vero in genna se dat, Deumque rogat ut, si, quemadmodum credebat, Sanctus esset Magister Vincentius, vita filio redderetur: eodemque momento reviviscens defunctus ridere cepit, et cerasa quæ secum portaverat famulus puerili aviditate comedere. Atque hoc secundum fuisse miraculum, quod est in S. Petri ecclesia publicatum, testabatur matrona, seque exinde annis singulis ivisse, et porro ituram ad sepulchrum cum oblatione duodecim denariorum: eademque asserbat, ipso quo filius suus resuscitabatur tempore, advenisse qui alium puerum adferebant, asserabantque S. Vincentii ope revocatum ad vitam, postquam ei mater preguans, humane carnis appetitu agitata, caput bifariam diffidisset; ejus rei testimonium dabat linea, inter partes miraculo unitas conspicua.

II 32 In Parochia Theix, gemina peste moriebatur Joannes filius Aufredi Pezron: quem in vivis retinens pater suis, rem sese agnovit voti, quo pollicitus erat una cum filio accedere nudis pedibus inque indusio ad sepulchrum Sancti. In Pleudren sanus surrexit electo, cui biennio jacuerat affixus, quidam Guilielmus Langorez dictus, cum sese Sancto obstrinxisset per votum. In Lavara quidam Joannes Guinqueron, nec brachia nec crura movere poterat toto mense, imo nec dormire nec edere quidquam; donec annuam decem denariorum pensionem Sancto vovit. In Guegon uxorem et duas ancillas, peste sublatis, extulerat Joannes de Quelem; ipse autem ut preservari mereretur effecit, vovendo quod nudis pedibus atque indusio tectus ardentem cereum ad sepulchrum ferret. In parochia dicta Moustouer Guehenno, equum amissum tribus diebus frustra requisiverat nobilis vir, Bonabus de Colledon: reperit autem eodem die, quo duos solidos se portaturum Sancto vovit. In oppido Rochefort obierat Francisca filia Nicolai le Comte, qui Duci Britanniae Consiliarius et Auditor Camerae rationum erat: prius autem quam sepulturae aptaretur, votum vovit uterque parens, de argenteo duarum marcarum calice offerendo; quodque si filia suscitaretur, nudis pedibus et linteata ad sepulchrum ejus iret mater: quæ voti rea illud continuo implevit, quanvis hiberna tempestas et grande sex leucarum intervallum potuissent suadere dilationem.

33 In loco Monachorum dicto, peste contactus Henricus de Remungol agebat animam vocis expertus; convaleuit tamen mox ut amici sentum aureum pro ejus incolunitate voverunt. Idem beneficium simili in articulo, in parochia de Ploegmelen Yvoni Maree obtigit. In parochia autem S. Majoli jam expiraverat uxor Joannis de Coveto: maritus tamen jactura moestus, ascendit in collem, ex quo ecclesia S. Petri Venetensis conspici poterat, et S. Vincentium orat pro resurrectione uxoris. Neque frustra: domum redux vivam et comedentem reperit; ipsaque, nuda pedes ac linteata, factum a marito pro se votum implens, patratumque in se miraculum narrans admirationi cunctis fuit. In parochia Guergh, arthritidis inveterata annorum trium, humeros brachiaque Joannis Sigilliferi sic impediverat, ut iis non magis uti posset, quam si nulla habuisset: qui postquam pluribus Sanctis se devovisset, experientia didicit quod sanitatis sibi reddendæ laus fuerit S. Vincentio reservata. Ejusdem auxilio Guilielmus

Anglus, in parochia de Languidic, liberatus est a peste, ex qua non credebat se posse convalescere. Eodem in metu ibidem versabatur Joannes Guidomary, geminis in partibus se malum traxisse videns: vixit tamen, quia nudis pedibus linteatumque ad Sancti tumulum iturum se vovit. In parochia de Badeu, oculi dextri lumen amiserat Petrus Prederet, factoque voto recuperavit. Auditum vero recepit Thomas Boursec, quia cereas aures tumulo appendendas promiserat. In Noyal Pontivi, a Stephanus le Myer extremum ducebat spiritum: postera tamen die Veneti se stitit ad sepulchrum Sancti, cum stupore omnium servatus in vivis, voto, quod pater suus nuncupaverat, Sancto.

35 In Ploemur femina quædam amens restituta sibi est, facto pro ea ab amicis voto Petrus Cardier, parochie sanctæ Crocis incolæ, fracta ad Meandum navis mergebatur in mari, natandi ignarus: itaque Deiparæ Virgini Sanctoque Vincentio commendavit se, eodemque momento sursum ascendens, invisibili quadam manu sustentari se sensit, deindeque asserti uni impositus (modum ignorabat ipse) pervenit ad littus, unde plus quam leucarum quatuor spatio aberat, decem ipsas horas super undas fluctuans. Curatæ sunt a grandi dolore capitis filia Yvonis du Beisit, Domini parochie Peante dictæ, per impositionem manuum S. Vincentii, in Abbatia de Precibus 12. Mariæ nuncupata; quod quæ testata est Petronella de Barzualem, dictæ parochie inquilina, addidit se quoque multos favores ejusdem Sancti interventu obtinuisse: ad quem etiam facto per patrem voto, ibidem sanitatem recepit filius Joannis Davion, qui visus vocis et cibi expertus per octiduum jacuerat. Uxor Simonis Tutgual, in parochia de Quileron, gradiendi facultate ab anno destituta, sanitatem per mariti votum recepit. In parochia S. Eæ, voto facto revixit puer, qui mane in cunis erat repertus mortuus, et filius cujusdam a Kernrib cognominati, visui et auditus est eodem tempore, quo pater suus ad Sancti monumentum orabat.

36 Oliverius de Quinsec, Hennebonti Seneschallus et Ducis Consiliarius, cum in parochia Sarzau ad Joannem Surzar divertisset, vidit hospitis filium animam agere, pro eoque sanctum invocavit Vincentium: mox autem loqui cepit aeger et postridie apparuit totus sanus. In parochia Plomergat gulam Joannis Cadoudal occupabat pestis, qua ne extingueretur votum fecit S. Vincentio, ejusque se rem postridie agnovit: uti etiam pro filia sanctæ menti reddita, a qua prorsus exciderat. In parochia de Questembert, adeo per annos duos infirmus jacuerat Joannes Plonger, ut aegre comedere aut dormire posset: hortatur uxor ut S. Vincentio quinque solidos voveat: respondit ille, nescire se an Sanctus esset, quia jam vovisset denarios quinque, et tamen nihil sensisset solatii. Iterum inquit, uxor ei te commenda, et quos dico quinque solidos, vove. Fecit et eodem instanti convaleuit. In parochia Guehenno, filia Guilielmi le Guilchet, Ludovica nomine, quem post parentis votum recuperaverat oculi dexteri usum, votoque dilato rursus amiserat, eodem inpleto recepit denuo Joannes. Quere, in parochia Quistinie, septimum annum immani ventris torquebatur dolore, qui tandem in inguine adeo enormem aperuit plagam, ut per eam foras praeiderent intestina, nisi applicito laneo panno continerentur. Suadebant amici ut S. Vincentii experiretur auxilium, ille autem majorem in medicis collocabat fiduciam. Tandem tamen, nihil eos proficere videns, devovit se Sancto, intraque decimum diem sanata est plaga alias incurabilis.

37 In parochia Guorn, quinque hebdomadis jacuit affixa lecto uxor Petri Guilielmi, cibi et somni expertus

surdus.

moribundus

a

insana.

jurantur
submersioni
proximus,capite dolentes,
Emoribundus,
b

debilis,

alius moribundus,

peste tactus,
E

amens

graviter infirmus,

coctes,

læsus in inguine

moribunda.

expers

arthriticus,
peste afflatus.
c
moribundi
Puella et
puer
B
morbo caduco
laborans,
et claudus.

A experts, itaque receptis Ecclesiæ Sacramentis se parabat ad mortem. Sed maritus ut non moreretur effecit, vovens annuos quinque denarios dum viveret, si uxor convalesceret, uti mox factum. Arthritis in humeris brachiisque tertio anno ferebat Joannes le Soellour, parochiæ Guern inquilinus : a qua voto facto sanatus est. In parochia Treilleau votum faciens Petrus Loard, de quinque solidis ad canonizationem juvandam, totidemque denariis annue offerendis, si evaderet periculum, in quo se videbat, conjugē, sorore et quinque liberis peste extinctis : lucem quidem contraxit ipse, sed mox convaleuit. Idem omnino pro filio vovens Petrus Legat, animam egredientem retinuit in corpore : erat autem inquilinus parochiæ Ploescob, ad quam etiam spectabat nobilis ille Silvester Lorneloux ; ejus filium supra suscitatum diximus. In oppido c Malestricto (ejus Domina una cum Ducissa semper adfuerat S. Vincentio extremum agrotanti) mortuo Sancto agebat animam filia Bertelotti Percherel, pridem surda : pro ejus vita cum vovissent parentes, quod pariter omnes pedibus nudis tumulum sancti visitarent, auditum illa, et intra paucos dies sanitatem recepit. In parochia Missiriac a morte rediit Guilielmus Guichoux, ex parentum voto suscitatus. Votum pro filia, a morbo caduco liberata, solve negligens Alanus le Clenich relabentem vidit : maturavit igitur exolvere sese, neque deinceps relapsa est unquam, erat hic incola parochiæ S. Congari. In parochia autem S. Croveri claudus quidam Joannes Avise, experiri volens eorum fidem, qui a S. Vincentio rectum sibi promittebant incessum, comperit minime vanam fuisse.

ANNOTATA.

a Ad distinctionem alterius Noyal, intra primum ab urbe Venetensi lapidem siti. Est autem Pontivi diocesis Venetensis oppidum : ne Pontivium in Picardia Comitatum hic intelligat aliquis,

b Abbatia de precibus B. Mariæ Monachis Cisterciensibus fundata circa an. 1250, ad oram oceani, ubi in eundem Villania incurrit, ut istæ preces pro naufragantibus fierent : est que in diocesi Venetensi, de qua vide multis Argentæum.

c Vulgo Malestroît super Dunstam fluvium.

CAPUT IV.

Quædam miracula, aliorum Episcopatum Britannicorum diocesis facta.

Redoni sanantur moribundi puer
a
et Abbas

C In reliquis Britannicæ Episcopatibus facta quoque complura miracula sunt, quorum hic pauca commemorabo. Redonensis diocesis oppidum est Rotonium, vulgo Redon : hic filium in extremis constitutum videns Dionysius Brehant, consensu celeriter equo Venetum properavit, S. Vincentii imploraturus auxilium, et Missam ibi dicendam curavit. Nec dum exierat templo, cum supervenit vir quidam, eique nuntiavit quod filium ejus vidissent miraculose sanatum. Ibidem S. Salvatoris a Abbatia est, in qua venerabilis Abbas Yvo decumbens, desperabatur a medicis : igitur ipse, qui sanus viventis adhuc Vincentii fuerat admirator, mortuum invocat moribundus ; vovetque se curaturum imaginem, quæ in ecclesia publico exponatur honori, si fuerit canonizatus : interim jubet cantari Missam, in qua ipsius commemoratio fiat. Obdormiscens autem, visus est sibi videre Sanctum, D. Benedicto dicentem hæc verba : Curemus hunc ægrum. Ad quæ expectatus, ridere cœpit, et quod audiverat videratque narrare Religiosis. Neque fuisse somnium eventu patuit : nam postero die sanus surrexit. Ejusdem diocesis cæca

quædam, cujus nomen testes reticere, auditis S. Vincentii miraculis, promisit se illius visitaturam sepulcrum, receptoque mox visu votum implevit. In Fano denique S. Albini, de Cormier dicti, cum esset Rolinus le Mea Dinantensis, ab annis septem morbum caducum patiens, consanguinei ejus commendarunt eum S. Vincentio, nec unquam postea est relapsus.

38 In Nannetensi Episcopatu, Ploemelensis parochiæ Rector testatur, vidisse eum civem Nannetensem, cujus sibi nomen de memoria excidit, qui catarrho quædam fuerat annis quatuordecim impeditus ne posset ambulare : quin et mortem sibi ab eo iocuebat nisi ad sepulcrum Sancti sanitatem obtinisset. Ex Blaing parochia votum ad eundem sepulcrum implens Joanna, vidua Joannis Durand, mœnit a lepræ morbo curari. Guerrandæ in parochia S. Guingualoci habitabant quidam, quorum præcipui, Mauritius Gilles, Yvo Calven, Joannes Jaquin, Nicolaus Nilan, et Nicolaus Curtuay : qui inter piratas Anglos comprehensi, cum se vita bonisque spoliandos crederent, omnes se prostraverunt in genua, S. Vincentii implorantes misericordiam, pollicentesque quod Guerranda Venetum nudis irent pedibus et linteati. Mox autem ventus impetuosior piratas ad dimidiam leucam removit : qui cum identidem remis incumbendo proximos se prædæ crederent, iisdem votam replicantibus, identidem repulsi agebantur retro ; donec in portum subducta navis est : nec distulerunt votum implere, et quisque pro facultate offerre aliquid. Guerrandensis item nobilis, Joannes Jolan, moribundam neptem Catharinam de Karccabut commendans Sancto, eandem cum stupore omnium subito sanam vidit. Veneno infecta erat Joanna uxor Guilielmi Bourdon, natu quidem Redonensis, sed in Burgo-novo Radias cautionariam exercens ; hæc visitato tumulo fuit miraculose liberata. Ad eundem tumulum ex parochia Rosarii venit Joannes l'Anel, mœstus quod uxor sua nunquam filios, nisi mortuos, pareret : deinceps autem vivos enixa est. In parochia l'Fregeac nobilis quidem, Alanus Querlein, iracundia præceps, tribus vulneribus confodit alium, Joannem Joelin dictum. Fugiens autem et facti poenitens se provolvit in genua, Sanctumque obsecravat, ut vitam redderet, cui ipse abstulerat : nec minus quam petiit factum est, et Joelinus coram omnibus suscitatus surrexit.

39 Ex Sannacloviensis diocesis oppido Dinantio, Jeannes Jovanneau ad sepulcrum S. Vincentii, uti voverat veniens, quanto Venetensi urbi flebat propior, tanto clarius videre incipiebat, qui antea omnino cæcus fuerat. Petrina Morin, ardenti enidam faciei tumori, quem diutius tolerare non poterat remedium querens, nullum invenit, nisi in voto de adeundo per tres secundas ferias loco, in quo Dinantii fuerat Sanctus concionatus. Ibidem Petronillæ cujusdam frater et maritus Petrus Piron, pro illa moribunda votum fecerunt, quod sanatum ad sepulcrum Sancti adducerent : sed votum implere dum differunt, invadit eam febris, dimissura cum primum se darent in viam. Quoniam vero Dinantiensis oppidi illata est mentio, non est omnino prætereundum quod ibidem in santi viri obitu accidit miraculum. Leci hujus magistratus curatio tractandi, quamdiu ibi concionaretur Sancti, dederat Joanni de Luquellic : hic cereos duos, quibus inter sacrificandum usus ille in Grandi-campo fuerat, domum suam religionis ergo detulit, eosdemque uxor ejus sibi traditos armario ad lectum proximo asservandos inclusit. Supervenit interea Purificationis festum, quando cereos suos proferre ex armario mulier volens, ipsum quidem firmiter clausum reperit, cereos tamen, quos neque alteri dedisse neque prorsus loco movisse certa

D
AUCTORE
GUARDO
in diocesi
Redonensi
cæca,
et caducus.
in Nannetensi
catarrhus
periculosus,
et leprosa
sanantur
juvantur
periclitantes
a piratis.
E
moribunda,
veneno infecta,
abortire solita ;
oculus suscitatur.
In Sannacloviensi,
cæcus,
F
facies tumefacta,
et moribunda
sanatur.
Cereus in ejus
honorem
servati
in hora
mortis ejus
cæcus accenduntur.

AUCTORE
GIARDO

A certa erat, frustra requisivit. Obstupuit ad inopinatam jacturam mulier, et debuit : sed dolor hic diuturnus non fuit. Moritur etenim proximo Aprili Sanctus, ipsoque mortis momento expectatus subito Joannes, ceros antehac desideratos super ipso armario lucere ardeotes conspexit, et uxorem ad ejusdem novitatis, communicandam visionem expegefacit. Quid vero ea denotaretur non prius cognovere, quam tempus et horam, qua ad aeternam lucem Sanctus abiit, aliis referentibus intellexere.

Ibidem sa-
nantur peste
infecta,in praelio ex-
sus et mer-
gendus,

circa,

stomacho
dolens,

mutus,

paralytica,

syncopem
passus,suscitantur
puer merus,et Trecoriensis
ex vulnere
mortuus,sanatur debi-
lis,Cornubiensis
unus,

40 Pluribus aliis in eadem Sanmarchensi diocesi S. Vincentius Miraculis claruit. In parochia de Ploumangat Domina loci, Helena de Plouech, uxor Guilielmi de Ploumangat, peste afflata extra spem vite erat facie enormiter intumescere et dolores angente; quæ detinuit, mox ut maritus et pater decumbentis pro ea votum nuncupavere, ac deinde sanitati restituta est ipsa. Parochie Cannensis inquilinus nobilis, Radulphus de Bostreannis, in prælio graviter lusus ab Anglis, et in profundum ac fætidum projectus lacum, cum ibi dimidia jacisset hora, commendans se divæ Virgini Dianthensi a virtutibus dictæ et S. Vincentio votum faciens, in ripa lacu stantem vidit equum, optime instructum et expectantem donec emergeret ille, illum conscendens, pernici cursu Venetum advolvit, liberatori suo acturus gratias. Alietta, uxor Oliveri Colet, in parochia Guillac, amissum visum, orante S. Vincentium matre, recuperavit. In Ploennelensi oppido habitans Joannes le Roux, dolorem stomachi, quem magnis frustra factis expensis incurabilem judicabant medici, et quem votum Sancto factum curarat, sensu recrudescere gravius graviusque donec visitato sepulchro votum implevit. Idem filia, sic ægræ ut mensem unum absque voce decumberet sanitatem obtinuit, S. Vincentio infirmam commendans. In oppido Jossellino, amissam loquendi facultatem recepit filius Godefridi l'Amoureux, cujus pater Sanctum invocavit. Presbyter ejusdem oppidi, Guilielmus le Bot, vidisse se testatus est paralyticam feminam ad tumulum S. Vincentii curatam. Ad eundem adventus equo Joannes Bertier Josselinensis, qui mane inventus velut mortuus fuerat, in eoque statu totum unum diem permanserat, miraculose sanatus surrexit. In fluvium Josselinensem ad molendinum, istuc ubi duas minimum lanceas profundus est, mergi videbatur Joannes Gueho, quindecim annos natus et natandi rudis : jamque tertio fundum petierat, pluribus inspectantibus nec valentibus succurrere; cum quadam domicella castri, Margarita Bourdat, admodum pia, S. Vincentio puerum vovit : qui quarta vice ascendens ab aqua eductus inde, sed mortuus est; brevi autem resuscitatus per ipsius intercessionem Sancti, ad ejus tumulum illo die parentes indulgentiarum lucrandarum causa accesserant.

41 Joannes Venetensis, capitaneus balistariorum Dneis, ita graviter luserat Joannem Guerre balistarium Trecorensem, stipendia importunius exigentem, ut mors fuerit consecuta. Hujus hospita Catharina, uxor Joannis Guerneque, suæ imputans negligentie quod absque confessione expirasset; non desiit S. Vincentium implorare, ut vitam mortuo tantisper redderet, donec suæ esset confessus peccata. Exauditam autem sese mox vidit, testante eo qui mortuus fuerat a viro quodam albis vestito ad vitam se esse revocatum. Vixit porro etiam diu post; sed qui blasphemis horrendis assuerat antea, ex tunc plane alius suis apparuit. Nobilis Querlesquinensis, Guilielmus Kmirhine dictus, gradi absque furella non poterat : sed ad sepulcrum Sancti veniens sanatusque ipsam ibi reliquit, in monumentum miraculi. In Cornubiensi Episcopatu et parochia Corleyensi, resuscitatus a morte ad vitam est Joannes Pauli,

post votum a sua uxore factum. Ex Leonensi diocesi Venetum advenerat nauta quidam, et hospitabatur apud Aegidium Goiasson, ubi ex fenestra, quadragenos pedes alta in præceps datus expiravit. Accurrit hospita consternata, et si forte adhuc viveret foco applicat rigentem : sed frustra. Ergo pro-voluta in genua convertitur ad preces, et S. Vincentium invocat : qui eadem hora mortuo vocem vitamque sic reddidit, ut postero die actis sancto gratiis sanus et incolumis ad suos discesserit.

42 Habes bonam partem miraculorum ex Venetensi processu in breviorum formam quantum potui succincte contractorum, ne tedium legenti prolixitas pareret, licet non absque periculo omittendarum circumstantiarum quarundam valde notabilium : excusabit lector in votis miraculisque explicandis eandem phrasim sæpius recurrentem, neque enim in re simili toties possibile fuit illam mutare, quoties eam placuit iterare Deo : qui multis præterea miraculis aliis Sanctum hunc suum glorificavit. Omittenda nobis ea omnia sunt : sicut et illa quæ patrata fuerant ad plumeum lectum nobilis familie Plessiacensis de Rosmadec, in quo nocte una infirmus decumbens S. Vincentius eundem multis salutiferum effecit, super ipsum devote recumbentibus : donec belli calamitas quædam e medio illum sustulit, sic tamen ut tanti boni illic aliquando possessi memoria semper fuerit conservata, una cum insigni erga Sanctum ejusque Fratres affectu. Cujus affectus hæres idem qui nominis sanguinisque aviti, domi suæ excepit Fratres, ultimis hisce annis pro stabiliendo Veneti conventu laborantes, identidemque hac de causa iens ac rediens per hiberna frigora, ad avunculum suum Venetensem Episcopum, tot suis officiis colophonem imposuit munifica foundatione conventus Venetensis, ipsi S. Vincentio dedicati.

43 Quid vero de illa precandi formula dicam quæ plurimum usus est in curandis ægris S. Vincentius, et cujus exemplum pluries ensa et recosa numero maximo distribuuntur per Fratres Rhedonensis Conventus a S. Maria Boni-nuntii appellationem habentis? Ipse ego vidi oculis meis plurimas personas, tam religiosas quam seculares, super quas eadem recitata frangebatur febres in ipsa paroxysmi vehementia. Oratio autem illa hæc est : Super ægros manus imponent et bene habebunt. Jesus Mariæ filios, mundi salus et Dominus, qui te trahit ad fidem Catholicam, te conservet et beatum faciat, et ab hac infirmitate liberare dignetur. Amen. Hæc oratio infinitarum orationum mediatrix ei fuit, ex quarum immenso propemodum numero octingentæ septuaginta tres legitimis comprobatae testimoniis sunt, ad Canonizationem ejus suadendam, de qua nunc dicere aggrediemur. Hactenus Bernardus Guyard in suo de Vita et miraculis S. Vincentii tractatu Gallico, Parisiis edito anno MDCXXXIV. Quæ deinde subjungit, ea ex ipsis fontibus proferre malimus; addimus autem, quæ triennio post gesto, addere ipse non potuit, recogniti et honorificentissimo translatis Corporis historiam authenticam; ne quid ad præsentem usque diem desideretur, quod ad Sancti hujus notitiam faciat : plura daturi si ipsos Processus atque imprimis Hispanicos, Ranzano intactos, nancisci potuissemus : quos adhuc mitti petimus, nec non Ranzani tractatum de Canonizatione S. Vincentii, cujus solum principium habemus et damus.

ANNOTATA.

a Abbatiæ S. Salvatoris Redonensis nusquam in suo tomo 4 Gallie Christianæ Sanmarthani collocant, quamvis illius, sub Episcopo mox nominando reformatæ, ex occasione meminerint.

b Sebastianus de Rosmadec, filius Joannis Domini de

D

alius Leonen-
sis a morte
suscitati.Hactenus ex
processu Ve-
netensi.lectus sancti
multis soluto-
ris.
I.et precandi
formula vi-
venti usitata,

F

A *de Plessis : hic fuit assumptus ex Abbatia S. Germani de Pratis Parisiis; qui quam multa in hac sua diocesi instituerit Religiosorum ac Religiosarum domicilia, annis illis 22 quibus Sedem tenuit usque ad 1646, strictim exponunt Sanmarthani tom. 3. Huic igitur merito suum de S. Vincentii vita et miraculis librum inscripsit hic Bernardus Guiardus, et ipse vicissim suum erga Dominicanos affectum testatus est, sepulcrum apud eos eligens: nobis quoque cum gratitudine commemorandus, quia sub ejus auspiciis Societas Jesu Venetensis Collegii possessionem adivit.*

GLORIA POSTUMA S. VINCENTII

Ex variis monumentis collecta.

CAPUT I.

Acta pro Canonizatione ex Ranzano ad Magistrum Generalem Ordinis Prædicatorum.

Nemo est qui ambigat, Pater Reverendissime, opera tua magna ex parte factum fuisse, ut præclarissima nostri Vincentii gesta, quæ quatuor superioribus libris a me scripta sunt, per universum terrarum orbem Christianis populis manifestarentur. Nam cum ante essent fere obscura, utpote paucis et solum in quibusquam mundi angulis nota, tu tamen fecisti ut darentur in lucem, et coram maximo Romanæ Ecclesiæ Pontifice ac Cardinalium senatu vitæ sanctitas examinaretur et comprobaretur, ac demum ut tantus vir uno omnium consensu Sanctorum catalogo conscriberetur. Quamobrem dignam mihi visum est et rationi consentaneum, ut a me quoque scribatur quomodo, quove ordine, quo tempore, et quo Pontifice, ac quorum auxilio istiusmodi adscriptio, seu ut vulgo dicunt, canonizatio facta sit: ut videlicet res ipsa posteritati nota fiat, et patere possit quanta fuerit diligentia tua, ac quales quantosque labores suscepisti, ut tantæ rei finis imponeretur. Erit namque exemplo cunctis, qui post te erunt nostri Ordinis gubernaculum habituri; considerabuntque eidem quanta fuerit multitudo animi tui, qui rem, qua nullam majorem a summis Pontificibus fieri constat, aggredi non solum non formidaveris, sed et tandem debito fine compleveris. Itaque si qua eis prudentia erit, si qua magnanimitas, te in simili aut in majori re magna et ardua imitari conabuntur: ex quo certe nostro Prædicatorum Ordini maxima comparabitur gloria, ac maximum decus accrescet; quandoquidem nostro tempore hoc factum viderimus, quod jam a centum et triginta annis majores nostri vel facere formidaverunt vel neglexerunt. Tua igitur est hæc laus, tua summa gloria; tuum nomen pro hac re jure meretur esse perpetuum: tibi nostra ætas, tibi noster Ordo se debere semper fatebuntur, qui tanto gaudio nos affecisti, tantumque honoris nobis attulisti, ac tantam gloriam comparasti. Imprimis tamen sunt quædam pro rei nostræ notitia repetenda, sine quibus non satis possent esse perspicua ea quæ infra sum scripturus.

2 Mortuus est autem B. Vincentius, ut alias scripsimus, anno Domini nostri Jesu Christi millesimo quadringentesimo decimo octavo, quo tempore Martinus Pontifex Romanæ Ecclesiæ præsidebat. Fuerant eodem tempore quam plures Galliarum Hispaniarumque Principes ac multe florentissimæ civitates et gymnasiorum universitates, multi queque Ecclesiarum Prælati, qui ipsius B. Vincentii operibus, miraculis ac fama celeberrima concitati, ad memoratum Pontificem partim litteras dederunt, partim legatos miserunt, postulantes ut tam insignem virum, ex more Romanæ Ecclesiæ, Catalogo Sanctorum conscriberet. Horum præcipuus fuit Joannes claris-

simus Britonum Dux, qui magna ex parte S. Vincentii opera ante et post mortem viderat, et in ejus præsentia ex nostra luce migraverat. Pontifex autem Martinus, cui viri sancti conversatio notissima erat, dignum esse judicavit, ut fieret quod illi postulaverunt: itaque multa constituit quibus ipsa res efficeretur. Dum vero ea disponuntur quæ tanto negotio erant necessaria, Romanæ Ecclesiæ supervenerunt a sinistra quædam, quæ summum Pontificem ac Cardinales ita terruerunt, ut nullis aliis negotiis, nisi ad cogitandum de salute ac tuenda Romanæ Ecclesiæ libertate, vacare potuissent. Ad hæc accessit quod Fratres ex Ordine Prædicatorum, illi præcipue quorum hoc negotium prosequi intererat, videntes per aliquod annos in Romana Curia nihil de ea re fuisse tractatum, magna segnitie affecti, omnia neglexerunt: ex quo factum est quod Principes, quos paulo ante diximus ad Pontificem scripsisse, et ipsi destiterunt. Post quatuordecim autem annos, quibus ipse Martinus Ecclesiæ præfuit, ei successit b Eugenius quartus: qui permotus tam fama mirabilium gestorum S. Vincentii, quam litteris et legatis Joannis Britanniæ Ducis (qui videns pacem jam redditam Ecclesiæ, iterum Pontificem ipsum pro illius rei executione pulsavit) non minus et ipse animo concepit eam rem perficere, quam Martinus se perfecturum ante conceperat. Verum dum Eugenius examinationem vitæ ac conversationis Vincentii ex more Romanæ Ecclesiæ committere decrevit, c schisma in Ecclesia oritur, et ipse d Joannes extinctus est: quas ob res illud quoque factum, quod res fuit penitus prætermissa. Post sedecim annos quibus Eugenius fuit summo Sacerdotio potitus, usque ad septimum annum Nicolai quinti, qui post Eugenium sedit, nihil in Romana Curia tractatum est, quod ad hujusmodi negotium pertinet: e septimo vero Pontificatus Nicolai anno, multi Ecclesiarum diversarum Præsules ac seculares Principes fuerunt, quibus nota fuerat Vincentii doctrina et vitæ integritas ac miraculorum coruscatio, quorum præcipui fuerunt Joannes Hispaniæ et Alphonsus Arragoniæ Reges, ac Petrus Britanniæ Dux; qui Fratrum Prædicatorum seu desidiam seu negligentiam coarguerunt, eorumque animos concitarunt, ut Beati Vincentii rem in memoria haberent, ut videlicet darent operam ut ejus canonizatio, quæ fuerat per tot annos omissa, a Maximo Pontifice Nicolao postularetur. promittuntque sese operam duros in singulis rebus, quæ tanti negotii usui necessariae esse viderentur.

3 His increpationibus ac promissis concitati sunt Fratres et communi Patrum totius Ordinis consulta Romæ f celebratum est generale Capitulum: ubi vir celebris nominis Fr. Guido g Flamothetus fuit, ipsius Ordinis summus Magister designatus. Cum quo omnis Patrum senatus, qui ad ipsum Capitulum ex more convenerant, summum Pontificem adierunt, petieruntque ab eo ut vir celestis vitæ Vincentius, pro Christianæ et Catholicæ Ecclesiæ consuetudine, Sanctorum catalogo conscriberetur. Quibus respondit summus Pontifex Nicolaus, se libenti animo tantæ rei daturum operam: sed quoniam res ipsa inter alias, quas Maximi Pontifices facere solent, maxima est, ideo de ea diutius cogitandum. His vero Pontificis verbis ipse Guido lætus vehementer effectus, cepit una cum aliis Patribus agitare de singulis quæ pro rei executione agi oportet. Itaque post longam rei discussionem, decretum est, ut futurum generale Capitulum celebraretur Nanneti quæ est urbs Britanniæ: ut videlicet in ipsa urbe facilis convenire potuissent virum inclytum Petrum qui hujusmodi rem ab incunte ætate vehementer affectaverat: cum quo de singulis, quæ erant negotio illi necessaria, disponent. Sed post octo men-

D
AUCTORE D. P.

a

apud Marti-
num Papam

b
et Eugenium.

E

c

d

e

et omni apud
Nicolauum v

F
Imo et
Generales
Ordinis Guido
Flamothetus
in Capitulum
generali
Romano
f
g

B
In exemplum
et incitamen-
tum postero-
rum hæc
scribuntur,

Pro canoniza-
tione sollicit-
ant Principes,

et maxime
Joannes Dux
Britanniæ

A ses Guido ipse Neapoli extinctus est, nec propterea depositum fuit quominus Nanneti generale Capitulum celebraretur. Congregata in ipsa urbe *h* synodo Fratrum, divina providentia factum est, ut una omnium Patrum voce, uno consilio, uno quoque consensu vir illustris Frater Martialis Auribelli, Avenionensis, non solum Theologus omnium sui temporis eruditissimos, sed etiam tantum erat acie ingenium, summa magnitudo animi cum summa prudentia, ut Ordinis Prædicatorum summus Magister crearetur. Is igitur, ut erat prudens et magnanimus, quam primum se ad ipsam dignitatem elatum vidit, inter alia quæ in huiusmodi Capitulis generalibus tractari solent, primum quod tractari voluit fuit, ut investigaretur, quid ab aliis pro memorata canonizatione factum fuerat, et quid ulterius restaret faciendum. Cognovit itaque a Fratre Conrado Astensi, Theologo doctissimo (qui per illud tempus erat in Romana Curia Ordinis Prædicatorum Procurator) quæ erant illa quæ fuerant ante tractata, quæ tamen non erant tali negotio multum profutura, nisi executioni mandarentur. Ipse tamen nihil in re tam ardua diffidens, memoratum Ducem convenit, ad quem et ad universam nobilitatem Britannorum habuit luculentam orationem: ejus fuit tantæ eloquentiæ nitor, tantæque sententiarum gravitas ac tanta vehementia, ut omnes facillime flexi sint, adeo ut Dux et ceteri conclamassent, omissis omnibus aliis privatis publicisque negotiis, nihil aliud nisi de B. Vincentii canonizatione esse cogitandum. *i*

ei Martialis
Auribelli in
Capitulo
Nannetensi.

B

i

ANNOTATA.

a Intelliguntur ea tempora, quando Alphonsus Rex Aragoniæ accepit regnum Neapolitanum et Siciliæ, contra quem in Ludovicum Andegavensem curam regni transtulerat Martinus Papa.

b Martino mortuo 20 Februarii anno 1431, successit Eugenius 4 electus 3 Martii.

c Amedeo Duce Sabaudiæ in Concilio Basiliensi creato Antipapa.

d Is anno Christi 1443 Augusti 28 extinctus est, cui Franciscus filius tum successit, huic Petrus frater 1450.

e Labebatur tunc annus Christi 1453.

f Anno 1462. *g* S. Antonino Flammuchetus.

h Anno 1453.

i Reliquæ desunt, supplenda ex Bulla Canonizationis

CAPUT II.

C

Ordo Canonizationis ex Bulla data a Pio Papa II.

a Nicolao I.

tres Cardinales

Commissarii constituti

curavit processus fieri Neapoli,

Avenione,

Nicolaus prædecessor plene de fama fidei et excellentiæ vitæ atque miraculorum ipsius informatus volens ad ulteriora procedere juxta Sanctæ Romanæ Ecclesiæ morem, Venerabilibus Fratribus nostris, tunc suis, Georgio Episcopo Ostiensi, et Calisto Prædecessori nostro tunc in minoribus constituto, ac Joanni Sancti Angeli Diacono Cardinali commisit, quod de veritate fidei, et excellentiæ vitæ, et miraculorum gratia, per se aut eorum aliquem in Curia, extra vero per Judices ab eis deputandos, diligenter informarent. Qui mandatis præfati Nicolai prædecessoris obtemperantes, et in Curia nonnullis testibus examinatis, extra vero Romanam Curiam juxta potestatem eis datam, in civitate Neapolitana venerabiles Fratres nostros, Patriarcham Alexandrinum Archiepiscopum Neapolitanum, et Episcopum Majoricensem ibidem commorantes; in partibus Delphinatus, Vasionensem et Utricensem Episcopos, ac dilectos filios Officialem Avenionensem et Decanum Ecclesiæ S. Petri Avenionensem, in regno Franciæ

Archiepiscopum Tolosanum, Episcopum Mirapicensem, ac eorum Officiales; in Britannia vero, Dolensem et Macloviensem Episcopos, nec non S. Jacobi et de Buzay Dolensis et Nannetensis Diocesis Abbates, ac Nannetensem et Venetensem Officiales subdelegarunt: qui juxta tenorem potestatis eis per Commissarios traditæ testes examinarunt, et dicta ipsorum in scriptis redacta, clausa cum subscriptione Notariorum, et sigillis eorum ad Curiam transmiserunt, et tandem per eosdem Cardinales Commissarios inspectis, recognitis ac missis diligenter processibus, inventum est quod in civitate Neapolitana, viginti octo; in Avenionensi et circumvicinis partibus, decem et octo; in regno Franciæ, videlicet Tolosæ, quadraginta octo; in Britannia vero trecenti et decem testes examinati: inter quos nonnulli Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, multi Episcopi et Ecclesiarum Prælati, Rex Aragonum præfatus, plurimique alii ex statu seculari viri nobiles, pluresque alii legum, artium ac sacræ Theologiæ Baccalarii, Licentiati, Doctores ac Magistri extiterunt.

3 At postquam dictus Nicolaus prædecessor rebus fuerat humanis exemptus, piæ memoriæ Calistus Papa III Prædecessor noster, dudum ante in minoribus constitutus, et unus ex Commissariis ante dictis ad apicem summi Apostolatus assumptus, dilectum filium nostrum *a* Alanum, titulo S. Prædix Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Præbyterum Cardinalem, loco sui in huiusmodi negotio deputavit delegatum; et facta eidem Calisto Prædecessori per Præfatos Commissarios relatione fideli, in duobus secretis consistoriis, de dictis testium examinatorum; reperit omnia, quæ de fide, de excellentiæ vitæ, de laboribus, moribus castis, de actibus strenuis, de humilitate et simplicitate, ac miraculis ipsius Vincentii dicta fuere, legitime probata: ideoque de consilio Venerabilium Fratrum nostrorum, tunc ejusdem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, ad ulteriora in canonizatione ejusdem Vincentii procedendum esse decrevit: et deinde ex more dicta ipsorum testium fecit in duobus Consistoriis generalibus publice recitari, ac postea vocatis eisdem Cardinalibus, et Prælati qui in Curia aderant, omnes nemine discrepante censuerunt, ad canonizationem dicti Vincentii esse merito procedendum. Idem quoque Calistus Prædecessor dicta die, videlicet tertia Junii, Pontificatus sui anno primo, in ipsorum Cardinalium et Prælatorum præsentia, de ipsorum omnium consensu unanimi, pronuntiavit atque decrevit Vincentium præfatum esse canonizandum: quod publice et solenniter faciendum in festo Apostolorum Petri et Pauli proxime sequenti, videlicet tertio Kalendas Julii, Pontificatus ejusdem anno prædicto, statuit et etiam ordinavit.

6 Postmodum vero dictus Calistus Prædecessor, die solennitatis Apostolorum huiusmodi, ut præfertur, adveniente, tam ex vitæ excellentiæ quam miraculorum coruscatione, nec non vera notitia, quam de ipso Vincentio tunc vivente habuerat, eum virum comperit assecutum fuisse gratiam, quam Deus omnipotens sanctis et electis suis concessit; et similia signa ex eo consecuta fuisse, quæ ad cognoscendam fideles ac Dei ministros Veritas in ipso Evangelio demonstravit pro suæ informatione Ecclesiæ ne possit errare, sic inquit: Signa autem eos, qui crediderint hæc sequentur: in nomine meo demonia ejicient, linguis loquentur novis, super ægros manus imponent et bene habebunt. Ea propter eum auctoritate Apostolica canonizavit, et litterarum suarum, si desuper confectæ fuissent, tenore, in Sanctorum catalogo adscribendum esse decrevit: universos et singulos Patriarchas, Archiepiscopos, ceterosque Ecclesiarum Prælatos monuit, et attente hortatus est, eis

D
Tolosæ,
et Veneti:

in quibus
auditi testes
400.

E
Calistus
Papa III,

a

ob testimonia
legitima
probata,

cum Cardina-
libus decernit
procedendum
ad canoniza-
tionem:

F

et 29 Junii
Sanctis ad-
scribit:

Mar. 16

D
AUGUST. D. P.
Corpus elevatur
anno 1456,

E

presentibus
pluribus
Episcopis

reigitur tu-
mulus
F

In quo reli-
ctæ vertebræ
atque.

A eis nihilominus injungendo, quod *b* octavo Idus Aprilis festum ejusdem Sancti Vincentii, sicut de uno Confessore non Pontifice, annis singulis devote ac solemniter celebrarent, ac facerent a suis subditis devotione congrua celebrari et etiam venerari: ut pia ejus intercessione a noxiis protegi, et gaudia sempiterna valeant adipisci. Miracula vero, quæ Deus per eundem Sanctum fecerat, propter eorum multitudinem, ne modum litterarum, si ut præferatur confectæ fuissent, egrederentur, duxit silentio prætereunda: mandans processus omnes super illis habitos, in ecclesia domus S. Mariæ super Mineram de Urbe dicti Ordinis ad perpetuam rei memoriam custodiri, *c* et illorum copiam volentibus exhiberi, ac etiam in officio ipsius sancti viri, quoad fieri posset, latius declarari. Ceterum Calistus Prædecessor præfatus, ut ad tanti Confessoris sepulcrum et ecclesias, in quibus de eo festivitas celebratur, eo devotius et assiduentius fidelium conflueret multitudo, omnibus vere pœnitentibus et confessis, qui reverenter ac devote ad prædictum sepulcrum et ecclesias in eodem festo annuatim accederent, ipsius suffragia petitori, de omnipotentis Dei misericordia et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum ejus auctoritate confusus, septem annos et totidem quadragenas de injunctis eis pœnitentiis misericorditer relaxavit.

7 Ne autem pro eo quod super canonizatione et aliis præmissis, ejusdem Prædecessoris litteræ, ejus superveniente obitu, minime confectæ fuerunt, in posterum valeat de hujusmodi canonizatione et aliis præmissis quomodolibet hæsitari; licet ea in basilica Principis Apostolorum de Urbe, Cardinalibus, Prælati et multitudine populi circumstantibus, fuerit publicata; volumus et Apostolica auctoritate decernimus, quod canonizatio et alia præmissa dicta die, videlicet tertio Kalendas Julii, plenarium sortiantur effectum, ac si sub ipsius diei data ejusdem Prædecessoris litteræ confectæ fuissent, prout superius enarratur: quodque præsentis litteræ ad probandum plene Canonizationem ipsum et omnia alia prædicta ubique sufficiant, nec ad id probationis alterius adminiculum requiratur. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostri decreti et voluntatis infringere etc. Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ MCCCCLV, Kalendis Octobris, Pontificatus nostri anno primo.

ANNOTATA.

C a Alanus ex familia Coetiva in Britannia Armorica prognatus, ex Episcopo Valensi et Corisopitensi Archiepiscopus Avenionensis, dein Legatus in Gallias missus est, et datus Ordini Prædicatorum Protector.

b At pridie seu Nonis Aprilis colitur.

c Quomodo erga ibi non amplius inveniuntur? An forte in ultima urbis direptione per Cæsarianos milites non tantum expilati sunt thesauri sacri, sed etiam monasteriorum dissipata Archiva? Si Romæ autographæ perire, quin reparatur jactura, denuo transcriptis exemplis Veneti, Avenione, Tolosæ, Neapoli adhuc inveniendis?

CAPUT III.

Elevatio, Reliquiæ, occultatio corporis S. Vincentii.

A Anno millesimo quadragesimo quinquagesimo sexto, die quinto mensis Aprilis sacratissimum corpus S. Vincentii Confessoris, quod in Venetensi civitate Britannicæ in cathedrali ecclesia humili jacebat solo, præsentibus Domino Alano Protectore

Domino Duce Britannicæ cum Ducissa ejus consorte, Domino Episcopo Venetensi, Magistro Ordinis ac nonnullis dietæ Ecclesiæ Canonicis atque pluribus Fratribus Ordinis, concomitantibus pluribus miraculis, exhumatum est, et alio in loco honorabili depositum, cum tribus seris et totidem clavibus: quarum unam pro se retinuit præfatus Dominus Legatus, aliam præfato D. Duci tradidit custodiendam, tertiam vero præfato Domino Episcopo. Celebrata quoque fuit in honore præfati Sancti sollemnissima processio, cui interfuit pene innumerabilis populi multitudo, ut existimatum est, usque ad numerum centum quinquaginta millium personarum extraneorum, et usque ad centenarium numerum Fratrum Ordinis. Dum autem hæc translatio prædicti corporis fieret, Magister Ordinis coram testibus et Notario, solenni cum protestatione, a præfato Domino Episcopo et dietæ ecclesiæ Canonicis dictum corpus instantissime petiit sibi et Ordini dari, cum de jure ad Ordinem pertineat: quod quidem obtinere non potuit: intendebat tamen apud summum Pontificem in Romana curia pro pretiosi thesauri recuperatione operam dare, prout a Provincialibus et Definitoribus unanimiter et instanter in præfato Capitulo generali extitit requisitus.

9 Hactenus Codex MS. Ambrosii Targii in Conventu S. Mariæ Gratiarum Mediolani. At scriptores Britannicæ quamplurimos Episcopos adfuisse tradunt. Albertus le Grand in Vita S. Vincentii, citato codice MS. asserit adfuisse solum Archiepiscopum Rotomagensem, cum novem Episcopis Britannicæ et sex aliis ex vicinis diocesibus, quorum omnium nomina profert, additque Turonensem Archiepiscopum morbo impeditum non adfuisse. Erant Venetensis Episcopus Ivo de Pontsal, ex Ordine Prædicatorum et Conventu Corisopitensi assumptus, et Ordinis Magister generalis sapiens memoratus Martialis Anribelli, cujus pro obtinendo sacra corpore petitioni ut forebat, quod de extrema Sancti voluntate num. 7 lib. 4 scribit Ranzanus: ita adressabatur, quod dicit Bernardus Goyard partis 2 cap. 8, haustum ex processu Venetensi, respondisse querentibus ubi sepeliri vellet: Istic ubi Duci Episcopoque videbatur: quod tamen non obstat, quo minus post istam suæ voluntatis resignationem, a Ranzano dissimulante præteritum, indicaverit Sanctus, optare se in proxima Ordinis conventu sepulturam. Porro humilem catenus S. Vincentii tumulum, fuisse angustiari fabrica, qualis nunc conspicitur, eadem occasione, exaltatum; intraque eum repositam dictam trium clavium arcam, etsi dicat nemo, credibile est. An vero ibi manserit arca ista usque ab belli civilis turbis, circa finem sæculi XVI, merito ambigimus. Mansisse suadet, quod post annos necdum quinquaginta ab illis turbis elapsos, nemo fuerit, qui vel arcam nosset, vel alibi, puta supra altare quodpiam, Sanctum corpus honoratum fuisse meminisset. E contra eandem arcam tunc honorificentius fuisse translata, relictis intra tumbam una alterave vertebrarum, in peculiari scrinio (quod ibi postea solum est repertum) conditarum, verosimile reddit ista sacrorum membrorum divisio, quam non esse factam ante turbas prædictas, sed ipso dumtaxat quo arca occultata est tempore, vir apparet credibile: quamvis enim secretum esse potuisset, quod esset factum cum eorum omnium scientia, penes quos erant (si tamen necdum perierunt) tres illæ claves ad arcam reserandam necessariæ? Fuit igitur ea divisio facta non multis post primam Elevationem annis, quando ex eadem arca accepto est mandibula, argenteæ hermæ vetusti operis, quæ etiam nunc superest, includenda ad usus processionales: et ideo facta fuerit, ut vertebris intra tumbam relictis non esset vana eorum religio qui eandem porro venerabundi accederent: arca autem principalis, ubi collocata magisque conspicua, efficacius accenderet pietatem. Sed hæc pietas jam tumulo

b
jubet festum
celebrari:

et processus
servari.

c
concedit in-
dulgentias:

Pius II Bul-
lam canoniz-
ationis edit.

A mulo venerando assueta ibidem hæserit pertiacius, et sic factum fuerit ut processu temporis pene in oblivionem venerit arca, itaque facilius subduci e templo potuerit, ut mox dicetur.

10 Post Martialem Auribellum olii quinque Generales Ordinis in urbem Venetensem ad sacrum D. Vincentii tabulum peregrini advenerunt, videlicet Salvus Casseta Siculus, Joachimus Turrianus Venetus, Joannes Clareo Normannus, Franciscus Silvester Ferrariensis et Nicolaus Rodulphius Florentinus. Hic procuravit, ut aliquis Ordinis Conventus constitueretur apud Venetenses, qui in suburbio S. Paterni caput est construi anno MDCXXXIII, ad honorem S. Vincentii, cui ante dicatus ibidem fuerat Conventus Carmelitarum Discalceatorum : apud quos aliquæ sacrorum ossium particularæ adservantur, ut etiam apud Carmelitas Morluzios et in ecclesiis Nannetensibus Deiparæ Virginis et S. Petri : Carthusiani quoque ibidem habent costam, et Patres Prædicatores Guenkampi articulum digiti. Pyrrhus Rocchus in Notitia ecclesiarum Siciliæ complures Ordinis conventus nominat; in quibus sit aliquid Reliquiarum ejusdem : quarum loco etiam habentur epistolæ : et sic asservatur una Vincentii Cutionæ, cum alia epistola S. Catharinæ Senensis et tertia S. Francisci Paulani, ut habetur tom. 2 pag. 83.

11 Porro reliqua ossa quemadmodum jam insinuavimus, ideo videntur in peculiari arca extra tumulum fuisse conservata, ut proprium iis altare vel socellum erigeretur : quod licet frigescente devotionis ardore factum non sit divinitus tamen videtur fuisse provisum, ne tantus thesaurus urbi eriperetur, suo tempore quandoque exaltandus. Fuit quidem singularis Britannici Ducatus felicitas, quod in eam non penetraverit Calvinistarum rabies, anno MDLXII totis pene grassata Gullis, in exilium expilationemque rerum atque locorum sanctorum : non tamen non habuit sibi ab eadem timere, quando Henricus IV Navarræus, necdum ejurata hæresi, ad regnum successionis jure debitum obtinendum, armatis pro causa sua Hugonottis plurimum utebatur, et, si vota suo potiretur, rei Catholicæ timebatur perniciosus futurus. Itaque confederati adversus eum Catholici principes, Hispanos evocare in auxilium : quorum aliqui ex regno Valentino, S. Vincentii patria, oriundi, cum essent urbi Venetensi ad præsidium dati, occasionem se nactos arbitrati sunt sacri corporis avehendi. Quod consilium Philippo non sic probatum est, ut pro illo impetrando scripserit ad Canonicos Venetenses litteras. Sed his cum nihil profici viderent Hispani, aliam invere rationem qua possent optatum bonum consequi. Instruxerunt scilicet comœdiam spectabilem, quædam sui novitate distineret populum, ipsi sacrum pignus ab ecclesia rapere habebant destinatum. Habitabat tum forte Valentia quidam Venetensis civis, nomine Bourgerol, opulentus imprimis : et quid molirentur Hispani haud vano edoc-

12 Ab hujus autem ore didicimus, quod non tantum Venetenses cives, de periculo moniti, providere curaverint, ne possent destinata consequi Hispani : sed etiam Canonici jam inde ab exceptis Regis Philippi litteris judicaverint prudenter facturos se, si ab oculis eorum, qui addere ad preces violentiam possent, subducerent sacri corporis custodem arcam ; idque quam fieri posset secretissime, ne qua indicium emanaret. Datur ergo Canonicorum seniori potestas ipsam recipiendi ad se, et ubi tutum judicaret conservandi : qui deinde morti proximus, jussit in Sacristiam referri eandem eistam : ubi absque honore ullo remansit, solis chori ministris ad componendas super eam vestes, quas persoluto officio exuebant et temere sic abjiciebant, opportuna : cum nemo ex junioribus curaret quærere, quid in ea contineretur ; nullus autem ex senioribus, aliquam fortasse ejus rei notitiam habentibus, de eadem quidpiam mandasset ante mortem ad instructionem posteritatis. Hactenus fere R. P. Bartholomæus Vimont, Collegii quod Societas Jesu Veneti habet bis Rector, et antea Missionis Canadensis Superior, qui inventionis translationisque, de qua jam narrare aggredimur, oculatus testis, hæc ipsa studiose quæsita narravit P. Francisca de Kernatous ; hic autem ad nos transcripsit anno MDCXXVI, una cum Episcopi Venetensis epistola pastoralis, totius inventionis seriem continente, quam hic ex Gallico subjungimus ; ut hæc reticis, Reliquiarum sanctarum incertitudinem calumniari solitis, evidenter appareret, quanta cum circumspectione in hujusmodi negotio procedere consueverint Antistites Catholici.

13 Si nostro quondam Prædecessori, Domno Amalrico de la Motte, magnæ causæ lætitiæ fuit, tempore suo videre S. Vincentium Ferrerium, Dei verbum huic diœcesi annuntiantem, eique corporis sui exuvias, quo ipse vellet loco collocandas, relinquentem anno MCCCXVIII : si Domno Yvoni de Pontsal, nostro item Decessori, parem exultandi occasionem attulit ejusdem Sancti per Calixtum in facta canonizatio anno MCCCCLV, eamque subsecuta altero post anno sacri corporis ejus ex tumulo elevatio in nostra cathedrali ecclesia, per Illustrissimum Alanum de Contigny, S. R. E. Cardinalem tituli S. Prædixis et Apostolicum Legatum, peracta ; haud minus nostrum gaudium esse convenit, quorum diebus inveniri fecit Deus sanctas ejusdem corporis Reliquias, majoribus nostris pridem occultatas : quod tamen integrum nobis non foret, nisi vos quoque illius faceremus participes, per veram et accuratam rei totius narrationem.

14 Notum igitur vobis sit, quod licet urbis hujus Venetensis a peste et bellis conservatio, communi fidelium opinione, impotata fuerit S. Vincentii, patroni nostri specialis, precibus ; et ecclesiæ nostræ Cathedralis ornatus atque incrementum accepta referri debeant Principum ac populorum pietati, erga eundem Sanctum religiose affectorum ; fervor tamen hujus devotionis haud modice refrixerit per eos annos, quibus Sanctum illius corpus occultum latuit.

15 Notum igitur vobis sit, quod licet urbis hujus Venetensis a peste et bellis conservatio, communi fidelium opinione, impotata fuerit S. Vincentii, patroni nostri specialis, precibus ; et ecclesiæ nostræ Cathedralis ornatus atque incrementum accepta referri debeant Principum ac populorum pietati, erga eundem Sanctum religiose affectorum ; fervor tamen hujus devotionis haud modice refrixerit per eos annos, quibus Sanctum illius corpus occultum latuit.

tus indicio. Venetenses monuit ut caverent : ejus piæ sedulitatis non exiguum deinde fructum retulisse se credidit, quando annos natus sexaginta et octo duxit pompam processionalem celeberrimam, in qua translatum esse venerandum depositum infra dicetur.

12 Ab hujus autem ore didicimus, quod non tantum Venetenses cives, de periculo moniti, providere curaverint, ne possent destinata consequi Hispani : sed etiam Canonici jam inde ab exceptis Regis Philippi litteris judicaverint prudenter facturos se, si ab oculis eorum, qui addere ad preces violentiam possent, subducerent sacri corporis custodem arcam ; idque quam fieri posset secretissime, ne qua indicium emanaret. Datur ergo Canonicorum seniori potestas ipsam recipiendi ad se, et ubi tutum judicaret conservandi : qui deinde morti proximus, jussit in Sacristiam referri eandem eistam : ubi absque honore ullo remansit, solis chori ministris ad componendas super eam vestes, quas persoluto officio exuebant et temere sic abjiciebant, opportuna : cum nemo ex junioribus curaret quærere, quid in ea contineretur ; nullus autem ex senioribus, aliquam fortasse ejus rei notitiam habentibus, de eadem quidpiam mandasset ante mortem ad instructionem posteritatis. Hactenus fere R. P. Bartholomæus Vimont, Collegii quod Societas Jesu Veneti habet bis Rector, et antea Missionis Canadensis Superior, qui inventionis translationisque, de qua jam narrare aggredimur, oculatus testis, hæc ipsa studiose quæsita narravit P. Francisca de Kernatous ; hic autem ad nos transcripsit anno MDCXXVI, una cum Episcopi Venetensis epistola pastoralis, totius inventionis seriem continente, quam hic ex Gallico subjungimus ; ut hæc reticis, Reliquiarum sanctarum incertitudinem calumniari solitis, evidenter appareret, quanta cum circumspectione in hujusmodi negotio procedere consueverint Antistites Catholici.

CAPUT IV

Inventio, recognitio et translatio anno MDCXXXVII.

Sebastianus de Rosmadec, Dei et Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Venetensis, cunctis nostræ diœcesis fidelibus.

13 Si nostro quondam Prædecessori, Domno Amalrico de la Motte, magnæ causæ lætitiæ fuit, tempore suo videre S. Vincentium Ferrerium, Dei verbum huic diœcesi annuntiantem, eique corporis sui exuvias, quo ipse vellet loco collocandas, relinquentem anno MCCCXVIII : si Domno Yvoni de Pontsal, nostro item Decessori, parem exultandi occasionem attulit ejusdem Sancti per Calixtum in facta canonizatio anno MCCCCLV, eamque subsecuta altero post anno sacri corporis ejus ex tumulo elevatio in nostra cathedrali ecclesia, per Illustrissimum Alanum de Contigny, S. R. E. Cardinalem tituli S. Prædixis et Apostolicum Legatum, peracta ; haud minus nostrum gaudium esse convenit, quorum diebus inveniri fecit Deus sanctas ejusdem corporis Reliquias, majoribus nostris pridem occultatas : quod tamen integrum nobis non foret, nisi vos quoque illius faceremus participes, per veram et accuratam rei totius narrationem.

14 Notum igitur vobis sit, quod licet urbis hujus Venetensis a peste et bellis conservatio, communi fidelium opinione, impotata fuerit S. Vincentii, patroni nostri specialis, precibus ; et ecclesiæ nostræ Cathedralis ornatus atque incrementum accepta referri debeant Principum ac populorum pietati, erga eundem Sanctum religiose affectorum ; fervor tamen hujus devotionis haud modice refrixerit per eos annos, quibus Sanctum illius corpus occultum latuit.

in omnino-
dam venit
oblivionem,

E
nec ante an.
1637 agnita
fuit.

* scilicet
ante Pascha
an 1419

Instaurata est
S. Vincentii
veneratio,

ex iis que
reservate
erant in
Translatione

Arca ne ab
Hispanis ave-
hatur occulta
tu circa an.
1500

A ut partem hæreticorum urbi huic imminuentium furori, partem Hispanorum eandem tuentium cupiditati subduceretur. Deus autem, in Sancto suo volens glorificari, non permisit diutius obsoletam delitescere venerationem illius : sed eam cepit suscitare, tempore Domini Jacobi de Martin, immediati decessoris nostri ; qui speciosissimis tapetiis, ad ecclesiæ nostræ cathedralis ornatum conficiendis, intexi curavit partem miraculorum, a Sancto in vivis agente patratorem : quæ autem eo mortuo solita erat quotannis institui supplicatio in nocte quintam Aprilis præcedente, ea etiam resumpta est majori quam unquam antea apparatu, ex fundatione ejusdam ex præcipuis in hac urbe ministris Regiis circa annum mdc. Principes etiam atque magnates ceperunt ad venerandum Sancti tumulum accurrere, quos inter fuere præcipui Dominus Princeps Condæus, Dominus de Guise et Domini Duces de Brissac Pater ac Filius ; nec non Prædicatorum Ordinis Magister Generalis P. Radulphus, qui huc anno mdcxxxii adveniens, a Nobis et ab hujus urbis civibus consensum obtinuit, ad sui Ordinis Conventum hic erigendum, eundem fundante Domino de Plessis Rosniadec.

B 15 Idem erga Sanctum devotionis affectus Venerabiles ecclesiæ nostræ Canonicos induxit, ut excipiendis illius Reliquiis argenteam thecam fabricandam locarent. Dominus quoque Dux Brissacensis, is qui nunc vivit, et Dominus de Galessoniere Consiliarius Status, ad sepulcrum prædictum argenteas lampades ex voto obtulerunt ; et hic quidem Parisiis una hac de caussa venit, ita se facere testatus, quod in extremo mortis agone constitutus, voto ad Sanctum nuncupato, sanitatem subito recuperasset. Pari zelo jam dictorum Canonicorum Capitulum cœperunt exstruere in Sanctissimæ Virginis Sanctique Vincentii honorem sacellum post chorum ecclesiæ nostræ, quo perfecto locoque ibidem præparato, intra quem argentea, quam diximus, capsula locaretur ; aliud restabat nihil quam ut requirerentur Reliquiæ, intra eam componendæ. Accidit ut Patres Capucini Capitulum Provinciale in hac urbe celebrandum edixissent eodem tempore, quo de facienda translatione sacri corporis agitabantur consilia ; quo intellecto, apud nos et Canonicos nostros humilibus institere precibus, ut actioni isti eligeremus diem, quod ipsi pariter proponere possent populo Indulgentias, Pontificia liberalitate concessas iis qui durante Capitulo interessent quadraginta horarum orationi : id quod non difficulter obtinuerunt, simulque electus est solemnitati dies mensis Septembris sextus.

C 16 Quibus in hunc modum constitutis, jussimus omnes Sancti Reliquias, quæ nostra in ecclesia reperirentur, colligi. Cum vero ad instantiam Domini Brissacensis, per D. Henricum Basseline, Canonicum Theologalem ecclesiæ nostræ, die xxiv Maii, jussissemus aperiri tumbam S. Vincentii, isque in ea paucas admodum Reliquias invenisset, in argentea autem ipsius herma solam mandibulam absque cranio ; cœpimus vehementer angere quo tandem loco posset ipsum cranium et reliqua corporis ossa reperiri. Monnimus ergo Dominicos Canonicos ut omnes ecclesiæ angulos scrutarentur, ubicumque suspicari possent latere Reliquias : qui capitulariter collecti, questionis faciendæ curam imposuerunt Dominis Guimarrho et Basseline Canonicis. Hi autem in sacristia intra armarium, excipiendis cappis baculisque choralibus serviens, invenere cistam tribus seris oclusam : quibus effractis apparuit cranium absque mandibula, quod proinde una cum ceteris ossibus incunctanter crediderunt S. Vincentii esse : itaque retulerunt nobis, et suam assertionem confirmave-

runt exhibitis duobus nummis, pariter in eadem repertis arca : quorum alter Ducis Joannis erat, ejus sub quo migravit ex hac vita Sanctus ; alter Francisci Britannia Ducis, qui sicut et prior pro Sancti canonizatione impetranda multum laboraverat quamvis ea sub Petro demum ejus nominis secundo peracta fuerit.

17 Hoc indicio accepto, et Collegio Canonicorum in Capitulum desuper convocato, decrevimus inspectionem prædictæ cistæ rite faciendam : et quoniam certo constabat, eam quæ in herma argentea servabatur mandibulam, esse indubitatam S. Vincentii Reliquiam ; convenit advocandos esse viros peritos, qui dijudicarent, an ea quadraret cranio intra arcam reperto, sic ut ejusdem corporis partes esse credi deberet. Die igitur septima mensis Augusti currentis ad hoc delecta, circa horam post meridiem tertiam, una nobiscum fuere Dominus Joannes Petit, toparcha de la Bergerie, Doctor medicus, et Claudius Gossements, Magister chirurgus hujus urbis : quibus adjuratis de veritate, quantum ex artis suæ regulis ea posset cognosci, edicenda coram nobis nostrisque Fratribus, Dominis Canonicis ibi præsentibus, publici Notarii manu consignata sunt singula intra arcam reperta ; deinde prædicti duo Medicus et Chirurgus mandibulam maxillæ superiori applicantes, invenerunt judicaveruntque tam apte eas inter se quadrare, tam quoad juncturas quoad ordinem superiorum inferiorumque dentium (qui utrimque pares numero sic erant ordinati, ut eminentiores depressioribus responderent) quod dubitari non posset, quin mandibula fuisset propria pars capitis unius ejusdemque, ejus erat cranium. Idem confirmabat similis utriusque ossis color odorque, ab inductione aromatici ejusdam pulveris, quo pulvere similiter inducta erant reliqua in eadem cista ossa : quæ ipsa, propter congruentiam justam cum capite, ejusdem quoque corporis esse censebant.

18 Ab his principiis ad ulteriorem inquisitionem progressi, mandavimus Venerabilibus Archidiacono et Penitentiario ecclesiæ nostræ, visitare Reliquias conclusas intra arcam argenteam, Corpora Sanctorum appellatam : si forte in ea reperiretur aliquid de Reliquiis S. Vincentii. Id illi cum fecissent die xvi Augusti, nobisque legitime significassent probassentque, nullas S. Vincentii, sed plures aliorum Sanctorum Reliquias ibi esse inventas ; decrevimus, secundum Concilii Tridentini decreta, in recognitione Reliquiarum noviter inventarum servanda, convocandos esse bono numero viros theologos atque pios, quorum consilio uteremur : itaque citati sunt in diem xxiii Augusti reverendi Patres Rector Jesuitarum, Vicarius Nazarethanus, Prior Carmelitarum de Bondon et Prior Carmelitarum Discealatorum, Guardianus conventus S. Francisci, Provincialis et Guardianus Capucinorum, Prior Prædicatorum, Venerabiles et discreti Domini Natalis le Cerf, Guillelmus le Gallois Officialis ac magnus Vicarius Venetensis, et Jacobus Bullion Promotor, Theologi omnes, ad suffragium ; ad præsentium autem testimoniumque rebus gerendis exhibendum, Domini Locum-tenens et Procurator Regius hujus urbis : pluresque nobiles ac cives, qui pariter omnes audirent iudicium medicorum ac chirurgorum, super dictas Reliquias ex artis ipsorum præscripto formandum.

19 Dicta die comparuerunt omnes, præter unum Priorem Carmelitarum Discealatorum, sub horam secundam post meridianam, intra sacellum, post cathedralem chorum, Beatæ Virginis Sanctoque Vincentio dedicatum : et ex mandato nostro cum illis pariter adfuernunt, tum Venerabiles Canonici Capitulares

D
AUCTORE D. P.

ad cujus
recognitionem
convocati
medicus et
chirurgus

judicaverunt
ejusdem
corporis ossa
esse in arca
ejus erat
mandibula,
P.

quo etiam in
Theologorum
conventu de-
super indicto

P

idem jurant.

miraculis in
tapetes textis.

annua sup-
plicatione
resumpta,

argentea
theca

sacelloque
fabricatis :

post quæ
decreta
translatio

sed sola
mandibula
inventa in
reliquiario,

ubi inventa
est arca,

A lares ecclesiæ nostræ, tum Domini Joannes Petit et N. du Buisson Doctores Medici, in hac urbe Vinctensi et vicina Arubiensi commorantes, nec non Claudius Gossement et Nicolaus Thomazzo hujus urbis Magistri chirurgi. Coram quibus omnibus allata est prædicta capsula ferrata, in qua erant Reliquiæ, cum indubitata S. Vincentii mandibula conferendæ: quæ omnes post decantatum Hymnum, VENI CREATOR SPIRITUS, supra mensam expositæ, atque a dictis medicis chirurgisque attente fuerunt consideratæ. Præfati autem Petit et Gossement, in priori sua persistentes sententiæ, pronuntiaverunt quod ejusdem corporis, cujus erat mandibula, essent cranium et reliqua ossa: alii vero duo du Buisson et Thomazzo, admirati convenientiam et proportionem dentium utriusque mandibule, allegarunt tamen inferioris mandibule intra cranium juncturas motum minus liberum videri, ac proinde non satis liquere an mandibula et cranium essent ejusdem corporis ossa.

alia difficilem
conjunctionem
cranium man-
dibule motum
objicientibus,

quæritur hujus
difficultatis
caussa,

20 Ad hoc responderunt præfati Petit et Gossement, commissum cum cranium mandibulam sufficienter aperiri: magnamque differentiam esse inter vivum corpus, et illud quod esset ab annis circiter ducentis mortuum: cujus partes semper disjunctæ, diversisque in locis servatæ, et quadamtenus cariosæ essent: præsertim in iis quæ circa tempora sunt cavitatibus, istæ ubi superiori mandibule inferior committitur, et viventibus est facillimus motus, propter ligamen cartilagineum, admodum leve ac mobile, quo circumvolvuntur apophyses candyloides mandibule inferioris: quæ cartilago cum mortuis delinat, negabant rationem ullam difficiliorem motus habendam, quando apophyses sive tubercula ossium tam apte insinuant se cavitatibus suis. Tunc auditis Religiosorum Theologorum Officialium et Canoniorum ecclesiæ nostræ sententiis, judicavimus, ad pleniorum Reliquiarum examinandarum cognitionem, in diem xxi Augusti novum conventum indicare; ad quem alii insuper chirurgi advocati expenderent difficultatem a dictis du Buisson et Thomazzo propositam, postquam in suis quique conventibus ecclesiisque tanti momenti negotium ardentibus precibus curassent Deo per se suosque commendandum.

et iudicata
non obesse
certitudinem
Reliquiarum
arce,

quia in
ossibus
mortuorum
motus ille
naturaliter
est impeditior.

21 Convenerunt ergo hora et die præsignatis, tum iidem qui supra, tum Reverendi Patres Guardianus Capucinorum Redonensium et Prior Carmelitarum discalceatorum, pro Magistro vero Thomasso advenit ex oppido Arubiensi chirurgus Michael Daniellet. Coram quibus et Venerabili Capitulo nostro, post iteratam Hymni VENI CREATOR decantationem, ardentibus supra mensam cereis lampadibusque, exposita rursum sacra ossa sunt, ex capsula educta. Quibus denno inspectis præfatus du Buisson dixit, expendisse diligenter se, quæ ex causa procederet difficilis ille motus mandibule inferioris ad superiorem applicitæ; neque aliam sibi verosimiliorem occurrere, quam quod partes diu ab invicem separatæ et humido in loco positæ aliquando fuerint; quo factum sit, ut contractior deinde aliquanto mandibula nimis arcte stringeret cranium, itaque difficilior moveretur. Quare nullum sibi restare dubium, quin prenotata dietarum partium inter se convenientia sufficiens argumentum esset, ad iudicandum ejusdem ambæ esse corporis. Confirmandæ tamen veritatis causa expediens videri, ut vertebra, quam ex processu verbali xxiv Maii facto intellexerat in tumba S. Vincentii repertam, produceretur: quæ si cum vertebra reliquis in cista repertis congruere quoque videretur, evidenter esset demonstratura omnium Reliquiarum pariter in cista repositarum, et ejusdem corporis compagem manifesto formantem,

veritatem. Rogati sententiam suam D. Petit chirurgi quæ duo, consensere, mandibulam et cranium ejus plane corporis ossa fuisse, omnem autem quæ apud aliquos esse forsitan posset ambiguitatem tollendam, vertebra utrimque inter se collatis.

22 Auditis deinde prædictorum Religiosorum, Theologorum, Canoniorumque sententiis, ipsam quoque vertebra e tumba Sancti requirendam decrevimus, quæ sequenti die coram iisdem conventuris inspecta, operi huic manus extrema admoventur. Ergo circa septimam vespertinam eo accessimus, cum parte aliqua Canoniorum et Reverendis Patribus Provinciali ac Guardianis Rhedonensi et Venetensi Capucinorum; tumbaque per Magistrum Carolum l'Honneur, serarium hujus urbis, reclusa; capsulam ligneam invenimus, habentem in longitudine pedes quatuor, unum et dimidium in latitudine: ex qua, post fusas devote preces, extraximus vertebra, et quædam minutiora ossa, rubeo sericeo panno involuta; quæ cum omni reverentia poni jussimus ad mandibulam in argentea herina, usque in diem sequentem xxix Augusti: quo ultra meridiem ad horas duas ducto, denno iisdem qui antea omnes, pluresque alii de consensu nostro, nec non Magister Nicolaus Thomazzo chirurgus, adfuerunt: coramque iis, post consuetum hymnum decantatum, primum mandibulam et repertas in tumba Reliquias exposuimus, tum majorem capsam per dictum serarium jussimus aperiri, et a medicis chirurgisque novum de veritate dicenda exegimus sacramentum.

et maxime
quia vertebra
in tumba
inventa

23 Illi autem considerantes hanc vertebra ejusdem coloris et aromaticæ inductionis speciem præferre, quam reliqua quæ cista continebat ossa, interque ea requirentes vertebra, quæ isti intra tumbam repertæ deberet immediate conjugari: unanimi consensu pronuntiaverunt vertebra, in tumba repertam, istius omnino esse corporis, cujus reliqua ossa quæ continebantur in cista, æque ac mandibulam supra dictam: eumque tam vertebra quam mandibula extra dubium haberentur pro veris S. Vincentii Reliquiis, tales quoque haberi debere repertas in arca. Huic iudicio suum confirmantibus iudicium, quotquot rogati fuerunt suffragium ferre, omnium in hoc convenire vota, ut declararemus has esse veras S. Vincentii Reliquias, et ut tales fidelis populi venerationi exponendas. Sumpto igitur Pontificali ornatu et sancti Spiritus gratia invocata, pronuntiavimus sententiam in hæc verba. Ex auctoritate Dei omnipotentis, Patris, Filii et Spiritus S. Sanctorumque Apostolorum Petri et Pauli, et ea quam tenemus in hac diocesi, declaramus, quod præsentia ossa omnia et singula sint veræ Reliquiæ Corporis S. Vincentii Ferrerii, canonizati a S. D. Calixto Papa in die xiii Julii, anni mcccclv, decernimusque et mandamus, ut ex nunc pro talibus habeantur; districte inhibentes, ne quis diversas ab his aut ab aliis ex horum compage legitime acceptis, et secundum formam ab ecclesia præscripta recognitis, audeat venerationi exponere. Prohibemus etiam sub pena excommunicationis auferre hinc, particulam etiam minimam absque nostro consensu, in nomine Patris † et Filii † et Spiritus Sancti † Atque his dictis, submissi in genua, sanctas Reliquias humili osculo adoravimus ipsi, et præsentibus omnibus adorandas exhibuimus: et inde iisdem omnibus, qui plurimi adfuerant, comitantibus, ad mediam templi navim progressi, Deo solennes egimus gratias, decantato Ambrosiano hymno TE DEUM, pro tanti receptione thesauri.

cum inventis
in cista optime
congruebant.

itaque definitum
est hæc
esse veras
S. Vincentii
Reliquias,

24 Hæc sunt, Carissimi, quorum læta nuntia vobiscum censuimus per totam diocesim nostram communicanda, exhortantes in Domino, ut juxta ea verba, onde sermonum ad nostros majores hæc in urde

A urbe habendorum initium fecit gloriosus S. Vincentius Ferrerius, dicens, Colligite quæ superaverunt fragmenta ne pereant, vos quoque pretiosa ossium illius fragmenta conservetis debitæ religionis honore, ut Deus ac Dominus noster benedicat armis optimi Regis nostri Ludovici xiii, ejusque personam tueatur, vosque sub obedientia suorum mandatorum viventes conservet in pace. Ut autem vos ad easdem Reliquias venerandas magis etiam invitaremus, eas coram Domino Episcopo Tricoriensi, totoque Capitulo nostro, in argenteam arcam, ad hoc ut supra dictum est fabricatam, reposuimus: v die præsentis mensis, eandemque processionaliter sequenti die circumtulimus ad conventus, Capucinorum, Prædicatorum, et Nazarethanum: ac denique finitis in nostra Cathedrali 40 horarum precibus, quibus maximo cum animi nostri gaudio ad centum quinquaginta millia fidelium interfuere, ipsam curavimus transferendam ad altare sacelli, in Divæ Virginis Sanctique Vincentii honorem fabricati, post eborum dictæ nostræ Cathedralis: atque de his omnibus publicum instrumentum fieri mandavimus per Magistrum Maturinum Nicolazzo, Secretarium nostrum, hac feria v, die x Septembris, post meridiem, anno Domini mdcxxxvii.

CAPUT V.

Festum Translationis prædictæ vi Septembris.

P lucuit exinde ut annue renovaretur lætitiæ tam singularis memoria: itaque compositæ vulgataque primum Lectiones sunt, vi Septembris ab omni clero Venetensi sub officio solenni ad secundum Nocturnum in Matutinis recitandæ: deinde constitutus est ordo processionalis Pompæ qui servatur hactenus nobisque a præfato Patre Francisco de Kernatons est transmissus. Sed hunc, quia nihil diversum continet a consuetis in simili occasione, præmittimus: Lectiones hic damus.

C LECTIO IV Cum vigerent bella in minori Britannia, diu latuit major pars corporis S. Vincentii Ferrerii, quod in ecclesia Venetensi conditum fuit. Per id tempus cultus ejus frigescerat: sed Dei munere primum sub Jacobo Episcopo, tum sub Sebastiano augeri cœpit et invalescere. Nam Francorum Regina particulam quamdam reliquiarum hujus Santi summus precibus exposcit: Duces, Magnates et complures alii tumulum ejus votis et donariis frequentant: adjiciuntur miracula. Accessit hunc etiam Nicolaus Rodolphus Dominicanorum Generalis Minister anno Domini mdcxxvi, qui a Sebastiano Episcopo et Civibus Venetensibus consensum obtinuit in hac urbe construendi sui Ordinis monasterium. Capitulum vero Venetense Sacellum, quod a tergo majoris Altaris consistit, ejus fundamenta a terra exstabant, eleganti et insigni structura quam primum absolvendum in honorem Deiparæ Virginis et S. Vincentii curavit: capsamque argenteam affabre conficiendam, in qua sacrum pignus reponeretur.

D LEC. V Quia vero non constabat de loco, in quo positum fuerat: duo Canonici juxta ordinem Episcopi et Capituli, capsas omnes ecclesiæ, loculos, imo et recondita quæque accurate et congrua devotione perquirunt. Tandem in armario quodam Sacristiæ arcam reperiunt, operculo camerato, laminis ferreis lævigato, operibus expositis circumdatam, et triplici sera munitam. Qua reserata, calvariam intro reperiunt sine maxilla inferiori, et reliqua fere ossa quibus corpus componitur, duplici velamine involuta, exterius panno serico, intus mappa Altaris, crucibus signata. Advocantur Medici et Chirurgi complures, quorum opera calvaria illa conferretur et conjungeretur cum maxilla inferiori: quæ pro certa et indubitata S. Vincentii Reliquia semper omnium veneratione exposita fuit. Quæ cum pluribus diebus peracta fuissent, adhibitis jeuniis, precibus et invocatione Spiritus sancti omnique religionis studio, frequenti piorum et peritorum virorum secularium et regularium conventu, astantibus primaribus civitatis et videntibus omnibus, maxilla inferior sacro vertici coadunatur, et supernæ partes inferioribus tanta proportionem conjunguntur, ita dentes dentibus incumbunt, ut luce meridiana clarius fuerit, omnia hæc ossa inter se collata unum idemque corpus aliquando constituisse.

E LEC. VI Illustrissimus ergo Antistes, rogatis Canonicorum sententiis, tum aliorum quorundam Theologorum, Patrum Societatis Jesu, Capucinorum, qui tunc temporis Capitulum suum Veneti habebant, et Regularium in hac urbe degentium, quos in consilium adhibuerat; de communi sententia, decretum Pontificio solennique ritu frequenti Populo protulit, omnia hæc ossa, coram et in præsentia posita, accurateque recognita, veras Reliquias esse S. Vincentii Ferrerii Confessoris, a Calixto in summo Pontifice in Sanctorum numerum relati. Et confestim pio cultu flexis genibus veneratus est, quod omnes pariter fecero. Mox sacrum corpus in capsâ argentea repositum fuit, die v mensis Septembris anno Domini mdcxxxvii. Die vero sequenti solenni supplicatione publicarum viarum apparatu, omnique spiritualis lætitiæ significatione, piæque venerationis studio circa muros urbis circumducitur: maxilla item cum sua prædivite theca, incredibili populi undique convenientis frequentia. Post hæc includitur capsâ illa in loculo marmoreo, qui in medium Altaris e superiori loco protenditur, cum fenestella seu ostiolo bipatente, a fronte cancellis ferreis et inauratis oblecto, duplicique sera munito: lampas vero assidue perlucet urbis Venetensis impensis et magnificentia. Et ut aliquod esset perpetuum hujus beneficii monumentum, ad colendam ejus memoriam, dies festus Translationis Reliquiarum S. Vincentii instituitur sextus Septembris, quo supplicatio anniversaria celebratur, et sacrum corpus circa muros Urbis singulis annis, eadem qua prius religione, circumfertur, Sebastiano Episcopo Fundatore.

VI APRILIS.

SANCTI QUI VIII IDUS COLUNTUR.

Sanctus Sixtus seu Xystus primus, Pontifex Romanus, Martyr.

S. Firmus,

S. Herenaeus Ep.

S. Himmarns,

S. Solutor,

S. Quirinus,

S. Moyses.

S. Romanus,

S. Successus,

S. Quartilla,

S. Romana,

S. Donatus,

S. Sixtus,

S. Victor,

S. Quiriaca,

S. Gagus,

S. Satyrus,

S. Rufina,

S. Moderata,

S. Romana,

S. Secundus.

SS. alii v. l.

S. Florentinus,

S. Geminianus,

S. Saturus,

S. Timotheus,

S. Diogenes,

S. Clusus Presb.

S. Timotheus,

S. Macaria,

S. Tyria,

S. Marcia seu Marga,

S. Maxima,

Martyres
Nicomediae
in Bithynia.

Martyres, Sirmii
in Pannonia,
aut aliqui
forsan alibi.

Martyres, in
Macedonia.

Martyres
Alexandriae
in Aegypto.

S. Marina,

S. Teguliana,

S. Urbanus,

S. Coelestina Virgo,

et alii dcc.

Martyres.

Martyres.

Sancti cxx aut cl Martyres, in Perside, sub Sapore Rege.

S. Platonis apud Græcos.

Sancti duo Martyres, Ascalone in Palaestina.

S. Marcellinus, Tribunus et Notarius. Martyr Carthagine.

S. Coelestinus primus, Pontifex Romanus.

S. Amandus Comes.

S. Lucius.

S. Leontius,

S. Lucianus,

G. salbæ in Italia.

S. Eulychius, Patriarcha Constantinopolitanus.

S. Winebaudus, Abbas, Trevis in Gallia.

B. Notkerus Balbulus, monachus Sangallensis, in Helvetia.

S. Berthamus, Episcopus, in Scotia.

S. Philaretus, monachus, in Calabria.

S. Celsus, Archiepiscopus Armaeanus, in Hibernia.

S. Wilhelmus, Abbas Roschildensis, in Dania, Ordinis Canonicorum Regularium.

Ven. Catharina de Palanza, Fundatrix monasterii S. Mariæ de Monte, Congregationis Ambrosianæ sub regula S. Augustini, supra Varesium in Ducatu Mediolanensi.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Baldericus Clivius, Episcopus ultrajectinus, cognomento Pius, præfatus S. (ut Sanctis solet) notatur a Theodoro Rhay ad hunc diem inter Animas illustres Juliae, Cliviae etc., obiit anno MCCCCLXXXVII, VI Idus Januarii juxta Sammarthanos, vir de Ecclesia in temporalibus ac spiritualibus optime meritis per annos 60, quibus eam Sedem tenuit. Num urbem a Danis fœde deformatam iuvemens, ponte, portis propugnaculis instruxit; ecclesias caustas dirutasque restauravit; terras, prædia, decimas de manibus inimicorum eruit; SS. Urbani Benigni Pontiani, Agnetis reliquias ex Italia attulit; monetae cudendæ facultatem atque Dominiciana ab Imperatore accepit, cum omnimoda exemptione a iudicio et potestate Comitum, alioque plura fecit, quæ apud jam dictos Sammarthanos distinctius indicata, videri possunt, et plenius apud rerum Ultrajectensium scriptores. Necdum tamen vestigium reperimus cultus sacri ab Ultrajectinis ei olim delati; quæ si inveniantur, poterimus de rebus ab eo gestis agere in supplemento viii Januarii.

S. Elias Eremita habet festum viii Idus Aprilis (Sic enim corrigendum videtur, quod vitio erat impressum xiii)

et altare proprium in insula et ecclesia S. Julii diocesis Novariensis, teste Carolo Episcopo Novariensi, in sua Novaria pag. 1841. Ibidem, inquit, ab annis fere ducentis vetus ejus imago ut peregrini, mitra ad pedes posita, apparet, cum hac epigraphe, S. Elias Episcopus Sedunensis. Addit Canonicum Sedunensem, ea de re interrogatum respondisse Etiam Episcopum Sanctum haberi Seduni, et credi in ditione Mediolanensi sepultum. Fuerit igitur unus ex iis quorum nomina in Catalogis latent usque ad annum DXXV. Quæcumque autem de ipso certo dici possent, habentur omnia in Actis SS. Julii et Juliani num. 12 xxxi Januarii.

S. Claudius refertur in Menologio Græco poetico Christophori Mytilenæi, et Calendario Græco a Genebrardo Latine edito. Forsan est Sanctus Claudianus Persa, de quo egimus; aut Claudius, Antesignanus Martyrum Corinthi passorum, de quo egimus eodem die inter Prætermisos, et latius xxv Februarii.

S. Prosper Martyr officio Ecclesiastico, sub ritu duplici, celebratur in Archimonoasterio Antoniano diocesis Viennensis, ob socras ejus Reliquias ibidem asservatas. De eo aliisque Sanctis, qui ibidem ob similem

causam

- causam coluntur, egimus xiii Martii.
- Translatio corporis S. Leandri Episcopi Hispalensis, ex ecclesia SS. Justæ et Rufinæ ad Cathedralē, memoratur in *pervetusto Breviario Hispanensi*, uti dictum ad ejus Vitam xiii Martii.
- S. Patricii ordinatio inscripta est *Martyrologio Tam-lactensi*. De eo egimus xvii Martii.
- S. Irenæus, Episcopus et Martyr Sirmii, memoratur hoc die a *Floro, Rabano, Notkero* et in variis MSS. quæ discussimus ad *Vitam ejus*, datam xxv Martii.
- S. Theodorus Episcopus, Martyres, in Penta-
- S. Irenæus Diaconus, poli Lybiæ superio-
- S. Serapion, Lectores, ris, referuntur in
- S. Ammonius, Martyrologiis S. Hieronymi et Notheri: item in variis MSS. de quibus egimus xxvi Martii.
- S. Armogasti nomen est in *pervetusto MS. Casinensi*. Quis sit non assequimur. Colitur Armogastes, Comes et Martyr in Africa, xxix Martii.
- S. Secundus Martyr, et Patronus Ecclesiæ Astensis, hoc etiam die solenni cultu celebratur, teste *Ferrario in Catalogo Generali* et in *Catalogo Sanctorum Italiæ*. Nos varia ejus Acta dedimus xxix Martii.
- S. Amphianus, aliquibus Amplianus Martyr apud Cæsaream, refertur in MSS. *Faticano Ecclesiæ Sancti Petri*, et *Bruxellensi Sanctæ Gudilæ*. De eo egimus die ii Aprilis.
- S. Irene, Virgo et Martyr Thessaloniciæ, memoratur hoc die in *MS. Vaticano Ecclesiæ Sancti Petri*. Inscripta est plurimis *Fastis* pridie. Quia tamen Acta ejus et Sororum, SS. Agapæ et Chionix, sunt conjuncta; simul de omnibus egimus iii Aprilis.
- S. Julianæ Corporis Translatio ad Villarium. Ita *Kalendarium Cisterciense*, *Divione anno 1617* excusum. De ea egimus v Aprilis.
- S. Adriani natale celebratur in *MS. Adone Leodiensi* S. Laurentii et *MS. Floraria*, cum ante in utroque codice actum esset de Sancto Epiphonio Episcopo, Donato, et aliis Martyribus Afris, quos in sequentem diem rejecimus: an iis jungendus sit Adrianus, an seorsim alibi martyrium passus sit, non liquet.
- SS. Felicissimi et Agapiti natalis memoratur in *MS. Trevirensi Sancti Maximi*, absque ulteriore notitia. Utriusque nominis plures Martyres occurrunt, et forson ob cultum Reliquiarum hic indicatur eorum aliquis.
- Summistæ, seu Lunæ Mistæ memoria est in *apographis Martyrologii Hieronymiani*, post SS. Theodorum, Irenæum, Serapionem et Ammonium, quos supra diximus coli xxvi Martii; et sequebantur Apricius et Victor, quos infra rejecimus in diem sequentem, ubi de S. Coprica et Victore agitur, de Summista seu Luna-Mista certiorē lectionem requirimus.
- Lucia, vidua Martyr, memoratur a *Greveno* in *Additionibus ad Usuardum*, hactenus nobis ignota.
- S. Theodorus, Ancyranus in Galatia Episcopus, vir libris scriptis adversus Nestorium insignis, dicitur a *Petro de Natalibus lib. 4 cap. 34* quiescere in Domino viii Idus Aprilis, citato *Gennadio*; qui *cap. 35* de eo agit, uti *Honorius cap. 34*: sed neuter Sanctum appellat, aut tradit hoc die obiisse. Interim *Petrum de Natalibus* sequuntur *Witfordus* in *Martyrologio Anglice edito*, *Grevenus*, *Maurolycus*, *Causius*, *Galesinius*, *Ferrarius*. Nos certiora de cultu Ecclesiastico optaremus habere documenta.
- S. Theodorus, Presbyter Antiochenæ Ecclesiæ, libris adversus Apollinaristas et Eunomianos compositis clarus, adjungitur *præcedenti Theodoro* apud *Petrum de Natalibus lib. 4 cap. 35*. Sequuntur citati *Witfordus*, *Maurolycus*, *Galesinius*, *Ferrarius*. Agunt de eo *Gennadius* et *Honorius*, uterque *cap. Aprilis T. I.*
- 12, sed neuter Sanctum appellat, uti neque *Maurolycus*.
- Prudentius Episcopus Tricassinus, refertur ut Sanctus in *additionibus Carthusianorum Colonensium ad Usuardum* utriusque editionis et in *MS. Florario Sanctorum*; *Demochares* etiam Sanctum appellavit, atque post eum recentiores auctores et *Hagiologi* eundem. *Camuzatus* addit, Reliquias ejus, capsulæ lignæ inclusas, in primaria Tricassium æde asservari; in eaque festum ejus hoc die peragi cum officio 9 lectionum in quo omnia de communi, unde suspicatur *Vitam ejus* intercidisse. At non intercederunt ipsius aliorumque opera, ex quibus constat non omnino recte in fide sensisse, et odio quodam *Hiemari Remensis*, qui suæ ecclesiæ jura contra eum asseruerat, a recto tramite deflexisse: quod et *Annales Bertiniani* intra vigesimum a Prudentii obitu annum scripti sic confirmant, quasi non prius male scribendi finem quam vivendi fecisset. Rem totum *Ludovicus Cellotius* deducit libro 3 *Historiæ Gotteschalci cap. 9* et deinceps. Potuit quidem moriens ecclesiæ judicio se suæque subjecisse: merito tamen requirimus antiquius aliquod de ejus sanctitate et cultu testimonium quam sint supra allegata.
- S. P. Euphemius, notatur hodie in *Kalendario Rathe-nico* apud *Possevinum* in *Apparatu*: videtur esse aliquis *Hegumenus Græcus*, aliunde nobis necdum cognitus.
- Aideus, indicantur in Mar-
- Cronbeens Ab. Cluanensis, tyrologio Hiberno-
- Carhubius Episcopus, rum Tam-lactensi, et priori præfigitur titulus Sancti.
- Coquinæ Abbatis nomen, recentiori manu adscriptum est *Martyrologio MS. Trevirensi* (ut videtur) S. Paulini: de quo alibi nihil reperimus.
- S. Continentia adscripta est a *Carthusianis Bruxellensibus* ad *Grevenum*: Ejus nomen alibi inter Sanctas necdum legimus.
- Henricus, monachus Villariensis Ordinis Cisterciensis, cum titulo Beati celebratur ab *Henriquez*, *Bucelino*, et *Chalemoto*, cum titulo Sancti a *Saus-saio*. Corpora hujus et aliorum, latitantibus abdita terris, elevarit anno 1599 *Henricus Horion Abbas*. Sed an ab Ecclesia cultus indultus aos latet.
- Martinus de Vargas, Regularis observantiæ Ordinis Cisterciensis Institutor, celebratur in *Menologiis Henriquez*, qui late ejus Acta prosequitur, uti et *Bucelino*: sed abstinet uterque a titulo Beati uti et *Chalemotus*. Silet de eo etiam *Tammius Salazar* in *Martyrologio Hispanico*.
- Joannes ab Amsterdamo, Ordinis minorum S. Fran-
- anno 1579 ab hæreticis cisci, omnes seculo præ-
- occisus, cedenti rita sancti, cum
- Humilis Offidanus, Capu- titulo Beati referuntur
- cinus, in *Martyrologio Fran-*
- Alphonsus ab Herrera, in ciscano Arturi a Mons-
- Mexico, tier: utrum id ei liceat
- Franciscus a S. Josepho, rit per Urbani Papæ
- in Hispania, vii Constitutiones aliis
- Joannes ab Occania, in judicandum dimittimus.
- Castella,
- S. Epiphanius Ep. Martyres in Africa, referuntur
- S. Donatus, hoc die in *Martyrologiis* variis:
- S. Sixtus, ast in *Martyrologio Romano*,
- S. Rufinus, post *Usuardum* et alios, colun-
- S. Modestus, et tur vii Aprilis.
- alii xi,
- Aprici, Apricii seu Paricii et Victoris in Libya men-
- tio habetur in *Martyrologiis S. Hieronymi*: quos arbitramur esse, qui sub nomine Copricæ et Victoris in eisdem et aliis *Fastis* referuntur vii Aprilis.
- S. Hegesippus, vir eruditissimus, memoratur in *MS. Martyrologio*

D. P.

DE S. SIXTO SEU XYSTO PRIMO,
PONTIFICE ROMANO MARTYRE

CAPUT I

Cultus, Ætas, Acta.

ANNO CXXVII

Memoratur
o S. Irenæo,

et in antiquo
Catalogo
Romanorum
Pontificum

An. 117.
ultimo Troja-
ni,

mortuo S.
Alexandro
successit,

ante ejus
Vicarius,

mortitur an.
127.

an. 10 Hadria-
ni Imp.

Notitia S. Sixti seu Xysti Pontificis Romani antiquissima, extat apud S. Irenæum, qui Episcopus Lugdunensis glorioso martyrio coronatus est anno cci. Hic lib. 3 adversus hæreses cap. 3. agit de Apostolorum traditione, vel ab Apostolis in Ecclesia Episcoporum successione, et solos adducit Episcopos Ecclesiæ Romanæ, et inter hos dicitur Evaristo successisse Alexander, ac deinceps Sextus ab Apostolis constitutus Sixtus, et ab hoc Telesphorus, qui etiam gloriosissime martyrium fecit. Quæ S. Irenæi verba sub hujus nomine, inseruit Eusebius Historiæ suæ Ecclesiasticæ lib. 5. cap. 6. Sextus ab Apostolis statuitur ab Irenæo qui revera Septimus ab iisdem fuit, eo quod ob affinitatem nominum, Cletus et Anaclethus ab eo et aliis quibusdam non fuerint distincti, sed aliqua socordia in unam eandemque personam conflati. De hac controversia agimus infra xxvi Aprilis, ad Acta S. Cleti Pontificis : ad quem diem onnotat Baronius, in his, quæ sunt Romanæ Ecclesiæ, majorem esse adhibendam fidem ejus alumnis, quam ceteris. Antiquissimum Romanæ Ecclesiæ monumentum in hac questione arbitramur esse Catalogum Romanorum Pontificum, ante Liberii Papæ mortem concinnatum, in plures partes distinguendum, quarum prior finit cum Urbano Papa, anno Christi cxxxxi Martyre defuncto; quam partem ab S. Antero, necdum Pontifice, collectam fuisse opinamur, quod is gesta Martyrum diligenter a Notariis exquisivisse tradatur. In hoc Catalogo octavus Episcopus Romanus adeoque a S. Petro Apostolo septimus, collocatur S. Sixtus, cum hoc parvo elogio : Sixtus annis decem, mensibus tribus, diebus viginti uno. Fuit temporibus Hadriani, a Consulatu Nigri et Aproniani, usque Vero III et Ambibulo. Fuerunt Quinctius Niger et T. Vipsanius Apronianus Consules anno æræ Christianæ cxvii, quibus itidem Consulibus et anno Trajanus Imperator apud Selinuntem Ciliçiæ, quæ postea Trojanopolis oppellata est, diem extremum obiit x Augusti, successitque ab illo adoptatus Hadrianus, in elogio dicto memoratus. Idem Sedis illius anni decem, menses tres, dies viginti unus memorantur apud Anastasium de Vitis Pontificum, et in libro Pontificali. Consentiant Acta antiqua et integerrima S. Alexandri decessoris ad diem III Maii illustranda. In his dicitur post martyrium S. Alexandri, eodem anno nutu Dei defunctus Trajanus. Fuit S. Alexander pluribus mensibus in carcere detentus; quo tempore arbitramur S. Sixtum fuisse Episcopum, circa XIII diem aut proxime sequentes mensis Decembris anni cxvi, consecratum, ac Vicarium egisse S. Alexandri, atque inde numerari annos decem, menses tres et dies viginti unum, qui ei attribuantur, usque ad diem III aut VI Aprilis anni cxxvii, quo etiam Martyr ex hac Vita decessit. Fuerunt dicto anno Consules Titianus et Gallicanus, sub quibus initium Pontificatus S. Telesphori collocatur in jam laudato Catalogo, et anno proxime elapso cxxvi Consules fuerunt Vespronius Candidus Verus, et Ambibulus, sive (ut aliis placet) Ambiguus Bibulus, aut magis corrupte Angulus sive Anniculus; quos ultimos habuit toto anno Consules S. Sixtus, et ad tres menses vixit sub sequentibus Consulibus, mortuus anno decimo Hadriani Imperatoris. De variis Pontificibus, qui aliis in exilium missis, aut in carcere detentis, aut aliis de causis impeditis, fuerint

Vicarii constituti, alibi accuratius agendum est. Consulat Lector etiam illa, quæ xvii Aprilis dicuntur in Vita S. Aniceti Pontificis.

2 Florus in suo Supplemento ad Martyrologium Bedæ tertio die Aprilis in MSS. Atrebatensi et Tornacensi ista scribit, Romæ S. Sixti, Papæ et Martyris, qui dum Cathedræ S. Petri decem annis præsideret, constituit, ut intra Actionem Sacerdos incipiens populo hymnum decantaret, videlicet Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth etc. Martyrioque coronatur tempore Veri et Anniculi, quos ultimo anno Vitæ S. Sixti Consules fuisse diximus. Iisdem plane verbis et die (nisi quod loco Anniculi scribatur Aniceti) notatur memoria S. Sixti in pervetusto Martyrologio monasterii S. Sabini in Pireneis, unde excerpta ad Gallias spectantia edidit Saussaius ad calcem sui Martyrologii Gallicani, quia scilicet primis ipsius elogii verbis infartum erat aliquid ad Galliam spectans, qui dum [Episcopus Convenarum], videturque subintelligi fuisset. Est hæc quoque in radicibus Pireneorum Episcopalis civitas : sed an et quo fundamento ipsa sibi S. Sixtum arrogarit olim non divinamus; hodie nullum ibi superesse ejusmodi opinionis vestigium colligitur ex Gallia Christiana Sammarthano- rum, ubi proponitur catalogus Episcoporum absque ulla Sixti mentione. Eodem in Nomis Aprilis Sepultum esse S. Sixtum, referunt encomia scripta in altero Catalogo mor dando; et ab Anastasio et Luitprando, et in MSS. Gestis Summorum Pontificum ad Martinum v deductis, proposita. Eodem etiam die memoratur S. Sixtus in MS. Martyrologio Latiensi.

3 Verum in aliis Martyrologiis, cum Libro Pontificali, passim refertur ad hunc VI diem Aprilis quem ita auspiciatur Usuardus : Octavo Idus Aprilis, Romæ natalis B. Sixti Papæ et Martyris, qui temporibus Hadriani, ut sibi Christum iherificeret, libenter mortem sustinuit temporalem. Wandelbertus hoc eum disticho exornat :

Idibus Octavis Sixtus Martyrque Sacerque
Preminet, Adriano mortem sub Cæsare passus.

Eodem modo passum esse S. Sixtum sub Adriano Imperatore, habent vetustissima quæque Martyrologia manuscripta, et cum iis Ado, Notkerus, Bellinus, Maurolyrus, Felicius, Cuvisius, Galesinius. Simili modo Eusebius (quem Georgius Syncellus et alii Græci sequuntur) obitum S. Sixti et Successionem S. Telesphori collocat sub Hadriano Imperatore, sed uno anno serius, Consulibus Torquato et Libone, sive secundum calculum nostrum, ad annum Christi cxxviii. Alphonsus Ciaconius asserit ob fidei Christianæ confessionem occisum esse vii Idus Aprilis, anno vero Domini cxxxix, et Hadriani Imp. xxi et ultimo. At Baronius scribit S. Sixtum creatum Pontificem anno Hadriani xiii, martyrium passum anno tertio Antonini Pii, et Christi cxlii. Quorsum hi duo ab omni antiquitate deflectant atibi discutimus : hic notabis, S. Sixti Papæ et Martyris festum cum officio 3 Lctionum præcipi in Calendario Breviarii Aduensis seu Augustodunensis præsentis die VI Aprilis, prout illud excusum habemus anno 1534 : itemque in Dolensi apud Burgundiones anni 1519.

4 Acta S. Sixti aliqua indicantur in Catalogo Pontificum, ex perantiquis membranis Sereuissimæ Regi- næ Succæ Christianæ alibi a nobis dando; et inde hæc transcribimus

colitur 3
Aprilis,

E

et 6 Aprilis

F

Acta ex alio
Catalogo MS.

A transcribimus. Xistus, natione Romanus, ex patre Pastore de regione Via-lata, sedit annos decem, menses duos, diem unum. Fuit autem temporibus Hadriani usque Vero et Angulo : martyrio coronatur. Hic constituit, ut ministeria sacra non tangerentur nisi a ministris. Hic constituit ut quicumque Episcopus evocatus ad Sedem Romanam Apostolicam, et rediens ad parochiam suam, non susciperetur, nisi confirmata Salutationis plebe ad Sedem Apostolicam. Illic constituit ut infra actionem Sacerdotis, populus hymnum decantaret, Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth etc. Hic fecit ordinationes tres, Presbyteros undecim, Diaconos tres, Episcopos per diversa loca quatuor. Qui etiam sepultus est juxta corpus B. Petri in Vaticano, in Nonas Aprilis, et cessavit Episcopatus menses duos. *Hactenus Acta ex dicto Catalogo quem seculo Christi sexto confectum probamus alibi. Anastasius hunc Catalogum fere descripsit; sed Sedis annos decem, menses tres, dies viginti unum, (ut in priore Catalogo habetur) legisse videtur. Dein ait Episcopum non suscipiendum, nisi cum litteris Patriarchæ Salutationis plebi, quæ est formata. At liber Pontificalis : Non suspiciatur, nisi cum formatis Salutationis ad plebem a Sede Apostolica. Epistolas has formatas seu communicatorias etiam dici Canonicas, Pacificas, et Ecclesiasticas, tradit Bavonius ad annum 142 num. 7, earumque usum late explicat Sirmundus, in appendice ad tomum secundum Conciliorum.*

S. Franciscus Bosquetus lib. 2 Historiarum Ecclesiæ Gallicanæ cap. 1 sub finem ista habet : A Sixto I Romano Episcopo in Gallias missi dicuntur Peregrinus, qui Sedit Antissiodori, Genulphus qui Cadureis. At hunc Sixto II tribunt, fortassis etiam et illum oportet. Vitam S. Genulphi dedimus XVII Januarii, et a Sixto II missum ostendimus; de S. Peregrino acturi sumus ad diem XVI Maii, quando ejus missio examinabitur.

SS. Genulphus et Peregrinus ab eo in Gallias missi :

NOT. 11

CAPUT II.

Sepultura, Translatio, Inventio S. Sixti.

Sepultus dicitur S. Sixtus juxta corpus S. Petri in Vaticano. Onuphrius de septem-Urbis Ecclesiis pag. 41, post indicatam Confessionem S. Petri, addit : Præter altare majus S. Petri in antiqua basilica viginti alia altaria, partim sacellis vel oratoriis inclusa, partim sine aediculis ipsis fuere. Primum a dextera altaris majoris in transversa basilicæ parte, quam Crucem ecclesiæ vocant, versus absidam fuit oratorium et altare S. Xisti Papæ et Martyris, sub quo a Paschali II Papa sepulta fuere corpora Sanctorum Pontificum, Xysti ipsius, Fabiani Martyrum, et Sergii II. *Hæc ibi. Sedit Paschalis II ab anno MXCIX ad annum MCXVIII. Celebratur etiamnum officio duplici festum S. Sixti I Papæ hoc VI Aprilis in ecclesia Vaticana, eo quod corpus illius ibidem adservetur, uti in Ordine Officii divini pro an. MDCXV a Josepho de Fide, Magistra Ceremoniarum ejusdem Ecclesiæ, composito præcipitur.*

ejus sepultura,

oratorium et altare Romæ,

in etiam nunc corpus ?

Historia translationis Aletrinum

unde accepta,

non segniter in demandatam sibi curam P. Petrus Clodius, tum sua ipsius erga Sanctos pietate animatus, tum P. Eusebii Truchtes Assistentiæ Germanicæ Secretarii commendatione admonitus : itaque impetrata tandem est narratio, quæ a P. Andrea Ferrario Romano, ex Ordine Fratrum Minorum Conventualium S. Francisci, typis mandata anno MDCLV sex implebat folia ; sed quoniam eam a se longius abire non patiebatur is, qui unicum illud exemplar volebat ecclesiæ servatum ; necesse fuit scripto excipere verbosissimæ alias relationis synopsis, quod ita est factum ut nihil omitteretur historiarum, sola autem superflua ac fere puerilia ornamenta styli intempestive luxuriantis reseccarentur. Ea autem Synopsis, ex Italico Latine reddita sic habet.

8 Anno MCCCXII variæ regiones Italiæ dira pestilentia vexabantur, nec parum ab ea damni patiebatur Aliffa, urbs Episcopalis Samnii, sub Archiepiscopatu Beneventano, nunc pene deserta, Episcopis in Pedemontis plerumque habitantibus. Malo huic remedium quærens oppidi prædictæ Dominus, Romano Pontifici (qui tunc Innocentius II erat) supplicavit, ut Sancti aliojus corpus sibi concederet, cujus patrocinio posset urbs sua ab incumbenti lue repurgari. Preces eas cælum prius quam Pontifex audiit : accidit enim eodem pene tempore, ut ingens trabs in ecclesia S. Petri ex alto lapsa, quoddam ejusdem ecclesiæ altare frangeret ; eoque fracto appareret reposita intus capsula, continens S. Sixti Papæ corpus. Ea res Pontificem movit, ut Aliffanis hunc potissimum indulgeret Patronum, quorum Comes sanctas Reliquias reverenter accipiens, et bene ornatae mulæ imponens Aliffam eas misit. Pars viæ paulo plus quam tertia confecta erat, quando mula, sacri depositi bajula, cohiberi non potuit, quo minus a via plana largaque deflectens, per asperam semitam eniteretur in montem, iterque caperet Alatrum versus ; et neque verberibus neque blanditiis moveri jumentum valuit, ut rediret in viam, quantumque muliones alique præsentibus allaborarent.

An. 1132 corpus concessum Aliffensibus,

E

a mula ultra progredi non valente,

9 Frustra ergo se esse videntes, duxere mulam ad proximum S. Matthæi templum, quod adjacet Volubro (læcus is est juxta majorem urbis Aletrinae portam) et re mox per civitatem vulgata, Petrus Episcopus cum suo Clero et magna civium multitudine egressus est, ad sacrum corpus suscipiendum. Deinde deliberatum est quænam potissimum ecclesia esset tanto thesauro ditanda, et in varias varii abiere sententias, aliis S. Stephani templum, S. Mariæ aliis nominantibus. Tandem Episcopo visum consultius est divino judicio rem committere, et quo mula ultro se inferret istic deponere sacrum corpus. Ita dimissa mula collem quemdam ascendit, seque ad Cathedralē S. Pauli ecclesiam contulit ; ante cujus januam super gradus humiliter inclinata in genua, visa est admonere sequentes, istic se exonerari debere : quod et factum die XI Januarii an. MCCCXII. Aliffanis autem, jacturam suam dolentibus, datus est digitus : quem eorum urbi, non minus quam reliquæ partes Aletrinae, fuisse salutarem ; extincta mox quæ grassabatur epidemia, non temere credimus ; quandoquidem Aliffana civitas nibilominus quam Aletrana in hodiernum usque diem S. Sixtum veneratur, ut ecclesiæ Cathedralis Tutelarem, ejusque Reliquias servat in sacello sub confessione, uti tomo 8 Italiæ sacræ testis est Ferdinandus Ughellus.

Alatrum infertur :

in ecclesiam cathedralem :

Aliffanis digitus conceditur,

10 Progressu deinde temporis, labentibus quatuor et dimidio seculis, in oblivionem venit locus ; in quo Reliquiæ sacræ erant reconditæ ; die tamen XI Januarii annue recolebatur Translationis primæ festivitas, aliaque festivitas feria IV Paschali in memoriam victoriæ ab Aletrinīs contra Aragoni Regis copias circa annum MCCCXXVI obtentæ. His ita se habentibus sub annum MDLXXXIV Philippum Compagnum Cardinalem

dies Translationis II Jan. festus habetur,

A Cardinalem S. Sixti cupido incessit indagandi corpus S. Sixti : quare obtenta a Gregorio xiii patruo suo, qui et ipse ante Pontificatum Cardinalis S. Sixti fuerat, facultate, D. Egnatio Danti Episcopo Alitrino mandavit, ut in eam rem quam diligentissime incumberet.

quæritur corpus anno 1584.

4 Martii invenitur memoria altaris consecrati anno 1157

11 Noverat Egnatius prædecessorum suorum duos idem facere aggressos severe punitos fuisse, et uni quidem subito obtenebratum visum, alteri morbum caducum supervenisse, labente de manibus quem ad aram perfringendam, sustulerat malleo : fretus tamen obedientiæ merito Dominica iii Quadragesimæ, tunc in iv Martii cadente, hora post occasum solis inchoataque ab eo diei v tertia, Vicario suo generali tribusque aliis suis domesticis comitatus, aperiri jussit marmoreum S. Sixti altare, in quo vitreum vas continuo apparuit variis plenum Reliquiis, cum bulla sigilloque cereo, ita marcidis, ut legi omnino potuerit nihil. Inventa etiam est membrana alia, quæ diligenter relecta hæc verba exhibuit. Anno millesimo centesimo quinquagesimo Septimo, Adriani Papæ Quarti anno iii, Indict. v, mense Maii die xii dedicatus est hoc altare a D. Rodolpho Aletrino Episcopo, ad honorem D. N. Jesu Christi et ejus beatissimæ matris Mariæ semper Virginis ; B. Xysti Papæ Primi et Martyris, ejus corpus in hoc altari reconditum est ; S. Laurentii Martyris, et Sanctorum quatuor Coronatorum, et sanctorum Martyrum Chrysanthi et Dariae, et S. Romani Militis, et S. Hieronymi Mart. et S. Cyrillæ Mart. et S. Concordiæ Mart. et aliorum plurimorum Martyrum Christi, cui est honor et gloria in secula seculorum. Amen.

ipsam vero corpus 12 ejusdem :

transfertur solenniter 4 Aprilis.

caput et os tibiæ seorsim servantur,

12 Non tamen repertum tunc sacrum corpus est. Itaque Episcopus jejunium et orationem populo, velut pro maximi momenti negotio, indixit : noctisque initio Dominicam Lætare præcedentis præter supradictos etiam duos Patres Capucinos advocari jussit. Tum rupto altari discooperuit capsellam plumbeam ; longam palmos duos et paulo amplius, altam et latam palmum unum ; cui antiquis characteribus incisæ erant hæc litteræ, HIC RECONDITUM EST CORPUS S. XIISTI PP. PRIMI ET MART. Ex aperta autem capsula diffusus odor thureus locum omnem implevit. Episcopus autem ultima feria vi Martii, eademque Dominicæ Parasceves die, totam rei gestæ historiam populo pro concione exposuit. Data deinde opera est, ut faciendæ quam decentissimæ translationi omnia aptarentur ; et in primis curata ex nuceo ligno theca nova, introrsum vestita holoserico, in eaque reposita est capsula plumbea, postquam ab ea exenisset Episcopus sacrum caput, cui adhuc inhærent venerandi cani : et fabricata est argentea quadringentorum scutorum herma, qualis nunc quotannis processionaliter circumfertur : reservavit etiam sibi os tibiæ dextræ, quod Sanctimonialis Ordinis S. Benedicti ab Annuntiata nuncupatæ reverenter acceptum, argenteæ tibiæ incluserunt. Denique præparatus est locus sub altari majori, ad instar ejus quod in Vaticana S. Petri Basilica principem tunc locum tenebat laborato ; ejus aditus duplici obstruitur ostio, altero marmoreo vetusti operis, altero ferreo et inaurato. Denique accurrentibus ad dictam diem viginti circiter hominum milibus, peracta solennitas est die iv Aprilis : ejus hoc duraturum ad posteros monumentum, pilæ cuidam ipsius ecclesiæ, præfati Episcopi jussu, tunc insculptum ; postmodum a D. Michael-angelo Brancavalerio, itidem Aletrino Episcopo, translatus est in aliam ejusdem ecclesiæ pilam, magis expositam oculis ingredientium, et est hujusmodi :

13 Beati Xysti Papæ primi et Mart. Corpus dum e Basilica Vaticana Aliffium Rainulphus Comes transferre nititur ; mula ipsum vehens a recto tra-

mite devians, in hanc Cathedralē ecclesiam miraculose detulit mcccxxii. S. D. Innocentii Papæ ii anno iii. At vero cum temporum vetustate sepulturæ locus ignotus esset, a plerisque Ecclesiæ hujus Pontificibus frustra perquiritur, donec mclxmi, die xii Martii Pontificatus S. D. N. Gregorii xiii an. xii, Fr. Egnatius Dantes Perusinus, Ord. Prædicatorum, Episcopus Aletrinus, ipsum arca plumbea inclusum adinvenit, uti litteris his barbaris sculptum erat, HIC RECONDITUM EST CORPUS S. XYSTI PAPÆ I. ET MARTYRIS : quod ingenti gaudio accepit, totique civitati et vicinis urbibus patefecit. Existente autem totius Campaniæ populorum concursu, ipsum corpus ex humili loco in majus altare honorificentissime transtulit, postquam a nobilissimis Præsulibus, D. Gasparo Viviano, Episcopo Anagnino ; D. Hortensio Baptista, Episcopo Verulano ; D. Flaminio Philonardo, Episcopo Aquinate ; D. Jacobo Masino, Episcopo Signiensi ; D. Julio Ungaresio, Governatore Campaniæ cognitum, et firma attestatione comprobatum, propriis humeris per totam civitatem nobilissima pompa asportatum est, die iv Aprilis ejusdem anni.

14 Atque hæc sola inscriptio (nisi vehementer fallimur historia est a Ludovico Jacob superius laudata, præter quam nullam aliam Egnatii Episcopi scriptam quærere amplius oportet. Positus autem hic titulus fuerit ipso die, quo Romæ in Pontificem electus anno mclxxxv est Sixtus v, videlicet xii die Aprilis : hoc enim affirmare videtur Epistola quædam ab Egnatio Episcopo ad dictum Pontificem data, et ab auctore præmissæ narrationis citata. Exinde autem perseveravit populus Aletrinus quartum Paschalis octavæ diem solennius agere, processionales pompas exquisitissime apparatus per totam urbem ducendo, et sacra cantica hymnosque ad Sancti sui honorem compositos concinendo, non sine plurimorum undique vicinorum concursu : satis enim celebris tota regione erasit hic Sanctus miraculosis favoribus quos ab eodem acceptos prædicant qui ei se commendavere. Æri etiam insculptæ sunt imagines variorum, quibus tota hactenus narrata rei series oculis ipsis cognoscenda proponitur.

15 Quærere nunc posset aliquis ; cur prænominatus Philippus Boncompagnus, S. Sixti Cardinalis, qui tanto studio jusserrat in corpus sacrum inquiri, non etiam ipsum aut bonam illius portem curaverit Romam referri Sed huic quæstioni facilem inveniet solutionem, qui considerare voluerit, quam causam Cardinalis iste habuerit ad mandatum ejusmodi Episcopo Aletrino dandum. Existimo igitur quod cum Tituli sui ecclesiam, Romæ Via Appia sitam, ac pene collapsam desolatamque magnifice restitueret ; atque inter alia corpus S. Sixti, Papæ item et Martyris, nomine quidem ac tempore secundi, sed nominis martyriique celebritate propter subsecutam S. Laurentii passionem longe primi, crederetur sub ejusdem ecclesiæ altari majori requiescere, jam olim illuc translatus ex antiquo cœmeterio ipsius S. Sixti, eadem via Appia, sed extra urbem ; fidem faciente antiquo satis lapide, ibidem reperto, et nominibus Sanctorum pariter in ecclesia prædicta reconditorum, inscripto : hæc inquam cum ita essent, et nihilominus alii, propter S. Sixti Reliquias Aletrium translatas, addubitare, num vera esset inscriptio (solent enim quæ diversorum ejusdem nominis sunt in celebriorem unum passim conferri omnia) credibile est studiosum sui Tuteluris Cardinalem, scripsisse Aletrium : postquam autem cognovit, ipsum quem Aletrienses possidebant non esse, quem illimet antea forte crediderunt, tituli sui celeberrimum Sixtum, sed ejusdem appellationis alterum ; nihil habuit cur Aletrienses ultra commoveret. Credo porro eos non difficulter assensuros aliquid e suo S. Sixto remonsisse in Vaticano : cum alienum sit ac fuerit semper a Pontificum consuetudine, ita

D AUCTORE D. P.

E in ecclesia 1585 12 Ap. collocatur.

feria 4 Paschali recollitur 2 Translatio.

Occasio prædictæ inquisitionis

videtur accepta a corpore quod Romæ esse dicebatur

historia rei gestæ lapidi inciditur,

A ita Sanctorum pignora largiri aliis, ut Romanæ ecclesiæ iisdem integre videntur : sed potius eorundem partem aliquam ipsis relinquere soleant, per quas ibidem

conservetur talium ecclesiarum dignitas sanctitasque et non imminuatur popularis erga Sanctos devotio, etiam post maiorem Corporis sancti partem ablatam.

DE SANCTIS MARTYRIBUS NICOMEDIENSIBUS

FIRMO, HERENÆO EPISCOPO, HIMNARO, SOLUTORE, QUIRIACO, MOYSE, ROMANO, SUCCESSO, QUARTILLA, ROMANA, DONATO, SIXTO, VICTORE, QUIRIACA, GAGO, SATYRO.

G. H.

VI APR.

Firmus

aliquibus
Firminus.

B

Herenaus seu
BeronausRomanus,
Donatus,
Quiriacus,Solutor seu
Salvator,
Moses,Himnarus,
Sixtus, Victor,
Gagus.

C

Illustris hæc turma Martyrum primo loco in antiquis Martyrologiis collocatur, quorum unius nomen exprimitur in MS. Ultrajectimo Ecclesiæ Collegiæ S. Mariæ, his verbis : Nicomedia Firmi Episcopi et Martyris et aliorum viginti octo. In MS. Trevirensi Firminus appellatur : cetera conveniunt. Grevenus in auctario Usuardi et Conisius Firminum etiam nuncupant, et socios assignant viginti quinque : sed multi ex his videntur spectare ad sequentes classes. In aliis fastis Episcopus dicitur, non Firmus, sed proximus ejus socius ; et hunc ita exprimunt MSS. Vaticanum Ecclesiæ S. Petri, Casinense et Maximinianum : In Nicomedia Firmi, Herenæi Episcopi, qui in MS. Barberiniano Berenæus, in Corbeicensi Ærenæus scribitur : in MS. Augustano S. Udalrici alii socii junguntur his verbis : In Nicomedia Firmi, Herennei, Romani, Donati, Quiriaci. In MS. Parisiensi, nobis a Philippo Labbe communicato, secundus appellatur Beronnaus, et in utroque codice alii quatuor, qui ad varias mox sequentes classes Martyrum spectant, adjunguntur, hic omitti. Memoria Firmi, Romani, et Donati inserta est Martyrologio Aquisgranensi. In MS. Rhinoriensi Firmo adjunguntur Solutor, et Quiriacus, In MS. Richenoviensi additur Moyses, et prior scribitur Salvator. Grevenus, post relatum S. Firminum, cum sociis viginti quinque, varios Sanctos commemorat, ac dein ista tradit : Item SS. Berennei, Romani, Donati, Clusi, Quiriaci. De Clusio Presbytero Alexandrino infra agemus. Est etiam Donatus Martyr inter Afros Martyres ad hunc diem relatus, sed ad sequentem diem cum Usuardo et Romano Martyrologio collocandus.

2 Et hæcenus ex variis Martyrologiis septem Martyres suis nominibus expressimus, quibus alii junguntur in Martyrologii S. Hieronymiani Corbeicensi opographo ita Parisiis excuso ; vii Idus Aprilis. In Nicomedia Firmi, Henei Episcopi, Himnari, Solutoris, Quiriaci, Moysi, Romani, Donati, Sixti, Victoris, Gagi, Satyri. Verum omisso Satyro, quatuor alii adduntur in MS. Blumiano hoc ordine : In Nicomedia Firmi,

Herenei Episcopi, Himnari, Solutoris, Quiriaci, Moysi, Romani, Successi, Quartillæ, Romanæ, Donatæ, Xisti, Victoris, Quiriaci, Gagi. Idem referuntur apud Florentinum ex Lucensi codice. At loco Herenei ; scribitur Hermei, et penultimus Quiriaca appellatur. In apographo Epternacensi detinetur Donatus, et loco Firmi, Himnari et Victoris, legitur Sirmi, Imani et-Victuri, et iterum interponebatur nomen Sirmi, pro quo in Sirmio legendum esse ex sequenti classe constabit. Est ergo horum Martyrum antesignanus statuendus Firmus, perperam aliis Firminus et Sirmus dictus ; cui prius subjungitur Episcopus Herenæus, aliquibus Bereneus, et quod minus probamus Hermeus et Heneus. Tertius est Himnarus etiam Imarus dictus, rectius fortasse ab origine Græca scribendus Hymnarus, dein Solutor, alii Solutor et Salvator. Qui pluribus Donatus est, etiam Donata legitur, uti pro Quiriaca sub finem posita, etiam alter Quiriacus ponitur. Satorus additur in unico Corbeicensi codice. In MS. Calendario præfixo operibus S. Isidori Hispalensis, adservatis Romæ apud Patres Congregationis Oratorii in Vallicella, S. Firmo adjungitur Leontius Episcopus. qui aut crassiore amanuensium incuria pro Herenæo positus est : aut, si alius est, necdum nobis alibi observatus. In MS. Hibernico Tamlaclensis Ecclesiæ memoria recolitur SS. Herenei, Berenei, Firmi, Solutoris, Quartillæ, Chiacii, Moysi : et abis interpositis, Romani, Gagi, Donati, Victoris, Sixti. Refertur a nonnullis ad hunc diem S. Herenæus, sive Irenæus, Episcopus Syrmii et Martyr. a nobis ad xxv Martii relatus, uti supra inter Prætermisos et ad alios dies rejectos suggestimus. Galesinius citatis Annalibus Ecclesiasticis (sed quibus, sileat) ista non satis probanda habet : Nicææ in Bithynia SS. Firmi, Romani, Donati et Clunii : qui Juliano Imperatore, acerrimo fidei hoste, pro religionis Christianæ victoria corona Martyrii donati sunt. Galesinium describit Ferrarius in Generali Catalogo. Hujus Firmi caput asservari Interamnæ in Umbria in Ecclesia Cathedrali, scribit Jacobillus de Reliquiis hujus urbis.

Successus,
Quartilla,
Romana
Quiriaca.

E

Satyrus.

F

DE SANCTIS MARTYRIBUS SIRMIENSIBUS

RUFINA, MODERATA, ROMANA, SECUNDO, ET ALIIS SEPTEM, ITEM FLORENTINO, GEMINIANO, SATURO.

G. H.

VI APRIL.

Nomina
Martyrum

Altera est hæc turma Martyrum in antiquis S. Hieronymi Martyrologiis indicata : et in Blumiano apographo ita relata : Et in Sirmia Rosinæ, Moderatæ, Romanæ, Secundi cum aliis septem, Florentini, Geminiani. Eadem habentur apud Florentinum ex codicibus Lucensibus nisi quod in illis Secundæ, non Secundi legatur. Verum apud Acherium in editione Parisiensi excusum est Secundi, et Rufinæ. et post Geminianum additur nomen Saturi. Aliqua est commixtio in MS. Epternacensi cum classe præcedenti, ubi ista traduntur : Sirmi seu Sirmii, Do-

nati, Xisti, Victuri, Gagi, qui ad Martyres Nicomedienses jam relatos spectant. Rosinæ, Moderatæ. Item Romanæ, Secundi et aliorum septem, Florentini, Geminiani. Quibus duobus omissis id MS. Barberino, Auctario genuini Bedæ, et MS. Marimiliano eadem ita proponuntur : In Sirmia Rufinæ, Moderatæ, Romanæ, Secundi cum aliis septem. Eadem habentur in MS. Pragensi, sed loco omisso ; qui apud Grevenum in Auctario Usuardi, Apud Sirmium indicatur : sed mendo magno in MS. Coloniensi S. Mariæ ad Gradus dicitur, In Smirna, et Romana omittitur. Reliqua

A liqua ubique magno consensu reperiuntur. In MS. Tam lactensi omissio loco fit mentio Moderatae, Rufinae, Successiae et aliorum septem, Florentii, Gemini, et dein Florentini. In MS. Bruxellensi S. Gudilae celebratur S. Florentius Martyr.

2 Difficultas est num Sirmiensi Martyribus jungendi sint jam memorati Florentinus et Geminianus, imo et qui in Corbeiensi codice apud Parisios excuso additur, Satorus, quod turba Martyrum Sirmiensi videatur cum aliis septem concludi, ac forsitan incuria

amanuensium locus, aut vox alibi desit. Verum potuerunt hi duo seu tres seorsim ab aliis ibidem martyrium passi fuisse, uti seorsim collocantur. Qua monitione praemissa eisdem proponimus, cum aliis Sirmii passis. Fuit autem Sirmium metropolis Pannoniae, ad Savum fluvium sita, de qua saepius egimus, potissimum xxv Martii ad Vitam S. Irenaei Episcopi ibidem et Martyris, et xxvi Martii, quo die ibidem passos SS. Montanum, Maximam et alios quadraginta retulimus. Plures ibidem passi referuntur die 2, 6, et 8 Januarii.

An recte
jungantur
Florentinus
et Geminia-
nus?

DE SS. TIMOTHEO ET DIOGENE

MARTYRIBUS IN MACEDONIA

G. H.

VI APR.

Martyres hi
hoc et sequen-
ti die relati,
an diversi?

Duas Martyrum classes, in Hieronymiani Martyrologii egraphis relatas, Nicomediensium scilicet et Sirmiensi, de quibus jam egimus; sequebatur tertia Martyrum Afrorum, quos ob auctoritatem Usuardi et Martyrologii Romani in sequentem diem seposuimus. Post hos referuntur in eisdem Martyrologiis duo Martyres, Timotheus et Diogenes, qui iterum adsequentem diem in eisdem fastis leguntur, cum hac tamen differentia, quod hoc die dicantur passi in Macedonia, neque ulli jungantur socii. At sequenti die relati, dicuntur in Antiochia Syriae Martyrium subisse, et junguntur Macaria, aliis Madiaria et Maxima. Hos ut inter se diversos ad utrumque diem

referimus, et hoc die cum quatuor apographis Hieronymianis: memorant illos Usuardus, Bellinus, Galesinius, et illustriora MSS. Martyrologia cum hodierno Romano eisdem fere verbis: In Macedonia Sanctorum Timothei et Diogenis, Martyrum. Canisius addit: qui crudelia tormenta sunt perpassi. Notkerus dissentit, aut potius aberrat, dum ista habet: In Nicomedia Timothei et Theogenis. Maerolycus certam urbem Macedoniae assignat: In Macedoniae civitate Philippis, SS. Timothei et Diogenis. Reliqua Acta latent, e quibus certiora possemus proferre eosque a Martyribus, Antiochenis solidiori argumento secernere.

E
an hi Phi-
lippi passi?

DE SANCTIS MARTYRIBUS ALEXANDRINIS

CLUSIO PRESBYTERO, TIMOTHEO, MACARIA, TYRIA, MARCIA, SIVE MARGA, ET MAXIMA.

G. H.

VI APRIL.

An simul
omnes passi,

an nomen
Pentapoli sit
removendum
ad alios
Martyres?

Progredimur cum Martyrologio S. Hieronymi, in cuius apographo Epternacensi, quo ut nostro usi sumus, postrelatos SS. Timotheum et Diogenem in Macedonia passos, ista subduntur. In Alexandria Clusi Presbyteri, Pantapoli, Timothei, Tyriae, Macariae, Margae. Quae in MS. Blumiano ita leguntur: In Alexandria Clusi Presbyteri, Pantapoli, Timothei, Macariae, Tiriae, Marthae, Maximae. Verum apud Florentinum ex codice Lucensi, quasi in duas partes dividuntur hoc modo: In Alexandria Natalis Clusi Presbyteri. Pantapoli, Timothei Macariae, Tyriae, Marciae, Maximae. In editione Parisiensi ex codice Corbeiensi omittitur Tyria, reliqua consentiunt. Ex quibus hoc dubium resultat, num septem hic Martyres recenseantur et Alexandriae adscribantur, et inter hosce sit collocandus Pantapolus, seu Pantabolus, aut Pantapolus. Omiserunt cum in suis indicibus Florentinus et Acherius, rati posteriores quinque Martyres, in regione Pentapoli dicta, fuisse passos: et Florentinus quidem cum indicasset plures regiones Pentapolis nomine vocatas, resolvit hic Pentapolim Libyae regionem intelligi, ibique passos quinque substitutos Martyres. Verum videtur posse objici nomen Pentapoli male interjectum, ac debere post hos Martyres rejici; et sic subjungi: In Pentapoli Libyae superioris, Theo-

dori Episcopi. Hirenæi Diaconi, Serapionis et Ammonii Lectorum. Favet huic nostrae opinioni Notkerus, qui ita ante octingentos fere annos scripsit: Pentapoli Libyae superioris, passio Theodori Episcopi et multorum Martyrum. Coluntur Theodorus, Hirenæus, Serapion et Ammonius potissimum xxvi Martii, ubi eos in Pentapoli Libyae passos diximus tradi in Martyrologiis S. Hieronymi, Usuardi, Adonis, Notkeri, et hodierno Romano. Huc ergo ratione moti sex alios relinquimus cum S. Clusio; et arbitramur vero similis Alexandriae esse adscribendos. In MS. antiquo Reginae Sueciae, ab Holstenio plurimum laudato, memoratur aliorum antesignanus Clusius Presbyter Alexandriae. At loco omissio Timotheus et Clusius memorantur in MSS. Augustano S. Udalrici, et Parisiensi Labbei: et solus Clusius in MS. Aquisgranensi: item apud Grevenum et Galesinium: sed hic Clusium appellat. Grevenus praeterea de aliis ista habet: In Pentapoli Maximae et Macariae: cui si aliis reperitis Martyrologiis adscribi debere constet, per nossemperticebit. De urbe Sirmioita transposita inter alios Martyres Nicomedienses, etiam in antiquissimo apographo Martyrologii Hieronymiani, supra hoc die monuimus: quemadmodum et hic regionem Pentapolim arbitramur perperam immistam Martyribus Alexandrinis.

DE SANCTIS MARTYRIBUS MARINA VIRG. TEGULIANO, URBANO.

G. H.

VI APRIL.

Concluduntur varia Martyrologia cum omnibus aut uno alterove ex his Martyribus. Nam Casinense, Vaticanum S. Petri, et aliud Reginæ Sueciæ ab Holstenio descriptum ista habent : Et alibi Natale S. Marinæ. Quæ in MS. Adone ejusdem Reginæ Maria appellatur ; in MSS. Augustano S. Udalrici et Parisiensi Lobbei Marinas. Dno junguntur in MS. Blumiano et Epternacensi, Et alibi Sanctæ Marinæ et Teguliani : sed Tegulianæ scri-

bitur apud Florentinum ex codice Lucensi. Apud Acherium in editione Parisiensi ex codice Corbeiensi ista leguntur : Et alibi natalis Sanctæ Marinæ et Teguliani, Urbani. In MSS. Adone Leodienci monasterii S. Laurentii et in MS. Flororio reperitur Natale S. Adriani. An hic forsitan foret Urbanus jam relatus, non audemus definire. In Calendario Breviarii Mediolanensis, anno MDXXXIX excusi, celebratur memoria solius S. Marinæ Virginis.

G. H.

DE S. COELESTINA VIRGINE, ET ALIIS DCCC MARTYRIBUS.

VI APRIL.

Adjungimus hanc præclaram turmam ex antiquis Martyrologiis, quorum in unum ecclesia collegiatu S. Mariæ apud Ultrajectinos solebat in usu esse : In hoc ista habentur : Item S. Coelestinæ Virginis cum aliis octingentis. Quæ eadem habentur in Trevirensi MS. S. Martini, et DCCC numero Romano

exprimuntur : pro quo numero apud Grevenum in Additionibus ad Usuardum leguntur solum alii LXXX. At Canisius in utraque editione numero Arabico solum 8 alios adjungit. Canisium descripsit Ferrarius in Catalogo generali Sanctorum, qui in Romano Martyrologio non sunt.

G. H.

DE SS. CXX AUT CL MARTYRIBUS, IN PERSIDE SUB SAPORE REGE.

CIRCA
CCCXLII.Adscripti
et 6 April.in ignem
conjecti,

Synaxarium MS. Græcum Parisiense collegii Claramontani Societatis Jesu, diem quintum Aprilis ita auspicatur : "Αθλησις τῶν ἁγίων ἑκατον ἐίκοσι Μαρτύρων, τῶν ἐν Περσίδι τελειωθέντων. Eadem in Menæis excusis et manuscriptis et apud Maximum Cytheræum leguntur ad hunc VI April. et a Cardinale Sirleto in Menologio Græco ita Latine exponuntur : Sanctorum Martyrum centum viginti, in Perside coronatorum : quos igni extinctos fuisse additur in MSS. Menæis Chifletianis. Menæa excusa idem indicant per hoc distichum :

"Ἀν ἐξαριμῆς οὗς τὸ πῦρ Περσῶν φλέγει,
"Ευροῖς ἔχοντας τετράκις καὶ τρίς δέκα.

Sed quoniam quater et ter decem solum conficiunt septuaginta ; putamus vitiatum hic aliquid, et postremum versum hoc modo legendum esse :

"Ευροῖς ἔχοντας τρίς τὸ τετράκις δέκα.

C et sub hac correctione totum distichon Latine sic reddimus, ut sint cxx.

Si quos adducit Persicus rogus, velis
Numerare ; habebis ter quater vicibus decem.

2 Plenius indicatur tempus et genus martyrii in MSS. Menologio Basilii Porphyrogeniti Imperatoris his verbis : Martyrium sanctorum centum et quinquaginta Martyrum, in Perside coronatorum. Sapor impius Persarum Rex Imperium Romanorum vexavit, tempore Constantii Romanorum Imperatoris, Deo hoc permittente, ob excitatam insipientis Arii hæresim, quam, suadente Eusebio Arianorum antesignano, et ipse Imperator amplexus erat. Rex ergo Sapor, multa subvertens oppida et regiones, plures e Christianis captivos abduxit : quorum aliqui quidem jugulati fuerunt alii in itinere perierunt. Centum vero et quinquaginta solummodo superstites in Persidem fuerunt adducti, catenis constricti, et in carcerem conjecti et assiduis ærumnis per plurimos dies contriti. Tempus autem vacuum a vanis negotiis nactus Sapor, mandavit ingentem lignorum struem accendi et educi e carcere sanctos viros, eosque jussit Christum abnegare, et ignem adorare. Quod cum

constanter recusassent, ipsos in ignem conjici præcepit et ita martyrium feliciter consummarunt.

3 Hactenus Græci, quos secuti Galesinius et Buro- non indicati
a Sozomeno :
nius inscripserunt suis Martyrologiis his paucis verbis : In Perside Sanctorum centum viginti Martyrum. Allegatur a Baronio Menologium Græcorum a Sirleto editum : additurque ferri passos in Adiabenorum regione, quæ est in Assyria : de his agere Sozomenum lib. 2 cap. 11. in fine, ubi ista traduntur : Cum edicto Saporis ratum esset, ut soli Sacerdotes et Doctores fidei Christianæ comprehenderentur, Magi et eorum Principes totam Persidem obeuntes, Episcopos et Sacerdotes gravibus afficiunt incommodis, cum in aliis locis, tum maxime omnium in Adiabenorum regione, quæ est pars Persidis tota fidei Christianæ dicata. Hæc ibi. Verum non hic de Episcopis et Sacerdotibus, in Perside habitantibus, agitur ; sed de Christianis, ex Imperio Romano abductis, de quibus ista verba Theophanis, ad annum Christi CCCXLII Constantii VI, videntur potius intelligenda : Hoc anno Constantius devictis Assyriis triumphavit. Sapores vero Rex pristinis sceleribus hoc adjecit, ut subditos Christianos dire persequeretur : et hæc erant tempora, quando Constantius Imperator se hæresis Arianae præbuit factorem acerrimum, et Eusebius Episcopus Nicomediensis præfuit Conciliabulo Antiochiæ habito, in quo S. Athanasius e Sede Alexandrina depulsus est, et in ejus locum Georgius Cappadox subrogatus. Hæc an potius a
Theophane ?
et in tempore ad de numero manet controversia, num cum accurata descriptione Menologii Basilii Imperatoris sint statuendi Martyres centum et quinquaginta, an vero cum Menæis centum solum et viginti : quod judicio lectoris permittimus. Imo videntur multo plures in regione Romanorum truculati aut in via periisse : de quibus, num fuerint
150 aut 120
quia non constat tam manifesta fidei Christianæ professio in martyrio exacta, siletur. De ducentis et quinquaginta Clericis sub Sapore occisis præter varios Episcopos, Presbyteros et Diaconos suis nominibus expressos, agimus infra xxii Aprilis.

DE SANCTA PLATONIDE, APUD GRÆCOS.

G. H.

VI APRIL.

S. Platonis
femina

Relatis Martyribus Persis, subjunguntur in Menæis Græcis et apud Maximum Cytherorum Episcopum, tres alii Sancti ex quibus primo loco, ab aliis sejuncta, celebratur Sancta Platonis, non adlita regione, in qua vixerit; dein duo Martyres Ascalonitæ, non expressis eorum nominibus, referuntur: quos omnes non satis distinxit Sirletus in collecto a se Menologio Græco, dum ista scribit. Item Sancti Platonidis et Sanctorum Martyrum duorum apud Ascalonem. Hinc Baronius citato Menologio Græco ista ita conjunxit: Ascalone passio Sanctorum Platonidis et aliorum duorum Martyrum. In citatis Menæis et apud Cytheræum ista leguntur

τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τῆς ὁσίας Πλατωνίδος In Menæis MSS. in pace quie-
vīt. Chifletianis additur ἐν εἰρήνῃ in pace quievisse. At quia Græcis per τὸ πλάτος indicatur res ampla lata seu patens, hæc allusio fit in disticho adjuncta in Menæis:

Πόλου πλάτη φέρεi σε τὴν Πλατωνίδα,
Ταῖς ἀρεταῖς λάμβασαν εἰς γῆς τὰ πλάτη
Spatiosa cœli te ferunt Platonida,
Spatiosa terræ meritis illustrantem.

In quo statu hæc pia femina floruerit, Virgo, vidua an conjugata, hactenus nequimus asserere. In recto Platonis dicitur, ut ex ipsa inflexionis Græca forma apparet: quam non observaverunt, quibus Platonides terminatione virili lectum fuit.

DE SS. DUOBUS MARTYRIBUS, ASCALONE IN PALÆSTINA.

G. H.

VI APRIL.

Ascalon urbs antiqua Palæstinæ maritima, quandam inter urbes Philistinorum præcipua, et sub Christianis Episcopulis, subjecta Cæsareæ metropoli: quam seculo Christi octavo a Saracenis fuisse occupatam docuimus in Actis xx Martyrum monachorum Lauræ S. Sabæ 20 Martii cap. 1. et est hæc urbs, modo Scolona dicta, etiamnum Sedes Præfecti Turciei. Huic urbi adscribunt duos Martyres Græci in Menæis excusis et manu exaratis et apud Maximum Cytheræum hoc encomio: eodem die Sanctorum duorum Martyrum, qui Ascalone usque ad lumbos in terra defossi, vitam gloriose finiverunt.

In Menæis additur hæc distichon:

Ἀνέροτας γῆ καρπὸν ἐκφύει, λέγε,
Ὁ κάρπος ἄνδρες ὅχρως ὁ σφόδρος δῶ

Incultæ die quod terra jam fructum ferat:
Fructus sunt viri duo, lumborum tenus.

Quod Sirletus Platonidem, piam feminam, dum virum facit, non satis disjungat ab his Martyribus, et dederit aliis occasionem magis aberrandi, jam supra diximus. Quo tempore hi Martyres coronam gloriæ meruerint non liquet. Subjunximus Platonidi, quia ut citius, ita serius, sub iconoclastis aut Saracenis, potuerunt Martyres occubuisse.

DE SANCTO MARCELLINO, TRIBUNO ET NOTARIO MARTYRE CARTHAGINE IN AFRICA.

G. H.

CAPUT I.

Dignitas Tribuni et Notarii. Præfectura S. Marcellini in Collatione Carthaginensi cum Donatistis.

ANNO CCCXIII

Tribunus et
Notarius
Honorii
Imper.

Cum Martyrologii Romani tabulis proferimus, Marcellinum virum sapientem et religiosum, in aula Honorii Imperatoris Tribunum et Notarium, imo, ut Baronio placet in Notis ad Martyrologium Romanum, Tribunum Notariorum, virum fama notissimum; ex iis scilicet qui Principibus erant a secretis, deligique ad hoc soliti integritatis vitæ viri. Tribunus etiam et Notarius fuit Dulcitius, qui post S. Marcellini martyrium in Africa demandatum fuisse curam legum et jussionum Imperiale scribit S. Augustinus lib. 2 Retractationum cap. 59. Certe apud Cassiodorum Variarum lib. 1 epist. 4 Theodoricus Rex Senatui urbis Romanæ scribit, patrem Cassiodori, sub Valentiniano Principe, dicti Honorii filio, gessisse Tribuni et Notarii laudabiliter dignitatem: fuisseque honorem qui tunc dabatur egregiis; dum ad Imperiale secretum tales constaret eligi, in quibus reprehensionis vitium nequiret reperiri.

2 Cum Sanctus Marcellinus in ea dignitate versetur circa annum Christi ccccv, furor Donatarum, teste S. Augustino l. 3. contra Julianum Pelagianum c. 4, occupaverat Africam totam, nec prædicari a Catholicis veritatem, contra suum patiebantur errorem; violentis aggressionibus, latrocinationibus, Martii T. III.

itinerum obsidionibus, rapinis, ignibus, cædibus multa vastantes, cuncta terrentes, Hæc igitur, ut deinde declaratur, necessitas, compulsi Catholicos, ut missis ad Honorium Imperatorem quatuor Episcopis, Collationem fieri cum Donatistis peterent: ut Gestis in illa Collatione confectis, eorum Catholici contunderent inverecundiam, et reprimerent audaciam; nihil dubitantes, quin in ea Donatistæ caussa caderent. Tunc, ut scribit Possidius in Vita S. Augustini cap. 13 jubente gloriosissimo et invictissimo Imperatore Honorio, Collatio ab universis Episcopis Catholicis apud Cathaginem cum Donatarum Episcopis facta est: propter quod perficiendum, etiam a suo latere, Tribunum Marcellinum ad Africam Judicem miserat, ad quem extat hujus modi rescriptum l. 16 Codicis Theodosiani tit. 11 Lege 3. Honorius et Theodosius Augusti Marcellino suo salutem. Ea quæ circa Catholicam fidem vel olim ordinavit antiquitas, vel parentum nostrorum auctoritas religiosa constituit, vel nostra Serenitas roboravit, nonnulla superstitione submota, integra atque inviolata custodire præcipimus. Datum iv Idus Octobris Ravennæ, Varrane V. C. Is est ante indicatus annus ccccx. Hæc est pars majoris epistolæ, ex qua videtur excerpta lex aut saltem illi inserta. Appellatur in Gestis Collationis Carthaginensis inter

et petita a
Catholicis
collatione.

anno 410
grassantibus
in Africa
Donatistis,

A *Concilia generosa excusi* Imperiale præceptum, quod
AUCTORE G. II. S. Marcellinus Cognitor jussit recitari, et parte, I.
cap. 4 ita habetur.

et Collationi
cum Imperiali
præcepto

3 Imperatores Cæsares, Flavius Honorius et Theodosius, Pii, Felices, Victores ac Triumphatores, Augusti, Flavio Marcellino suo. Inter Imperii nostri maximas curas Catholicæ legis reverentia aut prima semper aut sola est : neque enim aliud aut belli laboribus egimus, aut pacis consiliis ordinamus, nisi ut verum Dei cultum orbis nostri plebs devota custodiat : ut etiam Donatistæ vel terrore vel monitu olim implere convenerant, qui Africam, hoc est regni nostri maximum partem et secularibus officiis fideliter servientem, vano errore et dissentione superflua decolorant. Nos tamen eadem frequenter non piget replicare, quæ omnium retro Principum devota in Deum sancivit auctoritas, ne temporibus nostris, si quid in injuriam legis Catholicæ fuerit generatum, justo judicio hoc nobis possit imputare posteritas. Nec sane latet conscientiam nostram sermo cœlestis oraculi, quem errori suo posse proficere sava Donatistarum interpretatio profitetur, qui quamvis depravatos animos ad correctionem mitius invitaret, aboleri eum tamen etiam ante jussimus, ne qua superstitionibus præstaretur occasio. Nunc quoque excludendam subreptionem simili auctoritate censemus, illudque merito profitemur, libenter nos ea, quæ statuta fuerant submovere, ne in divinum cultum nobis se quisquam auctoribus æstimet posse peccare. Et quamvis una sit omnium et manifesta sententia, Catholicæ legis plenam veritatem, recto hominum cultu et cœlesti sententia [esse] comprobata, studio [tamen] pacis et gratiæ venerabilium virorum Episcoporum legationem libenter admisimus, quæ congregari Donatistas Episcopos ad cœtum celeberrimæ desiderat civitatis : ut electis etiam Sacerdotibus, quos pars utraque delegerit, habitis disputationibus, superstitionem ratio manifesta confutet. Quam rem intra quatuor menses præcipimus explicari, ut conversos animos populorum etiam clementia nostra, sicut desiderat, celerius possit cognoscere. Quod si intra præstitutum tempus studiose Donatistarum Episcopi declinaverint convenire, trini edicti vocatione contumacium tempora concludantur, quibus emensis atque transactis, si provocari adesse contempserint, cedat cum ecclesiis populus, qui doctores suos silentio cognoverit superatos, et victum se aliquando gratuletur : sciatque si non præceptis nostris, vel Catholicæ legis veris imperiis serviendum. Cui siquidem disputationi principe loco te Judicem volumus residere. Quidquid etiam ante in mandatis acceperis, plenissime meministi ; omnemque vel in congregandis Episcopis vel evocandis, si adesse contempserint, curam te volumus sustinere : ut et ea, quæ ante mandata sunt, et quæ nunc statuta cognoscis, probata possis implere solertia : id ante omnia servaturus, ut ea quæ circa Catholicam legem vel olim ordinavit antiquitas, vel parentum nostrorum auctoritas religiosa constituit, vel nostra Serenitas roboravit, novella subreptione submota, integra et inviolata custodias. Ut sane adminicula competentia actibus tuis deesse non possint, viros spectabiles Proconsulem atque Vicarium Serenitas nostra commonnit, ut si propriarum dignitatum statum cupiunt retinere, si apparitionem suam extrema declinare supplicia, tam ex propriis officiis, quam ex omnium Judicum apparitione, abunde necessarios faciant deputari. Erit jam sollicitudinis tuæ, si quid ulla noveris arte differri missis relationibus indicare, ut negligentes puniat digna correctio. Omnia sane, quæ vel in unum Episcopis congregatis disputatio completa firmaverit, vel desistentibus forte statuerit circa contumaces

jubetur
præsidere,

lata sententia, te referre conveniet : ut quid ad confirmandum Catholicam fidem præceptio nostra profecerit, celerius possimus agnoscere. Vale Marcelline, carissime nobis. Dato pridie Idus Octobris, Ravennæ.

4 *Hactenus præceptum Imperiale* : cuiquam primum satisfacere conatus S. Marcellinus, edicto sua Episcopos congregari jussit, in quo ista habet, capite quinto relata : Quoniam libenter assensum tribuit Clementia Principalis, et Concilium fieri intra Africam universale decrevit, utrisque partibus juxta poscentibus ; huic me disputationi principe loco Judicem voluit residere. Unde cunctos per Africam, tam Catholicæ quam partis Donatianæ Episcopos, hujus edicti tenore commoneo, ut intra tempus lege præscriptum, id est intra quatuor menses, qui dies intra diem Calendarum Juniarum sine dubio concludetur, ad civitatem splendidam Carthaginiensem, Concilii faciendi gratia, convenire non differant. Et pluribus interpositis ista proponit : Et quoniam tanti mihi negotii summam committere voluit Augustissimus Princeps, illud me quoque fateor libenter accipere, ut si de mea persona aliquid cunctationis affertur, alium mecum Judicem, quem ipsi delegerint Donatianæ partis et fidei, vel superioris vel similis dignitatis, residere non abnuam. Sive autem cum alio sive solus in hoc negotio judicaturus interero, nihil aliud me, nisi quod allegationes partium examinata potuerint demonstrare, et quod veri invenerit fides, per admirabile mysterium Trinitatis, per Incarnationis Dominicæ Sacramentum, et per salutem supra memoratorum Principum, judicaturum me esse promitto. Nec illam sane partem potui reticere, quatenus noverint, sive pro Donatistis, sive pro Catholicis fuerit lata sententia, in nullo Donatistarum Episcopos aliquam molestiam esse passuros ; sed liberos, et ab omni injuriæ genere alienos, ad propria redituros : quod me et per tremendum judicii diem, et per Sacramenta superius memorata, ita facturum esse polliceor : *Hactenus excerpta ex edicto S. Marcellini Cognitoris, ut eum appellat S. Augustinus, in Breviculo Collationum a se scripto, in quo bene advertit, basilicas sine jussione Imperatoris redditas Donatistis, qui se pollicerentur esse venturos, ut eo modo eos ad conferendum etiam beneficiis invitaret.*

5 Alterum misit S. Marcellinus Cognitor edictum ad præsentem utriusque partis apud Carthaginem Episcopos, proposuitque vis locum et modum Collationis futura, ac voluit ab utraque parte sibi responderi : quæ cap. 10 continentur. Habita autem Collatio est in secretario Thermarum Gargilianarum, in Carthagenensis urbis medietate, loco amplo, lucido ac refrigerante calores æstivos, quem ex præscripto ingressi sunt Kalendis Junii, post Consulatum Varanis, anno Christi ccccx. Explicantur hæc omnia et notantur accurate in ipsis Gestis Collationis cum omni apparatu assecularum. Gesta illa conscripsit Marcellus Memorialis, qui fatur in Præfatione se a viro spectabili, et in quo plurimum insigne probitatis est, Tribuno et Notario Marcellino, curarum ascitum in partem, non tam merito suo, quam dignatione censentis, communicavisse cum judice librandæ disceptationis laborem. Hæc porro Gesta in tres Cognitiones distinguuntur, et in capitula quingenta et octaginta subdividuntur : quibus omnibus præfuit Marcellinus, vir clarissimus, Tribunus et Notarius, coactus sexcentas prope interlacutiones interpanere, uti eas numerat Franciscus Balduinus in Historiæ Carthagenensis Collationis : advertitque non egisse Marcellinum juris minime aut novi aut dubii arbitrum, sed facti potius quam juris quæsitorem ; et quidem cognitionem illi potius quam jurisdictionem mandari ; denique judicem cum formula dari, uti olim

evocat
Episcopos ad
Kalendas
Junias
ann. 411,

paratus
admittere
socium.
E

addicit
omnem
sinceritatem,

et liberum
reditum
Donatistis :

venturisque
basilicas
reddit :

F

præscribit lo-
cum Thermas
Gargilianas
Carthaginæ.

socium ascis-
cit Marcellinum, qui Gesta conscrip-
sit.

facti quæsitores
et cognitores,

A olim rerum privatarum iudices privati a Prætoribus dabantur... Quam demisse, temperanter et modeste hic se gesserit Marcellinus, Aeta ipsa ostendunt.

6 S. Augustinus in Breviculo Collationum ita eas conchulit, cum sententia definitiva S. Marcellini : In ultimo Cognitor dixit : Si contra nihil est quod legatis, exire dignemini, ut possit plena de omnibus scribi sententia. Et utrisque exeuntibus, sententiam scripsit, quam rursus intromissis partibus recitavit, qua complexus est omnia quæ de proluxa trium dierum actione potuit recordari. In quibus quædam non eo ordine, quo gesta sunt commemoravit; omnia tamen veraciter posuit; confutatos a Catholicis Donatistas omnium documentorum manifestatione pronuntians. Invaserant hoc temporis Imperium Romanum crudelissimi hostes, Alaricus, Constantinus, Constans, Maximus, Jovinus, Sebastianus, Sarus, quorum post alios meminit Baronius ad hunc annum ccccx. Eodem tempore mirifica consecutum esse Honorium Imperatorem beneficia, quod Ecclesiæ Catholicæ eximio religionis exemplo prodesset, testatur Orosius cœvus scriptor lib. 7 cap. 24. Merito, inquit, tanta sane largitus est Deus, quia in his diebus, præcipiente Honorio et adjuvante Constantio, pax et unitas per universam Africam Ecclesiæ Catholicæ reddita est; et corpus Christi, quod nos sumus, redintegrata discissione sanatum est; imposita executione sancti præcepti Marcellino Tribuno, viro imprimis prudenti et industrio omniumque studiorum bonorum appetentissimo. Hæc Orosius.

7 Quæ autem tunc a S. Marcellino gesta sunt, confirmasse Honorium Imperatorem, constat ex lib. 16 Codicis Theodosiani, titulo 5 de hæreticis, lege 53 ubi ista leguntur : Imperatores Honorius et Theodosius Augusti, Juliano Proconsuli Africæ. Notione et solitudine Marcellini, spectabilis memoriæ viri, contra Donatistas gesta sunt ea; quæ translata in publica monumenta, habere volumus perpetuam stabilitatem : neque enim morte Cognitoris perire debet publica fides. Datum III Kalendas Septembris, Romæ, Constantio et Constante Coss. Est is annus Christi ccccxiv, cum jam anno præcedente esset S. Marcellinus martyrio coronatus. Transiisse hac occasione multa millia Donatistarum ad gremium Ecclesiæ Catholicæ testatus est S. Augustinus, scribens postea contra Gaudentium lib. 1 cap. 29. Possidius etiam in Vita S. Augustini cap. 13 ait, ex hac ratione solito amplius Episcopos Donatistarum cum suis Clericis et plebibus communicavisse; et pacem tenentes Catholicam multos eorum, qui Catholicam ante aspernabantur fidem, persecutiones usque ad membrorum amputationem et interneccionem pertulisse.

CAPUT II.

S. Marcellini familiaris notitia cum SS. Augustino et Hieronymo. illius martyrium et cultus. An patria Toletum.

Quod S. Marcellinus fuerit omnium studiorum bonorum appetentissimus, ut supra ex Orosio diximus, optime ex S. Augustino confirmari potest, qui varias ei tractatus inscripsit (inter quas sunt tres libri de peccatorum meritis et remissione deque baptismo parvulorum) atque hæc inter alia in Præfatione libri primi intersevit : Studio tuo, Marcelline carissime, quo nobis es gratior atque jucundior, diutius esse debitor nolui; atque, ut verum dicam, non potui. Sic enim me compulit vel ipsa caritas, qua in uno incommutabili unum sumus in melius commutandi; vel timor, ne in te offenderem Deum, qui tibi desiderium tale donavit, cui serviendo illi serviam qui donavit. Sic, inquam me compulit, sic duxit et traxit, ad dissolvendas pro tantillis viribus quæstiones, quas mihi

scribendo indixisti, ut ea causa in animo meo paullisper vinceret alias, donec aliquid efficerem, quod me bonæ tuæ voluntati et eorum quibus hæc curæ sunt, etsi non sufficienter, tamen obedienter deservisse constaret. Hæc ibi S. Augustinus, qui ad librum secundum et tertium alloquitur eundem S. Marcellinum. Hic ergo lectis hisce opusculis rescripsit se moveri, eo quod fieri posse dixerat, ut sit homo sine peccato, si voluntas ei non desit ope divina adjuvante : sed tamen præter unum in quo omnes vivificabuntur, neminem fuisse vel fore, in quo hic vivente foret illa perfectio. Absurdum enim sibi videbatur, dici aliquid fieri posse, cujus desit exemplum. Leguntur hæc sub initium libri de spiritu et littera, quem occasione dicti responsi scripsit ad eundem Marcellinum S. Augustinus : qui etiam ad eundem dictavit eruditissimos libros xxv de Civitate Dei contra Paganos, cum hæc cordio : Gloriosissimam civitatem Dei... hoc opere, ad te instituto et mea promissione debito, defendere adversus eos, qui Conditori ejus Deos suos præferunt, fili carissime Marcelline, suscepi. Et mox de Romana Urbe capta inchoatur opus, ut videatur circa tempus Collationis Carthaginensis captum. Et quamvis longe antequam finis ei imponeretur, martyrio coronatus S. Marcellinus ad feliciorum vitam migrasset; quia tamen ad eum priores libros scripserat S. Augustinus, memoriæ tanti viri integrum opus dedicatum ac consecratum esse voluit, uti his pene verbis testatur Leonardus Coquæus, in Præfatione ad suos Commentarios in dictos libros de Civitate Dei.

9 Magna quoque fuit epistolarum communicatio inter utrumque, unde apparet, in media Reipublicæ gubernatione, S. Marcellinum de religione imprimis sollicitum fuisse, et sacrarum Scripturarum valde studiosum; subtilissimas etiam quæstiones intellexisse, et ad earum resolutionem S. Augustinum incitasse. Inter epistolas hujus prima collocatur ad Volusianum, qua hunc exhortatur ad scribendum, indicans quid ex litteris sacris illi potissimum sit legendum. Quæsierat epistola secunda Marcellinus, quomodo Deus immensus claudi potnerit utero Virginis, et unum mundi curam deseruerit interim, et an miraculis satis declarata sit ejus divinitas. Respondit ad singula S. Augustinus epistola tertia : quam cum Volusianus legisset S. Marcellino, hic S. Augustino scripsit epistolam quartam, narrans quosdam cavillari, quod Deus veterem legem abrogavit, quodque doctrina Evangelica sit inutilis Reipublicæ, denique Christianos Principes multum malorum invenisse Reipublicæ. Ad quæ omnia respondit S. Augustinus epistola quinta. Iterum epistola septima meminit dictarum epistolarum, quas a S. Marcellino sibi scriptas attulerant Bonifacius Episcopus et Urbanus Presbyter, et respondet primo quæstioni, de aqua tempore Pharaonis a magis in sanguinem conversa; dein explicat illi locum taxatum ex libro de Libero arbitrio; postea agit de origine animarum, et virginitate Deiparæ Mariæ. Verum epistola centesima quinquagesima octava et sequente rogat S. Marcellinum, ut quæ adversus Donatistas decreta sunt, publicentur; et qui nolunt respicere, castigentur, sed contra mortis pœnam.

10 Extat etiam S. Hieronymi epistola octogesima secunda, ad eundem Marcellinum in Africam missa, quæ testis est hunc virum subtilissimas Ecclesiæ quæstiones, veluti de origine animæ, proposuisse; et ad discendum semper paratum, ne quidem hoc studium remississe in maxima Imperii Romani perturbatione : cum S. Hieronymus, ei rescribens, fateatur, sese urbis Romanæ vastatione dejectum non potuisse studiis operam dare. Idem S. Hieronymus, lib. 3 adversus Pelagianos sub finem, de Marcellino et libris illi a S. Augustino inscriptis ista habet : Scripsit dudum vir sanctus et eloquens, Episcopus Augustinus ad Marcellinum, qui postea, sub invidia tyrannidis Heracleianæ, ab hæreticis

D
AUCTORE G. H.

et responso
accepto

mittit librum
de Spiritu et
littera.

item libros
22 de Civi-
tate Dei,

E

Varias ei
mittit episto-
las et ad du-
bia proposita
respondet :

F

S. Hierony-
mus eidem
scribit :

et commemo-
rat libros
eidem a S.
Augustino
scriptos.

sententiam
scripto pro-
fert

de Donatistis
manifeste
confutatis,

quam conse-
quitur pax
Ecclesiarum.

Facta ejus
confirmat
Honorius
Imperator

multa millia
Donatistarum
convertuntur,

S. Augustinus
inscribit illi
libros de
peccatorum
meritis et
remissione et
baptismo
parvulorum,

A hæreticis innocens cæsus est, duos libros de infantibus baptizandis contra hæresim vestram, per quam vultis asserere baptizati infantes non in remissionem peccatorum, sed in regnum cælorum, juxta illud, quod scriptum est in Evangelio : Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto, non potest intrare in regnum cælorum. Tertium quoque ad eundem Marcellinum contra eos, qui dicunt idem quod vos, posse hominem sine peccato esse, si velit, absque Dei gratia.

11 Hæc S. Hieronymus. At quæ de tyrannide Heraclæana indicat elucidatione aliqua egent. Heraclianus ergo Comes Africæ, adversus Attalum tyrannum Africam strenue tutatus, et Consulatum anno ccccxi cum Lucio adeptus fuerat : sed animo elatus ad res novas assurrexit, et retenta annona, Africæ tyrannidem arripuit. Dein cum septingentis navibus movens exercitum de Africa Romam adversus Honorium, occursum Marini Comitis territus, Otricoli primum in conflictu superatus, mox in fugam versus, orrepta navi solus Carthaginem rediit : ibique post hostis publicus judicatus, missis per Honorium percussoribus, in æde Memoriarum interfectus est : uti ea deducuntur apud Orosium lib. 7 cap. 42, Idacium Marcellinum, et Adonem, in Chronicis. Mox in bona rēus et satellites itum est gesta que sub eo infirmata sunt, imo et Consulatus ejus erasus est legibus Honorii, et fere scriptum Post Consulatum Honorii viii et Theodosii v. Consulatur lex 13 Codicis Theodosiani, de Infirmis his quæ sub tyrannis aut barbaris gesta sunt lib. 13 tit. 14. et lex 21 de Pœnis lib. 9 tit. 40. Hac occasione Donatistæ hæretici, quasi S. Marcellinus favisset Heracliano, invidia moti, falso innocentem apud Marinum Comitem accusarunt : qui Marcellinum, ut Orosius dubitat, et cum eo Ada, incertum an zelo stimulatus, an auro corruptus, occidit : sicut S. Hieronymus tradit, ab hæreticis arrepta subdole facultate, innocens cæsus est. Videbatur Marinus ob Africam a savissima tyrannide liberatum et Romano Imperio restitutum consecuturus nobilem triumphum : verum (ut Orosius et Ado post indicatam necem Marcellini subjungunt) continuo revocatus ex Africa, factusque privatus, ad pœnam vel ad pœnitentiam, conscientiarum suarum dimissus est. Imo lege Honorii Imperatoris supra a nobis relata, omnia quæ sub S. Marcellino in Collatione Carthaginensi gesta fuerant, ut perpetuam haberent firmitatem, anno post obitum ejus sequente stabilita fuerant.

12 Permanet hactenus illustris memoria S. Marcellini, qui cum titulo Martyrii in Ecclesiasticis tabulis ab earum recognoscere Baronio relatus, meruit debita veneratione honestari : unde in Romano Martyrologio ista leguntur ad hunc diem sextum Martii : Carthaginæ S. Marcellini Martyris, qui ob Catholicæ fidei defensionem ab hæreticis occisus est. Majus ei concinnavit elogium Tamaqus Salazar in suo Martyrologio Hispanico : Carthaginæ in Africa, inquit, S. Marcellini, Tribuni Notariorum, ex urbe Toletana Hispaniæ orti, Natalis innovatur : qui SS. Hieronymo et Au-

gustino familiaritate conjunctus, et post fraudibus Donatistarum hæreticorum obtruncatus, Martyr intrepidus cælos ingreditur. Verum de S. Marcellini apud Toletanos in Hispania nativitate nihil apud dictos SS. Hieronymum et Augustinum, nihil etiam apud Orosium, Idacium aliosve probatæ fidei auctores legitur. Unus in testem a Tamayo vocatur Marcus Maximus, quod distinctis et puris clausulis in Chronico in hæc verba prorumpat ad annum Christi 432 num. 4. S. Marcellinus, domo Toletanus et Tribunus, vi Aprilis, propter fidem Catholicam, Carthagine patitur. Verum est cæsus S. Marcellinus non anno ccccxxxii, cum jam pridem S. Hieronymus esset vita functus, sed anno ccccxi. Exensat Bivurius in suo ad Maximum Commentario, id factum, ne tanti viri memoria e Chronicis Hispanorum periret, quem viderat solertiam Dextri præterisse : potius dixisset, quia confectores Chronici sub nomine Dextri non adverterant eum tempore Dextri passum esse, intruserunt in Chronicon Maximi, postea confectum.

13 Nec multum prosunt hæc in eodem Maximi Chronico ad annum 562 num. 1 posita. Floret in Hispania Marcellinus, S. Marcellini Martyris nepos. Ad quem locum explicandum scribit Rodericus Carus, fuisse Marcellinum hunc Archipresbyterum Toletanum, subscripsisseque Concilio in Toletano sub Recisuinto : hujusque meminisse Sidonium Apollinarem lib. 2 Epist. ad Serranum. Rodericum describit Antonius de Quintanadueñas in libro de Sanctis urbis Toletanæ, quibus S. Marcellinum annumerat ob unius Maximi auctoritatem. Verum hic quoque alia σφάλματα eoque enormia occurrunt. Nam Marcellinus Archipresbyter Toletanus, occasione cujus S. Marcellino Martyri videtur affixa patrio Toletum in Hispania, non subscripsit Concilio in Toletano, quod sub Reccaredo Rege habitum est ; sed Concilio iv, quod sub Receswintho habitum Æra dccciii, sive anno Christi 655, eum a morte Maximi scriptoris annus fluere quadragesimus : hinc litteris numerorum majorum transpositis ad annum 562 ea posita fuerunt. De illo autem Marcellino Archipresbytero Toletano non potuit agere Apollinaris Sidonius, mortuus circa annum cccclxxxii, id est annis clxxxii, antequam illud Concilium Toleti est celebratum. Hisce ergo rejectis Bivurius arbitratur indicari Marcellinum Comitem, qui Chronicon deduxit usque ad annum dxxxv, ab alio postea auctum, et sub ejus nomine editum. Sed esto vixerit ad annum dclxii, quomodo floruit in Hispania, quem Cassiodorus, Institutionis divinarum Scripturarum cap. 17 asserit. Illyricanum fuisse ac ferri adhuc Patricii Justiani egisse cancellos ? Potius diceret aliquis : si Marcellinus, quem allegatis, es quem Cassiodorus dicit Illyricanum fuisse, nepos aut pronepos fuit S. Marcellini Martyris, de quo agimus, consequens erit hunc quoque Illyricanum fuisse. Nolumus tamen hoc adstruere, sed dicimus, in Silentio antiquorum scriptorum non liquere, quænam Martyris patrio fuerit.

DE S. COELESTINO PRIMO, PONTIFICE ROMANO.

CAPUT I.

Exordium Pontificatus. S. Augustinus adjulus et laudatus. Pelagiani ejecti. SS. Palladius et Patricius in Hiberniam destinati. Alia decreta.

AN. CCCCXXXII
VI APRIL.
Bonifacio primo, Sedis Romanæ Pontifici Summo, ex hac vita ad præmium æternum laborum suorum evocato xxv Octobris ; subrogatus est S. Cælestinus primus die in Novembris, cum

Sedes vacasset dies novem, anno Christi ccccxxiii Indictione vi, Asclepiodoto et Moriniano Consulibus : quorum dignitate indicata, Marcellinus Comes et Prosper in Chronicis, scribunt Cælestinum, Romanæ Ecclesiæ Antistitem

Creatur Papa
anno 423.

AUCTORE G. H.

*hunc ex Italia
expelli curat :*

*Britannias
ab hæresi
Pelagiana
liberat :*

Mittit in Hi-
berniam SS.
Palladium
et Patricium

* *imo quintus*

unanimi
electione :

a S. Augustino
rogatur pa-
trocinium

*in caussa Epi-
scopi Fussa-
lensis propter
crimina
dejicienti.*

lundat S.
Augustini
doctrinam.

contra Pel-
glum et Cæ-
lestium,

A remissus cum litteris commendatus et Segetio Presbytero, anno ccccxviii a S. Cœlestino Papa, paucis ante obitum ejus diebus, legationem Hibernicam impetrat, quam Sixtus illius successor confirmavit : ut pluribus deduximus § v et ix ante Vitam S. Patricii.

prohibet e
laicis Episco-
pos ordinari.

Introitum
Missæ addit.

§ Memoratis supra Consulibus Florentio et Dionysio, id est anno ccccxix, scripsit epistolam tertiam Cælestinus Papa universis Episcopis, per Apuliam et Calabrum constitutis, ac primo præscribit, ut nulli Sacerdotum liceat canones ignorare; deinde quod non oporteat Clericis Ecclesiarum contemptis, Episcopos de laicis ordinare : et quod illi ad excusationes suas studia et conatum populi adferrent. eosdem ita admonuit : Docendus est populus, non sequendus : nosque, si nesciunt, eos quid liceat, quidve non liceat commovere, non his consensum præbere debemus. Quisquis vero conatus fuerit tentare prohibita, sentiet censuram Apostolicæ Sedis minime defuturam. Quæ enim sola admonitionis auctoritate non corrigimus, necesse est per severitatem congruentem regulis vindicemus. Per totas ergo hoc, quæ propriis Rectoribus carent, Ecclesias volumus innotescat, ut nullus sibi spe aliqua forsitan blanditus illudat. Præterea ut in Libro Pontificali et apud Anastasium legitur, constituit ut centum quinquaginta Psalmi Davidis ante sacrificium psallerentur antiphonati, pro quibus in MS. Codice Palatino legitur, ut Antiphona ante sacrificium caneretur, scilicet cum aliquo ex dictis Psalmis, quod jam dicitur Introitus Missæ, constans Antiphona una et Psalmo : sed cujus solum principium cani, ipsumque addito Gloria Patri et resumpta Antiphona concludi, subsequentium seculorum usu, usque in hodiernum diem observato, invaluit.

CAPUT II.

Hæresis Nestoriana detecta, et condemnata a S. Cœlestino, dein in Concilio Ephesino, ejus auctoritate celebrato.

Creato Nesto-
rio Episcopo
CP. latatur :

sed intellecta
ejus hæresis

eidem sua
auctoritate
repugnat :

de libellis ab
eo sparsis

Mortuo Sisinnio Episcopo Constantinopolitano subrogatus est Nestorius, patria Antiochenus, iv Idus Aprilis anno ccccxviii, Felice et Tauro Consulibus, et exceptus communi omnium plausu, quasi alter Joannes Chrysostomus esset futurus. Testatur id S. Cælestinus Papa epistola ad Nestorium data, in qua ista habet : Lætificavit animam nostram venientium enarratio nuntiorum, quam mox firmavit eorum, qui interfuerunt ordinationi tuæ, relatio collegarum : qui tibi testimonii tantum detulerunt, quantum ferri huic debuit, qui aliunde videbatur electus. Tanta ante opinione vixisti, ut tuis te aliena civitas invideret. Hæc S. Cælestinus. Sed quod Nestorius mox fecerit Pelagianis, easque Roma expulsos exceperit, et novam insuper hæresim sparserit, ista subjungit : Nunc cernimus præclarum illud testimonium tibi datum in nihilum recidisse, tuæque honesta illa initia malum rumore consecutum esse. Prosper in Chronico, ad dictum annum ccccxviii et Consulatum Felicis et Tauri ista habet : Nestorius Constantinopolitanus Episcopus novum Ecclesiis molitur errorem inducere, prædicans Christum ex Maria, hominem tantum, non etiam Deum natum, eique divinitatem collatam esse ex merito : cujus impietati præcipua Cyrilli Alexandrini Episcopi et Papæ Cœlestini repugnat auctoritas. Colitur S. Cyrillus xxviii Januarii, ad quem diem de hæresi hac Nestoriana pluribus egimus § vii et sequentibus, quæ Lector ibidem reperiet. Divulgarat Nestorius hæreses suas, sparsis ubique pestilentibus libellis, et Romam etiam ad S. Cælestinum delatis; qui illorum blasphemias, quibus scatebant, examinatis, Cyrillo scripsit, ut diligenter perquireret, num illa revera essent a Nestorio conscripta : uti testatur Cyrillus epistola ad Nestorium his verbis : Cum fides tam insigniter læ-

deretur; totque passim perverterentur, qui tandem tacere hic licuit... Quandoquidem Cœlestino religiosissimo Romanæ Ecclesiæ Episcopo jubente, ceterisque piissimis Episcopis, qui ipsi adfuere, ita postulantes, investigare cogor, chartulæne illæ et exegeses, quæ illuc ad se, nescio quomodo, perlatae sunt, a tua pietate an ab alio quopiam profectæ sunt. Scribunt enim, ut qui gravissime videantur offensi.

7 Cum frustra Nestorii emendationem tentasset Cyrillus, ad S. Cælestinum legavit Possidonium, Ecclesiæ Alexandrinæ Diaconum, qui cum de omnibus certior fecit. Rescripsit humanissimas litteras Cælestinus, iii Idus Augusti, Theodosio Augusto xii et Valentino Augusto in Consulibus, sive anno Christi ccccxix et S. Cyrilli orthodoxam doctrinam atque incensum in religione studium extollit et admiratur, de Nestorio autem ita censet : Hunc nos ab ovilibus arcere oportet, nisi, ut optamus, ad bonam frugem se receperit, si qua tamen hujus rei spes adhuc reliqua est. Desideramus enim, ut convertatur et vivat, nisi concreditorum sibi vitam jam dudum ipse perdiderit. Quod si vero in pertinacia sua perstiterit, aperta mox condemnationis sententia in illum feretur... Universi proinde, quos ille tamquam sibi obsistentes a communione, ut putavit, semovit, in nostra societate se permanere intelligant. Sciant nihilominus eam ipsum communionem post hac nobiscum habere non posse, si doctrinæ Apostolicæ porro adversatus, perversam hanc viam contumaciter urgere perrexerit. Quamobrem nostræ Sedis auctoritate ascita, nostraque vice et loco cum potestate usus, ejusmodi non absque exquisita severitate sententiam exequeris; nempe ut nisi decem dierum intervallo, ab hujus nostræ admonitionis die numerandorum, nefariam doctrinam suam conceptis verbis anathematizet, eamque de Christi Domini nostri generatione fidem in posterum confessurum se spondeat, quam et Romana et tuæ Sanctitatis Ecclesia, et universa denique religio Christiana prædicat, illico Sanctitas tua illi Ecclesiæ prospiciat. Is vero modis omnibus se a nostro corpore segregatum esse intelligat; ut qui omnem medentium curam aspernatus, nec non instar pestiferi morbi per universum Ecclesiæ corpus insano modo grassatus, tam seipsum quam ceteros sibi commissos in extremum exitium præcipitare studuerit.

8 Hæc S. Cælestinus, qui addit, se eadem scribere ad Coepiscopos Joannem Antiochenum, Rufum Thessalonicensem, Juvenalem Hierosolymitanum, et Flavianum Philippensem, quo Divina Christi Domini nostri sententia pluribus de eo sit manifestata. Extat epistola ad Joannem Antiochenum tomo I. Actorum Concilii Ephesini inserta cap. 19, ubi capitulis præcedentibus habentur ejusdem Sancti Cœlestini super hac re tunc scriptæ epistolæ ad Nestorium et Clerum Constantinopolitanum, a quarum ultima excerptimus hæc pauca : Præsens hic noster sermo omnes in universum complectitur, quo nimirum stabiliore subinde animosiores in Domino effecti, non ad diversa abducamini, quin mutuis potius infirmitatibus inter vos mederi enitami. Cogimur namque infirmiores, qui istie sunt, vobis in præsentia commendare, ubi ipsum medicum graviter advertimus laborare; cui nihilominus, si quid possum, subventum cupimus... Quia vero in re tam ardua nostra præsentia propemodum necessaria videbatur, neque tamen propter interjectum mare longique itineris intervalla commode satis id fieri queat, fratri nostri Cyrillo munus nostramque personam imposuimus, ne morbus propter moram longiorem latius serpat, suumque virus in plures diffundat. Vos interea, Apostolicos sermones ob oculos habentes, in eadem sententia eodemque sensu perfecti estote : ut quemadmodum legimus, ad finem usque perseverantes, omnes salutem consequi pos-

D
curat per S.
Cyrillum
quari.

ab hoc certior
factus,

jubet senten-
tiam condem-
nationis ferri,
E

nisi intra 10
dies doctrinam
suam anathe-
matizet :

F

S. Cyrillum
suum in hac
re Vicarium
statuit,

Mat. 10, 22

simus

A simus. In altera ad Nestorium epistola de Cyrillo ista habet: Nostri in te iudicii formulam ad S. Cyrillum Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopum transmisimus, ut noster hac in parte Vicarius efficiat, quo nostrum decretum et tibi et reliquis quoque omnibus fratribus patefiat. Nam cum aliqua de re communi deliberatio suscipitur, tunc omnes, quid actum statutumque sit, intelligere oportet. *Hæc S. Cælestinus.*

9 Cyrillus post acceptas Sancti Cælestini epistolas, accitis Alexandriam vicinis Episcopis, Synodum cogit; et cum ea, post discussas Nestorii epistolas et exegeses, eum hæreticum pronuntiavit; ac missis Constantinopolim quatuor Ecclesiæ Alexandrinæ ministris, obtulit Nestorio Synodalem epistolam, quæ fidei orthodoxæ confessionem et duodecim errorum anathematismos continebat; addita Sancti Cælestini epistola cum decreto damnationis, nisi intra præscriptum decem dierum spatium resipisceret. Nestorius accepta hac epistola lectisque anathematismis, in Cyrillum insurgens, hæreseos eum Apollinaris accusavit. Quibus omnibus ad Theodosium Imperatorem delatis, hic rem eo perductam ratus, ut opus esset universali Concilio, Sanctum Petronium, postea

Concilio Ephesino sua auctoritate habito

B Bononiensem Episcopum, misit ad Sanctum Cælestinum Papam, ut ejus auctoritate Ephesi Concilium haberetur: quod Theodosius indixit xiii Kalendas Decembris in Pentecosten anni sequentis ccccxxxi, cui ob Sancto Cælestino præscriptam fuisse formam testatus est Firmus, Cæsareæ Cappadociæ Episcopus, in ipsa Ephesina Synodo: in qua in Legatis suis atque Vicariis, id est, beatissimo Cyrillo Alexandrinæ urbis Episcopo, Arcadio et Projecto Episcopis et Philippo Presbytero, beatissimus Cælestinus Papa senioris Romæ noscitur præsedisse: ut in quinta Synodo OEcumenica, Constantinopoli anno dLiii habita, Episcopi testantur. In ea ergo Synodo ab Episcopis plusquam ducentis damnationis sententia in Nestorium lata, ita refertur tomo 2 Concilii cap. 10. Sancta Synodus dixit: Cum inter cetera religiosissimus Nestorius, neque nostræ citationi parere, neque sanctissimos rursus religiosissimosque Episcopos nostros ad se missos admittere voluerit; non potuimus ad eorum quæ impie docuit, examinationem animum non adjungere. Edocti itaque partim ex litteris commentariisque illius, hic publice lectis; partim rursus ex concionibus, quas in hac Ephesiorum metropoli habuit; partim denique ex testibus fide dignis, illum impie docere et sapere; per sacros Canones sanctissimique Romanæ Ecclesiæ Episcopi Cælestini Patris nostri litteris, lacrymis fusi et pene inviti, ad lugubrem hanc sententiam urgemur. Igitur Dominus noster Jesus Christus, quem suis ille blasphemis vocibus impetivit, per sacram hanc Synodum, eundem Nestorium omni prorsus Episcopali dignitate privatum, et ab universo nihilominus Sacerdotum consortio et cœtu alienum esse decernit.

10 Inter epistolas Sancti Cælestini hic memoratas possunt tres illæ censerī, quas cum suis Legatis misit ad Synodum Ephesinam, et ad Sanctum Cyrillum suum in hac Vicarium, et ad Theodosium Imperatorem, quæ et ipsis Conciliis et Annalibus Baronii insertæ sunt. Solum ex priore pauca proferimus verbo ad Synodum exhortatoria, tantoque Pontifice digna, et sunt ista: Simus unanimis, unum, quia sic expedit, sentientes: nihil per contentionem, nihil agere per inanem gloriam gestiamus: ut una anima cum uno corde sit cunctis; quandoquidem fides, quæ est una, pulsatur. Dolent, imo lugeat hoc nobiscum omne commune collegium, quod vocatur is in iudicium, qui iudicaturus est mundum: discitur, qui discussurus est omnes: et calumniam patitur, qui redemit. Accingatur armis Dei vestra Paternitas: scitis quæ galea caput nostrum muniat, quæ lorica pectus includat:

ad id hortatus per epistolam Episcopos congregatos.

non vos nunc demum Ecclesiastica rectores castra D ceperunt. Nemo dubitet, favente Domino, qui facit AUCTORE G. H. utraque unum, depositis armis pacem futuram, quando se ipsa causa defendit... Et vestro nunc sancto conventui quid aliud postulandum, quam ut cum fiducia loquamini verbum Dei, ut repleti Spiritu sancto, licet ore diverso, unum tamen quod Spiritus docuit proferatis. His omnibus bene animati, adestote Catholicæ fidei et Ecclesiarum quieti, adestote et præteritis et præsentibus et futuris, rogantes atque servantes quæ ad pacem sunt Hierusalem. Direximus pro nostra solitudine sanctos Fratres et Consacerdotes nostros, unanimes nobis et probatissimos viros, Arcadium et Projectum Coepiscopos nostros, et Philippum Presbyterum nostrum, qui his quæ agentur intersint, et quæ a nobis ante statuta sunt exequantur: quibus præstandum per vestram Sanctitatem non dubitamus assensum, quando id quod legitur, videatur pro universalis Ecclesiæ securitate decretum. Data viii Maii, Basso et Antiocho Consulibus.

11 Finita tandem feliciter Synodus est, et Nestorius condemnatus: qui e Sede sua dejectus, et in pristinum suum monasterium S. Euprepii, quod est Antiochiæ, relegatus fuit; pro eoque subrogatus in Episcopum Constantinopolitanum, S. Maximianus, cujus Acta damus xxi Aprilis. Tunc Episcopi qui Ephesi fuerant congregati, et Theodosius Imperator, uti etiam dictus Maximianus, legationem miserunt ad S. Cælestinum Papam, eidem gratulati de prostrata cum auctore hæresi Nestoriana. Missi ad hoc Joannes Presbyter et Epictetus, Romam pervenerunt ipso die Natalis Domini. Rescripsit S. Cælestianus illustres epistolas, datas Idibus Martii, Flavio Aetio et Valerio Consulibus, anno ccccxxxii, id est, non integro mense ante suum obitum. Baronius eas suis Annalibus inseruit, ut novissimas sanctissimi Patris epistolas et ultima ejus elogia. Prima epistola est inscripta sanctæ Synodo apud Ephesum constitutæ, et facta encyclica missa est ad Episcopos, qui Epheso ad suos dioceses recesserant, cujus hoc est exordium: Tandem malorum fine gaudendum est. Tandem nobis omnibus in commune dicendum: Dextera tua, Domine, glorificata est in virtute, dextera manus tua confregit inimicos: etc. ubi mirifice laulat studia Patrum, et pietatem Theodosii Imperatoris, gaudetque S. Maximianum esse constitutum Episcopum Constantinopolitanum in locum depositi Nestorii: hunc cupit longius ablegari, ut Antiochia ejus hæresi liberetur. Similia scripsit Theodosio Imperatori, S. Maximiano Episcopo, et hujus Clero Constantinopolitano. Concludo hanc Nestorii exodum illustri Prosperi contra Collatorem epiphonemate, quod ita prope finem proponit: Per hunc virum, Cælestinum Pontificem, omnes Orientales Ecclesiæ gemina peste purgatæ sunt, quando Cyrillo, Alexandrinæ urbis antistiti, gloriosissimæ fidei Catholicæ defensori, ad execrandam Nestorianam impietatem Apostolico Auxiliatus est gladio: quo etiam Pelagiani, dum cognatis confederantur erroribus, iterum posternerentur. Similia habent Vincentius Lirinensis, (qui sub Sixto III hujus successore scripsit) libro adversus hæreses capite ultimo, et Gennadius de Scriptoribus Ecclesiasticis cap. 54, quem etiam librum adhuc quinto seculo confecit.

P monitus de condemnatione Nestorii

scribit Patribus Synodi Ephesinæ,

Theodosio Imperatori et aliis.

F

12 Maximianus, uti asserit Socrates lib. 7 cap. 39, cum duos annos et menses quinque præfuisset, e vita exiit, pridie Idus Aprilis, Areobindo et Aspare Consulibus, id est duobus post obitum S. Cælestini annis, cujus epistole adhuc suffragabantur Proclo, ut in locum Maximiani assumeretur, quia scripserat Papa olim, nihil obstare quo minus Cyzicenus creatus Episcopus, ad Sedem Constantinopolitanam transferretur. Quod ejus decretum olim post Maximiani

favet S. Proclo.

A miani electionem innotuit, dein hoc defuncto profuit Proclo.

CAPUT III.

Basilicæ ejus donis exornatæ: sepultura, Cultus sacer, Reliquiæ.

Colitur die xii hujus mensis Aprilis S. Julius, item Pontifex Romanus, quem diximus inter alias fabricas fecisse basilicam Juliam, regione vii juxta forum Trajani. Alia fuit basilica Julia, diu ante ab Augusto sub Julii Cæsaris nomine extructa, et a Plinio ac Quintiliano memorata. Iterum in basilica Julia dicitur Pontifex ordinatus Sanctus Bonifacius, et hujus successor Cœlestinus dedicavit basilicam Juliam, in qua post ignem celicum (aliis Zeacum, Ceticum, Geticum) obtulit hæc dona: patenam argenteam, pensantem libras quindecim; scyphos argenteos duos, pensantes singulos libras octo; amas argenteas duas, pensantes singulas libras decem; calices minores argenteos quinque, pensantes singulos libras tres; aqua-maniles argenteos duos, pensantes singulos libros decem; candelabra argentea duo, pensantia singula libras triginta; canthara cerostata ærea vel ænea viginti quatuor, pensantia singula libras triginta; item coronas argenteas decem, pensantes singulas libras decem. Ad B. Petrum Apostolum pharum cantharum, pensans libras viginti quinque ex argento purissimo; canthara argentea cerostata in gremio basilicæ, pensantia singula libras viginti: uti ea leguntur in Libro Pontificali in MSS. Gestis Pontificum, apud Anastasium et alios. Demum ut in eisdem additur, hic fecit ordinationes tres per mensem Decembrem, Presbyteros triginta duos, Diaconos duodecim, Episcopos per diversa loca quadraginta sex.

14 Illustrem Cœlestini mentionem facit Hadrianus I Papa, in epistola ad Carolum Magnum Francorum Regem: in qua dum refellit objectiones contra septimam Synodum (Ecumenicam, ista in Responsione ad Actionem quintam scribit: Iterum et de tertio Concilio, Sanctus Cœlestinus Papa proprium suum cœmeterium picturis decoravit. Ejus autem cœmeterium hoc loco appellatur ipsemet locus, a S. Cœlestino in sepulturam specialiter sibi delectus, vel certe hoc titulo post obitum ejus communi omnium voce nuncupatus, quod ibidem a fidelibus conditus fuerat, uti interpretatur Aringhus lib. 4 Romæ subterraneæ cap. 28, ubi agit de celebri Priscillæ cœmeterio via Salaria, in quo S. Cœlestinum fuisse sepultum passim omnes tradunt. Epitaphium ejus olim sepulcro affixum edidit Græterus, in Antiquis inscriptionibus pag. 1171, et est hujusmodi.

Præsul Apostolicæ Sedis, venerabilis omni Quem rexit populo, decimum dum conderet annum Cœlestinus agens, vitam migravit in illam, Debita quæ Sanctis æternos reddit honores. Corporis hic tumulus: requiescant ossa, cinisque: Nec perit hinc aliquid: Domino caro cuncta re-

[surgit.

Terrenum nunc terra tegit, mens nescia mortis Vivit, et aspectu fruitor bene conscia Christi.

15 Sedit S. Cœlestinus annos integros octo, et partes duorum annorum, quæ solam quinque menses faciunt et tres quatuordec dies. Mortuus est Indictione xv Valerio et Actio Consulibus anno cccxxxii; successor nactus S. Sixtum III, ejus Vitam illustravimus xxviii Martii. Dies obitus ejus in antiquiore Catalogo Pontificum, seculo Christi sexto confecto, assignatur vii Idus Aprilis; quo die inscriptus est nonnullis codicibus

MSS. Adonis et Usuardi, item Martyrologio sub nomine Bedæ edito, et alteri Coloniae et Lubecæ anno 1490 excuso, Grevenii etiam auctario ad Usuardum et nonnullis aliis. Verum vii Idus Aprilis habent Anastasius, Luitprandus, Abbo Floriacensis cum Libro Pontificali, MSS. Gestis Pontificum et passim aliis: quo etiam die refertur in Martyrologiis Bellini, Maurolyci, Felicii, Gulesinii, Canisii, et in nonnullis MSS. item in antiquo Missalis et Breviarii Mediolanensis Calendario, et Martyr dicitur. In Martyrologio hodierno Romano hoc ei tribuitur elogium: Romæ S. Cœlestini Papæ; qui Nestorium Constantinopolitanum Episcopum damnavit, Pelagiumque fugavit: cujus etiam auctoritate sancta universalis Synodus Ephesina adversus eundem Nestorium celebrata est.

16 Onuphrius Panvinus libro de vii Urbis Ecclesiis aliisque præcipuis, fere sub finem, agit de ecclesia et titulo S. Praxedis, asseritque Paschalem ex Presbytero Cardinale titulo S. Praxedis, anno dcccxvii creatum Pontificem, mox hanc ecclesiam restaurasse et variis Sanctorum reliquiis exornasse: de quibus in pariete muri, prope oratorium Sancti Zenonis, hujusmodi tabula marmorea extat: In nomine Domini Dei Salvatoris nostri Jesu Christi, temporibus sanctissimi et ter beatissimi et Apostolici Domini Paschalis Papæ, infra ducta sunt veneranda Sanctorum corpora in hanc Sanctam et venerabilem basilicam beatæ Christi Virginis Praxedis: quæ prædictus Pontifex, dirutis ex cœmeteriis seu cryptis, jacentia auferens, sub hoc sacro-sancto altari summa cum diligentia propriis manibus condidit, in mense Julio, die xx, Indictione x. Nomina vero Pontificum Romanorum hæc sunt: Urbani, Stephani, Anteri, Miltiadis, Fabiani, Julii, Pontiani, Siricii, Lucii, Xysti, Felicis, Anastasii et Cœlestini. Octavius Pancirolus in Thesauro absconditi Urbis, regione 2, ecclesia 42, asserit pleraque horum Pontificum pignora ad alias ecclesias fuisse translata, at trium Pontificum, Pontiani, Siricii et Cœlestini corpora etiam ibidem asservari: aliquas tamen hujus postremi reliquias esse in ecclesia S. Pauli extra muros Urbis.

17 Aliquas etiam reperiri Bononiæ in ecclesia S. Stephani et alia Scholæ piæ tradit Masinus hoc die. Interim in Officiis propriis, pro Ecclesia Cathedrali Mantuana ejusdem diocesi anno mcccxxvi excusis, præcipitur vi Aprilis Festum titolare S. Cœlestini Papæ et Confessoris, et Lectiones secundi Nocturni sunt ex Annalibus Cardinalis Baronii desumptæ, in iisque sub finem ista adduntur: Tanti Pontificis Reliquiæ, post multa temporum curricula Mantuam translatae, in Cathedrali Ecclesia summa religione ac pietate venerantur. Quæ hujus rei haberentur Mantuæ documenta requiruntibus nobis, respondit P. Antonius Favoritus nostræ Societatis Sacerdos, ex quadam Francisci Gonzagæ, ab anno mxciii ad mdcxx Episcopi Mantuani, constitutione haberi; quod antiqua et constans traditio, sed nullis litterarum monumentis consignata, sit, Corpus S. Cœlestini a quopiam ablatum Roma fuisse: qui dum prope Mantuam in vico Pietole dicto subsisteret, ibi ægrotavit atque obierit: cum quo capsula sacrorum custos ossium tumulata, post multos deinde annos casu inventa, elevataque, et intra Urbem honorifice translata fuerit.

18 In ecclesia collegiata oppidi Rotuacensis in Flundria colitur xvii Maii S. Cœlestinus, quem Molanus in Natalibus Sanctorum Belgii et alii tradiderunt esse Cœlestinum primum Papam. Verum, ut ex inscriptione feretri enprei constat, iste dicitur fuisse Martyr et gladio vitam finivisse; uti deducemus ad diem xvii Maii.

Dedicat basilicam Juliam,

et variis donis exornat,

ut et ecclesiam S. Petri:

facit tres Ordinationes:

cœmeterium suum exornat picturis:

quod Priscillæ antea dictum.

ejus ibi epitaphium.

mortui anno 132,

7 Aprilis

aut potius 6 Aprilis

corpus anno 817 delatum ad ecclesiam S. Praxedis

dicitur ibidem adhuc esse.

sed Mantuani tradunt inde ablatum apud se asserviri.

Alius Cœlestinus colitur Rotuaci.

DE S. AMANDO COMITE, ET SS. LUCIO, LEONTIO, LUCIANO, GISALBÆ IN ITALIA.

VI APRIL.

Gisalbæ apud
Bergomum

Comes S.
Amandus

6 Aprilis
mortuus,

inter Sanctos
relatus,

fundator
ecclesiæ S.
Laurentii

colitur officio
Ecclesiastico,

corpus in
ecclesia S.
Mariæ,

cum corporibus
trium
Sanctorum.

Bergomum urbs Orobiorum antiqua est in Italia Alpestri, inter Bresciam et Comum sita, in cuius diœcesi octo ab ipsa passuum millibus versus Bresciam distat Gisalba, oppidum honore Comitatus etiamnum celebre. Nam teste *Ferdinando Ughello* tomo 4 *Italiae sacrae*, in *Laurentio octavo Sedis Bergomensis Episcopo*, Præpositus Ecclesiæ S. Laurentii, Gisalbæ Comes est, et temporalem spiritua-lemque jurisdictionem eo in oppido exercet, habetque usum mitræ pro dignitate, a Summis Pontificibus speciali privilegio concessum. *Hujus oppidi Comes traditur fuisse S. Amandus, de quo hæc in marmore leguntur in sacratio Gisalbensis ecclesiæ.*

2 Anno a nativitate Domini currente oxxv, vi Aprilis S. Amandus Martyr debitum solvit humanæ vitæ. Hic Comes Gisalbæ fuit, ædificari fecit ecclesiam S. Laurentii, quam amplissimis possessionibus ditavit : et jacet in ecclesia S. Mariæ in medio duorum altarium. *De eodem Sancto Achilles Mutius hos versus paravit, ab Ughello relatos :*

Gisalbæ fuerat Præfectus Amandus olim,
Illustris castri, vir pietate gravis.
Sæpius hectoreis tutatam viribus urbem,
In superos cives quem retulere pii.

3 *Agit de eodem Amando Bartholomæus de Peregrinis* parte 2 *Finæ Bergomensis* cap. 9, et *Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiae*, qui potissimum ex dicta *Finæ* hoc elogium confecit : Amandus Gisalbæ Comes, piis operibus addictus, acceptabilemque Deo vitam agens, templum S. Laurentio Martyri ædificavit, illudque amplis redditibus, multis ei prædiis attributis, dotavit : quod postea in Abbatiam erectum fuit, deque S. Amandi nomine appellatum. Cum vero aliquot annos ibi tamquam in cœnobio vitam religiosam duxisset, anno salutis quingentesimo decimo quinto. vii Idus Aprilis, ex hac mortali vita decessit, in æde S. Mariæ ejusdem pagi, (ut epitaphium suum declarat) conditus. *Hæc Ferrarius, qui eundem Sanctum inscripsit Catalogo generali. Brantius Episcopus Sarsinæ in Martyrologio Poetico cum hoc exornatidi sticho.*

Eximia pietate Cnines præclarus Amandus,
Quam statuit Sancto, possidet ipse Domum.

4 *His collectis, epistolam direximus Brixiam, et consulimus admodum Reverendum Dominum Bernardinum Fainum, nobis ob mutuas litteras familiarem. Ab hoc excitatus Reverendus Pater Donatus Calvus Bergomensis, ex Ordine Eremitarum S. Augustini, vir eruditus, et libris ad historiam Bergomensem spectantibus clarus, de S. Amando indicavit. Nullum hujus Divi extare proprium officium vel Lectiones, sed totum de Communi unius Martyris agi cum Octava. Ejus obitus diem sexta Aprilis fuisse, Translationis autem sexta Februarii, et hac die ejus solennitatem Gisalbæ celebrari. Ecclesiam autem S. Mariæ, in qua adhuc jacet corpus S. Amandi cum sociis, possideri a Societate Disciplinarum. Ecclesiam vero S. Laurentii Præposituralem esse, olim Abbatiam nuncupatam, cuius Præpositus fert mitram, et gaudet titulo Comitatus, estque in diœcesi Bergomensis, non tamen in civitate, dignitas principalis. Præterea misit extractum ex suo libro de Armigeris Bergomensibus Italiane scripto, additque de eo amplius nihil se potuisse invenire : Extant, inquit idem, una cum corpore Sancti Amandi in ecclesia S. Mariæ corpora SS. Lucii, Leontii et Luciaui : quorum Acta et dies mortis in te- Aprilis T. I.*

nebris jacent, et de eis fit tantum commemoratio in officio diei S. Amandi. Elogium autem S. Amandi, ex prædicto libro, ut dixi, missum, hujusmodi est.

5 Amandus Comes Gisalbæ sub Severo Imperatore, anno quadringentesimo sexagesimo tertio, Duce Ricimere militem exercuit, fortiterque contra Berigum Alanorum Regem, qui Bergomi provinciam invaserat, pugnavit, patriamque tutatus est. Nam in valle Decia, quæ nunc dicitur Scalve, cum Berigo inito certamine, non tam Ricimeres, quam Amandus unico prælio de Alanis triumphantes, felici victoria triumphales lauras Cæsareo diademati addiderunt. Paucis abhinc annis Insubriæ Gubernator Ricimeres effectus, bellicoque fastu tumidus, sceptrum Artemii, qui Severo in Imperio successerat, repudiavit. Sic tota Italia in ancipiti hærente, an Artemii, num Ricimeris jugo colla supponeret ; Amandus fide constans, partes Artemii secutus, se cum militibus in Bergomensem urbem ad ejus tutelam et custodiam transtulit. Pater hinc patriæ effectus, afflictorum solamen, civium scutum, ac totius provinciæ validus defensor.

6 Sæpe cum hostibus congressus bellum gessit, pugnavit, vicit. Sed adhuc fortius, cum Odoacer Herulorum Rex Ariana hæresi universam labefactavit Italiam, orthodoxa fide armatus, quamvis Odoacri pestifero sceptro externo inserviret obsequio, monstrum infernale Arianisini aggressus, sic ejus depressit vires, ut Bergomensem patriam ab ejus letali contagio immunem, Deo adjuvante, servaret. Idem præstitit cum anno quadringentesimo octogesimo nono a Theodorico Ostrogothorum Rege, ejecto Odoacre, naufraga vera fides inter Arianorum procellas natabat. Semper Amandus fidei custos, nullis parcens sudoribus, Catholicam religionem protexit, Romanam sanctitatem defendit, et licet minis, injuriis, insultibus, insidiis, persecutionibus ac damnis, Arianorum fraude ac dolis sæpe sæpiusque impeteretur, numquam ab incepto destitit, numquam a vera fide nec per latum unguem discessit.

7 Ecclesiam S. Laurentii construxit, quam prædiis ac aliis bonis dotavit. Morum candore, eleemosynarum largitione, sanctitatis jubare, virtutum omnium splendore patriam universam illustravit. Martyr obiit ob innumeras persecutiones ac damna, quæ pro Christi fide sustulit, quamvis ignoto mortis genere, die sexta Aprilis : cuius etiam festum colitur, in ejus Translationis memoriam, sexta Februarii.

8 *Hæc ille, incunctantius a nobis recipienda, si pariter indicasset, ex quibus auctoribus ac monumentis acceperit singula. Veremur enim ne hic dumtaxat proponatur speciosa series novarum conjecturarum, a viro historia Italianæ perito, non inepte pertractarum, atque ab invicem congrue pendentium. Nam Gisalbæ nomen, Longobardico in Insubria dominatu antiquius esse, (cum ipsum Longobardicum sit, Gizonis-montem significans) difficulter possumus persuaderi : suspicamurque ad Longobardorum tempora et persecutionem referendum esse S. Amandum, qui in propriis suis fundis S. Laurentii ecclesiam erexit, in eamque intulit corpora sive reliquias antiquiorum trium Sanctorum Martyrum, fortassis Thebeorum, prius quam istud loco nomen aut oppidi jura essent : quique deinde a supervenientibus Longobardis fidei causa cæsus, meruerit una cum aliis tribus communem sepulturam atque honorem. Non enim est novum, ut qui possessiones aliquas habuerunt in lo-*

Dicitur Alanos bello superasse

E Bergomum pro Artemio Imp. propugnasse :

Catholicam fidem contra Arianos defendisse tempore Odoacri et Theodorici,

P dotavisse ecclesiam S. Laurentii.

ac Martyr obiisse ;

forte ad Longobardorum tempora differendus.

A cis, postmodum celebriori titulo ornatis, talium locorum
AUCTORE G. H. dicuntur Comites, Duces, aut Principes; fieri etiam
potuit ut Amandus ex Romani imperii norma Comitibus

gesserit titulum, non loco sed officio adstrictum, et quia
in oppido, nunc Gisalba dicto, olim vixerit, Comes di-
catur Gisalbæ.

DE SANCTO EUTYCHIO, PATRIARCHA CONSTANTINOPOLITANO.

G. H.

ANNO DLXXXII
S. Eutychius
natus 512

Presbyter
creatus
anno 542

Patriarcha
CP. an 552

exulat ductus
Amasum
anno 560

revocatus ad
Sedem suam
anno 577,

mortuus
anno 582

nocte 5
Aprilis

dein Tiberius
Imp. 14
Augusti

neutro obitu
diffidendum ad
annum 586

Floruit sexto Christi seculo Sanctissimus Ecclesie
Constantinopolitane Patriarcha Eutychius, na-
tus anno DXII, uti ex reliquo vite decursu et an-
nis in ea peractis septuaginta, clare demonstra-
tur. Creatus est Presbyter cum triginta esset anno-
rum, circa annum Christi DXLI. Habitu deum monastico
apud Amasenos assumpto, vixit primum monachus, dein
Archimandrita usque ad annum DLII, quo S. Menas
Patriarcha Constantinopolitanus mortuus est xxv Au-
gusti: cui S. Eutychius, jam ante ut Metropolitæ Ama-
seni Apocrisarius Constantinopolim profectus, eo ipso
die, quo Menas cadaver, ut Theophanes scribit, in sa-
ceris adytis adhuc expositum jacebat, suffectus est
Patriarcha: et anno sequenti DLIII presuit cum aliis
Patriarchis Concilio v. Oecumenico Constantinopoli ha-
bito. Cum præclaris virtutibus Patriarchatum anno XIII
regeret: et Justiniani Imperatoris errores fortiter ap-
pugnaret, anno DLXV Indictione XIII, abductus est XXII
Januarii, primum ad duo consequenter monasteria, dein
ad Principem insulam, inde Amasenum relegatus, et
Joannes Scholasticus in ejus locum subrogatus est XIII
Aprilis: quo postmodum XXXI Augusti Indictione X
anno DLXXVII extincto, cum duodecim annis et quinque
mensibus Eutychius exul in monasterio Amaseno vi-
xisset, plurimis miraculis clarus, revocatus est a Justino
Imperatore et Tiberio Cæsare ad Ecclesiam suam Co-
nstantinopolitanam, quam tertia Octobris die Dominica
ingressus, sacrificium Missæ peregit, et per sex horas
sacram Eucharistiam distribuit. Vixit postmodum qua-
tuor annos et sex menses, ubi febre correptus anno
DLXXXII, ipso die festo Paschatis, quo sacrificium Missæ
obtulerat, et sacra communione suos refecerat. Conve-
niebat Pascha in diem XXIX Martii, cyclo Lunæ XIII,
Solis III, littera Dominicali D. Cum totam illam heb-
domadam ægrotasset, mente firma Deum oravit usque
ad septimam horam Dominicæ secundo-primæ post
Pascha, quæ in diem V Aprilis incidebat. Cumque om-
nibus benedixisset, tandem circa nonam aut decimam
noctis horam, quæ jam spectabat ad seriam II et diem
VI Aprilis, in Dei manus spiritu commendato, ex hac
vita discessit. Hæc in Vita: cui conscribit Theophanes
ita scribens ad annum Tiberii quartum et ultimum:
Hoc anno, die sexto Aprilis, Indictione decimaquin-
ta, Eutychius Patriarcha diem extremum clausit.
Prædixerat autem Tiberio Imperatori, cum ab eo in
ultimo morbo miseretur, celerem ipsi mortem instare:
idque verum fuisse eventus docuit. Nam quatuor
post mensibus e vita decessit Imperator. Ita infra in
Vita legitur. Quæ etiam in Chronico Constantinopoli-
tano, passim dicto Alexandrino, sic confirmantur: Quar-
to Imperii anno ager Tiberius. Quinto Augusti XV
Indictione, creatus est Cæsar Mauritius Tiberius, et
XIII Augusti coronatus Augustus, data illi in uxorem
Constantina filia. XIV Augusti moritur Tiberius.
Elapsi tunc erant ab obitu S. Eutychii solum menses
quatuor et dies octo. Eadem confirmat Theophanes.

2 Sed quis melius ea nobis potuit indicare, quam
Eustathius Presbyter, scriptor Vitæ S. Eutychii, qui
familiaris hujus domesticus vixit, et cum eo in exilium
profectus atque reversus Constantinopolim, nunquam ab
ejus latere discessit, annosque menses, dies et horas ac-
curate observavit: ut mirum sit aliter a Baronio annos
ejus, imo et annos Tiberii potuisse ordinari, et collocari
utriusque obitum ad annum Christi DLXXXVI, cum præci-

puam partem vitæ S. Eutychii, ab Eustathio Presby-
tero scriptæ, in suos Annales transferret et num. 7 ita
scriberet: Quod ad obitum Eutychii pertinet, idem
tradit Eustathius. ipsum die Paschatis post officium
vespertinum acri febre correptum, sicque depastis
eo igne visceribus, post septem dies, nempe sequenti
Dominica, migrasse ex hac vita. Ast signato a Baro-
nio anno DLXXXVI, Pascha incidit in XVII diem Aprilis,
et Dominica sequens in XXIV diem Aprilis, et sic dies
ejus natalis non esset assignandus VI Aprilis, sed XXV
ejusdem mensis. Præterea anno DLXXXVI erat Indictio
quarta: at contra Theophanes bis indicat Indictionem
decimam quintam ad obitum tum S. Eutychii VI Apri-
lis vita functi, quam Tiberii Imperatoris XIV Augusti
mortui, cum, inquit, annos tres, menses decem, et
dies octo imperasset. Regnavit post Tiberium Mauri-
tius a XIV Augusti anni DLXXXII per integros annos vi-
ginti usque ad annum DCII; occisus XXVII Novembris,
feria III, Indictione VI; quem unum, mensem et diem
cædis ejus affirmat; sed Imperio ejus tribuit solum an-
nos XVI, contra omnium scriptorum consensum. Annos
ejus Imperii viginti accuratissime digestos enumerant,
Simocatta, in Historia Mauricii Imperatoris libris octo
conscripta, Theophanes, Auctor Chronici præcitati et
alii.

3 Imperante Mauritio scripsit Eustathius Presbyter
Vitam S. Eutychii, cum elapsi essent anni duodevi-
ginti, quod exul opud Amasenos Imperium ejus prædi-
xisset: eodemque Imperatore præseente, in sollemnissima
panegyri eandem recitavit, quem admodum apparet ex
Epilogo, ubi, quem imprimis appellat divinum ac sa-
crum caput, non alius intelligendus quam ipse Impe-
rator. Recitavit autem, quantum ex subducta temporum
ratione conjicimus, et ex ipsius rei congruentia, in anni-
versaria justorum funebrium conclusionem anno DLXXXIII;
cum ante onus octodecim facta prædictio ad annum
DLXV, qui fuit exilii primus, commodissime referatur.
Extabat in Vita Græce in Bibliotheca Veneta, unde
acceptum Lipomannus habuit, ex eoque Surius, Latine
redditam a Petro Francisco Zino. Nos alterum ejus
exemplar ex Bibliotheca Vaticana nacti, cum videremus
interpretem, veluti tam proluxæ orationis conspectu at-
tonitum, sequiori animo minusque attento ad translatio-
nem faciendam accessisse, et locis quam plurimis impe-
gisse, necessarium duximus novum ex Græco versio-
nem adornare. Aliam vitam S. Eutychii nacti sumus ex
Codice Serenissimæ Christianæ Reginæ Saccæ, qui
fuerat Pauli Rhamnsii et amicorum: in quo solum
erant Vitæ Sanctorum, quorum reliquæ sunt Venetiis
in monasterio S. Georgii majoris. Hanc autem Vitam
Fabianus Cretensis, Monachus Congregationis Ca-
sinensis, alias S. Justinæ, ex Græco in Latinum tra-
duxerat. In hac Vita ejus aliud ecgraphum manu
Ferdinandi Ughelli transcriptum ab ipsomet Romæ
accepimus, Eustachius loco Eutychii appellatur, et
paucæ hæc sub finem de translato corpore habentur:
Sepultus est sanctissimus Eustachius sub altare
Sanctorum, ubi etiam venerandæ SS. Andreae, Ti-
mothei et Lucæ reliquæ repositæ sunt. Anno vero
Domini millesimo ducentesimo quadragesimo sexto,
Duce autem Venetorum inclyto Andrea Dandolo,
Romæ autem Innocentio IV Pontifice Maximo, Im-
peratore vero Federico secundo, sanctissimum ejus
corpus Venetias delatum est, et in fano D. Georgii,
cognomento

Vita mox ab
obitu ejus
scripta:

alia ex priore
contracta

sub nomine
S. Eustachii

cum transla-
tione corporis
Venetias:

A cognomento Majoris, honorifice in altari reconditum die vicesima secunda mensis Aprilis, ubi diuturna hymnorum laudumque precatione a monachis devotissime colitur. *Hæc ibi. Conveniunt in annum MCCXLVI, Pontificatus Innocentii IV, et fere imperium Federici II, contra quem Henricus Landgravius Thuringiæ et Hassiæ anno præcedenti designatus fuerat Imperator, abrogato per Concilium generale Lugdunense Imperio Federici. Sed major difficultas est in Andreæ Dandolo, qui seculo sequenti, et anno MCCCXXXVI Dux Venetorum creatus traditur ab hujus Reipublicæ scriptoribus. Bellinus de Padua inscripsit suo Martyrologio secundum morem curiæ Romaniæ plerosque Sanctos, quorum reliquæ Venetiis servantur in dicto monasterio S. Georgii Majoris, et ad memoratum XXII diem Aprilis ista habet: Item in monasterio S. Georgii Majoris Venetiarum translatio S. Eustachii Patriarchæ Constantinopolitani anno Domini MCCXLVI. Bellinum sequuntur Maurolycus, Felicius, Molanus, Canisius, Galesinius et Ferrarius. Consentit MS. Florentinum in bibliotheca Senatoris Strozzi adservatum. Idem Bellinus ad diem XIX Februarii iterum refert memoriam S. Eustachii Patriarchæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ. Sequuntur iterum omnes ante citati auctores, ex quibus Canisius addit, fusius de eo agi XVI Julii, forsitan ratus illum esse S. Eustathium Archiepiscopum Antiochenum, qui eo die colitur. Plura diximus ad diem XIX Februarii inter Prætermisos et in alios dies rejectos, quæ ibi videri possunt. Ceterum quæ in citata Vita S. Eutychii per Fabianum Cretrusem habentur, nolumus proferre, quia est compendium alterius Vitæ non sine variis mendis confectum.*

4 Sollemnissimo officio celebrant Græci festum S. Eutychii ad diem VI Aprilis, in Menæis excusis et manu exaratis, qualia Romæ, Florentiæ, Mediolani, Taurini, Parisiis et Divione reperimus: ut plane mirum sit a Sireti Menologio exclusum esse: nam et in Ephemeride metrica, et in Kalendarii Moscovitici tabulis solus hic nominatur. In MS. Menologio Basilii Imperatoris istud habetur elogium: Die sexta Aprilis, Memoria sancti Patris nostri Eutychii, Archiepiscopi Constantinopolitani. Sanctus Pater noster Eutychius fuit sub imperio magni Justiniani, e regione Phrygia exortus. Præclare autem educatus ab Euesychio Presbytero et Thaumaturgo, ejus avo: ac in sacra Scriptura, studio et meditatione assidua versatus, ab Episcopo Amasæ susceptus est ac primum monachus, deinde Presbyter initiatus, tranquillam egit vitam in monasterio S. Meletii. Quinto deinde Concilio congregato a Justiniano, cum Episcopus Amasæ eo tempore infirma valetudine detineretur, missus est vice illius Eutychius, qui in Concilio inter alios ita excelluit, ut de eo Menas Patriarcha dixerit: Hic erit meus successor. Et ita post mortem illius electus est Patriarcha. Cum vero postea in odium Imperatoris incidisset, exul relegatus est. Post mortem vero Justiniani suam recepit Sedem a Justino et Tiberio. Cum autem multa patrasset miracula et impetum magnæ mortalitatis precibus cohibuisset, et Tiberii mortem prædixisset, sicut etiam ante ejus regnum, ex hac vita decessit, sepultus in ecclesia sanctorum Apostolorum. Eundem habentur in Anthologio novo, quod Arendius Clementi VIII Pontifici inscripsit. Longiora Vitæ elogia continentur in Menæis, in quibus sub finem ista verba leguntur: τελευτῶν δὲ ἡ αὐτοῦ σύναξις ἐν τῇ ἀγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, Celebratur dies festus ejus in sanctissima magna ecclesia. Laudatur in odis zelus ejus in orthodoxa fide propugnanda et hæresi depugnanda; et ob varia ab eo patrata miracula, Thaumaturgus appellatur in ipsa dictarum Odarum Acrostichide hac:

Τὸν θαυματουργὸν Εὐτυχίον Θρυμῶσω.

Mirabor Eutychium mirorum effectorem.

Ante elogium vero jam recitatum hoc præmittitur distichon, cum allusione ad nomen Eutychii, quod fortunatum seu bona fortuna utentem significat.

Εὐτυχίον θανόντα τιμῶν τοῖς λόγοις,

Εὐτυχίον εὐτυχέστατον κρινῶ.

Morientem Eutychium sermonibus laudans,

Ipsam me judico fortunatissimum.

3 Joannes Molanus in Auctario Usuardi ad diem VI Aprilis ejus memoriam celebrat, et in prima editione hoc ejus extat elogium: Constantinopoli natalis magni et beati Patris nostri Eutychii; Patriarchæ Constantinopolitani, cujus vita et miracula conscripta sunt ab Eustachio humili Presbytero. Eundem celebrat Ferrarius in Catalogo generali: et Baronius relato ejus obitu ad annum MCCCXXVI num. 7 asserit, non immerito eum a Græcis ut Sanctum coli, anniversariaque die ejusdem natale celebrari. Addi his possunt Bellinus et sex alii Martyrologi, licet hi sub nomine S. Eustachii eum celebrent, XXII Aprilis et XIX Februarii, ut supra monuimus: quod iterato facit Ferrarius ad diem II Maii his verbis: Venetiis translatio corporis S. Eutychii Episcopi Constantinopolitani. In notis allegatur Kalendarium Ecclesiæ S. Georgii Majoris, in qua corpus asservatur, quod e Byzantio Venetias in dictam ecclesiam anno Domini MCCXLVI translatum, ut monumenta MSS. cænobii S. Georgii habent.

VITA

Auctore Eustathio Presbytero ejus domestico familiari.

Ex MS. Græco Vaticano, Interprete D. P. PROLOGUS.

Magnum nobis argumentum propositum est, sed facultas tenuis ad explicandum sufficit: ardet animus, sed lingua friget, nec enarrare potest res admirandas et optime institutam magni viri vitam: cogitatio ampla est, sed dictio angusta: multa ad Davidicæ turris ædificationem materia suppetit; sed architectus adest inexpertus ac rudis. Verumtamen præbet Dominus, quia Deus omnipotens, sapientiam insipientibus, et suggerit evangelizantibus verbum virtute multa; idemque digito suo, id est Spiritu sancto, aures surdorum aperit: et linguam, vix aut ne vix quidem mobilem ad loquendum, disertam reddit is, qui potest ex lapidibus suscitare filios Abrahæ. Scio etiam quod cum dives in omnibus sit, ita suscipiat obolos duos, ut etiam auro et topazio eos præferat: nam nec calicem quidem aquæ frigidæ, tantum in nomine discipuli datum, aspernaturum se promisit. Quid igitur abstertere nos debet ab hoc munere suscipiendo? An quod ea nobis desit orationis copia, qua divinum virum possimus pro dignitate laudare? Minime vero. Nec enim, quia totum quod terram inter ac cælum est spatium nequimus oculis emetiri, inquit Magnus Basilus, propterea nolumus illud, quantum possumus, intueri. Itaque nec ego, quamvis orationis inopia laborem, et argumentum difficile propositum sit, amplectar otium ignavum atque iners; neque iis assimilabor, qui propter timorem atque imperitiam rei nauticæ, solo maris aspectu sic terrentur, ut nec experimenti quidem causa littori propinquas undas attingere audeant. Potius auxilio viri beatissimi fretus, conabor pro viribus satisfacere studio populorum: quos scio hoc solum desiderare, quod apud me pauperem reperietur, non autem quanto magno isti viro debetur.

2 Sane non suscipiebatur a Deo solus is, qui vitulos pretiosos et oves offerebat ad sacrificium; sed similes et turtorem quoque et columbam, parva quidem et vilia, pura tamen munuscula offerens, laudabatur: æstimatur enim unusquisque ex eo quod habet, non quo caret. Quapropter illo confisus qui

D AUCTORE G. II.

appellatur. cultus probatus a Molano Ferrario Baronio,

et aliis.

translatio ad 2 Maii.

E

VIDE ACTA GRECA PAG LIX

Sax temeritatis sibi conscius auctor,

F præsumit tamen pro viribus laudare Eutychium

Luc. 11, 9

dixit

et inscripta Martyrologiis 22 Aprilis

et 19 Februarii.

cultus sacer apud Græcos:

elogium ex Menologio Basilii Imp.

* imo Eutychio

etiam Thaumaturgus appellatur.

A dixit, Qui quærit invenit, et pulsanti aperietur : licet non ignorem imperitiam meam, explicabo tamen magni hujus viri gesta præclara; vel potius peritioribus dabo occasionem laudandi eum, qui omni laude superior est, quique ipse sibi est laus maxima. Si quidem, ut Sapiens ait, argentum ignitum est lingua justī, et labia rectorum stillant gratias : ex ejus enim veracibus sermonibus ingens splendor refulget. Sicut igitur illustratur sol propria, non aliena luce; ita nec magnum orbis lumen doctorque Euty-
ehius aliorum eget laudibus, ut ostendatur fuisse perfectus : neque opus est imponere ei coronam gloriæ aliunde acceptam; quia sicuti juxta Prophetam David, omnis gloria filiæ Regis ab intus circumdata varietate, ita divinum illud ac sacrum caput omnibus virtutum generibus adornatum est; idemque, velut sublimis quædam facula, perpetuo splendet omnibus in hoc vitæ pelago navigantibus, ad quam respicientes in securissimum ac tranquillum portum deducantur quieturi.

utque cum
S. Job compara-
randum.

3 Hic igitur vir omnino maximus ac Dei servus, Pontifex sanctus, non ab hominibus, nec per homines, sed per Jesum Christum constitutus, justus, pius, verus, ab omni reprehensione alienus, Jobo similis demonstratus est per patientiam. Quoniam autem Beati Job mentio incidit, operæ pretium erit ex ejus historia memorandi hujus Pontificis præconia exaggerare, tum propter multa quæ ipsi contigerunt adversa, tum propter fortitudinem animi quæ talia pertulit. Ac primum quidem vir fuit Job in terra Hus, gregibus, armentis, et pecunia dives : Euty-
chii autem divitiæ in eo sitæ erant quod nihil haberet, possideret nihil. Ille pro filiis septem offerebat sacrificium Deo, ex vitulis et hircis; hic non pro septem, sed pro decies mille, imo pro populis innumerabilibus, incruentam immolabat victimam, quæ sine partitione quotidie distribuitur. Quia vero Jobi historia etiam commemorat dignitatem et loci et generis, age, hujus quoque admirandi herois patriam et parentes consideremus. Videbimus autem eum et Christianis et orthodoxis parentibus atque avis genitum, et a prima infantia educatum : scrutemur radicem, cujus est ramus, et arborem cognoscamus ex fructu : nam ex arbore justitiæ, fructus vitæ oritur. Necessarium erit igitur intelligere (si qui tamen sint qui ignorent) quæ ex regione et loco, sive quæ ex radice ortus sit magnus hic fructus; potius dixeris vitis florida perennis vitæ ramis abundans; caritatis pampinis circumvoluta; morum pulchritudine, tanquam copia foliorum, exuberans; atque abunde ferens suaves et maturos virtutum botros, unde emanavit vinum corda hominum lætificans; factus etiam velut terra, semen suscipiens fructumque multiplicans, alibi quidem trigesimum, alibi sexagesimum aut centesimum : quem quidem fructum ipse edidit, fruendum perfectioribus et sensum habentibus, exercitationem ad bonum a malo discernendum.

CAPUT I.

S. Eutychie patriæ : parentes, educatio, studia.

Oriundus erat vir hic magnus ex regione Phrygum, natus in Villa Theii a id est Divini, sic enim appellatur divina villa unde Sanctus prodiit : cui proinde vel ad laudem sufficeret tam præclara appellatio. Quid namque tali nomine illustrius potest inveniri? quo et habitatores ex Deo nacti, et divinum virum protulisse significatur, aut potius ipsam nuncupationem prophetico quodam spiritu propter ipsum suscepisse : qui etiam dignam ei contulit retributionem, muro ipsam inexpugnabili circumdans, quando in ea templum gloriosorum quadraginta Martyrum excitavit, multipliciter efficiens, ut divi-

a
Theii in
Phrygia
natus

ubi templum
XI. Martyribus
ædificavit,

num quoddam refugium esset ad plurimarum animarum salutem, eorum potissimum qui solitariam atque Angelicam vitam inibi amplecterentur. Porro cum in ea regione multa zizania ab inimico humani generis sata exerescerent, hæreticæ inquam pravitate germina; parentes hujus Sancti apparuerunt splendiores astris, verba vitæ habentes, et omnem venenatarum bestiarum virtutem conculeantes : accepta a patre luminum potestate ambulandi super aspides et scorpiones et omnem potentiam inimici.

5 Quis eandem cum ipso patriam nactus, avum hujus præstantis viri ipsique cognominem ignorat? Eutychie, inquam, et inter Sacerdotes præfulgentem, et gratiam ejiciendi demones morbosque curandi nactum a Deo : quem vel intueri formidabant vexati ab impuris spiritibus, non valentes sufferre promiscuantem ex ejus vultu gratiam, quin statim corruerent eaque facerent, quæ consuevere immundo spiritui traditi, per Dei providentiam in interitum carnis, ut spiritus salvus fiat in horrendo judicii die : quibus sic laborantibus elemens et misericors Deus, non sinens eos, qui tentatione probantur, vexari supra id quod possunt, cum tentationis proventu medelam adferebat, per viri Sancti manus ipsis impositas. Ex hac Sacerdotali radice pullulavit filia, nomine Synesia, reapte huic suæ appellationi respondens, utpote vere effecta prudentiæ mater : quæ cum recte educata adolevisset, opportuno tempore conjuncta est in Domino cum viro simillimo moribus ac sensu, ut ea quæ paulo post deducemus, ostendunt.

avum habuit
Eutychie
Presb. mira-
culis clarum,

matrem Sy-
nesiam,
E

Annæ Samue-
lis parem :

et de futura
filii sanctitate
cælitus edo-
ctam

F

6 Hæc concepit ac genuit filium primogenitum, Eutychie magnum Patriarcham : antequam enim fingeret servum suum in utero Deus, novit enim : et antequam exiret de vulva, sanctificavit atque hoc ei nomen imposuit : quos enim præscivit Deus, hos et vocavit ; quos autem vocavit, hos et sanctificavit. Beata sane quæ gestavit illum, et tanti Patris mater fuit : nihil utique minor Anna, quia plus quam Samuel hic. Illa obstringebatur Domino consecrare filium quem peperisset; nam Deo supplicans; Si dederis, inquit; mihi semen virile, consecrabo ipsum in conspectu tuo omnibus diebus vitæ ejus : ast majus quiddam hæc fecit, quod nullius voti obstricta necessitate filium suum obtulit Deo. Illa precibus impetratum, unius gentis Sacerdotem et prophetam orbis universi, Samuelem in lucem edidit : hæc, illius quem laudamus mater, ultro datum totius Orientis Pontificem et Patrem Patrum sancte peperit, et congrue ei quam habuerat visioni educavit. Hoc enim manifestabat lux quæ ipsum circumfulsit, cum in utero fætum gestabat. Narrabat siquidem de seipsa, inquiens, Cum nocte quadam jacerem in lecto, magna lux me lectumque in quo jacebam circumfulsit, adeo ut non leviter conturbarer ob spectaculi novitatem, multumque cogitarem dicens, Quid vult hoc sibi quod video? Portendebat autem, ut ego arbitror, orituram ex ea stellam matutinam imo justum virum septies lucidiorem sole : qui sicut exitus docuit, præsagiorum veritatem confirmans, illuminaret multos sedentes in ignorantia, et in desidia jacentes excitaret.

patrem Ale-
xandrum
pium ac
fortem mili-
tem,

b

præstantem

A præstantem quam qui maxime) Scholarii c militia honoratus. Quamvis autem et apud Imperatorem et apud Principes magnam gloriam obtineret Christi etiam miles; nulla tamen re magis venerabilis fuit, quam quod talis filii pater esset. His ergo majoribus atque parentibus, hominibus vere Christianis et orthodoxis et mirabilium effectoribus ortus magnus hic atque mirabilis Eutychius; apud eosdem educatus nutritusque primam transegit ætatulam.

8 Expedit autem non præterire silentio ipsum educationis locum; quomodo scilicet hic quoque, ipsius futuram magnam et felicem civitatem Augustorum suo nomine præsignaret, quando et Paulum comperimus *nativitatis et educationis suæ meminisse, dicentem se ex Tarso Ciliciæ oriundum, ad pedes Gamalielis enutritum fuisse. Quenam igitur magnum Eutychium enutrierit terra videamus. Augustopolis d hæc fuit, in qua et sanctam baptismam suscepit, ipse per illud multos filios regeneraturus, et mundo superiori provisurus. Mirandum est autem quod eum tunc avus suus edocuit. Narrabat siquidem vir optimus, quod cum ab illo ad sacrum lavaerum duceretur, didicerit ab eodem, quod quia ibi esset baptizatus, deberet illuc semper venire, et genua flectere, et sic orare, Bonam mihi mentem largire Domine, et fac ut sodales meos in addiscendis litteris superem. Quæ quidem institutio a Spiritu sancto profecta est, ut meminisset certoque sciret se sanctum Ecclesiæ Catholicæ atque Apostolicæ baptismam suscepisse. Enutritus igitur apud avum in sanctissima ejus ecclesia juxta Augustopolim, ubi ille Presbyter erat et sacræ gazæ custos, didicit in prima ætatula litteras, moresque composuit, incessum et habitum atque hilarem vultus modestiam formans, eaque omnia plene percipiens, quæ ad virtutis perfectionem attinent.

9 Quandoquidem autem oportuit etiam puerum agere aliquid, congruum censeo nec pueriles illius ludos inenarratos transire. Hi vero quales? Dicam breviter. Domus, in qua manebat ipse cum suo præmemorato avo, usque in hodiernum diem Ramorum appellatur: et hanc appellationem obtinuit quia fratres in ea commorantes cognominabantur e Clonades, id est Rami: duodecim enim erant avi fratres, omnes proceri, unde et nominis sumpta ratio: magnæ enim arboris magnos etiam ramos esse constat. In hac igitur domo pueris multis congregatis die quadam, ea quæ pueris conveniunt actitabantur. Quæ autem illa? Ut Principum ac Sacerdotum nomina mutuo darent acciperentque: quidam etiam nomina sua manu propria scribebant in pariete, cum ea quam quisque eligebat dignitate. Ast magnus hic vir divinitus inspiratus, cum suum quoque nomen ibidem scripsisset, affixit ei titulum Patriarchæ: et in hodiernum usque diem isto in loco puerilibus manus illius litteris efformata videntur hæc verba, Eutychius Patriarcha. Quis id non admiretur? Lusit quidem cum Ismaele Isaac, sed tacita fuit patriarchalis dignitas, quamvis Patriarchæ filius et quidem unigenitus esset, atque ex eo tribuum multitudinem promississet Abrahamo Deus, futurumque patrem multarum gentium. Visus est etiam aliquando f Athanasius, magnus ille Alexandrinorum Episcopus, similem lulum cum suis coætaneis instituisse, quemadmodum narrant ii qui Vitam ejus conscripserunt: sed neque hic tale quid scripsit aut dixit de seipso. Solus vero Eutychius, tamquam alter Samuel, ab infantia futura prospiciens, divino Spiritu motus, Patriarchalem dignitatem sibi conferendam præsignavit, et gratiam quam esset a Patre luminum accepturus: omne enim datum optimum et omne donum perfectum de sursum est, quemadmodum divinus Jacobus loquitur.

10 Cum igitur duodecim jam esset annorum, D eumque extra avi domum jam tempus vocaret alio, ut implerentur in eo quæ a Domino fuerant præfinita: non audivit quemadmodum Abrahami, Exi de terra tua et de cognatione tua (neque enim parentes et propinqui ejus Deo adversabantur, sicut Tharas in Haran) sed quemadmodum Jacob, ab Isaac et Rebecca benedictus, ad urbium reginam missus est a parentibus et avo, quem diximus, disciplinarum secularium percipiendarum causa; sed occasione tali grandius ibidem facturus operæ pretium, quemadmodum apparebit. Nam ut Jacob in Mesopotamiam profectus, Liam et Rachelem filias Laban uxores accepit (qui sane Laban mundi figuram gerit, et filiae ejus Ecclesiam ex Judæis Gentibusque; conflata, significant) sic etiam Deus novum Jacob magnumque Patriarcham Eutychium, ordinatione paulo post secuta, constituit novæ Romæ Pontificem, jungens ei Ecclesiam ex utroque populo collectam. Verum cum disciplinas, quarum singulas et vulgus et sapientes admirantur, omnes ipse velut unicam percurrisset, pauca ex singulis auditu percipiens; et in declamationibus atque exercitationibus aliis æquales suos superasset; ad eam, quæ vera et sola est sapientia, se totum contulit; nihil ab insipientibus illis Philo- sophis trahens ex vetere illa et spinosa, Ægyptiacique fermenti graveolentiam spargente disciplina atque doctrina (sic enim erat erga res divinas affectus) sed id solum quod in eis bonum ac religioni consentaneum erat decerpens, juxta proverbium quo dicitur, Rosam carpe, et spinas cave.

11 Didicerat enim sibi persuaserat, sapientiam hujus mundi, ut loquitur Apostolus, non descendere de sursum sed esse terrenam, animalem ac diabolicam, nec ullum spiritualem fructum se complectentibus adferre: eam vero quæ de sursum est sapientiam, esse castam, pacificam, modestam, suabilem, plenam misericordia et fructibus bonorum operum, quibus sectatores ejus perfruuntur. Hanc summo complexus studio hic vir Dei magnus, cepit concilium bonum, quod non auferetur ab eo, sed quo ipse servaretur: sic enim ait Sapiens: Bonum consilium custodiet te et prudentia servabit te. Ipsum autem per Spiritus sancti efficaciam statim executus est, gratiam non differens, neque dicens, Cras veniam atque perficiam sed cum dixisset, Volo; statim consecutus est effectus. Erat autem admirabilis istius consilii auctor Deus: quia omne datum optimum, et omne donum perfectum de sursum est, descendens a patre luminum. Verum de quo illud consilium fuit? hoc scilicet, ut terræ terrena cuncta relinqueret, et omnem Ægyptiacam affectionem sub sabulo sepeliens, ad montem virtutum, id est, ad chorum angelicum monachorum contenderet, quemadmodum mox latius explicabimus.

ANNOTATA.

a Interpreti Zino Divinus pagus, juxta notionem vocis θεῖος. Fabianus Cretensis, in alia Vita ait Thio quondam pernobilis Phrygiæ pago exortum claruisse Justiniani magni temporibus, scilicet Patriarcham: natus est autem sub Anastasio Imperatore circa annum 512.

b Belisarius, celeberrimus Dux exercitus sub Justiniano Imperatore, qui hic intelligitur.

c Frequens Scholasticorum mentio in historiis et Vitis Græcis, erantque veluti Prætorii milites. Zinus, quia vim vocis non satis intelligebat, hunc Alexandri titulum dissimulavit.

d Augustopolis, urbs Episcopalis in Phrygia Salutaris sub Synnada metropoli. Illius Episcopus Joannes subscripsit Concilio Ephesino; quod autem hæc suo nomine

AUGT. EUSTATHIO EX MS. GR. duodennis studiorum causa mittitur CP.

et post egregium in iis profectum,

Jac. 3, 15 majoremque in vera sapientia:

Prov. 2, 11

decernit seculo valedicere.

F

Augustopoli apud avum pie educatus

puerili tude

designat se fore Patriarcham.

Jac. 1, 17

AUCT. EUSTATHIO EX MS. GR.

A nomine præsignavit Patriarcham C. P. futurum Euty-
chium non observavit Zinus, quia non vidit Augusto-
rum civitatem dici Constantinopolim ipsam.

e Græce τὸν κλόναν προσταγομένηται, ubi κλόναν vul-
gari Phrygum solæcismo ponitur pro κλονάδων. Zinus,
ratus accusativum singularem esse a κλόναν, ramus, ver-
tit, Clona id est Rammum appellat: reliquæ deinde
periodi sensum conturbat ac mutilat.

f Colitur S. Athanasius 2 Maii, sed hunc ejus lu-
sum exposuimus 26 Februarii in vita S. Alexandri Epis-
copi Alexandrini § 2.

CAPUT II.

Graduum Ecclesiasticorum susceptio: vita monastica.

De monasterio
cogitans

Postquam monastici habitus suscipiendi proposi-
tum sic, ut diximus, constitueret: ac supra petram
que Christus est ædificatus, firmum ac stabile vi-
deretur habere fundamentum; Deo sic agente, oblata
est occasio quadam, quæ consilium istud paulisper
impediret. Nam sicut iter agentes, ipsoque in itinere
mutuo colloquentes, si repentino aliquo percellantur
tonitru per modicum tempus intermittunt et iter et
sermonem; illo autem cessante, utrumque resumunt:
sic omnino contigit huic admirabili viro. Dum enim
solitariae vitæ ineundæ quam maxime versat cogi-
tationes, oblata est Pontificalis dignitas, a Amasæo-
rum Episcopo aliisque nonnullis summo studio con-
tendentibus ut b Lazichenorum susciperet Episcopatu-
m. Horum voluntate precibusque coactus, cum
ita Deum velle existimaret, cessit necessitati, seque
velut agnum innocentem tradidit Metropolitæ Ama-
seno, tunc in urbe Regia commoranti.

13 Et primum quidem suscepit spiritalem gratiam
Lectoris, quam per se Dominus ipse initiavit,
quando accepto libro legit, et complicatum ministro
reddidit. Notandum vero est quod capillos suos pri-
mum deposuit, non in obscuro aliquo loco: sed in
rede sacra, eaque, ob causam plenam reverentiæ ac
religionis, delecta. Audiamus igitur quis locus ille
fuerit. Notum est omnibus gloriosæ Domine nostræ
Dei genitricis semperque virginis Mariæ templum,
c Urbicii dictum et in Strategio situm. In hoc a
prima ætate magnus hic vir die nocturne divinis va-
cabat precationibus, in eodemque sancti corporis ac
pretiosi sanguinis Christi Dei nostri communione
primum dignatus fuit: quapropter etiam congruum
duxit et in eodem, cum id jam tempus requireret,
spiritalis Clericatus acciperet gratias. Vere altera
Sion declarata es, sancta Christi Matris ecclesia:
quoniam in te missus est Spiritus sanctus super divi-
num hunc et Apostolicum virum: et tu, vir Dei,
haud vano desiderio desiderasti gratiam quam ada-
mabas, cujus pulchritudinem jam diu concupieras,
quamque in ipso sanctuario accipere expetebas.

14 Quid igitur actum est? Paratus erat qui pre-
tiosum illius caput tonderet: quærebatur secretus a
turba locus, et dignus digno repertus est. Equis
autem? Sanctum baptisterium: illuc concesserunt.
Cumque non invenirent ubi considerent, Dei provi-
dentia factum est, ut in almi lavacri basi consideret
Eutychius: et contra ipsius atque tendentis volunta-
tem, divino tamen consilio, accidit, ut in sacrum
fontem omnes ejus capilli deciderint. Admiratione
sunt digna profecto omnia quæ magno huic viro con-
tingerunt. Qui enim ipsum tamquam mater regene-
rat fons sacer, veluti manum explicans rursum ejus
mater effecta est, dum ipsius quoque capillos excepit.
Quod autem factum est, mea quidem sententia si-
gnificabat, innumeram hominum multitudinem per
ipsum in sacro hujus auguste civitatis fonte regene-
randam. Nam sicut nemo potest cœli stellas, aut are-

nam maris, aut capillos capitis dinumerare: ita
nemo poterit numero comprehendere regale sacer-
dotium ac gentem sanctam, quam per aquam et Spi-
ritum regeneratam vir sanctus obtulit Deo. Neque
vero alterum quod indicavi, capillorum, inquam in
sacrum fontem illapsus, silentio prætereundum est:
ipse enim cuncta sibi obvenientia suscipiebat tam-
quam ordinata a Deo, et observabat diligenter. Cum
igitur in iis etiam ista essent, decrevit numquam se
abluere nec aqua communi irrigare caput quod et
reipsa præstitit, usque ad vitæ finem illotus perseve-
rans; in eoque observans mandatum divinum, Vo-
vete et reddite Domino Deo vestro; et, Bonum est
viro cum portaverit jugum ab adolescentia sua.

15 Et hæc quidem circa primos ordines peracta
sunt: quid autem postea? Cum Diaconi jugum paulo
post subiisset, alter apparuit Stephanus, potens
verbo et opere, vitæque et moribus multos docens ac
instruens quomodo oporteat perficere divinum mi-
nisterium et conversari in domo Domini, quæ est
ecclesia Dei viventis. In hoc Diaconatus gradu ex
præsripto divinarum Canonum mansit aliquantulo
tempore: deinde, ut de pluribus mereretur bene,
profectus est ad cathedram Presbyterorum. Consi-
derate autem quo modo, ordine et ratione illi cuncta
cesserint. Nihil citra ætatem, perfecta omnia, omnia
plena fuerunt divina gratia. Ordinis autem ratio cum
in rebus universis, tum in gradibus Religionis opti-
ma est. Cum d triginta esset annorum Presbyter
creatus est; etiam quoad ætatem corporis, mensu-
ram perfectam attingens. Hanc ætatem Christus
super omnia Deus videtur honorasse, qui cum tri-
ginta esset annorum baptizatus est, per conjunctio-
nem personæ me et mea omnia sumens, ut ego quo
illius sunt acciperem. Cum igitur in Presbyterorum
sede consideret, eumque, ut David canit, exaltarent
in ecclesia populorum, et in cathedra seniorum lau-
darent; gradum etiam illum suo decoravit exemplo:
nec enim simul satus atque editus fuit, quemadmo-
dum de Gigantibus fingunt fabulæ; aut ut repentini
quidam, tamquam die uno formati ex luto, populo-
rum Præsides; non, inquam repente ad eum gradum
venit; quia ipse non erat qui gradum prosequeretur:
sed gradus illum secutus est, sicut ait Scriptura;
Misericordia tua, Domine, subsequetur me.

16 Sic ergo ex divina lege perfectis omnibus, cum
jam Sacerdotali ordine ac statu esset honoratus, et
in spem venisset Lazichenæ Sedis, prohibitus est ad
eam procuracionem accedere: consilium enim muta-
vit Deus, qui meliora semper ac præstantiora servis
suis procurat. Neque enim cogitationes meæ cogi-
tationes vestræ, inquit Dominus per Prophetam;
homo quippe in faciem respicit, Deus autem intuetur
cor. Postquam igitur dissipatum est illud studium et
Lazichenæ urbis Episcopatus devenit ad alium; recur-
rit iterum optimus hic ad primum quod ab initio
adamaverat, consilium: negotiatur incorruptas divi-
tias, et prudentem patremfamilias imitatur, qui
proferens de thesauris suis nova et vetera, pretio-
sam emit margaritam et superlucratum est. Sic enim
etiam vir admirabilis blandas vitæ voluptates sen-
suique blandientes pulchre commutavit, dans tem-
poralia ut acciperet æterna. Apostolorum quoque
exemplo, qui relictis omnibus secuti sunt Christum,
propter excellentem cognitionis magnitudinem, so-
litariae vitæ totum se tradidit et monachi vestem
induit. Amplexens autem re atque habitu ac ser-
mone philosophiam illam, quam ex utero matris
adamaverat, imitatus est Eliam Thesbitem atque
Joannem Baptistam, qui exercitationis viam imitari
volentibus ostendentes, solitudinem primi coluerunt.
Quamquam magnus Eutychius non desertum, non
Carmelum habitavit; sed Amasæorum metropolim
elegit,

D
capilli ejus
in sacrum
fontem ceci-
derunt.

Ps. 75, 12
Thr 5, 27

Postea
Diaconus
ordinatus,

et anno
ætatis 30
Presbyter,
E

d

Psa. 106, 10

Ps. 22, 6

cum alius
datus esset
Episcopus,
Lazichenis
I
Isa. 54, 8

fit monachus
in monasterio
ss. Meletii
Seleuci et
Uranii

B
vocatur ad
Episcopatum

a

b

c
qui dum in
ade D. V.

prope bapti-
sterium ton-
deretur in
Clericum,

A elegit, ubi desiderio suo faceret satis. In hac enim civitate sanctum est monasterium, quod sanctissimi quondam Episcopi Meletius, e Uranius et Seleucus ædificandum curarunt: quorum quidem Meletius et Seleucus, cum sanctissimam Amasæorum rexissent Ecclesiam, in ea sancte dormierunt, et in hodiernum usque diem miracula et curationes operantur: quin et de magno Seleuco narratur signum, quod per eum adhuc viventem fecit Deus.

17 Fames aliquando gravissima occupaverat regionem, nec mediocre periculum imminabat. Cum enim ex horreo, quod adhuc superest, totum frumentum esset exportatum, custos, flagitantium importunitatem non ferens, accessit ad S. Seleucum, et horrei claves reddidit: Non est, inquit, frumentum in horreo, et efflagitantis populi multitudinem nequeo sustinere. Accepit claves vir sanctus, easque in lectulo suo posuit, non desistens Deum per totam noctem orare, ut ex more ostenderet admirabilem potentiam suam, quo populum posset alere ac sustentare. Postridie mane conveniunt de more ad sanctum Episcopum religiosissimi Clerici: tum ad custodem

B horrei Seleucus, Accipe, inquit, claves, Frater, et subveni pauperum necessitati. At ille rursus iurejurando affirmavit, in horreo nihil esse frumenti. Eum ergo in sua infidelitate persistere videns vir magnus, conversus ad Clericos, Benedictus, inquit, Dominus: abite cum illo, et cognoscite utrum vera dicat nec ne. Cum autem abiissent, et vellent aperire ostium, vix potuerunt introire præ frumenti multitudine. Descriptio autem exportati frumenti usque ad hunc diem circumfertur his verbis. Et ex oratione S. Seleuci decem myriades. Atque hæc de B. Seleuco. Sepulcrum vero Uranii, ejus qui f Iberorum cathedram exornavit ibique conditus est, usque in præsens operatur sanitates: et hoc manifestatur per infirmos, qui diebus singulis in ea æde in qua requiescit Sanctus, decumbunt: quorum singuli non pro sua quique dignitate, sed prout advenire contingerit, ingrediuntur, acceduntque ad sepulturam Sancti et a morbis liberati, currunt sani glorificantes Dominum.

18 Monasticum igitur habitum magnus Eutychius induit in hoc magno monasterio, quod ipse postea tum ædificiis, tum cultu divino, tum proventuum ad hæc necessariorum incrementis amplificavit. Cumque succinctos haberet lumbos in veritate, et sancti Spiritus armaturam suscepisset, provinciam admisit totius monachalis Ordinis in ea Metropoli gubernandi, ex eoque munere Catholicus seu Generalis appellabatur. Hac autem dignitate nihil elatus, non cogitavit magna in corde suo aut oculos sustulit in sublime: sed omnem caducæ ac miseræ hujus vitæ splendorem ut inanem aspernabatur: quippe qui non ignoraret hominis gloriam esse sicut florem fœni: ideoque licet maximus esset ac primus omnium, ita se gerebat ac si fuisset unus e multis, sic enim Dominus præcipit, Qui vult inter vos primus esse, sit omnium ultimus et minister: quia plane memoriter retinebat hanc Sapientis sententiam, Rectorem te posuerunt? noli extolli: esto in illis quasi unus ex ipsis. Porro cum temporis non exigui, decem videlicet annorum spatio, degens in eodem monasterio eique præsidens, fecisset omnia et docuisset, multosque suis cohortationibus et doctrina lucratus esset Deo, observans illud Evangelicum, Qui fecerit et docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum: et illud, Melius est nomen bonum quam divitiæ multæ; meruit illa verba audire, Euge servè bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam; itaque illustris effectus est, ut qui instar ardentis sed absconditæ sub modio lampadis erat, electus sit qui supra candelabrum positus fideles

omnes illustraret, et omnibus innotesceret, sicut D civitas supra montem posita. Sed quomodo gesta sunt hæc? Factum est Dei providentia, ut in negotio quodam, ad omnes Christianos pertinente, magni hujus viri requireretur opera: quod quidem ipsius solius causa motum fuisse existimo, quia per ipsum solum contigit initium dari congruæ correctioni. Negotium autem fuit hujusmodi,

ANNOTATA.

a Est Amasea metropolis Helenoponti, etiamnum celebris: de qua plenior agendi occasio 26 Aprilis ad Vitam S. Basilei, ibidem Episcopi et Martyris. Nonnulla etiam de ea diximus 3 Martii, ad Vitam SS. Eutropii, Cleovici et Basilisci Martyrum.

b Vix alibi nota est urbs hæc Lazichenorum, infra n. 16 Lazichorum ac deinde Lazichi Episcopatus: suspicor eandem esse quæ in antiquis Notitiis Episcopatum, post Geographium sacrum Caroli a S. Paulo editis, vocatur Zalichus et Zalichin (per metathesim scilicet a vi posterioris) sive Leontopolis, una ex quatuor Episcopatibus Amaseno Metropolitæ subjectis. Est quidem et Lazicha provincia, antiquis dicta Colehis, ad eundem Eurinum Pontum, sed longius dissita, et quæ proprium habebat Metropolitem, Phasidis dictum: ut de ea hic cogitare non liceat.

c Georgius Codinus de Originibus CP. videtur ista de hoc templo habere: Templum Sanctæ Deiparæ, cognominatum Urbicii, ædificavit alius quidam Urbicius et Magister militum Orientis, centum et octoginta annis post conditam Constantinopolim: ergo circa annum 310, tempore Anastasii Imperatoris. Græce ἐν τοῖς Ὀρφέαϊς. Zinus verterat in Urbicii regione in Imperatoris campo. Sed ædes, non regionem, Urbicii dictas arbitramur, ut cum dicitur ἐν ταῖς Ρούφιαναῖς; et has ædes fuisse in Strategio id est foro Prætorio, quod Petrus Gyllius in Topographia CP. attribuit 5 Regioni.

d Circa annum Christi 342.

e Nomina horum Episcoporum necdum reperimus in ullis Fastis sacris.

f Iberorum legit Zinus: et sic in subscriptionibus Concilii Constantinopolitani: solus ex Helenopolitana Provincia legitur subscripsisse Pansophius sive Panto-philus: in antiquis notitiis prælaudatis, Ἰβερῶν, Ἰβύρα, Ἰβόρον legitur: Iberiam urbem vocant Geographi recentiores sub Metropoli Amasena. Non igitur hic cogitandum de Iberia, nunc Georgia dicta, Persidique vicina: et qui infra num. 61, majori ex parte Iberos, Ἰβερῆς, Amasæam confugisse dicuntur, ex hac urbe venerunt.

CAPUT III.

Occasio profectionis Constantinopolitanæ; electio ad patriarchatum.

Scitis omnes quotquot adestis discendi sciendique studiosi, Sanctum Concilium quintum in Regia urbe finisse celebratum, regnante Divo Justiniano Imperatore, qui Christianæ religionis studiosissimus fuit, et diligentissimus in congregandis sanctissimis Episcopis adversus tria Capitula, id est, Theodoret scripta, contra duodecim capita S. Cyrilli; et Epistolam scriptam ad Marim Persam, quæ Ibræ dicebatur; ac Theodori Episcopi Mopsuesteni Judaicas nugas et maledicta; quæ diligenter explorata, et juste improbata, meritoque damnata fuerunt ab ipso sancto Oecumenico Concilio. Cum igitur omnes Episcopi sanctissimi convocarentur accersebatur, etiam Metropolitæ Amasæorum, ut ad hanc urbium Regionem prædictorum questionum causa se conferret. Verum impediabatur is infirma corporis valetudine, Deo

AUCT. EUSTATHIO EX MS GR.

E

F

Ad Concilium v Oecum.

ex quibus S. Seleucus Ep. tempore famis

horreum vacuum oratione implevit

Uranii sepulchrum miraculis claret

et toti monastico ordini ibidem præsidet

Mar. 9, 13

Ecl. 32, 1

annis decem:

Mar. 5, 19
Prov. 22, 1
Mat. 25, 24

AUCT
EUSTATHIO
EX MS. GR.
pro Amaseno
Metropolitā
accedens,

A Deo sic disponente, ut latens sancti huius viri thesaurus fieret manifestus. Itaque Metropolitēs primum per alios probos ac venerandos viros nisus est ei persuadere, ut regnatricem civitatem adiret; deinde ipsemet illum hortatus est, ut sibi velit obsequi, ac vice sua proficisci alacriter ad Concilium, utpote divinorum dogmatum peritissimus. Cessit cohortationibus vir sanctus: tam enim erat ad obtemperandum promptus, ubi lucrum salutis sperabatur; quam tardus ad obsequendum, sicubi detrimentum aut damnum animæ propositum erat.

monetur per
visum

20 Cum tamen initio rem ægre ferret, sicut olim Moyses cum mittebatur in Ægyptum ad liberandos filios Israel; vidit etiam novus hic Moyses, si non rubum ardentem, ast clibanum flagrantem sicut Abraham; audivitque vocem, non quæ diceret, Ne appropinques huc, aut, Solve calceamentum de pedibus tuis (quibus præcipitur, ut deponantur cogitationes terrenæ atque carnales) sed verba similia his. Abraham, Abraham: per memetipsum iuravi dicit Dominus, benedicens benedicam tibi, et multiplicans multiplicabo te, et erit semen tuum sicut astra cœli: tot enim talesque sunt filii qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri; sed ex aqua et Spiritu aliisque spiritualibus gratiis ei nati sunt.

de conferendo
sibi Patriar-
chatu:

21 Quæ autem visio illa fuerit quam vidit, et vox quam audivit, operæ præteritum fuerit commemorare: rursum enim novus Joseph, rursum novus Daniel magnus hic vir apparuit. Videbam, inquit in visione noctis digitum manus Domini in firmamento cœli, et montem, huic sancto monasterio imminentem (est autem mons ille valde sublimis, in quo S. Martyris a Thalalæi ædem constructam videmus) et digitus monstrabat mihi verticem montis, et vox audiebatur dicens, illic eris Episcopus. Quis per montem illum aliud significari credidisset, quam urbium reginam, sicut et declaravit eventus? Est enim ipsa vertex atque fastigium vere civitatum seu montium reliquorum, de quibus David ait, Rigans montes de superioribus suis: nam sive virtutes Angelicas sive montes ipsos et civitates intelligas, utroque modo apparet veritas.

Ps. 103. 13

22 Cum igitur hanc visionem habuisset, Deum, qui illam ostenderat, deprecabatur, ut sacrum illud munus et reddendæ pro unoquoque rationis periculum transferret a se, ac potius sibi concederet in futura vita perfrui bonis illis quæ iustitiæ promissa sunt, atque audire, Esto super decem civitates. Sed Deus, qui nubes ducit ab extremis terræ, quique a gregibus ovium vocavit David, et unxit eum Prophetam ac Regem; elegit quoque mitem hunc virum, et ea qua dixi occasione perduxit in urbium amplissimam. Mansit autem apud Patriarcham, qui Menas b appellabatur, eratque vir sanctissimus ac divinus: qui Angelicam agens vitam atque futura prospiciens, hortatus magnū Euthychium est, ne discederet a se: et sancto Clero suo illum ostendens dixit. Hic monachus erit successor meus. Confestim vero missus ad Imperatorem Euthychius, cum apud eum de rebus propositis disputaretur, apparuit omni humana divinaque disciplina instructissimus; congressique cum eo hæretici, non ad utilitatem, sed ad simpliciorum eversionem soliti altercari, haud quaquam potuerant resistere sapientiæ et spiritui quo loquebatur. Cumque negarent aliqui, anathemati subji-ciendos eos, qui post mortem deprehenderentur fuisse hæretici; ipse divinarum Scripturarum testimonio demonstravit sic esse puniendos: nam et Rex Josias, sicut de eo prophetatum fuerat, eorum ossa qui vitulis immolarant, post mortem effodit atque combussit: idem igitur etiam servandum in hæreticis est, ut post obitum quoque puniantur.

probatissime
Patriarchæ et
Imperatoris

h

in confutandis
hæreticis

23 Imperator et qui adstabant mirati, deinceps D eum magnopere coluerunt observaruntque. Si autem ab hoc liberius intra regiam versante Euthychio, apud Deum et homines magis declaratæ sunt divitiæ eruditionis ejus. Amabat autem eum Imperator, imo Imperatorum ac Regum omnium Dominus: cui cum ante ortum nostrum nota sint omnia (quos enim præsevit et prædestinavit, hos et vocavit et glorificavit) magnum quoque Euthychium vocavit ad dignitatem Pontificalem. Etenim post dies paucos sanctus Dei servus Menas, regis urbis Patriarcha, de quo jam fecimus mentionem, in senectute bona, et plenus dierum cum Dei gratia transactorum, migravit ad vitam Angelorum atque sanctorum Patrum: cujus mortis nuntio ad Christianissimum Imperatorem perlato, multi certatim conabantur studio incredibili corrumpere promissis et muneribus amicos Imperatoris, ut hominibus indignis deferretur Pontificatus. Sed qui omnia facit et mutat, quique corda scrutatur et renes Deus, cor Regis cum finibus terræ in manu sua continens, Serenissimi Imperatoris animum inclinavit ad hunc dignissimum virum. Quare uni ex honoratioribus Referendariis (Petrus hic appellabatur) confestim mandavit, ut quæreretur, teneretur, et congruenti cum honore custodiret magnum Euthychium; uti et fecit.

in illius
mortui locum
optatur.

E

24 Sed audite visionem, quam is dum custodiretur, aspexit, Videbar, inquit, magnus ille vir, grandem quandam præclaramque domum intueri, ac lectam stratum splendide, in quo jacebat mulier, Sophia nomine: quæ cum vocasset me, suaque mihi monstravisset ornamenta; vidi mox solarium domui adjacentem repletum esse nivibus, et puerum in solario stantem Sotericum nomine, qui nisi ego præveniens e nive eductum præservassem a lapsu, casurus de solario videbatur. Hoc autem viso quid significabatur aliud, quam pulcherrima Ecclesiæ sanctissimæ opera, per illum ornatum designata? per puerum autem periclitantem in nive, indicabantur doctrinæ salutaris dogmata. Utraque certe necessariam rectitudinem obtinuerunt, sancto viro præside ac gubernante. Quæ vero facta sunt prius quam jussus esset custodiri, confirmaverunt consilium, quod ab initio de ipso conceperat Christi studiosissimus Imperator, tam apud sanctissimum Clerum quam apud sacrum Senatum. His quippe snadere volens ille, tamquam qui de ipso divinam visionem habuisset dormiens in aede S. Petri Apostolorum Coryphæi quæ est in Athyra c (ibi enim Processum habebat) vidisse se dixit Principem Apostolici senatus in somno, monstrantem sibi magnum Euthychium, dicentemque, Hunc cura Episcopum fieri. Quæ cum ille sub jurejurando confirmaret ita vidisse, videntes illi instantiam Imperatoris, quantumque præferret studium, cum divina quadam illustratione conjunctum, unanimiter omnes, communi mente, sententia ac voce, d ante tempus clamaverunt Dignus, Dignus.

juxta visiones
tam ipsi
Euthychio

quam Impera-
tori oblatas,

c

d

25 Cunctis autem rite et ex Canonum præscripto peractis, cum jam tempus esset ut sacrarum manuum impositione et initiatione consecraretur Pater ac Magister omnium, adducitur ad sanctum altare, multos ad illud Sacerdotes atque Pontifices postea adducturus: consecratur precantium manibus divinisque et venerandis orationibus et sancto impletur Spiritu, qui sanctificatus ipse præsentibus omnes Pontifices sanctificabat: ovis errantis e typum super humeros tollit: ascendit sublimem thronum in eoque considet, ac Pastorum principem Christum in cœlum revertentem, qui et ipse pronuntiavit colligatoriā illam ac conjunctivā se potius conservativā vocem, imitatus est, omni populo dicens, Pax omnibus quam vicissim eidem omnes apprecati sunt. Enimvero præclare divinus David de ipso antea exclamavit

et ex Cleri
et p. consensu
ordinatur,

e

Ps. 91, 6 A elamavit, Quam magnificata sunt opera tua, Domine ! omnia in sapientia fecisti : nam quæ circa divinum hunc virum sunt acta, plena sunt sapientia, et fideles omnes lætitia afficiunt.

an. ætat. 40. 26 Porro dignum imprimis est, annorum ipsius cognoscere numerum, ut quam perfectus plenusque concurrerit, possit intelligi : par enim erat ut in perfecto viro perfecta essent omnia. Consecratus est igitur Patriarcha anno ætatis suæ quadragesimo, qui numerus in divinis Scripturis ut mysticus perfectusque reperitur. Nam Isaac, Abraham ex Sara unigenitus filius, virgo permanens usque dum annorum quadraginta adeptus esset ætatem, tunc demum Rebeccam accepit uxorem, Christi mysterium et Ecclesiæ ex gentibus congregandæ figuram exprimens. Quid autem Moyses, magnus Dei servus ? nonne cum annum quadragesimum attigit, fratres suos in-visit in Ægypto, et videns Ægyptium quemdam Judæo injuriam, eo interfecto, auxilium tulit injuriam patienti ? Nonne aliis quadraginta annis expletis in Madian, factus est dignus divina illa visione, quam vidit in monte Sina, quod rubus arderet igne, sed non comburetur, auditque vocem dicentem sibi, Videns vidi afflictionem populi mei in Ægypto et gemitum eorum audiui, et descendi ut eruerem ipsos : veni et mittam te in Ægyptum ? Quid hoc significat ? nisi ipsum ordinari sacrorum Præsulem et liberatorem filiorum Israel. Jam vero quomodo divinas leges, Dei digito tabulis inscriptas accepit ? nonne postquam jejunasset quadraginta diebus et quadraginta noctibus, in quibus et novi testamenti mysteria didicit ? Ac merito quidem Moyses hunc numerum duplicavit, lex enim erat, et id quod sub lege est : lex autem imperfecta est ; non item ministri gratiæ. Quid denique omnium Salvator et liberator Christus legisque impletor, numquid non etiam ipse hunc numerum honoravit, quando quadraginta diebus et noctibus jejunans, omnemque tentationem et insultum inimici excipiens, humano figmento potestatem dedit calcandi super aspidem et scorpionem universamque virtutem inimici ? post resurrectionem vero suam numquid non iterum diversimode versatus cum Apostolicis ac discipulis suis per dies quadraginta, benedictione data sublatus est ab eis, et ferebatur in cælum relinquens iis pacem, et per ipsos Ecclesiæ suæ, quam proprio sanguine acquisierat ? Et hæc ex multis pauca proposui, volens ostendere, omnia quæ circa sanctum hunc virum peracta sunt, divina quadam gratia sic fuisse ordinata, ut essent consideratione dignissima.

C

ANNOTATA.

a Thalalæus Martyr est, Edessa in Syria, sub Numeriano Imperatore passus 20 Maii. Habuit etiam ecclesiam in Bithynia, de qua egimus in Vita S. Auventii 14 Febru. num. 31. Apud Lipomanum et Sarium minus integre Thaleus legitur.

b Colitur S. Menas Patriarcha 23 Augusti, etiam Martyrol. Rom. subscriptus, mortuus Indictione ii, an Christi 552.

c Græce ἐν τῷ Ἀθῶνᾳ, quo videtur significari, non urbs, Athyra pluraliter dicta, ad 24 p. m. distans Constantinopoli ; sed fluvius Athyras, ab urbe ista nomen mutans juxta quem fuerit templum, in quo Πρόξενος egerat Imperator ; quod Zinnus, qui nomen loci ante dissimularat, volens exprimere, vertit habere senatum. Agit de ea voce pluribus Meursius in Græco-barbaris, ostenditque πρόξενος dici Processum, sicut Σούξενος successus, et Ἀντιξένος Anticessor : et omnino videtur Processus, dici ea omnis functio, ad quam Imperator procedit extra palatium : maxime si ejus causa alibi pernoctet, uti hic factum. Sic in Fastis, Aprilis T. I

quos Siculos vulgo jam nominant, Leo Imperator dicitur abuisse Peram atque in æde S. Mamantis Processum per menses sex fecisse, dum sese urbi non fudit. Differt autem Πρόξενος a προσελύσει quia hæc solius fere religionis causso instituebatur, Imperatore ante vesperam in palatium redeunte, quæ Supplicatio aut processio vertitur : Utrobique autem comitabantur officia omnia cum suis insigniis.

d Theophanes hæc ita exponit : Eodem tempore, Indictione 13 Menas Episcopus CP. defunctus est in cujus locum suffectus Apocrisiarius Amasææ, Presbyter et monasterii ipsius Amasææ monachus, Eutychius, eo ipso die quo Menæ cadaver in sacris adytis adhuc expositum jacebat.

e S. Isidorus Pelusiota hunc typum lib. I epist. 136 ad Herminum Comitem ista explicat : Id amiculum, quod Sacerdos humeris gestat, ex lana et lino contextum, uvis illius, quam Dominus aberrantem quæsiuit, inventamque humeris suis sustulit, pellem designat. Episcopus enim, qui Christi typum gerit, ipsius munere fungitur ; atque ipso etiam habitu omnibus ostendit, se boni illius ac magni Pastoris imitatore esse, qui gregis infirmitates sibi ferendas proposuit.

CAPUT IV.

Concilium v Oecumenicum, oppugnati hæretici : Justinianus Imperator ab iis seductus.

Verum quis deinceps fuit cum esset consecratus divinamque illam accepisset dignitatem ? Qualis per ignitas linguas super Apostolos descendit sanctitas, talis et super ipsum requievit et Spiritu sancto plenus a loqui cœpit, quemadmodum ipse spiritus dabat eloqui ei. Merito posset hic aliquis totum illum scripturæ locum accomodare. Erant autem in Hierusalem viri religiosi, ex omni gente quæ sub cælo est. Vere enim ex omni gente religiosissimi b Episcopi in nova Ierusalem Constantinopoli congregati erant, propter illa tria, quæ antea commemoravi, Capitula. Cum igitur convenisset multitudo, audiverunt ipsum attoniti loquentem alia lingua adversus diversas hæreticorum linguas : alia enim lingua est loquens recta, ab ea quæ propria dialecto loquitur distorta ; id est manentium in veræ fidei confessione, contra linguam eorum qui in superbia sua loquuntur iniquitatem adversus Altissimum. Itaque ignita viri lingua sustulit eos in finem, Spiritus sancti auxilio et sanctissimis Episcopis adjuvantibus ; ut cum Moyses opem Israelitæ tulit Ægyptiumque percussit. Hæreticorum enim dogmata a veris Israelitis æstimantur tenebrosa et execranda ; ideoque et damnata sepiuntur sub sabulo.

28 Quæ porro in magno illo quinto Concilio mota, acta, et definita sint, scitis, viri doctissimi, ut necesse non sit de iis aliquid dici a nobis ; et scire ea facile possint, si qui ignorent. Huc vero congruit id quod dictum est a Davide. Sacerdotes tui induantur justitia et Sancti tui exultent : idemque illud, quod ab Apostolo dictum est. Induite armaturam Spiritus sancti, quo possitis omnia tela inimici ignita extinguere. Indutus igitur lorica justitiæ, et calceatus pedes in præparatione Evangelii pacis ; in omnibus sumens scutum fidei, et galeam salutis, et gladium spiritus, quod est Verbum Dei ; spinas amputavit, et vias asperas planas reddit ; ejectisque lapidibus, id est, maledicis et detestandis hæreticorum sermonibus, ex verâ fidei via, sanctissimis Ecclesiis pacem reddidit ; medium maceræ parietem solvens, per expositionem et comprobationem sanctorum dogmatum. Res autem admirabilis et animo illius digna accedit, qualis ut puto imo scio certissime,

D
AUCT.
EUSTATHIO
EX MS. GR.

E

Plenus Spiritu
sancto

a

Act. 2, 3
b

F

hæreticos
confudit.

Ps. 131, 9

Eph. 6, 11

et fidem
explicavit

A nec evenit hactenus, nec eventura est in posterum. Cum enim multa sancta Concilia diversis locis atque temporibus sint celebrata, ex quo constituta est Christiana religio; nemo tamen meminit unquam, nisi hujus magni viri tempore, quatuor Patriarchas convenisse. Itaque cunctis dubitationibus et contrariis, non per violentam coactionem, neque per studia partium, sed per efficaciam demonstrationum suasionumque dissolutis, pax summa et magna tranquillitas in Dei ecclesia est subsecuta.

29 Quatuor autem Patriarchæ hi fuerunt: c Vigilius veteris, et hic Eutychius novæ Romæ, d Apollinarius magnæ Alexandriæ, e Dominus Theopoleos: qui tamquam in corpus unum ex quatuor elementis conflare, unanimes idemque sentientes, manus inter

cui 4 Patriarchæ ad-
fuerunt,
Ps. 97, 8
Zach. 14, 10

se conjunxerunt, ut istud Psalmi oraculum testatur, Flumina plaudent manibus in id ipsum, montes exultabunt; et quod a Zacharia dictum est; In die illa erit tumultus Domini magnus in eis, et apprehendet vir manum proximi sui, et conseretur manus ejus super manum proximi sui, sed et Judas pugnabit adversus Jerusalem, et congregabitur robur omnium gentium in circuitu. Magnam igitur quandam eamque quadruplicem quodammodo et auream catenam conficientes, in templum Dei, hoc est in magnam ecclesiam sunt ingressi; et divinum incrementumque sacrificium simul obtulerunt, imitati Christum, Dominum Principemque Pastorum, qui unica oblatione sanctificavit universos, semel passus in fine seculorum; ne dicam quod Sacerdos semel in anno Sancta Sanctorum ingrediens, figuralem et umbraticam exprimebat latrariam.

30 Quatuor hi spirituales fluvii tollentes contritiones intellectualium montium, juxta illud, Eleverunt flumina fluctus suos; ejecerunt opiniones hereticorum, quæ apud fideles maculæ quædam et sordes sunt; a vocibus aquarum multarum, id est Scripturarum et Patrum testimoniis; lætitiâque et gaudium sanctis montibus, id est Christi Ecclesiis, pepererunt. Quis vidit, quis audivit res hujusmodi? Pulchri sane et admodum pulchri sunt fluvii, qui egrediuntur de paradiso: multo tamen magis laudandi sunt quatuor hi, qui in paradysum ingressi sunt. Paradysus enim est Ecclesia Dei, in qua plantati sumus in montem hereditatis, in habitaculum paratum, quod Dominus sanctificavit, quod paraverunt manus ejus, qui regnat in seculum et ultra. Horum igitur consensu et conjunctione Dominus Deus noster, fortis et potens in bello, currus Pharaonis et exercitum projecit in mare, delectos hæreseon fautores f et trium Capitulorum impietatem demergens, novo nimirum Moyse manum tollente, et virga, id est Cruce, filios contumaciæ in aqua maris suffocante: filii autem Israel ambulaverunt per siccum in medio ejus

Postea Eccle-
siam suam
Rexit
Eutychius,

31 Cum igitur Pastores quatuor, per concordiam rectumque sensum, facti essent unum ovile et unus Pastor, et omnis disciplinæ moderatio super Sacerdotes Domini et populum ejus conquievisset; discesserunt cum magno gaudio ad suas singuli civitates et populos; ac diu quidem tunc omnes ecclesiæ Dei in pace versatæ sunt (ambulabant enim et ædificabantur in timore Dei, et sancti Spiritus consolatione replebantur) relictus autem Constantinopoli est solus, novus hic omnibus in rebus Jacob et magnus Patriarcha Eutychius; et sicut ille quondam ad vadum torrentis Jacob luctatus est; non cum homine cum quali lucta istius fuit (si quidem is homo ille erat qui benedixit Jacob et mutavit nomen ejus in Isaaclem, dixitque, Quia cum Deo potuisti luctari) sed adversus principes et potestates, adversus mundi rectores tam visibiles quam invisibiles. Solus enim pro Christo Deo nostro bellum suscepit, solus subiit

Ecclesiarum sollicitudinem et usque ad sanguinem D restitit, nocte ac die pugnans adversus hostes veritatis: quia graves et g Abarici lupi non desinebant Dei gregem oppugnare, mala cogitantes et loquentes perversa, captivasque ducentes animas simpliciorum.

32 Dei igitur servus gregem, a Principe Pastorum sibi creditum, super aquam refecit et in loco pasenæ collocavit, quod firmum erat conservans, quod fractum alligans, quod debile confirmans, quod aberrabat reducens tamquam peritus pastor, sermonibus et rationibus, idque per tempus non modicum. Ardore diei et noctis frigore urebatur, sicut Jacob Patriarcha, qui pro Lia et Rachele servivit Laban, pascens pecora ejus annis quatuordecim. Verum ille pro ovibus rationis expertibus ferebat labores, quorum erat manifesta merces (nam quæ sublimioris speculationis sunt, quod scilicet conjugium illud Jacobi cum duabus sororibus figuram quamdam præ se ferebat Ecclesiæ ex Judæis et gentibus congregandæ, quam Christus omnium Deus sibi despondit, aliam orationem requireret) magnus autem hic vir Dei Eutychius, annorum numero, duodecim Apostolis pari, gregem Christi pavit, quem ipse Pastorum Princeps, Apostolorum Principi Petro commendavit, Si diligis et amas me, inquit, pascere agnoscis meos, pascere oves meas: has namque obsignatas Cruce et virtutibus varias, in unum ovile, id est in sanctam Catholicam et Apostolicam Ecclesiam, congregatas conservavit, alieno non servientes nec audientes: oves enim propriæ semper audiunt vocem veri pastoris. Ipse vero non fuit mercenarius, neque ut fur, aut latro, aut peregrinus, aut alienus in ovile ingressus est; sed divina lege et optimo ordine, cum disciplina et gratia congruente, conjuncta est illi Ecclesia Dei, quam virginem castam Domino custodivit.

annis 12 in
plena pace:

33 Ceterum diu hoc ferre non potuit honestatis inimicus invidusque diabolus, qui insolens atque superbus dixit, In fortitudine manus meæ detraxi quasi potens in sublimi residentes, et invenit quasi nidum manus mea fortitudinem populorum; sicut colliguntur ova quæ derelicta sunt, sic universam terram ego congregavi. Cum enim florentem ac plenum Christi agrum cerneret, frumentumque maturum ac multiplex et ad cælum usque pertingens; quid fecerit zizaniorum sator et generis nostri hostis quid machinatus sit sapiens ille ad faciendum malum, quomodo zizania in frumentum conjecerit, videamus. Specie pietatis et religionis (contingit namque, ut ait Apostolus, quod aliqui zelum habeant sed non secundum scientiam) aper ille de silva et singularis ferox, per simplices aliquos, pulchram Ecclesiæ vineam aggressus est devastare, immisitque ventos et procillas in domum bene ædificatam, aut ut verius dicam in ipsam petram; quæ tamen firma permansit, illis paulo post dissolutis pulvere ipsoque vento celerius. Verum, quisnam zelus hic fuerit aut quæ species pietatis, explicemus paucis.

Is. 10, 14
usque dum
invidia damo-
nis turbatæ
sunt res,

34 Scitis omnes, qui pii Imperatoris Justiniani studium circa divina dogmata cognovistis, quomodo in eam is potissimum curam incumberet, ut omnes hæreticorum rationes una cum ipsis improbaret atque everteret; quas etiam superavit, uti et alia multa, tum argumentis et demonstrationibus, tum testimoniis Scripturarum illos confutans. Hic, nescio quo auctore et magistro, cœpit sub specie religionis probare execrabilem ac detestandam et perniciosam opinionem illam, quæ Domini nostri Jesu Christi corpus, ob ipsius Divinitatis conjunctionem, incorruptibile fuisse asserebat: eaque opinio, ut cancer serpens atque depascens, totum prope orbem perdidisset, nisi noster Phinees antevertens restitisset.

I^r
Rom. 10, 2

Imperatore
sustinente
quod Christi
corpus fuerit
incorruptibile

pastorali
sollicitudine
Jacob
comparatus

A tisset. Quænam autem fuit placatio illa, quantum in ipso erat, et quæ lues curata? Sanctorum Apostolorum et Prophetarum atque Doctorum testimonia multa, et demonstrationes, quibus usus est ille ad pestiferam illam luem opprimendam: perniciose enim omnino est pestis, affirmare Domini nostri Jesu Christi corpus ante Resurrectionem expers fuisse corruptionis: nam quis adeo stultus est, ut id asserat, quo concessio necessario consequatur, fictam et simulatam fuisse humanæ carnis assumptionem? Quomodo enim incorruptibile corpus pati potuit, aut circumcidi, aut pannis involvi, aut lacte nutrir? Hæc vero si subiisse credimus illam vitæ largitricem carnem, crucemque et clavorum foramina et lanceæ vulnus confitemur, non potest incorruptibilis dici, nisi hoc solo sensu, quod nulla unquam peccati macula fuerit coinquinata, nec in sepulcro dissoluta. Sed hæc si persequi voluerimus essemus longiores, et sunt a magno Eutychio studiosè et acriter etiam scriptis disputata, ex quibus facile poterit veritatem intelligere, si quis eam ignorat. Potius videamus quid secutum sit, postquam Patrum testimonia proposuit.

quod esse
hæreticum

ostendit Pa-
triarcha,
Eze. 31, 19

B Cum magnus hic vir oratione longa comprobasset Imperatori, non esse id Ecclesiæ Catholicæ dogma; animam ipse quidem suam liberavit, ut loquitur Propheta Ezechiel, quæ ad rem faciebant exponens; malorum vero inventores mortui sunt in sua iniquitate. Prævaluerunt enim circumvenientes Imperatorem, eoque persuaso instar guttarum sæpe cadentium petram excavarunt. Equidem libens prætermitto nominare istius impiæ opinionis magistros insani Origenis, h Evagrii, Didymique dogmata defendentes, ne malum malo rependere videar, et contumelia calumniam prosequi, contraque propositum ac mores S. Eutychii facere, qui ex beato nostri Salvatoris mandato factis et verbis docuit, non esse malum reddendum pro malo, sed contra potius benedicendum maledicentibus, et pro persequentibus esse orandum. Et vero cum videantur silenda potius quam prædicanda quæ gesta tunc sunt; æquum puto, ut quod ejus exemplis faciendum didicimus, silentio digna silenter prætereamus.

et divina in
reos justitia
comprobavit.

36 Interim pervigil oculus justitiæ divinæ, non permisit impunitam abire malitiam; sed omnino rexit ac patefecit calumniam: adeo ut ipsimet ore proprio conjurationem fassi, ultionis æquitatem colaudariunt. Erant autem qui hæc machinati sunt, non solum ex eorum numero qui apud Imperatorem valebant plurimum, sed etiam ex Sacerdotibus insigniores et magnarum Ecclesiarum Præsules (si tamen Sacerdotum nomine digni sunt, homines calumniatores et improbi) eosque omnes punivit justitia, obstruens labia loquentia iniquitatem adversus justum in superbia et despectione. Isti igitur, ut dictum est, execrabiliū et impiorum dogmatum studio perverterunt Imperatoris simplicitatem, et occasione vocis, Incorruptibilis, inique, ut patet, et contra divinos Canones atque instituta ecclesiastica fecerunt, quidquid contra beatum virum perpetrarunt: quos profecto non pertransiit justus Judex, ne in hac quidem vita; sed multipliciter traducti in exemplum, tam ipsi quam omnes ipsis consentientes, descenderunt ad inferos cum dolore.

ANNOTATA.

a Primo mittit ad Vigiliū Papam Romanum, fidei suæ professionem, quæ admittit 4 Concilia generalia, et amplectitur epistolas Præsulum Romanæ Sedis Apostolicæ, tam aliorum, quam Leonis beatæ memoriæ de recta fide scriptas: et petit Præsidente Vigilio

tria Capitula in Concilio proponi. Respondit Vigilius 6 Januarii post Consulatum Basilii anno 12, Christi 553.

b Episcopi 165 in Concilio Oecumenico v congregati in confessione prima ad diem 4 Maii, ejusdem anni.

c Vigilius Papa a Justiniano Imper. accitus, aderat Constantinopoli: sed licet a 20 tam Patriarchis quam Metropolitibus, et dein a præcipuis aulæ Imperatoris ministris accesseretur non voluit tamen interesse Concilio, sed cum scriptum suum, Constitutum dictum 14 Maii publicosset, fuit in exilium missus, ac postea die 8 Decembris approbavit omnia in dicto Concilio conclusa.

d Apollinarius pulso Zoilo, intrusus fuerat in Sedem Alexandrinam; sed cum Zoilo mortuo professionem fidei obtulisset Vigilio Papæ, in legitimum Episcopum receptus est, et sedit ad annum circiter 569.

e Dominus aliis, cujus Sedi anni 14 tribuntur a 546 ad 560. Antiochia autem dicta est Theopolis, postquam ingenti tremotu collapsa, a Justiniano Imperatore anno 529 restaurata fuit: qua de re consule Evagriū et Theophanem.

f Theophanes addit: Concilium habitum adversus dementem Origenem, Didymum oculorum lumine privatum, Evagriū, eorumque deliria in Gentilium mentem declinantia, et insuper adversus Acephalorum capita. De his infra num. 26 agitur.

g Ita egraphani nostrum Ἀεραῖοι, quod magis placet quam Arabici apud Zimm: quia Abares, non Arabes, iis temporibus maxime exiliales Imperio erant, ut ab his potius quam illis tunc cognominari potuerint quæcumque barbara efferuque.

h Præcipuus fuit Theodorus, cognomine Ascidas, Episcopus Cæsareæ in Cappadocia, de quo legendus Evagrius lib. 4 hist. Eccles. cap. 37 et 38 ubi hæresin Justiniani exponit.

CAPUT V.

Post geminam captivitatem ablegatur S. Eutychius in insulam Principem, deinde Amaseam.

Cum eorum quos dixi perversorum studii aucta esset morbi vis diuturna, et vulnus difficulter tractabile, imo immedicabile jam evasisset; assumens Imperator chartam, in qua continebatur blasphemum illa opinio, quod Domini corpus ex conjunctione cum natura divina incorruptibile fuerit, eam divino magnoque pugili Eutychio prælegit, postulans ut suo ipsam suffragio sententiaque comprobaret. At ille, ut æquum erat, primum cohortationibus utens, negabat eam esse Apostolorum doctrinam, neque quoad sensum aut verba assentiebatur, omnem cogitatum jactans in Dominum. Multum autem suadens atque cohortans, non potuit persuaderi ut faceret aliquid adversus ecclesiam Catholicam et recta dogmata: sed illud Apostoli usurpans, quia nihil subtraxi utilium quominus annuntiarem vobis, prompte seipsum tradidit ad omnia quæ gravia putantur sustinenda propter fidem in Christum: Certus enim, sum inquam, quia neque mors neque vita, nec præsentia, nec futura, nec tribulatio, nec angustia, nec fames, nec nuditas, nec gladius poterunt me separare a caritate Dei, quæ est in Christo Jesu Domino nostro. Utrum vero dumtaxat verbis ea dixerit, an etiam cempleverit opere, palam est omnibus, quoniam verba subsecuta sunt facta.

Hæreticæ
opinionis sub-
scribere re-
nuens,

F

Act. 20, 20

38 Nam cum nollet falsi dogmatis errorem suscipere et a Aphthartodocitas comprobare; statim malorum inventores, omnia prompti audere, Principes, inquam, et Sacerdotes anni illius, congregati in auditorium et convenientes in unum, meditati sunt inania adversus Dominum et adversus Christum ejus; persuaseruntque

a
occupato ab
hostibus Pa-
triarchio

A suaseruntque Imperatori, ut virum virtutibus omnibus ornatum de sua Sede expelleret, in eaque constitueret *b* alium, qui studiis et opinionibus suis consentiret : quemadmodum et factum est. Festo namque S. *c* Timothei die, dum illud in novo palatio Hormisdæ dicto celebraretur, et S. Eutyechius divinam rem faceret; Tribunus militum et satellites Tribuni, seu potius feræ immanis ministri, invaserunt Patriarchium; comprehenderuntque et distraxerunt viri sancti familiares, qui contra illum testificarentur, ut quoquomodo verosimile facerent, eum non sine causa fuisse a Pontificatu depositum. Ast vir magnus, cum intellexisset eorum invasionem in Patriarchium, et quosdam e numero suorum illinc violenter abstractos carcerique inclusos esse; peracto Sacrificio et sancta Communione distributa, in sacrario mansit : dictum enim ei erat a quibusdam, certo id se scire ratis, de vita quoque ipsum periclitari, si extra sacros ambitus prodiisset; eo quod armati quidam collocati in palatiis, Antiochi dictis, tali consilio ipsum expectarent foris. Hæc igitur intelligens vir beatus, ante altare constitit post dimissum populum, solitisque vestibus et super humerali (quod semper secum deferabat) indutus, extensis in oratione manibus, perstitit usque horam tertiam noctis, Deum obsecrans, ut recta dogmata et Ecclesiam suam tranquillam conservaret.

B 39 Finita oratione, monachi et Sacerdotes qui aderant, hortati sunt eum ut cibum caperet; quo sumpto, cum paululum quievisset, adfuit cum gladiis et fustibus multoque cum præsidio militari, magna illa fera, Ætherius inquam; correptumque sanctum virum, nudum et nihil habentem, in monasterium Choracondim dictum deportavit. Quo in loco postquam diem unum moratus, et propter ejusdem monasterii paupertatem male tractatus esset, misericordia moti adversarii (nam hi quoque virtutem viri demirabantur) collocarunt eum in monasterio Hosiæ dicto, prope Chalcedonem : neque ultra quærentes jurene an injuria esset depositus, facta ordinatione illegitima, et Episcoporum conventu post diem octavum convocato, virum sanctum, quem causa indicta ejecerant, in jus vocarunt ut se purgaret, eo quod libelli adversus eum essent oblati consessui. Hi autem quid continerent necesse est audire et ridere : utique quod *d* delicatiores aviculas comedisset, quod multis horis orasset genuflexus, et alia similia, etiam his ridicula magis. Accersebatur igitur ut ab hujusmodi criminibus se purgaret.

C 40 Verum ille Episcopis et Principibus, ex mandato Synodi nuntium ferentibus; Ad quem, inquit, acceditis, et quem me vocatis? Responderunt, veritate coacti, Ad Dominum et Patrem nostrum. Quibus ipse rursum, Quis est, inquit, Dominus ac Pater vester. Illi vero, tamquam ab occulta quadam virtute flagellati, Venimus, inquirunt, ad Dominum Eutyechium, Patriarcham nostrum. Patriarcha, inquit ille, per Dei gratiam sum, neque hanc dignitatem hominum quisquam a me auferet. Quis autem ille, quem meo loco constituistis? Ad hæc obmutescentes illi, reverterunt confusi ad eos a quibus missi fuerant. Rursum vero idem consessus, omnia contra Canones agens, secundam et tertiam citationem, ex Canonum scilicet præscripto, Sancto faciendam curavit : quibus ille congrue semper respondit, si iudicium Canonicum mihi indulgetur, detur mihi et Clerus meus et ordo Patriarchalis, tunc veniam et respondebo, et ipsos accusatores meos accipiam testes. Quibus illi auditis, nihil rationi consonum facientes, sententiam contra Sanctum tulerunt ipsi dignam; quam vir beatus avertens, subiecit omnes Canonicis pœnis donec resipiscerent.

41 Finitis consessus illius ludis, is qui consilium Achitophelis disjecerat, axesque currum Pharaonis confregerat, dissipavit etiam illorum machinamenta, ipsos inter se implicans. Interea licet occasionem honestam adversus Justum non reperissent, ut tamen quæ contra fas egerant rite viderentur egisse (erant autem iidem et accusatores et iudices) ipsum ex loco ubi erat, in insulam *e* Principis dictam transulerunt. Appulit ad eam vir beatus in hieme et *f* Sabbato ac nocte profunda : mane autem facto, priusquam aliud quidquam ageret, vidit Crucem in pariete pictam cum hoc elogio : Christus nobiscum : state. Quo aspectu vehementer recreatus, egit gratias Deo, qui hanc sibi consolationem attulisset. Deinde postquam in ea insula tres hebdomadas sub militari custodia numerosa, sicut tempus illud poscebat, egisset; iterum ab eisdem iudicibus decretum est, ut Amasæorum metropolim peteret, maneretque in monasterio quod olim ordinarat : prout factum est. Quæ vero illic adversus eum scripta actaque sunt, dicere supersedeo, ne longior sim : satis enim est quod apposite ad argumentum hoc dixit Ezechiel ex persona Dei, In illo tempore avertam faciem meam ab eis, contaminabunt episcopatum meum, et ingredientur in sancta mea incustodita, et facient iniquationem magnam. Sed quæ deinde evenierint videamus.

42 Fidelis Dei servus Eutyechius rursum Paulo similis declaratur, rursum hujus historia ad ipsum quoque potest referri : sic enim de illo scriptum est : Ut autem iudicatum est navigare eum in Italiam, et tradi Paulum cum reliquis custodiis centurioni nomine Julio, sic et de Sancto factum est. Nam postquam multa temere essent consultata, tandem, ut diximus, decretum fuit; ut ad Amasæorum metropolim se conferret, et in suo ipsius monasterio viveret. Ille autem quid? An oblocutus est quidpiam? aut succurrit illi quod Dominus prædixerat, Nemo Propheta susceptus est in patria sua? Minime vero : sed prompto animo subiit omnia : gauderet enim quod dignus habitus esset pro nomine Dei contumeliam pati; dabatque operam, ut non solum in illum crederet, sed etiam ut pro eo pateretur, quoniam fides sine operibus mortua est. Imitatus est etiam in hac re super omnia Dominum, qui dorsum tradidit flagellis, et genas alapis, et faciem suam non avertit a fœditate sputorum; cujus livore sanati sumus omnes : qui etiam dixit : si me persecuti fuerint et vos persequentur; si patrem familias Beelzebub vocaverunt, quanto magis domesticos ejus? Hoc intellexit et egit servus Dei, certus omnes potius acerbitates pati, quam fidem prodere; idque ut exemplo suo confirmarentur multi, stabilesque et immobiles in recta confessione permanerent. Quod et obtinuit : nam omnes Patriarchæ multique Episcopi, præsertim Orientales, recusarunt Imperatoriæ opinioni subscribere, eique tum per Synodum tum per scripta restiterunt; imprimis sanctissimus Theopollitanus Patriarcha *g* Anastasius, qui easdem quas magnus Euthymius, ærurnasne dicam an coronas? tulit.

43 Cum igitur indicta causa damnatus esset exilio, parataque ad deportationem omnia; nos quoque persecutionem cum illo et exilium pro Christo ferre decrevimus. Ille autem, hoc intellecto, osculatus in osculo sancto omnes; ore quidem eos qui aderant in insula, ut Ephesios in littore Paulus; animo vero totam Ecclesiam sibi concreditam; eam commendavit Domino, a quo ipsam acceperat. Iis porro qui nos ducerent traditi, in monasterium ipsius translatus sumus; in exilium quidem, ut arbitrabantur qui nos eo miserant; ut vero existimabat ipse, in salutem et multorum bonorum occasionem. Quæ autem tunc in via

AUCTORE
FUSTATHIO
EX MS. GR.
b
c

rei finem
præstolatur
in templo

indeque ab-
abstractus alio.

tum Chalcedo-
nem traductus

d

citatur ad
pseudosyno-
dum causam
dicturus :

eorum qua
comparere
recusans

D
et in Princi-
pis ins. able-
gatus.

c

f

denique exili
Amasæni
decretum

Eze. 7, 22
E

Act. 27, 1

Luc. 4
cum multa
patientia te-
stificatione
excipiens,

F
Matth. 10, 25

g

per varia sti-
neris incom-
moda.

A via gesta sunt, non minus molestiæ acerbitalisque quam miraculorum curationumque plena, volens prætereo, ut orationis longitudo vitetur. Interim hæc et majora *h* monstrat via ipsa publica, dum festum celebrat ejus reditus, quem illac vir magnus ac fortis habuit.

illuc descen-
dit sicut
Abraham et
Jacob in
Egyptum,

44 Descendit igitur in Amaseam magnus pugna-
tor Eutychius, ut olim Abraham et ejus nepos Jacob
in Ægyptum, ambo Patriarchæ propter famem
nam quod Salvator noster Jesus Christus in eandem
Ægyptum descendit, ut rem excellentiorem, cum
honore præterimus, propter nubem levem et propter
casum manufactorum simulacrorum. Ast descensus
hic multis miraculis claruit; Dei enim carnem huma-
nam induti præsentia quid mirum si prodigia opere-
tur? Fateor: sed non caruit miraculo etiam prior
ille magnorum Patriarchorum descensus, ut facile
declarat visio divinitus Pharaoni oblata propter
Abraham et Saram, propter quam eos cum honore
dimisit: et Josephi manifestatio; et Jacobi atque
filiorum ejus ad ipsum profectio. Sed forsitan illi
quidem ejusmodi fructi sint miraculis, magnus autem
Eutychius expers fuit istiusmodi gratiæ? Nequaquam:
sed hanc etiam ei concessit rerum effector Deus:
quæ qualia quantaque fuerint, multis omissis, videa-
mus: ipsi siquidem ea perspeximus, et audivimus,
et manus nostræ contrectaverunt, et quæ vidimus
testamur. Qui enim dixit, Qui credit in me, opera
quæ ego facio, et ipse faciet, et majora horum fa-
ciet; et, si habueritis fidem sicut granum sinapis,
dicetis huic monti, Tollere et mittere in mare, et fiet
ita; ipse dedit servo suo gratiam sanitatum, ut
morbos curaret et dæmones ejiceret.

miraculis
illustratur.

ANNOTATA.

a Dicti ab ἀποθάρπον incorruptum, et δοκέω opinor,
censeo: minus integre Lipomanus et surius Aplithardo-
citæ.

b Hic est Joannes Scholasticus, Apocrisiarius mag-
næ Antiuchiæ.

c Die 22 Januarii, quo Græci eum colunt, anno
565.

d Primo loco ponit Zinus quod unctus esset, sed
deest in egrapho nostro: deinde dissimulavit συκοτόκωλα
ὀφθαλμῶν, quæ quid sint nobis incómpertum fatemur; ver-
timus tamen non simpliciter Aviculas uti ille, sed Avi-
cularum delicatiores: quod ex initio nominis a σῦκον
ficus compositi, conjectemus aliquod Ficedularum genus
C intelligi.

e Est Principus, in Astaceno sinu Propontidis, in
qui S. Theodorum Studitam a morte sepultura tradi-
dimus 4 Febr. in Vita S. Nicolai Studitæ, cap. 7 et
diximus Græce legi τὸς τῇ γειτονίᾳ νῆσῳ Πριγκίπῳ, ad
vicinam insulam Principum translatus. Inde ergo
per Bithyniam et Galatiam ductus est Amasiam S. Eu-
tychius.

f Die Sabati 31 Januarii littera Dominicali D. Zi-
nus verterat in tempestate diei Sabbati: sed clarum
est alludi ad istud Matthei 24. Ne fiat fuga vestra in
hieme vel Sabbato. Græce ἐν χειρόνι.

g De sancto hoc Patriarcha Anastasio agemus.
21 Aprilis, quo colitur etiam S. Anastasius Presbyter
monachus Sinaita in Arabia, ab aliquibus a dicto Pa-
triarcha non distinctus: sed perperam, uti istic ostendi-
tur.

h Zinus minus distincte (ut alii fere infinita quæ
dissimulo) verterat, Quamquam eadem majoraque pu-
blice perspecta sunt, cum viri sancti revocatio cele-
brata est.

CAPUT VI.

Varia miracula, a S. Eutychio Amaseæ pa-
tratu.

Curationibus efficiendis necessarium est ut curan-
dorum fides adsit et curantium virtus: horum alte-
rum si defuerit, nihil proderit alterum; econtra vero
utrumque, concurrente utroque, operatur. Ideo
Evangelista de Domino loquens, Non poterat, inquit,
istic multa signa facere, propter illorum incredulita-
tem. Hinc etiam qui cum fide ad virum incredulita-
tem accedebant, plus gratiæ accipiebant, cum omnia
possibilia sint credenti; et ipse esset accinctus tra-
dita sibi a Patre luminum gratia. Exordiar igitur a
curationibus: vos qui ejusmodi narrationibus delec-
tamini, attendite. Sed unde, antea qua gratia sumen-
dum initium est? Sunt quidem præstantiora mira-
cula alia, ab hoc tamen incipiendum existimo.

Matt. 13, 58

46 Erat in urbe Amasea a par quoddam conju-
gium, legitimis nuptis copulatum, qui cum filiis pro-
creandis crebro darent operam, frustrabantur effec-
tu: infantibus, prius fere quam de ventre exirent,
imature morientibus, parentesque magno mœrore
afficientibus, qui dolores quidem sustinuerunt, gau-
dio autem privati sunt. Quid igitur faciunt? Utile
consilium capiunt: confugiunt ad Deum, qui mortuos
etiam potest revocare in vitam per servos suos. Imit-
tantur viduam Sareptanam, cujus filium Elias susci-
tavit: Sunamitidem imitantur, quæ cucurrit ad Eli-
sæum, cum filius ejus in cœnaculo jaceret mortuus.
Confugiunt et ipsi ad beatum virum: supplicant,
precibus suis impetret ut infantes sibi nascantur vi-
vaces. Hic pro illis precatus, ambos unxit oleo sanc-
to, tum eo quod e pretiosa Cruce, tum illo quod ex
sanctæ puræque Dei genitricis semperque virginis
Mariæ Domine nostræ imagine solet scaturire b So-
zopoli, dicens, In nomine Domini nostri Jesu Christi:
sic enim solebat facere cunctis ægrotantibus, qui ad
se accedebant; quemadmodum et Divus Jacobus præ-
cepit, Infirmatur inquit aliquis ex vobis, inducat
Presbyteros Ecclesiæ, et orent super eum, ungen-
tes eum oleo in nomine Domini, et oratio fidei sal-
vabit infirmum; et si in peccatis sit, remittentur ei.

Conjugibus
ob immaturam
liberorum
mortem af-
flictis
E

vivacem
prolem im-
petrat;
b
Jac. 5, 14

47 Cum igitur precandi finem fecisset, et tamquam
gratia quadam afflatus paulisper tacuisset, mox,
Nomen, inquit, illi imponetis Petri, et vivet: erat
enim mulier gravida. Ego autem, qui aderam, re-
spondi, At si fœminam pariet, ecquod illi nomen im-
ponent? Minime, inquit ille, sed Petrum vocabunt
et salvus erit. Quibus verbis gaudentes, tamquam
puerum nondum natum in ulnis gestarent, domum
reversi sunt. Tempore vero impleto, peperit filium,
quemadmodum ante prædixerat et viderat servus
Dei. Baptizandum ergo eum curarunt parentes, et
nominarunt Petrum: posteaque una cum ipso ad
virum sanctum accedentes, complexi sunt pedes ejus,
et confessi sunt quanta sibi fecisset Deus, et quomo-
do sui misertus esset. Impositis autem puero mani-
bus eidem vir sanctus benedixit. Cumque crevisset
is qui ex præscientia et precibus editus in lucem
fuerat, alter quoque natus est illis. Itaque venientes
rursus ambos filios ad sanctum virum attulerunt,
laudantesque Deum rogaverunt, quo nomine postre-
mus deberet appellari. Qui utrumque intuitus, illud
Salomonis venuste usurpavit, Frater, inquit, qui
adjuvatur a fratre, tamquam civitas fortis. Parenti-
bus autem ipsorum dixit: Joannem hunc appellabi-
tis, quoniam in æde S. Joannis vestras preces Do-
minus exaudivit. Creveruntque pueri, et vulgatum
est hoc in tota illa civitate, et omnes collaudabant
Deum. Sed rem aliam admirabilem, Dei auxilio a
sancto viro factam, videamus.

et nondum
nata sexum
dignoscens,
F

Petrum vocari
jubet

Pro. 18, 19
ejusque fra-
trem Joannem,

A 48 Presbyter *c* quidam, e villa ad sanctissimam majorem ecclesiam pertinente, filium habebat surdum et mutum, annorum circiter quatuordecim : quem ad sanctum virum perducens supplicabat, ut ipsi a Deo opem impetraret. Itaque cum pro illo preces fudisset, omnes ejus sensus inunxit oleo sancto, terque Nunechem (nam id erat illi nomen) vocavit. Ac primo quidem die obscure respondit. Cum autem tres dies ibi mansisset, et oleo sancto inungeretur; solutum est vinculum linguæ ejus, et loquebatur ac audiebat recte. Cumque vellet eum pater in monasterio relinquere, noluit Dei servus. Presbyter igitur assumpto filio sano, domum reversus est magno cum gaudio. Audiamus et aliud insigne miraculum.

item alium. 49 Quidam alius ejusdem loci, qui inter ipsos sanctissimæ Dei ecclesiæ Clericos allectus erat, Cyrillus nomine, filium habebat quinque annorum et amplius, qui tamen nec loqui poterat, nec alimentum accipere, nec vivere omnino, nec etiam mori. Hunc cum ad virum sanctum perduxissent, ille solitas preces adhibuit, et sanctam Communionem impertivit : panem quoque communem benedicens dedit ei atque dimisit. Ex illa autem die, soluta est lingua ipsius et loquebatur, edebatque et bibebat, recepta per Dei gratiam sanitate. Audiamus et aliud huic simile, imo vero admirabilius.

50 Est oppidulum quoddam *d* Zela, ipsi metropoli Amasæ propinquum : hinc venientes quidam puerum quadrimum ad sanctum virum adduxerunt, nihil nisi paululum nutrimenti ex matris ubere capientem. Erat autem carnis ac corporis propemodum expers, neque colorem ullum habebat : sed tamquam spica vento corrupta, quæ nondum confirmata exilem quandam atque inanem granorum et aristarum speciem habet; sic et puer ille videbatur, ut quicumque vellet tennes ejus costas omnes nervosque et ossa posset numerare. Hunc vir Dei magnus cum aspexisset sic exiccatum, et parentes illius dolore tabescentes; implorans auxilium Dei, facientis esse quæ non sunt, totum pueri corpus inunxit oleo pretioso, et sanctam Communionem ei impartivit : panem quoque communem benedicens parentibus dedit, precepitque ut mero illum intingerent pueroque præberent. Quod illi cum fecissent, voti compotes facti sunt. Postridie enim magnum in eo carnis discrimen aspeximus : accepit autem mediocre nutrimentum et incrementum : tertia vero die alium ex alio vidimus. Tenebat namque panem in manu sua, et coram parentibus edebat; novebatque oculos suos, qui antea reconditi vix cerni poterant, et singulos adstantium intuebatur. Dicebant præterea parentes ejus, ex qua hora pro illo vir sanctus orasset, ubera matris attingere noluisset, sed oblato cibo fuisse nutritum. Læti igitur cum filio sano in oppidulum suum reverterunt. Hic si querat aliquis, cur puer non statim acceperit integram sanitatem; sciat judicia Dei multam esse abyssum. Videmus etiam Dominum nostrum, arcano quodam consilio, infirmos quosdam non statim curasse. Cum enim oculos cæci inunxisset luto, Abi, inquit, in Siloam, et lava : et lotus vidit. Et cum alii manus imposuisset, rogavit, ecquid cerneret? respondique ille, Video homines sicut arbores ambulantes. Ex quo patet sanitatem quibusdam paulatim fuisse concessam a Domino, eas ob causas, quas novit is, qui quidcumque utile sit cognoscit. Sed hæc hactenus. Aliud miraculum explicemus.

51 Filius cujusdam opificis Amasæ, repentino morbo correptus, ad portas mortis appropinquaverat. Hunc pater ulais impositum ad monasterium gestavit, ut viro sancto illum offerret, quatenus ejus precibus recuperaret sanitatem. Distinebatur ille tunc negotiis aliis, venerant enim aliqui ut ab ipso

instruerentur, et otium suscipiendi pueri eo tempore non habebat. Quamobrem, cum satis diu pater expectasset, volebat discedere : Quid enim, inquit, ultra vexem beatum virum, cum puer moriatur? Considerans autem Deum posse etiam mortuos revocare ad vitam, paulisper moratus sum hominem, et videbamus puerum revera omnino defecisse maxima corporis parte. Ejus igitur mortus periculo, sanctum virum accersivi : qui nulla interjecta mora venit ad oratorium, et precibus adhibitis puero manus suas imposuit, unxitque oleo sancto ac domum dimisit. Postridie pater revertit, cum lacrymis Deo gratias agens pro salute filii sui. Interrogatus autem quomodo se haberet puer; respondit, Dei gratia et sancti viri precibus, omnino convaluisse : Tota enim, inquit, nocte lusit, et vigil lætatus est. Haud multo post vidimus puerum etiam nos, et collaudavimus Deum, qui mortuis quoque vitam restituit. Sed de hoc quoque satis dictum : ad aliud miraculum trans-eamus.

52 Rustica quædam mulier, cum septenni filio, quibusdam de causis in urbem venerat : ibi dæmonis incursu obstupuerunt repente pedes pueri, adeo ut iis insistere nullo modo valeret. Mater ergo tristis et lugens portavit filium ad virum sanctum : qui oleum sanctum cum precibus adluit pedibus pueri : finita autem prece mater volens experiri utrum stare posset puer, deposuit ipsum. Et ille quidem initio tremens, casurus esse videbatur; verum ubi paulatim fiduciam sumpsit (blandis enim vocibus animos ni faciebant qui aderant) stetit intrepidus, et nihil commotus est. Firmatis igitur repente plantis et talis ipsius, cum matre domum est reversus, saliens et laudans Deum. Nos quoque qui miraculum videamus, quomodo scilicet pedibus alienis ingressus in templum, propriis pedibus egrediebatur; collaudavimus Deum, qui nostris temporibus talem gratiam servo suo esset largitus. Audiamus et aliud miraculum magis venerandum, siquidem morbus magis miserandus ac novus fuit.

53 Adhæret Amasæ civitati monasterium fœminarum, Flavix nuncupatum, ex illis quædam perduxerunt ad optimum virum puellam quasi annorum *e* quinque, dicentes eam omnino non admittere sanctam Communionem : sed cum illa accipienda est, magno timore ac tremore corripi, exclamare, tristari, sanctum potum aversari. Cumque dies Dominica esset, et sacrum Christi corpus ac sanguis distribueretur; nos dictis fidem non habentes, priusquam vir sanctus super puella preces solitas adhiberet; jussimus ut veniret ipsa et communicaret. Verum cum ad sacra mysteria appropinquare cœpisset, deprehendimus vera esse quæ dicebantur : quod enim magno cum labore in os accepit, cum vomitu agrestique clamore projecit; adstantium vero quidam porrecta manu ipsum accipiens, in ignem misit. Nos igitur mæsti ac territi domum remisimus puellam hortantes ut postridie reverteretur. Reversæ autem consuetas orationes adhibens vir sanctus, omnes ejus sensus oleo benedicto unxit : cum vero ad os parvenisset, illa vocem inconditam emittens, magnam evomit fœditatem, aut potius immundum spiritum qui eam affligebat. Postea ex mandato viri sancti abiit ut susciperet sacram Communionem, et per Dei gratiam, sine ulla concussione aut furmidine, sumpsit Dominicum corpus ac pretiosum ejus sanguinem. Suspirans autem vehementer puella, jam sana, Ecce, inquit, Colothim (sic enim illius regionis pueri oblata, id est panem nondum sanctificatum, appellant) deinceps principiam. Et omnes collaudaverunt Deum, qui res admirandas et novas atque incredibiles, quarum non est numerus, etiam per servos suos facit : mirabilis enim Deus Israel in Sanctis suis.

A 54 Juvenis quidam, operis / musivi faciendi peritus, in domo Chrysaphii piæ memoriæ, in ipsa Amasena civitate, exercebat artem suam. Auferente autem eo ex pariete musivum vetus, Veneris historiam expressam representans (volebat enim vir ille ex domo sua Archangeli oratorium facere, eo quod esset in sublime educta, et ex inferiore oratorium sanctæ immaculatæque Dominae nostræ Dei genitricis et semper virginis Mariæ, quod et factum est) cum fœdam impudicæ Veneris imaginem exculperet, dæmon qui illi inhærebat, sic invasit manum ejus, ut inflammata tumesceret, et gravi affecta carcinomate necessario amputanda diceretur ab iis qui videbant. Eo periculo cognito utile juvenis consilium accipit, et ad virum sanctum confugit, ut per ipsum a Deo auxilium impetret. At ille cum pro ipso orasset, unxit oleo sancto dexteram ipsius, inflammatione ac carcinomate laborantem : eoque per triduum facto, divino auxilio convaluit manus, atque alteri similis reddita est. Ipse autem quo in loco noxam acceperat, in eo, memoriæ et grati animi causa, sancti viri depinxit effigiem, ut manus, quæ beneficium curationis acceperat, suum secundum Deum medicum testaretur. Huic simile aliud quoque factum est miraculum.

B 55 Puerum ab impuro dæmone vexatum sculptor quidam ad beatum virum duxit : qui cum magno viro precanti astitisset ; adstantium quidam, propterea quod puer parvulus esset, dixit sculptori, Attolle in ulnas puerum, ut sanctificationem accipiat. Quo facto et absoluta precatione, ambo dicesserunt. Postridie sculptor venit, lugens ac dolens, quod cruciatum manus suæ ferre non posset. Cumque ex eo quæreretur, quid legeret, quid haberet ? Postquam, inquit, puerum tenui ; manus mea cœpit incredibili dolore torqueri : dæmon enim relicto puero, mihi adhæsit ; et ille quidem curatus est, ego autem in discrimine versor. His auditis subridens vir beatus, dæmonem talia facientem contempsit ; et pro misero illo precatus, liberavit eum ; nihil aliud faciendum præcipiens, nisi ut precationibus incumberet. At ille neglecto viri Dei mandato, tumoremque et ardorem manus timens, ad medicos confugit, ut impleret id quod scriptum est, Quid delinquit in conspectu ejus qui fecit eum, incidet in manus medici : erat enim manum suam perditurus. Itaque, cum omnia in medicos consumens et per balnea oberrans, nihil adjumenti perciperet, sed magis laboraret ; rursum accessit ad medicum qui argentum non requireret, sed gratis operam impertiretur. Qui nihil motatus aut hæsitans, Deum misericordem obsecravit ut liberaretur : quod et obtinuit. Ille autem precibus postea incumbens, quemadmodum Sanctus jusserat, a doloribus et inflammatione liberatus est, adeo ut Deum laudans artem suam solitam exerceret. Verum quando in eorum, qui a spiritibus immundis vexati liberatique sunt, mentionem incidimus ; de apostata quodam verba faciamus, eo quod non mediocre utilitatem ea res afferre potest, parvi facientibus et reprobantibus monasticum habitum.

56 Juvenis quidam ab improbo et gravi dæmone ita vexabatur, ut quoties illum affligebat a nemine posset contineri : omnes enim superabat, et contrebant omnes. Hunc miserum adduxerunt ad virum sanctum, gratiam ejusmodi spiritus pellendi nactum a Deo, qui cum pretiosæ Crucis telum, dæmonibus formidabile, et oleum ejus adhibuisset fronti hominis vexati ; ille signo Crucis tanquam clavo ignito transfixus clamare cœpit et spumas effundere, fure reque, et dentibus frendere, ut non ab uno sed a multis dæmonibus vexari videretur : et licet multi monachi eum tenerent, omnes superavit atque afflixit ; diuque vexatus, tandem ut mortuus jacuit. Nos il-

lum omnino liberatum arbitrabamur : sed postridie reversus pejora patiebatur. Cum igitur diu fuisset afflictus et vexatus a dæmone, admirabatur Dei servus, et secum admirabatur cur ab eo dæmon non recederet ; dixitque mihi ut miserum hominem interrogarem, quis esset, et unde ei tam improbi dæmonis incursus contigisset. Itaque cum misero illi jam constaret ratio, cœpi eum minutim interrogare de ejus statu atque conversatione a prima pueritia. Ipse autem ; Puer, inquit, ingressus in monasterium S. Joannis Acropolitani (Acropolis enim appellatur locus monasterii ejus quod est Amasea) non parvo tempore ibi mansi ; tandemque piæ exercitationis pertæsus, spreto monachali habitu exivi e monasterio, et simul cum habitu vitam mutavi : nam et mulierem cognovi, et alia multa peccata commisi. Itaque nunc, ut videtis, sum in hoc statu, et ab immundo spiritu misere teneor atque affligor. Vos mihi, si quid potestis, opitulamini.

57 Hæc cum ex nobis didicisset vir sanctus, imo vero nos ab illo (nisi enim ipse cognovisset, non præcepisset nobis ut hominem vexatum de statu suo interrogarem, intendens utique exemplo tali confirmare nos, vitæque monasticæ et Angelicæ contemptores et de eo dimittendo tentatus provocare ad poenitentiam) suggessit nobis illa verba Job, Videntes plagam meam timete, et, Ne dederis in commotionem pedem tuum, et, Nemo mittens manum suam ad aratrum et respiciens retro, aptus est regno Dei. Hæc ille et multa alia his similia effatus, ad confirmationem et utilitatem præsentium monachorum ; vexatam hominem ob ea quæ dixerat miseratus est, altumque suspirans et continenter orans, ea Davidis verba ex persona miseri illius pronuntiavit : Dixi, Confitebor adversus me injustitiam meam Domino, et tu remisisti impietatem peccati mei. Ita quidem vir sanctus ad hunc usque versum pronuntians Psalmum : non alienum est autem, ut versum quoque sequentem adjiciamus, postquam enim dixit, Et tu remisisti iniquitatem peccati mei, sequitur hic versus, Pro hac orabit ad te, non quilibet, sed quis ? omnis Sanctus in tempore opportuno : opportunum vero tempus est, quando petuntur a Deo quæ illi placent : Petite enim, inquit, et dabitur vobis ; pulsate, et aperietur vobis. Cum igitur homo vexatus confessus esset, pro ipso rursum consuetas preces Deo obtulit vir sanctus, hortatusque est ut in monasterium suum reverteretur, habitumque reciperet, quem abjecerat et contumelia affecerat. Quod ille cum studiose fecisset, non est amplius a dæmone vexatus, sed in monasterio mansit, prudenterque ac modeste se gessit. Quamobrem laudabant Deum qui ibi erant, atque dicebant ; Hodie salus mundo huic facta est : quia Frater hic noster, mortuus erat, et revixit ; perierat, et inventus est. Impletum est etiam illud : Multum valet oratio justi assidua. Audivit etiam ab illo is qui curatus fuerat ; Ecce sanus factus es, noli amplius peccare. Sed reliqua miracula jam persequamur. ¶

58 Homo quidam eo laborans morbo, qui totum corpus depascitur, ad sanctum virum confugit, supplicans ut sibi a Deo misericordiam impetraret. Qui miserum morbo prope consumptum aspiciens, non mediocre commotus est. Adhibita igitur oratione unxit oculos ejus et manus oleo sancto, præcipiensque ne vinum omnino gustaret, dimisit. Ille vero libenter paruit, sciens quæ ab hominibus effici nequeunt Deo esse facilia, et exemplo Naaman Syri domum suam reversus est. Cum autem anni spatium præterisset, rursum idem vir rediit, gratias agens Deo et laudans illum, quod morbus amplius non serperet, sed cohiberetur atque deficeret.

59 Alius quidam ad virum sanctum accessit dicens,

D
AUGUST. EUSTATHIO EX MS. GR.
intelligit apostatasse a monasterio,

eoque exemplo suos erudit,

E

Job. 6, 21
Ps. 120, 3
Luc. 9, 62

Ps. 35, 5

Luc. 12, 9

et persuasum redire liberati.

Jac. 5, 16

g

sanat leprosum,

manum ab eodem inflammata sanat :

idem alio in casu facit,

etiam postquam adhibitis medicinis

Ecli. 38, 15

malum recruduit,

¶

Pro energumeno quodam frustra laborans,

AUCT. EUSTA-
THIO EX MS.
GR.

h

ob perjurium
excæcato lu-
men restituit :

Malt. 10, 18

uberibus arti-
dis copiam
lactis

Exo. 32, 32

etiam super
abundantis
impertit.

A cens, se esse ex Polyando h Comanorum, annoque jam integro non vidisse lumen, idque ex causa huiusmodi. Ob controversiam quæ sibi cum quodam intercedebat in iudicio jurare coactus, pejeravit, tamquam perjurii nullum esset crimen. Deus autem, consulens saluti ejus, excæcavit eum. Quo affectus supplicio cum lucem non cerneret, et manu ducere-
tur, venit ad virum Dei, et peccatum perjurii confessus, oculorum secutam cæcitatem indicavit; recte judicans, Deum Sacerdotibus tribuisse maximam potestatem per sanctos Apostolos, quibus dixit, Quæcumque ligaveritis super terram erunt ligata et in cælis, et quæcumque solveritis super terram erunt soluta et in cælis. Promde cum vir admirabilis solvendi munus (suorum enim quisque peccatorum catenis obstringitur) atque curandi haberet; Deum omnipotentem oravit, ut ipsi tum perjurii veniam, tum oculorum sanitatem concederet. Absoluta vero super illum precatione, unxit illum oleo sancto tribus diebus et liberavit. Ita factum est, ut qui alienis manibus et oculis ductus venerat, propriis in suam civitatem reversus sit, Deum laudans.

60 At hos quidem paucos e multis commemoravimus, qui curati sunt, et quos de facie novimus : magna enim quotidie virorum, fœminarum ac puerorum multitudo ad eum confugiebat : qui cum variis morbis, tam manifestis quam occultis, laborarent, omnes Dei misericordiam consequabantur. Mulieres etiam veniebant cum pueris adhuc lactentibus : qui cum lugerent ac quererentur, quod nutrimento carerent suo; matres ipsæ dolebant, quod sibi fontes lactis exaruisent. Miserandum autem erat spectaculum, et suspiria ac gemitus et clamores varii. Quid ageret vir Dei magnus, intuens matres simul ac filios lugentes vociferantesque, hos quidem propter famem, illas vero quod se filiis orbari cernerent? Nonne animam ejus vehementer commoveri erat necesse; præsertim cum esset tam mitis, tam clemens, tam misericors erga omnes? Commovebatur plane, ideoque etiam impetrabat postulata : orans enim dicebat ea quæ Moyses ille magnus : Domine, dimitte eis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo quem scripsisti. Quibus verbis obsecrans Deum, efficiebat ut misereretur eorum qui misericordiæ ipsius indigebant.

61 Operæ pretium est autem ut ex mulieribus, idem patientibus ad eumque confugientibus et curatis, unam memoremus, quæ sanata rediit ad monasterium, et gratiam Dei prædicavit his verbis : Lacte defecta ad sanctum virum accessi cum filio meo : postquam vero ille, pro me precatus, oleum dedisset, e monasterii foribus egredienti ubera lactederunt, diuque tanta fluxerunt copia, ut alienos quoque pueros lactare : unnes vero qui me antea noverant laudant Deum, quia prius quidem emendicabam hic alienum, e domo in domum transiens, ut nutrirer infantulum meum, nunc autem non desino idem facere et simul iis a quibus acceperam reddere, causam omnibus explicans, et enarrans Dei magna : talis enim est Dei gratia, ut ubi abundavit afflictio, nunc superabundet gratia. Num parvum hoc esse aliquibus videtur? Non equidem existimo aliquem sanæ mentis id cogitare : quin potius ipsum æquatarum ei miraculo quod sterili contigit. Nam quemadmodum illa naturam habebat gignendis liberis formata, parere tamen non poterat : sic hujus ubera, lactis quidem fluxum habere naturaliter debebant, sed is aueratur, ut per servum Dei exuberaret. Veritatem autem dico in Christo : multæ mulieres tum hoc morbo, tum aliis pluribus occultis ac gravibus laborantes, veniebant et Dei opem exorabant. Porro de huiusmodi curationibus, licet plurima dici possint, hæc satis sint.

ANNOTATA.

a Zinnus vertit, Androgynus erat legitima uxore copulatus : in Græco clare est Ἀνδρόγυνος non Ἀνδρόγυνος et cetera consequentur in neutro ἐκ νομίμου γένου συναρμωσμένον : ut appareat non geminum in una persona sexum, sed geminam personam significari uno matrimonio conjunctam.

b Duplex in Patriarchatu CP. est urbs Episcopulis Sozopolis, alia in Thracia sub metropoli Hadriano-poli, olia et magis celebris atque Amaseæ vicinior in Pisidia.

c Zinnus Senem vertit : nos ordinem non ætatem significari putamus : cum conjugia Græco Clero permissa sciamus.

d Zela urbs Episcopulis sub Amasea metropoli. Zinnus legit Zala, ecgraphum nostrum in antiquis notitiis urbs zelorum.

e Ætatem dissimulavit Zinnus, forsitan suspectum habens onorum numerum cum tamen paulo superius quadrimo puero data communicatio dicatur. Scimus nos in Ecclesia Græca etiam infantes solitos communicare : et vero ex verbis puellæ mox adferendis apparet, ejus ætatis fuisse, quæ inter oblatum necdum consecratam et ipsam Eucharistiam nullum nosset descrimen.

f Artem pingendi vertit Zinnus : quod Græce est τὴν τοῦ μουσικῆ τέχνην, quæ ad marmorariam potius pertinet : non enim penicillo res agitur et coloribus, sed lapillis quadratis coloris varii (μοῦσαι Thraces dicunt) ex quibus componitur tabula, opere Itatis notissimo, quo magis miramur interpretem Italum hic hæsisse.

g Quod sequitur miraculum drest in ecgrapho nostro Vaticano.

h Ab urbe Cumano verterat Zinnus, seu potius Cumana : hinc nihil pronius erat quam ut Cumana Pontica intelligeretur, ad eundem cum Amasea Iridem fluvium sita : sed Comanam Cappadociæ intelligere suadet expresse in Græco additum nomen Πολυάνδρου, quod corrigo et scribo Πολυανδοῦ, nomen oppidi, haud procul a Comana Cappadociæ siti juxta Ptolomæum, Ortelio teste, qui interpretes Ptolomæi arguit loco, Polyandus, scripsisse Padyandus.

CAPUT VII.

S. Eutychius in fame annonam servat indeficientem, Imperium quibusdam prænuntiat, Amasenem valedicit.

Nunc videamus et aliam gratiam, huic sancto viro concessam a Deo, quæ quidem, ut ego censeo, non multum differt ab ea quam Elias Propheta in Sareptis declaravit. Quamquam Thesbites quidem, postquam famem secundum oris sui verbum induxit, a vidua, se suumque filium negligente, benigne susceptus hospitio, hoc rependit beneficium, ut neque in hydria deficeret farina, neque oleum in lecytho. Hic autem, quasi secundus quidam Elias, famem ipse non intulit, sed multos fame laborantes suis precibus sustentavit, tali quam exponere aggredior, occasione. Impiorum a Persarum incursum in rempublicam nostram, quo novus Nabuchodonosor Chosroes b Sebasten venit et Melitenen, norunt omnes. Cum igitur in magnas angustias atque discrimen res essent adductæ, vicini fere omnes c Nicopoli, d Neocæsarea, Comanis, Zela, aliisque ex civitatibus finitimis Amaseam se conferebant, tamquam in munitissimum locum, confisi non tam præsidio urbis quam viri sancti precibus : omnes enim tam indigenæ quam advenæ inquilini, qui magda ex parte Iberes, et hospites reliqui spes suas secundum Deum in illo collocarant; servabanturque pendentes ex ore ejus et verba ipsius audientes. Merito igitur in

Occasione
belli Persici

a

b

c d

inductam
annonam ca-
ritatem

A in tali tumultu ad urbem cucurrit innumerabilis hominum multitudo sed cum diu ibi commorata esset, consecuta est magna cibariorum penuria. Itaque omnibus ad sanctum ipsius monasterium, velut ad tutissimum portum, confugientibus, ut simul cum corporibus animos pascere, magnus quotidie sumptus fiebat : et interim fames crescebat indies, tum propter exercitus nostros, tum propter Dei et reipublicæ adversarios; unde magna in mœstitia versabamur universi; quia dum multitudini panis subministratur, sic exinanitæ sunt arcæ monasterii, in quibus farina conservabatur, ut nec unius quidem hebdomadæ cibus in iis esset reliquus.

63 Tunc horrei custodes, sanctissimi monachi, videntes farinam minui et flagitantium multitudinem crescere, ad virum magnum accesserunt, illum Scripturæ locum usurpantes, Transiens in Macedoniam, adjuva nos : quoniam farina jam deficit in arcis, et spes victus nobis adimitur. At ille nulla interposita mora nihilque dubitans, sed fidens opulentæ misericordiæ Dei; ingressus in eum locum in quo erant arcæ, jam propemodum farina vacuæ, post fusas ad Deum preces solatus est ministros, Bono, inquit, estote animo : quod enim egentibus impartitis, Dominus Deus noster restituet duplicatum : spero enim, quemadmodum olim ex hydria farina non defecit, ita nunc minime defuturam : nam licet inclinaveritis ex hoc in illud (ut est in Psalmo dictum) hoc est a pleno ad id quod est inane; tamen fœx ejus non erit exinanita, sed edent omnes et saturabuntur, et laudabunt Dominum Deum nostrum. His verbis gaudio repleti religiosissimi monachi, alacriter exequébantur mandata, panem sufficienter distribuentes omnibus accedentibus; eoque modo magnam populi turbam, fame laborantem, diu nutritiverunt; tanto majori miraculo, quod cum farine in annum paratæ nihil adderetur, et tantum quotidie consumeretur; tamen non solum non defecit, verum etiam postquam nova farina esset illata, farina vetus diu, imo semper, satis fuit; sicut scriptum est, Comedetis vetustissima veterum, et vetera novis supervenientibus projicietis : sine pœnitentia enim sunt dona Dei.

64 Ac de miraculis quidem, quæ a sancto viro gesta sunt, satis sit retulisse hæc pauca, reliqua dimittentes iis qui de ipso sublimius scrutari et scribere voluerint : non tamen erit alienum si quod in ipsomet factum est recenseamus. Ecquod autem istud est? Illud nimirum, quod pertinet ad ejus reditum in propriam Sedem, quam nunquam omnino dereliquerat. Cum igitur duodecim annorum spatio atque eo amplius in monasterio a se constituto mansisset, et res admirabiles hactenus commemoratas atque alias multas Dei auxilio perfecisset; summa miraculorum ab eo gestorum ea fuit gratia, quam circa ipsum Deus ostendit : non enim Legatus, non Angelus, sed ipse Deus, qui per nebulam et turbinem Job fuerat allocutus, qui tardus est ad vindictam et celer ad remunerationem, qui non relinquit omnino virgam peccatorum super sortem justorum, ut non discant malitiam justis, in fine certaminum pugilem suum clare alloquitur : Accinge sicut vir lumbos tuos; interrogabo te, tu autem mihi respondebis. Opinariisne me aliter tecum loqui, quam ut justus appareas? Hoc est vulnere medicamentum, hæc certaminis corona, hæc patientiæ remuneratio, hoc pignus mercedis futuræ : idem qui dolere facit, rursum te recreat.

65 Nemo putet, eum sine tentationibus et afflictionibus gravibusque periculis totum tempus transigisse in monasterio suo : non enim deerant hostes visibiles et invisibiles, qui conjicerent eum in caminum tentationum, perturbationumque flammam in-

cenderent, et doloribus ejus adlerent incrementum, ut illum Psalmsi versum posset dicere, Super dolorem vulnerum meorum addiderunt. Omnes autem sanctum monasterium ita vexabant, ut tæderet nos etiam vivere, nisi Angelus Domini descendisset, et flammam ignis discussisset, fecissetque medium fornacis quasi ventum roris flantem. Quoniam igitur oportebat aurum probatum e fornace eximi, ut splendidius videretur (Taliter enim sunt Sancti, qui trans-eunt per tentationes, quorum sub persona dicit David, Transivimus per ignem et aquam, et eduxisti nos in refrigerium) etiam pugnatorem egregium eduxit in refrigerium Deus, qui tentationes dissolvit; Non te, inquit, deseram neque derelinquam : quemadmodum et Apostolus ait : Fidelis est autem Deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet cum tentatione proventum. Verum qualis liberatio ejus, quis reditus fuerit, breviter videamus.

66 Cum is qui in Sedem hujus generosi magnique viri irrepserat, migrasset ex hac vita (quem in locum, novit is qui id arcanis quibusdam de causis permisit fieri) pius populus Pastorem Doctoremque suum reposcens, ad Imperatores Justinum et Tiberium, imprimisque ad Imperatorum ac Regum omnium verum Imperatorem ac Regem Deum nostrum exclamare cœpit, ut sibi redderetur fidei custos, Trinitatis buccinator, rectæque religionis defensor, qui omnia omnibus fiebat ut plures lucrificeret. Illi autem, quos nunc beata continet requies, cum eadem sentirent, suscipientes divinum populi fidelissimi studium et caritatis ardorem, quo ipsi quoque jam pridem erga sanctum virum flarabant, concesserunt quod rogabantur, quodque ipsemet optaverant semper, tum multis aliis de causis, tum ob eam præcipue, quod eos Imperatores futuros predixerat. De quibus, quamvis a progressu cohiberi ideo nos oporteat, tamen cum tempus hoc exigit, pauca diceoda sunt : ut illius periculum qui talentum defoderat, in nobis quoque locum habeat. Quæ igitur illis præ-nuntiata fuerint, commemorabo.

67 Annis circiter tribus ante imperium Justiniani, magno et futura prospicienti Pontifici patefactum fuit, ipsam imperaturum. Qui nulla interposita mora, ut eum in Dei timore confirmaret, faceretque eum sollicitius vitam ex pietate instituere, cum in Jucundianis Processus ageretur, quodam die, ipsum in secretum se vocavit, ubi erat fenestra (hoc enim signum assumebatur, uti lapidum cumulus olim testimonium fuit) et Audi, inquit, Domine Curopalates; quamvis humilis ego, servus tamen et Sacerdos Dei sum, cui ipse significavit, te post avunculum tuum Imperatorem futurum. Quare vide ne huc illuc distraharis occupationibus; sed attende tibi, et operam da, ut dignus evadas qui perficias Dei voluntatem. His auditis, gratias egit Deo Justinus, et viro magno in hunc modum respondit : Deus me dignum faciat, ut voluntati ejus obtemperem, neque gubernem et regam arbitrio tuo. Atque hæc quidem sic acta sunt: cum autem vir magnus esset in insula quæ Principis dicitur, quodam die colloquens nobis : In visione, inquit, noctis quidam mihi gladium dedit, continentem imagines Justiniani et Sophiæ conjugis ejus, qui mihi arridebant : quid autem hoc dicam significare? Quidam vero adstantium respondens dixit : Decisionem sive finem ejus quod nunc struitur negotii vidisti. At ille; Minime, inquit ille, sed hi ipsi regnabunt, et me vindicabunt : Imperatorio enim habitu indutos conspexi. Quod imperaverint perspicuum est, et quod ipsum sint uli : nam condemnasse multos eorum qui in ejus ejectione contra ipsum fuerant, omnes novimus. Itaque hæc ab illo ut præ-nuntiata, sic et perfecta sunt : quid porro de piæ memoriæ Tiberio prædixerit, videamus.

D
AUCT. EUSTATHIO EX MS. GR.
Psa. 68, 27

Psa. 65, 12

1 Cor. 10, 13

E

g
quibus imperium prædixerat

F
Justiniano tribus annis ante verbotenus

et aliis pridem ex visione;

A 68 Primum quidem ipsum Tiberium tunc Notarium, apud Justinum, antequam esset Imperator, collocavit : deinde eum apud *h* Sirmium Avarici belli causa ageret, scripsit ad eum vir admirabilis : scribendi autem occasionem hanc habuit. Tribunus quidam militum Amasæ commorantium, capiens apud Tiberium inire gratiam, acceptis a sancto viro commendatitiis litteris, Sirmium alacriter est profectus. Epistolæ vero argumentum erat huiusmodi, ut Imperii quoque prænuntiationem contineret ; post præmium enim sequebantur hæc verba : Nunc quidem in parte reipublicæ gubernaculum tibi commisit Deus, mox autem illud concedet ex integro. Nemo nostrum id tunc animadvertit : sed ubi *i* Caesar creatus est primum intelleximus : epistolam enim accipiens asservavit, ut postea cognovimus. Ac de duorum quidem Imperatorum prædictione satis dictum sit : quid autem et de præsentī Mauritio Christi studiosissimo prænuntiavit, explicemus.

idem prædixit
de Mauritio
Amasæ,

69 Ante annos octo decim et priusquam illo regnaret, cum viveret Sanctus in monasterio, ita ferente rerum commutationum vicissitudine ; accidit ut ii omnes qui Ponti provinciam administrabant, quæstores *h* inquam et procuratores pecuniæ publicæ, nec non ii quibus Moderatiæ Legionis commissæ erat cura, venirent ex *i* Arabisso, unde eorum quidam oriundi erant, iique affines et propinqui modo regnantis fidelissimi Imperatoris. Ii igitur omnes, ut decebat, veniebant ad Beatum, multam ex eo capturi utilitatem : ut autem in colloquiis plerumque solet contingere, alii quidem ipsam laudabant provinciam, alii aliam regionem. Talia cum hinc inde moverentur, vir Dei magnus facete quidem, sic tamen ut appareret minime contemptum eum loqui, de ipsa Arabisso sermonem intulit, ejusque laudes exposuit. Et ille quidem nobis atque aliis indidem oriundis urbanitatis atque societatis causa talia dicere videbatur : sed finis ostendit verborum eventum. Quænam autem et qualia sunt quæ de ea vir sanctus prophetavit ? Quoties mentionem faciebat Arabissi, dicebat gratiose, nobis omnibus et Principibus qui inde erant oriundi audientibus ; Magna est urbs vestra : ideoque de ipsa dicitur, Ex Nazareth potest aliquid boni esse. Non dixit autem, Ego dico, ne se sublimem ostenderet sed humilem : omnis enim qui exultat humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur.

laudans ejus
patriam,

m
ac rursus
Constantino-
poli.

C 70 Et hæc quidem Amasæ prædicta sunt : cum autem placuisset Deo, ut in suam Sedem restitueretur, *m* biennio ante obitum Tiberii Imperatoris, contigit ut ipse Tiberius in morbum incideret : et in visit eum Dei servus, atque convaluit : per visum enim intellexerat, eum tunc non esse moriturum ; et multis quærentibus de successore, si quid ei humanitus contigisset, dicebat vir magnus, Non morietur : nominantibus autem diversos, nihil respondebat Beatus. Ubi vero piissimam hunc Imperatorem Mauritium nominavit aliquis, ipse se colligens, aperuit palam quæ ante cognoverat atque prædixerat, Vere non habes alium, inquit, idque jurejurando affirmans. Tunc igitur et quæ Amasæ dicta fuerant meminimus : quare nemo de his dubitet : et ideo personas, tempora, loca et occasiones expressimus, ne quis nos putaret hæc in ejus gratiam confinxisse. Qui capit, capiat ; et qui non vult credere, ne credat : quid enim mihi de his qui foris sunt judicare ? Sed eo revertamur unde digressi sumus, cum de viri sancti revocatione loqueremur.

n 71 Postquam igitur Christianissimi populi clamores exaudivissent Justinus et Tiberius *n* Imperatores, magna statim eum celeritate et gaudio miserunt generosissimos *o* Scribonem ad sanctum virum, ut eum vel invitum ac recusantem reducerent ad regiam civitatem. Ii ad eum pervenientes reddiderunt

litteras Imperatorum : quibus ille perlectis, suspiciens in cælum et lacrymans, egit gratias Deo : Ecce, inquit, Domine, labia mea non prohibebo, quoniam tu intellexisti cogitationes meas de longe, semitam meam et funiculum meum investigasti, et omnes vias meas prævidisti : mirabilis facta est scientia tua ex me, confirmata est et non potero ad eam. Quis novit mentem Domini, aut quis consiliarius ejus fuit ? Quis dissipabit ea quæ decrevit Altissimus ? Num dicet figmentum ei qui se finxit, cur me fecisti sic ? Audivi auditionem tuam, et timui ; cogitavi opera tua, et expavi. Iis et aliis verbis similibus multis cum gratias egisset, et in sancto monasterio supra thronum residens, divinam sacrificium obtulisset (dies enim Dominica erat post quam etiam salutiferæ Crucis *p* memoriam Septembris mensis die decimaquarta splendide celebravimus) monasterio et omnibus in eo habitantibus benedixit, universæque civitati ; et omnes Deo commendans, iter suscepit, Archiepiscopo ad usque regiam civitatem comitante.

72 Videre tunc licuit novum plane spectaculum et divina illius anima dignum ; mixta scilicet inter se contraria, dolorem et gaudium, luctum et lætiam. Cum enim alii quidem ob ejus discessum dolebant, alii propter ipsius revocationem lætarentur ; diversas eorum oculi effundebant lacrymas, partim mæroris, partim gaudii plenas ; imo vero ob nimiam exultationem illæ oronibus erumpebant : lacrymæ namque, ut sciunt omnes, etiam ex ingenti præcedente gaudio oboriuntur, quæ cor non affligant, si non procedant ex contorsione viscerum et animi labore : ubi enim peccatum non antecessit contra id quod licebat, nec dolores consequuntur. Peccaverat Princeps Apostolorum, ideo amare flevisse dicitur : quod si desint peccata, fluentes lacrymæ, non tam lacrymæ quam lætitiæ rivoli appellandæ sunt. Videmus utrumque fieri in vite : que cum potator et circumfoditur, lacrymator at dolens, e contra vero cum luxuriat et racemos undique pendentes habet, lætitiæ atque hilaritatis lacrymas exhibet iis qui eam inciderint. Hoc igitur modo Dei servus omnes civitatis incolas lætitiæ afficiebat et gaudio ; cumque illos Domino commendasset, vix tandem ab iis divelli potuit ac proficisci.

D
Revocatus
in Urbem

Amasæ dis-
cedit,

p

p
sequentibus
civium lacry-
mis

dolore et
gaudio
mixtis.

ANNOTATA.

a Anno 572 Persicum bellum renovatum esse tradit Theophanes. Causam belli exorti indicat Evagrius lib. 5. cap. 7, quod Armenii a Persis afflictī se subiecissent Imperio Romano.

b Sebaste et Melitene, notissimæ Metropoles Armeniæ primæ et Armeniæ secundæ.

c Nicopolis urbs Episcopalis sub Sebastena Metropoli.

d Neocæsarea metropolis Ponti Polemoniæ. Zinnus Cæsarea, minus recte.

e Ab anno 565 ad 577.

f Mortuum esse 31 Augusti Indict. 10, anno 577 Joannem Episcopum CP. tradit Theophanes. De eo egimus 21 Februarii inter Prætermisssos pag. 234.

g Ergo circa an. 563. Mortuo enim Justiniano an. 566, 14 Novembris, Justinus, ex sorore Vigilantii nepos, successit.

h Theophanes ad annum Justini 9 Christi 574 ait Avars grassatos in provincias Danubio conterminas (ubi est Sirmium situm) et Tiberium exenbitorum Comitum adversus eos ab Imperatore missum.

i Tiberium adoptatum a Justino filium et Cæsarem renuntiatum, et parisi honoris consortem effectum anno Imperii 10, Christi 575, tradit Theophanes.

k Græce Τραχυντὰς φημι καὶ ἀντὶ τῶν θυμῶσιων : quæ

A quæ fatemur per conjecturam a nobis Latine reddita esse, sunt enim vocabula non purè Græca. Meursius in Græco-barbaris Τρακτωρῆς Tractatores vertit, quasi a tracto: Αποτρίπτο ἄλλοι ducti videntur ab ἀποτρίπτο expedio, conficio. Zinnus omnia, quia sibi obscura, sic in pauca contraxit, sensu haud leviter turbato: Cum ageret vir sanctus in monasterio, in ea rerum perturbatione contigit, ut omnes qui Ponti provinciam incolebant venirent ad sanctum hunc virum, magnam ex illius sermone utilitatem percepturi: sed et reliqua pars hujus numeri tota contracta est.

I Arabisus sive Arabyssus, Armeniæ minoris urbs Episcopalis sub Metitena metropoli. Cappadociæ odscribit Eragrius lib. 5 cap. 19. ubi scribit, Mauritium ibi natum fuisse.

m Ergo anno 380. Nam anno 382, Indict. 15, 14 Augusti, in tabem lapsus Tiberius, Mauritium generum renuntiavit Imperatorem, et intro relatus expiravit. Ita Theophanes.

n Imo Justinus Imperator, et Tiberius tunc solum Cæsar, postea Imperator.

o Σπριλλῶνς Præfectos Satellitii Imperatorii Latine dici auctor est Suidos, et confirmant loca allata a Meursio; et qui hic ipsis datur titulus Generosissimi. Zinnus simpliciter vertit Scribas: sed diversus erat

B Σπριλλῶν idem scilicet qui γραφεὺς scriptor.

p Est Græcis adhuc festum Exaltationis sanctæ Crucis a Constantino Magno factæ, et inciderat in feriam tertiam: adeoque dies Dominica præcedens quæ hic commemoratur, fuerat die 12 Septembris, littera Dominicali C.

CAPUT VIII.

Regressus Constantinopolim ad Patriarchatum: præclaræ corporis et animi dotes.

Quis ea quæ tunc admirabilia contigerunt, valeat explicare pro dignitate? quæ lingua sufficiat enarrare assiduos variesque occursum, alios ab aliis splendore discrepantes; acclamationesque faustas omnium, una ac clara voce dicentium, Benedictus qui venit in nomine Domini, et, Gloria in excelsis Deo et in terra pax. Sciebant quotquot ita clamabant dictum esse a Domino, Qui vos recipit, me recipit: et qui recepit justum in nomine justî, mercedem justî accipiet. Afferebant autem infirmos juxta viam, ut vel umbra viri fortis eos attingeret; et hi pro ratione fidei suæ auxilium accipiebant a Deo. Nam cum ab a Euchaistis discederet vir sanctus, mulier quædam cum filio ægrotante progrediens, impulsæ est a multitudine et cecidit subtus jumenta, ita ut de ipsius deque filii vita, tamquam jam mortuorum, omnes desperarent: ipsa tamen mansit incolumis, et a puero discessit morbus quo tenebatur. Atque ita totum nostrum iter perfecimus.

74 Cum autem ad Nicomediensium metropolim pervenissemus, videbamus nobis venisse in alium mundum, et tamquam de somno excitati cogitabamus utrum vera essent quæ fiebant; sicut de Apostolorum Principe narrat historia, quod postquam Angelus Petri latus tetigit, dixitque ei, Accingere et calcea te caligas tuas, et sequere me: transeuntes primam et secundam custodiam, venerunt ad portam ferream, quæ ultro aperta est eis; Petrus autem existimabat se visum videre. Sic et magno Eutychie contigit, et Nicomediam pervenientes vere cognovimus, quia misit Dominus Angelum suum, et Petri imitatore eripuit de manu omnium qui ei insidias struxerant. Neque enim dumtaxat fidelis et Christianus populus, regale sacerdotium, gens sancta, edebat acclamationes congruas et gratias agebat Deo: sed incredulum etiam et a grege nostro alienum vulgus Hebræorum, propemodum pueros illos imitans,

clamabat, Benedictus qui venit in nomine Domini; et, Crescat fides Christianorum.

75 Igitur, cum nihilo minori honore pugil noster regressus est in urbem reginam, a suo præclaro exilio, quam in Alexandriam magnus ille multisque certaminibus notus Athanasius, de quo sic scribit divinus Gregorius b: Pullus quidem eum vehebat, [et fere (quod quæso ne insipienter arguar dixisse) fere, inquam, sicut Jesum meum pullus ille, significans vel populum gentium quem a vinculis ignorantie solutum benefaciendo conciliavit atque concessit, vel quidquid aliud sub eo symbolo volueris intelligere;] rami vero eum excipiebant vestiumque variarum ac multiplicium ante et subtus jactarum prostrationes [cum in hoc solum inglorius appareret, qui summus et perfectissimus est neque parem habet. Sed et ingredientis Christi imago quadam erant] ante eum clamantes salientesque, nisi quod non solum puerorum turba eum glorificabat, sed omnis lingua concorditer discors invicem se superare volentium: et hæc dicens, publicos plausus prætereo, unguenta incensa, noctes pervigiles, totamque lumine collustratam urbem, et communes privatasque epulas, atque omne id quod in ostentationem lætitiæ exhibent civitates, quæ universa superabunde et penè ultra modum exhibita sunt. Ad hunc ergo modum etiam nunc suam in urbem regressus est magnus et admirabilis Eutychieus, cum eaque celebritate, ut licet ab omni retro tempore multæ multorum honorificæ exceptiones factæ sint, non solum Principibus sed etiam Sacerdotibus et Palatinis illustrioribus, nulla frequentior aut gloriosior fuisse memoretur, sed ipsa sola præcellat et superaverit omnes: adeo ut illud magniloqui Isaïæ merito huic loco congruere dixeris. Et adducent fratres eorum (id est fideles Levitæ et Sacerdotes) donum Domino, et in læticiis mulorum cum unbraculis ad civitatem sanctam Jerusalem. Numquid enim non ita fuit? Imo vero Patrem ac Pastorem et Magistrum suum fidelis populus duxit in sanctam civitatem, novam Jerusalem atque urbem reginam. Quis dicendo posset assequi res admirandas, mari terraque tunc gestas? quomodo scilicet constratus sit pontus, tergaque sua navibus subjiciens telluri factus fuerit similis, adeo ut sine impedimento possent omnes super ipsum in eedere, et nemo præ multitudine hominum aquam ab humo discernere, utraque autem esset labium unum voxque divina et celestis omnium, Domini et Creatoris sui gloriam celebrantium.

76 Atque hæc eo dicta sint, ut recordentur qui sciunt, et discant qui nesciunt. Quid porro, an cetera prætermitemus? Minime vero: sed quænam ista? Divino consilio factum est, ut unde discessus principum fuit, inde etiam habuerit initium reditus. Cum enim dies festus S. Timothei, in palatio Hormisdæ, ut ante diximus celebraretur, illinc vir pius sublatus est sacrificium faciens, et ea quæ descripsimus toleravit: cum autem cursum suum explesset, tamquam sol exultavit ut gigas, currens viam suam a summo cœli et occurrens usque ad extremum ejus. Signidem in iisdem Hormisdæ palatiis restitutus est, tamquam sponsus procedens in thalamum suum, nec fuit qui se absconderet a calore ejus, eoque non frueretur. Omne namque fideles sanctitatis et gratiæ ejus participes extiterunt per visum vel per tactum, multi etiam per salutationem et dulcem congressum; alii per auditum delectabantur, quia fama ejus rei paulo post per omnem terram est divulgata.

77 Nocte post hæc in templo prædicto transacta, sumpsit Superhumale, quod ipse semper secum gestabat; et cum sancto Clero suo ad augustam ædem sanctæ et immaculatæ Dominiæ nostræ Dei genitricis

D
AUCT.
EUSTATHIO
EX MS. GR.
Constanti-
nopolim re-
gre titur uti
Athanasius
Alexandriam,
b

E
exceptus
maritimo
plausu
civium,

Is. 66, 20

et pompa
obviationum
navium:

f

et nocte in
Hormisdæ
Palatio acta

ad Blachernas
procedit

In itinere
miraculis
honoratur
Matt. 10, 41

2
apud
Euchaistas.

Transit Nico-
media cum
gratulatione
omnium,

ALCT.
EUSTATHIO
EX MS GR.

Ps. 18, 3

c
die 3 Oct
qua antea
obierant
adversarii sui
Addaeus,

d

e
23
Os. 1, 10

f
Mali 5, 10 et
11.

et Aetherius
eademque
intulerat
passus,

C

Sedi sua
restituitur
in templo
S. Sophiae,

A genitricis et semper virginis Mariae in Blachernis se contulit : nam illic erant Imperatores Justinus et Tiberius, qui sanctum virum hilari vultu et magno cum honore excipientes, ac tempori tali congrua locuti, dimiserunt eum, quia dies Dominica erat, et divinum sacrificium volebat peragere. Quis hic non opportune usurpet illa Psalmi verba, Dies dei eructat verbum, et nox nocti indicat scientiam. Si quis enim illam tempestatis seu tentationis diem ac noctem, cum hac revocationis ac reditus ejus, summaeque pacis ac tranquillitatis comparet, magnam sapientiam et scientiam in utroque tempore et negotio reperiet. Nam tempore illo sabbatum c et hiems erat, siquidem vigesima secunda Januarii tentatus vir sanctus et ejectus fuit : restitutus est autem tertia Octobris, quae Dominica erat : qua quidem die et illi qui ipsi insidias struxerant, eumque ejecerant in exilium, Aetherius et Addaeus, hic urbis Praefectus, ille palatiorum Antiochi dierum d Curator, mortui sunt : et quemadmodum ambo virum sanctum pellendum et adulterinam ordinationem faciendam curaverant, ita meritam ambo mercedem receperunt. In hac igitur die et vir optimus suam recepit Ecclesiam, et ipsi vita privati sunt multis annis e prius quam ipse revocaretur. Accommodari huc etiam possunt verba illa Prophetica, Et erit in loco, ubi dicitur. Non populus meus (uti quibusdam videbatur) dicitur, Filii Dei viventis. In Hermisde enim palatio, ut dictum est, facta est restitutio.... Non enim qui considerabant f stadia, intelligebant illud, Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum caelorum. Beati estis cum maledixerint vobis homines, et persecuti vos fuerint, et dixerint omne malum adversum vos, mentientes propter me : gaudete et exultate, quoniam merces vestra copiosa est in caelis.

78 Jam et de superhumerali dicendum est aliquid, quod illi in sua dejectione creptum non fuit, sed apud eum mansit. Cum enim ex Clericis quidam suaderent Aetherio ut ipsum sancto viro adimeret, ille, neglectis eorum verbis, facere id recusavit. Itaque ipse cum indignationem Imperatoris inenrisset, ad se visendum venientibus confessus est, dicens : Quae feci Domino Eutychio, omnia in me cumulate reciderunt : per homines ejus oppugnavi eum, per homines meos oppugnatus sum : vestimenta ejus diripui, omnia mea direpta sunt : unum tantum non ademi, in mihi quoque est relictum; hortantibus enim me Clericis ut Superhumerali auferrem, id non feci : et ecce etiam in hac calamitate remansit mihi zona cum insignibus dignitatum. Haec ille quidem dicebat moerens, tempus tamen poenitentiae non invenit, quamvis cum lacrymis quaereret eam. Ac de his quidem satis : ad narrationem institutam revertamur.

79 Postquam vir sanctus, ut dictum est, congressus cum Imperatoribus, ab iisdem aegre divulsus esset; videns populum, Christi sui que Pastoris studiosum, gratias Deo incessantes agere, precatus est communem Dominum, ut ipse eorum vellet esse remunerator : atque ita cum universa fidelium turba ingressus est in ecclesiam; idque tamquam in regnum Dei, non sine labore : quia magna premebat multitudo, quae divinum templum occuparat. Ascendit deinde in ambonem, sicut olim Moyses in montem Sinai; ibique sublati ad Deum manibus populi preces et supplicationes caelesti Deo ac Patri offerre, ejusque misericordiam ad plebem videbatur deducere; neque enim propter populi multitudinem aliud fieri poterat. Tonitrua autem et creseens buccinarum sonus, id est aptae divinatorum oraculorum lectiones, clarius et vehementius pronuntiatae, cum timore et magna compunctione peragebantur. Denique

divina caligo sanctum altare operuit : super quo cum incruentum sacrificium obtulisset, ejus communionem distribuit fideli populo, ab hora tertia usque ad nonam : eo quod ipsam omnes vellente de manibus ejus accipere.

80 Nam quotiescumque distribuebat communionem omnes ad eum, sicut in principio absque satietate concurrebant : quia intuitu ejus non poterant saturari quicumque solebant recte sentire : sed quantum quis ei haerebat magis, tanto vehementius attrahabatur, eodem erga illum affectus modo, quo erga magnetem lapidem ferrum, quod arcana quadam vi naturaliter trahitur : ita namque vir admirabilis omnes sese aspicientes, amanter alliciebat. Erat enim toto habitu graciosus, et animi ac corporis pulchritudine decorus; sublimis opere, sensu humilis, virtute venerandus, congressu benignus atque affabilis, mansuetus, misericors; sermone dulcis, sed moribus dulcior; aspectu Angelicus, sed animo magis.

81 Neque omnes illius tum spirituales tum corporeas dotes; explicare membrorum omnium conformationem aptam, unde interior homo plerumque dignoscitur; vultus hilaritatem et gratiam, de quo Salamon ait, Cor gaudens (Deo scilicet) g exultat faciem; oculos ketos et pupillas bene custoditas, tales enim aspiciunt recta et annunt justia; dentes candidos, quia purus et caelestis est justorum cibus; ignita labra a quibus pura et ardentia verba gratiaque stillabant; contractas et rectas aures, ad omnem divinam vocem suspiciendam idoneas; collum, ut Davidis turrem aedificatum, atque ad ferendum Christi divinaeque caritatis spirituale jugum et Ecclesiarum sollicitudinem accommodatum; niveam sacri capitis comam et barbam, Aaronicae similem, qua vitae splendor et perfectio significabatur, adhuc corporis fragrantiam, tamquam unguentum quod descendit in oram vestimenti Sacerdotalis; etatis moderationem, quae eam secundum Christum perfectam ostendebat; latas manus, amplissimae liberalitatis indices; congruos aptosque digitos ad sermones divinos et sana dogmata conscribenda; rectos omnino ac firmos pedes, nec ad dexteram nec ad sinistram declinantes, sed incedentes per tritam et regiam viam, quam bos et asinus, id est populus Christianus ex Judaeis et Gentibus collectus, calcavit.

82 Quis compositum ejus incessum et pulchros totius corporis motus describat : sic enim incedunt modesti speciosique pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona h, unde divinus perpetuusque motus animorum intelligitur? Quis pro dignitate laudabit pallorem, ita in ejus facie florescentem, ut mali punici cortex aut eujuspiam alterius pomi pallentis color solet cum suavi odore conjunctus? Talis profecto vero temperantium atque abduratorum est vita, eorum qui variorum atque optimorum fructuum dulcedinem continent in cellis spiritualibus, rutilantque et spirant aliis quidem, uti scriptum est, odorem mortis in mortem, aliis autem odorem vitae in vitam facti pro ejusque voluntate. Quis non admiretur doctrinae ejus firmum, stabilem atque constantem sermonem, quem nocte et die facere non desinebat, ut (quemadmodum de magno Basilio Divus Gregorius i ait) et mansuete reprehenderet et laudaret disciplinate, neque alterutro perimmoderantiam noceret; sed correctione uteretur paterna, laudatione magistrali; neque dissolutus in lenibus, neque austerus in gravibus; sed his discretionem, istis prudentiam adhiberet, h utraque vero in eo essent infima, si figuram dictionis attendas, sufficientia tamen ad instructionem; et minimum quidem haberent de virga, propter modestiam sermonis;

D
et sacram
communionem
impartit
populo

tunc et semper
ad eam
frequenter :

E
Prov. 15, 43
Laudatur
Eutychius
conformatione
membrorum.
9

I
totiusque
corporis
habitu,

2 Cor. 2, 16

h

A monis; minus etiam de sectione, propter ipsius virgæ moderatissimum usum.

83 Quis vobis describam virum? Jam antea Paulus eum exprimit, idque cum magnum illum Pontificem cælos penetrantem laudat: illic enim usque audet oratio ascendere, siquidem Christos esse didici eos, qui secundum Christi præcepta vivunt. Hic totus erat dulcis, totus amabilis: qui cum adhuc esset in terra spiritu sublatu terram reliquerat, et extra carnem ac mundum semper erat, vitamque agebat his visibilibus superiorem, divinas illas formas suscipiens, quæ cum inferioribus et commutabilibus istis non commiscentur: qui purum Deitatis speculum semper fuit, lumini lumen adjungens etiam debiliori obtitui perspicuum: qui versabatur cum Angelis, cum Archangelis Dominum collauebat, cum Deo Sacerdotioungebatur, et superiorem creabat mundum per sanctum baptismata aliaque munera spiritalia. Quis hæc et similia de divino viro pro dignitate recensebit? Quis orator, quis narrationum sacrarum scriptor ista, ut decet, persequetur! Utinam adesset Divus Gregorius, ut nunc etiam magnum Basilium laudaret! nam hujus sancti viri multæ magnæque virtutes sunt, quæ ad Basilii mensuram accedunt: sufficit autem discipulo, ait Dominus, si sit sicut magister ejus. Beatus enimvero qui eas digne explicnerit: sed non ego, qui nec dicendi facultate nec scientia valeo, idoneus sum ad viri divini actus, sicut scribi eos par est, enarrandos; veritus tamen ne similis deprehenderer sermo, talentum accipienti atque defodienti, in idemque cum illo periculum inciderem, illis argumentum materiamque suggesti, qui res a Sancto gestas valebunt describere.

ANNOTATA.

a Euchaitarum civitas, sub metropoli Amaseorum etiam Theodoropolis dicta est, de qua late egimus 7 Februarii, ad Vitam S. Theodori Ducis, in ea nati.

b Gregorii Nazianzeni orationem de S. Athanasio illustrabimus die 2 Maii: interim ex ea hic integramus contextum, quem MSS. Græca nobis exhibent truncatum, non Eustathii Scriptoris vitio (hic enim integram si non periodum, tamen sententiam dedisset) sed præcipitantis librarii, et disparata verba sic incongrue connectentis, Καὶ μὴ μοὶ τῆς ἀπονοίας μέμνηθε, πῶλος μὲν ἦ γεν τὸν ἀνδρᾶ, κλαδοὶ δὲ αὐτὸν ὑποδέχοντο καὶ στρώσεις ἱματίων πολυανθῶν καὶ οἱ προσδόντες. Ita autem omittuntur omnia quibus indicatur comparatio cum Christo, et tamen hujus solius comparationis causa usurpantur a Basilio, adeoque et ab Eustathio transcribuntur hæc verba, μὴ μοὶ τῆς ἀπονοίας μέμνηθε, quod quæso ne insipienter me dixisse arguatis, MS. Venetum nihilo perfectius in hac parte quam Vaticanum, Zinnus hæc interpretantem impulit, ut petitam ab auctore veniam converteret ad Athanasium sive Eutychium, ita scribens, neque aliquis arrogantiam ei tribuat.

c Quando scilicet ad insulam Principem est auctus, ut supra num. 40 indicatur: vel quando post tres hebdomadas missus est Amasiam, die 6 vel 26 Februarii: dies autem 22 Januarii, qua detentus est, ut dicitur num. 37, anno 565 non erat Sabbatum sed feria quinta, littera Dominicali C.

d Zinnus vocat Curatorem Antiochiæ: sed Græce est τῶν Ἀντιόχειν, per quæ non possumus aliud intelligere quam ipsa illa palatia, in quibus positas Sancto insidias dictum erat num. 37.

e Utpote mortui anno 566, id est proxime sequente exilium S. Eutychii, ut manifestior appareret ultio, quo celerior: solus enim hic annus ex omnibus post secutis habuit litteram Dominicalem C, adeoque tertiam Octobris in Dominica.

f Zinnus explicationis causa scripsit stadia, equitatus et hujusmodi res: sed arbitrator excidisse aliquid, ideoque malui... puncta notare: nec enim apta connectio est.

g Textus Græcus secundum LXX, Cordi leti facies fleret.

h Ita sensus requirit, et ita Zinnus vertit, credo quia in suo MS. sic legit: εὐαγγελισμένων τῶν ἀγαθῶν τὴν εὐρύτητα.

i Scripsit quidem Nazianzenus prolixam S. Basilii laudationem illustrandam a nobis 14 Junii: sed in ea non reperitur talis sententia, adeo ut oporteat hic memoria lapsu fuisse auctorem.

k Quæ sequuntur defuerint MS. Veneto: siquidem Zinnus ita vertit et finit hanc periodum, ut neque bonitas dissoluta, nec gravitas aspera; sed illa prudens, hæc modesta, utraque sapiens videretur.

CAPUT IX.

Miracula Constantinopoli patrata: doctrina propugnata.

Verum adhuc ad radicem montis heremus: necesse est autem ut exponamus quæ vir optimus gessit post reditu, rursum usurpando verba quæ de magno Athanasio scripsit prælaudatus Gregorius. Num forsitan ipse quidem ita vixit sicut conveniebat eos qui tanto populo essent præfuturi, non autem docuit sicut vixit? aut non certavit sicut docuit? vel minus periclitatus est aliis qui pro doctrina aliqua subiere certamen, aut ex ipso cetamine minus laudis retulit? aut denique eorum quæ sub ingressum gesta sunt splendorem obscuravit quidpiam postea actum? Nequaquam; omnia sibi invicem congruebant, tamquam in cithara una eademque symphonia, vita, doctrina, certamina, pericula reditu consecuta. Simul enim atque ad ecclesiam pervenit, non ita affectus erat ut solent, qui immodica cæcati iracundia, quidquid primum occurrerit protrudunt aut percutiunt, quantumvis dignum a quo manus abstineant, furore scilicet prædominante. Sed hoc potissimum tempus sui probandi esse censuit (fit enim plerumque ut adversa quis patiens moderatior sit, potestatem autem referendæ injuriæ nactus insolentius se gerat) tam leniter tanque mansuete circa eos egit a quibus afflictus erat, ut ne illis ipsis quidem, ut sic loquar, insuavis esset viri reditu. Verum hæc alii admirentur et laudent, quibus otium est res etiam parvas ab eo gestas prædicare: cum autem parvas dico, ipsum cum seipso, resque ipsius inter se comparo; non enim glorioso illi viro cedere ad gloriam potuit, quidquam quantumcumque illustre id esset, propter superexcellentem illius gloriam, quoniam, sicut audivimus, etiam minima et tenuia illius satis essent alteri non parum illustrando. Quæ igitur per novum hunc Athanasium, post reversionem ejus fecerit Deus, videamus. Num forte ex præterita conturbatione rerum aliquam spiritualium bonorum fecit jacturam aut gratia ei concessa divinitus, fuit aliqua ratione imminuta? Nequaquam, ut aliqui possent cogitare: sed econtra aucta cumulatæque ei fuerunt ista, sicut Dominus ait, Et majora horum facietis: ut ex iis quæ pauca de multis commemorabimus, nosse licet.

85 Non ignoratis, quotquot reditu ejus tenetis memoria, mortalitatem magnam ac diuturnam fuisse antequam reverteretur. quæ omnem promiscue sustulisset ætatem, nisi advenisset Dei electus sicut alter Phinees, qui stetit et placavit et cessavit quasi satio. Quomodo autem placatus est Deus? Supplicatione illa, quam ipse cum populo Christiano instituit, a sanctissima magna ecclesia usque ad sedem sanctæ et immaculatæ Domine nostræ Dei genitricis semperque

D AUCT. EUSTATHIO EX MS. GR.

ANIMADV. PAP. 9

Idem post reditu qui ante fuerat. E

aut etiam major. F

instituta supplicatione

et morum ornatu,

laudatore Gregorio Nazianzeno dignus

A AL ET. RUSTA- THIO EX MS. GH	semperque virginis Mariæ in Blachernis. Dum enim sic rogaretur Christus Deus noster, quem ipsa incarnatum de Spiritu sancto peperit, pepercit ille populo, Angelumque cohibuit, qui sine intermissione percutiebat civitatem. Imitatus est autem hac in re vir admirabilis Prophetam David, qui cum propter numerationem populi grassaretur, pestis dicebat ad Deum, Ego Pastor peccavi, dem ego penas : isti quid inernerunt? Postquam vero vidit Angelum in area Ornan Jebusæi, oravitque eum, imo vero communem Dominum in eo, ne extenderet porro manum in Jerusalem, exanditus est : quamobrem et altare constituit in ipsa area, et Domino boves immolavit, et placato eo mors sevitæ desiit. Numquid autem magnus ac mansuetus Eutychius, offerens rationale et incensum sacrificium Deo, idem non effecit? Profecto, nisi populo salutem impetrasset, non dimisisset extensas manus. Ab eo igitur die, quamdiu beatus vir in vivis fuit, Christus Deus noster cohibuit a populo Angelum percutientem. Atque hoc quidem ipsius reducis primum opus fuit, quo communem omnibus salutem impetravit : nunc aliud, quod per eundem Dominus omnipotens fecit, videamus.	ne in redulis detur occasio Dei munera carpendi, D sublimiora miracula prætermisimus, hæc quæ re- censuimus satis esse ad historiam æstimantes. Quæ sane verba de magno quoque Eutychio dicta scrip- taque intelligantur.
pestilentiam cessare fuit,	86 Puer quidam ex nobilioribus, qui apud Calo- podium, Primicerium Augustæ, habitabat, imo ab ipso nutritus erat, adverso quodam casu injuriam in oculo acceperat a tempore notabili, ac demum sic periclitabatur, ut totum invertendum crederet, et nullus medicorum ei posset succurrere : quantum enim illi medebantur magis tanto gravius oculus of- fendebatur. Huc adductum cum esset malum, con- fugit ad medicum potentissimum, qui sola oratione poterat noxam sanare : sicut et fecit : nam facta super ipsum oratione, infirmum oculum unxit vene- rando oleo ; et continuo apparuit sanus sicut alius. Videamus nunc aliud admirabile signum.	89 Cursum ergo suum consummavit Dei famulus, Denique æta- tis anno 70 fide servata, expectans de reliquo repositam sibi coro- nam justitiæ, postquam a reditu suo restitutioneque in cathedram Patriarchalem transactis quatuor d an- nis, annos universim vixisset e septuaginta ; et sermones, cooperante Spiritu sancto adversus quas- cumque hereses in quiete conscriptos, publicasset ; eosque exponens omnibus germanis atque fidelibus orthodoxæ Catholicæ Ecclesiæ filiis, atque ibi con- scripta opere ipso complens, plane clareque docuisset non esse inherendum fimo lutoque, huic inquam tem- porali vitæ rebusque caducis : tale enim est opus fugitivum ut semper impleatur et moveatur : nam multiplicem conversionem lunæ, representantis vo- lubilitem hujus vitæ, aliis expendere volentibus relinquo. Multa igitur alia præclara faciens, ut vita ac mores ejus norma essent Episcopatus, doctrina autem orthodoxæ regula, tandem desiderabat dis- solvī et esse cum Christo, licet propter multorum salutem in carne manere magis necessarium judi- caret. Oportebat tamen ostendi ipsam quoque ho- minem esse, animæque et corporis disjunctionem subire : quamobrem de illa philosophabatur quotidie, et eadem quæ Patres sui Basilii atque Gregorius, sentiebat ac loquebatur : quorum unus, Carnem, in- quit, despice quæ præterit : animam cura, quæ est immortalis : alter autem, Utinam, inquit, gravi hac exuat tunica, ut leviolem accipiam.
oculum læsum cural :	87 Cyrillo a Cnario multis annis uxor convixe- rat, quæ aqua interente laborans extremo versaba- tur in discrimine, adeo ut etiam ipsa, post multas in medicos factas expensas, nihil utilitatis accipiens, salutem suam desperaret. Hanc accipiens vir suus, ex alio in alium suburbanum locum circumducebat, sperans levamen aliquid ab aeris bonitate. Contigit autem circa illud tempus sanctum degere in b Pylea- tico : quod ubi vir pius cognovit (erat enim illi notus) absque ulla cunctatione uxorem ad eum duxit, sup- plicans, ut pro illa a morbo liberanda Deum oraret. Quam cum vidissemus, obstupimus omnes tantam ponderosi ventris molem : Sanctus vero pro ea orans unxit eam oleo sancto atque dimisit. Post aliquot porro dies, viro sancto rursus in Pyleatico degente, vir ille denno adduxit uxorem, gratias agens Deo, illamque ostendit omnibus, pondere et pressura prio- ri levatam : ita enim disparuerat moles ventris, ita- que sana adstabat, ut nunquam ægrotasse videretur. Multi igitur quod factum erat miraculum intelli- gentes, glorificabant Deum : quia plus quam anno- rum quadraginta erat mulier, in qua istius sanitatis signum contigerat.	post editos sermones F ad mortem sese deposuit,
a hydropicam sanat :	88 Verum ne aliquibus videar incredibilia nar- rare, congruum puto non ultra in his pergere ; neque enim ultra Gades, ut ait Divus Gregorius, transendum : sed et Gregorius Nyssenus, docens orationem non esse protrahendam ultra mensuram gratiarum, de propria sua e sorore sic loquitur : Hæc ab illa gesta sunt omnia : quæ quidem diligentius ipsa scrutatis vera esse creduntur, licet supra fidem sint, apud eos vero qui carni nimium addicti sunt putantur extra verisimilitudinem esse. Sed hi sane ignorant pro mensura fidei distributionem quoque munerum fieri, ut fide pusillis tribuantur parva, ma- gna vero iis qui fidei amplitudine pollent. Verum	90 Hæc ille animo versans ac meditans, atque cum magnis Patribus ita vivens, ut non minus Ba- sili, Gregorii f utriusque et magni g Dionysii ac reliquorum sanctorum Doctorum, Prophetarum at- que Apostolorum dogmata quam aerem hunc spiraret, quibusdam tamen mente imperfectis suspectus erat quasi ab illis in materia resurrectionis h dis- sentiret ; cum stulti homines non intelligerent, nec quid affirmaret nec de quibus loqueretur. Quid au- tem mirum si puerilia sapientes sic de ipso senti- rent ; cum Dominus ac Deus noster in Dei digito ejiciens demonia, ea in principum demoniorum ejice- re putaretur? Numquid de D. Paulo, in Areo- pago loquente de Jesu et resurrectione ejus dictum est, Quid vult seminiverbius iste? Numquid non Ba- silius, virtutum fundamentum et Spiritus sancti propugnator, ab imperitis æstimatus est illius divi- nitatem non confiteri? Quid ergo mirum, si de hoc quoque sacro capite, magno, inquam, divinoque viro Eutychio, qui fuit columna ac lumen Ecclesiæ, ven- erandisque Patribus per omnia similis, tale quid- piam suspicati sunt, qui modum resurrectionis futu- ræ non capiebant : absit enim ut unquam contra- rium senserit rectis Ecclesiæ sanctæ et Apostolicæ dogmatibus.
et aliis ma- joribus etiam miraculis claret.	91 Plenæ sunt orationes ejus sanctorum Patrum hac de re sententiis ; qualis est illa D. Gregorii : Si quis dicit Christum ita nunc deposuisse carnem, ut ab ea mutatam Divinitatem et esse et venturam as- serat, is adventus ejus gloriam ne videat. Qui igitur fieri potuit, ut qui hanc sententiam sermonibus suis inseruit, ab illius sensu discreparit? Num forte ali- ter sentiebat ac loquebatur? Absit. Si ei cor pravum numquam adhæsit, multo minus sententia duplex. Didicerat quæ sit animi et corporis conjunctio quan- tum quidem homini est possibile ; et prout ejus mi- nisterio animus fuerit usus, ita simul cum illo bonis immortalibus frui ; quodque corpus, si afflictum atque in servitutem redactum fuerit, simul cum ani- ma evitet supplicia sempiterna : itaque utrumque simul	f g h temere in suspicionem vocatus F velut non recte sentiens de resurre- ctione, quod aliter fuisse probant ejus verba

et evidens
auctoritas
Scripturæ
sacræ.

A simul aut condemnatur aut coronetur. Oportet enim omnes adstare ante tribunal Christi, ut recipiat unusquisque prout gessit in suo corpore, sive bonum sive malum: quia utrumque in hac vita simul operatur, et ideo utrumque simul ante Christi tribunal comparebit. Justum autem erit tribunal illud, neque ibi erit acceptio personarum, aut iudicium media solum ex parte fiet: sed ut loquitur Ecclesiastes. Consecta quæ fiunt addacet Dominus in iudicium pro omni abscondito, sive bonum sive malum illud sit. Quod quidem iudicium ideo justum erit, quia post resurrectionem nec corpus sine anima, nec anima sine corpore, cum quo vixit semper, reperietur: sed immortalitatis pulchritudine decorabitur anima simul et corpus.

ANNOTATA.

a Zinnus Catulum Latine verterat: forte scriptum invenit Κορζυβιο.

b Idem Paleaticum legit.

c Hæc est S. Macrina Virgo, quæ colitur 19 Julii, in cujus Vita ista sub finem leguntur: ut prius adagium legitur in Nazianzeni Orat. 20 de S. Basilio.

B d Adde, et dies duos, a die 3 Octobris anno 377, ad 6 Aprilis exclusive anni 382.

e Natus anno 312.

f Scilicet S. Gregorius Nazianzenus et S. Gregorius Nyssenus.

g Dogmata illa intelligit, quæ S. Dionysio Arcopagitæ tribuuntur, et a Petavio libro de Dogmatibus Theologicis etiam sub nomine Magni Dionysii citantur.

h Propter controversiam quam habuit cum S. Gregorio Magno, tunc Constantinopolim misso Sedis Apostolicæ Apocrisiario. Eam explicat Gregorius lib. 14 moralium in Job cap. 29, osseritque S. Eutychium, in ultimo morbo, pellem manus suæ tenentem, dixisse: Confiteor, quia omnes in hac carne resurgemus: at carnem impalpabilem futuram scripsisse arguitur.

CAPUT X.

Morbus, obitus, sepultura S. Eutychii.

Ista et istis sublimiora cogitans et docens, discere cupiebat a corpore, atque ad Dominum proficisci; usurpans identidem illa verba Davidis, Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus; et, Quando veniam et apparebo ante faciem tuam? Videbat etiam calamitates magnæ hanc civitati obventuras, et instituta ac studia nostra non bona; ideoque die ac nocte precabatur clementem Deum, ut vel minas remitteret ac civitati malum nullum inferret, vel sibi adimeret vitam, ne ejus intineretur afflictionem. Et vero impetravit quæ fuerat precatus: voluntatem enim timentium se facit Dominus et orationes eorum exaudit et salvos facit eos. Exauditus est autem eo modo quæm indicat Propheta, dicens, Adhuc loquente te, dicam, Ecce adsum.

93 Instabat dies complementum temporis, anni corona, immo vero annorum bonitas, festivitatis festivitatum, initium universalis resurrectionis, Christi Dei nostri a Resurrectio, cui triumphalem hymnum canunt cælum et terra; de qua divinus David ait: Hæc dies, quam fecit Dominus, exultemus et lætemur in ea: constituite diem solennem in condensis usque ad cornu altaris, id est usque ad Angelicas virtutes, quando, sicut scissum quoque velum declarat, revelata sunt cœlestia terrestribus, suumque creatorem una eademque voce laudare cœpit omnis rationalis creatura, juxta illud, Fiat voluntas tua sicut in cœlis et in terra. Cum igitur diem hanc splendide celebrasset, is qui de ea sem-

per locutus fuerat, sicut alius nemo; et sanctissimam magnam ecclesiam sufflita lustrasset; et sancta baptismata fecisset; osculatus est omnes Episcopos et Sacerdotes, Imperatorem quoque et Senatuum atque universum populum Domini, omnibus se in spiritu commendans. Quamvis autem multis ignotum esset quid ageretur, et ex consuetudine diei festi ita fieri suspicarentur; solus ipse sciebat quid ageret.

94 Sed o quomodo? Non possim id nunc dicere sine lacrymis. Etenim miser ego frequentius solito ipsa die exosculatus sum Angelicam ejus faciem: cumque id bis ac tertio fecissem, satiari non poteram: interrogatus autem ab eo cur ita saepe id facerem, contra meipsum prophetavi (quod utinam non fecisset) dicens, quia hunc solum diem habeo: solus enim ante ipsum mortuus sum, solus relictus orphanus, solus amisi pretiosam margaritam, solus thesaurum in agro abscondi, solus erravi tanquam ovis pastorem non habens, solus lugens et moriens obambulo totum diem. Paulo post autem omnes, qui bonorum ipsius participes extiterunt, verba illa mecum pronuntiabant, ut arbitror, Extinctum est lumen oculorum nostrorum, erepta est nobis lux animarum, ereptum vitæ subsidium, dissolutum cœcordiæ signaculum, sublatum vinculum caritatis, imbecillum firmamentum contractum. Propter te, Pater, nox etiam pro die splendebat, per tuam illustrem vitam illuminata; nunc dies etiam convertitur in tenebras. Sed non est indulgendum lamentis, præsertim ante tempus, ne illud ab eo audiamus, Nolite flere super me.

95 Cum totum divini Officii ordinem bonus Pastor explesset, et universo fideli populo sacrosanctum Domini corpus distribuisset, in sanctam Episcopium reversus, refectionem modicam cum solitis familiaribus sumpsit hilariter. Post cibum autem brevemque quietem, cum Lychnici tempus instaret, deberetque adesse Officio vespertino; totum illius corpus invasit contractio quedam: quamobrem ex religiosissimis ejus Clericis quidam obsecrabant ut quiesceret. Sed nullis precibus induci potuit ut ad officium Vespertinum non accederet. Sancto igitur Spiritu confirmatus in venerandam Dei ecclesiam se contulit, ubi illum expectabat populus; quia omnes illum, semper quidem, tunc tamen potissimum optabant intueri, quando procedebat Apostolicam indutus stolam. In qua cum multiplices Vespertinae Liturgiæ preces explevisset, sacrum altare osculatus, fideliæ gregem commendavit Deo. Tunc ex altari visibili velut ad invisibile, de virtute in virtutem progrediens, clausis sensibus et prœcui a populo preces peregit. Reversus deinde in Episcopium, in lectulo suo decubuit, vehementique febri circa mediam noctem correptus est; atque ita mansit dies septem orationibus continuis incumbens, seque signo Crucis muniens.

96 Interim ad religiosissimi Imperatoris Tiberii aures pervenit, intendi vim morbi: qui ea re valde perturbatus, intermissis omnibus civilibus curis, de illo unice sollicitus, misit præstantissimos medicos, qui curarent eum, a quo multi varique morbi curati fuerant. Et hi quidem plus ex doctrina ejus perceperunt auxilii, quam ipsi contulerunt: siquidem nullam sibi passus est adhiberi medicamentam, dicens: Præceptum posuit, et non præteribit: medicam habeo aliam, qui me suo arbitrato curabit. His auditis Imperator, inagno cum desiderio et fide, invisit beatum virum, primo quidem ut ab illo benedictionem acciperet, deinde ut intelligeret, quis post illum Pastor recturus esset populum. Ipse autem Imperatori quidem benedixit, alterum vero reticuit, propter causas quasdam, revelante Deo sibi notas.

D
AUCT.
EUSTATHIO
EX MS. GA

datoque
extremo
cunctis osculo,

quos inter
etiam ipse
scriptor,

13

corripitur
febri circa
Vesperas:

et his quoque
per se expletis,

F

lecto decum-
bit:

omnem
medicinam
recusat,

visitatur ab
Imperatore
Tiberio,

Dissolvi
ardenter
cupiens.
Ps. 41, 2

Isa. 58, 9 et
65, 24

a
Ps. 117, 24
celebrato
Paschali
festo,

AUCT. EUSTATHIO EX MS. GR. eique mortem instantem praeclit.

A notas. Itaque rei ac tempori congrua cum Imperatore locutus, eundem sua benedictione munitum dimisit, vultu laeto atque hilari. Ego deinde ex quibusdam Imperatoris familiaribus accepi, praenuntiata ei a sancto viro esse mortem celeriter advenientem : quam praedictionem comprobavit eventus : nam Christianantissimus Imperator quatuor post *b* menses e vivis abiit.

moritur
actura Pascha

c

sub noctis
initium,

dum populus
Kyrie eleison
conclamaret

B

d

corporis
mortui decorus
situs

97 Porro cum totam hebdomadam agrotasset Sanctus, simplex moribus, sed gubernandi scientia multiplex ; sapiens in verbis, sed sapientior sensu ; magnus inquam Patriarcha Eutychius ; mente firma Deum precatus pro universis, usque ad septimam horam Dominicae secundo-primae e post Pascha (conveniebat enim ut septima hora perageret ea quae sunt quietis obdormitioni propria) post benedictionem cunctis datam, ut olim filiis suis dedit Jacob, novus ipse Jacob pedes extendit : et circa nonam aut decimam horam in manus Domini commendavit spiritum suum, et discedens ex hac vita in senectute bona, ab Angelis ad caelestes choros est sublevatus. Quomodo autem id deinceps cognovimus ? Utique ex duobus quae tunc configere signis. Eodem siquidem tempore, quo illius anima sejungebatur a corpore, universus populus in ecclesia clamavit clara voce, Kyrie eleison ; postquam scilicet Hebdomadarius *d* lucernariam precationem absolvens dixisset, Miserere nostri Domine, miserere nostri secundum magnam misericordiam tuam : Domine exaudi et miserere. Tunc nempe conversus in eas quas diximus voces populus, magno cum clamore, Pastoris atque Doctoris sui animam transmisit ad Deum, ipso ita rem moderante. Quis id non admiretur ? Quis non item illud, quod nec oculi nec reliquae corporis partes ejusquam opera componendae fuerant ; cum illi quidem sub palpebris suis, sicuti naturaliter dormientibus solent, decore conderentur ; labra autem conclusa et manus ante pectus complicatae invenirentur, et totum corpus sponte sua tam convenientem situm accepisset, ut nullius manus illi fuerit admovenda ; sed appareret divinius opus esse ipsam illam corporis extincti compositionem. Sed quid deinde consecutum sit videamus.

ex equis
honorat.

C

et maximo
concursu
celebrate.

98 Rursum apparuit similis Basilio, de quo magnus Gregorius ait : Cum jacturam sensisset civitas, orphanam se derelictam quæsta moriendi necessitatem tamquam tyrannidem inculpavit ; et animam, velut si manibus aut precibus posset retineri, comprehendere concupivit. Omnibus antea ad funus paratis, Sanctus ipse manibus Sanctorum sublatus gestabatur, singulis vel oram vestimenti vel sacrum feretrum contingere gestientibus. Quid enim corpore illo purius aut sanctius ? Aliis eos qui portabant appropinquare, aliis aspectu tantum, quasi ex eo quoque utilitas proveniret, frui cupientibus plenae erant plateae, plenae porticus ; omnesedium fenestrae, omnia tectorum fastigia et culmina. Premebant se mutuo qui praebant et qui sequebantur, qui prope erant et qui adventabant, innumerabilis hominum promiscuae ætatis ac sexus multitudo, cum eaque quotquot apud Imperatorem erant in gradu aliquo dignitatis, inprimis Urbis Praefectus, omnes superans in viri sancti funere honestando ; adfuisse etiam Imperator, nisi curandum sibi putasset ; ne quis in populo tumultus nasceretur : adfuerunt autem omnes militum et Sacerdotum ordines atque infinitus cœtus monachorum. Certabant eum lamentis cœtus psalmodiarum, cedebat perturbationibus philosophia nostri cum externis, externi cum nostris contendeabant, utri magis legendi plus consolationis perciperent. Illud porro admirabile ac pene incredibile fuit, quod ex tot hominum millibus nemo illum in periculum incidit, praesertim cum

multi deprimerentur ipso pondere super se stantium, e visendi corporis causa. Ceterum ut epitaphii more paucis absolvam, Honorat ingressum ejus. egressum gloriosorem honorando [Deus] *f*, multas quidem excitans lacrymas, sed plures relinquens in animis omnium, majorem circa eum gloriam intuentium.

99 Inter hæc, vitatis regre rapientium manibus, illatum est corpus in ædem Sanctorum Apostolorum ; et juxta institutionem sanctorum Patrum appositus est Patriarchis Patriarcha, Prædicatoribus Prædicator, Martyribus Martyr, Apostolis eorum secutus vestigia : ejus etiam corpus juxta corpora eorumdem sanctorum Apostolorum S. Andreae, Lucæ, Timothei, secundum longitudinem ante altare ad basim ejus contummutatum, requiescit : hunc enim locum ipse sibi vivus elegerat, ut corpus suum ne post obitum quidem longius a sancto altari recederet. Quia cum anima cœlesti assisteret altari, ibique cum sanctis Angelis et Apostolis pro universo populo preces effunderet ; æquum etiam erat ut quod illi conjunctum fuerat corpus, quodque simul inceserat certaveratque, ne quidem in terra sejungeretur unquam ab almo altari ; sed cum Sacerdote supplicante, Deoque hostiam divinam offerente, pro suo populo et civitate quodammodo supplicaret. Nam et corpora Sanctorum parum habent cum animis virtutem : quia pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum ejus ; et Pretegam civitatem hanc, inquit, Dominus, propter me et propter David servum meum : ideoque magnæ nobis consolationi sunt Sancti, qui per fidem vicerunt regna, adepti sunt, repositiones, et post vitæ commutationem pollent virtute majori.

100 Agite nunc etiam magni Basilii laudatores, mihiq; sermonis inopia laboranti optulamini. Ego quidem plura cupio præterire : sed aliud me post aliud trahit ; et tamquam in corpore partibus omnibus æque pulchro, quidquid occurrit videtur pulchrius et orationem ad se convertit. Agite igitur egregias illius dotes persequimini, qui illarum et laudatores et testes existitis Præclarum inter vos certamen suscipite, viri simul ac feminae, adolescentes et virgines, senes et juvenes, sacerdotes et populus, monachi et cœnobitæ, qui in contemplatione quique in actione versamini. Alius laudet studium ejus in jejuniis et precibus tam assiduum, velut si corporis expertus fuisset : alius vigiliarum et psalmodiarum constantiam : alius asperam atque incredibilem duritiem victus, aut animi demissionem : alius oblivionem injuriarum in eo precipue excellentem, juxta præceptum Apostoli dicentis, Sol non occidat super iracundiam vestram.

101 Omnis igitur præsentium chorus qui me circumstat, quotquot ad superiorem et *y* quotquot ad inferiorem templi partem pertinetis, quique ex nostrorum quique ex numero externorum adestis, conficite mecum laudationem, et alius alius novi hujus Basilii virtutes celebrate. Qui præsidetis in judiciis, laudate legislatorem ; qui civitatem regitis, civem ; qui estis de populo, popularem ; qui eruditione delectamini, magistrum ; qui solitudine gaudetis, illius amantem ; qui frequentia, judicem ; qui simplicitate, ducem ; qui contemplatione, theologum ; qui in secundis rebus versamini, moderatorem ; qui in adversis, consolatorem ; virgines virginem ; conjuges, castum ; senectus baculum ; juvenus disciplinam ; paupertas, largitorem ; eisdem, opulentia. Videntur mihi quoque defensorem viduae, pupilli patrem, inopes pauperum studiosum, hospitalem hospites, fraternitatis dilectorem fratres, agrotantes medicum cujuscumque morbi ac medicinam, sani conservatorem valetudinis ; omnes denique

D
sepultura in
templo
Apostolorum

E

1 Reg. 19, 34

ANIMARUM.
PAP. 10
synopsis
virtutum ejus,

P

Eph. 1 25

y
ob quas ab
omni hominum
generi laudandus

A denique efferre eum laudibus, qui omnia factus est omnibus, ut omnes aut plurimos lucraretur. Ego quidem sic amborum Patrum virtutes laudibus miscens, tennes sermonis epulas convivis delicatis apposui, caules scilicet cum pastillis tamquam apparatus deliciosum, nequaquam laudis futurus expertus, quia quod honestum erat præsumpsi : vobis autem, qui tanto studio justa magno Eutychio persolvistis, nihil aliud consuluerim, nisi ut ad illum semper respicientes, vos illum cernere et vicissim ab eo conspici existimetis : hæc enim coronis erit recte factorum ejus, in hoc virtutum viri thesaurus consistit.

ANNOTATA.

a Anno 582 fuit Pascha die 29 Martii, littera Dominicali D.

b Adde, et octo diebus; nam Tiberium 14 Augusti mortuum esse diximus.

c Græce τῆς δευτεροπρώτης Κυριακῆς, ea Latinis Dominica in Albis, sive prima post Pascha, Græcis Dominica nova, ἡ νέα, etiam dicitur Allatus in Dissertatione de Dominicis et hebdomadibus recentiorum Græcarum, addit Dominicam Thomæ vocari, ab Evangelio; et ab ordine Dominicarum, quarum prima nunc censetur ipsa Dominica Paschalis, dici secundam, a qua demum sequentes feriæ nomen accipiant, contra quam fieri ante Pascha consuevit, quando feriæ Græcis nominantur a sequenti Dominica. Videtur hic δευτεροπρώτη dici Secundo-prima, sicuti in Romano Breviario dies octava a festo S. Agnetis 21 Januarii vocatur Agnetis secundo.

d Græce Κυριακός, quasi Dominicalis, quod qualibet Dominica mutarentur Clericorum seu Presbyterorum vices dicendi præcationem. Hebdomadarii tamen vertere malimus : qua voce, ad significandum cujus vices sunt, Chorus Latinus utitur.

e Zinus vertit, cum multæ etiam fœminæ accederent onus in utero gestantes. Sed Græca aliud prorsus indicant, quale scilicet in magno visendi studio fieri solet, ut aliorum humeris insistent alii.

f Obscurissimus hoc loco, fateor, Græcus textus est, quemque vixdum addita voce Deus ad sonitum aliquam adducere licuit : Zinus in aliam prorsus interpretatio nem abiit, ita scribens : Atque ut aliquem epitaphium adjungam externis honoribus interior cum latur. Multorum quidem lacrymas excitavit, sed ea major gloria fuit quod omnium animis defixus hærebat.

C g Græce ὅσοι τοῦ βήματος καὶ ὅσοι τῶν κάτω, intelligiturque Clerus, qui inter sacro occupat locum altaris (tribunam seu chorum Latini dicunt) et populus, qui extra cancellos anteriorem et inferiorem templi partem occupat : quæ Zinus non intelligens vertit, Qui pulpitem attingitis et qui estis inferius : quasi cum respectu ad oratorem ipsum, ex ambone verba facientem.

EPILOGUS.

Restat ut qui me benigne audistis, tuque imprimis divinum ac sacrum Caput, detis veniam pauperati orationis meæ, Mosaicum illud de agni esu mandatum expendentes : Decima die mensis primi tollat unusquisque agnum per domos et familias suas : sin autem minor est numerus quam sufficere possit ad vescendum agnum, assumet vicinum suum qui conjunctus est domui suæ. Si ad unius agni esum multos convocandos præcepit; quid ad Pastoris alienus et quidem talis Pastoris laudationem fieri mandasset? Ego, sancte Pater, cum tuis encomiis prædicandis par esse non possem, legi obtemperans, non pauperes vicinos meos; sed æquales ac pares tuos, eximios utique viros, convocavi; non ut agnum unum edi conspicerent, sed ut Pastorem peregrinationis socium collaudarent. Æquum est sane ut transeuntes per viam et a viatico tenuiter instructi, id est eloquentia et doctrina inopes, concinnæque et sonoræ compositionis elegantia, eant ad aquam vivam et bibant ex ipso fontis labro ac puteo : neque enim decet ad alienam, doctrinam inquam et eruditionem, accedere. Itaque quæ ex tuis recte factis potui assequi dicendo, Pater sancte; ea sitientibus prompte apposui : quæ autem vires meas superabant, neque sermone meo poterant comprehendere, divina sapientibus viris ipsorumque sermonibus direliqui : quorum verba, sicut scriptum est, sunt stimuli et quasi clavi igniti : Da autem sapienti occasionem et sapientior erit, doce justum et festinabit suscipere. Apostolus vero, Vestra, inquit, abundantia illorum inopiam suppleat, ut et illorum abundantia vestræ inopiam sit supplementum, ut fiat æqualitas et adimpleo ea quæ desunt passionum Christi in carne mea : et iterum, Quod mihi deerat suppleverunt Fratres venientes a Macedonia. Et vos igitur, viri perfecti, qui viri hujus sancti divinique Patris ac magistri laudatores ac veri estis filii, animi mei studium atque propensionem boni consulite; et quod deest laudationi, supplete; imo vero totum hoc opus in vos suscipite, ut impleatur quod scriptum est, Frater qui adjuvatur a fratre quasi civitas firma, invalescit autem sicut regnum clausum vecte.

103 Tu vero, sanctissime ac Beatissime Pater, de cælo nos respice, et vitæ nostræ cursum ad salutem dirige, ut cum hinc necesserimus recipias nos in sinum Abrahamæ et in æterna justorum tabernacula, ubi purius atque perfectius videamus quæ abs te didicimus de sancta et sempiterna ejusdem essentiae Trinitate. Eamdem, Pater, deprecare pro nobis famulis tuis, proque grege tuo, hoc fidelissimo Christiane amantissimo populo, ut bona consequamur æterna, in Christo Jesu Domino nostro; cum quo Deo et Patri gloria sit et adoratio, simul cum sancto bonoque et vitæ largitore Spiritu, nunc et semper, et in secula seculorum. Amen.

D
AUCT.
EUSTATHIO
EX MS. GR.
Excusat
auctor suæ
dictionis
tenuitatem
Ex. 12, 3

Ecclesi. 12, 11
Prov. 9, 9
2 Cor. 8, 14

Col. 1, 24
2 Cor. 11, 9

Prov. 18, 9

et Sanctum
invocat.

F

DE S. WINEBAUDO ABBATE TRECIS IN GALLIA.

G. II.

CIRCA AN.
DCXX
Vita olim
Scripta.

Nicolaus Camusatius in Promptuario sacrarum antiquitatum Tricassinæ diocesis, inter alia illustrata monumenta et Sanctorum Acta, edidit a pag. 288 ex antiquis Codicibus MSS. Vitam S. Winebaudi, Abbatis monasterii S. Lupi, tunc in suburbio urbis Trecentis constituti. Hanc vitam more nostro distinctam et illustratam damus, simplici fati stylo, sed veridico conscriptam : quam suo stylo contractam edidit Benedictus Gononius lib. 2 de Vitis Patrum Occidentis pag. 97. et in linguam Gallicam Aprilis T. I.

translatam Nicolaus Des-Guerrois in Historia Ecclesiastica Trecentis, potissimum ad annum DCXXII, ac denique Simon Martia in Sacris Reliquiis deserti pag. 278 et sequente. Floruit hic Sanctus Abbas in ea dignitate circa annum DLXXX et vita migravit circa annum DCXX, uti ex ipsis Actis per probabiles conjecturas colligimus.

2 Cum seculo Christi quinto floreret S. Lupus Episcopus Trecentis, ante memoratum cenobium extitisse, sed Deiparæ Virgini Mariæ dicatum, habent antiqua

Actas.

ejus monasterium S. Mariæ dicatum

A *Acta ejusdem S. Lupi ad xxix Julii edendas, et confirmat Camusatius in suis ad hanc Vitam Notis. Quo etiam tempore in vicina diocesi Lingonensi extractum est monasterium Romanense, uti constat ex Vita S. Joannis primi Abbatis, ad diem xxviii Januarii illustrata; cum ibantque in sanctitate vite Romanus et Lupicinus, fratres et Abbates in monasteriis Jurensis de quibus actum est xxviii Februarii et xxi Martii. Cum prædictus S. Lupus, in basilica dicti monasterii sepultus, pluribus claret miraculis, S. Lupi canobium appellari capit, quod permansit usque ad annum dcccxcii, quando a Normannis est incensum et eversum. Quam cladem Clerici ac monachi dicti canobii prævidentes, securiora loca, asportatis secum reliquiis SS. Lupi et Winebaudi, petierunt, et postquam impetus Normanicus resedit, reversi; eodem intra urbis septa sub eodem S. Lupi nomine extruxerunt, sub Canonicorum auspiciis diu gubernatam: qui circa annum mcccxxv Augustianæ regulæ normam susceperunt, electo Abbate Girardo ex Priore S. Martini assumpto, cui successerunt Eurardus; dein Guiterus: sub quo sacra ossa S. Winebaudi fuerunt in novam capsam deposita. Hujus rei historiam ita narrat Camusatius pag. 300. Anno mcccix sacrarum D. Winebaudi reliquiarum custodes, dicti canobii S. Lupi Religiosos, rogavi, ut capsam, in quam ipsæ reliquie ingestæ sunt reserari recludique permitterent, quod æquo animo annuerunt. Ea vero patefacta, inventa sunt ossa, reverenter collocata in eadem theca, bracteis argenteis oblecta, quam etiam duodecim Apostolorum argenteæ imagines affabre factæ circumquaque ambiunt: in quam etiam aliqui Latini incisi fuerant versus: ex quibus duo hi solum integri restant.*

Anno millesimo centesimo ac octuagesimo,

Præsule Mattheo, flo sub Patre Guitero.

De Mattheo, qui fuit LVII Episcopus Treccensis, consule Summarthanas tomo 3 Gallie Christianæ pag. 1081.

B *3 In loco suburbano, ubi S. Winebaudus fuerat Abbas, postmodum extractum est ædicula S. Martino surra, in qua alterum S. Winebaudi brachium reverenter adservari tradit supra indicatus des-Guerrois; qui asserit, locum octo leucis Treccis dissitum, prope pagum S. Petri de Boursenay, celebrem esse eremiticam vitam S. Winebaudi: ubi teste Camusato pag. 300 Prioratus est, ejusdem S. Winebaudi nomine insignitus, qui ex Divi Lupi canobio dependet: ubi fons limpidissimis scatens aquis. Prioratus sacrarium irrigat: quo complures, febrili calore aestuantes, post salutatam precibus votisque invocatum eundem Divum Winebaudum, se proluunt, et a morbo ejus præsidio recreantur, sicut ante quadringentos annos Guarnero Triagnelli Domine contigit: quod ipse, tanti non immemor beneficii, toti posteritati testatum esse voluit, monumento litterario hac verborum formula concepto.*

G *Ego Garnerus de Triagnello notum fieri voluniverris, tam præsentibus quam futuris, quod Canonici S. Lupi Treccensis, apud S. Winebaudum degentes, tres modios avenæ pro salvamento singulis annis, de suis propriis mihi reddere solebant. Sed cum ego diutius febre quartana vehementer fuisset afflictus, ad fontem B. Winebaudi quadrigis propter nimiam debilitatem vix adductus, ibidem tribus diebus balneatus, beati Confessoris meritis et intercessionibus a febre omnino liberatus, unum modium annonæ prædictæ in Jesu Christi gratiarum actione eidem ecclesiæ in elemosynam perpetuam condonavi, Actum anno mclxxxix.*

4 *Hunc S. Winebaudum, vel hac solo titulo, quod Abbas fuerit, Ordinis Benedictini viris illustribus adscripsit Trithemius lib. 3 cap. 67 his verbis: Winebaudus Abbas monasterii S. Lupi Treccassini, vir doctus et sanctus, apud Regem Lotharium, qui Burgundiam*

obtinnit, in magno pretio fuit. Hic etiam B. Lupo Senonensi Episcopo valde familiaris et dilectus, eum Regi offenso reconciliavit. Claruit anno Domini dccc, ejus festum xv Kalendas Januarii celebratur. Trithemius sequuntur Wion et Dorganus in Martyrologiis monasticis: quibus perperam citatis Ferrarius refert S. Winebaldum Abbatem Heidenhemensem in Germania, fratrem SS. Wiliboldi et Walburgis, quem dicto xviii Decembris mortuum esse dirimus vii Februarii ad Vitam S. Richardi patris num. 9. De eodem etiam isto die agit Saussoius.

5 *Verum quia octavo Idus Aprilis obiisse infra vitam dicitur S. Winebaudus, hac die refertur, sed nomine magis detorto, in MS. Carmelitano Coloniae adservato et MS. Floraria Sanctorum, item in Martyrologio Coloniensi anno 1490 excuso, et apud Grevenum et Moluum in Auctario Usuardi: et Wernebandus Abbas appellatur: quos secuti Wion et Dorganus, Ferrarius, et Wernebandum Abbatem, et Guinebaldum Confessorem, ut distinctos, Treccis adscribit: quem Mauratycus Wernebaldum appellat. Menardus rectius Winebaudum nominat, uti etiam Saussoius et Bucelinus, qui longiora encomia ex Vita descripserunt. Mirum est eandem non referri a Constantino Ghinio in Natalibus Sanctorum Canonicorum, cum canobium illud S. Lupi a quingentis annis fuerit Ordinis Canonicorum, Regularium S. Augustini. In per vetusto Martyrologio MS. Ecclesiæ Remensis SS. Timothei et Apollinaris, ita memoratur. Treccas S. Winebaudi Presbyteri et Confessoris. Ferrarius iterum sub nomine Vanebotti cum suo Catalogo ad diem xvi Aprilis inscripsit. Joannes Mabillon in Indice Sanctorum Prætermissorum in seculo secundo Benedictino refert S. Winebaudum, et asteriscum non apponens, rejicit a germanis Benedictinis. Festivitas S. Winebaudi, ob majorem populi accurrentis commoditatem celebratur Dominica ii post Pascha, uti ex epistola Treccis a R. D. Cousinet scripta accepimus anno MDCLXIII.*

VITA

ex Promptuario Tricassino Camuzati.

Laus operum virtutumque sanctarum veraciter aueta, lucis tramitibus clareat; ut perfectio gestis non indigeat, plebsque pia suum non omittat ordinem, sed manifesta ratione pateat. Vir sanctissimus Winebaudus, a Nogenti vici diocesis Tricassinæ civitatis indigena, ortus est natalibus non infinis. Pater namque ejus et mater ex sobole fuerunt Romana, sed cum summalibertate egregii præcellerent pollentes, filium ad erudiendum litteris destinarunt, etiam cum summa celeritate sapientiam, quæ denum Dei est, adipiscitur: et gratiam Spiritus sancti mox consequitur et cum dicatus Deo, incertos caducosque mundanæ fragilitatis casus pertimesceret, clericatus onus accepit, et regularem normam fons divinus ita ei infudit, ut in cellula exigua solitariam duceret vitam. Cum igitur in oratione et jejuniis et psalmorum cantibus atque excubiis pernoctaret; divina crebrius munera, non vacanter sed decenter, vir sanctus per sacra mysteria celebrabat [per quæ et patuisse] adiutum primævæ virtutis ejus, gloriesius est dicere. Porro mihi tanti ac talis viri dicenda consurgit materia: qui vere beatissimus, abstinentiæ vel delicatioris cibi vel carnis ingluviæ, a pueritia, inspirante Domino, tantæ continentie frænos sibi imposuit, ut non jam majus exigeret, quam quod singulari buccella lactis aleretur puerulus.

2 Cum jam solutæ pecudes in pascua sua degerent, et herbarum pecora victualia depascere; quidam (ut aient) fur in agello vicine, nomine b Honorius; matris suæ vitulam sollicitat ad furandum. Tunc ille anxius quid ageret, veluti fera terribilis exiliit, collum

quo die obiit
S. Winebaldus
Ab Heidenhemensis

at 6 Aprilis
ab aliis memoratur.

E

a
Natus Nogenti,

fit Clericus,

et abstinentiam colit,

b
fur abductum vitulum

brachium in
Sacello S.
Martini.

testimonio
an. 1179
confirmatus.

relatus ad
18 Decembris
a Trithemio,

nequit occidere	A collum vituli strinxit brachiis, et os ejus velocius effraenavit, ut non audiretur mugitus vituli : ligatum ferro animal, quin et verberibus coarctatum, secernit a matre ejus, et ad suam domum ubi latebat collocavit. Illico apprehensa securi, dextra flexa in capite, voluit interficere, cogitans miserrimus quod sibi non posset eripi : cui post tergum Angelica manus retinuit manubrium. Nihil profuit virum augmentum, cum nequaquam ulla vi poterat ei facere detrimentum. Sæpius per triduum functus est hoc officio facinorosus latro, ac demum arreptus est a dæmonio. Vox humana mutata est in pecudis vocem, pariterque currebant, sed mugitus ejus ad astra penetrabant. Vitulus exesis et dissipatis nexibus, ad matrem festinavit illæsus; et prædo diris constipatus ardoribus, ad Sacerdotem properavit cruentus : et cum prope cellulam sancti viri assisteret, caput exagitans crebrius, informes personabat balatus. Audiens hæc vir beatissimus Winebaudus, ostium cellulae patefecit, signumque Crucis ori ejus imposuit; complexaque cervice perstringens ulnas, ori insufflat, et ex mugitu vox tranquilla regressa est. Ad quem vir exorabilis ait : Miti castigatione redarguo te, ut nequaquam ulterius audacter noxius ulli existas; sin autem non vis, et hic et in futuro gravia pœnæ supplicia sustinebis atque tormenta. Quæ tua sunt, tibi justa sufficiant : abutere illis, si vis opes tuas virali beneficio cursimque agere; castigatumque ac mitigatum, illum ad propria abire permisit.	jejunii placita bonitate indesinenter vacabat. D EX CAMUSATA. arcte jejuniens et dure cubans	
ab Angelo impeditus :		3 Operæ pretium est ejus enarrare virtutes, quia in eo tanta parcitas fuit, ut quadragenario numero dierum jejunium usque ad somnum custodiret, et cervicem subditam jugo imposuit, ut in reclusionē cellulae fatigata omnino membra humo prosterneret : nam per totam hebdomadam edulium sibi uberius non exhibuit quam tres panes modicos, quos non amplius nisi tribus pugillis farinae per singulos dies dispertiret, ut per repetitum numerum Trinitatem sanctam indicaret. Et cum beatissimus Winebaudus Abbas in natalitiis Sanctorum a cellula egrederetur, vultu hilari et claro eloqui Fratres corroborabat. Hi autem admirabantur et metuebant eum per omnia, quod tot diebus tantam inedia sustineret, ut dimidium panem ad esum haberet, et integra partes reliquæ [manebant], quas edacitas non consumpserat. Parsimoniae laus in melius cum palma triumphi et fama crescebat in plebem : quia Deus misericors etiam athletæ suo vitalem alimoniam ministrabat. Majus robur increvit in eum per abstinentiam, quam si dapibus copiosis sæpius satiata alvus repleretur : sed vir sanctissimus, sapientia pervigil, lenitate placibilis, dictum Evangelii non præterit, et serpentis astutiam tenuit : quia et caput suum, quod est Christus, custodivit, ut prudenter devitaret insidias diaboli; et simplicitatem columbæ tenuit, ut mira humilitate in hoc seculo mala non perpetraret. Semper inimicus atrocissimus, ad decipiendas animas innocentum, uti serpens aditum requirit, ut eas percutiat decipula, qua Evam seduxit et socium.	robusta monet valetudine. prudens et simplex, E
a S. Winebaudo,			
emendatus dimittitur.	B		
ipse evocatus ad Episcopum Trecentem :	3 Audiens beatissimus vir c Gallomagnus, Tricassinæ urbis Episcopus, famam B, Winebaudi, quæ perspicue divulgabatur in populo, illico cum festinatione reverentissimum Lectorem ad virum venerabilem direxit, quem tertianæ typus incommodis gravissimis perurgebat. Vir sanctus Winebaudus pertimescens, intrinsecus, et cogitans ne magnitudo Pontificis se non ad propria reverti permetteret, ait: Frater mi, non audeo renuere jussionem Pontificalem, si sanctitas sua permetteret me servum suum ad propriam d cellulam remeare. Denique fidentissimo merito ad eum pervenit, cui non incognitum erat S. Lupi exorando detinere suffragium : et cum vis ardoris ac frigoris repentina infestatione artus Lectoris sæpius exagitaret, inde flexo poplite ad orationem humo se prosternens, excellentis fidei virtute emicuit, et saluberrimam adeptus est medicinam. Quem Pontifex cum virtute S. Winebaudi vi febrium creptum esse videret, ait ad venerabilem virum : Si permittit almitas tua, tibi loqui non desinam. Necesse nobis est, vir sancte, ut civitatem istam non deseras, et pro ovibus propriis orare disponas. At vir beatissimus ait ad eum : S. Pauli monita non audeo renuere, quibus ait; Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Petiit vir sanctus Pontifex, ut ad basilicam e S. Lupi, ad serviendum sanctimoniae suæ continuis orationibus, dignaretur promoveri.	6 Mulier quædam de villa g Arceacensi, cum sacro die Dominico compater suus ad eam visitandam venisset, qui filium suum spiritualiter ex lavacro sacro regeneraverat : obnixius eum ipsa et vir suus deprecanti sunt, ut suam domum ingrederetur; cui cursim præparantes sedilia, sederunt pariter. Sed cum feminam garrulam, scintilla propria avaritia inflammasset, præsumptiva anticipavit viri sui colloquium, ut quæ mente conceperat, ore nefanda proferret. Indissolubili (ait) fidei vinculo me apud te constringo, si haberem siceram aut fulcrum, potulum tibi traderem; quæ tamen lagunculæ plenas in conclavi suo recluserat. Ille fide plenus credidit : et remeavit. Statim falsiloquax nutu Dei, serpentino percussa est jaculo. Igitur cum sacro jam dicta die post hæc filii sui caput ablueret ac comeret, manu constricta cohaeserunt articuli, et mordicus palmarum foravit, ita ut extrema ejus h dentium summitas appareret : [quia] cui tota hebdomada non suffecerat, diem alnum incauta polluit. Et cum jam mortem subitanam ante oculos prævideret, voce magna cum ejulatu exclamavit : Væ mihi ! quis subveniat ad auxilium meum, cum Dei judicio condemnata appareo? Dehinc percussa mœstitia, reminiscens de virtutibus sancti viri Winebaudi, quod fama ejus peragraret provincias, reverentissime cum summa festinatione ad eum veniens, quasi ad proprium medicum adiutorium postulabat. Cum autem promptissime se beatissimus Abbas ad orationem prostravisset, et limina S. Lupi propriis oscularetur labiis, et lacrymis ex oculis ejus profluerent; miseratio divina ab eo longinqua non fuit : cui ad serviendum jugiter, præsens esse non destitit. Oratione peracta, apprehensa manu mulieris, ei signaculum Crucis imposuit, et digitos (qui in carne connexi erant, ac veluti sudes) sigillatim movens, et convulsos a manu, in usus pristinos revocans, sanissimam ad suum diversorium remisit.	g Mullerem sordide avaram p h graviterque punitam
Rom. 13, 2	C		
e			
f	4 Eodem itaque f tempore Audericus jam dictæ basilicæ Abbas decessit : post cujus decessum sacra Fratrum laus omnium voce una conclamat ad prædictum virum Apostolicum, ut venerabilem Winebaudum, quem in Levitici vel Sacerdotalis honoris gradum benedictione sacra summo apice sublimaverat, suis obtutibus mererentur adipisci Abbatem. Videns hæc beatus Pontifex, quod nutu Dei una in populo voluntas proclamaret; ait omnibus qui in amore ipsius unanimiter persistebant : O sacratissimi viri, hunc Winebaudum quem exclamatis, superni Arbitri nutu et voluntate utriusque sexus, acquiescimus et ordinamus vobis Abbatem. Ordinatione accepta, hæc Abbas ait Fratribus : Consolamini et nolite timere : caritas in vobis inconcussa permaneat, ut perfectio non indigeat famulatu. Beatus igitur vir, electus a Deo, jugibus orationibus et	7 Nommulla nomine, fœmina de villa Prisciæensi i, paralysis infirmitate detenta septennio, usu unius manus fuerat damnata, nullius rei efficax. Tanta immobilitas artubus erat, quod quasi lignum aridum membra	i uti et paralyticam.
Abbas ordinatur :			

EX CAMUSATO. A membra omnia flectere non poterat. Inspiratione divina, mira mulieri vicini loci ostensa est visio, placida et benigna: quasi cerneret sanctum Abbatem ingredientem ad eam, et suis sacris manibus membra debilia palpantem, et vigorem pristinum in nomine Redemptoris (effugata debilitate) suis artibus restituentem. Revelatione comperta, parentalis amor et vir ejus continuo allevaverunt eam, onerantes vehiculum, et usque ad Sancti pedes, paralytica deposita, properarunt. Precamur, inquit, Domine, ut audias. Jam dudum spiritaliter praevidisti egrotam; nunc praesens est, adjuva. Mox beatissimus Abbas prostravit se ad orationem, et cum gemitu et lacrymis ait: Domine Deus, qui verus et unus es, dignare hanc debilem et morbidam videre, et ab ea mortem peccatorum depelle. Statim insignis manus, sacrae Crucis capiti signaculum imposuit, oleoque benedictio membratim perlinivit. Commotis doloribus, in reborum pristino reparata est: et quae in plaustro venerat, sanitate recepta remeavit in gloria.

Pro redemptione S. Lupi
k
B
ubiens ad Chlotharium Regem,
exeam illuminat,
C
et rabidum sanant.
8 Post hanc rem gestam, Domini Clotharii Regis (nescio quo casu) B. k Lupus Senonicæ civitatis Episcopus dignoscitur incurrisse calumniam, et extra ritum canonice sententiæ adeptus exilium. Pro cuius rei causa, l Archidiaconus suus ad venerandissimum Abbatem pervenit, genibusque innixus est, ut predictum Regem suggerendum sanctitas sua non renneret deprecari, ut non amplius Pastoris presidio sacrosancta Ecclesia destituta consisteret, nec extorris haberetur nec extraneus. Quamobrem nec fit roganti dilatio, ubi misericordia voces praeventit supplicantis. Cæpto itinere cum divina gratia aggreditur eam propere. Cum vir sanctus ad oppidum Rothomagensis eminus appropinquaret, et jam phœbus curriolum, die peracta, ad vesperam declinaret; ait ad comites suos, Fugite, fratres, tenteriolum nostrum, quoniam confecti sumus ab itinere: et cum se beatissimus ad quiescendum parumper prostrasset, divina admonitio egrotis subvenit. Vulgatum est de adventu ipsius, quod in loco vicino Sancti mansio haberetur. Gavisæ sunt interim mulierculæ ejusdam parentes, et concurrentes ad eam quæ lumine privata erat, apprehensam illam manu propria tenentes, perduxerunt ad Christi inclytum militem, et avertunt ad eum: Domine, nostram prolem respice. Inspiciens beatissimus servus Domini, mulierem casu tali esse damnatam, benedictionem capiti vel oculis sanctæque Crucis signaculum imposuit. Confestim amotis tenebris clarescunt lumina: et quæ extraneo officio ad eum perducta fuerat, recepit integrum visum, et pedibus suis absque dubio ad propria remeavit.

9 Necdum puella de loco abierat, et ecce homunculus quidam, jam dictæ civitatis indigena, instigante parte adversa rabidus, turbidus et desperabilis, velut multorum canum latrantium vocibus rancitans dentibusque contendens, mordiciis et labiis quæcumque consequi potuisset truculentis dentibus lacerabat, etiam insutes: quem ingens turba hominum vix oppresserunt, ligantes ejus manus ligaminibus, et circumseptus latera vinculis, quasi taurus ferocissimus ad servum Dei pertrahitur. Adsumus, dicunt, ante vos, Domine clemens; devios ab itinere detraxit, quod famuli tui vix huc trahere eum coram te potuimus. Imploramus, Domine, coerce et da requiem rabido. Quos ille cernens, misero condoluit: elevatisque in cælum oculis, in sublime utrasque erigens palmas, oravit. Illico [autem ut] apprehensa caesarie in occipiti capitis, cervicemque rigidam amplexu confovens, vexillum Crucis ori imposuit; sospes ille effectus est, et nequaquam nexius illis ulterius apparuit, sed incolumis ad genitalem regressus est locum.

10 Tunc beatissimus pervenit ad Regem in villam nomine Alentum, non longe ab oppido Rothomagensi. Qui cum eum vidisset, gavisus est, et quasi Angelum Domini ac uti munus cœleste excepit. Petiit igitur vir Dei Winebaudus, secundum precem Archidiaconi, ut reos qui a Ducibus vel Comitibus suis in lacunis aut in carceribus tenebantur, Celsitas sua sine ulla dilatione, pro religione Sanctorum vel pro stabilitate regia, dignaretur absolvere. Proinde m quod petiit habuit obtentum: absolutis captivis cum B. Lopo Pontifice Senonicorum.

11 Vale dicto, iter repetit, Parisius n civitatem advenit, et duos tantum Presbyteros et unum Diaconum secum retinens; in ante expectandus, ceteros abire permisit. Posthæc, ait Fratribus qui secum remanserunt, Oremus, et non faciamus moram, sed secretius gradiamur viam nostram: et cum prius ecclesias Sanctorum venerabiliter circuisset, fons et origo misericordiæ Deus ei pietatis intuitu intimavit, ut carcerali in loco damnatis, custodiæ nexibus exutis, misericordiæ jubar impartiret. Qua de re accitum Presbyterum comitem viæ, eum allocutus est dicens; Accelera, ne moreris: inquire diligenter si custos carceris adest. Qui pergens velocius, fores propulsans, obseratas reperit, et agnita renuntiavit dicens: Olim, Domine, adventum tuum divina annuntiatio plerisque locis manifeste prænuntiavit: milites quidem qui custodiebant fugerunt, et omnia claustra vinculatorum obserata tenentur silentio. Tunc Sanctus ait: Silete, carissimi, orandi locus advenit. Et cum orasset, post paululum carcer ille corrui, et intrinsecus damnatorum neminem elisit, imo et membra eorum omnia a compedibus et repagulis omnibus divino mysterio relaxata sunt. Post hæc dixit ad consodales suos, eamus jam, quia nobis Deos patefecit ostia ergastuli. Et cum iissent pariter, ingressi sunt ad illos qui incarcerationi erant inter saxa: et vix quemquam de ruina manibus suis eruere potuerunt, quia semineces præ fame et siti membris omnibus titubabant, et gressum regere non poterant. Exinde dedit eis vir sanctus panem et potum, et refocillato spiritu et animo, manu sua per singulos capita abluir, et cæsariem capillorum qui per tempus increverant totundit, et dato pretio vestimenta mercatus, sordes pannosque quibus erant amicti jubens rejicere, novis vestibus omnes reinduit, dicens; Videte filioli mei; absolutionem divinam meruistis, sine metu redite ad propria.

12 Reverso suo Pontifici et sancto viro Winebaudo et ingredientibus o Senonicam civitatem, plebs exultans obviam progreditur cum hymnis et canticis. Post hæc procedente tempore, die p quadam, dum S. Lupus in urbe Senonica ad prandium sederet, per Spiritum sanctum agnovit, quod vir Domini Winebaudus ecclesiam S. Stephani introisset: tunc relicto prandio, alacer obviam pergit nemine nuntiante, et S. Winebaudum inter ecclesiam S. Mariae et S. Stephani euntem invenit, atque oratione in prædicta ecclesia completa, datoque pacis osculo, ad proprium perduxit convivium.

13 Sæpius catervatim ad cellulam beati viri Winebaudi contuebant infirmi, deprecantes obnixius, ut vel tactu membra eorum attrectaret, et ærumnosas sarcinas ab eis deponeret. Sed Deus verus medicus, non dereliquit fidelem amicum diutius orantem: continuo namque, ubi manus Sancti tangebatur infirmantes, vigore pristino reintegrato, auxiliante Domino, incolumes ad propria domicilia revertebantur. O virum clarissimum, cujus benignitas baculum suum portantes, a passioibus et febribus liberavit! Dum esset adhuc in corpore constitutus, multi a dæmonibus correpti, variis vocibus clamitabant se ejus torqueri virtutibus, et cum per siegulos districtio-

D
impetrat a
Rege captivo-
rum et S.
Lupi libera-
tionem:

m

n

revertens
oratione ostia
carceris ape-
rit

E

ex ejusdemque
corruentis
ruina,

educit capti-
vos,

o

F

p

a S. Lupo ad
convivium
pertrahitur:

sanat varios
agros

et energume-
nos:

neu

A nem verbi propensius ingereret, per vexillum signi sanctæ Crucis effugata dæmonia possessos, tamquam vasa nitida, relinquebant : nam beatissimus athleta atque servus Domini, per obtestationem divinam præcipiebat, ut mirabiliter effugati maligni spiritus illuc pergerent, ubi flammigera sustinerent tormenta.

excellit castitate et aliis virtutibus :

O quam pretiosum virum ! in quo nullus stetit delus, qui numquam libidinese carnalem commiscuit thorum, ut castitate custodita in eo virginitatis integritas permaneret. Tantam etiam in se misericordiam habuit, ut indigentibus indesinenter elemosynæ largiretur alimentum. O Sacerdotem præoptimum, jejuniis castigatum ; orationibus devotum, templum Domini, habitaculum Spiritus sancti ! Ad tempus ergo illud accedamus, in quo transmigravit ad Dominum. Translatus est in supernam Hierusalem, Justis exultantibus se tantæ fidei plenum excepisse collegam. Premeruit amicus Dei ut in terra editus, gloriam cœlerum possideret per virtutem quam non habuit per naturam. Obiit vir sanctus octavo Idus Aprilis. Mundum vicit, spiritum emittens ad cœlum : vitæ terminum non deposuit, sed mutavit. Oremus ut per intercessionem ipsius super ves Dominus vultum suum dignetur illuminare, quo per verbum verum possimus arctam viam currere. Quod ipse præstare dignetur, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in secula seculorum. Amen.

moritur 6 Aprilis.

ANNOTATA.

a Nogentum oppidum, duodecim circiter leucis Trevis dissitum prope Sequanam fluvium versus Parisios.

b *Verceor ut recte scriptum sit nomen, quod ipsius agri esse potius crediderim quam furis indigni nominari.*

c *De Gallomagno Episcopo actum est 2 Aprilis in Vita S. Nicetii cap. 3 ubi littera b in Notis, observimus eum interfuisse Concilio Parisiensi an. 572 aut seq. et Matisconensi anno 581.*

d S. Winebaudum, antequam ad Archimandritæ illius sacræ domus Lupinæ extramuranæ honoris amplitudinem eveheretur, in eremo anachoreticam vitam in quodam Tricassinæ diœcesis leco, septem leucis ab urbe dissito, duxisse, ex firma traditione persuasissimum habetur, in quo ut canit ille :

Fons est illimis vitreisque argenteus undis.
Ita Camuzotus. De hoc fonte miraculis claro supra egimus.

C e *Hic est S. Lupus Episcopus Trevis, mortuus 29 Julii anno 479. Ejus autem basilicam cum cœnobio tunc temporis extra urbis mœnia fuisse, jam vero quia civitas Tricassina hac parte dilatata est et longius pro-*

ducta, murorum ambitu cinctam, præ se ferre S. Martini titulum, tradit Camuzatus.

D
EX CAMUZATO.

f *Des Guerroy Auderici obitum et successionem S. Winebaudi refert ad annum circiter 580, le Cointe in Annalibus Ecclesiasticis Francorum rejicit in annum 583.*

g Arceia, sive Arceia, antiqua urbs ad Albam, sive Albulam fluvium, 8 leucis Trevis, memorata in Itinerario Antonini, et in Vita S. Balsemii, 16 Augusti illustranda ; unde Arciacensis Campania, sicut Catalaunensis Campania dicitur.

h Fortasse digitorum, ut significetur, extremas unguis trans manum perforatam apparuisse.

i Des-Guerroy appellat Gallice Precy.

k In Vita S. Lupi Episcopi Senonensis, dicitur causa exilii, ira et furor Farulsi, a Chlotario Rege (postquam Burgundia regnum obtinuerat, defuncto Theoderico Rege, ejusque filiis anno 613 occisis) in Burgundiam directi ; et iniquitas Medegesili, qui in S. Remigii suburbio monasterium regens, sancti Episcopi locum occupare conabatur, et ideo a civibus Senonensibus occisus est.

l Hæc ita in eadem Vita narrantur : Ea tempestate in Tricassina civitate florebat S. Winebaudus, in basilica antiqui Præsulis Lupi, apud eandem urbem quiescentis, Abbatis fungens ministerio, sanctitate mirabili. Perro Senonicæ Ecclesiæ Archidiaconus Rognegisilus, populi precibus, imo vero Christi amore incitatus, a S. Winebaude precibus contendit, ut a Rege Chlothario peteret, S. Lupo ut liceret ab exilio revehari atque Sedem reverti suam, ne plebs Pastore orbata, luporum faucibus exposita videretur. Fecit Winebaudus ut rogatus erat.

m Eadem S. Lupi Vita. Rex ejus precibus flectitur, mutat odium in benevolentiam, mittit a latere sue virum Dei Winebaudum, qui sanctum Episcopum reducat. Ubi in mutuos venere conspectus Lupus et Winebaudus, præ gaudio pariter fleverunt. Winebaudus doluit ea sancti Antistitis calamitate : eumque dolorem inter mutua colloquia testabatur... Deinde simul se dant itineri, et B. Winebaudus sanctissimum Præsulem lætus Regis obtutibus presentat. Lætatur Rex et Proceres omnes gratulantur tanti Antistitis presentia.

n Eadem vita : Porro autem inclyti Sacerdotes Lupus et Winebaudus, Regi et proceribus ejus valedicentes, sanctitatis inter se conjuncti nexibus, Lutetiam pertranseunt : et ecce multa rerum turba vinculis constricta, aut carceribus inclusa, eorum virtute selvitur, eisque ebviam pregreditur.

o Eadem Vita : Obviam deinde beatis viris Lupo et Winebaude plebs Senonica egreditur cum hymnis et canticis, permultis præ gaudio flentibus.

p Eadem plane narrantur in dicta Vita S. Lupi.

DE B. NOTKERO BALBULO.

MONACHO SANGALLENSI IN HELVETIA.

U. P.

ANNO DCCCXXII
S. Columbani
discipulus
S. Gallus,

Luxoviensis monasterii disciplinæque exinde propagatæ auctor institutorque sanctissimus Columbanus, cujus diem festum Ecclesia XXI Novembris recolit, impiæ Brunichildis furori cedens, inter alios viæ et exilii comites, Sanctos Gallum Deicolumque ascinit ; quibus in itinere coactis subsistere magistramque diuturne, ob infirmitates Dei providentia ianmissas ; ab eorum quidem altero Lutrense cœnobium in Burgundia, sicut XVIII Januarii dictum meminimus, accepit exordium ; ab altero nomen retinet nobilissimum nunc in Helvetia monasterium, a Sancto, inquam Gallo, circa annum DCCCXXI ibidem tumulto et

miraculis clarescente. Quæ fuerit ibi primis istis initiis servata Regula nihil attinet quærere, nam tenuisse discipulos et posteris servanda tradidisse sui magistri instituta, debet haberi certissimum : hæc autem (ut ipsa inspiciente planum fiet) erant a Benedictinis constitutionibus diversissima. Quæri solummodo posset quamdiu ea sola fuerint servata a S. Columbani sectatoribus : et de Lutrensibus quidem difficilius id poterit definiri, cum ex S. Deicoli Vita dumtaxat habeamus, iniquos desolati jam loci possessores, Hugonem Comitem filiosque ultione divina perterritos, post annua DCCCXXI vovisse, quod Beatissimi Benedicti Regulæ, tonsura, habitu, professione

magistri institutum tenuit

ad ejus cellam fundatur postea monasterium,

A fessione obedientialiter se subderent, et ejusdem loci stabilitatem sine tenus custodirent. De S. Galli Cella determinatus constat, ex ipsis ejus Actis a Walafrido Strabone fideliter descriptis, S. Othmarum, primum Abbatem eo loco esse institutum a Carolo Martello, ut regularem inibi vitam instituere studeret; et a Martelli filio Pipino, libellum, quem Benedictus Pater de conobitarum conversatione composuerat, accepisse, atque ex illo tempore monasticæ vitæ in cœnobio S. Galli exordium designari.

quod velut minus regulare sub Otthone I accusatum

2 Quantis ea ibi profecerit incrementis, ex hac, quam datur sumus, S. Notheri Balbuli rata egregie elucescit. Quia tamen discreti Abbatum indulgentia sanctis illis ascetis, propter summam loci inopiam et carentiam piscium, præter Regulæ præscriptam aliquid relaxarat circa esum carnum et paucularum rerum proprietatem, ingens quidam adversus eos commota tempestas est, sub Otthone Magno, Regulæ constituendæ prætextu. Sed missis ad inspiciendum Episcopis totidemque Abbatibus e regno primariis, manifeste patuit, id quod aliqui eorum antequam irent Imperatori testati fuerant, magis Regulares in Regno monachos non haberi. Itaque illi quidem, ut jussi erant, mira caritatis discretione usi, optime consolatos, et in Regulam S. Benedicti stabilitos ut volebant, reliquerunt; Imperatori autem retulerunt, quod omne habere eorum sollicito scrutati, apud neminem illorum ullius boni copiam præter caritatis et humilitatis invenissent: salum loci paupertatem obesse, quo minus in vino et ceteris Regulæ sumptibus præscriptis monachis præberentur solatiis. Cumque nihilominus Kebonem Laurishamensem Abbatem eodem redire jussisset Imperator, ut Benedicti viam discretione, qua nosset, coram Galli pullis ingrederetur, moroque suo ovis doceret vivere; coque non contentus, etiam Sandratum Coloniensem monachum aliquanto post tempore recipi ab eis jussisset, ut disciplinæ formandæ magistrum; hic, quia ibi nihil quod argueret inveniret, non erubuit eis vitio vertere, quod gloriosa vocum exaltatione quotidie Dominicam, in ecclesia; in refectório vero Feriam sextam semper agerent; jejuniorum rigore et vini parcimonia. Igitur cum hic præ voracundia culparum, contra ipsam quam stabilire venerat Regulam commissarum, fugam tandem iniisset; Ottho molestiarum penitens, quas prætextu Regulæ innatis attulerat, sua ipsos visitatione solatus est, et admirabilem in cunctis disciplinæ rigorem admiratus, quando medius eorum in ecclesia consistens omnesque circumspiciens, baculum e manibus sibi elabi reperimentum causa permisit, et nemini monachorum caput aut oculos ad hoc motus vidit.

et S. Benedicti Regulam cum primo suo Abbate accepisse,

3 Describuntur hæc fusa ab Ekkehardo monacho Sangallensi, in libro de casibus monasterii ultra annum MCCCCLXXXII præducto; itaque describuntur, ut nisi Walafridus Augiensis Abbas, rogatu Goxperti Sangallensis Abbatis et monachorum ejus, S. Galli vitam scribens sub annum MCCCXXX, tam expresse docuisset, quod post gloriosam B. Galli depositionem, a temporibus scilicet Dagaberti usque ad Carolum Martellum, quotidianas excubias apud sacri corporis reliquias administrarint religiosi quidam Clerici, vel discipulatus ejus memoria vel divino amore succensi, absque ulla scilicet cœnobiticæ vitæ forma; quodque S. Othmaro, ad eandem ibi constituendam assumpto, datus fuerit libellus S. Benedicti Regulam continens; nisi inquam hæc ex ipsorum Sangallensium scriptis Walafridus ita clare testaretur, omnino suspicaremur locum illum, jam inde a S. Galli morte usque ad Otthonium tempora, nunquam interrupto disciplinæ ordine, fuisse gubernatam secundum S. Columbani Regulam, cui ut Benedictina superinduceretur, tunc primum tanto strepitu ac molimine sit agitata. Nunc vero nihil est quare S. Othmarum et secutos in Sangallensi monasterio Sanctos, ac nominatim hunc, de quo acturi sumus, Notherum Bal-

bulum, Benedictinis aliquis cuactetur adscribere. **D**

4 Receptus hic admodum puer in monasterium illud est sub Grimaldo Abbate, post annum MCCCXLI, et primum Ysonis, deinde Marcelli Hiberni disciplinæ commissus, huic in magisterio scholæ claustralis successit; sicut socius ejus individuum Ratpertus in regimine canonicæ, id est clericalis juventutis, extra claustrum, successerat Ysoni sub annum DCCCLXXI morienti. Hoc tempore vel paulo post composuit idem B. Notherus illud Martyrologium, quod sub ejus nomine ex MSS. S. Galli vulgavit Henricus Canisius Antiquarum lectionum tom. 6, quemadmodum ipse manifeste indicat ad x Kalendas Junii, de S. Desiderio Episcopo Viennensi scribens in hunc modum: De quo scilicet Desiderio, quia Venerabilis Pater Ado, ejusdem ecclesiæ nostra ætate Pontifex, utpote in præsentia posito et ob id suis in cunctis notissimo, aliquid speciale dicere superfluum existimavit in suo scilicet Martyrologio; nos juxta scriptum, quod idem Apostolicus vir anno ab Incarnatione Domini DCCCLXX Indictione III. cum Reliquiis ipsius Sancti Martyris Desiderii, et aliorum Sanctorum pignoribus atque agonibus, nobis in cœnobio B. Galli constitutis direxit, pauca de eo summatim attingentes, earundem rerum ignaris insinuare curavimus. Usus autem imprimis Notherus est Martyrologio Adonis, quod videtur partim contrahendum sumpsisse, partim supplementum, tum ex antiquioribus martyrologiis MSS. tum ex Rhabano et propriis quorundam Sanctorum Actis.

Phi S. Notherus sub annum 870 florens

martyrologium scripsit:

5 Porro quomodo Reliquiarum S. Desiderii, suo tempore ad Sangallenses aelatarum, meminit Notherus, sic non omisisset, ad v Kal. Sept. Martyrium S. Pelagii compendio recitans, meminisse corporis a suo Abbate et Episcopo Constantiensi Solomone Roma Constantiam allati sub annum DCCCXVIII, si tunc adhuc in vivis fuisset. Quare Heppidanni Annales, ab anno DCCIX ad MLXII ductos, possumus immo debemus intelligere de Sancto Notkero (sic enim ipsum expresse indigetat Ekkehardus cap. 16 libri sui, in ejus ut pridem mortui memoriam incidens) quando ibi legimus anno DCCCXII, Eodem anno Notherus Magister obiit. Etsi enim plures, de quibus mox, claruerint in eo monasterio Notheri; nullus tamen toto eo seculo decimo præter Balbulum innotescere meruit. Notherus enim Physicus et Notherus Abbas, hic nros, ille avunculus, sub Otthonibus florere, et quo anno Stella cometes tempore Autumni visa est, scilicet MCCCCLXXXI, mox secuta est mors Abbatis Notheri, ante septennium dumtaxat ordinati in flore ætatis, et ejus quondam antecessoris Burchardi (ut scribit Heppidannus) et Notheri medici, senis decrepiti atque cæci. His vera multo etiam posterior est is, quem Murrus cum Beati titulo refert, Notherus Labeo, et die xxviii Julii anno MXXXI obiisse scribit; Sed et in Heppidanni Chronico legitur, quod anno MCCXXVIII, Notherus nostræ memoriæ hominum doctissimus et Benignissimus, aliique ibidem nominati, morbo late sæviante interierunt; is fortassis ejus in Ephemeridibus Sangallensibus, anno 1272 conscriptis, notatur obitus ad xviii Kalendas Januarii, tamquam monachi Presbyterique; si tamen hic est ob illo Mureri Beato diversus.

E

obiit an. 912.

postea ibidem floruerunt alii ejusdem nominis,

F

6 Sancti autem Notheri res gestas, quales hic duximus, verbotenus fere historiæ suæ inseruit præcætatus Ekkehardus: Junior dictus, respectu alterius cœvi et paulo ante eum in monasterio Sangallensi Decani: sed qui respectu aliorum haud minus celeberrimus, et utroque jam dicto Ekkehardo seniorum, Quartus cognominari potuisset. Primus enim ex iis quos novimus, et absolute dicendus senior, idemque Decanus monasterii, sub Otthone prima floruit: secundus Ottonis II sacellanus atque magister fuit: tertius, jam ante nominatus Decanus: quartus citatus scriptor, sub Nortperto Abbate circa annum MXL constituto historiam texens de Casibus monasterii, prosequendo Ratperti ejusmodi opus a Salomone

S. Notheri vi'a scripta seculo 13,

ad

A *ad Immonem, id est, ad annum DCCCCLXXII. Post hos autem omnes, unius et medij seculi intervallo, rursus alius Ekkehardus, Decani titulo insignis etiam ipse extitit, qui tempore Innocentii II vixisse se testatur (ut infra num. 28 videbitur) et S. Notkeri Vitam ex præcitato libro et aliis nonnullis monumentis collegit : quæ utinam ipsa potius sincera ad nos pervenissent, quam Vita varie interpolata, qualis est a Goldasto edita. Non fuit tamen omnimodum difficile ipsum repurgare ineptis quibusdam glossematis et laciniis ineptius alieno loco intrusis; itaque cavere ne lectorem turbaret hominis imperiti audacia, qui ubicumque Caroli Imperatoris nomen legit, Magni cognomen appinxit, et inter num. 48 ac 49 interjecit caput de primi Ottonis erga canonicum S. Galli zelo, addens quomodo Imperator illic adveniens paulo ante mortem suam, requisierit, ubi esset et an adhuc viveret dulcis suus nepos Notkerus Balbulus, quem grandævum et oculis caligantem osculatus, apprehensa comiter manu ipse et filius Otto II in claustrum deduxerint : quæ omnia liber de casibus monasterii (unde sunt descripta) de Notkero Physico, Abbatis Notkeri avunculo, narrat : annis fere LXX post mortem S. Notkeri gesta.*

interpolata
deinde, non
sine confu-
sione

B *7 Similiter etiam num. 7 inserebatur de tribus Notkeris inopportuna digressio, Notkeros Physicum et Abbatem in unam conflans personam, eoque posita tertium assignans, qui cognominabatur Piperis granum, propter ingenii acrimoniam : quod clare legitur in Ekkehardo cap. 9; ubi Notkerus, quem pro severitate disciplinarum Piperis granum cognominabant, asseritur fuisse doctor, pictor, medicus, sub Cratone Abbate : oblique non alius, quam qui possim Physicus indigetatur seu Medicus. Conradus de Fabaria S. Othmari Presbyter, et quartum de casibus monasterii S. Galli librum continens, atque in Conrado Abbate, cujus electioni anno MCCXXVI factæ interfuerat, desinens, Ysonis discipulos cap. 3 recensens, a Notkero Balbulo, distinguit Notkerum artis theoricæ magistrum, ut dubites an intelligat Physicum, qui Ysonem vidisse numquam potuit. Denique Melchior Heimensfeldius Goldastus, qui omnino Sangallensia monumenta Francofurti vulgavit, suis annotationibus illustrata, ubique in Indice, Notkero Abbati dat cognomen Labeonis. Metzlerus opus Cunisium duos scriptis celebres Notkeros ponit; alterum Balbulum, qui fuerit auctor Martyrologii; alterum Physicum, qui anno MXXXIII mortuus sit : quæ omnia ex dictis corraunt. Ceterum cum ipsi Sangallenses, seculo XIII posteriores, ita fuerint circa Notkeros hallucinati, ignoscendum Trithemio, Fisenio; aliisque scriptoribus externis erit, quod Notgerum Episcopum Leodiensem, ab hoc nostro Sancto non distinxerint, aut hunc eodem ad Ottonum tempora retraxerint, a Vitæ interpolatore decepti : quos sibi ipsis contradicere, in libro de Scriptoribus Latinis bene animadvertit Vossius. Nihilominus erravere Arnoldus Wion et Arnoldum secutus Philippus Ferrarius, quando ad x diem Aprilis Notkero Episcopo Leodiensi auxerunt titulos, eumque absolute et Sanctum nominarunt, et crediderunt Abbatem fuisse Sangallensem, cum ad Episcopales insulas assumeretur. Vir Sanctus dicitur ab Alberico, ejusdem electionem ad annum DCCCCLXXII referente : Sanctæ memoriæ a Saussaio, Gallicanis Sanctis ipsam admittente : Fisen, qui optime sciebat eum pro Sancto non haberi, Vitam sic refert per septem capita deductam, ut omni religiosiori titulo absterneat. Mortuus est autem Notkerus Episcopus anno MVII, IX Idus Aprilis. Ast Notkerus Abbas XVIII Kalendas Januarii anno DCCCCLXXIII, post annorum quatuor Prelaturam; adeo ut Episcopi electionem mors Abbatibus præcesserit uno tantum anno.*

personarum
et temporum :

quia plures
Notkeros non
satis quidam
distingere.

Scripta Sancto
attributa,

Vadianus lib. 2 de collegiis monasteriisque Germaniæ veteribus, ut non nisi ab attento et immorante lectore accipi queat : tam dura enim et anhelans vetus illa Franco-rum et Alemannorum lingua fuit. Specimen linguæ in oratione Dominica et Apostolico symbolo, post idem Psalterium scripto, cognoscere qui valet, jam nominatum auctorem legat apud Goldastum tom. 3 pag. 47. Psalterii penes quem tunc erat jam dictum exemplum, Ekkehardi Junioris manu ad usum Imperatricis S. Scilicet Mathildis Maguntinæ scriptum : verum a Vadiano dissentiens Goldastus tom. 1 pag. 5 Psalterii interpretem facit, non Balbulum sed Physicum. Balbulo certius videtur tribui posse Charta alimoniarum, per Williboldum quendam terrulæ suæ traditione corruptæ ab Hartmuoto Abbate; quam Notker, ad vicem Winiharti monachi, scripsit et subscripsit, notavitque annum XXXIII regni Ludovici Junioris, numerando scilicet ab obitu Patris Ludovici Pii, id est ab anno DCCCXI : adeo ut annus vulgaris æræ DCCCCLXXIII ibi notetur, quando dies XVI Kalendas Junii in Dominicam cadebat, ut eadem habet subsignatio apud Goldastum tom. 3 pag. 67. Prædictus Vadianus extare etiam ait Vitam B. Galli, eodem auctore descriptam hexametris versibus, duris quidem illis et incultis, sed raris tamen illo seculo. Trithemius eidem tribuit librum de Musica et symphonia unum; qui videtur num. 14 Vitæ indicari, velut ad Lampertum quemdam scriptus : proinde facilius ei in hoc consentimus quam in libro de expositoribus sacræ Scripturæ, et alio epistolarum ad diversos, vix dubitantes quin illisint Notkeri alterius, et forte Leodiensis, de quo se octurum in titulo promiserat Trithemius.

D
AUCTORE D. P.

9 Præcipuam laudem S. Notkerus Balbulus retulit a Sequentiario, de quo agitur cap. 4 Vitæ : cujus occasione ibidem refertur ab Innocentio III Sanctorum honoribus dignus pronuntiatus, licet Sangallenses eatenus de illo, sicut pro alio defuncto, egissent : quod Conradus de Fabaria, Vitæ auctori et Innocentio Papæ III coævus scriptor, sic exponit : Inquisitus, Udalricus VI Abbas, ab Apostolico, scilicet Innocentio III, de B. Notkero an magnæ penes Alamannos esset auctoritatis, dignum eum judicavit canonizatione catholica, responso Abbatibus audito. Existimo autem nihil quidem tunc Romæ motum fuisse, sed ab hoc tempore inchoatam anniversariam ejusdem commemorationem, quæ in Ephemeride Sangallensi anno MCCLXXII descripta, sic notatur. VIII Idus Aprilis obitus Notkeri, qui Sequentias composuit : in cujus anniversario datur minor stoupus (cerevisiarum mensuræ genus est) de Balnea-stupa retro muros et de aliis duabus domibus sibi adjacentibus et hortis superpositis, quæ pertinent ad ecclesiam S. Petri. Hujus autem præbitionis auctorem eadem Ephemerides notant ad V Idus Decembris, ubi signatur Obitus Hermannii monachi atque Presbyteri de Ottiburrone et Zuoswillere, et additur : Iste instituit Stoupum in anniversario Notkeri, magistri Sequentiarum.

Imprimis Se-
quentiarum, qua-
rum occasione
Beatus haberi
capit sub
Innocentio 3

10 In Epitaphio quod post Vitam additur Idibus Aprilis Octonis carne solutus, dicitur Notkerus noster Ferrarius tamen in Generali Catalogo, et secutus eum Hugo Menardus, ac deinde Bucelinus, B. Notkeri depositionem notant VI Idus Aprilis; decepti, ut videtur, mendoso Vitæ illius textu, ubi VI Idus pro VI die Aprilis scribitur : quo VI die index Officiorum propriorum monasterii S. Galli notat festum Notkeri Confessoris, duplex 2 classis : sed additur, Celebratur in Dominica Jubilate. Quare non possumus satis mirari errorem illum de VI Idus Aprilis, non modo inveniri in eo Hagiologio, quod Sangallenses Germanice privatim legunt (ubi notatur VIII Aprilis, hodie dies est obitus Sancti Patris Notkeri) sed etiam in Lectionibus, quæ sacræ Rituum Congregationi oblata ab eademque approbata sunt anno 1608. Probamus autem quod de canonizatione (quæ in dicto Hagiologio perperam tribuebatur

commemora-
rique obitus
dies, 6 Apr.
17

atque perperam
6 Id. lege-
runt.

Julio II)

A *Julio II) clarius et verius loquantur Lectiones, quarum in 2 Nocturno ultima hoc modo terminatur. Cum sexcentis quasi aneis frequentibus fulgeret miraculis, Julii II Pontificis Maximi jussu, Hugo Constantiensis ecclesiae Antistes, anno Domini mxciv, Leonis x anno II, Beatum declaravit. Ejus vero festivitatem anniversario ritu, in monasterio et subjectis ecclesiis omnibus celebrandam, Franciscus Abbas ad Dominicam tertiam Paschae trajecit.*

præhabito processu, quem damus.
an. 1628 facta translatio.
 11 *Processum a dicto Hugone ex Julii Pontificis mandato formatum, sed sub Leone duntaxat absolutum et ipsius festi celebratione actuali consignatum, post Vitam dubimus ex Goldasto et Canisio inter se collatis, qui ambo ex Sangallensi autographo acceperunt. Addere potuissimus celebritatem anni mxcxxviii, qua Idibus Octobris translata sunt corpora SS. Othonari atque Notkeri; cujus Translationis historicum narrationem ad nos transmisit R. D. Marcus Erber, Sangallensis Decanus: sed quoniam precipuus honor S. Othomari debetur, malimus eam differre usque in xvi Novembris. Interim hic ex supplicatione Sangallensium, oblata sacre Rituum Congregationi anno mxcxiv, oddimus, cetera litteras, ab Hugone Constantiensi ad Clerum Sangallensem scriptas, sub anno Domini mxx, in Aprilis, quibus testatur, se auctoritate Apostolica B. Notkerum Catalogo Sanctorum adscripsisse. Cum vero auctoritas Notherum canonizandi non potuerit a commissione Julii II manasse (hic enim expresse caverat, ne ex his quo circa decernendum Beati Notkeri festum idem Hugo ordinasset, dictus Notkerus propterea Canonizatus aut alias approbatus censeretur, idque rursus Hugo in decreto desuper condito monuit) suspicari quis posset, post institutionem festi illius, aliquid ulterius actum et impetrationem esse ab Apostolica Sede, ut ejus liceret, colere Notkerum, tamquam Beatum approbatum ab Ecclesia universali. Ast contra facit, quod dicatur in supplicatione prædicta, non raro quidem accidisse, ut cum altaria nova in ecclesiis ac locis S. Galli monasterio subjectis erigerentur, illa etiam in B. Notkeri honorem dedicarentur, nomen in Litanis, Collectis et aliis precibus publicis atque sollemnibus adhiberetur: nihilominus ratione clausula, Juliano indulto inserta, fuisse a pluribus dubitatum an ista essent legitime facta et fieri deinceps possent. Respondit autem sacra Rituum Congregatio licite facta et fieri posse, stantibus quæ Julius Papa rescripsit; tantum abstinere monachi aut Clerici S. Galli extra suas ditiones ea facere, Missamque et Officium de B. Notkero alibi quam in suis celebrare. Ex quibus prior illa suspicio corrui, et liquet, cultum B. Notkeri, inferiorem hactenus esse eo, qui Beatis pro tota Ecclesia approbatis defertur; et præcitata Hugonis ad Sangallensem Clerum verba, non esse nimis stricte accipienda.*

cultus ad solos Sangallenses restrictus.

VITA

Auct. Ekkehardo Decano Sangallensi.
a Canisio et Goldasto edita ex MSS. monasterii S. Galli.

PROLOGUS.

In primis conqueror, quod maxime subdolet, perfecti viros ac sapientissimos, in canobio B. Galli degentes, multorum Patrum sive Prætrorum inibi commorantium laudabilia gesta non scripsisse: cum constet eos multa digna relatu fecisse atque dixisse. Ideo multo magis affectus sum, et miror valde quid causæ extiterit, quod a [sic neglecti fuerint] tanti viri, quibus immeritis est mundus frui, quorum institutione informatur Clerus, per quos omnium artifex Spiritus sanctus voluit ornare Officium divinum, in quo jucundantur animæ iustorum; quorum doctrina fulget et letatur Ecclesia Dei,

non solum per Alemanniam, verum etiam a mari usque ad mare, et in universo mundo usque ad terminos orbis, in hymnis et sequentiis, in tropis et letaniis, in diversis cantibus et melodiis pluribusque ecclesiasticis disciplinis. Nam cum sciamus eos sanctissimos atque doctissimos fuisse, et in Sanctorum numero aliquos ipsorum ascitos; grave nobis et tædiosum est, nihil de eorum virtutibus scriptum reperisse. Sed nos eadem gesta, quamvis modica, quæ majores in scriptis nobis reliquerunt, de Notkero, cognomento Balbulo, viro doctrina sophiæ tunc in tempore famosissimo, meritorumque sanctitate beatissimo, ejusque sodalibus, quæque invenimus in schedulis, in unum compilare studuimus.

2 Licet enim huic operi longe impar sim: laudabilis vitæ conversatio et sapientia prænominati Notkeri Balbuli, valde hoc exposcit, ut lucerna tam clara non sub modio sed super candelabrum ponatur, ut luceat omnibus qui in mundo sunt. Virtutes quoque sancti viri suamque vitam digne scribere non tepentis animi officium est. cum ad hoc opus sufficere non credam quamlibet sapientissimum. Quidam vero in rationis inquisitione aut in ornatu eloquentiæ laborant: ea, quæ simpliciter proferri possent et plane, audientibus vel legentibus fastidium sæpius præbent. Nos itaque nec Donati regulis ad plenum inobuti, vel grammatica Prisciani, minusve dialecticis versutiis exercitati, nec rhetoricis floribus philosophicæ eloquentiæ exhilarati, non in sublimitate sermonis, ea quæ collegimus, vere fidei humilitate, dictante rationis justitia exequemur. Unum vero timeodum et verendum mihi est, cum narravero magnalia facta Sanctorum, ne dicat mihi Deus peccanti, Quare tu enarras justitias meas, et assumis testamentum meum per os tuum? Ego non de justitia præsumendo, sed invocato sancto viro Dei, ut meritis ipsius et precibus adjutorium per Spiritus sancti gratiam mihi conferatur, ut inceptum opus devote perficiatur, quasi libamen aliquod ad degnandum auribus et animo vestro propono: si quid vero displicuerit; rogo ut emendetur et nobis concedatur.

ANNOTATA.

a Quædam hinc inde deficientia hoc modo supplerimus, ut lectorem molestia levaremus: verba etiam quandoque ineptissime transposita rectiori ordine collocavimus.

CAPUT I.

S. Notkeri institutio monastica, ejusque in adolescentia virtutes.

Christus Dei virtus et Dei sapientia, qui misericorditer, ut nos a peccatis liberaret, formam carnis sibi assumpserat peccatricis, sicut nos peccatores per diversas vocat ætates, ita etiam propter diversas meritorum virtutes justificat et salvat. Quosdam enim adhuc in utero sanctificat et replet Spiritu sancto; quosdam autem in lacte matris, licet virtutum qualitates non discernentes, ornatum pudicitiae superinduit; alios autem adhuc pueros, ut a lascivitate quiescant, continentiae dote roborat; ipsos vero juvenes, maximam carnis adversus spiritum pugnam quasi nimis ferventes passos, in victoria corona triumphare donat; senes, jam quasi ad mortem declinatos, ad poenitentiam revocat: eos denique qui in decrepita ætate sunt, variis affectos tribulationibus, tandem amore cælestis patriæ ad superna suspirare concedit. Has igitur virtutes licet partim et per diversas ætates aliquibus det, multos tamen videre licet, quos [quia] Ecclesiæ suæ speculum et formam

** ad subdolet vitam S. Notkeri*

a

** al. eorum*

ex antiquioribus

E

stylo simplici auctor suscipit colligendam.

Ps. 49, 16

F

S. Notkerus omnibus ornandus virtutibus.

A formam proposuit, omnibus his virtutibus decorat, ut eum de quo nobis sermo est. De cujus virtutibus ea quæ virorum valde venerabilium veraci relatione didici, vel a scripta pro quantitate commentis comperi, ne amore loci aliquid fingere arguar, simpliciter humili caraxatione prosequamur; et singula ejus facta vel dicta sanctarum Scripturarum auctoritatibus, eo Spiritu quo vir sanctus abundabat corroborante, confirmantes, ad relationis nostræ propositum redeamus.

b 4 Igitur beatus Notkerus de pago qui b Turgowe dicitur, oriundus fuit; et in vico qui Sacer pagus vocatur Latine, vulgariter vero appellatur c Heiligowe, a nobilissimis progenitoribus procreatus est. Nam de Carolorum genere et sanguine et Saxonum antiquorum d erat parentum prosapia. Etymologiam vero sui nominis per vices temporum adimplebat, cum Apostolo necessarie e desiderans esse cum Christo multo melius. Sed tale nomen in tali loco non casu arbitror accidisse, sed Dei dispositione, sine cujus notu nec pluvie gutta in terram eadit. Filius enim Dei qui Bethlehem ubi nasceretur elegerat, Nazareth ubi nutriretur, Jerusalem ubi pateretur, quique loca ipsa nominibus tantis sacramentis convenientibus voluit nuncupari; ipse etiam locum, quem tanti viri nativitate consecraverat, tali vocabulo voluit appellari. Cujus præfati parentes, cum secularis vitæ nobilitate eleganter floridi pollerent, ab ipso matris utero filium suum grammaticæ artis flagello subdere devoverant. Quia vero in Monasterio Sancti Galli septem liberalium artium studium et regularis vitæ rigorem vel disciplinam florere audierant (Spiritu sancto eis tale desiderium inspirante, ut eundem locum virtutibus tanti viri ob meritum beati Patroni adornaret) monasticæ eum vitæ ibidem subieere proposuerunt. f Quem etiam sub Archimandrita nomine g Grimaldo, qui tunc loco hæc præerat, Abbate b Canonico, admodum venerabili et sanctitate honesto viro, regulariter Domino et Patri Gallo cum oblatione deferentes, inibi sacræ institutionis, gratia [dimiserunt: atque in gratia] Spiritus sancti prælibitus, coma capitis sub ejusdem Abbatis regimine deposita, magistro Ysoni, omnium artium eruditissimo et maxime divinarum Scripturarum peritissimo, imbuendos traditur.

B a pius parentibus in S. Galli canobio offertur, f g h et Ysoni magistro traditus

5 Litterali itaque disciplinæ bonæ indolis puer appositus, tanto ingenio quæque docte didicit, ut facile agnosceretur, non hoc humani studii esse capacitatem, sed divini Spiritus operationem: qui, sicut in Regum libro legitur de David, i Spiritum sanctum accipiens infans, per omne tempus vitæ suæ mansit cum eo, et in reliquum. Namque et ejusdem Paracliti gratiam in baptismo suscepit, ita a pueritia per omnes ætates in Dei timore immaculatum se conservans (præter ea sine quibus homo esse non potest vivens) numquam de secreto cordis sui, ubi verum Dei templum esse debet, eam expulerat. Hic quasi novus Daniel, adhuc puer, seniorum patrum discubabat facta, ac tanta discretionem pensabat, ut quicquid virtutis in eis videret conveniens ætati suæ, hoc in abscondito mentis suæ depingens imitaturus reconderet; si quid autem vitiosum vel reprehensibile senserat, aut unde sibi suspicio nasci posset, statim ad sui ipsius respiceret miseriam: et sciens quia vix est homo qui non aliquando excedat, pro rigore magisterii elanstralis disciplinæ, qui semper in eodem loco ob custodiam sanctæ regulæ puerili ætate maximus inerat, nolebat vel audebat argue-re, sed cito removebat a se; et longe de suæ recordationis intentione abiciebat: erat enim ei in desiderio magis cœlibem in terris ducere vitam, et fraternam caritatem conservare ad omnes, quam oculo suspicionis alere odium, nutrimentum detractionis.

Aprills T. I

6 Sanctus vir Dei, cum de infanti simplicitate processisset ad juventutis florem, animum tamen semper habebat firmum ad devotionem propositi boni, sciens scriptum, Adolescentia et voluptas vana sunt: * et rursus se convertens in illam sententiam quæ dicit, Lætare juvenis in adolescentia tua, numquam eo se jucundiores exhibebat, sed amplius gravitatis exempla præbebat cœvis. Amoris namque flamma sic ardens, et quotidie in oratione mentem afficiens, et carnem macerans per compunctionis lacrymas, nihil terrenum, nil transitorium quærens, solus sibi vacabat; ut ei qui omnia fecit, mente collecta in unum adhæreret, et ejus desiderio transeenderet mundana omnia, non jam timore penarum, non memoria vitiorum, sed dilectionis igne succensus com odore virtutum: ita ut merito in Sponsæ laude diceretur animæ ejus, Quæ est ista quæ ascendit per desertum, sicut virgula fami, ex aromatibus myrrhæ et thuris et universi pulveris pigmentarii? Itaque justī viri oratio, concepta ex virtutibus intimi amoris, quasi fumus ex aromatibus lacrymas elicere solet, quia dum sola celestia postulat, fit plerumque interdum tantæ subtilitatis vis amoris, ut hanc nec ipse animus comprehendere possit, qui illuminatus haberi meruit: et ideo thuris myrrhæquæ ineensum sacrificat, dum assidue carnis vitia mortificat, et ad Dei [tendit] visionem, ad ad quam pervenire medullitus inardescit; sequē ipsum in bonis virtutum operibus Deo exhibet et exercet, ac sic velut pigmentariorum pulveres offer-tur.

7 Habebat vir beatus defectum a pueritia, eo quod tardioris et impeditioris linguæ esset, sed velocissimus erat facundia spiritus k. Quod non easu ei evenisse putandum est: sed sicut beatus Moyses, ex quo loqui cum eo cœperat Dominus, ineloquentem se fatebatur; ita isti, accepta sancti Spiritus gratia, redditus est exterior homo elinguis, et interior loqueretur plane. Studuit namque vir Deo plenus, ut gratiam collatam sibi de facili non amitteret, omni custodia munire cor suum: orationi, vigiliis, jejuniis, abstinentiæ et patientiæ operam dedit, ac subito se ipsum transcendit, juxta illud Esaiæ: Qui ingrediuntur impetu ad Jacob, florebit et germinabit Israel, et replebunt faciem orbis semine. Omni vero impetu nisus est sternere carnem, superare dæmones, ut perveniret ad eam celsitudinem, qua invisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiceret. Ideoque oculum contemplationis per fenestellam dirigens humilitatis, [suspiciebat] ad supernam civitatem Jerusalem, et ad universum inibi cœtum filiorum Israel, id est, videntium Deum, ubi de plenitudine sedentis in dextra, id est, Domini nostri Jesu Christi, acciperet unde repletet sanctam Ecclesiam, per latum orbem diffusam sequine, id est, exemplo, doctrina et laude. Sacros vero Ordines, quos adhuc puer ipse suscepit, ita beatis moribus ornabat, ut si ætatis ténacitas non repugnet, altioribus quibusque sacramentis ecaptari potuisset. Cumque puerilem ætatem cum cœvulis suis, et eorundem virtutum suarum æmulis transiret, ita se eisdem in omni familiaritate et morum honestate conjunxerat, ut in ipsis laudem sine invidia, et pares amicos facile inveniret.

8 Ea autem quæ vitiosa juvenum et lubrica ætas exposcit, sicut est discurrere, vagari, circuire, lascivire, superbire, ambire, voluptatibus uri, stulta consortia [querere], inutilia loqui, et alia plura quibus juvenes afficiuntur, ita prorsus detestatus est, ut numquam extra portas monasterii, nisi obedientia coactus, pedem posuisset. Et cum firma religio eum ad id compulisset, antequam egrederetur, signo Crucis quasi fortius pugnaturus se muniens, deinde

D EX EKKE-
HARDUM.
quam morum
gravitate
Ecc. 11, 9
et 10
* al. Plus

et orandi
fervore,
Cant. 3, 6

E

licet voce
Balbulus.
h

Sensuum
custodiæ

Is. 27, 6

F

et interiori
collectioni
studet:

EX EKKE-
HARDUM.

Eccli. 7, 15

infirmis hu-
militate mini-
strat,praelaturas
fugit,castitatem
solicite ser-
vat,
Ps. 118, 37

A per singula altaria Sanctorum sibi cum lacrymis expostulans praesidia, prostratus etiam Fratrum religiosorum pedibus; ne aliqua seculari macula vel delectatione inficeretur, deprecatus est ut orarent: nam Psalmus vel sancta meditatio, foris dum esset, raro aut nunquam defuit; cetera quaeque parvipendit, ista nunquam neglexit. In Monasterio vero nullus cum unquam de solio surgere vel ambulare, nisi ordinate, viderat; Numquam se juvenum vel sodalium jocis immiscuit; sed ipsis jocantibus, quia extrema gaudii luctus occuparet, saepius proclamavit. Sed nec illius praeccepti [fuit] obliviosus auditor; In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, et in aeternum non peccabis. Fuit idem in omni mansuetudine omnibus subditus, et ad serviendum promptissimus: et jam Domini sui factus imitator, qui ad filium Reguli non ivit, ad servum Centurionis ire paratus fuit; cellae infirmorum frequentius interesse, quam cum sanis conversari studuit. Quos blande consolatus, ne ipsam infirmitatem inaniter, sed ad suorum veniam peccatorum provenisse sperarent, fideliter monuit. Sordes autem et foetores infirmitatum ita familiariter et delectabiliter passus est, quod non foetoris, sed dulcissimi odoris redolentiam cum sensisse putares.

B 9 Praeposuras vero et decanias aut alicujus ordinis officium seu praelationem nunquam concupivit, dicens praelationem saepius superbiam, jactantiam, arrogantiam, discursus et multiloquia comitari; et huic sine crimine interesse, non humanae virtutis, sed divinae donationis fore. Ipsi tamen compassus, non transgredientes dure aut strenue arguit, sed eos priorem sibi requiem fletibus et precibus exposcere diligentius rogavit. Praelationes enim aliquando ex virtutibus, quandoque etiam ex vitiis, ad majorem ipsorum damnationem, occulto Dei judicio provenire contestatus est. Mulierum quoque colloquia, quasi certos tentatoris laqueos, fugit; a forma ipsarum, etiam consanguinitatis catena conjunctarum, oculos dimovit, dicens cum Psalmista: Averte oculos meos ne videant vanitatem: in via tua vivifica me. Castitatis videlicet et cordis munditiae tam arduus sectator et amator exstitit, prout ipse saepius ad exemplum enim sociis confabulabatur, ut agni vestigia immaculatus sequi posset. Numquam prestigiis aliquarum feminarum vel daemonum instinctu [superatus] imaginationi consensit, ut ullo fornicationis genere se pollueret; sed mentem suam sub tali cautela servabat, ut juxta beati Job exemplum, nec quidem cogitaret de virgine. Si quos etiam sermones blamos aut risui aptos proloqui audierat, illis, quia de omni verbo otioso reddituri essent rationem, caritatis amator praedixit.

C

ANNOTATA.

a Utraque editio, ut scripta in continenti, comperi fortasse in commentariis.

b Helvetia hodierna strictius accepta, ut a Valesiis Grisonibusque distincta, in quatuor pagos ab occidente in Orientem dividitur Willis purgergow, Argow, Zurichgow et Turgow: quorum hic orientior Constantiensi Episcopo et S. Galli Abbati subdicebatur. Nomen ab antiquis Tigurinīs, quorum urbis praecipua Tigurum vulgo Zurich, putant aliqui declinatum: sed cum totam hanc regionem Thur fluvius irriget, non aliunde petenda est ratio nominis. Est autem Tentonica antiqua lingua au sive ou pratum pascuum, unde gou sive gau, quasi gheau, pascuosa regio, sicut ex hem, hom, quod significat domum, fit ghem, ghom, villa plures domos complexa: et sicut hoc in villarum nominibus componendis apud Teutones usitatissimum, ita istud in nominibus regionum.

c Nunc Elgow, proximus Kiburgo vicus, distans a D S. Galli monasterio. P. M. circiter 30.

d Addebatur Nam de Carolorum genere et Saxorum antiquorum, de quibus illo in tempore Imperatores Ottones orti sunt, erat parentum ejus prosapia: quod merum esse glossemum interpolatoris multimodis persuademur, et ut tale expungimus: causam non exponimus, quia cum in singulis pene verbis lector eruditus per se inveniet.

e Notkerus, Notherus, Notgerus pro varia dialecto mollius asperiusve pronuntiatur; nobis Notghere significat desiderium vel desiderantem rerum necessariorum: in quo nomen sic accepto moderati animi omen eximitur, ad quod auctor hic alludit: alias alia quoque posset nominis ratio dari.

f Goldasti judicio ex margine in contextum irreperant, quae delerimus, haec sequentia. Processu etiam temporis postea eorum pene omnis substantia collata est huic monasterio.

g Hedipannus in Chronico ad annum 841, Chrimaldus Abbas constituitur: ad annum vero 871, Grimaldus Abba obiit, et Harth mutus ei successit.

h Strictius sumenda haec vox, non quasi juxta Canones electum significet, sed prout etiam hodie Canonici, id est, Clerici seculares distinguuntur a monachis: ut non ex his sed ex illis Grimaldus assumptus fuerit. Patet hoc ex pluribus hujus Vitae locis, et nominatim infra num. 23 ubi Bernardus Abbas praevidebat futurum ut Salomon post se constitueretur, suavitatem eum ad monachatum admitti, quatenus, Si acciderit, quod vereamur, ut iterum Canonico subdamur, noster tamen sit Frater et monachus.

i Directus est, inquit textus sacer, Spiritus Domini a die illa (sive scilicet unctionis, jussu Dei factae a Samuele) in David adhuc puero et deinceps.

k Plane praeter rationem contextus, inseruit huic loco Interpolator mentionem de tribus Notkeris, magna cum rerum ac temporum confusione: nam Notkerus Abbas, et avunculus ejus Notkerus Physicus, ambo anno 981 mortui tempore Ottonum, in unam conflantur personam; et S. Notkero finguntur coevi fuisse integro seculo juniores. Quare haec omisimus.

CAPUT II.

S. Notkeri et sociorum sub Marcello magistro profectus, disciplinae Sangallensis commendatio.

Narrando sive laudando viri sanctissimi Notkeri Balbuli gesta, laudes sociorum ejus minime queo reticere: ideoque parcendum est mihi, si necessitate compulsus, plectro linguae a latere tangam cordam, qua resonent laude digna virtutum facta vel dicta dulcissimi viri sodalium, huic operi inserenda. Cum beati viri mens, micis de magna mensa sanctae Scripturae cadentibus saturata, cum sodalibus Raperto et Tutilone aequae Monachis, sub Ysone Magistro hoc in tempore litteratissimo, artium liberalium subtilitates, non pro gloria seu favore seculari, sed pro utilitate sanctae Dei Ecclesiae, admodum satis edocta esset, et in divinis non mediocriter praelibata fuisset; tamen cupiens amplius imbui, postulavit in fide, nihil haesitans, Spiritum sanctum, qui eum ab infantia repleverat, qui ubi vult spirat, ut ejus desiderium compleat. Nam sicut terrae arenti serotinum imbrem, quo infundatur ut germinet, mittit; ita mox quemdam Episcopum Scottigenam, nomine Marcum, Dominus misit ad cellam sancti Galli. Qui rediens a Roma repatriare volens, Gallum tanquam compatriotam suum visitat: cui comitabatur filius sororis, Moengal nomine: postea a nostris Marcellus diminutive a Marco avunculo ejus est vocatus. Hic erat in divinis et humanis scripturis eruditissimus, cujus doctrinis

F
Profectus
majoris
cu idus
Notkerus,* at. Praelibata
adeptaet Marcelli
hospitis
doctrina
captus,

A doctrinis beati viri Notkeri sitibundum cor infusum refocillatum est. Cumque a fratribus honorifice, sicut Episcopum decuit, susciperentur; cognita beatus vir Notkerus scientia supradicti Marcelli, cucurrit subito ac preces Domino fudit, obnixus cum lacrymis oravit et ut eis voluntatem ibi morandi ob meritum S. Galli daret, petiit: qui statim exauditus est. Itaque tantum desiderium loci et regularis vitæ utrumque, Spiritus sancti gratia id operante, cœperat; ut si abire etiam cogerentur, ipsi quantum viribus prævalerent, stare repugnant.

11 Quid plura? Rogatur Episcopus eum sociis loco nostro aliquaudiu stare, allecto nepote; diuque secum deliberantes, tamen tandem consensit remanere Episcopus, cum nepote et paucis suæ linguæ apparitoribus. Ceteris igitur repatriantibus, stola indutus abeuntes benedixit, et cum multis lacrymis utrimque discessum est. Traduntur post breve tempus Marcello scholæ claustrum cum beato Notkero Balbulo et ceteris monachici habitus pueris: exteriores vero, id est canonicæ, Ysoni, cum Salomone et ejus comparibus. Iste Salomon quis vel qualis fuerit in sequentibus dicemus. Marcello vero præsidente, mentes discipulorum Notkeri, Raperti, Tutilonis, aliorumque, septem liberalium artium scientia adplene imbuit. Musicæ autem jocundissimæ artis diligentius hi tres præ ceteris animum apposuerunt, sed præ omnibus sanctus Notkerus: quæ cum ceteris artibus sit naturalior, et quamvis difficilior apprehensa, usu quidem sit commodior ac suavior, tantum in ea demum prævaluerunt, quantum in singularum operibus quæ jam ante tetigimus aliarum sex artium. Tres isti discipuli Marcelli, Notkerus balbulus, Rapertus, Tutilo, ita unanimes in omni familiaritate, virtutum honestate, et morum conversatione erant, ut esset eis cor unum, et anima una esset. Individui in amore fraternæ caritatis, et sicut mater unicum filium, ita amabiles in vita suadilexerunt se, et cum morte sint separati, in regno tamen Christi in unum sunt congregati: quamvis votis essent unicordes in fraterna caritate, natura tamen, ut fit, erant dissimiles. Quantum autem vir Domini Notkerus cum sociis in arte musica profecerit, subsequentera declarabunt.

12 Dum more sapientissimi Salomonis, secundum institutum Regis David patris ejus, in domo Domini propter compunctiones musicæ dulcedinis, beatus Papa Gregorius (ut scribit *a* de eo Joannes Sedes Romanæ Archidiaconus) Antiphonarium *b* centonem studiosissimus nimis utiliter compilasset, scholam etiam Cantorum, quæ hactenus eisdem institutionibus in sancta Romana Ecclesia modulatur, constituit. Hujus ergo modulationis dulcedinem, inter alias Europæ gentes, Germani seu Galli sive Alemanni discere crebroque rediscere potuerunt; incorruptam vero, tam levitate animi, qua nonnulla de proprio Gregorianis cantibus miscuerunt, quam feritate quoque naturali, minime servavere. Alpina siquidem corpora, vocum suarum tonitruis altissime perstreptantia, susceptæ modulationis dulcedinem proprie non resultant: quia biluli gutturi barbara grossitas dum inflexionibus et percussionibus et diaphoniarum diphthongis mitem nititur edere cantilenam, naturali quodam fragore, quasi plaustra per gradus confuse sonantia, rigidas voces jactat; sicque audientium animos, quos mulcere debuerant, tales, exasperando magis ac obstrependo, conturbant *c* [Ejusmodi gens, si forsan desunt bona naturalia; vel si nolunt aut non possunt bonum modum adipisci, statim despiciunt, et incidunt in illam sententiam, Stulti contemnunt sapientiæ doctrinam; et cum sint incompositi moribus, et incompta voce,

magistri tamen et rectores, propter alicujus quem arrogant sibi religionis intuitum, volunt videri: et non solummodo ipsi non percipiunt, verum etiam alios impediunt, ut non percipiant, modulaminis dulcedinem et intellectus. [Hinc est quod hujus Gregorii tempore, cum Augustino, tunc Britanniam adveniente, per Occidentem quoque Romanæ institutionis cantores dispersi, barbaros insigniter docuerunt. Quibus defunctis, Occidentales Ecclesiæ subito susceptum modulationis organum vitiarunt. *d* Iterum [ergo] Joannes quidam Romanus cantor, cum Theodoro æque Romano sed Eboraci Archiepiscopo, per Gallias in Britannias a Vitaliano Papa destinatur: qui circumquaque positarum Ecclesiarum filios ad pristinam cantilenæ dulcedinem revocans tam per se quam per suos discipulos, multis annis Romanæ doctrinæ regulam servavit: sed his defunctis statim deviaverunt. [Hic est ille Vitalianus Præsul, cujus adhuc cantum quando Apostolicus celebrat, quidam qui dicuntur Vitaliani, solent edere in præsentia ejus.]

13 Interea Carolus, qui dicebatur Magnus, Rex Francorum, cum esset Romæ, offensus dissonantia Romani et Gallicani cantus (cum Gallorum procacitas e a Romanis cantum quibusdam nœniis argumentaretur esse corruptum, Romanique e diverso authenticum antiphonarium probabiliter ostentarent) interrogasse fertur, quis inter rivum et fontem limpidiorem aquam conservare solet? Respondentibus fontem, prudenter adjecit: Ergo et nos, qui de rivo corruptam lympham hactenus bibimus, ad perennis fontis necesse est fluente principalia recurramus. Mox itaque duos suorum industrios Clericos Adriano Papæ dereliquit; hisque satis eleganter erudit, Metensem Ecclesiam ad suavitatem modulationis pristinæ revocavit, per quam totam Galliam correxit. Sed cum post aliqua tempora, defunctis his, qui Romæ educati fuerant, cantum Gallicanarum Ecclesiarum a Metensi discrepare prudentissimus Regum vidisset, ac unumquemque ab alterutro vitium cantum jactantem adverteret: Iterum, inquit, redeamus ad fontem. Fuit interim in maximo desiderio Prælati S. Galli *f* aliisque magistris ibi degentibus, ut cantum secundum authenticum Antiphonarium regerent, et melodias Romano more tenerent. Qualiter autem ista prosecuti sunt intinquare curabimus posteris. Mittens ergo denuo Imperator Carolus Romam, ad Adrianum Papam, rogat ut ei iterum mittat duos Romanos, cantuum gnaros, in Franciam. Tunc Papa regiis precibus annuens, juxta petitionem suam secundo duos mittit, cum authenticis Antiphonariis, et [libris de] septem liberalibus artibus: quorum judicio Imperator omnes corruptisse dulcedinem Romani cantus, levitate quadam, cognovit. Vocabatur unus eorum Petrus, et alter Romanus, cantuum et septem liberalium artium paginis satis admodum imbuti, et Metensem Ecclesiam, ut priores, adibant. Qui cum in Septimo *g* lacuque Cumano aere Romanis contrario quaterentur; Romanus febre correptus, vix ad nos usque pervenire potuit; Antiphonarium vero secum, Petro renitente, vellet nollet; cum duos haberent unum sancto Gallo attulit. In brevi autem tempore, Domino se juvante, convaleuit Romanus de febre. Petrus quidem pergit ad Imperatorem, qui comperto de Romano, mittit celerem nuntium, qui eum, si convalesceret, nobiscum stare nosque instruere juberet. Quod ille quidem Patrum hospitalitati regratiando libentissime fecit, *h* Quatuor, inquit, mercedes, vos sancti Domini, in me uno acquisistis: hospes erat, et in me eum collegistis: infirmus, et visitastis: esurivit, et dedistis mihi in eo manducare: sitivit et dedistis mihi in eo bibere. Deinde uterque fama volante studium alter alterius cum audisset, æmulabantur pro

D
EX EKKE-
HARDO.

Carolus M.
curat restitui
E

f
duobus
cantoribus
Roma petitis

g
quorum unus
Metis

h
alter in con-
cilio S. Galli.

* al. obnoxius
Deum exorat
ut is ibi mane-
re velit,

sub eoque
cum Ratperto
et Tutilone

Musicam
perdiscit.

Can'tum
Gregorianum,

a
b

C

c
a cujus
proprietate
Transmontani
deflexerant

LA EKKE-
DARDO.

modulos
componunt,

i
at. quibus

m
quos Notkerus
auxit et
illustravit :

cujus tempore
monasterii
disciplina
coram visa

laudatur a
S. Adalbrone
Ep. Aug.

Petro seu
Adalpreto Ep.
Veron.

A pro laude et gloria, naturali gentis suae more, uter alterum transcenderet. Memoria dignum est quantum hac æmulatione uterque locus profecerit, et non solum in cantu, sed et in ceteris doctrinis exereverit.

14 Fecerat quidem Petrus ibi jubilos ad Sequentias, quas Metenses vocant: Romanus vero e contra Romane et aenae de suo nobis jubilos modulaverat: quos utique post, sanctus vir Notkerus quibus videmus verbis ligabat; Frigidoræ videlicet et i Occidentanæ, quas sic nominabat, cantibus animatus, [et novos modulos] etiam ipse de suo cogitavit. Romanus autem quasi nostra præ Metensibus extollere fas fuerit, Romanæ Sedis honorem S. Galli cœnobio sic quidem inferre curavit. Erat Romæ instrumentum quoddam et theca, ad reposituram Antiphonarii authenticæ et publicam omnibus adventantibus inspectionem, quod a cantu dicebatur cantarium. Tale itaque ipse apud nos ad instar illius, circa aram Apostolorum cum authentico quæ ipse attulit, exemplato antiphonario locari fecit, in quo usque hodie si quid dissentitur in cantu quasi in speculo, error ejusmodi universus pervidetur atque corrigitur. In ipso quoque primus ille litteras Alphabeti significativas notulis, quibus visum est, susum k aut jusum, ante aut retro l assignare exegitavit: quas postea cuidam Lamperto amico querenti B. Notkerus Balbulus dilucidavit: [quod in eo contemni non debet] cum et Martianus, quem m de Nuptiis miramur, virtutes earum scribere molitus sit. Abinde sumpsit exordium tota fere Europa, et maxime Germania sive Tentonia, secundum modum et formam (sicut in Monasterio sancti Galli viri peritissimi ediderunt, Romanus et Notkerus Balbulus ceterique magistri juxta exemplum authenticæ Antiphonarii Gregorii correxerunt elegit cantare et hunc ritum modulandi servare quem etiam omnes Usus n appellaverunt. Hos itaque supradictos viros secutus Iterno monachus S. Galli, postea Abbas o Augensis, super hunc Usus Summam valde subtilem scribit ad Episcopum Peregrinum p Coloniensem.

15 Quantum cella S. Galli in hoc tempore virtutum auspiciis, ob merita inhabitantium, spiritualibusque disciplinis augeri cœperit, tandemque flourerit, memorari jucundum est. Erat enim Senatus reipublicæ loci illius tunc quidem sanctissimus, ut Adelbero q Augustensis Ecclesiæ Antistes testatur. Qui beatus Præsul signa et virtutes S. Galli a pluribus audiens, locum in die festivitatis r ejus orandi gratia adiit, et præsens plura conspiciens; Major est inquit, gratia loci hujus, quam rumor quem audiivi. Igitur domum rediens, interrogatus inter cetera aliquando a suis, essetne nobiscum, ut fama vulgavit, religio cum doctrina, severitas cum disciplina? Ceteri, inquit, quid sentiant nescio; quod mihi animo est pronuntio: Unum ego Sanctum, et hunc defunctum, quæsi: vivos autem, ut vere Fratres fatear, sanctissimos inveni. Doctrinam vero illorum et disciplinam, in virtutum eorum operibus videre est: delectat me enim talium memorari, quos quidem ut iterum videam xix expæto. Oportet ut omnibus modis, meis me juvantibus, præparem, quatenus ad proximum S. Galli diem viros Dei visitans Frater illorum conscriptus flam, et quantum mihi gratiæ est, caritatem illorum regratier. Venit autem Dei electus ut sponderat, et magnis donis Fratres et familias exhilaravit.

16 Eodem modo accidit etiam Petrus s Veronensem Episcopum inopinatum venire. Hunc ergo Fratres suscipientes, quod melius quidem habebant Evangelium ei offerbant. At ille arbitratus se despicere, quoniam famam loci magnam audierat, de vilitate socum fluctuabat libri. Ad Missas argenti calix

proponitur, qui etiam melior habetur: de quo etiam D quiddam sinistrum trutinat. Cumque prandio sumptuoso pasceret, surgens a mensa, Fratrum petit alloquium. Quibus collectis, Bene, ait, Domini, mecum egistis; et ut audivimus sic vidimus; sed pro Evangelio et calice vilibus propositis, manet scrupulum: quamvis sim indignus ac vilis non tamen vilis loci dicor Episcopus. Constanter vobis protestantibus meliora non esse S. Gallo, spiritus hominis quevit. Sumens tandem quosdam Fratrum in partem secreto, locutus est eis: Mittite, inquit, post me Veronam, sex quos habetis fidissimos viatores; qui bini et bini, per tres vias, quæ hinc illo ducunt, mihi adveniant: singillatim tamen se mihi bini et bini ostendant: ac pollice in manum recurvo elemosynam petant. Quos ego ut alios soleo, in penetral meum, solos solos, coram meis inducam et vestiam; aurum autem, ejus æquipondium t vobis do, eruribus eorum fasciis circumligabo, et dimittam eos, ut ad vos eodem artificio, quo venerant, fortuna comite redeant. Factum est, ut largitor acutus docuit, allatum est S. Gallo et Fratribus ejus grave pondus auri Veronensis, et concordat pondus æquipondio. Quid ergo? De auro Petri fit calix fit capsula, fit cavea Evangelii, omnia pretiosissimis gemmis ornata.

17 Simili modo u Landeolus vir sanctus x Darniensis Episcopus: huic Suevus et nobilis erat, et apud S. Gallum educatus et doctus: qui etiam multa dona contulit cœnobio ejus et Fratribus. Igitur Episcopus factus, Romam sæpius adire solebat; sed tandem aliquando rediens a Roma Gallum suum et Fratres visitare cupiens, Italici aeris vitio febre correptus, vix ad nos usque pervenire prævaluit. Qui sciens supervenisse sibi vitæ præsentis finem, vocatis ad se Abbate ac Fratribus, coram eis diem ultimum clausit, ac nobili obitu transiit, et cum omni honore in Ecclesia S. Petri corpus ejus est humatum. Ad ejus tumbam sæpe infirmi, meritis ipsius sanitatem adepti sunt. Hæc sint pro gloria domus scripta, in qua tales Sancti habitabant, quos venerint ab Oriente et Occidente æmulari Pontifices regionum et Principes terrarum, sed ad propositum revertamur.

ANNOTATA.

a L. 2 cap. 6 unde hæc ad longum descripta quæ Ekkehardus in libro 2 de Casibus monasterii cap. 4 (de Hartmanno sub an. 922 Abbate, accurati cantus studiosissimo, et S. Notkeri corvo ac familiari agens) ita brevius descripsit. Karolus Imperator cognominæ magnus, cum esset Romæ, ecclesias Cisalpinas videns Romanæ ecclesiæ multimodis in cantu (ut et Joannes scribit) dissonare; rogat Adrianum Papam tunc quidem secundo (cum defuncti essent quos ante Gregorius miserat) ut iterum mittat Romanos cantuum gnaros in Franciam. Mittuntur secundum Regis petitionem Petrus et Romanus, et cantuum et septem liberalium artium paginis admodum imbuti, Metensem ecclesiam, ut priores, adituri. Qui cum in Septimo, etc. verbotenus ex citato libro ut sequuntur transcripta et emendanda.

b Titulus præcitati ex Joanne Diacono capituli in omnibus MSS. hic est Antephonarium centonizans (id est ex plurium egregiorum musicorum compositionibus in unum colligens) cantorum constituit scholam. Nihil igitur causæ est cur pro centone legi cantum Goldastus velit; cum fuerit hoc Gregoriani Antiphonarii nomen.

c Quæ [] inclusimus non sunt Joannis Diaconi verba sed a Vitæ hujus compilatore eisdem interjiciuntur.

d Reliqua hujus numeri non habuisset suspecta Goldastus, velut huic Vitæ interspersa ab alio, si ipsum Joannis

u x
et Landeolo
Ep. Tarbensis

E

F

A Joannis Diaconi textum consulisset, ubi hæc eadem leguntur præter ultimas duas lineas.

e Qui hæc transcripserat e Joanne Diacono, non advertens quo referentur pronomina Nostrates et nostri, ipsa immutata reliquerat: nos, ex mente auctoris eos qui intelligi debent Romanos expressimus.

f Addiderat interpolator et B. Notkero; quod alieno tempore insertum expungimus.

g Imo Sexto, Insubriæ oppido ad lacum Verbanum vulgo Majorem: huc enim illas Roma Metas recta ducebat via, interque Verbanum ac Comanum lacum tenendum erat iter per Helvetiam. Suspiciamus Goldastum, qui in libro de casibus monasterii, pro Sectune (quod sua ei exhibebant MSS.) notarat ad marginem legendum esse Septimum, hujus vitæ perversa lectione adductum, ut hoc notaret: cum e contra Sectune a Sextum, vero nomine, minus discedat. Itali Sesto dicunt.

h Nescio quo modo aut sensu irreperierint hæc verba, Deinde nuntius subintulit verba Caroli ad congregationem, nisi aliquid excidit quod sensum faciebat: cum autem absint a loco unde acceptum hoc caput, malimus ea omittere.

i Frigidarum originem a Græcis, Occidentanarum a Latinis esse vel ipsa nomina faciunt fidem, inquit, in sua adhuc locum erudita observatione Goldastus: nam Frigida, constant ex modis quos Græci appellant Phrygium et Dorium: Occidentanæ videntur mutatis Græcæ ecclesiæ modis a B. Ambrosio inventæ et a B. Gregorio in Occidentali Ecclesia institutæ. Ita ille.

k Anonymus Sangallensis, in libro de modo psallendi apud Goldastum, cavet, ne quis audiatur voce præsumptiori vel altiori, remissiori aut graviore, id est sursum vel jusum cantare quam alii. Dubitat interim Goldastus an non debeat scribi sursum vel versum, sed recte inter se opponuntur sursum ac versum; bene autem sursum ac deorsum: Sed quæ Italis etiam hodie suso e gioso dicuntur. Olim Franci, et adhuc Walones nostri dicunt sus et jus, vocali longa et finali s in concursu consonantium absorbendo. Canisius mutato textu MS. sursum aut deorsum posuit. In Translata, S. Sebastiani 20 Jan. num. 76 modo josum nunc sursum raptori quid dicitur. Augustinus sapiens jusum habet, ut ibi notatur.

l Ita sæpe notata vidimus responsoria post lectiones in Lectionariis antiquis; habebatque hic notandi modus eam commoditatem, quod tota ratio musices, quæ Gregorianis neumatibus (ut vocabant) signata ingens occupasset membronæ spatium, haberi poterat designata supra communis formæ scripturam; lineis dumtaxat paulo laxius scriptis ad istorum signorum interpositionem; quomodo nunc poeseos tironibus syllabarum quantitates et metri formam inter versus notamus.

m Martianus cognomento Capella, vir Proconsularis, de quo Gregorius Turon lib. 10 Historiæ Franciæ sic loquitur, Quod si te Martianus noster libris septem erudit, id est si te grammaticis docuit legere, in dialecticis altercationum propositiones advertere, in rhetoricis genera metrorum agnoscere, in geometricis terrarum linearumque mensuras colligere, in astrologicis cursus siderum contemplari, in arithmeticiis numerorum partes celligere, in harmoniis sonorum modulationes suavium accentuum carminibus concrepare. Extant etiam nunc hi libri de septem artibus liberalibus, uti et norem alii de nuptiis Philologiæ et Mercurii. Potuit suum Martianum Gregorius dicere, sicut suum Quintilianum appellant rhetores, Aristotelem dialectici: adeoque nihil obstat quo minus Carthaginensis, ut de se indicat, habeatur.

n Quid sit Usus in cantu, præclare explicat Hugonis Reutlingensis interpres, seculi 14 scriptor, in præmio apud Goldastum his verbis. S. Gregorius... Antipho-

narium et Graduale... colligit, et neumavit seu notavit: processu autem temporis quidam Alemanni et præcipue Canonici Ordinis S. Benedicti, qui cantum musicalem, non solum ex arte, verum etiam ex usu et consuetudine, perfecte et cordetenus didicerant, ipsum omissis clavibus et lineis, quæ in neuma seu nota musicali requiruntur, simpliciter in libris eorum notare cœperunt, et sic decantaverunt deinde juniores, et suos discipulos sine arte, ex frequenti usu et ex magna consuetudine, cantum informare: qui cantus sic per consuetudinem doctus, non musica, sed usus est denominatus: in quo tamen discipuli a doctoribus et doctores a discipulis multipliciter discrepare cœperunt: ex qua discrepantia et artis ignorantia usus dictus est confusus: quos præto nunc fere omnes Alemanni ad veram artem musicæ revertuntur. Hæc ille, cum necdum musica in choralem et figuralem, ut nunc se habet, esset distincta.

o Hinc Bruschium et cum secutos Sammarthanos corrigas, qui monachum Prumiensem faciunt: tutius iis credemus anno 1048 esse mortuum. Trithemius ejus opera enumerat: imprimis libros duos de musica seu tonis ad Piligrinum, qui adhuc in MSS. latent, Trithemio visi.

p Successit hic an. 1021 S. Heriberto, cujus vitam dedimus 16 Martii.

q Sanctis ascriptus ab Hugone Mainardo et Bucelino ad 12 Junii, creatus est Episcopus secundum Bruschium anno 904.

r Scilicet 16 Octobris.

s Ante an. 1290 nullum habuere Veronenses Episcopum Petrum; et accuratum esse catalogum Præsulum quos nono seculo exeunte et decimo ineunte referunt ejus urbis historici, demonstrant diplomata ab Ughello tom. 5. Italiæ sacræ relata: quare vehementer impellat, ut Adalberti seu Adalperti vel Adalpreti, nomen minus integre aut scriptum aut memoria retentum, credam dedisse occasionem erroris. Sedebat is an. 891 et an. 926 adhuc videtur fuisse in vivis, Notherio in Coadjutorem et successorem assumpto, nisi malis sese Episcopatu in favorem Notherii abdicasse.

t Ad hoc scilicet, ut si sibi aliquid reservare niterentur, prodi passent inditio poveris. Sed cur tanta cum cautela? Credo ob bella quibus sub Berengario Rege vexabatur Italia, quæ demum eo miserum compulere, ut cum maximo totius regionis damno Hungaros in subsidium evocarit, anno 919.

u Murerus Landolum vocat, et an. 878 mortuum notat, eique ut Beato diem signat 31 Januarii: nos de eo nihil reperimus.

x Est Derbia olim Derventio Angliæ oppidum non ignobile, sed nusquam memoratur Sedem habuisse Episcopulem; et ut habuisset, quomodo ad eam tali seculo pervenisset homo Suevus? Murerus Landeolum facit Trevirensem Archiepiscopum: sed repugnant omnes Trevirensium annales, nullum talem Episcopum agnoscen-
tes. Crediderim Tarbionensem seu potius Tarbensem legi debere, quæ antiquitus hodieque est civitas Episcopalis in Aquitania, nota jam inde ab an. 506, quando Concilio Agathensi subscripsit Episcopi Apri nomine Ingenus Presbyter. Latent antiquiorum Episcoporum nomina pleraque quibus hunc Landeolum, Tarbensibus nunc ignotum, accensuras licet.

CAPUT III.

Superbus Notkeri tentator punitur. Salomon fit monachus ac deinde Abbas.

Scriptum est, Thesaurus oculus et sapientia abscondita, quæ utilitas in utrisque? Sanctitas viri perfecti ignota, sic est quasi Sol in nocte sub nube, nulli lucet. Ideo veritatis voce docemur, ut lumen sanctitatis non sub medio, sed super candelabrum sistamus

Ecl. 20, 32
Spiritu Dei
plenus Not-
kerus,
Mat. 5, 25

xx ekke-
hardo.

Rom. 8, 14
Joa. 1, 12

a Capellano
Imperatoris

contemptim
interrogatus
quid ugeret
Deus ?

illi mox tibia
frangitur,

c

A sistamus, ut omnibus qui in domo sunt rutilent, et civitas supra montem posita non obnubiletur latebris ignorantiae. Licet signa non sint fidelium, sed infidelium: tamen Christus Dei filius dilectum famulum suum Notkerum, prophetiae spiritu coronavit, per quem signis quam plurimis, ut sancti viri bonitas innotesceret, mirabiliter donavit. Enimvero in Spiritu Dei, multa bonis et malis aut fortuna praedixit aut infortunia: nam his qui, ut Apostolus Paulus ait, filios Dei Spiritu Dei aguntur, data est potestas fieri, sicut Joannes asserit. Tales etiam aliquando signa ex potestate faciunt, velut Petrus qui Tabitam mortuam, suscitavit orando. Ananiam vero et Saphyrā increpando morti tradidit: ita beatus iste, unum superbe disquirendo puniens, deiecit; alterum per fatuam stultitiam in mortem lapsum, a poenis inferni, ad perpetuam vitam precibus revocavit, de qua in sequentibus dicemus. Carolus a Imperator, qui multis bonis ditaverat locum S. Galli, ipse per se hebdomada S. Othmari propositus et pincerna fuit. Eo ergo tempore, ut mere solite saepius ibi commanebat, Fratres lactificaturus, ad praedictum Monasterium venit; et per triduum ibidem caritative moratus, profundissimis Scripturarum questionibus apud sanctum virum Notkerum b se exercitavit: quem quidam Capellanus suus elate mentis comitatus est. Sed Deus, qui arrogantes deponit, mitibus autem dat gratiam, in hoc ostendit quantum sit justos despiciere, eosque odisse, et (quod proprie est sancti Spiritus blasphemia, quae nec hic remittitur neque in futuro) virtutibus eorum detrahere.

19 Is ergo cum audisset Regem se interrogando et quaerendo exercere, ipsumque dulcissimi sancti patris Notkeri responsionibus certificatum; insullavit sathanas in cor ejus, ut sapientiae, justitiae et humiliati sancti viri invidens (sicut semper superbi humilibus adversantur) cuperet illudere, torquere et contemnere. Et cum per ecclesiam secum haec omnia cogitando vellet transire, virum Dei, psalterio ut solebat assidentem, praeteriens conspexit: agnitoque quod is esset, qui Imperatori Carolo plura quarenti pridie quaesita resolverat, comitantibus ait; Ecce, inquam, iste est, quo neminem in regno Caroli aiunt esse doctiorem: sed si vultis, ego illum tam praecellentissime doctum ad irrisionem vobis tentabo; et quod tantae famae vir solvere omnino nesciat, interrogabo. Illis vero ut hoc faceret curiose rogantibus, accedunt pariter et salutant eum. Humilis ille assurgens, ipsorum adventum miratus,

C quid petant aut quid velint requirit. At hic infelix, de quo praefati sumus; Scirus, inquit, homo doctissime, omnium artium profunditates te ex studio scire, coelestia vero secreta ex sanctae vitae contemplatione omnia nosse: quid autem nunc jam Deus in caelis faciat, si nosti, a te cupimus audire. Tunc Sanctus, promissionibus Domini certus, dicentis; Nolite cogitare quomodo aut quid loquamini; Spiritu sancto per os ejus respondente, Scio, inquit, scio, et optime scio: nunc enim facit, quod semper facit, utique et tibi quam mox in brevi facturus est; exultat humiles, et humiliat superbos. Quod sanctum virum non voto maledicentis aut vindictae dixisse, sed officio prophetantis, ipse propheticus spiritus, qui malevolam animam non ingreditur, probat.

20 Abibat tentator ille et irrisor, a suis magis irrisus, parvipendens, quid sibi futurum praedixisset. Quid plura? Sonant continue campanae ad concursum et laudes Caesaris recessuri. Arripit ille, infelix futurus, labarum suum, eo die ordine suo Dominum antecedente; et equo superbe invectus, ante portam civitatis offendens cecidit; et misere in facie collisus, crus confregit. Committitur novo Abbati nomine c Bernardo procurandus. Mox accurrunt Fratres, pro-

stratum sublevant, claustro inferunt, diversis fomentis, ut crus ejus coaguletur atque ut muretur, laborant. Sed cum nihil suas artes profecisse viderent, comperto tandem Fratres beati viri Notkeri praesagio, hortantur ut viri Dei si se invisere dignetur, absolutionem, et tanti Patris benedictionem sibi petere non negligat. Quod cum ille, ut semper perversae mentis fuit, despective de Notkero audiret, et nihil sibi mali ejusdem Patris vaticinio contigisse proclamaret, coagulari illa fractura nullis fomentis, nullis adunari valuit ligamentis. Cum ergo continuo dolore diu cruciaretur, tandem in se reversus recogitabat, qualiter tentaverit virum Dei. Media itaque nocte supplicat Fratres, ut famulum Dei ad se venire, benedictionem ei impositurum deprecarentur. Qui statim jussa complentes, concite Sanctum Dei accersierunt, miserati suam passionem et clamores. At ille veniens, quid vellet inquit. Tunc ille, Pater sancte, peccavi in Deum et in te, tentando te: rogo ergo ignosce mihi, et tange crus meum, et spero sanari. Qui cum crus contrectasset, confestim combullire sensit illud, ac subito coagulatum et unitum est; ita ut ipse infirmus paucis diebus pristinae sanitati restitueretur, meritis sancti viri; et verbis ejus correptus, ne amplius superbiret, severe didicit de cetero humilia sentire, et quomodo Deus superbos humiliaret: humiliatus autem mente et corpore sanatus, ad sua cum gaudio remeavit.

21 Temporibus praedicti Grimaldi Canonici Abbatis, et Harmoti d ejus Conabbatis, Salomonis parentes cum essent clari e et illustres ipsum Ysopi S. Galli monacho, tunc temporis doctori nominatissimo, tradunt erudiendum, et clericatui initiandum. Quem apprime, ut aiunt, ipse erudierat, sed et Notkeri balbuli, Raperti, Tutilonis et Hartmanni commonachorum statui praetulerat, et delicatius quasi Canonicum educaverat. Creverant inde clandestinae inter summae indolis condiscipulos invidiae; et cum liberales essent genere et ingenio, ut ea aetas solet, aequanimiter non ferebant alienum sibi, qui Fratres forent, praeferrī; et qui natalibus essent pares, doctrinarum profectibus ab illo praeriri. Defongantur Salomonis adhuc pueri parentes, et ipse haeres effectus, scholisque ablatus, jam adolescens petit Frater fieri conscriptus, quod et consecutus est. Grimaldus Abbas, qui erat Archiepiscopus, eum sibi susceperat, et eo juvante fit Archiepiscopus. Ludovici Pii f cuius singulari gratia sic potius in brevi, est, ut adhuc Canonicus primo Elewangis, g post etiam Campidonensibus h praeficeretur. Tandem Hatone i Archiepiscopo Maguntino favente, ploribus locis Abbas praepositus. Locum vero S. Galli praeeunibus diligebat, unde tradidit de praediis suis, ut mansio ei fieret, dum crebro ab aula veniens Abbati et familiae non esset onerosus. Claustrum etiam, quia potens erat, absque duce, et (quod magnae confusionis tunc erat et est) lineis diatim introit; propter quod ab aemulis suis murmura surgunt, ipso ignaro. Nam cum uni pellitium vellet dare, Pellitium (ait ille) tuum optime appetiabor; duas cucullas habeo, quarum tibi unam, ut claustrum eo decentius nobiscum in ea introcas, induendam contrado. Et ille; Eia (inquit) haec utique Tutilo et Rapertus, vel alii invidi mei in ore tuo posuerant. Recessit homo artificiosus, ratione simplici quasi devictus, reputans hominem tanti meriti non nisi in Spiritu Dei sibi talia prolocutum: et deinceps abstinit, absque aliquo Patrum, ut moris est, praeduce, claustrum introire manifeste.

22 Itaque ingreditur clam penetralia claustrī nostri bonus fur noctibus, nudipedit, k cappaque uti Fratrum unus putaretur, indutus. Seuserant illum praedicti sex sodales, Notkerus, Rapertus et Tutilo, sed

nec nisi S.
benedicente
sanatur.

d
e
Salomon sub
Ysone educa-
tus in Cleri-
cum,

f
g
h
i

F

exindeque pio
addictus loco,

k

et noctu
claustrum
ingredi depre-
hensus,

petit ad hoc
habitum sibi
monasticum
indulgeri :

auditis sen-
tentiis ei
suadetur

m
ut reipsa
monachus
fiat :

A sed sanctam fraudem texerant. Nimis (aiunt) insolens est quemquam monachi habitu præter nos intrare intima, maxime noctibus. Initur consilium, et constituntur duo vigiles, qui observent incessum ejus. Ingreditur iterum ille, sicut fur in nocte. Senserat hunc Rutkerus senior, qui prævenerat vigilias matutinas, stans in oratione, cumque vidisset hominem in tenebris, nescivit quis esset, sed agnitus est, cum vigiles approperant cum lumine. Rursus pater ille : Per S. Galli, inquit meritum (sic enim Patres jurabant) hunc in claustrum ejus, his horis, non patimur habitum, Tremefactus autem ille ab non ignari hominis verbis (nam eum semper præ oculis habebat, et sibi in his, quæ ad Deum fuerant, ducem et custodem elegerat) Patere me, ait, Pater reverende, oratorium S. Petri ingredi ; ibi postquam oravero, numquam, nisi ut lex loci habet, claustrum intrabo. Te vero juvante et Fratribus, cras precari Abbatem est animus, ut monachico habitu mihi liceat claustrum egredi et ingredi, deforis autem, coram militibus meis et ceteris, canonico, ut soleo, indumento versari. Imo, ait senior, S. Gallus in cor mittat, ut si semel eo induaris, numquam quoad vixeris, nisi solito monachis tempore exuaris.

B 23 Panditur animus hominis et petitio Abbati, Rudkero adstipulante. Erant tunc in republica nostra senatores, sancti viri et prudentes, qui consuluntur : Hartmannus, consilio magnus, qui Letaniam, l Sanctus humili prece, texuit, et melodiam fecerat; Notkerus Balbulus, qui Sequentias, Ratpertus, qui Letaniam, Ardua spes mundi : Tutilo, qui Hodie cantandus, et pleraque alia dictaverat. Fuerunt et alii cœnobitæ S. Galli, viri doctissimi et sanctæ religionis : Hartmannus junior et Waltrannus, alique quam plures sancti viri, quorum melodiæ ipsi quales fuerint non celant, opera enim illorum multa per Ecclesiam clara extant : qui omnes ab Abbate loqui jussi sunt. Regula nostra (ait Hartmannus) non similitudinem monachi, sed monachum quærit. Notkerus ait, Prætexta hæc qua superindui desiderat, si togam præcederet, non utique displiceret. Raperus, dixit, Aut hæc in nostros fabricata est machina muros, aut aliquis latet error. Tutilo inquit, Fratrem nam societatem ei plene concessimus, hanc ei quantum in me est, mi Abba, non denego : si autem lupum ovino vellere quærit induere, per alios quam mei consensum perficiet. Audiens Bernardus Abbas quid suspicarentur in homine : Scio inquit, filii, quid ab illo vereamini ; sed existimo melius actum fore nobiscum si apud nos initiatus monachum se aliquando nostrum faciat, et habitum a sancto Gallo sumat ; ne si arte acciderit, quod veremur, ut iterum Canonico subdamur, noster tamen sit frater et Monachus.

24 Mittitur ad illum Rudkerus cum aliis quibusdam rem suasurus ; in processu temporis, Deo dante pollicetur facere quod consultur, tamen interim propter claustrum reverentiam, talis sibi habitus rogat sit licitus. Variis hinc inde Fratrum tractatibus vix tandem conceditur : designatur ei locus, ubi intrans habitum indueret, exiens exueret. Aliquando postea veniens ab aula, inter cetera de muneribus Regis m Arnolphi, quæ. S. Gallo se daturum ait ; etiam munus valde gloriosum attulit, capsam solide auream, gemmis regaliter inclutam, Reliquiis summis refertam, in modum capellæ formatam, cui simile quidem nihil unquam vidimus. Suadet iterum Rudkerus homini non aurum, sed ipsum, Gallo suo offerre, et se monachum ejus verum tandem perficere. Factum est, ut se magni consilii Angelus hortatus est : Regi datori Arnolpho postquam votum aperuit suum, capsam illam suspendens collo, tunica monachi et cuculla indutus, aram S. Galli, Bernardo Abbate annuente, nudipes adiit, peccata deflens, seculo renuntians, S. Galli mona-

chum se proficitur : quem etiam Abbas, tanquam de palatio monachum, delicatius tractavit, ac præ ceteris babuit. Post modicum tempus, consiliis hominis cadere non posse republica tota personante, Abbatis sui permissu, Rex eundem Salomonem iterum in aulam assumpsit, et n priorum honorum statibus restituit, tandem quoque et auxit : nam Augensem o Abbatiam ei tradidit.

25 Bernardo per consilium Hattonis Abbatia resignata, idem Salomon substituitur, et locum S. Galli suscepit regendum ; quem præ omnibus locis postea aquo Deum et homines amplificare curavit, in thesauris, in ornamentis ex auro et argento gemmisque pretiosis, et Sanctorum Reliquiis, et substantia magna. Cum vero annum et dimidium loco S. Galli præfuisset, tandem Constantiæ est prælatus, et Dei factus Pastor et Episcopus. Erat enim homo fortunatus, prudens consilio, et eloquens, valdeque liberalis. Idem Salomon a Roma Constantiæ attulit Pelagium Martyrem, et ut putatur a Perusio Constantium Episcopum et Martyrem, quibus sarcophagos miro artificio ex auro et gemmis et ebore per manus Tutilonis comparavit. Qui ejus gesta desiderat nosse, librum qui de casibus monasterii scriptus est, legat. p

ANNOTATA.

a Libere de casibus monasterii, unde hæc accepta, numquam nisi Carolum simpliciter nominat, neque credimus hujus Vitæ auctorem tam imperitum fuisse ut Magnum intellexerit, cum ex ipsis quas præ oculis habebat libris potuerit seriem temporum edoceri : expungimus ergo hic et deinceps semper turpe glossema Interpolatoris inepti.

b Similiter quod hic additur, Nepotem suum ; etsi enim a Carolingis genus ducere Notkerum non negemus, vix tamen persuaderi poterimus natum ex Caroli Crassi sorore, aut alio tam propinquo gradu consanguineum, donec id aliquo melioris fidei argumento probetur.

c Hepidannus an. 884, Ex petitione Harthmuoti Abbatis Bernhardus in locum ejus constituitur ; post quem an. 891 Salomon, de quo mox, Abbas constituitur.

d Hunc a Fratribus electum Coadjutorem ac successorem Grimaldus ipse a Ludovico Pio impetrat, ut majori cum quiete monasterii, minorique cum invidia monachis ipse Clericus præset, et amissam in se libertatem per se atque post se Sangallenses recuperarent ; ipseque ab ea cura liber aulam commodius frequentaret : uti narrat Ratpertus c. 8 de Casibus monasterii.

e Comites a Ramswag, inquit, Goldastus ad sinistram Sintriæ fluminis. Superest adhuc familia nobilis, sed primum ad titulum Baronum reducta, deinde etiam hoc privata.

f Non Imperatoris, ut habet ineptum glossema, quod expunximus ; sed Regis Germaniæ, filii ejus, quem Germani Pium quoque dixere, putrem Imperatorem vocare soliti. Sic Hepidannus in Chronico an. 840, Ludovicus Imperator obiit. Et anno 876 Ludovicus Pius Rex Germaniæ obiit.

h De hoc nobili in Survia monasterio multis egimus, 17 Jan. Commentarii ad Acta SS. Tergeminorum prævium. 10. Bucelinus parte 2 Germaniæ sacræ Abbatum proponit Catalogum, sed mendosissimum quoad numeros annorum, tam quibus præfuerunt quam quibus electi vel mortui sunt : ut merito judicemus parvi æstimandum, quod in eo Salomon prætermittatur, uti forsitan alii aliqui. Crediderim cessione Liudeberti seu Liudberti, anno 863 ad Archiepiscopatum Moguntinum promoti, Salomonem hac Abbatia auctum.

i De hoc quoque 16 Jan. ad c. 1 Vitæ S. Tozzonis egimus : loci Abbates annuerat Bruschi, ex Bruschio Bucelinus : sed nullus in iis Salomoni locus : ut nec hic catalogus fidus haberi possit.

D
EX EKKE-
HARDO.
quo impetrata,
fit Abbas,

n
o

deinde et
Episcopus.

E

F

EX EKKH-
HARDO.

A i Creatus an. 981, mortuus 913, qui etiam ipse El-
wangensibus per annos 17 dicitur a Bruschio præfuisse:
quomodo aut quando non divinamus.

k Utpote qui per Quadragesimam sese aulæ furatus,
sacrum illud tempus ibi agebat in penitentia, ut indicat
hæc pluribus describens Ekkehardus: unde colligas ad-
modum pium et religiosum fuisse licet sub habitu cano-
nico et in aula viveret. Itaque exorbitanti prorsus exag-
geratione supra n. 18 dicitur, a morte peccati ad vitam
gratiæ precibus S. Notkeri vocatus.

l Placet hoc præ Lectione Goldasti: qui omissa voce
Sanctus (quam putamus esse initium letaniæ hic indica-
ta) sic legit: Qui letaniam, Humili prece, textum et
melodiam fecerat: quasi letania inchoaretur ab his
verbis, Humili prece.

m Utique anno 888 inenute recens creati: cujus
electioni forte interfuerat Solomon.

n Ita corrigo ex libro de casibus, cum hic depravate
apud Goldastum legatur, et priorem hominem statuit.
Canisius, Priorum honore statuit.

o An Richenaw id est, Augiam-divitem in Rheni
et lacus Veneti insula, morte Rnthonis seu Rudilonis
dicto anno 888 vacantem? sed huic in cataloga apud Bu-
celinum prænominatus Hatto, dicitur successisse. Est
B et alia Augia, major dicta, infra lacum Brigantium:
sed cujus Abbates nusquam habemus recensitos.

p Ideo quædam superflua hinc rescuimus: omitti-
mus etiam tamquam ab interpolatore intrusum et nihil
pertinens ad S. Notkerum, caput de Conrado Impera-
tore, quomodo ut Hepidannus ait, Anno 912, in festi-
vitate S. Stephani ad vesperum, venit ad monaste-
rium S. Galli.

CAPUT IV.

Notkerus Sequentiis scribendis clarescit: item
Ratpertus ac Tutilo ejus socii individui.

a Agente Imperatore Conrado paseba a apud Ma-
guntinam civitatem, S. Galli monacho scholas inibi
regente, et procurante etiam Cantoris officium; ut
b solitum est, in medio chori b imponens, crebro coro-
natus, et c infulatus, adornatusque d pretiosissimis
indumentis: cumque manum ille ad nodulos Sequen-
tiæ pangendos rite levasset; tres Episcopi, hominis
quondam discipuli, Imperatori sue in throno proximi.
Ibimus, aint, domine Rex, et magistrum in eo
quod ipse nos docuit juvabimus. Illo hoc gratum fore
dicente, descendentes vestiti Pontificalibus sociantur
S. Galli monacho, et inclinantes inclinatio, opus
C Dei quod docuit, reverenter cum eo perficiunt. Fle-
bat homo cum gaudio, gratias referens sancto Gallo.
Post Missas peractas vix ille, coactus pedes Imper-
rii, ut moris est, petere, auri uncias in eis positas
sustulit: ad Imperatricem e vero ridente Imperatore
per vim tractus, et ibi aurum ejus sumpsit e pedibus,
Mathilda quoque soror ejus annulum ei in digitum,
vellet nollet, inseruit. Hæc ideo enarravi, ut ho-
norem doctrinæ et disciplinæ, sicut a Spiritu sancto
beatus vir Notkerus in secreto cordis sui contem-
plando didicerat, ad reedificationem audientium pro-
ponerem. Nam eandem disciplinam Angelicam Deus
dedit viro suo et sociis suis, per Spiritum sanctum
suum docere Ecclesiam suam, in jubilis / Sequentia-
rum agendis; ideo, ut reor, ut per intuitum Angeli-
carum disciplinarum oriatur hominibus mentis devo-
tio; et dilatato corde, mens seipsam transcendat, et
spiritualior fiat. Heliseus Propheta, sicut liber Regum
narrat, requisitus de verbo Domini, cum se sensis-
set et spiritum prophetiæ tunc temporis non habere,
fecit sibi psalter adduci, quo psallente statim spiri-
tum propheticum hausit.

27 Solet namque, ut plures novimus, dulcis har-
monia cor exhilarare, et ei sua gaudia ad memoriam

revocare; et quo uniuscujusque animum suus amor
arctius afficit, eo profundius audita harmonia exte-
riori affectum tangit, et interiorum illam spiritalem
harmoniam ad memoriam reducit; ut audita melodia,
audientis animum ad assueta gaudia suffulciat atque
levet. Psallendo itaque seu laudando viam Domino
paramus, qua ad nos miris quibusdam mysteriorum
suorum revelationibus venire desiderat, quando ex
magno cordis tripudio in divina præconia jubilamus,
et in gratiarum actionem assurgentes ex intimis vis-
ceribus medullitus in Dei laudes sincero mentis
amore, cum magno cordis clamore reboamus. In tali
igitur psalmodia spiritalique harmonia, anima con-
templativa, spiritalibus theoriis assueta, incipit tri-
pudiare, et præ gaudii nimietate suo quodam modo
gestire, ac spiritales quosdam et sui generis saltus
dare, et se a terra terrenisque omnibus suspendere,
et ad cœlestium contemplationem tota mentis aliena-
tione transcendere. Tali etiam doctrina repleverat
Spiritus sanctus, vobis sibi electum, beatum Notke-
rum. Sequentias quas idem Pater sanctus fecerat,
destinavit per bajulum urbis Romæ g Papæ Nicolao
et Luitwardo Vercellensi Episcopo, tunc temporis
Caroli Imperatoris Archicancellario. Qui veneran-
dus Apostolicæ sedis Pontifex, ea quæ vir sanctus
Spiritu sancto annuente dictaverat, sancivit; atque
sanctæ Ecclesiæ Christi per mundi climata in lau-
dem Dei colenda instituit: et non solum ea quæ
beatus vir Notkerus dictaverat, verum etiam ea quæ
socii et Fratres ejus, in eodem monasterio S. Galli
compesuerant; omnia canonizavit, videlicet hymnos,
sequentias, tropos, letanias, omnesque cantilenas,
quas fecerunt, rythmice, metricæ, vel prosaice et
disciplinas quas docuerunt, totum authenticavit, ac
divulgavit in laudem sanctæ Trinitatis et beatæ
Mariæ omniumque Sanctorum sanctæ matris Ecele-
siæ.

28 Quoties in oratione verba superant affectum,
fit multiloquium, in quo peccatum non deerit. Ne-
que prece tali exaudiuntur homines a Deo, quasi
eum pluribus verbis conentur inflectere: neque con-
ciliat eum multiplex sermo orantis, sed pura since-
raque orationis intentio. Si autem tristitiæ fuerit
oratio, ululatus dicitur; si vero gaudii, jubilo; tunc
nequit verbis quidquam exprimi, neque prorsus va-
let sileri. Ideoque vir sanctus, quia habuit defectum
linguæ, nitebatur semper corde orare. Insuper scie-
bat etiam bonum esse et sono vocis, hymnis et can-
tibus spiritualibus, Deum glorificare: modicum ta-
men aiebat prodesse sono vocis canere sine cordis
devota intentione: sed sicut ait Apostolus, Cantan-
tes in cordibus vestris Deo: hoc est, non solum
voce, verum etiam corde psallentes; unde et alibi
dicit: Psallam spiritu, psallam et mente. Sicut ergo
orationibus regimur et docemur, ut devoti simus
Deo, et stabiles in virtutibus: ita Psalmorum stu-
diis delectamur ineffabilia æterna. Psallendi enim
utilitas tristitia corda consolatur, gratiores mentes
facit, studiosos oblectat, mentes exuscitat, peccato-
res ad lamenta invitat, mundiora reddit hominis
interiora, et promptiorem ad pietatis opera. Nam
quævis dura sint carnalium corda, statim ut dul-
cedo insonuerit ad effectum clementiæ animum eor-
um inflectit. Itaque dum Christianum non vocis mo-
dulatio, sed tantum verba divina debeant commove-
re, nescio quo tamen pacto, quandoque modulatione
canentis, major nascitur compunctio cordis. Multi
enim reperiuntur, qui cantus suavitate commoti,
sua crimina plangunt, atque ex ea parte magis flec-
tuntur ad spiritum contritionis, et lacrymarum uber-
tatem ac benevolam emendationem, ex quo non ver-
borum, sed psallentium dulcedo vocum et discretio
insonnerit jucundissima. Oratio in præsentī vita
tantum

D
ipse spiritu
Dei plenuslibrum
composuit
Sequentiarum.

g

E

quas ad
Ecclesiæ Cath,
usum recepit
Nicolaus I.

h

Psalmodiæ
modulata
utilitas

i

Col. 3, 16
1 Cor. 14, 15ad eundem
devotionis
affectum,

A tantum pro remedio peccatorum effunditur : Psalmorum autem decantatio perpetuam Dei laudem dememorat, sicut scriptum est : Beati qui habitant in domo tua, Domine, in secula seculorum laudabunt te. Sequentiæ etiam canticum victoriæ designant quo justorum animæ in Deo pro sua liberatione exultant : sicut filii Israel pro sua ereptione canticum victoriæ canebant, et quondam Romani. Jubilus autem id est nenma, quem quidam in organis jubilant, plausum victorum lætantium commendat. *i*

i
Notkerus ob
Sequentiam
de S. Spiritu

29 Fertur de beato viro, cum quadam die dormitorium transiret, auscultans molendinum juxta vicinum, cujus rota tardeolvebatur, et propter penuriam aquæ garriens, quosdam dabat quodammodo vocum sonos. Quod audiens homo Deo dignus, statim fuit in spiritu, et illud elegans dictamen edidit, atque de possessore, suo scilicet eodem almo Spiritu, nectareum modulamen eructavit ac toti mundo ad salutem propinavit, Sequentiam dico, quæ est de Spiritu sancto *k* ; Sancti Spiritus adsit nobis gratia. Cum ergo eam complexset, misit eam pro xenio Imperatori Carolo. *l* Idem verus Christicola Imperator misit ei per eundem bajulum, quod sibi idem Spiritus inspiraverat. Hymnum, Veni creator. Talibus

k

l

B alis solent pennata animalia se mutuo ferire, id est, perfecti viri et docti, spiritali scientia eruditi, solent se diversitate adhortationum exercitare, sicut S. Augustinus B. Hieronymo, et S. Hieronymus B. Augustino per internuncium Paulum Orosium *m* fecerunt. [Græci etiam simili modo *n* Pythagoram Philosophum affirmant transisse secus fabricam aliquam; et audiens malleatorum ictus super incudem, discrevit sex voces musicales.]

m

n

30 Bene hic ponendum est, quod nostris temporibus evenit colloquium de beato viro Notkero apud Sedem Romanam. Venerabilis Abbas S. Galli Udalricus *o* piæ memoriæ, hujus nominis sextus, in legatione Regis Friderici secundi, postea Cæsaris, venit Romam ad Innocentium Papam tertium missus. Cumque de multis esset sermo eorum, et plura conferrent ad invicem; accidit Missam celebrari ante Apostolicum de Spiritu sancto cum Sequentia, Sancti Spiritus adsit nobis gratia præsentem Abbate. Fecerat et ipse idem Papa sequentiam de sancto Spiritu videlicet, Veni sancte spiritus. Peractis Missis et orationibus convenerunt iterum ad fabulandum, et inter cetera requisivit Papa Abbatem, dicens : Quis fuit Notkerus tuus? quomodo agis diem anniversarii ejus? Erant enim Romæ aliqua scripta de eo in libris Sequentiarum, quæ ipse Papa legerat. Respondit Abbas, Simplicem monachum eum fuisse in domo sua, de nobilissimis terræ ortum, valde sciolum et Sanctum. Ad quem Papa : Agis ne festivitatem ejus? Cui ille : Non, Domine : scimus quia Sanctus est privatim tantum : agitur de eo sicut pro aliquo defuncto. His verbis Papa commotus, O nequissimi (inquit) malo vestro ! tanti tamque sanctissimi viri, qui erat plenissimus Spiritu sancto, non facitis memoriam? Quod hujus festivitatem non celebratis, *p* infelices eritis

o
ab Innocentio
laudatur,

p
et festive
colendus
judicatur.

p
Notkerus cum
sociis

30 Nunc quales tres prædicti reipublicæ nostræ Senatores extiterint, scriptis dememoremus. Otio nunquam vacabant, et quod semper doctorum est, et utilem, in lenitate spiritus et in quiete cordis ambulantes, raro aut nunquam sine opere aut meditatione vel exercitio virtutis præteribat eis tempus : unde assiduas ab aliquibus detractiones et dorsiloquia, ut vitiose solet fieri in conventibus, patiebantur. Sed maxime, quia minus refellere solebat, sanctus, ut vere asseram, dominus Notkerus. Tutilo quidem et Ratpertus, acriores talibus, minusque ad contumelias habiles, rarius ab eis lædebantur : Notkerus autem hominum mitissimus, quid injuriæ es-

sent in semetipso didicit. De quibus pluribus unum D aliquem introducere volumus, ut quantum satanas in talibus præsumat, ab uno discas omnes. Erat hic quidam Refectorarius, nomine Sindolphus ; fictis autem postremo obsequiis, *q* cum alias in nullo esset utilis [captabat gratiam Salomonis] accusans fratres criminibus confictis, per quæ agnitus est ipse proditor, et proditi perfecti inventi sunt. Nam cum esset Refectorarius, pro commodis incommoda sæpius quibus ausus erat exhibebat, præ cæteris autem sancto vero Notkero. Quod ille æquanimiter ferens, compatiabatur inferenti, et orabat pro eo. Salomone vero in multis occupato, neque ad singula attendere sufficienti, alimonia interdum cum detraheretur vel depravaretur, clamabant plures pro injustitia : inter quos etiam aliquando isti tres, quos dicimus, aliqua locuti sunt. At Sindolphus, discordiæ semper fomes, sciens antiquam condiscipulorum odiifacem et causam, accommodat se auribus Salomonis, quasi pro suo honore rem sibi sit dicturus : ille vero etsi nihil nocivius scisset Prælati ac subditis, quam susurros et detractores audire, quid novi afferret quæsit. Cui subditus, tres illos, semper super se verba jaceres solitos, hesternum quoque die de eo quæ importabilia sunt *r*, mentitur locutos. Credidit ille sermoni quem dixit, et contra de se nil mali opinantes rancorem portavit, tandem et ostendit. At illi cum nihil ab eo reatus sui exculpere possent, Sindolphi se technis ariolantur fuisse circumventos. Re tandem coram Fratribus discussa; cum ipsi testantibus illis nihil se omnino erga Episcopum dixisse, eum cum ceteris convincerent : falsidicum ut judicet, et vindictam super eum faciat, quisque sibi rogant : quod cum ille dissimulasset, taciti quieverunt.

EX EKEPHARDO.

q

calumniam
patitur a
Sindolpho;

E

r

31 Erat tribus illis inseparabilibus consuetudo, *qui eorum colloquia noctu observans,* permissio quidem Prioris, in intervallo Landum nocturno convenire in scriptorio, collationesque tali horæ aptissimas de Scripturis facere. At Sindolphus sciens horam et colloquia, quadam nocte fenestræ vitreæ, cui Tutilo assederat, clandestinus foris appropriat, aureque vitro affixa, si quid rapere posset, quod depravatum Episcopo traderet, auscultabat. Senserat illum Tutilo homo pervicax, læceti-que confusus, Latialiterque, quo illum qui nihil intelligeret lateret, compares alloquitur : Adest ille, inquit, et aurem fenestræ affixit. Sed tu Notkere, quia timidulus es, cede in ecclesiam : Ratperte autem, anime mi, rapto flagello Fratrum, quod pendet in pyræli, deforis accurre ; ego enim illum, cum appropinquare te seusero, vitrio citissime readapto, captum capillis et ad me pertractum violenter tenebo. Tu autem, cor meum, confortare et esto robustus ; flagelloque in illum totis viribus increpita, et Deum in illo ulciscere. Ille vero, ut semper erat ad disciplinas acutissimus, modeste exiens, rapto flagello cucurrit celerrime, hominemque intro capite tractum totis viribus a dorso ingrandinat. Et ecce ille manibus pedibusque renisus, flagellum, quo vapulabat, capiens tenuit. At Ratpertus e vicino virgam ejus, proprius aspectam, rapiens ; ictus ei validissimos infregit. Cum autem parci sibi male jam mulctatus incassum petiisset, apud se submurmurans voce opus esse, exclamans vociferavit. Statim Fratrum pars voce audita, tali tempore insolita, stupens accurrit cum luminibus, et quidnam esset quæsit, Tutilo vero Diabolum se cœpisse creber ingeminans, lumen adhiberi rogat, ut in cujus imagine eum teneret, territus inspiceret. Capite autem inviti hac illacque versato, ad insipientes, si Sindolphus esset, quasi nescius, interrogat. Omnibus, enimvero ipsum esse, clamantibus, et ut illum dimitteret rogantibus, relicto eo, Me miserum, ait, in auricularum et intimum Episcopi manus misi. Et Ratpertus quidem

deprehenditur
et castigatur
a Ratperto et
Tutilone.

EX EKKE-
KARDO

A quidem, accurrentibus, in partem cedens, clam se subduxit (neque enim ipse qui passus est, a quo cederetur scire poterat) quarentibus autem aliquibus, ubinam Dominus Notkerus, Ratpertusque abiissent; Ambo, inquit, ad opus Dei, diabolus sentientes, abierunt; meque cum illo negotio perambulante in tenebris dimiserunt. Vere, ait, scitote omnes, Angelum Dei ictus ei manu sua incussisse. Demum discedentibus Fratribus, a partium sectatoribus surgunt, ut fit, multiloquia Alii Dei iudicio, ut auscultatores clandestini publicarentur, factum dicebant: alii vero, tali viro, nisi quod Angelum Domini prae- tendit, simile opus non decuisse.

et pergens
viris sanctis
adversari

32 Occultabat ergo se ille, confractus corporis pariter et mentis dolore. Interrogat denique Episcopus post aliquot dies, ubinam tam diu moraretur suus famulicus: sic enim hominem nominare solebat et solitus erat; nova semper sibi aliqua clam apportantem. A quo re, ut erat, veraciter comperta, quoniam tantæ auctoritati pro tam turpiter reo nihil imputare volebat, consolatur accitum sic dicens: Quoniam, inquit, illi a pueritia mei semper æmuli male tibi fecerunt, ego si advixero, melius tibi facere habeo. Ita operariorum factus est ab ipso Decanus, contradicentibus eunctis, ne rem tam præ- clari loci in tali homine dejiceret. Deinde amplius non destitit adversari tribus illis, delectore sibi illato, et officio collato animatus. Quadam igitur die, quod erat rectorarius, Notkero et Ratperto coquinae ordinariis, cum mensuram potus, ut officii sui erat, in vase suo non dico poneret f beato viro; sed male- dicta mussitans eo absente, adhuc quasi projiceret; vas illud casu accidente de mensa lapsum in terram cecidit, operculoque procul rotante, vas in latus jacuit, vinumque velut si subrectum t esset solide continuit. Quod ille videns, huc atque illuc circu- iens, tandem morose reversus v cum levasset, ac- currentibus qui astantes viderant, et si quidquam de vino effusum sit, terram contuentibus; neque usque ad unam guttam comperientibus exisse, Ne mire- mini, inquit Sindolphus, si diabolus, a quo nigros libros ipse et socii ejus discunt, fascinatorum suorum calices ne effunderentur continuit. Quod Hart- mannus * post Abbas a dicentibus cum audisset, protervoque illi eum occurrisset; Vide, inquit, bone vir, ne in tales viros, injurias tuas tam patienter ferentes, nimium tandem desipias. Cur ad invidiam in tantum concupiscit spiritus tuus? An nescis quia susurrone et detrectatores, et qui irritant fratres, ac serunt in eos discordias, Deo sunt odibiles? Cui ille, cum sibi solita usque ad convitia respondisset protervia, Waltrannus tunc Decanus in proximo Capitulo, regulari eum vindictæ subjecit, sed tamen adhuc ejus non quievit nequam spiritus. Itaque tan- dem malum per eum viro sancto, quo dolore intrin- secus cordis tactus est, accidit: Epistolas Canonicas Græcas a Luitwardo Vercellensi Episcopo sibi præ- stitas, multis sudoribus beatus vir exemplaverat, et ecce Sindolphus eundem codicem delicate scriptum casu incurrens furatus est, et singulas quaternio- num, sicut hodie videre est, cultro excisas discerp- sit et depravavit, ac postea iterum complicatas, occulte in locum ubi eas fuerat furatus reposuit. Transtulit idem sanctus vir Psalterium de Latina lingua in barbaricam linguam, sicut hodie est in ar- mario.

* al præclarum

s

t
miraculo
confutatur
u

* al Proabbas,

nec tamen
emendatur;

C

Ratpertus in
scholis sedulus

33 Ratpertus inter ambos, Notkerum videlicet et Tutilonem, medius incedebat. Scholarum ab adoles- centia magister; doctor planus et benevolus, disci- plinis asperior; raro præter Fratres pedem claustro promovens; duos calceos annum habens, excursus mortem nominans: et ideo saepe Tutilonem itine- rarium, ut se caveret amplexibus monens. In scholis

sedulus, plerumque Cursus et Missas x negligebat; D Bonas, inquit, Missas audimus, cum eas agi do- cemur. Qui cum labem maximam claustrum impunita- tem nominasset, ad Capitulum tamen non nisi voca- tus venit, cum sibi officium capitulandi et puniendi gravissimum, ut ait, esset traditum. Cum vero et ipse Sanctus circa claustrum S. Galli diu languidus iret, nec tamen docere desineret; quadraginta disci- pulis quondam suis canonicis, tunc quidem Presby- teris, loco propter festum adventantibus, animam singulis in manibus commisit, quorum quisque ei triginta Missas obituro promiserunt. Sic ille latissi- mus factus, Deum uti se diutius morbo coqueret rogans, et pœnis nitidus effectus, inter discipulorum manus in paradysum, ut credimus, transiit. Pro quo B. Notkerus et Tutilo præter ceteros Fratres, do- lentes quia post eum relictus sunt, multa fecerunt. Scripserat idem homo beatus librum de casibus Mo- nasterii, incipiens a temporibus B. Columbani usque ad Salomonem Episcopum et Abbatem nostrum. Dictaverat etiam Letanias, quas Ecclesia canit per totum orbem in diebus Rogationum, præter alia plura que fecerat.

pie mortui

E

Tutilo, pictor,
sculptor, au-
rifex, mu-
sicus

34 Longe aliter Tutilo bonus erat et utilis quam socii, homo lacertis et omnibus membris, sicut Fa- bins athletas eligere docet. Erat enim valde eloquens, voce clara et dulci, celatræ elegans, picturæ arti- fex, ac mirificus aurifex; musicus sicut et socii, sed in omnium genere fidium et instrumentorum et fistu- larum præ omnibus: nam et filios nobilium in loco ab Abbate destinato fidibus edocuit. Nuntius procul et prope solers; in structuris et ceteris artibus suis efficax, concinnandi in utraque y lingua promptulus et potens natura, serio et joco festivus; adeo ut Ca- rolus noster aliquando ei maledixerit, qui talis natu- ræ hominem monachum fecerit. Sed inter hæc omnia, quod præ aliis est, in choro strenuus, in la- tebris erat lachrymosus; versus et melodias facere præpotens, castus ut Marcelli discipulus, qui femi- nis oculos clausit. Ea autem quæ dictaverat, singula- ris et agnoscibilis melodiarum sunt, quia per psalterium seu per rotam in qua potentior ipse erat, a neumata inventa dulciora sunt, ut apparet in tropis, Hodie cantandus, et Omnium virtutum gemmis: quos qui- dem tropos Carolo obtulit canendos, ad Offerendam, aa scilicet, Viri Gallilæi, quam ipse fecerat. Hanc etiam Rex Offerendam cum dictasset, Tutiloni misit, F et versus addere injunxit. At ille apposuit, Quoniam Dominus Jesus Christus cum esset omnipotens ge- nitor, fons et origo, cum sequentibus: Gandete et cantate. Alia etiam plura ad invicem conscripserunt: sed ista proposuimus, ut quia dispar ejus melodia sit ceteris, si musicus es noris. Abbatum vero sub qui- bus militaverat permissis, plerumque et præceptis, multas propter artificia simul et doctrinas peragra- verat terras: picturas et aurificia etiam et anagly- phas, carminibus et epigrammatis decorabat singu- lariter pretiosis: tantæque auctoritatis ubicumque moraretur apparuit, ut nemo illum qui vidisset, S. Galli monachum dubitasset. Erat enim in divinis et humanis æque ad responsa paratissimus, et si quid indecens vel inordinatum maxime in monachis us- quam vidisset, pro loco, tempore et persona zelator erectus, ut in uno de pluribus dicere habebimus.

y

z

et poeta in-
signis,

aa

summeque
zelatuslascium
monachum
hh

35 Gnarus namque homo, quoniam erat itine- rarius, longe lateque terrarum et urbium, missus ali- quando est pro communi caussa Maguntiam, utique pro pannis laneis emendis, quos bb sericales vocant, et tunicas. In ingressu ergo civitatis circa S. Al- bani monasterium hospitium petens, hominibus suis statim propter pabula et victualia mercatum missis, ipse super sedili se lassus, ut paulisper requiesce- ret, locaverat. Erant autem dies vindemiæ, quibus

Fratres

A Fratres ad obedientias dimissi sunt per vineas. Et ecce primo signo ad Vesperas pulsato, Circator ce Fratres collecturus, asino pro religione insidens, ostio domus hospitii jam dicti, quasi ibi aliquem quæsiturus, appropriat; latenter quoque, si comina-trina sua domi sit, sciscitando, domum inquietat. At illa de camera egressa, salutans coropatrem, hos-pitem illum dormire putans, obtulit viro inustum. Quo ille impigre hausto vaseque reddito, mamnam feminæ titillat assentientis. Hospes vero viso faci-nore exilit, ne ulterius procederet in facto; illumque scelestum inclamitans, comis apprehensum in terram dejecit; flagelloque quo ad equum usus est adhuc manu habito, acriter hominem cecidit, adjiciens; Hoc tibi S. Gallus, frater S. Albani, dedit. Ille qui-dem quamvis pro reatu sit tristis et passus, timidus tamen sui, venia petita, uti se celatum habere vellet, hominem rogat. Hospes illi; Ne modo adjicias peccatum peccato, quantum in me est bene celabe-ris. Intimatur Abbati Fratrem de S. Gallo ante por-tam hospitari; qui statim per nuntium vocat eum in claustrum. Nomen sciscitati, agnoscunt hominem diu fama vulgatum, caritativeque tractato ipsi exhi-bebant ei Martham, ille autem capacibus porrigebat Mariam. Rogaturque ibi morari usque dum thro-num Dei, in bractea altaris aurea, celaret: cui si-milem anaglypham, raro usque hodie videre est al-teram, in circulo scribens hunc versum.

Ecce polo potior solio, terraque scabello.

Cum autem aliquantum tardasset; non celatum opus ex parte relinquens rediensque; a nostris quid defo-ris egerit rogatus est dicere, Fratrem (inquit) ibi in-disciplinatum vidi, quem ut ferirem, flagellum levans intentavi: quod illi et mihi quidem ut indulgeatur rogo. Sic ille fidei memor, veritati parcens, non ta-men mentitus est.

36 Missus aliquando ad Mentensium urbem, ce-laturus thronum, et imaginem B. Mariæ desuper, [fecit aliquid] quod quamvis monachi non fuerit, propter naturam tamen hominis discere volo. Cum ergo iter ageret, ibat per silvam latronibus aptam, duobus suis comitatus, uno scutato cum lancea, al-tero sine: Et ecce a duobus audacissimis invasus, ambos istos uterque suo equo dejecerat. Interea ille, utroque in spolio occupato, robur quoddam validum circumspectum arripuit, et terrore magno minax super illos venit. At illi videntes hominem forti as-similem, spolia omittunt, scuta dorso rejecta contra illum vergunt. Lanceasque ille latronum præ secu-ritate procul abjectas, suos citissime rapere jussit, et ut se defenderent acer verbis emouit. Quas cum dejectas celeres raperent, tanti ducis violentiam mi-nime se perpeti posse videntes, hostes ab eo exar-mati divertunt. Sic isti etiam lancea sua levata (ut si illi reverterent, Domino suo eam darent) imper-territi silvam pertranseunt. Ergo Tutilo cum venisset ad urbem, et operi celaturus astans satageret, ecce duo viri astiterunt juxta illum, S. Mariæ imaginem celantem, in habitu peregrini, eleemosynamque pe-tebant. Quibus cum nummos clam tribueret, diver-tentes ab eo, Clerico cuidam a longe astanti aiebant. Benedictus vir iste Domino, qui nos hodie bene con-solatus est. Sed estne soror ejus, inquirunt, domina illa præclara, quæ ei tam commode radios ad manum dat, et docet quid faciet? Ille vero miratur quid dicerent, cum nuperrime ab eo digressus nil tale vidisset: revertitur ergo cum peregrinis et quod dixerant velut ad momentum et in ictu oculi contemplatur. Aiunt autem illi Clericus et peregrini: Benedictus tu Domine Pater, qui tali magistra uteris ad opera. Qui cum ipsos quid dicerent nescire assereret, vehe-menter in illos invectus, ne qui tale aliquid dicerent interminatur. Et statim quidem peregrini transeu-

tes disparuerunt, nec amplius ab aliquo sunt visi: D in crastinum autem cum gloriam talem de se plures audiret dietitare, occulte subtrahens se, cessit e medio, neque jam ultra in urbe illa operari volebat. In bractea autem ipsa aurea cum reliquisset circuli planitiem vacuum, nescio cujus arte, tales celati sunt apices:

Hoc panthema dd pia celaverat ipsa Maria:

Sed et imago sedens quasi viva, cunctis inspectan-tibus adhuc hodie est veneranda. Dicebant autem nobis Patres, quod ipse vir Dei in reditu iter agendo, in quandam villam ubi ad Missas sonatum est pro-perans, daemone in ecclesia bacchantem ab homine, invocatione S. Galli, ejecerit. Sunt et alia quæ de illo audivimus multa, de quibus quia nobis nihil cer-tum constat, tacere quam scribere maluimus. De obitu autem ejus, ee quia nihil constans comperi-mus, hoc solum astruimus, quod eum ad gaudia æterna transisse confidimus et indubitanter asse-rimus.

ANNOTATA.

a Anno fortassis 915 quando Curiam solennem ibi-dem celebratam, et capitis damnatos Erchingorum, Ber-tholdum, et Luitfridum Alemannia Ducem, tradunt scriptores Germani: observa tamen quod Ekkehardus, qui præsens adfuit et ex cujus cap. 6 hæc descripta sunt, dicat Regem hoc Pascha egisse in Ingilnheim, Caroli Magni natale palatium haud procul a Moguntia, ibique Cantoris officio tunc functum illum; scholæ Moguntinæ magistrum.

b Sive, ut nunc loquimur, Intonans. i. prima Offi-cii verba cantando præiens.

c Etiam hodie Ecclesia Moguntina obtinet, ut Ar-chiepiscopo Moguntino Pontificaliter celebrante, Deca-nus, Cantor et duo alii præcipui Officiales mithrati as-sistant suis quique locis.

d Sane toto nostro per Germaniam, Italiam, Gal-liam itinere, quo non solas bibliothecas sed præcipua quæque regionum istarum sacraria lustravimus, simile nihil vidimus ecclesiæ Moguntinæ thesauro, maxime in vestibus saceris; quas, incredibili gemmarum et marga-ritarum copia et splendore contextas anno 1660, die 20 Augusti spectavimus

e Placentia hæc fuit, Ludovici Germaniæ Regis filia juxta Buccelinum, historia Agilolfingicæ f. 368.

f In MS. quo usus Goldostus, hæc in margine habe-batur annotatio. Sequentiæ etenim canticum victoriæ designant, etc. prout infra in fine num. 28 usque ad num. 29.

g Sedit Nicolaus i ab anno 858 ad an. 867, Liut-wardus vero solum anno 880 Episcopatum inivit et tenuit ad initium sequentis seculi: ut merito dubites, an liber iste non nisi post dicti Nicolai mortem factus sit, et soli Liutwardo destinatus, per quem Romanæ ecclesiæ in-notuerit, tandemque meruerit a Nicolao II. annis fere nonaginta post primum creato, approburi: Trithemius libro de scriptoribus ecclesiasticis confundit in unum tres Notkeros, cum harum sequentiarum auctorem facit Not-gerum ex Abbate monasterii S. Galli Leodiensem Fpi-copum: et nihilominus dicit, ejus Sequentiarium Nicolaus Papa primus approbavit et ad Missas de-cantari præcepit.

h Quæ sequuntur margini adscripta invenit Goldas-tus; et ut invenit, sic reliquit. Canisius ipsa inseruit contextui.

i Hactenus illa, diversa forsitan manu adscripta: cujus rei judicium lectori relinquimus.

k Perperam igitur Joannes a Voragine cap. 186 de S. Pelagio, auctorem hujus Sequentiæ facit Herman-num Contractum.

l Ut Carolum Magnum hic intelligebat Interpolato-

EX EKKE-HARDO.

dd

energumenam liberal.

ee

E

F

flagello casti-gat,

sed penitentis famæ parit.

latrones duos in fugam agit,

B. Mariæ imaginem pingit

ipsamet pe-nitentem regente,

A tor, sic addidit, Qui forte tunc Aquisgrani morabatur.

EX EKKHARDO.

m Id testatur Geunadius de Script. eccles. cap. 39 Ab Augustino pro quærenda animæ ratione ad Hieronymum missum Orosium. Et hic Paulus ille est, quem Augustinus Hieronymo commendat, Ep. 9 ut ejus æstimatio bonum testimonium apud Deum habeat in regionibus Occidentis: quique ad Augustinum scripsit septem libros Historiarum adversus Paganos, celebre in hunc usque diem opus.

n Hæc quoque de Pythagora solum haberi in margine Goldastus notat.

o Juxta Chronologiam Joachimi Vadiani, perductam usque ad annum 1530, Udalricus sive Ulricus Saxo ab anno 1204 præfuit, per annos 15 hebdomadas 40; Goldastus perperam legit quintus: Udalricus enim v obiit an. 1200, quando Fredericus septennis duntaxat erat, qui non nisi decennio post Rex electus, post alterum decennium coronatus est Imperator: adeoque intra an. 1210 et 1220 res, quæ hic narratur, contigit.

p Hoc igitur principium Sangallensibus fuerit annæ S. Notkeri memoriam privato soltem cultu prosequendi.

q Liber casuata sic: Fictis autem postremo obsequiis, cum alias in nullo esset utilis, accusans Fratres criminibus conjectis, a Salomone Operariorum positus est Decanus.

r Utrobique sic, Hesterno quæ Deo importabilia sunt: nos ex conjectura correximus.

s Quæ Ekkinhardus alius communiter de tribus dicit in plurali, compiler mutatis pauculis uni aptat Notkero: perperam; si tribus commune vas, illud erat.

t Alias subreptum.

v Ibidem sic brevius et clarius. Quod ille, morose reversus (nam per passus aliquot festinus abscesserat) cum levasset.

x Gregor. Tur. l. 1 de gloria Mart. Exurgente autem mane Abbate cum monachis ad celebrandum cursum. Sunt ergo cursus ecclesiastici (de quibus etiam se librum condidisse testatur idem Gregorius) Horæ Canonicæ: quomodo hodie quoque Officium B. Virginis cursum dici Germanis mos est. Patet porro hinc quam antiqua sit consuetudo, etiam in optime disciplinatis monasteriis, ut Scholarum Magistri absolvantur a chori oneribus, et satisfaciant privata Officii Missæque recitatione.

y Latina scilicet et Alemannica: concinnare autem hic dicit quod nos componere.

z Alias pneunata: et rectius, si etymologiam spectes: num πνεῦμα assensus, annutus, voluntas, quid ad Musicam? πνεῦμα vero spiritus, spiratio multum sane: interim tamen Bolbus quidam apud Goldastum, cum dixisset, Neuma, vocum emissio vel modulatio est; Neumaticus, modulator dulcis, suavis et consonans: addit, Et est vitium scriptorum, cum invenitur pneuma, ut scribatur per P, et est ibi barbarismus. Beletus de divinis officiis apud eundem Goldastum, Notandum est, neumam feminini generis absque P accipi pro júbilo.

aa Cantus post Evangelii lectionem: qui Offertorium appellatur in rituali Romano.

bb Malim legere hoc modo, quos sergiales vocant ad tunicas, scilicet, faciendas: ejusmodi autem pannus laneus texturæ levioris Hispanis Xerga, Italis Sargia Francis Sarge dicitur: Germanis etiam voce composita Sare-wat.

cc Ita vocatur a Circando id est circumeundo, is qui tempore divini Officii cellas et officinas obit, investigaturus absentes.

dd Videtur dici contractim, quasi παρόθημα repositorium, seu depositarium: et rectius forte Parthema scriberetur.

ee Ephemerides Sangallenses v Kal. Apr. B. Tui-

tilo obiit. Murerus annum signat 896, et in S. Catharinæ sacello, quod etiam S. Tutelonis sacellum et cœmeterium dictum sit, sepultum ait, ac diem, veluti festum ejus proprium, in margine notat xxxi Januarii. Idem Astronomi et Confessoris titulos Tutiloni aptat: nos ab astronomiæ singulari peritia specialim laudari cum nusquam invenimus. Necrologium Sangallense MS. elogium ejus habet 27 Apr. Bucelinus Epitaphium ei positum recitat.

CAPUT V.

Sancti humilitas et crebræ de diabolo victoriæ.

Beati igitur viri Notkeri quæ reliqua sunt de eo audenter narrabimus; quoniam illum sancti Spiritus vas electum nequaquam dubitamus. Erat enim corpore non animo gracilis, voce non spiritu balbulus: in divinis erectus, in adversis patiens; ad omnia mitis, in nostratibus acer erat exactor a disciplinæ; ad repentina et inopinata timidulus erat, præter dæmones infestantes, quibus quidem se audenter opponere solebat: in orando, legendo, meditando, dicendo, celeberrimus. Et ut omnes sanctitatis ejus sub compendio complectar dotes, sancti Spiritus erat vasculum, quo suo tempore abundantius nullum. Nam, ut prælibavimus, dies noctesque semper idem et novus, quod Ratpertus in scholis, hoc ipse in clauistro, præter verbera, omni caritatis egit censura. Priorum itaque permissu, magis autem et hortatu, juveniores ad hoc idonei, noctes diesque, quando ab orationibus quiesceret; velut in insidiis erant [neque enim hora incompetens dicebatur, si cum codice in manibus quis cum Domino Notkero loquebatur]. Ipse autem cum propter regulæ tenorem sibilis eos, interdum etiam strepitu absterberet; tamen ab Abbatibus per obedientiam ei injunctum est hoc idem quod refutarat. Docebat enim eos bonitatem et disciplinam et scientiam, et mandata Dei solite credere et servare, dicens, vitæ munditiæ et puritatem non inveniri in terra suaviter viventium: sed oportet hominem excolere terram cordis sui, sicut rusticus agrum, ut uberes fructus exinde habeat. Qui vero incipiunt et non perseverant, comparantur pernicii, de qua Jeremias ait, Fovit perdix quæ non peperit, in dimidio dierum suorum derelinquet ea; et in novissimo erit insipiens: non attendentes quia extrema gaudii luctus occupat.

38 Permissu Abbatum sub quibus militabat, secundum voluntatem suam vivebat ad libitum suum; quia videbant verbo Domini firmatum, et ubi Spiritus Domini, ibi libertas, quoniam spiritalis judicat omnia, et ipse a nemine judicatur. Ardua enim ejus vita continenter quiddam divinæ excellentiæ in vultu prætendebat: oculus intuens in eum jucundabatur, et auris audiens eum gratulabatur: Tamen omnem gratiam, quam se senserat percepisse, sub tutela humilitatis studebat occultare; dicens cum Beato Job: Si fuero lotus aquis nivis, et fulserint mundissimæ manus meæ: tamen sordibus intinges me, et abominabuntur me vestimenta mea. Propter humilitatis igitur custodiam, cum esset homo scientissimus, semper magis assidebat psalterio, quam ceteris libris c. Inter omnes confratres suos sic ambulabat, majores et minores ita venerabatur, ut nulli se præponeret, sed quantum in ipso, esset omnibus amabilis affabilisque: quam autem mellifluus in responsis fuerit et alloquiis, lacrymæ eorum qui hominem viderant, et post ipsum supererant, requirentibus eum liquido manifestabant.

Postquam vero Presbyterii gradum vir Domini Notkerus, multa obedientia coactus, humillime conscendisset; tunc demum sic quasi nil prius virtuose egisset, illas quatuor virtutes cardinales et earum appendices

Carus omnibus ob doctrinam Notkerus

a

* an. creberrimus? E

b

Jer. 17, 11

humillimus tamen erat, F

Job. 9, 30

c

magis autem jam factus Presbyter

A appendices, id est, justitiam, prudentiam, fortitudinem, temperantiam; tamquam animæ naturales, tanta diligentia observavit, discussit, atque in hisse exercuit; ut cunctis pateret, quia fortis Christi miles, omnia arma spiritalia, contra diaboli nequitas pugnaturus, sibi induisset. Spiritualiter quoque ut diximus fortis erat, sicut Propheta ait: Qui appropinquant Deo accipient de doctrina illius: et qui sperant in Domino, mutabunt fortitudinem, et assumment sibi pennas sicut aquilæ: current et non laborabunt, ambulabunt et non deficient, sed volabunt ut requiescant, sicut columba in foraminibus petrae, id est, Christi: et ideo elongantes se a consortio mundanae offensionis, fugient et manebunt in solitudine internæ jucunditatis.

39 Quantum autem Tutilo robustus fuit in homines, tantum vir sanctus et plus valuit ipse in dæmones: alias autem corpore attenuatus erat, ut jejunans et vigilans, debilis, tener et macer. Contigit ergo quadam nocte, ut diem in ecclesia præveniens in maturitate, altariaque circueiens, ut solebat, in oratione flendo ejularet: cumque veniens in cryptam duodecim Apostolorum sanctique Columbani, uberime fletet, et acriores de post aram oculi ejus deducerent lacrymas, quasi canem audiebat mussitantem.

B Interdum etiam mixtam vocem sicut suis grunniens cum sentiret, intellexit tentatorem; et Esne tu, inquit, iterum ibi? *d* Quam bene tibi miser contigit nunc mussitanti et grunniens, post gloriosas voces illas quas in cœlis habueras: accensoque lumine, quo angulo lateret, quæsit. Ille vero sinistro angulo appropians, tanquam canis rabidus vestes lacerat: Eia, inquit ille, servitium tuum foris cryptam satagere habeo: neque enim pœnæ illæ, quas (ut aiunt) jam pateris, sufficiunt; acrius tibi aliquid paraturus sum. Præcipio autem tibi in nomine Domini nostri Jesu Christi et istorum Sanctorum, ut me in eodem quo nunc indutus es canino corpore exspectes. Et ille: Faciam, inquit, si volo. At Notkerus, velocius abiens; Confido, ait in Domino, quod velis nolis me exspectabis. Festinato autem aram S. Galli adiens, cambotam, quam sanctus magister *e* Columbanus per Magnoaldum Diaconum miserat cum epistola absolutionis felici discipulo suo Gallo, multarum virtutum operatricem, cum sphaera illa sanctæ Crucis notissima, rapuit: et in introitu cryptæ dextro sphaera posita, cum baculo a sinistro introiit, et caninum illum aggressus est diabolus. Cum autem illum baculo sancto cedere cœpisset, voces suas anteriores altiori gannitu edidit, latratu et grunntu. Tandem vero cum *C* ad sphaeram sanctissimam zabulus, cædentem fugiens, venisset; ultra jam progredi non valens constitit, et tot jam ictus et incussiones ferre non sustinens, Barbarice clamans: *f* Owe mir! we! vociferavit.

40 Interea ædituus cum basilicam intrasset, vocesque horridas audisset, lumen velox in manibus sumpsit, et ad cryptam acceleravit. At Pater sanctus; cum dæmoni ictum ultimum fecisset, baculum sanctum in... *g* locis confregit. Et nisi ædituus sphaeram videns allevasset, sicque diabolus more canis abire permisisset; adhuc cadere eum habuisset. Ædituus vero baculo inspecto attonitus, Baculumne sanctum, inquit, Domine mi, in cane fœdasti? Illo autem conticente, addidit: Quisnam erat ille, inquit, qui, Owe mir, we, vociferavit? [Ad quæ Notkerus nihil respondit]. Putans ergo ædituus, illum pro pietate furem aliquem celare velle, ivit pedes per totam ecclesiam, furem comprehendere cupiens; sed cum neque furem inveniret, neque canem, graditur secum tractando fluctuans, quia ecclesiam post se introiens clauserat, quidnam esse posset quod contigerat satis admirans. Virum denique regularem, jam semel sibi

tacitum, amplius alloqui non ausus est præsumere. Secundum autem quod vir sanctus Domini Notkerus humilis erat et prudens, ædituo foras ire significans, in partem eum sumpsit, benedictioneque prælata, Quomodo baculum, inquit, fili mi, fregi? nisi tu juveris secreta mea habebunt efferri. Sed quia meum non est ambulare in magnis neque in mirabilibus super me, silentio fidei tuæ committo quod factum est: sicque ei rem, quamvis invitatus, ut facta est, enucleavit. At ille baculo per fabrum latenter reparato, quod factum fuerat, ad tempus occultavit: in temporis autem processu, res ut erat in medium venit. Paucos Sanctorum legimus diabolus sic coercitum strinxisse, ut vapulatus plagas credentis non potuerit effugere: unde canis ille infernalis aliquid tale machinabatur intra se, qualiter viro sancto rependeret confusionem digne sibi illatam.

41 Erat eodem in tempore, in loco adolescens quidam monachus, admodum litteratus, Comitis de Kiburg *h* filius, beati viri Notkeri de sorore nepos, nomine Wolo, inquietus et vagus. Cui propter aversionem, cum Decanus ipse nec Dominus Notkerus seu ceteri imperare potuissent, crebroque esset verbis et verberibus coercitus, nihilque exinde proficeret; omnes pro talis ingenii viro dolebant. Nam quadam die advenerant in Monasterium parentes ejus pro eo solliciti, per quorum monita cum parumper proficeret, iterum post abitum eorum idem erat. Diabolus autem una die sancto apparuit Notkero diluculo: Mala tibi, inquit, et Fratribus tuis facturus sum nocte. *i* Respondit beatus vir spiritui nequam: Mala avis frequenter malam famam prodere solet. Mox itaque ille bonus Notkerus, sic enim a vulgo nominabatur, Fratribus quæ audierat a sathana intimavit, et uti die illo se præcaverent innotuit: Wolo vero cum hoc et ipse a dicentibus audisset; Senes, inquit, semper vana somniant. Erat autem dies ipse, quo sibi a Decano ne quoquam, ut solebat, claustrum progrediretur, interdictum esse omnes noverant. Cum ergo sederet ad scribendum, ultima ejus scriptura erat, Incipiebat enim mori, uti habetur Joannis quarto. Igitur illico a loco exiliens, ceteris illum inclamantibus; Quo nunc Wolo? quo nunc? in campanarium sancti Galli, per gradus ad hoc quidem nobis paratos, ascendere, incipit: ut oculis, quia gressu non licuit, montes camposque circumspiciens, vel sic animo suo vago satisfaceret. Ascendens namque cum super altare Virginum *k* venisset, impulsu ut creditur diaboli, per laquear cecidit, omni corpore concussus collum confregit. Plurimis autem qui forte viderant vel audierant accurrentibus, cum viaticum ei properanter afferrent, confessione dicta communicavit. Illi vero cum eum efferre voluissent, et ad domum infirmorum portare: Sinite me, inquit, sanctas Virgines prius inclamare: ipsæ enim sciunt, quamvis alias nefandissimus, mulierem tamen nunquam novi.

42 Interea cum alte ejulasset, B. Notkero accurrente, manus illi porrexit: Tibi, inquiens, domine mi et sanctis Virginibus, quas semper amabas, animam peccatricem commendo. Qui statim spiritu conturbatus, gemendo circa eum se jactans; Sanctæ, ait, Virgines, in vobis confisus, Fratris istius criminosa super me tollo, et ambos nos vobis committo: et hæc dicens, flebat et ejulabat ex intimo cordis affectu. Cumque ille efferretur de oratorio, pro foribus ecclesiæ quiete petita, Notkerum manu artissime stringens, omnibus preces pro eo effluentibus, emisit spiritum. Inter exequias S. Notkerus eum lavit; more solito in feretrum collocavit; obsequium ipse faciens, totam ejus sepulturam procuravit; semper quoad vixit et quamdiu potuit, duo in se Monachi officia assumpsit, atque persolvenda sibi lege statuit

D
EX EKKE-
HARDO.

qui vicissim,
ut erat mi-
natus,
h

E

i

Wolonem,
Notkeri nepo-
tem discolum,

k
præcipitavit
de turri:
F

sed morientis
penitentia

Is. 40, 31

unde contra
dæmonem
fortis,

d
apparentem
in specie
canis

e
baculo S.
Columbani
verberavit,

f

g

etque insulta-
vit.

A statuit. Completorium vero ipso obitus viri die dum finiretur, Patrum quidam simplicior, precem in qua scriptum legitur, Ut sicut læti duximus diem, ita noctem quoque transigamus, dum recitasset; vir Dei moriens surgens, Quid petis, inquit, frater admirabilis, quid petis? Sufficeret hodiernæ diei malitia sua, et superabundaret: tu autem nocte eadem precaris. Septima autem obitus hominis die, cum Sanctus Dei pernoctans in ecclesia mansisset, circa tempus laudis nocturnæ parumper super genua pausans, videt quasi Radtertum suum se excitantem et dicentem sibi, Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Evigilans ergo ait, Unde anime mi? unde hoc nosti? Hæc igitur cum subjunxisset, quasi modesto gradu ille exiit. At ipse putans eum ecclesiam, ut ibi licentius loqueretur, exisse, eum extra velum prosequitur, neque ipsum neque gressus ejus ullum sentire poterat somni, cereoque acenso quasi videret illum in lecto. Quem etiam cum invenisset de lecto jam surgentem, ut et ipse sicut solebat præveniret in maturitate, et anticiparet vigilias, vir Dei cereo extincto in ecclesia rediit; aestimabat quippe se visum visisse, et intelligens sciebat quod factum fuerat, quia per Angelum fiebat. Mox igitur hilaris factus, gratulabundus, Te Deum laudamus incipiens, præ gaudio flens, silenter cantavit. Die autem clare dato, quærente Ratperto, utrumne ad excitandum se nocte venisset; Sanctus Dei quid viderat, amabili suo aperuit: tandem quoque et ceteros Fratres spes tanta non latuit. Gavisī sunt ergo Fratres magno tripudio de salvatione Fratris, laudantes et glorificantes Deum in omnibus, quæ audierant et viderant, sicut dixit illis vir beatus.

43 Ut datur perspicui adhuc loci religionem considerantibus et intuentibus, etiam in psalmodiis tredecim sedilia cum psalteriis, aut auro impictis aut alias nobilibus picturis ornatis, et secundum veritatem... valde correctis, habebat. Præterea et alias habet illa S. Galli basilica capellas *l*, in quarum una angulari, foribus proxima, beatus vir Notkerus psallere erat solitus. Nempe hic locus est ille, ubi assidue Sanctus Domini, humilis ac tremulus, videns paupertatem suam, præstolabatur psallens spiritu et mente, ut intelligeret in via immaculata, quando adveniret ad se, et in meditatione sua exardesceret et eloquium suum igniret divinus ille ignis, quem Dominus misit in terram, ejus habitatio est in Sion et caminus in Hierusalem, id est, in speculativis mentibus, quarum desideria velut scintillæ tendunt ad alta, et in carne degentes, supra modum vitæ carnalis ambulant. O quam sæpe in eodem loco vir sanctus lacrymarum imbre infusus, roreque cœlesti irrigatus est; ita ut ignea ejus oratio quasi fumus aromatum, et sicut vapor thuris cum suavi thymiamate redolens ascenderet, penetrans cœlos, thurificans altare Dei, ut ipse psallere posset; Dirigatur Domine oratio mea sicut incensum in conspectu tuo, et, cum Habacuc, Super excelsa mea deducet me victor, in Psalmis canentem; ubi agmina Angelorum ineffabili júbilo collaudant Deum majestatis trinum et unum.

44 Accidit autem ut quadam die huic occupationi ita instaret, ut spiritum non relaxaret a continua contemplatione, in tantum ut ad Nonæ synaxim non veniret, neque eam per se caneret. In illo itaque solio, cum post completorium elara adhuc die precibus insisteret, videt super se in laqueari interruptis trabibus diabolus consedis, et stylo in tabula scribere: eruperat enim tabulam de laqueari, in qua scribebat. Quem cum, quid scelus scriberet, interrogasset? Nonam, inquit, quam tu scelus hodie supersederas, scribo. At ille dieto citius, Deus in adiutorium etc. prosecutusque cetera, videt iterum diabo-

lum manu celerrima, quod scripserat planasse. Cumque ad preces synaxis se vir Dei prosterneret, tabulam laquearis disrupti, in qua diabolus scribebat, super eum dejecit. At vir sanctus videns, ut ictum declinaret citius, a loco resiliit. Cachinnans ergo satanas, Hoc tantum, inquit, ut mihi assurgeres effeci. Enimvero, ait ei Notkerus, si tu caninus vel porcinus fueris, iterum tecum habeo operari. Statim cum evanisset fugiens, Fratres aliqui in extremis templi orantes, sonum tabulae vocesque audientes, mirati quid esset, cito adierant. Videntes igitur eum, ut solebat prostratum, nolebant illum, eo etiam quod incompetens erat hora, impedire. Tamen Tutilo, unus ex ipsis, signo dato amice eum evocans foras, silenter in aurem; Magnas, inquit, inquietudines tu et dæmones tui Fratribus facere soletis. Cui ille; Audierantne, anime mi, Fratres omnia? Non omnia, inquit, sed mihi velim quæ hæc turba fuerit, per singula pandas. Itaque cum id vir Dei abnueret, et ab eo concitus tabulam, quæ ibi cecidit subtraheret, alii qui viderant in latebris orantes, totum ut factum fuerat, non celabant. Vere locus iste venerabilior ceteris et sanctior est angulis universis, in quo tantus contemplator in tantis se cœlestium virtutum gymnasiis exercevit. Quam occulte autem ac subtiliter hoc ageret, breve indicium subjunctum declarabit.

45 Carolus Imperator in tantum dilexit locum S. Galli, et ita familiaris erat Fratribus, ut eum non aliter nominarent, quam noster Carolus. Plus tamen et ampliori dilectionis privilegio Notkerum suum amabat, quia scientia, intelligentiaque et spiritualium disciplinarum virtutumque cœlestium religiositas, abundantius inventæ sunt in eo. *m* Erat enim ei vir Domini in spiritualibus semper consiliarius; et ubicumque eum apprehendere quibat, aut ipsemet accessit ad eum; aut si non, per intermedium de consiliis eum conveniebat. Contigit vero eum aliquando beato viro litteras dirigere per aliquem, forte ab eo exigens de virtutibus et vitiis aliquas questiones enodari, et solutiones earum enucleatius exprimere. Cumque nuntius ad locum venisset, mansit in loco aliquot diebus. Quadam die tardio victus ibi morandi, adiit virum sanctum, invenitque eum in horto eradicantem, evellentem et ejicientem herbas inutiles, radicantem autem, transponentem, plantantem et irrigantem herbas utiles. Intulit nuntius dicens: Sancte Pater, quid mandas domino meo? Ad quem ille: Ea quæ me vides facere: hæc dic ei et nihil aliud. Reversus ergo nuntius ad Dominum suum, nuntiavit ei quæ vir beatus dixerat. Deinde subinfert, quia invenerit eum in horto eradicantem et ejicientem herbas inutiles, et radicantem et statuentem et irrigantem herbas utiles. Ad quem Imperator respondit: Satis mihi dixisti, prudenti viro sufficeret. Puto quod felix Rex senserit, quia vir Domini admonuerit, ut vitia spiritalia sive carnalia de horto cordis sui eradicaret et ejiceret, ut per incrementa gratiarum spiritualium virtutes succrescerent; aut forte ut de Ecclesia Dei, super quam imperium susceperat, erroneos et impios evelleret et extirparet, ut justorum lucis semina cresceret et dilataretur usque ad perfectum diem. Nec mirum si vir beatus horti officium libenter agebat, irrigando, plantando, eradicando et ejicientem imitans Dominum per Prophetam dicentem: Rigabo hortum meum. Et Oseæ: Ero quasi ros: Israel germinabit sicut lilium. Proinde facta est anima justī quasi hortus irriguus. Et sponsus in Canticis, Descendit in hortum ad areolas aromatum, ut pascatur in hortis et lilia colligat. Itaque et a Maria in horto visus idem sponsus, aestimatur esse hortulanus. Sic vir sanctus, tendens ad fastigium speculativæ vitæ, sicut aquila intuens et renidens contra claritatem

victusque nittur eum occidere.

hortum colentis exemplo

m

de animi cultu docetur Imperator,

F

non sine fructu.

Ecc. 24, 42
Os 14, 6
Cant. 6, 1

dæmon ob Nonam omisam insultat,

A tem Solis, ita oculis interni hominis speculator spiritalis, humilitate eximia semetipsum transcendens, supra modum excellens divine gloriæ pondus contemplans, arcanum coeleste [penetrabat.] Tali enim lucta laborabat in Dei horto, ut merito cum Jacob, Israel, id est, vir videns Deum, possit appellari : huiusmodi vero eruditus vir exercitiis, discernebat virtutes a vitiis.

ANNOTATA.

a Uterque Ekkehardus, In nostratum acer erat exactor disciplinis : quod ex conjectura correximus.

b Posterior brevius et perturbatius, Quiescere velut cum insidiis demonum erat : ipse propter regulæ tenorem eos... abstergebat : huc idem cum refutabat, tamen ab Abbatibus per obedientiam inunctum ei est : nos ex priori clariorem sensum et pleniorē restitimus.

c Hic inconcinne intrusa erant quæ, supra ex priori Ekkehardo posuimus, et sic mutata legebantur : Porro non erat hora neque incompetens dicebatur, si codicem in manibus non habuit, quando quis cum eo aliquid conferebat.

R d E margine in contextum fortasse irrepserant hæc quæ expunximus : Bene constat virum Dei plures pugnas et conflictus cum eo habuisse, de quibus triumphos victoriæ reportarat.

e De hac, ex ipsa S. Magnoaldi vita, egimus in Vita S. Totononis 16 Jan. alibi Cambuta scribitur, estque pedum Abbatiale, sed ligneum. Goldastus baculum incurvum interpretatur : et hoc sensu Germani Episcopule pedum dicitur Crumberstab.

f Id est, Germanice seu Helvetice. Væ mihi ! væ !

g Deest forte duobus in Processu num. 38, præfatus baculus solum dicitur habuisse fructuram.

h Goldastus tom. 2 rerum Alemann. pag. 19 in catalogo scriptorum glossisque prætermisissis, opinatur, Hartmannum dictum ; qui in Udalriciano veteri MS. genealogiam dictorum Comitum continente, primus collocatur ; cuius successor Hupaldus fuerit circa annum 863 natus : itaque conveniunt tempora. Nam potuit Hupaldo pauculis annis senior Wolo ex eodem patre natus fuisse circa annum 860, periit enim admodum juvenis ; et Hepidannus de eo ad annum 876, Wolo cecidit. Matrem ejus appellat Goldastus Comitem Elichoviam : proprie an appellatur ? Nos scimus Notheri patriam Hellegow sive Elichoviam, Kyburgo proximam villam fuisse, ejus parentes ab illa Comites nuncupatos nescimus. Ceterum qui prior hæc scripsit Ekkehardus, Wolonem simpliciter dixit Comitis cujusdam filium, et quod esset Notheri nepos tacuit. Goldastus ad cap. 9 Ekkehardi dubitat, an Kerhilda Virgo, Notheri Balbuli, neptis, de cujus inclusione ibi agitur, fuerit soror Wolonis : sed nimia est ætatis discrepantia : nam ut dictum ex Hepidanno, anno 876 Wolo cecidit : unno autem 932 Kerhilt vi Kal. Junii in die Ascensionis Domini sacro velamine induta est, et in natali S. Mariæ inclusa. Ut Notheri proneptis aut abneptis fuerit.

i Addit Goldasti editio. Ut probatius conjici potest, datur intelligi, dæmoni huic permissum fatura præscire : quod quia glossemæ marginale videtur, expunximus.

k Quæ illæ nominatim proprium in S. Galli ecclesiam, altare haberent, ut mox dicitur, nondum invenimus.

l Ephemerides monasterii a Goldasto editæ ad xv Kal. Martii has sex Capellas nominant, et rursum ix Kal. ejusdem Martii easdem numerant cum aliis octo ecclesiis et capellis : itaque nescimus, an istæ nominatæ fuerint in ipsa S. Galli ecclesia an extra eam.

m Hic interpolator qui Carolum Magnum, et Notherum ejus nepotem iterum huic loco induxerat ; connexum apte periodum inepto distraxit glossemate, addens,

Nam et auxit locum prædiis vehementer, et firmavit eum regalibus testamentis et honoribus.

EX EKKE-
HARDO.

CAPUT VI.

S. Notheri senectus, morbus, obitus, sepultura.

Orbatus igitur sociis a clarissimus vir Domini Notherus, quoniam illum Spiritus sancti vas electissimum nequaquam dubitamus, superstes ipse remansit sanctissimus, uterinis in eodem spiritu viduus et orbatus. Jam enim processerat in dies plurimos, nec tamen relaxabat spiritum ab optimo incepto propter annorum nimiam gravedinem : sed magis ac magis adhortationibus seipsum roborans, spiritu extendens se in anteriora, cogitans illud quod scriptum est : Quid est homo aut quæ gratia illius ? Numerus dierum ejus, ut multum centum anni, quasi gutta maris et sicut calculus arenae, sic exigui in die ævi deputati sunt. Sedebat namque in loculo suo solus quietus, velut sapiens in omnibus metuebat ; et ideo media nocte præanticipans vigilas, semper præparabat se ad orationem, dicens cum Propheta : Anima mea desideravit te in nocte, sed et spiritu meo in precordiis meis de mane vigilabo ad te. Quamvis enim nemo sciat, utrum amore an odio dignus sit ; tamen super custodiam vir sanctus stans jugiter, confidenter præsumebat de spiritu, qui eum ab infantia suis charismatibus illuaverat. Et si vinum et musica lætificant cor, et tibia et psalterium suavem faciunt melodiam ; quanto magis amor sapientiæ, cuius id est, Christi quem dilexit homo sanctus et justus, eloquia, dulciora erant faucibus suis super mel et favum, et custodivit ea ab utero matris suæ ? Non enim privabit bonis eum Dominus virtutum, qui sic in innocentia ambulat sperando in eum. Consultit vero illi Dominus gratiam ad merita, ut meretur in sua conversatione adipisci gloriam et consortium Sanctorum, quorum amphavit laudem in sancta Ecclesia in conspectu filiorum hominum, ut omnis Christianus properaret et caderet in faciem suam adorare Dominum Christum. Propterea vir spiritalis sine intermissione fudit preces excelsæ Deo omnipotenti, et iteravit orationem suam, ut Dominus multiplicaret psallentes vocibus suis, ut in cælum resonaret sonus, Spiritus sancti gratia auctus, omni dulcedinis suavitate plenus. Ideoque digne memoria ejus in compositione odoris sanctæ Ecclesiæ facta est velut opus pigmentarii, ut non fraudetur virtutum ejus meritis et precibus, sed more omnium laudetur nomen Notheri in eo qui fecit eum, et quasi mel indulcetur ejus recordatio, et ut musica in convivio vini, quod germinat virgines, id est ut ejus castitatis exemplo arduæque continentis vitæ plures erudiantur. Nunc de transitu ejus quia modica scimus, scita cito explicabimus. b

47 Vir itaque sanctus ac spiritalis nimia ætate ingravescente, in loculo suo, id est, in angulo sedens templi, egestatem rerum et pauperiem reputabat spiritus sui abundantiam. Poterat iste Sanctus dicere, ac si attenuatus corpore, omni desiderio aspirans oculis interioris hominis, semper suspiciendo in excelsum, gemens intra se : O quando ingrediar viam universæ carnis ? Aut quomodo introibo in locum tabernaculi admirabilis usque ad domum Dei ? Putas si ascendam ad populum accinctum, ut requiescam et sim in mansionibus Angelorum, et inter plenitudines Sanctorum detentio mea ? O quam beati qui habitant in domo tua, Domine : ambulabunt enim in lumine vultus tui, et in lumine tuo, videbunt illud ineffabile paternum lumen : replebuntur et inebriabuntur ab ubertate dulcedinis tuæ, et torrente voluptatis tuæ potabis eos. Ideoque sitivit anima mea te fontem vitæ, et de mane consurgens fuerunt mihi lacrymæ

a

Eccli 18, 7

Is. 26, 9

Et
totum se dat
et contemplatio-
ni cœlestium.

F

b

ad eaque
magno animi
affectu aspi-
rat :

EX EKKE-
HARDO.

A lacrymæ meæ panes die ac nocte. Siquidem homo Dei postquam gratiam Spiritus sancti percepit, ab infantia usque ad hanc ætatem, ita viriliter pugnabat contra minitantem carnem, contra superbiam mundi, ac intrepidus contra dæmonum terrores, ut numquam mundanæ contagionis aliquid mundum eor suum involaret ad inquinandum, juxta illud Evangelicum : Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Contemptum sui et parcimoniam, ut prædiximus, sic amabat, ut apte sibi conveniat : Beati pauperes spiritu, quia vestrum est regnum cælorum. Ergo merito fiducialiter securus subinfert : Certus sum enim, quia neque tribulatio vel angustia, neque mors nec vita, neque aliqua creatura poterit me separare a caritate Christi, quæ promisit decertanti, per os Joannis in Apocalypsi dicens : Vincenti dabo edere de ligno vitæ et manna absconditum, indueturque vestibus albis, et erit columna in templo meo, et sedere eum in throno meo faciam, sicut et ego in throno Patris mei sedi. His et talibus incitamentis, aliisque quam pluribus adhortationibus exercitabat, et scopebat in meditatione sua spiritum suum, a juventute usque ad senium.

st extremis
munitus Sa-
cramentis

B 48 Tandem cum tæderet animam suam vitæ in hoc mundo vano, oravit Deum ut faceret signum in bono, dicens : Quoniam magnus es Domine et faciens mirabilia, tu es Deus solus, suavis et mitis, et copiosus in misericordia, patiens et multæ misericordiæ, ac verax omnibus invocantibus te; auribus percipe orationem meam, et intende voci deprecationis meæ. Denique misit Deus misericordiam suam, et eripuit eum de seculo nequam; et in medio Fratrum suorum sustulit eum, tamquam ovem de grege Domini, et in intellectibus manuum suarum deduxit eum. Nam febre utique correptus aliquot dies erat languens. Cumque sentiret diem vocationis suæ adesse, et crescente dolore infirmior existeret, convocatis Fratribus, coram eis munitus est Viatico sacrosancti mysterii corporis et sanguinis Christi; atque Uncione divini liquaminis illinitus, valedicens omnibus benedixit eis, et commendans eos Deo et sanctis Patronis Gallo et Othmaro, seque orationibus eorum commendans, multis clarus meritis, virtutumque odoribus redimitus, in senecta bona plenus dierum, beato fine deficiens, sanctum tradidit spiritum. Non æstimo aliquem dubitare de tam beati viri anima, tot pigmentis laborum suorum insignita, totiens Flamine sancto ignita, quæ Angelorum jubilos docuit Ecclesiam Dei, quin in Angelicis carminibus sit evecta ad cœlica regna; ubi inter psallentium choros, et inter catervas electorum monachorum siderea sede considens, coronatus effulgeat, et majestatem omnipotentis Dei facie ad faciem videat. Obiit sanctus Dei Notkerus, vas signatum Spiritus sancti, * sexto idus Aprilis : et appositus est ad patres suos, in capite basilicæ sancti Joannis Baptistæ et beati Petri principis Apostolorum, sepultusque est in plaga Orientali.

feliciter mori-
tur,

* imo octavo

et magno
cum luctu
sepelitur

cur vir tam
doctus tam
pauca scripse-
rit?

49 Hymno dicto in obsequio viri Dei, super sepulchrum ejus advolentes lapidem, signantes monumentum, regressi sunt Fratres gemebundi et tristes in oratorium, lacrymarum imbris irrorati, dolentes quod viri sancti corporalem præsentiam amplius habere non oportebat : Heu me prohi dolor et nefas! O negligentia! O ignavia! O torpor! quod tam plurium annorum circuli revoluti sunt, quod tanta ac talis, tam elegans, tam lucida, tam prælecta, ac præclara margarita latuit in retro, et non in ante, in diademate Reginæ, id est, in fronte sanctæ Ecclesiæ locata, ut omnibus luceret, qui in ea sunt? Aut cur homo eximiæ gratiæ non plura fecerit miracula? Cui ordinate respondendum est. Verum est quia Pater sanctus pauca scripsit, præter Sequen-

tias et alia modica, cantumque etiam correxit secundum usum, juxta exemplaria beati Gregorii, eumque in scholis docuit atque instituit, sicut præfati sumus. Sciebat enim homo Dei quod plures opera plura fecerant, quos doctiores et sanctiores humiliter sibi prætulit : et quia scientia inflat, sapientia ædificat, caritas illuminat; ideoque se nulli implicabat negotio, ut largius Deo et sibi vacaret, et arrogantiam sive jactantiam liberior declinaret. Erat namque tantæ humilitatis vir ac sibi despectus, ut non solummodo laudem non quaereret ab hominibus, verum etiam quantum in ipso esset, nomen suum vellet nesciri in terris : propter gloriam pro qua multo fervoris desiderio inardescens sæpius flagrabat.

50 Alio modo de signis. Sciendum itaque est, quod multi sunt qui signa faciunt, et virtutem signorum non habent. et sunt alii qui virtutem signorum habent : signa tamen non faciunt, sicut legitur in quadam Homilia B. Gregorii : et sunt alii plures Sanctorum, qui signa valenter et abunde faciunt, quibus tamen majores sunt hi qui signa non faciunt. Nam ut in ipsis Apostolis plus erat mirabilis virtus operum, quam signorum ; ita nunc est in Ecclesia. Plus est bene vivere quam signa facere. Fere nulla signa fecerunt Patriarchæ et Prophetæ, exceptis Moyse, Josue, Helia, et Helisæo. Aut quæ signa fecit sanctissima ac præcelsa Dei genitrix Virgo æterna? vel ille cui inter natos mulierum nemo major? Nulla leguntur signa fecisse, quamdiu erant in hac vita. Nec ipse Dominus dignoscitur signa fecisse in his triginta annis. Nulla igitur signa leguntur agmina Angelica fecisse, ut dicatur hoc signum fecit ille Chorus, vel ille Cherubim aut Seraphim nec aliquis Angelus de ordine alicujus agminis in propria persona, nisi forte Michael vel Raphael soli aliquid fecerint : sed tamen eorum ministerio credimus pene omnia miracula patrati. Sunt etiam nonnulli Sanctorum, quorum festa sancta Ecclesia valde solenniter solet celebrare, et commemorationem eorum agere, quibus tamen aliqui majores sunt, quorum nulla fit mentio. Unus vero illorum erat iste sanctus ac beatus Notkerus, quia Christo confixus cruci, carnem suam crucifigebat cum vitiis et concupiscentiis. Propterea idem Dominus Jesus Christus, summus Pontifex factus, cum baculo, id est cruce, introiit semel in Sancta, ut per sanguinem suum sanctificaret templum ac dedicaret Ecclesiæ tripudianti in cœlis : in quo canonizavit festa Sanctorum prædictorum, celebranda ab Angelicis spiritibus, B. Notkeri et aliorum similium, ibi videlicet in sui præsentia : in quo templo sedens cathedra, sede splendet fulgida, et cum eo Sanctorum millia. In dextera ejus ignea lex, et quoniam dilexit eos, in æternum conservabuntur, et delectabuntur in multitudine pacis : et quia in in pacifactus locus eorum, ideo fulgebunt sole splendidius in terra viventium, et regnabunt cum eo in ævum et ultra.

et tam sanctus
tam pauca
signa fecerit?

E

F

51 Si quisquam forte, invidiæ vel odii face accensus, arguet nos de peccato et de injustitia, suo iudicio derogans nobis Domini verbo, dicentis de Helio ad Beatum Job : Quis est iste involvens sententias sermonibus imperitis? eo quod tantas ac tales auctoritates operi inseruerim : quicumque ille est, scire debet quod rationis est, quia mystica Sanctorum merita, vita et gesta, mysticis sunt auctoritatibus exemplanda, et spiritalia spiritalibus sunt comparanda. Idcirco magis me reprehendo et ago penitentiam, quod minus dixerim, quam exegerint merita et gesta hominis justi. Si quis autem imposuerit nobis falsa finxisse; Deum contester, credat qui velit, nulla me scripsisse, nisi quæ audivi, vidi, vel legi : alioquin mallet tacuisse. Unum tamen dico, et ideo parcendum est mihi, licet sim illitteratus et indoctus,

Cur tot
Scripturæ hic
intextæ?
Job. 38, 2

A indectus, quoniam non cognovi litteraturam; eo tamen spiritu quo vir Domini abundabat donante, introiens in potentias Dei, de dextrasedentis in throno, et de plenitudine ejusdem Spiritus accepi quæ scripsi? Et cum non sim rhetor; rethoricæ tamen artis regulam imitatus, verarum rerum aut verisimilium attestatione causam probabilem reddidi: quia auctoritates quas posui, qui oculo rationis discernit et considerat, peroptime agnosceret, quam apte textui conveniant et Dei viro congruant.

cur omissa
plurima
S. Notkeri
miracula?

B Demiraculis beati viri Notkeri, quæ post transitum suum ad tumbam ejus, meritis ipsius suffragantibus, contigerunt, longum esset enarrare quanta vel qualia: nam a die depositionis suæ, quo gleba sancta latuit et thesaurus pretiosus est absconditus in terra, plura signa ejus intercessione patrata sunt, per ducentorum circiter et eo amplius annorum spatium, ante quos Pater sanctus migravit ad Dominum. Sed sicut audivimus, ita et vidimus, utrinque sexus homines, senes cum junioribus et infantulis, diversarum ægritudinum infortunio laborantes, circa sepulcrum sancti viri degentes, orationi instantes, oblationes super sepulcrum offerentes, lumina accendentes, gratiam curationum præstolantes, divinum auxilium flagitantes: denique mox meritis servi sui, misit Deus verbum suum et sanavit eos, et eripuit eos de interitu eorum. Multi etenim eorum tandem sospitate potiti, liberati a malis omnibus, pristinam sanitatem adepti, cum gaudio remearunt ad sua, glorificantes et laudantes Deum, et servum ejus S. Notkerum. Si quis vero omnia ejus miracula vellet scribere, majus volumen fieret quam vita: etenim plura ab hominibus loci sunt neglecta, ac processu temporis oblivioni tradita. Cum ergo signa non sint fidelium, sed propter infideles fiant, et aliis odor vitæ in vitam, aliis sint odor mortis in mortem, maxime incredulis et derisoribus, ne arguamur celare gloriam Dei et viri sancti, et dicatur nobis hoc Apostolicum, Canes muti non valentes latrare laudes Domini et virtutes Sanctorum ejus; et ne silentio redarguti, postea unusquisque nostrum mœrens et dolens cum Propheta dicat: Væ mihi quia tacui, quia vir pollutus labiis, ego sum, quanta audivimus et cognovimus miracula facta, et patres nostri narraverunt nobis, et adhuc aliqui narrabunt, [quædam] in scripto posteris demandamus c, [quædam] prætermittimus, quia occultata adhuc sunt a nobis.

Is. 56, 10

et G, 5

c

d

EPITAPHIUM AD EJUS TUMULUM d.

C Ecce decus patriæ Notkerus, dogma sophiæ,
Ut mortalis homo conditur hoc tumulo.
Idibus octonis hic carne solutus Aprilis,
Cœlis invehitur, carmine suscipitur.

ANNOTATA.

a Merita miramur de horum obitu nihil in annalibus Heptadanni inveniri. Tutilonis mentio est in Ephe-
meridibus ad v Kal. Apr. hoc modo B. Tutilo obiit.
Alibi Beati titulum ei datum non invenimus.

b Hic adeo turpiter obliviscitur sui interpolator, ut qui antea Caroli Magni æqualem S. Notkerum fecerat, adeoque initio noni seculi florentem, nunc inducat cum Otthone magno jam senem fabulantem, transcribens ea omnia quæ tempore Notkeri Abbatis gesta de arunculo ejusdem Notkeri medico ultimocapite de casibus monasterii narraverat Ekkehardus, spectantque manifeste ad annum 973, quo Notkerus Abbas factus est, uno ante mortem ipsius Ottonis anno: quem nihilominus quærentem inducit, ille dulcis nepos suus Notkerus Balbulus, ubi esset et an adhuc viveret. ubi Ekkehardus solum habet Notkerus suus ubi esset interrogat: eadem impudentia hujus Notkeri, Medici scilicet, jam Aprilis T. I

decrepiti cæcitatem, transtulit ad Balbulum. Igitur totum hoc caput resecuimus: manifeste enim præter mentem auctoris interrumpitur contextus historię, ad viri sancti mortem narrandam transeuntis.

c Hoc modo explendam esse auctoris mentem patet ex sensu. Dolendum est autem reliqua capita nusquam reperiri.

d Deest in editione Canisii.

PROCESSUS CANONIZATIONIS, ab Henrico Canisio ex MSS. editus.

CAPUT I.

Commissariorum ad examen instituendum delegatio et subdelegatio.

Hugo, Dei et Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Constantiensis, venerabili nobis in Christo sincere dilecto Domino Joanni Zwick, in decretis Licentiat, Canonico et Custodi Ecclesiæ nostræ Constantiensis, Consiliarioque nostro fidei, salutem in Domino, et in commissis diligentiam adhibere fidelem. Litteras sanctissimi in Christo Patris et Domini nostri, Domini Julii felicitis recordationis Papæ secundi, in forma Brevis sub annulo piscatoris clausas, emanatas, et nobis pro parte venerabilium et religiosorum nobis in Christo sincere dilectorum Francisci Abbatet et Conventus monasterii S. Galli Ordinis S. Benedicti nostræ diœcesis, principalium et in eisdem litteris principaliter nominatorum, obsignatas; ea qua decuit reverentia recepisse, aperuisse et legisse noveris hujusmodi sub tenore.

Hugo Ep.
Constant.

E

2 Venerabili Fratri Episcopo Constantiensi, Julius Papa secundus. Venerabilis frater salutem et Apostolicam benedictionem. Exponi nobis nuper fecerunt, dilecti filii, Franciscus Abbas et Conventus monasterii S. Galli Ordinis S. Benedicti, vestræ diœcesis; quod cum corpus B. Notkeri, olim monachi dicti monasterii, in capella Sanctorum Petri et Pauli, sita infra septa ejusdem monasterii, debite cum honore conservetur (Qui adhuc catalogo Sanctorum annotatus et canonizatus non fuit, et multis claret miraculis, et frequens fidelium concursus habetur, cum ejus intercessione plures ex dictis fidelibus sentiant et cognoscant suas petitiones apud Dominum exaudiri) summopere cupiunt eis et quibuslibet aliis personis, una die ejuslibet anni per eos eligenda, vel die quo dictus Notkerus ab hoc seculo migravit, festum Confessoris minoris ac Missam et Officium ejusdem B. Notkeri, a primis Vesperis usque ad secundas Vesperas ejusdem diei, in dicta capella ejusdem monasterii, nec non aliis ecclesiis et capellis dicto monasterio subjectis, solenniter celebrandi, cujusvis licentia minime requisita, licentiam concedi. Quare pro parte Abbatis et Conventus prædictorum nobis fuit humiliter supplicatum, ut in præmissis opportune providere de benignitate Apostolica diguaremur. Nos itaque hujusmodi supplicationi inclinati, de præmissis certam notitiam non habentes, fraternitati tuæ, de qua in Domino præcipuam fiduciam obtinemus, per præsentem committimus et mandamus, ut in præmissis, super quo tuam conscientiam oneramus, facias, ordines, atque decernas, prout videbitur tibi faciendum, non obstantibus constitutionibus et ordinationibus Apostolicis ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus tamen, quod ex his quæ circa præmissa feceris, decreveris atque ordinaveris, dictus Notkerus propterea canonizatus aut alias approbatus non censeatur. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo piscatoris, die 20. Decemb. 1512. pontificatus nostri anno 10.

ex commissio-
ne Julii 11,

F

Balthasar Tuerdus.

A 3 Post quarum quidem litterarum præinsertarum præsentationem, receptionem, aperturam, et diligentem inspectionem, nobis et per nos uti præmittitur factas, finimus pro parte dicti Domini Abbatis et Conventus principalium, et in litteris præinsertis, ut præfertur principaliter nominatorum, quatenus ad executionem dictarum litterarum et contentorum in eisdem, juxta earundem vim, formam, continentiam et tenorem procedere dignaremur, debita cum instantia requisiti. Nos itaque de præmissis, certam notitiam non habentes, et nihilominus superioris mandata, et præsertim Apostolica, reverenter exequi cupientes, ut tenemur; tibi, de cujus fidelitate et circumspectione in Domino præcipuam spem obtinemus, præsentibus auctoritate Apostolica nobis commissa et qua fungimur, committimus et mandamus; quatenus nedom in dicto Monasterio, sed et in aliis parochialibus ecclesiis dicti oppidi S. Galli, publicum proponi facias edictum; admonendo et requirendo auctoritate Apostolica prædicta, ac, si tibi visum fuerit, sub excommunicationis poena late sententiæ, omnes et singulos utriusque sexus homines, quibus de vita vel miraculis B. Notkeri, olim monachi dicti monasterii, vel ex certa scientia vel veridico relatu seniorum, seu authenticis scripturis constiterit, quatenus coram te in dicto monasterio sancti Galli, et illic in a stuba Auf der Hell vulgata, propria in persona compareant, agnitam de præmissis deponere veritatem. Quos siquidem sic comparentes, coassumpto discreto nobis in Christo dilecto Leonhardo Altweger, nostræ diocesis ac in officio Vicariatus curiæ nostræ Constantiensis Notario et Scriba jurato, de veritate dicenda in forma juris juratos solenniter recipias, et super narratis in litteris præinsertis diligenter examines; eosdem quærendo de veritate narratorum in eisdem litteris, et de vita ac miraculis B. Notkeri: an pro nomine Christi labores sustinuit; de humilitate ejusdem; an in vita persequentes passus fuerit, et de causa persecutionis: item de miraculis per eum in vita et post mortem factis, et quæ seu qualia fecerit miracula, et quomodo evenierint; an ex vi verborum vel merito istius sancti viri, an illa miracula tendant in corroborationem fidei, et quæ vel qualis sit de his fama viciniæ, et de aliis circumstantiis. Et dicta et depositiones testium hujusmodi, per dictum Notarium in scriptis fideliter redactas, et sigillo tuo ab extra clausas, nobis quanto ius remittas. Testes autem qui tibi nominati fuerint, si se gratia, odio, amore, timore prece, pretio, aut favore subtraxerint; vice et auctoritate nostra, imo verius Apostolica, ecclesiasticam per censuram veritati testimonium perhibere compellas, tuam in præmissis conscientiam oneramus. Datum in aula nostra Constantiensi, sub officii Vicariatus curiæ nostræ Constantiensis appressionem, Anno Domini millesimo quingentesimo tredecimo, mensis Aprilis die prima, indictione prima.

Leonhardus Altweger Notarius subscripsit.

4 Non potuit delegatus hic injunctum sibi munus implere: quare Episcopus in eum, quem Joanni assessorem constituerat, Leonardum, totum causæ informandæ provinciam transtulit, per breve hujus qui sequitur tenoris: Hugo... Episcopus Constantiensis etc... Quamquam nos pridem examen et receptionem testium, super narratis quarundam litterarum Apostolicarum in forma brevis, occasione B. Notkeri emanatarum, producendorum, sive virtute edicti desuper emissi comparentium, venerabili nobis in Christo dilecto Joanni Zwick per alias nostras certi tenoris litteras commiserimus: tamen quia idem Dominus Custos ob infirmitatem corporalem examini hujusmodi intendere non potest, Nos tibi, de cujus indus-

tria et fidelitate in Domino singularem obtinemus fiducia, examen et receptionem testium hujusmodi sub modo equidem et forma prioris commissionis, dicto Domino Custodi factæ, auctoritate Apostolica committimus, et te in ejusdem locum harum serie litterarum surrogamus. Datum in aula nostra Constantiensi anno Domini millesimo quingentesimo tredecimo, die secunda mensis Apr. Indictione prima, sub sigillo officii Vicariatus dictæ Curie nostræ Constantiensis, a tergo præsentium impressione.

Ex speciali commissione dicti Domini Hugonis Episcopi, Conradus Rainer subscripsit.

5 Cujus quidem Commissionis præinsertæ vigore, Ego præfatus Leonardus Altweger, Notarius, causæ hujusmodi Edictum publicum juxta continentiam prioris Commissionis in oppido S. Galli, et quidem in Monasterio ac sanctorum Laurentii et Magni parochialibus Ecclesiis præponi feci, et de ejus executione fidei ratione mihi facta, Ego idem Leonardus Altweger testes infrascriptos coram me, tempore et loco subnotatis, virtute edicti hujusmodi comparentes, in forma juris juratos solenniter recepi, et juxta mentem et formam dictæ prioris Commissionis diligenter examinavi, ut sequitur deponentes. Juravit autem unusquisque eorum quod sibi ut ferat testimonium, nil est datum, promissum vel remissum: nec ex sua depositione sperat consequi lucrum, commodum vel emolumentum: non est quid, quomodo, aut qualiter deponere debeat informatus: sed metu censurarum et virtute edicti comparet, agnitam sibi deposituram veritatem, odio, amore, favore, prece, pretio et omni humana gratia penitus postpositis et semotis.

ANNOTATA.

a Germanis, solitis conclavia et aulas domorum præcipuas fornacibus, quas Stubas vocant, instruere, usitatum est ipsas quoque aulas sic nuncupare, hæc autem aula sive stuba supra infernum cognominatur.

CAPUT II.

Juratorum testium depositiones, præcipue de miraculis B. Notkeri.

P rovidus Othmarus Blum Sub-burgermeister oppidi S. Galli, ætatis annorum xli, deposuit et dixit, quod ipse natus sit in oppido S. Galli, et ab ineunte ætate sua a suis parentibus et majoribus audiverit, qualiter ille S. Notkerus, cujus corpus in Ecclesia S. Petri ejusdem oppidi S. Galli tumulatum existit, vir fuerit sanctus et canonizatione ac veneratione dignissimus: et quamdiu omitteretur ejus canonizatio, semper in centum annis oppidum S. Galli ignis voraginem passurum sit, prout audiverit ter a assumptum sic fuisse, ipse tamen non recordetur. Sicque audiverit, quod eo non canonizato nullus Abbas monasterii S. Galli bonam valetudinem corporisque sanitatem habiturus esset, prout ipse tres recordetur, videlicet Dominos Abbatem Ulricum, Abbatem Gotthardum, et nunc modernum Dominum Abbatem b: qui certe omnes postquam Abbatialem dignitatem adepti, infirmi fuerint, prout et modernus Abbas hodie no die sit infirmus, pallore faciei id testante. Et propterea idem sanctus Notkerus veneratus sit, quamdiu testis recordetur, ut sanctus et potens in conspectu Dei omnipotentis etc. Advertit etiam idem Othmarus prædictus annis duodecim seu quatuordecim elapsis, a quondam Conrado Lacher de Constantia lapicida, cive oppidi S. Galli, qualiter ipse interfuerit, quando sepulcrum sancti Notkeri altius elevatum fuerit, et novus lapis desuper positus: et quod ibi inventus fuerit sarcophagus c plumbeus, unde odor

Testis 1
Ob neglectam
curam cano-
nizationis
F

cives et Abba-
tes afflicti

b

odor suavis
e sepulchro

c

Joannem
Zwick
custodem
Constantiens.

ad cogendos
audiendosque
testes delegat,

u

et examini
instituendo
materiam
prescribit,

Joanni
agrotanti
substitutur
Leonardus
Notarius.

A odor suavissimus exierit, adeo quod ipse et ceteri de eo mirati sunt, et ad monasterium eurrerunt, illa Fratribus nuntiantes : qui letaniam ibi decantaverunt. Hæc sic ut præfertur a dicto Cunrado viro equidem fide digno audiverit. Ipse denique testis habuerit filium unius anni, qui epilepsia, vulgariter Rindilwe laboravit ; ut vero ipsa uxor testis cum puerulo cereo votum fecerit ad S. Notkerum, continuo reconvalesceret. Et sint inde anni elapsi tredecim aut quatuordecim. Ipse etiam testis circa duodecim annos valde periculosa laboraverit egrotudine, per sex aut septem septimanas, ubi ipse beneficio et intercessione hujus S. Notkeri continue curatus fuerit, uxore pro eo votum faciente, aliud non dicit.

Testis 2,

ab incurabili
fistula cura-
tur.

7 Laurentius Hochrutiner civis oppidi sancti Galli, annos natus xxxviii, super narratis in litteris brevis diligenter medio suo præstito juramento examinatus, dicit, quod ipse ab ineunte sua ætate B. Notkerum pro viro sancto et veneratione dignissimo singularique auxiliatore omnium eum in necessitate invocantium haberi audiverit. Unde ipse ante aut circa quatuordecim annos crus doluerit, et multa foramina habuerit, valde periculosa, et ut ipse a nullo curari potuerit ; voverit Deo et S. Notkero, quod ipse singulis diebus Dominicis velit visitare sepulcrum ejus, et ibi orare tria Pater noster et totidem Ave Maria, cum quartali ceræ ; et statim emissio voto in sex diebus reconvalescit. Et audiverit quod nullus Abbatum monasterii S. Galli supra dicti sanitate haberet gaudere, illo sancto viro non canonizato.

Testis 3,

sauntur tu-
mor manus

8 Gallus Stucheler de oppido sancti Galli, ætatis annorum ultra xxx, dicit quod B. Notkerus veneratus fuerit, ut Sanctus, Unde annis elapsis decem, ipse in sinistra manu quamdam tumefactionem habuerit per quatuordecim dies valde periculosam, et adeo gravem, quod cum eadem operari plane nihil potuit. Sed ut votum fecerit ad B. Notkerum in tribus diebus reconvalescit. Dicit quod ipse habuerit duorum annorum puerum, qui etiam tumefactionem circa genitalia habuerit tantam quod ruptus credebatur : sed beneficio et intercessione B. Notkeri continue reconvalescit voto, ad eundem B. Notkerum emissio.

Testis 4,

10 Egli Ebinter in suburbio S. Galli, ætatis annorum ultra quinquaginta, dicit quod B. Notkerus fuerit vir sanctus, prout et ut Sanctus fuerit veneratus. Ipse etiam testis habuerit uxorem et duas proles, quæ febribus laboraverint vehementer, et ipse pro eis fecerit votum ad S. Notkerum, quo soluto statim reconvalescerint, ut credit ex intercessione B. Notkeri.

Testis 5,
ulcera pessima
et a,

11 Magdalena Ebinterin, uxor Joannis Ebilin de Gekenweil, Parochiæ sancti Laurentii, ætatis annorum xxvi, dicit quod ipsa audiverit semper, quod B. Notkerus fuerit vir sanctus et veneratione dignus, et singularis auxiliator omnium invocantium eum in necessitatibus suis : unde ipsa adhuc soluta, et quidem ante vel circa decem annos, in crure dextro et tumefactionem et ulcera pessima habuit, adeo quod plerique dixerunt eam habere plagam S. Quirini. Ipsa voverit et promiserit S. Notkero se visitaturam ejus sepulcrum cum certis orationibus : continue ut votum hujusmodi solverit et antequam domum redierit reconvalescit, ut credit, ex invocatione, dicti Sancti.

Testis 6,
infernus
cupit.

12 Elsa Holderschwenderin de Schowigen Parochiæ sancti Laurentii, ætatis annorum xxvii, deponit se a majoribus et parentibus suis semper audisse, quod S. Notkerus, etc. Unde ipsa circa annos sex aut quinque subita et vehemementi capitis infirmitate correpta fuerit : et ut ad sepulcrum S.

Notkeri votum fecerit, cum uno luminari cereo unius obuli, ita quidem quod quamdiu idem luminare arderet, tandiu ipsa nulis et flexis genibus orare vellet. Et statim voto emissio coeperit se melius habere, et reconvalesceret plene, meritis et intercessione, ut credit, dicti Notkeri adjuta. Similiter et matri suæ auxiliatus fuerit, in brachio quodam dolores habenti, et revera pro viro sancto habeatur.

13 Anna Tannerin de Strubensell Parochiæ sancti Laurentii, habens annos suæ ætatis li dicit, se de vita ejus amplius deponere non posse, quam quod audiverit a majoribus quod etiam miraculis in vita claruerit. Dicit namque audiverit, quod fuerit tempore S. Notkeri quidam mercator, qui eidem omnibus in rebus adversus fuerit, et tandem de equo ceciderit et fregerit crus : et quod, idem postquam a nemine curari potuit, beneficio istius sancti viri pristina restitutus fuerit sanitati. Ipsa etiam triginta annos fuerit in hoc... et etiam habuerit pustulas, et ex eis quasi contracta fuerit in omnibus membris, et beneficio ac intercessione ejusdem senserit, se non parum levatam, et ex doloribus et infirmitatibus hujusmodi liberatam.

14 Ultricus Bogt, prope oppidum sancti Galli residens Parochiæ S. Laurentii, ætatis annorum xxxiv, dicit, quod ipse in septimana proxime transacta, circa genitalia, quamdam tumefactionem nescit unde causatam habuerit ; adeo quod plerique crediderint, et certe ipsemet testis, quod ruptus esset. Sed ut votum fecerit ad B. Mariam virginem in Monasterio S. Galli ac beatum Notkerum, statim pristina adeptus fuerit sanitatem : ita quod nihil prorsus sentiat doloris. Et audiverit eum semper fuisse et esse virum sanctum, etc.

15 Paulus Stabiner Parochiæ S. Laurentii oppidi S. Galli, habens annos suæ ætatis xl, dicit quod ipse ab ineunte ætate sua audiverit semper de sanctitate et miraculis sancti viri Notkeri : unde ipse circa annos decem in gravem inciderit infirmitatem, ita quidem quod tumefactus fuerit circa cor, sic quod nemo sibi spem vitæ promiserit. In qua infirmitate uxor testis pro se teste votum fecerit ad S. Notkerum : quo voto emissio et nondum soluto, statim testis meliorationem senserit, et pristina, ut credit, ex intercessione B. Notkeri adeptus sit sanitatem. A quo tempore erga eundem singularem gesserit devotionem, credideritque et hodie credat, eum esse potentem auxiliatorem.

16 Petrus Wyss, civis oppidi sancti Galli, ætatis annorum lx et circa, dicit, sibi aliter de vita ejusdem sancti Notkeri non constare, quam quod ipse semel a quodam Conventuali Bernardo, Prædicatore Monasterii S. Galli (nescit specificare tempus) publice in cancellis audiverit de S. Notkero, ubi multa dixerit de ejus sanctitate, et inter alia retulit, qualiter Carolus Romanorum Imperator magnam in eundem Notkerum fidem posuit, et pleraque de ejus consilio disposuerit : Unde cum semel oppido S. Galli fuerit, quidam Capellanus forsitan moleste ferens, quod eundem Notkerum monachum sibi præferret ; dixerit se libenter eundem Notkerum videre velle. Qui cum sibi ostensus fuerit, et dictum quod eundem semper in cælum intentos haberet ; idem Capellanus volens eum tentare, ex superbia quæsi-verit ab eodem : quid modo Deus faceret in cælo : ad que idem Notkerus responderit : Deus modo facit, quod ab æterno fecit, Et illo latius, quid tamen faceret, interrogante, responderit idem Notkerus : Exaltat humiles et superbos humiliat. Præterea dicit ipse testis, quod in ecclesia S. Petri viderit quamdam tabellam : in qua in vulgari Alamannico scriptum erat, quod antea annis quidam Abbas Monasterii sancti Galli ad Romanam curiam equitaverit

D
EX HENR.
CANISIOTestis 7,
crus fractum

d

* forte op-
pido
mulier con-
tracta,Testis 8,
E

ruptura,

Testis 9,
tumor cordis.

F

Testis 10,

De Capellano
redarguto,et lapa festi
neglectum
impugnante,

EX HENT.
CANISIO.

A rit pro confirmatione. Quem tunc Papa interrogaverit de illo sancto viro, et quomodo diem ejus celebraret. Cui cum idem Albas responderit, quod non aliter celebraret ejus diem quam alterius monachi defuncti; ipse Papa indignatus contra eum, maledixerit ei quod in ejus profesto jejunium non indiceret, et ejus diem non faceret feriari. Hæc testis ex eadem tabella plus semel legerit: nescit tamen an eadem tabella adhuc in dicta ecclesia pendeat vel ne, aliud non dicit.

Testis 10,
de tumore
umbilicali,

17 Anna Staberlin ad Martis Tobel parochiæ S. Laurentii, habens suæ ætatis annos xxxi et circa, uxor legitima Bernhardi Cunker, dicit quod audiverit semper de ejus sanctitate et miraculis, unde ipsa circa undecim annos puerulum quemdam habuerit, cui umbilicus tumefactus fuerit ad magnitudinem ovi aucæ. Sed ut eundem puerulum ad S. Notkerum devoverit, senserit continue meliorationem de die in diem, ita quod tandem plene et omnino convaluerit, ab eo tempore in eundem S. Notkerum singularem spem habuerit et devotionis affectum.

Testis 11,
de dysenteria

B

18 Henricus Ruminer, civis oppidi S. Galli, ætatis annorum xxxiv et circa, dicit quod ipse in oppido S. Galli sit natus, et ab ineunte ætate sua audiverit de sancti Notkeri sanctitate. Unde ipse, qui etiam ad eundem singularem habuerit devotionis affectum, quemdam habuerit puerum, tunc tres annos habentem, qui dysenteriam passus fuerit: ex qua forsitan vel alio accidente circa genitalia adeo tumefactus fuerit, quod omnes homines, qui eum viderint, crediderint eum ruptum fuisse. Quem testis devoverit cum quartali ceræ ad S. Notkerum: et ecce statim voto soluto in triduo proximo reconvaluerit plene, et tam a dysenteria quam tumefactione prædictis, ut testis credit, intercessione et precibus B. Notkeri liberatus fuerit. Habuerit etiam quamdam puellulam, quæ etiam puncturas habuerit, et sustinuerit intrinsecus adeo vehementes dolores, quod e naribus et ore sanguinis fluxum causaverint. Quæ etiam ut deducta fuerit ad S. Notkeri sepulcrum, liberata fuerit.

et punctura

Testis 12,
de faucium
oppilatione

19 Anna Merkin vidua et relicta quondam Jacobi Merck de S. Gallo, ætatis annorum xlviii, dicit, quod ante vel circa tredecim annos peperit filium, qui in collo sive gutture habuit quid obstaculi: ita quod aliquando nec loqui potuit, nec inspirare, nec respirare: quem etiam devoverit ad S. Notkerum, et ad ejus sepulcrum. Qui statim posthac, ut credit testis, ex intercessione istius sancti viri reconvaluerit, nec hujusmodi infirmitatem postea senserit unquam. Unde ipsa in cunctis suis necessitatibus ad eum, tamquam singularem auxiliatorem, speciale habuerit refugium.

C

20 Fida Gemunderin, uxor legitima Ulrici Rochlin, civis oppidi S. Galli, annos nata xlv, dicit quod in bello Switensi proximo, in nostris finibus habito, ipsa habuerit e quamdam puellulam nomine Veronicam, tunc quinque annos habentem, quæ quadam nocte per totum corpus ejus ulceribus conspersa fuerit, quod nec acu quis locum apprehendere potuisset in toto corpore, quo sanie et ulceribus non fuisset plena: unde testis territa desuper consuluerit chirurgos. Ut vero neminem invenerit, qui se de cura ejus iutromittere vellet, duxerit ipsa expectandum esse, quid natura operari vellet. Itaque post certos dies abeantibus ulceribus unum horrendissimum ulcus sive foramen remanserit, et de die in diem in profunditatem et latitudinem creverit adeoque omnes videntes in commiserationem movebantur: erat namque cruribus obsitum et aspectu admodum tetrum et horridum. Et ut varios desuper consuluerit chirurgos, et nemo spem salutis promittere vellet, ipsa sic in angustiis constituta,

Testis 13,
De foetissimo
ulcere

e

atque a chi-
rurgis despe-
rato.

nesciens quo se verteret, cum puella totam noctem duceret insomnem, et præ vehementia neque somnum nec cibum capere posset, venerit in mentem, qualiter ille S. Notkerus multis in diversis necessitatibus subvenisset. Et sic eandem puellulam devoverit ad S. Notkeri sepulcrum, cum crure cereo, et certis orationibus; promiserit denique se deinceps ejus diem ad dies vitæ suæ feriari, et proximum filium quem eam gignere contingeret, nomine S. Notkeri vocare velle. Et ecce statim emisso voto, puella a clamoribus cessaverit, et dolor ejus mitigatus fuerit, et de die in diem melius habere coeperit, et tandem reconvaluerit plene, unde postea ad eundem singularem gesserit devotionis affectum.

21 Henricus Maurer, ein Scherer Parochiæ S. Laurentii, ætatis annorum lxx, dicit quod circa viginti quinque annos quidam vicinus suus, videlicet Joannes Roler, quemdam habuerit juvenem, quinque forsitan annorum, qui et claudus fuerit et in manibus et pedibus ita contractus, quod ire non potuerit. Qui ut per ejus matrem, ad persuasionem uxoris sui testis, ad sepulcrum B. Notkeri devotus fuit et delatus; statim, et quidem ipsa die, reconvaluerit et ire potuerit ac ambulaverit. Hæc testis viderit, et majus miraculum non conspexerit unquam. Aliud non dicit.

Testis 14,
de puero
contracto;

E

22 Gretha f Langulrichin, civis oppidi S. Galli, annos nata sexaginta tres, dicit quod ipsa, ante vel circa decem annos, in sinistro femore tantos habuit dolores, quod nec cibum nec somnum capere, nec ullam requiem habere potuerit: unde ipsa ad persuasionem cujusdam vicinæ suæ se devoverit, cum certis luminaribus et orationibus, ad sepulcrum ejusdem Sancti; et statim ut solverit votum, melius se habere incepit et reconvaluerit, ut credit, ex intercessione B. Notkeri.

f
Testis 15,
de dolore
gravi,

23 Barbara Fiegerin de Riederholtz, Parochiæ S. Laurentii, ætatis annorum xlii et circa, dicit, quod annis elapsis novem vel circa, testis juvenem quemdam masculum habuerit, qui ceciderit in horreo quodam [ex solario in pavementum] g certe alte et periculose, adeo quod caput in novem septimanis erigere, nec circum aut suspicere potuerit: et sic testis eundem devoverit ad sanctum Notkerum. Qui statim ut ad capellam sive ecclesiam ejusdem devenit, juvenis clamaverit, Mater, ego possum suspicere. Et sic mater præ gaudio flens accurrerit, et ita esse viderit, sicque reconvaluerit, et hodie vivat nil sentiens inde quidquam. Postea testis peperit infantulum, quem per viginti unam septimam duntaxat gestaverit, qui ut natus, fuerit creditus ab omnibus mortuus, unde ipsa devoverit eundem ad S. Notkerum cum holocausto vivo. Idem infantulus vitalia insignia ostenderit, et baptismi lavacro renatus fuerit.

Testis 16,
de puero
præcipitato

g

24 Genoveva Sprollin de sancto Gallo, annos nata quadraginta vel circa, dicit et deposuit; quod circa vel ante tredecim annos quemdam habuit puerulum, tunc quatuor annos habentem, quem testis sanum equidem in lectum posuit, sed lucente die ut eum e lecto receperit, viderit quod totum corpus ejus non aliter fuit, quam si urticis cæsum fuisset: et territa valde diversa secum putavit. Altero vero mane viderit totum corpus pueri plenum ulceribus nigris et pessimis, non sine horrenda tumefactione. Quod ut mater ipsius testis viderit, suaserit testi, quod eum ad S. Notkerum devoveret. Quod ut testis una cum matre fecerit, et votum exolverit; altero et sic tertio mane puer ipse omnino reconvaluerit, et profecto miraculose, quia secundum naturam credat id fieri non potuisse: et ob hoc firmiter credat sine omni hæsitazione, quod id precibus et intercessionibus S. Notkeri obtinuerit, et ab eodem tempore

Test. 17.
de puero ul-
ceroso.

et 21 heb-
domadam
partu:

iu

A in eum specialem confidentiam habeat in omnibus necessitatibus suis.

25 Heinricus Geiszburer de Beknow, civis oppidi S. Galli, habens annos suæ ætatis LXIV et circa, deposuit, quod ipse circa vel ante septennium de plastro quodam fœni ceciderit, itaque humerus ex juncturis dissolutus fuerit: et statim emissio voto absque ullo chirurgico et sine medicamento reconvalescit, ut credit, ex intercessione B. Notkeri.

26 Barbara Studerin de S. Gallo, habens annos suæ ætatis quinquaginta et circa, dicit se de S. Notkero ab ineunte ætate sua multa audivisse, unde ipsa circa decem annorum spatium puerum quemdam habuerit trium annorum, quem ut ad lectum posuerit exclamaverit puer: O mater, mulier quædam mecum fuit. Et mane, ut suscepit puerum, comperit quod puer in uno brachio mutilatus fuerit; unde territa pro eo, voverit duo brachia cerea, unum B. Mariæ virginis in monasterio, et aliud B. Notkero, sicque in tribus sive quatuor diebus, postquam votum exolverit, reconvalescit, ut credit, ex intercessione B. Mariæ virginis et B. Notkeri.

27 Gebhardus i Holtzmann Præco oppidi sancti Galli, ætatis annorum XLVIII dicit quod ipse annis triginta vel circa novissimis in oppido S. Galli moram duxerit, a quibus semper audiverit de ejus sanctitate dici multa quidem et varia in cancellis et alibi, sed postquam ejus sepulcrum altius elevatum fuerit, major cœperit ad eum haberi recursus: unde testis etiam ad eum singularem adhibere cœperit devotionem. Decimus namque annus jam agatur, quando Helvetii quoddam castrum in Lombardia, Lucarnum k nominatum, obsederint, ubi testis pariter expeditioni interfuerit, sicque e castro quadam emissâ bombardâ lapidem quemdam tetigerit non longe a teste jacentem, eundem in minutissimas partes confregerit, quæ resiliunt in testem: sicque in ambobus cruribus admodum læsus fuerit: et hoc facto cum ipse testis cedere vellet, unus alius sagittarius eum per crura cum emenda l penetravit. Et licet testis tunc per chirurgicos curatus fuerit, tamen postquam ad patriam redierit, idem crus tumefieri cœperit; et ut se devoverit ad S. Notkerum, ea ipsa die reliquæ quæ in crure remanserint, eruperint, et sic de die in diem cœperit melius habere, et tandem omnino reconvalescit ex intercessione, ut credit, B. Notkeri.

28 Ulricus Schlumpff, civis oppidi S. Galli, habens annos suæ ætatis XLIII, dicit quod ipse in oppido S. Galli natus, alitus et in hunc usque diem conversatus fuerit, et semper ab ineunte ætate sua, et maxime postquam ad annos discretionis pervenerit, audiverit multa de sanctitate B. Notkeri, et signanter legerit in ejus Vita, quod ipse auctor fuerit illius sequentiæ, Sancti Spiritus assit nobis gratia, et quod miraculis in vita clarus fuit et sanctitate. Unde annis elapsis sedecim, testis et certi alii sui concives, ob sanctitatem illius sancti viri et miracula quæ indies fiebant, ad eum singularem gerentes devotionis affectum, moleste quidem tulerint, quod ejus lapis tumularis non renovaretur. Unde ipsi inter se concordaverint de faciendo novo lapide ad sepulcrum illius, et antiquum lapidem amovere voluerint, et novum superponere, et repertæ fuerint Reliquiæ istius viri sancti in lapide concavato, quem lapis antiquus superpositus concluderat, et ut testis a fratre suo Caspare Schlumpff nunc Burgermagistro dicti oppidi audiverit, ossa ejus ita candida fuerint et alba, quod candidiora et albiora numquam vidisset; fuissent collocata ordine ad instar corporis, nec in aliqua parte læsa sive consumpta, unde odor suavissimus exierit. Addens quod annis elapsis octo vel circa, testi natus fuerit infantulus in utroque

latere ruptus, et postquam quatuordecim hebdomadas natus fuerit, alius supervenerit morbus, videlicet comitalis; unde testis videns et intuens illum miserabilem puerum, cogitaverit intra se, quod implorare velit B. Mariam virginem in monasterio: et statim ut ad imaginem ejus pervenerit, venerit sibi in mentem quod eundem puerum devovere velit ad B. Notkerum: unde ipse continuo iverit ad sepulcrum B. Notkeri, invocando eundem B. Notkerum, et promittendo eidem puerulum cereum tres libras habentem, et quod singulis diebus, per anni spatium, visitare velit ejus sepulcrum, et ibi orare quinque Pater noster et totidem Ave Maria. Et ecce statim ut domum redierit, invenerit puerum ubera matris sugentem; qui mox se ab uberibus verterit ad patrem et riserit, et ea ipsa die liberatus fuerit a morbo comitali, et rupturæ ejus ea ipsa hora ita alleviatæ fuerint, quod eundem nil aut parum impediverint. Unde breviter concludit, quod S. Notkerus eum numquam dereliquerit, propterea ipse in eum specialem habeat devotionem, et in omnibus suis necessitatibus ad eum tamquam specialem auxiliatorem refugium habeat et recursum.

29 Michael Haltmayer, civis oppidi S. Galli, habens annos suæ ætatis quadraginta, dicit se ab annis viginti et circa, multa de vita et miraculis B. Notkeri audivisse, et ob hoc eundem sibi in patronum elegisse. Annis namque duodecim vel circa elapsis testis quemdam habuerit debitorem in oppido Feldkirch m et ibidem alium creditorem, cui videlicet ipse testis debebat. Fueritque idem creditor contentus de debitore summam recipere, in qua testis sibi remanserit obligatus. Debitore vero debitum diffidente, et juramento per eum quod sibi testi in nullo teneretur præstito; dictus creditor rursum convenit se testem, unde testis convenire habuit suum debitorem. Et cum iterum decretum fuisset juramentum, testis invocavit B. Notkerum, ut sibi adjumento esset, ne sic injuste damnificaretur. Et ecce, lecto dicto debitore juramento, idem ambabus manibus in cœlum levatis, publice coram Justiciariis oppidi, Feldpirc dixerit et exclamaverit: O quid ego volui fecisse? ego fateor debitum: ut sic debitum fatendo, quod antea diffessus fuerat per juramentum. Postea et quidem ante vel circa biennium testis dolere cœperit in brachio dextro, adeo quod laborare amplius non potuerit. Et cum hujusmodi dolores per dimidium annum quasi sustinuerit, ipseque curari non potuerit, devoverit se ad S. Notkerum, et mox in triduo reconvalescit. Post hæc habuerit quemdam puerum, qui latentem habuit infirmitatem, ita quod nec ambulare potuerit nec stare, quamvis trium annorum jam fuerit. Sed statim ut ad sepulcrum B. Notkeri eum devoverit, cœperit ambulare et totaliter reconvalescit, ut credit, ex intercessione beati Notkeri, quem credit esse sanctum virum et potentem apud Deum, singularemque auxiliatorem omnium invocantium eum. Fama denique sit, quod eo non canonizato nullus Abbas Monasterii S. Galli sanitatem corporalem habiturus sit. Quod etiam oppidum S. Galli in centum annis semper sit ignis voragine absumendum, et multa alia similia de eodem audit, aliter non deponit.

30 Gallus Schlosser, civis oppidi S. Galli, ætatis annorum ultra LXXIV, dicit quod quamquam ipse ante vel circa viginti annos proxime lapsos multa de S. Notkero audiverit, et quod idem canonizandus esset; tamen ipse testis de eo non multum curaverit, nec ad eum aliquam gesserit devotionem, usque ad anni forsitan proxime transacti, spatium: ubi testis in crure quodam dolores habuerit tam vehementes et urgentes ac intolerabiles, quod bene desperaverit. Unde inductu uxoris suæ se ad B. Notkerum devo-

D

EX HENR.
CANISIO
de morbo co-
mitali, et
ruptura cu-
ratis.

Testis 22
E
de perjurio
debitore
emendato.

m

de brachii
dolore

F

et pueri
impotente.

Testis 23,
de cruris
dolore,

Test. 18,
de humero
luxato,

Test. 19,
de pueri ma-
leficiato

Testis 20,
i
de crure læso

k

l

Testis 21,
de elevatione
sancti corpo-
ris.

EX HENR.
CANISIO

A verit, et statim voto emisso, et quidem in quartali unius hore, cœperit melius habere, et ab eodem tempore tam vehementes dolores nunquam senserit, ut credit, ex intercessione B. Notkeri.

Testis 25,
de punctioni-
bus internis,

31 Nicolaus Schnapperli, Capellanus S. Wiboradis, oppidi S. Galli, ætatis annorum xxxv, dicit, quod ipse anno moxu proxime transacto tantos in eruribus et genibus perpressus fuerit dolores, quod præ nimio doloris gravamine nec dormire nec acquiescere valuerit, his intrinsecus punctiombus existentibus: diebus quoque certis claudicando perambulaverit. Tandem venerit in mentem sancti viri Notkeri sanctinonia vitæque integritas, cui se quadam sumpta fiducia devoverit una cum una libra ceræ, quibusdam super additis orationibus ad ejusdem sacrosanctum sepulcrum, in sacello S. Petri Apostolorum Principis constitutum, de ejusdem, ut præmissum est, meritis et suffragiis confidens. Quibus rite peractis, notabiliter ejus senserit auxilia, ita quod de cetero dormire ac ambulare, ut antea consueverit, potuerit. Idcirco eundem suo judicio et testimonio, licet inerti, haud minimum, sed inter potentissimos Dei electos esse censeat. Cujus quidem vitæ series Tentonica et vulgari narretur historia: quem etiam Magister Guilelmus *n* in Rationali divinorum Officiorum libro quarto, Nec non Lombardica historia *o* de S. Pelagio primo summo Pontifice, Abbatem S. Galli auctoremque plurimarum Sequentiarum esse commemorant. Qui, ut ejus sacra referat historia, vita comite, perplures dæmonum pertulerit insidias, quas prorsus fidei virtute et sanctitatis merito devicerit, vitamque suam litterarum studio et moribus optimis adornaverit, vitæ quoque temporalis terminum faustissimo fine concluderit, anno incarnationis Dominicæ nougesimo decimo quarto, *p* vi Idus Aprilis. etc.

*n**o**p*Testis 26,
de ulceribus
gravissimis,

32 Emalina Grafin de S. Gallo, virgo ætatis annorum viginti duorum dicit se S. Notkerum in necessitatibus omnium eum invocantium auxiliatorem singularem esse expertam. Unde anni spatium Sebastiano fratre suo duobus ulceribus gravissimis adeo laborante, quod is nec die nec noctu requiem habere potuerit, ipsa miserata fratrem, eundem devoverit ad B. Notkerum cum luminari cereo ad corpus ejus menso. Et statim ut id fecerit, frater melius habere iureperit: et inde successive totaliter reconvalescit, ut credit, ex intercessione B. Notkeri.

Testis 27,
de dolore
capitis,

C 33 Dorothea Schlatterin de sancto Gallo, ætatis annorum xxv, dicit, quod S. Notkerus in se teste miraculum fecerit tale. Quia ipsa ab ineunte ætate sua debile caput habuerit, et multos dolores capitis sustinuerit, adeo quod sæpe et sæpius in lecto decumbere habuerit; et ut ante octo annos vel circa tot miracula de S. Notkero audiverit, se quoque ad ejus sepulcrum devoverit, et statim melius habere cœperit, ut credit, ex intercessione B. Notkeri.

Testis 28,
de fama San-
ctitatis,

34 Dominus Joannes Weniger, perpetuus Vicarius ecclesiæ S. Laurentii oppidi S. Galli, agens annum xl, dicit, se de ejus vita nil certi deponere posse, quia idem S. Notkerus nos longe præcesserit, et ante multos annos de hoc medio sublatus sit. Ipse autem testis, qui natus sit in oppido S. Galli, ab eo tempore quo usum rationis habuerit, a senioribus et majoribus ac Patribus conventus monasterii S. Galli audiverit, eundem in vita sua sanctitate claruisse: quod verisimile sit, quod certo sciatur, quod ipse sit auctor multarum Sequentiarum, quæ hodie die in laudibus Altissimi decantantur, quas utique nisi Spiritus sancti gratia illuminatus edere non potuisset: hinc credat, prout a tempore præfacto crediderit, eum virum fuisse et esse sanctum.

Hinc Dominus testis interrogatus an pro Christi nomine labores sustinuerit, de humilitate et persecutione. Respondet, ex sua historia, quam testis sæpe legerit, liquido constare, eum pie vixisse, multas persecutiones a diabolo sustinuisse, et in humilitate profundum fuisse: et his scriptis testis indubiam fidem adhibuerit, quia et fama seniorum fide dignorum virorum his adminiculum præbuit et præbeat. De miraculis ejus interrogatus, dicit, in vitæ sua contineri, eum etiam in vita sua miraculis claruisse, post mortem vero et præsertim nostris temporibus multis coruscasse miraculis, et se specialem auxiliatorem ostenderit, eum in suis necessitatibus invocantium. Hinc est quod magnus populi ad eum habeatur recursus, et nedum populi, sed ipse testis etiam ad eum specialem gesserit et gerat devotionis affectum. Ita quidem quod in suis infirmitatibus eum non dubitet invocare, tanquam sanctum virum et potentem apud Deum, et senserit se aliquando ejus intercessione, non ex vi verborum vel aliquo alio sinistro modo, in suis infirmitatibus obtinuisse alleviamentum.

et virtute
miraculorum.

35 Georgius Tischmacher, civis oppidi S. Galli, habens annos suæ ætatis quadraginta dicit, quod annis duodecim elapsis vel circa, testis ipse in dextro brachio ita debilitatus fuerit, quod eodem uti non potuerit ad artificium suum, nec quidem cochlear levare per sedecim septimanas: et statim ut se devoverit ad B. Notkerum, reconvalescit, et quidem intra duos dies soluto voto, ut credit, ex intercessione B. Notkeri.

Testis 29,
de brachii
debilitate,
E

36 Caspar Giller, civis oppidi S. Galli et sutor ibidem, habens annos suæ ætatis quinquaginta et circa, dicit quod quamdiu ipse recordetur, B. Notkerus pro viro sancto reputatus fuerit, unde cum testis ante vel circa octo vel duodecim annos in crure ulcus habuerit valde periculosum, et ut se devoverit ad B. Notkerum, cœpit melius se habere; ita quod ex ulcere quoddam parvum os exierit et deinde reconvalescit, ut credit ex intercessione B. Notkeri.

Testis 30,
de crure cu-
rato.

37 Septima vero die ejusdem mensis Aprilis, et quidem hora Sexta *q* vel circa meridiem, venerabilis Frater Laurentius Schab, sacre Theologiæ Licentiatius, Conventualis Monasterii Selignstatis, Maguntinæ diocesis Ordinis sancti Benedicti, ad præsens Prædicator Monasterii S. Galli Ordinis ejusdem, coram venerabili viro Domino Heinricho Sadler Juris utriusque Doctore, Advocato Consistoriali Curiae Contantiensis, et nili præfatio hujus causæ Notario sive Commissario per reverendissimum Dominum nostrum Constantiensem adjuncto, meque eodem Notario, orationem, ut dicebat ex antiquissimis libris conceptam fecit, et in hunc, qui sequitur, recitavit modum. Institutenti mihi apud dominationes vestras orationem facere, posteaquam diu multumque tacitus mecum deliberavi, quam allaturus essem materiam etc. *r* Qua quidem oratione finita, comparuerunt coram dicto Domino Doctore meque Commissario, virtute edicti, ut præfertur emissi, testes subscripti: quos similiter in vim dictæ commissionis meæ in præsentia præfati Domini Doctoris juratos recepi et examinavi, ut sequitur deponentes.

*q*Habetur ora-
tio de Vita
B. Notkeri,

38 Dominus frater Ulricus Herr monachus professus et conventualis Monasterii B. Galli, annos natus xxxvi, Custos, juxta commissionis formam medio suo præstito juramento examinatus et interrogatus de vita B. Notkeri dicit, se de vita ejus de certa scientia deponere non posse; hic exceptis quæ ex ejus Vita, quam sæpe legerit, didicerit, ad quam se refert. Ex qua nec non ex aliis libris de antiquissima scriptura, appareat eundem fuisse auctorem multarum

Testis 31,
Audiuntur

A multarum Sequentiarum, signanter infra notarum, videlicet nativitatis Christi, Natus ante secula; Epiphaniae, Festa Christi; de sancto Spiritu sive Pentecostes, Sancti Spiritus; et multarum aliarum. Et hæc pateant ex libro, ubi imago ejusdem sit depicta. Scripserit etiam s de B. Notkero in libello quodam Eckerhardus, Frater monachus monasterii S. Galli. Et audiverit semper, quamdiu in monasterio fuerit, quod in veneratione, Fratrum fuerit, quamdiu ipse testis recordetur, et quidem in majori veneratione, præsertim conventus, quam nunc sit. Idem etiam testis baculum valde antiquum, habentem fracturam, de quo in 25º capitulo Vitæ B. Notkeri fit mentio, attulit: qui dicitur baculus S. Columbani, cum quo idem B. Notkerus dæmonem verberasse asseritur.

39 Dominus Ulricus Stoss, monachus professus Ordinis S. Benedicti et conventualis monasterii B. Galli Plebanus in Salmsach u, habens annos suæ ætatis sexaginta et circa, dicit, quod ab annis quinquaginta vel circa conventualis fuerit monasterii S. Galli, a quo tempore et per quod tempus, Legendam sive historiam B. Notkeri sæpe ad mensam legi audiverit et legerit; ubi et in qua tota vita B. Notkeri contineatur. De miraculis ejus interrogatus dicit quod ipse audiverit a senioribus adhuc juvenis, et præcipue jam annis triginta vel circa, quidam Joannes Studli de S. Gallo testis narraverit, quod ipse alias Augustæ telo quodam sagittatus fuerit, adeo quod telum fractum fuerit, et certa pars in eo remanserit: quæ ut se ad B. Notkerum devoverit, absque ulla chirurgicorum ope exiverit, ipseque reconvalesceret, unde ipse eum tenuerit pro viro sancto.

40 Dominus Fr. Jacobus Schurpff, conventualis monasterii S. Galli, habens annos suæ ætatis LI, dicit, quod ipse annis quadraginta seu circa in monasterio B. Galli fuerit, a quo tempore et per quod tempus testis ipse Legendam sive historiam B. Notkeri sæpe legerit et legi audiverit, pluraque alia a Simone Gellfrandt, et a Fratre dicto der lange Hans, Patribus et Senioribus ejusdem monasterii, de sanctitate S. Notkeri audiverit, qualiter beatus Notkerus semper via sanctus fuerit, et ut vir sanctus veneratus et tentus fuerit, et pro tertio y Patrono veneretur, et orationes speciales de eo habeantur. De miraculis ejusdem B. Notkeri interrogatus, dicit eundem in vita sua miraculis claruisse, prout ex Legenda sive historia sua non obscure appareat. Post mortem quoque multa miracula fecerit, et hodierno die faciat: hinc ad eum magnus multis annis Christi fidelium fuerit concursus, qui et se ejus intercessione a diversis morbis senserint liberatos, quorum testes plures viderit, et de hoc fama sit tanta per oppidum et circa, quo idem sanctus Notkerus admodum notus et pro sancto viro habitus et tentus, prout tenentur et habeatur.

41 Honorabilis Dominus Henricus Baumann Presbyter, Capellanus Capellæ S. Petri oppidi S. Galli, habens annos suæ ætatis LXVII, dicit, quod ipse in oppido S. Galli natus, alitus et educatus fuerit Capellanus dictæ Capellæ, a quo tempore et per quod tempus etiam ad B. Notkerum magnus fuerit populi concursus, et multi se precibus ejusdem Sancti crediderint adversis morbis liberatos. Ad seque testem venerint multæ et innumerae personæ utriusque sexus, narrantes varia diversaque miracula istius B. Notkeri, requirentesque se testem desuper ut ea inscribere velit, prout et testis multa miracula inscripserit, sibi a personis sic ad eum confluentibus delata et demanifestata. Ipse etiam testis ad eundem Sanctum in suis necessitatibus singulare refugium habuerit et hodie habeat, unde anno pro-

xime præterito, circa festum omnium Sanctorum, B quædam neptis ex ipsius testis sorore, in vehementem incidit passionem, adeo quod testis ceterique de incendio timuerunt et majori malo: sicque testis ad B. Notkerum confugerit, eundem invocando pro dicta nepte sua, una cum B. Francisco, sub cujus regula militet: et cæperit statim melius habere, ut credit ex intercessione beati Notkeri.

42 Dominus Joannes Sayler, Decanus monasterii S. Galli, Ordinis sancti Benedicti, habens annos suæ ætatis LVI, dicit quod ipse firmissime credat ita esse, prout in legenda seu historia ejusdem B. Notkeri contineatur, ad quam se testis refert. Similiter deposuit, quod a parentibus carnalibus et a senioribus et Patribus dicti Conventus, qui eum præcesserint, semper audiverit, B. Notkerum fuisse et esse virum sanctum, prout pro tali habitus et reputatus fuerit quamdiu testis recordetur. Ipse etiam testis de eo speciales habeat orationes, et eum veneretur ut tertium Patronum hujus monasterii. De post Dominus testis de miraculis interrogatus dicit, quod nil certius de ipsius factis queat deponere, quam ipsa doceat Legenda vitæ, ad quam se referat, et quod magnus fiat concursus ad ejus sepulcrum habitus. Insuper adjunxit, quod annis elapsis duodecim vel circa, quidam cives, ob singularem devotionem quam ad eundem gesserint eidem novum lapidem tumularem facere infituerint, et ut antiquum lapidem amovere voluerint, testis, ut tunc Custos, interfuerit; et viderit amoto lapide ossa B. Notkeri in quodam lapide concavato jacere, unde odor exierit suavissimus, de quo testis territus statim sepulcrum iterum antiquo lapide claudi jussit: unde certe testis speciale sumpserit sanctitatis argumentum, et sic clausum in hodiernum diem remanserit.

43 Providus Caspar Schlumpff, Burginagister oppidi S. Galli, ætatis LIX, similiter dicit, qualiter cum antiquum lapidem amovere voluerint, inventus fuerit sarcophagus lapideus, qui præsentem teste, ac Ulrico Sayler cive et Conrado Hiller lapicida, apertus fuerit. In quo viderit ossa omnino illæsa, simul jacentia, non ad instar corporis humani, unde exiverit odor suavissimus, et talis qualem antea olfecit numquam: propterea cum credit esse Sanctum, et omni veneratione dignum.

44 Leonhardus Altweger Notarius. Et præter dictos testes adhuc nonnulli alii, coram me commissario comparuerunt, utriusque sexus homines, offerentes se de sanctitate et miraculis B. Notkeri deponere velle ac scire: tamen etiam dicti Domini Doctoris consilio fretus, et ejus accedente consensu, examini hujusmodi demum in Dei nomine finem imposui. In quorum etiam omnium ac singulorum fidem et testimonium præmissorum, supradictus Reverendissimus Pater hoc præsens Registrum sive præsentem Processum exinde fieri, et per me Notarium præ et infra scriptum subscribi, sigillique sui Pontificalis per singulorum foliorum transfixionem jussit et fecit appensione muniri. Quæ acta et facta sunt Anno Domini, Indictione, Mense, Die, et Locis præfatis, et Præsentibus, quibus supra.

ANNOTATA.

a *Hepidannus in chronico* Anno 936 monasterium S. Galli concrematum est vi Kal. Maii, feria quarta. *Incendii historiam, per ignem virgisa puero vapulaturæ injectum exorti describit Eckerhardus cap. 6 qui postea c. 8 sic concludit, A D 1215 mœnia hujus villæ exusta sunt igne domestico. vi Nonas Maii Abbate nostro præsentem et tecta monasterii et claustræ ædificia*

B
EX HENR.
CANISIO

Testis 35,
de cultu con-
stanti,

de odore suavi
in tumuli
apertione
E

Testis 36,
de eodem
odore.

F
Conclusio
Processus

Testis 34
de miraculis
a se scripto
excerptis

Testis 32,
de vita lecta
u

et telo educto
e vulnere

y
et concursu
ad eundem
propter mi-
racula,

EX HENR.
CANISIO.

A ficia multa solitudine defendente. Alterum incendium Henricus Suizerus in *Chronologia Helvetica* ponit an. 1314, quo urbs et monasterium cum templis et campanis omnibus conflagravit, sex tantum domibus salvis remanentibus 15 Oct. tum an. 1418 dicit ex simili urbis et monasterii conflagratione solum 17 domos superfuisse.

b Jochimus Vadianus, in brevi *Abbatum Sangallensium, chronologia*, eos hoc modo recenset: 1463 Ulrichus vii dictus Rosch de Wangen in Algovia, annos 8 minus 6 hebdomadibus. 1491 Gothardus Giel de Glatburg, annos 13, hebdomades 4, dies 2. 1504 Franciscus Geisberger de Constantia, annos 25 minus diebus 13.

c Murcus addit ossa prorsus candida, absque ullo adustionis vestigio esse reperta: et hanc innovationem sepulcri factam dicit anno 1500.

d Non de mercatore aliquo, sed Imperatoris Capellano hoc narratur in *Vita* cap. 3

e Bellum illud indicatur a præcitato Suizero an. 1490. Abbatiscellani et Sangallenses, ob dirutum monasterium Roschacense, a Tigurinis et Lucernatibus bello petuntur... Sangallum obsessum pacem petit, magnaque pecuniæ summa multatur. Canisius quidem de puella sanata legit et nunc, id esset, anno B 1513 quinque annos habentem: sed alibi in similibus tunc ponitur.

f Pro Margareta: sicut supra num. 12 Elsa pro Elisabethæ ejusmodi contractionibus etiam Belgæ utimur.

g Latine reddidimus, quod hic habebatur Germanice von einer buener in das denn.

i Canisius legit Idem Gebhardus, an. omissum aliquid?

k Idem, Lucarum, mendose. Est Lucarnum hodie, Locarno, Ducatus Mediolanensis oppidulum ad Verbanum lacum, nunc Helvetici juris, an Hispanorum cessione? Nihil de ea in *Chronolog. Suizerus* sed bene quod Galli, Mediolanum possidentibus, et Bilitoni cuncti possessione Helvetos arcentibus, hi Locarnum obsederint, nec nisi Bilitonio tradito ab obsidione recesserint an. 1503. Alibi invenio Gallos tenuisse Locarnum ab anno 1499 ad 1513.

l Quod hoc genus teli apud Helvetos sit, necdum capimus.

m Vicina Sangallensibus Rhetix oppidum, intervallo 24, milliarium Italicorum.

n Durandus lib. 4 cap. 22 num. 2 Notherius Abbas S. Galli in Teutonia primo pneumis ipsius Alleluia composuit, et Nicolaus Papa ad Missas cantari præcepit: hæc ille verbotenus descripta ex ea, de qua mox.

o *Legenda Sanctorum Joannis a Voragine, leg. 176*, quæ Pelagii historia sentet fabulis undique collectis, et ad tempora Pelagii Papæ relatis, sic ut nihil minus contineat quam promissam in titulo Pelagii Vitam. Hinc vero etiam Trithemius hausit errorem, quo Notherum scripsit S. Galli Abbatem.

p Imo 912, viii Id. Apr. ut supra ostensum.

q Scilicet more ecclesiastico incipiendo ab aurora numerare horas: alias non ita, sed a media nocte numeratas tunc Helvetis horas fuisse, patet infra num. 49.

r Extat ea oratio apud Canisium post diploma Constantiensis Episcopi a nobis hic cap. 1 relatum: quæ quia verbotenus accepta est ex Vita, sic ut ejus dumtaxat epitome, sit potuit absque historiæ damno omitti.

s Canisius addit carmina: quod quomodo hic irrepserit nescimus: nisi sensus sit quod B. Notkerus scripserit etiam carmina: de beato autem Notkero scripserit in libello quodam Eckehardus, quæ est Vita a nobis edita.

t Secundum nostram divisionem num. 40.

u Vicus est ad lacum Constantiensem, medio inter D Constantiam et S. Gallum itinere.

x Id est, Joannes Longus.

y Scilicet post factum Gallum et Othmarum.

CAPUT III.

Decernitur et defertur B. Notkero cultus Beati.

Hugo etc. ut supra in diplomate Commissionis, subinserta denno ad verbum bulla Julii II, post cujus tenorem testatus Episcopus se debite fuisse requisitum ad executionem ejusdem sicut supra, sic prosequitur. Nos Itaque cupientes superiorum nostrorum et maxime Apostolicis mandatis reverenter obedire, ut tene-mur, de veritate inibi expositorum aliisque facti hujusmodi qualitatibus et circumstantiis inquisivimus diligenter. Et quia hujusmodi diligenti inquisitione auctoritate Apostolica per nos præhabita, centum quinquaginta a quatuor utriusque sexus fide dignorum testimonium; nec non duorum vetustorum librorum evidenti testimonio de vitæ sanctimoniam et quam plurimis miraculis quæ Deus omnipotens meritis ac precibus B. Notkeri, olim dum vixit monachi monasterii S. Galli Ordinis S. Benedicti; cujus corpus in sanctorum Petri et Pauli principum Apostolorum capella, infra septa ejusdem monasterii sita, reconditum honorifice conservatur, operatus est, et indes operatur; et quod multi Christi fideles ad eandem capellam fervore devotionis, quam erga ipsum B. Notkerum gerunt accensi, sedulo confluere ac vota sua Altissimo persolvere consueverunt, ac petitiones suas exaudiri, et adversis, infirmitatibus, periculis et necessitatibus se curari eripi et sublevari senserunt et cognoverunt: et quod propterea idem Beatus Notkerus a longo tempore citra in magna veneratione haberi consuevit, prout habetur, nobis legitime constitit et constat Idcirco attendentes petitionem præfatorum Dominorum Abbatum et Conventus fore justam et rationi consonam, ac volentes mandatum Apostolicum nobis in hac parte directum reverenter exequi, ut tenemur, auctoritate Apostolica supradicta, qua fungimur in hac parte, præfatis Dominis moderno et pro tempore Abbati et Conventui, et quibuslibet aliis personis, ut una die cujuslibet anni per eos eligenda, vel die qua B. Notkerus præfatus ab hoc seculo migravit, festum Confessoris minoris ac Missam et Officium ejusdem B. Notkeri, a primis Vesperis usque ad secundas Vesperas ejusdem diei, in dicta capella sanctorum Petri et Pauli ac ejusdem monasterii, nec non aliis ecclesiis et capellis eidem monasterio subjectis, cujusvis licentia minime requisita, solenniter celebrare et facere celebrari possint et licite valeant, licentiam et facultatem liberam concedendum decernimus; prout auctoritate prædicta concedimus per præsentem, non obstantibus constitutionibus Apostolicis ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, prout præfatus Julius Papa secundus in litteris suis præinsertis voluit, quod idem B. Notkerus propterea canonizatus aut alias approbatus non censeatur. In quorum fidem et testimonium præmissorum, litteras præsentem inde fieri et sigilli officii nostri pontificalis jussimus et fecimus appensione communiri. Datum Constantiæ provinciæ Maguntinæ, in aula nostra, anno Domini millesimo quingentesimo tredecimo, die quarta mensis Octobris, Indictione prima, Pontificatus vero sanctissimi in Christo Patris ac Domini nostri Leonis divina providentia Papæ decimi, anno primo.

Hugo Episcopus Constantiensis manu propria subscripsit.

46 Sancti Spiritus adsit nobis gratia, Amen. b Cum inter claras Principis sapientiæ laudes puriore luce

Episcopus
Constant.

a

E

omnibus
examinatis
et compertisfestum et
cultum Beati
decernit.

F

in monasterio
et locis ei
subjectis.

*Monastica
vitæ laude
clarum Not-
kerum*

*Apostolica
Sedi propo-
nens Abbas.*

*præmissa in-
formatione
requisita,
1 Tim. 5, 22*

*in Dominica
Jubilato fe-
stum cele-
braturus,*

A luce tamquam aliquod sidus irradiet, quod amore fi-
dei ac Christianæ religionis fervore sanctæque Ro-
manæ Sedis reverentia veneratur; et sicuti sacratis-
simæ leges testantur, conversationis monachialis vita
sic est honesta, sic commendat hominem, ut omnem
quidem humanam ejus maculam detergat; purum au-
tem declaret ac rationabili natura decentem, et plurima
secundum mentem operantem, et humanis cogitatio-
nibus celsiorem. Si quis igitur futurus est monachus,
esse perfectus indiget, et divinorum eruditione elo-
quiorum et conservationis integritate, ut tanta dig-
nus sit mutatione. Hæc et similia, reverendissimus
in Christo Pater et Princeps, Dominus Franciscus
Dei et Apostolicæ sedis gratia Archimandrita et Præ-
sul monasterii S. Galli, sanctæ Sedi Apostolicæ im-
mediatæ subjecti, de B. Notkero ad aures Sanctis-
simi Domini nostri Domini Julii divina providentia
Papæ secundi, deduxit. Qui quidem præfatus Domi-
nus noster Julius, ut supremus Princeps, et ut verus
Vicarius Domini et Salvatoris nostri Jesu Christi,
nata divino motus, tamquam piissimus et vigilans
pastor erga gregem divinitus sibi commissum, per-
spicaci animo ac mentis suæ acumine considerans,
oculisque suæ pietatis intuens benignus in B. Not-
kerum, ac harum conditionum olim monachum cœ-
nobii divi Galli advertens extitisse, talem invenit,
ut bene de eo dici possit, excelsior omnibus factus,
ac talentum sibi creditum duplicatum, fideliter om-
nipotenti restituit.

47 Nihilominus tamen, juxta Canonicas sanctio-
nes Patrum et Apostolicam doctrinam, videlicet, Ne-
mini cito manum imponas, vitæ suæ sanctimoniam
et doctrinam discutiendam ac debito ordine et matu-
ro processu inquirendam Reverendissimo in Christo
Patri et Domino, Domino Hugoni Dei et Apostolicæ
Sedis gratia Episcopo Constantiensi, tanquam suæ
Sanctitatis in hac parte legato commisit, prout in
suæ Sanctitatis Apostolicis litteris, in forma brevis,
sub annulo piscatoris, plene continetur. Qui quidem
delegatus mentem Sanctitatis præfati Domini nostri
perpendens, hujusmodi mandatum venerabiliter ac
legaliter expedire cupiens, eundem Notkerum doc-
trina et miraculis plurimis coruscasse, dictis et at-
testationibus centum et quadraginta quatuor testium
utriusque sexus invenit; prout processus registri
desuper facti et manu discreti viri magistri Leon-
hardi Altweger, Notarii publici et hujusmodi causæ
Scribæ subscripti, clarius edocet. Ita ut, etiam non
petita venia, in persona Notkeri rite dicere possi-
mus, Domine probasti me et cognovisti me. Idcirco
dignum inventum est, quin ita quoque Reverendissi-
mus Dominus delegatus Apostolicus decrevit, ob
sanctimoniam vitæ et doctrinam præfati Notkeri eun-
dem fore et debere debito modo venerari. Ita ut ali-
quo statuto die anni, per præfatum Reverendissimum
Principem et Abbatem eligendo, in ecclesia præfati
monasterii, capellis et ecclesiis sibi unitis et subjec-
tis, tanquam de simplici Confessore legi et cantari
possit, prout in suæ reverendissimæ paternitatis pro-
cessu, latius continetur. Sed cum nunc ad actum
rite precedendum sit, divino numine invocato, in-
cipiamus tali exordio, videlicet:

48 In nomine Domini nostri Jesu Christi Amen.
Anno a nativitate ejusdem millesimo quingentesimo
quartodecimo, Indictione secunda, die Sabbathi,
sexta mensis Maii, ejus sequens Dominica in Dei
ecclesia erat Dominica Jubilate, hora vespertina vel
quasi, Pontificatus sanctissimi in Christo Patris et
Domini nostri, Domini Leonis divina providentia
Papæ decimi anno secundo, in nostrorum infra-
scriptorum trium Notariorum publicorum ac testium
præsentia, Reverendissimus in Christo Pater et Do-
minus, Dominus Franciscus Dei et Apostolicæ sedis

Aprilis T. I

gratia Abbas præfati Monasterii sancti Galli, sedi
Apostolicæ immediate subjecti, Constantiensis diœ-
cesis, in animo suo revolvens dictum sacræ fore
paginae, Os justus meditabitur sapientiam, talia præ-
meditatus, id, tam pium, tam sanctum, tam præcla-
ram, et ut singula brevibus præstringantur, toti
patriæ tam necessarium Patronum et Advocatum
apud cunctipotentem extollere, non fore negligen-
dum seu floccifaciendum, juxta id, Ne des alienis
honorem tuum, et annos tuos crudeli, ne forte im-
pleantur extranei viribus tuis, et labores tui sint
in domo aliena. Volens juxta Apostolicam admissio-
nem, fimbrias gloriæ laudis et sanctimoniam olim
venerabilis ac beati Notkeri, cœnobitæ præfati mo-
nasterii Sancti Galli, dilatare atque extollere, juxta
illud sacri eloquii dictum, Vivent mortui tui Domine,
et interfecti mei resurgent; cum magna solennitate
ac pontificalium celebritate concomitante toto suæ
reverendissimæ Paternitatis Conventu ac toto Clero,
in et extra oppidum S. Galli, cum magna caterva
populi utriusque sexus, adstantibus et ministranti-
bus suæ reverendissimæ Paternitati religiosis et
venerabilibus viris Dominis Alberto Miles, Ludovico
Blarer, cœnobitis ibidem; Heinricho Ruman, ac La-
zaro Talman, Capellanis officii gloriosæ virginis et
genitricis Dei Mariæ; cum processione ac solenni
cantu ecclesiam præfati Monasterii egressus, et ad
capellam Beatorum Petri et Pauli, in qua corpus B.
Notkeri requiescit, cum magna devotione se transtu-
lit, ibique litteras Apostolicas, ad extollendum et
glorificandum beatum Notkerum cum earum processu
sibi præsentatas, venerabiliter suscepit; cum
cantu, responsoriis, antiphonis, versiculis, et col-
lectis ad hoc deservientibus, et hujusmodi actum
concernentibus, cum conclusione, lætabundi cantus,
Te Deum laudamus.

49 His itaque peractis, in vi Apostolicæ admissio-
nis, diem prædicti Notkeri singulis annis celebran-
dum ad Dominicam Jubilate instituit: et desuper
per organum honorabilis viri Udalrici Bati, Cancellarii
præfati monasterii, protestatus est solenniter
et expresse, suam reverendissimam Paternitatem,
cum omni humilitate Apostolicas litteras cum earum
processu recepisse, et juxta earum tenorem ad con-
tenta in eis processisse, neque plus minusve quam
in litteris Apostolicis continetur, se velle, fecisse
aut facere, offerendo se semper ad Apostolica man-
data filium obedientiæ. De quibus omnibus præfatus
Cancellarius, de mandato prælibati reverendissimi
Domini Principis vivæ vocis oraculo sibi facto, ins-
tanter nos tres infrascriptos Notarios requisivit, et
petiit super his omnibus suæ reverendissimæ Pa-
ternitati unum vel plura publicum seu publica
instrumenta fieri et tradi, sicque processionaliter
est recessum, et Vesperæ inibi solennes de B. Not-
kero per præfatum reverendissimum Abbatem et
chorum decantatæ sunt. Et sequenti die, vide-
licet Dominica Jubilate, mane circa horam nonam
ante meridiem, festum B. Notkeri juxta prænomi-
natam institutionem, cum Missa solenni in pontifi-
calibus suis, cum devotione solenniter decantavit,
adstante toto Clero et populi utriusque sexus mul-
titudine copiosa. Fuerunt autem ex venerabili Con-
ventu Monasterii sancti Galli, in illo actu præsentem
reverendi ac devoti Domini: Pater Joannes Saylor
Decanus. Pater Gallus Ropff Subdecanus. c

50 Acta sunt hæc Anno, indictione, diebus, horis,
mense et Pontificatu quibus supra. Præsentibus ibi-
dem religiosis, devotis ac venerabilibus, validis et
providentibus viris, Patre Laurentio Schab, Licen-
ciato in Theologia, Ordinis S. Benedicti, ex Monas-
terio Selgenstatt Maguntinensis diœcesis, tunc Præ-
dicatore Monasterii ejusdem. Patre Joanne Fabri

76 Ordinis

D
EX NENB.
CANISIO
Ps. 36. 30

Prov. 5, 9

Isa. 26, 19
pridie se
confert ad
sacrum se-
pulcrum,

E

et ipso die
festum cele-
brat,

F

c
coram mo-
nachis

EN HENR
CANISIO
et aliis

d

e

renaque in-
strumento
publico sig-
nant Notarii

- A Ordinis Predicatorum. Patre Matthia Stelke Ordinis Minorum. Patre Sigismundo Lang Ordinis B. Augustini. Dominis, Magistro Hermannio Miles parochialis Ecclesie S. Magni in oppido sancti Galli Pastore et Decano capituli Rursus in Rorschach, d. Cunrado Paelinffen de Turrego, Capitaneo Monasterii S. Galli; Caspare von Wiler, Magistro civium prefati oppidi S. Galli; Caspare Schlumpff, antiquo Magistro civium, e aliis quam plurimis fide dignis utriusque sexus hominibus, ad hujusmodi actus vocatis specialiter atque rogatis.
- 31 Et ego Christophorus Winckler, Rector parochialis Ecclesie oppidi Altstettensis vallis Rheni, Constantiensis diocesis, provincie Maguntinensis, sacra Imperiali auctoritate Notarius, quia hujusmodi solenni processioni litterarum Apostolicarum, tum earum processui, presentationi et exhibitioni et acceptationi laudis et glorie B. Notkeri amplificationi, festivitatis ejus institutioni, protestationi, divinarum successive Officiorum celebrationi, Pontificaliumque celebrationi, omnibusque aliis et singulis, dum sic utpremittitur fierent et agerentur, una cum infra scriptis meis in hac parte collegis et legalibus Notariis ac prænominatis testibus præsens interfui, eaque omnia et singula sic fieri vidi et audivi; ideo
- B hoc præsens publicum Instrumentum, manu mea propria scriptum exinde confeci, subscripsi, publi-

cavi et in hanc publicam formam redelegi, signoque et nomine solitis et consuetis signavi, in fidem et testimonium omnium et singulorum præmissorum rogatus et requisitus, etc. f

ANNOTATA.

a Habemus depositiones testium 56 : ceteri ergo solum de fama sanctitatis ac miraculorum deposuerint vel deponere parati fuerint : quos nihil particulare de miraculis relatueros Commissarius putaverit non esse sigillatim audiendos.

b Hæc est præfatio ad descriptionem octus solennis et honoris B. Notkeri publice exhibiti.

c Reliquos vide apud Canisium nominatim, Patres undecim, Fratres septem.

d Sequebantur nomina aliorum ex Clero vigintitrium.

e Tum præter hos tres expressos, aliorum quinque laicorum.

f Simili modo, sed formula breviori nomina sua subscripserunt, Wolfgangus Renter et Caspar Fruh Notarii : exemplumque ab originali transcriptum manu prædicti Wolfgangi, denuo rescripsisse se anno 1526 testatur Fridolinus Sicher Organista, ex cujus MS. Canisius impressit.

E

G. H.

DE SANCTO BERTHAMO EPISCOPO IN SCOTIA.

CIRCA AN.
DCCCXXXIX

Cultus sacer

an Episcopus
Orcadum,

elogium Ca-
merarii.

- I n Breviario Ecclesie Aberdonensis in Scotia, celebratur memoria præpositi in titulo Episcopi, his verbis : S. Berthami Episcopi et Confessoris in Scotia, sub Rege Kennedo, anno mccccxxxix, vi Aprilis. Thomas Dempsterus lib. 2 Historie Ecclesiastice gentis Scotorum, citato Breviario Scotico, asserit, floruisse dicto anno mccccxxxix, coli vi Aprilis, ubique regni templis et aris ei erectis : incertum cujus Ecclesie fuerit Episcopus, putari Orcadum. Idem Dempsterus in Menologio Scotico, Kirchue, inquit, Berthami, Episcopi Orcadum sanctissimi, citatur Calendarium Adami Regii. Ferrarius enimdem inscripsit Catalogo generali his verbis : Kirchwalli in Orcadibus S. Berthami Episcopi, et in Notis asserit, Kirchwallum esse urbem Episcopalem Pomonia, insule Orcadum præcipuæ, quæ et Kirchua sen Kirkua nominatur : alius etiam Carcoviaca dicitur. David Camerarius longo cum elogio, utinam vero, celebrat, S. Berthamus, inquit, vel Berthannus Episcopus Orcadensis et Confessor. Magna fuit is sanctitatis opinio in Sterlingensi provincia. Adolescentiæ annos in celebri illo
- C

Divi Columbæ monasterio, non procul Sterlino sive Strivilingo, transegit. Ad Episcopatum evectus, statim pervolutandis Sanctorum Vitis, Vironis præcipue, Plechelmi et Kiliani Episcoporum, qui apud exterarum gentes et miraculorum gloria et vitæ sanctitate celebres habebantur, diligenter insistere; præclarissima eorumdem dicta et facta excerpere, et præ oculis semper habere; horum frequenti meditatione seipsum velut in speculo contemplans, magno eos imitandi ferebatur desiderio, et limpidissima e cælo perfundebatur dulcedine. Et certe ad imitationem illorum, plurima eaque præclara gessit Berthamus Sanctus. Hæc ibi. Dempsterus asserit eum scripsisse libros varios : sed veremur, ne quod Philippus Labbe tomo 2 de Scriptoribus Ecclesiasticis in Martino Polono pag. 63 tradit, hic locum obtineat, scilicet eum in patriæ suæ gratiam omnes fabulas consarcinasse. Quare harum rerum curiosum lectorem ad ejus historiam remittimus : et eum titulum præfigimus, quem Breviarium Aberdonense proponit.

an libri ab
eo scripti ?
F

G. H.

DE SANCTO PHILARETO MONACHO IN CALABRIA ULTERIORE.

ANNO MLXX.

Vita Græca
Latine reddita,

V ita S. Philareti Græce olim scripta, fuit adservata in illustri bibliotheca monasterii S. Salvatoris ex ordine S. Basilii, prope urbem Siciliæ Messanam. Eam Latinitate donavit Augustinus Floritus e Societate Jesu Sacerdos, de historia Sanctorum Siculorum bene meritus, uti attestatur Octavianus Cujetanus ex eadem Societate, qui hæc Acta edidit tomo secundo de Vitis Sanctorum Siculorum : ex quo nos eadem, sed more nostro distincta atque illustrata, damus : ipsum textum Græcum libenter etiam daturi in fine si ad eum obtinendum adhibita hactenus diligentia pertingere potuisset : speramus tamen futuram aliquando

e Siculis aliquem, qui etiam in his efficacem operam nobis commouet. Auctor Vitæ fuit Nilus; qui in eodem monasterio cum S. Philareto monachus vixit. Certe num. 14 asserit se ibidem magni hunc virum cognovisse; illudque sibi initium atque originem fuisse, ut sanctius perfectiusque vitæ genus adinveniret atque sectaretur. Iterum num. 31 reditum illius ad monasterium describens, ita ait : Quid vero pro his attulit, cum ad nos venit singularis virtutis homo? Postea num. 43 descripturus, quomodo divinæ contemplationi continenter vacaret, id, inquit, et nos ipsi novimus et ab aliis audivimus. Porro de hoc auctore ita censet

scripta a Nilo
monacho
coævo,

Floritus

A *Floritus interpret* : Videtur quidem aliquanto verbosus; verum, enim si advertamus, non historiam, sed panegyrim ac laudationem conscribere, aliquid condonemus æquum est; pius verum admodum est et bonæ dictionis. *Hæc addit Cajetanus*, habitum esse sermonem, non ad monachos modo sui monasterii, sed coram multitudine Calabrorum confluente. *Breviarium hujus Vitæ scripsit quidam Presbyter, Josaphat nomine, quod iterum in Codice Græco extat in memorata ante bibliotheca S. Salvatoris prope Messanam, sed illud Breviarium Vitæ non vidimus, nisi a Cajetano citatum.*

2 Monasterium, in quo S. Philaretus vixit infra num. 14 scribitur Aulinas, ac dein num. 19 appellatur monasterium S. Eliæ. Verum hoc in hujus Vita, auctor etiam antiquus et ejusdem loci monachus, Salinas vocat. Floruit S. Elias seculo Christi nono, mortuus octogenarius anno dccccliii, xvi Kalendas Augusti. Situm ejus monasterii communstrant hodierni Geographi in mappa Calabriae ulterioris, haud procul a littore maris Tyrreni, inter oppida Palmam et Seminaram: nec procul inde Senopolis, locus infra num. 14 habitatione Philareti et parentum notus, ad octo circiter millia passuum versus Orientem distat. Cajetanus in Notis ad Vitam S. Eliæ num. 19 ait in monte Palmæ imminente extare adhuc speluncam, S. Eliæ sacram. Sed imprimis notandum hoc loco est Monasterium, ipsius S. Philareti nomine dictum: cujus meminit Ferdinandus Ughellus, Tomo 8 Italiae sacræ in descriptione Calabriae col. 245, tamquam haud procul inde siti, Ordinis item S. Basilii; ubi inquit ejus (Philareti) brachium, et B. Eliæ magistri caput asservatur. Recte, si magistri nomen accipiatur latius, ut qui sub Eliæ discipulis vitæ religiosæ tirocinium posuit, ipsis quoque odnumeretur, æque ac si immediate ab Eliæ instructus fuisset. Plus enim non patitur ratio temporum, quibus Philaretus vixisse traditur; quæque optime colliguntur hoc modo.

3 Quando Georgius Muniaces cum exercitu in Siciliam appulit, atque inde Sarucenos expulit, quod factum esse anno mxxxviii infra cap. 2 constabit, duodevigesimum annum ætatis S. Philaretus egisse traditur num. 10. Natus ergo fuit anno mxx. Cum vero annum xxv ageret, scilicet anno Christi mxix, habitum monasticum sumpsit, atque in eo perseveravit usque ad finem, mortuus aucto ætatis quinquagesimo, ergo Christi mxxx. Qui cum post duos ab obitu annos claresceret miraculis, eodem loco ut num. 53 traditur, oratorium ab ipsis fundamentis excitatum est, ac pulchre affabreque constructum, sanctissimo viro dicatur. Hieronymus Marafiotus lib. 1 Chronici Calabriae cap. 32, et eum secutus Cajetanus tradunt, juxta Seminaram supra indicatam extare in valle ecclesiam cum aliquo monasterio S. Philareti dicatam, in qua alterum ejus brachium adservatur; eumque ibidem solenni veneratione coli hoc die vi Aprilis, ad quem etiam diem Cajetanus in Martyrologio Siculo, Ferrarius in Catalogo generali et Catalogo Sanctorum, eundem celebrant. Citat hic tabulas Ecclesiæ Seminaræ, a qua uti Patronus habetur, et monachus Taurianensis appellatur. Verum fuit monasterium S. Eliæ supra vetus oppidum Taurianum, ejus corpus eam ad suum monasterium esset referendum, monachos ad Taurianum obviam processisse extrinsecus pars Vitæ ejus demonstrat. Ex Tauriani in Sarucenis eversi ruinis, Seminaræ constructa passim traditur.

4 Quando Georgius Muniaces cum exercitu in Siciliam appulit, atque inde Sarucenos expulit, quod factum esse anno mxxxviii infra cap. 2 constabit, duodevigesimum annum ætatis S. Philaretus egisse traditur num. 10. Natus ergo fuit anno mxx. Cum vero annum xxv ageret, scilicet anno Christi mxix, habitum monasticum sumpsit, atque in eo perseveravit usque ad finem, mortuus aucto ætatis quinquagesimo, ergo Christi mxxx. Qui cum post duos ab obitu annos claresceret miraculis, eodem loco ut num. 53 traditur, oratorium ab ipsis fundamentis excitatum est, ac pulchre affabreque constructum, sanctissimo viro dicatur. Hieronymus Marafiotus lib. 1 Chronici Calabriae cap. 32, et eum secutus Cajetanus tradunt, juxta Seminaram supra indicatam extare in valle ecclesiam cum aliquo monasterio S. Philareti dicatam, in qua alterum ejus brachium adservatur; eumque ibidem solenni veneratione coli hoc die vi Aprilis, ad quem etiam diem Cajetanus in Martyrologio Siculo, Ferrarius in Catalogo generali et Catalogo Sanctorum, eundem celebrant. Citat hic tabulas Ecclesiæ Seminaræ, a qua uti Patronus habetur, et monachus Taurianensis appellatur. Verum fuit monasterium S. Eliæ supra vetus oppidum Taurianum, ejus corpus eam ad suum monasterium esset referendum, monachos ad Taurianum obviam processisse extrinsecus pars Vitæ ejus demonstrat. Ex Tauriani in Sarucenis eversi ruinis, Seminaræ constructa passim traditur.

5 Quando Georgius Muniaces cum exercitu in Siciliam appulit, atque inde Sarucenos expulit, quod factum esse anno mxxxviii infra cap. 2 constabit, duodevigesimum annum ætatis S. Philaretus egisse traditur num. 10. Natus ergo fuit anno mxx. Cum vero annum xxv ageret, scilicet anno Christi mxix, habitum monasticum sumpsit, atque in eo perseveravit usque ad finem, mortuus aucto ætatis quinquagesimo, ergo Christi mxxx. Qui cum post duos ab obitu annos claresceret miraculis, eodem loco ut num. 53 traditur, oratorium ab ipsis fundamentis excitatum est, ac pulchre affabreque constructum, sanctissimo viro dicatur. Hieronymus Marafiotus lib. 1 Chronici Calabriae cap. 32, et eum secutus Cajetanus tradunt, juxta Seminaram supra indicatam extare in valle ecclesiam cum aliquo monasterio S. Philareti dicatam, in qua alterum ejus brachium adservatur; eumque ibidem solenni veneratione coli hoc die vi Aprilis, ad quem etiam diem Cajetanus in Martyrologio Siculo, Ferrarius in Catalogo generali et Catalogo Sanctorum, eundem celebrant. Citat hic tabulas Ecclesiæ Seminaræ, a qua uti Patronus habetur, et monachus Taurianensis appellatur. Verum fuit monasterium S. Eliæ supra vetus oppidum Taurianum, ejus corpus eam ad suum monasterium esset referendum, monachos ad Taurianum obviam processisse extrinsecus pars Vitæ ejus demonstrat. Ex Tauriani in Sarucenis eversi ruinis, Seminaræ constructa passim traditur.

6 Quando Georgius Muniaces cum exercitu in Siciliam appulit, atque inde Sarucenos expulit, quod factum esse anno mxxxviii infra cap. 2 constabit, duodevigesimum annum ætatis S. Philaretus egisse traditur num. 10. Natus ergo fuit anno mxx. Cum vero annum xxv ageret, scilicet anno Christi mxix, habitum monasticum sumpsit, atque in eo perseveravit usque ad finem, mortuus aucto ætatis quinquagesimo, ergo Christi mxxx. Qui cum post duos ab obitu annos claresceret miraculis, eodem loco ut num. 53 traditur, oratorium ab ipsis fundamentis excitatum est, ac pulchre affabreque constructum, sanctissimo viro dicatur. Hieronymus Marafiotus lib. 1 Chronici Calabriae cap. 32, et eum secutus Cajetanus tradunt, juxta Seminaram supra indicatam extare in valle ecclesiam cum aliquo monasterio S. Philareti dicatam, in qua alterum ejus brachium adservatur; eumque ibidem solenni veneratione coli hoc die vi Aprilis, ad quem etiam diem Cajetanus in Martyrologio Siculo, Ferrarius in Catalogo generali et Catalogo Sanctorum, eundem celebrant. Citat hic tabulas Ecclesiæ Seminaræ, a qua uti Patronus habetur, et monachus Taurianensis appellatur. Verum fuit monasterium S. Eliæ supra vetus oppidum Taurianum, ejus corpus eam ad suum monasterium esset referendum, monachos ad Taurianum obviam processisse extrinsecus pars Vitæ ejus demonstrat. Ex Tauriani in Sarucenis eversi ruinis, Seminaræ constructa passim traditur.

7 Quando Georgius Muniaces cum exercitu in Siciliam appulit, atque inde Sarucenos expulit, quod factum esse anno mxxxviii infra cap. 2 constabit, duodevigesimum annum ætatis S. Philaretus egisse traditur num. 10. Natus ergo fuit anno mxx. Cum vero annum xxv ageret, scilicet anno Christi mxix, habitum monasticum sumpsit, atque in eo perseveravit usque ad finem, mortuus aucto ætatis quinquagesimo, ergo Christi mxxx. Qui cum post duos ab obitu annos claresceret miraculis, eodem loco ut num. 53 traditur, oratorium ab ipsis fundamentis excitatum est, ac pulchre affabreque constructum, sanctissimo viro dicatur. Hieronymus Marafiotus lib. 1 Chronici Calabriae cap. 32, et eum secutus Cajetanus tradunt, juxta Seminaram supra indicatam extare in valle ecclesiam cum aliquo monasterio S. Philareti dicatam, in qua alterum ejus brachium adservatur; eumque ibidem solenni veneratione coli hoc die vi Aprilis, ad quem etiam diem Cajetanus in Martyrologio Siculo, Ferrarius in Catalogo generali et Catalogo Sanctorum, eundem celebrant. Citat hic tabulas Ecclesiæ Seminaræ, a qua uti Patronus habetur, et monachus Taurianensis appellatur. Verum fuit monasterium S. Eliæ supra vetus oppidum Taurianum, ejus corpus eam ad suum monasterium esset referendum, monachos ad Taurianum obviam processisse extrinsecus pars Vitæ ejus demonstrat. Ex Tauriani in Sarucenis eversi ruinis, Seminaræ constructa passim traditur.

8 Quando Georgius Muniaces cum exercitu in Siciliam appulit, atque inde Sarucenos expulit, quod factum esse anno mxxxviii infra cap. 2 constabit, duodevigesimum annum ætatis S. Philaretus egisse traditur num. 10. Natus ergo fuit anno mxx. Cum vero annum xxv ageret, scilicet anno Christi mxix, habitum monasticum sumpsit, atque in eo perseveravit usque ad finem, mortuus aucto ætatis quinquagesimo, ergo Christi mxxx. Qui cum post duos ab obitu annos claresceret miraculis, eodem loco ut num. 53 traditur, oratorium ab ipsis fundamentis excitatum est, ac pulchre affabreque constructum, sanctissimo viro dicatur. Hieronymus Marafiotus lib. 1 Chronici Calabriae cap. 32, et eum secutus Cajetanus tradunt, juxta Seminaram supra indicatam extare in valle ecclesiam cum aliquo monasterio S. Philareti dicatam, in qua alterum ejus brachium adservatur; eumque ibidem solenni veneratione coli hoc die vi Aprilis, ad quem etiam diem Cajetanus in Martyrologio Siculo, Ferrarius in Catalogo generali et Catalogo Sanctorum, eundem celebrant. Citat hic tabulas Ecclesiæ Seminaræ, a qua uti Patronus habetur, et monachus Taurianensis appellatur. Verum fuit monasterium S. Eliæ supra vetus oppidum Taurianum, ejus corpus eam ad suum monasterium esset referendum, monachos ad Taurianum obviam processisse extrinsecus pars Vitæ ejus demonstrat. Ex Tauriani in Sarucenis eversi ruinis, Seminaræ constructa passim traditur.

9 Quando Georgius Muniaces cum exercitu in Siciliam appulit, atque inde Sarucenos expulit, quod factum esse anno mxxxviii infra cap. 2 constabit, duodevigesimum annum ætatis S. Philaretus egisse traditur num. 10. Natus ergo fuit anno mxx. Cum vero annum xxv ageret, scilicet anno Christi mxix, habitum monasticum sumpsit, atque in eo perseveravit usque ad finem, mortuus aucto ætatis quinquagesimo, ergo Christi mxxx. Qui cum post duos ab obitu annos claresceret miraculis, eodem loco ut num. 53 traditur, oratorium ab ipsis fundamentis excitatum est, ac pulchre affabreque constructum, sanctissimo viro dicatur. Hieronymus Marafiotus lib. 1 Chronici Calabriae cap. 32, et eum secutus Cajetanus tradunt, juxta Seminaram supra indicatam extare in valle ecclesiam cum aliquo monasterio S. Philareti dicatam, in qua alterum ejus brachium adservatur; eumque ibidem solenni veneratione coli hoc die vi Aprilis, ad quem etiam diem Cajetanus in Martyrologio Siculo, Ferrarius in Catalogo generali et Catalogo Sanctorum, eundem celebrant. Citat hic tabulas Ecclesiæ Seminaræ, a qua uti Patronus habetur, et monachus Taurianensis appellatur. Verum fuit monasterium S. Eliæ supra vetus oppidum Taurianum, ejus corpus eam ad suum monasterium esset referendum, monachos ad Taurianum obviam processisse extrinsecus pars Vitæ ejus demonstrat. Ex Tauriani in Sarucenis eversi ruinis, Seminaræ constructa passim traditur.

10 Quando Georgius Muniaces cum exercitu in Siciliam appulit, atque inde Sarucenos expulit, quod factum esse anno mxxxviii infra cap. 2 constabit, duodevigesimum annum ætatis S. Philaretus egisse traditur num. 10. Natus ergo fuit anno mxx. Cum vero annum xxv ageret, scilicet anno Christi mxix, habitum monasticum sumpsit, atque in eo perseveravit usque ad finem, mortuus aucto ætatis quinquagesimo, ergo Christi mxxx. Qui cum post duos ab obitu annos claresceret miraculis, eodem loco ut num. 53 traditur, oratorium ab ipsis fundamentis excitatum est, ac pulchre affabreque constructum, sanctissimo viro dicatur. Hieronymus Marafiotus lib. 1 Chronici Calabriae cap. 32, et eum secutus Cajetanus tradunt, juxta Seminaram supra indicatam extare in valle ecclesiam cum aliquo monasterio S. Philareti dicatam, in qua alterum ejus brachium adservatur; eumque ibidem solenni veneratione coli hoc die vi Aprilis, ad quem etiam diem Cajetanus in Martyrologio Siculo, Ferrarius in Catalogo generali et Catalogo Sanctorum, eundem celebrant. Citat hic tabulas Ecclesiæ Seminaræ, a qua uti Patronus habetur, et monachus Taurianensis appellatur. Verum fuit monasterium S. Eliæ supra vetus oppidum Taurianum, ejus corpus eam ad suum monasterium esset referendum, monachos ad Taurianum obviam processisse extrinsecus pars Vitæ ejus demonstrat. Ex Tauriani in Sarucenis eversi ruinis, Seminaræ constructa passim traditur.

11 Quando Georgius Muniaces cum exercitu in Siciliam appulit, atque inde Sarucenos expulit, quod factum esse anno mxxxviii infra cap. 2 constabit, duodevigesimum annum ætatis S. Philaretus egisse traditur num. 10. Natus ergo fuit anno mxx. Cum vero annum xxv ageret, scilicet anno Christi mxix, habitum monasticum sumpsit, atque in eo perseveravit usque ad finem, mortuus aucto ætatis quinquagesimo, ergo Christi mxxx. Qui cum post duos ab obitu annos claresceret miraculis, eodem loco ut num. 53 traditur, oratorium ab ipsis fundamentis excitatum est, ac pulchre affabreque constructum, sanctissimo viro dicatur. Hieronymus Marafiotus lib. 1 Chronici Calabriae cap. 32, et eum secutus Cajetanus tradunt, juxta Seminaram supra indicatam extare in valle ecclesiam cum aliquo monasterio S. Philareti dicatam, in qua alterum ejus brachium adservatur; eumque ibidem solenni veneratione coli hoc die vi Aprilis, ad quem etiam diem Cajetanus in Martyrologio Siculo, Ferrarius in Catalogo generali et Catalogo Sanctorum, eundem celebrant. Citat hic tabulas Ecclesiæ Seminaræ, a qua uti Patronus habetur, et monachus Taurianensis appellatur. Verum fuit monasterium S. Eliæ supra vetus oppidum Taurianum, ejus corpus eam ad suum monasterium esset referendum, monachos ad Taurianum obviam processisse extrinsecus pars Vitæ ejus demonstrat. Ex Tauriani in Sarucenis eversi ruinis, Seminaræ constructa passim traditur.

12 Quando Georgius Muniaces cum exercitu in Siciliam appulit, atque inde Sarucenos expulit, quod factum esse anno mxxxviii infra cap. 2 constabit, duodevigesimum annum ætatis S. Philaretus egisse traditur num. 10. Natus ergo fuit anno mxx. Cum vero annum xxv ageret, scilicet anno Christi mxix, habitum monasticum sumpsit, atque in eo perseveravit usque ad finem, mortuus aucto ætatis quinquagesimo, ergo Christi mxxx. Qui cum post duos ab obitu annos claresceret miraculis, eodem loco ut num. 53 traditur, oratorium ab ipsis fundamentis excitatum est, ac pulchre affabreque constructum, sanctissimo viro dicatur. Hieronymus Marafiotus lib. 1 Chronici Calabriae cap. 32, et eum secutus Cajetanus tradunt, juxta Seminaram supra indicatam extare in valle ecclesiam cum aliquo monasterio S. Philareti dicatam, in qua alterum ejus brachium adservatur; eumque ibidem solenni veneratione coli hoc die vi Aprilis, ad quem etiam diem Cajetanus in Martyrologio Siculo, Ferrarius in Catalogo generali et Catalogo Sanctorum, eundem celebrant. Citat hic tabulas Ecclesiæ Seminaræ, a qua uti Patronus habetur, et monachus Taurianensis appellatur. Verum fuit monasterium S. Eliæ supra vetus oppidum Taurianum, ejus corpus eam ad suum monasterium esset referendum, monachos ad Taurianum obviam processisse extrinsecus pars Vitæ ejus demonstrat. Ex Tauriani in Sarucenis eversi ruinis, Seminaræ constructa passim traditur.

13 Quando Georgius Muniaces cum exercitu in Siciliam appulit, atque inde Sarucenos expulit, quod factum esse anno mxxxviii infra cap. 2 constabit, duodevigesimum annum ætatis S. Philaretus egisse traditur num. 10. Natus ergo fuit anno mxx. Cum vero annum xxv ageret, scilicet anno Christi mxix, habitum monasticum sumpsit, atque in eo perseveravit usque ad finem, mortuus aucto ætatis quinquagesimo, ergo Christi mxxx. Qui cum post duos ab obitu annos claresceret miraculis, eodem loco ut num. 53 traditur, oratorium ab ipsis fundamentis excitatum est, ac pulchre affabreque constructum, sanctissimo viro dicatur. Hieronymus Marafiotus lib. 1 Chronici Calabriae cap. 32, et eum secutus Cajetanus tradunt, juxta Seminaram supra indicatam extare in valle ecclesiam cum aliquo monasterio S. Philareti dicatam, in qua alterum ejus brachium adservatur; eumque ibidem solenni veneratione coli hoc die vi Aprilis, ad quem etiam diem Cajetanus in Martyrologio Siculo, Ferrarius in Catalogo generali et Catalogo Sanctorum, eundem celebrant. Citat hic tabulas Ecclesiæ Seminaræ, a qua uti Patronus habetur, et monachus Taurianensis appellatur. Verum fuit monasterium S. Eliæ supra vetus oppidum Taurianum, ejus corpus eam ad suum monasterium esset referendum, monachos ad Taurianum obviam processisse extrinsecus pars Vitæ ejus demonstrat. Ex Tauriani in Sarucenis eversi ruinis, Seminaræ constructa passim traditur.

14 Quando Georgius Muniaces cum exercitu in Siciliam appulit, atque inde Sarucenos expulit, quod factum esse anno mxxxviii infra cap. 2 constabit, duodevigesimum annum ætatis S. Philaretus egisse traditur num. 10. Natus ergo fuit anno mxx. Cum vero annum xxv ageret, scilicet anno Christi mxix, habitum monasticum sumpsit, atque in eo perseveravit usque ad finem, mortuus aucto ætatis quinquagesimo, ergo Christi mxxx. Qui cum post duos ab obitu annos claresceret miraculis, eodem loco ut num. 53 traditur, oratorium ab ipsis fundamentis excitatum est, ac pulchre affabreque constructum, sanctissimo viro dicatur. Hieronymus Marafiotus lib. 1 Chronici Calabriae cap. 32, et eum secutus Cajetanus tradunt, juxta Seminaram supra indicatam extare in valle ecclesiam cum aliquo monasterio S. Philareti dicatam, in qua alterum ejus brachium adservatur; eumque ibidem solenni veneratione coli hoc die vi Aprilis, ad quem etiam diem Cajetanus in Martyrologio Siculo, Ferrarius in Catalogo generali et Catalogo Sanctorum, eundem celebrant. Citat hic tabulas Ecclesiæ Seminaræ, a qua uti Patronus habetur, et monachus Taurianensis appellatur. Verum fuit monasterium S. Eliæ supra vetus oppidum Taurianum, ejus corpus eam ad suum monasterium esset referendum, monachos ad Taurianum obviam processisse extrinsecus pars Vitæ ejus demonstrat. Ex Tauriani in Sarucenis eversi ruinis, Seminaræ constructa passim traditur.

15 Quando Georgius Muniaces cum exercitu in Siciliam appulit, atque inde Sarucenos expulit, quod factum esse anno mxxxviii infra cap. 2 constabit, duodevigesimum annum ætatis S. Philaretus egisse traditur num. 10. Natus ergo fuit anno mxx. Cum vero annum xxv ageret, scilicet anno Christi mxix, habitum monasticum sumpsit, atque in eo perseveravit usque ad finem, mortuus aucto ætatis quinquagesimo, ergo Christi mxxx. Qui cum post duos ab obitu annos claresceret miraculis, eodem loco ut num. 53 traditur, oratorium ab ipsis fundamentis excitatum est, ac pulchre affabreque constructum, sanctissimo viro dicatur. Hieronymus Marafiotus lib. 1 Chronici Calabriae cap. 32, et eum secutus Cajetanus tradunt, juxta Seminaram supra indicatam extare in valle ecclesiam cum aliquo monasterio S. Philareti dicatam, in qua alterum ejus brachium adservatur; eumque ibidem solenni veneratione coli hoc die vi Aprilis, ad quem etiam diem Cajetanus in Martyrologio Siculo, Ferrarius in Catalogo generali et Catalogo Sanctorum, eundem celebrant. Citat hic tabulas Ecclesiæ Seminaræ, a qua uti Patronus habetur, et monachus Taurianensis appellatur. Verum fuit monasterium S. Eliæ supra vetus oppidum Taurianum, ejus corpus eam ad suum monasterium esset referendum, monachos ad Taurianum obviam processisse extrinsecus pars Vitæ ejus demonstrat. Ex Tauriani in Sarucenis eversi ruinis, Seminaræ constructa passim traditur.

gratiam, componere in animo habeam; duas viden cogitationes sibi invicem oppositas, strenueque inter se pugnantes, ac si altera contra alteram victoriæ trophæum sit erectura; ambas tamen ab uno eodemque animi motu promanantes. Ac profecto nova quædam utriusque exoritur concertatio. Hæc si quidem nonnisi metum ac timorem protendit, ac terribilia graviaque supplicia interminatur, et revocat in memoriam pœnas acerbissimas, quas olim Ozan et Hozias, cum Dathan et Abiron, multique alii, cum ex antiquis tum ex recentioribus, divina mysteria indigne tractantes, ob eorum pravitatem Deo Optimo Maximo dederunt; ad hæc inscitiam tenuitatemque nostram ob oculos ponit: tum debere omnibus ludibrium ac risum et inutilem fore minimeque fructuosam hanc narrationem: præterea præstare divina silentio colere, ac Numen propitium amicis habere, quam indignis verbis ea videri quidem ornare, sed in divinam iram indignationemque incidere. Illa vero, ante omnia necessario jussis parendum esse proponit; tum quod debemus persolvendum: quippe homo noster ac probe notus, audientium animis ardentissimum amorem; sancto huic cœni ad unius Dei gloriam congregato, ad virtutis studium adhortationem; qui ad superna currunt ac festinant, vehementem contentionem firmumque tenorem; recte feliciterque agentibus, spem; quietis, portum: sedatas animi perturbationes tenentibus, lætitiæ suavitatemque immensam; tristitia affectis, consolationem, male molesteque vitam trahentibus, medicinam; utque omnia uno verbo dicam, ea demum elargitur, quæ adipiscentium animas et lætitiæ et lucro afficiant.

2 Quoniam vero nostri animi mens ita in utrosque motus dominatur, ut in utram illa cogitationem inclinetur atque assentiat, huic uni, velut arbitra ac moderatrix, præclara victoriæ trophæa attribuat; age, jam utrumque æquis lancibus expendamus, omniaque secundum Apostolum probemus. Et silentium quidem magno nobis undequaque fore detrimento videmus: contra non minimam utilitatem ac fructum pio studiosoque huic cœni ex oratione nostra eveniturum. Itaque quod satius est, ab eo quod minus conducit, discernentes, in quod bonum est teneamus, ac priori illi cogitationi cum suis terriculamentis ac minis vale dicentes, posteriorem (ut quæ multos ingenti gaudio sit cumulatura) lætantei gratanterque pro virili complectamur. Atque ea sane in medium afferemus, quæ in bonorum virtutisque studiosorum gratiam, et memoria simul et historia sint magnopere digna. Enimvero contra fas jusque omne facturi videremur, si tam præclara virtutum facinora tantumque vitæ splendorem silentii tenebris involveremus. Persolvamus itaque quod debemus; vite-mus inobedientiæ periculum; ad honestam æmulationem impellantur auditores; qui in cursu contendunt, in sui propositi calore confirmantur; reliquis etiam, res præclare gestas describentes, consulamus. universusque terrarum orbis incredibili lætitiâ perfundatur (Est enim id proprium ac solenne, cum viri justî laudes memoratur) Deus etiam ab omnibus laudetur, qui glorificatur in concilio Sanctorum.

3 Vos etiam, sanctissima concio, qui hanc mihi provinciam demandastis, ad perficiendum obedientiæ opus, opem mihi vestris precibus implorate; ac nobis in dicendo non mediocriter laborantibus, orationibus Deo acceptissimis vestrum auxilium ne denegatis. Cum enim quasi ad certamina quædam atque ad luctam, quæ robur viresque nostras excedunt, aggredi debeamus, pelagusque trajicere immensum ac periculosum; certe precationum subsidio mirum quantum indigemus, ne forte rerum difficultatibus omnino obruti, mente, ut dicitur, periclitemur: et quem

D *Proponit scriptor quæ a descriptione deterrent,*

et quæ ad illam alliciunt:

1 Thess. 5, 21 decernit vitam hanc esse scribendam:

F

petit preces aliorum:

VITA

Auctore Nilo monacho coævo,
Interprete Augustino Florito S. J.

PROLOGUS.

Cum Philareti, divini plane hominis, cœlestem atque Angelis parem vitam, in virtutis studiosorum

AUCTORE
NULODeum et S.
Philaretum
invocat.Philaretus
cultu clavis,in Sicilia
nascitur.ubi modera-
tum calum,
ahomines in-
genio acuto
præditi,

terra fertilis,

fluvii multi,

A quem paullo ante minime sumus veriti, risum plane omnibus debeamus, ut qui rerum præstantiam pro dignitate assequi oratione nostra hand potuerimus. Sed Deo, certaminis moderatori navisque gubernatori, orationis nostræ gubernacula tradentes; nec non eum, de quo instituitur oratio, nostris precibus permotum, nobis socium adiutoremque propitium adepti; ad hæc sanctis vestrum omnium precationibus accedentibus, exiguo hoc nostræ cogitationis navigio, in hunc modum propositi argumenti pelago nos libenti animo committamus.

CAPUT I.

Patria Sicilia: hujus laus. Adolescentia et institutio S. Philareti.

Verum enimvero, cum ita in more positum sit, primum omnium, quemadmodum censent qui hoc dicendi genere delectantur, sui ordine currens oratio, de sancti viri patria mentionem faciat: si licet tamen ei patriam ac genus hic in terris tribuere, qui in cælesti urbe domicilium est nactus suum, qui pro genere atque hereditate sua Deum ipsum est adeptus, cui uni vivebat vivendique rationes omnes tradiderat, vanis caducisque hujus mundi rebus plane mortuus. Ibi carnis vinculis exolutus cum cælestibus illis mentibus a concretione materiæ alienis, in eadem cœli aula versans, ejus quem summopere expetebat aspectu planius et plenius perfruitur, speculis umbrisque ac figuris rerum a veritate ipsa remotis. Verumtamen inferior ac terrena illi patria, celeberrima Siculorum insula fuisse perhibetur: quam perfecto, utpote tam sancti viri natalem, paululum decet laudibus exornare; ad hoc tantum ut unde vir talis tantusque ortus sit dilucidius ostendamus; non ut aliquid inde gloriæ homini felicissimo accedat. Quæ enim illi gloriæ fieri possit accessio, qui summam perfectamque gloriam ac splendorem a Deo est consecutus? Qui illi addi honos, qui supra omnem intelligendi rationem a supremo illo rerum omnium Moderatore est honestatus! Quæ illi laudes, quæ acclamationes adjungi, quem præpotens Deus omnesque Angelorum ordines mirum in modum extollunt, omnibusque præconiis omni exornandi genere majorem prædicant?

5 Sicilia regio est, undequaque ut ita dicam insignis, a sed præ ceteris aliis rebus aerem habet hilarem, ac jucundum, undique splendidum ac coruscum, et propter summam ejus temperiem incolis maxime salutarem, æstate roseidum, hieme vero calidum. Quin suis hominibus inter cetera commoda hæc præcipue mira quadam ratione impertitur: formas enim ac facies, ad præclaras eorum artes animique ornamenta, effingere aptareque pernovit; cum nonnullos gignit albos ac subrubicundos, honesta ac liberali forma præditos, quibus non minimum ac vulgare ingenii acumen elargitur. Natura enim comparatum est, ut cum cœli aer densus ac crassus sit maleque temperatus, soleat quibusdam in locis cogi atque concreescere, neque brevem nec subitam habere morborum curationem, ac proinde ex utroque capite pestilens et insalubris esse illis, qui ejus aura vescuntur: sicuti contra, qui tenuis et bene temperatus sit, utrumque utilis ac conducibilis sit iis necesse est, qui sub eo sunt constituti. In ea tellus maxime fœcunda, fœta quibuscumque fructibus ac frugibus: regio feracissima, quam amentes Agar nepotes per vim in suam ditionem captam, terram sane bonis omnibus affluentem, devastarunt; cum ad eam tamquam ad deliciarum paradisum habitandam commigrassent; sic enim de eo sentiunt incolæ universi.

6 Ibi varii aquarum fontes, splendidissimis ac suavissimis aquis perpetuo scatentes, balnearum

scaturigines multæ, multa fluviorum genera; quorum nonnulli ex magnis montibus erumpentes, ac per summa collium decurrentes, suo ingenti lapsu aures permulcent, et intuentium oculos maxime delectant, præsertim cum siti cruciantur: alii vero per camporum planities feruntur cursu amœnissimo ac placidissimo, et per pascua omnia veluti equitantes ea reddunt fœcunda; qui sane indigenis commoda præbent duo, et aquas ad potum abundantissime subministrant, et arbores et cujuscumque generis stirpes ac plantas rigant. Verum ille Æthnæus ignis semper mihi visus est admiratione dignus, qui scilicet unde scaturiat, et olim et nostris etiam temporibus, problema philosophis præbuit, quod profecto non facili negotio solvi queat, cum res sit mira et stupore digna: quamquam non defuerunt, qui varie de eo dicere conati sunt, sed hi dubitationem potius adauxere: Nec vero minus digna est quam admirare, aqua fontis Arethusii, fluviusque Alpheus per immensa currens maria, ut cum amata, ut aiunt, lympa commisceatur. Non desunt ligna ex iis, quæ magno in pretio sunt apud mortales, cedri, inquam, cupressi, et ad prælucendum picæ, proceræ illæ atque e terra in sublime non mediocriter erectæ. Lapis, diversa a ceteris natura, duo in sese commoda continet, crystalli instar pellucidus, ac suavissimæ salis usum incolis subministrans. Multa etiam sunt sacra ac religiosa templa. At vero mira est pulchritudo ac magnitudo ædificiorum, quæ in maximis urbibus conspiciuntur, atque ex his satis illustria ac præclara censentur, quæ ab antiquis mira arte posita sunt.

7 Quid equorum præsepia? (ut de animantibus ratione carentibus aliqua etiam ratio hic habeatur; id quod in præpotentis Dei auctoris gloriam ac laudem cedat; hæc enim etiam cum aliis materies sunt divinarum laudum) sane hic gignuntur feroces, varii coloris, corpore proceræ. Non bonum armenta, non ovilia, non apum examina suis alvearibus inclusa desideres; quæ prope infinita sunt, et mellis dulcedine hospites eo confluentes reficiunt ac recreant. Quæ vero mulorum genera, quorum alii ad ferenda onera, alii ad vehicula trahenda aptissimi? Porro aliorum animantium genus multiplex, quæ vel cibos suppeditant, vel ad alios usus necessarios sunt accommodata, nec non ad candidas mentes divino timore informandas. Quid avium garritus? quæ partim ab humana consuetudine non abhorrent, partim locis desertis magis delectantur? atqui eæ nec paucæ sunt, et pingues succique plenas eadem insula solet educare. Mare circumfluum bonis omnibus, quæ ex se nascuntur, ditat universos. Portus in ea et ampli et lati, quos intrans, non alia quam divina manu factos esse diceres: atque hic, præter alia bona et utilitates, ostrea conchiliaque reperiuntur, ad purpuras regionesque ornatus.

8 Sed quid attinet, quæ in ea regione sunt singula percensere? Nam, quemadmodum Siciliensium res omnibus antecellunt, sic rebus ipsis ipsi sunt oratione longe superiores. Testantur hoc orationum lumina et ornamenta, quæ a veteribus sapientissime conscriptæ, omnemque aliis gloriam præripiennes, immortale Siculis decus peperere. Nonne Poetarum, Rhetorum Philosophorumque ac ceterorum scriptorum dicendi genus, si uspiam, hic ita valuit, ut palmam sibi apud omnes vendicarint Siculi? Sed quid ego Oratorum ac Philosophorum quid Vatum Historicorumque lumen, splendoremque orationis commemoro? cum hæc verborum lenocinia nihil apud nos sint, qui cælestia ac divina profitemur; neque eorum placita ullo pacto sequi velimus, cum a rationibus nostris longe sint aliena, neque apta ad commendandum, quod apud nos est, bonum. Quare

mons Æthnæus
aliæque
singularia

E

equi generosi.

et omnis
generis
animalia,ac maritima
commoda,sed potissimum
scriptores
illustres;

his

et inter Christianos, varii Sancti
A his prætermissis, eus maxime recensebo, qui hic in Evangelii gratia enituerunt, et universi terrarum orbis lumina præclarissima extitere. Pontifices, inquam, ac Sacerdotes, qui pro Christi amore in sacro sanguine finem vitæ concluderunt suæ; tum alios Martyres atque Ascetas, quique ad sanguinis usque effusionem in veritatis confessione fortiter dimicaverunt: ad hæc sanctarum mulierum cœtus, ac infinitam prope multitudinem eorum, qui pietate, castimonia morumque severitate floruerunt; quos Occidens veluti quædam lumina cum progignat, Orientales etiam splendores imitatur. Inter quos hic magnus quoque vir, solis instar exorians, vitæ suæ splendore universum orbem illustravit; quorum ille res gestas, veluti ad quoddam exemplar, aut ad divinum, ut rectius loquar, archetypum identidem spectans, singulos imitando, accurate in se se effingere studebat, Christi athletas in laboribus, ascetas in rebus præclare pieque gestis, in fidei constantia confessores, omnes demum ardentissima erga Deum caritate, quoad ejus fieri posset, æmulabatur. Nunc vero nostræ orationis cursus, veluti de compacto, in ipsa jam nuda rerum elementa pervenit; genus, inquam, educationem, ipsamque magni viri adolescentiam; quæ, cum in eo omnia, non humana sed divina ratione, gesta sint; divinum plane hominem et esse et vocari debere, ipsæmet res postea planum fecerunt.

ex quibus fuit S. Philaretus,
b c
9 Ille itaque in ea *b* provincia *c* natus jam, cum tamen et antequam gigneretur Deo fuisset dicatus, ac post sacrosancto baptismatis fonte renatus; cui-dam Christianorum Sacerdoti ad discendas litteras a parentibus traditur. Qui quidem et probi et natura religiosi extitere, rebus etiam pie sancteque gestis, et fidei in primis orthodoxæ sinceritate ceteris ex-cellebant. Ac prima quidem timoris Dei elementa arripuit, etenim initium sapientiæ, ut *d* Salomon ait, est timor Dei; meditatur prudentiam, investigat de Deo, audit iudicium, timet supplicia, metuit minas, appetit bona, peccatum aversatur, apprehendit virtutem, amat regnum; denique, quod est palmarium, Deum diligit. Verum inibi pauca quædam ex omnibus disciplinis delibavit, quantum sufficere sibi existimabat, ne earum expers omnino videretur: id quod brevi sane est consecutus; cum et præclara ingenii indoles, et virtus mirum in modum ad quodvis præstandum in eo concurrerent. Itaque et Deo et parentibus totum se tradebat ac commen-dabat; obsequentem ac morigerum in omnibus se illis præbens, in timore Dei; res domesticas, ut jubebatur, æque curans, ac nequaquam virtutis obli-viscens. Semel in die cibo se reficiebat: ea enim ab ipsa pueritia, veluti prima virtutis incunabula, ante cetera omnia sibi esse statuit; sed solis omnino ne-cessariis corporis necessitudini satisfaciebat. Sacra templa assidue frequentare, divina cœlestiaque sic animo meditari, ut futuræ in se gratiæ non obscura indicia ostenderet: eam suis sibi oculis legem disciplinamque præscripserat, uti novum nec usitatum quiddam oratio nostra describat, necesse sit: Quid aurium discretionem, quid odoratus institutionem, quid linguæ continentiam, quid tactum fræno coer-citum dicam? Quid gravitatem incessus, quid candi-dam minimeque fucatam morum compositionem, quam semper eadem retinuit, prædicem?

ANNOTATA.

a Quæ hic in laudem Siciliæ congeruntur, singula in Notis a Cajetano probantur, adductis sententiis antiquorum historicorum, oratorum, et poetarum; sed quia ad S. Philaretum non spectant, illa omittimus: cum similia et multo exactiora narrentur a Thoma Fasello,

Mario Aretio, Dominico Mario Nigro, Philippo Ch-verio et similibus.

b Mirum plane est non indicari ex qua parte Sici-lia, urbe, oppido, aut pago fuerit oriundus. Infra num. 14 dicitur pater ejus agricola, et in labore opereque habuisse socium filium. Interim, teste Cajetano, S. Philaretum civem suum agnovere semper Panormi-tani ac venerati sunt constanti semper traditione, quam nemo convellere est ausus, imo natum esse in urbe Panormo scribi a Josaphato Presbytero in Vitæ Breviario. Quod profecto videtur ignorasse Nilus, qui in laudem urbis Panormitanæ panegyrim late extendis-set. Forsan in diœcesi Panormitana agrum excoluit, ut inde Panormitanus fuerit habitus.

c Natus est S. Philaretus circa annum 1020.

d Imo Ecclesiasticus, Jesus filius Sirach.

CAPUT II.

Sicilia Saracenis erepta. Discessus S. Phila-reti cum parentibus in Calabriam.

Verum is cum adolevisset, inciperetque jam genæ lanuginem edere, duodevigesimum annum agens; te-neretque sceptrum imperii Constantinopolitani a Mi-chael, (is ille est, in quem autumant malum insiliisse *b* spiritum, quod in Romani, qui ante se regnaverant, necem conspirasset) is, inquam, bellum in Sicilia, tum ab ejus provinciæ *c* Toparcha, tum a Siculis nonnullis sæpe rogatus, adversus Africanos barbaros gerendum statuit: erat enim alioqui vir, ut fertur, bonus ac temperatus, pauperum studiosus, miseri-cors, aliorumque mala ægre ferebat; nihilque impe-diebat, quo minus omnes pro suo quisque arbitrato pietatem colerent; cum id unum peccasset, quod in antecedentem se Regem mortem esset molitus, heu nimio regnandi desiderio inflammatus. Hic impera-toriis jussis coacto undique Græcorum exercitu, terra marique copias instructas, ad barbaris exterisque bellum inferendum, in Siciliam mittit: ac præter ceteros Tribunos ac duces, Maniacem, virum multis rebus præclare gestis partisque crebro victoriis ce-leberrimum, Ducem omnibus præfecit; quem tamen sociorum invidia suaque temeritas fertur misere per-didisse.

II Interim vero Barbarorum *d* tyrannus, eo qui in Sicilia dominabatur per dolum sublato, bona illius omnia deprædatus, et in regnum quod ille adminis-trabat invadens, nemine omnino obsistente, Panormi totiusque Siciliæ potitur: mox superbia elatus, non longe ab urbe in campum quemdam amplissimum egreditur, ut hostium adversus se advenire maturan-tium copias specularetur. Jam audacia insolentiaque exultans, Imperatoriis legionibus procedere obviam parabat: jam certam sibi victoriam stultus pollice-batur, non divino quidem fretus præsidio (qui enim hoc faceret homo impius et a vero Dei cultu longe abhorrens?) sed sua ferocia potius et copiarum mul-titudine confisus, erant enim centum fere hominum millia. Verum talis ac tanta hominis superbia et arrogantia, quæ ei hactenus res omnes prospere gesserat, tandem aliquando deprimi ac conculcari debebat; inaximeque consentaneum erat, ut a tam alto gloriæ fastigio ad terram usque præceps labe-retur; cum superbis Deus resistat. Etenim cum Græci Rhegio actuosus navigiis (neque enim difficile est) transmitterent, Deu Israel præeunte ac ducente; ille cum illustriorem fieri victoriam vehementer cu-peret, et Græcorum imperium sine ulla controversia sibi vendicare, tot nimirum copiis pollens potensque, id consilii adversus Dei populum dolose malitiose-que vaser homo excogitavit: quippe ad omnia incep-tanda facilis est perversitas, omniaque fieri posse suadet, ei præsertim qui opibus potentiaque pluri-mum

D
AUCTORE
NIL.

Annum 18
atatis agebat,
a
E
b
c
cum a
Michael
Paphlagone
c

Maniaces Dux
cum classe in
Siciliam
missus,

F
Saracenorum
invasorem,

hominem
impium ac
superbum,

ALCIBIORE
NULO

A mum valet. Tribulorum ingentem fieri vim mandat, et circum circa, ubi ipse erat, projici; adeo ut veluti tutissimum, ut opinabatur, facerent propugnaculum arcemque munitissimam: uti in ipso congressu, Græcorum equitatus, trajectis videlicet equorum pedibus, facili negotio victus caperetur. Atqui non advertit homo stultissimus, Græcorum equos laminis quibusdam planis ac solidissimis pedes habere subligatos.

e
devicit,

12 Quid inter hæc mirabilium effector Deus, qui divisit mare, et Israeliticum populum fugitivum salvum involumemque servavit; qui comprehendit sapientes in astutia sua? e Græci ferrum manusque cum hostibus conserunt (ut interim, ob eorum multitudinem, reliqua in medio cursu historiæ prætermittam) in tres acies a peritissimo illo rei militaris Duce distributi. Sed, prohi rem, bone Deus, admirabilem! Confestim Barbarorum exercitus in fugam convertitur, cum ne primum quidem ferre ullo pacto nostrorum impetum potuisset. Cadit quasi pulvis ante Græcorum pedes, quoniam cecidit timor eorum super ipsos. Jacet veluti lapis ferro manuque concisus: et qui superbia inflatus, ante victoriam trophæa sibi animo fingeat atque somniabat, ut mancipium irridetur. Duo enim erant quæ secum dimicabant, ipsa Græcorum acies et vehementis spiritus cujusdam flatus, qui in hostium faciem magno cum impetu irruerat, ostendens divinæ ultionis pœnas, propter illius superbiam in hominem irrogatas. Itaque in hunc modum cum suæ ille improbitatis pœnas perspicue dedisset; exiguo suorum numero comitatus, equorumque celeritate usus, vix Græcorum manus effugit; parvumque navigium conscendens, magno cum dedecore et ignominia in patriam fugitivus revertitur; materiem querimoniarum ac fracti victique exercitus reliquias, suæ patriæ ac regno seipsum ferens. Quid autem inde acciderit dicamus necesse est, cum auditores rapiat in admirationem, habeatque non parum juvenilitatis ac suavitatis oratio.

B
et in Africam
fugere cœgit.

13 Primum omnium gratiæ immortales agebantur Deo, in bellis præpotenti; laudibusque in cælum a suis pie saneteque efferebatur quod ejusmodi de Barbaris victoriam largitus fuisset. Quæ vero ad fidem religionemque pertinent, in f pristinam libertatem sunt asserta, cum antea magno in timore ac terrore, propter tyranni immanitatem, versarentur. Enituit, eluxitque veritas: Christi vero famuli jugo barbaricæ servitutis erepti, facti sunt compotes libertatis: simul vineti carcere mittuntur, captivi vinculis liberantur, et qui compedibus cohibentur, iis potestas fit libere abeundi. Tam, Egredere de terra tua et de cognatione tua, sicut aliquando Patriarcha Abraham, sic et magnus Philaretus a Domino audit; ac periculosum pelagus trajiciens, Veni, inquit in terram, quam monstravero tibi, in qua etiam te opere maximo gloriosum efficiam: non in sortita terræ distributione, non in seminis prolisque promissione, quam sicut stellas cæli multiplicaturum illi Deus est pollicitus; non e somniorum conjectione atque interpretatione, totius Regni præfectura ac rei frumentariæ summa potestate concessa, tamquam alii Joseph, Jacobi filio: sed sanctionia ac justitia, et magnorum miraculorum ostensione.

f
tunc restituta
religione
Christiana,

C
Gen. 12, 1

Siciliam cum
parentibus
describit Phi-
laretus

et Senopoli
in Calabria
describit,
g

14 Qui postquam fretum transmisit, Rhegio, quod Calabro littori adjacet, una cum parentibus pertransiens, inde in g Aulinas (sic enim appellant) cum iisdem divinitus adventavit. Aulinas inquam illas, quæ nobis, si cui alii, honorum omnium causa extiterent: in iis enim magnum hunc virum cognovimus, eæ nobis initium atque origo fuere, ut sanctius perfectiusque vitæ genus adinvenerimus atque sectemur. Ibi in quodam oppidulo Senopoli (ita nuncu-

parunt, qui primi illud tenuere) suum domicilium collocarunt. Est vero regio illa optima undequaque, et fructuum omnium fecundissima. Verum cum pater ejus esset agricola, et ex sacris litteris audisset, beatos eos appellari, qui darent magis quam acciperent (quamquam ille multo jam ante ei rei assuevisset) ex propriis sudoribus ac manuum mercede victum sibi querere decrevit, cum et in labore opereque faciendo socium haberet filium. Is autem cum paulo post animum attendisset et ad cogitandum applicuisset, secum ipse cœpit ante facta recensere; quomodo patria cessisset, quæ prius fuerit sibi vivendi ratio, quid in itinere, quid in mari contigerit, quaque ratione in externa regione vitam traderet; tum rerum mutationem, et asperum durumque vitæ genus; in primis vero reputabat ardentissimum monastici instituti desiderium, quod se ab ineunte ætate vehementer incesserat; item reliqua omnia, quæ per ætatem ad illam diem meminisse potuisset, singula memoria repetebat: consuevit enim animi mens, cum sese collegerit, futura et ante acta omnia in memoriam redigere.

varie de statu
vitæ amplec-
tendo solici-
tus.

ANNOTATA.

E

a Michael Paphlago, Zoes Imperatricis adulter, qua instigante, Romanum Argyrum Imperatorem interfecit, feria quinta majoris ante Pascha hebdomadis anno 1034. regnavit usque ad annum 1041, quo obiit 10. Decemb. 10 Indictione.

b Curopalates eadem ita confirmat. Captus est Imperator dæmoniaco morbo, quem furiosum morbum appellabant: quo usque ad finem vitæ laboravit.

c Apolaphar: de quo aliter Curopalates.

d Umer aliis dicitur.

e Hæc contigerunt anno 1038 Indictione 6 apud Curopalatem.

f Prostrato hoste mox tredecim civitates cepit Maniaces, demum universam insulam sibi subegit. Ita Curopalates, sed cum ex falsis calumniis in vincula conjectus esset, perdita iterum Sicilia est.

g Deinde monasterium S. Eliæ appellatum est: de quo supra egimus.

CAPUT III.

Deliberatio S. Philareti de statu vitæ. Vita monastica in monasterio S. Eliæ.

Tum secum ipse et cum anima sua colloquens (magno enim erga Deum amore æstuabat) ac identilem suspirans; Philippe inquit, (hoc erat ei nomen cum secularem habitum adhuc gestaret) quid cunctamur? quid pigritamus? siccine in posterum hic dormitabimus? Quæ Deus ejusque præcepta mandant, recognosce: evigila jam, soporem excute, hinc secedamus; quandoquidem nos Christus monet, nostramque salutem indies præstolatur. Non sane noster est mundus, nec quæ in ipso sunt universa. non parentum amor, non dulcis amicorum consuetudo, non corporis illecebræ, non juventutis deliciæ, non ipse ætatis flos. Prætereunt, pereunt isthæc omnia; una tantum virtus, ut perennis immortalisque haberetur, a natura impetravit. Age jam, o virtus, quæ tui studiosos immortalis gloria cohonestas, illos sane divinos omnibusque conspicuos reddens; te unam amo, te expeto, tui solius ingenti desiderio efferor. Vos, monachi, beatos appello, qui vos Deo, mancipastis, abjectis contemptisque mundi deliciis ac sortibus, uti Deo arctius conjungeremini, ejusque regni efficeremini heredes. En unquam erit, cum vobiscum una atque inter vos versabor, suave Christi jugum simul trahens? Quis dabit mihi pennas sicut columbæ? ut cum Davide loquar, et volabo, et requiescam inter

Despicit res
mundanas,
F

felicitatem
monachorum,
agnoscit,

ps 54, 7
 A inter vos : ego, in quam, qui vos vestraque expeto
 ac discipulo, vobiscum conquiescam. O Pater, o Ver-
 bum, una divinitas ac regnum, respice quæso amo-
 rem in te meum; respice suspiria, meque mundo
 caducisque mundi rebus tandem libera. Adjunge me,
 o dulcissime, tuæ et divinarum circum te mentium
 beatitudini. Utinam, quæ tam expeto, videam! uti-
 nam tuis fruam muneribus! utinam spe potiar mea,
 delecter gratiæ deliciis, particeps sociusque efficiar
 sanctorum virorum, qui jam in se usque a mundi
 primordio accepti placitique tibi fuere!

mortificatione
 et aliis virtu-
 tibus præparat
 animum :

B
 16 Hæc cum diceret, lacrymarum vim, instar
 fluminis, ex oculis mittebat : erat quippe divina
 desuper afflatus gratia, ejusque mens cœlesti lumine
 illustrata. Itaque simul hic satis superque animum
 calefecit, intimisque præcordiis ignem accendit,
 hæc in occulto animi recessu magno cum dolore
 condita gerebat. Neque enim cum parentibus consilia
 sua fas erat communicare, ut in protectione sibi ne
 essent impedimento : sed interim jejuniis plurimis
 ac vigiliis aliisque corporis macerationibus se de-
 dens, spe cœlestium bonorum nutriebatur nitebatur-
 que puritate ac virginitate animum exornare, tem-
 perantiam colere, ac ceteras virtutes et spiritualia
 decora sibi comparare. Quæ cum ita essent, ac se-
 cum ipse volutaret locorum deserta, terræ cavernas,
 montium altitudines, secretiores speluncas; in mo-
 nachorum castra transire tandem decreverat, miro
 quietis ac pacatæ secretæque a seculi rumoribus
 vitæ desiderio inflammatus.

parentibus
 suis deside-
 rium indicat :

C
 17 Sed cum tanta molientem animoque fabrican-
 tem, parentes latere nullo pacto posset, præsertim
 unicus iis existens; ac vereretur, ne indignati ob
 occultam secessionem diris illum devoverent, neve
 abiecti minimique animi verbum aliquod in Deum
 effunderent, aut indignationis iracundiæque causa
 filius parentibus esse videretur; omnem consilii sui
 rationem iis aperiendum esse statuit, tempusque
 opportunum nactus, magna, ut decet, reverentia,
 Pater, inquit, tuque mater suavissima jamdiu vehe-
 mens cogitatio animum incessit meum, ossa atque
 adeo medullas ipsas penitus edens atque conficiens,
 quam vobiscum conferre jam pridem animus erat;
 sed sum maxime veritus, ne quid ægritudinis ac
 doloris a me vobis oriretur, præsertim cum peregrino-
 nos hic esse vos sciam, patria domoque carentes :
 nunc vero ab ipsa vehementis desiderii flamma sti-
 mulatus, rem amplius cælare neque volo neque pos-
 sum. Dum ii simul filii sermonem audire, ipsum
 multa alia dicere parantem confestim interpellant,
 (mirum enim quam calida sunt in ejusmodi rebus
 parentum viscera) atque his illum, animo conster-
 uati magnoque timore perculsi, aggrediuntur : Ec-
 quid, fili carissime, sinistri aliquid adversique tibi
 evenit? age jam quam primum nobis aperire ne gra-
 veris. Ille vero (ut potens vehemensque erga Deum
 est amor) urit me, inquit, cupido solitariæ vitæ,
 adeo ut ferre illam neutiquam possim. Solidæ mihi
 noctes vigilantur, diesque mihi ducuntur lucis læti-
 tiæque expertes; ipsa mihi vita gravis molestaque
 est, cum nihil in ea sit quod me oblectet; Christi
 jugum expeto, ejus crucem humeris gestare atque
 pone illum consequi vehementer cupio.

18 Parentes ubi hæc audierunt, eumque ita affec-
 tum esse sedulo cognoverunt, quamvis essent cete-
 roqui pii ac religiosi, iis tamen nescio quis tristitiæ
 ac doloris sensus fuit. Neque mirum; cæ scilicet
 consuetæ hominum sunt affectiones, genitorumque
 amor clementior atque indulgentior in hujusmodi
 rebus esse solet, quam in aliis. Verumtamen simul
 constantem firmamque filii sententiam intelligunt,
 cum ab emicante in eo animi ardore, tum a susceptis
 ab ipsa inenunte ætate pro virtute comparanda labo-

ribus, tum maxime ab assidua carnis castigatione; D
 simul videntes fieri non posse, ut a tenaci proposito
 ille unquam dimoveatur; sed, nisi volentes libentes-
 que abundi faciant potestatem, clam illum omnino
 profecturum, ex quo graviolem tristitiam ac mœro-
 rem caperent : præpotentem Deum, qui ita facere
 sibi dignaretur, gloriosum prædicantes, debitasque
 illi gratias persolventes; ei libere abscedendi faciunt
 copiam; Abi, inquit, fili, abi jam, et bonum pros-
 perumque tibi iter contingat, neque in sacrosanctis
 Deoque acceptissimis preceationibus nostri unquam te
 capiat oblivio. Is autem in genua proclinbens, pedes-
 que amborum amplexatus, deosculandi lacrymisque
 irrigandi nullum modum faciebat: duo interim eique
 honestissima præstans, et gratias illis agebat, quod
 abundi facultatem impertirent; et ab iisdem enixe
 expetebat, ut eorum preces itineris comites ne de-
 negarent. Hic parentes natum e terra erigentes,
 amboque pariter complectentes, valere jubent, ac
 prospera fortunataque omnia a Superis precantes,
 in hunc modum, magno cum fletu ac dolore, dimit-
 tunt.

19 Adulescens vero, ut qui mundum mundique
 omnia derelinqueret, ingenti gaudio delibutus, ac E
 Deum optimum de hujuscemodi rebus laudans, do-
 mo egreditur; illud veluti dexterum quoddam præ-
 lodium suæ ad Deum itionis usurpare incipiens,
 Notam mihi fac, Domine, viam, in qua ambulem.
 Confestim autem gradum stitit, ubi pervenit ad mo-
 nasterium, quod vocant S. Eliæ : illius inquam, qui
 in divinarum rerum contemplatione plurimum valuit,
 quemque Juniorem historia, quæ de eo conscripta
 est, solet appellare; neque inde ultra progredi vole-
 bat, seu, ut verius dicam, valebat, sic decernente
 divina providentia. Futurum enim erat, ut decertatis
 divinis illis ac supra naturæ vim certaminibus, ei-
 dem postmodum monasterio ornamentum gloriam-
 que non vulgarem pareret. Cumque hujusce monas-
 terii Præfecto, qui ea tempestate Orestes erat, vir
 omnibus conspicuus, sur copiam faceret; ante ejus
 pedes provolutus, rogat ab homine aliquod preceatio-
 num suarum subsidium; deinde audacter, magna-
 que cum fiducia consilia sua omnia illi exponit, suumque
 solitariæ vitæ desiderium, quamque vehementer ex-
 peteret indui habitum monasticum. Tum benedictione
 ei impertita, ingenti lætitiâ cumulatus, in ceterorum
 Fratrum numerum cooptatur, quintum supra vige-
 simum ætatis suæ annum agens.

ad monaste-
 rium S. Eliæ
 Juniors con-
 tendit :

in cœtum
 Fratrum re-
 cipitur :

20 Hic piis religiosisque exercitationibus sedulam
 operam navare, et cujuscumque ministerii genus rite
 cœpit obire. Verum simul ille hominem videt obe-
 dientia præclare ornatum ac patientia fortitudine-
 que et ceteris virtutibus insignem, ex presentibus
 conjecturam faciens de rebus venturis, Fratres, in-
 quit, cum admiratione, enimvero hic magnum se
 aliquando monachum præbebit præstabitque, si ta-
 men ei divina gratia ad finem usque non desit. Nec
 vana fuit vaticinatio : nam hac ratione cum se satis
 exercensset, monasticisque institutis rite informatus,
 statutum a Patribus exercitationis tempus exegisset,
 sancto Angelicoque habitu illum induere cogitabat
 Præfectus. Qui juvenem accersens, Age, inquit, fili,
 jam confectura est tibi monasticæ probationis tem-
 pus, jam spes desideriaque tua summi sunt finem
 adepta : nunc vero isto te divino monachorum ornatu
 tegens, commilitonem pugnæque socium Fratrum nu-
 mero hodierna luce adscribo. Tu vero, fili, quando-
 quidem tibi majora sunt certamina gravioresque la-
 bores subeundi, si sub cœlesti Rege merere in animo
 habes, probe noveris, ingentes tibi labores commu-
 nem omnium hostem paraturum, multumque tibi in
 cursu pulverem excitaturum : studeat enim si qua te
 ab honesto virtutis studio possit revocare. Quis vero
 unquam

F
 Abbatem in
 admirationem
 rapit :

ad perseve-
 rantia : in
 sancto certa-
 mine incita-
 tur :

AUCTORE
NILO.

A unquam miles inermis ac sine gladio, hasta, et clypeo, congregi cum hoste ausit? Sed neque palestrita cum suo adversario pugnat, quin in arenam prius descenderit, tunicaque abjecta in medio theatro nudus insistat, pulverem ventilans, solumque manibus pulans. Quamvis autem anteacto jam tempore ad comparandam virtutem totis nervis totisque præcordiis incubueris, id quod gratum acceptumque Deo fuit; is tamen hoc studebat, ut præclara tua certamina spiritalesque pugnae veluti ex tenebris ad lucem vocarentur, et ex acutissimis spinis jucundissimi fructus exciperentur. Verumtamen bono animo esto; vinces sat scio, deque tuis hostibus insignem victoriam reportabis, si tamen te fide muniveris, spe obarmaveris, caritate contexeris, ac per obedientiam animique submissionem de terra ad Deum contenderis sublevare.

monastico
habitu in-
dultur.

21 Hic vero iterum in genua procumbens, consuetaque cum reverentia salute illi impertita, omnes hostium insidias divina aspirante gratia, ejusque precibus non mediocriter adjutum, stabili constantique fide se vicisse ac servatum esse incolumem, ingenue profitebatur. Tum congregato omni monachorum cœtu, peractisque de more ceremoniis, sacrosancto ac cœlesti eum habitu induit, munitque mysticis armis; scuto nimirum fidei, ad ignescentia omnia adversarii tela retorquenda; thorace caritatis, bona omnia in sese continentis; galea vero spei, ut nequissimi tela omnia posset extinguere; demum hasta, quod verbum est Dei, ut ea inimicissimum sibi cacodæmonem contrucidaret. Atque hæc etiam ad ea, quæ videmus, sensuque percipimus, possunt adaptari: ac primum thoracem quidem a sticharium intelligamus. deinde quod supra cervices ac scapulas est, quodque etiam b pallium vocare consuevimus, sentum appellamus; sed galea sit, quod capiti imponimus, cui c cucullium antiqua Patrum consuetudo nomen fecit; pro hasta denique ipsa Christi Domini crucis effigies nobis usui esse potest, quam in fronte fideles omnes perpetuo gestamus, qua perinde atque ab hastæ ictu noster hostis confoditur: nec interim cingulum omitamus cum sua fibula, quorum alterum libidines nostras coerceat, ne unquam animus ab iis ad corporis illecebras trahi se turpiter sinat, præcipue cum hoc sit militis signum; alter vero quasi clavus, cum Christo una nos cruci suffigens, eum quidem verum Christi militem reddit, qui non adversum carnem et sanguinem, sed adversus principatus et potestates, rectores tenebrarum hujus seculi, pugnare atque ire contra meditetur.

22 Itaque Philaretum tum ipse tum omnis monachorum conventus sacro osculo cum salutassent, admonerat ea enixe facere studeret, quæ grata placitaque Deo essent. Hic vero ut desiderii, quo jam pridem tenebatur, factus est compos, divinisque se vestibibus ornatum videt; ignes ignibus cumulat, et desideria desideriiis inflamat, priorisque vivendi rationis oblitus, nova rerum exordia adinvenire in posterum excogitabat: ut qui sedulo studeret, ne ullo pacto oscitanter parumque accurate se gereret ad ea temperanda, quæ tantopere expetebat, atque ita paulatim calore postmodum extincto, confestim cœlesti gratia orbaretur: caritatis enim ignis, deficiente paulatim vehementi piarum commentationum studio, tepescit adeo, ut tandem aliquando extinguatur, cassumque deserat eum qui se ante possidebat. Jam vero cum Dominum ipsum de paupertate ad discipulos disserentem audiret, neutiquam duas habere tunicas oportere eum qui ad Evangelium sequendum se accingeret; primum stolam alijcit, deinde alteram etiam tunicam, unica tantum contentus, quam sufficere sibi existimabat. Cumque rursus auribus usurparet illud Apostoli, Quam spe-

Ad progres-
sum in virtute
inclatus,

in magna
vestitus vi-
tusque austeri-
tate
Rom. 10, 15

ciosi pedes evangelizantium pacem ac bona, nudis pedibus incedere constituit. Ad hæc cum egregia illa ac supra naturæ vim Moysis, Eliæ, atque adeo ipsius Christi jejunia cognovisset, per integram hebdomadam, sæpe etiam per duas, a cibo continenter abstinere connitebatur. Quin et Magni d Antonii silentium, B. Ephræm lacrymas, rursus Sabbæ Theodosiique pugnas atque certamina, quæ clam gerere consueverant, omniumque deinceps Sanctorum Patrum præclara facinora ac documenta virtutis imitari, summa ope contendebat. In primis vero Eliæ Junioris vitam suspiciebat, ejus insistere vestigiis, quo ad ejus fieri posset, studens; nihilque gratius ac jucundius sibi poterat evenire, quam ut res præclare ab eo gestas audiret; hinc librum, in quo eæ continebantur, assidue præ manibus habebat.

ANNOTATA.

a Sticharium, tunica in *Glossa vetere Græco-Latina*. Stich etiam tunica in *Glossa Isidori*.

b Pallium S. Hieronymo palliolum. Cassiano angustum pallium, alii etiam Mafortem appellant de qua voce sapius egimus.

c Cucullium, ut Cuculla S. Hieronymo et Cassiano.

d Vitas dedimus S. Antonii 17 Januarii, S. Ephræm 1 Febr. Theodosii Canobiarchæ 11 Januarii, at S. Sabbæ Vita erit danda 5 Decembris.

CAPUT IV.

Cura armentorum et equorum suscepta. Vita ejus solitaria.

Verum enimvero hactenus ab ingenti desiderio stimulati, ac sanctis Patrum jussis coacti, dicere S. Philareti acta litterisque mandare pro virili nostro, alacri libentique animo, sumus conmissi. In posterum tamen, cum immensum mare nobis trajiciendum videamus ac profundissimum rerum abyssum atque voraginem, ulterius progredi, metu ac timore percussi, præpedimur. Atque hoc ipsum est, quod sub initium orationis nostræ pertimescebamus; verumtamen sanctissimi viri precibus subnixi, periculo nos rursus committere non dubitamus. Igitur cum ea ita se haberent, ac magnos quotidie in virtutis via progressus faceret, bonisque spiritualibus partim jam potitus esset partim se cumulandam enim crebris ad Deum precibus effundendis speraret; monasterii Præfectus hominem ad se acciri jubet, ac blanda lenique oratione utens (illum enim ob summam vitæ sanctimoniam magnopere reverebatur) Philarete, inquit, carissime (sic enim post monasticum habitum nominatus est) bonum præfecturam suscipias velim. Hic vero, ut præ nimia verecundia ac modestia erat oculis in terram demissis, eos paulo erigens, ac summa cum lenitate ac decora verecundia in senioris aspectum convertens (inerat enim in sancti viri facie quædam suavitas ac lepor, quæ ejus virtutem satis omnibus indicabat) modeste respondit. Ego, vero, Pater venerande, cum in Dei tuasque manus animam tradiderim meam, qui fieri potest ut in posterum voluntatem habeam? jam enim te, post Deum, sicut animæ, sic etiam vitæ meæ curatorem ac tutorem ab initio delegi: proinde recte intelligo, ad communem omnium judicem Deum nostrum, illo metuendo judicii die, te potius pro anima mea rationem, quam a te Deus postulabit, redditurum. Quare nihil est, cur tibi adverser, Pater; quidquid enim mihi mandaveris, prompto animo suscipiam: hoc unum a te contendens, ut tuis precibus subleves tennitatem meam. Id quod et ipse et omnium monachorum cœtus pollicitus est, cum hoc solenne sit cœnobitis.

proficitur
armentis mo-
nasterii:

A 24 Illud præterea addidit magnus vir, Scis, Pater verende, novitium me esse, magnaue ex parte disciplinarum expertem, ut nisi vestris precationibus mihi opem afferatis, nonnullum periculum sit, ne dilanier ab eo qui tamquam leo rapit ac rugit, facilioreque negotio devorer, quam animalia in campis pascentia a potentioribus belluis. Neque vero, ut probe nosti, de levi negotio ac re parvi momenti hic agitur; sed de animæ salute, quæ ad præpotentis Dei imaginem est efformata, æterna, immortalis, interitus materiæque omnino expers, universo mundo et quidquid in eo est longe pretiosior. At ille; Ita est, inquit, sed ego infinita incomprehensaue Dei misericordia fretus, spero fore, ut ab omnibus inimici laqueis atque insidiis incolumis servare, fili; si tamen ipse etiam salutem tuam continenter curare numquam destiteris. Neque enim obedientie studioso satis est, ad virtutis perfectionem parandam, senioris sui continua ad Deum precatio; nisi ipse, quod in se est, afferre etiam conetur, ut hinc duplicem a Deo coronam referat. Cum enim intercessoris vice fungatur senior, ad eos omni ope juvandos, qui per obedientiam ad Deum ascendere vehementer expetunt, ab eo certe ratio reposcetur; qui eam reddere quidem paratissimus esse debet, sed laude omnibus omnino (hoc enim esset liberum illis arbitrium de medio tollere; neque præmium aut supplicium ei rite obtingeret cui vel maxime debetur, quod est a ratione valde alienum) verum partim ego, quippe qui animarum curam susceperim, partim etiam qui vitia potuerunt evitare ac virtutem adipisci, cum naturalem operandi facultatem Deus illis attribuerit.

præclaris monitis instruitur.

magna pietate, præfecturam bonum suscipit,

Ps. 138, 1

Ps. 79, 2

ribus cibus contentus,

B 25 Ubi dicendi finem fecit senior, Fratresque omnes in Dominicam ædem cogi jussisset, ipse etiam ingreditur; eumque Trisagium cum omnibus inciperet, ac quinquagesimum psalmum utrinque simul recitassent; Videte, inquit, Fratres, (magnum virum illis indicans) hunc, ante vestrum omnium aspectum, vobis præficio. Ille autem ad pedes senioris accidens, solum lacrymis irrigabat; Omnesque, inquit, pro me ad Deum preces effunderetis vellem. Tunc singuli proclamant: Domine, miserere. Mox lacrymantibus adhuc oculis, hominem e terra sustollunt; ac se mutuo amplexantes et salutantes, dimittunt, magna cum lætitia laudes Deo concipientem. Is vero e monasterio egrediens, illud Davidis canere occipit: Domine, probasti me et cognovisti me. Simul autem ad animalia propius accessit, eaque per prata sibi cibum quaritania conspexit, mente animoque mirum in modum inflammatus, manantibus affatim lacrymis: Qui pascis Israel, intende; qui deducis velut ovem Joseph, rursus cantabat. Post paullo inde in tugurium proficiscens, illud: Quam pulchræ sunt domus tue, Jacob lacrymans memoria repetebat: ut autem ad pastores venit, eos blande mutuis amplexibus salutavit.

26 Atque jam prandii tempus advenerat, appositæque mensa cibum jam tum erant sumpturi. Primum gratias Deo agentest consuetasque preces una proferentes, omnes, quæ parata erant, caseum ac butyrum comedunt. Sed divinus Philaretus solo pane et quibusdam oleribus quæ passim occurrerant excerptis, naturæ necessitati indulgebat. Secum enim ipse statuerat, jam tum cum hanc sibi curam demandavit senior, nihil omnino ex hujusmodi rebus attingere, dum hoc munere fungeretur. Quem morem non tum modo, sed toto vitæ suæ tempore semper retinuit: neque horum precibus unquam adduci potuit, ut aliquid hujusmodi degustaret: quod gens illa rustica vehementer admirari ac suspicere solebat, dicentes, Qui fieri potest, ut hic, cum juvenis adhuc sit et in ipso effervescentis ætatis flo-

re, eo continentiae ac temperantiae pervenerit, ut D libidinum suarum habere modum sciat. Profecto quidem iste nequaquam homo vulgaris est: quin egregiae se olim virtutis ac sanctimoniae virum omnibus ostendet. Ex eo tamquam patrem ac rei pecuariae principem, tum in virtutibus præceptorem ac continentiae ducem rerumque sanarum moderatorem, si quando aliquis a recto aberraret, et habebant et reverebantur: ea enim virtutis est vis, ut vel ab inimicissimo homine sibi honorem ac reverentiam viudicet.

DUCTORE NILO.

a pastoribus ut pater habetur:

austere pieque vivens E

Psal. 1, 3

Cant. 2, 3

in omni virtute exercetur,

27 Verum ille quotidie jejunare consueverat, semel ad Nonam pane tantum et gelida potione se reficiebat, quibus silvestria etiam olera addebat. Porro existimabat hanc sibi demandatam provinciam occasionem fuisse, ut voti fieret compos sui: nimirum uti, quemadmodum veteres illi ac sancti viri, Moyses inquam et Elias et qui post illos florere, non ita temere et quasi fortuito, sed ex industria studioque, eremum coleret ibique versaretur: idque divino factum consilio ratus, immortales Deo gratias agebat, quod se assecutum videret, quod jam inde a puero tantopere cupivisset; ac proin Senioremem vehementer amabat, quod ei se muneri destioasset. Ceterum illud admiratione dignum, quod, ubi philosophiam addiscere difficile omnino aliis videtur (quid enim cum re pecuaria philosophia?) id ipsum ibidem perfacile sibi ducebat, solitariae secretæque ab aliis vitæ desiderio vehementer incensus. Hinc mira animæ puritas ac candor, nulla seclerum ac vitiorum colluvione contaminatus: eratque, ut eum divinisimo Vate loquar, tamquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, in lege Dei meditans die ac nocte; aut tamquam pomum, ut Salomonis utar verbis, inter ligna silvæ, divinis perpetuo bene redolens virtutibus. Precationis studium numquam interrumpere, animi cogitationes perpurgare, latere vero maxime studebat; uti ii cum quibus versabatur, nihil omnino de ejus virtute ac sanctimonia subodorarentur; si forte evenire unquam potest, ut lucerna non luceat, maxime iis qui purgatos habent animi sensus.

28 Nec interea tamen rei pecuariae curam negligebat, adeo ut bubuleis ipsis in labore ac solitudine nihil concederet; imo etiam longo intervallo antequam, hiemis frigora et æstatis calores constanter ferens; cum per summa montium, ima vallium, rivos fluviosque peragrarere ei necesse esset, ad pabula peiori curanda: ubi cum glaciæ ac gelu, cum nivibus ac ventis, noctu diuque sibi erat dimicandum; non duas ut duceret uxores (ut obiter, quod de Patriarcha Jacob secundum litteram refert sacra historia, hic etiam attingamus) sed ut actionem et contemplationem, duo verè sapientiæ fastigia, sibi vendicaret; quod infirmum erat consolidans, quod ægrotum sanans, quod contractum alligans, quod abjectum reducens. Interdum in montibus sub dio cum pecore noctes integras vigilare cogebatur; ut cetera interim illis cogitanda relinquamus, qui in eo genere non nihil sunt versati. Quod vero attinet ad exercitationis virtutisque studium, in quo usque ad sanguinem fortiter pugnavit, ad ejusnam ex sanctissimis illis Patribus exemplum effectum efformatumque oratione hic nostra representabimus?

F

29 Pugnas autem ejus ac certamina quæ poterit oratio explicare, quæ lingua percensere, quamvis præclarissimo dicendi genere exornata? Quis demum labores sudoresque exequi, quos forti ille constantique animo, in virtute comparanda, diu multumque pertulit? Ubi enim erat illi in ea præfectura lecti mollitudo? ubi cubilis splendor? ubi catastromatum ceterorumque quibus solum insternitur ornatus? cum esset unica tantum tunica sive indumento pro

omne humanum solatium fugit:

AUCTORE
NILO.

A his omnibus satis superque contentus. Ubi balnearum illi delicia? ubi amicorum ac necessariorum consuetudines et alloquia? ubi panis exquisite elaboratus? ubi celebres æquoris pisces? ubi oleum, ceteraque id genus, quibus epulæ condiuntur, quorum vix quidem nomen agnoverat? Non autumnus, pomerum pater, suas ibi vices habebat; non vinum erat ad corporis vires refocillandas, non sacra eloquia veteris novique Testamenti illic audires, aut psalmodiæ sonum sacrosque hymnos ac cantus, quibus moror tristitiaque animæ aliqua ex parte leniri ac levare solet; quod gravissimum molestissimumque malorum, quæ ibi aderant videbatur. Nisi forte dicas, nihil horum indignum fuisse illum, qui Christum, bonorum auctorem omnium, in se habitantem contineret. Veruntamen nihil ex his ibi erat, sed desertus vastusque locus ac squalidus iis, qui secundum carnem vivere decreverunt: sed ut verius loquamur, hæc omnia suavissimæ illi erant deliciae, animique oblectamenta jucundissima, propter summam de futuris præmiis conceptam spem.

B
simul curam
equorum sus-
cepit.

30 Neque unam illic pugnam sustinuit, sed alteram priore minime inferiorem, ne dicam graviorem, fortiter perferre necesse debuit. Nam cum tot tantosque labores pro virtute exantlassent sudoresque effludisset, ad nova iterum certamina vocatus, descendit strenuus athleta; demandata ei a Seniore equorum præfectura, una cum hominibus quod ante habebat, ministerio. Sed bono animo estote: non animum despondit bonus gladiator, nequaquam invictissimam ejus constantiæ turrim labe fecit novam pugnae genus certaminisque permutatio: potius enim animum viresque addidit, promptioremque ad dimicandum reddidit: atque in hunc modum victor ex prioribus illis certaminibus est egressus, ac Quis nos separabit a caritate Christi, magna cum letitia, cum Paulo dicebat. Jam vero probe nostis, qui subeundi labores sudoresque effundendi in agendis ad pabulandum equis, in quibus præter efferam eorum naturam numquam certus videri potest ordo: nam, etsi suos duces, ducesque habeant, illud tamen habent incommodi, quod velocitate pedum valentes, neque facile ad pastum sese agi sinunt, nec ut melius dicam possunt: sic impetu quodam, nunc in altissimos montes feruntur, nunc per valles locaque frigida discurrunt ad pastionem: cum equi natura calidissimi sint ac fervidissimi, proindeque ad suos appetitus vehementius ac validius rapiuntur quam cetera animantia.

Rom 8, 35

CAPUT V.

Reditus ad monasterium. Hortulani officium impositum. Magna abstinencia.

I In eorum itaque cura cum aliquod tempus, cum magna tolerantia ac fortitudine, se exercisset; quoniam haud consentaneum erat, hominem rationis cognitionisque divinæ participem cum brutis ratione carentibus omnem ætatem exigere, ac supernæ civitatis civem omnis esse humanæ consuetudinis expertem (nisi forte haud quaquam his omnibus destitutum appellaveris, qui divinis contemplationibus perfrueretur, cuique non deessent cœlestes spiritus, qui cum in laboribus sublevarent ac placide consolarentur) tandem in monasterium revocatur, haud sine magna cœlestis muneris providentia. Decebat enim, uti eremus a præclaris ejus facinoribus non parum fuit illustrata, ita hoc contineri eum, qui universo terrarum orbi lumen ac decus esset allaturus. At vero quoniam monasterii fecimus mentionem, laborumque quos in eo pertulit præclarus athleta; credite, totus commoveor, Auditores, ita ut lacrymas tenere non possim, cum vix apud me sim,

Revocatur e
montibus in
monasterium.

adeoque æstuent præcordia, ut parum absit quin D
amens externatusque videar. Sed oro vos, pia ac religiosa concio, ne me putetis ita temere ac fortuito loqui, cum hujusmodi verborum lenociniis naturaliter delectari nesciam, neque nunquam didicerim. Verum et ipsa rei novitas vehementerque perturbatus animus, præ gaudio ac voluptate, lacrymas ex oculis eliciunt; ipsumque athletam in arena fortiter dimicantem ad oculos ponunt; neque me sinunt omnino sine motu aliquid ex his quæ ille gessit in memoriam revocare: cum enim in ea quæ supra se sunt inciderit animi mens, extra se magna cum admiratione rapitur.

32 Sed ut eo revertatur unde digressa fuerat oratio; relinquit montium altitudines, valles, speluncas, saltus, rupium cavernas, ferarum consuetudinem, serpentium societatem, cum equis convictum, ceteraque omnia quæ in solitudine reperiuntur, quodque omnium est palmarium et admiratione magnopere dignum, turbulentos animi motus pravasque libidines ac perturbaciones, cogitationum bella ac seditiones, effrenem humanæ naturæ licentiam ac demum quidquid pravi malique misero atque infelici mortaliū generis a principio evenit. Quid vero pro his attulit, cum ad nos venit singularis virtutis, homo? Magna enim vero, ac se suisque laboribus maxime digna. Estote animis attentī Auditores, et advertite. Attulit, inquam, sedatas animi perturbaciones, cogitationes compositas, mentis tranquillitatem, morum disciplinam, scelera vitiaque omnia exterminata atque profligata, ex quibus actio ac contemplatio gignuntur, quæ miræ, egregiæque in eo exstiterunt. Sed huc usque prospera usi sumus navigatione, dum Deo bene juvante res nobis bene cederet: sed nunc difficultatibus ac periculis undique cingimur: in posterum ille nobis præsto, sit, redigatque in memoriam ac doceat quæ dicta a nobis oporteat, qui docet hominem scientiam, qui Deus est ante secula, et universorum Dominus, qui verba subministrat verborum egentibus, ne in posterum naufragium facientes misere pereamus. Fertur enim orationis nostræ navigium, non jam ad tutissimos portus et ad ipsum pugnae certaminisque finem (qui enim fieri potest, ut in pelago ipso portus appareat?) sed per quosdam inaccessos latentesque scopulos, per syrtes brevique in gratiis abripimur, neque ulterius F
provehī permittimur.

omni pertur-
batione animi
purgatus

33 Sed tu, o Verbum Dei et Deus (sic enim præstat te appellare) sapientia Dei, Patrique consubstantialis; illius signaculum ac verissima imago, ejusdemque æternitatis figura ac gloriæ splendor, fons et vita veraque lux (his enim nominibus a nobis appellaris, cum his longe te majorem esse intelligamus; neque, quamvis indigni simus qui hoc præstemus; qui tuus in homines est amor, irascaris aut indignaris, natura bonus ac mitis) rora nobis miserationum tuarum rorem, instilla in arescentia nostrum omnium corda e tuæ sapientiæ abyssis cognitionis guttulam, qui vel supra durissimas petras, cum tibi libitum fuerit, seminare soles, uberrimosque fructus de lapidibus capere. Age jam Christe optime, largire nobis gratiam Sancti tui Spiritus Paraleti, per quem et piscatores divina loquuntur, ac rudes omniumque disciplinarum expertes sapientiam adveniunt, et absconditam Dei sapientiam in mysterio loquuntur: mentem nostram illustra, eamque tuæ gratiæ splendore tange, concita, inflamma, nervos ejus contende, vias complana, linguam emunda, incitiae vincula quibus obligatur exsolve, ut fluere possit oratio: ita enim famulus tuus, ad finem usque a nobis commendatus, te Deum ante omnia secula ac Verbum lætus gratansque gloriosum prædicabit.

ad novos
labores:

A 34 Age vero, quandoquidem a Deo Deique laudatione exorsi jam sumus, sequitur nunc ut dicamus, quid magnus Philaretus gesserit, cum tot tantisque donis auctus ornatusque ex monte in monasterium revertit. Itaque ubi post tot præclara certamina, veluti alter vetus legislator, ex solitudine descendit, non tabulas lapideas ferens, sed optimas monastici instituti leges in corde descriptas gestans, sacroque monasterio redditus est, tot tantisque bonis illud ditaturus; excepit hominem ingenti cum lætitia monasterii Præfectus, ejusque sedulitatem ac diligentiam in demandato ministerio summo opere commendavit. Veni, inquit, fili carissime, quandoquidem tolerantia tua tuæque obedientia super omnes tuos æquales hodierna luce enituit, diuque in belluarum præfectura desudasti; in posterum te quietum reddere æquum est, istoque onere levare. Atqui minime ille advertibat ad majores se esse gravioresque pugnas destinandum. Jam enim, inquit, optime novi, quid illic rerum gesseris. nihilque me latet; quamque præclare tecum sit agendum, res a te gestæ mihi sunt testes laudatissimi: tu vero interim tamquam aurum probatus es, et tamquam argentum elaboratum illustratus, atque instar lapidis pretiosi omnibus ostensus.

a Præfecto
monasterii
exceptus,

ad hortum
excolendum
destinatur:

in eoque ex-
structa sibi
casa,

strenue
laborat,

Matt. 6, 3

B 34 Tum digito locum quemdam ostendens. Ille, inquit, locus, qui nobis e regione est, neque longius abest a monasterio quam quo lapidem aliquis torqueret, aquis maxime abundat, ac nonnulla adhuc servat vestigia antiqui cucumerarii, sed totus dumis ac virgultis silvescit; illuc igitur te confer, inquit, et lutum voraginemque omnem cum expurgaveris, tuguriumque tibi construxeris; locum redde omni olerum genere consitum, quæ Fratribus usui esse possint. Ibi ille, unicum obedientiæ exemplar, qui numquam repugnare obsistereque didicerat, Seniorem, ut consueverat, reverenter salutans, ad demandatam sibi provinciam capessendam, forti magnoque animo proficiscitur, ac ligonem accipiens ceteraque hujusmodi rustica instrumenta quibus terra frangitur, ac cœno virgultisque omnibus locum expurgans, statim hortum facit omnibus oleribus consitum parvamque sibi casam in qua habitaret figit, sed quod paullo ante per quamdam allegoriam pelagus, syrtes, scopulos, dicebamus, ab his tamquam ab exemplis ac figuris in ipsam rerum nudam veritatem jam pervenimus: bono tamen animo sumus, neque quidquam pertimescimus, cum prope adsit gubernator, qui imbecillitati nostræ opem afferrat, dirigatque nostræ orationis cursum.

C 35 Itaque tugurium ibi cum posuisset, cœpit varia olerum genera ac nonnullas etiam stirpes ad fructus percipiendos serere, hortumque accurate diligenterque curare; si liceat tamen horti præfectum olitoremque eum dicere, qui omnis virtutis cultor ornatorque sit. Igitur cum eo loci versaretur ac laboraret, binas sustinens pugnas ac certamina, illud consilii cœpit vir profecto sapiens imo sapientissimus (mirum enim quam veloces sunt puræ mentes ad boni honestique indagationem) per totum vitæ suæ cursum, quantum in se esset, eam vivendi rationem instituere, quæ hominibus quidem obscura occultaque esset, sed uni Deo cognita ejusque oculis maxime digna. Etenim probe norat, qui a multis gloriam expeteret, eundem a Dei gloria longe aberrare. Atque id jure quidem optimo: inaudierat enim a Domino dicente, Nesciat sinistra quid faciat dextera. Proinde cum ad Deum oraret, a nemine unquam mortali se conspici omnino sinebat; nec plurimum dum quiesceret. Neque vero ejus tugurium, præsertim interdiu, quis clausum vidit, ne ansa daretur suspicandi, hominem orationis orationi vacare.

36 Porro ea erat victus ratio, ut quotidie ad No-

nam, ut sibi videbatur, cibo se reficeret; atque is erant concisa quædam olera agrestia: laute vero opipareque obsonabatur, cum sal comesset. Rursum secum ipse statuit, nihil omnino ex oleribus, quæ ipse coleret hortusque ferret unquam, se gustaturum: quod ad vitæ suæ exitum vir masculæ virtutis genere constanterque in multa fortitudine, ac tolerantia servavit. Potus perpetuo erat, ei aqua: interdum vini aliquid sumebat, idque reor propter eos qui se arbitrarentur ac viderent: piscis vero valde parum, cum scilicet latere non posset, invitatus attingebat. Ceterum lac, butyrum, caseum, ex quo rei pecuariæ præfectus est, iis, qui vesci vellent, condonavit. Sed vestis, quæ nuda corporis membra cooperiret, ex paleis erat, instar crassioris sportæ contexta, loculi speciem ad amussim referens; in-texta cannabi aspera horridaque: hæc supplebat necessariam indumenti vicem. Cubile in nuda simplici humo jacebat, asperioribus quibusdam ramis stratum, ac fœno paleisque supertectum, leviter tamen, ne cubandi ratio ab illis, qui eo penetrarent, perspiceretur. Lapis isque etiam fœno tectus, erat ei pro cervicali. Cujusvis operimenti vices simplex vestis, ex setis texta, obibat: ex fœno etiam erat velum, quo caput tegebat: item ex paleis calceamenta, quæ instar cujusdam crepidæ sibi aptaverat.

oleribus a-
grestibus et
aqua victi-
tans,

in vestitu
cubituque
durus,
E

37 Porro fortunatum illud ac sempiterna memoria dignum tugurium, cunctis bonis quæ in mundo conspiciuntur abundabat: quod his omnibus caret, unum hunc solum ac divinum thesaurum in se continens ac claudens. Erat vero in horti cultura assiduus; fune seu catena cingebatur, more veterum Patrum, sed minime necessaria ad torporem ac segnitiam excutiendam cogitationumque elationem reprimendam: si fas est tamen dicere, eo imitationes humanas in Angelo reperiri. Utraque rectius forsitan appellaveris additamenta minime necessaria, ad non interruptum assiduumque quo Deum ardebat, studium. Formam vero, ut sic loquar, et exemplare, sicuti in rebus aliis, ita in hac se præbens omnibus, qui ita minime degerent, ut vel per ejus facta docerentur, ne iners ac remissum vitæ genus traducerent. Animi sensus, si quisquam alius, humiles ac demissos habebat. Silentii adeo tenax erat, ut neque a domesticis ac familiaribus, cum quibus versabatur, conveniri posset, idque vebementer omnes admirarentur. Noverat enim miræ virtutis homo accurateque didicerat, in multiloquio, ut sapientissimus Salomon ait, non desse peccatum, linguæque lapsus frequentiores esse, graviolemque ruinam afferre, quam ex altissima aliqua specula præcipites: in illis quippe corpus, interitui obnoxium, lædi solet; in illis vero animus, qui a concretione materiæ liber est et immortalis. Itaque pauca loquebatur, eaque satis diu multumque secum cogitata.

et silentii
tenacissimus.

F
Prov. 10, 19

CAPUT VI.

Monita pia omni hominum generi data. Benignitas in peregrinos. Piæ exercitationes.

Illud vero dictitabat, absurdum esse, monachum superbia efferni, qui se suamque vestiendi rationem intueatur. Quid enim dicebat pallium est, nisi fletus? quid analabus a, nisi crucis effigies? quid cucullium nisi cadaveris in sepulchro conditi formam præfert? quid porro detonsa coma caputque rasum aliud significat, quam rerum omnium quæ in mundo sunt spoliationem atque contemptum? De illis qui peccatum quietumque vivendi genus delegissent, dicebat; nihil curare eos debere fluxa caducaque quæ infra lunam sunt, ne cum re ipsa simul etiam nomen amitterent. De monachis vero, qui intempestive ac sine causa temere per orbem vagarentur ac

docet mona-
chos congruas
us virtutes,
a

AUCTORE
NILO

A ac circumirent, cavendum iis summopere dicebat, ne longe ab ovili aberrarent, cum multæ sint feræ, nobis interitum assidue meditantes ac molientes. Ipsi præterea, qui in spiritualem agonem se coniecissent, ne abjecto parvoque animo essent, sed in laboribus ac concertationibus ad finem usque constanter persisterent ac permanerent, expectantes Dei misericordiam, in caritate Christi ac spiritualibus visceribus suadebat. Accedentibus vero ad se obedientiæ cultoribus, Quid, inquit, vos athletæ, petitis, qui voluntates vestras, tamquam sanguinem quotidie effunditis?

præscribit
secularibus
eleemosynas,et cuique
ætati.

39 Nec vero qui in seculo versarentur, suis melitis adhortationibus suoque magisterio, in virtutis viam dirigere omittebat; monens, temperantiam enixe ut curarent ac continentiam, et virtutum omnium altricem eleemosynam. Juvenibus item præcipere solebat, bona rerum initia haberent, uti melior inde finis consequeretur: cui enim minime est laudabile principium, totum quod deinceps fiet despiciatum contemptumque fore. Senioribus ac provectæ ætatis hominibus, modesto demissoque animo essent, ne indignatum sibi Dominum sentirent: qui enim mortificata membra habent, corporisque vim fractam ac debilitatam, absonum videri eosdem esse animi perturbationibus pravisque libidinibus valentes. Mulieres monebat, propriæ essent imbecillitatis memores, et quæ vel ipsos viros maxime dedecent, a petulantia impudentiaque abhorrerent; præcipue in colloquiis hominumque conventibus ac consuetudinibus, maxime vero a licentia libertateque, risu et cæciliis admixta: earum ornatum esse taciturnitatem ac pudicitiam. Iis autem quibuscum misere ageretur, generose perferenda esse advenientia mala, propter futurorum bonorum spem; cum humanis in rebus nihil sit perpetuo stabile ac firmum, sed caducum ac mutabile. Lapsis præterea, ut omnem spem in Deo ejusque misericordia positam habere, et vere sincereque peccata detestari, seque ad Deum convertere, quam maxime possent, studerent. Ne flagitiis vos, inquit, coopertos mors deprehendens, reos æternis addicat suppliciis.

serui,

conditioni,

40 Ad hæc omnes monebat, futuri iudicii essent memores, ac in cœlestia incomprehensaque bona magno amore inflammati: eos autem qui suis orbatu essent, ne luctu se ac mœrore conficerent, ut ceteri qui nullam spem habent de resurrectione. Quid enim, dicebat, magis contra jus fasque esse possit, quam mortuis posthabitis, vivos deplorare ac queri? C vivunt enim quotquot ad Deum cum fide commigrant; mortuos vero fidei lumine destitutos vocabat, ut qui Deum minime norint. Qui vero calamitatibus ærumnisque essent misere afflicti, eos bono æquoque animo esse jubebat vehementerque gaudere, præcipue si hi ceteros pietate præstarent. Estote, inquit, sanctorum virorum imitatores, æmulique eorum magnanimitatis: isti enim in calamitatibus adversisque fortunæ casibus, magna lætitia cumulabantur, venturam sibi a Deo remunerationem animo præcipientes. Nec his tantum finibus ejus adhortatio claudabatur, sed ad Principes atque Optimates prætendebatur; modestos eos esse debere, neque superbos spiritus habere, sed universorum Conditorum ac Dominum se longe majorem, ac potentiorum cogitare ac ducere. Ad hæc clementes benignique in pauperes essent, alienisque malis misericordia moverentur, ex tot tantisque donis quæ a præpotenti Deo acceperant.

gradui,

41 Qui vero e peccatorum cœno se eripere ac respiscere in animo haberent, iis timorem Dei maximi accommodatum esse dicebat animique submissiorem, ad extremum usque vitæ spiritum iisdem valde consentaneam, neque ullo unquam tempore sejun-

gendam. Sacerdotibus vero sacrisque Ordinibus initiatis, vitam ducerent nullis reprehensionibus obnoxiam; suis ut moribus virtutisque documentis alios ad eandem vitæ sanctimoniam pertraherent: solet enim plerumque populus ad Principum mores se accommodare similisque effici. De virginitate ac conjugio nullas nisi voluntatis terminos atque leges ponebat; et quomodo servanda essent docebat. Illud vero præ ceteris omnibus suadebat, ut unum deum in tribus personis colerent atque adorarent, ac sanctorum Patrum decretis, ac sententiis insisterent atque adhærerent, nec novi aliquid de iis quæ ad fidem pertinerent ulla unquam ratione inveherent.

42 Ceterum ejus oratio suavis erat, ac divino quodam sale respersa, ac condita, cœlestibusque gratiis stillans, in omnes lenis ac mitis: at vero in eos, qui peccassent quidem, sed respiscere ac poenitentiam agere minime curarent, casuque ac temere vitam ducerent, asperiores se ac severiores præbebat. Porro ejus speciem ac vultum, non humanum sed Angelicum diceret; ut ex hoc etiam, quemadmodum ex rebus gestis, qui illum minime cognoverunt, homo sanctissimus innotescat. Erat vultu oblongo ac subnigro: in eoque vestigia quædam servabat acutissimi morbi, qui illum tenera adhuc ætate graviter pertentaverat: colore item pallido, propter duram asperamque vivendi rationem. Nasus honestus, supercilia decora, oculi aliquanto cærulei, barba modice proluxa, corpus tenue ac gracile, statura brevis sicuti Paulum diceret, quemadmodum conscripta historia de eo nos docet. Tardus ad loquendum, velox ad audiendum, mente semper in se collecta et a sensibus abstracta: mansuetus ut nihil supra, maximeque ab iracundia alienus. Contentiones concertationesque verborum ac litigia nesciebat, seu ut verius loquar, renuebat. Sæpenumero enim accidit, ut cum ad quotidianam victus sibi præscriptam rationem capiendam in monasterium veniret, neque promus tempori distribuere posset, aut ejus patientiam vellet periclitari (ut in his plerumque fieri solet) inanis domum, ne verbum quidem addens, repedaret. In hunc modum semel, iterum, ac tertio cum iret, frustratusque reverteretur, sine ullo prorsus cibi subsidio, magna cum patientia remanebat: decreverat quippe sanctus vir nihil interim se comesturum, dum sibi stata panis portio redderetur, idque diu constanter faciens forti animo ferebat. Siquis illum afficeret contumeliis, summa lætitia replebatur: si conviciis ac maledictis insectaretur, ei bene precabatur beneque dicebat. Rursus Deo gratias agebat, cum contemni se ab aliis odiosumque haberi sentiret: enixeque Deum optimum pro iis orabat qui se tentare voluissent, divinorum præceptorum custos accuratissimus ac servantissimus.

43 Agite vero et illud de magno hoc homine videamus. Assidue in horto versabatur, suaque in cellula morabatur; cumque via quædam esset quæ illum duceret, hinc fiebat ut viatores, essent non pauci (neque enim longe distabant vici) quos ille humaniter accipiebat, apposis oleribus quæ hortus ferebat, ac pane quem ad famem tolerandam sibi a monasterio acceperat; cum veteris Abrahamæ exemplo, nutibus quibusdam, ac submissa voce, ad exiguum illud hospitium eos invitasset atque impulsisset: quod, ut paulo ante diximus, semper patens apertumque videbatur. Cum duo hac in re prudenter præstaret, alterum quidem, quod admiratione sane dignum est, imitans priscos illos Patriarchas, Abraham, inquam, Lot, atque Job Sanctissimum, quibus pauperes atque egeni maximæ curæ erant: ille enim quercui Mambre assidens, viatoresque humanissime apud se divertere compellens, laute libera-

D
et ordini
proprie obser-
vanda,ipsemet cun-
clorum exem-
plum,

E

mansuetus
et patiens,benignus in
peregrinis
excipiendis,

literque

A literque accipiebat; hic vero ad portam civitatis sedens prætereuntes invitabat, suamque domum inire cogens, ipse etiam hospites benigne honesteque habebat. tertius autem, Mea, dicebat, janua cuicumque homini patet: itaque sanctorum Patrum morem erga pauperes imitans, similem se illis præbebat. Alterum vero, ne quis illum quod sæpe evenire solet, divinæ orationi continenter vacare suspicaretur: quæ res illi prospere cedebat, atque id et nos ipsi novimus et ab aliis audivimus.

nudus in gelido flumine pernoctat:

B 44 Quos vero clam homo pientissimus labores tulerit, quamque præclara facinora ediderit hic tamdiu commoratus, omnes profecto latet: ipse solus qui occulta ignotaque cognoscit atque intuetur, pernovit Deus. Ex horum numero, unum solum novimus, idque sapientissima Dei optimi Maximi providentia factum reor, ne ille omnino in tenebris delitesceret, qui luce ac splendore esset maxime dignus) unum inquam ex occultis obscurisque ejus facinoribus quidam de nocte advertit, cum eximie virtutis homo ex monasterio rediret, quod illustre est novumque pugnae genus. Fluvius inter hortum ac monasterium præterfluit, perpetuo maximeque frigidus, non hieme tantum sed æstivis etiam caloribus, adeo ut soleat congelare: in eum nudus pectore tenus ille se conjecit, ibique totam noctem sub dio cum gelidæ frigore dimicavit; occulta etiam animo certamina decernens. Cum igitur latere minime posset, in ipso conflictu deprehensus est; minime quidem stans corpore erecto (quippe e vi, quam sibi inferebat generosus athleta, fessus jam erat, eque gelu pene obriguerat) sed ad fluminis ripam, sine omni voce parumque spiritus ducens, prostratus jacebat: quod ita esse ii facile crediderint, qui frigoris vim aliquando sunt experti. Hoc ille cum vidisset, hominem aliquanto sublimem rapit, nec longe a ripa collocat. Sed a sancto viro exoratus est, ne cui unquam quod vidisset aperiret, dum ipse vita et communi spiritu frueretur: qui quidem, tum divinitus sibi id ostensum esse ratus, tum quod ita ille sibi mandavisset, intimis cordis penetralibus rem fideliter textit atque servavit. Atque hoc, ut diximus, ita se habuit.

pie ad synaxim accedit.

C 45 Verum singulis Dominicis diebus ad Fratrum synaxim, vir omnino modesti demissique animi, cum abiret, in postremum omnium locum seorsum ab alijs secedebat, in se collectus: solus solum Deum familiariter alloquens atque appellans, oculis in terram demissis et capite quam maxime inclinato, tamquam alicujus criminis reus conspectus sermonesque omnium prorsus fugeret: neque enim sibi expedire aut decere estimabat, cum Deo ac mortalibus simul colloqui atque versari. Porro immotis penitus firmisque pedibus solo adhaerebat, perinde ac clavis essent affixi, dum solennis sacri Officii canon absolveretur: animum vero in tremendo, metuendoque Dei throno semper collocatum habebat, splendorem inde ac lumen hauriens, divinisque mentis excessibus perpetuo fruens. Dei ac Domini nostri Servatoris verba summopere verebatur, eaque audiendi magno semper studio efferebatur: proin sacrosanctum Evangelium sæpe præ manibus gestans, attente accurateque pervolvabat; in eoque divini Verbi incarnationem præ ceteris magno cum animi sensu atque admiratione, suspiciebat.

et Divino Officio integer.

CAPUT VIII.

Morbus, mors, sepultura, miracula.

Igitur cum ita vixisset, ac vitam suam sic instituisset, ut omnibus qui nostra ætate sunt antecelleret, bonumque certamen, ut Divus Paulus ait, certasset ac fidem servasset; novit in reliquo, posthabita hac

2 Tim. 4, 57

ærumnosa terra, ad optatos Dei sui amplexus commigrare. At vero quandoquidem ejus commigrationem audistis, orationem ipsam veluti jam in portum appulsam, videtis. Equidem licet probe intelligam, neminem ex vobis esse, Auditores, qui in dubium vocare audeat, quæ hactenus recensuimus; tamen de præmiis certatoris fortasse aliquis dubitaverit. Quid autem caussæ est, cur miracula sanctis viris tributa cum sint, veluti quoddam etsi leve præmium, aut quasi pignus et arthabo cœlestis beatitudinis; tam iousitatum atque incomparabile vitæ genus nullis signorum radiis, quæ alios viros sanctitate conspicuos divina virtute patrasse novimus, effulserit atque enituerit? Sed æquis animis estote, Auditores, ac paulisper expectate, et audietis, post ejus dormitionem miracula effecisse magnum hunc hominem, si forte nihil ejusmodi ille dum viveret edidit: cum abjectioni suique ipsius despicientiæ ac gloriæ contemptui, sicut rebus in aliis, ita in hac perpetuo studuerit: idque cœlesti consilio singularique prudentia fecisse reor, ut qui vellet nos exercere et ad patientiam adhortari, quicumque in comparanda virtute ac pietate desudaremus; ut si quando ad virtutis apicem fuerimus evecti, neque his ornamentis frui videamur, nequiquam ægre feramus aut mœrore nos conficiamus, quasi re aliqua magni momenti summeque necessaria orbat.

nullis miraculis vivens effulsit,

sed post mortem:

E

47 Reddi etiam alia ratio potest, quæ a vulgi sensu sit longe secreta atque aliena, quam adhibito nobis exemplo, ab ipsa rerum natura deprompto, rudioribus palam facere pro virili nostra conabimur, quæ fortasse non longe abest a nostro proposito. Primo planta gignitur, post surculi sive stolones, sequuntur flores (ut etiam a plantis exempla mutemus) postremo fructus. Sufficit porro sua exercitatio ac divina quædam probatio virtutis cultoribus, ut de illis periculum fiat, quinam sint. Miracula enim atque divinæ virtutes, quæ in sanctis viris eluxere, certe nihil aliud sunt, quam donum a Deo ipsis impensum, ut illum ardentius amant ac venerentur, pro ut temporis ratio atque opportunitas petit. Verumtamen vel qui indigent, vel qui accipiunt, aut imposterum sunt accepturi, sciant a Deo sibi gratias impertiri. Quod si nonnulli ex majoribus nostris, sub ipsum exercitationis initium atque adeo toto vitæ curso, signa quædam admirabilia ac magnas virtutes patrasse videntur; nihil est cur admiremini, cum, ut supra est a nobis dictum, sua natura Dei donum omnino sit, non magis eorum qui indigent quam qui accipiunt causa elargitum. Itaque qui eo donati sunt, donum se existiment habere, ut hinc donatori fructus ferentes, ad virtutis studium magis ac magis incumbant: quia id fortasse ab iis petebat donator, cum illud daret. At vero si nonnulli ex sanctis viris, neque in hac lucis usura nec postquam naturæ concesserunt, eo munere claruere; primum hac in re animadvertendum est, minime quidem eos hac de causa virtutem coluisse (hoc enim neque decorum est ac potius vanum) sed propter spem futurorum bonorum sempiternamque beatitudinem, quam in cœlesti regno bonis paratam esse scirent. Ad hæc propter eos, qui pro virtute ad tempus strenue certant atque contendunt, qui cum toto vitæ spatio in omni virtutum genere se exercuerint, neque se dignos viderint qui eo munere a Deo impertirentur; veluti ad divinum exemplar aspectantes, se magis imposterum demittunt, ac labores quos in virtute pertulerint inde consolantur.

ex mero beneficio Dei.

F

48 Sed ut a Sanctis ad sanctum hunc virum, et a gloria ad gloriam oratio nostra convertatur: cum magnus vir paullulum ægrotasset, omnesque corporis vires labefactæ deficerent, nec (utpote mortalis nostræque

ager,

AUCTORE
NILO.

a Fratribus

ad monaste-
rium ducitur,sub auroram
latus moritur,natus annos
50,

sepelitur

odore suavis-
simo ex ejus,
corpore
exhalante,

A nostræque naturæ particeps) posset amplius morbo resistere, quamquam vitam homine majorem hic in terrarum orbe exegisset; prostratus in nudo solo, quod cubilis sibi vicem obibat, haud quaquam virtutis oblitus, consuetas Deo preces forti magnoque animo effluidebat. Id ubi ex Fratribus aliquot resciscunt, hominem invisunt: quem graviter morbo laborantem videntes, nec adesse qui necessaria ministrarret; precibus ab eo contendunt, surgeret a solo, et in monasterium cum ipsis veniret. Cum ille, qui in omnibus optimum semper exemplar ac virtutis formam se præbisset, paulo se erigens, libentissime Fratribus paruit, ab iisque aliquanto sublevatus monasterium init: oportebat enim, cum illius velut germen esset ac spiritualis alumnus atque adeo divina victima, non longe peregreque finem vitæ suæ concludere. Nam etsi majorem certaminum partem ibidem non obivit, eorum tamen fructus, actus, ac veluti quoddam divinorum bonorum pondus divinumque thesaurum, huc postremo afferens, eodem loci a laboribus suis requievit.

B 49 Jam vero in quadam illum cella collocantes, nihilque periculi in præsentia suspicantes, quod hilarem ac spiritu vividum cernerent, singuli domum suam revertuntur, solum virum sanctissimum deserentes: si tamen ille solus est, qui Deum habet se alloquentem ac consolantem. Ipse vero cum tota nocte omne laudationis genus Deo persolvisset, sub auroram oculos mentemque, spiritu sanus ac valens, in eum quo ante animo perfruebatur intendens, ac tandem illud proferens. In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum; magna cum voluptate atque incredibili gaudio, hilari lætoque aspectu, divina incomprehensaque præmia præcipienti similis, beatam illam cœlestibusque mentibus venerandam animam efflavit: quam cœlestes Angelorum chori reverenter suscipientes, magnæque cum admiratione amplexati, eamque comitantes, omnium ennditori Deo honorificentissime magnæque cum gloria, tamquam divinum quoddam atque ornatissimum donum, obtulere. Qui profecto illam accipiens, inter præclaros Sanctorum virorum, qui jam inde usque a mundi incunabulis fuerunt, ordines adscribit: ubi letantium omnium est habitatio, ubi gaudium et exultatio, ubi est cœleste regnum; ut laborum fructus ac præmium, cum iis qui beate feliciterque illic vivunt, perciperet amplissimum, vir plane in parendo illustris, in ministeriis obeundis præclarus, in exercitationibus atque adeo in ipsis usque ad sanguinem concertationibus homo sane admirabilis atque conspicuus, cum quinquagesimum ætatis suæ annum ageret.

C 50 Sed mane ubi illum monachi mortuum jam ac sine spiritu vident, ore oculisque ac manibus ad majestatem splendoremque regium rite honesteque compositis, accensis cereis justa persolventes, aliis comitantibus, præcurrentibus aliis, cum hymnis ac psalmodia, in lectulo jacentem ante Ecclesiam efferrunt (is enim est iis ritus et canon antiquissimus) consuetoque Missæ sacrificio, secundum Ecclesiasticam de vita functis constitutionem, pro eo peracto, ad tumulum ferentes, rite honorificeque ibidem illum condidere. Sed pro! Christe, rem miram! ex sanctissimo ac beatissimo corpore odor quidam suavissimus, qui omne odoremorum genus superaret, exhalare visus est: ut hinc præclara ejus facinora ac certamina, quæ ille clam omnes gesserat, omnibus fierent conspicua. Veruntamen neque ad id quidem animam advertere voluerunt, in occulta obscuraque virtutis illius potius intuentes; quare cum haberent lacera, pannosaque ejus vestimenta, tamquam nulli usui accommodata (quæ tum erat eorum opinio) quadam in pertica per summam negli-

gentiam suspenderunt, ea penitus ex animo memoriaque delentes.

D 51 Et jam duorum annorum spatium præterierat, cum lux quædam e cœlo, o rem admiratione dignam! divino tumulo effulgens, præclarissimum orbis terrarum solem sub terra adhuc latentem nuntiat. Atque ii qui tam novum ac præter naturæ ordinem miraculum viderunt, animo consternati hæserunt (neque enim semel aut iterum, sed sæpe nocte intempesta superne illahens illis videbatur) cum rerum divinarum essent rudes atque inexperi, neque eam, ut diximus, sanctitatis opinionem de magno hoc homine haberent, de re conjecturam facere nullo pacto valebant. Verum enimvero Deus, mirabilium effector justorumque adjutor præsentissimus, cum famulum suum multo pluris duceret, hac ratione iis qui illum ignorarent conspicuum facere voluit. Mulier quædam ex propinquis oppidis, e quadam cerebri distillatione corporeos oculos amiserat: ea ad sepulcrum divini, de quo mentionem fecimus, Eliæ (quem ad discrimen veteris illius, qui curru est in paradysum translatus, Juniores per belle oratio appellavit) sanitatem impetratura confugit, cum et in vita et post mortem miraculis clarus extiterit Pater sanctissimus. Cum autem illa diu ibidem subsistens nullum morbi levamen sentiret, rem sane quam graviter molesteque ferenti divina quædam visio offertur. Videbatur enim sibi videre divinum illum ac mirabilium rerum patratores Eliam. Quid, inquit, sine ullo fructu hic immoraris, inagnæque cum periculo vigiliis te conficis? Age jam exurge et ad D. Philareti sepulcrum ubi concesseris, sanitatis rectæ compos efficiaris. Illa e visu perterrefacta, obstupuit. neque enim adhuc scire poterat, verane essent, quæ sanctus vir sibi paulo ante memorasset; quandoquidem nullum Philaretum, Sanctorum virorum numero adscriptum, eo loco esse existimabat,

E 52 Postquam vero non semel sed tertio jam eadem sibi visio est oblata, ac sancti viri jussa vehementius eam urgere cœperunt; ingens timor ac pavor mulieris animum incessit, eque metu ac terrore excitata, stupenti similis, quicumque sibi obviam irent, rogabat: Et quis, inquit, ex Sanctorum numero Philaretus nomine, mihi quidem minime notus, vobis autem cognitissimus, hoc tractu colitur? Tum ii novitatem etiam nominis admirantes, se hominem nescire omnino testificabantur. Illa vero omni ope ac subsidio destituta, animo hæerere; neque quid inceptaret, quidve consilii caperet in tanta re videbat. Cum vero jam lucescere inciperet (studebat enim universorum Dominus servum suum omnibus qui illum ignorarent quamprimum aperire atque illustrem facere) cum monachi de more ad sacros hymnos decantandos in templo essent coacti, in medio adstans muliercula, cœpit singulos cum lacrymis ac fletu orare atque obsecrari; ecquid Philaretum virum sanctissimum aliquis nosset; simul totam rei ac visionis seriem edisserens. At hi perculsi etiam novitate nominis, ignorare se, quis aut qualis esset iste vir sanctus, quem diceret, mulieri profitebantur. Verum ex ipsis nescio quis, qui divinum splendorem in sepulcrum illabi perspexerat, manus et caput quatens, Credite, Patres, in eos intuitus inquit, Frater Philaretus, ille olitor hortique præfectus, jam in Sanctorum numerum est relatus: atque is est dubio procul, quem hæc femella perquirat. Tu vero abi, inquit, mulier, et ad illius sepulcrum accidens, enixe sanctum virum deprecare, et sane videbis gloriam Dei. Hæc vero aliorum manibus ducta, ad sacrum sepulcrum proficiscitur: cum parum ex eo pulveris accepisset oculisque admovisset (ut magna atque admirabilia sunt opera

Supra sepul-
crum lux e
cælo effulget,

Mulier cæca

a S. Elia
apparente ad
illud mittitur.eoque post
longam inqui-
sitionem

invento,

A opera tua, Domine) confestim perniciosum ac noxium illud oculorum velamen, quasi pellis undequaque detractum, sanas omnino ac sine ullo morbi vestigio pupillas mulieri reliquit, cujusmodi erant antequam eo morbo laboraret. Rursus illa provolutis genibus ad sepulcrum, divina quadam animi voluptate perfusa, ac miraculi magnitudine attonita, immortales gratias agere ei qui de se optime meruisset, Deum laudans ejusque magnalia admirans. Dominum autem reversa sanitatis compos animoque confirmata, miraculi nuntia ac promulgatrix omnibus fuit.

illuminatur :

*plures ægroti
sanitati resti-
tuuntur,*

53 Quæ fama ubique locorum ac gentium disseminata, et veluti divina quadam, ac vocalis tuba omnia personans, non ex vicinia tantum propinquisque regionibus, sed peregre etiam magnam hominum multitudinem ciebat : qui variis morborum generibus cum afflicterentur, ad venerandum, divinumque illius sepulcrum concurrentes, singuli, præter multorum opinionem et supra quam cuiquam credibile est, sanitate redonabantur. Ibi videre erat miraculorum multitudinem, quæ magna cum omnium admiratione a sanctissimo viro edebantur ; ac divini cujusdam unguenti odorem suavissimum spirare, qui et corpora et animos omnium recrearet. Tum eodem loci oratorium ab ipsis fundamentis excitatum est ; ac pulchre, affabreque constructum, sanctissimo viro dicatus. Hic indies frequentes fiunt hominum concursus, cum cœlestem ac divinam medicamentorum omnium officinam ibi adinveniant, ad morbos malaque omnia rite curanda. Porro sancti viri lacerae vestes, integræ prorsus atque intactæ hodieque, ut fixæ erant in ligno compertæ, divino gratoque odore fragrantæ, ut cœlestes Reliquiæ minutatim dissectæ piisque viris distributæ, varia etiam morborum genera ex hominum corporibus pepulere. Enimvero maxime consentaneum erat, ipsa etiam vestimenta, quæ subeundis pro virtute laboribus sudore fuerant sordidata, suam etiam gloriam sortiri ; cum Deus tam incredibili admirabilique ratione servum suum cohonestaverit. Quod si lænum tanto gloriæ splendore rerum omnium Opifex affecerit, quanta illum quis existimaverit gratia cœlitus donatum ? Ejusmodi Apostolorum sudaria fuisse novimus, eorumque semicintia dæmones ejecisse, ac sudorem ex eorum corporibus manantem variis morborum generibus medicinam fecisse.

*Oratorium
D. Philareto
structum :*

*laceræ vestes
miraculis
illustrantur.*

EPILOGUS.

C Tu vero sanctorum ac beatorum Patrum illustre decus et ornamentum, quandoquidem de te rebusque tuis epitaphium, tenuibus quidem, sed tamen qualibus possumus verbis componimus ; orationemque, quavis tua præstantia ac dignitate longe inferiorem, nostris tamen viribus nostroque in te studio pareo conteximus : tu, inquam, qui Deo propior clarius ac purius illum intueris, ac mortalitatis nostræ vinculis jam exolutus magnam fiduciam ac libertatem apud eundem es adeptus ; ne nunquam nostri te capiat oblivio : sed cum duobus hisce nostris fratribus accipia matrem, qui tetram libidinum nubem ex animo exegere, Deum orare atque obsecrare continenter velis, ut in felicissimam ac beatissimam sanctorum virorum societatem alliciamur. Et quamvis extra omnem aleam felix sis ac fortunatus, nostris

*Scriptor
invocat S.
Philaretum.*

pro se suisque :

tamen turbulentis animi motibus succurre misericors, atque a nobis vilia hæc quæ tibi offerimus orationis donaria, læta fronte accipere ne graveris : quæ opitulantis divinis atque Angelicis tuis precationibus exposuimus, ab eisdem ad scribendum impulsus atque excitati : secus enim audaciæ ac temeritatis nota culpandi fuisset, quippe nihil tam insigni sanctiironia dignum afferentes. Sed utinam, quemadmodum in hac, sic etiam in tuas sanctissimas ac beatissimas mansiones relicto corpore, et in ipso Jesu Domino nostro, nostra ad Deum peregrinatione perfuncti, admittamur.

55 Ceterum tu divine sacerque magni illius viri grex, ut paucis omnia complectar, tuque Calabrorum cœtus, agite, venerandam Deoque jucundam panegyrim celebremus ; et ad divinum sepulcrum magna cum fide concedentes, communi alacritate lætitiaque efferamur, pios Deoque gratos ad Dominum cantus concinentes, Quoniam visitavit, et fecit redemptionem Dominus populo suo, et erexit cornu salutis in nobis, humilia respiciens et suscitans de terra inopem. Sed vero, ut te beatissimum et fortunatissimum inter omnia monasterium, appellem, quam longa de tuis encomiis contexi potest oratio, quoniam geminos in te continens soles, divinis sane thesauris opulentum enitescis. Jam enim habes adolescentium magisterium, seniorum gubernaculum, caniciei virtutem, senii scipionem, juvenum disciplinam, pastorum pastores sane divinos ; in miseris adversisque casibus consolationem, in calamitatibus subsidium, in tentationibus solamen, gubernatores in tempestatibus, in omnibus infortuniis prosperitatem, athletas in laboribus, in præclaris facinoribus ascetas, in vigiliis ac precationibus cœlestes profecto Angelos : qui in tenebrosa caligine versantur, sua habent lumina : qui a recto aberrant, ductores ; qui flagitiis sunt cooperti, apud Deum intercessores ; lapsi, qui se erigant et ad Deum sublevent ; qui strenue fortiterque concertant, bonorum largitores ; virtutis studio pravaruque libidinum exterminatores ac profligatores, spem sane certam atque tutam ; cœnobitæ, patientiam ; qui alienæ voluntati parent, exemplum ac documentum ; qui in quiete ac solitudine vitam traducunt, tolerantiam : qui actioni ac contemplationi se dedunt, duo ambarum culmina atque fastigia ; eremi montiumque cultores, cœlestem perennemque lætitiā ; virginitate præditi, formam ac figuram ; casti ac continentes, perfectam exquisitamque munditiā ac puritatem ; qui in mundo versantur, mundum atque ornamentum : sanctimoniam, sacerdotes ; optimates principesque in republica viri, mansuetudinem atque clementiam, cives, rectam administrationem ; conjuges, continentiam ; ægroti, medicos ; nautæ ac vectores, naucleros ; qui maris fluctibus ac reflatu ventorum jactantur, serenitatem ac tranquillitatem. Quid plura ? Universi divinos apud Deum patronos atque advocatos. Ad hos imitandos totis nervis totisque præcordiis contendamus ; cum non longe a nobis remota, sed satis propinqua habeamus exempla : ut una cum ipsis digni simus qui cœleste regnum adipiscamur, bonisque sempiternis perfruamur, præstante gratia ac benignitate Domini nostri Jesu Christi : cui simul cum Patre et Spiritu sancto gloria, honor et imperium, nunc et semper et in seculorum secula. Amen.

D
AUCTORE
NILO.

*ad ejus festum
celebrandum
monachos
excitat :*

*duos illis
Patronos SS.
Etiam et
Philaretum
gratulations.
E*

F

DE SANCTO CELSO

ARCHIEPISCOPO ARMACANO IN HIBERNIA.

ANNO MCXXVIII

S. Celsus
Episcopusnon Connertensis, sed
Armacanus ;non solo nomine, sed
etiam caractere,abrogat jus
hereditariæ
successionis.a recentioribus
dicitur,

Romani Martyrologii tabula, Gregorii XIII jussu a Cesare Baronio iterato recognita, ad hujus dici Sanctos, priori editione recensitos, addunt S. Celsum hisce verbis : In Hibernia S. Celsi Episcopi, qui B. Malachiam in Episcopatu præcessit. Quæ verba tam male intellexit Martyrologii Anglicani auctor Wilsonus, ut quin S. Malachias a Celso fuerat Episcopus Connertensis ordinatus, crediderit ipsum in hoc Episcopatu successisse Celso; quod fuerat de Ardmachano intelligendum. Patet id ex S. Bernardo, in vita S. Malachie sic scribente : Dum hæc ita aguntur, contigit infirmari Archiepiscopum Celsum... et cognoscens quia moreretur, fecit sibi testamentum, quatenus Malachias deberet succedere sibi, quod nullus videretur dignior qui episcoparetur in sede prima. Hanc Ardmachanam fuisse ex ipsius S. Patricii institutione nemo dubitat : quomodo autem

Beam Celsus et quam sancte rexit, non e Vita Actis quæ nulla extant; neque ex cultu ejus nomini corporique ab Hibernis delato, de quo nihil comperimus; sed ex iis cognoscimus iudiciis, quæ nobis præcitata Vita sup-
peditat.

2 Primum, quod ipse est qui Malachiam in Diaconum, Presbyterum Episcopumque ordinarat. Erat ergo non tantum nomine et jurisdictione; (quales octo extiterant ante Celsum, viri uxorati et absque Ordinibus, litterati tamen) sed ipso etiam caractere Episcopus, qui per seipsum conferre aliis sacros Ordines posset : quæ res insigne arguit continuæ studium. Alterum est, quod licet quorundam diabolica ambitione potentum mos pessimus inoleverat, Sedem sanctam obtentum iri hereditaria possessione, neque patiebantur episcopari nisi qui esset de tribu et familia sua; et licet decursis jam in hac malitia quasi generationibus quindecim, eo usque firmaverat sibi jus prævum generatio mala et adultera, ut etsi interdum deferissent Clerici de sanguine illo non tamen Episcopi, laici uxoris Clericorum cælibus defectum supplementibus; Celsus nihilominus optime intelligens, quod ab ejusmodi fonte existeret, tota illa (de qua multis Bernardus) dissolutio disciplinæ ecclesiasticæ, censuræ enervatio, religionis evacuatio; omnino constituit infringere execrandam successionem, et alienum ab ea

C Malachiam, Episcopum Connertensem, designare post se futurum Archiepiscopum. Itaque morti proximus, hoc præsentibus indixit, hoc mandavit absentibus, hoc specialiter ambobus Momoniæ Regibus et majoribus terræ, S. Patricii auctoritate, præcepit.

3 Hæc sunt quæ de S. Celso ex certa antiquitate

C haberi possunt indubitata : plura in chronico Episcoporum Ardmachanorum, quod est ad S. Patricii Acta appendix VII, Colganus colligit : sed ex Annalibus hoc demum sæculo a Fr. Michaele Clery et tribus sociis in conventu Dungallensi compilatis, quos propterea Quatuor-Magistrorum Annales nuncupat, collectosque asserit ex vetustioribus et probatioribus patris chroniceis, præcipue Cluanensibus, Insulensibus et Senatensibus. Ad quæ veluti ad fontes, exposito prius uniuscujusque antiquitate et probitate, utinam digitum intendisset Colganus, eorumque nobis verba dedisset ! Nunc suas Quatuor magistrorum dumtaxat allegantem nec quanta sit chronicorum istorum antiquitas indicantem timidius sequimur : sequimur tamen, ne Celsi in Episcopatu gesta prorsus cogamur prætermittere intacta. Sunt autem per annos hoc modo digesta.

4 Anno MCVI, secundum chronicon Senatense,

Celsus, aliis Cœlestinus et Cellachus, Aidani filius, nepos Moelissæ (fuit hic ex uxoris, quos diximus, Episcopis unus et Amalgadium filium reliquerat successorem) mortuo Domnaldo Amalgadii filio, Archiepiscopus Ardmachanus designatus, et in festo S. Adamnani, videlicet XXIII Septembris, consecratus, sequenti mox anno circuevit visitatque Ultoniam atque Momoniam : et in Ultonia quidem, juxta populi taxationem, ad numerum quemque senarium personarum accepit unum bovem, vel ad numerum ternarium unam juveneam, cum multis donariis et oblationibus : in Momonia vero in singulis Cantharedis (Hundreda vocant Anglo-Saxones, Latine Centurias dixeris) accepit septem boves, septem oves et mediam unciam argenti. Nempe ad alia, quæ S. Bernardus enumerat mala, hoc quoque creaverat hereditaria illa Episcoporum Ardmachanorum intra unam eandemque familiam successio, quod esset pro mansuetudine Christiana sæva ubique subinducta barbaries, imo paganismus quidam sub nomine Christiano. Quia vero Connacia, Ultoniam inter et Momoniam media, tunc quoque visitata fuisse videtur (nam decennio post dicitur quod Celsus secunda vice Connaciam adiit, totamque visitatorio circuitu perambulavit) credibile est ipsam quoque in partem venisse contributionis prænotatæ : non item Lageniam Mediamque, quos Nortmanni tenebant, fixam regni sedem Dublini prudenter habentes.

5 Ceterum videtur Celsus, parva dignam Christiano Pastore visitandi gregis rationem, principio quidem tenuisse uti eam a decessoribus suis acceperat; deinde eandem sustulisse : fortassis in magna illa Synodo, sub annum MCXII in annualibus Senatensibus annotata, et in dictorum Annalium margine de Usneach appellata, qui mons amantissimus et totius veluti insulæ umbilicus, jam olim habendis comitiis universæ gentis celebratur. Fuit enim indicta hæc Synodus ad regulas vitæ et morum Clero et populo præscribendas : et par fuit integritatis exemplo Archiepiscopum præluere ordinis utriusque proceribus qui interfuere ; videlicet ex una parte Moelmunus sive Marianus, nobilissimus senior Cleri Hiberniæ, cum quinquaginta Episcopis, trecentis Presbyteris et tribus millibus Ordinis Ecclesiastici; ex altera Murchertachus Rex Australis Hiberniæ, cum collecta indidem nobilitate. Quæ ne incredibilia videantur saltem quoad numerum Episcoporum ; videatur notitia quinque Patriarchatum, ex vetustis Regiæ Bibliothecæ ac Thuonæ schedis Parisiis eruta, per Carolum a S. Paulo ad calcem Geographiæ sacræ; in earumque prima, præter Archiepiscopales quatuor, ad quinquaginta quatuor suffraganeas earum nominatus reperientur. Sciendum quoque eo tempore duos Reges habuisse insulam, qui se utrique dicerent Hiberniæ Reges, sic ut Australibus unus, prænominatus scilicet Murchertachus sive Mauritius; Septentrionalibus imperitaret Domnaldus, prædicti Mauriti patris.

6 Successere deinde tempora Armacanæ metropoli privatim, et toti genti publice lucrosa magis, quæ egrégiam Celsi Primatis virtutem non minus exercitam habuere, quam facere potuerunt illustrem : anno enim MCXII Arx Armacana cum templis, tribusque ex cetera urbe plateis, deflagravit. Quadriennio post Abbatia cum viginti ædibus absumpta est : duæ rursum plateæ anno MCXXI arsere, quam longe a porta tendebantur ad arcem, et mensæ Decembri tempestas ingens turris Armacanæ tectum dejecit. Quibus dam-

Provincias
Hibernicas
visitando
obisse,

E

Synodum
grandem
celebrasse,

F

et castas eccle-
sias repa-
rasse ;

nis

Anis reparandis sic intendit Celsus, ut per eum anno MCXXV, v Idus Januarii tegulis integre contexta et iostaurata sit Ecclesia cathedralis, postquam per annos centum triginta non nisi ex parte fuisse contexta : et per eundem, orno immediate sequenti, consecrata est xii kal. Novembris Basilica SS. Petri et Pauli, Ardmachæ a B. Inaro extructa. Magna post hæc belli tempestas per totam Hiberniam exorta est, Principum simulatibus et factionibus : adquam sedandam S. Celsus a sua Sede spatio unius anni et mensis abfuit, discordes animos Principum reconcilians, et regulas pacis atque morum clero et populo præscribens : rursumque anno MCXXVIII per eundem Archiepiscopum, spatio unius anni allaborantem negotio, sancitum est fœdus pacis et concordie inter Conacios et Momonios.

et 1 Aprilis mortuus,

7 Denique idem Sanctus Archiepiscopus, postquam Primatum Hiberniæ plus quam duodecim annis cum medio, Dublinensem etiam Episcopatum, comuni Hibernorum et Normannorum voto electus, annis octo laudabiliter administrasset ; post multos ordinatos Episcopos, Presbyteros et diversorum graduum Clericos ; post multas basilicas, ecclesias et cœmeteria consecrata ; post magnas eleemosynas et pias largitiones ; post vitam in jejuniis, orationibus, prædicationibus, Missarum celebrationibus et id generis variis exercitiis pietatis transactam ; Sacramentis Pœnitentiæ et extremæ Uctionis præmunitus, anno ætatis suæ quinquagesimo, Christi MCXXIX, in Momonia locoque Ard-Patric dicto, spiritum cœlo reddidit, primo die Aprilis. Corpus feria quinta sequenti ductum est Lismorum S. Macbudæ, ibi sepeliendum juxta ipsius testamentum ; ibique feria quinta sequenti, cum psalmis, hymnis et canticis, in sanctuario, Episcoporum vulgo vocato, sepultum est.

Lismoriæ sepultus,

anno 1128 feria 5 ;

8 Hæc omnia si Quatuor-Magistri acceperere ex Utoniensibus sive Senotensibus, qui soli citantur, Annalibus, Æram Christi vulgarem (ut sæpe inculcat Colganus) uno anno prævertentibus ; recte Cardinalis Baronius in suis ad Romanum Martyrologium notis S. Celsi mortem anno MCXXVIII adscripsit. Neque refert quod illo bissextili anno Litteris Dominicalibus A G, dies vi Aprilis non concurrat cum feria v hebdomadæ, proindeque coli nequeat tamquam anniversarius depositionis dies. Nam qui Baronio occasionem dedit S. Celsi nomen Romano Martyrologio inserendi, primus et solus Joannes Molanus, inter proprias suas ad Usuardum additiones, ex recentiorum hagiologorum collecta-

neis acceptas, et anno 1568 Lovanii vulgatas, minusculo caractere apponens hæc verba, In Hibernia S. Celsi Ardmachensis Episcopi et Confessoris, de quo Bernardus in Vita S. Malachiæ ; Idem Molanus eadem verba in secunda et tertia ejusdem Martyrologii editione anno 1573 et 1583 omisit. roque satis indicavit, haud satis sibi vel de cultu Celsi vel de die quo collocari debeat, constitisse : quas posteriores editiones si nactus fuisset Baronius, abesset forsitan etiam hodie a Romano Martyrologio, Celsi nomen, uti et alia non nulla.

9 Igitur nihil obest, quo minus cum Hibernico Mariani Gormani Martyrologio, ante annos circiter quingentos scripto, Kallachus, Comorbanus Patricii (hic ipse utique de quo agimus Celsus : neque enim alius ex S. Patricii successoribus hoc aut simile nomen tulit) erudatur eo quo notatur die, id est, ipsis kalendis Aprilis, solitus in Hibernica ecclesia commemorari ; imo etiam eo die mortuus, si aliunde id haberi possit quam ex martyrologiis, non mortis, sed commemorationis, quæcumque alia ex causa tali die officia anniversaria continentibus. Quod si primo Aprilis die mortuus, depositus fuit feria quinta proxime sequenti, factum id fuerit die pariter quinto mensis ; neque ad annum MCXXIX erit cum Colgano refugiendum, ut dies depositionis uno die propius ad diem mortis admoveatur. Lismorium enim, Waterfordiensis Comitatus insignis civitas, quo delatum sancti viri corpus fuisse dicitur, ab Ard-Patric, sive (ut ab Anglis effertur) Done-Patrick, id est, Colle S. Patricii, villa Limericensis Comitatus, in qua est mortuus, plus quam duorum dierum itinere distat.

Fastis Hibernicis adscriptus 1,

depositus 5 Aprilis.

10 In Visione mirabili, de inferorum penis et paradisi gaudiis, oblata Tugdalo Hibernico militi sub annum MCXLVIII, et a Murcho monacho de Insula barbara in Latinum linguam translata, dicitur militis illius anima, vidisse S. Patricium Hibernorum Apostolum cum magna turba Episcoporum, inter quos quatuor sibi notos vidit ; videlicet Cœlestinum Ardmachanum Archiepiscopum et Malachiam, qui prædicto viro successit in Archiepiscopatum... Successit autem ut scribit Bernardus non mox neque facile. Ecce enim de semine nequam qui occupet locum, Mauritius nomine. Is per quinquennium fretus potentia seculari incubavit Ecclesiæ, non Episcopus sed tyrannus. Erant enim Domnabili ante S. Celsum Episcopi filius. Cetera quæ fuere consecuta habentur in S. Malachiæ Vita, ad diem iii Novembris danda, quæ interim apud Surium aut inter S. Bernardi opera legi poterit.

ejusdem Tugdalo revelata gloria.

C

F

DE SANCTO WILHELMO

ABBATE ROSCHILDENSI IN DANIA, ORD. CANON. REGULARIUM S. VICTORIS.

Commentarius prævius.

§ I. . Wilhelmi cultus, Canonizatio, Professio.

ANNO. MCCLIII. Canonice Regular. ex S. Aufi in Provinciam :

Angustiniana Regula propogatio per Canonicos, undecimo Æræ Christianæ seculo feliciter capta, et ex præcipuo ejus in Provincia monasterio, S. Rufi dicto, ante ejusdem seculi finem prosecta in Hispaniam, ut est in Vita B. Olegarii cap. i ad diem vi Martii dictum ; sequenti mox seculo palmites suos protulit ad usque urbem regium Galliarum quando, ut est in MS. Chronico Alberici, anno MCXXXIX in Domum S. Victoris Parisiensis, quæ erat Prioria nigrorum monachorum de Massilia, adductus est conventus Regularium de S. Rufo de Valentia, per Hugonem de S. Victore. Ubi nota, de Valentia dici, non quia jam tunc id nomen erat Congregationi, ex S. Rufi Avenionensis canobio propagata ; sed quia postea, eversis per Albigenses omnibus Aprilis T. I.

ad S. Victoris Parisios ;

Avenionensis tractus monasteriis, ii qui prope muros dictæ urbis sedem et caput Ordinis sui habebant, nomen et dignitatem loci transtulerunt Valentiam in Delphinatum circa annum MCCX : quod priusquam fieret tam copiosas ex Victorina domo propagines egerat novellus Ordo, ut in veteri ejusdem domus MS. sic legatur. Anno MCXXXVIII clarebat Ordo Canonicus S. Victoris Parisiensis, celebrisque per orbem fama habebatur, propter insignes personas moribus et scientiis ornatas, quas in diversis mundi ecclesiis sparsit, velut vitis fœcunda, palmites proferens transplantandos.

2 Et quidem intra proximum decennium anno MCXLVII propinquæ S. Genovefæ ecclesiæ commodavit Abbas Gilduinus Priorem suum Oddonem : cujus disciplina informatus Sanctus hic Guilielmus, ipsum

indeque ad S. Genovefæ propagatis,

A *Ordinem ad regna usque Septentrionalia transtulit, factus anno MCLXXI Abbas Roschildensis in Dania, sive, ut illo ævo passim nominabatur a sciis, Danos Dacosque confundentibus, Dacia: quo nomine, cum titulo Confessoris, ad hunc VI Aprilis adscriptus invenitur Additionibus Hermanni Greven et Joannis Molani ad Usuardi Martyrologium, nec non Martyrologio Galesinii et Calendario historico Felicii. Florarium quoque MS. sanctorum, In Dacia, inquit, depositio S. Guillelmi Abbatis. Romanæ denique ecclesiæ novæ tabulæ hunc diem sic finiunt. In Dania S. Guillelmi Abbatis, vita et miraculis clari: ad quæ verba annotat Cardinalis Baronius: Honorius Papa III, cum de ejus vita mandasset diligenter inquiri, certior redditus a Gregorio, Romano cive nobilis familiæ Crescentianæ, tunc S. Theodori Diacono Cardinale, Legatum a latere agente in Dania, Suecia atque Bohemia, retulit eum inter Sanctos.*

1224 canonizatum ab Honorio 3.

B *hubet Historia gentis Danorum de qua infra sæpius approbatæ vitæ virum, timoratum et justam, cui merito erat super hoc adhibenda fides; ac per Venerabilem Petrum Roskildensem Episcopum, et Abbatem de Ervado Cisterciensis Ordinis: qui de vita et fama certi, tam per se quam alios, et de miraculis tam per eos in quibus facta fuerant quam per testes fide dignos, veritate cognita, certum reddere Pontificem curarint; inter alia exponentes, quod tanta in Christo gratia divinæ benedictionis effulsit, ut ejus suffragiis leprosi mudentur, sanentur ægroti, liberentur dæmoniaci, aperiatur lingua mutorum, et quod est mirabilius jam idem sit plurium mortuorum almi-ficæ suscitator. Pergit deinde Pontifex matri Ecclesiæ novum florem, regnoque Daniæ tantum gratulari Patronum, ac denique, Cantet, inquit, novum Domino canticum ecclesia S. Thomæ de Paraclito, quæ splendore novi luminis, Confessoris ipsius requiescentis ibidem, pulchra facta est et apparuit speciosa. Ceterum eodem quo expedita est Bulla anno, facta quoque sollemnitas est. Prægerit eam Petrus Jacobi filius, hujus nominis II Episcopus Roskildensis, anno dumtaxat sequenti mortuus: sin minus, fecerit eam Nicolaus Etig, sub quo etiam anno Domini MCCCXXVIII facta est Translatio S. Wilhelmi Abbatis in Oppellut quod in Sleswicensi Breviario Apilholt alibi Ebbelholt et in geographicis tabulis Evelholt nominatur; 10 circiter passuum millibus distans Roschilda versus Euroboream, in qua fuit dictum S. Thomæ monasterium.*

4 *Erat istius temporis usus, quemadmodum tum aliis exemplis, tum III Aprilis in S. Richardi Cisterciensis Actis num. 117 apparuit, ut cum aliquem Sanctorum numero adscriberet Pontifex, etiam Orationes præscriberet proprias, quibus illius nomen esset sub sacrificio Missæ commemorandum. Ejusmodi Orationes un insertæ fuerint bullæ Canonizationis, ignoramus: eam enim partem, qua fideles hortatur Pontifex, ut sanctorum Christi Confessorum cultu ac laudibus Wilhelmi prosequantur, ejusque preces apud nunien implorent, omisit Raynaldus, neque operæ pretium est laboriosius quæri: ipsas, quod satis est, invenimus post Vitum in codice Victorino descriptas, atque hic datus; ut si quando vel sacrorum cultus restitueretur in Dania, vel sacre Ordo canonicorum Regularium eusdem iudicabit inferendas Officio, quod non ita pridem recitandum de hoc suo Sancto impetrarunt, ut manum sint uti volentibus, et sunt hæc. COLLECTA. Omnipotens sempiterne Deus, qui mirabiliter fulges in electis tuis, quos te inhabitatore glorificare voluisti: da nobis quæsumus,*

B. Wilhelmi Confessoris tui atque Abbatis ita digne D commemorationem agere, ut ejus suffragantibus meritis templum tuum fieri mereamur. SECRETA. Muneribus tuis, quæsumus Domine, S. Wilhelmi Confessoris tui atque Abbatis intercessione, gratiam tuæ placationis intersere; ut et collata nobis remedia tuearis, et conferenda propitius largiaris. COMMUNIO. Refecti, Domine, sacræ participationis dapibus, supplices te deprecamur, ut S. Wilhelmi Confessoris tui atque Abbatis precibus semper sublevemur, et divinæ consolationis muneribus digni efficiamur.

5 *Quoniam vero in confinio anni MCCII et anni MCCIII (annos Galliano more a Paschate ad Pascha numerando) sub auroræ diei Paschalis tunc in VIII Idus Aprilis cadentis, mortuus est Sanctus, atque adeo periculum erat ne identidem impediretur eidem decreta annua veneratio: credimus ordinatione saltem Episcopali institutum fuisse, ut festum ejus ageretur XVI Kalendas Julii, quemadmodum testatur Trithemius infra citandus, ipso forsitan die præmemoratæ Translationis. Verum extinctis in Dania Sanctorum honoribus, exolevit hic usus; juxta quem in Sleswicensi Breviario sub annum MDII impresso, quando Sleswicensem Cathedralam tenebat Godscalcus de Alevede, præscribitur faciendum Officium de sancto Wilhelmo totam de Communi Confessoris non Pontificis, cum propria Collecta hic superius posita, et sex propriis Lectionibus de Vita pro 1 et II Nocturno. Recentiores, qui ex sola Vita cognitam habebant Wilhelmi sanctitatem, ex ea etiam acceperunt diem mortis, quo ipsam adscriberent concinnatis a se Martyrologiis; nulla habita ratione diei a Trithemio notatæ; ideo forsitan quia ipsis non incidit suspicari, de Roschildensi Abbate Trithemium agere, tamquam de S. Benedictino. Cur autem id fecit ille? Credo quia Abbatem esse meminerat, et omnia in Dania monasteria credebant Benedictini, aut saltem Cisterciensis, (cujus fuerunt sane pleraque) Ordinis esse. Etenim parum sollicitus auctor iste historiam vitæ discere, satis habuit hæc scribere. Wilhelmus Abbas ejusdam monasterii in Dacia, cujus vocabulum jam non occurrit; vir certæ religionis et sanctissimæ vitæ, multis virtutibus et signis a Deo meruit honorari, cujus festum colitur XVI Kalendas Julii.*

6 *Habemus inter Septentrionalium rerum scriptores, Erpoldi Lindebrogii studio editos Francofurti an. 1609, Gentis Danorum historiam; in qua post Regum gentilium nomina atque gesta, seriatim absque numero annorum exposita, mox a tempore Christianitatis inductæ ad annos Christi tantum omnia, et ad annum MCLXXXVIII deducuntur: quæ historia circa res undecimi, duodecimi ac decim tertii seculi maximam fidem et auctoritatem meretur, accuratissime notans, non tantum Regum ortus obitusque, et quæ singulorum tempore memoratu digniora acta sunt in politico statu: sed etiam initia et obitus Episcoporum Daniæ, nec non natales conventuum singulorum, quos Ordo Cisterciensis ab anno MCXII ad MCCX ad viginti quatuor in Dania acquisivit; notans etiam quo anno S. Bernardus ingressus Ordinem, quo anno ipse et S. Mabachias sint ex hac vita egressi: ut dubitare nullatenus possimus, quin auctor fuerit Ordinis Cisterciensis monachus, adeoque falsus omnino sit titulus præferens nomen, Erici Pomerani Daniæ Regis: qui anno MCCCCXI, annis post finitum Chronicon plus quam centum, adoptionis jure introductus, inertissime gessit ac demum etiam dimisit regnum, nusquam a litterarum studiis commendatus. In hac historia sive Chronica, notatur quod anno MCCII S. Wilhelmus Abbas migravit, et quod anno MCCCXXVIII facta sit Translatio S. Wilhelmi Abbatis in Oppellut. Nempe duo hæc puncta ad eam scripturam, quem sibi auctor præstiturat, imprimis spectabant: non item quo anno vel Roschildense in Eschil monasterium, vel Thomæum in Ebbelholt Canonicos*

Festum ejus aliquod, 16 Junii.

Non fuit ille Cisterciensis,

(cujus ordinis progressus in Dania

notat Chronica, Erico Regi male adscripta)

nec aliter Benedictinus

A nonicos Regulares excepisset. Non prætermisisset autem notare, quod Cisterciensis instituti fuerint istorum monasteriorum novi incolæ : si hoc vere notare potuisset : quod si non facere Cistercienses, multo minus dici potest fuisse eos alia quacunque ratione Regularum Benedictinam professos, ob solam Trithemii, tam confuse et tam inexplorate scribentis, atque in talibus frequentissime aberrantis, auctoritatem.

sed Canonicus
Regularis :

7 Sed quid opus atinnde petere argumenta, ad subruendam assertionem adeo parum fundatam? Quisquis Acta vel a Surio edita vel a nobis edenda leget, nullatenus dubitabit, quin Sanctus hic apud avunculum in S. Germanide Pratis Benedictino cœnobio, non aliter quam in schola puer secularis educatus, ab eodemque od canonicalem in S. Genovefæ ecclesia præbendam promotus, postea e seculari Canonico, Canonicus ibidem Regularis factus, hand aliud quod Canonicorum Regularium institutum in Daniam adduxerit propagaritque, quemadmodum num. 39 clarissime dicitur, et apud Surium num. 14 soltem de monasterio S. Thomæ, in quo postremos vitæ annos egit, obiit, et sepultus est. Quare non satis possumus admirari, quod a Canonicis Regularibus non modo inter officia propria præteritis, sed nec inter sui Ordinis Sanctos numeratus, nisi admodum sero, reperiatur Wilhelmus; usque advo ut nec Pennotto quidem lib. 2. cap. 33. num. 17. Surium alleganti, et enarranti quomodo Regulari disciplina fuit ad S. Genovefæ constituta, in mentem venerit quidquam dicere de sui Ordinis Colonis in Daniam traductis per S. Wilhelmum : a quo veniorem laudem dare monasterio isti poterat, quam a Petro Lombardo Sententiarum Magistro, ex Canonico Carnotensi facto Episcopo Parisiensi, quasi is antea in S. Genovefæ secularis Canonicus, Regularem ibi disciplinam inter primos admisisset. Sed lecta apud Surium Vita, defectum agnovit et supplendum curavit Pennottus, impetrata facultate S. Guilhelmi Officio duplici cum propriis Lectionibus e Vita desumptis colendi : itaque ejus nec nomen quidem inveniebatur in calendario anni MDCXIII, ejus Officium pro vi Aprilis, cum aliqua ipsius Pennotti circa illud Annotatione, inter propria Ordinis officia prodit primum Romæ, dein Montibus anno MDCXXXV, et deinde Venetiis anno MDCXLIII atque in aliis postea editionibus.

dota est ansu
Benedictinis
cum sibi ar-
rogandi.

8 Igitur Canonicis circa hujus S. Wilhelmi memoriam tam diuturna usis negligentia, veniam mereretur Arnaldus Wion, quod Trithemio adhærens suo cum adscripserit Ordini, si ab historia vitanda abstinuisset. Nunc vero quis poterit patienter hæc de S. Wilhelmo legere apud eundem in Annotationibus ad hunc diem? Vitam ejus adfert Surius. Fuit primum monachus S. Germani Parisiis sub regula S. Benedicti : assumptus deinde in Abbatem S. Genovefæ ibidem, quod cœnobium Regule S. Augustini suppositum erat, Regularis aliquamdiu vixit : sed postmodum a Rege Daniæ Waldemaro evocatus, priorem Regulam reassumens, Abbas Roschildensis constitutus est. Prudentior Bucelinus, etsi alias in Sanctis undecumque ad suum trahendis Ordinem minime scrupulosus, cavet ne in tam evidentem falsitatem sciens volensque impingeret. Quod autem in S. Genovefæ Abbas fuerit Wilhelmus, non potest Wion apud Surium nisi somnians legere : hac ipso indixus qua accuratone cetera de Guilhelmo scripserit. Pontanus libro 3 rerum Danicarum, pag. 294, obitum ejus ponens sub annum MCCI, his verbis eum, licet hæreticus, laudat. Idem annus fatalis quoque fuit Guilhelmo Abbati Ebelholtensis cœnobii, quod ad sanctum Paraclitum Latine nominabant. Eum e Collegio divæ Genovefæ, quod erat Lutetiæ Parisiorum, evocari in Daniam, una cum aliis ejusdem cœnobii sociis, curaverat Absalon. Hi apud Danos vitam monasticam ad Regulam D. Augustini, ejusmodi Lutetiis ex instituto S. Victoris coluerant; pri-

etiam a Pon-
tano lauda-
tur.

um sunt auspicati. Guillelmus vero, cum ob vitæ sanctimoniam, tum quod facta quædam miraculosa (ita traditur) post ejus obitum essent observata, inter Sanctos exinde relatus est, appellatusque S. Guillelmus Parisiensis. Epitaphium ejus hujusmodi circumfertur :

Parisiis natus, dictis factisque beatus,
Mundo sublatus, jacet hic Guillelmus humatus.

D
AUCTORE D. P.

ejusdem Epi-
taphium

§ II Scripta Vita et Miracula. Acta Parisiis, illustrata.

Vitam S. Wilhelmi dare proficitur Surius, ab ejusdem quidem discipulo conscriptam, sed a se locis aliquot in compendium redactam, plerumque etiam phrasi mutata. Nos eam in monasterio S. Victoris Parisiis invenimus stylo, ut arbitramur, primigenio; et non tantum discipulum Sancti agnovimus, qui saltem extremis annis ei in Dania convixerit, quod est ex num. 34 et sequentibus manifestissimum : sed etiam natione Francum, utpote qui num. 41 Perticas pisces vocans, quos Latine Percas nominaremus, probat se in hunc solæcismum esse lapsum, propter amphiboliam patriæ, id est, Francicæ linguæ, cui et Perca et Pertica dicitur vocabulo commune Perche. Hoc tamen inter eam quam reperit Surius, et hanc quam damus interest; quod ista talis fuit quolis scripta est paucis post viri sancti obitum annis, et num. 37 his fere verbis fiebat : Possent hic multa commemorari, satis admiranda, quæ vel audivimus vel vidimus in Paraclito, ubi sacrum ejus corpus conditum est : sed ipsa multitudo nos ne id fiat dehortatur. Nostra autem hæc ab eodem scriptore (quod ipse stylus clare indicat et apparet etiam ex fine num. 67) post annos circiter decem aucta est accessione miraculorum, antea prætermisssorum, itaque prædicta clausula in hunc modum mutata invenitur. Sed his breviter commemoratis, veniamus ad miracula quæ vel vidimus vel audivimus in civitate Dei nostri, id est in Paraclito, ubi requiescit gloriosus Confessor Dei Wilhelmus.

Vita a Surio
edita stylo
mutato,

E
a nobis pri-
migenio stylo
datur,

10 His miraculis, per tria capita deductis, nulla apponitur clausula, quæ finem indicet scriptoris. Quare suspicamur, materiam istam ulterius prosequendum fuisse, nisi auctorem vel mors vel casus alius impedivisset. Certe omnino existimamus omnia et gesta et scripta esse, non tantum prius quam fieret sacri corporis translationis vel elevatio, annis xxxv post obitum Sancti; sed etiam priusquam tractaretur Canonizationis negotium; quamvis in titulo MS. Sanctus, in principio ipsius vitæ Beatus, in decursa nominetur sanctus ac gloriosus Dei confessor Wilhelmus. Verum quantumcumque cito hæc scripta concipiuntur, plures tamen quam quinginta anni fluxisse dicendi sunt ab eo tempore, quo ex Franciæ in Daniam Sanctus venerat, quando verosimiliter scriptor hic admodum puer aut juvenis erat : qui proinde quæcumque de rebus Parisiis a Sancto gestis narrare potuit, habere ab aliis debuit, qui ex aliis e Franciæ advectis audiverant; cum credibile sit ipsum Sanctum parce loqui solitum de suis laudibus. Est igitur venia dignus auctor, quod earum rerum, quod personarum ac temporum circumstantias, minus distinctam historiam texerit, et in aliquibus aberravit a veritate, certius cognoscenda ex epistolis Abbatis Sugerii, per quem acta sunt omnia, quæ spectabant ad introductionem disciplinæ Regularis in antiquissimam S. Genovefæ ecclesiam : ubi hæc eadem quam damus sancti Vitæ cum miraculis extat in antiquissimo MS. sicut etiam invenitur in monasterio Viridis-vallis prope Braxellum, quod similiter Canonicorum Regularium est.

una cum mi-
raculis additis
ab eodem
auctore,

sed qui res
Francicas
minus distin-
cte cognovit.

11 Claudius Molingre l. 2. Antiquit. Parisien. pag. 137. allegat Evangeliorum librum antiquum, argenteis obtectum luminis; ad cujus calcem in Scriptoria S. Genovefæ, ubi asservatur, hæc legerit : Anno Do-

anno 1148

A mini MCXLVIII, ivit Rex Ludovicus Hierusalem, licet
AUCTORE D. P. enia anno præcedenti post Pentecosten e Gallia solverat,
 non tamen ante mediam Quadragesimam appulit in
 Terram-Sanctam, nec nisi post Pascha Hierosolymam
 adiit. Eodem anno ecclesia nostra de statu Canonico-
 rum secularium ad Regularem ordinem est mu-
 tata, ope atque industria Suggestii bonæ memoriæ
 (obiit enim MCII) S. Dionysii Abbatis, injungente
 eidem Abbati Domino Eugenio et illustri Francorum
 Rege supradicto. Nempe cum anno MCXLVII Parisios
 veniens Eugenius Pontifex, ad ecclesiam S. Genovesæ,
 Sanctis Petro et Paulo dicatam, atque Apostolicæ Sedi
 immediate subjectam, ut ex Bulla Paschalis II anno
 MCVIII data cognoscitur, divertisset; caussa vel hospitii
 inter Canonicos capiendi, ut vult præcatus Claudius;
 vel, ut Vita, hæc habet estque verosimilius, sacri
 dumtaxat celebrandi: ita tam ipse quam Ludovicus
 Rex commoti sunt insalutaria Canonico- ibidem
 consistentium, ut de mutando Ordine consilium ceperint:
 et Pontifex, cum esset Lingonis in Italiam rediturus,
 Suggestio mandavit, ut Priorem Abbavilleum Ordinis
 Cluniacensis cum octo monachis S. Martini a Compis
 immitteret in ecclesiam S. Genovesæ, qui locum Cano-
 nicorum secularium ibidem acciperent.

B 12 Egit Suggestius rem sibi demandatam quaviter:
 occasione tamen querulorum Canonico- ad Curiam
 Romanam proficiscentium, discrete distulit; accer-
 seus interim eos quos oportebat in dicta ecclesia collocari,
 si Pontifex in sententia perseveraret, Cum subito, inquit
 ipse in epistola desuper scripta, proxima die fere tertia
 aut quarta, qua designatum Abbatem et monachos
 in ecclesia eadem ponere proposueramus, ecce præ-
 fati Canonici, videlicet Cantor et alii, a facie vestra
 redeuntes, mutatam pro bono pacis sententiam, in
 Canonico- Regularium positione, nobis reddide-
 runt. Non igitur, quod auctor noster credidisse videtur,
 apud Regem Pontificemque adhuc Parisiis existentes,
 actum est de inducendis ad S. Genovesæ ecclesiam Re-
 gularibus. Sed neque en cogitatio suscepta est ad ins-
 tantissimas preces San-Victoriani Abbatis, verum ad
 ipsorummet secularium Canonico- postulationem quos
 tamen ne in hoc ipso quidem consentientes inveniens
 Suggestius, multa, inquit, et morosa reprobatione in-
 sistebamus, quod etiam postulata, misericorditer con-
 cessa, refutarent: donec qui sanioris erant consilii et
 filii lucis, Canonicos Regulares se suscepturos paci-
 fice, promiserunt.

ad parendum
 Pontifici
 Suggestius
 impellit,
 C 13 Porro quam nihil hic impulsu Abbatis S. Victo-
 ris actum sit, magis etiam ex iis patet quæ idem Sug-
 gerius in sua epistola sic prosequitur. Nos autem super
 hoc exhilarati, quoniam quidam de melioribus, Ab-
 batem sibi constitui et Canonicos de S. Victore, pos-
 tulabant; tum quia nullam penes nos religiosiorem
 in suo statu novimus ecclesiam, tum quia propinqui-
 tate loci ad omnem eorum commodior existit neces-
 sitatem, ad eos divertimus; virumque venerabilem
 Abbatem S. Victoris, Gilduinum nomine, operibus
 pietatis approbatum, modo seorsum modo in Con-
 ventu suo, ut his opem ferret, et adjutor Divinitatis
 evelleret et destrueret, ædificaret et plantaret, in
 nomine Domini suppliciter efflagitabamus. Qui ut
 emeritus Pater et ejusdem loci providus procurator
 (utique ab anno MCXXIX) cum hoc ipsum instanter
 recusaret; ut Priorem suum, virum venerabilem et
 religiosum, Abbatem fieri postulare nos comperit,
 obortis lacrymis cum fletu et angustia cordis, senium
 defectumque suum opponens, ejusdemque Prioris
 consilium et auxilium si eo privaretur deplorans,
 fere per totam diem recusando, et quod numquam
 fieret detestando, usque ad proximam Nonam deti-
 nuit. Tandem vero victus precibus multorum, imo
 auctoritate vestra, qua eum importune opportune
 adjurabamus, tam misericordia quam pietate, pro

alieno commodum suum sustinens incommodum; eum- D
 dem venerabilem Priorem, cum duodecim Fratribus,
 viris religiosis et honestis, nobis contradidit: quos
 in festo S. Bartholomæi ad eandem ecclesiam so-
 lenniter cum Clero et populo civitatis induximus,
 et venerabili Meldensi Episcopo Manassi, quem no-
 biscum his agendis susceperamus, eadem die coram
 altari ejusdem S. Genovesæ Abbatem benedici so-
 lenniter fecimus etc. quæ vide apud du Chesne tom 4
 Francicarum pag. 506, vel ex eo apud Sammarthanos,
 uti et alios ejusdem Suggestii labores, pro tuendis ibidem
 adversus seculares Regularibus in alia ad eundem Eu-
 genium epistola; Fratrum autem istorum duodecim
 nomina habentur in Necrologio S. Victoris, et de-
 scribuntur in quadam conventionione cum Victorinis
 facta pro decursu aquæ Beveris, suntque Guibertus,
 Prior; Guillelmus, Supprior; Henricus, Guillelmus,
 Stephanus, Andreas, Presbyteri, Odo et Guillelmus,
 Diaconi, Ganfridus et Theobaldus Subdiaconi. Ita ad
 nos Claudius du Moulinet: qui si annum dictæ conventio-
 nis notasset, certius dicere possemus, utrum Guillelmus
 Supprior hic notatus, fuerit noster Sanctus, an alius ei
 synonymus, qui idem officium ante ipsum gesserit. Magis
 propendeo ut eundem credam: quia cum hic, non duode-
 cim, sed decem solum Fratres notentur, suspicari cogor
 scriptam conventionem aliquantis annis post introductio-
 nem Regulæ, cum ex duodenario illo numero obissent
 aliqui aut ad S. Victoris remigrassent, quidam etiam
 accessissent novi, in quibus ipse S. Guillelmus fuerit,
 cum ista fierent, etiam Supprior; hoc enim fuisse con-
 stat ex Vita num. 18: adeo ut incertum maneat, qui-
 nam ex decem numeratis a canobio S. Victoris transie-
 rint ad S. Genovesam.

14 Inter eos quoque quos filios lucis et meliores appel-
 lat Suggestius, fuisse Wilhelmu omnino crederemus:
 nisi Vita hæc tam clare testaretur eum in sua Præpo-
 situra abfuisse non tantum cum turbæ priores Parisiis
 existerent, sed etiam cum anno sequenti novus Abbas
 Oddo constitueretur. Nempe ab nimium dissimilibus sui
 quotidianas injurias sustinens videtur cupidius dig-
 nitatem Præpositi, in qua servire Deo posset quietius
 aut expetisse aut admisisse, retento nihilominus priori
 beneficio, ob quod ne residere Parisiis cogeretur, facile
 potuit impetrasse, tam potenti nixus patrocinio. Interim
 quia secularibus illis, qui nollent Regularem Ordinem
 suscipere, ex Regis Pontificisque voluntate integri ma-
 nebant quoad viverent suarum præbendarum fructus;
 necesse habuit novus Abbas Oddo Wilhelmu de facta
 mutatione commonefacere, et quomodo solvi sibi vellet
 exquirere: quod licet per litteras fieri posset aut inter-
 muntios, ipsum tamen ad se invitare maluit; quem ex
 iis quæ antea egisse ac passum noverat, sperabat posse
 non difficulter induci, ad Regularis vitæ institutum pa-
 riter amplectendum, atque ita sublevandam suorum ac-
 cessione bonorum novellæ coloniæ paupertatem. His
 autem sic positus, minus erit miranda, quod S. Wil-
 helmus non adeo distinctam rerum se absente gestarum
 notitiam suis postea in Dania discipulis communicavit.

15 Ast quod sequitur, recursis post hæc non multo-
 rum annorum curriculis, pro Oddone defuncto Abba-
 tem esse electam Guarinum, non nisi auctori, parum
 integre quæ audierat recordato, potest adscribi. Constat
 enim ex Aimoini continuatore, in annum MCLXXV desi-
 nente, quod anno jam dicto, in baptisma Philippi Augus-
 ti, præter Hugonem, Abbatem S. Germani, Herveius
 quoque Abbas S. Victoris et Odo quondam Abbas
 S. Genovesæ patrini extiterunt. Vivebat igitur tum
 adhuc Odo, sed non amplius Abbas. Vivebat autem in
 primo suo S. Victoris monasterio, ubi etiam nunc ejus
 sepulcrum extat, cum insigni epitaphio, quod recitant
 Sammarthani. Quæ autem abdicandæ dignitatis, et illuc
 unde emissus orat quam citissime potuit revertendi caussa
 ei fuerit alia, quam optimi seffis Gilduini instantia
 quotidiana

cum sociis 12.

E

qui S. Wil-
 helmu ad
 ordinem
 recipit,

F

et post annos
 aliquot ad S.
 Victoris redit,Guarino
 Abbate consti-
 tuto.

A quotidiana? Igitur anno MCLIII, credimus se abdicasse Odonem, quemadmodum in sui monasterii monumentis haberi scripsit nobis Claudius du Montinet: neque dubitamus ei tunc esse suffectum Guarinum, quem licet in Catalogo Abbatum apud Summurthanos omiserit illius catalogi compilator Boulartius, non dubitamus ponere ante Albertum, circa annum dumtaxat MCLXVII, ut ipse fatetur, Abbatia illi regenda admotum.

16 Hic Guarinus Priorem, communibus quidem votis electum, sed, quia per Regem volebat constitui, repudiatum, ejusdem Regis auctoritate induxerat in Officium: quare contra hanc minus Canonice actionem, zelo libertatis religiosæ accensus Wilhelmus, invitatusque vicinitate Pontificis tunc Senonibus commorantis, eodem excurrit. Sed suum illum fervorem non satis probare Pontifici potuit; proinde suggestionem ejus exaudivit quidem, ut dicitur in Vita, jussitque Priorem alium eligi; ipsum tamen Wilhelmum voluit Abbati quoque suo, pro irreverentia contra eum commissâ facere satis. Sed Abbas visus est motum excessisse, ideoque querela de eo ad Pontificem delata, necesse habuit idem Pontifex in hæc verba scribere. Alexander Episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis, S. Germani et S. Victoris, Abbatibus Priori quoque et Suppriori

B ecclesiæ S. Victoris et Odoni quondam S. Genovefæ Abbati, salutem et Apostolicam benedictionem. Significatum nobis est, quod cum Guillelmus, S. Genovefæ Canonicus, ad præsentiam nostram, absque Abbatis et Capituli sui licentia, accessisset; eundem ad prædictum Abbatem, ut in Capitulo de ejusmodi transgressione humiliter satisfaceret, a nobis transmissum; ita vehementer et inhoneste tractavit, quod ipsum universis vestibis exuens et acriter verberans, septem diebus in terra cum canibus cibum sumere fecit. Quoniam vero de viro tam honesto et religioso aliquid sinistrum non debemus facile credere, Nos, de vestra honestate plenius confidentes, hoc vestræ discretionis committimus exequendum: mandantes ut rem ipsam diligentissime inquiretis, et hujus rei veritatem vestris litteris nobis fideliter intimetis. Data Senonis xv Kal. Sept. Habuit ea severitatis, adversus Guillelmum exercitiæ, delatio multum exaggerationis et fictionis, ut patet ex Vita: et hanc fuisse causam credimus, cur non timuerit Abbas S. Genovefæ coram ipso Pontifice una cum S. Guillelmo citatus comparere. Ast quo anno? Refert Baronius ex Cenbrigenſi quod Alexander Papa, qui anno MCLXIII iv Kal. Junii Concilium Turonense in Gallia celebravit, oblata sibi habitationis in Gallia Angliæve regnis constituendæ optione, Cenomanos (imo Senonius) elegit, ibique a Kalend. Octobris, usque ad Pascha secundi anni (scilicet MCLXV) moram non minimam faciens, universalis Ecclesiæ negotia inibi pro sui officii debito tractavit.

17 Ergo hæc controversia, perperam a Baronio relato ad tempus Eugenii Papæ prænominati, ad annum MCLXIV spectat; eamque biennio integro antecessit revelatio Capitis S. Genovefæ; cujus historia a nobis absque auctoris nomine exhibita in Januarii pag. 152 ex MS. Bruxellensi, in MS. S. Victoris reperitur sub hoc titulo, Tractatus B. Wilhelmi de revelatione capitis et corporis B. Genovefæ: utrobique autem notatur decima mensis Januarii anni ab incarnatione Domini MCLXI, usque ad Pascha scilicet numerandi, cum more nostro LXII jam esset inchoatus. Certe S. Genovefæ devotissimus semper fuit Wilhelmus et quod ipse illius tractatus auctor fuerit, verosimile fit ex eo maxime, quod quæ zelo admirabili fecerat dixeratque contra eum, qui suspectam volebat facere sacri pignoris veritatem, ipse ibi præ modestia dissimulavit; quo fit ut historia illa magnam ex hac Vita lucem capere possit, et hæc vicissim inde accipere, ubi absque dissimulatione Aurelianensis iste linguæ infructu Episcopus, vocatur Ma-

nasses, eoque adduntur elogia, quæ æquus lector, et D magnarum multarumque illius Monassis laudum atque AUCTORE D. P. virtutum gnarus, fortassis credere difficulter volet a viro Sancto aptata fuisse Episcopo, alias satis probo.

18 Carolus Saussayus in Annalibus Aurelianensibus omnino contendit errore aliquo factum esse in hac Vita ut Aurelianensis scriberetur, eo maxime quod addatur Stultiloquium Episcopi, quod contra beatam Virginem intulerat, haud quaquam inultum mansisse: quippe qui postea multis irretitus criminibus a Sede sua ejectus, vitam indignam digna morte miserabiliter finivit. Hoc enim, inquit, de nullo posset intelligi quam de Elia, ob atroces accusationes deposito: sed annis septemdecim prius quam ista Parisiis agerentur. Verum uti ex una parte ignoscendum putamus Sancto, quod motus atrocitate blasphemix et scandalî exinde enati, ocerbius fuerit invecus in eum ex cujus ore inconsulta quadam dicacitate exciderant verba, Sanctæ ipsi ejusque ministris tam injuriosa: ita scriptori nostro non debet magno vitio verti, quod qui ista forte jam legerat in tractatu prædicto, ipsum esse æstimaverit illum, de quo tam mala fama diffusa fuerat.

19 Antiquus codex MS. quem in bibliotheca Regia Hasniensi asservari testatur Stephanus, in suis ad Saxonem Grammaticum prolegomenis cap. 11 ista de S. Guillelmo habet: Anno Domini MCLXI misit Absolon Episcopus Roschildensis Saxonem, Præpositum Roschildensem, Parisios ad ecclesiam B. Genovefæ, et adduxit Fr. Wilhelmum cum aliis tribus Fratribus in Daniam. Et factus est Abbas S. Wilhelmus in Echilsio, ubi erant Canonici Regulares, nihil præter nomen et habitum habentes, qui antea habuerunt Priorem pro Prælato. Obiit autem S. Wilhelmus XL anno postquam curam Pastoralem suscepit, et sepultus est in monasterio D. Thomæ, in oppido Zelandiæ, Ebbelholt dicto, anno MCCII. Uterque annus, tam quo in Daniam discessit Sanctus, quam quo e vivis idem abiit, videtur ex Vitæ historia acceptus. Primo enim num. 24 dicitur, Absalon Roschildensis Episcopus, quem Historia, Erici Regis nomen falso præferens, asserit promotum anno MLXIII, deque restituenda in dicto loco disciplina sollicitum, evocasse Guillelmum, sibi olim Parisiis studenti familiaris notum: Multi siquidem Dani ætate illa, qua Philippus Rex uxorem habebat Gerbergam, Daniæ Regis sororem, Parisios confluebant studiorum causa, habebantque proprium sibi gymnasium, contiguum ei quod nunc est collegium Laudunense, in via S. Genovefæ ad radicem montis, uti nos docuit Claudius du Montinet.

20 Secundo num. 52 in fine habentur hæc verba, Pretiosam resolutus in mortem emisit spiritum, viii Idus Aprilis anno ab Incarnatione Domini MCCII ætatis suæ anno xviu, postquam vero curam Domini gregis suscepit quadragesimo. In quo prima illa difficultas quoniam annum obitus, quomodo is convenit cum Paschate, sub cujus aurore die vi Aprilis constat mortuum esse Guillelmum, non habet nec requirit aliam solutionem, quam quod illa quæ nocte Paschali gerebantur, adhuc imputarentur anno tum finienti, non novo cum ipsa Dominica resurrectione exordienti. Sed quod idem annus fuerit a suscepto pastoralis regimine quadragesimus, non potest consistere cum recta chronologia iisque rebus, quas sub annum MCLXIV Senonibus atque Parisiis gestas irrefragabili Alexandri Pontificis testimonio constat. Quapropter vehementer propendimus, ut velut certiores approbemus lectionem Codicis Genovefiani, priori loco notantis annum MCLXXI, et consequenter annum quo mortuus est pastoralis curæ trigessimus. Etenim congruentius est ut longiori plurimum annorum Episcopatu, partaque exin le et corroborata auctoritate, innovationem istam attentaverit Absalon: et non vix necessarium esse constat, ut ultra annum LXXI istius sæculi discessus iste differatur. Nam quod dici forte pos-

severius redarguit, ipsam describens.

12 Mortuus an. 1203

Venit in Daniam, non an. 1161

F

sed an. 1171

opponit se illegitimæ Prioris institutioni Guillelmus,

ideoque acrius castigatus

defenditur ab Alexandro III an. 1164

idem anno 1162 interfuerat revelationi S. Genovefæ

eique obloquentem Manassem Aurelian.

A set, eo quidem anno Parisios advenisse Saxonem Præpositum, negotium tamen ab eo sic tractatum ut solum post annos aliquot fuerit consummatum, non satis videtur simile vero : quin ingressus in Daniam Guillelmus ita invictura impurataque reperit omnia, ut satis appareat non fuisse antea diu anxieque disputatum, unde nam sustentandi et quibus conditionibus recipiendi essent qui mitterentur.

VITA

Auctore ejus Discipulo in Dania.
ex MS. cœnobii S. Victoris Parisiis.

CAPUT 1.

Ad S. Genovefæ secularem Canonicum dissoluti Collegæ persequuntur : Regulares illuc inducuntur.

a

In S. Germani
de Pratis
educatus,

B

Beatus Wilhelmus, ex nobili ortus a prosapia venerabili viro b Hugoni, Abbati S. Germani de Pratis, a parentibus suis ad educandum traditus fuit : qui eum ut nepotem suum benigne suscipiens, litteralibus studiis diligenter erudiri fecit. Cunque adhuc infantulus in claustrum apud S. Germanum nutrebat, ac primis elementis litterarum informaretur ; studiosè considerabat, quomodo monachi in claustrum sederent, legerent, cantarent et orarent : unde, velut apud prudentissimam, florum diversitatem inveniens, munera mellis ab eis suscepit, et in favo cordis sui reconderebat. Meditabatur namque tunc mente puerili, quod devotus postea impletet ætate senili. Divina itaque sibi cooperante gratia, multos cœvos suos docilitate ingenii præcellens, studio liberalium artium transcendit; atque inter ipsos magistros artium, scientia et doctrina conspicuos, famosus habebatur. Igitur Abbas Hugo de profectu et honestate morum nepotis sui exultabat uberius, et gratias Deo agebat; volensque ejus utilitati imposterum esse provisum, ei in Subdiaconum promotum Præbendam in ecclesia Parisiensi Apostolorum Petri et Pauli et B. Genovefæ, in qua tunc seculares erant Canonici, acquisivit. Factus itaque Canonicus secularis, omnia quæ ad eum pertinebant prudenter exequabatur. Animadvertens etiam quod in tenera ætate sui educatus monachos in quiete degentes facere cognoverat, accepto libro sæpius in claustrum solus sedebat et legebat, et in divina lectione se exercebat.

fit ad S. Genovefæ
Canonicus ;

C

ubi ob vitæ
sanctimoniam
exclusus Colle-
gis,

2 Quod videntes Concanonici sui, indignati sunt vehementer; et ejus bonis moribus invidentes, unde deberent proficere, inde ceperunt deficere. Cogitationes suæ adversus eum erant in malum; inflammata a gehenna. Stridebant siquidem dentibus in eum, nec poterant ei quidquam præfice loqui : sepulcrum enim patens erat guttur eorum, linguis suis dolose agebant, venenum aspidum sub labiis eorum. Unde conveniunt in unum adversus innocentem, dicentes: Viri fratres, quid faciemus? Ecce homo iste multa contra nos et consuetudines nostras facit : nam contrarius est operibus nostris, monasticam volens super nos inducere vitam. Ad memoriam revocemus quod ait Philosophus,

ovid 1, de Rem

Principiis obsta : sero medicina paratur,

Cum mala per longas convaluere moras.

Obstemus igitur ejus malis adinventionibus et eas radicitus extirpemus : nam si dimiserimus eum sic, venient non tantum Romani, sed et Summus Pontifex et Francorum Rex, et tollent nobis locum, nobisque ejectis viros alterius schematis in tabernaculis nostris regnare facient, et erimus in proverbium omni populo. Hæc et his similia quasi spiritu prophetiæ inter se alternabant; ignari quod tale quid eis post annos paucos esset venturum.

3 Ab illo ergo die cogitabant quomodo eum affli-

gerent, et fraude circumventum a sua Canonica citius eliminarent; et rei facti sunt in cogitationibus suis. Unus ergo ex ipsis, qui ei ceteris familiarior esse videbatur (nescitur ex propria deliberatione, an aliorum suggestione) sub quadam dilectionis specie, quam non gestabat in corde, eum convenit secreto, dicens; O carissime et omni dilectione dignissime, est secretum quod tibi volo dicere, si tu adjuratus promiseris hoc te nulli manifestaturum, donec opere complevero quod mente pertracto. Ad hoc vir Domini respondit, se optime posse habere celatum, quod ille voluit esse secretum. Tunc ille : Diu est, carissime Frater, quod, desiderio vitæ cœlestis, vitam istam quam tenemus mutare disposui : nam licet vocatur vita, mors tamen potius dicenda est quam vita; quia amatores suos ad æternam perducere cognoscitur mortem. Mundus enim in maligno positus est et omni immunditia plenus, qua suos indesinenter irretit : unde attendamus quod Dominus in Evangelio ait : Vigilate quia nescitis diem neque horam. Et iterum : qui non renuntiaverit omnibus his quæ possidet non potest meus esse discipulus. Et Apostolus, Hora est jam nos de somno surgere. Surgamus ergo de somno culpæ et ornemus lampades nostras, et cum prudentibus simus vigiles; ut veniente patrefamilias, sine repulsa ingrediamur cum eo ad nuptias.

4 Cunque ille intente auscultaret verba ipsius, adjecit : Si fuerimus duo, fovebimur mutuo obsequio. Cui vir Dei respondit : Salutaria sunt quæ perorasti, et sapienti super aurum et lapidem pretiosum desiderabilia. Sed quid faciemus? At ille : Si vere caduca et transitoria mundi relinquere voluerimus, nos cum nostris Deo fideliter in religionis habitu offeramus. Ad hæc ille subsidens ait : Nondum velle habeo monachari; sed pro salute animæ meæ et tuæ, si dictis facta compenses, faciam quæ hortaris : ita tamen, ut quod te prius videro aggressum, tutius ipse sequar. At ille gaudens, intulit; Bene dixisti; ita fiat. Cunque sæpius inter se de contemptu mundi et de suo proposito familiaria sererent colloquia; placuit utrique quantocius adire monasterium monachorum, quod Caritas cunctatur. Quo cum pervenissent, dator hujus consilii, aceto Patre monasterii, causam adventus ipsorum humiliter aperit : quorum adventu et voto ille gavisus, caritatis brachiis eos amplectitur, et in hunc modum dat responsum : Dominus noster ait, qui venit ad me non ejiciam foras. Huic ego immixtus sententiæ libenter vobis temporalia et spiritualia hujus domus impertiar, et huic sanctæ congregationi vos associare curabo, si a proposito non defeceritis. Cui cum grates pro tam dulci responso, et pro eo quod eorum decrevisset acceptare petitionem, retulissent multimodas; jubet Abbas eos in hospitium recipi, et eis necessaria administrari.

5 Cunque residerent, ille Wilhelmum sic allocquitur : Jam Domino favente, bonum opus et salutis animarum nostrarum proficuum inchoavimus : restat ut, ipso adjuvante, ab incepto nequaquam desistamus. Quam felix es, Frater dilecte, quod nullius impedimento temporali subjaces; sed ab omnibus expeditus, habitum ad præsens cum his sanctis viris potes accipere ! Me autem ad modicum oportet domum repedare, ut matri et sorori meæ tutorem provideam : quia impium et gravissimum esset mihi peccatum, eas sine tutela relinquere; cum Apostolus dicat, Signis suorum curam non habet, maxime fidelium, fidem negavit et est infideli deterior. Tu autem æquo animo esto, et noli ægre ferro ad tempus absentiam meam : sed quod habes facere, fac citius. Ego autem, expleto termino induciarum a te mihi creditarum, coram Deo et Sanctis ejus me promitto velocius reversurum. Tunc Wilhelmus, quod

D

ab uno eorum,
religiosioris
vitæ deside-
rium simu-
lante,

Matt. 24, 42
Luc. 14, 33
Rom. 13, 11
ad petendum
monasterium
invitatur :
H

et ab eodem
persuasus,

Joa. 6, 37

P

ibidem des-
cendendum se
evidens,

1 Tim. 5, 8

fraudem cavet
et vitat.

Spiritu

A Spiritu Dei hæc non agerentur persentiens, sed ut eum a se disjunctum loris vinciret claustralibus, sic respondit : Maturior ætas te ad præeundum provocat; me autem ætate juniorem non te prævenire, sed magis decet subsequi : hoc etiam in initio admonitionis tuæ me tibi recolo pollicitum fuisse. Tunc hujus doli inventor, videns fraudis suæ commenta effectum frustrari, longa suspiria ab imo traxit pectore, atque dicebat : Differamus ergo in aliud tempus. Et sic a claustro recedentes, per iter quo venerant remeabant; et in seipsam reciprocata, mentita est iniquitas sibi.

Collegis invidis
et insciis

d

Diaconus
ordinatus,

B

e

ex improvise
ad legendum
accedit :

Luc. 11, 14
rei stupore
dilapsi e
choro amuli

C

g
a Mag. Alberico
acute
perstringuntur.

6 Dominus Abbas Hugo, semper eodem zelo dilectionis circa profectum nepotis sui inconcussus fervens, eum in gradum Diaconi promoveri voluit : quod cognoscentes æmuli sui, dolore cordis intrinsecus tacti, timebant ne, si ordinaretur in ecclesia sua, ad majorem proveheretur dignitatem. Ideo timori suo solatium excogitantes, Episcopum d Parisiensem precibus circumvenerunt multimodis, ut eum omnino ad promovendum non susciperet, aut eo tempore sacros Ordines facere penitus desisteret. Quorum precibus Episcopus victus, et eorum verbis nimium credulus, quia eum in multis accusabant, sacros Ordines facere distulit. Sed Deus omnipotens, qui comprehendit astutos in astutia sua, et perdit sapientiam sapientium, et intellectum intelligentium reprobavit; quod moliti fuerant contra nepotem suum, Abbatem Hugonem minime latere voluit. Unde idem Abbas illum cum litteris suis Silvanectensi e Episcopo ordinandum transmisit; et quod voluit idem Episcopus devotus implevit.

7 Adeptus itaque Diaconatus officium, domum rediit, nullo Canoniorum suorum sciente, quo vel ad quid abierat. Sabbato subsequenti intitulatur ad Homiliam legendam, quia vicarium propter eorum impertunitatem habere non poterat. Hoc autem faciebant, ut ipso non habente qui Leviticum pro eo officium expleret, secundum quod institutio Præbendæ suæ exigebat, scandalizaretur; et ipsi materiam malignandi contra eum haberent. Nocte dominica, cum septima Lectio pronuntiari debuisset, ipse ad eandem pronuntiandam accessit, et aperto libro, alta voce, Jube Domine, personuit : erat autem Evangelium f, Erat Jesus ejiciens dæmonium, et illud erat mutum. Ad cujus jussionis vocem repleti stupore magno et extasi, in eo quod contigerat illis, obmutuerunt et siluerunt a responso Benedictionis : et quoniam renovatus est dolor eorum, relictis Matutinis et choro, exierunt unus post alterum incipientes a senioribus : et remansit Wilhelmus solus ad pulpitem, et Magister Albericus in medio choro, qui erat vir bonus et justus : hic non consenserat consilio et actibus illorum, sed expectabat regnum Dei.

8 Mane facto, cum Canonici in unum convenissent, et de his quæ facta fuissent ad invicem ruminarent; superveniens Magister g Albericus, sic orsus est loqui : Hoc vere possumus dicere, quia hæc nocte vidimus mirabilia. Et quis non miretur? Mirum non est quod unicus omnipotentis Dei Filius dæmonium, quod erat mutum, ejicere potuit; et loquente muto miratæ sunt turbæ : sed illud mihi magis admirabile, quod Domino Wilhelmo Homiliam pronuntiante, Erat Jesus ejiciens dæmonium, ejecti sunt Concanonici sui de ecclesia, homines videlicet rationales; et ipso loquente, facti sunt muti; et fratres sui elongaverunt ab eo, et noti quasi alieni recesserunt. Ipso sermonem finiente, facti sunt persecutores servi Dei in parabolam omnibus qui hæc audierant.

9 Beatus autem Wilhelmus, jugi meditatione verbi Dei roboratus, in omnibus se prudenter rege-

bat, ut cum Psalmista posset dicere, Dominus mihi adjutor est, non timebo quid faciat mihi homo. Et iterum, Mihi autem adhærere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam. Cumque adjutorio Dei, cujus judicium abyssus multa, et contra cujus examen non est stabile hominis consilium, patientia armatus adversarios suos, in incepta malitia perseverantes, redderet inermes; cujusdam Præposituræ h dignitate sublimatur. O Christi pietas, omni prosequenda laude! qui famulum suum in tempore bene placiti sui novit extollere, quem ante tempus filii invidiæ moliebantur opprimere. Concanonici autem sui, turpi marcentes otio, in apparatu regio ederunt et biberunt ad luxuriam, in superbia et in abusione, usque in diem, in qua Dominus Eugenius Papa intravit Galliam, habens, præter ea quæ extrinsecus erant instantia quotidiana, sollicitudinem omnium ecclesiarum sibi a Deo commissarum. Hic superbiam eorum confregit, et ad nihilum redegit : nam illo adveniente Parisius, quod metuebant evenit, et quod verebantur accidit eis : non fortuito quidem, nec Wilhelmi actum aut præmeditatum consilio : sed divinæ sapientiæ justo cuncta disponente judicio.

10 Volens itaque Dominus Papa scire si florisset vinea, si flores fructus dedissent; i secessit in partes Galliæ : cui Parisius appropinquanti Rex Ludovicus et k Episcopus ejusdem Civitatis, cum multitudine Clericorum et Laicorum, accurrunt; et honorifice susceptum ad ecclesiam B. Virginis Mariæ cum magno tripudio perducunt. Post paucos dies placuit ei ecclesiam B. Genovefæ visitare, et ibi divina celebrare, quia l Apostolica dicebatur. Quo cum pervenisset, pallium sericum ante altare a ministris ecclesiæ deponitur, ubi Dominus Papa ad orandum prosternitur. Oratione completa vestibulum m ingreditur, et ad Missam celebrandam sacris vestibus induitur. Interea ministri Domini Papæ pallium n sericum tollunt, affirmantes illud sibi deberi, secundum antiquæ consuetudinis morem. Quod famuli Canoniorum indigne ferentes, pallium ab eorum manibus extrahere moliantur : Romani e contra totis nisibus illud sibi attrahere non desistunt. Qui l in his moror? Trahere ad invicem non destiterunt, donec scisso frustatim pallio pugnis se percuterent, et ministri ecclesiæ servos Domini Papæ sanguinolentos adhibitibus fustibus redderent. Cumque clamor discordantium in ecclesia attolleretur, accurrit Rex Ludovicus, eos compescere volens : illi vero, quia obscuratum erat insipiens cor eorum, Regem in decore suo venientem non verebantur, sed eum sicut alios validis ictibus affecerunt.

11 Cumque hæc agerentur, quidam ex familia Domini Papæ, scissa veste et facie unguibus exarata, Domini sui advoluti pedibus, lacrymabiliter ei injurias suas proponunt, dicentes, Ecce quomodo honorantur, quos Dominus Papa vult honorari. Talene nobis debetur præmium; qui reliquimus Romam et nostram, et secuti sumus te? Habeat jam Roma pudorem : nusquam fuimus si non honore nisi in ecclesia ista, in qua acciderunt nobis mala quæ non merebamur; unde opprobrium facti sumus vicinis nostris, subsannatio et derisio his qui in circuitu nostro sunt : sed, siquid potes, aufer opprobrium nostrum. Cum autem Apostolicus cuncta cognovisset, quæ facta fuissent; nimia exacerbatus indignatione, respondit, Mihi vindictam, et ego retribuam. Et accersito Domino Rege Ludovico, sic fatur : Ego ob reverentiam Apostolorum Petri et Pauli et B. Genovefæ, huc accessi divina tractare mysteria : et Canonici hujus ecclesiæ, maligni et insipientes, timorem Domini adjicientes, famulos meos, ut me ad iracundiam provocarent, pugnis et flagellis ceciderunt. Sed

D
AUCTORE
DISCIPULO
EX MS.
Ps. 117, 7
Ps. 77, 28
Wilhelmus
Præpositura
quodam or-
natur
h

E
i
Eugenio Papa
Parisios in-
gresso,
k

l

m
seque ad Mis-
sam in S.
Genovefæ
parante,
n

rixa inter
ejus et eccle-
siæ ministros
oritur :

isti querun-
tur Papa,

Papa Regi :

ne

AUCTORE
DISCIPULO
EX MSS.

A ne diu glorientur in malitia sua, tu, qui causam ecclesiæ hujus tueris, mihi de prædictis transgressoribus justitiam exhibere ne moreris. Rex autem Domino Papæ, a se justitiam quærenti, ait : Pater Sancte, cui querelas injuriæ mihi illatæ exponam, aut quis mihi justitiam faciet? nam ego ut vestri, dum eos disjungere conarer; graves ictus furentium sustinui. Sed cum tibi a Domino ligandi atque solvendi justo judicio collata est potestas, ecce in manu tua sunt; redde retributionem eorum ipsis. His ductis simul ab loco illo recesserunt.

idem de monachis illuc inducendis deliberant,

12 Cum autem simul pergerent, iterum ortus est sermo inter illos, quomodo superbiam illorum Canonicorum destruerent, et vineam illam aliis agricolis locarent, qui redderent fructum ejus temporibus suis. Nec tamen cuiquam eorum violentiam inferre voluerunt, ut Præbenda sua privarentur, priusquam Deus tolleret eos de medio, quia multi ex eis nobiles et scientes extiterunt : sed ut injuriam eis illatam, sine peccato, per viros religiosos vindicarent, eis ecclesiam B. Genovefæ committendo. Deceverunt ergo Nigros monachos ibidem esse constituendos : sed hoc eos maxime angebat, quod ad eorum emolumentum, præter unam Præbendam, quæ tunc forte vacabat, non habebant. Abbas itaque S. Victoris, comperto eorum consilio de mutatione Ordinis, Dominum Papam et Regem Ludovicum precibus circumvenit affectuosis, ut ordo S. Augustini in ecclesia, ad honorem Dei et Apostolorum Petri et Pauli et B. Genovefæ Virginis, horum patrocinio institueretur : multis asserens assertionibus, quod facilius ex contumacibus illis ad regularem vitam ipsorum, quam ad habitum et consuetudinem monachorum converterentur o.

mutata deinde mente,

B 13 Apostolicus autem et Rex Ludovicus, cognoscentes bonam famam ipsius Abbatis et suorum Fratrum, et Religionem ipsam per omnes vicinos eorum extolli, et domum S. Victoris magnæ caritatis odore redolere; petitioni Abbatis, justo desiderio flagrantis, gratum præbuerunt assensum. Electus est die postero in Abbatem Odo Prior, homo sanctæ conversationis ac totius prudentiæ, et religionis indefessus amator : missique sunt cum eo duodecim Canonici, viri honesti et bonæ famæ ad ecclesiam B. Genovefæ, sicut ipsius Virginis decebat puritatem : sicque Ordo B. Augustini in ecclesia B. Genovefæ, privilegio Domini Papæ Eugenii p ac Christianissimi Regis Ludovici, immutabiliter confirmatus, usque in hodiernum diem ibidem conservatur. Ecce, ut in principio commemoratum est, Canonici priores, Caiphæ prophetiam habentes, locum suum perdiderunt, et datus est locus ille genti alienæ, genti videlicet religiosæ, vineam Domini religiose excolenti.

locum Canonice Regul. tradunt sub Odone Ab.

p

C

ANNOTATA.

a Sub annum 1105 : quippe qui anno ætatis 98, Christi 1203, obiit, ut infra dicitur.

b Hugo Abbas S. Germani de Pratis, hujus nominis tertius, suffectus Rainaldo sub annum 1116 defuncto, cum Wilhelmus decimum annum ætatis explevisset : mortuus dicitur a Saumarthanis Dominica Palmarum anni 1145, forsitan more Gallico æstimati, cum alius numerandus esset 1146.

c Duo sub nomine Caritatis monasteria habet Ordo Cisterciensis, alterum Bisontinæ, alterum Lingonensis diocesis; sed cum hoc a principio fuerit monialium, patet de isto agi, quod semper virorum fuit, fundatum anno 1133, sub primo Abbate Petro, qui usque ad an. 1164 vixisse dicitur. Annum igitur circiter 30 ætatis suæ agebat Wilhelmus, quando hæc actitabantur. Claudius du Moulinet in MSS. ad hanc Vitam annotationibus, quas nobiscum humaniter communicavit, assignat nobis insig-

nem Benedictini Ordinis Prioratum ad Ligerim Autissiodorensis diocesis, quod sane haud paulo propius Parisiis abest : sed tunc dicendum foret hujus monasterii Superiorem, qui nunquam nisi Prior fuit, abusive duntaxat hic vocari Abbatem.

d Haud dubie Stephanum, qui ab anno 1123 ad 1140 Sedem illam tenuit.

e Clarembuldo vel Petro : nec enim liquet quo anno alter alteri successerit : hunc Sammarthani inveniunt anno 1139, istum 1123 sedisse. Mirum autem videri non debet inquit prælaudatus Claudius, non fuisse requisitas dimissoriales Episcopi Parisiensis : siquidem S. Genovefæ ecclesia ejusque Canonici erant ab Episcopi jurisdictione exempti.

f Erat ergo Dominica 3 Quadragesimæ : ex quo colligas, Hebdomade 2 Quadragesimæ fuisse Silvanecti, extra tempus ordinatum, qui non potuerat in feriis Quatuor temporum immediate prægressis ordinari; num ad diartam unam Sylvanectum Parisiis distat.

g Mag Albericus, hoc tempore et nomine scholarum Remensium Rector, multis laudatur a S. Bernardo et Vincentio Bellovac. qui demum an. 1136 Archiepiscopus Bituricensis constitutus moritur 1140, ut forte ipso anno res hæc acta sit, quo Albericus Parisios venerat ad Regem petiturus vel accepturus cathedram istam.

h Suggest Claudius, in suo S. Genovefæ codice, antiqua manu ante annos fere 200, inveniri ad marginem scripta hæc verba; Usque in hodiernum diem solet Curatus de Spinolio et Quinciaco Præposituræ dignitatem et beneficium gerere in villa de Spinolio : esse autem eam sitam inter Parisios et Melodunum.

i Baronius hunc recessum ponit an. 1147, ejusque causam confert in persecutiones juges, ab Arnaldistis Romæ suscitatas, quas diutius sustinere nequibat Pontifex.

k Ludovicus scilicet vii, Crussi filius, annum tunc agens regni decimum, et Theobaldus, qui, ex Priore S. Martini de Campis assumptus post Stephanum, sedit usque ad an. 1159.

l Non quia Apostolis dicata fuit, hoc enim ei commune cum multis : sed quia in illa erecta erat Camera Apostolica, ad tuitionem ecclesiarum Sedi Romanæ immediate per Galliam subjectarum : unde emanant litteræ illæ, quas vocant monitoriales; et censuræ, quas Abbas S. Genovefæ, tanquam delegatus Pontificis, ferre consuevit per quascunque regni dioceses. Ita nos ex domestici archivii notitia docuit Cl. Moulinet.

m Vossius in Etymologico ex Ovidii et plurium antiquorum sententia, a Vesta, cui ingressus domorum suer esset, dictum vestibulum docet : quæ sententia plus forte eruditionis habet quam veritatis; quid nî enim simpliciter a vestiendo nomen acceptum sit, eo quod istic toga se vestirent Latini, domo in publicum prodituri. Ita certe hic auctor sensit, indeque occasionem accepit, vocem hanc pro vestiario seu sacristia accipiendi.

n Claudius Malingre lib. 2 antiqu. Paris. pag. 157 affirmat. Pallium hoc a Rege fuisse missum in usum Papæ : sed aliud hic non obscure indicatur, videlicet moris fuisse, ut pallium advenienti Pontifici ab iis ad quos ingrediebatur substratum, ministris cederet.

o Imo ipsorummet secularium Canonicorum hoc fuisse consilium, pro eoque Pontifici supplicasse, scimus ex Suggestio, qui rem a se actam Pontifici rescribit.

p Utriusque diplomatis originale servatur in archivio illius monasterii : Eugenii Papæ bulla Oddoni Abbati sociisque inscripta incipit : Dominus sapientia fundavit terram.

A

CAPUT II.

S. Wilhelmus, e seculari Regularis Canonici factus, magni zeli exempla præbet.

Parisios accersitus Wilhelmus,

Cum hæc agerentur, Wilhelmus in Præposituram suam secesserat, de rebus domesticis cum amicis suis tractans et disponens die sequenti, cum ad mensam diversis ferculis oneratam cum suis discubisset, ecce quidam subito intravit, qui eum sic allocutus est : Salutat vos Dominus Abbas Odo de B. Genovefa, et litteras istas vobis transmittit. Ille ultra quam credi potest admirans salutantis verba, ait : Quis est ille Abbas, vel quando fuit Abbas in ecclesia B. Genovefæ? Cui nuntius : Odo, Prior de S. Victore, ipse est Abbas in ecclesia B. Genovefæ, heri a Summo Pontifice *a* et Domino Rege ibidem constitutus. Ad hæc Guilhelmus : In somnis hæc audio? an vera mihi refers? Vera sunt, inquit. Tunc discutiens seriè litterarum, vidit sibi mandatum ab Abbate Odone, ut Capitulum suum quantocius adire non superederet. Surrexit itaque refectionis curam postponens, et valedicens omnibus, ait . Vadam et videbo si est hæc mutatio dexteræ Excelsi. Cumque claustrum B. Genovefæ intrasset, vidit ibi viros schemate Religionis adornatos. Credidit ergo sermoni, quem dixerat illi nuntius : sed tamen vehementer intra se hæsitabat, cur hoc evenisset, aut quæ causa fuerit hujus mutationis. Nuntiatur prætinus Abbati adventus Domini Wilhelmi : cui festinanter occurrit, et in osculo pacis susceptum devotissime amplectitur.

quæ factu erant intelligit,

*Matt. 10, 37
Luc. 6, 21*

1 Joa. 2, 15

*Jac. 4, 4
et ad seculi fugam excitatur :*

Cumque residerent ac inter se miscerent colloquia alterna; adventus sui suorumque modum, et cetera quæ illis evenierant diebus, Abbas pandit Wilhelmo : quibus relatis, cœpit eum de contemptu mundi admonere, dicens : Fili, si dives esse cupis, veras divitias require; si gloriam dignitatis diligis, in illa superna Angelorum curia adscribi festina. Animadvertite quod Dominus in Evangelio ait, Qui amat patrem aut matrem et agros aut domos et cetera plus quam me, non est me dignus. Et iterum, Beati pauperes spiritu, quoniam vestrum est regnum Dei : beati qui nunc esuritis, quoniam saturabimini. Et B. Joannes Evangelista ait, Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt, quia si quis diligit mundum, non est caritas Patris in eo. Huic bene concordat B. Jacobus Apostolus dicens quicumque voluerit amicus esse hujus seculi, inimicus Dei constituitur. Ne tardes ergo converti ad Dominum, et ne differas de die in diem : ne subito veniat ira Dei super te, et in tempore vindictæ disperdat te. Valde stultus est, qui pro eo quod parvo tempore luxuriæ deservit, suumque miserum desiderium pravis delectationibus pascit; et cœlestem perdit amœnitatem, et æternam incurrit damnationem. Igitur renuntia omnibus quæ possides, et bajula crucem Christi quotidie : qui eum esset dives et præpotens, Rex cœli et terræ; sponte pauper factus est pro vobis, ut nos divites faceret secum in regnum cœlorum.

demum Crucifixi aspectu magis commotus,

b

16 Postquam finem his imposuit monitis, apprehensa manu ejus, duxit illum ad vitream *b* fenestram, in qua erat imago Crucifixi depicta. Tunc renovato sermone, ait : Videsne, mi Domine, hanc imaginem, et consideras? Cui ille : Video plane et diligenter considero : nam si hoc mysterium mihi vetus est, per usum est tamen mihi semper novum, propter eum qui nos reformavit et conformavit corpori claritatis suæ, et renovat hominem nostrum interiorem de die in diem. Intelligens Abbas cor ejus a Spiritu sancto inflammatum, iterum dicit : Vides, quanta amoris dulcedine te sibi alligare cupit et extensis brachiis suscipiendo amplecti, qui pro te se

Aprilis T. I.

permisit crucifigi? Protinus vir Dei, lacrymarum *D* imbre ora perfusus; et propter nimium singultum vix verba valens edere, cum timore respondit : Utinam scire possim, quod me dignaretur habere servum sibi, et præteritæ iniquitatis et fragilitatis meæ errores dimittere! Ad hæc Abbas : Ego fidejussor ero, si sanis monitis obtemperare volueris, quod non solum peccata tua dimittet, verum etiam post vitæ hujus terminum cum Sanctis suis æterna coronabit gloria. Nec mora Wilhelmus ad pedes corruens [habuit] fidem dictis; seque et sua Deo benigne commendavit, et sic de hujus mundi naufragio nudus evasit.

17 Lætatur Christi familia de tanti juvenis conversione, nec minus gaudet ex insperato auxilio tam repente sibi cœlitus transmissio. O bone Jesu, quam magnificata sunt opera tua! nam omnia opera nostra, ut ait Prophetæ, operatus es in nobis. Jam expletum esse cernimus, quod te dixisse legimus. Facilius est camelum per acus foramen transire quam divitem regnum cœlorum intrare. Sed cum homines terrena tantum sapientes interrogarent, quis ergo potest salvus fieri? respondisti, Quæ apud homines sunt impossibilia, possibilia sunt apud Deum. Ecce, quia hunc ad gratiam prædestinasti, facile de superbo humilem, de divite pauperem facere potuisti. Dicat quisque quod sentit in laude Apostolorum Petri et Andreæ germanorum scriptum, quod ad unius jussionis vocem prædicantis Domini, relictis retibus et navi, secuti sunt Redemptorem : iste vero non tantum ad Domini, sed ipsius servi admonitionem; non solum retia et navem, sed prædia et possessiones, domos et familias, divitias et honores, insuper et semetipsum reliquit. Nec hoc ideo dicimus, ut eum summis æquiparemus Apostolis : sed sic approbamus minora opera, ut non vituperemus majorum magnalia.

18 Suscepto itaque habitu regulari, Wilhelmus appositus est ad ceteros Fratres, et annumeratus est cum illis duodecim; et mutato habitu, mutatus est in virum alterum; atque divina cooperante gratia, quæ sibi eum vas electionis præviderat, proficiebat de virtute in virtutem, ut dignus haberetur videre Deum Deorum in Sion. Erat enim præditus virtute caritatis, humilitate præcipuus, patientia fortis, obedientia tractabilis, et ad cetera genera virtutum promptus. Insistebat lectioni, orationi, divinæ contemplationi; vigiliis, jejuniis artus domabat corporis; et qui solebat in sericis procedere indumentis, post in abjectis vestibus servit pauper pauperibus; divitiarum præteritæ vitæ oblitus, panem furfureum ut ceteri edebat, et herbas agrestes in edulium præparatas cum gratiarum sumebat actione : non enim alias delicias duæ Præbendæ tantum, in principio ipsis Fratribus et familie eorum, præbere poterant. Unde fortis athleta Christi, in incepto stabilis religionis atque ordinis, in tantum vehemens æmulator exstitit, quod cum Supprioris fungeretur officio, nulla patiebatur Ordinis instituta transgredi.

19 His et aliis hujusmodi virtutum studiis cum se indesinenter exerceret, jamque probatus Deo et hominibus existeret; Dominus noster Jesus Christus, juxta illud Evangelicum, Qui diligit me diligetur a Patre meo, et ego diligam eum, et manifestabo ei meipsum; quadam nocte, cum membra sopori dedisset, apparuit ei in visione, in specie pulcherrimi juvenis, vocansque eum proprio nomine ait, Noveris te ad quamdam insulam inecum profecturum, ubi multa tentationum genera perferes atque molestias; sed his meo adjutorio superatis, deposito carnis ore re mecum eris in paradiso. Quid autem vellet sibi talis visio talisque admonitio, nequaquam poterat conjicere, antequam in Daciam, ad iusulam quæ

*AUCTORE
DISCIPULO
EX MS.
tradit se
Religioni :*

*Isa. 26, 12
Luc. 18, 25
et Deum
mirabiliter
in se glorificat.*

E

Studio orationis,

abstinentiæ,

F

*c
et observantiæ
regularis eximius,*

*Joa. 14, 21
per visionem
a Christo
discit futura.*

A Zelandia est vocabulo, ubi nunc requiescit, vocaretur.

AUCTORE
D. SCIPULO
EX MS.

d

contra insti-
tuta Ordinis
obtrusum
Priorem

20 Recursis post hæc non multorum annorum curriculum, Abbas Odo in senectute bona migravit ad Dominum d : quo defuncto, Dominus Garinus, ejusdem monasterii Prior, quia vir honestus et litteratus et providus in agendis habebatur, in Abbatem eligitur. Postquam autem consecratus et in sede sua erat confirmatus, habitus est sermo ad Fratres in Capitulo de Priore substituendo. Fuit ibi quidam, cui Abbas omnimodis affectabat dare Prioratum, annuentibus cunctis et Abbati consentientibus : sed resistebat ille Frater, dicens, Justum est ut in Regali Abbatia officiales per Regem in officiis suis imponantur. Quod audientes Fratres, conturbati vehementer, dixerunt : Si vis secundum Ordinis tenorem Prioris suscipere officium, consentimus electioni tuæ : sin autem terminos, quos posuerunt Patres nostri, transgredi tentaveris, numquam ad illud continges. Illo autem in suo proposito persistente, Abbas, ut sui incepti compos fieret, Fratrem illum secum ad Regis palatium duxit; et quia ignota Regi erat ordinis institutio, factus est ille Prior ab eo in palatio. Optatum itaque reportans effectum, hora refectio-
B tionis accessit ad cymbalum, et percusso cymbalo convocavit Convantum. Fratres hoc videntes, quid facerent, quid dicerent? Loqui non poterant : sed nutibus et signis interiorum cordis amaritudinem demonstrabant. Quia vero justus ut leo confidit, Wilhelmus animatus zelo Ordinis et amore justitiæ, post ingressum refectorii presumptorem illum, a nola submovit, et Supriorem adhibuit.

generose
repellit ab
officio,

et panem ob
hoc i positam
libens excipit:

21 Submotus ille cum rubore exivit, dedecusque sibi allatum cum magno gemitu Abbati exposuit. Conquerentem blande consolatus est, dicens : Si ista Wilhelmus de S. Gerirano non reddidero, numquam Abbas ero. Fratribus in Capitulum mane congregatis, proclamatus est Wilhelmus, quod manum Priori imposuisset violentam. Negat ille se unquam Priori aliquam intulisse injuriam. Post aliquos vero verborum discursus sic fatur : Si in his aliquid peccavi, quod ab officio Prioris, non Priorem, sed Ordinis prævaricatorem abegi; præsto sum emendatoriam subire vindictam. Et veniam sumens, continuo damnatur silentio; et ut singulis septimanis tres dies in pane et aqua jejunans, in terra sine mensali sedeatur. Ille vero talem sententiam non abhorruit, sed animadvertens Pastoris sententiam esse timendam, justam sive injustam, quod suo capiti injunctum fuerat humiliter sustinuit. Exiit tunc sermo inter Fratres, quod discipulus ille injusto damnatur officio: quamobrem quidam Dominum Apostolicum, qui tunc Senonis e morabatur, cum festinatione adiit et omnia secundum quod acta fuerant tanto Patri intimavit. Summus Pontifex non bene ferens Ordinis prævaricationem, et innocentem graviter sententiatum, Abbati de S. Genovefa subito mandavit ut suæ præsentiae sine mora se exhiberet, et Wilhelmum sui itineris faceret consortem. Paruit ille mandato, assumptoque secum Wilhelmo venit Senonis, assistensque summo Pontifici temeritatis et indiscretionis arguitur, et Wilhelmus a sententia liberatur; et ne de cetero Officiales contra Ordinis instituta eligantur vel instituuntur, districtissime præcipitur.

sed absolvitur
(1)

e

Coram Clero
Gallieno, ad
requerendum
S. Genovefa
caput collecto,

22 Dum medium silentium tenerent omnia, et quæque procella tempestatis in ecclesia illa videretur sedata; murmur factum est in populo, quod caput B. Genovefæ de loco sancto suo esset sublatum. Spiritus hujus blasphemiae Regias tandem perculit aures : unde ex relatis Dominus Rex Ludovicus immensa furoris ira exacerbatur, juravit per Sanctum de Bethleem; quod, si hoc verum foret, omnes Canonicos flagellis cæcos de ipsa ejiceret ecclesia : et

adhibitis custodibus, qui custodiam haberent de thesauro et reliquiis illius monasterii, litteras ad Archiepiscopum / Senonensem et Suffraganeos ejus ; ad Abbates et Priores ejusdem Episcopatus misit, præcipiendo ut omnes in die ab ipso præfixo, hujus rei veritatem indagaturi, Parisiis convenirent. Fratres jusjurandum Regis percipientes, conturbati sunt, commoti sunt, tremor apprehendit eos : et quamvis formidabilis erat eis ira Principis, magis tamen de thesauro præstantiore auro et margarita pretiosa, quem sibi verebantur ablatum, doluerunt. Præ ceteris autem anxius est spiritus Wilhelmi, qui omnium reliquiarum capsas et thesaurum ecclesiæ jam dudum in sua suscepit custodia.

23 Illuxit dies statutus, advenit Rex cum suis, advenit Pontifex et Abbates, advenit etiam multitudo non minima, exitum rei scire cupiens. Tandem nominatis et assignatis, qui cum Archiepiscopo et aliis Episcopis ad locum sanctum sanctæ Virginis ascenderent, voluit Wilhelmus cum eis ascendere, nec permittebatur. Unde arrepto, nescio magis, candelabro aut thuribulo, secum ait; Si mihi non aliter conceditur, saltem ascendam ut minister : et cœpit ire. Aperto igitur scrinio, ecce caput B. Genovefæ, Franciæ gemma, cum ceteris membrorum suorum Reliquiis, reperitur. Quod cum fidelis famulus ipsius magnus Wilhelmus videret, conceptum animi gaudium intra se non capiens, quin illud voce exultationis eructaret; oblitus illorum qui majoris erant auctoritatis, Te Deum laudamus audacter inchoavit; ut tota ecclesia in voce resonaret ipsius, quod inchoatum omnis populus, qui convenerat ad diem festum, non minori alacritate ad finem decantavit. Quo decantato, Archiepiscopus Collectam ipsius Virginis prosequitur.

ut vidit
scrinium
apertum
Wilhelmus,

E

Te Deum
intonat,

24 Qui cum finem imposuisset, Episcopus Aurelianensis cum maxima indignatione intonat : Quis est iste leccator g, qui contra auctoritatem Domini Archiepiscopi et aliorum Episcoporum, propter caput ejusdem vetulæ, quod hic fraudulenter imposuerunt isti, Te Deum tam temere inchoare præsumpsit? Wilhelmus ad hæc : Si quæritis quis sum, scire vos volo : quod calumniose vos intulistis, non sum leccator, sed servus B. Genovefæ : quod autem præsumptionis me arguitis, non temeraria præsumptio, sed integra sanctæ Virginis, quam semper habui, me facere compulit dilectio. Caput, quod vidistis, vetulæ fore non abnuo, virginitatis florem semper retinentis; septuaginta annorum et eo h amplius B. Genovefa extitit, virgo semper munda et immaculata, donec cœlo redderet animam, et terræ corporis materiam. Sed ne quis scrupulus dubietatis de hoc capite cordibus vestris inhæreat, facite clibanum vebementer igniri, et ego assumpto capite, ad declaranda beatæ Virginis merita, ignitum intrabo securus. Ad hæc Episcopus subsannans respondit, Ego quidem in cuppam aquæ calidæ cum eo non intrarem, et tu in clibanum ardentem intrares? Archiepiscopus vero, verbositatem Episcopi ultra non ferens superstitionem, innuit ei ut taceret, et devoti Fratris finem et sinceram erga sanctam Virginem devotionem approbavit : stultiloquium vero, quod Episcopus contra beatam Virgineam polluto ore intulerat, inultum nequaquam esse potuit; quoniam perdet Deus omnes qui loquuntur mendacium : unde postea multis irretitus criminibus, a Sede sua ejectus, vitam indignam digna morte miserabiliter i finivit.

proque ejus
veritate
testanda,

h

F

offert
clibanum
ardentem
ingredi.

i

ANNOTATA.

a Imo, ut jam vidimus, a Suggestio, sed auctoritate ab utroque pridem absente accepta, de Præfato, quem voluisset, constituendo.

b Hanc

A b Hanc fuisse in medio Capituli a majoribus accepimus, inquit *Cl. du Moulinet*, in qua etiam vidimus imaginem Crucifixi vetustissimam depictam.

c *Eugenius in epistola 27 ad Saggerum, Regularibus*, ad sustentationem eorum, beneficium Decanatus et Præbendas Silvanectensis Episcopi, Gregorii Diaconi Cardinalis et Altissiodorensis Thesaurarii, Apostolica auctoritate deputans, addit : ad ipsorum quoque usum omnia beneficia decedentium Canonice assignari volumus et jubemus. Sed forte in prioribus tradendis difficultas fuit; posteriorum autem duo solummodo adhuc venerant in potestatem Regularium, unum per susceptionem *Wilhelmi*, et alterum cuius jam ante hanc mutationem vacantis mentio fit supra num. 12.

d *Verius migravit ad suum S. Victoris monasterium rebus ad S. Genovefæ jam satis constitutis cum sua præsentia ibi non magnopere egerent, et egeret summa pæpe Abbas Gilduinus, ubi ultra annum 1163 superstes vixit.*

e *Alexander III. an. 1164.*

f *Fuit hic Hugo dictus, seditque ab anno 1144 ad 1169.*

B g *Isidorus in glossis*, Lecca est proprietas lingendi: unde, hic leccator, et, hæc leccatrix : et lingere *Franci ex lingua Teutonice* lecken, dicunt lecher, *Itali (ex Longobardica utique)* leccare. Et verbale quidem leccator, hinc deductum, sicut *Teutonice* Lecker, proprie significat hominem gulæ deditum (quomodo etiam delicæ vocantur leccariæ, *Teutonice* Leckernyen, aliaque his affinia derivata; quatenus eas lambendo labia digitosque, velut regustare solent gulosi) accipitur tamen etiam pro convitio, in quemcumque petulantem ac lascivum hominem jaciendo; uti fit hoc loco.

h *Denos octies annos peregrinatam in hoc mundo, habet Vita.*

i *Quod Elia ante annos 17 contigerat, ejus successor Manassi haud recte hic applicatur: fuit Manasses extra hanc inconsideratum dicacitatem laudatissimus Episcopus.*

CAPUT III.

In Daniam accersitus Wilhelmus fit Abbas Roschildensis, et multa adversa fortiter sustinet.

Sub Rege
Dania
Waldemaro.
a b

C a finibus regni sui abegit, quos sæpius invadere solebant, captivos ducentes viros et mulieres, et omnia quæ attingere poterant deprædantes. Filius quippe Martyris cum esset, ipsius interventu in cunctis bellorum certaminibus, quæ contra c Slavos, qui tunc pagani erant, [gessit], victorexitit gloriosus : unde ostensæ eis via salutis æternæ, illos colla iugo Christi submittere coegit. Erat vir iste sapiens et discretus, potens in opere et sermone, et omni populo [acceptus]. Eodem tempore adornabat Sacerdotium in Roschildensi Ecclesia Episcopus Absalon, d homo magni consilii, Clericorum decus, mœrentium et afflictorum consolator, omniumque religiosorum pius amator, totiusque populi modestus gubernator; adventum et pauperum clemens sustentator, Schavorumque maximus persecutor; ornamentum fidei, sobrietatis exemplum, forma pudicitiae, nobilitatis et probitatis insigne speculum; lucerna refulgens in templo Dei, et ipsius fortis columna et immobilis.

Episcopus
Roschild,
Absalon,

d

e
Canonicorum
in Eschil
collapsam
disciplinam.

26 In hujus diocesi erat cenobium Canonicorum, in insula quæ e Eschil dicitur, haud longe distans a pago Roschildensi, mari undique circumdata. Hic locus, virentibus pratis ac diversis nemorum arboribus decoratus, commanentibus in eo delectabilis erat

atque gratosus, rarus tamen tunc temporis illic erat numerus Fratrum commorantium, qui frustra Regulares dicebantur, quia nullius religionis disciplinis adornabantur. Regulares quomodo dicerentur, qui nulli censuræ regulari caput submittebant? Clausuales quomodo essent, qui claustrali clausula carebant? Instituta Ordinis scripta habebant, sed nihil eorum observabant. In summis festivitibus anni seculares, qui eis erant familiares, cum mulieribus suis domum eorum frequentabant, cum ipsis festa celebraturi; in domo refectorii cum viris et mulieribus epulabantur, et inebriabantur, ducebantque choreas : taliter domus in eorum actibus confundebatur, atque substantia illius dilapidabatur. Heu! quid tunc fiebat de divino servitio, cum plus noctis potationi quam psalmodiæ et divinæ contemplationi impenderent? Quis tunc digne intercessor fieret ad Deum pro populo? In matutinali synaxi potu æstuantibus nimio, potius eos dormire libebat quam cantare. Sic impudenter viventes, omnium religiosorum auribus detestandam infamiam infuderunt.

27 Venerabilis igitur Roschildensis Episcopus Absalon, videns et considerans vitam eorum ab omni religione discrepare; tactus dolore intrinsecus, detestabatur animas talium virorum, diabolica fraude obtenebratas, atque ad fluxum seculi nimis inclinatæ : unde sæpius mente tacita revolvebat, quomodo illi ecclesiæ consuleret, Ordinis et religionis formam annuente Domino in melius immutaturus. Reminiscebat tandem familiaritatis et amicitiae, quam cum Wilhelmo viro Religioso olim pepigerat, cum Parisiis studendi gratia moraretur : attendensque eum virum honestum, virum utique providum et discretum, et sanctis moribus adornatum, complacuit in illo animæ suæ, ut ei accito daret locum supræmemoratum. Misso itaque nuntio, videlicet Saxone f Præposito, viro honesto, ad ecclesiam B. Genovefæ, virum sæpius nominatum, scilicet Dominum Wilhelmum, cum aliis tribus Fratribus, instanter et obnixè suis litteris sibi deposcit delegari : aptum apud se Religioni ipsorum locum esse, quem ad honorem Dei et ad excellentiam Ordinis S. Augustini, eisdem Fratribus se pollicetur collaturum.

28 Abbas g considerans petitionem tanti Præsulis justam esse et honestam, consentiente Capitulo adjudicavit fieri postulationem ipsius. Missus est ergo Fr. Wilhelmus, tribus aliis secum assumptis, cum Præposito Saxone in Daciam : qui prospero itinere pergentes, post Assumptionem B. Mariæ Zelandiam intraverunt, et die tertia h Ringstadum pervenerunt, quod B. Canuti Martyris illustratur meritis, cujus vita gloriosa justitiæ plurimum luce refulsit. Voluntas Dei erat ut ibi eis occurreret quod volebant, Regis videlicet Waldemari et Pontificis Absalonis præsentia. Hi in adventu illorum Fratrum lætati, lætis amplexi sunt brachiis, et ad osculum pacis susceperunt; et cum adventu ipsorum aliquantulum blando sermone congratulati fuissent, sponponderunt quod eos foverent ut filios, diligerent ut fratres, consulerent ut amici. Lætati in his quæ dicta sunt eis, cum gaudio regrediuntur ad suum hospitium. Tribus diebus ibidem peractis transierunt Roschildis : quorum vestigia quidam ex familia Episcopi secuti sunt, qui ibidem eos procurarent : sic enim expediebat honestæ consuetudini terræ, et probitati illius qui eos vocaverat.

29 Aliquantis diebus in civitate expletis, ad insulam Eschilli navigio applicuerunt : ubi sex nominatens Canonicorum invenerunt : quorum vultus, exangues ex eorum adventu facti, expalluerunt, et sermo in ore eorum exaruit, quia malæ consuetudini eorum videbant jam imminere dispendium. Unde ad injuriam supervenientium Fratrum, ea nocte post coenam

D
ACTORE
DISCIPULO
EX MS.

non ferens,

E

Wilhelmum
cum sociis
tribus petit
f

g
et impetrat.

F

h

qui a Rege
et Episcopo
bene excepti,

in Eschil
transcunt,

ALCTORE
DISCIPULO
EX MS.

et istam
regularem
inducunt,

Wilhelmo
Abbate electo,

Ilic ob loci
paupertatem
desertus a
sociis.

dimitti quoque
ab Episcopo
postulat.

Sed remanere
persuasus,

Jer. 17, 3

A coenam conventicula facientes, Domini Pontificis creverunt adire praesentiam, ut ei quod acciderat, velut ignorant, intimarent, et ab eo compassionis extorquerent affectum, ne gentem perderent et locum. Verum Dominus Episcopus, rei seriem jamdudum praenoscens et eorum malitiam reprehendens, dissimulavit audita: ne forte, dum illuc veniret, moraretur substantia domus magis quam prius destrueretur. Praefixit tamen eis diem, in qua suam exhiberet praesentiam, et velut ignarus, adventus Fratrum supervenientium, diligenter inquireret causam. Igitur proxima die post festum B. Bartholomaei, sicut promiserat advenit, et habito cum eis sermone de Pastore sibi constituendo, Fr. Wilhelmus in Abbatem eligitur, et in Abbatis sede collocatur: cum tamen prius non Abbatem, sed Praepositum et Priorem habere soliti fuissent. Ipso die duo ex prioribus Canonicis abeundi retrorsum licentiam acceperunt et obtinuerunt, Domino Episcopo judicante eos debere dimitti, ne malignantibus eis tumultus fieret in populo: quatuor remanserunt, valde senes et ad omne tempus fere inutiles. Unus ex eis, qui Prioris habebat officium, vir erat honestus et in diebus suis inventus est justus; unde incepit existere unus ex B eis, et regulari instructus tramite vitam priorem meliori fine terminare.

29 Igitur postquam Dominus Abbas Wilhelmus curam domus suscepisset, voluit Dominus Episcopus, rogatu ejusdem Abbatis, scire quae et quanta esset illius domus substantia, et quid in cibariis habeatur: vidensque promptuaria eorum fere esse vacua, sex caseis tantum repertis et perna et dimidia, cognovit quia comederant Jacob et locum ejus desolaverant. Repletus ergo bono pudore et admiratione Episcopus, cepit confortare animos Fratrum et ipsius Abbatis, sique jussit dari eis quinque libras denariorum ad necessaria victualium comparanda, promittens eis in posterum sufficientis expensae subsidia. Transacto aliquanto temporis spatio, Fratres qui cum Abbate venerant, paupertatem insolitam non ferentes, et frigoris nimiam saevitiam abhorrentes, ab Episcopo repatriandi licentiam acceperunt. Quod factum Dominum Episcopum valde commovit, sed violentiam nulli inferri voluit.

30 Abbas vero non bene ferens discessum suorum, quem terrebant mores alienae terrae et idioma ignotum; eandem, quam ipsi ab Episcopo acceperant, licentiam ipse postulavit; asserens supra vires suas opus esse, ad quod fuerat evocatus; securiusque sibi fore liberum cum aliis habere regressum. Ad haec verba Abbatis conceidit vultus Episcopi et animus: tandem tamen in hunc prorupit sermonem: Desiderio desideravimus adventum vestrum, ad ecclesiae istius profectum: sed, ut perpendimus, prosperis illius successibus et incrementis plurimum invidet inimicus: pavet enim nimium quod jus amissurus sit antiquum, quod hactenus possederat per enormitates locum illum inhabitantium. Sed si animi vestri propositum Dominus propensiori consilio mutare vellet, magno pietatis affectu rogaremus, ne susceptum semel regiminis officium conaremini deserere. Non vobis sit formidini solum hoc opus aggredi: quia non in hominis potestate victoria belli consistit, sed de caelo est fortitudo; et ita salvat Dominus in paucis, ut in multis. Quod credebatis fratrum vestrorum impleri auxilio, potens est Dominus nostri solius explere obsequio. His aliisque venerabilis Episcopi monitis, sale sapientiae conditis, Abbas roboratus; et intra se memorans, quod Dominus per Jeremiam Prophetam loquitur, Maledictus homo qui confidit in homine, et ponit carnem brachium suum, et a Domino recedit cor ejus; immutato animi sui proposito, acquievit remanere ut videret finem.

31 Eodem anno egressa est sententia a Domino, D et ecce facta est fames in terra, deficiente annona; et animalia fere omnia mortua sunt, oves videlicet et vaccae: ideoque nec butyrum nec caseos, nisi paucos, Fratres residui poterant habere ad manducandum. Unde in seditionem conversi, non judicio divino cuncta examinabant, sed Abbati suo totum pondus suae adversitatis adscribebant, dicentes, Vae nobis! cur in diebus nostris huc advenit homo panosus, vilis homuncio, qui nil bibens, nil manducans, sed meliora quaeque domus in argento et auro commutans, et in oculis suis reponens, non inedia ciborum torquet, pro cibis folia arborum et herbas agrestes subministrans. Hoc seminarium mendacii ab eis publicatum per aures plurimorum discurrebat: et quia pravae mentes hominum pravae semper sunt ad detrahendum bonis, apud malevolos offuscabatur veritas. Vir autem Domini objectis non movebatur; sed omnia patienter sustinuit, factus tamquam homo non audiens, et non habens in ore suo redargutiones.

32 Quadam nocte, dum Fratres se sopori dedissent, adfuit inter eos sathan; et lumen, quod more solito lucebat in medio dormitorii, subvertit; et juxta lectum Abbatis, ubi straminum erat magna congeries, ad comburendum Abbatem deposuit. Verum militem suum in hoc agone non deseruit coeleste praesidium: nam stramina in circuito in modum coronae comburebantur, et straminibus asser suppositus adustionem sustinuit, Abbatis vero lectum omnino non tetigit incendium. Rumor hujus facti ad aures pervenit Episcopi: qui post dies non multos declinavit ad claustrum, et quod dicebatur veritati comprobavit consonum.

33 Postera in nocte, dolens antiquus hostis quod artibus suis defuisset effectus, ad aliud se convertit genus tentandi. Nam ad lectum cujusdam Fratris dormientis accessit, et ait: Noveris me Dominum hujus loci fuisse, omnibus potatoribus atque scortatoribus praelatum existere; sed in Abbatis vestri adventu vim patior, quod ei non cedit in bonum. Cumque Frater, quis esset, inquireret, et quo nomine censeretur: Salmanasar se confessus est appellari, et Babyloniorum Regem ab antiquis temporibus fuisse. Et addidit: Consule Abbati ut ab inceptis desistat, nec Abbatibus debitam ab Episcopo benedictionem accipiat: hic enim me invito claustrum permanere non poterit. Qui Frater respondit: Quod mihi suggeris faciendum, ei tu suggere: numquid et tu ejus notitiam non habes? Habeo, inquit, sed minus modo quam prius; unde nuntia ei quae jussi, hoc interposito ei insignio, quod in crypta B. Genovefae Parisiensis septem Psalmos cum Litania Clerico cuidam propria manu conscripsi: refer etiam quod altera nocte pro injuria mihi illata eum comburere volui, sed meo frustratus sum desiderio, quia fortior me supervenit; nec obtinere potui, ut quod volebam mandaretur effectui. Mane facto, Frater quae audierat Abbati intimavit: ille vero audita parvi pendens, suggestioni diaboli nullam adhibebat fidem, septem Psalmorum nullam habens memoriam. Post modicum tempus famulus Thoconis Praepositi, a Parisiensi civitate reversus in Daciam, Abbatem Wilhelmum aggreditur his verbis: Salutat vos Dominus meus, et se vestrae totum commendans amicitiae, rogat affectuose, ut pro eo Dominum Episcopum deprecemini, ut sibi studio vacanti consuetae largitatis manum porrigat auxiliarem: et hoc signum vobis quod miserit me, quod ei Parisius septem Psalmos cum Litania scripseritis. Abbas admiratus relata, verum recolit quod diabolus Fratri per somnium insinuavit, videlicet septem Psalmos se scripsisse Praeposito Thoconi.

multa suorum
convitia sus-
net:

Dæmon com-
burere eum
nititur,
E

i
deinde minis
per alterum
intentatis

conatur
eundem
loco peltare,

et fidem
facere occulto
ejus reve-
lando:

A 34 Alio quoque tempore Abbas Wilhelmus, comitatus Thrumone Sacerdote, viro utique litterato et discreto, hospitandi gratia ad villam, quæ k Thorstanthorp dicitur, declinavit, ubi dum nox in suo cursu medium iter haberet, antiquus hostis, fremens adversus sanctum Dei, nova irritamenta suæ nequitiae adinvenit, præferens habitum sanctitatis, sub specie antiquissimi æturpissimi monachi: accedensque ad lectum Abbatis, prius salutiferæ Crucis [signo] munitum, laborabat quiescentem in eo libidinis [fomitum] obsceno opere irritare. Sed ille, licet somno oculos dederat, mente tamen vigilans, adversario dixit: Vade retro, spurcissime omnium, iame Dei per gratiam tui desiderii nullum consueveris effectum. Diabolus hæc audiens, acrioris sævitiae stimulis agitur; et accedens propius, nebulam fœtoris ori Abbatis inspirat; et peccata, dudum confessione abolita et multarum lacrymarum imbre diluta, nefando ore retexit. Abbas autem, dum in somno tam graviter ab ipso fatigaretur, valido impulsu pedis aliquantum elevati hostem a se rejecit. Quo videns se a viro Dei delusum, ut leo crudelissimus cœpit sævire; atque ad lectum Trumonis Sacerdotis, in altera parte jacentis atque vigilantis, gressus dirigere, laterique ejus fortissimum ictum illidere, ita ut videretur Sacerdoti quod aliquas de costis sibi fregisset.

35 Mane dum aurora finem daret [nocti], decantatis laudibus Dei, quia tempus erat frigidum, uterque, scilicet Abbas et Sacerdos, se in calefactorium recepit. Quibus ibidem residentibus, sic allocutus est Sacerdos Abbatem: O mi Domine Abba, custodiat te et adjuvet omnipotens Deus. Et respondit Abbas: Amen. Cumque sic bis vel ter dixisset; ad quid hoc toties repeteret, Abbas inquisivit. Cui ille scio quod multos tentationis aculeos es passus, pluresque eis passurus; sed ex his omnibus liberet te Deus. Vidi hac nocte quantam molestiam a sathana sustinuisti, et quomodo ori tuo nebulam fœtoris infundebat pessimi, et audiavi quanta tibi inferebat convitia et opprobria; cumque a te discederet confusus, irruit in me vehementer, percussoque latere meo, ut reor, aliquam ex costis mihi fregit. Ideo tibi enlem inimico viriliter arbitror essere resistendum, ne, si te victo triumphaverit, mittat te in gehennam. Ad hanc vocem cœpit Abbas tædere et pavere, revocans ad memoriam vexationes adversarii quas nocte præterita sustinuerat.

ANNOTATA.

a An. 1157 totius Daniæ monarchiam adeptus est Waldemar, eamque tenuit usque ad an. 1182.

b Hic est S. Canutus Rex Obotritorum et Dux Sleswicensis, anno 1133 interfectus, de quo egimus 7 Januarii.

c Surius vetustiori nomine Wandalos scripsit: de quibus satis actum 7 Jan. Incerti auctoris Chronicon Slavicum, ab initio prædicatæ inter Sclavos fidei usque ad gentis perfectam hoc tempore conversionem ductum, præcise in anno 1168 desinit, quo Rugiani, diutius quam ceteri omnes. Slavi in errore perseverantes, domiti sunt, et res Christiana inter eos stabilita. Quæ sequitur continuatio u cap. 33 usque ad an. 1487 uti collecta ex variis et styli diversissimi, deberet sub alio titulo proponi.

d Absalon Episcopus Roschildensis unanimi totius Capituli consensu electus, ut scribit Saxo Grammaticus historiæ Daniæ lib. 14. Historia Erici Regis nomen præferens, anno 1188 factum Archiepiscopum Lundensem, asserit simul Roschildensem sedem tenuisse ad annum usque 1201, quo obiit.

e Sinus ab Roschildu in Oceanum borealem pro-

currens, tres successive insulas habet, Geographis notatas quidem, sed absque nomine: ab harum prima, urbi proxima videtur ipsi sinui nomen detortum mansisse, hodieque Isel-fiort dicatur; ipsam certe eam esse quæ Eschil hic dicitur vir ambigimus, etsi nominis hodierna pronuntiatio ab antiqua scriptione deviet; in Breviario Sleswicensi Eskilzo scribitur.

f Hunc esse Saxonem historiæ Daniæ scriptorem, vulgari cognomine Grammaticum, conatus ostendere ejus commentator Stephanus: neque dubitari sinunt in vetustissimo codice reperti de eo MSS. versus rhythmi, quos apud eundem est legere. pag. 23.

g Boulactius apud Sammarthanos, Albertum hic intelligit, quem tamen non nisi anno 1167 ordinatum fatetur: ut videatur ex Genovefianicodiciis fide censuisse anno 1171, dumtaxat obiisse Sanctum.

h Ita Surius, nec dubitavimus sequi, quamvis in eographo nostro Zundstadium legeretur. Quia omnes de loco sepulturæ conveniunt, et deinceps Regum istic Mausolæum fuere.

i Surius totum hunc paragrafum omisit.

k Idena Torstantop legit, forsitan is qui in tabulis Dostrup, inter Ringstadium et Roschildam.

CAPUT IV.

S. Wilhelmi virtutes, et quædam viventis miracula.

Furens adhuc hostis antiquus, quod tentationes suas adversus Christum Domini nullus sequeretur effectus, disposuit per satellites suos efficere, quod per se nequiverat implere: unde inspiravit cordibus Fratrum quorumdam, ut hominem Dei variis contumeliis afficerent, et multis injuriis lacesserent, et sic cum dedecore ad proprios lares cogerent repedare. Ipse autem a verbis impiorum non timuit, quia firmatus erat supra firmam petram: frequenter enim secum commemorabat illud Apostolicum, Tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio spes; spes autem non confundit. Cumque in talibus filii degeneres processum non haberent, consilium fecerunt in unum ut eum morti traderent: aliquando enim eum sacco impositum in mari demergere disponebant, aliquando eum telis confodere, et aliquando Sclavis vendere; sæpius cerebro ipsius securibus impactis extinguere moliebantur: sed Deus, cujus providentia in sui dispositione non fallitur, dissipavit consilia eorum, et dilecto suo dedit cum tentatione proventum.

37 Sed cur hoc facere attentabant? Quia cum Deo erat spiritus ejus, in rigore Ordinis tenendo, et in omni religionis observantia, nec patiebatur eos per abrupta vitiorum discurrere: erat enim sanctæ religionis indeficiens imitator, Ordinis ac sanctæ institutionis admirabilis conservator, vitiorum fortis extirpator, virtutum verus amator; quæque honesta et sanctimonie plena investigans et docens. Severus extitit in correptione, sedulus in correctione, dulcis et humilis in hortatione, modestus in reddenda ratione; in sermone verax, in judicio justus, in commisso fidelis. Infirmorum erat consolator, pauperum ac peregrinorum benignissimus procurator. Insistebat vigiliis, jejuniis et continuis orationibus, curam sui gregis infatigabiliter agens, eumque, ut fidelis servus talentum sibi creditum lucrifaceret, Domino suo jugiter precibus commendabat. Fratribus nocte quiescentibus, horas matutinales vigiliis anticipabat, Dominique misericordiam pro eisdem devotis gemitibus exorabat. In sermonibus suis, quibus Fratres ad bene agendum instruebat, promptus erat ad lacrymas et ad lamenta, in tantum ut auditores suos sæpius ad poenitentiam et cordis compunctionem provocaret, et cunctis liquido constaret divinam illi semper

D
AUCTORE
DISCIPULO
EX MS.

Inter tribulationes et insidias invictus multa patitur

Rom. 5, 4

F
propter disciplinam.

ejusdem in regimine virtutes præclara discretio.

k
alias dormienti tentat illudere.

ab eoque repulsus

in socium ejus suam rabiem vertit.

AUCTORE
DISCIPULO
EX MS.

A semper adesse gratiam. Zelo Ordinis animatus aliquando elatis et superbis rigidus erat, atque transgressores Ordinis emendatoriam subire vindictam cogebat et ferre sententiam : noverat enim quod pro tot esset rationem Deo redditurus, quot suo exemplo aut silentio a semitis justitiæ sineret aberrare. Denique illos qui obstinatae mentis erant, nec ad veniam petendam pro suis excessibus inclinabantur, ipse eis formam humilitatis ostendens, ab eis veniam contra regulam suae dignitatis postulabat.

fortitudo,

38 In persecutionibus, quæ ei a discipulis suis et aliis inferebantur, constans erat et patiens, et virtute patientiæ omnes vincebat. Virtus pietatis et misericordiæ in eo tantum abundabat, ut in illum peccantes, et post peccata ad veniam redeuntes, cum omni hilaritate et modestia exciperet, et pro eorum excessibus uberrime fleret, Dominoque pro eorum conversione gratias referret multimodis. Caritatem semper sectabatur, invidias et detractiones detestabatur, verbum inhonestum sive vaniloquium sive risus ineptos minime proferebat, vel ab ore alicujus audire volebat. Sermo ei jugiter erat de pace et concordia, et humilitate et mansuetudine, et de honore quo se fratres invicem prævenire habebant. In orationibus frequens, in lectionibus assiduus, in devotione extitit præcipuus. Horis quoque diurnis ac nocturnis, sine magno necessitatis articulo, numquam abesse volebat. Circa devotionem in choro, psallentium, ac sacrum altaris ministerium animus ejus sedulo versabatur, et devotiores in his tenerrime diligebat. Cilicio carnem suam usque ad diem mortis domabat, ipsamque spiritui servire cogebat. Frugalem mensam habere volebat, non propter corporis sui refectionem, cum miræ esset abstinentiæ; sed propter pauperum et infirmorum refocillationem, quos paterno fovebat affectu. In stratu suo [nihil] habebat, præter laneotum a straminibus superpositum, aut pelles ursorum propter frigus expellendum, quando magis sæviebat hyems, nisi nimiae infirmitatis molestia mollioribus eum indulgere membra coegisset : et sicut medicus orat ei victus, sic et vestitus.

caritas,

pietas,

austeritas
vitiæ,

a

condit monasterium
S. Thomæ.
b

sanatur dysentericus,

39 Monasterium S. Thomæ Apostoli, in loco qui Paracletus b vocatur, primus construxit, et Ordinem S. Augustini in eo transtulit, et transferendo observari instituit, ac privilegio Domini Alexandri Papæ ibidem perpetuo observandum confirmari fecit. Nunc vero quia in laude viri Dei utrumque a proposito digressi sumus, ad ea quæ inchoavimus depromere, redeamus. Cuidam dysenterico, in villa quæ Methelhuse ab indigenis dicitur, per visum revelatum est, ut de cibo Abbatis Wilhelmi gustaret, et sanaretur a languore suo. Credidit homo ille sermoni quem audierat, et misso nuntio citius ad claustrum, quod voluit petivit et accepit. Cumque allatos cibos comedisset, cessante fluxu infirmitatis suæ, statim per eosdem intus reformari meruit.

et puella moribunda

40 Quædam puella, de villa vocabulo Nadweth, claustrum vicina, magnæ infirmitatis tenebatur cruciatu : cumque per tres dies jaceret quasi corpus exanime, vitalisque calor tantum membris ipsius inesse videretur ; circumsteterunt eam amici ejus et cognati, lugentes eam tamquam defunctam. Mater autem puellæ, Brigida nomine quia multos dies et noctes duxerat insomnes super eam, faciendo vigiliæ, quarta die levi corripitur sopore : cumque obdormiret, vidit in somno mulierem, niveas vestes indutam, lecto agrotantis assistere, sibi que talia dicere : Molestaris, mulier, plurimum pro filia tua. At illa : Quid mirum ? triduo enim sustinemus eam, jam jam migraturam : et ecce adhuc tempus superest. Respondit altera ; Scito filiam tuam sanitatem posse recuperare vitæque augmentum sumere, si de cibo vel reliquiis Abbatis Wilhelmi de Paracletio

gustaverit. His dictis disparuit : mater vero puellæ D evigilans, omnia, quæ in somnis audierat et viderat, cunctis qui aderant exposuit. Consulant illi monentis mandato parere, quia prædictus Abbas a multis Sanctus habebatur, et vere sic erat, fulgente in eo gratia divina.

41 Mulier igitur spe bonæ visionis et consolatione suorum confortata, ad claustrum mobiliore properat gressu, et officialibus, quos extra ambitum claustrum invenit, visionem quam viderat ex ordine paudit. Nuntiatur ergo a Fratribus Abbati mulieris petitio, et retextitur ejusdem de filiæ suæ remedio cœlitus manifestata visio. Vir Domini, super afflictos pia semper gestans viscera, tam matri quam filiæ compatiens ; pisces, quos c perticas vocamus, et sorbitum, quod sibi fuerat præparatum, jussit mulieri in nomine Domini impartiri, ut esset salus et remedium puellæ, in discrimine mortis laboranti. Gavisam illa de munere, mox domum redit propere, et quod secum attulit sorbile ocius ori infudit filiæ. Quod cum tertio factum fuisset, et ad interiora miro laboraretur rugitu ; revixit puella, et attraxit spiritum, et post paululum resedit quæ fuerat quasi mortua : E et cum accessissent ad eam sui, aperiens os suum benedixit Deum, et dixit : Jam non moriar, sed vivam, et narrabo opera Domini : confido enim in Domino, quod precibus et meritis Wilhelmi Abbatis reddita sim sanitati. Qui ad eam convenerant, testimonium perhibebant veritati de his, et scimus quia verum est testimonium eorum.

gustatis cibis
sancto paratis,

c

42 Languēbat quidam in villa Anese d, et desiderabat bibere aquam de fonte, quem Abbas fecerat emundari et firmis clausuris signari : sed quia nullus ad eundem fontem poterat habere accessum, nisi ad nutum illius qui eum servabat clausum, frevit ille Abbati suum intimari desiderium. Accitus est igitur Fr. Eriens, qui supradicti fontis habebat custodiam, præceptumque est illi, ut de ipsius aqua ægroto peririgat poculum. Cumque allatam gustasset languidus mox cognovit quam saluber est gustus ejus : quia non tantum sitim suam extinxit, sed etiam optatæ salutis gratiam contulit.

d
item alius
hausta aqua
per eum
missa

43 Quidam monachus Cisterciensis ordinis, Haquinus nomine, de claustrum Esrom e tanta raucitate obtusi pectoris per multos annos anxiebatur, ut vix a circumstantibus eum discerni poterat quid diceret. Cumque nullo antidoto potionis vel alterius artis, remedium suæ infirmitatis invenisset, incidit ei bonum consilium, ut ad azylum S. Thomæ de Paracletio declinaret. Venit ergo, et Patrem monasterii adiens, quid pateretur querulo murmure exposuit, et cœpit eum humiliter rogare, ut ob gratiam recuperandæ sanitatis manum gutturi suo imponeret. Vir autem Domini, ad rogantem aliquantulum jucundatus, præmisso signo Crucis, tetigit guttur suum, dicens, Sanet te filius Dei. Et exauditus est pro sua reverentia : nam monachus divinum sibi sensit adesse auxilium : quia arteriæ anhelii pectoris paulatim dilatabantur, et organum vocis diu amissæ de die in diem reformabatur. Reversus igitur ad domum, unde exierat, confirmabat Fratres suos, manifestans omnibus, quoniam in Paracletio est Senior, qui novit homines curare ; affirmans, quoniam hic est Wilhelmus Abbas.

Sanatur
raucus, impositione
manus :
e

44 Quodam tempore, cum Wilhelmus a Curia Romana f rediret, equus servi sui inter rupes Alpium læsus pedem, iter nullum facere potuit ; de quo infortunio animo turbatus, exoravit Altissimum, ut propter merita Sanctorum quorum secum Reliquias retulit, sanaretur equus ille. Finita oratione, pedem equi dolore plenum manibus palpavit, et palpando dolorem mitigavit : et ex illa hora sanatus est equus ille, inceptum peragens iter.

f
equus læsus
affectu ;

A 45 Quodam die, cum ad negotia domus exiret, equitavit quemdam *g* roncinum : Frater autem, qui eum eo ibat, considerans pulchritudinem equi et dispositionem membrorum ipsius, ait. Proh dolor ! quod talis equus non *h* ambulat. Cui Abbas : Credisne quod poterit ambulare ? At ille : Minime credo, quia senex est, et naturalem minime immutabit cursum. Cui iterum Abbas : Modicæ fidei, quid dubitas ? potens est Deus facere eum ambulare quantum vobis placuerit. Et hæc dicens, cœpit eum urgere calcaribus. Ille vero soliti cursus oblitus, gressus faciebat planos, bene ambulando quamdiu vir dei dorso ejus iniecit. Frater vero de viso miraculo admiratione plenus, reversus domum narravit Fratribus suis, quæ gesta erant in via ; quomodo Pater monasterii fecit roncinum ambulare ; et mirati sunt universi.

Immutatur
seguis equi
incessus :
g
h

S. Guilielmus
ægrotans pe-
riculose.

B 46 Quodam tempore lecto ægritudinis incubuit, nimis infirmitatis detentus cruciatus : cumque de spatio suæ vitæ dubitaret, nocte Dominica, graviore infirmitatis agitatus stimulo, invocavit Dominam suam B. Genovefam, quam toto mentis desiderio amabat, ut sui memor Dominum pro eo precatura accederet. Illa devoti servi sui miserta, cum parum obdormiret, apparuit ei, stans a parte pedum lecti in quo jacebat ; et facie jucunda et alloquio dulci consolabatur eum, dicens ; Ne timeas, quoniam bonum Dominum habemus. Ille ex hilaritate vultus eam agnoscens, cœpit gratias agere venienti, inquirens, quis esset Dominus ille. Cui illa : Jesus filius Dei. Vir autem Domini audiens filium Dei nominari, quantum sopor sinebat, exultabat uberius ; et post paululum evigilans, et sentiens se sanitati precibus S. Genovefæ Virginis restitutum, benedixit Deum, qui non derelinquit sperantes in se, sed in Sanctis suis semper est mirabilis. Multa quidem et alia per eum Dominus operari dignatus est miracula, quæ non sunt scripta in libro hoc, quia vel propter negligentiam oblivioni tradita in memoria non habentur, vel quia sanctitati ejus detrahentibus incredibilia videbantur : nunc autem ad gloriosum ejus transitum stylus reflectatur, et quo tempore et qualiter de hoc mundo migravit ad Dominum, brevi sermone referri debet.

a S. Genovefa
sanitatem
exorat.

ANNOTATA.

a Ita in MS. repertum etiam Surius testatur, ipse laneum pannum vertit : malo calcitrantem intelligere lana surtam, et Laneotum vocem Gallicam æstimare.

b In oppido Zelandiæ Ebbelholt, ut habet vetus MS. Eschillensi scilicet monasterio in continente ad ortum propiori.

c Imo Perceas Latine et Græce, Gallice autem Perche, quod etiam significat perticam. Ex qua vocis amphibolia intelligitur scriptor hic fuisse Francus. Germanus idem piscis nominatus Bars, habeturque fluvialium omnium delicatissimus.

d Num. 76 dicitur vicina claustro. Apud Surium totus hic paragraphus desideratur.

e In septentrionali Zelandiæ ora haud longe a Cronenburgo. Conventum istuc institutum, ipsa quo S. Bernardus obiit anno 1153, notat historia nomine Erics Regis titulata.

f Pontanus in Historia Daniæ iter hoc refert ad annum 1195, quo Canutus Rex, intelligens Gerbergam sororem suam a Rege Philippo repudiatam, hanc causam cœpit agere apud Pontificem Cœlestinum per suos Oratores, Andream Senonis, Cancellarium ; et Abbatem Guillelmum, natione Gallum.

g Roncinus, equus est vilis : Hispanis hodieque usitata vox Rocin : a Teutonico Ros rquus : an vero a Ronce vepris, quasi haud alio pastu dignus ?

h Francis, Italis, Hispanis communis hæc phrasis, qua exprimunt gradarium seu tolutarium incessum equi, artificio elocti ad passus numerose glomerandos.

1)
AUCTORE
DISCIPULO
EX MS.

CAPUT V.

Felix Sancti obitus et signa futuræ gloriæ ejus prægressa ac secuta.

Ante septem annos sui transitus de hoc mundo ad Patrem, nocte quadam, per visum vir quidam, decorus aspectu, veneranda canitie, venusta facie, adstitit ei et dixit : Septem dies vives. Ille de visione sua plurimum sollicitus, sed Spiritu Domini plenus, septem dies incolumis transiens, interpretatus est per septem dies septem hebdomadas, vel septem menses, vel septem annos (quod verius erat) designari, sicut rei exitus comprobavit. Castigans igitur corpus suum et in servitutem redigens, quamquam Dominum Deum tota mentis devotione prius dilexerat, ac mandatis ipsius jugi observatione inhæserat ; ab illo tamen tempore usque ad finem vitæ suæ, ita carnem suam cum vitiis et concupiscentiis crucifixit, ut anteacta vita, respectu vitæ subsequentis, delicata fuisse crederetur ac voluptuosa. Quis enim eum sine lacrymis maxillas ejus rigantibus orantem vidit ? Cumque in altari Divina celebraret, sacrum mysterium offerens Deo, sic inflammabatur, sic lacrymabatur, veluti præsentem Domini in carne aspiceret passiones. Longum est itaque verbis exprimere, quantis vigiliis, jeuniis et orationibus assiduis seipsum afflixerit, et in holocaustum Domino præparaverit. Adjecit adhuc Dominus famuli sui tentare patientiam, et tamquam aurum in fornace probare, ita corpus ejus ulceribus replevit, ut a planta pedis usque ad verticem non esset in eo sanitas. Ille sciens, quia virtus in infirmitate perficitur, omnia patienter sustinuit, et ait : Si bona suscepimus de manu Domini, mala autem quare non sustineamus ?

septennio
ante de sua
morte præmo-
nitus,

1)

ad eam se
solicite præ-
parat,

48 Interea, septem annis mira abstinentia et carnis mortificatione fere transactis, cum Quadragesima, a cunctis fidelibus sacra devotione observanda, adveniret ; vir Domini sedula mente meditans novissima sua, et agonem sui finis, licet diem et horam suæ resolutionis adhuc ignoraret, terminum tamen qui præteriri non poterat appropinquare sciens, quotidie, cum summa cordis contritione et lacrymarum effusione et magna reverentia, sacrificia Domini nostri Jesu Christi celebrabat, ac sacrosancta ipsius Corporis et Sanguinis participatione se præmuniebat. Quarta feria, quæ Cœnam Domini præcedit, pausante eo in sua camera cum quibusdam Fratribus, qui colloquendi gratia ad ipsum convenerant, conquestus est Prior sibi et ceteris Fratribus, se nunquam graviorem noctem sustinuisse. Vir autem Domini et converso respondit ; Meliorem ac delectabiliorem noctem nunquam me recolo habuisse : quia vidi Dominum meum Jesum Christum : duo alii cum eo erant et ego tertius, cum quibus ineffabiliter sum delectatus. Ad hæc Prior inquit, Forte, Pater sancte, Dominus in hac visitatione vos ad se vocare venit, sicut vobis promisit antequam partes Daciæ intraretis. Ad responsa Prioris suspirans et perfundens fletibus ora, ait : Fiat mihi secundum verbum tuum.

maxime po-
strema
Quadrage-
sima :

F

49 Postera die quæ Cœna Domini appellatur, ad altare Divina celebraturus accedit, et Absolutione super discipulos solito more facta, et iisdem de manibus ipsius communicatis, Missaque celebrata ; Christum in pauperibus suscepturus, cum ceteris Fratribus progreditur, et mandatum cum ipsorum magna devotione peragit ; quo peracto, ultimam cœnam cum discipulis suis sumpturus ingreditur, Dominicum

in Cœna
Domini ulti-
mum sacrifi-
cat,

AUCTORE
DISCIPULO
EX MS.

et certam
spem salutis
exinde vultu
præfert :

transiturus
ad gloriam,
de qua ei
præparatam.

pridem ejus
discipulo fuit
revelatum.

Jac. 1, 12.

extrema
corruptus
agritudine,

A Dominicum in hoc imitatus exemplum. O felix cœna, quæ tanti Patris magis est illustrata præsentia, quam deliciis refectionis ditata ! Quis verbis queat referre, quam hilaris vultus, quam jucunda facies omnibus a sancto viro est ostensa, qui illi convivio interfuerunt ? Jam in vultu ipsius miro modo quoddam futuri gaudii præsigium demonstrabatur, quod ex abundantia lætitiæ, quæ in ipso ultra solitum cernebatur, cognosci poterat. Jam divina misericordia locum habitationis suæ, sibi ad cœnandum præparatum intraverat : jam Spiritus sanctus totum interiorem hominem ipsius repleverat, et velut Sponsus in thalamo, sic in cubiculo cordis sui requievit : jam demonstrabatur in carne ipsius, oculis corporeis subjecta, quanto exultationis gaudio anima ejus in Domino Deo suo exultavit, ob futuræ retributionis glorificationem, quam ei Dominus dare disposuit, sicut cuidam discipulo suo honestæ conversationis viro, nomine Gerardo, ante duodecim annos et eo amplius, per visionem revelare dignatus est.

50 Quadam nocte prædicto Canonico in suo lecto quiescenti, quidam maturus ætate sic intonat, Surge, sequere me. Quem secutus, ad ignota loca deducitur : tandem in quandam planitiem, valde speciosam et floribus amœnam, venientes, donum miræ magnitudinis, marmoreis lapidibus constructam, subeunt. Quanta autem claritas, quanta odoris suavitas, quam mira jucunditas illi domui inerat, lingua videntis exprimere non sufficit : sedes autem in ea locata erat gemmis pretiosis et auro purissimo adornata, et in medio sodis corona aurea posita, lapidibus pretiosisimis decorata, sed adhuc imperfecta : in circuitu autem sedis erant quatuor viri, in albis sedentes, laminas aureas cum lapidibus pretiosis ad perfectionem coronæ componentes. Cumque jam dictus Frater, admiratione plenus et velutis in ecstasi raptus, ostensa sibi tacitus considerabat ; ductor suus affatur eum his verbis : Scis enjux est hæc sedes vel corona ? Illo negante se scire, ait : Hanc sedem Abbas vester in tempore suæ conversionis a seculo ad Dominum promeruit, quando domos et divitias et hujus mundi gloriam pro Christo reliquit, et seipsum abnegavit, tollens crucem suam sequendo Redemptorem : corona vero cum perfecta fuerit multis tribulationibus et diris persecutionibus, quas pro Ordinis observantia viriliter sustinuit et adhuc sustinebit, coronabitur ; implebiturque in eo, quod Jacobus Apostolus dicit, Beatus vir qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit accipiet coronam vitæ, quam repro-misit Deus diligentibus se.

C 51 Postquam surrexit a cœna, voluit lavare pedes discipulorum suorum : sed tactus gravissimo dolore lateris, non est permissus. Residens ergo, sic orabat : Domine Deus, in omnibus et per omnia fiat voluntas tua, qui es benedictus in secula. Illumina faciem tuam super servum tuum, et salvum me fac, et non confundas me ab expectatione mea : ne proicias me in tempore senectutis ; cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me. Perseverante itaque infirmitate et magis ingravescente, cubatum deducitur ; residuum diei et medietatem noctis subsequentis cum magno cruciatu sufferens. Postea, quia in eo gratia divina vacua non fuit, dolor ille sedatur et leni febre corripitur : cumque viribus corporis cœpisset destitui, in Vigilia Paschæ, Fratres, qui ad eum visitandi gratia convenerant, rogaverunt eum, ut sibi provideret et sacra Uctione perungeretur. Quibus ista persuadentibus, inquit : Non est mihi, ut putatis : nihil doloris, nihilque debilitatis in corpore penitus sentio. Vellem mihi lectum in choro fieri, futuræ noctis Dominicæ Resurrectionis ministerio interesssem. Quibus respondentibus, se canentium voces nequaquam sufferre posse ; intulit,

D Faciamus ergo, quod melius est. O veneranda tanti viri circa cultum divini obsequii immutabilis devotio, quæ nec alicujus rei eventu, nec tanti defectus incommodo potuit minorari !

52 Illo autem sic laborante, assignati sunt Fratres, qui in vigiliis excubantes custodirent eum. Sancta igitur nocte Dominicæ Resurrectionis, vir Dei de suo transitu sollicitus, unum de sibi adstantibus advocans, dixit : Scis, fili, quia novæ adventit sollemnitas, cuncto populo veneranda. debemus ideo novis indui vestibus. Affer mihi vestem, quam habes, ut illam induam. Intelligens ille de qua veste loqueretur, attulit ei cilicium novum, et submoto veteri vestivit eum novo. Cumque in magno foret defectu, a custodibus suis iterum admonetur ut sacri Olei liquore frueretur. Quibus ista persuadentibus, respondit : Præstante Domino nostro Jesu Christo, lucem expectabo. Interea Conventu gloriosæ noctis vigiliis et laudibus insistente, cum tertia Lectio finem accepisset, et tertium Responsorium a inchoatum fuisset, Cum transisset sabbatum ; unus ex custodibus festinanter accurrit, indicans eum cito migraturum. Depulsa noctis caligine, aurora sacræ lucis tunc rutilabat, quam vir Dei se promiserat expectaturum : cumque illud Responsorium cantaretur, Ut venientes ungerent Jesum ; Prior accitis aliquibus Fratribus chorum exivit, ferens secum sacri Olei liquorem, quo venerabilem Patrem jam agonizantem perungeret. Quibus advenientibus hoc solum Sanctus Dei sæpius replicabat : Cito, cito. Uctione expleta depositus est in cinerem et cilicium, ut secundum B. Martini doctrinam incinere et cilicio Christianus et verus Catholicus moreretur. Quo facto pretiosam resolutus in mortem emisit spiritum, octavo Idus Aprilis, anno ab Incarnatione Domini millesimo ducentesimo secundo, ætatis suæ anno nonagesimo octavo, postquam vero curam Dominici gregis suscepit quadragesimo.

53 Sic illa anima, a carnis ergastulo egressa, de tristitia ad lætitiæ, de labore ad requiem, de mundo transivit ad Dominum. Spirituales autem filii, venerandi Patris corpus cum hymnis et canticis, cum gemitibus et lacrymis, in sanctam transtulerunt ecclesiam, collocantes illud in medio choro. Quibus in sedibus suis receptis. Te Deum laudamus incipitur, et matutinales Laudes Resurrectionis Dominicæ, lacrymosis vocibus canentium, debita tamen veneratione explentur. Quam sit mirabilis Deus in Sanctis suis, lector, animadvertet ; quia nec vita istius viri fuit sine gloria, nec mors sine gratia, sed in conspectu Dei multum pretiosa : illo enim die suscepit eum Dominus in paradysum, quo idem Dominus victor ab inferis surrexit ; et qui solennia dominicæ Resurrectionis cum magno tripudio sæpius celebravit in terris, eodem die cum debito honore Angelicis est associatus choris. Altera die Paschæ sepultus est ante altare S. Thomæ Apostoli, quod ipse construxerat ; Domino Abbate Turchillo ecclesiæ B. Mariæ de Errom, cum monachis suis, obsequium funeri ejus impendente, et Sacerdotibus ac Clericis multisque aliis cum magna devotione concurrentibus, ut ipsius exequiis interessent. In quo loco Dominus noster Jesus Christus, ad laudem et gloriam sui nominis, per gloriosi Confessoris sui suffragia, usque in hodiernum diem innumera præstat beneficia, his qui ex toto corde quærunt illum, cui est honor et gloria, per infinita secula seculorum. Amen. d

54 O quantus erat luctus omnium ! quanta præcipue lamenta discipulorum, qui licet de tanti Patris glorificatione certi haberemur, ejus tamen orbat, præsentia, humano more tristabamur. Dies festi nostri conversi sunt in luctum, et sabbata nostra in lamentationem : licet gaudendum nobis esset, quod quem

novo induitur
cilicio

a

et rite inunctus
pie moritur,
E

ipso die
Paschæ,

F

e

d

postridie
sepelitur :

A quem doctorem habuimus in terris, intercessorem haberemus in cœlis, si mens doloris rationem admitteret. Sed benedictus Deus, qui tristitiam nostram convertit in gaudium: nam post transitum Patris nostri juvenes nostri visiones videbant, et seniores nostri somnia somniabant, per quæ certi eramus quod Dominus in brevi Sanctorum suum esset mirificaturus.

gemina visione.
e
qua ostensus est in cœlum ascendere,
B
comitantibus Angelis
f
C
dæmonibusque confusis,
35 Erant duo juvenes de familia ipsius sancti, in diversis constituti regionibus, qui in ipsa hora sui transitus de hoc mundo, in visione viderunt quomodo ad gaudium transivit Angelorum: et licet eorum aliquantulum diversa est visio, utraque tamen plena fide relatione digna est et memoria. Alter istorum, Nicolaus nomine, in Teutonicis partibus in civitate e Hildesheim studio litterarum operam dabat: hic eadem hora, qua vir Dei glebam sui corporis cœlum ingressurus deposuit, vidit per visionem quandam personam sibi ignotam, stola candida amictam, cœlum conscendere: et sicut in picturis solet fieri, in quibus Domini Ascensio memoratur, totus infra nubes susceptus depingitur, tantumque pedes ipsius apparent; sic et iste Sanctus infra nubes candidas susceptus est, tantumque pedes ejus et vestimentorum extremitates videbantur. Cumque ille in cœlum fixis luminibus visa admiraretur, adstitit ei vir quidam dicens; Quid admiraris aspiciens in cœlum: hic homo assumptus in cœlum, Abbas vester est; qui in patientia vicit persecutiones seculi: nunc autem coronatur, quia fideliter vixit in mandatis Domini. Expergefactus ille, et per viam ductus ad monasterium unde apostatando recesserat, reliit; atque offerens se emendationi, prædictam visionem omnibus intimavit.

36 Alteri supradictorum, Godmundo nomine, in clauastro, quod f Sora dicitur, commoranti, glorificati hominis talis ostensa est visio. Appropinquante die Dominicæ Resurrectionis, aspiciebat in visu, pene vigilans, multitudinem Angelorum, prædulci suavitate canentium: inter quos duo Angeli, ineffabili claritate fulgidi, quemdam ætate maturum, Sacerdotalibus vestibus decoratum, a dextris et a sinistris sustentabant, brachia ipsius humeris suis tenentes innixa, et ad cœlum usque progredientes. Hos sequebatur diabolus, non minima dæmonum furentium atque stridentium stipatus caterva. Sanctis vero Angelis in cœlum receptis, ille hostis antiquus, dolenti similis, via qua venerat cum suis remeabat: quidam autem dæmonum lento sequebantur gradu, claudicando incedentes. Ille qui hanc visionem videbat, audacior factus, uni eorum qui tardior ceteris veniebat, ait: Adjuro te per Filium Dei, ut indices mihi quæ sunt hæc quæ vidi. Ille interrogantem se torva facie et obliquo oculo intuitus, respondit: Si scire vis, Abbas vester Wilhelmus de mundo est sublatus, et tanto obsequio Angelorum, in cœlo deportatus: nos autem venimus, ut aliquid juris nostri in eo haberemus; sed violentiam ab Angelis passi, frustrati sumus a proposito nostro. Mane prima sabbati surgens prædictus juvenis, magistro suo et omnibus qui cum eo erant visionem suam exposuit: qui respondentes dixerunt: Vere credimus quod jam dormitionem accepit, et in pace factus est locus ejus. Tandem reversus ad domum nostram, eadem nobis ex Ordine intimare curavit, et suscepto Religionis habitu ibidem Deo militare cœpit.

ANNOTATA.

a Juxta usum Canonice Regularium, qui etiam apud Præmonstratenses obtinet, acceptus ex veteri usu plerarumque Ecclesiarum Galliarum, uti ex eorum propriis Breviariis liquet. Romana Ecclesia, quæ post tertiam Aprilis T. I

Lectionem Paschalem immediate subjungit hymnum D Ambrosianum, hoc Responsorium subjicit Lectioni secundæ.

ACTORE
DISCIPULO
EX MS.

b Ejus morientis verba hæc refert Severus Sulpitius in Vita: Non decet Christianum nisi in cinere mori.

c De fundatione hujus Cisterciensis monasterii jam egimus, ad Caput præcedens lit. e

d Credibile est primæ scriptiois hic finem fuisse: sed paulo post addita ab auctore sequentia usque ad num. 38.

e In Ducatu Brunsvicensi Episcopalis civitas Hildesheim, Archiepiscopo Coloniensi nunc commissa, initium debet Ludovico Pio, qui illic ædificato palatio eodem transulit Aulicensem Episcopatum, a parente Corolo Magno erectum ad Saxonum conversionem.

f Ordinis Cisterciensis monasterium est Sora, anno 1161 inchoatum in Zelandia, distans Ringh studio ad Occidentem trium vel quatuor horarum spatio.

CAPUT VI.

Miracula post transitum S. Wilhelmi.

Salvator noster Jesus Christus, volens dilectissimi Confessoris sui Wilhelmi, quem stola immortalitatis post mortem vestivit in cœlis, in conspectu filiorum hominum insignia revelare virtutum, dedit ei potestatem, super infirmos variis languoribus, faciendi opera quæ ipse fecit, et majora horum: ut collaudent multi sapientiam ejus, et usque in seculum non deleatur et non recedat memoria ejus, et nomen ejus requiratur in generatione et in generationem. Cœpit igitur servus Dei, postquam dormivit cum patribus suis, primo inter incredulos et æmulos suos, quasi stella matutina in medio nebulae, paulatim rutilare miraculis: ut mendaces ostenderet, qui maculaverunt illum et detraxerunt sanctitati ejus, blasphemantes nomen ejus. Postquam autem clarificatus est apud proximos suos, cœpit ad laudem et gloriam nominis ejus qui cunctos condidit Sanctos, quasi sol refulgens in meridie, longe lateque majoribus et crebrioribus cornuscare prodigiis: unde a quatuor plagis terræ factus est concursus populorum, cernere cupientium quæ per eum fiebat, miracula. Dæmonia ab obsessis corporibus effugabat, paralyticos sanabat, cæcis visum restituebat claudis gressum, surdis auditum, mutis loquelam, contractis ac propriis genibus repentibus in statum erigebat debitum, leprosos mundabat, mortuos suscitabat, et semi mortuos a faucibus ipsius mortis ad vitam revocabat; et non tantum homines sed animalia sanabat, quemadmodum multiplicabat Deus misericordiam suam cum illo: venti turbines suos ad invocationem ipsius nominis coercabant, et maria ab amaritudine quiescebant. Sed his breviter commemoratis, veniamus ad miracula, quæ vel audivimus, vel vidimus in civitate Dei nostri, id est in Parachto, ubi requiescit gloriosus Confessor Dei Wilhelmus. u

Ad æmulorum
confusionem
E

miraculi
clarescit,

F

38 Cum adhuc esset Abbas Wilhelmus in corpore corruptibili, laborans senio, duo dentes ex capite ejus avulsi sunt: quos committens Fratri Saxoni, dixit: Habe custodiam horum dentium penes te, et noli illos amittere. Fecit ille quod rogatus fuerat, hæsitans intra se cur hoc ei mandatum dedisset. Postquam autem tulit eum Dominus de medio, discipuli ejus qui superstites erant, in memoriam tanti Patris, aliquid de rebus vel vestimentis ejus sibi impertiri optabant: inter quos adfuit Sacrista, Brixius nomine, conquerens se nihil de rebus ipsius accipisse, præter mitram pelliceam, quam solitus erat gestare in capite. Cui sic conquerenti, Frater cui dentes commissi fuerant, respondit: Dabo tibi donum non parvum, immo magnum, margaritam pretiosam,

a
primum in
dentibus qui
vienti exciderant.

AUCTORE
DISCIPULO
EX MS.

et certam
spem salutis
exinde vultu
præfert :

transiturus
ad gloriam,
de qua ei
præparatam.

pridem ejus
discipulo fuit
revelatum.

Jac. 1, 12.

extrema
corruptus
aegritudine,

A Dominicum in hoc imitatus exemplum. O felix cœna, quæ tanti Patris magis est illustrata præsentia, quam deliciis refectionis ditata ! Quis verbis queat referre, quam hilaris vultus, quam jucunda facies omnibus a sancto viro est ostensa, qui illi convivio interfuerunt ? Jam in vultu ipsius miro modo quoddam futuri gaudii præsegiū demonstrabatur, quod ex abundantia lætitiæ, quæ in ipso ultra solitum cernebatur, cognosci poterat. Jam divina misericordia locum habitationis suæ, sibi ad cœnandum præparatum intraverat : jam Spiritus sanctus totum interiorem hominem ipsius repleverat, et velut Sponsus in thalamo, sic in cubiculo cordis sui requievit : jam demonstrabatur in carne ipsius, oculis corporeis subjecta, quanto exultationis gaudio anima ejus in Domino Deo suo exultavit, ob futuræ retributionis glorificationem, quam ei Dominus dare disposuit, sicut cuidam discipulo suo honeste conversationis viro, nomine Gerardo, ante duodecim annos et eo amplius, per visionem revelare dignatus est.

30 Quadam nocte prædicto Canonico in suo lecto quiescenti, quidam maturus ætate sic insonat, Surge, sequere me. Quem secutus, ad ignota loca deducitur : tandem in quamdam planitiem, valde speciosam et floribus amœnam, venientes, domum miræ magnitudinis, marmoreis lapidibus constructam, subeunt. Quanta autem claritas, quanta odoris suavitas, quam mira jucunditas illi domui inerat, lingua videntis exprimere non sufficit : sedes autem in ea locata erat geminis pretiosis et auro purissimo adornata, et in medio sedis corona aurea posita, lapidibus pretiosis decorata, sed adhuc imperfecta : in circuitu autem sedis erant quatuor viri, in albis sedentes, laminas aureas cum lapidibus pretiosis ad perfectionem coronæ componentes. Cumque jam dictus Frater, admiratione plenus et volutis in ecstasi raptus, ostensa sibi tacitus considerabat ; ductor suus affatur eum his verbis : Scis enj us est hæc sedes vel corona ? Illo negante se scire, ait : Hanc sedem Abbas vester in tempore suæ conversionis a seculo ad Dominum promeruit, quando domos et divitias et hujus mundi gloriam pro Christo reliquit, et se ipsum abnegavit, tollens crucem suam sequendo Redemptorem : corona vero cum perfecta fuerit multis tribulationibus et diris persecutionibus, quas pro Orulinis observantia viriliter sustinuit et adhuc sustinebit, coronabitur ; implebiturque in eo, quod Jacobus Apostolus dicit, Beatus vir qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit accipiet coronam vitæ, quam reproboisit Deus diligentibus se.

31 Postquam surrexit a cœna, voluit lavare pedes discipulorum suorum : sed tactus gravissimo dolore lateris, non est permissus. Residens ergo, sic orabat : Domine Deus, in omnibus et per omnia fiat voluntas tua, qui es benedictus in secula. Illumina faciem tuam super servum tuum, et salvum me fac, et non confundas me ab expectatione mea : ne proicias me in tempore senectutis ; cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me. Perseverante itaque infirmitate et magis ingravescente, cubatum deducitur ; residuum diei et medietatem noctis subsequentis cum magno cruciatu sufferens. Postea, quia in eo gratia divina vacua non fuit, dolor ille sedatur et leni febre corripitur : cumque viribus corporis coëpisset destitui, in Vigilia Paschæ, Fratres, qui ad eum visitandi gratia convenerant, rogaverunt eum, ut sibi provideret et sacra Uctione perungeretur. Quibus ista persuadentibus, inquit : Non est mihi, ut putatis : nihil doloris, nihilque debilitatis in corpore penitus sentio. Vellem mihi lectum in choro fieri, futuræ noctis Dominicæ Resurrectionis ministerio interesset. Quibus respondentibus, se canentium voces nequaquam sufferre posse ; intulit,

Faciamus ergo, quod melius est. O veneranda tanti D viri circa cultum divini obsequii immutabilis devotio, quæ nec alicujus rei eventu, nec tanti defectus incommodo potuit minorari !

32 Illo autem sic laborante, assignati sunt Fratres, qui in vigiliis excubantes custodirent eum. Sancta igitur nocte Dominicæ Resurrectionis, vir Dei de suo transitu sollicitus, unum de sibi adstantibus advocans, dixit : Scis, fili, quia novæ adventit sollemnitas, cuncto populo veneranda. debemus ideo novis indui vestibus. Affer mihi vestem, quam habes, ut illam induam. Intelligens ille de qua veste loqueretur, attulit ei cilicium novum, et submoto veteri vestivit eum novo. Cumque in magno foret defectu, a custodibus suis iterum admonetur ut sacri Olei liquore frueretur. Quibus ista persuadentibus, respondit : Præstante Domino nostro Jesu Christo, lucem expectabo. Interea Conventu gloriosæ noctis vigiliis et laudibus insistente, cum tertia Lectio finem accepisset, et tertium Responsorium a inchoatum fuisset, Cum transisset sabbatum ; unus ex custodibus festinanter accurrit, indicans eum cito migraturum. Depulsa noctis caligine, aurora sacræ lucis tunc rutilabat, quam vir Dei se promiserat expectaturum : eumque illud Responsorium cantaretur, Ut venientes ungerent Jesum ; Prior accitis aliquibus Fratribus chorum exivit, ferens secum sacri Olei liquorem, quo venerabilem Patrem jam agonizantem perungeret. Quibus advenientibus hoc solum Sanctus Dei sæpius replicabat : Cito, cito. Uctione expleta depositus est in cinerem et cilicium, ut secundum B. Martini doctrinam in cinere et cilicio Christianus et verus Catholicus moreretur. Quo facto pretiosam resolutus in mortem emisit spiritum, octavo Idus Aprilis, anno ab Incarnatione Domini millesimo ducentesimo secundo, ætatis suæ anno nonagesimo octavo, postquam vero curam Dominici gregis suscepit quadragesimo.

33 Sic illa anima, a carnis ergastulo egressa, de tristitia ad lætitiā, de labore ad requiem, de mundo transivit ad Dominum. Spirituales autem filii, venerandi Patris corpus cum hymnis et canticis, cum gemitibus et lacrymis, in sanctam transtulerunt ecclesiam, collocantes illud in medio choro. Quibus in sedibus suis receptis. Te Deum laudamus incipitur, et matutinales Laudes Resurrectionis Dominicæ, lacrymosis vocibus canentium, debita tamen veneratione explentur. Quam sit mirabilis Deus in Sanctis suis, lector, animadvertite ; quia nec vita istius viri fuit sine gloria, nec mors sine gratia, sed in conspectu Dei multum pretiosa : illo enim die suscepit eum Dominus in paradysum, quo idem Dominus victor ab inferis surrexit ; et qui solennia dominicæ Resurrectionis cum magno tripudio sæpius celebravit in terris, eodem die cum debito honore Angelicis est associatus choris. Altera die Paschæ sepultus est ante altare S. Thomæ Apostoli, quod ipse construxerat ; Domino Abbate Turchillo ecclesiæ B. Mariæ de Errom, cum monachis suis, obsequium funeri ejus impendente, et Sacerdotibus ac Clericis multisque aliis cum magna devotione accurrentibus, ut ipsius exequiis interessent. In quo loco Dominus noster Jesus Christus, ad laudem et gloriam sui nominis, per gloriosi Confessoris sui suffragia, usque in hodiernum diem innumera præstat beneficia, his qui ex toto corde quærant illum, cui est honor et gloria, per infinita secula seculorum. Amen. d

34 O quantus erat luctus omnium ! quanta præcipue lamenta discipulorum, qui licet de tanti Patris glorificatione certi haberemur, ejus tamen orbat, præsentia, humano more tristabamur. Dies festi nostri conversi sunt in luctum, et sabbata nostra in lamentationem : licet gaudendum nobis esset, quod quem

novo induitur
cilicio

a

et rite inunctus
pie moritur,
E

ipso die
Paschæ,

F

e

d

post ridie
sepelitur :

A quem doctorem habuimus in terris, intercessorem haberemus in cœlis, si mens doloris rationem admitteret. Sed benedictus Deus, qui tristitiam nostram convertit in gaudium: nam post transitum Patris nostri juvenes nostri visiones videbant, et seniores nostri somnia somnabant, per quæ certi eramus quod Dominus in brevi Sanctum suum esset mirificaturus.

gemina visione.
e
qua ostensus est in cœlum ascendere,
B
comitantibus Angelis
f
C
dæmonibusque confusis,
55 Erant duo juvenes de familia ipsius sancti, in diversis constituti regionibus, qui in ipsa hora sui transitus de hoc mundo, in visione viderunt quomodo ad gaudium transivit Angelorum: et licet eorum aliquantulum diversa est visio, utraque tamen plena fide relatione digna est et memoria. Alter istorum, Nicolaus nomine, in Tentonicis partibus in civitate e Hildesheim studio litterarum operam dabat: hic eadem hora, qua vir Dei glebam suæ corporis cœlum ingressurus deposuit, vidit per visionem quamdam personam sibi ignotam, stola candida amictam, cœlum conscendere: et sicut in picturis solet fieri, in quibus Domini Ascensio memoratur, totus infra nubes susceptus depingitur, tantumque pedes ipsius apparent; sic et iste Sanctus infra nubes candidas susceptus est, tantumque pedes ejus et vestimentorum extremitates videbantur. Cumque ille in cœlum fixis luminibus visa admiraretur, adstitit ei vir quidam dicens; Quid admiraris aspiciens in cœlum: hic homo assumptus in cœlum, Abbas vester est; qui in patientia vivit persecutiones seculi: nunc autem coronatur, quia fideliter vixit in mandatis Domini. Expergefactus ille, et perviam ductus ad monasterium unde apostatando recesserat, rediit; atque offerens se emendationi, prædictam visionem omnibus intimavit.

f
C
dæmonibusque confusis,
56 Alteri supradictorum, Godmundo nomine, in clauastro, quod f Sora dicitur, commoranti, glorificati hominis talis ostensa est visio. Appropinquante diluculo Dominicæ Resurrectionis, aspiciebat in visu, pene vigilans, multitudinem Angelorum, prædulci suavitate canentium: inter quos duo Angeli, ineffabili claritate fulgidi, quemdam ætate maturum, Sacerdotibus vestibus decoratum, a dextris et a sinistris sustentabant, brachia ipsius humeris suis tenentes innixa, et ad cœlum usque progredientes. Hos sequebatur diabolus, non minima dæmonum furentium atque stridentium stipatus caterva. Sanctis vero Angelis in cœlum receptis, ille hostis antiquus, dolenti similis, via qua venerat cum suis remeabat: quidam autem dæmonum lento sequebantur gradu, claudicando incedentes. Ille qui hanc visionem videbat, audacior factus, uni eorum qui tardior ceteris veniebat, ait: Adjuro te per Filium Dei, ut indices mihi quæ sunt hæc quæ vidi. Ille interrogantem se torva facie et obliquo oculo intuitus, respondit: Si scire vis, Abbas vester Wilhelmus de mundo est sublatus, et tanto obsequio Angelorum, in cœlo deportatus: nos autem venimus, ut aliquid juris nostri in eo haberemus; sed violentiam ab Angelis passi, frustrati sumus a proposito nostro. Mane prima sabbati surgens predictus juvenis, magistro suo et omnibus qui cum eo erant visionem suam exposuit: qui respondentes dixerunt: Vere credimus quod jam dormitionem accepit, et in pace factus est locus ejus. Tandem reversus ad domum nostram, eadem nobis ex Ordine intimare curavit, et suscepto Religionis habitu ibidem Deo militare cepit.

ANNOTATA.

a Juxta usum Canoniorum Regularium, qui etiam apud Præmonstratenses obtinet, acceptus ex veteri usu plerarumque Ecclesiarum Gallie, uti ex eorum propriis Breviariis liquet. Romana Ecclesia, quæ post tertiam Aprilis T. I

Lectionem Paschalem immediate subjungit hymnum Ambrosianum, hoc Responsorium subjicit Lectioni secundæ.

b Ejus morientis verba hæc refert Severus Sulpitius in Vita: Non decet Christianum nisi in cinere mori.

c De fundatione hujus Cisterciensis monasterii jam egimus, ad Caput præcedens litt. e

d Credibile est primæ scriptiōis hic finem fuisse: sed paulo post addita ob auctore sequentia usque ad num. 58.

e In Ducatu Brunswicensi Episcopalis civitas Hildesheim, Archiepiscopo Colonensi nunc commissa, initium debet Ludovico Pio, qui illic ædificato palatio eodem transtulit Auticensem Episcopatum, a parente Corolo Magno erectum ad Saxonum conversionem.

f Ordinis Cisterciensis monasterium est Sora, anno 1161 inchoatum in Zelandia, distans Ringh studio ad Occidentem trium vel quatuor hororum spatio.

CAPUT VI.

Miracula post transitum S. Wilhelmi.

Salvator noster Jesus Christus, volens dilectissimi Confessoris sui Wilhelmi, quem stola immortalitatis post mortem vestivit in cœlis, in conspectu filiorum hominum insignia revelare virtutum, dedit ei potestatem, super infirmos variis languoribus, faciendi opera quæ ipse fecit, et majora horum: ut collaudent multi sapientiam ejus, et usque in seculum non deleatur et non recedat memoria ejus, et nomen ejus requiratur in generatione et in generationem. Cæpit igitur servus Dei, postquam dormivit cum patribus suis, primo inter incredulos et æmulos suos, quasi stella matutina in medio nebulae, paulatim rutilare miraculis; ut mendaces ostenderet, qui maculaverunt illum et detraxerunt sanctitati ejus, blasphemantes nomen ejus. Postquam autem clarificatus est apud proximos suos, cæpit ad laudem et gloriam nominis ejus qui cunctos condidit Sanctos, quasi sol refulgens in meridie, longe lateque majoribus et crebrioribus condescere prodigiis: unde a quatuor plagis terræ factus est concursus populorum, cernere cupientium quæ per eum fiebat, mirabilia. Dæmonia ab obsessis corporibus effugabat, paralyticos sanabat, cæcis visum restituebat claudis gressum, surdis auditum, mutis loquelam, contractes ac propriis genibus repentes in statum erigebat debitum, leprosos mundabat, mortuos suscitabat, et semel mortuos a faucibus ipsius mortis ad vitam revocabat; et non tantum homines sed animalia sanabat, quemadmodum multiplicabat Deus misericordiam suam cum illo: venti turbines suos ad invocationem ipsius nominis coercabant, et maria ab amaritudine quiescebant. Sed his breviter commemoratis, veniamus ad miracula, quæ vel audivimus, vel vidimus in civitate Dei nostri, id est in Parachto, ubi requiescit gloriosus Confessor Dei Wilhelmus. a

58 Cum adhuc esset Abbas Wilhelmus in corpore corruptibili, laborans senio, duo dentes ex capite ejus avulsi sunt: quos committens Fratri Saxoni, dixit: Habe custodiam horum dentium penes te, et noli illos amittere. Fecit ille quod rogatus fuerat, hæsitans intra se cur hoc ei mandatum dedisset. Postquam autem tulit eum Dominus de medio, discipuli ejus qui superstites erant, in memoriam tanti Patris, aliquid de rebus vel vestimentis ejus sibi impertiri optabant: inter quos adfuit Sacrista, Brixius nomine, conquerens se nihil de rebus ipsius accepisse, præter mitram pelliceam, quam solitus erat gestare in capite. Cui sic conquerenti, Frater cui dentes commissi fuerant, respondit: Dabo tibi donum non parvum, immo magnum, margaritam pretiosam,

80 scilicet

D
AUCTORE
DISCIPULO
EX MS.

Ad æmulorum
confusionem
E

miraculi
clarescat,

F

a
primum in
dentibus qui
vixenti exci-
derant.

AUCTORE
DISCIPULO
EX MS.

A scilicet dentem Patris nostri, qui te in vita sua dilexit, non singulariter solum, sed specialiter unum. Et hæc dicens, tradidit dentem. Ille pro collato sibi munere gratias agens multimodas, susceptum dentem, prout decuit, in magna habuit veneratione. O quanta Deus mortalibus per hunc dentem postmodum contulit! quæ si scriberentur, mens infirma credere nequaquam acquiesceret.

quorum ablu-
tio e sanatur
morbus cadu-
cus,

59 Erat tunc temporis in claustrum quidam scholaris, Grimolfus nomine, fere quindecim annos ab ortu habens, morbo laborans caduco. Quodam die, cum in terram prædicto morbo elusus, volutaretur spumans, supervenit Abbas Richardus, viri Dei successor: et misericordia motus super eum, dicit secretario qui secum venerat: Vides quam miserabiliter cruciatur Clericus iste? Vade ocinus, et dentem Patris in aqua lava, et ipsam aquam ori ejus infunde, ut probemus quid virtutis habeat in se dens ille. Obtemperans præcepto Abbatis, sibi injunctum implevit: cumque salutiferum liquorem ori laborantis infundere vellet, non potuit, quia dentes ad invicem tenebat compressos. Arripiens igitur cultellum fauces illius disjuxit, infundens ori ejus aquam allatam: quam cum gustando absorbuisset, cepit fremere et gemere, sicut si bullientem olei liquorem sumpsisset: post paululum tamen requievit, quasi in ecstasi raptus. Transactis aliquibus horis diei, revixit spiritus ejus, et resurrexit sanus: de reliquo vero morbus ille eum non tetigit, neque contristavit, nec quidquam molestiæ intulit. Hoc initium signorum fecit servus Dei post transitum suum, in conspectu discipulorum suorum, et manifestavit gloriam suam. Eandem consecutus est misericordiam Sueno filius Toleph, morbo laborans simili.

b
et energumene
duæ liberan-
tur,

60 Manifestavit iterum S. Wilhelmus gloriam sanctitatis suæ in villa b Frisleven: manifestavit autem sic. Erat mihi mulier quædam, obsessa dæmone pessimo: quæ omnibus ad se consolationis causa accedentibus secreta cordis detegebat, et exprobrabat peccata, prout suggestit ei inimicus. Diaconus, qui erat in villa illa, venit ut invocaret super eam nomen Dei sui, et ejiceret dæmonium. Vidit mulier Diaconum ad se intrantem, et concitata ad contumelias, exclamavit: Diacone, ad quid venis? sta foris. Non es dignus ut intres sub tecto meo. Quis es, bene novi, et facta tua; habens scientiam viarum tuarum. Tu es qui pauperis mulieris gallinam furabaris, et deplumabas, et plumas cum pennis subtus una sæpe abscondebas, et eandem in cœna edebas, putans furtum tuum me latere. Recede a me, pessime; recede: longe sit a me benedictio tua. Diaconus de sibi objectis confusus, tristior quam advenerat in domum suam est reversus, objecti criminis conscius. Conversus quidam de familia et de domo ipsius Sancti, in eadem villa existens mansionarius, predictæ mulieris detestatus insaniam, venit ad claustrum, et petiit sibi dari aquam, in qua dens sancti viri lotus esset. Petiit, et obtinuit, et reversus obtulit illam mulieri ad bibendum: bibit, et expulso spiritu immundo salva facta est ex infirmitate sua. Postea non multo elapso tempore, altera mulier in eadem villa arrepta est a dæmonio, et simili curata est medicamine.

Wem in Met-
theluse alia.

61 Iter faciente Fr. Saxone, dum transiret Metheluse, homines illius villæ clamabant ad eum, dicentes: Domine, si quid potes, adjuva nos, misertus nostri. Quos cum interrogaret, quid haberent, et quid sibi vellent fieri; responderunt. Est hic mulier, Hestrih nomine, quæ habens nimium appetitum edendi radices olerum, ingressa est hortum suum, et cepit eas ab humo effodere, et effossas avidè corrodere; quod cum fecisset, statim insiluit in eam spiritus malignus, vehementer discerpens eam: et ecce

eam ligatam tenemus, ne seipsam interficiat ac D pueros suos strangulet: virgis eam cædimus et majora flagella minamur, sed in hoc non proficimus, imo magis pœnam pœnæ accumulamus. Commotus ille super infortunio mulieris, jussit sibi aquam exhiberi, quam dente S. Wilhelmi, quem sibi retinuerat, consignans, et in ea tingens, invocato nomine sanctæ Trinitatis et ipsius Sancti, dedit eis ut auferrent, ac furenti porrigerent mulieri. Cumque oblata bibisset aquam, mox hospes improbus, vim saceri liquoris non sustinens, domicilium quod occupaverat reliquit invitus, mulierque sensum recepit pristinum. Frater vero supradictus post paululum reversus, declinavit ad domum mulieris, ut videret qualiter se haberet: invenit eam sane sapientem, et laudantem Deum in Sancto suo, qui fecit misericordiam suam cum illa.

62 In eadem villa uxor Wideri erat gravida: impletum est tempus illius pariendi, sed præ difficultate partus parere non poterat. Torquebatur misere; laborans partu, sed non pariens: languens, sed non moriens. Talibus cruciatibus afflicta, omnibus suis fit causa doloris. Interea intra matris claustra infans privatur vita, et fit infelicis matris uterus miserie prohs tumultus: jacet funus in funere, mortuum in moriente, ante subtractum quam visum, ante sepultum quam natum. Vir autem ipsius, pro morte mulieris suæ anxius, huc illucque discurrit; omnes circumvenit, si quid remedii moribundæ mulieri posset reperire. Tandem venit ad claustrum, Sacristam invenit, inquit ab eo si aliquid consilii, scripto vel medicina, novit contra tam miserum casum. Cui sic interroganti, respondit: Non est opus medicina vel scripto in tali articulo, sed Dei et Sanctorum suffragio: si fidem adhibueris, credo me ei antidotum posse conferre salutis. Lavabo dentem S. Wilhelmi in aqua, quam ei deferes ad bibendum: si crediderit se ejus meritis posse liberari, post gustum illius evadet periculum mortis. Fecit quod promisit, et instructum bene in fide cum potu salutifero remisit ad propria. Cumque domum reversus fuisset, quod attulit infudit ori mulieris, præ dolore morti jam proximæ, et egreditur. Vix eo egresso foras, et liquore sancto ad secreta mulieris decurrente, peperit fœtum putridum. Quod cum vidisset, resumpto spiritu, exclamavit: Si sic mihi futurum erat, quid necesse habebam concipere. Attende, Domine, et vide, si est dolor ut est dolor meus: sed gratias tibi ago, qui me meritis sancti Confessoris tui Wilhelmi a periculo mortis liberasti. Audientes vicini quod factum fuisset cum illa tale miraculum, congratulabantur ei, dantes laudes Deo et S. Wilhelmo non minores pro secundo miraculo quam pro primo.

et parturiens
præ mortuo
factu

E

eandem aqua
hausta vitam
servat.

P

63 Quodam tempore, dum Fr. Saxo jam sæpe nominatus venisset Willike, et se in hospitium recepisset; intravit quidam dæmoniacus, furens et frendens. Hunc tanta vexabat dementia, ut sæpius habitatione relicta inter bestias quasi bestia viveret. Ex ingressu ipsius tota turbatur familia, timens insultum ejus. Furentem intuitus Frater, dixit, Vis comedere? Cui ille subsannando et debarchando respondit: Tu comede. Respondenti sic, iterum ait, Vis bibere? et præcepit sibi aquam ministrari. Cumque mora fieret in allatione aquæ, accepit serum quod in promptu erat; et intingens in eo dentem S. Wilhelmi, porrexit furioso. Cumque biberet, factum est in ore ejus dulce sicut mel: unde datori suo ait, Bonum est quod mihi dedisti, peto ut des amplius. Et cum bibisset secundo et tertio, expulso spiritu phantastico, compos sui effectus est. Secundo die sequebatur eundem Fratrem ad claustrum magnificans Deum, et gratias exolvit liberatori suo Wilhelmo

furiosus qui-
dam sanæ
menti reddi-
tur,

A helmo, docens omnes experimento sui, quia potens est et sanctum nomen ejus.

super sepulcrum fax accensa calitus visa descendere :

c 64 Quodam tempore, cum D. Petrus Roschildensis Episcopus, c Frater noster, apud nos esset, et in vespere ad cœnam discubisset; famuli ejus, qui inferebant ea quæ ad refectionem erant necessaria, nuntiaverunt ei dicentes, Benedictus sit Deus, quia jam vidimus oculis nostris cereum ardentem, tamquam faculam de cœlo, supra sepulcrum S. Wilhelmi descendere; et tectum ecclesiæ descendenti pervium iter facere. Intravit unus post alium ejusdem visionis nuntius. Tunc Venerandus Sacerdos, luminibus erectis in cœlum, benedicens Deum, sic orsus est loqui : Nisi quia potens est Dominus quod et quantum vult et quomodo vult magnificare et glorificare, vix possum adhibere fidem miraculis, quæ ad quorundam sepulera referuntur facta, quorum vitam et conversationem in carne existentium cognovi : sed nullus scrupulus dubietatis cordi meo inhæret de virtutibus, quæ ab isto Sancto fiunt; ejus vitam tam probatam in omnibus esse perpendi, ut vix aliquis cordis ejus contritionem aut componitionem, mentis humilitatem, conscientiæ puritatem, ad amicos et inimicos magnam caritatem, et ad pauperes in maxima paupertate eximiam largitatem, sufficiat admirari : laudabo igitur nomen ejus assidue et collaudabo illud in confessione, quoniam stabilita sunt bona illius in Domino, et ipse erit ei merces æterna.

ad illud curatur mulier a ventris tumore,

B 65 Quædam mulier, pauper rebus, sed fide dives præsentavit se sepulcro S. Wilhelmi, gratiam sanitatis ab eo postulatura : quæ ventrem, sicut vidimus, adeo inflatum habuit tumoris magnitudine, ut vix trium ulnarum cingulo cingeretur. Fratribus ad refectionem euntibus, illa accepta licentia ad sepulcrum viri Dei lacrymis et orationibus insistebat : ipsis sumentibus cibum corporalem, ipsa reficitur cibo spirituali : nam illo horæ spatio curata est ab infirmitate sua, veluti sibi oranti Confessor Domini respondisset : Mulier, magna est fides tua; fiat tibi sicut vis. O quam firma fides infirmæ! quam meritoria! quam cito remunerata! Fratribus ad Ecclesiam reversis, in gratis agendis, ita tenuis et gracilis est inventa, ut vix eadem crederetur, nullum retinens vestigium tumoris sive inflationis. Interrogata si aliquam ruptionem intrinsecus vel extrinsecus sustinisset, per quam humor noxius vel sanies deflueret; negavit se aliquid ruptionis vel doloris in sui curatione sensisse, sed tumorem sedatum fuisse, sicut placuit ei qui eam sanam fecit. In memoriam hujus facti et ad augmentum fidei aliorum, suspensum est cingulum, quo usa fuerat, habens longitudinem superius positam. Compulsantur igitur signa, et dantur laudes Deo, et glorificatur ab omnibus in miraculo, quod pro sui famuli fecit merito. Multiplicantur de die in diem prodigia; non deficit, sed augmentatur in domo Dei lecythus olei; sudat alabastrum unguenti, fragrat cœlestis odor balsami; concurrunt turbæ languidorum, et consequuntur præmia beneficiorum.

Queritur Sanctus in choris Canonicarum arctari se :

locoque libero relicto,

C 66 Quantæ sanctitatis memorabilis Pater noster S. Wilhelmus in vita sua extiterit, subsequentium veluti et præcedentium miraculorum declarabunt prodigia : ut enim pietatis suæ multimoda beneficia frequenter et in publico indigentibus exhiberet, sæpius Fratribus et aliis per visiones conquestus est, se in arcto loco concludi; eo quod in medio choro modicæ ecclesiæ, ex lignis fabricatæ, tumultus esset, paucorum præter Fratres receptibilis; ideoque neque eis prodesse neque aliis se posse conferre optatæ sospitatis gratiam, quamdiu ibidem arctaretur et accessus hominum prohiberetur. Igitur dum in septimo anno, postquam requievit a laboribus suis, sanctuarium novæ et latioris ecclesiæ ex tegulis constructo-

D tum consummaretur, et chorus Fratrum in eo disponeretur, separatus longe a mauseolo viri Dei, lingueque ecclesiæ peregrinis et infirmis undequaque adventantibus ad orandum relinqueretur; in vigilia Ascensionis Domini tanta multitudo populi convenit, ut ipsa ecclesiæ repleta, vix tota curia alios capere posset : tunc a vespera usque ad Missam subsequentis diei, quatuordecim facta sunt miracula : proxima vero Dominica quatuor, in festo vero Pentecostes omni die quatuor vel quinque.

67 Succedente vero festo B. Botulfi Abbatis, quod d colitur octo diebus ante festum S. Joannis Baptiste, cum majus altare in honore B. Thomæ Apostoli a Venerabili Roschildensi Episcopo Petro dedicaretur, tot et tanta fiebant miracula, ut nullus ea referre sciat, præter illum quem nihil latet : In via enim per quam veniebant, et in silva longe a monasterio, ubi sederat vel deambulaverat servus Dei, sanabantur ægroti. O quantum gaudium et exultatio tunc fuit in omni populo, vidente magnalia et miracula Dei quæ operabatur per Sanctum suum! Resonabat ecclesiæ, resonabat et curia, resonabat et silva in voces laudantium et dicentium, Hæc est dies, quam fecit Dominus, exultemus et lætemur in ea. Reddidimus et nos pensum servitutis nostræ, cantantes et psallentes in corde et ore Domino, quoniam bonus, quoniam in seculum misericordia ejus, et quoniam visitavit nos oriens ex alto, et erexit cornu salutis nobis in domo David pueri sui. Tunc recordati sumus verborum ipsius, quibus consolabatur nos in vita sua, conquerentes de paupertate nostra : dicebat enim nobis : Patientes estote, quoniam adhuc visitabit vos Deus in salutari suo, et replebuntur horrea vestra saturitate, et erit locus iste valde gloriosus.

d creberrima sunt miracula.

ANNOTATA.

a Hic finiuntur Acta apud Surium, et extrema clausula in contrarium prorsus sensum convertitur, ut in Commem. prævio diximus.

b Vicus est media inter Rungstadium et Faxam vic, hodie fræns leuff.

c De hoc ita Claudius du Moulinet : Fuit nepos Absalonis eique successit, (scilicet anno 1178 facto Archiepiscopo) miserat autem Canonicam Professionem Parisiis in manibus Stephani Abbatis S. Genovefæ, postea Episcopi Tornacensis, qui ad ipsum F duas ex suis epistolas direxit, scilicet Ep. 157 et 163. Obitus ejus notator in Necrologio S. Genovefæ die 18 Octobris hoc modo, Anniversarium piæ memoriæ Petri Roschildensis Episcopi, Cancellarii Regni Daciæ, Canonici nostri Professi.

d 17 Junii : unde autem ejus cultus in Dania? Ex eo nempe, quod Dani diu in Angliâ dominati, præcipuos quoque Angliæ sanctos didicerint venerari.

CAPUT VII.

Alia S. Wilhelmi miracula.

Quædam mulier de a Kopmanhaven, Olava nomine, ab infantia oculos habuit dolentes, propter quam causam cecitatem incurrit : audiens hæc famam sancti viri ubique celebrem, venit ad sepulcrum ejus, lacrymis et orationibus postulans ut lumen recipere mereretur. Petiit, et obtinuit quod voluit : nam dum orationi insisteret, aperti sunt oculi ejus, ita ut clare videret omnia. In vigilia Pentecostes juvenis viginti annorum, paralysi dissolutus et omni membrorum officio destitutus, ad tumulum S. Wilhelmi manibus aliorum apportatus, deponitur : rogatur custos sepulcri, ut exhibeat illi paralytico salutarem liqorem, scilicet aquam in qua deus S. Wilhelmi lotus

a illuminatur cæca una

AUCTORE
DISCIPULO
EX MS.

b
et altera :

c
Sanatur
Sacerdos
oculis debilis,

Energumeno
muto loquela
redditur,

A [lotus erat : qui] satisfaciens precibus rogantium, dedit aquam medicinalem, qua gustata infirmus officium membrorum recipit, omnibus articulis ad debitum usum consolidatis.

69 Quædam mulier de *b* Bardeleve, Reginalda nomine, ab utero matris suæ egressa fuerat cæca. Sicut tenebræ ejus ita et lumen ejus : lumine carebat oculorum, sed lumine vivebat cordis. Unde in fide radicata et fundata, sciens quia prope est Dominus omnibus invocantibus eum in veritate, ducatu fratris sui ad S. Wilhelmum peregre profecta est. Quo cum pervenisset, nocturno tempore cœpit vigilias in ipso cœmeterio facere. Cumque resideret et requiesceret a labore suo, horror gravis invasit eam, et timor et tremor venerunt super eam : nude quasi in ecstasi facta, supra pedes suos erigebatur, et manibus miros faciebat plausus : post paululum ad terram relabatur, iterumque erigitur. Cumque sic sæpius impelleretur, frater ipsius, sciens eam concepta prole esse gravidam, timuit valde ne abortivum faceret, vel quod in utero portaret pro tanta laboris magnitudine suffocaret : nnde conversus ad Dominum et ad Sanctum ejus, pro eo cœpit humiliter deprecari. Quia vero oculi Domini sunt super justos et aures ejus in preces eorum, infans conservatur in utero, et mulier illuminatur viri Dei merito ; nam nox ejus versa est in lucem, et sub ipsius temporis tenebras amisit oculorum,

70 Andreas Sacerdos de *c* Zunthe diutino labore oculorum periclitabatur, et timebat se lumen oculorum amittere et continuæ noctis tenebris subijci. Corde igitur contrito et spiritu humiliato, ut has tenebras evadere possit, ad S. Wilhelmum se spondet profecturum. Habens igitur spem recuperandæ sanitatis, et sciens quia stulta et infidelis promissio displicet Deo, iter aggreditur, votum suum completurus. Et quia virtus Sancti erat ad sanandum eum, in via qua veniebat, remota caligine, oculi sui cœperunt clarescere, et visum amissum recuperare. Perveniens ad sepulcrum viri Dei hoc miraculum omnibus pandit, benedicens Deum, qui dedit eis talem Patronum in salutem populi sui.

71 Ante quinque dies festivitatis B. Joannis Baptistæ, cives Roschildenses profecti de civitate sua venerunt ad S. Wilhelmum : hos comitatus est quidam mutus, mercenarius bonus, Ketillus nomine, Normannus natione : hujus linguam satanas ligaverat undecim annos, nec quidquam loqui poterat. Postquam ecclesiam ingressus est, conturbavit eum spiritus, et elisus concidit in terram, Resurgebat sæpius, sed gradu instabili stare non valebat : vertebat se in latera, et volutabatur de loco ad locum : corruerat in faciem suam, allidebatur ad petram, quocumque impetus eum ferebat : casu frequenti læsus multumque discerptus, vestes suas projiciebat : malo suo venisse videbatur, quia insanare putabatur, quem sic virtus divina sanare disponebat. Nocte Dominica Matutinis fere decantatis, solutum est vinculum linguæ ejus et loquebatur recta, magnificans Deum. Accurrit populus ad pium et gloriosum spectaculum ; tam gaudio plenum quam admiratione dignum : accurrunt Roschildenses, ut videant Ketillum loquentem, quem diu noverant obmutescens : tandem præsentatur Fratribus, et ante Priorem sistitur : cui interroganti, unde esset et quomodo loquelam perdidisset, respondit : De Norwegia sum oriundus, ante undecim annos obdormiens in campo, perdiidi loquelam : obdormivi sanus, evigilavi mutus. Hæc eo referente, quædam matrona nobilis, apud quam fuerat hospitatus duobus annis, perhibebat testimonium verbis ejus, cum multis aliis qui convenerant ad diem festum.

72 In die S. Nicolai venit ad nos quidam rusti-

cus de *d* Lucethorp, cum filio suo surdo et muto, D habente annos duodecim. Hunc pater deputaverat custodem pecorum suorum : qui, ut mos est pastoribus, jacens in quodam monticulo, obdormivit : Cum autem surrexisset a gravi somno, surdus factus est et mutus. Rogavit nos pro filio, ut Sancti admitteretur sepulcro : roganti assensum præbimus : custos vero sepulcri accipiens dentem S. Wilhelmi, in aquam misit, et eandem anribus et ori pueri infudit, dicens : Præcipio tibi in nomine Domini et per virtutem S. Wilhelmi, ut dicas nobis quo voceris nomine. Ad hanc vocem adjurantis apertum est os pueri, auditu simul restituto, et respondit : Petrus. Post hæc interrogatus plura, respondit libere ad singula : videntes hæc gavisi sumus gaudio magno, laudantes Deum in Sancto suo, qui surdum fecit audire et mutum loqui.

73 Alio tempore oblatus est quidam puer septem annorum, quem matris uterus in hanc lucem profudit surdum et mutum : aderat tunc in ecclesia non minima multitudo populi, quam rumor novitatis attraxit. Suscipiens ergo Frater illam communem languidum ac infirmorum efficacem medicinam, misit in os pueri et in aures dicens : In virtute S. Wilhelmi præcipio tibi, ut post me loquaris verba, quæ me audieris proferentem. Adjuratus in virtute sancti Confessoris, mox duos sensus, sibi a primordio sui ortus denegatos capessit, scilicet auditum et loquelam : et inchoante Fratre Dominicam orationem, loquitur verbum post verbum, voce articulata et intelligibili, licet in verbis formandis et exprimendis balbetiret : qui autem adduxerant eum, stabant stupefacti, mirantes de his quæ procedebant de ore ejus.

74 Quædam solennitate, cum innumeri utriusque sexus ad Sanctam nostrum concurrerent, attulit quædam mulier parvulam puellam inter brachia sua, in cujus oculo ulcus excreverat immensum, et ad intuentum valde horribile. Accedens illa cum filia ad Fratrem, qui curam agebat infirmorum, rogat ut stillam sacri liquoris oculo miseræ natæ infundat. Inclinans aures petitioni mulieris, perfecit rogatum, et insuper sanctum dentem tumori applicuit. Mirum dictu ! statim rupta est cutis sub oculo, velut ferro transfixa, et tumor subsidit, cedens presentie Reliquiarum : saniesque emanare non desiit, donec oculus aperiretur, et claritate videndi similis fieret incolumi : et omnis plebs, ut vidit, dedit laudem Deo.

75 Crebrescentibus miraculis et fama Confessoris crescente, ad auxilium ipsius confugit quædam mulier, multis cruciata doloribus. Hæc Sanctum suppliciter exorabat, ut eam Domino suis precibus commendaret, quatenus sic se de suis miseriis liberaret, prout sciret sibi expedire. Nocturnas in ecclesia agens vigilias, cum leni correpta sopore caput reclinaret super *e* formam, cui sanctus in vita sua consuevit incumbere, orationi insistens, vidit Confessorem Domini assistentem sibi et dicentem ; Mulier, revertere in domum tuam, quia in presenti non poteris curari : est tamen salus tua in manu Domini : postquam aliquantulum temporis feceris in tuis cruciatibus, tamquam lapis vivus in cœlesti edificio collocaberis. In his verbis expergefata mulier, lætior ex promissis efficitur quam si corporales amisisset dolores : et quæ sibi dicta fuerant circumstantibus referens, et animadvertens Dei decretum esse immutabile, reversa in domum suam, cum summa devotione vitæ suæ præstolabatur terminum.

76 Nec illud silendum esse arbitror, quod Priori relatione non est multum dissimile. Erat quidam debilis membris et quasi phreneticus, in villa Anese quæ vicina est clauastro : hic solatium suæ infirmitatis

d
Curatur
surdus et
mutus unus

et alter :

e

itemque
oculus
ulcerosus

Sanitatem
petenti
F

e
cui et felix
mors promittitur,

dehinc sanatus

A tatis et debilitatis a Sancto volens impetrare, venit ad sarcophagum ejus. Cumque inibi quinque dies continuasset in oratione et lacrymis, ut auxilium divinum super se videret; somno subditur. Dormienti apparuit Confessor Dei, inquit: Quid hic jaces? Sanitatem in hoc loco non habebis: te autem in domum tuam redeunte sanitatem recuperabis: sed illa non erit tibi diuturna. His auditis conturbatum est cor hominis et contremuerunt ossa ejus, somnusque ab oculis ejus tollitur. Excitatus itaque et visionis suae memor, non absque magna cordis contritione, quod audierat nobis indicavit. Instructus ergo quod divina providentia in sui dispositione non fallitur, ad proprios lares revertitur. Postmodum non multo elapso tempore robustior factus, arrepta securi, ut ligna secaret, silvam ingreditur: dumque studiosus operi insistit, robur, in quo laborabat super eum corrui, et confractus membra mortuus est. Quid tamen caussae fuerit quo talem sortitus est mortem, non est meum discutere: quia judicia Dei abyssus multa.

77 In eadem villa degebant duae mulieres, diversa infirmitate laborantes: altera lumen amiserat oculorum, altera vero in quadam sui corporis parte sacro igne consumebatur. Sedulas Deo pro sui liberatione fundebant preces, et S. Wilhelmo se voto obligabant, ut ejus suffragantibus meritis a tanta calamitate liberari mererentur. His ita in oratione persistentibus, illa cujus oculi caligaverant, in visione videbat, se quasi peregrinationis causa monasterium S. Thomae adire, obviumque S. Wilhelmum in via habere, superpelliceo indutum, et aspersorium cum aqua benedicta in manu ferentem: quo viso admodum pavefacta, vix audet interrogare quis esset. Nihilominus tamen interrogat: Quis es tu, Domine? Cui ille, Confide filia, ego sum Abbas Wilhelmus, quem saepius invocasti: et nunc vado ad mulierem, quae mordaci igne in villa tua tribulatur, quia clamat ad me tota die: tu autem interim vade ad locum requietionis meae, et ibi praestolare adventum meum. Eadem hora evigilavit sana, lumine oculorum recepto: et in altera extinctus est ignis, non illuminans sed consumens. Ut autem breviter dicam, sicut utraque divina miseratione simul est curata, sic simul ad sepulcrum Confessoris Dei veniebant, simul in terram corruiebant, simul surgebant, simul post gratiarum actiones gloriosa in se facta miracula omnibus praedicabant: nec hoc tantum ille faciebant, sed etiam villani ipsarum, qui curationi earum testimonium cum magno gaudio perhibebant.

78 Quidam Sacerdos de f Schania, Reinerus nomine, de Hazdelzar, percussus sacro igne in lingua, aegrotabat sepe ad mortem, quia erat ille languor fortissimus. Fuerat ille quondam S. Wilhelmi discipulus, sed apostatando inter seculares seculariter vivebat. Cum mors jam esset in januis, et vitae suae terminus acceleraret, misit filium suum ad monachos de ecclesia omnium Sanctorum, ut aliquem Fratrem sibi adduceret, qui ei Confessionis et unctionis ministerium impenderet, et habitu suae religionis investiret. Interim ad se reversus, et mente retractans quanta miraculorum gloria Dominus sanctum suum Wilhelmum mirificaverat; compunctus corde, quod ei vel in carne viventi vel post carnis depositionem glorificato non satisfecisset, ait intra se: Pater sancte, peccavi in coelum et coram te; jam non sum dignus vocari filius tuus. Sed parce peccatis meis: si autem, antequam nuntius redierit, aliqua salvationis gratia me visitaveris, ad domum tuam revertar, et quod deliqui curabo emendare. Corde vovit justitiam; et ecce divina misratio, quae semper poenitentibus praesto est, illi adfuit, et invo-

cantem Sanctum suum liberavit. Extinguebatur subito ignis mordax, et rumpebatur tumor in ore, et sanies mixta cum sanguine profluebat, quasi aliquis linguam digitis exprimeret. Sanus factus sanctum adivit, narrans nobis quantum Dominus fecit animae suae: sed tamen apostasiae suae renuntiare distulit: erat enim de numero illorum, qui in tempore tribulationis suae clamant ad Dominum, et cum liberati fuerint ad iniquitatem redeunt, et est error ille peior priore.

79 Puella quaedam, in villa g Gherluse, eodem torquebatur morbo: jam loqui cessaverat, et horam ultimam expectabat. Erat in eadem villa quidam Clericus, Laurentius nomine, qui eam tenere diligebat. Hic praeter ceteris de morte ejus, quam diligebat, anima sua, anxius, ad claustrum properat, et impetrata aqua medicinali citius regreditur, et ori dilectae suae salutarem liquorem quem attulerat, curiosius infundit, et tumorem excrescentem eodem perungit, quo facto morbi materia extincta est et mulier convaluit ab infirmitate sua.

80 Sed quid facilius est, dare salutem mentis an corporis? qui multos sanavit in corpore, mulierem de Ripensi h civitate sanavit in mente. Insanierat multis septimanis post partum, et viro suo, matri et sorori et ceteris amicis suis inopinatum doloris vulnus infllexerat. Ab istis ad Sanctum trahitur: manibus a tergo ligatis, licet renitens ac reclamans, Sancto praesentatur: in ecclesiam ducta, ecclesiam replet clamore, verba blasphemiae multiplicando. Ibi tota die et tota nocte insaniens, adveniente luce solis, lucem recipere meruit rationis: soluta a vinculis, discrimen imposuit capillis suis: vestita vestibus suis, fecit gaudium suis consanguineis: in Missa matutinali sumpsit Eucharistiam de manu Sacerdotis; et quae adducta fuerat in tristitia, jam sui compos remeavit cum letitia.

81 Vir quidam, Bernardus nomine, ad nundinas Schanienses tendebat navigio: cui in mare naviganti, accipiter, quem in manu tenebat, elapsus abvolavit. Altera die cum ad portum applicuisset, et ad prandendum discubisset, audivit a secum discumbentibus, per S. Wilhelmum suis temporibus inaudita fieri miracula. Quibus admiratus et de amissione sui accipitris cor adhuc habens saucium, in hunc prorupit sermonem: S. Wilhelme, redde mihi accipitrem meum, et dabo tibi marcam cerae. Finitis his verbis, accipiter nutu divino advenit, et coram eo resedit. Attonitus novitate tanti miraculi, quod Sancto vovit, reddere non distulit, laudem referens Altissimo, qui dedit talem potestatem hominibus. Magnus Confessor noster, et magna virtus ejus, et miraculorum ejus non est numerus.

82 Allata est quaedam mulier ad sepulcrum ejus, Caecilia nomine, de villa i Ekebe, membra habens universa paralyti nimia dissoluta: manuum, pedum, totiusque corporis sui penitus imposita jacebat: nullum vitae videbatur habere indicium, nisi quod oculis inerat motio. Quocumque illam corporis vocabat necessitas, duorum vel trium ferebatur auxilio: quia non seipsam a latere in latius vertere, non manus vel expansas claudere vel clausas porrigere, non pedes vel protensos retrahere vel ad se collectos protendere valebat. Jacebat ab hora nona usque in vespem, Dei expectans misericordiam. Tunc primo incepit tremere, deinde caput parumper movere: sensit tandem crura pedesque ab insensibilitate revocari, caleferi nervos, totumque corpus praeter dexterum brachium in quandam agilitatis gratiam renovari. Sensit igitur et experta est, manifesta Dei virtute sesanam effectam, praeter dexterum brachium, quod ad sui correctionem remansit aridum. Laetabunda illico resedit, et lacrymis praeter laetitia obortis Sancto gratiarum

D
AUCTORE
DISCIPULO
EX MS.

g
Sanatur puella
moribunda.

et mulier
phrenetica,
E
h

Accipiter
amissus
restituatur,

i

Mulier
paralytica
sanatur.

indicatur
brevis obcunda
mors.

duae mulieres
curatae, caeca
una,

altera sacrum
ignem patiens:

item Sacerdos
eodem igne
consumptus.

AUCTORE
DISCIPULO
EX MS.
sola brachio
excepto,

quod ipsum
facta occultis
peccati con-
fessione,

B
ei restituitur.

leprosus
mundatur.

A gratiarum actiones relatura, ad tumbam ipsius accedit. Fit clamor in populo, laudatur Deus in excelso, quantum curationis gratiam sancto suo praestat Wilhelmo. Cur tamen brachium aridum remanserit, nec omnimodam consecuta sit sanitatem, stupet mulier, miratur Frater sepulcri custos. Unde sequenti Dominica rogat eam redire, et pietatem Domini et ipsius Sancti pro brachii sui restauratione efflagitare. Conservabat mulier verba rogantis corde suo, et Dominica sequenti revertitur: sed qualis venit, talis recessit.

83 Iterum in sancto die Pentecostes rediit: nec tunc exaudiri meruit. Miratur custos sepulcri mulierem toties casso labore venire et redire, ait illi; Mulier, scrutare conscientiam tuam, et diligenter inquire si aliqua via iniquitatis in te est, et confitere eam, et mundaberis. Paruit sanis dictis, et in domo sua statuit ante oculos cordis occulta conscientiae, diligenter investigans quo commisso adhuc tenetur obnoxia. Tandem reminiscitur quoddam facinus se commisisse, quod nunquam alicui fuerat confessa. Tunc ingemiscens, precibusque et lacrymis largioribus indulgens, ad Sanctum Dei regreditur; et invento Fratre qui custodiam habebat sepulcri, adoratur eum prona, dicens, Domine propitius esto mihi peccatrici. Multum quidem peccavi, nec emendare curavi; sed audi me sero poenitentem, et ora pro peccatis meis. Confessa igitur praedicto Sacerdoti crimen quod celaverat, et emendationis vitae faciens sponsonem, repente marciidi brachii recepit sanitatem. Videns se mulier totius corporis recepisse valetudinem, gratulabunda exclamavit, Convertimini ad Dominum Deum nostrum, quoniam benignus et misericors est, patiens et multum misericors, et praestabilis super malitia. Erat eodem die festivitas S. Joannis Baptistae, et convenerat maxima multitudo utriusque sexus, quae audientes quae facta fuerant glorificabant Deum, qui ad hoc haecenus mulierem flagellavit in corpore, ut animam ejus mundaret a crimine. O magnae pietatis virum, ejus precibus ab omni clade, tam animae quam corporis, liberata est mulier! O insigne prodigium! quia quanto anima pars hominis est potior, tanto constat curationem ipsius gloriosius esse miraculum. Vere per Confessorem nostrum factum est istud, et est mirabile in oculis nostris.

84 Erat quidam juvenis in Guthlandia, Lignerus nomine, dives valde, sed leprosus. Multa medicis, filiis hominum in quibus non est salus, pro sui corporis mundatione voluit dare; sed non fuit qui adjuvaret eum. Advertens tandem, quia vana salus hominis, et quoniam adherere Deo bonum est, et ponere in Domino Deo spem suam: ad nos post transitum maris pervenit, spe corporalis sanitatis adipiscendae. Manus illius, brachia, pedes, et crura totumque corpus sordida lepra infecerat: post aliquot tempus secundum petitionem suam mansit nobiscum, vigiliis et orationi insistens, et se saepius aqua medicinali lavans ac refrigerans. Quo facto, secundum fidei suae meritum, de die in diem melioratur, leprae contagio evanescente. Reversus iterum ad patriam suam perfecte curatus est, et qui prius praefectore omnibus erat vitabilis, deinceps habuit communionem cum hominibus, et habitavit cum illis. Testes suae curationis habuimus parochianos suos et Sacerdotem: qui reintegrata carne sua et reforescente, nullum signum leprae in eo testati sunt remansisse.

ANNOTATA.

a Id est Mercatorum portus, nunc civitas regia in Zelandia et duriori contractione Koffenhafn, atque Lu-

tunc scribentibus etiam brevius Hafnia: Belgis autem D corrupte Copenhagen.

b Au vicus in tabulis, dictus Balderup? ut his legi debeat saltem Barderupe? esset illud intra 20 milliaria a caenobio S. Thomae ad Orientem.

c Forte nunc Sund-by, ad fauces aestuarii Roschildensis.

d Videtur esse Lystrup prope Faxam, quae enim nomina olim, viciniori Belgis dialecto, terminabantur in thorp sive dorp pagus, nunc ibi in trup omnia terminat usus.

e In Vita S. Lupicini 21 Martii num. 2 formula, Itemque 1 Jan. in Vita S. Eugenii num. 4. Sed et in Regula monasterii S. Caesaree 13 Jan. num. 35. jubentur Virgines Primiceriae vel Formariae obedire: ut appareat choro Praefectam designari, et Formas dici subsellia choralia, ante quae solet etiam reclinatorium aptari, ad eorum qui genu flexi orant commoditatem.

f Schania dicitur extrema pars continentis, Zelandiae objecta atque ad Daniae regnum pertinens, contermina Sueciae: in hac prope Landskroon, notatur Hersle, fortassis ex nomine Hazdelzar reliquum.

g Hodie Gierlose, inter Slangerup et Fredericburgum, diocesis Roschildensis oppida, ad septentrionem. E

h In Julia an Oceanum Occidentalem juxta Nispae ostia, de qua saepe ad Acta S. Anscharii 3 Febr.

i Forte nunc Egby prope Kugam: ultra quam versus Faxam invenitur etiam duplex Egede.

CAPUT VIII.

Reliqua miracula S. Wilhelmi.

Vere gloriosus Dominus in Sancto suo, et laudabilis in operibus illius, qui puellae Inghefrit nomine, de Nordenberghe, de villa a Luagbe, pessimo contagio leprae infectae, ac sinistro oculo caecatae, misericorditer subvenit, in domo sui Confessoris Wilhelmi, [dum ei partim] visum reddidit, partim a lepra mundavit. Haec tanti beneficii munus adepta, parentibus suis, quibus immensi doloris causa fuerat, inopinatae laetitiae reportavit materiam ad propria rediens, et inter redeundum tota mundata. Sequenti anno cum matre sua rediit, lepra ex toto fugata, S. Wilhelmo pro tanto beneficio gratias actura, qui liberavit corpus suum a perditione. In reditu ejus obstupuerunt qui eam prius viderant, quia sic erat alterata facies ejus, sic lepra annihilata, sic caro florida. Sacerdos Joannes et mater ejus perhibebant testimonium, quoniam meritis S. Vilhelmi mundata erat a lepra sua.

86 Aggravata est manus domini super mulierem b Allandensem, Tonniam nomine, lepram per totum corpus ejus diffundens, et carnem ejus gravi ulcere vulnerans: omnes qui videbant eam aspernabantur eam, quia a planta pedis usque ad verticem non erat in ea sanitas. Audivit mulier famam Confessoris, et plorantia percepit de miraculis ejus, unde festinavit adire eum, ut tribueret ei secundum cor suum, et adimpleret desiderium suum, et fieret secundum fidem suam. Cum pervenisset ad locum prostravit se in oratione juxta sepulcrum ejus, et clamavit ad Dominum ex toto corde suo, ut sui miseretur. Audivit Dominus et misertus est ejus, factus est adjutor ejus: nam ea surgente ab oratione, in conspectu omnium qui aderant, cecidit lepra de corpore ipsius, velut squaminae de pisce: et omnes qui videbant, benedicebant Dominum, dicentes, Quia bodie vidimus mirabilia.

87 Adducta est ad nos quaedam contracta de Norwegia, vigintisex annos aetatis habens. Ista, auxiliosuorum, multorum Sanctorum limina expetierat;

ut

Mundatur
puella
a

F

b
et mulier a
lepra,

A ut cui natura officium gradiendi negaverat, auctor naturæ, cui omnis natura subditur, Sanctorum suffragio conferret. Sed distulit Deus apud alios dare ei salutem, ut sancto suo Wilhelmo fieret causa laudis et gloriæ. Applicuit mulier ad portum salutis, scilicet ad sepulcrum viri Dei, et statuit in corde suo, spiritum ab oratione non relaxare nec alias discedere, quousque consolidaret bases ejus et plantas. Post quindecim dies, nervis extensis et talis pedum a natibus profensis, statuit Confessor noster supra petram pedes ejus, et direxit gressus ejus; et vidit omnis populus contractam ambulantem et laudantem Deum; vidit et gavisus est.

curantur
contractæ,
una,

altera,

88 Cum turba plurima conveniret ad S. Wilhel-
mum, et de civitatibus properarent ad eum; quædam
contracta a nativitate sua, Olava nomine, de oppido
Copmanhaven, audita prioris miraculi fama, in vi-
gilia S. Joannis Baptistæ ad Sanctum est allata :
sed præ pressura gentium in ecclesiam venire non
potuit. Nocte igitur sequenti, cum juxta ecclesiam
versus meridiem sederet, et Sancti gratiam obortis
lacrymis pro sui liberatione devotissime interpella-
ret; apparuit ei quidam veneranda canitie, dicens,
Mulier ingredere ecclesiam. At illa: Domine, in cessu
carens præ multitudine nequeo ingredi, nec habeo
hominem qui mittat me in ecclesiam. Repe, inquit
ei senior, ad ostium ecclesiæ, quod respicit ad Aquil-
lonem: et ibi occurret tibi homo in grisea cappa
alboque pileo, qui te introducet. In his verbis conso-
lata repsit velociter, et cum pervenisset ad ostium
invenit hominem, habentem vestitum sicut dixit ei se-
nior: qui ab ea rogatus transvexit eam in ecclesiam.
Ubi recepta inter languidos, trementes et huc illuc-
que corruentes, incepit et ipsa tremere: quod cum
fecisset, cognovit quia prope essent dies curationis
suæ. Anxiebatur tamen, quod vestes non haberet
talares, sed tantummodo breves in quibus solebat
reperire: unde Sanctum in hunc modum interpellabat,
Alme Christi Confessor Wilhelme, si volueris mihi
gratiam sanitatis conferre, quæso ne sinas me per
pavimentum volutari cum sim semitecta, ne revele-
tur turpitudinem mea, et fiam in derisum omni populo.
Oravit, et secundo orationem suam factum est ei:
nam primo Nocturno finito cum quiesceret, dextri
cruris nervos a nativitate contractos sensit laxari et
laxando extendi: et item quasi post horam unam
similiter nervos sinistri cruris. Consolidatis post
paululum basibus et plantis suis, erigitur supra pe-
des: et quod natura non dederat, huc illucque in-
cedendo, exercitio apprehendit. Quo facto immisit
in os populi canticum novum, carmen Deo nostro:
viderunt enim multi et lætati sunt, et speraverunt
in Domino. Hujus mulieris testis fuit Decanus Ab-
salon, de ecclesia B. Mariæ de Copmanhaven cum
Fratribus suis, et omnes cives illius castri.

tertia,

89 Memorabile et inter fideles memorandum,
quod piissimi Patris nostri gratia quorundam votum
prævenit, et ad voti obligationem eos compellit;
quorundam sponsionem statim cum salute subsequi-
tur; quibusdam occurrit in itinere, quosdam suscipit
in introitu cæmeterii; alios vel in ecclesia vel ad ip-
sum sepulcrum præstolatur; alios abeuntes comitatur;
nonnulli diutius ab auxilio suspendens, tandem san-
nitati restituit. Mulieri de civitate Lundensi, Guthæ
nomine contractis nervis atque constrictis, viginti
quinque annis subtractus erat incessus. Hæc bis ad
Sanctum [venit], nec tamen voto suo potita sospes
est reversa. Secundo die post Ascensionem Domini
tertio advenit, et usque in vigiliam Pentecotes ju-
giter juxta sepulcrum vigiliis et orationibus incum-
bens, misericordiam Dei et ipsius Sancti devotius
præstolabatur. Respexit Dominus humilitatem an-
cillæ suæ, adjiciens ei quod oratione intendebat:

nam in sancta vigilia Pentecostes, expletis Prophe-
tiis d et Glorificationibus, Diacono Evangelium pro-
nuntiante, somnus suavissimus obrepsit ei, et audivit
vocem dicentem sibi, Mulier, surge: non decet
Christianos ad Evangelium sedere, sed cum reve-
rentia stare et auscultare quod legitur. Excitata
respexit ad mulierem quæ stabat ad tergum ejus, et
interrogavit eam, quid sibi diceret. Cui illa: Nihil.
Intelligens hanc vocem venisse desuper, exultavit
uberius, et statim sensit nervos extendi, non tamen
absque molestia; tibias vegetari, carnem refoveri,
et medullam in ossibus caleferi. Inventa igitur
dragma quam perdiderat, surrexit lætabunda et
laudans: et antequam lectio Evangelii finem reci-
peret, ter sepulcrum Confessoris firmo gradu circui-
vit, obnixius gratias personando: populus autem
in hymnis et confessionibus benedicebat Dominum,
qui diem subsequentem, in quo et igne cælesti mons
Sinai canduit, et super Christi discipulos Spiritus
sanctus in linguis igneis descendit, tanti miraculi glo-
ria voluit prævenire.

90 Paulus, filius Entinghi, puer octo annorum,
de villa Tortorpnýt, cum parentibus suis [hospitaba-
tur juxta molendinum, quod pertinet] ad mansionem
monachorum de Aswarbode: quibus in pratis ad
fœnum congregandum euntibus, puer domi remansit.
Intrans interim domum molendini ut duceret equum
qui trahebat molendinum, per impetum rotæ ipsius
molendini impulsus, cecidit inter quamdam colum-
nam et ipsam rotam molendini; ita quod equus non
poterat trahere molendinum. Sic inter rotam et co-
lumnâ, dorso confracto et aliis membris collisis,
permansit ab ortu solis usque ad tertiam. In illa hora
venerunt octo homines, qui retrahentes rotam cum
magna difficultate puerum mortuum extraxerunt.
Accurrit domina domus, Ingerth nomine, et volens
probare si adhuc viveret, vertebat eum huc atque
illuc, et in auras sublevabat: sed frustra, quia non
erat in eo vox nec sensus, sed jacebat absque flatu
vitali, ita ut dicerent omnes, quia mortuus est.
Adveniunt tandem miseri parentes, ejulantes et
clamantes, Domine, miserere. Heu! quid accidit
nobis? Et flexis genibus clamabant, Glorioso Con-
fessor Dei Wilhelme, redde nobis filium nostrum.
Et non surrexit puer, sed tota illa die permansit
mortuus, et nocte usque ad galli cantum. In galli
cantu autem voventibus illis, quod si resusci-
taretur, Deo et B. Wilhelmo eum præsentarent, *resuscitatur.*
revixit spiritus ejus, et cœpit moveri: sed loquelam
usque ad diem non recuperavit. Mane illucescente
die, dicebat matri, quando ibimus ad S. Vilhelmum?
Gavisa mulier et admirata quod Sanctum nominaret,
quem numquam prius audierat nominari, respondit,
Fili post octo dies, in die S. Laurentii, si vixeris.
Adveniente solemnitate gloriosi Martyris Laurentii,
venerunt pariter pater et mater pueri, adducentes
eum in manibus suis, jam sana habentem membra,
præter dorsum quod erat adhuc saucium, parte
subtracta ubi fuerat fractum. Veritatem hujus mira-
culi diligentius inquisivimus, et cognovimus, ex
testimonio eorum et aliorum qui adfuerant, quia re-
vera suscitavit enim Confessor noster a mortuis, et
reddidit parentibus suis.

91 Filius cujusdam viduæ in Oreberghem, annos
ætatis habens quatuor, ludens enim aliis pueris juxta
amnem, sed casu lapsus infra crepidinem alvei, in
ipsis aquis submergitur. Redeunt pueri domum qui
cum eo luserant, nuntiantes matri quia in amne præ-
cipitatus est filius suus. Quibus auditis, scissis a
pectore vestibus et avulsis a capite capillis, clamat
et ejulat, Væ mihi miseræ! Hujus clamore glome-
rantur in unum vicini, et currentes ad locum ubi
pueri eum corruisse asserunt, minime reperiunt.

Descendentes

D
AUCTORE
DISCIPULO
EX MS
d

Puer in mo-
lendino con-
tritus
E

resuscitatur.
F

*item alius
aquis mersus.*

AUCTORE
DISCIPULO
EX MS.

A Descendentes per ripam amnis; reperiunt eum in quodam sinu ipsius fluminis, ubi impetus gurgitis eum involverat. Repertum extrahunt, atque extrac- tum cum luctu et ejulatu domum reportant. Suspendunt puerum pedibus luridi coloris, et os illius ligno imposito reserant, ut effluat aqua qua turget: sed in hoc amplius labor et dolor, quia defecerat spiritus ejus. Deinde rotant eum in alveo, et ad vitam casso conatu revocare contendunt. Interea mater pueri, sed jam non mater, orbata filio, continuas fundit lacrymas, crebra dat suspiria, clamosas voces dirigit ad Deum, non cessans S. Wilhelmum invocare, ut ei restituat filium suum: tanto dolore concutitur, tanto mœrore afficitur, ut omnes ad planctus et lamenta provocaret, omnesque pariter eum ea clamerent, Sancte Dei Confessor super mortuum nostrum auxilii tui ostende virtutem, licet sumus indigni: ut credamus mirabilibus tuis, quæ auribus nostris frequenter insonuerunt. Mater vero votum vovit, dicens: Sancte Dei, si filium meum meritis tuis suscitatum recipere mereo, medietatem portionis ejus, quicquid eum in mobilibus continget, tibi offeram, et eum ad te adducam. M-ertus Confessor mulieris, puerum vitæ restituit, apparente primus in facie ejus nota ruboris, et postmodum eo oculos circumducente: facta est lætitia magna in domo,

et extrema luctus occupavit gaudium. Gaudium et lætitiā obtinuit mulier, et fugit dolor et gemitus ab ea, et exclamaverunt omnes, Confitebimur, Sancte Dei, quia terribiliter magnificatus es: mirabilia opera tua, et nos cognoscimus nimis. Sequenti anno cum filio suo visitavit S. Wilhelmum, et coram omnibus Fratribus et populi multitudine, adhibitis sibi testibus, filium suum mortuum et a mortuis revocatum, meritis S. Wilhelmi, confessa est.

ANNOTATA.

a In extrema versus meridiem Zelandia invenitur territorii Waringhborgensis oppidum hoc nomine, pro quo an Nordinbergh hic irrepsit divinent alii. Est et aliud Lughbe in latere orientali prope Hafniam.

b Fortasse Lalandensis: est autem Lalandia, insula modica, Zelandiæ ad meridiem objecta, a Falstria parvo divisa freto.

c Daniæ metropolis Lunda et Sede Archiepiscopali insignis, in ea quæ dicitur Scania.

d Sex illæ sunt, post quas in parochialibus ecclesiis sequitur Benedictio fontis, hic omissa, ac denique decantatis litanis intonatur Gloria excelsis, eodem scilicet ritu quo in Vigilia Paschatis.

D. P.

DE B. CATHARINA PALANTINA, FUNDATRICE MONASTERII S. Mariæ DE MONTE SUPRA VARESIUM IN DUCATU MEDIOLANENSI.

AN.
MCCCLXXVIII.
Victis Arianis
creditur
S. Ambrosius
erexisse altare
D. V.

Cum alias, ut fama est, B. Ambrosius hæreticos Arianos, qui in Mediolanensi diœcesi et aliis Lombardiæ partibus quam maxime invaderant, persequendo; eos de quodam monte, in diœcesi prædicta existente, et in quo hæretici prædicti se receperant, divino auxilio adjutus expulisset; inibi in honorem B. Mariæ Virginis, a qua, ut firmiter creditur, victoria contra dictos hæreticos sibi promissa fuerat, quoddam altare erexit; et assistentibus sibi quam plurimis aliis Episcopis consecravit, et in eo primus Missam in honorem ejusdem Beatæ Virginis decantavit. Postmodum Christi fidelium devotione succrescente, inibi ecclesia in honorem ejusdem B. Virginis Mariæ constructa extitit, confluenta ad illam ab inde citra magna populi multitudine, devotionis causa, quam ad ipsam B. Mariam Virginem gerunt, ac etiam ob crebra miracula, quæ inibi Altissimus intercessionem ejusdem indies operari non cessat. Hactenus Innocentius Papa viii. per bullam anni mccccxci concedens Indulgentias quasdam pie locum advenitibus proponendas. Rem gestam Ripamontius lib. 4 Historiæ Mediolan. aliique narrant diffusius.

in monte supra Varesium sito,

2 Mons ille, olim situ et ascensu asperissimus, nunc ad majorem peregrinantium commoditatem magnosumptu quadantenus levigatus, et latiori ac faciliore calle ascendendus, distat Mediolano passuum millibus circiter quinquaginta; atque ab Occidente quidem Lacum Verbanum vulgo Majorem, ad Austrum vero Boreamque minores duos lacus despicit, quorum hic o Lugano, iste a Glivira adjacentibus oppidis nomen habet. Montem, a vicinis dextra levaque castellis, alii de Velate, alii de Orona nuncupant: verum frequentior usus, a Mediolanensibus inductus, habet ut nuncupetur S. Maria de monte supra Varesium, quod est inter Arni Olanæque rivulorum principia non minimum oppidum, Varonis vicus aliquibus dictum, teste Leandro Alberti in descriptione Italiæ. Ejusdem motis fundatæque in ea ecclesiæ religionem antiquam hoc demonstrat, quod

ubi ab anno 1010 Archiepbyteri fuerunt,

jam inde ab anno mx Archiepbyteros, Diaconis Canonicisque ibidem constitutis præpositos, inveniantur habuisse: quorum ad quindecim usque in antiquis monumentis nominatim expressos, testatur vidisse Cæsar Tellamantius; addens, tantam eorum fuisse auctoritatem, ut minores Ordines et Beneficia ipsa conferendi jus haberent; eoque in statu rem mansisse usque ad tempora Gasparini Porri, qui pro suo in monasterium istuc constitutum affectu tam suam Archiepbyteralem quam ceteras Canonicales præbendas eidem fecit attribui anno mdu: exindeque ejusdem ecclesiæ Curati dici cœpere Archiepbyterales Vicarii.

3 Ecclesiæ hujus, additque eidem anno mccccxxxiv Sixti iv auctoritate Parthenonis, plenam historiam descriptionemque Mediolanensibus typis vulgavit Cæsar Tellamantius, Oblatus et Curatus Robecanus, anno 1635: quam nos, anno post sexto, Mediolano transcentes accepimus dono adm. R. D. Christophori Suardelli, in ecclesia Metropolitana Sacristæ Titularis. Ex hac historia domus Fium B. Catharinæ Palantinae sive de Palantia, eremitica primum conversatione ibidem, dein monastica institutione claræ. Fuerat ea post mortem sepulta in ecclesia loci collegiata: sed pro exhumanda B. Catharina facultatem requisitus Alexander Papa vi, Dilectis in Christo filiabus Abbatissæ et conventui monasterii B. Mariæ montis, Ordinis S. Ambrosii ad nemus, sub Regula S. Augustini degentibus, Mediolanensis diœcesis, dedit Breve, cujus exemplum, una cum reliquis de cultu Beatæ documentis, atque authenticis miraculorum instrumentis, ad nos misit, qui spiritualia exercitia ex more nostræ Societatis piis illis sanctimonialibus traditurus præsens aderat in sacro Monte, et oculis perspecta rennitiare poterat, dum hæc commentanda suscepissimus, R. P. Franciscus Castilionæus, vera amicitia nobis dum vixit conjunctus. Ipsius Brevis hæc verba sunt.

4 Dilectæ in Domino filiæ, salutem, et Apostolicam benedictionem. Exponi nobis fecistis, quod cum quondam Catharina de Palantia, prima Abbatissa istius

ac demum monasterium instituit Catharina, F

pro qua exhumanda et transferenda

facultatem largitur Alexander v.

A istius Monasterii, ab hac luce migrasset, et istud monasterium ecclesiam intra ejus clausuram non haberet, illa in Collegiata ecclesia S. Mariæ Montis, prope quam dictum monasterium constitutum est, sepulta fuit; quodque desideratis corpus ipsius Catharinæ, propter ejus laudabilem vitam, etiam ex eo quia prima Abbatissa istius monasterii fuit, inde exhumari, et in ecclesia istius monasterii sepeliri facere. Nos vestris in hac parte supplicationibus inclinati, vobis, ut corpus ipsius Catharinæ de dicta ecclesia, in qua sepultum est, de consensu quorum interest, exhumari facere, et ad ecclesiam intra clausuram istius monasterii existentem transferre, ac in ea sepeliri facere, libere et licite valeatis, tenore præsentium concedimus pariter et indulgemus. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die xxvi Aprilis mdu, Pontificatus nostri anno decimo.

D. de Sancto Sebastiano

5 Hactenus privata dumtaxat Sanctimonialium erga defunctam Matrem pietati factum poterat videri satis; nihil enim in dicto Breui est quod ad publicam venerationem, Catharinæ velut Beatæ concessam, extendi possit. Sed evicit fidelium circumcirca degentium pia importunitas, ne ab oculis vulgi removeretur sacrum depositum, atque extra claustrum retineretur in ecclesia, iis quorum intererat indulgentibus, ut asserit Tettamantius num. 23: qui circa exhumationis modum, refossi corporis statum, translationis ordinem, depositionis secundæ formam nihil nos docuit, quia nihil de iis scriptum antiquitas invenit. Non dubitamus tamen, quin legitime impetrata sit indulgentia exponendi publicæ corporis: quandoquidem teste præcitato Tettamantio, anno mxxxiii pulchrum factum sit in dicta ecclesia monumentum, cum tali, quam Castillionæus descripsit misit, epigraphæ: Hujus præcibus cæci visum, claudigressum, muti loquelam, leprosus munditiam, deformis decorem, ægrotantes sanitatem recipiunt: quemadmodum plenius legi potest in tredecim Notarialibus et publicis instrumentis, quæ, omissis communibus et identidem recurrentibus juris formulis, quartum hujus Vitæ capit constituant; brevius autem, sed Italice, habentur apud Tettamantium Historiæ ipsius capite 18.

6 Fuerunt ea omnia miracula intra duos primos ab obitu Beatæ menses patrata: postea plura alia facta sunt, quæ licet scriptis authenticis exarata non extent, multa tamen et magna fuisse oportet, quorum causa prædictum excitatum est monumentum, in quo supra terram modice elevato, intra sacellum trium Magorum, nunc requiescit venerabile corpus, et sæpe adhuc ostenditur, fere ex toto integrum. Quoties autem ostenditur, inquit, Castillionæus, dux ut minimum, candelæ accenduntur ante arcam; et adstant Clerici lintenti duo, funalia totidem accensa præferentes manibus: præter lampadem jûgiter ante sepulcrum ardentem, cereosque et funalia, ab accurrente ad venerationem frequentem populo reverenter oblata. Plures etiam curant crebras istie ad honorem Beatæ Missas celebrari: nunquam tamen frequentiori concursu colitur, quam Dominica in Albis: siquidem hic dies peculiari festivitate celebris habetur, eo quod dies vi Aprilis, qua ad cœlestem patriam abiit Beata, ut plurimum incidit in Quadragesimam, in qua, juxta ritum Ambrosianum, nullius Sancti sollemnitas agitur. Tunc autem in memoriam Beatæ decantatur Sacrum de Spiritu sancto. Anathemata, etiam argentea, oblata sunt et identidem offeruntur non pauca; sed non diu relinquuntur monumento appensa, verum separatim servantur de mandato Abbatissæ. Variæ quoque imagines circum Aprilis T. I

templum visuntur, in quibus Catharina radiato capite, et titulo Beatæ expresse adscripto, honorata conspicitur: etiam in antiquissima una supra altum parietem depicta; nec non in iconibus æri incisis, quæ fovendæ peregrinorum adventantium pietati a Sanctimonialibus distribuuntur.

7 Congregatio Ambrosiana, unde, habitum, Regulam, Officii divini ritum assumpsit B. Catharina, pridem extincta est, summorum Pontificum onetoritate. Dum stetit, intra solam Mediolanensem Provinciam stetit, multa ibidem numerans monasteria, sub uno proprio Generali, residente in primaria hujus instituti Abbatia, quæ S. Ambrosii ad nemus, vulgo Andemo, dicebatur. Est illa in uno suburbiorum Mediolanensium, quod a Comensi porta nomen habet: ubi olim et silulam densam fuisse, et tres viros nobiles S. Ambrosii arvo eremiticam duxisse vitam, et sæpe ab eodem sancto Præsule visitatas esse, habet antiqua loci traditio. Certe ab iis, qui locum postea incolere, eremitis erecta ibi S. Ambrosio ecclesia est: eorum autem successores, assumpta demum S. Augustini regula ad monasticum transiere institutum, quod deinde vehementer in illa Provincia est pro, agatum, uti scribit Paulus Mori, in cap. 45 in Historia Religionum. Habuisse non virorum solum, sed etiam mulierum monasteria, ideo persuademur, quia non credimus absque exemplo fuisse hoc montanum cœnobium: certum tamen est, inquit Castillionæus, quod dictum cœnobium immediate subiaceat Jurisdictioni Archiepiscopali; et nec olim quidem, cum adhuc staret Ambrosiana Congregatio, ejus Generali aut missis ab eo Visitoribus ullatenus fuit subjectum. Hoc ipsum satis liquet ex Vita mox danda, et ex Tettamantii historia: cum Gasparinus de Porris, ipsius loci Archipresbyter, cui ejusque successoribus ex professionis suæ formula sanctimoniales istæ subijciuntur, Sacerdos fuerit secularis. Quomodo tamen Oblatæ Turrispeculatorum, a S. Francisca Romana institutæ, Ordini accensentur Camaldulensi, a quo habitum formamque vivendi sumpsere, licet absque ulla ad Ordinem subjectione: ita ad Congregationem Ambrosianam censendum est pertinuisse monasterium S. Mariæ de monte.

8 Cognomentum Beata retinuit a patria Palantia, quam Carolus Episcopus Novariensis, lib. I suæ Novariæ in descriptione Terminationis Intrensis, nobilem vicum seu burgum appellat, situm ad ripam Occiduam Laci majoris xv circiter miliaribus a Monte. Alii eandem fecerunt cum antiqua Pollentia, longius requirenda; sed ipse sustinet antiquum satis nomen retinere a Palante, Claudii Imperatoris liberto carissimo: idque duobus confirmat argumentis. Primo quia in ipso loco reperitur marmoreum monumentum, pro salute Claudii ibi positum, ab altero ejusdem Claudii liberto, non minus caro, Narcisso. Secundo quia in altera laci ripa viculus sit Calpurninus, vulgo Carpugninus dictus; scimus autem ex Tacito, fuisse Narcisso isti amasiam præelectam, nomine Calpurniam. Quæ dicens Carolus, videtur sensisse, quod Narcissus plurimum circa Lacum fundorum dominus fuerit, ex quibus unum a sodali ac socio, alteram ab amico nuncupari jusserit. Quæ quam fortassis vera, tam certo vana sunt omnia: et hujus B. Catharinæ, apud cœli Dominum gratiosæ, natalibus clarior longe facta est Palantia; quam a memoria quatumcumque potentis hominis in aula Imperatoris terreni.

VITA

Ex Italico Cæsaris Tettamantii.

CAPUT I.

Natales Catharinæ, et vitæ in Monte sancto solitariæ rigor ac forma.

Circa annum Domini mccccxxvii, in nobili atque opulenta

concessum
deinde ut
publice vene-
randa serva-
retur in eccle-
sia,

etque miracu-
lis coruscæ
an 1533 con-
ditum insigne
monumentum,

in quo spe-
ctatur cum
cultu cerco-
rum,

et præcipue
colitur Do-
minica in
Albis.

D
AUCTORE D. P.

Congregationis
Ambrosianæ
exordia,

ad eam quo-
modo spectat
B. Catharina.
E

ejus patria
Palantia,

F

EX ITAL. TET- TAMANTII. Domesticis omnibus peste extin- ctis,	A opulenta urbecula Novariensis diœcesis, Palantia dicta, et ad ripam Majoris lacus sita, habitans vir quidam non infirmi generis nec fortunarum; quem ex felici matrimonio duodecim prolium parentem Deus fecerat; pestilentiae istic grassantis fugiendae causa, cum iis cumque familia cetera migravit Vagoniam, a Vallis Ossolanae oppidum. Sed et hic ingressa epidemiae lues, continuatis funeribus patrem, matrem, et utriusque sexus liberos sustulit, una ex omnibus superstite filiola Catharina; quæ delata Mediolanum est, commendataque matronæ nobili, dictæ etiam ipsi Catharinæ, cognomine de Silentio, et amitæ cuiusdam Jacobi de Ossona, ibidem nominatissimi. Hanc magis quam nobilitas sua ornabat vitæ sanctioris fama: itaque sub ejus tutela educanda parvula, cœpit a teneris unguiculis futuræ sanctitatis dare indicia; congruis ætatuæ illi ornata virtutibus, humilitate, obedientia, tenero erga res omnes sacras affectu, atque imprimis ea, quam ex magistræ et nutricis suæ hauriebat exemplis, religione erga beatissimam virginem Dei matrem, cui singulis sabbatinis diebus millies Ave-Maria recitare in consuetudinem assumpsit. Abit interim e vivis matrona prædicta, et paucos intra annos bis orphanam relinquit Catharinam; quæ humanæ mortalitatis consideratione ad mundi contemptum Christique sequendi ac imitandi desiderium excitata vehementius; magna cum gratia incipiebat de hisce rebus, deque mortificandis affectibus naturalibus, atque æterna beatitudine dumtaxat appetenda, loqui frequentius, ad stuporem audientium, et tam præcocem in ea sapientiam admirantium.	num, in quo vitam duceas finiasque mei unius intenta famulatu, elegi tibi, Sancta Maria in Monte appellatum. His verbis mirum in modum exhilarata Catharina, Palantiam se contulit; indeque post paucolorum dierum moram, ad sacrum sibi designatum montem: ubi solitarias quasdam reperit, earumque vitam brevis temporis experientia probatam sic adamavit, ut cum Palantiam revertisset, vale ultimum dictura consanguineis suis, non potuerit a sancto proposito rationibus ullis dimoveri. Reversa igitur ad easdem, cum animo nunquam ex eo loco recedendi, ad unam omnes peste afflatas reperit, magnaque cum caritate cunctis, usque dum morentur, inservivit. Ad extremum contacta etiam ipsamet est, et necessarij auxilij causa Palantiam redire compulsâ fuit. Hic illa metuens ne contagium a se traherent alij, votum nuncupavit Deo, quod si absque ullius incommodo sanitatem consequeretur, mox esset in montem regressura, ibique mansura toto tempore vitæ suæ. Neque morata votum sanitas est; sed ipso in vestigio Catharinam apprehendit: adeo ut videatur Deus non aliam ob causam ei morbum istum imminisse, quam ut voti religione firmaretur, quod ipso inspirante facere disposuerat.	et peste affla- ta,
Catharina defertur Me- diolanum:	13 2 Annum agenti decimum quartum ætatis, inspiravit Deus desiderium grande vitæ in statu religioso degendæ, et unico castarum animarum Sponso dicendæ virginitatis. Hanc quia videbat non posse servari intaminatam, nisi corpus redigeretur in servitutem subicereturque spiritui, cœpit illud macerare vigiliis, jejuniis, orationibus; crebris etiam flagellis carnem suam innocentem affligere: et quarum castitatem notiori sciebat encomio celebrari per Ecclesiam catholicam, Sanctarum, inquam, Virginum Catharinæ, Agnetis, Lucie aliarumque adhibere patrocinia, earum profestis jejunando, aliisque eas modis demerendo. Tandem quod animo constituerat reapse aggressa, in monasterium quoddam se recepit: sed ne ibidem monastico indueretur habitu effecit prædictus Jacobus de Ossuna et nobilis Elisabetha Chiocara, quibus, multum ne faceret dissuadentibus, non parere, ipsa quæ erat obedientissima sibi ducebat religioni. Nempe novo quod conderet monasterio reservari eam volebat Deus: interim vero perseverabat ipsa sacra loca Mediolani invisere, et nunc hanc, nunc illam adire ecclesiam; nusquam tamen esse crebrius libentiusque quam in Ambrosiana crypta, siquidem hunc Sanctum sibi peculiariter optabat habere advocatum. Magnum quoque e lectione sacra divinique verbi auditione capiebat fructum.	4 Sciens porro quod Dei famulatum serio capessenti multa se offerre soleant impedimenta, pericula, tentamenta, brevi ferventique oratione in hunc fere modum aflata dilectum suum est: O æterne atque omnipotens Creator et Redemptor Deus, ecce me humilem ancillam tuam, ad hunc aridum asperumque locum profectam, ut tuæ faciam voluntati satis: ergo tibi animam corpusque commendo: tu me protege, defende, gubernâ: quia sine te nihil possum facere: cum tuo autem, spes mea, auxilio possum omnia. Fiat in me voluntas tua. Amen. His dictis in pedes erecta stetit, ac veluti si inter paradisi delicias constitisset, exhilaratam se sentiens, eremiticam ibi vitam auspicata est, anno MCCCCLII, die XXIV Aprilis, apud Mediolanenses magno Georgio Martyri sacro. Venerant cum ea personæ quædam piæ, Christi tirunculam deducturæ ad locum destinati agonis: quibus Palantiam redire parantibus, turbati cælum omne cœpit, tonitruisque et fulminibus inhorrescens, obscuritate sua effundendum mox imbrem minitari. Eas incertas consilij Catharina videos, suasit Angelicam salutationem ut dicerent flexis genibus singulæ: tum omnes ex ordine complexa osculataque jussit assurgere, atque in Dei nomine in viam se dare, promittens grandem illam pluviam quam metuebant, non prius descensuram, quam Palantiam siccæ revertissent.	per votum ibi manendi sanatur,
ibique pientis- sime edu- cata,	an. et 14 statuit Deo scipsam di- care	5 Ita jam solitariae prima cura fuit mundare et reparare tuguriolum, in quo sibi habitationem statueret; quo labore usque ad seram protracto vespere, resedit aliquantisper, jejuna etiam tunc: actisque Deo gratias quod eam fatigationem pro ipsius amore pati mereretur, post aliquam requiem in orationem se dedit, recolendis Christi patientis tormentis pia meditatione intendens animum. Hoc sic reflecto, corpus etiam refici volens Deus, fecit ut ab oratione surgens prope videret positum panis frustum, illuc ab Angelo quopiam (ut pie credere volebat) allatum; eoque cum gratiarum actione sumpto, rursum orationi se reddidit et bonam noctis partem eidem impendit; reliquam somno modico, super humum nudam capiendo. Perseveravit deinde multis mensibus, tam asperis initiis asperiores vitæ progressum addens, et contra objectos ab hoste infernali terrores signum Crucis objiciens. Sæpe etiam ad sepulcrum unius ex prædictis solitariis se conferens, mortem ridere et provocare videbatur. Animabat autem ipsa sese ad perseverantiâ, consideratione eorum	Montem adit seque offert Deo;
prohibita monasterium ingredi,	C		imbrem sus- tinet dum sociæ redeant,
b voret castita- tem.	3 Accidit aliquando ut B. Albertus b, ex Ordine Fratrum Minorum S. Francisci, ad Mediolanensem populum verba faciens, multa diceret de acerbissimis purnis a Christo redemptore nostro nostri causa perpensis: quæ cum in pectus Catharinæ altius penetrassent, statim ut domum rediit, ante Crucifixi imaginem se prostravit, et multis perfusa lacrymis, votum voxit perpetuæ castitatis. Ab hinc cœlestibus plenius perfundi deliciis, et Sponsum divinum crebrius cernere, etiam corporeis obtutibus, cœpit. Fuit cum summiavit quod sola profundum procellosumque mare enavigans, magno cum labore ad portum optatum appelleret; nec multo post Jesum suum Crucifixum videret, audiretque dicentem: Dilecta		vitam summe austerau au- spicata,
Mouita divi- nitus de mcrasante adculo,			in eadem constanter perseretur.

A eorum laborum quos aulici, nautæ, milites, mercatores, agricolæ, in vita sua ob spem temporalis aliqujus commodi quotidie sustinent. Dicebat quandoque etiam ipsa sibi: Quot noctes insomnes protraxit Christus amore mei, quoties sitim famemque sustinuit? quantum mei causa sudavit et alsit? et ego grave ducam pro eo vicissim pati aliquid? Sic animo comparata, consanguineis ad eam visendam venientibus, ejusque maciem atque squallorem miserantibus, et locum commodiorem ut requireret persuadere nitentibus, respondebat, spem sibi firmam esse in Deo, ejus mandato istic cœpisset habitare.

jejuniorum
ejus frequen-
tia,

6 Primis porro sex vitæ solitariæ annis, continuo jejunio corpus macerans, solis cibis quadragesimalibus vixit, iisque vilibus et admodum parce sumptis: postea in gravem prolapsa morbum, coacta fuit nimiam illam abstinentiam moderari aliquantulum, esurialibus diebus interponendo alios, quibus plenius faceret naturali necessitati satis; non aliis tamen, quam quos supra designavimus, cibis utens. Jejuniorum igitur hic ordo erat: primum a prima die Mercurii post Epiphaniam usque ad Quadragesimam et deinceps ad Pascha; quo intendebat Christi Servatoris, ex tunc jejunia sua inchoantis, honorare exemplum: deinde a profesto Ascensionis Dominicæ usque ad Pentecosten; imitatione Apostolorum, quos illo tempore jejunasse communis est opinio: tertio ab Exaltatione sanctæ Crucis usque ad Nativitatem Christi; secundum quorundam Religiosorum institutum. Jejunabat etiam quindecim diebus ante Assumptionem Dominiæ nostræ; vel quia ita se apparare volebat, ad præcipuum sacri Montis festum celebrandum religiosius; vel quia ipsius Deiparæ sibi in hoc proposuerat exemplum, quam Græci arbitrantur omnibus illis diebus jejunasse, ideoque et ipsi jejunium illud, quod Beatæ virginis nuncupant, servare consueverunt. Ut verbo concludam, jejunabat Catharina totis fere decem mensibus per annum: et eandem observantiam in suum monasterium postea induxit, vivaque etiam nunc sui exempli memoria, ibidem pro parte majori conservat.

et aliarum
penitentiarum
rigor:

7 Præterea tribus primis annis, per omnes secundas, quartas sextasque ferias totius Quadragesimæ omni prorsus alimento abstinuit, sola Dominicæ Corporis susceptione contenta: idemque faciebat in plurimum Sanctorum profestis; id quod sibi puratum erat, inter pauperes dispartiens. Piscibus etiam per Quadragesimæ atque Adventus tempora semper abstinuit; nimias esse delicias rata: et tunc pariter non nisi uno cibi genere reficiebatur. Tantum vero illius erat patiendi pro Christo desiderium, ut illo jejuniorum rigore carnem macerans, iis adderet ternam quot diebus flagellationem sui, catena ferrea quæ nunc pro Reliquiis apud monachas est, ad hoc utens: semel pro suis delictis castigandis, iterum pro adjuvandis animabus Purgatorii, tertio pro omnibus totius mundi peccatis. Septemdecim insuper continuis annis rudi vestita cilicio fuit, funeque ex setis equinis contexto usque adeo arete constricta renes, ut tenera ejus caro corroderetur haud modice. Hæc omnia condebant meditatio jugis passionis Christi: ejus ut facilius recordaretur montem in quo habitabat Olivetano aut Calvario assimilabat; præsertim fortassis quod locus ille, ædificatis toto monte c sacellis, per Rosarii mysteria distributis, transformandus aliquando esset in quamdam sanctæ Civitatis speciem. Nullum etiam transire sibi patiebatur diem, quo non Dominicæ Passionis historiam, ab Joanne Evangelista conscriptam, recitaret attente.

vestitus

c

et somni
ratio

8 Quoties cubitum concedebat, exhaustas vires reparatura somno brevissimo, multis cum singultibus lacrymabunda dicebat: O durum dilecti mei

lectulum! vulpes foveas habent et volucres cœli nidus: filius autem hominis non habet ubi caput reclinet: ego vero peccatrix miserissima supra paleas reclinar, ne duritiam sentiam. Nocte autem natalis Dominicæ somnum nullum admittens, sed totam illam contemplandis incarnati Verbi mysteriis impendens, assimilabatur prudentibus virginibus, Sponsi adventum præstolantibus. Oratio porro ejus penes jugis esse videbatur, cum sæpe in quodam eremitorio sui atrio, multas per noctem horas genuflexa; quandoque etiam in extasim rapta, decem horas continuaret orando. Si eam febris subinde tenebat, quamdiu quidem aliqua discipularum suarum aderat, captabat quietem; ubi autem illa recesserat, iterum ad orandum convertebatur. Collegerat sibi psalmodiarum certorum et orationum vocalium omni die recitandorum fasciculum. Denique Missæ sacrificio tanta cum animi applicatione consueverat interesse, ut quoties sacrum Christi corpus aut sanguis in calice adorandus elevabatur, extra seipsam raperetur. Silentium tenebat, ubicumque et quandocumque poterat salvis legibus caritatis: confabulationes vero verbaque otiosa vehementissime oderat, sciens a Paulo Apostolo dictum: Corruptunt mores bonos colloquia prava.

D
EX ITAL. TET-
TAMANTII.

atque orandi
studium.

1 Cor. 15, 33
E

ANNOTATA.

a In mappis Topographicis Ugogna ad Tosam fluvium, minus recte fortassis scriptum in dictis mappis pro Osa, ex eo quod adjuncta rivo illi planities vulgo val d'Osa vel d'Ossola dicatur: nostrum enim scriptori notorum sibi locorum certius constabat nomen elatare, quam peregrini chorographi alterando sæpe corrumpunt. Est autem Vigonia oppidum, Palantiæ ad Occidentem situm, intervallo circiter 14 miliarium.

b In conventu S. Angeli Mediolani duos hoc tempore Albertos concionatores floruisse Waddius dicit, et ab Arturo referuntur in Martyrologio Franciscano; alter Morigius cognomento, 26 Junii, qui floruit circa an. 1448; alter Sartianensis a patre dictus, ejus ibidem sepulti etiam miracula memorentur, anno 1450 15 Augusti martiri, ad quem Mediolani audiendum ad 60 hominum millia aliquando confluerint. Suspiramus unum eundemque esse: an autem vere cultum ecclesiasticum habeat ad diem 15 Aug. examinabimus.

c Agit pluribus de hîce Tettamantius cap. 23, vocatque sacella sanctissimi Rosarii, unde colligas, pro numero 15 mysteriorum Rosarii, totidem quoque esse sacella, quomodo representantur in quadam imagine B. Julianæ una cum montis totius conspectu.

F

CAPUT II.

Socias aliquas admittit Catharina, prophetico spiritu et curationum gratia illustratur.

NON potest civitas abscondi supra montem posita, neque excellens virtus supra Christum fundata, quia has ipsa montis Christique sublimitas omnium oculis spectanda attollit. Itaque annis nonnullis in eum, quem descripsimus, modum supra montem a sancta nostra solitaria ductis; lucernam ardentem lucemque de sub modio tollere, atque ad plurimum utilitatem revelare volens Deus; effecit ut sanctitatis ejus fama toto Mediolanensi Ducatu diffunderetur, atque ad visendam eam precumque illius imploranda auxilia quamplurimos undique evocaret; qui omnes ab ea dimittebantur, ad vitam e legis Christianæ norma ducendam salubribus monitis instructi animatique. Porro idem Deus Catharinæ, ab ipso fere eremiticæ vitæ principio, inspiraverat desiderium grande, inventæ a se utilitatis commoda communicandi cum aliis, in eandem societatem aggregandis, quas

Catharinæ
sociam op-
tanti,

A quas ad hoc divinitus incitari multa sæpe precum rogabat instantia. Igitur septuagesima postquam sacrum montem ascenderat die, venit ad visitandam Catharinam quædam Dominna de Ruffinis, earum una quæ Palantia egredientem ad montis aspera Virginem deduxerant; et, nisi fallor, ejusdem consanguinea... Hæc diebus octodecim in eremitorio isto permansit, et sæpe notavit Catharinam genuflexam orare, pectusque duro silice tundere, quemadmodum S. Hieronymus fecisse memoratur.

postea Juliana
puella rustica,

a
b

patris ad
nuptias
cogentis savitiam
fugiens,

B

et ex Catharina
consilium
querens,

C

in sociam
admitti petit
et impetrat,

ac licet rudis
litterarum,

10 Anno deinde MCCCCLV, die XIV Octobris, cum mensem in monte trigesimum ageret virgo, sociam eidem individuum adduxit cupido similem ejus vitam ducendi; eandemque in pluribus aliis exinde divina bonitas incendit. Fuit illa Juliana *a* de Puresellis, inter Bustum majus *b* et Galeratam nata, Cassinæ Vergherana, ut quidam; ut alii sentiunt, Cassinæpauperum. Patrem ea habebat rusticum, qui filiam pridem assuetam delectari impense sacris frequentandis, divino verbo audiendo, Christique cruciatibus recolendis; assuetam etiam Quadragesimas totas ducere in pane et aqua, interimque non minus quam alii domesticorum laborare; denique certam nullius mortalis sponsi nuptiis implicari; multimodis per totos decem annos exagitavit, ad hoc ut maritum consentiret admittere; quinimo aliquando in cubiculum clausam crudeliter in facie verberavit, unum illud satagens qua minis qua colaphis extorquere. Cum igitur videret puella, non posse se paternam in domo, uni Deo placendi serviendique rationem qualem optabat tenere; cumque identidem precibus sollicitare Deiparam, indicare sibi dignaretur modum, quo posset inflammatis animi sui desideriis fieri satis; instinctu quodam interiori sensit admoneri se, sacrum Montem adiret, ibi intellectura, ubi, quomodo et qua in societate deberet Christum famulari.

11 Ivit igitur, quo diximus anno et die, sui cujusdam fratris viæ periti secuta ducatum; lucrataque Indulgentias, omnibus ibi tunc propositas, audivit de B. Catharina, qualem et quam sanctam vitam illa in vicino ageret. Igitur ad eam adiit, rogavitque humiliter, ut quoniam nesciret ipsa quomodo deberet servire Deo, Catharina consilium daret, quod sibi certum esset exequi, veluti ex Dei ore acceptum. Vidit Beata sancto eam Spiritu agi, ideoque respondit: Non debet humani spiritus consilium præferri divino, qui et voluntatem serviendi Deo inspiravit tibi, et desiderium querendi ex te modum quo id facere posses. Proinde si velis, me quid sentiam aperire tibi, ipsaque cupis doceri experientia, et quod ego jam cœpi experiendo cognoscere; ante omnia opus est ferventi oratione, qua præpares animam tuam ad tentationes, quæ Dei servitutem aggredientibus deesse neque possunt nec solent: scito interim, nullius tantam esse capacitatem ingenii, quæ comprehendere possit vel minimam partem eorum honorum, quæ præparavit Deus diligentibus se. Cumque accensa his dictis Juliana iterum se ad omnia promptam offerret, rogaretque ut ne a sua ipsam societate repelleret Beata; iterum jussa est ad orationem reverti. Paruit illa, indeque reversa cœpit enarrare Catharinæ, quæ et quanta sustinisset paternam in domo. Tum denique dixit Beata, ea sibi prorsus similia videri S. Julianæ passionibus, proinde ipsam a se in sociam recipi.

12 Exhilarata supra quam dici potest Juliana, et ad suum regressa fratrem, Domum, inquit, solus redi: ego enim hic et domum et matrem reperi, cujus ductu spero animam salvam facere. Erat autem tunc annorum viginti septem; qua propter non judicavit expedire Catharina, jacturam temporis facere in communicanda ipsi litterarum scientia; sed satis

habuit orationem Dominicam cum salute Angelica dicendam ei præscribere, et alias nonnullas quotidiani usus devotas precatiunculas eandem edocere; tantos in hoc exercitio facientem progressus, ut sanctimoniam non vulgaris spem magistræ suæ daret. Et vero erat Juliana proficiendi in spiritu cupidissima, ideoque sæpe Catharinæ supplex accidebat ad genua, ut ne tæderet illam laboris ad suam instructionem necessarij, utque omnem Christo placendi rationem se vellet quam accuratissime docere. Igitur quadam die Catharina declaravit ei, Christianæ disciplinæ et perfectionis summam ea contineri, quam ipse Dominus Jesus nobis præscripsit regula, dicens: Discite a me quia mitis sum et humilis corde: hac ergo via sequendum esse Sponsum, siquidem progressum facere aliquem vellet. Atque ex ea hora tam serio id agere aggressa est Juliana, ut quidquid ageret diceretve, humilitatem saperet. Interrogata autem cujus libri lectione tam salutarem scientiam adeo plene esset indepta, respondebat, Ejus solius libri, in quo caritas humilitasque, non tam verbis quam exemplis, legebantur descriptæ.

13 Annos viginti septem sic conjunctæ vivere Catharina et Juliana, quando divinæ placuit bonitati eis tertiam addere, quæ suavius stringeret nexum amoris utrimque ardentissimi, communicatione fervoris et amoris sui. Siquidem sub ejusdem seculi annum LXXI, mensis martii die XI, Benedicta *c* Bimbia, nobili prope Varesium loco et genere edita, in ipso suæ juventutis flore, tracta boni exempli odore, quem sanctæ illæ sociæ longe lateque de se fundebant; nemine consanguineorum suorum conscio, naeta commoditatem sacri montis adeundi, et eremitorii prænominati fenestram nnam apertam inveniens, subito illuc se per eandem injectit, attonitis ad improvisæ irruptionis novitatem Beatis. Quæ tamen ut sanctum animæ illius cognovere propositum, ipsumque ex Deo esse probavere, nihil cunctatæ sunt sociam accipere Benedictam; quam, delicate licet enutritam, non terreret neque asperitas loci, neque ipsis subjecta oculis victus cultusque in eodem ab illis observata durities. Exemplum Benedictæ paulo post secuta est Francisca *d* ejusdem familiæ ac nominis Bimbia, nec unquam deinceps defuere aliquæ, per quas Bimiarum nomen in sancto monte perennaret; sic ut hodie quoque ibidem supersint sanctimoniales quatuor appellationis istius. Denique eisdem se quintam adjunxit quædam Paula de Amurtiis-de Busto.

14 His sodalibus associata Catharina, majori quam antehac fervore cœpit in omnigenæ virtutis studium incumbere veluti quæ non jam sibi soli, sed novis quoque in Christo filiabus necesse haberet spiritualis incrementi accipere alimoniam. Catharinam autem imitari certatim dum nituntur discipulæ, et exempla ejus in seipsas transferre; jacta sunt novi monasterii prima fundamenta, non illa debilia et materialia, quæ nullam fabricam æternum sustinent; sed spiritualia humilitatis, orationis, obedientiæ, patientiæ, abstinentiæ et castitatis; ideoque firmissima, quia supra petram, quæ est Christus, solidata. Exemplis addebat Beata salutarium quoque admonitionum verba, quibus efficaciam addebant petita ex Scripturis sacris testimonia quæ eidem suggerebat, non studii humani diligentia, sed infusa cœlitus sapientia, sanctis orationibus contemplationibusque exulta, ad stuporem virorum etiam doctissimorum, qui talia eam tractantem et explanantem avidissime audiebant. Quam vero plene hac illam scientia inbuisset Spiritus sancti unctio, vel inde poterat esse manifestum, quod quotiescumque accidebat ut ad aram facientes coram se Sacerdotes perperam legerent aliquid pronuntiarentve, soleret

D

egregie
proficit,
in humilitate
præsertim.

His accedit
Benedicta
Bimbia,
E

C

nec non alix
dux:

d

F
ad quarum
instructionem

egregia
sapientia
Catharinæ
infunditur.

A eos ad se secreto accersere, modesteque rogare ut vellent privatim praevidere Missam dicendam, prius quam altare accederent, ne deinceps aliquid errarent in publico circa mysterium tam augustum, cum scandalo peritiorum quos interesse contingeret. Hortabatur etiam eosdem Sacerdotes, maxime quibus incumberet animarum cura, ut earum saluti invigilarent sedulo, et studerent subtilis vitæ exemplo præluce, suoque officio cum diligentia atque caritate fungi.

15 At hæc impertiverat ei Deus donum introspectiendorum cordium, quo nihil ei erat ad attemperandam loco, temporis, atque personis monitionem opportunius. Etenim discrete admodum eo utebatur, et si quid tali ratione cognovisset obesse salutis alienæ profectuique, maxime suarum discipularum; cavabat ut quam minime offenderetur ea quæ erat monenda persona; ideoque ipsi seorsim abductæ revelabat, quid de ea cognovisset: tanta cum evidentia veritatis, tantaque cum demonstratione affectus materni suggerens remedia, ut nemo non culpam quantumvis occultissimam agnosceret libens, emendationemque promitteret. Numquam iratam eam vidisset aliquis; nec siquid contra Dei legem factum referretur, immodice conturbatam: sed eadem semper et verbis et vultui ejus suavitas serenitasque perstabant, indices interioris mansuetudinis; cui cum summa esset adjuncta humilitas, fiebat ut ipsa se peccatricem vilissimam, omniumque judicaret indignissimam, quamvis ab omni labe mortali immunem semper vitam duxisset. Accidit ut ei irascens aliquis alapam infligeret: cui illa præcepti Dominici memor, alteram genam obvertit. Videbatur quidem in reprehendis vitiis terribilis: sed eam severitatem leniebant verba plena amoris atque dulcedinis, quibus eorum etiam qui arguebantur corda vehementer inflammabat. Tam autem erat in omnibus suis morbis atque doloribus patiens, ut cum aliquando frequentia et asperitate flagrorum ultra viginti plagas extenuato in corpore circumferret, ne minime quidem signo monstraret ullum tot vulnerum sensum.

16 Ex eleemosynis sibi oblatis partem unam tenui suo servabat victui, partem distribuebat pauperibus, tertiam impendebat curandis Sacris, pro peccatorum conversione dicendis. Caritatis et commiserationis viscera habebat tenerrima, affligebaturque summo opere, quoties aliquem esse tribulatum intelligebat. Quoniam vero per se ipsam nequibat exercere misericordiæ corporalis externa opera, frequentibus orationibus conabatur supplere deficientem ad ista facultatem. Eucharistiæ sacramento pientissime devota, omni die festo curabat illud suscipere, idque ita ut sæpius extra se raptam videretur et solis celestibus contemplandis intenta; tota quæ communionem præcedebat die ac nocte; quando etiam solis quadragesimalibus utebatur ebis, ne tunc quidem ab hac pia consuetudine discedens, quando sacræ Synaxi destinata dies lunæ erat, adeoque ipsa in Dominica jejundum. Imprimis autem curabat sic vivere, juxta sui S. Ambrosii monitum, ut quotidie mereretur Eucharistiam accipere; etiam levissimas noxas multa pœnitentia, lacrymis, dolore et crebra confessione expurgans. Illo quo communicabat dio nulli prorsus personæ extraneæ loqui sustinebat: discipulas autem suas tunc forte accedentes, brevissimis expediebat verbis. Cum itaque intra se collecta toto maneret die, accidit quodam Dominicæ nativitatis festo, ut internus animi ardor forte erumpens, insolito rubore accenderet faciem, et radii quidam lucidi ab ea procedere viderentur.

17 Sed et aliis gratiarum supernaturalium donis effectisque voluit aliquando patefacere Dns, quam

ea sibi grata esset, cum et futura subinde prædiceret, et desperatis ægritudinibus medelam afferret. Et primum quidem dum Catharina, quindecim duumtaxat annorum puella, Palantiæ per dies aliquot moraretur res suas dispositura, eique socia adesset Domina de Ruffinis, cujus alibi jam facta mentio; Dominae fratres iniere consilium, de eadem despondenda cuidam illius oppidi civi. Ad amicam suam Catharinam Domina consilii causa occurrit: petit ipsa trium quatuorve dierum inducias, quibus Dei exquireret voluntatem: deinde dixit Domina: Si nubes Clementi (hoc erat civi illi nomen) multa tibi evenient incommoda: nihilo tamen minus obediendum esse fratribus censeo, promittoque tandem consolandam te quieteque victuram. Nec aliter accidit quam prædixerat: Clementis ille, inter varias suæ familiæ calamitates, pene semper infirmus languit: Domina veropost mortem ejus assumpsit habitum tertii Ordinis S. Francisci, in eoque a curis secularibus abjuncta vixit. Nobili cuidam Lodevensi sublata furto erat capsula, magni pretii supellectile plena: qui postquam se Catharinæ orationibus commendavit, ipsam quadragesimo die relatum domi suæ invenit; nec scire unquam potuit quis retulisset.

18 Mulieribus sex, diuturnæ sterilitatis remedium per ejusdem Catharinæ orationes sperantibus, desideratum matrimonii fructum impetravit: quas inter Magdalena quædam fuit, illustris femina, Joanni Aloysio Vice-Comiti nupta. Liberavit etiam juvenem quendam ab infestatione daemonum, quam mirum in modum vexabatur. Altera mulier gravissime afflicta, ut ejus orationibus se commendavit, exaudita se et consolata reperit. Ægrotabat Castilione Dominus Guido Castilionensis, Legum Doctor et in Cathedrali Mediolanensi Archipresbyter anno mcccclxviii: qui medicos audiens vitæ suæ metuere, ad Catharinam, de cujus sanctitate multa intellexerat, ablegavit P. Joannem Besozzum, interrogaturum an ab illo morbo convalesceret. Respondit convalesciturum Catharina, tantum eleemosynas pro se fieri, Sacra aliquot dici, et nonnullos pauperes vestiri curaret: quo facto paucos intra dies Archipresbyter convaleuit. Petrus autem de Castiglione ibidem Archipresbyter, anno mcccclxxvii mense Octobri, ad eandem simili ex causa mittens nepotem suum Jacobum, futurum intellexit ut intra dies non multos certo moreretur, et mortuus est die quinto Novembris.

19 Anno mcccclxxi Mediolani in parochia S. Petri g Piscatoris, extremo in periculo vitæ versabatur parturiens Elisabetha de Cattaneis, mater Donati Cloari, cui expertissimi medici Simon Muzetta et Antonius Bernareggius clare edixerunt, fieri non posse ut ultra istum diem, aut ad summum noctem, mater viveret. His dictis supervenit quidam e h Sexto oppidulo, Elisabethæ patria, Christophorus nomine, significavitque die postero in montem sanctum iturum se: ad quem Donatus, Ergo, inquit, ad piam illam solitariam accede, obsecro, ut matri meæ a medicis depositæ productionem impetret vitam, saltem ad annos septem in honorem septem gaudiorum Mariæ Virginis. Ivit Christophorus, et Catharinam adiit: quæ illo quidem vespere aliud non dixit, quam debere Donatum ei quod voluntati divinæ placisset patienter acquiescere: postero autem die injunxit abeundi, lætus ut rediret Mediolanum, inventurum enim solutam a febre Elisabetham, eamque non solum septem sed plusquam duodecim annis supervicturam: ut revera vixit superstes decimo sexto post hæc anno, quando Donatus ista testando deposuit.

1)
EX ITAL
TETRAMANTH.

Domina
sociæ matri-
monii sui
successum
prædicit:

ablata preci-
bus restitui
facit:

E
sterilibus
conjugiis
prolem
impetrat:

f
agris vitam
mortemque
prænuuntiat:

g
et parturienti
desperate
ultra 12 annos
victuram.

h

A

EX ITAL.
TETTAMANTII.

ANNOTATA.

a *Hujus Vitæ seorsim textit Tettamantius cap. 19. et 20. nobis ad historiam seriem visum est commodius disjuncta permiscere.*

b *Distant hæc oppida ab invicem P.M. circiter 7, in Septentrionem: ex Galerato autem Valerium ituris secundum Arni fluvii ripam fere 12 passuum millia restant.*

c *De hac est caput 21 Tettamantii.*

d *Videtur hæc ætate prior fuisse quam Benedicta: quia num. 21 in ordine Professionis collocatur prior: ultima autem, collocatur Juliana, quia tamquam soror laica inferiori in gradu ceteris ministrabat, a chori officiis libera.*

e *Hanc diligentiam Tettamantius exemplo S. Thomæ Aquinatis et constitutione S. Caroli Borromæi cunctis Sacerdotibus præscriptam commendat: addi potest exemplum S. P. N. Ignatii, soliti Missam postridie dicendam pridie vespere prævidere.*

f *Duo sunt hujus nominis oppidula alterum intra alterum circa fines Mantuani Ducatus: primum B. Aloysii Gonzagæ natalibus nobile, secundum hic signari putamus.*

g *Ad verbum ex Italico S. Petri cum rete: an quia sic ibidem ab antiquo depictus super altari.*

h *Ad lacum Perbanum, qua Ticinus influit, Ducali castro insigne oppidum.*

CAPUT III.

Eremitorio in monasterium converso Priorissa eligitur Catharina, ac pie moritur: sociæ item ejus Juliana ac Benedicta.

Obloquentium
susurris molaconsultat de
novæ familiæ
statu:

C

et a S. Ambrosio per
visum amata.

Quantumcumque exemplaris esset B. Catharinæ vita, eamque secretarum rerum cognitione ac futurarum prædictione multoties honoratam a Deo constaret, ut proinde dubium nemini esse deberet, quin esset Numini acceptissima; inventi sunt nihilominus aliqui, qui de ea inciperent mormitare, nequaquam licitum posse haberi, quod in illo eremitorio socias colligeret, nulli Regulæ per Pontificem approbatæ subjectas; imo et excommunicatam propterea esse spargebant in vulgus. Sufferebat eos patienter Catharina, et, ne ipsis ad peccatum imputaretur di-cacitas importuna, multis Deum exorare precibus nitebatur. Rem tamen ad consilium virorum prudentissimorum detulit, in quibus Lancelottus de Comitibus Medensis, Reverendissimi Archiepiscopi Mediolanensis Generalis Vicarius, et Dominus Franciscus de Cruce fuit: qui omnes dixere, nihil in ea associatione culpari posse hactenus, modo solius penitentiae causa, non autem velut novam per se constitutæ Religionem convenissent. His non contenta, multis apud Deum corpit instare precibus, ut ex eo intelligere mereretur, placeretne ei hæc vivendi forma, an vero addi aliquid mutative vellet. Ita cum perseveraret orans, et cibum nullum capiens, spatio temporis longiori; sic est debilitata, ut ipsum pene usum loquendi amiserit. Nocte autem sequenti apparuit ei singularis suus patronus et advocatus S. Ambrosius, Pontificalibus albis indutus, et tres in manu catenas habens, quarum unam porrigere videbatur, et dicere: Catharina, Dei famula, hanc accipe, futura illius conservatrix et custos. Intellexit Beata, et sociabus quoque suis significavit, tribus istis catenis totidem ecclesiæ Ordines significari, Martyrum scilicet, Confessorum, atque Virginum, quarum collegium ipsa in monte sacro fundaret: ideoque assentientibus ipsis constituit eremiticam vitam in monasticam commutare.

21 Communi igitur quinque sociarum nomine,

videlicet Catharinæ, Franciscæ, Benedictæ, Paulæ et Julianæ oblatum Sixto IV Pontifici summo libellus supplex est: qui per Breve anni MCCCCLXXIV, expeditum x die Novembris, Archipresbytero Mediolanensi commisit, ut eremitorium Montis-sancti in claustrum converteret, inibique inclusis daret, quem petebant, habitum Fratrum S. Ambrosii ad Nenus, faceretque Regulæ Augustinianæ professas. Altero deinde Breve anni sequentis, sub die XXIX Septembris, indulgit intra claustrum habere hortum ac cœmeterium et velo nigro uti. Priori accepto Breve, viros quosdam nobiles ad D. Guidonem Castillonæum, tunc Mediolanensem Archipresbyterum, piæ virgines delegaverunt, qui ei Apostolicas litteras traderent. Accepit eas dictus Archipresbyter die II Januarii anni MCCCCLXXV: et post longum maturumque examen, re tota collata cum Gasparino Archipresbytero ecclesiæ S. Mariæ in monte, cui proximum adhærebat eremitorium, die x Augusti anni MCCCCLXXVI, illuc se contulit; et de consensu prædicti Gasparini jus contulit virginibus, claustrum, horti, et cœmeterii ibidem habendi: sacroque donatas habitu ad religiosam professionem admisit, sub hac formula. Ego N. profitendo promitto obedientiam, paupertatem, castitatem omnipotenti Deo, B. Mariæ, et B. Ambrosio Patri nostro, et tibi Archipresbytero Commissario Apostolico, vivere secundum Regulam S. Augustini et Constitutiones S. Ambrosii: subiciens me curæ et regimini Venerabilis D. Gasparini de Porris Archipresbyteri ecclesiæ S. Mariæ in monte, successorumque suorum canonice intrantium, juxta formam litterarum et Brevis Apostolici desuper confectorum, quam usque ad mortem servandam recepinus et admisimus. Præterea concessit eisdem, ut horas Canonicas ritu Ambrosiano recitarent, velumque nigrum ipsis imposuit, et Abbatissam seu Priorem, a dicto Archipresbytero confirmandam, eligere eas ad triennium jussit.

22 Primæ hujus electionis vota quatuor in Catharinam convenere: quæ ut in eam consentiret rogata, noctis unius postulavit inducias, factura postridie quidquid Deum velle cognovisset. Instantibus autem aliis ne cunctaretur, respondit, quod nollet divinæ dispositioni resistere: atque ita coram D. Castillonæo prædicto genuflexa, accepit de manibus ejus anulum et monasterii possessionem, servatis omnibus ceremoniis atque ritibus, in ejusmodi actione solitis observari: magna cum novarum Religiosarum gratulatione, manus eidem porrigentium in signum promissæ obedientiæ, eamque in Matrem recipientium, prout de his omnibus constat per instrumentum, manu Joannis Galeratæ Notarii Archiepiscopalis signatum. Exinde monitis atque exemplis dilectas filias sollicitius cœpit ad vitæ religiosæ normam exercere Catharina; cui exhaustæ per continuam annorum viginti quatuor penitentiam vires eum mortem vicinam prænuntiarent, vigesimo ab nuncupata professione mense, tertia ante obitum septimana vocavit ad se Benedictam Bimiam, eique proximam suam migrationem indicavit, his deinde eam verbis affata: Filia mea carissima, quomodo S. Franciscus Fratri Bernardo a spiritualium suorum filiorum primo, ita et ego tibi benedictionem meam in nomine Domini impertior. Confortare obsecro et esto magnanima, atque confide in eum qui potens est etiam absque me regere et custodire te: ego tibi iterum benedico, teque hujus mei monasterii constituo heredem; tu enim post me hujus regiminis onus sustinebis. His dictis lacrymata amanterque complexa Benedictam, Iterum, inquit filia mea, meam tibi benedictionem relinquo.

23 Triduo ante mortem, omnes ad se convenire jussit

D
ex sociarum
consensu petit
monasticum,cunque
profleturE
sub regula
S. Augustini,et obedientia
Archipresbyteri,prima ipsa
Priorissa
eligitur:

F

mortis sua
præscia
Benedictam
substituit,

a

extremis
munita

pie moritur.

l
Honos corpori
habitus.

Et subrogata
Benedicta
Bimia.

c
monasterii
res valde
auget,

moritur
Juliana an.
1501,

cum estimati-
one sancti-
tatis,

A jussit, dixitque: Filiolæ meæ, quod vobis relinquere moritura possum ac volo testamentum, hoc est: ut pacem vos inter concordiamque servetis; et in votorum vestrorum observatione constantes, vos mutuo diligatis. Denique D. Gasparinum Porrum Rectorem et Confessarium suum rogavit, ut locum et suas in eo filias habere vellet commendatum, sibi que extrema conferre Sacramenta. Quibus acceptis et hora exitus appropinquante; lectis animæ commendationibus consuetis, jussit se verti in dextrum latus, et signo Crucis se muniens petiit Litanias recitari. Ventum erat ad S. Ambrosii nomen, quando inclinatione profunda capitis sacrum venerata nomen, credita est animam pariter expirare: sed paulo post allatam se Crucifixi imaginem pie exosculata, dixit, Video dilectum meum Crucifixum. Iterum deinde cum Confessarius, Ecce tuum Crucifixum, diceret: Video enim, inquit, eumque cordi inculptum habeo. Denique novies hæc verba iterans, In manus tuas Domine commendo spiritum meum, abiit ex hac vita, anno suæ ætatis quadragesimo primo, Christi MCCCCLXXVIII, die sexta Aprilis, feria II, hora b XVIII. Corpus insepultum per dies quindecim in templo stetit expositum omnibus, et semper candidum atque incorruptum; postea ibidem sepultum est, quia necdum cæmeterium claustrale consecratum erat. Alexander VI de vita ejus laudabili factus certior, per Breve anni MDI, xxvi Aprilis concessit facultatem illius exhumandæ et ad chorum monasterii pro solatio Religiosarum transferendæ: sed evicit devotio popularis ut relinqueretur in ecclesia ibique servaretur, donec anno MXXXVI pulchrum ei fieret monumentum, in quo supra terram modice elevato, intra sacellum trium Magorum, nunc requiescit, et integrum adhuc sæpe ostenditur cum veneratione accedentibus.

24 Communibus post Catharinam suffragiis Priorissæ munus adepta Benedicta, egregie promovit monasterii statum, eoque adduxit ut Archipresbyter Porrus ceterique Canonici præbendas suas eidem transcriberint. Ex hinc aucta est monasterii fabrica, et ecclesia B. Mariæ fuit multipliciter exornata. Sed et Lucrecia Alciata c lautissimam hereditatem suam seque ipsam contradidit monasterio, dicta deinceps Soror Illuminata. Hanc aliæ aliæque plures imitaturæ sacrum illum cœtum frequentiore celebrioremque reddidere, sanctis Benedictæ monitis exemplisque ad vitam religiosam inibi sectandam animatæ, quamvis disciplinæ summus rigor observaretur, ut cilicio fere semper indutæ Sanctimoniales non nisi super stramen somnum caperent; duriterque et tenuiter omnes vescerentur ac vestirentur. Servabant autem hanc quoque consuetudinem piam, ut manuali operi silenter intentis, una ex omnibus prægeret Vitam alienjus sancti, ex qua singulæ sibi seligerent virtutem aliquam, imitatione exprimendam et exercendam studiosius, eamdemque haberet pro materia piarum collationum sermonumque, ad leniendum laboris fastidium religiose miscendorum.

25 Rebus sic prospere succedentibus in monasterio, numerabantur anno seculari quingentesimo Religiosæ quadraginta, inter quas etiam tum vivebat Juliana, prima B. Catharinæ socia, cujus hoc pium inventum fuit, ut quovis anno ad centum mille salutationes Angelicas Virgini adnumeraret, ad idem faciendum etiam alias Sorores præeundo invitans; unde videtur diu mansisse, quod a nativitate Deiparæ usque ad festum Purificationis ad certa horarum intervalla, multæ ejusmodi Salutationes recitentur a singulis, quæ denique ad prænotatum attingant numerum, et vestem, ut aiunt, quamdam beatissimæ Matri contexant. Notabatur in Juliana singularis sensuum orisque custodia, cum profundissima hu-

mitate atque obedientia simplici: alia Spiritus sancti dona ut poterant celari facile, quia erant interna, ab ea sic occultabantur studiosissime, ne laudem ipsi humanam parerent. Denique anno MDI febri maligna correpta, Christianisque munita Sacramentis, cum dies omnino triginta super vixisset, omnis fere cibi ac potus expers, solisque contemplationum cœlestium deliciis pasta; ipsa nocte Assumptionis Mariæ, e strato (erat illud fartus arentibus foliis sacculus) in nudam humum transponi voluit. Ibi post horarum aliquot quietum silentium, manus oculosque in cœlum attollens, et quasi cum aliquo diu amanterque desiderato suaviter colloquens, cœlo animam reddidit, terræ autem corpus reliquit; quod inter lavandum juvenili redditum decori apparuit. Et ipsum tunc quidem, licet suaviter fragrans, communi est sepultura donatum; anno autem MDXLVII die XII Februarii, adhuc integrum atque palpabile inventum, translatum est ad chorum Sanctimonialium, ab iisque pie ibidem honoratur. d Dicuntur etiam ad invocationem apparitionemve illius facta mirabilia quedam; et magnus ille Joannes Jacobus Trivultius, haud diu post Julianæ mortem plurima sibi, prout illa prædixerat evenisse testatus, voluit I. magnificum monumentum extruendum locare: fecissetque, nisi piæ Virgines, ejusmodi sepulcrorum ornatum paupertati suæ parum convenientem arbitratæ rogassent, ut impensas in illud destinatas converteret ad propylæum templi pro sua magnificentia exornandum: quod et factum cernitur.

26 Erat quidem a principio monastici ordinis ille introducti constitutum, ut communibus sanctimonialium suffragiis tertio quoque anno eligeretur Priorissa: sed hæc, liberum sibi esse interpretatæ prorogare semel electæ magistratum quotiescunque placuisset, numquam adduci potuere ut dum viveret Benedicta eligerent sibi aliam. Ergo hæc pie verita, ne libertas illa degeneraret in servitutem; si quam contingeret post se eligi continuandi imperii cupidiorum; a Leone X petiit impetravitque, die XVII Martii anni MDXIII, ne cui ultra triennium gerere Præfecturam liceret. Sed ipsius personam ea lege exemptam voluit haberi Pontifex, ideoque numquam potuit impetrare ut sibi privatim vivere aut mori daretur: mansitque in officio usque ad annum MDXIX; quando eidem religiose defunctæ suffecta est Soror Illuminata, cujus superius facta mentio est, atque F inde ex ordine aliæ aliæque. Sub quibus sua semper loco disciplina, et apud Cleri populi que primates mansit voluntas illius promovendi: nam et S. Carolus Borromæus Mediolanensis Archiepiscopus eundem visitavit frequenter, et felicitis memoriæ Margareta Hispaniarum Regina, anno MDCI Sanctimonialibus ipsis scribens, se et Regem maritum suum nominare dignata est monasterii istius Protectores.

ANNOTATA.

a Est hic Bernardus a Quintavalle, passim Ordinis primogenitus dictus, et multis a Sancto moriente benedictionibus cumulatus Arturus in Martyrol. Franciscano diem 10 Julii ejus commemorationi delegit.

b Hora 18, tunc erat Italis, ab occasu solis horas numerantibus, ea quæ nobis a media nocte exordientibus esset post meridiem prima: die enim sexta aprilis in Mediolanensi Ducata gradum 45 elevationis cœniti, nox media habebatur hora post solis occasum quinta.

c De B. Juliana toto capite 22 tractat Tettamontius, ex eoque colligitur annos natam circiter 22 professam esse Religionem: hoc enim fecit an. 1488, 2 Julii, mortui ætatis an. 74 Christi 1540.

d Quomodo idem Corpus anno 1630, 23 Octobris translatum solennissime sit in alium locum, ubi posset etiam

D
EX ITAL.
TETTAMONTII.

corpus in
chorum
transfertur
1547.

d

Pontifex jubet
triennem
solum præ-
fecturam esse.

F

A *etiam ab externis conspici et honorari, exindeque decretum, ut quoniam dies obitus festo Assumptæ Virginis impediatur, deinceps 4 Dominica Octobris B. Julianæ sacra esset, dicemus ad dictam 23 quando de hac translatione plenius agemus.*

EX ITAL.
TESTAMANTIL.

CAPUT IV.

Miracula B. Catharinæ publicis instrumentis firmata, ex Originalibus Latinis MSS.

Annis quinque
cæcus

In nomine Domini, Anno a Nativitate ejusdem MCCCLXXVIII, Indictione XI, die Veneris, XVII mensis Aprilis, in præsentia mei Notarii et testium infrascriptorum, ad hæc specialiter vocatorum et rogatorum, Jacobus de Lionibus, filius quondam Peloli dicti Rubei, habitans in loco Cabialio vallis Cuvii Ducatus Mediolani, voluntarie, sponte et ex certa scientia, etiam suo sacramento jurando, juravit et jurat ad sancta Dei Evangelia, manu corporali tactis scripturis, in manibus mei Notarii infrascripti, dixit et protestatus fuit, et dicit et protestatur; quod, dum ipse Jacobus, qui est annorum triginta vel circa, jam annis quinque proxime præteritis privatus esset visu suo, propter intensas pannas a ambo-

a

b

b

affactu
corporis
reddi um sibi
visum

c

proffetur
coram testibus

28 Et de his omnibus rogatum fuit per nos Georgium de Marliano et Franciscum de Velate, Notarios infrascriptos publicum debere confici instrumentum, unum et plura ejusdem tenoris. Actum in domibus D. Archiepiscoporum d. Ecclesiæ S. Mariæ montis, præsentibus D. Fr. Jacobo de Bimio, Ord. S. Francisci et Eremitano d. ecclesiæ S. Francisci de Pertica; D. Presbytero Joanne de Pioris, Beneficiarii ecclesiæ S. Bernardi d. loci de monte; Joanne Petro de Gavanzate, filio quondam Joannis, habitante in burgo Varisii capitis Plebis, Ducatus suprascripti, omnibus notis; Mag. Jacobo del Mayno, filio quondam D. Damiani, civitatis Mediolani, portæ Ticinensis, parochiæ S. Georgii in palatio; Dominico de Canezariis, filio qu. Petri, civitatis Mediolani portæ Tonsæ, parochiæ S. Stephani; Bartholomæo de Erimis, filio qu. D. Antonii, civitatis Mediolani, portæ Ticinensis, parochiæ S. Sebastiani; Benedicto de Delfinonibus, filio quæ Nicolii, civitatis Mediolani, portæ Ticinensis, parochiæ S. Mariæ Beltradis; et Joanne de Lasate, filio D. Marcoli, civitatis Mediolani, portæ Ticinensis, parochiæ S. Mariæ Beltradis; omnibus testibus idoneis, vocatis et rogatis.

Simili attestat-
tione probatur
sanatum esse
brachium con-
tractum,

d

e

29 Postea vero, suprascriptis anno, indictione et die, D. Eugenia de Blanchis, relicta qu. D. Petri et filia qu. D. Bertolini, habitans in loco Velate, plebis burgi Varisii, ætatis annorum septuaginta vel circa... dixit et protestata est... quod dum ipsa D. Eugenia haberet ejus brachium dextrum contractum venis suis, in modum quod se male operabatur d cum d. brachio, et pene e ipsum movere poterat us-

que ad caput: sed cum ab annis duobus proxime præteritis citra, multum gravata fuisset doloribus in d. brachio, habuit recursum ad paululum tunice drapi de D. Catharinæ, quod sibi detulerat D. Panla de Blanchis, relicta qu. D. Stephanini de d. loco Velate: et palpitando ipsum drapum super ejus brachio, ab uno capite usque ad aliud, subito sana facta fuit. ita et taliter, quod est potens et valet in d. brachio, nullos sentiens in illo dolores, et ita agens et melius brachio dextero quam solebat in sinistro. Et de prædictis rogatum fuit, ut supra. Actum, ut supra, proxime præsentibus et proxime suprascriptis.

30 Postea... Joannes de Fictombris, filius Petri, habitans in loco Masnago, plebis burgi Varisii... dixit et protestatus fuit... quod cum ipse Joannes, qui est ætatis annorum viginti quatuor, haberet unum ejus filium, ætatis anni unius, infirmum cum colora funa multum venenosa in pectere, cum pruriginibus maximis, ita quod ipse puer non requiescebat, et de quo pluries dubitabatur de morte, quoniam Nicolaus de Martis, barbitonsor et assistens d. curæ, dicebat vilisse alios filios simili modo migrasse, ad quorum custodiam interfuerat ipse Nicolaus barbitonsor. Sed dum ipse Joannes, sperans in meritis B. Catharinæ, tetigisset corpus d. D. Catharinæ cum uno g paneto, quem secum habebat; cum applicuit domum, tetigit d. puerum ægotantem ut supra cum d. paneto. Die tunc proxime sequenti reperit filium suum de infirmo sanum factum esse.

puero mori-
bundo salu-
tem redditam,

1

E

9

31 Postea... Dominicus de Cavaleris, filius qu. Joannoli, habitans in loco de Cabialio plebis Cuvii... dixit et protestatus fuit... quod dum ipse Dominicus, qui est ætatis annorum sexaginta vel circa, haberet unum ejus filium, nomine Joanninam, annorum octo, et haberet brachium unum aridum jam annis sex proxime præteritis, intellexissetque de miraculis d. Beatæ D. Catharinæ; ejus Domini uxor, nomine Catharina, duxit d. Joanninam brachio aridam ad d. ecclesiam: et factis ejus orationibus ad d. corpus, facta requisitione a circumstantibus, palpare fecerunt seu tangere d. corpus B. Catharinæ cum d. brachio arido: et statim ipsa Joannina sana facta fuit, et ita potens est in d. brachio arido prout in sinistro.

brachium ari-
dum restitu-
tum,

† Ego Franciscus de Velate, filius qu. Christophori, habitans in burgo Varisio, capite plebis, Ducatus Mediolani, Notarius publicus Mediolani, hæc miracula, una cum D. Georgio de Marliano, Notario publico Mediolani, rogatus tradidi, suprascripti, et ex parte per alium scribi feci.

F

32 Die h lunæ primo mensis Junii, in burgo Canobii, in domo habitationis D. Andreae, filii qu. D. Joannis Matthæi de Bagioecchis de trans flumen plebis Canobii, in præsentia mei Notarii et testium infrascriptorum, D. Catharina, filia qu. D. Donati de Magotia de Locarno lacus-majoris, uxor D. Andreae de Bagioecchis suprascripti, habitans Canobii, quæ est ætatis, ut asserit, annorum xxx vel circa: i Comina, filia qu. Georgii de Coldinoribus, de Cardo plebis Canobii, habitatrix d. burgi Canobii, quæ est ætatis annorum xxx vel circa; Antonia, filia Joannis olim D. Mag. Roncii, de trans flumen de Burgo Canobii, quæ est ætatis annorum xviii, ut asserit, vel circa; Petra, filia Donati de Zochis, de d. burgo Canobii, quæ est ætatis xviii ut asserit, et Antonius, filius qu. Antonini Malastix de Romeo, qui est ætatis annorum xviii, ut asserit; qui omnes habitant in supra scripto burgo Canobii, Lacus majoris, diocesis Medionalis, sponte et ex certa scientia et aliis omnibus modis, jure, via, caussa, forma, quibus melius potuerunt et possunt, ipsi et quilibet ipsorum, dixerunt

h
Plures simul
testantur

1

runt

A runt et protestati fuerunt,.... verum fuisse et esse.

33 Quod cum de anno præsentis et mense Aprili proxime præterito, vociferatum fuisset, quamdam D. Catharinam, eremitam in ecclesia S. Mariæ de monte, esse defunctam, et facere ex Omnipotentis misericordia multa miracula, recesserunt de Canobio et iverunt ad d. ecclesiam ad visitandum : et visitaverunt corpus d. D. Catharinæ eremitæ. Et fuit die x mensis Aprilis, qui fuit die quarto vel circa obitus d. D. Catharinæ eremitæ : ejus quidem corpus erat in una capsula in d. ecclesia. Et se posuerunt in orationibus coram d. corpore : et infra modicum tempus ipsis stantibus in orationibus, viderunt vultum ipsius D. Catharinæ eremitæ, qui vultus antea erat pallidus, effectum coloratum. Viderunt etiam d. D. Catharinam aperientem oculum suum sinistram : et ad prædicta erant præsentibus multæ aliæ personæ. Renuntiantes prædictæ, D. Catharina, Comina, Petra, Antonina et Antonius exceptioni et juri non factæ dicte protestationis et omni auxilio doli mali et infrascriptorum sine causa justa vel ex injusta et generaliter qualibet alia occasione remota et renuntiata... Interfuerunt testes noti præmissisque rogati et vocati, Mattheus filius qu. D. Joannis Matthei de Bagiocchis, habitator d. burgi Canobii; Jacobus de Martinis de Belinzago, habitator d. burgi Canobii, et Jacobus, filius Alberti Mozi de Gurzio, plebis Canobii.

† Ego Eusebius Notarius, filius qu. Joannis de Carmeo, burgii Canobii habitator, hoc instrumentum protestationis rogatus tradidi et subscripsi.

34 Die Sabbati, sexto mensis Junii, Soror Francisca de Binio-superiori, monacha et professa monasterii gloriosissimæ Domine S. Mariæ montis plebis Varisii, Ordinis S. Augustini, cum Horis tamen canonicis juxta morem S. Ambrosii, ad perpetuam rerum memoriam et ut veritas semper appareat, ad honorem omnipotentis Dei et gloriosissimæ virginis matris Mariæ, dixit et protestata fuit,.... k quod in veritate die Lunæ, sexto mensis Aprilis, quo die decessit Rev. D. Catharina de Palantia, Abbatissa et eremita d. monasterii (quæ decessit circa horam decimam septimam vel decimam octavam ipsius diei) ipsa Soror Francisca cum forfice una, hora secunda noctis vel circa, incepit incidere unguem ipsius qu. D. Catharinæ digiti de medio unius manus; et non recordatur si esset plus manus dextra quam sinistra : et quod incidendo ipsum unguem exivit sanguis ex dicto digito. Et quod viso d. sanguine, Sor. Benedicta de Binio accepit ipsi Sorori Francischinæ dictam forficem de manibus, dicendo quod incideret nimis subtus d. unguem. Et postea incidit ipsa Sor. Benedicta omnes alios unguem ipsius qu. D. Catharinæ, reservato ungue unius digiti curvi seu plicati, qui extendi non poterat etiam ipsa vivente. Et hoc factum fuit in presentia Sororis Julianæ, Beltraminæ de Binio, et Catharinæ de Varisio dicte Taranzinæ. Et de prædictis rogatum fuit publicum Instrumentum debere confici per me Notarium infrascriptum. Actum in d. monasterio, penes primum ostium d. monasterii. Interfuerunt ibi testes, Mag. Jacobus de Brincio, filius Donati; Antonius de Cesarigo, filius qu. Massioli; Luchinus de Comerio, filius qu. Zanoni; omnes habitantes de loco Brincio, plebis Cunii, Ducatus Mediolani; Defendens de S. Maria, filius qu. Petroli; Joannes de S. Maria, filius qu. Antonini, dicti Ramponi; Joseph Columbinus, filius qu. Jacobi, omnes habitantes in loco de S. Maria montis; et Cassianus de Avinio, filius qu. Andreini, habitans in loco Velate plebis Varisii.

35 † Ego Petrus de Plantavidis, filius qu. D. Jacobi, habitans in burgo Varisii publicus Imperiali auctoritate Notarius.... l Qui, eodem die, loco, et

testibus similem protestationem Sor. Benedictæ de Binio, de eadem incisione unguum et sanguine fluente, eadem prorsus forma, rogatus tradidit et suscripsit. Item protestationem Sor. Paulæ de Bustis, quod vidit dictos unguem incisos, et quod vere tunc audivit alias Sorores d. monasterii dicentes, quod exierat sanguis ex digito primo inciso per Sor. Franciscam de Binio : sed quod ipsa Soror Paula non vidit d. sanguinem, quia erat post alias Sorores ibidem existentes. Item protestationem Sor. Julianæ de Cassinis de Verghera, quod vere erat in loco ubi incisi fuerunt unguem ipsius D. Catharinæ, per Sorores Franciscam et Benedictam de Binio; tamen ipsa Juliana non prospiciebat ad manus ipsarum Franciscæ et Benedictæ, quia attendebat ad dicendum orationes suas. Ibidem et eodem modo protestati sunt, Beltramina de Binio, filia qu. Antonii, et relicta qu. Beltrami de Lugano, habitans in loco de Binio superiori, Castellaniæ burgi Varisii, et Catharina de Varisio, filia qu. Antonini, relicta qu. Antonii dicti Taranzini, habitans in d. burgo Varisii. Quod fuerunt præsentibus in d. monasterio, ubi repositum erat corpus d. D. Catharinæ super lobiam m, ubi stant dicte Domine ad videndum Missas in d. monasterio, quæ lobia est intra ecclesiam; et viderunt quod Sor. Francisca de Binio incepit incidere unguem ipsius D. Catharinæ, et ad digitum de medio manus dextræ, et quod incisit unguem unum paucum subtus : et quod viderunt quod de digito exivit sanguis : quo viso Sor. Benedicta de Binio sibi accepit de manu d. forficem, et n stenta fuit ad incidendum alios unguem : et eos incisit reservato ungue unius digiti, quem habebat curvum in manu dextra, qui erat digitus quartus ipsius manus dextræ : et quod postea, per dies octo post, quando fiebat septimum, vidit d. Catharina dictos unguem qui creverunt.

36 Eadem coram eodem Notario in eodem instrumento testata sunt, quod viderunt D. Catharinam et ejus corpus discopertum, et per respectum ad vultum, manus, brachia et pedes, in d. ecclesia per dies quindecim continuos, per modum quod poterat videri totum corpus : et quod d. corpus erat sine aliqua corruptione et sine aliquo malo odore : et quod viderunt ipsum corpus omni die dictorum quindecim dierum, excepto uno die quod d. Beltramina non venerat ad montem : et quod o manezaverunt manus ipsius qu. D. Catharinæ mortuæ ut supra, et brachia quæ erant alba et colorita : et quod digiti manus d. D. Catharinæ poterant plicari et plicabantur, prout et quemadmodum si fuisset viva. Condendo instrumento interfuerunt testes, qui supra. Eademque de corporis incorruptione, per dies quindecim omni die pluries a se manezando comperta, testati sunt prænominati, Joannes et Defendens de S. Maria : quibus dum exciperentur interfuerunt testes, Lafranchus de Pozzis, filius qu. D. Donati, habitans in loco S. Mariæ de monte; Antonius, filius qu. Albertini, habitans in loco de Brincio plebis Cunii; Luchinus de Comerio, filius qu. Zanini, habitans in loco de Brincio; et Antonius Barberius de Velate, filius qu. Mag. Jacobi, habitans in loco Velate plebis Varisii.

37 Isdem præsentibus et eodem die ac modo, Mag. Jacobus de Mayno, filius qu. D. Damiani, civitatis Mediolani, portæ Ticinensis, parochiæ S. Georgii in palatio; Bartholomæus de Curvis, filius qu. D. Antonii, civitatis Mediolani, portæ Ticinensis, parochiæ S. Sebastiani; et Joannes Petrus de Donatis, filius qu. Mag. Joannis, civitatis Mediolani, parochiæ S. Euphemie; ad instantiam prædicti Notarii personæ publicæ, stipulantis et recipientis in nomine et vice et ad utilitatem ejuslibet personæ, cuja interest, intererit vel interesse poterit quomodolibet

D
EX MSS.
varia de eodem miraculo depositiones.

m
et quomodo
ungues recreverunt,

n

corpus autem
incorruptum
manserit
diebus 15.

F

" abbi de Bezutio.

confirmatur
unguis
rescrescentis
miraculum.

EX MSS.

A in futurum, ad æternam rei memoriam et ut veritas semper appareat, dixerunt et protestati fuerunt.... quod post mortem Rev. D. Catharinæ de Palantia... per dies sex vel circa, ipso Mag. Jacobo, in præsentia supra scriptorum Bartholomæi et Joannis Petri, manezante d. corpus, accepit unguem de manu dextera ipsius Dominæ et digiti qui incisus fuit, et quod postea crevit alius unguis seu ortus est super d. digito, qui potest videri se præ-enti : quem unguem viderunt ipsi protestantes, et etiam primum unguem ab alio acceptum.

Multi contes-
tes deponunt,

38 Præfati Mag. Jacobus, Bartholomæus, et Joannes Petrus, nec non Bernardinus de Maziis, filius Ambrosini, habitans in burgo de Abbiate grasso, Ducatus Mediolani; Ambrosinus de Angleria, filius qu. Beltrami, civitatis Mediolani, portæ orientalis, parochiæ S. Babilæ; et Bernardinus de Porris, filius qu. Janeti Fazini, habitans in loco Lentate Ducatus Mediolani... juraverunt et jurant... quod ipsi omnes laborantes ad ecclesiam S. Mariæ de monte, ad faciendum p studios chori d. ecclesiæ, jam mensibus tribus proxime præteritis, scilicet a secunda hebdomade Quadragesimæ proxime præteritæ citra, de mandato Venerabilis viri D. Archipresbyteri d. ecclesiæ; susceperunt et manezaverunt corpus beati qu. Venerabilis D. Catharinæ de Palantia, olim

de corporis
in corruptione
sibi comperta,

p

B Abbatisæ seu Eremitæ monasterii S. Mariæ de monte, pluries et pluries, faciendo ipsi capsam et sepulcrum, et portando ipsum corpus in pluribus locis d. ecclesiæ de loco ad locum. Et quod viderunt per spatium dierum sexdecim continuorum d. corpus stare coloritum et sanum et sine aliqua corruptione, præsertim vultum, brachia, manus et pedes sine aliquo fœtore et malo odore : et ipsum corpus odoraverunt pluries.

deque sanatis
asthmate,

39 Et quod d. Bernardinus de Porris patiebatur infirmitatem asthmaticam, omnibus diebus duobus sive tribus sive quatuor, per modum quod tempore ipsius infirmitatis non poterat aliquid facere nec laborare. Et facta oratione et recommissione precibus d. qu. D. Catharinæ, remansit et est liberatus a d. infirmitate : et ipsum viderunt et vident sanum, et laborat cum eis. Et etiam viderunt tantos alios infirmos, qui remanserunt liberati a suis infirmitatibus : et inter alios puellam unam quæ habebat stropiatam d. manum unam usque ad cubitum, adeo quod non poterat quidquam facere. Et quod d. Joannes Petrus fecit tangere ipsam puellam corpus venerandum : et statim remansit sana d. puella et viderunt eam sanam. Et quemdam alium qui habebat tantam infirmitatem in oculis per modum quod non poterat videre, et procedebat aqua ab ipsius oculis; et factis precibus suis ipsi qu. D. Catharinæ, remansit liberatus a d. infirmitate. Et quemdam alium qui non poterat ire sine r tamolis seu ferulis, remansitque liberatus per modum quod ire poterat sine ipsis ferulis. Et quemdam ætatis annorum sexaginta, qui steterat per tantum tempus quod non poterat videre, prout dicebant certæ personæ quæ erant cum eo; et posito se supra corpus et capsam d. D. Catharinæ, clamavit referens gratias Deo, quod meritis præfata D. Catharinæ videbat faciem d. D. Catharinæ et alia quæ sibi ostendebantur : quia antea non poterat videre. Et a multis aliis diversis infirmitatibus viderunt multos alios infirmos sanos effici, in dictis temporibus quibus steterunt ad dictum locum de monte.

manu manca,

q

oculis infir-
mis,

C

r
diuturna
cavitate,brachio inu-
tili,

40 Et quod d. Bernardinus de Maziis vidit unum, qui habebat annos quinquaginta, habentem brachium unum, de quo non poterat se adjuvare : et tacto velo ipsius qu. D. Catharinæ, quod præfata D. Catharina gerebat in capite, statim sensit se liberatum a d. infirmitate... Actum supra saxum, situm ante

ostium. d. monasterii. Interfuerunt ibi testes sex, D ante hac ad priores attestaciones nominati et Antonius Cerimi de S. Maria, filius qu. Joannis, habitans in d. loco de S. Maria. Postea vero suprascriptis anno, indictione et die suprascriptus Bernardinus de Porris... dixit et protestatus est, quod vidit quemdam de plebe Ogona, qui erat mutus s et stropiatus una tibia, et ibat cum ferulis seu tamolis, et t paucum videbat. Et quod postea vidit et audivit ipsum sanum et videre, et dimisit ibi tamolas sive scrozias, factis orationibus suis et recommissione sua d. qu. D. Catharinæ.

f
tibia manca,
t

41 Eodem die et iisdem præsentibus, Mag. Antonius Tizonus, filius qu. D. Firmi, civitatis Mediolani, portæ Ticinensis, parochiæ S. Georgii in palatio... dixit et protestatus fuit... quod die nono post decessum qu. Rev. D. Catharinæ de Palantia... accepit unum paucum drapi tunicæ d. qu. D. Catharinæ; et eum drapum portavit in Mediolano. Et quod ipsum drapum concessit uni Dominæ, quem postea dedit Joanni Ambrosio de Prædis, civi Mediolanensi, portæ Ticinensis, parochiæ S. Vincentii : qui habebat unum ejus fratrem, qui erat infirmus et patiebatur febres, in modum quod non poterat sudare, nec beneficium corporis habere, nec dormire. Et quod posito d. drapo supra corpus d. infirmi, habuit dicta omnia beneficia : quæ si non habuisset, erat mortuus secundum judicium medici sui. Et protestabatur d. medicus quod fuerat miraculum. Et quod etiam habebat ipse Mag. Antonius unam ejus filiam, quæ habebat maxillas grossas et inflatas : et quod Ursina, uxor ipsius protestantis, fecit votum et se recommisit orationibus suprascriptæ qu. D. Catharinæ; et immediate facta d. oratione et voto, remansit ejus d. filia liberata. Et quod vidit etiam ipse Mag. Antonius d. qu. D. Catharinam nono die post ejus mortem : et quod ejus corpus odoravit, et nullam habebat malum odorem sed bonum odorem...

febris pericu-
losa,

E

deformi tu-
more gena-
rum

42 Eodem die Venerabilis vir D. Presbyter, Anselmus de Lampugnano, Capellanus ecclesiæ S. Mariæ de monte... dixit et protestatus fuit... quod die Dominica, xii mensis Aprilis proxime præteriti, in celebratione Vesperarum in d. ecclesia, in qua aderant multæ personæ, insurrexit magnus clamor inter dictas personas, existentes circa corpus qu. Rev. D. Catharinæ de Palantia, in quo clamore audivit ipse protestans quosdam clamare : O beata Virgo Maria; alios : O B. Catharina; alios, aliud. Et quod ipse D. Anselmus dicebat eis personis, quare taliter clamabant. Et quod dicebant, quod viderant quod d. D. Catharina moverat brachium unum, et quod aperuerat unum oculum. Quibus auditis ipse protestans accessit ad dictum locum, ubi erat positum corpus venerandum d. qu. D. Catharinæ, quod erat in quodam sepulcro in d. ecclesia subter terram tamen aperto cum sbarris r altis, per brachium unum dimidio et plus super terram. Et vidit quod d. corpus d. qu. D. Catharinæ, positum in d. monumento per ipsum protestantem et per alios Presbyteros d. ecclesiæ, moverat brachium unum. Et hoc fuit absque eo quod aliqua persona fuisset nec ire pottuisset in eo sepulcro ad movendum d. brachium. Actum in sala Vener. viri D. Presbyteri Gasparini de Porris, Archipresbyteri d. ecclesiæ S. Mariæ de monte. Fuerunt ibi testes præsentēs D. Presb. Donatus de Blanchis, Canonicus ecclesiæ S. Victoris de Varisio; D. Presb. Petrus de Velate, Canonicus ecclesiæ SS. Petri et Pauli de Abiate; et Joannes Antonius de Montegattis, filius qu. Margioli, habitans in loco de Rhande, Ducatus Mediolani.

Quomodo
brachium
moverit
mortua :

F

43 Ibidem et iisdem testibus eodem die præsentibus, Tristantus

et febres ac
brachium
debile

x

y
curavit ejus
pannus.

A Tristantus de Porris, filius qu. Antonii, civitatis Mediolani, portæ Ticinensis, parochiæ S. Petri in campo Laudensi..... dixit et protestatus fuit... quod die Martis proxime præterito, dum esset in domo habitationis Dominorum Francisci, Simonis, Roberti et Gasparini, fratrum de Trezio, tinctorum, sita in porta Vercellina, parochiæ S. Petri in Caminadella, interrogaverunt ipsum protestantem ipsi fratres de miraculis, quæ faciebat qu. D. Catharina de Palantia. Et ipse Tristantus dixit, quod fuerat verum, quod faciebat x de miraculis. Et quod ipsi fratres dixerunt, quod habuerant de drapo quod portabat y in dorso ipsa D. Catharina: et quod habebant quamdam dominam in Mediolano quæ patiebatur febres, et habebat brachium unum debilitatum, per modum quod illud non poterat movere. Et quod dederunt d. drapum ipsi dominæ. Et quod d. domina infirma posuerat d. drapum super ejus infirma persona. Et quod d. domina infirma remansit libera a dictis febribus et brachio....

† Ego Petrus de Plantanidis ut supra.

Concordant suprascripta instrumenta cum originalibus a me visis: et pro fide

B

† Ego Presbyter Joannes Baptista Niger Nigronus, filius qu. Antonii, Curatus Velati plebis Varrisii, Mediolanensis diœcesis, publicus auctoritate Apostolica et Curiae Archiepiscopalis Mediolani Notarius, subscripsi cum sigillo solito tabellionatus mei. Attestatur autem pro eodem Hyacinthus Gratianus, I. V. D. Cononicus ecclesiæ Metropolitanæ Firmanæ, Curiaeque Archiepiscopalis Mediolani Vicarius Generalis,... in palatio Archiepiscopali, die Mercurii, septima mensis Martii MDCLXX. Subscriptum erat:

Joannes Thomas Busius.....

ANNOTATA.

a Tuscanis masculine dicuntur panni, maculae albicantes, quæ oculis supercreta easdem obnubilant; forte a Teutonico Panne, quod tegulam imbricemve significat, ductu metaphora.

b Drapum, Italis Francisque communis vox; pannum Latine dicerent.

c Inferius Palpitare, pro fricare, seu affricare.

d Idiotismo Italico dicitur communius s'adoperare, id est, uti.

e Id est Vix, Italice nunc, a pena; Gallice, a peine. D

f Videtur Colora accipi pro macula coloris nigri, EX MSS. qualis pestilenti febre afflatis, una major, aut plures minores solent ad pectus erumpere.

g Diminutivum a voce panis, panetus.

h Hoc quoque et cetera omnia sequentia instrumenta incipiunt, ut primum, In nomine Domini anno a nativitate ejusdem 1478 Indictione XI. quod semel hic monuisse sit satis.

i Abbreviate pro Jacomina, seu, Jacobina, dicitur Comina.

k Formulam notarialem longiorem, a priori diversam, et hic atque in sequentibus omissam, videbis infra numero 37.

l Ab hoc Notario sunt deinde cetera usque ad finem Instrumenta decem, sub compendium hic relata; ne in his formulis initialibus atque finalibus replicandis charta consumeretur.

m Alias lobium: videtur hic accipi pro choro monialium pensili.

n Id est distenta sive occupata.

o Id est Sedilia, alias Stalli dicta.

p Tuscani Maneggiare, Franci manier, sicut ab hand, manus, Teutonice formant handelen, tractare, contractare.

q Stropiatus inutilis seu moncus, quasi dicas illaqueatum seu impeditum, communi Francis, Italis et Hispanis idiotismo, a voce Teutonice Strop, laqueus, vinculum. E

r Quæ hic tamolæ, infra etiam vocantur scrosiæ, alias crociæ, fulera subaxillaria.

s Forte mutilus, quia de loquela redita nullum sequitur verbum.

t Et hic vernaculis pene omnibus linguis communis idiotismus, Italis poco; Francis peu, adverbialiter pro parum.

v Sbarra vel sbarro sumitur ab Italis pro sepimento; fortasse a materia primo obvia ad septiendi usum, videlicet longis rotundisque novellarum abietum hastilibus seu malis, quæ a Teutonibus sparre vocantur.

x Hic quoque Francicæ Italicæque linguæ communis idiotismus est, ut cum verbo activo loco Accusativi jungatur Ablativus per præpositionem De.

y Id est, quo vestiebatur, locutione Italis usitata.

rologio Siculo. Verum in majore ejus opere, de *Vitis Sanctorum Siculorum*, nulla est eorum mentio.

S. Adelini Episcopi, Wintoniæ in Anglia, Confessoris, memoria fit in auctario Carthusianorum *Bruxellensiura* hactenus inedito. *Westmonasteriensis* in *Floribus Historiarum Anglicanarum* ad annum 888, asserit Æthelinum, Vintoniensem Episcopum, Regis Ælfredi et Westsaxonum eleemosynas Romam deportavisse. Nihil aliud de illo ejusve cultu hactenus reperimus.

Walterius, Frater monasterii Cluniacensis sub S. Odilone Abbate, nocte magni Sabbati Resurrectionis Dominicæ obiit, columna lucis ignea apparente. Ita *Radulphus Glaber* lib. 5. cap. 1. Hunc cum titulo Beati referunt *Menardus* et *Bucelinus*, Sanctum appellat *Saussaius* : antiquiorem cultus et venerationis probationem quærivimus *Cluniaci*, nec potuimus reperire.

Sigenius Scotus Presbyter, monasterii Benedictini in Helliensi insula Abbas, venerationi maximæ apud omnes habitus, scilicet dum viveret. Ita *Lesleus* lib. 4. *Rerum Scotticarum* in *Donaldo* 53 Rege, et neque Sanctum neque Beatum appellat. Hunc *Wian* in *Appendice ad Martyrologium monasticum*, quod diem natalem ignoraret, retulit et Sanctum appellavit. *Wilsonus*, cui forte deerat Sanctus hoc die ponendus, eum inscripsit *Martyrologio Anglicano*. *Secuti* *Ferrarius* in *Catalogo generali*, *Dempsterus* et *Camerarius* in *Martyrologiis* *Scoticis*, et *Fitsimon* in *Catalogo Sanctorum Hiberniæ*. Verum certiora argumenta desideramus. Deest nomen in *Martyrologio Tam-lactensi*, *Catalogo Sanctorum Scotiæ* ante hos auctores confecto, et in *Breviario Aberdonensi*.

Salvator, Martyr in Anglia, refertur in *MS. Florario*, in *Auctario Greveni ad Usnardum*, et in *Martyrologio Germanico*. Deest in *Martyrologiis Anglicanis*.

Gibertus abbas Luxoviensis, et ejus monachus Titilimus, a Paganis occisi, referuntur a *Trithemio* lib. 3 de *Viris illustribus Benedictinis* cap. 32, et a *Wione* et *Menardo* in *Appendice*, quod diem natalem ignorarint. Eos ad hunc diem retulit *Bucelinus*. At *Sanmarthani* in *Gallia Christiana* tradunt, *Gibardum* sive *Gibertum* Abbatem, cum omnibus ejus monachis, interfectum a Saracenis de Saxonia. et videntur *Normanni* sic appellari, qui seculo *Christi* nono, quando ea cædes contigit, *Gallicas* ditiones vastarunt. Nos certiora monumenta venerationis et diei et modi quo occisi sunt, expectamus.

S. Macarius monachus, absque ulla notitia loci et temporis, memoratur in *Martyrologio MS. Bruxellensi* S. *Gudilæ*. Varii sunt *Macarii* : unde difficultas est ut distinguatur.

S. Finanus Abbas, in quodam *Sanctorum Hibernicorum catalogo* relatns hoc die, abest ab eo quem vulgavit *Henricus Fitsimon* et a *Tamlactensi* *martyrologio* : ergo *Vitam* ejus, quam in nostro *MS. Salmanticensi* habemus, ex sola (ut apparet) traditione parvo cum judicio scriptam, differimus, donec ejus *Actis* plus lucis affulgeat, et de celebri ejus cultu plenius nobis constet.

Senanus Episcopus, in *Hibernia* memorantur
Senanus Abbas, in *Martyrologio Tam-lac-*
Russonus de *Insula Pich*, tensi: *Colganus* viii *Mar-*
Maclegus *Dorensis*, tii *odviti* S. *Senani* *E-*
piscopi et *Abbatis Inis-Cathensis* in *Appendice* cap. 1
refert *Senannum* Episcopum coli vii Aprilis, de *Senano* Abbate silet. Plura de hisce *Hibernis* non potuimus assequi.

Hermannus, Conversus in Claustro *Hemmerodensi*, *Beatissimæ Virginis* multum devotus, quæ appa-

rens eum consolata est. Latius hæc referuntur a *Cæsario* lib. 7 *Historiarum* memorabilium sui temporis cap. 52, ubi abstinet a titulo Beati, quem ei tribuunt *Henriques*, *Bucelinus* et *Chalemotus*. Nos *Hemmenrodæ* fuimus, et de ejus veneratione nihil intelleximus.

Ermentrudis, Sanctimonialis in Monte-Cornelii apud *Leodienses*, B. *Julianæ* sud finem vitæ sociæ, refertur ab *Henriquez*, *Bucelino* et *Chalemoto* cum titulo *Beatæ* inter *Cistercienses*. dedimus *Vitam* B. *Julianæ* v Aprilis, et diximus eam probabilius virisse secundum regulam S. *Augustini*. Interim quotquot nominantur istius loci sanctimoniales, cum titulo *Beatæ*, vortis locis istius *Menologii* sunt inscriptæ. Nos in Monte-Cornelii omnia discussimus, ne temere titulum *Beatæ* tribueremus *Julianæ* et sociæ ejus : et pro *Juliana* quidem certa satis sunt omnia, pro aliis nec umbra quidem probabilitatis extat.

Josephus monachus monasterii *Schonfeldensis*, cum titulo Sancti inscriptus est *Kalendario MS. Ordinis S. Benedicti*, nobis ignotus. Est monasterium *Scho-neufeldt* ejusdem Ordinis, non procul ab ostiis *Lyci* in *Bavaria*. Quid si *Schonfeldia* pro *Steinfeldia* irrepserit, intelligaturque B. *Hermannus* *Joseph*, cujus *Vitam* hodie damus?

Petrus Andreas *Challiau Turonensis*, Ordinis *Minorum*, gratia prædicationis et conversionis animarum conspicuus, memoratur a *Saussayo* in *Supplemento Martyrol. Gollicani* : sed solum inter viros *Pios* censetur.

Franciscus a *Magdalena*, In *Hispania*, Ordinis S.
Sebastianus a S. *Maria*, *Fraocisci*, floruerunt opi-
Elvira a *Villa-sicca*, nione sanctitatis, et re-
lati sunt cum titulo Beati in *Martyrol. Franciscano*
Arturi a *Monasterio*.

SS. *Euphemia* et *Eucapia*, *Chalcedone* plurima tormenta passæ, referuntur a *Floro* in *MSS. Atrebatensi* et *Tornacensi*. *Euphemia* etiam inscripta est *Kalendario Missalis MS. Moguntini*, et nomen *Evapii* pro *Eucapia* in *Kalendario Aquileiensi*. De iis cum aliis *Martyrologiis* agemus xiii Aprilis.

S. *Martinus*, Abbas in *Arvenis*, indicatur in *Catalogo generali* *Ferrarii* : qui citat tabulas *Ecclesiæ Arvernensis* et *Sarii* tomum 2. sed is *Martius* Abbas est, et refertur. xiii Aprilis

Brandani seu *Brundani*, Episcopi et Confessoris, mentio fit in *MS. Florario* et *Auctario Usnardi* per *Grevenum*. Est *Brandanus* Abbas, varia navigatione celebris, qui a *Petro de Natalibus* lib. 5. cap. 117 et aliis etiam Episcopus appellatur, et colitur xvi Maii.

Baptista *Varani*, fundatrix monasterii S. *Claræ Camerini*, tomo 1 de *Sanctis Umbriæ* refertur a *Jacobillo* hoc die cum titulo *Beatæ*. Abstinet eo titulo *Dominicus Passinus*, qui ejus *Vitam* scriptaque vulgavit : ipse vero *Jacobillus* tomo 3 retractans quæ prius de anno et die mortis scripserat, inductas de eadem agentis (si interim de aliquo ejus cultu distinctius quidpiam offeratur) concedit usque in xxxi Maii

S. *Mariæ* *Magdalensæ* conversio anno salutis xxxii, vitæ suæ xx, inscripta est *MS. Florario Sanctorum*. De ea agendum xxii Julii.

S. *Ludovici* Episcopi, Ordinis *Minorum*, festum Canonizationis refertur in *Auctario Carthusianorum Bruxellensium*. Calitur is xix Augusti

Philibertus jungitur SS. *Eleuso* et *Macariæ*, apud *Grevenum* in *Auctario Usnardi*. De his infra hoc die ogimus : sed non putamus quidquam iis esse commune cum isto, ejus nomen *Francicum* est et *Martyrum ævo* recentius. Aliquis hujus nominis Abbas, colitur xx Augusti.

S. *Alpinus*, Ep. *Catalaunensis*, memoratur in *MS. Kalendario*

*Kalendario Antissiodorensi. Fuit istius Ecclesiæ viii
Episcopus, et colitur vii Septembris.*
S. Perpetui, Episcopi Trajecti, translatio Dionanti
facta, ab Ecclesia S. Vincentii ad basilicam Dei-
paræ Virginis, celebratur a Saussay in *Martyro-*
logia Gallicano: est ejus natalis iv Novembris.
Brechtus, Episcopus Turonensis et Confessor, memo-

ratur, in *MS. Florario Sanctorum. Is aliis Briceus*
dicitur, et colitur xiii Novembris.
S. Lazari, Pontificis et Martyris, inventio corporis
Massiliæ, memoratur primo loco in *Martyrologio*
Gallicano Saussay. Natalis ejus celebratur quodode-
loco sepulturæ ejus agendum etiam erit. xvii Decemb.

G. H.

DE SANCTO HEGESIPPO SCRIPTORE ECCLESIASTICO.

CIRCA AN.
CLXXX.Elogium ex
S. Hieronymodescriptum in
Martyrologiis.Tempus Vitæ
sub Pontificatibus Romanis,et Imperato-
ribus.

Praclarum S. Hegesippi elogium edidit S. Hieronymus, libro de *Scriptoribus Ecclesiasticis* cap. 22, his verbis: Hegesippus, vicinus Apostolicorum temporum, omnes a Passione Domini usque ad suam ætatem Ecclesiasticorum Actuum texens historias, multaque ad utilitatem legentium pertinentia hinc inde congregans, quinque libros composuit, sermone simplici, ut quorum vitam sectabatur, dicendi quoque exprimeret characterem. Asserit se venisse sub Aniceto Romam, qui decimus post Petrum Episcopus fuit, et perseverasse usque ad Eleutherium ejusdem urbis Episcopum, qui Aniceti quondam Diaconus fuerat. Præterea adversum idola disputans, ex quo primum errore crevisset, subtexit historiam, ex qua ostendit, qua floruerit ætate. Ait enim: Tumulos mortuis templaque fecerunt, sicut usque hodie videmus: e quibus est et Antinous servus Hadriani Cæsaris, cui et gymnicius agon exercetur apud Antinonem civitatem, quam ex ejus nomine condidit, et statuit prophetas in templo. Antinonem autem in deliciis habuisse Cæsar Hadrianus scribitur. Hæc S. Hieronymus: qui aliquod encomium ex ejus libris habet, cap. 2 de eisdem *Scriptoribus*, quod proferendum erit ad *Kalendarium Maii*, quo colitur S. Jacobus frater Domini, de quo ibidem agitur. Ex dicto S. Hieronymo elogia sua desumpserunt Usuardus, Ado, Notkerus, Bellinus, Maurolycus et alii recentiores, et passim virum sanctissimum, virum sapientissimum, et virum Dei appellant. In *Martyrologio Romano* adscribitur Romæ: et a *Ferrario* recensetur in *Catalogo Sanctorum Italiae*. Quæ ab Adone sub finem adduntur, de conversatione ejus in gentili Philosophia et institutione in sectis Platoniciis, spectant ad S. Justinum Philosophum et Martyrem, et xiii Aprilis in ejus Vita referuntur. Eadem ex Adone descripsit auctor *Beda* supposititii, et nonnulla suo encomio inseruit Galesinius.

2 S. Anicetus, ejus tempore Romam venit S. Hegesippus, præfuit Ecclesiæ Summus Pontifex ab anno cXLIX usque ad annum cLIII, martyrio coronatus xvii Aprilis, ad quem diem illa exacte traduntur. Successit Aniceto S. Pius, illius ante et S. Hygini Vicarius, dein verus Pontifex usque ad annum cLXI: quando illi substitutus S. Soter sedit annos novem, et plures menses, mortuus anno cLXXI, die xxii Aprilis, ubi accurata temporis ratio assignatur. Soteri dicto anno successit S. Eleutherius, vixitque usque ad annum cLXXXVI. Fuerunt tunc Imperatores Romani Antoninus Pius ab anno cXXXVIII, cui subrogatus est anno cLXI M. Aurelius Antoninus cum fratre suo L. Ælio Vero, et imperium reliquit filio suo Commodus, anno cLXXX, si tamen ad illud tempus vixerit S. Hegesippus, clarus etiam ante tempora Antonini Pii sub hujus decessore Hadriano Imperatore, qui teste Spartiano, Antinonem suum dum per Nilum navigat perdidit, et muliebriter flevit. Græci volente Hadriano eum consecrarunt, oracula per eum dari asserentes, quæ Hadrianus ipse composuisse jactatur: Ad quem locum multa congerit in *Notis Claudius Salmasius. De Antinoo puero dilectissimo*

plurima ex *Scriptoribus Ecclesiasticis* collegit Petrus Hattoir in suis *Notationibus* ad Caput 3 Vitæ S. Hegesippi late deductæ: eique interserit, quæcumque ex quinque libris S. Hegesippi) qui cum maximo detrimento veritatis Ecclesiasticæ perierunt, (supersunt fragmenta, ab Eusebio in *Historia Ecclesiastica* producta; inter quæ post martyrium S. Jacobi fratris Domini, de quo jam egimus, est persecutio sub Domitiano contra propinquos Christi Servitoris mota, et martyrium S. Simeonis Episcopi Hierosolymitani, ad diem xvii Februarii relatum ex libro 3 Eusebii, et cap. 32, cui tunc ista adduntur ex Hegesippo.

3 Post hæc idem scriptor res illa ætate gestas commemorans, addit Ecclesiam ad hæc usque tempora, instar cujusdam virginis, adhuc in obscuro recessu delitescens, integram atque incorruptam permansisse, quicumque rectam prædicationis Evangelicæ regulam depravare niterentur. Sed postquam sacer Apostolorum cœtus vario mortis genere extinctus est, effluxeratque jam ætas hominum illorum, qui divinam ipsam sapientiam suis auribus auscultare meruerant; tunc demum exorta est impii erroris conspiratio, fraude et malitia falsorum doctorum: qui, utpote nullo amplius ex Apostolis superstiti, post hæc mudo, quod aiunt, capite adversus prædicationem veritatis adulterinam doctrinam obtrudere aggressi sunt. Et Hegesippus quidem de iis rebus in hunc fere modum scribit. At post indicatos falsæ doctrinæ duces lib. 4 cap. 7 et 8 ista adjungit Eusebius: Et adversariorum quidam inventa, a semetipsis confutata, confestim extincta sunt, aliis super alias exorientibus sectis, cum priores assidue diffunderent, et in multiplices ac multiformes errorum species vario quæque modo evanescerent. Catholica autem Ecclesia, quæ sola vera est, semperque sui similis et constans, novis quotidie incrementis augebatur: gravitate, sinceritate ac libertate, modestia denique ac sanctitate vitæ cujusdam philosophiæque divinæ, omnium oculos, non Græcorum modo, verum etiam barbarorum prestringens. Simul etiam extincta est temporis lapsu calumnia illa, quæ universæ religioni nostræ afficta fuerat: mansitque tandem disciplina nostra, sola omnium consensu superior et victrix, ac præ reliquis sectis modestia, gravitate, divinæque sapientiæ præceptis excellere ab omnibus judicata: adeo ut exinde ad nostra usque tempora, nemo sit ausus ullam infamiæ labem fidei nostræ aspergere, aut aliquam ejusmodi calumniam inferre, qualem veteres illi nostræ religionis hostes jactare consueverant. Ceterum illis temporibus rursus veritas plures sui patronos in medium produxit, qui non solum viva voce, sed, etiam scriptis disputationibus adversus impias hæreses decertarunt. Inter quos celebris fuit Hegesippus, ejus testimonio in superioribus libris sæpiissime uti fuimus, cum res Apostolorum temporibus gestas ex illius fide ac relatione traderemus. Hæc Eusebius, qui hisce subjungit, quæ nos sub initium a S. Hieronymo excerpta dedimus.

4 Demum cap. 21 et 22 ista habet: Iisdem temporibus

E

contra insur-
gentes post
Apostolorum
tempus perse-
cutiones,Catholicam
Ecclesiam
efflorescen-
tem,

propugnat.

Romam profi-
ciscens cum
variis Epi-
scopis

et Pontifici-
bus Romanis
agit :

A bu sin Ecclesia floruerunt Hegesippus, de quo abunde jam dixi, et Dionysius Corinthiorum Episcopus. Pinytus quoque Cretensium Episcopus... ac postremo Irenaeus, quorum omnium libri sinceram Apostolicæ traditionis ac veræ fidei doctrinam in continentes ad nos usque pervenerunt... Hegesippus quidem in quinque Commentariorum libris, luculentissima fidei suæ testimonia nobis reliquit. Scribit enim se, cum Romam proficisceretur, plurimos Episcopos adiisse, et ab omnibus unam eandemque audivisse doctrinam. Idem postquam de Clementis epistola ad Corinthios quædam commemoravit, hæc addit, quæ nos si placet audiamus. Et Corinthiorum quidem, inquit, Ecclesia in recta fide permansit usque ad Primum ejusdem loci Episcopum. Quocum familiariter collocutus sum, dum Romam navigarem: nec paucos dies versatus sum Corinthiis, mutuamque ex recta fide consolationem cepimus. Romam vero cum venissem, mansi ibi apud Anicetum, cujus tum Diaconus erat Eleutherus. Post obitum deinde Aniceti successit Soter, quem excepit Eleutherus. In singulis autem Episcoporum successionibus et per singulas urbes eadem manent, quæ per legem ac Prophetas et a Domino ipso prædicata sunt. *Relatis dein hæ-*

resibus tunc exortis addit Eusebius: Nonnulla item id ex Hebræorum Evangelio et Syriaco, et ex Hebraica lingua profert in medium, satis per se aperte significans, se ex Hebræis ad Christi fidem transiisse. Alia quoque, ex Judaicis traditionibus, scripto minime comprehensis, petita, commemorat. Non solum autem ipse, sed etiam Irenæus et omnes antiqui Proverbia Salomonis vocare solent Sapientiam, omnium virtutum præcepta continentem. Denique agens de libris, qui apocryphi dicuntur, quosdam eorum sua aetate ab nonnullis hæreticis compositos esse scribit. Hæc Eusebius. Concludimus verbis Joannis Trithemii libro de Scriptoribus Ecclesiasticis, in quo ista habet: Hegesippus natione Judæus, ad fidem Christi conversus, doctrina et sanctitate in Ecclesia Dei admirabilis effulsit: cujus festum cum ceteris Sanctis in Martyrologio locum obtinuit. De alio Hegesippo seu Josippo, cujus libri de Bello Judaico et excidio urbis Hierosolymitanæ extant, consule Philippi Labbe Dissertationem historicam de Scriptoribus Ecclesiasticis et alios ibidem citatos. Petrus de Natalibus lib. 4 Catalogi cap. 36 omnia perperam uni eidemque S. Hegesippo tribuit.

AUCTORE G. H.
ipse ex He-
bræo Chri-
stianus.

Proverbia
Salomonis
æstimat.

B

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRIS, EPIPHANIO EPISCOPO, DONATO, RUFINO, MODESTO, ET ALIIS XI.

E

G. H.

VI et VII
APRILIS
Priore die
memorantur
Epiphanius
Presb.

Rufinus,

Donatus,

Modestus,

Sixtus,

Illustris horum Martyrum memoria est, et VI et VII Aprilis: ac priore die S. Epiphanius, Episcopus in Africa ut reliquorum Dux et Antesignanus, refertur in pervetusto Martyrologio Richenoviensi sive Augur-divitis: qui Martyr appellatur cum XII Sociis adjunctis in Martyrologio Trevirensi S. Martini, seu XIV in Fastis Rhinoriensibus: sed de hoc numero agendum, dum alii suis nominibus fuerint indicati. In MS. Codice monasterii S. Cyriaci, jungitur solus Rufinus, sed per errorem Epiphania scribitur; cum reliqui Fasti Epiphanium Episcopum habeant. MS. Reginæ Succæ ab Holstenio laudatum habet Epiphanium Episcopum, Donatum et alios XII. In MS. Pragensi ista habentur: Epiphanius Episcopus, Donatus, Rufinus, Modestus et aliorum XL. In MS. Barberiniano et supplemento Bedæ ista leguntur. In Africa natale S. Epiphanius Episcopi, Donati, Rufini, Modesti et aliorum, qui in MSS. Lætiensi et Tornacensi S. Martini signantur undecim, sed Rufinus omittitur. In apographo vetustissimo Martyrologii Hieronymiani, adjuncto alio Martyre ista referuntur: In Africa Epiphanius Episcopus, Donatus, Sixtus, Rufinus, Modestus et aliorum X, qui XI dicuntur in apographis Blumiano et Corbeiensi Parisus excuso: pro quo numero in codice Lucensi et memorato Pragensi perperam XL scribuntur: uti etiam Modesta in Corbeiensi est, aliis omnibus Modestus. Nothkerus eosdem omnes memorat cum sociis undecim: qui duodecim signantur in MSS. Leodiensibus S. Lamberti et S.

Laurentii. In MS. Tamblachtensi memorantur Epiphanius, Rufinianus, Modestus.

2 At diem VII hujus Aprilis ita incipit Usuardus: Apud Africanam natalis SS. Epiphanius Episcopi, Donati et aliorum tredecim. Quæ eadem leguntur apud Bellinum, Grevenum, Maurolycom, Felicium, Conisium, Galesinium et in quamplurimis MSS. in quorum nonnullis leguntur socii quatuordecim, uti etiam in Martyrologiis Coloniae et Lubecæ anno 1490 excusis et apud Petrum de Natalibus lib. II, num. 113. In hodierno Romano ista leguntur primo loco: In Africa sanctorum Martyrum Epiphanius Episcopi, Donatus, Rufinus et aliorum tredecim. Verum si cum aliis ante indicatis Martyrologiis jungantur Sixtus et Modestus, cum iisdem rectius retinebuntur solum socii undecim. Addit Baronius in Notis, cujus fuerit civitatis Episcopus Epiphanius, vel quando sit passus, nusquam se potuisse invenire. In MS. Romano basilicæ S. Petri in Vaticana celebrantur Epiphanius Episcopus, Donatus et alii tredecim apud Africanam Martyres. Aliquas S. Rufini Martyris reliquias haberi Bononiæ in ecclesia S. Dominici tradit ad hunc diem Masimus in Bononia perlustrata: sed quas alterius esse dixerim, æque ac pars crucis quæ sub nomine Epiphanius Episc. et Mart. a Carolus Imperator anno MDCCLXX ex Tuscia Pragam allata dicitur in Diario Reliquiarum ecclesiæ Metropolitanae S. Fati, per ejusdem ecclesiæ Decanum nuper vulgato.

Relati etiam
VII Aprilis

F

VII APR.

Post relatos Martyres Afros, de quibus jam egimus subjungetantur die XI Aprilis, in antiquis apographis Martyrologii S. Hieronymi, Timotheus et Diogenes in Maceonia passi: de quibus cum Martyrologiis Usardi, Nothkeri, Bellini aliorumque et potissimum Romano ad illum diem egimus.

Verum qui referuntur in iisdem aliisque antiquis Martyrologiis cum sociis Antiochiæ in Syria VII Aprilis passi, eos, ut a Macedonibus diversos hoc die recensemus. Ac primo Martyrologium Reginæ Succæ ab Holstenio laudatum et in Adversis ad Martyrologium Romanum citatum, ista habet: In Antiochia Syria natalis S. Timothei

Martyres re-
lati in anti-
quis MSS.

G. H.

DE SANCTIS MARTYRIBUS ANTIOCHENSIS, TIMOTHEO, DIOGENE, MACARIA, SIVE MADIARIA ET MA- XIMA. ITEM S. ELEUSO PRESBYTERO.

A Timothei cum aliis tribus : quos sex tradunt MSS. Treverense S. Martini, et Ultrajectinum S. Marix. MSS. Tornacense et Leticense : In Antiochia Syriae Timothei, Diogenis, addunt Vaticanum S. Petri, et aliud S. Cyriaci, nomen Macariae. Quae in MS. Aquisgranensi sic exprimuntur : Timothei, Avigenis corrigere Diogenis, Eleusi, Macariae. Wandelbertus ex his duos in suo poemate celebrat hoc versu :

Diogenes septenis, Eleususque feruntur.

In MSS. Fastis S. Maximini valde antiquis celebratur Eleusus, Presbyter in Antiochia Syriae. In MSS. Augustano S. Udalrici et Parisiensi Labbazi hoc ordine indicantur : In Antiochia Syriae Timothei, Diogenis, Eleusi, Macariae, Maximae. In MS. Tamlacensi indicantur Timotheus, Eleusus et aliis interpositis Diogenes, Macaria et Maxima. In MS. Coloniensi S. Mariae ad Gradus, reliquis relatis sub finem, dicitur et Eleusi Presbyteri : qui tamen in apographis Martyrologii Hieronymiani sejungitur, et sic primo loco legitur : Antiochia Syriae Timothei, Diogenis, Macariae, Maximae, Et alibi Eleusi Presbyteri. Quae

etiam in nonnullis aliis MSS. Martyrologiis leguntur. In Lucensi codice Macarius et Maximus scribuntur. De eisdem ut opinamur, Martyribus agitur xxvi Martii, uti ibidem inter Praetermissos et in alios dies reiectos diximus. Ac primo in per vetusto et primario Martyrologio S. Hieronymi sic legitur : Antiochia Timothei, Diogenis, Macariae ac Maximae. In Lucensi et Corbeirasi, et Tambluchtensi, loco Macariae, habetur Madiariae ; uti in Blumiano Maximi, loco Maximae, sed hoc deest in codice Attempisiano. Timotheus et Diogenes memorantur etiam in Calendariis antiqui Missalis et Breviarii Ambrosiani, item in MSS. Barberiniano, Pragensi et Richenoviensi et solus Timotheus in Augustano et Labbeano. Nulla vero mentio ad istum diem habetur Eleusi, quem ut Sanctum, ne multiplicemus titulos, sub finem detinemus. Apud Grevenum post Eleusum et Macariam jungitur Philibertus, de quo alibi nihil legimus, nisi sit S. Philibertus Abbas xx Augusti commemorandus : nomen certe Francicum est, et antiquis martyribus non bene jungitur.

D
Idem relati
26 Martii

an Eleusius
sejungendus ?

G. H.

B DE SS. COPRICA, VICTORE, DONATO, E MARTYRIBUS IN LIBYA SUPERIORE.

VII APRIL.

Traduntur hi Martyres, in Libia superiore hoc die passi, in quatuor apographis Martyrologii Hieronymiani ; item in MSS. Romano Cardinalis Barberini, Leodiensi S. Laurentii, Treverensi S. Maximini, et MS. Florario Sanctorum : et sunt, Coprica et Victor. Pro priore in MS. Augustano S. Udalrici, Aprica, in Parisiensi Labbazi, Capua. In MS. Corbeirasi S. Hieronymi, Parisiis excuso, additur tertius socius Donatus. De his aliisque videtur mentio fieri in dictis apographis Martyrologii S. Hieronymi item apud Notkerum et alios die praecedenti his verbis : Pentapoli Lybiae superioris, natalis SS. Theodori Episcopi, Hirenæi, Diaconi, Serapionis et Ammonii Lectorum, (quos eosdem retulimus

xxvi Martii) Summistæ, Aprici, Victoris.

Pro Summistæ in tribus apographis Hieronymiani praedicti scripta leguntur in codice Epternacensi duorum nomina, Lunî Mistæ. Hoc, dum certior lectio occurreret, inter Praetermissos collocato, arbitramur, hoc die relictos Copricam, aliis Capricam, sive Apricam et Victorem, istic dici Apricum, Apricium, Paricum (nam ista cum varietate scribuntur) et Victorem. In persecutione Diocletiani passos esse quatuor xxvi Martii relictos, ibidem diximus : quod de hisce videtur etiam dicendum. In MS. Neopolitano Antonii Coraccioli referuntur natalis S. Coprici et natalis S. Hirenæ, videtur hoc nomen pro S. Hirenæo Diacono sumptum.

G. H.

DE S. PELEUSIO, SEU PELUSIO, PRESBYTERO, MARTYRE ALEXANDRIÆ.

VII APRIL.

Hujus Sancti memoria celeberrima est in plerisque Martyrologiis, sed cum aliqua descriptionis varietate. In duplici apographo S. Hieronymi scribitur Peleusius, quo etiam modo legitur in Martyrologio hodierno Romano, item in aliis Coloniae et Lubeca anno 1490 excusis, et non nullis MSS. At Pelusius scribitur in MS. Blumiano S. Hieronymi, item apud Usuardum, Notkerum, Belinum, Molanum, et in plurimis antiquis MSS. Pilus habetur in codice Lucensi S. Hieronymi, Pelosus apud Rabanum, Palensius in Beda suppositio. Pelusoppus, in Auctario Usuardi per Grevenum. Petrus de Natalibus lib. II Catalogi num. 114 ista habet : Peleusius Presbyter eodem die (vii Idus Aprilis) in Christo

quievit. Hinc in aliquo Martyrologio, a Carthusianis Ultrajectinis suppleto appellatur Confessor. Verum cum antiquis omnibus melius ista in Martyrologio Romano habentur : Alexandriae S. Peleusii, Presbyteri et Martyris. Unus vexat nos scrupulus, num hic Martyr inter tot nomina etiam Clusius dicatur in antiquis Martyrologii Hieronymiani apographis ad diem praecedentem, ubi Clusium Presbyterum, cum aliis etiam Alexandriae passum, retulimus. Utrumque hac addita monitione, propter antiquitatem Martyrologiorum, detinemus : ob eandemque eam distinguimus a S. Eleuso Presbytero supra relato, licet vehementer timeamus ne unus idemque sit Eleusius et Peleusius.

F

G. H.

DE SS. CYRIACO ET SOCIIS, MARTYRIBUS NICOMEDIAE.

VII APRIL.

In antiquissimo apographo Martyrologii Hieronymiani quo hactenus usi sumus, post alias jam relatos Martyres ista leguntur : Nicomediae Cyriacum cum aliis decem. Eadem habentur in Fastis antiquis monasteriorum Richenangiensis et Rhinoriensis, item apud Rabanum, Notkerum et Bedam suppositum ;

quo citato, et indicato consensu veterum manuscriptorum, ista habentur in hodierno Martyrologio Romano : Nicomediae S. Cyriaci et aliorum decem Martyrum. Eundem cum hoc sociorum numero commemorat Galesinius. Nec plura hactenus de his Martyribus scire licuit.

DE

DE S. CALLIOPIO MARTYRE

POMPEIOPOLI IN CILICIA

V ANNO ECCIV.

S. Calliopius
Pergæ natus.Pompeispoli
crucifixus

anno 304

Acta Martyrii
dantur ex
MSS. Græcis
Veneto et
Vaticano :

B

compendium
in MS. Meno-
logio Basilii
imperat.

C

Officium
Ecclesiasticum
apud Græcos
in Menæis :

Notissimæ sunt Pamphilia et Cilicia, regiones, Asiae contiguæ ad mare Mediterraneum, et multorum Martyrum sanguine irrigatæ. In priore urbs est metropolitana Perga, in qua Patrobuli honore illustris Calliopius cum dira ibi persecutio Diocletiani et Maximiani serveret, navigavit in Ciliciam et Pompeiopolim, urbe istæ maritime, et postmodum Episcopali, captus, atque post atrocissima tormenta cruci affixus, vii Aprilis spiritum Deo reddidit, ipso die Parasceves Domini : ergo anno Christi ccciv, quando Cyclo Lunæ 1, Solis v, litteris Dominicalibus BA, festum Paschatis incidit in diem nonum Aprilis. Deposuerunt purpuram ipsis Kalendis Aprilis Diocletianus et Maximianus Hercules, sed persecutio in provinciis prorogata est sub Galerio Maximiano Armentario, Diocletiani genero.

2 Acta martyrii S. Calliopii nactus est in bibliotheca domini Venetorum Aloysius Lipomanus, eaque a Petro Francisco Zino Veronensi Latine reddita edidit anno vii Vitarum Sanctorum Patrum. Nos eadem Græce nacti sumus in Bibliotheca Vaticana et codice 1660, quæ ad calcem hujus tomi damus et hoc loco collata cum interpretatione Zini, ex eaque hinc inde auximus et emendavimus. Auctoris nomen non indicatur, videtur is antiquus fuisse, et ex Nataliis exceptoribus desumpsisse verba inter Martyrem atque Præfectum ultro citroque dicta. Actorum sinceritatem et puritatem confirmant nonnulla ex iis excerpta compendia : horum aliquod extat in MS. Menologio Basilii Imperatoris Porphyrogeniti, quod hic Latine redditum damus : est autem ejusmodi.

3 Eadem die vii, certamen sancti Martyris Calliopii. Calliopius Christi Martyr fuit sub Imperio Maximiani, ex regione Pamphiliæ prognatus, filius Theocliæ, cujusdam fœminæ Christianæ et locupletis : a qua pie et religiose educatus, in assidua divinarum Scripturarum meditatione et studio versatus est. Persecutione autem commota, Pompeiopolim sponte sua discessit : ubi coram Maximo Præfecto Christum est libere professus. Manibus proinde post terga revinctis, crudeliter verberatus est in carcere. Tunc mater ejus ad eum ingressa, sanguinem spongia abstergebat : distributis enim in pauperes omnibus divitiis suis, secuta fuerat filium, Hic vero e carcere eductus, condemnatus est ut crucifigeretur. Nec modo in passione et cruciatibus consors fuit Christi, sed etiam in diebus, quibus passus est. Siquidem feria quinta majoris hebdomadæ erat dies, in qua crucifixus est. Mater autem ipsius lictoribus quinque nummos aureos donavit, rogans ipsos, ne æqualiter, ac Christus crucifixus fuit, filium suum cruci affigerent. Quare verso deorsum capite crucifixus, hora tertia diei Parasceves spiritum Deo tradidit ; et mater ejus irruens in ipsum, animam emisit.

3 Græci in magnis Menæis officio Ecclesiastico celebrant hoc die S. Calliopium Martyrem, et multiplicitas odis laudant ejus magnanimitatem constantiam, et invictam inter tam diversos cruciatus tolerantiam. Intexuntur de eo cantiones S. Josephi Hymnographi, et in iis initia singularum stropharum adstringuntur certis litteris initialibus, prout hæc in hoc præposita Acrosticho reperiuntur, totidem litteris Latine reddito.

Καλὸς ἐπαίνω Κελλιωπίου πόνοτος.

Pulchros labores Calliopii cano.

Sub finem adduntur quinque strophæ, quæ nomen Ἰωσήφ auctoris exprimunt, qualem in similibus odis Græcorum ritum exposuimus in Vita S. Hilarionis Junioris, Ab Aprilis T. I

batis monasterii Peleceles, xxviii Martii. His omissis, vitandi in nimia profusitate tædi causa, proferimus elogium, in iisdem Menæis et apud Maximum Cytherorum Episcopum Græce editum, et ex Actis subjungendis excerptum, quod est ejusmodi.

4 Eodem die S. Calliopii Martyris. Vixit hic temporibus Maximiani Imperatoris, natus matre Theoclia, in urbe Pamphiliæ, Pergæ dicta. Edoctus fidem Christianam, pie sancteque a matre educatus est, et in divinis Scripturis plurimum exercitatus. Exorta vero adversus Christianos persecutione, sibi ipse animum addidit auxitque, et a matre sua inflammatus est ad martyrium pro Christo subeundum. Sponte ergo sua Pompeiopolim profectus, coram Maximo Præfecto Christi nomen collaudavit et invocavit. Vincit ergo post terga manibus, plumbatis nervis cæditur, et in rotam actus et extensus, subjecto igne torretur. Sed Angeli adstantis ope rota constitit, et ignis cum ingenti spectantium admiratione refrexit. Laceratis porro membris apparens Sanctus, in carcere conjectus est : in quem mater ejus ingressa, stillantem e vulneribus cruorem abstersit. Disperita porro erat in pauperes omnes divitias suas, servosque omnes et ancillas, quinquaginta numero, libertate donarat. Aderat ergo filio suo et cum eo psallebat, quando media nocte, lumine carcerem illustrante, voceque de cælo delata, libertas Martyris et in Christi fide constantia laudabatur : unde magis ad subeunda adhuc pro Christo certamina incitabatur. Ubi ergo a fide dimoveri non poterat, ut cruci affigeretur condemnatus, particeps factus est passionis et cruciatuum Christi Domini, non solum in ipso mortis genere, sed etiam in tempore. Nam feria quinta magnæ et sanctæ hebdomadæ, ante Resurrectionem Christi et Dei nostri, in crucem actus est inverso capite : quod, matre petente et quinque aureos nummos lictoribus donante, factus est. Postridie vero ipso die parasceves hora tertia spiritum reddidit. Mater filium e cruce depositum complexa, et animo deficiens, animam etiam ipsa emisit, et cum sancto Martyre filio est sepulta.

5 Hactenus Menæis, in quibus, quia in titulo hujus diei agitur de sancto Martyre Callio, et dein primum elogium de S. Georgio Episcopo Mitylenæ profertur, secundum de S. Callio, Sirlatus in Menologio suo bis refert S. Calliopium hoc modo : Die vii Sancti Martyris Calliopii. Eodem die sancti Patris nostri Georgii Episcopi Mitylenæ, monasticæ vitæ observatione insignis. Eodem die Sancti Martyris Calliopii Maximiano Imperatore. Hæc ibi, quæ sunt de uno eodemque S. Callio accipienda, et auctoris arguunt præcipientium in compilatione opusculi illius alias quoque notatam. De S. Georgio infra agimus. E Latinis sed exemplo Græcorum, referunt eundem Molanus in secunda et tertii editione Auctarii sui ad Usuardum Gallesinius, Canisius, et Baronius in hodierno Martyrologio Romano cum hoc elogio : In Cilicia S. Calliopii Martyris, qui sub Maximo præfecto, post alia tormenta, verso in terram capite cruci affixus, nobili corona martyrii coronatus est. In Notationibus multa suggerit Baronius de supplicio crucis, et quod etiam Seneca in libro de Consolatione ad Marciam indiret, esse qui capite in terram verso suspendant. Reliqua ibi videri possunt.

6 Ferrarius in Catalogo generali recolit S. Theocliam Martyrem Pompeiopolim in Cilicia, et in Notis pluribus agit de urbe Episcopali Pompeiopolim, et dein

elogium inde
Latine redditum.

E

in Menologio
Sirlati idem
bis repetitur.
F

relatus in
Fastis Lat
et Martyrolo-
gio Roma.

Theoclia
mater an
Martyr
censenda.

A ex Græcis Diocliam matrem S. Calliopii refert, quæ illis
 AUCTORE G. H. Θεοκλία δicitur, in amplexus corporis defuncti filii ex-
 tincta, sed an Martyr colatur, aut ullis fastissacris sit
 inscripta, necdum legimus.

VIDE ACTA
 GRÆCA PAG.
 LXXXIII

ACTA MARTYRII Ex MS. Græco Vaticano.

Nobiliter
 natus et pie
 educatus

a
 propter
 persecutionem

jussu matris
 ex Pamphylia
 in Ciliciam
 transit,

ubi recusans
 participare
 sacrificiis

coram Preside
 irridet cultum
 Deorum,

c
 ejusque filiam
 sibi oblata
 respuit,

d

immutus
 ad minas

Theoclia quædam, mulier pia ac timens Deum cum tota familia sua, multas faciebat eleemosynas vitamque honestam ducebat : viro autem Senatorii generis conjuncta, per annos multos nullos liberos genuit, quia sterilis erat. Hæc tandem aliquando secundum promissionem concipiens, cum uterum ferret, mortuus est vir ejus in magna opulentia : ipsa vero filium peperit et vocavit nomen ejus Calliopium, omnique divinarum lectionum disciplina instruendum curavit, quia erat Patricius a Perges Pamphyliæ. Contigit porro temporibus illis ut prævalente idololatriæ errore, occultaretur veritas, multique idolis impuris libabant : Sanctus autem Calliopius incumbebat assiduis precationibus jejuniisque. Cumque ad Judicem delatum esset de juvene quod Christianus esset, B. Theoclia materejus, dans ei aurum, vestes et famulitium, mari commisit filium, ut ipsius loci tribunal effugeret. Pompeiopolim igitur Ciliciæ navigavit : ubi cum impurissimus Maximus insanis b superstitionibus suis choreisque et commensationibus deorum impurorum honori agendis vacaret, videns talia sanctus adolescens obstupuit, miratus quidnam id esset, quia ipse jejuniis continuo assueverat. Quæsit ergo ex circumstantibus, quidnam id esset ? et responderunt ei festivitatem esse deorum atque aiebant, Veni et particeps esto convivii nostri. Quibus ipse respondit, Christianus sum, et jejunando festum ago Christo ; nec enim fas est ut in os Christum laudantium ingrediantur libationes deorum immundorum atque impiorum.

2 Delata sunt hæc omnia ad aures Præfecti, qui furore repletus sisti eum jussit ; adstanti autem coram tribunali dixit, Maximus, Quod tibi nomen est ? Calliopius dixit, Christianus sum, et Calliopius vocor. Maximus Præfectus dixit, Cum universus orbis convivii celebret festivitatem deorum, quomodo tu in ejusmodi errore persistis ? Calliopius dixit : Vos estis qui in errore tenebrisque versamini, quia derelinqentes Deum vivum, factorem cœli et terræ, qui verbo creavit omnia, adoratis insensata ligna et attrita saxa, opera manuum impiarum. Maximus Præfectus dixit, Flos adolescentiæ tuæ petulantem te reddit, nec vulgaria sibi tormenta deposcit : dic ergo ejus nationis es et ejus generis ? Calliopius dixit, Ex Pamphylia natus, genere senatorio ac c patricio sum : sed quod præ his omnibus nobilissimum, Christianus. Maximus dixit : Responde mihi, an parentes habes ? Calliopius dixit : Matrem habeo : pater pridem mortuus est. Maximus Præfectus dixit : Per magnum solem et deos omnes, si volueris pius esse et diis sacrificare, filiam quam habeo nigenitam tibi in matrimonium trado. Calliopius dixit : Si voluero ad conjugium me convertere, dignarer filiam tuam uxorem accipere, d potius quam eam tradere procuratori negotiorum matris meæ. Verum scito, quod ita crediderim Christa, ut me oporteat hoc lutum quod plasnavit Deus et ad propriam formavit imaginem, immaculatum sistere coram ejus tribunali. Quare quod tibi visum fuerit facito : ego enim Christianus sum.

3 Maximus Præfectus dixit : Scelestissime, putasne ejusmodi verbis ad iracundiam provocare me, ut te compendioso supplicio perdam ? Non faciam ; sed postquam corpus tuum minutim dissolvero, reliquum igni tradam. Calliopius dixit : Quanto plari-

bus protensoribusque tormentis contra me usus D fueris, tanto illustrior mihi plectetur corona tolerantiae ; nam sicut ait Scriptura, nemo coronatur nisi qui legitime certaverit. Maximus Præfectus dixit : Extendentes eum, plumbatis confringite omnia ossa ; videtur enim mihi grande aliquid et memorabile affectare. Cumque verberaretur Calliopius, dixit : Gratias tibi ago, Christe, quia dignus habitus sum verberari pro glorioso nomine tuo. Maximus Præfectus dixit : Crede mihi et sacrificia diis, ut videas patriam tuam, nec facultatibus tuis priveris : vides enim quam acerbè torquearis. Calliopius dixit : Video suavitatem futuræ quietis a Christo reprovissæ, et tormenta non sentio : quamvis autem in peregrina sim regione, scio tamen, quia Domini est terra et plenitudo ejus : quin etiam hic video matrem meam et patriam meam : mater enim mea est orthodoxa ecclesia Christi, patria vero cœlestis Jerusalem : quia nostra, ut inquit Apostolus, conversatio in cœlis est : quod si carnalem matrem mihi obtendas, est qui dicat, Qui amat patrem aut matrem plusquam me, non est me dignus : hæc Dei vox est. Affluentiam porro divitiarum contemno, magisque eligo cum Christo crucifixo affligi, quam per peccatum obtinere transitoriam fatui mandi requiem.

4 Maximus Præfectus dixit : Sicut extensus jacet, crudis nervis ipsius ventrem verberate, dicentes, Impie, non respondeas aliud pro alio, sed ad quæsitam loquere. Calliopius inquit, Insensate et omni fera cradelior, atque aliene a cœlesti et Christiana pietate : ego tibi sermonem veritatis pando, et tu spiritualibus oculis nihil videns atque aures obstruens ne audias verbum Domini, interim me sic jubes ut homicidam contra fas torqueri. Maximus Præfectus dixit : Ponite rotam, et multum ignem substernite : eique alligetur violenter usque ad dissolutionem artuum. Adolescens autem, tormentum istud graviter sentiens, dixit ; Ades dum, Christe, servo tuo, ut usque in finem glorificetur nomen tuum in me indigno famulo tuo ; et cognoscant omnes, quoniam qui sperat in te non confundetur in secula. Mox autem adfuit Angelus Domini, et struem prunarum extinxit ; famuli vero volentes circumagere rotam, non potuerunt. Porro delicata illius membra simul cum sanguine erant circumfusa rotæ, adeo ut ossa ejus omnia nada cernerentur ; habebat enim rota gladios bisacutos in modum serræ.

5 Deinde jussit Præfectus solum a rota deponi, spectaculo tam miserando, ut omnes intuentes ipsum exclamarent, O judicium impium ! o qualis juvenis male perditur ! Maximus Præfectus dixit : Nonne dixi tibi, quod juvenus tua petulantem te facit, tibi que graviores cruciatus conciliat ? Calliopius dixit : Canis impudentissime, siccine me alloqueris, quasi tormenta tua recusantem ? Maximus dixit : Infelicissime, putas obtinere per contumelias ut brevi defungaris supplicio ? Non fiet. Accedens ergo sacrificia diis ut lucrifacias tormenta reliqua. Calliopius dixit : Confido in Christo meo, quod puram meam in Deum confessionem non contaminabis : corpus meum in tua est potestate, crucia ut voles, recepturus in die judicii vices tuas a Deo : qua enim metiris mensura, eadem et remetietur tibi. Maximus Præfectus dixit : Ferro vincientes eam custodite in carcere interiori, ubi nullus curam illius gerat, nec ullus amicorum ejus profanorum accedat, qui enim beatum dicat propter ea quæ sustinuit, impie adversum deos agens. Confestim ergo ferreis catenis constringentes B. Calliopium, in custodiam interiori compegerunt.

6 Hæc ubi mater ejus cognovit, primum condito testamento ducentos quinquaginta famulos liberos esse

2 Tim. 2

et plumbatis
 casus,

contemnit
 omnia transi-
 toria,

F

rotæ alligatus
 juvatur ab
 Angelo ;

dissectisque
 membris

ab ea deposi-
 tus,
 F

conjeitur
 in carcerem :

A esse jussit cum suo quemque peculio, et quidquid habebat auri, argenti, pretiosæ vestis dimisit pauperibus; possessiones vero donavit sanctissimæ ecclesiæ: atque ita egrediens venit in Ciliciam ad sanctissimum suum filium Calliopium: ingressaque in custodiam, procidens adorabat eum, vulnera ejus tabida obligans. Sancsus vero Calliopius ferro ligatus, totoque corpore propter tormenta tumidus, non poterat surgere suæque matri obviam ire: solum dixit: Bene venisti, testis passionum Christi. Mater autem videns filii sui discissum corpus, dixit ad eum, Beata ego et beatus fructus ventris mei, quæ tamquam Anna Samuelem consecravi te Christo cimelium sanctum, et tamquam Sara Isaacum produxi te Christo holocaustum, in sacrificium acceptabile et bene placens. Mansit porro nocte illa tota mater ipsius in custodia, ad pedes ejus residens, et simul ambo orabant et glorificabant Deum. Circa mediam deinde noctem lux magna affulsit in carcere, factaque est vox ad eos dicens, Vos estis Sancti Dei et confessores Christi, ac subversores idolorum, qui relicta patria et possessionibus cum Christo affligimini.

quo postquam
sua pauperi-
bus distribuit,

adveniens
mater, gratu-
tatur sibi de
constantia
filii.

qui cruci
adjudicatur.

7 Mane autem facto, sedens pro tribunali Præfectus dixit: Voca Calliopium, Christiana profiteam sacra. Demetrius Centurio dixit: Adest. Maximus Præfectus dixit: Obsecro te, numquid vel jam induxisti animum ab insania desistere, et implere præceptum Augustorum, ac diis sacrificando vivere? an potius sacrificando teipsum male perire, similia magistro tuo patiens? Calliopius dixit: Miror impudentiam tuam, quomodo, cum sæpius ex me audieris, Christianus sum, et Christianus moriar, et in Christo vivam, non erubescas veritatem oppugnare: equidem festino ut similia magistro patiens consum-

mer. Hæc audiens Præfectus atque ex responsionibus intelligens incommutabilem Martyris animum, jussit, crucifigi eum quinta sabbatorum Paschæ. Videns autem mater quid futurum esset, crucifixuris eum dedit quinque nummos, rogavitque ut alio, quam Dominus Christus, modo in caput conversus figeretur. Quinta igitur Sabbathorum ascendit in crucem, et e die Parasceves hora tertia tradidit Spiritum. Et venit ad eum vox de cælo dicens, Ascende cohabitator Christi et coheres Angelorum.

capite inverso
figitur,

et cum matre
sibi commor-
tua sepelitur.

8 Mater porro ipsius, accipiens corpus sanctissimi et ter beatissimi filii sui, circumfusa est collo ejus, glorificans Christum, suamque etiam ipsa subito efflavit animam. Venientes vero Fratres sustulerunt sancta corpora, eaque deposuerunt in decenti loco, glorificantes Patrem et Filium et Spiritum sanctum, cui gloria et potestas in secula seculorum. Amen.

ANNOTATA.

a Græce Πατρόβουλος, quod alibi necdum lectum suspicarer esse officii nomen, nisi infra respondens de suo genere Martyr, eadem voce uteretur: ergo Zinus sequens Patricium. verto.

E

b Ibidem βαρχίας καὶ τελευτάς, quod dictus Zinus Bacchanalia vertit.

c Videtur hoc addi ad distinctionem alterius classis Senatoriæ ex plebe.

d Zinus: Non prius filiam tuam acciperem, quam mater mea id sciret et approbaret: ito forte in MS. Veneto legitur.

e Hanc temporis circumstantiam Zinus omisit.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

DONATO, CYRILLO, EUGENIO, EUSEBIO ET MARINO.

VII APRIL.

D ubi diu hæsimus circa hos Martyres, quod varii horum nominum Martyres aliis diebus per annum reperiuntur. Verum cum nusquam conjungantur, tandem statuimus eos lectori proponere, ob auctoritatem vetustissimi Martyrologii, quod antiquo Longobardico caractere ipsi in celeberrimo totius Ordinis Benedictini Archimonoasterio Casinensi invenimus et curavimus describi. In eo ista solum ad hunc diem leguntur: VII Idus Aprilis Natalis sanc-

torum Martyrum Donati, Cyrilli, Eugenii, Eusebii et Marini Martyris. An ultimus sit sejungendus a reliquis, propter nomen Martyris; an hoc a posteris adjunctum, non liquet. Erunt forsau, qui similia Martyrologia nanciscuntur, imo pleniora adjuncto tempore et loco martyrii, ex quibus major lux hisce Martyribus affundetur. Alios ex dicto Martyrologio damus IX et X Aprilis.

F

DE SANCTIS MARTYRIBUS

RUFINO THAUMATURGO DIACONO, AQUILINA JUNIORE ET CC MILITIBUS, SINOPE AD PONTUM EUXINUM

CIRCA AN. CCCX

P ostquam Diocletianus et Maximianus Hercules, post summam in Christianos exercitum lanienam, Imperio sese anno Christi ccciv abdicarunt; Imperatores et Augusti facti sunt Julius Constantius Chlorus et Galerius Maximianus Hercules; quorum ille Galliis et Britanniiis contentus fuit, hic Romanum reliquum possedit orbem, atque consortem curarum et Imperii assumpsit Severum et Galerium Maximinum, sororis suæ filium. Severo tradita fuit Italia; Maximino Oriens permittitur. Hic crudelissimus movit adversus Christianos persecutionem, in qua memoratos in titulo Sanctos gloriosam martyrii coronam adeptos fuisse, traditur in perantiquo Menologio Basilii Imperatoris Porphyrogeniti, et ad VII Aprilis ista leguntur.

In persecutio-
ne Maximini
hi Martyres
possi,

2 Eodem die Certamen sanctorum Martyrum Rufini Diaconi et sociorum. Sub Imperio impii Maximini, gravi excitata adversus Christianos persecu-

Rufinus
Diaconus,

tionem, quicumque Christum profitebatur, deprehensus ab idolorum cultoribus, et multis tormentis excruciat, demum morti tradebatur. Eo tempore fuit Rufinus Diaconus Ecclesiæ Christi, qui cum multis Christi nomen ac fidem doceret, in vincula conjectus fuit, et in carcerem detrusus. Quædam autem matrona Christiana, nomine Aquilina, cum ipsius curam gereret, eique provideret, etiam in carcere detenta fuit. Hi ambo ad Præsidem adducti, variis affecti sunt cruciatibus. Cum vero plura patrantur prodigia, ducentos milites ad fidem Christi amplectendam incitarunt. Quapropter in iram exardescens Præses, jussit cunctos gladio occidi. Tunc lictores ad locum supplicii eos omnes viuctos adduxerunt, et caput singulis amputarunt, qui ad finem usque gratias Deo egerunt.

Aquilina,

200 milites.

3 Hactenus Menologium Basilii Imperatoris, a quo reliqua Mena et Fasti Græci plurimum luminis mutantur.

EX MS. GR.
Rufinus capite plexus.

A tuantur, et vicissim aliquod conferunt, quando de singulis consequenter agunt. Ac primo a S. Rufino incipiunt, quem Sanctum Martyrem Diaconum nominant magnum Menra tam munus curata quam typis cusa, una cum Maximo Episcopo Cytherarum ἐν βίαις ἀγίων. In Menais excusis isti versus junguntur.

Σφάγῃς λογιθεὶς ὡς πρόβατον Πούρῖνος,
Σφάττει παλαιόν, τὸν διαβόλον, λύκον.
Ovis æstimatus occisionis, lupum
Veterem necasse gloriatur Rufinus.

Aquilina
ustulata,

4 Altera est Sancta Martyr Aquilina Junior, manibus post tergum revinctis, et flammis exusta. Uti traditur in dictis Menais et apud Maximum Cytherarum. Quare Junior, sive ἡ νεῖα, compelletur, infra commotus dicitur. Ceterum varii cruciatus, quibus pars anterior corporis, pectus, mamilla etc. ustulata fuit: an deinde capite amputato martyrium consummavit, non liquet. Ad ustulationem prædictam versibus hisce c Menais descriptis alluditur:

Ὅπισθόχειρα σχινίαις στρεβλουμένῃν
Ἐμπροσθίως φλέγουσι - ἤν' Ἀκυλῖναν
Post terga duris funibus nexam manus,
Ab ante flammis ustulant Aquilnam.

200 Martyres
gladio percussi:

B 5 Tertio loco collocantur in eisdem Menais et opud Cytherarum, Sancti ducenti Martyres, qui Sinope gladio percussi vitam finierunt. Hos solos Martyres suo Menologio inscripsit Sirtetus, eoque citata referuntur in hodiernis Martyrologii Romani tabulis Galesinius hoc eos encomio exornat: In oppido Sinope heattissimorum Martyrum ducentorum: qui multis exantlatis certaminis laboribus, demum gladio percussi, ob insigne fidei testimonium, præmio sempiterno donati sunt. Quæ ex Galesinio desumpta, extant in secunda editione Martyrologii a Conisia Germanici editi. Et hi disticho exornantur in Menais hoc modo:

Ἀετλεν ἀνδρῶν ἐκάδας δέκα ἕξος,
Οἷς ἀνδρικός νοῦς, ἀνδρική καὶ καρδία
Decies viginti sustulit gladius viros,
Quibus virilis mens, virile cor fuit.

simul relati,

6 In MS. Synaxario Parisiensi collegii Claromontani Societatis Jesu, et in Menais MSS. Mediolani adseratis in bibliotheca Ambrosiana et signatis littera Oac numero 148, ita simul junguntur: Eodem die certamen Sancti Rufini Thaumaturgi, et sanctæ Martyris Aquilinæ, et sanctorum ducentorum Martyrum cum ipsa passorum. Tempus supra indicatum est sub Imperio et persecutione Maximini. Locus dicitur, urbs olim Episcopatus Sinope, ad Pontum Euxinum sita, ab aliis Paphlagoniæ, ab aliis Helenoponto provinciae adscripta.

passi Sinope,

C 7 Ab istis ducentis, et Aquilina cum illis nominata, diversi omnino sunt ii, de quibus in duplici MS. codice Menarum, Taurini in bibliotheca Ducis Sabaudiae

ista reperimus, et descripsimus: Et certamen sancti Martyris Rufini Diaconi et sanctæ Martyris Aquilinæ et Sanctorum ducentorum, qui cum illa martyrium compleverunt. Hi ab impio Imperatore Decio ad sanctum Christi Martyrem Christophorum comprehendendum fuerant missi: sed visis miraculis, quæ Sanctus hic patrabat, crediderunt in Christum, et coram tyranno divinitatem hujus confessi, mandato ejus capite plexi sunt. Quæ ita latius in Magnis Menais ix Maii in elogio S. Christophori exponuntur: Missis ducentis ad eum satellitibus Imperatoribus captus, dum ad Imperatorem deduceretur, manu scipionem gerebat, qui præter omnium expectationem repente cœpit frondescere. Defecerat in via milites annona, quæ apparente Angelo Christophorus copiosam ductoribus suppeditavit: quo miraculo omnes ad fidem Christianam sunt conversi, et simul cum S. Christophoro a sacrosancto Martyre Babyla Antiochiæ baptizati, ubi pro Reprobo Christophorus est appellatus. Cum ad Imperatorem venissent, jussit hic duas meretrices Aquilinam et Callinicam ad Christophorum ingredi, ut eum ad lasciviam et idolorum cultum pertraherent. Sed contra factum est. Illæ enim a Christophoro fidem Christianam edoctæ, E idola deseruerunt, et Christum palam apud Imperatorem professæ, flagris crudeliter concisæ, aliisque tormentis superatis martyrii coronam reportarunt. Dein sententia capitis in ducentos milites pronuntiata, cum ad Sancti pedes venerabundi procubissent, omnes securi percussi sunt.

8 Hæc ibi, sed, ut dixi plane de aliis Sanctis, quam qui hoc die celebrantur Sinope ad Pontum Euxinum sub Maximino circa annum Christi cccx passi, cum S. Christophorus et alii in Lycia prope mare Mediterraneum sub Decio circa annum ccl sint martyrio coronati. Quamvis autem Aquilina, per Christophorum conversa (cujus et S. Nicæ Romanum Martyrologium meminit xxiv, et cui Latina S. Christophori Acta solum quadraginta milites jungunt) Quamvis inquam Aquilina ista annis circiter sexaginta senior sit ea quam Juniaem Menais vocant: hoc tamen cognomentum putamus additum ratione alterius Aquilinæ, annis solummodo viginti anterioris, quæ anno Diocletiani vii Christi cccx sub Proconsule Valusiano post varia tormenta capite plexa colitur xiii Junii. Etenim hujus Aquilinæ et propria habentur Acta et celeberrimus est apud Græcos cultus: primæ autem illius sub Decio memoria, tota pendet a S. Christophoro, qui sui nominis claritate fecit quidem ut non omnino obscura essent nomina mulierum ab ipso conversarum et ante ipsum coronatarum; non videtur tamen hoc sufficere, ut tali respectu alia, per seipsam clarissimæ Martyr, dicta fuerit Junior: ideoque eam libentius cum ista celebriori et proprium in Ecclesia Græca officium festumque habente, computamus.

a S. Christophoro conversi

item alia
Aquilina 13
Junii.

cujus respectu
prima dicta
sit junior.

F

DE S. SATURNINO EPISCOPO VERONENSI IN ITLIA.

G. H.

VII APRIL

E x antiquo Martyrologio Veronensi Ecclesiæ Cathedralis aliisque codicibus MSS. constat sex et triginta hujus urbis Episcopos Sanctorum catalogo inscriptos fuisse, et salitos officio Ecclesiastico sub ritu duplici coli. Idem confirmari a Francisco Corna, Joanne Pantheo, Mathia Ugonio aliisque antiquis scriptoribus tradunt Raphael Bagata, et Baptista Perrettus, nec non Augustinus Valerius Episcopus Veronensis et S. R. E. Cardinalis in antiquis monumentis Sanctorum Episcoporum Veronensium, in quibus de S. Saturnino pag. 42 hoc elogium profertur: Saturninus, Veronæ Episcopus, ob admirabilem humanarum

et divinarum rerum doctrinam, et ob varias illustresque virtutes, quibus populo Veronensi profuit, magno in honore apud omnes est habitus. Cum autem pie et prudenter in Episcopali munere se gessisset, migravit ad Dominum vii Idus Aprilis. Ejus corpus sepultum est in basilica S. Stephani. Hæc ibi, et pag. 11, ubi de sepultura Episcoporum agitur, ista leguntur: S. Saturnini Episcopi corpus requiescit in ecclesia S. Stephani, ut ex tabula vetusta, ex membranæ, ex Francisco Corna, et ex tabula Sanctorum vii Aprilis constat. Onuphrius Panvinus lib. 4 Antiquitatum Veronensium cap. 5 ista scribit: Post Proculum

Inter 36
Sanctos
Episcopos
Veronenses

S. Saturninus

7 Aprilis
mortuus.

sepultus in crypta
A Proculum Episcopatum Veronensem, ut Joannes Veronensis Diaconus scribit, suscepit Saturninus, singulari pietate vir; qui moriens, in crypta pone theatrum (ubi oratorium Divo Stephano dicatum erat, ejusque nunc basilica est) conditus fuit. Et capite precedenti sive 4 ista latius sic explicat: Basilica S. Stephani Veronæ inter vetustissimas ejus civitatis ecclesias est, primis temporibus paulo extra urbis portam, loco qui dicebatur ad Fonticulos, via Tridentina ædificata, quæ aliquando Cathedralis fuisse traditur. In ea sunt condita corpora multorum Sanctorum, Episcoporum Veronensium: et post inscriptionem ex tabella marmorea allegatum, et indicata varia ecclesiæ loca et altaria, in quibus corpora Sanctorum requiescunt, ista subduntur: In eadem basilica incertis locis jacent corpora Sanctorum Episcoporum Veronensium, Lucidii, Dimidriani, Servuli, Vindemialis, Saturnini et Lupi. Hæc Panvinius.

jam in basilica Stephani.

Quando viverit incertum,

B

2 Quo autem tempore vixerit S. Saturninus, aut quotus fuerit hujus Sedis Episcopus, quosque habuerit decessores aut successores, incertum est. Nam fatetur Panvinius cap. 7 dicti lib. 4 res has, de successione Episcoporum, nimia jam vetustate, majorumque

fatali ignavia, tenebris vetustatis oppressas esse. D De S. Proculo, quem ipse cum Joanne Diacono Veronensi (qui sub initium xiv floruit) statuit quartum, et decessorem S. Saturnini egimus pluribus xxiii Martii: ostendimusque ex Actis SS. Firmi et Rustici eum videri seculo Christi quarto, pace Ecclesiæ reddita, e vivis decessisse. Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiæ et in Topographia ad Martyrologium Romanum statuit S. Saturninum decimum quartum Episcopum, quem Panvinius quintum fecerat. Bagata, Perretus et Augustinus Valerius sua de his Sanctis Episcopis elogia ordine alphabetico proferunt, quod tempora, quibus singuli vixerint, sint obscurissima et incerta. Sacra ejus memoria inscripta est Martyrologio Gaesinii et hodierno Romano, et quod jam dictum est, Catalogo Sanctorum Italiæ a Ferrario concinnato. Nicolans Brantius, Episcopus Sarsinæ, hoc cum disticho honorat:

AUCTORE G. H.

Nomen in sacris fastis.

Festa Saturnini celebrat devota Verona,
Impensi studii subsidiique memor.

Mosinus in Bononia perlustrata ad hanc diem tradit aliquas S. Saturnini Episcopi reliquias asservari in ecclesia S. Francisci, et extra portam S. Mamoli in ecclesia Jesuitarum.

P

DE SANCTO APHRAATE ANACHORETA IN SYRIA.

G. H.

*SUB FINEM
SECULI IV*

*Acta dantur
ex Theodoro*

*cultus apud
Latinos
7 Aprilis*

*apud Græcos
29 Januarii*

*cum hoc
elogio.*

*A*cta S. Aphraatis descripsit nobis Theodoretus, Episcopus Cyri in Syria, qui eum adolescens cum matre invisit, ejusque benedictione munitus est. Edidit eo potissimum in suo Philotheo sive Historia religiosa capite 8, et nonnulla repetiit libro 4 Historiæ Ecclesiasticæ cap. 23. ex quo nonnulla ad priora Acta annotamus. Ejusdem meminit Theophanes ad annum xi Valentiniani et Valentis, ubi ista habet: Sed et divinus Aphraates Valentis impietatem magna cum libertate Antiochiæ coram exprobravit et objurgavit. etc. Plura, sed ex Theodoro, quem citat, edidit Nicophorus Callistus lib. 11 Historiæ Ecclesiasticæ cap. 25.

2 Cultus ejus sacer indicatur in Fastis Latinis et Græcis. Nam tabula Martyrologii Romani ad hunc vii Aprilis ista de eo habet: In Syria S. Aphraatis anachoretæ, qui Valentis tempore, Catholicam fidem virtute miraculorum adversus Arianos defendit. Græci cum celebrant xxix Januarii, uti tunc inter Prætermisissas et in aliis diebus remissos diximus. In per-vetusto Synaxario MS. Collegii Claromontani Societatis Jesu Parisiis, hoc elogium, ex Vita excerptum, legitur: Memoria sancti Patris nostri Aphraatis. Hic erat sub Imperio Valentis, apud Persas et natus et educatus, eorumque leges et sancta edoctus. Verum contribulium suorum impietatem detestatus, Edessam venit, et se in domuncula extra muros urbis reperta inclusit. Inde Antiochiam venit et in quodam ante urbem exœnio diversatus, curam propriæ animæ suscepit. Non permisit unquam ut contubernalem admitteret: nihil a quoquam admisit, non panem, non obsonium, non vestem. Contigit autem ut Anthemius Consul, cum ab Imperatore legatus ad Persas destinatus rediret, tunicam apud Persas contextam Sancto adferret, quam non admisit, ei plene rationibus satisfaciens. Cum autem impius Valens Ecclesiam perturbaret, et rogeret omnes Arianos hæresin amplecti, ad ejus alloquium admissus, sapientissimis verbis et paradigmatis in stuporem adduxit: quando aliquis eunuchorum ex Imperatoris famulis sancto huic mortem comminatus est. Sed audaciæ pœnas non multo post dedit; nam

cum in balnei solium insiliisset, animam in eo misere amisit. Quo facto territus Imperator, sanctum in exilium relegare non est ausus. Equum ejusdem gravi morbo correptum sanavit: mulieris etiam maleficium oleo sacro solvit, et mariti amorem reconciliavit. Locustas etiam agros infestantes a quodam rogatus abegit, aqua a se benedicta, qua jussit agri fines aspergi. Hæc et alia cum sacratissimis Aphraates peregrisset, vitam hinc finivit, et animam Deo laborum remuneratori tradidit. Hæc Græci de dicto Sancto in suis officiis Ecclesiasticis recitabant: qui in magnis Menæis hoc distichon habent:

Ὁ σάρκα καὶ ζῶν νεκρὸς ὢν Ἀφράτης,
Αἰώνιος ζῇ καὶ νεκρὸς πάντες ἀπὸντος

Qui carne mortuus etiam vivens erat;

Nunc quoque, licet exanimis, æternum vivit

3 Corpus defuncti tumulatum esse in æde sanctorum Martyrum in eodem tumulo cum sanctis Macedonio et Theodosio (quorum hic ad xi, iste ad xxiv Januarii cultum suum, habet) ex utriusque Actis, ab eodem Theodoro descriptis constat nam de Macedonio agens ita loquitur: Ferentes illum sacrum lectum super humeros, deportarunt in eadem Martyrum victoria insignium, et cum divinis viris Aphraate et Theodosio sanctum illud et Deo gratum corpus deposuerunt. De Theodosio autem agens, sic scribit. Idem autem locus illum excepit, qui illum quoque Divinum ac beatum Aphraatem. Quinam autem fuere hi sancti Martyres in quorum æde collocata sacra hæc pignora quieverunt? Tam multos ea urbs Martyres habuit ut difficile sic conjectare quinam hic autonomicos indicentur. Propendet animus in eos qui x Novembris coluntur Demetrium Episcopum, Anianum Diaconum, Eustasium et alios viginti, donec certior aliunde lux affulgeat: nam S. Juliani, S. Babylon ant aliorum celebra templa ab ipsis fere solis nuncupantur.

*Sepultura cum
SS. Macedonio
et Theodosio.
P*

A

VITA

Auctore Theodoro Episcopo Cyri.

CAPUT I.

*Ortus in Perside. Conversio et vita anachoretica.*Aphraates
natione Perso,

a

vitam asceti-
cam exerceat
Edessæ, dein
Antiochiæ

B

omnis generis
homines
instruit

C

vixit in
magna auste-
ritate

d

Quod una sit omnium hominum natura, et philosophari sit facile volentibus, sive Græcis sive barbaris, ex multis quoque aliis scire est in promptu : ad hoc autem aperte ostendendum sufficit vel solus Aphraates. Is enim in a Persis, qui sunt injustissimi, et natus et educatus ; et ortus ex talibus parentibus, et in eorum legibus institutus ; ad tantam pervenit virtutem, ut eos qui ex piis nati fuerant, et piam doctrinam ab ineunte ætate acceperant, obscuraverit. Primum enim contempto genere (erat autem id clarum et illustre) accurrit ad Dominum adorandum, majores suos imitatus Magos ; deinde sui generis hominum impietatem abominatus, suæ prætulit alienam regionem.

2 Et cum venisset Edessam (est autem civitas maxima et populo frequentissima, et quæ pietate insigniter exornatur) atque extra ejus ambitum invenisset domunculam, et se in ea inclusisset ; suæ curam gerebat animæ, veluti quidam optimus agricola, vitiorum spinas excindens radicitus, et divinam expurgans segetem et maturos Evangelii fructus offerens Domino. Illinc venit Antiochiam, quæ ab hæretica procella graviter circumsidebatur ; ubi cum ante civitatem in quoddam philosophiæ gymnasium divertisset, et Græcæ linguæ pauca verba didicisset, ad divinos quidem sermones audiendos traxit plurimos : ntens autem lingua barbarie commixta, foetus proferebat ingenii et intelligentiæ, ex gratia divini Spiritus accipiens hæc fluentia. Quis enim ex iis qui suam jactant eloquentiam, et supercilia contrahentes loquuntur elate et magnifice, et propter syllogismorum laqueos juveniliter exultant, inerudita illa et barbara voce fuit unquam superior ? Ratiocinationibus enim ratiocinationes, et divinis eloquiis philosophorum vincebat rationes, cum magno Paulo clamans, etsi imperitus sermone, non tamen scientia. Hoc autem modo perpetuo ex Apostoli sententia deprimebat rationes, et omnem altitudinem quæ extollitur adversus Dei cognitionem, et captivabat omnem intelligentiam ad Christi obedientiam. Licebat autem videre concurrentes eos qui gerebant magistratus, et qui erant relati in aliquos militiæ Numeros, eosque qui manu sibi victum comparabant, et ut semel dicam, privatos et milites, doctos et litterarum rudes, pauperes, et divites : et alios quidem silentio accipientes, ea quæ offerebantur, alios vero rogantes et sciscitantes, et sermoni præbentes occasionem.

3 Cum autem tantum laborem caperet, non passus est unquam ullum accipere qui secum habitaret : quin etiam malebat suam ipsius operam, quam officium et ministerium, quod sibi offerebatur ab aliis. Cumque ejus congressiones et colloctiones fierent ad portam atrii, ipse eam aperiebat ingredientibus, et abeuntes deducebat ac dimittebat. Nihil autem unquam omnino accepit ab aliquo, non panem, non obsonium, non vestem ; sed unus sulus ei notus panem suppeditabat. Cum autem usque ad profundum processisset senium, post occasum solis vescebatur oleribus. Aiunt autem Anthemium, qui postea tuit et Præfectus et d Consul, cum electus Legatus profectus esset ad Persas, ad eum attulisse tunicam apud Persas contextam, et dixisse : Cum scirem unicuique suam dulcem esse patriam, et qui illic nascuntur fructus esse jucundissimos, hanc ex pa-

tria ad te attuli tunicam, rogoque ut tu eam accipias, D ego vero sim tuæ benedictionis particeps. Is autem quidem primum jussit poni in subsellio, deinde cum multi fuissent interjecti sermones, dixit se angere animo, utpote quod sit in duas partes divisa cogitatio. Illo autem rogante causam, Semper, inquit, constitui habere unum solum qui mecum habitaret ; mihiq; ipse hanc legem imposui, ut mihi omnino denegetur duorum simul habitatio. Cum ergo unus mecum jam sedecim annis habitasset, et esset mihi cordi ; excessit quidam meus contribulis, volens mecum habitare, et rogans ut hoc sibi liceat. Hoc mihi mentem distrahit : duos enim simul habere non patiar. Contribulem enim amplector ut contribulem ; priorem autem, ut qui mihi cordi fuerit, expellere, et grave et iniquum existimo. Ille vero, Merito, inquit, o pater : neque enim fas est, ut eum qui tibi plurimo tempore inserviit, amandes, tamquam non aptum ; eum autem, cujus morum nondum fecisti periculum, propter solam admittas patriam. Ad hæc divinus Aphraates, Non accipiam ergo, inquit, o vir admirande, hanc tunicam ; duas enim habere non patiar : est enim mea, mea quidem sententia jucundior ; tua vero melior ea quæ mihi tanto tempore inserviit. Cum callido ergo commento sic elusisset Anthemium, et ingenii solertiæ exhibuisset miraculum, persuasit ut nemo deinceps cum eo ageret de illa tunica. Ego autem hæc retuli, volens duo simul ostendere : et quod ab uno solo acceperit quod curando corpori satis erat, et quod tanta ejus fuerit sapientia, ut effecerit, ut qui rogabat ut acciperet, sententiam tulerit eum non debere accipere. Sed his et quæ sunt hujusmodi relictis, narrabo majora.

4 Cum e Julianus Deo infestus in barbarorum regione pœnas dedisset impietatis, res quidem fuere parumper tranquilliores alumnis pietatis, cum Jo- vianus accepisset clavum Romani imperii : postquam autem hic quoque, cum parvo f tempore regnasset, accepit finem vitæ, Valens autem accepit principatum, procellæ et tempestates rursus mare nostrum agitabant, gravisque fluctus excitabatur, et undæ maximæ scapham undique impetebant. Efficiebat autem graviolem tempestatem solitudo gubernatorum. Eos enim Imperator, qui in solam veram religionem exercebat audaciam suam, coegit habitare in exilio. Et cum tanta esset usus iniquitate, impietatis eum non capiebat satietas ; sed dispergebat ac dissipabat cœtum piorum omnium, instar feræ immanis gregem contendens discernere. Ea de causa eos non solum expulit ab omni Ecclesia, sed etiam ex latere montis, et ex ripa fluvii, et ex bellico gymnasio. Hæc enim loca perpetuo mutabant, ut in quos obiter sæviret armata manus. Et g Scythæ quidem, et h alii barbari, totam Thraciam a Danubio usque ad Propontidem secure populabantur : ille autem eorum auditionem, ne arrectis quidem, ut dicitur, auribus poterat accipere : sed in eos qui erant ejusdem generis et ejus ditionis, pietateque ac religione clari, armis utebatur. Divinus autem populus illorum malorum desiebat importunitatem, Davidicum illud canens canticum ; Super flumina Babylonis illic sedimus, Et flevimus, dum recordaremur tui Sion. Reliqua autem cantici eis non conveniebant. Aphaates enim et Flavianus i et Diodorus, non permiserunt ut suspenderentur iu salicibus instrumenta doctrinæ ; nec passi sunt dicere : Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena ? Sed et in montibus, et in campis, et in urbe, et in suburbanis, et in ædibus, et in foris, canticum Domini assidue canebant. A Davide enim didicerant, Domini est terra, et plenitudo ejus, orbis terræ, et omnes qui habitant in eo. Rursus autem

Persicam tu-
nicam ab
Anthemio
oblatam,egregio apolo-
go narrato
rejecit :

E

e
In magna
persecutione
a Valente
excitata
f

F

g h

Ps 136, 4

i

cum Flaviano
et Diodoro
persistit
constans :Psa. 23, 1
Ps 102, 22

tem

A tem audierant eundem Prophetam clamantem : Benedicite Domino omnino opera ejus, in omni loco dominationis ejus. Audiverunt autem divinum quoque Paulum præcipientem orare viros in omni loco, tollentes manus sanctas absque ira et disceptationibus. Porro autem ipse quoque Dominus loquens cum Samaritana hoc prædixit apertius : Amen enim, inquit, dico tibi mulier, venit hora, et nunc est, quando neque in loco hoc, neque Jerosolymis, sed in omni loco adorabunt Patrem.

5 Hæc cum didicissent, et in domo, et in foro, et, ut Apostolice dicam, publice et per domos, perpetuo testificabantur : et veluti quidam præstantissimi Imperatores, suos quidem aruabant, adversarios autem confodiebant. Atque magnum quidem Flavianum et divinum Diodorum, qui tunc sub alio gregem pascebant, et secunda cathedra digni erant habiti, hæc facere quæ dixi, et admirandum quidem est, et laude dignum : sed tamen hæc faciebant, cum essent electi exercitus imperatores, et subjecti legibus imperatoriis. Sapientissimus autem Aphraates sua sponte ad hæc prosilivit certamina : in quiete enim educatus, cunejus institutum esset per se vivere et extra teli jactum sederet, ut dicitur ; cum vidisset belli vehementiam, non illi placuit quod esset securus ; sed quietem jubens valere ad tempus, piæ phalangis fuit in pugna princeps feriens quidem et vita et sermone et miraculis, ipse autem nunquam percussus.

6 Qui etiam cum Imperator, omni ex parte stultus, eum aliquando vidisset *k* exeuntem in gymnasium bellicum (contigerat enim ut tunc illic congregarentur qui erant rite venerandæ Trinitatis socii ; ostendit autem aliquis eum, ad ripam fluvii ambulantem, spectanti Imperatori) rogavit eum quonam tenderet. Cum is autem dixisset se ire deprecatum pro terrarum orbe et pro Imperio ; rursus respondit Imperator, Et quam de causa vitam profitens monasticam, secure per forum ingrederis, silentio et quiete relicta. Ille autem (solebat enim Dominum imitans, parabolice ratiocinari.) Dic mihi, inquit, Imperator, si essem virgo absconsa in thalamo, vidissem autem aliquem in domum patris ignem injicientem, quid mihi consuluisses facere, videnti flammam ardentem et domum quæ comburitur ; intusne sedere ; et domum quæ crematur despicere ? Sed sic ego quoque incendio perirem. Sin autem tuis oportere properare, aquam ferre, et susque deque currere, flammamque extinguere ; ne me reprehendas,

C o Imperator, si id ipsum facio. Quod enim tu consuleris virgini, quæ est in thalamo : hoc ego cogor facere, qui vitam sum professus monasticam. Quod si tu me reprehendis, qui quietem reliquerim ; te ipsum reprehende, qui hanc flammam in domum divinam injeceris : et non me, qui cogor extinguere. Quod enim oporteat opem ferre domui paternæ quæ uritur, ipse quoque confiteberis : quod autem Deus sit magis verus et germanus pater, quam ii qui sunt in terra, est cuius apertum, etiam qui rebus divinis non est omnino initiatus. Nihil ergo absurdum facimus, o Imperator, neque cæpto nostro et instituto contrarium, si veræ religionis alumnos congregamus et pascimus, et eis herbam divinam exhibemus.

7 His dictis, Imperator quidem tacite essentiebatur, considerans justam defensionem : unus autem ex iis qui nec viri censentur nec mulieres, sed posse unquam patres fieri eis est ademptum, et hac de causa censentur bene velle Imperatori et ei loqui confidenter, is ex loco superiore divinum virum convitio est infectatus, et *l* mortem minitatus : sed non ita diu post pœnas luit suæ audaciæ. Nam cum vellet Imperator corpus lavare in balneo, accessit qui-

dem miser tamquam solum visurus an bene esset ¹⁾ temperatum, mente autem captus, insiluit in solum quod aquam calidam minime temperatam continebat : et cum nullus adesset intus, (solus enim ingressus fuerat, visurus an esset paratum) remansit coctus et resolutus. Cum autem tempus interim tereretur, mittit Imperator alium qui eum vocaret : is autem neminem in illa domo inveniens, id renuntiat Imperatori. Cum deinde autem plures accurrissent, omnia perscrutantes solis, et ad illud tandem venissent, eum jacentem et vita privatum aspiciunt. Excitato autem tumultu et omnibus flentibus, alii quidem aquam illam calidam exhausserunt, alii vero corpus miserrimum extulerunt. Illic factum est, ut metus invaderet Imperatorem et omnes qui armabantur adversus pietatem : sparsa est autem fama per totam civitatem, quales infelix ille luerit pœnas contumeliæ qua affecit Aphraatem : omnesque Deum Aphraatis perpetuis celebrabant laudibus. Hoc, etsi instarent adversarii, obstitit, quo minus homo Dei mitteretur in exilium. Imperator enim perterritus, eos quidem qui hæc suadebant aversabatur, virum autem reverebatur.

8 Porro autem aliunde quoque ejus virtutem didicit. Equus quidam bono genere natus, et portare apprime doctus, erat Imperatori carissimus : morbus quidam qui ei acciderat, male habebat Imperatorem, retinebatur autem humidorum excrementorum excretio ; ad eumque curandum accersebantur, qui in hac arte fuerant exercitati. Cum ea autem esset etiam morbo inferior, Imperator quidem molestia afficiebatur lamentabatur autem is cui equorum cura fuerat credita. Cum esset autem pius et fide firmus, in meridie venit una cum equo ad magni Aphraatis habitaculum : et cum morbum dixisset, et fidem suam significasset, oravit ut solveret morbum suis precibus. Ille autem nihil cunctatus, sed statim Deum precatus, jussit aquam lauriri ex puteo : et cum ei salutaris Crucis signum imposuisset, jussit eam ad equum afferri : is autem bibit plus quam consueverat. Deinde cum oleum divina invocatione implexset benedictione, equi ventrem inungit. et manus contrectatione statim morbus est sublatus. Lætus ergo homo, equo accepto, cucurrit ad stabulum. Vespere autem (solebat enim eo tempore venire ad stabulum Imperator) venit et interrogavit quomodo equus se haberet. Is autem cum sanum esse significasset, et equum valentem et exultantem, hini-

9 Mulier quædam, genere nobilis, simul cum viro intemperante trahens jugum matrimonii, venit ad beatum illum hominem, deflens propriam calamitatem. Dicebat enim maritum concubinae captum consuetudine, magicis quibusdam præstigiis fuisse incantatum, et odio habere ipsam legitimo matrimonio conjunctam. Hæc autem dicebat mulier, stans pro foribus atrii : sic enim solebat colloqui cum femina ; nullam enim unquam admisit intra fores. Tunc ergo mulieris misertus ejulantis, oratione iacantationis abolet

EX THEODORETO

Equum Imperatoris ægrum sanat

F Valente extincto tranquille vivit :

m

inter maritum et uxorem exortum maleficium solvit olco sacro.

objurgatus a Valente, quod cellam reliquisset, acute respondet.

irrogata ei contumelia morte puni-

l

EX THEODO-
RETO.

A abolet operationem: et cum olei guttum, ab ipsa allatum, invocatione divina sanetificasset; jussit ut eo ungeretur. Hæc præcepta cum implesset mulier, conjugis amorem in se transtulit, et persuasit ut pro illegitimo legitimum cubile eligeret.

ab agris
arcel licustas
aqua benedic-
ta,

10 Jam vero dicunt etiam, quod cum locustæ aliquando regionem repente invasissent, et instar ignis omnia consumerent, segetes, arbores, prata et nemora; venit ad eum quidam vir pius, rogans ut opem ferret, unum quidem agrum habenti, ex eo autem et se et uxorem et filios et familiam alenti, et a quo etiam imperatoria exigeretur collatio, Is ergo rursus Dominicam imitans benignitatem, jussit ad se afferri congiunt aquæ. Postquam autem aquæ congiunt attulit is qui orabat, ei quidem manum imposuit; Deum autem est precatus, ut fluentum impleret divina virtute: deinde finita oratione, jussit ut in prædii limitibus aqua aspergeretur. Qui eam attulerat, fecit ut jussus fuerat: idque fuit illis agris pro vallo sacrosancto et inexpugnabili: nam usque ad illos fines reptantes et circumvolantes locustæ, instar exercitus, rursus retrocesserunt, benedictionem impositam extimescentes, et veluti quodam fræno suffocatæ, et ultra progredi prohibitæ.

B 11 Et quid opus est dicere omnia quæ facta sunt a beta illa anima: hæc enim satis sunt ad ostendendum splendorem gratiæ quæ in eo habitabat. Eum ego vidi, et sanctæ illius dexteriæ percepi benedictionem, cum essem quidem adhuc adolescens, matri autem me adiunxissem comitem ad illum proficiscenti. Et cum pro more quidem januam aperuisset, illam et suo sermone dignatus est et benedictione: me autem intromissum impertiit opibus deprecationis. Ea nunc quoque fruar, ut qui credam eum vivere, et una cum Angelis choros ducere, et majori quam olim apud Deum uti fiducia. Eam enim tunc metiebatur corpus mortale, ne occasio arrogantiae evaderet, si fuisset major quam par esset fiducia. Nunc autem deposito onere perturbationum animi, ut athleta victoria potitus, fiducia et libera loquendi facultate utitur apud Agonothetam. Quade causa oro quoque, ut ejus consequar intercessionem.

ANNOTATA.

a Persarum regnum late extendebatur ultra Assyriam usque in Mesopotomiam.

C b Edessa urbs Osrochæ provinciæ metropolitana, Syris ultra Euphratem sita, et idcirco a multis Mesopotomiæ adscribitur.

c Postquam S. Eustathius a Constantio Imperatore

hæretico fuerat ob fidem orthodoxam Sede sua pulsus, D plures consequenter sunt Antiochia constituti Episcopi, hærescos Arianæ propagatores.

d Anthemius fuit Consul creatus pro Oriente anno 405, ejusque collega pro Occidente Stilico. Quantus hic vir erat, optime indicat S. Joannes Chrysostomus epistola 147, ex suo exilio Cucusanis scripta ad ipsum, tunc Consulatum creatum, ubi inter alia habet: Nos te non Præfectum atque Consulem amamus, sed Dominum meum suavissimum Anthemium, cum magna prudentia atque ingenii acumine tum etiam ingenti philosophia refertum. Eum postea pietatis ac fidelitatis specimen dedit, cum defuncto Arcadio anno 408, pro Theodosio juniore adhuc puero regimen suscipiens totius Imperii, eundem ipsum integrum illibatamque servavit.

e Julianus postquam a Ctesiphontis obsidione coactus fuerat discedere, occisus est anno 363.

f Regnavit Jovianus mensibus solum 7, diebus 22, mortuus 17 Februarii anno 374, cui successit Valentinianus, qui fratrem suum Valentem fecit consortem Imperii.

g Theophaues cum indicasset Valentem tandem Antiochia Constantinopolim reversum anno 378, et a E Gotthis superatum et igne consumptum, addit Scythas vernacula iporum lingua Gotthos nuncupatos, venerat autem Antiochiam Valens anno 370, aut 371.

h Videntur barbari indicari; quos a Theodosio Magno in Thracia debellatos ante indicarat Theophaues.

i Theodoretus lib. 4 histor. Eccles. cap. 22 late Flaviani et Diodori labores, pro fide orthodoxa assumptos, describit: hi. S. Meletio a Valente in exilium ejecto, uti 12 Februarii in ejus Vita dictum est, gregis illius curam susceperunt, lupis quidem fortitudinem et sapientiam suam opposcentes, ovibus vero convenientem curam impendentes.

k Theodoretus cap. 23 late hunc congressum historie suæ intexit, et sic incipit: Regiam quidem ab Aquilone Orontes fluvius præterfluit: a meridie autem duarum contignationum porticus amplissima muro urbis inædificata est, excelsas utrimque turres habens. Inter regiam et fluvium via est publica, quæ urbem porta illa exeuntes excipit ducitque in agros suburbanos. Per hanc transeuntem divinum Aphraatem... ab alto ex regia porticu prospectavit Imperator.

l Has eunuchi minas et pœnam subsecutam etiam narrat Theophaues.

m Valens anno Ch. 378, 5 Idus Augusti a Gothis F devictus, in tugurio, quo se incluserat, vivus est exustus.

G. H.

DE SANCTO CHLOTHARIO, VITRIACI IN CAMPANIA GALLICA.

VII APRIL.

Illustre nomen apud antiquos Francos fecerunt varii Reges ex familia prima Merovingica, Chlotharii nuncupati; ex quibus Chlotharius primus, Magui Chlodovæi filius, initio Rex Suessionensis; ac dein, tribus fratribus eorumque posteris mortuis, Monarcha Francorum; cujus, ex filio Childerico Rege Suessionensi, nepos fuit Chlotharius secundus, iterum reliquis vita functis Monarcha. Hujus, per filium Dagobertum et Chlodoveum a nepotem, pronepos fuit Chlotharius tertius, Neustriorum Rex. Quartus etiam Chlotharius fuit Rex Austrasiorum ad breve tempus constitutus, quem arbitramur patre Dagoberto a S. Sigisberti filio proguatum. Fuit etiam S. Gunthramno Regi Burgundionum, Chlotharii primi filio, primogenitus

Chlotharius: sed qui in sua pueritia e vivis decessit. Non mirum ergo est si Regum exemplo plurimi eorum subditi fuerint Chlotharii appellati, quorum facile aliquis, vita sancte peracta, potuit inter Calites adscriptus, et venerationem publicam in particulari quapiam Ecclesia adeptus fuisse. Talem Chlotharium indicat ad hanc diem Claudius Chalemotus sacræ Facultatis Parisiensis Doctor Theologus, et ordinis Cisterciensis in monasterio S. Mariæ de Columba Abbas, in Serie Sanctorum et Beatorum sacri Ordinis Cisterciensis anno MDCLXVI Parisiis excusa: cujus ista verba sunt: Septimo Idus Aprilis. In Campania, monasterio S. Jacobi de Vitriaco, festivitas S. Chlotharii Confessoris, ob Reliquias ejus ibidem repositas: ubi memoria ejus est

A est celebris, ob peregrinos illuc advenientes. *Hæc Chalemotus, ex traditione dicti monasterii, cujus mentionem faciunt Sanmarthani tomo quarto Galliæ Christianæ, asseruntque esse S. Jacobi prope Vitriacum Ordinis Cisterciensis monialium sub Claravalle,*

diœcesis Catalaunensis. *Est autem supra Catalaunum, ad fluvium Mutronam, dictum oppidum Vitriacum, vulgo Vitry le francois; ad discrimen vicini loci, Vitri le Brule appellati. De dicto S. Chlothario plura hactenus non potuimus assequi.*

DE S. GEORGIO EPISCOPO, MITYLENÆ IN INSULA LESBO.

D. P.

CIRCA AN.
DCCCXVI

inter plures
illustres
Mitylenenses

S. Georgius
Episcopus,

B **L**esbus, maris Agæi clarissima insula, octo olim, teste Plinio, urbibus culta fuit: harum præcipua et celeberrima est Mitylene, in latere insulæ ortivo, quod Asiam spectat, extracta. Ab hac urbe tota insula, jam saltem a quingentis annis tempore Eustatii, Mitylene appellata est. Viros olim genuit hæc urbs sapientia et doctrina præstantes, Pittacum, inter septem Græciæ sapientes habitum; Alcæum poetam; Sappho, feminam poetriam; Theophrastum, amicū Cn. Pompeii intimum, et rerum ab eo gestarum scriptorem. Nec defecit post acceptam Evangelii lucem a suo vigore, sed illustres habuit Episcopos Metropolitās, inter quos seculo Christi octavo floruit S. Georgius, a quo Menologium Basilii Imperatoris Porphyrogeniti hunc diem auspicatur, cum hoc ejus elogio:

2 Die septimo ejusdem mensis Aprilis, memoria sancti Patris nostri Georgii, Episcopi Mitylenensis. Sanctus P. N. Georgius, divino vere numine ac spiritu afflatus, et fortissimus Christi Confessor, filius fuit nobilium, divitum, et piorum parentum: quorum divitias quidem odio habens, pietatem vere amplectens; atque ob Christi desiderium et amorem, quo flagrabat, nobilitatem et gloriam contemnens, domo egressus, in quodam cœnobio monasticam inivit vitam: ubi plurimas quidem virtutes exercuit, præsertim vero in eleemosynis dandis excelluit: tota enim die, juxta illud Davidicum, misereri et commodare non cessavit. Quapropter, unanimi Cleri suffragio, Mitylenensis Ecclesiæ initiatus fuit Episcopus, quando eandem, quam ante exhibuerat, misericordiam in eleemosynis conferendis exercuit. Iconomachorum postea hæresis apparuit: cujus ipse quidem insensissimus hostis fuit, orthodoxæ vero religionis propugnator acerrimus. Ipse enim sacras imagines coluit atque adoravit, earumque cultum etiam alios edocuit. Demum cum multa jam patrasset miracula certior factus ex revelatione et divino sidere resolutionem corporis sui instare, sic feliciter et sancte in Christo decessit.

3 Græci in magnis Menæis S. Georgium hoc die celebrant, ac versum hexametrum, quem singulis diebus de unico eoque præcipuo Sancto proferunt, applicant huic, et est ejusmodi.

Ζών ὁ ἐκ θαλάσσιου Γεώργιος ἐξδόμῃ εἶπεν

Septena, vitam de morte Georgius hausit.

Præterea hoc cum disticho exornant Græci.

Ἐχει Μιτυλήνη σε καὶ τεθνηκότα,

Ὡς ζῶντα, Γεώργιε, προσέειπεν μέγαν.

Talem Georgi mortuum Mitylene

Te habet, ut habuit dum viveres, defensorem.

Idem Græci passim in omnibus Menæis, tam manuscriptis, quam excusis, item apud Maximum Episcopum Cytherarum ἐν βίαις ἁγίων, et in Novæ Anthologio seu Breviario, ab Antonio Arculio concinnato, et auctoritate Clementis viii approbato, hoc encomium habent. Sancti Patris nostri Georgii Episcopi Mitylenæ. A teneris hic unguiculis magno desiderio in Christum ferebatur, vitamque monasticam ingressus, se in omni virtute ac præsertim humilitate magis præ reliquis exercuit, mire etiam in eleemosynis dandis excelluit. Ad Sedem Episcopalem Mitylenensem promo-

Aprilis T. I

tus, suo munere præclare functus est. Hæresim iconomachorum tum docte sapienterque refutavit, ut ipsimet principes hæreticorum, vi argumentorum percussī, suum errorem agnoscerent. Et quamvis in mortali corpore versaretur, tantatamen abstinencia vixit, ut cum Angelis compararetur. Morituro non solum ipsi, sed toti illius Ecclesiæ et ovili, per cœlestis sidus propinquus evita excessus significatus est. Ex ipsius reliquiis fontes gratiarum et miraculorum profluxere, quibus adeuntes curati sunt: unde Sanctus hic mire ab omnibus cultus est et amatus. *Hæc ibi, quæ paucis mutatis ad diem xvi Maii iterum leguntur in eisdem Menæis excusis et manuscriptis, et apud Maximum Cytheræum: et plenius indicatur cum plurimis miraculis a morte clarnisse. A Græcis etiam ad Ruthenos transit hujus Sancti veneratio, qui eorum Fastos apud Possevinum in Apparatu implet cum titulo Sancti Patris; eundem videntur exhibere tabulæ Kalendarii Muscovitici, sed corrupto nomine Sergius scribitur.*

4 Baronius, cum ad annum DCCXXXV Leonis Isaurici Imperatoris sævientem magis rabiem adversus cultores sacrarum imaginum indicasset, proponit illustres Episcopos, Presbyteros ac monachos, qui tunc fortiter propugnarunt orthodoxam religionem et sacrarum imaginum venerationem, eandemque sanguine effuso, confirmarunt, et variis Martyribus subjungit Confessores, et similiter, inquit, Georgius Episcopus Mitylenus, et ipse ob eandem confessionem in sanctos Confessores relatus, cujus natalis dies septima Aprilis reperitur in tabulis Græcorum adscriptus. Eadem ad hunc diem retulerunt Molanus in auctario Usuardi, et Ferrarius in Catalogo generali.

5 Habemus ex Laurentiana Magni Ducis Hetrurix Bibliotheca, descripta Acta Sanctorum ac deiferorum interque se germanorum fratrum, Mitylenæ quiescentium, David videlicet, Georgii ipsius insulæ Metropolitæ, atque Simeonis, Confessorum et miraculis illustrium, cum proprio eorumdem simul celebrandorum Officio, pro die prima Februarii: eundem autem Georgium rati qui in Menæis celebratur, curaveramus ea Latine reddi ab Hugone Bollio, hoc die danda. Sed cum ea incœperimus prælo porare, primum invenimus Georgium, Davidis atque Simeonis Germanum, Presbyterum fuisse consecratum circa annum Christi DCCXXXII, annis plusquam quadraginta post Leonis Isaurici mortem, et quidem ab ipso hujus dici Georgio, tempore Isaurici, egregio Confessore, tunc totius insulæ Archiepiscopatum tenente. Deinde cognovimus eundem a Sanctis Methodio Patriarcha atque Theodora Imperatrice, post Synodum ad Orthodoxæ restitutionem Constantinopoli celebratam, anno DCCCXIII patriæ suæ esse datum Antistitem. Istis igitur Actis ad Kalendas Februarii, in post faciendū Supplemento, reservatis (quo die simul omnes solenniter coluntur, in eodem simul tumultu quiescentes) ea sola quæ seniores Georgium spectant hic excerptemus.

6 Cum igitur auctor, post S. Davidis obitum explicatum, S. Simeonis res gestas describere aggrediretur, primum asserit hunc in patriam ab Idæo in Phrygia monte ubi fratrem sepelieverat, regressum, invenisse supremum sacrarum Præsidentem Georgium hunc nos-

abstinencia,
et mors
miraculis
honorata.

E

Relatus in
Annalibus
ad an. 735

Confessor sub
Leone
Isaurico,

F

ab alio S
Georgio
juniore
distinguendus

floret in
Episcopatu
sub an. 782

colitur a
Græcis solenni
veneratione.

laudaturque

ejus humilitas,

doctrina,

Atrum, insignem temporibus Leonis Isaurici Confes-
sorem : cui et fratrem Georgium obtulerit Presby-
terio initiandum. Deinde in historiarum progressu narrat,
signa prægressa renovatam sub Leone Armeno perse-
cutionem et Georgii Episcopi expulsionem, in hunc
modum. Cum populus ad vespertinas preces Domino
persolvendas in sanctæ ac gloriosæ Martyris Theo-
doræ templo, quod inferioris portus ripæ adjacet,
convenisset, ultimumque Kyrie eleison decantaret
et manus atque oculi omnium essent in sublime
erecti; subito crux illa, quæ supra ciborium sacre
mensæ defixa erat, magno cum stridore revulsa, et
versus absidam esse sublata : deinde inclinato vertice
in pavimento quoddam miserabiliter de-
pacta, ibidem immobilis aliquandiu stetit. Quod
cum fidelis populus vidisset, multis ecclesiam im-
plevit lacrymis, Kyrie eleison, diuturno et magno
clamore insonans, nolensque ab æde sacra discedere
utpote qui metueret ne jam adesset supremum in-
sulæ exterminium. Dimisso tandem, licet ægre,
cœtu, ad columnam curritur, et ingens inauspica
tumque prodigium Patribus Simeoni atque Georgio
nuntiatur. Quibus sanctissimus Simeon, omne mys-
terium futuræ rei de cælo edoctus, ita fatur cum
lacrymis : Non ita erit ut veremini, fratres, neque
hanc regionem funditus evertendam dabit Deus :
sed Imperator Deo invisus atque adversarius diebus
his surget, qui decorem ecclesiæ omnem auferet,
venerandis imaginibus ad terram dejectis. Ite in pa-
ce : sicut Domini est voluntas, sic fiat.

7 Paucis porro diebus interjectis, porcus, auri-
bus et cauda mutilus, atque ex signis quibusdam no-
tisque monstrosis toti urbi notissimus, ejusdem ec-
clesiæ fores nescio quo modo apertas nactus, ad
sancta altaris adyta penetravit sese, atque in Epi-
scopali throno se composuit. Conabantur æditi,
rem intuiti, abominandum spectaculum ab oculis
amovere, porcum expellendo : sed nullis ille terre-
batur minis, neque prius excessit quam verberibus
fustibusque cruentaretur. Hinc rursum multitudo ac-
celerat ad Deiferum Simeonem, et quid acciderit
narrat : Cui ille, Confidite filioli, quia porcus iste
graphice repræsentat futurum, Deo permittente,
Episcopum sibi similem, ejusque fortunam. Dictum
rei probavit eventus : nam ferini nominis Impera-
tore Leone sceptrum Orientis adepto, moribus ei æ
nomine similis Antistes invasit Episcopatum. Hunc
autem, ut adulterinum intrusumque, abominata plebs
(**C**) omnis fidelium est, rectæ fidei opinionibus inhærens,
utpote divinitus inspiratarum Scripturarum lacte
pasci solitus, et informari doctrinis venerandorum
virorum atque sanctorum Patrum, Georgii inquam

sanctissimi Præsulis (quem et impiissimus iu per- **D**
petuum ad mortem usque exilium relegavit Cherso-
nam) atque Simeonis qui et ipse vehementer hære-
siarcham abominabatur.

3 Sanctus igitur Præsul, qui primum sub Leone Isau-
rico, fortassis ante initum Episcopatum, clauerat, rursus
sub Leone Armeno confessionis studium ingressus, ad an-
num usque DCCCXVI et ultra in derrepitum ætatem vilam
debut propagasse : dicitur autem in præcatis Actis libe-
riori execratione hæresiarcharum, scilicet Imperatoris
Tyranni et pseudo-patriarchæ Theodoti, eorum adversus
se rabiem implacabiliter provocasse : quod factum cre-
dimus, quando Imperator Orthodoxos Episcopos omnes
Constantinopolim convocavit, tentaturus num qua fraude,
solicitatione aut comminatione eos cum Nicephoro Pa-
triarcha in suam sententiam posset pertrahere, uti vi-
dere est in ipsius S. Nicephori Actis, propositis xiii
Martii. Confirmantur hæc ex Canone, ejusdem Sancti
landes prædicante, quem cum reliquo ipsius Officio Me-
nara exhibent, scorsim ab alio hujus divi Officio S. Cul-
liopium concernente ; cui præmissa Sticharia similaria
sic inchoantur, Πάτερ Γεώργιε, Χριστοῦ τὴν σίπτην καὶ
ἀχραντὸν τιμητικῶς προσκυνήσας, εἰκόνα, πάνσοφον, θε-
ομάχον, θράσος, μακάριον, πλοῦτον, Sanctum et im-
maculatam Christi imaginem reverenter adorasti,
Pater Georgi sapientissime, nihil formidans Deo re-
bellantium audacia, deinde cum expressiori debellatæ
iconomachiae mentione : Θυμὸν ἀσεβῶν ὑπὲρ νίκης θρα-
συμένων ἀλόγιστα, οὗς καὶ ἐθίσσας ὑπερυψωθέντας
δυσσεβεῖ φράγματι, καὶ πάλιν συντριβέντας, δεινότερον
διαφανέστατα. Furorem suntuisti sudentium rectæ
rationi contraria, quos et vidisti super impietatis se-
pimentum elevatos, ac denuo manifestissima ruina
obtritos. Ipse Canon præcipue singulas virtutes ejus ce-
lebrat ; vitæ austeritatem, crucis ferendæ tolerantiam,
spiritus paupertatem, eleemosynarum largitatem, morum
rectitudinem, lacrymarum frequentiam, passionum mor-
tificationem, aliasque id genus propheticum insuper spi-
ritum, quo suam ad meliora id est superna bonæ transla-
tionem præcivit : dicit denique quod sit, Ἰατὴρ ἀνιάτων
νοσημάτων, καὶ ἱλατὴρ ἀκαθάρτων πνευμάτων. Medicus
incurabilium infirmitatum, et expulsor immundo-
rum spirituum : atque concluditur hac strophe, Θεσαυ-
ρὸν ἀκρίων καὶ πλοῦτον, χαρισμάτων τὴν σὴν κόνιν
ἔχοντες καὶ σὶρον τῶν λειψάνων, ἐμπιπλάμεθα νοσούν-
των, ἀξιωμακρίστει Γεώργιε. Cinerem tuum
et reliquiarum thecam habentes, thesaurum sane
gratiarum inexhaustum, implemur aromatibus spi-
ritualibus, Georgi vere beatissime. Quæ fidem fa- **F**
ciunt, corpus in exilio mortuū ad suam ecclesiam postea
restitutum fuisse, quod in elogio supra relato non satis ex-
primitur.

monentur
Lesbii de
persecutione

sub Leone
Armeno re-
suscitanda,

et S. Georgii
expulsione
alteriusque
intrusione,

ipse Chersonæ
exul moritur
sub an. 816.

Constantia
fidei

laudatur in
propriis de
eo odis
E

et reliquæ
virtutes,

ac gloria
miraculorum.

DE BEATO EBERHARDO,

EX COMITE NELLEBURGENSI ORDINIS S. BENED. MONACHO,
SCHAFFHUSIÆ IN SUEVIA.

Nellenburgensium Comitum in Sueria ditto,
Danubio versus Boream clausa, in orientem
procurrebat olim usque ad Rheni ripam ; eum
etiam comprehendens locum, qui venientes ex
Acronio et Veneto lacus naves scaphasque excipit, ibi
exonerandas, quoniam ulteriorem cursum prohibet major
Rhemataracta, tertio inde millurio ab altissimis rupi-
bus se præcipitantis, unde Schaffhusiæ nomen ductum
plerique volunt, quamvis indigenæ malint ab ovibus,
schaff Germanice dictis, etymon et insignia petere. Ast
sive naviculariorum sive optationum usibus structæ domus
privatam habitandi loci occasionem dederint, inter omnes
convenit, celebritatem esse totam a monasterio, quod ibi

in honorem S. Salvatoris Jesu Christi et Sanctorum
omnium circa annum millesimum conditi captum amplæ
paulatim urbi (ut alii pleraque) nomen dedit, quæ
opibus aucta, et Imperialis civitatis privilegiis donata,
Abbatum potestati se paulatim substraxit ; ac denique
eamdem prorsus extinxit, per sædum ipsorummet mo-
nachorum a Catholici religione apostasiam. Eadem
urbs ab annis circiter ducentis, inita cum pagis Hel-
veticis societate, nunc annumeratur Turgoviæ, quamvis
sita in Germanico Rheni ripæ ; ejus positionis rationem
potiorem habentes quam recentiam federum, malimus
illam adscribere Sueriæ. Dicti monasterii chronicon an-
tiquum, nescio ubi, reperit Joannes Murerus Carthu-
sianus

in constructo
a se monaste-
rio

celebatur
olim ut
Beatus.

SEC. XI.
Ad Rheni
Germanicam
ripam

A *sianus, ex eoque potissimum transcripsit vitam Eberhardi, quem ibidem dimisso nobili Comitatu monachum, cum appellatione Beati Fundatoris cultum fuisse, satis probant, quæ in eadem vita narrant; et titulus sacelli, per plura secula superstitis, quod in ejus postea appellationem transiit, et S. Eberhardi sacellum dicitur. Neque dubito quin antiquum ipsius monasterii martyrologium idem probaret, si inveniretur; vota item et preces accurrentium ad sepulcrum, si avita ibidem perstitisset religio. Ulterius protensum illius cultum aut nominis commemorationem inter officia sacra, nullum probat argumentum: unde qui Benedictinos fastos compilavere Wion et Menardus, nusquam illius meminerunt; nec meminisset Bucelinus ad hunc diem, nisi apud Murerum in Helvetia sacra Vitam reperisset. Mallemus eam nos hoc loco dare ipsis antiqui illius Chronici verbis, dabimusque etiam postea, si illa nobis aliunde subministrantur: nunc, quod possumus, a Murero Germanice elitam Latine reddimus, optamusque ut urbi avita fides, monasterio disciplina, sacris ossibus veneratio restituatur aliquando.*

VITA

Ex antiquo loci Chronico MS.

a Joanne Murero Germanice edita.

B

Circa annum Christi millesimum quartum, in Suevia Germaniæ superioris provincia, floruit Eppo Comes Nelleburgensis, dives agris opibusque: qui matrimonio sibi junxit Hedwigem a, sancti Hungarorum Regis Stephani filiam, et S. Henrici Imperatoris ex Gisila sorore neptem; qui tantis subnixus affinitatibus, nisi aliud quam seculi pompas et suæ familie amplificandam claritatem meditabatur. Alia longe erant Hedwigis vota studique; et Deo divinisque rebus intenta, vacabat orationibus et multiplicabat eleemosynas: morem insuper sibi fecerat quot noctibus ad recitandum psalterium surgere. Id cum illa continuis aliquot usurpasset annis, surrexit aliquando ab latere uxoris, post ejusmodi vigiliæ fatigationemque profundius dormientis, Comes Eppo; et librum, unde illa solebat Psalmos decurrere, ad culinam detulit atque in ignem projecit, ut quam verbis cohibere non poterat pietatem, facto illo castigaret. Postridie ad opus suum revertens coquus, supra prunas positum, sed incombustum, reperit heræ librum: quæ ab eo monita de miraculo, prompte accurrit, ipsumque recepit, et ejus opera factum esset haud difficulter intellexit. Neque id dissimulavit Eppo, cum rursus librum saluum conspexit: qui corde compunctus, et culpam apud Deum atque uxorem agnoscens, nulli deinceps impedimento piis ejus exercitiis fuit, sed ipse potius ad similia sese transtulit, et ad finem vitæ in iisdem perseveravit.

2 Nascitur iis interim filius Eberhardus, nec diu post obit Eppo pater. Illic alia cura Hedwigi non superfuit, quam ut relictam sibi ex marito prolem, tantarum opum et possessionum heredem, pie religioseque educaret. Proinde, cum discendis litteris artibusque ingenuis congruam attingisset ætatem, elegit peregrinum quemdam Sacerdotem nomine Lupardum, eique filium instituendum tradidit: postea vero sumpsit eidem uxorem. Ittam nomine, ex qua filii sex procreati sunt, b Otto scilicet, Archiepiscopus postea Trevirensis; Eggehardus Richenangiensis monachus, ac demum anno MLXXI ejusdem monasterii Abbas c; Abbanus, in prima juventute mortuus; tum alii duo, qui sub Henrico IV militantes annos MLXXV occubuerunt in bello; ac denique Burchardus, Nelleburgensis Comes futurus. Sic auctam stabilitamque familiam videns Hedwigis, Eberhardi mater, velefecit filio, et in diocesim Moguntinam se

recepit: ædificatoque ibidem in Deiparæ honorem D sanctimonialium cœnobio d Swabenheim dicto, quod superfluit vitæ in sancta conversatione absolvit, sibi Deoque soli vacans,

3 Eberhardus autem cum uxore, quamvis terrenis bonis affluens, iisdem tamen non apponens cor suum, sed Deo servire ac placere satagens; primum quidem Romam ad limina Sanctorum Petri et Pauli atque Compostellam ad S. Jacobum honorandum peregrinatus est: deinde divino amore magis magisque succensus, ubi unum solum e in seculo sibi reliquum vidit heredem ac successorem Burchardum, decrevit ex abundanti possessionum suarum partem aliquam, de consensu uxoris suæ, convertere in cœnobium monachorum sub S. Benedicti regula construendum. Dumque circa loci electionem ambiguus, propriis atque alienis precibus divinam expetit voluntatem cognoscere, piæ supplicationis consortem inter alios voluit habere virum probum ac simplicem, professione navicularium, qui duabus infra lacum Acronium leucis Germanicis, ex una in alteram ripam transvehebat itinerantes. Hic pro negotio sibi commendato precibus nocturnis incumbens, non procul a se atque a Rhæni ripa vidit ingentem assurgere atque in ejus medio crucem aureo splendore fulgentem: cujus aspectu monitus, eum esse locum quem delegerat Dominus, non distulit visionem indicare Eberhardo: qui et ipse eundem suo proposito altissimum inveniens, primum ibi ædificavit sacellum cum tribus altaribus, in honorem Dominicæ resurrectionis, quæ anno MLX die XXIII Augusti Leo IX consecravimus, dictum postea sacellum S. Eberhardi.

4 Deinde monasterium struere exorsus, ex consilio pientissimi Sacerdotis Lupoldi, cui filii Burchardi institutionem commiserat, in honorem Sancti Salvatoris Jesu Christi et g omnium Sanctorum, cum opus intra duodecim annos complexset, instituit ibidem duodecim monachos, juxta numerum sanctorum Christi Apostolorum h, ipsumque in die S. Bartholomæi anno MLXIV dedicandum curavit a Rumoldo i Episcopo Constantiensi; et redditibus possessionibusque dotatum, Sigefrido Abbati, una cum sociis ex k Hirsangiensibus monachis accepto, regendum commisit. Denique incolumitati loci sic fundati consultum esse cupiens, rursus ingressus est iter Romanum Eberhardus cum magnifico comitatu, novumque monasterium cum rebus atque personis acquisitis et acquirendis Apostolicæ Sedis tuitioni commisit, acceptante ipsum Alexandro II, et Bullas desuper requisitas expediente sub nota anni MLXVI.

5 In hoc porro Romano itinere, voluit omnipotens Deus famuli sui sanctitatem hujusmodi miraculo comprobare. Erat in Italiæ partibus cæcus, cui per somnum fuerat revelatum, quod a Comite quodam Germano Romam proficiscente recepturus esset visum: proinde erat juxta viam assiduus, et de transeuntibus quinam essent crebram habebat questionem. Accidit ergo ut transeunte Comite, cum cæterva simul aquitantium, predicto cæco, equorum transitum observanti et quinam essent interroganti, responderetur Teutonicos esse, qui transirent, viros ecclesiasticos ac seculares, assecles magni ac potentis ex Teutonia Comitum, qui Romam iter institutum ageret. Tum cæcus lacrymabili voce Comitem exorsus est deprecari, ut sui vellet misereri. Comes autem existimans eleemosynam petere, dari jussit; sed renuit cæcus, visum se a Comite, non argentum, asserens postulare. Itaque eundem secutus ad diversorium, quod ipso in loco noctem acturo Comiti præparatum fuerat: exoravit famulos, ut qua ille manus abluisset aqua, eam sibi servarent condonarentque. Cumque eadem lavisset oculos, aperti illico sunt oculi ejus: qui clare videns et discernens

AUCTORE D. P.
d

e

ædificandi
monasterii
locum,

visu cælesti
edoctus,
E

i

illudque dedi-
cans an. 1064

g

h

i

k

ibi sub Sigefrido Ab.
monachos 12
statuit.

F

Romam denuo
profectus

cæcum illum
minat.

a
Parentibus
Eppone atque
Hedwige,

isque pientissimus

natus Eberhardus,

b

c
post liberos
ex illa uxore
susceptos,

A cernens omnia, laudavit Deum, et famuli ejus meritum toto vulgavit vico.

reversus filium
moribundum
sanat,

Mangoldum
Ab. apostatam

l

B Ordineque dimisso.

convertit ad
penitentiam.

pro eoque in
monasterio
pie mortuo

C

sed purgatorii
parvas
sustinente,

post varia
pia opera
Compostellam
peregrinatur.

6 Alterum nihilominus in Germania contigit, in ipsa filii Burchardi persona. Hunc cum equitibus aliquot ante se dirigebat occasione quadam, ipseque eadem subsequatur via : sic autem iter agens ex famulis insperato retrogressis intellexit pater, festinandum sibi esse, si filium vivum conspiceret velit; media enim via correptum letali morbo, ægre perferri ad diversorium potuisse. Accurrit concitus Eberhardus, et flexis ante lectum decumbentis genibus, primum orationes ad Deum fudit; tum pelvi imponens ligna duo, in crucem decussata, aquam desuper infundi jussit, ex eaque potum filio dedit. et simul reddidit sanitatem, cum admiratione ipsius ægri presentiumque omnium. Sed corporibus hæc impensa fuere, præ quibus æstimanda est salus animæ Mangoldi conservata, qui nobiliter natus, et in familia Eberhardi Comitis aliquamdiu cum laude versatus, monachum induerat in Steinensi / S. Georgii supra Rheno cœnobio, factus tandem etiam loci Abbas. Sed velut ad hoc solum elatus esset quo rueret gravius, post annos non multos vitæ regularis pertæsus, tandem ad seculum se retulerat, habitu

7 Huic sic misere lapso, seque in seculari habitu impudenter circumferenti, obviam aliquando factus Eberhardus Comes : Equid, Mangolde, responsurus es, inquit, judici tuo, in die illa qua perfidiæ et apostasiæ tuæ rationem simul et pœnam exiges? Revertere, miser unde divertisti : nescis enim quando comprehensura te sit hora illa : temporanea et fluxa hæc vita est, sed quæ sequitur æterna. His aliisque similibus compunctus ille, abiecit se ante Comitis pedes, suppliciter orans, deprecatorum ipsum ut iocerneretur habere, ad Ecclesiæ atque Ordinis pacem recuperandam; ea tamen conditione, ut cum bona Steinensis Abbatis venia, matere sibi liceret in Schaffhusiensi ipsius Comitis monasterio, ubi mallet omnium postremus vivere, quam primus in suo. His verbis recreatus Eberhardus, hominemque amplexus peramanter, cum magna gratiæ obtinendæ fiducia ab Abbate prænominatum accessit; eoque libenter annuente, habitum Ordinemque resumpsit Mangoldus in novo Sanctorum omnium monasterio, ubi severas admissi criminis pœnas a se ipso exigens, constanti in pœnitentia vixit annis pluribus, ac denique feliciter in Domino requievit, in eodem loco sepultus.

8 Post temens deinde aliquod, pernoctanti in precibus Eberhardo Comiti, et pro defuncti Mangoldi anima supplicanti, apparuit ipse, recontavitque; se æterno damnandum fuisse supplicio, nisi precum illius interventu reductus ad Ordinem pœnitentiam agere incepisset; pro criminum autem in seculo et apostasia commissorum gravitate ac multitudine, purgatorii in flammis graviter cruciari; nunc vero orare, ut quem salutaribus monitis suis ab gehennæ incendio liberarat eundem nunc a temporario illo igne precum suarum suffragiis dignaretur redimere. His dictis disparuit, et mane facto pientissimæ uxori suæ Ittæ narravit Comes quid vidisset audissetque de Fr. Mangoldo. Ambo igitur pro ejus auxilio inceperunt orationibus, eleemosynis, jejuniis, aliisque operibus religiosis vacare intentius, curantes etiam multa expiatoria sacrificia fieri pro mortuo : neque eo contenti, Compostellam insuper peregrinati sunt pro eadem causa. Cum vero in patriam redissent, rursus oranti Comiti Mangoldus in nocturna visione apparuit, gratias agens quod per ejus auxilium æterna jam frueretur beatitudine in cœlis. Tum spiritu exhilaratus Eberhardus Comes; Eia inquit Mangolde, unum dicito an opera mea placeant, Deo.

Placent respondit ille, et magis placebunt, si bonis D bona pergas adicere constanter proficiens.

9 Jam annum ætatis attigerat quantum supra quinquagesimum, et a terrenarum rerum cura paulatim abstractum animum, ad excolendam virtutem transtulerat; quando istis Mangoldi dictis vehementius stimulatus, decrevit omnino nuntium remittere seculo; et Comitatus dignitate in filium translata, ipsum sese consecrare Deo in monasterio Sanctorum omnium. Ergo conjugii suæ dilectissimæ exposuit quomodo Mangoldus assertus cœlo apparuisset sibi, affirmassetque placere Deo opera ejus, ideoque decretum sibi esse, modicum reliquæ vitæ spatium ipsi offerre, ut mereretur placere magis; petere ergo ut cum bona illius venia liceat sibi, abdicatis omnibus temporalibus, obedientiæ jugum subire in monasterio quod construxerant. Ad hanc orationem lætata Itta, hoc ipsum respondit esse quod diu desideranti animo concupierat, ut a maritali libera servitute, Deo posset expeditius famulari : faceret igitur, ipso bene juvante, quod conceperat animo, ejusdem propositi consortem uxorem habiturus m. Dictum, factum : stitit se Abbati Sigefrido Eberhardus, ejusque obedientiæ colla subjecit, et in ea alios sex annos vivens, cum multa precum, jejuniorum et operum honorum instantia, post sexaginta vitæ annos expletos, die vii Aprilis evocatus ad mercedem est; et Deo, quem semper amaverat, sociatus in cœlis.

10 Mortuum Sigefridus Abbas cum conventu, uxor quoque ac filius, cum multa nobilium Ordinis utriusque frequentia, in novo Schaffhusiensi monasterio sepelierunt. Ad ejus vero tumulum cœpit Deus crebra patrare miracula, multis infirmis et opis egentibus curationem et auxilium exhibens : ex quibus mox tria aggrediar explicare, sicut antea tria mirabilia ejusdem opera adhuc in seculari vita agentis exposui. Prius tamen dicendum est, quod propter ejusmodi operum divinorum claritatem, corpus ejus fuerit e crypta, sub qua condebatur, elatum positumque ante altare sanctæ Crucis : postea vero translatum fuit ad novam ecclesiam, ab Abbate Sigefrido et Burchardo n Comite ædificatam, ubi super ipsum in illius medio collocatus est grandis ac speciosus lapis, eleganter insculptam habens effigiem corporis. Super quem cum aliquando irreverentius constitisset nobilis quidam, neque monitus discedere voluisset, falco quem tenebat manibus in vestigio supra sepulcrum Comitis mortuus est; tantusque hominem pavor invasit, ut ægre potuerit exitum ecclesiæ reperire, mortuum in ea falconem relinquens.

11 Energumenum quemdam ad varia Sanctorum loca pergrinationibus miraculisque celebra circumduxerant consanguinei, sed Deo curationem ipsius ad manifestanda servi sui merita differente, nusquam ei salutem invenerunt : intellecta autem sepulcri ejus virtute mirifica, multipliciter vinctum et omnimodis repugnantem adduxerunt; seque mox exauditos gavisi sunt, reducentes secum sanum ac liberum, patientem suum. Alius brachiorum usu sic privatus, ut cibum, nisi alienis manibus in os ingestum, nullum sumeret; cum ad sepulcrum Beati accessit sanitatem postulans, restituta sibi manus continuo sensit, et ad opus quodvis idoneas. Legimus etiam de Schaffhusiensi quodam a nativitate muto, qui cum animo concepisset quod curationem a viro beato deberet petere, nummum unum offerre supra sepulcrum; fide plena ipsum nummum ori imposuit, eumque ex ore sinens supra illud labi, ipso instanti sensit solvi lingue suæ vinculum, et loqui tam perfecte cœpit, velut si numquam impeditus fuisset.

tum religiosæ
vitæ desi-
derio captus,

cum bona
uxoris gratia

m
fit monachus
obitque an.
ætat. 60.
E

claret mira-
culis.

n
sepulchri sui
violatorem
punit.

I'

energumenum
liberat,

et muto lo-
quelam donat.

A

ANNOTATA.

a Stumphius, in *Chronica Helvetiorum* lib. 5 cap. 17, unde primum hujus *Pitar* caput accepisse proficitur *Murerus*, solum dicit *Hedwigem*, regia stirpe prognatam, Epconi uxorem obligisse. S. Stephanum dicit *Boufinius* plures liberos suscepisse, quorum nomina lateant, præterquam unius *Emerici* ante patrem mortui, et prolis saltem masculæ defectu regnum reliquisse suo ex sorore nepoti *Petro*; quapropter vereor ut satis solide hic *Murerus* processerit. Allegat *Stumpfius* *Richenaugiense chronicon*, ex quo genealogiam dictam acceperit.

b Udonem vulgo Adonem dictum, scribit *Browerus* in *Annal. Trevir. lib. 12* num. ad annum. 1067, refutatque *Luzium* qui *Eberhardi*, non filium, sed fratrem facit, dicto autem onno electus tenuit *Trevirensis Cathedralam* usque ad 1077.

c Addit *Bucelinus*, parte 1 *Germaniæ sacræ*, quod tandem a *Guelfone Duce* ad *Episcopatum Augustanum* evocatus in itinere moritur an. 1089. Frater, qui sequitur et *Albanus* nominatur, *Sumpfo Adalbertus* est.

d De monasterio *Swabenheim* (quod *Suevorum domum* interpretobere) situe adhuc super, necdum compari.

e An ergo necdum nati erant duo illi, de quibus, velut an. 1075. in prælio cæsis, ante facta est mentio? Vereor ne hæc *Eberhardi* orbitas per gratuitam conjecturam fuerit a *Murero* excogitata.

f Colitur S. Leo IX, 19 Aprilis: ante cuius *Vitam* § 4 agimus de ejus protectione in *Germaniam* an. 1052.

g *Merianus*, in *topographia Helveticæ confederationis* num. 12, dicit, S. *Salvatoris* dictum in principio *Monasterium*; postea accepisse nomen a *Sanctis Omnibus*, credo a templo quod post *Eberhardi* mortem filius ejus extruxit. *Calvinistæ*, qui nec nomen *Sanctorum* patienter ferunt, eo abolito, priorem resumpserunt; ubi nunc pro sacris monachorum cantibus puer-

perarum gemitus et infantium personant ploratus, secundum egregiæ illius reformationis morem.

h Idem *Merianus* ait, in fundamento positos esse iagentes duodecim lapides, quorum singuli pedes 17 alti, in uno quoque latere 9 pedes complectuntur. Et veromus ingens ad urbis latus occidentum est, emendis ab omni retro memoria saxis maximo hiato versus *Rhenum* apertus, unde illi et scindi et advehi commodissime poterunt.

i *Rumoldum* etiam vocat *Harmannus* in *Annalibus Eremitarum*, ubi monachus vivebat, abdicata *Præpositura Goslariensi*, quando in *Episcopum* est assumptus an. 1051: alii *Grimaldum* et *Rumaldum* nominant: sedit autem usque an. 1069.

k *Hirtzaugiense* antiquum et nobile monasterium est, in Ducatu *Wirtembergico*, de quo multa *Bucelinus* parte 1 *Germaniæ sacræ*, ac rursum parte 2, ubi ad centum monasteria enumerat, per *Hirtzaugienses* monachos aut noviter instituta aut post ruinam magnifice reformata, ex catalogo quodam veteri ejusdem monasterii; inter quæ *Schaffusianum* omnium *Sanctorum novum*, 22 loco censetur.

l Hoc quoque monasterium eandem cum *Schaffusiensi* calamitatem passum, tandem quoad titulum et possessionem transit ad jus *Abbatis Petrusiani*. Est autem in *Germanica Rheni ripa* o *Schaffusia* p. m. circiter 14 fundatum haud diu post annum millesimum, quando *Tradewingus*, actus *Duellensis* monasterii in *Wirtembergia* *Abbas*, illuc cum monachis suis migravit: nunc *Helvetica confederatione* associatur est oppidum.

m *Stumpfius* ait, ipsam sibi extruxisse reclusorium haud procul a monasterio, quod *Sigefridus Abbas* converterit in cœnobium S. *Aguetis*, quo titulo hodieque ecclesia et ædes supersunt, *Sanctimonialibus* eadem qua *monachi* reformatione extinctis.

n *Burchardus*, nullis ex *Hedwige* uore *Saxonica* susceptis liberis, auxit vehementer cœnobium, *Randensem silvam* et *Hemiaeam vallem*, in *Suevia* utramque, eidem donans, præter alia multa, teste *Stumpfio*.

D

EX GERM.
MURERI

E

D. P.

DE S. AYBERTO PRESBYTERO, RECLUSO ORD. BENEDICTINI IN HANNONIA.

ANNO MCXL

Crispino a
Clericis ad
Benedictinos
translato,S. Aybertus
ibidem fit
monachus
anno 1090,mortuus an.
1140,Vitam scripsit
Robertus Archi-
diaconus Os-
trevaudensis

Crispinum monasterium, inter *Valentianas* et *Gistenopolim Hannoniæ* civitates pari pene itinere intercapedine situm, sua primordia debet S. *Landelino*, qui illud seculo Christi septimo extruxit, et post vitam ibidem maxima cum perfectione exactum migravit ad Christum xv Junii. Incoluerunt illud olim *Clerici*, unde a *Buldrico* lib. 2 *Chronici Cameracensis* cap. 31 monasterium *Canonicorum* appellatur, in quorum locum circa annum *MLXXX* monachi *Benedictini* fuerunt substituti; quibus primus *Abbas* præfuit *Rainerus*, infra in *Vita* S. *Ayberti* memoratus qui eo assumpto itineris comite *Romam* profectus est, eundemque inter monachos suos anno *MXC* suscepit, et cœnobii sui *Præpositum* et *Cellerarium* fecit. Vixit postmodum S. *Aybertus*, tam monachus quam reclusus, annis quinquaginta usque ad annum Christi millesimum centesimum quadragesimum; quando *Cyclo Lunæ I. Solis I litteris Dominicalibus G. F.* festum *Paschatis* incidit in diem vii Aprilis, quo infra num. 23 dicitur S. *Aybertus* feliciter obdormivisse in Domino.

2 Vitam hanc scripsit auctor coævus, qui num. 22 asserit se eum viventem et mortuum dilexisse. Nomen suum indicat in epistola dedicatoria esse *Robertum*, et Dei miseratione se esse *Ostrevaudiensem Archidiaconum*. Est autem pagus *Ostrevandus*, aliis *Ostrevandus*, *Austerbantus* sive *Austerbantia*, ditio, inclusa

fluvii *Senseto*, *Scarpa* et *Scaldi*, in quem illi ad *Buchainum* et *Mortaignam* derivantur. Inscripta est hæc *Vita Aiviso*, *Episcopo Atrebatensi*, dum viveret S. *Aybertus*, constituto: qui jussu *Eugenii* in expeditione *Hierosolymitana* *Pater* et *Pastor* totius *Francorum* exercitus factus, *Philippis* in *Macedonia* anno *MCXLVII* octo post obitum S. *Ayberti* annis, ex hac vita decessit. *Laurentius Surius* affirmat hanc *Vitam* bona fide conscriptam fuisse, quam edidit ad diem vii Aprilis, sed plerumque in gratiam lectoris stylo mutato et sub finem contractam. Eandem primæ phrasi habemus ex *MS. Cœnobii Rubæ Vallis* prope *Bruxellus*: et eandem edidit *Arnoldus Ruissius*, *Canonicus Duacensis*, ex antiquissimo *MS. membranaceo cœnobii Crispiniensis* verbotenus erutam: quam hic damus, nostro more in capita et numeros distinctum, et suumariis marginalibus aliisque annotationibus illustratam. Ex hac *Vita* ediderunt sui compendia *Franciscus Haræus*, *Lipelous*, *Doubletus* et passim alii.

3 Corpus S. *Ayberti* in cellula sua; in qua *Reclusus* vixerat, sepultum fuit, in oratorio ibidem ad honorem *Deiparæ Virginis* extructo. Ex monumentis antiquis *Oratorii* sive *Capellæ* S. *Ayberti* scribit *Jouannes Cognatus*, libro 3 *Historiæ Tornacensis* cap. 42, sacras S. *Ayberti* reliquias capsæ inclusas fuisse anno *MCCCHI* ex monasterio *Crispiniano* ad dictam *Capellam Deiparæ Virginis* dictam deportatas: quæ postmodum anno

ad Aivisum
Episcopum
Atrebatensem
mortuum
an 1148
FCorpus capsæ
inclusum
an. 1303

A anno MCCCCLXIV sub Joanne Gauveo Episcopo Cameracensi, ab hujus Suffraganeo Godefrida fuerunt die III Octobris novæ capsæ impositæ. Cuius anno MDLXVI hæretici Calvinistæ summa rabie per Belgicas ditantes furent, ac sacras ubique Sanctorum reliquias diriperent ac comburerent: hæc sacri corporis S. Ayberti theco fuit per Dominum hujus loci et fundi sub vepribus et artibus in pascuis aliquibus abscondita, neque ab hæreticis licet diligenter inquirentibus reperta. Cum dein oratorium, ab hæreticis destructum, fuisset reparatum; Martinus Cupreus, Episcopus Chalcedonensis et Suffraganeus Archiepiscopi Cameracensis Maximiliani a Bergis, anno MDLXVIII ipsis Kalendis Maii illud dedicavit ad honorem Sanctæ Crucis, Deiparæ Virginis et S. Ayberti Confessoris, cujus ibidem sacrum requiescit corpus, et concessæ sunt Indulgentiæ octoginta dierum partim ab Archiepiscopo, partim a Suffraganeo Cupreo, in singulis solennitatibus tam Sanctæ Crucis quam beatissimæ Virginis Mariæ, nec non die S. Ayberti, et in Parasceve Domini.

concessæ Indulgentiæ :

Colitur festum
2 Maii et 7
Aprilis :

B Et forsitan ab hoc anno MDLXVIII factum est ut auctoritate Archiepiscopi festum S. Ayberti postridie Kalendarum Maii ex Crispinio venientes annue celebrarent, uti ad ejusdem mensis diem secundum cum aliqua ejus Vita refert in Natalibus Sanctorum Belgii Molanus : qui tamen in Additionibus ad Usuardum nomen S. Ayberti collocat ad hunc VII diem Aprilis, ad quem passim alii habent, Miræus in Fastis Belgicis et Burgundicis, Antonius Balinghem in Calendario Mariano, Hugo Menardus in Martyrologio Benedictino. Canisius in Germanico, Balduinus Willotius in Hagiologio Belgico, item Martyrologium Gulher Leodii anno MDCCXIV excusum; Auctarium Carthusianorum Tornacensium ad Geerenum novum editum. Utroque die, et hoc VII Aprilis et VI Maii, celebrant Aybertum, Ferrarius in Catalogo generali, Sanssayas in Martyrologio Gulhero, Wum, Dorganius, Buechius in Fastis Benedictinis.

C Corpus S. Ayberti hoc tempore asservari apud Crispinienses in dicto oratorio tradit supra memoratus Cognatus et Rayssius in Hieronymozophylacio Belgico pag. 178, qui dein pag. 343 asserit, brachium S. Ayberti Confessoris et monachi Benedictini cum costa et vertebra ejusdem Sancti, a Petro Aymerico Abbate Crispiniensi, de consensu Prioris et Conventus ac de permissione et licentia Joannis Richardoti Archiepiscopi Cameracensis, donatum Petro de Loyers Abbati S. Martini civitatis Tornacensis, anno MDXX, die XXIV Novembris. Quas reliquias rite examinatas approbavit Michael Desne Episcopus Tornacensis, anno MDCXI, die XV Martii, et concessit officium Ecclesiasticum ritu duplici de Communi Confessoris non Pontificis VII Aprilis, die natali ejusdem Sancti, celebrari, et Indulgentias eo die dictam Ecclesiam visitantibus elargitus est. Demum in capsâ Reliquiarum sequens inscriptio habetur : Inestimabiles has Reliquiarum Divi Ayberti gazas, pietatis ac venerationis ergo, hac capsula honorari et conservari curavit Reverendus Dominus D. Petrus de Loyers, anno Domini MDCXV Aprilis XVIII. Aliâ diplomata integra apud Rayssium legi possunt : qui addit, dictum D. Petrum de Loyers memoratam vertebra Ecclesiæ parochiali pagi d'Espain, inter Tornacum et S. Amandum ad Scaldim siti, dono dedisse die X Aprilis anni MDCXI, ubi divina misericordia per merita S. Ayberti nonnulla operata est miracula, quæ ab Episcopo Tornacensi Michael Desne approbata, cum aliis quibusdam post Vitam dabimus : hic solum dicimus Episcopum iis qui præsentibus Translationi intererant XI dierum Indulgentias elargitum, similesque in eorum gratiam qui Espaniensem ecclesiam visitarent in festis vel infra Octavas S. Ayberti, Pentecostes, Venerabilis Sacramenti, Assumptæ Virginis, Sanctorum omnium, et Natalis Domini.

6 Denique tantus brevi Prælatorum, magnatum

ac peregrinorum ex Hannonia Artesiaque Espanium fieri coepit concursus, ut collectæ exiguo tempore elemosynæ suffecerint ædificando a fundamentis sacello in S. Ayberti honorem, quod ecclesiæ parochialis lateri adhæreret, primum ejus lapidem rite collocante Abbate S. Martini, vice Domini Episcopi tunc artritici doloribus impedito, anno MDCXII, tertia Dominica Junii præsentibus Dominis Mortaniæ et Rongiæ atque infinita accolarum multitudine. Inquinini autem Espanienses vicinarumque villarum Mande, Rongy, Hollain, et Wes. cupientes in pio hoc opere partem habere aliquam varias instituire collectas, quibus demum effectum est, ut tota fabrica absoluta, altare sacelli consecraretur a Reverendissimo Tornacensi, die Dominica in XXII Septembris cadente anno MDCXIII. Hactenus Cognatus historiæ Tornacen. parte 4 cap. 40. Aliquæ ejusdem S. Ayberti Reliquiæ sunt in monasterio Altimontensi in prædicta Hannonia. Præterea os brachii ejusdem Sancti esse in veneratione Montibus in monasterio Nigrarum Sororum, his donatum a Ludovico Berlemontio Archiepiscopo Cameracensi (qui tempore suæ Sedis, quam tenuit ab anno MDLXX usque ad MDCXVI, dictas Reliquias visitans, aliquas ex eis sibi assumpsit) testatur Cognatus lib. 3 cap. 42, ubi ait anno MDCIX delatum fuisse Valentianus corpus, et cum aliis corporibus Sanctorum in solenni processione circumlatum, ac dein ad propriam capellam relatum.

7 His ito positis, et nullum dubitandi locum relinquentibus, quin S. Aybertus non tantum Belga, sed in Belgia monachus atque eremita vixerit et obierit; nemo Crispiniensem Abbatiam, cujus Abbatem Reinerium secutus aliquando Sanctus in Italiam est, aliam sibi poterit imaginari ab ea, ex qua et Vita et Reliquias et omnem hujus Sancti notitiam fluxisse evidens est ex antedictis. Quia tamen post Vitam a Surio editam, Vallumbrosani Benedictinorum in Italia congregatio, ipsum Sanctorum suorum ascripsit Catalogo, ut qui ex dicta Vita cognoscebatur, in ipsa Valle-umbrosa hospes aliquantulum tempore pie conversatus, et quia, eadem Congregatio, in finibus Hetruriæ et Romandioliæ sub Farentina diversi habet Abbatiam, dictam S. Mariæ de Crespino; data nonnullis occasio est, et Raynerium istius monasterii Abbatibus annuacrandi, et Aybertum eodem transferendi, tanta conjecturæ audacis præfultentia, ut etiam ibidem juxta monstretur jom locus, in quo Sanctus vitam eremiticam egit. Quod ut de aliis ejusdem instituti et monasterii Religiosis verissime credatur (visuntur enim etiam nunc tum apud Vallumbrosam, tum apud alias plures hujus Ordinis Abbatias cellæ seu eremitoria, quo cum sui Abbatis licentia recipiebant sese, quos ad abstractionis ritæ genus vocabat Deus) ita de S. Ayberto non potest nisi inconsiderantissime fingi. Etenim prædicti Sancti eremiticam cellam, antequam abiret in Italiam, constat ex num. 6 Vitæ eandem fuisse, in qua dicebatur fuisse S. Domitianus, S. Landetini fundatoris Crispiniensis comes individuum, Crispiniique sepultus : et postquam ex Italia eodem a reversus Aybertus est somniavit altissimam arborem inter Hannonium et S. Amandum sitam, ut dicitur num. 9, cui advolans aquila vestem monachalem adferre, eumque ea vestire videbatur; unde intellexit ad monasticam vitam in Crispiniensi Abbatia, quam situs arboris designabat, incundam se vocari : quod solum satis esse poterat ad Crispiniensem S. Ayberti monasterium a centum ejusdem nominis aliis, si ubi essent, distinguendum. Mitto pluribus hæc refellere, quia altum Vallumbrosanorum scriptorum de S. Ayberto silentium satis diluit novellam opinionem, ex sola nominum affinitate prognatam.

Ubi sacellum
ejus;

es tibie
Montes,

E

Perperam fingitur fuisse
Ordinis Vallumbrosani

F

ad S. Mariam
de Crispino
in Italia.

brachium
et costa delata
Tornacum ad
monasterium
S. Martini,

vertebra ad
vicum d'Espain,

A

VITA

Auctore Roberto Archidiacono Ostrevandensi.

EPISTOLA

Ad Alvisum Episcopum Atrebatensem

Auctor Alviso
Episc. offert
hanc Vitam
corrigendam.

Ego Robertus Dei miseratione Ostrevandiensis Archidiaconus humilis et indignus, opusculum, quod de vita et moribus Domini Ayberti venerabilis Presbyteri Deo inspirante composui, Reverende Pater et Domine Praesul Alvisi, diligentiae vestrae hac mente relegendum destinavi, ut quidquid in eo laudabiliter dictum vel correctione dignum legendo inveneritis, pondere auctoritatis vestrae confirmetur vel mutetur. Scio enim et a quodam sapiente didici, nihil esse perfectum in humanis actibus, sed neque ex omni parte beatum. Quocirca minus erubesco, si forte aliquid imperfectum in opere nostro inveniat, quod industria sapientis amici ad perfectum reducat. Longe quippe mihi carius est; si qua sunt in scripto nostro minus caute dicta, vestra prudentia privatim et paterne emendari, quam ab aliquo malevolo publice et dente livido nequiter demorderi.

B Sunt equidem nobis forma et exemplum taliter agendi, poetae et sapientes antiqui, quos imitari debemus, qui codices suos sapientibus amicis recitandos delegabant, ut si qua in eis minus regulariter dicta invenirent, fraterna dulcedine corrigerent, antequam ipsa volumina in publicum prodirent. Scriptum est enim, Membranis intus positis, delere licebit quod non edideris. His itaque dictis ego ipse, qui in hoc libello formosum hominem colore virtutum depinxi, licet deformis pictor et virtutis expers, Reverende Pater, quasi iurejurando assero, et asserendo juro, me scienter nihil mendacii admiscuisse: quia per Dei gratiam tanta est copia veritatis, quod non fuit nobis necessaria inventio pestiferæ falsitatis. Unde quasi sacrilegium reputavi, si honestam vitam et claram famam Angelici viri nævo vel contagio inventitiæ falsitatis, quam ipse vivens ut nefas abhorruit, inficiens obfuscassem. Quicumque enim personam religiosam, viventem vel defunctam, falsis laudibus honorare et honorando magnificare studuerit, necesse est sibi caveat ne mentiendi decadat in laqueum perditionis. Scriptum est enim: Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Itaque ab Omnipotente Deo, qui est Veritas, et cui abominabilis est omnis dolosa iniquitas, talis laudator seipsum occidendo longe alienum facit. Os enim quod mentitur occidit animam: Nec personæ ulli, sane sapienti (quia falsa laudando, defraudat grata vel bene dicta) placens est talis laudatio. Hoc igitur totum prævidens, prohibui tibi meas a permixtione mendacii: sciebam enim quod modicum perniciosæ mendacitatis fermentaret et fermentando corrumpere totam massam sinceritatis et veritatis: ideoque has falsas adinventiones esse vitandas æstimavi. Valet.

PROLOGUS.

Sicut antiquitus imagines triumphatorum et agonistarum, vel arcus triumphales, in quibus triumphi et ipsa simulacra egregiorum virorum ob recordationem et memoriam honestatis exprimebantur, fieri solebant, ut inspicientes ea quodammodo ad opera probitatis animarentur; ita apices litterarum, quibus gloriosa facta vel dicta sanctorum Patrum referuntur, scribi solent, ut legentes vel audientes litteras ipsas, vehementer accendantur ad faciendum ea quæ sunt digna relatione et scripto. Hanc igitur similitudinem sequens, vitam sancti Sacerdotis Christi, Domini Ayberti, pro ut a religiosis et veridicis viris,

Vitæ Sanctorum
ad imitationem
proponuntur,

et maxime a Domino Alulpho religioso monacho, qui ejus secreta melius ceteris noverat, accepi, diligenter elucidare pro mediocritate ingenii mei proposui; ut legentes vel audientes eam, sanctum virum, si non per omnia, saltem aliqua ex parte imitari molirentur; vel eum devote flagitarent, ut apud misericordem Deum fiat illis pius intercessor et promptus adjutor. Valde enim indecens et absurdum nobis visum est, si fama et opera tanti viri silentio clauderentur. Et quoniam Dominus famulum suum mirificavit, præbendo ei vires mirabiliter patiendi et agendi, nos quoque ex debito fraternæ dilectionis deberemus enim, colore et ornatu verborum pro modulo nostro, scribendo mirificare; si facultas nobiliter et urbane loquendi nobis suppeteret, et labia nostra a nobis essent, ut demulcentes aures et corda auditorum suavitate et elegantia positionum, eos ad audiendum et imitandum, quæ de venerabili viro subscribentur, attentiores et magis promptos redderemus. At si facultas deficit, voluntas tamen non deest. Precemur igitur Spiritum sanctum, qui in Sanctis suis mirabilis et gloriosus est, ut ad laudem et gloriam nominis sui et sancti viri ad utilitatem nostram et auditorum, ea quæ de sancto viro explicare destinavi, digne et laudabiliter perficere valeam.

D
AUCTORE
ROBERTO
ARCHID.
uti hujus
Sancti veridice collecta,

invocatur
gratia Spiritus
sancti.
Psal. 67

E

CAPUT 1.

Pia adolescentia, Vita Eremitica. Romanum iter, ingressus in Religionem.

Beatns itaque Aybertus, Sacerdos Christi egregius, territorio Tornacensi oriundus extitit, ea scilicet villa, quæ vocatur Espeen. Magis virtutibus et sacris operibus potens, quam prosapia insignis: cum tamen ex religiosis et honestis parentibus progenitus esse dignoscatur. Pater enim ejus pro certo Miles fuisse creditur, Albaldus nomine: Mater vero dicta est Helvidis: ambo liberæ conditionis et honestæ personæ, Deum timentes et amantes. Et quoniam, teste Psalmista, generatio rectorum benedicatur, credimus eos ex merito suæ bonitatis genuisse filium cœlesti benedictione dignum, ut sequentia luce clarius edocebunt.

Honestis
parentibus
natus,

Psal. 5

4 Ut igitur naturali et recto ordine incedentes, opera sancti viri scribendo prosequamur, primum omnium dicendum est, quæ præsentia sive primordia futuræ sanctitatis puer bonæ indolis præmisit, Spiritu sancto docente non littera, qui ubi vult spirat et quem vult inspirat. Cum enim puer parvulus esset, consuevit in noctibus sæpissime de lecto latenter surgere, flexisque genibus et membris humi prostratus eamque deosculans, innumeris a veniis totum corpus fatigare. Quod dum parum dormiens frequentaret, neminem scire volens, tandem latere non potuit; a famulis enim domus sic agere repertus est. Sed quoniam nolebat habere judicem vel testem sui laboris nisi Christum, cui timebat displicere si hominibus placeret, secessit in ovile ovium, æstilians secretius se ibi facturum quod alibi facere consueverat. Sed tandem aliquando ex nimia flexione genium fatigatus, terræ prostratus, rursus inventus est. Nec tamen a bono opere cessabat, quia se subtrahens in quantum poterat visibus humanis, aliæ quærebat divitula suæ solitudini congrua: nolebat enim populari favore mercedem perdere gloriosam. Nam certe quisquis in laudibus hominum sua bona constituit, non est sanæ mentis, imo assidet insano, non attendens illud Apostoli: Si hominibus placerem, Christi servus non essem. Nec solum hoc modo divino amore vexabat corpus, verum etiam frequenter jejuniis insistens, ac caute jejunando duriter illud idem macerabat: ea enim die, qua se jejunaturum, cogitabat, tantillum pomi vel alicujus rei

Joan. 3
nocte flexis
genibus diu
perseverat,

F

orans etiam
in ovili ut
lateat.

Psal. 5, 7

Sap. 1, 11

	A	rei prægustabat : ut si forte a Patre, nolente parvulum jejunare, quæreretur an comedisset; posset veridicus puer liquido respondere, se comedisse. Forsitan enim audierat : Os, quod mentitur, occidit animam. Qui neque mentiri neque jurare consuevit, neque ludicra vel otiosa verba proferre, ideoque de verbo otioso in die iudicii minime est rationem redditurus. Nec est reticendum, quod dum in campo custodiret jumenta patris, audito sono campanæ, illis relictis convolabat ad ecclesiam, laudes cum precibus, pro modulo suæ intelligentiæ, divinis auribus infusus. Nec mirum, scriptum est enim : Ex ore infantium et lactentium perfecisti tandem.		D	tus referebat, dum aliquando exiret locum in quo morabatur, caussa necessitatis cogente, videntes eum pastores hirsutum, et deformiter panniculis oblitum, fugiebant, prodigium esse existimantes. Dicebat enim se sic plerumque frigore esse anxium, ut vestem, quam monachus exuerat, Missam celebraturus, indueret, timens ne interim vi alioris extingueretur. Quid mirum? sæpe enim in hieme evenit, ut pane deficiente, glacie fracta herbas ab aquis manibus extraherent, quibus utentes vix animam retinebant, aliud manducare non habentes. Existimabant forte cum Apostolo non esse condignas passionibus hujus temporis, ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis. Considerabant etiam Dei servi, quia quanto unusquisque in hac vita tractat se asperius, tanto supernæ dilectioni arctius conjungitur; sicut econtra quanto quisque inferius delectatur, tanto a superno amore disjungitur. Qui dum hæc subtiliter cordatenus inspicerent, forte apud se dicebant se esse servos inutiles, jure facientes quidquid boni facere laborabant, nec ex abundanti vel ultra debitum quidquam facere posse : quia, etsi justificetur homo ex operibus suis, tamen quantuscumque sit, non sine auxilio divinæ gratiæ et pietatis salvari potest dicente Apostolo : Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei. Ideoque quidquid boni faciebant, non sibi sed Patri luminum adscribebant, a quo omne donum perfectum descendit. Inter hæc tamen quæ prædicta sunt vir Dei paulatim psalterium addiscebat.		Rom. 8		
audito in campis signo convolat ad ecclesiam. Psal 8.		5	His primitiis virtutum et bonæ actionis puer illustris eruditus, mutata ætate et provectior factus, Spiritu sancto duce, quantocius ad majora festinavit, quæ stylo corrente divinaque gratia suffragante, mox e vestigia parebunt. Hic enim a primævo juventutis flore limina Ecclesiarum frequentare cœpit, verbatim devote auditorus : intellexerat enim vir Deo plenus dictum a Domino : Beati qui audiunt verbum dei et custodiunt illud. Qui cum in seculo adhuc moraretur, lasciviam mundi et ejus oblectamenta paulatim abhorrens, et ab horrendo vilipendens, soli omnipotenti Deo vacare cogitabat; timens ne inimicus Dei efficeretur, si amicus mundi fieret. Quapropter arctiorem vitam arripere gestiens, mundanis illecebris paulo post omnino abrenuntiavit. Sed qualiter ad conversionis gratiam pervenit, vitam mutavit, mundum deseruit, et quo ordine et labore per angustam et arctam viam ad Deum feliciter transmigravit, operæ pretium est referre, dulce et pium audire. Itaque cum esset juvenis et laicus in domo patris sui, et sanctitatis, ut dictum est, amator, forte quadam die audit mimum cantando referentem vitam et conversionem S. b Theobaldi, et asperitatem vitæ ejus, quam nunquam vivendo deserens, tandem perpetuam adeptus est gloriam. His itaque auditis, et aure cordis perceptis, adeo divina illico compunctus est gratia, ne deinceps carne nec sagimine nec lineis uteretur pannis, sed laneis et ciliciis; in frigore et nuditate omnipotenti Deo gaudenter serviturus. Quocirca cœpit studiose quærere consortium religiosorum virorum : cum quibus fame, siti, jejuniis, vigiliis, orationibus crebris, corpus castigaret et in servitum redigeret, spiritum roboraret, carnem rationi subjugando.				et se servos inutiles existimant :		
et provectior concionis audit									
Luc. 11		B	mundanas delicias relinquit :					E	
									Rom. 9
ex cantione mimi corde compunctus,									
		b							
strictiorem vitam eligit :									
				</					

A quibus et cœnobitis lætanter susceptus est. Licet a proposito hoc loco digressionem fecisse videamur, descendendo ad cœnobitas Umbrosæ-vallis eorumque vitam commendando, tamen quidquid de eis laudabiliter dicitur, totum sane sapienti potest videri apte et convenienter ipsi proposito coherere; quia dum eorum egregia facta scribendo magnificamus ipsum quoque quodammodo attollere intendimus, cuius causa hoc opus scribendum suscepimus, et qui, ut ipse referebat, multa ab eis exempla et incentiva Deo serviendi non surda aure percepit. Nec mirum: testante enim Psalmista, Cum Sancto Sanctus eris.

9 Demum vero postquam servi Dei bene sunt recreati, salutatis Fratribus, et multitudine gratiarum et laudum reddita pro beneficiis sibi ab eis collatis, ad propria reversi sunt loca, multa eundo et redeundo, ut dictum est, perpessi. Abbas ad monasterium rediit, et duo sancti viri ad eremum. Ubi dum forte quadam nocte Dominus Aybertus membra sopori dedisset, somniando, altissimam arborem, inter *h* Hasnonium et *i* S. Amandum sitam, visus est ascendisse cui desuper advolans albus accipiter sive aquila, vestem monachalem adferre, illumque ea vestire videbatur. Qua visione permotus evigilavit, cepitque vehementer meditari quid visio illa portenderet. Tandem bene visum est ei, secundum visionis tenorem, ut monachus fieret. Quod facile *k* impetravit a Domino Rainero Crispiniensi Abbate, sanctæ memoriæ viro; monachis tamen primo renuentibus, sed post volentibus. Videbant enim humilem et despectam personam, nec putabant eum fore talem, qualem postea experti sunt. Sicque fit ut quædam prius visa vilia, post in altum Deo volente promoveantur, ut de David legitur. Fit itaque monachus cum benedictione cœlesti. Deinde vero post aliquantum temporis factus ejusdem cœnobii Præpositus, et communi Fratrum electione Cellerarius: intelligebant enim eum perutilem esse ad hæc negotia peragenda. His namque officiis, tam in exterioribus quam in interioribus, sic omnipotenti Deo et Fratribus servivit, ut ab omnibus amaretur. Semper quidem de communi utilitate sollicitus erat, pro communi commodo laborans, et modum discretionis per omnia custodiens, in opere et manibus ejus, ut dicitur, omne bonum exuberabat. Promptus erat festinare ad exteriora negotia peragenda, fraterna utilitate vel necessitate exigente. Deinde sic curam monasterii, ut pia mater filiorum, gerebat: hospitalitatis amator, pauperibus largus, sibimet parcus extitit; et quod sibi retrahebat, aliis largiebat. Pacem vero et concordiam inter Fratres super omnia diligebat; murmura et distractiones et cetera hujusmodi, quæ solent sentiri in claustris, detestabatur et propellebat. Proprietatem vero in monacho mortiferam et detestabilem omnimodis asserebat.

10 Qualiter autem in cœnobio sibi vixit non est reticendum. Pane equidem et aqua, herbis et leguminibus et fructu arborum, semel in die mediocriter utens, corpus sustentabat: lac et caseus sive piscis os ejus non intrabant: cilicio asperrimo carnem domabat. Lectum nullum creditur habuisse nisi scamnum vel aliud lignum, quibus superpositus satis mediocriter pausabat. Psalterium ante matutinas semper psallere consuevit. In flexione genuum creberrimus, ubertate et effusione lacrymarum irriguus et abundans extitit: unde confidenter cum Psalmista dicere potuit: Laboravi in gemitu meo, lavi per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigavi. Qui cum se in claustris annis / viginti quinque tam miro modo exerceret, tamen laudem Dei semper in ore gerebat. Esuries quidem, sitis, aliorum, omnimoda carnis afflictio apud sanctum virum locum deliciarum obtinere videbantur, cum

Aprilis T. I

semper jucundus et hilaris et videretur et esset. Sancti quippe viri, dum aliquando mente considerant futuram pœnam impiorum, et justorum gloriam, quidquid pro Deo patiuntur levius portant, dum hinc eos spes perennis gloriæ demulcet, inde vero futura pœna deterret: ideoque tolerando pœnam temporalem, devitant æternam, et devitando æternam lucrantur coronam perpetuam. Sicque fit, ut dum famuli Christi cavent quod gravius est, levius ferant quod minus grave est, etsi sit illud valde onerosum. Itaque huic spirituali homini jugum Christi snave, et onus ejus leve factum est: qui cum multis virtutibus floreret, integer corpore et virgo ab utero matris creditur permansisse, quod est angelicum decus et virtutum insigne præcipuum.

ANNOTATA.

a Venias esse inclinationes vel genuflexiones, reverentia vel satisfactionis causa factas, diximus 22 Januarii ad caput 4 Vitæ B. Walteride Birbeke littera c. et latius exposuimus 26 Martii ad Miracula S. Lulgeri § 7 litt. q. et sapius in hoc opere occurrit hæc vox in dicta significatione.

b Hic est S. Theobaldus Eremita, qui seculo Christi xi floruit: cujus varia Acta habemus sua tempore danda, seu potius 30 Junii, aut primo Julii: nom de die ejus cultus sacro variant auctores.

c Rayssius annotat venerabilem hunc eremitam sensibus fuisse canum, et exercitatione et probatione diuturna regularis disciplinæ omnimode instructum.

d Fuit S. Domitianus individuum comes S. Landelini mortuus 22 Junii, cujus corpus adservatur Crispinii.

e Rainerus, primus Abbas Benedictinus, ex monacho Hasnoniensi, factus circa an. 1080, et mortuus circa an. 1096.

f Hic est Urbanus Papa 2 electus anno 1088, qui anno 1089, videtur Beneventi aliquamdiu substituisse, atque ista occasione se Barim contulit, invitatus ut corpus S. Nicolai Barim translatus recanderet, et Barenses Episcopum consecraret, uti ipsius diploma ibidem datum nono Octobris anni MLXXXIX ostendit. Est id ad dictum annum a Baronio excusum.

g Hanc benignitatem et nos experti fuimus, dum anno 1661 in hanc Vallem-Umbrosam excurrimus, Acta Sanctorum inquisituri, uti diximus 10 Martii, ad Vitam B. Andreæ ejusdem loci Abbatis.

h Hasnonium Hannoniæ Abbatia, in confinis Galloflandriæ ad Scarpum fluvium, Tertio a Valentianis lapide.

i De S. Amando ejusque monasterio lute egimus 6 Februarii.

k anno 1090.

l Ab anno 1090 ad 1115.

CAPUT II.

Reditus ad eremum: Vita asperrima etiam post Sacerdotium.

Quid multa dicam? licet hæc quæ dicuntur magna et stupenda esse videantur, pro minimo tamen reputans quidquid boni egerat, habere reclusionem in eremo concupivit, ut liberius ibi divinis laudibus et precibus vacaret, et corpus acrius perdomaret. Itaque cellulam in loco deserto, antequam monasterium egredieretur, præparari fecit: qua præparata, vix licentiam cœnobium egredi, et cellulam ingredi a Lamberto Abbate impetravit: valde enim Fratribus monasterii extiterat necessarius. Qua tandem percepta, reclusionem ingressus est, in qua quamdiu vixit, sub imperio Crispiniensis Abbatis Domino militavit. Sed quam duriter in ea corpus exercuit,

85 ut

D
AUCTORE
ROBERTO
ARCHID.
semper hilari-

semper virgo.

E

F

Redit ad
eremum.

c

b

et eorum
exemplo
animati;
Psal. 17

redeunt ad
eremum:

h
S. Aybertus
visione mo-
tus,

i

B

k

fit monachus
Crispiniensis,

dein Præposi-
tus et Cella-
rius

discretus

promptus,

hospitalis,

pacificus,
anteactæ vitæ
rigorem
servat.

devotus in
oratione,

Psal. 6

l

annis 25 in
claustris degit

AUCTORE
ROBERTO
ARCHID.
22 annis
abstinet a
pane, 20 a
potu

Ant gloriosum est audire, sic gloriosum est imitari. Viginti namque et quinque annis in ea inclusus permansit : ex quibus viginti duobus ab omni pane abstinnit, totidem vero ab omni potu, exceptis duobus. Nullo tamen voto adstrictus, sed sponte panem et potum, et cetera alimenta quædam corpori necessaria tot annis omnino deseruit.

12 Quomodo autem contigit ut a pane abstinere, qui habet anres audiendi audiat, pium enim et dulce valde est hoc audire. Evenit quidem quodam tempore hiemali, ut locus ille in quo vir morabatur, adeo aquarum effusione circumdaretur, ut nemo ad eum accedere, nec quisquam egredi posset. Quocirca panis penuria astrictus, et quia Missarum solennia non audiebat, vehementius permotus (nondum enim Sacerdos erat) nocte quadam cœpit conqueri dolenter, et conquerendo sanctam Virginem Mariam præcordialiter interpellare, ut suis miseris propitiaretur, his vel huiusmodi obsecrationibus utens : O sancta Virgo Virginitas Maria, quæ pariendo Dei filium, mundo perditto gaudia contulisti, quæ es fons pietatis et misericordiæ copia, subveni mihi misero corpori pane egenti, et Missarum solennia non audienti. Quo dicto, statim vir Dei obdormivit, sancta vero Dei Genitrix Virgo illico in forma pulcherrimæ mulieris, cum multitudine puellarum inferioris stature, per visum, Dei famulo apparuit : quas cum vidisset, visus est dixisse : Si pridem feminas in claustris vidissem, utique eas inde expulsem. Quare igitur huc accedere præsumpsistis? Ad hæc Virgo sancta : Tace, Frater, ego sum Virgo Maria, quam tam duleiter invocasti. Quid vis? Et ille : Succurre mihi peccatori, super his quibus indigeo, et quibus bene scis me indigere. Et Domina ad eum : An credis omnipotentem Deum te posse pascere sine pane? Et ille : Credo, Domina. Et Domina : Cur iterum conquereris de Missis quas non audis? Certe tota vita tua et cuncta opera tua, Missarum sunt solennia. Deinde visa est Domina accipere buccellam panis, et mittere in os sancti viri. Ipse vero tali visione permotus, extitit sic ab hac hora, quod nec panem esurivit nec panem amplius comedere curavit, contentus herbis, radicibus, et illis vilibus cibis quibus vesci consueverat.

13 Vis scire qua purpura vel bysso indutus coruscabat Christi miles? Certe a planta pedis usque ad verticem asperissimo cilicio induebatur. Si de lecto quæris; lectus ejus erat, ut diximus, scamnum vel aliud lignum, saculo cilicino pro cervicali capitis ejus supposito. Quid prædicta replicabo? Quidquid bene gessisti te Dei famulus antequam in reclusionem intrasset, factus inclusus ampliavit, et durius se tractando melioravit. Si prius fleuit amare, postea amarum : si prius ferbuit caritate, postea ferventius si prius jejunavit in pane et aqua, postea tot annis quod diximus, neutro usus est : et sic cetera bona quæ prius fecit, acrius vivendo exaggeravit. Ostendo quam decenter iste Dei cultor vestivit et coluit externam hominem, dulce et decorum est calamo depingere, quam gloriose ornavit internam. Patientia itaque et caritate colorata, cocco bis tinctorum, ceterisque armis lucis sic eum armavit; ut ipse miles Christi ex utroque latere munitus, possit securus et honeste in die ambulare, ante vultum districti et tremendi judicis, ubi vix justus salvabitur : de hac enim die dicit Malachias Propheta : Quis poterit cogitare diem adventus ejus? aut quis stabit ad videndum illum? Sic igitur intus et exterius armis justitiæ athleta Christi loriceatus, constanter poterat procedere ad debellandum fortem armatum terribilem et metuendum, id est, leviathan, qui pro minimo habens quod pelagus absorbit, sitit etiam ingurgitare Jordanem, scilicet credulos cum incredulis sibi incorporare gestiens.

excitatur a
Deipara Vir-
gine appa-
rente :

asperissimo
cilicio indut-
tur,

patientia et
caritate
munitus :

Malachias

14 Interea bono odore ejus orbem terrarum replente, cœpit populus frequentare eum. Interea de consilio sapientum virorum, cum prius fuisset Acolythus, demum a Domino c Burchardo Cameracensi Episcopo Subdiaconus et Diaconus factus deinde ad honorem Sacerdotii quasi a laico assumptus, promotus est, ut populis ad se venientibus melius consuleret, et familiaribus secreta confessionum audiret. Factus autem d Presbyter duas in die celebrabat Missas, unam pro vivis, alteram pro defunctis. Vigiliis pro defunctis ad novem lectiones cantare consueverat, tali ordine : in prima quidem parte vigiliæ præcinebat quinquaginta psalmos, tribus sequentibus lectionibus : sic et in secunda et tertia parte faciebat. Itaque in vigilia sua ter quinquaginta psalmos psallere consueverat, quod est totum psalterium, interpositis novem lectionibus : quod quidem esset onerosum et grave non facienti ex animo. Centies in die flectebat genua, et quinquagesies prostrato corpore, scilicet articulis et digitis sublevato, in unaquaque flectione dicens : Ave Maria, gratia plena : Dominus tecum : Benedicta tu in mulieribus, et benedictus fructus ventris tui. Psalmos et orationes incessanter os ejus personabat, nisi forte a populo consilium postulante impediretur : quod si quis diligenter intueri voluerit, non est ab oratione cessare. Pecuniam accipere, vel manibus tangere, quasi serpentinum virus exhorrebat. At si quis aliquid ei importune largiri volebat, illud donari præcipiebat monasterio Crispiniensi, multis et variis necessitatibus implicito.

15 Quid super hæc dicam? Si vir iste omnium flagitiorum reus fuisset, quæ poenitendo et se mœrando abolere voluisset, quid amplius faceret? Quis sic temporibus istis odivit animam suam, ut in æternam vitam eam salvam faceret? quis ita fuit persecutor sui ipsius? Utique si tyrannus aliquis eum in compedibus vel vinculis tenuisset, eique panem et potum saltem per tres vel quatuor dies subtraxisset, lamentabile vel perniciosum esse judicaretur : ipse vero hæc utraque multis annis sponte sua sibi abstulit : attamen nullis flagitiis obnoxius, sed multis virtutibus plenus fuisse cognoscitur. Nec tamen expertum eum peccati facimus, sed a mortiferis sceleribus alienum : testante enim beato Joanne Evangelista, Si dixerimus quia peccatum non habemus, mentimur. Prædictis ergo exercitiis et aliis angustiis, iste vivens lapis ex politus, et ex omni parte teres et rotundus factus, meruit locari in ædificio cœlestis Jerusalem, ubi pretiosi lapides, pressuris et tunsionibus ex politi, cum gemmis et margaritis nitentibus qualitate meritum, æterno et mirabili fulgore coruscant : scriptum est enim, Fulgebunt Justi. Quid tandem potius dicam de viro isto? dicam eum Martyrem an Confessorem? Sed ut verius fatear et Martyrem et Confessorem. Licet enim sanguine fuso laureatus non extiterit, tamen aliter crucem Domini bajulando, voluntate et actu Martyr fuit, gloria et honore coronandus. Martyr fuit, dum carnem cum vitis et concupiscentiis crucifixit : Martyr quidem fuit, dum omnem carnalem voluptatem sibi abdicavit; licet frequentiori usu Martyres dicantur cruore passionis purpurati, vel alia vi a persecutoribus extincti. Quod quidem genus martyrii voluntate sola sustinuit, cum tamen nihil sit Deo ditius bona voluntate : quia si forte tempora persecutionis rediissent ut pro certo a multis creditur, lætabundus et gaudens persecutoribus occurrisset, cervicem ultro percussori oblaturus. Sed quia hoc alio modo non potuit fieri, alium modum martyrii exquisivit; scilicet se ipsum omnipotenti Deo hostiam viventem in odorem suavitatis immolavit, carnis suæ crudelis persecutor factus, quod non longe distat a passione martyrii a tyranno

D

c
consecratus
Sacerdos

d
duas Missas
quotidie
celebrat :

pro animabus
defunctis
integrum
psalterium
recitat :

centies flectit
genua :

E

pecuniam non
tangit.

persecutor sui,

a graviore
peccato
immunis

1 Joan., 1,

F

Math. 12
comparatur
Martyribus :

Matth. 20 A tyranno illati. Beatus namque Joannes Apostolus calicem Domini legitur bibisse, sed non legitur pro Christo sanguinem fudisse, in pace vitam finiens. Nec tamen putet aliquis me esse tam perversæ mentis, ut alterum alteri æquiparandum esse cogitem; cum B. Joannes dicatur Virgo electus a Domino, atque inter ceteros magis dilectus. Sed exemplo Apostoli ostendere intellexi, aliquando aliquem posse bibere calicem Domini sine sanguinis effusione.

et Confessori-
bus 16 Confessor qui lem fuit, quia corde, ore, totius boni operis exhibitione Deum laudavit, et multos ad confessionem suarum spurcitiarum sua benignitate ac mansuetudine attraxit. Confessio quidem aliquando est peccati, aliquando est laudis et gratiæ actio: dum enim dicit filius Dei ad Patrem: Confiteor tibi Domine Pater cœli et terræ, hæc confessio non est peccati, sed laudis et gratiæ actio: quia ipse filius Dei nec peccavit, nec peccare potuit. Si certe Tulliana eloquentia mihi forte donaretur, tamen magnitudo sanctitatis excelleret facundiam eloquentis, et citius sermo quam materia deficeret. Sæpe quidem, fratres mei, vitas Sanctorum Patrum legi et relegi, in quibus viri miræ abstinentiæ inveniuntur:

Matth. 11. in afflictione
carnis nulli
Sanctorum
Secundus: B sed neminem reperi, cui in afflictione carnis istum possim facere secundum. Quis ergo sanctitatem hujus beati Sacerdotis ad unguem possit exprimere? qui dum vitavit cibum hominum, utens esca bestiarum, esca bestialis facta est ei medicina salutaris: nam edendo siliquas porcorum bene meruit potiri pane Angelorum. Itaque panem Angelorum manducavit Angelicus homo, qui de cœlo descendit et dat vitam mundo: hic eniro homo dum in agone contendens ab omnibus quæ militant adversus animam abstinnit, bravium bene currentium, bene currens et ipse percepit. Quod non est unius tantum lege studii, imo omnium bene currentium jure cœi.

ANNOTATA.

a Lambertus circiter annum 1096 factus Abbas, ex Hasnoniensi canobio etiam assumptus, dicitur rem domesticam maxime promovisse et auxisse, et vixisse usque ad annum 1116.

b Ab anno 1115 ad annum 1140

c Burchardus in Episcopum electus anno 1114, sed biennio post consecratus, vitam exemplarem duxit, mortuus anno 1129, aut, ut alii, non ante annum 1133.

d Molanus ad diem 2 Maii, et Rayssius plura conferunt exempla eorum, qui plures Missas celebrarunt; quos lector potest consulere.

CAPUT III.

Zelus animarum, Confessiones auditæ

incumbit
saluti aliorum

undique
accurrentium.

Hactenus præscripto qualiter sibi vixit, nunc consequens videtur, ut dicatur, quomodo ex debito fraternæ dilectionis et aliis vixerit. Dum enim consulendo et aliis profuit, nimirum emulum suæ beatitudinis multipliciter augmentavit. Itaque lucerna ista caritatis igne succensa, ac virtutum lumine plena, nec sub medio, sed super candelabrum ponenda, postquam radios suæ claritatis per orbem terrarum effudit; fama longe lateque ejus stipenda beneficia deferente, inde diversarum nationum populi excitati catervatim ruebant, sancti viri faciem cernere, et quæ ab eo dicebantur audire cupientes, atque desiderantes, ei sua nefanda scelera confiteri. Ille vero jucundo animo et alacri vultu suscipiebat, et dulciter consolabatur omnes ad se venientes. Erat enim ei quasi naturaliter insitum, ut se faceret omnia omnibus ad se venientibus, secundum qualitatem eorum, cupiens illos facere popu-

lum acceptabilem Deo, sectatorem bonorum operum. Tristibus quidem et contribulatis compatiens, jucundis vero et gaudentibus congaudens; hisque et illis prout res postulabat paterno affectu subveniendo consulens, atque eorum adversa et prospera condolendo et congratulando sua faciens; de adversis quidem condolens, de prosperis quidem congaudens, quod est argumentum veræ dilectionis. Scriptum est enim; Exhibitio operis, probatio est dilectionis.

18 Illos quoque qui causa confessionis adveniebant, prius quasi juramento astringebat, ut audito consilio suo ad Episcopos redirent, eadem flagitia eis confessuri. Quos equidem videbat pertinaces et obstinatos, et jurantes se nulli alii sua crimina relatu-ros, timens ne in baratrum desperationis incidere-nt, sieos non audiret, tandem improbitate eorum devictus, ad confessionem eos recipiebat, secundum modum scelerum medicamentum pœnitentiæ injungens, nec tamen desistens fortiter persuadere et vehementer adjurare, ut turpia quæ ei detexerant suis Episcopis non celarent; alioquin gravem et fere importabilem pœnitentiam eis imponebat; quomodo utique eum oblique subsannantes et mordaci dente sua facta carpendes, non debere facere mentiebantur. Attamen a Domino Papa a Paschali per Dominum b Oduinum Abbatem cS. Gisleni mandatum accepit, ut omnes ad se venientes ad confitendum enormitatem suorum facinorum alacriter audiret, et secundum quantitatem reatum modo pœnitentialis medicamenti eos oneraret: deinde hoc idem ei a Domino Papa d Innocentio injunctum est. Unde ex supra dictis colligere possumus, quam multi ei suas spurcicias detexerunt: qui nunquam alicui alii revelassent, cum suis iniquitatibus potius perituri. Tanta autem concursus populorum undique venientium plerumque confluebat ad eum, ut locus ille, in quo morabatur vir Dei, sic ex omni parte circumdaretur, sicut aliquando castella vel urbes solent ab hostibus obsideri. Quapropter adeo fatigabant eum, ut vix modicum posset comedere, et paululum quiescere, natura humane fragilitatis exigente. Unde etiam sæpe contigit, ut plures cum eo secreto loqui cupientes, nec locum habere valentes, sua miserabiles immunditias et abhorrenda flagitia publice et cunctis audientibus confitentes vociferarentur. Ipse vero pro tempore et loco eis respondens, salubre consilium impendebat. Plerique quidem, qui ad eum propius accedere poterant, violenter vestimentum ejus rumpebant, et quod quisque inde arripere poterat asportabat, illud pro reliquiis habituri; illo reclamante et dolente, et se miserum peccatorem vocante, nec eum esse talem qualem ipsi putabant.

19 Si igitur facta et dicta hujus hominis fideliter intueri velinus, verisimile nobis videbitur, cor tanti viri, tot et tantis virtutibus illustrati, spiritum elationis veneno nequitiae suæ nequaquam infecisse: cum ipse id puerili et juvenili ætate pestem ipsius superbiæ cautius hostili gladio devitasset. Attamen fortassis ab ea tentari potuit, sed Deo faciente preventum, non creditur posse superari: quo tamen vitio multi reputati sapientes sæpe decipiuntur: quia, ut quidam Sapiens ait, Hac luce nonnumquam rosa vertitur in salicem. Pacatis enim et prorsus sedatis omnibus aliis vitiis, draco pervigil et tortuosus serpens omni nisu molitur venenum pestiferæ elationis immiscere bonis actibus, et eo totam massam sinceritatis et bonitatis corrumpere; quia dum quibuscumque rebus vel mentibus superbia admisceatur, eorum perditionis causa est: ipsa enim jam pridem consuevit dejicere Angelos et homines: Unde a quodam Sapiente præcipitur esse cavendum etiam in

D
ACTORE
ROBERTO
ARCHID.
omnibus
factus,

confitentes
audit,

accepta
facultate a
Paschali
Papa II
E

a
c

et Innocen-
tio II

d

vestium
particulis
instar reli-
quiarum
ablatis,
F

non superbit;

in

AUCTORE
ROBERTO
ARCHID.
Lib. 2 Com-
ment. in cap.
23 Matth.
invisitur ab
Episcopis et
aliis viris
magnis,

admirantibus
ejus abstinen-
tiam

Psal. 67.

Rom. 11

mediocriter
eruditus,

magnos
fructus facti :

Matth. 25

Merns Sacer-
dos.

Christum
sequens
Luc. 9
crucem suam
tollit :

creditur mira-
culis cla-
ruisse :

verbo Dei
recreat alios :

A in recte factis. Quisquis ergo hac pestifera lue delectatur, dicente Hieronymo, Scriba est et Pharisæus, magis cupiens videri et dici bonus quam esse.

20 Cum igitur hujus mirifici viri fama populi commoti ad eum confluerent ex omni parte terrarum, non putet aliquis solum illitteratum vulgus et idiotas eum adivisse : imo Episcopi, Archidiaconi, Abbates, Eremitæ, Moniales, et omne genus religiosorum et litteratorum virorum, nobiles viri et feminae, sanctum virum frequentabant, se ejus beneficiis et orationibus commendare gratulantes, nec confessionis immemores, et hominem Dei quasi belluam multorum capitum admirantes. Quis enim non obstupesceret audiens hominem nihil omnino tot annis, ut dictum est, bibentem, panem non edentem? Prout mihi videtur, si ita omnino sine cibo, sicut sine pane et potu, diutius aliquatenus vivere potuisset, nihil prorsus comedisset. Sed quia hoc natura repugnante nullatenus fieri potuit, illos non pretiosos cibos supradictos sibi ad edendum elegit, quibus utendo vix vitam sibi retinere potuit. Cum ergo sciam Christum esse mirabilem in Sanctis suis tamen in cœmetipso obstupescens admiror et admirando exclamo dicens : O incomprehensibilis altitudo sapientiæ et scientiæ Dei ! Quantas animas, diabolica fraude deceptas, a laqueis diaboli, vir iste simplex et satis mediocriter peritia litterarum imbutus, medicamento confessionis et pœnitentiæ eripuit, imo Deus per eum ! Qui etsi non fuit in ornatu tabernaculi typice phiala, ubertatem sapientiæ abundanter pluribus propinans ; fuit saltem cyathus, modica doctrina multos inebrians, eorumque mentibus oblivionem perpetrandi pessima Deo inspirante dulciter instillans. Unde cum ad judicium venerit, non vacua manu veniet, multos manipulos afferens, et a Domino gratulando auditurus : Euge serve bone et fidelis etc. Inter quos et joculariorem illum abjectis nugis ad viam veritatis convertit, cujus cantu divinitus inspiratus ad veram religionem prius conversus fuerat.

21 His ita perscriptis dicimus, si quis prædicta consulere et ordinem rei diligenter pensare voluerit, inveniet Sacerdotem Christi mystice in sacrificio Dei caput non sine cauda obtulisse, dum gradiendo de virtute in virtutem, bono initio meliorem exitum junxit, Deum Deorum in Sion feliciter visurus. Quid multis immoror ? Ut ergo quidquid superius diffuse de venerabili viro scriptum in brevi colligam, dico quod tota vita ejus fuit martirium, miraculum, consolatio miserorum, solamen peccatorum, labor et pœnitentia, amor et timor illius qui in Evangelio terribiliter loquitur, dicens : Qui vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me : alioquin non est me dignus. Quem ipse non surda aure audiens, crucem ejus ferendo satis expresse secutus est, illum diligens ut patrem, et timens ut dominum. Nec est ambigendum, omnipotentem Deum per famulum suum et alia miracula in vita ejus et post mortem fecisse, quæ tempore congruo eo juvante scripta fulgebunt ; cum tamen virtus caritatis multifariam abundasset in eo, quæ et communis est solis bonis ; et longe dignior virtute miraculorum, quæ est communis bonis et malis. Quia etsi non habuit alimenta corporea, quibus reficeret pauperes, et omnes ad se venientes. quod est effectus veræ dilectionis ; habuit tamen affectum bonæ voluntatis, reconditum in thesauro cordis, quo Deo nihil ditius est : unde procedebat panis verbi Dei, quo recreabat pro modo doctrinæ suæ omnes eo indigentes, qui tanto melior est corporali pane, quanto melior est anima quam corpus.

22 Attamen quibuslibet cum magna jucunditate

animi offerebat ad edendum illas agrestes escas, quibus sustentabatur. Quid ergo aliud daret, qui nihil omnino habebat præter cilicium, quo caro ejus tegebatur, et bonæ voluntatis munus, quod ante Dei oculos non est minus munifica manu donantis ? Itaque quod habuit hoc fecit. O si jam pridem inter antiquos Patres, hoc aureum sidus tanto fulgore rutilasset, quantis præconiis et laudibus hodie celebraretur ? Sunt quippe quædam, quæ quanto sunt antiquiora tanto sunt cariora, et melioris æstimationis præsentibus et bis quæ pro oculis habentur, maxime ideo quia sunt magis antiqua ; quæ causa satis est infirma et debilis. At si forte tanta est vis temporum, ut antiquiora præsentibus in hac parte præjudicent ; tunc equidem verisimiliter potest dici, quia laudes et præconia sancti viri, quæ a modernis modo tacentur, posterius nostri facti veterani, magnifico ore admirantes decantabunt. Et quoniam magni meriti est iste Sanctus apud Deum, exoremus eum fratres carissimi dulciter et devote, ut suis precibus et meritis apud fontem misericordiæ, Dominum nostrum Jesum Christum, veniam peccatorum nostrorum nobis impetret, qui ejus gloriam et honorem attollere cupimus, quique eum viventem et mortuum dileximus, nec non omnibus pie et misericorditer postulantis suffragium ejus, et gaudia æternæ beatitudinis sine fine mansura. Amen.

antiquis Pa-
tribus compa-
randus,

ut vir summi
meriti,

invocatur a
scriptore.

E

ANNOTATA.

a Paschalis Papa II sedit ab anno 1099 ad annum 1118.

b Oduinus ejus nominis secundus traditur rexisse monasterium ab anno 1115 usque ad annum 1142, et mortuus ut vir sanctissimus, atque in corporis afflictione singularis.

c Colitur S. Gislenus 9 Octobris : monasterium ab eo constructum, cui oppidum accrevit, situm est in Hannonia medio fere itinere inter Montes Hannoniæ et Valentiniæ.

d Innocentius II sedit ab anno 1130 usque ad annum 1143. Copia litterarum ab hoc ad S. Aybertum missarum, quæ in archivio cœnobii Crispiniensis adservantur, missa anno 1614 a Claudio Abbate ad Michaellem Desne Episcopum Tornacensem, est exensa a Joanne Cognato lib. 3 Historiæ Tornacensis cap. 42, et hæc ejusmodi : Innocentius Episcopus, servus servorum Dei, carissimo filio suo Ayberto, monacho et recluso, salutem et Apostolicam benedictionem. Quia veridica relatione conperi te a prædecessoribus meis Paschali et Honorio licentiam accepisse pœnitentiam dare et absolutionem facere confitentibus peccata sua ; eandem tibi potestatem auctoritate Dei et B. Petri Apostoli et nostra concedimus, rogans dilectionem tuam, ut memor sis nostri in orationibus tuis : de reædificatione locelli tui, unde mihi mandasti, precor et obsecro omnes, ad quos miseris et rogaveris in remissione peccatorum suorum, ut tibi de eleemosynis suis subveniant. Proinde omnibus benefactoribus tuis quartam partem pœnitentiæ suæ, ex parte Dei et Apostolorum suorum Petri et Pauli et nostra relaxamus. Concedimus etiam tibi, ut in oratorio tuo licentias habeas ostiis apertis Missas celebrare, etiamsi pro aliquo foris-facto patriâ reliqua inbannizata fuerit. Omnes vero te visitantes inveniundo et redeundo pacem ex toto habere præcipimus : in eos autem, qui in eis manum injecerint, gladium excommunicationis, quoad resipuerint et tibi satisfecerint, exerimus. Vale. Data Remis XII Kalendas Novembris. In appenso plumbo ex parte una inscriptum erat Innocentius Papa II, ex altera videbatur effigies Apostolorum Petri et Pauli. Annus qui subicitur in diplomate fuit 1131, quo, uti tradit Ro-

F

bertus

A *bertus de Monte in supplemento Sigeberti*, Concilio Remis habito, præsente Rege Ludovico, filius ejus Ludovicus in Regem consecratur a Papa Innocentio, viii Kalendas Novembris, cum ante quatuor dies ibidem signatæ fuissent memoratæ litteræ. At indicatus supra Honorius Papa ii, fuit decessor Innocentii, et sedit ab anno 1124 usque ad annum 1130.

CAPUT IV.

Obitus, sepultura, miracula

Sed ne multa dictando pluraque scribendo auditoribus tedium inferre videamur, supersedendum est his, et ad finem operis quantocius festinandum. Peractis itaque a quinquaginta annis, nec multo plus vel minus, ex quo factus fuit monachus, usque ad finem ejus, in quibus sic se duriter, ut dictum est, exercuit: prætermisissis temporibus illis, in quibus non mollius se tractavit, degens in eremo cum Joanne glorioso monacho et sancto Sacerdote; transactis, inquam, tot annis, paucis diebus præcedentibus Pascha Domini cœpit letali morbo ægrotare. Qui cum sentiret se nullo modo posse evadere, fecit vocari Dominum Ingelbertum, tunc temporis Crispiniensis ecclesiæ Priorem. Quo accito, sacro Oleo ab illo perunctus est, et participatione dominici Corporis et Sanguinis Catholice confirmatus. Deinde ipso sacratissimo die sancti Paschæ, quod b tunc vii idus Aprilis accidit celebrandum, circa horam diei nominam spiritum exhalans, feliciter obdormivit in Domino, ex hoc mundo gloriose transiens ad Patrem, cum eo perenniter regnaturus: sacrum vero corpus ejus ab amicis suis biduo inhumatum, conservatum est, tertia die sepeliendum. Interim autem Abbates, viri religiosi et feminae, et cum eis populi utriusque sexus ad exequias sancti viri undique convenerunt, et cum cercis et luminariis, vigiliis utriusque noctis pie ac devote celebrarunt, iacrastino gloriosum honorifice sepulturi. Die autem crastina, id est, tertia feria, sole radios suæ claritatis ubique effundente, sepultum est venerabile corpus ab Abbatibus Crispiniensi, et S. Amandi, ceterisque viris religiosis et honestis, cum fletu et planctu et clamore magno in eodem loco, in quo cellula ejus fuerat: ubi meritis et orationibus ejus ægris et pie eum postulantibus multa præstantur beneficia, largiente Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia secula seculorum. Amen c.

C 24 Eodem quoque tempore d Arnoldus Comes, non quia Comes, sed quia istius provinciae Hasnoniensis Comitatus germanus extiterat, magis mortem quam vitam provocans, sic febre illicebatur. Qui cum nullo modo convalescere quiret, plusquam præcordiali amico admodum ingemiscens, nondum se autumat defraudandum, si ad beatissimi et religiosissimi sic per cunctas nationes divulgati viri intuitum posset pervenire. Talia vero nec diu eo volutante, locum quo vitæ adeo perquisitæ sciebat relegatum, in cujus conspectu cujuslibet criminum pendebat remedium, spe citius adeundo accipit: ante cujus arcissimæ cellulae fenestram, quo alii consueverant residere, sedit. Ibidem itaque variorum precaminum consiliis invicem evolutis, Domini nostri Jesu Christi omnipotentatu, febricitans animalvertit, quod si beati viri potu potaretur, statim singula membra sua reddentur sanitati. Multotiens quippe animum suum hoc verbo vexavit, Potens est Dominus de laqueo hujus cœnulentæ infirmitatis me liberare, istius viri repetitione. Nec animi revolutionem parvipendere negligens, beati viri potum ab eo quæsitit propinandum. Vir itaque Dei cum religionis sacramento inquit ei, omni modo cervisiæ, medo-

nis, vini, et alio qualicumque potu prorsus carere, D præter putei lympham se prope imminentis. Ægrotansque Comes non modice illius lympham putei exorsus est precari. Quo audito, vir Dei, plenus boni operis, praveque suavium turbam conterens morosam, vitam gerens angelicam, Hilmaro suo satellite convocato, lympham e puteo haustam Comiti præcepit adferri. Iste vero famulus, per plurima sui sequens patroni vestigia, lympham haurit in vase diligenter, et quam potuit diligentius Domino præpotenti potandam obtulit. Memoriam siquidem, quam nostris primoribus Jesus Christus, cum potum in cœna summi Patris gratia suis discipulis benediceret, revelavit, eandem a Dei famulo prædictus præpotens moratur habendam. Vir ergo dilectus Deo et hominibus, hoc inodo vel consimili dextera manu extensa, cum signo Crucis hanc aquæ creaturam benedixit, Potum servorum suorum filius Dei benedicit. Comes vero finita benedictione, dum potaret ejusdem lymphæ potum per singula sua membra sic sentit immedullari, ut si montanum temetum falernum, vel cujuslibet generis vineæ, quoniam miræ potentia, foret vinum. Ad hoc tantum vox velocior mentē inquit, aquam vinum hujusce quam gustaverat essentia fore factum. Hoc audito vir Dei, ne mendax Deo et hominibus judicaretur, ocyus craterē recepto, illius potus gustum (aut parum aut fere nihil gustando) sentiit, quia jam longo tempore præterito corpus suum quolibet potu, omni pane, vigiliis, jejuniis, orationibus (abunde elemosynas, ei in Domino largitas, largiendo pauperibus) et quibuslibet exercitiis, ut dictum est, macerare initatus est: invenitur enim legendo, nullus homo penitus sine peccato est. De plurimis liquido in Vitas Patrum et alibi religiosissima religio legitur, sed si posset dici, nihil ad hunc. Quis enim mortalium sic fere sine allice odorabilis mellis, fusus dulcedine alicubi repertus est?

25 Quidam vero monachus, vita cujus tota erat religio, Alulfus nomine, qui publica taxatione Crispiniensis ecclesiæ, ad conservanda illius loci ecclesiastica et cetera beneficia, delegatus fuerat, eundem potum dum gustaret, statim Jesu Christi omnipotentiam ibidem, et alibi nunc et semper cum fidelium turmis, liquido vigere declaravit. Quis enim unquam puro corde Deum invocavit, et derelictus est? quis ei fide serviens, deseritur? Abunde hic vir sacer insequitur, præcepta Psalmistæ dicentis, Spera in Deo, et dabit tibi petitiones cordis tui. Tanta siquidem in corde versat varietate, ad quid primitus possit tendere, quod nullo modo valet invenire: modo autem, exigente carnis fragilitate, multo majore formidine contremiscit, quam si monstrum vel aliquid tale horridius se præsentem cerneret stare: modo autem de more, et æquipollentius hoc modo vel alio, Deum invocare et dicere, O infinite Pater misericordiæ, quam comprehensibilis tua tibi obedientibus potentia, in quo sunt, per quem sunt, ex quo sunt omnia; per te munli gratia in quo salus æterna; ex quo quidquid bonum procedit optimum, omne sanctum sanctius, omne probum probius; criminum indultor, miserorum consolator, largitor gaudiorum, medicina vitiorum; fletum passus ad vesperum, summo mane ante luciferum, delevisti per Jesum filium conatus ejus, qui consolatoris nos per singulas nostras tribulationes: tibi laus, salus et gloria, honor, potestas et imperium per infinita seculorum secula. Amen.

ANNOTATA.

a Ab anno 1090 ad 1140.

b Anno Christi 1140, ut supra probatum.

c Hic

D
AUCTORE
ROBERTO
ARCHID.

haustam e
puteo aquam
accipit,

benedictione
Sancti

mutatam in
præstantissi-
mum vinum
E

ab Alulfo
monacho gu-
statum.

f
Ps. 36, 1

a
Anno 50 sui
monachatus

extremis
Sacramentis
munitus,
b

obit 7 Aprilis,
die Paschæ,

vigiliis biduo
peractis,

sepelitur in
cellula sua:

miraculis
claret:

d
Arnoldus
Comes

gravi febre
detentus,

post confes-
sionem S. Ay-
berio factam,

cujus potum
petit:

AUCTORE
ROBERTO
ARCHID.

A *c* Hic est finis Vitæ : sequentia videntur esse ab alia manu.

d Arnoldus, sive Arnulphus, notus ex Balduino 1 et Ida Lovuniensi, frater Baluini 11 Comitis Hannoniæ. Habuit is uxorem Beatricem filiam et heredem Domini Rhodiensis, vulgo de Reur, ex quo longa serie prognati Domini de Reur, et alii Domini de Trasi-guiez, per matrimonia adjuncti. Est Rhodium oppidum Hannoniæ, et jam spectat ad Croiam gentem, titulumque Comitatus accepit a Carolo v; et ditio Trasi-guica in Brabantia Galliarum ab Alberto Principe Belgarum exornata est titulo Marchionatus.

Conditur hoc tumulo memoratus in orbe Reclusus, Domnus Aybertus : qui mactans in cruce carnem, Christi Pascha fuit, proprium cum Pascha peregit, Ille potens per te laudetur Rex, Ayberte, Qui tibi mortalis vestito tegmine carnis, Mirando plane, dat munere pabula vitæ.

MIRACULA RECENTIORA.

Ex Variis.

Reliquiæ Va-
lencenis cir-
cumlatæ.

R Anno mdcix Senatus populusque Valencenensis, ab Abbate Crispiniensi petiit et impetravit feretrum S. Ayberti, una cum corpore S. Landelini aliisque Sanctorum pignoribus, processionali in pompa circum urbem gestandum. Ea solennitate peracta, relatum feretrum est Crispinium, et ego, inquit Joannes Cognatus, Historiæ Tornacensis tomo 3 cap. 44, inter visitandum quasdam Hannoniæ Abbatias illuc appuli ipso die, quo sacelli S. Ayberti curatores advenérant, feretrum relaturi ad sacellum. Obtigit ergo mihi ea felicitas honorandi tunc S. Ayberti corpus, tam in Crispiniensi S. Landelini ecclesia, quam in suo sacello atque per viam : eaque occasione audivi, quod cum hac nostra ætate ignis corripuisset ipsum, quod ibi est, prædium, partemque sacelli sibi propinquiorum; quidam prædii istius inquilinus, non tam perennis domus quam periclitantis sacelli fere-trique sensu tractus, in genua se proolverit; Denique orans, ut sacellum saltem salvum vellet. Quo facto domus quidem tota arsit, in sacello autem consopitus per se ignis est, absque eo quod opem affundendæ aqua ferret aliquis, aut gliscenti flammæ aliter se opponeret.

sacellum ab
incendio ser-
vatum,

27 Ejusdem Sancti meritis aliud quoque admi-randum tribuitur, similiter nostra memoria patrum. Filius villici, prædictum prædium excolentis, in puteum S. Ayberti (unde ego quoque hauriam aquam devotus gustavi) memorato supra Sacello vi-cinum, improvidus ceciderat : quem inde mortuum eductum iri domestici sui rati, stupuerunt extrahi a se, plenum vitæ ac sanitatis : ipse autem interrogatus, quomodo salvus remansisset, respondit ad-fuisse sibi S. Aybertum, utque cadentem exceperat molliter, sic lapsus sustinuisse ne suffocaretur. Huclenus Cognatus : quæ sequuntur Espanii patrata, et approbante Reverendissimo Tornacensi Gallice Tornuci impressa anno mxciii accepimus a R. P. Petro Lechon Collegii nostri Tornacensis Rectore, eademque etiam tomo 4 Tornacensis historiæ cap. 40 verbotenus inse-ruit Joannes Cognatus supra nominatus : iterumque seorsim excusa fuere anno mxcxvi.

et puer a
submersione;

C 28 Joannes Verie, filius Petri Laboureur et Catha-rinæ Simon, in vico Bleheriarum parochiæ Espa-niensis commorantium, quinque annos ac decem menses natus, cum spatio integri anni, demptis dum-taxat hebdomadis tribus, febris laborasset; duodecim postremis morbi sui diebus ita graviter est afflic-tus, ut quia moriturus timebatur, vigilandum juxta decum-bentem fuerit pluribus continuis noctibus. Accidit interim ut anno mxcxi die x Aprilis, S. Ayberti reli-quiæ Espanium inferreantur : cujus fama audita, pueri infirmi parentes gaudem concepere fiduciam

atque febribus
ad extremum
ductus,

impetrandæ filio sanitatis; eumque, licet præ nimia D imbecillitate recusantem, die xiii mensis prædicti ad ecclesiam Espaniensem detulerunt : ubi post audi-tum Missæ officium divinumque auxilium imploratum, ad exosculandas sancti viri Reliquias filium detulere, et earum brevi sensere virtutem. Vix enim domum revertentes medium tenebant inter, quin puer melius se habere diceret, ex quo sacra pignora fuerat oscu-latus : domi autem ante focum in sella depositus, lu-dere et fabulari cum præsentibus cœpit, neque exinde aut opus habuit lecto decumbere aut febrem sensit. Postera autem die, ad agendas Deo Sanctoque Ay-berto gratias, Espanium reductus est puer a paren-tibus : qui sacrificium Missæ offerendum curaverunt, cum proposito novennis diebus continuis idem faciendi. Puer vero adeo brevi tempore vires integras recu-peravit, ut a quinta sextaque novendialis devotionis luce Espanium potuerit ire pedes, exindeque cons-tanter bene habuit, prout constat per declarationem patris ac matris prænominatorum, Parochi Espa-niensis, aliorumque medio juramento rem testantium in Bleheriis anno mxcii, die xxix et xxx Martii, coram Magistro Nicolao Philippo Loys, sacre Theologiæ licentiatum et Decano Tornacensi, ad hoc deputato per Reverendissimum Tornacensem : quorum deposi-tiones rite examinatis censuit admittendas dictus Reverendissimus Tornacensis, de consilio sui Vica-riatus, die ix Aprilis anni prænotati.

convalescit
reliquias os-
culando
Espanii.

29 Joannes le Roux, annos natus quinquaginta, inquilinus villæ S. Amandi in Pabula, professione piscator, in eaque dicti loci Abbatie deserviens, ab initio Junii anni mxcii usque ad dimidium Septembrem febrem tulit, eamque postremis quindecim diebus in-firmitatis diebus adeo gravem, ut vix duabus tri-busve per diem horis intermitteret. Accidit autem ut quidam ejus consanguineus ex Mortania, qui visi-tandi ejus causa advenerat, sermonem inferret de beneficiis, quæ tunc per S. Aybertum Espanii obtineri dicebantur : suadebat autem ut aliquem eo per tri-duum mitteret, gratiam pro eo petiturum. Lentius hoc consilium infirmo est visum, et satius esse duxit tres uno die illuc e suis dirigere, uxorem scilicet fra-trem atque sororem. Hi postera luce, sub horam quintam et semis matutinam, suo in lecto relinquentes hominem graviter febrientem, in iter dedere se, atque Espanium paulo post septimam advenere. Eodem autem tempore quo illi orabant in ecclesia, infirmus domi suæ obdormivit, qui diebus præcedentibus som-num capere nullum potuerat; deindeque experge-factus, seque a febre liberum sentiens, surrexit et F strato, vestes induit, ad focum accessit, eoque in statu inventus est a suis domum regressis. Jejunus autem ut erat, prius quam gustaret aliquid, bibit aquam e puteo S. Ayberti allatam : quod ipsum per tres quatuorve dies facere perseveravit. Tandem exis-timans eadem hora sanatum se fuisse, qua pro ipso Espanii orabant peregrini; diligenter ab iis quæsivit horam, qua illuc advenissent; ipsaque esse com-periens, qua sibi fuerat restitutus, promisit per se Espanium una cum uxore abire : quod die Dominica proxima fecit, atque iterum postea. Quemadmodum fusius declaratur per depositiones ipsius Joannis le Roux, Stephani fratris ejus et Jossinæ Potier uxoris; qui in Villa S. Amandi, die xxix Martii et vii Junii, anno mxcii adjurati, hanc curationem, eo quo dictum est modo, accidisse, unanimiter testati sunt, coram prædicto Domino Christianitatis Decano, ad hoc per Reverendissimum Tornacensem deputato, et coram multis testibus.

diuturna fe-
bris pellitur
eadem hora,

qua alii pro
agrote Espa-
nii supplicant.

30 Martinus du Sart, annos natus viginti octo, habitans in suburbio S. Amandi extra portam Torna-censem, die Mercurii ante festum SS. Jacobi et Chris-tophori, anno mxcxi correptus est febris, quæ eum com-pulit

eodem ad re-
liquias visi-
tandus acce-
dens

A pulit lecto decumbere per tres continuas septimanas; unde absque alieno auxilio movere se nullatenus poterat, et sæpe etiam e statu mentis excutiebat: exinde vero lenta febre languit usque ad feriam secundam Paschæ anni mdcxii, quando votum concepit, quod si postridie posset pedibus suis utcumque insistere, iret favente Deo Espanium, ibique invocaret S. Aybertum, ad obtinendam ejus intercessione sanitatem. Facto mane fecit quod promiserat: et, quamvis cum maxima difficultate, sacro tamen Missæ sacrificio interfuit cum uxore sua, riteque sanctum invocavit. Inde revertuntur domum; et quia recursuram eo die febrim præstolabantur, iterum ipse et uxor sua Deo et S. Ayberto promiserunt, quod si illis bene juvantibus sanaretur, rursus Espanium irent: et ex illo die, nullam amplius febrim passus, certo credit S. Ayberti meritis se fuisse sanatum. Qua de re ipse Martinus aliique de mandato prædicti Reverendissimi auditi, et coram Vicariatu ejus examinati fuere, anno mdcxii, die x Decembris, permissumque est ut hæc curatio tamquam miraculosa publicaretur, vice Episcopi subsignante T. Noppeno. *Addamus his tria alia, ex monumentis Crispiniensibus excusa a Raissio.*

lenta febre liberatur:

atque et coquus Crispiniensis,

et mulier Athenensis Crispini,

31 Jacobus Dorliens, coquus abbatie Crispiniensis, febre quartana laboraverat: cui malo quævis artis medicinæ præsidia frustra tentavit. Sex mensibus cum semisse sic pressus est æger, donec ii Maii, mdcxxvi, invocato S. Ayberti auxilio, extemplo febre solvitur, nec postea unquam rediit. Testatumque hoc fecit vi Kal. Junii, anno mdcxxix, tum aliis ad id specialiter evocatis fide dignis, tum Pastori suo, cui ob egregias tum animi tum corporis dotes fides omnis est adhibenda.

32 Lectissima femina Agnes Meurin, Vincentii Massenaire mercatoris Athenensis conjux, februm pestentialium ita fuerat implicita molestiis, ut esset in vitæ aleam adducta. Hæc præter omnium expectationem, ubi ad optimi Confessoris Christi Ayberti confugit asylum, repente convaleuit. Tam subitæ sanitatis donum, interventu S. Ayberti sibi collatum, jure jurando coram testibus fide dignis ipsa affirmavit,

nomineque suo consignavit, anno mdcxxix, vi Idus D Maias.

33 Martham, Jaspardi Bourgeois et Annæ Francois filiam, Crispiniensem, vigesimo quarto aut circiter ætatis suæ anno, quedam nervorum contractio admodum vehemens per annum circiter divexavit, ita ut omnino incedere oquiret, ob tibiam retractionem altera. Cumque sæpe sæpius S. Ayberti auxiliatrices implorasset manus, bona filia sanitati pristina tandem redditur. Postea autem ipsa ejusque mater et germanus frater, Laodelinus nomine, vi Non. Quintileis anno mdcxxix veritati id esse consentaneum, præsentibus Pastore, Balivo et aliis quam pluribus ejusdem loci, declararunt et affirmarunt.

sanatur etiam puella contracta.

ORATIO A FEBRICITANTIBUS RECITANDA.

O Sanctissime Pater Ayberte, fidelis et juste serve Dei excelsi, qui febricitantibus levamen tribuis, ac vario morborum genere detentis medelam confers; quæso te pro solita pietate tua miserere mei, ac diutina gravique februm ægritudine vexatum tuissantis precibus, pristinae sanitati restitue; ut iocunde et corpore sanus, omnipotenti Deo debitas agere gratias, eique jugiter possim famulari.

Vers. Ora pro nobis beate Pater Ayberte.

Resp. Ut purgati a labe criminum, vivamus beatifice post hujus vitæ terminum.

OREMUS.

Omnipotens sempiterne Deus, qui meritis B. Ayberti Confessoris tui, per lymphæ putei sui sumptionem, fidelium debilia corpora ad pristinae sanitatem revocari voluisti; tribue quæsumus nobis, ut miserationis tuæ fonte libiti, spretis hujus mundi illecebris, cum integritate mentis et corporis, ad celeste bravium pervenire mereamur. Per Dominum nostrum Jesum Christum. Amen.

DE B. HERMANNO JOSEPHO, ORD. PRÆMONSTRAT. STEINFELDIAE IN GERMANIA.

G. H.

COMMENTARIUS PRÆVIUS

C §. I. B. Hermanni Vita ab oculato teste scripta: aliorum testimonia: ipsiusmet opuscula. F

Steinfeldia, antiqua ac celebris Ordinis Præmonstratensis Abbatia est, in diocesi ac ditioe Archiepiscoporum Coloniensium, regioni Eystiæ inserta, ac sita inter quatuor oppida, quorum infra in historia miraculorum fit mentio. Horum primum versus Septentrionem censerit potest Tulpiacum, antiquis Tolbiacum et Tolpiacum: cui magis versus Orientem adjungitur Monasterium Eytliæ. At versus Meridiem visitur Blanckenhemium, et quod Steinfeldia maxime vicinum est, versus Occidentem tendens Rifferscheida. Cæptum traditur monasterium Steinfeldia seculo Christi decimo, et per annos clxxvii habitatum a sanctimonialibus: in quorum locum circa initium xii seculi substituti sunt Canonici Regulares, ex Springerbacensi canobio diocesis Trevirensis evocati: qui illustri famæ Ordinis Præmonstratensis, a S. Norberto circa annum mxxx inchoati, et mirum in modum sese diffundentis, excitati, huic se subicientes, candidum dicti Ordinis habitum susceperunt.

2 Inter hos Canonicos Steinfeldenses, primo Ordinis Præmonstratensis seculo, floruit B. Hermannus, postmodum Joseph appellatus; virtutum exercitiis et revela-

tionum gratia dum viveret illustris, ac mox a morte miraculorum beneficiis a Deo cumulatus. Quæ omnia ut apud posteros essent nota, excitatus est aliquis hujus canobii Steinfeldensis alumnus, ut de beato viro conscriberet, quæ ipsemet aut oculis suis conspexisset, aut ab ore ejus cognovisset, aut ex Fratribus ei familiarissimis didicisset, aut denique quæ ita celebri opinione vulgata fuissent, ut iis nulla tergiversatione debeat contradici, ut passim in Prologo et in ipsis Actis sæpius indicatur. Vitam hanc habuit Laurentius Surius, et stylo passim mutato edidit ita contractam, ut integra subinde capita omiserit, et miraculorum ejus vix quartam partem attigerit. Quare Vitam hanc recensere, et uberioribus notationibus illustratam edere studuit Joannes Chrysostomus Vander-Sterre, Ordinis Præmonstratensis anno mdcxxvii Antwerpæ Prior, postmodum Abbas et studis nostris de Vitis Sanctorum addictus: cui in ea dignitate successerunt Norbertus van Couwenen et Macarius Simeomo: quorum utrique aliquam præfationem inscripsimus in Actis Sanctorum Februarii et Martii, testati eorum benevolam animum in studiis nostris promovendis. Constat autem Vita hæc duplici tractatu, cu-

edita contracta a Surio,

integra a Chrys. Vander-Sterre.

POST AN
MCCXXX
VI APT VII
APRILIS
Steinfeldia
in Eglba,

monasterium
olim sancti-
monialium,

dein Canonico-
rum Regu-
larium, postea
Ord. Præmon-
stratensis.

B. Hermanni
Josephi Vita
ab oculato
teste scripta,

A *constat duplici tractatu:* *ius prior soluta attingit ea, quæ a prima pueritia usque ad ipsam senectutem sive ultimum vitæ annum feliciter fuerunt peracta. Alter vero tractatus post brevem totius vitæ anacephalasin, mortem beati viri, ac corporis translationem et plurima quibus Deus ipsum decoravit, miracula complectitur. Conscriptus autem posterior tractatus videtur, antequam prolixior Vita, in priore tractatu contenta, concinnaretur, aut certe vulgaretur. Parvo auctor ad posteriorem tractatum ita præfatur: Ea quæ vel ipse vidi, vel ab his qui viderunt et vere sciverunt veraciter intellexi, præsentī schedulæ, quantum brevitatis temporis permisit, fideliter annotavi, omissis plurimis, quæ in alio opusculo (si tu summe Opifex annueris) plenius, lucidius, dulciusque tractabo. Hæc Auctor, qui sub finem, dictum posteriorem tractationem refectiunculam prandii compellat, et cœnam delicatioribus fœculis pleniorē, in qua hæc et alia tam facta quam fienda plenius rescribentur, promittit, quod præstitit in priore tractatu, quem præmitti debere ordo historicus suadet.*

*num auctor
ejus sacrista,*

*saltem vir
eximie san-
ctitatis,*

*num Abbas
aut Superior?*

*ex quibus
MSS. edita?*

*Vita alia
versibus
scripta a
Wilhelmo
Uressenich,*

*alia Dialo-
gistica a Ra-
sone Bonovi-
cino,*

B *num auctor
ejus sacrista,* *3 Nomen suum Auctor nusquam prodit: innuitur in tractatu posteriore num. 8 aliquid de sacrista Steinfeldensi, qui ad phreneticum accessit, et addixit eum per merita Sancti a Deo liberandum; additurque, qui et hoc scripsit. Perum hoc unicum phrenetici san-
nati videtur intelligi miraculum, quod scripto aut jussus aut sua sponte obtulerit auctori vitæ, quem fuisse inter Steinfeldenses Canonicos virum eximie auctoritatis indicant interpositæ sæpius admonitiones ad suos, pro majore marum et vitæ religiosæ reformatione, et potissimum id confirmat venerabilis Elisabethæ sanctimonialis Cisterciensis commemoratio num. 39 relata, qua com-
monet diligenter scriptorem (postquam ab hoc fuisset, præsentē B. Josepho, extrema unctione munito) ut omnibus modis cavere studeat, ne ipsum verbo aut facto aliquando conturbet: infirmitati ejus miseri-
corditer condescendat, et in omnibus, quibus possit, ferat subsidium. Surius suspicatur fuisse Abbatem aut alium Steinfeldensium Superiorem. Surii opinio-
nem amplectuntur Petrus Cratopolus in tractatu de Sanctis Germaniæ, Zacharias Lippelous, aut certe Cornelius Grasius in Selectis Vitis Sanctorum ad xxiv Maii, et memoratus Vander-Sterren in suis annotatio-
nibus ad hanc Vitam: quam asserit se ex antiquo MS. codice canobii Steinfeldensis fideliter depromptam edi-
disse, at posteriorem tractatum contulisse cum alio MS. canobii Murchtallensis, in diœcesi Constantiensi et cir-
caria Suevica siti, ab Andrea Bindere ejusdem loci Priore submisso. Addit in codice MS. præfixum fuisse a
quadringentis annis hunc titulum: Incipit Vita Sancti Joseph, Sacerdotis et Confessoris, Canonici in Stein-
feld.*

C *4 Vitam ejusdem B. Hermannī Josephi, versibus quos vocant leoninis, sed admodum simplicibus ac rudi-
bus, composuit anno MCCCLVIII Wilhelmus Uressenich, tum Pastoris munere defungens, anno sequente in Abba-
tem Steinfeldensem electus. Poematis initium est ejus-
modi:*

*Agrippinensis Hermannī pauperis ortum
Desinit vero hisce versibus*

Sauctorū vere legitur tot nullus habere,

*Ut Joseph, alloquia cum Virgine matre Maria. Aliam ejusdem Hermannī Vitam per modum dialogi, interloquentibus Magistro et Novitio, contulerit Raso Bonus-vicinus, alias Goetgebner, ex celebri Gandensium ortus familia sacrae Theologiæ Licentiatus Parisiensis, et apud Steinfeldenses Magister novitiorum, mortuus xviii Octobris anni MDIX; Hanc Vitam Colonix impres-
sam, dum adhuc auctor viveret (hoc enim persuadet characterum formā) habuimus ex Bibliotheca Abbatiali S. Michaelis, sed primo ultimoque folio, ubi tempus im-
pressionis nomenque auctoris forsitan exprimebantur mutilam, ex eaque cum antiquo contextu collata varia,*

D *in Annotationes retulimus. Dividitur ipsa in Capitula 31, et monitis brevibus interpolatur, alias multo succinc-
tior priori; cujus prolixitas tardum quibusdam pariens, occasionem illius scribendæ dedit, ut dicitur in prologo: et cap. II sic Novitium suum Pater alloquitur: Initio dixi, non me velle nova cudere, (nec enim possum, nec volo) sed ex his quæ diffusius scripta de illo re-
peri, quantum possem, te et illius exemplis et meis verbis ad tam sanctissimam illius vitam illicere. Na-
men Rasonis, ut Vitæ a Suria editæ auctoris, perperam excusum est apud Franci cum Murum, in suo de Vitis Sanctorum compendio, Aubertum Mixum in Fastis Belgicis et Burgundicis, Heribertum Rosweidum in Legendario Belgico, et alios: quod hic monuisse suffi-
cit. Præter auctores jam laudatos, B. Hermannī-Joseph Canonici et Presbyteri Steinfeldensis Vitam metricam pœxit et Alexandro vii Pontifici maximo dicavit Petrus de Waghenaer, ejusdem Ordinis Præ-
monstratensis apud Furnenses in Flandria Canonicus: qui sub finem subjunxit, Syllabum septuaginta duorum auctorum, diversorum ordinum, statuum, nationum, pietate, eruditione et scriptis celebrium, qui pro concione et calamo, vel in Martyrologiis, Fastis, Hagiologiis, Natalibus, Historiis, Commentariis et Asceticis libellis, per quinque secula, testimonium reddiderunt famæ sanctitatis B. Hermannī Josephi. Inter hos LXXII auctores, suis nominibus exprimuntur viginti sex illustres Scriptores Societatis Jesu, inter quos eminent Petrus Canisius, Jacobus Alvarez de Paz, Matthæus Raderns, Cornelius a Lapide, Hermannus Crumbach, Paulus Barry, Hieremias Drexelius, Nicolaus Lancicius, Antonius Balinghem, alique, quorum tractatus, in quibus de B. Hermanno Josepho agunt, a dicto Waghenaer indicantur. Alii hujus beati viri vitam in alia idiomata transtulerunt, quam Galli-
cam reddidit Petrus Boreus, Abbatix S. Joannis apud Ambianenses Canonicus, Italicam edidit Cornelius Ha-
negravius Præses collegii Præmonstratensis Romæ: Belgice Gaspar Tsundel, Tungerloensis canobii Canonicus, æque ac prior Denique eandem Vitam Germanicis rhythmis illustravit Christophorus Pilckmannus, cœnobii Steinfeldensis ante annos 1. Abbas.*

E *3 Quæ edidit opuscula B. Hermannus Josephus, infra in Vita recensentur: ex iis varios rhythmos subjun-
xit Vitæ Chrysostomus Vander Sterre, inter quæ Ju-
bilus est, S. Ursulæ ejusque comitum historiam atti-
neus, qui quomodo compositus aut potius cœlitus ei dic-
tatus fuerit narratur in Vita. Duos quoque revelationum libros, de Passione sive Historia undecim millium Vir-
ginum Ursulanarum, et earum expeditione ac peregrina-
tione edidit Hermannus Crumbach cum suis annota-
tionibus in S. Ursula vindicata lib. 7 a pag. 512 ad pag. 634, conatus ex vita præcitata probare lib. 1 cap. 24, et 25 eos compositos fuisse a B. Hermanno Steinfeldensi. Ejus sententiæ favet quod Razo Bonus-
vicinus, postquam narrasset modum quo hymnus Ursu-
lanus cum suis notis esset compositus a Josepha, prout habetur in Vita num. 29, dictos Revelationum libros pro indubitatis suscipiens, ante cap. 13 hunc ponit titu-
lum, Mula de virginum sanctarum gestis et revelan-
tur arcana. Capitis etiam 12 contextum, in his verbis desinentem, Numeros præterea (prædicti scilicet hym-
ni) aptavit virgo Sancta, quæ i4i ex Ursulanis apparuerat, ita ut jam Frater noster notarii verius partes ageret quam dictantis; contextum inquam sic conti-
nuat: quæ de suarum genere comitum (et quidem nominatim per singula) de profectione præterea et consummatione antea cognita fuerant nemini, ex hac scilicet Virgine, verissime condidit, et fidelis-
sime mandavit litteris: quæ hactenus fidelissime in ejus sunt custodita domo. Sed quomodo tam illustrem, imo omnibus in Vita relatis illustriorem, aut ignorare potuit auctor Vitæ, aut cognitam vel omnino prætermittere*

*alia metrica
a Petro de
Waghenaer,*

*cum Syllabo
auctorum qui
de eo agunt,*

*Opuscula a
B. Hermanno
edita,*

*an etiam re-
velationum
Ursulanarum
libri?*

A *prætermittere, vel sic attingere obscure, ut non possit prudenter credi, quod omnino attingere eam voluerit? Esto enim in Tractatu posteriori num. 2 mentio fiat revelationum quarundam in genere, quibus fuerit a sanctis Virginibus consolatus, et quod, cum ad laudem earum historiae verba composuisset; ipsis docentibus et præcipientibus, totius pene historiae melodiam didicerit: et quædam etiam Virginum, nomina sua ipsi dignatæ fuerint revelare; vix tamen extendi hæc possunt ultra hymnum præcitatum, et proprias lectiones pro Officio divino: nam hæc superiori seculo nomine historiae designabantur in rubricis Breviariorum, et his solis sua erat aptanda melodia. Plura dicemus XXI Octob.*

§ II. Tempus Vitæ B. Hermanni, annus et dies obitus: cultus sacer.

Habuit revelationem de martyrio S. Engelberti anno 1225.

obiit B. Hermannus feria 5, Pascha,

et secundum plurimos 7 Aprilis.

Temporis, quo vixit B. Hermannus Joseph, unicum extat in antiqua Vita testimonium num. 23, ubi agitur de martyrio S. Engelberti Archiepiscopi Coloniensis, illi ante indicato: quod factum est anno Christi MCCXXV. Quam diu deinceps vixerit, nusquam innuitur. In posteriore tractatu dicitur Dominica III Quadragesimæ discessisse ad monasterium Virginum Cisterciensium, ac feria tertia post Dominicam Palmarum correptus febribus: postea vero, cum in quinta feria dierum Paschæ carne solutus, et in sepulcro terræ palustris, naturaliter humente, depositus fuisset, et in tertia dierum Pentecostes exhumatus, corpusculum sacrum fuisse incorruptum. Hæc ubi, ubi nulus character est feriæ quintæ dierum Paschæ, qua carne solutus est: sed quæ feria singulis annis recurrit: et videtur tam dicta feria quinta Paschalis, quam tertia dierum Pentecostes, apud Canonicos Steinfeldensis in aliqua reverentia proximo post obitum ejus seculo permansisse, ob felicem B. Hermanni-Josephi mortem et corporis in monasterio suo susceptionem ac depositionem. Hinc postmodum controversia exorta est inter auctores, quo die obierit, alii septimum Aprilis, alii quartum aut tertium pro obitu sive sepultura assignantibus.

7 In vetustissimo obituariio cœnobii Hoven Ordinis Cisterciensis, in quo mortem obiisse traditur, annotatum haberi obitum ejus ad VII Idus Aprilis, observat in Notationibus Vander-Sterre, additque in eodem Codice antiquissimo characterē ista haberi: Notum sit omnibus hujus Ecclesiæ filiabus, tam futuris quam præsentibus, quod hi sunt Fratres, quos plena caritate recepimus, et singulari oratione commendatos habemus, Fratres de Valle-Petri, id est Heisterbacenses, de Sigeberg et de Steinfeldt. Scripsit ad nos anno MDCXLIV Hermannus Mylius typographus Coloniensis ista verba: Incidi in diversas imagines B. Hermanni dicti Joseph, Antuerpiæ sculptas, quibus addebatur dies IV Aprilis: cum hic in patria antiqua traditio plane sit contraria: quam secutus Surius Vitam ejusdem ad VII Aprilis collocavit. Ego curiosius inquirens egi super hac re cum Præfato Steinfeldensi, qui septimam Aprilis in Hemerologio (in quod omnes dies obitus cujuscunque Fratris ejusdem Conventus referuntur) morte B. Hermanni signatam respondit: imo memoriam ejus illo die Steinfeldiæ hætenus actam et adhuc agi. Vellem sculptores moneri, ut diem illi assignent VII Aprilis aut nullum. Et si quod forte argumentum in contrarium habent, ad majorem laudem Sancti cognominis, libenter diluam. Hæc dictus Hermannus Mylius. Sed centum facile annis ante Surius ad VII Aprilis ista retulit auctor Florarii Ms. Ipso die B. Hermanni monachi et Confessoris. Eodem etiam tempore floruit Hermannus Greven Cartusianus Coloniensis anno MCCCLXXX vita functus, qui in additionibus ad Usuardum ista habet: Item in Eyflia monasterio Steinfeldt sanctæ Aprilis T. I

memoriæ Hermanni, qui et Joseph propter simplicitatem dictus est. Quod elogium inseruerunt Canisius Martyrologio Germanico, et Moloanus additionibus suis ad Usuardum sapius recensis, qui magis encomiura texiit in Natalibus Sanctorum Belgii, et Miræus in Fastis Belgicis et Burgundicis, quod studiorum causa in Frisia aliquot annis vixerit. Constantinus Ghinius longo etiam encomio eum celebrat in Natalibus Sanctorum Canonicorum, uti Balinghemius in Calendario Mariano. Demum Wion et Dorganus cum Martyrologiis Benedictinis inscripserunt, quam ob causam ignoramus, nisi forsau sufficiat, quod in monasterio Cisterciensi diem ultimum obierit. Horum omnium exemplo eum Ferrarius retulit in Catalogo generali. Vitæ ejus compendium ad eundem VII diem memoratur ab Haræo Latine, a Rosweido Belgice, a Valentino Leuchtio et Francisco Agricola in Vitis Sanctorum Germanice editis. Sequuntur Guillelmus Gazæus et Dionysius Mudzardt in Historiis Ecclesiasticis Belgii, et plures alii. In horum sententia diceadum foret B. Hermannum Josephum ex hac vita decessisse anno MCCXXXIII, quando cyclo Lunæ XVIII et Solis X littera Dominicali B. Pascha incidit in diem III Aprilis, et feria quinta dierum Paschæ in diem VII ejusdem Aprilis: et tertia dierum Pentecostes in XXIV Maii, quo die Translationem corporis celebrant Gelenius in Fastis Agrippinensibus, et Vander-Sterre in Natalibus Sanctorum Præmonstratensium; ad quem etiam Vitam ejus ediderunt Lippelous et Grasius Carthusiani.

8 Alii interim contendunt mortem B. Hermanni-Josephi incidisse in diem quartam Aprilis, quod asserit Vander-Sterre evidenter declarare duo Steinfeldensis Ecclesiæ Necrologia sive Memoriarum libros, quorum alter a quadringentis annis conscriptus est, in quo collocari Natalem ejus quarta Aprilis significavit illi Petrus Rostius Steinfeldensis Canonicus. Verum huic opponi posset auctoritas Prælati Steinfeldensis, asserentis diem VII Aprilis in Hemerologio morte B. Hermanni signatam, et memoriam illius eo die Steinfeldiæ hætenus actam et adhuc agi anno MDCXLIV, ut supra ex litteris Hermannu Mylii diximus. Aliud argumentum desumitur ex Vita Dialogistica Rasonis Boniricini anno MDCXI Coloniae excusa, in qua cap. 26 traditur obiisse anno MCCXXVI, pridie Nonas Aprilis, qui dies Divo Præsuli Ambrosio festus habetur. Hæc Raso, tribus fere seculis B. Hermannus-Joseph junior. Mortuus est S. Ambrosius pridie Paschatis, ejusque Natalis in ecclesia Mediolanensi rejectus est in feriā quintam post Pascha: ut vel ideo Raso potuerit legisse cultum utriusque in eundem diem convenire. Num vero S. Ambrosius ex hac vita discesserit IV Aprilis, an potius XVII ejusdem mensis, alias latius sumus discussuri. Præterea indicutus a Raso dies IV Aprilis anni MCCXXVI nullo modo congruit cum feria quinta Paschali, sed incidisset in Sabbatam ante Dominicam Passionis, Paschate dein celebrato XIX Aprilis. His non obstantibus recentiores aliqui assumpserunt diem IV Aprilis. Erat Breviarium Præmonstratense Madriti excusum, in cujus Calendario ad diem VII Aprilis posita esse ista verba, B. Josep-Hermanni duplex, refert Vander-Sterre ex litteris Michaelis Maldonati, cœnobii Madritensis Supprioris et Congregationis Hispanice Procuratoris generalis. Habemus ordinem recitandi officium divinum anno MDXLI et alius excusum, in quo pro Ordine Canonicorum Præmonstratensium assignantur ad diem IV Aprilis, ista verba: Joseph Presbyteri et Confessoris Duplex. Quo etiam IV Aprilis iidem Canonici Præmonstratenses in Belgio officio Ecclesiastico celebraverunt memoriam sacram dicti Josephi, et longo encomio veneratur eundem idem Vander-Sterre in Natalibus Sanctorum Ordinis Præmonstratensis: et consequenter in suis ad hanc Vitam annotationibus, obiisse trahit anno MCCXLI, quando cyclo Lunæ VII Solis XVIII

D
AUCTORE G. H.

translatum
24 Maii.
E

secundum
alios dicitur
mortuus 4
Aprilis,

F

eoque officio
Ecclesiastico
colitur,

et obiisset
anno 1231

A littera Dominicali F. Pascha celebratum est xxxi Martii, et feria quinta Paschalis incidit in iv diem Aprilis.

AUCTORE G. H.

secundum
Gelenium
mortuus est
3 Aprilis.

9 Verum quia Molanus, Miraus, Rosweyodus et passim alii B. Hermannum Josephum obiisse scribunt anno Christi mcccxxvi, aliam riam iuvit Ægidius Gelenius in Fastis Agrippinensibus, et ad diem iii Aprilis ista scribit: Eodem die transitus B. Hermanni Coloniensis, cognomento Joseph, de quo die sequenti. Ac dein ad iv Aprilis ista habet: Eodem die festivitas B. Hermanni Coloniensis, Canonici Præmonstratensis in Steinfeldt, ejusdem dioceseos monasterio, ob simplicitatem et singularem erga beatam Virginem Mariam devotionis affectum cognomento Joseph, qui divinitus illuminatus multa corpora Sanctarum Virginum revelavit, et S. Engelberti martyrium prædixit, eundemque undecim post annis secutus, nempe anno mcccxxvi, feria quinta post Pascha, et sequenti die iv Aprilis sepultus est. Hæc ibi, sed ita verbis transpositis legenda. Idem Gelenius ad diem vii Aprilis observat, tunc a plerisque natalem ejus recenseri: et consequenter ad diem xxiv Maii ista habet: Translatio B. Hermanni Coloniensis, cognomento Joseph, Canonici et Presbyteri Ordinis Præmonstratensis, ad ecclesiam in Steinfeldt diocesis Coloniensis, ubi in

B magna veneratione admirandis illustris miraculis hactenus requiescit. Hæc Gelenius et fere ex Chrysostomo Vander-Sterre: qui eadem addictum diem xxiv Maii habet, sed in Notationibus ad Vitam hunc, errorem arbitratus, statuit diem xxi Maii, qua Translatio contigisset anno mccxli. Verum Gelenius, dum cum aliis statuit obiisse anno mcccxxvi, pro Translatione deberet assignare xx Maii: nam dicto anno bissextili, cyclo Lunæ ii, Solis xiii, litteris Dominicalibus F E, Pascha fuit xxx Martii, et feria quinta dierum Paschæ incidit in iii Aprilis, et festum Pentecostes in xviii Maii. Aliorum opiniones non recensemus, qui non observant obiisse feriā quinta dierum Paschæ, quod tamen ex antiqua Vita certum est; licet sepultura potuerit postmodum contigisse, et ad se traxisse onnuam festivitatem.

nobis dies et
annus mortis
manet dubius.

10 Omnibus his accurate perpensis, arbitramur quidem annum, mensem et diem, quo B. Hermannus-Joseph ex hac vita discessit non posse evidentibus, omnino argumentis approbari: majorem tamen verosimilitudinem stare pro die vii Aprilis, ideoque hæc ad eum diem luci publicæ damus; data omnibus et singulis plena facultate, ut etiam ad diem iv hujus mensis ipsa retrahant pro majore sua devotione, quandoquidem in aliquibus monasteriis præcipua solennitas de eo tunc celebratur; margini autem sub initium utrumque diem adscribimus, et post annum mcccxxx mortuum esse statuimus: sive illi addendi, tres, aut sex, aut etiam undecim anni sint.

§ III. Reliquiæ, statuæ et imagines, Acta Romæ pro ejus cultu.

Habet B. Hermannus Joseph in Steinfeldt tumbam elevatam, in qua sacrum ejus corpus requiescit, at nescitur quo tempore illud e terra levatum: propter miraculorum autem frequentiam id olim factum esse non dubitamus. Est dicta tumba relictæ, e ligno sculpta, et pulchre depicta; annoque mdix, ob Abbate Joanne a Monasterio-Eiflæ, a loco sepulturæ ad medium templi translata una cum altari, quod passim B. Josephi-Hermanni appellatur. In tabula Sacristiæ ista leguntur: Altarium extra cancellos ferreos tertium, consecratum est in honorem B. Mariæ Virginis, B. Josephi Confessoris, BB. Petri, Andreæ et Matthiæ Apostolorum, Sanctorumque Dionysii et Nicasii Martyrum atque Pontificum, et B. Catharinæ Virginis, quorum effigies in valvis altaris positæ sunt. Sed hæc valvæ, cum ipsa quam operiunt pictura majori, nunc ad aliud

altare translata monstrantur: ipsorum vero loco excitatum supra aram prædictam est scriniarii operis haud inelegans pegma, quod aeri ac visui pervium minus impedit prospectum versus chorum. Sepulcro hujusmodi affixum est Epitaphium:

Conditur hac tumba simplex, Joseph, illa columba, Delicium Mariæ, grande decus patriæ.

12 Prope sepulturæ locum pulchrum Benti hujus visitur statua, justam haminis adæquans longitudinem: quæ a dexteris B. Mariæ iconem æque proceram habet. Fuit aliqua ejus imago in Germania sculpta, in qua exprimitur habitu suo regulari antiquo, cui ex zona complures pendent claves, et altera manu calicem tenet, ex quo tres flores ad instar rosarum exurgunt. Ubi per claves manus Sacristæ, quod obivit, videtur intelligi. Divitur apud Steinfeldenses traditio esse, Deiparam Virginem per ejus cubiculum rosas sparsisse, quas ille calice collegit. Quidquid sit de ista traditione, cui non multum fidimus, cum ea apparitio in antiquis Actis non habeatur; totis pictoribus videtur fuisse, ut cum imaginem sic effingerent. Mysticus ejus explanationes habet Chrysostomus Vander-Sterre: quasi significetur ipsum sub Missæ sacrificio cælesti subinde odore refertum, aut quod solet Deiparam Virginem appellare rosam. Aham curavit dictus Vander-Sterre ejusdem Beati effigiem, in qua altero brachio puerulum Jesum devote stringit, altero filium detinet. Rosweyodus in Legendario Belgico inter alios Divos, qui mense Aprili coluntur, B. Hermannum Josephum curavit sculpi colloquentem cum Deipara Virgine, puerulum Jesum ei offerente. Inter rariores picturas, quæ in templo et oratoriis Sodulitatum Antuerpiæ in Domo professa Societatis Jesu visuntur, est in Sodulitate seu Congregatione juvenum aliqua hujus B. Hermanni Josephi pictura, ab Antonio Van Dyck efformata, in qua dictus Beatus Deiparam Virginem inter duos Angelos apparentem in spensam accipit, prout ea historia infra in Vita num. 22 explicatur. Voluit Sodales suos hac repræsentatione in amorem Deiparæ Virginis excitare Hermannus Spruit Societatis Jesu Sacerdos, qui tum eam Congregationem dirigebat, postmodum Rector constitutus collegiorum Alostani, Iprensis et Brugensis.

13 Claudis suas Notationes Vander-Sterre tribus Orationibus, quæ olim de B. Hermanno Josepho sunt compositæ et recitatæ, ex quibus unam hic damus in Murensi cænobio repertam, sed pro Steinfeldensibus compositam, quæ est hujusmodi: Deus qui B. Hermannum ad monasticæ perfectionis culmen visione mirabili vocare, et gratiæ tuæ præsidii solidare dignatus es, ut dilectissimi Filii tui Genitrici sub nomine castissimi Joseph desponsari, ejusque stupenda familiaritate per omnem vitam frui mereretur; concede propitius, ut, quem miris virtutibus clarere ac miraculis hoc in loco vigere voluisti, ejus dignissima intercessione adjuvemur, et perpetua in cælestibus, cum Unigenito tuo ejusque Matre sanctissima, beatitudine donemur. Per eundem Dominum etc.

14 Notabiles B. Hermanni-Josephi reliquiæ asservantur Coloniæ in templo Parochiali S. Christophori, quas illi pia munificentia contulit Norbertus ab Horichem Abbas Stensfeldensis, cujus aula et seminarium Ordinis, parochiali territorio continentur: in qua aula visitur sacellum B. Hermanni-Josephi, in quod ob bellicas irruptiones sacrum ejus corpus, Steinfeldensi in templo diu religiosissime asservatum, prout infra in Processu describitur, delatum postea, ibidem adhuc anno mdcx asservabatur, quando ab Hermanno Crumbach Societatis Jesu Sacerdote eo ducti sacris hæc reliquias veneratissimas, oblongæ cistæ inclusas, sed hæc ob absentiam Superioris nobis non fuit aperta. Alias nonnullas ejusdem Beati Reliquias habet Abbatia Parcensis prope Lovanium et Tongerloensis cum sublimi elegantique statua

statua,

imago cum
clavibus calice
et rosis

Et
alia imago
cum puero
Jesu
alia cum
Deipara
Virgine et
Angelis

antiqua Oratio

F

Reliquiæ
Coloniæ

Tumba
reliquiarum
antiqua,

anno 1501
in medio
templo
collocata:

altare

A *statua, quam ibidem anno MDCLXIX sumus venerati. Habent etiam Carthusiani Colonienses aliquas, de quibus alibi. Porro totius Corporis sacri destructioni, per ejusmodi Reliquiarum distributiones formidandæ, providens Joannes Roberti, permissione divina monasterii B. Mariæ Floreffiensis, Ordinis Præmonstratensis, Namurensis diœcesis, humilis Abbas, nec non Reverendissimi Generalis in Circariis Floreffæ, Flandriæ, Pontivi, et Westphaliæ Vicarius; cum inter cetera Visitationis munia veneratus fuisset sanctissimas Reliquias B. Josephialiorumque Sanctorum, quæ in ecclesia Steinfeldensi requiescunt et venerantur; easdemque Reliquias invenisset per varias distributiones imminutas, et apparenter per importunas sollicitationes diversarum personarum imminuendas, nisi opportuno remedio tantus thesaurus conservaretur; operæ pretium duxit, Abbati Steinfeldensi mandare et inlibere, ne imposterum per ipsum aut alios ex dictis Reliquiis B. Josephi, aut aliorum Sanctorum Sanctorumque in ista ecclesia requiescentium, aliquibus personis, qualiscumque qualitatis fuerint, distribuat aut distribui sinat, absque expressa licentia dicti Reverendissimi Domini Generalis aut Patris Visitoris: *mandatum desuper confectum signans anno Domini MDCXIX, mensis Februarii die IX.**

B *15 Quam impense laboratum sit, pro hujus cultu promovendo, ita tradit ad Lectorem Vander-Sterne: Ferdinandus II Imperator instantissimis a Sancta Sede Apostolica precibus per Oratorem suum Savelli Principem, et per Illustrissimos ac Reverendissimos Cardinales, inclytæ Germanicæ nationis Protectores, divinos ac publicos petiit eidem Beatissimo Josepho, olim Hermannio dicto, decerni honores... qui ante annos quadrigentos (verba sunt piissimi Cæsaris) ea vite morumque integritate ac sanctimonia vixit, ut in omnibus ejus actionibus semper divini quid resplenduerit, ejusque monumentum istic et sacra ossa variis ac novis etiamnum indies miraculis clareant. Hujus viri honorem et gloriam, quæ jam pridem inter Beatorum sedes coronatus refulget, cum universus sacer Ordo Præmonstratensis peculiariter erga Confratrem suum reverentiæ affectu auctam, et Sanctitatis suæ auctoritate apud mortales propagatam desideret, merito et Nos piissimo ejusdem desiderio libenter annuimus, atque ideo magis suffragamur, quod agnoscamus tot annorum tribulationibus afflictæ et exagitatæ Germanicæ nostræ, atque in ea militantis Ecclesiæ plurimum interesse, ut Sanctorum suorum Tutelarium numerus in cœlis augeatur, veneratio amplietur, et honor atque gloria quotidianis augmentis magis magisque in terris inclarescat.*

C *16 Fuimus in Autumno anni MDCLXVIII Steinfeldie, ibique benignissime excepti a Reverendissimo loci illius Abbate D. Joanne Luchenrucht, ante corpus B. Josephi ad prædictum altare celebravimus Sacrum, idque de eodem Beato votivum cum propria Collecta, juxta piam omnium Sacerdotum, illuc devotionis causa advenientium, consuetudinem. Est autem hæc Collecta: Deus, qui B. Hermannum Joseph, Confessorem tuum, adeo benedictionibus dulcedinis prævenisti, ut a pueritia creberrimis gloriosæ Virginis Mariæ visitationibus et alloquiis frui, eique per Angelam desponsari mereretur: præsta quæsumus, ut innocentis et sanctæ vitæ ejus vestigiis insistentes, ad cœlestem patriam, in qua gloriosus exultat, securi perveniamus. Per Dominum etc. Vidimus ibidem picturas, statuas ceteraque antiquitatis monumenta publicum ac vetustum Beati ejusdem cultum testantia: de quibus prolixius hic agere supersedemus, infra daturi integrum fere tenorem illius Processus, qui ad probandam sanctitatis famam, pro solenni canonizatione Romæ obtinenda, institutus fuit anno MDCXXVIII: et nobis transcrip-*

tus atque transmissus, prædicti Reverendissimi Abbatis D. beneficio. *Clavulatur hunc prævium Commentarium elegans Sequentia, eidem Beato olim composita, et forsitan aliquando in sacris usurpata; abragata autem cum reliquis plerisque omnibus Sequentiis, olim apud varios usitatis.*

SEQUENTIA DE B. HERMANNO JOSEPHI

Gaude felix Agrippina.
Plaudite Cohors Norbertina
Deo laudes dicite:
Viro dei, sancto mystæ,
Joseph sacer dies iste:
Sancte hunc traducite.
Hunc tu mundo genuisti,
Ordinique transmisisti
Candido, Colonia:
Eyffliam hic illustravit,
Et Steinfeldiam ornavit
Sua sanctimonia
Coluit devote piam
Puer innocens Mariam,
Abstinentis a crimine:
Tota vita visitari,
Adjuvari, informari
Meruit a Virgine.
Summus Pater hunc amavit,
Et virtutum exornavit
Tunica polymita;
Fuit simplex, rectus, castus,
Pius, mitis, osor fastus,
Cunctis reddens debita
Sancte Mystæ, te laudare
Ipse Christus et vocare
Est dignatus, lilium:
Diva Virgo tibi favit:
Joseph, sponsum, te vocavit,
Capellatum, filium:

Tibi quoque desponsari
Per Angelos, et portari
A te Jesum voluit:
Quantus esses, et quantum
Apud Deum meritorum
Angelus edocuit.
Ergo digne te laudamus,
Tua festa celebramus
Digne, te suspicimus:
Deum, qui ad nos te misit.
Tibi tantas qui divisit
Dotes, benedicimus.
Ave Decus Confessorum,
Norma tu Presbyterorum
Ubiorum gloria:
Tua, noster o Patrone,
Est in benedictione
Merita memoria.
Tua intercessione
Itam placea Joseph bone,
Irritati Numinis:
Loquere pro nobis bona,
Gratiarum posce dona
Veniamque criminis.
Tu exaudi preces, Christe,
Tuas quas amicus iste
Fundit pro clientibus:
Ut et servuli nos tui
Cum eo possimus frui
Gaudiis cœlestibus Amen.

VITA

Auctore Canonico Steinfeldensi Synchrono.

TRACTATUS I.

Acta in vita.

PROLOGUS.

Jesu Christe, qui cum Patre et Spiritu sancto facis mirabilia magna solus, sive hæc per Angelorum sive hominum ministeria operari digneris; Vitam mirabilem B. Joseph Fratræ nostri, et mortem in conspectu tuo pretiosam, et miracula speciosa quæ propter ejus merita operari dignatus es, scripto cupiens commendare, ad pedes misericordiæ tuæ supplex et devotus accedo: per ejus te, Domine, obsecrans caritatem, ut ejus laudi (quæ vere tua est) benignus aspices, inspires veritatem scribenti: qui ficta laude non indiges, mendacium execraris, et diligis veritatem. Coram tuis enim oculis hoc non timeo protestari, qui es testis in cœlo fidelis, me ex proposito nihil fictum describere, sed ea, quæ a suis familiarissimis, vel ab ejus ore cognovi, vel quæ apud Fratres ita celebri opinione vulgata sunt, ut iis nulla tergiversatione debeat contradici. Sunt tamen paucissima, quæ non a certis relatoribus fide dignis, vel ab ipsius ore fideli mihi facta fuerint manifesta. Ob quam etiam causam me oportet quædam miracula silentio præterire: quæ licet firmiter credam vera fore; tamen quia radicem veritatis non habeo, id est, testes de visu et auditu, scripturæ veritatis nolui pro certis dubia commendare. Ex his extat unum, nostris temporibus valde mirabile: scilicet, quod infans quidam a matre dormiente oppressus, post compassionem matri lamentanti exhibitam a nostro Joseph, et orationem in ecclesia ab eo fusam ad Dominum Jesum, et ad beatam Matrem ejus, beatum adhuc pueri meritis fuerit suscitatus. Quod factum licet fidem difficilem mereatur, non esse tamen incredibile poterit confiteri, qui sequentibus, non dubie veris, fidem voluerit adhibere. Hoc autem dubium ideo præsentis paginæ decrevi non committere; ut cetera non dubia, fide tanto firmiter credantur

Auctor
Christum
Domuum
invocat:

certa et fide
digna se
scribere asse-
rit:
F

dubia omittere

quæ est de
infante
defuncto ad
vitam revocato
ab eo adhuc
puero

separari
imposterum
velitæ.

Intercessio
Ferdinandi
2 Imp. ad
Pontificem
pro ejus cultu
et veneratione.

Collecta
propria in
Missa

processus de
ejus antiquo
cultu.

A dantur, quanto plus claruerit, quod nullum dubium (quantumcumque ad laudem Fratris nostri posset operari) pro certo scribere dignum duxi. Mira quippe scripturus sum, et quæ apud propriæ laudis amatores, et apud invidos detractores, qui non Dei sed suam gloriam quærent, quantumcumque sint veritate subnixæ, vix fidem debeant invenire. Propter quod etiam credo, Dominum Deum ipsum tantis post mortem clarificasse miraculis, ut vita mirabilis commendetur per miracula facta post mortem: nihilominus quoque, ut per vitam mirabilem, miraculorum factorum post mortem veritas confirmetur. Difficilius enim illis miraculis, post decessum ejus-
 B pro vita: si vero derogetur miraculis mortis pretiosæ, ipsis miraculis vita mirabilis attestatur. Jam nunc igitur, Domine Jesu, Via, Veritas et Vita, tuo scriptori largæ benignitate serenus adesto: et, per vitam mirabilem Servi tui, mihi via et dux advenire dignare; ut, intellectu deficientis in me scientiæ serenato, omni veritate subnixus, et mortem pretiosam et vitam laudabilem Servi tui digne valeam explicare. Tui, Domine, dicamus an nostri? Si verum fatebimur; et tuum illum dicemus, et nostrum. Nam etsi tui solius est servus; (tu enim solus es Dominus, cui omne genu flectitur, et omnis lingua confitetur) noster tamen conservus est, cum quo communem Dominum, te, habemus. Tuus est, Domine Jesu, Joseph noster: quem e cunctis Fratribus præelectum, polymita omnium virtutum tunica et talari singulariter vestivisti, et in exemplum omnibus posuisti; universis quidem mirabilem, imitabilem vero paucis. Noster quoque est, Domine Jesu, tuus Joseph: quem (ut de tua, Domine, bonitate speramus) non solum ob salutem Fratrum suorum et unius familiæ, verum etiam totius Ecclesiæ, de carcere corporis mortis hujus, ad regnum, non jam Ægypti, sed coelestis illius Jerusalem (quam totis toties votis optaverat) transtulisti. Tuus est, Domine Jesu, tuus Joseph; quem a primis infantiae rudimentis, tibi benedictione speciali singulariter vendicare, et usque in finem fortiter conservare dignatus es. Noster etiam est, Domine Jesu, noster Joseph; quem in terris habuisse Confratrem, cum inter nos viveret quasi unus ex nobis, nunc autem in facie Majestatis tuæ pro nobis propitium gaudeamus habere Patronum. Per hujus, Domine Jesu, intercessionem et merita, ad hoc opus manuum mearum respicere, ipsumque dirigere, et tibi sanctificare dignare: ut sicut ille laudes suas, cum nobiscum mortalis adhuc viveret, modis omnibus subterfugit, ut paucis pauca de secretis suis faceret manifesta, semper dicens factis, et etiam verbis aliquando, Secretum meum mihi; secretum meum mihi: (ne si revelaretur indignis, perderet quod habebat; sicut etiam mihi aliquando referebat) ita nunc ejusdem servi tui, in tuta omnino statione locati, laudes et merita tu ipso tuis revelare dignare: ut ille magnificetur per te, et tu, Domine Jesu, magnificeris in illo, qui nunquam in se, sed in te magnificari curavit.

Erat Vita hæc distincta Capitulis, sed quibus deerant pro 28 capitibus sua summaria in MS. Steinfeldensi,

quæ Chrysostomus Vander-Sterre supplevit. Nos pro capitulis dictis substituiamus numeros, et more nostro distinguimus in capita majora, summaria vero lectorum oculo hic subjicimus.

- 1 Nascitur Colonia Agrippinæ B. Joseph, et in Baptismo Hermannus vocatur.
- 2 Egregia pueri sancti infantia.
- 3 Scholis applicatus rara pietate colere incipit Virginem-matrem.
- 4 Datur Josepho cum puero Jesu ludendi facultas.
- 5 De Christi ac Matris ejus atque Sanctorum apparitionibus describitur.
- 6 Miro modo parvuli Joseph inopiam sublevat Mater misericordiar.
- 7 Videt Christum in forma Crucifixi.
- 8 Duodecimo ætatis anno mundum deserit, ac Steinfeldiæ candido Præmonstrati Ordinis habitu induitur.
- 9 In Frisiam ad ulteriora studia mittitur.
- 10 Miro modo capitis ejus scabies curatur.
- 11 Ministerio Fratrum applicitus a Virgine Matre instruitur.
- 12 Quanto fervore se in Fratrum servitio exercent.
- 13 An Sacristæ officium promotus contemplationi vacat.
- 14 Exerciitiis devotionis admodum deditus longis se vigiliis ac strati duritie affligit.
- 15 Suavissimo cœlitus ad templi ingressum saepe reficitur odore.
- 16 Magna ejus erga nomen Virginis Deiparæ reverentia.
- 17 Videt Angelos in Matutinis Laudibus incensum ministrantes.
- 18 Creberrimis Virginis Matris apparitionibus honoratur.
- 19 Vocat eum gloriosa Deipara Capellani suum.
- 20 Post incisam venam incautius dormienti Joseph Virgo Mater apparet.
- 21 Deum non sine ratione Sanctorum suorum nomina subinde commutasse.
- 22 Quomodo Joseph vocatus, ac Beatissimæ Deiparæ Sponsus effectus sit.
- 23 Puerum Jesum in visione portandum suscipit, ac Josephi nomen ei confirmatur.
- 24 Quomodo assumpta vetulæ specie B. Virgo Josepho apparuerit.
- 25 Dentes duo B. Joseph excussi a Virgine Matre mirabiliter restituntur.
- 26 Variè a Deo exercetur beatus Joseph.
- 27 Ab immoderato languore ope Sanctissimæ Virginis relevatur.
- 28 Sub Festa majora gravius affligi solet; ac mirum in modum divinitus semel confortatur.
- 29 Quanto amore S. Ursulam et socias Virgines Martyres complexus sit.
- 30 Magna precum instantia caput unum SS. Virginum obtinuit.
- 31 Irreverentia ejusdam erga sacras Reliquias divinitus puniuntur.
- 32 Quomodo in raptu viderit pulchritudinem creaturarum.
- 33 Cœlitus Beati Engelberti Coloniensis Archiepiscopi cædem prænoscit.
- 34 Quantos sub Altaris Sacrificio mentis saepe patitur excessus.
- 35 Sub prolixo ipsius Sacrificio cerei non tantum comburebantur, quantum sub alterius breviori.
- 36 Eximius Josephi erga divina Sacramenta cultus et reverentia.
- 37 Quomodo divinis intentos, qui alias debiles, supra naturam saepe roboratur.
- 38 Cujusdam sanctæ Virginis testimonio beati Joseph sanctitas comprobatur.
- 39 De meritis B. Joseph.
- 40 De Castitate Joseph.
- 41 De Humilitate.
- 42 De Caritate ejus.
- 43 De Patientia ejus.
- 44 Quod appellatus fuit Liliū Ecclesiæ.
- 45 De testimonio alterius virginis Elisabeth.
- 46 Quod additi sunt vitæ suæ novem anni.
- 47 Quod anima Virginis præsentata fuit ei in Altari.
- 48 Quod visum est caput ejus ardere.
- 49 De expositione Cantici canticorum.
- 50 Quod scribens non est visus a Fratribus.
- 51 Miro Dei favore, ne in Contemplatione turbetur, saepe a præsentibus non videtur.
- 52 Quod apparuit ei Dominus ferens securim in manu sua.
- 53 Quod languens non indiguit necessitate naturæ.
- 54 Quod bibit de fœna vacua.
- 55 Quod prædixit locum sepulture.
- 56 Quod prædixit mortem suam.
- 57 De tentationibus ejus.
- 58 De receptione gratiæ quam perdiderat.
- 59 De præstensa B. Josepho B. Engelberti eade, ex alio Tractatu testimonium.

CAPUT I.

Ortus, pia educatio, studia, cultus Deiparæ Virginis, et hujus apparitiones.

Habuit igitur B. Joseph locum nativitatis suæ, illam inclutam civitatem Coloniam: in qua parentes illius inter suos concives admodum honesti et divites, quantum

Nascitur Colonia,

quantum

Acta hæc miraculis post mortem patris confirmantur.

suave alloquium ad Jesum,

honestis parentibus :
Hermannus appellatur,
a
bene ominato nomine :
Cant. 6
Cant. 3

A quantum ad seculum, commanebant. Post ortum vero illius orta est simul et rei familiaris necessitas; ut jam necesse foret ipsum infantem (sicut ipso postmodum referente cognovimus) non in deliciis, sed in paupertate nutriri. Genitus autem, cum in Baptismi lavacro regenerationis Sacramentum acciperet, nomen Hermannus accepit: quod in nostra lingua, a Vir honoris sive Vir exercitus dici potest: quæ utraque expositio nominis, ipsi nominato valde convenienter aptatur. Vir enim honoris merito dictus fuit: quem Dominus tanquam diademate gloriæ et honoris, tam in gratuitis quam in naturalibus, coronavit in terris, nunc vero illa inæstimabili gloria et honore beatam illius animam coronat in cœlis. Nec caret corpusculum sacrum, licet corruptioni subjectum, privilegio honoris sui: ad cuius sepulcrum tot miraculorum beneficia sunt patrata, tanta remedia infirmantibus sunt collata. Digne etiam Vir exercitus dictus fuit: ejus anima, etiam dum adhuc esset fragilitate circumdata corporali, tanto omnium virtutum vallabatur exercitu, ut ei a Sponso suo merito diceretur: Pulchra es et decora, filia Jerusalem, terribilis, ut castrorum acies ordinata: et illud, En, lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt. Ipse enim puerulus, a tempore regenerationis suæ, veri fuit lectulus Salomonis: in quo ipsi Sponso, sacri Baptismi veste candida conservata, sine intermissione placuit desiderabiliter habitare. Ambierunt hunc Sponsi lectulum incessanter sexaginta fortissimi: id est, perfectio operum Decalogi; sive perfecta sanctorum custodia Angelorum, quibus Dominus Sanctum suum in omnibus viis suis custodire mandavit.

pie et modestè educatus,

2 Electus itaque Dei puer, quem elegit, et super quem posuit Spiritum suum, in infantia teneriore sub paupertate nutritus, didicit jam tunc nulli animum subdere voluptati; sed subditi parentibus et quibusque majoribus cum metu et reverentia, et cum coævulis sui societate benigna et sociali benignitate connecti. Nulla illi protervia vultus, et verborum blasphemia, et inordinata omnium membrorum disjectio, quæ plerosque infantium nostri temporis maculare consueverunt; sed vultus omnino serenus, oculique blandissimi, et qui, quid intus contineretur in corde, lætificis quibusdam scintillis emicantibus demonstrarent. Habuit sane hanc gratiam usque ad finem vitæ mortalis; ut siquando sine invidia videretur, tam vultus illius, quam oculi omnimodis columbini, et spiritu lis lætitiæ plenitudinem in se ostenderent, et in ipsum intendentibus ministrarent. Oris custodiam ita ab ineuntis ætatis tempore studuit conservare, ut neque nos, qui cum ipso una in domo pariter habitare consuevimus, verbum jactantiæ aut contumeliæ, aut opprobrii vel maledictionis in quemquam, aut turpiloquii aut scurrilitatis alienius multo minus detractionis aut mendacii, audiverimus aliquando. Nonnumquam tamen (ne esse super hominem videretur omnino) ad dissimulandum quod erat, cunctis se socialem exhibuit; et jocis blandissimis, quibus seipsum deprimeret et alios in lætitiâ erigeret, utebatur. Sed quia in hæc quadam preoccupatione dilapsi sumus, jam nunc ad illius infantie rudimenta manum simul et animum advertamus.

in lingua non offendit.

C in lingua non offendit.

3 Septennii tempus cum puer Domini attigisset, studiis est applicitas litterarum: ad quas pro possibilitate puerilis ingenii capiendas, Dei docibilis satis habilitatus est. Mox mirum in modum divino Spiritu inspiratus, totus ad Dei servitium puerulus est conversus: et ceteris conscholaribus suis (sicut moris est) festivis diebus ludentibus, hic se ab eorum consorcio segregabat, et b monasterium B. Mariæ Virginis et Dei Genitricis ingressus, ante illius imaginem, formam Jesu in sinu gerentem, constare consuevit; et modo cum imagine Matris, modo cum

inter studia litterarum
b
in veneratur imaginem
Imaginē,

Filii, tamquam cum vivis, columbinæ simplicitatis puerulus, loquebatur e: et si quid forte manu gerebat panis aut fructum, (ut pueris est consuetum) nunc Matri, nunc Filio porrigebat. Opinata valde est, et a suis familiaribus nobis tradita, res miranda, quam loquar. Stetit aliquando (sicut sibi morem fecerat) ante iconem beatæ Virginis puer sanctus, et pomum quod tulit, illi cum magna instantia et devotione præbebat. Et ecce, benigna Mater, ut devotionem pueri commendaret, et ne sibi devotum contristaret infantem, imaginis manum extendit, et porrectum sibi minusculum de manu pueri gratanter accepit. O vere beata pueri innocentis infantia, quæ tam tempestivis revelationibus meruit consolari! Quid torqueris, o invidia? Expecta paululum, et rumperis. Magis vero convertere, et sanare; ut cum caritate hunc puerum nostrum possis inspicere, et dicere cum his, qui tantum principium cum gaudio admirantur: Quid putas puer iste erit? in quo non debet manus Domini operatur.

4 Ueberiori gaudio Mater gaudii tantum gaudium multiplicare dignata est, crebrioribus de cetero et manifestioribus revelationibus suo se puero manifestans. Cum igitur die quadam (sicut consueverat) se cum ludentibus non commiscens, puerulus monasterium introisset, vidit juxta pulpitem, quod in medio ecclesiæ situm est, in eminenti quadam via, in specie viventis virginis, beatam Virginem, virginum Reginam, et cum ea custodem ipsius Virginis Joannem Evangelistam; et coram Matre puerum Jesum, se cum Joanne quasi quibusdam puerilibus lusibus exercentem. Et dum staret puer noster, mentem et oculos in eos cum delectabili admiratione et admirabili delectatione defigens, vocavit eum nutu manus et voce Mater benigna, puerum proprio nomine familiariter sic appellans: Hermanne, adscende ad nos. At puer, Quomodo, inquit, adscendere potero, cum chorus sit clausus, et scalam, per quam adscendam, non habeam? Cui beata Mater; Tenta, ait, si quo modo possis: quia te juvabo, porrigens tibi manum. Paruit puer: et dum non prævaleret; benigna Mater manum sibi porrigente, adscendit ad illos. Solebat autem familiaribus hoc narrare, quod dum niteretur adscendere, clavi unius ferrei, qui ad munimentum Chori affixus erat, sensibilem quidem, sed non visibilem, juxta locum cordis, fixuram accepit: quam etiam multis postea temporibus cum dolore portavit: dixitque, fixuram illam fuisse præsagium multarum tribulationum et dolorum, quos postea, tamquam crucem suam, quotidie usque in finem vitæ suæ portavit. Semper enim (sicut postea refram, Domino adjuvante) cum profecisset in virum, tribulationibus corporis vel doloribus cordis, vir miræ innocentie vexabatur. Cum vero in pulpitem adiutorio beatæ Matris superius adscendisset, ipsa momente puero nostro cum puero Jesu data est ludendi facultas: beata Matre sedente, et ludos pueriles familiariter inspectante. Et cum in tam mirabili delectatione aliqua pars diei transacta fuisset; appropinquante Officio vespertino, puer, ea qua juvante et jubente adscenderat, etiam tunc ministrante, descendit, eandem consolationem eodem in loco sæpius accepturus.

5 Solent d a legentibus, in his factis puerilibus, non pueriles quæstiones moveri: quas quidem tangere, non autem solvere decrevi: quia me fateor ignorare, et velle doceri potius quam docere. Quærun autem, quomodo Dominus Jesus, qui sine dubio in ea carne, quam assumpsit de Virgine, abiit in cælum; sive etiam, quo modo eadem beata Virgo, de qua præsumitur quod ipsa quoque cum corpore sit assumpta; soleant hominibus apparere: videlicet, utrum in eadem carne, quam habent, an tantum

D
AUCTORE
COEVO
c
et eidem
pomum offerro

E
a qua sibi
apparente
cum Jesu et
Joanne Evan-
gelista

invitatur ut
accedat :

eaque manum
porrigente
ascendit

accepta prope
cor fixura :
1°

et colludit
puero Jesu,

d
qua id forma
apparitionis
potuerit con-
tigisse.

AUCTORE
COEVO.

A tum in anima : et an anima tunc a corpore separetur : vel quomodo maneat in corpore in cœlo ; et tamen nobis sine corpore illo, vel etiam cum quo corpore appareat : an aliquis Angelorum pro ipsis appareat, quod etiam queritur de animabus Sanctorum, quorum corpora sunt in pulverem resoluta. Hæc autem quocumque modo, mihi incognito, fiant ; quod tamen fiant, salva fide Christiana, cognosco. Nec enim dubium jam est Dominum Jesum, post ascensionem suam et beato Petro et Paulo apparuisse et aliis multis, quod testimonio Scripturæ poterit confirmari. Quod quidem de Deo non est difficile ad credendum : cujus Divinitas intra omnia est, sed non inclusa : extra omnia, sed non exclusa : quæ etiam sine humanitate assumpta, per ministerium creaturarum suarum, quocumque modo vult, potest se hominibus revelare. De beata autem Virgine Maria (si cum corpore simul assumpta est) et de animabus aliorum Sanctorum, vel etiam damnatorum, mihi magis incognitum est, quo modo revelentur : quod tamen revelentur, usus Ecclesiæ jam recepit. Scriptum est enim, et legitur in Ecclesiis, et in publico recitatur, ipsam apparuisse Theophilo et aliis quibusdam : Christum quoque, cum discipulorum numero, apparuisse B. Joanni Evangelistæ, de seculo migraturo. B. Gregorius quoque refert, beatos Martyres Joannem et Paulum eidam apparuisse matronæ, et pro oblationibus suis illi gratias reddidisse : et a nonnullis Sanctorum visæ sunt etiam animæ damnatorum. Exercent se in istis.

Horat. l. i
Serm

Ingenium quibus est, et mens diviniior, atque os
Magna sonaturum :

sufficiat mihi et lectoribus meis, rei veritatem tenere, etsi eum non possumus comprehendere ratione : quæ certe nonnulla est : licet mihi adhuc forte non fuerit manifesta.

6 Cum die quadam, secundum consuetudinem suam, ecclesiam beatæ Virginis puer Domini introisset, et in asperitate brumali nudis incederet pedibus ; videns puerum Mater misericordie, in tanto frigore corporali, a cordis fervidi devotione minime tepuisse ; consueta sibi misericordia mota est. Et advocans parvulum, statutorum facie sua ait : Quare in tanto frigore nudis incedis pedibus ? Respondit puer ; Non habeo calceos. Sciens autem beata Mater, parentes pueri rei familiaris inopia laborare, dixit illi : Vade ad lapidem illum (et lapidem digito demonstravit) et sub eo quatuor denarios invenies, quos tolles, et cum eis tibi calceos facies comparari. Credidit puer fidelis, et parvit jussis : et sicut fuerat demonstratum inveniens, ad altricem suam, beatam Matrem, rediit cum denariis letabundus. At illa subiecit : Quotiescumque aliquo indigueris ; calceis, tabulis, aut stylis, aut aliis necessariis ; ad locum accedes eundem, et invenies denarios, quibus tua necessitas sublevetur. Quis hæc referre, scribere, credere presumeret ; si non paucis diebus ante mortem suam, pia calliditate inductus a nobis, hæc nobis confessione propria prodidisset ? Gratias tibi Domine Jesu Christe ; quod hæc ex confessione beati oris illius me noscere voluisti. Hæc inaudita et tam mirabili veritate constante ; quid erit, quod de te credi non possit, o beatissime parvulorum ? Sed non minus mirandum reputo, quod subseribo. Non diu latuit alios pueros, ubi puer purissimus toties sibi necessaria reperiret, et ad locum accedentes eundem, dumque quærentes, nihil talium poterant invenire ; haud dubium, quod eos a tali solatio magna meritorum distantia et prærogativa specialis gratiæ separaret.

7 Revelavit se post hæc puero suo, nostro Samueli, ipse Dominus Jesus, non in forma pueri, sed in specie Crucifixi, revelavit autem sic. Contigit in

civitate Colonia nonnulla domorum mœnia incendio conflagrare, ubi puer Domini vicinus tunc temporis habitabat. Ruentibus multis, ut, si possent, sedarent incendium ; vel (sicut moris est) saltem inspicerent ; beatus puer etiam inter alios festinus accurrit. Et ecce, mirum in modum in medio incendii g Basilica quædam stabat : quæ licet undique ignibus premeretur, protectione divina permansit inusta. Admirantibus cunctis, et miraculum sibi invicem demonstrantibus, puer admirabilis cepit hæc cum ceteris admirari : cumque Basilicam diligentius admirando respiceret, ecce, apparuit illi Dominus Jesus in specie Crucifixi, stans in una parte summitatis Basilicæ non ardentis. Sensit et intellexit puer sensatus, illam partem Basilicæ, propter præsentiam Crucifixi, non ardere. Sed rursus pueriliter est dubitare permissus, ut mirabilibus mirabiliora succederent, quare in aliis Ecclesiæ partibus, in quibus formam Crucifixi non vidit, non posset incendium dominari. Et cum omnes Ecclesiæ partes curiosius circuiret : quocumque se vertebat, eandem speciem Crucifixi, in omnibus partibus contra se stare prospexit, et domum propriam ab incendio defensantem. Mirabatur sane tunc corporaliter fieri, quod etiam spiritualiter multo potius fieri postmodum est expertus : videlicet, fidem et memoriam, et maxime imitationem vitæ Domini crucifixi, contra omnia vitiorum incentiva valere, ut vere posset dicere cum Psalmista : Si ambulavero in medio tribulationis, vivificabis me Domine ; et super inimicos meos extends manum tuam, et salvabit me dextera tua.

D

in incendio
publico

g

videt eccle-
siam a Chris-
to crucifixo,
super eam
apparente
conservari.

E

Psal. 137

ANNOTATA.

a Germanis transposita aspiratione, Ehr significat honorem ; Her, exercitum ; Man, virum.

b Uressenich dicit ingressum Ecclesiam, quæ dicitur Alta. Vander-Sterre conjicit esse monasterium sive Ecclesiam B. Mariæ in Capitolio : et plures ecclesias B. Mariæ enumerat ; quod pluribus præstat Gelenius in Sacratio urbis Coloniensis.

c Addit Razo Plus dico : pia quadam audentia tentare cepit, non quod puer Jesu tenebat, e manibus ejus posset evellere.

d Quæ hoc numero seu capitulo habentur, ut superflua sunt omissa a Sario. De Apparitionibus divinis luculenter disseruit Petrus Thyrens. Sed et Alvarez de Pas tomo 3 Operum spiritualium lib. 3 par. 3 cap. 10 tria genera apparitionum recenset. Quæ aliaque pluribus deducit Vander-Sterre.

e De S. Theophilo Vice-Domino et apparitionibus illi factis egimus, 4 Febr. De aliis hic indicatis agendum erit 27 Decemb. et 26 Junii.

f Roderus par. 2 Viridarii sacri cap. 3 hæc aliter narrat : quasi B. Hermannus, suggerente matre sua, petisset a Deipara pro se et matre sua epulum et victum, et jussus esset significare matri suæ, conditum esse aurum sub lute domestico : quo reperto mater inde familiam abisset.

g Razo Sacellum appellat.

CAPUT II.

Ingressus in Ordinem Præmonstratensem : studia, ministerium refectorii.

In tantis revelationum consolationibus infantia teneriore decursa, quæ ex plurima multitudine ad nostram notitiam pervenerunt paucissimæ, statim ut potnit persentire, quid esset ; benedictionem dulcedinis, qua præventus erat a Domino indicii evidentiibus puer Domini declarare studebat. Et cum jam circiter duodecimum ætatis annum ægeret ; relicta lata et spatiosa via sinistri lateris, quæ multitudinem

Anna aetatis
duodecimoDeipara al-
loquente et
monstrantef
invenit pecu-
niam pro
calceiset aliis rebus
necessariis.

A multitudinem hominum per eam gradientem deducit ad mortem; aretam et angustam viam dexteræ, per quam graditur paucitas salvandorum, fortiter concupivit. Jam enim totum mundum pessimarum cupiditatem incendio conflagrare conspexit, et solos illos a mortiferis testibus posse salvari, qui sub salutes alas confugerent Crucifixi: sicut sibi per salvatam, protegente Crucifixo, Basilicam corporaliter fuerat demonstratum. Sapienter ergo breviterque decrevit, mundus adhuc mundum immundum relinquere, et inconfusus recedere de medio Babylonis. Apposuit igitur gratiam concomitantem Dominus, qui gratis dederat gratiam prævenientem, et gratiam perficientem daturus erat: et, per quosdam notos suos, illum itinere prospero in ecclesiam Steinfeldt, Coloniensis Diocesis, Ordinis Præmonstratensis, perduxit. Benedictus Dominus Deus salutarium nostrorum die quotidie: qui tanto puero prosperum fecit iter, ut ad domum nostram in nomine Domini perveniret. Cumque ibidem aliquo tempore moraretur, antequam habitu monastico vestiretur; contigit Dedicationem capellæ S. Michaelis Archangeli, advenire. Habet autem ibidem Archangelus capellam in ecclesia Steinfeldiensi, in eminenti loco, super testudinem, in parte Occidentis sitam: cujus Occidentalis murus, tunc temporis pro quadam necessitate fuerat in modum januæ patefactus. Stante itaque puero Angelico in prospectu capellæ beati Archangeli, vidit per prædictam januam muri Occidentalis, quamdam flammam tantæ quantitatis erumpere, cum tanto impetu et violentia, ut totum monasterium intrinsecus timeret incendio jam consumi. Jam jamque clamaturus erat, et opem ferri ardenti monasterio petiturus; sed repressus puerili pudore et humilitatis verecundia (qua usque ad finem vitæ, etiam super ipsum sexum fæmineum, moderabatur in omnibus) vel potius ipsum gratia interiore docente, silentio se continere decrevit, donec rei exitum comprobaret; quoniam omnes circumstantes vel non videre, vel dissimulare, nimium mirabatur. Ipse autem ignis, mirabiliter visi, alium non vidit effectum, nisi quod ad suscipiendum Religionis habitum novo et tam valido succendebatur affectu, ut se a susceptione illius, præ dulcedine flammæ et flamma dulcedinis, quam intus acceperat medullitus, gravissime contineret. Jam enim et ipse totus in quemdam ignem Divinum conversus erat, ut illi in habitu Angelico ministraret, qui facit Angelos suos spiritus, et ministros suos ignem urentem: quorum ministerio in sua festivitate in ignis visione apparentium, Angelum nostrum credo tam valide fuisse succensum; ut agnosceret illum ignem spirituale fuisse, qui non corpora sed spiritum succendisset.

C 9 Suscepto tandem, secundum desiderium suum, niveo sacrae Religionis amictu; cepit puer religiosus, tam apud Deum quam apud homines proficere sapientia et ætate: et quia nondum annos discretionis attigerat, ante quos in monasterio illo pueri ad Religionis habitum a recipi non solebant, missus est in Frisiam cum aliis coævulis suis, et ut ætatis scandalum tolleretur, et ut in scholis proficeret in doctrina. Profecit itaque super omnes coetaneos suos, tam in scientia, quam in moribus: ita ut se doctorem minoribus, et Angelum sociis exhiberet. Nihil vitiorum in illo, quo illud genus hominum (scholares dico) implicari videtur (videlicet, insolentia, mendacium, inobedientia, simulationes, rixæ, contumeliæ, lacerationes, et verbera, verborum scurrilitas, sed et cordis gravitas ad doctrinam) inerat: magis autem quadam spirituali alacritate perfusus, ad discendum promptus, ad quælibet injuncta obediens, ita mirabiliter coætaneis suis morem gerebat;

ut et apud illos specialem favorem, et apud Deum gratiam mereretur. Tum vero in nomine Domini Jesu mirò succensus affectu, nihil illi in omni doctrina libebat audire, quod non salutare nomen Domini resonaret. Quoties more puerorum fabulas poetarum vel discere jubebatur vel legere, non sustinuit patienter: imo et ipsos se docentes, super quos jam intus spirituali unctione docente profecerat, reprehendit: asserens, quod Deo vero contumeliam irrogarent, falsorum deorum nomina in poetarum libris etiam recitando. Solebatque nobis postmodum de quibusdam magistris suis, quiceteris religione præminere videbantur, narrare: se non sufficere admirari, quod viri religiosi in scriptis possent poeticis delectari; cum tanta sint scripta, veritate subnixæ, per quæ ad Dei possit notitiam perveniri. Quis enim nisi stultus quærat liliū inter spinas, unde sine punctionibus non possit abstrahi, quod facilius et utilius sine læsione possit acquiri? Nominare Jovem omnipotentem, Junoni nomen divinitatis attribuere, jurare per Herculem et per Castorem, quibuscumque falsitatibus delectari, spinæ sunt, et lacerant animam, quibus puer Domini animæ suæ temerari noluit puritatem, qui jam in solo et vero Deo didicerat delectari.

10 Tango rem breviter, non perfunctorie transendum, sed magna animi consideratione pensandam: quantam enim curam de pueri sui puritate Pater misericordiarum gesserit, in hac re liquido apparebit. Contraxerat aliquando puer beatus, a patre et matre derelictus, sed a Domino assumptus, tantam capitis scabiem, ut inter conscholares suos non posset sine verecundia comparere. Erant enim ei molesti, et deridebant eum (sicut esse solet illud genus hominum inquietum) et puer, licet patiens et quietus, ad quotidianas subsannationes animo tabescebat, et rubore verecundiæ urebatur. Vidit itaque Dominus continuam afflictionem tam mentis quam corporis, sibi pauperis derelicti, et mirabiliter in adiutorium pupilli fidelis adiutor intendit: nam nocte quadam, eum corpusculum sopori dedisset, sensit leniter quoddam animal (nescio an reptile seu volatile) advenire, et rostro suo cum tanta cautela totam illam purulentam scabiem amputare, ut nihil de ea residui remaneret, et puer Domini in illa corrosione nihil molestiæ sustineret. Secuta est e vestigio totius capitis integritas et puritas indilata: et ita ut, cum sequenti die ad conscholares intrasset, omnibus inopinata in eo sanitas appareret: et quia res tam manifesta celari non poterat, irruunt ad puerum sigillatim, et caussam tam subitæ sanitatis inquirunt. Aperuit ille, quantum potuit, quod factum fuerat, simplicitate consueta: sed corde exhibitam sibi Domini misericordiam collaudabat. Vere Dominus memor dictorum, quæ per Prophetam locutus est: Tu, Domine, laborem et dolorem consideras: tibi enim derelictus est pauper, orphano tu eris adiutor. Et iterum: Ego autem mendicans sum et pauper: Dominus sollicitus est mei.

11 Verum ubi, post profectum scientiæ et morum, puer Domini a Frisia ad propriam ecclesiam est reversus; ad serviendum Fratribus in refectorio cum Fratre alio, se majore, est aliquando deputatus. Quod officium licet devotus impleveret; tristabatur tamen non modicum, quod præ corporali labore continuo non potuit consuetis et debitis orationibus, lectioni ac contemplationi vacare. Doluit enim auferri a se partem optimam, quam jamdudum elegerat: videlicet, aut sedere ad pedes humanitatis tuæ, Domine Jesu; aut audire verbum tuum, quod et ore et exemplis nobis ministrare dignatus es; aut assumptis alis columbæ, cum illis quatuor animalibus, ad Divinitatis tuæ faciem subvolare, gustareque et videre

D
AUCTORE
COEVO

nec fert fabulas poetarum:

laborans enormi capitis scabiæ

miraculose per visum sanatur:

Psalm. 9

Psalm. 39

reversus Steinfeldiam,

ministerio refectorii deputatus,

dolet tempus orationi datum deesse,

confert se ad cenobium Steinfeldense Ord. Præmonstratensis: Psalm. 67

ex capella S. Michaelis,

B in visione intuitus flammæ erumpere

ad suscipiendum candidum habitum succenditur,

habitu suscepto,

a b missus in Frisiam, ad studia perficienda in doctrina et pietate proficit:

vitia eritat:

AUCTORE
COEVOa Delpara ap-
parente,ducetur in ca-
ritate Fratri-
bus servire :e exemplo hu-
millimi Jesu
proposito

Lucæ 22

Matth. 20

Joan. 13

d

summa alacri-
tate aliis
servit :

A dere tuam, Domine, suavitatem : quam illi profecto perfectius percipere consueverunt, qui actu fuerint minorati. Sensit hoc puer, qui jam in adolescentiæ processerat pubertatem : et ægre a speciosæ Rachelis avellabatur amplexu. Videns igitur Mater misericordiæ, adoptatum sibi filium, pro caussis hujusmodi graviter animo tabescentem, suam illi præsentiam exhibere curavit : et consueta illi suavitate blandita, quomodo se haberet, sciscitata est. At ille, se competenter habere respondens, hoc uno se asseruit valde gravari : quod quotidianis gravatus laboribus, orationibus consuetis vacare non posset ; et præcipue illis, quas secundum Ordinis constituta deberet. Sentiens pia Mater, adolescentem zelum quidem bonum habere, sed non secundum scientiam, brevi quidem, sed eximia illum sententia sic instruxit : Scias, inquit, nullum majus debitum te debere, quam ut in caritate servias Fratribus tuis. Dixit, et fecit intelligere docibilem adolescentem, quod dixerat : ut deposita timoris sarcina, Fratribus de cetero cum securitate serviret. Necessarium reor murmuratores in hoc præsentī sermone moneri, qui ad omne officium sibi injunctum remurmurant et oblatrant ; et cum convenientes excusationes suæ pigritiæ, et (quod periculosius est) inobedientiæ invenire non possunt, in injunctis officiis sua se prætendunt devotione frandari. Cuncta pene monasteria talibus querimoniis sunt repleta : in tantum ut vita Prælatorum (quibus incumbit de singulis officiis ordinare) per tales ad amaritudinem perducatur. Audiant utinam, utinam et exaudiant, Matris Domini Jesu plenum auctoritate responsum : nullum magis debitum se debere, quam Fratribus cum caritate servire. Sciant etiam, tale servitium debito sibi præmio minime cariturum ; cum servorum bonorum, fidelium, et non pigrorum, remunerator advenerit Christus Jesus, qui servum pigrum, a bono torpentem opere, pro sola pigritia condemnabit. Timeas, o Frater, quicumque [talis es], pigri te servi, et talentum sibi creditum nolentis expendere, sententia condemnandum ; si cor ad meditandum, linguam ad corrigendum, vocem ad cantandum alacriter et legendum, manus ad operandum, pedes ad ambulandum, in injunctis tibi officiis nolueris exercere : semper habens in mente, talentum esse Domini tibi creditum : quidquid in omnibus animæ viribus, quidquid in omnibus membris corporis, tibi a Domino, districto iudice, est collatum.

C 12 Sacræ Matris colloquiis et monitis adolescens docibilis confortatus, cepit secum altiori tractare consilio, ejus in hoc servitio formam videretur habere : et occurrit animo ejus (sicut ipse nobis in gaudio spiritali narrare solebat) ille summus et humillimus suorum servorum, Dominus Jesus : qui ut se servum ostenderet, servitium suum et verbis pariter et exemplis ostendit. Et verbis quidem : Quis, inquit, major est ? qui ministrat, an qui recumbit ? nonne qui recumbit ? Ego autem in medio vestrum sum, sicut qui ministrat : Filius enim hominis venit, non ministrari, sed ministrare. Docuit hæc verbis Christus Dominus : sed et humillimis hæc implevit exemplis. In tantum enim se inclinavit Dominus Majestatis, ut servorum suorum pedes lavaret, coram illis etiam corpore inclinatus, et extergeret linteo, quo erat præcinctus d. Tanti Domini, servientis servis suis, formam se gerere humilis Frater noster, serviens Fratribus suis, semper in corde gerebat : ex quo tanta se sensit alacritate portare, ut quotiescunque tale Fratribus servitium exhibebat, non se ire aut currere, sed potius volitare putaret, nimirum animi levitate in levitatem corporis transeunte. Magna distantia beati Fratris hujus a plerisque Fratribus, qui vel superbia eriguntur, vel gravantur ace-

dia, ne in spiritalem letitiam erigantur, vel humili- D ter inclinentur ut Deo ministrent in Fratribus et Fratribus propter Deum. Discant exemplo præsentī, non solum sine murmure, verum etiam humiliter et alacriter Fratribus ministerium exhibere : et discant glorificare Deum in Dominum Jesum, ejus ministrantis figuram in corde et corpore suo portant : videantque nihilominus, quantam minister noster ex ministerio suo fuerit gratiam consecutus. Nam Domini Jesu (ejus se formam gerere recognovit et sensit) gratia debriatus, et spiritali satietate refectus, multo tempore, famis et sitis corporalis detrimenta non sensit ; ita ut ultra quam credi possit, abstinentiam protelaret, pia fraude circumveniens Fratrem illum, cum quo in refectorio pariter e serviebat. Inveniens quippe causas, propter quas vel ante vel post illum comederet ; illo ignorante, simplicis panis et aquæ, quasi consuetudinaria fuit refectione contentus. Mira gratia ! ut propter abstinentiam diurnam, nec in corporali labore deficeret, nec tanto tempore acceptæ divinitus perderet gratiæ suavitatem.

e
abstinentiæ
valde deditus.

ANNOTATA.

E

a Non recte Razo initio cap. 5 ait. Ne ullus eum casus auferre sibi posset, quod per ætatem nondum licuit, ad Professionem eum Fratres suscipiunt : injurium esse nequaquam rati a legibus hominum eximi eum, quem lege Dei duci jam certo noverant.

b Multis inquit Vander Sterre, quo in loco Frisiæ studuerit, et arbitratur scholam erectam aut in Horto S. Mariæ vulgo Marienwerdt, aut in Baccarena. De utroque loco egimus 30 Martii ad Vitam B. Dodonis de Hoscha.

c Amplificans hæc Razo, Hac, inquit visione dum miro modo afficitur, repente somno excutitur. Tentat primum, ut fieri solet, an quæ visa fuerant, ita se haberent et miratur : iterum iterumque locum manu contrectat, comperitque tandem non fuisse quod viderat inane phantasma, sed veram medentis manum.

d Hunc locum allegat et explanat Alvarez de Paz tomo 2 Operum spiritualium lib. 3 cap. 13.

e Addit Razo, id semper jejunum facere solitum.

CAPUT III.

Officium sacristæ. Contemplationes : miri odores collati : reverentia erga nomen F Mariæ, ejusdem apparitiones variæ.

Multis itaque Dei electus, in officiis ad activam vitam pertinentibus, beneficiis sublevatus, (per hanc enim ad contemplativam iter est ordinatum, ut per laborem Liæ ad Rachelis adscendatur amplexus ; et Sponsa se prius denigratam esse, et filiorum matris suæ pugnas sustinuisse, declarat, antequam in Regis cellaria duceretur) tunc demum juvenis speciosus ad Sacristæ officium est vocatus, in quo plenius et securius posset contemplationi vacare. Sic enim Dominus (qui omnia ordinate disponit) electi sui vitam voluit ordinare, ut manu sciret utraque pugnare : ne, sicut plerique Fratrum, in actione fieret dissolutus, et in contemplatione remissus. Multi enim videntur, qui cum ingrediuntur ad contemplandum, ad necessariæ actionis opera numquam volunt exire, et omnem corporalem laborem subterfugiant obstinate ; in tantum, ut tandem in acedie torporem dilapsi, etiam in contemplationis virtute deficient : nec ad illam revocare se sciant, ad quam aliquando animus (sicut est humana infirmitas) tepefactus, per activæ [vitæ] exercitia revocatur. Alii vero cum foras, necessitate poscente, egrediuntur ad

Cant. 1

Ad Sacristæ
officium pro-
motus.

A ad opera actionis; ita se totos effundunt in illa, ut contemplationis præteritæ nec saltem meminerint, nec ab illa doleant se avulsos, nec se ad illam cogitent reversuros. Non sic Frater noster a Domino et Magistro optimo noscitur institutus; sed sic officium actionis exercuit, ut labores corporis alacritate spiritus temperaret, ne dissolutio sequeretur: ita ad contemplationem pertinenti inhæsit officio, ne tamen ad exercitium corporale fieret tepidus aut remissus: et sic, exemplo Aod, athletæ fortissimi, utraque manu utebatur pro dextera; dum utraque vita non minus sapienter quam fortiter usus est, ut per utramque ad desiderabilis dexteræ sponsi anhelaret amplexum.

labores corporis
critate
spiritus sublevari:

Judic. 3

In Actis
Sanctorum
quodam
imitanda, alia
imitanda:

14 Antequam cetera contexam, necessarium puto, commonere lectorem, ne cuncta, quæ de Fratre nostro proponimus explicare, in consequentiam sibi trahat: magis autem sciat, quædam sic esse scripta, ut ea tantum miremur in eo qui fecit; et, qui ea per hominem facere voluit, Dominum collaudemus: quedam vero ob hoc scriptis noverit exarate, ut ea etiam imitemur. Si enim ea, quæ super naturam sunt, Sanctorum exemplis incitati, voluerimus imitari; non ædificationem, quam quærimus, sed ruinam potius inveniemus in illis. Item, si in Sanctis omnia quæ de eis scribuntur, tantum voluerimus admirari; in nostra tarditate manebimus, et sine fructu nostro, Sanctorum scribuntur et legentur exempla. Proinde lectorem moneo, diligenter attendere et discernere sapienter, quid admirandum et quid imitandum sit: ut in admirandis, Deo, mirabili in Sanctis suis, digna gratiarum actio referatur; in imitandis vero, per exempla virtutum, vita legentium emendetur. Non enim hæc me solum movet intentio, ut Fratrem prædicem, et magnificem Dominum; sed etiam, ut legentes per meæ ministerium paupertatis aliquid utilitatis acquirant. Sed jam ad narrationis ordinem redeamus. Accepto officio, quod contemplationi quam plurimum competeat, mirum in modum (tamquam tunc primum ad servitium divinum accederet, qui prius alios superaverat in omnibus exercitiis spiritualibus) fervore spiritus excitatus, cœpit semetipsum etiam superare. Nequaquam enim communibus vigiliis orationibusque contentus; novas sibi, suæ devotionis dulcedini respondentes, nec non et ipsam devotionem mirabiliter excitantes, orationes composuit, et a plurimas gratiarum actiones; quibus sibi ad memoriam revocavit omnia, quæ Dominus Deus humano generi beneficia contulisset. Præcipue in Matrem Domini, susceptricem suam, fervore mirabilis devotionis exarsit: quam etiam novorum verborum b gaudiis, gaudia sua ipsi referentibus, et multiplicato Angelicæ salutationis versiculo salutavit. Addidit et singulis gaudiis et salutationibus gemflexiones singulas: et talibus exercitiis, tam corporaliibus quam spiritualibus, maximam noctis partem deduxit in somnem. In tantum autem talibus vigiliis et orationibus operam dedit, ut modum humanæ naturæ excederet; et nullus Fratrum, illius vigiliis observantium, per aliquod tempus illi similiter vigilare valeat. Tanta quippe orationum, contemplationum et revelationum dulcedine ferebatur, ut corporaliæ necessitates oblitus, solius se spiritus pabulo crederet victitare. Fecerat itaque sibi consuetudinem (quia custodia monasterii penes illum erat) in talibus studiis usque ad tempus matutinalis Officii vigilare: et cum per primæ campanæ sonitum Fratribus dormientibus signum surgendi dedisset; ipse se lectulo reclinavit, donec ad tertiæ campanæ sonitum (facto signo nocte in dormitorio, ut Fratres chorum intrarent) ipse quoque cum ceteris introivit, et Officii interfuit matutinis. Nonnumquam a Patre domus et a Fratribus monebatur, ne tam inhumanis se labori-

Contemplationi deditus,

componit moras preces

a
ad Deum
et Deiparam:

b

plurimum
vigilat:

usque ad primum
pulsum
ad Matutinum:

bus cruciaret: sed non potuit in illo desiderabilis dulcedinis et dulcis desiderii vehementia cohiberi. Hæc enim corpus satis habile ad laborem, et ex aptis lineamentis compositum, et bene ex primis componentibus ordinatum, quod non credebat posse laboribus aliquibus exauriri. Addidit et his laboribus strati duritiam, capite super lapidem et corpore super ligni duritiam requiescens. Totum enim præsentis vitæ tempus reputans poenitentiae deputatum, superfluum reputabat et vanum, siquid misero corpori indulgisset. O quam dissimilis nobis miseris, qui toto conamine, ne in plenis semper sinus laboribus, relictamur.

15 Raptum igitur tanto spiritus impetu, corpus prementem, spiritum elevantem, et in cunctis se virtutibus exercentem, beatum juvenem amplior est gratia consecuta; servo cum Domino, discipulo cum Magistro, quasi quodam certamine dimicante. Quasi contendebat Dominus et Magister, servum et discipulum suum in cunctis benedictionibus dulcedinis prævenire, et diversas illi gratias ministrare: ille quoque quasi e contrario decertabat sequi toto studio, quacumque se noverat divina benedictione præventum: sed et gratia Dei in eo vacua non fuit, quam alacritate mentis et bonorum operum exercitio in se suscitare curavit. Sequentem itaque quo vocabatur, et se receptibilem amplioris gratiæ exhibentem, Dominus ad gustum dulcedinis et suæ suavitatis odorem, crebris, imo quotidianis consolationibus provocare decrevit. Nam quotiescumque post refectionem corporalem, Psalmum Miserere mei Deus, in gratiarum actione canendo, a rectorio monasterium introivit; odor aromaticus, imo paradisiacus, illum tantæ suavitatis excepit, ut se paradisum Domini crederet introire. Et vere Ecclesia est Domini paradisus: in qua sunt vivi flores rosarum, et lilia convallium, humilitatis violæ, cypri cum nardo, nardus et crocus, fistula et cinnamomum, myrrha et balsamus, cum universis optimis et primis unguentis; quæ omnia in viris spiritualibus, qui in Ecclesia sunt, est spiritualiter invenire. Non homo, sed imundum pecus est, et indignus etiam corpore-tenus Ecclesiam Domini introire, qui horum non fuerit delectatus odore. Est et in monasterio haud dubie sanctorum præsentia Angelorum, conjunctorum psallentibus, in medio juvenularum tympanistriarum. Est et corporaliter Dominus Angelorum, flos virgule, Virgunculæ sacratissimæ, ad ejus odorem reviviscunt mortui. An non mortuus, qui tantorum florum et aromatum, et præcipue illius floris præcipui, floris omnium florum, non delectatur præsentia? O si videamus, in ejus præsentia stamus in Choro! o si intueamur, quorum nobis est conjuncta societas! o si intelligamus, cui psallimus, et quantus sit qui nostris studiis delectatur! haud dubium, quin delectaremur et nos, et quoties in hymnis et canticis spiritualibus in conspectum Domini intraremus, cœlestem, imo divinum, cum carissimo Fratre nostro, sentiremus odorem. Quantum, putamus, potuit habere odoris et delectationis in corde, qui etiam corporaliter tantum persensit odorem? Nihil dubium, quin ab omni delectatione et carnis et mundi fuerit alienus, et totis animæ desideriis, in conspectum tantum, Domine, introierit; qui etiam corporaliter ad te introiens, corporalis odoris fragrantia est repletus. Ignorans autem in primis gratiam esse divinam quod senserat, vel potius sibi specialem (tantæ enim sibi abjectionis semper esse consueverat, ut nihil sibi specialiter vendicaret de meritis) innotuit sociis suis, Fratribus secum intrantibus, si aliquid delectabile caperent odoratu; proditam gratiam, sibi soli debitam, statim perdidit; donec tandem eam prodendo sapius, et perdendo, iterumque recipiendo,

D
AUCTORE
GOEVO.
in duro strato recumbit:

prævenitur
benedictione
dulcedinis:

E

miram corli-
us percipit
fragrantiam:

F

prodendo eam
aliis, perdit:

AUCTORE
COAUVO.

A eam non esse prodendam, ne perderetur, cautior redditus intellexit. Solebat ipse hoc cum vehemēti cordis contritione, quibusdam ex Fratribus dicere, se inexplicabiles per manifestationem incantam gratias perdidisse.

16 Illud quoque silentio præterire non possum; quod Mater omnis dulcedinis et suavitatis filium suum, quem sibi a primis infantie radientis specialiter adoptare dignata est, odore simili frequentius recreavit. Hoc quoque ex ipsius relatione didicimus: sed nihil eum ex hoc molestie comperimus pertulisse. Unde non inconvenienter conjicatur, quasdam revelationum nulli nec unquam, quasdam certis personis sed tempore debito, quas dum vero omnibus revelari debere. Paulus revelationes suas nulli aliquando revelavit. Beata Mater et Virgo revelationes conceptus et partus sui certis personis, tempore debito, manifestare curavit. Prophetæ revelationes suas in audientia totius populi effuderunt. Et has revelationum diversitates in Fratre nostro leviter possumus invenire, si tantummodo diligentem apposuerimus intellectum. Sed redeamus ad rem. Moris est usitati in Ordine nostro (puto, quod et in aliis) ut quotiescunque Non en venerabile Virginis venerandæ in Collectis, in Symbolo,

B in Prælatione, et in Salutatione Angelica, quæ dicitur pro Invitorio, nominetur, Conventus pro tempore veniam petat; in diebus afflictionis et non celebribus supergenua, et in diebus festis cum manu. Sed noster Sacrista, quotiescunque in diebus festis Conventui non interfuit, ad nomen amabile et amatum velocissime se terræ prostravit; et, quantum diutius potuit sine scandalo, terræ prostratus adhesit. Cumque frequenter hoc faceret contra Ordinis consuetudinem; quidam familiarum suorum eum super hoc convenire decrevit, petivitque suppliciter, ut ei causam talis inconsuetæ consuetudinis explicaret. Intelligens ille, se reperisse personam, cui hoc secretum posset impune et cum utilitate committi, Ecce, inquit, quotiens ad nomen sacre Virginis prosternor ad terram, odor omnium florum et aromatum, cum tantæ suavitatis abundantia mihi de terra redolere videtur, ut semper illi vellem recumbere in his delictis, si liceret. Spe ergo recreationis istius ad procumbendum festinus; sed, quia agere tantam delectationem amittere me oportet, sum tardior ad surgendum. Et hic quoque quandam delectabilem mihi videor videre contentionem, dum Mater Maria et Filius Jesus contendunt beatum juvenem similibus gratiarum insignibus adornare. Quanta, putas, fragrabat dulcedine in corde illius memoria Matris Domini, ad cuius nomen auditum terra naribus corporis ejus tantum aspersit odorem? Vere dixerim, memoriam Mariæ in compositione factum opus pigmentarium; in omni ore indulcorabitur quasi mel ejus memoria, et quasi musica in convivio vini, redolens quasi flos rosarum in diebus vernis, et quasi lilia, quæ sunt in transitu aquæ, et quasi thus in odorem suavitatis. Studeamus et nos, nares anime nostræ (quas puto posse dici vim concupiscibilem) purgare ab omni delectatione peccati: ut in memoria abundantie suavitatis Domini et carissimæ Matris ejus, nos quoque delectari possimus.

17 A laude Dei et commendatione Fratris nostri; et ab adificatione morum non vacat et illud, quod eodem Fratre nostro referente cognovimus: videlicet, quod in Laudibus Matutinis, cum cantaretur ex more Evangelicus Hymnus, Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitavit et cetera; Dominus eum, quem ex omni plebe sua sibi peculiariter elegerat, suavitatem mirifica visitare dignatus est, faciens illum sentire suavitatem odoris incensi. Quippe, cum in Ordine nostro, tantum in quatuor solennitatibus præ-

cipuis, Nativitatis-scilicet, et Resurrectionis Dominicæ, et sanctæ Pentecostes, et Dedicationis Ecclesiæ, ad Matutinas deferatur incensum; Beatus iste, qui in corde quotidianam, imo continuam solennitatem agebat; in benedicendo Dominum in omni tempore delectatus, quotidianis quoque diebus in Hymno Benedictionis Dominicæ, solennem non immerito persensit odorem. Agitur nihilominus et contra acediam nostræ torporem quæstio in hoc, quod pigri ad surgendum nocte media cum Psalmista, pigri ad gloriosum et laudabilem collaudandum, veloces ad recurrendum in pigris strati nostri, in laudibus Domini non perseveramus in fluxum. Spero etiam, quod ea de causa, in eo Cantico in quo Dominus benedicetur, pro eo quod visitaverit plebem suam; tam crebro gratiam spirituales persenserit Domini benedictus, ut ei primum, postmodum et nobis daretur, ut ei primum, postmodum et nobis daretur, quod ipse specialem a Domino legislatore gratiam percepisset: ut per eum Dominus plebem suam, et specialiter Ecclesiam, in qua gratiam illam sensit, visitare redimereque deberet; ipsumque in cornu salutis erigeret in domo, in qua fuerat a puerili ætate nutritus. Hoc autem valde notandum est, quod nobis ipse (haud dubium quin de seipso) tamquam de alio referre solebat: videlicet, quod in eodem tempore, quo ipse mirificum odorem in Laudibus Matutinis persensit, quidam de Fratribus duos Angelos, dextra levæque Fratribus præbentes incensum, conspexerit: et quibusdam quidem præbebant hilariter et devotissime inclinabant; alios vero, sub quadam negligentia, præteribant; a quibusdam vero, tamquam in quodam horrore, resiliabant omnino. Facile autem dabatur intelligi, quid Angeli in Fratribus vel venerarentur, vel fugerent; cum noster contemplator nomina exprimeret singulorum. Illi enim quibus Angeli thurificando et inclinando exhibuerunt honorem; tales cognoscebantur existere, qui Dominum et corde et voce laudarent: alii vero, quos negligentius præteribant, vel non cantando vel minus advertendo quid canerent, seu aspectu Angelico reddiderant indignos: tertii vero, quorum vita mors erat, sive cantantes sive tacentes, a sanctis ministris tamquam fœtencia cadavera fiebantur; nobis procul dubio documenta præbentibus, quantum nostris bonis studiis et bonis actibus, maxime in Dei laudibus, sancti Angeli delectentur; et quantum perverſitatem morum nostrorum, et nostram acediam exerceantur.

18 Rem relaturus mirabilem, et omnibus seculis inauditam, credulos et fideles me oportet postulare et habere lectores: ne in multitudine magnitudineque verarum virtutum (quas in servo suo, et cum ipso, Domina et Regina virtutum operari dignata est) sibi mentiantur, si eas negaverint inimici virtutum. Apponens igitur devotum sibi juvenem, et suis laudibus incessanter instantem, Virgo magnificare beatæ ipsi non semel, aut bis, aut quoties numero possit facile comprehendere, dulcissimam præsentiam suam exhibere curavit: et tanta sibi familiaritate per creberrimas revelationes connexuit; ut etiam inter homines quoscunque, quos caritas solet conjungere specialis, tanta vix aliquando potuerit familiaritas inveniri. In tantum enim in caritate familiaritas, et in familiaritate caritas, profecerunt utrinque, ut cunctis juvenem cognoscentibus certissimum haberetur, quod noster fidelis Samuel (sic enim propter tam tempestivas revelationes non immerito nominatur) a Beata Virgine non tantum in servum fidelem, sed potius in amicum unanimum esset, ex omnium electorum suorum numero, singulariter præelectus: et vere sic erat. Frequentius illi audivimus accidisse, quod, cum in una d abside monasterii orationibus esset ac meditationibus occupatus, vocem Domine et amicæ carissimæ

D

quod videt a
duobus Ange-
lis ministrari.
15

C
prosternens
se ad nomen
Mariæ

percepit odo-
rem omnium
florum et a-
romatum,

Crebro appa-
rentem sibi
Deiparam
videt:

Luce 1
Sub Cantico
Benedictus
sentit fra-
gratum
incensum,

16

et ab ea
evocatus ei-
dem collo-
quitur :

A carissimæ, in opposita parte stantis, audivit; et non dubius, a qua vocaretur (vocem enim vocantis ex consuetudine frequentata cognovit) transivit ad illam: et in aliquo secretiori loco pariter consistentes, ille Beatæ Matri, de statu suo singula requirenti, respondit; et ab ea vicissim, quæcumque voluit, requisivit. Talibus deductionibus nocturnas vigilias solabatur: tali consolatrice quoscunque adversos sustinebat eventus: talis matris consolatoris uberibus fovebatur: tali magistra multa dubia et incerta se instruente cognovit. Quid dicemus ad hæc? Miremur, miremur tanta mirabilia in Sancto mirabili, in ipso Domino et ipsum in Domino collaudantes, quem in his mirabilibus non possumus imitari. De beato et egregio Martino Turonensi Episcopo scribitur, legitur, creditur, et pro magno ducitur, quod beata Virgo Maria, cum quibusdam aliis convirginibus suis, ipsi se aliquoties curaverint revelare, et cum ipso fuerint collocutæ. In aliis quoque Sanctorum mirabile reputatur, quod jam glorificati, ad adspectum, colloquium, et consolationem mortalium aliquoties admittantur. Sic et in Fratre nostro mirabile et tanto mirabilius, quod hoc ei non aliquoties, sed valde multoties novimus accidisse.

B 19 Otiosum non erit, si etiam quædam minora, veritate et jucunditate subnixâ, viri meritum et favorem mirabilem B. Virginis erga ipsum continentia, in medium delucamus. Venturus erat aliquando, necessitate cogente, ad quandam Sororum ecclesiam, regimini Ecclesiæ Steinfeldensis subjectam. Et ecce, beata Mater (in aliis etiam ecclesiis volens familiaris sui meritum declarare) venientem, tamquam fidelis ministra, et dilecto suo locum præparatura, prævenit; et eundem tam religiosæ Sorori, ut de ejus sanctitate non debuerit dubitari, se cum verbis hujusmodi revelare dignata est: Venturus est ad locum istum hodie fidelis Capellanus meus; satagite, ut cum honore et benignitate suscipiatur a vobis. Credidit virgo fidelis revelationi fideli: et, ut testes veritatis haberet, quibusdam secum manentibus, quod intellexerat, intimavit. Estimo in hoc facto, Matrem dulcissimam verecundie pudorati juvenis peperisse: qui in locis, maxime inconsuetis, ubi erga se familiaritatis indecra non aspexit, peregrinum se et hospitem reputabat; nec (sicut plerisque juvenum Fratrum moris esse videmus, ad conciliandos sibi in favorem Sororum animos ignotarum) alienjus ignotæ aliquando cum familiaritates agnovimus expetisse. Erat tamen non inhumanus, sicut quosdam e religione videmus, qui omnem sexum

C femineum execrantur; sed miræ benignitatis circa quasdam feminarum virginumque, præcipue in quibus cor devotum per exteriora devotionis indicia poterat experiri; utile dans exemplum, ab incognitis cum verecundia abstinendi, et benignitatis affectum circa beneficas exhibendi.

20 Subnectere delectat quiddam breve, delectationis eximie, quod Lecturem in sui jucunditate faciat admirantem, et in admiratione jucundum Phlebotomatus aliquando juvenis speciosus (sicut moris est) incaute se ad dormiendum superlectulum reclinavit, ita ut super brachium vulneratum toto corpore periculose jaceret; et, si illum Procuratrix fidelissima non munivisset, salutem corporis, quam sanguinis minutione quæsierat, cum ipso forsitan sanguine minuisset. Sed non passa, ut suus unanimis, cui fidelitatem debebat, vite detrimentum casu tam miserabili pateretur (quod leviter puterat dormiendi) festinanter advenit; et jam dormitantem verbis hujusmodi excitavit: Cautelam tibi adhibere curato; quia minus caute subtus te minutum brachium imposuisti, et post hæc brachium vulneratum beatis manibus apprehendens, docuit dormitorium,

post incisam
venam dor-
miens

a Deipara
apparente,
docetur mo-
dum dormi-
endi.

quomodo et illud, imo et totum corpus, ne aliquod pateretur periculum, collocaret. Quid est hoc? Audite sunt talia, aut scriptis alienubi commendata? Ficta putentur, si non ab ipsius ore hæc ad præmunionem Fratrum jucundissime essent relata. Neque enim talia aliquatenus revelare consuevit, nisi ad salutem animæ ejusquam aut corporis pertinerent; maxime postquam quarundam amissione consolationum a magnorum revelatione est coercitus secretorum; vel, nisi enim revelatione pariter revelaretur eidem, cui et ob quam causam foret, quod acceperat, revelandum. Nos autem et propter hæc et propter sequentia benedicamus in mulieribus Benedictam, et servum ejus fidelissimum, et amicum in amicis ejus omnibus benedictum.

ANNOTATA.

a Hujusmodi est pium opusculum continens 12 Gratiarum actiones ad Christum, primo loco a Vander-Sterre post vitam editum, et Oratio ex Cantico Cantorum ad Christum directæ, et tertio loco excusa.

b Hujusmodi est oratio quarto loco edita h. cæcordio, Gaude, plande, clara Rosa. Huic quinto loco subjungitur oratio parva de quinque gaudiis B. Mariæ, cum interposita quinies Salutatione Angelica.

c Manu terra adnota: quam consuetudinem in quibusdam locis Ordinis etiamnum observari tradit citatus Vander-Sterre.

d Per absidem intelligit Vander-Sterre locum templi elevatorem; quædam sunt secretiora oratoria, sive Odeæ, ipsi in Ordine Doxologia vocant: alias nominantur doxalia, quæ voc. licet ex Græco δόξα laus derivetur, etiam in vulgari lingua Brabantica usu obtinet.

CAPUT IV.

Nomen Josephi impositum et confirmatum cælitus. Languores ejus varii et beneficia a Deipara accepta.

Ausculto jamdudum et animadverto murmura hæc legentium: quare, et quomodo sit mutatum nomen carissimi Fratris nostri, quod in baptismo acceperat, et quod ipsi etiam specialiter expositione morali convenire monstravi. Non fraudato pia questione lectorem: nam et hujus rei veritatem ex ipsius confessione cognovi; ita ut hanc audeam scripturæ veritatis committere confidenter. Adesto Auctor veritatis, summa Veritas, Deus meus, nec me a tua veritate aliquatenus aberrare permitte. Sed antequam rei propositæ tractatum exordiar, astutino non superfluum, simplicibus et inquietis exemplo sanctarum demonstrare Scripturarum, non esse superfluum, si nomina personis, etiam morali interpretatione convenientia, commutentur; quomodo et ipsa, quæ noviter imponuntur, spirituales, et maxime ipsi personæ et causæ propter quam imponuntur congruentem, contineant intellectum. Demonstratur hoc, in veteri Testamento, in Abraham et in Israel: quibus cum priora nomina (nam ante Abraham et Jacob vocati fuerant) convenirent, et (sicut notum est) a mysteriis non vacarent; non tamen superfluum Dei Sapiencia judicavit, si suis actibus et causis, propter quas mutata fuerunt, convenientia nova nomina sortirentur. In novo quoque Testamento, ipsum Dominum et Salvatorem nostrum, [nomina] quorundam Apostolorum (quos utique præ ceteris familiares habebat) bona quidem, et ipsis bene convenientia, et secundum præceptum Domini in Sacramento Circumcisionis inposita (quæ tunc vicem Baptismi, et effectum ex parte, gerebat) legitimus commutasse: et (ne in hoc quisquam vim faciat) non

D
AUCTORE
CO.EVO.

E

f

Exemplo usi-
tato nominum
mutandorum

in Leyc veteri

et nova

hæc

ACTORE
CAEVO.

A hæc ipsum mutasse legimus in Baptismo; dum eum qui Simon antea vocabatur, Petrum, Jacobum et Joannem, filios tonitruum appellavit. Quare autem quidam eorum, quorum nomina sunt mutata, prima nomina omnino amiserunt; quidam vero prima pene omnino retinuerunt; aliqui vero, et primis secundis indifferenter, separatim et etiam conjunctim aliquando non inveniuntur; quare me non fatear ignorare? Nec enim me legisse memini vel audisse, si hujusmodi dubium aliquando fuerit in questione adductum; sed tamen dubium non est, sic se veritatem habere. Nam Abraham jam a nullo Abram, sed Abraham nominatur, abito penitus primo nomine: Jacob vero, licet Israel sit vocatus, usitato nomine, non Israel, sed Jacob potius appellatur; ipso Domino dicente: Ego sum Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Jacob. Princeps Apostolorum, nunc sigillatim Simon, nunc Petrus, nonnumquam utroque nomine pariter nuncupatur: quod in prænominatis minime invenitur. Fili Zebedæi, rarissime filii tonitruum vocantur; nisi ille locus Evangelii aut causa talis nominis recitentur. Noster vero binomius, cum Principe Apostolorum, in nominis appositione, maxime convenire videtur; eo quod nunc, licet raro, primo nomine nisi cum appositione secundi, nunc secundo nomine, sigillatim et frequentius, nonnumquam vero utroque conjunctim soleat appellari.

Exo. 3, 6 et
15, 16

Binomius est
Hermannus
Joseph,

B 22 His itaque cogente quadam necessitate premissis, jam ad ipsum diu expectatum rei ordinem venimus. Nescio, ex qua causa nisi quod ex voluntate divina novimus accidisse, ut Frater noster, vasculum niveæ castitatis, a quibusdam Fratribus Joseph inciperet nominari. Tulit agre (sicut nobis ipso fatebatur) duorum valde insignium virorum se nomine æquivoco nuncupari: illius videlicet Patriarchæ eximii, qui erat sanctissimus inter fratres; et illius sanctissimi, qui ad hoc electus erat ex omnibus, ut esset ei Mater Domini desponsata. Causa autem molestia quam pro hoc nomine in corde suo sustinuit, erat illa; quia in nulla virtute se illis similem inveniret, quorum vocabulo censeretur. Tantum igitur, pro injuste (ut asseruit) imposito sibi nomine, cordis incurrit angorem; ut die sequenti Fratres ipsum cognominantes proclamare proponeret in Capitulo corrigendos. Nocte vero media, cum in consuetis orationibus et gratiarum actionibus vigilaret, stans in extremis sedibus juxta stallum Abbatis, et super formas more solito se inclinans; ecce, respexit in medio chori, ad gradus Presbyterii, Virginem inenarrabilis pulchritudinis, regali schemate insignitam: duo juxta illam juvenes pulcherrimi, dextra lavaque videbantur assistere, quos esse Angelos intellexit, tantæ Dominae paratos ministerium exhibere. Stante beato Fratre, mox beatiore futuro, et visionis novitatem et dulcedinem admirante, unum Angelorum audit ad alterum sic dicentem: Cui desponsabimus Virginem istam? Respondit alter: Cui desponsemus eam, nisi Fratri præsenti? At ille: Veniat ergo, inquit. Vocatus processit cum pudore verecundiæ: sed, sicut alibi dicitur, Pudor ipse decebat: tanta enim visorum et auditorum incredibili novitate non potuit non stupere. Verum ubi usque ad præsentiam Regina processit, unus illum Angelorum affatus est: Oportet, inquit, ut tibi hæc puella clarissima desponsetur. Territus tanta dignatione Frater humilis et pudicus, indignitatem suam allegare cepit: et tanta sponsa et sponsi nomine se omnino proclamavit indignum. Cumque cœpisset in obediendo morari; manum ejus dexteram Angelus apprehendit et manui sacratissimæ Virginis copulavit, et sub his verbis desponsationem perfecit: Ecce, inquit, hanc Virginem tibi cedo in sponsam, sicut fuit desponsata Joseph; ut nomen sponsi pariter

ob castitatem
cepit a suis
Joseph no-
minari,

sed inuitus:

Disparam
Virgineum
inter duos
Angelos appu-
rentem,

in sponsam
accepit, et
Joseph ab
Angelis voca-
tur.

cum sponsa accipias: et de cetero, Joseph erit nomen tuum. Quis calumniari præsumat, si factum est, quod promisit Angelus, veri Dei verus nuntius? In omnem terram jam exivit sonus nominis hujus, et in fines orbis terræ nomen Joseph, quod ab Angelo vocatum est.

23 Et si forte sit aliquis, qui adhuc aliquid quærat adjici ad confirmationem nominis Joseph: audiat quod subnecto. Ipso Joseph veritatem narrationis hujusmodi coram me et quibusdam aliis Fratribus confitente, sicut superius protestatus sum, gavisus me occasionem habere, ut ab illius ore, quod ab aliis satis audieram, extorcerem; (nam, sicut ait quidam,

Et quamquam sapor est allata dulcis in unda,

Gratus ex ipso fonte bibuntur aquæ.)

extemplo subjeci: Hoc etiam nobis petimus enarrari, qualiter hoc nomen Joseph in te per os beatæ Virginis juxta majus Altare fuerit confirmatum. Et ille subridens; Hoc, inquit, visio fuit. Fuit autem hæc visio talis: Cui in nocte quadam diutinis fuisset orationibus occupatus, et de labore ad requiem lectuli redisset; cum jam soporari inciperet, ad eundem locum sibi redisse, a quo ab oratione recesserat, videbatur: et, ecce, respiciens ad Altare majus beatissimam Virginem sibi videbatur videre, puerulum pulcherrimum inter brachia balulantem. Cumque tam Matrem, quam puerum cum magna delectatione respiceret, tandem ad Matrem Domini, ab ipsa familiariter vocatus, accessit: tactusque et tractus desiderio desiderabilis pueri, et consueta fiducia animatus; Carissima, da mihi Filium tuum, inquit. Protrahens illa petentem aliquantulum (puto, ut magis accenderetur desiderium) tandem illi summe desideratum porrexit infantem; et adjecit: Porta filium meum, sicut ab sponso meo Joseph portatus est in Ægyptum; ut sicut idem onus, ita etiam similem honorem ejusdem nominis habeas. Confirmatum est itaque nomen Joseph in nostro Joseph, et confirmabitur in æternum, et vocabitur ei nomen novum, quod os universalis Dominae nominavit. Mox ita a Domina et sponsa sua, ne de cetero super Joseph nomine aliquatenus murmuraret, tulit nomen honorificum de reliquo sine onere: et sic in consuetudinem est redactum, et eo consuetudine præfatis auctoribus irrefragabiliter confirmatum, ut augmentum animæ gloriosæ etiam nomine comprobetur. *b*

puerulum
Jesum in vi-
sione portan-
dum suscipit,
et iterum
Joseph a Dei-
para appella-
tur;

24 Revocatur mihi factum memorabile ad memoriam, quod in moribus valeat utiliter ædificare lectorem. Accidit, juvenem tanti profectus, ejus conversatio jam in colis erat, et supra homines ambulabat, fragilitatis humanæ defectu aliquantulum titillari; ut non omnino solitæ devotionis fervore obsequium, quod beatissimæ Matri debebat, per dies aliquot adimpleret. Erat autem tam modicus ille torpor acedat, ut nullatenus illum in se deprehenderet, aut se reprehenderet propter illum. Fuit eo tempore magna inopportunitas effractorum; qui monasteria et ecclesias effringebant, et pretiosis quibuscumque spoliabant. Sollicitus igitur B. Joseph, ne in monasterio, suæ commisso custodiæ, sinistri aliquid eveniret; ab orationibus et laudibus familiaris sibi Dominae se aliquantulum abstraxit, et monasterii aditus observavit. Non ferens ergo, quæ continuus Angelorum laudibus satiatur, devotionem Fidelis sui, quibuscumque de causis, sibi diminui; occurrit juveni, jam non sibi, sed custodiæ monasterii vigilaoti, tamquam anicula, rugis habens faciem deformatam. Quam cum vidisset et minime cognovisset, vehementer expavit, propter timores nocturnos, et exclamans ait: Quid est hoc? At illa; Ego sum, inquit, custes hujus monasterii, sicut tempore mul-

ob modicum
torporem

vide! Despo-
ram in formâ
vetulæ:

A to fui. Cognoscens ille loquentem, quam non noverat in aspectu : Tunc es, inquit, o Rosa? sic enim ex nimia familiaritate, suppresso nomine reverentiae, eam vocitare consuevit. Quae respondit : Ego sum. Stupefactus ille, Quae causa est, ait, quod tam vetulae vultum tibi assumere voluisti? Cui illa: Talis, ait, oculis tuis appareo, qualem me in corde tuo delegeris retinere. Ego enim jam tibi vetula facta sum. Ubi enim est representatio gaudiorum meorum? ubi Angelicae Salutationis laetifica memoria? ubi ille fervor devotionis juventutis animae tuae, et cetera exercitia spiritualia, quae mihi consueveris hactenus exhibere, quae me tibi et te mihi juvenem redididerunt? Nolo, ut per custodiam monasterii a meo servitio te excuses, quod mea custodia multo melius conservavit. Correctus juvenis correptione severa, tantae custodi curam monasterii de cetero decrevit committere : et tam se quam Dominam suam ad pristinam reducere juventutem, et in ea conservare spondit. Quid dicimus? Quis torporem et teporem hunc pessimum animae vetustatem non timeat, in quem tantus potuit athleta dilabi? In quantam vetustatem, putamus, nos acediae nostrae quotidianae continuæque perducunt, si Regina cœlorum tam modica Fratris acedia se inveterasse monstravit? Quomodo

B nos per opera superflua, quibus (ne nihil fecisse videamur) ad tegendam acediam nostram vacamus sæpissime, nos poterimus excusare; cum non admittatur ad excusationem occupatio Fratris, quae necessaria videbatur? Discamus hoc acediae vitium tanto magis pertimescere; quanto magis est absconditum, et spiritualibus, ipsique spiritui, occultis insidiis insidiari consuevit. Habeamus continue in memoria Salutationem Angelicam, et gaudia beatissimae Virginis, et hæc ei ad memoriam revocemus : per hoc enim nos ipsi plurimum complacere sciamus. Hoc etenim ipsa in loco libellum quemdam, ipsius gaudia multipliciter continentem, a quodam viro valde religioso, c primo Ecclesiae Steinfeldensis Abbate (nam ante ipsum Prælati d Præpositi vocabantur) compositum, plurimum commendavit, dicens nostro Joseph, se in illis suis laudibus non modicum delectationis habere.

25 Inter cetera caritatis insignia, quae circa Joseph suum Mater beneficentissima multipliciter exhibere consuevit, hoc mirificum specialiter enarratur : quod cum aliquando minus caute procedens pedibus offendisset, cadens in faciem duobus dentibus orbatus est. Quos cum evulsos manu portaret, sine omni spe recuperationis (neque enim edentulus si quis factus, rursum ei dentes orti sunt, multo minus aliquando repositi; cum, secundum naturam, non sit a privatione regressus ad habitum) ibat evomens sanguinem, fortassis ad lavatorium e, ut illum ablueret profluentem. At Mater misericordiae, dolorem, pudorem et tantum detrimentum sui fidelissimi miserata, beatissimam et consuetam illi suam praesentiam occurrens exhibere curavit; et verbis compassionem signantibus familiarissime seiscitata est : Quid, inquit, habes? Cui ille, quantum potuit loquens; Dentes meos, ait, perdi, cruciorque dolore. At illa subiecit : Da mihi, inquit, ipsos dentes evulsos. Quos cum de manu dilecti accepisset, in gingivas sanguinolentas illos reposuit locis suis, et omni dolore remoto vulnereque sanato dentes solidavit eosdem, ut nullum omnino doloris aut vulneris vestigium remaneret. Puto hos dentes lacte innocentiae lotos, nec voracitate fuisse corruptos, nec motu iracundiae vel invidiae super aliquem frendere consuetos, quos Mater sacratissima benigna manu contingere, et tam mirabiliter reformare curavit.

29 Multis talibus beatissimus juvenis beneficiis consolatus, et revelationibus sublevatus, jam in vi-

rum spiritalem profecerat; quem cibus solidioribus et pane filiorum et ipsis Dominicae mensae ferculis esset necessarium enutrir. Illos ergo panes hordeaceos, quos ipse noster Paterfamilias in manus suas accipere (tribulationem enim et dolorem invenit pro nobis, et infirmitates nostras ipse portavit, et pro nobis doluit) nec non benedicere dignatus est, nostro Joseph, ut filio dilecto, copiose divisit. Flagellis ergo durioribus cinxit eum, intus dolore cordis, et foris corporis tribulatione fatigans. Cum enim appuisset ei scientiam cum caritate et zelo (quem erga cunctos, quos cognoscere potuisset, et Ecclesiam propriam et universalem, habebat) apposuit et dolorem, caritati et zelo aequaliter respondentem. Ex nimis quoque laboribus et vigiliis (quibus modum transgrediebatur humanum) tantam corporis infirmitatem incurrit, ut stomacho lassescente, moles totius corporis turbaretur : cum nullos jam cibos posset digerere pro languentis stomachi cruditate, de quo fumi indecocti et crudi in cerebrum jaundum exhaustum vigiliis evaporaverunt, et pene incessantem illi molestiam capitis intulerunt. Tunc tandem illum ab omnibus necesse fuit officiis removeri, et permitti ut suae, prout res postulabat, necessitati vacaret. Et licet vexaretur in corpore infirmitatibus, usque ad defectum omnimodum; pro eo tamen, quod jam reputaretur inutilis, et ad consueta officia exire non posset, multo magis in animo torquebatur : maxime quia ipsemet sibi hunc dicebatur inflixisse defectum, qui in ineptis laboribus, cum moneretur a multis, sibi parcere noluisse. Ipse quoque indiscretos labores suos in nostra praesentia nonnumquam postea reprehendit, et nos labores nostros temperare commovit, semetipsum nobis proponens in speculum et exemplum. Et hæc quidem, quantum ad hominem, dixerim. Quantum vero de divina datur providentia et ordinatione cognoscere, non insipienter intelligo, datum ei hunc stimulum carnis suae (quem B. Augustinus etiam in Apostolo quandam acutissimam infirmitatem intelligit) quo colaphizaretur ut puer : ne, ut juvenis, superbiret, ipsum revelationum et magnitudine et multitudine extollente. Nec miretur aliquis, nos in aliquas tribulationes et dolores ex nostra indiscretionem decidere; in quas nos cadere, omnium Moderator ex sua summa discretionem permittit. Nihil enim dubium est, illum aliquando nostra insipientia (maxime cum non deest nobis voluntatis bonitas) bene uti : qui etiam in malitia diabolica pro sua bene utitur voluntate.

27 Accidit itaque, cum quadam die acrius torqueretur, multorum illum Sanctorum suffragia implorare : sed ex hoc nihil fuit remedii consecutus; puto, ut per illam dulcius solaretur, cui se specialiter devoverat specialem; imo magis, quæ illum sibi specialiter adoptaverat specialem. Igitur cum ante majus Altare tortus infirmusque veniret, vidit super Altare residentem feminam gloriosam : quam non agnoscens, et putans aliquam esse mortaliem, coepit non modice indignari super tanta presumptione temerarie mulieris. Illa vero se fidei suo revelans, vocavit eum ad se, dicens : Si me, sicut Sanctos alios, invocasses, te fortassis a tua infirmitate curassem. At ille, ut Dominam, quæ se jam per aliquod tempus a sua absentaverat praesentia, recognovit, procidit ante illam, et remedium postulavit. Illa vero dicente : Ecce, jam sanus esto; ab illo inmoderato languore relevatus est : consueta tamen infirmitate manente, quam, ob custodiam humilitatis, a Magistro humilitatis accepit et quæ solius mortis remedio fuerat terminanda.

28 Nonnumquam tamen novius accidis-e, quod ad tempus aliquod mirabiliter curabatur; elapsoque tempore ad feliciorum consuetudinem suam, et ad panem

D
AUCTORE
COEVO

variis affligitur infirmitatibus et capitis doloribus.

E

2 Cor. 12
Ileo Sanctum suum exercebat,

F

a Despara
apparente in
altari sanatur
a languore :

altam infirmitatem ad mortem usque retinet :

eam Rosam
consuevit
vocare :

gaudia Dei-
para: ab ipsa
commendata

c
d
eum delectatione
recolit :

C
Dentes e
lapsu evulsos,

e

manu Despara
ori impositos
revipit :

AUCTORE
COMPO.
maxime in
majoribus
festis :

A panem quotidianum edendum, vocante Domino, est reversus. Hoc autem pro consuetudine habuit multis annis, ut advenientibus solennitatibus novam semper miseriam expectaret; nisi dispensatori prudentissima Domino placuisset, in diebus solennitates præcedentibus, expectatam miseriam prævenire: unde istud verbum, *Festa sunt mihi infesta*, nobis sæpiissime recitare solebat. Consuevit autem in festivitibus (nisi, sicut dixi, flagella confingeret præveniri) ita acriter flagellari, ut in se vere sentiret impleri, quod scriptum est; *Dies festi vestri vertentur in luctum*; et a multis, ipsum non cognoscentibus, humiliatus et projectus a Domino crederetur. Tali modo in una vigiliarum Nativitatis Dominicæ tam immisericorditer caput affligi, ut omnes videntes, circa ipsum misericordia moverentur. Timor enim cordis pro solennitate præsentis, et tremor corporis præ algoris membrorum magnitudine super ipsum venerunt, ut tectus omnium vestimentis calefieri non valeret: quin etiam et magnam molem lignorum, ipso rogante, super membra rigentia posuerunt: sed neque sic aliquid profecerunt. Adveniente tandem hora temporis benedicti, qua puer Jesus tamquam sponsus de thalamo venerando de utero processerat Virginali, omni recedente dolore, processit et Joseph de thalamo ægritudinis; et ad Laudes Matutinas introiens, ipsa die cum tanta cordis alacritate terna Missarum solennia celebravit, ut non solum nullum in eo doloris signum aut tristitiæ appareret, verum etiam de manu Domini munificentissimi, pro omnibus tribulationibus suis recepisse duplicia videretur. Sicque per omne tempus vitæ suæ, tamquam duobus molaribus, nunc tribulationibus nunc consolationibus molebatur; ut panis fieret, sine omni fermento et furfure, similagineus, delicatus, dignus mensæ summi Patris familias præsentari.

Psalm. 18
et de
divinitus
confortatur.

ANNOTATA.

a *Quæ hoc numero seu capitulo continentur, sunt ut parva a Surio omitta.*

b *Visionem hanc Razo prætermisit.*

c *Is in Annalibus Steinfeldensibus appellatur Albertus electus anno 1194, vir valde religiosus et cultui beatissimæ Deiparæ impense deditus. Sed qui hic citatur ejus libellus, non extat.*

d *Præpositi quinque traduntur fuisse; Everwinus, Udahriens, Wernerus, Tetzeliinus et Hermannus.*

e *Razo absolute.* Lavandi sui gratia oculus se contulit ad labrum, quod gratissima quadam seaturigine in ejusdem monasterii ambitu præstantissimum est.

CAPUT V.

*Amor et reverentia erga Virgines Ursulas.
Elevatio mentis ex creaturis. Martyrium S.
Engelberti revelatum.*

Nunc ad illas revelationes mirabiles et jucundas, quas ipsum de B. Ursula et comitibus ejus habuisse cognovimus, manum cum animo pariter advertamus: videbimusque manifeste, quod etiam in continuis tribulationibus jucunditatem et exultationem thesaurizaverit super ipsum, et nomine æterno hereditaverit cum Dominus Deus noster. Tantum, circa has Domini Virgines speciosas et Martyres pretiosas, felix Joseph affectum conceperat, ut illum signis evidentibus satis aperire non posset: tanta illis familiaritate et animi fuit puritate connexus, ut multa per illas secreta cognosceret, et aliquæ illi sua nomina revelarent, et in suis eum tribulationibus solarentur. Ut ergo intimum, circa has sacras Virgines, comprobaret affectum, novi a cantus historiarum in illarum

in agno amore
et devotione
erga S. Ursu-
lam et socias
Virgines
fertur.

a

hanc componere proposuit, et amorem. Cumque applicuisset dexteram ad scribendum: ecce, una Virginum illi evidenter apparuit; et stans coram eo, quid scripturus esset, benignissime et familiarissime informavit. Quin etiam columbam pulcherrimam super humerum suum residere conspexit, quæ rostrum suum dictantis auriculæ incessanter infixit. Hanc quoque unam fore de numero sanctarum Virginum intellexit: unde et postea totam sacram sodalitatem illam, nec non omnes virgines Domino devotas, b *Columbellas* vocare, quasi nomine usitato consuevit. Sed cum melodiam historiæ, jam conscriptæ (quod majoris difficultatis erat) deberet componere; quotiescumque ad hoc animum applicabat, non parvum Virginum chorum super se in aere audire consuevit, concinentem cum jucunditate cælesti talem, quæ verbis conscriptis competeret, melodiam. Hoc quoque, quia quorundam fidem cum difficultate merebatur, me ex ore ipsius (qui de se mentiri non potuit) gaudeo audivisse. Nam cum multo post tempore solus cum solo familiariter consedissem, capere quasi jocando præsumptuosum vocare, qui historiarum auderet componere melodias, quod etiam peritissimis artis Musicæ admodum difficile videretur. Coactus scandalum mihi tollere, et sibi falso impositum præsuppositionis vitium excusare, celsam catenus mihi aperuit veritatem. Non ego, inquit, hanc solus composui melodiam; sed sacræ mihi fuerunt auxilio Columbellæ. Et cum modum hujus admirandæ revelationis inquirerem: Cum post dictamen, inquit, verborum historiæ, de melodia sollicitus meo lectulo reclinasset, chorus Virginum super me in aere congregatus, ipsam mihi præcinnuit melodiam: quam ego sicut ab ipsis didici, verbis subscriptis studui annotare. Cui ego; Hoc, inquam, frivolum videtur et fictum, ut quisquam quanticumque ingenii taliter auditam ac concinentibus melodiam possit memoriæ et scripto postea commendare. Ille vero, volens omnino satisfacere dubitanti, admirationem meam majori admiratione dissolvit: ait enim: Quotiescumque me illarum concentum contigit oblivisci, et mandare scripturæ notas alias quam audieram; illæ super me iterum et iterum et multis vicibus redeuntes, illas notas, quas oblivioni traderam, tandem et toties repetere minime destiterunt, donec meæ perfecte imprimerentur memoriæ, et meum errorem abraderem, et scripto, quod ipsæ docuerant, integre commendarem c. Solebat autem quædam verba ejusdem historiæ cum melodia sua nobis sæpius recitare: quæ concinendo, Doctrices suas tanta dixit alacritate commotas, hæc eas cum tanta hilaritate multoties asseruit repetiisse, ut et ipse hæc nobis referens mira jucunditate et oris et animi moveretur. Unde et pro illius auditu, quo illi dedisti gaudium et lætitiā, et pro auditu meo, quo mihi ex ore beati Joseph veritatem hanc revelare dignatus es, benedico te, o Domine Jesu.

30 Veritatem quoque duorum miraculorum sequentium, tuo, o Frater carissime, audio testimonio comprobare: neque enim tu dicendo, sed nec ego scribendo veritatem offendam: te dicente, quæ scisti; et me scribente, quæ nescientem per ostium agnoscere voluisti. Accidit Dei nutu aliquando beatum Virum fuisse præsentem, ubi illum nobilissimum thesaurum, in agro terræ absconditum, et illas pretiosissimas margaritas (Reliquias dico Virginum beatarum) contigit inveniri d. Inventum fuit tunc temporis inter cetera, sed præ ceteris amabile, corpusculum Virguncule parvulæ, cujus caput accipiendi summo Joseph, virgo et ipse, desiderio ferebatur. Ad eas igitur, quibus Reliquiarum sanctarum cura commissæ fuit, et præcipue ad e Abbatisam, pro capite puellulæ supplicaturus accessit, humillime

h
cas Columbel-
las vocare
consuevit

e
ab eis edoctus
componit de
eis canticum.

e

f

post sancta-
rum Virginum
Reliquias
inventas

d

e
caput unius
prens

et

A et instantissime supplicavit, quaecumque potuit favorem conciliantia intermiscuit verba : sed repulsam patitur obstinate. Sapius precibus retentatis, cum nihil proficeret, dicentibus illis, quod Reliquiarum sodalitatis ejusdem, si vellet, sibi copiam ministrarent; illud vero corpusculum, et caput praeipue, a se nulla posse ratione divelli : tulit ille repulsam ægerrime, et humano deficiente subsidio, divinum sensit auxilium implorandum. Petivit ergo, ut secundum consuetudinem suam, in eadem ecclesia sanctarum Virginum, sacrosancta permitteretur mysteria celebrare : intra quæ, tanta se Domino et sacris Virginibus devotione prostravit : ut certus fieret (sive revelatione, sive inspiratione, nescio) se, quod petierat, accepturum. Nec mora. Ab altari recedens ad Abbatissam accessit : quæ præfatum caput capellæ propriæ inferri præceperat, pro specia- libus illud Reliquiis habitura : et primis precibus replicatis, ipsam tam mirabiliter mutatam invenit; ut offerendo, quod ante tam dure negaverat, etiam prævenire videretur humilitatem petentis. Accepto igitur tam desiderato thesauro, fulgidam ad nos detulit margaritam; et quod f Gertrudis nomen haberet (sicut ei fuerat revelatum) nobis congratulantibus revelavit.

B 31 Sub idem tempus, ad quamdam bonæ devotionis matronam, in quoddam castellum intraverat Joseph noster : ut salutaret eandem, quam pro devotionis opinione et ministerii sedulitate (quod religiosi exhibere consuevit) admodum familiariter diligebat. Allata fuerant illuc duo capita Virginum beatarum : quæ apud eam in scrinio servabantur. Quod cum (nescio quo casu) fuisset positum super terram; quidam in oculis Joseph, nullam exhibens sacratis Reliquiis reverentiam, super illud non timuit residere. Videns dilector Virginum sacratarum talem ipsis exhiberi contemptum, zelo zelatus est nimio pro dilectis; et (sicut ipse nobis in jucunditate spiritus recitare solebat) totus intrinsecus igne indignationis exarsit: concupivitque, ut ea ultio contemptorem Virginum sequeretur, quæ vesanus B. Martini contemptor, sella confligente sub eo, sancto viro assurgere cogeatur. Mirum in modum, effectus continuo beati viri desiderium est secutus, illo zeli ardore (quem tacite gerebat in pectore indignanti) in contumacis posteriora sessoris mirabiliter trans-eunte : quem ille non ferens, cum festinatione exiit, caussam tam subiti, quem senserat, ardoris ignorans : quam tamen beato viro referente cognovit; nequaquam tamen sibi, sed sacrarum Virginum meritis, hanc eo attribuyente vindictam. Qualem, putamus, ardorem timebimus, qui nec Sanctorum Reliquiis, nec locis sacratis, imo nec ipsi Sancto Sanctorum in ecclesia vel in choro, vel coram altari reverentiam exhibemus, indignantibus nobis sanctis Angelis sacrarum locorum custodibus, et maxime circa Corpus Dominicum, imo circa ipsum Dominum, devotas et reverendas excubias celebrantibus? Indignantur nobis proculdubio, indignantur, quoties nos sancta altaria, vana cogitando, negligentius inclinando, Dominum non orando et honorando, viderint pertransire. g

32 In quotidianis laborantem tribulationibus servum suum Dominus, mæstorum consolatio, laborantium fortitudo, multiplicibus consolationibus, tum per creaturas suas tum per semetipsum, confortare decrevit. Et quidem de consolationibus, quas illi per præfatas sacras Virgines ministravit, paucissima hæc mihi comperta sunt, quæ per hoc scriptum memoriæ commendavi : supersunt autem multa valde, quæ nec mihi comperta, nec scripto commendata sunt. Quomodo vero per notitiam harum creaturarum, quæ oculis sunt subjectæ, et quarum species naturalis

spectantium oculis se commendat, scilicet cœli et siderum, virum [eximie] simplicitatis lætificaverit; volo quidem, sed non valeo explicare. Talis enim res est, quæ nec ab ipsis videntibus et sentientibus valeat explicari ut est; quanto minus ab imperfecte audientibus? Ne tamen nihil dicam, quantum et qualiter potero explicabo. Cum quotidianis (ut dictum est) tribulationibus manu Domini tangeretur, et hoc interius responsum a Domino accepisset; sufficit tibi gratia mea : nam virtus in infirmitate perficitur, caput frequenter cogitare de præmio quod speravit : et quid super cœlestia delectationis haberent, desiderabat cognoscere et in Dei sanctuarium introire. His autem meditationibus occupatum, contigit nocte quadam ad fenestram Sacristiæ consistere, et ad orientem respicere : ubi ortum lunæ et siderum aliquorum, et puritatem firmamenti aliquatenus potuit contemplari. Cumque his omnibus intuendis tota mentis et corporis acie inhaereret; magna creaturarum delectatione, et eas integre cognoscendi ardore correptus, sic ipsum Creatorem affatus est : Domine omnium conditor, etsi te ipsum, dum in hac habito Babylone, per speculum et in enigmate oportet cognoscere; da mihi tamen tuarum cognitionem creaturarum, per quam ad te ipsum cognoscendum mentis intuitus aliquantum perfectius sublevetur. Et dum orans desideransque consisteret; ecce modo mirarili (quem explicare ipse non potuit, sed nec ego) alienatus a se, in alterius scientiæ virum subito translatus est : posuitque Dominus subito sub ejus intuitu, nimium dilatato, qualitatem et quantitatem (quod manifestius pulchritudinem et magnitudinem possumus appellare) firmamenti ac siderum, et per aliquod tempus ejus desiderio satisfecit. A reverso autem ad se nihil aliud potuimus intelligere; nisi quod in hac cognitione perfecta creaturarum, tam inæstimabili fuisset delectatione reffectus, ut nullius lingua hoc aliquatenus explicare valeret. O vere inæstimabilem virum, omni prosequendum laude! quem Dominus ut filium flagellare et ut amicum unanimum secretorum suorum delictis voluit consolari. An non videtur in hoc facto compar illius incomparabilis h Benedicti, sub ejus oculis in momento totus mundus adductus est? Non contendamus de meritis, sed in utroque Dominum merito collaudemus.

33 Operæ pretium est illud etiam inserere lectioni, et lectorum memoriæ commendari, qualiter passio eximii Præsulis i Engelberti, Coloniensis Archiepiscopi, nostro Joseph, non per phantasmata somniorum, sed per visionem, etiam corporeis oculis manifesta fuerit præstensa. Scribo autem illam (quantum valeo meminisse) sicut eam ex videntis ore suscepi. Ante præfati Pontificis passionem circiter k quatuor septimanas, una nocte l media, firmamenti et siderum (ut astino) puritate delectatus ex causa supradicta, sub divo exierat, et stabat Dominum Creatorem in creaturarum speciositate contemplans : ab eo enim tempore, quo naturam et dispositionem creaturarum per excessum cognoverat, illas cum majori devotione et delectatione consueverat intueri. Cum ergo lunarem globum in meridionali plaga inspiceret, eo tempore pleno et inoffenso lumine refulgentem; ad plagam aquilonarem conversus, vidit aliam lunam oriri, cujus claritas tanta erat, ut naturalis lunæ claritatem perfectam pene penitus obscuraret. Et cum rei novitate staret attonitus; ecce, respexit firmamentum ad dexteram aperiri, et inter aperturam et lunam illam phantasticam (quæ jam versus aditum cœli cœperat elevari) vidit figuram gladii, brevis quidem, sed lati, quales sunt gladii Bauvarorum. Luna vero, quæ ab aquilone versus orientem ascendere videbatur, cum gladium contigisset

D
AUCTORE
CO.EVO.

inter tribula-
tiones

contemplatur
ortum lunæ
et siderum :

et mente in
Deum elevata
E

pulchritudi-
nem creatura-
rum agnoscit :

h

i

f

h l

lunarem glo-
bum contem-
plans,

videt aliam
lunam phan-
tasticam

post contac-
tum gladii
in firmamen-
tum intrare :

repulsam
patitur,

post Missam
ibidem
celebratam
impetrat :

et S. Gertrudis
esse per
revelationem
cognoscit

ob sacras
reliquias
irreverenter
habitas

pio zelo
motus,

emendationem
divinitus
impetrat :

g

ACTORI
COEVO.

m
et audit S.
Engelbertum
Episcopum
esse occisum.

quo postmo-
dum occiso,

dubitans de
gloria ejus,

unatur dolo-
re oculorum,

et oblatis
oculis cercis
ad sepulcrum
ejus sanatur.

A contigisset, aditum firmamenti pariter intraverunt. At Joseph, non intelligens visionem (non dubius tamen quid aliquid magni portendere) cum anxietate cordis ad lectulum est regressus. In quo cum se sollicitas declinaret, palpebris ad dormitandum aliquantulum resolutis, turbam quandam ante dominum, in qua jacebat, sibi visus est transeuntem audire; et alterum ad alterum conquerendo dicentem m: Heu! heu! Episcopus Engelbertus occisus est: et hoc saepius repetebant. Conjecit satis ex hoc vir beatus, quid visio illa portenderet, sed dubitavit credere visioni. Dixit enim apud se: Quomodo vir tantae gloriae et tantae potentiae, tantis semper fultus comitibus, occidetur? Quod si occisus fuerit; quis credet, virum totum saeculo deditum, virum tantorum successuum et tantarum deliciarum subito coronari? Sed non potuit res praestentia non perfici, et ordinata a Domino non consummari. Cecidit ergo brevi post tempore vir tantus suorum gladiis proximorum; pro quo, ne caderet, extraneorum potius deluerant gladios sustinere. Una tamen visionis parte completa, adhuc Joseph (ut sibi met semper suspectus esse consueverat) de glorificatione Martyris dubitabat. Facta est itaque vox dicens ad eum: Pro eo, quod visioni verissime, fidei oculos advertere noluisti; ecce, oculorum corporis dolorem incurres: nec sanitatem aliquatenus consequeris, donec oculos cereos ad sepulcrum Martyris offeras, et in tua sanatione eam experiaris certissime (de qua nunc dubitas) veritatem. Dicta, fides protinus subsecuta est, Joseph oculorum dolore graviter infirmato, et, per impletionem voti praefati, subita et integra sanitate recepta. Omitto scribere, quid mihi responderit, querenti ab eo quid corbo aperto conspexerit; ne Philosophis aut Theologis questionis videar suscitare. Sed nec ipsam visionem articulatim expono: videlicet, quid pulchritudo lunae lunam superans naturalem, et iter ipsius ab aquilone in orientem significet; quid etiam brevitatis et latitudinis mucronis, et cetera quas circa haec possunt disquiri; cum nostra brevitatis non possit sufficere simplicitatis amicus, quibus in hoc opusculo me fateor potissimum deservire.

ANNOTATA.

a Videtur intelligi jubilus seu hymnus de Ursulanis Virginibus, secundo loco editus post Vitam hoc exordio. O vernantes Christi rosa, supra modum speciosae. Tribuitur eidem Sequentia de dictis Virginibus, secundo loco excusa, hoc initio: Virginalis turma sexus.

C b Ista in citato jubilo leguntur: O puellae, o agnellae, Christi carae Columbellae.

c Brevis Razo: Numerus quoque aptavit mater virgo Sancta: sed videtur mentiose, mater, loco, pariter, irrepsisse: quia agitur manifeste de Ursula, sequuntur enim verba relata in comment. num. 5.

d Celeberrimam Reliquiarum harum inventionem contigisse anno 1155 docet Crumbach lib. 7 historiae Ursulanar. cap. 17. Iterum hic agi de posteriore aliquarum reliquiarum inventionem, facta haud diu ante vel post annum 1200, demonstrat aetas B. Hermanni Josephi.

e Idem Crumbach lib. 9 cap. 8 docet, quomodo post annum 900 tractatis Coloniam Virginibus Gertrudensibus, inchoatum ad S. Ursulam sit monasterium: fuerunt autem Abbatissae, Gepa, Reinoldi Archiepiscopi soror usque ad annum 1172, tum Clementia usque ad initium saeculi 13, Benedicta ad an. 1229, Friderundis ultra 1238 superstes.

f Illas Reliquias non amplius extare in ecclesia Steinfeldensi, aut certe injuria temporum, nomine deperdito, immistas esse alias, tradit citatus Crumbach lib. 1 cap. 24 sub finem. Porro in Ursulanarum Indice post lib.

D 8 cap. 21 idem recenset hanc Gertrudem cum quinque aliis ejusdem nominis: quas saltem Teutonicum nomen ostendit non fuisse Britannas.

g Qui sequitur numerus, cum Razo transilivit, brevitati studens.

h Leguntur haec in Vita S. Benedicti 21 Martii num. 35.

i S. Engelbertus passus est martyrium 7 Novemb. anno 1223, ejus Vitam scripsit Casarius Heisterbacensis, et sub finem hanc revelationem annectit, quae ad calcem hujus Vita iterum repetitur, ex alia relatione hoc translata; in qua dictum visio facta dicto anno 1223 circa festum S. Gereonis, qui colitur 10 Octobris.

k Perperam Casarius hoc domadam unam scribit. Alia relatio, in prima vigilia noctis; Casarius, nocte intempesta.

m Eadem: Quod vidisti, mortem significat Engelberti Colonien-sis Archiepiscopi: et ita gloriose, ut vidisti lunam illam in corbum recipi, ita anima ejus in egressu corporis suscipietur in caelum, et ita gloriose fulgebit coram Domino.

CAPUT VI.

E Mentis excessus et summa reverentia sub sacrificio Missae.

Sollemniter libet (utinam digne liceat) de gratia singulari, quam ei omnium largitor gratiarum, aliquot annis ante decessum suum, contulerat in sacrosanctis Missarum mysteriis, omnibus ante actis temporibus inauditam. Sed nec ista scribimus, ut trahantur ab aliquo in exemplum, qui non fuerit similis exemplari. Beatus igitur et Deo dilectus et hominibus Joseph, licet a principio ordinationis suae singularis fuerit gratiae in divinis, ut summo Patri, praeter ceteris Fratribus suis, tamquam unicus haberetur; maxime cum suum Patri Unicum immolaret; circa novissima tamen tempora sua, ita inaudito modo illum visitare curavit, ut singulis pene diebus infra secretas divini Mysterii fieret in excessu; et stans sine omni corporis motu per horas plurimas cunctis de se mirabile spectaculum exhibebat. Et factus est multis in scandalum et in parabolam, non solum extraneis sed et Fratribus propriis: ita ut etiam vix aliquis haberetur, qui ipsi propter tantas moras in altaris mysteriis ministraret. A nonnullis etiam Fratribus monitus et rogatus, ut vel a tanta protractione cessaret, vel causam tam inaudite protractionis indicaret; eisdem minime acquievit. Ego quoque inter ceteros ipsum super hoc facto in familiaritate conveni, petivique suppliciter, ut causas tantae morae, non mihi (qui me sciebam tanto mysterio prorsus indignum) sed alicui de Fratribus, quos innocentia vitae et animi puritas commendavit, suum vellet communicare secretum. Cumque non consentienti, etiam animo commotus, instarem dicens, periculo plenum esse, quod tam inauditorum non haberet consciunt secretorum; tale tandem ab ipso potui extorquere responsum: Vere, non audeo cuiquam revelare secretum: quia si revelavero, et gratiam devotionis amittam, et miserabiliter torquebor. Decevi ergo ego de cetero cessare ab homine admirando; ne mea importunitate spiritum fortasse extinguerem, et ne spernerem prophetiam. Quidam vero (qui ei familiariter solebant assistere) quid in tanta mora faceret, explorare volentes, illi sic stanti in faciem se dederunt; et tantum quietem corporis enim retinere viderunt, ut nec ore ad loquendum nec ad videndum oculis uteretur. Illos enim, qui in facie ejus in proximo et ex directo steterunt, se aspicientes non vidit; cum tamen oculos ad videndum haberet apertos. Post multas autem moras, tamquam a somno evigilans, spiritum vehementer attraxit, et mysteria

Sub divino
Missae Sacrifi-
cio mirabiles
mentis pati-
tur excessus:

F

et oculis
apertos obvios
non videt:

A mysteria sacrosancta perfecit. Puto ab eis, qui super praevaricantes tabescunt, et non super eos quia ambulat in lege Domini, facile comprehendi, quod ad magna, multa, ardua et dulcia contemplananda viri spiritualis spiritus raperetur; cum omnes sensus corporis ita relinqueret, ut in nullius illorum officio deserviret. Quantum, putamus, spiritualibus intendit, qui se in corpore esse minime persensit? Quantum, putamus, intendit caelestibus, qui solo corpore remansit in terris? Quantum, putamus, introivit in Deum, in quem sitivit anima ejus, qui corpus proprium dereliquit? Quanta puritate spiritus vidit et audit ineffabilia verba, quae non licet homini loqui, qui apertis oculis corporis nihil vidit, patulis auribus nil audit? Meditans et tractans ista, cogor intueri (et utinam bene intuear!) miseriam animae meae, similitumque meorum; qui ad illa terrificata Sacramenta tam toti carnales, imo potius toti caro, accedimus: nihil spirituale, nihil caeleste, nihil divinum meditamus, sapimus, et aspicimus: vix solam fidem, et illam (heu!) nimis infirmam, de divinis Sacramentis habemus: Creatoris, Redemptoris, Judicisque praesentiam non sentimus, nec praesentium Angelorum devotissimum ministerium cogitamus. Majestatem Domini nec digne laudamus cum Angelis, nec cum Dominationibus adoramus, nec tremimus enim Potestatibus, eum caelis coelorumque Virtutibus ac beatis Seraphim minime exultamus. Frigidi, duri, graves, et aridi corde, cogitationibus inquieti, et variis passionibus obnoxii, Dominum Sabaoth contrectare et sumere praesumimus indevoti: heu! dissimiles illi, qui non solum exiit veterem hominem cum actibus suis, et induit novum hominem; verum etiam semetipsum relinquit, et Domini recordatus, effudit super se animam suam: transiens a tabernaculo carnis in locum tabernaculi admirabilis usque ad domum Dei; imo usque ad ipsum et in ipsum Deum, fontem vivum: ad quem sitivit anima ejus, sicut desiderat cervus ad fontes aquarum. O saltus illos cervinos, quos dedit ille in spiritu, a visibilibus ad invisibilia, a corporalibus ad spiritualia, a terrenis ad caelestia, ab humanis ad divina transmigrans! Saltavit extra oculum corporis, ut corporalia et visibilia non videns, videret spiritualia et invisibilia: saltavit extra aurem corporis, ut audibilia et fabilia non audiens, audiret ineffabilia, quae humanum superarent auditum. Et (quod magis mireris) non fuit haec gratia unius diei, aut unius hebdomadae, aut mensis unius, nec saltem unius anni; sed et annis pluribus tanta in tanto viro gratia perduravit, gustante et vidente suavitatis suae abundantiam, Domine Jesu: cujus nos tantum memoriam, non gustum et saturitatem, egeni nimis et pauperes et mendici, possumus eructare. a

B cogitamus. Majestatem Domini nec digne laudamus cum Angelis, nec cum Dominationibus adoramus, nec tremimus enim Potestatibus, eum caelis coelorumque Virtutibus ac beatis Seraphim minime exultamus. Frigidi, duri, graves, et aridi corde, cogitationibus inquieti, et variis passionibus obnoxii, Dominum Sabaoth contrectare et sumere praesumimus indevoti: heu! dissimiles illi, qui non solum exiit veterem hominem cum actibus suis, et induit novum hominem; verum etiam semetipsum relinquit, et Domini recordatus, effudit super se animam suam: transiens a tabernaculo carnis in locum tabernaculi admirabilis usque ad domum Dei; imo usque ad ipsum et in ipsum Deum, fontem vivum: ad quem sitivit anima ejus, sicut desiderat cervus ad fontes aquarum. O saltus illos cervinos, quos dedit ille in spiritu, a visibilibus ad invisibilia, a corporalibus ad spiritualia, a terrenis ad caelestia, ab humanis ad divina transmigrans! Saltavit extra oculum corporis, ut corporalia et visibilia non videns, videret spiritualia et invisibilia: saltavit extra aurem corporis, ut audibilia et fabilia non audiens, audiret ineffabilia, quae humanum superarent auditum. Et (quod magis mireris) non fuit haec gratia unius diei, aut unius hebdomadae, aut mensis unius, nec saltem unius anni; sed et annis pluribus tanta in tanto viro gratia perduravit, gustante et vidente suavitatis suae abundantiam, Domine Jesu: cujus nos tantum memoriam, non gustum et saturitatem, egeni nimis et pauperes et mendici, possumus eructare. a

35 Eructemus tamen, quae possumus et quae scimus de servo Dei ad laudem Dei: et servum in Domino, et in servo Dominum collaudemus. Erat aliquando, Domino disponente, in monasterio Sanctimonialium per annos aliquot, et Divina celebravit ibidem: ortumque fuit contra illam de protractione Missarum murmur non modicum; aliis conquerentibus, tempus laboris inutiliter se expendere; aliis vero dicentibus, de luminaribus diu ardentibus fieri detrimentum. Cumque haec quaestiones diutius agerentur, doluit vicem beati viri servus quidam (sed post Conversus) qui eum satis familiariter diligebat: et veritatem detrimenti luminarium cupiens experiri, die quadam (dum esset iturus viam miliarii unius, duas aut tres leucas Gallicas continentem) abscondit unam duarum candelarum, quae ad altare ardere solebant, ubi Sacerdos Domini celebravit et longitudinem habebant aequalem: inceptisque Missarum solenniis, incepit idem servus agere iter suum: quo,

Aprilis T. I

cum negotiis, consummato, reversus invenit Contemplatorem nostrum, sacris adhuc altaribus assistentem. Perfecto Officio, candelam absconditam, cum candela quae in Missae solenniis arserat, mensuravit, et invenit, de illa non tantum fuisse consumptum, quantum in Missae brevitatis consuetudine naturaliter potuisset consumi. Gavisus tulit utramque candelam, et ostendens eas Sororibus, retulit quid egisset: et, ne de cetero contra famulum Domini murmurarent, monuit diligenter. Ecce, vere puer Domini electus, quem elegit, ob cuius meritum comprobandum vim virtutis suae oblitus est ignis; ut illam in tam molli materia sui fomenti exercere non posset, et puer Domini a calumniantibus liberaretur illusus. An non videtur tibi cereus iste rubo ardenti et non combusto merito comparari? nisi forte mirabilis sit, ignem materiale in subjectam materiam multo minus, quam naturaliter debuerat, potuisse. b

36 Puto, hoc quoque auditorum edificationi aliquid profuturum, si, quantum habuerit reverentiam Sacramentis, quantum circa illa conlicienda, tractanda et sumenda habuerit diligentiam, quanto timore et tremore omnia vasa et alia utensilia sacri ministerii tractare consueverit, in medium proferatur. Nec enim puto aliquem hominum in his tam suspectum sibi, et tam levis conscientiae fuisse reperiunt, qui se semper in aliquo crederet excessisse. Nunc aquae se nimium miscuisse cum vino, nunc aliquas vini guttulas separatim Calici adhaesisse, nunc in contactu Hostiae consecratae, vel etiam in fractione ipsius, aliquas minutissimas particulas digitis adhaesisse timebat. Aliquando easdem minutias se cum anhelitu, in sumendo Eucharistiam de patena (super quam duas Hostiae partes ponere solemus) se rejecisse pertimuit: aliquando in bibendo Calicem, aliquid distillasse; aut aliquid incauto in Calice remansisse vel Hostiae vel humoris, quod non fuisset diligenter extersum. Modo illam plicam Corporalis, super quam ponit solet Hostia, vel digitis, vel alia parte Corporalis se timuit contigisse: modo illis articulis digitorum, quibus sacra Hostiam contrectarat, ante abluitionem se aliquid tetigisse: et super omnia se devotione debita carnis, flebiliter querebatur; ut vere, Verebar omnia opera mea, cum beato Job dicere potuisset. Propter nimiam ergo reverentiam, quam adhibuit Sacramentis, omnia morose peregit: ita quoties Corpus Dominicum, tamquam Hominem adhuc passibilem levavit et posuit: brachiorum elevatione et demissione, et totius corporis gestus maxima reverentia temperavit. Illorum digitorum ungues, quibus sacra Hostia contrectatur, et superioris labii barbam ori proximam, qua aliquo casu contingi posset Calicis Sacramentum, forfice solebat praescindere, et propter Sacramenti reverentiam conservare apud se; iudicans indignum, illas extremitates corporis (licet in se viles) pedibus conculcari, quae omnium Dominum (licet in Sacramento) contingendo multoties nobilitate fuissent. Nec hoc scribimus, ut trahi debeat in exemplum, quod tota Ecclesia non observat; sed ut per hoc ostendamus, quantum vir beatus in corde reverentiam exhibuerit Sacramentis, qui extrema corporis tanta diligentia, propter honorem Eucharistiae, honoravit. Illos sane saepius coram nobis, et eorum consuetudinem duriter reprehendit, qui vel simplici, vel etiam duplici post sumptam Eucharistiam sunt abluitione contenti; asserens ex revelatione se divina veraciter comperisse, etiam post tertiam abluitionem aliquid Sacramenti (quod idem est totum) in Calice remansisse.

37 Hoc etiam, quod super naturam fuisse, et in servo Dei metas naturales excessisse videtur, silentio praeterire non possum: quod cum ipse tantae debilitatis esset, et illam jam vertisset in consuetudinem et

88 naturam

alius ab iis
qui negligent
ter accedunt
ad divina
Sacramenta,

pluribus annis
ita in divina
rapitur.

D
AUCTORE
CO.EVO.
cereis minus
consumptis,
quam sub
Missae bre-
viori:

E
reverentia
scrupulosa
usus erga
vener. Eucha-
ristiam:

ob hujus
attactum
asservans
segmenta
unquum,
et barbae
superioris.
P

AUCTORE
COENQ.
viribus
majoribus
solito pollet
in ministerio
altaris et
apud devotas
personas,

pro his conti-
ciens instru-
menta
horologii,

omnibus om-
nia factus.

delectatur
scriptione
spiritualium ;

A naturam, ut ex viribus propriis nec stare diu nec je-
junare valeret, quin extremum defectum incurreret ;
circa altaris tamen ministerium occupatus, et stare
diutissime, et jejunare valebat. Accidit aliquando,
cum apud tales esset personas, quarum devotione
specialiter letabatur, per aliquot dies tanta ipsum
corporis fortitudine, per alacritatem spiritus recreari
ut et debilitatem consuetam in jejunio non sentiret,
et satis miraculose etiam corporaliter laboraret. Vi-
dicerat enim facere horologii instrumentum ; propter
quod nonnumquam ab aliis monasteriis petebatur,
ut vel nova faceret, ubi non erant, vel distemperata
iterum temperaret. Fecit hoc cum tantæ jucundita-
tis affectu, ut non solum nulli sua presentia fuerit
onerosa, verum etiam omnibus carissimus haberetur.
Tanta se benignitate omnium moribus et con-
suetudini conformare sciebat ; ut quamvis inter per-
fectos sapientiam loqueretur, ita tamen ut puer
pueris haberetur, ut quum suorum cum pueri repu-
tarent. Hanc etiam corporis fortitudinem ipsum
nonnumquam novius recepisse, cum ad meditan-
dum et scribendum aliquid spirituale circa quod ali-
qua singulari devotione et gratia movebatur studium
applicaret ; ita ut aliquando usque ad meridiem, fre-
quenter usque ad vesperam et crepusculum, jejunium
protelaret. Tunc quoque cum Fratribus commonen-
tibus et compellentibus aliquando (qui in Refectorio
ministrabant ut fragili corpusculo indulgeret, ac-
cessisset ad mensam ; uno pulmento frequenter, et
maxime pultibus utebatur.

ANNOTATA.

a Huc usque dicta paucis his verbis absolvit Razo cap.
13 sic ordiens, Moris huic nostro fuit rem divinam pro-
ductus facere.

b Effudit se in hujus miraculi considerationem Ra-
zo, omittens quæ sequuntur usque ad num. 38.

CAPUT VIII.

Sanctitas B. Josephi testimoniis approbata.
Eximie ejus castitas et humilitas.

Venio nunc ad visiones et revelationes Domini,
quæ aliis quoque personis nobis cognitæ, et vitæ
sanctitate probatæ, de beato viro factæ sunt : ut non
solum a seipso, verum etiam ab aliis habeat testi-
monium veritatis. Erat in monasterio a nobis cog-
nito et vicino, sancta Virgo Cisterciensis Ordinis, flos
et lux nostri temporis : ejus testimonio tanto for-
tius credere, et illud scripturæ tanto fiducialius au-
deo commendare, quanto illam specialius familia-
riusque cognovi. De ejus testimonio quisque mecum
minime dubitabit, qui legerit libellum, quem ipse
Joseph primo de beata illius Virginis vita conscrip-
sit, et ego postea b breviavi, ne quisquam prolixita-
tem illius forsitan fastidiret. Contigit aliquando,
quemdam ecclesiæ nostræ Fratrem, simplicem Sa-
cerdotem, bonum habentem a Fratribus testimo-
nium, rebus humanis eximi, et ad Dominum accer-
siri. Pro ejus anima Domino commendanda, præfata
Virgo sancta multas Domino supplicationes effundens
petivit a Domino, ut, quid de Fratris defuncti anima
ageretur, ipsi revelare veris indiciis dignaretur. Post
aliquot dies apparuit supplicanti defunctus, et de
salvatione sua certificavit et lætificavit eandem. Cui
post cetera illa ait : Rego te, ut dicas mihi de Joseph,
ejus sit meriti apud Dominum. Qui respondit : Ma-
gni est meriti ; quia magnarum virtutum est. Scire
enim debes, ipsum in humilitate, patientia, caritate
et obedientia, quibus præcellit universos, virtutibus
adornatum. At ubi ad Joseph hæc relata est revela-
tio ; respondit : (quia ab ore suo audivi tempore

precedente) Ego inquit, hactenus revelationibus D
Elisabeth hæc enim erat nomen ejus) fidem adhibui ;
sed modo timere compellor, hanc esse deceptam,
cui de universorum novissimo, et prorsus inutili, et
qui non sit dignus pane quo vescitur, hæc fuerint
revelata c. Per talia verba, et se in semetipsum con-
fundere, et apud nos dissimulare qui erat, et ne
magnum aliquid de ipso sentiretur, præcipue laudes
hominum declinare solebat.

39 Revelata est et secunda visio similis præfata
ancillæ Dei de Joseph, quam mihi ore proprio enar-
ravit. Appropinquante autem termino dissolutionis
illius, mihi lamentabilis, quem illa orationibus et la-
crymis suis ab omni adversitate protegere, et in
omni dubio certificare solebat, astitit illi Angelus
Domini, ita dicens : Præpara te, quia cito itura es.
Intelligens illa de quo itinere diceret (pro hoc enim
Dominum multo tempore fuerat instantia maxima
deprecata) respondit : Ey ! quam cito itura sum ?
At ille : Valde cito, inquit. Subjecit illa : Numquid
ego sum citius transitura, vel Joseph ? At : Tu qui-
dem citius es transitura ; sed ille te non multo post
tempore consequetur. Cui illa iterum ait : Qualis
vir est Joseph ? Respondit Angelus : Joseph magnus
vir est. Quam magnus ? inquit. Nullum habet, inquit,
similem in Ecclesia Steinfeldensi. Cœpit ergo Virgo
sancta, bonæ opinionis Fratres ejusdem Ecclesiæ,
suis nominibus Angelo recitare, et dixit : Numquid
Joseph major est omnibus istis ? istos enim bonos
esse Fratres, omnium opinione habetur. At Ange-
lus : Isti quidem admodum boni sunt ; sed nihil ad
Joseph. Et cum quadam vocis severitate, vim inten-
tionis significante, subjecit : Nemo similis est Jo-
seph : scias enim certissime, Joseph in castitate et
puritate animæ et corporis, in humilitate perfecta,
in caritate suprema, et in patientiæ longanimitate
præcellere universos. Pluraque in hunc modum de
viri virtutibus replicavit. In extrema quoque un-
ctione, dum Famulæ Dei, ipsa jubente et præsentē
Joseph, hoc officium mœstissimum impendissem ; om-
nibus amotis, me solum cum sola faciens residere,
sic exorsa est : Ecce, inquit, jam non multa loquar
terrum de cetero : scio enim certissime impleudum
quod per Dominum didici, annuntiante Angelo, et
desiderio concupivi. In extremis ergo colloquiis Jo-
seph tuæ caritati commendo : te commoneo diligen-
ter, ut omnibus modis cavere studeas, ne ipsum
verbo vel facto aliquando conturbes. Infirmi-
tati ipsius misericorditer condescende ; et in omnibus fer
subsidium, quibus potes. Scias enim certissime, quod
nemo Joseph exacerbavit impune, etiam in vita præ-
senti, præter poenam futuram, quam (si impenitens
deresserit, sustinebit ; nam memetipsam in hac vita
diutius cognosco torqueri, quia Joseph aliquoties
conturbavi. Et recitavit verba Angeli, qui dixerat :
Quia Joseph vir magnus est.

40 Sed quia virtutum beati viri mentio facta est ;
(in quibus tota vis et summa sanctitatis consistit, ut
et eadem virtutes per signa possint exteriora co-
gnosci, dignum videtur, singularum signa virtutum
(quæ oculis nostris in ipso videre, et in ipso auribus
audire potuimus) explicare. Et primum quidem de
castitate ipsius, a qua primum commendatus est,
videamus. Hæc virtute ita a reptione vestis can-
didæ et immaculatæ, qua Baptismi tempore vestitus
fuit, tanta perfectione decoratus est ; ut gemma vir-
ginum, flos virginitatis, lilium castitatis, titulus pu-
dicitæ, vas electum continentie, agnus innocentie,
et virgo virginum nostri temporis merito potuerit
appellari : virgo in corde, virgo in oculis, virgo in
auribus, virgo in olfactu, virgo in gustu, virgo in
tactu. Quantum enim perpendere potuimus, in hac
virtute nostram super modum fragilitatem excesse-
rat

item Angelus
de obitu illam
monens,

testatur
sanctitatem
B. Josephi.
F.

quem illa
anc'ori hujus
vitæ commen-
dat ;

F

Eximia ejus
virginitas,
nullis unquam
libidinum
facibus
ambusta.

a
c
b
eundem sanctæ
Virginis Cister-
ciensis
Ordinis
indicantur
virtutes ejus,

etiam admissio ministerio feminarum.

A rat; dum (quod opus trahere non convenit in exemplum) in omni loco, etiam in divinis (si quando opus erat) devotorum feminarum, sicut virorum, ministerio utebatur. Scio non defuturos qui hunc articulum mordaciter, fieri minime debuisse, nec ea scriptis oportuisse mandari [contendant]. Sed quid agam? Quomodo caritantes illuminem, ut videant quid commendem? Non enim ministerium feminarum, quantumcumque sanctorum, ministrantium Sacerdoti commendo; sed oculos carnos Sacerdotis, innocentiae lacte lotos, ita repletos et absorptos a spiritu, ut non discernere mulierem a viro: vel, si discrevit, nihil per adspectum in cor purissimum humanæ fragilitatis intrasse, quidni commendem? Talis quippe in corpore Angelus erat. Commendatur B. Bernardus, quod equitans in sella aurea, coloribusque depicta (quam mutuo se asseruit accepisse) non discreverit præ occupatione spiritus, in sella cujusmodi resideret; cum tamen non esset bonum, talem sellam monachum equitare: sed commendabile erat, ipsum a vanitate oculos avertisse. Quod si dixero et scripsero, quod aliquando, cum in meridie Joseph tertius castissimus, vellet lectulo reclinare corpus angelicum, non refugit in illo se strato repone, in quo mulier sopita jacebat? Quæ cum, adhuc dormiente Joseph, expergisceretur a somno, virumque videret, expavit, erubuit et aufugit. Numquid et hic non vident illi, Qui videntes non vident, et audientes non intelligunt, quem commendem? Non commendo virum in uno lecto cum muliere dormire; sed virum spiritualem mulieris præsentiam non sentire. Neque enim malum esset virum cum muliere dormire, si posset illicitum nil sentire; cum in castitatis commendatione dicatur: Juvenis cum virgine habitavit, quod utique malum non erit, quando nec spiritus adversus carnem nec caro adversus spiritum concupiscet: quod etiam in nostro Joseph vidimus jam impletum.

Isaie. 62

Matth. 22

qua præclare res aliorum, nihil suas æstumat:

d

e

41 Virtutem humilitatis quomodo digne commendem? Præ cunctis enim virtutibus specialiter fuit hæc virtus, virtus Joseph: quam nimirum tamquam verus veri Magistri discipulus qui de se docendo dicebat: Discite a me, quia mitis sum, et humilis corde: corde, voce, gestu, habitu, actibus et passionibus observabat. Hæc virtute ita præminuit, ut cum cunctis cunctos virtutibus superaret, humilitatis tamen excellentia in ipso cunctarum virtutum suarum excellentiam superabat. Et quidem, si vocem modumque loquentis audires, si quum promptus sui fuerit accusator, et aliorum excusator, attenderes, et (ubi necessarium erat) quam verecundus fuerit reprehensor; vere diceres, humilitatis virtutem in corde suo, super hominem et super virtutes proprias alias, thronum regalis celsitudinis obtinere. Et sicut bona sua numquam jactabat; ita semper aliorum bona laudabat. Siquando in sui præsentia laudabatur; illam laudem aut jocis aliquibus, aut circumlocutione negationis, aut aliqua commemoratione suæ confusionis, ita mirabiliter didicerat declinare; ut nonnumquam idipsum, quod oculis nostris vidimus, et auribus nostris audivimus, ita a nostra credulitate exenteret, ne de ipso virtutis aliquid crederemus. Quotiescumque suimetipsius coram nobis faceret mentionem; se opprobrium hominum et abjectionem plebis, cifram d' algorismi, numerum tantum, et fruges consumere natum, pomum silvestre putridum, ejectum de pomis utilibus, et onus omnium nominabat. Gestus omnium membrorum ejus simplicissimis; ut nihil e nobilitatis, nihil singularitatis in illorum aliquo invenires. Compungor ponens te in adspectu cordis mei, Frater carissime; et dissimilitudinem meam ad te in tui consideratione deploro. Caput tuum sicut caput lilii candi-

dissimi, humiliter declinatum: nec enim contra Deum, cervice armata et collo pingui, cum superbo aliquando ecurristi. Oculi tui verissime columbarum; qui nihil raperent alienum, nec nocivum quid inducerent in domicilium cordis tui. Genæ tuæ, sicut genæ turturis; humilitate dejectæ, virginalis pudoris verecundia rubicundæ. Incessus pedum tuorum moderatus et simplex; nihil in se omnino superbiæ, nihil levitatis ostentans. Siquando aliquem sibi aut videbat aut putabat offensum; ad veniam petendam solebat, sine acceptione personarum, facillime super genua inclinari, et voce humilissima indulgentiam postulare. Habitus vestimentorum illius, nec delicatus nec sordidus; sordidior tamen, quam delicatior apparebat. Pluribus annis nova non vidimus eum cappa vestitum: quod ipse nequaquam humilitati, sed debilitati corporis sui attribuire solebat, asserens, nova se vestimenta non posse præ gravitate portare. Quod licet veritatem haberet, præcipue tamen humilitatis virtutem novimus in causa fuisse. Novis tunicis aliquando usus fuit; frequentius vero libentiusque veteribus, cum manicis f petiatis. Pellicem suum, quod diutissime portare solebat, propriis aliquando manibus, cum panno laneo æque veteri resarcivit: redargutusque a Fratresibi familiari prodidit veritatem; Ego, inquit, meliori dignus non sum. Calceamentis nulla arte compositis et saepe veteribus, et quæ alii ante ipsum portaverant, utebatur; et siquid in acumine anteriori videbantur nobilitatis habere, allisione eorum ad objecti ligni vel lapidis duritiam retundebat. In omnibus actibus illius nihil erat quod cujusquam virtuosus adspectum offenderet; sed magis in omnibus sanctitatis indicia præferebat. Totus enim sibi ipsi ex corde viluerat; et, quod sibi intus erat, foris etiam aliis ostendebat. Quomodo ergo laudem ab aliis quæreretur, quam sibimet etiam ipse negabat? Certe non solum non laudari, sed etiam vilipendi quærebat: quod evidenti documento probabo. Eunti Joseph, in via quidam rusticus occurrit: coram quo salutato, genua sua Sacerdos Domini inclinavit, et dixit: Obsecro te, ut quod peto a te, facias mihi. Respondente illo, se libenter facturum; subiecit: Rogo te, ait, ut me percutias in maxillam. Territus rusticus re insolita, capit confabulari cum eo, et causam petitionis insolitæ percontari. Ait Joseph: Ego meliori dignus non sum, quam cedi in faciem, quia putridum cadaver sum. Hoc idem rusticus de Sacerdotibus nostris uni narravit. Quo comperto, simplicitatem viri, stulti propter Christum et prudentis in Christo, talimus satis ægre: non humilitatem (quæ vere facti hujus causa fuit) sed stultitiam attendentes in eo. Ille vero reprehensus a nobis, ut nos ad viam reduceret; Quo alio, inquit, jam dignus sum, immundum cadaver, nisi ut cader in faciem? Docuit nos, doceat et legentem, plena humilitate responsio, quid de seipso vir beatus sentiret: nec reprehendere stultitiam audeamus, ubi tantæ humilitatis sapientiam invenimus: cum perfecta humilitas, sine nota stultitiæ, in conspectu hominum, gloriam ad invicem quærentium, vix aut nunquam valeat observari. Hujusmodi erga factis pene omnes, qui ipsum cognoverant, ita in sui consideratione cæcaverat, ut nullis eum dignum laudibus judicarent; multo magis optans stultitiæ, quam sanctitatis cognomen habere: mirabiliter sciens gemmam in concha, frumentum in palea, ignem sub cinere conservare. Parum est, proprie propriam Joseph virtutem verbis aut scriptis talibus commendare, quæ in omnibus, quæ de illo dicuntur et scribuntur, præconium obtinent speciale. Si enim spernere mundum, spernere nullum, spernere sese, spernere se sperni, humilitatis perfectionem vere dicuntur habere; hu-

D
AUCTORE
CO.EVO.

*vestes detritas
appetit:*

E

*a rustico in
maxillam
percuti cupit:*

F

*et ab aliis
contemni,*

humilitatis

AUCTORE
COEVO.

A militatis perfectionem super omnes, quos novimus, veraciter asserimus fuisse in Joseph. Item si sufficiens est humilitas, subdi majoribus; abundans, subdi aequalibus; superabundans, subdi minoribus, de hac superabundantia Joseph nostrum, non solum coram hominibus, qui falli possunt; sed coram facie tua, Domine Jesu infallibilis, fiducialiter praedicamus.

ANNOTATA.

a Hoven canobium prope Tolbiacum esse arbitratur Vander-Sterre, eo quod Steinfeldensibus, jam tunc fungentibus Pastoratu S. Martini in oppido Tolbiacensi, frequenter accessus fuerit ad illud canobium, ab ipsa Steinfeldia tribus solum leucis dissitum. Est quidem nunc vicinus aliud ad duas leucas, in Barvenich; sed quia ejus nusquam meminit Casarius, putat illud vel tunc necdum fuisse instituti Cisterciensis, vel non tulisse personam sanctitate illustres.

b Ea infra num. 44 vocatur Elisabeth: sed ejus vita a B. Joseph scripta et ab auctore hoc abbreviata non erat amplius; hinc quanam fuerit, non constat. Vixit tunc Elisabetha monialis in canobio Hoven, ejus certamen cum diabolo et de hoc victoria refertur a Casario Heisterbacheri lib. 5 illustrum miraculorum cap. 45, ejusque memoria inscripta est Kalendaria Cisterciensi anno 1617 Dionio excuso, ac Menologio Henriquez ad 5 diem Decembris.

c Brevius Razo: Ante hac semper sororem meam Elisabeth inter magnas et prudentes virgines maximi feci: sed nunc mihi plane delirasse videtur. Idem omittit sequentia usque ad num. 41, ubi de vestium vititate; et alia multa paucis perstringit.

d Algorismus, aliis algorithmus, ars et peritia computandi, sicut et algebra. Consule Clavius lib. 1 Algebrae cap. 1.

e Aulicismus, qui humilem religiosum non dicit, hic nobilitas dicitur.

f Petium et petiam pro parte aut particula desumi sapienter observavimus in hoc opere, hinc manicæ petiatae sunt ex partibus immixtis reflecta.

CAPUT VIII.

Excellens caritus et patientia B. Josephi, lilio comparati: duo alia de ejus sanctitate testimonia.

C Laudamus et caritatem viri laudabilis, et quo possumus, praconio explicemus, quae omnium radix est et origo virtutum: ita, ut quaecumque ex illa tamquam ex radice non prodeat, non virtus sed stultitia verissime judicetur. Quid enim est humilitas nisi stultitia, si non ex caritatis radice procedat, hoc est, si non habeatur propter Deum? Quid caritas? Nonne virgines fatuae; iudicio veri Judicis refutantur, quae caritatis olo caruerant? Quid stultius patientia, quae laboris sui praemium non a Deo, sed ab hominibus iudicat expetendum? In hac ergo radice et fundamento virtutum, omnes virtutes suas plantaverat et fundaverat noster architectus: quod nullatenus dubitabit, qui perfectionem illius humilitatis voluerit intueri. Simulatio quippe virtutum (quae hypoerisis dicitur) plerumque pro gloria transitoria exercetur. Pro qua si pauper Christi mundi-que contemptor, se in virtutibus non exercet; quid quaerit, nisi gloriam Dei? Et hoc est diligere Deum et Dei caritatem habere, Dei gloriam quaerere et non suam. Dilexit vere Deum dilectus Dei: propter quem corporis voluptatem in castitate, et mundi gloriam in humilitate contempsit. Dilexit vere Deum dilectus Dei; propter cuius laborum verba vias durissimas custodivit, vias difficiles ambulavit, viam mandatorum ipsius cucurrit; per angustam portam humili-

tatis, paupertatis, laboris et doloris, intrare contendit. Dilexit Deum vere Dei dilectus, qui et pro omni (transitoria voluptate contempta, et omni tribulatione suscepta, aliud praemium non quaesivit, nisi faciem tuam, Domine Jesu. Quid enim quaesivit, nisi te? qui neque divitias, neque delicias, nec gloriam, nec aliquid transitorium quaesivit, praeter te. Tibi, tibi, et tibi soli dixit cor ejus, caritate tua vulneratum: Exquisivit te facies mea: faciem tuam requiram, Domine Jesu. O quoties, et quam profundis gemitibus (etiam nobis praesentibus) tibi suspirabat, Domine Jesu! quam miserabiliter hujus Babylonis praesentem miseriam, tui vultus absentiam querebatur! Nostram querebatur miseriam, tuam querebat praesentiam: et ecce quod querebatur amisit, et quod querebat invenit. Nihil est jam in Christo quod queratur; nihil extra ipsum quod querat, nisi forte secundam stolam, sua omnino cessante miseria, et tua ipsum, Domine Jesu, misericordia satiante. In tantum proximi caritate fervebat, ut vere sciret gaudere cum vere gaudentibus et flere cum flentibus. Et, ut ea quae in ipso conspeximus, caritatis insignia praedicemus (quod tibi Domine Jesu, dicimus) tanta circa afflictos, tam mente quam corpore, compassione et misericordia movebatur; ut cor ejus nitissimum et benignissimum, omnium monasteriorum, laborantium, infirmorum, et de quacumque tribulatione clamantium omnium, susceptivum crederes hospitale. Vidi ego aliquando, cum quidam Fratrum suas illi tentationes ac alias adversitates conquerendo exponerent, tanta illum misericordia et compassione moveri, ut vultus ejus decideret, cordis eum desertio manifesta teneret. Omnibus quoque quibus potuit modis, solitudine, compassione, consolatione et oratione, afflictorum onera devoto portavit, ut legem Christi, quae est caritas, adimpleret. Dederat illi Dominus gratiam bonam et linguam eruditam, ut sciret sustentare eos verbo qui lapsi fuerant, et quorum vestigia mutaverunt: quia ex his quae passus erat, et patiebatur quotidie, omnibus tribulatis omnia facere se scivit: qui et a Spiritu sancto et per experientiam erat in omnibus institutus, et caritate cogente nullum sibi extraneum reputabat.

43 A virtute quoque patientiae esse non potuit alienus, qui crucem suam, tamquam ex duobus lignis compositam, exteriori videlicet tribulatione et interiori dolore, sequens vestigia Domini crucifixi, quotidie bajulabat. Tamquam cinctus enim erat verberibus, licet mirae innocentiae vir, ut in omni parte ejus posset patientia exerceri. Et a Domino quidem flagella multorum generum toleravit, ut omnium generum gaudia recipere mereretur. Multis itaque et quotidianis et pene continuis infirmitatibus corporis, debilitate stomachi, dolore capitis, defectione cordis creberrima (exceptis saepe supervenientibus languoribus) est vexatus. Afflixit et eum Dominus quodammodo omnia illi corporalia commoda prohibendo, ciborum, potuum, et equitaturae, molliumque stratorum: ita ut saepe esuriret et sitiret, nec tamen illis cibis et potibus, quos esurit et sitivit, se reficere est permissus. Erat omnibus non parva admiratio, cum viderent eum esurientem antisitientem, non uti cibis et potibus secundum ordinem uti potuisset. Nonnumquam etiam cum post laborem et fatigationem extra monasterium, lectuli molliores a diligentibus eum sibi substrati fuissent, ut artus infirmos et debiles aliquantulum relevaret, abiecit lectulos compositos, et super sola stramina membra debilia reclinavit. Aliquando requisitus ab admirantibus, quid causae esset, quod vel cibis licitis vel lectulis mollioribus tam debilis nollet uti; respondens breviter, Jesus, ait, prohibuit hoc: sive, Jesus hoc non vult. Equitaturis autem sive curribus

proximos ju-
ri maxime
afflictos,

E

magna cum
patientia

F

variis exerce-
tur infirmita-
tibus.et in nullu
re sibi indul-
get.

per

Matth. 23

sublimi cari-
tatequaesivit so-
lam Dei glo-
riam,

A per duodecim annos fere usus non est, nec in nivibus, nec in pluviis, nec fervore, nec frigore: sed vias quasque pedibus ambulavit, baculo parvulo valde imbecillia membra sustentans. Hanc autem poenitentiam auctoritate divina [suscepisse], tali casu sumus experti. Erat aliquando iturus ad grangias Ecclesie nostrae, assumpto secum Fratre, speciali sibi familiaritate conjuncto, et solum in comitatu equum habebant. Cumque ducentes equum in manibus, parvum viae spatium pertransissent, ait Joseph: Jam procedere vix valeo, quia nimium lassus sum. Hortante cum Fratre, ut equum ascenderet et aliquantulum repausaret; respondit: Non possum. Tandem Fratre importunius insistente, equum ascendit: et cum ad paucos passus processisset, equus ita graviter offendit, ut vix in eo residens remaneret. Ait ergo: Nonne dixi tibi, quia equitare non possum? Respondit Frater: Experiamur adhuc. Experti sunt; et gravior offensio est secuta. Adhuc, inquit, dimitte me, ut descendam, ne casum graviorem incurram. Admirans Frater, et tamen quid ageretur ignorans. Etiam tertio, ait, in nomine Domini attentemus, teneboque te, ne casu graviori possis collidi. Vix verba finierat: et equo pedes movente totus corruit; ita ut sessor, Fratre eum sustentante,

neque in itinere equum admittit

B vix remaneret illesus. Tunc Frater videns se toties sua voluntate frustratum, cepit rogare suppliciter, ut ei hujus rei mysterium revelaret. Ait Joseph: Ego tibi dico; Dominus Jesus hoc mihi prohibuit. An putas, quia si non essem prohibitus, non comederem, biberem, et equitarem, sicut ceteri hominum? Nunc vero, Domino jubente, tales me singulariter oportet sustinere labores. Itaque usque ad mortem suam, Domini Jesu permansit praecepto constrictus; ut exemplo ipsius nec equis nec curribus aliquatenus portaretur. Ab hominibus et a propriis Fratribus quibusdam contumeliis est vexatus, objicientibus ei, quod saepius posset comedere et minime laborare: non attendentibus insensatis, quod omni labore laboriosius erat ei, laborare non posse, et omni jejunio durius, quod non poterat jejunare. Credo, Domine Jesus, quod verecundiam et erubescuntiam, quam sustinuit, etiam cum nullius audiret impropria (pauci enim erant apud nos, qui scandalizarentur in illo) tu ei hodie revelatione vultus tui clarissimi recompenses. Cibos illos, quos eum, etiam in communibus jejuniis, sicut puerulum, sumere oportebat (nec enim ipsi, etiam in tempore Quadragesimali pepercisti, nec ab eo paternae manus tuae duritiam retraxisti, ut tunc saltem posset interpolatis diebus cum parvulis jejunare) credo te ei hodie revelatae faciei tuae dulcedine compensare. Ipse quoque satan ei, quantum potuit, fuit infestus, nunc in corvi, nunc in catti specie oranti transfiguratus apparens; nunc cum cuculla cappae in tergo pendente retraxit, ut ipsum faceret saltem ab oratione cessare, vel ut cum ex improvise terrore concuteret, quem ad voluntatis suae malitiam aliter non poterat inclinare. Exercebatur in his omnibus et multis aliis quotidie patientia athletae fortissimi; et in utroque homine viriliter dimicans, coronae praemium merebatur. Haec de Beati virtutibus, non significantibus, sed efficientibus sanctitatem, duxi aliquantulum latius prosequendum, ut hic tamquam in speculo possit inspicere, qui nostrum Joseph voluerit infallibiliter intueri. Nec est necessarium, hic de ipsius singulariter omnibus tractari virtutibus, de quibus per hunc textum et tractatum et tractabitur: sed haec quatuor virtutes sunt omnium moralium origo et summa virtutum.

prohibitus a Christo:

contumeliis appetitur:

a diabolo infestatur:

sime continentem. Nam etsi viri glorificati et Angeli irrefragabiliter testimoniis sit credendum (nam nuntii Dei sunt, et testimonium asserunt veritati) multo potius tamen et ipsi Deo et ipsi Veritati fidem firmissimam convenit adhiberi. Cum itaque Ecclesia Steinfeldensis magnis adversitatibus quateretur, et solum ei remedium esset a Domino expetendum; praefata Christi virgo a Elisabeth (quae propter spirituales amicos, quos in eadem habebat Ecclesia, ipsam tamquam propriam diligebat) cepit sibi Ecclesiae perturbatae causam assumere, et nocte ac die a precibus et lacrymis non cessare. Experta loquor: fuit talis Christi Virginis consuetudo, ut quotiescunque pro causa aliqua Domino supplicare corpisset, nequaquam ab inceptis laboribus temperaret, donec certam a domino consolationem recipere mereretur. Instanti itaque precibus, et multis lacrymarum fluminibus janua mitissimi cordis Domini valido clamore pulsanti, astitit ei ipse moerentium consolator, et sua praesentia et dulci alloquio suam est consolatus ancillam. Quid, inquit, pro Ecclesia Steinfeldensi clamas ad me? an putas me illius oblitum? Certissime scito, jam in eadem Ecclesia lilium germinare, quod teipsam dignitate praecelet: et quamdiu illud fuerit in ea Ecclesia, non poterit deperire. Siquis dubitet quem, hoc Lilium significet; studeat florem lili et testimonium Angelicum comparare. Requisitus enim de meritis ejus a saepe dicta Dei famula Angelus, respondit: Nullus ei in Ecclesia similis est. Praefertur lilium omnibus floribus; praefertur omnibus Fratribus Joseph. Et si eas, quas praestendimus, virtutes velis in lilio intueri; fuit non solum lilium convallium per humilitatem, sed fuit et lilium inter spinas, per patientiam: fuit lilium agri, per caritatem, omnibus se communicantem; fuit lilium, sine adiectione nominatum, per castitatis excellentiam et candorem. Et (ut omne dubium absolvamus) Dominus per miraculorum frequentiam, quod eum lilium hoc appellaverit, multipliciter, mirabiliter et misericorditer jam ostendit. Magnificavit enim eum, non solum super omnes Fratres suos, sed etiam super ancillam suam, Virginem pretiosam, cui ista praedixerat, et in universos fines terrae sui lili diffudit odorem.

45 Virginis alterius, aequae sanctae, et ejusdem nominis, testimonium annectimus: neque enim attestations fidelium feminarum, maxime viraginum, quae sexum pariterque seculum calcarunt (Virgines Dei dico) in tali articulo a benevolis repelluntur. Brevia sunt sed magna quae dico: dilige breviter, magnitudinem admirare. Stabat aliquando Dei Sacerdos eximius, et cum prolixitate dulcedinis et cum dulcedine prolixitatis consueae in maxima hiemis asperitate sacrosancta mysteria celebrans: qui dum infra Canonem manibus elevatis astaret, frigoris vehementiam (qua aliis locis et temporibus vehementer urgeri solebat) non persensit omnino: ita enim a seipso effliciebatur extraneus, ut membra sensibus corporeis deputata, per id temporis in ipso vacarent. Oculis nihil vidit: auris nihil audivit: a manibus ipsis sensibilitas tactus aufugit. Interfuit tunc temporis Missarum sollemnis, optimae opinionis, simplicitatis purissimae, et castitatis eximia: praefata Virgo Christi b: quae super Sacerdote Domini cepit vehementius admirari, quod in tanto temporis spatio, quo adstabat altaribus, tam immensam frigoris vehementiam non sentiret. Mirabiliter aperuit Dominus oculos admirantis, et majori miraculo dubium admirationis ejus absolvit. Fecit enim eam videre summum Sacerdotem et verum Pontificem Dominum Jesum ex una parte et beatissimum Sacerdotis. Nec otiosi astabant, sed suo ministro carissimo

1) AUCTORE CO.EVO. sanctimoniali Elisabethae, pro Steinfeldensibus oranti,

a

responsum caritus liliam ibi germinare gratissimum

E

et Joseph optime lilio assimilatur.

F

raptus in ecstases sub Missae sacrificio in summo frigore

b

fovetur a Christo et B. Virgine,

ACTORE
COEVO.

- A simo in sacrosantis mysteriis invicem ministrabant. Dexteram enim manum ejus Jesus, sinistram Maria tenebat; easque suo calefacientes attactu, frigoris ejus vehementiam temperabant. Quid indignaris invida incredulitas? quid fidelis caritas admiraris? Vide factum, et pro visionis revelatione poteris nec admiratione nec invidia commoveri. Tam manifesta est veritas, ut a quocumque invido vel incredulo dubitari non possit, beatissimum Domini Sacerdotem tantum vim frigoris non sensisse: hoc enim corporaliu sensuum testimonio confirmatur. Quomodo enim si frigus ut homo sensisset, tot horis debilitatus homo in tanto frigore perdurasset? Sed perstitit, sed perdaravit: nec igni manus adhibuit: nec saltem contractione digitorum aut frigus temperavit aut passionis aliquod signum dedit: sed neque peractis mysteriis in manibus signum algeris retinuit: relinquitur igitur, quod non sensit. Quod autem frigus non sensit, ejus credi potest gratia factum, nisi Domini Jesu? Vere igitur (etsi non fuisset revelatione probatum) manus tuas, Sacerdos dignissime, Domini Jesu dignatio calefecit. Quis dubitet etiam venerabilem matrem ministerium suo reddidisse ministro; quæ ipsi ignem, non solum corpus sed et spiritum inflammantem, a suo unico Filio suis potuit precibus impetrare? Credo, istam veritatem pio corde videntem, de visione juvenunda minime admirari aut dubitare debere. Perfectis itaque in fervore cordis et corporis refrigerio sacris Missarum solemnibus, accedens ad angelicum Sacerdotem Virgo contemplativa, ei quid viderit explicavit. At ille (sicut semper auram humanæ laudis mira prudentia declinare solebat) Ego hoc, ait, non vidi: sed quia frigus non sensi, sic posse fieri cogitavi. Per hoc quod ait, Non vidi (quod utique corporaliter intelligendum est, quia nec corpore nec corpora vidit) suam, negando, humilitatem insinuat: in hoc quod ait, Cogitavi, spiritualis visionis indicat veritatem. Qui ista mirando deficiunt (quia et viri dignitatem et dignationem Domini Jesu minime comprehendunt) non minus mirari poterunt, quo subnecto. Quid enim minus admirationis habet et miraculi a prædictis, quod a fidei teste et magnæ opinionis audivimus, beatissimam Virginem et Matrem Domini visam fuisse suo ministro, cum aureo Calice, habente auream Crucem in medio, adstisset, cum suum unicuique Deo Patri in beatæ Matris offerret honorem: et tandem, aperto et dilatato pectore Sacerdotis, tante dignitatis Ministrum, una cum Cruce et Calice, in medio pectoris suscepisse?
- C Ego non multum miror, cum in illud pectus visam fuisse introire, in quo per dilectionis affectum et jugem memoriam sine intermissione manebat.

ne frigus non
sensit:

alias sacrificans
ipsum
quoque Deipara
ram suscipit.

gravi morbo
decumbens

c

46 Volo (utinam et digne valeam!) aliud præfate Virgini et Joseph commune miraculum enarrare: quod nobis est testimonio utriusque compertum. Percusserat servum suum, imo filium prædilectum, ad suam gloriam infirmitate et gravi et longa; quæ omnibus omnino ad mortem tendere videbatur. Venit igitur Virgo Christi, ut suum visitaret infirmum, quem firmiter diligebat; et ut extremum vale diceret morituro. Jacebat autem tunc dispositione divina in quodam e castello, ubi a Dei famulis sexus utriusque licite poterat visitari. Veniens autem Christi Virgo, amicum quidem humanitus est miserata languentem; altius tamen multo dolore ingemuit, quod non esset præcessura, vel saltem comitatura pergentem, et ad utriusque dilectum pariter profectura. Collecto igitur spiritu spem concepit, jam etiam desperatum Domini misericordia ab ipsis posse mortis januis revocari. Ventum est ergo ad orationem, et Domino Jesu Christo pro vita jam morientis instantissime supplicatum. Tandem itaque

omnium exauditor, tanta fiducia et tanta instantia in precibus vigilanti, semetipsum revelare dignatus est, et sic alloqui procumbentem: Jam tuam petitionem exaudivi; et propter te, vitæ illius addidi quinque annos. At illa: Si petitionem meam exaudisti, inquit, non tantum quinque (quos a te non petivi) annos, sed ei duodecim addere non recuses. Quid enim sunt quinque anni? Certe istis contenta non sum. At Dominus miserator et misericors, ut aliquantulum satisfaceret filiæ delicate (cujus spiritum contristare nolebat) Ecce, ait dabo tibi, ad augmentum vitæ illius, novem annos: nam in hac vita duodecim annis nullo modo permanebit. Illa vero nihil dubitans de oraculo, infirmo quid acceperit revelavit; aliisque aliud omnia sentientibus dixit, non esse tunc moriturum Joseph. Secuta est veritas veritatem, id quod prædictum erat rerum eventu sequente. Convaluit enim contra spem omnium, et in hac vita nobiscum terminum annorum a Domino præfinitum exegit.

47 Et quia jam illius habui Virginis mentionem, finem illius brevi sermone contingam: hoc etenim pertinet ad commendationem Josephi d. Beata igitur Virgo, illam perfectam Sponsi sui præsentiam perfecte desiderans, et supplicans vehementer, ut ante mortem Josephi morti debitum concederetur exolvere; Joseph adhuc vivente migravit ad Christum. In hora autem defunctionis illius beatus vir jam solemnibus Missarum intererat, nec de obitu illius ei quidquam fuerat humanitus revelatum: et ecce, inter ipsa sacra et secreta mysteria divinorum Sacramentorum, adstiterunt ei Angeli, qui ei sacræ Virginis jam exemptam a corpore felicem animam præsentarunt, eique corporalem ejus obitum nuntiarent. Contristatus de Virginis obitu, sed de gloriosa ejus presentatione lætatus, completis Missarum officiis, omnibus qui aderant recentem Virginis obitum nuntiavit: familiaribus vero, quomodo hoc sibi revelatum fuerit, secretius revelavit. Ecce qualiter etiam adhuc in temporibus nostris Dei sapientia ludit in orbe terrarum, ejus deliciæ sunt esse cum filiis hominum. Ecce, qualiter in oculis nostris renovantur antiqua miracula, et spiritualium hæc stellarum ista nox nostri temporis illuminata refulget: ut sit jam nox nostra sicut dies temporum exactorum, et noctis nostræ illuminatio inter diei delicias debeat computari.

48 Cogor, sed volens, sanctitati tuæ, Frater carissime, etiam virorum fidelium et nobis cognitorum testimonia adhibere, ne te solum feminarum testimonio mirificum prædicemus tamquam virorum testimoniis careamus, aut eadem supprimamus. Audiant ergo, sub compendiosa brevitate, quiddam satis mirificum, quod quidam de ipso Josephi (non ipso, sed Domino revelante) cognovit. Stetit aliquando Dei Angelus (teste enim Propheta, Sacerdos, Angelus Domini exercituum est) juxta altare (non in tempore sacrificii salutaris, sed alio, aliaque de causa) habens in manu sua librum positum super altare; et in illum respiciens, aliquid meditando leggebat. Contigit in ipsa hora, Domino ordinante, supervenire Fratrem ecclesiæ nostræ Conversum, quem diligebat Joseph: qui et de ore ipsius nonnulla de eis quæ tractata sunt magnifica intellexit. Et respiciens Joseph stantem, vidit vultum ejus tamquam vultum Angeli coruscantem, ipsius vero capitis summitatem similem carbonum ardentium et flammantium lampadarum. Ecce vere viri, veri Israelitæ testimonium, viri jurati, viri omni exceptione majoris. Quid vobis videtur? Clament omnes et clament singuli: Dignus testis, dignum testimonium. Dignus enim a digno laudatus est, et innocens innocentis testimonio probatus est. Qui enim

ad preces
Virginis sanctimonialis

accipit novem
annos vitæ
longioris.

videt sub
Missæ animam
dictæ Virginis.

Facies beati
quasi cuncta
lampadibus
visu est radios
emittere

vidit

A vidit, testimonium perhibuit de his, et scimus quia verum est testimonium ejus. Accedamus et nos corde quo possumus, et comprehendamus si possumus, quale Domino holocaustum illo sub tempore fuerit spiritus Joseph, quanto illum igne spiritus sanctus inflammaverit, cum ille caminus interior intus in corpore non potuerit latitare.

ANNOTATA.

a *Virginem hanc fuisse sanctimoniam Ordinis Præmonstratensis et canobii Fusniaciensis prope Tolbiacum, arbitratur Vander-Sterre. De Fusniaco egimus 6 Februarii, ad Vitam S. Ahlerici, qui ibidem subulcus vixit. Razo, qui præcedentem numerum forte imprudens transiit, sequentem visionem tribuit ibidem nominatæ Elisabethæ, de qua supra, ex num. 38 egerat.*

b Sola, inquit Razo, ceteris tædio algoreque affectis, atque ideo scilicet ab ecclesia digressis: deinde omissis quæ hoc numero sequuntur aliis, admirante Virginis constantiam novitio, hæc subiungit. Imitanda sane, ut dicit, fuit ista Virginis constantia: sed forsitan pluris apud Dominum fuit sancta hæc Fratris inter mysteria pietatis sinceritas. Ad sancta enim altaris accessurus mysteria, mira se devotione ac diligentia semper discussit: non animi tantum sordes lacrymis diluens, sed et miris modis etiam corporis præcavens mendas: identidem etiam Fratres singulos idipsum monens et orans: indignum et pene injuriæ loco habendum asserens, ibi negligere sordes, ubi eas abstergeri oportuisset: quomodo enim inter orandum merebimur veniam, si ibi etiam pejora commitemus?

c Tolbiacum, Fusniaco vicinum intelligit Vander-Sterre. Razo narrationem sic textit. Ut erat homo (Joseph) ad plurima idoneus, nunc hæc nunc illuc exire jubetur. Itaque dum subito die quodam corripitur morbo, e via ad notæ sibi ejusdæ Dominae præpotentis castellum divertit. Humanissime illic devotissimeque excipitur, sed nulla morbo remedia inveniri potuerunt; ingravescit indies malum, nec nisi cum vita desitutum videbatur. Rescivit et hoc tandem dilecta illa Deo Elisabeth virgo etc.

d Razo sic orditur: Virgo igitur illa, quem precibus jam mundo genuisse visa est, denuo non secus imo et fortius quam vera mater dilexit: multum se invicem paucillo hoc temporis intervallo spiritualibus recreant deliciis. Illa autem tempus subesse sciens quo ipsum a carne solvi necesse esset, rogare Dominum mœsta cœpit, ne se in eam servaret miseriam, qua lugendus sibi suus carissimus esset: quod et obtinuit.

CAPUT IX.

In expositione Cantici Canticorum et aliis occasionibus redditur invisibilis. Alia ei beneficia præstita.

Habemus etiam Fratris alterius testimonium (siquidem sanctitas viri virorum testimoniis astruenda) sed necessarium est ut præmittam, quod ab ipsius Joseph mihi relatione compertum est. Cœperat exponere, et exposita in scriptum redigere Cantica Canticorum, mirantibus nobis, et intra nos et inter nos aut præsumptionem aut simplicitatem ejus accusantibus vehementer. Nondum enim plurimi noveramus vitam et facta viri [juxta] institutionem ipsius Domini Jesu, aut secundum monita beatissimæ Matris ejus in omnibus ordinari. Dum igitur aliquando occasione accepta, ipsum super hoc facto familiariter convenissem; competentem excusationem non habens, coactus est dicere veritatem. Ait enim: Non temeritate aliqua, nec virium mearum præsumptione

ut creditur, nec simplicitate deceptus, (tamquam ignorans quantum ingenii Tractatus iste requirat) opus istud aggressus sum, sed Matre Domini commovente. Ego vero, nequaquam sermonis brevitate et veritate contentus, modum revelationis diligentius inquirebam. At ille, Videbam, inquit, et ecce Mater Domini Jesu apparuit mihi, ferens manibus speciosam et spatiosam scutellam, in fundo suo parum olei continentem. Et arridens blandissime dixit mihi: Et hoc modicum, tibi est, ut illud exhaurias reservatum. Et adjecit dicere et docere: Quoniam liber Cantici Canticorum diversorum expositionibus pene penitus est exhaustus; hoc modicum tamen (quod ad similitudinem hujus modici olei adhuc superest) a te ad commendationem taciti est necessarium exhauriri. Tantæ igitur auctoris commonitione et tantæ commonitricis auctoritate confusus, mihi importabilem assumpsi laborem: magis eligens ignorantiam hominum quam Matri Domini displicere.

50 E vestigio est testimonium subneetendum, valde mirabile dictum, et ad credendum difficile: sed est non unus solus hujus veritatis assertor, ut in ore duorum vel trium testium fidem verbum mirabile nanciscatur. Aggressus exponere et scribere a in persona Rosæ speciosæ, Columbæ formosæ (Rosæ sine spina, Columbæ sine felle) Cantica Canticorum, in locum solitarium se retrusit: ubi nec clamantium insolentia turbaretur, nec multorum frequentaretur accessu. Ibi sapissime, suæ debilitatis continuæ et quotidianæ infirmitatis oblitus, tanta spiritus vehementia raptabatur, tanta fruebatur contemplationum dulcedine, tanta sacre Scripturæ, quam tractabat, elaritate potabatur; ut miserum omnino traderet oblivioni corpusculum, et horam vel cœnæ vel prandii (quam anxius cum puerulis prævenire consueverat) vel minime cogitaret, vel ignoraret omnino. Extradiati nonnumquam Fratres, qui in refectorio ministrabant (cum etiam ad secundam mensam ministrantium venire tardaret) iverunt ad locum solitudinis, ubi illum solitum sedere cognoverant: et cum non invenientes, vel potius non videntes (ibi enim erat, licet minime videretur) nimia expectatione commoti, cœperunt verbis aliquantulum durioribus culpæ præsentem, quem putabant absentem, et recedere indignantes. Quos ille suo tempore procecutus, cum venisset ad eos, cœpit verba eorum ex ordine replicare, et commotionem animi reprehendere et a motu iracundiæ et a verbis inordinatis cum lenitate consueta monuit eos de cetero temperare, si iram Jesu et Rosæ Matris ejus declinare curarent. At illi, nimia admiratione commoti; Unde, inquit, verba nostræ commotionis potuisti cognoscere cum te præsentem minime viderimus? Ille vero, ut eos in aliquam cognitionem veritatis induceret; Ego, inquit, verba vestra, non aliquo referente, sed memet audiente, cognosco: a quibus, rogo, vos de cetero abstinere.

51 Nec una vice contigit eum, licet præsentem, a præsentibus non videri; ut veritas tanti miraculi (quæ etiam testibus confirmatur) nulla posset tergiversatione celeri. Devotione Fratris, qui in refectorio ministrabat, et familiaritate confusus, in ipso sibi refectorio elegerat sessionem, in qua post prandium tempore æstivali, et post cœnam tempore hiemali, toto pene die potuit contemplationi studioque vacare. Ibi nunquam a Fratre intrante et exeunte, januamque claudente, minime visus est: ita ut intrans summopere miraretur, se non invenire, quem reliquerat; rursusque regrediens non minus stupebat, se eum reperisse, quem se ibi non reliquisse putabat. Clausura enim ostii talis erat, ut ab aliquo interius existente aperiri non posset; ne quisquam existimet eum Fratre ignorante egredi aut regredi potuisso

D
AUCTORE
COEVO.

*Jubetur a
Virgine Ma-
tre exponere
Canticum
Canticorum*

E
a
*scribens ex-
positionem
suam,*

*a præsentibus
non videtur.*

F

*iterum in
refectorio
commorans
non videtur,*

AUCTORE
COEVO.

A potuisse. Unde aliquando cum Frater exiret clausurus januam, nec eum praesentem adspiceret (existimans tamen quod posset intus esse, sicut heri et nudius tertius) clamavit aperte: Jam si intus es; o Joseph, te manifesta; ne clauso ostio exire non possis. Tacente Joseph, ac illo refectionum exire parante, et jam clavem serrae inserente, clamare cupit, post tergum ejus: Parce, inquit, claudere: jam enim tecum egredi paratus sum. At ille admirans et stupens vehementer, Si te, inquit, me egrediente, de cetero non prodideris, per totum diem te oportet clausum intrinsecus remanere. Ille vero secundum consuetudinem suam volens dissimulare quod negare non poterat; Quare, inquit, me non vidisti, qui coram facie tua sedi? Ecce testimonia virorum, Fratrum Ecclesiae Steinfeldensis, a quorum ore, ea quae scribo, te teste, Domine Jesu, in meum defluxerunt auditum; ne forte minus fidei et credulitatis acquirant si in tertiam vel quartam putentur transisse personam, antequam scripturae fuerint commendata, aut si dubio recitentur auctore. Nec rarum fuit, imo pene quotidianum, ipsum a Fratribus per omnes angulos officinarum monasterii studiose quaesitum, minime fuisse repertum; et, quando ei placuisset, cum admiratione eorum, fuisse revisum *b*. Nos quoque tantum miraculum non perfunctorie transeamus, sed quantum possumus in ipsius intremis mysterium: et corde studioso quaramus, quantae subtilitatis spiritus ejus fuerit; quam perfecte ad illud invisibile et incircumscriptum lumen divinum accesserit; quam totus in interiora velaminis, in potentias Domini, in illud secretissimum Domini sanctuarium introierit; cum etiam corpusculum ejus corruptibile tantae fuerit subtilitatis effectum, ut a praesentibus videri non posset. Quam totus in cellaria Regis in cellam Sponsi vinariam, ipso Sponso introducente, in letitia et exultatione introierat! quam totum sese sub umbra ligni vitae, quod est in medio Paradisi, absconderat, et fructus ejus edebat, vinumque vitis verae in cordis jucunditate bibeat? Quam dulciter, post illum languorem amatorum (quo diu continueque languerat) post illud, mortiferum nescio si dicam, sive vitiferum vulnus caritatis (quo dulcissime et fortissime percussus, et mortem bonam temptationum et molestiarum mortificatricem inciderat, nihilominus et vitam meliorem, intellectus et saporis intimi vivificatricem acquisierat) quam dulciter inquam, et quam totus in illis incomprehensibilibus Sponsi amplexibus, in illo interiori cubiculo soli Sponsae pervio; obdormierat ipso Sponso eum in suae speciei sui vultus speciosissimi abscondito abscondente, et filias Israel adjuvante, ne suscitarent neque facerent evigilare Dilectam, donec ipsa vellet. Quid enim tibi videtur dixisse Sponsus, Dilectum etiam corporatiter abscondendo, nisi quod non suscitaretur ab inquietis, neque evigilare nisi voluntarie cogeretur? Quid Fratres, miramini, si talis horam prandii et refectionis corporalis non sentiat, qui gustat et videt quam suavis sit Dominus, et quanta sit multitudo et magnitudo dulcedinis Domini quam abscondit timentibus se, perficit eis qui sperant in se, abscondite quidem et perfecte largitur diligentibus se quos in lumine vultus sui abscondit a conturbatione hominum, in tabernaculo suo illo (ubi tantum auditur vox exultationis et confessionis, sonus festum celebrantis) protegit a contradictione linguarum? Siquid, anima mea, conaris, certe non pervenis, certe non apprehendis: quanto minus scribendo et garriundo ad illam requiem alios introduces? Benedic tamen, anima mea, Dominum, et omnia interiora mea Nomen sanctum ejus: quia mirificavit misericordiam suam facere cum Joseph: et congratulare ei: et haec sit portio gaudii tui, ut gaudeas cum

*absconditur
in Christo:*

gaudente Joseph; et haec ad praesens satietas tua, D ut (quantum pote-) videas satiari Joseph; et haec requies tua, ut consideres in amplexibus Sponsi requiescentem Joseph. Solus ad gaudium istud non intret, solus de deliciis istis non gustet, solus requie somni hujus minime perfruatur Frater ille, majorem se aestimans, invidensque minori; qui magis in agro corporis, spinas et tribulos germinante, diligit conversari perversus, quam intrare ad convivium Fratris minoris, ubi audiat symphoniam et chorum, et haedo lasciviae despecto, vitulum comedat saginatum. c

52 A mirabilibus testimoniis (quibus coram pluribus testibus Sanctum suum mirificare curavit Dominus, faciens mirabilia) ad ea, quae ab ipso Joseph de ipso audivimus, redeamus. Puto testimoniis praecedentibus ita percussus esse et contritus invidentium et detrahentium frontes, ut ultra ipsi Joseph dicere non praesumant: Tu de teipso testimonium dicis; testimonium tuum non est verum; cum testimonia ejus credibilia facta sint nimis. Audiamus igitur et credamus veritatem, et nos audire et credere gaudeamus. Dispositione divina in quodam aliquando monasterio morabatur, quod multis et diutinis tribulationibus agitatum est, et crebris disciplinae Dominicae percussionebus ad extrema perductum. Nomen autem monasterii ideo reticemus, ne de aliquo videamur infamiam seminare. Motus ergo misericordia super monasterii contritione Joseph (in quo conterebatur et ipse, qui cum infirmantibus didicerat infirmari) invalidam causam sibi validus Orator, et non in legibus hominum sed in lege Domini (quae caritas est) peritissimus Advocatus assumpsit: et sumpto thuribulo orationis incense, et hausto igne caritatis ardentis, inter Deum viventem et homines mortuos peccatis medium se objecit, nitens suavissimo devote orationis odore sententiam jam egressam severi Judicis vindicisque placare. Cumque in spiritu humilitatis et animo contrito non desisteret ante faciem Domini introire; tandem et ipse Dominus Jesus ad eum venire, et ad orantem introire dignatus est. Venit autem, non ut exauditor orantis, sed ut vindex severissimos delinquentis. Tremebundus enim et in vultu totius severitatis apparuit, ferens manu securim acutam, tamquam eandem Ecclesiam radicitus excisurus, et funditus eversurus. Territus, supra quam dici potest, ad tam terribilem Domini venientis adspectum amabilis intercessor, tremens et pavens ad genua provolvitur irascentis; et quibus potuit precibus, lacrymis et gemitibus, tentavit manum continere minantis. Cui Dominus in magna severitate, Surge, ait, et adspice, pro quibus intercedas: considera et cognosce totum hunc locum nihil viriditatis habere, nisi quantum occupant pedestui, et vide qualem causam defendas. Surgens Joseph, et verborum Domini veritatem agnoscens, pavimento iterum se prostravit, et non cessavit a precibus; donec Domino aliquantulum placato, vocem Domini se consolantis, audiret: Ista quidem Ecclesia misericordia se reddidit indignam; sed propter te manus justissimae ultionis meae suspenditur ad tempus.

53 Beneficia Dei, quibus super humanam naturam auctus fuit noster Joseph, hujus Capituli brevitates explicabit. Decubuit aliquando, ut putabatur, corporis infirmitate consueta, et (ut postea verius compertum est) languebat, caritatis jaculo vulneratus. Jacuit itaque super stratum suum toto triduo continuato, ita ut nullus omnino per totum tempus illud ad ipsum accederet gratia visitandi. Solebat enim ipse et hoc mihi saepius replicare, quod aliquando hominum gratia ita fuit ab ipso sublata, ut quibusdam quidquid ageret penitus displiceret; alii

D

c

E

*monasterii
deperdit
causam agit
apud Deum,*

*et Christum
cum securi
apparentem
ut illud ex-
scindat.*

F

*precibus suis
placat.*

vero

A vero, quidquid ei accideret, non curarent. Cum ergo sic sine visitatione jaceret, venit tandem ad eum Frater quidam, cujus jam sæpe in hoc scripto feci sine nomine mentionem : et decumbentem invenit. Cui Frater; Quid est, inquit, quod sic decumbis? Languo, ait, Ille; Quid, inquit, tempore languisti? Respondit: Triduum jam est, quod ab hoc lectulo non surrexi. At ille; Numquid, ait, non surrexisti etiam ad necessitatem naturæ? Respondit Joseph: Ego quidem scio: nequaquam me per triduum resurrexisse; sed propter Deum, subleva me; et vide ne forte aliquid inhonesti acciderit nescienti. Hoc autem dicebat, volens inducere Fratrem, ut ab hujusmodi inquisitione cessaret ne hoc incredibile secretum fieret manifestum. Sustulit ergo eum, ut petierat, lectulumque respexit; sed nihil indecori nec indecoris est inventum *d*. Tunc Frater ille, qui jam consuetudine *d* etus erat secreta sua rimari, et nihil circa eum fieri sine causa; Rogo te, inquit, ne abscondas a me mysterium hoc. Quid est, quod toto triduo decumbens, nullis naturæ necessariis egisti? At Joseph, Fratris familiaritate devictus, precibusque constrictus, aperuit veritatem. Ego, inquit, quando naturali infirmitate decumbo, naturæ necessitatibus me, sicut et te, et quemvis hominem, est necessarium subjacere. Cum vero Dominus Jesus mihi languorem immisit, ab omnibus naturæ necessariis liber existo. Vere liber, quem Dei Filius liberavit! vere liber, qui in sanctis languoribus suis potuit naturæ præceptis minime subjacere! Quantum, putamus, sanitatem spiritus in his languoribus consecutus est, in quibus corpus sic evaserat omnia detrimenta naturæ? Si corpus tantæ fortitudinis existit, ut nec refectio nec evacuatione indigeat; spiritus quomodo vegetatur? Corpus, vas stercorum, esca vermium, super hominem, super naturam est, gloriam hominis jam glorificati præterdit; quantum proficit spiritus, quanta gloria sublimatur? O si videre liceat, sapere et gustare, qualis sit iste languor, qui tantas vires etiam corruptibili corpori administrat! O si mori liceat hoc Languore! Benedictus es tu, Domine Jesu, Pater Rectorque naturæ, qui abscondisti hæc a sapientibus et prudentibus, et tuo ea Parvulo revelasti.

ANNOTATA.

a *Razo, qui prioris capitis numerum ultimum et hujus primum omisit, non meminit descriptionis.*

b *Addit idem, Referunt illi ad seniores quod comperit habebant: observant quoque et ipsi ut melius constare possit, et ita esse deprehenditur: Cœpit itaque inter suos jam magnus haberi etc. si quis antea temere lacesciverant... jam eum demulcenter reconiliare contendunt.*

c *Numerum sequentem omittit Razo.*

d *Razo ipsum Fratrem ultro quærentem inducit, subito videam an ne humane necessitatis aliquid evenit tibi. Adhæc in risum solutus, Joseph, Ego inquit etc. ut infra.*

CAPUT X.

Potus subministratus. Mors et sepultura prædictæ. Tentationes superatæ.

Credo, non minus mirabile et naturæ contrarium, quod subjungo. Quia Domini Benedictus, in tanta debilitate corporis, quam sustinuit in itinere, nec equo nec aliquibus vehiculis utebatur: consueverat proximo secum portare lagunculam, trium haustuum quatuorve capacem; ut quando præ nimio labore et æstu intolerabili procedere non valebat, corpusculum nimis exhaustum aliquantulum recrearet. Se-

Aprilis T. I

cundum hanc igitur consuetudinem, jam appropinquante tempore resolutionis suæ, cum quodam admodum religioso viro, laico tamen, servus Domini ambulabat: et cum jam omnino fatiscientibus artubus caderet in defectum, consedit, et porrigi sibi lagunculam postulavit. Cui socius itineris sui ait: Jam de ista laguncula non bibetis, quia a exhausta est. Ait Joseph: Oru, fac mihi duos calamos, quos per orificium lagunculae in fundum ejus immittam; si forsitan ibi aliquam guttam inveniam, quæ me aliquantulum refocillet, quia jam totus in defectu sum. At ille, licet sciret, nihil remansisse humidi in laguncula, obtemperavit tamen, et factos calamos porrexit Joseph. Quos ille mittens in fundum lagunculae, hausit vinum, quantum cum calamis poterat exhauriri. Et dixit socio suo: Accipe et bibe tu. Credidit ille se deceptum, eo quod fuisset aliquid in laguncula, et ori, ut biberet, applicavit. Sed, cum trahentem per calamos, nihil sequeretur omnino; comperit se non fuisse deceptum, dixitque ad Joseph: Quid bibitur, ubi nihil penitus invenitur? Respondit: Tu nihil omnino scis. Et accepta lagena, ait: Verte in partem hanc, ut invenias. Et bibit etiam secundu: per viæ ministro. Tentavit ille iterum; sed nihil invenit. Joseph vero iterum, cum quadam juvenitate exprobrans ei quod nihil inveniret, accepta laguncula bibit et tertio, nihil penitus inveniente ministro, quia vere naturaliter nihil erat. Quod autem vir plenus gratia vinum invenit, ubi non fuerat; illius gratia factum est, qui cuncta creditur creasse de nihilo, et qui electo suo tam inauditum voluit miraculum non deesse. Mirentur aliis elementorum mutationem, absentium cognitionem, præscientiam futurorum, sanitates languentium; etenim hæc mirabilia sunt; ego nihil tantum admiror horum, sicut de nihilo aliquid factum esse. Unde enim in vasculo vinum est inventum, ubi nihil dimissum fuerat, nisi operante solius potentia Creatoris?

55 Dum in talibus et multo pluribus mirabilibus, circa servum suum suas Dominus virtutes ostendit; etiam spiritu prophetiæ eum magnificare curavit. Nam cum dissolutionis suæ tempus desiderabile immineret; eodem anno quidam de Fratribus, eum post Matutinas Laudes, pausantibus ceteris Fratribus, ecclesiam introisset, et Officii matutinalis debitum (a quo abfuerat) implere cœpisset, audit a latere suo in medio monasterii fieri sonitum vehementem, ita ut totus concuteretur horrore, et expavesceret vehementer: nec minus mirabatur, ex qua causa sonus tam insolitus in loca posset accidere, ubi nihil erat talis materiæ, cujus ruina talis posset sonitus generari. Itaque orationibus adimpletis, non sine admiratione recessit; et misit Dominus in cor ejus, ut hoc, quod audierat, referret ad Joseph, si forte per eum Dominus sibi hujus rei mysterium revelaret. Mane itaque facto (sicut Dominus voluit) factus est Joseph obvius procedenti: cui statim Frater explicuit quid audisset; et petivit sibi referri, si sciret quid tantus sonitus portendere potuisset. At Joseph subridens; Ego, ait, tibi, quid hoc factum significet, manifestabo. In eodem loco, ubi ille strepitus est auditus, quidam sepelietur tempore procedente: ad cujus sepulcrum magnus erit concursus, et magnus tumultus hominum audietur, quem Dominus per illum sonitum quem audisti voluit præsignare. Certe valde manifesta facta est veritas prophetantis, ad ipsius tumultum (ipse enim ibidem tumultatus est) ruentibus populis catervatim, remedium sanitatis quærentibus, sive cernere cupientibus et audire, quæ per eum Dominus mirabilia operetur. Prædixit quoque ante plures annos, ecclesiam Steinveldensem multis tribulationibus fatigandam; cujus rei veritas jam per experientiam nimium est pro-

D
AUTORE
COEVO.

ex lagena
vacua,
a

immissis
calamis

haurit vi-
num,

E
iterum,
iterumque.

in loca soni-
tus auditus,
b

prædicit ad
sepulcrum
suam

concursus
hominum.

AUCTORE
CXXVO.

A bata. Promisit etiam eidem Ecclesie post tribulationum angustias, felicia tempora successura : quæ in spe et desiderio expectamus, et expectabimus patienter, nihil de oraculo dubitantes.

56 Felicis etiam resolutionis suæ tempus sibi non fuisse incognitum, ipse quibusdam patefecit indicis, quæ breviter explicamus. Circa idem tempus, quo de sepultura loco (sicut præmisimus) prophetavit, accessit ad quosdam de Fratribus, qui sibi majorem erant familiaritate conjuncti, et de quibus habuit fiduciam specialem, tam pro communicatione quorundam secretorum suorum, quam pro singularitate devotionis ad Deum. Nam de nullis Fratribus, qualis vitæ fuissent vel essent, ipsum non dubito ignorasse. Accessit enim quadam die quemdam de Fratribus (cujus omnino notitiam habeo, sicut meipsum) qui in seculi dies primæ juventutis exegerat, antequam Religionis habitum assumpsisset : cui dixit : Dignum est ut hunc Psalmi versiculum, Bonitatem fecisti cum servo tuo, quotiescumque protuleris, magnam cordis devotionem apponas. Quod cum ille non intelligens diceret, non solum illum versum, sed et sequentem, et omnem Orationem cum magna devotione dicendam ; ut intentionem suam plenius declararet, et ut Fratrem ad cognitionem suam, et ad agendas Deo gratias incitaret, subjecit : Est et alius alterius Psalmi versiculus, qui quoties a te cantatur, singulari debet intentione et devotione cantari : Quia misericordia tua magna est super me : et erasti animam meam ex inferno inferiori. Quasi diceret Intellige, quod hæc est Domini bonitas, quam tecum fecit ; quia eruit animam tuam ex inferno inferiori, in quo jam eras per meritum culpæ, non per passionem pænæ. Stupet adhuc Frater ille, vitam suam peccatricem, dignam supplicio inferioris inferni, beato viro revelatum fuisse, quam non ab homine poterat didicisse. Non ergo ad hunc et sui similes, sed ad alios majoris innocentie et devotionis, imminente tempore suæ resolutionis, accessit, et humiliter supplicans ait : Ecce cujusdam Sacerdotis amici nostri finis appropinquat rogo vos propter Deum, ut illum orationibus vestris Domino commendare curetis. Querentibus de persona, non aperuit quis esset ; hoc solum ait : Quia citius per experientiam cognoscetis. Ecce Propheta magnus de præteritis, presentibus et futuris, quod verum esse, si attentionem apponas, o Lector, poteris invenire. Et quidem tam præteritorum quam futurorum ipsum habuisse notitiam, presenti capitulo declaratur ; in quo et præteritam Fratris vitam peccatis obnoxiam cognovisse cognoscitur, et sui exitus horam et locum sepulturae secundæ non ignorasse probatur. Presentis quoque temporis in his quæ sibi erant absentia, cum habuisse scientiam, illo Capitulo declaratur, ubi presentata sibi super Altare anima virginali, ipsius Virginis cognovit et prædicavit excessum.

C 57 Grati Deo et amabilis viri, non solum virtutes et gratias singulares, verum et tentationes et infirmitates, perfectivas virtutum, ad consolationem tentatorum et infirmorum, evolvere dignum duxi ; ut dicti Apostolici, etiam in Fratre nostro, veritas comprobetur, quia diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum ; et, quod virtus in infirmitate perficitur. Appropinquante igitur tempore transitus sui, quod vocaretur ad regnum is in quem vere advenerat Dei regnum ; inconsuetis illum tentationibus Dominus titillavit, quas ante per experientiam minime recognovit. Nec reor aliam fuisse causam tentationis hujusmodi, quantum ad se ; nisi ut humilis humiliaretur adhuc, et justus justificaretur adhuc. In alijs vero alia causa fuit, videlicet ut etiam scirent in tentatione sperare, et manum Domini nos non ad consumptionem sed ad consummationem ferire.

D Fuit autem hæc carnalis tentatio, comparatione nostrarum tentationum, parva quidem et quasi nulla : sed respectu suæ Angelicæ puritatis, maxima videbatur. Permisit etiam eum Dominus alijs importabilibus tentationibus infra divina mysteria fatigari, diabolo sibi imagines muscarum et maximarum araneorum (quarum magnitudo nobis est incognita) ostendente et viri devotissimi animum perturbante. In tantum vero talibus fuit phantasijs et tentationibus fatigatus ; ut propter hæc etiam ab altaris ministerio aliquando abstineret. Post aliquod tempus ad aliquem de Sacerdotibus, Fratribus nostris, accessit humiliter ; et, quas patiebatur molestias, ei miserabiliter est conquestus. Et subjecit : Ecce ad te missus sum, ut ab his molestiis, quas patior, curer a te. Territus Frater ille, qui se sciebat multo minorem illo in meritis, Quis ego sum, ait, ut a tentationibus tuis te curem ? Respondit : Certe ad te missos sum, ut insidias diaboli coerceas a me. Videns Frater ille instantiam deprecantis, simul et memor cujusdam infirmantis, qui (sicut legitur in Dialogo) non fuit curatus a B. Petro, cujus suffragium flagitabat, sed ad quemdam multo minoris meriti, ad b Abundium, mittebatur ; a quo et curatus est ; beati viri infectorem demonem, non in suis meritis confusus, sed in Domino adjuravit : nec eum postea ab hujusmodi molestiis comperimus fatigatum. Gratias tibi, Domine, qui instantis inimici jacula, probationem fidelium tuorum esse voloisti, et non vulnera : qui talem tuis tribuis pro labore mercedem, ut nullum tuorum fuisse gaudeat hostis imbellem : quinimo perpetuum eis largiris triumphum, ut tuis sint fidelibus in exemplum, dum tentati, in humilitate liberati, in tua caritate firmantur.

58 Habuit Sacerdos Domini quemdam juvenem, in habitu Canonico Regulari, in monasterio monialium Cisterciensium, Domino servientem : qui admodum sibi magna caritate devinctus, cum ad idem monasterium veniret, in divinis sibi ministrare consuevit. Præceperat autem eidem juveni Dei servus, ne post peracta Missarum solennia sibi loqui, aut aliquid ab eo seiscitari præsumeret, donec ipse eum prior alloqui voluisset. Quadam itaque die dum post perceptionem consueta gratiæ, peractis sacris mysterijs, recederet ab altari, gratiam quam habere consueverat citiusquam speraret amisit. Eventu territus inconsueto (ut sibi semper suspectus esse consueverat) aliquid se in gratiæ collatorem deliquisse timebat : et cum in nullo eum conscientia remorderet, incidit menti ejus, quod fortassis volente Deo secretum suum præfato familiari suo communicare deberet. Conversusque ad Dominum, Domine, inquit, si tuæ est voluntatis, ut secretum hoc huic tuo famulo debeam revelare ; jam per ejus merita, reddere digneris mihi gratiæ tuæ solatium, quod amisi. Vix verba finierat ; et ecce, dulcissima vehementia vehementissimæque dulcedine rediit odor mirificus, quem amiserat : quo cum credimus quotidie fuisse detentum, cum in altaris administratione tardaret. Nihil enim aliud, præter illud, pro certo potuimus comperire, quod tamen eum non solummodo credimus tenuisse. Tunc accedens ad juvenem sæpe dictum, quod venerat, enarravit : sed sub severitate prohibuit, ne, quam diu viveret, secretum hoc cuiquam præsumeret publicare. c

etiam ob-
jectis imagi-
nibus mu-
sca-
rum et
araneorum :confugiens
ad aliquem
ex Sacerdoti-
bus liberatur.S. Gregorius
lib. 3 cap. 25

b

F

Oder mirifi-
cus cum cor-
ditus reficit

c

ANNOTATA.

a Razo dicit, quod prior deficiens laicus, lagenam vacuaverat.

b S. Abundius hic, mansionarius Ecclesie S. Petri, colitur 14 Aprilis. Ceterum et hunc numerum et sequentia

Psalm. 118.

novit vitam
peccatricem
alicujus,

Psalm. 85

aliquibus
obitum suum
prædicat.Rom. 8.
2 Cor. 12.Lucæ 11.
Sub mortem
insolitus af-
fligitur tenta-
tionibus :

A *quentia, usque ad num. 4 Tractatus alterius, prætermisit Razo.*

d *Reliqua desunt, ex subjuncto tractatu supplenda. Quæ de S. Engelberti martyrio ei revelato sequebantur, supra indicavimus huc non pertinere Razo, post narrata quæ habentur num. 56, quanto plus, inquit, suo accessit fini, tanto amplius divinis præpollebat donis: quæ si plura videre quis cupit, ad gestorum ejus (unde assumpta sunt hæc omnia) se librum conferat: nos quæ supersunt, nunc absolvemus reliqua.*

TRACTATUS ALTER

De obitu, Translatione, et miraculis.

CAPUT I.

Rerum in vita gestarum anacephalaxis. Obitus et sepultura.

A *d* laudem nominis tui, laudabilis Jesu Christe, qui non solum in majestate tua mirabilis, verum etiam in Sanctis tuis gloriosus appares (propter quod etiam in Sanctis tuis te laudare monemur) præsentem schedulam, de tanto numero miraculorum, quæ per merita servi tui, Fratris Hermannii Joseph (cujus corpusculum in Steinfeldensi Ecclesia requiescit) operari dignaris, conscribere curavi; et ad laudem tuam, benigne Deus, mentes legentium excitare, qui non cum invidia tabescente iter habent, qui aliorum profectum suum putant esse defectum; sed vera caritate cogente, gaudere cum gaudentibus, et flere cum flentibus didicerunt. Te ergo teste, qui es in cælo testis fidelis, Domine Jesu Christe, ea quæ vel ego ipse vidi, vel ab his qui viderunt, et vere sciverunt, veraciter intellexi, præsentem schedulæ, quantum brevis temporis permisit, fideliter annotavi: omissis plurimis, quæ in a alio opusculo (si tu, summe Opifex, annueris) plenius, lucidius, dulciusque tractabo.

2 Omitto igitur, quomodo ab inenutis ætatis primordiis puerum purissimum in benedictionibus dulcedinis gratia divina prævenit: quam dulcibus, licet puero convenientibus revelationibus, se nostro Samueli, tamquam puer, Jesus cum Matre Virgine revelare curaverit: quomodo ipsa Mater misericordiae, miserans puerum in hiemis asperitate algentem, ostensis nimismatibus, calceaverit: quomodo ætate pariter et gratia proficiens, Beatæ Virginis se obsequiis mancipaverit: quanta se abstinentia quantisque vigiliis, ultra humanum modum cruciaverit: quomodo Beatæ Virginis, sibi vigilanti et corporali specie apparenti, ab Angelo fuerit desponsatus: per visum vero, ipsa Virgine Matre suum Filiolum ipsi dante, ut portaret eum, sicut a Joseph portatus fuerat in Ægyptum, hoc nomen Joseph primum ab Angelo vigilans, postea ab ipsa Matre Domini (qui ante vocatus fuerat Hermannus) per visum meruerit adipisci. Prætereo quoque quomodo a Matre Domini in specie vetulæ appareat sibi, communitus fuerit, in servitio ipsius, majoris devotionis existere, in quo (sicut humani moris est) aliquantum fuerat tepefactus. b Omitto etiam quomodo per multos annos, singulis pene noctibus, beatæ Matris Domini consolatione meruerit relevari, ipsam quæcumque voluit interrogans, et ad interrogata ei vicissim respondens c. Sed neque hic ad præseos explicare propoto, quantum dilexerit, quantum honoraverit Virgines sacras, Ursulam et sodales ejus: quantis revelationibus earum fuerit consolatus: quo modo, cum ad laudem earum Historiæ verba composuisset, ipsis doceantibus et præcipientibus totius pene Historiæ melodiam didicerit, et quædam etiam Virginum nomina sua ipsi dignatæ fuerint revelare, Visionem quoque,

quæ de occisione Martyris Engelberti Coloniensis Archiepiscopi, nostro Joseph non per somnium sed vigilantem revoluta fuit: laudem quoque Domini, qui ipsum librum Steinfeldensis Ecclesiæ appellavit: laudem quoque Angeli, qui ipsum in humilitatis virtute cunctis præcellere mortalibus prædicavit: ceterarumque virtutum ipsius insignia, et animi puritatem, futurorum præscientiam, et celestium cognitionem, qua ipsum ipse Creator latificare curavit, omitto.

3 Venio autem ad tempus illud, quod votis toties optaverat: in quo Creator lucis, lux vera, lucernam suam ardentem et lucentem, non jam sub modio et in abscondito ponere, sed super candelabrum manifestationis exaltare dignatus est. Appropinquante igitur tempore dissolutionis suæ, per totam Quadragesimam illam pene nihil nisi panem simplicem et cerevisiam calefactam et panca pira assa (cum tamen miræ debilitatis existeret) nobis omnibus mirantibus, ipsumque culpantibus, assumpsit in cibum: nihilominus contemplationi, dietamini et scripturæ, in corpusculo jam fatisciente, animo infatigatum intendens.

4 Dominica vero, qua cantatur, Oculi mei semper, cui illum oculis misericordiae Dominus respicere dignaretur, ut evelleret de laqueo pedes unici et pauperis sui: venit ad Dominum Abbatem nostrum nuntius d monasterii quarundam Sororum Cisterciensium, petens, ut ipsis (cum quibus etiam quandoque conversatus fuerat) concederetur ad tempus: quatenus per Quadragesimam divina Sororibus celebraret eisdem. Quod cum Abbas et Fratres omnino renuerent, eo quod videretur constitutionibus nostri Ordinis obviare: ille, in spiritu futura prænoscent, ab Abbate accessit, et dimitti petivit, ut ad præfatas Sorores accederet: et hoc Dei assensu esse voluntatem. Quod cum obtinuisset, et Fratres de suo recessu conqueri et quam plurimum contristari videret: Una, inquit, causa est, quare nunc recedam: sed sciatis me post Pascha sine dubio reversurum. Ambulans itaque pedibus suis (non enim in multis annis equo vel vehiculo usus fuit) cum multa festinatione venit ad locum petitorum: statimque intrans ad interiora claustrum, baculo (quo sustentari solebat) terram in modum sepulcri signavit: iisque, quæ præsentibus erant, Sororibus dixit: Ecce, in hoc loco sepelietis me.

5 In die Palmarum contra consuetudinem suam tantæ fortitudinis fuit, ut totum Officium perageret indefessus, et tantæ consolationis gratia repleatur, ut ad agendas Deo gratias Sorores hilariter invitaret. In tertia feria correptus febribus lectulo decubuit, et de die in diem acius torquebatur. Per horas vero duas raro spiritu requievit: et factus in ecstasi, cum ad sese rediret, se nihil proficere, et Jesum suis durum esse petitionibus, querebatur. Causa vero nos hæcenus latet. Hora vero dissolutionis instante, circumsedentibus valedicens, et in manus sui Jesu spiritum suum commendans, erecto corde et vultu migravit ad Christum e. Dei autem nutu, sepultum fuit corpusculum ipsius in eodem monasterio, in loco præsignato, Supprie nostro præsentem, et frustra rogante Sorores, ut corpus Fratris nostri nobis remitteretur, quem, cum viveret, concesseramus eisdem. Quod cum nobis nuntiatum fuisset, post effusionem lacrymarum cum ad eos fuisset reversi, proposuimus repetere corpus Fratris nostri, et pro hoc non parcere laboribus nec expensis. Laborantibus itaque adfuit Deus noster, mæstorum consolatio, laborantium fortitudo: et, data nobis gratia in conspectu Domini Archiepiscopi Coloniensis, ipso jubente, corpus Fratris nostri exhumavimus, ad laudem et gloriam Domini nostri et fidelissimi servi ejus. Siquidem, cum in quinta feria dierum Paschæ carne

D
AUCTORE
CO.EVO.
et martyrio
S. Engelberti

ante obitum in
Quadragesima
strictè jejunat,

E

d

discedit ad
monasterium
Sororum Cisterciensium,

ingressus
Claustrum

locum sepulture sue designat: f

febri correptus ad extrema perducitur,

p
piissime ex hac vita decedit: sepelitur.

et jubente
Archiepiscopo
Coloniensi,

B
Miracula conscripturus,

eaque certissima,

a

paucis indicata gesta in pueritia,

C
apparitiones
Deipuræ
Virginis,

b

c
revelationes
de sanctis
Ursulanis

ΑΥΤΟΤΟΞ
ΟΧΕΛΟ.
corpus post
septem hebdo-
mada incor-
ruptum,

Steinfeldium
transfertur :

coruscant
miraculis.

A carne solutus fuisset, et in sepulcro terræ palustris, naturaliter humente, depositus fuisset, et in tertia diebus Pentecostes exhumatus a nobis, corpusculum sacrum invenimus incorruptum : ita, ut non solum in illo nullus vermiculus appareret, verum etiam ipsa cutis superficies tota inveniretur illesa. Tanto igitur accepto thesauro, facti sicut consolati, cum repedaremus ad nostra, factus est concursus populorum, in circuitu habitantium, cum cereis et crucibus occurrentium, laudantium Deum in Sancto suo, et dicentium : Benedictus, qui venit in nomine Domini. Statimque Dominus Sanctum suum cepit magnificare miraculis, et secundum propriam sententiam, cum, qui se, supra humanum modum, sub omni homine humiliaverat, et omni creaturæ subjecerat propter Deum, mirabiliter exaltare.

ANNOTATA.

a Hinc supra collegimus hunc tractatum primo editum fuisse.

b Hic in MS. Marchtallensi repetebatur dicta apparatus ab alio postmodum inserta, quæ supra num. 24 satis explicatur.

B c Hic iterum in eodem MS. inserta, nonnulla erant, et citata Vita, in qua tamen non habentur, ita referuntur: Ne magnitudo revelationum eum extolleret, ipsum Mater misericordie consolari studiose distulit, ut ferventior redderet in querendo. Quadam ergo die ipsius simplicitas vel, ut melius creditur, quædam indignatio, Missam pro defunctis, Requiem æternam, ipsum compulit Domine suæ, velut mortuæ, decantare. Si enim, inquit, apud semetipsam viveret, me quasi orphanum procul dubio visitaret. Missa pro defunctis usque ad Offertorium expleta, subito juxta altare adest illa terribilis ut castrorum acies ordinata, et quasi subridendo se vivere et non mortuam affirmavit. Visa igitur Stella maris, sine qua nil se videre arbitratus est, stella, inquam, quæ nobis verum Solem protulit, statim Offertorium, Felix namque, incipit, et sic Missam de beata Virgine explevit. Hæc ibi, quæ minus ab aliis probantur.

d Monasterium supra relatum Hoven censet cum Rostio Vander-Sterren, additque in Obituario vetustissimo dicti monasterii annotatum haberi diem obitus.

e Rugo addit : Obiit autem virtutum plenus Frater Joseph, præ die nonas Aprilis, qui dies divo Præsuli Ambrosio festus habetur, anno virginici partus mcccxxvi. tum subjungit in originali habetur quod, etc. de feriis Pascha et Pentecostes, quibus sepultum et elevatum est corpus, prout hic infra dicitur.

CAPUT II.

Miracula in Translatione, et post eam facta.

Cum tantis
dolores
dentium,

a

et inveteratus
morbus :

Quidam dives civitatis Coloniensium, sacro corpusculo occurrentes, cum haberent puerum, magno dolore dentium fatigatum, maxillam pueri inflatam retro sacri corpusculi applicuerunt, et statim dolorem amittit tumorque cessavit. Henricus, servus noster in a Bessenich, a simili morbo, post invocationem nominis Fratris Joseph, curatus est. Agnes puella, virgo Deo devota, a morbo, quo per triennium laboraverat, et per annum et dimidium lecto decubaverat, membris omnibus in inferiori corporis parte premortuis : apparente sibi per visum Fratris Joseph, et nuncium suam super ipsam ponente, et sanitatem promittente, ita sanata est subito, ut, quæ vespertino tempore in carruca se deferri debere decreverat, in mane propriis pedibus viam vale difficilem ambulans, ad monasterium nostrum veniret, et cum ceteris terræ nostræ, tam nobilibus quam privatis, omnibus mirantibus, ad sacrificium accederet :

quæ tanto tempore lecto decumbens, a multis eatenus fuerat visitata. Deum laudantibus cum ea pariter et in ea, qui tam misericorditer visitasset eandem.

7 Nec hoc prætereundum reor, quod quidam ex nostris magno fervore devotionis accensi, in nocturnæ quietis silentio ad thecam sacri corpusculi accedentes, aperuerunt eandem ; sed nec tunc quidem aliqui sunt fœtore coerenti ; sed, quascunque poterant, vestium particulas sibi pro benedictione sumpserunt : sanguinem recentem, de innocentis ore stillantem (de quo nunquam turpilorum aut scurrilitas aut juramentum incautum, vel maledictum prodierat) diligentius absternerunt ; mirantibus cunctis, quod in corpore sepulti, post septem septimanas (tantum enim temporis, a die defunctionis suæ, usque ad diem secundæ sepulture suæ, effluerat) tam recens sanguis potuerit inveniri : laverunt etiam corpusculum sacrum aqua, per quam plurimi postea sanitatis beneficia sunt consecuti. Totum corpus ita tractabile sicut viventis inventum est : manus quoque et digitorum articuli tam facili poterant flexibilitate moveri, ut vivere crederetur.

8 In adductione sacri corpusculi, fuerat apud nos [Gollfridus] quidam de parochia nostra per dies aliquot : quem tanta phrenesis arripuerat, ut ab omnibus crederetur obsessus, et multis eum oportere funibus alligari : nec enim ab uxore aut filiis manus abstenuit ; sed quoscunque poterat arripere, trahere, cedere, lacerare gaudebat. Cumque in die Trinitatis ad se aliquantulum reversus, semiligatus ad sepulcrum sacri corpusculi resideret ; accessit ad illum sacrista nostræ Ecclesiæ (qui et hoc scripsit) quasivitque, si per merita Fratris Joseph, ibidem sepulti, se a Domino confideret adjuvandum. Infirmo confitente quod sic ; subiecit sacrista : Invoca ergo Deum, ut per merita Fratris Joseph tibi subvenire dignetur. At ille continuo exclamavit : Domine Deus, rogo te, ut per merita boni sancti Joseph, mihi mentem meam reformare digneris. Tunc sacrista, nescio quo vero spiritu motus, Vade, inquit, in domum tuam, et Dominus te per merita Sancti sui citius liberabit. Ex illa hora, illo revertente in domum suam, mentis suæ sanitas est ad ipsum reversa : et usque hodie, per Dei gratiam, incolumis perseverat.

9 Eodem die (in Festo Trinitatis) venit mulier quædam de b Dollendorp, forens infantem adhuc pendentem ad ubera : qui nocte, matre dormiente, suffocatus in cunis, mane, cum mater surgeret ut ubera sugenti praberet, mortuus inventus est. Cumque aures omnium miserandis vocibus et ejulatu repletæ, et materno dolori per multas horas satisfaceret lacrymando (non enim poterat esse dubium de morte infantis) tandem recordata beneficiorum, quibus Deus Israel plebem suam per B. Joseph visitare dignatur, accepta fiducia, proclamavit : Tibi voveo, S. Joseph, si infantem meum meritis tuis suscitaveris, ipsum ad sepulcrum tuum presentabo cum oblationibus. Audivit Deus, et non distulit : sed, resumpto spiritu, infans paulatim moveri cepit, et oscitare. Quo viso, mater infantem arripuit festinanter, et ad sepulcrum Fratris Joseph, cum quodam compatre suo (hujus miraculi teste) per duo milliaria provincie nostræ eunxit. Cumque infantem imposuisset sepulcro, ille tunc primum oculos aperuit ; et colorem vivificum, pristinumque vigorem omnino recepit. Ad confirmationem veritatis, juramento firmavit mulier, puerum vere fuisse mortuum et suscitatum. Post octo dies venerunt ad sepulchrum Fratris Joseph, vir quidam et uxor ejus [de Honkirchen], ducentes puerum secum, circiter octo annos habentem : qui gravi casu de equo, quem

recens ex ore
ejus sanguis
affluit :

corpus ac si
viveret est
flexibile :

E

sanatur
phreneticus,

I

F
mortui resus-
citatur,
suffocatus in
cunis,

et puer ex
equo lapsus :

A quem ascenderat, cadens, duro ligno, super terram jacente, allisus est; ipso ligno cerebrum pueri imprimente, et quasi quamdam concavitatem in testa cerebri faciente, ipsa tamen cute cum osse integra permanente. Parentes stupidi accurrentes, puerum, inventum exanimem, volvunt sapius et revolvunt, tentantes modis omnibus, si quod signum vitæ in attractu anhelitus vel calore vitali valeant invenire: sed cum nullum indicium vitæ invenire valerent, mortem filii miserabilem diutinis sunt lacrymis persecuti. Tandem veniente fama beneficiorum, per merita Fratris nostri, a Deo factorum, in memoriam plangentium mortem filii; invocatione facta cum voto, filium suum vivum et incolumem recipere meruerunt: qui et ita factum esse juraverunt, præsentis conventu.

c
sanantur,
membrorum
officio
destituta,

10 Mulier quædam de Reiferscheidt c [Adelhaidis nomine], omnium membrorum officio in puerperio destituta, cum advecta fuisset ad sepulcrum Fratris nostri, tam celerem consecuta est sanitatem, ut propriis se inde pedibus reportaret, quæ alienis fuerat manibus apportata. Vir quidam duceus puerum sex annorum ad sepulcrum Fratris nostri, dixit: Ecce, filius beati Joseph. Siquidem puer ille valide conculcatus rota curru, per quinque dies jacuit sine sensu, ita ut vix vitalis in eo sentiretur spiritus, et singulis horis moriturus crederetur. Tandem facto voto adducendi puerum ad sepulcrum Fratris Joseph, puer convaleuit, contra spem omnium, et insperatæ est redditus sanitati. Quædam puella de d Arwilre, quæ maximos dolores capitis sustinuit et tumultus, cum stillam aquæ, qua corpus innocentis lotum est, accepisset in aure; abacto tumultu, perfectum recepit auditum. Puella quædam [de Pelheya] quæ per annos quatuor oculorum lumen amiserat, cum ad sepulcrum Fratris nostri largiter fleret, illuminata est. In villa e Werde, ubi Castrum Imperiale est, demoniacus quidam, qui exorcismos et Reliquias non curabat, applicato sibi panno qui in sanguine Joseph intinctus fuerat (sicut supra dictum est) statim ab obsessio corpore compulsus est exire. Similiter quidam de Were villa, Hermannus nomine, ab infestatione demonis apud sepulcrum Fratris Joseph liberatus est.

p-er mor-
bundos,

d
doloribus
capitis
versuta,

cæca,

e

energumenus,

curantur
dolor capitis,

febris,

C

morbus de-
speratus in-
fantis,

f
cæcus al-
terius oculi,

dolor auris
ob ingressum
vermis,

dysenteria
cunctis,

11 Beatrix uxor Joannis institoris in Colonia, per inpositionem pilei beati Joseph, ab intolerabili capitis dolore liberata est. Mulier de Fuenich, Gertrudis nomine, ad invocationem beati Fratris nostri, quotidianis est febribus liberata. Habebat eandem quendam infantulum anniculum, qui ex quo de matris utero est egressus ad vitam, mortis indicia semper in suo corpore portavit. Toto enim corpore quasi mortuus, in solo pectore vitalis spiritus aliquid sentiebatur habere. Quæ ad confidendum de salute pueri sui, sua propria salute (quam consecuta fuerat) celeriter animata, vovit etiam filium suum nostro Joseph, et integre est redditus sanitati. Mulier quædam Elisabeth nomine, de f Brische, unum oculum habens obscurum, alterum vero omnino cæcatum, est illuminata: quæ cum oculis fidei et fiducia ad sepulcrum Joseph properaret, in itinere utriusque oculi perfectam sanitatem recepit. Puella quædam, quæ erat in obsequio Advocati de Freissem, cum in aurem ejus vermis auricularis intrasset, et intolerabili illam dolore torqueret; monente domina sua, votum fecit veniendi ad nostrum sepulcrum: et ecce, mirum in modum, in emissionem voti, omnis dolor a capite dolentis sine mora pariter est egressus.

12 Puer quidam de Flastorp, Reinerus nomine, cum per sex menses morbo dysenterie tam valide laboraret, ut etiam a parentibus propriis, qui ipsum tenere diligebant, mori optaretur; cum cinctus esset cingulo corporis casti Joseph, quo cinctus fuerat in

sepulcro, et monente Cellerario nostro (cujus ipse puer cognatus erat) parentes illum ad sepulcrum Joseph ducere promisissent, votum fiducia fidelis est sanitas consecuta. Virgo de g Veya, Methildis nomine, horribilem incidit infirmitatem, ita ut corpus undique, tamquam hydropicæ, tumesceret, et tota cutis, extensa tumore, sanguinea appareret. Habuit mater ejus apud se particulam pellium, quibus noster Joseph fuerat (cum adhuc esset nobiscum mortalis) vestitus, et apud se mulier devota, pro benedictione servaverat. Prolata pellucula corpus filiae neuter undique oblinivit; et statim omnis tumor detumuit, et calor naturalis est ad corpus undique revocatus. Infans quidam de villa Rode, cum propter nimium dolorem gutturis etiam lingue officium perdidisset; accepit in ore stillam aquæ salutaris, qua corpus casti Joseph fuit ablutum. Ad tactum tanti medicaminis continuo omnis dolor aufugit; et, sanato guttore, lingua expedita verba sua cepit directe proferre. In villa Fuenich, mulier quædam habebat infantem, caduco morbo tam valide laborantem, ut, infra unius diei naturalis spatium, sedecim vicibus pateretur. Pro quo cum mater ejus vovisset, quod puerum, si curaretur, ad sepulcrum Joseph deferre deberet; ita curatus est puer, ut illum morbum miserabilem de cetero minime pateretur.

D
AUCTORE
COEVO.

9

hydropisis,

dolor guttu-
ris,

Comitialis
morbus.

R

ANNOTATA.

a Bessemich villa prope Tolbiacum. Omisit hoc Razo.

b Dollendorp pagus 2 leucis distans Steinfeldia: et hoc a Ratione omissum est, ac paucula alia.

c Aliis Ryfferscheidt oppidum vicinum, ut et alia loca memorata.

d Arweiler ad Aram fluvium, xx milibus passuum distat Steinfeldia.

e Vulgo Keiserswerd, procul inde ad Rhenum, versus Clivæ Ducatum.

f Brischich oppidum ad Rhenum infra Andernacum.

g Razo Ubeia: quæ deinde cetera omnia miracula omittit, excepto ultio de Sacrista S. Cuniberti.

CAPIT. III.

Miracula ex MS. Marchtallensi adjuncta.

Epilogus.

Mulier quædam de Urs, nomine Hildegundis, dolorem gutturis tam graviter patiebatur, ut ei esset impossibile cibum aut potum deglutire: cumque jam esset constituta inter mortis et vitæ confinia, et unicum sibi videret superesse solatium ut ad B. Josephi confugeret suffragium; ejus vocem dum invocasset, et stillam salutaris aquæ degustasset, statim dolor evanuit, et ad sumendam escam facta est habilis. Eiusdem Hildegundis filia Adelhaidis nomine, cum nimium doleret oculis, quos etiam in modum duorum ovorum habebat turgidos et visu privatos, ad sepulcrum Joseph cum oculis cereis advenit: quibus oblatis, et de aqua salutaris ablutionis oculis abstersis, dolor abiit, lux rediit, et puella sana recessit. Cuius noster Nicolaus, quondam de ictu gladii grande vulnus recepit in brachio dextro: ab eo tempore, quamvis cicatrix vulneris videretur obducta, doloris tamen acerbitas usque nunc ex magna parte remansit. Accedens igitur ad sepulcrum B. Josephi, supplicavit ut ei dolorem inveteratum aliquantulum mitigaret. Exaudita est oratio ejus, statimque dolor sedatus est. Post paucos dies venerunt orandi gratia hospites quamplurimi cum equitaturis multis. Ex quibus dum quidam horreum Ecclesiæ violenter irruerent, et non tamquam hospites sed quasi prædones agere inciperent, Frater ille ad impatientiam

Curantur
dolor guttu-
ris:
P

oculi male
affecti,

brachii dolor,

A patientiam provocatus ait : Utinam Dominus iste, propter quem tantas hominum importunitates patimur, in loco ubi primum sepultus fuerat remansisset. Vix protulerat verba, et statim lingua temerariae luit penam et peccatum. Nam dolor redivivus rediit, et vehementius quam antea dolere cepit. Iterum ergo euenit ad sepulcrum, confessus est peccatum, postulavit auxilium, et adeptus est remedium.

14 Mulier quaedam Mechtildis nomine, de vico qui Goich nuncupatur, oculum habuit tabescentem, et jam præ nimis doloribus pene deficientem. Porro fidelis hastulam de theca, in qua corpus B. Joseph fuerat collocatum, pro devotione absciderat, de qua cum oculum infirmum contigisset, sanatus est. Vir quidam de Blanckenheim, Peregrinus nomine, filiam habebat claudicantem et fistula laborantem, quam ad tumbam sancti corporis humeris allatam deposuit : quæ statim mutari cepit in melius, ita ut tumor detumesceret, laxarentur nervi, omnisque dolor conquiesceret, et sub adpectu multorum quæ fuerat humeris alienis allata, propriis gressibus rediit in suam. Matrona quaedam de Treversdorf, Hildegundis nomine, filia Hermanni Advocati de Marmach, variis afflicta doloribus et ambobus debilitata cruribus, gradiendi usum ab annis pene quatuor perdiderat. Quæ cum per necessarios suos ad memoriam B. Joseph fuisset adducta ; fudit supplicem orationem, fecit humilem confessionem, spemque salutis suæ, se, et sua divinæ Providentiæ et orationibus B. Joseph devote commendavit : sicque domum reversa est. Sed non frustra visa est expetiisse B. Joseph suffragia : nam statim post reditum melius habere cepit, et resumptis paulatim viribus, infra paucos dies tam crurum quam omnium membrorum optatam adeptæ est sanitatem. Philippus vir nobilis de Werneburg, cum in unius brachii dolore et debilitate fatigatus esset longo tempore, audiens et ipse de B. Joseph miraculis, promisit iura fide, quod si ei brachium restitueret, memoriam ejus peragendis gratiis aditurus esset. Expertus est illico in se quod de aliis fideliter crediderat : siquidem brachium quod nulla tomenta, nulla unquam medicamenta curare poterant, invisibili Dei virtute sub eodem momento curatum est. Adolescens quidam de Berendorf Gollfridus nomine, cæcitatem sinistri oculi per octo annos patiebatur : pellicula quippe pupillam obtexerat, omnemque ei videndi facultatem intercluserat. Hic inter ceteros auxilium B. Joseph postulaturus advenit ; sed ad sepulcrum curari non potuit : verum cum revertens iter carperet, pellicula oculum deso-

B item claudicans, usu brachii destitutus, cæcus altero oculo, Curantur, grave ulcus gutturis, Infirmitas 8 annorum, ulcera crurum,

15 Conversus noster Joannes de Gustene, guttur habebat perstrictum interius gravi ulcere, unde metuebat vitæ suæ grande periculum imminere : sed cum degustasset salutaris aquæ poculum, confestim absque ullo sensu doloris, ruptum est ulcus ; sicque homo ab instanti periculo liberatus est. Puella quaedam de Holtzheim, Godesta nomine, habens annos octo, tribus annis et amplius mirabiliter et miserabiliter infirmabatur : in qua defecit omnis medicina, nec poterant ulla subvenire remedia : deferabatur ad diversa Sanctorum limina, ubi circa infirmos gratia operabatur divina ; sed frustra agebantur omnia : quæ quanto diutius vivebat, tanto deterius habebat. Tandem cum jam proxima esset defunctioni, avunculus ejus eam vovere fecit, ut si per Beati merita Joseph convalesceret, candelam ei ceream ad suam mensuram afferret. Audi ab ore puellæ matris, quod statim post voti prolocutionem, filia consecuta est sanitatem. Paulina Monasteriensis matrona, in laneis, et nudis pedibus incedens, humiliter advenit, et pro salute viri sui duo crura cerea devote obtulit : fuerat namque idem vir ejus ab annis duo-

bus infirmus cruribus, et præ tumoribus et ulcerum vulneribus, nec caligis uti, nec ad publicum debilitato gressu incedere quivit : at ubi mulier post oblationem reversa est domum, vir ad introitum ipsius persensit cœleste beneficium : nam crura solidata, ulcera sunt sanata, et libera facultas gradiendi divinitus est ei redonata. Alia puella de oppido Monasteriensi aures ad audiendum habebat obstructas, nec nisi clamorosa voce aliquem intelligere quivit. Hæc, sicut audi vi ab Arnolde patruo suo, vittam suam quæ erat de auriphrygio reverenter offerens, imposuit sepulchro. Cujus devotioni B. Joseph pie congratulans, desiderantem diutius suspendere noluit : sed difficultatem, quam dudum in audiendo moleste pertulerat, ab ea quantocius amovit.

16 Negotiator quidam de Tulpeto, Erewinus nomine, promisit B. Joseph ex devotionis affectu, quod sepulcrum ejus visitare deberet. Negotiis exterioribus implicatus, tum per negligentiam tum per oblivionem, minime implevit quod promiserat : sed ut vexatio daret homini intellectum, mirabiliter percussus, sed mirabiliter sanatus est. Siquidem per quatuor septimanas decubuit lecto, variis attritus doloribus, et desperatus ab omnibus. Ad extremum itaque voti sui memor, cognovit culpam, petivit indulgentiam, emendationem promisit ; sicque salutem quam desiderabat obtinuit.

17 Reinerus miles de Arlesheim infirmabatur valde, insuper et acutissimis quibusdam punctiombus crebro tangebatur in latere, quæ etiam ita graves extiterunt, ut ad singulas puncturas se crederet exhalare spiritum. Cum igitur nulla jam spes vitæ superesset, seque ad exitum per extremam Unctionem preparare disponderet ; recordatus B. Joseph, ejus in instanti tribulatione auxilium invocans, et suam ei oblationem, si convalesceret, devotissime spondens. Mirabile dictu ! postquam hoc votum protulit, mox convaleuit, et die sequenti mira cum alacritate currens ad sepulcrum venit ; gratias agens, et B. Joseph obsequiis, cujus opem celerem expertus fuerat semper de reliquo devotum se fore proclamitans. Mechtildi puellæ filiæ Reineri de Fussenich in corpore ebullierunt innumerabiles papulæ ; quæ, ut ferebatur, adeo erant periculosæ atque mortiferæ, ut nisi cito subventum fuisset, puella cogerebatur subire dispendium præsentis vitæ. Cujus dolori mater ejus Mechtildis compatiens, et consulere cupiens, particulam vestimenti beati Joseph intinxit in aquam, dedit puellæ bibere, quin et locum doloris de ipsa aqua lavit ; statimque omnis dolor cessavit : multitudo quoque popularum, quasi nunquam fuissent, subito non comparuerunt. Per Christum Dominum nostrum.]

18 Sed quid moror ? Non enim poterit charta, etiamsi ex integro scribatur, comprehendere, quantis signis et prodigiis Dominus Sanctum suum in tam paucis mensibus est magnificare dignatus. Sed neque filiis paucis Belial (qui adhuc Christum, in Sanctis suis operantem, dicunt et blasphemant ejicere demonia in Peelzebub) potest multitudo miraculorum satisfieri : filiis vero lucis (qui confidunt in Domino, et congraudent veritati) credo per præsentia aliquantulum satisfactum. Dimitto illos interim post hanc refectiunculam prandii mei, esurientes et sitientes cœnam, delicatioribus fereulis pleniorum ; donec et hæc et alia, tam facta quam fienda, plenius (cooperante Dei gratia) rescribemus, ad laudem et gloriam laudabilis et gloriosi : qui facit mirabilia magna solus, Dominus Deus noster, qui est benedictus in secula seculorum. Hoc autem magnificum, silentio præterire non debeo nec possum ; quod, cum Hermannus, Custos S. Cuniberti in Colonia, portunculam de vestimentis nostri Joseph accepisset, et illam minus dignam

obstructio aurium cum surditate :

morbus ex neglecto voto inflictus, E

lateris punctiones acutissimæ :

papulæ mortiferæ,

F

Auctor pauca ex multis selegit :

et plura addit :

Psal 135

*particula
vestium negli-
gentius habita,
caelesti lumine
prodatur.*

A digne in eistam propriam projecisset: nocte, cum se sopori dedisset, quemdam strepitum inconsuetum, in eadem cista commotum, audivit: cumque, expergefactus tumultu, etiam oculos aperire cœpisset, vidit super eundem locum Custos lumen claritatis ardere. Quod ibidem credens a servis suis incaute fuisse relictum, pro illo extinguendo surrexit; et, eo appropinquante, confestim evanuit. Discussiens ergo apud se, quid hac visio portendere posset, recordatus vestis sacratæ, quam illic inhoneste posuerat, ipsam eadem hora sustulit, et in capellam suam, cum ceteris Reliquiis, devotione debita collocavit; ad laudem et gloriam Christi Jesu Domini nostri.

PROCESSUS INQUISITIONIS

super fama sanctitatis B. Hermannii,

Ex MS. Steinfeldensi.

CAPUT I.

*Delegatio Commissariorum, et commissionis
susceptio.*

*Jo. Gelenius
et Jo. Sch-
wan,*

B *S*erenissimo et Reverendissimo Domino, D. Ferdinando, sanctæ Coloniensis Ecclesiæ electo et confirmato Archiepiscopo, sacri Romani Imperii per Italiam Archicancellario et Principi Electori: Episcopo Paderbornensi, Leodiensi et Monasteriensi, Administratori Hildeshemensi, Berchtesgadensi, et Corbeiensi; Principi Stabulensi: Comiti Palatino Rheni, utriusque Baviaræ, Westphaliæ, Angariæ, et Bullionis Duci; Marchioni Franchimontensi, Comiti Lossensi, Longiensi, Hornensi: sanctæ Sedis Apostolicæ Legato nato, etc; Domino nostro clementissimo, Joannes Gelenius et Joannes Schwan, sacræ Theologiæ et Juris utriusque Doctores, Metropolitanæ et Collegiatæ SS. Apostolorum et S. Geronis Martyris Coloniensium ecclesiarum Presbyteri, Canonici capitulares respective; Decanus et Proto-notarius Apostolicus alter, alter memoratæ vestræ Celsitudinis Vicarius generalis et Consiliarius; Commissarii ad infrascripta specialiter deputati, humillima nostra omnique nexu devotissima studia et obsequia.

*a Ferdinando
Archiep. Co-
loniensi,*

2 Litteras commissoriales, Serenissimæ vestræ Celsitudinis manu et sigillo, Bonnæ, quinta Maii currentis anni subscriptas et signatas, atque ad devotam instantiam Reverendi admodum Patris ac Domini, Christophori Pilekman, sacri Præmonstratensis Ordinis in Steinfeldt Abbatis, expeditas, omni prorsus vitio et suspitione carentes, nobis, conjunctim in sacristia aedis Metropolitanæ Coloniensis congregatis, anno Salutis mdcxxviii, Indictione xi, Pontificatus sanctissimi in Christo Patris ac Domini nostri, D. Urbani, divina providentia ejus nominis Octavi, anno illius quinto; præsentibus ibidem et ad hoc requisitis venerabilibus viris, Laurentio Staden et Paulo Aussemio, Presbyteris ad SS. Apostolos et S. Cunibertum Canonicis, et respective Scholastico, sanctæ Sedis Apostolicæ Notariis; nec non Gulielmo Wollersheim et Guilielmo Sleidano Clericis, testibus; Clarissimus et consultissimus D. Antonius Fabens, Juris utriusque Licentiatum, in vim specialis mandati sui, de quo sufficienter docuit, nobis præsentavit: easdemque omni cum reverentia acceptavimus hujusmodi sub tenore.

*Sanctorum
honorando-
rum,*

3 Ferdinandus Dei gratia Archiepiscopus Coloniensis... venerabilibus ac devote nobis dilectis Joanni Gelenio et Joanni Schwan... salutem et gratiam nostram. Cum Sanctis, qui sunt ante thronum Dei, et in templo ejus, id est, in Ecclesia triumphante, servant ei die ac nocte; nos, qui in terris adhuc militamus, hono-

rem impendimus; jure illud implemus quod Scriptura monet: Sapientiam ipsorum narrent populi, et laudem eorum enuntiet ecclesia. Quæ monitio tanto nobis ferventius est excipienda, quanto certius fide tenemus, fructum honoris, quem Sanctis impendimus in nos ipsos redundare: ipsi enim bonorum nostrorum non egent. Quamvis autem debeamus hunc cultum omnibus qui conscripti sunt in cælis, et cum Christo sine fine conregnare: specialius tamen nos obligatos cognoscimus his, qui particulares ecclesias et domos terrestres, in quibus nos adhuc in corpore a Domino peregrinamur, vitæ suæ antea exemplum et miraculorum gloria illustrant, nec unquam pro salute nostra intercedere desinunt. Inter hos esse non dubitamus Hermannum, qui Joseph dictus est, in civitate nostra Coloniensi ortum, et Steinfeldensis monasterii, Archidiocesis nostræ, ante annos quadringentos Canonicum: ejus sanctam vitam et pretiosam mortem innumera pene miracula et communis vox populi, quæ vox Dei est, prædicant et contestantur.

4 Quandoquidem vero in hunc usque diem idem Hermannus, quem et Josephum vocant, sanctæ Romanæ Ecclesiæ auctoritate Cælestium catalogo non sit inscriptus: hinc est quod nos desiderantes illi condignos honores decerni, et precibus venerabilis ac devote nobis dilecti, Christophori Pilekman Steinfeldensis Abbatis moti, Vobis, de quorum doctrina, zelo ac prudentia confidimus, conjunctim ac divisim mandamus et committimus, ut vos (ad hoc adjunctis duobus, qui in sacris constituti sint, Notariis) articulos illos, quos præfatus Abbas seu illius Procurator coram vobis exhibuerit, examinetis; examinatos ad probandum admittatis: testes desuper nominatos citetis, seu citari, produci et jurare jubeatis; citatos, productos et juratos audiat; eorumque dicta seu depositiones, nec non scripta quæcunque, ad hanc rem pertinentia, exhiberi, conscribi et consignari faciatis et procuratis; ac nobis in forma probanti omnia hæc, conscripta et consignata, transmittatis. Nos enim ea Sanctissimi Domini nostri (a cujus definitione Sanctorum cultus dependet) decreto, per præfatum Abbatem seu illius et Ordinis sui Procuratorem, subjicere intendimus. Hæc est enim voluntas nostra. Datum in civitate nostra Bonnæ, die v mensis Maii, anno mdcxxviii.

D
AUCTORE
CO.EVO.
Ecli. 44, 15

*patriorum
imprimis
studio,*

*in ordine ad
canonizatio-
nem B. Her-
manni,
c.*

*ad inquiren-
dum deputati,*

† FERDINANDUS.

5 Quibus litteris a nobis reverenter exceptis, dicti Domini Abbatis Procurator seu Syndicus, Licentiatum Fabens, etiam atque etiam institit, quatenus onus idem, humeris nostris impositum, suscipere; et juxta tenorem earundem, ad majorem Dei gloriam honoremque B. Hermannii, procedere dignemur. Insuper exhibuit certos articulos, pro verificatione famæ sanctitatis præfati B. Hermannii, conceptos, rogans, studiosissime eosdem ad probandum admitti et canonice examinari. Quia vero pro magna parte iidem per ocularem inspectionem justificari possunt ac debent; petiit proximam feriam secundam, xxix Maii, pro suscipiendo itinere versus cenobium Steinfeldense, in quo dictus Hermannus sanctissime vixit, deputari; ibidem in loco ocularem inspectionem, super omnibus quæ in facto perduranti consistunt, sumi; testes necessarios, ad deponendum de veritate famæ sanctitatis et miraculorum, admitti et canonice examinari; nec non scripta et alia quæcunque ad hanc rem spectantia, extrahi, conscribi et consignari.

6 Nos igitur vestræ Serenissimæ Celsitudinis mandatum, nobis hac in parte clementissime injunctum, sedulo prout oportet ac reverenter exequi volentes, articulos præfatos acceptavimus; declarantes quod eosdem

F
*rogatique
Steinfeldam
accedere,*

*Commissio-
nem susci-
piunt,*

EX MSS.
STEINFELD.

eorumque
vna Stein-
feldium se
conferet.

Jo. Schean
admittit
articulos
examinandos

B

A eosdem accurate examinaturi, et in loco petitiæ ocularis inspectionis, super admissione eorundem ad probandum, decretum laturi simus. Et cum propter alias incidentes graves occupationes, Celsitudinis vestre Vicarius generalis D. Joannes Gelenius ad iter hoc sese accingere, et testium examine alisque ad hoc salutare negotium requisitis in Steinfeldt interesse non posset, ac commissionis hujus executio nobis conjunctim et divisim elementissime imposita esset; ita faciendum judicavimus, ut alter nostrum D. Joannes Schtean ad memoratum monasterium Steinfeldense, cum Notariis suprapositis, die xxix Maii se reciperet; locum, in quo B. Hermannus seu Joseph vitam, omni sanctitatis genere cumulata, vixerit; ejus sacrum elevatum tumulum et Reliquias oculis inspiceret; atque ea quæ ad processum hunc feliciter continuandum necessaria judicaret, statueret.

CAPUT II.

Articuli Commissarij examini propositi

Posteaquam igitur penultima mensis Maii, ad monasterium Religiosorum Patrum in Steinfeldt Joannes Schtean prospere pervenisset, repetit Syndicus decretum die xxvi latum, maximopere rogans articulos, præbitos ad probandum, admitti; ocularem inspectionem circa illos, qui in facto perduranti consistunt, sumi; et quæ demonstrata fuerint, distincte registrari; demum quæ hoc die a Christi fidei populo, ex diversis circumjacentibus parochiis ad ipsius S. Joseph sacrum tumulum et sancta lipsana confluentes, religioso cultu fiunt, ad protocollum referri; desuper officium nostrum omni meliori modo implorans. Quibus a Syndico in medium prolati, atque articulis diligenter examinatis, vigore antememoratæ commissionis, nos Joannes Schtean I. D. et Commissarius, cum Domini nostri collegæ assensu antehæc dato, dictos articulos decreti nostri interpositione admisimus, et paratos nos ad ocularem inspectionem obtulimus; mandantes ea quæ fuerint visu necessaria designari, ostendi, omniaque et singula studiose litteris et chartis committi.

8 Tenor vero exhibitorum articulorum est iste.
I Quod publica vox sit et fama, beatæ memoriæ Hermannum, confictum Joseph, ante annos quadringentos Colonia Agrippinæ honestis parentibus natum, in juvenili ætate innocentissime educatum; in celeberrimo Steinfeldensi monasterio, directus Colonienſis, Ordinis S. Norberti, vitam regularem professum; mira vitæ sancti monia, fide integra, superba præsertim castitate ac humilitate, et columbina simplicitate, singularique in Deiparam Virginem cultu, floruisse.

II Publicam esse vocem et famam, quod idem, post creberrimas sibi divinitus factas revelationes, ac castissime cum Deipara Virgine continuatam familiaritatem, prophetico plenus spiritu, demonstrato prius sepulchorum loco, ad æterna tabernacula cum ingenti sanctitatis opinione discesserit.

III Quod divina bonitas eum, in vita et post obitum, plurimis et creberrimis miraculis magnificavit; ac famulum suum, qui exemplo Domini omni homini se subiecerat, mirabiliter exaltavit: de quo publica vox est et fama.

IV Quod publica vox sit et fama, ad sepulcrum ejusdem egros multos esse sanatos, morbos ad vitam revocatos, et eos illuminatos, surdos, phreneticos et hydropeicos curatos, demones effugatos.

V Quod corpus dicti S. Hermann in signum sanctitatis, scientiæ et tolerantis Ordinarii, ad altitudinem circiter quatuor pedum a terra sit elevatum: et tumba vetusta, pulchre depicta ac cancellis ferreis circumsepta, honorifice asservetur.

VI Quod tumba hæc ipsum Josephum, cum eo quo Sancti solent, fulgore et gloria depictum, exhibeat.

VII Quod tumbæ huic altare, in media ecclesiæ navi, immediate adiaceat: quod ipsum extra vulgi memoriam vulgo altare S. Joseph vocatur; prout de eo est publica vox et fama, et tabula altarium, in sacristia Steinfeldensi perpetuo pendens, indicat.

VIII Quod in columna ecclesiæ, pulchra ejusdem et antiqua videatur statua, in habitu Præmonstratensi, justam hominis adequans longitudinem.

IX Quod in valvis altaris depicta sit effigies S. Joseph, in regulari habitu S. Norberti.

X Quod tumbam supradictam et sacras Reliquias plurimi utriusque sexus devoti Catholici, voti exolvendi causa, multis retro temporibus et in hodiernum usque diem (maxime in vigilia Ascensionis Domini, qua tumba aperiri solet) pie visitent, luminaria et munera sua offerant, et per cancellos tumbæ immittant; hymnum Germanicum in laudem S. Joseph conceptum canant, ea spe et fiducia, quod confidant se ab infirmitatibus liberandos.

XI Quod extra monasterium, ad crepidinem vastissimi montis, foniculus seaturiat, qui in hodiernum usque diem puteus S. Joseph vocetur: eo quod vir devotissimus, ob penuriam aquæ limpidioris, non attento difficillimo montis ascensu et descensu, aquam ex eo limpidissimam, ad usum Sacrificii, manu propria quotidie adferre consueverit: ad quam aquam hauriendam plurimi in hodiernum usque diem, ad honorem prædicti Sancti, concurrunt, et per ejus usum a morbis curari dicuntur.

XII Quod ex causis præmissis S. Joseph inter præcipuos monasterii Steinfeldensis Patronos olim et hodie numeretur, et colatur: prout ex antiquissimis picturis et altarium antependiis et fenestris vitreis videre licet: et de eo est communis ac certa Fratrum religiosorum persuasio.

XIII Quod fama sanctitatis ejusdem non modo per Germaniam, sed etiam exterarum nationes, sacrorum doctorum scriptis divulgata, et a diversis auctoribus per singula secula sit commendata.

XIV Quod a diversis piis scriptoribus B. Josephus, uti vir sanctus, ad Sanctorum kalendaria sit relat.

XV Quod forma sanctitatis ejus ab incerto rumore non prodierit: siquidem verum est.

XVI Quod vita ejusdem et miracula, divina coöperante gratia mortem subsecuta, a viro gravissimo, qui cum Joseph in regulari observantia familiarissime vixit, in antiquissimo Steinfeldensi archetypo descripta asservetur.

XVII Quod prædictum archetypum in Steinfeldensi archivo, ad hæc usque tempora, summa diligentia custoditum fuit.

XVIII Quod ex eodem archetypo R. P. Laurentius Surinus vitam B. Hermann, ad vi Idus Aprilis, auctioris editionis tomo secundo inseruerit.

XIX Quod vita hæc cum alio antiquissimo manuscripto archetypo Marchtalensi, ejusdem Ordinis in Suevia, in effectum conveniat.

XX Quod ex illo nostro archetypo fideliter desumpta sit illa D. Josephi Vita, quæ anno proximo mdcxxvii opera R. P. Fr. Chrysostomi vander Sterre, in lucem prodit.

CAPUT III.

Ocularis inspectio sepulcri et aliorum monumentorum.

Post hos articulos memoratus Syndicus exhibuit subsequens directorium, allegando quod articulum v, vi, vii, viii, ix, xii justificet per ocularem inspectionem

tionem

A ctionem : ad quam sumendam demonstrabat cœnobium Steinfeldense, celeberrimum ac florentissimum in Eyßlia, septem Germanicis milliaribus a Colonia Agrippina situm, commodissime ad regularem disciplinam aptum : petens a nobis illud inspicere, et qualitatem ac statum illius ad protocollum referri. Quod ubi accurate ac studiose perlustravimus, invenimus illud, loco in famosa multorumque scriptis celebrata Ardenne silva delecto, sterili quamvis ac saxosa gleba, attamen Religioni et Religiosorum secessibus apto, magnifice jam a multis annis ac splendide ædificatum, in veram monasterii formam redactum esse; ac sub reverendo admodum Patre et religiosissimo viro, D. Christophoro Pilekiano, morum gravitate, ordinis zelo, ac sincera in Deum pietate præstantissimo Præsule, hodie Regularum observantia, disciplina, ac doctrina plurimum florere.

10 Deinde Syndicus ostendit ecclesiam, præfacto monasterio contiguam, eleganter et magnifice in formam crucis extructam, quam viginti altaria illustrarent, et inter alia S. Potentini, Martyris et Aquitanie Ducis filii, sacre exuvie, in summa ara maximo in honore ac reverentia asservatæ, clarissimam ac illustrissimam redderent. Quocirca præsentibus supradictis Notariis ecclesiasticis et duobus testibus fide dignis ad hoc specialiter vocatis, Joanne Nicolai et Adamo Pfaltz, die Mercurii, ultimo Maii, ingressi sumus basilicam Deiparæ virginis Mariæ, sua magnitudine, splendore ac ornamentis augustam : cujus chorus ab ipsa navi separatus abside seu doxali et cancellis ferreis, egregiam cultus et honoris divini speciem et formam præ se ferebat. Inter ipsas vero columnas, in capite seu principio navis, versus chorum, vidimus tumbam antiqui operis, a terra pedibus quatuor plus minus elevatam, picturis Apostolorum et aliorum Sanctorum ornatam, cancellis ferreis supra ipsam tumbam aliquantum eminentibus vestitam et munitam : in qua sacre S. Hermanni Reliquiæ a D. Abbate et Fratribus memorati monasterii quiescere dicebantur.

11 Erat autem eadem tumba, lata circiter pedes duos et semis, longa sex : cujus pedes chorum respiciebant ; caput autem contingebat altare sibi imminens in honorem beatæ Virginis Mariæ et BB. Petri, Andreæ, et Matthiæ Apostolorum, Sanctorumque Dionysii et Nicasi Martyrum Pontificum, et beatæ Virginis Catharinæ consecratum. Illudque ob singularem aliquam sanctitatis famam, vulgo S. Josephi nominatum, ita constitutum erat, ut prospectui totius Christo fidelis populi pateret. In valvis ejusdem altaris, præter memoratorum Sanctorum picturas, hujus quoque B. Josephi effigies, in habitu Præmonstratensium, cum fulgore et radiis circa caput, sinistra librum, dextra calicem aureum cum tribus rosis gestans, apposita erat. Ad pedes tumbæ seu sancti sepulcri lampas ænea, disposita in medio duorum candelabrorum vetustissimi operis, a terra plus minus quatuordecim pedibus elevata, continenter cum non exigua populi devotione ardebat.

12 Corpus ipsum in capsâ, e ligno sculpta ac monumento elevato inserta, honestissime repositum servabatur. Caput, pulvino inclinatum, et superiori parte auriphrygio circumdatum, honorifica pariter corona ejusdem materiæ exornabat. Oculorum cavernis insertæ erant pilæ crystallinæ. Reliquum corpus, sindoni acupictæ egregia cum munditia involutum, requiescebat : et quidem omnia et singula ossa (pancis, quæ deerant, exceptis) insuta undequaque telæ mundissimæ, invicem sibi ita connexa et colligata erant, ut skeleton humani corporis pulcherrime referrent. Hæc autem omnia tegebantur tela alba et perspicua, quam fenestra ex pellucido

vitro claudebat : supra quam crates ferrea, per suos cancellos ad dictam fenestram vitream intuentibus, ad ipsa sacra ossa commodum satis præbebat aspectum. Supra hanc fenestram vitream aliquot centena numismata aliæque plura jacebant, quæ ad cultum et honorem sæpediti S. Josephi piorum hominum oblationibus videbantur congesta : inter cetera autem repertæ sunt acus quædam, quas, uti Sacrista referebat, devotæ mulieres magna animi confidentia offerre; ac alias, quæ aliquamdiu ibi jaciissent, inde tollere solent, quibus pepla connecterent; in Domino confidentes, se præsentissimum aliquod contra capitis punctiones, uberum dolores, aliosque sui corporis morbos remedium et indubitatum medicinam asportare.

13 Insuper ne fraus ulla vel minima irreverentia sanctis his Reliquiis inferri posset, fenestra vitrea peculiari adhuc sera claudebatur : crates vero ferrea tabula lignea tegebatur; quæ inferius pediculis, superius vero sera munita, ipsum totum sepulcrum ab omni malevolorum injuria protegebat. Porro in hac tabula depicta conspiciebatur imago Sacerdotis, in casula viridis coloris, gestantis in manu calicem, ex quo tres rosæ prominebant : cujus caput tonsum erat ad modum Religiosi Præmonstratensis, et circum illud splendores et radii, Sanctorum iconibus appiogi soliti, cum hac inscriptione, BEATUS JOSEPH. Ex litterarum autem figuris ac tota insuper pictura, antiquitas quædam venustissima sufficienter apparebat. Videbatur autem in medio hujus tabulæ quasi ad pectus Sancti, fissura, injiciendis fidelium oblationibus accommodata.

14 Columnæ, intra quas altare, Sancti tumulo imminens, collocatum erat, sustinebant ab una parte tabernaculum, in quo olim venerabile Sacramentum augustissimi Corporis Christi asservari solebat; ab altera vero statuam B. Mariæ Virginis, puernum Jesum in ulnis gestantem. Huic, ab eodem latere dextro in secunda columna, juncta cernebatur statua memorati B. Josephi, in habitu Præmonstratensi cum calice deaurato : cui opponebatur S. Potentius hujus ecclesiæ Patronus : in quibus statuæ, quæ justam hominis longitudinem et staturam adæquant, palam ipsa antiquitas et vetustas similiter ostendebatur. Erant autem hæ statuæ taliter ad dictas columnas ordinatæ, ut Diva Virgo tabernaculo Venerabilis Sacramenti, Sanctus autem Joseph S. Potentino oppositus pulchro quodam ordine cerneretur. E regione sepulturæ B. Josephi pendebant a parte sinistra sub templi fornice organa; et in valvarum illa contegentium altera depicta cernebatur effigies B. Mariæ, S. Hermanno geniculanti, assistentibus hinc inde Angelis, manum hilari vultu porrigentis. Ostensum præterea fuit, ante altare B. V. Mariæ, in quo singulis diebus sacrum Missæ officium legi dicebatur, antependium quoddam, aureis serieisque filis acupictum, in quo B. Joseph cum calice liliato et B. Potentius, uti hujus ecclesiæ Patroni, egregio opere repræsentabantur : sicut eadem fere in alio quodam antependio maximarum solennitatum altaris summi (quorum utramque, ut ex inscriptionibus notabatur, Christi fidelium piorumque hominum oblationibus confectum erat) accurate ad oculum nobis monstrata fuerunt.

15 Post hæc deinde deducti ad sacristiam, ornamentorum ecclesiæ, vidimus ibidem binas tabulas : quarum una vetustissima, olim summi altaris ala fuit ; modo autem pene carie corrupta et attrita est : altera anno mcccclxviii confecta : in quibus, inter ceteras Sanctorum multorum imagines, sancti quoque Hermanni icones, in habitu Præmonstratensi, vetustissimo labore depictæ conspici adhuc et dignosci optime poterant : quemadmodum non dissimi-

D
EX MSS.
STEINFELD

et super
hanc inter
donaria
multæ acus :

In tumbæ
ipsius oper-
culo lignea :

depictus est
Joseph cum
titulo Beati :
E

prope et inter
Sanctorum
statuas,

statua Beati
ostenditur,

et imago
in valvis
organorum,
F

eandemque
acupicta in
pallio al-
tarium.

item in ta-
bulis,

et fenestris :

A liter in fenestris capitularis domus et ambitus, circa annum Domini circiter MDXXVII et MDXXX positis, representatae et ostensae nobis fuerunt.

EX MSS
STEINFEL.

peregrinorum
ad tumulum
frequentia et
decentio.

16 Dom hęc. hora circiter octava anteroeridiana juxta praedictam fidelero narrationem, praefato modo fideliter et perquam mature instraremus; summa cum animi laetitia et intima commotione cordis, videmus ex variis parochiis Christi fidelero plebero, una cum Pastoribus, crucibus, vexillis, signisque Salvatoris nostri, ecclesiam memoratam maxima cum devotione et alacritate et pietate visitare; cantica et rythmos pios, in honorem Sancti compositos, sonoris vocibus decantare; ad sacrum S. Josephi tumulum, magno numero, pro pia consuetudine, genibus flexis et summo cultu illum honorando, preces ad Deum ardentissimas profundere, munismata quoque, ova et alia plura ad sacras Reliquias afferre; rosaria religiose ad caput et ossa ejusdem Sancti, per cancellos et apertam fenestellam vitream, immittere. Quibus peractis, summo Sacro (quod eodem, uti et ab inmemorabili tempore, in praementionato altari, sanctae tumbae contigua et adjacenti, decantatum fuit) nec non concioni omnes et singuli, eadem animi devotione, cultu, reverentia, et attentione, pro singulari erga Deum, Deiparam et S. Josephum Steinfeldensem pietate et affectu, interfuerunt.

CAPUT IV.

Parochorum Eyffliensium testimonia.

10 Parochi
ad examen
admissi,

Subsequenter Syndicus pro verificatione articulo- rum, I, II, III, IV, item VI, VII, VIII, IX, X, XI et XII, nominabat in testes venerabiles et eruditos viros, I Jacobum Steigium, Pastorem in Gartzheim; II Joannem Mey, Pastorem in valle Blanckenheim; III Laurentium, Pastorem in Smidheim; IV Matthiam Ahlensem, Pastorem in Zinsheim; V Adamum Bisium, Pastorem in Mulheim; VI Dionysium Molitorum, Pastorem in pago Blanckenheim; VII Joannem Panhausen, Pastorem in Kildenich; VIII Petrum Bollich, Pastorem in Dottelen; IX Antonium Panhausen, Parochum in Commeren; X Mathiam Hellich, Pastorem in Malmach; petens, ulteriori nominatione salva, eosdem admitti, super articulis propositis circumstantialiter examinari de causa scientiae, et depositiones ad protocollo referri. Citationem itaque nominatorum Testium mandavimus Venerabili viro Paulo Haussemio, hujus sacri negotii Notario: qui mentionatis Pastoribus, in ambitu Steinfeldensis monasterii conjunctim praesentibus, suprapositam commissionem ostendit, contenta exposuit; et vigore illius, ad dicendam veritatem de fama sanctitatis et miraculorum S. Hermanni, eosdem viva voce citavit: qui omnes et singuli, visa commissione, promptos se paratosque declararunt. Postquam igitur eosdem coram nobis constitutos diligentissime de veritate dicenda admonuissimus; corporale juramentum, in forma consueta praestitum ab ipsis recepimus; et praevio exactissimo examine, nullum eorum prece, pretio aut favore ad veritatem attestandam seu testimonium dandum (uti omnes et singuli libere affirmabant) inductum, nec censuris ecclesiasticis immodatum, aut alias quomolibet indoneum reperientes; ad nonam circiter horam antemeridianam, Syndico instante, domum capitularem intrantes, subsequentes Pastores sigillatim summo studio et accurate examinavimus super articulis exhibitis; et responsiones per memoratos assumptos Notarios diligenter annotari jussimus.

juramento
praestito ut
testantur,

18 Primus testis Venerabilis vir Jacobus Steigius, annorum LI, parochus in Gartzheim, primi

articuli contenta publico famae testimonio omnino vera credit, asseritque sibi in pueritia a praceptoribus et postmodum a fide dignis eadem relata esse. Secundum credit similiter: praeterquam quod non audierit Sanctum sepulturae locum demonstrasse. Tertium credit similiter verum; causas notitiae, quas ad primum, easdem allegans. Ad quartum respondet affirmative, addendo quod uxor Praefecti Steinfeldensis cognata sua, paucis ab hinc annis mortua, gravissimo et intolerabili oculorum dolore affecta fuerit; fecerit autem votum huic Sancto, eoque soluto seu facto et oblatione reddita ad easdem sacras Reliquias, minimo temporis intervallo, dicti Sancti suffragiis, pristinae sanitati restituta sit: idque eam sibi saepius retulisse. Praeterea deponit esse communem famam et vocem populi per hanc patriam, Sancti hujus merito ac apud Deum interventu, eos qui iniquam oculorum valetudinem incurrunt, ab eadem emergere et sanari: seque intellexisse a diversis, varios languidos et malis obnoxios, hujus Sancti precibus et ad memoriam illius, sanatos esse. Quintum dicit esse verum: ait quoque Dominos Visitatores ecclesiasticos sacrum ejus monumentum invisisse ac veneratos esse. Articulus VI, VII, VIII, IX dicit esse veros, prout ex oculari inspectione patet. Decimum dicit esse verum et notorium, addens olim, pacificis ac inturbidis annis et temporibus, septuaginta duas parochias (prout sibi relatum ait) Sancti hujus sepulcrum religiose visitasse: hoc autem tempore pauciores confluere, cum bellis passim petantur. Ad undecimum et duodecimum respondit affirmative.

19 Testis II simili modo ad singula respondens (quae nihil opus est hic repetere, ubi quoad substantiam eadem fere dicuntur) affirmat articulum X esse verum, addendo quod vota nonnumquam ad Sanctum hunc nuncupaverit, prout a majoribus factum esse audivit: hymnum quoque in laudem Sancti a fidelibus cani, et doceri a Pastoribus in lectione catechistica. Testis III annorum circiter LXX, ad primum respondit, quod ante annos XXXVIII initio pastoratus sui, quaesiverit a Parochianis cur pridie ascensionis Domini processio institueretur in Steinfelt; responderint autem seniores, eam ob quemdam Sanctum, conditum Josephi, ibidem sepultum, olim institutam et hactenus continuatam esse. Ad quartum audivit a praenobili Domino temporali in Schmidheim, anno MDCCII pie mortuo, viro octogenario, interventu S. Josephi plures aegros esse curatos. Ad decimum affirmat se vidisse, quod quadraginta circiter parochiae Steinfeldiam venerint: quasdam ex his quatuor circiter horarum iter conficere: se quotannis cum suis parochianis Sanctum hoc die visitasse. Testis IV nihil particulare deposuit, sed tantum affirmavit singulos articulos, ut priores. Testis V ad quartum in specie audivit a quodam Wilhelmo Sutorio, viro centum annorum circiter adhuc vivente, quod gravissimo capiti dolore et summa ejus vertigine laborarit: et emissio voto Reliquias hujus Sancti visitandi, fuis precibus et audita re divina in altari juxta tumbam S. Josephi, miraculose sanatus sit.

20 Testis VI Articulum II credit ex cantico S. Josephi, quod passim in hisce partibus canitur, et inter tetera habet S. Josephum sepulcrum suum monstrasse. Articulum III et IV credit verum, addendo pro causa scientiae quod quaedam Catharina, uxor Eberhardi Schloemens villici, parochiana sua, diversis vicibus infelicitate pepererit, ac sibi testi retulerit, quod emissio voto ad sepulcrum S. Josephi, ibique lecto Sacro, feliciter prolem in lucem ediderit. Haec vero anno MDCCXXVIII in Februario, cum denuo gestaret uterum, se deponentem accessit et rogavit, ut sacrum Missae officium sub honore B. V. Mariae

D
17 priores
articulos
esse veros,

et speciatim
curatum dolo-
rem oculorum,

E

F

et capitis,

et adjuvam
periculose
parturientem,

in

A in parochiali ecclesia pro se celebraret; eo quod propter milites S. Josephum visitare non posset, cuius sepulcrum voti exolvendi causa seomaiño prima opportunitate invisuram dicebat: et postmodum feliciter enixa est. Testis vii Articulum iii et iv affirmans addit, quod intellexerit, ex Marmagen et vicinis locis puerperas ad S. Joseph emisisse vota. Ad x dicit, quod decem et tribus continuis annis processionaliter Reliquias S. Joseph in Steinfeldt visitaverit: quodque altera Paschæ, absque vexillis et signis sanctæ Crucis, soleat cum quibusdam vicinis suis in Steinfeldt se conferre. Testis viii, ix, x eadem quæ ceteri affirmant in genere, in particulari nihil deposuerunt quod hic annotari mereatur.

inspiciatur
fons S. Josephi dictus.

B Hisce testibus sic examinatis, et responsis eorum ad protocollon referri jussis; Syndicus eodem ultimo Maii, instanter petiit ocularem inspectionem institui fonticuli, in articulo xi nominati, prout eandem instituendam esse censuimus. Continuo ergo ad eum, non procul a monasterio situm, perducti,oculariter reperimus et vidimus, eum ex saxoso quodam et præcipiti monte profluere et promanare. Fonticulus autem iste, communi et constanti omnium indigenarum consuetudine et nomine, B. Josephi conductus est, eamque appellationem etiamnum retinet, idque ob singularem quamdam sanctitatis viri famam. Quoniam beatus vir, cum sæpius ecclesiæ Steinfeldensis sacristam ageret, ex hoc fonte aquam quotidie tulisse creditur, ob limpidissimam ejus puritatem: quoniam sacrificiis non nisi purissimam aquam adhibendam esse existimaret, qualem dictus fonticulus etiamnum (prout oculis nostris vidimus) scaturit.

CAPUT V.

Depositiones aliorum testium Steinfeldiæ auditæ.

Die sequenti, qui primus fuit Julii, ob celebrem festivitatem Ascensionis Dominicæ, ab hac inquisitionis negotio cessatum est. Secundo itaque Junii officium nobis commissum continuantibus nobis, Syndicus nominavit ulterius Testes supra articulis i, iii, iv, x et xii, admodum Reverendum D. Hubertum a Casteren, Decanum Collegiæ ecclesiæ SS. Chrysanthi et Dariae Martyrum in metropoli Eylliæ, testem xi; xii Reverendum et doctissimum D. Wilhelmum Elsieh, Canonicum ibidem; item honestos viros, Wilhelmum Schoumaker, testem xiii; xiv Matthiam Urfft; xv Petrum de Urfft; xvi Hubertum Roest, Scabinum in Schleiden; xvii Annoneam Haes, Scabinum in Rhen; xviii Antonium Becker; xix Petrum Latz; xx nobilem et virtuosam Dominam, Sibyllam Kintzweiler, nobilis et equestris viri Petri de Crummel relictam viduam: petens contra eosdem citationem decerni, prout eandem decrevimus et insinuari fecimus.

attestantur
frequentia
peregrinorum,

C 23 Quibus comparentibus eodem die in domo capitulari, Testis xi ad x dicit, plurimos undequaque, non modo Canonicos et agricolas Monasterienses, sed et Magnates et Comites circum habitantes, sepulcrum S. Joseph visitasse, parochias aliquot pridie Ascensionis Domini peregrinationem ad S. Josephum Steinfeldiam instituisse, memoriam institutæ processionis non extare, famam ferre olim septuaginta pagos confluisse ad visitationem sacrarum S. Josephi pignorum, vidisse se aliquando viginti parochias uno die in ecclesia Steinfeldiana. Testis xii, ætatis annorum LX, Sacellanus Ducis Arschotani Principis in Arenberg, ad x dicit omniño esse verum, prout sæpius vidit, et communem esse fiduciam apud mulieres steriles, quod visitatione hujus Sancti fecunditatem obtineant.

auxilio sterilibus sperari solito.

24 Testis xiii habitans in Mulheim, ætatis suæ annorum xvi, Scabinus in Blanckenheim et Erberich: qui, præterquam quod scipioni innitatur, mentis suæ omnino compos, loquela et bono judicio præditus erat; dicit quod audivit a patre suo septuagenario et pluribus aliis jam olim defunctis, peculiari cultu in Steinfeldt coli S. Potentinum Martyrem et S. Joseph Confessorem. In specie autem de sua persona deposuit, quod ante annos quadraginta circiter gravi vertigine et cerebri indispositione laboraverit, ut negotia sua et operas omnino præstare non posset: atque ideo ob famam miraculorum, quæ ab hominibus patenter in visitatione sepulchri S. Joseph obtineri solent, se quoque motum esse, ex pago Mulheim trium horarum spatio a Steinfeldt distante, visitare sepulcrum B. Joseph: atque oblationibus pro sua tenuitate ibidem factis et fuis precibus perfectam consecutum esse sanitatem, sine ullo humano remedio; neque ab eo tempore usque ad extremam hanc suam senectam, similem morbum sensisse. Testis xiv, annorum lxxvii in specie scit, quod ova ab ulcrosis ad B. Josephi tumulum offerri solent: qui post Deum huic Sancto confidentes sanitatem recuperant, prout diversos novit sanatos, modo autem vita functos. Matrem, avum, et aviam habuit centenarios, a quibus intellexit, S. Josephum halitum ab ipsis eorumque majoribus fuisse pro viro sancto; et quod multi languidi et ægroti, cingentes se cingulo hujus sancti viri, ex voto sanitati restituti sunt.

D
EX MSS.
STEINFELD.

antiquissimo
cultui B.
Josephi,

vertigini
per eum
curata,

ovorum oblationi
pro ulceribus et tum-
moribus,
E

25 Testis xv, nonagenarius, addit hæc ipsa se ante annos circiter octoginta andivisse ab avia, quæ centum annorum ætatem excesserat, quæque a matre sua centenaria eadem intellexerat: multosque, de quorum salute desperabatur, solitos ex dicto fonticulo B. Josephi aquam bibere; eorumque aliquot, prout audivit, eadem sumpta sanitatem recuperasse. Testis xvi dicit quod frequenter viderit peregrinos, inter quos fuerunt Magnates et Comites, visitasse S. Josephi sacra lipsana: et quod ipse, dum habitaret superioribus annis apud monasterium Steinfeldense, viderit templum aperiri, etiam extra tempora solennium processionum (de quibus testes supra memorati deposuerunt) et reliquias S. Josephi ostendi, et oblationes fieri cum spe alicujus solatii habendi. Testis xvii vidit inter cetera dona, oblata fuisse ova, pro curandis tumoribus non naturalibus. Testis xviii dicit, se olim passum fuisse susurrum et strepitum in capite, et fiducia sanitatis consequendæ ad S. Joseph reliquias venisse, atque oblationibus factis fuisque precibus, sine ullo alio remedio sanitatem recuperasse. Retulisse etiam sibi quemdam senem Bernardum Brower, in pago Rohen habitantem, quod cum similia passus esset et obtinendi remedii causa ad S. Joseph sepulcrum se peregrinatum contulisset, quamprimum ad muros Steinfeldiani monasterii pervenit, curatus et sanus factus sit: eundemque senem templum ingressum esse, vota Deo ac Sancto persolvisse, atque in hanc usque horam vivere. Qui idem testis per nos Commissarios missus ut dictum Bernardum adduceret, ab eoque reversus retulit: quod vir ille centenarius, adeo debilis sit et exigui spiritus, ut huc ad locum monasterii accedere non potnerit: ne tamen veritas occultaretur, sibi testi et alii contesti dicto Joanni Zimmermam, constanti judicio et loquela deposuerit eadem quæ supra.

salubritati
fontis,

remedio a
surdastris
impetrato,
F

26 Testis xix deponit, quod ipse binis vicibus gravissimis febribus ad mortem usque laboraverit, omnibusque Ecclesiæ Sacramentis munitus fuerit, nec jam amplius vinum, cerevisiam aut aliud quidpiam bibere aut perferre potuerit: ita autem desperato sibi incidisse putei S. Josephi memoriam, et dissuadentibus

moribundo
sanato,

EX MSS.
STEINFELD.

porturienti
adjutor,

muliebri
infirmi-
tati
subito sanatae.

Finis hujus
examinis.

A dissuadentibus omnibus jussisse sibi ex eo aquam adferri, eoque cum singulari solatio bibisse, et sic paulatim confortatum et pristinae sanitati restitutum fuisse : plane et per omnia, uti arbitratur, meritis et intercessionem S. Josephi et usu illius aquae. Nicolaus insuper Sleght, Praetor in Margamen, Urft et Wallen, testatus publicam et constantem famam esse, multos intercessionem dicti Sancti sanitatem recuperasse, in specie nominavit uxorem Quaestoris in Dollendorff, generosi et illustris D. Comitis de Manderfcheidt, Keil et Dollendorff : quae cum maximam difficultatem in partu passa esset, et diversas proles mortuas peperisset; tandem voto pro visitatione Reliquiarum S. Josephi facto, vivam sine molestia et periculo emixa est, ac postmodum procurato in altari S. Josephi Sacro, beneficium, intercessionem hujus Sancti ipsi collatum, contestata est.

27 Testis xx in fide nobilis matronae deposuit, quod ipsa cum ante aliquot annos, vivente marito suo, gravi morbo muliebri sexui proprio laboraret, mota fuerit ex communi fama miraculorum ad singularem erga S. Josephum devotionem, et provoluta ante imaginem Crucifixi domi suae divinam opem et intercessionem B. Josephi enixissimis precibus efflagitarit, dictumque B. Josephum in singularem Patrum elegerit, ac firmiter proposuerit ipsius sepulcrum in Steinfeldt visitare. Nihilominus etiam ad humana remedia respiciens, consensu curru, una cum marito suo ad Illustrissimam D. Comitissam de Blanckenheim, remedii habendi causa, profecta fuerit : in via vero media ita graviter infirmata, ut de curru in pulvinaria, terrae imposita, collocari debuerit : statim tamen ita mirabili modo convalesceret, ut deo ascenso curru, cum ad D. Comitissam pervenisset, ipsam puduerit quod de morbo conqueri deberet : quodque vix capere potuerit, quam ratione ex gravi hac infirmitate tam subito sanitati restitueretur. Nec se aliter posse cogitare, et firmiter credere, id ipsum ad preces, Deo et B. Josepho fusas, contigisse. Unde et mota fuit ut sepulcrum illius in Steinfeldt visitaret, vota quoque ac preces ibidem offerret. Exinde vero, si aliquando simili morbo eam tentari contingat, semper refugium ad Sancti hujus tumulum habere, et fuis precibus et facta oblatione, evanescente morbo, redire sanata. Praescriptam depositionem veram esse affirmabat ejusdem domicellae famula Maria : quae tempore hujus infirmitatis et recuperatae sanitatis ipsi servierat.

28 Hoc examine absoluto, protestatus est Syndicus, quod tota patria Eythiaca de antiquitate et notorietate famae sanctitatis saepe dicti Josephi contestari possit : quae facile et libens beneficia sibi intercessionem hujus Sancti collata contestaretur. Verum ne causa latius, quam necessum videtur, protrahatur : existimat per testimonia Pastorum et Judicum, quae tanquam pro tota communitate loquuntur, famam sanctitatis et miraculorum sufficienter probatam, nec ulteriorem nominationem testium esse hoc loco necessariam : reservans tamen sibi, Coloniae aliisque locis remotioribus, quatenus opus, ulteriorem testimonii productionem.

CAPUT VI.

Examen Coloniae institutum.

Insuper nona mensis Junii memoratus Syndicus, eorum nobis Joanne Gelenio, Vicario generali et Commissario in hac causa, comparens in sacristia metropolitanae ecclesiae Coloniensis, ad docendum quod fama sanctitatis et miraculorum B. Hermannii dicti Josephi non modo per Eythiam, sed longe lateque per Germaniam diffusa sit, ulterius nominabat super articulis i, ii, iii, iv et x testes subsequentes,

petens contra eosdem citationem decerni etc. Imprimis nominavit adm. reverendum, eximium et perquam magnificum virum ac Dominum Severium Bionium, sacrae Theologiae Doctorem, Metropolitanae ecclesiae Coloniensis Presbyterum Canonicum capitularem, almae Universitatis generalis Studii Coloniensis Rectorem. ii Reverendissimum in Christo Patrem ac Dominum, Ottonem Gereon de Gutmanis ex Sobernheim, Episcopum Cyrenensem, sacrae Theologiae Doctorem, Serenissimae vestrae Celsitudinis in Pontificalibus Vicarium generalem et Consiliarium, Metropolitanae et Archidiaconalium Collegiarum B. Mariae Virginis ad gradus Coloniensis, et S. Martini Embricensis ecclesiarum respective Praepositum, Decanum, et Presbyterum Canonicum Capitularem, Archidiaconum Ultrajectinum, Tremoniensem et Hammonensem. iii Reverendissimum virum ac Dominum Joannem Cholinum, sacrae Theologiae Doctorem, Metropolitanae Coloniensis et SS. Casti et Florentii Bonensis Ecclesiarum respective Praepositum, ac Presbyterum Canonicum capitularem, memoratae Celsitudinis vestrae Consiliarium intimum. iv Adm. reverendum atque eximium virum ac Dominum Henricum Francken Sierstorffium, sacrae Theologiae Doctorem, Metropolitanae ecclesiae Presbyterum Canonicum capitularem, Gynasii Laurentiani Regentem vigilantissimum. v Adm. reverendum atque eximium virum, D. Leonardum Marium, sacrae Theologiae Doctorem ac profundissimum Professore, Parochialis ad S. Laurentium Pastorem, et Collegiatae S. Ursulae Coloniensis Canonicum, Facultatis Theologiae Decanum. vi Adm. reverendum, clarissimum et consultissimum virum, D. Adolfum a Pempelfurt, Juris utriusque Licentiatum, Collegiarum ecclesiarum S. Mariae ad gradus et S. Georgii Coloniensis Decanum respective et Canonicum, vestrae Celsitudinis Sigilliferum majorem. vii Reverendum et doctissimum virum, P. Philippum Bebiun, Societatis Jesu Presbyterum. viii Reverendum et religiosum P. Georgium Garnefeldt, Carthusiae Coloniensis Presbyterum ac Bibliothecarium. ix R. P. Chrysanthum Bartzweiler, ejusdem Carthusiae Vicarium. x Spectabilem ac clarissimum virum, D. Hermannum Mylium, inclytae Reipublicae Coloniensis Cive ac Senatorem.

30 Omittimus depositiones et attestaciones singulorum, quia singulare nihil continent, praeter Martyrologiorum in Commentario praevio productorum testimonia : unius Patris Garnefeldt satis est hic meminisse, qui testatus est famam sanctitatis hujus saepe nominati S. Josephi inter Patres Carthusianos jam annis, uti cognovit, centum satis esse celebrem, seque sufficienter et mature hac de re instructum, credere, R. P. Laurentium Surium, virum maximi judicii, plurimae lectionis, et in rebus historicis sicuti versatissimum ita et accuratissimum, vitam hujus sancti viri libris suis inserturum non fuisse, nisi constantem de eo sanctitatis famam habuisse notissimam. Habentur praeterea apud eosdem Patres Carthusianos, inter ceteras Confessorum Reliquias, Reliquiae B. Hermannii, dicti Josephi, Religiosi Steinfeldensis, uti dictus P. Garnefeldt ex ordinario Reliquiarum catalogo, singulis annis in nominata Carthusia publice praeflegi solito, ostendit et demonstravit. Sicut praeterea idem Pater attestatus est, quod viginti ab hinc annis in hac Coloniensi Carthusia, vir quidam optimaemae famae et vitae religiose observantissimus, annorum circiter septuaginta, P. Marius de Mirich nominatus, pie obierit : qui singulari quodam pietatis affectu, ob constantem et perpetuum sanctitatis rurem, hunc S. Hermannum colere et venerari, pieque ac sancte de eo loqui semper consueverat. Ostensum nobis etiam ab eodem P. Garnefeldt fuit reliquarium

D
Rector Universitatis
Colon.

Chorepiscopus,

Praepositus,

Canonici
varii,
E

nonnullique
Religiosi,

testantur
de fama
sanctitatis,
F

et Reliquias
apud Carthusianos
servatis :

A reliquarium, in quo honestissime religioso cultu asservabantur Reliquiæ de S. Clemente Papa et Martyre, de S. Ursula aliisque pluribus Martyribus et Confessoribus : illudque accuratius perlustrantes, reperimus ei appositam schedam cum hoc fere verborum tenore : Sanctæ memoriæ Fr. Hermann, alias Joseph, Canonici Steinfeldensis, miraculis clari : qui Coloniae natus est : obiit autem in senectute sancta, anno Domini MCCXXVI die IV mensis Aprilis in Ordine Præmonstratensi. Conscripta autem hæc scheda fuit a R. P. Nicolao Messenich, viro fide dignissimo, ante annos circiter viginti septem Sacrista Carthusiæ-Coloniensis, nunc Priori Carthusiæ Dulhaniensis in Westphalia, uti idem P. Garnefelt fideliter referebat. Apposita autem eadem ista scheda erat, cuidam parti humani corporis seu ossiculo, ex spina dorsi desumpto.

31 Die XXVII mensis Junii D. Licentius Fabens, Syndicus Domini Abbatis, coram nobis Joanne Schwan comparuit, et ulterius docendo de fama sanctitatis et miraculorum B. Josephi, exhibuit recessum submissivum sub verborum tenore ut infra. *Hunc omittimus : quia eadem fere omnia continet, quæ supra sunt deducta, agendo de auctoribus Josephi sanctitatem attestantibus, qui etiam ex articulis pro examine propositis cognoscuntur. Protulit item prædictus Syndicus attestaciones Illustrium et Generosorum, Caroli Comititis in Manderscheidt, Blanckenheim et Geroltstein, Domini in Cronenburgh, Bettingen et Dhaun, S. R. Imperii Equitis, et S. Cæsareæ Majestatis deputari Ducis belli, cum Anna Salome, Comitissa et Domina earumdem ditionum, nata Comitissa in Manderscheidt et Russy, fidem facientis de constanti et celebri cultu B. Hermann : et Comititis Ernesti de Marcka et Schleida, Baronis in Lummey et Serein, Domini in Karpen et Saffenburgh, Præfecti hereditarii Marchionatus Francimontensis : quorum litteras nihil opus est hic ex Germanico Latine dare. Denique exhibuit Syndicus duos antiquissimos libros, quorum prior continebat dialogum in vitam B. Josephi Canonici Steinfeldensis, cum imagine B. Mariæ Virginis in frontispicio, cui appictus erat B. Joseph, Beatæ Virgini parvulum Jesum offerens : impressus autem erat ante annos centum : cui adjuncta in eadem compactura erat alia Vita ejusdem viri sancti, anno MCCCLVI metricè conscripta. Alter vero in Pergameno a Coetaneo S. Hermann, de vita ejusdem conscriptus erat : cujus authenticam copiam ad Acta registratam vestræ Celsitudini simul transmisimus....*

C Ex quibus omnibus existimat dictus Syndicus, famam sanctitatis et miraculorum beati viri sufficienter probatam, desuper se judicio sanctæ Sedis Apostolicæ submittens.

32 Hæc sunt Acta publica, Serenissime ac Clementissime Princeps, quæ in vim factæ nobis a vestra Serenissima Celsitudine commissionis, diligenti examine prævio, sedula inquisitione facta, fide integra adhibita, per Notarios fide dignissimos, ad hoc sacrum negotium specialiter assumptos, registrari et describi fecimus, ac vestræ Serenissimæ Celsitudini, cum omni et debita animi devotione, cum diutissimi et prosperrimi regiminis precatione, offerimus et transmittimus : atque in fidem omnium et singulorum, eadem nos una cum Notariis subscripsimus, et sigillis nostris communiri fecimus. Datum Ubiorum Coloniae, die tertia Julii, anno Virginæ partus MDCXXVIII.

33 His adde, quod ante Translationem corporis, factam anno MDIX, festo S. Heriberti, per Joannem tunc Steinfeldensis monasterii Abbatem, fuerit in veneratione tam tumba quam altare S. Josephi : quippe de quibus dicti Abbatis jussu renovatis, ad annum præmorumatum sit mentio in *Vitis et Computibus* Abbatum

Steinfeldensium : ex quibus ab anno MCCCCXCII coeptis etiam habetur, quid annis deinceps singulis ex tumba Sancti sublatum atque in gazophybcium translatum sit : anno scilicet prænominato Marcæ CCLXXXII, schellingi tres : prout hæc usque ad annum MDXLI colligit D. Norbertus Steinfeldensis Abbas, et post egraphum hujus Processus description accepimus. Ubi etiam, ex libellis Coloniae impressis, de solennibus Processionibus ibidem institutis, anno MOCXXXIX tempore Jubilei, die XXIX Junii ; et anno MDCLIV die XXIX Septembris, habetur ; primo quidem quod circumlatum sit decimo quarto loco Corpus S. Hermann dicti Joseph, filii Coloniensis, et magni amici beatissimæ Virginis Mariæ. Secundo quod Abbas Steinfeldensis in hæc verba scripserit, anno prænotato, VI Novembris ad instantiam RR. PP. Franciscanorum de observantia ad Olivas, me Fr. Norberto Harichem, Abbate Steinfeldensi permittente, et nobili Domicella Virgine de Bolant tumbam ornante, in solenni processione circumgestatum fuit sacrum corpus S. Hermann Joseph, Canonici Steinfeldensis castissimi, et maximi Deiparæ cultoris : quod e sacello SS. Norberti et Hermann Josephi elatum, finita processione comitanti bus flammigeris, ad illud reportatum fuit. Denique novissimæ anno MDCLXVI venit ad Seminarium S. Norberti intra Coloniae adin. R. P. Wiex, tum temporis Supprior et Magister novitiorum apud Patres Discalceatos Coloniensis, germanus frater generosi Baronis de Wiex, supremi venationum Præfecti apud Serenissimum Electorem et Archiepiscopum Coloniensem ; deferens ad nos tres imperiales Vienna Austriae, a quadam matrona nobili, præmemorato Patri bene nota, hummissos, et Steinfeldiam deportandos ad sepulcrum B. Hermann Joseph, cujus meritis et suffragiis aiebat, postquam eum ardentem invocasset, a speciali qualiam necessitate se liberatam recentissime fuisse. Unde liquet hujus Sancti cultum etiam in remotioribus plagis vigere, prout idem Pater pluribus exemplis confirmare noverat. Ita actum esse propriæ manus subscriptione testor, Coloniae die II Novembris MDC-LXVIII.

Fr. Theodorus Firminich Seminarii Præses.

APPENDIX

De Reliquiis B. Hermann Antuerpiam allatis et solenniter expositis anno MDCLXXIII.

Pæmonstra'ensibus Virginibus indictum ab urbe Bredana exilium, quod eis magistratum aentalicorum malevolentia ad augmentum miseriae adduxerat, vertit divina clementia in egregium ipsius Ordinis nostræque civitatis Antuerpiensis commodum et ornamentum. Nam in suburbanum Oosterhantoum compulsæ, dum considerant nec ibi diutius quieturas se, quam hæreticis dominis fuisset collibitum ; delectas ex suo numero paucas miserunt Antuerpiam ; quas ecclesiæ S. Michaelis Abbas Norbertus van Cauwerven paterno exceptit affectu, fovitque in spem restaurandi ibidem aliquando Sanctimonialium Præmonstratensium contubernii, quale in hac urbe olim fuisse, ostensam est ante Acta S. Julianæ Cornetensis num. 9 die V Aprilis, idque ante annos quingentos, multo utique prius quam aliud ullum sacram Virginum monasterium apud nos haberetur. Interim favore Auriaci Principis revocata Bredam Oosterhantouæ exules, Antuerpiensi colonie Priorissam miscere D. Christinam Crills cum Catharina Snyder Suppriorissa : sub hac vero, per mortem Priorissæ jam nominatæ supremam administrationem adepta, capitibus pluribus aucta novella plantatio excrevit in monasterium lectissimarum Virginum, numero, cultu, disciplina nulli Antuerpiensium Parthenonum inferius : cui hoc denique anno MDCLXXIII favore Excellentissimi Comititis de Monterey,

D
EX MS.
STEINFEL

Corpus processionaliter circumlatum.

E
Generatio in Austriam usque promotâ.

F
Præmonstr. Virginum monasterium Antuerpiæ,

ANIMADV.
PAP. 12

postliminio restauratum,

producentur auctores qui de Hermann ut Sancto scripsere,

attestaciones Comitum duorum

et antiqui codices de vita

Offertur processus Archiepiscopo.

oblacionum ad tumbam multitudo,

A terey, Belgicarum provinciarum pro Rege Catholico Gubernatoris, adiuvente illius pietissima conjuge, accessit robur Privilegii Regii, confirmatis possessionem fundi pro monasterio, templo, hortoque acquisiti, eoque ad aianum ut vocant mortuum transferentis. Eæ hinc pergit illud quotidianis augeri incrementis, suosque tam letos successus acceptos refert, aut uice aut præcipue, Amplissimis carnobus S. Michaelis Abbatibus, ex quibus Macarius Sineoma decessoris sui supra nominati cepta promouens, tum aliis multis modis virginum eorum munivit ornauitque, tum eidem de sacrarum Reliquiarum tutela prosperit; inter alia publicæ privatæque deuotionis incitamenta, communicans eidem partem non minimam, de corpore B. Hermannii, quam olim, ad frequentem et deuotum instantiam, Abbati et Fratribus Antuerpiæ Ordinem Præmonstratensem professis donauerat Abbas Steinfeldensis, confidens per hoc sancti illius Fratris cultum auctum iri, fraternum amorem erga invicem promoveri, et mutuis precibus adiuuari posse.

35 Hujus boni ut latius sese diffunderet utilitas, opus erat recognitione et approbatione Episcopali, quam die xvi Martii, mdcclxxiii expedit Illustrissimus ac Reverendissimus Dominus Fr. Ambrosius Capello, Dei et Apostolice Sedis gratia Episcopus Antuerpiensis, sub hoc tenore: Quoniam qui Sanctis deferuntur honores, in Dei omnipotentis gloriam et totius Ecclesiæ redundant utilitatem; merito existimamus, quæ eorundem cultui amplificando conducunt, singulari nobis studio esse promovenda. Cum itaque pro parte Amplissimi D. Macarii Sineoma, Ordinis Præmonstratensis S. Michaelis in hac civitate Abbatis, nobis esset exhibitæ pars quedam Spinædorsii B. Hermannii dicti Josephi, Ordinis Præmonstratensis Canonici Steinfeldensis, ab Amplissimo Domino Christophoro Piskman Abbate Steinfeldensi huc transmissa, et Abbatissæ S. Michaelis præfatæ dono data (prout litterarum donationis, datæ ix Augusti mdcclxxii, dicti D. Abbatis sigillo et signatura authenticis munita, luculenter testabantur) eandem prævie inspectam, recognitam et approbatam, adejusdem Amplis. D. Abbatis S. Michaelis petitionem, in duas partes divisimus, et utramque sigillo nostro minori in cera Hispanica impresso munivimus. Quarum unam dictus D. Abbas, singularis erga B. Hermannium deuotionis affectu ac liberalis animi candore, dono dedit monasterio Venerabilis Sacramenti Monialium ejusdem Ordinis Præmonstratensis in hac civitate. Quam piam donationem ratam et gratam habentes, in regestis nostris referri mandavimus; ac præfatam particulam donatam et sigillo nostro Episcopali ut supra munitam, de novo inspeximus, recognovimus et auctoritate nostra ordinaria approbavimus, ac pro veris et legalibus dicti B. Hermannii Josephi reliquiis, ad ejusdem majorem cultum et gloriam, in ecclesia monasterii Vener. Sacramenti præfacti ac in tota diœcesi nostra publicæ Christi fidelium deuotioni exponi permisimus.

36 Expositioni huic solemniter faciendæ electus est dies xi Septembris, quæ a primis Vesperis inchoata, est, cum excellenti musicorum harmonia, Hymnum Ambrosianum intonante R. D. Hermannio Josepho vander Poorten, ipsius monasterii Præposito; et R. P. Philippo de Mesemacre, ex Ordine Minorum, dicente ad frequentem populi concionem, de Sancti laudibus ac merito cultu. Visa est pietati fidelium nox esse longior, quæ ceptam festivitatem interpolabat quadamtenus; et multi solis ortum horis aliquot præuenerunt, poscentes sibi aperiri ecclesiæ januam, ut in honorando pignore isto sacro primas ferrent. Nec minor reliquo toto die perque sequentem Octavam fervor eluxit, sive sub Missæ sacrificio, tam privatim per succedentes ordinate Mystas Sancti cultores lecto, quam publice decan-

tato per ipsum S. Michaelis Abbatem Pontificaliter ornatum; sive sub Officii divini partibus aliis, congrua aptaque dictione interpolatis, per egregios ex quovis Religiosorum cœtu oratores, pia æmulatione certantes in Sancto exornando.

37 His, quibus præcipue cultus sacer continetur, accesserat apparatus perquam magnificus arcuum, arborum, ac statuarum, Sanctos Ordinis varios referentium, partim ad publicam ante monasterium viam, partim in atrio ante templum patenti. Ipsius autem templi ornatus longe erat magnificentissimus, nam altare in speciem montis argentei assurgebat, aureis argenteisque variorum illustrium Sanctorum lisantheis, in circuli spatiosi formam sic ordinatis, ut medium circuli locum occuparet arca argentea, continens B. Hermannii reliquam, et in præcaram ejusdem metalli crucem desinens. Postquam autem peracto octiduo deposita ab altari est arca prædicta, tunc ipsa Reliquia, eo ubi semper conspici et honorari posset loco constituenda, exempta est jam dictæ arcæ, et collocata intra aliud opus ex argento, in formam solis elaboratum, gemmisque et adamantibus pretiosum, quod circuit Angelorum inauratorum chorea, sicut diametrum operis tres pedes impleat; ipsam vero Reliquiam umbone in medio crystallus munit. Toti operi (cui inter altare et suggestum concionatorium, in pariete laterali receptaculum idoneum elaboravit sculptorum industria) prætenditur speculari vitrum formæ similiter orbicularis, ut per ipsas crystallas penetrans visus in sacrum pignus defigatur deuotus, et exaudiendæ orationis spem excitet augeatque intuitus præsentis ut sic dicam Sancti. Nec vero vana illa quam pluribus fuit, prout testari possunt argenteorum omnis formæ anathematum oblationes, quæ nunc occupant viciniora dicti parietis loca. Ut vero continua foret hæc civium utilitas, si pietas ipsa continuaretur; placuit Reverendissimo Antuerpiensi spiritualibus lucris proponendis eandem stimulare; ideoque dierum quadraginta Indulgentias, oblatas fidelibus Dominicam orationem cum salutatione Angelica quinies ibidem per Octavam antedictam iterantibus, extendit ad omnes deinceps sabbatinos dies, per bullam xvii Septembris signatam.

38 Porro inter communia deuotæ civitatis gaudia, quam singularis fuerit sacrarum lætitia Virginum, tam caro pignore se locupletatas gratulantium, vix ipsæ fortassis explicent quæ senserunt: non desunt autem inter easdem quæ testari velint, quam certam promptamque expertæ sint opem novi sui Patroni, cum eam suis in necessitatibus fidenter postulassent. Sed domestica testimonia, pro affectus magnitudine, suspicioni alicui obnoxia fore extimans earundem Prælatæ, D. Godefrida van Cappenberg; in sua quam de antedictis scripsit relatione, istis omissis, maluit externa quædam colligere, ab iis qui factam in se gratiam professi sunt, prout ipsiusmet verbis, Latine fideliter redditis, explicabo; non quasi ecclesiastici fori iudicium prævertens, miraculis ea annumerare præsumam; sed ad exprimendam signantius fiduciam, quam in B. Hermannio Josepho collocatam se habuisse voluerunt isti significare, et piam de auxilio per ipsum sibi allato credulitatem. Vicina monasterio habitat mulier, quæ pollicem periculose infectum habens, cum ipsius vitæ discrimine, venit profitens quod invocato Sancto fuerit derepente sanata, et geminarum manuum formam obtulit in templo appendendam. Simili modo subito sanatæ sunt puella quædam Elisabeth nomine, et mulier altera simul cum ipsa ægotans, statim ac Sanctum invocaverunt; et propterea Missam dicendam curarunt, sub qua ambæ gratiam sibi impertitam professæ, Dominici Corporis epulæ sunt reffectæ. Denique Ludovica quædam, puella bimula, filia cujusdam Legati, ob rationes minime nominandi, ad extremum vitæ perducta discrimen; servata tamen in vivis est, eo quod de familia aliquis arsuram ante sacras reliquias candelam attulerit

ornatur
Reliquia
Beati,

B
ab Abbate
S. Michaelis
communicata,

et per Epi-
scopum ap-
probata;

ca exponitur
die 11 Sept.
1673

D
cum magno
apparatu:

ubi nunc
honoratur
in speciosa
lisanthea,
B

cum fructu
deuotionis,

etiam corpo-
ribus salutari.

A attulerit, parvulam B. Hermann commendans: hoc simul cum ipsa cera consumpto morbo, hic esse, illa D
enim facto continuo cœpit melius habere infirma, et ardere desiit.

DE BEATO CHRISTIANO, DUACI IN GALLOFLANDRIA.

O. H

FERIA II
PASCILÆ.B. Christiani
imago;

eleemosynæ,

patrocinium
in partu et
febri.

Congregatio,

Arnoldus Ruissius Dnucensis, ibidemque apud eadem Archiapostoli S. Petri Canonicus, optime de cultu et veneratione Sanctorum meritis, inter alia opusculum edidit Auctarium ad Natos Sanctorum Belgii Joannis Molani, cum illustri tabella in frontispicio excusa: in qua Deipara Virgo inter varios Sanctos visitur, eique a dextra manu adstat S. Christianus Duacenus, uti subscriptio declarat: et ad vii Aprilis; post alios illustres viros relatos, hunc præfigit titulum: Feria secunda post Dominicam Resurrectionis, De S. Christiano Confessore: ac dein ex informatione Antonii L'Espaniot, sacræ Theologiæ Licentiat et S. Albini Duaci Parochi, et aliorum, hanc Vitæ et venerationis seriem proponit.

2 Duaci festività S. Christiani Confessoris. Ejus vitæ conversatio me latet omnino; solum quod a viris fide dignissimis ex relatione cognoverim, eum in pauperes profusum fuisse. Invocatur religiose a laborantibus in partu, item et a febricitantibus. Putatur fuisse S. Albini ecclesiæ Clericus: ideo pingitur manu gestans claves ecclesiæ. Res certe anno, quo hæc scripsi, millesimo scilicet supra sexcentesimo vigesimo secundum, tertio Idus Martii admiratione digna contigit: quando tectum templi cum ipso fornice penitus corruit. Quod capsula ærea, in qua sacrum caput reconditur, ingenti rudum mole compressa, caput inclusum nullatenus contractum fuerit. Est etiam quædam in ejus honorem erecta congregatio, quæ quotannis hac die (nam obitus ejus diem nusquam reperi) officium de Communi Confessoris non Pontificis solenni rita deantari curat. Defertur in amburbali supplicatione, quæ fit Dominica proxima ante Vigiliam Nativitatis S. Joannis Baptistæ, feretrum, in quo sacræ

ejus exuvie reconduntur, et capsula ubi sacrum caput. Haud procul a S. Albini ecclesiâ etiamnum cernere licet locum, qui hortus S. Christiani nuncupatur. Hæc ibi.

3 Aliud ejus elogium habet Buzelinus lib. I Galloflandriæ cap. 37 pag. 178, quod hic subnecto. Sic autem scribit: Ilis beatæ memoriæ Sacerdotem Christianum vel Christianum subjungo, qui S. Albini parochiam non parum illustravit, dum viveret. Actorum nihil suppeditat, incuriam hominum, an temporum vel ignis injuria id contigerit, incertum habeo. Quod ipsius imagines ita pingantur, ut manu claves gestent, in eam aliqui veniunt cogitationem, ut ædis Albinianæ Clericum fuisse arbitrentur. Non levem alere Duacenses sanctitati ejus opinionem inde colligitur, quod ejus corpus caputque separatim thecis inclusa, cum ceteris hujus urbis sanctis corporibus et lipsanis, in anniversaria et amburbali processione deferantur; quod in ejus honorem erecta sit Confraternitas, quæ per singulos annos postridie Paschatis ad ejus laudem Sacrum solenniter in Divi Albini templo cani curat; quod mulieres partus difficultate et doloribus laborantes, dem febriles, opem ejus votis et precibus implorent. Quo vero tempore vixerit, quo die annoque mortem oppetierit, nulla prodant monumenta.

4 Præter hæc duo elogia, statim Hieroglyphicis Belgico ante memorati Ruissii hæc iterata memoria: In S. Albini templo parochiali Duaci, B. Christiani Dnucensis Confessoris, in pauperes et egenos munificentissimi. Corpus visitur in theca lignea inaurata; caput vero supra majus altare in particulari vase ex metallo, ornatu pulchro, conspiciuntur.

reliquiæ in
processione
delatæ,Clericatus in
S. Albini,

p.

Sacrum in
ejus honorem
cantari
solum,reliquiæ in
majori altari.

DE B. URSULINA VIRIGNE, PARMÆ IN ITALIA.

D. P.

ANNO MCCCXX

Vitæ datus
scriptum,
a Priore
Carthusiano,

Christianæ ævæ seculum XIV si gravibus scandalis schismaticisque Christi sponsam Ecclesiam decoloratam videret, unde boni omnes dolerent: habuit etiam, unde gauderent, eximios sanctitate viros, qui se murum opponerent pro domo Dei; neque viros tantum, sed etiam virgines, pacis Ecclesiasticæ reformandæ studiosissimas, eoque de universo fidelium Christi cultu optime meritas; B. Catharinam Senensem, ejus Acta XXIX Aprilis illustrata dabimus; B. Coletam, Ordinis S. Clare reformatricem, de qua prolixè egimus vi Martii; et hanc B. Ursulinam, quæ ad ipsummet Clementem Antipapam primum a Christo Domino, deinde ab ejus Vicario Bonifacio IX delegata, infusa sibi cœlitus doctrinâ confudit pervicacissimam schismaticorum pertinaciam, cum prius innumeris divinis revelationibus clara, magnam sanctitatis opinionem in Cisalpinâ Gallia obtinisset.

2 Revelationes istæ, in plura volumina divisæ servabantur, anno post Beatæ translationem quadagesimo, Christi circiter MCCCXII, partim Parmæ in monasterio S. Quintini, quo defunctæ corpus Verona delatum est; partim juxta Parmam apud Potres Carthusianos, quemadmodum testatur libellus supplex, pro augendo B. Ursulinæ cultu tunc oblatas Dominis Ancianis civitatis

Parmensis. Easdem revelationes omnes se legisse testatur is, qui rogatu Abbatissæ S. Quintini, Magdalensæ San-Italice, vitam et mores prænominate Beatæ Latino ac simplici sermone scripsit, Fr. Simon de Zanchis, Parmensis origine, Prior autem Domus SS. Mariæ et Hieronymi de Montello prope Trivisium; procul quidem a Parma centum circiter passuum millibus, sed tanto propior Venetis atque Verona, unde videntur petenda fuisse documenta complura ad hanc descriptionem necessaria, præter ea quæ in Carthusia Parmensi existens auctor ibi legisse et collegisse potuit. Præfatur autem quod super hac re, viri, et vita religiosi et sermone scientiæque præclari, multa hinc inde congregarint; ipse tamen speret fore accepta, quæ ex diversis libris, tam Latine quam vulgariter descriptis, magno cum labore collegit; scripturam finiens, uti ad calcem addatur, anno Domini MCCCXXII, die decem millium Virginum de mense Octobris. Eam vitam quam prudem habebamus Italice reddidit, jussuque Abbatissæ ac monacharum S. Quintini anno MCCCXXV, typis Antei Viottæ vulgatam, cum dedicatione ad Illustrissimam Dominam Mauram Luceniam Farnesium (cum diu frustra quæsissemus Latinam) tandem ex Italico sumpsimus Latine reddendam: sed prius quam danda

F

anno 1172

A danda prælo esset inventus est primigenius contextus, transcriptusque a P. Hieronimo Christanello : quam cultiori nostræ phrasi prætulimus, atque hic damus ex MS. originoli, quod penes monachos prædictos servatur.

una cum
libello supplici

3 Ut autem constet quanta in veneratione sancta hæc Virgo fuerit, intra quadragessimam ab obitu annum; præmittimus libellum supplicem, ex earundem monacharum archivo acceptum, qualis oblatum olim est Parmensi magistratui in hæc verba. Magnifici et generosi viri, quia Beata Ursulina de Parma, cujus corpus jam annis quadraginta elapsis requiescit in ecclesia S. Quintini Parmensis, tempore vite suæ multas visiones et revelationes divinas habuit, quarum libri multi resident tam apud monasterium S. Quintini quam apud monasterium Carthusianorum, et multis post mortem ipsius claruit miraculis, hic, et Venetiis; quorum multitudine Illustrissimi Domini Veneti quoddam monasterium Dominarum, sub vocabulo et ad honorem dicte B. Ursulinæ jam inchoarunt, et perficere intendunt, ipsamque mediantibus visionibus, revelationibus, et miraculis prædictis canonizari facere, et in devotionem maximam assumere intendunt : et proinde venerabiles Religiosæ Domina Abbatissa et Moniales monasterii S. Quintini, quæ timent, quod corpus ipsum, quod in ecclesia sua non tute nec secure jaceret, tempore nocturno furtive possit subtrahi, et alio aportari, supplicant vobis, quatenus pro reverentia et devotione dicte B. Ursulinæ, hujus civitatis oriundæ, et quæ pro eadem civitate semper preces ad Altissimum effundat, dignemini certam eleemosynam et suffragium ipsis supplicantibus impertiri, quibus valeant in ecclesiam suam prædictam fieri et construi facere unam capellatam devotam et tutam, in qua resideat dictum corpus, cum altari devote; ut devotio et reverentia dicte B. Ursulinæ in dies crescat, et sic fiat ut a forensibus visitetur cum fuerit canonizata, reperiatur sepulcrum suum esse honoratum et secutum, ita quod hinc subtrahi, et exportari non possit : cujus quidem exportatio si adveniret (quod Deus avertat) maxima infamia, negligentia, et indevotio dicto monasterio ac huic alinæ urbi et civibus omnibus Parmensibus perpetua sequeretur ; offerentes se dicte supplicantes perpetuo Deum et dictam B Ursulinam exorare pro eadem Communitate, quam Deus ad vota conservet.

pro succelli
extractione
oblato

B

Senatus
Parmensi,

et oratione
propria.

C

4 Quem effectum tunc habuerit supplicatio, non exprimit Vitæ interpret Italicus, qui libellum hunc pariter Italice redditum posuit post Hymnum seu Antiphonam et orationem, quam in commemoratione B. Ursulinæ cantandum præfatus Simon composuit, vitæque a se compilata subiunxit. Hymnum (quia ad historiam facit nihil, et exiguo cum lepore compositus est, utpote nulli metro rythmore accurate adstrictus) transcribendum nobis esse non putamus : Oratio talis est. Domine Jesu Christe, qui B. Ursulinam tantis miraculis et virtutibus decorasti, eamque perpetuis et felicibus gaudiis in cælo lætificasti : concede propitius, ut ejus meritis et precibus continuis, salutem et prosperitatem mentis et corporis consequamur, et ad gaudia tue beatitudinis æterna feliciter perveniamus. Qui vivis etc. Fuit tamen successu temporis facta capella, qualem desiderabant piæ illæ Virgines, ad latus dextrum templi, intra quam repositum sub arca marmorea fuit sacrum corpus, inquit Antonius Mario Gorofanus in suo Parmensi Sanctuario, sub annum 1593 Parmæ impresso apud Erasmum Viotum, pag. 129 referens compendium Vitæ, excerptum ex Annalibus quas nescimus vidimus : sed ex transcriptis apud Gorofanum cognoscimus, hanc admodum accurate antiquorum monumentorum fidei inhæsisse auctorem, quemadmodum in annotationibus ad Vitam observabimus, insuper ad gratiam magis quam veritatem scripsisse,

Alia vitæ
compendia,

in quibus
perperam
accensetur
Benedictinis,

cum dixit, quindecennem Ursulinam habitu S. Benedicti donatum fuisse ab Abbatissa S. Quintini, ubi Vita expressè dicit, quam ob coussam semper recusaverit alicujus religiosi Ordinis vestem assumere.

5 Eadem Vita accuratius lecta docere ipsum debuisset, annis haud multo plus quam tribus, Veronæ, ubi mortua est, vixisse Ursulinam. Cum autem relegata ipso fuerit anno MCCCIV, per edictum contra omnes Ruber factionis, etiam feminas et parvulos, publicatum XXIV Junii (ut clarissime colligitur ex Bonaventura Angeli, Parmensem historiam accuratissime describente, non tantum per annos, sed etiam per dies quibus res unaquaque gesta est, impressam 1591) cumque exul Ursulina non longam moram Bononiæ fecerit antequam se Veronam conferret; sequitur necessario, ipsam non anno cccciv obiisse; sed ut summum mccccx. Non tamen etiam citius : quia oportet annos quindecim invenire post mortem Clementis Antipapæ, quæ accidit in Septembri anni MCCCXCIV, et præsentem Avenione Ursulinam habuit; ntique dimidio anno prius quam illa in iter Hierosolymitanum sedaret, in quo ei dicti quindecim anni prorogati fuere, ut dicitur in Vita : quos etiam moriens ipsa testatur fuisse completos. Ceterum ad illos tres annos, quos Veronæ in conducto transegit Ursulina, oportet alios duos addere, quos egerit in illo, quod reformasse dicitur, Veronensium monacharum cænobio, inducta illuc ab exilii sui comite S. Pauli Abbatissa : quam tamen, in illo loco commorationem oblitus fuerit notare auctor : nam alias nequidem ad annum MCCCX potuisset pervenire. Cur autem, si ad triennium a Vitæ auctore expressum addi possunt anni duo, non etiam possent anni sex, atque ita vere mortua esse Ursulina anno MCCCXCIV? In promptu est ratio : quia Ottone Tertio Parmensi tyranno, ad Pontaltum cæso, die xxvii Maii, postridie Pentecostes, anno MCCXCIX; et Tertiorum dominatu Parmæ intra omnium unum funditus extincto, non est credibile diutius in alieno solo mansuras fuisse exules, maxime Abbatissam S. Pauli, apud quam Veronæ mortua est Ursulina; quamque sui monasterii cura urgebat ad reditum, ut primum liceret, maturandum.

et anno
1514 mortua
dicitur :

cum videatur
obiisse 1410,

E

antequam
tutum esset
Parmam
redire.

6 Erroribus tot deprehensis in ea, quæ apud Gorofanum est, vitæ epitome; non magnam apud nos certitudinem habet, quod ait de corpore intra marmoream arcam locato cum hoc epitaphio, per Nicolaum Burcium Sacerdotem Parmensem composito.

Ursulina decus patriæ, Parmensis origo,

Hoc sita mausoleo, casta, decora fuit :

Nutu divino signis miracula præstans,

Grandia non cessat virgo beata dare.

Etenim in arca marmorea, quæ etiam nunc extat, hoc solum inscriptum legitur + B. Ursulinæ Parmensi, Virgini Seraphicæ, divinis eloquiis et miraculis decoratæ, Joanna de Sancto Vitali Antistes B. M. F. C. 1507. Crediderim igitur, mausoleum quidem sive tabernaculum, aut, ut in libello supplici vocatur, capellatam, fuisse expensis civitatis Parmensis extractam, et præ citatis versibus inscriptam : sed capsam quæ corpus contineret, ligneam fuisse usque ad annum MDVII, quo marmoream bene merenti fieri curavit Joanna.

arca etiam
illius marmo-
rea,

F

solum confecta
est anno 1507,

7 Hæc autem sic perseverarunt usque ad initium sæculi xvii, quando destructa veteri S. Quintini ecclesia, nova surrexit a fundamentis : intra quam, ait Interpres Italus, anno MDVI, translata est cum corpore Arca, sic ut diximus inscripta; repositaque in capella, quæ prima est ad latus sinistrum, ingredientibus templum per majorem portam; idque, ut nobis P. Christanellus scribit, sub altari, supra quod exposita cernitur imago ipsius B. Ursulinæ, S. Joanne Evangelista et matre sua comitatæ, quod in Arenionensi itinere acculerat. Et hæc fortassis haud ita pridem substituta est in locum alterius, cujus æminuit Italica Vita, velut representantis Dominam nostram Virginem Mariam

translatæque
an. 1606.

sub altare
novum.

A Mariam, filii mortui corpus sinu foventem, et cum ea B. Ursulinam. Præterea super eodem altari (in quo alias nunquam Missa celebratur) inquit P. Christianellus, in festo hujus Beatæ, puta vii Aprilis (hunc enim mortis diem Girofannus notat)* accenduntur quatuor aut sex candelæ, neque alia ad præsens est B. Ursulinæ veneratio, aut peculiaris ad ipsius memoriam populi confluxus.

Desiderantur
miracula
post mortem,

8 Utinam ad languentium erga hanc Beatam Parmensium pietatem resuscitandam, aliquando inveniantur et huic operi inserenda proferantur miraculorum Venetiis atque Parmæ patratorum documenta, quibus obtinendum canonizationem Venetus Senatus aestimabat! Utinam ipsos Revelationum codices recolligat aliquis, et vel eos publici juris faciat, vel exinde decerpant, quæ historiam sanctitatemque Beatæ illustriorem possunt reddere; quemadmodum factum est in Vita S. Franciscæ Romanæ, sub nomine Magdalene Anguillaræ vulgata, editaque per nos ad ix Martii! Fortassis etiam publicæ Ecclesiæ universalis historia, ex ipsis haud modicam lucem acciperet, maxime circa res inter Bonifacium Papam ix et Clementem vii Antipapam gestas; quemadmodum eadem ex hac Vita multum illustrantur, quatenus illa accepta est ex ejus scriptis qui Avenione morantis Ursulinæ Revelationes, ipsamet dictante, consignavit litteris, Antonio inquam de Mediolano, Clementis Antipapæ Procuratore, et eorum quæ tunc Acta dicuntur teste oculato. Hoc autem hic addimus, ut de veritate istorum dubitare nemo possit, quamvis ea prætermiserint alii eorundem temporum scriptores; quos solos habuit et solos sequi potuit Annualium ecclesiasticorum prosecutor Odoricus Raynaldus. Etenim neque litterarum Bonifacii Papæ Regestum ullum citat Annalista; nec qui Antipapæ istius finem, electionemque Petri de Luna Avenione, præsens cognoverit, auctorem ullum: sed monumentorum idoneorum defectu coactus fuit paucis ea perstringere, et plura aliunde eruenda posterorum diligentia dimittere.

et ex revelationibus ejus
saltem excerpta historica.

B Morantis Ursulinæ Revelationes, ipsamet dictante, consignavit litteris, Antonio inquam de Mediolano, Clementis Antipapæ Procuratore, et eorum quæ tunc Acta dicuntur teste oculato. Hoc autem hic addimus, ut de veritate istorum dubitare nemo possit, quamvis ea prætermiserint alii eorundem temporum scriptores; quos solos habuit et solos sequi potuit Annualium ecclesiasticorum prosecutor Odoricus Raynaldus. Etenim neque litterarum Bonifacii Papæ Regestum ullum citat Annalista; nec qui Antipapæ istius finem, electionemque Petri de Luna Avenione, præsens cognoverit, auctorem ullum: sed monumentorum idoneorum defectu coactus fuit paucis ea perstringere, et plura aliunde eruenda posterorum diligentia dimittere.

Monachurum
S. Quintini
erga beatam
devotio,

9 Porro ex ore Venerabilis Abbatissæ D. Mariæ Cæcilie Palmæ anno 1670 scribit prænominatus P. Heraclius Christianellus, quod Sanctimoniales ibidem omnes hanc Beatam summopere venerantur, seque ei commendant; primum ut a peste, deinde ut ab incendio conservetur monasterium, tertio ut virginum sacrarum honor nullum ex ulla parte patiatur detrimentum. Addit insuper ipsa Abbatissa, se, tempore grassantis per totam Italiam pestis, in hoc vixisse monasterio, testaturque nullam ex omnibus periculoso illo morbo afflatam fuisse, eo quod diebus singulis Conventus universus ad Beatæ arcam supplicabundus accedere consuevisset, et monasterii præservationem concordibus votis ab eadem postulare: unam autem ex virginibus, ad sacrum habitum admitti postulantibus (vulgo Donzenantes dicuntur) peste contactam, voluisse ante sacram arcam deponi, ibique fuis precibus fuisse citissime liberatam, et adhuc in ipso monasterio vivere.

C

VITA

Auct. Simone de Zanaccis Carthus.

Ex MS. monasterii S. Quintini Parmæ.

PRÆFATIO.

Reverendæ in Christo Matri, Dominae Magdalene de Sancto-Vitali, Abbatissæ monasterii S. Quintini de Parma, Ordinis S. Benedicti, ceterisque monialibus in dicto monasterio Christo Jesu sponso jucundissimo famulantibus, Frater Simon de Zanachis de Parma, inutilis Christi servus, atque domus Sanctorum a Mariæ et Hieronymi Montello prope

Aprilis T. I

Trivisium Ordinis Carthusiensis Prior indignus, in D pretioso immaculati Agni sanguine vitam impertitur æternam.

1 Venit in mentem, Reverenda Mater, illud sacræ Scripturæ, quod Sacramentum Regis abscondere bonum est, opera autem Dei revelare honorificum est: et istud in serinio pectoris mei persæpe revolvens, accensusque ardore egregiæ fidei vestræ, quod me elinguem et pauperem sermone atque scientia eligere seu compellere dignaris, ut aliquid ad exemplum sancti tui desiderii de inopia sensus mei conferam; [decrevi facere] quod sæpe rogasti, ut vitam et mores beatæ Virginis Ursulinæ de Parma (si quam istis in partibus reperirem in scriptis, vel a viris fide dignis audirem) quamvis imperito digeram stylo: non leporem sermonis inquirens, sed veritati ipsius vitæ tibi et ceteris monialibus, quæ in monasterio, ubi requiescit sacrum ejus corpus, commoratis, transmitterem. Cui rei quantum me pius ardor sancti desiderii vestri provocat satisfacere, tantum multiplices labores et curæ occupationisve, quæ ex officio Prioratus mihi honorarie deferuntur, volentem obtemperare deterrent: ut nec vitæ meæ ita æquiparant merita, ut confidam me gesta vel vitam talis tantæque Virginis digne posse animo et mente complecti. Huc accedit, quod super hac re viri et vita religiosi et sermone scientiaque præclari, jam multa hinc inde congregarint: post quorum tanta exuberantis eloquentiæ flumina, possem non immerito præsumptionis notari, si aliquid stillicidii hujus inferre tentarem; nisi ad hoc fiduciâ vestrarum orationum animaret, et sponsio quod vel vobis hæc (quæ ex diversis libris, tam latine quam vulgari-ter descriptis, magno cum labore collegi) forent accepta qualiacumque sunt, vel ea ad consolationum istius patriæ hominum deputeretis. Quod si quid a a nobis minus forsitan caute prolatum fuerit, et pie relegatis, et cum venia indulgentiæ sustentetis oro; fidem potius et caritatem mei sermonis, quam venustatem requirentes.

2 Quapropter, dilectissima in Christo Mater, et Matres devotissimæ, unicum religionis exemplar, vestris cœlicis orationibus animatus, secundum vires ingenio mei, opus, quod injunxistis, aggrediar; et ea quæ ab aliis hinc inde relicta sunt (utpote qui audita potius quam experta describere omiserunt) velut rudi stylo vobis veritatem scientibus intimabo. Quamquam verear et indignum judicem, tantæ præclarissimæ Virginis vitam et laudes, meo inertis eloquio et indocto sermone, inter sapientum linguas et composita ora, personare: quas obsecro, ut rem ipsam velint potius, quam nostrum incultum librare sermonem: velint, inquam, magis piam mentem meam, quam rudem calamum indagare. Volo etiam sciant, me vestris assiduâ devinctum precibus, ultra proprias vires meis pondus humeris imposuisse. Sed tanta vis præcepti fuit, ut minime quod nolebam et admodum verebar, negare potuerim. Et licet pro paucitate ingenii mei satis me insufficientem et indignum ad tantum opus penitus esse noverim; devotione tamen maxima pariter compulsus, quam erga eandem præclarissimam Virginem jam dudum me gerere cognovi, omni deposita formidine et ampla spe suffultus, me accingam. Denique vestris adjutus orationibus, sanctæque Virginis Ursulinæ intercessionibus, apprimè spe certa munitus, quale potero huic opusculo ingenium meum accommodabo. Qua in re si forte minus dixerò, aut ultro tacere, quod tantæ alnificæ Virginis magnitudo videretur exposcere, imperitiæ meæ, optimæ Matres, veniam præstate. Unum tamen potissimum mihi curæ erit, ut multa brevi eloquio perstringam, ne lectionis prolixitas legentibus audientibusque fastidium fortassis affer-

Tob. 12, 17

Rogatus
scribere
quidquid
sciret,

proftetur
se quidem
multimodis
impediri,
E

petentium
tamen benevo-
lentia fidei,

l
et scripturam
etiam ab aliis
prætermisso:

F

orat rei
veritatem
suscipi,

non stylis
simplicitatem
considerari.

A ret. Igitur almi Spiritus gratia confusus, hoc opus aggrediar.

PER SIM.
ZANACIII
EX MS.

ANNOTATA.

a *Ecgraphum nostrum Azariæ : sed veriti ne error describentis sit, maluimus impressum Italicum sequi: videtur enim Interpreti credi posse circa appellationem loci, quem satis novissè potuit.*

b *Nullus horum nunc extat, quod quidem sciamus; gratiam habituri, si quis induverit, ut per eorum attestationem Vita hæc evadat illustrior.*

CAPUT I.

B. Ursulinæ nativitas et adolescentia, divinis revelationibus illustratæ.

a
Parentibus
divino jussu
conjunctis,

Fuit vir quidam Petrus a nomine, rectus admodum et in omni bonitate coram Deo et hominibus ambulans, ex aurea civitate quæ Parma nuncupatur, non parum et nobilitate et antiquitate inter alias civitates Italicas insignis, oriundos. Illicum diu castitatis zelo matrimonium post primas nuptias declinasset, neque assiduus, ut poterat, Domino commendaret orationibus; ad hunc die quadam, cum ex intimis visceribus et intento corde oraret ad Dominum, vox hujusmodi de cælo facta est dicens: Petre, assume Bartolinam in uxorem tibi. Et quando hic primam suscepit uxorem, dicta Bartolina erat in ventre matris, quæ postmodum fuit secunda. Ex hac itaque Petrus ipse attentus voce, nimiumque perterritus, anxius plurimum cepit cogitare super hujusmodi voce ad eum dilapsa. Satis igitur superque satis anceps, re-ciusque in quam partem declinaret, et præsertim cum nuptias ipsas dudum antea abjecisset, diu tandem intra se librato consilio, statuit divinæ obtemperare voluntati. Qui quidem Petrus cum post longas crebrasque sciscitationes, nominatam Bartolinam, perpridem ignotam sibi, virtutesque et progeniem clare agnovisset, eandem in uxorem accepit.

revelatur
filiæ nascituræ

4 Die vero quadam celebri, cum hæc Bertolina, jam transducta per multum [tempus] et post aliquas filias [editas] sola in domo [mariti] existens de mundi hujus vanitatibus et brevitate humane vitæ, necum de celesti gloria, et beatorum Spirituum beatitudinæ, intento animo et mente, excogitaret; in excessum mentis eripitur, et quanta sit Trinitatis individuitas, sublimitas et magnitudo dñi meditans, C tantæ meditationis suavitate compulsa, immensas prorupit in voces. Præelegerat namque eam Spiritus sanctus. Nam nocte sequenti idem Spiritus sanctus Petrum virum ejus in somnis edocuit, quod scilicet ex ea pretiosissimus fructus matrimonii esset exiturus. Quindecim igitur diebus elapsis, Petro dormienti videbatur, quod Episcopus civitatis eundem, ut secum moraretur, interpellaret; seque id facturum denegaret, propter curam familiæ et uxoris. Episcopus vero, ut secum id faceret, eum exhortari videbatur. Cui apparebat tale responsum reddere, Accedam domum, et uxorem meam consulam. Et facta promissione danda responsionis, domum properare videbatur; et ecce Angelum se vocantem audivit. Cumque eidem interroganti enarraret Episcopi petitionem, quodque unius mensis inducias ad respondendum accepisset, ait Petro Angelus: Immo anni unus, ultra mensem, expleto responsionis terminum. Hoc itaque termino iupetrato ab Episcopo, ait illi Angelus: Uxor tua modo prægnans effecta, pariet filiam, quæ non parum Deo erit accepta. Quomodo, inquit, hæc nosti, ait Petrus? At ille dixit: Ego sum Angelus, ad tui custodiam deputatus: et scito, quod per quinquennium erit inhabilis

fu'tura sancti-
tas,

ad rectum gressum, et non sine magno mysterio, D quoniam Dominus ei multa revelabit. In sexto vero incipiet ambulare, in quinto decimo incipiet dicere, et in sexto decimo b perfecte loquetur, quæ Dominus ei multa revelabit. Et his dictis disparuit Angelus. Expergefactus itaque Petrus, visionis vim animo intento meditabatur, quin etiam uxori suæ ex post ordine suo aliqua declaravit: et post prædictam visionem supervixit Petrus annum et menses octo.

b

5 Succedente itaque tempore beata Ursolina nascitur ex dicta Bartolina, anno Domini MCCCCLXXV, die xiii Maii in mane. Cumque ob matris infirmitatem oppoteret B. Ursolinam sugere ubera aliena, quod et libenter faciebat; unius tamen mulieris, quæ adoltera habebatur, non tantum ejus mamillas sugere recusabat, sed etiam tangere abhorrebat. Res quidem mira, sed adhuc mirabilior, quod aliæ lactantes hoc videntes stupebant, dicentes: Vere si hæc infantula vixerit, aliquid magni erit: hæc vere jam ventura prognosticat. Audi, oro, passim quod sequitur. Ista quidem dum mensem quantum suæ ætatis ageret, cum antea nusquam, nec post per plures menses loqui novisset, hæc verba clara voce prorupit. O Deus; Deus Pater! Quod audiens mater plurimum mirata est, omniaque ista in arcano sui pectoris conservabat. Huic B. Ursolinæ adhuc infantulæ soror erat, ex patre genita, annorum quatuor: hæc sæpe in conabulis B. Ursolinæ doctos vidit assistere viros, candidissimis vestibus indutos, a dextris unum, alterum vero a sinistris. Sic mater pluribus argumentis verum esse comprobaverat; et increpans filiam dicebat: Dormisne? Quæ respondebat, Non dormio, inquit; sed cum transeunt ad eam, erigo caput meum plane, et clara luce ipsos intueor, et esse verum quod dico: Mater vero tacebat. Sed post multum tempus interrogavit Ursolinam de his duobus; quæ ait: Unus eorum fuit B. Petrus Apostolus, qui mihi alumnus a Deo constitutus fuerat. Alterum vero numquam propalare voluit; sed quod fuerit B. Paulus, pie credi potest, c aut Angelus sibi deputatus. Nam sicut in vita hæc mortali comites extitere, ita post mortem non fuit ab eo divisus.

nata mulieris
adulteræ tac
recusat:

E
quadrimestris
Dominum
nominat:

cunis suis,
habet assisten-
tes Sanctos,

c

6 Beata igitur Ursolina jam quintum ætatis suæ annum agens, cum nondum recto incedere potuisset gressu, sicuti ab Angelo prædictum fuerat; mater ejus in ecclesia existens, divina inspiratione edocta, illum super altare B. Petri Martyris, quod est in ecclesia Fratrum Prædicatorum, Deo obtulit: quæ mox tacto altari gressum solidum et perfectum, quantum illa ætas patitur, recepit. Quodam namque die, dum B. Ursolina adhuc puella, scilicet annorum sex, passim per viam prope domum deambularet; ecce duo viri aspectu venerabiles, quos nemo adstantium novit, transeuntes juxta beatam Virginem Ursolinam, positos capiti suo eorum manibus inquirunt, Hæc est puella a Deo electa, et ad magnum reservata mysterium. Ex tunc cepit beata Virgo mirabiles habere visiones: et prima quam habuit fuit prima die anni, scilicet de consummatione seculi et de resurrectione mortuorum: et cepit per humanum intellectum habere Dei cognitionem: quæ omnia apud se mente tacita degustabat; et ab omnibus desideriis secularibus aliena, mente ac spiritu et omni devotione Domino vacabat. Unde et conviciæ ejus matri dicebant: Vere filia vestra nimis superba est et continens, quod numquam apparet in conversatione nostra, sicut aliæ personæ. At illa matri referenti respondit: Qua ratione valeam relinquere consortium Domini mei Jesu Christi et Sanctorum propter ipsas? vocavit enim me sic Dominus, cui servio, et ita sequor.

quinquennis
gradendi
facilitatem
accipit,

f

sexennis a
Sanctis com-
mendatur,

et visis divi-
nis frui in-
cipiens, alias
societates
respuat:

novennis quædam sibi revelata manifestat,

A 7 At cum ad nonum suæ ætatis annum pervenit, exigente tempore et loco, in Domino humilitate servata, coepit de habitis a Deo visionibus et revelationibus non nullos cum gratiarum actione facere participes, sciens se daturam laudem in omnibus esse et gloriam Deo; ut ex hoc potentia Dei et immensa bonitas laudaretur, et proximis pariter aliqualis consequeretur utilitas. Humiliter tamen semper se habebat ea proferendo in communi, videlicet quando dicit, Una persona vidit talem visionem, intellige ipsam fore. Quando vero dicit; Audiavi ab una persona, intellige a persona Patris, aut Filii, aut Spiritus sancti, sive ab Angelo aut ab aliquo Sancto. Nam deinceps Deus ipse et Dominus noster Jesus Christus quam plurima arcana et divina mysteria successivis temporibus ei, quamdiu vixit, revelare dignatus est, ut plura super his conscripta testantur volumina; quæ omnia fateor vidisse, et maxima cum reverentia legisse. Tantæ namque fuit hæc beata Virgo Ursolina humilitatis et mansuetudinis, ut ea, quæ sibi revelarat Deus, cum omni custodia, loco et tempore manifestare conaretur.

abstinet a concionibus audiendis,

habituque religioso,

d quindecenni narratur paterna visio,

B 8 Non ignara etiam divinæ voluntatis, super eo quod ipsa factura erat, ad audiendas sacras prædicantium voces accedere recusavit. Non recuso, inquit, ob id, mater, quod spernam prædicantium sacra documenta, sed illius obtempero mandatis, quem ipsi prædicant. Nam cum per me ipse Deus et omnium Creator Dominus decreverit nonnulla humano generi intimare, prohibet, ne illuc me conferam, donec scripta erunt, quæ mihi revelare decrevit: fortassis ne existiment homines, me ab illorum addidicisse sermonibus, quod per me ipse Deus revelare voluerit. Et ideo nunquam ullum habitum regularem d assumere voluit, sed tantum spiritualem, devotum et humilem quantum ferre potuit. Hæc namque beata Virgo, jam in quinto decimo suæ ætatis anno existens, hujusmodi vidit visionem. Videbatur etenim sibi quod in cœlesti esset patria, ante conspectum Domini nostri Jesu Christi; quodque ipse Dominus patri ipsius beatæ virginis astanti diceret: Estne hæc filia tua? Cui pater, Tu nosti Domine. Et Dominus Jesus iterum ait illi: Estne filia tua? Cui cum respondisset pater: Tua est, Domine. Tertio eundem interrogavit: Filia tua estne ista? Et cum respondisset: Est Domine; tunc Dominus inquit: Edisere jam huic filiæ tuæ visionem, quam de ea habuisti, dum adhuc in utero matris suæ esset: quod et pater jussus fecit. Hoc itaque peracto, ait ad illum Dominus: Ego fui, inquit, Episcopus ille, ad quem post mensem reversurum promiseras, ut habito uxoris consensu tecum velles morari. Et hoc dicto visio disparuit.

revelationes suas jubetur scribendas dictare;

C 9 Cui B. Ursolinæ cum continuis fere diebus visiones aperte ostenderet, et revelationes profundissimas indicaret ipse Dominus, imperavit illi, ut cuncta, quæ sibi revelaverat transcribi faceret. Cumque illa hæsitaret, cui impertiretur hoc onus, ait: Quem eligam Domine? Cui Dominus virum quemdam senem, Sacerdotem probatæque vitæ, ad hoc opus idoneum, declaravit. Qui quidem senex cum hoc facere ter penitus recusaret, tandem cognita Dei voluntate opus assumere minime dubitavit: sicque per tres annos interpolatim, dictante B. Ursolina Virgine prædicta, nonnulla librorum volumina digressit. Præter ipsum autem sex alios habuit ipsa B. Ursolina revelationum suarum diversis temporibus et locis scriptores. Primus enim fuit Dominus Thomas de Fosio, Parmensis, Sacerdos prædictus; secundus Magister Nicolaus, Ordinis Eremitarum; tertius Dominus Antonius de Mediolano, procurator Clementis Antipapæ Avenione; quartus Dominus Jacobus de Sibirago, causarum procurator in curia

Romana; quintus Magister Amicus, in curia Romana medicus: sextus Magnificus Armigerum conductor Girardus de Aldigeriis, e Parmensis; septimus eximius Doctor Dominus Donnius de Garumbertis, de Parma.

10 Fiat namque venerabilis hæc Virgo pusilla corpore, sed aspectu decorata venerabili; ob placidam ejus conversationem omnibus amabilis et adfabilis, divinarumque Scripturarum peritiam habebat mirabilem: utpote de Trinitate, de Dei Incarnatione, de ejusdem Nativitate, de Angelis, de cœlesti gloria. Mirabantur omnes super ejus sapientiam, et illius sermonis elegantiam super vires muliebres excedere judicabant: nam unusquisque omnis dubitationis solutionem clarissimam reportabat. Et quod magis mirum est et Dei singulare munus, cum de his omnibus tam sublime, eleganter, et profunde loqueretur, nemo in ea quidpiam jactantiæ perpendere potuit. Omnia enim cum humilitate, omnia cum mansuetudine quadam intrinsecus et extrinsecus, ac venustate sermonis proferebat: adeo ut in corpore humano, præter corpus absque ulla naturali compassione illam loqui judicarent. Jejunia, disciplinae, orationes, et opera alia laudabilia, quæ Dei amore potius quam timore gehennæ jugiter exhibere satagebat, omni sollicitudine et prudentia exquisita exoculari intendebat. In cunctis autem operibus ejus, tam spiritualibus quam corporalibus, observabat discretionem: sciebat enim omnium virtutum illam esse matrem. Frequentissime ad Confessionem accedebat, et singulis mensibus almifici Christi Corpus, quam secrete poterat, assumebat, ut non spiritualis ab aliis reputaretur; singulis tamen diebus et horis intrinsecus spiritualibus alimentis a Domino pascebatur.

ANNOTATA.

a Petrum de Rancis Girofani appellat.

b Additur in MS. perfecte ambulabit: quod sensum perturbat. Eadem autem de causa hæc verba omisimus ob quam initio hujus numeri, ex mente Interpretis Italici, addidimus duas tresve voces supplendo sensui necessarias.

c Non credimus post S. Petrum nominatum, difficilem futuram ut nominaret S. Paulum. Perosimilius videtur, majorem utroque fuisse, ipsum scilicet Christum Dominum: quod humilis virgo maluerit reticere.

d Unde ergo accepit Girofani quod anno 9 ætatis, propter habitas visiones ab Abbatissa S. Quintini acceperit habitum monasticum S. Benedicti? Minus hoc conveniebat ad finem a Deo intentum, quam si audiret conciones. Certe in monasterio vixisse non potuit.

e Hunc anno 1403 creante, in ipso belli civilis æstu Rubris adhærentem, ab Ottone Tyrthorum Duce interceptum cum suis et Guardasonem abductum, scribit Bonaventura Angeli lib. 3 historiæ Parmensis.

f Exoculari, id est, oculis humanis subducere.

CAPUT II.

B. Ursulina Avenionem mittitur ad commonendum Clementem Antipapam.

Hic beatæ Virgini Deus hujusmodi visionem ostendere dignatus est, antequam aliquod iter arriperet. Traxit enim spiritum ejus sicut gladium a vagina more solito, et per hanc intellexit, quantam fortitudinem, sapientiam et caritatem ei communicavit. Videbatur enim ei, quod ad ecclesiam duceretur majorem, ubi Dominum vidit deambulantem, et quærentem circumaque. Quem cum beata Virgo Ursolina interrogasset, quid quærebat; ille, Quære, inquit, aliquod sedile, super quod valeam requiescere

D
PER SIM.
ZANACCHI
EX MS.
e

ejus castitatis
doctrina,

humilitas,

E
discretio.

f

F

Nova Spiritus
infusione
præventa,

PER SIM
ZANAGHI
EX MS.

A cere: at necubi invenio. Illa vero cum sedisset in terris, ait illi: Domine sede jam et requiesce super genna mea, quod et fecit. Brevi igitur facto intervallo surrexit, duxitque B. Ursolinam in quamdam domum ubi cum ex quadam vegete, ut sibi videbatur, ille hausisset cyathum vini optimi supra modum, mandavit Ursolinæ, ut gustaret ex eo: quæ cum ex eo gustasset bibissetque, talia protulisse sibi visa fuit: Nonnulli adsunt, qui, cum inebriati sunt, loqui nesciunt; ego vero, postquam ex hac mero gustavi, altius video, et cogito clarius solito. Inter hæc expergiscitur B. Ursolina, longeque quam primo se perfusam inspiciens, Deo immensas retulit gratias: per quam visionem maximum intellexit mysterium, præsens et futurum, ut infra patebit.

a
jubetur Ulineri
se accingere,

12 Quodam igitur tempore, cum sacratissimum Christi corpus assumpsisset in die a Paschæ, et spirituali gaudio intrinsecus jucundaretur, facta est illi vox Domini dicens: Jam præpara te ituram, quo mittam te. Quo audito mox fidem præbuit imperanti. De his autem cum genitrix ejus certior facta fuisset, ingemuit; et plurimum contristari cœpit dixitque: Heu! quomodo, ego plena dierum, et tu tam juvenis ibinus absque ductore? Cui B. Ursolina: Ita, Mater mea, ne dubites; numquid Domino nobiscum existente timebimus? aut erimus absque comite? Absit, Domini tantum obtemperemus mandatis, et ipse in omnibus adjutor et protector noster erit. Cunctis itaque paratis ad iter, B. Ursolina, matre socia et consanguineo ejus et una alia muliere honesta, tunc dixit Ursolina: Domine, quo me vis ire? Cui Dominus: Versus civitatem Avinionem Galliæ Transalpinæ, ubi Pseudopapa b Clemens commemoratur. Nonne intelligis quantum schisma est in universa Christianitate propter ipsum? Illuc tuos verte gressus.

Avinionem
ad Antipapam

b

13 At illa jussu Dei iter arripiens, decrevit primo visitare ecclesiam B. Mariæ Magdalene in partibus Provinciæ. Et cum deambulant tres pariter, relatum est eis, quod illæ propter prædones dubium esset transire absque jactura. Audiens hæc mater contristabatur, dicens Ursolinæ: Quid ergo faciemus, filia? Heu nobis, filia! At illa respondit: Dominus enim nobis providebit, mater, ne dubitemus: quippe cum ipse dixerit per Prophetam: Ne timeas a facie eorum, quia ego tecum sum dicit Dominus, ut eriam te: quoniam ad ea quæ mittam te ibis, et quæ mandaverō tibi loqueris ad eos; ne timeas, dicit Dominus. At dum beata Virgo Ursolina cum matre divinum expectaret auxilium, quomodo tute pertransire possent, ex inopinato quidam peregrinus c supervenit: quem cum illæ interrogassent, quo suum declinaret iter, respondit: Versus ecclesiam S. Mariæ Magdalene iturum, non tamen illuc usque. Cujus faciem et aspectum cum B. Ursolina fuisset diligentius intuita, non quasi hominis, sed Angeli, ait matri: Ille jam noster erit dux, itineris nostri indubius comes: secure huic adhæreamus viatori, quem aspectibus nostris ipse Patēr clementissimus et orationumstrarum benignus exauditer exhibuit.

Jer. 18,

ad S. Mariam
Magdal.,
deflectens, ducem accipit

c

C supervenit: quem cum illæ interrogassent, quo suum declinaret iter, respondit: Versus ecclesiam S. Mariæ Magdalene iturum, non tamen illuc usque. Cujus faciem et aspectum cum B. Ursolina fuisset diligentius intuita, non quasi hominis, sed Angeli, ait matri: Ille jam noster erit dux, itineris nostri indubius comes: secure huic adhæreamus viatori, quem aspectibus nostris ipse Patēr clementissimus et orationumstrarum benignus exauditer exhibuit.

S. Joannem
Ev. in specie
peregrini:

14 Peregrinus vero requisitus comes ab illis, finxit se cum illis nolle adhærere, asserens se per loca illa numquam pedes declinasse, quodque etiam ipse tam prolixum iter non haberet, et ita super eo plurimum hæsitare videbatur. Cui ait B. Ursolina: ut quid dubitamus? Gratia Dei et Domini nostri Jesu Christi erit nobiscum, quasi esset de comite secura. Qui quidem peregrinus, immo Dei nuntius, quadam cum Angelica venustate, et oculorum pudicitia, capite inclinato, ita ut qui erat se recte indicaret, iter incepit: quem continue B. Ursolina cum matre secuta est. Sicque sane continuis diebus hic divinus comes, incogniti itineris ostensor, passim paribus-

que gradibus eas per jactum lapidis antecedeat, ita D ut ab illis divisus putaretur, qui comes erat et prævius. Et si forte aliquando B. Ursolina aut mater fessæ ad umbram arboris declinabant, mox et ille sub altera arbore haud longe pariter ad umbram residebat. Quibus surgentibus, protinus et ipse ad iter se parabat. In eodem hospitio numquam cum illis descendere voluit, ne forte, ut credendum est, sanctæ Virginis famam aliquali macularet infamia. Mane autem singulo mox illum præ se cernebant euntem: sicque singulis diebus B. Ursolinæ et matri viaticum præbebat itineris. Cumque plures d sic consummas-

d

15 Eo igitur sic pervento ad locum, quo se iturum prædixerat, cum jam tutissimum esset euntibus iter, inquit B. Ursolinæ et matri: Istac modo trans eo; illac vero est iter vestrum: ite absque dubio, et Domini pax super vos erit. Ad quem B. Ursolina: Obsecro te, inquit, per illum qui nos suo pretioso sanguine redemit, ut nos desolatas non derelinquas, quoniam absque te nulla nobis inesset notitia itineris. Sicque illarum tandem se precibus devictum ostendens, voto B. Ursolinæ et matris acquievit: et sicut primo, usque ad S. Mariam Magdalenam prævius comes cum illis devenit. At cum templum S. Mariæ Magdalene pariter visitassent, inquit ad eas beatus ille peregrinus: Ecce jam votis vestris satisfeci, ulterius vobiscum non progredior. Et ostensa illis quadam via, ait: Hac pertransite usque ad montem illum, quem non procul cernitis, et inventa quadam valle incolas ibidem videbitis terram excolentes; hi vobis rectam ostendent viam. Et his dictis discedens, mox ab earum oculis evanuit. Mater vero, quæ usque tunc hominem illum peregrinum putaverat, propter ejus discessum repentium perterrita, inquit B. Ursolinæ: Obsecro filia, quisnam hic fuit, qui tot diebus fuit viator nostri itineris, et tam repente e nostris evanuit oculis? Cui B. Ursolina: Beatus ille extitit Joannes Evangelista, quem Deus dedit usque modo nobis ducem. Quod audiens mater, non parvo repleta est gaudio. Post hæc procedentes, ut fuerant præmonitæ, laboratores, ut prædixerat B. Joannes Evangelista invenerunt: hi cum illis viam ostendissent, eas abire permisernot, quæ tandem ad optatam urbem Avinionensem incolumes devenerunt.

qui deinde
via Avinionem
monstrata,

E

subito dispa-
ret,

16 Tunc beata Virgo Ursolina, spirituali quodam gaudio succensa, in cælum expansis manibus ad Dominum oravit, dicens: Domine Jesu Christe, Magister optime, et veritatis lumen, cum te ductore sespes huc pervenerim, tum ut expleam mandatum, jam desuper in me tuam infunde gratiam, et os meum tuo adimple eloquio, ut ego ancillarum tuarum minima ac penitus indigna, quod tuæ placeat majestati loqui valeam, quoniam, Domine, penitus inscila sum. Facta autem oratione hujusmodi, ait illi Dominus: Ursolina, noli timere; confide, nam tecum sum quocumque perambulaveris. Antipapam hunc accede, loquereque ad illum quæcumque te illi dicturum inspiravero. Sicque B. Ursolina Dei nutu Petrum de e Podio Pseudo-Cardinalem habuit introductorem ad Antipapam: qui ait ad illam: Quam salutationem et reverentiam facies ei, cum introducta fueris? Cui B. Ursolina: illam quam Spiritus sanctus in cor meum inspirabit. In ipsius itaque conspectu Antipapæ constituta, in terris genua flectens, expansisque manibus, oculisque directis in cælum, clara inquit voce: Gloria Patri et Filio et Spiritui sancto. Tali itaque audita salutatione obstupuerunt omnes.

F
urbem
ingressa,

e
introducitur
ad Antipapam

A 17 Tunc Antipapa mandavit, ut omnes parumper secederent, et ad se propius illam ire jussit. Cui illa lingua intrepida, vultu audaci et mente non pavida, per / horam fere cum diuidia absque hæsitatione sermonem exolvit, quem talibus verbis conclusit : Noveris, quod si ea, quæ tibi exposui pro parte Domini nostri Jesu Christi, exequi tardaveris ; sedes tua in inferno parem locum cum ipso Lucifero habitura est. His etenim verbis non parum perterritus est Antipapa, ac circumstantium aures pertimescens, altera statuta die illam denno audire decrevit, ut sic subdolas aures commodius captato tempore posset devitare. Tunc de solio suo exurgens Antipapa, cum B. Ursolina devenit usque ad secundam portam atrii sui ; ubi cum ipse se obtulisset B. Ursolinæ, facturum quidquid sui gratia posset expetere, ait illi B. Ursolina voce alta ; Ego potius cortices arborum assumerem mihi in cibum, quam quidquam de tuo paterer accipere ; et his dictis abscessit. Tunc omnes Pseudo-Cardinales indignati sunt contra Antipapam, quod pro una muliercula a solio suo surrexisset, et tantum honoris illi impendisset. Quibus ait, non huic mulierculæ, sed Domino, qui misit illam.

B 18 Altera vero die statuta, B. Ursolina Antipapam adivit. Quam cum ad se ingredi ipse intellexisset, tremore tanto pariterque timore arreptus est, ut nullo pacto auderet illam introducere ad se, ejusque intueri conspectum : ita ut illam invisam ad domum remittere fuerit coactus. Altera quoque die jussit illam ad se accersiri. Cum autem novit illam præ foribus esse, multo majori corripitur timore, et magis quam primo gelidior tremor per membra cucurrit. Secundo remittitur ad domum, altera die audienda commodius. Iterum et tertio ducitur ad Antipapam : cujus cum ille novisset adventum, multo vehementiori quam primo et secundo loco timore oppressus est, ac tremore quassatus. Infelix ille, cum tot tantisque cognitis indiciis, hanc beatam Virginem summa cum veneratione et suscipere et audire debuisset ; illam ut pestiferum quoddam, diabolico coactus imperio, cui potius quam Deo serviebat, a se remisit ; nec illius ullo modo passus est videre præsentiam, quam antea tanto honore fuerat veneratus. O miser, et omnium hominum infelicissimus, et divinæ monitionis ac salutis contemptor infandus, qui tot attractus modis, tantis præmonitis disciplinis, ac divinis prævisis correctionibus, suam perfidiam tantam ac impietatem, in se et sanctam Dei Ecclesiam, distulit agnoscere. Videns igitur beata Ursolina, quod miser ille Antipapa, pro nimio timore et tremore sibi diabolice illatis, illam ad se introducere non auderet ; quodque ex ore ejus Dei voluntatem nollet intelligere ; per nimiam ibidem circumstantium hominum multitudinem audiente, inquit : Cælum, terram, mare, et omnia quæ eorum ambitu continentur, invoco et obtestor, quod venerim ei intimare Dei voluntatem, sicut ipse Deus mihi præcipere et mandare dignatus est. Et his dictis, pedem inde re-torsit, et absque mora ab urbe discedens Parmam rediit.

ANNOTATA.

a Ad annum 1391, hæc etiam refert *Angelus Marini Edoardi de Herba Chronista Parmensis*, in *margine Italica versionis citatus*, quem necdum vidimus : sed si projectionem immediate præcessit visio, dicendum erit ipsam 1393 factam esse : cum jam multæ visiones præcessissent : de quibus scripto exceptis actum est num. 9.

b Robertus Gebennensis, dictus Clemens vii, contra Urbanum xi sublevatus an. 1378.

c *Girofani scribit ad Tarum torrentem*, 5 p. m. dum-tatæ Parma dissitum, hanc societatem eis oblatam : quod ex propria ejus et minus verosimili conjectura dictum arbitramur.

d Ut minimum dierum 20.

e Petrus Gerardus de Podio Ep. Aniciensis, creatus Pseudo-Cardinalis anno 1390 postea schismati renuntiavit ; et S. R. E. Penitentiarius major, atque Cardinalis Tusculanus obiit Avenione 1413.

f Unde igitur habuit Girofani, post primæ salutationis verba, cum omnium stupore prolata, nihil ultra addentem subito recessisse, et assecuto se Clementi hoc tantum dixisse, *Renuntia Clemens : nam si tardaveris, domus tua apud Luciferum erit ? Ita scilicet qui compendia historiarum levi opera scribunt, plerumque faciunt dispendia veritatis.*

CAPUT III.

Iterata Ursolinæ Avenionem profectio, et constantia inter schismaticos ferocientes.

Paucis itaque decursis diebus, cum B. Ursolina fessa admodum propter viarum longa discrimina, quæ exegerat, necdum pristinas recuperasset vires ; interim illi Dominus imperavit, ut Bonifacium summum Pontificem, et totius Dominici ovilis verum Pastorem, in Urbe a residentem accederet, illique ediceret, quæcumque cum Pseudo-Pontifice peregerat. Quæ mox assumpto divino jussu, etsi fessa admodum sui corpuseuli membra gestaret, gradu concito, mente libera, prompta intentione, Romam properavit, omni in Domino Jesu sui locata fiducia : intelligens proculdubio cuique homini, totis pro viribus corporis, verbo et opere divinum capessendum mandatum. At ubi Romam genitrice ejus comite applicuit ; commoda habita facultate, divina largiente gratia, non longa injecta mora, conspectum adiit summi Pontificis ; eique, ut gesta fuerant, cuncta enarravit. Cui cum summus Pontifex Bonifacius fidem adhibere despiceret, omnipotens ipse Deus (qui cælestium, terrestrium et infernorum moderator est et rector, ac futurorum præscins, quique etiam cuncta loco et tempore ineffabili ordine disponit) miro quodam modo providit, ut quidam venerabilis Monachus Carthusiensis, fide et reverentia admodum dignus Romæ adesset, qui et pariter adfuit Avenione, cum ipsa B. Ursolina præmissa cum Pseudo-Pontifice pertractavit : qui cuncta, ut acta fuerant viderat partim, partimque ex publico veracique sermone didicerat. Illic sane de cunctis incredulam summi Pontificis mentem certiore fecit, ut ex quibusdam suis epistolis hac de re mentionem facientibus, quas ipse legi, manifeste apparet.

20 Ex tunc igitur B. Ursolina, a summo Pontifice et sacrosanctæ Ecclesiæ Cardinalibus, et suscipitur et cum digno honore tractatur : dictisque suis apud ipsos indubitatum acquisivit fidem, ut vere absque ullo dubio divinæ voluntatis illam esse nuntiam non ambigerent. Summus itaque Pontifex Bonifacius, cum Reverendissimis Cardinalibus, in publico Consistorio, iterum atque iterum pertractatis enarratisque, quæ B. Ursolina edixerat ; tandem divina sic operante sapientia, statuere, pro reconcilianda sacrosancta orthodoxa Ecclesia, ad præmissum Antipapam oratores transmittere, juxta sententiam B. virginis Ursolinæ. Talis namque fuit B. Ursolinæ sententia, ut ii Oratores Sedis Apostolicæ totis pro viribus conarentur inducere eundem Antipapam et ejus Pseudo-Cardinales, quod nolint obsistere Sacrosanctæ Sedi Apostolicæ, quodque divinam præcavere deberent ultionem, atquo etiam ut fideles et Catholici se humiliarent, sicque divinam et ipsius Sedis Apostolicæ immensam clementiam consequi non dubitarent

D
PER SIM.
ZANACHI
EX MS

Romam missa.
E

exponit
Bonifacio
quid Avenione
egerit :

F

et ex consilia
Cardinalium,

eundem
intrepide
arguit,

honorifice ab
eo reducta
redire jubetur :

sed sæpe
frustra
regressa.

semper
exclusa,
Parmam
revertit.

PER SIM.
ZANAAGH
EX MS.
eodem remittitur :

A bitarent, ac ut sibi et aliis esse nollent detrimentum et perditionis causa. Cumque hujusmodi sermo summo Pontifici cunctisque Cardinalibus placuisset ; omnes uno acti spiritu mox statuere, nullos Oratores ad prænominatum Antipapam deligere nisi B. Ursolinam : cum ex jam peractis intelligerent, eam divinis præsidiis præmunitam. Igitur B. Ursolina, fervens desiderio salutis animarum, ebulliensque voluntate in exequendis mandatis Divinis, quamvis mulier et debilis, et pristino fracta itinere, non longo viarum perterrita discrimine, ad Antipapam, pro Dei fide et sacrosanctæ Matris Ecclesiæ statu pacando, obtulit se leto animo reversuram, et ipsius summi Pontificis captata jussa pro viribus adimplere. Quod mirum in modum ipsi summo Pontifici placuit : sicque votum B. Ursolinæ Pontifex summus et cuncti Cardinales admisere. *b*

b
Avenionem
venit,

21 Accepta igitur benedictione Apostolica, B. Ursolina, matre comite, Antipapam repetiit : ad quem tandem, post plurimos labores et discrimina multa, cum litteris Apostolicis devenit. Sciens namque quod primo domus Domini sit quærenda, visitatum pergebat ecclesiam S. Desiderii, in eadem urbe Avenione fundatam. Ecce autem obviam habuit B. Petrum de Podio Pseudo-Cardinalem, quem jam sæpius commemoravimus. Qui cum agnovisset, eam ad se vocavit, et ait illi : Ursolina, quo tuos pertendis gressus ? et unde modo ? Cui illa : Caritas omnia ferens, omnia portans et sustinens, huc iterum ad vns me adduxit. Cumque ille clarius causam sui itineris percunctaretur ; Salus, inquit, animarumstrarum me angit, ac peregrinam facit et alienigenam. Quid igitur petis, ait ad illam Petrus ? Salutem inquit, exoptio animarumstrarum, illam exopto, illam totis concupisco visceribus. Cui ille subridens : Tu nostrarum animarum, ut inquis, adeo ardentem et tam affectuose, et animo sitiienti exoptare videris salutem ; at si justa daretur occasio, Papa et Cardinales optarent te interimere. An tu nescis, quod in te omnes modo causas moliantur ? Ignorasne quod, quomodo te perdant, excogitant singuli ? Repedare igitur, unde venisti, et quo citius fieri potest, ab hac urbe retrahere vultus : ultra non differas, quod consulo. Jam in te conspicio excogitatos cruciatus, si ulterius tuum differas reditum. Beata vero Ursolina, cui spiritus sanctus dabat eloquium, cui caritas præstabat audaciam, nullo commota pavore horum verborum, ait ad illum : Obsecro jam te, et si mihi ulla vis orationis, te obtestor, deprecor et exoro ; si fas est, nulla interposita mora vestro Papæ et cunctis Cardinalibus me ad eos iterato venisse renuntia : habeo enim ad eos summi Pontificis et veri Vicarii Domini nostri Jesu Christi sermonem, quem perferam, et non ad præsens ostendit litteras Apostolicas, sed ad tempus reservavit.

nullisque
terræ illius
persuasa
discedere,

introducaturque
ad Antipapam,

C

22 Hujus igitur beatæ Virginis cum Pseudo-Papæ et sui Cardinales adventum comperissent, illam ad se accersiri jussit. Illa vero almifico Crucis signaculo se præmuniens, suam in Domino Jesu Christo omnem habens spem, eo maxime quod unioni sanctæ Ecclesiæ operam dabat, spectato illorum conspectu absque ulla hæsitazione, ab omni formidine libera se contulit ; cum nullus aspectus hominum tanti esse pretii possit, quem, quam armavit Spiritus sanctus, valeat expavescere. Ad hos igitur ingressa, vultu tam constanti atque audaci et clara voce exorsa est, ut tantorum virorum expectatione minime perterrita, divinum potius quam humanum judicaretur proferre sermonem : et cum ita aperta fronte ad eos fuerit locuta, non tamen erga eam quisquam ausus est sinistram proferre sermonem, quamquam prius statuissent, ut in tormentis vitam

eum flectit,

finiret. O summa divini verbi vis, et sapientiæ ejus in cunctis dispositio infallibilis ? quos jam pridem illius nefandissimæ Sedis erectio a fastis a veritatis via veræ cognitionis tramite offuscarat, beatæ Virginis sermo, immo sancti Spiritus, illorum mentes illustravit ; ita ut mox ea audita, resumptis viribus rationis, Antipapa et Pseudo-Cardinales illius sermonem approbarent. Sicque beata Virgo ampliori omnique sibi faendi data licentia, longius produxit sermonem ; illis irrefragabilibus rationibus ostendens, non decere eos contra sanctam orthodoxam Ecclesiam Romanam insistere ; ac potius omni deposita cervice, illius se submittere correctioni.

23 Verum jam dictus Antipapa, tantis devinctus rationibus divinis, sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ jugo collum ponere decrevit. Reverendissimus insuper, profectoque præclarissimus scientia et vita, sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis S. Angeli *c*, qui et tunc aderat Pseudo-Cardinalis, ac tanto errore illaqueatus, hujusmodi Virginis tanto radiatus eloquio, expansis in cælum manibus ait beatæ Ursolinæ : Deum testor et Sanctos omnes, gratiam salutis nostræ adeptæ es, sicut Sanctæ Judith liberatio Jerusalem data est. Hoc audito nonnulli Pseudo-Cardinales, in eorum jam concepta perfidia et iniquitate contra Sanctam Ecclesiam Romanam impiissime perseverantes, nullatenus rationibus B. Ursolinæ a tantis eorum perfidiæ erroribus amoti, Antipapæ et clementissimi Cardinalis sancti Angeli verba ægre ferentes ; non verbis, sed tracto ore, rugatoque supercilio, ac mutato vultu, tantæ eorum perfidiæ dedere indicium. Sicque exquisitis artibus et machinationibus præcogitatis adhibuere modum, ut pacto aliquo beata Virgo Ursolina ad Antipapam et præfatum S. Angeli Cardinalem deinceps accedere compos non fieret.

uti etiam
Cardinalem
S. Angeli ;

c

E

sed frustra
propter
aliorum
pertinaciam :

24 Quidam vero impiissimus et ceteris immanior Pseudo-Cardinalis, Martinus *d* nomine, non valens suam sub silentio ferre ingentem perfidiam, ut canis rabidus, ut ferocissimus leo, et quasi truculentissimus lupus et rapax, beatam virginem Ursolinam, aut potius Spiritus sancti sapientiam, ejus sophisticis argumentis et fastuosis sermonibus involvere excogitans, ait beatæ Virgini, stomachato ore et prolixo sermone : Et si asseras te, ut Dei nuntius, ad nos devenisse, insuper et tantas ab eo habuisse revelationes, ut fertur ; jam quam tibi proposuero enodato quæstionem : opto etenim ut quid Trinitas sit primum palamque declares. Tunc B. Ursolina, a Spiritu sancto edocta, ipsum in foveam, quam sibi paraverat, tali sapientissima responsione retorsit ; ait enim illi : Vidistine aliquando ipsam Trinitatem, quam tantopere scire desideras ? et si hanc fortassis videres, agnosceres tunc illam ? Qui cum respondisset, Minime ; ait illi beata Virgo : Ergo frustra adesset sermo meus de Trinitate, ex quo eam non caperes. Ille vero hac audita responsione, omni deposita loquacitate obmutuit. Sed qui in prima acie victus est, ceu astutissimus coluber secundas beatæ Virgini paravit insidias ; at pari telo succubuit draco, quo et leo. Ait enim immanis ille serpens, et tales ex ejus pestifero corde secundos educit sermones : Cum ita domesticæ cum Deo loquaris, dic, inquam, mihi et ultro edoce, qui sint salvandi, et qui damnabili supplicio deputandi ? Accipe, lector, elegantissime argutam responsionem. Inquit enim ad hunc B. Ursolina, Vidisti umquam arborem suis, quos produxerat, floribus ornatam ? Qui cum se vidisset respondisset, ait B. Ursolina : Talem adduco arborem in medium : scires ne discernere flores arboris producendos fructus bonos a floribus excidendis ? Ad quæ cum ipse Martinus Pseudo-Cardinalis cum suis astantibus complicibus nullatenus sciret respondere ;

d
quorum unus
curiosus
ipsam inter-
rogans,

F

sapientibus
ejus responsio
confutatur :

ait

A ait beata Virgo : Soli Deo hoc convenit, et cui voluerit revelare.

varie oppug-
natur Ursu-
lina,

24 Itaque se victos a B. Ursolina agnoscentes, in eamdem suis stridebant dentibus; et quam tali congressu vincere non poterant, minis atque fastuosis eloquiis superare conantur. Credisne, inquit, te solam tantos scientia excedere Cardinales, et illis sapientiozem te esse, qui cum hanc esse fidem Catholicam asseruissent, in ea fide minime mori dubitarunt? Ad quos B. Ursolina respondit : Fateor, Deo teste, quod me ceteris sapientiozem non aestimo, cum vilis muliercula et modici admodum valoris sim; sed uti instrumentum Spiritus sancti ad vos exorsa sum. Iterum cum illam ab aliis sic edoctam assererent, Frustra, inquit illis, est quod creditis cum ab aliis, quos modo concepit, penitus edocta non fuerim. Ipsi vero demum existimantes, matrem ipsius horum omnium esse repertricem, eas ab invicem separarunt; matrem in quodam monasterio collocantes, beatam vero Ursolinam apud uxorem cujusdam nobilis civis custodiendam tradiderunt, ut sic facilius commodiusque eam alloquendi illis daretur facultas. Sicque diu noctuque indefessi hæsitabant, ut canes rabidi, quo aliquid contra beatam Virginem possent vere aut verisimiliter objicere, unde sumpta causa ut optabant, in Virginem acius malignarentur. Ipsa vero, Deo opitulante, ad omnes eorum sermones omni sapientia et circumspectione responsa dabat; adeo ut ab ea aut victi aut confusi, sive taciti semper cogerentur abscedere. At cum ipsi aliquando minis, terrore aliquando timoreque, ipsam beatam Virginem frangere aut superare conarentur, vultu nunquam mutato, aut perterrita facie, verbisque titubantem ambiguis nunquam illam invenire potuerunt.

magis sus-
spectata,

25 Verum illi et cæci et veri luminis gratia privati, hujus almæ Virginis vita et sanctimonia n illatenus in melius mutati sunt; at potius indies eorum perfidiam peraugentes, nil præter terrena excogitare valentes, hæsitant, quod fortassis aliqua magica aut superstitiosa arte B. Ursolina uteretur; cum liquido agnoscerent, ipsius virginis facundiam excedere humanam facultatem. Sicque omnia illius indumenta fecerunt immutari, et omni cum diligentia et accurata inspectione perquiri, si forte in aliqua illarum vestium parte aliquid indignum seu suspiciosum consutum reperiretur. Hanc igitur beatam Virginem exquisitis rationibus, terrore aut timore seu minis, et ceteris omnibus quæ contra beatam Virginem moliti sunt, cum nec vincere nec superare potuissent; vi eculei et tormentorum sævitii (sic enim immanissimi illi exoptabant) non formidarunt extorquere, ut omnino fateretur, quibus maleficiis ipsi in omnibus superarentur. Quibus illa ait : Maleficiis diaboli non utor, sed beneficiis Domini nostri Jesu Christi pro animarum vestrarum salute fungor.

et quæstioni
subjicienda,

C

26 O impii, et tanti sceleris crudeles ministri, quo vultu, quave mente et sensu, ac quibus excogitatis rationibus, omni deposita formidine Deique neglecto timore, cujus in terris vices agere profitebamini, potuistis in hanc sanctam Virginem vestras sceleratas manus imponere? aut mentes fastu exuberantes concitare, verbaque vestra tam immanissima proferre? Quid a vobis, inquam, cunctarum creaturarum crudelissimi, beata hæc ac sancta exposcebat Virgo? Nonne vestrarum salutem animarum? Unde igitur in vobis tanta immanitas, et grandis impietas? A quo fonte vestra tanta emanavit crudelitas, ut pro pietate impietatem, pro caritate perfidiam, pro dilectione odium commutare non timueritis? Proh dolor! Cum B. Ursolinam ad eculeum perduxissent, eamque de more ignominioso sacco, suis exutani vestibus, cooperuissent; et illius jam post tergum revinctas manus ad eculei fones impiissimi ministri connectere sa-

mirabiliter
liberatur;

tagebant; ecce atrium, ubi hæc agebantur, permixto conquatitur motu, ita ut omnis compago domus dissolvi videretur, et proximi excidii minari ruina. Quod videntes cuncti qui aderant, nimio percussi terrore, Desinamus, inquit, desinamus, ne nobis, cum tortoribus B. Catharinæ, contingat; sicque B. Ursolinam, timore potius perterriti quam amore adducti, illasam permisere. Quibus beata Virgo, de eorum interitu magis, quam de injuria sibi illata dolens ait : Cum his, quæ vobis dixi fidem adhibere neglexeritis, jam ante recessum meum divinum præstolamini judicium.

27 Mirabantur itaque omnes super illius sensatis et exquisitis rationibus ad omnes in quacumque re. Dominus vero Antonius de Mediolano advocator respondit : Vos aliter miraremini, si videretis eam laborantem et scribere facientem. Respondit Martinus Anti-Cardinalis : Hoc omnino volo videre. Et statuerunt eam in atrio, in medio quatuor Anti-Cardinalum, in conspectu populi. Tunc B. Ursolina, Spiritu sancto edocta, omnibus videntibus incepit suere et dictare; et Dominus Antonius prædictus scribebat ea, quæ postmodum super eos evenerunt : His itaque auditis timuerunt omnes ad hoc spectaculum stantes : nec tamen propter hoc a sua malignitate cessaverunt; sed in sua obstinatione persistentes, diu noctuque per septem menses in necem beatæ Virginis laboraverunt. His itaque peractis beata Virgo ad pristinam domum reducta est, ubi quomodo ei propinaverunt venenum, ut sic suo ultimo fungeretur die, semel in potu, secundo in lotione capitis, et ex utraque vice veneni signa clare intelligentibus apparuerunt; testis ille est, qui eam ab omnibus impiorum excogitationibus miro modo ineffabili sua elementia liberam fecit. Demum omni peracto periculo ad deterrendum exterminandumque beatam Virginem, cum nil profecissent (nam contra Dominum et ejus servos nusquam est consilium) paulisper a speculationibus et molestiis in B. Ursolinam destiterunt, fessi potius et ignari quid ultra agerent, quam contenti; et magis victi quam pacati.

28 Interim dum tot tantisque modis in ipsam Virginem desævirent, memoratus Antipapa de beata Ursolina percontatur; et ait jam diu fatuam accessisse. Subito hoc relatum est beatæ Virgini, quæ mox misit litteras Apostolicas, divina dispensatione reservatas, quas Roma detulerat ipsi Antipapæ, ex parte summi Pontificis et Cardinalium. Tunc dictus Antipapa miratus est valde, cum cognovit ipsam Ursolinam non recessisse. Et cum perlegisset dictas litteras, vehementer stupuit : et vibrans caput, multum stetit super se; cum suspiriis anxius diu meditans super hoc e. Pancis itaque interjectis diebus præmissus Antipapa Clemens, manus ejus ablucens ut ad mensam f discumberet, repentina morte præoccupatus, miserabiliter vitam suam finivit. Hoc actum est, ut impleretur sermo B. Ursolinæ, quem illis prædixerat; id est, quod ante ejus discessum divinum præsentirent judicium. Tunc Petrus de Luna g tulit prædictas litteras Apostolicas, et perrexit Parisius ad consulendum super his sapientes. Ceteri vero Pseudo-Cardinales ad cor conversi, vitam et mores ac sanctitatem constantiamque beatæ Virginis considerantes, nec non de perpetratis illatisque injuriis in illam admodum poenitentes, illam ad se duci fecerunt, et pro impetrata venia injuriarum illatarum beatam consulunt Ursolinam, quid facturi sint. Quibus illa : Pro salute animarum vestrarum et aliorum populorum unanimiter et concorditer Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ absque mora parendum est. Sicque omnes ad vota beatæ Virginis se facturos promiserunt; ac subito miserunt solennes ambasciatores summo Pontifici Bonifacio, cupientes ad Dei misericordiam

D
PER SIM.
ZANACHE
EX MS.

loquentis per
se Spiritus
specimen dat
coram adver-
sariis :

E

bis veneno
tentatur :

mittit Anti-
papæ Aposto-
licas litteras :

F

g

f
eodem mortuo,

g

Cardinales
ejus ad unio-
nem flectit ;

PER SIM.
ZANACHII
EX MS.

usque a bene
cepta resi-
scentibus,

Romam redi,

Mediolanum
abit.

h

i

k

A cordiam pervenire. Recessisque ambasciatoribus, et jam Januæ perventis; ecce cunctorum ille bonorum operum ardentissimus inimicus, una cum suo pessimo ministro, scilicet Petro de Luna, qui tunc post prædicta reversus est cum consilio Parisiensium, ambitione ac serpentina astutia plenus eorum salubre consilium subvertit, cum jam omnia parata et bene disposita essent, ad obediendum summo Pontifici Bonifacio. Et statim ambasciatores revocaverunt, et Petrum de Luna in suum Antipapam elegerunt; et sic in eorum jam coapta perfidia perseverare decreverunt. O bone Jesu, cui omne cor patet, et omnis loquitur voluntas, et quem nullum latet secretum; tunc forte eorum avertisti voluntates, cum humilis (ut decebat) non fuerit conversio? An ipsi in eorum jam pridem radicata perfidia voluntati divinæ contraire præsumpserunt? Nescio: tanti discriminis nemo concius recte est nisi tu.

29 Beata igitur Ursulina videns, quod ad eorum pristinum errorem repedassent, omni spe destituta, matre comite ad propriam patriam, unde discesserat, est reversa. Paucisque interpositis diebus jussu Domini hinc discedens, Romam adivit, atque seriose cuncta, ut acta erant, summo Pontifici enarravit. A quo cum letanter et animo jurando suscepta fuisset, multum ei compatiens propter multas variasque tribulationes, quas Avenione pro reconciliatione fidei Catholice perpessa est, ei se gratiose obtulit; nonnullas insuper sibi conferens gratias, scilicet Indulgentias et privilegia quatuordecim, quibus ædificare posset Oratorium in propria domo, ac divina ibidem Officia et Missas celebrari facere, et alia multa quæ modo retinenda censeo. Tandem domum reversa est; ubi cum aliquamdiu commorasset, divino jussu Mediolanum discessit, ac Ducem Mediolani, tunc h Comitem Virtutum nuncupatum, adivit, cui multa secreta Dei revelavit pro honore et conservatione sui status. Sed ipse nullatenus aures adhibere voluit, ad quem beata Virgo orsa est his verbis: Nisi credideris verbis meis, immo monitis Dei, scito te in brevi maximas persecutiones i et tribulationes passurum esse, quod et factum est per k Fancineannum Campiductorem militum. Inibat enim beata Virgo inter cetera, quod defensionem Catholicæ fidei assumeret, et quod nullo pacto intramitteret se de sectis ecclesiarum.

ANNOTATA.

C a Autumnum fuisse anni 1393, quando, sub certis quibusdam conditionibus die 8 Augusti per Romanos signatis, Bonifacius ix Romam revertit, ex eo colligas; quod ante xiv kal. Decembris nullum ejus Breve Romæ signatum invenit Odoricus Rainaldus in Annalibus. Proinde recte in annum 1394 hoc iter differendum quis dixerit.

b Hujus legationis nullam uspiam fieri mentionem haud adeo mirum, cum suo illa effectu caruerit, ideoque minus memorabilis fuerit. Nullum quoque Vaticano extare epistolarum Bonifacii Papæ regestum, unde Annalium Ecclesiasticorum prosector Odoricus cum potuisset cognoscere, colligitur ex iis quæ 17 tomo citantur documentis, absque ulla talis Regesti mentione: quo fit ut plurima ignoremus in causa schismatis Clementini acta, quibus etiam hæc historia potuisset illustrari et confirmari.

c Guilielmus Novelleti, Legum Doctor, natione Gallus, a Gregorio xi creatus an. 1371, mortuus Avenione anno, non 1390 (ut in ejus creatione apud Ciacconium an. 1630 legitur typographico errore) sed, ut ahibi apud eundem melius 1394, mense Julii, Garofani Guilielmum Indum appellat.

d Hoc nomine nullus sub Clementis obedientia fuit

præter Episcopum Ulyssiponensem, ab eodem Cardinibus aggregatum an. 1389.

e Idem auctor longe aliter scribit, quasi regressa Romam Ursulino, Clementis absolutionem a Bonifacio impetrarit, eaque de re litteras ad ipsum Clementem direxerit, quas hic paulo ante mortem consternatus legerit.

f Ante missam, inquit Garofani. Apoplexia mortuum scribit Raynaldus, citatque hæc verba Johani Ursini. Post satis brevem infirmitatem, die xvi mensis Septembris anno Domini mcccxciv, Pontificatus sui xvi, diem elausit extremum in Avenione.

g Petrus de Luna, mox schismatica electione Benedictus xiii, tum forte Parisiis a Rege ejusque concilio reversus, ut ad cessionem cogeretur Clemens: quare objectum ei fuit, quod causa mortis accelerandæ eidem fuisset. Videtur autem has litteras atque documenta Petrus decessisse Parisios, ut sibi viam sterneret ad Antipapatum; eo prætextu quod paratus esset, pro bono unionis cedente Bonifacio, cedere etiam ipse (nam et vivente Clemente apud omnes fere Principes conatus erat cessionem utrimque faciendam persuadere, spe derivandæ in se electionis) sed electus suos electores fautoresque fefellit, in schismate pertinacem ad mortem usque, etiam postquam, alio a partibus consentientibus electo, desertum se ab omnibus vidit.

h Joanni Galeatio appellationem Comitis Virtutum (qua ex causa necdum comperi) identidem etiam tribuit in historia Mediolan. Corius usque ad titulum Ducis acceptum: quem cum acceperit anno 1395 coronatus 5 Septembris, eodem Corio teste, apparet quietem minime diuturnam fuisse Ursulinæ, Avenione domum reversæ.

i Sane anno 1397 Mantuam obsidens terra et aqua gravissimam cladem accepit, iterumque ad Governolum vicum a Francisco Gonzaga Duce Mantuano, prælio victus, Putuvinæ urbis dominatum amisit, ac pene etiam Veronensis: in ceteris alias felicissimus, et tantum non Italiæ totius regnum assecutus.

k Fancinum Canem appellat Corius, et fuisse Casalensem dicit, atque ad Ducis stipendia accessisse post cladem Mantuanam, cum quingentis lancearibus Lombardis, a Marchione Monferratensi dimissis. Hujus culpæ an imputari debeat clades ad Governolum nescio, alias nullam ejus contra Ducem rebellionem attigit Corius, imo etiam filio ejus infelicissimo juveni satis fidelem operam videtur præstitisse, usque ad suam et ipsius mortem, quæ anno 1412 mense Maio utrique obvenit: non est tamen credibile quod urbium Papiæ, Novaræ, F Derthonæ, Comi, aliorumque locorum dominiæ, quæ Corius enumerat, Fancino ex mera Principum suorum liberalitate obvenissent: et licet eam Johannes Maria Galeatii filius biennio ante creasset totius sui status Governatorem, apparet tamen graviter ejus jugum tulisse, et mortis ejus imminentis expectatione lætatum, qua præventus a sicariis suis frui non potuit.

CAPUT IV.

B. Ursulina peregrinatur in Terram sanctam: exul Veronæ obit.

Hæc igitur beata Virgo, post plurimos labores et ærumnas, in multis divino jussu consummatis peregrinationibus, cum decrevisset sacrosanctum Domini nostri Jesu Christi sepulcrum, et cetera almificæ Passionis loca visitare, præclarissimam civitatem Venetiarum matre comite adivit, ubi navium ad præmissa sacra loca transeuntium grandis habetur copia. a Quo perventa, cum intellexisset, puppem quamdam tutissimam ad sacra prædicta post duos aut tres menses navigaturam, super eam decrevit ascendere, opportuno tempore sui recessus expectato. Interim Romam revisit, locaque ibidem sancta visitavit: ubi cum perpaucos dies explesset, habita a summo Pontifice

Romam peregrinata,

et Venetias
serius re-
gressa,

in vetusta
navi salva
navigat
Hierosoly-
mam :

ritum sibi
ad annos 15
prorogari
impetrat,

loca sacra
visitat ;

Venetias
reversa,

A tifice benedictione, iade rediens Urbinum civitatem intravit: ubi votis ac precibus quarundam venerabilium dominarum per tres dies retenta est, invicem de Deo colloquentes, tempusque consummantes in obsequium Christi. Indeque recedens denuo praelibatam Venetiarum urbem devenit, matre sua comite: navemque super quam navigare decreverat, invenerunt duobus interjectis diebus jam ad optatum iter vela laxasse. Hoc igitur cum mater ejus non parum ægre pateretur, dixit B. Ursolinæ: Si moram non traxisses cum illis dominabus, ad horam ascendendi super navem bonam et navam venissemus: ecce quod abiit, et super veterem cogimur ascendere. Cui ait B. Ursolina: Divini enim judicii dispositio est: jam lætasis, mater mi. et minime præter Dei voluntatem tibi subrepat meror: Dei nutu hoc actum putes.

31 Sicque navem plurimum vetustissimam, illuc pariter suum dirigens gressum, descendit. Quæ cum flantibus ventis in altum vela dedisset, et jam per medium pelagus prosperum iter habens Illyricum mare sulcaret, scopulum de navi a longe concernunt. Nautæ vero nimia perpulsi pietate flere cœperunt super illum, inter se dicentes: Proh dolor! proximis elapsis diebus navis illa, tot onusta viris et mulieribus, ad sancta loca omni cum devotione properantibus, quæ paulo ante nos a littore discessit Veneto, urgentibus ventis et sævissima compellente procella, turbinibusque exagitata contrariis, illi scopulo collisa, æque per omnia passa est naufragium. O infelix casus! nemo ex ea navi superstes evasit. His intellectis clare cognovit mater, quantum Deus omnium rerum sapientissimus moderator, sui ac beatæ Virginis Ursolinæ curam regimenque habebat: et ex tunc mater consultius se gerebat cum filia, et gratias Deo referebat de evaso periculo, per moram factam Urbini cum venerabilibus illis dominabus. Beata igitur Ursolina, cum propter insuetos fluctus pelagi, gravissimum stomachi vomitum eversionesque pateretur, ut liquido universæ carnis suæ finem adesse non dubitaret; a Domino suæ vitæ inducias quindecim annorum impetravit, sicuti fecit Ezechias, et ita fuit, sicut in fine vitæ suæ claruit.

32 Tandem secundis spirantibus ventis, felici prosperoque cursu ad sacra et peroptata loca applicuit; quæ ut tempus adfuit, omni intrinseca devotione, in sacro et tacito sui pectoris armariolo locata, visitare cœpit. Sane quidem nemo excogitare posset, nisi ille cordium scrutator Deus, quantas ad illud sacratissimum præsepe, ubi Salvator ipse dignatus est nasci, fuderit lacrymas, quot gemitus; quotiesque amaris singultibus suas interruperit orationes, dum pio excogitaret animo, ibi Deum et hominem primos dedisse vagitus, verumque hominem se fore pluribus argumentis ostendisse. Præmeditabatur etiam, quomodo illic asellus et bos suum Deum et totius creaturæ comitorem agnoverint; æque per singula, quæ ibi gesta fuere, placita mente, meditatione suavi, mellifluo gustu, intrinsecus pascabatur. Post hæc inde abiens ad locum patibuli, immo ad redemptionis nostræ supremum mysterium, anxia et plurimum sitibunda desiderio videndi ea loca, pervenit. Hic felix illa anima, sed modo felicior, hic sacrum ipsius caput, hic mellifluum et penitus in lacrymis atque gemitibus resolutum cor illius, voces ingeminat, lacrymas ubertim effundit, singultusque ab imo ipsius pectoris educit: per singula Domini nostri Jesu Christi passionem et mortem dissolvit, ruminat, et tali præmeditatione omnes sui corporis artus evertit. Singulis igitur visitatis sacrosanctis illis locis, singulorumque, ut diximus, locorum degustatis mysteriis; ad civitatem Venetiarum, unde discesserat, felici navigatione remeavit. Ubi per plures dies sanctissime degens, multos ad sanctimoniam

Aprilis T I.

convertit, multosque bonos mores constituit; adeo ut ab omnibus velut sancta venerabatur. Ubi etiam fama ejus et sanctimonia viget usque in hodiernum diem.

33 Iade postmodum patriam rediit, ubi aliquandiu quod viderat, quod palpaverat, quodque tam pie degustaverat, tacito consilio sui sacrati pectoris ruminabat. O sacrum caput, et peraimium felix anima! quoties in sanctis locis ipsas profusas lacrymas et interruptos singultus ubertim revocabat! quoties ipsa perdulcia suspiria renovabat et gemitus! quoties et anxios persuavesque dolores nodatis modo manibus, modo cancellatis, et aliquando expansis in cœlum, supinis oculis instaurabat! sicque talibus sacratissimis meditationibus, cogitatu dulcissimo, mellifluisque amaritudinibus sanctum cor mentemque pudicam propulsabat, et jucundissime percellebat. Ut verum fatear, quid hæc meditatione dulcius? quid suavius? quid visui jucundius? quid tactui delectabilius? quam ibidem Dominum Jesum pro nobis natum, passum, et sepultum recolere, ac locum redemptionis et relaxationis miserabilis captivitatis nostræ inspicere; Crucis foramina et petrarum scissuras corporeis attingere manibus? Quis hæc cogitans, videns, et tangens, uberrimas posset restringere lacrymas? Quis, inquam, ita ferrens, dirus et crudelis? Ut puto, Nemo, qui inde siccis oculis, absque compunctione, sine gemitu et indevotus abscederet. Hic profecto omais ferrea mens et immane cor omaem sui depoeret feritatem. Quænam lingua hominis loqui, aut cor excogitare poterit, quid illa beata et nimium felix anima fecerit, dixerit, et excogitaverit ibidem? Sane nullus. Ea propter consultius censui ea præterenda esse sub silentio, ne fortasse diminute loquens præclarissimæ Virginis etiam nolens derogarem.

34 Interea cum talibus in propria patria beata Virgo alimoniis pascetur, Ottobon Tertius Præfecturam urbis Parmæ habebat *b*, una cum Domino Petro Rubeo, post mortem Ducis Mediolani Joannis Galeazzi Vice-comitis primi, qui antea Comes Virtutum appellatus est. Orta namque quadam discordia inter eos, prævaluit Ottobon tertius, *c* qui plurimas strages in alteram partem, videlicet Rubeam fecit; ita ut quamplurimum ab omni humanitate judicaretur alienus, ac omnis feritatis inventor et fabricator immanitatis. In ejus cor diabolus, interemptor quietis, immisit ut beatam Virginem, Virginisque matrem cum ingenti parte populi, ab eorum quiete et placidissima pace perturbaret: invadebat enim inimicus tantæ ejus paci. Hic itaque Ottobon Tertius, accersita beatæ Virginis genitrice, illi sic et aliis imperat, ut si ea die in civitate reperiantur, se penitus flammis tradendum non dubitaret. Statuerat enim ille crudelis tyrannus poni unam candelam duorum denariorum accensam, ad *d* campanam in medio plateæ constitutam, qua combusta, omnes quotquot in civitate reperirentur, gladio necarentur. Quod ut intellexit mater, de statuto sibi termino longe magis mirata est, quam de præcepto sibi injuncto: nam tantæ feritatis erat operator erga omnes, ut nulli, contra quem se paulisper exasperasset, inducias discedendi præfigere nesciverit, at mox ejus immanissimæ voluntatis desiderium adimplere satagebat. Nemo enim has inducias tantæ adscribebat feritati, quæ antea quidquam sciverat humanitatis; verum divinæ misericordiæ, præventæ continuis precibus votisque beatæ Virginis Ursolinæ.

35 Volentesque beata Ursolina et genitrix tanto locum dare tyranno, cum ipsa summa Veritas dixerit, Si vos persecuti fuerint in una civitate, fugite in aliam; patria derelicta, Bononiam devenerunt; ibique aliquantisper, non tamen prolixè, in omni humilitate, continuis orationibus, vigiliis plurimis,

D
PER SIM.
ZANACH
EX MS.

indeque
Parmam,

in quæ viderat
meditandis,

E
pietissime
vacat.

b

c
Ottobono
Tertio ty-
rannidem
gerente,

p
cepitur in
exilium,

d

Bononiam
absq.
Matt. 10, 23

PER SIM.
ZANACHI
EX MS.
inde Veronam,

ubi reformat
monasterium,

et in extre-
mam infirmi-
tatem delapsa,

matrem
salatur,

Dei erga se
liberalitatem
testatur,

A crebris jejuniis, disciplinis assiduus, uberrimisque meditationibus Jesu Christo sponso suo deserviebat. Inde comite veneranda Domina e Maristella, Abbatissa S. Pauli de Parina, pariter a tyranno praedicto expulsa (quæ semel vidit dictam Virginem per cubitum a terra elevatam, dum Dominus ostenderet sibi in visu Creationem primi hominis) et matre Veronam accesserunt, ut ope ejus et industria omnium bonorum extractor ipse Deus quoddam monasterium monialium, quod omni prorsus bene vivendi ordine et regula ipse satanas jam pridem denudarat, ad pristinam observantiæ regularis sanctimoniam ac institutiones regulares respiscere, repedare, reverte- tique astrueret. Hic igitur continuis tribus annis beata Virgo Ursolina pene f incognita vixit; saltem quod tanti meriti esset apud Deum nemo arbitraba- tur, licet inter ceteras matronas laudabilis vitæ et famæ haberetur. Propriis namque manibus sibi victum tegmenque exquirens, una cum sua genitrice paucam exigebat alimoniam. At sancti Spiritus, sanc- tarumque adipem Scripturarum ac meditationum pinguedinem per singula momenta sugebat; sicque felicissimam illam suam animam, mentemque placa- tam divinis alimentis confovebat.

B 36 Deus autem et Dominus noster Jesus Christus, qui omnium bonorum operum peramplissimus est remunerator, volens B. Ursolinam cœlestis regnisibi coheredem et participem facere, ac orationum, vi- giliarum, disciplinarum, jejuniorum, omniumque la- borum ac suæ caritatis immensæ conferre merce- dem; quandam membris ejus immisit aegritudinem. Quæ cum nimium in beatam Virginem invalesceret, ait ad illam mater: Obsecro te, filia mi, atque item te deprecor, hujusmodi aegritudinis tuæ exposce a Domino sublevamen. Eia filia mi, te obsecro; age, ut opto; fac, ut peto; exposce, quod admodum desi- dero. Ne me, filia mi, permittas tua pergrata con- versatione orbari. Deprecor te, mi filia, miserere matri, compatiare doloribus viscerum, quæ te ge- nere. Talibus itaque mater sermonibus ubertim filiam propulsabat. Cui beata Virgo: Dei volunta- tem mater mi, aequo animo tolerare debemus; scit enim ipse Deus, quid nobis opus sit. Numquid abs- re in hoc nequam ac miserabili sæculo perduxit nos ipse Deus? numquid et crucis nostræ portiunculam sustulimus? Me miseram! nonne opus est, ut nos fontes patiamur cum Christo capite nostro? sumus enim membra ejus. Ipse autem innocens passusest, ut nos a morte turpissima liberaret, et sic enim eo ad cœlestem patriam ipso miserante convolaremus. Sci- toto jam, genitrix carissima, et vos fratres sorores- que astantes, ad finem universæ carnis me perve- misse, et quod suum est, me oportere reddere matri nostræ terræ. Quintus decimus modo completus est annus, quod dum me morti proximam cognovissem, dum essem in navi quindecim a Domino annorum prorogationem vitæ meæ impetravi: superest igitur ut ego et vos pariter colla divinæ voluntati submitta- mus. Hoc præcipuum Christianæ mentis est, et ani- mæ ad æternam gloriam electæ indicium.

37 Tunc Reverenda Domina Maristella, Abba- tissa S. Pauli, de qua paulo ante sermonem fecimus, beatæ Virgini Ursolinæ inquit: Obsecro te, et ob- testor per Dominum Jesum sponsum tuum, qui sum- ma est caritas et dilectio, quique noster communis Dominus est, ut nos edoceas, si in hac tua aegritu- dine ipse Deus de gloria paradisi te fecerit partici- pem. Cui beata Virgo Ursolina, omni humilitate re- pleta, ingentique perfusa caritate, sciens se brevi spatio felicem illam animam Deo reddituram, omni quodam puritate tale fertur dedisse responsum: Deus, ad quem omnis gloria et laus, atque cuncta intentio nostra dirigatur, immensa sua ac inenarra-

bili clementia, postquam me ancillam suam incepit D suæ bonitatis immensæ facere participem, cessavit numquam, defuit nusquam, quin singulis diebus me miseram et ingratham rore suæ clementiæ diutius ac copiosius irroraret, et hujusmodi grātia usque modo me enutrivit. Mater vero jam ex his certior facta de transitu filiæ, hinc gaudio repletur, cum ad illam supercœlestem patriam Jerusalem beatam filiam ascensuram non ambigeret: hinc mœrore exagitata pernimio, quod tali solatio et senectutis suæ firmis- simo baculo in ævum privabatur. Suppressis tamen lacrymnis, ac in ore violentata lætitia, inquit ad fi- liam: Obsecro te, dulcis filia mi, quam his meis ge- nui visceribus, et proprio lacte nutrivit; ut antequam ad illam supernam civitatem ascendas, aliquod mihi et his adstantibus relinquas memoriale tui ad salu- tem animæ nostræ. Tunc B. Ursolina respondit: Imprimis quidem obsecro, ut caritatem habeatis ad invicem; insuper teneatis veram et vivam fidem, teneutes pro certo, quod quidquid vobis occurrerit, totum a Deo propter immensum amorem, quem ha- bet ad creaturam suam, non propter odium, procé- dit. Deinde hortor, et pro singulari memoriali vobis relinquo, ut neminem unquam judicio vestro con- demnetis. Noverat enim sancta Virgo, quantum fal- lax sit judicium hominum, et animarum nostrarum ab ipsa natura, immo ab ipsa fragilitate nostra ins- titutum perniciosissimum venenum.

38 Cumque mater post hæc et ceteræ adstantes existimarent, B. Ursolinam ex hoc seculo migratu- ram, et jam cereos ex more circa illam accendissent, cognovissetque hoc ipsa, ait adstantibus. Frustra circa funus meum laboratis modo; cras enim noster erit finis. Interim ostendit sibi Dominus multa et stupenda indicia de damnatione et salvatione diver- sorum graduum hominum, videlicet Christianorum, Saracenorum et Judeorum, quas ipse propriis oculis vidi et legi. Denique cum in ultima ejus aegritudine vehementia febrium, et incredibili dolore iliorum torqueretur; et adeo attenuata consumptaque esset, ut omnibus de se miraculum præbens, non humana, sed cœlestis creatura divinitus educata, merito credi posset; ipsa tamen vultu hilari facieque serena, ni- hil aliud ex sancto ore suo resonabat nisi: O mi Jesu! o mi Jesu! Mirabilis sane et stupenda patien- tia, quæ haud dubium, quin Dei donum fuerit, qui in Sanctis suis mirabiliter operatur, et mirabilis præ- dicatur. Nonne Deo, inquit David, subjecta erit anima mea? ab ipso enim patientia mea. Tunc talem fertur emisisse orationem ad Deum. O æterne Deus, o Ma- gister optime, qui fecisti et formasti istud vas cor- poris creaturæ tuæ de limo terræ. O dulcissime amor! o ignita caritas, de tam vili reformasti illud, in quo posuisti tam immensum et grandem thesaurum, quanta est anima, quæ portat imaginem tui æterni Dei. Tu Magister bone, dulcis amor meus. Tu enim ille es magister, qui ædificas et reædificas, qui fran- gis et resolidas istud vas, secundum beneplacitum tuæ bonitatis. Tibi Patri æterno ego miserabilis an- cilla tua offero denuo vitam meam, pro dulci et ju- cunda sponsa tua Sancta matre Ecclesia reformanda, quam tibi summe recomendo. Miserere Domine, Pater æterne, et mihi ignosce propter magnam ig- norantiam et maximam negligentiam, quam commisi in Ecclesia sponsa tua: quoniam non sum operata, ut debueram. Peccavi, Domine, miserere mei, et lar- gire quæso mihi benedictionem tuam. Amen.

39 Post hæc sæpe percutiebat pectus suum di- cendo: Mea culpa, Trinitas æterna, quoniam misera- biliter offendi majestatem tuam in multa negligentia, in inobedientia, in ingratitude, in ignorantia et in multis aliis defectibus. Heu me misera! quoniam non observavi generalia mandata tua, et particula- ria

optima
adstantibus
dat monita,

E

diem matri
suæ prænun-
tial:

Psal. 61, 2

F
et post varios
affectus
amoris,

contritionis,

Aria mihi facta a bonitate tua; et maxime illud quod mihi fecisti, ut semper tibi impenderem honorem et proximo meo laborem. Sed contrarium egi, quia quæsi honorem proprium, et in tempore necessitatis fugi laborem circa proximum. Mea culpa. Domine: Tu namque, Pater, mihi præcepisti, ut me totam derelinquerem et perderem, et solum quærerem laudem et honorem nominis tui, pro salute animarum, cum desiderio apprehendendi hunc cibum super mensam sanctissimæ Crucis tuæ: sed ego quæsi consolationem propriam, et non studui videre animas in manibus dominorum. Tu misericordissime Pater, semper me invitasti ad constringendum te cum ignitis et amorosis desideriis, cum lacrymis cordis, cum humili, continua et fidei oratione, pro salute totius mundi, et pro reformatione sanctæ matris Ecclesiæ, tuæ dulcissimæ sponsæ, promittendo cum hoc medio reformare eandem sponsam. At ego misera numquam respondi, sed dormiens extiti in lecto negligentia meæ; et ideo tot et tanta mala venerunt in mundo, et tanta ruina in Ecclesia tua sponsa. Heu me miseram! Non habui in debita reverentia innumerabilia dona, et gratias tantorum dulcissimorum tormentorum et pœnarum, quas posuisti super isto fragili corpore. Heu me! Non respexi ineffabilem affectum et honorem, quo mihi ea dedisti; et ideo non recepi ea cum affectu et ignito desiderio. Heu me! Dulcis amor meus; æternus sponsus animæ meæ! elegisti me ab adolescentia tibi in sponsam, et ego non extiti tibi fidelis, sed infidelis et adultera, quoniam non habui memoriam plenam tui ipsius, et altissimorum beneficiorum tuorum; et ideo voluntas mea non fuit bene disposita te amare et sequi, sicut me petisti. De his et multis aliis dicebat culpam suam columba illa purissima, sæpe percutiendo pectus ad exemplum aliorum.

gratitudinis,

Sacramenta
suscipit:et petita
benedictione
matris,illi vicissim
benedicit:ac pie mari-
tur.

B 40 His itaque gestis accepit Sacramenta Ecclesiæ, cum humili devotione et reverentia: quibus acceptis, fixit oculos corporis in quamdam imaginem Crucifixi, et cœpit devote orare et loqui altissima, quæ vix intelligi poterant. Deinde accersita matre ait: Da, mater dulcissima, quæso benedictionem filia tuæ, quam genuisti, quoniam tempus est, ut revertar ad eum qui me misit. Ecce Sponsus meus vocat me: ecce adest tempus et hora, quam tibi prædixi. Tunc mater lacrymans præ angustia cordis, omnique humili devotione, Miserere, inquit, filia mea, genitricis tuæ; miserere viscerum, quæ te gestaverunt, miserere uberum, quæ te nutrierunt. Quoniam pergis, filia mi? Heu me! ubi me deseris! Benedicta sis filia: sed quæso benedic et tu matri tuæ dolorosæ. Tunc B. Ursolina elevans aliquantisper manum, benedixit matri et adstantibus, et alloquens aiebat: Domine, tu me vocas: ecce venio ad te. Venio enim, non mediantibus meritis meis, sed præveniente misericordia tua, quam a te requiro in virtute sanguinis filii tui. Et sic dulci voce dicebat: Pater, in manus tuas commendo animam et spiritum meum. Hac tandem ægritudine, immo hoc martyrio consumpta, sancto fine quievit: nosque corpore deserens, animam Deo reddidit, cum eo regnatura in seculorum secula. Amen.

ANNOTATA.

a Anno 1395 iter hoc susceptum arbitramur, non 1399, ut scribit quidam: cum Beata videatur obiisse anno 1410.

b Hi (quorum nomina interpretes Italici retinuit) an. 1404, 8 Januarii tyrannidem simul exorsi sunt, cum maximo civium plausu: sed parum diuturna horum lætitia fuit, quia brevis tyrannorum, antea inter se inimicissimorum, concordia.

c *Exclusus fuit Petrus ab Urbe et dominio circo finem Maii teste Bonaventura Angeli pag. 238.*

d 24 Junii mandatum est, inquit Bonaventura pag. 242, ut ante Nonam egredierentur viri et feminæ, magni et parvi, spectantes ad clientelam Petri sub interminatione ignis, si quis intra quartum milliare ab urbe inveniretur. Non meminit quidem Cerz Bonaventura: sed cum præcedentis anni Julio et Augusto bis idem factum memoret, satis indicat istam consuetudinem, sic determinandi temporis ad egressum relegatis concessi, fuisse Parmæ usitatissimam.

e *Fetus Abbatia illa est: nam apud Ughellum extat Caroli Magni diploma illam transcribentis in jus Episcopi Parmensis Wigbodi: ibi autem vocatur Abbatia Mediana S. Pauli.*

f *Præter tempus quod in monasterio transegit, fuitque circiter biennale.*

CAPUT V.

Virtutes B. Ursulinæ et adhortatio ad eam imitandam.

Hoc igitur ordine defuncta beata Virgo Ursolina accepit repromissionem, quam a longe aspiciebat et salutabat, confitens se peregrinam et hospitem super terram: Quamdiu, ait Apostolus, in hoc corpore sumus, peregrinamur a Domino. Cum vero sanctum corpusculum ejus toto triduo inhumatum servaretur, in tertio die tam incorruptum, tam pulchrum tamque tractabile erat, ut non mortua sed dormiens crederetur. Non dabis, inquit David, sanctum tuum videre corruptionem. Quæ verba etsi prophetice de Domino Jesu Christo dicta sint, ejus sacrosancta caro corruptionem non vidit, veluti in Actibus Apostolorum testatur S. Apostolus Petrus; tamen et de venerabili ac sancta Ursolina ac ceteris Sanctis intelligi possunt, quoniam membra Christi sunt: Ipse enim, ut ait Apostolus, est caput nostrum, ex quo totum corpus, scilicet Ecclesiæ, compactum et connexum est per omnem juncturam. Quis igitur hanc venerandam sanctamque Ursolinam, tamquam membrum Christi, cum Christo in cœlesti patria regnare non credat? quis ipsam Beatam esse dubitet? O Ursolina beata vere, terque quaterque beata: ecce quod credidisti jam vides, quod concupisti jam tenes. Memento quæso nostri, et adjuva nos, qui in his mundi tempestatibus fluctuamus: atque orationum tuarum suffragio trahe nos post te, ut curramus in odorem virtutum tuarum.

42 Ceterum, o beata Virgo Ursolina, mater et advocatrix mea præcordialissima, neque adhuc desinere velim, quin pro virtute ingenio mei reliquas virtutes tuas laudibus prosequar et enarrem, quibus ornata semper fuisti: fidem videlicet, spem et caritatem, prudentiam, justitiam, fortitudinem, temperantiam, et humilitatem. Fide etenim, sine qua impossibile est quemquam placere Deo, tam repleta erat hæc Virgo beata, ut velut alter Enoch continuo ambularet mente cum Deo. Fide obtulit, non sicut Abel de primogenitis gregis sui, sed de semetipsa plurimam hostiam Deo, viventem, sanctam, placentem cum rationabili obsequio; certior existens se non habere hic civitatem manentem, sed futuram præstolabatur, habentem fundamenta æterna, ejus artifex et conditor Deus. Fide imitata antiquorum Patrum sanctorum exempla, divitias, honores, mundi que delicias deseruit; easque veluti stercorea reputans, delegit vivere in egestate, in angustis, in afflictionibus, in laboribus, quatenus in cœlesti patria digna eorum consortio efficeretur. Fide denique justificata, pacem cum Deo semper habebat. Spe vero ad superna bona suspensa, tamquam filia Dei, gloriabatur in omnibus tribulationibus: sciens quoniam

D
PER SIM.
ZANACCHI
EX MS.

E
2 Cor. 5, 6

Corpus corruptionis
expers toto
triduo,

Ps. 15, 10

Act 2, 27

Col. 1, 18

testatur beatitudinem
Ursulinæ.

Invocat eam
auctor,

F

et collaudat
ejus fidem,

spem,

PER SIM.
ZANACH
EX MS.

caritatem,

1 Cor. 4. 21

reliquasque
virtutes :

cui velut
alteri Judith
applaudit,

et montales
S. cunctini,

ad ejus imi-
tationem
invitat,

A niam tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio vero spem. Hujusmodi autem spes non confundebat eam, quia caritas Dei diffusa erat in corde suo, per Spiritum sanctum qui datus erat ei. Caritate enim vero ardebat quoad Dominum et quoad proximum, de corde puro et conscientia bona et fide non ficta : illa, inquam, caritate, de qua loquitur Apostolus sanctus. Caritas patiens est, benigna est, caritas non amulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non querit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati. Hæc omnia in beata Virgine aderant : ipsa patiens, ipsa benigna, nemini invidens, nec virtuosus. Quis eam quippiam perverse agere vidit ? Procul ab ipsa superbia, procul ambitio aberat. Quæ sua erant non quærens, sed quæ Jesu Christi, nullis contumeliis aut injuriis, tamquam patientissima, irritabatur. Malum nequaquam cogitans, contristabatur de iniquitate, et gaudebat de æquitate et veritate.

43 De ipsius vero prudentia, justitia, fortitudine, temperantia, quid dicam ? Prudens siquidem in agendis, justa in regimine, fortis in adversis, temperata in prosperis fuit. Ex sua prudentia quid facto opus esset non nesciens, prudenter eligenda eligebat, respicienda respuebat ; temperate prosperis utebatur, fortiter adversa tolerabat. Juste vero unicuique quod summum erat distribuens, tantæ prudentiæ extitit, ut nihil pernitendum appeteret, nil præter justum ageret ; tantæ temperantiæ, ut nihil nisi turpia metuens, quidquid cogitabat, quidquid agebat ad rationis normam dirigeret ; tantæ fortitudinis, ut terrenas cupiditates non solum reprimeret, verum etiam penitus oblivisceretur ; tam denique justa, ut omnem animi sui cogitationem ad solum Deum dirigens, eum, tamquam omnium bonorum principium, medium ac finem fixa mentis acie intueretur. Quid plura ? omnium virtutum armis instructa, velut altera Judith, superbum Holofernem cum toto penitus exercitu suo, id est, diabolum cum omnibus vitiis, adeo strenue confudit et superavit, ut merito de ipsa cantari possit, Benedixit te Deus in virtute tua, quia per te ad nihilum redegit inimicos suos. Tu gloria urbis tuæ Parmæ : tu lætitia populi tui : tu decus et claritudo generis tui : tu honorificentia filiarum tuarum te imitantium : quæ pugnasti viriliter, et confortatum est cor tuum, eo quod amaveris virtutes, et post vitia non ambulaveris ; ideo manus Domini confortavit te, et eris benedicta in æternum. Hæc igitur sanctissima virgo, his gemmis ac lapidibus pretiosis ornata, atque hujusmodi virtutibus decorata, nonne introducta in cubiculum dilecti Sponsi sui, illud digne audire meretur ; Tota pulchra es amica mea, et macula non est in te ?

44 Quapropter Reverenda in Christo Mater, et vos devotissimæ in Christo Sorores, gaudeamus et exultemus, et demus gloriam Deo, qui talem advocatricem et imitatricem habere meruimus : quæ jam introducta in cubiculum Regis æterni, salutem et gratiam nobis a Deo continue imprecatur : cui ex suarum merito virtutum nil prorsus denegatum iri confidamus. Sed reliquum est, Matres meæ in Christo venerandæ et dilectissimæ, ut in conclusione vos, etsi opus non sit, filiali tamen audacia et dilectione exhorter, quatenus prænominatæ beatissimæ Virginis Ursolinæ vestigia recto calle imitari studeatis. Ipsa namque est lucerna ardens, non sub modio, sed super candelabrum posita, quæ splendore suarum virtutum ac miraculorum fulgore, non tantum nobis, sed et omnibus fidelibus in domo Dei lucet. Ista, inquam, vos sanctimoniales ex Ægypto, hæc est, ex tenebris et angustis mandanis eductas, et per vastam ac terribilem solitudinem hujus mundi proficis-

centes, atque ad terram promissionis fluentem lacte et melle, ad patriam cœlestem, in qua est civitas sancta Jerusalem, id est visio pacis, pervenire exoptantes, tamquam columna præcedit : quæ ut ignis in hoc deserto tenebroso, in nocte tentationum, præbet vobis lumen discretionis ; et in ipso æstu tentationum præstat vobis refrigerii consolationem.

45 Sanctum Collegium vestrum est ille Evangelicus ager, plenus suavissimi odoris, cui benedixit Dominus, quique ostendit per quam viam ingredi debent unaquæque vestrum ad thalamum summi Regis, ubi jam introducta est sanctissima Virgo Ursolina, per humilitatem suam singularem, quæ prima Christianorum virtus est. Nam quæ veræ virgines et discipulæ Domini sunt, debent sicut Christus ambulavit, et ipsæ ambulare. Ipse namque hanc, tamquam fundamentum omnium virtutum, verbo et exemplo discipulos ac imitatores suos docuit : verbo, cum dixit, Discite a me, non, ut ait B. Augustinus, mundum fabricare, non cuncta visibilia et invisibilia creare, non in ipso mundo miracula facere et mortuos suscitare ; sed quia mitis sum et humilis corde. Exemplo autem, quoniam cum esset filius Dei et Deus æternus, immensus, incomprehensibilis, omnium visibilium et invisibilium conditor, a Paternæ gloriæ et sedibus suis regalibus descendens in hanc vallem miseriæ, ex utero humilis et sanctissimæ Virginis Mariæ carnem humanam assumens, humiliter nascens, puerulus, parvulus et pauperculus, humillimeque per triginta tres annos in hoc mundo conversatus, tandem ex sua humilitate capi, flagellari, crucifigi, et pro nostra redemptione mori dignatus est, humili et contemptibili morte crucis. Humiliavit enim, ait Apostolus, semetipsum usque ad mortem, mortem autem Crucis. Fundamentum ergo nullum melius, nullum utilius, nullum salubrius isto, quod posuit Jesus Christus benedictus. Humilitas videlicet, sine qua, ut ait S. Gregorius, qui ceteras virtutes congregat, quasi in ventum pulverem portat ; et unde aliquid ferre cernitur, inde deterius cæcatur. Super hoc igitur fabrica ceterarum virtutum construenda est ; ut ad fastigium caritatis, quod Deus est, perveniatur.

46 Si cupitis exaltari, si ad conspectum Dei pervenire desideratis, Matres dilectissimæ et venerandæ, in hoc fundamento versamini : super ipsum ædificate vobis de lapidibus vivis, hoc est ex virtutibus, tabernaculum non manufactum in terris, sed spirituale et æternum in cœlis. Imitamini venerandam sanctamque Virginem Ursolinam, quæ in hac humilitatis virtute se totam fundaverat, tamquam vera discipula Domini Jesu Christi sponsi sui benignissimi, quem et mente et oratione secuta, humillime per totam vitam in mundo conversata est ; atque in finem suum præfatum humilitatis exemplum vobis et ceteris Virginibus exhibuit. De quibus autem, etsi præceptum Domini non habere se dicat Apostolus Paulus, consilium tamen dat, quoniam bonum est illis, si sic permaneant. Deinde subdit : Innupta et Virgo cogitat, quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo, et sit sancta corpore et spiritu ; Quæ sunt Dei, inquit, cogitat, non certe quæ seculi ; non quæ hominum, sed quæ Dei sunt cogitat. Primum quomodo, inquit, placeat Deo, non plane hominibus ; quoniam si juxta eundem Apostolum, hominibus placere studet, Christi serva non est.

47 Deinde subdit, ut sit sancta corpore et spiritu. Sancta, inquit, corpore, hoc est, ut in omnibus membris corporis sui sanctitatem servet ; quoniam non prodest sanctificatio ceterorum membrorum, si in uno inveniatur corruptio. Mundet igitur Virgo, ut sit sancta, caput suum, tamquam membrum corporis principale, ab omnibus inquinamentis et ornatibus

maxime in
humilitate,

1

cujus exem-
plar se
Christus
præbuit,

Phil. 2, 8

et quæ est
fundamentum
perfectionis,

1

virginibus
maxime
necessarium,

1 Cor. 7

Gal. 4, 10

quæ debent
esse sancta
corpore,

A tibus mundanis et vanis. Mundet collum; ut non aures monilia, sed potius illa ornamenta circumferat, de quibus Scriptura dicit; Misericordia et veritas non deficiat a te, suspende illas in collo tuo. Mundet oculos ab omni concupiscentia; quoniam sanctus Hieremias propheta conqueritur dicens: Oculus meus deprædatus est animam meam. Mundet linguam a mendacio: Os enim quod mentitur occidit animam. Mundet a murmuratione, a detractatione, a juramento; quia Scriptura est, Non jurabis omnino, sed sit sermo vester, Est est, Non non. Mundet a verbis frivolis et otiosis: nam de omni verbo otioso reddituri sumus rationem in die iudicii. Mundet aures, ut nonnisi sermonibus sanctis et veris auditum præbeant. Mundet et manus, ut ad omnia pietatis et misericordiæ opera promptæ sint. Mundet denique pedes, ut arduum et angustum gradientur iter, quod tendit ad cælum: via enim, qua itur ad cælum via sancta vocatur, ut ait Isaias Propheta, et non transibit per eam virgo polluta. Cumque universa corporis membra mundaverit virgo ab omni sorde peccati, tunc virginitatem sibi profuturam sciat. Sancta igitur sit corpore, sancta quoque sit spiritu, hoc est, ut quod opere illicitum est fieri, nec cogitatione admittat; illa enim virgo tam sancta corpore quam spiritu est, quæ nec corpore nec mente peccat, sciens quoniam et cordis inspector est Deus. Quapropter, Virgines sacræ, date operam quæso, ut omnimode animum cum corpore mundum habeatis a peccato, quoniam scriptum est: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Denique vos in unum omnes, Matres, exhortor, ut sitis omnibus forma pie in Christo vivendi, atque exemplar virtutum, veluti præfata venerabilis et beata Virgo Ursolina extitit.

48 Verum jam tempus est, dilectissimæ Matres et Sorores in Christo venerandæ, ut finem huic operi meo imponam, in quo quod modum excesserim, quod nimis præsumptuosus et temerarius extiterim, argui vereor. Monachi, dicet quispiam, officium est potius plangere et orare, quam in huiusmodi dictaminum compositione tempus terere. Ego vero Deum cordis inspectorem testem invoco, me neque temeritate, neque ulla præsumptione ductum, hoc opusculum dictasse; sed solum ad hoc me impulit singularis zelus devotionis, atque maxima vis amoris quem habui, habeo, et semper habiturus sum, donec mihi vitæ comes fuerit, tum erga vos, Matres meæ in Christo carissimæ et venerandæ, quam et erga venerabilem et beatissimam matrem et advocatricem meam sanctam Ursolinam prædictam, super cujus tumulum hos virtuosæ vitæ ejus flores loco Epitaphii spargere, absens corpore sed præsens spiritu, institui. Neque visum est mihi tempus consumpsisse inutiliter, quandoquidem tantæ tamque venerandæ Virginis laudes virtutesque, pro ingenioli mei modulo, litteris memoriam commendare studui, ad exemplum et utilitatem posterorum. Quod autem modum non servaverim, caritas id effecit, quæ cum vera fit, modum in bonis operibus servare nescit. Confido autem de vobis, quod (arguat me quicumque velit) nihilominus istud meum filiale obsequium ac pium studium vobis, pro vestra in me humanitate ac dilectione, ingratum non erit: mihi que satis superque erit, quamquam ab aliis reprehendar, si rem gratam vobis fecisse cognovero.

49 Suscipite ergo, dulcissimæ Matres meæ in Christo, hoc parvulum munusculum de manu cordis mei, pauperuli servuli vestri, tum ob memoriam et honorem dilectissimæ matris nostræ beatæ Virginis Ursolinæ, tum contemplatione vestri, a me, dilectione instigante, rudi stylo exaratum, neque veluti filium aut servulum vestrum diligite: quia re vera

ego vos toto corde in Christo diligo. Dilatamini quæso erga me in visceribus caritatis, quia cor meum erga vos totum dilatatum est. Mementote mei continue in vestris sanctis orationibus, in quibus magnam spem ac fiduciam repositam habeo. Deum omnipotentem et piissimum supplex deprecor, quatenus super vos, quousque in hac peregrinatione estis, tantam benedictionem ad plenitudinem sanctitatis infundat, uti sequentes vestigia prædictæ venerabilis ac beatissimæ virginis Ursolinæ, alia post aliam peracto cursu hujus mortalitatis, sanctificari in Ecclesiis mereamini; velut ipsam sanctificatam nullo pacto ambigo, cui illud Apostoli verissime adaptari potest, quod videlicet Deus ipsam ab æterno præciverit et prædestinaverit conformem fieri imaginis filii sui. Quam autem prædestinavit, hanc et vocavit; et quam vocavit, hanc et justificavit; et quam justificavit, hanc et magnificavit, hoc est sanctitate magnam effecit. Deus autem spei repleat vos, Matres in Christo devotissimæ, omni gaudio et pace, ut abundetis in spe, et virtute Spiritus sancti. Amen.

CAPUT V.

Quædam B. Ursulinæ Miracula.

Sepultum autem fuit sacrum ac venerandum corpus alnificæ Virginis Ursolinæ, Veronæ in ecclesia S. Joannis. Quod postmodum, anno uno cum dimidio intermisso, mater ejus inde Parmam honorabiliter deportari fecit, integrum totaliter et illæsum, ac nulla penitus putredine aut corrositate vitiatum; quin immo mira odoris suavitate fragrabat; illudque in ecclesia monasterii vestri S. Quintini cum ingenti devotione populi collocavit, uti continue cernitis. Quod beatum corpus cum continuis quatuor diebus et totidem noctibus in ipsa ecclesia inhumatum permisissent, Dominus multa et plurima miracula ostendere dignatus est, ut cuncto populo innotesceret, quantum beatissima Virgo sibi fuerit accepta. Ego enim ex multis pauca narrabo, ut de multis pauca, quantum beata Virgo fuit Deo grata, fidem præbeant indubitatum.

51 Abbatissa igitur monasterii vestri S. Quintini, quæ de sanctitate Beatæ incredula ludibrium cunctis adhibebat, Deo permittente, die secundo antequam corpus B. Virginis ad ejus ecclesiam deportaretur, penitus omni officio audiendi est privata. Adducto vero corpore beatæ Virginis in ecclesiam, Moniales innuebant Abbatissæ signis et manibus, ut melius potenterant, quod corpus sacrum cum devotione visitaret; nam proculdubio sciebant hoc sibi divino evenisse iudicio, quoniam beatam Virginem et ejus vitam detestabatur. Hæc vero Abbatissa in ejus pertinaci duritie perseverans, sanctimoniales hoc sibi innuentes temere item deridebat; verum ut ipsis Monialibus sic instantibus satisfaceret, precibus quarum victa fuerat, in ecclesiam perrexit, ubi venerabile corpus B. Ursolinæ assistebat: non tamen illi appropinquavit, sed in choro ecclesiæ seorsum residebat. At una Monialium, quæ fortassis plus ceteris devotione tantarum reliquiarum detinebatur, stans retro Abbatissam, cum una festuca tetigit ingenti cum devotione corpus B. Ursolinæ, scilicet per singulas partes faciei, et hoc facto mox retro, in se ipsa dicta Abbatissa, cum dicta festuca tetigit aures ipsius Abbatissæ, quæ statim pristinum recepit auditum. Hæc igitur Abbatissa, tanti miraculi novitate commota, protinus ante sacras reliquias B. Ursolinæ se prostravit, veniam humiliter petens de tandiu protracta incredulitate, et pro beneficio sibi impenso Deo et beatæ Virginis gratias immensas retulit.

52 Theutonicus quidam, in carceribus mancipatus

D
PER SIM.
ZAV ACH
EX MS.

et perfectam
illis sanctitatem
optat.

Rom. 8, 29

E
Corpus post
se-quanni
sepulturam
integrum,

Parmam
transfertur.

Abbatissa
incredula,

ideoque audi-
tu privata,

curatur a
tactu:

et quæ ut
erat huius
et aut opuscu-
lum fuit.

PER SIM
ZANAGHI
EX MS.
*reus a suppli-
cio liberatur.*

*Sterilis proles
impetratur,*

*virgini coac-
tav nuptias
deprecanti,*

A tus ob demerita sua, cum in crastinum capitalem sententiam subire deberet, mulier quædam, quæ hujus viri mortem ægre admodum patiebatur, se ante venerandas Reliquias B. Ursolinæ prostravit. et uberrimas profundens lacrymas, inquit : Deprecor te piissima Virgo, atque obnixè rogo, si a Deo electa fuisti (ut inquit omnes) et si gratiam invenisti in conspectu Dei, ut impetres gratiam a Deo, ne hic pauper et nimium infelix, capitali sententia deputatus, pereat; sed tuis meritis gratiam liberationis inveniat coram Deo. Mira res et profecto admodum stupenda ! Ille qui in crastinum capitalem subire debebat sententiam, liberatur, ac incolumis abire permittitur. Mulier quædam, dum adhuc beata Virgo Ursolina esset in humanis, matrem deprecata est, ut filiam pro se exoraret, quod ipsa intercederet ad Dominum pro ea, scilicet quod mereretur posse filios concipere, quia sterilis erat : quod cum exorasset B. Ursolina, paucos post dies hæc mulier concepit, ut optaverat.

53 Virgo quædam, quæ plurimum domestica et familiaris B. Ursolinæ dum viveret fuit, a parentibus coacta viro desponsata est, licet ipsa pudicum et sacrum corpus ex proposito Domino consecraverat, et id summo studio conservare peroptabat. Hæc autem virgo omni destituta auxilio, cum dies copulæ maritalis instaret, ad B. Ursolinam, tamquam ad extremum et singulare refugium, se contulit; et cum in secreto sui thalami insisteret hujusmodi sermonibus, beatam virginem deprecata est : Et si certa sim, Virgo pudicissima et Deo pergrata, quod intercessionibus tuæ apud Deum plures sint et efficaces; te obsecro, te deprecor, et totis meis visceribus misera ego et infelix te exoro, atque per viscera misericordiæ Domini nostri Jesu Christi, quem vivens admodum peramasti, te obtestor, ut pro me digneris intercedere coram ipso Jesu Christo, quando fueris facie ad faciem, ut si justum est et possibile (cum omnia sintabilia coram Deo) huic mortali sponso, cui invita desponsata sum, non conjungar; sed pudicam et castam me valeam conservare æterno sponso tuo, Domino nostro Jesu Christo, cui me diu jam totis visceribus et mente dedicavi : et denno te teste, nunc (si tamen mihi miseræ peccatrici assistere non dedigneris) offero, me puram et castam, ipso Domino Jesu Christo favente, ac tuis coadjutantibus meritis, quoad vixero, conservare. Eia jam, beata Virgo, hujus infelicis famulæ tuæ ac devotæ, licet peccatrici, accipe preces : exaudi vota : et quas modo effundo lacrymas, et amaros singultus respice. C Quæso atque iterum quæso, ne patiaris, ut revertantur ad me vacuæ, quas ex amarissimo pectore eduxi, lacrymæ : didicisti etenim vivens compati miseris, et afflictis misereri : multo magis ergo assistens in gloria, his compati debes et misereri : in te enim omnis mea spes est, et per te spero consequi omne votum. Me miseram ! heu miseram me ! O beata Virgo accelera consolari. Præstolor auxilium tuum; tuum exopto juvamen; et certa sum, quod tot preces, tot lacrymas, tantosque singultus et amaros gemitus, piissima, non despicias. Eia jam accelera, ut eruas me a tali et tanta miseria et casu irrevocabili.

*apparens
B Ursulina,*

54 Vix illa hujusmodi verba finierat, ecce illi apparuit B. Ursolina, eo induta habitu, quo eam viventem inspicere consueverat, sed longe pulchrior; cujus aspectum juvenis illa perterrita aspicere non audebat. Quam cum B. Ursolina adeo trementem cognovisset; ait illi : Ne paveas, soror, en adsum, quam tantopere exorasti : bono sis animo, soror mea dilecta, et regni æterni mecum coheres : jam in Domino nostro Jesu Christo sponso nostro gaude et exulta. Lætare, ioquam, soror, quoniam deprecatio

tua et ubertim profusæ lacrymæ nubes transierunt, D cunctosque cælos et sidera aurea pertranseuntes, mox ad conspectum majestatis divinæ pervenerunt. Læta jam esto, quoniam Dominus noster Jesus Christus, verus et æternus sponsus, ut tuæ annuat voluntati, te ad æternas invitat nuptias; die namque Dominico futuro nobiscum in perenni gloria congauderis. Et hæc annuntiatio fuit die Mercurii ante eundem diem Dominicum, quando ad æternas nuptias abiit, et parentes juvenis statuerant omnino consummare nuptias temporales. Talibus itaque dictis, beata Virgo Ursolina ab humanis se subtraxit oculis. Tunc juvenis illa omni lætitia et suavitate repleta est, et per singulas horas ac momenta præfixum diem sui transitus intra se tacita mente memorabat, nec quas poterat Deo et beatæ Virgini condignas gratias exhibere cessabat : nam longius, quam petierat, votum suum fuerat consecuta. Eo namque die cœpit ipsa juvenis febricitare et per ejus languida membra incompósitos calor decurrere, omnesque vires corpusculi sui et sensus medullitis conquassare. Omnia etenim juvenis ipsa, mox regno fruitura cœlesti, æquo animo tolerabat; libenter sufferens, sed libentius expectans futura præmia : spe enim venturæ statim gloriæ ingentem extinguebat languorem, ac pœna brevi perenne præmium compensabat. Usque in diem Dominicum tertium, scilicet ab apparitione B. Ursolinæ, juvenis ipsa febre admodum gravata, doloribus plena, anxia perni- E mium corpore, sed mente hilaris pervenit, et hora præfixa sibi per B. Ursolinam, Domino Jesu Christo spiritum reddidit, cum ipso regnatura in seculorum secula. Amen.

55 Quidam juvenis, gravi quadam infirmitate detentus et ad extrema jam perventus, cum a matre sua, quæ infirmitatem filii ægre ferebat, sacræ Virgini Ursolinæ devoveretur, mox resumptis viribus in brevi extitit plenarie liberatus. Quædam mulier Veronensis, quæ dum lavaret quoddam linteamen ad fluvium, et de manibus ejus prosiliret, atque illud rehabere cupiens, pariter cum linteamine cursu fluvii per aquam duceretur; cernens se in periculo submersionis, Virginem invocavit; statimque per Virginem est ad terram cum linteamine reducta, et a præfato periculo liberata. Quædam mulier, nomine Catharina, in tantum patiebatur in oculis, ut de uno pene excæcata præ verecundia domum non exiret. Devovit ea se Virgini, quæ sequenti nocte eidem apparuit dicens : Vade in mane ad Missam, et liberaberis; et ita factum est, ut virgo Ursolina eidem prædixerat.

56 Monialis quædam in Venetiis multum tentabatur a diabolo, ut habitum religionis deponeret, et cuidam juveni se conjungeret; et eo jam erat redacta, ut omnino a monasterio cum prædicto juvene aufugere vellet. Mater vero prædictæ monialis, devota sacræ Virgini Ursolinæ, hoc intelligens, et pro honore filiæ ægre ferens, cucurrit ad beatam Virginem Ursolinam, eamque deprecata est, ut stabilitatem filiæ a Domino impetraret, et tentationem illam nefandissimam de corde suo expelleret. Beata Virgo Ursolina oratorium suum intravit, et pro moniali oravit; indeque exiens matri prædictæ monialis quamdam scripturam tradidit, ut ad filiam suam deferret legendam. Erat enim scriptum in dicta charta sic : Momentaneum quod delectat, æternum quod cruciat. Cumque præfata monialis perlegisset, mox stabilis effecta est; et perseverans in proposito pristino, usque in finem vitæ suæ Domino servivit, et in pace quievit. Amen.

57 Quanta autem miracula Dominus operatur, per merita hujus sacratissimæ Virginis Ursolinæ, Matris nostræ Reverendæ, vobis Matribus in Christo dilectissimis

*intra diem
tertium pro-
mittit beatam
mortem :*

*moribundum
sanat,*

*submergen-
dam salvat,*

*cæcitatem
avertit,*

F

*apostatandi
propositum
precibus
mutat :*

*aliis innume-
ris miraculis
claret.*

A dilectissimis audienda et addenda, dignus duxi relinquere, quam insufficienter et minus polito eloquio enarrare. Quapropter, Matres in Christo devotissimæ, his ex paucis multa considerare debemus, ac mirabilem ejus vitam præclarosque mores et sanctam ejus conversationem; ut tanto exemplo edocti, valeamus pervenire ad æternam illam beatitudinem, in qua ipsa Virgo beata feliciter gaudet cum Deo Patre, et ejus Filio Domino nostro Jesu

Christo, et cum Spiritu sancto, cui est laus, honor, D potestas et imperium per infinita secula seculorum. Amen.

PER SIM.
ZANACHI
EX MS.

Finis adest compendiosæ descriptioni in Vitam beatissimæ Virginis Ursolinæ de Parma, præclarissimæ Jesu Christi sponsæ. Anno Domini mcccci.xxi, die decem mullium Virginum, de mense Octobri.

VIII APRILIS.

SANCTI QUI VI IDUS COLUNTUR.

Sanctus Herodion Novarum Patrarum,
S. Asyneritus Hyrcaniæ,
S. Philegon Marathonis,
S. Hermes Dalmatiæ,

Episcopi Martyres.

S. Dionysius, Episcopus Corinthiorum, Parisiis in monasterio S. Dionysii.

S. Timorius,

S. Januarius,

S. Macarius,

S. Connexus,

S. Maxima,

S. Concessa,

S. Concessus,

S. Solutor,

S. Successus,

S. Pinnarus,

S. Ammonius,

S. Aedesius Martyr Alexandriæ.

Martyres, Carthagine et alibi in Africa.

Martyres.

S. Amantius, Episcopus Comensis, in Italia Alpestri.

S. Perpetuus, Episcopus Turonensis, in Gallia.

S. Redemptus, Episc. Ferentinus, in Latio.

S. Philaretus, monachus Basiliani Ordinis, Martyr.

S. Gallerius, Abbas S. Martini, Ordinis S. Benedicti, juxta Pontisaram in Gallia.

B. Albertus, ex Canonico Regulari Episcopus Vercellensis, Patriarcha Hierosolymitanus, Legatus Apostolicus et Legislator Ord. Carmelit.

B. P. Joannes de Organna, Abbas Bellopodiensis in Catalonia, Ordinis Præmonstratensis.

B. Clemens, Generalis Eremitarum S. Augustini, Urbe-veteri in Itefruria.

B. Martinus, Solitarius, Genuæ in Liguria.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

ANIMADV.
PAP. 13

Eduardi, Regis et Confessoris in Anglia, memoria refertur in Calendario MS. Ordinis Carmelitani, et dicitur hujus Ordinis esse. Probatio sit pines illos, Mortuus est Eduardus Rex Confessor anno 1066, cujus Acta, absque simili memoria, dedimus vi Januarii.

S. Victoriani Asanensis in Hispania Translatio hoc die contigit, ad præcedentem refertur a Tamaio Salazar. Vitam ejus dedimus xii Januarii.

S. Potitus Martyr, Tuscanæ in Etruria celebrari dicitur a Ferrario, in Generali Catalogo, et aliquas ejus ibidem reliquias haberi; cetera ignoramus, uti diximus ad Acta S. Potiti Martyris xiii Januarii.

S. Designatus, Episcopus Trajectensis, quasi esset Ducis Dalensis ex filia Regis Scotiæ filius, hodie memoratur a Camerario in Menologio Scotico. Nos cum genealogium rejecimus die ejus natali xiii Januarii.

S. Macarius Abbas celebratur in pervetusto Martyrologio Casinensi, caractere Longobardico scripto; forsitan est aliquis ex Abbatibus antiquis Ægypti, quales dedimus ii et xv Januarii.

S. Agabus Propheta, in Actis Apostolorum memoratus, recolitur hoc die a Græcis cum aliis discipulis Apostolorum. De eo seorsim cum Latinis egimus xiii Febr.

S. Proterius, Patriarcha Alexandrinus, hoc die occisus est: ac colitur xxviii Februarii.

S. Apollonius Martyr, qui Philemonem Judicemque convertit, inscriptus est Violæ Sanctorum, olim Hugonæ excusæ. Acta horum dedimus viii Martii.

Chronini Presbyteri elevatio inscripta est Menologio Scotico Demsteri. Consule quæ de Chronano monacho (nam in Indice præfixo videtur idem statui) inter Prætermittos diximus viii Martii.

S. Maria Ægyptiaca celebratur in MSS. Latensi et Leodiensi S. Lamberti, a pluribus sequenti die. Nos cum Martyrologio Romano et aliis ejus Acta illustravimus ii Aprilis.

S. Cælestinus Papa solenni veneratione colitur hoc die

a Græcis, et refertur in variis fastis Latinorum. Acta ejus dedimus vi Aprilis.

S. Notkeri Balbuli monachi Sangallensis elevatio seu depositio, aut saltem simplex memoria, refertur a Saussaio, Menardo, Ferrario et aliis. Nos Vitam et miracula ejus illustravimus vi Aprilis.

S. Epiphanius Episc. } Martyres apud Africam, me-
S. Donatus, } morantur in MS. Vaticano eccle-
et alii xiii } siæ S. Petri. De iis egimus vii Aprilis.

Memoria mystici cruoris, e particulis Crucis Christi in Parasceve Domini fluentis, in monasterio Fontis-Ebraldi, explicatur a Saussaio in Supplemento Martyrologii sui, ad quod lectorem remittimus.

Donatus seu Donatus et Demetrius memorantur in MSS. Leodiensi S. Lamberti et Florario Sanctorum.

Aidanus, filius Hua-Dubnei, indicatur in MS. Hibernico Tamlachtensi, item in pluribus Fastis Hibernicis apud Colgonum 31 Januarii ad Vitam S. Maidoci, ubi varios Sanctos Aidanos recenset in Appendice cap. i, et hic scribitur Aidanus filius Hua-Duibhna.

Cathubius Episcopus refertur in dicto MS. Tamlachtensi. Colganus 16 Februarii ad Vitam S. Lomani Episcopi Athrumensis num. 14 arbitratur eundem Cathaldum et Cathladium etiam appellari, et obiisse anno 554 apud Quatuor-Magistros.

Falbeus Erdamensis in eodem MS. Tamlachtensi proponitur. Colgano ad Vitam S. Failbei Abbatissæ Hiensis 10 Martii appellatur Falbeus Abbas Erdamensis anno 747 mortuus, et coli dicitur 8 Febr. imo videtur Aprilis corrigendum, et referri etiam a Mariano Gormano.

Tigernacus de Aredh, } memorantur in di-
Conanus filius Fergusii, } cto MS. Tamlacht-
Kinfæladins Abbas Benchorensis, } tensi, de quibus
ulteriore notitiam modo non habemus.

Anna, Baronissa de Schlusselberg, drinde Abbatissa secunda cœnobii in Agro-Clavium vulgo Schlusselberg,

selberg, in Franconia, duabus a Bamberga leucis, Ordinis Cisterciensis, cum titulo Beatae refertur ab Henriquez et Bucelino, qui de ejusdem monasterii fundatione agit parte 2 Germaniae sacrae; et Henriquez in Liliis Cistercii pag. 230.

Guilielmus, Abbas primum Villarii, postea Clarae-Vallis, magnae sanctitatis vir, celebratur in Menologio Cisterciensi, et titulus Beati ei tribuitur: at beatae memoriae dicitur a Saussaio in Martyrologio Gallicano. Fuit is captus ab Imperatore Frederico cum aliis plurimis Abbatibus, et in carcere mortuus, et post mortem ad Claram-vallem deductus, et in Claustro sepultus; uti haec in Historia Abbatum Clarevallensium leguntur, absque ullo Beati titulo.

Guilielmus Viennae in Gallia, Ordinis Sera-
Ludovicus Columbus Avenione, phici S. Fran-
Joannes a Capraria, in His- cisci, referun-
Julianus a S. Augustino, pania. tur cum titulo
Antonius a S. Gregorio apud Sinas, Beati aut Bea-
Maria a S. Francisco, in Hispa- tae ab Arturo
Francisca a S. Antonio, nia. Munstero in
Martyrologio Franciscano, nulla cujusquam eorum
veneratione Ecclesiastica indicata.

Matronae Evangelicae, quae venerant Dominica mane ut ungerent Jesum, memorantur in Menais Graecis, quod earum corpora fuerint Constantinopolim translata, ut dicitur ad Vitam S. Mariae Cleophae ix Aprilis.

Septem Virgines, Martyres in Sirmio, memorantur a Saussaio, ob venerationem illis tribui solitam in Ecclesia Leodiensi. Nos cum aliis de iis agemus ix Aprilis.

S. Bademi, Archimandritae et Martyris, memoria celebratur a Molano in auctario Usuardi: et Acta ejus ad hunc diem retulit Surius; at Graeci celebrant eum sequenti die ix Aprilis.

S. Zeno Episcopus, post annum 595 in Patronum Pistoriensem assumptus est, cum ea ditio, vi aquarum obruta, ejus implorato patrocinio fuisset liberata, uti tradit Ughellus tomo 3 Italiae sacrae col. 333, et Michael Angelus Salvius in Historia Pistoriensi pag. 26. Inscriptus est Catalogo generali Ferrarii, diciturque ejus urbis fuisse Episcopus, et corpus ejus ibidem maxima cum veneratione asservari; sed id alii non habent, et primus dicitur Episcopus Rescaldus floruisse anno 600. Hinc arbitramur S. Zenonem intelligi Episcopum Veronensem, celebrem eo miraculo, quo exundans circum ejus ecclesiam Athesis ipsam prohibitus est ingredi; et hanc causam putamus patrocinii a Pistoriensibus in tali necessitate implorati. Colitur xii Aprilis.

S. Carpus Ep. Martyres celebrantur in Casinensi MS.

S. Papyrius, At duo priores, cum plurimis anony-
S. Martialis, mis, referuntur: ubi de iis agemus.
xiii Aprilis.

S. Frontini monachi memoria inscripta est MS. Lætiensi: forsitan Frontonis legendum, et colitur xiv Aprilis.

S. Pansilippus Martyr, sub Hadriano passus, memoratur in Menologio Basilii Imperatoris, Synaxario MS. Parisiensi, et aliis MSS. Menais Graecis. At cum excusis celebratur in Martyrologio Romano xv Aprilis.

S. Victoribus, Episcopus Augustanus, refertur a Wione, eumque secutis, Dorquatio, Menardo, Bucelino et Ferrario. Citatur a Wione Demochares: sed is compendium Vitae contraxit ex Gaspare Bruschio, et per incuriam amanuensium scripsit obliisse 8 Aprilis, cum Auctor Vitae S. Magni, et Paulus

Biernriedensis in Vita S. Herlucae, et eos secuti Bruschins, Cratepolius et alii, asserunt diem mortis esse xviii Aprilis.

S. Chronani Presbyteri elevatio indicatur in Menologio Scotico Dempsteri: est S. Chromanus Presbyter in Menologio Scotico Camerarii xv Maii.

Duvianus, in Glastoniensi monasterio eremita et discipulus S. Josephi ab Arimathea, refertur in Martyrologio Anglicano. Verum de subtilitate suspectus est nobis S. Josephi Apostolatus in Britannia; et Alfordus arbitratur Duvianum melius non distinguere a S. Damiano, qui seculo Christi tertio floruit: ad cujus Vitam ista poterunt discuti xxiv Maii.

S. Sexburga, Regina Angliae, dein Abbatisa, memoratur a Greveno et Molano in Auctario Usuardi, a Canisio etiam et Ferrario et in MS. Florario, Dies ejus natalis est vi Julii.

S. Philastrii, Episcopi Brixienensis, inventio corporis, memoratur a Galesinio, et Ferrario, Translatio corporis a Tamayo-Salazar. Haec inscribitur in Martyrologio Brixiano ix Aprilis, at natalis ejus xviii Julii.

S. Jonati Abbatis elevatio, Marchianis facta, recolitur a Molano, Ferrario, Wione, Menardo, Saussaio et aliis. Natalis ejus est i Augusti.

S. Leobaldi, alius Theobaldi et Libaudi, Martyris, translatio Trecis, memoratur in MS. Carmeli Coloniensis, item a Maurolyco, Ferrario et Saussaio in Supplemento. Dies natalis est viii Augusti.

Adamannus, Abbas Hyensis in Britannia, celebratur hoc die a Bucelino: sed ob Anglis et Hibernis ii Sept.

Genemarus Abbas memoratur a Greveno et Canisio. Forsan est S. Geremarus, Abbas Flaviaensis, qui ab aliis refertur xxiv Septemb.

S. Exuperius, Episcopus Tolosanus, sibi parvus et indigentibus pius, memoratur in MSS. Martyrologiis Centulensi, Leodiensi S. Lomberti et S. Laurentii, et variis aliis: item a Maurolyco, Canisio, Ferrario et aliis. Ab Usuardo et aliis cum Martyrologio Romano nominatur xxviii Septembris.

Cerobonii, Episcopi et Confessoris, mentio fit in MS. Florario et alio quodam: in tertio additur: In Massa civitate, in terra Senensi. Hic est Episcopus Populoniensis, cujus corpus est Massa, quae Populonio in dignitate Episcopuli successit. Dies ejus natalis est x Octob.

S. Callistus, Papa et Martyr Romae, memoratur in MS. Bruxellensi S. Gudili: et Translatio corporis B. Calixti Papae, ad Episcopatum Brixiensem, anno Salutis 844 facta, indicatur in MS. Florario. Interim nulla hujus translationis aut ipsius S. Callisti mentio fit in Martyrologio Brixiano Bernardini Fayui anno 1665 excuso. Erunt haec examinanda die ejus natali xiv Octob.

S. Martinianus, Martyres, in persecutione Vandolica

S. Saturianus, apud Afros passi, referuntur in Martyrologio Gallice Leodii anno 1624 excuso: nos cum Martyrol. Romano xvi Octobris.

S. Dionysii, Episcopi Alexandrini, Acta ex Eusebio ad hunc diem referuntur a Surio: quem suspicamur ob festum S. Dionysii Episcopi Corinthiorum, qui hoc die colitur, aberrasse; eaque Acta transferenda ad diem illius natalem xvii Novembris.

S. Rufus, ab Apostolo Paulo memoratur in epistola ad Romanos, refertur a Graecis cum aliis Apostolorum discipulis, unaque cum SS. Heradione et Agabo pingitur in tabulis kalendarum Moscovitici: ut seorsim a Latinis cum Martyrologio Romano xxi Novemb.

DE SANCTIS EPISCOPIS MARTYRIBUS,
HERODIONE NOVARUM PATRARUM, ASYNCRITO HYR-
CANIÆ, PHLEGONTE MARATHONIS, ET HERME DAL-
MATIÆ.

G. II.

SECVLO I

Cultus apud
Græcos et
Latinos.S. Herodion
Episcopus
Novarum-
Patrarum,Apostolis
inseruit,varia tormen-
ta passus,

obtruncatur,

Græci in *Menæis* excusis et manuscriptis, et in *Menologio* Cardinalis Sirleti, nec non apud *Marimum Episcopum Cytherarum*, celebrant hodie *memorium* SS. Herodionis, Agabi, Rufi, Phlegontis, Asyncriti et Hermæ; eosque ex septuaginta Christi discipulis fuisse asserentes, *iuxta usum Ecclesiæ suæ sæpe Apostolos appellant*. Ex his seorsim a Latinis et in *Martyrologio Romano* coluntur aliqui, uti *Agabus xiii Februarii*, et *Rufus xxi Novebris*. Is ergo omissis, de aliis agimus hoc die; et de tribus in *Martyrologio Romano*, ista leguntur: Eodem die commemoratio SS. Herodionis, Asyncriti et Phlegontis, de quibus scribit B. Paulus Apostolus in epistola ad Romanos.

2 De S. Herodione ista habentur in *Menæis* Græcis et *Anthologio novo*: Ex his Herodion est, de quo magnus Apostolus Paulus meminit. Ministrabat ille omnibus Apostolis: quem ipsi postea primum Presbyterum, mox Episcopum Novarum-Patrarum creaverunt. Cum multos ex Paganis ad Christum doctrina sua convertisset, per invidiam Judæorum multa sustinuit. Impetu enim in illum facto una cum idololatris primum crudeliter illum diverberarunt, et os ejus lapidibus contuderunt, deinde in eculeo ab eisdem a capite suspensus, postremo ferro trajectus occubuit. *Quæ fere eadem leguntur in eisdem Menæis ad diem xxviii Martii: quo eodem die in Menologio Basilii Porphyrogeniti Imperatoris elogium, aliquanto latius deductum, est a nobis sub finem Martii Græce editum: quod sic Latine sonat: Et certamen sancti Apostoli Herodionis, unius ex septuaginta. Herodion Christi Apostolus, erat unus ex septuaginta discipulis: qui sanctos Apostolos imitatus, cum illis in Christi fide prædicanda cooperabatur, eisdem in omnibus inserviens et obediens, ut discipulus Christi ita præcipientis, Qui vult omnium primus esse, sit omnium servus et omnium minister. Postea vero ab eisdem Apostolis ordinatus est Episcopus urbis Novarum-Patrarum: ubi multos ex paganis ad veram fidem instituit et ad Christum convertit. Quapropter Judæi invidia concitati, et impetu in illum facto cum idololatris, comprehenderunt eum et in manibus tormentis affligerunt: nam alii cadebant illum, alii os saxis obtundebant, alii lignis caput pulsabant; postremo instar ferarum crudelium, et silvestrium sanguinem ejus sitientes, ut arietem selectum gladio obtruncarunt, et sic beatam suam animam tradidit Christo Domino, propter quam violentam subiit mortem. In Synopsi de xx discipulis, sub nomine Dorothei fabricata, ista habes: Herodion, cujus Apostolus in eadem epistola ad Romanos meminit, et ipse Patrarum Episcopus factus est. Patra, urbs Achaia propria in Peloponneso, obitu et cultu S. Andreae Apostoli celebris. Sed has Patras asserit Ortellius a Constantinopolitanis scriptoribus veteres cognominari; et Patras-novas legi apud Gregoram et Nicetam, uti in jam prolatis eloquiis: sed ubi ea sint necdum potuimus scire. Est Patara urbs Lyciæ, in qua SS. Leonem et Paregorium passos fuisse diximus xviii Februarii, sed nusquam legimus Novam-Patram dici. Ad hanc urbem putant aliqui S. Herodionem venisse, cum antea fuisset Tarsi Episcopus, ut ex Pseudo-Hippolyto de lxxii discipulis colligant: ubi nomen ejus sic invenitur expressum, Ηρωδίων Ἐπίσκοπος Ταρσοῦ, nec amplius quid additur.*

Necesse etiam est cum Romæ fuisse cum S. Paulus suam ad Romanos scriberet epistolam, in qua cap. 16. num. 11 desiderat, ut salutarent Herodionem cognatum suum, eadem ex natione et religione. Rutheni in suo *kalendario* apud Possevinum in Apparatu, corrupto nomine Radionem scribunt.

3 Eodem capite dictæ epistolæ ad Romanos cupit S. Paulus salutari Asyncritum, Phlegontem, Hermam, Patrobam, Hermen, et qui cum eis erant fratres, ex quibus Asyncritus, Phlegon et Hermes hoc die a Græcis celebrantur: et de Phlegonte hoc distichon in *Menæis* legitur.

Σείσας πλόης φλέγουσαν ὁ φλέγων φλόγα,
Οὗς Δαεὶδ εἶπε, πῦρ φλέγων βλέπει νόσας.

Erroris ignem extinxit urentem Phlegon;

Videtque mentes, quas David ignem vocat.

Mentes, inquam, Angelicas, de quibus Propheta Regius Psalmi ciii, Qui facis Angelos tuos, spiritus: et ministros tuos ignem urentem. Alluditur autem ad significationem nominis, quod a φλέγω ura, ardea, sumitur: similis allusio est in sequenti disticho, quod S. Asyncrito (Latine Incomparabilem dixeris) applicatur.

Ἀσύγκριτον εἶρεν ὁ Ἀσύγκριτος δόξαν,
Δοξάσας ἐν γῇ τὸν Θεόν Ἀσυγκρίτως.

Incomparabilem Asyncritus laudem tulit,
Incomparabilem ut dedit laudem Deo.

4 In ipso elogio, post laudes S. Herodioni et aliis tributas, addunt: Rufus Thebis est destinatus Episcopus, uti et Phlegon et reliqui per omnem orbem infidelibus veram fidem annuntiarunt. Uno ergo quodam die ab Judæis et Paganis variis tormentis cruciati, in Domino vitam finiverunt: In *Catalogo lxx Discipulorum*, quem ex MS. Græco Vaticano habemus sub nomine S. Hippolyti Martyris, et quem jam supra in Herodione allegavimus, nominantur Ἀσύγκριτος Ἐπίσκοπος Ὑφανίας, et Φλέγων Ἐπίσκοπος Μάρθων: quod magis integre Marathoniorum scribitur, in pariter præcitata sed fidei æque dubiæ Synopsi, ubi de his Sanctis ista leguntur: Asyncritus et ipse ab Apostolo ad Romanos recensitis, Hyrcaniæ factus est Episcopus. Phlegon, cujus etiam eadem epistola meminit Apostolus, Episcopus Marathonensis constitutus est. Est autem Marathon Atticæ Achaia urbs Episcopalis sub Archiepiscopo Corinthi. At Hyrcania regio, in qua etiam metropolis Hyrcania, procul est dissita, ultra Assyriam et Mediam, ad mare Caspium, quod et Hyrcanum dicitur. Utrumque confirmant Græci in suis Odis, Tropariis et Stichariis officium hujus vii diei constituentibus, quorum auctor Joseph Hymnographus Canonem, quem Apostolicis viris paravit, huic acrostichidi illigavit, suoque in fine nomini.

Ἀποστόλοις πλέζομεν ἑνθεον μέλως. ΙΩΣΗΦ.

Pangamus hymnum Apostolis sacrum. JOSEPH.

Singula nempe litteræ singulas strophas inchoant, ut sæpius dictum: quare eundem litterarum numerum etiam Latina versio conata est retinere. ipsa autem acrostichide comprehenduntur etiam Theotocia seu Marialia, singulas Odas terminantia, quod in aliis similibus passim non fit.

5 Multæ hic congeruntur tum omnium conjunctim tum singulorum seorsim laudes: et de S. Asyncrito quidem ista recitantur. Mortem prædicans impassibilis Dei, mortificatos ad vitam adducebat prudens Asyncritus, Apostolorum gloriatio, et Hyrcaniæ prudens muni-

cognatus
S. Pauli,

S. Phlegon,

i.

et S. Asyn-
critus,martyrium
passi,

F

uterque lau-
datur ut
Episcopus,Asyncritus
Hyrcaniæ,

mentum

A mentum. Inveniebat te, Asyncrite, Hyrcania fluvium, scaturigine aquarum spiritualium plenum; et veneranda aquatione tua irrigata, protulit Christo Domino amœnissimos fructus. *Hæc ibi de S. Asyncrito : at de S. Phlegonte ista traduntur : Sacrate Phlegon, Gentilium errores divinis tuis sermonibus gloriose combussisti, et corda misere extincta calore spiritus manifeste accendisti. Urbis Marathonis incolæ te Præsidentem maximum et Doctorem optimum, imo illuminatorem et pædagogum nacti, o gloriose Phlegon, incessanter venerantur. In aliis odis, ut viri plene Apostolici, plurimis encomiis simul cum aliis supra indicatis honorantur; et Asyncritus Magnus, et Phlegon Divinus cognominantur. Tabulæ kalendarii*

Phlegon
Marathonis.

Moscovitici pro his duobus alios duos ex eodem numero D LXX Discipulorum jungunt S. Herodioni. Agabum videlicet et Rufum, de quorum priori egimus XIII Februarii; de posteriori acturi XXI Novembris.

D
AUCTORE G. H.

6 At qui ultimo loco celebratur Hermes, in supra indicato Catalogo pseudo-Hippolyti traditur fuisse Episcopus Dalmatiæ alius a S. Herma Episcopo Philippensium, ejus memoria celebratur a Latinis IX Maii et apud Græcos VIII Martii : a quo et apud Apostolum Paulum alius Hermes statuitur, qui in disticho dicitur plurimas injurias passus, obtinuisse gloriam magni Dei, et in Odis cognominatur præclarus, gloriosus, qui instar solis Dalmatiam illustravit. Reliqua sunt cum aliis communia.

S. Hermes
Ep. Dalmatiæ,

DE SANCTO DIONYSIO,

EPISCOPO CORINTHIORUM, PARISIIS IN MONASTERIO S. DIONYSII.

G. H.

CAPUT I.

Virtutes et epistolæ S. Dionysii ex Eusebio relatæ. Nonnulla illi non debite adscripta.

B *Eusebius Pamphilus, libro IV Historiæ Ecclesiasticæ, late prosequitur, quæ sub imperio M. Aurelii Antonini cum fratre suo L. Ælio Vero regnantis, id est ab anno CLXI ad annum CLXXX, evenerunt memoratu digna : et cap. 21 de Scripturibus Ecclesiasticis, qui tunc floruerunt, ista habet : Iisdem temporibus in Ecclesia floruit Hegesippus, de quo egimus VII hujus, et Dionysius Corinthiorum Episcopus, Pinytus quoque Cretensium Episcopus, Philippus præterea et Appollinaris ac Melito : Misanus etiam et Modestus, ac potissimum Irenæus. Quorum omnium libri, sinceram Apostolicæ traditionis ac veræ fidei doctrinam continentes, ad nos usque pervenerunt. Dein cap. 23, de S. Dionysio et de epistolis ab eo scriptis, ista tradit :*

CIRCA AN.
CLXXX

Antiqua
memoria
apud Euse-
bium,

de ejus
scriptis.

Epistola 1 ad
Lacedæmonios,

2 ad Athe-
nienses,

2 Primum quidem de Dionysio dicendum est, qui Corinthiorum Ecclesiæ Episcopatum gessit, nec solum populis sibi commissis, verum etiam aliarum regionum et urbium incolis, divinos labores suos prolixè communicavit; omnium commodis utilitatique inserviens, in catholicis istis, quas ad diversas Ecclesias scripsit, epistolis. Ex quibus una quidem est ad Lacedæmonios, rectæ fidei institutionem continens, pacemque et unitatem insinuans. Altera vero ad Athenienses scripta, excitans ad fidem, et ad vitam ex præcepto Evangelii traducendam : qua in re negligentiam arguit Atheniensem, quippe qui a fide propemodum descivissent, ex quo Publius eorum Episcopus, in persecutionibus tunc temporis excitatis, martyrium subierat. Meminit etiam Quadrati, qui post martyrium Publii Episcopus Atheniensium est constitutus : ejusque labore et industria cives denno in ecclesiam convenisse, et redivivum fidei ardorem in illis reparatum esse testatur. Refert præterea Dionysium Areopagitam, qui a Paulo Apostolo ad fidem conversus est, quemadmodum traditur in Actibus Apostolorum, primum omnium Ecclesiæ Atheniensis Sacerdotium suscepisse. *Habentur hi tres primi Atheniensium Episcopi : ex his S. Dionysius ab Adone aliisque refertur in Octobris sed distinctus a Parisiorum Apostolo, qui colitur IX Octobris. Alter fuit S. Publius Martyr, quem celebravimus XXI Januarii. Tertius, propter apologium pro defensione religionis Christianæ Hadriano Imperatori oblatum notissimus, Quadratus est. Fastis sarris ad diem XXVI Maii adscriptus. Verum ad epistolas S. Dionysii revertamur, de quibus ita pergit Eusebius.*

3 Sed et alia ejus epistola extat ad Nicomedien-
ses, in qua Marcionis hæresim impugnans, veritatis regulæ firmiter adhærescit. Ecclesiæ præterea Gor-

3 ad Nico-
medienses,

tynensium et reliquis simul Ecclesiis Cretæ litteras scribens, Episcopum ipsorum Philippum magnopere prædicat, (quippe cujus ecclesia egregiam laudem fortitudinis et generosi animi, communi omnium consensu, retulisset) monetque ut ab hæreticorum fraude ac versutia sibi caveant. In epistola vero, quam scribit ad Ecclesiam Amastrianorum et ceteras simul Ecclesias Ponti, se quidem a Bacchylide et Elpisto ad scribendum impulsus esse commemorat : Episcopum autem ipsorum Palmam nominatim appellans, sacram Scripturarum expositionem adfert. Multa quoque de nuptiis et de castitate eis præcipit : et cunctos, qui a quodam lapsu sive delicto, sive etiam ab hæretica pravitate resiliunt, benigne suscipi jubet. In eodem volumine continetur etiam epistola ad Gnosios, in qua Pinytum Ecclesiæ illius Episcopum monet, ne grave onus castitatis fratrum cervicibus tanquam necessarium imponat ; sed ejus, quæ in plerisque hominibus inest, infirmitatis rationem babeat. Cui epistolæ respondens postea Pinytus, admiratione quidem ac laudibus effert imprimis Dionysium ; sed tamen hortatur, ut solidiorem cibum tandem impertiat, et transiissis iterum perfectioris doctrinæ litteris plebem sibi commissam alere velit : ne forte lacteis sermonibus perpetuo innutriti homines, in infantili quadam disciplina paulatim consenescent. Quæ quidem epistola et rectam Pinyti fidem ei sollicitudinem de profectu plebis ipsi commissæ, eloquentiam quoque et peritiam rerum divinarum, velut tabella quadam picta, egregie commonstrat. *Hæc ibi. Fuerunt autem celeberrimi duo in insula Creta Episcopi : horum prior, Gortiniensium Præsul Philippus colitur XI hujus mensis Aprilis : alter Pinytus, Gnossiae urbis, quondam regis, nunc destructæ Antistes, habet sibi sacrum diem X Octobris. De urbe Amastrena Paphlagoniæ ad Pontum Euxinum, pluribus actum est XXI Februarii ad Vitam S. Georgii, dictæ urbis circa annum DCCC Episcopi, ubi Palmas hoc Dionysii tempore sedit : Bacchylidem etiam et Elpistum arbitramur in eisdem ad Pontum Euxinum regionibus Episcopos extitisse. Sed ad reliquas a S. Dionysio scriptas epistolas redeamus, ab eodem Eusebio ita indicatas.*

E
4 ad Gorty-
nenses et
Cretenses,

5 ad Ama-
strianos,

6 ad Gnos-
sios,

F

4 Extat etiam epistola ejusdem Dionysii ad Romanos, Soteri, tunc temporis Episcopo Romanæ urbis nuncupata : ex qua pauca quædam hic inserere non absurdum fuerit : ubi scilicet ille morem institutumque Romanorum, ad persecutionem usque nostra ætate factam perpetuo custoditum, magnopere commendans, ita scribit : Hæc enim, inquit, vobis

7 ad Roma-
nos :

A vobis consuetudo est, jam inde ab ipso religionis exordio, ut fratres omnes vario beneficiorum genere afficiatis, et Ecclesiis quamplurimis, quæ in singulis urbibus constitutæ sunt, necessaria vitæ subsidia transmittatis. Et hæc ratione tum egentium inopiam sublevatis, tum fratribus, qui in metallis opas faciunt, necessaria suppeditatis : per hæc quæ ab initio transmittere consuevistis munera, morem institutumque Romanorum, a maioribus vestris acceptum, Romani retinentes. Atque hunc morem beatus Episcopus vester Soter, non servavit solum, verum etiam adauxit : tum munera sanctis destinata copiose subministrans ; tum fratres peregre advenientes, tamquam liberos suos pater amantissimus, beatis sermonibus consolando. In hac ipsa etiam epistola meminit epistolæ Clementis ad Corinthios scriptæ, quam ex prisca consuetudine in ecclesia legi solitam esse testatur his verbis : Hodie, inquit, sacrum Dominicum transeginus, in quo epistolam vestram legimus, quam quidem perpetuo deinceps legentes, perinde ac priorem illam nobis a Clemente scriptam epistolam, optimis præceptis ac documentis abundabimus. Idem præterea scriptor epistolas suas a falsariis corruptas esse admonet, ita scribens :

B Epistolas, inquit, scripsi rogatus a fratribus ; sed illas ministri quidam diaboli zizaniis compleverunt, quedam ex illis expungentes, quedam adjicientes : quos certe manet feralis illa sententia : Væ vobis. Non mirum igitur videri debet, si sacro-sancta Domini Scripta quidam adulterare aggressi sunt ; quandoquidem in longe inferioribus scriptis idem ausi fuisse deprehenduntur. Habetur præterea alia ejusdem epistola ad Chrysophoram fidelissimam sororem, cui convenientia scribens, spiritale, ut decuit, pabulum subministrat. Atque hæc de Dionysii scriptis a nobis dicta sint. *Hæcenus Eusebius. Memoratam hic sub finem Chrysophoram ex inscriptione, ut opinamur, S. Dionysii appellatam πιστοῦ ἀγῶν ἀδελφῆν, sororem fidelissimam, seu fide plenissimam, autumat illustrem fuisse matronam, sive Virginem Deo sacrum et devotam et ideo sororem more illius avi dictam. At S. Soter, cui prior epistola ad Romanos est inscripta, præfuit Summus Pontifex Ecclesiæ per novem annos et aliquot menses (temporibus M. Aurelii Antonini et L. Ælii Veri fratrum) ab anno Christi CLXII usque ad annum CLXXI et diem XXII Aprilis, ubi ad ejus Vitam accurata ratio temporis, quo sedit, assignatur. Ex eadem S. Dionysii epistola ad Romanos illustre testimonium adfert Eusebius, lib. 2 cap. 23 de martyrio sanctorum Apostolorum Petri et Pauli, quod hic adjungimus, ita ergo scribit : Porro ambos uno eodemque tempore martyrium subisse, Dionysius Corinthiorum Episcopus ad Romanos scribens, testatur his verbis : Ita et vos, inquit, tanta admonitione vestra sementem, quæ Petri et Pauli satione succreverat, Romanos scilicet et Corinthios, simul commiscuistis. Ambro enim illi in urbem nostram Corinthum ingressi, sparso Evangelicæ doctrinæ semine nos instituerunt : et in Italiam simul profecti, cum vos similiter instituissent, eodem tempore martyrium pertulerunt. Idem Eusebius in Chronico ad Consulatum Severi et Herenniani, sive annum Christi CLXXI, ista habet : Dionysius Corinthi Episcopus, vir religione conspicuus, celebrabatur. Quæ plane eadem leguntur in Chronographia Georgii Syncelli, et Historia Ecclesiastica Anastasii Bibliothecarii. S. Hieronymus libro de Scriptoribus Ecclesiasticis cap. 27 epistolas S. Dionysii enumerat, addito aliquo elogio, sed jam a nobis ex Eusebio relato.*

C testatur martyrium SS. Petri et Pauli simul contigisse :

De Hebræo arena baptizato judicium tulit Dionysius Ep. Ascalonis,

arenam in forma baptismi perfusus est et sanatus ; sed a Dionysio Ascalonis Episcopo, re tota discussa, jussus in Jordane baptizari. Unus ex his peregrinantibus erat juvenis quidam, Andreas nomine, qui senior et Abbas factus narravit Alexandriæ Joanni Moscho, ut saltem res illa contigerit seculo Christi sexto. Nicephorus Callistus dictum historiam narrat lib. 3 cap. 37, sed non absque mendis, dum asserit contigisse Marco Aurelio Antonino adhuc Imperium administrante, et Dionysium Episcopum Alexandrinum aqua ablundum esse pronuntiasse, et ita quod Sacramento deesset, sarcindum. Baronius eam historiam refert ad annum Christi CLXXXI, et Dionysium Episcopum Corinthiorum fuisse correxit, quod alter Episcopus Alexandrinus Dionysius junior foret et temporibus Marci Aurelii Antonini non vixisset. Verum uti jam ex Joanne Moscho diximus, Dionysius Episcopus Ascalonitarum fuit, et aliquot seculis post hæc tempora res illa erudit. Deum non liquet, num Clemens Alexandrinus fuerit in Græcia usus magistro S. Dionysio Episcopo Corinthiorum, quod Baronius ad annum CLXXXIII ex conjectura est auguratus.

non Alexandrinus,

neque Corinthiorum :

an hic fuerit Magister Clementis Alexandrini ?

CAPUT II.

Genus mortis. Cultus sacer apud Græcos et Latinos. Corpus Parisios delatum. Historia Translationis.

Quo mortis genere decesserit S. Dionysius, non satis conveniunt scriptores. Cedrenus, relato habitu Antonini Pii Imperatoris, et Imperio ad generum ejus Marcum Aurelium Antoninum translato, addit : Sub hoc Polycarpus, Joannis Evangelistæ discipulus, et Justinus Philosophus, ac Dionysius Corinthi Episcopus, martyrio sunt affecti. Et Michael Glycas, qui etiam seculo duodecimo cum Cedreno floruit, Post Hadrianum, inquit, Antoninus, cognomento Pius ob morum gravitatem, annos XXII imperavit : sub quo Justinus Philosophus et Dionysius Corinthi Antistes, ut doctrinæ Christianæ testimonio essent, vitam amiserunt. Verum sub M. Aurelio Antonino passus est S. Polycarpus, Justinus verosimiliter sub Vero et Commodum : de priore egimus XXVI Januarii, de posteriore agemus infra XII Aprilis, S. Dionysium sub jam dicto M. Aurelio Antonino floruisse ex supra dictis certissimum est. Græci in Magnis Menais et apud Maximum Cytherarum celebrant XXIX Novembris S. Dionysium Corinthiorum Episcopum, qui gladio percussus occubuit. In Menais adduntur hi versus :

Διονύσιος εἰς τῶν ὁρχηπύλων,
εἰς τοὺς μετελθὼν εἰς τῶν καὶ Μαρτύρων.
Episcoporum de choro Dionysius,
Subjectus ensi de choro fit Martyrum.

7 Contra sacra Latinorum tabulæ absque ulla martyrii mentione celebrant ejus memoriam XXII Martii et hoc VII Aprilis : ac priore die in MSS. Centulensi S. Richarii, Leodiensi S. Lamberti, et alio nostro sub nomine Bedæ, item in Leodiensi S. Laurentii sub nomine Adonis, et Bruxellensi S. Gudilæ sub nomine Usuardi, ista eisdem place paginis habent : Apud Corinthum B. Dionysii Episcopi ejus eruditione et gratia, quam habuit in verbo Dei, multi fruuntur usque hodie. In MS. Florario Sanctorum et nonnullis aliis memoratur absque elogio. Ast hoc VII Aprilis, relato eodem elogio, quod jam attulimus, apud Usuardum, Bellinum, Maurolycum, Molanum et alios, ista sub finem adduntur : Claruit autem idem Christi electus temporibus Marci Antonini et Lucii Aurelii. In hodiernis tabulis Martyrologii Romani hoc ejus encomium recitatur : Apud Corinthum B. Dionysii Episcopi, qui eruditione et gratia, quam habuit in verbo Dei, non solum suæ civitatis et provinciæ populos, sed et aliarum provinciarum et urbium Episcopos epistolis erudit

Martyr habetur a Cedreno,

et Glyca,

et Græcis in Menais :

F

a Latinis refertur absque martyrio 22 Martii,

et 8 Apr;

A erudit, Romanosque Pontifices adeo coluit, ut eorum epistolas publice legere in ecclesia diebus Dominicis consueverit. Claruit autem temporibus Marci Antonini Veri et Lucii Aurelii Commodi. In *Martyrologiis Coloniae et Lubecae anno 1490 excusis, et in Viola Sanctorum Hogenae impressa anno 1508, dicitur beato fine in Christo quiescente. Quae eadem habet Petrus de Natalibus lib. 4 Catalogi cap. 37. In Natalibus Sanctorum Canoniconum a Ghinio editis, traditur Corinthi obdormivisse in Domino, sexto Idus Aprilis, circa annum Redemptoris cxxx.*

Corpus Parisiensis ad monasterium S. Dionysii delatum.

8 *Andreas Saussaius, ob reliquias in Galliam delatas, longo eum encomio ad hunc viii Aprilis celebrat, his verbis: In Agro Parisiensi, S. Dionysii famoso monasterio, celebritas natalis S. Dionysii Corinthiorum Episcopi, doctrina et rebus pie gestis insignis, cujus praeclarae epistolae, quas ad Ecclesias exaravit, permultum utilitatis rebus Christianis attulerunt. Sacrum vero corpus ab Oriente Romam advectum, atque ab Innocentio Papa III datum Emerico Priori, inde ab eo in Gallias delatum ad praedictum cœnobium, augustoque feretro conditum, editiori loco proprie in altari quiescit, hodieque cum magna reverentia piis visitatoribus exhibetur: quibus et praefatus Pontifex ad tanti Cœlitis ampliore honorificationem, indulgentiarum munera in perpetuum concessit copiosa. Agunt de eisdem reliquiis Jacobus Breulius et Claudius Malingravis in suis commentariis historicis de urbe et diocesi Parisiensi, lib. 4. Nos etiam, ex nostro itinere Romano per Gallias reduces, Parisiis aliquot mensibus substitimus anno MDCLXII, et has sacras reliquias aliasque, quae in dicto monasterio adservantur, pie venerati sumus. Historiam Translationis reperimus in illustri bibliotheca cœnobii Canoniconum Regularium S. Victoris, in codice numero 873 signato, quam inde descriptam hic damus.*

Historia Translationis ex MS.

9 Anno ab Incarnatione Domini MLCCV, Innocentius sanctae Romanae Ecclesiae Papa III ad Urbem generale Concilium convocavit. Ad hoc Concilium convenerunt ex omni natione, quae sub caelo est, Pastores et Praelati sanctae Matris Ecclesiae, Patriarchae videlicet, Archiepiscopi, Pontifices et Abbates, et inferioris gradus et ordinis aliae personae, quarum non erat numerus. Reges etiam et Principes diversorum populorum vel per se vel per nuntios adfuerunt: vir autem venerabilis Abbas B. Areopagitae Dionysii, Henricus nomine, cum ceteris interesse non potuit, quia propectae aetatis imbecillitas non permisit. Misit autem pro se et pro ecclesia sua virum religiosum et honestum Hemericum, Magistrum Priorem, cum aliis personis ejusdem ecclesiae, qui se loco sui, prout opportunius possent, Domini Papae praesentiae praesentarent. Soluta Concilio concessa est singulis licentia recedendi. Dominus autem Papa, volens omnibus palam facere benevolentiam et gratiam atque pium dilectionis affectum, quem erga venerabile cœnobium B. Dionysii et tunc habebat et semper habuerat, vocavit ad se praefatum Hemericum ac socios ejus, et in pignus perpetuae caritatis dedit eis thesaurum inpretiabilem, Corpus videlicet sanctissimi Dionysii Confessoris, Corinthiorum Episcopi, ut ipsum secum cum honore debito in Franciam transferrent, et ex parte sua ecclesiae B. Dionysii cum omni reverentia praesentarent. Tradidit illis praeterea suae largitionis testimoniales litteras, sigillo sanctae Sedis Apostolicae roboratas. Illi vero cum condignis gratiarum actionibus tam nobile, tam sanctum, tam denique venerandum suscipientes depositum, gratuita summi Pontificis exhiberati munificentia, quam citius potuerunt, in Franciam remearunt. Qui cum

Innocentius in Papa, post Concilium Lateranense,

tradit Hemericum corpus S. Dionysii:

accessissent ad ecclesiam B. Dionysii de Strata viiii kal. Martii, prima scilicet Sabbathi, quae dies Dominica nuncupatur, occurrit eis venerabilis Abbas et conventus cum processione solenni, Albis et capis serieis induti, cereis accensis, pulsatis campanis, et universo Clero et populo comitante: et sic cum hymnis et laudibus gloriosus Confessor et Pontifex Corinthiorum Dionysius intromissus est in ecclesiam sanctissimi Areopagitae Dionysii, et magna Missa de ipso Confessore in ornamentis solennibus solenniter celebrata, intra apsidam, quae super corpora SS. Martyrum retro altare in Sanctis Sanctorum sita est, in vase eburneo decenter composito locatus est. Sed quia modus et causa donationis hujus Apostolicae, et venia quae ab eodem concessa est omnibus, qui ad sacras Sancti hujus Confessoris reliquias honorandas devote accesserint, in ejusdem authentico plenissime continetur, ipsum in hoc loco subnectere curavimus, ut non solum a praesentibus sed etiam a posteris gestae rei veritas certior habeatur.

10 Innocentius Episcopus Servus Servorum Dei, dilectis filiis Abbati et Conventui S. Dionysii Parisiensis salutem et Apostolicam benedictionem. Utrum gloriosus Martyr et Pontifex Dionysius, cujus venerabile corpus in vestra requiescit ecclesia, sit ille censendus, qui Areopagita vocatur, ab Apostolo Paulo conversus, diversae sunt sententiae diversorum. Quidam enim fatentur Dionysium Areopagitam in Graecia fuisse mortuum et sepultum, aliumque Dionysium extitisse, qui fidem Christi Francorum populis praedicavit: alii vero asserunt, illum post mortem B. Pauli venisse Romam, et a S. Clemente Papa in Galliam destinatum, aliumque fuisse qui mortuus est in Graecia et sepultus; utrumque tamen egregium in opere, et sermone praeclarum. Nos autem neutri volentes praedjudicare sententiae, sed vestrum cupientes honorare monasterium, quod immediate ad Romanam spectat ecclesiam, sacrum B. Dionysii pignus, quod bonae memoriae * P. tit. S. Marcelli Presbyter Cardinalis, tunc Apostolicae Sedis Legatus, de Graecia tulit in Urbem, vobis per dilectos filios Hemericum Priorem et quosdam alios, nuntios monasterii vestri ad generale Concilium destinatos, devote dirigimus; ut cum utrasque Reliquias habueritis, nulla de cetero remaneat dubitatio, quin sacrae B. Dionysii Areopagitae Reliquiae apud vestrum monasterium habeantur: vos igitur eas reverenter suscipite, hanc nobis vicissitudinem rependentes, ut in orationibus vestris spiritualis semper ad Deum commemoratio nostri fiat, et secundum oblationem eorumden nuntiorum vestrorum anniversaria obitus nostri memoria solenniter celebretur. Omnibus autem qui ad has sacras Reliquias venerandas devote convenerint, quadraginta dies de injunctis sibi poenitentis auctoritate Apostolica relaxamus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae concessionis et remissionis infringere, vel ei ausu temerario contraire: si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Laterani, pridie Nonas Januarii, Pontificatus nostri anno xviii. *Hactenus Bulla Innocentii III, sed alius a Dionysio Episcopo Corinthi est, supra ab hoc citatus Dionysius Areopagita Episcopus Atheniensis, de cujus sacris Reliquiis alia et valde diversa controversia agitur, suo tempore tractanda: et nonnulla insinuantur, XIX Aprilis ad vitam S. Leonis Papae noni, qui corpus S. Dionysii Areopagitae tradit Ratisponae asservari, diplomate anno MLI hac de re ad Regem Francorum aliosque hujus regni praelatos et subditos misso.*

D
AUCTORE G. H.

21 Februarii
an 1216
solenniter
exceptum:

Bulla donationis,
E

at Petius,

F

Indulgentiae
concessae.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

G. II.

TIMORIO, JANUARIO, MACARIO, CONNEXO, MAXIMA, ET
CONCESSA, CARTHAGINE ET ALIBI IN AFRICA.

VIII APR.

Martyres
sex in Africa
passi,aliqui Car-
thagine,Timotheus
pro Timorio
positus,

B

Vetustissimum S. Hieronymi Martyrologium, a mille fere annis exaratum, et hactenus a nobis laudatum, hunc diem ita auspicatur : VI Idus Aprilis. In Africa Timorii, Januarii, Macarii, Conexi, Maximæ, Concessæ. In aliis apographis hujus Martyrologii solum nominantur quatuor; et in Blumiano MS. ita referuntur. In Africa natalis SS. Timorii, Macarii, Conexi, Maximæ. Verum Maximæ legitur in Lucensi et Corbeiensi apographis; et loca Macarii in priori habetur Mecari, in altero Mæchari. In pervetusto MS. Richenangiensi, sive Anger-divitis, monasterii prope Constantiam in Suecia, duplex constituitur classis hoc modo : In Africa Januarii, Macarii, et in Carthagine Concessi, Timoris, Connexi, et alibi Maximi, Solutoris etc., sed legendum Connexi, Maximi quæ aliis Maxima est : Et alibi Solutoris uti mox ex sequenti classe constabit. Item Concessa legendum : Nam Concessus ad sequentem classem spectat. In MS. monasterii Rhinoviensis apud Helvetios etiam duo primi Africæ, ac duo sequentes Carthagini tribuntur, omissis duobus ultimis. In MS. Trevirensi S. Maximini ita legitur : In Africa natalis Timothei, Macarii, Conexi, Maximæ. In MS. Vaticano num. 5949 signato habetur : In Græcia S. Timothei. Omisso loco in Kalendario Missalis Ambrosiani anno 1560 excusi, refertur etiam Timotheus Martyr : quem plane autumamus hunc Timorium esse : pro quo in MS. Tamtuctensi repeti nomen Majori arbitramur, loco similiter omissa. Rabanus etiam duas classes statuit hoc modo : In Africa Januarii, Macarii et Maximæ. Et in Carthagine Concessæ. Auctor Be-

dar supposititi (nam genuinum ejus Martyrologium vanc) eadem habet, sed Macariæ est excusum, pro quo in Richenbergensi sub nomine ejusdem Bedæ MS. etiam Macarii legitur, et Concessa Virgo dicitur. Interim Beda in notis citata, ista leguntur in hodierno Martyrologio Romano : In Africa Sanctorum Martyrum Januarii, Maximæ et Macariæ. Carthagine S. Concessæ Martyris. Quæ Notherus ita conjungit : In Africa SS. Januarii, Macarii, Maximæ, Concessæ et aliorum multorum. Ita etiam Macarius apud Usuardum et in omnibus MSS. codicibus legitur, sed nomine sub initium subinde distorto.

2 Magnum hic bellum indicitur antiquis Martyrologiis, dum S. Concessa in Africa passa, et ibidem Carthagini a variis adscripta, transfertur in Hispaniam, quasi dictis Martyrologiis prævaleret nuper conflatum Chronici Flarii Lucii Dextri, in quo ad annum 300 num. II ista sunt exarata : Carthagine Hispaniæ S. Concessa Martyr egregia. Eam ideo Tamaius-Salazar suo Martyrologio Hispanico inscripsit cum hoc elogio : Carthagine in Hispania martyrium S. Concessæ Virginis, apud omnes celebre : quo constanter, pro Christi numine et pro fidei nomine, coronas duplices adeptæ est. Et simili modo aliquam ejus Vitam, a se pulchre excogitatam, adjungit, variasque de Carthaginensis Spartariæ origine adducit sententias.

3 Masinus in Bononia perlustrata ad hunc diem celebrat memoriam S. Januarii Martyris, eo quod aliquæ ejusdem S. Januarii Martyris Reliquiæ asserventur in ecclesia S. Benedicti in platea Galliæ.

et pro Macario etiam Macaria legitur.

Non intelligenda Carthago in Hispania sita.

E

Alicujus S. Januarii reliquiæ Bononiæ.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

O. II.

CONCESSO, SOLUTORE, SUCCESSO, PINNARO ET
AMMONIO.

VIII APR.

Martyres
quinque,

C

Altera classis Martyrum ita proponitur. in antiquissimo Martyrologio S. Hieronymi jam citata : Et alibi Concessi, Solutoris, Successi, Pinnari. Item Ammonio. Idem, omissa Ammono, referuntur in apographo Lucensi et Blumiano. Verum omnes sunt cum additamento in MS. Corbeiensi Parisiis excuso, his verbis : Et alibi Concessi, Solutoris, Pinnari, Ammoni, Successi, Donatæ. In MS. Regiæ Sueciæ, ab Holstenio magni æstimato, ita legitur : Et alibi Concessi, Solutoris, Successi cum aliis duobus, qui sunt Pinnarus et Ammonus. In MS. Barberino referuntur, Concessus, Ammonius et Successus. In MSS. Trevirensi S. Maximini et Richenangiensi, memorantur Solutor, Successus et Ammonius. In MSS. Parisiensi Labbæ et Augustano S. Udalrici sunt quinque, sed aliis mixti, et in uno Successus, in altero Concessa scribuntur, qui sunt Successus et Concessus. In MS. Florario ista habentur : Eodem die SS. Maximi, Solutoris, Timorii, Connexi,

Donacii, Demetrii. Ita in MS. Leodiensi, post tres ex priori classe relatos, adduntur Donatus et Demetrius. Verum videntur ex sequenti die huc translatis; ac proinde tam Donatum quam Donatam, supra relatam, cum Demetrio omittimus. Est in Tamtuctensi etiam Reganus sed aliis ignotus. Pro Solutore in MSS. Corbeiensi et Aquisgranensi dicitur Salutor et forsitan in Atribatensi, Tornacensi et Latiensi Salvator. Imo et præcedenti die est Salvator Martyr in Anglia apud Grevenum, Canisium, et auctorem Florarii, qui Anglis ignotus est, et forsitan pro istis verbis Et alibi, ab aliquo intrusum in Anglia. Usuardus utramque classem conjungit, dum ista tradit : In Africa Macarii Martyris et aliorum novem. At Notherus aliorum multorum scripsit. Vandelbertus ex priori classe Maximum, sed aliis Maximam, et ex hac classe Solutorem conjungit hoc versu :

Maximus et senas Idus tenet, atque Solutor.

an addendi Donatus et Demetrius?

An Solutor alius Salutor et Saluator?

DE SANCTO ÆDESIO,
MARTYRE ALEXANDRIÆ.

G. II

ANNO CCCIV

Cultus sacer.

Ædesius
frater S
Apphiani.

ad metalla
condemnatur.

Alexandriæ
Judicem im-
pium arguit.

in mare
præcipitatur :

Tabulæ sacræ Martyrologii R-
mani auspiciat hunc diem viii Aprilis a glorioso martyrio S.
Ædesii his verbis : Alexandriæ S. Ædesii
Martyris, fratris B. Apphiani, qui sub Ma-
ximiano Galerio Imperatore, cum impium Judicem,
quod Deo dicatas Virgines lenonibus traderet, pa-
lam argueret ; a militibus tentus, sævis-imisque af-
fectus suppliciis, in mare demersus est pro Christo
Domino. *Acta martyrii S. Apphiani late deduximus ad
diem secundum Aprilis, ubi pluribus de anno et die
martyri egimus. Eusebius Pamphili, cui dictus Ap-
phianus cohabitarat, libro de Martyribus Palæstinæ
cap. 4, hujus gloriosum certamen, Casarez in Palæ-
stina peractum, describit ; et cap. 5 subiungit Ulpiani
et Ædesii martyrium, extra Palæstinam peractum ;
Ulpiani in urbe Tyro, uti diximus in Aprilis, et S.
Ædesii in urbe Alexandria, de quo ista tradit Eusebius :*

2 Aliquando post tempore Ædesius, tam secun-
dum Deum quam juxta carnem Apphiani frater
germanus, gerinana cum illo perpessus est. Quippe
post innumerabiles confessiones, post diuturnos
carceris et vinculorum cruciatus, post Præsidom
sententias, quibus ad metalla Palæstinæ fuerat con-
demnatus ; post vitæ rationem plane philosophicam,
quam in pallio philosophico agens perpetuo tradu-
xerat (longius enim quam frater in disciplinis pro-
cesserat, utpote qui operam dedisset philosophiæ)
tandem apud Alexandriam cum Judicem, qui de
Christianis quæstionem habebat, supra modum de-
bacchantem atque insultantem vidisset ; et nunc qui-
dem viros graves variis afficientem contumeliis
nunc mulieres eximia castitate præditas, atque
etiam Virgines Deo devotas lenonibus ad omne ge-
nus turpitudinis dedentem, idem ac frater facere
conatus est. Cum enim hæc ipsi intolerabilia viderentur,
ingenti animi fiducia accessit ad Judicem.
Cumque verbis simul et factis illum pudore atque
ignominia perfudisset, posthæc multiplices tormen-
torum cruciatus fortiter perpessus, tandem in mare
præcipitatus, eodem quo frater genere mortis interiit.
Et hæc quidem Ædesio, tametsi aliquando
post tempore, ut jam dixi, ad hunc modum contigeront.

3 Hæc Eusebius Pamphili. At Græci die ii Aprilis
simul celebrant SS Apphianum (quem fere Amphianum
appellant) et Ædesium, et vocant ex matre fra-
tres, quos Eusebius asserit ὁμοπατέριος eodem patre
prognatos. Aloysius Lipomanus tomo vii Vitarum
Sanctorum edidit Acta utriusque, et de S. Ædesio ista
habet : Similes autem postea cruciatus, haud multo

interjecto tempore frater ejus Ædesius pertulit. Hic
et antequam frater ejus ad Deum concessisset, philo-
sophiæ se deditit, et varias artes disciplinasque,
non Græcas solum, sed Romanas didicit, diuque
Pamphili discipulus fuit. Et cum sæpissime se Chris-
tianum professus esset, diuturnaque supplicia in
carcere pertulisset, ad æris metalla primum in Pa-
læstina damnatus est. Et post hanc calamitatem
Alexandriam incidit in Hieroclem, qui totam Ægyp-
tum administrabat. Hunc cum in Dei Martyres in-
juria sevientem animadvertisset, sanctasque Dei
Virgines tradentem lenonibus, qui eas omni nequitia
et libidine contaminarent, nec tantam iniquitatem
perferre posset, simile fraterno facinus aggreditur.
Namque divino repletus zelo procedit, et verbis ac
factis Hieroclem confundit. Manu enim sua illi pla-
gas in os indigit, humique supinum prosternit, et
cædit ac monet, ne audeat contra naturæ leges Dei
servos offendere. Hæc et alia multa cum ille di-
xisset et fecisset, postea strenue corpori suo illatos
cruciatus pertulit ; Donec in mare coniectus, eundem
quem frater habuit vitæ finem. Atque Alexandriæ
hoc certamen subiit.

4 Hæc Græci in Actis a Lipomano editis, quorum
tale compendium extat in Menologio Basilii Porphyro-
geniti Imperatoris : Ædesius condemnatus, ut in
æreis metallis effodiendis puniretur, missus est
Alexandriam : ubi cum quadam die urbis Præsidem
vidisset acriter in Christianos desævientem, festinans
illico virga ipsum percussit. Unde multis prius cru-
ciatibus vexatus, in mare demum projectus, marty-
rium feliciter consummavit. Hæc ibi, quæ ita paulo
latius explicantur in Menæis Græcorum : Ædesius
vero Alexandriæ in Ægypto ad fodinas ærarias
missus, cum inter suas ærumnas videret Chris-
tianos ab Hierocle suppliciis torqueri ; soæ vitæ con-
temptor, Præfectum sua manu verberavit : qua de
causa multis tormentis expositus, ipse demum quo-
que in mare præcipitatus, martyrii lauream adeptus
est. Hæc ibi. Adversus memoratum Hieroclem scripsit
librum Eusebius, una cum hujus Demonstratione
Evangelica Parisiis, anno MDCXXVIII Græce et latine,
Zenobio Acciaïolo interprete, editum : in quo eum egre-
gie confutat, quod ex Philostrati Lemnii Sophistæ his-
toria fuerat ausus Apolloniam Tyanæum, infamem ma-
gum, Servatori nostro Jesu Christo comparare. Eum-
dem, sed tacito nomine, eadem de causa insectatur Lac-
tantius Firmianus lib. 3 Divinarum institutionum cap.
3, et plures alii Consuli potest Baronius ad an. 302
num. 58 et sequentibus.

variis scientiis
instructus,

Hieroclem
Judicem
cædit :

memoratur
in Menologio
Basilii
Imperat.

et Menæis
Græcorum

Hierocles
confutatur.

F

DE S. AMANTIO EPISCOPO,
COMI IN ITALIA ALPESTRI.

CIRCA AN.
CCCCXLVI.

Cultus ex
Breviario,

Antiquissima venerationis Ecclesiasticæ, quam
Sanctus Episcopus hic obtinet, memoria extat
in Breviario veteri Comensi, in quo hymnus
hujusmodi præscribitur recitandus.

Magna quidem tunc gratia Comensem intrat patriam,
Cum Beatus Amantius hanc regebat Ecclesiam.
Hic nam succedens tertius Præsul almus Amantius,
Benevolus, ut decuit, Pastoris Sedem tenuit.
Vivendi qui jam terminum ingrediens, Abundio
Gregis committit regimen, hostis ne oves perderet.

Sit laus Patri pro munere, de tanto Sancto Præsule,
Prolique cum Paraclito, uni trinoque imperio. Amen.
Decessor ejus S Provinus fuit, successor S. Abundius ;
illius Acta dedimus viii Martii, hujus ii Aprilis. S.
Amantii apud Comm Episcopi et Confessoris nomen
celebratur in Martyrol. Romano : ubi in Notis perpe-
ram dicitur successisse S. Felici, qui vixit temporibus
S. Ambrosii, cujus ad eum extat epistola. Habetur
hic primus Ecclesiæ Comensis Episcopus, inter quem
et S. Amantium sedit jam memoratus Provinus. Gale-
sinus

et Fastis :

A *sinus in suo Martyrologio hoc elogium concinnavit : Novocomi S. Amantii, Episcopi et confessoris : qui Leone primo Pontifice, Episcopatum virtutum et sanctimonie laude florens, obdormivit in Domino.*

familia,

2 *Plura de eo habent Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italix, Ughellus tomo 3 Italix sacre column 238, et Franciscus Ballarinus in Chronico Comensi pag. 94. Ac primo tradunt a nonnullis videri Theodosii Junioris Imperatoris ex sorore nepotem, et Cantuariæ in Anglia natum. Quæ nobis minus probantur, hec hanc ob causam inscriptus sit Martyrologio Hispanico Tamaii Salazar. Habuit Theodosius sorores S. Pulcheriam, quæ cum marito Marciano Imperatore in castitate vixit, tum Arcadium et Marinam, quas in virginitatis proposito admonitione S. Pulcheriæ permansisse tradit Theophanes, ad annum obitus Arcadii Imperatoris, et harum patris, qui in Oriente regnavit, nec scitur in Britannia, postea Angliæ dicta, unquam fuisse. Sed his omissis ad certiora progrediamur, quæ ita tradit Ughellus : Italiam petens, Comum pervenit, ac Provinii virtutum contemplatione defixus, iisdem pietatis laboribus, in quos inenuebat per id tempus magister, sedulo admovit manus; sic ut dignus haberetur, qui decessenti Provinio in Episcopatum sufficeretur. Hæc*

Episcopatus,

B *Ughellus : quibus similia habent alii. S. Provinum e vita decessisse innuimus cum Ballarino circa annum Christi ccccxx : cui si aliquandiu convixerit S. Amantius, non potuit sorore aliqua Theodosii Junioris prognatus fuisse. De rebus in Episcopatu gestis isto cum aliis tradit idem Ughellus : Romæ fuit temporibus Magni Leonis, a quo SS. Petri et Pauli Apostolorum aliquot Reliquiis donatus, reversus Comum, illas honorifice collocavit in ecclesia eisdem sanctis Apostolis dedicata, qua deinceps pro Cathedrali usus est : cum S. Carpophori templum, in quo superiores Episcopi defixerant Sedem, longius videretur distare.*

Reliquiæ
SS. Petri
et Pauli a
S. Leone Papa
donatæ :

intima fami-
liaritas cum
S. Abundio
successore,

3 *Fuit illud Apostolorum templum, anno mxcv die III Junii, ab Urbano II papa in honorem S. Abundii Episcopi dedicatum : in cujus Vita ista de S. Amantio habentur : Hic Græco et Latino lepore affabilis, et sanctitatis titulis illustris, S. Amantii factus est familiaris : quos mutuus affectus alterni fœderis tanto amore connexuit, ut foret ambiguum, uter horum alterum magis diligeret. Ita tamen temperies erat ambobus, ut pastorales fascēs excelleret, et devota ovis ad nutum Pastoris militaret. Multam concordiam, tanto ex duce tantoque ex milite Respublica*

sanctæ Ecclesiæ suscepit, multaque incommoda declinavit. Sic eorum vita jucunda, laudabilis et salutaris notis et ignotis fuit, ut ii præsentia religionis, illi sola fama proficerent, dum tanta concordia alternæ dilectionis fruerentur. Amantium ægrotare contigit, ac extremis vitæ propinquare. Ex templo accersivit Abundium, velut Elias Helisæum, quem Dei providentia Pontifex ordinavit Pontificem, suæ gubernationis dignum superstitem. Hæc ibi : at quo id tempore contigerit, non additur. Ballarinus et Ughellus asserunt S. Amantium ad superos evolasse anno 448, Ferrarius vero circiter annum 460. in alteram vitam digressum; sed manifesto errore, ac forsan typographico, pro quo, si conjecturæ locus sit, mollem legi annum 446 : ac tunc illi successisset S. Abundius, cujus virtus cum jam palam ubique innotesceret, missus ipse est a S. Leone Papa Constantinopolim anno 450 ad Theodosium Imperatorem, ut ad ejus Vitam 2 Aprilis dictum est.

tempus
mortis :

4 *A morte sua honorificæ sepulturæ traditus est S. Amantius, in æde sua Cathedrali Apostolorum Petri et Pauli, dein S. Abundii dicta, ubi requievit usque ad annum millesimum quingentesimum nonagesimum : quo tempore Ptolemæus Gallus Comensis, S. R. E. Cardinalis, S. Abundii Comensis Abbatix Commendatarius, illius ecclesiam vetustate collabentem fere a fundamentis restauravit : ubi et multorum Sanctorum, Comensis Ecclesiæ Episcoporum, ibidem quiescentium corpora, quæ reperit, honestiori loco recondidit : quando corpus S. Amantii donavit Patribus Societatis Jesu, ut in eorum ecclesia SS. Amantio et Felici dicata, collocaretur : de cujus corporis translatione litteræ annuæ Societatis ad dictum annum mxcv ista habent pag. 138. Corpus S. Amantii, donum Ptolemæi Cardinalis, translatus hoc anno in nostram ædem eximia pompa. Concurrit multitudo ex adjacentibus oppidis frequens, gnara temporis, avida spectaculi. Arcuata erat urbs in capitibus viarum, adornata tabulis signisque et perpetuo peripetasmate : sed arca collegii templumque maxime illustra, multigenis argumentis, versu inscriptis pictisque alterno textu fulgentia : quorum copiam plebs imperita, eruditi elegantiam æstimabant. Conditum sacrum pignus arca marmorea sub altari maximo : et votiva circum donaria, accepta propter beneficia, quorum imagines litteræque causam testantes, in auro argentoque expressæ, miraculum ad præsens, in posterum monumentum.*

sepultura,

E

translatio
corporis ad
ecclesiam
Societatis
Jesu illi di-
catam.

G. H.

C

DE SANCTO PERPETUO, EPISCOPO TURONENSI IN GALLIA.

F

CAPUT I.

Tempus Episcopatus collati. Templum S. Martini et alia constructa. Hujus ossa translata.

CIRCA AN.
CCCCXC.

D *e primis Ecclesiæ Turonensis in Gallia ad Ligerim Episcopis quæ certiora novimus, tradidit pleraque S. Gregorius, et ipse Episcopus Turonensis, qui in dicta Sede floruit sæculo Christi sexto, sanctitate et doctrinâ eximius. Hic ergo, libro primo de Miraculis S. Martini, Episcopi etiam Turonensis, capite sexto, indicat tempus, quo S. Perpetuus, de quo hic agimus, ordinatus fuit Episcopus Turonensis, dum ista scribit : Operæ pretium est etiam illud inserere lectioni, qualiter S. Martini corpusculum, in locum ubi nunc veneratur, fuerit Angelo annuente translatus. Anno sexagesimo quarto post transitum gloriosi Domini Martini, Beatus Perpetuus Turonicæ Sedis Cathedram sortitus est dignitatis. Adeptusque hunc apicem, cum votorum magno consensu, fundamenta templi ampliora quam*

S. Perpetuus
creatur Epi-
scopus,

anno 64
post transi-
tum S. Mar-
tini,

fuerant, super beata membra locare disposuit. In quod sagaci insistens studio, mirifico mancipavit effectui. De qua fabrica multum quod loqueremur erat; sed quia præsens est, conticere exinde melius putavimus. Hæc ibi Gregorius : ex quo ad Kalendas Februarii ante Vitam S. Sigeberti Regis Francorum Austrasiarum § VII late deduxi S. Martinum vita functum esse anno cccxcvii, et postmodum nostro exemplo idem tradiderunt Carolus Le Coite, tomo 1 Annolium Ecclesiasticorum Francorum ad annum 498 a num. 6 ad num. 24; Joannes Maan, in Sancta et Metropoli-nata Ecclesia Turonensi, in Vita ejusdem S. Martini a se illustrata; et Jacobus Grandamicus, in Chronologia Christiana, Intervallo 3 cap. 6, ubi sectione tertia asserit me omnium diligentissime hanc quæstionem explicuisse, et sequendum aliis proponit. Successores

mortui an.
397.

S. Martino

A *S. Martino in Sede Turonensi fuerunt S. Briccius, cuius annos Episcopatus fuisse XLVII tradit idem Gregorius. Post quem eodem teste sedit S. Eustochius annos XVII, scilicet usque ad annum CCCLXI, quando annus sexagesimus quartus labebatur post transitum S. Martini, quo S. Perpetuus Turonicæ Sedis Cathedralam sortitus est dignitatis.*

2 *Idem Gregorius, ad calcem Historiæ Francorum sive lib. 10 cap. 31, recenset Episcopos Turonenses, et sexto loco istu habet : Sextus ordinatur Perpetuus, de genere et ipse, ut aiunt, Senatorio et propinquus decessoris sui : dives valde et per multas civitates habens possessiones. Hinc arbitramur lib. 2 cap. 14 intrusa esse verba ista quintus post B. Martinum, eisque abrais ita legendum : Apud urbem Turonicam defuncto Eustochio, septimo decimo sacerdotii sui anno, Perpetuus ordinatur, scilicet sextus Episcopus Turonensis : uti etiam in sequenti poemate cecinit S. Sidonius Apollinaris Episcopus Arvenorum, S. Perpetuo familiaris, et pari nobilitate orinndus, atque ante hunc mortuus. Hic ergo libro 4 epistola 18 ad Lucretium istu scribit : Basilicam sancti Pontificis Confessorisque Martini Perpetuus Episcopus, dignissimus tanto prædecessore successor, multum priori, quæ fuit hactenus, capaciorem novavit. Magnum est ut ferunt opus nominandumque, quod in honorem talis viri factum, talis vir fecisse debuerit. Hujus me parietibus inscribere supradictus Sacerdos hoc epigramma compellit; quod recensebis, ut est in his quæcumque deposcit privilegio caritatis imperiosisimus. Atque utinam molis illius ponam, sive donaria, nil hujus obsequii turpet oblatio : quod secus fore plurimum timeo, nisi forsitan inter omnia venusta sic epigrammatis istius fœditas placeat, ut niger nævus candido in corpore, qui quidem solet sic facere risum, quam accipere suffragium. Sed quid hunc amplius ? Pone fistulas ipse pastoritias, et elegiæ nostræ, quia pede claudicat, manum porrige.*

Martini corpus, totis venerabile terris,

In quo post vitæ tempora vivit honor ;

Texerat hic primum plebeio machina cultu,

Quæ Confessori non erat æqua suo :

Nec desistebat cives onerare pudore

Gloria magna viri, gratia parva loci.

Antistes sed, qui numeratur sextas ab ipso,

Longam Perpetuus sustulit invidiam ;

Internum removens modici penetrabile sacelli,

Amplaque tecta levans exteriore domo.

Creveruntque simul, valido tribuente Patrono,

In spatiis ædes, conditor in meritis :

C Quæ Salomoniaco potis est configere templo,

Septima quæ mundo fabrica mira fuit.

Nam gemmis, auro, argento si splenduit illud ;

Istud transgreditur cuncta metalla fide.

Livor abi mordax, absolvanturque priores :

Nil novet aut addat garrula posteritas.

Dumque venit Christus, populos qui suscitavit omnes,

Perpetuo darent culmina Perpetui.

3 *Hactenus S. Sidonius Apollinaris de dicta ecclesia, de qua Gregorius Turonensis, ad citatam calcem Historiæ, ista habet : Hic, submota basilica, quam prius Briccius Episcopus ædificaverat super S. Martinum, ædificavit aliam ampliorem miro opere : in cuius absida beatum corpus ipsius venerabilis Sancti transtulit. Verum eadem idem Gregorius latius deducit libro 2 cap. 14. Cum virtutes, inquit, assiduas ad sepulcrum ejus fieri cerneret; cellulam, quæ super eum fabricata fuerat, videns parvulam, indignam talibus miraculis judicavit. Quæ submota, magnam ibi basilicam, quæ usque hodie permanet, fabricavit : quæ habetur a civitate passus quingentos quinquaginta. Babet in longum pedes centum quinquaginta quinque in latum sexaginta : habet in altum usque*

Aprilis T. I

ad cameram pedes quadraginta quinque; fenestras in altario triginta duas, in capso viginti; columnas quadraginta unam : in toto ædificio fenestras quinquaginta duas, columnas centum viginti : ostia octo, tria in altario, quinque in capso, seu gremio aut navi templi.

4 *Sed quæ deinceps S. Perpetuus peregit, in dicto libro de Miraculis S. Martini, ita narrat idem Gregorius : Adveniente ergo optato tempore Sacerdoti, ut templum dedicaret, et Sanctum corpusculum a loco ubi sepultum fuerat transferret; convocavit Beatus Perpetuus ad diem festum vicinos Pontifices, sed et Abbates ac diversorum Clericorum non minimam multitudinem. Et quia hoc in Calendis Julii agere volebat, vigilata una nocte, facto mane, accepto sarcophago, terram, quæ supra sanctum erat tumulum, cœperunt effodere. Quo detecto, manus ut eum commoverent injiciunt; ibique multitudo tota laborans, nihil prorsus per totam diem profecit. Vigilata denique alia nocte, mane tentantes nihil omnino agere potuerunt. Tuac conturbati atque exterriti, quid facerent nesciebant. Dicit eis unus ex Clericis : Sciat quia post hoc triduum natalis Episcopatus ejus esse consueverat : et forsitan in hac die se transferri debere vos admonet. Tunc jejuniis ac orationibus et jugi silentio die nocteque insistentes, triduum illud continuatim duxerunt. Quarta autem die accedentes, ponentesque manus, non valebant penitus movere sepulcrum. Pavore autem exterriti, jam in hoc stantes, ut terra vasculum, quod detexerant, operirent; apparuit eis veneranda canicie senex, instar nivis candorem efferens, dicens se Abbatem et ait eis : Usquequo conturbamini et tardatis? Non videtis Dominum Martinum stantem, vos juvare paratum, si apponitis? Tunc jactans pallium, quo utebatur, posuit manum ad sarcophagum cum reliquis Sacerdotibus, Crucibus paratis ac cereis, impositaque Antiphona, dederunt cuncti voces psallentes in excelso. Tum ad senis conatum protinus sarcophagum cum summa levitate commotum, in locum, ubi nunc veneratur, Domino annuente perducitur. Quo ad votum Sacerdotis composito, dictis etiam Missis, ut ventum est ad convivium, requirentes sollicite senem, nequaquam reperiunt. Sed nec homo quidem extitit, qui eum de basilica exire vidisset. Credo aliquam fuisse virtutem Angelicam, quæ et beatum virum se vidisse pronuntiavit et deinceps nulli comparuit. Hæc ibi de dicta Ecclesia, a S. Perpetuo constructa, de qua in Chronico S. Maxentii vulgo Malteacensi, tomo 2 Novæ bibliothecæ manuscriptorum a Philippo Labbe editæ, ista leguntur : Anno MCCCCL Basilica S. Martini Turonensis, quam S. Perpetuus olim ædificaverat, cremata est pridie Kalendas Julii, quam postmodum nostra ætate Herveyus Thesaurarius reædificavit. In Chronico Andegavensi, tomo 1 ejusdem Bibliothecæ eadem referuntur : sed basilica tertio cremata dicitur.*

5 *Non stetit diligentia S. Perpetui in basilica una S. Martini construenda; verum, ut additur dicto capite 14 libri 2 Historiæ, quoniam camera cellulae illius prioris eleganti opere fuerat fabricata, indignum duxit Sacerdos, ut opera ejus deperirent : sed in honore beatorum Apostolorum Petri et Pauli aliam construxit basilicam, in qua cameram illam affixit. Multas et alias basilicas ædificavit, quæ usque hodie in Christi nomine constant. Quæ latius sub calcem dictæ historiæ indicantur. Hic, inquit, ædificavit basilicam S. Petri, in qua cameram basilicæ prioris posuit, quæ usque ad nostra tempora perseverat. Basilicam quoque S. Laurentii monte Laudiano ipse construxit. Hujus tempore ædificatæ sunt ecclesiæ in vicis, id est, Evenæ, Mediconno, Berræo, Balatedine, Vernado. Supra citatus Joannes Moan,*

94

appellat

D
AUCTORE G. H.

Evocat
Episcopos
et alios ad
translationem
S. Martini.

et obremoram
extitit
inmissam.

E
psst jejunia
et preces,

Angelo in
forma Abbatis
apparente

solenni pompa
translatio
peracta est.

F

alias ecclesias
construit.

ergo anno
461,

ordine sextus,
nobilitas et
dives :

incitat S.
Sidoniam
Apollinarem
ut carmine
exornet basi-
licam a se
constructam,

cujus fuit
admiranda
majestas,

A *appellat parochiales ecclesias ab ipso conditas, dici-*
 AUCTORE G. II. *que vulgo, Avoine, Monnoye, Barou, Balan, Vernou.*

CAPUT II.

Concilia habita. Jejunia et Vigiliæ ordinatæ :
 obitus, cultus sacer.

Concilio
 Turonensi
 præst anno
 461

B *A*nno Christi quadringentesimo sexagesimo primo, quo S. Perpetuum ordinatum supra diximus, Severino et Digulviso Consulibus, convocatis aliquot Galliarum Episcopis, Concilium Turonibus collegit, ad quod ista Præfatio præmittitur. Severino V. C. Consule, sub die xiv Kalendas Decembris, cum ad sacratissimam festivitatem, qua Domini Martini receptio celebratur, in civitate Turonorum beatissimi Sacerdotes, quorum subscriptio subter adjecta est, convenissent; necessario crediderunt, ut quia per longam incuriam in aliquo de rebus Ecclesiasticæ disciplinæ regula fuisset vitata, definitionem suam, quæ cum Patrum auctoritate concordat, præsentis scripturæ emissionem firmarent: non, quæ prius illicite admissa sunt, revolventes; sed posteriorum universorum utilitati prospicientes, ut secundum Evangelicæ præcepta et Apostolicam doctrinam Patrum statuta servantes, Ecclesia Domini pura et immaculata permaneat. Subscripserunt Episcopi, Perpetuus Turonensis, Victorius Cenomanensis, Leo Bituricensis, Eusebius Namnetensis, Annaudinus Catalaunensis, Germannus Rotomagensis, Athenius Redonensis, Mansuetus Britannorum, cum Jocundino Presbytero jussu Venerandi Episcopi. Ex his Leo Bituricensis et Victorius Cenomanensis subscripserunt ante Concilio Andegavensi, Opitione Consule anno cccclm habito. Inductus dies xiv Kalendas Decembris incidit in diem octavam solennitatis S. Martini: pro quo die mallet Joannes Maan, sed ex sua conjectura, substitui diem xi Novembris S. Martino sacrum. Carolus le Cointe arbitratur eo tantum anno illud festum celebratum: quod in Tractatu de Patriarchio Bituricensi tomo 2 Bibliothecæ novæ Labbei, dicitur celebratum xviii Kalendas Decembris. Sed quod ibidem tradatur Leo Episcopus sedisse annos decem et octo, admittimus, non tamen ab anno xxxi usque ad annum xlviii post quadringentesimum, quod e dictis Conciliis rejicitur. Inde tamen et ex ejus successoribus concludimus, Concilium dictum Turonicum non differendum usque ad annum cccclxxxii, quo Severinus cum Trovondo collega Consulatum gessit, uti post alios a Joanne Maan factum.

Concilium
 Veneticum
 habet

ordinaturus
 Episcopum
 Veneticensem,

C *7* Aliud Concilium Veneti in Britannia Armorica a Perpetuo Metropolitano, in alicujus Venetensis Episcopi ordinatione, celebratum est: cui præfigitur Epistola Synodi, ad Episcopos ejusdem provincie qui Concilio non interfuerant, et est hujusmodi. Cum semper a nobis cura religionis haberi debeat in promptu, nec aliunde debeat esse meditatio, eo præcipue tempore, quo nos aut voluntas aut occasio congregavit, ut communis ex multorum collatione tractatus, consentiente in Christo spiritu, multarum sententiarum auctoritate firmetur: ne singulorum pro arbitrii sui qualitate definitio, aut imperitiæ decipiatur errore, aut timore præsumptionis vel iracundiæ depraveatur: et dum unusquisque, sine fratrum collatione, suo tantum credit arbitrio, statuatur quod merito possit omnibus displicere. Itaque quoniam nos in Ecclesia Venetica caussa ordinandi Episcopi congregavit, rectum esse credimus de regula Ecclesiastica, quæ nobis donante Domino credita est, et de districtione, ejus cura non sine culpa nostra omitteatur, habita consultatione, ut quæ in prioribus Patrum statutis videmus omissa, et procedente tempore licentia, ex nimia prolapsa seculi libertate præsumpta, statutis saluberrimis sanciremus. Quod in votitiam beatitudinis vestræ, quia præsentia ves-

tra nobis, necessitate faciente, fraudata est, credidimus deferendum: ut si probabile duxeritis, id quoque et vestra auctoritate firmetur et districtione servetur. Subscripsit S. Perpetuus primus sub hac formula: Perpetuus Episcopus hanc definitionem nostram relegi et subscripsi, et ea quæ a Patribus nostris vel a nobis prius statuta sunt, censeo observanda. Sunt autem Conones sedecim, pro immunitate Ecclesiæ aut reformatione morum sanciti. Tempus quo illud Concilium habitum fuerit non indicatur. Retulit Sirmundus ad annum cccclxv. De S. Paterno seculo sequenti Episcopo Venetensi ogimus xv Aprilis: quem modo ibi constitutum Episcopum perperam a nonnullis indicari ostendimus.

8 Præterea, ut Gregorius ad calcem historię scripsit, instituit jejunia vigiliisque, qualiter per circum-

instituit
 jejunia,

9 Quis dies S. Perpetuo fuerit in terra ultimus ac natalis in celo, non indicavit S. Gregorius Episcopus Turonensis. Trigesimum Decembris signat antiquissimus post Bedam Martyrologus Florus, in hujus supplemento: ejus in MSS. Atrebatensi, Tornacensi et Latiensi ista sunt verba: Turonis civitate depositio Perpetui Episcopi et Confessoris, qui religioso magnoque voto corpus S. Martini removens, Angelicam visitationem promeruit. Hæc Florus, cui ætate proximus est B. Rabanus, qui eodem die xxx Decembris his eum verbis proponit: Turonis depositio B. Perpetui Episcopi, qui S. Martini ecclesiam ædificavit. Accedunt antiquitate sua veneranda duo Martyrologii Hieronymiani apographa. Lucense Florentini et Corbeicense Parisiis excusum, cum alio MS. Corbeicense ante octingentos annos exarato: item MSS. Casinense, in quo primo loco refertur; Barberinum in Auctario Bedæ, Valticellianum Congregationis Oratorii Romæ, Trevirensis S. Maximi, Bruxellense S. Gudilæ, et plura omnia cum nonnullis apographis Usuardi, ejus tamen primaria exemplaria cum referunt ad hunc Diem viii Aprilis his verbis: Turonis S. Perpetui Episcopi, admirandæ sanctitatis viri. Quæ eadem verba leguntur in hodierno Martyrologio Romano: et apud Ado-

E
 et Vigiliæ
 quo loco
 agenda sint
 ordinat:

Depositio die
 30 Decembris;

F

sacra memoria
 8 Aprilis:

- A 10 Interim in Adonis MS. Martyrologio Reginæ Sueciæ et aliis ad diem xxx Decembris ista leguntur : Turonis natale S. Perpetui Episcopi et Confessoris. Quæ an recte in Appendicem rejecerit Rosweidus, et asterisco signarit Mosander, alii judicent. Apud Notkerum desideratur mensis decembris. Utroque die memoratur in MSS. Trevirensi S. Martini, Leodiensi S. Lamberti, Centulensi S. Richarii et aliis, item in Martyrologiis Bellini, Greveni, Galesinii, Canisii et aliis. Quia autem ad dictum diem xxx Decembris refertur natalis ejus et depositio, forsitan eo die vita functus est aut certe sepultus, ac tunc arbitraremur cum decessisse anno cccxc. Faveret tempus successoris, qui fuit S. Volusianus; ac teste Gregorio, ex genere Senatorio vir sanctus et valde dives, propinquus et ipse Perpetui Episcopi decessoris sui, qui anno Episcopatus sui vii, circiter ccccxcvi a Gothis, quod Chlodoveo Regi Francorum videretur favere, versus Hispanias abductus est, ut diximus die ejus natali xviii Januarii. Sin tamen alii opinentur S. Perpetuum hoc viii Aprilis ex hac vita ad cælestem migrasse, annum illis etiam concedemus ccccxc. De Reliquiis ejus, fuerint nequando elata de terra et publico Turonensis populi cultu expositæ, non invenimus qui nos doceat : id si factum fuit, fuerunt etiam illæ cum ceteris Sanctorum pignoribus per hæreticos dissipatæ. Habet ecclesiam S. Viti Pragæ Metropolitana partem de brachia alicujus S. Perpetui Episcopi : hujus Turonensis eam esse credit auctor Diarii nuper Pragæ vulgati, quamvis fateatur ignorare unde aut per quem ipsa Pragam allata sit.
- B

CAPUT III.

Testamentum S. Perpetui Turon. Episc.

Gregorius, loco ubi supra num. 8, S. Perpetui elogio istuc relato inseruit hæc verba, seorsim proponenda : Condiditque Testamentum, et deputavit per singulas civitates quod possidebat, in eis ipsis scilicet ecclesiis, non modicam et Turonicæ tribuens facultatem. Hoc Testamentum MS. nactus v. cl. Hieronymus Vignierus, intexerat Historiæ Ecclesiasticæ Episcoporum orbis Gallici, a se prælo paratæ, una cum optimæ notæ veteris avi scriptis, quæ in Præfatione ad v Tomum Spicilegii pag. 11 enumerat Lucas Acherius. Existimat autem jam dictus Spicilegus, quod ipsum Testamentum nulla eget observatione : concordant enim inquit, universa in eo contenta cum jure Cæsareo Pontificioque, concordant cum fastis Consularibus, concordant cum iis quæ narrat Gregorius. Verum licet minime necessaria eruditioribus sint, quibus nobile hoc antiquitatis monumentum posset illustrari; opportuna tamen erunt solum mediocriter in hac re versatis. Quare cum expediens videatur, ad plenioram demonstrationem liberalis ac pii in Perpetuo animi, ipsum, quamvis in jam dicto Spicilegio excusum semel, recudere hoc loco, non gravabimur observationes pauculas more nostro addere.

12 In nomine Jesu Christi. Amen. Perpetuus peccator, Turonicæ Ecclesiæ Sacerdos, abire nolui sine testamento. ne fraudentur pauperes iis, quæ superna gratia mihi non merito liberaliter et amanter contulit; et ne, quod absit, transeant ad alios quam ad Ecclesiam Sacerdotis bona.

13 Presbyteris, Diaconibus, et Clericis Ecclesiæ meæ, pacem Domini Jesu Christi do, lego. Amen. Confirma hoc Domine quod operatus es in nobis, nesciant schismata, stabiles in fide permaneant; quicumque regulam Evangelii fuerit secutus, sit benedictus omni benedictione spirituali in supernis per Christum Jesum. Amen. Et Dominus Jesus occidat impium vento oris sui. Amen. Amen. Pax Ecclesiæ, pax populo; in urbe, in agro; a Deo et Patre Domini Jesu Christi. Amen. Veni, Domine, et noli susti-

nere. Amen. Vobis itaque Presbyteris, Diaconibus et Clericis Ecclesiæ meæ, cum consilio Agilonis Comititis, sepeliendum cadaver mortis hujus, ubicumque elegeritis, permitto; scio quod Redemptor meus non moritur, et in carne videbo Liberatorem meum. Amen. Tamen si indigno mihi feceritis misericordiam, quam supplex postulo, optarem ad Domni Martini pedes in diem quiescere judicii, videbitis, judicabitis, eligetis; volo, statuo, ratum jubeo quod vobis dominis et fratribus meis placuerit.

14 In primis itaque ego Perpetuus, volo liberos esse liberasque homines et feminas, quotquot habeo in villa a Saponaria, quos emi de mea pecunia, ut et pueros, quos in die discessus mei non inanumisero in ecclesia : ita tamen ut libere serviant, quandiu vixerint, Ecclesiæ meæ, sed absque servitute ad heredes transmissibili et glebatica.

15 Do etiam Ecclesiæ meæ agrum, quem Aligarius mihi vendidit in dicta villa Saponaria, cum stagno. Item molendina supra Carum prope dictam villam; necnon pecuaria et prata ipsi Ecclesiæ meæ do, lego.

16 Villam de Bertiniaco b cum silva et omni redditu, ea conditione, qua mihi a Daniele Diacono vendita est, Ecclesiæ meæ pariter do, lego. Ita tamen ut de eorum proventibus oleum paretur pro Domini Martini sepulcro indeficienter illustrando : quod si fuerit neglectum, et voluntas mea, quod non spero, cassa; dicta villa de Bertiniaco cum adjunctis, heredibus meis mox nominandis cedat, volo, statuo, jubeo.

17 Quidquid et quoquo in loco, et a quacumque persona fuerit mihi debitum, quo die abscessero, debitoribus ipsis do, lego. Exigere, quod dimitto, nullus præsumat, volo, statuo.

18 Tibi Fratri et Consacerdoti dilectissimo Eufronio c thecam ex argento de Reliquiis Sanctorum do, lego. Illam intelligo quam deferre solebam; nam deauratam aliam quæ est in capsario meo, cum duobus calicibus aureis, et cruce similiter aurea, quam Mabninus fecit, Ecclesiæ meæ do, lego. Simul et omnes libros meos, præter Evangeliorum librum, quem scripsit Hilarius d quondam Pictaviensis Sacerdos, quem tibi Eufronio Fratri et Consacerdoti dilectissimo cum præfata theca do, lego, volo, statuo. Memor esto mei. Amen.

19 Ecclesiæ S. Dionysii e de Rambasciaco, calicem argenteum, et crucem similiter argenteam, in cujus manubrio est Reliquia de eodem S. Dionysio do, lego.

20 Ecclesiæ de Proillio f similiter calicem argenteum et urceos argenteos do, lego. Similiter et g Analario ibidem Presbytero capsulam unam communem de serico, item peristerium h et columbam argenteam ad repositorium, nisi maluerit Ecclesia mea illam qua utitur eidem Analario transmittere, meam retinere : tibi Ecclesiæ meæ eligendum permitto, volo, statuo.

21 Sorori meæ Fidiæ Juliæ Perpetuæ crucem parvam auream ex i emblasmate, in qua sunt de Reliquiis Domini, do, lego. Quam tamen obnixè rogatam velim, ut si forte, jubente Domino, eam contigat migrare ante Dadolenam Virginem, Ecclesiæ meæ ei possidendam relinquat. Te etiam rogo soror Dadolena, ut moriens eam Ecclesiæ quæ libuerit addicas, ne veniat ad indignos. Quod si transeat Dadolena ante te, sit tibi liberum, carissima soror Fidia Julia Perpetua, prædictam crucem cui volueris ecclesiæ relinquere, volo, statuo. Memor esto mei dilectissima. Amen.

22 Tibi Agiloni Comiti, ob egregia tua in Ecclesiam meam et pauperes filios meos merita, et ut pergas eorum defensionem robuste suscipere sicut cœpisti

D
AUCTORE G. H.
orat ut sepeliatur ad pedes S. Martini :

servos manumittit,
a

donat ecclesiæ varia jura et fundum,

b
alium legat pro oleo ad sepulcrum S. Martini :
E

remittit debita,

c
Eufronio Presb. dat lipsantheam et Evangelium,

d
legata alia pia condit :

e

f
g
h

i
sororibus crucem parvam relinquit :

mortui an. 490,

aut 491.

Reliquiæ.

Ex tomo 5 Spicilegii recusum,

illustratur,

S. Perpetuus

Clero suo pacem precatus,

A cœpisti, equum meum parabilem, et mulum quem elegeris do, lego. Memor esto mei fili dilectissime. Amen.

k 23 Ecclesiæ S. Petri peristromata, quæ ei ad utendum in Natali k ejusdem sæpe concessi, omnino et absolute do, lego.

l
successori
eligendo certos
reditus :

24 Tibi Fratri et Consacerdoti carissimo, de quo Dominus providet regendæ post discessum l meum Ecclesiæ nunc meæ, tunc tuæ, aut potius nec meæ nec tuæ, sed Christi, do quidquid ad usum Episcopalem de rebus meis volueris eligere in camera et sacrario vicino. Quod nolueris, heredum meorum nominandorum esto. Presbyterum de Malleio, m eumque de Orbona n, ad gradus unde merito dejecti sunt, nunquam restitue. Sportulam o tamen habeant quamdiu vixerint super parte reddituum meorum de p Pressaio; quod supererit, cum parte illa quam utendam fruendam illis concessi, postquam obierint, et tibi utendum fruendum relinquo : post discessum tuum Ecclesiæ meæ do, lego. At tu, Frater et Consacerdos carissime, Presbyteros, Diaconos, Clericos, Virgines, meos, tuos, ama ; exemplo juva, benevolentia præveni, fac ut sciant se tibi filios non servos, te illis Patrem non dominatorem, rogo, volo, statuo.

B
heredes in-
stituit pau-
peres :

25 At vos viscera mea, fratres dilectissimi, corona mea, gaudium meum, domini mei, filii mei, pauperes Christi, egeni, mendici, ægri, viduæ, orphanæ. Vos, inquam, heredes meos scribo, dico, statuo. His quæ supra detractis, quicquid in bonis habeo, sive in agris, pascuis, pratis, nemoribus, vineis, mansis, hortis, aquis, molendinis, sive in auro, argento, et vestibus, ceterisque rebus, de quibus me disposuisse non constabit, heredes esse vos jubeo. Et ut omnia per discretionem administrarentur, volo ut distraherentur quamprimum obiero et fieri poterit, et in pecuniam redigantur, cujus tres partes fiant. Hominibus egenis duæ distribuantur, ut placuerit Agrario Presbytero, et Comiti Agiloni : tertia viduis et pauperibus feminis, uti placuerit Virgini Dodo-lenæ, distribuatur, volo, rogo, statuo.

et testamenti
curatores
nominat,

ipsamque
subsignat.

q

26 Testamentum hoc manu propria scriptum re- legi et subscripsi ego Perpetuus, Kalend. Maias post Consulatum Leonis q Minoris A. Illud tu, Delmati fili, apud te depositum serva, et cum alio simili mea pariter manu scripto et subscripto, quod apud Dadolenam deposui, Agiloni Comiti coram Fratribus meis Presbyteris, Diaconibus et Clericis aperien- dum et legendum trades, in nomine Domini volo, rogo, statuo, fixum ratumque sit. Benedic Domine : veni, Christe Jesu.

C Ego Perpetuus in nomine tuo. Amen.

ANNOTATA.

a Saponaria, vulgo Savonnières, trans Carum flu- vium, duabus ad urbe leucis dissita.

b Bertiniacum, in Arvernens nominatur a P. Du

Pat in Alphabeto Franciæ, an aliud in Turonibus ejus- dem sit nominis ignoramus.

c Sacerdotis titulus hic supponit pro Episcopo, ut apparet, nullus autem anno 475, quo hæc scripta esse mox ostendetur, tota Gallia scitur floruisse Episcopus Euphronius, quam Æduensis sive Augustodunensis, de quo vide Sammarthanos in Gallia Christiana.

d S. Hilarii Episc. Pictaviensis Vitam illustravi- mus 13 Januarii : obiit autem hic anno 367.

e Eadem forsitan, quæ in Pallaria generali diæcesis Turonensis vocatur S. Dionysii ad Ligerim ecclesia Curata.

f Proillium, vulgo Priully, alias Pruliacum, ad Claiam fluviolum in finibus diæcesos ad meridiem : nunc Ordinis Benedictini Abbatia.

g Hic a Sammarthanis, inter tres antiquos Abbates, quorum nomina sola servavit memoria, vocatur Ambla- rius.

h Columba, Græce περισπῆς. Quomodo autem pro Eucharistia in ecclesiis asservanda olim uterentur vas- culo aureo vel argenteo, in formam columbæ efficto, ad designandam operationem Sancti Spiritus, et ipsum supra altare dependeret, aut etiam supra baptisterium, explicat Baronius ad an. 57 num. 152.

i Emblasma, an idem quod ἐμπλάσμα, confectio ex massa quadam odorata vel medico, unde et emplastrum dicitur? Si ita : crediderim ipsius reliquias, in massæ modum fuisse coactas, uti nunc sæpe videmus fieri od- mixta creta sive argilla aliqua.

k Natalis ecclesiarum, est dies dedicationis earum.

l Successit S. Perpetuo S. Volusianus, post septi- mum sui Episcopatus annum Martyr : cujus festum agitur 18 Januarii, et cujus mortem circa annum cccxcviii aut circa ipsum quingentesimum accidisse liquet ex jam definita S. Perpetui ætate.

m Malleium, vulgo Maille, oppidum, trus Legerim duabus circiter Leucis infra Turones sita.

n Orbona forsitan hic dicitur oppidum, quod vulgo Orbigny sive Orbiniacum, inter Carum et Lindro- sium fluviis, intervallo circiter 10 leucurum versus Euroasricum.

o Quod hic sportula, nunc vulgarius vocamus pen- sionem.

p Ad Indrum fluviū, intra tertium ab urbe leucam, versus meridiem, notatur Prioratus Relay ; prima for- sitan littera vel hic abundante vel in tabulis Geographi- cis deficiente.

q Ergo anno 475 : nam annus 474 notatur Consu- latu Leonis Junioris, tum adhuc infantis, et ipso anno, quo pater Leo magnus obiit, a suo tutore Zenone, im- perium affectante, interempti. Porro cum huic testa- mento condito superfuert S. Perpetuus totis quinderim annis, Æduensi Euphronio et aliquibus aliis hic nomi- natis fortasse superstes ; non negaverim aliquam postea mutationem obvenisse huic testamento per codicillum vel aliter.

ob visionem
veluti de
mundi fine,

G. H.

DE SANCTO REDEMPTO,

EPISCOPO FERENTINI IN LATIO.

CIRCA AN.
DLXXXVI.

Memorie
ejus in
Dialogis
S. Gregorii,

Ferentinum, urbs antiqua Latii in finibus Herni- corum, ob bello cum primis Romanorum Regibus gesta, a Livio aliisque memorata, et post fidem Christi acceptam Sede etiam Episcopali nobili- tata est. Inter Episcopos fuit S. Redemptus, cui hic vii Aprilis dies sacer habetur. Ejus meminit S. Gre- gorius Magnus lib. 3 Dialogorum cap. 38. Nam cum Petrus Diaconus quæreretur incassum bonos subtrahi, quod videret et malos catervatim perire ; ita respondit

S. Gregorius. Hac de re nihil mireris Petre. Nam Redemptum Ferentinæ civitatis Episcopum, vitæ venerabilis virum, qui ante hos fere annos septem ex hoc mundo migravit, tua dilectio cognitum ha- buit. Hic, sicut mihi adhuc in monasterio prope po- sito valde familiariter jungebatur, hoc quod Joannis juniores prædecessoris mei tempore de mundi fine cognoverat, sicut longe lateque claruerat, a me re- quisitus, mihi ipse narrabat. Aiebat namque, quia quadam

A quadam die, dum parochias suas ex more circuiret, pervenit ad ecclesiam B. Eutychii Martyris. Adversperascente autem quadam die stratum fieri sibi juxta sepulcrum Martyris voluit, atque ibi post laborem quievit : cum nocte media, ut asserebat, nec perfecte vigilare poterat, nec dormiebat, sed depressus ut solet somno, gravabatur quodam pondere vigilans animus : atque ante eum beatus Martyr Eutychius astitit, dicens : Redempte, vigilas ? Cui respondit : Vigilo. Qui ait : Finis venit universæ carnis, finis venit universæ carnis, finis venit universæ carnis. Post quam trinam vocem visio Martyris, eum omnipotentis Dei gratia, quæ mentis ejus oculis apparebat, evanuit. Tunc vir Dei surrexit, seque in orationis lamentum dedit. Mox enim illa terribilia in cælum signa secuta sunt, ut hastæ atque acies igneæ ab Aquilonis parte viderentur. Mox effera Longobardorum gens de vagina suæ habitationis educta, in nostram cervicem grassata est : atque humanum genus, quod in hac terra, præ nimia multitudine quasi spissæ segetis more surrexerat, succisum aruit. Nam depopulatæ urbes, eversa castra, concremata ecclesiæ, destructa sunt monasteria virorum ac feminarum, desolata ab hominibus prædia, atque ab omni cultore destituta in solitudine vacat terra : nullus hanc possessor inhabitat, occupaverunt bestię loca, quæ prius multitudo hominum tenebat.

per Longobardorum irruptiones explicatam :

B

Hactenus S. Gregorii narratio, ex qua liquet, quo tempore floruerit S. Redemptus. Nam Joannes junior Papa, sub cujus Pontificatu visio prædicta contigit, est Joannes III, qui Sedit ab anno DLIX, ad annum DLXXII. At maxima Longobardorum irruptio contigit anno DLXVI. Superfuit vero S. Redemptus usque ad annum circiter DLXXXVI, et sic annis fere septem mortuus fuerat, cum S. Gregorius anno DCCIII libros Dialogorum conscriberet. Petrus de Natalibus quod diem S. Redempti natalem ignoraret, retulit eum lib. II cap. 105 : at Molanus in prima editione Auctarii ad Usuardum ad hunc viii Aprilis : secuti Camisius, Ghinius et Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiæ. Quo etiam die in Martyrologio hodierno hoc elogio exornatur : Ferentini in Hernicis S. Redempti Episcopi, cujus meminit L. Gregorius Papa. Bucelinus eundem inscripsit Menologio Benedictinorum, quasi ante Episcopatum monachus extitisset : quod etiam in suo elogio indicavit Ferrarius : cum solum S. Gregorio adhuc in monasterio posito familiariter junctus dicatur, sed Episcopus, uti clarum est ex tempore Sedis S. Redempti, et monachus S. Gregorii, quod xii Martii ad hujus diem exposuimus. Melius et accuratius rem expendit Lucas d'Achery dum eum in seculo primo Sanctorum Ordinis S. Benedicti non collocavit. De S. Eutychio Martyre cujus hic meminit S. Gregorius, agemus cum Martyrologio Romano xv Aprilis.

D
tempus vitæ
et obitus,

cultus sacer.

E

DE SANCTO PHILARETO MONACHO ORD. S. BASILII, MARTYRE.

G. H.

Octavius Cajetanus in Martyrologio Siculo, eumque secutus Ferrarius in Catalogo generali, ista habent : viii Aprilis Panormi S. Philareti, monachi S. Basilii, sub Saracenis martyrio consecrati. Festus ejus dies colitur et Panormi, et prope Messanam in monasterio S. Salvatoris, ubi caput ejus ferme integrum asseruntur. Compendium vitæ ejus et martyrium repertum est in MS. Codice antiquo Græco monasterii S. Bartholomæi de Virgine in Calabria, quod in Latinum ab Augustino Florito versum edidit dictus Cajetanus, tomo 2 Vitarum Sanctorum, et est hujusmodi.

2 Sanctus Philaretus, in urbe Panormo natus, proproxinia in Deum pietate genus illustravit suum. Is ab ineunte ætate litteris Christiano homine dignis informatus, cum fluxa caducaque omnia quæ in mundo sunt, atque adeo fallaces ejus illecebras videret, seculo nuntium remittens, ad monastici instituti castra transfugit. In eo vitæ genere ita excelluit, ut ad summum virtutis fastigium pervenerit. Verum cum Afer Panormo, sancti viri patria, potitus esset, in Calabriam trajicere in animo habebat, ratus eam re-

gionem a perditorum hominum barbarie ac tyrannide liberiolem fore. Sed res longe aliter cecidit : quippe non multis post diebus ab inmanissimis barbaris captus, in custodiam detruditur, ac plurimos acerbissimosque pro Christo cruciatus fortiter ferens, in veri Dei confessione immobilis persistebat, ingenti plane gaudio ac letitia incredibili delibutus. Ceterum Afri efferari cum gravissimis crudelissimisque aliis suppliciis Martyris constantiam exercuissent, Philaretum obtruncant : quo exitu sanctissimam Deoque acceptissimam vitam conclusit. Porro ejus sacræ reliquæ in præclarissima Siciliæ insula quiescunt. Hactenus ille auctor.

3 Adit Cajetanus in Animadversionibus suis, ubi reliquum corpus quiescat, necdum exploratum sibi esse. Tempus vitæ et martyri colligitur ex tempore, quo Saraceni Afri occuparunt Siciliam, quod factum est sub extremis temporibus Michaelis Bulbi Imperatoris, quando etiam hujus Sancti Martyrium contigisse opinamur, uno alterove anno citius, quam Michael vitam finiret, quod anno DCCCXXIX contigit.

in Calabriam
fugit :

captus,

et plurimu
cruciatus,

Martyr obit,

tempore
Michaelis
Bulbi.

F

CIRCA AN.
DCLXXXVIII

Cultus sacer,

reliquiæ :

Vitæ compen-
dium.

Panormi
natus.

C

et monachus
factus,

DE SANCTO GALTERIO,

ABBATE S. MARTINI JUXTA PONTISARAM IN GALLIA.

G. H.

Velocassinus ager hoc tempore duplex censetur, Epta fluvio distinctus : hujus altera pars ditioni Normanniæ subjecta, vulgo Vexinum Normanniæ dicitur; uti altera pars Vexinum Francicum appellatur, gubernationi insule Franciæ, ut vocant, adjecta. In hac censetur præcipua civitas Pontisara, nonnullis Pontæsia dicta, ad fluvium Isaram, antiquis Oesiam, sita : in cujus suburbis ad Fionam constructum est seculo Christi undecimo illustre Ordinis Benedictini monasterium, primo S. Germano,

dein S. Martino sacratum : de cujus fundatione, etiam Philippi i Regis Francorum firmata diplomate, late agit Arturus du Monstier in Neustria p. pag. 550 et sequentibus. Ad hujus Abbatie regimen ex antiquo Restacensi monasterio, olim per S. Audocnum constructo, evocatus est et constitutus primus Abbas S. Galterius, aliquibus Galterus, Gualterus, Walterus et Gaunterius dictus : de cujus actis et vitæ sanctitate hic quaerimus. Acta ejus hactenus inedita nacti sumus duplici, utraque antiqua et illustria : ex his primo loco damus, quæ in

S. Galterii
Abbatis
Pontisarensis :

Acta ex
antiquis
Legendariis,
in

SUB FINEM
SECLI XI.

A in antiquis Legendariis sive Breviariis habentur, et solent recitari in Officia Ecclesiastico pro Lectionibus ad Matutinum, tam in monasterio Pontisarenensi virorum, quam in monasterio B. Mariæ Bertolcurtio seminarum, quod suam originem debet eadem S. Galterio : ut latius infra cap. 3 hujus Vitæ indicatur. Damus ea ex MS. Tungrensi Canonorum Regulatorum, et MS. Horensi Fratrum Cruciferorum. Submisit eadem olim Andreas du Chesne, Regis Christianissimi Cosmographus, et nuper Hippolytus Urayet, monachus Corbeiensis, utrique studiorum nostrorum amantissimus. Sunt hæc Acta de S. Galterio, partim ex iis, quæ secundo loco damus, contracta, partim quæ deessent in dictis Actis aliunde adjecta, et magis completa.

Acta a discipulo ejus scripta.

B Secundo dein loco damus Acta valde antiqua, a monacho Pontisarenensi, et S. Galterii discipulo, et maxima ex parte teste oculato, conscripta : ita num. 16 se inter illas recenset quos paterno affectu dilexerat, et quos a mundialibus illecebris abstractos in timore Dei edocuerat. Et sub finem cap. 2. Ceterum, inquit, quæ vidimus et audivimus, gloriosa ejusdem beati viri reteximus magnalia. Acta hæc in codice membranaceo conscripta extant in dicta Pontisarenensi S. Martini Abbatia, et procurante Frederico Flouet nostro inde transcripta anno MDCL, ad nos fuerunt transmissa; sed ante accurate cum autographo collata a Michaele Alix, Officiarii Cergensi et Párocho S. Audoeni Launosnensi, qui id subscriptione sua testatus est, xii Junii dicti anni MDCL. Sub finem horum Actorum dicuntur plurima ostendi miracula, veluti sequentis libri testatur paginula : et in Prologo ad Historiam miraculorum asserit se B. Gauterii Vitam transitumque scripsisse, miraculaque ipsius denuo scribere velle : et passim se oculatum testem exhibet. Hanc historiam nos Roma per Gallias reduces, reperimus Parisiis apud Franciscum du Chesne, memorati ante Andream filium in tomo secundo Collectionum, et hic damus : eisque subjungimus Chartam Canonizationis, inventam in capsâ reliquiarum S. Galterii, anno MDCLV, die IV Maii, et ab ante indicato Hippolyto Urayet anno MDCLXVI ad nos transmissam.

cum Historia miraculorum,

et Charta Canonizationis.

Dies obitus in Parasceve,

C Mortuus est S. Galterius in die Parasceves, incumbente nocte, sive die Dominicæ passionis, scilicet feria sexta ante festum Paschale. Annus additur millesimus nonagesimus quintus, quando cyclo Lunæ xii, Solis xii, littera Dominicali G, Pascha incidit in diem xxv Martii. Hinc cum priorem Vitam essemus nacti, statueramus eam dare ad diem xxiii Martii : sed dubii fuimus, num forte annus inciperetur a festo Paschali, adeoque obiisset xi Aprilis, Paschate celebrato die xii ejusdem mensis. Verum secunda Vita sic concluditur. Transiit autem sanctæ recordationis Pater noster Beatissimus Gauterius vi Idus Aprilis, anno ab Incarnatione Domini Mxcv, Indictione iii. Quæ quia non cohereret uti ex dictis constat, expunximus tamquam ipsi Vitæ postmodum ab alio adjecta. Interim curavimus de vero sancti Abbatis Natali inquiri apud ipsos Pontisarenenses monachos, quorum Prior rescripsit xix Junii anno MDCLXVI, in antiquo Martyrologio monasterii sui referri obitum ejus ad hunc viii Aprilis his verbis : vi Idus Aprilis apud castrum Pontisarenense transitus S. Galterii Abbatis : additque Prior, eodem die celebrari festum in dicta S. Martini Abbatia Pontisarenensi, utque ad illum diem Acta S. Galterii operi nostro inserantur, plurimum expetit. Sanmarthani tomo 4 Gallix Christianæ, ubi de hac Abbatia agunt, arbitrantur S. Galterium decessisse vi Idus Aprilis, die Parasceves, Indictione iii, anno Mxc, quando cyclo Lunæ ix, Solis xxvii, littera Dominicali B, Pascha celebratum est die x Aprilis. Verum quia in utraque Vita dicitur S. Galterius floruisse a tempore Leonis Papæ ix usque ad tempus Urbani ii, sub Regibus Francorum Henrico et Philippo, necessario citius debet decessisse. Si enim

an 8 April?

usque ad annum Mxc vixisset, attingisset xi annum Paschalis ii Papæ post obitum Urbani electi, et annum ii Ludovici Grossi Regis Francorum. Quid si dicatur anno Mxcvii, obiisse die tertia Aprilis in Parasceve, et die viii Aprilis feria iv post Pascha sepulturæ traditus? Ita dies depositionis, uti alibi sæpius factum est, pro die obitus fuisset assumptus. In MS. Florario dies depositionis assignatur xii Aprilis cum anno Mxc i : at dies iii Maii a Molano et Carthusianis Bruuellensibus ad Grevenum, et Wione, sed confundente in Notis cum Mailrosensi in Scotia Abbate.

4 Alter character de translatione corporis clare exprimitur in citato charta Canonizationis, et est annus MCLIII, dies iii Maii, in festo Inventionis sanctæ Crucis : ad quem in Martyrologio Pontisarenensi ista leguntur : Quinto Nonas Maii. Apud castrum Pontisarenense translatio S. Galterii Abbatis. Verum festiva memoria hujus translationis ab initio fuit in sequentem diem, iv Maii, remissa : qui dies ab anno MDXLVIII, auctoritate Francisci de Harlay de Chamvalon Archiepiscopi Rotomagensis et consensu eamunitatis Pontisarenensis, coeptus est summa cum solennitate celebrari, eique cum facultate regia adjunctæ munitæ annuæ ad duos dies continuandæ. In Abbatia sanctimonialium B. Mariæ Bertolcurtensi colitur S. Galbertus die xxx Maii : quod etiam festum observant Claudius Robertus in Gallia Christiana, Ignatius Josephus de S. Maria in Historia Abbatillana, Arturus du Monstier in Neustria pia pag. 551, et Andreas Saussaius in Martyrologio Gallicano : qui longissimo encomio, ex Actis deducto, eum celebrat, et sub finem ista habet : Abiit quidem ad præmium carne solutus vi Idus Aprilis, sed quod illa dies sæpe in funera Salvatoris incidat, transitus beati viri in hanc usque diem colendus protelatur. Chrysostomus Henriquez in Menologio Cisterciensi refert die 2 Maii, asseritque eum egregiis virtutibus Ordinem Cisterciensem mire decoravisse. Quæ ultro corrunt, neque indigent refutatione.

dies Translationis 3 Maii,

recolitur 4 Maii,

E alibi colitur 30 Maii.

VITA

Ex antiquis MSS. Codicibus.

PROLOGUS

Divinæ landis materiam, exultationis causam, præbet ordini monastico dies præsens; qui, velut debitum canonem, reddit nobis B. Walterii jucundam memoriam et solennem. Inclinat siquidem jam ad mala temporibus, et frigescit jam caritatis multorum claustralium, Walterius, tamquam de nubilo sol erumpens, tamquam de spineto rosa oriens, enituit honor ordinis, immo ipse ordo potius monachorum : cujus et ortum et progressum, demumque exitum gloriosum describere, meritum mihi credo, et operante divinitus persuasione auditoribus fructuosum.

caussa scriptæ

F

CAPUT I.

S. Galterii institutio : Vita monastica Resbaci, Abbatialis Pontisarenæ. Varia inde fuga.

In Ambianensium finibus territorio a Wimarensi, pago qui dicitur b Andain-villa, Walterius extitit oriundus. Qui cum annis puerilibus, liberalibus disciplinis esset a parentibus deputatus; affluente ingenii gratia supra vires ætaturæ, primis imbutus est rudimentis. Ineunte vero adolescentia, futuræ in eo perfectionis signa prætendens, egressus est de terra et de cognatione sua, et de domo patris sui, ut a diversis magistris plures scientias et diversas sententias felix peripateticus posset audire. Sic omnia probans, quod bonum erat retinens, edoctus plenius, factus est doctor, studuitque docere fideliter et prodesse

a b

Scientiis variis instructus alios instruit :

A desse, regens scholas celebres, a magnis et a majoribus frequentatas.

*deliberans de
vitæ statu
cilicium
induit,*

*fit monachus
Resbaci,*

c

3 Jam vir magni nominis, intus operante Spiritu, timere cœpit ne secularis pompa mentem illius alliceret, et ne spiritum extingueret cœnodoxiæ pestis : concepitque Evangelii consilium, ut pauper tollens crucem suam, sequeretur pauperem crucifixum pro mundo Jesum Christum : elegit longe a tumultu seculi, tutiorem claustralium vitam et Mariæ partem optimam præferendam. Verumtamen, sacrificium oblatum discretionis sale condicens, duro cilicio carnem domans, prius in seculo diu probare voluit; ne assumpta subito ordinis austeritas regularis, sub insueto onere mutare faceret desperantem. Demum tali exercitio roboratus, ad Resbacense claustrum se contulit : ubi quantum ad traditiones ordinis, diu novitius; quantum ad vitæ sanctitatem, cito reliquos est supergressus.

*captivum
suo pane
reficit,*

B

4 Porro caritas non non iners otium damnans, consideravit eo tempore quemdam plebeium a Præposito monasterii, culpis exigentibus, carceri mancipatum, longaque afflictum inedia, ut pene jam deficeret fame. Commotus est itaque vir Dei compassionis visceribus, datumque suæ refectioei panem clam reservans, qui legerat illud Augustini, Habe caritatem, et fac quicquid vis; piæ transgressionem causæ non timuit; sed intempestæ noctis silentio egressus claustrum, accessit ad carcerem, reseransque illum solvit vincula captivi, et eum pane quem tulerat refocillat. Extraxit deinde fame maceratum et propriis humeris portat, tamquam ovem perditam, ad locum ubi soluto libera patuit fuga. Prius tamen recepit ab eo fidei cautionem, ne quid mali pro pœna quam juste sustinuerat inferret deinceps illi ecclesiæ vel personæ : sed et pro solutione hac daret gloriam Deo, patienter sustinens contumeliam, et sic ei cederet ad coronam. Non latuit hoc factum Fratres; delatum est ad Abbatem : qui virum misericordiæ sine misericordia flagellavit, inflicto supplicio propter opus quod æternum præmium merebatur.

*eumque
humeris
elatum
liberans
flagellatur :*

*absens eligitur
Abbas Pontis-
sarensis,*

C

5 His temporibus, non longe a Pontisariæ castro, Fratres quidam monachuli regule se subicientes, locum elegerunt ad inhabitandum, ubi fundato Monasterio possessiones fidelium devotio contulit, quibus sustentarentur divinis officiis mancipati. Neve sine Pastore, essent sicut oves errantes, deliberare cœperunt de Abbate. Favam autem jam ante dicti viri, longe lateque diffusam secuti, elegerunt eum, ut ad hoc induceretur, operam omnimodam exhibentes. Qui recusans fortius et renitens, cum difficultate tandem victus est, et ad illud officium tractus. Receptaque Pontificali benedictione, cum a Rege d Philippo, monasterii sui Advocato, ei Pastoralis baculus traderetur, manusque Regia prope recurvum eum perstringeret; Abbas super manum illam baculum prope recurvum accepit, dicens : Non de subtus manum tuam, sed desuper baculum istum recipio : non enim a te regimen Ecclesiæ suscipio, sed a Deo. Quod opus strenuum Rex et qui aderant intra se commendantes, tantam inceperunt humilis personæ constantiam revereri. Promotus ergo ad dignitatis gradum, studuit ascendere per gradus virtutum. Qui neque personarum acceptor nec criminum palpator, blandum et mansuetum bonis, terribilem se exhibebat injustis. Statura procerus erat, vultu decorus, specie angelicus, actu compositus; vilis in habitu, clarus ingenio, prudens consilio, suavis eloquio : aliis largus, sibi plurimum parcus; calcatis etiam turbinibus fortunarum, sicut in prosperis, sic in adversis immota mente et facie persistebat : nec non et quodam sancti Spiritus artificio diversas induens formas, mansuetus humilis, superbis terribilis, magnus potentibus, æqualis pauperibus apparebat :

d

*et a Rege
instituitur :*

*excellit omni
virtute,*

nec minus admiranda ejus eloquentia; plana simplicibus erat, et admirabilis eruditio.

D
EX MSS.

6 Verum cum beatus homo semper sit pavidus, timere cœpit, ne vel in hoc statu mentem suam gloria titillaret, vel Deus ab ipso culpas subditorum severius exigeret. Elapsus igitur a monasterio fuga clandestina, ad Cluniacensium claustrum se transtulit, diu sibi affectatum, ubi potior tunc vigeat schola virtutum. Occultansque quis et quantus fuerit, quam humilem se ibi exhibuerit et devotum, quantisque meritis in illa Religione claruerit, adjacentium locorum protestata est fama; quo ad usque ad aures transvolans subditorum, bono odore ipsius terram replevit. Excitati igitur Fratres illi Magistrum suum requirunt solcite : quem Abbas Cluniacensis invitatus restituit, compulsus auctoritate majorum. Reversus autem B. Galterius, modico tempore conversatus est inter Fratres illos transfereus se ad cryptam quamdam, non longe a monasterio sitam, ubi vitam eremiticam longo tempore Dei famulus egit. Ceterum ibidem tam a suis quam ab aliis frequentatus, eundem deseruit locum, imitans forte anachoretam, qui dixisse legitur, fruentem alloquio hominum non esse dignum colloquio Angelorum.

*Cluniacum
fugit,*

e

*reversus
vivit in
crypta,*

E

7 Prædictis autem causis, aut alia nobis forte occulta, longe esse a monasterio suo decernens, perrexit ad insulam quamdam Turonicæ civitati vicinam, adeptus ibidem fundatam in honore sanctorum Martyrum Cosmæ et Damiani ecclesiolam, suæ solitudinis competentem. Sed nec lucerna in modio, nec civitas supra montem posita, nec Galterius in illa latere potest : sed catervatim a Turonensibus visitatur, muneribus honoratur : quæ pro se recipiebat invitatus, sed ut ea pauperibus erogaret. Quadam enim die in similes usus exhaustis omnibus, instanti cuidam pauperi libros suos tradidit pignori obligandos, ut pauper ille sibi pecuniam retineret. Aliquando etiam tunicam, a Fratribus Majoris monasterii sibi datam, pauperi dedit, et Christum in paupere vestiens largitor algens inopem calefecit.

*ac rursum
fugiens in
insula prope
Turonas.*

ANNOTATA.

a Vimarense seu Vinesium territorium, vulgo Pays de Vimeux perperam in duobus MSS. Minatense situm est ad sinistram ripam Somuæ fluvii in mare labentis : ubi præcipuum oppidum est S. Valerici : de quo egimus ad hujus diei natalem, primum Aprilis.

F

b Audainvilla et Andanivilla vulgo Andinville, vel contractius Ainville, in media regiuncula.

c Resbacum, vulgo Rebes, sub nomine Hierusalem, in saltu Brigensi ac diversi Meldensi celebre monasterium, a S. Audorno seculo Christi VII constructum.

d Philippus, Rex Francorum, coronatus patre adhuc vivo, anno 1059, cui anno sequenti defuncto cum integra potestate successit adolescens 8 annorum : ut videtur S. Galterius liberiori potuisse uti joco. Desunt hæc omnia de baculo accepto in altera Vita.

e Fuerant Cluniaci plures Sancti Abbates, uti SS. Majolus et Odilo, quibus successerunt et tunc præerat S. Hugo, cujus Acta illustramus ad diem 29 Aprilis, etiam cum aliis istis Martyrologio Romano inscriptus.

f Ligeris fluvius supra et infra urbem Turonensem plures insulas continet. Est etiamnum prope dictam urbem Præpositura S. Cosmæ cum annuæ cura pastorali.

CAPUT II.

Iter Romanum, admonitio Regis et Episcoporum, aliæ pœnitentiæ et virtutes.

Agarino demum, per loca sancta discurrere consuetum, Pontisariæ proditur. Fratres monasterii sui præparant

A pręparant iter, et properant ad dictam insulam, et inveniunt quem requirunt. Allegant coram eo, monasterium ejus in spiritualibus collapsum per absentiam suam, et temporalia dissipata. Deinde obvoluti ejus genibus, cum imbre lacrymarum vix moverunt eum, reditu difficile impetrato. Reversus autem dissipata collegit, collapsa restituit, fracta solidavit, motus deviantium informavit. Deinde causa extitit ut Romanam Curiam visitaret; visitatisque de more Sanctorum luminibus, Papę Gregorio *a* Hildebranno pro absolutione suscepti regiminis supplicavit. Qui beati viri cognita sanetitate, in ejus delectabatur alloquio, licet recusans ejus petitioni annuere super regimine deponendo. Sed ipso cum multo honore multis diebus secum detento, demum ei injunxit data redendi licentia, ut commissum sibi gregem fideliter custodiret. Nec de cetero vacillaret nisi familiari consilio Spiritus sancti mandatum hoc mutaretur.

B 9 Reversus igitur ad curam gregis, studuit sic oves per pascua vitę deducere, ut mererentur in caulis celestibus collocari. Intus autem flamma testuans vehementi, non minus constanter quam fiducialiter potentum flagitia remordebat. Nam aliquando Philippum Regem Francorum, virum acerrimum, notans et increpans super erimen simonię, dixit: Non licet tibi dignitates Ecclesiasticas dare, nedum vendere; vendendo eas ementibus das exemplum, et sic factus est reus criminis aliorum. Item super quibusdam mandatis jam dicti Papę, videlicet de non audienda Missa Presbyteri *b* habentis concubinam, consilio Episcoporum Parisius convocato, cum nimis dura et indigna impleri pariter judicarent; vir sanctus, qui tunc forte pręsens aderat, audacter restitit in faciem eorum. Accensi zelo Episcopi blasphemantem et hostem Regni judicant illum, inductis et animatis Regis satellitibus: qui captum atque ligatum Sanctum Dei carceri manciparunt. Ibat autem a conspectu concilii gaudens, quia dignus habitus est pro Christo contumeliam pati: amicorum autem interventu liberatus, reversusque ad propria, aggressus est vitam solito plus austeram.

C 10 Daus autem eleemosynam nolebat tuba canere ante se sed palam repellens pauperes, eis larga beneficia occultissime conferebat. Unde die quadam viris honestis, Marcello Episcopo et Raymundo Diacono de Pontisarrę, non modicam commisit pecuniam pauperibus erogandam, fugens a quodam amico suo sibi traditam ad hos usus; inhibebatque ne dum viveret secretum hoc revelarent. Adeo dapsilis fuit in pauperes Christi, ut nec cultellum nec quidquam aliud, quo carere posset, inopi denegaret. In cellula juxta ecclesiam suam quantis carnem suam tormentis attlixerit, solus scit qui omnia contemplatur. Ibi lectus ejus filtrum erat, et vilis matta cilicio tecta: ita ut vix discerni posset quo caput reclinaret aut quo componeret pedes. Cilicio manicę stamineę apparebant a sutę, ne posset cilicium deprehendi. Ex nodosis corrigiis flagello confecto seipsum adeo dure disciplinavit, quod licet in remotiori thalamo secederet, fragor tamen verberum a sacristis ecclesię et ab aliis sæpius est auditus.

11 Vestimentum non nisi vetustate nimia dissolutum aut pauperibus datum mutavit. Sæpius lectoris, sæpius coquinarii officium in refectorio exercuit. Aliquoties clibanum coquendis panibus pręparavit. Unde die quādam, nimia carnis maceratione deficiens, ante os furni cecidit, discipulorum manibus in cellulam reportatus. In refectorio raro convescens, familiarem habebat qui de vase suo vinario vino sublato, occulte aquam infunderet, ita ut a Fratribus vino refeci crederetur, et potasse de illo.

In cellula panes et fabas coctas sine pinguedine aut delicato sapore recipiebat: et cum tot panes sæpius in usus pauperum educti sunt, quot illati, constat eum faba et aqua tunc fuisse contentum. Aquam recipiebat sabbato ad usus suos, quę sufficeret per hebdomadam subsequentem. Ceteris intransantibus dormitorium post psalmos matutinos, vigil in oratione, aliquoties inventus est obdormivisse, capite inter genua convoluta. Sedere autem in ecclesia velut aedię crimen detestabatur. Artus, jejunio et senio fatiscences, baculo cum deficerent sustentabat.

ANNOTATA.

a Hic est S. Gregorius VII, qui sedit ab anno 1073 ad 1086. Colitur 25 Maii.

b Parisiense Concilium habitum anno 1091 aut potius 1092, tradit Philippus Labbe in Synopsi historica omnium Conciliorum, ex diplomate Philippi Regis dato 1092. Sed istud diploma nobis omnino videretur esse fictitium, ut diximus in Propyleo ad tom. 2. num. 66. Potuerunt alia habita fuisse, quorum notitia latet.

c Quid proprie sit Staminea indicatum est tomo 2 Martii pag. 755 litt. i.

CAPUT III.

Monasterium Bertolcourtium constructum; morbus et obitus S. Galterii.

His diebus, *a* singularis vitę meritis digno divina revelatione Galterio, apparuit Mater beatissima virgo Maria, sic dicens: *b* Surge, Galteri, prępara iter, et vade apud Bertolcourt, et ibi prope dispone ecclesiam: elegi enim locum ibi, ad quem feminę convenient ad exhibendum mihi servitium et honorem. His dictis disparuit, relinquens virum super auditis libra discretionis indicium trutinantem: et quia nondum fidem adhibebat, supersedit executionem mandati. Reversa demum beata virgo, ministrum suum pigritię arguens, iteransque mandatum, iectum manus faciei ejus impressit, ita quod digitorum vestigia in facie ejus diu postmodum apparuisse dicant. Cogitans apud se et dicens, Quia Bertolcourt non vidi et locum nescio; instructo itinere peregre perfectus est, divinę se sapientię commendans; seiscitatusque a viatoribus partes illas, instructus ad plenum, ultra urbem Ambianensem quinque leucis distantem *c* metam desideratam invenit.

13 Ibi in loco silvestri juxta aquas quievit et mansit, domunculam ibi fabricans et capellam. Ad quam ibi factus populorum concursus, ut ab eo pabulum vitę æternę reportarent. Sed et mulieribus sui causam adventus et revelationem secretius exponebat, ut ad exhibendum ibi obsequium beatę Virgini devotas feminas animaret. Verum cum, sicut ait poeta,

Intolerabilius nihil est quam femina dives,
apud Bertolcourt dominabatur matrona quędam,
cui persuadente diabolo dictum est, occasione viri
illius eidem damnum non modicum imminere; nam
et sata illius turba affluens conculearet, et quas ipsa
sibi consignaverat possessiones, tamquam superveniente exercitu, plaustra et equites publicarent, si
ibidem vir ille magni nominis diutius remaneret.
Illa vero hostis antiqui consilio acquiescens, virum
Dei a sede Dei proturbavit, et a suis finibus exire
coegit: offensus autem infecto proposito ad sedem
propriam remeavit. Verum detestabile facinus in
brevis secuta est poena. Nam cum Domina illa cum
suis quadam die solenni ire ad ecclesiam moneretur,
surrexit a cathedra, et morte subita retro cadens
fractis cervicibus expiravit.

14 Porro licet satanas bonum propositum totis
nisibus

D
in oratione
pervigilat.

a
b
a Deipara
apparente
monitus,

Bertolcourtium abito.

c

F

indeque a
potenti femina
pellitur,

quę subita
morte ple-
ctitur:

*monasterium
construitur
sub Abb.
Godelende.*

A nisibus studeat impedire, nihil tamen potest nisi quantum ei a divina permittitur potestate. Nam sanctæ mulieres et nobiles Godelensis et Helwigis se Domino devote, ad locum delectum cum magnis possessionibus convenerunt. Arbusta etiam propriis manibus vellicantes, tam possessiones acquisitas quam ædificia dilatant. In brevi autem confluentibus aliis feminis Deo dicatis, fideliumque devotione illuc ampla beneficia conferente, etiam in honore beatæ Virginis ibi fundata est ecclesia, et collatis illic prædiis ditata est et dotata. Virgines autem, sub regula B. Benedicti ibi Deo et beatæ Virgini servientes, post B. Galterii transitum anno tertio, præfatam Godelendam primam loci illius Abbatissam d consecrari fecerunt. Verum cœlestis ille Dispensator, qui pendens in cruce vix unum latronem convertit, sed per discipulos suam postmodum Ecclesiam ampliavit; Sanctum suum, antequam in loco illomultum profecisset, desolato gregi reddidit; nihilominus plantationi ejus incrementum dedit.

*Flagellari
a suis petit
et impetrat,*

B 15 Redditus autem loco suo, de humili humiliorem, et de mansueto se reddidit mansuetiorem. Cum enim die quadam in Capitulo aceusasset peccata et negligentiam et insufficientiam suam, pro his correptionem flagelli flexis genibus a Fratribus recipere suppliciter postulat, Quibus tale quid abhorrentibus, cum in instantia perseveraret, vix obtinuit quod petebat: unde factus hilarior, illa die lætus cum Fratribus cibum sumpsit. Accedente vero suæ resolutionis tempore in Ramis palmarum, intrans Capitulum, dulci et amabili exhortatione Fratribus viam salutis aperuit et suasit. Ad populum autem deinde, qui eo die de processionali more multus convenerat, cum præsentem Comitem e Bellomontensi sermonem faceret, accessit matrona quædam nimis ambitioso ornatu spectabilis, ita ut cauda verrente pulverem in oculos assistentium excitaret. Offensus inde vir Dei cum eam spiritu prophetico dæmoniacam appellaret, ornatus luxuriam tantam reprehendens, clamavit inverecunda mulier, se sequente in Dominica ad conspectum illius multum gloriosius adventuram. Ad quam respondit: Advenies utique, sed in statu multum diverso ab eo quem modo geris.

*e
luxum vesti-
tus feminei
redarguit,*

*febri cor-
reptus,*

C 16 Sequenti vero die celebrans Missam, ægre complevit eam, gravi febrium vi correptus. Vocato autem quodam, cui in Breviario scribendo membranas paraverat, dicit: Desiste a proposito, aliis utilitatibus Fratrum derelinquantur membranae, mihi ulterius minime profuturae. Accessit eo die ad eam nuntius Comitissæ Bellomontensis, in villa quadam non longe a Pontisara ægrotantis, significans ei mandatum Domine illius, desiderantis plurimum visitari ab eo. Cui vir Dei, plenus Spiritu Dei, respondit: Concedat nobis gratia Dei, ut in patria cœlesti me videat: non enim in hoc seculo me amplius videbit. Urgente vero morbo convocatis Fratribus innotuit est Oleo sacro, absolvens Fratres ab omnibus absolvendis. Quos de recessu ejus plurimum condolentes consolari cœpit, docuitque quo spiritu eligere deberent Pastorem. Crebris quoque persuasionibus animavit eos ad jugum Domini voluntarie portandum, pakum factus expressus imitator Christi, qui postquam venit in Jerusalem Dominica ante passionem suam, diebus intermediis verbum Dei prædicare et exhortari discipulos non cessavit.

*suum et
Comitissæ
obitum prædi-
cit;*

17 Deinde vir sanctus, die passionis Dominicæ percepto Corpore Christi, obdormivit in Domino, evolandi ad superos data spiritui libertate: cujus caro ita resplenduit, ut quoddam resurrectionis decus extincta præferret. Cum vero corpus ejus Fratres honorifice traderent sepulturæ, excitati fama de longe populi, lamento incomparabili æque cum

*et moritur
in die Para-
sceres,*

monachis ejus recessum planxerant, damnum sibi illud gravissimum æstimantes. Floruit beatissimus Galterius a tempore Leonis f Papæ usque ad tempus Urbani secundi, imperantibus Henrico g patre et Henrico filio, sub Francorum Regibus Henrico h et Philippo, anno Dominicæ Incarnationis millesimo quadragesimo primo ab luce subtractus: verum eadem die prædicta Comitissa dicitur obiisse, quasi secuta virum, cujus desiderabat alloquium et aspectum.

18 Sequenti autem Dominica, matrona, quæ pomposo apparatu sanctum virum, sicut audistis, offenderat; ut adimpleretur prophetia ejus, arrepta a dæmonio ad sepulcrum beati Confessoris allata est. Cujus meritis, post multam instantiam precum quas fideles pro ea offerebant Domino, liberata a dæmonio restituta est sanitati. Hoc postmodum inducti miraculo qui variis languoribus tenebantur, gavisissimi sibi Sancti hujus suffragium valuisse; operante hæc ad gloriam sancti sui Domino Jesu Christo, cui cum Patre et Spiritu sancto est honor et gloria, in secula seculorum, Amen.

D
AUCT. DISCI-
PULO
/
g
h
et paulo
post Comi-
tissa:

*patrantur
miracula.*

ANNOTATA.

E

a Quæ hoc numero et sequenti traduntur, desunt in altera Vita.

b Hæc Deiparæ verba, plane eadem, ex antiquissimo Breviario B. F. Mariæ de Bertolcurtio referuntur ab Iguatio Josepho de Jesu Maria in Historiæ Abbavillana cap. 66, ubi reliqua hinc desumpta sunt Gallice edita.

c Bertolcurtium pagus diocesis Ambianensis Pontiviensi ditone, tribus ob Abbavillana urbe leucis distat.

d Godelendi traditur successisse dicta Helewidis: at quæ postmodum successerunt Abbatissæ, memorantur in dicta historia Abbavillana: ex quibus præfuit nuper Margareta Bornella, sub qua anno 1642 Abbotiu ob continua bella in urbem Abbavillanam est translata, et anno sequenti nova reformatio inducta.

e Bellimontium oppidum supra Pontisaram, tribus leucis ad eundem Isaram sive Æsiam fluvium.

f Sedit S. Leo IX a 12 Februarii anni 1049 usque ad an. 1054 et diem 19 Aprilis, quo colitur. Successerunt Victor II, Stephanus X, Nicolaus II, Alexander VII, S. Gregorius IX, Victor III, et Urbanus II, mortuus anno 1099.

g Henricus Conrado patri subrogatur anno 1039, et huic Henricus filius anno 1056, introducta investitura et schismate famosus, mortuus anno 1106.

g Henricus I successit Roberto patri anno 1033, mortuus anno 1060. At Philippus successor vixit usque ad annum 1108.

F

ALIA VITA

Auctore monacho ejus discipulo.

Ex MS. Pontisarensi.

PROLOGUS.

Cum veterum dicta et facta Gentilium tenuaci memoria scriptis suis diligenti solitudine mandasse, atque præclara facundia ac facetissima verborum suavitate extulisse merita sua antiquissimos Poetas, utique Ethnicos, videamus; dignum videtur iustitiam cœlestis Regis certamina atque victorias, quibus mundi hujus pompam cum principe suo subegerunt, ad posterorum utilitatem notitiæ tradere. Etenim secretum Regis abscondere bonum est: opera autem Dei recitare atque confiteri honorificum. Sed operæ pretium est, quanta bona ex istis narrationibus oriantur attendere. Laus Dei est, cum Sanctorum,

*Vita Sancto-
rum scri-
buntur, ad
laudem Dei,*

AUCT. DI-
SCIPUTO
EX MS.
Ps. 67, 36

et incitamen-
tum legen-
tium.

A pro quibus cooperator extitit, gesta recitantur. Mirabilis namque, ut ait Psalmista, Dominus est in Sanctis suis. Sanctus prædicatur in omnibus operibus suis. Per hæc animi multorum ad bene agendum excitantur, inimici Christiani nominis pessundantur, diabolus cum sua præsumptione confunditur. Verum ad hæc enarranda me meritis imparem, sensu inæqualem, sermone incultum, considero : illius autem pietatem deosco, ut me ad hæc aliquantisper idoneum reddat, qui, quando voluit, aquam sitiienti populo de petra produxit, animal brutum humana verba formare fecit, et linguas infantium disertas reddidit. Quicumque vero ad hoc te inclinaveris, ut tantillulam ingenioli mei editionem legere velis, non subito movearis, non subito pronipias in vituperationem, me indoctum meque judicans merem : non hic attendas dictorum facetitatem aut verborum rusticitatem, sed rei quam narraturus sum veritatem : non quæras quid reprehendas, sed unde proficias.

CAPUT I.

S. Galterii institutio : vita monastica Resbaci, Abbatialis Pontisaræ : varia inde fuga.

B Gratias referamus, Fratres carissimi, Divinæ excellentiæ, quæ post Apostolos et Apostolicos viros Ecclesiam suam, pretioso sanguine sua redemptam, tueri non desistit, indesinenter tribuens ei exempla, unde proficiat ; lucernam, quæ ea quæ appetenda sunt appetat, et quæ fugienda sunt fugiat. Inter Christianissimos sanctæ Ecclesiæ defensores et propugnatores luminare magnum, vir Dei Gausterius, nostris temporibus emicuit : qui quanti fuerit meriti sequens pagina declarabit ; floruit autem vir iste temporibus a Leonis Papæ, Alexandri, Gregorii, qui Ildebrandus vocatus est, usque ad tempora Urbani Papæ, nomine Odonis ; in diebus Henrici senioris atque Henrici minoris Augustorum, regnantibus suo tempore Roberto Francorum Rege, Henrico atque Philippo Francorum Regibus. Hic a primævo juventutis flore, paternum solum, parentes propinquosque relinquens, studiis litterarum operam dedit, lustrans proximas regiones et longinquas : quidquid uspiam reperiabat, quod plenitudini scientiæ adicere potuisset, haud segniter armario sui cordis recondebat. At postquam liberalibus artibus, id est Grammatica, Rhetorica et Dialectica, satis sufficienterque est imbutus ; cœpit habere discipulos, multas et famosissimas regens scholas : et thesauros scientiæ, quos multo labore et sudore quæsit, aliis aperire et eructuare cœpit.

deliberans
de statu vitæ,

afflictiones
carnis assu-
mit.

Resbaci fit
monachus,

3 Deinde divinus ardor animum ejus tetigit, quatinus omnibus, quæ sunt hujus mundi derelictis, soli Deo liber ab omnibus vacaret, et in portu tranquillæ stationis anchoram bonæ actionis figeret, quo navis suæ jacturam non timeret. Prius namque, ut vir magni consilii, adhuc in seculari habitu positus, semetipsum multis probavit argumentis, carnem suam crebris extenuans jejuniis ; asperrimo, a scapulis usque ad renes indutus cilicio. Talibus exercitiis Christi miles seipsum ideo assuescebat, ne repente onus tantum appeteret, atque insuetus oneris pavore perterritus refugeret Jesu bone ! quam suavis tua vocatio ! quam dulcis ac jucunda tuæ spei illustratio ! Quos enim subito vocas illos et justificas ; quos vero justificas, illos et glorificas. Igitur vir Dei, celesti edoctus magisterio, Resbace cœnobium expetit : atque renuntians omnibus, quæ possidere videbatur, incepit esse discipulus veritatis ; et mutato habitu seculari, exiit veterem hominem cum actionibus suis ; induitque novum ho-

minem, qui creatus est in justitia et sanctitate veritatis : ibique quamdiu vixit et commoratus est, aliis meruit esse exemplum veræ religionis : et qui inter alios erat inferior ordine, primus esse studuit operatione.

4 Contigit interea hominem, culpis suis exigentibus, a Præposito monasterii incarcerationi, et vehementer ab eo affligi, et fame et siti arescere. Cujus dolori vir Dei compassus, et ex imo cordis suspirans, non timuit Abbatem sui aut ceterorum Fratrum, quam passurus erat, asperrimam increpationem aut verberum duram recompensationem. Nocturnoque silentio omnibus dormientibus, carceris claustra reseravit, hominemque pane quem sibi subtraxerat humeris suis illud imposuit, atque omnia ejus vincula solvens, demum liberum ire permisit : tantum ab eo fidei pollicitationem exigens, ne amodo ecclesiæ noceret, neve alicui malum pro malo quod passus fuerat redderet. Facto mane requiritur homo et non invenitur, et quod vir Dei hujus rei conscius fuerit detegitur : ab Abbate et ceteris Fratribus vehementer increpatur, acrioribus verberibus affligitur : sed hoc ipse cum omni patientia et animi alacritate amplectitur.

5 Eodem tempore cœperunt quidam Fratres, instinctu et providentia Dei, juxta Pontisaræ castrum, quoddam construere monasterium, in quo servire Deo postpositis omnibus decreverunt. Sed nolentes esse ex eorum ordine, quos B. Benedictus b Sarabaitas vocat, qui in nulla regula approbati, sub nullius magisterio degentes, bini aut terni, non Dominicis sed suis ovilibus includuntur ; quibus pro lege est desideriorum voluptas, cum quidquid putaverint vel elegerint, hoc putant sanctum, quod vero noluerint, hoc arbitrantur non licere : hoc dici et esse caventes ; quia enim prius noverant virum Dei, Abbatem sibi præesse petierunt : et licet diu multamque reluctantem, per voluntatem Dei pro voto suo acceperunt, et ordinari sibi atque consecrari fecerunt. Ordinatus Abbas duplici studuit doctrina suis præesse ac prodesse discipulis, omnia scilicet bona et sancta factis amplius quam dictis ostendere, ut intelligibilibus et honestioribus animis verbis suis divina præcepta ostenderet ; duris corde et simplicioribus exemplum bene vivendi in factis suis præponeret, castigans corpus suum secundum Apostolum et in servitutem redigens, ne forte cum aliis prædicaret, ipse reprobus efficeretur. Erat autem vir Dei omnibus prædicandis et decentibus moribus adornatus ; mansuetis et humilibus mitis et amabilis ; superbis et inobedientibus ipso affectu terribilis : inter pauperes et mediocres et divites se bene regere sciens : ita ut divites et mediocres illum quasi superiorem se venerarentur, pauperes vero æqualem sibi pauperem arbitrarentur. Habilis formæ ejus haud contemptibilis, imo multum laudabilis ; statura enim erat procerus, vultu decorus, specie Angelicus. Non incompositus in actu, semper vilis in habitu ; non facilis in risu, non tristitia gravis ; non lætus in prosperis, non tristis in adversis ; clarus eloquio, suavis alloquio ; aliis largus, sibi parcus. Quis vero digne possit repetere, quanta exhortationis, quanta prædicationis divinitus gratia ab ejus procedebat ore, dum omnis litteratura ad ejus prædicationem redderetur stupida, dum generaliter omnibus compunctio cordis nasceretur devotissima. Erat namque viro Dei vivax sermo, lingua ad loquendum docta, ut verba ejus simplicioribus essent intelligibilia, doctioribus admiranda. Licet in omnibus esset habilis, licet ad omnia videretur utilis ; tamen sciens et frequenter recogitans se grave pondus suscepisse, et quia ars est artium regimen animarum, timensque futuram

incarceratum
pane suo
pascit,

humeris
suis elatum
dimittit,

et ideo ver-
beratur :

12

b
in novo
Pontisaræ
erecto mo-
nasterio,

primus fit
Abbas,

1 Cor. 9, 27
F

excellit in
omni virtute :

A de creditis sibi ovibus discussionem, culpæque pastoris incurbare quicquid negligentiae ille summus pastor in ullis potuerit deprehendere; quasi subfasce laborans, tantum pondus rationabiliter quæsit deponere. Ad quod cum impediretur multorum probabiliū virorum dissuasiōe, tentavit latenter effugere.

Cluniacum
clam discedit,

6 Audita igitur fama religionis sanctæque conversationis Cluniacensium Fratrum, quod scilicet Fratres isti, præ omnibus, quos in sinu suo tota continet Gallia, mundum et concupiscentiam ejus contemptui haberent; quod honore se invicem prævenirent; et quod infirmitates suas, sive morum sive corporum, patientissime tolerarent; quodque cum omni humilitatis subiectione sibi invicem obediētes essent, nullusque quod sibi utile videretur, sed quod magis alii sentirent sequeretur; quod viscera caritatis haberent; quod Abbatem suum sincero amore diligerint; quod amorī Dei nihil præponerent; hunc locum, Dei famulus, credens se latere posse, elegit expetendum. Veniens ergo ad locum, ab Abbate et ceteris Fratribus cum omni devotione suscipitur, susceptus humiliter apud eos conversatur, cognoscensque de eis quod auditu didicerat, lætatur; gratias agit, gaudetque se evasisse periculum quod metuebat; credensque se tutum invenisse latibulum, Abbatem se fuisse non indicabat. Hæc utique divina providentia agebantur, ut in eis mortificationis caperet exemplum, quod nobis discipulis suis per bonæ actionis ostenderet documentum. Interea Fratres jam dicti cœnobii Pontisarenensis, moleste ferentes ejus absentiam, Rotomagensium temporis bonæ memoriæ c Joannem Archiepiscopum adierunt, rogantes ut litteras, ejus auctoritatis sigillo signatas acciperent, quatenus servum Dei ad locum suum reducerent. Quid plura? Susceptis ab Archiepiscopo litteris et ex ejus nomine Abbati Cluniacensi præsentatis, auctore Deo ad locum suum reducit, et cum gaudio omnium votoque suscipitur. Latuit autem postea vir Dei in quadam crypta, non longe a monasterio, cui Deo disponente datus fuerat Abbas: in qua corpus suum abstinētia et vigiliis et acrioribus disciplinis, quibus exteriorem suum hominem mactabat, Deo dedicabat.

reversus
latuit in
crypta.

in insula
SS. Cosmæ
et Damiani
prope Turones
habitat:

C corpus suum domaverit, quibus jejuniis quibusque vigiliis dies noctesque continuando duraverit, quibus eleemosynis profusus extiterit, dicere lingua non sufficit. Tibi enim Jesu Christe soli sunt ipsius nota opera, quem nullum latet secretum, nullius occultatur conscientia: te solum quæsit secreti sui facere participem, quem solum credidit fidelissimum remuneratorem. Cœpit deinde vir Dei ab incolis civitatis illius frequentari, et a nobilioribus tam Clericis quam Laicis venerari: qui in eo tantam sapientiam, humilitatem, et morum probitatem cognoscentes, ab eo monita salutis audiebant, et eum toto affectu diligebant. Propterea invito ei et multum reluctanti crebra munera trans mittebant, quæ saltem ab eo in necessitatibus pauperum expendere. Quæ omnia larga manu distribuens, sua etiam omnia quæcumque habere videbatur, Domino obtulit: adeo ut quadam die venienti ad se pauperi et eleemosynam postulanti, non habens omnino quid daret, libros suos ei dedit, quatenus mutuam pro eis pecuniam acciperet, quos vir Dei postea redempturus esset. Alia etiam vice eidem pauperi vestimenta sua, id est tunicam et cucullam, dedit, quæ perendie Majoris monasterii monachi ei miserant, pretiosa quidem

largasque
eleemosynas
facit.

et recentia. Sicque vir Dei revera Christum in paupere vestivit, et largitore argente inopem calefecit.

ANNOTATA.

a Hæc sub finem prioris Vitæ sunt explicata, uti quam plurima alia toto decursu.

b Verba sunt ex prima regula S. Benedicti desumpta. De origine vocis Sarabaitarum consule interpretes in Regulam. In Glossa anonymi, Sarabaitæ lingua Ægyptiaca dicuntur Renuitæ, qui refutant Abbatem habere.

c Joannes e Sede Abrincensi assumptus, sedit Archiepiscopus ab anno 1068 usque ad annum 1079.

CAPUT II.

Iter Romanum. Rex et Episcopi in Concilio admoniti.

I Interea quærebatur a discipulis, et non inveniebatur: sed a quodam peregrino, Guarino nomine, qui peregrinando loca Sanctorum circuibat; tandem Deo volente reperitur; inventus, monasterio nuntiatur: preces Fratrum ad eum diriguntur; monasterii ejusdem destructio, quod fere in ejus absentia destructum fuerat, et deordinatio suggeritur; precibusque tam multis acquiescens, ad domum suam, cui specialiter datus fuerat Pastor, reducit. Postea autem urbis Romanæ Papam expetit, a Hildebrandum nomine; cujus saltem consilio et auctoritate tantum onus posset declinare. In cujus præsentia, vir Deicum lacrymis et intimis cordis suspiriis veniam deprecatus est, se indignum crebro clamitans tanti oneris, et honoris minime esse idoneum. Aliquantis itaque diebus Romæ moratus, Domino Apostolico notus ac familiaris efficitur, frequenterque ad colloquendum adsciscitur. Videns namque in viro Dei admirandam scientiæ plenitudinem et prædicandam humilitatem, eum Apostolica benedictione in pristinum gradum [studuit] revocare, blandis eum increpans sermonibus; non esse dignum, inquit, hominem tam idoneum, sibi et aliis proficere valentem, suis utilitatibus esse intentum; debere ad monasterium suum redire, et oves Dominicas, quas pascendas suscepit, cum Dei adjutorio regere. Sed videns animum ejus inflexibilem in sua sententia perdurare, cum summa obedientia et Apostolica auctoritate curam ei pastorem injunxit, insuper anathemate eum percussit, si amodo sine ejus licentia monasterium suum, quod regendum suscepit, relinqueret. Deinde Vir Dei Apostolica auctoritate et benedictione roboratus, ad locum suum rediit, et deinceps evadendi aditum quæsit. Quomodo autem reliquo vitæ suæ tempore vixerit, vel quemadmodum ex hoc seculo migraverit, quibusve miraculis post beatum finem claruerit, in quantum nosse potuimus sequens sermo declarabit.

Reversus
Pontisaram,

E
Romam abiit,

a

a Summo
Pontifice
remittitur:

F

9 Fuit vir Dei justitiæ rectique tenax intantum, ut nulli peccanti, nulli suam injustitiam defendere volenti parceret: imo Regibus vel quibuslibet potestatibus prave agentibus, rationis libera voce contraret. Sciebat namque sed et animo frequenter revolvebat, quid per Prophetam Dominus peccata hominum dissimulantibus improperat, dicens: Non ascenditis ex adverso, neque opposuistis murum pro domo Israel, ut staretis in prælio in die Domini. Ex adverso quippe non ascendunt, qui quibuslibet potestatibus prave agentibus rationis libera voce non contradicunt; et in die Domini pro domo Israel non stant, ac murum non opponunt, qui fideles innocentes contra perversorum injustitiam ex justitiæ auctoritate non defendunt: vix enim pro culpa sua quemquam

Justitiam
amans,

Ezech. 13, 5

A quemquam aperta voce reprehendunt; sed quod est gravius, si aliquando aliqua in hoc seculo persona deliquerit, ejus multoties delicta laudantur, dum non reprehenduntur, ne si reprehendantur forsitan adversentur. Unde dum quadam die Philippi Francorum Regis colloquium expeteret, ille sciens magnam viri Dei animi constantiam et fortitudinem, qua peccata errantium non demulceret, sed feriret; erubescere coram Optimatibus suis aspera ejus invectione notari, ideoque secretum petiit. Quo adeptus, taliter vir Dei exorsus est ad eum loqui; Cum certum teneamus, et absque ulla ambiguitate credamus, bonorum seu malorum, quæ hic agimus, quemque manere sive gloriam sive pœnam; miror te, virum ad omnia quæcumque intenderis eruditissimum, non respicere mala quæ indifferenter agis: Te enim posuit Dominus Rectorem et Ducem populo suo: unde dicit Apostolus: Non est potestas nisi a Deo; quæ autem sunt, a Deo ordinata sunt; itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Si igitur secundum Apostolum a Deo potestatem accepisti, et dici et esse Rex meruisti, debes populum Dei regere, non dissipare; quæ tibi a Deo præcepta sunt, facere; ab his quæ Dominus prohibuit, abstinere. Per te et a te Spiritus sancti dona, quæ sunt gratuita, venduntur; a te munera, quæ Deus reprobat, accipiuntur: et si sancti Spiritus dona, quæ sunt gratuita, tibi non licet dare; quanto magis vendere. Non recolis, non animo retractas, quid est quod Salvator noster templum ingrossus, cathedras vendentium columbas evertit, et numulariorum effuditæ, dicens, Auferte ista hinc, et nolite facere domum patris mei domum negotiationis? Quid est, inquam, cathedras vendentium columbas evertere? nisi potestatem vendentium dona sancti Spiritus destruere? Omnia ecclesiastica officia, omnia ad ecclesiam Dei pertinentia, sancti Spiritus dona sunt. Dic mihi, si nosti, unde clavem regni cœlorum accepisti: das enim et vendis potestatem ligandi atque solvendi. Quid autem habes quod suscepisti? A sanctis Patribus in concilio Toletano et in aliis æque sanctis Synodis interdictum est, nulla ecclesiastica officia pecuniis obtineri: altaria etiam vel decimas pro pecunia dare, simoniacam hæresim nullus fidelium ignorat esse. Omnes Laici qui aliquid in Ecclesia tenent, nec non Clerici qui ab illis retinent vel sub illis serviunt, illi quoque qui hoc posse fieri confirmari satagunt, legis divinæ contemptores fiunt: et ideo nisi resipiscant, sine fine peribunt; et jam in hoc seculo, dum vivunt, a recte credentibus ut transgressores vel apostatæ refutandi sunt. Vide ergo quæ mala ex istis emptio-nibus et venditionibus oriantur. Dum enim, tu ipse honores Ecclesiasticos quibusdam vendis, ipsi rursus sacros Ordines et manus impositionem vendunt aliis. Horum omnium malorum, si bene perspexeris, caput esse videris. Ita ecclesiæ despoliantur, dum ipsi pessimi emptores simoniacique pervasores non timent auri et argenti quantitatem, quantam in ecclesia Dei reperiunt, conflare, pretiosa ornamenta vendere, ut dumtaxat Ecclesiastica officia possint obtinere. His et aliis hujusmodi verbis vir Dei Regem increpavit: quæ ideo scribere volui, ut ostenderem invictam in viro Dei animi fortitudinem, per quam melius voluit morti succumbere, quam veritatem celare. Multos proinde habuit inimicos, multos sustinuit convitatores et persecutores: sed hæc omnia forti animo et inexpugnabili superabat patientia, memoriter recolens quid ipsa Veritas discipulis dicat: Si de hoc mundo fuissetis, mundus quod suum erat diligeret: quia vero de mundo non estis, propterea odit vos mundus: Et illud, Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum: itemque illud, Omnes, qui vo-

lunt pie vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur.

10 His et hujusmodi armis instructus, cum Parisius congregato Concilio, omnes fere, tam Episcopi quam Abbates et Clerici, censerent Domni Apostolici sanctæ memoriæ Hildebrandi jussioni non esse pœrendum, dicentes falsoque asseverantes, importabilia ejus esse præcepta, ideoque irrationabilia; coram omni multitudine dixit: Constat vos indecentem et ab omnibus refutandam definire velle sententiam: juste enim, ut ait B. Gregorius, an injuste obliget pastor, pastoris tamen sententia gregi timenda est, ne is qui subest et causis injustis forsitan ligatur, ipsam obligationis suæ pœnam ex alia culpa mereatur. Nec debet quisquam pastoris sui judicium temere reprehendere; ne etsi injuste forsitan ligatus est, ex ipsa tunc idæ reprehensionis superbia, culpa, quæ non erat, fiat. His dictis, vehementer ira succensi qui aderant adversus Dei famulum, mancipia Regis suo sceleri conjungentes, exclamantesque omnes in una conspiratione consurgunt, ipsum de concilio rapiunt, trahunt, impingunt, colaphizant, conspuunt, multisque contumeliis affectum, ad domum Regis perducunt. Sed vir Dei viriliter hæc pro Dei amore sustinens, immobilis perstitit, mortemque minantibus hilari voce respondit: Malo mortem pro veritate sustinere, quam falsitati turpiter cedere. O quantis votis, quibus precibus tuam, Domine Deus, magnificentiam exoravit, quatenus sanctorum Martyrum tuorum sociaretur numero, quibus jam sociatus erat meritis. Bonum erat ei, Domine, bujus lutei vasis deponere sarcinam, ut perpetuam posset adipisci coronam. Verumtamen, Domine, adhuc famulum tuum, Ecclesiæ tuæ profuturum, reservare disponebas; ideoque coronam, tantis votis exoptatam, differebas. Quorundam igitur Optimatum, qui eum prius noverant et dilexerant, virtute, vir Dei, de loco in quo custodiebatur, eripitur, et Ecclesiæ suæ cum honore redditur. Longum est enarrare per singula, quæ et quanta pro veritate sustinuerit pericula, quæ verborum convitiis et venenata toleraverit jacula: ceterum quæ vidimus et audivimus, gloriosa ejusdem beati viri retexamus magnalia.

ANNOTATA.

a Is est S. Gregorius VII, quem diximus sedisse ab an. 1073 ad 1086.

b Hic potissimum auctor oculatum se testem perhibet.

CAPUT III.

Varia patientiæ, humilitatis et aliorum virtutum exercitatio.

Erat viro Dei contigua monasterio, cui Deo volente præerat, cellula, in qua ei erat consuetudo orare, multisque jejuniis et vigiliis et nimis verberum cruciatibus suum corpus attenuare. In hac solus, solo Deo teste, orationi insistebat, et divinæ contemplationi operam dabat. Quis vero digne queat orationum instantiam ac genuflexionum ejus numerositatem, quibus Divinam majestatem venerabatur, verbis explicare; cum præsertim, ut dictum est, solus, solo Deo teste, in eadem cellula oraret, vigilaret, jejunaret, et ceteris sanctæ virtutis exercitiis instaret. Sed nequaquam, ut ipsa Veritas testatur, abscondi valet civitas supra montem posita, neque ponitur lucerna sub modio; sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo Dei sunt. Quanto magis sancti viri opera sua latere quærant, tanto magis ad exemplum sanctæ conversationis sequen-

et Episcopos ne Pontificio mandato se opponant:

ideoque in-curceratur.

b

Opera sua in abscondito facit:

Matth. 5, 15

ACCT DI-
SCIPULO
EX MS.

Regem ad-
monet,

Rom. 13, 1

Joan. 2, 16

ne pergat
ecclesiastica
beneficia
vendere:

C

Joan. 15, 19

Matth. 5, 10

2 Tim. 3, 12

A tibus palam fiunt. Cautus erat vir Dei et circum-
spectus ad sanctorum operum exercitia : inaniter
enim perdere metuebat, quod cum magno corporis
labore et sui contritione spiritus acquirebat : scie-
bat quippe quod laus impiorum brevis est, et gloria
hypocritæ ad instar puncti. Sunt enim plerique va-
nissimi simulatores, qui vento superbie inflati, dum
corpus suum quadam abstinencia macerant, videri
ab hominibus jejunantes volunt, indeque humanos
favores expetunt : magnos se apparere in conspectu
hominum concupiscunt, et turpes ante oculos super-
ni Inspectoris esse non pavescunt ; prædicationi in-
serviunt, non ut populus de eorum prædicatione in
melius proficiat ; sed ut sapientia eorum ipsis qui-
bus prædicant innotescat : multa et magna munera
egenis largiuntur, non ob hoc, ut inde regnum Dei
promereantur ; sed ut transitoriam laudem quæ in
affectu eorum dulcis est, assequantur : qui nimirum,
secundum Veritatis attestationem, similes sunt se-
puleris ; aforis quidem dealbatis, intus autem plenis
ossibus mortuorum : quibus cordi est in angulis
platearum orare, salutationibus vacare, primas in
cœnis cathedras amare, ab hominibus Rabbi vocari
velle. Sed quæ, rogo, ista dementia est, incassum
corpus affligere, multa semina jacere, et nullum
fructum recipere velle ? æterna præmia perdere, et
transitoria diligere ? Quæ omnia vir Dei, divini amo-
ris igne succensus, quasi venenum diaboli refugie-
bat, et jugiter illum Davidicum versum, ori suo fa-
miliarem, dicebat ; Non nobis, Domine, non nobis,
sed nomini tuo da gloriam.

12 Habemus ejus magnanimæ humilitatis insigne
documentum, quoniam cum esset beato viro pecunia
in necessitatibus pauperum expendenda, non eam
per se neque per domesticos suos erogare volebat ;
sed taliter hoc facere disponebat, quatenus nulla
nasceretur suspicio, qua hæc ipsius agnosceretur
esse largitio. Quodam itaque tempore habens num-
morum quantitatem, quosdam valde sibi familiares,
Marcellum videlicet Presbyterum et Raimundum
Diaconum, ad se ex Pontisarensi castro venire fecit,
eisque dixit : Quidam amicus meus pecuniam mihi nu-
morum pauperibus erogandam tradidit ; sed quia ad
agenda talia insuetus sum, rogo dilectionem vestram,
ut taliter eam dispertiamini, ne quisquam, quoad
vixero, a me vobis arbitretur commissam. Qui festi-
nato jussa compleverunt, hujusque beneficii beatorum
virum fuisse auctorem, usque ad obitum ejus cela-
verunt. Quis illum nunquam liberalem, quis circa
pauperes crederet misericordem ? Cum enim in cons-
pectu hominum pauper aliquid ab eo peteret, vehe-
menter ei quasi cum indignatione et ira obloqueba-
tur, ut eum non misericordem, sed durum arbitrari
posses atque crudelem : cum vero nemo adesset, qui
secreti sui arbiter esse posset, pauper revocabatur,
reficiebatur, et in eo revera Christus adorabatur,
qui et suscipiebatur. Consuetudo præterea fuit ei,
ut quoties pauperum peregrinorumque pedes ablueret
voluisset, non hoc agebat, nisi aut cum monachi es-
sent divina officia recitaturi in oratorio, aut dum re-
ficerent in refectorio, aut requiescerent in dormito-
rio. Ita vir Dei circa pauperes erat munificus, ut
multoties ipsa etiam pedum calceamenta et cetera
sibi necessaria indumenta eis præberet, ut nec cul-
tellum nec [alind quidpiam vel] assem valens retine-
ret, quod non in necessitatibus pauperum totum ex-
penderet.

13 Erat ei in suprascripta cellula lectulus, non
magna plumarum mollitie suffultus, sed tantum mat-
tæ superimpositum cilicium, ut non facile noscere
posses, qua caput, qua etiam parte pedes ad horam
requietionis ponerentur : et nostris temporibus alter
Germanus exhibebatur, cujus, ut in Gestis ejusdem

legitur, caput ab humeris per cervicis confinium
nulla sublevavit adjectio. Nemo nostrum vidit eum
jacere expoliatum, dum nec funiculus quo cinge-
batur deponeretur, raro etiam calceamenta de pedibus
extraherentur. Asperrimo jugiter caro ejus attere-
batur cilicio ; eni tamen pretiosæ inhærebant mani-
cæ, ex staminio factæ ; ut dum manicæ viderentur,
cilicium interius non deprehenderetur. O laudabile
per omnia factum, quo Salvatoris jussa complentur,
et ceteris ad exemplum humilitatis conservandæ tu-
tela datur ! Fecerat etiam sibi vir beatus flagellum
ex durissimis corrigiis, quarum summitates nodis
exasperabantur firmissimis, quo unoquoque fere die
caro ejus crudeliter cædebatur. Cujus cæsionis soni-
tus a secretariis ecclesiæ, et a ceteris in ecclesia
existentibus, audiebatur ; quoniam, ne audiretur, in
secretiorem thalamum removeretur. Vestimentum
vilissimum, quo utebatur, numquam mutavit ; nisi
aut vetustate nimia solveretur, aut forte egenis tri-
bueretur. Vidimus eum hora refectionis Fratrum,
more hebdomadarii Fratris lectoris, in refectorio
legere, coquina officio deservire, aliis ministrare,
clibanum coquendis panibus præparare. Unde qua-
dam die, jejunii fatigatus afflictione, dum clibanum
calefaceret, ante os clibani pene exanimatus cecidit,
et manibus discipulorum inde ablatus est. Aliis in
labore manuum occupatis, oblitus suæ auctoritatis
similiter occupabatur ; et qui erat prior ordine præ-
lationis, gaudebat se aliis parificari in exercitatione
operis.

14 Si quando in refectorio cum aliis, cogentibus
Fatribus, reficiebatur (quod tamen ipsum non levi-
ter faciebat, nisi aut promissa ei ab eisdem Fatribus
Missarum supplicatione aut pauperum refectione,
quasi pro abstinentiæ suæ recompensatione) quem-
dam ex condiscipulis nostris, aliquantis per secreti sui
conscium, latenter præmittebat, ut ignorantibus ce-
teris vinum de *a* justa sua auferret, aquamque in-
funderet. Erat cernere hominem tanta circumspec-
tione semetipsum tueri, ut putantibus nobis eum
copioso vino repleti, aquam biberet ; sicque studiose
piscos, qui forte afferebantur, manu sua ablatis *b*
aristis per paropsidem divideret, ut intuentium ocu-
los falleret, arbitrantium revera pisces comedere,
cum quidem nec eorum saporem saltem gustaret.
Providerat autem sibi vir Dei Fratrem, Dominum
timentem, qui ad horam suæ refectionis in sæpedita
cellula per competentem fenestram panem et fabas,
nulla pinguedine vel sapore conditas, ei deferebat,
istisque alimentis suam arctissime humanitatem sus-
tentabat. Ceterum, quod est dictu audituque mirabi-
le, quot panes ei minister deferebat, tot sæpe ab eo
recipiebat ; unde luce clarius constat, eum tantum
per Dei virtutem fabis esse sustentatum ; et aqua ad
bibendum deferebatur, quam ipse sibi sæpenumero
hauriebat, et deferebat, quæ usque ad aliud Sabba-
tum non mutabatur. Quis vero audiendo credere
poterit nisi videndo didicerit, quanta ad standum in
choro fuerit beato viro perseverantia ? Cum vix illum
quisquam psalmodiæ tempore in ecclesia sedere
conspexerit. Labore interdum jejuniique afflictione
defatigatus, seniles artus baculo sustentabat ; et sic
stans, quousque psalmodiæ cantus in ecclesia finire-
tur, perseverabat. Finito Matutinorum cursu, dum
ceteri Fratrum, laboris relevandi gratia, paulisper
quieti indulgerent ; vir Dei pervigil manebat, et
orationi sanctæque meditationi operam dans perno-
tabat ; unde ob nimiam vigiliarum continuationem
somni depressus gravedine, fronte in terram collisa,
super genua et cubitos a secretario ecclesiæ inven-
tus est obdormisse.

15 Cumque omnium virtutum ubertim vir Dei
floribus adeo decoraretur, maxime tamen humilita-
tis

D
ARCT.
DISCIPULO
EX MS

aspero cilicio,

flagellis
nodosis,

vestibus tritis,

viliora munia
obit :
E

aqua et cibis
insipidis
contentus :

a

b

F

inter psallen-
dum stat,

et permanet
in oratione,

procul a
vana gloria.

Matt. 23, 27

B

Psal. 113, 1

elemosynas
per alios
distribuit,

aut nemine
præsente :

vir'ur lecto

AUCT
DISCIPULO
EX MS.

Ut a subditis
flagellatur
petit,

et tandem
impetrat :

a multum
flentibus,

eum humili-
tatis raræ
commendatione.

A tis in eo enituit insigne documentum : omnibus enim imitandus, omnibus admirandus hic Pater noster, dum per omnia humilitatis itinera currere gestiret, omnibus nobis in unum positus (omnes namque ad hoc adesse præceperat) dixit : Placeat cœtui vestro, Fratres carissimi, justæque petitioni nullus ex vobis refragetur, ut quid ego, utpote indiscretus omnibusque facinoribus irretitus, irrationabiliter, dictante scilicet ira nullaque servata iustitia, vobis multoties verborum verberumque correctiones adhibui ; liceat peccantis lege, id est nudis pedibus, totoque corpore circa renes tantum præcincto, manibusque meis virgas disciplinarias ferenti, in capitulum venire ; et coram Deo et Sanctis ejusa vobis Fratribus meis veniam de offensionibus meis petere ; et a vobis omnibus virgarum correctionem, dignam videlicet factis meis recompensationem, recipere ; ut ita sempiternas, quæ pro eisdem mihi debentur, inferni pœnas merear evadere. Nullus prælationi meæ hoc in facto a vobis servetur honor, sed magis in me vitia seriantur, quibus non honor est exhibendus, sed rubor confusionis est adhibendus. Priores ordine et conventionem in me prius verbera vicissim exerceant, priores scilicet incipiant et juniores finiant : cujus correctionis modus in Prioris, loco meo præsentis, arbitrio consistat : sciantque omnes quod qui durius me flagellaverit, hic amodo mihi carior erit : qui vero mollius me tetigerit et quasi iniquitati meæ clemens esse decreverit, hic minime secundum Dominum me diligit, quia non defert honorem mihi, sed vitiis. Quod audientes omnes, his beati viri unanimiter contradicere cœpimus verbis, dicentes, inauditum esse, ut Prælati aliquis talia a discipulis suis quæsierit, et discipuli Magistris suis in talibus paruerint : non debere eum hac facere, cum præsertim satis fuerit jejuniorum vigiliarumque attenuatione senioque exercitatus, et forsitan præ infirmitate sua inter flagella esset moriturnus. Sed, quia vir Dei miro ingenio eloquioque callebat, quamquam invitis diu multumque reluctantibus nobis, persuasit. Quid plura ? In capitulum venit, famulus Dei modo quo supradictum est expoliatur, coram majestate Dei in nostra præsentia humiliter solentius prosternitur. Stupor omnium nostrorum corda ad ejus introitum circumdedit : videntes namque hominem, omni honore dignum, tanta vilitate contemptum, omne a nobis aufugerat consilium. Undique erat dolor, undique luctus, undique suspiria, undique gemitus. Postquam a nobis diu ploratum est, senis, nos durius increpantis, nos molles effeminatosque vocantis, acquievimus voluntati. Itaque a prioribus inceptum est. Erant circiter triginta Fratres, qui omnes vicissim nobis succedentes, virum Dei virgis cedere cœpimus. Videres hominem, jejuniorum vigiliarumque numerositate simul et senectute debilitatum, inter flagella constantem, unumquemque proprio nomine vocitantem, et ad eandem suam instigantem, fortique voce clamantem : Manus vestras non agnosco : verbera vestra, molliter me palpatia, non sentio. Decursa autem a majori usque ad minorem, qui ignarus sub regulari disciplina in scholis erat, diu optata virgarum caesione ; rursus famulus Dei induitur, omnibus gratias agit, ipsoque die gratulabundus nobis conviva efficitur. Perpendendum est, quanta vir beatus hoc in facto præconiorum gloria ab omnibus sit attollendus. Cumque omnium virtutum nominatim vir Dei floribus decoraretur, mox videndum quæ virtus, quis ex ista virtute sequatur triumphus. Dicat quisque quod senserit, præfero beati viri humilitatem illuminationi cæcorum, curationi leprosororum, omniumque sanationi morborum. Unde quibusdam de miraculorum potentia superbientibus et dicentibus ; Domine, nonne in nomine tuo propheta-

vimus, dæmonia ejecimus, virtutesque multas fecimus, in fine dominus dicturus est ; Amendico vobis, nescio vos. Qui enim sine humilitate virtutes congregat, quasi in ventum pulverem portat. Magna est profecto virtus humilitatis, quæ quantum inclinatur ad ima, tantum proficit ad summa. Sine hac nemo potest Deo placere ; per hanc quisque valet ad virtutum culmina conscendere ; hanc vir beatus semper in corde suo tenuit : per hanc non solum magistris, verum etiam subjectis suis subijci voluit.

ANNOTATA.

a Fortè mensa.

b Ossa seu spinæ in pisce vocantur a Francis ares-tes, a similitudine quam habent cum aristis spicarum.

CAPUT IV.

Extrema exercitia. Morbus. Obitus.

I n illa autem Quadragesima, quæ beato viro fuit postrema, semetipsum acrioribus jejuniorum, vigiliarum, sanctorumque operum exercuit emolumentis : ita ut in comparatione eorum priores ejus cruciatius leviores esse putarentur. Fuit namque ei consuetudo, ut omni tempore, ex quo carnobialem suscepit actitare militiam, semper priori vitæ aliquid adderet, et ab incepto fervore per tepiditatem non refrigesceret, et benefaciens non lassesceret ; sed divino igne inflammatus, de virtute in virtutem proficeret ; et quanto corpus senectute longaue inedia aresceret tanto animus victor annorum ad appetenda majora inardesceret, ut cum Apostolo veraciter dicere potuisset, Quando enim infirmor, tunc fortior sum et potens. Unde toto spatio jam dictæ Quadragesimæ compertum est nobis, libram panis, quæ quotidie ex præcepto B. Benedicti monacho apponitur, beatum virum non comedisse : sed tantum fabis et aqua, in lacrymis et mensura, usum fuisse. Dominica autem illa, in qua Salvator et Redemptor noster, appropinquante hora passionis suæ, in asino Jerusalem venire et a pueris Hebræorum cum floribus et palmis sibi obviari, et ab eisdem Rex appellari ac laudari voluit ; tanta nos verborum suorum suavitate refecit, ut, tamquam valedicens nobis, eatenus tam dulciter, tamque amicabiliter non sit locutus. Ipsa quoque die, cogentibus nobis, ultimum nobiscum convivium celebravit. Sequenti die cantante eo Missam vi febrium graviter urgeri cœpit, viribusque corporis destitui. Vocato denique quodam Fratre, qui ejus jussione membranas ad conficiendum ei Breviarium inciderat, præsaگو imminentis suæ e corpore resolutionis spiritui, dixit : Opus mente conceptum dimitte : non enim liber iste quem scribere disponebas mihi erit profuturus, immo magis sequentium voluntati relinquatur, qui aliis post obitum meum utilitatibus membranas incisas deputabunt. Cœpit deinde vir Dei majoribus stimulis coarctari, et de die in diem ad exitum propinquare : convocatisque nobis, quos paterno affectu dilexerat, et quos a mundialibus illecebris abstractos in timore Dei educaverat, more ecclesiastico, Oleo sancto petivit inungi. Fit ad eum processio ut voluerat : inungitur : reum se de peccatis suis coram Deo et Sanctis ejus in præsentia nostra confitetur ; absolvit omnes, et ab omnibus absolvitur ; deinde osculatis omnibus nobis, et cum multis intimis cordis fletibus suspiriisque, gloriosa passionis Dominicæ memoria venerata, Sacramentorum nostræ redemptionis particeps efficitur.

17 Interea cœpimus omnes de beati viri imminenti transitu irremediabiliter constrictari, timentes, ne ejus absentia ordo monasterii nostri dissiparetur, neve sublato pastore grex Dominicus lupinis mor-

Ultimam
Quadragesimam sancte
peragit :
E

2 Cor 12 10

Dominica
Palmarum
suos benigne
affatur :

F
postridie febril
laborat :

obitum
prævidet :

accipit
extremam
Unctionem,

et alia
Sacramenta :

A sibus patens dispergeretur, aut ne, unde major dubietas excreverat, Rege muneribus corrupto, aliquis per simoniacam haeresim ad suscipiendum loci nostri regimen ingrederetur. Rursum convocatis omnibus nobis, hoc modo assistentes alloquitur. Nolite, inquit, filii mei contrastari, nolite de meo nimium corporali resolutione mœstificari. Confidite in Domino, omnem sollicitudinem vestram projicientes in eum, quoniam ipsi cura est de vobis. Confirmetur in vobis caritas Dei, ut sitis concordēs, fraternitatisque spiritualis amatores. Etenim si secundum Deum vos invicem dilexeritis, sciatis procul dubio, quia in omnibus vobis Dominus cooperator erit. Prope est, secundum veridicam Psalmistæ vocem, Dominus omnibus invocantibus eum in veritate. Voluntatem timentium se faciet, et deprecationem eorum exaudiet. Nolite in alterutrum detrudere: omnes enim detractores et murmuratores Deo sunt odibiles. Nolite a sancto proposito deviare: si enim discedente me a sancto proposito deviaveritis, et schismata inter vos habueritis, et ordinationibus levium personarum consenseritis; manifestum est, non Dei amore, sed Magistri vestri timore, huc usque vos in religione mansisse: si vero, sicut usque ad hanc diem, in humilitate, in concordia, in caritate manseritis; providebit Dominus fidelissimum domui suæ dispensatorem, qui vos mitius quam ego, spiritualiter et corporaliter, in omnibus secundum Dominum confovebit. His et hujusmodi exhortationibus in consolationem nos venire gestiens, stolam sancto collo suo imponi fecit, dexteraque sua baculum pastorem tenens, nos omnes absolvit, et voce qua potuit Domino tutori et auctori omnium commendavit.

18 Adveniente autem quinta feria, in qua Dominus cum discipulis cœnavit, et ad humilitatis formam eorum pedes ablans, eis Corporis et Sanguinis sui sacramentum tradidit, et a discipulo Judæis traditus est, assistentibus sibi Fratribus ait: Non diutius hic morabor; cras enim Deo volente ex hac sum luce migraturus. Quod et factum est. In die enim Parasceve, percepto vivifico Corpore et Sanguine Domini nostri Jesu Christi, omnibusque Ecclesiasticis rite ordinatis, cum jam sero factum esset, cœpit in ultimo spiritu laborare; brevique intervallo, incumbente scilicet nocte, relicta corporali gleba, spiritus ejus Angelico ductu ad beatæ requiei sinum transmigravit. Cum vero, ad abluendum, corpus ejus nudatum fuisset; vidimus carnem ejus niveo candore micantem, nullaque in universa corporis parte saltem tenui fuscata macula, jam quamdam future resurrectionis speciem prætereundere; ut non jam humanum, sed angelicum, quod videbatur, esse crederetur. Non enim sicut in exanimi corpore videri solet, pelle protensa ossa ejus carne deficiente nudata sunt, sed cum quadam specie mediocriter repleta; ut non facile crederes unquam beatum virum carnem suam cilicio texisse, aliquave abstinentia macerasse, sed semper in deliciis vixisse. Sepultus est in oratorio beatissimi Martini, quod ab eodem ædificari jam ex magna parte inceptum fuerat, in loco quo sepeliri se jusserat. In quo loco per gloriosa beati viri merita plurima ostenduntur miracula, veluti sequentis libri testatur paginula.

HISTORIA MIRACULORUM

auctore eodem monacho Pontisarenſi,

ex MS. CL. V. Andreæ du Chesne.

PROLOGUS.

Multi diversis pro causis animum suum ad scri-

bendum res gestas appulerunt: alii ut eorum ingenia, ipso usu scribendi quasi confricata, elatiora redderentur; alii ut per hoc apud aures hominum famosiores efficerentur, indeque honores et lucra maxima consequerentur; alii ne res gestæ, per longinquitatem temporum deletæ, de memoria hominum tollerentur. At mihi B. Gauterii Vitam, omnibus bonis appetendam, transitumque ejus de hoc seculo scripsisse; Miraculaque illius, quibus post beatum finem famulum suum Dominus glorificare dignatus est, denno scribere velle, summa causa obedientia est. Quæ virtus, scilicet obedientia, humilitati conjuncta, omnium virtutum jure major est effecta; dum non solum ea, quæ norunt homines actitare satagit, verum etiam et quæ non norunt attentare cogit. Hæc mihi balbutienti, necdumque ad plenum verba integra formare valenti, ea quæ non possum facere præcepit. Unde rogo omnes qui hoc opusculum lecturi sunt, quatenus dent ignorantiae meæ veniam. Fateor enim me ultra vires meas præsumpsisse: sed tamen malo me beati viri opera quaecumque stylo parare, quam omnino exinde reticere.

CAPUT I.

Sanati contractus, claudus, mutus, febricitantes et furibundi.

Post gloriosam igitur corporis sui depositionem, cœpit locus sepulture beati viri a multis frequentari: inter quos erant multi promiscui sexus, debiles et ægroti, salutis remedia postulantē: per gloriosa autem viri Dei merita conferebat Deus multa sanatum genera: nam cœcis visus, claudis gressus aliisque ejusmodi doloris et languoris integra restituebatur salus.

3 Eodem tempore, fama virtutum ejus usquequaque discurrente, ex Normanniæ partibus puer quidam a parentibus ad beati viri patrocinium allatus est; qui ita nervorum ariditate et juncturarum inflexibili nodositate, a renibus, per costarum et poplitum tibiæque confinia, contractus erat, ut natibus talis inherens vitiatæque natura, nullatenus membra præmortua valerent sua adimplere officia. Cœperunt autem parentes ejus superna implorare subsidia, ut per beati viri merita, ægro cœlitus impenderetur salutifera medicina. Affuit supplicantibus iis Divina clementia, suffragantibusque sanctissimi viri meritis ægro salus redditur diu desiderata. Miratur se propriis vadere plantis, qui tandiu manibus subvectus fuerat alienis: sed ne cito hoc miraculum ab hominum tolleretur memoria, indubitata scire et videre cupientibus manserunt argumenta; quousque enim in hac vita superfluit, vestigia talorum visa sunt in ejus natibus impressa.

4 Per idem tempus quidam infra pubertatis annos ita omnium membrorum suorum officio damnatus fuerat, ut numquam gressum movere, verum etiam nec jacens in aliud se latus potuerit vertere: qui suorumpia solitudine parentum ante viri Dei sepulcrum depositus, salutis remedium implorare simul et expectare cœpit. Nec diutius sua ex expectatione frustratus, imo Dei miseratione et misericordia respectus, membrorum suorum corpore paulatim vegetationem recuperare, et post modicum nullo regente novos cœpit gressus tentare. Inde in præsentiam nostram adductus, redditam ei divinitus comprobavimus sospitatem; unde divinam laudare et magnificare cœpius virtutem. Vocabatur autem iste Radulphus.

5 Quidam denique Diaconus, nomine Raimundus, (de quo in superiore libro dictum est, quoniam elemosynæ beati viri dispensator fuerit) algore febrium cruciabatur validissimo. Hic de Dei misericordia et famuli sui virtutifera confusus potentia, advenit; et præ

D
AUCT. DISCIPULO
EX MS.

Vita et miracula ex obedientia scripta.

E

Miracula
mox ab obitu
patrata:

sanantur
contractus,

F

claudus.

num. 12

febri laborans:

A præ multitudine languentium, ibi salutem expectantium, propius accedere non valens, a longe stetit, voce qua potuit clamavit: Obsecro te serve Dei omnipotentis, ut quia in virtute Domino servivisti, mihi quem in hac vita degens sincero amore plurimum dilexisti, refrigerium quantocius a Domino impetrare digneris. Hoc cum lacrymis repetens, nec plura effatus, statim evomito omni felle doloris, sanus ad domum suam rediit, et gratias Deo Sanctoque Galterio pro concessa sanitate retulit.

alius item:

B His etiam diebus alius, eodem nomine vocatus, eodem morbo graviter infirmabatur: erat autem iste negociator, in Pontisarenensi castro, sicut ille de quo supra scriptum est, natus et nutritus. Hic dudum beato viro familiaritatis obsequio junctus fuerat; nam et Romam cum eodem comes individuus perrexerat, et ei humiliter cum caritate servierat. Qui de semetipso desperans (erat enim dolor violentissimus) ante viri Dei sepulcrum jecit, et cum lacrymis priores ejus amicitias memorans, simul et subveniri sibi humiliter deprecans, paulisper dormire cepit. Expergefactus a sopore, virtutem sensit affuisse divinam, ob redditam sibi sospitatem unde lætus effectus, quasi pro munere, pretioso tapeto tumulum viri Dei cooperuit, et denno ab ipsa qua tenebatur infirmitate illæsus perseveravit.

vir furibundus,

7 Præterea non est silendum, sed diligenti memorie commendandum, quoniam per beati viri merita multis, instinctu demonum in amentiam versis, reddita est male captæ sobrietas mentis. Etenim quidam furibundus, nomine Durandus, de villa Tineosa, quæ Pontisarenensi castro proxima est, in vehiculo adducitur: qui ad temones ipsius vehiculis arctissimis funibus undique ligatus, sic usque ad beati viri sepulcrum miserabiliter trahitur. Sed videres miserum, sanguineos oculos horribiliter torquentem, dentibus frendentem, irremediabiliter clamantem, Deum et homines turpiter blasphemantem, aliena et inaudita loquentem, neminem recognoscentem, nihil penitus comedentem, numquam vel modicum dormientem, semetipsum et accedentes ad se dentibus laniare volentem. Hic nimirum demonii viribus usus, omni viro fortior erat; et ideo cum undique vinculis astringeretur, a fortissimis tamen viris ex omni parte tenebatur. Sed non diutius passa est Divina bonitas hominem ita miserabiliter diaboli fraudibus subjacere: sed implorantibus cunctis qui aderant, parentibus et vicinis, beati viri suffragium homo sensum recepit sobrium. Unde omnibus ad hoc miraculum stupentibus, fecit se salvi, solutus comedit, servumque se beati viri deinceps fore devovit, et sic mansuetissime ad domum suam repedavit.

mulier furibunda,

C 8 Præferamus in medium simile priori miraculum, quod Deus ad laudem et gloriam nominis sui operari dignatus est per beati viri meritum. Quædam mulier, de villa, quæ dicitur Settana, nomine Stepbana, culpis suis procul dubio exigentibus, diabolica fraude sensum perdiderat: cumque omnes, quotquot se ei objiciebant, morsibus belluinis discernere cuperet; turpiterque crine soluta, muliebrem sexum non considerans, per humum volutaretur; repente ad eam ab amicis concurritur; comprehenditur, catenatur, inodoque, quo supradictus vir ad beati viri sepulcrum perducitur. Horresco referens: vidi eam proprii corporis crudelem laniatricem, dentibus propria membra carpere, interdum lacrymis faciem superfundere, subitoque lacrymis adhuc superfusa facie ridere, ita ut flens, circumstantes flere faceret; ridensque, omnes nihilo minus ridere cogeret. Cumque his aliisque hujusmodi illusionibus fatigaretur, ceperunt ejus parentes et amici suffragia viri Dei deprecari, quatenus mulieri sensus integer redderetur, et tumultuosam ipsius voces tranquilla-

D rentur. Et ecce, recuperato sensu cepit nomen Dei, quod prius abhorrebat et blasphemabat, recognoscere; et cognoscens ab afferentibus quæ egerat et quæ dixerat, admirata est; votoque se vovens Sancti se fore ancillam, perseverante incolumitate ad suam regressa est mansionem.

9 Item de pago Belvacensi quidam pari modo vexatus, ducendus ad viri Dei sepulcrum ligatus, sed repente ruptis nexibus de manibus se tenentium exentiens, evasit. Cumquo ab insequentibus nullo conatu posset capi (erat enim super quam credi possit, non sua sed maligni spiritus virtute, agilis et fortis) casu in burgum b Cambly dictum, ingressus est, ibique ab ipsis burgensibus captus, subsequenter amicis est redditus. Et dum super asinum, pedibus sub ventre asini catenatis, componeretur; manualibus repente ruptis nexibus, compatrem suum, qui ei propior astabat, pugno graviter in faciem percussit; et cum gravi omnium difficultate, usque ad ecclesiam beati Martini, in qua venerabile viri Dei corpus jacet, perductus est. Placuit autem conductoribus ejus, ut haud longe de asino deponeretur, et pedes ad monasterium usque graderetur. Sed dum deponitur, rursus evadit, et cursum ad Isaram tendens, ut in eam se precipitaret, Deo volente a famulis ecclesiæ anticipatur; captusque in monasterium, cui tanquam incendio proximare timebat, tandem introducitur: ubi cum introduceretur, cujusdam monachi, ecclesiæ nostræ Sacristæ, ventrem pedegraviter elisit. Quid plura? parentes ejus et amiciorum beati viri suffragium, quatenus ipsum dignaretur habere servum, et ab ipso expelleret demonium. Cumque noctem in precibus ducerent insomnem, et homo minime a clamore cessaret; repente munere divino respectus, cepit paulisper dormire; continuoque expergefactus, astantes sibi tranquilla voce convocavit; et quæ circa eum divina Pietas operata esset, manifestavit; confessusque peccata sua, vivifico Corpori et Sanguini nostræ redemptionis communicavit, et incolumis ad propria remeavit.

10 Multa essent narranda, quæ circa demoniosos facta sunt, miracula: sed ob fastidium legentium devitandum, ad alia transeamus. Adolescens quidam, natus de villa c Asinaria, beati viri misericordiam imploraturus advenit: cumque cum aliis infirmis ante viri Dei tumbam pernoctasset, die altera, quæ Dominica habebatur, Sacrista universos post Missas exire cogente, hic solus de loco moveri non potuit. Tunc Sacrista ei panem et casennam, quatenus reficeretur obtulit: at ille nutibus quibus potuit ei satisfacit, se nullum prorsus accipere edulium, donec recipere mereretur eloquium. Itaque Sacrista, post prandium Fratrum, ostium aperiente; ecce occurrit ei adolescens, bene et discrete loquens. Deum et sanctissimum ejus famulum benedicens. Subsequenti deinde sabbato cum multo suorum vicinorum parentumque comitatu rediit, et vota sua pro dato beneficio cum eisdem exsolvit.

ANNOTATA.

a Pagus seu regio Bellovacensis extenditur usque ad leucam prope Pontisaram.

b Chamliacum, vulgo Cambly, oppidum prope fluvium, qui infra Bellomontum in Isaram exoneratur.

c Videtur villa Asinaria, dici Asnery, magna leuca distans a Pontisara.

CAPUT II.

Curantur varia hominum afflictorum membra.

I In eadem villa puer, cujusdam militis nomine Goslenii

tertius furibundus demoniacus:

b

E

c mutus adolescens, F

*Curantur
pustulae,*

A lenii filius, gravi pustularum morbo per totum corpus tenebatur : et quia nulla medicorum arte curari potuit, persuasum est patri ipsius, quatenus puerum ad virtutiferam beati viri sepulcrum deferre faceret: quod et factum est. Evolutis denique paucorum dierum curriculis, puer omni qua tenebatur morbi peste caruit, incolumisque duobus nostrae ecclesiae monachis in eandem villam occurrit; cuius parentes eisdem monachis laeti obviam processerunt, et per eosdem munus caritatis monasterio nostro destinaverunt.

a

12 In castro *a* Gurnayo, quod in Normaniae confinio situm est, quidam manebat, qui ita manum perdidit, ut non dicam quidpiam operis agere, sed nec ad os suum ducere posset : erat autem hic sutor. Cumque sicut consueverat manibus suis laborando inopiam sublevare non valeret, et egeret; quadam die, dolore simul et ira motus, sumpta dolabra manum debilem super truncum ligneum posuit, ut eam abscinderet. Quod cum fieri uxor ejus videret, compescuit eum dicens : Non placeat Domino meo illud inconsulte et improvida praecipitatione facere, nec injuriosum videatur consilium meum audire. Jam fama vulgante beati viri opinionem comperitum est, quod in loco sepulchrae illius multa divinitus

*immobilitas
manus,*

B infirmis beneficia praestantur : ideoque mihi salubre esse videtur, ad ipsum locum quantocius properare, et Sancti ipsius suffragium efflagitare. Non sunt magnae viae et laboris subeunda discrimina; non magni sunt portandi sumptus in viam; nil tibi id attentare oberrit, sed plurimum Deo juvante proderit. His dictis acquiescit homo uxori sibi bene consulenti, et, ut impleretur quod dictum est, salvabitur vir infidelis per mulierem fidelem, Pontisarense expetiit coenobium; in quo, suffragantibus beati viri meritis, fugata infirmitate, pristinum manus recepit officium, vitae suae solatium. Gratulabundus itaque cepit manum extendere, et quasi laudando dicere : Gratias Deo et S. Galterio refero, quoniam adhuc ista manu multas pelles caprinas et bovinas consuam, juvanteque Deo laborabo, unde domus meae inopiam sublevabo. Et haec dicens cepit abire : et cum non longe esset, respiciens monasterium, cum gaudio remeavit; oblationemque suam super Sancti tumulum posuit. Haec iterum et tertio ex abundantia laetitiae simili schemate perfecit.

1 Cor. 7, 14

b
*nra totius
corporis in-
flatio et im-
mobilitas,*

C 13 De villa *b* Avesnis, quae est in pago Vulcassino, faber quidam, nomine Robertus, advectus est : qui miserabiliter ad instar utrisque ventre, ceterisque membris inflatione maligna protensis, mortem vicinam suspectus operiebatur. Hic continue resupinus jacent, in dextrum vel sinistrum latus vel modicum verti non patiebatur. Hujus (miradicturus sum) nervi ita inflexibiles erant, ut neque sedere neque genua curvare posset; et si quando necessitate compellente de lecto levandus esset, more lignae vel lapideae imaginis, toto corpore inflexibili permanente, erigebatur. Sed et illud non celabo, licet quibusdam dictum turpe esse videatur, quoniam crebros per secessum sonitus emittebat, ut in quocumque loco esset nullo modo se temperare valeret. Talibus incommodis affectus, ante venerabile beati viri sepulcrum deponitur, obnixius deprecatur, ut aut mors aut sospitas sibi daretur, ne diutius his doloribus torqueretur. Et ecce, patrocinantibus beati viri meritis, cepit aeger meliorari, et paulatim ab ipsa inflatione relaxari; et non multo post integerrime convalescens, liberatori suo pro concessa sibi sanitate gratias tulit.

14 Illud autem silendum non est, quoniam quidam civis Belvacensis tanta membrorum gravabatur anxietate, ut vix cibum sumere, vix dormiendo requiescere valens, de semetipso omnimodis desperaret. Hic cum virtutum beati viri audiret opinionem,

*membrorum
languor,*

Aprilis T I.

de Dei pietate confidens, et ultra vires suas praesumens, baculoque languida membra sustentans, Pontisaram ducens cepit iter carpere, et quod sanus mediae diei spatio potuisset peragere, vix aeger septimo die transacto potuit conficere. Veniens autem ante viri Dei sepulcrum, precum devotionem fideliter obtulit, salutemque diu desideratam recepit, et laetus ad propria discessit; iterque, quod, ut dictum est, infirmus vix septem diebus perficere potuit, nunc sanus uno et non integro die confecit.

15 Item de *c* burgo S. Dionysii quaedam mulier advenit; quae ita renibus contracta erat, ut nusquam gressum per se movere posset, sed baculis hinc inde sub axillis positis suffulta, utcumque se trahebat. Cumque multo tempore huic necessitatis injuria succubuisset, audita miraculorum fama, quibus famulum suum Dominus glorificabat, ad ejus salutiferum venire sepulcrum disposuit, quod et fecit. Veniens autem, et devotas Domino cum lacrymis coram venerabili viri Dei sepulcro preces offerens, corporis sui reparationem fideliter expectare cepit, nec diu sua expectatione frustrata est : optatam namque suo corpori vegetationem adesse sentiens, constanter se erexit, erectaque firmiter absque baculorum sustentamine incedere cepit et gratulabunda baculos suos, ut ita dicam, pedes obtulit : qui multo tempore, ob indicium tanti miraculi, ante viri Dei tumbam penderunt.

D
AUCT. DI-
SCIPULO
EX MS.

c
*contractio
renum,*

16 In Gonsana villa, quae est in Parisiaco territorio, puer quidam dolore capitis vehementer agebatur. Invalescens autem morbo, intantum dolor ipse deservire cepit, ut tribus diebus puer absque ullo cibi adminiculo, clausis jam quasi vicina morte oculis, permaneret, et per singula momenta jam decessisse videretur. Tunc parentes, filii sui dolore permoti, utile tandem consilium reppererunt, quatenus praedictum puerum beato viro in servitium traderent, si ab infirmitate qua tenebatur ipsius meritis relaxaretur. Et ecce die tertio, per aurem ipsius pueri tres vermes egressi sunt; cepitque paulatim meliorari. Sexto autem die iterum sex vermes per eandem aurem emerunt, omnisque dolor fugatus est.

E

dolor capitis,

*egressis per
aures 9
vermibus :*

17 Sed non minori in eadem villa claruit vir beatus miraculo. Quidam etenim cadendo humerum frangerat, cumque praedolore ipsius fracturae nullam neque dormiendo neque cibum capiendo requiem habere posset, humana nihil prorsus proficiente medela, divina tandem quaesivit auxilia : cepit namque beati viri nomen lacrymis invocare, quatenus pietate sua dolorem suum mitigaret; quem si diutius sustineret, dulcior mors quam vita foret. Et ecce dum quadam nocte leni paulatim sopore deprimeretur, B. Galterius astare sibi videtur, humerumque suum manu sua leniter tangere, ac desuper signum Crucis facere conspicitur. Evigilans nullum deinceps ejusdem fracturae dolorem sensit, et quia B. Galterius sibi adstiterit, remediumque contulerit, evidentibus manifestavit indicia.

*fractura
humeri :*

F

18 Cujusdam hominis guttur intumuerat ita, ut vix quidem loqui; glottire autem quidquam, nisi liquidum, non posset. Erat hic de villa nuncupata Serannia, quae est in territorio *d* Trecassino. Cumque haec peste laboraret, auditis beati viri virtutibus, promisit ad mensuram staturae suae unoquoque anno se ei caudalam delaturum vel missurum, si ipsius meritis salutem adipisci mereretur. Adepta vero salute, ipso quidem anno votum edidit; sed succedentibus prosperis, oblitus homo prioris adversitatis, immemor etiam factus est sponsionis : unde factum est ut priori vexaretur incommodo. Videns id mater ejus dixit : Merito, fili, haec pateris : quia beneficia Dei, quae per beatum virum tibi collata sunt, in obli-

d
*tumor guttu-
ris,*

AUCT. DI-
SCIPULO
EX MS.
ob votum
dilatatum re-
crudescens :

A vionem tradidisti, et votum quod vovisti non reddidisti. Ecce enim anni duo transacti sunt, ex quo candelam ad beati viri Dei sepulcrum non retulisti, neque misisti. Deprecare ergo veniam, sponde emendationem, ut tuam Deus suscipiat satisfactionem, et tuam securus expecta liberationem. Quo facto in proximo, omni illa peste caruit; quantociusque ad viri Dei sepulturam properans, quod injuste detinuerat ab annis prioribus cum satisfactione reddidit; et quæ sibi evenerant, monasterii Fratribus cum attestatione narravit.

surditas,

19 Quidam etiam homo præ nimio dolore capitis surdus effectus fuerat, erat autem de oppido quod Marinas vocitatum est, quod etiam est in pago Vulcassino. Cumque in ecclesia, in qua viri Dei corpus requiescit, orando fideliter ipsius suffragium præstolaretur; nihil eorum quæ in ecclesia a Fratribus, divinam mysteria celebrantibus, cantabantur, audire poterat. Quadam vero nocte dum Fratres in vigiliis occuparentur, surdus ille corpit paulisper dormire, viditque B. Gauterium sibi adsistere, et leniter blanda manu caput suum undique palpare; deinde expergefactus clare ea quæ dicebantur, a Fratribus audivit, quæ, sicut jam dictum est, nullatenus audire ei facultas fuit: et quanto vixit tempore, huic surditati minime subiacuit.

digitorum
incurvatio.

B 20 Mulier quadam, quæ erat de castello Marleio, quod est in territorio Parisiensi, utriusque manus officia penitus amiserat; nullatenus enim digitos, quos morbus curvaverat, erigere poterat. Hæc cum conjugæ suo, viri Dei præsidia adeptura, venit; multasque, quas ipse dolor animi dictabat, luctuosas voces emittens, tandem sub lapide, quo beati viri sepulcrum tegitur, obdormivit. Evigilans autem, ut suis optatum vigorem manibus adesse persensit, mox exiliens, cum magna cordis alacritate manus per aera movit; et curvans digitos, iterumque sæpius eos erigens, præ gaudio clamare cepit: Deo gratias, manus habeo, manus, inquam, habeo, quarum licet figuram gerebam, utilitate tamen carebam. Hæc et alia sæpius repetens, se Beati ancillam fore deinceps vovit, gaudensque ad propria remeavit.

ANNOTATA.

a Gornæum, caput Vicecomitatus, ad fluvium Ep-tam, litem Fulvii Francici et Normannici.

b Avesnis hic, aliis Ausnay, sesquileuca distat Pontisara.

c Burgum seu monasterium S. Dionysii, sepultura Regum Francorum nobile.

C d Tricassium, posteris Treca, vulgo Troyes, urbs primaria Campaniæ ad Sequanam fluvium.

CAPUT III.

Variarum infirmitatum curationes miraculosæ ad sepulcrum S. Galterii.

Sanantur
2 caduco
morbo labo-
rantes,

Quid etiam euidam ejusdem castelli incolæ contigerit, manifestabo: iste metendi gratia in agrum pergebat; cumque non longe adhuc ab ipso castello processisset, quadam tactus passione, quam medici caducum morbum vocant, in terram repente cecidit. Circumstantibus autem eum multis, ecce supervenit mulier, quæ dixit: Si ad mensuram staturæ suæ candelam ad viri Dei sepulturam deferret, numquam amplius isto morbo laboraret. Quam vocem ipse audiens sed mulierem videre non valens, dixit: O mulier, numquid quod facere mihi suasisti, aliquo experimento didicisti? Ad hæc illa: Hæc utique, inquit, passione sæpius laborabam, donec persuasum est mihi ad modum staturæ meæ candelam ad memoratum locum deferre: quod cum fecissem, perfecte sanata sum. Hæc ille audiens, cum quod sibi a mu-

liere persuasum fuerat, facere spopondisset, statim D surrexit: et ex illa hora, ab illa qua tenebatur passione, immunis perseveravit. Hæc nobis, ab eodem qui sanatus est, fidei narratione comperta sunt.

22 Sed nec præterire volo, quomodo mulier quædam, Ermetrudis vocata, genuino suorum oculorum lumine privata, beati viri meritis sit illuminata. Hæc erat de villa, quæ Marleio est vicina: cumque viri Dei virtutes ejus auribus insonuissent, plurimum fidens in Domino, manum puero dedit, et usque ad venerabile sepulcrum ejusdem se trahere fecit. Completis autem tribus diebus in lacrymis et contritione cordis, mulier visum recepit: et exultans viæque ducem ulterius non repetens, ad suam mansionem repedavit.

cæcus,

23 Illud etiam scribere placuit, quod quidam vir, Ingo vocatus, quibusdam monasterii nostri Fratribus bene notus, obtentu viri Dei visum pariter et auditum est adeptus: et hic erat de Pago a Meldesensi, de villa quæ Domnus-Martinus dicitur. Infirmitate siquidem capitis pergravatus, visum pariter et auditum, sed non ex toto, perdiderat: lucem namque diei, sed non adeo ut quidquam plene cognoscere posset, videbat; sonitumque alte clamantis audiebat. Dictum autem ei, seu, ut verius dici potest, clamatum est, quoniam si Pontisaram pergeret beati viri suffragium expetiturus, visum proculdubio auditumque foret recepturus. His verbis fidem accommodans sine dilatione locum beati viri virtutibus insignem petiit; ubi ipsius interventu cæcitate fugata, auditum recipere meruit. Regrediens autem hora qua venerat, cum per nemus, quod adjacet Francorum-villæ, transitum faceret; admiratus dixit, illud nemus minime vidisse, cum jam alia vice per eundem callem transferat.

a
cacutiens et
surdaster.

24 Factum autem est, cum innumera multitudo ad beati viri sepulcrum, alii vota sua deposituri, alii pro variis infirmitatibus suis deprecaturi, convenirent; cœperunt multi sancto viro detrahare, et venientes ad eum dissuadere, dicentes, non esse bonum illum vocari Sanctum, quem paulo ante viderant ceteris mortalibus similem, hujus vitæ passionibus subiacere, esurire, sitire, comedere, bibere. Inter quos fuerunt duo, Hilduinus et Erembergis, conjux et conjugata, qui præ ceteris ipsius virtutes obfuscare nitebantur, et ipsum nec esse nec dici Sanctum asserere conabantur. Cumque diu in hac mentis obstinatione perstitissent, placuit Divinæ dispensationi illos hoc corrigere modo. Nam cum quadam nocte ambo in lecto quiescerent, visum est mulieri juxta B. Galterii sepulcrum stare; et ex parvissimis dolaturis, quales lancearum sive sagittarum hastas polientes faciunt, aquam calefacere; et in eadem aqua ceram mollire. Et ecce astitit ei persona, habitu visque venustissima, cujus splendore tota fulgebat basilica, quæ eam his videbatur compellare sermonibus: Ut quid, o mulier, cum tuo viro servo meo detrahis, et eum nec esse nec Sanctum vocari debere asserere niteris? cujus audiens virtutes, non solum non credis, sed et offuscare conaris? Scias profecto illum esse et vocari Sanctum me velle, qui jussis meis obtemperans hoc promeruit, quatenus et esse Sanctus debeat et vocari. Nisi te et virum tuum, ab hac stultitia correxeris, corporum rerumque vestrarum damna maxima patiemini. Evigilans hæc per ordinem viro suo nuntiavit: et non multo post Pontisaram ad venerabilem viri Dei sepulturam pergens, dolaturas in visione sibi demonstratas ibi reperit. Ut autem nulla in cordibus eorum ex hoc remaneret ambiguitas, filius eorum capitis infirmitate, quæ phrenesis vocatur, in amentiam versus est. Quem tollens mater ejus ad sæpe memoratum locum detulit: ubi sopito capitis dolore, sensum recepit. Evo-

Detrahentes
sanctitatis
B. Galterii,

F
mirabili
visione emen-
dantur,

eorum filio
ab amentia
liberato.

lutis

A lulis deinde paucis diebus, pretiosam Albam ad eundem locum cum suo viro detulit; et ea quæ circa eos gesta fuerant, veridica relatione retulit.

Sanantur
amentes,
altus ex
dolore capitis,

25 Est et adhuc quod de Dei viri virtutibus dicatur. Quidam namque juvenis de Labivilla (sic enim vicus ipsius in quo manebat dicitur) ad jam dictum locum adducitur (vocabatur et hic Galterius) qui capitis dolore multo tempore correptus, vires eundi vel etiam quidpiam agendi perdiderat; multaue delira, veluti mente captus, verba proferebat. Factis autem inibi septem ferme diebus, videt in somnis B. Galterium propter adsistere, manumque capiti superponere, ac signo Crucis undique signare. Quo viso cum evigilasset, omnem sensit aufugisse dolorem; votique compos effectus, alacriter suam revisit cognationem.

alia ex insuf-
flatione
dæmonis,

b

B redderetur; et crebras ab imo pectore extrahens sufflationes, per os emittebat. Quid plura? A parentibus et amicis ligatur, et asino bajulata juxta viri Dei sepulcrum deponitur. Quam cum fratres Monasterii aqua exorcizata et benedicta aspergerent, ita torquebatur, ut penitus velut exanimis esse videretur. Verumtamen meritis viri Dei sensum recepit; et quomodo hæc, quæ supra scripta sunt, sibi evenerint incommoda, omnibus audire volentibus enarravit.

tertius ex
maledictione
matris:

c

27 De Pontisara quoque quidam juvenis adducitur, qui cum die quadam de villa, quæ Cergiaeus appellatur, cum matre sua Pontisaram regrederetur, eamdem matrem suam verbis suis vehementer ad iracundiam concitavit; unde nimis exarcerbata, horrenter ei maledixit. Qui protinus matrem relinquens, in amentiam versus, ire per devia cœpit. Denique parentes ejus et affines ipsum vesanire cognoscentes, loris constrictum ligaverunt, et ad virtutiferam beati viri Dei memoriam perduxerunt. Hic barbara quædam et inaudita ore referebat, et quæcumque pro restauratione sensus ejusdem a fratribus monasterii bona fiebant, flocci pendebat et irridebat. Verumtamen Abbas sanctæ memoriæ c Theobaldus, fratresque sub eo degentes, orationibus insistebant, viri Dei merita supplicantes, quatenus integer sensus eidem de delirio reformaretur. Quorum vota Deus exaudiens, meritis beati Galterii sensum suum integerrime recuperavit: et Deo liberatori suo grates suas innumeras reddidit, seque servum illius, quotannis unam candelam solventem, spondidit. Hic vocabatur Hubertus. Quidam insanus de Pontisara, qui licet manus haberet ligatas et cuidam trunco per medium corpus datus esset, violenter tamen brachia sua propriis dentibus corrodebat; per merita S. Galterii sensum integre recepit, et gratias agens ad propria remeavit.

quartus
dentibus sese
lacerans,

varii e car-
cere liberati,
et agri sanati.

d

28 Hæc de sancti viri virtutibus narrare sufficiat. Pauca quidem, quæ per enim Divina bonitas operari dignata est, miracula scripsimus, plurima prætermittentes. Multos enim, fractis ligneis et ferreis compedibus, de carcere liberavit. Testantur hoc ferrea vincula, ante ipsius sepulcrum ab his qui liberabantur appensa. Multos quotidie variis detentis infirmitatibus, ante venerabile beati viri mausoleum, superna pietas sanare dignatur: quæ ideo prætermisimus, ne legentibus fastidium generemus: hæc autem scripsimus ut quanti sit apud Deum meriti monstraremus. d

29 Quidam juvenis de Gosengies, qui apud Vilers morabatur, dum quadam nocte cum uxore sua dormiret, omnium membrorum suorum virtutem amisit: hic ad S. Gauterium allatus, orationibus ejus sanus effectus est, et Gratias agens præsentis Episcopo Ambianensi ad propria repedavit.

ANNOTATA.

a Meldæ, urbs Episcopalis ad Matronam fluvium, et Briæ Comitatus caput.

b Jusculum ex porris confectum, vulgo porreye.

c Theobaldus traditur fuisse successor S. Galterii, et obiisse 8 Augusti anno 1114.

d Videntur hæc postea adjuncta.

a CHARTA CANONIZATIONIS

Anno incarnati Verbi millesimo centesimo quinquagesimo tertio, quinto Nonas Maias, b Eugenio universali Papa Romano, Francorum Rege c Ludovico, Pontisaram veni ego d Hugo, Rotomagensis dictus Archiepiscopus. Convenerunt e Theobaldus Parisiacus, f Theobaldus Silvanectensis, venerandi Pontifices; præsidente monasterio S. Martini Abbate g Willelmo, assistentibusque multis Religiosis authenticis personis, Clero et populo multipliciter aggregato, missa super hoc legatione et assensu magnifici Remorum Archiepiscopi h Samsonis et aliquorum Gallie Pontificum. Tunc apertum est monumentum Abbatis Gualterii præfati monasterii Pontisarenensis S. Martini; juvantibus imo cogentibus miraculis, non vanitate sed veritate coruscantibus, in præsentiarum et multis retroactis temporibus.

2 Quia vero sancta et celebris ac pernecessaria sanctorum Patrum devotio pœnitentium misereri maxime consuevit, pro ineffabili gratia Redemptoris nostri, qui peccata dimittit; et pro manifestatione fidelis servi sui Patris Gualterii, cujus reliquias præsens ecclesia reverenter aspexit, et miraculorum ejus gloria lætificari meruit; Christi fidelibus, ipsius Patris Gualterii beneficia implorantibus, pœnitentialis oneris indulgentiam statuimus tribuendam. De pœnitentiis ergo criminalium, quæ septennio concluduntur, pie confitentibus et vere pœnitentibus annus integer et reliquorum annorum tertia pars relaxatur. His vero qui annorum quatuordecim pœnitentiam susceperunt, duo anni integri et residui temporis pars tertia condonatur. Viginti autem annorum tres annos remittimus, et residui temporis tertiam partem indulgemus. De pœnitentia vero quadraginta annorum et eo amplius, totam medietatem remittimus, et reliquorum annorum pariter tertiam condonamus. De parvulis vero qui baptizati vel sine baptismo infra septem annos per negligentiam parentum mortui sunt, pœnitentiam parentibus ipsorum remittimus, excepta feria sexta in hebdomada: in qua etiamsi ad ecclesiam pœnitens perrexit, qualem caritatem ei Presbyter suus dederit, talem habeat; si vero infirmus fuerit aut mulier prægnans vel debilis, quæ jejuna non possit, dicat septies Paternoster et faciat bonum quod potuerit: partem vero tertiam de pœnitentiis minorum peccatorum remittimus: sed et oblita peccata omnino condonamus. Hodie autem præscripta Indulgentia a die crastina Inventionis sanctæ Crucis in annum integrum, e singulis hujus præsentis anni diebus, cunctis ad memoriam Sancti venientibus sub divinæ gratiæ confidentia a nobis concessa est.

3 Astipulatione autem Reverendorum Patrum Episcoporum, et ceterorum qui B. Walterii translationi præsentibus astiterunt, statuimus, ut præfati Sancti festiva memoria sequenti die proxima Inventionis

D
AUCT. DI-
SCIPULO
EX MS.

a
b
c
d
e
f
g
h
i
j
k
l
m
n
o
p
q
r
s
t
u
v
w
x
y
z
aa
ab
ac
ad
ae
af
ag
ah
ai
aj
ak
al
am
an
ao
ap
aq
ar
as
at
au
av
aw
ax
ay
az
ba
bb
bc
bd
be
bf
bg
bh
bi
bj
bk
bl
bm
bn
bo
bp
bq
br
bs
bt
bu
bv
bw
bx
by
bz
ca
cb
cc
cd
ce
cf
cg
ch
ci
cj
ck
cl
cm
cn
co
cp
cq
cr
cs
ct
cu
cv
cw
cx
cy
cz
da
db
dc
dd
de
df
dg
dh
di
dj
dk
dl
dm
dn
do
dp
dq
dr
ds
dt
du
dv
dw
dx
dy
dz
ea
eb
ec
ed
ee
ef
eg
eh
ei
ej
ek
el
em
en
eo
ep
eq
er
es
et
eu
ev
ew
ex
ey
ez
fa
fb
fc
fd
fe
ff
fg
fh
fi
fj
fk
fl
fm
fn
fo
fp
fq
fr
fs
ft
fu
fv
fw
fx
fy
fz
ga
gb
gc
gd
ge
gf
gg
gh
gi
gj
gk
gl
gm
gn
go
gp
gq
gr
gs
gt
gu
gv
gw
gx
gy
gz
ha
hb
hc
hd
he
hf
hg
hh
hi
hj
hk
hl
hm
hn
ho
hp
hq
hr
hs
ht
hu
hv
hw
hx
hy
hz
ia
ib
ic
id
ie
if
ig
ih
ii
ij
ik
il
im
in
io
ip
iq
ir
is
it
iu
iv
iw
ix
iy
iz
ja
jb
jc
jd
je
jf
jg
jh
ji
jj
jk
jl
jm
jn
jo
jp
jq
jr
js
jt
ju
jv
jw
jx
jy
jz
ka
kb
kc
kd
ke
kf
kg
kh
ki
kj
kk
kl
km
kn
ko
kp
kq
kr
ks
kt
ku
kv
kw
kx
ky
kz
la
lb
lc
ld
le
lf
lg
lh
li
lj
lk
ll
lm
ln
lo
lp
lq
lr
ls
lt
lu
lv
lw
lx
ly
lz
ma
mb
mc
md
me
mf
mg
mh
mi
mj
mk
ml
mm
mn
mo
mp
mq
mr
ms
mt
mu
mv
mw
mx
my
mz
na
nb
nc
nd
ne
nf
ng
nh
ni
nj
nk
nl
nm
nn
no
np
nq
nr
ns
nt
nu
nv
nw
nx
ny
nz
oa
ob
oc
od
oe
of
og
oh
oi
oj
ok
ol
om
on
oo
op
oq
or
os
ot
ou
ov
ow
ox
oy
oz
pa
pb
pc
pd
pe
pf
pg
ph
pi
pj
pk
pl
pm
pn
po
pp
pq
pr
ps
pt
pu
pv
pw
px
py
pz
qa
qb
qc
qd
qe
qf
qg
qh
qi
qj
qk
ql
qm
qn
qo
qp
qq
qr
qs
qt
qu
qv
qw
qx
qy
qz
ra
rb
rc
rd
re
rf
rg
rh
ri
rj
rk
rl
rm
rn
ro
rp
rq
rr
rs
rt
ru
rv
rw
rx
ry
rz
sa
sb
sc
sd
se
sf
sg
sh
si
sj
sk
sl
sm
sn
so
sp
sq
sr
ss
st
su
sv
sw
sx
sy
sz
ta
tb
tc
td
te
tf
tg
th
ti
tj
tk
tl
tm
tn
to
tp
tq
tr
ts
tt
tu
tv
tw
tx
ty
tz
ua
ub
uc
ud
ue
uf
ug
uh
ui
uj
uk
ul
um
un
uo
up
uq
ur
us
ut
uu
uv
uw
ux
uy
uz
va
vb
vc
vd
ve
vf
vg
vh
vi
vj
vk
vl
vm
vn
vo
vp
vq
vr
vs
vt
vu
vv
vw
vx
vy
vz
wa
wb
wc
wd
we
wf
wg
wh
wi
wj
wk
wl
wm
wn
wo
wp
wq
wr
ws
wt
wu
wv
ww
wx
wy
wz
xa
xb
xc
xd
xe
xf
xg
xh
xi
xj
xk
xl
xm
xn
xo
xp
xq
xr
xs
xt
xu
xv
xw
xx
xy
xz
ya
yb
yc
yd
ye
yf
yg
yh
yi
yj
yk
yl
ym
yn
yo
yp
yq
yr
ys
yt
yu
yv
yw
yx
yy
yz
za
zb
zc
zd
ze
zf
zg
zh
zi
zj
zk
zl
zm
zn
zo
zp
zq
zr
zs
zt
zu
zv
zw
zx
zy
zz

Conceduntur
indulgentiæ:

F

memoria
Translationis
colitur 4 Maii.

A tionis sanctæ Crucis annuatim celebretur. Pia autem et misericordi ipsorum Patrum consideratione decrevimus, ut, quia abundante iniquitate his novissimis temporibus pauci dignos pœnitentiæ fructus faciunt, uberioris Indulgentiæ gratia peccantibus subveniatur. Ea propter omnibus illis, qui ipsa die Inventionis sanctæ Crucis, qua die beatum corpus levatum est; et die crastina, in qua recolitur annua celebritas Sancti, ad ipsum Sanctum gratia remissionis advenerint, ipsis, quocunque adveniente anno de qualibet provincia vel Episcopatu Sancti clementiam adierint, suprascriptam indulgentiam plenarie impendimus. Ad hæc me quidem indignum, et peccatis gravibus et culpis veteribus onustum vere confiteor. Unde multa et magna Dei misericordia totus indigeo: suffragantibus itaque meritis et precibus pii Patris Walterii Abbatis, Domini nostri gratiam, et Matris misericordiæ clementiam, et omnium Sanctorum miserationem assiduam suppliciter exoro, et Ecclesiæ Catholicæ communioni transiitum meum finemque commendo.

Translatio
in novam
capsam:

4 Cum hæc charta inventa sit in capsâ S. Galterii anno MDCLVII die IV Maii, uti nos monuit is qui egragrum misit; vir possumus dubitare, quin novissima translatio corporis in novam capsam, cujus memoria adhuc perseverat apud quemdam ex nostris tunc Parisiis commorantem, eodem anno et mense sit facta. Facta est autem, ut refert ille, studio et impendio nobilissimi viri Galterii Montacutii, illustrissima apud Anglos familia nati: qui occasione mirabilium circa Laudunenses Ursulinas conspекtorum, quorum mentio aliqua facta est a nobis XIX Martii num. ultimo de S. Josepho, ad fidem conversus orthodoxam, Cleroque adscriptus, primum Henriettæ Reginæ Angliæ Eleemosynarius major, tum filie ejus Aurélianensis Ducissæ, Abbatiam Pontisærensem S. Martini obtinuit. Hic eam gratiam ad incrementum non tam proventuum quam religionis usurpandam ratus, primum disciplinam istic restauravit, inducendo in monasterium religiosos de Congregatione S. Mauri; deinde S. Galterii sacellum innovandum et altari marmoreo instruendum curavit; ossa denique viri

sancti in novam elegantiorēque ex ebēno et ære inaurato arcam transferri fecit: nunc autem titulum Abbatissæ cessit Cardinali Bullonio, ut sibi Deoque privatim vivat, ecclesiasticorum proventuum sarcina pro majori parte exoneratus. Nescio an scripto mandata sint, quæ in ipso Translationis actu contigerunt, neque diutius licet petita per litteras instructionem expectare: si quid et sacelli ornatus. pastea adferatur, id locum habere in faciēdo operis Supplemēto poterit. Est adhuc in veneratione antrum sive crypta, quo conferre sese Sanctus solebat causa secretius orandi Deum et corpus flagris macerandi: eaque de causa quæ in altari antehac exposita stabat pictura, exhibebat Sanctum aculeatis funiculis servientem in terga: pro qua substituta nunc cernitur alia, generosum illum repræsentans actum, quo pedum Abbatiale ex manu Regis desuper, non de subtus, accipiens, palam testari voluit, eam potestatem a se acceptari, non ut collatam a terreno Principe, cui in res ecclesiasticas juris nihil esset, sed ab auctoritatis sublimioris arbitrio.

ANNOTATA.

- a Cum hoc titulo reperta et nobis transmissa est.
b Hic est Eugenius III, anno 1145 creatus, et citato anno 1153, sed 8 Julii, mortuus.
c Ludovicus 7, junior dictus, et regnavit ab anno 1137 ad 1180.
d Hugo electus est an. 1130, mortuus 1164.
e Theobaldus Parisiensem Cathedralē obtinuit, ab anno circiter 1140 ad 1158.
f Theobaldus Silvanectensis recte collocatur a Claudio Roberto et Sanmurthani post Petrum, qui anno 1142 sacellum Silvanectis benedixit, et ante Amalricum, qui traditur præfuisse 1161: et de hac Theobaldo præter nudum nomen, quod illi habent, hinc aliqua notitia habetur.
g Guilielmus 2, Abbas 5, qui traditur mortuus 6 Maii anni 1156.
h Sampson fuit Remorum Archiepiscopus ab anno 1140 ad 1160.

D. P.

DE BEATO ALBERTO

EX CAN. REGULARI EPISC. PRIMUM VERCELLensi DEIN PATR. HIEROSOL.

LEGATO APOSTOLICO, ET LEGISLATORE ORDINIS CARMELITICI.

CAPUT I.

C

Vita B. Alberti ante Patriarchatum ex Monumentis ecclesiæ Vercellensis

F

AN. MCGXIV

Qui apud
Carmelitas
colitur Al-
bertus Pa-
triarcha

justa tabulas
Ecl. Ver-
cellen.

Hunc virum tam multis tamque magnis titulis, sed pluribus majoribusque virtutibus insignem, neque Canonici Regulares, quorum professus est institutum; neque Vercellenses, quibus Episcopus præfuit; sed Carmeliticus Ordo Ecclesiastici Officii cultu honorandum instituit, et solus hactenus eum colere perseverat: idque ad hunc diē VIII Aprilis sub ritu Duplicis. Nempe mortuus ac sepultus peregre, nihil habuit in Europa, cujus præsentia excitaret populorum devotionem; et ad quod in suis necessitatibus recurrerent fideles, ipsa miraculorum evidentia inducerentur ad publicam ei venerationem decernendam, in Regularium ecclesia aliqua, aut in ea quam dimiserat Cathedrali. Ast vero sacer ille Ordo nec debuit nec potuit oblivisci perpetuum Alberti erga se beneficium, cujus respectu obtinuit, ut inter Ordines rite approbatas ab Ecclesia Romana numeraretur. Sed quæ ad diē, modum et originem cultus istius pertinent, infra explicabuntur commodius: primum illius fundamentum, eximia scilicet citæ sanctimoniam morte sanctissima confirmatam, aggredior explicare, ipsis verbis antiquissimarum mem-

brarum, ex Archivio Vercellensi acceptarum, et testimoniis certorum atque authenticorum ejus quo floruit ævi documentorum.

2 Decimo octavo kalendas Octobris, MCGXIV, Indictione II, præsentī diē, decanis ergastulo egressus est felix memoriæ Venerabilis Pater et Dominus Albertus, Hierosolymitanus Patriarcha, hujus Ecclesiæ quondam Episcopus, Deo et hominibus dilectus: cujus suavitatis memoriam eructare, licet minus idonei et sufficientes simus, ne tamen viri tanti claritudo, per taciturnitatis desidiam, generationis venturæ in oblivionem deveniat; pauca de vita, moribus, actibus et fine glorioso ipsius summatim perstricta huic paginæ duximus inserenda. Fuit igitur vir Domini memoratus de Castro-Gualterii Parmensis diœcesis, nobili prosapia ortus: qui ab ineuntis ætatis suæ primordiis litterali militiæ mancipatus, in liberalibus disciplinis et humanarum legum scientia cœvos suos brevi tempore antecessit. Ceterum ne inquinaretur a pice si tangeret eam, valefacto mundo et pompis ejus, ad ecclesiam Mortariensem, tamquam

in agro
Parmensi
natus,

Canonicus Regularis Mortaria;
Robit electus,
Vercellis creatus Episcopus est.

A tamquam ad salutis portum, cum parentibus confugit : ubi cum jam regularibus disciplinis divinæ legis intelligentia non modicum fuisset instructus, atque in Priorem ipsius Ecclesiæ electus, ne lucerna ejus amplius sub modio tegeretur, sed in domo Domini super candelabrum exaltata ceteros illustraret, de ipso Prioratu ad regimen Bobiensis Episcopatus fuit violenter abductus. Inde, paucis evolutis annis, antequam consecrationis munus reciperet, cum ingenti alacritate Cleri et populi, postulatur in Episcopum Ecclesiæ Vercellensis : quam per viginti fere annorum curricula viriliter gubernans, tam spiritualium quam temporalium profectu, mirabiliter augmentavit.

Probant eas tabulas etiam Carmelitæ

3 *Hactenus fidelis et (quantum ex ipso contextu colligere licet) coarvus scriptor Vitæ, quam verbis, minus quidem elegantibus, fide tamen dignissimis, in Ecclesiæ tabulis commemoratam reperisse se proficitur Joannes Stephanus Ferrerius Vercellensis Episcopus, in tractatu quem de Vita et rebus gestis S. Eusebii Vercellensis Episcopi ac successorum ejus, Clementi VIII Pontifici Maximo inscripsit, et anno MDCII Romæ publicavit. Addit autem idem Ferrerius, postquam de B. Alberto Episcopo LXXII egit a pag. 177 ad pag. 183, ipsam hanc Vitam se eo libentius reddere, quod undequaque illustrem Apostolicumque virum ostendat. Idem nos facimus, eoque etiam confidentius, quod Ludovicus de S. Teresia Carmelita Discalceatus, Provinciæ Franciæ primus Definitor, solam hanc vitam dignam existimavit, quam in Italia sacra Ughelli repertam, Gallice redderet cap. 215 operis sui de Successione Eliana, impressi Parisiis anno 1662, quamvis eam videret tam esse a receptis in suo ordine narrationibus diversam, quam ipsæ et inter se et a testatissima indubitabilium auctoritatum discrepant veritate.*

Fuit monasterium S. Crucis Mortariæ caput Ordinis;

4 Prius autem quam ad reliquam prælibatæ epitomes seriem progrediamur, illustrabo paucis partem priorem, simul et confirmabo illius certitudinem. Mortariæ, Paduam inter et Vercellas oppido hand ignobili, adjacet vicinum sanctæ Crucis monasterium, ab Adamo Mortariensi Clerico, uti Pennottus lib. 2 cap. 45 docet, ædificatum circa annum MLXXX, et triennio post Regularibus attributum, successu tam prospero, ut ante annum MCCCXIV eidem subjectas fuisse ecclesias quatuordecim, Præposituræ aut Prioratus titulo insignes, constet ex Innocentii II diplomate. Fuit autem hoc monasterium caput totius Ordinis, ob ipso Mortariensi dicti; adeoque Albertus, non tantum Prior fuit, sed Prior seu Præpositus Generalis, quomodo in scripturis publicis appellatus Pennottus ait eos, qui idem quod ipse munus gesserunt. Illustriores aliquot idem enumerat, quorum, inquit, omnium mentio fit in antiquis scripturis prædicti monasterii : sed hallucinatur, cum duos lectori Albertos distinguit, alterum Hierosolymitanum Patriarcham, alterum Episcopum Vercellensem; unus enim idemque est, qui quando monasterium istud regere cæperit, optaremus ex allegatis scripturis definitius cognoscere.

consecratur Episcopus an 1181,

5 Credibile est hand diu post annum MCLXXX id factum : siquidem Bobiensis Episcopatus (distat autem Mortaria Bobium P. M. circiter 60) vacanti per mortem Gandulphi, anno MCLXXXIV electus Præsul Albertus fuit : qui mox a sua electione, deprehendens S. Columbani Abbatem et monachos, contra sententiam in Oglierii Episcopi favorem latam ab Eugenio III, sese subtrahere jurisdictioni Episcopali; præceptum contra eos obtinuit a Lucio III : prout fuse narrat Honorius III in ejusdem Præcepti confirmatione anno MCCXXVIII expedita : quam apud Ughellum in Bobiensibus integram vide, sed quoad numeros Pontificatus et indictionis a transcribentibus vitiatam corrige, et annum Pontificatus II, Indictionem IV lege. Ibi quondam Hierosolymitanus Patriarcha, tunc autem, cum Lucii scilicet daretur rescriptum,

Electus Bobiensis, haud alius intelligi potest quam Albertus, non diu post ipsam electionem, ejusdem Lucii assensu, ad Vercellensem Cathedrali translatum, annum ætatis agens forsitan XXXV : siquidem anno post id vigesimo, nulla grandioris ætatis excusatione prætensa, in Patriarcham Hierosolymitanum petitus, et datus petentibus fuit. Sed de hoc infra.

6 Ad Vitam redeo MS. ubi laus ecclesiæ tam in spiritualibus quam temporalibus mirabiliter augmentatæ, his deinde encomiis cumulatur. Cum enim esset humilis in habitu, parcus in victu, corpore castissimus, in elemosynis largus, in officiis divinis assiduus, in prædicatione facundissimus; Clericorum et laicorum mores, verbo et exemplo, miro modo composuit, et ad frugem melioris vitæ adduxit. Cumque sensu profundus esset, consilio providus, sermone splendidissimus, constans in actu, et in utroque Jure peritus; a grandi ære alieno ipsam ecclesiam quantocius liberavit, possessione auxit, ædificia construxit, et jura illibata defendit. Ejus meritum intuitu, inquit Ughellus in Vercellensibus col. 1086 tom. 4. Urbanus III Vercellensem Ecclesiam in protectionem suscepit anno MCLXXXVI. Clemente autem III Pontifice, post Hierosolymitanum regnum a Saladino Christianis ademptum, id est, anno MCLXXXIX, ait claruisse in-

signe miraculum, in emendationem cujusdam Parmensium Domini celebratum, quæ fuerat a quinque dæmonibus obsessa, dieque Octavæ S. Eusebii, meritis ejusdem Sancti, Alberto Episcopo exorcizante, liberata, legitur in Veteri kalendario Vercellensis Ecclesiæ. Itaque Ughellus, ipsis fere Ferrerii Episcopi verbis, qui documenta sibi visa allegat, et de miraculo addit ipsum præterea legi in tabulis ejusdem Ecclesiæ longissima narratione : quam narrationem utinam nobis describat mittatque aliquis, die 1 Augusti dandam, post sancti istius Episcopi et gloriosi Martyris Acta ! Interim damus Synopsim rei qualem accepimus ab Illustriss. Marco Aurelio Cusano Provicario et Canonico Vercellensi. Quædam Principissa Parmensis, dum quinque spiritibus infernalibus obsideretur, illic per exorcismos exire jubebantur, et negative respondissent, etiamsi interesset auctoritas Eusebii Martyris Episcopi Vercellensis; ea suggestione attentata, ipsa Principissa voluit præsentari ad sepulcrum S. Eusebii in Cathedrali ecclesia Vercellensi; ibique per exorcismos, opera tamen Episcopi Alberti, liberata ad patriam rediit. Ubi non multo post, dum noviter consensit, quatenus maritus proprius etiam recidivus incestuosam vitam viveret; denuo talibus spiritibus immundis vexata et Vercellas reversa, adhuc precatur Episcopum Albertum, quatenus dignaretur manum apponere, sique liberam dimittere : et ita felix exitus probavit, dum per ipsum liberata recessit. Hæc vero tot gratiis cumulata, ne ingrati animi vitio notaretur, erigi curavit pretiosum suggestum sive ambonem, sacris marmoreis figuris contextum... hæc ipsa Principissa, nolens amplius reverti ad patriam, sed perpetuo vitam ducere prope sacras ædes S. Eusebii, mandavit inibi erigendum claustrolum, ubi ævo protracto animam Christo Domino reddidit.

7 Anno proxime sequenti videlicet MCXC suo diplomate infirmavit Albertus, quæ Guala prædecessor Gualoni Præposito et Canonicis de Sauthia concesserat. Idem Albertus inter Sacrosanctam Romanam Ecclesiam et Imperium fidelissimus extitit mediator : unde tam summus Pontifex quam Imperator (verba rursum sunt Vitæ antiquæ, et intelligitur Fredericus Barbarossa, vix unquam volens et semper simulans obedire Ecclesiæ) privilegio amoris ipsum super alios Episcopos diligebant : præsertim illustris Imperator Henricus filius invictissimi Cæsaris : cujus gratiam devotionis obsequiis in tantum promeruit, ut nobilissimum castrum Verruchæ hujus Ecclesiæ, quod

D
 AUCTORE D. P.
 ætatis suæ
 circ. 35 ;

clarescit
 virtutibus,

ecclesiæ bene
 consulit
 an. 1186.

E

F

jus suum
 tuetur an.
 1190,

mediator
 inter Eccle-
 siam et Im-
 perium,

AUCTORE D P

appellatur
Princeps
S. I. anno
1191,Synodum
cogit an.
1192,decimas ob-
tinet anno
1194.littere vincit
an. 1196,an. 1199
dissidia
componit,et cassat
electionem
vltiosam,an 1201
jus dicit
Mediolani.

A Quod tenebat sibi, liberaliter restitueret, ac sinceram ejus devotionem magnis et pretiosis muneribus munificentia Imperiali donaret. Perierit restitutionis illius instrumentum, alias non omisset Ferrerius, totum Vercellense Archivum studiosissime scrutatus, ipsum allegare, sicut indicavit et pro majori parte verbotenus transcripsit illud, quo de se loquens Imperator inquit, ad petitionem dilecti et fidelis Principis nostri Alberti Vercellensis Episcopi, ecclesiam S. Eusebii in protectionem suscepimus... anno ab incarnatione Domini MCCI: observatque Ferrerius, eo Imperialis Principis beneficio ac titulo alios deinceps Episcopos post Albertum usos fuisse.

8 Tum ex prædictis Tabulis, cetera Alberti in Episcopatu gesta prosequens enarrare idem Ferrerius, Anno, inquit MCCI feria IV, V et VI post Pentecosten Synodum habuit, in qua salubria Ecclesiae decreta edidit, quæ adhuc extant. A Cælestino in pluribus decoratur beneficiis, præsertim circa decimas anno Pontificatus IV Christi MCCIIV. Anno MCCIIV Henricus confirmavit sententiam, in favorem Ecclesiae Vercellensis latam ab Angelo Imperiali Vicario, super causis vententibus inter Henricum de Frascarolio, Syndicum Alberti Vercellensis Episcopi, nomine Vercellensis Ecclesiae, ex una parte; et Gualam Guarnerium, Syndicum Communis Casalis S. Evasii, nomine ipsius Communis, ex altera. Anno MCCIIX ab Innocentio III (hic ante annum Cælestino morienti successerat) adhibitus est Albertus ad Placentinos et Parmenses, super disensione de Burgo S. Dominici, quæ totam Lombardiam ad arma sollicitabat, ad pacem et concordiam redigendos. Idem Pontifex eodem anno et sui Pontificatus II præcepit, ut electionem quorundam Fratrum per Clericos Casalis S. Evasii excommunicatos factam, irritam declararet; eidemque facultatem impertitur cogendi omnes, qui tenentur ad decimas. Hæc Ferrerius ex sue Ecclesiae tabulario: addit Ughellus ex Archivio monasterii S. Ambrosii acceptam Mediolano sententiam bene longam, qua Albertus vocatus Episcopus Vercellensis, et Petrus dictus Abbas Leocediensis, terminarunt controversias monachorum et Canonicorum S. Ambrosii Mediolanensis, jam diu sub ipsorum examine ventilatas, exhibitis commissionis Papalis litteris et ad verbum eadem sententiae insertis, quæ legi potest apud Ughellum data Mediolani anno MCCI, Indictione V, VIII kal. Decembris.

CAPUT II.

Prædictis contrariæ narrationes absque ulla veri similitudine excogitatæ.

C

A posteris
conficta li-
centius,

Agnoscent et deplorant viri ex Ordine Carmelitarum eruditi majorum suorum vel infelicitatem vel negligentiam, qua aut non curarunt describere suis quique temporibus res domi forisque memorabiles; aut descriptas farsitan amisere. Existimo ego haud minorem Ordinis esse calamitatem, quod defectum illum voluerint supplere posteris, ex traditionibus male consutis levissimeque fundatis conjecturis commenti historias, anachronismis et contradictionibus refertas. Hæc qui nesciunt habere de falsitate suspectas, labyrintho intricabili sese implicant, dum pro naturali erga suos affectu et reverentia, eosdem defendunt animosius, aut sollicitius excusant, labore magno et successu sæpe erubescendo, quando contingit (quod tamen ultimam contingat semper!) æquævali aliunde produci monumenta, quæ summam mereri fidem facile probantur, quando collata ad alios ejusdem aut supparis ævi scriptores, et ad veteres publicarum privatarumque actionum tabulas, nullam inveniuntur habere circa personas vel circa tempora contradictionem.

10 Talis fuit S. Petri Thomasi vita, tum ea quam scripsit Philippus Mazerius Cancellarius Cypri, itine-

rum ejus comes individuum et morientis assessor sedulus; tum alia quam composuit Joannes Cormessonius, Ordinis Fratrum Minorum in Terra-Sancta Minister, defuncti pro concione laudator, et examinandis ejusdem pie invocati miraculis constitutus Commissarius. Talem autem utramque esse probant partim Pontificia diplomata, ad calcem edita, partim observationes historicæ pariter additæ, quibus fit ut utrique scripto indubitata fides habeatur etiam in aliis, quæ aliunde nequeunt confirmari quam quod nulli fide dignæ auctoritati repugnent. Ast, si ista nobis Martium elucubrantibus defuerunt, circa Sanctos Bertholdum atque Cyrillum, de quibus jejune admodum, atque etiam subobscurè controversiarum declinandarum studio egimus; non desunt illa in Alberto, quemadmodum superiori capite est demonstratum. Ut autem prior sterilitas evidentior contra quorumcumque querelas excusationem habeat, contrarias certiori historiæ de Alberto opinioniones expendendas sumo, saltem pro hac vice; neque enim quavis oblata occasione lubet aut expedit commentarios implere alienis assertis refundis. Quod igitur Vitam Alberti ante Patriarchatum obtinet (nam de aliis partibus infra agemus) ea sic tractatur a scriptoribus Carmelitanis plerisque, ut Italiæ sacræ auctor Ughellus, vir ingenii sedatissimi ac modestissimi, non se potuerit continere, quin diceret, quod portentosas de Alberto narrationes instituerunt.

11 His dissolvendis serviet imprimis observare cum prædicto Ughello, ex Guilhelmo Tyrio lib. 21 cap. 26, ipsum Guilielmum ad Concilium Lateranense III venisse anno MCLXXXVIII, in comitatu septem quos nominat Præsulum, eorumque unum fuisse Albertum Bethleemitam Episcopum, eum atque ejus nomen idem Tyrius omiserat exprimere lib. 20 cap. 33 ubi ait, Radulpho mortuo circa annum MCLXXIII non nisi post biennium suffectum esse alium. Extat Tomo 4 Italiæ Sacre col. 483 instrumentum publicum anno ab Incarnatione MCLXXXVI, X kalend. Januarii, Indictione IV conditum, Pisis, quo Ubaldus, Dei gratia Pisanæ Ecclesiae Archiepiscopus, ob reverentiam ad ecclesiam S. Mariæ de Bethleem... dilecto Fratri Nicolao, Subdiacono et Canonico ipsius Ecclesiae, nomine ejusdem Ecclesiae S. Mariæ in Bethleem, recipienti, et pro dilecto Fratre Alberto Episcopo, prædictæ Ecclesiae, dat atque concedit ecclesiam S. Martini, sitam prope Pisanam civitatem in loco qui dicitur Vetula, cum suis bonis et rationibus; ut ipse Episcopus et ejus successores possint in eadem cum suis Clericis habitare (quoties scilicet negotiorum causa eos contingeret transfretare) et ecclesiam illam et res ac bona illius regere et custodire, et ea et bonis atque rebus ejus ad utilitatem ipsius Ecclesiae de Bethleem uti; salvo in omnibus et reservato jure patronatus. Iste porro Albertus utrum Ambianis vel Antiochiæ natus fuerit, et ex Eustochio Eremita atque Agnete de Podio pronepos magni Petri Eremitæ non disputo: hoc scio, ea omnia quæ ipsi seu vero seu falso attribuantur, transcribi in Albertum nostrum, cum ipso in unam eandemque personam confusum a variis scriptoribus Carmeliticis.

12 Unus eorum Petrus Thomas Saracenus, auctor Menelogii Carmelitani, hunc Albertum ait, in Ambianensi Canonicorum regularium cœnobio novitiatus primordia et religiosæ vitæ tirocinia posuisse, cumque in S. Genovefæ cœnobio Parisiis sacrarum litterarum lucubrationibus multum profecisset, Sacerdotali tandem dignitate anno circiter MCLXII initiatum, ab Innocentio Papa accepisse confessiones audiendi facultatem. Interim certum est, quod Collegiata S. Genovefæ ecclesia, uti est ad Vitam S. Wilhelmi Abbatis Roschildensis VI Aprilis demonstratum, nonnisi anno MCLXVIII, expulsis Canonicis secularibus, ad Regulares transierit sub Eugenio III, inter quem et prædictum Innocentium Cælestinus et Lucius, idem Secundi, Pontificatum

D
ut alias ex
coarvorum
scriptis facile
sunt refutata;

sic etiam nunc
refutantur ex
iisdem illi,

E

qui cum
Alberto
Bethleemita
Hierosolymita
confundunt,

F

figuntque
an. 1142
Sacerdotio
initiatum.

*cum Ludovico
7 ivisse in
Terram
Sanctam,*

*indeque
reducem an.
1114 factum
Episc
Vercellensem.*

*tum 1157
Ep Bethle-
emiticum,*

A tificatum tennuerunt. Tum addit Saracenus, Albertum cum Rege Ludovico (septimus hic fuit, et solvit e Gallia anno MCXLVII post Pentecosten) Terram-sanctam petiisse, et regularem vitam cum aliis Regularibus in clauistro Dominici sepulcri esse professum: inde ad Adrianum IV, anno MCLIV exeunte Papam factum, gratulationis causa venisse: a quo Mortariensi ecclesiae suffectus Episcopus (quis autem Mortariensem Episcopatum vel fando nominari audivit?) tandem factus sit Vercellensis Antistes; quando scilicet Cathedralam illam adhuc tenebat Ugutio, anno MCL creatus et usque ad MCLXX superstes. Sed nec tamdiu quidem in Italia Albertum Saracenus retinet: verum mox ubi in Patriarcham Hierosolymitanum electus fuit Amalricus, Sancti Sepulcri Prior (fuit id anno MCLVII, non sub Alexandro, qui anno dumtaxat MCLIX creatus est Pontifex, sed sub ejus decessore Hadriano) censet Albertum Ecclesiae item Bethleemiticae optimo jure suffectum: cum ex Guilielmo Tyrio lib. 16 cap. 17 constet, quod Radulphus, favente sibi Domino Hadriano Papa, qui ejus compatriota erat, ad ecclesiam assumptus Bethleemiticam, Episcopus ejus ordinatus est loci, nec nisi anno MCLXXIII obiit, locum Alberto alteri supramemorato et post biennium suffecto relinquens.

*ac denique
e Carmelo
abstractum,*

*anno 1187
Patriarcham
Hieros. dimis-
sa sede C. P.*

B 13 Denique cum apud Baronium ad annum MCLXXXVII et viii aliquid ex Niceta Chroniata legisset Saracenus de Leontio et Dositheo monachis, ad Patriarchatum primo Hierosolymitanum deinde Constantinopolitanum successive nominatis, ex Imperatoris Graeci arbitrio (urbe scilicet sancta jam capta a Saracenis et Latinis crepta) fugit ille, Albertum habuisse cognomen Leontii, et fictionis suae testem citat Geuebrardum anno 1187, nihil simile aut istuc aut in tota sua Chronographia asserentem. Tum ruinoso huic fundamento prolixae fabulae molem superstruit idem Saracenus, sibi quae imaginatur, Albertum a Dositheo, schismatico monacho et Patriarchale fastigium ambiente, primo ita exagitatum, ut demissa Bethleemitica Cathedra moluerit inter Carmelitas Carmelita vivere, deinde ad Patriarchatus Constantinopolitani insulas evocatum, usque ipso quo electus fuerat anno absolutum, tandem suffectum esse Athanasio Graecorum Hierosolymis Patriarchae: eo ipso scilicet tempore quo vivebat adhuc Latinus Hierosolymarum Patriarcha Heraclius, vel (si de annis paulo post secutis agatur) Heraclii successores Sulpitius et Monachus.

*idque sub
Imperatore
CP. schis-
matico,*

et Saracenis:

C 14 Humano capiti cervicem pictor equinam Jungere si velit, et varias inducere plumas, Undique collatis membris, ut turpiter atrum Desinat in piscem mulier formosa superne, poteritne fingere monstrum magis heterogeneum, quam hic fingitur Albertus? Etenim hic secundum Saracenum, primo fuerit inter Latinos orthodoxos Canonicus Regularis et Episcopus Bethleemiticus; deinde, nescio quomodo Constantinopolitano Imperatori schismatico insinuat, per eundemque ab Urbis regiae cathedra ad Hierosolymitanam promotus, non utique pro Latinis, qui nulli Hierosolymis supererant urbe a Saracenis capta; sed pro Graecis Syrisque, qui soli ex Christianis ibi remanserant; dum scilicet Latinorum Patriarchae Aecone habitarent, et legitima Latini Cleri aut Romani Pontificis electione continuarent seriem nusquam interruptam; in quam Albertum inducimus seculo sequenti. Constat interim ex supra positis, ipsum ad illud usque seculum non protulisse pedem extra Europam; et Vercellensem Episcopum egisse, dum in Palaestina Episcopatum Bethleemiticum administraret Albertus alius, de quo supra, nihil cum schismaticis Imperatore aut Clero commune habens, et prius mortuus quam noster hic mare trajecerit; illius namque in Sede Bethleemitica successor Petrus legitur anno MCCIV interfuisse electioni Balduini, Flandriae Comitis, in Constantinopolitanum Imperatorem.

15 Verba Saraceni partim ipsa dedi, partim fabulosa prolixitatis tadio in pauca contuli: satis hoc erat, ut lector cognosceret quam bona fide, ex domesticis et exteris monumentis (ut praefert titulus) ab eo sit excerpta Vita S. P. Alberti Carmelita, Hierosolymorum Patriarchae. Hoccine est, quod promittit Praefatio ad lectorem. Sanctorum originaria, e genuinis fontibus, robusta et constanti fide, proprio recudere stylo, apocryphis omnino exulare jussis? Ad singulas pene periodos auctorum illustrium nomina et loca citat: sed quos vidimus aut contraria aut diversa scripsisse. Dubites utrum crediderit, post suum illud Menologium typis dotum, futurum quemquam qui litteros nosset, et fidem tam prodigiosa narrantis testesque allegantis posset oculorum propriorum explorare judicio.

CAPUT III.

B. Alberti ad Patriarchatum Hierosolymitanum vocatio: et res in eo gestae.

Auctor coarctus Vitae, primo capite a nobis delibatae, postquam Alberti laudabilem in Ecclesia Vercellensi conversationem commendavit, sic narrationem suam prosequitur: Verum ut Fulgur, quod exit ab Occidente (Christus videlicet, fulguri comparatur Matthaei 24 v. 27) et patet usque in Orientem, tanti viri gloriam constitueret in excelso, ab Orientali Clero et populo in Hierosolymitanum Patriarcham fuit unanimiter postulatus, et per Dominum Papam Innocentium III, ut illo iret coactus. Quos in eo gradu honoris decessores successoresque habuerit, accurate pleneque deductum leges in meo de hisce Patriarchis tractatu, ad primum tomum Maii praefliminari. Ibi ex historia brachii S. Philippi Apostoli ab Jerusalem missi, et Florentiam allati anno Dominicæ Incarnationis MCCIV vi Nonas Martii, scripta ab aliquo tunc ecclesiae Florentinae Clerico, demonstravi, Heraclio Sulpitium, Sulpitio successisse Caesariensem Archiepiscopum, non re, sed nomine proprio Monachum: qui postquam, Domino vocante, debitum humanitatis exolvit... tumulto corpore tanti Patris, Cardinalis Soffredus, qui tunc in partibus transmarinis Legationis officio fungebatur, fuit in Patriarcham electus: sed ille postea electioni renunciavit. Verum universi ad quos spectavit electio, de consensu Regis, elegerunt Episcopum Vercellensem, ad quem reducendum Rainerius, olim ecclesiae sanctae Resurrectionis in Jerusalem, tunc Joppensis Prior, qui de Florentina diocesi fuerat, legatus fuit principaliter constitutus.

17 Haec ibi, ex quibus occasionem arripit quispiam suspirandi, quod B. Albertus antehac, anno fortassis seculi secundo aut tertio, propter aliqua Imperii aut Ecclesiae negotia in Orientem profectus, et Aecone cum Patriarcha Monacho ejusque Clericis conversatus, cum ibi virtutis suae odorem reliquerit, ut etiam absens fuerit postulatus. Sed suspicio haec, uti non potest demonstrari falsa; sic solidiori eget fundamento, ut credatur vera: cum et ad reducendum ex usu vulgari sic accipi possit, ut rediens Raynerius adducere eum jubeatur, qui ibi numquam fuerat. Sic cum a loco suo quis surgens, ut alinunde accipiat quidpiam, eo unde exiverat redit; illud secum referre dicitur, licet ipsum numquam ibi fuerit quo defertur. Ista porro Soffredi Cardinalis renunciatio et Alberti electio, non tantum confirmatur ex Gestis Innocentii, a Francisco Bosqueto vulgatis; sed etiam ex ipsius Pontificis pulcherrima epistola, ad se excusantem reluctantemque data, anno (ut Stephanus Ferrerius ex registro Vaticano transcripsit) MCCIV, xii kalendas Martii. Unde apparet Raynerium Priorem, mox ut consensum Pontificis Romae obtinuit, hanc epistolam secum detulisse, et Vercellum properantem transivisse Florentiam IV Nonas ejusdem Martii. Epistolam, quia pulcherrimum praebet de virtute Alberti testimonium, estque chronologica

D AUCTORE D. P. et huc ut certissima obtruduntur.

ANIMADV. PAP. 15

E Mortuo Monacho Patriarcha,

et Soffredo Card. se excusante,

F Albertum, qui forsitan ibi paulo ante fuerat,

electum Patriarcham an. 1204, monet Papam,

ANIMADV. PAP. 16

A *logiæ quam sequimur munimem solidissimum, totam exhibeo.*

ne Domino Hierosolymis passo pro servis, Phil. 2, 7

ipse servus recuset ibidem pro Domino pati,

18 Ut lapsum humani generis repararet unigenitus Dei filius Jesus Christus, cum in forma Dei esset, exinanivit, ut testatur Apostolus, semetipsum, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo; et eligit sibi Hierosolymam passioni, factus obediens Deo Patri usque ad mortem crucis; et peccata nostra in corpore suo pertulit super lignum, reputatus cum iniquis et cum latronibus crucifixus. Nisi ergo de ingratitude vicio servus voluerit inutilis condemnari, nec jugum nec jugulum recusabit subire pro Domino; cum Dominus tradidit se pro servo, morte turpissima condemnatus. Sane ut omnem occasionem nobis Dominus tolleret, nec ad excusandas excusationes in peccato locum negligentiae aliquem reservaret, quidquid servus pati potuisset pro Domino, pene passus est Dominus ante pro servo. Quis ergo terrena omnia non relinquat pro eo, quem descendisse noverit a cœlestibus ad terram? quis animam suam non ponat pro illo, qui pro eo spiritum emisit in cruce? Siquidem ut retribuamus ei aliquid, pro omnibus quæ retribuit ipse nobis, nec tribulatio, nec angustia, nec mors, nec gladius, nos debet aliquatenus retardare, quo minus, si necessitas exigit et deponat utilitas, gstemus pro eo calicem passionis. Si enim, quemadmodum ambulavit, ambulare disponimus, et vestigia ejus sequi; nec opprobria exprobrantium, nec hostis familiaris insidias, nec inimici sævientis potentiam debemus aliquatenus formidare; quo minus in viis ambulemus ipsius, et pedes nostros in ejus semitis dirigamus; passo compatientes ad tempus, ut in aeternum regnanti feliciter conregnemus.

et ejus Ecclesiæ onus suscipere;

C

ne fugiat labores,

Is. 1, 14

Joa. 4. 6 dolores,

Thr. 1, 12

Mar. 14, 33 timores,

4, 6 Mar. 14, 33 paupertatem,

Ps. 68, 30 Luc. 9, 58 anxietates,

19 Novimus etenim et certum tenemus, tam ex Prophetica quam Evangelica lectione, quod in perpetuum expectavit cor ejus, cum lingua ei maledictum exprobraret, quod filius fabri esset, potator vini, et publicanorum amicus. Novimus, quod qui edebat panes ejus, erexit calcaneum contra ipsum. Novimus, qualiter sputo conspersus, cæsus colaphis, spinis coronatus, Pilati tyrannidem pertulit patienter; crucifixus ad ultimum, et lancea perforatus. Numquid ergo tuo te Factori negabis, ut recusés onus Ecclesiæ Hierosolymitanæ subire, quam suo sanguine consecravit? Si te sibi dignatus est quodammodo eligere successorem; numquid non adhibis hereditatem ipsius, nec suscitabis semen fratri defuncto, qui per te posuit forsitan in terra peregrinationis et predicationis suæ semen Evangelicum propagare? Absit ut labores, timores et dolores evites; paupertates, anxietates et necessitates effugas, ne subeas onus illud, ad quod es divina dispositione vocatus. Absit ut pro eo labores evites, qui pro te per Prophetam se asserit laborasse, dicens in Psalmo, Laboravi sustinens, et de quo Evangelista testatur quod hora quasi sexta sedebat super puteum, ex itinere fatigatus. Absit ut pro eo dolores evites, quem pro te non dubitas doluisse, juxta quod ipse asserit in Propheta, O vos omnes qui transitis per viam, attendite et videte, si est dolor similis sicut dolor meus: et qui de se ipso in Evangelio protestatur, Tristis est anima mea usque ad mortem. Absit ut pro illo timores evites, qui de se legitur in Psalmo dixisse, Timor et tremor venerunt super me, et de quo in Evangelio legitur, quod cœpit pavere et tædere. Absit ut pro eo fugias paupertatem, qui pro te pauper est factus, juxta quod asserit in Propheta, Pauper et dolens sum ego; et in Evangelio, Vulpes foveas habent et volucres cœli nidos; filius autem hominis non habet ubi caput reclinet. Absit ut pro eo anxietates refugas, in cujus persona loquens Pro-

pheta sic ait: Anxius est in me spiritus meus, et in me turbatum est cor meum; et qui asserit de seipso, Baptismo habeo baptizari, et coarctor denec perficiatur. Absit ut pro eo necessitates effugas, qui pro te, ut alia taceamus, se in famis et sitis necessitatem induxit, juxta quod legitur in Propheta, Dederunt in escam meam fel et in siti mea potaverunt me aceto: et sicut idem Evangelista testatur, quod cum jejunasset quadraginta diebus et quadraginta noctibus postea esuriit: et cui cum clamasset in cruce, Sitio, acetum sive vinum myrrhatum sive etiam felle mixtum crucifigentium dextera propinavit.

20 Si forte te moveat, quod ad illius Ecclesiæ Præsulatum vocaris, cujus ad præseus non poteris possessionem adire; utpote quæ fere tota nunc ab hostibus detinetur ad tempus; reducas ad oculos tuæ mentis, quomodo Jacobus frater Domini suscepit Hierosolymam gubernandam, nonquidem faventem sibi, sed potius repugnantem; utpote in qua illi tenebant eo tempore potentatum, qui et Dominum crucifixerant extra urbem, et circa templum postmodum ipsum Jacobum occiderunt. Et licet Joannes et Thaddæus secundum carnem fuerint fratres Domini, Jacobus tamen specialiter dicitur Frater ejus, utpote qui relictam fratris defuncti duxerit uxorem, ut semen ei juxta legem Mosaicam suscicaret: qui etiam non incongrue dicitur Supplantator, cum quodammodo Apostolos supplantasset, utpote qui quamvis primus inter alios non fuisset, ceteris tamen quasi primogenituram præripuit, dum primogenitam suscepit Ecclesiam gubernandam: de qua videlicet Propheta testatur, quod de Sion exivit lex et verbum Domini de Hierusalem. Hæc est civitas Regis magni, de qua multa dicta sunt gloriosa, et illud quasi præcipuum quod subjungitur: Mater Sion dicet, Homo et homo factus est in ea, et ipse fundavit eam Altissimus. Præterea licet pars illius Ecclesiæ, quod dolentes referimus, in excidio Terræ-sanctæ capta fuerit et ab hostibus trucidata: pars tamen, quæ manet tua; imo etiam ipsa Ecclesia, quæ per novam est sobolem renovata, in Pastorem te sibi exposcit et expectat. Non ergo de loco causeris, cum personas habeas quas gubernes: quia nomen Ecclesiæ ad personas refertur amplius quam ad locum: licet ad hoc specialiter postuleris, ut de loco sollicitus, ad recuperationem ipsius, ad reintegrationem terræ nativitatis Dominicæ, totis viribus allabores.

21 Accedentes enim ad præsentiam nostram dilectus filius Prior et Canonici Sepulcri Dominici, tam viva voce quam per litteras quas tulerunt, nobis humiliter intimarunt, quod cum dilectus Frater Soffredus, tituli S. Prædixis Presbyter Cardinalis, Apostolicæ Sedis Legatus, non potuisset induci ut electioni factæ de ipso ad Hierosolymitanam Ecclesiam consentiret, convenientes in unum te in Patriarcham unanimiter postularunt. Quorum postulationi et carissimus in Christo filius noster illustris Rex Hierosolymitanus assensum præbuit, et Archiepiscopi consenserunt; per suas nobis litteras, supplicantes, ut te non solum inducere sed etiam cogere dignaremur, ut postulationi eorum humiliter consentire. Idem quoque dilecti filii Soffredus S. Prædixis et Petrus tituli S. Marcelli Presbyteri Cardinales, Apostolicæ Sedis Legati, per suas nobis litteras intimarunt: quod cum suffraganei ecclesiæ Hierosolymitanæ in electione vocem assererent se habere, Prior autem et Canonici Sepulcri Dominici hoc negarent, factum est tandem ut nominatis duabus personis, vices et voces suas in eas devote conferrent; ut ex illis, quam magis idoneam crederent, eis eligerent: Patriarcha similiter [Antiochenus] et Prælati provincie, in eos, si quid juris in electione habeant, concorditer contulerunt. Ipsi ergo deliberatione præhabita

D
*Ps. 142, 4
Luc. 12, 30
necessitates,*

*Ps. 68, 22
Mat. 4, 2*

*jubet exemplo
Jacobi,
fratris
Domini,*

*illum Epi-
scopatum
amplecti,
15*

*Is. 2, 3
qui præcipuus
in Ecclesia,
Ps. 86, 5*

*amisso loco
adhuc supere-
rat in perso-
nis:*

E

inducat Ordinem electionis,

et Prælatum ac Principum vota,

A præhabita in duabus nominatis personis, te potius eligentes, nominarunt eidem ecclesiæ in Pastorem.

quibus motus
ipsum eis
concedendum
putarit,

22 Licet autem valde nobis necessarius sis, in partibus Lombardiæ, utpote cui secure in arduis negotiis committimus vices nostras: propter urgentem tamen necessitatem, non solum ecclesiæ Hierosolymitanæ, sed totius Orientalis provinciæ, quamdam nobis quasi violentiam inferentes, mouemus discretionem tuam et exhortamur attentius, et in remissionem injungimus peccatorum, obsecrantes per aspersionem sanguinis Jesu Christi, quatenus dictæ nominationi consentiens, et prædictorum omnium desideriis condescendas, et electionem recipias de te factam: ne si aliter egeris, voluntati divinæ resistere videaris (quæ tamen et a nolentibus semper impletur) prudenter attendens, ne si persona minus idonea vel forsitan indigna eidem præficeretur Ecclesiæ vestræ, desiderium aliquorum tibi propter conditionem tuam posses non immerito imputare. Nec laborem istum refugas, tamquam perficere nequeas quod exoptas: quia Deus non tam profectum remunerat quam laborem: propter quod dicit Apostolus, Unusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem: et alia Scriptura testatur, Reddet Deus mercedem laborum Sanctorum suorum: unde caute dixit Apostolus, Plus omnibus laboravi: nec dixit, Omnibus plus profeci: quamquam ex laboribus tuis profectus speremus non modicos proveni-turos.

et omni ex-
cusatione
præcisa,

1 Cor. 3, 8
Sap. 10, 17
1 Cor. 15, 10

etiam co-
gendum,
ad suscipien-
dam Eccle-
siam illam.

23 Taliter igitur pro Domino et propter Dominum super hoc mandatum Apostolicum exequaris, quod manum districtioris severitatis nos non oporteat exhibere. Nam etsi secundum statuta Canonica nullus invitus crescere compellatur, tamen juxta legitimas sanctiones aliqui ad publica munera trahuntur inviti. Interest autem tam Apostolicæ Sedis quam Ecclesiæ generalis, imo et generaliter omnium et singulariter singulorum fidelium Crucifixi, ut eidem Ecclesiæ persona præficiatur idonea in Pastorem. Nec tu tam ad honorem assumeris, quam ad onus: cum Ecclesia illa hodie plura habeat onera, quam honores. Ne turberis in aliquo, vel causeris quod præfatus Cardinalis S. Prædis factam de se postulationem canonicam Sepulcri Dominici non admisit: quia forsitan, sicut Sara Tobix, sic et ipsa fuit alii divino judicio reservata: vel fortassis hoc eum ad hanc oneris recusationem induxit, ne in partibus illis præsens existens videretur promotionem propriam procurasse: ac ex eo præsertim notam ambitionis incurreret, quod tum ad remotionem cujusdam perversæ personæ, quæ ad eandem Ecclesiam fuerat improbe nominata, opportune ac importune, sicut ad ejus pertinebat officium, institisset; si amota illa factam de se postulationem postmodo acceptaret. *Hiscæ litteris et mandatis Vercellensis Episcopus humiliter acquiescens, inquit compilator Actorum Innocentii, ad Apostolicam Sedem accessit; et in Patriarcham promotus, non solum Pallii ornamentum accepit, verum etiam officium Legationis promeruit, per quadriennium in sua provincia exercendum: jam jamque profectus, inde in Syriam navigavit.*

Eundem
facit Legatum
Apost.

24 Hæc tamen ne tanta celeritate peracta existimes, ut arduandis Ecclesiæ Vercellensis, quam dimittere oportebat, negotiis insumptus non fuerit totus hic annus MCCIV et bona pars anni sequentis, quo ipsum suum Successorem Lotharium consecrasset cum Episcopis et provincialibus potuit. A Pontifice autem, ut dictum est, ordinatus, accepit ab eo litteras signatus XVI kalendas Maii, ad cunctos Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, Priores, omnesque Christi fideles, tam indigenas quam peregrinos, in Hierosolymitanam provinciam constitutos, quibus asserit Innocentius se, ex communium Fratrum consilio, Venerabilem Hierosolymitanum

Patriarcham, olim Episcopum Vercellensem, mittere, illique ad quadriennium in eadem Provincia Legationis munus injungere, jubetque eum demisse atque humiliter, sicut seipsum, excipere. *Concedit etiam eidem Pontifex, ut quibuscumque absolutionis munus impertiatur: ut ii qui ex Italia cum ipso sunt, fruantur Præbendis: ut in quibusvis Provinciis (sine scandalo tamen et aliorum præjudicio) utatur Pallio; ut per certa tempora excusetur a visitatione Liminum: et alia complura privilegia addit. Ita instructus Albertus opportuno tempore cum Genuensium classe in Terram sanctam vela fecit, anno verosimiliter in hiemem vergente: ideoque Theodoricus Pauli annum sequentem, scilicet MCCVI primum Patriarchatus annum vocat.*

25 Vixit Albertus Accone seu Ptolemaide, ubi post captam a Saracenis Hierosolymam refugium suum habuere Patriarchæ Latini; quamvis ibi proprius esset Episcopus, qui tempore B. Alberti fuit Galterius; cujus etiam sigillum, una cum sigillo Alberti appensum infra commemorandæ sententiæ, videri testatur Ughellus. *Mansit autem res in eo statu, usque ad Pontificatum Urbani IV: qui videns Hierosolymitanæ urbis in integrum restituendæ spem canatusque in longum protrahi; neque convenire censens, ut Patriarcha consecratus, semper in aliena urbe velut hospes diversaretur; Patriarchatui Episcopatum Acconensem univit, uti alibi plenius delucetur. Errant igitur, qui existimant, Albertum etiam Acconensem; multo magis, qui nominum vicinitate decepti, dicunt Ascaloneensem Episcopum fuisse.*

26 Plures postea ad eundem Albertum litteras dedit jam sæpe memoratus Pontifex. Videre eas licet editas a Bosqueto: nobis satiz hic erit earum argumenta indicasse, quomodo ea Epistolis Bosquetus præfixit. *Est ergo lib. 2 Epistola 104 data VIII kalend. Octobris anno Pontificatus XIV Christi MCCXI, qua mandat ut Hugonem, Regem Cypri, moneat, ut suum Comestabulum in gratiam recipiat. Idem Epistola 134 data III kalendas Januarii jubet, ut cognoscat de Archiepiscopi Nicosiensis in Cypro electione, cujus Pallium ei mittit. Epistola 147, scripta Idibus Januarii anno MCCXII, monet ut hortetur Principes Orientales ad commutationem Christianorum captivorum cum paganis. Lib. 3 Epistola 179 hortatur Patriarchas Antiochenum et Hierosolymitanum, ut quorundam de se querelæ medeantur: data ea est VI Idus Octobris anni prænotati. Epistola 208, data V Idus Januarii anno MCCXIII, mandatur Patriarchæ Hierosolymitano, Apostolicæ Sedis Legato, et suffraganeis ejus, ut populos in Regis fide confirmet. Libri 4 Epistola 7, in qua deficit datæ dies et annus, qui hic ipse fuit, committitur Alberto, ut Regem Armeniæ absolvat, et Comitem Tripolitanum ad iudicium Ecclesiæ subeundum compellat. Ast apud Ferd. Ughellum tom. 4 Italix sacræ in Episcopis Jannensibus col. 1222 habetur Epistola, acta III Idus Januarii Pontificatus anno XVI, qua, intellecto quod Episcopus et Capitulum Acconense, denegarent Chrisma, gratis dandum ecclesiis juxta Concilii Carthaginensis decretum, absque pretio exhibere Acconensi Genuensium ecclesiæ S. Laurentii; mandat Patriarchæ, ut eisdem Episcopum et Capitulum efficaciter moneat et inducat, ut sicut ipse Pontifex dederat in præceptis (qua de re ibidem extat alia ad ipsos ejusdem fere tenoris epistola) a tam inhoneste et interdicto commercio desistentes, Chrisma gratis de cetero ecclesiæ memoratæ concedant: quia venalitates hujusmodi abominatur religio ecclesiasticæ honestatis et sacris obviant institutis. Ex quibus duabus similis tenoris epistolis, altera Patriarchæ, altera Episcopo inscripta eodem anno ac die, magis etiam demonstratur quod diximus, quo tempore Acconem incolabat Albertus, suum ipsam proprium habuisse Episcopum.*

D
CTORE D. P.

et multis
cumulat
privilegiis.

Anno 1206
Acconem
appulso,

ubi proprius
loci Episcopus
erat,
E

scribit Inno-
centius 3 an.
1211,

anno 1212,

anno 1213,
F

AUCTORE D. P. et Albertum invitavit ad Concilium Lateran. 4

27 Omnium porro ad Albertum prædictum extrema in libro 4 Epistolarum Innocentii est 36, data XII kalendas Martii, qua ei injungitur, ut nuntios Apostolicos ad Soldanum deduci, et ipse Concilio adesse satagat æcumenico: quod isto anno indictum, anno sequenti mensibus Novembri et Decembri celebratum est Romæ in ecclesia Lateranensi quartum: cum ultra tredecim menses vitu functus esset Albertus. In prædicta autem Epistola præcipuam considerationem merentur hæc Pontificis verba: Quia vero tuam nobis præsentiam, ad hoc salutare propositum exequendum, valde credimus necessariam, imo quam maxime fructuosam; Fratritatem tuam rogandam duximus et monendam, per Apostolicam tibi scriptiorem mandantes, quatenus, si videris posse fieri absque gravi dispendio Terræ-sanctæ, præfixum ad universale Concilium celebrandum, quam cito poteris, satagas terminum prævenire: ducens aliquos viros tecum, in consilio providos et in commisso fideles, qui plene noverint circumstantias caussarum et rerum, temporum, et locorum: quibus undique circumspectis, ad liberationem hæreditatis Dominicæ, utilis intendere valeamus. Tu denique, Venerabilis Frater in Christo, tuarum nobis, apud justissimum

B Judicem et piissimum Patrem, orationum impertire suffragium, quo plurimum indigemus. Eodem anno Accone sententiam tulit Albertus, II Idus Aprilis, de burgensia Aguetis Gastaldi, inter Jannenses et Pisanos ibidem controversa, unde acceptum illius sigillum infra datur; ipsa vero sententia legi potest apud Ughellum. Et hæc quidem omnia definitis singula annis constant, non item duo alia puncta, quæ de eodem sancto Patriarcha notat Sixtus Senensis lib. 4 Bibliothecæ sacræ hisce verbis: Albertus, Patriarcha Hierosolymitanus, vir sanctitatis et doctrinæ admirandæ, qui Fratribus Carmelitæ, adhuc in Terra-sancta commorantibus, vivendi formam regulamque dedit; jussu Innocentii Papæ ejus nominis tertii scripsit de situ et statu Terræ-sanctæ non contemnendos Commentarios. De Regula, quando Carmelitæ data videatur, infra disquiremus: quandoam vero de Terra-sancta scribere Albertus jussus sit, scire non magni refert: potius optandum est, ut ipsi illi Commentarii alicubi inveniantur, et ex tenebris prodant in lucem publicam.

CAPUT IV.

Obitus B. Alberti et Cultus in Ordine Carmelitarum.

C Dum per octo annos, ab adventu in Terram sanctam numerandos, ibidem tunc sancte et laudabiliter vixisset, Albertus, ut non solum a Christianis, qui eum tamquam Patrem sanctissimum diligebant, verum etiam a Saracenis et Paganis in reverentia magna et veneratione haberetur; diabolicus quidam vir, de loco Caluxii, Eporediensis diocesis, quem idem Pater de suis excessibus corripbat, eundem venerabilem virum, Pontificalibus indutum, et in hac die gloriosa Exaltationis sanctæ Crucis, in ecclesia sanctæ Crucis civitatis Acconensis, processionem cum Clero solenniter agentem, cultello petit et occidit: et sic gloriosus Pater per Martyrii palmam ex hac vita migravit. Prius tamen hujus [Vercellensis] ecclesiæ sponsæ suæ memor, pretiosis eam donariis honoravit: videlicet candidis sericis paramentis ad indumenta Pontificalia faciendâ, scilicet Planetam, Pluviale, Dalmaticam, Tunicellam: item Cathedra deaurata ad usum Episcopi, insuper duobus urceolis crystallinis auro argentoque decoratis, et bacilla cum urceolo magno, et baculis de crystallo ornatis ad usum Cantorum. In his finitur MS. Vercellense, quod ad Lydium veritatis lapidem, consensum scilicet aliorum ejusdem temporis monumentorum, pro parte majori

comprobatum, pro ceteris quoque alibi non expressis debet haberi fide dignissimum. E contra narrationes, ab his diversæ, licet forte contineant aliqua, auctori tam fido non contraria, sed præterita, quæ proinde vera esse possint; tamen iis ipsis quæ forsitan vera dicunt, non tribuunt, sed derogant veri similitudinem, qua nili prudens lector possit.

29 Si Jacobus de Vitriaco, Acconensis Episcopus, Historiam proseguere voluisset, quum Guilielmus Tyrius Archiepiscopus in libro 23 imperfectam dimisit, eundemque styli quem ipse tenere, haud paulo plura de rebus ab Alberto gestis in Oriente, deque ejus morte haberemus: fortassis etiam intelligeremus, quo Cleri populi que luctu sepultus, qua veneratione et cultu honoratus sit a vulgo Albertus, atque pro Beato et Sancto habitus, velut qui mortem, si non pro fide, certe pro virtute Christiana violentum sustinuerat. Sed Jacobus, sub nomine Hierosolymitanæ historiæ, maluit totius Terræ sanctæ concinnare descriptionem, quoad incolæ, loca, religionem, celeberrimamque urbium expugnationes et præliorum successus: itaque ne nomen quidem tanti viri in tota hac historia reperitur. Marinus Sanutus, dictus Torsellus, ex Veneta ditone natus, anno mcccxxi obtulit Joanni XXII libros tres, quorum quia scopus erat recuperationem Terræ-sanctæ tentandam et facile perficiendam suadere, ideo titulus est, Secreta fidelium Crucis: agit autem tali modo consultorem, ut quandoque, præsertim in libro 3, Historicum profiteri videatur. Pars certe XI libri istius in titulo promittit Passagia, variumque statum ac dominia Terræ promissionis, a morte Saladini usque ad transitum S. Ludovici, atque per dilucidam, sed brevem chronographiam, anni cujusque res præcipuas attingit: ubi caput 5 finiens in anno mccciv, Eodem, inquit, anno Albertus Patriarcha Hierosolymitanus in supplicatione mortuus est. Pauca verba, sed multa pro eo, qui nullius alterius Patriarchæ mortem memoria sua dignatus est: hoc ipso indicans Alberti mortem a se notari, tamquam casum singulariter commemorandum: neque tamen mortuus ita significat generaliter vitam finitum, ut non etiam, ex familiari Venetis idiotismo, frequenter significet truncatum.

30 Quid autem Carmelitæ? Sua in antiquis rebus commemorandis infelicitas hic quoque impedit eos ne verum dicere possent absque falsi admixtione, ac deinde ab eodem omnino deviare fecit. Magister Baptista Catinensis in speculo Ordinis Fratrum B. Virginis de monte Carmeli, apud Stephanum Ferrerium, scriptor tam antiquus ut neque Gesnero neque Lucio Belgæ in Bibliotheca Carmelitica innoverit; Ante Concilium, inquit, Lateranense videlicet IV, per annum et dimidium, ipse Albertus moriebatur, occisus a Saracenis in Hierusalem, in una solenni processione de sancta Cruce. Joannes de Vneta, qui teste Gesnero clarnit anno mcccxlvi Carmelitarum per Franciam Provincialis, in Chronico sui ordinis apud Marcum Antonium Alegre de Casanate ad unum Christi mcccxxiv, annis viginti scilicet serius quam par erat: ita loquitur suis vel Alegrei verbis (neque enim ad manus est ipse auctor) Hunc, Albertum nempe, ferunt, toto discerptum corpore, fuisse a Barbaris pugionibus fustibusque dirissime agitatam in viis Hierusalem, dum ad ægrotos Dominicum Christi corpus deferret, vel, ut alii asserunt, dum Pontificalem processionem contra fidei inimicos, ut divinum imploraret auxilium, faceret, pro pastoralis munere suo. Ne autem errorem, in nomine urbis exprimendo, putet aliquis columi fuisse non scriptoris, notandum Hierosolymam tunc fuisse sub dominio Saracenorum, ubi nisi Albertum occisum credidisset, scelus tam immane in eo patratum numquam scripsisset: quid enim tale in Acconensi civitate, quæ tota Christianorum Latinorum erat, auderent barbari, mox lapidibus obruendi vel a pueris?

confirmans

Confirmat
Marinus
Sanutus;

E

id Hierosolymis factum
scribunt
quidam,

F

et veritatem
fabulis
obnubilant;Ejus Commentarii de
Terra-sancta.

Accone occisum in supplicatione Alberti.

A *Confirmans autem errores Alegræus (ex Vineta au ex alio nescio) subjungit : Claruerat temporibus FridERICI II ; et sub summo principe Patrum Gregorio nono, annis Christi MCCXXXIV, sepultus est Hierosolymis. Ita ille in loco æque ac tempore aberrans.*

Saracenus
in Menol.
Carmelitico,

per aliquam
veri investi-
gandi socor-
diam,

31 Ignoscendum Saraceno fuerat, si Catanæum et *Vinetam*, secutus ipse etiam simile quid scripsisset : poterat enim fidem suam, productis auctoribus tam antiquis, utcumque liberare. Rursum autem ignoscendum est ei, quod sequi non potuit quos vidit nunquam : nam neque nos hactenus eos vidimus. Sed qui possumus illi ignoscere quod Bononiæ scribens et librum suum imprimens anno MDCXXVIII, postquam ex Pennotto intellexerat, tradi item, Albertum Episcopum fuisse Vercellensem ex Canonico sanctæ Crucis Mortariensis, non curaverit od civitatem Italicam non remotissimam, ubi suus ordo antiquum et celebrem conventum habet, epistolium scribere, quærereque num quid istis nosset de Alberto Vercellensi Episcopo? Fuisset enim illi responsum a Frotribus, annos non plures esse quam viginti quatuor, quod Stephanus Ferrerius, Episcopus Vercellensis etiam ipse, accuratissimo commentario eruderat memorias authenticas suorum omnium antecessorum. Aliquid tamen, non legisse, sed audivisse fatetur, ab eis qui Ferrerium legerant acceptum, dum in notis ad Vitam sic pronuntiat : Sunt qui asserant D. Albertum nostrum mucrone vulneratum, die quo solennem sanctissimæ Crucis processionem instituebat, et ad Dominum Martyrio migrasse : sed nullo certo fundamento scriptum invenimus. Imo S. Alberti Officium de uno sancto Episcopo et Confessore, solenni ritu celebrandum in rituali nostro et kalendario aperte injungitur.

incruenta
morte obiisse
eum fingit.

32 Quod illud Rituale ac kalendarium sit, mox videbimus : quæro ego quo certo fundamento scripta invenit hæc? S. P. N. Albertus, senio jam tandem confectus (nempe centenarium circiter coquebat facere annus MCXLI quo Sacerdotio initiatum pronuntiavit, tunc probabiliter ne natum quidem) sanctis operibus plenus, pro Ecclesiâ Catholica multis sudoribus madidus, cælo et terræ gratus, inter gementes et orantes Eremitas nostros, una cum Clero Hierosolymitano, post accepta de more Sacramenta, fuis orationibus Deo, pro Terræ sanctæ liberatione e manibus infidelium, pro restituti Carmeli conservatione, et Hierosolymorum catholica fide, Virgine Maria inter splendores micante et occurrente, Angelorum cohorte stipante, feliciter inter ulnas suorum, animam Deo, suavi facie exhalavit, anno salutis MCCXII die viii Aprilis. Non multum in anno aberravit. Diem, quem totus Ordo in memoriam Alberti festivum haud ita pridem habere cœperat, credidit designatum eum, quo ipse ex hac Vita discesserat. In loco, quo vulneratus est, statim mortuum, nemo credere cogit : proinde vere potuerunt accidisse quæ subjungit Saracenus : nec impossibile fuit eremitas pauculos udesse morienti, tunc forte in urbe caussa supplicationis præsentibus. Congruè etiam suspicabimur, si vel ad paucas horas dilata mors est, cælesti aliqua consolatione dignatum emigrasse : sed, ut hæc tamquam reipsa facta asseveremus, vel etiam in fide auctoris simpliciter referamus, uti referimus plura alia, fieri non potest, nisi testis preferatur fidei melioris quam Saracenus.

Colitur apud
Carmelitas
Albertus,

33 Quoad cultum in ordine, asserit illius Annalista Lezana, in kalendario MS. bibliothecæ suæ Transpontinæ, reperisse pro vii Februarii, festum S. Alberti Episcopi, idque de Ordinis sui Legislatore putat intelligendum : sed in Missali Carmelitano Venetiis excuso anno MDIX et MDLI, et Lugduni MDLVI ; item in kalendario Ordinis Romæ edito MDLXIV, sic legi vit : viii Aprilis Alberti Episcopi et Confessoris Hierusalem, Ordinis Carmelit. Eadem verba nos quoque legimus ante Breviarium Ordinis antiquum, quo hactenus usi

sumus. Annus quidem impressionis in eo nunc non D invenitur, propter folia in fine revulsa ; sed ex oliis certissimis notis demonstrari potest, impressum esse Venetiis apud Lucam Antonium de Giunta Florentinum, haud diu post MD.

34 In aliquanto antiquiori membrana et vetustioribus etiam typis excuso additamento Martyrologico, cujus supra meminimus, nec nomen quidem Alberti apparet : multa minus invenio illud in kalendario Carmelitico MS. quod ante Martyrologium Ordinis reperit Colonix et nobis descripsit Jacobus Kritzerdt S. J. accurate distinguens sanctos Ordinis proprias, quorum soli tres scripti erant prima et originaria manu, videlicet S. Cyrillus vi Martii, S. Angelus v Maii, S. Elizabeth xiv Junii. Breviarium anno MCCCCLXII MS. (quod penes se fuisse proficitur ad istum annum Lezana) insuper addit S. Andreæ iv Junii, et S. Albertum vii Augusti : sed hunc, aut ad istum aut alium diem ullum, adscribere kalendario Coloniensi non est ausus, qui primus eidem adscripsit prædictum S. Andreæ, una cum Sanctis Petro Thoma, Simone Stock et Ludovico Rege. Neque item de B. Alberto recordati fuerunt alii alique, qui præsumpta semel licentia implendi variis locis kalendarii istud, manu multo recentiori semel iterumque Sanctos aliquos adhibuerunt. Non etiam recordati illius sunt, quotquot successive manum adhibuerunt kalendario cuidam Mechtliniensi vitiis Sanctis augendo, multo minus quam Albertus ad Ordinem attinentibus : imo quod mireris, ejus loco notatur, viii Aprilis Edwardi Regis et Confessoris Ordinis nostri in Anglia : qualem nulla umquam ætas vult, saltem qui sacris fastis adscribi potuerit : cum hujus nominis Rex sanctus et Confessor obierit v Januarii anni MLXVI, sesqui seculo eoque amplius prius, quam Anglia Carmelitus nosset : posterorum autem Regum omnino nullus habuit famam Sanctitatis.

in MSS. eorum kalendariis nusquam nominatus,

E

35 Atque ex his colligimus, antiquissimam Religionis consuetudinem, cujus meminit Sacra Rituum Congregatio in approbatione propriarum officiorum sub Pontificatu Pauli v anno MDCIX ; ex qua eadem sacra Congregatio permittit fieri officium de Sanctis, proprium hic, id est in libello jam dicto. Officium non habentibus, protestans se de iis nihil ordinasse ; colligimus, inquam, ex antedictis, talem consuetudinem non esse antiquiorem seculo præcedente, cujus initio Patres Carmelites (quibus jam persuasum erat, et Carmelitam fuisse Albertum, et de habita ejus sepulchro veneratione aliqua per obscuram traditionem quidpiam innotuerat) statuerunt, eum ab Ordine universo colendum, Sufferit autem Saraceno permissio talis, ut Vitam a se consurcinatam sic concluderet ; Hujus sancti viri officium, in universo Ordine nostro, sub Duplici minori expresse dedit Paulus v. Quod more suo, ut alia in aliis multa, alterans Saussaius in Martyrologio Galliano, post longum elogium a Saraceno acceptum, fuit, asserens, quod Albertum sacris honoribus coli in Carmelitano Ordine Paulus v Papa mandavit. Quid autem opus erat indulto vel etiam mandato Pauli v, si jam ante centum annos in antiquo Carmelitarum Breviario, jussu Pii III, de Sancto hoc habetur Officium duplex, ut scribit confidenter Alegræus, æque ac Saracenus infelix auctor in tradenda veritate ?

ex usu circa an. 1500 inducto,

F

36 Porro Officia propria sub Paulo, de mandato sacre Congregationis recognita, et a Cardinale Bellarmino subscripta, fuerunt quidem approbata subscribente Domino Cardinale Pinello ; sed in iis non erant (ut hoc quoque obiter attingam) de B. Petro Thoma propriæ lectiones, haud levi correctione egentis : quod tamen præsumunt ii, qui nobis, Martyrium ejusdem nullum nisi metaphoricum agnoscentibus, apponendam putant auctoritatem Bellarmini. Compos it namque ex demum sunt sub Urbano viii ; et absque speciali ulli approbatione, per indulgentiam Cardinalis de Torres,

quomodo etiam habebantur lectiones de S. Petro Thoma ;

A anno MDCXXXVIII adjunctæ veteribus. In ista autem nova
AUCTORE D. P. editione, quia permissionem omnium generalem non res-
trinxit Congregatio ad Officia propria, potest quodam-
tenus censerî eadem Congregatio approbasse, antiquum
B. Alberti cultum, de quo prior Congregatio sub Paulo v
nihil ordinaverat, permittens fieri ex consuetudine,
donec scilicet et quousque distinctius de iis cognosceretur.

nunc autem
per expressum
indultum,

37 Factum id demum anno MDCXXXII, quando Cle-
mens x Mattheo Orlando Generali concessit, prout
testata est die v Aprilis sacra Rituum Congregatio, ut
ad formam Brevis, alias sub Clemente viii, anno MDCII
expediti, Breviarium Ordinis per ipsum accurate
examinetur, et si quæ depravata aut omissa, præ-
sertim circa festa Sanctorum dicti Ordinis esse
animadvertit, emendare et restituere procuret;
apponendo præsertim Officiâ nova, a sancta Sede
Apostolica approbata; utque sic emendatum et res-
titutum in universo Ordine divulgari et usu recipi
possit. Igitur ex vi hujus indulti prodit typis Antuer-
piensibus novum Ordinis Breviarium; atque inter offi-
cia nova, a Clemente x concessa invenitur pro festo
S. Alberti Duplex minus, cum Oratione et Lectionibus
propriis. Oratio hæc est Tuæ benedictionis plenitudo
super nos quæsumus, Domine, copiosa descendat;
B et jugiter S. Alberti Confessoris tui atque Pontificis
placare suffragiis: Lectiones iv et v acceptæ sunt
quoad sensum ex solo MS. Vercellensi. vi an et quate-
nus emendanda sit altiori judicio definiendum relin-
quimus. Interim facile discernet Lector, utri judicandi
sint sibi ius ad indagandum veritatem progressi; ille
qui suis occupati præjudiciis, Saraceno credidere quid-
quid nondum erat manifestæ falsitatis convictum, idque
huic inseruere Lectioni; an nos, qui abrogata Saraceno
fide, non nisi ex antiquorum et fidelium scriptorum
testimoniis hujus historiæ seriim petendum existimamus.

Canonici
Reg. suis
Sanctis annu-
merant
Albertum,

33 Joannes de Nigravalle, Apostolicus Bibliotheca-
rius, in libello de laude sacri Canonici Ordinis excuso
Brixie anno MDCXXXVI, inter dicti Ordinis Sanctos re-
censet Albertum Patriarcham Hierosolymitanum. Idem
facit, Joanne citato, Constantinus Ghinius, in Appen-
dice ad Natales Sanctorum Canoniorum, eos recensens
quorum diem natalem et ecta ignoravit. Neque hactenus
ullus Alberto cultus inter Canonicos Regulares defertur,
uti adhuc nuperrime querentibus nobis responderi cura-
vit totius Ordinis Canonici in Romana Curia Procura-
tor generalis. Nihilominus Carmelita quidam, bis An-
tuerpiam miserunt Orationem et Lectiones ii Nocturni,
pro Officio S. Alberti Patriarchæ Hierosolymitani
C die vii Aprilis, deproptas ex Officiis Sanctorum
Ordinis Canoniorum Regularium S. Joannis Late-
ranensis, et ad Ordinem Carmelitarum extensas a
sacra Congregatione Rituum die xviii Junii MDCXXXI.
Lectiones, quia ex Saraceno desumptæ, non indigent
alia reprobatione. Mirandum est autem, etiam nunc
dubitasse auctorem, an Albertus fuerit Episcopus Ver-
cellensis, caute addens, ut dicitur: sive (ut in secundo
Ecgrapho legi) ut traditur: majore jure cautionem ali-
quam adhibuisset, cum finivit his verbis, claruit sub Ho-
norio vi Imperatore, sive (ut rursus mutavit ecgraphi
secundi scriptor) sub Henrico vi Imperatore, ubi Frede-
ricum ii scripserat Saracenus! Honorio vi nullum no-
runt Historiæ; Fredericus ii annis post Alberti obitum
sex pervenit ad Imperium; Henricus hujus nominis vi,
non Imperator sed Rex Germaniæ, sex annis prius obiit
quam Albertus in Patriarcham eligeretur: qui vero in
Ordine Imperatorum nominatur sextus Henricus Lu-
cemburgensis Comes, anno MCCCXIII electus Rex, anno
dumtaxat MCCCXII coronam Imperii non tam obtinuit
quam extorsit. Quisquis igitur lectionum istarum sacræ
Congregationi offerendarum auctor fuit, hunc oportet
ens somniantem scripsisse: certe non nisi somnians vi-
disse potuit Canoniorum Officiâ propria, in quibus ipsas
legerit. Concessit Canonici illis Pius v anno MDCXXX,

scilicet absque
cultu publico,

præter communes omnibus Romano Breviario utentibus, D
proprias quasdam festivitates, quæ in diplomate Apa-
stolico nominatim exprimuntur singulæ, cum facultate
iisdem accommodandi proprias Orationes et Lectiones:
sed nulla uspiam Alberti mentio. Juxta hoc privilegium
excusus mox est propriorum officiorum libellus, idemque
etiam auctor sub nova sacræ Congregationis approba-
tione prodit Romæ MDCXIII, Venetiis MDCXLIII, Monti-
bus MDCXLV, quos editiones omnes et singulas habemus,
ut nihil dicam de Breviario anni MDCVIII vel Ordinorio
anni MDCXI: sed abest a cunctis Alberti nomen. Nunc
autem sapius interrogati pergunt negore Canonici Re-
gulares quidquam se nosse de Officio S. Alberti: proinde
non modo fidem nullam, sed penam gravissimam com-
muniunt, qui talia obtulit sacræ Congregationi, tamquam
a Canonici Lateranensibus ex indulto Pontificio reci-
tari solita: et merito Carmeliticus Ordo ipse, istis
Lectionibus repudiatis (de quibus nescio an credere de-
beam receptas unquam fuisse) novas substituit in Bre-
viarii sui editione anni MDCXXXII. Meretur interim S.
Albertus ut ejus cultum etiam Canonici Regulares sus-
cipiant cum Officio, quod totum melius ex Vercellensium
monumentis sumetur, quam aliquid addatur ex Saraceno,
vel ex suppositio Officio jam indicato.

39 Simili modo nullus est apud Vercellenses cultus
Alberti, ac ne quidem nomen (nisi forsitan admodum
recenter) notum ut Beati, extra Conventum Carmelita-
rum: Nam Ferrerius Episcopus, pag. 241 laudati
sapius libelli sui, Catalogum textit Sanctorum aut Bea-
torum, qui vel cives fuere vel Episcopi Vercellenses;
atque in his numerat Martyres duos, Confessores no-
vemdecim, Beatos ac Beatas decem, inter quos nonnulli
floruerunt seculo præcedenti: sed Alberti non meminit,
out de eo agens in historia, titulum Beati ipsi tribuit.
Interim Philippus Ferrarius, Catalogum Sanctorum
Italiæ imprimendo absolvens, in textu omissum, notavit
in Indice cum titulo Martyris; et postea Catalogum
generalem eorum qui non sunt in Romano Martyro-
logio contexens, ad eundem xiv Septembris hæc verba
inseruit, Ptolemaide in Palestina S. Alberti Episcopi
et Martyris. In notis citat tabulas Episcoparum Ver-
cellensium: quod ita intelligendum, ut ex iis aliquam
mortis ob eo obitæ hauserit notitiam sed admodum can-
fusum, per quam scripserit occubuisse percussum, cum
esset Ptolemaide sacris indutus ut celebraret; titu-
lum vero et cultu Sancti, Vercellis non didicerit, sed,
ut aliis pluribus, adjecerit pro suo arbitrato.

E
Vercellenses
ne quidem
titulum Beati
addunt,

sed addidit
Ferrarius,
Martyrem
vocans 14
Septembr.

40 Nos quoque, præscientes non admodum grata fu-
tura, quæ comperta veritas in hoc argumento suggere-
bat; potuissimus aut rem totam perstringere paucis,
nulla Carmelitarum mentione injecta; aut usque in
mensem Septembris differre hanc tractationem, cum
spe non injusta, quod in animis, proprio quodque
studio certior edocendis, placidius esset illapsura nostræ
scriptionis sinceritas. Sed neque diutius licuit esse tam
brevibus, postquam ceperunt aliqui brevitate illam
interpretari affectum religiosi viri prorsus indignum;
neque fas fuit in aliud tempus differre, quem totus Ordo
colit hodie Officio solenni, quandoquidem necdum forte
sopitæ sunt querelæ succensentium, quod in prætermis-
sis ad xxviii Februarii dixerimus: B. Angela de
Bohemia, Ordinis Carmelitarum, quibusdam kalen-
dariis hoc die inscripta traditur. In ejus Vita, quam
MS. nacti sumus non tenui examine egentem, dicitur
obiisse xi Julii. Idem quoad diem de omnibus vitæ
exemploribus testabatur Lezana ad aa. 1253 num. 18,
contra quem consensum non debeat nos commovere au-
toritas unius Mechtliniensis calendarii, admodum temere
consarcinati: præsertim cum Angeli ista nullum vel
in Ordine vel in Bohemia habeat cultum, et multa sint
in Vita partim evidenter falsa, partim dubia; ac ne
hoc quidem probari sentiant visi in Bohemicis rebus
tractandis et scribendis, versatissimi, quod ipsa aliquando
inter

F
Erat a nobis
ad istum
diem diffe-
rendus,

si dilationem
in B. Angela
non impro-
bassent obliqui.

A inter homines fuerit numerata. Erant igitur causæ incomparabiliter majores, quæ ipsam, quam quæ Albertum differendum suaderent; et tamen non suffecerunt præoccupatis dolentium animis; ideoque timemus ne irritentur multo gravius, si Albertum ab eo die quem statuit Ordo, rejiciamus in alium, nullo ejus cultu, sed sola morte memorabilem.

CAPUT V.

Regula ab Alberto quibusdam in Carmelo Eremitis præscripta.

Scriptores
seculi 13 et
14 de hac
re tacent,

B Apud Orientalium rerum scriptores Latinos nulla invenitur mentio Bertholdi et Carmelitici instituti, sub ejus ductu cepit aut (uti loqui Ordo iste mavult) reformati; nulla etiam Regulæ ejusdem instituti Professoribus ab Alberto præscriptæ; ne quidem in Synopsi Vitæ apud Vercellenses servata. Nempe ea fere sola curant historici mandare litteris, quæ tunc cum gerebantur publica populorum cæcipientis approbatio vituperatione, faciebant in ore hominum versari eos, per quos ipsa fiebant. Paucorum igitur eremitarum adunatio, et certa quædam vivendi formula brevi instructione iisdem explicata, ultra privatas ac veluti domesticas Patriarchæ curas eminere nemini tunc vita est, ideoque nec scripto commendanda. Eodem prorsus modo atque actum est cum S. Augustini Regula, nunc toto orbe per tot Religiosorum vivorum ac seminarum cætus diffusa. Etenim neque Possidius, qui Vita magistri sui scripsit, neque ipse sanctus Doctor, ex cujus scriptis plurima pars rerum ab eo gestarum nobis innotescit, uspiam mentionem fecere curæ impensæ Saurimoniulibus per Regulæ descriptionem, et ipsa Regula nusquam inter Augustini scripta numeratur: licet Possidius post Vitam Catalogum texerit omnium quorum potuit notitiam consequi, etiam singularium epistolarum; adeo ut videatur plane ex temporanea, quamvis in se dignissima, fuisse scriptio; cujus, tamquam alium deinceps usum non habituræ, exemplar servare sanctus Doctor neglexerit; et tamen ex illis aliquando producta angustis, quantam approbationem non retulit? Fuit profecto in eremiticis quotquot nunc florent Ordinibus, si valuit uspiam, et nominatim in Carmelitano, quod dixit Salvator, Simile est regnum cælorum grano sinapis, quod accipiens homo seminavit in agro suo, et minimum quidem est omnibus seminibus, cum autem creverit majus est omnibus olivibus, et fit arbor.

tamquam
modica tunc
et privata:

quod tamen
dictum sit
absque præju-
dicio

Eliaæ suc-
cessionis,

C 42 Cum autem dico semen exiguum, in Carmeli solitudine silvarumque condensis, calo propemodum solo conscio jactum; et usque dum Regula tenero germine congrua adjungeretur, lentis auctum progressibus, soli autem nativi malignitate victa in ramosam denique excrevisse arborem: hæc cum dico, nolo sic accipi, quasi intendam negare, ipsum illud exiguum semen decisum fuisse ex vasta aliqua et annosa arbore, quæ (sicut habet Ordinis Carmelitici qualiscunque traditio) ab Elia quondam plantata fuerit; et legi gratiæ per Apostolos inserta feliciterque revirescens, Orientem implevit monachis; quorum successores ac posteri Elia nunc institutum propagarint, donec inutiles rami ab Ecclesiæ agro una cum sua trunco per schisma excisi, nominis tanti jus amisere; quod tamen conservatum sit in semine, in illis, inquam, pauculis sub Bertholdo eremitis, qui licet lingua, ritu, fide, moribusque diversi ab iis in quorum locum successisse præsumuntur, possunt tamen dici etiam ipsi Elia nunc instituti propago. Patitur quidem traditio ista de Elia deque Elia nunc, primum usque ad Christum, secundo a Christo usque ad Bertholdum, contradictiones non leves virorum eruditorum requirentium pro re tanta totque seculis, ut prætenditur, credita, probationem solidiorem, quam sit nuda traditio, eorum præsertim quorum assertiones in rebus aliis, non tam longe ab

artate nostra recedentibus quam recedunt Elia et Christi tempora in seculo inquam XII ac XIII, multipliciter inter se variant, et frequentibus evidentissimisque erroribus deprehenduntur obnoxia. Nos tamen istis contradictionibus non permovemur, ut in eo argumento, ubi major de nomine quam de re videtur esse disceptatio, permittamus immisceri nomen nostrum. Neque volumus improbare, nedum obstaré, quo minus Carmeliticus Ordo eos omnes Sanctos habeat pro suis, qui in Palestina vel Syria eremiticam aut monasticam professionem suam virtutum splendore illustrarunt. Tantum petimus vicissim gratiam unam, ut patienter ferant nos abstinere ab Ordinis sui titulo iisdem Sanctis adscribendo, donec certius nobis constiterit de talis tituli veritate.

ACCTORE D. P.

quam nolumus
impugnare,

43 Sub hac protestatione, quod scilicet processionem Ordinis Carmelitici ab Elia silentio nostro non velimus reprobare; et quod dicenda de Eremitis Albertina Regula instructis, ad processionis prætensæ eversionem trahi nolimus; imò nihil magis exoptemus, quam invenire solidas ad illam stabiliendam probationes: sub hac inquam protestatione, conabor explicare historiam Carmeliticæ eremi, pro eo statu, quem cepit habere sub tribus suis primis inter Latinos Prioribus, Bertholdo, Brocardo, atque Cyrillo, quatenus is cognosci poterit, tum ex auctoribus eorum et viciniorum temporum, tum ex ipsamet Regula, tenero navelloque germine ad suæ exiguitatis mensuram congrue applicata a B. Alberto Patriarcha. Hoc vero ut ordinate ac dilucide fiat, proponendus Lectori ante omnia est prædictæ Regulæ inveniatu tenor: ad quem, velut ad Lydium lapidem, explorari potest, utrum mirarem veri similitudinem, an affectum animi ad negativam propensionis sententiam in hoc Commentario sim. Deus, qui sincerissima veritas est et absolutissima caritas, stylum dirigat, ut nihil a veritate dissonum, nihil caritati contrarium scribam: idem faciat, ut ii quorum causa laborem hunc sumo, diu ac sæpe declinatum, sic deinceps in suo abundenti sensu, ut veteribus novisque fictionibus repudiatis, (quarum justa accusatio multo magis ipsorum causæ officit quam alia quæcumque adversantium argumenta) solidiori, si fieri potest, via progrediantur ad conciliandam verosimilitudinem traditionibus suis. Regula ab Alberto data hæc est:

e' vellemus
posse probare.

E

44 Albertus, Dei gratia Hierosolymitanæ Ecclesiæ vocatus Patriarcha, dilectis in Christo filiis, Brocardo et ceteris eremitis, qui sub ejus obedientia juxta fontem in monte Carmeli morantur, salutem in Domino et sancti Spiritus benedictionem.

In Regula
præscribitur,

Multifariam multisque modis sancti Patres instituerunt, qualiter quisque, in quocumque Ordine fuerit, vel quocumque modum religiosæ vitæ elegerit, in obsequio Jesu Christi vivere debeat, et eidem fideliter de corde puro et bona conscientia deservire. Verum quia requiritis a nobis, ut juxta propositum vestrum, tradamus vobis vitæ formulam, quam tenere imposterum debeatis,

1. Illud imprimis statuimus, ut unum ex vobis habeatis Priorem, qui ex unanimi omnium assensu vel majoris et sanioris partis ad hoc officium eligatur: cui obedientiam promittat quilibet aliorum, et promissam studeat operis veritate servare.

Prioris
electio:

2. Præterea juxta situm loci, quem inhabitare proposueritis, singuli vestrum singulas habeant cellulas separatas, sicut per dispositionem Prioris ipsius, et de assensu aliorum Fratrum vel sanioris partis, eadem cellulæ cuique fuerint assignatæ.

situs cellu-
larum, et
earum usus

3. Nec liceat alicui Fratrum, nisi de licentia Prioris, qui pro tempore fuerit, deputatum sibi locum mutare, vel cum alio permutare.

4. Cellula Prioris sit juxta introitum loci, ut venientibus ad eundem locum primitus occurrat; et de arbitrio

A arbitrio et dispositione ipsius postmodum, quæ agenda sunt, cuncta procedant.

AUCTORE D. P.

v. Maneant singuli in cellulis suis vel juxta eas, die ac nocte in lege Domini meditantes, et in orationibus suis vigilantes, nisi justis occasionibus occupentur.

orationis
quotidianæ
pensum,

vi. Illi qui litteras noverunt et legere Psalmos, per singulas Horas eos dicant, qui ex institutione Sanctorum Patrum et Ecclesie approbata consuetudine ad Horas singulas sunt deputati: qui vero litteras non noverunt, viginti quinque vicibus dicant Pater-noster in nocturnis vigiliis, exceptis Dominicis et solennibus diebus; in quorum vigiliis prædictum numerum statuimus duplicari, ut dicatur Pater-noster vicibus quinquaginta. Septies autem eadem dicatur oratio in Laudibus Matutinis. In aliis quoque Horis septies similiter eadem singulatim dicatur oratio, præter officia vespertina, in quibus ipsam quindecies dicere debeatis.

B

vii. Nullus Fratrum sibi dicat aliquid esse proprium, sed sint vobis omnia communia; et ex his quæ vobis Dominus dederit, distribuatur unicuique per manum Prioris, id est per hominem ab eo ad idem officium deputatam, prout unicuique opus fuerit, inspectis ætatibus et necessitatibus singulorum. Ita tamen ut, sicut præmissum est, in deputatis cellulis singuli maneant, et ex his quæ sibi distributa fuerint singulariter vivant.

Oratorium
construendum:

viii. Oratorium, prout commodius fieri poterit, construat in medio cellularum, ubi mane per singulos dies, ad audienda Missarum solennia, convenire debeatis, ubi hoc commode fieri poterit.

consultatio
hebdomadaria,

ix. Dominicis quoque diebus, vel aliis ubi opus fuerit, de custodia Ordinis tractetis: ubi etiam excessus et culpæ Fratrum, si quæ de aliquo deprehensæ fuerint, caritate media corrigantur.

unum
ex quoti-
dianum,

x. Jejunium singulis diebus, exceptis Dominicis, observetis a festo exaltationis sanctæ Crucis, usque ad diem Dominicæ resurrectionis, nisi infirmitas vel debilitas corporis aut alia justa causa jejunium solvi suadeat: quia necessitas non habet legem.

abstinentia
a carnibus:

xi. Ab esu carnum semper abstineatis, nisi pro infirmitatis aut nimis debilitatis remedio sint sumendæ.

arma spiri-
tualia.

xii. Quia vero militia est vita hominis, et omnes qui pie volunt vivere in Christo persecutionem patiuntur; adversarius quoque vester diabolus, tamquam leo rugiens, circuit quærens quem devoret; omni sollicitudine studeatis indui armatura Dei, ut possitis stare adversus insidias inimici. Accingendi sunt lumbi vestri cingulo castitatis, muniendum est pectus cogitationibus sanctis: scriptum est enim, Cogitatio sancta servabit te, Induenda est lorica justitiæ, ut Dominum Deum vestrum, ex toto corde, et ex tota anima, et ex tota virtute diligatis, et proximum vestrum tamquam vosmetipsos. Sumendum est in omnibus scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere: Sine fide enim impossibile est placere Deo, et, Hæc est victoria, quæ vincit mundum, fides vestra. Galea quoque salutis imponenda est capiti, ut de solo Salvatore speretis salutem, qui salvum facit populum suum a peccatis eorum. Gladius autem spiritus, quod est verbum Dei, abundanter habitet in ore et in cordibus vestris; et quæcumque vobis agenda sunt, in verbo Domini fiant.

fuga otii,
et continua
occupatio,

xiii. Faciendum est vobis aliquod operis, ut semper vos diabolus inveniat occupatos: ne ex otiositate vestra aliquem intrandi aditum ad animas vestras valeat invenire. Habetis ad hoc B. Pauli Apostoli magisterium pariter et exemplum: in ejus ore Christus loquebatur, qui positus est et datus a Deo prædicator et doctor gentium in fide et veritate:

quem si secuti fueritis, non poteritis aberrare. In labore, inquit, et fatigatione fuimus, inter vos, nocte ac die operantes, ne quem vestrum gravaremus. Non quasi nos non habeamus potestatem: sed ut nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum vos. Nam cum essemus apud vos, hæc denuntiabamus vobis: Quoniam si quis non vult operari non manducet. Audivimus enim inter vos quosdam ambulantes inquiete, nihil operantes: his autem qui ejusmodi sunt, denuntiamus et obsecramus in Domino Jesu Christo; ut cum silentio operantes suum panem manducet. Hæc via sancta et bona; ambulate in ea.

religiosum
silentium.
Is. 32, 17

xiv. Commendat vobis Apostolus silentium, cum in eo præcipit operandum: et quemadmodum Propheta testatur, Cultus justitiæ, silentium est: et rursum, In silentio et spe erit fortitudo vestra. Ideoque statuimus, ut ab Hora vespertina usque ad Horam tertiam sequentis diei silentium teneatis: nisi forte necessitas vel causa rationabilis aut licentia Prioris silentium interrumpat. Alio vero tempore, licet silentii non habeatur observatio tanta, diligentius tamen a multiloquio caveatur: quoniam scriptum est, et non minus experientia docet: In multiloquio non deerit peccatum: et, Qui inconsideratus est ad loquendum sentiet mala: item, Qui multis utitur verbis lædit animam suam: et Dominus in Evangelio. De omni verbo otioso, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii. Faciat ergo unusquisque stateram verbis suis, et frenos rectos ori suo, ne forte labatur et cadat in lingua sua, et insanabilis sit casus ejus ad mortem: custodiens cum Propheta vias suas, ut non delinquat in lingua sua; et silentium, in quo cultus justitiæ est, diligenter et caute studeat observare.

E
Prov. 10, 19
Ib. 13, 3
Ib. 20, 8

Matth. 12, 36

Ps. 38, 2

xv Tu autem Brocarde, et quicumque post te institutus fuerit Prior, illud semper habeatis in mente et servetis in opere, quod Dominus ait in Evangelio, Quicumque voluerit inter vos major esse frater, erit vester minister: et quicumque voluerit inter vos primus esse, erit vester servus.

Commendatur
Priori humi-
litas,

Matth. 20, 26

xvi Vos quoque ceteri Fratres, Priorem vestrum honorare humiliter, Christum potius cogitantes quam ipsum, qui posuit illum super capita vestra, et Ecclesiarum Præpositis etiam ait, Qui vos audit me audit, et qui vos spernit me spernit: ut non veniatis in judicium de contemptu, sed de obedientia mereamini vitæ æternæ mercedem.

Fratribus
observantia.

Luc. 10, 16

Hæc breviter scripsi, vobis conversationis vestræ formulam statuens, secundum quam vivere debeatis: si quis autem supererogavit; ipse Dominus, cum redierit, reddet ei: utatur tamen discretionem, quæ virtutum est moderatrix. Ex Achon, Idus Januarii.

P

CAPUT VI.

Conditio et numerus eorum quibus Regula data; hæc vero unde sumpta, explicatur.

Hæc est primæva seu primigenia Regula Carmelitarum Ordinis anima et forma a non nemine dicta; a Romanis Pontificibus postmodum probata, et varie mitigata. Quam conferens cum supra memorata S. Augustini Regula, scripta ad institutionem unius solius parthenonis, in quo ipsa sancti Doctoris soror Præposita fuerat, postea etiam ad plura, etiam virorum, monasteria usu approbante deducta; prorsus in hoc simillimam invenio, quod sicut Augustiniana, ex sui auctoris mente, longius se non extendebat, quam ad illas paucas sanctimoniales quibus scribebatur (utpote quarum nulla esset cum aliis canoniis communio regiminis aut dependentiæ mutux) ita nec Albertina vel minimum indicium habent,

Regulam
scripsit
Albertus
brevem,

ex quo

*sed longam
satis pro
paucis eremi-
tis.*

A ex quo prudenter inferre possit aliquis, novellum sub Brocardo germen ultra Carmelum diffusum fuisse cum hæc diceret Albertus, aut alibi quam juxta fontem habitavisse. Propositum erat, vitam eremiticam sub obedientia ducere : hoc annorum aliquot usus, absque ullo forsitan rotæ arctioris vinculo continuatus, comprobaverat. Nulla adhuc certa vitæ formula scripta erat, ad quam se obligarent : petita hæc ab Alberto est. Brevem is scripsit ; nec enim humili tunc arbusto, et nihil minus promittente quam secutam postmodum proceritatem longa opus erat pertica, ut stare posset. Exteriorem vitæ formulam primum articulis undecim, aliis deinde quinque interiori composuit : nihil de ministeriis erga proximum, nihil de studiis litterarum, nihil de Superiorum plurimum inter se subordinatione, nihil de cura aut regimine sanctimonialium, nihil de cantu aut choro præcipit quod certum est argumentum, nihil adhuc tale inter Eremitas illos aut reipsa fuisse usu inductum aut cogitatione designatum.

NOT. 15

*quorum primo
scimus ex
oculato teste
anno 1185*

*decem dum-
taxat fuisse,*

*sub monacho
sene ac
Sacerdote,*

B 46 Quando illi locum ceperint habitare, quo primum vitæ magistro usi, quo numero fuerint, non ergo per abrupta gratuitarum conjecturarum nec per lubrica traditionum incertorum requiram : sed audiam irrefragabilem atque oculatum testem Joannem, Sacerdotem pientissimi Phocæ, filium Matthæi monachi, exercientis se in insula Patmo, qui vidit sancta loca anno LCLXXXV, uti in rubrica nomen, genus, conditio et ætas auctoris prænotatur ad marginem opusculi ejus MS. quod autographum viderat Leo Allatus, in patria sua Chio degens, atque a se Latine redditum Bartoldo Nihusio animo suo misit in Hollandiam, qui illud Amstelodami anno MDCLIV, Kaleonii Colonienensis typographi nomine mutato, imprimi fecit. Labet vero tam authenticæ scriptoris contextum integrum Græce ac Latine dare, id est totum penultimum opusculi caput, quod est hujusmodi: Μὲν τὰ παλαιὰ ἐστὶ τὸ Κορμηλίου ὄρος περὶ οὗ πολὺς λόγος παρὰ τὴν παλαιὰ γραφὴν καὶ τὴν καινὴν ὑπερχορεύεται. "Ἐστὶ δὲ ὄρος, ζυγὸς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ θαλαττίου κόλπου, τοῦ περὶ τὴν Ἡτολειμαῖδα καὶ τοῦ Καῖφᾶ κοιτανομένου, ὄρησι, καὶ μέχρι τῶν τῆς Γαλιλαίας διχκεί ὀρίων. Περὶ δὲ τὸ ἀκροτελευτίον τὸ πρὸς τὴν θαλάσσαν τοῦ ζυγοῦ, ἐστὶ τὸ τοῦ προφήτου Ἰησοῦ σπῆλαιον, ἐν ᾧ τὴν ἀγγελικὴν πολιτείαν ὁ θαυμαστός ἐκεῖνος διατελέσας ἀνὴρ, μετάρσιος γέγονεν. Ἦν μὲν ἐν τῷ τοιοῦτῳ χώρῳ πάλαι μεγάλη μονή, ὡς τὰ νῦν φαινόμενα τῶν κτισμάτων διδάσκουσι λεύσανα· ἀλλ' ὑπὸ τοῦ χρόνου, τοῦ τὰ πάντα γηράσκοντος, καὶ τῆς τῶν ἐχθρῶν ἀλλεπαλλήλων ἐπιδρομῆς, ἡφάνισται τέλειον. Πρὸ δὲ τινῶν χρόνων ἀνὴρ μοναχὸς, ἱερεὺς τὴν ἀξίαν, πόλιν τὴν τρίχα, Καλαυριόθεν ὀρμώμενος, ἐξ ἀποκαλύψεως τοῦ Προφήτου τῷ τόπῳ ἐπιδηρίσας, ἐν τοῖς τόποις ἐκεῖνοις, ἢ ὡς ἐν τοῖς τῆς μονῆς καταλύμασι, θριγγίον πύξας μικρὸν, καὶ πύργον ὀικοδομήσας, καὶ ναὸν ἀνεγείρας μικρὸν, καὶ ἀδελφοὺς ὡσεὶ δεκά συνόξας, νῦν τὸν ἅγιον χώρον ἐκεῖνον οἰκεῖ. Subsequitur mons Carmelus, de quo in veteri recentiorique scriptura plurimus sermo est. Jugatur mons, ab ipso maris sinu, qui circa Ptolemaidem et Caiphani incurvatur, initium ducens et ad Galilee fines perveniens. In extrema parte jugi, qua mare respicit, Prophetæ Eliæ spelunca spectatur, in qua Anglicam vitæ rationem cum exegisset mirificus vir ille, in aera sublatus est. Erat eo loci antiquitus monasterium magnum, ut structurarum vestigia ad hæc usque tempora commonstrant : sed illud tempore, quod omnia in senium impellit, et gentium variis incursionibus penitus abolitum. Verum ante aliquot annos quidam monachus, dignitate Sacerdos, capillitio albus, e Calabria oriundus, ex Prophetæ revelatione in montem appellens, ea loca, monasterii nempe reliquias, vallo perparvo cinxit, et turri ædificata, temploque non ingenti exstructo, Fratribusque ferme decem collectis, etiamnum sanctum illum ambitum colit.

47 Hactenus tum ipse Joannes Græce tum eruditis-

simus interpretes Latine : quibus tollitur primo dubium illud, quo scio viros aliquos eruditos diu sese torsisse, ambiguos an satis certum esset, ante Brocardum alium aliquem extitisse, cui ipse in Fratrum regimine successerit : propterea quod quæ habebantur de Bertholdo, tam male omnia cohererent, ut ipsa ejus persona videri posset gratis conficta. Dum enim jam constat fuisse aliquem, facile admittent illi ut verosimile, quod nomen ei fuerit Bertholdus. Deinde intelligitur, quod hactenus obscurius fuerat, quæ primis sub illo Carmelitis caussa esse potuerit suæ institutionis initia ad Eliam Prophetam referendi ; quamvis non eo forte quo posteri id intellexerunt modo. Innotescit quoque eorundem primorum Carmelitarum numerus : qui non debet nimium arctus videri pro tantæ Religionis principio, quando nec S. Ignatio, Societatem tum cito tamque late diffusam instituenti, plures initio socii fuere quam decem. Quod autem ab istis decem profluerint cæ quæ prætenduntur traditiones, de Elia ac successoribus ejus, de Virginis et Elianorum familiaritate, primoque ipsius apud illos sacello, de frequentia ac successione monachorum in Carmelo, de regula ab illis observata, de crudelitate Saracenorum adversus eosdem et eorum multiplicatis martyriis, deque aliis hujusmodi rebus pluribus, quarum opud antiquos scriptores nullum extat vestigium : quod inquam, ab istis decem fluxerint hujusmodi traditiones, sicut gratis assereretur, ita facile negaretur. Demus autem decem illos, quos Latinos omnes fuisse non dubitaverim, ab indigenis accolisque Syrosaracenis ac semi-Christianis, infinitas pene nugas circa locorum sacrorum historiam solitis effundere in aures peregrinorum, etiam de Carmelo audivisse aliqua, et narrando successoribus suis tradidisse ; an ea statim vim habeant indubitabilis traditionis ? Ego quidem præfatus sum, nolle me processionem Ordinis ab Elia vocare in controversiam, et idem rursus profiteor : valeat pro illa qualiscumque traditio, satis habeo si prudenti Lectori innotescat, non sine justa caussa petere nos, ut ab eadem nostro assensu confirmanda habeamur excusati, donec nobis de ejusdem origine meliori constiterit, quam sint Syrorum quorundam narrationes, quæ aliis in argumentis saepe de falsitate convictæ ac nominatim in S. Georgio, non possent non etiam esse suspectæ, si quid ab eis dimanasset ad posterum, de statu Carmeli ante Bertholdum, quod aliunde non comprobaretur.

48 Porro cum ab eo tempore, quo Carmeliticam eremum visitant Joannes Phocæ, ibique Bertholdum cum sociis reperit, usque ad tempus datæ Regulæ, anni, ut infra docebimus, circiter XXIV effluerint, credibile est, ad primum Carmelitarum denarium factam esse intra istud spatium accessionem aliquam, non tamen tantam, quin adhuc omnes facile intra septem a Bertholdo exstructum continerentur, et commune oratorium eis sufficeret. Neque hic mihi quispiam obijcienda putet tria illa monasteria, de quibus Guntherus, monachus in Cisterciensi diocesis Basileensis canolus, Parisius dicto, dum Bernherum quendam virum in Hierosolymitano Regno potentem ac nobilem, Martino Parisiensi Abbati, istuc sub annum MCCIV appulso, loquentem inducit. Volebat is dicto Abbati suadere, ut deposito redendi in Teutoniam consilio, istuc maneret, offerens illi a Rege Episcopatum aliamve ecclesiasticam dignitatem : vel, si secretiorem et monasticæ professioni magis congruam vellet agere vitam, hoc quoque ipse plenissime provideret. Est enim, inquit, in partibus illis territorium, quod tam moderno usu quam apud veteres scripturas mons Carmeli nominatur, locus omnibus bonis uberrimus, fertilis frugum, vestitus optime vinetis, oleis et aliis arborum generibus eleganter consitus, pascuis etiam copiosis exuberans. In hoc monte sunt tria monachorum cœnobîa, distincta ab invicem, et latas possessiones habentia, quibus cœnobîis vel singulis uteretur, vel in unum redactis

D
AUCTORE D. V.
ad ill c habi-
landum
apparitione
Prophetæ
ipsius in-
ducto ;

E

F

cujus discipuli
ante Regulam
datam non
extenderint
sese,

A redactis ipse Abbas et Dominus præsideret. At vero, si mallet sui Ordinis Fratribus quam aliis præsese, cœnobitæ illi ad alia loca satis commodè transferrentur : Abbas vero, sumptis sui Ordinis hominibus, quibus vellet et quanto vellet numero, totum præfati montis territorium, tam ipse quam sui successores, perpetua ditione tenerent. Ita Guntherus, Tomo 5 antiquarum Lctionum Canisii, ex ore illius sui tum viventis Abbatis : quem qui de eremitis ad fontem Eliæ commemorantibus eorumque sequacibus, intelligendum putaret, aut etiam de monachis Syris Græcisve, iudicio meo nimium aberraret. Nam primum Latinos fuisse, quorum convictus et prælatura Martino, Græcæ Syriacæque lingvæ ignorantissimo, offerbatur, extra controversiam videtur poni debere : tum monachos, non eremitas, et quidem latis possessionibus ditatos, quod erat a proposito Carmelitarum alienissimum, ac verosimiliter Benedictinos, omnino verba ipsa indicant.

Eam autem
dedit Albertus,

49 Ipsis porro, quos dixi, Carmelitis, locum ab Eliæ habitatum tenentibus, quos solos Carmelitarum nomine, licet tunc necdum usurpato, intelligimus ; Regulam sic dictavit Albertus, ut si vel sua sponte migrantes, vel aliena violentia repulsi, alium sibi locum habitandum proponerent, nihilo minus quam in Carmelo usui esse posset. Nec plura de statu dicti Ordinis, usque ad Regulæ descriptionem, vel ex hujus verbis elicere, vel ex idoneæ auctoritatis testimoniis scire possumus. Quæcumque ab his diversa aut illustriora narrantur a Lezana et aliis, sumpta sunt omnia aut ex auctoribus vacillantes narratiunculus secutis, aut ex duobus pseudepigraphis scriptis : primo titulum Joannis XLIV Hierosolymitani Patriarchæ, secundo Cyrilli Prioris in nomen falso præferentibus. Quærent porro nonnulli sollicite, unde eam Regulam acceperit Albertus : et alii quidem ex Basilii Statutis monasticis, alii ex præmemorato Joannis libro, aut etiam ex utrisque, sumptam volunt, tamquam eorumdem partim compendium partim supplementum. Continent utraque præceptiones varias, monachis aut etiam eremitis et Dei famulatum profitentibus idoneas : sed nulla major est causa cur his præ oculis putetur habuisse Albertus, quam ulterius cujuscunque Ordinis religiosi legislator. Scripsit autem ea brevitate, tamque conformiter ei modo vivendi, quem ipse Italus in Italia viderat ab Eremitis Camaldulensibus servari, ut propria experientia satis ei esse potuerit ad pauca ista proponenda. Ideo mihi videntur Legislatori suo esse injurii qui tam pauca tamque obvia putant ab eo præcipi non potuisse absque luce aliunde accepta. Ad hæc articulus XII ac XIII ejusmodi sunt, ut si aliquem osceticorum scriptorum præ oculis habuisset Albertus, eos inde potius integros transcripturus fuerit, quam novo compositurus. Dico novos : non quod ab eo attingantur Scripturæ eadem, quæ alibi quoque leguntur, ipso argumento eandem suggerente ; non facit ut non possit credi vir sanctus eas accepisse immediate ex ipsis sacris libris, absque ullo respectu ad alium qui fuerit eisdem usus.

ex propria
scientia,
non vero ex
S. Basilio,

C 50 Cum tamen Basilium secutus Albertus dicitur, tolerabilis dicitur aliquid, quam cum Joannem Hierosolymitanum. Toti enim ecclesiæ, non tantum Orientali sed et Occidentali, nota erat Regula S. Basilii, ex quo cum Rufinus Presbyter Aquilensis, S. Hieronymi æqualis, rogatu Ursæi Abbatis fecit latinam, quomodo cum vetustissimo Samaritanianensi prope Treviros Codice transcriptam accepit et cum aliis monasticis Regulis imprimendam curavit Lucas Holstenius tom. 1 Codicis Regularum. At istum Joannem Hierosolymitanum imputatum librum fuisse in rerum natura, cum Regulam suam dictaret Albertus, necdum idcirco ullo auctore cognovimus. Primi Carmelitæ nobis eam offerunt, ex unius Philippi Riboti fide, ipsum inserentis operi suo de institutione et peculiaribus gestis Ordinis Carmelitarum, annis plus quam centum post Ordinem tractatum in Europam. Juvat vero audire quis de eo sensus sit viro-

aut Joanne
Hierosolymit.
cujus librum
rejecimus.

rum in discernendis germanis spurisque libris versatissimorum : quod dum facio, liceat usurpare Wastelii, totis duobus libris, pro manutenenda operis istius veritate, contra Paulum Sherlogum pugnantis, hæc verba : Certamen litterarium est : nemo offendatur : quod etsi etiam pugnam vocamus, non lædet ea caritatem. Et Virginem et Ordinem ejus sincere amant etiam ii, qui circa hujus originem et illius cultum in Carmelo aliter sentiunt, quam ex illo dubiæ auctoritatis libro docentur. Inter hos, quia tempore ultimus, et post multam utrimque disputationem de totius quæstionis statu informatissimus, Philippus Labbe, merito primus nominabitur. Hic in opere de Scriptoribus ecclesiasticis anni 1660 pag. 384, ita loquitur de eo qui ad Caprasium scriptus dicitur a Joanne XLIV. Hunc librum a posteriore aliquo scriptore, eoque Latino, fuisse Joanni Hierosolymitano suppositum, eruditissimi et acutissimi viri censuerunt, Baronius, Bellarminus, Theophilus Reynaudus, et alii.

Philippus
Labbe

NOT. 76

51 Baronii verba non proferam, quoniam id vel semel fecisse, cum de B. Bertholdo quæreretur cui tempore esset attribuendus, capitalem pene huic nostro operi conflavit invidiam. Bellarminum audiamus : Tribuitur, inquit, Joanni liber ad Caprasium de institutione monachi : sed hic liber videtur scriptus ab aliquo longe posteriori : siquidem in eo libro dicit auctor se esse Ordinis Carmelitarum, et describit habitum Carmelitarum. At illis temporibus nomen Carmelitarum Religiosum erat plane inauditum... Adde quod stylus est hominis Latini et temporum posteriorum. Sed quia liber ad Caprasium passim inscribitur de institutione, non monachi, sed monachorum ; hunc calamum seu memoriæ lapsum sufficere Wastelius credidit, ut certum esset, quod Bellarminus ipse suis oculis librum Joannis non viderit sive legerit, et bona solum fide imitatus sit Joannem Brasichehellensem. Eodem argumento probari posset, nec hunc quidem a Bellarmino esse lectum ; cum titulum libri non exprimat Brasichehellensis, solum Joannem Hierosolymitanum nominans, librum vero ei attributum notum esse supponens ex Bibliotheca Patrum Parisiensi anni 1589, quam totis duodecim annis ad manus Bellarmini non pervenisse, qui jam Cardinalis erat, et suum de Scriptoribus ecclesiasticis librum moliebatur, quis credat ? Quid autem Brasichehellensis ? Erat ipse cum anno 1607 Indicem librorum expurgandorum impressit Romæ, Sacri palatii Magister, singulosque a se notatos recognoverat ex officio, eodem mox anno factus Episcopus Polymnianensis in Apulia. Hic cum protulisset argumenta, quæ genuinum esse opus in ambiguo ponant ; tandem sic concludit : liber ipse fide vacillare deprehenditur, cum multa de monachis Carmelitis, primis Ecclesiæ temporibus jam vigentibus, prodant. Denique stylus ipse totus Latinus, multaque sine majorum auctoritate et fide ambigua huic operi inserta, satis arguunt alium auctorem quam Joannem, et quidem recentiorum. Huic gravissimo iudicio frustra Wastelius objicit ipsius Indicis suspensionem aliquam, Guidoni Archiepiscopo Rhodiensi et per Belgium Nuntio Apostolico indicatum anno 1612 ; quandoquidem ea nec progressum sciatur habuisse ; nec probetur facta esse ad justificationem librorum istius notatorum, cum aliis multis de causis suspendi liber potuerit ; nec denique efficiat quo minus ista fuerit sententia Brasichehellensis, esto Ecclesia universalis eam facere suam noluerit.

Card. Bellar-
minus

E

et Brasichehellensis
Mag. S. P.

F

52 Theophilus Ruinaudus, in tractatu de justa et injusta confusione librorum Parte 1 Erotemate 10, ista habet : Eidem Joanni Hierosolymitano Episcopo XLIV suppositus est liber de institutione monachi ad Caprasium. Pugnat latissime pro eo libro adscribendo huic Joanni auctor Paradisi Carmelitarum, et Michael Mugnos libro 2 Propugnaculi Eliæ, ac Petrus Wastelius lib. 1 Viudiciarum : quo non nemo refert, quod

A quod Gennadius scripsit exscripsitque Honorius Augustodunensis, scriptum scilicet ab hoc Joanne esse contra obtrectatores studii sui : id quippe dictum putat de laude religiosi instituti, quod inter Carmelitanos professus erat, in quorum laudes eo Commentario effunditur. Mihi neque hic Joannes æqualis S. Hieronymi, neque ullus Græcorum veterum libri istius auctor esse videtur : stylus enim clamat auctorem esse Latinum, nec adeo antiquum ut S. Hieronymi coævus dici possit. Sed idem circa hunc librum asserendum Joanni apud scriptores Carmelitas obtigisse videtur, quod apud Augustinianos circa Sermones in ereino, quos unanimiter Fratres Eremitæ S. Augustino adscribunt, sicut unanimiter Fratres Carmelitæ tribuunt prædicto Joanni, plaudente extra utrorumque cætum nemine, qui scilicet examinandos sibi illos assumpserit; alioquin non desunt illustres scriptores, interque eos Salianus, Sanctius, Salazarus, Bonartius, Joannes Bonifacius, Cornelius a Lapide, alique, omnes Societatis nostræ homines, qui nullam hic fraudem suspicati, in bona Carmelitarum fide usi sunt testimoniis petitis ex illo libro, tamquam vere per Joannem composito; quod majori cum cautela facturos fuisse credo, si eum habuissent usum dignoscendorum auctorum veterum, quem habuit P. Theophilus Raynandus : quem vel ideo allego libentius, quod notum sit omnibus, quantum ipse Carmelitico Ordini semper faverit, et quam magnifice de eo vicissim sentiat Ordo : a quo proinde merito poscitur, ut credat, non fuisse eum collectam pridem gratiam expositurum periculo, sic sentiendo scribendoque in hac parte, uti sensit et scripsit, nisi ad hoc eum coegisset evidentia compertæ certissimo veritatis.

Theophilus
Raynandus,

Franc Bivarius.

53 Franciscus Bivarius de veteri monachatu libros sex composuit, postquam Wastelianæ vindiciæ pridem lucem vidissent, et lib. 1 cap. ult. ad dicendam de libro controverso sententiam invitus accedens, persuasum, inquit, habeo, minime Joannis illius opus esse, sed auctoris multo recentioris. Tum hujus suæ persuasionis rationes adducit efficacissimas, ac denique censet parum pro Dei genitricis dignitate reverenter, et minus vere dici cap. 34, quod Professores Religionis hujus Carmelitanæ docti fuerunt a summo templi Pontifice, quod beata Maria virginitatem Deo servare proposuerat ad exemplum Eliæ; et quod ideo Religiosi Carmelitæ Virginem Mariam, jam tempore Apostolorum, dicebant sororem suam : et propter conformitatem spontaneæ virginitatis inter Dei genitricem et religiosos Carmelitas, seipsos Fratres beatæ Mariæ Virginis appellabant. Torquet se in omnem partem Wastelius (seu potius Wasteli auxiliator aliquis, linguæ Græcæ scientiam majorem quam haberet promittens, cujus verbis Wastelius usus) ut ostendat vere Græcum hominem libri auctorem fuisse : sed iis argumentis, quæ si retorquere quis velit, fortassis probabilius faceret, ipsum Francum aut Flandrum fuisse, ex idiotismis et solacismis, quos Vindex pro Hellenismis obtrudit. Infra num. 136 dabo specimina auctoris linguæ Græcæ æque imperiti quam fuit S. Thomas Aquinas, ex cujus Commentario super cap. II Epist. ad Hebræos ille verbotenus desumpsit, ridiculum quidem, sed tamen Sancti Doctoris veluti indulgentiam etymologiam Melotæ. O quam multa hujusmodi plagia, hominis neminem citantis proditura suppositionem, possent in illo libro inveniri, si cui esset otium animusque ad ingentem laborem pro re nihili suscipiendum!

54 Cur autem id facere velit aliquis, cum obstinatis frustra se acturum intelligens? Respondebunt enim cum Wastelio, nonnulli ex Hieronymo et Ambrosio verbotenus accepta sibi met obijcienti, has esse interpolationes Philippi Riboti, qui librum Joannis, ut commodum sibi erat, minutim distraxerit in particulas, et quæ idonea judicabat adjecerit. Simili confidentia idem Wastelius

Aprilis T. 1

negat aliquod Latini auctoris argumentum esse, quod omnia out pleraque scripturæ loca, non juxta lectionem LXX Interpretum, sed juxta Vulgatam versionem proferrantur. Non occupati præjudiciis suis sciunt quantum istu valeant, maxime quando alia quoque plura accedunt, quæ si non singula, simul tamen conjuncta omnia, plenam conficiunt novitatis evictionem. Ceterum cum liber prædictus extet Gallice manuscriptus in conventu Carmelitanarum Namurci, cumque ipse Wastelius statim in principio variarum lectionum ingenue agnoscat, non esse dissimile veri, quod Græcus quispiam, Gallice melius peritus quam Latine, librum verterit in sermonem Gallicum, et alius inde in Latinum; haud sane dissimile veri videbitur alteri, auctorem primum vere Francum aut Walonem fuisse : ejusmodi autem conjecturam confirmarent magnifica illo cognomena Nepotis Sylvani, quæ Joanni Hierosolymitano, nemine antiquorum, quod sciam, præeunte, idem Wastelius appingit. Num per quæ ipse eum Atavis Romanis nobilibus editum comminiscitur; eadem alius, felicius forsitan conjectator, in rem suam trahet, dicetque verum auctoris nomen cognomen et agnomen fuisse Jean Neuveu du Bois, sic dicti ab uno ex variis oppidis villisque, Bois nominatis : quæ omnia Latine verterit aliquis; alii solo nomine contenti fuerint, ut eum facerent videri Hierosolymitanum Joannem, quem Sanctum in Actis inventionis S. Stephani videbant nominatum, communi scilicet Episcoporum omnium titulo; et ignorabant in fide suspectum atque Origenianæ hæresis infamatum haberi. Unum est quod auctori isti certo credere possumus, Carmelitam fuisse, ut ipse præ se fert : indeque minus mirandum erit, quod scriptor, Albertinæ Regulæ ruinandæ assuetus, de spiritali pugna, de castitate, de silentio, de obedientia loquens, eadem quæ ibi attinguntur Scripturæ verba usurparit : imo etsi totos Regulæ textus suo libro admiscuisset, quod non fecit, haud magnopere moveremur. Nequeo interim anima capere, quomodo sibi persuadere possit quispiam, ejusmodi librum, non tantum scriptum fuisse a Joanne Hierosolymitano, sed etiam Carmelitis, id est, ut volunt ipsi, plerisque Palæstinæ et Syriæ monachis aliisque ab ipsis toto Oriente deductis fuisse pro Regula, per annos septingentos eaque amplius; et simul credere, fieri potuisse, ut talis libri (cujus oportuisset tot fere exemplaria Græca extitisse quot monasteria aut cellas) nemo scriptorum anteriorum per tot secula meminerit, saltem in asceticis; et ejusdem nullum uspiam inveniat residuum exemplar Græcum.

D AUCTORE D. P.

forsan Walodictus Jean Neuveu du Bois.

E et Carmelita.

NOT. 17

F

55 Maximum Vindiciarum Wastelianarum et aliarum quarumcumque robur, consistit in Epistola quadam producta sub nomine S. Cyrilli Prioris III, adeo ut non dubitent asseverare, omnes auctores præcitatos aliter sensuros fuisse de libro ad Caprasium, si istam Epistolam aliquando vidissent. Verum tantum abest ut epistola ista dimoveat me ab illorum fundatissima censura, ut in eadem confirmet quam maxime. Evidenter enim ipsa se probat scriptam esse, non a Cyrillo, qui optime norat quis et cujus fuerit Bertholdus, qua anno data sit Regula, quæ esset habitus Carmelitici forma, quo is nomine appellaretur etc. sed ab aliquo, qui hæc omnia ignorans, tunc scripsit, cum veteris habitus nomen et forma non tantum ex usu, sed etiam ex memoria Carmelitarum exciderant prout inferius manifestissime demonstrabitur. Idem ignorans quod Aymericus Antiochenus fuerit, homo nullius litteraturæ (ut testatur coævus auctor Tyrinus, l. 14 cap. 18) fingit, quod intelligens quosdam, qui ab Occidente supervenerant, spreto seniorum monitis, non recte ambulare ad veritatem religiosæ vitæ eremiticæ, in prædicto Joannis libro descriptæ; et perpendens hoc ideo maxime contingere, quia Græcas litteras ignorantes nesciebant codicem illum legere, fecit illum librum de Græco in Latinum transferri. An etiam Græca omnia

Pro eo asserendo nihil juvat Epistola Cyrilli, æque supposititia :

A *exemplaria aboleri? Certe nemo est qui uspiam nullum sibi visum dicat : nec puto unquam fuisse qui viderit. Hæc autem quomodo consistunt cum antiquiori et receptiori apud Carmelitis traditione, qua suos majores ante Albertum Basilianæ Regule professores fuisse aiebant : fortassis non vere, sed aiebant tamen, quia Joannem istum necdum noverant. Quomodo etiam homo nullius litteraturæ, eo tempore quo etiam litteratissimi Græcam linguam ignorabant, scivit Occidentales illos non vivere conformiter dicto libro, quem nemo adhuc Latinum fecerat : si tamen vel Latinam satis commode intelligebat Aymericus iste.*

et utrumque scriptum plerisque Carmelitis diu ignotum fuit,

36 Ceterum, tam ipsum Joanni XLIV imputatum librum, quam Cyrillo adscriptam Epistolam ignorasse debuit, qui primus compilavit Constitutiones Ordinis, addens Præfationem ad instruendos Fratres, quomodo debeant competenter satisfacere, quærentibus, a quo vel quomodo Ordo sumpsit exordium, vel quare dicuntur Fratres Ordinis Beatissimæ Dei genitricis et Virginis Mariæ de monte Carmeli. Non enim alium invenit quem citaret testem, quam Josephi cujusdam Antiocheni librum de perfecta militia primitivæ ecclesiæ; adjuncturus haud dubie etiam Joannem, si quidquam tunc scivisset Ordo de eo. Habemus Constitutiones,

B anno MCCCXCIX impressas Venetiis, quales in Capitulo Bruzellanensi anno MCCCXLIV publicasse dicitur Joannes Sureth; sed haud dubie diversissimas a primis Ordinis Constitutionibus, quas allegat Alexander IV in Bulla anni MCCLVI, quasque optaremus genuinas nancisci : nam quæ nunc exstant, plurimum mutatae et auctæ sunt, atque imprimis statuunt quod in Ordine sint provinciae viginti duæ, quarum postrema sit Aragonia, ut distincta a Provincia Hispaniæ quæ est decima; distinctionem autem istam Lezana refert ad annum MCCCXXVII. Interim ejusdem cum prima collectione antiquitatis videtur esse ipsa Præfatio, quoad primam sui partem (nam altera manifeste Surethi est) et istam Præfationem seu rubricam, velut ab antiquo editam et antiquarum Constitutionum primam, allegant Joannes Baconus, qui anno MCCCXXX floruit, et Bernardus Olerius sub Urbano VI Magister Ordinis Generalis; Josephum quidem Antiochenum non nominantes, sed ipsa fere usurpantes verba quæ ibi allegantur. Hæc antiquitate non contenti Carmelitæ hodierni, (quamquam ipsi ibi dicantur Fratres Beatæ Mariæ Virginis de monte Carmeli deinceps per Apostolica Privilegia vocati, et talia privilegia initium habeant cum Innocentio IV, ut infra docebimus) malunt Brocardum ipsum antiquarum Constitutionum auctorem dicere; quod gratis assertum, non indiget refutatione; probaret tamen, si verum esset, saltem Brocardi ævo ignotum Carmelitis fuisse librum, Joanni Hierosolymitano suppositum a posteris. Quod autem ad Josephum Antiochenum attinet, ejus testimonio ibi confirmatur, quod Apostolorum coadjutores, Eliæ et Elisæi sequaces, de monte Carmeli descendentes, fidem Christi sparserunt; et oratorium ædificantes, elegerunt ut dicerentur Fratres B. Mariæ Virg. de Monte Carmeli. Hic inquam liber, quomvis Pseudojoannis libro fortassis uno seculo antiquior, non meretur ad Brocardi ætatem aspirare, quando nomen istud Fratrum adhuc ignotum erat : et licet id ei concederetur, deberet nihilominus, æque ac liber Joannis, censi spuriū vitulamen, seculo Christi n male attributum, et toti ignotum antiquitati, auctorisque proculdubio Latini et multis seculis posterioris, uti suadet Ecclesiæ primitivæ appellatio, præmature in titulo usurpata, ac phrasis reliqua, quatenus in Præfatione habetur; nam ipse liber hactenus nusquam comparuit. Non est facile erudito huic seculo, quo omnia ad fundum excutuntur, plumbum pro auro supponere, sic ut diu fraus lateat. Plausum fortassis initio referunt aliquem, dum fulgent magni nominis specie obducta : sed ubi intimius considerantur et criticum examen talia subeunt,

uti et liber sub nomine Josephi Antiocheni allegatus ante Joannem,

C utriusque scripti etiam in Carmelo adfuerit, quod ibi in Deiparæ honorem fabricata fuisse fingitur, et apud quem Elianorum institutum perpetua successione floruerit; ut apparat, quam sine fundamento talia asserantur; dico amplius, et assero, nullo idoneo teste probari posse, quod ipso Eliæ Prophetæ in Carmelo memoria, olim a Christianis annumerata sit locis in sacra perigrinatione adeundis. Testes appello quotquot in Terram-sancam profecti suarum peregrinationum rationem posteris reliquere scripto, vel aliis scribendam dimiserunt. Multo de Paulæ suæ diligentia in locis sacris circumeundis, scribit Hieronymus, et statim a primo in Terram-sancam ingressu narrat, quomodo, antiqua Sidone derelicta, in Sareptæ littore Eliæ est ingressa turriculam : ubi autem pervenit ad Coth, quæ nunc Ptolemais dicitur, putasne vicinū Carmelum, tanta prodigiorum multitudine memorabilem in Scripturis, ad re contempsisset, si qua ejus tunc fuisset celebritas? S. Wilibaldi Hodeporicon spectat ad annum circiter DCCXX, et eodem fere tempore Arculphus Episcopus simili modo peregrinatus est. Ex hujus ore accepit Adamnanus locorum Terræ-sancæ descriptionem, quæ Typis vulgata a Canisiorat, una cum epitome illius per Bedam scripta : ex illius relatu ipsum Hodeporicon scripsit Sanctimonialis cognata : utrobique Thabor et oppidum Nazareth distincte nominantur, ipse Carmelus prætermittitur; et tamen ita vicinus utrique loco ipse est, ut ex hoc ad illum transiens, paucarum leucarum flexu, adire montem possit.

et figmenta Dextrina,

quibus nunc aliqui se luentur.

Ipsæ Carmelus non habebatur inter loca sacra, E

tempore S. Hieronymi,

nec anno 720,

F forte nec antea quidem ullum ibi monasterium fuit,

in risum vertitur admiratio, et caussæ, cui fulciendæ fuerant fabricata, mirum in modum ista præjudicant. Ita scriptis illis occidit, quæ sub nominibus Dextri, Maximi, Luitprandi, Julucni, initio seculi hujus prodierunt. Excepta cum gratulatione ab Hispanis sunt, gaudentibus tantum ex insperato historiis suis lucem affundi, tot Sanctorum decora suæ regioni asseri, patriasque traditiones quasdam tantis testibus fulciri : imposturam primum exteri, deinde et Hispani sagaciores agnoscere, et facile agnoscerent Carmelitæ vel ex sola librorum nostrorum lectione nisi nomen suum etiam in istis figmentis invenirent, quod vellent antiquius credi XII seculo. Placet enim illis mirifice commentum quoddam de prima Beatæ Virginis Mariæ ecclesia, jam inde a temporibus Apostolorum in Carmelo adfuerit, a qua factum sit, ut jam tunc qui debebant ibidem eremitæ, vocarentur Fratres Mariæ de monte Carmelo ; sed nulla solida auctoritate probabunt, nomen illud vel sub Alberto in usu fuisse, nedum tot seculis ante.

37 Quia autem de Carmelo facta est mentio, deque ecclesia quæ ibi in Deiparæ honorem fabricata fuisse fingitur, et apud quem Elianorum institutum perpetua successione floruerit; ut apparat, quam sine fundamento talia asserantur; dico amplius, et assero, nullo idoneo teste probari posse, quod ipso Eliæ Prophetæ in Carmelo memoria, olim a Christianis annumerata sit locis in sacra perigrinatione adeundis. Testes appello quotquot in Terram-sancam profecti suarum peregrinationum rationem posteris reliquere scripto, vel aliis scribendam dimiserunt. Multo de Paulæ suæ diligentia in locis sacris circumeundis, scribit Hieronymus, et statim a primo in Terram-sancam ingressu narrat, quomodo, antiqua Sidone derelicta, in Sareptæ littore Eliæ est ingressa turriculam : ubi autem pervenit ad Coth, quæ nunc Ptolemais dicitur, putasne vicinū Carmelum, tanta prodigiorum multitudine memorabilem in Scripturis, ad re contempsisset, si qua ejus tunc fuisset celebritas? S. Wilibaldi Hodeporicon spectat ad annum circiter DCCXX, et eodem fere tempore Arculphus Episcopus simili modo peregrinatus est. Ex hujus ore accepit Adamnanus locorum Terræ-sancæ descriptionem, quæ Typis vulgata a Canisiorat, una cum epitome illius per Bedam scripta : ex illius relatu ipsum Hodeporicon scripsit Sanctimonialis cognata : utrobique Thabor et oppidum Nazareth distincte nominantur, ipse Carmelus prætermittitur; et tamen ita vicinus utrique loco ipse est, ut ex hoc ad illum transiens, paucarum leucarum flexu, adire montem possit.

38 Quod si neque tempore S. Hieronymi, neque tribus post seculis seculis celebritas aliqua loci fuit; credibile autem non sit, quod postea, collapsis in Terrasanta Christianorum rebus, exurrexerit magnum aliquod ibidem monasterium, in cujus ante adventum Latinorum destructi rudibus, cum sociis caperit habitare Bertholdus; cogor vehementer dubitare, utrum rudera illa τῆς πόλεως, de quibus loquitur Joannes Pbox, vere alicujus monasterii fuerint, et non potius reliquæ habitationis illius (utrumque enim significat vox πόλις) quæ occasione profani oraculi, quod istie Vespasianū ævo consuebatur, olim fuerat excitato. Præterea si revera maximum monasterium ibi fuit, ubi Bertholdus invenit magni ædificii vestigia; ex eoque olim centeni et centeni non sigillatim tantum, sed etiam turmatim, ut volunt Scriptores Carmelitici, pulnam martyrii obtinuerunt, occisi a barbaris : quomodo eorum opus Græcos monachos non remansit memoria æque ac Martyrum minori longe numero et crudelitate a latrunculis cæsorum in monasteriis Sabæ, Sinoi et Raithu : quorum et festa et Acta habentur? Conjectura tamen opinantium ibi olim monasterium fuisse, videtur occasionem dedisse antiquis Carmelitis, ut interrogati quæ Regula fuerit in Carmelo servata, priusquam sua illa recentior conderetur, responderint, Regula S. Basilii, utpote quam scirent longo tempore communem

A communem fuisse omnibus Græcivitis monasteriis. Nam quamvis Carmelitici Ordinis in Carmelo excitator Bertholdus ex Calabria advennerit, ubi multa erant Græcivitis Basilianorum monasteria; ipsum tamen (quem vel ex nomine colligas a Francis Normannisve Calabriae dominantibus originem trahere) alterius ritus quam Latini monachum et Sacerdotem fuisse, nemo dixit hactenus, et nemo si dicat persuaserit. Multo prius quam hic eo appelleret, imo ante Latinorum sub Godefrido Bullionio adventum, seculo fortassis IX aut X Epiphanius monachus Hagiopolita scribit enarrationem de Syria, urbe sancta, et locis ibi sanctis; in quibus nec montem Sinai, neque S. Mariæ Ægyptiacæ sepulcrum, octo diebus Hierosolymis dissitum, præterivit silentio; præterivit Carmelum. Neque magis eundem nominandum sibi credidit Anonymus similis ævi auctor de locis Hierosolymitanis, cum dicto Epiphani libello inter Συμμετά Αλλοτιαα editus a Nihusio. Denique appulsis jam in Terram-sanctam Latini ac feliciter agentibus, anno MCXXX, eodem profectus est S. Theotonius; in hujus autem Vita, ad XVIII Februarii illustrata, commemorantur celebriora quæque loca ab illo adita, nec tacetur Jericho, propter Elizæ fontem undiri solita: sed tacetur Carmelus, ob Elizæ anachoresim multo spectabilior, si tunc fuisset aliqua ejus æstimatio.

certe non
fuit postea;

et ultra
an. 1130
neglectus
locus

B
visitari cepit
post adven-
tum Bertholdi;

quando ad-
huc putabatur,
prima B. V.
ecclesia fuisse
Antaradi.

B 39 Verum postquam ibi cepit habitare Bertholdus, quamvis cum decem solis sociis, parvuloque oratorio potius quam templo, mox secutus Joannes Phocæ, de quo supra, mentionem ejus minime negligendam putavit. Annis post Joannem viginti tribus, cum secundum Priorem Brocardum Carmelitæ haberent, eodem appulsus est Willibrandus ab Oldenborgh, Hildesemiensis Canonicus, Episcopus postea Paderbonensis ac deinde Ultrajectinus. Hic in suo Itinerario, quod pariter inter prædicta Συμμετά legitur, hæc verba scripsit: Super Caiphæ urbem directe jacet mons Carmelus, in quo hodie monstratur mansio Elizæ et honoratur: in quo loco quotidie Missarum solennia celebrantur. Quam autem paucos ibidem etiam tunc oportet eremitas fuisse, de quorum novæ vel institutione vel reformatione, nihil dicere habuit curiosus iste peregrinus! quam otium ibi adhuc silentium, de primo sacello quod ibidem Apostoli olim dedicaverint? Econtra talis prærogativa vulgari opinio tunc tribuebatur loco alteri, nempe Taradensi, id est, Antaradensi civitati, Saracenis Tortost dictæ, ubi, inquit Willibrordus prælaudatus, ecclesia parva maximæ venerationis, quam Beati Petrus et Paulus, cum Antiochiam properarent, ex Angelica admonitione propriis manibus ex incultis lapidibus S. Mariæ tunc primum composuerunt. Hæc erat

C prima ecclesia, quæ in honorem Dominae nostræ semperque virginis Mariæ fuit ædificata. Quam vere hæc tunc traderentur non examino, hoc solum infero, non esse verusimile quod similis de Carmelitano oratorio tunc vignerit traditio, aut tale quid de eo fuerit Willibrordo narratum. Ceterum intentionis meæ non est Carmelitarum ab Eliæ processionem hoc argumento negare. Potuit illa, si vera est, alibi quædam in Carmelo fuisse continuata: ubicumque autem fuerant Carmelitæ, suos proculdubio habuerunt Superiores quocumque roles nomine appellatos: nunquam tamen credas, illos uni veluti Archimonasterio subordinatos aut ejus Præfecto fuisse obnoxios, uti nunc plerique Religiosorum Ordines uni Generali subsunt. Prudentior in hac parte Ludovicus a S. Teresia, inutilem arguit eorum sollicitudinem, qui Bertholdum nolunt absolute vocari primum Priorem Generalem, sed volunt ut addatur Latinorum: quasi scilicet etiam Syri aut Græci, per plura divisa monasteria, sub uno capite uniti fuerint. Adde ego, ipsam Prioris Generalis appellationem esse præproperam, et solum Bertholdo dari posse per anticipationem tituli, successoribus competentis, ut sæpe fieri assolet.

Interim inu-
tiliter se
torquent alii,
ut inveniant
ibi Generales
ante Berthol-
dum:

60 Vide autem ad quam insulas conjecturas ea soliditudo impulerit quosdam novissimos scriptores. Narra-
verat Suetonius in Vespasiano, quod huic, in nuda Carmeli ara sacrificanti (nec enim ibi simulacrum Deo aut templum erat) Basilides Sacerdos inspectis extis pronuntiavit, feliciter cessura quæcumque agitata anima. Continuo satis hoc fuit, ut Basilidem ex gentili aruspice (quem describit Suetonius) Elianum ficerent Cænobiarum; parum considerantes, eadem Suetonii auctoritate illum præteritam suam ecclesiam Apostolicam everti, de qua supra. Conciliis Constantinopoli celebratis anno CCCCLVIII et DXXXVI subscripserunt Eusebius, Silas, Babyllas, Presbyteri monasterii Eliæ et Archimandritæ. Mox velut indubitatum assumitur, eos ex Terra-sancta, et quidem ex Carmelo venisse, ac successive fuisse ibidem Priores; idque tam confidenter, quasi fidem extorquere deberet affirmandi temeritas, non præbandi veri idonea auctoritas. Atqui non solum in Palæstina extra Carmelum, sed etiam in pluribus Constantinopolitani Imperii regionibus, suas ecclesias ac monasteria S. Elias Prophetæ habuit, et præter ipsum curi Sancti Eliæ fuere, monasteriaque et ecclesias a se nominatas reliquere, quorum octo aut decem possem vel ex nostris catalogis nominare. Deinde in ipsa Constantinopolitana urbe aut saltem ejus vicinia, quotannis XIII Januarii celebrabantur Τα ἐγκαινία τοῦ ἁγίου Προφήτου Ἠλίου τῆς πόλεως τοῦ Βαθυρόπρουτος, Dedicatio S. Prophetæ Eliæ, in monasterio dicto Βαθυρόπρουτος, id est, Profundi lacus. Dedicacionem istam habemus ex antiquo MS Synaxario Claromontano, quod cum plurimas ecclesiarum Constantinopolitanarum contineat dedicationes, præ aliis quibuscumque MSS. Synaxariis, intelligimus ipsum ad usum alicujus earum fuisse conscriptum. Quanto autem verosimilius est ex hoc monasterio fuisse qui subscribere dictis Constantinopolitanis Conciliis, quam ex Terra-sancta? Inde enim nec unus quidem Episcopus interfuit, forte nec vocatus est ad Concilium anni CCCCLVIII, uti ex subscriptionibus patet: in altero autem Actione I, cum Theodoro Tribuno ac Referendario et Mariano Præposito Monasterii S. Dalmatii atque Primate, dicuntur intrasse venerabiles Presbyteri et Archimandritæ Urbis regiæ, ultra quinquaginta, interque eos Syllas monasterii Eliæ: deinde enumerantur qui adfuere de sanctis Christi veri Dei nostri locis ex Syria, absque mentione cujusquam e Carmelo aut Eliæ monasterio. Idem fit Actione III, IV et V.

D
AUCTORE D. P.
eoque trahunt
Basilidem
aruspice,

et Abbates
monasterii
Eliæ,

quos Constan-
tinopolitanos
censendos
esse,

patet ex Actis
Conciliorum.

CAPUT VII.

Definitur ætas Brocardi, ad quem Regula missa, et primorum Priorum chronologia ordinatur.

F

Quia Cardinales Baranius et Bellurminus initia Bertholdi, ex communiori inter ipsosmet Carmelitas sensu (nam præter ipsos habemus neminem ex antiquis qui nominatim Bertholdi meminerit) quia, inquam, Cardinales illi Bertholdi initia referebant ad Pontificatum Alexandri III, elegimus eos sequi ad XXIX Martii, quamvis tunc necdum certa nobis fundanda istiusmodi chronologiæ argumenta suppeterent; indicavimusque dicti Pontificatus annum eum, cui illi istorum initiorum memoriam inseruerant, non tamquam certo, sed tamquam minus longe exerranti. Ab ista utriusque Illustrissimi scriptoris sententia ne nunc quidem nobis putamus recedendum, post totam Carmelitanam historiam operosa indagine perlustratam. Etenim chronologium Ordinis apud antiquos impeditum, impeditiorem multo effecere recentiores: inter legitimas germanasque historias recipiendo Epistolam, Cyrillo Priori III attributam; omnes autem adeo variant hac in parte (quemadmodum ad annum 1231 ingenuè fatetur Lezana) ut vix unus alteri cohæreat. Proponit vero idem Lezana dictæ inhærere epistolæ, quoad chronologium, usque ad ipsum Cyrillum:

Ex numero
annorum
quos singulis
assignant
Chronici,

deinde

¹A deinde existimat, in aliis successoribus, usque ad B. Simonem, obscuro tramite incedendum.

et ex obitu
Cyrilli

62 Ego ex Palæonydoro accipiam Bertholdi annos XLV, et Brocardi XXXIII, tamquam ex certiori majorum traditione acceptos: contigit enim sæpe, idque in Romanorum Pontificum Catalogis vidimus; de annorum quo quisque rexit numero firma haberi documenta, sed in iisdem ad Æram communem applicandis fluctuare opiniones. Isto annorum numero posito, videor mihi posse rem, hactenus obscurissimam intricatissimamque, in patentem lucem educere, modo mihi permittatur pro certo assumere, quod ut tale Lesana ad annum 1224 assumit, solis tribus annis rexisse Cyrillum; et modo id, quod auctor Chronicæ de multiplicatione Ordinis per Europam asserit, maneat etiam inconcussum, videlicet, quod eodem tempore, quod per mortem Cyrilli vacabat officium Prioratus, accesserunt ad electionem novi Prioris: et quia Religio in Europæ regionibus transplantanda erat (hoc enim Cyrillo dicitur revelatum fuisse, et ab eo subditis sibi Eremitis persuasum)... Bertholdum, natione Longobardum in quartum Priorem elegerunt; nam quia de Europæ regionibus fuit progenitus, ideo aliis aptior repertus est ad transplantandum Ordinem in cismarinis partibus: et ejus tempore aliqui ex Fratribus, natione B Cyprii, in insulam Cypri transfretaverunt; alii vero, Siculi natione, ad Siciliæ insulam navigaverunt.

anno 1234,

sequitur
Bertholdum
cepisse circa
an. 1155,

63 Hæc si tenere permittar, velut ab antiquiori et ideo fidei melioris auctore asserta, nihil erit quominus credamus vetusto auctori Chronicæ Carmelitanæ apud Balarum in Scriptoribus Angliæ pag. 279 asserenti, Cyrillum Græcum tertium Carmelitarum Præsidem, obiisse anno MCCXXXIV. Sicut enim ab hoc anno, per annos septem Bertholdi II, et Alani annos quinque (tot autem annis utrumque rexisse scribit Palæonydorus) præcise venit ad annum MCCXLV, quod electum esse B. Simonem Stock, ex eadem sua antiqua Chronica scribit idem Balæus et in hoc assentientes sibi nunc habet Carmelitas omnes post Segerum Pauli atque Lesanam; ito credibile est eadem accuratione numerare Palæonydorum annos Prioratum præcedentium, licet erraverit in illis ad Æræ Christianæ annos applicandis. Assignatos autem ab eo dictorum Prioratum annos supputando ab obitu Cyrilli, pervenitur ad annum MCLVI, qui fuerit S. Bertholdi Prioris primi primus: et eo moriente sui regiminis anno XLV, cepit Carmelitanam cretem gubernare is, cujus causa hæc tractantur, Brocardus, anno scilicet MCC, quato antequam in Syriam appelleret Albertus, Regulam Carmelitis daturus.

C 64 Atque hæc Chronotaxis (præterquam quod omnes eos evadat scopulos, ad quas miserrimum naufragium fecit Carmeliticorum scriptorum omnium recentiorum chronologiæ, hisce duobus aut tribus sæculis, quibus eum conati sunt ad Æræ vulgaris annos aptare) aliud commodum offert momenti præcipui, viamque sternit salvandæ utcumque Carmelitarum traditioni, de Aymerico Patriarcha Antiocheno, quasi ejus auctoritate et consilio Eremitæ quidam per Terram sanctam sparsi, collecti fuerint in unum corpus, persuasique Carmelum habitare sub obedientia B. Bertholdi. Cum enim Carmelus ad Hierosolymitanum pertineat Patriarchatum, ab urbe Sancta v. m. viz LXXX, ab Antiochia totis CCXI, et amplius remotus; nec appareret quomodo Patriarcha Antiochenus potuisset in Patriarchatu Hierosolymitano jurisdictionem exercuisse, pro tali institutione necessariam; recurrendum sibi putaverunt Carmelitani Chronologi ad aliquem, qui fuisset Apostolicæ Sedis Legatus in partibus Orientis, utque adeo in utroque Patriarchatu statuere aliquid potuerit. Igitur ad Aymerum seu Hademarus Episcopum Podiensem respexerunt aliqui; eum scilicet, qui cum Godfrido Bullionio ceterisque Principibus Antiochenæ Urbi capiendæ interfuit Legatus

non sub
Hademaro
Podiensi
Leg. Apost.
an. 1088,

Apostolicus, paulo post mortuus. Alii, in quibus Palæonydorus, ad tempora Calixti II alligantes Bertholdi initia, videntur præ oculis habuisse Aymericum, anno MCXX, post captam Christianis Antiochiam XII, creatum Cardinalem tituli S. Mariæ novæ, ac paulo post S. R. E. Cancellarium, ad quem, ut virum in Romana Curia auctoritatis præcipuæ, plures extant S. Bernardi epistolæ; et quem licet nemo dicat ivisse in Orientem cum titulo Legati, cum eo tamen illuc aliquando directus (dirigebantur enim identidem alii alique, non semper a scriptoribus nominati) credi verosimiliter potest. Ad hunc autem respexisse illos suspicari facit cognomen de Samiliaco, a Palæonydoro aliisque usurpatum: quod pro Salviniaco seu Saviniaco, noto in Burgundia oppido obrepisse videri possit, quia Samiliacum nullum in tota Gallia reperitur; Burgundus autem Aymericus iste fuit. Sed nec ipse, nec quem supra dixi Aymerus seu Hademarus, fuit Patriarcha Antiochenus.

aut Aymerico
de Saviniaco
Leg. Apost.
post anno
1120,

65 Hic autem fuit Aymericus Lemovicensis (quem cum de villa appellata Salamiacum legi natum dici, apud auctorem epistolæ S. Cyrillo attributæ; et in Lemovicibus duos vicos inveni Salamiac nuncupatos; non sum ausus correctioni, Palæonydoro per conjecturam adhibitæ de Salviac Burgundico, firmiter assentiri) fuit, inquam, Aymericus, de Malafida a scriptoribus Carmeliticis cognominatus, Antiochenus Patriarcha ab anno MCXXXVII ultra annum MCLXXXIV. Qui licet cum eligeretur, electione haud satis canonica minusque decora qualem Guilielmus Tyrius describit lib. 15 cap. 18, laboravit infamia conversationis non satis honestæ, essetque nullius litteraturæ: potuit tamen prius vitium correxisse ætas maturior, et ecclesiasticæ qua coerceretur obligationis necessitas tantæ dignitati conjuncta; posterius supplevisse ingens inter omnes auctoritas, innixa summæ illius potentie (nam opulentissimus fuit) et rerum politicarum experientiæ, et insigni animi fortitudini, quas ejus laudes licebit discere ex Tyrio variis occasionibus et potissimum lib. 18 cap. 1. Ipsum tamen etiam a Romano Pontifice habuisse aliquanda potestatem Legati Apostolici; non tantum idro non credam, quia in tota sacri belli historia omnino nullus invenitur Legatus in Oriente factus; sed omnes immediate ex Occidente missi dicantur: verum etiam quia illo ipso fere tempore, quo cum tali potestate Carmelitos stabilisse debuisset Aymericus iste, missum cum ea ab Alexandro III ad partes Orientis esse Joannem, dicit Tyrius lib. 18 cap. 19, virum admodum litteratum et Rom. Eccl. Presbyterum Cardinalem tituli SS. Joannis et Pauli, de cujus receptione si fuit, ut fuit, controversia magna; quia ratione schismatis in Ecclesia suborti haud satis certa erat illius potestas; fuisset illa multo major, et Joanni prorsus ineluctabilis, si Legationis Apostolicæ auctoritatem antea habuisset Aymericus Antiochenus, ab indubitato Pontifice sibi collatam.

aut Aymerico
Lemovicensi,
Patriarcha
Antiocheno,

E

66

non quidem
Legato.

NOT. 18
F

66 At, inquires, si Legatus non fuit Aymericus, manet supraposita difficultas ut explicetur, quid conferre Eremitis nostris potuerit in alienæ jurisdictionis loco extra propriam diæcesim. Solvam ex Tyrio nodum, et simul confirmabo Chronologiæ supra constitutam. Narrat hic lib. 18 cap. 1 præcitato, quod Aymericus Patriarcha Antiochenus, anno MCLIV, intercessione Regis Hierosolymitani liberatus a custodia, in quam fuerat a Raynaldo Antiocheno Principe indignissime conjectus, receptis quæ pari violentia crepta fuerant bonis, cessavit potentis adversarii insanix, quovis prætextu facile resuscitandæ; et Antiochenam deserens diæcesim, in regnum se contulit Hierosolymorum; ubi a Domino Rege Balduino III, et ejus matre discretissima Domina Melisende, et Regni universis Episcopis benigne habitus, per aliquot mansit annos; et MCLVII, quoniam Amalricus, Hierosolymitanus Patriarcha post Fulcherium electus, consecrationis munus nondum obtinuerat... asciscitur de mandato Regio, ut et

se 1 tunc
Hierosolymis
præsentem,

et Bertholdi
Calabri cau-
sam agente

A et Reginae Theodoræ, Imperatoris Constantinopolitani Isnaci nepti, regis unctionis conferret gratiam, et conjugii usitata solennia celebraret: nec videtur Antiochiam revertisse, nisi metu solutus per Ruynaldi Principis captivitatem, quæ sub finem anni MCLX contigit. Igitur cum in Hierosolymitano Patriarchatu Aymericus Antiochenus, quamvis exul maxima gratia et auctoritate apud Regem et Patriarcham valeret; prudentissime Bertholdus egit, quod ab Elio Propheta admonitus de habitando Carmelo, ad ipsum accesserit, consilii et auxilii causa; imo et necessariæ facultatis. Erat enim (ut Joannes Phocæ nos primus docuit) oriundus ex Calabria, adeoque Antiocheno Principi in temporalibus, Patriarchæ in spiritualibus subjectus: oc verosimiliter unus eorum monachorum Latinorum, qui in Montanis nigris juxta Antiochiam sua habebant monasteria, teste Vitriaco. Benedictinusne aut Cisterciensis vel Florentis monachus (nom hujusmodi fere ex Neapolitano regno Boamundum, Normannici sanguinis Principem, ejusque successores in Terram-sanctam erant comitati) an vero simplex et nulli Ordini adstrictus eremita, non inveni qui doceret hactenus, nec attinet ingratis quærere, cum inter Aborigine censeri Carmelitæ affectent. Satis est eos deducisse errorem, quo Lemovicensem Bertholdum credidere, et ipsius Aymerici aut fratrem aut consanguineum; coussam autem explicuisse, quomodo habitationem in Carmelo ambiens, ad id facultatem petierit ob Antiocheno Patriarcha, et quomodo ab eodem auxilium tam efficax habere potuerit, ut ipsi potius quam cuicumque olteri remanserit gloria restaurati Carmeli.

apud Amal-
ricum Patriar.
Hierosol.

67 Suberat Carmelus, uti diximus Acconensi Episcopo, (erat is tunc Fredericus quidam, et fuit usque ad annum MCLXVII, quando ad Archiepiscopatum Tyrensem transiit, ut scribit Tyrinus lib. 20 cap. 1) ab hoc Aymericus, toto Hierosolymitano regno gratus ac potens, perquam facile potuit impetrosse, ut inter quædam montis istius rudera habitare Bertholdus sineretur, et pauculos sodales colligere, qui usque ad annum MCLXXXV ultra decem non exerevere. Idem vero Aymericus, cum esset opulentissimus, cur non credatur suppeditasse Bertholdo sumptus necessarios, ad opus non magnum, primumque oratorium per seipsum consecrasse, Acconensi Episcopo id permittente? Denique, si credere volumus novellum Eremitarum catum, in ipsis statim principis suis, ceterorum Religiosorum Ordinum more, jus obtinuisse Professionis; idque si concedi per ordinariam simplicis Episcopi auctoritatem non potuit, nec ab ipso Aymerico in aliena diocesi sanciri; credemus, etiam jus illud per eum impetratum fuisse a Patriarcha Hierosolymitano Amalrico: atque ita uni Antiocheno Patriarchæ merito adscribetur tota laus fundati vel restituti Carmelitici Ordinis, absque eo quod eidem affingatur gratis potestas aliqua extraordinaria, qua fuerit in hoc negotio usus. Hæc porro omnia cum non haberentur apud Carmelitas distincte descripta, imo sola fere traditione conservarentur, facillimum etiam fuit tres personas, ejusdem aut similis nominis, conflare in unam, vitio traditis sine scripto historis sumitari; et Aymericum de Samiliaco, Apostolicæ Sedis in Terra sancta Legatum factum anno MCXX, ut scribit Palæomydorus, confundere cum Aymerico Lemovicensi, Patriarcha Antiocheno; et rursus eidem dare instituendæ in Carmelo Religiosæ Professionis potestatem, quæ proprie loquendo non in Aymerico hoc, sed in Amalrico Hierosolymitano Patriarcha residebat, viro, ut scribit Tyrinus lib. 18 cap. 20 commode quidem litterato, sed nimium simplici ac pene inutili, parvarum tamen hujusmodi regularum, ad pia loca spectantium, nequaquam incurioso, ut ostendetur in tractatu de Hierosolymitanis Patriarchis ante proxime secuturum Majum. Apud hunc enim Aymerici Antiocheni, hospitis grati atque potentis, suggestio debuit invenire primum aditum

ad impetrandam gratiam, a Bertholdo et sociis expectatam, per quam veri Religiosi haberentur et essent.

D
AUCTORE D. P.

68 Ceterum quod eodem Aymerico Antiocheno agente et procurante, omnia aut pleraque Terræ-sanctæ eremitoria Latina (hoc enim ut minimum prætendunt Carmelitæ) fuerint subjecta Bertholdo, tamquam Priori Generali, nemo persuaserit. Tum quia res illa maximi fuisset strepitus atque molininis, et extra Episcoporum omnium Orientalium Synodum nequaquam solide constituenda, sic autem constituta a scriptoribus minime præterenda; tum quia in Bullis Apostolicis, usque ad annum MCCXXX, unicus dumtaxat locus Priori Carmelitico subjectus nominatur, uti infra videbimus; tum denique quia Albertus Patriarcha, rogatus Regulam Carmelitæ scribere, non tantum ipsam scripsit solis Eremitis, juxta fontem in monte Carmeli morantibus; sed talem scripsit, quæ in solo Carmelo subsistentibus, sufficiens; per plura autem diversarum dioceseon eremitoria sparso Ordini insufficientis et improporionata fuisset. Hoc tamen non impedit, quo minus, ut testatur Sanvicius in Chronica, reversus Antiochiam Aymericus aliquos novæ institutionis Eremitas ex Carmelo accersierit, eisque in Monte Nigro locum et Priorem dederit, a Carmelitico Priore independentem; quomodo in prima Ordinis Benedictini ætate, deducti ex monte Casino monachi fundaverunt monasteria, Casinensi Abbati nullatenus subjecta, quamvis eandem Regulam profitentia. Atque ita verosimile etiam fiet, quod ut verum supposuit, et fortassis a fide digniori auctore accepit auctor epistolæ, sub nomine Cyrilli III Prioris confictæ, videlicet ipsam Cyrillum exemplar Regulæ, per B. Albertum Brocardo decessori suo traditæ, misisse ad Eusebium Priorem Eremitarum Montis Nero, ut eadem etiam ipsi informarentur, et ab eodem orti principio eandem porro vitæ normam tenerent: quæ res occasionem dederit Epistolæ ejus, quam supra rejecimus et pluribus infra consutabimus, comminiscendæ.

sub illius
obedientia
erant soli
Eremitæ
montis Car-
meli,

69 Jacobus de Vitriaco, Episcopus Acconensis urbis, quatuor dumtaxat milliariis distantis a Carmelo, circa annum MCCXX scribens lib. 1 cap. 58, postquam de monasteriis Latinis tum Regularium Canonicorum tum Benedictinorum egisset, ita loquitur: Alii ad exemplum et imitationem sancti viri et solitarii Eliæ Prophetæ, et maxime in parte illa quæ supereminet civitati Porphyriæ, quæ hodie Cayphas appellatur, juxta fontem qui fons Eliæ dicitur, non longe a monasterio beatæ Virginis Margaritæ, vitam solitariam agebant, in alvearibus modicarum cellularum, tamquam apes Domini dulcedinem spirituales mellificantes. Poterant hi profecto, si quis eremitici propositi auctores primos requisivisset, dicere cum Hieronymo ad Paulinum, Noster Princeps Elias, noster Elizæus, nostri duces filii Prophetarum, qui habitabant in agris et solitudinibus, et faciebant sibi tabernacula prope fluentia Jordanis: poterant etiam gloriari de hereditaria tantorum Patrum successione, quamvis interrupta tam longo seculorum forsitan riginti hiatu. Sed ut hæc vera sint, non est opus aut Eliam fuisse monachum sub tribus essentialibus votis Religionis, aut continuam quondam succedentium sibi eremitarum et ab invicem procedentium seriem statuere, aut Bertholdi primos socios a Græcis Syris schismaticis acceperisse vitæ eremiticæ normam. Hanc enim prout in Europa exerceri viderunt ubique regionum, ita in Palæstina ceperant exercere Latini quamplurimi, quorum isti pars aliqua ut propago fuere. Qui tamen prædicta omnia voluerit mordicus sustinere, uti faciunt aliqui, pro indifferenti ista in ipso Carmelo successione tamquam proavis ac sociis pugnantes, ei non repugnabimus, nec si totum quidem antiquum monachismum pertrahere velit in Ordinem Carmelitanum. Quid enim ad nos quæstiones de nomine?

E

qui ibi vive-
bant ad
exemplum
Eliæ:

F

an etiam
ad ejus in-
stitutionem?

70 Ad Cyrillum quod attinet, vereor ne sola nominis Græci

A *Græci ratio fecerit cum Græcum videri; tota autem vitæ historia a Bostio et Palæomydoro conscripta, non tantum talis est ut optabile foret antiquorum scriptis confirmari posse ea quæ ibi dicuntur, tam illustrio, ut ob historicis illorum temporum necessario fuerint, si vere contigerant, attingenda; sed cum dicta historia omnino nihil contineat quod in solo talium scriptorum fide credi meretur, rectius prætermissa foret die vi Martii; sicut ad xxv ejusdem Martii necessario a nobis omissa sunt, quæ iidem de Bertholdo habent, tam insulsa, ut nisi aliquid dandum traditioni putavissimus, potuimus cum viris quibusdam eruditis dubitare utrum aliquando fuisset Bertholdus iste in rerum natura. Idem Cyrillus novello cæni nomen suum dedit sub Bertholdo, si vera est chronotaxis nostra, et si vere Cyrilli epistola est, quam ad Celestinum Papam iii (obit hic anno mxcviii) scripsisse dicitur, his verbis concludens, in monasterio Carmeli terrestres Angelos reperi, quorum in cælis conversatio est.*

*Chronotaxis
usque huc
dilata,*

71 *Ceterum quæcumque de SS. Cyrillo, Brocardo, aut Bertholdo, ante hanc tam operasam Carmeliticæ historiæ discussionem, dicta in Martio sunt, autetiam mensibus præcedentibus, de alio quorumque Ordinis Sancto, professo vel odscriptio; omnia ad hunc Commentarium exigenda et corrigenda sciat Lector. Non enim semper prima quavis occasione possumus disquisitiones illas arduas instituere, quæ longam consequentiarum seriem post se trahunt; maxime quando prævidetur alius opportunior aut etiam necessarius locus, ubi a fundamentis possit et debeat res tota excuti: qui dum expectatur, progredimur probatori aliorum eodem tractantium via, nisi melior occurrat ratio. Sic, in Januario ac Februario totæ, Sanctorum Hiberniæ chronotaxim egimus ad Patricianam, Usserio probatam: ast ubi in Martio tractanda fuerunt ipsius S. Patricii Acta, solidiora posuimus fundamenta, supra quæ restaurari omnia quæ prægressa sunt debent. Sic de antiquioribus Galliarum Apostolis dubie hactenus et problematicè loquimur, moram nobis ipsis indulgentes usque ad ix Octobris, quando agendum erit de S. Dionysio Parisiensi et sociis, sic alia multa in aliud tempus locumque disserrimus inderisa. Nam erat igitur quod querrentur nonnulli, crederentque, ob istam in Martio brevitatē, sua nos neque legisse neque legere velle, ne cogemur, præjudiciis (ut illi interpretantur) depositis, ipsorum amplecti placita. Nam etsi necdum plene haberemus constitutum quid deberemus de Ordinis initio progressuque dicere; satis tamen in eorum scriptis eramus versati, ut jam sciremus quid circa præcipuum punctum oporteret tacere; donec sub manus veniret Albertus, cujus historia vir posset a plena Carmeliticarum rerum tractatione separari. Vita S. Telesphori, Papæ die v Januarii, Commentarii ad eandem, non sunt Joannis Bollandi opus, sed Segeri Pauli, ut indicat ipse titulus: quare nec sub Bollandi nomine citari possunt. Hoc tamen fieri videns ipse, et usu discernendi certa a dubiis paulatim crescente jam intelligens, quam debilibus fundamentis et auctoribus majori ex parte supposititiis nitantur omnia istic asserta; pœnituit eam facilitatis nimix, per quam in isto suo operis hujus tirocinio persuasus fuerat, eidem inserere alienum factum: omninoque landavit, quod datus sibi studiorum socius propositum haberet cautius in talibus agere, nihilque scribere quo vel probari vel improbari Eliana successio videretur, donec otium foret eam funditus examinandi: quo nunc facto, adhuc censemus a ferenda sententia abstinere nos posse, in gratiam Ordinis nobis dilectissimi.*

CAPUT VIII.

De anno datæ signatæque ab Alberto Regulæ, ejusque et S. Dionysii Papæ sigillis fictitiis: ac Ordinis signo recentiori.

Annum datæ Regulæ nullum notavimus capite 6,

quamvis in Cherubini Bullario exprimeretur annus mclxxi; cui diffidere nescius Lucius Belga, in Bibliotheca Carmelitana pag. 24, continuo subtexuit, velut certam sequelam, datam esse Regulam annis plus minus quadraginta ante Dominicane et Franciscane Religionis approbationem. Duos scilicet istos Mendicantium Ordines, in Concilio solennissime approbatos, cum adhuc constitutum non haberet Ecclesiæ quid de Eremitis Carmelitanis statueret, præferri sibi non patiuntur. Sed hoc ipsis disceptandum relinquo: annum, in Bullario notatum, dico esse fictitum; quia tunc neque Brocardus Prior, neque Albertus Patriarcha erat, imo nec Episcopus. Idem quoad Brocardum et Alberti Patriarchatum dico de anno mxcix, quem, teste Daniele a Virgine Maria, habent pleraque exemplaria Epistolæ, S. Cyrillo suppositæ, et ubique in veram chronologiam impingentis; ut vel hoc solum satis esse possit eidem repudiandæ. Quomodo enim toties et tam turpiter fuisset hallucinatus Cyrillus, quoties aliquis Christianæ Æræ annus exprimendus fuit, in rebus suarum gestis? Nam et Bertholdum eadem epistola anno mclxxi adscribit; apparetque non posse errorem credi socii cordis librarii, sed auctoris, veriorē chronologiam ignorantis; qui cum, ex suorum forte tunc communiore sententia, Cyrillum mortuum existimaret anno mclxxi et sui regiminis tertio, consequens erat ut soltem ante hujus electionem datam Regulam diceret; atque ab anno mclxxi retrocedens per annos Brocardi xxxiii et Bertholdi xlv (qui, ut ait, non immediate, sed post lapsum temporis sibi succedere) vix serius quam anno mclxxi potuit Bertholdi regimen auspicari.

73 *Errorem irrepsisse, inquit prædictus Daniel a Virgine Maria in notis ad illam Epistolam, clare et luculenter ex certissimis historiis declaratur in Annalibus Ordinis, ad annum 1199 et 1203, nec non a Zegero Pauli in Chronologia Vitæ S. Simonis Stock: statuitque legi debere annum mclxxi, prout habet P. Lezana, et ante eum Onuphrius Panvinus. Nos supra ostendimus, anno dumtaxat sequenti auspicatum esse Albertum Ecclesiæ Hierosolymitanæ regimen: nec, ut anno uno citius venisset in Syriam, credimus statim conscripturum fuisse, ignotis sibi adhuc hominibus, vitæ normam ab ipsis tenendam: opus erat annorum saltem pauculorum experientia. His vero interpositis, nullus apparet annus minori in cyfris variationi obnoxius, ad quem reduci possit 1199, quam 1209, quem etiam Segerus Pauli probat. Nam Cyfris Arabicis, non Latinis notis, utebantur ut plurimum Latini in Syria, et ab aliquo meliori auctore annum mclxxi sic notatum inveniens auctor epistolæ, sed hunc Chronologiæ quam certam putabat non convenire animadvertens; alium, eidem congruum, proximum sumpsit, mutatione quam levissima; non attendens, quod in isto calculo nihilominus erraret, ultimis annis Brocardi sic tamen adscribendo, quod longe convenientius ad primos ejus annos referendum fuerat, ne totis ferme octoginta annis, sine certo vivendi modo, collecti ad fontem Eremitæ relinquerentur. Nam liber Joannis, cujus veritatem frustra hæc epistola stabilire conatur, præterquam quod necdum confectus tunc fuerit, non erat aptus ut serviret pro Regula, utpote tractatus majori ex parte historicus, in aliis generaliter asceticis, nihil in particulari determinans, quemadmodum ipsimet ejus propugnatores fatentur, et legere volenti evidens est: Basiliana Regula (si tamen Regula vocari potest instructio spiritualis, cuius monacho in genere conveniens) Græca erat, nec poterat a Bertholdi sociis intelligi.*

74 *Ceterum, uti plerumque ii, qui epistolam scribunt intra paucos dies perferendam, satis habent diem mensis notare; annum, quia præsens curret, nequaquam adnotantes: ita in hac regula, quæ modum ac stylum epistolæ non excedit, suspicor annum nullum adscriptum fuisse, ac forte nec diem quidem aut mensem. Neque per*

D
Non est ea
data anna
1171,

nec anno
1199,

E

nec anno
1205,

F

sed forsitan
1209.

Albertus
nullum annum
notasse vi-
detur,

*tamquam
ad locum
aptissimum.*

A meram ita suspicor conjecturam. Habentur inter *Gesta Dei per Francos* a pag. 1172 ad 1185 variae Regum ac Principum Epistolae, interque eas tres Amalrici Patriarchae ad Regem Ludovicum, omnes absque data diei et anni; duae dumtaxat Amalrici, tunc pariter Hierosolymorum Regis, locum et diem mensis signant, annum nequaquam. Conjecturae tam fundatae assentientem habeo, eamque argumento non vano probantem Lezannum. Nam cum ad annum MCLXXI, ostendisset hunc non esse cum quo data est Regula, sed insecuti scriptoris mendum, et erroris causum retulisset in oblivionem Carmelitarum antiquorum circa initia Alberti: hujus oblivionis, inquit, inagnum est signum, quod in diplomate Innocentii IV, ubi Regula pro ipsius moderatione correctae et inserta reperitur, pro anno MCCXLVII, Pontificatus ejusdem Innocentii anno V (prout propriis oculis inspexi in Registris Archivii Vaticani) data Regulae non subijcitur: abs dubie, quia incerti de illa nostri tunc temporis erant. Atqui anni nondum quadraginta effluerant, et exemplum tam brevis Regulae par erat esse in omnium manibus.

B nec etiam in transcribenda Regula antiqui Carmelitae.

75 Potius dixisset, non oblivionem fuisse, sed observantiam, qua annum, bene compertum licet, quia tamen non erat additus in originali, addere ex sua memoria certaue scientia non praesumpserunt: postea autem uno alterove seculo praeterito, subintrasse minus religiosos alios, qui ex suo quique ingenio (nam turpe vilebatur tam fundamentali totius Ordinis instrumento nullum annum adscribi) eum adjecerint, anteriorem posterioremve, prout cuique suggereret verae historiae scientia minor, et major sollicitudo, ut diu ante Concilium, quo novi Ordines et novae Regulae induci prohibebantur, data sua Regula crederetur. Ut ut sit, rei indignitate commotus Lezana, Qui praedictam, inquit, Innocentii Bullam cum Regulae data subscribunt, nedum corrigendi sed expungendi sunt, cum, quod in Registro non extat, in exemplari apponere non verentur: quam censuram ut plurimum similium imposturarum auctoribus, partim jam convictis partim deinceps convincendis applicent alii, per me licet. Utinam exemplo non uno doctus Lezana, cautiorem se gessisset, in ceteris novis narrationibus recipiendis! fortassis superfluum duxisset implere tres tomos ab Elia ad Bertholdum, de rebus ad Ordinem suum (saltem ut est Ordo distinctus ab aliis Eremiticis) nihil aut perparva attinentibus.

C Signum Alberti fictitium.

76 Porro tam in hac quam in aliis epistolis signandis (si tamen legitima signatione opus fuit) usum esse Albertum consueti muneris sui sigillo, et hoc illius temporis usui fuisse conforme, certum videtur; neque id nunc deberet explicari, quando ita diligenter exculta habetur Heraldica, quam vocant, scientia. Olim non ita erat; unde minus miramur Albertum Miraeum, in fastis Belgicis ad XXI Novembris agentem de Alberto, et Thomam Saracenum in Menologio, pro genuino admittere torenum cujusdam argentei nummi, ex Philippo II Bibliotheca allati, in cujus una parte spectantur insignia, ex Ordinis Hierosolymitanorum equitum Tessera, et ex Tessera gentilitia familiae Eremitanae in Belgio industrie conflata, et crucibus duabus (altera Patriarchae, altera Apostolici legati) appodiata, cum nota anni MCCVI, et circumscripta, Albertus Hierosolymitanus: in aversa facie exprimitur urbs Acon, cum hoc lemmate, Hierosolyma capta, Sede Aconem translata, numus peregrinorum. Ecce ipsum.

77 In hoc torenumate recipiendo commissus error novorum sigmentorum occasio.

ignosci, ut dixi, debet saltem Mireo; qui Archiducum Alberti et Isabellae Sacellanus et bibliothecarius, gratiosis apud eosdem Principes Carmelitis Discalceatis nimium facile credidit, tum alia plura, tum hoc inter cetera; utpote persuasus ab illis fuisse Albertum Petri Eremitae nepotem; et Sedem tunc translata dici ratus est, quando aliena in urbe caperunt habitare Patriarchae, Sede sua pulsi quorum tamen neutrum cum veritate subsistit. Eadem facilitate censerem dandam veniam Carmelitis, aliena fraude seductis: sed quid Thomae Saraceno et Valerio Ximenez fiet? Hisce figmentis inaedificaverunt illi caenobia duo, alterum erectum Hierosolymis in peregrinorum subsidium, cui Patriarchae nomine praesidebant Carmelitae; alterum Palaestinae initio, ab egressu maris, ad cito occurrendum peregrinis, in Judaeam accurrentibus: in quorum testimonium, inquit Saracenus, extant numismata, quae speciali cura peregrinis tradebantur, ne ab infidelibus, ex pactionibus jam habitis, quid mali moliretur in illos.

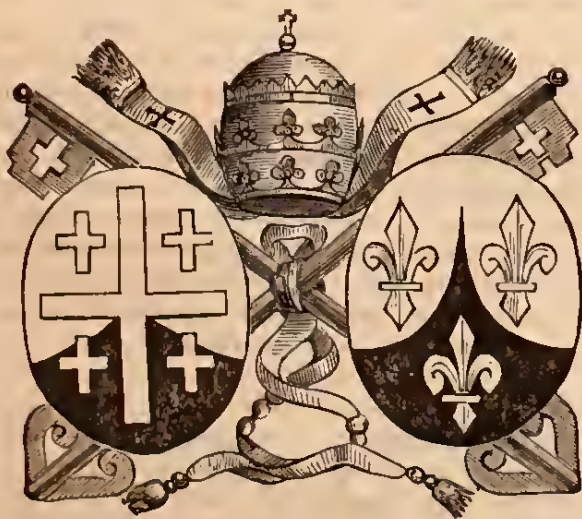
78 Nos quamdiu Albertus vixit nullos extra Carmelum Carmelitas invenimus, nisi forte prope Antiochiam: invenimus autem genuinum Alberti sigillum tom. 4 Italiae sacrae col. 1099, de quo acturus Ughellus, postquam prius illud, commentitium et adinventum atque veritati minime accommodatum pronuntiasset, reddit sententiae rationem, sic prosequens: Non enim illis temporibus usu venerat, ut in numismatis Praesulumque sacrorum signis stemmata gentilitia apponerentur. Habeo apud me aliqua ejus aevi Orientalium Episcoporum plumbea signa, radii et inculto stylo expressa, ubi vel imago Episcopi, vel Patroui ecclesiae, una cum nomine ejusdem, tantum videtur. Extat in archivio Januensis ecclesiae Alberti bujus Patriarchae documentum, plumbeo ejus signo alteroque Gualteri Acconensis obsignatum, datum Accone anno MCCXII. Cujus exemplar cum mihi Romam misisset Augustinus Calcagninus, eruditus Canonicus Januensis, rei vetustatis allectus amicum rogavi, ut ex cera Alberti Gualterique signa, ad amussim expressa, mihi transmitteret: quod ille summa humanitate egit, meamque opplevit curiositatem. Signum vidi, et in eo Sanctam Resurrectionem, A. ANACTACIC, Ecclesiae Hierosolymitanae vetustum symbolum; et Alberti nomen exosculatus, illud incidi feri, et hic apponi curavi. Hactenus Ughellus, cujus imitatus sedulitatem idem rursus exhibeo.

Verum sigillum, ex illius temporis usu,

A 79 Potuitne hæc videre et legere Elianæ successionis auctor Francicus; et cum solam vitam ab Ughello descriptam sua interpretatione dignam censeret, nihilominus credere, prius tamen genuinum esse; neque advertere, quod, cum ea ratione Eremitanæ in Belgio familiæ per necessariam consequentiam inseratur Albertus, nequeat subsistere veritas narrationis, Italum cum ex agro Parmensi facientis? Sed quid lunc aut alios miramur? Si crediderunt ista fuisse gentilitia Alberti insignia, crediderunt id pro eo tempore, quo istiusmodi tesserarum usus erat, saltem inter Milites, in torneamentis aliisque similibus actibus? Potius admirationem moveat Saracenus, qui post novem quæstionculas fuscæ explicatas, eo fine ut lector tuto pede historias Carmelitanas percurrere valeat, repræsentat Divi Dionysii Papæ vetus Pontificium insigne, quale a Lucio Belga accepit, omissis dumtaxat ornamentis deussatarum clavium ac triplicis tiaræ, fortassis quia sciebat horum usum esse recentius inductum. Sed qui eum hoc docuit, poterat etiam docuisse, tesseraria scuta non habuisse Pontifices antiquos, sigilla vero eorum aut crucem aut Apostolorum Petri et Pauli vultus fuisse, cum inscriptione nominis, qualia Ciacconius et Baronius non uno loco repræsentant.

B 80 Non fuit tam impudens Lucius Belga, ut assereret hoc insigni usum Dionysium: sed uti sæpe Ciacconius, etiam ante inductum tesserarum istarum morem, anticipare tribuit Pontificibus tesseræ, diu postea usurpari cæptas ab iis familiis, quæ ipsos sibi vindicabant; ita etiam ipse, libri ornandi causa dumtaxat, ex tesserario Ordinis scuto communi omnibus, unum ipsis proprie optavit, superaddendo aliquid suæ de illis opinioni accommodum: et ut hic pro S. Dionysio (quem monachum credebatur Hierosolymitanum fuisse) insigni Hierosolymitanæ militiæ, post recuperatam a Latinis urbem Sanctam primum natæ, dicto scuto superimposuit; sic alibi Benedictum XII, quem absque ulla verisimilitudine Ordini suo adscribit, volens ut Francum exhibere, eidem scuto tria lilia addidit, uti infra expressum vides. Addidit etiam alia nunc solita usurpari scutorum Papalium ornamenta, Regnum scilicet, quod vocant, seu triplicem coronam, et Pontificias claves, utraque non valde vetusti principii. Melius quævisset vera ipsius Papæ Benedicti insignia, quæ in lapide Parisiis sculpta adhuc videre licet, et erant alba parmula in campo rubro, prout caperat cum primum Cardinalis creatus est usurpare, in memoriam Ordinis Cisterciensis, unde assumptus passim Cardinalis Albus dicebatur.

Saracenus pro fundamento nostræ fabulæ arripuit.

81 Lucii conceptiones vidisti, nunc obstupescere admirabile Saraceni ingenium, qui nec fictionibus quidem sobrie uti novit; sed velut in Parnasso somnians, ac mera interim oracula, ex genuinis fontibus robusta et constanti fide proferens, cum nescio apud quos fabulatores legisset Equitum sacri Sepulchri Ordinem a S.

Jacobo Fratre Domini institutum, a Constantino magno illustratum, denique a Terræ-sanctæ recuperatoribus restauratum fuisse, commentitiæ Equitum istorum antiquitati parem fecit insignium hodiernorum originem; et hæc cum æque imaginaria, pro tempore illa, insignium Carmeliticorum vetustate comparans, liquido apparere ait, D. Dionysium istius Ordinis insignia publice in Pontificatu extulisse. Nam quoniam Ordo Carmelitanus Breviarium et Missale habet juxta usum Dominici Sepulchri, qui Canonicorum Regularium Congregationis sic nominatæ fuit proprius; nullo negotio suaderi putat, Carmelitis et iis qui ad Sepulchrum Domini deservebant communia fuisse insignia; jam inde scilicet a S. Dionysii Papæ temporibus, seculo Christi III.

82 Scire vis Carmeliticæ tesseræ principium? Non ega te multis demorabor, nec ostendum circa annum millesimum celebrari cæptas convocationes ac provocationes militares, ad oblectationem simul et exercitationem nobilitatis; in quibus dum se suosque singuli Principum cupiunt discernere ab aliis, paulatim orta sit tanta diversitas heroicarum tesserarum. Universam hujus rei historiam clarissime illustrabit Franciscus Claudius Menestrier Societatis nostræ vir eruditissimus, specimen non uno pridem notus. Solum dicam, genus quoddam insignium esse et fuisse pridem, quæ scutum suum partiantur trifariam, ita ut ex summo et media scuti puncto duæ lineæ incurvæ ad latera defluant, et cappæ seu mantelli ad collum adstricti atque deorsum reducti formam referant; Hispani, Armas en Mantel, appellant; Franci, des Armoiries ehappees, id est, Arma sub mantello, seu Cappata insignia. Cum autem ejusmodi tesserarum usus etiam Ecclesiastico Ordini placere capisset, primi in Hispania Dominicani, post annum MCCC aut serius, habitus sui calorem assumpsere pro tessera, pallium nigrum albæ tunicæ superponentes. Max etiam ad Carmelitas exemplum transiit, quibus similis scuti pingendi facultatem præbebat similis varietas calarum, sed inverso ordine dispositorum. Et initio quidem nudum erat aliis ornamentis scutum, quale videre est ante Constitutiones Ordinis anno MCCCXCIX excusas, et in fronte Chronicæ Carmelitanæ impressæ Placentiæ anno MDXCV auctore Josepho Falcone Italice. Postea, sicut Prædicatores scutum suum ornaverunt symbolis quibusdam ad S. Dominicum pertinentibus; ita etiam Carmelita, primum duabus, deinde tribus stellis (quarum significationem explicabunt ipsi) haud inconcinne distinxerunt. Carmelita autem discalceati, aperturam pallii ornaverunt crucula, qua se ab iis, quos Mitigatos vocant, judicabant apte discernendos. Rem aculis subjectam vide in schemate, et ipsum scutum, tam purum quam compositum, confer cum pectore Carmelita mantellati.

Ab insigni quorundam mantellatis, post an. 1000 inventis,

Dominicani et Carmelita,

sumpserunt occasionem suorum insignium.

CAPUT

A

CAPUT IX.

Breviarium ex usu sancti Sepulcri, Eremitis ab Alberto præscriptum in Regula, quale fuerit; quale Martyrologium.

Eodem quæ
de Horis S.
Franciscus,

Eodem tempore, quo Albertus in Syria Eremitis ad fontem morantibus brevem istam scripsit Regulam, scripsit etiam suam Seraphici Ordinis fundator Franciscus, futuræ amplitudini divinitus monstratæ et munerum obeundorum diversitati parem, quam etiam obtinuit anno MCCXI ab Innocentio in confirmari. In hac cap. 3 sic præcipit: Clerici faciant Officium secundum consuetudinem Clericorum; laici vero dicant Credo in Deum, et viginti quatuor Pater noster, cum Gloria Patri, pro Tertia, Sexta, Nona, pro qualibet istarum septem Pater noster cum Gloria Patri; pro Vesperis autem duodecim, pro Completorio septem; et Credo in Deum cum Gloria Patri. Hinc ordinationi consonat Albertinæ Regulæ artic. 6 in hunc modum, Hi qui litteras noverunt et legere Psalmos, per singulas horas eas dicant, qui, ex institutione sanctorum Patrum et Ecclesiæ approbata consuetudine, ad Horas singulas sunt deputati: qui vero litteras non noverunt, viginti quinque vicibus dicant Pater noster in nocturnis vigiliis... septies autem eadem dicatur oratio in Laudibus Matutinis: in illis quoque Horis septies similiter eadem singulatim dicatur oratio; præter Officia Vespertina, in quibus ipsam quindecies dicere debeatis. Quam autem ridiculum foret ablegare S. Franciscum ad Regulam S. Basilii aut similem aliam, ex qua ista sumpserit; ita absurdum erit credere aliud spectasse Albertum, quam ut vivendi normam, Eremitis, quales in Europa cognoverat, congruam, delinearet.

Eremitis pure
Latinis:

84 Nihilominus incredibile est catum illum, qui tunc erat totus Ordo, coaluisse ex hominibus, non tantum Latinis, sed etiam Græci et Syriaci ritus; quavis hoc videantur præsumere Carmelitæ, cum ad explicandam suam Elianam successionem, persuadere nituntur, majores suos sub Bertholdo, non ad normam Eremitarum Europæorum (qui in Elia nihil aliud quam solitaria vitæ exemplum habent) sed ex disciplina eorum vixisse, quos ipsi putant ab Elianis immediate fluxisse. In hac tamen connexionione demonstrando carda vertitur prætensæ antiquitatis; a nobis quidem non negatæ, sed nec ab illis solide probatæ per hac, quod connexionem istam, ipsis Carmelitis eam asserentibus, citra examen passim crediderint multi, quorum nomina et testimonia longo ordine, sed parum efficaci, passim producantur. Exemplum Eliæ et Elizæ, ad quod vitam aliquos in Carmelo instituisse dicit Jacobus de Vitriaco, etiam ad Latinos spectabat; et sic merito eos tamquam Patronos Ordinis colunt Carmelitæ. Ut etiam Fundatores dicantur, appareret quod eorum successores fuerint Brocardo et sociis ejus saltem instructores atque magistri. Hic, hic, inquam, non in Veteri testamento usque ad Eliam, non in novo usque ad Christum, (de quibus, absque coarvorum scriptorum auctoritate et testimonio, volentibus andabaturum more pugnare, gratis cedent quicumque nolent disputare de nomine) sed hic, in seculo Christi XII, adeo nobis propinquo, tot scriptorum monumentis illustrato, hic Rhodus est, hic saltus, qui exigitur non altius promovendus quam usque ad principium istius seculi: sed o! quam difficilis!

viderint alii,

85 Annis duodecim et amplius in hac illustrandæ historię arena versatus, idque sub magistro annos ferme quadraginta idem agente, pro singulari desiderio gratificandi Ordini mihi carissimo, intentas semper habui oculos in omne fundandæ connexionis istius argumentum; annis autem his quatuor postremis aut quinque, nihil majori contentione egi, quam in illum finem scrutari omnia monumenta, historiam orientalem mediæ ævi con-

Aprilis T. I

cernentia, uti apparebit in principio Maii ex Catalogo D Patriarcharum Hierosolymitanorum, unico studii istius fructu. Verum quanto ea inspezi profundius, tanto magis desperare cæpi inventurum me quod tam ardentem cupiebam. Nihil vero ante ipsorum in Europam transitum scriptum reperiens, quo talis successio probaretur; nihil nunc in aliqua parte totius instituti inveniens, quod Græcorum aut monachorum aut eremitarum redoleat disciplinam (nam cellularum discretarum ratio, quæ veterum quandoque laurarum fuit, ex Camaldulensibus Eremitis late per Italiam fuis et integro seculo prægressis Bertholdi initia, pridem Europæis nostris nota fuit) nihil, inquam, tale inveniens, solum pronuntio, non liquere. Quam juste; plura erit, si intelligat Lector ejus Ecclesiæ fuerit approbata consuetudo, Brocardi sociis præscripta ob Alberto.

LECTORE D. P.

86 Antiquitus excusa Carmelitarum Breviario, ante Officium proprium de Adventu, hic præponitur titulus: Incipit Breviarium secundum Ordinem Fratrum gloriosæ Virginis Mariæ de monte Carmeli, extractum et excerptum de approbato usu Dominici Sepulcri Hierosolymitanæ sanctæ Ecclesiæ, in ejus finibus dictorum Fratrum Religio sumpsit exordium. Eadem fere verba habentur ante Rubricas Generales, Incipit Ordinale Horarum Canonicarum Fratrum etc. Eadem dicuntur haberi in Ordinali Missarum excuso Venetiis MDIX et MDLI. Quinam autem sunt illi, quibus Dominici Sepulcri custodia et Officiorum divinarum ibidem perogendorum demandata fuit cura? Audiamus Tyrium, rebus gestis proximum. Cum libro 9 descripsisset quomodo regnum Hierosolymitanum fuerit Godefrido Bullionio delatum, cap. 9 sic loquitur: Postquam igitur regnum obtinuit, paucis diebus interpositis, sicut vir religiosus erat, in his quæ ad decorem domus Dei habebant respectum, solitudinis suæ cœpit offerre primitias. Nam protinus in ecclesia Dominici Sepulcri et Templo Domini Canonicos instituit... ordinem et institutionem servans quas magnæ et amplissimæ, a piis Principibus fundatæ, ultra montes servant ecclesiæ.

Ad sepulchrum
Domini
instituuntur
Canonici,

E

primum
seculares tum
regulares,

87 Idem Tyrius lib. II cap. 13, de Arnulpho Patriarcha queritur, quod Ordinem, quem primi Principes studiose et cum multa deliberatione instituerant, Canonicos Regulares introducendo, commutarit. Creatus est autem Patriarcha Arnulphus anno MCXI. Ad hanc commutationem consequenter Jacobus de Vitriaco scribit lib. I cap. 58. Patriarchalis ecclesia, quæ est Dominici Sepulcri sub monte Calvariæ, Canonicos habet Regulares, secundum habitum et regulam B. Augustini viventes: habent autem Priorem, ad quem cum prædictis Canonicis pertinet eligere Patriarcham, qui est eis loco Abbatis. In ecclesiis autem Templi Domini et montis Sion, et montis Oliveti sunt Abbates et Canonici, secundum Regulam prædictam S. Augustini Domino ministrantes. Inter hos, Urbe a Saracenis capta profugos, vivebat Albertus Accone, ibidemque in divinis Officiis servabat usum sancti Sepulcri: quem multi tum in Gallia tum in Belgio receperunt, edocti a Canonicis et Terra-sancta redeuntibus, et sic instituta Congregatio Canonicorum sacri Sepulcri, reddidit Europæ, quod inde acceperat, cum exigua valde mutatione; adeo ut in solo Ultrajectinæ diœcesi (cujus Breviarium paulo post allegabimus) fuerint domus Regularium istiusmodi viginti quatuor, et Sanctimonialium ejusdem Congregationis omnino septem.

quibus præ-
scribitur
ordo Ecclesia-
rum Franc.
et Belgic.

F

88 Specimen autem Officii ab illis usurpati habemus in MS. plusquam a trecentis annis exarato, cui titulus, Incipit Matutinale temporis hiemalis, secundum normam legendi in Ecclesia Dominici Sepulcri. Continentur autem in hoc MS. æque ac in præcitato Carmelitarum excuso Breviario, festa Episcoporum sanctorum Ecclesiæ Hierosolymitanæ, scilicet Matthiæ Episc. et Conf. in kal. Februarii, Simeonis Ep. et Mart. XIII

et hic est usus
Dominici
Sepulchri,

A kal. Martii, Alexandri Ep. et Mart. xv kal. Aprilis, Quiriaci Ep. et Mart. iv Nonas Maii; et iv kal. Novembris, Narcissi Ep. et Conf. Continet præterea utrumque Breviarium ex Sanctis Gallitanarum et Belgicarum provinciarum præcipuos aliquos, videlicet memoriam SS. Hilarii et Remigii Idibus Januarii, Vedasti et Amandi vii Idus Februarii, Albini Ep. et Conf. kalendis Martii, Translationis S. Martini iv kal. Julii, Germani Ep. pridie kal. Augusti, Ægidii Abb. kal. Septembris, Lamberti Ep. et Mart. xv kal. Octobris, Remigii Ep. et aliorum kal. Octobris. Dionysii Ep. et sociorum Martyrum viii Idus Octobris, Sanctarum undecim mille Virginum xiii kal. Novembris, Leonardi Confessoris viii Idus Novembris, ac demum SS. Abraham, Isaac et Jacob iii Nonas Octobris, et S. Lazari a Christo resuscitati xvi kalen. Januarii. Qui quidem omnes Sancti etiam coluntur ab Ordine Equitum S. Joannis Hierosolymitani, postmodum in Rhodum ac demum in Melitam translato, uti nobis constat ex Missali eorum ante annum miv excuso.

89 Ad hæc, Regularibus, Equitibus, et Carmelitis communia festa, secundum normam legendi in ecclesia Domini Sepulcri, addiderunt singuli proprios aliquos sui Ordinis: Regulares videlicet in diocesi Ultrajectina, festum liberationis civitatis Jerusalem pridie Idus Julii, S. Pontiani Patroni Ultrajectini xix kal. Febr. Gertrudis Virg. xvi kal. Aprilis, Odulphi Conf. pridie Idus Junii, Cordulae Virg. et Mart. xi kal. Novembris, Willibrordi Ep. vii Idus Novembris, Servatii Ep. iii Idus Maii, Lebnini Conf. pridie Idus Novembris, et S. Augustini cum Octava, prout ab omnibus Canonicis Regularibus ubique terrarum celebratur. Rhodensium peruliores Sancti, eorum kalendario inscripti, sunt, v Idus Martii Martyres xl Jerusalem, quorum corpora habebantur Rhodi, quando excusum est prædictum Missale; x kal. Julii x millia Martyrum in monte Ararath passorum, utpote Militum; v kal. Augusti S. Pantaleonis Mart. obvictoriam eo die de Turcis obtentam; vii kal. Octobris S. Cleophae discipuli et Martyris; et xi kal. Novembris, S. Marci Episcopi Jerusalem et Martyris. Carmelitæ denique ex suis apposuerunt festa S. Petri Thomæ Ep. et Conf. (quem postea nullo idonea argumento ut Martyrem ceperunt colere) vii Idus Januarii, Cyrilli Conf. non Pontif. pridie nonas Martii, Alberti Ep. et Conf. vi Idus Aprilis (de quo jam agimus, et Martyrem obiisse ostendimus) Angeli Mart. iii Nonas Maii, Helizæ Prophetæ xviii kal. Julii, Eliæ Prophetæ xiii kal. Augusti, Alberti de Drepano, iii Idus Augusti.

90 Atque hic juro observare, quod licet singulis pene diebus Monachi et Clerici Græci, in ipsa etiam sancti Sepulcri ecclesia, varia Latinis Sanctos prolixo Officio colerent; uti tamen Latini Canonici eorum neminem, præter paucos Hierosolymitanos Episcopos, Latino, cui soli assueverunt, Kalendario inseruerunt; ita nec Carmelitæ primi, curaverunt eosdem inserere kalendariis suis; nequidem præcipuos illos monastici status in Syria partim fundatores partim restauratores, Hilariorem, Euthymium, Sabam, Charitorem, Throdosium, Gerasimum. Et non licet dubitare utrum majores ipsorum aliquando Græcis libris ac ritibus uti sint? Imo ruptam Eliæ (qui ut Ordinis, non Patronus tantum, sed Fundator credatur dicaturque, tantopere contendunt posteri) colere ab illis non didicerunt: colunt enim hunc Græci, juxta Hierosolymitanum S. Sabæ Typicon xx Julii; Carmelitæ autem fortassis nec coluerunt quidem primis ab Alberto seculis; deinde creuso Martyrologii supplemento, cujus supra meminimus, infra octavam discipuli Helizæ magistrum colendum assumpserunt xv kal. Julii, eumque diem servaverunt, usque dum Romani Martyrologii recognitor Baronius, ex Sicleti Menologio proprium Eliæ diem restituere docuit.

91 Quos autem, præter supra nominatos, vel ex Or-

dine suo aggregarunt Sanctis, vel ex antiquorum Sanctorum numero ad se transtulerunt, quo jure id fecerint non disquiro: puto tamen, quoad antiquos, primam eos colendi occasionem non esse Carmelitis acceptam, quod crederent Ordinis sui fuisse; sed quia eorum notabiles aliquas possidebant Reliquias, ut erant tunc omnes Latini conquirendarum Reliquiarum studiosissimi; vel quia in Cyprio, prima translata Ordinis Provincia ac veluti ceterarum altera matre, præcipuam illi venerationem obtinebant. Nam, ut de singulis dicam aliquid, Cyprius fuit S. Spiridion, qui nunc inscribitur kalendario Carmelitico, Episcopus et Confessor Ordinis nostri xiv Novembris; et tamen ne monachus quidem fuit; sed ante Episcopatum agricola uxoratus, qui conjugem et filiam, quamdiu vixere, apud se habuit, nec postea aliter quam Episcopus virisse legitur. Cum iisdem titulis oblatum est kalendario prædicto inserendus S. Serapion, xxx Novembris; de cujus tamen monachatu ante auditam cathedram Antiochenam nullum aspiciam verbum apud antiquos, multominus de eodem post suscepto. S. Anastasium Persam, monachum et Martyrem, quam multi ad se rapiant Ordines, quam jure nullo nitantur singuli, vidimus in Januario ad diem xxii. In Februario ascivere Carmelitæ S. Euphrosynam, in Martio Euphrasiam seu Eupraxiam, Virgines; monachas illas quidem, sed in Ægypto; hos tamen etiam Ordinis Carmelitici fuisse sustinent recentiores, eo forsitan titulo, quod quidam Enoch de Arimathaim fingatur Præses Elianorum, in Carmelo ad Christum conversorum, et socius S. Marci Evangelistæ, ad Ægyptios Religione Christiana iuvandos et institutis monasticis informandos: nam ob hanc causam prætendunt omnia Ægyptiaca monasteria fuisse Eliana. Sed Enoch iste, quem quidam ex Carmelitis, aliis aliud sentientibus, dicunt fuisse unum ex lxxii Christi discipulis, non tantum non reperitur in ullis catalogis illorum (et tamen multos atque antiquos habemus) sed nec apud ullum nominatur scriptorem veterem qui egerit de S. Marco, ut videbitur xxv Aprilis.

92 Ut autem ad Breviarium, secundum consuetudinem sancti Sepulcri a Canonicis et Carmelitis citra discrepantiam usurpatum, revertatur oratio, confirmeturque Tyrii dictum, asserentis in ejus institutione Hierosolymis servatum ordinem, quem magnæ et amplissimæ ultra montes servant ecclesiæ; age, conferamus ipsum cum antiquioribus Gallicanis et Belgicis Breviariis, ubicumque a Romano Breviario discrepant, cum usu Canonico et Carmelitarum convenientibus. In his primo quidem loco Psalterium integrum ponitur, per hebdomadæ dies dispositum, sed ita ut suo ordine Psalmi omnes ponantur, etiamsi tali ordine legi non debent. Hinc in Dominica post Psalmum iii hæc ponitur Rubrica, Isti duo sequentes Psalmi non dicuntur in isto nocturno, sunt Psalmus v Cum invocarem, et vi Verba mea auribus percipe. Deinde post Matutinum referuntur Psalmus xxi cum quatuor sequentibus, qui in Feriali officio ad Primam diversis diebus recitantur: subsequenter collocatur Psalterium reliquum, usque post vespertas Feriæ ii, ubi interponuntur quæ ad Primam, Tertiam, Nonam sunt dicenda, propter Psalmum cxviii Beati immaculati.

93 Secundo in Breviario Carmelitarum et Regularium, aliæ quam in Romano præscribuntur Antiphonæ, recitandæ post Trinitatem ad Matutinum; constant autem singulæ duobus versibus, qualis est hæc prima pro primo nocturno:

Pro fidei meritis vocitatur jure beatus,

Legem qui Domini meditatur nocte dieque.

et eadem sunt in Antissiodorensi, Remensi, aliisque pluribus Breviariis. Tertio in eisdem pro Adventu officium quod Regulares et Carmelitæ recitant a Romano diversum est: nam in Sabbato primum Capitulum proponitur, Qui venturus est veniet et non tardabit, Invitatorium vero tale, Ecce Rex venit, occurramus obviam

D
additi alii
milites ipsi
apti.

E

Usus istum
vere ab
ecclesiis
Franc. et
Belg. esse
desumptum,

F

probatur ex
dispositione
Psalterii,

Antiphonis de
Trinitate,

Officio per
Adventum,

A obviam Salvatori nostro; *Lectio prima ad Matutinum est ex Prologo S. Hieronymi in Isaiam*, Nemo cum Prophetas viderit versibus esse descriptos, metro existimet eos apud Hebræos ligari; *in tertio Nocturno legitur Evangelium secundum Mattheum*, Cum appropinquasset Jesus Hierosolymam, et venisset Bethphage ad montem Oliveti, tunc misit duos ex discipulis suis, dicens; *Ite in castellum, quod contra vos est: quod ex ritu Romano solum legeretur in Dominica Palmarum: et Evangelia quæ secundum eundem ritum legenda essent Dominica I, II, III Adventus, habentur in dictis Breviariis pro Dominica II, III et IV.*

94 Denique in parte æstiva, præ die sanctæ Trinitatis, sex primæ Lectiones præscribuntur ex S. Augustino, Credimus sanctam et individuum Trinitatem, id est, Patrem et filium et Spiritum sanctum, unum Deum omnipotentem; *Evangelium vero ad III Nocturnum est secundum Joannem, de Nicodemo, qui Nocturno Christum venit; in Laudibus autem singulæ Antiphonæ habent sibi annexum Versum, hoc modo, Antiph. O beata et benedicta Trinitas, Pater. Filius et Spiritus sanctus. Vers. Tibi laus, tibi gloria, tibi gratiarum actio. Prima porro Dominica post octavam Pentecostes, præscribitur ex Luca parabola de divite epulone; et sequentia Evangelia Dominicarum ultra integram hebdomadem annua transferuntur, quia Evangelium, quod in Romana Ecclesia legitur ipso sanctissimæ Trinitatis festo, Estote misericordes sicut et pater vester misericors est, juxta breviaria prænomina legitur Dominica quarta post Pentecosten. Plura nec lubet nec vacat colligere: satis hæc, ut quilibet agnoscat, totum Breviarium Carmelitani ordinem a Latinis ecclesiis promanasse: si autem adhuc dubitat aliquis, consulat Euchologia, Synoxaria, Liturgica, Triodia, Paracletica, Menæa, Anthologia et Menologia Græcorum: in quibus si quid invenerit, quod a Græcis retinuisse videantur Carmelitæ, manus dabimus et testimonium veritati. Ritus linguæque mutatio (quæ tamen post tot secula necdum obvenit Basilianis monasteriis in Italia, licet solos fere Italos nunc recipiant) non est idonea excusatio, quo minus retineri debuerint multa (si vere fuerint aliqua) propria toti Ordini ab immemorabili tempore antequam Latini advenirent, maxime circa cultum Sanctorum. Unde longe consultius videtur, Ordinem hunc, quem novimus, Carmelitannum, considerare tamquam diversum a quocumque Ordine Græcorum aut Syrorum.*

95 Hactenus de Breviario dicta, de Martyrologio quoque, ex Latinorum ritu post Primam recitando, debent intelligi. Etenim Martyrologium S. Mariæ Virginis, Coloniam ad Carmelitas allatum ex eorumdem Francosodiensi conventu, scriptumque cum inter Divos jam relatus esset S. Thomas Cantuariensis, omnium ibidem recensitorum novissimus; quam est ab Usuardi textu, quo Romanatum utebatur Ecclesia, diversissimum, tam verbotenus convenit cum eo quod usurpavit S. Lupi Trecentis ecclesia (qualia etiam fuisse cetera Cononiarum Regularium per Galliam martyrologia poterit hanc dubie pluribus, si extant alibi, exemplaribus probari) prout illud ibidem adhuc servatur, eleganti omnino caractere exaratum, et indicula librorum istius ecclesiæ inscriptum anno MCCCCLXXXVII a Nicolao Forjot Abbate.

96 In isto porro Carmelitico Martyrologio ejusque post excuso supplemento præmemorato, ubest S. Josephi Christi nutritoris nomen et memoria: ideoque cogimur retractare et reprobare conjecturam; qua, rebus his necdum plene discussis, conabamur nobis aliisque reddere verosimile ad diem XIX Martii, Carmelitas in colendo festivè S. Josephi primum dedisse ceteris Mendicantibus exemplum, velut qui illi cultui pridem assuevissent in Syria. Neque enim consentit Breviarium MS. ex usu sancti Sepulcri, eo festo carens, nisi quod recentiori

prorsus manu interpolatum Kalendarium, nomen Josephi habeat; nec ab Orientalibus, S. Josephum sollemnissime colentibus infra Octavam Nativitatis Dominicæ, dilexerunt Carmelitæ eum colere in Martio: Breviarium autem Carmeliticum, cui inseritur S. Josephi officium novum et initio seculi XVI compositum, post eos annos primum prodit, quibus diximus Franciscanos S. Josephi cultum recepisse; adeo ut sententia Patrum, quo Carmelitanis Fastis addita S. Josephi solennia crevit Mantuanus, non aliorum Patrum fuisse existimanda sit, quam qui in aliquo Capitulo Ordinis, ætate ipsius Mantuani coacto, aliorum Ordinum permoti exemplo, ita sancire facendum.

CAPUT X.

Regula B. Alberti a summis Pontificibus approbata.

Ex iis Innocentii III Papæ litteris, quas ad Albertum, Sedis Apostolicæ in Terra sancta Legatum, idem Apostolicus dedit, satis apparet, ipsum Legatum nihil magnæ alienius rei egisse, de quo pro Legatorum more, ad ipsam sanctam Sedem non retulerit, consilium mandatumque præstolans: nec enim facile Legatus quispiam utitur potestatis sibi commissæ plenitudine, ubi nullum in mora periculum est, et majoris ad rempublicam momenti negotium tractatur. Plures ejusdem ad eundem Epistolas si reperisset in Registro Vaticano Lezana, totum accurate scrutatus, et in iis vel minimam quarumcumque in Syria eremitarum mentionem reperisset inseruisset haud dubie suis Annalibus. Quod cum factum non sit, neque in iis quas editas diximus tale quidpiam legatur; cogimur omnia credere, principia Ordinis sub Brocardo adeo fuisse tenuia adhuc, ipsamque Regulam privatæ instructionis in modum sic traditam paucis illis eremitis; ut ipse Albertus, nesciens quantæ rei semen jaceret, non magis de ea cogitaverit informare Pontificem, quam de Pontifice appellando tunc coquasset quivis alius Episcopus, piam quampiam inter subditos confraternitatem instituens, ac legibus privatim ordinans, ad propositum adunationi novæ scopum consequendum. Quod ipsum multa magis sentiendum de Hymerico Antiocheno et Amalrico Hierosolymitanis Patriarchis, sub quibus Eremitæ isti primum sunt collecti et forte etiam jus religiosæ professionis adepti.

98 Ast si uni obedientiæ, tanquam Prioris Generalis, subijcienda fuissent eremitoria vel omnia vel multa etiam Græcorum atque Syrorum; lingua, moribus, institutis, ritibus diversorum; aut si iisdem antea permixti Latini debuissent priorum Superiorum obedientiæ eximi, ut sub unum suæ gentis caput colligerentur; et iterum, si ipsis, per plura monasteria jam divisus, neque silvas tantum sed urbes etiam inhabitantibus, tradenda Regula per totam volitasset Palæstinam; quot Patriarchæ litteris, quot Pontificis de hoc responsis opus fuisset? Exemplo esse poterunt quæ circa Eremitarum Augustinianorum aliorumque in Hetruria non admodum discrepantium unionem, acta invenies in prævio ad S. Guilielmum commentario, ad X Februarii; et tamen vix sunt pars decima monumentorum quæ allegari potuissent. Nihilominus res acta est, quando imitatione Lucensium quorundam Canoniorum, qui in ecclesia S. Frigidiani ad vitæ Apostolicæ normam se reducerant, alii aliis locis atque etiam Romæ ad Lateranensem Basilicam ceperunt regulariter cohabitare, unde natus vel renatus est ordo Canoniorum Regularium. Igitar quodcumque et quantumcumque incrementum Carmelitis accessit, quod sui magnitudine posset in oculis hominum sermonesque incurrere, id totum accessit post datam Regulam, imo post ipsius Alberti mortem.

99 Ipso vivis exemplo, celebratum est anno MCCXV Concilium æcumenicum Lateranense, in eoque decretum conditum

Evangelii
Dominicarum
post Pentecosten

sine ullo
vestigio aut
umbra ritus
peregrini.

Martyrologium quoque
Carmeliticum

idem est
quod Canoniorum Regul.
in Gallia,

et in eo invenitur S.
Josephi festum recentius
additum

D
AUCTORE D. P.

In litteris
Innocentii
ad Albertum
nihil est de
eremitis in
Carmelo,
E

tum adhuc
tenet et
obscurum
ordine:
F

A *conditum hujusmodi*: Ne nimia religiosorum diversitas gravem in Ecclesia Dei offensionem inducat, firmiter prohibemus, ne quis de cetero novam religionem inveniat; sed quicumque voluerit ad religionem converti, unam de approbatis sumat; similiter qui voluerit domum de novo fundare, Regulam et institutionem accipiat de approbatis. Hoc, uti et cetera Concilii illius decreta, perlatum quidem confestim in Syriam est et cito Episcopis communicatum; non tamen nisi paulatim contra Carmelitas mota sunt molestiae, et spectabilius quotidie eorumdem od fontem incremento auctae, Prælati aliisque quærentibus contra constitutionem Concilii peccari, quoa ipsi, absque Regulæ ullius in Europa notæ et receptæ professione, sic vivere et augeri sineverentur. Sic vero auctæ multiplicataeque querelæ, Brocardum et Fratres impulerunt, ut ad Apostolicam Sedem pro remedio accurrerent, quatenus in suscepta Alberti Regula permitterentur manere, ipsaque a Pontifice approbata censi possent. Ad hoc autem obtinendum, non allegarunt sui Ordinis antiquitatem, non alia infinita quæ allegari potuissent, si vera essent ea omnia quibus pleni sunt Anales Lezanæ: non dixerunt, majores suos habuisse pro Regula tot antecessoribus seculis librum Joannis de institutione monachorum, qui cum hæc quærentur necdum erat ille confectus; non denique a S. Basilii Regula, toto oriente et occidente probatissima, excusationem novitatis petierunt, futuram si vera erat efficacissimam. Quid igitur? Id nempe solum, quod solum in rescripto suo Pontifex indicat: solent enim supplicationibus conformari apostolica. Rescriptum autem tale est:

100 Honorius Episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Priori et Fratribus Eremitis de monte Carmelo salutem et Apostolicam benedictionem. Ut normam vivendi regulariter, a bonæ memoriæ Hierosolymitano Patriarcha editam (excidit forte transcribentibus nomen Alberti, quia pro more illius ævi per solum A initiale scriptum) quam ante generale Concilium vos dicitis humiliter suscepisse, imposterum vos et successores vestri, quantum cum Dei adjutorio poteritis, observetis, in remissionem vobis injungimus peccatorum. Datum Reate in kalendas Februarii, Pontificatus nostri anno x, id est Christi MCCXXVI. Hæc est prima Apostolica Bulla, quæ scitur data Fratribus Eremitis de monte Carmeli: et hoc nomen videtur auctiori ac magis jam noto cæui placuisse tamquam dignius famosiusque eo quo sub Alberto adhuc utebantur, quando dumtaxat nominabantur Fratres ad fontem.

101 Asserenti primam hanc Bullam esse, opponitur Indulgentiæ, ab Leone IV (ut fertur) concessæ (sedere autem Leo capit anno DCCCXVIII) et quidem sub hac formula: Leo Papa Quartus, omnibus Christi fidelibus, qui ecclesias Beatissimæ Virginis Mariæ de monte Carmeli hujusmodi in festis, Nativitatis Dominicæ, Paschæ, Apostolorum Petri et Pauli, Pentecostes, Assumptionis, Annuntiationis, Purificationis ejusdem beatæ Dei genitricis semperque Virginis Mariæ, S. Michaelis Archangeli, omnium Sanctorum, in duobus festis sanctæ Crucis, Nativitatis S. Joannis Baptistæ, Sanctorum Martyrum Fabiani et Sebastiani, et in die Parasceves, et per Octavas prædictarum festivitatum; et vocabulis omnium Ecclesiarum dicti Ordinis devote visitaverint et pias elemosynas largiti fuerint, seu domos confractas ejusdem Ordinis refecerint, septem annos et duodecim Quadragenas. Deinde nominantur Adrianus II anno DCCCLXVII creatus; Stephanus V, anno DCCCLXXXV consecratus; Sirgilius III, omnibus Pontificum catalogis ignotus; Joannes X, anno DCCCXIII assumptus; Joannes XI, suffectus DCCCXXXI; Sergius V, quem oportet adhuc venturum speremus, nam hujus nominis ultimus, anno MIX promotus, Quartus numeratur; et Innocen-

tius IV; qui dicuntur, ecclesias prædictas visitantibus, D adjuvantibus etc. tertiam partem omnium delictorum in Domino relaxasse.

102 Extat apud Lezonam ad annum 1243 num. 7 ex speculo Ordinis edita et verosimiliori stylo conscripta istius Innocentii Bulla, qua Priori et Fratribus Eremitis de monte Carmeli rogat subsidia caritatis erogari, utpote tunc ex Syria in Europam numero majori transgressis, septennio postquam Cyprii aliquot et Siculi fratres initium fecerant emigrandi; utque ad plium istud opus faciat promptiores, omnibus vere poenitentibus et confessis, qui eis manum porrexerint caritatis, decem dies de injuncta sibi poenitentia misericorditer relaxat. Videat nunc lector utrum hæc paritas cum ea conveniat largitate, quæ uni eidemque Pontifici in eadem causa supra tribuitur. Sane si vera est Bulla hæc ultima (nec enim in Mari magno privilegiorum talis reperitur, sed alii qui conceditur Fratribus tempore Interdicti divina celebrare) si, inquam vera bulla est posterior, prætersam ejusdem Pontificis aliorumque antecessorum ac potissimum Leonis IV bullam efficaciter everit. Quid enim Carmelitis opus erat sollicitare Pontificem, pro parva decem dierum Indulgentia cum onere confessionis præmittendæ, si certi erant de obtentis, ante annos circiter quadringentos, pro eadem causa et absque toti onere indulgentiis annorum septem et duodecim Quadragenarum.

103 Norunt et jam passim consentiunt eruditi in Curia Romana viri, ejusmodi Indulgentiarum dandarum formulas, non nisi XI ac XII seculo cæptas in ecclesia usurpari; et citra difficultatem refellunt unum alterumve temporis anterioris siccitium exemplum, quod posset in contrarium objici. Nolo tamen hoc argumento uti; nolo dicere nihil in tota Bullæ istius, quæ Leoni attribuitur, forma esse quod Pontificiarum istius ævi litterarum styllum referat. Convincendæ imposturæ sufficienti tria prima verba, Leo Papa Quartus. Quis enim eo tempore sic exorsus est Pontifex? Fide quotquot Ughellus toto suo opere habet Pontificum Bullas, IX seculo aut vicinis datas; invenies hæc omnes ordiri forma N. Episcopus servus servorum Dei: sic quintus post dictum Leonem Marinus, sui nominis primus, anno DCCCLXXXII scripsit Danieli Solenniensi in Galliis Abbati tom. 1 Italicæ sacræ, col. 132; sic alii post illum passim seculis aliquot, sic ante illum probabiliter omnes post S. Gregorium Magnum, qui Joannis Constantinopolitani retusus fustum, Patriarcham Ecu-

menicum se scribentis, primus Servum servorum Dei, titulo posteris laudatissimo, se appellavit.

104 Quænam autem sunt illæ domus vel ecclesiæ in quarum favorem statuta hæc forent? in Asiæ an Europæ sitæ? In hac ne unam quidem nominari, de qua probabili ullo argumento verosimile fiat ante migrationis prænotatæ tempus existisse, demonstrabo partim cap. 2 Tractatus Præliminaris ante tomum 2, partim in sequenti Maio octurus de SS. Angelo et Simone. In Asia quæcumque erant monasteria, fuisse ab indigenis habitata, nec ipsi Carmelitæ audebunt negare; imo hoc ultro concedant, cum dicunt Majores suos ante Latinorum adventum, S. Basilii aut Joannis Hierosolymitani scriptis Græcis pro Regulo usos. Hos vero sæpe schismaticos et semper Græcos Syrosve, id est, totos pendentes a propriis sui ritus Patriarchis et Episcopis, vix patientes oppellari Romanam Sedem in maxime arduis fidei aut ecclesiæ negotiis, an dicemus pro impetrandis Indulgentiis Romam accurrise? Quo unquam id factum probabitur exemplo, non dico pro seculo IX, X, aut XI; sed vel pro seculis posterioribus, quando Episcopi Græci bene multi Ecclesiæ Romanæ unionem professi sunt et diu tenuerunt? Nos saltem exemplum nullum hactenus vidimus in tot Sanctorum Græcorum vitis et historiis.

105 Sed quid ego hæc tam multis? Extat in Emmanuelis Roderici collectione Privilegiorum Apostolicorum, Regularibus

tum ex forma Indulgentiarum certiorum,

tum ex præteritæ bullæ stylo reprobantur:

F itemque ex consideratione locorum quibus data fuissent.

Nihil simile
habet Sixti
iv Mare
magnum :

A Regularibus mendicantibus et non mendicantibus concessorum, Sixti iv diploma longissimum, anno mccccclxxvi, iv kal. Decembris datum, quod, propter privilegiorum multitudinem amplitudinemque, suum Mare magnum appellant Carmelitæ; et authentica habetur in conventu S. Francisci Salmanticensi, per Dominum Joannem de Castella Salmanticensis cathedralis Episcopum; quo Pontifex intendens innovare, confirmare et approbare omnia, quæ a quampluribus Romanis Pontificibus decessoribus suis fuerant, pro divini cultus et dicti Ordinis incremento animarumque salute, indulta ac constituta; curavit desuper emanatas litteras in Cancellaria diligenter inspicere, omniumque tenorem de verbo ad verbum inseri Constitutioni suæ. Sunt autem privilegia circiter quinquaginta, sed eorum Pontificum omnia, qui post translatum in Europam Ordinem Ecclesiæ Dei præferunt; nullum ullius qui Innocentio iv sit antiquior.

quæ postea
ab eodem
data dicitur
Bulla,

106 Respondebis apud eundem Emanuele extare etiam diploma alterum ejusdem Pontificis, eodem quo prius exordio, paucissimis immutatis verbis, quo (veluti suppleturus bullæ prioris defectum, nam de Indulgentiis dixerat nihil) colligit omnes hujusmodi gratias a decessoribus suis concessas, incipiens a Bulla Leonis iv. Sed diploma istud procedit stylo post exordium diversissimo. Nam qui in prioribus cautissimus integrum singularum expressit tenorem, nihil veritus diploma suum in tantam extendere amplitudinem; hic membranæ atque verborum paucissimus, viginti duorum Pontificum decreta uno perstringit foliolo; omnia, ac si de verbo ad verbum insererentur, volens sufficienter haberi expressa, idque ex fide, ut prætenditur, Christophori Martignoni Magistri Generalis, asserentis, ejusmodi privilegia et indulta in domibus Ordinis esse recepta, eorumque continentiam publicis scripturis in dicti Ordinis ecclesiis aptissime reperiri... pro eo tamen quod, propter singularitatem privilegiorum, originales desuper litteræ ad manus Generalis non devenierint, nec de illis aliter, quam ut præfertur, doceri potest, circa vim et efficaciam eorum nonnulla dubia esse exorta et plura exortura formidari; quibus opportune provideri Generalis petierit, annuerit Pontifex.

videtur
Pontifici et
Generali non
satis aqua,

107 Equidem existimo Curia Romanæ ministros numquam credituros, in Pontifice, ut ex antecessis putuit, prudentissimo, omniaque ad fidem Cancellariæ exigente, tantam factam quadrimestri spatia mutationem. Nec levis injuria, ut mihi quidem videtur, inferitur ipsi Generali, dum tantum præsidentiæ habuisse creditur, ut summam Pontificis accurationem expertus, nil nisi compertissima confirmantis; eidem ausus fuerit offerre privilegium, velut toti Ordini concessa, quorum, non dico originales litteras, sed nec exemplatas quidem exhiberet; neque diceret quibus in locis ex asservarentur: si enim extabant uspiam, aliter certe doceri de iis poterat, quam factum appareat. Doceri autem revera nihil de iis potuisse grandi convincor argumenta, cum video in Annalibus Lezanæ (ad quos elaborandos constat ex mandato Generalis omnia totius Ordinis serinia et archivia excusum fuisse) de tot Pontificum Bullis quot in Sixtina illa suspecta citantur, ne unum quidem exemplum repertum esse, quod integre productum in iisdem Annalibus ceteris adhuc latentibus fidem conciliaret: magni etenim ad probandum antiquitatis præsumptæ veritatem momenti futurum erat, si alicubi inveniretur probatio vel documentum authenticum privilegiorum, Ordini datorum ante Albertum. An ergo ad Martignoni usque tempora per annos sexcentos incorruptæ Bullæ, eorumque exempla ubique extantia, subito defecere, et peracta eorum Pontifice comædiâ disparuerunt?

108 Curialium ministrorum acutiores oculos et testimonii debilitatem formidans Lezana, cum Romæ anno mdcxlviii imprimeret Summæ Quæstionum Regularium tomum quintum, super Mare magnum Ordinum Prædica-

torum, Minorum, Eremitarum S. Augustini, Carmelitarum cum ipsorum Regula, Servitarum et Minimorum (exemplo enim semel facto in Prædicatoribus et Minoribus, ceteri quoque certatim curare simile momentum suorum Privilegiorum innovationem obtinere) non est ausus eidem inserere secundam istam Sixtinam; videns eam esse absque exemplo, et nolens illam exponere Canonistarum judiciis, a quibus summi illud opus multimodis eventilandum non dubitabat. Verum decennio post, elucubrans Annalium suorum Tomum 3, factusque successu confidentior, non quidem ipsam suspectam nobis Sixtinam inseruit Annalibus, sed tamen ejus mentionem aliquam fecit ad annum 847, Leoniam bullam confirmans auctoritate Baptistæ Mantuani, de ea tamquam omnibus spectabili loquentis in Apologia: in tomo autem quarto, ad Sixti Pontificatum, ubi proprius locus erat agendi de Sixtina prædicta, rursus de ea altum silet, et solum de prima nobisque etiam indubitata loquitur. Quod ad ipsas Indulgentias tam antiquas attinet, legat qui volet ad xvii Martii nostrum de S. Patricio commentarium § 10, et judicabit Leoninas istas plane similes esse iis, quas Glastonienses tabulæ, seu fabulæ potius dicendæ, continent; ubi tum alia multa Patriciano ævo minus congrua dicuntur, tum ipse Patricius scribere fingitur, quod ultra decem annos Indulgentiæ, per SS. Phaganum et Derwianum loco isti impetratos a S. Eleutherio Papa, ipse Frater Patricius, a piæ memoriæ Cælestino Papa, annos duodecim acquisivit.

109 Atque hæc pro Honorio iii dixisse sufficiat, ne pereat ei apud Carmelitas beneficii gratia, si alius ante eum dicatur Pontificis beneficentiæ ostium aperuisse, unde tot tantaque postea privilegia emanarunt. Inducunt quidam, ex nuda, ut apparet, conjectura, approbationes Ordinis anteriores ab Alexandro iii et Innocentio item iii impetratas: quæ si datæ fuissent unquam, non omisissent illarum meminisse Carmelitæ, quando pro facultate retinendæ Regulæ Albertiæ recurrerunt ad Honorium iii. Certe hujus Honorii unius meminit Gregorius ix, Dilectis filiis Priori et Fratribus Eremitæ montis Carmeli salutem et Apostolicam benedictionem impertiens, per Bullam datum Perusii. viii Idus Aprilis, anno iii Pontificatus, Christi mcccxxx, viii Idus Aprilis, in qua Bulla Regulam et explicat et confirmat his verbis. Ex officii nostri debita circumspectione tenemur sollicitam adhibere cautelam... quare auctoritate præsentium districtius inhibemus, ne in proprietatem de cetero eremi vestræ, loca vel possessiones seu domos aut redditus alios recipiatis ullo modo aut præsumptis habere, præter asinos, mulos et aliquid animalium seu volatilium ad nutrimentum (lac scilicet et ova)... Ad hæc etiam Regulam, approbatam a bonæ memoriæ Honorio Papa prædecessore nostro, et ab eo vobis traditam in remissionem peccatorum observandam, auctoritate Apostolica confirmamus, et in eodem loco perpetuis temporibus præcipimus observari.

110 Hactenus eremus unica, locus unicus, isque in Carmelo Pontifici innotuerat, nec aliud fere nomen quam Fratrum Eremitæ montis Carmeli. Interim Saraceni et post illum auctor Lectionum Lateranensibus Regulis falso attributarum, de Alberto fingunt, quod non solum monasterium in Carmelo reedificari mandavit (nullo quidem satis certo teste, non tamen ex toto incredibiliter quatenus aliqua sua liberalitate potuit Albertus Eremita juvisse, ad multiplicandas cellas suas, aut eas communi septo muniendas) sed etiam quod Eremiticam vitam cœnobarum more et dilatare et ampliare summa vigilantia studens, aliud apud Ptolemaida cœnobiū ædificari curavit, et hoc idem præstitit in urbibus Tyri, Sareptæ, Sidonis, Tripolis, Libani; idque ante annum mccvii, quo statuit Brocardum obisse. Ast vita cœnobitica forma primum in Europa est superinducta eremiticæ: et anno mcccxxx adhuc in vix erat Brocardus

D
AUCTORE D. P.
adeo ut ipse
Lezana
vix ausus
fuerit,

ejus facere
mentionem.

E

Sine fundamento dicuntur alii ante Honorium confirmasse Ordinem,

fecit id post eum Gregorius IX, an 1230

F

cum adhuc in solo Carmelo habitarent Carmelitæ;

A Brocardus juxta Chronotaxim nostram, agens annum vitæ penultimum. Sub quo licet non fuerit Ordo Carmelitarum egressus, videtur tamen incrementum tale dedisse Dominus novellæ plantationi, ut, aucto vehementer numero et affluentibus eleemosynis, designari aut etiam reipsa edificari potuerit amplissima illa ecclesia, qua non vidisse se majorem retulit Palæomydoro, ut ait ipse lib. 3 cap. 10, Magister Willelmus civis Herlemensis, qui anno MCCCCLXXXIX fuerat cum multis in monte Carmeli, cellis omnibus destructis et pridem dilapsis in Europam Eremitis. Etenim hac occasione videntur apud Pontificem accusati Fratres, quod domos et bona acquirerent. Fortassis etiam alii quidam Latini Eremitæ in Terra-Sancta ejusdem institutionis et Regulæ ambiebant societatem, ut inter quotidiana pericula a barbaris magis magisque invalescentibus se tutarentur melius, habueruntque perfugium, ipso loci situ et incolentium multitudine securum ab incursionibus: qui cum non tantum personas suas, sed etiam eremitoria fundulosque adjectos transcriberent in proprietatem eremi Carmelitanae, et contra Episcopi illa sibi ut ad ecclesiam devoluta vindicarent; visum est ad Pontificem recurrere, qui in præcitata Bulla sic prohibuit possessiones ullas haberi, ut tamen leniret dolorem repulsæ, innovando approbationem Regulæ. Imo eodem anno, tertio post priorem Bullam datam die, scilicet v Aprilis, idem Pontifex sic incipiens, Religionis vestræ meretur honestas, ut vos in Christi visceribus amplexantes, supplicationibus vestris, quantum cum Deo possumus, annuamus;... personas, inquit, vestras et locum, in quo divino mancipati estis obsequio, sub BB. Petri et Pauli et nostra protectione suscipimus, et ipsius scripti patrocinio communimus. Annis post hæc viginti, Christi MCCL, similis omnino tenoris privilegium scribens Ordini Innocentius IV, non singulariter locum, sed loca pluraliter nominat, propter dicti Ordinis multiplicationem, per plures in variis regionibus conventus interea factam.

111 Quod autem si præfata Gregorii IX prohibitio imputerit Cyrillum, Brocardi successorum, ad ea loco, quorum alias non paterat retineri possessio, emittendi colonias suorum Eremitarum, seque pariter exonerandi numero abundantiori subditorum, singulis locis præponendo e senioribus aliquem cum titulo Vicarii aut Supprioris? Ita intelligitur cur prædictus Innocentius IV, anno MCCXLVI commendaturus ex Syria profugos, excuset quod propter incursum paganorum, nequeant in mansionibus, quas habent in transmarinis partibus, commorari; plus aliquid quam unum in Carmelo locum intendens verosimiliter significare. Ita etiam poterit sine scrupulo credi, quod scripsit auctor Chronicæ de perditione monasteriorum Terræ-sanctæ ac de multiplicatione ordinis per Europam: si tamen usquequaque sincerus est hic auctor; nam hoc dubium reddit annus datæ Regulæ, qui intra centum annos non potuit in tantum oblivionem venisse, ut auctor anno MCCXCI vivens, scriberet datam esse MCXCIX. Enumerat autem ille qualiscumque auctor loca decem aut duodecim, atque concludit; Omnia autem prædicta monasteria sumpserunt institutionem et Regulam a monasterio montis Carmeli, et fuerunt subjecta dicto monasterio et ejus Priori: quod de eremitici intellectum potuit verificari, saltem sub Cyrillo, nulla hactenus in contrarium auctoritate obstante. Potuit etiam sub eodem Cyrillo vel paulo ante extremis Brocardi annis esse inductus usus, quo vel ipsi eremitæ seipsos nuncupabant Fratres B. Mariæ de Monte Carmelo, ut qui eam pro singularissima sua Patrâ habebant; vel ita incipiebat eos nominare vulgus, propter ecclesiam quam ei noviter exerebant et magna haud dubie celebritate dedicarant, sicut in Italia Religiosos aliquos videmus nuncupari ab ecclesiæ suæ Patrâ. Apostolica tamen Sedes, quæ sub Honorio III cæperat usurpare simplex nomen Eremitarum montis

Carmeli, eodem uti pervexit usque post annum MCCL, quo B. Simoni apparens Virgo Maria, omnem ei ab Innocentio IV favorem appromisit, qui in datis postea Brevis incepit eo nomine compellere Fratres, quo ipsi in Capitulo ut putamus Aylesfordiensi anni MCCXLV semper et ubique nominandos se decreverant, et vulgo passim appellabantur in Europa. Nam quod in speculo Ordinis, primum Gregorii IX Breve, post approbatam ab Honorio, suavis beatissimæ Virginis ipsi per visum apparentis, Regulam, anno immediatè secuto datum, titulum Eremitarum S. Mariæ de Carmelo usurpavit, consecutionem non habuit, uti apparet ex datis postea Diplomatis pluribus, etiam ipsius Innocentii IV ante annum prædictum.

CAPUT XI.

Regula Albertina a Romanis Pontificibus aucta et mitigata.

Decreta post S. Cyrilli obitum migratione in Europam, paulatim sese diffudit Ordo et tamquam generosi seminis surculus, ex squallenti siticulosque deserto in agrum translatus irriguum, brevi tempore mirabiliter profecit. Novos ex Asia homines primæ exceperunt insulæ, Cyprus, Sicilia, Anglia, ubi cum plura succrevissent eremitoria, potius quam domicilia, in tres Provincias divisa est Ordinis administratio, quæ antea sub uno Priore constiterat: titulus autem Terræ sanctæ remansit iis qui habitabant in Cypro, quem Petrus Raymundi Generalis XV, anno MCCXLII electus, sua auctoritate confirmavit. Dum augentur hoc modo Eremitæ, auctus etiam iis honor est, et nemine amplius refragante perrexerunt inter Ordines religiosos numerari. Augenda quoque nonnullis in locis Regula, in nonnullis visa est mitiganda, ut quæ jam non uni catui, ad quod instituta erat, sed Congregationi, per multa loca sparsæ et per plura spargendæ, deberet inservire. Rem cordi habuit Innocentius IV, anno MCCXLIII creatus Pontifex, et sui Pontificatus anno V constitutionem edidit hoc principio.

113 Innocentius Episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Priori et Fratribus Eremitis de monte Carmeli, salutem et Apostolicam benedictionem. Quæ honorem Conditoris omnium et profectum continent animarum, roboris præsidio sunt fulcienda perpetui: sed illa præcipue, super quæ Apostolicæ Sedis auctoritas salubris providentiæ studium noscitur habuisse. Cum itaque nos ad vestræ supplicationis instantiam, per dilectum filium Hugonem tituli S. Sabinæ Presbyterum Cardinalem, et Venerabilem Fratrem nostrum Willelmum Anteradensem Episcopum, quædam Regulæ vestræ dubia declarari et corrigi, ac etiam quædam ipsius gravia misericorditer fecerimus mitigari, prout in litteris inde confectis plenius continetur; Nos vestris piis supplicationibus annuentes, declarationem et correctionem ac mitigationem hujusmodi auctoritate Apostolica confirmamus. Tenorem vero litterarum ipsarum de verbo ad verbum fecimus præsentibus annotari, qui talis est.

114 Frater Hugo miseratione divina Tit. S. Sabinæ Presbyter Cardinalis, et Frater Willelmus eadem miseratione Anteradensis Episcopus, carissimis in Christo filiis, religiosis viris, Priori Generali et Definitoribus Capituli Generalis, Ordinis Fratrum gloriosissimæ Dei Genitricis semperque Virginis Mariæ de monte Carmeli, salutem in omni salutari. Observa titulos, præ eo quom usurpat Pontifex exaggravatus cumulat: Priorem Generalem ac Generalis Capituli Definidores dicant; ne dubitare possis, jam tunc in Provincias, quas diximus, tres divisum Ordinem, cæpisse ad normam aliorum Mendicantium in multis regulari: Definidores enim Franciscani, et Eremitæ Augustiniani nuncupabant eos, ad quos suffragiis electos

quod ipsi Pontifices post an. 1250 secut sunt,

Auctiori in Europa Ordini,

E

augetur et mitigatur Regula,

ab Innocentio IV an. 1247,

F

per Commissarios,

ad supplicationem Generalis et Definitorum:

majora

A *majora quæque negotia dirigenda ac definienda committantur. Pergunt Commissarii. Accedentes ad Apostolicam Sedem Fratres Clerici Raynaldus et Petrus Ordinis vestri, ex parte vestra, a Domino Papa humiliter postularunt, ut quædam quæ in vestro privilegio et Regula, olim vobis a felicis memoriæ Alberto Patriarcha Hierosolymitano tradita, continentur dubia, declarare, corrigere, et quædam gravia misericorditer mitigare dignaretur. Cum igitur Dominus Papi eorum devotis supplicationibus annuendo, nobis commiserit, ut declarationem, correctionem ac mitigationem hujusmodi faceremus vice ipsius, secundum quod bono statui Ordinis et Fratrum salutem expedire videremus: Religioni vestræ qua fungimur auctoritate mandamus, quatenus Regulam a nobis correctam, declaratam et mitigatam, prout expedire vidimus, devote recipientes, eam firmiter observetis, et ad instar ejusdem alias vestras Regulas corrigatis, quam vobis per eosdem fratres sub sigillis nostris mittimus in hac forma.*

115 *Albertus Dei gratia Hierosolymitanæ Ecclesiæ vocatus Patriarcha etc. ut supra: hic satis erit notare ea quæ addita vel mutata sunt simulque cognoscere, quomodo Ordo Carmeliticus magis magisque accesserit paulatim ad cœnobicæ vitæ formam, quam nunc servat, dimisso primo, eremiticæ professionis instituto. Nam primo quia in eo aliud nihil expresse voverant quam obedientiam Priori servandam juxta caput 1, verebantur quæ Fratres, ne absque explicita trium religiosorum votorum professione, negarent aliqui pro vere Religiosis habendos Carmelitas (ex vulgi scilicet imperiti sensu, nam explicita trium votorum professio usitata non fuit in monachatu veteri, et ne nunc quidem apud Benedictinos usurpatur) cautum est ut adderetur promittendum, servandamque obedientiam cum castitate et abdicacione proprietatis. Atque hinc iterum judicet Lector, cujus ætatis fuerit qui librum de institutione monachorum scripsit, cum de tribus religiosis votis distinctissime agens concludat, trium votorum observantiam cum caritate perfectum facere Religiosum, quod ante mendicantium tempora nunquam fuit tam clare expressum.*

116 *Deinde, quoniam non jam in uno loco, ut sub Alberto; sed in pluribus et maxime dissitis exierant habitare, quæ de re nihil erat in Alberti regula constitutum; conditur novum caput his verbis: Loca autem habere poteritis in eremis vel ubi vobis donata fuerint, ad vestræ Religionis observantiam apta et commoda, secundum quod Priori et Fratribus videbitur expedire. Nota, Vestræ religionis: hæc tunc erat loquendi formula, olim non item: ex quo etiam capite recte Pseudo Joannem Bivarius arguit novitotis, qui identidem atque ad nauseam usurpat appellationem Hujus nostræ Religionis. Circa constitutionem separataram cellularum (quales etiam nunc in Ordine Camaldulensi, et quædamtenus in Carthusiano habentur) innovatum est nihil, neque nunc neque postea per ordinationem scriptum; solus usus commodior et regulatior unius majoris domus, in ceteris Europæis monasteriis observatus, tacite ac paulatim abrogavit aut mitigavit Regulam: tantum nunc additum est, Ita tamen habendas separatim cellas, ut non, sicut antea, in iis seorsim singuli cibum caperent, quod prædicti Camaldulenses et Carthusiani servant; sed in communi, inquit Commissarii, refectorio, ea quæ vobis erogata fuerint (communiter aliquam lectionem sacræ Scripturæ audiendo) ubi commode fieri potest, sumatis.*

117 *Sexti Capitis initium mutatur hoc modo: Hi qui Horas Canonicas cum Clericis dicere norunt, eas dicant secundum institutiones Sanctorum Patrum et Ecclesiæ approbatam consuetudinem. Unde colligimus Clericos, qui in Ordine erant, consuetos fuisse jam tum, et forte a tempore S. Cyrilli post ecclesiæ novæ constructionem, ad communem Of-*

ficii recitationem intra ecclesiā convenire: quibus etiam non Clerici, si litteras noverint, se possint adjungere, aut etiam debeant, hic statuitur. Decantu quando inductus in Ordinem sit, non invenio: exemplo et amulatione aliorum Mendicantium assumptum fuisse non dubitaverim. Septimi Capitis finis, quo jubebantur Eremitæ singulariter, ex his quæ distributa fuerint, in suis cellis vivere, id est, vesci, usu communis refectorii jam præscripto, aboletur: pro eoque substituantur verba ex Gregorii IX supra relata Constitutione, Asinos sive mulos, prout vestra expostulaverit necessitas, vobis habere liceat, et aliquid animalium sive volatiliū ad nutrimentum. Caput XI, quo prohibetur usus carnum, visum est egere mitigatione aliqua, ideoque additur: Et quia vos oportet frequenter mendicare itinerantes, ne sitis hospitibus onerosi, extra domos vestras sumere poteritis pulmenta cocta cum carnibus: sed et carnibus supra mare vesci licebit. Tempus denique silentii, quod definebatur Capite XIV sic describitur, Statuimus ut dicto Completorio silentium teneatis, usque ad Primam dictam sequentis diei.

118 *Hæc mitigatione obtenta, et ab eremiticæ vitæ rigore ad moderationem cœnobicæ traducto Ordine; nisi quod eremitoria seu monasteria construerentur non intra urbes sed in suburbanis silvulis hortisque; cœperunt plurimi, Theologica facultate, antequam ad Ordinem accessissent, exculsi, de expresso Innocentii IV consensu per Breve expeditum anno MCCLIV, exemplo Mendicantium aliorum, divini verbi prædicationi, confessionum auditioni, et similibus erga proximos exercitiis intendere, eoque prætextu bini et bini discurrere per civitates; cum fructu fortassis non exiguo, sed tamen cum offensione haud parum graviore eorum, qui primævam Ordinis formam zelantes, magnam futuris temporibus dissolutionem disciplinæ veteris prospiciebant. Inter hos Nicolaus Gallicus fuit, post mortem B. Simonis Stok sub annum MCCLXV Generalis Prior, et anno post suam electionem quinto librum composuit, quem Sagittas igneas nominavit. Servatur is hæcenus manuscriptus, ex eoque Hustelius sect. 5 art. 3 profert emissiones aliquas vere ignitas atque idoneos, ad amorem ferventem manutenendæ solitudinis in pectore quantumvis gelido excitandum: sed ab eo nihil his profectum est, ut vir Sanctus maluerit discedere Generalatum, quam eam, ut credebatur, labem, sub imperio suo ingravescentem perpetui.*

119 *Interim de his aliisque crebrescebant querelæ apud Gregorium X, qui in Constitutione a se edita, anno Pontificatus IV Christi MCCLXXIV, ceteras quidem Mendicantes, post Concilium Lateranense subinductos et necdum Apostolicæ Sedis approbationem committentes, censuit supprimendos, jubens eos intereo ab omni erga proximum exercitio abstinere: de quatuor autem eadenus approbatis, ita edixit: Sane quoad Prædicatorum et Minorum Ordines, quos evidens ex eis utilitas Ecclesiæ universali proveniens perhibet approbatos, præsentem non patimur constitutionem extendi. Ceterum Carmelitarum et Eremitarum S. Augustini Ordines, quorum institutio Concilium Generale præcessit, in suo statu manere concedimus. Intendimus siquidem, tam de illis quam de reliquis etiam non mendicantibus Ordinibus, prout animarum salutem et eorum statui expedire viderimus, providere. Hæc ibi: neque gravius deinceps quidquam statutum est, sed potius major ad populum agendi indulta libertas, ac ea fere omnia concessa in hanc rem privilegia, quibus Prædicatores Minoresque cumulabantur: quæ plenius in Mari magno lucebit legere, et a quo Pontifex singula, quantaque cum Ordinis commendatione sint data, recognoscere.*

120 *Regula porro sic mitigata, ipsa est, quam diu omnes ubique Carmelites servarunt, etiam cum in urbes immigratum a plerisque est: et quam nunc servari a Carmelitis*

D
AUCTORE D. P.

relaxatur
aliquid in
paupertate
et abstinencia.

Exercitia
erga proxi-
mum,
E

cum prioris
solitudinis
dispendio
inducta,

usurpare
permittit
Gregor. X
an. 1274

F

donec aliud
statuatur.

Nova mitiga-
tio cœna
esum carnum,

in ea præ-
scribitur
Professio
trium votorum

B

apta locorum
designatio,

usus commu-
nis refectorii,

et Horarum
cum Clericis
recitatio:

A Carmelitis disceat observat Cherubinus Laertius in Bullario, addens alios Carmelitas, Mitigatos dici, qui eandem Regulam solum observant cum nova mitigatione, factu ab Eugenio IV, in cuius Bulla, anno MCCCXXXV data die XV Martii, hæc habentur § I. Pro parte dilectorum filiorum Joannis Faci, Magistri Generalis ac Provincialium et Claustralium Priorum et universorum Fratrum Ordinis B. Mariæ de monte Carmelo, nuper expositum est, quod in certis Capitibus Regulæ, Fratribus dicti Ordinis per bonæ memoriæ Albertum Patriarcham Hierosolymitanum traditæ, inter cetera cavetur expresse, quod Fratres prædicti Ordinis ab esu carniū abstineant etc. Rigorem hunc Pontifex mitigat, et concedit tribus diebus singularum septimanarum, exceptis diebus communi omnibus lege prohibitis, vesci carnibus. Sixtus deinde IV Ordinis Generali permisit, ut plures dies adderet, atque ex hujus indulti vi dispensatum anno MCCCCLXXXVIII est etiam in feria II.

Indulgetur
an. 1435
et 1488.

CAPUT XII.

De Carpita sive cappa barrata, Carmelitis ab Alberto concessa.

B Philippus Bergomensis in supplemento Chronicarum ita loquitur ad annum MCC. Ordo Carmelitarum per hoc ipsum tempus in Syria apud Carmelum montem, ab Alberto Hierosolymitano Patriarcha excitatur, et multis privilegiis sublimatur : qui eidem Regulam suo jure confectam conservandam primo obtulit, et confirmavit ; in qua pro habitu Fratribus ejusdem Ordinis cappam ex Syrico, cum quibusdam largis virgis, scilicet albis et griseis, circulatam (more Eliæ Prophetæ, ut tradunt) assignavit, et deferendam constituit. Eadem fere descriptione coppæ ab Alberto præscriptæ utitur S. Antoninus. Ubi non miror Ordinis Carmelitici erectionem Alberto tribui, propter

Vestis ea
superior erat
et virgulata,

obscuritatem eorum quæ præcessere initiorum : et quia D necdum plene constitutus censeretur Ordo, cui sua necdum certa Regula aut habitus est particularis. Ast quod in ipsa Regula dicatur præscriptus habitus, in qua nulla omnino illius sit mentio, id sane indiget correctione. Si ille præscriptus fuit ab Alberto (ut sane est verosimillimum) præscriptus est post Regulam datam ; cum sub ea feliciter proficientes, seque Patriarchæ probantes quum maxime, novis favoribus et privilegiis digni sunt habiti : de quibus quia nihil in particulari legimus, nihil etiam præsumimus dicere : audeo tamen inter ea numerare insignem novi habitus prærogativam, qua non tantum a vulgo eremitarum distinguerentur Carmelitæ, sed supra omnes extollerentur.

122 Id prius quam aggredior explicare verbis, sub- jicio ipsis oculis spectandam formam, qualis etiam hodie spectatur Salmanticæ, in tabula altaris primarii, intra veterem Cathedralē ; quam circa annum MC construi ceptam, et a Sanctio de Castella Episcopo circa annum MCCCXXX picturis exornatam fuisse, docuit nos P. Gabriel de Henao, Societatis nostræ Theologus præstantissimus ; quo agente vir clarissimus Antonius de Mora y Varona, curavit coloribus excipiendum exemplar imaginis, Dominicæ Transfigurationis mysterium representantis, unde sumptam vides hanc figuram Eliæ, eo in habitu, quem ipsius more gestari a se antiquiores in Europa Carmelitæ jactabant, ut Bergomensis et Antoninus narrant. Jungitur Eliæ imagini imago B. Josephati, Archiepiscopi Poloccensis ex Ordine S. Basilii, et egregii hoc seculo in Russia Martyris, juxta exemplum Romanum, quale spectatur ante epitomen vitæ et miraculorum excusam Romæ anno MDCXLIII ; idque ad confirmationem et explicationem eorum, quæ de sacrarum barrarum dignitate præfanda hic sunt, ut intelligi possit quam ex honorificæ Carmelitis fuerint, et quanto in pretio habendæ.

cum hac in
veteri pictura
exprimitur
Eliæ :

E

Eliæ Propheta in veteri habitu Carmelitico.
Salmanticæ super altare majus antiquæ Cathedralis

B. Josephat Archieps. Poloccen. Ruthenus Ord. S. Basilii.
pro fide et unitate Romana Viteps ei crucidatus an. 1623, 12 Nov.

A 123 *Observe igitur, præter vestes, pro cujusque gradu diversas; quarum in divina dumtaxat liturgia est usus, unam omnibus, Pontificibus æque ac Monachis Græcorum communem ac quotidianam esse vestem superiorem, quam Latino nomine πᾶλλον veteres, medii autem xvi scriptores proprio nomine μᾶνδρον, μανδρόν seu μανδύαν appellant: cum hac differentia, quod, sicut notat Isaacus Habertus ad Pontificalem librum ecclesiæ Græcæ pag. 17 in margine, vestis illa Hieromonachis quidem simplex, Pontificibus vero undulata sit: quomodo hic vides in pallio Josaphati; et videre licet in Pallio Patriarchæ Constantinopoli apud Jacobum Goar in notis ad Enchologium pag. 115. Undæ autem illæ geminatae (quas Teutones lingua sua baras oppellarent, Græci ποταμόν; id est fluvios nominant) coloris sunt albi, quando ipsum Pontificale μᾶνδρον violaceum est ut fere solet, et triplici ducuntur ordine, ita ut simul omnes sex sint supra pallium violacei seu purpurei coloris. Vocantur autem flumina, inquit Symeon Thessalonicensis, Græcorum rituum interpret accuratissimus, propter vocem Salvatoris in Evangelio dicentis, Qui credit in me flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. Excellentia porro, hisce fluminibus denotata, medio ævo tam nota fuit etiam in Europa nostra; ut cum Desiderius Casinensis Abbas, creatus anno MXXXVI Romanus Pontifex et Victor III nuncupatus, ecclesiam S. Angeli ad formas in civitate Capuana evangelicis historiis exornandam locasset, expressurus pictor Pharisæum, ad cujus mensam accubens Christus peccatrici mulieri pedes lacrymis rigandos præbuit, pallium ejus, tamquam alicujus Archisynagogi, gemina ad cubitos circumcurrente vittâ ornaverit; ut ibi etiam nunc videre est, et expressum habemus in Joannis Jacobi Chiffletii eruditissimo tractatu de Cæna Dominica, quem cum aliis nonnullis lucubrationibus suis adhuc ineditum nobis ante mortem donatum voluit, monumentum suæ erga nos benevolentia.*

B 124 *Observe secundo, ex Balsamone ad Canonem VII Concilii CP. sub Photio, jus fuisse Patriarchis erimendi monasteria quædam a jurisdictione ordinaria Episcopi, sibi quæ immediate subijciendi, quæ eandem ἐξουσιάζοντι, libera monasteria appellabantur; æque ac ea, quæ sub Romani Pontificis patrocinio constituta apud nos, alium nullum Superiorem agnoscunt: quod quibus ceremoniis fieret, vide sis apud Isaacum Habertum pag. 644. de Σταυροποιίᾳ seu Crucis-fractione. His observatis, dico, Albertum jure suo Patriarchali usum, cum Regula sua instructos Carmelitas absolveret a potestate Episcopi Aconensis (quod privilegiorum omnium Patriarchalium primum ac præcipuum erat) non tantum id pergissee more Græcis Latinisve consueto; sed hujus exemptionis ac privilegii indicium in ipso eorum habita extare voluisse, ideoque ordinasse, ut cum ceteri monachi et eremite subjecti Episcopis nigras aut griseas unius coloris cappas gestarent, easdem Carmelitæ, velut Episcopis nihil debentes, æque ac ipsi distinguerent vittis seu circulis albis; non tamen adsutis sed intextis, et æquali spatio totam vestem a summo ad imum percurrentibus, ea qua Salmanticæ exprimitur forma. Quam formam eandem ipsam fuisse quæ in Episcoporum vestibus per Syriam servabatur, licet nullo positivo testimonio probetur, libenter tamen indulgeo: neque enim necesse est credere, nullam omnino fuisse differentiam inter ritus et vestes Patriarchatus Constantinopolitani et Hierosolymitani; quando ea tam notabilis est inter pallium a Goare expressum et hic in B. Josaphato propositum, quantam ipsis oculis videre est; cum tamen Constantinopolitano Patriarchæ Russia subjecta maneat.*

C 125 *Certe Pallium sive Mandium apud Constantinopolitanos et Ruthenos, ipsa etiam forma diversissimum est ab iis, quibus Patriarchæ, Episcopi, monachi quæ tam Græci quam Armeni in Syria et Palæstina*

D *utuntur adhuc hodie, et, nisi quod color omnibus totus est niger, omnino talis qualem Salmaticensis pictura Eliæ vestem superiorem describit, scilicet cum brevibus monicis instar penulæ seu capottæ, et larga acuminataque ante ac retro paramandya exiguoque capucio: quemadmodum visa hac nostra tabula, proprio chirographo mihi testatus est adoi. R. D. Franciscus Balduinus Breyell, dignissimus Presbyter, Juris utriusque Licentiat, Protonotarius Apostolicus et Eques Hierosolymitanus, anno ab incarnatione Domini MOCCLXVIII per totam Syriam, Palæstinam, Armeniam, Ægyptum et adjacentia regna peregrinatus; idque sæpe in comitatu Episcoporum monacharumque istiusmodi Græcorum Armenorumque, ut facile ac certa notare patuerit modum ac formam vestitus apud illos usitati. Quare nihil est cur hujus tamdiu ignorati et nunc primum in lucem reducti habitus insolentia offendant Carmelitas. Nam si circulatorum præfatorum distinctio magnam in Palæstina habebat dignitatem, ista forma pallii, ad unguem similis pallio Basilianorum ibidem monachorum, nonnihil fortasse faciet ad manutenendam eam quam prætendunt originis antiquitatem: etsi putem Albertum non aliud ea forma voluisse significatum, quam quod hic novus Ordo eremitarum, licet totus esset Lotinorum, suam tamen originem et institutionem accepisset in Syria. Credunt illi eodem facere aliquid primarum cellarum distinctionem, ad modum Palæstinarum laurarum; quam Bertholdus ejusque socii æque in Europa didicisse potuerunt a Carthusianis et Camaldulensibus, quom in Syria invenisse; multo igitur magis sibi debebunt gratulari de hac figura pallii, soli proprii Orienti, per quam fit ut tandem unum aliquod orientalis monachismi vestigium ostendi in Ordine ipso petentibus, possint quadam tenus respondere; esto quod scriptores, qui de habitus mutatione post explicanda scripsere, loquantur solum de colore vario in album converso. Si qui igitur ante Bertholdum fuerunt Carmelitæ, eodem quo Bertholdus et posterius ejus usi sunt habitu; sed non similiter variegato: alias enim antiquiori nomine Græcis Syrisve usurpato illum perrexissent appellare; nunc autem intelliguntur novum ei ex Italica lingua nomen fecisse, sicuti nova erat ipsa variegatio, Europæis eremitis tunc primam indulta, citra aliorum monachorum eremitarumve exemplum.*

E 126 *Carpitam scilicet appellaverunt, quod nomen, ut dixi, Italicum est, ipsam illam variegationem propriissime significans, in ea qui intextitur panno. Hujus assertionis testes habeo viatores Academici Vocabularii della Crusca, collecti ex solis scriptoribus seculi xiv, quod Tusconæ linguæ aureum seculum æstimatur, et Venetiis impressi anno 1623. Producent hi Franciscum Berni, in suis Rythmis burleschis sive satyricis, ita jocantem: Mi vien veduta, attraverso a un desco, una carpita di lana di porco, id est, Video, transversim in disco positam, carpitam ex lana porcia contextam; videlicet setaceam. Inducant autem iidem Academici, carpitam esse quæ alio nomine dicitur celone, id est, ut explicant ipsi, pannus virgulatus quo mensa insternitur: quo etiam in sensu Belyis et Anglis dicitur Carpet, in etymologico Tentonico Kihani et Anglicano Schenneri: et utrobique latine redditur gausape, tapetium. Schennerus idem, Belyas ac Anglos vocem hanc censet mutuotam ab Itulis, quod sunc probo; sed non possum probare divinationem ejus, qua carpetam (sic enim scribit ipse) ab Italis dictam suspicatur, quasi Cairinum tapetium, ab urbe Cairo sive Memphi Ægyptia. Nescivit forsitan verbum Carpire, (unde carpita participiale deducitur, sicut ferita a ferire) esse verbum Italicum, et in Lombardia, ac nominatim Vercellis unde Albertus adrenerat, idem esse quod Latinis discriminare, distinguere, uti me per humanissimam suam epistolam docuit Perillustis ac Reverendiss. Marcus Aurelius Cusanus, Canonicus Vercellensis*

A ac Provicarias Generalis: Adeo ut vesti, panno, aut stragulo, ad mensæ vel lecti integumentum virgultim colorato, quale fuisse Carpitam Carmeliticam in confesso est, aptius nullum nomen possis excogitare: quare etiam eo nomine usus est Ordo, quamdiu usus est ipsis carpitibus.

virgæ autem hæ in Capitulo gen. septem tantum esse iussæ,

127 Patet hoc ex decreto Landiniensis Capituli Generalis in Anglia, anno MCCCLXXXI celebrati, quod tale est: Frater professus habeat unam carpitam (quod est nostræ Religionis signum, non de petiis consutam, sed contextam: et habeat septem radios tantum, ut simus uniformes. Libenter id de solis albis radiis intellexero, quam multos in pictura Salmonticensi numero, præter intercurrentes griseos. Nam ut ex utrisque habeatur cappa justæ ad genua longitudinis, danda erat singulis radiis luitudo quatuor fere digitorum aut palmi unius, quæ sane est insignis latitudo virgarum, a Bergomensi et Antonino superius designata. Si tamen omnino contendat aliquis radios, albos ac griseos simul, septenos tantum esse debuisse, et latitudinem eorum proportionate augeat, non repugnabo; tantumque hinc inferam, vel ipsam Salmonticensem picturam vel ejus prototypum designatum fuisse ante celebrationem Capituli prænotati, quando radiorum numerus necdum erat

B in Ordine definitus, sed erat qualem dabat ipsa materia, magis minusve latis distincta virgis. Quæ materia quia non contrebatur in Ordine, neque ex Syria semper suppetebat; ideo fortassis sumebant aliqui libertatem, ipsos radios albos griseo panno assuendi ex petiis, quod dicti Capituli decreto prohibetur. Cur autem placuit numerus septenarius? Id ut scias, quære quid ipsum *μασῶν* seu pallium monachale denotaverit Græcis. Docebit id te jam ante laudatus Symeon Thessalonicensis, apud Goarem pag. 495 explicans ritus, quorum usus erat in suscipienda monachi per triennium probati professione, sic enim loquitur. Ultimo, tamquam cuncta continente, Mandyæ circumdatur, in quo clarius dicit Sacerdos, Frater noster N. accipit pallium magni et Angelici habitus, incorruptionis et honestatis indumentum. In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Dicamus pro eo, Dominemiserere. Perfectum namque indumentum est, et reliqua constringens, et servatricem in universum ac protectricem Dei virtutem manifestat atque significat. Hoc porro non potest ulterius explicari aptius, quam septenario numero, perfectionem ac plenitudinem Spiritus septemplex virtutes omnes complexi, repræsentante.

spiritus plenitudinem denotabant,

128 Quia vera ipsi radii omnibus fere Transmontanis baræ aut barræ nuncupabantur; hinc factum, ut tum carpitæ illæ vocarentur cappæ baratæ seu barratæ, et ipsi Fratres Barati seu Barrati cognominarentur. Primum, agnoscunt ipsi scriptores Carmelitici; secundum probat porta una urbis Valencensis in Belgio, teste Doutremanno, Barratorum porta, la porte des Barrez, nuncupata usque in hodiernum diem, per quam exhibatur ad conventum seu potius eremitorium Carmelitarum, cujus hand procul inde quædam restant vestigia, priusquam in urbem Conventus transferretur. Eas ex Syrico furtas fuisse habent quos initio capitis prænotavi. Verum hic tu cave ne Sericum intelligas pannum sive bombycinum. Syricus, a Syria deductum gentilitium, deficiente Latinitate dici capit, quod Ciceronis æro Syriacus aut Syrens: unde Salvianus libro 4 de vero Judicio et providentia Dei, Consideremus, inquit, solas negotiatorum et Syricorum omnium turbas, ubi mercatores intelliguntur in Syriam et ex Syria commigre aut merces inde advectas tractare soliti. Syricus ergo pannus, pannus est adrectus ex Syria; quæ quia nunc Turcis est subjecta, passim nunc Turcicus pannus dicitur, non lanæus (nam tales inde nihil advehi opus, cum præstantiores iis habeantur in Europa) sed ex capellarum pilis contextus, a quibus et nomen habet ipse pannus ut Camellottus dicatur, corrupte, pro capello-

tus: sicut et ipsum stamen ex pilis caprinis ductum a Belyis passim vocatur kemels-hayr corrupte pro kebers sive kepers-hayr; quæ nominis origo ratioque non omnibus nota, facit ut simpliciores et extrinæ rei ignari, putent Camelorum pilos, ad omne opus faciendum ineptissimos, hic intelligi. Capras autem in hanc rem aptissimas, quorum pilus mollissimus et mira venustate resplendens bombycinæ elegantiam quadamtenus æmulatur, nutrit Syria, earumque pilos per omnes Orientis et Occidentis regiones distrahit.

129 Ceterum an monastica monachorum Basilianorum Mandyæ sive cappa, pura tamen ac simplici, usi sint Carmelitæ jam inde ab initio suæ coitionis sub Bertholdo; an vero illius utendi privilegium acceperint primum ab Alberto simul cum suis circulosi radiis, non facile direro. Incompertum enim mihi est, utrum ante Albertum voto aliquo ipsi adstricti fuerint, an vero in libero animi proposito perseveraverint sub obedientia electi a se Prioris; donec aliquis, cum plenitudine Apostolicæ potestatis adveniens, approbaret Ordinem, jusque concederet Professionis religiosæ, quod ante Albertum nemo ferisse scitur; hic vero fecisse, non tam ostenditur, quam præsumitur; quia pro Regula quidem, utrum esset sufficienter approbata, novimus certandum fuisse Carmelitæ; non autem pro sua professione an faceret vere Religiosos. Quod si eam prius probaretur indulsisse Albertus, consequens mihi videretur, eutenus quoque abstinuisset Bertholdi socios ab habitu perfectum monachum denotante. Hunc porro quandorumque et a quocumque adepti sunt, non existimo simul cum illo accipere solitos nomen novum ac religiosum deposito seculari, quod tamen in usu Orientalium monachorum fuisse observat et docet Goar pag. 496, et nunc sancte a reformatis practicatur: contrarium enim suadent Bertholdi et Alani nomina, e seculo allata atque retenta a primis post Brocardum atque Cyrillum Carmeli Prioribus. Loquor autem de nominibus propriis: certum est enim, apud Carmelitas æque ac ceteros Mendicantes, aliquot seculorum usu servatum esse, ut a patria quisque sui cognominaretur, omissis familiarum nobilium cognominibus, si cui illa erant. Non etiam existimo notam fuisse Carmelitæ, ab Alberto regulatis, illam in orientali monachatu nominatissimam differentiam *μεγασσχήμων* ac *μεγασσχήμων* magni et parvi habitus; quorum prius una cum mandyâ dabatur post exactum probationis triennium profitentibus religionem, et formam quamdam habebat veli caput operientis, quale fere sub galero gestandum vides in capite Patriarchæ apud Goarem pag. 115; secundus constabat cucullo et analabo, sive caputio et scapulari, qualia representantur in veste nostri Eliæ, eratque eorum qui vulgari majorem perfectionem in contemplatione, jejuniis, ac reliqua severiori spiritus et corporis exercitatione profitebantur. Forte etiam, ut nunc in Syria, sic et tunc, cœnobitæ omnes, exceptis novitiis, *μεγασσχήμοι* erant: de quibus videndus idem Goar annot. 1 ad officium magni-habitus fol. 517.

D AUCTORE D. P.

an ante Albertum pallio, sed simplici, usi Carmelitæ incertum;

13 dabatur autem vestis illa sine nominis primi mutatione,

aut magni parrique habitus distinctione.

et tamquam baræ,

C tum carpitæ illæ vocarentur cappæ baratæ seu barratæ, et ipsi Fratres Barati seu Barrati cognominarentur. Primum, agnoscunt ipsi scriptores Carmelitici; secundum probat porta una urbis Valencensis in Belgio, teste Doutremanno, Barratorum porta, la porte des Barrez, nuncupata usque in hodiernum diem, per quam exhibatur ad conventum seu potius eremitorium Carmelitarum, cujus hand procul inde quædam restant vestigia, priusquam in urbem Conventus transferretur. Eas ex Syrico furtas fuisse habent quos initio capitis prænotavi. Verum hic tu cave ne Sericum intelligas pannum sive bombycinum. Syricus, a Syria deductum gentilitium, deficiente Latinitate dici capit, quod Ciceronis æro Syriacus aut Syrens: unde Salvianus libro 4 de vero Judicio et providentia Dei, Consideremus, inquit, solas negotiatorum et Syricorum omnium turbas, ubi mercatores intelliguntur in Syriam et ex Syria commigre aut merces inde advectas tractare soliti. Syricus ergo pannus, pannus est adrectus ex Syria; quæ quia nunc Turcis est subjecta, passim nunc Turcicus pannus dicitur, non lanæus (nam tales inde nihil advehi opus, cum præstantiores iis habeantur in Europa) sed ex capellarum pilis contextus, a quibus et nomen habet ipse pannus ut Camellottus dicatur, corrupte, pro capello-

intellebant enim pannum Syrico et. lanæ caprina;

CAPUT XIII.

Posterorum circa Carpitam errores, ejusque in albam cappam mutatio.

P ostquam victricibus Principum Latinorum armis vincitata a Saracenorum iugo Syria, Latinos quoque cepit habere Patriarchas Episcoposque ad omnia Græcorum Antistitem jura insignique suffectos; pervenerunt quidem Græci accipere Constantinopoli ritus sui schismatisque Pontifices, eosque in rebus fidei solos observare; sed hi in conversatione publica abstinuissent videntur propriis suis ordinis characteribus, atque extracatus sacros communi professorum monachorum habitu simpliciter nigro fuisse contenti. Neque purpureas atque undulatas mandyâs postea resumpsere, quando pulsus

undulatis Episcoporum palliis in Syria suppressis

et Carmelita-
rum in
Europa,

A per Saracenos Turcosque Latinis, ab horum coacta nec unquam sincere præstita obedientia soluti, in pessimam devenere servitutem. Itaque etiam hodie, ut narrant qui viderunt, nulla propalam differentia vestium est per totam Terram-sanctam, inter monachum, Episcopum, aut Patriarcham, quo securiores et vivant et agant a barbarorum insolentia utque avaritia. Quapropter mirum nemini videri debet, quod Caraelitæ (quorum pars maxima post migrationem Ordinis fuerat in Europa ad ipsum recepta) nesciverint congruam variegatæ suæ vestis reddere rationem, neque ejus dignitatem æstimare pro merito, et ideo cito illius pertæsi cæperint aspirare ad habitus veteris mutationem.

131 Potius mirandum videtur, quomodo, ea mutatione anno MCLXXXVII impetrata et in usum adducta, ut infra dicetur, tum cito obscurata fuerit et confusa primi habitus memoria, ut intra sæculi fere unius decursum ignoraretur a plerisque qua forma, quo radiorum situ, Carpita vetus exprimeretur; ac denique omnes in longe diversam a vero opinionem deflecterent. Habent tamen etiam hæc verosimilem excusationem aliquam. Non enim fuit passim moris nominare circulos (quæ vox nullam ambiguitatem attulisset) sed barras aut barras, aut magis Latine virgas, radios, lineas. Hæc autem postrema voces, cum essent indifferentes ad situm erectum jacentemve; facile potuit a plerisque dubitari, quomodo in variegata seu barrata cappa ducendi essent colores. Et quamvis baræ ac barræ nomen, proprie acceptum, apud Teutones et Francos huic dubitationi minus esset obnoxium, ut linguarum et rei armorialis peritis constat: quia tamen apud Italos Hispanosque bara ac vara priorum vocum jam induerunt indifferentiam; ipsi quos dixi Franci ac Teutones non ita sibi constitere, ad significandam ea voce figuram, angustam ac longam, de latere ad latus ductam; ut non etiam eandem sic appellarent aliquando, ubi ad perpendicularum erigebatur. Hoc vero ipsis etiam Græcis usuvenisse comperimus, quibus hec tam nota et celebria essent flumina, circumcurrentia pallium Episcopale: in Στεφάνῳ tamen seu tunica sacrificuli (quæ nostræ respondet Albæ, et unius passim coloris erat; Patriarchæ autem soli intexta erat lineis albis rubeisque, ab humeris ad pedes usque ductis) eadem lineæ, perpendiculariter ductæ, similiter vocabantur flumina, significantes doctrinam a Patriarchis descendente ad inferiores quosque ecclesiæ Ordines. Nihil autem ad obliterandam veram Carmelitarum barrarum notitiam atque videtur valuisse, quam abominatio similitudinis circulatorum, per muliebres stolas disponisolorum,

B
propter du-
biam signifi-
cationem
vorum in
hac materia
usitatarum,

cæperunt
credi barræ
fuisse in
palliis illis
erectæ.

C ex omnium fere Europæarum gentium usu: unde fiebat ut proniores essent animi ad concipiendas virgas erectas seu strias, qualibus vestes suas distinguunt Turcæ, et qui inter eos Turcico utuntur habitu. Itaque cum anno MXXXII hospitalis camera Coloniensis conventus ornaretur picturis, ordinis Carmelitici historiam representantibus, in ea quæ variegationem habitus, Homaro tyranno imputatam, quæque transfretaturos ex Syria in Europam Fratres continebat pictura, expressum est pallium ipsumque caputium ea qua superiori sæculo gestabant forma, sed senis septenisve nigris laciis perpendiculariter defluentibus distinctum. Antwerpæ vero cum in simili camera duabus grandibus picturis Homari tyrannidem et adventum in Franciam pingeret aliis anno MDCIX, ex eorum qui ipsum conduxerant instructione, dimissis capitulis sola pinxit pallia, quæ oppido striata; adeo ut ex conspicuis in tabula virgis nigris inconspicuarum quoque iniens rationem, sexdecim aut plures in unoquoque pallio numerare te oportent. Ex utrisque tabulis recum tibi sequenti pagina descriptum specimen, quod sufficiat ut cognoscas, quam non modo veteris Carpitæ formam tunc ignoraverint Carmelita, verum etiam quam diversimode, pro sua quisque imaginationis captu, effinærit variegationem, solo nomine te-

nus ex veteri Ordinis traditione et scriptoribus notam.

D

AUCTORE D. P.

132 Verum ut commissos hoc in genere errores ignoscimus facile, nihil certum habentibus quod sequerentur; ita ferre non possumus nec debemus stuporem pene incredibilem illius, qui sub nomine Cyrilli Prioris III confinxit epistolam; suisque Carmelitis non tantum circulos, sed et virgas abstulit, solam relinquens coloris diversitatem, cum forma longe alia quam supra demonstravimus: sic enim loquitur. Barratum pallium, sicut scis, ex septem partibus duplicis coloris ab invicem distinctis, sed consutis, ipsum totaliter integrantibus, perpendiculariter a collo usque ad talos descendantibus, constat: quarum tres sunt nigre sive griseæ, aliæ vero quatuor sunt albæ: quæ sic existunt in pallio ordinatæ. Indutum siquidem pallium, ante a pectore descendendo usque ad pedes, est totaliter fissum seu apertum, et partes fissionis sunt albæ; secunda autem pars a latere dextro est nigra, et etiam secunda a latere sinistro; tertia vero pars a latere dextro est alba, quem colorem retinet tertia a latere sinistro: sed ultima pars, retro in medio pallii exiteas, est nigra. Hoc pallium professores hujus, Religionis antiquitus appellabant Carpitam, postmodum consueverunt ipsam vocare chlamydem seu mantellum. Hactenus ille, totus deinde in explicando quatuor albarum partium mysterio effusus, nihil dicens de tribus nigris seu griseis; sed ita insulse, ut non nisi cum magni Cyrilli injuria, quem volunt fuisse litteratissimum, ejusmodi farrago eidem attribuat. Interim mysteria illa si placuerint Trithemio, aut potius ei qui Trithemio obtulit sub ejus nomine vulgandum libellum, ab aliquo Carmelita compositum (quomodo scio et demonstrare possum, Carthagenæ, Miræo, Bollandi, Henschenio, Hazaert, aliisque varia hujus generis scripta, a stylo ipsorum diversissima, esse oblata, rogatis ut ea in nomen suum asciscerent, quod a Carthagenæ et Miræo impetrarunt) sic, inquam, mysteria ista placuerint auctori libri, qui de ortu et progressu Carmelitarum præfert Trithemii titulum, ut ea verbotenus non dubitavit transcribere.

ac tandem
nec barræ
quidem
agnitæ am-
plius,

propter epi-
stolam Cy-
rillo affectam,

E

133 Non quæro nunc quam frigida extraque propositum sit tam articulata verbosaque descriptio ejus pallii, quod is^a supponitur gestare ipsemet, ad quem fingitur epistola dirigi. Unum quæro, quæ hic sit forma, non dico circulatorum aut bararum propriæ dictarum; sed virgarum, radiorum, linearum? quæ omnes voces (nisi me prorsus fugit sermonis humani intellectus) exiguum valde latitudinem denotant, respectu multo majoris et indefinitæ longitudinis. Sume enim mihi, si placet, mensuram pallii, utpote longissimi pedum geometricorum sex; illud, ut minime sinuosum sit in suo inferiori orbe, nec nisi ter eandem complectatur mensuram (quæ in sinuosiori pallio deberet quinies aut series replicari, habebit tamen in circumferentia pedes saltem octodecim: hos porro septisarium divide, et invenies singulas partes seu petias, habituras latitudinis pedes plusquam duos et semis; atque adeo collatas ad longitudinem præsuppositam, fere æquaturas hujus medietatem. Partes autem tam insigniter latas, tum parum longas, quis faudo undidit, radios, lineas, virgas dici? Et has retinisset Londinense Capitulum consui, ducendo suturas a collo ad talos? quod hujus ipsius scriptoris sensu ex usu majorum ac fere necessarium erat; contemni jussisset? quod fieri non poterit nisi fabricando pannum enormiter latum, sicut ut latitudo ejus responderet toti longitudini futuri pallii. Ipsa igitur natura rei pictores, quos supra dixi Colonia Antwerpæque adhibitos, plane coegit, multo plures quam tres nigras partes imaginando concipere, ut possent barratum pallium quadamtenus representare.

quasi ex 7
partibus
perpendicu-
lariter consu-
tis componi
illud de-
buerit.

F

134 Istis sic positis, et eorum quæ sub nomine Cyrilli ostentantur incongruentia demonstrata; aliud non restat, quam ut dicamus, eum qui pallium barratum sic descripsit, ut in eo nihil minus quam barras exhibeat, ejusmodi

ex quo intelli-
gitur auctor
multo re-
centior,

AUCTORE D. P.

Ex tabula Conventus Coloniensis picta circa an. 1522. cum versibus designantibus transmigrationem Ordinis ex Syria in Europam seculo 13.

ejusmodi pallium nec gestasse, nec vidisse saltem in vera pictura expressum. Frustra igitur Cyrilli personam assumit: frustra ad eorum ejus Eusebium se scribere fingit: frustra veritatem libri ad Caprasium, quasi is diu ante Albertum scriptus Ordini aliquando pro Regula fuerit, sperant Carmelitarum posse sustineri scriptoris tam insulsi testimonio: qui nec cavere potuit, quin palam indicaret se scribere eo tempore, quo Carpitæ nomen, antiquis usurpatum, in mantelli nomen conversum fuerat, id est diu post Londinense Capitulum, sub quo Carpitæ non tantum nominabatur passim, sed erat ipsius Religionis signum. Aliter profecto Cyrillus, siquid tale scribere voluisset, et plane e converso. Scripsisset enim, quod veteribus Pallium, et tunc a Græcis ac Syris Mandyon seu Mandyadicebatur, id a Fratribus Latinis suæ linguæ dialecto vocari Carpitam, idque non ita pridem usu esse inductum. Omitto reliquas epistolæ hujus abnormitates, circa Aymericum Lemovicensem, cui præter seculi istius morem addit cognomen Mala fayda de villa appellata Salamiacum, et quem in Terra-sancta Apostolicæ sedis Legatum fingit; circa Bertholdum, quem facit Aymerici fratrem, et anno MCXXI ut electum esse Priorem; circa Albertum, qui anno MCXC Regulam dederit; quæ omnia ex supradictis corruunt. Duo addo, de pallii colore ac mensura per epistolam designatis, et dico, quod ætate Cyrilli et institutione adhuc recenti, minime dubium fuerit griseusne an niger color intersecaret album; imo quod non nisi griseus haberi potuerit, quando ex stamine albo, subtemine per alternas virgas nunc albo nunc nigro, contexebatur pannus carpitus. Dico etiam quod ejusdem Cyrilli ætate non ultra genua descenderit Carpitæ Carmelitica, pro qua substitutum pallium album ad talis usque laxior disciplina posterorum, scriptori æqualium, fecit desfluere: quod, ut abusus gravissimum et contrarium eremiticæ simplicitati, ante omnia reformandum indicavere Teresiani; repudiantes etiam colorem nigrum, tamquam a prima institutione alienissimum.

135 Atque hæc de errore circa formam Carpitæ plus satis; circa ejus originem nihilo parcius indultum est fabulis, ab omni veri specie remotissimis. Cum viverent et scriberent Beryomensis et Antoninus, nec passim cognitus esset liber sub nomine Joannis Hierosolymitani fabricatus, pro inconcussa traditione adhuc dicebatur a

Ex tabula Conventus Antuerpiensis facta an. 1609 ad representandam mutationem habitus ab Humar, ut prætenditur, imperatam anno 610.

Carmelitis, istum habitum fuisse Eliæ Prophetæ, habitantis in monte Carmelo in Syria, quod tamen (ut idem Antoninus merito addit) neque in sacra neque in authentica scriptura reperitur. Cum autem dicerent aliqui ex Pseudo-Joanne Eliæ pallium pure candidum fuisse; respondit Joannes Hildeshemiensis in Defensorio (vir utique tam in hoc verax, quam in asserto S. Petri Thomæ martyrio et nescio quæ illius visione) quod ipsum de curru igneo dimissum, tactum ab igne fuit modicum denigratum seu discoloratum in partibus extrinsecis, sed retinuit colorem pristinum in partibus involutis: quod mysterium venerantes Eliæ successores, et usque ad extremum Carmeliticæ eremi excidium ipsum illud pallium conservantes, eandem colorum varietatem ad perpetuam rei memoriam in suas chlamydes transtulerint et usque ad Honorii IV ætatem retinuerint. Si tam certa est reliqua Historia Carmelitarum, prout ab ipsis tractatur, quam certum est miraculosum istud Eliæ pallium conservatum in Carmelo fuisse usque ad annum MCCXCI, et quidem ita semivivum; nihil scilicet est quod de ea dubitemus amplius. Sed scrupulum injicit ipse Lezana ad annum mundi 3204, cum audet dicere, quod ista de Eliæ pallio variegato assertio, sit puerilis et nullo nixa fundamento. Quid enim si nihilo meliori fundamento subnixæ sunt cetera, quæ non aliunde quam ex simili antiquiorum Carmelitarum prætensa traditione habentur? Judicent alii, ego ἀπέχω.

136 Præjudicavit Pseudo-Cyrillus, quando uni fabulæ substituens aliam, et sui æque Pseudo-Joannis insistens vestigiis, qui multa de albo pallio Eliæ garrit; tentavit inducere aliam de Barrati pallii origine opinionem, auctorem illius faciendo Humarum tyrannum, Arabem natione, superstitione Saracenum; qui occupata anno DCXXXIX Hierosolyma, et in monachis sibi invisus non ferens dehonoriari ut rebatur colorem album, solis Saracenorum Satrapis concessum, jussit barratis palliis uti. Fabulæ occasionem dedisse potuit, quod (sicut ex Villano scribit S. Antoninus) Soldanus Saracenorum, qui prius Carmelitas habebat in reverentia propter Eliam Prophetam, mutato habitu eis dato a Papa, in contemptum Papæ et fidelium fecit eos expelli de monte Carmelo, quam expulsionem circa finem seculi XIII accidisse scio; tali ex causa factum esse aliis probandum relinquo. Certum est, quod tempore Honorii

itemque ex
illis erroribus
pluribus.

C

quia ridicu-
lum posteris
visum;

excogitata
est alia fa-
bula de initio
barratæ.

Prædictus
barras ipsius
Eliæ pallio
attribui.

A Honorii iv Fratres Carmelitæ mantellos barratos, ex albo et nigro seu griseo variegatos, quos antea portaverant et tunc portabant, in cappas albas commutaverunt, ut ait auctor *MS. de vitis Pontificum*, usque ad Martinum quintum pertingens. Huic cœvus S. Antoninustit. 20 capite 5, Eodem tempore, inquit, cum Fratres Ordinis Carmelitarum deferrent habitum, qui minus convenire videbatur viris religiosiis, scilicet cappam circulatam largis virgis et griseis... Papa Honorius iv, propter maiorem honestatem, mandavit, habitum illum demittere, et desuper cappas ex toto albas, et tunicas subtus nigras cum scapularibus assumere. Ob quæ verba quid tantopere arguendum putaverit Antoninum Wastelius in *Vindiciis* equidem non video: commodè enim intelligitur ex hoc loco, id solum mutatum quod auctor solum significaverat iudicatum esse minus conveniens, nec prorsus inepte addidit tunicæ ac scapularis mentionem; ut totum Ordinis habitum exprimeret, qui totus videri poterat præscriptus ab Honorio, alteram ejus partem eamque præcipuam innovando, alteram approbando. Quod si obscuritas hic sit aliqua, profecto ignoscenda est Antonino, de ea re scribenti, quæ solum fuerat Viva voce, ut loquitur Palæonydorus, Carmelitis concessa.

B 137 Concessa inquam, potius quam mandata. Sic enim loquitur successor Honorii, post Nicolaum iv et Cælestinum v, Bonifacius viii, Generali et ceteris Prioribus et Fratribus Ordinis B. Mariæ de monte Carmelo anno mcccxcv, vii Kal. Decembris. Lecta coram nobis vestra petitio continebat, quod olim B. M. Latino Ostiensi Episcopo et Gervasio tit. S. Martini in montibus Presb. Card. significantibus per suas litteras, inter alia continentes, quod fel. record. Honorius Papa iv, prædecessor noster, de Fratrum suorum consilio, eis pia et provida deliberatione concesserat, ut eorum habitum sive varietatem ipsius, minus decentem et displicentem quam pluribus, in alium decentem commutasset. Idemque Prior Generalis et Fratres, postmodum in Capitulo congregati prædicto, deliberatione super hujusmodi mutatione præhabita diligente, unanimiter statuerunt, ut ex tunc ceteri Priores et Fratres ipsius Ordinis, mantellis diversorum colorum, quibus uti consueverant, dimissis, omnino cappis albis in posterum uterentur. Nos itaque vestris supplicationibus inclinati, quod circa hujusmodi habitus mutationem in hac parte provide factum est, ratum et firmum habentes, id auctoritate Apostolica confirmamus. Capitulum illud Generale, cujus meminit Pontifex, habitum fuerat, ut Palæonydorus scribit, in Monte Pessulano anno mclxxxvii, in die B. Mariæ Magdalene, tribus et dimidio mensibus post mortem Honorii, convenientibus illuc Provincialibus tam Terræ sanctæ et Siciliæ, quam etiam Tuscæ, Franciæ, Alemanniæ. Lombardiæ, Aquitanie, Angliæ, Hispaniæ, Hiberniæ, etc. quæ enumeratio magnam arguit multiplicationem Ordinis per Europam intra annos vix quinquaginta. Reversis autem qui ex Syria venerant, et habitum ex Pontificio indulto mutantibus, offendi potuere, ut dictum est, Saraceni, ac tandem Religiosos ex Sancto monte expulisse, ut ait Villanius ex eoque Antoninus. De eadem habitus mutatione agens Bergomensis colorem capparum album electum fuisse ait, ob honorem Virginis Mariæ; quod sane verosimillimum est, cum ab ea nomen jam haberet Ordo, ejusque imitationem ac reverentiam singulariter in omnibus et ubique spectaret.

138 Verum ii, quibus nihil placere potest quod non habeat in Elia principium, hac mutatione gratulantur restitutum majoribus suis fuisse formam antiqui habitus Eliani, præveniente sibi id hæc Pseudo-Joanne, qui primum capite 45 lanæ tunicæ colorem, quam ad corpus zonæ adstrictam gestasse ait Elianos veteres, refert ad eum colorem, cujus fuerat cilicium, seu (ut ipse appel-

lat) Melota Eliæ; Dicitur autem, inquit, Melota proprie a mele animali (quod etiam taxus appellatur) de cujus pilis vel pelle, quæ est valde hispida, vestis facta, est melota proprie dicta. Itane vero? hæccine in Græco, ut præsumitur auctore, invenisse potuit interpret Gallus aut Latinus? A Mele, Melota? At ego Melem, ne nomine quidem tenuis, putabam Græci esse notam, nisi forte sub appellatione communi Ἀδοῦρον felis, est enim de felium silvestrium genere quod taxum vocant alii: μέλον contra, unde μέλωτον dici omnes Lexicographi consentiunt, propriissime ovem significat. Isidorus Hispalensis lib. 19 Originum cap. 24, ut id ipsum distinctius explicaret, vocem Græcam sibi retinendam credidit, ideoque cum dixisset Melotas esse pelles caprinas, addidit, fiebant autem prius, ut quidam existimant de pellibus melorum, id est ovium, unde et melotæ vocatæ sunt. Impressa perperam habent melonum, quod mendum in homines Græci linguæ minus peritos incidens, fecit eos pro Græcorum μέλον Latinum melis cogitare: nec defuerunt Calpurnian Dictionarii suffarcinatores aliqui tam temerarii, ut Latine voci explicandæ Græcis litteris adderent μέλις, quæ res credulum illis Wastelium impalit ita scribere, Quis enim qui Græce aliquid novit, voculam μέλις Græcam esse ignoret, eamque deduci ἀπὸ τοῦ μέλιτος id est melle, quod nimirum animal hoc, mellisavidissimum, alvearibus insidietur? Vir sane bonus fuit Wastelius: ideo non ipsum per se hæc aliæque scripsisse credo, sed per alium, cujus scientiæ putabat se posse confidere, et ab eo asserta tanquam sua efferre; milles abominaturus deceptorem suum, si vel antiqua Hesychii, Suidæ, Harpocratonis, Andromachi, Pollucis Etymologica Græci scripta legere potuisset, vel recognoscere commeataria Budæi Stephani, Gretzeri, Portii, Meursii, aliorumque de Græcarum aut semigræcarum vocum usu et significationibus Græco-latine recentius editos. Equidem totis quatuordecim annis versatus in auctoribus Græcis evolvendis, transcribendis, interpretandis aut illustrandis; non memini ἀπὸ τοῦ μέλιτος aliud animal dictum legisse quam μέλισσα quod est apis: non fui tamen ausus causam abjudicare Wastelio, tam asseveranter lacto, nisi etymologica et lexica singula consulissem super voce μέλις, an illa usquam inveiretur: ea autem nusquam inventa, nec in ea quæ prætenditur nec in alia quopiam significatione; videat lector quam fidem possim adhibere iis quibus adjutoribus usus Wastelius suas illas Vindicias compilavit; tam utque infelix vindex, quam auctor quem vindicare contendit infelix fuit etymologus, hic quidem in explicatione Melotæ jam refutata, alibi vero circa nomen torrentis Carith, in quo se abscondit Elias, I

139 Quod ad Eliæ vestimenta attinet, satins fuisse hoc solum dicere, quod solum de eis Scriptura nos docuit lib. 4 Reg. 1, quod scilicet fuerit vir pilosus, et zona pellicea accinctus renibus? Pallio quoque usum scimus, ex iis quæ capite 2 narrantur de ejus in caelum subvectione Albinus aut atrum id fuerit nemo nos docuit; neque album fuisse docere nos poterit Pseudo-Joannes, dicens, quod Elias per hoc docuit monachos, hanc Religionem profitentes, debere pallio supervestiri albo, quemadmodum eos indutos albis Dominus præostendit Sabachæ Patri Eliæ etc. Etenim totum hoc de Sabacha commentum non habet Auctores SS. Epiphanium et Dorotheum, ut prætenditur, sed fabulatores quosdam non admodum vetustos. Theophilum Raynaudum audi, in talibus versatissimum, Dorotheo, patria Tyrio, Presbytero Antiocheno, ac Martyri sub Juliano, viro doctissimo juxta Eusebium lib. 7 hist. cap. ult. suppositus est liber infantilis, cui

D AUCTORE D. P. dum nugatur circa Eliæ meloten.

Latinum se prodit, Græcæ linguæ ignarum, E

I

et pallium illius album fuisse

Pro hac sumere albam Hironous 4 concessit an. 1287.

Bonifacius 8 an. 1295

mutationem factam confirmavit,

Auctor libri de instit. monachorum,

A titulus Synopsis de vita Prophetarum et Discipulorum Domini, scatens fabulosis narrationibus, ut Bellarminus observavit. Hunc Doctorem secutus Pseudo Joannes est. Num qui linguam Græcam prorsus ignoravit, legisse non potuit similem libellum sub Epiphaniî nomine Græce scriptum de vita Prophetarum eorumque obitu et sepultura: quem ipsum tamen etiam esse $\psi\epsilon\upsilon\delta\epsilon\pi\epsilon\iota\pi\epsilon\alpha\phi\alpha\upsilon$ interpreti Petavio persuaserunt sexcentæ mendaciorum nugæ, quibus ille liber refertus est, ut testatur Sirmondi successor et scriptorum heres Philippus Labbe, in dissertatione de Scriptoribus ecclesiasticis.

140 Sed quamvis Pseudo-Dorotheum, qualem dixi, secutus Pseudo Joannes Carmeliticus, suæ suppositionis præferat indicia plurima, Vindicem tomen reperit, et etiam nunc habet propugnatores omnes eos, qui existimant rix quidquam certius optari posse ad notitiam Historiæ Carmelitanae, quam sit iste liber eique succenturiata Cyrilli Epistola. O te infelicem! Joannes Anni Viterbiensis, quod commentitio tua Beroso, eique similibus Manethoni atque Megastheni, non admiscueris aliquid de Elia Prophetae discipulis, in Assyriam translotis sub Salmanussare, vel in Babylonem sub Nabuchodonosore, et Elianum institutum inter gentes istos retinentibus ac propagantibus. Quam multi pro te surrexissent Vindices, qui nunc sub pedibus jaces Gorapii Becani lib. 4 Originum Antuerpiensium supra ruinas tuas extruentis sua nihilo saniora commenta. Te quoque infelicem! quisquis es Hunibalde, qui Chlodovei, primi inter Reges Francos Christiani, ætatem tibi arrogans, Trithemio, compendium Annalium scripturo, suppeditasti seriem et historiam Francorum Regum quadraginta duorum ante Phoromundum, eorum genus a Trojanis repetens, in eoque consentiens Pseudo manethoni Anni, Francum. Hectoris filium, in theatrum adducendi. Pro isto labore te tuumque abbreviatorem Trithemium ingrata exhibeat Francia: qui si eadem fide dedisset seriem Carmeliticorum Patrum, ab Elia usque ad Regnum Chlodovei, et hanc idem Trithemius, nihil tibi non crediturus, potuisset inserere libello de laudibus Ordinis Carmelitani, quam fores scriptor indubitabilis, quantis in cælum usque attollerere præconis!

141 Errorem hunc vestrum viderant et caverunt Annio et Pseudo-Hunibaldo simillimi impostores illi, qui Dextri Chronicon, Luitprandi Fragmenta, Juliani Petri commentu, Gregorii Batini Martyrologium et similia plura proutderunt, credideruntque non defuturos sibi patronos, si ruinosis quorundam populorum atque ordinum traditionibus fulciendis tam magna commodarent nomini. Ergo tam alta multa commentu sunt pluribus plucitura, quia opinionibus eorum vacillantibus conformia, tum Carmelitas nominatim conciliare sibi stulerunt, fingendo, S. Elpidium Sociosque Episcopos (quos Romanum Martyrologium Chersonæ tribuit IV Martii) fuisse monachos Carmelitos, atque Apostolorum prædicatione conversos, et a S. Iacobo consecratos Episcopos, Christianam fidem intulisse Hispaniis, et post fundatas dioceses decem, Martyres ibidem obiisse. Non fuit irritus placendi conatus, nec sua mendaces Scriptores spes fefellit. Defenduntur enim a multis eorum, quorum interest vera crediquæ scribere: ex Ordine autem Carmelítico primus Luitprandi causam suscepit Lezana ad annum Christi 40; Lezanam vero secuti sunt, quotquot post eum manus applicuere Carmeli anar antiquitati. Et tamen eorum aliqui, quos nequero excusare, legerant in primo tomo Martii nostri, S. Elpidium et alios cum eo nominatos Episcopos Diocletiani ævo in Seythiam successive directos ab Hermone Hierosolymitano Episcopo, fidem a se prædicatam Chersonæ, in Taurica, non in Hispania Chersoneso, morte sua obsignasse; post quos denique missus eodem Capito sub Magno Constantino, fructus colligit Martyrum sanguine irrigatos, et Confessor gloriosus colitur a Græcis,

una cum ceteris VII Martii, insigni totius diei officio. Si D nescivit fabulator ille, fore ut aliquando falsitas sua ex originariis Græcorum fontibus patesceret; jam patefactam non potuerunt ignorare Luitprandi assertores ultimi, quando legerunt Martium nostrum. Quod si ista de Elpidio et sociis forsitan non legerunt, majore eos cura urgente, ut nisi in dicto mense invenirent probatas opinionationes suas, invenirent saltem suarum de nobis querelarum argumentum; neque non poterunt lectam a se fuisse Præfationem ad Acta Februarii, ubi satis diximus ut sciret unusquisque, Luitprandi Fragmenta esse figmentis adnumeranda.

CONCLUSIO

142 Habes Lector historiam Ordinis, non e conca-vo lunæ lapsi, aut fungi instar una orti nocte (quam nobis opinionem videtur nonnemo voluisse affingere) sed Christianæ Æræ seculo XII, ex Eliæ Prophetae revelatione, in monte Carmelo, ospirante Aymerici Antiocheni favore, concepti; seculo autem XIII, sub Alberto Hierosolymitano plene formati: vel (si mavis ad ætatem Eliæ primos ipsius ortus attollere) sub jam dictis Patriarchis regenerati reformatique; atque post hanc seu primam seu secundam originem, congruis sed modicis incrementis successive aucti; usque dum cælum solumque mutans, eas radices in Europa egit, ut brevi ingens steterit et firma arbor, seseque propagans silvam ingentem una ipsi constituerit. Eam historiam quod ex corvorum scriptorum monumentis maluerim petere, quam ex diu post compositis auctorum supposititiorum narrationibus, inter se atque cum veritate pugnantibus, nemo reprehendet qui lucem diliget et veritatem. Si supposititios dixi, coegit eorum falsitas evidenter cognita neque ulterius dissimulanda, nisi pro alienæ gloriæ invideo traduci me vellem, qui possim et nolim Eliæ successionis certitudinem meo suffragio stabilire. Non ipsam oppugnatum veni; sed quæsitum firmiora documenta, quam quibus alii innixi toties et tam turpiter, ut ostensum est, corruerunt. Quod nulla invenerim; infelicitati meæ et eorum quibus operam hanc impensam volui, imputetur potius quam caritas violeetur: in eis saltem quæ temporum nostrorum cognitioni propius adjacent, non frustra videor laborasse. Si alius felicior aspiciam habet servatque idonea pro seculis Bertholdum prægressis successionis quæsitæ testimonia, succurrat nobis et sanctissimo Ordini, antiquioris originis probandæ cupientissimo. Interim, dum prodit nemo, nec proditurum quemquam persuadet irritus hactenus scrutantium labor et in scrutinio deficientium; faciamus historiæ Carmelitanae initium in Bertholdo et Brocardo, in quibus indubitabilis de ea cognitionis invenitur principium: neque intendamus, sicut monet Apostolus, genealogiis interminatis, quæ quæstiones præstant magis quam ædificationem Dei.

143 Ego qui, quod humana diligentia assequi in hac materia potuit, majori ex parte me assecutum confido, postquam hunc tractatum interpolatis vicibus octies deciesve ad inculem revocaui totum (quem laborem si singulis Sanctorum Actis impenderem vix medio sæculo mensis unus prodiret) postquam etiam eundem multo pluribus, quam alius Societatis nostræ leges exigunt, Censoribus domesticis externisque dijudicandum subjeci, ne verbum ullum imprudens relinquerem quod justum mereretur offensionem; postquam denique bonam paratæ materiæ portem sequestravi, quæ B. Albertum et acceptam ab eo institutionem minus directe spectabat, ne Carmelitarum errores plures accumulando absque necessitate, eosque operosius refutando, minus amice egisse judicaretur; videor mihi non de aliorum tantum lectorum judicio securus posse degere, sed etiam de ipsius Carmelitici Ordinis favore; qui quantum res proprias amat, tantum debet claritatem, iisdem opera

has

A *has allatam et sinceritatem animi, unam spectantis veritatem. Ita certe sperare me jussit, Censorum unus, acris imprimis exercitatie vir judicii, non tantum in disceptationibus scholæ severioris, sed etiam in Historiis profanis ac sacris; qui dum Commentarium hunc iterum tertioque relegisset, animi sui sensum scripto, quod subjicio, testimonio declaratum voluit in hac verba:*

144 Legi Alberti vitam, neque possum non gratulari, primum quidem veritati, quæ elucescit e tenebris; tum Carmelitano Ordini, cui nihil potest esse jucundius, quam pulsus apocrypharum scriptionum et temere traditarum per manus fabellarum nugis, apparere se, non ascititio adulterinoque fuce splendentem, sed proprio suo candore. Nunc poterit se offerre oculis eruditorum cum plausu, qui antea aversabantur caliginem tantam incredibilium ineptiarum. Huc pertinet illud Pindaricum, Ode prima.

Ἡ θάρμα τὰ πολλὰ.
Καί ποῦ τι καὶ βροτῶν φρένα,
Ὑπὲρ τὸν ἀληθὲ λόγον,
Δειδαιδολμένοι ψεύδεσι ποικίλοις
Ἐξαπατῶντι μῦθοι.

B

Sane, miraculum sunt multa.
Et utique mortalium mentem,
Magis quam verus sermo,
Diversis mendaciis variegatæ
Abducunt fabulæ.

Atque post pauca.

Ἀμύραι δ' ἐπιδοιοιοι
Μόρτυρος σοφώτατοι
Sed posterius dies

Testes sunt sapientissimi.

Sic omnia tempus et labor elucidat. Quocirca iterum gratulor tam felicem operæ tantæ successum. Plaudet omnis historicorum, qui vere sunt historici, natio; uti plausere vestro Dagoberto, Guilielmo, Suiberto et sexcentis hujusmodi, quæ eruderata ex barbariæ maceris dirutis, debet orbis vestris vigiliis. Neque vero habenda ratio eorum, qui Berasos, Hunibaldos, Dextros, Luitprandos et hujusmodi monstra velamant vel etiam mirantur. Non scribitis noctuis aut vesperilionibus, quibus intolerabilis lux est, ad quam se speluncis includunt; sed aquilis, quæ quasi luce ab infantia pastæ, exploratæ ad meridiem, solo jubare plenæ diei lætantur. Ita judico. I. V. C.

D
AUCTORE D. P.

NOT. 19
E

DE BEATO PATRE JOANNE DE ORGANIA,

ABBATE BELLOPODIENSI IN CATALONIA, ORD. PRÆMONSTRAT.

VIII APR.

Elogium in
Natalibus
Sanctorum
Ord. Præ-
monstratensis.

Joannes Chrysostomus vander Sterre, in *Natalibus Sanctorum Ordinis Præmonstratensis, ad hunc diem ista habet*: vi Idus Aprilis. In cœnobio B. Mariæ Bellipodii, diœcesis Urgellensis in Catalonia, B. P. Joannis de Orgagna, ejusdem Ecclesiæ Abbatis, Ordinis Præmonstratensis: cujus uti vita eximie sanctitatis refulsit exemplis, ita sacræ ipsius Reliquiæ præclaris sæpe decorantur miraculis. *Ad quem diem idem Chrysostomus in Notationibus suis, necdum excusis, sic scribit.*

2 Quod hic vocamus Bellipodium, inferius in Instrumento publico Hieronymi Biosquet, vocatur Pulchripodium, estque cœnobium divæ Virgini Matri sacrum: quod licet in Catalogo cœnobiorum, qui Opticæ Servatii de Lairvelz subjunctus est, in Circaria Wasconie numeretur; in regno tamen Cataloniæ, septimo a Barcinona lapide, in Hispania situm est, ut bene in Chronico Præmonstratensi Miræus, quando ad annum Christo mclxx de Præmonstratensibus in Hispania cœnobiis agit. Vocatur autem Catalanice, non, ut ille putat, Belpontz, sed Belpuche: extatque in Vicariatu Balagarii in diœcesi Urgellensi: ut mirum sit Catalogos antiquos cœnobiiorum Ordinis illud referre ad diœcesim Ilerdensem: ita catalogus Lairvelz et Averbodiensis, qui Chronico Miræi subjunctus habetur: nisi tamen dicere velimus, quod olim Ilerdensis Episcopatus terminis comprehensum fuit, jam Urgellensi diœcesi contineri.

3 Quo tempore B. P. Joannes de Orgagna floruerit, necdum ex Hispania intelligere potui. Egit sæpe mecum de eodem per litteras R. P. F. Michael Maldonatus, cœnobii S. Norberti Madritensis Supprior benemeritus, nec non Congregationis Hispanicæ Ordinis Præmonstratensis Procurator generalis, petiitque ut eundem inter ceteros ex Ordine nostro viros sanctitate illustres publici juris facerem: qui de eodem ita scribit: Vocatur iste Sanctus Beatus Frater Organa, qui est in cœnobio Bellipodii Avelanarum: estque Sanctus, qui ibidem magna veneratione colitur, et grandia patrat miracula. Alibi

autem hoc modo: Sanctus iste, religiosus Ordinis nostri, vocatus Oraganna: qui in terra Aragonica admodum cognitus est, propter multa miracula. Sic de Beato isto Maldonatus. Perseverat et firmum inter mortales suavis virtutum et sanctitatis fragrantia, quam inter homines positus beatus hic Pater, velut odorem agri plenius cui benedixit Dominus, divini spiritus gratia aspirante, exhalavit.

4 Reliquias hujus sancti Patris jam dudum elevatas, et in arca lignea cœnotaphio lapideo inclusas, super altare cœnobii Bellipodii asservari solitas, magna ibidem populus devotione et concursu visitat: qui præsentem Dei opem in suis necessitatibus, interventu beati hujus Abbatis, sæpenumero experitur. Solet autem cum felici successu per hujus Sancti suffragium divinam implorare clementiam, quando, in magna terræ siccitate et sterilitate, pluviarum penuria laborat. Curavit nuper anno mdcxxii admodum R. P. F. Bernardus Langor Abbas Bellipodii, præsentibus compluribus viris spectabilibus et reverendis: coram testibus et publico notario auctoritate Regia Hieronymo Biosquet, solennem institui visitationem et inspectionem dictarum sacrarum Reliquiarum: et ad instantiam Oeconomi et Syndici dicti Conventus confectum est publicum instrumentum, quod per R. P. Michaellem Maldonatum, virum Ordinis illustrandi studiosissimum, mecum communicatum, hic lectori ex ipso autographo et originali, quantum licuit, ad verbum fideliter descriptum, subjiciendum duximus.

5 In Dei nomine noverint universi: quod cum ad laudem et gloriam omnipotentis Dei, beatissimæque Virginis Mariæ Matris suæ, et totius triumphantis Ecclesiæ, hæc quæ sequuntur ad perpetuam rei memoriam posteritati tradita, conscripta et fide authentica communita sint et esse intelligantur. Hinc est quod die octava mensis Aprilis, anno a Nativitate Domini millesimo sexcentesimo vigesimo secundo: præsentem et vocato, requisito atque rogato me Hieronymo Biosquet auctoritate Regia Notario publico,

Reliquiæ in
altari asser-
vatæ

F

publicum in-
strumentum

Bellipodium
ubi situm.

C

Miracula
ejus plurima

cive

A cive Balagarii infrascripto, et præsentibus etiam pro testibus admodum Reverendis DD. Michaelae Aster, villæ Ovis Archipresbyteratus Ageronensis; Joanne Farros, civitatis Balagarii; et Jacobo Guillaumet, Rectore villæ Camarasiae, Urgellensis diocesis; omnibus Presbyteris: constituto personaliter Admodum Reverendo Domino Fratre Bernardo Iangor, Dei et Apostolicæ Sedis gratia Abbate Monasterii et conventus B. Mariæ Pulchripodii Avellanarum, diocesis Urgellensis, et in vicariatu civitatis Balagarii constituti, ad instantiam Oeconomi et Syndici dicti conventus, præsentibus pluribus spectatissimis viris, et præcipue venerabilibus Joanne Carrovet Priore, Michaele Claverol, Francisco Gordo, Silvestro Farrero, Fratribus conventualibus dicti monasterii, venerabilique Sacerdote Joanne Calbera Rectore de Blancafort, tum etiam præsentibus illustri Joanne Alzina, dicti monasterii et Abbatias vigilantissimo Gubernatore et generali Procuratore; Francisco Joli juris utriusque Doctore consultissimo dictæ civitatis Balagarii, aliisque pluribus honestis personis, in territorio et capella B. Mariæ Pulchripodii veteris, in termino Villæ-novæ Avellanarum, in partita dicta de Camu collocata, ad quam capellam seu sacellum prælibati religiosi Sacerdotes et alii homines catervatim convenientes, ea mente confluerant, ut per Missarum solennia, quæ ibi devotissime peracta fuerant, aliasque pias humilesque preces, quas ibi ad Deum Optimum Maximum supplices effuderant, pluviam congruentem (cujus sterilitatem extreme et miserrime populi præfati patiebantur) elargiri et propitiis concedere, sicque flagella iracundiar, quæ pro peccatis suis merebantur, clementer avertere dignaretur. Post peracta itaque hujusmodi sacrificia precesque effusas, facta fuit visura et inspectio ocularis cujusdam arcæ ligneæ, in cœnotaphio lapideo in altari dicti Sacelli collocato: qua in arca, quatuor aut quinque palmorum oblonga, reperta fuerunt quædam ossa, quæ ex antiquissima traditione et publica illorum populorum et circumvicinorum fama, dicuntur fuisse et esse cadaveris seu corporis Fratris et Patris Orgagna, monachi dicti conventus et Ordinis Præmonstratensis: qui tempore vitæ suæ tanta virtutum, sanctitatis et religionis gloria refulsit et enituit, ut omnium animos in sui admirationem converteret. Neque tam coruscantem hujus præclaræ Sanctitatis fulgorem delitescere Deus permisit; ino suæ religionis et sanctitatis odor et fama ita per omnia illa loca circumvicina ad ad hæc usque tempora emanavit et pervulgata est, ut nulli sint homines, qui in suis tribulationibus et laboribus et præcipue tempore sterilitatis aquæ, ejus non implorent auxilium, et illo intercedente a Deo Opt. Max. salutarem suarum petitionum effectum non fuerint consecuti. De et super quibus omnibus

et singulis, ibi ut præmittitur actis, dictis, gestis, D et secutis, illico dictus admodum R. D. Abbas dicto nomine petiit et requisivit confici unum et plura publicum et publica consimilia instrumenta, et sibi ac aliis quorum intererit dari, tradi et liberari, per me dictum et infrascriptum Notarium. Quæ fuerunt acta in termino Villæ-novæ Avellanarum in partita dicta de Camu, die, mense, anno et loco prædictis, præsentem me dicto et infrascripto Notario et testibus de quibus supra præsentibus, ad præmissa respective vocatis, rogatis, specialiterque assumptis, prout superius continetur.

6 Subjungebatur signum dicti Hieronymi Biosquet Notarii: de cujus auctoritate et honestate quid tenendum sit; liquet ex infrascripto testimonio Vicarii Balagarii. Magnificis et circumspectis viris universis et singulis Officialibus Ecclesiasticis et Secularibus, jurisdictionem ubilibet exercentibus, nos Joannes Baptista de Pons Domicellus, pro sua cæsarea et Regia Majestate Vicarius Civitatis et Vicariæ Balagarii, harum serie fidem facimus, quod Hieronymus Biosquet, qui hujusmodi Instrumentum recepit, clausit, et subsignavit, est Notarius publicus civis Balagarii auctoritate regia creatus, et est vir bonæ famæ, vitæ et conversationis honestæ, et instrumentis per eum et substitutos suos receptis, manu tamen et signo ipsius clausis ei subsignatis, sicuti est præscriptum instrumentum, in judicio et extra fides plena adhibetur. In quorum fidem per alterum de scribis curiæ nostræ instrumentum exhiberi jussimus, sigillo dictæ curiæ nostræ roboratum. Datum in civitate, Balagarii die xii mensis Januarii, anno a nativitate Domini mdcxxiii. Vidit Joannes Baptista de Pons, Vicarius prædictus. Et inferius. De mandato dicti Domini Vicarii expeditum, per me Matthæum Armengol, auctoritate regia Notarium publicum, civem Balagarii et illius curiæ scribam. Habebatur hic impressum dictæ curiæ sigillum.

Auctoritas
Notarii.

7 Hactenus Chrysostomus vonder Sterre, cui adjungimus elogium a Joanne le Page lib. 2 Bibliothecæ Præmonstratensis pag. 506 editum his verbis: Appendix vitæ B. Joannis de Orgagna cœnobii B. Mariæ Bellipodii in Catalonia Abbatis... B. Joannes de Orgagna Hispanus, cœnobii B. Mariæ de Bellipodio apud villam novam Præmonstratensis Ordinis, Urgellensis diocesis in Catalonia Abbas, uti spiritus scientiæ et pietatis eum ad magnam vitæ perfectionem provexit, et ejus vita eximiæ sanctitatis multis refulsit exemplis, ita sacra ejus pignora præclaris etiamnum sæpe decorantur miraculis. Laborum suorum mercedem recepturus die octava Aprilis feliciter ad cœlos migravit. Eundem etiam cum titulo Beati refert Ludolphus Craywinckelius in Legenda Sanctorum et Beatorum Ordinis Præmonstratensis.

Elogium ex
Pagio.

D. P.

DE BEATO CLEMENTE

EREMIT. S. AUGUSTINI GENERALI, URBE VETERI IN HETRURIA.

ANNO MCCXCI

Augustinianam Eremitarum familiam, seculo xiii ad finem vergente, insigniter illustravit R. Clemens, a Marchia Anconitana Jordano in Vitis Fratrum cognominatus; pluribus Ordinis scriptoribus ab Auximo, ob duntaxat forsitan incolatum; nam ex S. Elpidii, ejusdem Marchie oppido, haud longe ab Adriatici maris ora sito inter Letum-vicium et Tingam amnes, natum cum fuisse persuadet Ægidii Viterbiensis auctoritas, Sant-Elpidiensibus eo titulo concedentis, aliquam ex corpore B. Clementis particulam. Adeo ut ab Herrera in Alphabeto immerito arguatur Ambrosius Coriolanus in Chro-

nico, quod sanctum virum a S. Elpidio minus bene indigitavit: sicuti nec argui merebatur Alphonsus ab Oroscio, quod eum cognominavit de Urbe veteri, ubi vivus ac mortuus miraculis claruit et cultum solis Beatis concedendum obtinuit; cum hæc appellationis forma in pluribus istius Ordinis Beatis observetur. Ex hac totem scriptorum dissonantia colligimus, nullo certo cognomine uti solitum, nec aliter quam Clementem sese subscripsisse in publicis Actis, alias eo constanter appellatus fuisset.

2 Fuerat anno mclxx, die xii Maii, conventu Ordinis apud Urbem veterem habito, Prior generalis

In Marchia
Anconitana
natus,

eligitur Ge-
neralis an.
1270,

abdicit se
an. 1274,

iterum assu-
mitur an.
1284,

moritur
1291 Urbe-
veteri.

miraculis
claret,

et magno
concurso
visitatur.

corpus olim
in altari.

A his constitutus, ut scribit in chronico Ordinis Josephus Pomphilus Episcopus Signinus: quicum anno mclclxxiv die xvi Maii, Lugduni, ubi Concilium generale celebrabatur, in Conventu ibidem ad magistratus constituendos coacto, officium deponere niteretur; Priorem generalem iterum declararunt: conspiraverant enim aut eundem præesse aut neminem. Nihilominus Molariæ in agro Tusculano comitia eodem anno die xviii Novembris habentur, quibus interfuit Ricardus Annibaldensis Cardinalis amplissimus: cumque in hoc conventu nemo ad suadendum proficeret, ut Clemens, qui jam sese eripuerat, officium retineret; tandem Franciscus Regiensis Prior generalis designatur. Denique anno mclclxxxiv vita functo Francisco, iterum Prior generalis renuntiatur Clemens, v kal. Junii, apud Urbem-veterem, ubi Curia erat universa: et anno mclclxxxvii, viii kal. Junii Florentiæ stabilitus in officio, multisque miraculis et summa pietate clarus, apud Urbem-veterem extrema senectute animam egit, ad cuius corpus multi valetudinarii delati, multi cæci perducti, muti et claudi pristinam valetudinem, B. Clementis meritis, a Deo recipere. Hæc fere Pamphilus, qui tam exacte describit spatium novem mensium, quo Paulus Perusinus cum titulo Vicarii rexit Ordinem, et quomodo ei mortuo anno mcccxi ipso die Epiphaniæ susceptus sit Generalis Ægidius Romanus, ut nullum dubitandi locum relinquat, quin mors B. Clementis recte attribuitur anno mcccxi: quæ tamen quia prævenit Pascha illius anni, in xxii diem Aprilis cadens, aliqui, annos auspicientes a Paschate, mortem B. Clementis imputaverunt anno mcccxc.

B

C

3 Vix totis septuaginta annis post obitum B. Clementis Vitas Fratrum scripsit Jordanus de Saxonia, in cuius operis libro 2 cap. 4 illius meminit, cum laude miræ clementiæ et pietatis ac magnæ sanctitatis: additque quod fuerit tam Deo carus, quam hominibus totus graciosus, per quem Deus multa miracula ostendit in vita sua: et demum in morte sua, in præsentia Curiae et omnium Dominorum Cardinalium, tempore D. Nicolai Papæ iv, magnis miraculis clauit: et in Urbe-veteri, ubi decessit, propter miraculorum pluralitatem et magnitudinem, per plures hebdomadas de mandato ejusdem Papæ inhumatus stetit, asserentis non esse dignum quod corpus tantæ sanctitatis terra obrui deberet. Tanta enim multitudo populi ad videndum illud corpus ex singulari devotione catervatim irruerat, quod propter nimiam pressuram populorum, opportuit communitatem Urbis veteris plures domos effringere, et vicum communem tendentem ad locum Fratrum ampliare, ut sic populo liberior accessus præberetur. De cuius corpore tempore calidissimo nulla horrenda exhalatio, sed potius odor suavissimus fragrabat, ut testabatur Venerabilis Pater D. Benedictus Cardinalis, qui fuerat filius suus confessionis, et ex speciali devotione illud corpus benedictum pluries visitavit: qui etiam postea effectus est Papa Bonifacius viii.

4 Ex his colligimus, de virtutibus et miraculis B. Clementis nonnulla diffusius Scripta fuisse, unde ista Jordanus hausit, quæque dolendum incuria posterorum perisse. Dignus certe vir, Herrera judicio, ut ejus sanctitas infallibili Ecclesiæ judicio decerneretur: interim tamen illud honoris habet, quod ubique titulo et diademate Beatorum illustratur. Corpus ejus summa in veneratione apud Urbeveterenses per duo et amplius secula habitum, eodem teste Herrera, jacuit in altari extra sacellum majus a latere epistolæ collocatum, pluraque ibi miracula sancti viri adhuc depicta cernantur. Jacuit autem ibi ultra Ægidii Viterbiensis generalatum, ductum ab anno mdvii ad mdxix, quemadmodum, uti de florenti etiam tunc cultu, testabi-

Aprilis T. I

tur hæc epistola ad Elpidienses ex registro transcripta, D et a Ludovico Turello Ordinis Historiographo nobis perquam amice communicata, sub attestatione Mag. Fr. Gregorii Rocca a Marina Notarii publici, et est talis:

5 Tametsi mortales in terris sortiti sedem sunt, ubi simul et oriantur et occidunt, nec usquam ad interitum patet via: nonnulli tamen ita immortalis Deo juncti sunt, ut, quando in terris moriendum erat, immortalitatem in cælo consecuti sint; quæ tanto vita mortalium præstat, quanto terris est cælum sublimius, divinius, diuturnius. Hi, inquam, felicissimi inter homines apparuerunt, quoniam non modo contemptis humanis rebus Deo adhæserunt, verum etiam divinum et nomen et honores promeruerunt. Fuit in horum numero Divus Clemens Elpidiensis vester, Religionem meam Augustinianam professus; qui tanta sanctitatis, tanta vitæ, tanta sanctorum morum luce splenduit; ut et a Pontifice Maximo ad magnas res agendas, et a Deo optimo ad miracula exercenda vocaretur. Is cum sanctissimum vitæ institutum diu traduxisset, cum vivens miraculis innumerabilibus in universa Italia claruisset... cum reipublicæ ac Religionis suæ habenas bis suscipere coactus fuisset; postremo cum et humanas illecebras et stygias insidias admirabili virtute, fortitudine, constantia vicisset, ut ex humana victoria cælestem quandoque triumphum ageret, in Urbe-vetana civitate vitam et mortalem et casuram reliquit. Jacet sanctissimi hominis corpus, in templo meo apud Urbeveteranam civitatem Pontificiis manibus tumulatum; quo nemo frustra confugit, nemo bona spe ductus incassum accessit, nemo quod petit non idem impetravit.

6 Cumque tot populi, tot gentes beatissimi hominis memoriam colant; vos, qui ejus colitis patriam, ad idem efficiendum non potuistis natura conciliante non compelli. Quamobrem Nicolaus Briotus, Elpidiensis, diocesis Firmanæ, Jure etiam utroque consultissimus, qui sese ex sancti hominis schola ortum facit, cum rebus bene gestis Urbeveteranam Rempublicam sibi et demerisset et devinxisset, facile a Civitatis Principibus assecutus est, ut partem aliquam beati corporis in patriam reportaret. Is itaque cum ad me in Cyminios venisset, litteras etiam vestras ad me et suavissimas et piissimas detulisset, parvo me negotio commovit, ut vestro vel desiderio vel potius pietati acquiescerem, jubere inque monu-

7 Hactenus Ægidius, e Sutirino quantum apparet Conventu, unde ad Generalatum raptus fuit: et ad quem videtur libenter rediisse, cum licuit, dilecto litterarum otio vacaturus: homo, ut ait Jovius, Pontificatui destinatus aptatusque, sed modestiæ tam singularis, ut quamvis summa et rerum agendarum peritia et litterarum scientia ipsum ad dignitatem Cardinalatus everissent, ad scribendum tamen impellendus fuerit Clementis Papæ vii litteris, quas apud Herzeram legere est: qui merito dolet B. Clementis amorem et honorem adeo refriguisse; ipso illo seculo quo præfatam Epistolam Ægidius scripsit, ut corpus ejus anno molxxii inter sacristiæ loculos inventum fuerit, ubi capsula reconditum minus decenter servabatur. Ast Augustinus a Jesu, Archiepiscopus Bracarensis, thesaurum inventum non iterum abscondit, sed decentius custoditum in honoratiorem transtulit locum. Joannes Baldi in catalogo illustrium Auximatum, post vitas Sanctorum

laudatur
ab Ægidio
Viterbiensi,

E

qui Elpidien-
sibus concedit
partem Reli-
quiarum,

F

obsoletus
cultus resus-
citatur anno
1572.

A *eiusdem urbis Italice vulgatas anno 1620, ubi Clementis de Auximo meminit, (sic enim a multis nominari diximus) addit, in die festo ipsius corpus exhi-*

beri populo, intra sepulcrum bene ornatum spectabile.

DE BEATO MARTINO SOLITARIO GENUÆ IN LIGURIA.

MCCCLXII.

In templo
monasterii
S. Benigni

Lustratæ anno MDCLXII mense Martio Genuæ fructus fuere, sanctorum paucorum vitæ, superstites exilio pene universi manuscriptorum codicum, ad quod præteritis annis pestilentie metus trepidos sanitatis publicæ Conservatores impulerat, dum nullo discrimine comburi jusserunt quamcumque suppellectilem carum ædium, quas contagio afflaverat. Spe igitur talium monumentorum, ut in antiquissima nubilissimaque totius Liguriæ urbe, magna copia invenientur frustrati, studiosius ipsa adivimus templi, in quibus sanctorum Corpora et Reliquiæ servari et honorari dicebantur. In his S. Benigni monasterium fuit, Benedictini Ordinis Religiosis inhabitatum; cui additum satis elegans templum ex utroque latere tria habebat altaria; quæ autem ex iis medium tenebant utrumque locum, hoc præcelebant duobus aliis, quod conspectui venerationique accedentium exhiberent marmoreas duas arcas, deposite intus Sancti alienius corpore pretiosus. Sancti Bedæ dicebatur alterum, de quo sumus x Aprilis acturi; alterum B. Martini Eremitæ, de quo nobis nunc sermo est.

vidimus arcam
B. Martini,

supra altare
cujus festum
agitur feria 5
Paschatis,

2 Hæ arcæ, supra ipsa altaria elevatæ, sese invicem sic respiciebant, utquæ B. Martini continebat ossa, dextrarum ecclesiæ latus occuparet, sinistrum alii: utraque verasie inserebatur parieti, ut unicuique dumtaxat earum latus daretur intueri. Ergo in B. Martini loculo nihil vidimus earum inscriptionum, quas eidem insculptas max fuisse dicemus; sed frontisam solummodo elegantis operis eclaturam; ad coronam vero arcæ in pariete depictos hinc S. Benignum, in habitu Levitico; inde B. Martinum, in eremitico; ambos radiato capite, ambos genuflexos, velut imaginem Deiparæ Virginis, quæ arcæ supereminet, odorantes. Coram hoc altari quotannis, feria quinta Paschalis hebdomadæ, celebratur Beati jam dicti commemoratio: et olim quidem legebatur ibidem ipsius vita brevis, Italice composita circa finem sæculi xv, quam nos descripsimus et Latinam damus; nunc vero pro lectione habetur panegyricus sermo, de laudibus et virtutibus Divi istius honorandi: festivitatem et omnia eo spectantia procurante Sartorum collegio, qui ipsum sibi Patronum ascrivere, velut opifici ejusdem professorem: et tunc cum suis Consulibus frequentes convenire consueverant. Idem curaverunt, ut coput a reliquo corpore sejunctum argentæ herme includeretur, quam ita servavit in sacristia Religiosi custodes, ut ipsum cum capite supra aram suis temporibus exponant, maxime in proprio, quod diximus, festo.

Vita compen-
ditum ex MS.

3 Vitæ cultusque synopsim Latinam ex alio ejusdem monasterii recentiori MS. hanc habet: Martinus ex Arimino, nobilis strenuusque miles, primum aulicus fuit: quadam autem die, ira percitus, socium, sibi Principique suo valde carum, occidit. Hæc de causa in exilium actus, Genuam venit; et inter Pegin Vulturæque locum sibi prope mare elegit, in quo eremiticam vitam, non sine opinione sanctitatis, duxit. Sed ut aliquo honesto exercitio vietum sibi pararet, neve diuturno otio marceret torpesceretque, sarcinatoriam artem addidit, quam in usum pauperum sapissime exercuit. Solebat autem quandoque ire Genuam, ut sibi necessaria emeret: sed senio defessus, ne longa deficeret via, ad monasterium S. Benigni divertebat. Erat nempe R. Priori multum familiaris et gratus, a quo libentissime hospita-

batur, nec umquam a se vacuum abire permittebat. Cumque more solito huc postremum divertisset, gravi febre correptus, diem suum obiit, et juxta campanile seu turrim sacram humi traditus fuit. Post aliquot menses illo in loco noctu luminaria visa fuere: quapropter effodientes corpus, intactum suaviterque redolentem reppererunt: quod inde amoventes sub altare S. Martino Episcopo sacrum collocarunt. Sed crebrescentibus miraculis, Consules sarcinatoriæ artis, non parvo peculio aggregato, arcam marmoream construere fecerunt, in quo corpus B. Martini condiderunt, radioriq; et inelegantiori hexasticho et titulo, testati sunt suam erga Sanctum religionem.

MCCCCXXXVIII

Hoc opus fecit fieri ars Taliatorum vestium et juponorum, inceptum Genuæ tempore Consulatus Martini de Ivera et Petri de Castilione, et finitum tempore Baptistæ Guidi et Petri de Cara.

Martinus jacet hic, Miles, Eremita, Beatus:
Sartor quippe fuit, nunc Pater dicitur Artis.

4 Contigit igitur hæc translatio anno post Beati obitum centesimo sexto: siquidem in Italica vita dicitur mortuus anno MCCCLXII. An die viii Aprilis? Nequaquam. Nam eo tempore a Genuensibus more Gallico a Paschate ad Pascha anni numerabantur: annus autem MCCCLXII, quo Pascha xiii Aprilis agebatur, currit die viii Aprilis: quia sequenti anno celebrandum fuit Pascha iv Aprilis. Quod igitur in Calendario Sanctorum, qui in particularibus Genuæ ecclesiis celebrantur, excuso post Officia propria Ecclesiæ Genuensis, Stephani Cardinalis Duratii Archiepiscopi Genuensis jussu recognita et iterum edita anno 1640, notatur in S. Benigni 8 Aprilis Martini Erem. Corpus: id cum trahi non possit ad annum impressi calendarii, quando non feria v Paschatis, sed ipsum Pascha in viii Aprilis cadebat; nec etiam ad tempus mortis ut jam dictum aut ad annum factæ in marmoream arcam translationis, quia utraque vice dicta dies viii præcurrebat Pascha, xiii Aprilis celebrandum: cum inquam ex his peti non possit ratio octavæ diei in calendario signandæ; videtur conjecturæ non prorsus inverosimili esse locus, qui diceretur, viii diem Aprilis eundemque feriam v Paschalis hebdomadæ, eum fuisse, quo anno MCCCLXIV sacrum corpus sub altari collocatum est. Sic autem mortuus fuerit paucis ante idem Pascha vel diebus vel mensibus malim autem credere paucis diebus, non quia luminaria supra corpus conspecta esse paucis post mortem, non mensibus, sed diebus, asserit vitæ scriptor: nec videtur opus fuisse mensibus, ut corpori refuso et ad omnium stuporem integro, arca lignea et locus sub altari aptaretur.

5 Quod ad inscriptionem arcæ pertinet, ea, ut diximus, post nuperam altarium renovationem, qua ipsi parieti immixta est arca, non apparet; notat autem Consules, non urbis, sed artis, quas in Belgio Decanos appellamus: et cum Taliatores vestium ac juponorum, id est thoracum, nominat, satis clare innuit, id quod parentum memoria scimus apud nos obtinuisse, etiam tunc valuisse Genuæ; ut scilicet sub arte Taliatorum, id est Sartorum, non censerentur Caligarii, qui conficiebant caligas tam inferiores quam superiores (calzas

sepultura,

epitaphium
anno 1449
positum

Dies 8 Apr.
videtur esse,

quo primum
sub altari est
positum
corpus.

Sartorum
Patronatus.

A et calzones appellant Itali) et suos seorsim Consules sive Decanos habebant, atque ab omni alio vestimentorum genere consuendo abstinebant : nunc vero his in classem sartorum receptis, itaque extinctis, nullum est amplius istius distinctionis vestigium in Belgio, Gallia, Italia-ve : sed integrum totius corporis indumentum unus idemque conficit, quem a scindenda panno (nam hoc præcipuam artis requirit industriam, et solis in ea magister competit) Taliatorem vides Genuensibus dici, sicut et vicinis Francis Tallieur : est enim scinnere Italis tagliare, Francis tallier : quomodo et significatione etiam Teutonice, a Snyder, Snyder pro sartore usurpatur.

6 Locus juxta quem vitam B. Martinus duxit, Peghi dictus, abest a Genna septem vel octo passuum millibus, in parte occidua oræ ligusticæ; unde non magno intervallo distat Voltri, Vulturarum nomine designatus vicus ab auctore Compendii. Habitant autem, ubi olim Sanctus, nunc Patres Franciscani de Observantia, in monasterio quod S. Antonii dicitur. Intra hujus monasterii septa fons clauditur, cujus a Sancto miraculose excitati mentio est num. 3, et perennibus fluit aquis in ipso pene maris littore : eoque velut, ad presentem morbis ac malis quibuscumque medicinam, tanta cum fide et devotione passim incolæ acclaque accurrunt, ut non raro sanitatem optatam illius laticis haustu se adeptos gratulentur. Ex dicti parvo fontis situ discas, haud longe fuisse marinum istum extremi promontorii scopulum, qui ad preces Sancti in partes discedens, speluncam piis ejus exercitiis idoneam præbuit : quare nunc rupis illius nec vestigium quidem agnatum scribat R. P. Joannes Stephanus Fliscus. Putatur autem, in molitione templi et monasterii, locus ille sive spelunca impleta fuisse rudibus, et egesta ad fundamentorum molitionem terra, itaque sepulta esse tanti miraculi memoria.

VITA

Ex Veteri MS. Italico S. Benigni.

CAPUT I.

Cædes a Martino patrata, vitæ sanctioris initium.

Natus est B. Martinus archia a Anconitana parentibus nobilissimis : qui ab iisdem in Dei timore eductus adultusque, militarem balteum sumpsit, et carus omnibus atque amabilis vixit. Erat ei sodalis quidam præ ceteris carior, cum quo Præsidentis b Anzelini palatium frequentare solitus, in ipsius Anzelini familiaritatem intinam prælatim sic se insinnavit, ut trium illorum unus dumtaxat animus, una voluntas esse videretur. Non tulit tantam eorum concordiam discordia omnis sator diabolus, seque in omnem partem versans, tantum consuetis sibi machinationibus effecit, ut orto inter Martinum atque socium jurgio, a verbis ad manus ventum sit, et Martini gladio socius interemptus. Vacuus erat ab arbitris locus, in quo credis commissa : quare non difficile Martino fuit occultare cadaver, extraque suspicionem manare.

2 Ergo confestim recedens, jamque detumescere iracundia in se reversus, ingentem animo concepit dolorem : quem cum sustinere non posset diutius, seque duobus fere passuum millibus a loco credis distantem videret : intravit proximam sibi ecclesiam, et ibi coram beate Virginis imagine prostratus, multis cum lachrymis lamentisque deprecari eam cœpit, ut tam enormis facinoris in fulgentiam sibi a filio impetraret mater piensissima. Denique progressus eo est vere contritionis affectus, divina cum intus illustrante et dirigente gratia, ut nulla interposita mora Parochum loci accersierit, faciendæ confessionis causa : qui eundem benigne audiens, deque

divina misericordia bene sperare jubens, post congruæ poenitentiae definitionem dimisit.

3 Reverso in aulam Martino biduum transierat, cum Anzelinus diuturniorem sodalis tertii absentiam demiratus, de eo Martinum interrogavit. Negavit hic scire de eo quidpiam, seque ipsum mirari finxit, quomodo veluti evanisset ex oculis, qui solebat et secum et in aula esse assiduus. Ergo triste aliquid suspicatus Anzelinus (nihil tamen de Martino, cujus cognitum habebat amorem erga socium, nec ullum cum eo jurgium umquam notaverat) inquiri jubet in absentem, et proclamari quot aureorum pretium relaturus esset, qui Militem, non ita pridem desiderari coeptum, vivum vel mortuum indicaret. Pervenit ad Parochum, cui fuerat crimen suum confessus Martinus, fama præmii pro expedito indicio ab Anzelino propositi : cum igitur haberet fratrem fortunæ angustiis pressum, cujus egestas videbatur propositæ acquisitione pecuniæ sublevanda vehementer, Sacerdotalis officii immemor, et solum fratris egentis spectans auxilium, eidem injunxit, iret ad Anzelinum, et occisum a Martino socium significaret, præmium promissum relaturus. Ivit miser, nihil præter pecuniam cogitans : sed cum Anzelinus Martinum interrogasset, eoque factum negante furcam minaretur accusatori, nisi indicium testimonio evidenti probasset ; non habuit hic quem allegaret testem, nisi Fratrem Parochum, a quo fatebatur se rem didicisse.

4 Tum vero rursus in partem advocatur Martinus, vitæque gratia ei promittitur, si fateretur quomodo admisisset culpam. Hic ergo se manifestatum intelligens ab eo, qui præter Deum solus rem noverat ; fassus quod erat, protestatus est de injuria sibi Deoque facta per Parochum, secreti sacramentalis violatorem. Neque Parochus diffiteri culpam potuit : damnatus ergo ad galeam cingitam suo capite excipiendam, tali supplicio mortem commertam pertulit. Martinus autem ab omni Anzelini dominio, sub interminatione supplicii capitalis, statim exesse jussus, habitum sumpsit eremiticum ; Genuamque profectus, ad locum haud longe distantem transiit, cui Pegghi nomen.

5 Ibi in extrema promontorii cuspide scopulus erat quem solitariae vitæ ducendæ idoneum judicavit pius exul ; sed post aliquanti temporis experientiam, nimium vicini maris fremitu impediri sentiens se, quominus divinum recitare Officium, et orationi posset attente vacare : Deum rogavit, ut frementibus maris undis silentium indiceret. Orantem clementia exaudivit Divina ; discedens enim in partes scopulus, alterum quidem latus obvolvitur mari, sic ut pro muro esset retro stanti ; alterum vero obtulit habitatori suo, in speluncæ formam congrue excavatum. Deerat adhuc loco aqua, petenda longius : sed et hanc ei concessit Deus, reserata ad ejusdem preces, limpidissimi fontis vena, quæ etiamnum ibidem scaturit ad usum commoditatemque publicam.

ANNOTATA.

a Marchiæ Anconitanæ limites ultra Isaurum, ductus nunc Urbinatis fluvium, extendit nemo : ab hoc autem totis adhuc 20 passuum millibus distat Ariminum, Romandiolæ civitas. Fallitur ergo compendii auctor, qui Ariminensem facit, Martinum : nisi forsitan solum velit ibi militasse.

b Anzelini alibi memoria nulla, fortassis rectius Angelinus scriberetur. Fecit hic totius vel Marchiæ vel Romandiolæ Prefectus : nam ratio temporum hic permittit, ut Actiolinum alius Ezelinum tyrannum Patavinum, toti Cispadanæ regioni incubantem intelligamus : hic

D
EX MS ITALICO.

ab ejusdem
sigillum
violentis
fratre

F

et exulare
jussus

c

sub marina
scopulo sedem
eligit ;

L

quietem et
aquam
in raculo
impetrat.

anachorescus
locus

Caso mico

b

C

pernitens,

parachoque
confessus,

A hic siquidem anno 1259 extinctus est, Martinus ad annum 1343 supervixit.

e Celata Italice scribitur, Hispanis celada, an a Latinis accipiendo etymo, eo quod galra caput celetur.

CAPUT II.

Vita sancta miraculis clara, obitus. Elevatione corporis.

Sartoriam autem Beatus didicerat : cum ergo ad eum aliqui peregrini divertebant, (hoc enim ut facerent proluxa viri Dei suadebat caritas) dormientium noctu reficiebat vestes ; et quibus poterat modis adjunctos dimittebat, non sine viatico, ex iis rebus quæ sibi eleemosynæ nomine datæ fuerant : quo factum est, ut ejus habitatio brevi facta sit commune pauperum ac peregrinantium diversorium. Jejunabat autem ipse pene continuo, sic ut præter herbas et pisces pauculos nihil in victum admitteret, neque caseo umquam vesceretur : diebus tamen Mercurii Venerisque longe arctiorem servabat abstinentiam. Pueris æstivo tempore et magno numero ad promontorium istud convenientibus natandi gratia commodam præbebat instructionem eosdemque panem petentes benigne refocebat, et tali occasione captata erudiebat, quam reverentiam Deo, quam parentibus suis deberent obedientiam Sed et videre erat aviculas, in ejus gremium convolantes, vesci micis, quas eis exhibebat Martinus. Cum autem iisdem in partibus serpens aliquis valde noxius, procul a se arceret omnes in ea vicinia commorantes ; rogatus ab incolis loci Martinus, et sanctissimæ Trinitatis fide armatus, eidem imperavit, ut loco cedens mergeretur mari, et accolæ formidine liberaret : quod autem jusserat, subito factum est ; et venenosum reptile videri desiit atque nocere.

5 Veniebat Martinus quandoque Genuam, præsertim Sabbatinis diebus : indeque revertens sub vesperam, divertebat ad monasterium a S. Benigni ; ubi a reverendo Abbate Oggerio benigne susceptus, noctem illam diemque Dominicam transigebat, usque post prandium : quo sumpto, impleri oleo jubebat Abbas quam ferebat cucurbitam, eique de pane et aliis necessitatibus provideri. Accidit autem ut cucurbitulam Martini implere oleo jussus Procurator monasterii b jarram oleo vacuum esse nuntiaret ; sibi ignosci peteret, quod Hospitis desiderium et mandatum Abbatis facere non potuisset. Sed reverti eum jussit plenus fidei Martinus, et quantum sat esset reperturum promisit. Ille autem frustra obtestatus, ipsum se fundum vasis vacui conspexisse, atque in penum redire per Abbatem jussus, ut operculum vasi impositum sustulit, plenam oleo jarram reperit ; impletaque cucurbita nuntiavit miraculum : quod divinæ bonitati acceptum Martinus retulit, et exinde Abbati Fratribusque carior ac venerabilior fuit.

6 Post hæc exitus sui diem appropinquare persentiscens, ad S. Benigni revertit ; magnaue cum caritate receptus (jam enim ardenti febre eum tenebri apparebat) atque in lectum depositus, consuetum suum Confessarium petiit ; a quo de peccatis absolutus, et extremis Ecclesiæ Sacramentis munitus, ad Dominum religiosissime migravit, anno Domini millesimo trecentesimo quadragesimo tertio. Mox autem ut animam exhalavit, repleta est camera papilionibus candoris inæstimabilis ; quos merito suspiceris fuisse Angelos, ad beatæ illius animæ comitatum collectos. Solennibus exequiis parentatum defuncto est, coram magna monachorum ac laicorum multitudine, undique ad sanctum corpus videndum affluente, eo quod ridentis speciem etiam mortuus, et nihil cadaveris præ se ferret. Paucis autem post

ejus depositionem diebus, cum obscura in nocte per cœmeterii portam prospiceret Reverendus Abbas, magnam conspexit lucem supra sepulcrum Martini : quod cum sartoriæ artis Consulibus innotuisset, sustulerunt e terra beatum corpus, integrumque ac suaveolens repertum, in capsam ad hoc fabricatam composuerunt, maximaque cum reverentia recondiderunt sub extracto ad eundem finem altari. Undique huc affluebant infirmitatibus variis detenti ægroti, qui omnes sani revertebantur : aliquos e plurimis non pigebit compendio recensere.

ANNOTATA.

a Vel hinc videas illud olim extra urbis muros fuisse, recteque notari in elogio Junioris Beati S. Benigni monasterium prope Genuam. Cur autem Priorem quam Abbatem maluerit nominare auctor compendii non capimus.

b Vocem Jarra, ceteris Italis minime usitatam, nec alibi notam, hic volumus retinere : videturque proprium esse nomen vasis, oleo condendo destinati.

c Nobis a Januario annum inchoantibus quarto ; si vera est nostra conjectura, de prima translatione, 8 die Aprilis facta.

d Id indicant Italica verba : costruito l'altare, reposero dentro quel santo corpo. Auctor compendii videtur altare præexistens supponere ; nec ausus hujus Martini dicere (ex nostri scilicet seculi usu, non nisi sub nomine canonizatorum solenniter Sanctorum nominibus altaria consecrandi) credidit fuisse S. Martini Episcopi.

CAPUT III.

Miracula post elevationem.

Artifex quidam, magister a Otto de Caset nuncupatus, fratris sui dolebat vices, cui jam tres filii morbo caduco extincti, et quartus in horas expiraturus credebatur, Venit ergo ad S. Benigni, et ante sacrum corpus genuflexus postulavit vitam et sanitatem nepotis sui : deinde completa oratione, acceptum cereolum corpori sancto admovit, et frustillum e sarchophago b ejus decerpit : utrumque autem in domum attulit, ubi frater toto jam triduo præstolabatur extremum filii sui spiritum. Statim autem atque ad moribundum accessit Otto, eique reliquias, quas ferebat, imposuit ; obdormiscere puer, et paulo post ita sanus assurgere visus est, acsi nullo unquam morbo tentata ejus valetudo fuisset. Ergo pater materque infantuli, cum familia universa ad S. Benigni properantes, tumulumque B. Martini devenientes, acceptum beneficium solenni oblatione testati sunt.

8 Mulier quædam, Benedicti Franconis uxor, filium gravissima febre afflictum domi relinquens, pro impetranda ei vita ac sanitate ad B. Martinum accessit : cui post orationem factam domum redeunti, jam sanus atque incolumis puer dixit : Eia mater, vestibus me induito, quia sanatus sum. Audivit pueri pater miraculum, properavit cum filio ad S. Benigni, et gratias retulit pro accepto beneficio.

9 In platea quæ nomen a S. Magdalena c servat, habitabat pictor, totis octodecim mensibus cum febre gravissima conflictatus ; qui cum audivisset miracula viri sancti, et quod ejus corpus esset transferendum d in locum alium ; decrevit quo posset meliori modo sacras hasce Reliquias visitare. Ergo summo mane exurgens e lecto, comitatusque matre, uxore, et fratre, non sine difficultate maxima pervenit quo volebat : ibique continuo magnum levamen persentiscens, usque in crastinum perseveravit orando : auditaque Missa prorsus sanum se comperit

U incorruptum refoditur

miraculis claret.

E

6 Sanantur, puer moribundus,

b

F

et alius febricitans,

item diuturni febris :

ES MS.
ITALICO

sartor am
revert.

abstinenter
vivit.

rudes in-
struit,

serpentem in
mare agit,

a

vas olei
vacuum facit
plenum mace-
lari,

b

C

in S. Benigni
monasterio
mortuus

prodigiis il-
lustratur

A perit, et Deum laudans ac benedicens recessit.

c
ulix plures
sanitates
obtinetur

10 Ad portam *c* hirci habitabat mulier, cui enormiter intumuerat gula; quam ubi devote tangi fecit frustillo sarcophagi sacrum corpus continentis, subito tumor omnis evanuit. Muta alia tactu reliquiarum ejusdem loquendi accepit facultatem, et coram omnibus B. Martini virtutem prædicavit. Uxor Cassucci de Gisulfo, tertiana febris et gravi dolore stomachi laborans, visitatis pie B. Martini reliquiis statim convaluit. Earundem contactu manum loco motam statui suo in momento restitui juvenis quidam miratus ac gavisus est. Pontremolensis quidam professus est, se renibus adeo male affectum, ut erigere corpus nullo modo posset; subitam adeptum esse sanitatem, mox ut collo suo appensum fuit aliquid e ligno sacri sarcophagi. Spetiensis juvenis cui crux dextrum, paralyti dissolutum, insensibile atque inutile erat, Reliquias B. Martini religiose visitans, et os *f* cruris deosculans, usum tibiæ suæ recepit *g*.

h
mortem
potenti

11 Anno millesimo quadringentesimo octogesimo quinto *h* circiter, erat hujus monasterii Procurator Reverendus Pater Dominus Gabriel de Garbarino, multumque diligebat Conversum quemdam suum, Bartholomeum nomine, B. Martino vehementer devotum. Hic Conversus cum infirmus B. Martinum rogaret instanter, ut citam sibi ab hujus vitæ miseriis solutionem impetraret a Deo, apparens ei B. Martinus nuntiavit exauditas preces, et sabbato admittendum ad Paradisum. Sabbato autem illucescente, rursum B. Martinus Bartholomeo apparuit, dixitque mutata esse de ejus morte sententiam, quia deprecatus eam fuerat prædictus reverendus Pater. Itaque convalescens annos adhuc aliquot vixit. Deinde iterum infirmato rursus videndum se Beatus exhibuit, dixitque; Eccum rosam tibi a me delatam: certas esto quod Sabbato ingressurus paradisi sis. Ergo dicto die omnes ad se Patres convocari fecit, et quid sibi a B. Martino esset revelatum significans, extremis Sacramentis muniri petiit, iisque susceptis sanctissime obdormivit.

longior vita

deinde mors
certo die præ-
dicatur.

Conclusio.

12 Plura alia ac pene infinita miracula per hujus sancti viri merita operatus est Dominus, quæ hic describere supersedebimus, ne auditori creetur fastidium. Restat ut in Dei misericordia spem fiduciamque locemus; eaque ne vana sit, omni diligen-

tia enitatur sancta ejus mandata observare, non D blasphemando non profanando loca sacra (quæ Dei utique domus sunt, et domus orationis) per fabulas et actiones alias indecentes, non vindicando injurias, sed condonando offensas, nosque ipsos sæpe et frequenter commendando Beatissimæ ejus Matri Mariæ, et huic Beato: quorum meritis nobis in hoc seculo detur gratia, et in altero gloria. Amen.

EX MS. ITALICO

ANNOTATA.

a Ita interpretamur, quod in *MS.* abbreviate *M. Ot.*

b *Eo scilicet in quo primum fuerat tumultus Martinus, qui pro Reliquiis deinde inter fideles dividi coperit.*

c Propter eandem Parochialem S. Mariæ Magdalene, quam nunc Patres Congregationis Somaschæ obtinent, habentes monasterium templo adjunctum: sita est autem in media fere urbe, prope strutam, ut vocatur, novam ex palatiis longe pulcherrimis constantem: ita ad nos P. Stephanus Fliscus.

d Videtur secunda aliqua translatio intelligi, inter primam et illam solennem anni 1449 media, cum hujus oræque marmoreæ tunc comparatæ nulla fiat in tota hæc *Vita* mentio. Istius mediæ translationis occasione, ex corpore, non jam amplius integro, sed dissoluta, videtur reservatum aliquid extra arcam, ad usum commodiorem Reliquiis volentium venerari, ut ex fine sequentis numeri colligitur.

E

e Ab antiquioribus pluraliter Porta delli arci, id est, Porta Hircorum; per hanc nempe ex vicinis, ubi gregatim pascuntur montibus, inferuntur in urbem, quotquot in Paschate comeduntur hirci (utique vice agnorum, quorum alibi usus, ubi pascuræ ovibus aptioræ) quique fere venduntur in ipsa, quæ ante prædictam portam jacet, platea: Ita prænominatus Pater.

f *Italice* l'osso de schinchio; quæ vox ignota aliis *Italici*, *Lombardici* est, eademque utuntur *Teutones*, quibus *schenck*, *schinkel* pro perna et coxendice accipitur, seu parte cruris superiori.

g Hactenus crediderim antiquioris auctoris esse contextum: qui eodem quo Beatus obiit seculo, et forsitan Latino sermone scripserit.

h *Hic* modus loquendi indicat, quod hæc pars vix ante annum 1500 addita fuerit.

IX APRILIS.

SANCTI QUI V IDUS COLUNTUR.

Sancta Maria Cleophræ, in Judæa.
 S. Prochorus, e primis Diaconis, Episcopus Nicomediensis, Martyr Antiochie.
 Sancti Judæi, ad fidem Christi conversi, Martyres Leontinis, in Sicilia.
 Sanctæ quinque Virgines, Martyres, Sirmii in Pannonia.
 S. Demetrius Diac.
 S. Hilarius,
 S. Concessus,
 S. Marus,
 S. Sirmion,
 S. Fortunatus,
 S. Donatus,
 SS. vii Virgines,
 S. Basilus,
 S. Rufinus,
 S. Isidorus,
 S. Eugenianus.
 S. Celsus,
 S. Anastasius,

Martyres,

Martyres.

Sancti Massylitani Martyres, in Africa.
 S. Desas Episcopus,
 S. Mariabus Presb.
 S. Abdiesus,
 Alii cclxx,
 S. Eupsychius, Martyr Cæsareæ in Cappadocia.
 S. Badimus, seu Bademus, Archimandrita, Martyr in Perside.
 S. Acacius, Episcopus Amidæ, in Mesopotamia.
 S. Marcellus, Episcopus Diensis, in Gallia.
 S. Waldegradis, Fundatrix Parthenonis Canonissarum, Montibus Hannoniæ, in Belgio.
 S. Hugo, Archiepiscopus Rotomagensis, Ilaspri in Belgio.
 S. Casilda, virgo, Burgis in Hispania.
 S. Gaucherius, Prior Canonorum Regularium Aurelii, in agro Lemovicensi.
 B. Antonius Pavonus, Ordinis prædicatorum, Martyr Saviniani in Pedemontio.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Sancti Polieti seu Polucti Oratorii dedicatio Ravennæ, inscripta est apographus Martyrologii Hieronymiani. Videtur intelligi S. Polyectus, sub Decio Melitina passus, xiii Febr.
 Sancti septem pueri, Leontinis sub Decio martyrio coronati; referuntur a Ferrario in Catalogo generali citato Martyrologio Siculo Cajetani, in quo tamen (quod et nos fecimus) celebrantur xxvi Martii.
 B. Thomas, Martyres, ex ordine Minorum, in
 B. Jacobus, India passi, referuntur in Martyrologio
 B. Petrus, Francisco Arturi du Monstier et
 B. Demetrius, alius, Eorum Acta martyrii dedimus supra 1 Aprilis.
 S. Maria Ægyptiaca hoc die inscribitur pluribus Martyrologiis et variarum Ecclesiarum Calendariis: nos vitam ejus, cum Martyrologio Romano et aliis, retulimus ad diem 11 Aprilis.
 S. Celestinus Papa Romæ, memoratur in MSS. Vaticano ecclesiæ S. Petri, et Usuardo Regina Sueciæ. Acta ejus dedimus 16 Aprilis.
 SS. Amphiani et Aedesii fratrum martyrium memoratur in MS. Synaxario Parisiensi Collegii Claramontani et uterque Alexandria adscribitur: verum prior Martyr obiit Cæsareæ in Palæstina, 11 Aprilis. Posterior Alexandriæ, et relatus est 18 Aprilis.
 S. Dionysius, Episcopus Corinthi, celebratur in MS. Vaticano Martyrologio Ecclesiæ S. Petri. De ea egimus 18 Aprilis.
 S. Dedici,
 S. Salyri,
 S. Piloti,
 S. Quadrati,
 Aliorum septem Martii et sociorum adjungimus.
 Dioscorus Abbas, et pater centum monachorum, quos is monuit ut eadem diligentia, qua ad mortem se essent paraturi, etiam accederent ad sacram Eucharistiam; refertur cum titulo Beati in Martyro-

logio Colonix excuso anno mccccxc, quod secuti sunt Grevenus, Molanus, Canisius, Ferrarius, alique et passim Sanctum appellant. Acta ista alique referunt Polludius in Historia Lausiaca cap. 68, et Ruffinus lib. 2 de Vitis Patrum cap. 20. Ceterum videmus Molanum in 2 et 3 editione prudenter eum omisisse, quem in priore collocaret absque sufficienti cultus antiqui probatione.

Maria pœnitens, Ægeæ in Sicilia, inscripta est Gynæceo sacro Arturi du Monstier, occasione Mariæ Ægyptiaca, quæ hoc die a pluribus refertur. De hac Maria agitur in Prato spirituali, quod alii descripserunt: sed necdum in antiquis Martyrologiis ejus nomen reperimus.

Gisla et Richtruda, Sanctimoniales Angliæ, Virgines nobiles, virtutibus et doctrina illustres, discipulæ quondam Alcuini, referuntur ab Edovardo Maibew, in Trophæis Congregationis Anglicanæ Ordinis S. Benedicti Remis anno 1625 excusis, ac Sanctæ Virgines compellantur. Secuti Hieronymus Porter in Floribus Sanctorum Angliæ, Wilsonus in posteriore editione Martyrologii Anglicani, Michael Alfordus in Anglicanæ Ecclesiæ Annalibus ad annum 770 et simpliciter Sanctas appellant, nullo illius venerationis Ecclesiasticæ indicato vestigio, Harpsfeldus seculo 8 cap. 6 solum cognominat Sacras Virgines. Fuernit solum notæ ob epistolam Alcuini ad illas, et harum ad illum responsum.

Notkerus, Episcopus Leodiensis, memoratur hoc die a Miræo in Fastis Belgicis: a Fisenio in Floribus Ecclesiæ Leodiensis, sequenti die, sed absque titulo Sancti ac Beati.

Brocanus,
 Ædæus filius Hua-Elich
 Senanus,
 Colmanus,
 Hiberni memorantur in Martyrologio MS. Tam-lachtensi. Nullius ad hunc diem meminit Henricus Fitz-Simon in Catalogo Sanctorum Hiberniæ.

Fristhstanus

Fristhstanus sive Fridestanus, Episcopus Wintoniensis in Anglia, cum titulo Sancti inscriptus est *Martyrologio Anglicano ad hunc diem*. *Westmonasteriensis ad an. 932 appellat* Præsulem sanctissimum, qui resignato Episcopatu pauperem vitam transegit; et qui nocte quadam cum cœmeteria cantando circumiret, et expletis omnibus diceret, Requiescant in pace, subito audivit voces de sepulchris respondentium. Amen. Ceterum nullum additur cultus sacri indicium.

Dotto Abbas, apud Orcadenses celebris, memoratur a *Camerario in Menologio Scotico*, qui osserit ab eo aliquam Orcadam insulam Sancti Dottonis nomine appellari. Accuratissime describuntur singula Orcadum a Roberto Gordonio in *Geographia Blaviana Scotiæ*, absque ulla Dottonis mentione. Nulla ejus memoria in *Menologio Scotico Dempsteri*, aut in *Catalogo MS. Sanctorum Scotiæ*, aut *Breviario Aberdonensi*, ut certiora argumenta desideremus, quibus probetur talis etiam existisse, nedum cultum habuisse.

Azo, Decanus Casinensis monasterii, a Saracenis in captivitate abductus, a morte miraculis clarus, memoratur a *Bucelino cum titulo Sancti*. Agit de eo *Petrus Diaconus*, de *Ortu et Vita Justorum sacri cœnobii Casinensis*, cap. 60, sed absque titulo Sancti aut Beati, nec diem obitus indicat.

S. Fancherius sive Faucherius, discipulus S. Gaucherii, memoratur a *Ferrario in Notis ad hunc diem*. De eo agimus ad *Vitam S. Gaucherii*, hoc die referendam.

Sanctorum plurimorum festum Reliquiarum celebratur Burgis in Hispania. Ita *Tamains Salazar in Martyrologio Hispanico*, et *Sacras Reliquias* quorum sunt describit.

Hugo de Vienna, cognomento Salinorius, Archiepiscopus Bisontinus in Burgundia, mortuus hoc die anno MCCCIV, refertur a *Miræo in Fastis Belgicis et Burgundicis cum titulo Beati*, qui in inscriptione tumuli solum Venerabilis dicitur, et inter Pios numeratur a *Saussaio*.

Guillelmus, ex Domino Montis Pessulani, monachus in Grandi-Silva in diœcesi Tolosana Ordinis Cisterciensis, ita vitam instituit, ut vivens egregiis virtutibus, mortuus crebris miraculis clarus efflueret: e cujus ore, corpore jam tumulato, illum pulcherrimum prodiiit, litteris aureis AVE MARIA undique decoratum. Ita adhuc diem *Chrysostomus Henriquez in Menologio Cisterciensi*, qui licet Sanctorum numero adscriptum asserat ex testimonio *Petri Cuzolari apud Angelum Manrique in Laurea Evangelica et Annalibus ad an. 1157 cap. 5 num. 3*, tamen cum solum titulo Beati honestat, tam in *Menologio*, quam *Fascicula Sanctorum Ordinis Cisterciensis lib. 1 distinct. 4 cap. 46*. Eundem Beati titulo honorat *Chalemotus*. Interim *Manrique*, loco citato in *Annalibus*, reprehendit *Henriquez*, quod velit eum tam barbare educatum, ut nec ante assumptam religionem, nec postea aliud sciverit ex *Salutatione Angelica* quam duo priora verba, AVE MARIA. *Guillelmus Catel lib. 4 Historiæ Occitanæ pag. 663* et sequentibus de eo agit, asseritque se eorum omnia exacte examinasse, et abstinere a titulo Beati: quod idem faciunt *Sanmarthani in Gallia Christiana*, ubi tomo 4 de *Grandi-silva monasterio* agunt. idem nos hic absque præjudicio facimus, libenter aliis manus daturi, ubi meliora de ejus Canonizatione producta fuerint testimonia.

Arnoldus, Conversus monasterii Villariensis, cum titulo Beati refertur ab *Henriquez et Bucelino* hoc die, sed absque simili titulo ad xxx Junii ab *Arnoldo Ruissio*, in *Aucturio ad Natales Sanctorum Belgii a Molano editos*.

Bartholomæus Tiferiensis, Ordinis Minorum de Ob-

servantia, anno 1535 hoc die in Africa mortuus, refertur cum titulo Beati a *Jacobillo*, in *Vitis Sanctorum et Beatorum Umbria*.

Martinus Suteus, in Brabantia, Ordinis Minorum, Petrus Dolensis, in Burgundia, referuntur in *Martyrologio Franciscano* Arturi du Monstier, qui *Cæciliam* etiam retulit in *Gynæceo sacro*, et more suo Beatis omnes adscribit, varios auctores, qui illorum meminerunt, indicans.

Paternus, monachus monasterii SS. Petri et Paoli in Paderborn, memoratur in *MS. Calendario Ordinis S. Benedicti*, ab aliis x Aprilis.

Palladius, Episcopus Autissiodorensis, inscriptus *Martyrologio Benedictino Menardi*; et *Gallicano Saussaii et aliis*. x Aprilis.

Sanctorum Martyrum passio Romæ, quos S. Alexander Papa, dum in vinculis teneretur, baptizavit in carcere. Ita *MS. Martyrologium Usuardi*, quod olim pertinuit ad *Nicolaum Scheidium Hugenoium*. Ab aliis eorum memoria recolitur x Aprilis.

S. Fructuosus, Episcopus Braccarensis, inscriptus est *Martyrologio Basilensi anno MDLXXXIV excuso*, aliis vero xvi Aprilis.

Silvestri et Cucuphatis Martyrum Officium duplex, in festis propriis diœcesis *Compostellanæ* anno 1598 excusis, eoquod eorum corpora sint in Ecclesia *Compostellana*. Acta martyrii eorum sunt incerta et nonnulla attingimus xii Aprilis ad Acta S. Victoris Martyris Braccarensis. At corpora sunt Bracara *Compostellam* anno 1102 translata, cum corpore S. Fructuosi Episcopi Braccarensis: ad ejus Vitam damus accuratam historiam translationis xvi Ap.

S. Marci Evangelistæ, translatio corporum in Augustiam anno DCCCXXX refertur in *MS. Martyrologio Richenaugiensi*, sive *Augiæ divitis*: Colitur S. Marcus xxv Aprilis.

S. Antonii Confessoris nomen inscriptum est *Kalendario Lucensi a Florentinio edito*: idem verosimiliter qui *Lucæ* colitur xxvii Aprilis.

SS. Indaletii, discipuli S. Jacobi; et Jacobi, successoris S. Indaletii, Episcoporum Urcitanæ Ecclesiæ translatio refertur in *Martyrologio Hispanico Tamaii Salazar*: at proprium festum habetur xxx Aprilis.

S. Quiriaci translatio capitis celebratur sub ritu Duplici in Ecclesia Aurelianensi: et iterum cum Octava 4 Maii, adeo ut credatur esse is de quo nos agemus 1 Maii.

S. Monicæ corporis, ex ostiis Tiberinis in urbem Romanam, translatio, inscripta est *Martyrologio Romano* et aliis pluribus. De ea agendum erit ad diem ejus natalem iv Maii.

Kundacaris Scoti, monachi et Martyris in Germania, qui dum gentes a cæca infidelitatis umbra in aperam Evangelii lucem trahit, Martyr esse meruit, ita *Dempsterus in Menologio Scotico*, eoque citato *Ferrarius*: allegatur *Breviarium Scoticum*, quod saltem non est *Aberdonense*, in quo nulla ejus mentio. Idem *Dempsterus lib. 10 Historiæ Ecclesiasticæ gentis Scotorum pag. 416*, appellat discipulum S. Bonificii, ejusque in martyrio socium, quem *Gundachar* appellat *Notkerus* et refert v Junii.

S. Philastrii, Episcopi Brixienensis, translatio corporis, ex ecclesia S. Andreæ ad ædem S. Mariæ rotundæ, celebratur in *Martyrologio Brixiano Bernardini Fagni*. Dies ejus natalis incidit in xviii Julii.

S. Jacobi Majoris Martyrium secundum aliquos hoc die collocari, tradit *Grevenus in Auctario Usuardi*. Colitur xxv Julii.

DE SANCTA MARIA CLEOPHÆ

MATRE S. JACOBI FRATRIS DOMINI EPISCOPI HIEROSOLYMITANI.

CAPUT I.

S. Mariæ Acta ab Evangelistis indicata. Affinitas cum Deipara Virgine.

Ejus et Salomes corpora olim Constantinopoli, ibidemque cultus.

SEculo I.

S. Maria Cleophæ ad-
est Deiparæ
juxta crucem
Christi.

an hæc inde
abducta et
eodem re-
versa sit

cum aliis
mulieribus ?

quarum una
dicta mater et
Jacobi et
Joseph,

postea emptis
aromatis
coluit ungere
Jesum.

Sanctus Apostolus et Evangelista Joannes, capite XIX Evangelii sui, mysteria redemptionis nostræ a Jesu Christo Salvatore nostro in cruce peracta describens, a versu xxv ista habet : Stabant autem juxta crucem Jesu mater ejus, et soror matris ejus Maria Cleophæ, et Maria Magdalene. Cum vidisset ergo Jesus matrem et discipulum stantem, quem diligebat, dicit matri suæ : Mulier, ecce filius tuus. Deinde dicit discipulo : Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam discipulus in sua. Græcæ multa sic hulentur, Ἐλάθεν αὐτὴν εἰς τὰ ἰδιὰ. quasi diceret : Suscepit eam in suam tutelam S. Joannes, discipulus quem diligebat Jesus. Et ex illa hora, cum tenebræ fierent super omnem terram, videtur eam e tumultu Judæorum abduxisse, sequentibus ipsam Maria Cleophæ et Maria Magdalene. An illuc postea reversa sit Deipara Virgo Maria, non liquet. Joannes Hesselius, in Censura de quibusdam Sanctorum Historiis, cum prima editione Usuardi a Molano adornata, Lovanii anno MDLXVIII excusa, cap. 4 ista asserit : Ex devotione non admodum solida, pingitur ipsa Deipara Christum de cruce depositum gremio suscepisse, et sepulcrum studiose considerasse. Verum ista aliorum strictiori examini relinquimus, eo quod pio suo erga Deiparam affectu et Græci et Latini, maxime posteriores, lugubres ejus in morte Christi dolores exponant.

2 Reversæ procul dubio ad crucem Christi sunt Maria Magdalene et Maria Cleophæ, cum Salome matre filiorum Zebedæi et aliis mulieribus. Et ipse Joannes vidit latus Christi aperiri et testimonium perhibuit. Evangelista Matthæus, cum capite xxvii mortem Christi, et Centurionis de eodem confessionem narrasset, versu LV ista subjungit : Erant autem ibi mulieres multæ a longe, quæ secutæ erant Jesum a Galilæa, ministrantes ei, inter quas erat Maria Magdalena; et Maria, Jacobi et Joseph mater; et mater filiorum Zebedæi. Hæc ibi, quæ Evangelista Marcus capite xv versu xi, his verbis indicat. Erant autem mulieres de longe aspicientes : inter quas erat Maria Magdalene; et Maria Jacobi Minoris et Joseph mater, et Salome. En Salome, quæ Matthæo mater filiorum Zebedæi : quo etiam modo his duobus Evangelistis dicitur, Maria, Jacobi et Joseph mater, quæ supra S. Joanni erat Maria Cleophæ, ut infra accuratius probabitur. Sed progrediamur ad dictos Evangelistas. Cum ergo Christus in sepulcro deponeretur, teste Matthæo versu LXI, Erat ibi Maria Magdalene, et altera Maria, sedentes contra sepulcrum : sive, ut exponit Marcus versu XLVII, Maria Magdalene et Maria Joseph aspiciebant ubi poneretur. Cum postea Christus a morte resurrexisset, venit Maria Magdalene et altera Maria videre sepulcrum, ut Matthæus tradit capite xxviii, quæ Marcus capite xvi ita latius exponit : Et cum transisset Sabbathum Maria Magdalene et Maria Jacobi et Salome emerunt aromata, ut venientes ungerent Jesum. Hæc ibi de dictis mulieribus; ex quibus colluntur Maria Magdalene xxii Julii, Salome xxii Octobris, adscriptæ Martyrologio Romano, uti hoc die ix Aprilis Maria Cleophæ his verbis : In Judæa S. Mariæ Cleophæ, sororis sanctissimæ Dei Genitricis Mariæ. Non reperimus in ullo anteriori Martyrologio sub isto cognomine cultum ejus propositum : sed sub nomine Mariæ Jacobi variis diebus memoratur, ut infra dicemus.

3 Est autem Jacobus, dictæ Mariæ filius, frater Domini appellatus, ab Apostolis post Ascensionem Christi ordinatus Episcopus Hierosolymorum, a Jacobo Alphæi Apostolo plane diversus; et quamvis in duodenario Apostolorum numero non fuerit electus, tamen sicut S. Paulus, Apostoli titulo honoratur, vel ab ipso Paulo in epistola ad Galatas, describente primum suum post conversionem ad urbem Hierosolymitanam accessum, ut videret Petrum, ubi addit : Alium autem Apostolorum vidi neminem, nisi Jacobum fratrem Domini. Theodoretus in suis ad dictam epistolam Commentariis istum locum ita exponit. Jacobus vocabatur frater Domini, sed non erat natura, sed nec fuit Josephi filius, ut quidam existimarunt, ex priori matrimonio natus : sed erat Cleophæ filius, Domini autem consobrinus, habuit matrem, matris Domini sororem. Hæc Theodoretus, secutus S. Joannem Chrysostomum, qui etiam in Commentariis in dictam Epistolam ad Galatas, ita honoris titulum explicat : Vide quanto cum honore hunc nominavit. Non enim simpliciter dixit Jacobum, sed magnificum illud elogium addidit, Fratrem, Domini. Poterat alia nota declarare si dixisset, Jacobum Cleophæ, quod cognomen posuit Evangelista... Atqui nec erat frater Domini secundum carnem, sed esse putabatur. Hæc ibi. Est autem S. Joannes Evangelista, qui cognomen Cleophæ indicavit, scilicet dum juxta crucem Jesu stabat cum matre hujus Maria Cleophæ, scilicet uxor, quæ ab aliis Evangelistis Maria Jacobi mater appellatur. Cleopham autem fuisse fratrem S. Josephi, sponsi Deiparæ Virginis, testatur S. Hegesippus apud Ensebium lib. 3 Hist. Eccles. cap. 2 sub finem. Quam antiquus et illustris scriptor sit S. Hegesippus diximus ad ejus Vitam vii Aprilis. Jam sicut S. Josephus et Cleophas erant fratres, ita S. Maria mater Jesu et Maria altera nominabantur sorores, quia erant uxores Josephi et Cleophæ : uti etiam sentit Suarez in 3 parte S. Thomæ tomo 2 disput. 3. sect. 3. Porro Lucæ secundo Ascendit Joseph in civitatem David, ut profiteretur cum Maria desponsata sibi uxore prægnante. Ipsa etiam Deipara eodem capite versu XLVIII filium duodennem in templo inter Doctores repertum ita alloquitur : Pater tuus et ego dolentes quærebamus te. Erant ergo ut Enthymius, in cap. 19 Joannis testatur Deipara Maria et Maria Cleophæ affinitate sorores. Epiphanius lib. 3 cap 78 contra Antidicomarianitas asserit, Jacobum appellatum fratrem Domini, ob summam cum Christo morum similitudinem, Græce διὰ τὸ ὁμοίωτον, non secundum naturam sed per gratiam. Hæc ergo explicandi ratione potuit S. Josephus, Deiparæ semper Virginis sponsus, perpetua in virginitate ei adfuisse; et S. Anna, uni et soli Joachimo nupta, cum diu sterilis fuisset, ex singulari Dei beneficio unicum prolem Deiparom Mariam peperisse, qui jam Doctorum plurimorum Ecclesiæ sensus censetur. Reliqua de S. Jacobo, fratre Domini et Episcopo Hierosolymitano; et altero S. Jacobo Alphæi, Apostolo, omnia præto parata sunt edendu ad Kalendas Martii. Hic prosequimur, quæ de S. Maria Cleophæ, matre S. Jacobi; et S. Salome, matre filiorum Zebedæi referuntur; nam utriusque a morte translationes et miracula inter se ita connexa sunt, ut non possint ullo modo separari.

4 Memorantur a Græcis ad diem viii Aprilis Matronæ

hujus filius
S. Jacobus
frater Domini.

patre natus
Cleopha
13

fratre S.
Josephi,

F
hinc amba
Mariæ, soro-
res habitæ.

Cultus Matronarum, ad sepulcrum Christi,

earum corpora Constantinopoli,

A tronæ Evangelicæ, quæ venerunt Dominica mane, ut ungerent Jesum : et isti accinuntur versus.

Χριστῷ φέρουσιν αἱ μαθήτριάι μύρα ;
Ἐγὼ δὲ ταύταις ὕμνον, ὡς δῶρ', φέρω.
Unguenta Christo deferunt discipulæ,
Hymnos ego illis, munerum loco, fero.

Caussa hujus solennitatis videtur datam Constantinopoli, ob corpora ad templum S. Jacobi fratris Domini translata, de quibus apud Georgium Codinum de Originibus Constantinopolitanis pagina 56 ista leguntur : Templum sacri conditorii in Chalcopratiis Justinus et Sophia ædificarunt... Prope supradictum templum idem Imperator ecclesiam S. Jacobi extruxit, ubi suis in conditoriis asservantur Reliquiæ sanctorum Innocentium, et Simeonis Theodochi, et Prophetæ Zachariæ, et Jacobi τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Fratris Domini. Ceterum in dextera sacri conditorii posita sunt corpora sanctorum mulierum, quæ unguenta ad Christi sepulcrum tulerunt. Ultima Græce ita efferruntur Ἐν δὲ τῷ δεξιῷ μέρει τῆς ἁγίας σοροῦ, εἰσε κείμενα τῶν ἁγίων μυροφόρων γυναικῶν τὰ σώματα. Videntur intelligi, S. Maria Cleophæ, mater S. Jacobi fratris Domini, et Salome, mater filiorum Zebedæi. Fuisse autem dictum templum ad honorem S. Jacobi fratris Domini consecratum, legitur in pervetusto MS. Synaxario Ecclesiæ Constantinopolitanæ, quod spectat ad collegium Claromontanum Societatis Jesu Parisiis, ad diem xxiii Octobris, quo a Græcis dictus Jacobus solenni veneratione colitur. Translatio autem Jacobi, Simeonis, et Zachariæ memoratur ad Kalendas Decembris in Martyrologio MS. Arabo-Ægyptiaco. Conditum est illud templum a Justino Juniore Imperatore, Justiniani ex sorore Vigilantia nepote, qui conjugi Sophiæ cum Augustæ dignitate coronam imposuit, postquam ipse coronatus fuit xiv Novembris anni DLXV. Dicta autem sanctorum matronarum corpora, cum reliquiis S. Jacobi fratris Domini et aliorum Sanctorum tunc temporis fuisse aut Constantinopolim delata, aut saltem in extracto templo deposita, nobis verosimilins apparet. Fix etiam dubitamus, quin quo tempore Hierosolymis Episcopus erat Jacobus, ibidem vixerit ejus mater Maria, imo et Salome; indeque fuerint corpora Constantinopolim translata, una cum Reliquiis dicti S. Jacobi. Favet opinioni nostræ hodiernum Martyrologium Romanum, diem natalem S. Salomæ xxii Octobris affigens Hierosolymis, et supra S. Mariam Cleophæ seu Jacobi adscribens Judææ.

CAPUT II.

C Cultus sacer SS. Mariæ et Salomæ in urbe Italiæ Verulana : ibidem Reliquiæ et patratæ miraeula.

Non substitit veneratio harum Matronarum apud Syros in Palæstina, neque apud Græcos Constantinopoli; sed translata est ad plurimas Ecclesiæ Latinæ regiones, ad quas aut ipsæ ambæ aut altera earum dicuntur venisse, domicilium fixisse, et ad finem vitæ superstites sepulturam et sacrum cultum obtinuisse. Hæc est gloriatio tam urbis Ferulanae in Hernicis, populo Latii apud Italos, non agri Arelatensis, in Provinciæ Gallix Narbonensis regione; imo et Civitatis Roderici, in Hispanorum antiqua Lusitania. Ab Urbe Ferulana hanc controversiam auspicamur. Habemus harum Matronarum longa Acta, descripta ex MS. codice Serenissimæ Christianæ Reginae Sveciæ, numero 1131 signato sub hoc titulo : Vita seu Legenda trium sororum, Mariæ Virginis, Mariæ Jacobi, Mariæ Salomæ : et hujus Legendæ Prologus sic incipit : Sanctam et indubitatam præcelsamque ac salutiferam beatissimarum Sororum, gloriosæ semper Virginis Mariæ Christiferæ videlicet, Mariæ Jacobi et Mariæ Salomæ, ejusdem Domini nostri Jesu Christi materterarum, genealo-

Aprilis T.I

Acta aliqua de SS. Maria Jacobi et Salome

giam, vitæ conversationem, et corporum resolutionem in Domino, ac earum inventionem, cum translatione et earum miraculis, Deo adjuvante, licet sermone tenui et inculto, conabimur enarrare. Tandem post hæc omnia fuisse indicata et relata, additur Sermo brevis de sanctis Sororibus, in Natali beatissimarum Mariæ Jacobi et Mariæ Salomæ, sacratissimæ Virginis sororum et materterarum Christi : et post ultimum folium alia manu scriptum erat : Liber iste scriptus est noviter anno Domini mccccxci, et datus est Magistris ad prædicandum eodem anno. Auctor vero a doloribus calculi miraculose curatum se anno mccccxxiii scribit, fateturque in Prologo, se harum virtutes et præconia, ad memoriam legentium anniversario curriculo summa cum humilitate recolenda, e scriptis Gallicis Latino eloquio deprompsisse. Gallicorum scriptorum auctores indicat Colrenerius ad diem xxv Maii in suo Calendario Mariano. Horum primus auctor, inquit, est Joannes de Vinette Ordinis Carmeli, natione Picardus Gallico rythmo : ex quo additis multis, ex libris Latinis, ut ait, in prosam transfudit Joannes Drogen i. v. Baccalaureus. Hæc ibi. Meminit Joannis de Vinetta post alios Joannes Baptista de Lezana tomo 4 Annalium Carmelitarum ad annum 1367 num. 3, asseritque inter alia opera edidisse Vitas trium Mariarum. At Joannis Drogen seu Drogyn I. V. Baccalaurei meminit Antonius Verdier, in Bibliotheca Francica, addens eum e Latino transtulisse in Gallicum Regimen honoris, ex quo rythmum sub initium libri positum exhibet, sed lingua Gallica antiqua et inculta. Qui autem omnia ista Latine transtulit auctor latet. Hoc unum de omnibus possumus enuntiare, eos absque ullo examine varias res coacervasse; ex quibus pauca miracula, tamquam verosimiliora, seligimus, quæ referuntur in Galliis contigisse, infra ea daturi. Falluntur præterea, qui, ut tres Marias reperiant, Salomen matrem SS. Jacobi et Joannis Evangelistæ appellant Mariam Salomæ, quasi hæc Maria esset uxor Salomæ. Verum Salome est nomen mulieris et non viri, et ita vocata etiam fuit mater septem Martyrum Machabæorum : Salome etiam dicta fuit uxor Aristobuli et soror Herodis apud Josephum lib. 13 Antiquit. Judaic. cap. 19 et lib. 15 cap. 3

6 Quomodo Maria Cleophæ, mater S. Jacobi fratris Domini, fuerit appellata soror beatissimæ Virginis Deiparæ, supra diximus. Quod Salome fuerit ejusdem Deiparæ Virginis habita soror, neque apud Evangelistas, neque apud antiquos Patres legitur. An fuerit Salome soror Mariæ Cleophæ, et inde data occasio dicendi, eam etiam fuisse sororem Deiparæ Mariæ, non habemus unde solide asseramus, aut id asserentes refellamus. Arbitramur tamen hanc esse rationem satis commodam ad explicandum ea, quæ de ipsis ut Sororibus Deiparæ, in variis Missalibus et Breviariis leguntur. Habemus antiqua Breviaria Ecclesiæ Autissiodorensis in Gallia, et Tornacensis in Belgica; in quibus ad diem xxv Maii solenni cultu celebratur festum SS. Mariæ Jacobi et Mariæ Salomæ sororum : et novem in Breviario Tornacensi, at sex recitantur de iis Lectiones propriæ, in Autissiodorensi in primo et secundo Nocturno, item hymni proprii cum antiphonis, responsoriis et oratione. Celebratur eadem die dictum festum in Breviariis antiquæ professionis Regularium beatissimæ Dei Genitricis semperque Virginis de Monte Carmelo, ex usu et consuetudine approbata Hierosolymitanæ Ecclesiæ et Dominici sepulcri. Quomodo dictus usus ex Gallia et Belgio Hierosolymam delatus fuerit, diximus viii Aprilis ad Vitam S. Alberti Patriarchæ Hierosolymitani et Legislatoris dicti Ordinis Carmelitarum, idque ipsum hinc confirmatur. In Ecclesia Remensi, celebratur xi Maii dictum festum SS. Mariæ Jacobi et Salomæ, et solum tres lectiones a prioribus diversæ referuntur in secundo Nocturno recitandæ, in quibus

D AUCTORE G. H.

seculo 15 scripta

non sunt satis solida, E

nec S. Salome fuit Maria.

F

cultus in variis Breviariis et Missalibus,

A sola S. Maria Cleopha appellatur matertera Christi Domini. In Missali Ecclesie Ultrajectinæ, anno MDXIV excuso post missas de Communi Sanctorum, ponitur Missa ad honorem SS. Mariæ Jacobi et Salomæ, et eadem Oratio præscribitur, quæ in Breviariis Antissiodorensi et Carmelitano, utraque vero soror Mariæ Deiparæ et matertera Christi vocatur, et additur Sequentia ante Evangelium recitanda, ubi eadem explentur. Omnia autem simul magnifice excusa sunt typis Jodoci Badii anno MDXXIX; et in officio Breviarii omnes psalmi etiam ad Horas diurnas et Completarii interponuntur, uti in Missa totius Canon et Præfatio aliæque cum suis notis. Adjungitur lucubratiō Joannis Bertandi Petragorici, de cognatione S. Joannis Baptistæ cum filiabus et nepotibus Beatæ Annæ. In hac obtruditur ejusdem B. Annæ mater Emerentia, nupta Agari; aliis Emerentiana, nupta Stolano seu Gaziro; cui ipsa pepererit Esmeriam, matrem Elisabethæ genitricis S. Joannis Baptistæ; et S. Annam, quæ genuit Mariam Deiparam Viaginem, ex Jochimo; ac præterea genuisset Mariam Jacobi, ex altero marito Cleopha, nuptam Alphæo; et Solomon ex tertio marito Saloma, nuptam Zebedæo. Quæ ut ingeniose ab aliquibus inventa sunt ita absque sacre Scripturæ et antiquarum Patrum consensu non facile sunt admittendo, et ulterius ad Vitam S. Annæ XXVI Juli examinanda. Hæc circa genealogiam.

B At mortuis S. Annæ ejusque maritis; si habuisset plures: mortuisque etiam maritis Salomæ et Mariæ Jacobi hæc matronæ jam viduæ, uti Legendæ prædicta habet, accessissent ad sedes Deiparæ Virginis: ibidemque sumpto domicilio habitassent. Quod de Maria Jacobi ejusque filiis, fratribus Domini ideo habitis, probabilius dici posse judicamus. Juxta enim eandem lucubrationem, eandem matronæ in Deiparæ solatium ipsi adfuisse, cum Josephus ejus sponsus sancte moreretur, et Christus pro redemptione generis humani cruci affixus expiraret: deinde post Christi resurrectionem et ascensionem permansissent cum Deipara, donec extrema obsequia eidem morienti exhibuissent. At postmodum cum fama percrebuisse S. Joannem, filium Salomæ, in dolium ferventis olei Romæ missum, et inde sanum et incolumem crasisse; relicta Palæstina in Italiam navigassent, ac Romam progressæ cum Clemente Pontifice egissent; pleniusque de omnibus instructæ, ad Verulanam civitatem venissent, ibique ambar ex hac mortali vita migrassent, in eodem sepulcro depositæ, Maria Jacobi vii Kalendas Junii, Salomæ xi Kalendas Novembris. Quæ fere eadem narrantur in antiquo Breviario Carmelitano ad festum S. Joannis ad portam Latinam vi Maii: sed

C de sola matre S. Joannis.

7 Baronius in Notis ad xxv Julii agens de S. Jacobo Apostolo Fratre S. Joannis, asserit ex monumentis Ecclesiæ Verulanæ, horum matrem uxorem Zebedæi Mariam, in illa persecutione, quæ post necem S. Stephani secuta est, fugatam in Italiam adventasse, et apud Hernicos itinere fatigatam in pace quiescere, ibique ejus venerandum corpus religiose asservari, nulli aliis sociæ aut sororis facta mentione. Eodem modo Ughellus, tomo primo Italix sacræ de Episcopis Verulanis acturus, unam solum recolat matronam, matrem filiorum Zebedæi, et non Saloman, sed Mariam Jacobi appellat, mortuam vi Kalendas Julii: ait autem, sacrum corpus ejusdem S. Mariæ Jacobi viii Kalendas Junii anno MCCCIX, Pontificatus Innocentii Tertii anno XII, Oddonis Verulani Episcopi X, revelante tum ipsius filio B. Jacobo Apostolo, tum sanctissimo Petro, eundem Verulano, Thomæ nomine, in ecclesia ipsi Apostolorum Principi dicata frequenter oranti, summa omnium letitia inventum fuisse, in quodam specu extra civitatem olim a priscis illis fidelibus absconditum... Quam plurima autem miracula in inventione sacri corporis Mariæ Jacobi a Domino patrata, innumerosque ibidem populos undique

confluxisse; tantamque fuisse eleemosynarum copiam, ut ex iis primo parvam ecclesiam, deinde nobilissimam, quæ nunc extat, in ejus gloriam et honorem exædificatam, prodant vetera Ecclesiæ Verulanæ monumenta. Et paulo post asserit, etiamnum Ecclesiam Cathedralem divitem esse Sanctorum Reliquiis, inter quas recenset corpus S. Mariæ Jacobi. De hac Matrona ad xxv Maii ista leguntur in hodierno Martyrologio Romano: Verulis in Hernicis Translatio S. Mariæ Jacobi, cujus sacrum corpus plurimis miraculis illustratur. Baronius in Notis addit ista: Ejus rei gestæ historiam accepimus editam a Verulana Ecclesia, ubi ejus corpus decentissime asservatur. Habentur ibidem complura de ea rescripta miracula. Alia insuper de his manuscripta accepimus ab Ecclesia Pistoriensi, prædictis consentientia. Hæc ultima Romæ descripsimus ex tomo A collectionis Gallonii apud Patres Congregationis Oratorii Falticellani, cum relatione Abbatis ejusdem ad Innocentium Papam de inventione Reliquiarum S. Mariæ Jacobi, quæ ex fragmento Actorum Episcopatum Ecclesiæ Verulanæ tomo E dicti Gallonii sic habetur.

8 Reverentissimo Patri et Domino Innocentio, S. R. E. summo et universali Pontifici, Fr. G. Abbas Casemarii, debitæ subjectionis obsequium. Quidam juvenis Verulanus, inter alias quas vidisse asserit visiones, istam vidisse refertur, quam vestræ Sanctitati rescribo. B. Petrum Apostolum vidit, ut asserit, manifeste; qui sibi locum liquido demonstravit, ubi matris filiorum Zebedæi Reliquias reconditas affirmabat. Post aliquot dies itum est ad locum, qui puero fuerat præmonstratus ab Apostolo; et ego cum duobus Fratribus meis affui, rogatus a Venerabili Episcopo Verulano. Locus erat foris juxta mœnia civitatis, arduus et aridus, et valde difficilis ad eundum, præcitiis plenus et rupibus; quæ rupes tantæ erant molis et magnitudinis, ut non sine palis et malleis ferreis multoque labore confractæ potuissent amoveri de loco. Quibus amotis, cavatum est fere ad staturam hominis, et inventus lapis, sub quo iterum lapis inventus est alius, ubi scriptum erat: Maria mater Joannis Apostoli et Jacobi in ista. Inventa est et chartula, in qua id ipsum quod in lapide scriptum erat: quæ chartula sutæ erat in panno, ubi ipsæ erant involutæ Reliquiæ. Charta, pannus, et ossa, omnia pura, integra et sincera, ac si de novo fuissent ibi reposita. Quæ autem sic inventa sunt ossa, sicut viderat et prædixerat juvenis memoratus, levavit Episcopus, et tradidit ea mihi, quæ post paululum Episcopo reddidi. Episcopus vero reddidit ea Vicedomino suo, Vicedominus eundem Monacho meo; qui Monachus tangens unum de ossibus, manum suam vidit et sensit recenti sanguine perfusam: et ego postea cum multis aliis vidimus pannum et tualiam perfusam sanguine, in quibus erant involutæ Reliquiæ. In excavatione vero odor suavissimus replevit me et qui aderant universos. Duravit autem non multum, sed et terramotus, ut aiunt, factus est magnus; sed ego non sensi. Post paucos autem dies valens illuc cum D. Pennensi Episcopo et Abbate S. Anastasii, in osse, sicut puto tibi, vidimus purum sanguinem et recentem. Quod oculis meis vidi. Sanctitati vestræ fideliter denotavi.

9 Hæc ibi: a quibus diversa narrantur in superius citata Legenda: scilicet apparuisse S. Jacobum, S. Joannis Evangelistæ fratrem, Verulanensi Episcopo, et indicasse locum ubi corpora matris suæ Mariæ Salomæ et sororis ejus Mariæ Jacobi inveniret recondita: ac postmodum, splendore magnæ claritatis emicante et miri odoris fragrantia subsecuta, corpora ita candida et nivea fuisse reperta, ut nulla corruptionis vestigia apparerent: sed et pallium, quo fuissent involuta, inventum totum ex integro quasi novum

uti indicatum
Innocentio 3
Papæ

15

cum hac inscriptione.

F

atque corpora
dicantur
inventæ.

vum

dicuntur co-
habitasse
Deiparæ,

B

et hac mortua
in Italiam
Profectæ,
Verulis
obiisse,

saltem una
illurum:

C

cujus corpus
inventum
anno 1209

et Ecclesia
S. Mariæ
Jacobi ex-
tenta sit,

A vum. *Imposita ergo novæ thecæ prope majus altare decenter fuissent condita, cum hoc titulo: Hic duæ sorores sunt materteræ Christi, quæ vitæ fœcundæ sidera mente tenent. Ibidem sanitates ægrotantibus redditæ; leprosi mandati, cæci visum, auditum surdi, claudigressum receperunt. Adjungimus miracula ex MS. Pistoriensi, sub hoc titulo tradita. De S. Mariæ matre S. Jacobi et Joannis Evangelistæ: et sunt hujusmodi.*

*Pistoriensis
mulier Ele-
phantiaca.*

10 Noverit namque vestra sublimitas, quod dum quædam mulier conjugata, Aldruda nomine, de parochia nostra, judicio divino videretur elephantiam incurrisse, ita quod per expilationem superciliorum, nasi cruciationem, vocis rauositatem, et faciei grossitiem, in ea comparere indicia jam cœpissent: per parentes et virum ejus cum infirmis vicinarum domorum de ipsarum provincia tractabatur, ut mulier prædicta, a proximorum suorum et aliorum sanorum cohabitatione remota, prout juris et consuetudinis ordo requirit, loco aliquo congruenti infirmorum deberet collegio sociari. Interea dum mulier ipsa remanere in civitate sua per erubescentiam hesitaret, et ad locum confugere remotiorem eligeret; nocte quadam, in qua mane sequenti proponebat iter arripere, assignatis jam pannis et domus utensilibus viro suo, et receptis ad opus suum quibusdam panniculis, quos ad usum et sustentamentum proprium duxerat opportunos maxime; cum ejusdem viri sui licentia profectura, vidit in somnis visionem, quæ talis fuit. Apparuit mulier quædam, quæ dixit ei:

*a S. Mariæ
Jacobi moni-
ta,*

B Ego sum Mariæ, mater Jacobi Apostoli. Surge velociter, et ad domum meam in partes Campaniæ, videlicet ad civitatem Verulanam, festinanter studeas proficisci, ubi scias et confidas te per Divinam clementiam ab elephantia liberandam, et sanitati tuæ pristinae restituendam. Quia respondente, Quia viam nescio et ductore careo; Sancta inquit: Ego fili, ut iter arripueris, ductorem comitem providebo. Hac igitur visione perterrita, et præ timore stupefacta, assumpta post cogitationes multas spei et fidei fortitudine, valde mane surgens, sola iter arripuit. Statimque, antequam multum a suo viro et domicilio recessisset, viatores duo, vir scilicet et uxor, natione Apuli, ejus in faciem occurrerunt. Quos salutatione præmissa cum de eorum itinere ac proposito sollicite scrutaretur, eis respondentibus didicit, quod ad domum B. Mariæ Jacobi annuente Domino pergerent oraturi. Quid plura? Post confabulationes et verba quæ insimul habuerunt, eorum se comitatu inmiscuit; et illi tres, tamquam impotentes et debiles, simul proficiscentes, lentis passibus incedebant. Circa meridiem vero in prima diarta, cum conjux illius pane careret, prædicta mulier infirma de pane suo quem portabat caritativam eis obtulit portionem. Tunc primum uxor viatoris illius, dum faciem mulieris infirmam fuisset diligenter intuita; quod elephantia esset ex faciei grossitie et superciliorum depilatione percepit: ob hoc nec panem ab eis porrectum a viro suo permisit assumi; et societatem ipsius refutare cupiens, eidem ne sibi ulterius appropinquaret inhibuit. Et sic dum pervenisset ad civitatem Aquini, illi duo cupientes istam omnino dimittere, occasionem invenerunt a foro et strata divertendi, dantes ei licentiam, et proponentes se in urbe ipsa consanguineos et notos habere, ad quos eos declinare et manere die illo procul dubio oporteret. Credente illa et sola cum multa mœstitia exeunte civitatem, cum ad expectandum quemlibet circa viæ marginem resideret, prædicti conjuges credentes illam in civitate remansisse per aliam viam exierunt: et dum properantes incederent, quam post se dimisisse putabant, ante se quasi velociorem et præambulantem invenerunt. Quam respicientes et rei considerantes eventum, arbitrati sunt quod mulieris ipsius comitatum

*acceptis viæ
ducihus abijt
Verulas:*

*sic ab eis
derelicta,*

*e s iterum
recipit.*

effugere, et sine ea arreptum iter peragere non valebant. Tunc ergo resumunt simul ambulandi propositum, et ne videatur super prolixitate his tædiosa, ad locum duce Domino pervenerunt optatum. Dimissis itaque sociis illis, eorum mulier oratorium B. Mariæ intravit. Quam cum quidam Miles, ad custodiam altaris deputatus, ipsius Domini [providentia] nosceret, misericordia commotus super tægritudinem ejus, suspendit ad collum ejus aliquantulum de lapide illius loci, in quo B. Mariæ reliquiæ suæ inventæ, et dimisit illam. Sicque factum est quod illa credens mandatum implevit, et quod voluit impetravit. Nam sanitatem accepit, ita quod statim, dum per viam reverteretur, respiciens ad tumores et scissuras carnis suæ, invenit eas subito desiccatas et integras.

11 Noverit quoque Beatitudo vestra quod mulier quædam Neapolitana, Aufreda nomine, quinque continuis annis tam graviter chiragram et podagram passa est, quod vix de loco ad locum movere se poterat vel aliquod officium exercere. Et demum per continuum sequestem annum sic graviter est morbis prædictis gravata, quod ex toto manuum pedumque officium perdidit, et lecto decubans per manus famularum domus sic cibos potumque sumebat et quæque alia quæ natura exigebat per eosdem præfata mulier exercebat. Verum cum pro ipsius convalescentia multa essent (variorum) generum medicamenta corpori suo adhibita, nullum tamen remedium poterat infirmitatis sentire: et sic quasi de sua sanitate desperata, mori quam vivere potius peroptabat. Ad cujus auditum, cum inter has angustias versaretur, pervenit, quod apud Verulas inventum fuerat corpus B. Mariæ Jacobi, pro cuius dignis meritis jam Dominus noster Jesus Christus plurimos, qui ad ejus corporis membra accesserant, a pluribus et variis languoribus curaverat, et pristinae restituerat sospitati. Ad hæc mulier animata, cœpit rogare virum suum ut ipsam Verulas deferret, ad ipsam S. Mariam Jacobi, pro recipienda, dante Domino, cum infirmis ceteris sanitate. Cujus precibus vir annuens, eam jumento manibus aliorum sustentatam imposuit: quam fatigabiliter Verulas asportarunt. Quæ ibidem ante corpus B. Mariæ devote permanens, post triduum per merita ipsius sanata est, et sospes ad propria est reversa.

12 Ceterum noveritis, quod in pluribus viris ac mulieribus aliis civitatis Neapolis, qui multis et variis languoribus vexabantur, eadem B. Mariæ Jacobi, sicut accepimus, miracula sanitarum est mirabiliter operata. Vestre itaque Clementiæ magnitudini notum sit, quod quidam juvenis de Apulia, nomine Gregorius, qui loquelam amiserat, et oris tortuositate nimia laborabat, qui cum pro recuperanda sanitate ad Pureolana balnea accessisset, remedium salutis nullatenus valuit consequi efficacia balnearum; tandem audita revelatione et insignibus miraculis B. Mariæ, matris Apostolorum Joannis et Jacobi, accessit Verulas: et ibidem per aliquantos dies moram subeuntem redeuntem vidimus cum loquela et recto ore nos de Puteolo, Creatori omnium, qui est in Sanctis suis mirabilis, gratias exsolventes.

Advertat lector hic appellari S. Mariam Jacobi, et haberi matrem filiorum Zebedæi SS. Apostolorum Jacobi et Joannis Evangelistæ, quæ aliis est Salome: cum contra mater S. Jacobi Fratris Domini et Episcopi Hierosolymorum appellari deberet Mariæ Jacobi: ut dubium videatur cujus corpus ibidem observari datur. Ferdinandus Ughellus tom. 5 Italia Sacra vol. 1. na 1261, enumerat Sacras Reliquias Reatas observatas, traditque caput Mariæ Cleopæ esse in sede Servorum.

D AUCTORE G. H.

*ecclesiam in-
gressa.*

*sanitatem
recuperat.*

*Neapolitana
quinquennio
podagrica,*

E

eo delata

sana efficitur.

F *in'ter alios
sanatos*

*mutus loque-
lum recipit.*

A

AUCTORE G. H.

CAPUT III.

Cultus sacer utriusque Matronæ in diœcesi Arelatensi. Reliquiæ. Miracula.

Corpora SS. Mariæ Jacobi et Salomæ dicuntur esse in Provinciâ

cultus in ecclesia Arelatensi

Camaria, sive ut viris eruditis placet Castra-Mariana et Campus Marii (ubi putatur Marius castra habuisse contra Cimbras, easque magna clade affecisse) vulgo Camargo, inter Rhodani ostia et Arelatum, ditio est Provinciæ fertilissimæ. In hac visitur oppidum Trimarianum, seu Trium Mariarum, aliter villa S. Mariæ de Mari dictum. In hac ecclesia traduntur etiamnum asservari corpora SS. Mariæ Jacobi et Salomæ, et de his, ac potissimum de S. Maria Jacobi, celebratur in Ecclesia et diœcesi Arelatensi die xxv Maii festum sub ritu duplici, in qua solemnitate iste hymnus ad utrasque Vesperus et Laudes recitatur.

Exultet cœli curia, lætetur hæc Ecclesia :
Plaudat tellus Provinciæ, Deum collaudans hodie.
Maris sita confinio villa, te effunde gaudio ;
Quæ Sanctarum reliquiis dotaris et suffragiis.
Orto jam solis spiculo, accensæ amore eximio,
Ad sepulcrum Dominicum, unguentum ferunt mys-

[ticum.

B

Sanctæ Matres et Filii faxint ne simus reprobi,
Dies magnacum venerit, Judexque summus aderit.

14 Hæc ibi. At quomodo dictarum Sanctarum corpora eo delata fuerint, diversimode traditur. Ex his quæ pluribus in supra citata Legenda earum referuntur ista paucis exhibeo : Miles quidam, admodum nobilis et egregie Catholicus, atque dictæ Camariæ Dominus, pia religione motus, in Palestinam peregrinatus, sanctum sepulcrum et alia redemptionis nostræ loca invisit. Inde Romam reversus, sacra Apostolorum limina devote adivit, et ibi edoctus de sacris Reliquiis in Verulana civitate quiescentibus, ad illam profectus est, benevoleque a Regnerio, Duce Verularum et adjacentium ditionum Domino, exceptus est : cui præclaram operam præstitit in bello contra Saracenos, in illas ditiones irruentes ; quando Miles hic Regnerium e summo periculo liberavit, et Garferium Saracenorum Principem obtruncavit, et victoriæ subsecutæ auctor extitit. Rogatus ergo aliquod donarium petere et accipere, postulavit sibi dari sacra corpora SS. Mariæ Jacobi et Salomæ, et magnacordis letitia obtinuit, et ad prædictum locum transtulit : in quo tunc fuisset Canonicorum Regularium cœnolium. Hæc ibi. Videtur auctor ad tempora respicisse, quibus Nuceria Saracenorum dominatui patebat in vicino regno Neapolitano : quos Fredericus II Rex Siciliæ et Apuliæ, anno mcccxx e montibus Siciliæ depulsos, transtulit in Apuliam, fecitque in civitate Nuceria communiter habitare, uti apud Monachum Paluanum legitur. Facta tunc arx Nuceriæ munitissima, prædonum spelunca, usque dum eum Carolus Rex, Frater S. Ludovici, ad deditionem compulit circa annum mcccxvi, aut potius (quia tunc adhuc ibi erant relict) usque dum sub Carolo ejus filio penitus fuerunt anno mcccxc expulsi, destinato in hanc expeditionem Joanne Pipino de Baculo, Milite et Magistro rationalis curiæ, uti Summontius, lib. 3 Historiæ Neapolitanæ narrat. Et hæc dicta sint, si forsan Auctor Legendæ ea voluit tempora indicare.

C

15 Honoratus Boucheus Sacræ Theologiæ doctor, Præpositus S. Jacobi, magna diligentia chorographum et Historiam Provinciæ illustrans, non est dignatus vel minimam præcedentis translationis facere mentionem ; sed arbitratur has sanctas Matronas, Mariam Jacobi et Salomam earumque ancillam Saram, ex Palestina migrasse una cum SS. Martha, Maria Magdalena earumque pedissequa Marcella, et appulisse in Gallias, et quidem in Camariam ; ibidemque mansisse dictas Mariam Jacobi Salomam et Saram, et ecclesiam S.

cu ipsa ibi mortuæ ?

Mariæ in mari construxisse, ibique ad obitum usque, D
vixisse, ac sepultas fuisse : verum sepulcrum earum absconditum fuisse, propter variorum barbarorum incursionem, scilicet Gothorum, Wandalarum et Saracenorum. Hæc ille lib. 4 Chorographiæ cap. 491 pag. 327. Guilielmus Durandus Episcopus Mimatensis lib. 1 Rationalis officii cap. 7 num. 28. In Comitatu Provinciæ, inquit, in castro S. Mariæ de mari est altare terreum, quod ibi fecerunt Maria Magdalena et Martha, et Maria Jacobi et Maria Salome. Hæc ille sæculo xiii. Joannes Bocaudus, a Colvenerio ad hunc ix Aprilis citatus. in Encomio trium Mariarum sub finem ita scribit : Harum, Mariæ Cleophæ et Salomæ, sororum Virginis Mariæ, corpora nunc in Gallia Celtica recondita visuntur, in oppido quodam exiguo, Gallis et plerisque aliis obipsa sane quam religioso, e regione Massiliæ civitatis Provincialis Comitatus. Unde cum Robertus, olim Siciliæ Rex et Provinciæ Comes, præfata corpora ex eorum cellula, in qua ad præsens celeberrime consistunt, ea quidem evelli imperasset, frustra nixus est : quæ admodum amplexu gemino divinitus palam adeo conjuncta sunt, ut quondam separata fuisse minus crederentur, Fratre Joanne Veneto perspicuo auctore in Vitis ipsarum trium Mariarum. Hæc ibi Colvenerius. Regnavit Robertus ab anno mcccix usque ad annum mcccxliv. Quæ autem
E
attingit ille de corporum indissolubili nexu, latius subjicimus ex prædicta Legenda, cum duobus aliis miraculis ; quorum unum in Petro, Leonensi in Armoricis Episcopo, patrum traditur : alterum in ipso Legendæ auctore, anno mcccxcxiii ; et sunt hujusmodi.

16 Percurrente fama eminenteque sanctarum sororum Mariarum, quæ longe lateque per adjacentes divulgabatur regiones ; Rex piissimus Siciliæ atque Provinciæ, Robertus nomine illustris et magnificus, a præclaro Francorum sanguine exortus, virtutum tenax, sui compos, litteratus et devotus, miro religionis devotionisque ad sanctas Sorores motus affectu, ad eas peregre decrevit accedere ; et veluti mente concepit, actu perficere jussit. Duas videlicet capsas, auro fulgentes et argento, gemmis ornatas pretiosis, ad sanctarum Sororum glebas honorificentius collocandas ; hac tamen intentione, ut ipsas ab invicem dissolveret, et alteram in unam capsarum cœnobia permansuram reconderet ; aliam vero in reliquarium Massiliæ se penes deportaret. Quibus dispositis, maximo Pontificum, Abbatum, reliquorumque nobilium ac aliorum comitatu, dictus Rex devotus accessit, uti peregrinus. Igitur peracta devotione sua, duobus præcipue sibi assistentibus Episcopis, jussit thecas aperiri, et beatissima corpora separari. Qui thecam aperientes subito tantam suavissimi odoris hausere cuncti fragrantiam, quantum mortalis homo non se meminit persensisse ; et jussione regia manus extendentes temerarias ad corpora, ut ea dividerent, Mirum dictu ! continuo Pontifices luminibus oculorum sunt privati, et tenebras quas merebantur incurrunt ; beatusque corpora, eodem sarculo jacentia, cunctis videntibus, viventium more sese mutuis constrinxerunt amplexibus, quod nullo modo ab invicem seorsum evelli potuissent : ut quemadmodum in vita, sic post mortem se dilexerant, demonstrarent. Unde tanto timore tremoreque cuncti qui aderant sunt invasi, ut jam luculenter divinitus perciperent, quod non separanda separare deberent. His igitur actis, Rex, Pontifices et ceteri, clauso feretro, cum intimis gemitibus et lacrymarum imbribus circa feretrum corruentes, flexis poplitibus, devotis orationibus institerunt : et pro eorum statu plurimum solliciti Rex et ceteri omnes, uno spiritu, ut redderetur eis visus Dominum precabantur. Quorum supplicationes et desideria miserator Dominus clementer exaudiens, sospitati eos et plenæ convalescentiæ

Jussu Roberti Regis novis capsis imponenda corpora earum,

F

intimo amplexu constructu separari nequeunt :

2 Episcopi
visum reci-
piunt.

A convallescentiæ [reddidit] supplicantis populi vota benigno favore prosequens ; et suarum interventu Materterarum, ad misericordiam flexus, omni semoto tremore, visum Pontificibus restituit. Tum decreto regio edictum est, ut nemo deinceps beata corpora separare præsumeret. Feretrum quoque Sanctorum corporum suis jocalibus decorari fecit, ecclesiam et cœnobium ingentibus dotavit redditibus, et regulares Canonicos divinum cultum ibidem exequentes ampliores instituit : illicque canon fuit, neminem diu in Sacerdotali officio exercuisse officium, nisi castitatis et munditiæ studiosum. Nam qui se libidine in jam dicto cœnobio coinquinarent, deprehensos vel dejectos, quod erat consequens, fuisse detectos, multis indicibus extitit manifestum. Tum Rex, Pontifices et singuli ad propria repedarunt, Deum et sanctas ejus Materteras, in iis quæ audierant, et viderant, magnificantes et laudantes. Amen.

Petrus Episcopus
Leonensis,

17 Aliud est, quod neque subticendum arbitrator. Reverendus Petrus, S. Pauli Leonensis Episcopus, morum elegantia clarissimus, virque magnæ claritatis et litteraturæ ac vitæ eminentis quem ad suarum probationem virtutum et cumulum meritorum, ut sape numero suis permittit fidelibus Omnipotens, gravissima oppressit ægritudo, adeoque colligatum tenuit et afflictum, ut etiam se in latus alterum absque humano auxilio nullatenus vertere, sustentare, sedereque, vel supinus jacere vix ipse posset ; et multis annis in lectulo decubans, pene omnium jacebat membrorum officio destitutus. Ea de re suis domesticis circumquaque transmissis, colligere medicos studuit ; si fortasse ejus molestiæ subvenire potuissent. Et congregati e vicinis locis undique physici, ad tactum venæ et pulsus denuntiant, ejus exitum, citius affuturum ; ac sermone brevi, nihil omnino profuerunt. Cum igitur magis ac magis morbus gravesceret, et jam pene sui de convallescentia desperarent, et ab omnipotente Deo remedium continuis precibus quærerent ; rumor advolans de sanctis Sororibus et earum translatione, divino munere ad ipsum percrebuit. Mox orationem suam in sinum suum convertens, a Deo et Sanctis sororibus intervenientibus petiit, ut gratiam sibi dignaretur impartiri sanctum earum posse visitare locellum ; voti sponsione addens se ad eas usque profecturum. Tuncque orationem condidit, quam postmodum in tabella ad perpetuam rei memoriam indixit exarandam, pro sui ipsius dicereque volentium devotione et affectu, sub his verbis.

ob longum
morbum
desperatus,

facto voto

et fuis
precibus,

C
O nobile collegium
Sanctarum Sororum trium,
Quibus nomen est Maria,
Vestrum sanctum suffragium
Imploro ad presidium
Nunc in ista angustia.
Que erit Christo gratior,
Aut que sibi acceptior,
Quam sit vestra oratio ?
Nulla sibi communior,
Nulla sibi proximior,
Quam sit vestra cognatio.
Tu sibi, virgo, mater es :
Inde sibi quod imperes
Et nature dat ratio.

Vos vero due ceteræ,
Estis ejus Materteræ.
O quam ingens affectio !
Vobis me dedicaveram
In servum, et decreveram
Mentisipsum expendere,
In devotis officiis
Et debitis obsequiis,
Vestri Deique munere :
Sed en morbo jam imbibor,
Deliciens et delabor.
Si tunc desit remedium,
Ego dulcem consortium,
Vestrarum precum dulcium
Sentiam nunc auxilium. Amen.

post appari-
tionem
Sanctarum,,

18 Expleta autem oratione, protinus sopor vehementis irrepsit. Cumque medium nox iter perageret, paululum ut fieri solet evigilans, vidit sanctas Sorores, pyxidas unguentorum refertorum in manibus tenentes, sibi coram vultibus splendidissimis assistere, seque benignissima consolatione nalcere, dicentes ; Ne metuas præsentem doloris angustiam ; confide, votum imple, sanaberis ; nam nostra intercessione integram valetudinem consequeris. Qui statim evigilans sanus et incolumem se cognovit. Ille itaque de tam jucunda visione congratulans, ac

sabito conva-
lescit.

Omnipotentem sanctasque Sorores collaudans, suis accitis domesticis rei seriem innotescit : et surgens e grabato, sanus et hilaris ad iter, votum impleturus, se accingit. Tandem ad locum sanctarum Sororum, de quo concionati sumus, perveniens, visitavit cœnobium cum oblationibus hostiarum et muneribus magnis, palam narrans sermone disertio suæ peregrinationis causam, ac gratiam a Deo et sanctis ejus Materteris sibi factam. Quod quidem factura nunc usque in eodem cœnobio manet memorabile ; et a priscis prioribus traditum est, proficiscentibus peregrinis enarrandum. Indeque repedans dno in honorem sanctarum Sororum consecravimus altaria, unum in urbe Nannetensi, unde fuerat oriundus ; et aliud in conventu et Ecclesia Fratrum B. Mariæ de Carmelo Parisiis : quæ etsi non sint grandia ædificii quantitate, grandi tamen sublimavit benedictione ; officiumque composuit, quod omni die quoad vixit devotissime decantavit, et die vigeima quinta Maii decantari instituit. Vixit autem sospitate bona usque ad emeritam senectutem, misericordiæ actibus emeritus, et beneficiis semper intentus, migravitque a seculo anno Domini millesimo tricesimo quinquagesimo, cujus anima paradysum meritis sanctarum Sororum possideat, Amen.

D
AUCTORE G. H.

2 altaria illi
erigit.

* forte octoge-
simo
1.

Auctor
Legendæ anno
1423

reatus calculi
doloribus,

p
Autissiodori
ad altare
Sanctarum
coven celebrare.

sanatur

19 Neque vereor, aliena dura refero, propria palam depromere, quæ de Sanctis Sororibus et earum gratiis sum expertus : neque res est dubia quam narabo, quamquam si opus esset astruere, adsunt adhuc mihi superstites sedulo testes. Eram ipse anno Domini millesimo quadringentesimo vigesimo tertio, valetudinis lectulo decubans, æger febre vexatus acerrima, atque morbo quem petrinum in vesica medici calculum vocant, quibus merito alligasse me divinum existimavi semper flagellum. Ibique supinum et jacentem peneque immobilem constrinxerat vis doloris ; utiliter quidem spero nunc, et ovanter recognosco ; unde et quandoque in languore positus mente revertabar ad Dominum, suæ immensæ pietati gratias agens, qui adjudicaverat me contumacem servum, non in ira et furore, sed in virga filiali ita corripere, et dicebam : Domine si sic vivitur et in talibus vita spiritus mei ; corripies me et vivificabis me, ecce in pace amaritudo mea amarissima. Sic utique dolores meos graves ferebam ut poteram ; nec deerant medici, doloribus solerter suffragantes. Cum repente ad memoriam rediit quod in devotissima capella B. Mariæ de miraculis, in antiqua anteriore Autissiodorensi Ecclesia, ubi altare et oratorium in decus et honorem sanctarum Sororum trium decentissime est erectum, pro ipsarum solemnitate grossis signis ecclesiæ pulsabatur : erat quippe dies festus et earum natalitius, qui octavo Kal. Junias annotatur. Mox ad eas, in me reversus, orare et precari pro salute humiliter et devote cœpi, vovens Missarum solennia in præfato celebraturum oratorio, ut dolores meos evaderem, et optatam consequerer sospitatem. Quo dicto, miro modo in semetipsum cœpit febrium incendium retorqueri, ac si reflectionis suæ impetu formidaret se in me ipso ulterius aestuare : sicque actum est, Dei et sanctarum Sororum gratia, ut febris illa hora refrænata vis in semetipsa paulatim frigesceret, et alius morbus terribilis me contingere deinceps non auderet. Itaque post triduum, sanus et incolumis, votum reddidi devote ut valui ; et accitos medicos gratiose propulsavi, plus eorum non indigens auxiliis, sanctarum Sororum suffragantibus meritis, apud Dominum nostrum Jesum Christum, cui est honor et imperium in secula seculorum. Amen.

20 Honoratus Boucheus quæ sub Renato Andegavensi, ultimo Rege Neapolitano e familia Francica et Comite Provincia, gesta fuerunt, ita narrat lib. 9 Historiæ

A *Historiæ Provinciæ sect. 4, § 2.* Cum anno millesimo quadringentesimo quadragésimo octavo quidam Prædicator coram Rege Renato disseruisset de eximia sanctitate Mariæ Jacobi et Salomæ earumque ancillæ Saræ, quarum gloriosa corpora detinerentur in oppido Trimariano, sed sub terra abscondita; motus devota pietate Rex Renatus, inquirendi et elevandi dictas reliquias facultatem petiit a Nicolao v Pontifice Romano, a quo commissio rem totam perficiendi data fuit Petro de Fuxo, Cardinali et Legato Avenionensi: in cujus locum, quod adversa valetudine premeretur, substituti fuere Robertus Damiani Archiepiscopus Aquensis, et Nicolaus de Brancas Episcopus Massiliensis. Qui facta debita præparatione, Arelato discesserunt ad Ecclesiam S. Mariæ de mari, et ibidem repperunt aliquot inscriptiones lapidibus incisas, et alias res admirandas, et inter has antiquum altare lapideum; in cujus medio inserta erat cista plumbea, et in hac caput grande, et creditum est esse S. Jacobi Minoris; item quatuor alia in modum Crucis disposita, sed quorum Sanctorum fuerint nequibat sciri. Cumque profundius effoderent terram, ad latus pedanei sub-ellii altaris, reperta fuit tumba lignea, continens duo sacra corpora cum capitibus integra; quæ credebantur esse SS. Mariæ Jacobi et Salomæ; et aliud ex opposito jacebat, quod Saræ pedissequæ credebatur. Ex hisce corporibus exhalabat odor suavis et valde gratus et admirabilis; ut qui non solum recreabat eos, qui in hac inventione aderant præsentibus et spectatores, sed ita vestimentis eorum inhaesit, ut etiam post elapsam mensem hunc odorem exhalarent. Quæ omnia ubi Rex Renatus ex fidei relatione cognovit, rogavit Legatum Avenionensem, ut curaret omnes Prælatos Provinciæ convocari, ad quorum præsentiam solenni ceremonia sacrae Reliquiæ transferrentur. Assignatum Arelatum, quo Rex et Regina cum tota curia præsentibus adfuerunt sub finem Novembris, et simul comparuerunt Robertus Damiani Archiepiscopus Aquensis, et hi Episcopi, Antonius Ferrerius Arausionensis, Guillelmus Soybertus Carpenteratensis, Nicolaus de Brancas Massiliensis, Palamedes de Caretto Cavallionensis, Pontius de Sadone Vasionensis, Petrus Nasendus Aptensis, Joannes * de Colliarais Tricastinus, Gaucherius de Forcalquier Vapincensis, Tristanus de Aura Conseranensis, Petrus Turelurus Diniensis, Guillelmus Guesus Grasseus, Petrus Marinus Glandevensis; et hi Abbates, Petrus de Lieu S. Victoris prope Massiliam, Arnaldus de S. Felice S. Ægidii in diocesi Nemausensi, et Joannes Eustachius Nizellensis in diocesi Cameracensi. Aderant tres Protonotarii, Guillelmus de Harancour, Joannes Huety, et Marquetus de Riviis cum pluribus viris Ecclesiasticis et sacrae Theologiæ Doctoribus. Qui omnes una cum Rege Arelato discesserunt in Camariam, et ad Ecclesiam Trimarianam, quo accurrerant ex devotione ultra quatuor millia hominum. Quo in loco Legatus, accepta ab Archiepiscopo Aquensi et Episcopo Massiliensi juridica informatione rerum omnium ante peractarum, pronuntiavit in favorem sanctitatis istarum Matronarum, utque publice secundum usum Ecclesiæ honorarentur et invocarentur permisit. Deinde ut translatio corporum perageretur, duo Episcopi cistas quibus inclusa erant apportarunt, et mensæ pretiose exornatæ imposuerunt: ossa incomparabilem odorem exhalantia, vino albo abluta, et gossipio mundata, separatim in arca ligno cypressino confecta deposita fuerunt; usque dum thecæ argenteæ, quibus includerentur, essent confectæ.

21 *Hæc citato loco Boucheus, qui in Chorographia ista addit:* Magnæ cautelæ, quas idem Rex Renatus ad dictarum reliquiarum conservationem adhibuit,

commonstrant insignem ejus pietatem æstimationem- D que ob quam mandavit ut cista, cui Reliquiæ erant inclusæ, quatuor seris et totidem clavibus occluderetur: quarum clavium una semper Aquis in archivio Regio detineretur, altera in Capitulo Abbatie Montis-majoris, cui subjecta est dicta Capella, tertia apud Consules urbis Arelatensis, quarta vero apud ipsos Trimarianos. Et hinc diffidentia oritur, quod raro admodum capsula dictarum Reliquiarum aperiatur, ob expensas quæ debent fieri in convocationem custodum clavium. Nam ex parte Curia, quæ rationem pecuniariam Aquis exercet, tres minimum officiales mittendi, videlicet Præses aut Consiliarius, Advocatus aut Procurator Regius, et alius dictæ rationis pecuniariæ Auditor, et hi sunt custodes Archivii Regii, qui tunc deferebant unam ex quatuor clavibus. Est autem hoc nostro seculo dicta Reliquiarum capsula his solum aperta; scilicet circa annum mcccxxvii requirente Alphonso Ludovico Plessiaco Richelio, tunc Archiepiscopo Aquensi, dein S. R. E. Cardinale et Archiepiscopo Lugdunensi: et postmodum anno mcccxl, requirente Joanne Juberto de Beraut, Archiepiscopo Arelatensi. *Hæc Boucheus ex Archivis Regiis ad Aquas Sextius servatis: et hinc videtur memoria relata in MS. Florario Sanctorum, in Martyrologio Coloniae et Lubecæ anno 1490 excusa, in Additionibus Grevenii ad Usuardum, et in Martyrologio Germanico Petri Canisii, his ubique verbis ad xxv Maii. Ipso die translatio Sanctorum Mariæ Jacobi et Mariæ Salomæ, Sororum Mariæ Virginis. Quæ eadem, omisso verbo Translationis, leguntur in Martyrologio Parisiis anno 1536 impresso. In Martyrologio Gallicano Saussani indicatur festum S. Mariæ Jacobi Arelate. Nulla Saræ pedissequæ sive ancillæ mentio fit in Martyrologiis. In citata Legenda traditur una venisse in Verulanam civitatem ibidemque sepulta.*

ostensa anno 1627 et 1640.

memoria in Martyrologiis, E

CAPUT IV.

Cultus sacer in Hispania. Num istic S. Maria Cleophæ post mortem sepulta? An hujus caput Venetiis?

Hactenus deduximus venerationem S. Mariæ Cleophæ, matris S. Jacobi fratris Domini, imo et Salomæ, matris SS. Jacobi et Joannis Evangelistæ, passim conjunctam, usque exhibitam in Ecclesia Græcorum Constantinopolitana, Italarum Verulanæ, et Gallorum Carnariensi, cum aliquæ sacrarum Reliquiarum asservatione. Ipsi etiam Hispani ad hanc contentione accedunt. *Ac primo Georgius Cardoso in Hagiologio Lusitano ad hunc 1x Aprilis, celebrat S. Mariam Cleophæ, et quandam Mariam Magdalenam, vita functas in oppido Civitatis, vulgo Cudal-Rodrigo. Cujus rei omnis probatio sumitur ex Additionibus Brantionis et Hellicæ ad M. Maximi Chrouicon, in quibus ann. 16 et 17 ista leguntur:* Facta est cum S. Jacobus venit in Hispaniam, Mariam Cleophæ, et Salome matrem, et Mariam quandam Magdalenam eum fuisse comiter comitatas, et rediisse cum illo, venisseque eum corpore, et utraq; Cleophæ et Magdalene obiisse in Civitatis oppido in Lusitania, die Aprilis x. Magdalenam vero Lazari sororem cum Lazaro, Maximino atque Chelidonio, Marcella, Josepho ab Annathia, venisse in Galliam Aquitaniam, ibique prædicasse Domini Jesu sanctum Evangelium: ut docent luculenter Gallorum historiæ, et est traditio ubique satis recepta illius regionis. Maria Salome rediens cum ipso Jacobo filio, peragratis partibus Germaniæ, Angliæ, et Italiæ ubi prædicavit, cum Verulas pervenisset, ætate confecta ibi requievit xxiv Maii. *Hæc ibi sub nomine Hellicæ Archiepiscopi Casuarugustani, qui floruit seculo nono. Verum unum aliquid ex his scriptis extiterit ante hoc seculum decimum septimum.*

cultus aliquis S. Mariæ Cleophæ in Hispania:

an cum aliis in comitatu S. Jacobi venerit?

deposita sub 4 clavibus,

A num alibi discussimus : et quæ huc de duplici Magdalena proferuntur, poterunt examinari ad diem xxii Julii, num videlicet a Maria Magdalena, in Evangelio sub isto nomine notissima, sit alia, non Magdalena sed Maria soror Marthæ et Lazari : quod videtur istarum rerum consarcinator non satis intellexisse. At quis regionem Rhodanum inter et Alpes nunquam appellavit Galliam Aquitanicam, nisi excogitetur nova expeditio in Hispanias, et inde in Aquitaniam ad Garannam fluvium, Massilia et Provincia, regio Italici proxima, in Gallia Narbonensi sita est : ad quam dictas Sanctos personis appulisse, et in ea ad finem vitæ perstitisse, est hoc tempore traditio satis recepta ; sed an nota fuerit seculo Christi nono, plurimum a viris eruditis dubitatur. Quis autem antiquorum meminit adventus eorum in Hispaniam ? Quis venerationis eorum ad x diem Aprilis, aut Salomæ ad xxiv Maii ? Colitur S. Maria Cleophæ hoc ix Aprilis, et Translatio S. Mariæ Jacobi celebratur xxv Maii. Credo quod istorum figmentorum auctor, ne videretur ex hodierno Martyrologio Romano eorum notitiam assumpsisse, de industria voluerit ad diem unum aberrare. S. Salome inscripta est antiquis

cultus S.
Salomes in
Hispania.

Martyrologiis ad diem xxii Octobris, sed Ecclesia Compostellana celebrat sequenti die xxiii Octobris ad quem Tamius illum retulit his verbis : Compostellæ in Gallæcia Hispaniæ anniversaria colitur festivitas S. Mariæ Salome, matris S. Jacobi Hispaniarum Apostoli, quæ filium in Hispaniis secuta, Verecellis glorioso hinc quievit. Hæc ille, ubi pro Verecellis legendum Verulis arbitramur, sed de ejus cum filio S. Jacobo in Hispaniam odreutu, ad utriusque natalem, queri poterit. Interim ejus mortem cum Martyrologio Romano Hierosolymis adscribendam arbitramur, uti Mariam Cleophæ Judææ, et quidni etiam Hierosolymis ? Ferdinandus Ughellus tomo 3 Italiæ sacræ in descriptione Patriarchatus Venetiarum columna 1261, inter Reliquas dictæ urbis simpliciter indicat, caput Mariæ Cleophæ in orde Servorum esse. Ceterum si forsitan et nos in hac molesta disquisitione non videamur aliquibus satisfecisse, libenter edocebimur certioris veritatis meliorem methodum, quam poterimus amplecti ad diem xxv Julii aut xxii Octobris, imo et ad proximus Calendus Maii ad Vitam S. Jacobi, dictæ Mariæ et Cleophæ filii.

D
AUCTORE G. II.

B DE S. PROCHORO E PRIMIS DIACONIS EPISCOPO NICOMEDIENSI ET MARTYRE ANTIOCHIÆ.

G. II

E

SEculo I.

Inter 7 primos
Diaconos ab
Apostolis
constitutos

S. Prochorus

Qua fuerint occasione primi ab Apostolis creati Diaconi, ita narrat Evangelista Lucas capite vi Actorum sub initium : In diebus illis crescente numero discipulorum, factum est murmur Græcorum adversus Hebræos, eo quod despicerentur in ministerio quotidiano viduæ eorum. Convocantes autem duodecim multitudinem discipulorum, dixerunt : Non est æquum nos derelinquere verbum Dei, et ministrare mensis. Considerate ergo, fratres, viros ex vobis boni testimonii septem, plenos Spiritu sancto et sapientia, quos constituamus super hoc opus. Nos vero orationi et ministerio verbi instantes erimus. Et placuit sermo coram omni multitudine : et elegerunt Stephanum, virum plenum fide et Spiritu sancto, et Philippum, et Prochorum et Nicanorem, et Timotheum, et Parmeniam, et Nicolaum advenam Antiochenum. Hos statuerunt ante conspectum Apostolorum, et orantes imposuerunt eis manus. Et verbum Domini crescebat, et multiplicabatur numerus discipulorum in Hierusalem valde : et multa etiam turba Sacerdotum obediebat fidei. Hæc ibi S. Lucas, qui reliquo capite vi et integro capite vii prosequitur acta, disputationes, et Martyrium S. Stephani : ut ei similes alii Diaconi, videantur fuisse pleni Spiritu sancto et sapientia : et excepto Nicolao advena (quod is, si non caussa et auctor, saltem occasio traditur hæresis Nicolaitarum) reliqui fastis sacris Latinorum et Græcorum inscripti sunt. Philippus a Latinis colitur die vi Junii, a Græcis xi Octobris. Sunt præterea Martyrologio Romano et aliis inscripti Nicanor et Parmenas, x et xxiii Januarii, ad quos dies de illis egimus. Alii duo suam habent venerationem hoc mense Aprili, die ix Prochorus, die xix Timon.

2 Hos quatuor Græci una solennitate venerantur in suis Menais excensis et manuscriptis, in Anthologio, in Synaxario, et in aliis libris ritualibus : ex quibus hoc elogium in Menologio Sirloti cætat : Die xxviii Julii, Natalis Beatorum Prochori, Nicanoris, Timonis et Parmenæ. Hi cum essent ex numero sanctorum Apostolorum, in diversis locis, propter Christianæ fidei prædicationem, persecutionem passi, eo quod Christum Dominum filium Dei et perfectum hominem esse confiterentur, martyrii coronam assecuti sunt. Hæc ibi. Dorotheus in Synopsi de Septuaginta Christi discipulis ista de S. Prochoro habet : Prochorus,

colitur cum
3 aliis a
Græcis 28
Julii,

unus ex septem, Nicomediæ, civitate Bithyniæ, Episcopus fuit. Hippolytus Martyr ait, Ἱεροζωγος Ἐπίσκοπος Νικομηδείας, tum addit qui primus egresus est, scilicet Hierosolymis ubi simul ministrat cum aliis sex : credens enim filiabus suis : de quibus alibi necdum legimus. Nec vero magnam fidem merentur duo opuscula illa, sed ut pseu'epigrapha rejiciantur a viris eruditis. Creatum illum dictæ urbis Episcopum a S. Petro reperitur in Oratione Græca de laboribus et peregrinationibus Apostolorum Petri et Pauli, Latine a Lipomano et Surio ad diem xxix Junii edita : in qua cum iudicasset auctor, sanctos hos Apostolos, post tres annos a conversione S. Pauli, convenisse Hierosolymis, ista addit : Beatus quidem Paulus profectus est ad opus, ad quod vocatus fuerat : Magnus autem Petrus reversus ad Antiochiam ; ubi cum Evodum constituisset Episcopum, venit Synodem Pbyrgiæ civitatem, deinde Nicomediam : in qua cum Prochorum ordinasset Episcopum, venit Ilium civitatem Hellesponti. Similia tradit Sophronius in fragmento de Certaminibus et peregrinationibus SS. Petri et Pauli.

et dicitur
Nicomediæ
Episcopus

a S. Petro
creatus.

3 Petrus de Natalibus lib. 4 Catalogi cap. 39 hoc ejus concinnavit elogium : Prochorus, Diaconus et Martyr, de septem primis, qui ab Apostolis electi sunt, vir fide et miraculis præclarissimus, apud Antiochiam passus est. Ut dicit Hieronymus in Martyrologio. Hic ut ipsemet de se scripsit, nepos fuit S. Stephani Protomartyris, et comes Joannis Evangelistæ, cum ad prædicandum missus fuisset in Asiam ; cum quo nullo tempore manens, factus est Episcopus Nicomediæ Bithyniæ : unde post multorum conversionem ab eodem Apostolo missus est Antiochiam ad prædicandum, ubi martyrio coronatus vitam finivit v Idus Aprilis, ibique in pace quiescit. Hæc Petrus de Natalibus, qui antiquiora Martyrologia MSS. sæpius attribuit S. Hieronymo, qualia habemus ex monasterio Centulensi et alio Regiæ Sueciæ, Fuhle aut in vicinis locis conscripta, in quibus ista leguntur : Natalis B. Prochori, fide et miraculis clarissimi viri, apud Antiochiam consummati, ibique quiescentis. Usuardus his similia habet : Eodem die, inquit, natale B. Prochori, qui fuit unus de septem primis Diaconibus. Hic fide et miraculis præclarus apud Antiochiam martyrio consummatus est. Similia habentur in Martyrologiis Adonis, Notkeri, hodierno

F
passus apud
Antiochiam,

9 Aprilis,

inscriptus
fastis Latinis.

A hodierno Romano et aliis. Plura ex Petro de Natalibus
 AUCTORE G. II. adjunguntur opud Maurolycum, Feliciū, Galesinium,
 falso ei adscripta quod fuerit nepos S. Stephani, et comes S. Joannis
 historia Evangelistæ. Imo ab aliis dicitur auctor libelli de Vita,
 S. Joannis Evangelistæ, miraculis et assumptione S. Joannis Evangelistæ,
 Evang. qui catat Græce et Latine inter Orthodoxographa Basileæ anno MDLXIX edita, Latine vero in Historia Patrum Laurentii Barræi, et in Bibliothecis veterum Patrum. Verum libellus iste, fabulis mendaciisque refertus est, et jam pridem inter apocrypha rejectus a Baronio, Bellarmino, Molano Lorino et aliis: uti latius dici poterit quando de S. Joanne Evangelista erit agendum.

NOT. 20 4 Aliquas S. Prochori Diaconi Reliquias adservari Bononiæ in Ecclesia S. Joannis in monte Canonici

corum Regularium Lateranensium tradit Masinus in D
 Bononia perlustrata. Proculus Martyr dicitur in Kalendario Breviarii Mediolanensis anno MXXXIX editi: at Procorus in Kalendario Missalis ejusdem Ecclesiæ anno MXXXII et MDLX excusi. Fuerit hic in Italia passus, ac forsitan apud Iusubres, unde Mediolani cultus ejus olim percrebuerit; vel eo ex Romanis cryptis translatus, ipsiusque aut alterius Martyris simili nomine appellati pars aliqua devecta Bononiam. Documentum certe aliquod proferri oportet, antequam rationabiliter creduntur Reliquiæ istæ, ejus de quo agimus Prochori esse, quæ alias tempore sacrorum bellorum ex Oriente potuerunt advehi.

G. II.

DE SS. JUDÆIS, AD FIDEM CONVERSIS MARTYRIBUS LEONTINIS IN SICILIA.

SUB DECIO

Cultus sacer:

B

Elogium ex
 Actis SS.
 Alphii Philadelphi
 et Cyrini.

Judæus a
 dæmone obsessus,

precibus
 Martyrum
 liberatur:

SÆPIUS celebrem memoriam Leontinorum, etiam post urbis ruinam facimus, ob varios ibidem pro fide Christi laurea Martyrii coronatos. Nunc Tabulæ Ecclesiæ istius nobis repræsentant aliquot Judæos, ad fidem Christi conversos, et gloriosos sub Decio Imperatore Martyres effectos: de quibus Officium Ecclesiasticum, a Paulo v Pontifice Maximo approbatum, recitatur. Meminit illorum Octavius Cajetanus in Martyrologio Siculo his verbis: Leontinis sanctorum Martyrum Hebræorum, persecutione Decii et Valeriani sub Tertullo Præsidente. Acta conversionis et martyrii eorum continentur in Vita et historia martyrii SS. Alphii, Philadelphi et Cyrini, a quibus fuerunt ad fidem conversi, integre proferendo ad horum diem natalem x Maii. Hic prælibamus, quæ de his excerptit idem Cajetanus et sunt ejusmodi.

2 Persecutione Decii, et Valeriani, Tertullo Siciliae Præsidente, Confessores Christi Alphius, Philadelphus, et Cyrinus ad quæstionem Leontinos perducti sunt. In ipso fere urbis ingressu, obviam illis fit Hebræi cujusdam filius, qui a dæmone obsessus, triginta jam dies vexabatur, et in via jacebat; habitabat enim in vicinis speluncis dæmon, et prætereuntes peræpe graviter agitabat. Pater igitur, et lacrymans pro filio mater, unaque fratres, pro energumeno fratres Confessores Christi rogabant: quibus hi dixere. Creditisne in Jesum Christum? et illi, Credimus, Domini mei. Ipsi milites, qui Alphium, Philadelphum et Cyrinum custodiebant, commiseratione permoti, eos orabant, ut miserorum lacrymis flecterentur. Beati Confessores dixerunt, Manicas laxate, ut componamus ad Deum orandum Manus. Cum milites abnuerent Tertulli metu, vincula sponte sua cecidere. Tum sancti fratres, in genua accidentibus, oraverunt: Domine Deus, opifex cæli terræque ac maris, orationem exaudi servorum tuorum: miserere operis tui, et hominem a diabolo vexatum libera, ut hoc in loco, in quem nos deduci voluntas tua fuit, palam fiat potentia tua, et nomen sanctum tuum attollatur. His dictis, surrexere. Mox S. Alphius ad energumenum accedens. In nomine, inquit, Domini nostri Jesu Christi, imunde dæmon, egredere simulacro Dei. Statim profugit dæmon, inclamans, daturum se Tertullum escam feris, qui servos Christi Alphium, Philadelphum et

Cyrinum Leontinos misisset, quorum imperio a sedibus suis deturbaretur.

3 Devincti miraculo parentes Hebræi et consanguinei fidem recipere: salutis vero signum petentes, adhortabantur sancti adolescentes, irent ad Episcopos et Presbyteros, in montibus ac speluncis latentes, a quibus baptizarentur. At ille discessere, gaudentes et Deum laudantes. Post menses ferme quatuor, beneficium fidei, quod acceperat, feliciter Christo reddiderunt. Nam cum beati Martyres Alphius, Philadelphus et Cyrinus, ligneo onerati jugo, urbem obirent, et Tertulli jussu per altas speluncas, et Judæorum suburbia ducerentur; Hebræi parentes, una cum filiis cunctaque familia, obvii Sanctis occurrere, orantes, ut eorum miserti, comites ad martyrium adjungi juberent. B. Alphius simul cum fratribus respondit: Det vobis Dominus, ut participes sitis sortis Sanctorum. Tum voce una omnes inclamant: Christiani sumus. Quæ cum audissent reliqui Judæi e speluncis egressi, in quibus habitabant lapidare illos cœperunt, quod Jesum Christum palam confiterentur, quem eorum patres crucifixissent.

4 His cognitis Tertullus per apparitores suos pertrahi ad se vinctos jubet. Continuo comprehensi viri et mulieres; et interrogati, cur patrias leges deseruissent, responderunt: Decepere nos, Tertulle, Doctores nostri: sed ope Dei et miraculis Alphii, Philadelphi et Cyrini, non nisi Christianam fidem veram esse cognoscimus. In Jesum Christum credimus, quem confitemur verum Deum esse, et pro eo mortem percipimus. Tum Tertullus primores Hebræorum accersitos consulit, quid miseris illis faciendum foret. Respondere, Si perseverant in sententia, male perdantur. Rursum Tertullus evocatum Hebræum energumeni parentem sic alloquitur: Adhuc in amentia tua perstas? Animum advertere, infelix, quid viri sapientes gentiles tui dicent. Is vero ceterique cum eo dixerunt: Plura loqui, nescimus: unum profiteamur, Christiani sumus, dæmonibus non sacrificamus. Tum Tertullus, ubi in Jesu Christi fide constantes videt, gentilibus suis lapidandos tradit: a quibus procul urbe ejecti, lapidibus obruti, Deo spiritum reddidere v Idus Aprilis; iis gemmis coronas eorum Domino exornante, qui regnat in secula seculorum.

parentes et
 amici con-
 versum
 baptizantur:
 E

desiderant
 martyres
 mori:

coram Præsidente
 confitentur
 fidem.

F
 lapidibus
 obruti mori-
 untur:

DE SANCTIS QUINQUE VIRGINIBUS MARTYRIBUS SIRMII IN PANNONIA.

G. H.

IX APRIL.

Virginei cruoris festum appellari jure merito posse diem nonum Aprilis scribit Franciscus Maria Florentinus in Notis ad Martyrologium Hieronymianum, quando, inquit, pro gemino sanctarum Virginum ac Martyrum choro antiquitus exultabat Ecclesia. A primo choro exorditur dictum S. Hieronymi Martyrologium, his verbis : v Idus Aprilis. In Sirmia Natalis quinque Virginum, quorum nomina Deus scit. Ita apographa Lucense et Blumianum, Corbeïense et antiquum Epternacense, quo hactenus usi sumus : in hoc tamen deest additamentum de notitia Dei, in altera erant solum quatuor notata, sed amanuensium errore ; cum in altero Martyrologio Corbeïensi, ante annos etiam actingen-

tos scripto, dicantur quinque Virgines. Eadem omnia habentur in pervetusto Martyrologio S. Maximini ; et alio Reginæ Sueciæ a Luca Holstenio plurimum laudato : item in Kalendario MS. ante aliqua Isidori opera in Vallicellana Congregationis Oratorii bibliotheca reperto. Sed pro Sirmia, scriptum erat Syria. Eadem quinque memorantur etiam in Martyrologio MS. Tam-lactensi ; et apud Nothorum. Et ab his quinque sejunguntur aliæ septem Virgines, quæ in pluribus Fastis referuntur cum aliis Sanctis Martyribus, ut ex sequenti classe Martyrum constabit. Ceterum quæ hic Sirmia dicitur, passim Sirmium appellatur, urbs olim præclarissima in Pannonia inferiore, et plurimorum Martyrum palæstra famosissima, uti jam sæpius diximus.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

O. H.

B

DEMETRIO DIACONO, HILARIO, CONCESSO, MARO, SIRMIONE, FORTUNATO, DONATO. ITEM VII VIRGINIBUS CANONICIS.

E

IX APRIL.

Memoria
omnium in
antiquis
Martyrologiis.

C

Altera hæc est classis Martyrum in antiquis apographis Martyrologii Hieronymiani : et Epternacense eam ita recenset : Et alibi Demetrii Diaconi, Hilari, Concessi, Mari, Sirmionis, Fortunati, et septem Virginum Canonicarum. In aliis apographis additur nomen Donati, sed cum aliqua varietate in nomine Sirmionis. In Lucensi codice ista leguntur : Et alibi Demetrii Diaconi, Hylari, Concessi, Mari, Syrmionium, Fortunati, Donati, et natalis vii Virginum : in codice Blumiano additur, Canonicarum : reliqua sunt eadem. In codice Corbeïensi, Parisiis excuso, post Mari ista habentur : Sirmium, Fortunati, Donati et aliorum sex. Et natalis septem Virginum Canonicarum. Hactenus apographa Hieronymiana, ex quibus asserit Florentinus in suis ad hunc diem Notis, MS. Antuerpiense, sive Epternacense, in nominibus minus depravatum esse, et cum illo, Sirmionis nomen, Martyris potius videri, et dictis Martyribus annumerandas esse septem Virgines Canonicas dictas, quod Deo sacratæ essent, et simul sub certa aliqua norma vivendi degerent. In MS. Martyrologio Reginæ Sueciæ, post quinque Sirmienses Virgines, additur, Et alibi Demetrii Diaconi et septem Virginum, quæ in unum meruerunt coronari. In MS. Tam-lactensi, post has septem Virgines, referuntur nomina Demetrii, Hilarii, Concessi, Macarii, atque Mari, Sirmionis supra Sirmionis, Fortunati, Donati. In Richenangiensi MS. ista habentur : In Sirmia Demetrii Diaconi, Hilarii, Concessi, Fortunati et Virginum septem, Marii, Donati. Qui ultimi duo desunt in MS. Rhinoviensi. Sed omissa Sirmia, ista habentur in MS. Parisiensi Labbei nostri : Demetrii, Hilari, Concessi, Mari, Fortunati, Donati et aliorum septem, forsitan aliarum Virginum. Quæ fere eadem leguntur in MS. Augustano S. Udalrici. Ex dictis Martyribus viris solus Demetrius refertur in MSS. Atrebatensi, Tornacensi et Latiensi : quinque suis nominibus exprimuntur in MS. Barberino et apud Grevenum : quatuor in Casimensi et Altripsiano : tres apud Nothorum : duo in Corbeïensi, Maximiano, et Carmeli Coloniensis, item apud Maurolycum et Felicium, sed nulla loci facta mentione.

2 In hodierno Martyrologio Romano ista leguntur : Romæ natalis Sanctorum Martyrum Demetrii, Con-

Aprilis T. I

cessi, Hilarii et sociorum. Addit Baronius hos restitutos esse ex prædicto veteri manuscripto S. Cyriaci. Ferrarius in Catalogo Sanctorum eosdem proponit, additque horum Martyrum nulla extare historiam, solam vigere in Martyrologio Romano memoriam, ex antiquo Martyrologio monasterii S. Cyriaci, ex quo in Martyrologium Romanum transcripti sunt. Est satis celebris memoria horum Martyrum in variis fastis, sed qui Romæ adscripsit ante Baronium, fuit Galesinius, ita loquens : Romæ item beatorum Martyrum Demetrii, Concessi et Hilarii, qui profligato per varias certaminum vices fidei adversario, demum pro pietatis victoria coronantur. Citat Galesinius in Notationibus Kalendarium monasterii Bergomensis, quod est Ordinis Vallis-Umbrosæ : quod forsitan voluit etiam indicare Baronius, cum nulla horum Martyrum mentio fiat in Martyrologio MS. monasterii S. Cyriaci : in quo solum ista leguntur : v Idus Aprilis, Natalis septem Virginum, qui in unum meruerunt coronari, absque mentione loci. Dictum autem

An Demetrius
cum sociis
sit passus
Romæ,

F

Kalendarium in monasterio Vallumbrosano non reperiri docuit nos Donatus Calvus, Congregationis Lombardicæ, Patrum Augustinianorum olim Generalis, litteris datis Bergomi xxv Novemb. anno MDCLXIX. Nos ideo in titulo non fuimus ausi hos Martyres adscribere urbi Romanæ.

3 Beda in genuino Martyrologio has Septem Virgines attribuit Sirmio, nulla facta quinque supra relatarum Virginum mentione. Verba ejus sunt ista : v Idus. In Sirmio natale septem Virginum, quæ in unum meruerunt coronari. Bedam secuti sunt Ado, Notherus, Rabanus. Phrasin mutavit Usuardus : In Syrmio, inquit, septem Virginum Canonicarum, quæ dato simul pretio sanguinis, vitam mercatæ sunt æternam. Quæ fere eadem leguntur in hodierno Martyrologio Romano. Majus encomium formavit Galesinius. De his Virginibus ita lusit olim Wandelbertus.

an vii Virgines
Sirmio :

Lampade septena, quinis nitet Idibus, alto
Virgineus radians simul æthere flosque decorque.
Earundem memoria commendatur in Kalendario Breviarii Ambianensis excusis anno 1534 et 1550. Aliquibus etiam fastis inveniuntur adscriptæ ad xv Maii cum S. Timotheo.

4 Demetrius Diaconus a Maurolyco, Felice Galesi-

Demetrius
relatus 26
Martii, et
23 Aprilis;

A nio et Causio refertur xxvi Martii inter Martyres Sir-
mienses post Montanum Presbyterum et alios, quem ex
hoc die eo translatus censuimus. Apud Petrum de Na-
talibus lib. 4 cap. 94 memoratur S. Demetrius Diaco-
nus cum elogio, quod exhibemus xxviii Aprilis. ubi
agitur de SS. Eusebio Episcopo, Pollione et Tiballo
Martyribus in Pannonia.

corpus ali-
cujus S. Hi-
larii est Com-
pluti,

3 Colitur hoc die S. Hilarius, Martyr Romanus,
Compluti in Hispania in ecclesia Discalceatorum sanc-
tissimæ Trinitatis, quod ejus corpus, Roma delatum in
Hispaniam ab Isidoro de S. Joanne, Ministro Gene-
rali, acceperint anno Domini mdcxli. Ejus autem me-
moriam celebrant hoc die, orbitrati eum esse, cujus men-
tio fit in Martyrologio Romano. Authentica testimonia
videri possunt apud Tamaum Salazar in Martyrolo-
gio Hispanico. Præterea hujus ejusdem Hilarii corpus
delatum Roma in Lusitaniam fuisse anno mdcx a Jose-
pho de Mello Archiepiscopo Eboresi, ac depositum
esse Villavicosæ in ecclesia conventus Franciscanorum,
et seorsum die xvi Martii, qua ea fuit Translatio perac-
ta, coli officio Ecclesiastico, tradit Georgius Cardoso in
Hagiologia Lusitano ad utrumque diem. Præterea Bo-
noniæ Patres Tratini, in sua Ecclesia S. Bartholomæo
særa, celebrant hoc die S. Hilarium Martyrem, asseren-
tes se illius corpus, cum proprio nomine in cimiterio
Romano S. Callisti anno mdcvi repertum, obtinuisse a
Summo Pontifice Paulo v, uti testatur Masinus in Bo-
nonia perlustrata : qui addit S. Concessi aliquas reli-

aliud Villa-
vicosæ,

aliud Bono-
niæ.

quias asservari in ecclesia S. Gabrielis Ravegnanensi. D
Nos minime dubitamus, quin omnes isti, et inter se, et
ab eo qui in titulo propositus est, diversi sint ; vellemus-
que ut ii, qui corpora Roma accipiunt, persuaderi se
sincerent, eo esse Martyrum quidem ; sed talium, quos
in Romano aut alio ullo Martyrologio nominatim ex-
pressos, credi non debeat, nisi ul suadeat aliquod verosi-
mile argumentum, in quo talis conjectura fundetur :
nec sufficere quod corpori adscriptum nomen conveniat,
cum aliquo quem Romæ passum Martyrologia dicunt ;
cum fieri possit, et verosimiliter factum revera sit ut fa-
cile centum istius nominis quod requiritur fuerint Romæ
Martyrio coronati. Desinant igitur in tali casu recur-
rere homines pii ad Romanum Martyrologium, et non
multiplicabunt errores contentionesque inutiles et inde-
coras locorum plurimum, de unius ejusdemque Sancti præ-
sentia et tutela.

6 Inter jam nominatos sanctos Martyres collocantur
alii in MS. Tamlactensi ; et sunt Dedicus, Satyrus,
Pilotus, Quadratus, cujus sanguis adhuc remanet, et
alii septem : ita alii sex in Martyrologio Hieronymiano
Parisii excusandebantur, et alii septem adjugebantur
supra in MSS. Augustano et Labbeano : sed quod sep-
tem sint Virgines, et supra quinque Virgines, vete-
mur, ne aliqua in numeris sit facta confusio ; et tam
his quam aliis, nominatim expressis, nihil ex unico
MS. audemus definire, ideoque eos inter Prætermissos
rejiciamus.

G. H.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

BASILIO, RUFINO, ISIDORO, EUGENIANO, CELSO, ANASTASIO.

IX APR.

Q uod nobis feliciter contigit in Sanctis, quos in
mensibus Januario et Febuario dedimus ex
antiquo apographo Martyrologii Hieronymiani,
ut postea fuerimus asseruti tria alio apographa,
ex quibus tam Parisiis quam Luca aliqua sunt typis
excusa, unde Acta Martii et Aprilis majori cum luce
vulgamus ; idem optamus, dum aliquos Martyres damus
ex vetustissimo codice Casinensi, antiqua littera Lon-
gobardica olim exarato, ut alibi similia Martyrologia
reperiuntur ; ex quibus sequentibus mensibus lux major
cedat, et suppleantur defectus mensium præteritorum.
In dicta autem Casinensi MS. Martyrologio ad hunc

diem ista solum referuntur. V Idus Aprilis Natalis
sanctorum Martyrum, Basilii, Rufini, Isidori, Eu-
geniani, Celsi, Anastasii. Hæc ibi Neque usquam
talium Martyrum collectionem reperimus, et ne quidem
ullus in aliis Martyrologiis ad hunc diem memoratur.
Unus hactenus innotuit Eugenianus ad diem viii Ja-
nuarii absque sociis relatus, et ab aliquibus Angustoduno
tributus. Hos autem Martyres, quod alibi minus noti
sunt, suspicamur in Apulia, Calabria, Sicilia aut Africa
potius passos, quod hæc regiones olim sub Saracenis an-
tiqua sua monumenta amiserint.

G. H.

DE SANCTIS MASSYLITANIS MARTYRIBUS IN AFRICA.

IX APR.

sacer cultus,

T abulæ hodiernæ Martyrologii Romani hos Sanc-
tos Martyres proponunt istis verbis : In Africa
sanctorum Martyrum Massylitanorum in
quorum die natali S. Augustinus tractatum
habuit. Est is sermo de diversis quadragesimus secundus
cui iste titulus præfigitur : Tractatus S. Augustini de
natali sanctorum Martyrum Massylitanorum : Cu-
jus hoc est exordium : Fortitudinem sanctorum Mar-
tyrum sic in eorum passione miremur, ut gratiam
Domini predicemus. Neque enim et illi in seipsis
laudari voluerunt ; sed in illo cui dicitur, In Domino
laudabitur anima mea : et tunc, nullo factu horum
Martyrum mentione, inculcat virtutes ; atque post pa-
tientiam commendatam, concludit istum tractatum, cu-
jus etiam meminit Possidius in indiculo. Videtur mar-
tyrii historiam apud Afros notissima fuisse, ut vel ideo
eom non enarravit S. Augustinus. At quo loco hi Mar-
tyres pro Christo obierint et gloriæ coronam meruerint,
non liquido constat. Prudentius Peri Stephonῶν hymno

locus an
Fessa ?

4, xvi Aprilis referendo de decem et octo Martyribus
Cæsaraugustanis, istam strophem habet.

Ingeret Tingis sua Cassianum ;
Fessa, Massylum monumenta Regum :
Qui cinis gentes domitas coegit
Ad juga Christi.

Scio possim legi solere Festa : sed cum ea vox nul-
lum commodum sensum faciat ; isque illa in nomen loci
mutata, fiat clarissimus ; corrigendum enim ex conjectura
credidi. Est autem Fessa insignis hoc die Maurorum
Regia, et urbs amplissima in mediterraneis Provinciæ
Tingitanæ : Volubilem a Romanis Colonis dictam, ex
Ludovico Marmolio scribit Ferrarins in Lerico Geo-
graphico. Ptolemæo ignotum suit Fessæ nomen : sed
quidni illud post illum, abolita appellatione Romana ac
peregriua, aut tunc primo assumptum, aut ex vetustu-
tente usu resumptum invaluerit, et Prudentius innotue-
rit. Hæc autem conjectura admissa, fuerint istic vel
martyrio affecti vel post martyrium istuc translati Mar-
tyres

F

A *tyres prædicti; iique non ex vulgo, sed ex ipsa Regum Massylitanorum familia. Livius lib. 4 decudis 3 Massylam gentem in Numidia collocat, ubi Gala regnabat.*

Apud Dionysium Afrum, in dicto Ferrarii Lexico citatum, sunt Masyli populi, et Masyla regio Africæ.

DE SANCTIS MARTYRIBUS.

DESA EPISCOPO, MARIABO PRESBYTERO, ABDIESO ET ALIIS CCLXX BIZABDENSIBUS, IN PERSIDE SUB Sapore OCCISIS.

G. H.

POST AN.
CCCLV.Intercepta
urbs Bizabde.et mortuo
Heliodoro
Episcopo,trecenti ex
clero et po-
pulo in Persi-
dem abducti
coronantur
Martyrio ex-
ceptis 25.Abdiesus
postea occi-
ditur.

Graeci in suis *Menæis*, tum monu exaratis quam excusis, et apud maximum *Cythærorum* Episcopum, et in *Synaxaria* MS. *Purisiensi* Collegii *Claromontani*, celebrant in titulo propositos Martyres, his ferunt ubique verbis: Eodem die, scilicet nono Aprilis, certamen sanctorum martyrum, qui in Persidem captivi abducti, mortem pro Christo obierunt. Sapor Rex Persarum, anno regni sui tertio et quinquagesimo, expeditione in regionem Romanorum suscepta, urbem Bizabdem appellatam intercepit; quotquot autem in ea reperit armatos, aut qui arma ferre poterant trucidavit: reliquam vero inermem turmam cum feminis, senibus et pueris, Episcopum etiam Heliodorum, Desan et Mariabum Presbyteros, cum universo clero salvos in patria reliquit. Subsecuto vero tempore moriturus Heliodorus Episcopus, Desan Presbyterum loco suo Episcopum ordinavit. Consuetis igitur laudibus et orationibus ab eadem Ecclesia Deo oblatis, Adelphar Archimagus aliquis Saporis Regi indicavit, relictos ab illo Christianos, creato in Præsulem Desa, Regem ejusque cultum et religionem ridere et convitiis proscindere. Saporis autem imperio trecenti viri abducti sunt in Persidem. Qui cum nulla vi adigi possent ut solem et ignem adorarent, capite plexi sunt, exceptis viginti quinque qui plus vitam quam salutem æternam amantes ad Saporem accurrerunt, illique obsecuti sunt. Ex reliquis vero unus, nomine Abdiesus, cum ictum non lethalem acceperat, nec cum aliis esset extinctus, coepit iterum, ut ante, verbum Dei libera voce generose prædicare. Quem impius quispiam

gladio sustulit, sane non invitum, utpote qui doluerat se ab suis sodalibus Martyribus separatam fuisse et in vita relictum. *Hæc dicta Menæa, in quibus ipsi Martyres hoc disticho honorantur.*

Εἰς πυρολατρῶν γῆν ἑαθλῆϊ Περσίδῃ

Ἡ Χριστολατρῶν ἀνυχοτομήτος φάλαγγ.

Cervice secta Chriticolarum phalanx

Certavit in Perside, Ignicolarum solo.

Additur scorsim aliud distichon de S. Abdiesu, qui licet simul colatur, non tamen eodem tempore est Martyrii palmum assecutus. Sunt autem hi versus.

Ὁν αἰχμῶτος Ἀβδισσοῦς τὴν τύχην,

Ἡλευθερώθη τὴν ζαγῆν διδοῦς λύτρον.

Captivus Abdiesus, ut fieret liber

Fortuna ab illa, pro lytro jugulum dedit.

Iidem Martyres in Perside occisi celebrantur in Menologio Basilii Porphyrogeniti Imperatoris, sed narra-

tione nonnihil accisa, et nulla Abdiesi facta mentione.

In menologio Sirlleti hoc elogio honorantur: Eodem die

commemoratio sanctorum Martyrum captivorum,

apud Persidem Martyrio coronatorum. Annus supra

indicatus regni Saporis LIII, conjungitur apud Theopha-

nem in Chronographia cum anno Constantii Imperato-

ris XIX, adeoque cum anno æræ Christianæ CCCLV, quo

a Sapore intercepta est Bizabdes seu Bizales, urbs,

quantum colligimus, Mesopotaniæ, Tigrim inter et Eu-

phratem fluvios. Videntur autem hi Martyres fuisse

coronati post annos aliquot ab urbis illius calamitate

exactos, vivente tamen adhuc Sapore, cujus regnantis

annus ultimus dicitur fuisse Christianæ Æræ CCCLXXX.

laudatur in
Menæis,

E

et Menologiis.

Tempus
Martyrii.DE SANCTO EUPSYCHIO
MARTYRE CÆSAREÆ IN CAPPADOCIA.

G. H.

ANNO CCCLXII

Julianus Im-
perator Cæsa-
ream venit,ob delubra
Deorum di-
ruta iratus:Ecclesiarum
opes diripit,Clericos mi-
llia cogit:

Hermias Sozomenus, lib. 5 *Historiæ Ecclesiasticæ* cap. 4, ita adventum Juliani apostatæ Imperatoris in urbem Cæsaream describit: Sub idem tempus Imperator iste Cæsaream, ad montem Argium sitam, urbem amplam, locupletem, et regionis Cappadociæ primariam, ex numero civitatum expunxit et Cæsaris nomine privavit: quod quidem nomen regnante Claudio, cum Maza jam ante appellata fuisset, obtinuerat. Nam contra cives hujus urbis dudum gravissimum odium conceperat, tum quod omnes fidem Christianam profiterentur, tum quod olivum fani Jovis, urbis Patroni, et patrii Apollinis diruissent. Quin etiam universæ civitati graviter succensuit iratusque est. quod templum Fortunæ, quod solum eo regnante supere-
rat, a Christianis eversum esset: atque Gentiles, qui in ea urbe pauci numero erant, valde incensavit, quod illud facinus ulti non fuissent: et si forte calamitatis aliquid ideo subeundum fuisset, quod non libentibus animis pro Fortuna subiissent. Omnes propterea opes omnemque pecuniam Ecclesiarum, tum in Cæsarea tum in confiniis ejus positarum, diligenter investigari inque medium afferri, atque statim trecentas libras auri ærario publico solvi et Clericos omnes in

numerum militum, qui Præfecto illius regionis parebant, adscribi jussit: quæ res et plurimum sumptus requirit et in exercitiis Romanis maximo probro ducitur. Itemque multitudinem Christianorum una cum uxoribus ac liberis censerit, et non aliter atque in pagis fieri solet, tributa pensitare mandavit. Cumjurejurando etiam minatus est, neque ab ira se neque ab affligenda civitate temperaturum, neque permissurum Galilæis (sic enim Christianos per contumeliam appellare solebat) capita sua cervicibus suis retinere, nisi delubra idolorum quamprimum de integro extruerent. Cujus minæ fortasse reipsa expletæ fuissent, nisi celerius ipse e vita migrasset. *Hæc ibi.*

2 Fuerat S. Eupsychius, de quo hic agimus, auctor evertendi delubrum Fortunæ, eaque de causa crudelissimum Martyrium est perpeusus; de quo idem Sozomenus cap. 10 ista tradit: Fertur item Basilium, Presbyterum Ecclesiæ Ancyranæ, et Eupsychium, ex Patriiciis Cæsareæ Cappadociæ oriundum; qui nuper duxerat uxorem, et etiamnum velut sponsus novuserat, eodem tempore de vitamigrasse. Eupsychius quidem, quantum ipse conjectura assequi possum, propter fanum Fortunæ, ob quod id temporis dirutum, Cæsareæ

Christianis
tributum
exigit:S. Eupsychius
Patricius,
fanum For-
tunæ deiecit:

A reæ cives, ut supra demonstravimus, ad unum
 AUCTORE G. B. omnes in Imperatoris odium incurrerant. Qui au-
 tem ad illud demoliendum manus admoverant,
 pœnas dederunt, partim multati morte, partim exilio
 morte multat- condemnati. Hæc Sozomenus. De memorato Basilio
 tur cum Presbytero et Martyre Ancyrano egimus xxii Martii,
 S. Basilio ad quem diem eum colunt et Græci et Latini, ejusque
 Ancyrano : Acta Græca ab auctore synchrono conscripta reperimus,
 descripsimusque Ramæ ex codicibus MSS. Vaticano et
 Pallicellano Patrum Congregationis Oratorii, et Latine
 a nobis reddita edidimus, textu Græco sub finem tomi
 rejecto. Huic Martyri post alia varia tormenta jussu
 Juliani fuerunt lora ex tergo scissa, e quibus aliquod in
 faciem apostatæ Juliani conjecit; tandem cum ignitis
 subulis confoderetur, inter pias preces placide obdormi-
 vit. Plane nobis appareret verosimile, quod fuerit eodem
 modo Acta Martyrii S. Euppsychii conscripta, sed quæ
 hactenus non potuimus invenire. Ex variis ergo aliis,
 quæ colligere licuit, hic damus : ac primo compendium,
 quod in Menologia Basilii Imperatoris od hunc diem ex-
 tol, et est hujusmodi.

3 Eadem die certamen sancti Martyris Euppsychii,
 illius elogium qui erat Cæsareæ. Euppsychius Christi Martyr fuit
 ex Menologio sub imperio Juliani apostatæ ex Cappadocia : qui
 Basilii Imp. inculpatam vitam simplicemque agendi rationem as-
 secutus, maximo Christi desiderio et amore flagra-
 vit. Cum autem semel vidisset idolorum cultores,
 templum Fortunæ sacrum adeuntes, et ibidem sacri-
 ficientes, ubi et impius ac infidelis Julianus apostata
 victimas quotidie offerre consueverat; zelo divino
 percitus, alios secum Christianos socios assumens,
 templum a fundamentis subvertit, et idola quæ in
 ipso erant, plane contrivit. Cum autem hæc scivisset
 Julianus, vehementer iratus est, illosque omnes
 comprehendi jussit; et alics quidem ex ipsis fortunæ
 bonis orbatos, et variis ærumnis afflictos in exilium
 ejecit; Martyrem vero Euppsychium, utpote perpe-
 trati facinoris auctorem denunciatum, primum quide-
 m in carcerem conjici jussit; qui deinde e carcere
 eductus, multiplicibus tormentis cruciatus est; de-
 mum cum Christum negare jussus, respuisset, capite
 truncatus est.

4 Hactenus Menologium Basilii Imperatoris, ex
 quo excerpta videntur elogia, quæ extant in Menæis
 Græcis excusis et manu eaurtis, in Anthologio etiam
 per Clementem vin approbato, et quæ Maximus Episco-
 pus Cytherorum ἐν βίαις ἀγίων vulgavit : sed ea ali-
 quanto perfectius reperiuntur in MS. Synaxario Pari-
 siensi Collegii Claromontani, et sunt ejusmodi Latine
 et MS. Sy- translati. Die nona Aprilis certamen sancti Marty-
 narario Pa- risiensi : ris Euppsychii, passi Cæsareæ in Cappadocia. Hic
 erat e regione Cappadociæ oriundus : vitam suam
 et mentem inculpatam servarat, et legitimo ritu
 uxorem duxerat. Qui divini honoris ardore incen-
 sus, assumptis secum compluribus Christianis, fanum
 Fortunæ dictum, in quo apostata Julianus solebat
 quotidie sacrificare, a fundamentis evertit. Ubi fac-
 tum hoc innotuit, jussit Imperator omnes Christia-
 nos propriis bonis et possessionibus spoliari, exiliis-
 que ac pœnis diversis affligi : ipsum autem Marty-
 rem Euppsychium, velut hujus facinoris auctorem
 factum, gladio feriri præcepit : qui capite plexus
 finem vivendi fecit.

5 Multiplicia dicuntur in Menologia Basilii tormenta,
 et ex odis a quibus S. Euppsychius fuit cruciatus : horum nonnulla
 S. Josepho Hymnogra- attinguntur in Ecclesiasticis odis, quæ in Menæis refe-
 rho scriptis runtur, solitæ in divino officio a Græcis recitari, et cre-
 duntur a S. Josepho Hymnographa, fratre S. Theo-
 dori Studitæ composita : in his etiam virtutes ac mi-
 racula ejusdem S. Euppsychii, sed strictim indicantur,
 et apponitur versus, cujus singulæ litteræ initium præ-
 bent singulis strophis : alludit autem versus ipse ad no-
 men sancti, et subjunctum habet nomen Auctoris.

Τοὺς Ἐυψυχίου, εὐψύχως ἄδω πόνοις. Ἰωσήφ,
 Euppsychii tormenta cordate cano. Joseph.

Nos hic non ipsas odas consequenter, sed quædam hinc
 inde excerpta ad commodiorem lectoris usum damus, et
 sunt ejusmodi.

6 Sapientissimus Euppsychius gloriosa Ecclesiæ
 columna constituitur, et turris pietatis immota :
 ejus mens, recta in Deum intentione, amovit om-
 nes hujus vitæ illecebras ac delectationes, et plane
 festivus apparuit passionum humanarum dominator.
 Hic gaudio exultans, omnia sua bona et opes indi-
 gentibus distribuit, et vicissim opes martyrii sacro-
 sanctas, et gaudium numquam deficiens obtinuit.
 Tyrannus thesaurum ab eo collectum fuisse arbitra-
 tus, summa cum argutia animum ejus expugnare
 aggressus est, variis donis oblatis : imo et diversis
 tormentorum generibus objectis, conatus est bene
 ordinatum propositum dissolvere : sed Athleta
 Christi generose perseverans, victoriam promeruit.
 Homines impii, nimia inflati superbia, et vanitatum
 amatores, multa eum oppleverunt infamia, et sapien-
 tiam ejus non ferentes accusarunt apud Principem,
 stulte progredientem et dæmoniis Sacrificantem. Ve-
 nustum et sublimem animum inimicis suis ostendit
 gloriosus Martyr, iisque terribilis apparuit et obstu-
 pescentus; dum illorum malitiam æquo animo sus-
 tulit, et gratia Dei innixus tribulationes carnis des-
 pexit; et sicut lilium mentes hominum implevit
 bono odore certaminum suorum, eoque sctidos erro-
 res sapienter dispulit. Non etiam multitudo tormen-
 torum potuerunt tempestate sua deprimere subli-
 mem animum, quo Christum Deum, gubernantem et
 confortantem et ad tranquillos regni sui portus diri-
 gentem, aspiciebat. Constantissime corpus suum
 vulneribus lacerari pertulit, dum in altum suspen-
 sus, vidit se Christo omnis creaturæ Domino assi-
 milari. Exultat in laude ejus, dum latera et costæ
 raduntur; et dum pellis aufertur, ostendit poten-
 tiam mentis maxime virilis. In profundo martyrii
 apparuit ei Angelus Dei, confortans eum in gloriosa
 victoria certaminis. Et sic nec tormenta nec mors,
 uti antea nullæ hujus mundi deliciæ, potuerunt eum
 separare a caritate Creatoris sui. Texuerat sibi ves-
 timentum ex optimis operibus suis, et purpuravit
 illud crurore. Verum illustre visu est miraculum.
 Nam loco sanguinis, dum caput ejus abscinderetur,
 effluxit lac et aqua, et hac stola indutus apparuit
 decore compositus in conspectu Dei : et sic hymnos
 cantans Domino suo, omnique gaudio repletus, gene-
 rose perfecit Martyrium suum, factus victor tyran-
 norum et malorum spirituum : et qui nuper tenebras
 errorum sapientia verborum suorum dissolverat, et
 visos in vanitate sua eloquentes erudierat, nunc
 tamquam sol illuminat mentes fidelium, per omnes
 fines terræ degentium.

7 Portæ cœli apertæ sunt tibi, gloriose Martyr,
 ascendenti in cœlos, et Angelorum chori occurre-
 runt tibi laudantes Deum, et inter beatos Martyres
 annumeraris, trophæum victoriæ a Christo obtinens,
 ac triumphans inter choreas cœlestium spirituum.
 Jam omnis per orbem dispersa ecclesia te fortem
 Christi athletam collaudat, qui generoso perfunctus
 martyrio, superasti crudelem hostem, et corona vic-
 toriæ mirabili splendes a Deo exornatus. Jam ad-
 versariorum triumphator, omnibus ægris ad te ac-
 currentibus quasi ex fonte effundis sanitatum rivu-
 los : intercede pro omnibus, ut salutem et magnam
 misericordiam obtineant. Memineris nostri, qui me-
 moriam tui facimus et sacram panegyrim perfeci-
 mus, Gratulamur tibi et hymnos lætitiæ canimus in
 hac die, qua omnis Ecclesia beatum te unanimi
 consensu prædicat. Effunde apud Deum pias pro
 nobis preces, et sacras intercessionones. Hæc ex odis
 S. Josephi

D

contemnit
illecebras
vitæ,dona oblata
et minas
tormentorum :

E

diu torquetur
suspensus,confortatur
ab Angelo :lac et aquam
pro sanguine
effundit :

F

triumphat
in cælo :laudatur in
omni Eccle-
sia :

sanat morbos :

A *S. Josephi Hymnographi excerpta. In Typico S. Sabæ celebratur hoc versu, sumpto ex Ephemeride metrica.*

Φάσσανον, ἀμφ' ἐνὰ τὴν Εὐψυχίου ἔτανε λαϊμόν.

Euppsychii nona secuit pia guttura ferrum.

ecclesia illi erecta.

Episcopi Ponticæ diocesis ad ejus cultum a Basilio excitantur :

B

8 *S. Gregorius Nazianzenus meminit ecclesiæ ad honorem S. Euppsychii extractæ epistola 26, ubi asserit se interfuisse Synodo in ea ecclesia celebratæ. At magnus Basilius epistola 291 invitât Episcopos Ponticæ diocesis ad ejus festum celebrandum his verbis : Martyrum certe honos ab iis omnibus, qui in Dominum sperant, summo studio et cura procuratur, et a vobis ante omnes frequentari debet, qui virtutem præ vobis ipsis fertis ad eamque contenditis : qui per animorum vestrorum propensam affectionem erga vestros conservos, benevolentiam summam erga Dominum communem declaratis : et adhuc magis, quod vitæ exactius institutæ professio quamdam habeat cognationem cum iis, qui per patientem fortitudinem sunt consummati. Quocirca cum Euppsychius et Damas inter Martyres emineant excellenter, et ceteri eorumdem socii, quorum anniversariæ memoriæ in urbe nostra et circumjacente quaquaversum territorio celebrantur; revocat vobis, qui communis quidam estis illius ornatus, in memoriam Ecclesia, et meæ vocis ministerio commonefacit, ut quo solebatis more antiquum renovetis visitationis consuetudinem. Quocirca non aliter quam magno incumbente vobis negotio apud illam plebem, quæ a vobis expectat ædificationem, et non aliter quam spe mercedis repositæ propter honorem Martyribus habitum, ita nostram suscipite invitationem; nec non annuite gratiam hancce mihi præstandam, ut labore suscepto, non sane magno, magnum vobis beneficium emolumentumque comparetis. Hæc S. Basilius. At qui cum S. Euppsychio excelluit eminenter Damas Martyr, videtur is esse, qui cum titulo Hieromartyris, solis Episcopis tribui solito, memoratur in MS. Synaxario Parisiensi Collegii Claromontani ad xxviii Augusti, his paucis verbis, Καὶ τοῦ ὁσίου ἱερομάρτυρος καὶ θαυματουργοῦ Δάμα. Et sacrosancti Martyris et Thaumaturgi Damæ. Forsan et sociis Martyribus alibi reperietur altero aliquo die cultus assignatus. Acta horum Martyrum tempore S. Basilii extitisse et satis nota fuisse arbitramur : qui alias Episcopis Ponticæ regionis, saltem paucis, indicasset aliquid de Martyrii genere.*

In fastis Latinis memoratur :

C

9 *Inter Latinos memoriam S. Euppsychii celebrant Molanus in additionibus ad Usuardum et Galesinius, cujus ista sunt verba : Cæsareæ S. Euppsychii Martyris, qui Juliano Imperatore, præ fidei studio, cum Fortunæ templum evertisset, in carcerem detrusus, præclaro dato et virtutis et pietatis testimonio, securi percussus coronatur. Eadem ex Galesinio translata sunt in Martyrologium Germanicum a Canisio, et paucis immutatis referuntur ita in hodierno Martyrologio Romano : Cæsareæ in Cappadocia S. Euppsychii Martyris, qui ob eversum Fortunæ fanum, sub Juliano apostata martyrium consummavit. Baronius in Notis tradit ab aliquo existimari posse, hunc ob ever-*

sum Fortunæ fanum, Martyris nomine non fuisse decorandum, propterea quod repugnare videatur canoni LX Concilii Eliberitani, quo cautum reperitur, si quis occidatur a Gentilibus, quod idolum fregerit, non habeatur inter Martyres. Verum quod ad legem positivam dicti Concilii spectat, videtur satis constare eam in Hispania latam, non fuisse in Oriente notam, nec potuisse obligare. Præterea asserit Baronius ita Canonem intelligendum esse, cum quis sponte citra Christianam mansuetudinem, ex nullo legis præcepto, sed furore quodam percitus, insilierit in idolum. At vero Euppsychium constat id perperasse auctoritate legum Constantini Magni atque Constantii Imperatorum Christianorum, quibus Juliani apostatæ tyrannis adversabatur : illorum enim iteratis sanctionibus templa clausa, idola prostrata, illorumque sacra prorsus fuerant antiquata, quæ omnia Juliani impietas restituere conabatur. Est et de his etiam S. Augustini doctrina in epistola quinquagesima ad Bonifacium Comitem, qua significat a Martyris titulo illum non esse excludendum, qui ex rescripto Imperatoris Christiani idola frangens, occisus sit. Quod si juste quis id facit cum Princeps jubet, et meretur laudem; multo magis licebit cum Deus jubet, et privato quodam sancti Spiritus instinctu, quis ad id faciendum impellitur, ut multos fecisse constat.

10 *Hæc Baronius. Addi potest S. Euppsychium multis donis cblatis, et variis tormentorum generibus objectis, tentatum fuisse ut a fide Christiana deficeret; sed athletam Christi genere perseverantem, victoriæ coronam obtinuisse, supra ex Odis a S. Josepho Hymnographo compositis demonstravimus : ex quibus colligimus eum quidem ob eversum Fortunæ fanum fuisse primo captum et in carcerem conjectum; sed ob fidem Christianam, quod eam nollet abnegare cum apostata Juliano, fuisse exquisitis cruciatibus tortum, ac tandem gladio iaceremptum. S. Gregorius Nazianzenus in oratione quam habuit in funere patris sui, iidem S. Gregorii Episcopi Nazianzeni, quamque et nos dedimus ad Kalendas Januarii diem hujus natalem, tradit num. 33 etiam Julianum apostatam adversus Christianos Cæsareenses fremuisse, ob dolorem, quem ob Fortunam secundioris fortunæ tempore solutam eversamque, capiebat. Idem in oratione adversus Julianum etiam inculcat. Quæ Julianus, inquit, in nostros Cæsareenses admisit, viros animi magnitudine præditos ac pietatis studio ferventes, ita ab eo exagitatos ac per contumeliam vexatos, fortasse ne obicere quidem æquum fuerit. Etenim ob Fortunam melioris fortunæ tempore infortunio affectam, justâ indignatione commotus, ad hanc ultionem progressus esse videbatur, quandoquidem injustitiæ dominanti nonnihil concedendum est. An S. Euppsychius sub nomine Eusebii etiam referatur die xii Aprilis, ad eum diem inter Prætermisos inquirimus. In tabulis Kalendarii Moscovitici videtur Euppsychius nominari : ast multo corruptius in Kalendario Ruthenico apud Possevinum in Apparatu Sutiplus est.*

D AUCTORE G. H.

qua auctoritate sit fanum fortunæ eversum.

ob id captus S. Euppsychius,

ob fidem Christianam occisus.

F

DE S. BADIMO, SEU BADEMO, ARCHIMANDRITA, MARTYRE IN PERSIDE.

G. H.

CUCA AN CCCLXXI

Elogium ex MS. Menologio Basili Imperat.

Basilii Porphyrogeniti Imperatoris Menologium ix diem Aprilis sic auspiciatur ab hoc sancto Martyre : Certamen sancti Martyris Badimi Archimandritæ. S. Badinus fuit ex Perside, divitum parentum filius : quibus vita functis, cum jam divitias omnes in pauperes erogasset, in monasterium abiit, et receptus est monachus : deinde et Archimandrita electus. Prædicans autem Christi

fidem, cum multos ad eam evocasset ex iis qui sequebantur, eos baptizavit. Quod cum scivisset Sapor Persarum Rex, cum cum septem discipulis ipsius comprehendi jussit, et in carcerem detrudi, et deinde post quatuor dies tortoribus mandavit, ut ipsos e carcere educerent, et caput eis amputarent. Videns autem sanctus vir quemdam ex tortoribus, Nirsam nomine qui antea Christianus fuerat, et deinde metu tormentorum

A tormentorum Christum denegaverat; hunc inquam, videns, qui ense tunc denudabat, ut caput ejus abscinderet, collacrymatus est, et ipsius calamitatem doluit, eique extremi judicii retributionem memoravit. Nirsas autem præ pavore trepidare incipiens, quatuor vulnera sancto viro inflixit, et ita vi multa spiritum emisit.

aliud ex MSS.

2 Hactenus Menologium Basilii Imperatoris. Aliud Vitæ compendium est in Græco Synaxario Parisiensi Collegii Cloromontani Societatis, et in Græco MS. coenice mensis Aprilis, qui reperitur in bibliotheca Monachiensi ducis et Electoris Bararia, quod est hujusmodi. Vixit Bademus regnante in Perside Sapore, urbe Bethlapata oriundus. Contemptis autem et illustribus suis natalibus et opimis opibus, monachum professus, demum etiam Archimandrita seu Præfectus monachorum creatus est. Propter fidem deinde Christianam cum septem alumnis suis comprehensus, quatuor mensibus in carcere detentus, inde productus et euidam ex apparitoribus, cui Narses nomen erat, quique propter suppliciorum metum Christum negaverat, traditur, ut illi caput amputaretur. Quam intinitus Sanctus, multum illius causa doluit. Ipse vero Narses cum ter quaterque tremante manu plagam fatalem infligere Sancto conaretur, nec letale vulnus ipse percussus impingere posset; Sanctus tamen tot plagis confectus Deo spiritum tradidit. Hæc ibi. Similia elogia, sed fere contractione reperiuntur in MS. duplici codice Græco bibliothecæ Ambrosianæ apud Mediolanenses: item in totidem MSS. apud Taurinenses in bibliotheca Ducis Sabaudia, ut mirum sit hujus Sancti Vitam prætermissam fuisse in Menæis excusis, in quibus hi solum versus leguntur:

memoria in Menæis

Βαδίζης ὁ Βάδιμος ὁδὸν εὐθείαν

Εἰς οὐρανὸν ἐφθασεν, οὗ Θεοῦ θρόνος.

Bademus hic progressus est recta via,

Et venit in cælos ubi Dei thronus.

Vita a coævo scripta.

3 Aloysius Lipomanus, parte 2 tom 7 de Vitis Sanctorum Patrum, edidit cum nonnullis aliis ex codice MS. Cryptæ Ferratæ aliqua Acta martyrii S. Bademi, et adscripsit Simconi Metaphrastæ, uti etiam fecit Surius ad diem viii Aprilis, quo dicitur obiisse. Verum refertur in omnibus hactenus citatis Menologiis et Menæis Græcorum ad hunc diem nonum, et his major fides est adhibenda, cum illa Acta non sint a Metaphraste, sed diu ante ejus ætatem ab aliquo monacho coævo conscripta, uti statim ex initio numeri 2 apparet. Si tamen integra sunt et non mutilata bona parte eorum quæ Sanctus ante martyrium gessit. Ut sunt, satis clare tempus martyrii indicatur, dum post illud dicitur

tempus martyrii.

C Rex Sapor adhuc quatuor annos regnasse: cujus obitus cum referatur ad annum cccclxxx, fuisse S. Bademus martyrio coronatus anno cccclxxvi. Qui autem sub initium referuntur occisi Quadraginta Martyres, videntur esse Quadraginta duo Martyres in Perside occisi, et ex antiquis MSS. Latinis relati ad diem x Martii.

VIDE ACTA
GRÆCA PAG.
LXXV

VITA

Ex MS. Græco Cryptæ Ferratæ.

extruit monasterium:

Quo tempore Quadraginta illi sancti Martyres interfecti sunt, comprehensus fuit Bademus sanctus Archimandrita, una cum septem quibusdam suis discipulis, et Regis Saporis jussu in carcere conclusus. Bademus autem ille ortum ducebat ab urbe Bethlapat, ex familia admodum divite. Cum vero monachorum institutionem sequi cœpisset; omnia sua pauperibus distribuit. Cumque monasterium extra urbem ædificasset, illic residebat, studens in omnibus Deo placere, et quæ divinæ voluntati grata sunt, ea perficere: erat enim vir ille gratiæ et veritatis plenus, et divinæ electionis vas.

2 Hic igitur vir sanctus, divina quadam et perfecta prudentia ductus, ascendit in montem Domini, et habitavit in loco sancto ejus, benedictionemque accepit a Deo Salvatore suo, et aspexit faciem Dei Jacob. Hic, qui nostris temporibus fermenti loco relictus fuit, ex perfecto illo sanctorum Martyrum fermento, qui ab initio perfecti fuerunt: ejus autem sancti viri cæde ac sanguine nostrorum temporum imbecillitas firmata est. Hic vere lapis fidelis, sectus est a monte illorum, qui a principio fideles extiterunt: aptus enim fuit mysterii causa, ut nobis omnibus esset salutis via. Ita generosum et constans propositum in martyrio subeundo præstitit, ac talem animi ardorem in Deum ostendit, sicque ab omni sorde, labe ac macula purum se præbuit, ut prava facinora adversus illum nihil loci habere possent. Rapina ipsa statim procul ab eo fuit; cupiditates omnino extinctæ, nihil contra illum poterant: mammonas ejus virtutem cognoscens, obstupuit: aurum se ab eo abscondit: divitiæ statim ab eodem sprete sunt: arrogantia confestim apud illum fracta est: superbia in ejus conspectu subito humiliata: tumor et animi elatio, ut pulvis, in ejus oculis conculcata est. Paupertas vero ad ejus pedes omnino fixa et corroborata est: mansuetudo latera ipsius fuit amplexa: veritas in eo exorta, et justitia erecta: caritas illum amplexata, et pax osculata, eoque gavisæ est: concordia in ipsius ovili posita: omnibusque justitiæ fructibus vir ille plenus fuit. Omnes hæc virtutes in eo viro habitabant, quoniam odor suavis ipsius animæ mirum in modum singulis virtutibus jucundus erat, et ex illius candore animi tamquam fructum quemdam libenter percipiebant.

ubi perfectioni studens

vitia extirpavit,

et virtutes exercuerit: E

3 Cum igitur quatuor menses in carcere confecisset, una cum septem illis discipulis vinctus, afflictus, et assiduus flagellis verberatus; omnia prompto animo perpressus est, propter suam in Deum spem, veritatis fiduciam. Erat autem tempore illo quidam, nomine Nersan, princeps urbis, quæ Aria dicebatur, in territorio Bedgerme. Hic Nersan, cum esset Christianus, a Rege ipso cogebatur solem adorare: sed cum nollet contra Christi fidem facere, in vinculis detinebatur. Postea vero animo remissione factus, et corde percussus, martyriique formidinis detentus, propter tormenta, quæ violenter in illum inferenda erant, non ita, ut cœperat, ad extremum usque perseveravit: sed mortalis et brevis hujus mundi amore captus, tormentorum angustiis succubuit. Sicque miser ille, cum utrumque appetere, ab utroque excidit. Nam divinam vitam perdidit, martyrium fugiens, et hujus mundi voluptatibus frui non potuit, terrenam gloriam appetens. Cum enim caduci et terreni Regis magis, quam æterni et cælestis Dei honorem amaret, se a Deo ipso velle deficere professus est, et omnibus, quæ Rex vellet, se obtemperare.

Dire cruciatur in carcere.

Nersan a fide deficientem

F

4 Rex igitur, ut audivit Nersan eo animo esse, valde gavisus est, et statim de S. Bademo cogitavit, jussitque illum vinculis exolutum, in atrium palatii per obliquam januam duci. Bademo autem eo ingresso, ubi Nersan vinctus detentus fuerat, Rex duobus quibusdam Principibus viris hæc dicit: Si Nersan Bademum interficit, a vinculis solvatur, et accipiat ejus bona. Jusserat enim Rex ipse omnia ipsius bona in fiscum conferri. Confestim igitur S. Bademum in medium constituerunt. Ille autem miser Nersan, ut audivit quod a Rege dictum fuerat, cum caduca mundi bona appetere, stricto ense ad Christi Martyrem interficiendum profectus est. Sed tremore quodam correptus, cum plagam in virum sanctum infligere vellet, tamquam lapis statim immotus permansit. At Christi servus ad eum oculos erigens: Usque eo, inquit, o Nersan, malitia tua progressa est

jussumque ei mortem inferre

objurgat intrepide

est

A est, ut non solum tibi satis sit, quod Deum tuum negaveris, sed et servos ipsius interficere contendas? Væ tibi infelix. Quid facies in die illo, aut quo fugies a terribili iudicio, cum steteris ante horrendum illud tribunal, magno æterno Deo rationem redditurus? Ego quidem o miserrime, martyrio Christi mei prompto animo conficiar: at nollem tamen manu tua confici, sed ab alio quopiam mortem sustinere voluissem.

sæpius percussus reddit spiritum:

Ille vero neque his sermonibus erubescens, neque quod iussus fuerat valens perficere, faciem suam, ut lapidem, firmavit, et cor ferreum ac durum habens, sanctum virum sæpius ense illo percussit. Sed nec semel opportunam plagam infligere, neque eum interficere potuit: ejus enim manus valde tremebat. At B. Bademus, cum ejusmodi angustiis affligeretur, spiritum suum emisit, ensis ictibus tot tantisque confectus, ut omnes Gentiles firmam sancti Martyris patientiam admirarentur, quod velut co-

lumna quædam immobilis persistens, violentos plagarum impetus exciperet, et corde stabilis maneret: homicidam vero illum propter imbecillitatem et lentitudinem irriderent et execrarentur. Sed et hic Nersan non multo postea mercedem recepit his dignum, quæ in Martyrem Christi commiserat, multis et diversis malis appressus, et ense male perditus.

6 Sanctus autem Bademus martyrio consummatus est mense Aprili, die octavo, in Christo Jesu Domino nostro. Ejus vero reliquias extra urbem ejectas sustulerunt clam viri religiosi, et omnem diligentiam adhibentes, illas reposuerunt. Ejus autem septem discipuli, in carcere conclusi quatuor annos manserunt, et post mortem Saporii Regis in pace dimissi sunt: permissumque fuit, ut in sua ipsorum fide permanerent, gratia Domini nostri Jesu Christi, cui gloria est in secula seculorum. Amen.

D
AUCTORE G. H.

et sepelitur,

DE S. ACACIO EPISCOPO, AMIDÆ IN MESOPOSAMIA.

G. H.
E

SEculo V

S. Acacius
Fastis Latinis
adscriptus,

Amida, urbs Episcopalis et primaria totius Mesopotamiae, inter suos Episcopos habuit S. Acacium, cujus meminit ad hunc diem Molanus in Additionibus ad Usuardum anno MDLXVIII excusum, his verbis: Acacii, Amidæ civitatis Episcopi et Confessoris, et allegat historiam tripartitam lib. 11 cap. 16. Verum idem Molanus in secunda et tertia editione eum omisit. Interim Canisius in Martyrologio Germanico, anno MDLXXIII excuso, eundem ita refert: Item in civitate Amida sancti Episcopi et Confessoris Acacii. Majori elegio honoratur in hodierno Martyrologio Romano: Amidæ in Mesopotamia S. Acacii Episcopi, qui pro redimendis captivis etiam Ecclesiæ vasa conflagavit ac vendidit. Addit Baronius Græcos itidem, scilicet de eo agere. Verum hactenus in nullis illorum Menæis, Menologiis aut Synaxariis nomen ejus insertum reperimus. At vero res gestæ hujus Acacii Episcopi Amidæ, addit Baronius, scriptæ sunt a Socrate lib 7 cap. 21. Ex eo Cassiodorus tripartitæ lib. 11 cap. 16 et Nicephorus lib. 14 cap. 22. Hic ergo quæ Socrates habet damus, et sunt ejusmodi.

laudatus a
Socrate:

ut Persas
captivos redimeret:

2 Acacius, Amidæ Episcopus, ob facinus quoddam præclarum, per id tempus ab ipso gestum vehementer ab omnibus celebratus fuit. Cum Romani milites illos Persas, quos in depopulanda Azazena captivos ceperant, nullo modo Regi Persarum reddere in animum inducerent; captivi qui erant numero circiter septem millia (quæ res animum Regis Persarum non parum divexavit) fame propemodum absumpti sunt. Acacius igitur hanc militum miseriam minime neglexit: sed convocatos suos Clericos sic alloquitur: Deus noster neque lancibus neque poculis eget: nam nec comedit nec bibit, quippe qui his rebus minime opus habeat. Quare cum Ecclesia multa monumenta aurea argenteaque, ex propensa fidelium in eam benignitate, possideat; consentaneum est hisce rebus milites captivos et e custodia liberare, et fame prope enectos reficere ac sustentare. Ubi hæc aliaque id genus oratione percurrerat, monumenta Ecclesiæ conflanda curavit vendi, pretiaque

cum consensu
Cleri

vasa Ecclesiæ
impendit:

partim militibus pro captivis redimendis dedit, partim adeorum famem sublevandam impendit. Postremo viatico illis suppeditato, ad suum ipsorum Regem remisit. Hæc res ab exordio illo viro Acacio gesta, Regi Persarum maximam fecit mirationem, quod Romani his rebus utrisque et bello et beneficiis hostes vincere laborabant. Fertur præterea, tum Regem Persarum magno desiderio Acacii videndi flagrasse, quo hominis aspectu frueretur; tum Theodosium Imperatorem Acacio præcepisse, ut Regis desiderio satisfaceret. Hæc Socrates. Est autem Theodosius Junior Imperator, cujus temporibus hæc gesta sunt, et referuntur a Baronio in Annalibus ad annum ccccx.

laudatur a
Rege Persarum,

et jubetur a
Theodosio
Imperatore ad
eum accedere.

3 Masinus in Bononia perlustrata ad hunc diem tradit, aliquas S. Acacii Episcopi reliquias asservari in ecclesia S. Jacobi Majoris, quæ in platea S. Donati est constructa. Sed num hujus S. Acacii sint illæ reliquiae, unde poterit probari? cum hactenus idoneo nullo testimonio constet ipsum ab antiquis inter Sanctos habitum, nedum Reliquias ex Mesopotamia in Occidentem translata fuisse. Quod autem ipsum hic inter Sanctos collocemus, fit solius Romani Martyrologii reverentia: cujus approbatio pro hoc aliisque ejusmodi nonnullis Sanctis, censeri potest ac debet nova et sufficiens canonizatio, etiamsi nullus antiquior cultus præcessisset. Tutius suspicabimur Bononienses istas Reliquias, occasione Belli sacri, Melitine ex Armenia minore esse advectas, ubi hujus nominis Episcopus et Confessor insignis floruit, publico passim cultu Græcis notissimus, de quo egimus ad diem xxxi Martii: qui autem illas cum sola nominis titulique Episcopalis inscriptione habebant ad Romanum recurrerunt Martyrologium, nec alium talis nominis sanctum Episcopum ibi notatum inveniunt. quam Amidenum, hujus natalem isti aptavisse, more in ejusmodi casibus usitatissimo, nec tamen facile profundo ab iis, qui optant a Sanctorum cultu confusionem omnem perplexitatemque tolli, ne dicam errorem et falsitatem, quamvis etiam hanc necesse sit sæpe obrepere ex licentia talium conjecturarum, in solo nomine fundatarum.

alicujus S.
Acacii reliquias
Bononiæ,

forsitan
Melitinenis
Episcopi

DE SANCTO MARCELLO

EPISCOPO DIENSI IN GALLIA.

G. H.

SUB INITIUM
VI SEculi.

Dia urbs
Episcopalis.

Elogium S.
Marcelli ex
S. Greg.
Turonensi.

Dia, Divia, sive Deia, urbs est in Alpium radicibus, non procul Droma fluvio, a Vocontiiis olim exulta, dein Romanorum colonia, ac denique sedes Comitum, lute ab Valentinis ad Trevienses dominantium. Episcopum nunc habet Dia cumdem cum Valentia; quondam habebat proprium: ac Nicasiun. Diviensem de provincia Galliarum Episcopum, interfuisse Nicenæ Synodo testantur hujus Concilii tabulæ. Inter subsecutos Episcopos fuere, Sancti Petronius et Marcellus fratres, e quibus Marcellus, ætate junior, in senioris defuncti locum suffectus est. De eo ita loquitur Gregorius Turonensis libro de Gloria Confessorum cap. 70. Fuit autem et Marcellus, Diensis urbis Episcopus, vir magnificæ sanctitatis, ad cuius nihilominus tumultum lychnus accensus diuturno spatio lucere solet: præstat ex eo oleo virtus Domini medicinam infirmis. Hæc Turonensis.

Vita a Vulfino
Ep. scripta;

alia carmine

Datur frag-
mentum vitæ
ex Lectionibus,

aliud ex
Antiphonis

et hymnis.

loca dicata
S. Marcello :

cultus 17
Januarii,

et die 5

B Floruit postmodum circa annum Christi nccc Vulfinus, et ipse Diensis Antistes, qui Vitam S. Marcelli Episcopi solutis numeris consignavit. Joannes Columbus e Societate Jesu edidit tractatum, libris quatuor distinctum, de Rebus gestis Valentinorum et Diensium Episcoporum; et lib. 2 insererit epistolam Polycarpi de la Riviere, Carthusianarum Visitoris et Prioris Boni-pussus, ad se anno MDCXXXVII missam, qui Vitam S. Marcelli habuit carmine editam, ex qua recenset quatuor Episcopos, qui ante citatum Nicasiun sederunt; habuit etiam Vitam numeris solutam ab Vulfino scriptam: additque in ea recitori legationem Nicasi ad Concilium Nicenum, atque Nicenorum Patrum responsa Gallis per Nicasiun data. Hæc Acta alioque typis mandare, et ab se recensitos Episcopos suis firmare auctoribus statuit Polycarpus, quæ interim forsitan per ejus obitum perierunt; et nec nos nec Joannes Columbus habere potuimus. In horum defectum submisit nobis anno MDCCLXV quæcumque in Breviario Ecclesiæ Diensis de S. Marcello habentur, et nonnulla ex MS. Missali. Ex quibus primo proferimus fragmentum Vitæ ex Lectionibus ad Matutinum recitari solitis, et forsitan ex longiore Vita a Vulfino scripta decerptum: quod S. Marcellum necdum in Cathedram suam deducit. Addimus ergo secundum fragmentum, ex Antiphonis et Responsoriis collectum, cui ex Missali MS. subjunguntur ea, quæ potissimum ad Translationem corporis spectant. Denique addimus hymnum qui ad Vesperas et Laudes recitari solebat, ex quo miracula innotescunt.

C Tanta fuit olim Diensis populi ergo S. Marcellum pietas ac veneratio, ut sub ejus honore fuerint extracta monasterium et hospitale, ac porta aliqua urbis vocata. Monasterium ab hæreticis eversum est, in funesta illa sacrorum strage per Gallias seculo superiori circumlata: ad quod usque tempus Canonicis Diensibus usitatum fuerat, post sacrum sollempniter peractum, die xvii Januarii processionaliter adire S. Marcelli monasterium: utpote qui ejus festum dicto die egerunt, usque ad initium hujus seculi, ex consuetudine antiqua, fundata in Bariolensium traditione, qui eo die factam ad se aiebant celebrem Corporis translationem: de qua infra agemus pluribus. Ita præfatus Joannes Columbus in sua ad nos epistola; cui addimus die xvii Januarii prænotata, festum S. Marcelli quibusdam Usuardi Martyrologiis adscriptum legi, uti tunc diximus. Inscriptus est S. Marcellus Martyrologio Gallicano Saussaii ad diem quintum Aprilis his verbis: In civitate Diensi sub Viennensi metropoli, S. Mar-

celli Episcopi et Confessoris, qui primus illic sedens Antistes, magnifica virtute enicuit, decedensque gloriosus in tumulto, claruit probatæ a Deo sanctitatis testimoniis: ut sanctus Gregorius Turonensis prodidit præclara asseveratione. At quorsum primum Antistitem dixerit Saussaius non cupimus, cum undecimus statuatur a Joanne Columbo, Sanmarthanis et aliis. Præterea quem Saussaius retulit addiem quintum Aprilis, ad nomen ejusdem mensis celebravit Molanus in prima editione Usuardi a se aucti his verbis: Civitate Diensi S. Marcelli, ejusdem civitatis Episcopi et Confessoris, de quo Gregorius Turonensis. Quo itidem die in hodierno Martyrologio Romano ista habentur: Civitate Diensi S. Marcelli Episcopi, miraculis clari. De eo in antiquo officio ad Vesperas et Laudes ista recitatur Oratio. Omnipotens sempiternus Deus, qui B. Marcello, Confessori tuo atque Pontifici, in signum electionis columbam misisti de cælo, ut tuæ sanctæ Ecclesiæ dignus demonstraretur esse Pastor; concede propitius, ut qui te Deum verum cognovit, eum apud tuam elementiam intercessorem sentiamus. In Commemoratione quotidiana sequens recitatur Oratio: Propitiare quæsumus, Domine, nobis famulis tuis, per hujus Sancti Marcelli Confessoris atque Pontificis, qui in præsentī requiescit ecclesia, merita gloriosa: ut ejus pia intercessione ab omnibus semper protegamur adversis.

4 Interfuisse anno dvi Agatheusi Concilio S. Marcellum, scribit Joannes Columbus, unde constare posset, quo potissimum tempore floruerit, si certi essemus de illa subscriptione quam hactenus nemo expressit. Præterea habitum illud Concilium est permissu Alarici Regis Wisegothorum, cui suberant Episcopi ibidem congregati. At Dienses suberant Regibus Burgundionum, et Concilio Epaonensi, permissu Sigismundi Regis anno dxxvii celebrato, interfuit Secularis Episcopus Diensis, successor Aventini, ante quem sedit S. Marcellus, sub initium seculi sexti.

SECUNDUM FRAGMENTUM VITÆ Ex Antiphonis et Responsoriis Breviarii Diensis.

Beatus Marcellus, quondam Avennicæ civitatis, conversatione clarus, et sanguine generosus: licet de parentibus secundum carnem, nobilem traxerit originem; clariores tamen parentes suos reddidit, dum se bene ab ineunte ætate in religione Christi servitio mancipavit: intantum ut humiliando se ipsum plus creverit, et contemnendo seculare conjugium pater spiritualium multorum fieret filiorum. Hic ergo S. Petronii germanus fuit, senioris Diensis urbis Episcopi, a quo studiis spiritualibus eruditus, divinis semper vacavit eloquiis: et de illo fonte vitæ tantum bibit, ut sacro verborum imbre indeficienter sitiētes animas satiaret. Ineffabili itaque Dei ordinatione contigit, ut dum memoratus S. Petronius imbuir fratrem, nutriret sine dubio sibi successorem, et cui germana propinquitate fratris proprio jure veniret privata possessio, non transiret ad alterum ejus Sacerdotium. Per testamentum novum Matris Ecclesiæ spiritualis hereditas aditur: et administratio Pontificalis dispensationis manet in pauperibus, ut dum Ecclesiæ publica attestazione in cathedra seniorum subrogatur, Evangelii auctoritate Prælati doceret pluribus annis senes, quod in juventute gravitate morum didicerat studiosus.

vel potius 9
Aprilis.

orationes.

E

tempus Sedis.

F
Ortu nobili,

pie educatus,

a S. Petronio
fratre studiis
excultus,

A 2 Tamen ne inchoationem ministerii sui a primordio ætatis ejus videamur præterire silentio, quo ordine Christo propitio sacri Ordinis primum suberit gradum, proferendum est. Dum ergo memoratus B. Marcellus in primævo ætate pio fulgeret studio, et juveniles annos matura senectute calcaret, tempore quo promoveri potuit ad honorem (annis, ut credendum est, convenientibus canonice sanctioni) Leviticæ consecrationis, germano suo ordinante, adeptus est ministerium, et sancto conjunctus est altario. In ministerio, Deo placitum sedule implens officium, et pium sanctumque servitium; ita conversatione et reverentia sanctitatis præclarus effulsit, ut Deo disponente, cum post non longi temporis spatium S. Petronius ad Dominum migrasset, illico in B. Marcelli electionem vota fidelium verterentur: ut jam non pro memoria decessoris, sed pro reverentia fratris, in sanctum Levitam desiderabilis maneret electio, ita videlicet ut illius qui decesserat Pontificis reverenda in fratris successione maneret præsentia, et in B. Marcello Præsule nutritoris sui a cunctis veneraretur sublimitas.

et in Levitam
ordinalus,

in ejus suc-
cessorem
eligitur:

3 Igitur, ut assolet in electione Pontificis, dum unus petitur, pars populi vertitur in alterum. Eo tempore ad ampliandam laudem beatissimi viri S. Marcelli, quantum nutu Dei fideliter datur intelligi, paucorum varietas animorum se in alteram partem dividens, alium postulare cœpit Episcopum. Quod a Deo gestum esse non dubium est, ut quantum in se etiam creto fulgebat, dum impugnabantur ab æmulis, in publico non lateret, partis ejus probata victoria: quoniam ad hoc eligebatur alius, quia iste erat divino munere præferendus; et hoc ostenderetur jam esse melior, ut illo se ingerente isto fugiente, illius ambitio calcaretur, et istum eligeret fuga nobilior. Qui tamen in monte ubi fugerat, dum lateret in loco quem incolæ tunc exarabant, contigit ut tugurium ipsum Mellis nomine nuncuparetur, cui hoc vocabulum, quondam vetustas inhabitantium imposuerat, ubi sanctus vir etiam a quodam Marcello inventus est et proditus. Nam merito de loco mellis probatus est extulisse dulce quod saperet, qui semper de corde puro divina eloquia super mel et favum dulcia ore proferens, ea fidelium faucibus transmissa inferebat. Et nec illud esse vacuum a Dei gratia videtur, quod S. Marcellus a fidei viro, Marcello pariter vocitato, est deductus in publicum: ut et ille bonum quærens, haberet sui nominis dignitatem, cum iste Deo placitam meruerit sanctificationem. Qui tamen uni Deo deditus, dum rurali loco fertur duodecim dierum spatio latuisse, habet quoddam significationis mysticæ sacramentum, ut merito jam verus Christi discipulus ad totidem discipulorum numerum, qui est sacro ordini proprius, dicatur accessisse: et quod illorum habet sancta et indivisa conjunctio, per parem dierum numerum hujus obtinuisse fidei plenitudo.

latet in tugurio
Melleo
dicto,

a quodam
Marcello
preducitur

post duode-
cim dierum
latebras:

C 4 Sic ergo pars, quæ eum elegerat, de ejus productione congaulens, eum de monte velut sanctum lapidem, per quem sacrum constitueretur et dedicaretur altarium, cum gaudio deduxit, et Dei altarium mancipandus, transmissio vicino civitatis amne, ad sanctorum Apostolorum ecclesiam perducitur. Tunc e diverso pars alia residebat in insula Dromæ fluminis, sub oppido civitatis; sed Domino gubernante ad hoc eorum mora extitit, ut miraculo conjungerentur discordantes, quos præceps cursus, per impatientiam animorum, discedere fecerat ab unitate concordie. Ne tamen in eo deesset probatio lenitatis, unus ex parte contraria ipsum ictu lapidibus vulneravit: quod mitissima moderatione portavit B. Marcellus, ut Domini Christi Jesu præcepta custodiens, nequaquam malum pro malo redderet; sed

ictu lapidis
vulneratur,

sanctæ Ecclesiæ Prælatum, nihil in eo vindicans, D honorem illi vice injuriæ contulit. Dum autem pertinaciter altera pars vindicare conaretur eum quem sibi elegerat, non vicit caterva numerosior ad melior.

EX MSS.

PRIMUM FRAGMENTUM VITÆ Ex Lectionibus Breviarii Diensis.

B Beatus Dei servus Marcellus, non solum sanguine a generosus, verum etiam conversatione claruit inclytus. Christi enim sese mancipavit famulatui, cum ab ineunte ætate in sancta religione excrevit. Diligebat namque Dominum, ob quem contemnens seculi vias, multarum Pater insignis extitit animarum. Cum in primæva ætate pio fulgeret studio, juveniles annos senectute transcendit mentis: et Præclaræ fidei cultor strenuissimus, et divino dogmate eruditus, divinis eloquiis semper vacabat sedulus; utque sacro verborum imbri futurus Pontifex irrigaret populos, cœlestia hauriebat. Deo dispensante plebs Diensis concordii favore in ejus conspirat electione. Ad laudem beatissimi viri ampliandam pietas annuit superna, quem noverat in secreto fulsisse, qui præferendus erat divino munere. Ineffabili itaque Dei moderatione cum in sacerdotio Dei electus esset, et duceretur ad cathedram, ut ejus innocentia panderetur, spiramine mystico donum sancti Spiritus per columbam super eum venisse Ecclesia intellexit. Columba namque in capite volitare visa est: et gratia Domini Salvatoris cunctis ostendit, talem virum sibi esse probatissimum, qui gratiam beatissimæ Trinitatis in promotione promeruit: in ejus Sacerdotio Ecclesiæ Christi et vera hereditas et clara refulsit libertas.

a

Vitam sancte
peragit:

electus Epi-
scopus

E confirmatur
volatu co-
lumbæ.

6 Fundamentum suæ dilatans Ecclesiæ sacratissimum Sacerdotem sibi eligere dignatus est Marcellum, qui Catholicæ fidei propugnator, verus Dei cultor, nullo destitit tempore prædicare Dominum, factus gregi Dominico forma et speculum, lux et splendor bonorum omnium, habiturus augmenta in Dominico grege. Emicuit Pastor in commissio sibi munere, sublimatus ab ipso Pastorum Pastore: dum Deo placito fingeretur sacerdotio, rectum tenuit tramitem, et Christi sponsam Ecclesiam sancto gubernavit moderamine, et protulit quod saperet, unde a cœlesti dulcedine vacuus esse non posset. Erat in eo meditatio divinæ legis et imitatio Domini Redemptoris, cui nec deerat probatio lenitatis, et mitissima moderatio patientiæ et pacis. Ast b Ariana perfidia sanctum Sacerdotem in carcerem trussit: verum quod hæresis parabat ad pœnam, fides convertit ad gloriam: et beato Pontifici locus exilii potius erat corona triumphi, qui diu propter fidem cruciatus, per multorum tribulationum labores pervenit ad gloriæ regnum. Benedicens Domino felici voto Marcellus innotuit cunctis: quia quod paratum fuerat lacrymis, ditatum est gaudiis. Sancti viri oratione multos a morte liberavit, et Christi protectione ipse inventus est illæsus. Fit repente lætitia hominum in Pastoris miraculo, et civitas laudibus perstrepebat, dans gloriam et laudem Domino.

subditos præ-
clare in-
struit:

b

F exul carceri
includitur:

miraculis
claret.

7 O Diensis, pii Pastoris destituta solatio, suscipe lamentum vidua, sed consolare, quia Pastor tuus gaudet in cœlesti gloria. Assumptis sibi collegis sacre peregrinationis iter arripuit, et juxta voluntatis suæ propositum adimplevit. Quod pretiosissima deposito denotavit in præterito; in divina Clementia denotat ad præsens. Igitur de Translatione S. Marcelli, ubi translatum [corpus] fuit, Domino adjuvante breviter dicam. Peracto tempore cuidam Sacerdoti, qui assiduus erat in basilica c S. Mauri-

Ex MS. Missali

c

Corpus trans-
fertur Ba-
riolas :

A tii, nocte in Pontificali apparuit, et præcepit per diocæsim suam ferri corpus suum in locum magis religiosum. His auditis Presbyter ad locum Bariolarum pervenit, nuntians visionem : quo audito et facto jejunio triduo, viri Bariolenses iverunt festinanter ad locum, ubi corpus erat, et honorabiliter ipsum deduxerunt. Rogemus eum ut ipse pro nobis intercedat apud Jesum Christum die ac nocte.

unde ejus
capsam qui-
dam furati
cum capite

8 Opera primum hic annectere partem epistolæ P. Ludovici Alegre Bariolensis ex nostra Societate Jesu, missæ ad prælaudatum P. Joannem Columbi. Anno, inquit, millesimo quingentesimo quarto, ærarii fabri tres capsam argenteam S. Marcelli furati sunt, et Bariolis clam egressi ad ædiculam S. Sebastiano sacram, non longe ab oppido, repente immoti constiterunt. Attoniti mirantur prodigium, et stupentibus venit in mentem, aliquid ex Reliquiis sancti viri adhærere capsæ argenteæ, ex eoque fieri ut loco moveri nequeant. Non fefellit homines cogitatio sua : cranium S. Marcelli in capsâ repertum est ; eoque retro ædiculam humi conlito, fuga, quo erat anie mus, elapsi sunt. Postera die inhorruit oppidum universum ad deterrimum facinus : cum autem alii aliique de furto solliciti per diversa vagarentur, fuere qui adverterent canem, haud procul ab ædicula S. Sebastiani, latratu perpetuo veluti advocantem prætereuntes : quod ii non contemnendum rati, cum proprius accessisset, motæ humana manu terræ agnovere indicia ; eamque fodientes invenere caput, quod ceteris Sancti Reliquiis addendum retulere Bariolas. Interea post feres itum solliciti, via non una : inventi denique meritum tulere supplicium, igne duo, suspensio tertius : quo autem loco cremati sunt isti, fertur nunquam genus ullum herbarum esse deinceps natum. Anno post sexagesimum illius seculi secundo, S. Marcelli et ceterorum qui Bariolis erant Reliquias combussere Calvinistæ : unicuique os pollicis e corpore S. Marcelli servatum est super.

ipsum cogun-
tur dimittere,

et deprehensi
plectuntur,

B

ANNOTATA.

a Patria S. Marcelli in priori fragmento indicatur nomine Avennicæ civitatis : suspicamus Avenionem intelligi haud oculo longe Dia dissitam : nam Aginnum in Aquitania, Avenicum in Helvetia, quadruplo aut quintuplo majori intervallo ab illa dissident. De Avennis autem Belgicis in Artesia aut Hannonia,

C

b Rex Burgundionum Arianus (nomen majores

tacuerunt) misit in exilium jam Episcopum, neque re- D vocavit, nisi post filium lethali morbo curatum precibus sancti viri. Ita Joannes Columbus.

c Monachorum S. Mauriti cœnobium fuisse Diæ, tradit idem Columbus. Alium S. Mauriti pagum seu vicum exhibent mappæ Geographicæ, duabus a Bariolarum oppido leucis, ubi postea Templariorum domus fuit, et S. Marcellum Roma redeuntem ægrotasse et obisse traditio est : nec non translationem hinc Bariolas factam esse post extinctos Templarios, per Sacerdotem qui tunc ad eam istam curabat.

HYMNUS

Ex Breviario Diensi.

Cœlitos, sacrum, tribuente Christo,
Præsulem hujus resonamus urbis,
Mente devota pariterque corde,

Laudibus atque :

Quem gregi summus proprio dicavit
Pastor, immensa pietate, causas
Tralidit, simplex referens olive
Sanguine fuso.

Sorte marcellus cathedra potitur,
Pontifex nulli merito secundus,
Arce prælatus rutilat Diensi
Moribus almis.

Præsul exinde rutilare magis
Cœpit in totum properanter orbem,
Moribus, signis, pariterque voto
Spargere lumen.

Dæmonis tetri rabidum furorem
Pertulit, statim puerum parenti
Reddidit sanum, genitoris ipse
Tecta revisat.

Mortis a casu revocat puellum,
Aurium clausum reserat meatum,
Vinculum linguæ retulit redictæ
Ore soluto.

Quo sacer sancto recubat sepulcro,
Rite devotis cineres medelam
Conferunt cunctis, relevando morbos,
Dando salutem.

Præsul immensa pietate pollens,
Esto devotis precibus rogatus
Fautor, et nostras radiante festo
Junge coronas.

Gloria splendens decus et refulgens
Sit Patri, Nato pariterque sancto
Flamini, formans Deitate cuncta
Trinus et unus.

Episcopus
eximius,
E

clarus mira-
culis,

Dæmones
pellit,

mortuam
suscitat,
sanat mutum
et surdum.

miracula ad
sepulcrum.

invocatur.

F

J. B.

DE SANCTA WALDETRUDE, FUNDAT. PARTHENONIS CAN. MONTIBUS HANNONIÆ IN BELGIO.

SUB FINEM
SEC. VII.

S eptimo post Christi Salvatoris exortum seculo, ac paulum ultra, nimirum ab S. Gregorio Magno Pontifice ad S. Gregorii circiter excessum, plurimi Belgium Sancti illustrare ; tum advenæ, Aquitani, Scoti, Angli, Hiberni, tum indigenæ, viri ac femine. Ex harum numero, regnantibus Dagoberti i filii ac nepotibus ; sorores germanæ, Aldegondis et Waldestrudis, exitere, splendore generis ac virtutum gloria clarissimæ ; in eo tractu terrorum, qui modo Hannonia dicitur, ab amne Hayna ducto nomine, sed latius, quam qua is fluit, ultra Nerviorum ac Brabantii confinia prolato. Soror utraque pro merito sanctimonix, cultibus adscripta ; utraque publica veneratione, ac sacrorum quoque honore jam a plurimis seculis dignata ; utraque, dum vixit, parthenonem religiosissimum instituit ; Malbodii Aldegondis, ad Sabim

flumen ; Waldestrudis circa jam memoratum Haynam, in loco qui olim Castrilocus, nunc Mons Hannoniæ dicitur : qua utraque in urbe ad ambarum sepulchra, collegia nunc sunt Canonissarum ; quæ omnes e primaria Belgii nobilitate prognatæ, vitæ integritate, Christianaque modestia ac pietate, loca ea, ac genus quæque suum, mirifice exornant. Utrobique insignis basilica visitur, in qua Divæ utriusque exuvix religiose asservantur : utrobique collegium aliud est Canoniarum, qui quæ obire Canonissæ sacra munia non possunt, in ipsarum æde statis vicibus administrent ; quod Montibus, est S. Germano dicatum ; S. Quintino, quod Malbodii ; utrumque ab Canonissarum domiciliis justo spatio semotum. De S. Aldegonde fuse egimus ad ejus natalem xxx Januarii. At S. Waldestrudis colitur ix Aprilis Officio duplici, quod in octavum usque diem extenditur :

parthenonem
singulæ
arxerunt :

S. Waldestru-
dis variis
diebus colitur :

SS. Aldegondis
et Waldestrudis
sorores,

A tur : sed habet præterea tria alia festa in Ecclesia Montensi, itidem duplicio; Elevationis seu Translationis, III Februarii : alterum separationis capitis sanctæ ejusdem a reliquo corpore, XII Augusti : tertium Canonizationis, II Novembris. Memoratur etiam ad diem XXVIII Martii a Molano in prima editione Usuardi a se aucto, item a Canisio et Ferrario.

Canonizata
olim

2 Est enimvero Canonizata, sive in album Sanctorum relata; sed more antiquo. Neque enim semper ita angusto ac splendido ritu, atque nunc fit, sancta illa ceremonia Canonizationis peragi consuevit. Adhibitus primum hic ritus, ut viri eruditissimi annotarunt, cum S. Hugo Gratianopolitanus Episcopus ad Innocentio II Sanctis adscriptus est; ac deinde cum S. Bernardus Abbas Claravallis, ab Alexandria III. Antea ut Catalogo insererentur qui sancte vixerant, facultas ab Apostolica Sede petebatur, supra Canonizandi corpus aram erigendi, in eaque sacrum Missæ sacrificium offerendi : quo facto omnis erat peracta Canonizatio. Nam quæ in Sylloge Suriona ad Kalendas Martii narratur S. Swiberti Episcopi perquam solennis Canonizatio, solide a nobis ad eum diem est refutata, simulque explosa fictitia Epistola sub nomine S. Ludgeri Episcopi in vulgus protrusa : quod judicium alios ante nos tulisse comperimus.

B Quis vero Pontifex ita Canonizari S. Walde-
trudem decreverit, quis de ea ad illum Episcopus retulerit, ac deinde corpus elevarit, nobis compertum non est. Neque id mirum : nam si nunc diu multumque laboratur subinde, ut inveniatur Canonizationum solenniorum litteræ, aut facti ad eas Processus; quid mirum, intercidisse memoria istarum minus solennium, et Acta de iis confecta abolita fuisse tot bellorum tumultibus aliisque infortuniis ? si tamen scripta ea fuere. Nam cum sola altaris erectione ac consecratione res constaret, non amplius quam nunc in dedicatione ecclesiarum videtur debuisse scriptis commendari, cum ipsum altare satis idoneum esset rei gestæ apud plebem monumentum.

erectione
altarii :

3 Fidem alioquin ejusmodi concessionis Pontificiæ, et sanctæ Canonizationis seu celebrationis, facit tum magnifica illa basilica in urbe Montensi ad S. Walde-
trudis honorem Deo dicata; tum anniversaria, quam diximus sacrorum celebritas; quam omnes ita esse antiquam fatentur, ut nullo initii ejus memoria extet. Festi etiam ab omni retro tempore celebrati satis luculentum testimonium nobis exhibet libellus MS. de gestis Abbatum Gemblacensium (is nunc in Tomo 6 Spicilegii Acheriani excusus extat) nec ultra annum MCXXX perductus, a quodam Gemblacensi monacho, qui se discipulum Sigeberti fatetur, In hoc multum laudatur Olbertus, Abbas Gemblacensis circa annum MXII constitutus, quod adhuc monachus Lobiensis Burchardo Warmatiensi Episcopo, petenti ut sibi vir aliquis litterali scientia præditus dirigeretur, cujus ope et doctrina ipse adhuc juvenis in eruditione sacrarum scripturarum valeret proficere, missus ipse sit a Baldrico Leodiensi Episcopo.

basilica illi
dicata
Montibus
Hannoniæ :

C Continuator Chronici Lobiensis scribit; Burchardum solum Canonicum Leodiensem fuisse, quando Olberti ministerio uti cæpit ex Baldrici Leodiensis electione, quod fuisset anno MVI aut sequenti : sed nihil prohibet, jam tunc Warmatiensi Sedi Episcopum nominatum Burchardum, Episcopum absolute dici, eumque Warmatiam cum Olberto abisse, atque ipsam annos fere quatuor secum retinuisse. Ut ut sit, quantum Burchardo utilis fuerit Olberti doctrina vel in hoc satis probari poterit, inquit auctor libelli, quod illo dictante et magistrante magnum illud Canonum volumen centonizavit Burchardus, et quali collectis floribus omniformis generis de prato Scripturarum, coronam pretiosiore auro et topazio in edito Ecclesiæ collocavit. Hic ergo vir tantus, tanto Episcopo electus magister, ac deinde Abbas Gemblacensis, in Ecclesiis Dei adhuc vivit per sui memoriam, inquit dictus auctor, quod vitas aliquas

Antiphonæ
circa annum
1020 ab Ol-
berto Ab. ex-
ornatæ pro
laudibus.

Sanctorum aliquibus in locis liquide et polite com-
posuit, et de gestis eorum in laudem Dei secundum regulam musicæ doctrinæ, in qua multum valebat, dulcissime cantus modificavit. Inter quæ, quoniam rogante Comite Raginero vitam S. Vitoni Confessoris composuit, cantum etiam de eo melificavit; Antiphonas quoque super Matutinales Laudes in transitu S. Walde-
trudis; ipse Comes Raginerus et Hat-
widis conjux ejus, quidquid prædii habebant in dominio... N. ecclesiæ nostræ tradidit. Utique ante annum MXXXIX, quo Comes iste Raginerus, hujus nominis III urbis Montensis Dominus, obiit.

AUCTORE J. B.

4 Non igitur mirum cuiquam videbitur, Walde-
trudem, quæ minimum a decimo Ævæ Christianæ seculo, solenni cultu celebris extitit; ab antiquissimis scriptoribus semper sanctam Walde-
trudem, aut Beatam Wal-
de-
trudem appellari. Ita Baldericus Episcopus Noviomensis et Tornacensis, sapiens vir et pius (qui anno MCXII obiisse traditur) in chronico Cameracensi et Atrebatensi lib. 2 cap. 35, ista habet : Vincentius Comes egregius, videlicet sanctæ Walde-
trudis maritus. Ac
rursus cap 39, In villa castriloso duo quoque monasteria habentur, unum quidem puellarum, quod Sancta Walde-
trudis, conjux prælibati Sancti Vin-
centii atque soror Beatæ Aldegondis, ædificavit. Anno MCCIX legitur Henricus, Dux Brabantiae, cum
Montensi S. Walde-
trudis ecclesia transe-
gisse super
juribus oppidi Herrentaliensis. Recitat conventionis ta-
bulas Miræus in Notitia Ecclesiarum Belgii cap. 189, quibus ista habentur : Eustathius Propositus, Hawi-
dis Decana, et totum Capitulum Sanctæ Walde-
trudis in Montibus. Ac deinde rursus nominat Ecclesiam S. Walde-
trudis. Nec unquam fere in aliis scriptoribus illius mentio fit, quin Sancta Walde-
trudis appelletur, præsertim in antiquis Sanctorum Vitæ, uti Sanctæ Aldegondis sororis ejus. At plerisque antiquior videtur, qui ipsiusmet Walde-
trudis Vitam scripsit, quom ex
vetustissimis duobus codicibus, Cameracensi uno, altero Audomarensi dabimus. Quam etiam Vitam, atque alias Sanctorum complures, sed paulum quandoque interpolatas, edidit Philippus Hervinus Abbas Bonæ Spei, Ordinis Præmonstratensis in Hannonio, S. Bernardo Familiaris. Sed primus scriptor ita habet. Igitur adjuvante gratia Christi, de vita et conversatione atque miraculis Sanctæ ac Beatissimæ Walde-
trudis, Christi famulæ, quæ gesta sunt haud procul a nostris temporibus, juxta quod veracium testium, qui hæc videre vel audire meruerunt, relatione certa vulgatum est; ad laudem Dei et ad ædificationem proximorum, aliqua licet pauca de multis, conabimur aperire scribendo. Ac sub finem hic idem scriptor ita eam invocat; Hanc ergo nos quibus possumus precibus et laudibus prosequamur, orantes ut nostri memor esse dignetur; ut nobis ille tribuat indulgentiam peccatorum, qui huic omnium laborum suorum præmium largiter reddidit : cui est honor et gloria, etc.

Sancto ac
beata ab an-
tiqu scripto-
ribus appel-
lata :

ejus vita
ex antiquis
MS editur :

5 Ad ejusdem Sanctæ Walde-
trudis antiquam vene-
rationem plenius testandam augendumque illud facit, quod caput ejus a reliquo corpore, religiosa pompa et solennitate olim separatim fuit, Pontificio Legato præ-
sente. Id ab Olberto Miræo in Fastis Belgicis relatam, nos ex quodam membraneo pittatio, Montibus ad nos de-
lato, fidelius hic reddemus; nam apud eum Petri de Collemedio Cardinalis Albanensis, qui actioni illi præerat, nomen sola littera P. expressum, Præssia et Livoniæ Archiepiscopi omissum. Ita ergo restituimus : Petrus, miseratione divina Albanensis Episcopus, Apostolicæ sedis Legatus; Albertus Dei gratia Præssia et Livoniæ Archiepiscopus, Nicolaus eadem gratia Episcopus Cameracensis, et Margarita Flandriæ et Hannoniæ Comitissa; universis præsentibus litteras visuris, in Domino salutem. Noverint universi, quod

E

F

caput a cor-
pore avulsum,
præsentibus
Pontificio
Legato,

AUCTORE J. B.
anno 1250

od maiorem
peregrinan-
tium venera-
tionem :

anno 1349
grassante pe-
stilentia cor-
pus in Pro-
cessione dela-
tum 7 Octo-
bris,

ex inde ha-
bita annua
supplicatio

memoria an-
tiquis Mar-
tyrologiis
inscripta,

A quod cum nos pariter essemus in ecclesia Beatæ Waldetrudis Montensi, Cameraacensis diœcesis, in crastino Octavarum B. Laurentii, anno Incarnationis Dominicæ millesimo ducentesimo quinquagesimo, Capitulo dictæ Ecclesiæ convocato et consentiente, præsentibus eis qui volebant et debebant interesse; capsam, in qua sacrosanctum corpus dictæ Beatæ Waldetrudis ab antiquo tempore honeste reconditum habebatur, in eadem ecclesia aperiendam duximus, et caput dictæ Sanctæ extrahendum per se divisim a dicto suo corpore, toto alio corpore cum suis membris integraliter in eadem capsâ remanente; ut dictum caput in suo phylacterio repositum, peregrinantibus et dictam Sanctam requirentibus, ibidem ostendatur. Actum in die crastino Octavarum S. Laurentii Incarnationis anno prædicto.

6 Aliud insigne argumentum magnæ erga dictam Sanctam populorum pietatis, et de ejus auxilio calamitosis temporibus fiduciæ, hic ex consimili pittacio, itidem membranco, indidem acceptum, referemus. Id sic habet: Anno verbi incarnati MCCCXLIX, die Mercurii, VII mensis Octobris, ad impetrandam gratiam Dei, precibus et orationibus fidelium, quatenus iram suam mitigare dignaretur, quoad pestilentiam mortalitatis; processiones factæ fuerunt et adunatæ in Biveriis, in via quæ ducit ad villam dictam Castiaulx, prope Crucem juxta boscum, de Ecclesiis B. Vincentii Sonégiensis, et Beatæ Waldetrudis Montensis, cum eorum corporibus et feretris, et aliis Reliquiis sanctis: et ibi fuit multitudo Christi fidelium copiosa, peroptime cum discretione et devotione ordinata; viri sequentes clerum, et mulieres consequenter gradientes, coopertæ albis vestimentis, et, prout æstimari potuit, fuerunt bene centum mille personæ. Fuit etiam ibidem in tentoriis Missa celebrata per venerabilem virum D. Stephanum Malion Decanum Sonégiensem, in quodam altari ordinato inter duo feretra prædictorum Sanctorum. Ea tunc placandi numinis ratio vigeat, ea populorum mentibus insidebat fiducia opis ab sanctis suis Tutelaribus obtinendæ, atque a S. Walde-trude præsertim, quæ velut e meditullia patriæ, e Castiloci cacumine, late radios sue benignitatis diffundit. Neque tunc successu ea caruit religio. Restincta est enim, quæ per plures provincias grassata, Hannoniam præcipue populabatur, pestilentia. In ejus beneficii memoriam anniversaria instituitur supplicatio, eaque sæpe numero celestibus prodigiis illustratur. Ita nimirum jam olim consuevit miseris, patrociniis suis implorantibus, continua succurrere.

C Quod de sua ætate, jam ante MCC aut MCC annos, vitæ illius scriptor testatur, quotidie ad sacratissimas illius Reliquias virtutum documenta teneri, cæcis lumen reddi, claudis gressum restitui, ægros curari, quoties ex fide petitur etc.

7 Legitur nomen inscriptum vetustissimis quibusdam Martyrologiis MSS. Quale est quod in celebri S. Laurentii monasterio juxta Leodium servatur; in quo luculentum et insigne illius elagium legitur, hac clausula. Quæ quoties modo mortua petitur, sicut vivens consuevit, ita nunc, omnibus viventibus auxiliatur. Porro quandoquidem tempore quo Monasterium illud surgebat, Olbertus, cujus antea fecimus mentionem ad S. Jacobi in ipsa urbe Leodiensi Abbatiam Gemblaco sit translatus; vix ambigam, quin vel illud Martyrologium, vel saltem S. Waldetrudis elogium ab eo sit, vicino ejusdem ordinis Benedictini cœnobio communicatum. Vetustissimum quoque in Lætiensi Abbatia extat Martyrologium, in quo et S. Waldetrudis nomen. Ita et in perantiqua imperiali monasterii S. Maximini Treviris hæc habentur, ad v Id. Aprilis Eadem die S. Walde-trudæ. Legitur idem in alia vetri MS. monasterii S. Martini in eadem urbe Trevirensi. MS. Martyro-

logium quo uti solet Bruxellensis Ecclesia S. Gudilæ, D hæc habet: Apud Montes Hannoniæ, Depositio, seu Transitus, B. Waldetrudis electæ, neptis B. Gudilæ. Refertur et in MS. Florario Sanctorum, et in Additionibus ad Usuardum, quas a ducentis circiter annis concinnavit Hermonnus Greven Carthusianus Coloniensis, et quæ Joannes Molanus Lovanii edidit anno MDLXXIII, qui et in Indiculo Sanctorum Belgii, ac Natalibus eorundem prolire de ea agit. Sed fallitur et ipse et alii ipso recentiores multi, quod S. Vincentium Madelgarium, ejus maritum, Comitem Hannoniæ appellant. Fuit quidem Coares, et in ea regione vixit, quæ Hannonia dicitur; sed non erant tunc illi comitum ac Ducum tituli et præfecturæ patrimoniales atque hereditariæ. Ita et Andreus Saussuyus Tullensis Episcopus in Martyrologio Gallicano, insigne alioquin habet Sanctæ Waldetrudis elogium, si expunxeris, quod Walberti et Bertilæ Comitum Hannoniæ filiam vocet. Egregie quoque de ea scribit Authbertus Miræus, antea citatus, in Fastis Belgicis. Denique ita ejus meminit Philippus Ferrarius in Catalogo Generali: Montibus in Hannonia S. Waldetrudis Comitissæ. Postremo quotquot vidimus ordinis Benedictini Martyrologia, et Cædaria, nimirum Wionis, Hugonis Menardi, Benedicti Dorganii, Gabrielis Buccini, eam honorifice inter Sanctos sui ordinis recensent, uti et Joannes Trithemius Abbas, lib. 3 de viris illustr. ord. S. Benedicti cap. 285. At Constantinus Ghinius Senensis in Sanctorum Canoniconum natalibus illius mentionem facit.

8 Hactenus fere Joannes Bollandus noster, biennio ante mortem, nomine illustris Collegii Cononicarum Montensium rogatus ea scribere, quibus permoveri posset sacra Rituum Congregatio, ad S. Waldetrudis nomen Romani Martyrologii tabulis inserendum. Etenim diu proprio Breviario atque adeo Martyrologio contentæ, cum tandem persuasæ essent Romanæ Ecclesiæ Ordinem, omnibus universim Ecclesiis a Concilio Tridentino commendatum, amplecti; ipsoque Romani Martyrologii usu admoniti animadvertent, eidem, ultra antiquum Usuardi textum (quem tam ipsa Romana ecclesia, quam sua Montensis, et aliæ pleræque, sed singulæ auctum ad suos usus, recitare in sacris solebant) post illius recognitionem, de mandato Apostolicæ Sedis a Cardinali Baronio factam, accessisse multos tum aliarum urbium tum etiam Belgicarum Patronos, longe minus quam sua Montensis sit spectabilem; sancto pro sua Fundatrice atque urbe totius Provinciæ primaria zelo succensæ, scriptum hoc obtinuerunt, ipsius Bollandi nostrisque nominibus subsignatum, anno MDCLXIII die XXVIII Octobris. Quid deinde actum impetratumve sit, necdum comperimus; unum scimus, non solam esse urbem Montensem, quæ se in sua Patrona præteritam queri possit. Ipsa Bruxella, totius Belgici atque Burgundici Principatus sedes primaria; S. Gudulm, in Romanis fastis quærit nec invenit: quod minus mirari cœpimus, postquam in ipsa Italia andivimus urbes aliquas, valde celebres, multis optare, ut præ aliis quibusdam suis sanctis Episcopis dicto Martyrologio a Recognitore inscriptis, assumptus fuisset is, quem ipsæ in ordine vel Episcoporum, vel Patronorum primum ac præcipuum venerantur. Sed hujusmodi defectus altiori judicio arbitrioque supplendos relinquimus, et S. Waldetrudis vitam, a Bollando laudatam, propriis annotationibus illustrare aggredimur: appendiculam non injucundam addituri ad calcem ex fide dignissima MS.

et in hodierno
Romano
expetitur.

F

VITA

Ex vetustis codicibus MSS.

PROLOGUS.

Sanctorum venerabilia gesta, ad excitationem viventium scripturæ tradi debere, antiquorum consue-

tudo

*Incitantibus
variis hæc
vita est scri-
pta,*

A tudo declarat : qui tot nobis volumina de his reliquerunt, ut numero comprehendere vix possint. Horum igitur exemplis provocatus, et quorundam religiosorum Fratrum et Sororum caritate compulsus, hoc opus aggredi præsumpsi : prudentem quemque lectorem supplex exorans, ut parcens rusticitati scribentis, benevolus potius corrector, quam improbus cavillator existat; sciens me magis intendisse qualiter rogantibus Fratribus Sororibusque veritatem propositæ rei gestæ lucide panderem, quam ut grammaticorum regulas custodirem.

*ad excitandam
fidem :*

2 Ad illuminandam viam vitæ æternæ omnibus fidelibus Christianis, Redemptor mundi post ascensionem suam mittere dignatus est Apostolos Apostolorumque sequaces electos, qui recte vivendo, adversa æquanimiter tolerando, visibilia et temporalia contempnendo, invisibilia autem et æterna appetendo, prædicando, præstolando, amissa æterni regni gaudia errantibus nuntiarent, et ut ita dicam ad hæc redire volentibus, gratia Spiritus magna refulgente, inter errorum tenebras astrorum more viam ostenderent. Sed quia populus priori quidem tempore carnalis tunc erat, sola hæc visibilia esse existimans, invisibilia autem non appetens, quia nec esse suspicabatur; Sanctorum exempla vel prædicatio sola ad fidem invisibilium sufficere minime quiverat. Addita sunt ergo miracula, ut fidem verbis declararet virtus ostensa. Ad hoc enim tunc visibilia illa miracula coruscabant, ut corda audientium ad fidem invisibilium pertraherent, et per hoc quod mirum foris agebatur, hoc quod intus erat longe mirabilius sentiretur. Nunc vero quia operante Deo numerositas fidelium excrevit in mundo, illa corporalia miracula magna ex parte cessaverunt. Non quod desint modo in Ecclesia qui vitam virtutum habeant, dum signa corporaliter non faciunt; sed quod hæc nostris jam temporibus necessaria non sunt. Unde Apostolica vox ait : Linguae in signum sunt non fidelibus, sed in fidelibus. Frustra igitur miraculum foris agitur : si desit quod intus operetur. Vita enim, et non signa, modo est quaerenda. Vitæ enim veræ aestimatio in virtute est operum, non in ostensione signorum. Verumtamen et hæc cum fiunt, vitæ bonæ testimonium ferunt; et ad imitationem corda provocant proximorum. Unde indubitanter credimus ac stabili fide retinemus, desiderantibus terrena negotia funditus relinquere, ac lata et spatiosa hujus mundi itinera quæ ducunt ad perditionem deserere volentibus, strictam quoque et angustam nostri Redemptoris viam, quæ ducit ad vitam, adire cupientibus, non mediocriter profuturum; si de vita sanctorum virorum seu fæminarum, qui in hac videlicet via, duce gratia, nobis præcesserunt, suisque vestigiis tritam reliquerunt, exempla proferantur : ut omne quod impossibile sibi credere poterant, tanto eis ad sperandum fiat facilius, quanto per hoc transisse jam et alios vident. Sæpe etenim corda, torpentia ad amorem Dei et vitæ æternæ desiderium, plus Sanctorum exempla quam prædicamenta excitant; quia dum eorum opera vel miracula sublimia attendunt, ipsi in infimis turpiter jacere erubescunt. Unde Dominus dicit. Videant opera vestra bona : et glorificent patrem vestrum qui in cælis est.

*ut quod olim
faciebant
Sanctorum
miracula,*

*1 Cor. 1, 22
id nunc faci-
ant*

*exempla vir-
tutum,*

Matt. 5, 16

CAPUT I.

S. Waldetrudis genus, matrimonium, continentia.

Igitur adjuvante gratia Christi, de vita et conversatione atque miraculis sanctæ ac beatissimæ Waldetrudis, Christi famulæ, quæ gesta sunt haud procul a nostris temporibus, juxta quod veracium testium.

qui hæc videre vel audire meruerunt relatione certa vulgatum est, ad laudem Dei et ad ædificationem proximorum, aliqua, licet pauca de multis, conabimur aperire scribendo. *a* Hæc itaque, temporibus *b* Dagoberti inclyti : Regis Francorum, clarissimis et valde nobilibus orta parentibus, ex *c* Regali prosapia ædita fuit : cujus pater *d* Walbertus, mater vero Bertilia dicebatur. Fuerat etiam illi soror, Virgo scilicet sacratissima, nomine Aldegundis : quæ vitam multis plenam virtutibus ducens, seque in continentia arce custodiens, multis annis Melbodiensi præfuit monasterio. Extat autem *e* libellus de vita et conversatione illius æditus : in quo, si quis nosse desiderat, quam grata Deo et Angelis extiterit, quamque cara hominibus fuerit, quantas et quales per eam Dominus ostendere dignatus est virtutes, facile poterit reperire. Sed nos ad hoc quod proposuimus calamum revocemus.

3 Beata autem Waldetrudis, adhuc adolescentula, cum in paterna domo mitteretur, et nimum a suis diligeretur, visum est ejus parentibus, ut eam, secundum antiquam Dei ordinationem et Patriarcharum exemplum, ad nuptias viro tradere debuissent. Erat autem pulchra facie decoraque aspectu, sed pulchrior fide, pudicitia et castitate. Sed, domini Dei occulta dispositione, quæ eam fidei suæ annulo subarrhaverat, et sociam ac coheredem supradictæ sorori suæ Aldegundi Virgini in æterni Regni gloria fieri prædestinaverat, nec ipsa carnis copula potuit immutari. Nam omnipotens Deus hanc ab ingressu mundi gratuito pietatis suæ munere citius retraxit : et amoris sui igne cor illius accendens, ab omnibus carnalibus illecebris et immoderato terrenarum rerum appetitu facile temperavit, mutato namque animo, cœperunt subito vilescere quæ placebant : et quæ prius delectabant animum postmodum fieri vehementer onerosa. Studebat autem inter hæc curas sæculi paulatim postponere, et solis desideriis inhære æternis : substantiam suam pauperibus, orphanis ac viduis, cum omni alacritate largiri; captivos redimere, hospites et peregrinos colligere : vitia quoque non solum ab actu corporis, sed etiam a cogitatione cordis funditus extirpare.

4 Interea sua tantum salute minime contenta, etiam jugalem suam, nobilem scilicet virum *f* Maldegarium, ad amorem Dei et cœlestis patriæ desiderium ac castimoniam conservandam, blandis quotidie ac salutiferis sermonibus excitare curabat; et igne caritatis, quo ipsa suaviter flagrabat, illius mentem accendere satagebat. Denique quia carnalis affectus intentionem mentis multum diverberare ejusque aciem obscurare solet, cœpit ipsam carnis copulam valde perhorrescere; non quod Dei munus ad *g* propagandam sobolem hominibus concessum, sperneret : sed quia scriptum noverat docente Apostolo, Mulier innupta et Virgo cogitat quæ Domini sunt, ut sit sancta corpore et spiritu : quæ autem nupta est cogitat quæ sunt mundi, quomodo placeat viro. Ideoque soli Deo vacare desiderans, veluti quoddam impedimentum, carnale conjugium pertimescebat : atque ut nutu Dei solveretur, et in se Domini voluntas fieret, quotidie cum lacrymis et gemitu exorabat. Sed omnipotens Deus, qui hæc occulta dispositione in corde ancillæ suæ misericorditer suggerebat, etiam ut fieret potenter adjuvit. Nam prædictus vir ejus Maldegarius, divina inspiratione compunctus, et intimi amoris facibus accensus, solutis vinculis conjugialibus, manente autem caritate, ad monasterium ejus vocabulum est *h* Altus-mons concitus perrexit : ibique monastico habitu suscepto, in sanctis actibus temporalem hujus vite peregit cursum.

5 Religiosa autem Christi famula Waldetrudis, adhuc

D
EX MSS.

a b

c

d

*Nata patre
Walberto
matre Ber-
tilia,*

e

*traditur viro
in uxorem :*

E

*addicta elec-
mosynis :*

f

*maritum ad
pietatem et
castitatem
mouet,*

g

1 Cor. 7, 34

*factum in
Altis-monte
monachum :*

h

EX MSS.
ad progre-
diendum in
bonis operibus

A adhuc in seculari habitu posita, vigorem tamen ani-
mi in nullo relaxans, propriæ domus curam gerebat.
Erat namque misericordiæ actibus dedita; bonis
operibus intenta; hospitalitati studens, jejuniis et
obsecrationibus serviens nocte ac die. Igitur omnipotens
Deus, qui novit omnem palmitem afferentem
fructum excolere, ut fructum plus afferat; famulam
suam, de acceptis numeribus fideliter ministrantem,
ad majora sanctitatis lucra cœlesti visione provo-
care dignatus est. Nam quadam nocte, cum post
laborem fessa, ad refocillandum corpusculum lectulo
membra dedisset; mox sopore depressa, vidit in
sonnis quasi introisset in basilicam, quæ sita est
in villa quam vulgus *i* Buxutum nominant: Et ecce
apparuit illi vir sanctissimus *k* Gaugericus Episco-
pus, nimio refulgens decore, eamque summo honore
et reverentia suscepit: deditque illi per visionem
etiam calicem vino plenum. Quæ cum bibisset, se-
reno et hilari vultu dixit ad eam: Age quod agis:
placent enim mihi valde quæ facis. Hac itaque visio-
ne roborata, et ut ita dicam divinæ gratiæ vino de-
briata, terrena fastidire et ad amorem cœlestis patriæ
vehementius flagrare cœpit; et quasi degustatam
paululum, æternæ vitæ dulcedinem avidius ap-
petere.

B Sed antiquus hostis, unde bonos proficere dolet,
inde malos ad deteriora rapere nequitia suæ arti-
bus conatur. Nam omnipotentis Dei famula, cum
hanc visionem quibusdam suis confabulabatur humili-
ter retulisset, atque ab eis ut assolet ad aures vulgi
ignobilis perlata fuisset; statim humani generis ini-
micus, sancto proposito in ipso sui initio resistere
cupiens, hujus visionis occasione quorundam corda
reproborum invidiæ facibus accendit, atque ad infe-
rendas illi detractiones, cavillationes, falsaque op-
probria excitavit; et ut ita dicam, contra Christi
famulam pugnaturus, eorum se venenosis armavit
linguis. Unde scriptum est: filii hominum, dentes
eorum arma et sagittæ, et lingua eorum gladius acutus.
Sed omnipotens Deus famulæ suæ, inter diabo-
licas insidias titubanti, velociter succurrit. Nam cum
animus illius, utpote adhuc rudis, hujusmodi irri-
sionibus ac derogationibus fatigatus, nimium turba-
retur; ipsaque gravi mœrore depressa, in lectulo
decidisset; subito in virili specie Angelus cœlitus
missus, decore nimio refulgens, apparuit: qui co-
minus assistens, eique familiariter alloquens, caus-
sas tanti inquit mœroris; Cur, inquit, tanti
mœroris pondere gravaris? quare hilaritatem tue
mentis tristitiæ nubilo inordinate confundis? Cui
cum illa respondisset, quantas a civibus suis dero-
gationes, irrisiones, ac calumnias, antiquo insti-
gante adversario, pateretur; subjunxit Angelus,
dicens, Confortare, et esto robusta contra obloquen-
tes et calumniantes te, quoniam scriptum est: Non
coronabitur quis nisi qui legitime certaverit. Non
ergo magnopere curandum est de vanis verborum
favillis, quæ citius accensæ facile restinguuntur.
Hæc etenim patiebantur Prophetæ, Apostoli, et
Martyres, qui fuerunt ante te. Unde et Dominus in
Evangelio dicit: Non est discipulus super magis-
trum. Et paulo post: Si patrem familias Beelzebub
vocaverunt, quanto magis domesticos ejus? His
igitur et hujusmodi sermocinationibus et Scriptura-
rum testimoniis confortata, inutilem tristati cordis
mœrorem, quem Diabolica fraus suggerebat, spiri-
tuali gaudio superveniente, statim repressit. O quam
dilectam sibi hanc Dominus ostendit, quam nec ad
modicum contristari permisit!

ANNOTATA.

a Hic interserit Philippus Hervingius Abbas Bonæ-

spei, plurima de Sanctis Belgii, qui septimo seculo flo-
ruerunt, et de nobilitate generis parentum, et de S.
Waldetrude in exemplar proposita eremitis, conjugatis,
et virginibus: quæ omnia apud eum videri possunt.

b Mortuus est Dagobertus anno 638, die 19 Janua-
rii, ut S. Waldetrudis ante illud tempus fuerit nata.

c Regalis forsan prosapia dicitur, quod Regina ali-
qua, sive Chlotharii II sive altera Regis uxor, ex illa
familia fuerit prognata.

d In Vita antiquior S. Aldegundis, discuntur su-
perbi fastu sanguinis ditati, et Christianitatis nomine
ac titulo præmuniti. Consule Notas ad cap. I dictæ Vi-
tæ, ubi etiam de Gundelando et Landericus avunculis
ogitur.

e Est hæc dicta prima Vita ad diem 30 Januarii
edita.

f Madelgarius, cognomento Vincentius dicitur in
triptici Vita S. Aldegundis, colitur 14 Julii: a Bal-
drico lib. 2 Chronici Cameracensis cap. 35 cognomina-
tur Comes egregius, scilicet ut tunc erant, temporarii
Officiales, ad nutum Regum instituti et amovendi.

g Habebant 4 liberos, qui omnes in Litaniis Eccle-
siæ Montensis invocantur: et sunt Landricus, qui patri
Sonægiæ successit et 17 Aprilis colitur; Aldetrudis et
Madelberta Virgines, et post S. Aldegundem Abbatissæ
Malbodienses; ex his Aldetrudis colitur 25 Februarii,
Madelberta 7 Septembris: demum Dentlinus puer,
quem Molanus cum S. Vincentio patre refert 14 Julii.
Quiescit hic Ressa in Clivia, ideoque Theodorus Rhay
S. Waldetrudem recensit inter Illustres animas Juliz,
Clivæ etc.

h Altus-mons, monasterium a S. Vincentio potis-
simum constructum, ad Sabim fluvium, milliari uno di-
stat Malbodio, de quo actum est pluribus ad diem 16 Ja-
nuarii lib. 2 Vitæ S. Marcelli auctore Ursione: quod
hujus sacræ reliquiæ sint ad illud monasterium trans-
latæ.

i Buxutum, vulgo Bossu, locus Comitatus titulo in-
signis, inter Bellomontium et Walcartium.

k S. Gaugericus, Episcopus Cameracensis, colitur
XI Augusti.

CAPUT II.

Vita ejus solitaria, dein monastica. Colloquia
cum S. Aldegunde.

Interea erat quidam Sacerdos, a Gisleuns nomine,
habitans in locis desertis circa fluvium ejus vocabu-
lum est Haina: qui habitum monachi quem præten-
debat specie, moribus demonstrabat; quique pro
sanctitatis suæ merito, a cunctis qui hunc nosse po-
terant, valde colebatur. Hic itaque divina monitus
jussione, ad prædictam Christi famulam Waldetru-
dem exhortationis gratia crebro venire consueverat,
et verbi Dei pabulo illius mentem reficere curabat.
Quam cum vir Domini ab hujus mundi cupiditate
frigescere, et cœlesti desiderio accensam sanctæ
conversationis habitum quærere agnovisset; mon-
tem illi quemdam, qui nunc Castrilocus dicitur, de-
signavit; et ut sacro velamine accepto, in eo sibi
cellulam, ad omnipotenti Deo serviendum, constru-
i faceret, sollicita admonitione persuasit. Qui videlicet
mons, a prædicti viri Dei Gisleni cellula quatuor fere
millibus distans, in superiori parte deserti situs
erat. Beata autem Waldetrudis, admonitionem viri
Dei libenter gratanterque suscipiens, non distulit
opere perficere, quod sibi per famulum suum omni-
potens Deus dignatus est imperare: sed statim misit
ad quemdam illustrem virum, b Hildulfum nomine,
qui per idem tempus valde inclytus ac nobilis, et se-
cundum temporalem hujus seculi dignitatem poten-
tissimus erat, et per c conjugem suam eidem famulæ
Christi propinquus extiterat. Hunc ergo sollicite pos-
tulavit,

a
S. Gisleno
pie admonita

f

b
locum in
monte per
S. Hildulfum
emul.

c

i
k
a S. Gange-
rico visione
apparente
animatur:

multorum
calumniis
afflicta,

Psal. 56, 5

ab Angelo
corroboratur:

2 Tim. 2, 5

Matt. 10, 24

A tulavit, ut supradictum locum, quem sibi divina clementia per famulum suum designaverat, a suis possessoribus dato pretio emere debuisset; illicque habitaculum sibi ad Domino serviendum præparare non negaret. Cujus precibus mox ille libenter acquiescens, locum, quem Christi famula poposcerat, emere curavit: eique in vertice montis ipsius, arbustis et vepribus radicitus abscissis, domum ad habitandum magna paravit solertia. Nec silentio præterire debemus miraculum, quod omnipotens Deus, ad ostendendum quantam famulae suæ curam gereret, in ipso sancto propositi tirocinio exhibuit. Nam cum religiosissima Christi tiruncula ad domum sibi præparatam accessisset; hanc latam atque spatiosam atque sublimem intuens, oculis abhorrui; et ex ipsa sui magnitudine oculis ejus valde displicuit. Humili scilicet mente humile atque remotum ab aspectibus humanis quærebat habitaculum in terris, ut celsum atque sublime inter frequentiam Angelorum mereretur habere in cælis. Mira res et vehementer stupenda mox secuta est. Nam recedente Christi famula, eadem nocte totius domus fabrica subito turbine a fundamentis eversa est, ac longe divinitus projecta. Tum prædictus vir Hildulfus, in ejusdem montis latere, ei parvum et sanctæ religioni congruum habitaculum simul et oratorium, in honore S. Petri Apostoli dedicatum, ubi ipsa illi designaverat, restruxit.

et cellam
sibi construi
curat :

sed domus
extructæ
splendorem
non ferens,

ea subito tur-
bine eversa,

B
aliam humi-
liorem ex-
struit :

a S. Auberto
sacrum vela-
men accipit :
d

cella inclusa
degit :

8 Interea dilectissima Christi famula Waldetrudis, fervens spiritu, et magis magisque cœlesti desiderio anhelans, juxta viri Dei Gilseni, cujus superius mentionem fecimus, admonitionem, ad Beatissimum d Aubertum Episcopum accessit, et ut velamen sacrum accipere mereretur petiit, et citius impetravit. Acceptis itaque ab eo sanctimonialibus indumentis, statim se suaque omnia Deo omnipotenti tradidit; atque in cellula, quam sibi construi fecerat, se recludit; ibique eximæ conversationis exempla circumquaque dedit. Erat enim morum gravitate, mentis sobrietate, mansuetudinis lenitate, verborum moderatione incomparabiliter prædita; caritate autem erga Deum et proximum perfecta, curis pauperum ac peregrinorum provida, vigiliis quoque et orationibus ac jejuniis dedita. Studebat inter hæc toto mentis nisu cruciare carnem, voluntates proprias frangere, tumultusque hominum devitare, et quotidianis se lacrymis in ara cordis Domino libare.

9 Quamobrem antiquus humani generis inhuicis, qui ab initio bonis operibus resistere contendit, invidiæ facibus accensus, contra hanc totis viribus se in tentationem erexit. Denique quia publicum bellum se doluit perdidisse, ad occulta sese certamina iterum reparavit. Cœpit namque de fide et spe, quæ est in Christo Jesu, tentatione subdola mentem illius improbe pulsare: cogitationes quoque varias et illicitas cordi ejus importune ingerere. Et primo quidem immittebat ei memoriam possessionum, generis nobilitatem, familiæ defensionem, amorem rerum, superfluum seculi gloriam, escæ variam delectationem, et reliqua vitæ remissioris blandimenta; dehinc virtutis arduum finem, et maximum perveniendi laborem, nec non corporis fragilitatem, ætatis spatia prolixa. His igitur et hujusmodi tentationibus maximam ei cogitationum caliginem suscitabat: tentans si quomodo posset hanc a proposito sancto avocare. Sed valida omnipotentis Dei manus, hæc pestifera Diaboli molimina facile destruxit. Respectus namque divinæ gratiæ ad ipsam citius rediit; et inter catervas satanæ se in acie stare deprehendens, ad sua mox arma cucurrit. Nam sese protinus in lamentum dedit, cum gemitu et lacrymis Dominum exorans, ut in hujusmodi certamine ne succumberet, sibi solatium largiri dignaretur. Cumque die

C
variis tenta-
tionibus mo-
lestatur :

nocteque crebris et prolixioribus a Domino precibus remedium flagitaret, contigit aliquando ut hac de causa in oratione pernoctaret. Et ecce subito idem antiquus hostis in effigie hominis, quasi insultans, illi apparuit; extendensque manum, super pectus ejus posuit. At illa, cum Christi nomen celeriter invocasset; statim hostis fugam petiit: quem illa intrepida, Angelico videlicet roborata suffragio, huc illucque fugitantem, cum vituperationibus, et dignis opprobriis audacter persequēbatur; Bene, inquit, tibi contigit miser, bene tibi contigit: tu es ille, qui dicebas in corde tuo: super astra cœli exaltabo solium meum, similis ero Altissimo. Ecce propter superbiam tuam a sede cœli expulsus, in tartarea morte, ut dignus es, a fœmina persequeris; et locum quem tu superbus perdidisti, Christus humilis humano generi, suo sanguine redempto, reparavit. His auditis, dejectionem suam hostis erubescens, mox quasi fumus evanuit, mentemque famulae Christi hac tentatione fatigare ulterius non præsumpsit; et cui volens certamina intulit, virtute omnipotentis Dei compulsus est, occasiones victoriæ iavitus ministrare.

10 Recedente igitur tentatione, Waldetrudis, spinis erutis, velut exculta terra, uberius fructum dedit. Nam cum eximæ conversationis illius fama longe lateque crebresceret, cœperunt nonnullæ nobilioris generis fœminæ ad ejus magisterium concurrere, et Domino dedicata castitate servire: libera namque a tentatione, jure facta est magistra virtutum. Soror quoque ejus, Virgo scilicet sanctissima Aldegundis, cujus superius mentionem fecimus, visitationis gratia ex monasterio suo certissimis diebus ad eam venire consueverat, ut dulcia sibi invicem vitæ verba transfunderent, et suavem cibum cœlestis patriæ, quia adhuc perfecte gaudento non poterant, saltem sperando gustarent. Quæ cum loci parvitatem cerneret, paucasque adhuc sanctimoniales in obsequio sororis inesse vidisset; humano pulsata affectu, quasi compatiens paupertati illius, monuit, ut locum illum desereret, et ad suum monasterium properaret. Sed omnipotentis Dei famula, plus appetens laboribus pro Deo fatigari, quam transitoriis hujus vitæ honoribus perfrui, nullatenus consensit: sic namque metuebat paupertatis suæ securitatem perdere, sicut avari divites solent divitias perituras custodire. Nec prætereundum est, quod omnipotens Deus erga famulas suas ostendere dignatus est miraculum. Quadam namque die, cum ex more ad æternæ vitæ colloquia perfruenta in invicem convenissent; repente causa extitit, ob quam pro utilitate monasterii paululum extra claustra procedere cogebantur. Euntes itaque, et omnibus pro quibus ierant rite dispositis, cum subito ad monasterium redissent, absente ostiaria; omnia ostia clausa et seris præmunita reperiunt. Sed mira res mox contigit: nam ut famulae Christi ad aditum basilicæ pervenerunt, statim ostia, divinitus concussa, ita summa celeritate patuerunt, ac si orationem earum impedire perhorrescerent.

11 Dehinc venerabilis Christi famula Waldetrudis, quia relictis mundi illecebris, cœlestis Regis servituti non renuit humiliter subdi; denuo ad contemplationem cœlestium civium meruit sublimiter attolli. Nam rursus vidit in spiritu virum de cœlo descendere; et cum Angelicam potestatem esse per spiritum agnovisset, statim tremefacta, quid de se vel germana sua in divino examine dispositum esset percunctari studuit; et an divini respectus gratiam aliquantulum mererentur, ab eo humiliter sciscitari curavit. Quam Angelus blande confortans edocuit, quod semper super eas Dominus sereno pietatis suæ intuitu respiceret, sicut ipse per Prophetam ait, Ad quem respiciam, nisi ad humilem et quietem et tre-

D
EX MSS.
dæmonem
apparentem

Christo in-
vocato fugat,

et fugienti
insultat :

E

accipit va-
rias instituti
socias,

S Aldegundi
ut in sua
monasterio
habitaret,
invitanti non
consentit :

F

ostia clausa
mox ultra
videt aperiri,

ab Angela
invisitur :

EX MSS.
Psal. 33, 16

et se cum S.
Aldegunde
salvandam
intelligit :

A mentem sermones meos? unde Psalmista ait : Oculi Domini super justos, et aures ejus in preces eorum. Post hæc fuit ei divinitus revelatum : quod ipsa et germana sua, Beata scilicet Aldegundis, unam mansionem et eandem beatitudinem in regno Dei pro merito laboris sui essent habituræ : ad quam videlicet mansionem perveniunt alii sic, alii autem sic. His divinis revelationibus omnipotentis Dei famula instructa, non inani jactantia mentem in superbiam elevat; sed sese in arce humilitatis custodiens, tanto post devotior ad referendas Creatori suo gratias extitit, quanto erga se ejus beneficia majora cognovit; et facta est eo instantior in bono opere; quo certior de promissione. Interea omnipotens Deus famulam suam diutius intra seipsam latere noluit : sed quanti esset apud se meriti signis ac miraculis dignatus est declarare; ut posita supercandelabrum lucerna claresceret, quatenus omnibus qui in domo Dei sunt lueret : de qua pauca virtutum bona, quæ ad memoriam redeunt, narrabimus; ut ex his paucis valeant ejus multa pensari.

ANNOTATA.

B a S. Gislennus colitur 9 Octobris, ad Hamam fluvium Cellam-Apostolorum construxit, nunc monasterium et oppidum S. Gislenni dictum.

b Colitur S. Hildulfus 23 Junii. De eo etiam agemus ad Vitam S. Ursuarii.

c Aya, S. Hildulfi conjux, suas hereditates cellæ seu monasterio S. Waldestrudis donavit, ibidem sepulta, colitur 18 Aprilis.

d S. Autbertus mortuus est 13 Decembris circa annum 670, ut ante illud tempus velamen sacrum acceperit.

CAPUT III.

Miracula, obitus.

Pecuniam ad
captivos li-
berandos, di-
vinitus au-
ctam

Matt 13, 12

Igitur cum die nocteque in lege Dei meditaretur, et ardentem quæreretur qualiter sibi luera pietatis augere potuisset; occurrit animo, ut aliquos captivos redimere debuisset. Vocato itaque uno puero ex ministris suis, tulit pecuniam, de qua ipsos captivos redimere cogitabat; et in stateram posuit ut cognoscere posset, an sufficeret ad hoc quod volebat. Sed sicut scriptum est : Omni habenti dabitur, et abundabit; corpi ipsa pecunia, in statera posita, miro modo crescere et præponderare. Quod cum tremebundus puer aspiceret, valde admiratus est. Cui illa statim terribiliter præcepit, dicens, ut dum ipsa in corpore viveret, hoc miraculum nulli indicaret. Videlicet pertimescens, ne in virtute facti humano pulsata favore, inde intus inanesceret, unde foris hominibus magna appareret. Exemplum etiam magistri sequens, qui ut nos ad viam humilitatis instrueret, de se ipso discipulis præcepit dicens, ut ea quæ vidissent nemini dicerent, quousque a mortuis resurgeret.

prohibet
aliis indi-
cari.

Matt. 17, 9

vasculum
vacuum, potu
replet :

13 Alio quoque tempore, cum prædicta Christi famula Waldestrudis ad refectionem decubisset; una ex puellis, cellarium ex more ingressa, vasculum inplevit potu, ut Christi famulae prædanti deportaret. Sed cum incaute ambulans rediret, subito pes ejus lapsus est. Quæ cum ipsa vasculo corruens cecidit, et potum omnem quem gerebat in terram fudit. Surgens autem tremefacta, ad cellarium redire cogitabat : ut vasculum iterum replet. Sed cum repente oculos ad vasculum revocasset, ita in manu sua plenum invenit, ac si ex eo nec gutta quidem cecidisset.

14 Post hæc quidam homo, cum quadam ægritudine nimium fatigaretur, diuque jaceret afflictus, contigit ut quadam die in mentis excessu deveniret :

et ecce vidit quasi a dæmonibus traheretur. Cumque nimia vociferatione ad B. Aldegundem ac sororem ejus S. Waldestrudem clamaret, ut earum meritis et orationibus adjuvaretur; repente de manibus eorum ereptus conticuit, et voces nullas insanienis emisit. Tunc his qui aderant magnopere suggessit, ut ante præsentiam Christi famulae Waldestrudis deportari debuisset. Quod cum impetrasset, atque positus in cathedra ante eam delatus fuisset; mox Christi famula, ut eum nimia macie et defectione afflictum vidit, misericordia mota, manus in orationem extendens; super caput ejus posuit; et signo Crucis edito, omnem languorem quo detinebatur protinus fugavit; ita ut sanitati pristinae restitutus, de cathedra qua illic evectus est surgeret et ambularet, cibumque solito more sumeret; qui jam per triginta dies, ut asserebant ut qui hunc devexerant, nullum omnino cibum ore tetigerat. Die autem dehinc quarta, mulier quædam cum filio suo parvulo, gravi ægritudine oppresso, venit ad eam, magnis precibus ab ea deprecens, ut ægrotantem filium manu sua tangere dignaretur. Christi autem famula, ut erat misericordissima, doloribus compatiens maternis, assensum præbuit; manusque super semivivum humiliter posuit puerum : qui statim convaluit, cibum potumque de ejus mensa accepit, et materna solito more suxit ubera; cum, jam transactis quatuor diebus nullum cibum ore tetigisset. Dehinc oblatum est ei alter puer parvulus, jam semivivus, et ne dum baptismatis unda perfusus : pro quo genitrix obnixis implorabat precibus, ut ejus meritis saltem ad baptismi gratiam vivus pervenire mereretur. Cui mox Christi famula, divino auxilio freta, manus imposuit : et cum signum Crucis capiti ipsius impressisset, illico omne pueri corpusculum miro modo contremuit, et vocem emisit; oculosque, quos ante clausos habebat, aperuit; et ex illa hora sanus effectus, et post hæc Sacerdos ordinatus, usque ad senectutem in vita perseveravit.

ægrum sanat
precibus et
sgno Crucis,

puerum at-
tactis,
E

aliud signo
Crucis,

15 Sunt et alia multa virtutum opera, ab ea mirabiliter gesta, quæ partim depereunte per oblivionem memoria narrare nequivimus, partim compendio brevitatis transcribere negleximus; ne prolixa scilicet lectio fastidium gigneret, cum possint legentibus hæc pauca, quæ diximus, et quæ quotidie ad sacratissimas illius Reliquias fieri cernimus, ad testimonium vitæ ejus abunde sufficere. Quid enim opus est de vita illius multa narrare, cum nunc usque ad corpus ejus tot virtutum documenta teneamus? Cæcis quippe lumen reddere, claudis gressum restituere, ægros curare, quoties ex fide petitur, ut vivens consueverat, hoc indesinenter facere et apud mortua sua ossa perseverat. Non est mirum si in vita sua multa facere mirabilia potuit, cujus ossa mortua in tot miraculis adhuc vivunt.

F
claret a morte
miraculis :

16 Obiit autem S. Waldestrudis v Idus Aprilis : suscepta ab Angelis, deducta in cælestibus habitaculis, vivit cum Christo, gaudet cum Patriarchis et Prophetis, exultat cum Apostolis, triumphat cum Martyribus, æquata Virginibus, sociata Confessoribus. Hanc ergo nos quibus possumus precibus et laudibus prosequamur, orantes, ut vestri memor esse dignetur : ut nobis ille tribuat indulgentiam peccatorum, qui huic omnium laborum suorum præmium largiter reddidit : cui est honor et gloria, laus et potestas, cum Patre et Spiritu sancto, in secula seculorum. Amen.

mortua 9
Aprilis.

APPENDIX

Ex Herimanno Abbate S. Martini Tornacensis

Illustre S. Martini Cœnobium Tornaci fundatorem agnoscit S. Eligium, restauratorem vero B. Odonem Aurelianensem,

*circa annum
1110*

A *Anrelianensem, ex auctoritate Radbodi Episcopi Noviomensis ac Tornacensis, anno Domini MXCII; idque sub habitu ac Regula S. Benedicti, biennio post ibidem ex assensu ejusdem Episcopi suscepta. In hujus monasterii regimine, B. Odoai ad regimem Cameracensis ecclesiae assumpto, et inter Divos ad XIX Junii commemorando, successit Segardus circa annum MCV; quo vivis exempto sub annum MCXXVII Herimannus, B. Odonis discipulus, Radulphi Propositi Tornacensis filius, ibidem cum tribus suis fratribus Deo serviens, Abbas electus. Hic postquam novae ecclesiae dedicationem anno MCXXXII celebrasset, de ejusdem sui monasterii restoratione tractatum conscripsit, qui ibidem adhuc MS. extat, ex quo hanc Appendicem memorii dignissimum, ad SS. Walde- trudis et Aldegundis honorem Deiparaeque in primis gloriam, nobis transcripsit R. P. F. Joseph Ignatius a S. Antonio, Carmelita Discalceatus, antiquitatis sacrae scrutator indefessus, in haec verba.*

*Idæ sanctimo-
nialis frater,*

18 Cœperunt interea seculo renuntiantes, quamplures utriusque sexus, ad ecclesiam nostram conversionis gratia venire, nobisque de facultatibus suis tradere. Prima ergo, quantum mihi videtur, ad conversionem venit Ida, illa nobilis matrona, quæ fuerat conjux Fastradi Advocati, qui magnopere ecclesiae nostrae restorationem videre desideravit, sed morte præventus videre nequivit. Hæc... cum esset nobilissima, numquam tamen inter alias sanctimoniales nisi ultimæ ancillæ officium tenere voluit. Hæc fuit germana illius nobilis Principis Theodorici de Avesniis, qui eodem tempore in propria terra sua cœnobium Lesciense a fundamentis construxit, omnibusque officinis peractis monachos ibi posuit, et unde victum ac vestitum haberent abundanter providit: ejus cum mentio incidit, et alius referendi locus non erit, quiddam de eo dicam, unde legenti cuilibet et imitari volenti utilitas possit conferri.

*ob exustas
SS. Walde-
trudis et
Aldegundis
ecclesias pu-
niendus,*

19 Hic itaque Theodoricus, vir nobilis et magnæ potentiae, dum contra Comitem Montensem Baldinum frequenter bellum gereret, quadam die, congregata non modica militia, terram Comitis violenter intravit; multamque prædam adducens, inter cetera quæ ibi gessit, etiam duo monasteria sanctimonialium, Sanctæ scilicet Walde- trudis Montensis, Sanctæque Aldegundis Malbodiensis concremavit pro eo quod ibidem milites sibi resistentes Comes posuerat. Eremita quidam in proxima silva, quæ Brocherota vocatur, commanens solitarius; vidit, sicut ipse referebat, non dormiendo sed vigilando, media die Sanctam Dei Genitricem Mariam in cælo, instar Reginae præcelso throno residentem: illasque duas prænominatas Sanctas pedibus ejus se prosternentes, et de Theodorico Avesniensi, quod ecclesias earum combusserat, ultionem postulantes. Cumque vehementer conquerentes acius justitiam expeterent; sancta Virgo sic eis respondebat: Parcite quæso, mihi que nolite esse molestæ, quia nolo ad præsens eum gravare: uxor enim ejus Domina Ada quoddam servitium mihi facit, quo me sic familiariter adstringit, ut nec ipsi nec marito ejus pati possim aliquid fieri gravaminis. Cumque Sanctæ illæ requirerent, quod esset illud servitium; respondebat, Angelicam illam salutationem, quæ in terris principium mihi lætitiæ exstitit, singulis diebus mihi sexagies replicat; et vices quidem prostrata, vices genibus flexis, vices autem stando aut in ecclesia aut in

*differtur
propter uxorem
60 Ave
Maria recitare
solutum;*

eubiculo aut in aliquo secreto loco; Ave Maria, gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, et benedictus fructus ventris tui, mihi commemorat. Cum adhuc illæ Sanctæ, instantius multa deprecantes, sese vindicari importune exigerent; tandem sancta Virgo sic eis respondit: Rogo ut mihi ad præsens de hac ultione inducias detis; et ego promitto vobis quod veniet tempus, quando de eo justitiam faciam, et contra Dominam Adam nihil delinquam.

*sed ab ea per
divortium
separatus
occiditur:*

20 Hæc ego in pueritia mea audiens, falsum esse credidi: postea vero verum esse potuisse non minimum dubitavi. Siquidem Abbas noster D. Odo, cum post duodecimum fere conversionis suæ annum, ad Episcopatum Cameracensis urbis fuisset promotus; consanguinei ejusdem Theodorici, contristati quod de conjuge sua prolem non haberet, consanguinitatis linea quarta eos propinquos esse, coram eodem Episcopo accusaverunt, et die statuto jurejurando confirmaverunt, sique ecclesiastico judicio, cum jam plusquam viginti annis simul mansissent, conjugium illud dissolvi fecerunt. Vix autem dimidius annus transierat; et ecce præfatus Theodoricus, in silvam venatum pergens, ab Isaac de Berlemonte insidiis circumventus, occiditur; et ad cœnobium Lesciense quod ædificaverat, relatus, in Capitulo ante sedem Abbatis sepelitur. Tuncque vulgatum est, verum esse potuisse quod solitarius se audisse dixerat, S. Mariam promittentem, quia eas vindicaret, ac contra Dominam Adam, jam ab eo separatam, nihil delinqueret. Eadem vero Domina a marito suo disjuneta, continuo relicta seculari pompa, ad cœnobium præfatum, quod eum viro suo construxerat, abiit, nec tamen ex toto proprietatem dimisit; sed ædificata sibi juxta ecclesiam domo lapidea, nolens gravare ecclesiam, de redditibus suis usque ad finem vixit, frequenterque monachis quæ necessaria erant tribuit, et quod retulimus multis narravit. In tantum vero id diffamatum est, ut etiam Gosceguinus, filius Domine Idæ, primæ sanctimonialis nostræ, qui avunculo suo præfato Theodorico successit, easdem salutationes B. Mariæ quotidie replicaret, Militibusque suis eas dicere suaderet. Quamobrem et ipse, licet multa mala fecerit, tamen bono fine vitam terminavit: nam sentiens se valida ægritudine laborare, in eodem cœnobio monachus effectus est; sicque defunctus juxta avunculum suum, in Capitulo est sepultus.

*idem faciens
ejus nepos
bono fine
moritur.*

21 Hactenus Hermannus, qui anno MCXXXVII vita excessit in Hierosolymitano itinere, postquam Romana peregrinatione perfunctus, Tornacensi Ecclesiae proprium Episcopum ab Innocentio II impetrasset. Eadem hinc transcripta leguntur inter monumenta Lesciensis monasterii a D. le Bar Aquicinctio Priore collecta; qui ratus Lætiensis alicujus monachi scriptum esse, multipliciter se torsit, nullum ejus monasterii Abbatem Odonem (sive ut ipse scribit, Addonem) nominatum inveniens: in quo non laborasset, si sua collectanea de Tornacensi S. Martini Abbatia consulisset, et Cameracensium Episcoporum catalogos, ubi ipse tomo 8 ex coarctato scriptore narrat quomodo Martinianensis Abbas Odo ad Cameracensem Episcopatum translatus fuit. Lesciense autem seu Lætiense monasterium in Hannonia est, de quo legi potest Vita Venerabilis Ladovici Blosii VII Januarii.

F

DE SANCTO HUGONE

ARCHIEP. ROTOMAGENSIS HASPRI IN BELGIO.

ANNO DCCXXX

S. Hugo filius
Drogonis,falso creditus
filius Caroli
Magni,in Actis va-
riis,etiam a Bal-
derico Ep.
Dolensi scri-
ptis :ab aliis reje-
ctis,atque non sa-
tis a S. Reme-
dio filio Ca-
roli Martelli
distinctus,S. Hugonis
Sacerdotis
diploma sig-
natum anno
714

Inter labores nostros, in *Actis Sanctorum* elucidandis, non minus censeo ille debet, quem in ipsis *Sanctis* discernendis adhibemus; dum sæpe in unam eandemque personam plures conflantur, et variorum hominum gesta uni attribuuntur, aut certe ob ejusdem nominis similitudinem Acto unus Sancti alteri assignantur. Foret istud nobis hoc loco in S. Hugone operis curandum nisi id nuper ab aliis fuisset factum. Porro habuit Hugo patrem Drogonem, avum Pippinum Herstattum, patruum Carolum Martellum, a quo cum ad Sedem Rotomagensis, et aliarum Ecclesiarum et Abbatiarum curam promotum fuisset, ex infra dicendis constabit. Fuit postmodum alius Hugo, integro seculo junior, Caroli Magni Imperatoris filius, cui dictus Archiepiscopus Rotomagensis cum fabulosa narratione tribuitur. Extat illa, incerto auctore ante quingentos facile annos confecta, quam nobis olim ex MS. *Pedastino* descripsit Thomas Luytens, non diu postea Abbas Latiensis eruditus, cui tunc inscripta fuit Prefatio generalis ante Acta Sanctorum Januarii. Eundem historiam nobis submitit Fredericus Flovetus noster ex MS. Rotomagensi : quam etiam extare in monasterio Gemmeticensi tradunt Sanmarthani in Archiepiscopis Rotomagensibus. Postmodum Baldericus Episcopus Dolensis in Britannia minori anno XIV seculi XII creatus, et anno XXXI vita functus, eandem narrationem in meliorem, ut ferrebat artatis conditio, styli redegit, et Ursioni Gemmeticensium Abbati, ejusdemque loci Congregationi inscripsit. Hunc habemus ex libro 13 Jacobi Guisii, qui eam in undecim capita distinxerat, quam totam edidit Arturus du Monstier in *Neustria* p. cap. 8 Gemmeticensis monasterii, et capite sequenti discutit et explodit; quodque variis mendis et salebris, veritati historice et rationi chronologicæ repugnantibus, scateant. deducit. Idem fecerunt Sanmarthani in Archiepiscopis, uti diximus, Rotomagensibus. Joannes Bestius, post historiam Comitum Pictaviensium et Ducum Aquitanorum, edidit tractatum accuratum ex auctoribus coarctis de Gestis Hugonis dicti Abbatis, quem et Drogonem peperit Carolo Magno horum mater Regina, quos Ludovicus Pius Imperator secum in palatio nutrivit, et postmodum Drogoni dedit Episcopatum Metensem, et Hugoni cœnobialia monasteria; qui solam Abbas, non Episcopus, supervixit usque ad annum DCCCLIV, quando a Carolo Calvo missus ad Tolosæ urbis obsidionem, in prælio VII Idus Junii occisus est. Hunc eundem Hugonem, Caroli Magni filium, ab altero Archiepiscopo Rotomagensi, S. Remedio seu Remigio, filio Caroli Martelli, non satis reperimus distinctam in Chronico Novalliensis cœnobii, quod in valle Alpium Segusiana est situm, dum Hugo Abbas filius Caroli Magni dicitur in monasterio Suessionensi S. Medardi obiisse Idibus Junii, ibique sacrum ejus corpus honorifice quiescere humatum, ubi multas virtutes et miracula per eum Dominus operatus est, et magna veneratione ab incolis loci habetur. Quievit ibidem aliquamdiu corpus S. Remigii Archiepiscopi, uti ad hujus Vitam die XIX Januarii est relatam.

2 Huc ergo Hugone, filio Caroli Magni, amandato, cum fabulosis narrationibus; superest ut quæ de vero S. Hugone Archiepiscopo Rotomagensi scripta reperimus, hic subjiciamus. Ac primo S. Hugo, Sacerdos ac Primicerius Ecclesie Metensis, donavit villam Vigiacum Abbatibus S. Arnulphi, Abati sui, anno quinto Dagoberti ultimi Regis, id est anno Christi DCCXV; unde colligimus eum circa annum DCLXXX natum fuisse, maxime si tempore Chilberti Regis Sacerdos fuerit, uti in

diplomatis editis a Menrissio in *Historia Episcoporum Metensium* ad Acta S. Arnulphi legitur : ex quibus donationem S. Hugonis infra damus : eique subiungimus aliquod *Vitæ* compendium ex Chronico Fontanellensi, quod et penes nos manuscriptum habemus, et nuper a Luca Acherio editum est tomo 3 *Spicilegii veterum scriptorum*; ac demum nonnulla de translatione corporum SS. Hugonis Archiepiscopi et Aychardi Abbatis Gemmeticensis, ex variis collecta, subnectimus. Ex dicti autem Chronici Fontanellensis Actis constat, S. Hugonem, factione patrii sui Caroli Martelli, promotum fuisse ad Episcopalem dignitatem et alias cœnobiorum præfecturas, putissimum post annum DCCXX : quando, Chilperico II defuncto, promovit Throdoricum, filium Dagoberti II Austrasiorum Regis. Vixit adhuc eo tempore decessor S. Hugonis in Sede Rotomagensi, Radilaudus seu Raudaudus aut Reginaldus; qui Oronem, genere Frisium, monachum Fontanellensem in Presbyterium ordinavit, quem S. Vulsiannus, precibus a suspensio liberatum, ea adduxerat, e Frisia redire circa annum DCCXX, uti ad hujus Vitam diximus XX Martii. Fervit Radilaudus tribus annis Pontificatum gessisse: cui subdit Hugonem Ordericus Vitalis lib. 5. *Historiæ Ecclesiasticæ* pag. 562, ubi ista de eo habet :

Profuit in populo Domini venerabilis Hugo, Et tribuit sanctæ subjectis dogmata vitæ.

Hic consobrinus Pippini Principis Francorum fuit, et octo annis tempore Gregorii II Papæ Archiepiscopus fuit. Ecclesiis etiam Parisiensi præfuit et Baiocensis, Abbatibus etiam Gemmeticensi et Fontinellensi. Quæ etiam apud eundem Ordericum leguntur, lib. I pag. 366 et in MS. codice eburneo Ecclesie Metropolitane Rotomagensis, nuper edito a Philippo Labbe tomo 1 *Bibliothecæ novæ librorum manuscriptorum* pag. 365, et referuntur ad annum Christi DCCXXII; et post annos octo Sedis, ejusdem obitus ad annum DCCXXX, cum successione Ruthberti in Archiepiscopatu Rotomagensi. Eodem modo, inter Raudilaudum et Ruthbertum, collocatur S. Hugo in codice MS. a nobis inter libros Regine Sarcie reperto; item apud Democharem, Chenu, Claudium Robertum, Franciscum Pommerajum et Sanmarthanos in *Catalogis Archiepiscoporum Rotomagensium*. Consentiant Tallepiedius, in *Antiquitatibus Rotomagensibus* cap. 25; Dadræus, in *Chronologia Archiepiscoporum Rotomagensium*, ac demum series Archiepiscoporum Rotomagensium, cum statutis Synodalibus jussu Francisci II Archiepiscopi collecta et anno MDCLXVIII edita; ubi ejusmodi *Vitæ* compendium continetur. S. Hugo I, Drogonis Burgundiæ Ducis ex Adaltrude filius, primum Metensis Ecclesie Primicerius, Parisiensem et Baiocensem Ecclesiam una cum Rotomagensi rexit, simul Abbas Fontinellensis et Gemmeticensis. Obiit Gemmetici circa annum Christi DCCXXX, v Idus Aprilis. Sepultus ibidem in basilica S. Mariæ, inde cum S. Aicrado Abbate Haspras postea translatus est. Sedisse traditur annos octo. Non dubitamus, quin *Lectiones hodierni Breviarii Rotomagensis* sint plane emendatæ. Nam in Breviario, quod habemus anno MDLXXXVII excuso recitantur novem *Lectiones*, ex fabulosa narratione Gemmeticensium a Balderico in alium stylium reducta : in Breviario vero anni MDCLXVII novi errores adjunguntur, dum in *Lectionibus* tribus appellatur S. Hugo II, Caroli Magni filius, et collocatur inter Menardum et Hilbertum; quod ut novitium commentum ultro corrui. *Catalogi Episcoporum Parisiensium et Baiocensium* eundem S. Hugonem collocant ad annum DCCXXII, et consequenter filium Drogonis statuunt

Compendium
Vitæ,et Historia
translationissuccessit in
Archiepiscopatu
Rotomagensi
Raudilaudus,

anno 722,

mortuus anno
730, successorem
naetus
Ruthbertum :

f

A statuunt : et passim omnes Sanctum æstimant.

3 *Tabulæ Martyrologii Romani cum referunt his paucis verbis : Rotomagi S. Hugonis, Episcopi et Confessoris. Allegatur in Notis Joannes Molanus in additionibus ad Martyrologium Usuardi, qui latius de eo agit in Indiculo et Natalibus Sanctorum Belgii; sed nonnulla desumpta sunt ex fabulosa narratione, quam apud Vedastinos repererat. Errores Molani hauserunt et auferunt Saussoius in Martyrologio Gallicano, Ghinius in Natalibus sanctorum Canonicorum, Wion et Buccelinus in Martyrologio Monastico, sed prudentius illa menda rejecit Menardus. At Miræus in Fastis Belgii et Burgundiciis eundem memorat, sed novo errore scribit Carlomanni Regis filium, secutus Baldericum Episcopum Noriomensem, qui id scripsit lib. 2 Chronici Cameracensis cap. 29. In MS. Martyrologio Gemmeticensi ista reperimus : In partibus Rotomagi, loco qui pulchre nominatur Gemmetica, natalis S. Hugonis, sacrae Rotomagensis Ecclesiae Archiepiscopi. Quæ brevius habentur in antiquo MS. Atrebatensi Ecclesie Cathedralis : Et depositio B. Hugonis, Rotomagensis Episcopi. Similia habet Grevenus in Auctario Usuardi.*

NOT. 21

B DIPLOMA S. HUGONIS Ex Meurissio de Episcopis Metensibus.

*E*go Hugo Metensis a Primicerius, Sacerdos humilis, et germanus meus vir illuster Arnulphus b Dux, nec non c Pippinus et Godefridus, istud assentaverunt in hunc modum et secundum tenorem istius litteræ. In nomine Christi, sub die octavo Kalendarum Julii, anno d quinto regni Domini Dagoberti Regis. Quoties, ut solet humana fragilitas, aliqua persona de hac luce migraverit; oportet suos heredes de ipsius facultate, pro animæ suæ remedio, ad loca Sanctorum delegare, ut eis in æterna beatitudi-
ne pro hac re merces accrescat. Ideo nos in Dei nomine Hugo Sacerdos humilis, et germanus meus illuster vir Arnulphus Dux, nec non Pippinus et Godefridus, dum contigit ut genitor noster illuster vir Drogo, quondam de hac luce migraret, nostra fuit petitio ad venerabilem virum Luitbertum Abbatem, de basilica Sanctorum Apostolorum, quæ est foris murum Mettis civitate constructa, ubi e avus noster Dominus Arnulphus in corpore conquiescit, ut ibidem jam dictum genitorem nostrum Drogonem sepelire deberemus, et ipse Luitbertus benigno animo visus fuit præstitisse. Ideo nos tam pro ipso loco sepulturæ, quam et pro remedio animæ prædicti genitoris nostri, villam, nuncupatam Vigiacum, sitam in pago Mettensi quam ipse genitor suus, avus noster f Pippinus, suo munere concessit, ipsam villam ad basilicam Sanctorum Apostolorum Clericis vel pauperibus alimoniam ibidem accipientibus, aut lectoribus ibidem servientibus a die præsentis per hanc chartulam donationis visi fuimus concessisse : hoc est tam infra murum quam et foris murum Mettis civitate, cum terris, domibus, basilicis, ædificiis, accolis, mancipiis, libertis, vineis, silvis, campis, pratis, pascuis, farinariis, appendiciis, cultis et incultis, aquis aquarumque decursibus, mobilibus et immobilibus, cum omni integritate seu adjacentibus ad se aspicientibus vel pertinentibus, vel omni genere quadrupedum, quidquid in ipsa villa Pippinus et prædictus genitor noster visi fuerunt tenuisse vel possedisse; ipse Abbas vel successores sui ad partem suprascriptæ basilicæ hoc habeant, teneant atque possideant; et quicquid in opportunitatem ipsius basilicæ ex in le facere decreverint, libero in omnibus potiantur arbitrio. Et, si, quod non credimus esse venturum, si nos ipsi aut ullus de heredibus aut proheredibus nostris, vel quæcumque opposita

persona contra hanc paginam delegationis sive testamenti ambulare præsumpserit, aut aliquam causam exinde remove tentaverit, imprimis iram Dei omnipotentis incurrat, et a liminibus Sanctorum efficiatur extraneus, et sic marcescat in radice ut nunquam florescat in ramis, et insuper componat intra ipsam basilicam et sacratissimo fisco auri libras quinque, argenti pondera decem, et quod repetit, evindicare non possit : sed præsens delegatio sive testamentum omni tempore plenissimam obtineat firmitatem stipulatione subnixâ. Actum Mettis publice, sub die et tempore quo supra. Hugo, etsi peccator Sacerdos hanc delegationem sive testamentum a me factum firmavi. Arnulphus Dux hoc testamentum consentiens. etc.

ANNOTATA.

a Primicerii nomen, sicut indicat gradum in militia, ita etiam in dignitate Ecclesiastica : ita S. Augustinus in sermonibus de Sanctis inquit : Hodie celebramus natalem, quo Primicerius Martyrum migravit ex mundo. Ita Primicerius Sacerdotum, Diaconorum, Cantorum et similium dicitur : et Primiceria dicitur inter sanctimoniales in regula S. Cæsariæ a nobis edita 12 Januarii.

b Arnulphus Dux patri Drogoni in ea dignitate, ut filius primogenitus, successit : qui prædium Floriacum aliasque villas donavit eidem Luitberto, cujus hic mentio fit, in diplomate etiam a Meurissio vulgato, signato anno Christi 706 Indictione 4, regnante Childeberto Rege, anno regni ipsius decimo : qui ultimus character melior est, et reliqui, quorum tunc necdum usus erat, repudiari debent ut intrusi a posteris. Annus autem decimus, ex Chronologia alibi posita, caderet in annum 708. In eo diplomate Hugo frater appellatur Sacerdos, hinc diximus circa annum 680 aut non diu postea natum fuisse.

c Hi etiam duo fratres S. Hugonis assignantur ab Andrea du Chesne in Historia Burgundionum lib. 2 cap. 1 et Meurissius in Actis S. Arnulphi, ubi Godefridum asserit Ducem Saxonie fuisse, et donasse amore B. Arnulphi villam de Flavigniac, anno XII Theodorici Regis, quo anno Drogo horum pater donavit villam Mariolum.

d Annus quintus Dagoberti ultimi incidit in annum 713 qui mense Junio mortuus est anno 716

e Avus hic sumitur pro aburo, uti sæpius pro proavo et alius in recta linea majoribus : ita Pippinus infra F recte ejus avus dicitur, cujus erat S. Arnulphus proprie dictus avus.

f Ille est Pippinus Herstattius, mortuus anno 714, 16 Decembris.

VITÆ COMPENDIUM.

Ex Chronico Fontinellensi. cap. VIII.

*H*ugo, filius Drogonis, vir venerabilis; a matre, nomine a Adaltrude, progenitus, b nepos Caroli, sagacissimi Principis; Archiepiscopus Rotomagensis Ecclesiae; post Benignum, regimen hujus cœnobii suscepit, ab anno Dominicæ Incarnationis septingentesimo vigesimo tertio. Indictione sexta, qui erat annus Principatus Caroli c nonus, Gregorii vero secundi Papæ annus d septimus instabat : rexitque istud cœnobiū per annos e novem, menses duos, et dies tredecim : id est, usque ad annum decimum sextum Principatus antefati Caroli, Gregorii vero præfati Papæ decimum septimum, Dominicæ quoque Incarnationis septingentesimum et trigesimum, Indictione decima tertia. Hic etiam Præsulatum Ecclesiae Parisiacæ, simulque Baiocassinæ cum Rotomagensi tenuit, factione scilicet patris sui, Caroli Principis, extra decreta tamen Canonum : cœnobia vero

a b
S. Hugo Archiepiscopus Rotomagensis

c
d
e

E

Auctore G. II. *rexit etiam Episcopatus Parisiensem et Baiocensem Abbatias Fontinellam et Gemmeticum :*
f
g
h
 A vero nobiliora, Fontinellam et Gemmeticum : prædia vero regia, quæ ejus insederunt animo. Non enim caussa perversæ cupiditatis, aut aliquo seculari fastu, a patruo suo Carolo Principe, sive a Regibus Francorum qui ejus tempore sceptrum Regni hujus tenuerunt, (id est f Childeberto, Dagoberto, Chilperico, Clothario, nec non et Theoderico) ea impetrabat : sed ut statim Ecclesiis Christi contraderet, sciens scriptum, quod ea hereditas bene reconditur, quæ Deo custode servatur. Mater denique ejus, Adeltrudis, ut prædiximus, nomine, filia fuerat g Warattonis, nobilissimi Majoris domus regis. atque h Anfledis conjugis ejus : qui plurima huic monasterio largiti sunt prædia.

educatus ab Anfledis avia materna,
 2 Denique prædicta religiosa et strenua matrona Anfledis, avia sua, derelicta Warattonis, ad nutriendum suscepit ipsum Hugonem, Patrem demum gloriosissimum. Hæc igitur, prudentiæ et providæ industriæ spiritu plena, animum pueri fertur quotidianis admonitionibus roborasse, ut sese, cum omnibus quæ habebat, Dei servitio manciparet. Unde factum est, ut sacrarum litterarum studio imbutus, cœvos suos sapientia et religione anteiret; secundumque sanctam suggestionem præclaræ nutricis ac aviæ suæ Anfledis, cepit terrena cuncta despiciere, et ad regna cœlestia viriliter anhelare, simulque patrimonia plurima Ecclesiis Christi contradere : quæ cuncta si qui plenius scire cupiunt, serinia civitatum Rotomagensis, Parisiacæ, et Baiocassinæ, et hujus cœnobii Fontinellensis, simulque Gemmeticensis revolvant, illicque invenient, quantam sollicitudinem ac pervigilem curam de constructione, propagatione, et administratione, ac exaltatione Ecclesiarum habuerit. Hujus pater Drogo filius prædicti Pippini Ducis Francorum, frater Grimoaldi et Caroli nobilissimorum Principum, defunctus est anno ab Incarnatione Domini septingentesimo i septimo, Indictione quinta, tempore veris. Succedit et isdem vir venerabilis Hugo in sede Rotomagensi, k vigesimus tertius a Mellone primo Pontifice ejusdem urbis. Rector quoque sive Procurator urbis Parisiacæ, l trigesimus quintus a B. Dionysio constituitur. Porro in regimine hujus cœnobii Fontanellensis a B. Wandregisilo septimo in loco; similiter a S. Philiberto in regimine cœnobii m Gemmeticensis.

n o donavit Fontinellensibus villam anno 713,
allam anno 718,
p
q
alias accepit Abbas istam.
 3 Ille namque vir venerandus Hugo, dum adhuc n laicus foret, largitus est Benigno Abbati o Vierlaicum villam, quæ sita est in pago Tellau super fluvio Eora, quæ ipsi de jure prædictorum parentum suorum legitime obvenerat. Facta est hæc largitio ab anno Dominicæ Incarnationis septingentesimo decimo tertio, Indictione undecima, qui fuerat annus Dagoberti junioris Regis tertius, Pipini autem Ducis xxvi, xi Kalend. Juliarum die, feria quarta. Inter reliqua autem prædia ab eo contradita, etiam Witlanam villam largitus est p Wantoni Abbati, anno primo Clotharii Regis : quem Carolus, post fugam Chilperici ac Ragenfridi, Regem sibi statuerat. Et possessa est ab hoc cœnobio usque ad regimen Witlaici Abbatibus, per annos quadraginta tres. Huic glorioso Præsuli largitus est quidam Illustris, nomine Bertus, portionem aliquam de villa Digmaniaco, quæ sita est in pago Ocismensi, in centena Alanconiensi, et illam rem quæ vocatur Vanda, in centena Sagiensi : similiter in territorio Cenomannico rem illam, quæ dicitur Veringo seu Metiago, quæ appellatur Avanacourte. Edita est hæc largitio anno q undecimo Theoderici Regis, patris Chilperici, demum Regis novissimi ex genere Merovingorum. De patrimoniis enim, a prædicto glorioso Præsule huic loco largitis, sive a fidelibus Christianis impetratis ac susceptis, qui nosse cupit, testamenta ab ipso edita revolvat; et tunc probabit nihil me de eo

sinistrum aut dixisse aut scripsisse. Mensatas.... D ad unumquemque mensem sufficienter præbereot alimoniam; ideo memoria ejus in benedictione manet."

4 Expletis namque laudabilis cursus sui annis, migravit ad Dominum, r vi Idus Aprilis, qui erat annus Dominicæ Incarnationis septingentesimus trigesimus, Indictione decima tertia. Corpus ejus Gemmetico cœnobio, quo etiam vita discessit, in ecclesia sanctæ Matris ac perpetuæ Virginis Mariæ, venerabiliter sepulturæ est traditum; conditaque est a Fratribus illic habitantibus supra tumbam illius f repa, diversis metallis decorata, ob amorem videlicet, sanctitatem ac reverentiam illius : nullus enim ante eum ejusdem cœnobii Rector, nec post eum tot prædia ac possessiones in jure ipsius venerabilis loci contulit ac impetravit, sicut ipse facere curavit, veluti testamenta ipsius cœnobii legentibus liquido patet. Ille dimisit in hoc cœnobio Fontinellensi calicem aureum et patenam auream, pensantes libras quatuor, uncias duas : turriculam auream, pensantem libras sex : capsam auro et gemmis decoratam, continentem pignora diversorum Sanctorum : plurima enim bonitatis gessit opera, quæ dinumerare laboriosissimum est. Nobilis enim extitit genere, sed non inferior religione. Hæc quidem de venerando Patre ac Domino Hugone dicta sufficiant.

moritur anno 730,

sepelitur Gemmetici,

legavit varia Fontinellensibus, E

ANNOTATA.

a Adaltrudis, in *Annalibus Metensibus* ad annum 693 dicitur Anstrudis, filia Warattonis Majoris-Domus, derelicta Bertharii occisi.

b *Nepos ex patre, Caroli Martelli fratre.*

c Annus Caroli nonus a morte Pippini patris, licet non statim successerit.

d Imo decimus, nam creatus est 22 Maii anni 714. Ejus Vitam dedimus 13 Februarii, et infra recte annus ejus 17 cum anno Christi 730 componitur.

e Imo septem solum, et ita in numeros annorum errorem surrepsisse etiam observant Sanmarthani et alii.

f Rexerunt Childebertus ab anno 698 ad 711, tum Dagobertus III usque ad 716, dein Chilpericus usque ad 720, et ejus tempore apud Austrasios Clotharius IV vix annos integros : denique Theodericus ab anno 720 ad 737.

g Waratto, sive Warado successit Ebroino interfecto, major-Domus circa annum 681 mortuus anno 684.

h Anfledis, matrona nobilis et strenua laudatur in *Annalibus Metensibus*, et in *Historia* jussu Childebrandi scripta et *Fredregarii Chronico* annexa cap. 99. Videtur Aliflida dici in *Annalibus Francicis* brevibus, et anno 713 mortua.

i Hic annus 707 more Francorum, tunc a Paschate annum incipientium, qui in *Annalibus Francicis* variis sub initium tomi 2 *Scriptorum Historiæ Francorum* apud Andreæ du Chesne dicitur mortuus anno 708. In *Stemmata genealogico Dagobertino* a nobis edito ante 3 tomum Actorum Martii, Drogoni Duci nomen ἀπαῖς per errorem typosetorum adjunctum monemus : ne aliquis inde offendatur sed infra correctius illud excusum datur.

k Aliis vigesimus quintus aut sextus.

l Aliis trigesimus septimus.

m Imo sexto loco apud Gemmeticenses collocatur a Sanmarthanis.

n Erat Sacerdos et forsitan Primicerius Ecclesiæ Metensis : hinc nomen laici pro aedum Episcopo aut Abbate sumitur.

o In Vita 2 S. Wandregisili auctore monacho Fontanellensi, quidam Evembertus, parens Hartbaini ibidem monachi facti, contradidit S. Wandregisilo prædium monachi

A aliquod Virtlaicum, situm in pago Tellau super amnem Eura cui alterum prædium potuit adiunxisse S. Hugo. Fluvius Eura, aliis Aura, Audura, Haura, Normanniam separat a Perchensi Franciæ Comitatu. Ad hujus amnis sinistram ripam est oppidum Tilliers, ejus territorium hic pagus Tellau dicitur. Interim pagus Tellau etiam est in Augustodunensi diocesi, ubi annes IVarinna et Tellas, unde Tellau pagus, uti dicitur 14 Aprilis ad Vitam S. Lantberti, ex Abbate Fontinellensi Archiepiscopi Lugduensis.

p Wanto, sive Wando subrogatus est Benigno, a Ragenfredo Majore-Domus deposito.

q Ergo anno Christi 730, sed forsitan aliquis annus ex præcedentibus substituendus, cum eo anno dicitur mortuus.

r Imo v Idus seu die 9 Aprilis.

f Repa circulus, e voce Celtica Reep, qua Belgæ adhuc utuntur. Hinc supple quod deficit in commentario ante Vitam S. Bathildis Reginæ num. 26, ubi ipsa narratur, ex Vita S. Eligii, jussisse crepam ex auro atque argento mirifice fabricari, quam super Confessoris membra deponere deberet; et pro crepa lege repam; atque intellige coronam amplam, supra sepulcrum pensilem, instar umbellæ.

B DE TRANSLATIONE CORPORIS S. HUGONIS. ad Præposituram Hasprensem.

Gallicanas ac Belgicas provincias seculo Christi nono fuisse a Nordmannis, Daniæ ac vicinorum regnorum populis, misere devastatas, notissimum est, et ab omnibus passim scriptoribus relatum. Quæ autem tunc obverint Gemmeticensi cænobio, non exacte leguntur scorsim excusa. In gestis Nordmannorum ante Rollonem Ducem hæc prima sunt, quæ ad Sequanom fuerunt peracta: Anno Domini dccccli, Northmanni, ab Oceano Euripa Rotumam, sive Rotomagus, irruentes, rapinis, ferro ignique bacchantes, monachos populumque cædibus vel captivitate deleverunt, et omnia templa et loca, flumini Sequanæ adhaerentia, depopulati sunt, et multis acceptis pecuniis, recesserunt. Sed sæpissime sequentibus temporibus fuerunt reversi quapropter a monachis Fontanellensibus, anno dcccclviii, sanctissima ossa piique cineres egregii Confessoris Christi Wandregisili ac sancti Præsulis Ansberti, ob metum et conculcationem nefandorum Gentilium, de Fontanellæ monasterio, propriis effossa sepulcris, ad ipsorum Sanctorum prædium, quod dicitur Bladulphi villa deportata sunt, et inde ad alia loca; uti monachus Fontanellensis, qui videtur interfuisse, describit in Miraculis S. Wandregisili, et nos inde exerpsumus ad Acta S. Ansberti Archiepiscopi Rotomagensis, die 1x Februarii. Eadem verba, nominibus Sanctorum mutatis, videntur dici posse de corporibus SS. Hugonis Archiepiscopi Rotomagensis et Aichardi Abbatibus Gemmeticensis, quæ propriis apud Gemmeticenses effossa sepulcris, ad ipsorum Sanctorum prædium, quod dicitur Hasprum villa, deportata sunt, sive dicto anno dcccclviii, sive alio istius seculi ob metum et conculcationem nefandorum Gentilium Nordmannorum. Dies translationis in Gemmeticensi Martyrologio assignatur xxix Martii.

2 Est Hasprum villa cum Præpositura monastica, sita ad mediam viam inter Cameracum et Valencenus, ad dexteram ripam Sallæ fluvii, Hannoniæ adscripta. Quam villam, inquit Baldricus lib. 2 Chronici Cameracensis cap. 29, utrum ab antea possessum subjacuisse prælibato monasterio de Gemegio, an tunc temporis, aut a Rege, aut a quolibet Principe, pro remedio animæ, receptationi Sanctorum traditam fuisse dicamus, incertum est. Et nonnulli de Actis harum Sanctorum interpositis, addit: His nimirum apud hanc villam posthac remanentibus, monasterio facto,

monachis delegatis ad laudem eorum, pius et misericors Deus multa imo et celeberrima virtutum prodigia dignatus est operari, intantum sane, ut nemo ex vicinis potentibus, aut in expeditionem aliquando transeuntibus, ullam præsumptionem antehac audeat irrogare. Hæc ibi, quæ aliquando latius explicantur in MS. Chronico Hannoniensi Jacobi Guisii, lib. 14 cap. 6 his verbis: In quo quidem spatio devastationis Nordmannorum, dicta Sanctorum corpora in tot et tantis, Haspris et in confinibus, coruscaverunt miraculis, ut totus populus vicinarum urbium ad devotionem dictorum Sanctorum allicerentur: unde Imperatores, Reges, Principes et Comites dictam cellam donariis, privilegiis, largitionibus, et muniticentiis ampliaverunt. Nordmannis finaliter atque Danis pacatis et ad fidem conversis, tunc pariter tempore Abbas Gemmeticensis cum toto conventu legatos misit, ad cellam Haspris, quatenus dicta Sanctorum corpora eis remitterentur. Super quibus Prior et Episcopus Cameracensis cum nobilibus territoriorum circumvicinorum congregati, decreverunt similiter hujus causæ Imperatoris adire præsentiam. Qui Imperator decrevit finaliter, ut certis pactionibus et interventionibus, inter monasterium Gemmeticense et cellam Hasprensem ex una parte, et Imperatorem et dictas ambas Ecclesias ex altera, pacifice et concorditer peractis, dicta Sanctorum corpora perpetuo Haspris manerent, quod stabile et firmum remansit usque in hodiernum diem. Hæc ibi Guisius. Tunc forte inter pactiones fuit talis, ut aliquæ Reliquiarum partes donarentur Gemmeticensibus et Rotomagensibus: nam partem brachii S. Hugonis olim argentæ thecæ inclusam fuisse, a veteri elencho sacerdotum pignorum, anno mclv ultima Julii confecto, liquere, testantur Farinus in Nordmannia Christiana pag. 676 et Samarthani in Archiepiscopis Rotomagensibus. Sed ea Reliquiarum donatio potuit contigisse, quando Præpositura Hasprensis Abbati Vedastino fuit transcripta: cujus occasio ita describitur a Baldrico loco indicato.

3 Quia monachorum Hasprensiu Abbas Gemmeticensis longe aberat, eosque rarissime pro difficultate longinquitatis visitare solebat; in libertatem soluti, seculum sectabantur, irregulariterque viventes, usque ad tempus Gerardi Episcopi, utpote absque Rectore, periclitabantur. Quod videns Episcopus, Abbatem, ut hoc corrigeret, sæpe commonuit: sed quia, ut diximus, longe aberat, correctionem morabatur. Contigit autem Episcopum pro Ecclesiastica solitudine forte per hanc villam transitum facere, et Leduino Abbati Vedastino (comes enim erat itineris) obscenam monachorum conversationem indicare. Salubri etiam imo competenti consilio hortatus est illum, ut si quas res S. Vedasti in vicinia prælibati cænobii haberet, eas siquidem pro hoc monasterio, quod sibi esset contiguum, commutaret, huncque locum pro compendio æternæ remunerationis meliorare satageret. Qui inter hujusmodi colloquia incertus hæsit, et tamen ac si difficile recusavit. Nec multo post temporis intervallo Abbas salubriter consultus, bene et diligenter considerata opportunitate, notum fecit Episcopo, se executorem fore monitionis, si ab ipso Abbate Theodorico commutationem impetrare valeret. Unde lætus Episcopus, continuo directa legatione, Abbatem Theodoricum adorsus est, monstrans animæ periculum, ni tempore sibi consuleret; et quod cum longe esset positus, locum commutare deberet. Quod si nollet, adjuncto sibi Balduino Marchione, falsos monachos expelleret locumque emendare cum omni auctoritate satageret. Super quod Abbas competenti consilio usus, mandatis Episcopi satisfacere æstimavit: rebusque S. Vedasti, quæ in sua vicinia circumjacent, susceptis, villam Hasprum Leduino Abbati contradidit. Hæc autem commutatio coram

Rotberto

D AUCTORE G. H.

et retinentur frustra repetita a Gemmeticensibus.

E

pars brachii fertur Rotomagus.

ob dissolutam vitam monachorum,

F

Hasprum substituitur Vedastino Abbati,

In devastatione Nordmannorum:

capta anno 841

fuerunt corpora SS. Wandregisili et Ansberti an. 858 alio delata:

uti et SS. Hugonis et Aichardi Hasprum,

villam Gemmeticensis monasterii:

ubi clarent miraculis:

A Rotberto Rege Francorum, coramque Comitibus, Balduino videlicet Flandrensium et Richardo Rotomagensium facta est, et ab iisdem corroborata. *Hæc Baldricus. At prædictæ commutationis diploma edidit Miræus lib. 2 Diplomatum Belgicorum cap. 29, et iterum, sed superfluis recisis, in Notitia Ecclesiarum Belgii cap. 88, et inde hæc transcribimus.*

et diplomate confirmatur, 4 Ego Leduinus, Abbas cœnobii pretiosi Confessoris Christi Vedasti, primum duxi scriptum fieri de quibusdam rebus prædicti Patris Vedasti, nostris temporibus commutatis; rursumque receptis. Nota res est, et penes nos scripto retinetur, cum ceteris donationibus, a Francorum Regibus B Vedasto collatis; villam quæ vocatur Anglicurt, quæ est in Belluacensi Episcopio, antiquitate esse hæreditariam cum familia S. Vedasto. Sed nostro tempore, dico anno Incarnationis Jesu Christi millesimo quadragesimo quarto, per Gerardum Cameracensem et Atrebatensem Episcopum sic peractum est, ut nos consilio Seniorum et vicinorum, nec non nostrorum Fratrum, cellam quæ dicitur Haspra, a Comite Richardo et Theodorico Abbate Gemeticensis cœnobii dono acciperemus, quia vicinior nobis erat: ipsi quoque Anglicurt cellulam, viciniorem sibi, nostra

anno 1044,

B donatione possiderent. Testes hujus rei fuerunt Richardus Comes; Robertus Archiepiscopus, frater ejus; Richardus, filius Richardi; Robertus frater ejus; Warinus, Bellovacorum Præsul, nostræ congregationis frater. Actum Rodomis mense Januario,

in octava Epiphaniæ, Indictione sexta, regnante D Serenissimo Rege Francorum Roberto, anno Imperii sui xxviii. Tunc, teste Boldrico ante citato, Abbas Leduinus, ut ædificator videlicet idoneus, locum cum summo studio ad laudem et venerationem Sanctorum, qui ibidem quiescunt, emendavit, novisque ædificiis et claustro regulari insignire festinavit.

5 Quando templum Hasnoniensis monasterii, ad Benedictinos translatus, fuit reparatum et dedicatum anno MLXX, delata easuerunt corpora SS. Hugonis et Aichardi, et aliorum viginti trium, quos nominat Meierus in Annalibus Flandriæ ad dictum annum. Fuimus nos in Propositura Hasprensi vii Decembris anni MDCLXII, et venerati fuimus sacra hæc ipsa; quæ vidimus collocata in theca affabre concinnata ex argento, Philippi Gaverelli Abbatis munificentia, uti testatur Arnoldus Raissius in Hieroglyphylacio Belgico pag. 241. Hæcne an alia antiquior Translatio S. Hugonis sit, quam Vedastini Religiosi die xix Januarii celebrant, officio ex die Natali accepto, non divinamus: cum ejus quam recolunt Translationis nullam distinctam memoriam; nullam historiam scriptam habeant. Metropolitana S. Viti ecclesia Pragæ digitum istius Sancti unum habet, anno MCCCCLXXII allatum per Carolum IV Imperatorem, ejusmodi sacrorum thesaurorum undecumque colligendorum studiosissimum, uti constat ex Diario Reliquiarum prædictæ ecclesiæ, nuperrime vulgato per Thomam Pessinuma Czechorod, Decanum et Officialem ibidem.

corpus delatum ad dedicationem templi Hasnoniensis:

in theca argentea depositum.

digitus Pragæ.

E

D. P.

DE S. CASILDA VIRGINE, BURGIS IN HISPANIA.

CAPUT I.

Sanctæ Virginis Acta et Ætas.

SEC. VI
Ad lacus S.
Vincentii in
ducc. Burg.

C Supra civitatem Burgensem, ad passuum millia circiter viginti, versus Orientem pagus est nomine Boetius, sub altissima rupe positus; ex qua fonticulus effluens, apud pagum prænominatum descendit, et duos in lacus ingreditur; quibus tantam vim salubritatis et virtutis infundit, ut omnes sanguinis fluxum patientes, cum hac aqua lavantur, statim liberentur. In jugo autem montis, unde fonticulus oritur, ædes est sacra, S. Casildæ dicata. Ita Marminus Siculus, de rebus Hispaniæ lib. 1, Titulo de fontibus, utique exaggerans beneficium, illudque fonti tribuens, quod ad invocationem Sanctæ referunt alii, qui nec lotionis ibidem faciendæ meminerunt, nisi quod ibi lavans cælesti munere Casilda sanitatem recuperavit, perpetua exinde Patrona sanctorum sanguinis patientium. Idem communi consensu tradunt, non pago (quem Burverram constat vocari) sed fonti nomen fuisse Boetii, cui deinde sacratio a S. Vincentio appellatio accessit: an propter aliquas ejusdem Reliquias ibidem aliquando cultas, aut alia ex causa, non definimus, minus autem credimus, ipsum S. Vincentii corpus eo translatus fuisse a Christianis duobus Sacerdotibus, fugientibus Maurorum manus Valentiam occupantium: quod tamen in S. Casildæ Vita Hispanica, infra citanda, dicitur: cum longe diversa sint, quæ ex certioribus et antiquioribus monumentis de S. Vincentii translatione dedimus ad xxii Januarii.

ecclesia S.
Casildæ.

Hujus Acta
ex Breviario
Burg.

2 Acta prædictæ S. Casildæ, non quidem antiquissima, sed tamen aliis Hispanicorum de ea scriptorum narrationibus longe præferenda, Burgensis ecclesia conservavit: in cujus Breviario (quod per Reverendissimum Dominum Paschasium Episcopum Burgensem epitomatum, examinatum ac lucidissime correctum et ex ejusdem jussu impressum anno mdu habemus) eorundem Actorum pars, per novem lectiones divisa,

sic proponitur. Igitur cum parentum nostrorum peccatis exigentibus, Agarenorum multitudo innumerablem Hesperia non modicas occuparet regiones, citra et ultra portus; tunc Toleti Rex erat longævus in temporibus, Cano nomine, vir utique præpotens et armis stennus, qui bellicas diu sœtus fuerat in Christianos producere acies, innumeraque fidei orthodoxæ intulerat damna; plurimos autem Christianos captivos suo detinebat in regno. Huic vero fidei Christianæ tam valido hosti, dispensatione divina unica fuit filia, Casilla nomine; ut stirps tam nequam florem proferret miri candoris, et super quem Spiritus Domini conquiesceret.

Regis Toletani
Saraceni filia,

3 Virgo quippe regia ita ab infantia sua in virtutum creverat fastigium, et cor ejus pietas (quæ secundum Apostolum ad omnia valet) adeo miro repleverat modo, visceraque ipsius velut gladius bis acutus penetraverat; ut totam Dei famulam in suum dominium vindicasse videretur. Stupendo namque et inenarrabili modo ipsam Spiritus ille deificus, per devotionis incendium sursum agebat in Deum; per compassionis molliciem, transformabat in Christum; per condescensionis pietatem, inclinabat ad proximum. Fervido siquidem a teneræ ætatis suæ annis tenebatur affectu, ita ut afflictis, et permaxime Christianis, licet Saracenicæ nata esset ex prole intentissimæ compassionis teneritudine condescenderet; et si quid penuriæ aut defectus in aliquo cerneret, pii cordis dulcedine rigabat in lacrymis. Sane ingentem habebat clementiam, quam superinfusa Dei pietas duplicabat: itaque ipsius liquescebat pietas ad captivos pauperes, ut quibus non poterat inanim, exhiberet affectum.

F

1 Tim 4, 8

Christianos
captivos reficere solita,

4 Consuetudinis quidem ejus erat, omni die infallibiliter, nisi aliquis esset impediens casus, per viscera

A viscera pietatis Christi, ob reverentiam almifilii Jesu, captivos inopes Christicolae sua tam grata praesentia visitare, ipsisque per largitatis impensionem manus porrigere adiutrices; pectoris gerens in scrutinio aureis litteris conscriptam Davidicam sententiam, qua intonuit, Beatus qui intelligit super egenum et pauperem, in die mala liberabit eum Dominus. Hoc vero non a morituro, sed ab immortali didicerat magistro: unde et illorum, quae in sui et familiae sustentationem a patre largiebantur, sola tertia contenta parte, reliquas duas partes Christianis donabat captivis. Mira res et insolita! Naturali excisa oleastro, contra naturam sui generis, in bonam transiit olivam, ut quiret bonum afferre fructum. Unde tam infructuosa arbor ramum valuit tam uberem producere? Certe quia sic bonitas immensa ex aeterno suae voluntatis proposito praeviderat fiendum.

5 Hactenus Breviarium illud: cetera ne omnino desiderantur, facit eorundem Actorum cygraphum, in paucis verbis brevium aut mutatum quod Burgis ad Cardinalem Baronium missum est ab iis, qui sanctam hanc virginem dolebant non fuisse Romani Martyrologii tabulis insertam, quam in bibliotheca Palatiana tomo CD reperimus. Ita ergo continuatur historia: Rex de filiae pietate in Christianos factus certior, cum eam observaret, deprehendit tandem Christianos adeuntem: sciscitatur quidnam in sinu collecto ferat. Rosas, dixit. Intulit ille manum, et rosas invenit. Credidit pater filiam falso insinuatam, et dimisit. At illa Christianos nihilo minus adivit, explicataque sinus cibaria protulit: nam quae in manu parentis rosae visae sunt, panem esse et carnem Christiani famelici sunt experti. Tandem cum Casilla virgo morbo inmedicabili laboraret, nullamque salutis ejus spem Regi facerent medici, divinitus est admonita, se nisi in lacubus S. Vincentii, in territorio Burgensi, ubi tunc res Christiana vigeat, nullatenus posse sanari. Regem orat ut ipsam eo dimittat. Rex ad Concilium retulit. Visum omnibus est, regiae virginis saluti consulendum esse. Abiit ergo, Deo monstrante iter, et sanitatis pristinae restituta, juxta lacus eosdem, in iugo montis praerupti reliquam vitam frequentibus miraculis consummavit. Haec in illo MS. eademque verbatenus fere in ipso originali contextu, nec plura, haberi, persuademur a Tamaio Salazar, iisdem pene verbis utente, nisi quod initio ac fine admisceat aliqua ex infra refutandis figmentis.

6 Addit Vita Hispanica, non tantum in ipsius S. Casillae sinu, sed et in cunistris quas puella ejus ferebant, rosas repertas: morbum Virginis, fluxum sanguinis fuisse: petitam per legatos a Rege Christiano securitatem transitus, captivos Christianos omnes libertate donatos: in transitu ejusmodi pontis obvium horribili specie daemonem fuisse, ut equo consternato ipsam in flumen dejiceret demergeretque; se ab Angelo e contra apparente coercitum fugatumque; baptizatam esse virginem in ecclesia S. Vincentii, lacubus adjuncta: comitatum ejus omnem nomen fidei Christianae dedisse, mansisseque inter Christianos; ipsam ad obsequia sua retinuisse apud se duas puellas nonnullosque ministros; eandem voluisse sibi domum et oratorium juxta praedictos locos edificari, sed quicquid de die ibi constructum erat, id totum noctu Angelis manibus translatum fuisse in summitatem montis, itaque istic jussu opus fieri: denique Angelico admonitu praescium futurae mortis, postulas a Deo sanitatem, potissimum a fluxu sanguinis, omnibus se invocaturis, et eorum S. Vincentii altare animam exhalasse; tum vero ultro sonuisse campanas ecclesiae illius, Regemque Christianum frequentia miraculorum, ad ejus corpus crebrescentium, motum, custodiam illius demandasse Decano et Capitulo Burgen-

sis Ecclesiae. Quae utrum auctor ex ingenio suo, an ex veteribus monumentis hauserit, in medio relinquitur.

7 Tamaus de Salazar, in suo Martyrologio Hispanico ad diem xv Aprilis, more suo antiqua novaque permiscens; post Acta a se compilata, varias de eadem Sancta quaestiones movet, et omnes vel ex pseudopygraphis Juliani Toletani Chronicis, vel ex auctorum recentiorum conjecturis definit; quas nihil hic attinet examinare. Pro die xv, quo mortua sit, citat etiam Auli Ilii epigramma, sublestæ, ut cetera hujus generis, fidei. Annum mortis MCLVII aut ML plerique designant; sed auctorem non proferunt. Tamaus putat eos testimonio irrefragabilis testis, cum Sancta moreretur viventis, refutari evidenter, dum ad hæc chronici verba; S. Casilda virgo Toletana, Deo sacrata, centenaria major moritur ad Virvescam (est hoc oppidum pago supra nominato vicinum) xv Aprilis, dum, inquam, ad dicta jam verba notatur in margine annus MCLXXVI. Sed nulla, ut diximus, apud nos est istarum quisquiliarum auctoritas: et infra apparebit, referri ante eum annum patrata ad S. Casildæ invocationem miracula.

8 Simile est argumentum ab eoductum, quod Alceon (quem praecitatus Aulus Haulus fugit fuisse Casillæ patrem) anno dumtaxat MLI sedus cum Ferdinando Magno Rege Castellæ pepigerit, neque credibile videatur, bellis adhuc flagrantibus filiam regiam fuisse dimittendam ad partes Christianorum. Deinde quod idem Alceon adhuc in vivis fuerit anno MCLXXV, proindeque filiae centenaria majori, tanto supervivisset tempore, ut annum ætatis CXLIII debuisset excessisse. Sed hæc omnia corruunt, si ex fideliori Burgensis ecclesiae testimonio verum S. Casildæ parentem Canonem serves, qui ante Alceonem regnorit; et grandem illum Virginis ætatem annumeres figmentis, nulla auctoritate probandis. Malumus autem de tempore, quo vixit aut mortua Sancta sit, nihil asserere. Basilus de Arce in Historia D. Virginis de Sopetran, impressa Madridi anno 1615, cap. 5, vitum hujus Sanctæ refert, tanquam quæ soror ex patre Alceone fuerit Petrani Principis, qui ante Casildam ad Christi fidem miraculose conversus ab ipsaque B. Virgine baptizatus, loco isti originem et nomen dederit, ubi postea sub annum MCLXXII fundatum est Benedictinorum cenobium. Sed quicquid de Petrano illo sit, nos hanc ejus cum S. Casilda germanitatem gratis confictam arbitramur.

CAPUT II.

Miracula et cultus S. Casildæ.

Reverendus admodum Dominus Alphonsus Dies de Lerma, Protonotarius Apostolicus, Thesaurarius et Canonicus sanctæ Burgensis Ecclesiae, Archipresbyter Rojensis, et pro Decano atque capitulo Burgensi Rector Ecclesiae S. Casildæ, anno MMLII vitam et miracula hujus Sanctæ Virginis, Castellano sermone a se conscriptum, et ab Inquisitoribus probatum, imprimi fecit dedicavitque Don Petro Fernandez de Velasco, Castellæ Conestabili, Duci de Frias, Comiti de Haro etc. Hic post narratum, quam supra posuimus, vitam (quam etiam Truxillus, Marietta, Ribadineira referunt, hoc solo discrepantes, quod pro Canone scribunt Aldeonem) plurima esse testatur S. Casildæ miracula, ex quibus ad vitandam prolixitatem, paucissima dumtaxat et memoria digniora referre voluerit; quæ nos ex eodam, Latine reddita.

10 Nobilis quidam Birvescensis subditos suos nimis gravabat exactionibus, quas qui prestare non poterant, jubebantur nudis pedibus supra spinas ambulare. Maritorum ergo vicem dolentes uxores, consilio inito, ad pervigilium in S. Casildæ agendum conveniunt, ipsaque illa nocte nobilis ille crepuit, et vexatio a subditis ejus cessavit anno MCLXI.

11 Burgensis puella, a suo sponso accusata adulterii

ex iis quæ suæ sustentationi erant destinata, psal. 34, 10

scrutanti quid sinu ferret patri,

Rosas, dixit, et exhibuit.

ad lacus S. Vincentii sanata, ibi morit.

Alia perperam referunt ad 15 Apr.

mortua circa medium seculi XI

figitur centenaria obiisse an. 1126 E

et filia fuisse Alceonis,

sororque Petrani.

F Miracula ex Vita Hispan.

Pauperum oppressor puniuntur anno 1121,

A terii, præstito ad supulcrum S. Casildæ de sua integritate juramento, cum fidem neque sic obtineret, in desperationem acta, coram omnibus sese præcipitem dedit ex altissima rupe : sed inventa est supra petram quamdam illæsa, sertum ex rosis ibi inventis plectere, dicens se a S. Casilda fuisse sustentatam, ne ad petram illam collideretur, anno MEXLVI.

12 Didacus de Rojas, Pozæ Dominus, in bello Granatensi collum letaliter saucius, S. Casildæ se commendavit, novendiale vovens : quo facto periculum quidem mortis evasit, collum autem a plaga inflicta retinuit distortum, usque dum votum suum completurus advenit ; integramque sanitatem meritus, in pignus gratitudinis obtulit argenteum calicem.

13 Matrona quadam Vallisoletana, gravi fluxu sanguinis debilitata, ad ecclesiam S. Casildæ sese deportari in carruca jussit, novendiale ex voto solutura : cum ecce eversa inter rupes carruca devolvi coepit in præceps. Hoc in periculo ad exorandam Sanctam conversa mulier, eam sibi apparentem habuit, atque subito sanam se, vehiculum vero integrum esse vidit.

14 Sanguine per nares copiosius fluente moriturum se timebat vir quidam ex Roja, cumque S. Casildæ invocasset auxilium, repressus taliter est periculosus ille fluxus, ut integre sanus ad ecclesiam venerit ; protestatusque sit magnam suæ substantiæ partem in medicos expensam, per varia quoque sancta loca peregrinatum se frustra, remedium denique inveterato malo a S. Casilda impetrasse.

15 Matrona Bilbaensis, propter fluxum sanguinis a medicis deposita, cui jam, velut expiraturæ brevi, cereus benedictus tenebatur in manu ; a circumstantibus consanguineis S. Casildæ est commendata, cum voto quod ipsam pro novendiali obsequio ad ecclesiam ejus ducerent ; quod et fecerunt, impetrata mulieri subita sanitate.

16 Mariæ textricis, Salinarum inquilinæ, filius parvulus, interim dum mater sua, novendiaræ religionis causa, hic occupatur, de rupe prolapsus est : accurrit ad clamores matris, S. Casildam invocantis, hujus devotæ domus Capellanus Joannes Nonnius de Picnegas ; descendensque cum aliis quibusdam hominibus, ad reportandum corpus pueri illudque sepulture mandandum, salvum atque incolumem invenit.

17 Domina Abbatissa Nedinæ de Pumar, soror Illustrissimi Domini Conestabilis Castellæ, graviter fluxu sanguinis debilitata, post recuperatam ex voto sanitatem novendiale persolvens pensum, suas hic vestes in memoriam beneficii, insuperque ornatum carnosinum donavit.

17 Thomas Ximenes Najarensis, copiosum per os atque nares sanguinem emittens atque depositus a medicis, recepta sanitate, non solum novenam religiose obsolvit ; sed quotannis venire ad hanc ecclesiam visitandam perseveravit.

19 Primariæ nobilitatis matrona Valentina, hæmorrhææ morbo extra spem vitæ deducta, cum de S. Casilda inaudiisset, magnum erga eandem concepit devotionem ; votique sui compos facta, post novendialem devotionem ornamenta quadam obtulit, elemosynæ nomine.

20 Sanguine etiam per nares profluente graviter infirmatus Don Henricus de Rojas, filius illustrissimi Domini Marchionis Deniæ et Lermæ, ad S. Casildam venit ; et propter redditam hic sanitatem, casulam scriceam fusci coloris reliquit.

21 Matrona Logronensis, ad mortem sanguineo fluxu deducta, et S. Casildæ intercessione servata, novendiale hic suum persolvit, et satis bonum ornamentum donavit.

22 Serenissima Domina et gloriosæ memoriæ D Imperatrix Isabella, Caroli quinti invictissimi Imperatoris, Regis ac Domini nostri, uxor, non sine periculo vitæ nimio sanguinis excessu laborans, notitiam S. Casildæ habuit, et voto nuncupato subito sana fuit : ideoque regiam suam vestem, ex aureo stamine contextam, una cum quingentis ducatis, ad ornamentorum confectionem, huc mittendam curavit, et horum ornamentorum faciendorum curam Illustrissimus Dominus Conestabilis habuit.

23 Nonnemo apud Mauros captivus vota sua ad S. Casildam direxit : quæ eidem magne cum splendore per noctem apparens, hominem duxit ad navim aliquam, in qua liber transfretans in Castellam venit, novendiarumque persolvens devotionem, verum esse quod scribimus testatus est.

24 Domina Mentia Alfonsi de Cacaberos, uxor Hieronymi de Campo civis Palentioke, hæmorrhæa laborans, subitoque sanata ad invocationem S. Casildæ, sacrum ejus corpus visitare advenit, et elemosynam largam obtulit.

25 Anno MDXLVI die VI Januarii in sabbato, Maria de Movilla, filia Alfonsi civis Buecensis, dum quæneis quibusdam ramis scindendis intendit, ex rupe hac decidit : descendit autem in auxilium ejus Joannes de Rota, qui tum in ecclesia aliquid operis pingebat, et omnibus membris sanam invenit.

26 Anno MDXLVII, die XIV Julii, D. Alfonsus Diez de Lerma, Archipresbyter Rojensis, Burgensis Canonicus et hujus sanctæ domus Rector, mori metuens ex gravissimis colicæ passionis doloribus, qui sibi illo die supervenerant ; Domine suæ S. Casildæ commendavit se, et subito sui voti reus fuit, atque elemosynam solvit.

27 Sebastianus de Salinis, sartor, civis Burgensis, habitans in vico S. Gadæ, die IV Maii, anno MDL coepit copiosum sanguinem per os emittere, usque ad diem XVI ejusdem mensis ; quando sanguis ab eo tanta prorupit vehementia, ut de vita actum medici dicerent. Eo redactum visitavit pictor præmemoratus Joannes de Rota, ægrumque admonuit fiduciam in S. Casildæ patrocinio collocare, ita evasurum discrimen. Audit æger opportune monentem, ipsumque monitorem suum ablegavit ad domum Canonici Alfonsi Diez de Lerma, Rectoris ecclesiæ S. Casildæ gloriosæ, ut ab eo mereretur aliquid Reliquiarum ejus accipere. Misit Rector quod ad manum erat, clavem ejus arcæ, in qua S. Casildæ corpus asservatur. Quam ubi Sebastianus devote suscepit, et exosculatam e collo suspendit ; repressus est subito sanguineus vomitus, neque guttam vel unicam deinceps dedit. Ergo votum vovit Sebastianus de adeunda S. Casildæ ecclesia cum catena ad pedes, et de armilla ferrea circum brachium gestanda per annum unum, quo se S. Casildæ mancipium profiteretur, votumque prout voverat implevit. Hujus miraculi fama cum esset ad Castellæ Conestabilem perlata, rei que veritas satis examinata, rogavit dictus Illustrissimus Dominus Decanum et Capitulum Burgense, ut S. Casildæ imaginem Burgos deferendam, insignique pompa circumducendam processionaliter curarent ; prout magno cum splendore, musicorumque omnis generis instrumentorum concentu, factum in festo SS. Petri et Pauli, comitantibus ipso Conestabili ejusque uxore D. Juliana Angela de Arragon et Ueo : qui etiam eidem imagini obtulerunt multas vestes sericas auratasque, et alia pretiosissima, ornamenta, cum calice inaurato valde pretioso, ad gloriam et honorem Dei atque benedictæ Matris ejus et hujus beatæ Virginis Casildæ.

28 Matrona Burgensis, ex vico S. Stephani, nomine Maria Diez de de la Hesa, cum sese ex fluxu sanguinis admodum infirmam videret, die VII Decembris

inter quos
Isabella Im-
peratrix ;

captivus
redditur
libertati,

in præceps
lapsa inveni-
tur salva,
E

colici dolores
sedantur.

ob sanguinis
vomitus
miraculose
repressum
an. 1550

F

Burgis insti-
tuitur solennis
processio

duæ matronæ
sanantur a
fluxu sangui-
nis,

AUCTORE D. P.
falso accusata
liberatur
1146.

sanatur le-
tale vulnus,

et variis a
fluxu sangui-
nis,

B

puer in præ-
ceps lapsus
servatur,

hemorrhœici
plures curan-
tur,

C

A cembris anni MDLI in Vigilia sanctæ Conceptionis Dominae nostræ, Canonicum Alfonso de Lerma, S. Casildæ Rectorem rogavit, daret sibi aut collo suo appenderet clavem præmemoratam : quam cum impetrasset, et, post osculum impressum, collo appendisset; subito se confirmatam sensit, votumque fecit visitandæ ecclesiæ S. Casildæ, ibique elemosynam offerendi.

29 Domina Maria de Padilla, Comitissa de Buendia et Dueñas, eodem morbo conflictata, ut sese S. Casildæ commendavit, sana fuit; et ad eam novendiale factura venit, oblationem ferens pretiosi calicis et ornamenti sacri.

30 Plurimi viri, mulieres, pueri diversis infirmitatibus, præsertim sanguinei fluxus laborantes commendaverunt se Dominae nostræ S. Casildæ : cum multaque devotione accedentes ad ejus sanctum corpus in sua ecclesia visitandum, per ejusdem Beatæ intercessionem, sanitatem referunt expetitam.

31 Omnes villæ et oppida hujus regionis circumvicinæ, quoties necessitas aliqua publica ingruit, devotas huc instituunt processiones, sacrisque et orationibus ex voto persolutis impetrare solent postulata, pluviam scilicet, sanitatem aut pacem, prout contigit desiderari. Præcipue autem in die festo S. Casildæ nona Aprilis, et Letaniarum aliisque diebus festis, nec non die tertia Paschalis et Pentecostalis solennitatis, cleri ac populi multitudo maxima huc undique confluit, peractisque sacris et precibus cum gaudio reneat.

32 Multi viri, mulieres, pueri et animalia ceciderunt ex rupe, cui inædificata est ecclesia S. Casildæ, admodum scabra et aspera valdeque alta, quam tamen devotionis ergo geniculatim adscendunt quam plurimi; multi etiam prolapsi sunt in lacus S. Vincentii, rupi vicinos valdeque profundos; nemo tamen unquam damnum tulit, ne ipsa quidem animalia, pedes vinculatos habentia. Multa etiam alia

omnis generis miracula quotidie Deus ac Dominus D noster in prædicta ecclesia operatur, quæ, ne prolixitas molesta sit, omittuntur in hac brevi relatione; verissima autem et frequentissima esse compertis, qui hunc locum devote visitaverit : hæc autem scripta sunt ad laudem et gloriam Dei et Matris ejus benedictæ, atque hujus sanctissimæ Virginis.

33 Abest quidem, inquit Tamaius de Salazar loco citato, S. Casildæ memoria a martyrologiis antiquioribus : at in Hispanorum historiis, Sanctoralibus et Breviariis nihil tam notum quam ejus anamnesis. Metropolitana ecclesia a multis retro seculis ejus celebrat commemorationem; et quidem ritu Duplicis cum quatuor coppiis, ut notatur in *Kalendario*, cum hac propria oratione : Propitiare quæsumus, Domine, famulis tuis, per sanctæ et gloriosæ Casillæ merita gloriosa, ut ejus pia intercessione ab omnibus semper muniamur adversis, et in præsentibus angustiis adjuvemur. Aliam ex antiquis Breviariis et præcipuo suo quodam vestissimo MS. recitat Tamoyus, forte ipsi ecclesiæ S. Casildæ soli propriam, aut in ecclesia Toletana post susceptionem Reliquiarum ejus compositam, his verbis : Tuorum, quæsumus Domine, servorum suscipe vota; et intercedente B. Casilla Virgine tua, ejus reliquiis præsens splendescit sarcophagum, ruptis criminum nexibus, qui devote eam veneramur, ad gaudia mereamur transire cælestia. Cauriense, Civitatense, Seguntinum et Palentium breviora antiqua idem Tamoyus allegat : et ad diem hunc 19 Aprilis collocans festum Reliquiarum, in metropolitana Burgensis ecclesiæ sacrario requiescentium, easque in annotationibus enumerans num. 10 recenset brachium et scapulam S. Casillæ Virginis : in ipsius autem elogio ad diem xv dicit, anno Domini mcccix die xxx Julii, corpus sanctum a primo in sublimiorem sacrophagum fuisse translatum : ubi de, non debere legi, suspicamur ex silentio Alfonsi supra memorati, tam illustrem actionem nequaquam præterituri, si suo tempore contigisset.

Cultus S. Casildæ in ecclesia Burgensi

et alibi.

Reliquiæ.

DE SANCTO GAUCHERIO

PRIORE CAN. REGUL. AURELII IN AGRO LEMOVICENSI.

ANNO MCXXX.

Cultus sacer in Ecclesia Lemovicensi :

Vita et Lectiones distributa,

elogium apud Saussaium

Lemovicum, Aquitanix primæ urbs ad Vigenam fluvium celebris, plurima habet in sua diocesi monasteria antiqua Ordinum Benedictini, Cisterciensis et Augustiniani : inter hæc fuit Prioratus a S. Gaucherio seculo Christi undecimo constructus, in loco Aurelio dicto, tribus leucis ultra Vigenam fluvium Lemovico distante. Natalis S. Gaucherii incidit in diem 19 Aprilis, quando celebrem cultum habet in Ecclesia Lemovicensi, uti antiqua Acta MSS. habent inde ad nos transmissa, in sex Lectiones, quæ in Officio Ecclesiastico solebant recitari, distributa : quæ eadem edidit postmodum Philippus Labbe, tomo 2 Collectionis rerum Aquitanorum novæ Bibliothecæ Manuscriptorum librorum pag. 360 et sequentibus. Hujus Vitæ illustre compendium extat in Breviario Lemovicensi, auctoritate Raymundi Lemovicensis Episcopi et consensu Capituli anno mcccxxvi excuso, ubi ex præcepto festum S. Gaucherii celebratur sub ritu semiduplici, et Lectiones secundi Nocturni recitantur de Vita S. Gaucherii.

2 Magnum ex Vita elogium edidit ad hunc 19 Aprilis in Martyrologio Gallicano Saussaius : verum dum asserit eum communicasse cum S. Leonardo religiosum consilium, non debet intelligi, quasi simul vixerint, cum idem Saussaius ad diem vi Novembris scribat, S. Leonardum a Chlodoveo Rege de sacro fonte susceptum, edoctumque a B. Remigio Archiepiscopo Remeusi, id est plusquam annis quingentis ante nativitatem S. Gaucherii. Verum, ut infra in Actis dicitur, pernoctavit Aprilis T. I

tans apud S. Leonardi sepulcrum, flagitavit obtinere desiderii sui effectum.

3 Franciscus Blossius, Regis Christianissimi Consiliarius ac Locum-tenens, Præses Generalis in Comitatu et territorio Meuthlensi, loco natali S. Gaucherii, edidit anno MDCLII. Francico idiomate Vitam ejus translata ex Actis Latinis, sibi ex antiquo Legendario communicatis a CL. V. Antonio Nion Domino Herovallio, et ex aliis monumentis hinc inde auctam; in cap. 13 inter discipulos S. Gaucherii, præter S. Stephanum Fundatorem Ordinis Grandimontensis infra memoratum, numerat Lambertum, dein Episcopum Engolismensem, et primum Abbatem monasterii B. Mariæ de Corou a se fundatum, quem et Sanctum appellat, quod poterit examinari ad diem xiii Junii, quo obiit anno MDXLVII. Tertium addit discipulum S. Gaucherium, ejus caput asseratur in altari Ecclesiæ Aureliensis una cum capite S. Gaucherii : quod etiam observavit Ferrarius in Catalogo generali, in quo ad hunc diem ita scribit : In territorio Lemovicensi S. Gaucherii Auctoris monachorum S. Augustini; et in Notis addit, ejus reliquiis ibi in magna veneratione haberi; una cum reliquiis S. Faucherii monachi ejusdem Ordinis.

4 Carolus Fremon, in Vita Gallica S. Stephani Grandimontensis cop. 5 et 6, agit de hujus habitatione apud S. Gaucherium : quem asserit duobus annis vixisse inter Canonicos Regulares monasterii S. Rufi, prope Arverionem constructi. Quod si verum est, debe-

F

Vita Gallice edita,

discipuli S. Stephani Lambertus Episcopus Engolismensis, S. Faucherius,

An vixerit in monasterio S. Rufi Arverionense?

EX MS. **A** ret id contigisse sub Abbate Bertrando, postmodum Episcopo Barcinonensi, de quo egimus vi Martii in Vita B. Oldegarii Episcopi Barcinonensis capite 1. Est illud manasterium S. Rufi postea Valentiam translatum.

Tempus vitæ. 5 Mortuus dicitur S. Gaucherius in versibus infra anno MCXL, octaginta tunc annos natus, unde colligimus natum esse annu MLX. Verum in Actis dicitur mortuus anno MCXXX, adeoque natus foret unno ML, et sic rectius cellulum Aureliam capit inhabitare anno MLXXI : in quo et Acta et versus conveniunt.

VITA

Ex MS. Legendario Lemovicensi.

CAPUT I.

Ortus, studia, discessus in Aquitaniam. Vita eremitica.

LEC I.
a
Natus in
diocesi Roto-
magensi,
b

B
qui futurus
esset indica-
tur matri

gemina
visione :

Gaucherius, territorio Rotomagensi, a Mentblensis oppidi indigena fuit, parentibus religiositate clarissimis procreatus, ; vico autem S. Petri, cui nomen *b* Egosus educatus. Cujus vitam, cum adhuc esset clausus utero matris, Dominus quasi quodam præsagio volens notificare mundo, genitori ejus manifestavit nocturno silentia. Nam ut audivimus ab ipso, nocte quadam, cum mater ejus esset gravida de illo, in somniis vidit se tenere vestem unius cymbali, quæ tam proluxa videbatur quod de terra usque ad cælum protendebatur; quam restem suspensam in cymbalo cum manu traheret, cymbalum in cælo sonaret. Quæ visio bene convenit Dei famulo Gaucherio, qui etsi ductus propagatione carnis, quod signatur per restem, domans eam sub levi jugo Christi, factus est cymbalum tinniens : quia quemadmodum sonantibus cymbalis fit quædam vox commotionis, [significans] quod populus Christi debeat properare ad Ecclesiam Dei; ita et famulus Dei Gaucherius quodam modo fuit cymbalum; quia exemplo vitæ, et prædicationis voce commovit plebem, ne tardaret ire ad Creatorem suum. Vidit etiam in somniis genitrix ejus, cum nondum editus foret, humanis visibus se tenere sursum duo cornua lunæ ambabus manibus; luna autem pro defectu carnis ponitur; quia ad tempus videtur crescere, et decrescere, sed cum incipit per defectionem decrescere, cornua solent attenuari. Quæ omnia bene assignantur Dei famulo; quia cum onere carnis, quæ ad tempus deficit, esset oppressus, bina cornua tunc tenebat manibus; quia superbiam et lasciviam suæ carnis subjugavit suis manibus id est cum geminis alis virtutis, scilicet duobus præceptis, caritatis Dei videlicet et amoris proximi, qui amor ignitos sui dilectione per angustum callem facit tendere et sursum; despiciendo terrena, facit ire ad cælestia. Hoc amore succensus Dei famulus Gaucherius, in hac peregrinatione solo corpore constitutus, cogitatione et aviditate sic in illa æterna patria est conversatus : quia vestimentum quod induit in baptismo, servare studuit per innocentiam vitæ, quod est attenuare cornua lunæ, id est incentiva carnis vitia domare usque in finem vitæ; Evangelista attestante, Qui autem perseveraverit usque in finem hic salvus erit.

Adveniente itaque tempore subintrantis infantie, a parentibus liberalibus studiis diligenter traditur : in quo doctrinæ collatio cum ubertate ingenii consentiens, eruditissimum duplicato bono, id est nature et industriæ, reddiderunt. Atque ut in eum perfectio litterarum plene conflueret; docibilis puer, quæ audierat, quasi thesaurum sibi commissum, pectoris armariolo tenaci memoria bene recludens; parvi temporis articulo ad bivium Pythagoricæ

litteræ perductus, sinistrum ramum devitavit, id est lasciviam hujus mundi, qua illa solet ætas occupari. Dexterum quippe ramum a primo juventutis flore prosecutus est Dei famulus Gaucherius : quia sicut apes prudentissimæ in studio quæque bona colligens, reposuit in arca mentis, quæ postmodum erat mellificaturus populo Dei dulcedine sui verbi : quatenus, per aretam viam quæ ducit ad vitam, exemplo sui sequerentur. Factus namque adolescens adhæsit cuidam viro, nomine Reynerio, vita et fama valde religioso : cui servivit diebus plurimis fiducialiter; sed potius pro Christo familiariter : ab illo enim sumpsit maxime vitæ suæ initium, et subiit Christi tirocinium et castitatis domicilium. Sud eodem fere tempore venerandus Magister Humbertus, Lemovicæ Sedis Canonicus, cujus iste erat familiaris scholasticus, forte in illis partibus regebat studium cui etiam aperuit sui animi desiderium : cujus admirans adolescentiam, et animi constantiam, blaudis sic aliquid eloquiis : Fili carissime Gaucheri, si hoc residat in animo tuo quod mihi confiteris verbo, sequere me in mea patria, quæ multum numerosa est; et spero in Deum, qui semper confortat desiderium, invenies aliquem loculum tuo animo aptum, in quo poteris Domino servire, qui tibi porrigat manum pietatis suæ.

Cum autem jam esset natus annos fere decem et octo, et pertimesceret contaminari de his, quæ succrescunt humano generi, secutus sui Magistri Humberti monita, sciens et ipse a Domino esse prædictum, Omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem propter me centuplum accipiet et vitam æternam possidebit : ideo athleta Dei hac promissione suffultus, lorica fidei indutus, patriam viduaturus, reliquit patrem et matrem, et pios parentes, et dulcem patriam; et sociato sibi Germundo, venerabili viro, ejus futuro Canonico, sed tunc temporis sui secreti ignaro, sequens doctorem supradictum, venit in partes Aquitanie. Cum illo ergo providentia Dei venit in hanc provinciam, et hospitatus est in *c* Leonardi villa, cujus maximam miraculorum audiverat famam. Pernoctavit illa nocte ante sepulcrum beati viri, cujus conversationem et vitam optabat imitari; flagitans ab eo humillimis precibus, ut apud Deum obtineret sui desiderii effectum. Insurgente vero diluculo, cum sacra Missarum solennia celebrarentur, accepta licentia ab eo viro, compatriota suo, cœptum iter tetendit; et circumcirca gyrans nemora, ad locum, cui vocabulum *d* Chavaniacum, tandem Dei ductu pervenit : cujus aspiratione per tot et tanta means locorum spatia, hic gressum direxit, implens illud prophetæ de se : Elongavi fugiens et mansi in solitudine : ibique, quamquam hominibus parum notus, Deo tamen non ignotus, cum suo socio per triennium commorans, eremiticam vitam duxit. Quo in loco sacris contemplationibus et cogitationibus semper intentus, religionem religionisque professionem prius instituit. Ille clara et vera oratione temporalia quæque momentanea et caluca monstravit, neque in his quidquam optabile firmumque consistere : maximæque temeritatis humanum arguebat genus, quod hæc terrena tanta solertia, tantoque studio prosequeretur, toties fallaci et vacua spe frustratum atque delusum. Mundi hujus aiebat fugiendas illecebras, tanquam magna impedimenta virtutum. Denum infima hæc cælestibus comparata vilesce, et multis amaritudinibus involuta, aiebat. Hic non nisi languores, labores assiduos, et mortem instare : Deum vero contemplantibus spem bonam sive gaudium quietum, et sempiternam his superesse vitam.

D
evita' lasciviam :
amat virtutem :

adhæret Reynerio viro pio,

tum Humberto Canonico Lemovicensi :

F

LEC III.
cum illo discedit in Aquitaniam :

Matt 19

assumpto Germundo socio,

pernoctat apud sepulcrum S. Leonardi,

d
p
in nemore Chavaniaco degit eremita tribus annis Psal. 51, 8

procula mundi strepitu :

A

ANNOTATA.

a Meuthlensis, aliis Methlensis, Methlendis, Mellentensis, Melluntensis, Mellendensis, Melletensis. Est autem oppidum Meulanum, Comitatus titulo olim insigne, vulgo Meulan, aut Mellant, sub Archiepiscopo Rotomagensi, sed Vexino seu Wlxino Francico inclusum, ad dexteram ripam Sequanæ ibidem insulam facientis. Consule Notas Francisci Blosii.

b Egisius, Egosius, Gizejum vulgo Jusiers, vicus S. Petri dictus, quod spectet ad monasterium S. Petri Carnotensis, dono Lutgardis Comitissæ, dicto Blosio attestante.

c Oppidum S. Leonardi in Marchia Lemovicensi, ubi corpus ejus quiescit: colitur 6 Novembris. Nobile acumen locus ille appellatur in Breviario Lemovicensi, estque ad fluvium Vigenam.

d Cavanacum dicitur in Breviario Lemovicensi.

CAPUT II.

Vita monastica: obitus, miracula.

B

LEC. IV.

columba quasi
admonenteet repertis
aliis difficultatibus,
ub
in alto nemore monasterium Aurelium extruit,impetrata a
Canonicis
Lemovicensibus facultate:

Sed non est nostræ facultatis retexere quot et quantas famis, frigoris, et sitis, vigiliarumque difficultates, quot insultus daemonum Dei famulus Gaucherius pro Domino sustinuit. Per idem tempus, dum ibi maneret et illic remaneret, habebat in cogitatu, quod sæpe quædam columba adveniens, quandoque super scapulas, quandoque super caput illius repausabat, et veluti eum oburgans quod in tali loco mansionem sibi parare diserneret, rostro caput illius acerrimis ictibus percutebat: quam vir Dei abigens, valde secum admirans, rem tacitus considerabat. Columba vero, quasi minis illius perterrita abvolans, culmen tecti illius conscendebat; et stipulam, qua illud tuguriolum tegebatur, pedibus dispergens; illuc, ubi divina providentia monasterium ejus nunc extat constructum, festucas apporabat, illicque reponerat; hoc indicio ostentans, in quo loco cellam suam extruere deberet. Per quod Dei famulus cognovit, divinam non esse voluntatem ibi se ulterius manere. Locus autem, in quo tunc temporis athleta Christi manebat, eo tempore ad jus videbatur pertinere a monachorum S. Augustini et sanctimonialium S. Mariæ de Regula; et tam hos quam illas diu multumque deprecatus est, ut sibi locum ad serviendum Deo concederent in perpetuum: sed passus est repulsam: nullatenus enim petitioni ejus acquiescere voluerunt, nisi quandiu ipse viveret.

;

Quibus respondens ait: Non mei solummodo causa sollicitus sum, sed etiam pro illis qui post me futuri sunt. Et his dictis recessit ab eis. Quare illum deserens locum, in aliud nemus, cui vetustas b Salvatoris nomen indiderat, nunc autem Aurelium vocatur, ætatis suæ vicesimo secundo anno secessit: quod nemus a priori loco quasi stadium unum videtur distare. Quo in nemore inter densitates nemorum desiderio suo apto reperto loco, comperto quod S. Stephani esset silva illa; adiit Lemovicæ Sedis Canonicos, postulans suum desiderium habere effectum. Quem illi benigne suscipientes, et de sanctitate ejus per magistrum Humbertum, ejus intuitu ad istam devenerat provinciam, moniti; piæ petitioni ejus prompto animo se spondent adesse fautores. Cognoscentes igitur quam plura monasteria laudabili religiosorum providentia multorum saluti profutura, libenter concesserunt Divo Gaucherio, et suis tam presentibus quam futuris, locum ad ædificandum monasterium Regularium Canonicorum: ubi, si quis suorum Canonicorum seculum relinquere, et in monasterio Aureliensi, Deo servire vellet, regularem deinceps tramitem per omnia subi-

turns, facta petitione sua suscipiendi, aditum ei D absque contradictione patere sibi retinuerunt. Verumtamen Aureliensis cœnobii Priore jam defuncto, ejusdem cœnobii Canonicis secundum Deum eligendi sibi Priorem liberum concesserunt facultatem, electum vero in Capitulum suum adduci voluerunt: quem suum Canonicum et fratrem instituentes, Aureliensis monasterii Patrem et Priorem confirmarent, et ut ipsi generali Capitulo obedientiam scripto promitterent; confirmatus autem et in choro loco suo positus, vale dicens omnibus, ad sua cum gaudio rumearet, atque deinceps nomen et locum Prioris obtineret: addiderunt etiam quod cum ipse apud Lemovicos esset, dispensatores eorum uni Canonico, qui cum illo esset, sicut ipsi refectionem præberet; et alia multa instituere animabus fratrum utriusque partis profutura, quæ in prælibata Ecclesiæ cartulari præcepto scripta servantur. His omnibus concordans Sanctus Pater Gaucherius, sui voti compositus effectus, rediit festinus ad ædificandam ecclesiam nomini Domini sollicitus.

Sub eodem itaque tempore, multi audientes vitæ ejus sanctitatem, inter hujus mundi procellas timentes animarum suarum incurrere periculum, conveniebant ad eum secularia deserentes, et exemplo ejus provocati soli Domino militare cupientes. Inter quos venit venerabilis memoriæ c Stephanus nomine, vir miræ Sanctitatis et abstinentiæ: qui cum Gaucherii austeritatem vitæ miratus, imitaretur mores, et innumerabilem ad illum confluere utriusque sexus cerneret multitudinem (noverat enim beatus vir neutrum sexum a regno Dei exceptum: quare ex utroque pariete virorum ac mulierum cœlestem nitebatur ædificare Jerusalein, et quantum jactus est lapidis a cella sua habitaculum Sororum construxerat, tam viris quam mulieribus suam paupertatem distribuens) venit ad eum vir præfatus venerandus Stephanus, sciens per mulierum affinitatem multoties humanas mentes esse deceptas, rogans beatum virum, in solitudine illa juxta suam cellulam, aliquod sibi præparari habitaculum. Cujus precibus pius pater annuens, quantum arsens his potest mittere sagittam, in loco qui Muretum appellabatur, oratorium instanti opere construere præcepit, unde a loco illo cognominatus Stephanus de Mureto appellatus est, qui Pater extitit omnium Grandimontensium, Institutique Ordinis Grandimontensis, et a præscripto loco, scilicet a Mureto, Grandimontensium habuit initium.

Cum autem placuit summo provisorio Deo, ad cœlestes nuptias suum vocare Sanctum, contigit illum ire apud Lemovicos propter quoddam negotium ecclesiæ suæ; indeque revertens cum esset octoginta annorum ætatis, post susceptam vero in Aurelia silva curam pastorem annorum ferme sexaginta, nocturnis vigiliis fessus, dormitando equitans et fatigatus senio; cum (ut credimus) vellet eum Deus vitam finire per martyrii triumphum, ut duplici corona, Confessoris videlicet et Martyris eum remuneraret; ante pedes animalis, cui insidebat, cecidit; lapidi, in loco ubi hoc contigit usque hodie ostenso, capite colliso: quo in loco, per intercessionem ejus, innumerabilia præstantur febricitantibus beneficia sanitatum. Cum igitur jaceret jam pene exanimis, et viribus corporis amissis se erigere non posset, clamor ingens attonitur, servum Dei Gaucherium illo in loco jacere semimortuum. Accurrentes qui viciniore erant, vehementi dolore et ira permoti, detulerunt eum secum ad quendam vicum, a cui Festiacum est vocabulum: et humum atem circa eum exhibentes, a Domino aternam remunerationem accipere sperantes, pannum, quo quædam femina ingemma caput suum velare consueverat, quo vulnus sanctissimi

EX MS.

cum aliqua
mutua de-
pendentia

LEC. V.

E
accipit multos
discipulos
inter illos
S. Stephanum
fundatorem
Ordinis
Grandimontensis.

E

LEC. VI.

F

delapsus ex
equo,semivivus
defertur
Festiacum,

d

EX MS. **A** sanctissimi viri detererant, sibi pro reliquiis retinuerunt. Propter imminencia pericula mortis; ne sine viatico transiret, communionem etiam ibidem accepit. Quo cognito in Aurelia silva, Fratres qui aderant, cum maximo ejulatu et fletu illuc usque citato cursu properantes, attulerunt illum crastina die ad monasterium suum; tertia vero die, amisso usu loquendi, consuluerunt qui circumstabant, ut afferretur Crux Christi cum corpore Domini. Quibus allatis, vexillum Dominice Crucis aspiciens, corpusque Domini adesse persentiens, gaudio repletus, loquendi facultatem recuperavit; et circumstantes filios suos cernens, ultra quam credibile est flentes, et exitum animæ ejus expectantes, ait ad eos: Filii mei, nolite flere, sed potius gaudete, quia anima mea, ergastulo carnis egressura, libertati restituetur, feliciter cum Christo [regnatura] in æternum. Interea dum hæc agerentur, Dominus Geraldus, Lemovicie Sedis Episcopus, comperto hominis Dei Gaucherii obitu, una cum ingenti multitudine Lemovicensium, intravit ecclesiam, in qua Sanctum corpus in feretro jacebat: et facta oratione simul et absolutione, cum ingens populi utriusque sexus multitudo, de crebris miraculis, quæ ibidem fiebant, Deo gratias exultantibus animis ageret; tanti gaudii causam sollicite perquirat. Oblatus est ei juvenis sanitatem adeptus, qui prius fuerat claudus. Mulier etiam quædam, quæ per multos annos clauda extiterat, ut ejus feretrum tetigit, sanitati continuo restituta est. Hac comperta fama, cæcus quidam adveniens, per suffragium Gaucherii lumen oculorum recepit. Sunt etiam ibi sanati multi febricitantes, quos præ multitudine dinumerare longum esset. Floruit autem hic vir S. Gaucherius anno Domini millesimo centesimo trigesimo. Succedentibus vero temporibus, ex divina revelatione canonizatus fuit, Sanctorumque Catalogo annotatus, tempore Domini c. Cælestini Papæ, Prasulante in Sede Lemovicensi Domino f. Sebrando: qui ex præcepto præfati Domini

et accepto ibidem sacro viatico,
Aurelium portatur,
loquelam recuperat: consolutus suos obit:
claret miraculis:
sanantur claudi,
cæcus, multi febricitantes:
e
!

Papæ, hujus sancti ossa memoranda et veneranda in capsula reposuit. In cujus Sancti revelatione, miracula, ejusdem sancti viri suffragio, quamplura perpetrata sunt. Agamus et nos gratias Domino, cui Sanctum suum ita glorificare placuit; rogantes Dominum, ut per semitam, quam nobis præsens ostendit, eum nobis sequi concedat, qui vivit et regnat per infinita seculorum secula. Amen.

VERSUS ALIQUI

Ex vetusto libro Prioratus Aureliensis.

Sumpsit ex anno milleno septuageno
primo, principium cellula nostra suum.
Anno milleno nonageno septuageno,
Quatuor ablatis, facta est dedicatio nostra.
Mille decem decies completis bisque g viginti
Annis, Gaucherius scandit ad astra poli.
Anno milleno centeno cum nonageno
Quarto, clara virum meritorum summa revelat.

ANNOTATA.

a Monasterium S. Augustini apud Lemovicenses dicitur suam originem habere a S. Martiale, et in eo sepulti 28 Episcopi. Verum postea istic vixisse Clerici feruntur sub nomine S. Augustini, sed deinde monachi Benedictini, qui videntur non fuisse S. Gaucherio.
b Salvaticum dicitur in Breviario Lemovicensi.
c Hic est S. Stephanus, Fundator Ordinis Grandimontensis, cujus Vitam et Acta late deduximus ad diem 8 Februarii, quæ etiam hinc possunt elucidari.
d Blossius appellat Eretiac, in mappis Feitiac scribitur.
e Cælestinus III sedit ab anno 1192 ad annum 1198.
f Sebrandus consecratus est anno 1177 et sedit usque ad annum 1197 aut 1198, et recte uterque vixit anno 1194, quando corporis elevatio est facta.
g Hic versus non consentit cum annis constructæ cellulæ, quia tunc erat XXI annorum, ac videtur legendum atque triginta. Et sic habent Acta in MS. nostro et apud Philippum Labbe.

DE BEATO MARTYRE

ANTONIO PAVONO

ORDINIS PRÆDICATORUM, SAVINIANI IN PEDEMONTIO.

ANNO
MCCCLXXIV

Compendium
Vitæ.

Sancti et
Beati Martyris titulus,

Epitaphium.

* et salutis,

Ambrosius Tægius illustrium virorum Ordinis Prædicatorum gesta describit aliquot voluminibus, quæ reperimus Mediolani in Conventu S. Mariæ Gratiarum ejusdem Ordinis, et Codice MS. Signato littera L lib. 3 distinc. 3 cap. 3 descripsimus quæ hic damus de Fratre Antonio Pavono, quem auctor Sanctum, sanctum Martyrem Beatum Antonium, et beatum Martyrem oppellat: cujus venerabile corpus in capella quiescit, et accensis cereis publice honoratur, et invocatur ejus patrocinium. Michael Pius in Vitis illustrium virorum Ordinis S. Dominici, Bononiæ anno MDXXX excusis, asserit, Capellam, in qua quiescit, esse dictam S. Magdalene, ibique ad sepulcrum ejus appensum esse hoc epitaphium.

Perlege quisquis ades: jacet hic Antonius, almae Religionis honor normaue recta, Pavo.
Hæreseos vindex, fidei tutela * Deique,
Laurea martyrii, cœlica regna petit.
Haymus ossa Pater jussit Taparellus haberi,
Qui micuit terris, nunc tenet alta poli.
Vos, pia quem venerata fuit plebs Saviliani,
Concelebrare Patrem pergite, voce, animo.

Addit Michael Pius Hoymum Taparellum, natum fuisse de nobili familia Lagnascensi, ex qua itidem fuerit Briantius Taparellus, qui obtento beneficio, apponi ad sepulcrum dicti Martyris ex voto cereum curavit.

Scribit præterea Pius, dictum Haymum Taparellum in Ordine Prædicatorum vixisse magna cum opinione sanctitatis, et a morte miraculis claruisse, eumque procurasse ut beatum corpus Martyris Antonii Saviniaci sepeliretur: quemadmodum etiam ipse reconditus est sub altari eodem, sub quo jacet B. Bartholomæus de Cerveris XXI Aprilis commemorandus. Eadem ex Pio refert Joannes Rechacus tomo 3 Vitarum illustrium Virorum Ordinis Prædicatorum pag. 830. Occisus est Antonius anno MCCCLXXIV, Dominica in Albis, quando cyclo LXXVII, Solis XI, littera Dominicali A, Pascha celebratum est die secundo Aprilis, et consequenter Dominica in Albis incidit in diem IX ejusdem mensis. Bzovius in Annalibus refert obitum in annum sequentem MCCCLXXVI; sed assignatum annum præcedentem habent Tuegius, Pius et Rechacus cum ipsis Actis martyrii, quæ damus. Bzovius addit, ut et Episcopus Turinensis et Comes Sabaudie insequerentur homicidas, Pontificem Romanum præscripsisse XIII Kalendas Aprilis, scilicet anni MCCCLXXV. Etea de causa etiam additum annum videtur martyrium retulisse. Præerant tunc, universæ Ecclesiæ, Gregorius XI Papa Romanus; Taurinensi Sedi, Joannes Episcopus, ex Ursinarum Romana familia oriundus; Sabaudie, Amedeus Comes Amedei filius, qui aliis ejus nominis quintus, aliis sextus habetur.

COMPENDIUM

A

COMPENDIUM MARTYRII,

*Ex collectione Ambrosii Taegii.**In odium
fidei Catho-
licæ occiditur;*

Frater Antonius Pavo de Savigliano, hæreticæ pravitatis Inquisitor, in loco Breycharaxii prope Saviglianum, cum in dicto loco inquisitionis exequeretur officium, hora Tertiarum Missa celebrata, in qua verbum Dei devote proposuerat in platea publica dicti loci, populo spectante et intuente, a septem hæreticis et diaboli satellitibus, velut a lupis crudelissimis et crudelissimis multiplici armorum genere fulcitis, multis confossus vulneribus, laceratus, et trucidatus, martyrium pro fidei catholicæ defensione patienter et humiliter sustinens, cælos gloriosus ascendit, Dominica in Albis, anno Domini mccccxxiv. Hic fuit vita sanctissimus, Ordine Sacerdos, religione professus, officio Prædicator Evangelicus et Inquisitor constantissimus; errores exterminans, hæreticos persequens, omniaque vitia evellens, dissipans et destruens; fidei catholicæ pugil ac defensor strenuus, justitiæ cultor assiduus, et doctrina clarissimus, mortem suam prævidit ac prædixit. Nam per non multos dies ante passionem suam cuidam barbitonsori dixit: Ego ad nuptias quasdam hoc in loco celebrandas invitatus, iturus sum: rogo ut me arte vestra speciosum reddatis. At ille, Vicus, inquit, iste parvulus est; et si nuptiæ celebrandæ essent, me utique non lateret, cum in apotheca mea omnes fere referantur rumores: unde timeo deludi. At Sanctus dixit: Ne timeatis, quia vera loquor. Et sic factum est: quia sequenti Dominica cum veste nuptiali ad Agni nuptias introduci meruit. Post mortem autem multis claruit miraculis: ex quibus unum referam, quod narravit et scripsit religiosus vir Fr. Petrus Sereni, Sacræ Theologiæ Magister ac hæreticæ pravitatis Inquisitor, quod suo asserit contigisse tempore. Nobilis quidam vir, qui D. Briantius Taparelli dicebatur, ex Dominis Lagnasci, in magno quodam existens litigio cum potentiori quodam viro, cum esset sententia contra eum ferenda pro maxima pecuniarum quantitate, ex eo quod instrumentum quoddam publicum reperiri non poterat, ad causam istam optime necessarium; cum etiam diligenter in omni domus suæ loco perquiri fecerit et præcipue inter alias domus scripturas; votum fecit B. Antonio Pavono, quod cereum librarum quinquaginta ad capellam, ubi venerabile corpus ejus requiescit, apponi faceret, si ejus meritis et precibus instrumentum illud reperiri posset. Mira res!

*uti ante præ-
dixerat:*

B

*claret mira-
culis.**res perdita
invenitur,**voto cereo
ad ejus se-
pulcrum,*

C

Nocte sequenti, cum idem nobilis in suo quiesceret lecto, vidit beatum Martyrem Antonium dicentem sibi: Vade, et instrumentum, quod quæris, in tali perquire loco, et invenies. Mane quesivit et sub lecto quodam, ut Sanctus dixerat, instrumentum invenit; gratias agens Deo et Sancto Martyri suo Antonio. Quo reperto, sententiam, quam contra se habere formidabat, pro se habuisse lætatus est, votum emisum devote persolvens.

SENTENTIA CONTRA HOMICIDAS.

*Ex Chronico Ord. Prædicatorum.**contra Ho-
micias?*

Universis Christi fidelibus, ad quos præsentibus in notitiam pervenient, notificari volumus: quod flagitium nefandissimum in loco Breycharaxii per sacrilegos patricidas, videlicet Joannem de Gabrielli, Jacobum de Marmita, Franciscum Tarditum, Jacobum Tarditum, Antonium Tarditum, Joannem Buriascum et Petrum Buriascum, clamat in auribus Domini exercituum, ut dicat idem Dominus cuilibet prædictorum detestabilium sceleratorum, Vox sanguinis fratris tui Abel, id est hujus Fratris, scilicet An-

tonii bonæ memoriæ Ordinis Prædicatorum, Inquisitoris hæreticæ pravitatis, nuper per te occisi, clamat ad me de terra, cum illis de quibus scriptum est sub throno Dei, Sancti clamant, Vindica sanguinem nostrum Deus noster. Videtur nihilominus omnipotens Deus præfatum verbum dirigere cuilibet ministro justitiæ, habenti jurisdictionem spiritualem et temporalem, vel utramque super hoc nequissimo scelere vindicando, ut dicat cuilibet: Vox sanguinis fratris tui Abel clamat ad me de terra. Et si quæreretur, quamdiu clamabit; credimus divina voce responsurum: Quoad usque justitia convertatur in judicium. Tunc enim justitia in judicium convertitur, quando juxta leges divinas et humanas, juxta qualitatem culpæ, gladius poenæ infligitur. Hic est gladius, quem Dominus venit mittere in terram, ut pacem peccatorum dissipet et destruat, quo audacia et pertinacia restringitur, æquitas, virtus et innocentia defensatur et custoditur: et si juxta sacratissimum divinæ et humanæ justitiæ oraculum omnia mala ferienda sunt gladio judicii, quanto magis horrendissima et nequissima flagitia, quæ fiunt in Deum, contemptum sanctæ fidei, publicum detrimentum, et sanctæ universalis Ecclesiæ vituperium. Nunquam enim tale nefas videtur contigisse in Israel, id est in populo Christiano. Si enim consideretur conditio hujus venerandi Patris occisi, Sacerdos erat, professione religiosus de tam excellenti Ordine, scilicet Fratrum Prædicatorum, quo veluti columna immobili, tota fabrica matris Ecclesiæ fulcitur et sustentatur. Si officium quæritur, Prædicator Evangelicus et Inquisitor idoneus, errores exterminans, hæreticos persequens, omniaque vitia evellens, dissipans et destruens. Si causa mortis quæritur, veridice respondemus, quia fidelis pugil Christi, defensor strenuus fidei, et justitiæ cultor assiduus. Ecce execrandum nefas, ubi pariter homicidium, patricidium, sacrilegium comitantur. Ecce effrænata satellitum nefandissimorum audacia, qui Dei cultorem in die festo, Dominica scilicet in Albis, hora Tertiarum, venientem de Missa, in qua verbum Dei gloriose prædicaverat in publica platea, populo spectante et intuente, velut lupi crudelissimi atrocissime, multiplici genere armorum confodere, lacerare et occidere non timerunt. Quis fidelis Catholicus ad tam horrendum scelus vindicandum [non properaret.] Invocabimus cælum et terram, id est gladium, spiritualem et materiale, viros contemplativos pariter et activos, contra tantæ nequitie execrabiles auctores. Et licet ad definitivam sententiam, non obstante eorum absentia, ut patet ex Constitutionibus venerandi Domini Guidonis Grossi, qui postea fuit Clemens Papa iv, et ex definitione Concilii Tolosani, quæ determinationes per sanctam Sedem Apostolicam sunt confirmatæ, potuissemus procedere; attamen decrevimus, religiosorum discretorumque consilio, ex causis bonis et utilibus gradatim sic procedere.

3 Invocato enim primitus Christi nomine, nos Fr. T. Ordinis Prædicatorum, Inquisitor hæreticæ pravitatis, auctoritate sanctæ Sedis Apostolicæ, qua fungimur in hac parte, et cum consensu Reverendi Patris Domini D. Joannis Episcopi Taurinensis, sedentes pro tribunali et in his scriptis præfatos sacrilegos patricidas, Ecclesiæ hostes indicamus et sententiamus ut infra. Primo, eorum domos omnes et singulas infra muros Breycharaxii et extra funditus, cum omnibus bonis quæ in eis reperiuntur, dirui sine spe reædificandi, mandamus; præcipientes omnibus et singulis Dominis Breycharaxii, in quorum jurisdictione præfati satellites existunt, quod hoc implere debeant, populo universali cum vexillo et armis, strepitu campanarum et præconizatione ad hoc convocato; adstante et manus ad dictum opus univers-

D
AUCTORE G. H.
sanguis effu-
sus exquiril
judicium.

Apoc. 6, 2

Ps 93, 15

ob summum
scelus patra-
tum.

E

sententia
proferitur qua
sint
F

domus homici-
darum destru-
enda,

saliter

*agri eorum
deserendi*

A saliter porrigente, et hoc sub pœna excommunicationis et centum marcarum argenti pro quolibet prædictorum Dominorum. Item sententiamus et judicamus, omnes agroseorum vineas, prata, hortos et quascunque alias possessiones omnium et singulorum præfatorum homicidarum, perpetuo esse steriles ac sine cultura ejusque, ita quod ferant spinas et tribulos, fiantque serpentum habitacula perpetua, qui fuerunt spinis æterno incendio deputandis aliquando vitæ subsidia. Siqui autem fructus actualiter in aliquibus talium possessionum existunt, volumus quod in eis remaneat maledictum : ita quod nulli Catholico de tali anathemate liceat contingere, sub pœna excommunicationis et viginti quinque librarum pro quolibet et qualibet vice de prædictis fructibus contingeret. Nec liceat animalia bruta in eis tamquam in pascuis nutrire, sub pœnis prædictis, pastoribus eorumque dominis, infligendis. Item sententiamus judicantes, et sententiantes judicamus, prædicatos septem patricidas sacrilegos, tamquam fautores hæreticorum pravitatis ac defensores eorumdem, primo per nos citatos oraculo vivæ vocis, demum in ecclesia Breycairaxii in scriptis, postmodum transactis

omnibus terminis, tamquam rebelles et contumaces in facto fidei excommunicatos per ecclesias publice, si contingat quod capi possint, quod vincti una catena omnes, manibus a tergo ligatis, cum multitudine hominum sufficienti et secuta, ducantur per omnia loca notabilia Pedemontis, quæ loca per nos exprimentur in aliis scriptis; et ducantur per stratas publicas, et hora Missarum ab aurora usque ad Tertiam, stent ante fores Ecclesiarum principalium, semper custodibus armatis præsentibus, ut sic vel aliquantulum patriam, per ipsos tam horrendè diffamata, metu suarum confusibilium pœnarum a similibus commitendis coerceant. Ultimo mandamus ipsos in castro Peynarolii in arcto carcere recludi, non simul, sed sigillatim et divisim, cum tutissima et fida custodia, usque dum Concilium Magnifici ac Illustris Principis Domini Comitis Sabaudie Domini nostri, et Reverendus Pater ac Dominus D. Episcopus præfatus, una cum Inquisitore vel Inquisitoribus decreverint definitive, quid de eis sit agendum. Expensas autem omnes et singulas in istis volumus et mandamus solvi per Commune Breycairaxii.

*ipsimet
capiendi
ante fores
ecclesiarum
exponendi,*

*carceribus
includendi*

*et juxta
judicium
ferendum
puniendi,*

X APRILIS.

SANCTI QUI IV IDUS COLUNTUR.

Sanctus Ezechiel, Propheta.
 S. Iolda prophetissa.
 Sancti plurimi Martyres Romani, ab Alexandro Papa baptizati.
 S. Terentius,
 S. Africanus,
 S. Maximus.
 S. Pompeius,
 S. Zeno,
 S. Alexander,
 S. Theodorus, et alii xxxiii aut xxxvi
 S. Appollonius Pr.
 S. Granus,
 S. Hilarius,
 S. Donatus,
 S. Concessus,
 S. Saturninus,
 S. Gaianus. Martyr in Thracia aut Dacia.

Martyres Afri.

Martyres Alexandriae.

Sancti xvii Martyres in Africa.
 S. Pinnadus seu Pinna-
 tus,
 S. Successus.
 S. Marcellus,
 S. Vicarius,
 S. Donatus,
 S. Cyprianus,
 S. Licinius,
 S. Publius,
 S. Palladius Episcopus Autissiodorensis in Gallia.
 S. Beda funior, monachus in territorio Rhodigino, Genuæ quiescens.
 S. Macarius Archiepiscopus Antiochenus, Gandavi in Flandria.
 S. Paternus Reclusus, Paderbornæ in Westphalia.

Martyres,

Martyres.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Albertus, unicus S. Guillelmi in Stabulo Rodis, ultimo vitæ ejus anno, discipulus, et multorum postea Pater eremitarum, dicitur ab Herrera in *Alphabeto Augustiniano* hoc die obiisse; et pro S. Alberto Camaldulensi, cujus Vitam dedimus vii Januarii, a Silvano Ruzio sumptus, vocatur Beatus in Vita S. Guillelmi scripta a Theobaldo. De eo, tam in Vita S. Guillelmi quam in *Commentario de Ordine Guillelmitarum*, sæpius egimus x Februarii.
 S. Agabus, discipulus Christi, prædicatione famis et captivitatis Apostoli Pauli celebris, memoratur in *Menologio Basilii Imperatoris*. De eo egimus xiii Febr.
 S. Gertrudis Virginis translatio aliqua corporis, hoc die facta, indicatur in MS. Florario, et a Greveno in *Auctario Usuardi*, atque Canisio. Vitam ejus cum variis Translucanibus dedimus xvii Martii.
 S. Isidorus, Episcopus Hispalensis, solenni veneratione colitur hoc die in Ecclesia Eborensi, Ita *Breviarium Eborense* anno 1548 excusum præscribit. Vitam ejus dedimus iv Aprilis.
 S. Waldefridis, vidua S. Vincentii, memoratur in MS. *Calendario Benedictino*. Ejus Vitam illustravimus ix Aprilis.
 SS. Terentiani et socii militum et Martyrum corpora, Roma anno mdcxiv Duacum delata, honorantur in ecclesia Societatis Jesu Dominica iv post Pascha et referuntur ad hunc diem a Saussaio in *Martyrologio Gallicano* quod hic indicare volumus.
 Antoninus Martyr memoratur a Greveno in *Additionibus ad Usuardum*. Verum cum plures ejus nominis Martyres fuerint, ex solo nomine, per unicum auctorem relato, nihil dijudicare possumus.
 Theognia Virgo, quæ cum Anastasio Presbytero, marito suo, in virginitate vixit seculo quarto, memoratur a Laherio in *Menologio Virginum*, cum illustri elogio, et Beatam appellat. Ejus memoriam necdum reperimus *Fastis antiquis* insertam.
 Ammia Prophetissa, Philadelphia, celebratur ut
 Prudentiana seu Pudenciana, in Numidia, tur
 Demetrias Virgo Romana, in Africa, Sanctæ

in *Gynæceo Sacro Arturi de Monstier*, nullo antiquo *Martyrologio*, aut signo venerationis pro hoc die indicato.
 Fulbertus Episcopus Carnotensis, vir doctrina ac pietate conspicuus, mortuus hac die anno xxxviii, memoratur cum longo encomio a Saussaio in *supplemento Martyrologii Gallicani*, et a Bucelino in *Menologio Benedictino*: a priore honoratur titulo Sancti, ab altero solum Beati. In *Breviario Carnotensi* anno 1633 excuso nulla ejus veneratio præscribitur. Ejus tamen nomen inseritur *Litanis Pictonicis*, nuper a Castaneo de la Rochepezeam Episcopo concinnatis.
 S. Notgerus, ex Abbate S. Galli Episcopus Leodiensis, a Hone et Ferrario refertur: sed uti ad Vitam S. Notheri Balbuli 6 Aprilis num. 7 est demonstratum, tribus personis in unam conflatis Episcopus quidem hoc die obiit anno 1007: Abbas anno 973, 15 Decembris: Sanctus multo etiam citius, videlicet anno 912.
 Bertrandus, primus Pater cœnobii Firmitatis, Ordinis Cisterciensis, in diœcesi Cabilonensi, memoratur ab Henriquez, Bucelino et Chalemoto cum titulo Beati, a Saussaio solum inter Pios. Nos istæ existentes nihil de aliqua veneratione intelleximus.
 Eskilus, Archiepiscopus Lundensis in Dania, in exilium missus, habitum Cisterciensem in monasterio Clarevallensi indutus, hoc die, quo S. Æschilus Episcopus et Martyr ab aliquibus, ut infra dicitur, memoratur, etiam inscriptus est *Menologiis Bucelini*, Chalemoti et Henriquez, qui Vitam ejus deduxit in *Fasciculo Sanctorum Ordinis Cisterciensis* distinct.
 30. Habemus etiam aliquam Vitæ et Visionis relationem ex MS. Carthusiæ Gammicensis. Sed nusquam indicatur aliqua veneratio Ecclesiastica, et inter Pios censetur a Saussaio.
 Cuanna Virgo in Campo-Lacha in regione Bregarum in Roseo celebratur in MS. *Tamlachtensi*. Colgano 4 Februarii ad Vitam S. Cuannæ Abbatis num. 2 ex pluribus *Fastis Hibernicis* dicitur S. Cuann de Roseo in Orientali parte regionis de Mag-brech 10 Aprilis anno 717.

Erednata

Erednata Virgo, } Hiberni, memerantur in MS.
Midgusius, } Tamblachtensi, de quibus hactenus
Berchanus de Ega, } aliud non reperimus.
S. Wendila Virgo memoratur in additionibus MSS.
Carthusianorum Bruællensium ad Grevenum, nobis
hactenus ignota : indicatur tamen aliis, si forsam lu-
cem aliquam hinc hauriant, et majorem addant.
Lucidus, in Piceno, } Ordinis S.
Franciscus a Picelcone, in Insubria, } Francisci ; in-
Nicolaus Thomacellus, in Campania, } scripti sunt cum
Menna-Jacobus, Carnoti, } titulo Beati
Maria Pennulosa, Segobiar, } Martyrologio
Franciscano Arturi de Monstier ; ejusque Gyuaceo
sacro inserta etiam est Maria Pennulosa.
Engelbertus, Abbas monasterii S. Blasii in Styria
superiore, mortuus an. 1321, cum longo elogio ce-
lebratur in Menologio Buerlini : sed addito solum ti-
tulo Venerabilis.
Bartholuccius et Stephanus Ordinis Jesuatorum, mor-
tui hoc die, prior anno 1380, alter 1390 Tiferi
in Umbria, cum titulo Beati referuntur a Jacobillo
de Sanctis Umbrie.
Donum Papam referri in vetere Kalendario in monte
Aventino, tradit Holstenius in Animadversis ad Mar-
tyrol. Romanum : et Domini Episcopi memoria
est in Apographo Blumiano Martyrologii Hierony-
miani. Nos de iis agemus, quando Donus i Papa Ro-
manus mortuus est, xi Aprilis.
S. Siagrius, Episcopus Lugdunensis, memoratur in
MS. Florario et a Greveno, ab aliis die sequenti
xi Ap.
S. Drogo est a Carthusianis Tornacensibus adscriptus
Usuardo et Greveno. Forsan is est, qui colitur a no-
bis infra xvi Aprilis.
S. Jacobus Presbyter, } Martyres sub Sa-
S. Aza, sen Azadenes Diaconus, } pore Rege Persa-
S. Aithala Presbyter, } rum. Ex his duo
S. Abdieses Diaconus, } priores referuntur
a Græcis in Menæis et ex his a Galensio et Ferra-
rio. Duo posteriores in Martyrol. Basileensi. De om-
nibus his cum Martyrologio Romano agemus xxii
Aprilis.
Mutii eremitæ memoria habetur in MS. Florario Sanc-
torum, et apud Grevenum in additionibus ad Usuar-
dum. Forsan est, quia Cassiano lib. 4 Institutionum
cap. 27, et in Vitis Patrum lib. 4 cap. 28 laudatur : qui
cum filio ad eremum veniens, ex obedientia paternum
affectum superavit, et paratus fuit filium in flumen
projicere, et ideo cum Abrahamo Patriarcha compa-

ratur. De ejus veneratione nihil legimus : alius ex
latrone monachus refertur xxv Maii.
S. Æschilus Anglus, Episcopus Apostolicus apud
Sueones et Gothos, et Martyr, celebratur in Mar-
tyrologio Anglicano et Ferrario. Ab aliis etiam re-
fertur vi Octobris et ix Junii. Verum in antiquo
Missali septentrionali, et in Officiis propriis regni
Sueciæ, et a Joanne Vastovio in Vite Aquilonia in
ejus Actis, dicitur obiisse et coli xii Junii.
Bernardi de Monte Jovis Ordinis Canonicorum re-
gularium revelatio indicatur in Florario MS. Na-
talis ejus est xv Junii.
S. Silverius Papa et Confessor inscriptus est MSS.
additionibus ad Grevenum, studio Carthusianorum
Bruællensium. Colitur xx Junii
Danielis Prophetæ memoria habetur in fragmento Ka-
lendarii Lucensis, a Florentino post Martyrologium
Hieronymianum excuso. Colitur is xxi Julii.
S. Claudii Martyris, ex urbe Trecensi Translatio,
ad Jotrense monasterium diocesis Meldensis, re-
fertur a Saussao in Martyrol. Gallicano, et dies
ejus natalis est xxi Julii.
Joannis Presbyteri et Benigni Diaconi, discipulorum
S. Hidulfi Archiepiscopi Trevirensis, Translatio
in Mediano monasterio ad montem Vogesum re-
fertur in MS. Martyrologio Lucoviensi. Eorum
dies natalis est xxxi Julii.
S. Joannis Baptistæ decollatio refertur a Greveno in
Auctario Usuardi. De ea agendum erit xxix Au-
gusti.
S. Theodorus, Presbyter, Martyr Antiochiæ, me-
moratur in apographis Martyrologii Hieronymiani,
item in MSS. Richenoviensi, Casinensi, Altem-
psiano. Ejus etiam meminit Nothkerus et Ado, saltem
in Supplemento, et pauci recentiores. Iterum sequenti
die S. Theodorus Presbyter, Martyr Antiochiæ
sub Juliano passus, refertur a Bellino, Maurolyco,
et aliis recentioribus. Omissus est in Martyrologio
Romano, et celebratur aliquis S. Theodorus, Pres-
byter, Martyr Antiochiæ sub Juliano, quando de
eo agi poterit. xxiii Octobris.
Malachus, Episcopus Lesmoriensis in Hibernia, me-
moratur a Molano in additionibus ad Usuardum
primæ editionis, et a Canisio et Ferrario eum secutis.
Verum omissit Molanus in sequentibus editionibus.
Deest etiam in Catalogo Sanctorum Hiberniæ ab
Henrico Fitz-Simon edito, et in MS. Martyrologio
Tamblachtensi : sed hoc forsant antiquius est. Agitur
de eo in Vita S. Malachæ iii Novembris.

DE S. EZECHIELE PROPHETA, IN CHALDÆA.

D. P.

X APRILIS
Bedæ nomen,
ut aliorum
Prophetarum
et Apostolorum

simpliciter
inscripsit
Martyrologio,

Qui memoriam et nomen Ezechiel Prophetæ
hoc die notavit in Martyrologio, ante Bedam
quidem invenitur nemo; id tamen obsque anti-
quiori veterum fastorum exemplo ab eo factum
non fuisse, argumento est ipsa qua utitur brevitus. Ete-
nim dum considero, illo quod ante secundum totum
Martyr vulgarimus opere, et Bedæ genuinum esse demons-
travimus, pari duorum aut trium verborum compendio,
quo commemorationes notantur Prophetarum, etiam in-
dicari omnia Christi Domini et Apostolorum ejus festi,
plurima etiam præcipuorum quorumque Martirum at-
que Confessorum nomina, simili brevitate adscripta re-
periri; omnino mihi persuadeo, exorsurum terturam
sui Martyrologii Bedam, primum quidem Kalendarii
in adversariorum suorum marginibus singulos totius anni
dies notasse, adscriptis festis tunc universaliter notis atque
receptis, in quibus fuerint etiam illa Prophetarum, prout

ab eo notata inveniantur : postea autem, ex iis, quæ
nancisci potuit, Sanctorum Actis, accepisse alios, quos
prioribus non sine brevi martyrii aut sanctimonie elogio
adjungeret; quandoque etiam jam prius inscriptis addi-
disse elogia, ex similibus Actis accepta : quod tamen in
prophetis Apostolisque facere neglexerit; partim quin
notiores erant fidelibus, quam ut deberent verbis proli-
xioribus commendari; partim quia de plerisque earum,
præter relata in Scripturis sacris, nihil propemodum
certi habebat.

2 Bedæ vestigia secutus Florus, et quæ ille dimise-
rat supplere aggressus, de Apostolis quidem satis libere-
liter multa attexit, communis Ecclesiæ traditioni et
antiquorum Scriptorum testimonio subnixi : Prophetas
autem, prout invenit, sic dimisit, sola nominis inscrip-
tione contentus. Idem Ado atque Rabanus fecere. Not-
kerus Nativitatis aut Natalis nomen, cum titulo Sancti
aut

quod alii
secuti.

Ant Beati, præfixit. *Usuardus*, ne hac fere sola parte suus esset dissimilis sibi ipsi stylus, non solum primi loci prærogativa Prophetas decoravit (quod et alii omnes ante ipsum fecerant, etiam cum Apostolos erant relaturi, uti contigit Kalendis Maii) sed singulis etiam aliquid addidit de mortis genere et sepulturæ loco. Diem ergo præsentem sic recordatur, iv Idus Aprilis. Ezechielis Prophetæ, qui a Iudice populi Israel apud Babylo-nem interfectus, in sepulcro Sem atque Arphaxad est sepultus : quæ aliquanto auctiora leguntur in hodierno Romano Martyrologio. Explicite auctor operis imperfecti super Mattheum Hom. 46 inducit Deum, Israeli exprobrantem his verbis; Misi Ezechielem, et tractum super lapides excerebrastis eum : mortis vero causam libri de Prophetarum Vita et interitu, de-que Vita et obitu Sanctorum veteris Testamenti, Epiphonio et Isidoro suppositi, hanc fuisse dicunt, quod contribulium suorum impiis superstitiones insectaretur vehementius : sed libros eos merito repudiant eruditi viri, velut qui vel eorum non sunt quorum nomina præferunt, vel plurima habeant adinventa a Rabbiniis et absque congrua probatione accepta.

haud satis certa

solum scimus fuisse Sacerdotem

et 5 anno Transmigr. incipientem,

3 Ergo si obscura est tota Ezechielis Prophetia, perpetuis allegoriis et mysteriis inscrutabilibus intertexta; obscurior nobis multo est vitæ ejus historia, nisi quatenus se ipse testatur in principio Prophetiæ, fuisse filium Buzi Sacerdotem, ad quem, in terra Chaldaeorum existentem, eodem tempore quo Hierosolymis prophetabat, Hieremios, 1 Maii colendus, ad confirmationem eorum quæ hic ibi denuntiaverat denuntiabatque futura, factum est verbum Domini secus fluvium Chobar, id est Euphratem; idque in trigesimo anno ætatis suæ (ut plerique consentiunt) in quarto die mensis : ipse est annus quintus transmigrationis Regis Joachim, mundi post ter mille ccccxl, ante Æræ vulgaris initium dcxxiii, juxta Salliani nostri colendos; quibus examinandis non valet immorari. Aliter enim alii supputant; et quidem Cornelius eo ubi, ut quintum transmigrationis annum cum mundi anno post ter mille cccxvi, et anno ante æram communem dcxxxii componat. Synaxorium infra citandum dicit Christi incarnationem præcessisse annis cccclxxvii. Nos Christianam chronologum primo hujus mensis tomo, qua licuit, ordinavimus ex monumentis vetustissimis et totius pene antiquitatis consensu : annos a condito orbe digerere, et eos ad Christi natalem, sive

verum sen vulgo æstimatum, deducere curent alii : D quando studium illud et multimodis implicatum est, et instituto nostro nequaquam necessarium; in quo pauca admodum de veteris Testamenti Sanctis dicenda occurrunt.

4 Expositus est omnium oculis manibusque Prophetiarum Ezechielis liber, cujus capite 29 cum notetur Transmigrationis annus xxvii, apparet eum per annos quidem viginti duos, ut minimum, prophetasse; quantum vero temporis aut prophetiæ aut vitæ adden um sit, in obscuro manet : utiet mortis genus, nisi quod S. Athanasius libro de incarnatione Verbi dicat, Passus est pro populo, quia populo ventura prædicabat. Sepulturæ locum; licet ex apocryphis habeatur scriptis, credibile est ex vero prodi, ut cujus diu permanserit inter Judæos et Christianos memoria venerabilis : Agrum Maur vocatum aiunt; apud Græcos in Synaxario Meoep scribitur. Quod autem eodem in loco sepultiolim fuerint Sem et Arphaxad, progenitores Abraham, etsi non improbarit Romani Martyrologii recognitor Baronius; gratis traditum a Rabbiniis, aut potius confictum arbitromur : cum de loco vitæ et sepulturæ eorum nihil sacræ litteræ habeant, æque credibile sit apud Chaldeos idololatrias tam diuturnam eorum superfuisse memoriam. Ceteram et hæc et alia similis farinae plura, ex qualicumque Epiphonio accepta plerique, prolice congesto reperimus in MS. Synaxario Græco Collegii Parisiensis ad diem xxi Julii, quo die ipsum quædam alia MSS. Græca, reliqua vero cum excusis Menæis die xxiii referunt. Quin et vultus Prophetici lineamenta adduntur, æque gratis excogitata. Videri possunt Ezechielis miracula quæ ex prætenso Epiphonii libro, Hebræicis fabulis scæte, habet Surius, et quæ ex eodem libro aliisque collegit Petrus de Natalibus lib. 4 cap. 41, de quibus inquit Sallianus, suspicio multorum non improbabilis est, hæc a Rabbiniis, pro sua in hoc genere licentia ac temeritate, fuisse excogitata... Et vero quomodo talia ac tanta nullus Daniel, nullus Baruch, nullus Esdras, nullus Josephus aut Philo scripto prodidisset, aut vexatos a Chaldæis Judæos non verbo aliquo significasset? Quomodo autem vexari potuerunt, quibus in Chaldaea pacate patienterque viventibus multam felicitatem promisserat Deus, usque in tempus suæ reversioni destinatum et designatum per Hieremiam Prophetam?

per annos 22 prophetasse.

an apud Sem et Arphaxad sepultus?

cujus fidei quæ de eo narrantur miracula?

DE S. HOLDA PROPHETISSA, HIEROSOLYMS SUB JOSIA REGE.

G. H.

C **P**ropter abominandam Manassis impietatem, prædixit Dominus, se Judam et Jerusalem deleturam : interim Manassi mortuo successit impius filius Amon, et hoc a servis occiso, regnavit super Judam filius Josias, qui fecit quod placitum erat coram Domino, et ambulavit per omnes vias David patris sui, non declinavit ad dexteram sive ad sinistram. Hic templum ac Dei cultum instauravit, et curavit coram se legi librum Deuteronomii tunc in templo repperit. Qui cum audisset verba libri Legis Domini, scidit vestimenta sua, et mandavit ut consuleretur Dominus super se, et super populo, et super omni Juda, quia prævidebat iram Domini succensam, quia non audierunt patres verba libri hujus, ut facerent omne quod scriptum est in eo. Quæ pluribus exponuntur lib. 4 Regum cap. 22. Et a versu 14 adduntur ista.

X APRILIS

Jussu Josiæ Regis pmissum

Helcias Pontifex et alii consuluerunt S. Holdam,

sit vos ad me : Hæc dicit Dominus : Ecce ego adducam mala super locum istum, et super habitatores ejus, omnia verba Legis, quæ legit Rex Juda, quia dereliquerunt me et sacrificaverunt diis alienis, irritantes me in cunctis operibus manuum suarum : et succendetur indignatio mea in loco hoc et non extinguetur. Regi autem Juda, qui misit vos ut consuleretis Dominum, sic dicetis : Hæc dicit Dominus Deus Israel : pro eo quod audistis verba voluminis et perterritum est cor tuum, et humiliatus es coram Domino, auditis sermonibus contra locum istum et habitatores ejus, quod videlicet fierent in stuporem et in maledictum, et scidisti vestimenta tua, et flevisisti coram me, et ego audiui, ait Dominus ; ideirco colligam te ad patres tuos, et colligeris ad sepulcrum tuum in pace, ut non videant oculi tui omnia mala, quæ inducturus sum per locum istum.

Dei iudicium eis indicantem :

3 Hactenus verba Holdæ sive Oldæ Prophetissæ : ex quibus duo didicerunt nuntii, prius est, Deum atrocissimam ultionem idololatriam Judaici populi vindicaturum, posterius, ipsum misericordiam usurum erga pium Regem, ut eo vivo ista calamitas non contingeret, propter pium

A ejus in Deum zelum, et caritatem in populum suum. Contigit autem hæc prophetia anno XVIII Regis Josiæ, qui potest censeri ante Æram Christianam annus DCXLI. *Vixit autem Holda Hierosolymis in ea parte, quæ dicebatur Secunda civitas, et juxta portam quæ vocabatur Secunda, et respondebat portæ piscium, quæ primo adveniens erat venientibus in templum ex parte Septentrionali; et trajiciendo carnopolim, quam muris cinxerat Ezechias, veniebat in portam alteram Bezethæ, propterea dictam secundam: uti erudite explicat Salianus ad annum mundi 3412, num. 12 et 13. Erat autem hæc Prophetissa, ob spiritum Dei in ea habitantem, omnibus notissima; ad quam nutu divino, potius quam ad Jeremiam aut Sophoniam, aut alios Prophetas, nuntii Regis, Helcias Summus Sacerdos, alique venerunt; eamque regio nomine de re tota consuluerunt, ac responsum Dei nomine indicatum retulerant.*

colitur a
Græcis 10
Aprilis,

4 Græci in Menæis excusis et aliquibus manuscriptis et apud Maximum Cytherorum Episcopum, venerantur S. Holdam annua memoria ad hunc x diem Aprilis, his verbis: τῇ εὐτῇ ἡμέρᾳ τῆς ἁγίας Προφητίδος Ὀλδᾶ. Eadem die sanctæ Prophetissæ Oldæ. Et in adjuncto disticho dicitur emisisse spiritum præsagium futuri, utique Pythia sanctorum et divinarum repleta spiritu.

B Ἀφ᾽ ἧν Ὀλδᾶ πνεῦμα μέλλοντα βλέπων.
Ἦ πνεύματος γέμουσα θεῶν Παθία.

Censetur ergo inter illustriores feminas antiqui Testamenti, in quo etiam socio afflata spiritu fuerunt Maria soror Moysis et Aaronis, ob sacrum Canticum celebris; Debhora Prophetissa, ad quam ascendebant filii Israel in omne judicium; Anna mater Samuelis, quæ in spiritu mysticum Domino canticum composuit. Fuerunt etiam in novo Testamento, Elisabeth mater Joannis Baptistæ, quæ Spiritu sancto repleta exclamavit ad Deiparam Virginem, Benedicta tu inter mulieres etc; Anna Prophetissa filia Phanuel, quæ ipsa hora super-venit cum Christus esset delatus in templum ut sisteretur Domino, et loquebatur de illo omnibus qui expectabant redemptionem Israel. Omnium vero seminarum præcipue, et super omnes benedicta fuit Regina Prophetarum, Deipara Virgo Maria. Profecto Joel Propheta, non vris solum, sed etiam feminis dandum Propheticum Spiritum prædixit, nomine Dei dicens: Effundam spiritum meum super omnem carnem, et prophetabunt filii vestri et filiae vestræ. Sed et super servos meos et ancillas in diebus illis effundam spiritum meum

3 Ejusdem memoria sacra in Calendario MS. Ordinis Carmelitici, Mechliniæ adservato, inscripta est ad diem secundum hujus mensis Aprilis.

D annumerata
illustrioribus
feminis utri-
usque Testa-
menti.

Joel 2, 28

relata 2
Aprilis,

E

DE SS. PLURIMIS

MARTYRIBUS ROMANIS, A S. ALEXANDRO PAPA BAPTIZATIS.

ANNO CXVI

Historia
conversionis
et Martyrii
ex Actis S.
Alexandri
Papæ.

Septimus ordine Romanus Pontifex Ecclesiam rexit S. Alexander, vere Maximus: cujus Acta ex pluribus codicibus manuscriptis desumpta, illustrabimus ad diem III Maii, plane cincerissimo: ex quibus chronotaxim decessorum et successorum Pontificum alibi stabilimus. In iis Actis dicitur Trajanus, post Martyrium S. Alexandri, eodem anno nutu Dei defunctus. Est is annus centesimus et decimus sextus: signatus Consulibus L. Emilio Æliano et L. Antistite Vetere: quos referunt antiquiores omnes Catalogi Pontificum, alibi a nobis deducti. In his Actis refertur inter alia Martyrium S. Quirini, ante hos Martyres occisi: cujus gesta illustravimus ad diem ejus natalem xxx Martii. Hujus exemplo alii ad Christi fidem conversi, hoc x Aprilis sunt coronati eodem anno CXVI; quorum conversionem et Martyrium ex eisdem Actis S. Alexandri damus, et sunt ejusmodi:

C 2 Dicit Quirino Tribuno S. Alexander: Quot sunt in isto carcere clausæ personæ? At ille ait: Prope viginti.... Dixit ei S. Alexander: Si mihi vis præstare beneficium, suade omnibus, qui sunt in carcere, baptizari ut fiant Christiani. Respondit Quirinus: Vos Christiani sancti estis: horum autem quidam effractores sunt: alii adulteri et malefici, ac diversorum criminum rei. Dicit ei S. Alexander: Pro peccatoribus Dei filius de coelo descendit ad terras, et de Virgine natus vocat omnes ad indulgentiam. Noli dubitare, fac omnes ad me venire. Tunc Quirinus dixit omnibus clara voce: Quicumque vult fieri Christianus, veniat ad me: et cum baptizatus fuerit, vadat liber quocumque voluerit. Cumque venissent omnes ad S. Alexandrum; aperuit Deus os ejus, et dixit: Filioli, audite et credite. Deus qui fecit cælum et terram, mare et omnia quæ in eis sunt, qui fulgura mittit et tonat, qui mortificat et vivificat; cui serviunt sol et luna et stellæ, et serenitates et nubes et pluviae; hic Filium suum de superno colorum misit per uterum Virginis, ut ex homine nasceretur. Hic cœpit ad fidem suam invitare omne genus hominum: qui cum duri essent ad

credendum, et nollent ei credere, hoc signum fecit, ut prandens cum eis, cum vinum in convivii defecisset, aquam verterit in vinum. Item cogitationes hominum singulorum cœpit exprimere: item caecorum oculos aperire, mutorum ora resolvere, claudicantibus gressum reddere, demonia fugare, languentes et febricitantes salvare: sed et mortuos suscitare, ventis imperare, tempestates arcere, supramare siccis pedibus ambulare. Cum hæc omnia faceret, et innumerabilis ei multitudo crederet; zelo ducti Pharisæi atque Judæi, crucifixerunt eum. Quod eos facere non vetuit, dum posset; quia nostræ mortis auctorem studuit captivare. Quo facto, tertia die surrexit a mortuis, et coram multis testibus ascendit in cælum, dans potestatem discipulis suis faciendi virtutes. Hic in fine seculi venturus est Judex, ut reddat bonis bona, et malis mala. Videte ergo vos qui credidistis, et date nomina vestra, ut efficiamini Christiani.

3 Cumque universi credidissent, et catechumenos eos fecisset, post simul, etiam Quirinus cum filia sua Balbina et omni domo sua, baptizati sunt: omnibusque qui simul erant in custodia baptizatis, apertus est carcer, et cœpit esse quasi ecclesia. Tunc abiit Commentariensis ad Aurelianum, dixitque ei universa quæ gesta sunt. Unde iratus jussit adduci Quirinum, et dixit ei: Ego te quasi filium dilexi: tu autem irrisisti me, deceptus ab Alexandro. Dixit ei Quirinus: Ego Christianus factus sum: vis occidere? vis fustigare? vis incidere? aliud non ero. Nam omnes qui erant in carcere, feci fieri Christianos, et dimisi eos: et noluerunt usquam ire... ibique sunt omnes in carcere, dicentes: Si pro criminibus nostris mori habuimus ac perire, quanto magis pro Christi nomine debemus animas nostras offerre? Ego vero rogavi eos, ut exirent omnes qui baptizati sunt, et vestibus candidis novisque vestivi, quia et hoc exigit religio Christiana: sed ad martyrium omnes usque nunc parati, stant ad necem suam, sicut esuriens pardus ad epulas. Jam quod tibi placet, incipe

et post mira-
cula facta

crucifixio,

et iudice
constituto:

F

credentes
baptizantur:

nolunt a car-
cere aperto
exire.

Captivi, rei
criminum,

adducti ad
Alexandrum

catechizantur
de Deo,

Christo
incarnato,

navi impositi submerguntur.
A cipe facere. Tunc fecit ei linguam abscidi... torqueri in euneo, manus ac pedes abscidi, et sic eum decollari et projici canibus... dehinc in carcere baptizatos cum navi vetusta in altum mare omnes deduci jubet, et illic ligatis ad colla lapidibus mergi in profundum maris.

memoria in sacris Fastis.
4 *Hactenus ea Acta : in quibus dicitur, ab Imperatore Trajano evocatus Aurelianus, comes utriusque militiæ, de Seleucia Isauriæ ad interfectionem omnium Christianorum ; qui ab aliis Judex, Princeps et Imperator etiam compellatur. Sacra memoria horum Martyrum inscripta Martyrologiis Usuarii, Adonis, Notkeri, Bellini et quum plurimis antiquis MSS. cum aliis recentioribus, elogio ex relatis Actis desumpto, quod ita refertur in Martyrologio hodierno Romano : Romæ natalis plurimorum sanctorum Martyrum, quos S. Alexander Papa, cum detineretur in carcere, bapti-*

zavit. Hos autem omnes Aurelianus Præfectus, navi D vetustæ impositos, in altum deduci, et illic ligatis ad collum lapidibus mergi præcepit. *Retinimus in titulo indefinitum numerum Plurimorum, propter Ecclesiæ reverentiam, Martyrologio isto utentis ; alias definitius ac forsitan verius, dici potuissent, Prope viginti : hunc enim numerum S. Quirinus expressit, de captivis interrogatus : quibus alios aliunde accessisse, ut dici potuerint plurimi, non satis fundate asseretur. Petrus de Natalibus lib. 4 cap. 42 addit motivum conversionis, qual vidissent, qualiter S. Alexander Papa Quirini filiam sanasset a gilibo seu struma deformi. Est hæc S. Balbina, cujus Vitam illustravimus xxxi Martii. Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiæ, post datum ex Actis relatis elogium, annotat nomina horum Martyrum prorsus ignorari; nec ubi eorum Reliquiæ asserventur, sciri contigisse.*

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRIS,

TERENTIO, AFRICANO, MAXIMO, POMPEIO, ZENONE, ALEXANDRO, THEODORO, ET SOCIIS XXXIII AUT XXXVI.

SUB DECIO
Theodorus Lector unus est inter scriptores Græcos historiae Ecclesiasticæ, a Joanne Christophorono simul editos, qui sub finem libri 2 Collectaneorum suorum indicat varios Sanctorum Reliquias, sub præcedentibus Imperatoribus Constantinopolim translatas : ubi ista huc spectantia habet. Theodosius Magnus imperavit annos sedecim, in quibus una cum eo Arcadius filius ipsius imperavit annos duodecim. Sub ipsius Magni Theodosii imperio Reliquiæ Sanctorum Martyrum Terentii et Africani, in martyrium S. Euphemie in Petram, decimo Kalendas Octobris, sunt depositæ : Fuerunt Constantinopoli plures ecclesiæ S. Euphemie dicatæ : ex iis S. Euphemiam, cognomento Petram, fuisse ab Anastasio Vicero et uxore ejus Ariadna ædificatam, testatur Georgius Codinus, de Originibus Constantinopolitanis cap. 100. Videntur autem Constantinopolitani, cum sacris Terentii et Africani reliquiis, etiam accepisse Acta martyrii horum Sanctorum eorumque sociorum : atque esse illa, aut saltem illorum illustre compendium, arbitratur, quæ Petrus Franciscus Zinus ex bibliotheca Domini Venetorum desumpta Latine reddidit, et Aloysius Lipomanus tomo vii Vitæ Sanctorum Patrum vulgavit, et ex eo Surinus : quæ itidem hic datus more nostro illustrata; magis illustranda et nova forsitan Latinitate donanda, si ipsum contextum Græcum nanciscamur aliquando, quod nullis hactenus officiis aut precibus potuimus impetrare, nescio qua Bibliothecariorum iniquitate constanter per annos quatuordecim adversante.

Acta martyrii Græce conscripta :
C **G**raeci in omnibus suis ritualibus libris, Menæis excusis et manuscriptis, magnificas odas et hymnos recitant hoc decima Aprilis, in laudem harum Martyrum : in quibus Terentius eminet, et Magnus sæpius et Pius in Deum appellatur : uti Africanus divinissimus, Maximus gloria effulgens, Pompeius et Theodorus inclyti : additur qui i. Actis decessit inus Macarius; sed in elogio max preferendo Macarius seu Beatus appellatur Zeno. Adduntur etiam in Odis concertantes Martyres triginta tres, et sic cum Menologio Basilii Imperatoris esset universim quodraginta. Interim in Actis sunt sex et triginta. Pro odis hic acrostichis versus præparantur.

Παρθένε με σῶζε καλλιόνην Μαρτύρων. Ἰωσήφ.

Victrix caterva Martyrum nos adjuva. Joseph.

Est hic S. Josephus Hymnographus, frater S. Theodori Studitæ, qui Martyrum in maximis tormentis

generosam constantiam laudat, et simul miraculorum, quæ ad eorum Reliquias fiebant, meminit; ubi inter alia tradit ista : Loculus reliquiarum effundit ægris medicinam, et malas expurgat affectiones : abluat squallorem, etiam animarum, et abigit demergitque catervas dæmonum, et omnium piorum corda irrigat gratia. Hæc ibi, ad secundum ἰσὶα τοῦ καλλιόνην; et similia sæpius repetuntur. Quia vero aliqua circa tormentum inflata paullo evulcatius explicantur in elogio, inter Odas inserto ipsis Menæis, uti etiam in MS. Synaxario Parisiensi Collegii Claromontani et apud Maximum Episcopum Cytherorum; illud una hic exhibemus, et est ejusmodi.

3 Die decima ejusdem mensis Aprilis, Certamen sanctorum Martyrum, Terentii, Africani, Maximi, Pompeii et reliquorum triginta sex : item B. Zenonis, Alexandri et Theodori. Imperante Decio, Præside Fortunatiano, floruerunt hi ex Africa oriundi. Cum edicto ubique promulgato de Christo ejurando et fide neganda, ii qui secus facerent, omni genere suppliciorum essent torquendi; tunc hi quodraginta martyres, multos retro sublapsos sponte ad pristinam Paganorum impietatem, errorem et vomitum reverti videntes, inter se conjurarunt, Christi se fidei et religioni constanter immorturos, corpusque et animam pro Christo genere exposituros, fortiterque facturos; seseque mutuo Christi verbis confirmabunt, quibus credentes, ad martyrium fortiter subeundum, adhoratus est dicens : Nolite timere eos qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere. Producti ergo ad Fortunatianum, de Christi virtute et potentia deque sculptis idolis et Deorum quos Pagani colerent imbecillitate egregie disputarunt, quos Præses in custodiam dari præcepit. Beatum vero Zenonem Alexandrum et Theodorum citatos, jam ante quoque quæstionibus exagitatos, monuit, ut deserta Christi fide ad cultum idolorum accederent. Sed illi, cum constantissime in iis quæ dixerant et quæ passi fuerant, perseverarent; spinosis et asperis virgis nervisque bubulis, succedentibus sibi invicem lictoribus, tam atrociter cæsi sunt, ut intestina apparerent. Deinde cubus igne candentibus per tergum adactis, etiam aceto sale mixto perfusi sunt, pannisque cilicinis perfricti. Desperans ergo Præses posse illos a sua fide avelli, cum precibus etiam idola in terram dejecissent, præcepit illos capite mactari. Ducti ergo Terentius et socii

miracula ad Reliquias.

Epitome Actuum ex Menais.

Math. 10

A socii, cum perinde, ut ante, pro libertate sua Christianam religionem tuerentur, reducti sunt in carcerem, et a collo manicis et pedicis implexi, catenisque constricti, in tribulos et murices ferreos abjecti sunt, et multis diebus inedia macerati; quod custodibus carceris præceptum esset, ne quidquam cibi a quoquam inferri paterentur. Sed ne quidem in istis suminis angustiis deserti sunt a Deo; sed ab Angelis cibo recreati, et vinculis omnibus fuerunt exsoluti. Ad Præsidentem rursus adducti, salvi, integri et plane illesi: a quo rursus lacerati et feris objecti, evaserunt illesi, nulla bestia Sanctos ausa contingere. Tunc Præses in desperationem coniectus, jussit omnibus cervices resecari. *Hæc ibi, quæ plurimum contracta leguntur in Anthologio Græcorum, et Menologio Basilii Imperatoris.*

An aliqui
colantur 5
Aprilis

4 Idem Græci, in MS. Synazario Parisiensi Collegii Claramontani, et Taurinensi Duris Sabaudiar, ista habent ad diem v Aprilis: Item certamen sanctorum martyrum Terentii, Pompeii, Maximi, Zenonis: et sunt in Menais Grævis in tres titulos distincti, ubi primo loco refertur Pompeius, ex cujus cervice dissecta lac effluxit. Dein collocatur Zeno, traditurque pice illitus, et in ignem coniectus, et basta in medio rogo vulneratus, martyrium consummasse. Ultimo habentur Maximus et Terentius, et dicuntur participes ejusdem e vita exitus et gloriæ, per capitis sectionem. Quæ autem de his duobus ultimis dicuntur, possunt plane Sanctis hisce applicari. Quæ vero de Zenone dicuntur, sunt diversa ab his, quæ hic memorantur, ut is potius possit censeri alius. De lacte etiam ex cervice S. Pompeii effluente nihil in hisce Actis habetur, ut vel id eo dubitaverimus, num ad hosce martyres sit transmittendus.

Memoria in
Fastis La-
tinis,

5 Græcos secuti Latini, etiam ad hunc x diem, hosce Sanctos Martyres celebrant. Molanus exprimit Terentium, Pompeium et socios, inter istos duos in Martyrologio Romano interponitur Africanus. At Galesinius recenset Terentium, Africanum, Maximum, Pompeium et socios triginta, additque, cum Martyrologio Romano et Actis Græcis, eos sub Decio Imperatore et Fortunatiano Præfecto seu Præsidente fuisse coronatos. Palæstra martyrii nusquam exprimitur, solumque dicuntur ex Africa oriundi. Forsan a tibi sub Imperio Orientali passi riderentur, ut vel id eo facilius potuerint sacræ Reliquiæ Constantinopolim transferri; nisi sub Præsidente Africæ occisos fuisse indicaret Menologium Basilii Imperatoris. Eorum antesignanus Terentius solus indicatur hodie in Tabulis Kalendarii Moscovitici, et in

C Kalendario Ruthenico apud Possevinum in Appa-
ratu.

brachium
alicujus S.
Terentii
Bononiæ,

6 Masinus in Bononia perlustrata tradit ad x diem Aprilis, brachium S. Terentii Martyris asservari in ecclesia S. Mariæ Servitarum, obtentum a Marcio Ginetto Cardinale et Alexandri vi Papæ Vicario, idque constare ex Actis ab Antonio Francisco Maria Simio Notario Romæ ix Januarii anno MDCCLXII, et Bononiæ, post recognitionem D. Antonii Ridolphi Vicarii Generalis Archiepiscopatus, a Carolo Vanotti xxv Januarii ejusdem anni confectis. Verum non inde constat reliquias esse Terentii Martyris Afri, sub Theodosio magno olim Constantinopolim translatas, et non alterius potius Terentii Romæ cronati: cujus memoriam sacram etiam od hunc diem voluerunt Servitæ celebrare; ex consuetudine plurium, cum Reliquias Roma accipiunt ad Romanum Martyrologium recurrentium: quæ consuetudo utinam tam facile posset aboleri, quomodo facile possunt indicari incommoda quotidiana et gravia, exinde provenientia.

ACTA MARTYRII

Ex antiquo MS. Græco Veneto edita; Interprete Petro Francisco Zino.

D Decius Romanorum Imperator, idolorum studio cupiens omnes in exitii barathrum pertrahere (erat enim filius diaboli) in universas Imperio subjectas provincias edictum misit, ut omnes Christiani ad immolandum et comedendum ea, quæ idolis essent immolata, pertraherentur; quod si qui recusarent, in judicium vocati plecterentur. Decretum hoc cum in Africanum ad Præfectum Fortunatianum esset perlatum, ipse sedens in tribunali, populum convocavit, et sic est allocutus: Diis immolate, alioqui suppliciis afficiemini: et, his dictis, tormenta in medium proferri jussit. Quibus conspectis, multi perterriti Præfecto obtemperarunt, et a Christi religione defecerunt. Quidam tamen ex ipsis, numero quadraginta, in Christi fide fortiter mori decreverant, seque mutuo ita cohortabantur: Videte, fratres, ne Dominum nostrum Jesum Christum abnegemus, ne ipse quoque abneget nos. Mementote Dominum olim dixisse: Nolite timere eos, qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere. Timete potius eum, qui potest animam et corpus perdere in gehennam.

Ob edictum
Decii

variis a fide
deficientibus

quadraginta
manent con-
stantes.

Matt. 10, 28

E

2 Fortunatianus ad hos: Video, inquit, vos viros, et ætate perfectos et sapientia præditos: quamobrem miror, cur vos ejusmodi demeritiæ tradideritis, ut unum Deum et Regem dicatis, quem Judæi, ut hominem sceleratum, crucifixerunt. Respondit omnium nomine sanctus Martyr Terentius: Si nosses, Præfecte, Crucifixi virtutem, relictis idolorum erroribus, ipsum coleres et adorares. Est enim filius Dei, benignus, dives, clemens et misericors; qui Patris nutu et voluntate in terram descendit, divinitatemque suam humanæ naturæ conjunxit, et pro salute nostra Crucem subire voluit. Fortunatianus, his auditis, dixit ad eos: Immolate: alioqui membra vestra comburens, delebo vos. Putas, inquit Terentius, nos errore commotos sententiam mutatos? Non adeo sumus ignavi, ut, relicto vitæ largitore, deos alienos adoremus. Fac igitur celeriter, quod tibi lubet adversum nos, quoniam strenui et constantes Christi cultores sumus. Indignatus Præfectus, jussit eos, vestimentis detractis, in idolorum templum trahi: idola autem auro argentoque et pretiosis erant vestibus exornata, Ingressus Fortunatianus dixit eis: Magno deo Herculi sacrificate: gloriam enim et potestatem ejus conspiciatis. Erras, inquit Terentius, et ignoras id quod tibi utile est Dei enim isti tui, lapides sunt et ligna, et æs et ferrum: ornati sunt auro, ut homines decipiant et abducant ab æterna vita. Nam ipsi quidem non vident, nec loquuntur, nec audiunt, nec ambulant: quippe qui ab hominibus sculpti conflatique sunt, et in hominum speciem conformati, ut ad hanc impiam cogitationem eos qui sibi parent convertant: similes enim eorum sunt qui faciunt ea, et omnes qui confidunt in eis. Dicite, quæso, isti quos deos asseritis, possunt ne sibiipsis opitulari, et eos a quibus læduntur ulcisci? Quod si ipsi sibi auxilio esse non possunt, quomodo nobis opitulabuntur?

coram Præ-
side fidem
profutur:

educti in
templum ir-
rident falsos
deos:

F

3 Hæc audiens Præfectus, jussit Terentium, et Africanum, et Maximum, et Pompeium in carcerem interiorum detrudi, et omni diligentia custodiri: Cras inquit, audiam illos. Beatum autem Zenonem, et Alexandrum, et Theodorum cum reliquis sociis, qui erant omnes numero triginta sex, ad tribunal adductos sic alloquitur: Cum ex priori vestra contentione nihil utilitatis perceperitis, parete mihi et magno deo Herculi immolate. At illi: Sæpius jam, inquit, diximus, nos esse Christianos, id quod ex superioribus

quatuor in
carcerem
inclusi
at triginta
tres

reliqui frustra oppugnantur :

A superioribus quæstionibus intelligere potuisti : nec tu nobis unquam persuadebis, ut idola impura colamus et adoremus : facile enim possumus, quicquid in hanc sententiam dixeris, confutare. Non vultis inquit Præfectus, cohortationes meas audire? Atqui invictorum Imperatorum jussa facere cogemini. Et jussit eos asperis virgis et nervis vapulari. At illi, sublatis in cælum manibus, una omnes et clara voce dixerunt : Aspice, Domine, et adjuva servos tuos, et libera nos ab adventario. Quibus auditis, magis adhuc eos virgis cædi imperavit, donec multi satellites unus post alium eos verberando defessi sunt, et lora ac virgæ defecerunt. Rursum autem jussit eos fustibus cædi : verum licet omnia ipsorum viscera contererentur, adeo tamen hilares ac læti erant fortium Martyrum vultus ut omnes Sanctorum patientiam atque constantiam admirarentur.

acriter flagellati et fustibus cæsi gaudent :

4 Postquam igitur cæsi fuerunt, dixit ad eos Præfectus : Imolate et liberabo vos. Sancti autem tacebant. Sed Præfectus iratus pyras incendi jussit, et terga eorum aduri, cum ea prius aceto et sale conspersa essent. Tunc sancti Dei Martyres suspicientes in cælum, dixerunt : Domine Deus noster, qui tres pueros, Ananiam, Azariam et Misaelem de camino ignis liberasti, nec eos lædi permisisti ; qui Daniele ex ore leonum eripuisti, et de manu Pharaonis Mo-
sem servasti ; et sanctam Theciam ab igne et theatro et feris ac bestiis marinis defendisti ; qui amicis tuis perfectum regnum largitus es ; qui filium tuum Dominum nostrum Jesum Christum a mortuis excitasti ; qui multa variaque dona nobis dedisti ; qui lucem procreasti, et cælum sicut pellem extendisti ; qui stellas dinumeras, et suis eas nominibus vocas ; qui in fines terræ misisti veritatem ; exaudi nos supplices, et ex calamitatibus libera : quoniam tua est gloria in secula seculorum, Amen. Cum precandi finem fecissent, Præfectus ira desæviens, jussit eos suspensos dilacerari. Quod quidem dum fieret, sanguinis rivi ex eorum corporibus defluebant : neque tamen cruciatuum acerbitate commovebantur : Deus enim confirmabat eos, et robur ac fortitudinem subministrabat. Præfectus autem ad eos : Persuaseruntne vobis tormenta, ut ab insania recedatis ? an adhuc in impietate vestra permanetis ? Illi nihil responderunt. Ad vos, inquit rursum Præfectus, hæc loquor. At sancti Dei Martyres suspicientes in cælum, ita locuti sunt : Deum omnipotens, qui Sodomorum urbem propter ipsorum nequitiam igne succendisti, et in solitudinem redelegisti, hoc etiam impiorum domicilium nunc propter justitiam tuam evertet. Cumque Christi signum frontibus suis impressissent, insufflarunt adversus idola, et statim confracta in pulverem redegerunt. Tunc sancti Martyres ad Præfectum, Cernis, inquirunt, deos tuos ? Ubi est robur ipsorum ? potueruntne sibi ipsis opitulari ? Haud multo post autem et templum corruit. Cujus eversione indignatus Præfectus, jussit ut sancti Martyres capite plecterentur. Qua illi sententia læti, collaudabant Deum : et gaudentes ad locum præfinitum pervenerunt, et genibus flexis oblatisque cervicibus, confestim interferti sunt. Accesserunt autem viri religiosi, et sublata eorum corpora in loco sacro condiderunt.

aduruntur :

B ex ore leonum eripuisti, et de manu Pharaonis Mo-
sem servasti ; et sanctam Theciam ab igne et theatro et feris ac bestiis marinis defendisti ; qui amicis tuis perfectum regnum largitus es ; qui filium tuum Dominum nostrum Jesum Christum a mortuis excitasti ; qui multa variaque dona nobis dedisti ; qui lucem procreasti, et cælum sicut pellem extendisti ; qui stellas dinumeras, et suis eas nominibus vocas ; qui in fines terræ misisti veritatem ; exaudi nos supplices, et ex calamitatibus libera : quoniam tua est gloria in secula seculorum, Amen. Cum precandi finem fecissent, Præfectus ira desæviens, jussit eos suspensos dilacerari. Quod quidem dum fieret, sanguinis rivi ex eorum corporibus defluebant : neque tamen cruciatuum acerbitate commovebantur : Deus enim confirmabat eos, et robur ac fortitudinem subministrabat. Præfectus autem ad eos : Persuaseruntne vobis tormenta, ut ab insania recedatis ? an adhuc in impietate vestra permanetis ? Illi nihil responderunt. Ad vos, inquit rursum Præfectus, hæc loquor. At sancti Dei Martyres suspicientes in cælum, ita locuti sunt : Deum omnipotens, qui Sodomorum urbem propter ipsorum nequitiam igne succendisti, et in solitudinem redelegisti, hoc etiam impiorum domicilium nunc propter justitiam tuam evertet. Cumque Christi signum frontibus suis impressissent, insufflarunt adversus idola, et statim confracta in pulverem redegerunt. Tunc sancti Martyres ad Præfectum, Cernis, inquirunt, deos tuos ? Ubi est robur ipsorum ? potueruntne sibi ipsis opitulari ? Haud multo post autem et templum corruit. Cujus eversione indignatus Præfectus, jussit ut sancti Martyres capite plecterentur. Qua illi sententia læti, collaudabant Deum : et gaudentes ad locum præfinitum pervenerunt, et genibus flexis oblatisque cervicibus, confestim interferti sunt. Accesserunt autem viri religiosi, et sublata eorum corpora in loco sacro condiderunt.

dire dilacerantur

C signo Crucis idola confringunt, templum deiciunt, decollantur.

5 Tum beatum Terentium, et Africanum, et Maximum, et Pompeium adduci jubet, et dicit ad eos : Diis imolate, alioqui male estis perituri : et nemo poterit eripere vos e manibus nostris. Christiani sumus, ut sapissime jam diximus, responderunt Martyres, et in Christo spes positas et collocatas habemus. Dæmones non adoramus, neque deos tuos colimus, et tormenta tua negligimus. Proinde quosvis adhibe cruciatus. Deo enim adjuvante, te a nobis victum iri confidimus, quemadmodum et diabolus

Alii 4 a carcere educti manent constantes,

superatus est a Christo, qui nos ad cupiditates tuas vincendas corroborat. His auditis, jussit eos in custodiam abduci, et catenis eorum colla, et manus pedesque compedibus vinciri. Eos igitur ministri, ut jussi fuerant, in carcerem conjecerunt. Imperavit præterea, ut tribulos ferreos in terram projicerent, quibus configerentur ; et nemiui Christianorum ad eos accedere permetterent, ne cibum afferrent. Veram circamediam noctem lux fulsit in carcere, et Angelus Dei stetit in conspectu ipsorum, et dixit ad eos : Terenti, et Africane, et Pompei, et Maxime, servi Dei altissimi, consurgite, et corpora vestra curate. Et accedens Angelus, tetigit catenas eorum, et ceciderunt : et ecce mensa coram ipsis bene instructa. Et dixit ad illos Angelus : Quiescite, et cibum capite, quem vobis Christus misit. Sancti autem, Christo collaudato, comederunt. At custodes, splendore perspecto, ingressi sunt, ut viderent, quid illud esset : invenerunt eos gaudentes et Præfecto rem nuntiarunt. Qui postridie eos ad tribunal adduci jussit : et, Nondum, inquit, suppliciis edocti estis, ut ab amentia vestra discedatis, et diis imoletis ? Respondit Terentius : Stultitia hæc nobis erit et omnibus qui diligunt Deum. Quod enim stultum est Dei, sapientius est hominibus : nam hominum sapientia, apud Deum stultitia est. Stulti et amentes essemus, si, relicto Deo, dæmones, quemadmodum tu facis, adoraremus. Quibus verbis Præfectus iratus, jussit eos unguis lacerari. Dum autem id fieret, illi precabantur Deum, dicentes : Jesu Christe, fili Dei viventis in secula, lumen Christianorum, spes nostra certissima, præsto sis nobis, et fer auxilium, et ne confundas nos propter sanctum nomen tuum. Christi igitur ope sublevati, cruciatus non sentiebant.

D arctius vincti et inclusi:

ab Angelo confirmantur :

6 Itaque jussit eos Præfectus in carcerem retrudi. Et convocatis omnibus ferarum incantatoribus, imperavit, ut sævas omnes feras et crudeles, quas haberent, aspides et viperas afferrent, et cum ipsis includerent. Quæ quidem feræ ad pedes eorum accedentes, eos nihil omnino lædebant : Sancti vero considerantes, psallebant, et Deum collaudabant. Cumque tribus diebus et tribus noctibus cum sanctis inclusæ mansissent, quarto die sub noctem misit Præfectus, qui viderent, utrum a feris consumpti essent. Sed qui missi fuerant, ad carceris fores appropinquantes, audiebant eos psallentes et collaudantes Deum. Cumque diligentius vellent intueri quid ageretur, carceris tectum conscendentes, Sanctos F viderunt, qui considebant, et Angelum Dei stantem ante faciem ferarum, et ne eos appropinquarent, prohibentem : et Præfecto celeriter, quæ viderant, nuntiarunt. Summo igitur mane sedit in tribunali, et jussit, ut incantatores feras suas sumerent, et sancti ad tribunal adducerentur. Incantatores igitur cum ad carceris ostium incantationibus suis feras advocarent, illæ non audiebant : sed cum ostium carceris apertum ab illis esset, uno omnes impetu egredientes, quoscumque nactæ sunt homines, occiderunt, et in solitudinem profectæ sunt. Tunc custodes ad Præfectum Sanctos adduxerunt : qui cum eos nulla in parte læsos adspiceret, furore concitatus, eos capite damnavit. Sancti autem egressi sunt læti, canentesque dicebant : Liberasti nos, Domine, ab iis qui nos affligebant, et qui oderant nos confundisti. Ministri vero, eductis gladiis, fecerunt imperata. Atque ita Sancti in Christi confessione, martyrii palmam acceperunt. Eorum autem corpora recte componentes viri religiosi, in loco, qui duobus passuum millibus ab urbe distabat, sepelierunt, ad gloriam Salvatoris nostri Jesu Christi, qui vivit et regnat in secula seculorum, Amen.

non læduntur a feris et serpentibus :

plectuntur capite.

DE SANCTIS MARTYRIBUS ALEXANDRINIS

APOLLONIO PRESB. GRANO, HILARIO, DONATO, CON-
CESSO, SATURNINO.

X APR.

Memoria in
antiquis
Fastis.et nomina
singulorum.

B

Hic illustri Alexandrinorum Martyrum turmæ Antesignanus præponitur S. Apollonius Presbyter et solus memoratur a Notkero, atque in Martyrologiis MSS. Casinensi, Altempsiano, & Cyriaci et aliis. In Calendario antiqui Missalis et Breviarii Mediolanensis fit memoria S. Apollonii Presbyteri et sociorum Martyrum. Usuardus ista habet: Alexandriae S. Apollonii, Presbyteri et Martyris, et aliorum quinque. Usuardo consentiunt plurima eaque antiqua MSS. Grevenus in Auctario Usuardi addit præterea Saturninum et Granum: sed hic Granus dicitur in MS. Aquigranensi. In Barberino codice et S. Maximini adduntur Saturninus, et Concessus, quibus in MS. Pragensi jungitur Gajanus. Saturninus solus collocatur in Alrebatensi et Thracensi MSS. In pervetusto Martyrologio S. Hieronymi ista leguntur: In Alexandria Apollonii Presbyteri, Grani, Hilarii, Donati, Concessi, Saturnini, Gaiani. Ita apographum Lucense. Sed ultimus deest in pervetusto codice Epternacensi, et loco illius in apographo Corbeensi Parisiensis circumsa legitur Saturnus, et Gajanus loci Grani est positus. In MS. Parisiensi a Lubbo communiçato habentur Martyres Alexandrini, Apollonius, Granus, Saturninus, Hilarius, Donatus: qui idem etiam habentur in MS. Augustano S. Udalrici. In MS. Tamlactensi exprimuntur nomina Apollonii, Hilarii, Saturnini, Donati, Concessi, quomodo etiam ultima duo nomina scribantur in MS. Epternacensi: sed in aliis omnibus Donati et Concessi: post quos in codice Blamiano habetur cum ceteris Sanctis. Et hæc sunt quæ de hisce Martyribus in antiquioribus Fastis notantur. Gaiantum sejungimus, de eo sequenti titulocturi. Saturnus omittitur, ut supernumerarius, et forte ex nomine Saturnini non recte alicubi scripto geminatus.

an Apollonio
dandus socius
Philemon?

2 Maurolycus hoc elogium hi-cce Martyribus annectit: Alexandriae S. Apollonii Presbyteri, et aliorum quinque. Hic cum monachus sanctissime vixisset, in vinculis positus, Philemonem custodem suum convertit: cum quo igni traditus, mansit illæsus: inde Iudex et complures conversi sunt: quos Alexandriae Praefectus in mare jussit mergi, corpora vero ad

littus ejecta, digno sunt honore tumulata. Similia habent Felicius, Gulesinius, Canisus, et Martyrologium Colonie et Lubecæ anno MCCCXC circumsa. In Martyrologio Romano hodierno hoc elogium recitatur: Alexandriae sanctorum Martyrum Apollonii Presbyteri, et aliorum quinque. qui in persecutione Maximini in mare demersi sunt, Baronius in Notis allegat Usuardum, qui priorem solum partem habet, et Petrum de Natalibus in Catalogo lib. 4 cap. 43.

3 Additur in iisdem Notis eorum res gestas haberi in Vitis Patrum, scilicet apud Palladium cap. 66 et 67, et Ruffinum cap. 19, quod Caput citat Baronius, tum hoc loco quam die viii Martii ubi agit de SS. Apollonio et Philemone, et Ariano Præsede, Theotico et sociis, quorum ultimus in mare submersus tradit. Accurate horum Acta illustravimus ad dictum diem viii Martii: sed ea non satis quadrant cum iis quæ in Vitis Patrum recitantur, multoque minus cum antiquis Martyrologiis jam a nobis recitatis. Petrus de Natalibus loco citato certamen Apollonii et sociorum ex Vitis Patrum contraxit: sed fortasse ut se Usuardo accommodaret, Apollonium Presbyterum dixit, cum in Vitis Patrum Diaconus ducatur his verbis apud Ruffinum: Tradebant seniores fuisse quemdam persecutionis tempore monachum, nomine Apollonium, qui cum vitam magnificam egisset inter fratres, etiam Diaconus ordinatus est. Tempore ergo persecutionis... comprehensus, mansuetudine sua Philemonem convertit. Hic Philemon in Actis ad viii Martii et Vitis Patrum dicitur Choraula publicus seu famosissimus et Apollonius Diaconus, ut videatur traditio seniorum, a Ruffino citata, non fuisse tum accurata, quin in multis circumstantiis aberraret. Diversissimi sane nobis videntur Apollonius Diaconus cum Philemone passus Antinoi viii Martii, quem deinde ipsorum Iudex Ariannus cum quatuor Protectoribus vertente anno xvi ejusdem mensis, vel intra eundem annum xiv Decembris secutus ad Martyrium est, et Apollonius Presbyter ab Usuardo cum aliis quinque attributus Alexandriae, et alia forsane persecutione aut saltem anno ad certamen progressus.

an ambo
relati in Vitis
Patrum?

E

G II

C

DE SANCTO GAIANO,
MARTYRE IN THRACIA AUT DACIA.

F

X APRILIS

aiamus
passus in
Thracia,

aut Dacia,

Martyrologii Hieronymiani antiquius apographum, quo fuimus hactenus usi, relatis Martyribus Alexandrinis jam a nobis indicatis, ista habet subjuncta: In Thracia Gaiani. Apographum Corleicense Parisiis creusem: In Thracia natalis Gaiani. Eodem habentur in codice S. Maximini et Barberino, ex quo aliisque genuinum Martyrologion Bedæ excudimus ante tantum ii Martii. Notkerus etiam ista habet: In Thracia nativitas S. Gaiani. Sequitur Grevenus in Auctario Usuardi. Et hic ille est, qui in Lucensi apographo adjunctus est ultimo loco Martyribus Alexandrinis, omisso scilicet loco Thraciæ.

2 Aliqua difficultas eroritur, an hic Gaianus fuerit Diaconus, et forsane in Dacia martyrio coronatus. MS. Rhinoviense in Helvetia ista habet hoc die: Alexandriae Apollonii Presbyteri, et in Dacia Repensi, Gaiani Diaconi. Hæc in MS. Richenoviensi sive Augix-diritis prope Constantiam ita exprimuntur: Alexandriae Apollonii Presbyteri. Et in Dacia Ripensi Gaiani Diaconi, Helari. Est hic Hilarius e sociis S.

Apollonii. In Notitia dignitatum Imperii Romani, Provinciae Daciæ statuuntur quinque, et ex his Dacia mediterranea, et Dacia Ripensis primo loco recensentur. MS. Tamlactense in Hibernia sic incipit: Apollonii, Repensi, Diaconi, Hilarii, et sub finem Gaiani. Quæ videntur accipienda de Gaiano Diacono in Dacia Ripensi. Hic jam queritur an duo fuit statuendi Gaiani Martyres, quorum alter in Thracia, alter in Dacia sit orrigus: uti fit in primo apographo Hieronymiani Martyrologii, in quo sub finem ista leguntur: In Dacia Gaiani Diaconi: et de alio ista diximus haberi: In Thracia Gaiani.

3 Quia tamen in hoc unico videmus bis unum idemque nomen repeti, quod adhuc subinde notavimus contigisse, hac præmonitione facta, unicum solum ponimus Gaiantum, sive is passus fuerit in Thracia, sive in Dacia. Aliquibus Gaianus Martyr proximo die ex Martyrologio MS. Casinensi profertur, sed num sit ille in Thracia aut Dacia passus, nescitur.

nisi sint
diversi

DE SANCTIS XVII MARTYRIBUS AFRIS.

G. II

X APRILIS

Tertio loco proponuntur hi Martyres in pervetusto apographo Epternacensi Martyrologii Hieronymiani his verbis : In Africa xvii Martyrum : In apographo Lucensi et Corbeiensi additur : quorum nomina Deus, seu Dominus scit. Eadem phrasi utitur Natherus, sed solum sedecim Martyres habet : qui in MS. Pragensi censentur octodecim : in MSS. Ulrajectino Ecclesiæ collegiæ S. Mariæ,

et Trevirensi S. Martini, nec non apud Grevenua in Auctario, leguntur etiam septemdecim. In MS. Reginar Sueciar, ab Hulstenio plurimi testamento, dicuntur Martyres xi., quorum nomina Deus scit. Nec possunt hæc referri ad Terentium, Pompeium, aliosque, de quibus supra egimus : quia multorum ex illis nomina distincte exprimuntur.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

PINNADO SEU PINNATO, SUCCESSO ET MARCELLO.

G. H.

X APRILIS

Lucense et Corbeïense Martyrologii S. Hieronymi Apographa, post relatos Martyres xvii in Africa passos, addunt ista : Et alibi Pinnati, Successi, Marcelli. MSS. Leodiense, S. Laurentii sub nomine Adonis, et Florarum, S. Theodoro Presbytero Antiochiæ passo, de quo max agemus, addunt Successum et Marcellum : qui duo Antiochiæ tribuuntur in MS. Coloniensi S. Mariæ ad Gradus. Ast iidem duo in Africa dicuntur passi in Martyrologiis Atreba-

tensi et Tornacensi; et, loco non indicato, referuntur in MS. Latiensi et Pragensi : sed ultimus in hoc Marcellinus scribitur. In codice Epternacensi Martyrologii Hieronymiani omnes tres habentur, et ita exprimuntur : Et alibi Pinnadi, Successæ, Marcellæ. Eodem fere modo indicantur in MS. Tamblachtensi nomina Pinnadi et iterum Pinnadii, Successæ, Marcellæ. Verum si-
E
cuti in pluribus codicibus reperimus scribi Successi et Marcelli, ita eorum nomina proponimus.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

VIARIO, DONATO, CYPRIANO, LICINIO ET PUBLIO.

G. II

X APRILIS

Inter illustriora monumenta, quæ in celeberrimo totius Ordinis Benedictini Archimonoasterio Casinensi reperimus, fuit vetustissimum aliquod Martyrologium, antiquo caractere Langobardico exaratum, in quo ad hunc diem ista solum leguntur : iv Idus Aprilis Natalis sanctorum Martyrum Viarii, Donati, Cypriani, Licinii, et S. Publii. Nomen Viarii, qui horum Martyrum Antesignanus est, hactenus in nullis Martyrologiis invenimus signatum. Licinii Martyris Novocomensis memoria est vii Augusti, cui quinque alii socii junguntur. Dedimus ex hoc eodem Casinensi Martyrologio iv Martii Lucinium Episcopum Martyrem, cum Aristione itidem Episcopo et Martyre, sed plane censemus ab hoc diversum. Dedimus ex eodem MS. Casinensi S. Cyprianum Martyrem in

Africa ad diem vii Martii, alium Martyrem Cyprianum Corinthi, cum variis, sed aliis sociis, celebravimus x Martii. Iterum hoc mense xii et xv die Martyres sunt Cypriani, sed aliis juncti sociis, et idem fere aliis mensibus. Donati nomen pluribus Martyribus inditum : ex his fuerunt tres et viginti tribus præcedentibus mensibus. Alius hoc die inter Martyres Alexandrinos est, et plures aliis diebus recensentur. Aliquot etiam variis diebus occurrunt Martyres, Publii appellati. De eodem etiam Sancto hoc Publio potest dubium moveri, an sit aliis onnumerandus, quod dicatur sub finem, Et S. Publii, sed forsitan Sancti titulus oscitanter est adjunctus. Quidquid sit, suggerimus aliis, qui si possint lucem majorem adferre, libenter videbimus honorem Sanctorum augeri.

DE SANCTO PALLADIO

G. H.

EPISCOPO AUTISSIODORENSI IN GALLIA.

F

CIRCA AN
DCLXI.

Galliæ antiquæ ad Icaunam fluvium urbs Episcopalis Autissiodorum. Ducatus Burgundiæ inserta, et Vastinio seu Gastinensi regioni vicina, hoc die celebrat festum S. Palladii, olim sui Episcopi : uti nobis testantur antiqua Ecclesiæ Autissiodorensis Breviaria, quæ varia habemus. Sed in his præscribitur totum Officium, a primis Vesperis usque ad secundas, recitandum esse de Communi Confessoris Pontificis. Acta aliqua hujus Episcopi continentur in Historia Episcoporum Autissiodorensium, opera ac studio Philippi Labbe tomo primo Novæ bibliothecæ Manuscriptorum librorum in lucem prolata. In ea cop. 20 eduntur Acta S. Desiderii decessoris, illustranda ad diem xxvii Octobris : ubi dicitur S. Desiderius monasterio et basilicæ S. Germani, per manus Palladii tunc Presbyteri, et basilicæ Domini Germani Abbatis, postmodum vero sui in Episcopatu successoris, dedisse Orgiacum et Marciacum cum omni integritate ad se pertinente, simulque Nantillam et Pociacum cum omnibus ædificiis, mancipiis, vineis, plantis novis,

et universis appendiciis eorum. Traditur S. Desiderius vita functus anno dcccxxxiii, dicto xxvii Octobris; eique successisse, saltem sub initium anni sequentis, S. Palladius; de quo ista in memorata Historia legitur capite xxi.

ei succedit,

2 Palladius sedit annos viginti sex menses tres. Fuit enim temporibus Dagoberti Regis, Præsulantis apud urbem Romam Deus-dedit, Bonifacio, Honorio, Severino, Joanne atque Theodoro. Ille fuit vir strenuus, atque temporibus Domini Desiderii prædecessoris sui Abbas monasterii S. Germani. Post cujus excessum, eo quod esset vir sapiens, largus atque misericors, ab omni populo in Episcopum eligitur. Accepto vero Sacerdotio, totum se ecclesiasticis tradidit disciplinis. Nam basilicam S. Stephani plurimis et maximis ditavit donariis; fecit enim duas Cruces ex auro purissimo, quas et obtulit : sed et plurima vasa anactea argentea, quæ ad nostram usque ætatem in thesauris ejusdem ecclesiæ servata permanserunt : hæc nos ipsius nomine vidimus

ditat eccle-
siam S. Ste-
phaniCultus in
antiquis
Breviariisa S. Deside-
rio varia
bona acquirit
Abbas,

A vidimus insignita. Fecit et monasterium S. Juliani Martyris, ubi ædificavit basilicam alteram, quam in honore sanctæ Dei Genitricis Mariæ dedicavit: quod monasterium Virginum esse constituit: quod ante ipsam, infra muros civitatis parvo ambitu constructum, virorum fuisse certissimum est. Nam et id monasterium maximis ædificiis extulit, ac muro undique circumcinxit: et (quia omnes Ecclesiæ Autissiodorenses suæ ditioni erant subjecta) tam ex S. Stephani quam ex S. Germani villis copiose ditavit. Fecit et basilicam prope muros civitatis, in honore S. Eusebii Vercellensis Pontificis et Martyris; ejus testudinem a parte Orientali ex musivo simul et auro compsit ac dedicavit, variisque muneribus ampliavit; quod etiam monachorum esse constituit, ac muro undique circumcinxit. Fecit et basilicam S. Germani in pago Autissiodorensi, in loco qui dicitur Vereisus; quam et nobili testudine ex musivo et auro decoravit. Hic etiam constituit, ut per singulos annos, festivitate S. Germani, que celebratur die Kalendarum Octobrium, expleta Missarum celebritate, ob amorem et reverentiam tanti Præsulis, a manu Episcopi centum solidos recipiant Canonici basilicæ S. Stephani; quatenus alacrioribus animis delectet eos per succidiva tempora ejusdem festivitatis celebrare gaudia. Obiit autem iv Idus Aprilis, et sepultus est in basilica S. Eusebii, quam ipse, ut prædiximus, suo tempore construxerat. Et cessavit Episcopatus dies decem.

B 3 *Hactenus præcitata Historia Episcoporum Autissiodorensium, in qua capite sequenti agitur de S. Vigilio, successore S. Palladii, qui, jubente Waratone Principe Palatii, in Cotia silva martyriam perpesus traditur: ergo anno Christi DCLXXXII, uti liquet ex renovata chronologia Dagobertina. Et tamen in dicta Historia dicitur solum annos viginti quinque, menses quinque sedisse: qui si conjungantur cum annis viginti sex et mensibus tribus, qui S. Palladii Sedi tribuuntur, conficiuntur solum anni unus et quinquaginta et menses octo: adeoque, ut ab anno DCXXXIII (sub cujus saltem initium est S. Palladius Episcopus creatus) usque ad annum DCLXXXII (quo S. Vigilius est occisus) perveniatur, interponendi sunt saltem anni LIX. Unde consequens est, quod vel aliquis Episcopus inter has duos sit collocandus, cujus nomen exciderit, aut plures anni hisce aut alteri horum sint tribuendi. Carolus le Cointe, in Annalibus Ecclesiasticis Francorum, arbitratur, S. Palladium vixisse usque ad annum quintum regni Chlotarii III, potius dixisset primum, qui nobis est annus DCLXI, et consequenter sedisset annos XXXIII et*

tunc Vigilio supersunt anni XXV in ejus Vita requisiti. D Agunt de eodem S. Palladio Demochares, Chenu, Claudius Robertus et Sanmarthani in Catalogis Episcoporum Autissiodorensium, sed paucis res ejus gestas attingunt, quas longiore encomio deducit Saussayus in Martyrologio Gallicano, quod subjungimus, et est hujusmodi.

4 Autissiodori S. Palladii Episcopi et Confessoris, qui ex Abbate S. Germani, ubi sanctioris disciplinæ exempla ac documenta prodiderat, S. Desiderio in Episcopatu ob præcellentes dotes subrogatus; mox ut Pontificatum suum exorsus est ab vitiorum extirpatione, quorum fœdissimam maculam ab ovibus suis aboleret, initium fecit: nec ullam quietis partem sibi permisit, quo minus divinæ legis et sacræ politiæ jura plene vindicasset. Quod studium ut in ceteros Gallie populos propagaret strenuus pietatis cultor et assertor, Remensi, sub Sonantio Metropolitæ secundæ Belgiæ, nec non Cabilonensi, sub Gauderico Lugdunensi Celticæ Primæ, coactis Conciliis interfuit, quibus præsentia sua et sapientia multum decus attulit. Hinc ad Ecclesiæ suæ cultum, omnem solitudinem convertens, aedes sacras in pristinum aut majorem etiam splendorem sua solitudine restituit: ecclesiam S. Gervasii in oppido Varziaco, et Juliani Martyris non longe ab urbe, Sanctique Eusebii in ipso sinu Episcopatus construxit. Atque cum indies domus Dei decorem piis præclarisque operibus amplificaret, demum ex laboribus et præsentis vitæ fluctibus (quos in diuturno Pontificatu sæpe perpersus, at semper prætergressus est) ad æternæ quietis portum optatissimum perveniens, in ipsa S. Eusebii, quam extruxerat, basilica conditus est; ubi sacris anniversariis merita ejus ab incolis honorantur, ac patricinia ipse supplicibus impertit exoptata.

5 *Hæc Saussayus. Synodus Remensis XII Episcoporum, cui inter fuisse Palladium testatur Flodoardus lib. 2 Historiæ Remensis cap. 3, fuit habitu anno DCXXIV aut initio sequentis, uti accurate deduximus in Diatriba nostra de tribus Dagoberti Regibus Francorum lib. 4 cap. 1, ubi etiam ostendimus, alteram Synodum Cabilonensem, cui interfuit S. Palladius, habitam fuisse circa annum DCL. Eundem S. Palladium inscripsit Ferrarius Cataloga generali, et Menardus Martyrologio monastico, sed die præcedenti. Num tamen habuerint illo tempore dicti monachi Autissiodorenses regulam et normam vivendi sibi propriam, an vero cum nonnullis aliis communem, et qualem, non liquet.*

DE S. BEDA JUNIORE,

MONACHO IN TERRITORIO RHODIGINO, GENUÆ QUIESCENTE

AN.
DCCCLXXXIII

Genæ corpus
S. Bedæ

non Senioris
Anglici,

Prodierant Genæ anno MDCXL Officia propria sanctæ Ecclesiæ Genuensis, jussu Stephani Duratii S. R. E. Cardinalis et Archiepiscopi Genuensis recognita, et edita cum Kalendario Sanctorum, qui in particularibus Genæ Ecclesiis celebrantur: ubi ad hunc diem x Aprilis indicatur, festum S. Bedæ Confessoris celebrari in monasterio S. Benigni Presbyteri et Martyris abi sacrum ejus corpus habetur. Finimus nos anno MDCXLII in dicto S. Benigni monasterio, excepti benevole et hoc sacrum corpus venerati: sed displicebat monachorum credulitas, asseverantium hoc esse corpus Venerabilis Bedæ, illustris Ecclesiæ scriptoris, qui in monasterio suo Gyrvensi apud Northumbros conversatus, et anno DCCXXXV defunctus sepultusque in veneratione fuit: cujus corpus inde abstulit Elfredus piissimus Presbyter circa annum

MXIX, et in posuit thecæ, quæ corpus continebat S. Cuthberti Episcopi Lindisfarnensis, tunc Dunelmum translutum, uti tradit auctor Historiæ Translationis S. Cuthberti, a nobis ad diem xx Martii illustratæ cap. 4 sub finem, et Turgotus, sub nomine Simeonis Dunelmensis editus, lib. 3 Historiæ Dunelmensis cap. 7, qui addit, ossa Venerabilis Bedæ fuisse in lineo sacello locata, et ita a corpore S. Cuthberti segregata. Quæ eadem confirmat Malmesburiensis lib. 3 de Gestis Pontificum Anglorum sub finem, et auctor Historiæ Translationis sacri Corporis in novam tumbam, anno MLIV factæ, quam etiam ad diem xx Martii edimus: plenius omnia declaraturi xxvi Maii, die natali Venerabilis Bedæ.

2 Non erat tam facile errorem monachorum corrigere quam notare: quærentibus enim num quæ allatæ illuc

excolit diæ-
cesim

interest
Concilii.

E

sepelitur in
ecclesia S.
Eusebii.

Quando dicta
Concilia sint
habita,

F

sed Junioris:

A illuc corporis haberent monumenta, aliud nihil sciverunt exhibere ii quos rogabamus, quam paucas lineas de Translatione, facta, ut ibi notabatur, anno MCCXXXIII, ex Gavello Rhodigini territorii monasterio, per monachum quemdam Genuensem; una cum duabus Pontificis Bullis infra dandis, per quas instituuntur Indulgentiæ proponendæ iis, qui in festo et per Octavam dictum corpus visitarent. Tandem lucem aliquam visus est attulisse Arnoldus Wion, ad hunc x Aprilis exhibens quamdam Vitæ epitomen, qua hic quidem qui Genuæ colitur ex Anglia oriundus dicebatur, sed qui inde a Carolo Magno accitus, eidem Carolo quinquennio supervixerit, ac proinde alius omnino censendus sit ab Anglico et famoso hujus nominis scriptore, qui totis xxxiii annis obiit, prius quam Carolus Regnum, nedum Imperium obtineret. Wionem secutus Brautius Episcopus Sarsinæ, in Martyrologio Poetico, his versibus eundem invenitur ornasse.

Invito Carolo Magno, Beda cuncta relinquens,

In claustris humilem gaudet habere locum.

Neglecto tumulto Sancti, miracula quiescunt:

Translato, redeunt in meliore loco.

B His indiciis provocati, amplius instandum censuimus, urgendosque monachos S. Benigni, ut omnes archivii sui scrutarentur angulos, si in forte in iis adhuc supersset Vita, quam in epitomen Wion contraxerat: tandemque, R. P. Joanne Stephano Flisco S. I. operis hujus promovendi studiosissimo, negotium diligentissime curante, missum ad nos est egraphum antiqui MS. quod reliquam hujus junioris Bedæ historiam nobis fecit clariorem. Titulus erat Incipit Vita S. Bedæ Presbyteri Confessoris et Doctoris, ejus sacrum corpus et caput in præsentī ecclesia S. Benigni honorifice requiescunt. Auctor igitur erat ejusdem monasterii monachus, qui (ut apparebat ex miraculo ad calcem addito, atque post B. Martini Solitarii mortem anno MCCXIII Genuæ in S. Benigni obitum patrato) scripsit post medium seculi XIV; et alium nullum quam fumosum Bedam cognoscens, hujus opera Juniori tribuebat; ideoque eidem applicabat titulos Venerabilis et Doctoris. Idem tamen præ oculis habuerat aliqua de vita et moribus hujus Sancti, quæ ille qui scripsit vidisse se asserit et audisse, uti habetur num. 10, post stabilitum Genuæ sancti Corporis cultum, ex eodem verosimiliter Gavellensi monasterio gratiose impetrata, unde prius fraudulenter fuerat corpus sublatum. Et his ille permiscens quæ de Seniore Beda et Carolo Magno noverat, obscuravit quidem ipsa, non ita tamen ut confuderit temporum characteres, ad quos Junioris Bedæ historia possit coordinari, quod haud paulo quam Wion felicius videmur egisse.

C Nam primo prolixè describens zelum, quo Carolus Magnus devictarum a se gentium infidelium elegantiores pueros magistris dabat informandos, ad religionem Christianam per eosdem jam Clericos ac tandem Episcopos promovendam; ac deinde ad Bedæ laudes transiens, velut qui fuerit de eorum numero quos taliter studere fecit; satis indicat nequaquam ex Anglia accersitum; nisi eam intelligas Angliam, ejus caput Sleswicum fuit, Danici regni urbs, inter Saxoniam priscam Gothiamque, de qua actum ante Vitam S. Anscharii III Februarii num. 40, unde utque ex vicinis ad Albim regionibus trans mare emissæ classes armigeræ Anglosaxonum in Britannia imperium fundavere, retenta ibidem patria lingua; ut mirum non sit Bedæ nomen commune fuisse duobus Sanctis, tanto annorum atque locorum spatio ab invicem sejunctis. Scimus autem ex Annalibus Eginharti, qui Caroli Magni historiographus fuit ab eodem educatus, jam inde ab anno DCCCLXXII anniversarium fere bellum Carolo fuisse cum Saxonibus (quos inter etiam Anglos istos comprehendos licet) eundemque anno DCCC omnes qui trans Albim habitabant cum mulieribus et infantibus traduxisse in Franciam, Aprilis T. I

atque ita bello finem fecisse. In his igitur fuerit Junior D Beda, circa finem seculi VIII aut initium IX natus.

E Non tamen hic sub eodem Carolo monachus factus et mortuus fuerit: ipse enim num. 6 missionem ab aula petit, ut sicut quadraginta quinque annis Regi servierat in palatio, sic de cetero donec viveret Creatori suo serviret in monasterio. Cumque sub de eodem Abbate, a quo ad habitum religiosum admissus fuerat, etiam mortuus sit, octogenario major; satis datur intelligi, admodum grandem natu fuisse, cum seculum dimisit, neque valde diu postea vixisse. Igitur annus v post mortem Caroli Imperatoris, quo mortuus hic Beda scribitur, non est componendus cum anno Christi DCCCXIX, sub respectu ad Carolum Magnum, anno DCCCXIV vita functum: sed sub respectu ad ejus nepotem Calvum, cum anno Christi DCCCLXXXIII. Adeo ut ipse Beda, circa annum DCCCLXXXIII monasterium ingressus, post annum ætatis septuagesimum, censei possit triginta circiter annorum ætatem habuisse, cum sese aulae mancipavit anno fere DCCCXXVIII; quando Imperium ac regnum Francorum tenebat Ludovicus Pius Caroli Magni filius; ac postea adhæsisse Lothario vel Ludorico juniore ejus filio, et cum horum ultimo venisse in Italiam anno DCCCLXXII; atque ab eodem honestam impetrasse missionem, intuitu magnæ suæ senectutis.

E 6 Cur autem non a Carolo Calvo? Quia constat, plasquam septennio Bedam vixisse in monasterio: neque verosimile est hominem tam grandævum, nisi eum ad Venetæ ditionis urbes traxisset necessitas aliqua comitandi Principis, adeo procul quæsiturum fuisse locum quietis monasticæ. Colvus autem in Italiam dumtaxat venit anno DCCCLXXV exeunte, et post coronam Imperii susceptam Romæ in festo Dominicæ Nativitatis, Comititia celebravit Papæ mense Februario anni sequentis. Hoc posito non potest cum eo venisse Beda: quia sic solum septem anni haberentur quos egisset in monasterio; aliquanto autem plures, paucos tamen, requirit miraculum relatum num. 14. Deinde cum ipse verosimilius in Francia orientali educatus institutusque credatur, quam in occidentali; congruentius etiam credetur iis adhæsisse, qui in hac quam qui in illa palatii sui sedem ordinariam habebant. Manet tamen quod anno quinto post mortem Caroli Calvi, ex hac vita egressi anno DCCC LXXVII die VI Octobris, obierit idem Beda x Aprilis, adeoque anno DCCCLXXXIII, tatis CXLVIII annis post Bedam seniore; cui hoc quoque dissimilis fuit Junior, quod senior sexagesimum ætatis annum vix attigerit, aut ne vix quidem; ipse autem octogesimum sit transgressus ut habetur ex gestis num. 11.

F Porro Venerium, quem in vita seculari forsitan habuerat famulum, retinuit socium in religiosa, ad senectutis suæ solatium et auxilium: quem cur Vitæ Interpolator num. 8 dicat, huc usque in tota Gallicana Ecclesia magnum haberi et clarum, penitus ignoro: nullum enim Venerium norunt qui de Gallicanis aut scriptoribus aut Sanctis aut Presulibus egere. Quod autem subinde Eremita, semel etiam vocetur Sanctus: suspicionem ingerit; quod cum confuderint Benigniani monachi cum sancto hujus nominis Abbate, qui seculo VII in Palmaria, portus Linnensis insula, sese exercebat, et Regiam seculo IX translatus colitur XIII Septembris. Eundem sancto seni pro scriba fuisse minime dubitaverim; sed quamvis huic iste multa dictasse dicatur, enumeratis perperam operibus quæ constat Bedæ senioris esse; quia tamen nihil usquam extat, quod Junioris credi possit, merito ambigo an ullis compositis libris vel in seculo vel in religione claruerit. Eundem post magistri mortem ea scripsisse: quibus a se dilatis et amplificatis Interpolator addidit cap. 8, quod est de Translatione corporis Gavello Genuam, haud absurdu fuerit conjectura.

qui vixerit
tempore Ca-
roli Magni:

cujus Vita
ex MS. hic
danda,

quantum vis
interpolata

probat cum a
Carolo M.
studus ad-
motum

fuisse a ge-
nere Saxonum
ab eo domito-
rum,

et post annos
45 auditis
obsequiis
impensos

factum mo-
nachum anno
circiter 873

et anno 883
obiisse majo-
rem octoge-
nario,

F
et socium
habuisse Ve-
nerium.

A

VITA

Ex MS. monasterii S. Benigni.

CAPUT I.

Bedæ ortus, educatio, vita Clericalis in palatio.

Redemptor humani generis Dominus Jesus Christus, qui per lavacrum regenerationis et renovationis Spiritus sancti, quem effudit abunde in eorum cordibus, quos disposuit in unitate fidei aggregare, ut eos redimeret ab omni iniquitate, et mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum; ante passionem suam docuit, nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto, non intrabit in regnum cœlorum. Sed post passionem præcepit Apostolis, dicens, Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, ut in primo suggerent mel de petra, in secundopariter Deum de saxo durissimo cum suavitate haurirent. Quam formam baptismatis edocti discipuli observantes, in primo universos venientes ad Domini fidem catechizabant, et eos de symboli partibus et fidei rudimentis regulariter instruebant; deinde ter in nomine Trinitatis baptismatis aquis immergebant, quibus contactu suæ mundæ carnis vim regenerativam contulerat Christus: ut ita demum præceptis salutaribus moniti et divina institutione salubriter informati, principes seculi et potentes, atque per illustrationem sancti Spiritus lavaero sacri fontis abluti, et normam veræ religionis edocti, eandem fidem plus exemplo quam verbo tenere docerent; et facti fortes in bello, prudentes sicut serpentes et simplices sicut columbæ, contra rebelles tam sapienter quam viriliter dimicarent, vitia extirpando et in eorum locum inserendo virtutes.

2 Hinc eorum plurimi diversis in locis, effectum sibi Domino tribuente, idolorum fana plurima destruxerunt, dæmoniorum delubra subverterunt, et eorum simulacra confregerunt: quibus destructis ibidem ecclesias construxerunt, templa et altaria Domino dedicarunt, in quibus ministros ad servendum Domino statuerunt. Inter quos primus extitit Constantinus atque præcipuus, hominibus quidem prælatus, sed Domini Jesu Christi servus atque discipulus. Alter vero Carolus Magnus, Pipini Regis Francorum filius, in fide recta Catholicus, et ad bella Domini bellanda rectus atque promptissimus: qui multos a via Domini deviantes, cum iugo Domini colla indomita submittere recensarent, ab eorum sedibus extirpavit, ne rectæ fidei deditos violentia vel exemplo a semita rectitudinis exturbarent *a*... Quos dum victos gratia protectoris penitus superasset, ut de collata sibi victoria protectori suo gratias exhiberet, multos Teutonicorum pueros, eleganti forma gratiaque decoros, secum ducere deliberavit, quos ad erudiendum magistris tradidit litterarum, ut per eorum scientiam atque doctrinam rationis capaces effecti, Redemptoris summi cognitionem acquirerent et religionem ultro susciperent Christianam. Ex ipsis denique plurimos tempore procedente, quos videbat idoneos, ad Clericatus officium promoveri per Catholicos Episcopos faciebat: ut quorum parentes idolorum devastaverat ritus, eos vir Dei sacris Ordinibus illigatos divino cultui certius manciparet; ne filii portarent iniquitatem parentum, a quorum essent perfidia per divinum obsequium separati.

3 Fertur etiam, quod ubicunque paganorum delubra destruebat, ibi quoque Christianorum oratoria construebat (ex quibus plurima per diversas scilicet partes, usque ad hæc tempora permanere

noscantur) quæ regalibus muneribus sufficienter et decenter ornabat, prudentes etiam et religiosos viros in eis instituens, a quibus ad honorem Dei fideliter regerentur. Ita cum Salvatoris familiam in aula regia nutriret, quam assidue Domino augmentare curabat; quoscumque divini dogmatis poterat invenire peritos et in Christiana religione fundatos, in sua curia retinebat, eis secundum regiam magnificentiam de rebus fisci affluenter ministrando. Intellegebat enim Princeps ille fidelis, cujus mens in Christi amore copulata erat, quod si haberet in suo comitatu viros sapientes et religiosos, quorum consilio uleretur, quorum etiam interventu atque suffragio apud supremum Judicem ejus incolumitas muniretur; profectus sanctæ et universalis matris Ecclesiæ, ad quem studiosius anhelabat, melius et plenius per singulos dies incrementum susceperet. Et ideo quoscumque poterat exhortationibus et beneficiis invitabat ad divinarum scientiam scripturarum, per quam ad Dei omnipotentis famulatum quasi quoddam susceperent condimentum. Unde plurimi affectum et dilectionem, quam erga studiosos et religiosos habebat, considerantes, ad formam religionis et discendi studium magis atque magis animabantur.... *b* De quorum numero fuit vir venerabilis Beda *c* Presbyter: qui quanto in his se exercebat attentius, tanto fuit, opere ac merito, Deo et hominibus, Regi suo atque Principibus magis carus.

4 Considerans igitur vir Domini Beda, quod per spirituales occupationes et exercitia, sæpe prava mutantur in recta et aspera vertuntur in plana, fugantur vitia et nutriuntur virtutes, negligentia propulsatur et torpor excutitur; cœpit assidue nocte dieque in lege Domini meditari, et in artibus, quas cum multa instantia et vigilantia didicerat, occupari.... *d* In allocutionis gratia facundus erat pariter et fecundus; ita ut in curia Domini Caroli Imperatoris similem non haberet ad patrandum hoc opus. In consilio sic erat prudens et discretus, ut consilium quod tribuebat, nullus mutare auderet in regali curia constitutus. In morum honestate, ac religionis observatione, in tantum existerat præclarus, ut jam non Presbyter secularis, sed monachus putaretur regularis. Mollitiem in cultu et habitu devitabat, a qua non solum viros verum etiam mulieres Pastor Ecclesiæ Petrus Apostolorum eximius curabat arcere. Corpus suum in jejuniis et crebris vigiliis cum Paulo Apostolo indesinenter castigabat: nam jejunium adamabat; et eleemosynarum largitionibus insudans, pauperes ex rebus quas habere poterat recreabat. Vigiliis admodum insistebat: orationi frequenter vacabat, in tantum quod genua ejus et brachia calli durities occupabat. Tonsuram cæsariei multoties devitabat; et si quandoque sustinebat, non ad corporis decorem, sed ad memoriam Dominicæ passionis et contumeliæ fieri debere dicebat.

5 Missarum solennia quotidie Domino celebrabat, in quibus lacrymis et suspiriis, in spiritu humilitatis et animo contrito, se macerans, in sui cordis penetralibus hostiam vivam, Deo placentem, id est semetipsum, absque commixtione pravi operis offerre non desistebat, compunctionem habens verissimam cordis, faciens secundum Apostolum obsecrationes, pro his qui extra viam sunt, ut convertantur ad fidem; orationes, pro his qui pugnant in via, ne deficiant, sed de labore transeant ad quietem; postulationes, pro his qui post mortem purgantur, ut eorum pœna brevior et levior fiat, et de tormentis perveniant ad requiem sempiternam; gratiarum actiones, pro his qui triumphant in cœlesti patria, ut suis precibus et meritis nos secum perducant ad Christi visionem mirificam. Dignitates non solum laicales verum etiam ecclesiasticas devitabat; rumores

et ad studia sacrarum litterarum excitabat;

quos inter Beda

E

b

c

totum se iis tradidit,

d

Clericatem habitum congruis ornans virtutibus,

1 Cor. 9, 26

F

et sacerdotale officium sancte explens.

1 Tim. 2, 1

docens omnes verbo et exemplo,

res

Post fidem Christi ab Apostolis prædicatam,

eadem imbuti Principes ipsam promoverunt;

præsertim Constantinus;

et Carolus Magnus

a

qui lectos e gentibus pueros erudiri curabat,

A res hominum fugiebat, fœminarum frequentationes nullatenus habere volebat; corporis vero ingluviem execrabatur. Corda fidelium et maxime Clericorum quasi cœlestis imber rigabat, docens ut proferrent inamarcessibilem bonorum operum fructum: iste enim verus Israelita absque dolo fuit, qui talenta sibi credita non solum reddere sed sine fraude amplificare curavit: quia bonum, quod per Spiritum sanctum intelligendo didicerat, non sibi tantum sed et aliis fidelium mentibus profuturum, secundum Apostoli præceptum, arguendo, obsecrando, increpando inserere n tebatur.

ANNOTATA.

In nulla hujus vitæ parte magis quam in hoc primo capite evagatus interpolatoris luxurians calamus, de suo haud pauca addidit, quæ omnia discernere non es facile, quædam magis exorbitantia exemimus contextui, ut concinnior foret et hic indicamus.

a Hic ad nominandas regiones debellatas descendens, Divina inquit, opitulatione suffultus, Alamaniam, Gualcheriam, Batricaniam usque Dalmatiam superando decivit; contrivit quoque Hiberniam, Britanniam, Angliam partim atque Hispaniam. Quæ nescio unde accepta sint, videnturque corrupta initio vocabula pro Valeria, id est, Pannonia, et Bajoaria, sive Bavaria: additæ autem fortassis sunt insulæ, numquam Carolo magno aditæ, quia seniores Bedam, cum quo hic junior confundebatur constabat in Britannia natum. Melius Saxonica bella laboresque in ea gente convertendu exantlatos exaggerasset interpolator: quantum enim mens primi auctoris, per nubes ab illo offusas deprehendi potest, Saxonico genere, in regionibus a Curolo domitis, natus hic Beda indicari videtur.

b Ineptum est quod sequitur, ideoque expungendum fuit: Quidam etiam ex his quos taliter studere faciebat tantum in astrologiæ peritia profecerunt, quod quotiescumque Rex contra inimicos Christiani nominis ad bella procedere disponebat, quem exitum esset habiturus in bello fide certissima satrapizarent, et per astrorum scientiam nuntiarent.

c Presbyteri titulum, quamvis seniori Bedæ attributum per excellentiam, et inde forsitan huc translatus, retinimus, quoniam omnino credimus hunc quoque juniorem Bedam Sacerdotio initiatum fuisse, et primi auctoris esse commendationem quotidiani sacrificii ab eodem offerri soliti.

d Ad seniores spectant sequentia, In tantum quod C Martyrologii librum et computum composuit luculentum, præclarum et optimum, unde sibi et multis cognoscenda cognosceret, et suo Regi quæ prædicenda forent veraci præsidio indicaret. Sane in scientia divinæ legis se adeo exercuit, et sancta Evangelia in suis commentis sic præclare et decenter exposuit, ut mirificis Doctoribus Augustino et Gregorio non dissimilis habeatur: quem enim spiritualis unctio intus docuerat, ei et exterius affluentiam eloquentia copiose ministrabat. In medicinali quoque arte tam astutus fuit et efficax, tamquam si artem, quam a nullo didicerat, cum maximo studio didicisset, Quod ultimum de seniore nemo dixit, an autem de juniore verificari possit non dijudico.

CAPUT II.

§. Bedæ vita monastica etiam prodigiis cœlestibus illustrata.

His et aliis pluribus cum vir Domini Beda polle-ret virtutibus, jam non terrena sed cœlestia cogitans, omnipotenti Deo servire disponebat a frequentia turbarum remotus. Igitur inspirante gratia, ejus suffragio tantarum virtutum possessor extiterat,

cœpit mente revolvere, qualiter non solum mente, D sed etiam corpore fugeret hujus mundi cœnulentia contagia: unde meliorem eligens viam et arduam, AUCTORE D. P. mox ad religionem disponit transire monasticam. Qui accedens ad Carolum a Imperatorem, intentionem quam habebat illi aperuit; suppliciter rogans a et obsecrans, quatenus cum ipsius gratia et benedictione, liceret ei a curia et palatio recedere, ac Licentia secedendi ad monasterium petita suum propositum secundum Domini beneplacitum b adimplere; ut sicut quadraginta quinque annis Regi servierat in terreno palatio, sic de cetero, donec viveret in hac mortali vita, Creatori suo serviret in monasterio. Quod licet Imperator graviter et moleste accepit, quia et se et suam curiam ab illu derelinqui dolebat et formidabat, præsentia ejus ipse cum tota curia plurimum indigebat, ejus consilio instruebatur, ejus auxilio sustentabatur, ejus præsidio innitebatur: ne Deo tamen, ejus servus Imperator erat, nimium pertinaciter repugnaret, si sanctum virum sine sua voluntate in curia retineret; vix tandem aliquando vir Domini ab Imperatore quod petiit impetravit: ad quem fertur Imperator tale dedisse responsum.

7 Cum Romanorum Imperium nobis cœlitus sit traditum, non debemus a divino servitio quempiam revocare, sed ad ejus obsequium debemus nos et eos et obtenta E quos possumus attentius invitare, ut valeamus Clericos et laicos ad fidelitatem Imperii devotius retinere, et ne familiaritati nostræ se dubitent sociare, qui volunt divinis officiis interesse. Cum igitur de vestra præsentia gaudeamus, de absentia vero nimium doleamus, ad quaecumque partem volueritis animum inclinare, sive ad residentiam in palatio faciendam, sive ad formam religionis monasticæ assumendam; volumus ut quidquid in nostro Imperio quod vobis placeat poterit inveniri, vestræ penitus subiaceat voluntati. Tunc Presbyter discretus, intelligens quod Imperator volebat eum ad officium Præsulatus ac recusato Episcopatu, promovere, qualiter sic illum secum haberet, ut nec a divinis obsequiis separaret; dixit ad Imperatorem: Non curet Dominus meus mihi impendere dignitates Episcopales aut curam animarum: quia durum nimis videtur et arduum, ut qui adhuc insecus sum tenere moderamina meæ vitæ, iudex vitæ constituar alienæ: quia qui domui suæ nescit impendere curam, Ecclesiæ Dei curam nullatenus debet suscipere. Itaque assumere recuso, quod mihi non cognosco convenire: et accepta benedictione cum gratiarum F actione, discessit ab Imperatore.

8 In partibus igitur Venetiæ, quibus Adrianus Imperator condidit civitatem quam suo nomine Gavellum abut abit Adrianam e nuncupavit, a qua etiam mare Adriaticum nuncupatur, erat quidam locus venerabilis, in quo religiosorum Fratrum congruus numerus ad serviendum Deo fuerat adunatus, quibus Guilielmus Abbas tunc præerat, vir magni meriti, continentia præditus, honestate præclarus: qui locus a Gavello fluvio, qui juxta præterfluit, appellatur d Gavellus. De ejus loci fama; et ejus Patris qui præerat vita et conversatione, quia jam audierat, ad eundem locum pervenit cum quodam suo comite, Venerio homine: quem vir venerabilis Beda, ob religionem vitæ et meritum disciplinæ, in sua secum assumpserat societate: qui Venerius, sicut fertur, hucusque in tota Gallicana e Ecclesia magnus habetur et clarus... f Ut autem eorum quæ in eodem loco gessit notitiam habeamus, de multis pauca breviter perstringamus.

9 Accedens igitur ad Abbatem, quem ob suam religionem et honestatem diligebat et venerabatur ut patrem, affectuosissime atque humiliter supplicavit, quatenus sibi et suo socio, venerabili eremite Venerio, locum aliquantulo remotiorem divino intuitu provideret;

a
Licentia se-
cedendi ad
monasterium
petita

b

et obtenta
E

ac recusato
Episcopatu,

F

Gavellum
abut

d
cum socio
Venerio:

e

f

ubi a Gu-
lclmo Ab.
suscipitur,

EX MS.

A provideret; ubi cum eodem in divinis eloquiis, sicut diu desiderabat, ab aliis segregatus, se propensius exercere valeret. Qui venerabilis vir, ejus petitioni condescendens, libentissime tribuit, quod vir Domini Beda ab eo humiliter postulavit. Adeptus denique Pater sanctus locum quem optaverat, cœpit in divinarum Scripturarum expositionibus præcipue in Evangeliorum dictis potissimum desudare: quæcumque autem B. Beda dictabat ejus socius eremita Venerius in scriptis diligentissime redigebat... g

g
cellam ejus
frequenter
columba

10 Postquam de vita et moribus tanti viri, quæ ille qui scripsit vidisse se asserit et audisse, prout potuimus, non ut debuimus, memoriæ fidelium commendavimus ad utilitatem credentium; etiam de ipsius miraculis, quæ per illum Deus operari dignatus est, aliqua referamus. Tempore siquidem illo, quo in cella, sibi a suo Abbate consignata, cum sodali suo cœlitus sibi collato, qui erat scriptor elegantissimus, resideret; columba quædam, mirabilis visu sed mirabilior actu, cernebatur ad cellæ fenestram persistere, et auribus viri sancti quæcumque dictaret videbatur fideliter instillare; et quodcumque Fratres ad opus divinum in oratorium introibant, etiam illa protinus ad eos ingrediebatur. Cui columbæ, quia species alba desuper cernentibus monstrabatur, reliquis in partibus varietate circumdata visebatur; ut in ea pennæ columbæ, deargentatæ, et posteriora dorsî ejus in pallore auri nominarentur; non dudum quin ea in varietate pennarum differentiam ostenderet gratiarum, et sancti Spiritus varietatem donorum, quæ ille qui ubi vult spirat, sicut volebat, alumni sui visceribus diffundebat. Cum autem prædictus vir Venerius videret aviculam toties frequentare cellam, ait viro Dei, Capiatur avis illa, ne in libris nostris faciat maculam, vel nobis ipsis molestiam inferat. Cui S. Beda Dimitte, inquit, Frater, dimitte: non est enim infestatrix, nec a Deo nobis ad infestationem, sed ad magnam cansolationem est transmissa. Tunc Venerius tacuit, et admirans Domini bonitatem, intellexit altius, quod vir Dei non loquebatur a semetipso, sed quæcumque a Spiritu Sancto audiebat hæc dictabat et docebat.

rogatus a
Fratribus
predicare

11 Quodam etiam tempore cum famulus Dei Beda ad octoginta annorum pervenisset ætatem, et præ vigiliarum instantia et affluentia lacrymarum oculorum ejus visio caligaret; accesserunt ad eum Fratres ecclesiæ Gavellensis, qui ab ejus ore audire verbum Dei sitiebant, et cum instantia maxima supplicabat, quatenus ecclesiam dignaretur intrare, et sibi et his qui advenerant verbum divini seminis ministrare: quod ideo dicebat, non quod aliquem crederent advenisse, sed ut saltem taliter possent ab eo quod postulaverant impetrare. Quorum postulationibus acquiescens ecclesiam intravit, ejusque gradum ascendit, unde sermo prædicationis audientibus consueverat ministrari. Sed licet, ut diximus, oculi ejus caligarent, ita quod clare videre non poterant; auditus tamen et intellectus erat in eo subtilis et facilis, ita quod nullus eo subtilius audire vel intelligere videbatur. Constitutus igitur in loco hujusmodi officiis apto, eorum qui ad audiendum convenisse dicebantur sonitum aure captabat. Nullumque advenisse nisi præsentem Clericos intelligens, tamen ut satisfaceret eorum desiderio qui præsentem aderant, tamquam ad populum multum, cœpit ordiri sermonem, clara voce dicens: Audite, audite: quia etsi neque vox neque motus humanus hic sit ullus, aures tamen plurimæ sunt istis circumstantes, auditum et intentionem mentis in Deo habentes. Senserat enim vir beatus ibidem Angelorum adesse præsentiam. Cumque multa de divinis Scripturis subtiliter dissereret, et plurimas historias figuratim perstringerent, tanta suavitas divinatorum eloquiorum

quasi ad frequenter
concionem

Angelici
auditorio
fruitur.

ab ejus ore manavit, quantam mentes audientium non senserant in hac vita. Nec mirum si sancti Spiritus gratia debriatus corda fidelium favi mellis suavitate replebat: qui cum ad finem sermonis venisset, eumque in benedictione more solito terminasset; virum Dei divina claritas circumfulsit, et voces multorum, haud dubio quin cœlestium ministrorum, h Amen, protestantium et clamantium consecutæ sunt, tamquam multæ, personæ omnes simul una voce clamassent. Cleri vero hæc videntes et audientes, de his mirabantur quæ procedebant de ore ipsius, glorificantes et benedicentes Dominum, qui Sanctos suos glorificare non desinit.

12 Illo quoque tempore venit ad eum quidam, simulans se cæcum esse, dicens: Magister, præsta mihi medelæ beneficium: quia etsi oculos habere videor, lumen tamen cœli non video. At vero econtra vir Dei intuens in eum dixit: Homo, quamquam oculos corporis habere videaris, unde lumen cœli videas; malitia tamen tua te obcecante, lumen interius amisisti. Porro cum vexatio quandoque aut tui tribuat intellectum, lumen quo te carere fateris non diutius possidebis, ut cognoscas ingratitudinem Conditori tuo admodum displicere, qui solem suum clarescere facit super ingratos et gratos, et pluit super justos et injustos. Cum enim antiqui per visibilia hujus mundi invisibilia nostri Conditoris agnoverint; cur vos moderni, cœlestis Patris beneficiis multipliciter instructi, ejusque Filii sanguine pretioso redempti, et sancti Spiritus lumine illustrati, et Sanctorum communione pasti, et peccatorum remissionem per sancti Spiritus gratiam adepti, quæ omnia Patres nostri nobis tradiderunt et credere docuerunt; cur inquam tot et tanta beneficia oculo mentis non cernitis et intelligitis, et eorum largitori gratias exhibetis?

13 Quæ monita cum audisset, non compunctus sed irridens recedebat; depravatusque animo in virum Dei convitia et opprobria jaculabatur: erat enim vir ille Eutychianus, id est de secta vel hæresi i Eutychianorum, qui nulla fuerat ecclesiasticæ institutionis disciplina vel magisterio eruditus. Factum est autem secundum prophetiam viri Dei, ut confestim lumine veraciter privaretur, quo se carere simulate profitebatur. Caruit igitur homo ille corporis, quoniam lumen mentis per Dei hominem suscipere recusavit: et recedens a lumine veritatis, corruit in barathrum profundissimæ cæcitatæ, et tamdiu in cæcitate permansit, donec de præterita malitia satisfacit: septem enim annis luxit in cæcitate dicta, quia sancti Spiritus septem dona contumaciter contempserat. Ad Filium Eutychianus ille venire non poterat, quia Pater adhuc illam non traxerat (nemo enim venire potest ad Filium, nisi Pater prius traxerit eum) postquam vero a Patre ad Filium tractus fuit, ad eum citius venire non distulit.

14 Itaque post spatium septem h annorum tractus a Patre, resuscitatus in mente, corde contritus et humiliatus, in voce planctus ad virum Dei veniens, suppliciter veniam postulavit, et ait: Suscipe me pœnitentem et ad te revertentem, Pater sanctissime: quia insipienter et stulte contra universorum Dominum et famulum suum confiteor me egisse. Prostravitque se ad pedes, misericordiam postulans, ut per eum a Deo lumen recipere mereretur. Videns autem B. Beda hominem prostratum, dicit ad eum: Surge, et da honorem Deo vivo et vero. Dixitque, illi, Vis renuntiare diabolo et omnibus pompis ejus? Respondit, Volo. Et Sanctus, Vis renuntiare sectæ Eutychetis et assumere normam veræ religionis? et illuminaberis. Respondit, Volo. Tunc vir Dei accipiens oleum exorcizatum, consignavit eum in fronte dicens:

D
a quo in fine
respondetur
Amen.

h

Eutychianus
quidam ex-
cum se simu-
lans

frustra
increpitus,
E

vera percuti-
tur cæcitate,

i

post 7 vero
annos pœni-
tens

h

fidemque Ca-
tholicam
professus,

*illuminaatur
precibus
Bede :*

A cens : Deus omnipotens qui aperuit oculos cæci nati et Tobie cæcati, ipse aperiat et illuminet oculos tuos : statimque illuminatus est ; et ex tunc fidelis factus, permansit firmus in fide, dans gloriam Deo, qui salvat omnes sperantes in se ; et ab his qui se ab errore convertunt ad eum, sinum misericordiæ suæ non avertit.

*qui Carolo
Imp annis 5
superstes,*

13 Post mortem autem Imperatoris Caroli, venerabilis Presbyter Beda, cum incremento religionis et augmento virtutum, per quinquennium vixit in monasterio de Gavello, augens in clero sanctæ doctrinæ et scientiæ lumen, et exhibens universis et singulis exemplum sanctæ conversationis, et per honestæ vitæ merita, bona opera fieri persuasit. Et ita sui nominis interpretatio cum effectu operum concordavit : nam vere dictus est Beda, id est, l Bene vel bonum dans ; quia de fonte sacri eloquii bene atque copiose dedit et propinavit doctrinæ fluentia. Ceterum in fine quinquennii, geminatis quinque talentis quæ a Domino sibi tradita fuerant, de tenebris ad lucem, de labore ad requiem, de via in patriam, Deo vocante, in manibus viri Dei Guillelmi m Abbatis, quarto Idus Aprilis feliciter obdormivit. Quem S. Venerius socius ejus in eodem loco sepulturæ tradidit : in quo loco, post solutionem sui corporis sive prius, multa per eum miracula Christus Dominus, ad laudem sui nominis, gloriose exhibuit : qui vivit et regnat per infinita secula seculorum. Amen.

ANNOTATA.

a Ita per anticipationem dictum intellige : puto enim prius monachum factum Bedam, quam hic coronam Imperii acciperet. Mallem etiam credere cum Ludovico Juniore ipsum in Italiam profectum anno 872, ab eodemque secedendi in monasterium licentiam petivisse. Nec tamen mirum est, quod cum mors Bedæ ab obitu Caroli Imperatoris notata inveniretur, ab hujus quoque aula exiisse eum auctor putavit, quamvis id antiquior vita non indicaret.

b Ergo circa annum 827 ad Palatium intraverat, ætatis annum 27 aut 30 agens.

c Adria urbs inter Podum et Athesim, ut plurimum rivorum, in flumen Tartarum se infundentium, confluum, urbs olim Episcopalis : nunc Episcopus Rhodigii residet, quæ urbs tantum ab Adria recedit versus mediterranea, quantum hæc distat a mari, utrinque ad 15 M. P. remota.

d Gavellus locus ab Adria octavo fere milliario distans, Ferrariam versus.

*Præsentia
Bede tributa*

C e Nullis Gallicanis fastis invenio adscriptum Venerium quempiam ; inter Italiæ Sanctos nominantur a a Ferrario duo, 13 sept. quorum unus seculo Christi septimo, alius undecimo claruerit. Vereor tamen ne ab horum altero, titulum Sancti, qui infra datur huic Bedæ socio, mutuatus fuerit Interpolator.

f Additur in MS. Ad quem locum cum advenisset servus Christi Beda, fertur prompsisse præsentia : Gaudent qui velit, cum postmodum plorabit enim noluerit : diu gaudebit vere enim post plorabit amare : at si labor est in causa gaudia sequatur amœna. Hæc sunt responsa quæ Deus revelavit sibi de prædicto loco : qui etiam de Adria civitate, fundata ab Adriano Imperatore, talia prædixit.

Adria magna muris olim fuit edita miris :

Fortunæ bello sed erit contenta popello.

*et insulse
explicata*

Quæ loca jam ad hoc devenerunt quod vir Dei prædixit : nam alter a Tutila, Rege Gothorum barbarissimo, post non multa tempora noscitur debellatus : alter vero ab iisdem Gotthis jam pene cognoscitur annihilatus ; et si quid ab illa devastatione residui fuit, alluvione aquarum paulatim consumitur. Quod ad primum partem attinet, ea quomodo Gavelli devastationem explicet, non assequimur ; potius videtur

significari propositum pœnitentiæ istic agendæ, et sic D posset veteris auctoris esse : omittere tamen maluimus EX MS. eam periodum, quod commodum sensum non faciat, et absque dispendio historiæ a contextu abesse possit. Pars altera, aut saltem subsequens explicatio est, ab Interpolatore temporum imperito adjecta, cum Totilæ irruptio in Italiam anno 541 ceperit, tot seculis prius quam Beba hic nasceretur.

g Huc spectat distichon ante Vitam in MS. Genuensi expressum :

En Beda quæ dictat sibi cuncta columba ministrat, Venerium curat, scribens quod interque figurat.

Ea columba mox describitur ; et licet forsitan vera columba fuerit ac naturalis, pie tamen accipi potuit, velut indicium supernaturalis gratiæ, sancto seni a Deo adjunctæ, propter modum minus naturalem quo ipsa eum affectabatur. Quod autem Venerio amanuensi utens, eidem dictare solitus sit tum epistolas, tum pias aliquas comamentationales, quarum nunc memoria exciderit nolum affirmare vel infirmare : expungo tamen, librorum indicem, quem de suo addit Interpolator, eam a seniore Beda mutuatus, in hæc verba. Composuit autem vir

Domini Beda ad ædificationem universalis Ecclesiæ multos libros, videlicet Comamenta super tres Evangelistas Matthæum, Marcum et Lucam. Super Joannem fecit Homilias plurimas. Exposuit quoque librum Actuum Apostolorum, Epistolas Canonicas, Apocalypsim ; et etiam, sicut asseritur, exposuit Parabolas Salomonis. Fecit quoque Chronicam perutilem, in qua a mundi principio usque ad Gratianum Imperatorem illustrium virorum tam Philosophorum antiquorum quam Catholicorum Patrum et etiam Imperatorum gesta copiosa brevitate distinxit. Multos quoque tractatus edidit tam prosaico quam metrico stylo, valde utiles ad arguendum, ad docendum, ad corripiendum ; in sermone et virtute veraces. Quæ omnia melius a Vita hac abessent, licet ea Wion in sua Eptome retinuerit.

h Hinc nata fabula quæ vulgo de Seniore Beda circumfertur, quasi per ludibrium snorum rogatus verba facere ad cumulum lapidum, eosdem sibi habuerit acclamantes, Amen Venerabilis Beda, unde usus invaluerit, ut hoc deinceps titulo fuerit in Ecclesia notus. De eo nos agemus 26 Maii, quo obiit, necdum sexagenarius, ac proinde oculis ad extremum valentibus.

i Entychiani, ut ait Senior Beda lib. 4 cap. 49 super cap. xi Lucæ, negando Mariam semper virginem, sancti spiritus operante virtute, nascituro cum humanis membris Unigenito Dei carnis suæ materiam ministrasse, verum consubstantialemque matri filium hominis fateri non debere dixerunt : eleganterque subjungit : Sed si caro Verbi Dei, secundum carnem nascentis, a carne Virginis matris pronuntiatur extranea, sine causa venter qui eam portasset, ubera quæ lectassent, beatificantur. Unde autem tunc in Italia hujusmodi hæresis, ante annos quadringentos in Concilio Chalcedonensi damnata ? Fæces hæc fuerint reliquæ a Græco Exarchatu, sub quo diu manserat Adria, Archiepiscopatui Ravennati subjecta.

k Hinc movemur, ut Bedam hunc plus quam septem annis dicimus vixisse Gavelli, plures autem dare non possemus, si solum anno 875 cum Carolo Calvo venisset in Italiam Beda, anno post ejus obitum 5 Christi 883 mortuus, ut mox dicetur.

l Ita ex usu interpretandorum suo tempore nominum Interpolator, quem vel hinc colligas seculo 14 scripsisse. Vera autem nominis ratio ex Saxonica lingua petenda videtur, in qua Bede, sicut etiam hodie apud Teutones, significat rem petendo vel orando obtentam, a Bidden orare, petere.

m Ejusdem scilicet a quo receptus ad monasterium fuerat : quod rursum nos movet, ne decennio longiorem faciamus Bedæ hujus monachatum.

A

EX MS.

CAPUT III.

Translatio Corporis Gavello Genuam.

*Gavellum
monasterium
olim amplum
et opulentum*

Quoniam Historiographus, qui B. Bedæ Vitam tractavit suo modo, satis sufficienter exposuit, quis fuerit, qualiter educatus atque instructus extiterit, qualiterque etiam pervenit ad monasterium de Gavello, quod erat tunc in partibus Adriæ mirifice fabricatum et copiose dotatum, et. quod valde melius erat, totum in personis et rebus universæ honestati deditum, et sacræ religionis institutionibus ac divino cultui præcipue mancipatum: docuit etiam quomodo dictus Sanctus ibidem fuit aliquanto tempore conversatus, nec non et de miraculis quæ per eum Dominus dignatus est operari: demum vero qualiter ab hac luce migravit fidei narratione patefecit. Dignum quoque videtur, qualiter ab eodem monasterio, ad orthodoxam atque Catholicam Januensium civitatem, ossa dicti Patris fuerint transportata, fidelium auribus intimare: quatenus Dei judicia, quamvis occulta, justissima sino dubio prædicentur; et circa tanti Patris Reliquias, ad honoris Omnipotentis Domini, honor et reverentia generaliter ab universis Catholicis suscipiat incrementum.

*dum disciplina florum
regulatum,*

*eadem col-
lapsa dissol-
patur.*

17 Itaque donec in jam dicto monasterio de Gavello vir Domini Beda, cum religiosis Fratribus, qui Domino serviebant. in hac vita permansit, monasterium sæpe nominatum semper de bono in melius multipliciter crescebat. Subtractis vero viris, in quibus ordo religionis vigeat, cæpit quoque monasterium ob religionis defectum in personis et rebus, fama et merito minorari, in tantum quod locus ipse jam fere ad desolationem devenit. Cum enim dudum in reverentia maxima multorum frequentaretur accessu, modo peccatis exigentibus tota circumadjacens regio in stagnum versa est et paludem; et terra prius frugifera conversa est in salsuginem. ita quod pene non sit qui inhabitare in ea velit: nec est ibi chorus Deo famulantium ut solebat, propter quod divina munia more debito non persolvuntur in eodem loco, sed solus Abbas, cum nimio defectu monasticæ disciplinæ, singulariter ibidem vivere perhibetur, absque Dei servorum societate. Quibus siquidem causis, cœlestis auctoritas majestatis, quæ fide debito cuncta disponit, justo judicio voluit, ut corpus S. Bedæ in eodem loco, Clero et populo destituto, diutius non remaneret; in quo, propter memoratos defectus, non poterat juxta honorem tanto Patri debitum venerari.

C

*ubi sanctum
corpus sine
honore inven-
iens Joannes
Genua.*

18 Placuit igitur altissimo Provisori, ut quidam monachus Fructuariensis a Ordinis, natione Genuensis, Joannes nomine, Bibens-aquam cognomine, transitum faceret per Gavellum: qui viso tanti Patris tumulo non apte [ornato] in admirationem maximam est commotus, ex eo quod tam venerabiles Reliquiæ omni fere veneratione carebant. Cumque in tali admiratione simul et hæsitatione maneret, semetipsum introrsus sciscitans percunctabatur. quid magis esset divinæ providentiæ ac dispositioni acceptum, utrum sic absque veneratione relinquere intactas in eodem loco tanti Patroni exuvias; an esset sibi aliquatenus, satagendum easdem transferre ad aliam ecclesiam, ubi possent a Clero et populo frequentari, nec non et divinis officiis sicut decet et convenit assidue venerari.

*et intelligens
quanta in
veneratione
olim fuisset.*

19 Denique in tali dubio ad hospitium cum sociis est reversus: ibique cum de jam dicto Sancto ad invicem loquerentur, inquirentes quis fuerit vel unde venerit, et de monasterio ipso quemadmodum rege- retur, intellexit jam dictus monachus, per habitatores illarum partium (qui ab antiquo et per anti-

quos, a quibus originem dacebant. se nosse asserebant) quod Beda Beatus in eodem monasterio in vita sua laudabiliter in omnipotentis Dei servitio religiosissime vixerat; et post hujus vitæ transitum deposito carnis onere cum via, lætanter ad suæ puritatis revolasset auctorem, et ejusdem corporis sacra pignora ibidem fuissent honorifice tumulata. Qui nihilominus affirmabant, quod donec monasterium et habitantes in eo in divinis obsequiis religiose manserunt, tam diu non solum a finitimis, verum etiam a remotæ regionis hominibus sancti Patris Bedæ reliquæ, cum toto monasterio et his quæ ad monasterium pertinebant, miro venerabantur affectu: sed postquam vigor Domini declinavit, cæpit quoque ab eorum visitationibus atque oblationibus frequentantium multitudo cessare.

20 Cumque talia simul et alia loquerentur; unus ex presentibus in vocem submurmurando prorupit, quod non ibi diutius sacræ Reliquiæ remanerent, quia ipse eas ad aliam ecclesiam transportaret. Quæ omnia verba prædictus monachus Fructuariensis Joannis b Bequa in cordo suo sollicitè conservabat; præcipue illud quod dixerat de sacris Reliquiis transferendis; et quod intellexit alium facere velle, festinavit anticipare voluntatem illius in operatione, apposuitque falcem operis in messe alienæ deliberationis. Paratis igitur omnibus quæ ad tale negotium agendum sibi sufficere videbantur, [implorato auxilio] summi Gubernatoris, convocavit quemdam sibi familiarem, qui navigandi scientiam in illis partibus competenter habebat. ei quæ suæ voluntatis revelavit arcanum; accepta primum ab eo sponsione, ne cuiquam hominum secretum quod sibi panderet, ante peractum negotium, aliquatenus aperiret. Et quoniam id ad quod animum intendebat, commodius fieri posse taliter existimabat, cum fido socio navem conscendit, atque ad thesaurum desiderabilem festinanter pergere properavit.

21 Porro cum jam transissent stagni mediætatem, tanta eos nebula obscuritas obumbravit, ut etiam rector illius naviculæ, qui locorum illorum plenam notitiam omni tempore se habere putabat, et per partes illas sæpe multos dirigere consueverat; ubi esset et ad quam partem naviculam in qua erant dirigere deberet; penitus ignoraret. Tunc monachus sæpe dictus, in hæsitatione cum æstuatione maxima constitutus, pro eo quod illud quod toto corde concupierat potius ad defectum quam ad profectum sibi cedere videbat, summi Gubernatoris atque Rectoris cæpit implorare auxilium dicens; Deus scientiarum, Deus occultorem omnium indagator, qui scrutaris renes et corda, qui separas pretiosum a vili, dirige desiderium meum in beneplacito tuo, ut per me peccatorem istius Sancti reliquæ transferantur: ostende mihi viam in multitudine aquarum istarum, per quam possim ad monasterium ambulare, ubi corpus sanctissimum requiescit: quod si non fuerit de tuæ beneplacito voluntatis, numquam voluntas mea suæ postulationis sortiatur effectum. Continuo autem oratione finita, omnis densitas aeris visa est abscessisse.

22 Nec mora, viam per quam navigare debebant monachus nauclero demonstravit, intulitque ad eum, Istam per partem, nauclere, dirige navem. Et subito, post brevis temporis intervallum, apparuit illis monasterium quod desiderabant. Quo viso, gaudio gavisus sunt vehementi, et properantes velociter pervenerunt ad locum. Egressique de navi ad ecclesiam pedetentim ambulare cœperunt, simulantes se orationis gratia illuc tanquam peregrinos venisse. Cumque ad ecclesiam pervenissent, monachus socium extra ecclesiam dereliquit, quatenus callide exploraret, ne quis superveniret qui eos ab eo quod

*et offusa per
viam nebula*

*post fusas
preces expe-
ditus,*

ecclesiamque

*esse etiam
qui illud alio
auferre vel-
let:*

*eundem præ-
occupaturus
sed ad lo-
cum,*

F

inceperant

capsam effringit,
 A inceperant disturbaret. Quid multa? monachus accessit ad loculum ubi sacrae Reliquiae consistebant; et tandem se per diversos conatus exercuit, quousque ille sine quo omnis humana fortitudo atque scientia debilitas atque insipientia merito iudicatur, suum sibi porrexit auxilium, robur atque consilium: et tandem aliquando capsulam illam, in qua erant sacrati corporis ossa excutiendo et diversis operationibus artificiosius insistendo non sine difficultate aperuit, eademque ossa extraxit de loco in quo erant, et in suo apparatu quem secum ad hoc tulerat studiose locavit. Deinde accepto thesauro, propter quem tandem laboraverat, gaudens et exultans, cum suo sodali protinus recurrit ad navim: ingredientiessque in eam per eundem locum, ad locum in quo redire disposuerant, velociter sine impedimento aliquo revertuntur.

corpus aufert,
 23 His ita peractis, praetaxatus monachus, videns quod in quantum majorem reverentiam sacris Reliquiis exhiberet, in tantum divino conspectui plus placeret; supposuit humeros proprios ad portandum, et in scapulis suis sancti corporis onus sine alterius adminiculo per dies plurimos asportavit, donec ad monasterium in honore S. Benigni Presbyteri et Martyris constructum, juxta nobilissimam civitatem quae Janua nuncupatur, in loco qui dicitur Caputphari, cum jucunditate magna devenit: ibique sancti corporis venerandas Reliquias cum summa veneratione collocavit. O Felix civitas, quae tam felici meruisti decorari Patrono! o Dei omnipotentis inestimabilis dispensatio! Quis unquam crederet hujus Sancti reliquias, ad Januensis urbis sublevationem atque decorem tanto tempore reservatas? Sed merito sublimatur plus ceteris et honoratur: quicumque enim honorat Deum, non dubiam quin honoretur ad eo. In hac felicissima urbe nostra Deus honoratur, fides colitur, et perfidia conculcatur; haeretici deprimuntur et Catholici exaltantur, per omnia benedictus Deus in secula seculorum. Amen. c

et Genuam defert ad monast. S. Benigni.
 24 Miraculis quoque a B. Beda per divinam potentiam factis ipsa quoque civitas plurimum honoratur: de quibus pauca de plurimis ad Domini gloriam proponantur. Puella quaedam parvula, quae a spiritibus immundis graviter vexabatur, post multorum visitationem Sanctorum, ad ecclesiam S. Benigni ducta est a parentibus, nondum de B. Bedae praesentia cognoscentibus. Cumque alterius die Sancti, qui veneratur in eadem ecclesia, multoties auxilium invocassent, sed in puella nullum sanitatis intelligerent signum, ad aliam ecclesiam cum eadem puella pergere disponebant. Jamque recedentibus dictum est ut ad B. Bedae praesentiam ducere deberent puellam: qua perducta, cum hi qui praesentes aderant Deum et B. Bedam diutissime perorarent, consilium acceperunt, ut catenam illam, qua capsula illa, in qua erant Reliquiae B. Bedae, continebatur, collo puellae imposerent. Quod cum factum fuisset, effugatis daemonibus, puella sanitatis medelam recepit, ita quod deinceps nullum in eam maligni spiritus potuerunt habere regressum.

ANNOTATA.

a Fructuariense monasterium ad Padum, anno 1003 conditum a S. Guilielmo Abbate Divionensi et Clumacensis congregationis propagare insigni, caput ejusdem congregationis in Italia, de quo vide Vitam istius Sancti 1 Januarii num. 24, et diploma foundationis et seriem Abbatum in Historia Chronologica regionis Pedemontana per Franciscum Augustinum ab Ecclesia, Taurini anno 1646 edita cap. 27.

b In epitome quadam nobis Genuae exhibita trans-

scriptaque idem nomen magis integre scribitur Bevilacqua: quomodo etiam scripsit Wion.

c Addebatur in MS. Explicit 1230. An ut notetur annus factae Translationis? At in predicta epitome notatur annus 1233. Hoc certum, errasse Wionem notando annum 1255, fortassis deceptum similitudine earum ex inter litteras B et S praesertim manuscriptas. Mox enim dabimus Bullam indulgentiarum corpus Genuae venerantibus concessarum, Innocentii IV anno V, qui est Christi 1247.

d B. Martinus Solitarius cujus Vitam dedimus viii hujus, obiit an. 1342 ex quo discas hanc appendicem postea adjectam: et videtur plura colligere voluisse scriptor, licet unum solum miraculum hoc inveniat in MS. fortassis non integro.

CAPUT IV.

Cultus B. Bedae apud Genuenses.

Paucis post Translationem annis placuit, ad Genuensis populi pietatem magis estimulandam, Romanum Pontificem interpellare: unde adhuc servatur Bulla Innocentii IV, pro indulgentia consequenda in festo sancti et Venerabilis Bedae Presbyteri, et per ejus Octavam, hoc tenore: Innocentius Episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Abbati et Conventui monasterii S. Benigni, Januensis diocesis, salutem et Apostolicam Benedictionem. Licetis, de ejus munere venit ut sibi a fidelibus suis digne et laudabiliter serviat, de abundantia pietatis suae, quae merita supplicum exedit et vota, bene servientibus multo majora retribuatur quam valeant promereri; nihilominus tamen desiderantes Domino reddere populum acceptabilem, fideles Christi ad complacendum, quasi quibusdam illectos muneribus, Indulgentiis videlicet et remissionibus, invitamus, ut exinde reddantur divinae gratiae aptiores. Cupientes igitur ut ecclesia vestra, in qua corpus B. Bedae Presbyteri, ut asseritis, requiescit, congruis honoribus frequentetur, omnibus vere poenitentibus et confessis, qui ecclesiam ipsam, in festo sancti ejusdem et usque ad octo dies post festum ipsius, venerabiliter visitarint, de omnipotentis Dei misericordia et BB. Petri et Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, XL dies de injuncta sibi poenitentia misericorditer relaxamus. Datum Lugduni Idibus Decembris, Pontificatus nostri anno quinto. Alia indulgentia plenaria, data est a Gregorio Papa XIII visitantibus in Paschate altare B. Bedae, Romae viii Januarii, MDLXXXIII, Pontificatus anno XI. Extat praeterea Sixti V pro nova Corporis Translatione facienda Breve hujusmodi.

26 Sixtus Papa V dilectis filiis Abbati et monachis monasterii S. Benigni de Capite-Fari, prope et extra muros civitatis Januensis. Ordinis S. Benedicti, Congregationis Cassinensis alias S. Justiniae de Padua. Dilecti filii, salutem et Apostolicam Benedictionem. Cum, sicut accepimus, Venerabilis Bedae, Presbyteri olim Ordinis S. Benedicti, ossa in ecclesia vestri monasterii S. Benigni de Capite-Fari, prope et extra muros Jannenses, ejusdem Ordinis Congregationis Cassinensis alias S. Justiniae de Padua, et in certo illius altari reposita existant, ac vos pro majori decentia et forsitan commoditate, et alias ex certis rationabilibus causis, cupiatis illa ab eodem altari ad majus altare dictae ecclesiae transferre, sed vereamini id vobis licere absque speciali Sedis Apostolicae indulto; nos propterea honestis vestris votis hac in parte annuere, ac in praemissis opportune providere volentes, vosque et vestrum singulares personas a quibusvis..... absolutos fore censentes, vestris in hac parte supplicationibus inclinati, vobis, ut cum ea decentia, ornatu et veneratione, et pompa ac ordine, servato arbitrio Venerabilis Fratris Archiepiscopi Januensis

EX MS.

E Indulgentiae 40 dierum data ab Innocentio IV.

F plenaria a Gregorio 13.

G Facultas Sixti 5 ut Corpus deferatur ad majus altare,

A Januensis præscribendis, dicti Venerabilis Bedæ Presbyteri ossa ab eo altari, apud quod nunc asservata reperiuntur, ad majus altare ejusdem ecclesiæ servatis etiam debitis et solitis ceremoniis ac devotione, transportare et transferre, ac postquam translata et transportata fuerint, illa apud dictum altare majus conservare et conservari facere et venerari, libere et licite valeatis, Apostolica auctoritate tenore præsentium concedimus..... non obstantibus..... Datum Romæ..... xxii Octobr. mdlxxxvi, Pontificatus anno ii.

data anno 1586,

27 Hæc quidem tunc cum Archiepiscopus Genuensis esset Antonius Saulius, Cypriani Pataviciui eodem anno defuncti antea coadjutor, et paulo post Cardinalis tit. S. Vitulis. Sed rebus publice privatimque turbatis nihil eorum quæ Pontifici proposuerant monachi, per annos quadraginta septem executioni mandatum est; uti probat Decretum Patrum Visitorum circa translationem Corporis Venerabilis Bedæ, quod ita scriptum invenimus. Visitantes nos infrascripti ecclesiam S. Benigni de Janua, et reperiennes capellam, in qua requiescit corpus Venerabilis Bedæ Presbyteri, debito ita destitutam cultu ut non appareat ibi esse, aut non sine spectantium querela, quod merita Sanctissimi Patris ad contemptum usque parvi ducuntur; præcipimus Reverendissimo P. Abbati S. Benigni ejusque Cellerario, ut juxta decretum Sixti v fel. mem. super hoc emanatum, congruenti solennitate transferant Beata ossa ad altare majus ut ibi bones-

B Visitatores decernunt corpus transferendum.

G. II.

DE SANCTO MACARIO, ARCHIEPISCOPO ANTIOCHENO, GANDAVI IN FLANDRIA.

AN. MXII

Gandavi monasteria a S. Amando constructa :

G ondarum, urbs Flandrorum nobilissima, et sua amplitudine maximis urbibus, non solum Belgii, sed totius fere Europæ æquiparanda, a S. Amando olim fide Christiana exulta fuit, et præclaris monasteriis exornata. Horum primum censeatur, olim S. Petro et reliquis Apostolis dicatum, ac saepe monasterium Gandense appellatum : alterum est Blandinium dictum. SS. Petro et Paulo sacrum, et nunc fere monasterium S. Petri vocatum. Utriusque infra in Actis S. Macarii mentio celebratur : sed prius ejus habitatione, obitu, reliquiis et miraculis nobilitatur. In hoc monasterio ipse qui extruxerat Amandus S. Bavonum, ex Hasbania ad se venientem, excepit, doctrinæ et pietate exultum, in Clericum attulit; et tandem sanctissime mortuum sepulturæ mandavit. Hinc postea monasterium S. Bavonis est nominatum. Consule plura a nobis dicta vi Februarii ad Vitam S. Amandi, et xix Martii ad Vitam SS. Landoaldi Archiepiscopi, Amantii Diaconi, Adriani Martyris, Juliani, Vincianæ et Adeltradis : quorum reliquiæ anno dccclxxx Winterhovie ad dictum S. Bavonis monasterium fuerunt translatae.

C unum post S. Bavonis dictum,

ejus Abbas Eren boldus varias reliquias accepit.

2 Inter Abbates hujus monasterii satis eminebat Erenboldus, qui Odwino xvi Kalendas Julii anno mccccxcviii mortuo, successit, et ix Kalendas Augusti anni mxvii vita functus est. Ille Roma ad suum monasterium curavit transmitti reliquias S. Pancratii et plurimorum aliorum Sanctorum; et Holtemo, agri Alostani vica, transtulit solenni apparatu corpus S. Livini, anno mxvii. Dein anno mx, ipsis Kalendis Augusti, curavit detegi et ostendi corpus S. Bavonis : ac dein anno sequente mxii excepit peregrinum hospitem, S. Macarium Episcopum; quem proximo anno mxii sanctissime mortuum, iv Idus Aprilis, honorifice sepelivit in crypta B. Marix ante altare S. Pauli : cumque mox miraculis plurimis coruscarent dicti Sancti, curavit ea diligenter ab aliquo e suis monachis conscribi, quæ ex vetustissimo MS. nacti

et corpus S. Bavonis ostendi curat :

S. Macarium sepeluit

et Acta conscribi jubet :

tiore ornatu exposita sint adeuntibus templum; aut saltem instanter curent ut restauretur, decenterque ornentur, ac de congrua suppellectile provideatur solita capella, ab illis qui super illam jus dicunt habere. Totum vero quod in hoc actum fuerit, referant futuræ Diætæ et Capitulo generali; etsi negligenter se gesserint, ad arbitrium regiminis punientur. Datum in monasterio S. Salvatoris Papiæ, die iv Novembris mdcxxxix, D. Victorinus ab Immola, Abbas Ravennæ; D. Andreas a Parma, Abbas Parmæ; Visitatores.

anna 1639.

28 Decretum hoc impletum fuit intra annos 1643 et 1650, quando factum est marmoreum altare, medium ex tribus ad sinistram templi latus : ejus altaris elegans tabula ipsum Venerabilem Bedam, in habitu Benedictino repræsentat, coram apparente sibi Christo scribentem, et tabulæ ejusdem pars infima; per quadrum excæta, videndam exhibet arcam interius intra murum clausam. Festum ibidem ab immemorabili tempore celebratur x Aprilis, ritu Majoris duplicitis : inscribiturque Kalendario hoc modo Sancti et Venerabilis Bedæ Confessoris et Doctoris, Duplex majus. Caput miro odore fragrans in thecis argenteis reservatur; reliquum corpus in prædicta marmorea arca. Aliquas S. Bedæ Reliquias asservari Bononiæ in ecclesia Hospitalis de morte, asserit Masinus in Bononia perlustrata hoc die : quas hujus potius quam senioris esse facile persuadet ipsa ratio loci.

executio facta post an. 1643

E

sumus. Auctor in Historia detecti corporis S. Bavonis ita loquitur : Vera obedientia coactus, insignia sancti Patris Bavonis, nostris temporibus acta, ut aliquo modo lucidius enuclearem, aggressus sum : et narratis aliquot miraculis, sequebantur in autographo tria folia pura, ut scilicet quæ dein patrentur miracula possent subjungi : postea habebatur aliqua relatio de adventu S. Macarii, ejusque morte et miraculis, hoc exordio : Quo sacra S. Bavonis detecta sunt membra tempore, ac ordine supra memorato reposta; adiit hoc Gandense cœnobium... Macarius. Hinc eundem utriusque relationis auctorem agnoscimus, qui se ubique præsentem adfuisse testatur : et ultimum miraculum patratum dici, anno præsentis mxiv in Paschalibus, in misere incurvato, qui, inquit, per dies Paschæ nobiscum commemoratus, lætos reddidit, jamque securus sui sanus abcessit, cum solum biennio e vita discessisset S. Macarius.

F

3 Anno mxix ordinatur Otthoboldus Abbas Gandensis; a quo Domina Otgiva, Flandriæ Comitissa, humiliter petiit, ut Sanctorum nomina, quorum corpora Deo annuente in Gandensi cœnobio requiescunt, sibi transmittere dignaretur. Venerabilis vero Abbas Otthoboldus, devotissimæ Comitissæ precibus inclinatns, Sanctorum et Sanctarum nomina, in dicto Gandensi cœnobio quiescentium, eidem Comitissæ, ut memoriam eorum haberet in præsentem, et ut partem cum iis habere mereretur in futuro, transmittere curavit. Ita habetur in fine Chronicæ MS. hujus cœnobii, ubi memoriæ prænotatur atque istis transcriptæ auctor, proponit notare sigillatim dictorum Sanctorum nomina, quod mox facit, cum brevi unusquisque elogio : enumerationem autem concludit Nonas, et ultimus inter illos, Beatæ memoriæ Macarius, Antiochenæ Sedis Archiepiscopus, sapientia et morum honestate præclarus; sicut, præfatus Otthoboldus Abbas, utpote ab eo visus et notus, testatur. Igitur vel adhuc vive-

post an. 1019 unum inter Sanctos recensetur,

ab Otthoboldo Abbate,

but

A bat Otthoboldus cum hæc memoria primum scriberetur, vel aliquid de Macario scriptum reliquerat, quod auctor memoriæ præ oculis habuit et in quo illud elogium legebatur, quod hisce verbis continuatur : quem, scilicet Macarium, post plurima peregrinationis incommoda Gandensi cœnobio transmittere dignatus est Dominus : ubi præsentis vitæ molestia exutus, et æterna gloria sublimatus, crebris miraculorum signis postmodum mirifice claruit.

4 Fuit Otthoboldus præmemorati Erkemboldi successor proximus, et successorem post se habuit anno MXXXIV Abbatem Lidwinum : hoc autem postbiennium resignante, Rumoldum : cui mox deposito suffectus est anno sequenti Folbertus. Folberti mortem, anno MLXVI obitum excepit Sigerus Abbas, cujus secundo anno, elapsis ab obitu S. Macarii annis quinque et quinquaginta, cum præclaris miraculorum insignibus B. Macarii claret sepulchralis locus, ut infra in aliis Actis dicitur, elevatum est ejus corpus VII Idus Maii anno MLXVII; ac tunc, hortatu ejusdem Sigeri Abbatis, conscripta sunt Acta longissima vitæ, in patria, Episcopatu et peregrinatione peractæ, miraculorum etiam et elevationis historia. Hæc Acta ex MS. Thosunodamus, eademque extant in vetustissimo MS. Paderbornensi monasterii Abdinshorensis, et in MS. Passionali cœnobii Bodecensis in diœcesi Paderbornensi : in quibus interserebantur nonnulla miracula, quæ ex prioribus Actis sunt dilatata. Auctor prioris Vitæ noluit peregrinationis seriem explicare, veritus ne veritas, fama incertæ opinionis præstantior, aliquo modo læderetur. Interim videntur omnia ex ore S. Macarii sociorumque excepta fuisse et annotata, eaque auctor posterioris Vitæ multum amplificavit. Surius eandem edidit, sed stylo plerisque in locis mutato, et variis quæ redundare videbantur in compendium reductis. Sed malumus ipsa Acta integra more nostro exhibere, ut lector commodius judicet, quæ ipsis sit fides adhibenda. Habemus etiam ipsi illustre compendium ex parvo MS. Gandensi cœnobii S. Bavonis descriptum, quod subnectere possemus, sed ejus omnis probabilitas ex aliis majoribus Actis est stabilienda. Aliud Compendium habemus in MSS. quibusdam Vitæ aliquot Patronorum Flandriæ, priori succinctius et tertium adhuc brevius in MS. Chronico Gandensi hujus cœnobii S. Bavonis : in quo etiam habetur Epitaphium S. Macarii Antiochenæ Sedis Archiepiscopi his verbis : Hic requiescit S. Macarius, peregrinus et Archiepiscopus, de monasterio S. Simeonis de Antiochia : qui obiit anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi MXXII, IV Idus Aprilis, Henrico Romanis, Francis principante Roberto, Balduino Barbato Flandrensium Comite.

B Sed hæc missa facimus, uti etiam ea quæ ediderunt Antonius Sanderus lib. 2 de Sanctis Flandriæ, Haræus, Lippelous, et alii etiam variis linguis, ac Legendariis inseruerunt. Potius hic addendum videtur, quod prædicta elevatio corporis S. Macarii facta sit anno immediate sequenti consecrationem novi templi S. Bavonis, peractam anno MLXVI a Balduino Episcopo Tornacensi ac Norimonsi : qui paulo ante dedicaverat Insulam ecclesiam S. Petri, illuc invitatus ab ejus fundatore Balduino Insulensi Flandriæ Comite. Quia autem elevatio corpori S. Macarii idem Comes et Episcopus interfuisse leguntur; idcirco Canonici ecclesiæ prædictæ S. Petri non temere sibi persuadent, Brachium S. Macarii, quod apud se est, quamvis recentioris operis thesæ elegantiam nunc contineatur, sibi jam olim obtigisse ex liberalitate ipsius Comitæ et Episcopi consensu. Certe antiquam esse possessionem docuit nos R. P. Josephus Ignatius a S. Antonio Carmelita Disculceatus, ex litteris Vener. Decani et Capituli Insulensis S. Petri, datis mense Junio anni MCCXXX, ubi de Rogerio Insulensi Castellano dicitur : Fecit quoque phylacterium fieri ad brachium S. Donatiani, et decoravit brachium S. Macarii. Porro cum anno Christi MDXXXVII auctoritate Pauli III

C Pontificis Romani, loco monasterii arce ad urbis custodiam a Carolo V Imperatore constructa, monachi S. Bavonis veste mutata in Canonicos assumpti essent, et triennio post in Parochialem S. Joannis Baptistæ basilicam Gandensem, nunc Cathedralē translati; ad eandem quoque devecta fuerunt Corpora Sanctorum, et unum ex sacellis ejusdem Basilicæ S. Macarii titulo donatum est.

5 In illa lamentabili rerum sacrarum strage, quam furor Calvinisticus per Belgicas urbes fecit anno MDLXXI, cariora nonnulla pignora servavit Catholicorum cura, ad solatium posteritatis. Inter hæc Gandavi fuit Corpus S. Macarii, cujus invocata ope sæpe fuerat urbis a peste liberata. Puce autem orthodoxis Flandris reddita, et vitæ religionis cultu cum legitimi Regis obedientia reparato, reductum quoque illud est in sedem suam priorem, ecclesiam scilicet Cathedralē, ubi usque in hodiernum diem hac decima Aprilis Depositionis festum solenni ritu peragitur, et in secundis Vesperis fit nuda Commemoratio S. Leonis Papæ : uti indicant Officia propria anno MDLXXII excusa. Sunt autem Lectiones secundi Nocturni ac variae Antiphonæ et Responsoria desumpta ex majoribus Actis. Festum etiam Elevationis ejusdem S. Macarii celebratur die nona Maii, translato in sequentem diem Officio de S. Gregorio Nazianzeno : cujus in secundis Vesperis S. Macarii fit etiam nuda Commemoratio, et Lectio quarta desumitur de gestis in ipsa Elevatione corporis. In antiquo Breviario Antuerpiensi præscribitur Officium de Translatione S. Nicolai cum commemoratione S. Macarii : et hæc recitatur Oratio : Deus qui mira dispositione B. Macarium Archiepiscopum ab exteris nationibus nobis destinasti Patronum, concede propitius, ut ejus pia intercessionem ab exilio mundi feliciter perveniamus ad regna. Inscripta ejusdem memoria est sacris Fastis Martyrologii Romani ad hunc x Aprilis istis verbis : Eodem die S. Macarii Episcopi Antiocheni, virtutibus et miraculis clari. In antiquo MS. Martyrologio Bruxellensi ecclesiæ S. Gudilæ istud encomium habetur : Item S. Macarii, Archiepiscopi Antiocheni, qui laboriosa pro Christo peregrinatione suscepta Gandavum venit, et ibi in monasterio B. Bavonis moriens, sancto fine quievit. Similia leguntur in Florario MS. item apud Grevenum et Molanum in Additionibus ad Usuardum et plures alios. Longissimo enim exornat elogio Sausaius in Martyrologio Gallicano. At die IX Maii, ob corporis elevationem, celebratur in Martyrologiis MSS. Centulensi S. Richorii, Trevirensi S. Maximini, et aliis : item in MS. Florario, et apud Grevenum et Molanum in Additionibus ad Usuardum. Sed et Molanus late ad istum diem Acta ejus refert, et secuti sunt passim alii recentiores.

6 Restat inquirendum de patria et de Episcopatu Antiocheno. Auctor prioris Vitæ, qui S. Macarium Gandavum venientem una cum suo Abbate excepit, et egrotanti adhuc adsuit, asserit eum fassum, se fuisse Archiepiscopum Antiochiæ, quæ urbs Armeniæ flos erat, præstans nobilitate, divitiis etc. Jam autem varia est Armeniæ acceptio : ac primo est Armenia proprie dicta inter Euphratem fluvium et Ciliciam, Cappadociam et Pontum Polymæicum, distincta in duas provincias, e quibus Armenia prima habet metropolim Sebasten, et Armenia secunda Melitenem : neque ulla ibi est urbs Episcopalis, Antiochia dicta. Præterea videntur vicinæ provinciæ subinde sub Armenia comprehensæ : nam in antiqua Notitia dignitatum Imperii Romani statuuntur Duces in Oriente rei militaris per Ægyptum duo, Libiæ, Thebaidos; per Orientem sex, Phœniciæ, Euphratensis, Syriæ Palæstinæ, Osrhoenæ, Mesopotamiæ, Arabiæ; per Ponticam unus, Armeniæ; per Thracias duo, Mæsiæ secundæ, Scythiæ; per Illyricum duo, Daciæ Ripensis, Mæsiæ primæ. Ubi sub Duce militari Armeniæ videntur com-

D AUCTORE G. H. Brachium Insulis,

solemni ritu colitur 10 Aprilis

E et 9 Maii.

memoria in sacris Fastis.

F

Armenia proprie sumpta,

et late pro Asia minori sive Notolia,

A *prehendi provinciae Asianae et Ponticae, quae in Asia minori seu Natolia collocantur, et maxime ex tales sunt habitae, quae in mediterraneis Armeniae propriae sunt viciniores. Est ibi Antiochia, Pisidiae metropolis, a S. Poulo, uti in Actis Apostolorum cap. 13 traditur, Christianae fidei praeceptis imbuta, et sanguine multorum Martyrum irrigata, ex quorum numero sunt sub Severo Imperatore passi SS Charalampus Presbyter, Porphyrius et Baptus milites et tres mulieres, quorum Acta illustravimus ad diem x Februarii. Ibidem etiam Episcopus fuit S. Georgius, infra xix Aprilis proferendus, qui tempore iconoclastarum ob sacras imagines in exilium actus fuit. Ex hac Antiochia Pisidiae metropoli Pergamius subscripsit Consilio Chalcedonensi, et Theodorus Collationi viii Synodi v generalis. Ab hac urbe regio ipsa postmodum traditur appellata, atque in ea Turcicus Praefectus hoc tempore residet. Saebant hi Archiepiscopi Patriarchis Constantinopolitanis, opud quos decimo seculo viguisse orthodoxam religionem ostendimus v Februarii ad Vitam S. Polyecii, anno Christi dcccclxx vita functi : eoque tempore dicitur floruisse Macarius senior, Archiepiscopus Antiochenus, et consanguineus hujus S. Macarii, qui eum de sacro fonte suscepisset, bonis moribus et omni genere scientiarum instruxisset, et tandem apud Clerum et populum in successorem suum eligi curasset. Uti haec in posteriore Vita leguntur.*

ibi Antiochia
Pisidiae, urbs
Archiepiscopal-
palis,

sub Patriar-
cha CP.

B *7 Quotulis eodem tempore fuerit Antiochia urbs Syriacae, optime indicat Georgius Elmacinus in Historia Saracenica, quam ex Arabico Latine edidit Thomas Erpenius. Mortuo namque Joanne Trimisce Imperatore Orientis anno dcccclxxv, die iv Decembris, successit Basilus Junior Porphyrogenitus, filius Romani Junioris Imperatoris cum fratre Constantino. Sub hoc Imperatore, teste Elmucino pag. 244, erat Halebi quidam, nomine Agabius, quem petierunt Antiocheni, ut esset Patriarcha eorum, eumque miserunt ad ipsum Imperatorem : ad quem cum ingressus esset, indicavit ei statum urbis, et inclinationem atque affectum civium ejus erga ipsum, misitque eum Imperator ad Abdallam Muntasirum, ut tentaret eum movere ad obedientiam ; promisitque ei fore, ut restituta sibi Antiochia constitueret ipsum Patriarcham ejus toto tempore vitae ejus, Abdallae autem daret quodcumque ei promitteret. Abiit igitur Agabius ignotus habitu monachali, ingressusque Antiochiam, convenit Abdallam, ac negotium cum eo transegit : ita ut Abdalla in obedientiam Imperatoris se daret, et imperium in urbem ei restitueret ; repudiato nomine Scleri. Sic Agabius factus est Patriarcha Antiochenus, die solis vigesimo tertio Canonis posterioris anni Alexandri mcccxxvii, sive Hegira cccclxxvii, et anno Christi dccc lxxvii.*

Agabius ere-
ctus Patriar-
cha Antioche-
nus anno 977.

C *8 Verum postmodum, ut tradit Elmacinus pag 252, Basilus Imperator, indignatus contra Agabium Patriarcham, eum ejecit Antiochia, et manere coegit Constantinopoli, in quodam monasterio, cum jam praefuisset duodecim annos. Causa ejus rei erat, quod Basilus in cistis Bardae Phocae invenisset epistolam quamdam ejus, qua approbabat consilium Phocae de rebellionem, et confirmabat eum in isto proposito. Mansit autem in isto exilio fere septem annos : atque eo tempore fiebant santoniae in Sede ejus. Ejectus ergo est Agabius anno dcccclxxxix, et post exilium annorum septem reversus videtur anno dcccxcvi, at quamdiu postea sederit aut quis ei successerit non reperimus. Jam ut hunc Agabium dicimus alio nomine Macarium fuisse appellatum, et tunc illi ab obitu successisse S. Macarium, non audent affirmare ex sola secundi scriptoris auctoritate ; quia prior scriptor eum appellat, non Patriarcham, sed Archiepiscopum Antiochenum, eamque urbem non in Syria sed Armenia collocat. Verum in re dubia malimus*

ejectus in
exilium anno
989

et forsitan
anno 996
reversus :

an is senior
Macarius
alio nomine
sit dicendus :

haec erudito lectori proponere, quam ex solis conjecturis D aliquid definire.

9 *In Ephitaphio supra indicato dicitur S. Macarius Archiepiscopus de monasterio S. Simeonis de Antiochia. Porro apud Elmacinum Hegira ccc lxxv, id est anno Christi dccc lxxxv Saracenus Sarduddanlas contendit ad monasterium Simeonis, quod in ditio- ne erat Antiochiae, idque post trium dierum obsidionem vi cepit, die Mercurii, duodecimo Rabii posterioris ejusdem anni, et plerosque qui in eo erant, monachos occidit : erat autem monasterium a multis habitatum teos autem, qui in id e regione Antiochiae confugerant, captivos abduxit et Halebum vexit. An ergo dicendus Macarius senior tunc dictum monasterium restaurasse, erectus Archimandrita cum Episcopali auctoritate, et tempore exilii Agabii supplere vices Archiepiscopi Antiochiae Syrorum, imo successisse, eique mortuo circa annum mvi subrogatus S. Macarius? Forsan ex his alius lucem majorem accipiet, et quae hic desunt sua eruditione supplebit.*

An in mona-
sterio S. Si-
meonis in di-
tione Antio-
chia,

fuerit Ar-
chimandrita
cum auctori-
tate Episco-
pali ?

VITA ANTIQUIOR

Jussu Eremboldi Abbatis a monacho Gandensi scripta

E

Ex vetustissimo MS. monasterii Gandensis.

CAPUT I.

Adventus S. Macarii Gandavum : obitus, sepultura.

Quo sacra S. Bavonis detecta sunt membra [tempore] ac ordine supra memorato reposta, adiit hoc Gandense cœnobium quidam magnae gravitatis vir, cum coeuntibus sibi aliis a tribus : qui se quidem Macarium nomine, Antiochiae vero Archiepiscopum fatebatur : quae urbs Armenia flos est, nobilitate, divitiis, rerum gestarum gloria longe ceteris praestans, morum probitate, bello et pace memoranda, ejusque opera magnifica, utpote nos accipimus, obumbrantia omnem illustrationem praeclarae gloriae. Haec talem hunc virum, incogniti moris peregrinaeque institutionis, et ad hoc tempus nulli unquam visum, nobis transmisit. Cujus quidem peregrinationis seriem explicare non est facile memoratu : quoniam fama incertae opinionis praestantior est veritas. Qui benigne satisque hospitaliter susceptus, ob devotionem sanctae conversationis, fraternae societati est admissus. Cujus benedictionibus et nos et circumcirca degentes per dies jocundati, gaudio gratulabamur non modico. Quem etiam penes nos aëvo interimino possidere praepotantes, diatim persuadebamus : sed quoniam id animo non sedit, imo magis patriam revisere libuit, cum maximo mœrore permissus est abire. Tunc socia fides certos sodalium ambiguosque secrevit vultus : siquidem a suis relinquitur, uno tantum contentus comite. Cumque portus commigrasset viciniae, pedam inflatione corripitur, ac lectulo detinetur. Et cum per dies aliquot languor ingravesceret de vita desperatur. Ad monasterium itur, ut reveberetur. Itur, ac revehitur penesque nos aliquamdiu jacuit exanimi similior.

"

Post eleva-
tionem S. Ba-
vonis, S.
Macarius
Episcopus
Gandavum
venit :

F

abitu-
tus,
morbo impe-
ditur :

2 Et ecce intempestae noctis cujusdam silentio, non gravatus quidem somno, S. Bavonem videt sibi assistere, hisque verbis compellare. Surge, ait, monasterium ingredi, et quae videris innotesce. Qui ut sibi videbatur, surrexit, monasterium intravit, et ante sanctum altare sedentes utriusque sexus reperit Sanctos. Ex quorum confessione, ut sibi videbatur, S. Bavo se subrigens, extensa manu eum tenuit, et extra limen templi eduxit, poneque altare S. Petri, a S. Amando olim dicatum, stare praecipit. Ubi dum opperiretur, eosdem Sanctos sibi cum ce-

recreatus vi-
sione appa-
rentis S.
Bavonis,

et aliorum
Sanctorum,

A reis ad hoc ipsum altare approximare videt, quos ob nimiae claritudinis fulgorem vix intueri valebat. Horum admonitu roboratur, et ut de reliquo sanus persistat, certioratur. Ex quorum collegio S. Landoaldum agnovit insulatum, qui more Missarum solennia celebrans, se cum ceteris benedici promeruit. Qui statim mane sanissimus surrexit, quæ viderat innotuit, ac per indicium sanitatis certos nos reddidit visionis : sicque nobiscum per spatia quinque mensium commoratus, patriam iterato deliberavit adire. Verum admirabili ac nostra ætate inaudita diffinitione eum sibi Christus ascivit. In sacrosancto Paraseve, audita ejus discessione, utriusque sexus totius provincie concurrerunt innumerabiles, utpote Dominicæ Resurrectionis die Missas celebraturus ac cunctos benedicturus, omniumque libitu discessurus. Sed quoniam eo anno pestilentie immanitas quam plures, imo innumerabiles, in Gandensi pago admirabili plurimisque annorum curricula ante inaudita vel visa invaserat subitatione, simul hujus beatificanda attigit membra. Qui ea tactus gravedine, signis ac nutibus quibusque valebat, ac si præ sagiret, intimare curavit eloquiis, se quidem ipsa finiendum molestia, plagamque imminentem post hæc cessandam : quod postea rei probavit eventus. Accersito Patre monasterii, venerabili videlicet Abbate Erenboldo, simulque cunctis Fratribus, comam capitis barbæque sibi tonderi omnimodis exorat, partemque barbæ matri, in exteris regionibus relictæ, sollicite rogavit mitti, ad æternum pignoris monimentum ; ne suspensam, utpote pro filio, varia ipsius adventus eam cruciaret cogitatio, sciretque quibus regionibus quove loci ejus sacra teneretur requies.

His rite exactis, comitantibus nobis, cryptam, scilicet oratorium S. Mariæ, ingreditur, baculoque suæ sepulturæ monstravit locum, ibique se terris commendari jussit. Moxque eadem nocte, nimia præventus corporis molestia, defungitur vita. Christo scilicet disponente, Sanctique Petri Apostolorum Principis, cujus honore ac nomine isdem viget locus, simulque pii protectoris nostri Bavonis intervenientibus meritis, ut in loco, in quo manere recusavit oratus, maneret glorificandus. Post ejus quoque discessum, juxta tanti viri conductum, plagæ mortalitatisque cessavit immanitas. Sed quis digne referre queat lætitiâ atque alacritatem totius populi, quomodo quisque vicissim certabat humeros sancto supponere feretro? Multi ergo, quibus hæc facultas minime dabatur, magnum sibi lucrum ducebant vel extremam partem vectium manu contingere posse. Alii, quibus et hoc minime suppeditabat, saltem portantium vestes tenere gaudebant ; in commune Christum glorificantes, qui quem amittere suspirabant, in hoc loco sibi reservavit Patronum. Allatus ergo in crypta S. Mariæ ac in loco a se præelecto, tumulatur honorifice ; ac fidelium oblationibus, utpote vivus, sic veneratur defunctus. Anno autem Dominicæ incarnationis Millesimo duodecimo indictione decima, *b* concurrentibus duobus, quarto Idus Aprilis obiit hic Sanctus : cui mors, via ac patriam ; ac præsentis vitæ exitus, sequentis ac nunquam terminandæ factus est introitus. Verum cujus meriti apud Deum fuerit attestantur ejus insignia.

ANNOTATA.

a In sequenti Vita quatuor socii dicuntur iter una incepisse, sed unus forsam defecerat, aut e vita decesserat.

b Erat annus bissextilis, concurrentibus primo et se-

cundo, seu litteris Dominicalibus *F* et *E*, mortuus est D feria quinta hebdomadis Paschalis.

CAPUT II.

Miracula intra biennium post obitum patrata.

Mulier quædam Frehegard nomine, de villa Munta, membrorum officiis destituta, per visum est admonita, ut ad sepulcrum ejus accederet. Quæ diluculo consurgens, baculis suffulta, utcumque ire perrexit ad tumulum ejus ; ut oravit, baculos abjecit et sana recessit. Alia mulier de portu Gandensi, contracta manu, sic multata erat digitis, ut unguium acumen in alteram transiret partem. Quæ ut ad Sancti sepulcrum oravit, ungues de palma retracti sunt, et in antiquum usum nervorum tela retexitur, ac sine tarditate salus manus reparatur.

5 Ex Gynæceo comitis Henrici de Portu, scilicet a Einhamma, erat puella, nomine Oda, cæca per annorum tempora. Ea quoniam solennitas S. Bavonis in proximo erat ventura, ex omni gente convolantibus turbis, optato advenit, ac mater cum filia spe recuperandæ salutis accurrit. Cumque Missarum solennia celebrarentur, Dominus noster b Balduinus Marchisus cryptam ingreditur, ad sepulcrum hujus Sancti consuete oraturus. Cumque pronus incumberet, et hæc, de qua loquimur, puella pone sepulcrum jaceret : uno momento contigit et Principem ipsum caput ab oratione levare, et illam visum recipere. Qui Deum, Sanctum suum mirificantem, magnifice collaudans, Fratribus ipse intimare curavit. Quale gaudium, qualisve lætitia fuerit omnidero, cum eodem Principe Christo laudes acclamante, in se quisque perpendat. Qui etiam devota mente eidem Sancto candelabra mirificæ magnitudinis obtulit. Sic ergo hoc signum contigit sciri ab eo, cujus utique verbis cujusque conscientie virtutis majorem adhibuimus fidem, quam si quæ dicimus ipsi vidissemus.

6 Matrona perliberalis, imo fama virtutum percelebris, de ipso portu Gandensi, nomine Wilthed, nævum habuit in oculo qui speciositati ejus derogabat aliquantulum. Cumque quasi pugnus extuberasset oculus, vergi jam videbatur in ruinam. Hæc Sanctum Dei, in visu sibi adsistentem agnovit, qui se de salutis prosperitate certam reddidit. Cumque evigilasset, perlucide perspexit, ac nævum, qui in oculo pependit, in modum fabæ supra suum pectus reperit. Fama facti vicinas et cognatas adscivit, et una ad sepulcrum ejus itur, ac muneribus devotissime honoratur. Et ne posteros latere queat quoniam nec pervetusta nec incelebris memoria est, addatur huic aliud miraculum.

7 c Ostburg est civitas in littore Oceani sita : inde homo adducitur nomine Mannin, mirabili calamitate percussus. Siquidem ab iugine deorsum secreta genitalium patiebatur ardentia, ita ut meatus digestibiles interclusi seminecem redderent. Hic tam luctuosus atque anxius, penes nos per dies aliquot commorans, deiecit humi mæstior vultum, ac de suæ mentis perturbatione atque calamitatis infortunio conquestus est. Sed Domino Sanctum suum mirificante, infra breve spatium saluti redditur, et ad propria sanus revertitur.

8 Apud Maritimos quidam amplæ personæ extitit, Gundwaccar nomine, cujus in septis spes multa peculi exuberabat. Verum pestilens lues spes et gregem simul invasit : quæ calamitas fundi multum perturbabat virum. Cumque catervatim peculia prosternerentur, saniori consilio Sanctum in præsidio supplicat, luminare spondet. Quo facto nec unum quidem animal deinceps perdidit, quoniam pestilentia resedit.

Ad sepulcrum sanantur contracta,

alia digitis in adversum delortis,

puella cæca,

E

præsentem Balduino Comite,

matrona nævo oculi laborans,

F

c
alius in iugine misere vexatus,

pestis pecorum avertitur voto facto :

A 9 Celebritas sancti Bavonis quotannis festiva occurrit. Ab incolis institorum ejusvis nationis, ceterisque quaquaversum gentibus evehuntur mercedonia. Othelardus quidam de portu Tornacensi navem lanis onustam advexit. Hic falsis criminatibus agitated, in actum publicæ administrationis pro tuendo jure producit. Forenses querimoniæ efficiuntur, quæ sæpe nequissimis contingunt magistratibus, qui non fugare quidem sed illustrare potius nequitatem solent. Ergo Præfectoria censura ire in carcerem compellitur. Brachiis retortis ferro et catenis cingitur, pedibus nervo constrictis. Hic ergo in se rediens cum S. Macarium invocasset auxiliatum, ac luminare spopondisset deferendum, tanquam dolorum nescius, tendit in altum lumina, nam vincula palmas presserant, et ingemiscens obsecrat. Ecce autem carceralis cæcitas splendore lucis fulgurat, duplexque morsus pœnarum ruptis habenis dissilit. Cernit deinde Sanctum sibi assistere, ac ore angustiore his verbis se compellare. Exurge, inquit, securus tui, decursa jam satis tibi sunt pœnæ minacis munia. Cumque stuperet, obsessor tetri carceris penes quem manserat pernox cura feralem servare domum, per rimas interna carpit lumina. Sic ergo vinculis absolutus, ac tali visione attonitus, reliquum noctis sopori indulsit. Fama facti innumerable vulgus advocat, admirantibus cunctis, quo pacto, quave ratione sit solutus. Ad comprobendam ergo Christi majestatem, humana curiositate duplicantur vincula ac multipliciter muniuntur claustra. Intempesticæ noctis silentio adest Sanctus, claustra reserat, ac se invocantem vinculis absolvit. Primo mane adsunt et populi, visuri magnalia Christi : concurrunt ab omni plebe, latantur universi, et cum eo ad sepulcrum itur Sancti. Gaudens vota persolvit, ac de reliquo securus redit in sua.

10 Adolescens quidam, nomine Athalarus, miseria diffamante plurimis jam notus in locis, paralysis dissolutione sic extitit debilitatus, ut brachiis innitens, universum post se corpus trahendo, instar vermium per terram reperet. Accessit huic infortunio læda totius corporis agitatio, ut, si quolibet respectu clementiæ quid daretur, nec manu retineret : sed et stoliditas tanta inerat menti, ut inter sensatos furiosus videretur. Hic sane istac istorsum repens, ut anguis sinuat immensa volumine terga, et tandem miserabili sinuamine ad hujus Sancti pervenit sepulcrum : ubi nescio quid murmurabat siquidem nec auxiliatum invocare noverat. Sed Christo Sanctum suum mirificante, surrexit quidem per se, ac puerili more nutanti gressu, intuentibus cunctis, ambulare cepit. Nec multo post ab illa mirabili agitatione salvatus, redintegrationem promeruit totius salvationis.

d 11 Quædam paupercula de pago d Mempisco, per annos complures cæca, cum ceteris id locorum coeuntibus data manu ductrice ire perrexit. Jamque longa itineris spatia transmeanti, diviniæ miserationis virtus occurrit : siquidem repente cepit videre. Cumque mirata intueretur influentes, ac præ gaudio acceleraret gressus, ductrix læsa substitit. At illa, Dum redeo, inquit, mihi attende; aut si inavis, functa officio tuo, da manum ut ducaris. Sic ergo læta oratum advenit, pluresque Menapiorum hujus signi testes adhibuit ac recessit. De ipso pago extitit et altera, manum gestans aridam : hæc per visum monita, ut velamine qualicumque tumulum Sancti cooperiret, ac manum reciperet; velamen utcumque acceleravit, festina accurrit, sepulcrum Sancti cooperuit, ac manum recepit.

12 Bonorum actuum semper decet versari admiratione, et his apprimere quos incrementa fidei assequuntur. Anno præsentis, qui est dominicæ incarnat-

tionis Millesimus quartus decimus, hoc Gandense D Cœnobium, quo maxime ac solitarie Flandria pollet, ab insula e Walachra adiit quidam curvus, nomine Rocelimus : et quoniam feria secunda dierum palmarum erat, usque sacrosanctum Parascevem f ferriæ quintæ diem, scilicet obitus hujus Sancti, sic perstitit incurvatus. Cumque frequentia plebis, ut eo moris est, oratum ingrederetur; et hic apud sepulcrum Sancti cum ceteris oravit. Ecce autem repente quasi impulsus corruit. Quem cum circumstantes raptum ire molirentur, ipse se subrigens, Nihil, inquit, vereamini, hic Sanctus me salvavit. Sicque pone sepulcrum his terque valentior terræ incubuit. Deinde baculum rejecit, ac per dies sanctæ Paschæ nobiscum commoratus, fama facti quique fuerant assciti lætos reddidit, jamque securus sui sanus abcessit.

ANNOTATA.

a Einham illustris prope Aldenardam locus cum Abbatis S. Benedicti, anno 1064 constructa.

b Hic est Balduinus IV, Barbatus seu Pulchro-barbus dictus, Comes seu Marchio Flandriæ ab anno 1003 ad 1036. E

c Ostburghum prope novam fossam Isendicanam.

d De pago Mempisco et Menapiis, ad Legiam sive Lisam fluvium et in Tornacensi agro, sapius egimus.

e Walachra insula Zelandiæ maxima, in qua sunt Middelburghum et Ulissinga urbes celebres.

f Feria quinta post Pascha, tum aliqua obitus ejus memoria capta celebrari. Et Parasceve sumitur pro toto Paschalis festi decursu.

VITA ALTERA

Jussu Sigeri Abbatis post elevationem corporis a monacho Gandensi scripta.

Ex variis codicibus MSS.

PROLOGUS.

Omnipotens essentia Deitatis, cui quod est esse perfectum est, et hæc ineffabiles, incogitabili quodam, ordine rerum, formas quas nobis per principales quasdam formaturas, pro sui velle ostendit, semper quidem penes se perfectas habuit. (Neque enim Deo, ut creator esset, accessit ex tempore : ipse enim et tempore antiquior est, cum sit creator et ordinator temporum, et cuncta creavit in tempore) F Sed antequam nobis ostenderentur in creatoris erant præsentia : creata autem cuncta opificis gubernantur providentia, nec quidquam ultra citrave progreditur, nisi quantum ab omnipotentia ejus, juste cuncta moderante atque disponente, præordinatur sive ad communem quamdam utilitatem, sive ad occulti justique judicii sui ultionem. Ejus quippe sapientia, cujus etiam voluntas omnipotens habetur, omnia sine tempore simul habet, quæ nobis in tempore non simul ostenduntur; et ideo distribuit omnia pro opportunitate temporum, ita ordinans cuncta, ut ipsa sit non solum ordinatrix, sed et ordinatio cunctorum.

2 Quis enim et sapientius et fortius ordinare valeret et regere, quam qui et facienda providit, et provisiva voluit perficere? Fecit et perfecit cælum et terram cum universis ornatibus eorum. Sed superbia in cœlis, invidia subripiente in terris, principium dilectionem creaturarum, ne quidquam quantum ad se, imperfectum remaneret in creaturis, pro restauratione Angelica et redemptione humana, Deus homo futurus, non per gradus scalarum, sed per ora Prophetarum, ad terras dignatus est descen-

dere

e
misere incurvatus :
f

Deus omnia
providit et
creavit :

et factus homo

ex MSS.

Quidam
injuste vinctus
et carceri
inclusus,

a S. Macario
cum luce
apparente
vinculis
solvitur,

etiam altera
vice :

sanantur
paralyticus et
amens :

cæca,

aridam
manum habens

A dere de cœlis, et Angelo nuntiante et Spiritu sancto cooperante, in utero Virginis : qui nascendi quidem legem dissimilem, moriendi vero conditionem sponte mortalibus suscepit æqualem. Implevit ex se mundum, nec vacuavit cœlum, et mirifice expleto ordine vivendi, post crucem et mortem supernis sedibus reddidit seipsum : unde electis in unum congregatis, emisit Spiritum sanctum, per quem in omnem terram exivit sonus eorum. Dilatat ecclesiam, quam decantarat Isaias sub vineæ dilectæ palmitibus spinosis ; et commendat eam piscatoribus, quos elegerat ex littoribus marinis. Pervolant Evangeliste totum mundum : Mattheus [indicat] hominum Deum quem Spiritus sanctus plexerat [intra viscera] virginalium membrorum : instat leonem producere Marcus Evangelista, non de cavea venatoria, sed de stabulari spelunca : portat Lucas vitulum, humeris Pontificalibus saginatum, ut pascatur de eo genus humanum : aquila ceteris altius evolat et usque ad pectus Dominicum suarum remigia pennarum Joannes declinat, quatenus de pectore Christi accipiat odoratum, et volatus suos pertendat ad cœlum, volatu cantuque persultans. In principio erat Verbum. Ab oriente et occidente hæ aquilæ pennas justitiæ producunt, quibus sanctos Martyres, Confessores, Virgines et omnes electos, ad Deum vocare instituunt.

3 Ossa itaque Martyrum, membra Confessorum, pudicitia Virginum, pennæ sunt aquilarum : quas cantus invitat Angelorum, volatusque Evangelistarum, unde fiat lætitia credentium, et reditus ad Jerusalem supernorum. Qua invitatione plurimis volantibus de nido ad nidum, spontaneam scilicet expetentibus peregrinationem, qua regredi possent ad patriam cœlorum usque ad ultimam mundi ætatem; ex membris Christi ubique terrarum præclare floruit religio ecclesiarum : floruit Europa, et latitudo Africa : floruit Asia et nobilitas Syria; quæ misit nobis habendum juvenem quemdam, nomine Macarium. primæ indolis, florem totius Armeniæ : qui calcatis secularibus pompis, maluit Deum sequi passibus mentis et corporis, quam commissum sibi retinere Præsulatum Antiochiæ. Cujus vitam scribendo aggredi, etsi dehortatur imperitia, plurimum tamen hortatur Domini Abbatis *b* Sigeri, qui impossibilia redigit ad possibilitatem, caritatis virtus imperiosa : cui quidquam honestum negare nefas est et inhonestas plurima. In ecclesiasticis siquidem rebus nequaquam gallinaceo pede usus, quia instanter satagit reddere ecclesiæ fructus, Euge beatum, in fine est a Domino auditurus, et cum beato Macario, innuente Deo, partem suam positurus, cujus secundum rei veritatem omnimodis expetit enucleari vitam et actus. Absit ergo, absit error falsitatis, ubi cum fiducia caritatis, fructus præsumitur pietatis, et merces expectatur veritatis.

ANNOTATA.

a *Deest hic Prologus apud Surium, aut ultro ab eo omissus, quia nihil singulare continet, aut ea de causa in codicib, quo is usus est, non continebatur.*

b *Sigerus Abbas curavit elevari Sacrum corpus B. Macarii anno 1067, et anno 1073 sua sponte cessit a suo munere Abbatiali.*

CAPUT .

Ortus, educatio, studia, Episcopatus, virtutes, miracula.

Gemma regalis, Armeniæ decus, quam non artifex manus, sed in suo locavit diademate omnium artifex Deus; Gloria parentum, sed longa spes ami-

corum, gloriosus puer Macarius, superbi lineam sanguinis duxit ex provinciæ primoribus. Atavorum ejus atavi, ab hominum usque memoria, omnes nobilissimi : nullas in eorum stirpe ignotas, nullus degener est facile repertus. Hujus post Deum creatorem Armenia extitit procreatrix, quæ liberalium semper virorum uberrima nutrix, nec non fidei et veritatis omniumque virtutum strenna cultrix, inter cetera insignitatis suæ bona, hujus quoque tanti boni modernis temporibus meruit fore prolatrix. Generosissimi genitores ejus Michael et Maria : quos etsi parentum nobilis commendabat prosapia, non minus generi eorum paulo post respondit præclaris moribus nati gloria.

5 Natus est autem ea tempestate, qua senior Macarius magnæ sanctitatis Archipræsul in infulis agebat *b* Antiochiæ, stabilis columna regni et firmamentum totius ecclesiæ. Quæ civitas Syrorum constituta metropolis, ceteris præstans urbibus, gloria insignium suorum et præstantia antiquæ nobilitatis, plurimum etiam capiebat augmentum ex auctoritate tanti Pontificis. Erat enim inter primos primus, inter religiosos religiosus, inter nobiles nobilis, utpote præfati Macarii consanguineus : qua affinitate oblatum sibi de fonte baptismatis suscipiens puernulum, tam ex debito propinquitatis quam ex gratia Christianæ filiationis, fecit sibi æquivocum, committens Deo ut quandoque faceret et univocum. Et quia grandævus erat fractusque jam senio, loco genitoris retinuit nutriendum et erudiendum ex toto; quatenus se ipsum jam deficientem, novus hic Macarius renovaret in Christo. Nec spes eum vana fefellit. Quantum spiritualis pater ejus desideravit, vas illud suum Dominus implevit spiritu sapientiæ, per quem quidquid audiebat boni studebat in gazophylacio cordis sui colligere. Nullum penitus erat in omni Græca vel Armenica eloquentia studiorum liberalium genus, quod aufugere posset vivacitatem ingenii ipsius : nec vero ullum aliunde surrepens fastidium ab hoc nobili otio avertere poterat ejus animum. Attestabatur munditiam cordis ejus jugis meditatio, ut illud quod Scriptura dicit, ex studiis suis intelligitur puer, si munda et recta sint opera ejus, scriptum crederetur de eo. Matutinum crepusculum nullo pretio vendidit, nec se sommo sollicitanti ullo modo credidit.

6 Quibus studiis transcendens metas adolescentiæ, solito studiosius cœpit imitari beatum Macarium Antistitem, et supernis intendere, illecebras mundi declinare, cœlestia appetere; et omne studium, quod prius expendebat in liberalibus studiis, in actibus religionis expendere : hocque incepto non mediocriter profecit, rumores vulgi pro nihilo duxit, seseque totum ad Deo serviendum induxit. Lætabatur jam emeritus Pater Macarius de tam digna pueri filiatione, gloriabatur de tam liberali moralitate, et quia jam senio decebat, ex integro inducebat animum in ejus successione. Proficiebat quotidie apud Deum juvenis moribus et sapientia, senior autem paulatim deficiebat, grandævus et infirmus ætate jam decrepita. Cumque de vita desperaret, et ovis sibi commissis imposterum provideret ; ille autem de virtute in virtutem giganteis passibus iret, et quocumque pedem intendit semper in Domini voluntate proficeret ; convocari jubet senior conventum Clericorum, dignitatem Procerum turbamque populorum.

7. Quibus accitis seniliter ingreditur exordium hujusce allocutionis : Ecce fratres et filii, pulsatur janua pectoris hujus veterani : vocor ad reddendam rationem operis mei. Respicite honorandam patris vestri caniciem, attendite Pontificis vestri decrepitam senectutem, et si non potestis meis, consulite rebus vestris

Isa. 5
per Apostolos
et Evangelistas,

excitavit
Martyres.
Confessores,
Virgines,

et S. Macarium ex Syria misit ;

b
hujus vitam
scribit auctor
jussu Sigeri
Abbatis.

parentibus
Michael et
Maria :

b
a Macario
Episcopo de
sacro fonte
susceptus,

instituitur
in omni
scientia

Prov. 20, 11

et sanctis
moribus :

ut successor
eligatur

commendatur
Clero et
populo :

Illustri prosapia exortus
in Armenia,

EX MSS.

A vestris : Ordinate rempublicam et eligit successionis meae personam. Ingredior viam universae carnis, nec aliquantulum prae fama fiduciam habeo de operibus meis : laetius tamen recederem, si certus essem de ordinatione Antiochenae Sedis. Quod si vobis non displicet juvenis iste Macarius, quem de fonte suscepi, nutrivit et erudivi, bene mihi placet : est enim liberalis et religiosus, ut mihi videtur, quantum de homine homini sentire licet. Non dignitatis vestrae partem praedifico, sed sententiam et voluntatem meam vobis edico ; si tamen dignus est electionis vestrae iudicio.

Creatur
Episcopus.

B Talibus senex instabat : et quia res divinitus fiebat, omnis Clerus, auctoritas Procerum, et cetera plebs certatim assentiebat. Rapitur verbum ex ore ejus : una omnium voluntas, non dissimilis sententia, eadem vox, ut intrinizeretur Macarius. Ita beatus senex, provisionis suae rebus dispositis, instante sibi termino corporeae dissolutionis, feliciter migravit ad patriam salvationis. Plebs autem tanto Pastore destituta, in ipsa confusione, nil anceps (ut praelatum est) nil varium molita, unicum in Macario, magnifice probato, sibi delegit solatium, secuta magnatum et totius Cleri solatium. Qui tanta electionis unitate in Antiochia promotus, moribus honestis in juvenili corpore permaturus, non est relatu facile in ipso sublimitatis fastu quam humilis apparuit et mansuetus. Omnibus enim omnia fieri in animum induxit, sicque coelestis Regis tabernacula cum spiritualibus nequitias pugnaturus intravit. Dilexit ante omnia decorem domus Domini et locum habitationis gloriae Dei. Erat ei comitate condita gravitas, in confluentia turbae condecens hilaritas, et per omnia praedicabilis in operibus honestas. Prima et maxima ejus fuit intentio sanctae Matri Ecclesiae aut munimento fore aut ornamento. Sermo ejus sale erat conditus, quem tam dulciter hauriebat Antiochia populus, ut nil posset subintrare dulcius. Super cathedram Moysi quidem sedebat, sed illud Evangelicum, quae dicunt facite, quae autem faciunt facere nolite, de eo minime constabat ; quia seipsum subditis speculum vivendi praebat. Nihil existimabat magnum, quod erat caducum : nihil sibi fiebat subitum, sed totum ante prospectum.

earum exem-
plar ceteris
factus

C Praedicatio ejus inanis non erat, sed aut suadebat, aut monebat, aut consolabatur, aut praecipiebat. Iram non retinebat in corde, quia sciebat magnum et honestum vindictae esse genus ignoscere. Et quia continens fuit, usque eo pervenit, ut seipso contentus fuerit : nam qui sibi ipsi satis est, cum divitiis natus est. Victus erat ex facili, quia non ad voluptatem, sed ad cibum satis tennem accedebat sibi. Erat ipse vitiorum fugax et contemptor, aliorum vero neque curiosus scrutator neque acerbus reprehensor ; sed sine exprobratione erroris, veniae facilis dator. Severior erat iudicio quam sermone ; ultor elemens, detestator saevitiae ; ad iram tardus, ad misericordiam pronus ; in adversis firmus, in prosperis humilis et cantus ; occultator virtutum, sicut alii vitiorum ; vanae gloriae contemptor, bonorum quibus praeditus erat non acerbus exactor. Omnibus studebat prodesse, nulli nocere, sed etiam nocentes prohibere : non enim non nocere est justitia, sed alieni abstinencia. Inter latissimos convivae laetior ipse, frequenter abstinuit : molles et delicatas vestes, in quibus nutritus et ad hominem usque perductus est, asperimis camelorum pilis usus, declinavit : interque purpuratos ministros et milites auro nitidos, vilem tunicam se induit. Lectuli delicias vehementer aspernatus est : balneis, quibus nitor cutis conquiritur, vix aliquando lotus est. Sed impossibile est tantiviri gesta perquotidianos virtutum profectus evolvere, dignisque fastorum laudibus

magna ejus merita congruenter attollere : quae longe lateque, ut Christi bonus odor esse posset, studuit contrahere : excedit enim gestorum ejus magnificentia, quidquid vel ipse Tullius sibi promitteret in facundia. Testatur hoc clarissima ejus operatio, quae, scilicet ne diutius lucerna lateret sub modio, voluit eum gratia Dei taliter clarescere ex occulto.

10 Erat consuetudo huic beato viro, et ex consuetudine necessitudo, mappulam semper habere secum, quando vacaret orationibus clanculo, quae extingeretur vix unquam cessans nimia compunctionis effusio. Haec sola testis erat lacrymarum, testis inter hominem et Deum haec una furtivarum admittebatur orationum : tergebat quippe lacrymas oculorum, quibus tergebantur peccata populorum. Mappula haec sudariolum viri justii, sola intererat, quando vir justus conciliabat Deo mappam totius mundi : nec erat aliena virtutum, quae tot et tantis semper suffusa lacrymis, testibus meritorum, fieri paulo post meruit mundatrix etiam macularum. Intererat siquidem ejus curiae leprosus quidam, nomine Theodorus : tales enim familiares erant beato viro, quia maxima cura erat ei de talibus, qui aegritudini et inopiae subiacebant ceteris amplius. Aestuanti igitur de egestate, diu cogitanti de sanitate, consiliatrix non defuit fides, quae succurreret in necessitate. Invenit tacita fides consilium ; et quia non dubitavit, accepit solatium. Alter denique ab illa forsitan [edoctus] muliere, quae fimbriam Domini legitur tetigisse in Evangelio, nil tale audens petere a sancto Episcopo, tacitus ad ecclesiam, ubi vir Dei orare consueverat, accessit ; et teste sola fide, ex sudario, tantae compunctionis ministro, leprae locum tetigit. Non tulit immunditia mappulae tactum ; sed probatae fidei perhibens testimonium, cessit, fugata meritis lacrymarum. Audet jam novus homo viro Dei astare ; audet Deo et sibi gratias referre ; fatetur se ausum accipere, quod non ausus fuerat petere.

11 Talis est medicina, quae procedit ex Deo. Non enim medicaminibus curat et ferro, sed virtutibus sanat et verbo. Fulgebat quasi quibusdam gemmis curia ejus, scilicet pauperibus Christi, caecis, surdis et claudis, vel qui variis langoribus erant oppressi : quos quotidie ad eleemosynam suam properantes, dupliciter relevabat misericordia Justii. Cuicumque enim manu sua porrigebat cibum vel potum, statim comitabatur salus ; et quicumque poterat pertingere ad aquam, quae fluebat de manibus lavantis, ex integro reddebatur sanus. Quanto autem his amplius abundabat et frequentius, tanto se indigniorem praebat et humiliorem ; in omnibus ita se habens, quasi horum omnino foret inscius. Sed tantorum crebrescente operum fama (quae enim caelum et terram implet, quomodo posset in eo latere Dei gratia ?) cepit hac opinione jam jamque clarius insigniri Syria, ejusque tellus nativa gaudio illustrari Armenia. Inde auctori Deo gratiarum actio ab omnibus accedere, viro Dei laus et gloria accrescere, populique ad eum frequentia plus solito procedere. Quam omnimodis volens declinare (ne gratiam, quam per humilitatem promeruerat, per arrogantiam videretur amittere) animum induxit, ad meliora paulatim seipsum inclinare. Vilescit ei quidquid in mundo carnis est, omnis honor, omnis dignitas, et quidquid inter mortales augustius floret ; aurum quoque et argentum, nisi ut pauperibus eroget. Non fulgent in domo ejus margaritae splendentes, sed coruscant caeci videntes, claudi ambulantes, et satiati panibus indigentes. Non praecedunt scutati et sericati ; sed pauperes ditati, et miseri satiati. Ergat eis omnia sua : heredes suorum eos constituit in praesenti vita, ut non perdat hereditatem in futura.

mappula
abstergit
acrymas,E
illius attactu
sanat leprosum :
Matt. 14, 39alios sanat,
dato cibo aut
aqua lotionis
manuum,

F

omnia sua
dat pauperibus

A

ANNOTATA.

a *Plurima in hoc et sequenti capite videntur ab auctore nimium amplificata, et solum ex traditionibus seniorum hausta.*

b *De Sede Episcopali Antiochiæ supra egimus: quæ in priori Vita statuitur urbs Armeniæ.*

CAPUT II.

*Peregrinatio S. Macarii per Palæstinam.
Verbera et vincula tolerata: conversio mul-
torum.*

Cumque sibi nihil superesset præter dignitatem Sedis Antiochiæ, etiam curam ejus commendavit cuidam Eleutherio Venerabilis memoriæ, retenta sibi tantummodo Episcopali benedictione: sicque omnibus terrenis exoneratus, et inter ceteros pauperes et ipse pauper Christi effectus, egreditur fines suæ cognationis, ut ingrediatur terram repromissionis. Reliquit omnia, ut imitetur Simonem Petrum et cum Petro tollens crucem suam, sequatur et Christum. Non enim retinet genitorum affectus, non gloria nec sublimitas parentum, etsi amici divitum multi. Electus siquidem non insolita dispositione a Domino, electionis suæ fructum primo juventutis flore reddidit electori suo, ita ut ab Oriente in Occidentem floreret ejus electio. Sumptis quippe secum quatuor fidelibus viris, invicem connectuntur unius ejusdemque nodo devotionis. Nomina eorum Joannes et Petrus, David quoque et Constantinus: qui Christo ab infantia et viro Dei militantes sub jugo religionis, cum eo pariter egrediuntur Ægyptum hujus miseræ servitutis, et tendunt ad patriam libertatis.

13 Fuitque prima ejus et ipsa satis liberalis intentio, eum requirere locum; Hierusalem scilicet, unde universalis processit redemptio; omnimodis mentem armatus et ipse pro veritate mori, nisi prius deesset terrore quam assertor veri. Non enim formidabat in certamine, quia volebat de triumpho gaudere: non timebat temporalem pugnam, quia perpetuam volebat sortiri victoriam: spontaneum sibi imponebat exilium, quia de exilio repatriare volebat ad eorum. Vadit itaque via gaudiosa et luctuosa: pedibus quidam graditur, sed animo currit, cum pietate et misericordia: quia velox est cursus, quem tam dulcis incitat affectus: nullo otio voluntas ejus retardatur, quia volenti nil satis festinatur: festinat terram quondam præsentia Domini insignitam intrare, Capharnaum familiarem signorum Domini, et omnem pariter Galilæam cernere: Hermonium, et torrentem Endor, ubi superatus est Sysara, superare: in oppido Naim, ejus in portis filius viduæ suscitatus est, apparere: desertum præterea, ubi de quinque et de septem panibus quinque et septem millia hominum saturata sunt, pertransire: in Cana, ubi aquæ in vinum versæ sunt, veram vitem degustare: videre Nazareth, juxta interpretationem nominis ejus, florem totius Galilææ: pergere Samariam, et Joannis Baptistæ, Heliseique et Abdiæ pariter cineres adorare: Amos Prophetam etiam buccina pastoralis in sua rupe clangentem, conspiciere: inde ad pastorem caulas pergere, in speleo David orare, fluentia Joannis ex lavacro Domini puriora attendere; videre Lazarum, fasciis colligatum, de monumento exire; in monte Oliveti voto et animo sublevari, cum Domino ascendente; locum ligni sanctæ Crucis deosculari et lambere; speluncam tandem Salvatoris intrare, sicque in sepulchro Domini tam diu desiderato peccata sua et peccata totius mundi deflere.

14 Prævenerat, autem nobilis ejus fama usque ad sanctum Patriarcham Joannem, talis etenim de sanctis fidei ejus thesauris fama processit, ut et Jerosolymitanos in longinquo positos penetraverit; et auditu gratiæ Dei, tamquam oleo lætitiæ, aures eorum impinguaverit: a quibus etiam satis officiose susceptus, et a sancto Patriarcha honorifice detentus, aliquamdiu inibi est demoratus. Delectabat enim eum domitorium Salvatoris et locus Calvariæ, ubi Dominus noster crucifixus, salutaris occubuit victima pro omnium redemptione, quatenus omnes, ex semine prævaricatoris Adam propagatos, secum donaret ad vitam feliciter resurgere. Delectabatur eum cum Judæis de incredulitate eorum verba miscere, cum Saracenis conflictum habere; si quomodo aliquem eorum lucrari posset ab errore: inter quos assistens per aliquot dies intrepidus veritatis assertor; eorumque resistens erroribus indefessus Evangelii propagator, paulatim vincebat eos, utpote invictus Domini præliator. Certabat justus cum injustis, doctus cum indoctis; et quia nullus eum poterat concutere mortis timor, per ejus instantiam facile patebat error.

15 Erat pugna sibi satis contraria, pro lucro quoque valde sibi contrario commissa: iste enim eorum tantummodo quærit et desiderat salutem, illi autem suam et istius perditionem. Cui non valentes resistere verbis, insistunt verberibus; et suis ei persuadentes communicare erroribus, ad hoc eum inclinare multis laborant terroribus. Sed non cedit, dum ceditur: verbis instat, dum pœnis afficitur: sique interdum non devincit, sed vincitur; nullis ictibus cedit, nullo terrore justis patientia recedit. Nil fuit membrorum quod non captivaverit plaga aspergine vulnerum: ita, pro dolor! plagaverant membra, ut ossa remanerent carnis pene desolata, salva scilicet, quia non poterat vulnerari, anima pretiosa. Redditur semper asperior ad pugnam, et donec ponat animam non deserit prædicationis curam. Rapitur deinde et segregatur a sodalibus suis; aggregatur in medio iniquæ multitudinis: quibus nolens cedere, recluditur in ergastulo carceris: in modum crucis, ejus gloriam prædicabat, supinus super terram extenditur: clavis configitur, sed re-jiciente terra clavos, etiam vinculis constringitur: inferunt ei novum sed crudele tormentum, lapidem scilicet nimio fervore candentem, super pectus nudatum, sperantes per hoc, ut credo, ustulare, quo eos revincebat, ejus liberale ingenium: sicque eo recluso cum diligenti custodia, discedit illa inutilis conspiratio, confidens tunc primum de victoria. Ille autem tenebris angustatus, a lumine prolongatus, carcerem æstimabat pro prætorio, per quem se sperat lucrari paradisi jucunditatem: et quia sperando præsumpsit, carcerem mutavit, tenebras effugavit, nec frustratus martyrii palma, quam quesivit, de victoribus victis paulo post triumphavit.

16 Apparet pulchrum et grande spectaculum, ut qui Domini passionis locum venerat venerari, et trophæum ejusdem sanctæ Crucis experiretur et meritum. Carcerales namque tenebras cœlestis perlustrat illuminatio; in modum crucis jacentem divina erigit miseratio; et eductum de pœnis taliter alloquitur Angelica consolatio: Esto securus, Macari, assertor veritatis: nec te moveat subita solutio tuæ liberationis, quia taliter suos liberat respectus superæ miserationis: pugnatore Christi talis sequitur victoria, nec deerit post pugnam felicitatis corona. Exi ergo, exi necum: nec retrahas ab incepto pedem tuum, quia crastina die apud incredulos victoria erit tecum. Qui enim tui prius extiterunt maligni persecutores, cras fient veritatis pro te benigni exactores; et omnium quæ docueris vel jusseris, promptissimi

D
EX MS.
excipitur a
Patriarcha
Hierosolymi-
tano:

disputat cum
Saracenis:

E

ab iis acriter
verberatur:

carceri in-
cluditur:

crudeliter
torquetur:

F

ab Angelo
confortatus,

educitur e
carcere:

Episcopatum
commendat
cuidam Eleu-
therio

assumit 4
socios:

peregrinatur
per Palæsti-
nam,

loca sacra
visit:

- A promptissimi executores. Talibus armis miles ad pugnam renovatus (ubi cœlestis archiater cœlestes repetivit sinus) hostibus se infert medium, reddita luce lætabundus, nil sibi dubius de victoria : omnem enim excluserat dubietatem sponsio Angelica, et laxata vincula. Hærent Judæi et mirantur Saraceni, seque et ipsum invicem aspiciunt stupefacti. Mirantur liberum, quem paulo ante dimiserant reclusum ; solutum, quem reliquerant ligatum ; illesum, quem clavis confixum multis plagis reddiderant affectum. Conturbat animos eorum error plurimus, donec accitis seiscitisque custodibus, narratur eis lux cœlitus emissa, visitatio Angelica, curatio et solutio divina. Quibus compuncti tandem assentiunt veritati, venerantur verbi Dei mysterium, licet omnibus modis oppugnatum, nequaquam tamen expugnatum : amplectuntur ejus vestigia, interpellant eum duplici pro misericordia eorum quæ in eum commiserant venia, et fidei commendandæ gratia. Non invenitur difficilis ad dandum, quod si illi non petissent sibi fuerat ab eis petendum, scilicet ut quærerent indulgentiam errorum. Proponitur inter eos et Deum mediator, constituitur pro eis apud Dominum intercessor : sicque eorum cordibus commendans fidei verbum, insinuat eis eorum esse regnum cœlorum, qui renascuntur per aquam et Spiritum sanctum. Suscipiunt fidem : currunt ad baptismi fontem : regenerantur in Christo quotquot prædestinati erant ab eo.

17 Percurrit fama Justi regionem, pervolant alii ad doctrinam, per plures ad videndum doctorem ; diversus erat concursus, non idem quippe concurrentium affectus, sed idem omnium oculis paulo post pervenit effectus. Offerentes ei equidem Eutychianum, nobilem quendam Saracenum, cui ab anno nativitatis nono, ut sui referebant, usque ad senectutem nimia invaletudo loquendi et audiendi tulerat officium : ex cujus recuperatione volebant sibi capere attestationis illius experimentum. Dextera quoque manus ejus deformi unguium et digitorum arefacta involutione, adeo ut sibimet ipsi plus oneri quam usui videretur adesse, inutilem cum ceteris malis efficiebat Paganum animam et corpore. Orant omnes instanter pro eo apud Justum, Justus pro se et pro omnibus illis instantius apud Deum, quatenus radicata in eorum cordibus fide, reddita salus Saraceno prædicationi suæ perhiberet testimonium. Oravit, et exoravit : Saracenus seipsum absolute loquentem audivit, aridæ manus integritatem recepit, et cum aliis plurimis sacro fonte baptismi perfusus Dominum laudavit, sicque etiam apud absentes curationis suæ lingua factus, cum gaudio recessit. Cujus curationis et conversionis gratia, pluribus ad fidem properantibus, caussa fuit postmodum infirmitatem et incredulitatem evadendi, ejusdemque præfati magnificandi gloria. Quantus enim fuerat in subtilitate disputationum, in disputanda sinceritate Scripturarum, admirari quidem possumus, definire non possumus. Commendat hoc Judæorum, monitis ejus facta ad Deum reversio, Gentilium quoque plurima conversio ; et in his qui crediderant multimoda virtutum operatio : quos ubi verbo veritatis fideliter informavit, et in susceptæ fidei perseverantia penitus fundavit, gratificis mandatorum Dei confirmatos sermonibus, Dei pastori summo commendavit singultinis orationibus.

18 Deinde ut valesceret, loca tam dignæ perlustrans memoriæ, passionis scilicet crucis et mortis, resurrectionis et ascensionis Domini, Joanni Patriarchæ cum ceteris fidelibus valedicit ; sicque cum illo comitatu suo peregrinus et exul, Jerusalem supernam quærere demigravit. Patet ei amplitudo terrarum, sed non aliquis in eo placet locus ad per-

manendum. Nullam quærit patriam habere, nisi quam sibi placeat amplius non mutare. Lætantur itinera mundi, ubi transitus habetur tanti peregrini. Vadit ad dexteram et sinistram, nullam curat præterire regionem nisi Syriam et Armeniam : patriam enim et parentes fugiens, Christum imitando, Archipræsulatus etiam honorem ducit pro nihilo. Ille sibi tantummodo complacet locus, quem possit pertransire obscurus. Nec latebat clarissimos genitores ejus devota intentio, graviter dolentes se desolari tam clari pignoris privilegio, et viri tantæ sublimitatis privati patrocinio. Quapropter mittentes legatos observare transitus peregrinorum, indicant eis mandata precatoria et hortatoria ad Archiepiscopum. Subjungunt etiam in mandatis, si non possent eum seducere blandimentis, malle eum reduci cum injuria, quam non redderetur amicis. Sed contra Deum non est ratio vel consilium. Parens itaque illa legatoria expeditis obsidet itinera, sed absque prætereuntium periculo : erat enim obsidio pietatis, ideo non supplebat effectum impietatis. Cumque qui expectabatur pervenisset cuneus, non insidiando, sed obsequendo cœpit comitari legatorum apparatus. Salutant se invicem, utpote ex notitia familiares : requiritur ab utrisque de se suorum convenientia : jamque progredientibus pariter in proinctu itineris, aperiunt legati caussam itinerationis. Exponunt ei desideria amicorum et suspiria parentum : opponunt ei, non absque aliqua nota, super fuga ejus admirationem Armeniorum : deponunt ejus surdis auribus gloriam Antiochenæ Sedis, et benignos in se affectus Syrorum, atque multis modis componunt deceptionem ad reducendum.

19 At ille fundatus super firmam petram, ludibundis suspendebat eos responsis, regiam attentius gradiendo viam, qua procul dubio pervenitur ad vitam. Omnia, inquit, quæ meis suppetebant usibus, habenda reliqui amicis et parentibus : insuper totam dimisi eis Armeniam, nil mecum tuli præter baculum et peram. Syris quoque dimisi Antiochiam cum multis civibus, nec non Eleutherium Archipræsulem cum suis benedictionibus : quod si eis hoc parum videtur, si quid per Christum in hac peregrinatione acquisiero, Deo volente participabuntur.

20 Hæc et his similia jocunde conferens, revelando salebras itinerandi, componebant quid responsi deberent referre legati. Illi autem videntes se ex mandatis nil proficere, sed sine aliqua dilatione virum Dei iter inceptum perficere ; audacter fatentur sibi fore jussum, si sponte nollet redire, quatenus reducerent invitum : simulque tenentes eum cum injuria, trahebant et detrahebant potestate et exprobratione inordinata : erant enim numero plures et ideo superiores viribus.

21 Sed jam pene plagato, non insolita custodia supervenit Evangelicus ille Samaritanus : interceptum et indigne tractatum a latronibus, liberavit : et ne vacui redirent ad patriam, quid novi referrent legatis ordinavit : alios enim subita percussit cecitate ; aliorum, sicut extenderant super Episcopum, brachia suspendit in aere ; singulorum vero equos per diversa palantes, sparsim fecit diffugere. Erat ibi maxima confusio ; et si adessent derisores, plurima derisio. Ita suis omnes intenti occupationibus, ab inceptis et illicitis redarguuntur intentionibus ; nec libet eis parere ultra mandatis alterius : poenitet eos prioris audaciæ : mirantur justitiam ejus, cui prius fuerant illatæ injuriæ : stant stupefacti, nec quidquam vident : extensa brachia quasi minentur, ictum deponere non valent : audiunt loquentes, et interpellare non audent. Sed quia præter hoc solum aberat eis omne refugium, ejus advoluti pedibus, ob

recuperationem

discedit e
Palestina :

patriam non
revisit :

Parentum
nuntius oc-
currit.

E

reditum in
patriam et
ad Episcopa-
tum suadenti-
bus respondet :

F
vim inferentes

et ideo divi-
nitus punitos
cecitate et
in mobilitate
brachiorum,

EX MS.

multos con-
vertit ad
fidem am-
plectentem :

Saracenum
mutum et
surdum et
arida manu
laborantem
sanat,

et baptizat.

C

A recuperationem sui cum grandi ejulatu clamant ad Episcopum. Ille autem injuriæ jam immemor, pro eis apud Christum efficitur intercessor. Orat et exauditur quia pia est oratio qua pro inimicis oratur. Aptaverat cruciculam in baculi quem gestabat summitate, ut illud Evangelicum, qui non tollit crucem suam et sequitur me, non est me dignus, etiam juxta litteram, videretur implere. Hæc semper comes erat itinerantis, comes vigilantis et dormientis, comes nihilominus quilibet agentis : quam cum erexisset contra petentes misericordiam, laxantur brachia quæ extensa fuerant ad sui injuriam exunnt oculi cæcitatibus nebulam : quibus redditis officio, Recedite, ait, benignus Pater, filioli, continuo, ne quid detrimenti iterum vobis proveniat in remorando : interdicitis meis luctum, quia acquirere mihi vado æternitatis gaudium : irrevocabiler curro, nil me terrenum ab hoc revocabit proposito. At illi festinantes regredi, faciunt jussi, quod libenter facerent et injussi : utpote quibus nihil est securum, non terra, non cælum, timentibus si omnia minitari ultionem et interitum : Digressi vero ab invicem repetant illi Armeniam, isti plagam Occidentalem. Continuat magnificus Præsul cursum peregrinationis suæ, non præcedentibus viatoriis apparatus cum humana potestate, sed comitantibus miraculis in divina virtute.

ANNOTATA.

a Patriarchas Hierosolymitanos, qui istis temporibus floruerunt ad principium Maii colligemus particulari Tractatu et reperiemus circa an. 1006 martyrio affectum Orestem, cui potuerit hic Joannes successisse et paulo post an. 1012 successorem habuisse Theophilum.

CAPUT III.

Miracula inter peregrinandum, etiam per Germaniam a S. Macario patrata.

Cum deambularet aliquando vallatus catervula discipulorum, obviam habuit peregrinorum turmulam Jerusalem petentium, quibus intererat quidam lumine captivatus oculorum : sequebatur ceteros sæpius offendendo pedibus, quia alienis incedebat oculis et passibus. Intererat ut pauper et mendicus sed eorum sine dubio aderat peccatorum medicina et medicus. Denique certatim vicaria caritate præbentes ei ducatum, per vices et dies succedebant sibi ad istud officium. Quibus salutatis, vir Dei cum suis resalutatur, et paulo resistens pietatis respectu cæcum intuetur : quem fraterna alloquens caritate, quo jam tenderet sciscitatur. Ierosolymam, ait, Domine, cum his vellem pervenire, si Dominus dignaretur mihi permittere. At ille solita pietate ubertim lacrymis suffusus, et maxima cordis compunctione misericordiam Domini intra se deprecando profusus, cruciculam quam gestabat nebulosis orbibus admovit, et nimia exundatio lacrymarum ejus utrasque comites ad misericordiam commovit : fixit inibi paulisper pietas gradum, numquam absque effectu sui solita præterire torrentem lacrymarum. Ruunt lacrymæ ex oculis omnium sub silentio, non sine clamore tamen, quia major est cordis quam oris confessio. Tandem pius Archipæsul prorumpit in vocem, et divinam misero imprecatus consolationem, Adsit tibi carissime, inquit, divina miseratio, quatenus claritatis suæ collyrio illuminetur cæcitatibus tuæ visio. Vos quoque, fratres, invocate Dominum meum : non enim est neque vobis debet esse alienum, quia in nomine ejus congregati sumus, quin ipse sit in medio nostrum. Ubi vero adest verum lumen Christus, nemo potest remanere obscurus. Ejus ergo

Aprilis T. I.

gratia illuminare dignetur et hunc cæcum, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum : fiat super eum illius piissima condescensio, qui ex caritate descendit de cælo, ut videret eum omnis caro. Vix justus in terris perorabat, et Deus de cælis precibus justis annuebat. Excluduntur tenebræ cæcitatibus, redduntur Deo et S. Macario uberes gratiæ cum ingentibus lacrymis : sicque cæcus lumine reintegratus, comites præcessit passibus jam suis.

23 Vir vero virtutum exinde progressus, hilaris deambulabat cum suis viatoribus, perveniensque ad locum quemdam sibi et suis valde inutilem, ariditate scilicet damnatum et aquæ (quæ ultima videtur in usibus hominum, sed prima est) omnimodis sterilem, quem in transitu suo irriguum perpetuo reddidit et fertilem. Suis denique, ut se habet defectus humanitatis, laborantibus sitis angustia, maligna terræ natura deteriore minabatur defectum præ aquæ inopia : tentabant fossas pluribus in locis, sed quod non aderat non poterat subvenire eis. Tandem non jurgantibus, ut quondam filii Israel in Moysen præclarum ductorem, sed clamantibus ut dulcissimis ad carissimum patrem, Nihil deest, ait, filioli, Deum timentibus : vobis quoque, de ejus misericordia præsummentibus, nec deerit aqua ad potandum, nec fons vitæ credentibus. Hæc dicens, signum sanctæ Crucis baculo suo pingebat in terra : vixque egerendo superficiem terræ super effluens emanabat aqua : quam cum applicuissent judicio labiorum, satis habilem invenerunt et salubrem ad potandum, futuris quoque necessarium, et beati viri memoriale in æternum : qua pro voto relecti ; hilares incedebant et securi : delectabat enim eos tanti viri paternitas, nec erat eis onerosa captivitas, quam tanta comitabatur ubertas.

24 Liberis itaque mentibus et lætis procedentes passibus, Bavariam devenerunt, aliquibus peragratis regionibus : ubi commodum suis usibus perquirentes hospitem, divina dispositione sortiti sunt Adalbertum quemdam, magnæ dignitatis virum et prædilectum, eo nimirum digniorem ceteris, quod tantum hospitio meruit suscipere Pontificem : a quo cum omnibus suis caritativa humanitate susceptus, per annum integrum nunquam minorata caritate est procuratus. Præparat ei condecens hospitium, semper ei præsto est ad obsequium, nec tædio afficitur euntium et redeuntium : ubicumque enim esset excursus atque decursus, illic fiebat familiaris recursus. Nec defuit ei hospitalitatis præmium, suscepti scilicet hospitis superabundans beneficium : uxor namque Adalberti, nomine a Ava per plurimum temporis gravissimo depressa languore, ita proximabat extremis, ut conclamata jaceret, nec linguam valebat in verba resolvere, nihilque in ea spectabatur nisi animæ exitus : qua etiam expectatione diutius fatigabatur familia domus, amici quoque et propinqui ejus. Condoluit Macarius, et recurrit ad solitam precem, et modernam visitans Sunamitem, reddidit hospitalitatis plurimam vicissitudinem, pro impensa caritate integram sanitatem : aquam benedixit ; cruciculam, sæpedictam et sæpius dicendam, intinxit ; trea autem guttulas ori ejus cum signaculo Crucis instillavit : jam euntem, jam deficientem ad vitam revocavit. Vixque exacto unius horæ spatio cœpit mulier convalescere : resedit, maritum vocavit, et allocuta est eum absolutissime : Unde, inquit, Domine mi, hic homo venit ad nos, qui tantis tamque præclaris meritis excedit nos. O nos, inquam, o felices, qui cum eo communes meruimus habere mansionis parietes, cui mores habemus tam dissimiles ! Ipse est justus nos peccatores : ipse absque dubio cœlestis, nos terrestres : cui quidquid

veniamque
rogantes,
sanat :

Matt. 10, 38

et ceterem
reditum
mandat.

D
EX MS.

illuminat :

in summa
ariditate

aquam signo
Crucis elicit
e terra :
E

in Bavaria
integrali anno
manet :

F
a
uxorem
hospitis mori-
bundam aqua
benedicta et
signo Crucis
sanat :

matione
indicta,

A sum debeo, quia ejus munere superstes exsisto. Perquiratur igitur in opibus nostris unde muneretur largitor tam subitæ sanitatis. Hæc et his similia in laude Justi mulier dum prosequitur, surgit sana, et familia lætatur : laudes in Deum et plures gratiæ in Sanctum multiplicantur : offeruntur ei munera pro beneficio : sed quod gratis acceperat ut gratis redderet bene instructus ex Evangelio, nil accepit, absque hospitalitatis obsequio, monens ut ex his quæ sibi offerebantur pauperum fieret recreatio. Augetur in eum deinceps veneratio totius familiæ : sed quia in omni domo vix aliquando deest qui possit decipi et decipere, non defuit deceptio inimici etiam in hac hospitalitate.

B 25 Duo siquidem ex assistentibus prædicto Adelberto, fieri volentes Macariani, cæca cupidine efficiuntur Simoniani; volunt videri operadores virtutum, sed deficientibus meritis convertuntur ad furtum : agitantur stimulis nequitiae, confundunt seipsos pessima confusione. Convenit unus alterum, et concepta cogitatione taliter instruit socium : Ecce, inquit, inopes et nudi sumus : si vero præberes mihi assensum, continuo divites essemus. Redigit nos paupertas ad quotidianam servitutem, sed ampla possessio condonaret nobis securam libertatem.

C Hospes enim iste noster, tam sanctus et mirificus in magnificentia operum, omnia quæ possidet, omnia quæ tangit, plena sunt virtutum ; si ergo aliquid ex vestimentis ejus contiguum nobis foret, illudque raperemus ; quis æstimare valet quantum inde quæstus possemus conquirere : nullus par foret nobis in medendo : omnis medicina nostra fieret absque labore et periculo : quisquis ex ista veste tangeretur, statim sanus et incolumis redderetur : omnis multitudo nobis cederet : cæcis visus, surdis auditus, claudis gressus accederet. O quam clari et noti, quam apud divites et pauperes essemus magnifici et mirifici ! Nullus nobis ditior in provincia, nullus foret clarior in tota Bavaria. Miror, ait alter te tam diu fuisse obscurum, in quo tam clarum et salubre latebat consilium : certe si notus fuisses, diu est quod libertatem promeruisses. Nescio enim si Minerva loquitur tecum, sed mihi valde placet quod invenisti consilium : tantum superest ne moreris ad peragendum.

D 26 Taliter sibi invicem consentanei verbis, repente fiunt summi ; et prius volunt esse divites, quam fieri : rapiunt sibi manutergium, usibus Missæ tanti Sacerdotis consecratum ; ut sanctior præda sanctius contineret et meritum ; loco ejus simile quidem, sed non æquale, reponentes linteolum : optima fides, si avaritia non adesset comes. Patuit divinitus amico Dei res gesta : sed voluit eam omnino tegere, ut erat totius mansuetudinis superabundans gratia, ne ad debitam confusionem perduceret eos tam turpis commissi nota. Voluit suam eis opponere benignitatem, sed major Dei voluntas gloriam sui et illius prætulit dignitatem, eorumque paulo post publicavit malignitatem : quos enim fraudulentia facti pares fecit in culpa, condigna responsio vindictæ æquales effecit in pœna. Nimio denique febrium ardore deprehensi, si potestas eis inesse potuisset et meritum medendi, nulli prius necesse habuissent succurrere quam sibi. Sed non tulit patientia Justi cruciatus eorum : enimvero condolens eis usque ad suffusionem lacrymarum, hortabatur eos confiteri quidquid foret commissum. Illis autem persistentibus in negando, vindictam utique Domini sui plusquam iram Dei metuendo, cruciculam graviter laborantibus admovit, et jam a pene deficientibus ardores febrium dimovit. Tunc vero primum compuncti ad confessionem, ceterosque suis monentes exemplis, ne similem concupiscant virtutum operationem, gaudent se tantam

accepisse veniam quantam promeruissent pœnam.

E 27 Dei autem servus, tantis clarificatus meritis in regno Bajoariorum, ubi maxime cœpit frequentari et extolli favoribus populorum ; cedere maluit quam vendere simplicitatis oleum, et benedicens hospitibus suis cum hospita, eorum lacrymis et salutamine deducitur cum ingenti benevolentia et obsequio. Quibus ea insinnavit quæ sunt institutionis, et omnino admonens ne uspiam exorbitarent a tramite æquitatis, valedicendo abscedebat cum suis. Extendebat animum ad exterarum regionum nationum, et diversa perlustrans loca, diversitate locorum memoriam sui pluribus commendabat titulis sanctitatum. Ita passim passibus incedens salutiferis, ubi proximare cœpit Maguntiae mœnibus civitatis, scandalum incurrit ex necessitate caritatis. Miser enim quidam, ex seditione vix fuga elapsus, animo turbatus, mente vagabundus, sanguine cruentatus, oculis furibundus, nusquam bene tutus (utpote homicidii reus) palloris albedine morti quam fugiebat simillimus, occurrebat venienti exsanguis et anhelus. Illata siquidem cuidam nece, ut se habet humani furoris præcipitium, metu turbante fugam, fugiendo instabat evadere ultionis periculum. Insequebatur cum furore et impetu inimicorum turba, unius peccatoris extinguere vitam quærentium sine aliqua dilationis causa.

F 28 Nihil intereat inter occisores et occidendum, nisi metu mortis cursus fugientis velocior ad evadendum. Sed ubi pervenit ad Macarium, velificante Dei gratia, tutissimum portum invenit. Ante pedes ejus, ultra non audens nec valens procedere, corruit : et ignorans quis esset, tamen eum sibi fore præsidio misericorditer imploravit : et instante necessitatis hora, effugium necis ab eo quæsit. Subsequitur clamor cum furore subsequentium, etiam viro Dei, si defensionem pararet, mortem minitanti. Quibus obviam præcurrens Christi miles intrepidus, armis, quibus pugnare consueverat, fortiter armatus, inter tela et reum constitit interritus : opposuit furentibus inexpugnabile scutum, cruciculam scilicet, redemptionis suæ signaculum, in cunctis operibus suis familiare confugium. Subnecitur patria voce, necessaria temporis et rei, humilis petitio ; ad Deum nihilominus sine voce familiaris et amica oratio. Si quis vero versus reum extendere voluisset arma vel manum aliquo modo, et equis et equitibus præfertur salutaris cruciculæ continua objectio. Erat ibi pium spectaculum videre, hostes armis, Justum precibus et meritis pugnare ; Deum autem cœlitus justo resistentes potenter expugnare.

G 28 Tandem divinitus inspirati, flectuntur ad misericordiam, exhibent Justo debitam subjectionis reverentiam ; et si non verba, tamen intelligentes ejus intentionem, humiliter suscipiunt pacis petitionem : deponunt ferociam et furorem ; reducunt oculos et animos ad mansuetudinem ; relaxant brachia et arma, hactenus extensa ad perniciem ; et ex equis prosilientes, ejus amplexatis pedibus, petunt veniam et accipiunt benedictionem. Fatentur se angelicam speciem in eo vidisse, cœlestis gratiæ splendorem super eum plenius illuxisse, et ideo ad resistendum votis ejus nequaquam victores fuisse : quidquid modo imperaret super reo animo libenti se accipere. At reus jam liber et securus, utpote quem talis ad tuendum susceperat advocatus, ne quid sane in ejusmodi negotio imperfectum restaret, quod instigatoribus mali amplius seipulum pacis commoveret ; non destitit vir Dei donec hostem hostibus usque ad osculum conciliaret, et daret eis cum benedictione abeundi licentiam.

H 29 Ipse cum suis commilitonibus, præeunte Dei gratia, ingreditur civitatem Maguntiam : indeque egressus,

D
ex Bavaria
discedit,

Moguntiam
adit :

reum homi-
cidii

E

ad se confu-
gentem pro-
tegit :

telis perse-
quentium op-
ponit Crucem :

F

eosque man-
suetos efficit

et conciliat
cum reo.

EX MS.
dona oblata
respuit :

Matt. 10, 8

lucris appeten-
tes duo

et vestibus
S. Macarii
furto sublati
raticuratos
se morbos ;

manutergium
alio substituto
auferunt :

quos acri
febri vexatos

S. Macarius
sanat.

A egressus, post aliquot dies Sanctorum cultura nobilem pervenit *b* Coloniam : ubi benigne a quodam Tirone inductus hospitio, maxime venerationis et caritatis excipitur obsequio : nec defuit hospitalitatis beneficium, a beato scilicet viro gratificæ remunerationis præmium. Isdem quippe Tiro, honestate morum inter suos clarissimus, licet opulencia rerum intra concives foret præcipuus, nihil tamen sibi habere videbatur, quia carebat sanitate-quæ potior est mortalium usibus : quid enim habet qui seipso caret? Laborabat diutius auriginis languore : quo vehementer depressus, cibi potusque appetitum interdum cœpit fastidire. Exenderat plurima in medicamentis : sed frustra, quia solius Dei est salus. Pauper ergo sanitate, sed dives caritate, hospitem suum quotidie penes se fecit discumbere, et in eodem vase secum manducare et bibere : et quidquid alimonie accepit, ille prius quam accipere consecravit. Nec incassum consecratio cessit : post aliquot enim dies cœpit paulatim pausare, de die in diem meliorari, et levius habere; apposita sibi non solum vorare, sed etiam devorare. Miratur et lætatur in corde suo : quia occulta erat medicatio, et publica curatio, quam nimirum procurabat benedictio : quod ubi liquido persensit, Deum in mirabilibus suis magnificavit, et peregrino gratias egit. Suis autem meritis ille nihil deputans, benignum hospitem hortatus talium largitorem Deum agnoscere, nec animum nec cursum retardabat ulterius concedere.

ANNOTATA.

a *Mattheus Raderus lib. 2 Bavarix sanctæ pag. 154 et sequentibus inseruit hanc historiam, cum illustri Raphaelis Soderii tabula ærea, et mallet loco Avæ, scribi Evam.*

b *Gelenius ob hunc ad urbem Coloniensem accessum et hospitem a gravissimo morbo liberotum, inscripsit S. Macorium Fastis Coloniensibus ad hunc 10 Aprilis.*

CAPUT IV.

Peregrinatio per Belgium. Adventus Gandavum. Miracula.

Circuibat loca meritis insignita Sanctorum, et ubique præclara relinquens vestigia meritorum, Maglinam devenit post aliquas deambulationes terrarum : ubi quam glorioso divinæ operationis sit glorificatus miraculo, eadem nocte evidenter est experta quorundam satis necessaria liberatio. Exceptus siquidem affectiva veneratione fidelium, juxta *a* Ecclesiam B. Rumoldi Martyris commodum suscepit cum suis hospitium et benevolum obsequium. Ecce autem ante medium noctis, quando gravissimus sopor avidis imminet mortalium curis, ex eventu rei clamor maximæ tumultuationis exoritur : unde et ipse repentanter, non sine injuria dormientis, somno excutitur. Ignis namque male sopiti conflagratio quorundam domos jam jamque pervaserat, et fumo in altum vaporante, hac illacque periculosum incendium sæviebat. Obvia quæque vorax flamma depascitur : nulli dignatur parcere quamdum materia sufficiente pascitur. Cumque nullus valeret resistere labor humanus, sed resistentes longius abstraheret nimius incendii fervor; concurritur, ad B. Macarium, quatenus in tanto periculo hospitibus succurreret ejus fidei ardor. Nec distulit venire : sed ad domum, cui jam imminabat incendium, festinaater properans, solitæ fidei accensus calore, de tecto ipsius tabernaculi unum manipulum extrahit; eumque sanctæ crucis signo consignans, loco suo deponit. Videntibus quis aderant cooperationem virtutis divinæ, idem manipulus quasi terminus est positus,

quem incendium nec transire voluit nec comburere; **D** sed quasi nimio venti flamine sese retorquens, incredibili festinatione lacessendo cœpit deficere. Quade re clamor ad cœlum tollitur, omnipotentia Christi laudatur, et Archipræsulis meritum prædicatur.

31 Quia vero quamvis non ut decet, sed ut imperitia scriptoris valet, tanti viri describitur peregrinatio, qualiter peregrinatus sit apud Melbodium, non est prætereundum silentio. Cœnobium est et in ea conventus puellaris, ubi etiam corpore humata requiescit sancta Virgo *b* Aldegundis : ad quem locum cum peregrinando sæpe dictus Archipræsul, pervenisset, atque ob venerationem sanctæ Virgialis ibidem quiescendi diversorium quæsisset; eum quidam bonæ voluntatis, nomine Durandus, sed corde bumilis et mansuetus, cum suis hospitio competenter honoravit, et humanitatis obsequia pro posse ministravit : Ubi cum aliquamdiu demoraretur, propter longam itineris fatigationem, placuit sibi quatenus sanguinis minutione recrearetur : quem præfatus hospes cum vasculo excipiens apud se reposuit; et meritum viri præponderans, uni ex servientibus sibi, ut summa sollicitudine tuto loco ne effunderetur servaret, magnaopere commendare curavit. Sed quia aliquando servorum natura nihil est deterius; servus idem, ut omnium nequissimus, tam invidia quam et diaboli instinctu deceptus, illum sacrum cruorem in latrinam projecit, seque hoc nequiter commissum abscondere posse putavit. Sed scrutans corda et renes Deus ultionum, consumens nequitiam peccatoris, et dirigens justum, hunc ut quondam nequam Giesi, lepræ morbo percussit, et quamdiu supervixit hujus languoris miseria non caruit.

32 Beatus autem Archipræsul, utpote vir tantæ dignitatis, sæpius corde et ore ruminandus, nequaquam adhuc desistens a peregrinationis suæ laboribus, hinc recedens Cameracensium urbem pervenit : ubi etiam paucis diebus commoratus, quis, qualis vel quantus esset divinitus intonavit. Nam die quadam, ubi inferis lucem sol, superis tenebras reduxit, sanctæ Dei Genitricis *c* basilicam (ut sui moris erat) pernoctare, et Domino laudes ac preces offerre intravit; sed hunc edituus templi interius reperiens, non absque injuria eliminavit; atque post eum, felle commotus, obice et sera ostium munivit : quod ille, patienti ut erat animo, humillime pertulit, seque deforis ante fores ecclesiæ benignæ animi devotione prostravit. Deus autem omnipotens, cujus voluntas est potentia, cujus opus misericordia, volens ostendere cujus meriti foret ille exclusus, qui etiam videbatur tam abjectus et obscurus; ut Petro Apostolo per Angelum de carcere educto ferream aliquando aperuit portam, ita et huic amatori suo ante fores prostrato æquali pietate reseravit ejusdem ecclesiæ januam : quam tamen ea hora minime intravit : quia recolens illud Evangelicum, quid mereatur qui unum de pusillis scandalizaverit, custodis animositatem non offendere, sed pietate fidei perfundere curavit. Custos autem, ut ostium aperiret, horis rediens matutinalibus, ut aperturam vidit et peregrinum pro foribus orationi prostratum invenit, non erat in eo spiritus : quidquid in virum Dei commisit, ipse timor procul dubio purgavit. Mane facto res omnibus innotuit, et fidelitas fidelium omnipotenti gratias egit, et hospes exclusus ex claro clarissimus haberi cœpit.

33 Sed talibus non appoaens animum, inde discessit : quem *d* Tornacus peregrinantem hospitio suscepit. Civitas est abundans opibus, plena civibus, referta venalibus; populus quoque in ea levis et tumultuosus, et ideo nonnumquam perturbatur seditiosis moribus. Deduxit huc eum casus, sed Deus et Dominus universorum ibi etiam magnifice eum honoravit, per insigne miraculum. Paci quippe hominum

adit Malbodium :

b
veneratur corpus S. Aldegundis :

ob sanguinem ejus ex aperta vena acceptum

E
et in latrinam projectum,

lepra incussa famulo.

c
Cameraci in æde Deiparæ pernoctare cupiens, excluditur :

ante januam divinitus apertam permanet.

Matth. 18, 6

d
Tornaci

Mechliniam adit :

incendium de nocte exortum,

signo Crucis sistit et exstinguit :

EX MS.
seditionem
civitatem.

A num inimicante diaboli invidia, seditio inter cives die quadam exoritur periculosa; et quia civilis, ideo gravissima: volant verba, cives concurrunt ad arma, ferientibus nihil interest nisi tela conserta. Intonat sævis plangoribus bellum, mulieribus pro maritis lugentibus, imbrem parturientis lacrymarum: stant vibratis dexteris cognatæ acies, licentiam scelerum flagitantes. O quam execrabilis pugna, ubi sine hostibus geruntur bella! O certamen, quo nihil insolentius, ubi victoriam nullus sequitur triumphus! Armantur cives in civibus, parentes in parentibus: et si perveniret ad effectum concurrentium affectus, unus esset luctus et victis et victoribus. Plangit natura et pietas, quia ferro dividitur caritas: creseit in sceleribus rabies, et infirmari solent invalescentes cladibus vires: imminet exitium civitati, quia nec pietati parcitur, nec pudori: sævit in cognatis ferrum, et non habet crudelitas modum. Aderat eo die Tornaci Princeps patriæ senior e Balduinus, qui et ipse exiliens cum armatis militibus, monet suos celeriter procedere ad pugnam; non ut pugaent, sed ut placent tanti furoris insaniam. Sed in vanum cessit ejus labor expensus, quia non aliter valet refrænare conceptos civium motus, quam si vellet vento turbante compescere Oceani fluctus.

quam Balduinus Comes compescere nequibat,

erecta Cruce sedat,

et perfectam pacem reducit:

B 34 Verum ecce post tam funestæ pugnæ naufragia, mirifica subsequitur superæ pacis clementia. Erumpens siquidem et beatus hospes Macarius, cum suis militibus videlicet et armis, orationibus, crucicula et sodalibus peregrinis, properansque festinanter usque ad locum certaminis, inter acies et tela constitit signifer pacis: ubi Spiritus sancti præcinctus armatura, oratione cum lacrymis ad Deum fusa, confidenter erigit pretiosum præfixæ Crucis itineris baculum, et non sine Dei præsentia furentibus imprecatur pacis subsidium. Cœpit statim Dei nutu languescere procellosa seditio: et satis ea die constitit, quia plus valuit hospitis admonitio quam Comitis comminatio: eo usque etenim illos omnes baculo virtutis et merito intercessionis ab illa pugna compescuit, ut nullus eorum contra se deinceps manus levare præsumperit: sed antequam ab invicem discederint, singulos singulis usque ad pacis osculum reconciliaverit. Ita precibus Justi cœlitus annuente principali clementia, omnis civitas, tanto tumultu sine sanguine sopito, in confecta pace est exhilarata.

terminum peregrinationis acquirit Gaudavum,

adit Blandinium monasterium,
f
dein ad S. Bavonum:

C 35 Archipræsul vero, novitate gratiarum ubique opportunus, nusquam importunus, ubicumque incedebat, novis semper proficiens meritorum perfectibus, provinciam pertransibat; nesciens quo iret, nisi ubi animo ejus intimabat Spiritus sanctus. Nec mirum tantis eum insigniri virtutibus signorum, ejus itineris continuus comes aderat Dominus virtutum: ipse enim omnes actus componebat, ipse vitæ cursum disponebat, atque eum ad locum quiescendi feliciter deducebat: imponit tandem peregrinationi ejus modum; felicissimi cursus constituit terminum; tantis Justi laboribus competens præordinat receptaculum. Nec immerito, quia omnis spes ejus erat sita in Deo, quo duce tamdiu vagabundus, nunquam errabundus, tandem divinæ aspirationis aura perfatus, in portum stationemque tutissimam, præeunte Dei gratia, est deductus; sicque post aliquot dies Gaudavum ingreditur lætabundus. Cœnobium S. Petri, quod Blandinium dicitur, primum visitare curavit; sed visitantis virtus illic ignota fuit, quia lucerna incens sub modio latuit. O Cæca, o misera hominis conditio, ubi tamen nulla erroris est intentio! Pertransit ad portum; pervenit ad S. Petri, quod Sanctus Confessor Bavo meritis illustrabat, cœnobium: ubi quia tempus miserendi advenerat evidens probat experimentum. O felix portus, felix

civitas et populus! felices, quibus, licet ignorarent, D tanta a Domino concessa est salus, super quos etiam radiavit tam præclarum sidus! Dies jucunda et memorabilis, dies digna nunquam carere memoria jucunditatis.

36 Agebat in sceptris Francorum Rex Robertus, in Marchia Flandriæ Comes Balduinus; in cœnobio S. Petri apud S. Bavonem videbatur agere vices Christi Abbas Eremboldus: a quo et Fratribus cœnobii satis benigne susceptus hospitio, inter hospitandum quoque caritatis fraternæ admodum delinitus obsequio, inter eos remanere paulatim iuducitur animo. Claustrali interdum et fraternæ societati admittitur; hospes hospitibus unicæ dilectionis vinculo connectitur; atque indies carior et familiarior redditur. Apparet judiciorum Dei abyssus multa, ut, quem tota cum parentibus non valuit retinere Armenia, non caput vel decus Syriæ Antiochia, in modico retineret Gandensis Ecclesia. Sed non mirum, quidquid a Deo fit novum, apud cujus dispositionem jam est præteritum, quidquid seculis futurum. Deduxit Gandensibus ad Armenia æternam salutem, Armeniensibus vero providit a Gandavo perpetuam servitutem. Exhibetur itaque hospitatio, communis Ecclesia, commune claustrum; sed singularis ad quiescendum cum suis cella, cum Fratribus autem refectio indiscreta.

ab Eremboldi Abbate suscipitur:

37 Placet omnibus, nec ulli videtur onerosa ejus sancta conversatio: invitat omnes ad meliora ejus animi pia devotio: non solum Fratres, sed etiam provinciales confirmat quoditæ ejus sacra benedictio. Impatiens siquidem quietis infructuosæ, frequentabat Ecclesias Gandensis provinciæ: celebrabat Missas, in singulis vacabat consuetæ devotionis orationibus: populos ubique Deo commendabat familiaribus votis, quibus etsi loqui non valebat, tamen pro eis loqui attentius, persistebat; parvi pendebat sibi soli se natum fuisse, si non etiam pluribus studeret prodesse. Omnis quoque collata sibi fidelium oblatio, absque ulla dilatione pauperum fiebat recreatio, utpote cum quo ab infantia talium creverat procuratio. Aderat ab indique populus sine defectu tanti viri frequentatorum, quia dulcis labor erat quem caritatis suggerebat amor; nec erant immunes a justitia, qui non solum passibus sed etiam devotione sequentes Justi vestigia, a pluribus liberabantur incommodis, meritorum ejus experientia. Aqua etiam ex manibus se lavantis defluens, nequaquam erat virtutibus carens: ipse nihilominus manuum attactus infirmitate depressis efficax erat et saluberrimus; et quibus erat altior fidei devotio, ad promerendam suscipiebat salutem sola Episcopalis benedictio. Invitabatur plerumque a divitibus et plerisque ægrotis; apud quos confecto negotio invitationis, sine mora recurrebat ad cœnobium susceptæ mansionis. Revocabat enim eum expertæ caritatis affectus, qua sibi eum nunc devinxerant cœnobii Fratres, nec non illustis Pater Eremboldus: a quibus frequenter interpellatus, ut secum remaneret perpetuo, nequaquam animo induci potuit; id ipsum disponente Dei judicio, quatenus luce clarius fieret, quia non eum illic fortuna deduxerat, sed superna dispensatio.

sancte conversatus cum monachis:

claret miraculis:

38 Petentibus itaque omnimodis contradixit, et surdus auditor effectus, repatriare attentius constituit: ea vero ceteris sodalibus minime sedit intentio; et ideo, ne aliqua inter eos oriretur contentio, cum maxima pietate tantæ societatis facta est disgregatio. Ipse, Patris monasterii et Fratrum accepta licentia, super reditu ejus dolentium, uno tantum comite contentus, transmigravit vicinæ portum, statimque iter ejus præpeditur inflatione pedum. Infirmatur, lecto detinetur, in tantum, ut etiam de vita desperaretur. Pervenit res ad audientiam Blandiniensium, qui

in patriam rediturus,

impeditur in portu inflatione pedum:

A qui sera poenitentia ducti, quod primo minime suscepissent talem virum, quatenus si nollet spontaneus, vel invitus sibi reduceretur, conveniunt precibus *g* Lambertum ea tempestate Castellatum. Quibus pariter euntibus visitare infirmum, pro temporis qualitate et ratione, ex monasterio S. Bavonis conveniunt et priores sui hospites, nihil mutati ex pristina intentione. Quibus utrimque circumsedentibus, utrosque intuetur pietatis respectu exul ille beatus; et requisitus, si vellet, imo etiam per interpretem ab ipso Castellano exoratus, quatenus rediret ad Blandiniensium coenobium; dulciter oculos reducens ad suos, non jam hospites sed Fratres, insinuat se referri ad sui Bavonis hospitium. Quibus auditis Castellanus, nullam vim audens inferre Dei viro, discessit suis frustratus conatibus. Nec mittitur ad monasterium (quis enim amens post tergum tantum relinqueret thesaurum?) Mandatur referri ad hospitium: itur et cum quanto Fratrum nuper mœrore digrediebatur, cum tanta eorum exultatione revocatur. Invenit eos minime mutatos, in caritate fovetur, quanta possunt humanitate.

g
invitatur a
Blandiniensi-
bus et Bavo-
nianis:

refertur ad
monasterium
S. Bavonis.

ANNOTATA.

B *a* Est hæc ecclesia primaria et Sede Archiepiscopi jam honorata. Colitur S. Rumoldus, 1 Julii.

b De S. Aldegunde et dicto coenobio nobilium Canonissarum, et Malbodii oppido, egimus ad ejus Vitam 30 Januarii.

c Est hæc basilica; etiam Sede olim Episcopali, nunc Archiepiscopali exornata, et miraculis Deiparæ Virginis etiam olim celebris: quorum nonnulla refert Baldricus lib. 2 Chronici Cameracensis cap. 1, 2, et 3.

d Joannes Cognatus Canonicus Ecclesiæ Cathedralis Tornacensis, tomo 3 Historiæ Tornacensis, hæc Tornaci a S. Macario gesta refert pag. 61.

e Balduinus IV Comes Flandriæ, de quo supra egimus.

f Hinc incipit prior Vita, ab oculato teste scripta. Singula hic enucleatius explicantur.

g Hic est celebris Lambertus, ex quo per viginti duas aut tres generationes deducitur nobilissima familia hodierna Gandensis, Villania dicta, ex qua descendunt Principes de Masmynes, et Comites Iseughemii, alique. Hanc familiam illustri tractatu illustravit Andreus du Chesne, excuso Parisiis 1631.

CAPUT V.

Sanitas eidem cœlitus collata. Morbus, obitus, sepultura.

C Sed nihil sibi humanis proficientibus, exanimi quippe jacebat omnino simillimus, Sanctorum in eadem ecclesia corpore quiescentium meruit visitari consolationibus. Præ nimia enim corporis invaliditudine, continua somni privatione aliquamdiu contritus; ecce cujusdam intempestæ noctis silentio, ex contritione, medius inter vigilantem et dormientem, quasi in extasi factus, videt Patronum ejusdem loci, Sanctum scilicet Bavonem, sibi assistere, et ut monasterium ingrederetur vigilantibus monitis inperare. At ille, ut sibi videbatur, surrexit, monasterium intravit, et ante sanctum altare dignissimas utriusque sexus personas cum S. Bavone sedentes invenit: inter quos etiam videbatur sibi se S. Landoaldum agnoscere, quem solum præ cæteris infolatum Missas celebrasse, seque ipsum cum ceteris post expletionem benedixisse; deinde vero S. Bavonem ex medio ceterorum surrexisse, et extensa manu amabili ter se tenuisse, atque ut juxta altare S. Petri staret præcipisse. Ubi dum jussus staret, eosdem Sanctos sibi cum ceteris approximare videt, intan-

Recreatur a
S. Bavone in
visione ap-
parente

cum S. Lan-
doaldo et
aliis,

tum fulgentes, ut eorum fulgorem humanitatis visus vix ferre valeret. Horum itaque presentia roboratur, et se salutem recuperasse certioratur. Mane facto surgit sanus, ea quæ viderat exponit Fratribus, atque per judicium sanitatis eos reddidit certos visionis: sicque in eodem coenobio quinque mensium curriculo demoratus, nihilominus patriam adire iterum est tentatus.

40 Sed dum ipse deliberaret repatriare, Deus honorum remunerator disponit eum coronare: evocate sibi electione meritorum: mutatur reditus pia vocatione de terra ad cœlum; recipit non Armenia, sed patria redeuntem peregrinum: nec deest in digressu, tam mirifice disposito, plurima commendatio fidelium. Audita siquidem ejus discessione, captata sibi devotione et otio ex temporis opportunitate, in sancta Parasceve Paschæ confluebat ad eum multitudo totius provinciæ. Invitabat eos dies indulgentiæ et remissionis, dies exultationis et liberationis, dies videlicet dierum, id est Dominicæ resurrectionis, in quam magni pendebant ab eo Paschali-bus sacramentis communicare, tanti Pontificis benedictionibus interesse, non incerti de patronicio, si se et sua discedenti potuissent commendare. Maxima populorum fides, nec eis in experta Justi suffragia, apud quos tanti erat etiam absentis fiducia. Sed dum liberali intentione præstolantur discessurum, pia Dei dispositio æternaliter eundem providet eis Patronum, et jam in ea quæ tunc eis incumberebat necessitate salubriter patrocinaturum.

41 Letifera denique lues ea tempestate crudeliter sæviebat: inevitabili ruebat morbo catervatim Gandensis pagi permixta multitudo, adeo ut pene totius provinciæ videretur fieri misera desolatio. Vesicis siquidem subito excrecentibus in palatis hominum, nisi continuo inferretur, quo noxius humor efflueret, medicinale ferrum, nullus evadebat mortis periculum. Inaudita erat rabies immanissimæ pestis, insueta perturbatio humanæ sortis, inconsulta subitatio multifluæ mortis. Vincebat superstitibus frequentia morientium, vixque eos tumulare sufficiebat trepidus labor viventium, sine aliqua videlicet dilatione eadem in semetipsis sperantium. Misera eorum conditio, quos, modo incolumes et sanos, subito rapiebat tantæ pestis devoratio. Excluditur ab eis, præter Dei solius, omne refugium: tandemque in extremis pendentibus commune initur consilium, quia omnibus commune erat et periculum. Placet eis ad sibi expertam Dei misericordiam confugere, suffragia Sanctorum in Gandensi portu quiescentium fideliter expetere, tantosque Patronos, ad gratiam Dei repropitiandam in hujusmodi anxietatibus assuetissimos, in locum unum conferre. Placet eis triduanum generaliter inire jejunium, hominibus et pecudibus eundem luctum facere, sicque antiquam Ninivem in miserum Gandavum renovare.

42 Sed dum nova populi religio, ad iram Dei placandam, talia ordinando componit; ille supernus miserator, qui antequam invocetur invocaturis adest, salutem eorum disponit, atque unum eligit ex omni populo, qui pro omnibus tantæ pestis ultima fieret immolatio. Sanctus denique Macarius, quoties genibus flexis pulsaverit terram ut precibus penetraret cœlum, quoties hoc pro terminatione populi singulibus et lacrymis summæ pietatis impugnaverit sacrarium, facile quidem est cogitatu, relatu vero difficillimum. Sed dum pro aliis intercedit, ipse pia Dei providentia etiam aliorum commune periculum incurrit; et tactus morbo tam crudelis pestilentiae, in primis amisit ille Dei magnificus laudator officium linguae: pro qua statim a Christo recipiens spiritum prophetiæ, nutibus et signis, quibus poterat; præter se et alios duos, eo morbo prædixit neminem deinceps

D
EX MS.
et sanus
efficitur;

disponit re-
ditum in
patriam:

maximo ac-
cursu homi-
num invisitur:

E

In sævissima
pestilentia

corpora
Sanctorum
conferuntur:

jejunium
triduanum
inducitur:

S. Macarius —
peste correptus,

A ceps interire : effectus autem veritatis probavit pos-
tea assertionem prolationis. Deinde usu loquendi
recepto divinitus, accersito Patre monasterii, Do-
mino videlicet Eremboldo, cum reliquis Fratribus,
comam peregrinationis et barbam nationis sibi ton-
deri exorat quantocius. Testamentum, pauper, pere-
grinus et hospes, non fecit (neque enim quid cuiquam
daret habebat) sed soli matri suæ, magnum quidem
munus, sed æterni doloris memoriam, dimisit, par-
tem scilicet barbæ suæ, quam ei in Armeniam remi-
sit. Ilæc ei miseranda reliquit signa, perpetuæ pie-
tatis monumenta, ne suspensam diutius torqueret
longa filii numquam redituri exspectatio, et in loco
ejus vel hæc sola sibi superesset, licet modica, con-
solatio. O moderatio naturæ! quanta fuit pietati dal-
cedo, dum talia videret in materna dilectione.

43 Inde cum fratribus ingressus cryptam, titulo
sanctæ Dei Genitricis Mariæ venerabilem, ante al-
tare S. Pauli designabat sibi baculo locum sepultu-
ræ, post tantos orbis circuitiones destinatum sibi a
Deo, non absque gratia felicis memoriæ. Jamque
instabat a feria sexta, dies tertius jejuniorum; inter
ceteras ætates denegatur etiam parvulis et vitulis
læc maternum; omnibus modis, quibus humana pos-
test cura, vis infertur regno cœlorum. Efferuntur
corpora Sanctorum ab utroque cœnobio, statimque
locum tanto conventui præstitum tanta plebis cir-
cumvallat multitudo, quantam in unum conglobari
non alienius damni sed ipsa miserrima mortis coge-
bat necessitudo. Aderat diversa ætas et sexus, geme-
bundæ mulieres cum pueris et lactentibus, quarum
viscera crudeliter torquebat maternalis affectus.

Pusioli siquidem maternis cervicibus impendentes,
tenellis quoque digitis manus matrum et quidquid
arripiebant infantiliter constringentes, et miseris
vagitibus consueta lactis nutrimenta dulciter exi-
gentes, torquentur esurie, non sua, sed genitorum
peccata innocentem deplorantes. Nec solum ille locus
tantæ frequentationis redditur tumultuosus; sed
omnis regio, omnis vicinia, et ipse plurimum Gan-
densis portus: ubique gemitus et lacrymarum inun-
datio, quatenus super omnes fieret generalis superna
miseratio. Tollitur ad cœlum plurimus clamor, et
diversus virorum et mulierum plangor luctuosus;
suspiria senum et puerorum vociferatus; lactentium
lacrymæ et miserabilis vagitus, pecudum quoque
et jumentorum ante vacua præsepia ligatorum into-
lerabiles mugitus.

44 Nec incassum tantus labor cessit: benignus
quippe Creator omnium, miscens severitati lenita-
tem, iram suam transferens in benignitatem; casti-
gando amans, amando consolans; iudex in flagellis,
pater in blandimentis; ubique fidelis, numquam cru-
delis; de cœlo super tantam multitudinem misericor-
diter respexit, et tantæ cladis molestiam in solo B.
Macario penitus extinxit. Relocantur sedibus suis
Sanctorum corpora: deploratis aliquamdiu peccatis
suis redit unusquisque ad propria. Archipræsul vero
cum suis hospitibus regressus ad monasterium, at-
que hora refectionis, virtute qua poterat, ingressus
refectory, cum nihil Fratres videret sumere præ-
ter modicum panem et aquæ paululum, plena qua
plurimum abundabat caritate, eos omnes obsecrando
et jubendo impetravit mutare jejunium: quibus et
ipse considens hilarem sese omnibus exhibuit; ex
sibi apposis, caritate plusquam necessitate, ali-
quantulum sumpsit, sicque eis ultimum valefaciens,
Episcopaliter Benedixit; et pene morbo deficiens,
vix ad hospitii cellam recessit. Deputatur ei pervi-
gil custodia Fratrum, quatenus ceteris in dormito-
rio quiescentibus beatæ illius animæ nuntiarent exitum.
Ipse vero jam instante migrandi hora, in lecto
resedit; expansisque manibus et erectis in cœlum

luminibus, sese Domino Deo suo, utpote moriturum,
nimia suffusione lacrymarum attentius commenda-
vit; suffragia Sanctorum et tutelam Angelorum
multimodis precibus ad deducendum invitavit; sic-
que tremendam dissolutionis suæ horam, animo in-
tento ad Creatoris sui imperium, expectavit.

45 Tantus autem circa se vigilantes invasit hor-
ror, ex presentia, ut creditur, Beatorum Spirituum,
ut, sicut etiam in Dialogo Gregorii Papæ legitur de
S. Paulino Nolanæ civitatis Episcopo, omnes absque
mora petissent fugæ præsidium, nisi eorum animos
retreasset Fratrum conventus ad exequias surgen-
tium: quibus congregatis, caput terræ reclinavit,
et inter psallentes et orantes feliciter spiritum ex-
halavit. Quod in illo mori non potuit redditum est
Creatori. Nec refellitur veridica ejus prophetia,
ipse quippe solus omnium ultima pestilentis morbi
occubuit victima. Corpus autem digna compositione
feretro superpositum, pium erat visu, quanta fere-
batur ad ecclesiam contentione portantium: vix
enim tot erant passus, quot fiebant incursus sanctis-
simo oneri succedentium: nec modico videbatur læ-
sus damno animæ, quemcumque maxima populi
constipatio minime permittebat loculum corporis
sustinere. Quapropter unusquisque seipsum certatim
ingerebat, quascumque feretri vel extremas
partes contingere laborabat; et cui hæc facultas
effectu minime cecebat, saltem ipsas portantium
vestes attingere contendebat. Talis erat populi devo-
tio: pia enim erat contentio, quia piissima erat in-
tentio. Delatus autem juxta cryptam, ubi ipse vivus
designaverat sepulturam dissolutionis, honoratur
muneribus et irrigatur lacrymis: vixque locus ipse
capax erat multiflue incursionis. Non enim majorem
exhibuisset Armenia luctum propinquo, quam
Flandria exhibebat peregrino: neque vero plures ab
illis eliciisset lacrymas defectus propinquitatis,
quam ab his eliciebat affectus pietatis. Pia siquidem
plebis impatience, non sustinens animi sui deside-
rium, nequidquam votis suis acquiescebat esse sa-
tisfactum, donec denudata etiam veneranda defuncti
facie, totius feretri velamen avelleretur et operi-
mentum.

46 Tunc vero primum datur libertas oseulis ma-
nuum et pedum, datur libertas rigationibus lacry-
marum, datur libertas familiaribus votis irruentium,
datur libertas magnificis effusionibus oblationum.
Certabant offerendo hinc viri, inde mulieres; isti
argenteos, illæ annulos et inanes, monilia quæque
et murennas pectori suo direptas super defuncti
corpus ingerentes, Quo viso quisque devotionem
liberalius affectabat, eo effusius defunctum exulem
munerabat: sicque Fratribus sepulture commen-
dantibus tantæ pretiositatis thesaurum, dici non po-
test quibus illa pia multitudo fletibus deduxerit tem-
pus exequiarum, quantaque cum miseratione effusos
cordis sui dolores expresserit ante Dei amicum,
quousque expleta tumulatione, unusquisque redibat
ad sua, cum gaudio et fiducia ferens secum tanti viri
patrocinium. Obiit autem S. Macarius quarto Idus
Aprilis anno Dominicæ Incarnationis millesimo duo-
decimo, Henrico Romanis, Francis principante
Roberto, nobis autem in perpetuum regnante Do-
mino nostro Jesu Christo. Hospitalitatis locum satis
apparet quantum dilexerit, ubi usque hodie perspi-
cua monstratur, qualis fuerit, qualis vixerit, qualis
obierit. Frequentat Flandria sepulture locum; re-
quirit requiescentem in terris, sed in cœlis regnan-
tem Patronum: ubi quam clarus emicet dicent pauca
miracula multorum, ob inopiam scilicet recte divi-
dentium.

D
instante
morte se ipse
Deo et Sanctis
commendat:

et inter ora-
tiones mona-
chorum
moritur:

ad sepulture
locum defer-
tur maximo
concursu
hominum:

et post datum
spatium
accurrentibus
et munera
offerentibus,

F
sepelitur:

mortuus iv
Aprilis 1012

A

ANNOTATA.

a *De iis, quæ hoc numero referuntur, nulla in priori Vita mentio : et quia mortuus est feria quinta, quæ hic de feria sexta habentur, forsitan ante Pascha contigerunt, et tunc potuit supplicationi necdum peste correptus interesse.*

a CAPUT IV.

Miracula post obitum S. Macarii ad ejus potissimum sepulcrum patrata.

Benedictus Dominus, qui facit mirabilia solus. Testis est provincia Flandrensis, testis sepultura B. Macarii Confessoris, testis quoque mulier quædam nomine Fredegardis, quæ apud Justi tumulum prima materies mirificæ operationis, prima etiam narrationi præbet exordium suæ liberationis. Hæc apud villam quæ dicitur Monta infirmabatur, tanta dissolutione membrorum destituta, ut inutilis vitæ omnimodis comprobaretur. Atterebat miseram doloris continuatio, nulla undecumque proveniebat meliorationis relevatio. Condoluit tandem Macarius, novus ille Patronus, factus est ægrotantis visitator nocturnus, nec defuit visitatoris monitoria consolatio, cujus piæ nimirum visitationi vicina fuit mulieris liberatio. Monet eam sepulcrum suum adire, salutem ibi recuperaturam sine dubitatione. Et illa de visione non incerta, ex sponsione Patroni spes salutis procul dubio jam concepta, non tantum expectato quantum desiderato diluculo, surrexit, plus voto quam motu festina : sicque testudineo gradu tendebat ad tumulum Sancti baculis suffulta. Ubi postquam aliquamdiu lacrymis suffusa peroravit, surgens sana baculos projecit; quos super tumulum pro mercede sanitatis relinquens, læta recessit.

48 Altera quoque mulier Gandavi erat, in vicinia nota et in infirmitate miseranda, cui mortem vita præstantiorem contracta manus faciebat : ita enim deformis usibus suis videbatur caruisse, ut ungues digitorum, palmæ volam apparerent perforasse, et ex altera parte nihilo minus more avium excrevisse. Quæ similiter pervolans ad medicinalem tumulum, supplices effundendo preces, talibus familiarem fidei pietate Patronum pulsabat, quatenus et ipsa ejus mereretur experiri patrocinium. Cumque regno cœlorum vim faceret fortissima fide, qua vim facientes diripiunt illud; ex insperato cœperunt se nervi digitorum extendere, et extractis unguibus tota manus ad officium suum redire : sicque mulier, pluribus nota per manus contractionem, omnibus notissima redditur per sancti Confessoris liberationem.

49 Kalendæ erant Octobris, celebris utique dies ex festivitate S. Bavonis : confluebant multi plus solito ex diversis regionibus Gandavum, alii oratum, alii mercatum, plerique curiositate mundinarum, quæ avarioribus lucris inbiantem ab undique contrahebant populum. Affuit inter multos longe alia intentione puella quædam, Oda nomine, per novem quippe annos tenebris sepulta, oculorum captivato lumine, spe salutis recuperandæ, ad memoriam S. Macarii pervolavit, matris pro filia dolentis adjuncta ductamine. Ibi toto corpore prostrato diutius jacuit, non tantum orando, quantum, orationem Sancti pro se apud misericordem Christum expectando. Cumque Missa principalis celebraretur, Princeps patriæ Marchio Baldwinus, cum optimatibus suis, apud memoriam Sancti oraturus, cryptam ingreditur, prosternitur terris, ante exulis tumulum curvantur genua Marchionis, circumvallantibus se Magnatibus suis : accusat reatus familiaris conscientia, effunditur desuper cœlestis gratia; et quantus

esset cœlis, quam venerabantur in terris, statim declaravit meritorum ejus experientia. Puella siquidem exaudita in petitione, ut Comes surrexit ab oratione, surrexit et ipse oculorum restituto lumine : intuetur intuentes : de miseria sui et misericordia Sancti, plus ostendendo quam prædicando, instruit Marchisum et ejus Optimates : ad admirationem virtutis convertit quotquot erant præsentés. Cessat, orat, et succedit laudatio, cui præclarum præbebat argumentum Principis et Optimatum ejus attestatio. Plena erat crypta populorum, et personabat vocibus gaudiorum, Deo laudes hinc inde canentium. Princeps quoque eo præsentia liter compunctus miraculo, sepulcrum Justi Principalibus honoravit donis, duobus scilicet candelabris proceræ dignitatis, fusilibus ex argento. Puella autem pleniter restituta luminibus, binis pro uno præclaris reducta ductoribus, salutis suæ signo, laudem Dei et gloriam Sancti fert secum et infert etiam absentibus.

50 Gandensis item quædam extitit matrona, nomine Wistedis, celebris fama et genere nobilis, dives in seculo nec ex toto pauper in divinis; sed quia nunquam humanis deest quæcumque tentatio, et prosperioribus sæpe succedit adversorum confusio, accidit etiam huic quædam infirmitatis periculosa incurio. Deformis siquidem tumor ex ejus oculis obsidet alterum, in cujus medio excrecens nodus ad mensuram fabæ, sidereum mulieris obtenebrans speculum, speciositatis minabatur et oculi periculum. Obstringit animum ejus non tantum dolor, quantum pia deformitatis verecundia : anxietur anima periclitantis in tanta pietatis ruina : sed non deest ei de misericordia Dei multum præsumens fiducia. Cumque eam tristitiæ tenebris sic oppressam nox quædam invenisset; et, ut mœstitia oppressis solet evenire, inter tantam afflictionem paululum obdormisset; affuit illi statim ille solitus et pius miserorum visitator, beatus scilicet Macarius, omnium mœrentium consolator. Consolatur dolentem, erigit ad spem salutis dormientem, et non absque sanitatis efficacia confirmat recuperationis sponsionem. Evigilans denique mulier cum ipso tam præclaræ visitationis gaudio, nequaquam frustrata eo quo dormiens relevabatur tanti Visitatoris promisso; statim ut manum, sicut ex dolore consueverat, oculo applicuit; omninoque curatum sentiens, nodum, qui in eo excreverat, quasi fabam super pectus suum jacentem invenit. Quantum ejus tristitiæ tunc successerit gaudium, satis approbat omnis qui aliquid expertus est unquam infortunium. Mane facto sana et læta surrexit, præcurrens famæ vicinas et cognatas mulieres, plurimum sibi condolentes, in gaudium mutavit : quibus ad se convolantibus visitationem Sancti prædicavit; et illud ostendens quod sibi ex oculo ceciderat, comitantibus multis ad sepulcrum pervenit, ubi Deo gratias agens munera et vota exolvit.

51 Vir quoque quidam Ostburgensis extitit, nomine Manninus, qui miserrima corporis calamitate ultra hominis tolerantiam damnatus, ad eandem beati viri memoriam a quibusdam necessariis est deductus. Torquebant miserum pessima quædam secreta interiorum, invisus urebat ignis interiora secessuum et genitalium; quandoquidem, meatura secessus denegata, extales coquebat meatus quidquid inmisum erat nec remissum. Exigebat materiam vivendi usus naturæ, sed necessaria emissio seclusa intentabat periculum vitæ. Cumque inibi per aliquot dies demorando sepulcrum Justi frequentaret, et precibus insistendo miserabili ejulatu aures amici Dei pulsaret; tandem superna miseratione meruit consolationem, beati scilicet Macarii intercessionem plenissimam liberationem : sicque saluti redintegratus,

D
EX MS.

matrona tumorem in oculo nodosum patiens.

F

vir obstructione desperatione laborans,

Sanantur mulier paralytica,

alia digitis contracta,

puella cæca

A tus, et ipse quoque beati Confessoris meritorum præco apud absentes factus, post tantam corporis dissolutionem, per amicum Dei redivivam, ad propria rediit sanus et lætus.

B 52 Nec in eo tantum loco ejus felicitis memoriæ, sed etiam in remotioribus persæpe ostensa sunt ipsius meritis quædam digna relatione. Apud maritimos denique quidam Gunduwachar, amplissima dilatatus possessione, etiam armentorum gregibus et pecudum innumera ditabatur ampliacione : iærat vero facultas possessionis amplior fama, si ei paulisper non opposuisset dorsum fortuna felicitatis noverca. Pestilentia siquidem, possessoribus inimica, fortunatum divitis ingressa domum, vacuato hostare, paupertatis inferebat detestabile infortunium. Pestifer morbus solito more desævit, intra domum et extra gregatim greges prosternit : quæ res possessoris animum, ex futura paupertate, nimis sollicitum reddit : quod si fortunæ licuisset, in tantum de eo jocata fuisset, ut præter luctum nihil viro reliquisset. Sed cito amplectitur salubre consilium, nec adhuc jejunos fama meritorum S. Macarii ad ejus intercessionem facit confugium : spondet candelam, et subvertit fortunæ propositum. Ex

53 Nec illud prætereundum silentio, Adalardus Tornacensis quantum ejus misericordiam sit expertus in judicio. Ille, ut possessoribus moris est, commodorum quæstum causa, celebritate S. Bavonis instante, navim suam lanisoneravit, et cum ceteris mereatoribus ad idem forum undecumque mercimonia congerentibus Gandavum pervolvavit. Ubi cum venale suum exposuisset, et inter ceteros mercatores mercatoriam artem exerceret, facta est ejus apud Quæstores, incertum acensatio, an incusatio : unde [quia istius] licet falsæ, criminationis nulla potuit fieri excusatio, rapitur in publicum : agitur super eum forense judicium ; et ut credi potest, maluisset tunc Tornaci esse quam apud Gandavum. Sententiam accipit judicialiter, censura judicis compellitur

C in carcerem, pedibus nervo, et brachiis post tergum retortis judiciariam sentit indignationem. Quos dum cruciatus vix ferre valeret, etiam inter tormenta affluit fides, ut gloriosi Confessoris opem imploraret. Deinde metu prius fugato, mente paululum ad se revocatus, et a fuga dudum animo retracto paulatim recreatus, candelam spondet solutionis præmium, de meritis Sancti non incertus. Ad cujus invocationem solutis, nondum vinculis, sed doloribus : erectus, quorum adhuc libertate, sed in tenebris, utebatur, in altum luminibus ; gloriosum Dei amicum cum fletibus orando invocabat, atque famam miserationum ejus ad memoriam sui dulciter revocabat.

54 Ecce autem inter lacrymas, quas merito exprimebat ille pœnalis locus, superno fulgore tenebrosus carcer redditur illuminatus : atque cum ipso lumine nexibus laxatis, assistens reo Confessor invocatus, multiplicibus curis exonerato imperat, ut de reliquo sit securus : sicque vinculis solutus et euris, sopori indulgebat reliquum noctis. Custos autem carceris, nimio obsessus stupore, vix eum ausus intueri quem susceperat custodire, lumen immissum mirabatur rimabunda curiositate. Mane facto res pluribus innotuit, mirantibus quomodo so-

latus esset. Custos non bene credulus, putans eum negligentia sua solutum, vincula duplicavit, claustra multipliciter munivit : sed Dominus virtutum gloriam Confessoris sui iterata liberatione multiplicavit. Etenim sequenti nocte, pœnarum asperitate compulsus, ad eundem liberatorem suum vocibus et fletibus suppliciter clamare cœpit. Nec absque lumine Sanctus iterum Macarius adfuit, claustra rese-ravit, se invocantem ab omnibus vinculis et pœnis absolvit. Reddita luce, excitante fama populos, ab undique concurritur : reus, per interventum Sancti libertate potitus, de carcere educitur : cum eo pariter ad sepulcrum Confessoris itur : Deus in commune laudatur. Prostratus terræ gratias egit, candelam quam sponderat dedit, et bene instructus narrare Tornacensibus quanti in Gandavo lana venderetur, nisi ei succurrisset S. Macarius, cum gaudio discessit.

55 Adolescens quidam nomine Adalardus, miseria diffamante pluribus quam sibi expediret locis fama jam notus, ita paralysis dissolutione omnibus membris erat debilitatus, ut brachiis reptans, reliquum post se corpus trahendo, magis videretur anguis serpens, quam homo bipes, gressibus humanis non incedens. Fœda quoque quædam omnibus membris iærat trepidatio, in tantum ut siquid ei eleemosynæ daretur, nulla ei succurrere posset manuum susceptio ; sed inutiliter vivens, viventium fiebat miserabilis expectatio : quodque omnibus his erat deterius, tanta stoliditate captivabatur mente et animo interius, ut ea infirmitate nihil esset deterius. Reliquerat in eo omnipotens Artifex quidquid erat imperfectum, quatenus in eo speculum omnipotentis suæ perspiceret genus humanum ; et ex ejus tandem miseria oculis omnium satiatis, per ejus recuperationem appareret fidelibus, quantum valeret illi beatus exul precibus apud liberatorem Christum. Miseris siquidem volutaminibus pavementum templi circumplexus, et luctuosa membrorum conditione multipliciter serpendo circumflexus, tandem miserabili sinamine sepulcro tanti intercessoris allabatur repatundus. Ubi nescio quid immurmurans solita stoliditate (neque enim Deum vel Sanctum in auxilium sui noverat invocare) melius exauditur quam ipse nosset obsecrare : exauditur non oratio, sed necessitas ; non intentio, sed deformitas. Erigitur illud informe templum, et puerili conamine gressibus nutans, absque firma stabilitate membrorum, pedetentim tamen cœpit ambulare in conspectu adstantium. Sicque inibi aliquamdiu demoratus, et quotidie sepulcrum amici Dei invisendo, corpore et animo confirmatus, tandem discessit ex priori infirmitate omnimodis reformatus. *b*

ANNOTATA.

a Deeraut hoc capite contenta in MS. Thosano, damus ea ex duplici codice Paderbornensi, et sunt supra in priore Vita summatim relata.

b Reliqua desunt, ex quibus supra referuntur cæca illuminata, et vexata arida manu, nec non misere incurvatus, ibidem sanati. Et hæc contigerant intra biennium ab ejus obitu. Desunt etiam reliqua sequentibus annis 53 patrata, ob quæ corporis elevatio fuit facta.

CAPUT VII.

Corporis solennis elevatio.

Cum ergo præclarus miraculorum insignibus ille beati Macarii clareret sepulchralis locus, et merita sanctitatis ejus longe lateque miris, quia divinis, diversarum florerent curationum operibus : corda et ora populorum totius vicinæ præoccupabat religiosa intentio, et ex intentione piissima imprecatio, quatenus

D iterumque vinculis liber dimittitur :

paralyticus gressu et mente carens

E

corporis et animi sanitate donatur.

F

b

EX MS.

Sistitur mortalitas animalium :

innocens in carcerem compactus

o Sancto apparente solvitur,

Ex populi desiderio

impoſitum
ſcribo can-
tata Te Deum
laudamus,

EX MS.

A git efferre sacri corporis gestatorium. Facta est autem vox populorum quasi sonitus aquarum multarum, fit impulsio et repulsio ad sacri corporis thecam pertingere laborantium, sicque Dei amico munera offerre desiderantium.

i
effertur ad
montem S.
Pancratii,

64 Sed altaris et feretri custodes, cum impetum et pressuram ingentis populi nequaquam ferre valerent, fortiter clamore fecerunt in populo, ut exeuntes ecclesia aforis expectarent; ad locum qui dicitur Mons S. Pancratii i deferendum esse corpus sanctum, ut ibi liberiores accessum obtinerent. Qua sponsione tandem paulisper disrupti, seipsos invicem exhortantes, et cum maximo tumultu exeuntes, præoccupabant omnes vias et spatium totius atrii: alii vero restabant, alii præibant usque ad montem S. Pancratii. Producitur sanctum corpus in feretro; cum grandi monachorum et clericorum diligentia: deducitur, non sine populi luctu permixta lætitia; et infinita multitudine repletum cum nimio labore pertranseuntes atrium, violenter trahendo potius quam gestando, pervenerunt ad prædicti montis supercilium. Ubi quam alacris fuerit Deo digna populi devotio, quam mirifica, quam jucunda, non potest prosequi scripto: et quia tantæ numerositatis erat multitudo, ut eos in unum campus quamvis latissimus capere non valeret omnino; omnes quoque nihilominus ad munerandum sanctissimum corpus populari fremitu impingerent; iterum pronuntiando cum clamore propositum est, ut ad montem k Livini pertransirent, cujus amplitudine laxati, liberius accedendo et recedendo, minus laborarent.

k
deinde ad
montem S.
Livini,

relatum col-
locatur in
oratorio Dei-
paræ:

honoratur
oblationibus:

65 Sed ubi illuc quovis labore et angustia pervenitur, ita locus et sanctum corpus populi densitate constipatur et opprimitur, ut, nisi ab eis sagaci ingenio Abbatis tolleretur, ipsa sanctarum reliquiarum nova compaginatio et clausura, usque ad dissolutionem periclitaretur: qui ascendens equum cum quibusdam Fratribus et viris virtutum, non sine maximo labore etiam militaris manus, ab eorum medio violenter direptum, fugitiva festinatione, nec ea qua venerant via, referri fecit ad monasterium; et interim clam et quasi furtim decenter collocari in oratorio sanctæ Dei Genitricis, quod est infra claustrum ambitum. Videres autem populum, currentem post eum ab ipsius montis eminentioribus, non aliter quam aquam in præceps ruentem ab excelsis montibus: irreparabile sibi detrimentum deputat et indignatur seclusum, quisquis eum suis nequisset honorare muneribus. Sicque decepti pia necessitatis fraude, omnibus sibi fortiter obseratis foribus claustrum et ecclesiæ, stabant foris, suppliciter extensis manibus in cælum; et obsecrantes ut admitterentur, pio ejulatu querebantur sibi furto sublatum. Sed eum, impediende periculo pressuræ, nequaquam possent assequi voluntatis suæ effectum; quidam castigatius se habentes, impetraverunt ab Abbate et Fratribus latentem introitum; per quem introeuntes, tandem licenter satisfaciebant votis suis post desiderium.

pernoctant
monachi.

66 His itaque divina pietate peractis, felix illa dies, qua nulla Gandensibus felicior illuxit, sole ruente clauditur: populus lassus et lætus ad sua unusquisque regreditur. Vix alimentis paulisper corporibus refocillatis, pia Fratrum dulcedo, ante peregrinum olim hospitem, sed jam Patronum regnantem, tota nocte cum fletibus et psalmis et laudibus vigilare delectatur. Sicque ecclesia primum in honorem Principis Apostolorum, et nunc in honore Domini nostri et omnium Sanctorum consecrata, tanto hospite cum ceteris hospitibus suis loco suo feliciter intronizato, lætatur, per eum et in eo, cujus regnum sine fine terminatur. Amen.

ANNOTATA.

a Post mortem Eremboldi Abbatis Gandavensis successerunt Othelboldus, anno 1034 defunctus; Ledwinus, qui Abbatiam anno 1036 resignavit; Rumoldus, anno 1038 depositus; Fulbertus, cui Sigerus successit, quintus post Eremboldum, si numerentur duo in ea dignitate non mortui.

b Hic est Balduinus v, Insulensis et Pius dictus, postmodum eodem anno 1067, Kalendis Septembris vita functus.

c Balduinus, Episcopus simul Noviomensis et Tornacensis, elevarat anno 1049 Gandavi in monasterio Blandinensi corpus S. Florberti Abbatis, cujus dies natalis celebratur Kalendis Novembris, Mortuus est Balduinus anno 1068.

d Lietbertus Episcopus Cameracensis et Atrebatensis, creatus anno 1049, mortuus anno 1076, 23 Junii, quo die cum titulo Beati refertur a Molano in Natalibus Sanctorum Belgii.

e Philippus, vivo adhuc patre Henrico, est in Regem coronatus puer septennis, 23 Maii die Pentecostes, anno 1059; et a patre, anno 1060 4 Augusti mortuo, commendatus tutelæ Balduini Comitis.

f Adela, filia Roberti, soror Henrici, amita Philippi Regum Francorum, piissima matrona: quæ post obitum mariti Romam peregrinata, ob Alexandro II Papa sacrum velum suscepit, et reversa vixit in monasterio Messinensi a se fundato.

g Balduinus, ob ductam in uxorem Richildem, filiam et heredem Rogineri IV Hamoniæ Comitis, dictus Montanus; a morte patris Flandriæ et Hannoniæ Comes.

h Godescalcus, famulum Dei significat. De Nivigellensi ecclesia et cænobio nobilium Canonissarum actum est 17 Martii in Vita S. Gertrudis fundatricis, et primæ Abbatissæ.

i Colitur S. Pancratius 12 Maii, cujus reliquias anno 985 Eremboldus, postea Abbas, Roma attulit; has autem in hoc monte depositas creda, ut inde sacra translationis pompa ad monasterium inchoaretur; et ex tunc istud nomen mansisse monti. Est autem mons urbi proximus, 100 circiter passibus distans a via publica Terneramundam ducente: ubi in hodiernum usque diem visitur altare semirutum, reponendis sacris reliquiis destinatum, interim dum coram iis populo quotannis supplicabundo prædicaretur: quod post monasterii destructionem fieri desitum. Constat autem ex instrumentis locationis, quibus locus incolendus traditur, exinde vocatum esse montem S. Macarii.

k S. Livinus, urbis Patronus, colitur 12 Novembris, cujus corpus cum anno 1007 ad monasterium transferretur, eo in monte mansit aliquamdiu immobile. Est autem mons priori capacios, ex parte meridionali ejusdem viæ: nunc mutato nomine dictus Hernesberg. Quem utriusque loci situm nobis indicot Schattemannus.

ANALECTA

de miraculis et patrociniis S. Macarii.

Oliverius de Lunghe, monasterii S. Bavonis Prior, cujus memorabilem et Deo gratam operam, in Vita S. Coletæ ex Latino in Belgicum transferenda, laudavimus in Commentario ad ejusdem Sanctæ vitam num. 4 die 6 Martii, sexto ante eam scriptionem anno, videlicet mccccxxxv, similiter stylum Flandricum exercuit transfereudis S. Macarii miraculis, prout ea in autographo membranaceo legi testatur Joannes Schattemannus, Pastor ecclesiæ S. Macarii in Laræ, qui de Vita Sancti Flandrica lingua accuratum valde libellum scripsit, et editione secunda multo auctiorem vulgavit Gandavi

ex versione
Flandrica
habetur

A *davi anno MDCXLI; unde nos excipientes ea quæ in nostris MSS. Latinis desiderantur, rursum reddimus Latinitati, donec originarius et integer textus miraculorum eruatur e tenebris.*

*paralyticus
sanatus,*

2 Sobrii estote et vigilate, inquit Petrus Apostolus, quia adversarius vester diabolus circuit quærens quem devoret. Minus id cogitavit Diaconus quidam, dives ac nobilis: unde nocte quadam gravi pressus siti, dum famulum alte sopitum inclamat frustra, ut potum sibi afferat: stomachabundus clamorem iteravit cum mandato, dicens, Surge, diabo-
le, mihiq; potum affer. Audivit invocantem se servo vigilantior cacodæmon, prompteq; accurrens cyathum obtulit sitibundo. Qui enim cruce signare oblitus, una cum potu tantam hausit infirmitatem, ut cibum aut potum sumere deinceps nullum posset, nisi manibus alienis adjutus. Septennium integrum in ea calamitate transegit infelix, nullum a medicis auxilium expertus; quando auditis S. Macarii miraculis, die ejus festo deferri se ad Sancti sepulcrum jussit: ubi in oratione pernoctans cum lacrymis, pristinam recuperavit sanitatem. *Et hoc quidem ante translationem corporis: post eam facta sunt quæ sequuntur.*

et felix piscatio.

B 3 Ipsa elevati corporis læta die, piscatores quidam operi suo intenti circa monasterium S. Bavonis, cum tota luce illa laborantes nihil cepissent, denique lassi ac mœsti sub vesperam jecerunt extremum jactum in nomine S. Macarii; ceperuntque multitudinem piscium tantam, ut ægre adducere potuerint retia.

*cursu claudus
duo,*

4 Altero Sancti festo recurrente, cum sacræ ejus reliquiæ processionali pompa deferrentur ad montem, quatuor patrata miracula sunt. Nam primo quidem ab annis quatuordecim claudus ac debilis, attactis sacri corporis feretro S. Macarium invocans, expeditam recepit gradiendi facultatem. Alius duobus scabellis corpus promovens, et ad montem usque secutus processionem, dum ibi deposito feretro celebrantur divina, subitam recepit sanitatem, ad sonum vocis ex ipsa capsâ prodeuntis, sed a nemine intellectæ; nisi quatenus auctorem ejus miraculosa, quam dixi, sanatio indicavit. Tertio eandem processionem comitanti, intra majorem cœmeterii portam constipatæ compressio multitudinis fregit brachium: qui tamen non destitit votivum iter proseguere, confidens quod is ejus causa periculum incurrerat, ipsum quoque depelleret. Nec spes irrita fuit, nam inter eundem consolidari brachium sensit. Quartum miraculum in ipso templo accidit: cum enim a futura populi intra ipsum compressione male metuerent Religiosi, consultius putaverunt in templi atrio patientiori collocare reliquias super altare S. Petri. Hoc facto ingens de cœlo claritas implevit locum, illustrans præcipue feretrum atque crucem, et suavissimus odor inde diffusus omnium præsentium sensum demulsit.

*et brachio
latus;*

*miraculosa
claritas et
fragrantia.*

*solutus vinculo
penitens,*

5 Penitens quidam, brachiorum unum annulo cinxerat ferreo, tam arcto ut multum incommodi ab eo pateretur; cum proposito tamen eum non prius deponendi, quam divino aliquo signo intelligeret sua sibi esse dimissa peccata. Venit ergo ad S. Macarii corpus, ubi animi et corporis vinculis absolvi petens, dum medio in populo orationi insistit, desiliit in tres partes confractus a brachio annulus. Hujus rei fama attigit mulierem a nativitate surdam ac mutam, quæ sub spe impetrandæ sanitatis novies Romam fuerat peregrinata, et loca sacra per quæ iter habebat studiose visitarat. In festo ergo Pentecostes, ad S. Macarium quoque supplicabunda accedens, voti sui effecta est compos.

*muta et surda
sanata,*

puella submersa resuscitata

6 Anno MCLIII die x Maii, cum in ecclesia S. Bavonis annua dedicationis ageretur celebritas, et S.

Macarii feretrum post Missæ officium exportaretur ad montem, præcedente Clero et innumera populi multitudo subsequente; aderat inter alios Larnensis parochiæ incola quidam una cum uxore. Hi domum redeuntes, filiam quam solam istic dimiserant in puteo suffocatam inveniunt; unde mortuam extrahens pater, cum certa spe gratiæ consequendæ, detulit ad ecclesiam, ipso in loco constitutam sub nomine S. Macarii. Tum fusæ communiter preces sunt a parentibus eorumque vicinis: inter quas revixit puella, et infra octavam dedicationis ad templum S. Bavonis gratanter deducta, publicum fecit beneficium sibi factum, et gratias Deo ac Sancto una cum parentibus et vicinis retulit.

D
EX VARIIS

7 Est Larena, sive Larna, in extremis territorii Teneramundani finibus sita, duabus a Gandavo leucis, cum antiquo castro, cujus loci Domini parochialem ecclesiam multum ornarunt foundatione anniversarii, pro suis suorumque majorum animabus celebrandi, frequentique munificentia ad pauperum sustentationem et fabricam ecclesiæ: quæ licet jam inde ab anno MCLIII titulum tulerit S. Macarii, potuit tamen seculis aliquot ipse suo Patrono esse antiquior, sub appellatione SS. Blasii et Huberti, horum namque effigies una cum effigie S. Macarii anno MDCXLI, cum scilicet libellum suum Schottemannus vulgaret, adhuc conspiciebantur in altari. Idem Larnenses Domini superiori seculo amplificaverunt triplicem ecclesiæ chorum, et inducto fornice contexerunt. Verum eodem infelici seculo senescente, furentibus per Belgium hæreticis anno MDLXXXIII, combusta ecclesia est: in qua una cum ornamentis ejus, multæ quoque scripturæ perierunt, ad S. Macarium ejusque miracula pertinentes. Quoniam vero monet Sapiens tempus destruendi esse et tempus ædificandi, restaurata non multo post ruina est, novæque campanæ ex metallo sunt fusæ, quæ pleræque impressum ostentant S. Macarii nomen.

*in Larnensi
templo S.
Macarii.*

8 Festum dedicatæ ecclesiæ annum cum processione solenni agebatur ab omni retro memoria, secunda feria Pentecostes in honorem S. Macarii, idque cum magno pietatis popularis incremento, quoties id patiebantur aquæ, tali anni tempore frequenter exundantes circa Manam ac Mertam: itaque formato libello supplici humiliter exoratus fuit Reverendissimus Gandensium Episcopus Franciscus vander Burcht, ut liceret prædictam pompam intra limites arctiores restringere: quod anno MDCXIV die x Maii indulisit. Vetus quoque et celebris est confraternitas S. Macarii in eadem parochia, cujus rei testis superest etiamnum libellus hoc titulo: sequuntur Confratres et Consorores S. Macarii, Patroui contra pestem, in ecclesia Larnensi descripti anno MCCCXXXV: ex quibus apparet non tantum plebeios indigenasque, sed et viros ac matronas nobiles Gandensis districtus quam plures, in eadem confraternitatem adscribi voluisse. Horum ut numerum ac devotionem magis etiam excitaret Gregorius XV, amplius eidem Indulgentios concessit, sub die XXVII Martii anni MDCXXI Pontificatus sui 1, per bullam quom Latine ac Flandrice exhibet libellus sæpèdictus. Hæc porro erga S. Macarium devotio Larnensium, fundatur in antiqua et a majoribus accepta traditione, quod ad ipsos pervenerit S. Macarius, cum relicto S. Bavonis monasterio iter in patriam suscepisset. Hujus autem traditionis testes sunt seniores municipii, affirmantes quod meminerint ita legisse se in bullis, ante combustionem ecclesiæ solitis ipso festo publice exponi: itaque audivisse ex suggestu ab iis qui coram populo tunc verba faciebant.

*ubi ejus festum
agitur
die 2 Pentecostes,*

F

et vetus confraternitas,

9 Seculo etiam præsentis præsentius accessit populari devotioni incitamentum, beneficio Gandavensis Episcopi Masii, de quo subsequens instrumentum, manu notarii Episcopalis

EX VARIIS
pars brachii
donata ab
Ep. Masio

A *Episcopalis ab originali descriptum, tale accepimus.* Carolus Masius, Dei et Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Gandavensis, universis præsentis litteras visuris salutem in Domino. Cum in visitatione Ecclesiæ nostræ Cathedralis invenissemus undecim capsas sanctarum Reliquiarum, et inter eas unam cum inscriptione S. Macarii, eam cum aliis omnibus in loco capitulari nostræ ecclesiæ, in nostra Dominorumque omnium præsentia, aperiri curavimus vigesima quinta Februarii: et ad instantiam Domini Pastoris, et Parochianorum loci de Laerne, et cum venia Reverendorum Dominorum, Præpositi, Decani, et Capituli nostræ ecclesiæ, partem brachii de eisdem sanctis reliquiis et corpore S. Macarii Archiepiscopi Antiocheni, cum ea qua decuit reverentia, ex ea sumpsimus; quam ad manus præfati Domini Joannis Schatteman, Pastoris in Laerne, tradidimus, ut eam, auro vel argento inclusam decenterque ornatam, publice et reverenter in ecclesia sua, populo suo aliisque devotionis causa advenientibus exponeret ac reverenter conservaret. Datum Gandavi anno Domini millesimo sexcentesimo undecimo, mensis Maii die decima tertia, sub nostra signatura et sigillo. *Subscriptum erat, Carolus Masius Episcopus Gandavensis, et signatum parvo sigillo dicti Reverendissimi Domini.*

et altare
marmoreum

10 *Ad promovendum denique cultum et venerationem S. Macarii, pro obsoleto altari ejusdem S. Macarii novum et elegans ex marmore constructum est, et tota facies sacelli renovata ex munificentia perillustris Domini Gerardi van Vilsteren, ex nobili et semper nota Domo Vilsterianorum in Transsalunia, una ex septemdecim Belgii provincia; qui modo est Baro Larnensis et Commissarius Regius ad renovandos pro Rege per Flandriam urbium Magistratus: ejus liberali hospitio aliquando usi, gaudemus nos habuisse occasionem honorandi in dicto loco S. Macarium, et in ejus ecclesia etiam sacrificium Missæ celebrandi.*

Reliquia
Montibus,

11 *Arnoldus Rayssius in Hierogazophylacio Belgico pag. 547 scribit, in nobili collegiata Ecclesia Dominarum Canonissarum montibus Hannoniæ, S. Walde-trudi sacra, adservari brachium S. Macarii, Antiochensis Patriarchæ, contra pestilentie luen singularis Protectoris. Hæc Reliquia a Gandensibus civitati isti est donata, cum sancti Præsentis commodum sibi corpus insigni argentea theca honoravisset, eo anno eaque occasione, quæ ad calcem MS. Chronica S. Bavonis his verbis adnectitur. Montibus Hannoniæ, anno mxcv supra modum grassante pestilentia, ad R. D. Abbatem monasterii S. Adriani in civitate Gerardi-montana confugerunt incolæ, Reliquias prædicti Sancti, ibidem conservatas, concedi sibi ad placandum Deum humiliter supplicantes. Annuit Abbas; sed propter populi concitationem et tumultum, non potuerunt miseri gratia sibi addicta frui, neque ad se transferre exoptatum pignus, in quo spem salutis pie constituerunt. Interim serpebat magis magisque contagio pestilens, multos quotidie de medio auferens: quorum vicem miseratus Reverendissimus D. Henricus Franciscus vander Burght Gandensis Episcopus cum assensu Præpositi, Decani, atque Capituli S. Bavonis, misit illis Reliquias quæ Gandavi supererant: ad quarum præsentiam purgato innoxia cessare mortalitas, et contagio paulatim evanescere cæpit.*

ab an. 1615,

quando peste
laborans
civitas,

12 *Hujus beneficii publicas extare litteras asserunt Miræus in Fastis Belgicis, Ruissius in Gazophylacio, Sanderus in libro 3 Flandriæ illustratæ: ipsus ex Gallico, ut credimus, Flandricas Schattemanus profert, nos ex Flandrico Latinas damus hoc tenore: Omnibus has visuris vel legi audituris salutem. Nos Scabini Montenses notum facimus, quod cum Deo omnipotenti placuisset, Montensem in Hannonia civitatem visi-*

tare et castigare per morbum contagiosum pestilentia, initio Junii anni mxcv; eademque toto illo mense sic grassaretur, ut dissimulari aut dubitari non posset amplius; convertimus initio mensis Augusti corda nostra ad supremam Dei clementiam, per merita Sanctorum implorandam. Memores igitur quomodo alias a simili malo liberati fuisset intercessione S. Adriani, Reverendo Prælato Gerardimontensi obtulimus libellum supplicem, ut Sancti istius Reliquiæ nobis mitterentur. Pronus erat in vota nostra Prælatus, sed populo loci rem disturbante obsequi nobis non potuit. Interim spargitur fama negati periclitantibus auxilii, quo motus Reverendiss. Dominus D. Franciscus vander Burght Episcopus Gandavensis, Cameracensis Archiepiscopus denominatus, nobis pie compatiens, significavit per litteras, inter Reliquias sanctorum Gandavi quiescentium esse corpus S. Macarii, per ejus auxilium speraret impetrandum finem pestilentia, nec dubitaret facile obtinendum a Dominis Capitalaribus, si Montensium Magistratus postularet. Rogavit ergo Magistratus Rev. D. Prælatus S. Dionysii, ut Gandavum pergens favorem hujusmodi ab Reverendissimo Episcopo et Capitulo Cathedralis ecclesiæ S. Bavenis peteret. Qui cum sua functus legatione voti quoque compos esset effectus, advexit secum sacrum feretrum die xxv septembris. Exceptum autem illud est magna cum letitia populi, multaque cum reverentia habitum: quo factum ut meritis ipsius sancti intercedentibus, manifestum omnes sentirent auxilium, languescere, indies contagioso malo, et civitate tandem plene liberata, mense Martio anni mxcvi. Porro ut manifestius esset cunctis, quod ea morbi contagiosi remissio adscribi deberet Sancti pro nobis intercedentis auxilio, observatum est, ex eo ipso die, quo argentarius faber arcam pro sacris reliquiis reponendis a Magistratu sibi commissam fabricare cœperat, nullam omnino domum de novo esse infectam pestilentia, et quæ infectæ erant antea, imminuto quotidie ægrorum ac morientium numero, paulatim fuerunt perpurgatæ: prout nobis constitit post accuratam singularum perscrutationem. In quorum fidem civitatis sigillum hisce appendi fecimus, die xxv Julii, anno mxcvi.

impetravit
ut sibi mitteretur corpus
Sancti;

et præsens
experta
auxilium

13 *Est argentea illa arca, juxta præmemoratum Bavoniæ chronica appendicem tres pedes longa, unum et pollices binos ternosque alta ac lata; quam ad angulos quaternos totidem succubantes leones sustinent, ex ære fusi. Infimum thecæ limbum hæc verba circumducta implent: B. Macarius, Gandavo missus, pestem, Montibus Hannoniæ crudeliter sævientem, anno mxcv, sedat, vincit: victorem Clerus, Senatus Populusque in hanc thecam repositum, cum gaudio remittit, mxcvi. Singula latera ducto egregie argento representant miracula quædam virentis, Tornaci, Cameraci, Gandavi, Mechliniæ patrata; singula item in medio habent effigiem alicujus Sancti; et quidem SS. Macarii atque Bavonis ita, ut utriusque capiti imminuant insignia civitatis Montensis, pedibus autem S. Macarii suffraganeum sit sigillum Episcopi vander Burght, pedibus S. Bavonis sigillum Capituli Gandensis: Sanctorum vero Germani et Walde-trudis imagines unum solum sigillum adjunctum habent, hæc Canonissarum, ille Canoniorum a se appellatorum. In ea quoque latere quod S. Walde-trudem habet, visitur hujusmodi inscriptio, verbis Gallicis, sed Grævis litteris expressa: ΦΑΙΚΤ ΑΜΟΝΣ ΠΑΡΤΩ ΑΑΒΙΓΝΕ, facit a Mons par Ugo la Vigne; quasi intenderit artifex, non nisi Græcarum litterarum pariter ne Gallicæ lingue peritis nomen suum manifestare, ceteris divinandis præbere argumentum.*

remisit illud
cum nova
argentea
theca

F

14 *Porro xxiii Septembris missæ Montes Reliquiæ, receptæ Gandavi cum nova capsâ argentea*

suut

A sunt, xxiv Julii sequentis; solennique totius civitatis supplicatione, a minori Beginagio ad ædem Cathedralē deductæ a Reverendissimo Gandensi Episcopo Pontificaliter induto; feretrum gestantibus Abbatibus quatuor, Pontificio ornato insignibus etiam ipsis, videlicet D. Arsenio Joachimo S. Petri in monte Blandinio, D. N. Laudensi prope Insulas, D. Guilielmo de Castillo Baudeloensi, et D. Levino Molinæo Trunchiniensi. Et hi quidem usque ad sacellum S. Catharinæ gloriosum onus gestavere: quod deinde usque ad Cathedralē successive exceperunt omnes Canonici, et ingressuri ecclesiam restituerunt Abbatibus, ad ipsam denique aram ferendum. Eidem solennitati adfuerunt Abbates non mitrati tres ex Hannonia, Cambronensis, Sanbionysianus, et San Gisleiensis: tum Senatus Montensis atque Canonici S. Germani, honoris et obsequii causa liberatorem suum comitati. *Hæc fere in prienotata appendice, sed paulo prolixius confusiusque leguntur.*

et translatio
in eam reli-
quias pars do-
natur Mon-
tensibus:

15 Sequenti die, videlicet xxv Julii, prout Schattemannus narrat, Reverendissimus Episcopus Gandavensis, coram venerabili Capitulo et aliis multis, transtulit sacri corporis ossa, ex veteri capsula in novam argenteam: et Rev. adm. D. Henrico S. Dionysii Abbati consignavit in manus ossium unum, Montes referendum, in gratiarum actionem pro tam insigni munere: quod ibidem argenteæ lipsanothecæ inclusum in ecclesia S. Waldegradis asservatur super altari; jam olim a piis hominibus, ex Gandensi Clero Montes translatis, ædificatum sub nomine S. Macarii; in quo etiam hac vice exposita capsula steterat, toto illo trium mensium spatio creberrimis luminaribus Missisque quotidianis illustratum ac frequentatum. Atque ex hoc tempore curante Sodalitate, ibidem sub ejusdem Sancti patrocinio nunc instituta, quot Dominicis cantur solennis Missa de ipso Sancto. Neque Montibus tantum ille sic colitur, sed etiam Oburgi, Dominio ad jus Abbatis San-Dionysiani pertinente, haud prorul ab urbe Montensi. Cum enim præfatus Abbas legationem Gandavensem, pro corpore S. Macarii, ut dictum est, impetrando, suscepisset; nec unum quidem ex tota illa parochia afflavit lues, quamvis omnibus multa et frequens esset communicatio, tam intra quam extra urbem, ubi contagio sæviebat. In cujus beneficii agnitionem ipse Abbas, in eadem parochia ad pedem montis, capellam sub nominæ S. Macarii erigendam, et Sodalitium conscribendum curavit; collocans ibidem particulam eam ex sancto corpore, quæ ipsi quoque prædicta occasione obvenerat.

Oburgum
liberatur a
contagio,

Item Tiletum
an. 1631,

C 16 Est etiam in Flandriæ veluti umbilico nobile municipium Tiletum, vulgo Thielt, sub Castellania Carteriacensi, leucis fere tribus Cortraco, quinque Brugis, nec multo amplius Gandavo dissitum; cujus incolæ similem ac Montenses sunt experti potentium Sancti, contra pestilentiam invocati, attestante loci Parochus, hoc quod Schottemannus Flandriæ profert instrumento. Nos Joannes de Mol, Presbyter sacræ Theologiæ Licentiatas, ac oppidi Tiletani Pastor, et circumjectæ Christianitatis Decanus, nec non J. Santvoorde Consul, et Scabini ejusdem oppidi, filem facimus indubitatum, attestando, quod cum in aetate anni mcccxxi hujus oppidi in eodem pestilentie morbo essent a Domino visitati, impetraverimus circa mensem Octobris ab Reverendissimo Episcopo et Reverendo adm. Præposito, Decano atque Capitulo ecclesiæ cathedralis S. Bavonis Gandavi, pro eo quod contagiosus morbus duraret tempore, imaginem et Reliquias aliquas S. Macarii. Quibus reverenter susceptis et pie ac processionaliter circumlatis, auxilium viri Dei flagitantes, præsentissimum illud experti sumus, tali successu ut ante initium Maii sequentis prorsus

Aprilis T. I

liberati fuerimus omni morbo: quod post Deum D
unius S. Macarii intercessionem acceptum retulimus, D
et variis. imaginemque et reliquias cum gratiarum actione restitimus, et has subsignatas manu Pastoris et Consulis, per nostrum graphiarium muniri curavimus oppidi nostri sigillo, hæc xxii Augusti mcccxxiv. *Imago porro S. Macarii secundum Molanum, ut exprimitur, pingitur Archiepiscopus, habens in dextra manu cor tribus clavibus confixum; communius autem, inquit Schottemannus, representatur lapidem sustinens, eique impositos clavos, eos scilicet quibus ipsum Saraceni terræ configere voluerunt; quo non succedente, candentem lapidem imposuerunt pectori, ut habet Vita.*

17 Circa Gerardi-montem in Baronia Boulariensi parochia est. Boularia inferior nuncupata; ubi ab immemorabili tempore Patronus colitur S. Macarius, tum ix Maii tum Dominica dictam diem sequente, quando maximus undique eo fit concursus, propter Indulgentias ibidem tunc oraturis a Sede Apostolica concessas, et notabiles ipsius Sancti reliquias illi loco donatas ab Episcopo Jacobo Boonen, postmodum ad Archiepiscopatum Mechliniensem evecto. Denique anno mcccxxvii die xxix Martii, Reverendissimus D. Antonius Triest, Gandavensis Episcopus, Pamelienſi intra Aldenardam Pastori Mag. Nicolao Outshoorn donavit insignes duas partes ex corpore S. Macarii, quarum una in ipsa Pamelienſi ecclesia, altera in Einhammeusi Benedictinorum Abbacia collocaretur; in vicem reliquiarum S. Bavonis, quarum in Pamelienſi templo mirabiliter inventarum partes tres, ab adm. R. D. Hugone Enguiano, Abbate Einhamensi et ecclesiæ Pamelienſis Patrono, acceperat ecclesia Gandavensis. Quæ quidem reliquiæ S. Macarii, hæc totius civitatis occurſu, omnique civili ac militari apparatu exceptæ ab Aldenardensibus, qua civibus qua præſidiariis sunt; et supra summum altare, juxta reliquias S. Bavonis, sollemnissime collocatæ.

Reliquiæ
prope Gerardi
montem

E
et Aldenarda.

18 Tempus est ut Gandavum revertatur ad metam festinus oratio, et reliquias ibidem S. Macarii memorias vetustatis scrutetur. Cum circa annum mxxl monasterium S. Bavonis quod triennio ante fuerat in arcem conversum, destrueretur; conservata fuere præter ecclesiæ partem, refectorium, claustra, putei, et alia nonnulla ædificia antiqua, partim ad memoriam partim ad usum; steteruntque quamdiu res Catholica inconcussa stetit. Ast anno mxxvi locum occupaverunt hæretici, regiæ majestati rebelles, et triennio post diruerunt ecclesiæ reliquias: uti monstratur in quodam codice, continente figuras varias monasteriorum atque ecclesiarum destructarum, inter quas etiam ruinæ prædictæ notantur, cum inscriptione, Hæc erat pars Abbatiæ S. Bavonis, quam Hispani ad præsidium castris positi habebant pro ecclesia: in qua etiam stabat tumba S. Macarii cum aliis sepulcris, destructa anno mxxix. In hoc castro nunc quoque cum veneratione habetur puteus, S. Macarii dictus, intra ambitum clauſtri, ad quem ingressus est per cryptas seu caveas templo suppositas: et aqua ex eo sumpta longe lateque expetitur contra febres; estque mundiſſima, licet ab hominum memoria nunquam repurgatus sit puteus ille. Causa appellationis istius ignoratur: hoc solum scitur, haud prorul a puteo esse cryptam S. Mariæ, quæ in Via nunc 64 vocatur Oratorium sanctæ Dei genitricis, quod est intra clauſtri ambitum, in qua depositum fuit sanctum corpus tempore elevationis, illuc ex monte allatum.

Gandavi ab
hæreticis an.
1580 destructa
tumba,
F

superest
puteus
S. Macarii.

19 Ceterum anno mcccxx plane obscurata et oblitterata sunt vestigia veteris Bavoniano basilicæ, extractis habitationibus militaribus, ad ingressum castris, ultra domum Gubernatoris ad passum circiter tri-

A ginta meridiem versus, contra angulum novæ ecclesie : qua occasione refossa sunt complura vetera monumenta, una cum pavimento veteris ecclesiæ, haud absque admiratione a multis visa. Hac tamen ruina et translatione corporis S. Macarii ad ecclesiam Cathedralem non obstantibus, voluit divina providentia ut in ipso castro refloresceret veneratio sancti Antistitis, ejusque habitatio sive cella in devotum sacellum converteretur. Cum enim anno mxcxxxiv gravis pestilentia incubisset Gandensibus, primum instituta est supplicatio generalis cum corpore S. Macarii : deinde supplicationes particulares diebus consequenter singulis, ad numerum ecclesiarum parochialium et claustralium : quæ singulæ processionaliter ad se deferabant sacrum pignus ; et postquam tota die adorandum exposuissent, simili pompa sub vesperein referebant ad ecclesiam S. Bavonis. Sors ultima, cum xxiii Julii concurrens, obligit parochiæ Castrensi, ubi festivo omnium tormentorum beati excepta processio est : sed lamentabile visum omnibus, quod eo in loco, quem sua vita ac morte innumerisque miraculis sanctificarat Macarius, nullum vel sacellum vel altare ejus superesset in quo corpus reponeretur.

B 20 Id eum Magistratum esset renuntiatum, cui Proto-Scabinus tunc præsidebat D. Judocus Triest, Eques et Toparcha Lovendeghemii ; simulque significaretur, rotundam quamdam turriculam, puteo S. Macarii proximam, et tunc apparatu bellico oppletam, credi ipsam Sancti cellam fuisse, et in ea requievisse corpus dum esset huc a Monte relatum ; judicatum communibus sententiis est, inspicendum esse locum ; et si idoneus inveniretur, convertendum in sacellum. Dictum, factum : ivit eo Magistratus,

invenitque ingressum in cryptam in hodierna ecclesia, ex latere altaris majoris, obductum fornice per gradus viginti tres. Ergo conducti continuo fabri, qui quam celerrime opus designatum perficerent. Interim vero placuit Deo, ab urbe, jam ejus favore et Sancti intercessionibus liberata, traducere pestilentiam in castrum. Multiplicabantur ægri, et funera quotidie nova efferebantur : quod summo cum animi sui sensu videns Parochus, R. D. Alphonsus Lopez Licentiatas, oravit Reverendissimum Gandavensem, ut cum bona ejus gratia liceret sibi novum sacellum dedicare, dicenda id eo Missa super altari portatili. Annuit in tam præsentis necessitate Episcopus, et omnibus rite præparatis oblatum est ibi primum Missæ sacrificium, die v Junii anni mdcxxxv. Et ecce purgato mox aere cessavit contagio, adeo ut intra octo dies nulla domus inventa sit luem contraxisse. Gratiis igitur Deo actis, illatum etiam illuc est aliquid de reliquiis S. Macarii, et annum translationis festum institutum Dominica ultima Augusti, cum processione solenni, in qua ipsæ Reliquiæ prosequente Magistratu delatæ sunt ad ecclesiam castri, ibidemque in magnifico pegmate sunt collocatæ, ad lucem innumerabilium facularum, et tormentorum ac bombardarum militarium fragorem. Instituta est etiam confraternitas, quæ numero augetur quotidie, et curat in honorem Sancti Missam ibidem hebdomadam celebrari. Denique pieturis Vitam Sancti exprimentibus et ornatu vario cepit locupletari et decorari locus ; ad eorum excitandam devotionem, qui illuc frequenter confluent orationis causa. *Hactenus Schattemunnus in suo libello Flandrico de Vita S. Macarii.*

sub nomine
Sancti instauratur,

et parte corporis donatur cum annuo festo Dom. ult. Augusti.

E

DE B. PATERNO RECLUSO PADERBORNÆ IN SAXONIA INFERIORI

F ontes Paderæ, quibus nomen suum Paderborna debet, castris, comitiis, et frequenti Imperatorum Regumque Germaniæ et Franciæ hospitio, ac regia S. Cunigundæ coronatione celebratos, egregio ad posteritatis memoriam monumento ornavit Ferdinandus, Dei et Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Paderbornensis, Coadjutor Monasteriensis, S. R. I. Princeps et Comes Pymontanus ; cum eis inter Monumenta Paderbornensia, ex historia Romana, Francica, Saxonica eruta et notis illustrata, tali epigrammate cohonestavit.

Paderborna,
Episcopi
Ferdinandi
studiis
illustrata,

Hic, ubi fons Paderæ, media surgentis in urbe,
Duco vetus magni nomen ab anne Padi ;
Marte diu ancipiti Carolus certare coactus,
Delegit castris consiliisque locum :
Jussit et, hisundis lustratam, subdere gentem
Saxonicam vero colla superba Deo.
Ille Leo, Romana deductus ab urbe, sacellum
Sacravit, primum Religionis opus.
Ille sedes, longo, fuit, ordine deinde secutis
Terrarum Dominis, inclyta, Cæsaribus.
Virginis hic conjux, virgo Cunigunda, mariti,
Accepit meritis regiaserta comis.
Vastum alius subeat septena per ostia pontum,
Nobilius nullus me caput amnis habet.

B. Paternum
reclusum,

2 Singula elogia, per quam erudito ejusdem Celsissimi Principis Commentario explicata declarataque, vide sis in ipso præcitatu doctissimo libro : quem cum ille proximo ab ejus prima editione anno mdcclxx. (nam biennio post auctior prodit) pro sua singulari erga nos humanitate et erga ecclesiasticas antiquitates a nobis cruderatas ac porro cruderandas propensissimo affectu,

Antuerpium mitteret, animos addidit, ipsummet (penes quem tam insignem sacrarum profanarumque rerum, diversim Paderbornensem attinentium, notitiam esse intelligebamus) præ alio quovis princeps appellandi, si quid ad Sanctos ejusdem diocesis attinens, dubium nobis obscuramque occurreret in quo auxilio egremus alieno. Ergo cum Trithemius libro 3 de viris illustribus Ordinis S. Benedicti Caput 324 inserberet de S. Paterno monacho : et Trithemii exemplo eandem cum titulo Sancti Monasticis Martyrologiis insererent, Wion, Dorganius, Menardus, Bucelinus ; Fastis autem Anglicanis et Scotiis, Wilsonus, Camerarius, et Dempsterus ; atque cum his Ferrarius in Catalogo generali, et Simon Martin in Sacris reliquiis deserti, ejusdem Paterni ut Sancti meminissent : nos (quibus causæ sunt multæ ut hoc in genere non continuo fidamus Trithemio) recurrendum eo putavimus, unde certiore de per, ætæ præsentique ejus veneratione notitiam oportebat habere, ad ipsam, inquam Paderbornam ejusque Antistitem Ferdinandum, qui nos doceret quo jure Sancti titulus Paterno daretur.

monasticis
fastis passim
inscriptam,
F

3 Prompte hic votis nostris annuit ; et primum quidem securos reddidit, quod, (licet superiorum sæculorum incuria et memoriam distinctam miraculorum, a S. Paterno patratorum, et sepulcri notitiam abolevisset, neque annui festi religione aut olim honoratus fuisse sciatur, aut nunc honoretur) constanti tamen populi Paderbornensis traditione ac pietate inter Sanctos urbis tutelares censeretur ac nominaretur. Deinde communicavit nobiscum idem Celsissimus Princeps, quæ Romæ olim ipsemet transcripserat ex autographo Mariani Scoti chronico, quam sint vulgatæ ejus editiones auctiori, his verbis :

pie veneratur

*ejus obitus ex
autographo
Mariani
Scoti,*

A *verbis :* Anno MLVIII Podelbrunna civitas cum duobus monasteriis, id est, Episcopatus et monachorum, feria vi ante Palmas, igne consumitur. In monasterio autem monachorum erat Paternus nomine, monachus Scotus, multisque annis inclusus, qui etiam combustionem prænuntiabat. Hic ambiens martyrium, pro nullo foris exivit, sed in sua clausola combustus, per ignem pertransivit in refrigerium; de cujus etiam sepulero quædam bona narrantur. Ipsi vero statim diebus feria ii post Octavas Paschæ, exiens de Colonia, causa claudendi cum Abbate Fuldensi ad Fuldam, super mattam in clausola ipsius, ubi supra eandem mattam combustus et passus est, ego oravi.

*potius quam
ex edito
petendus :*

B *Hæc esse genuina Mariani verba nequiquam dubitamus : si quidem membranaceus ille codex (quem ex monasterio S. Martini Moguntia in Bibliothecam Palatinum et cum hac in Vaticanam translatus invenit, atque ipsius Mariani autographum censuit Celsissimus Princeps) inde primum prodit, ubi auctor, postquam annis x reclusus virisset Fuldæ, ætatis suæ extremos xvii annos itidem reclusus egit, anno MLXXXVI vita functus. Interim vulgata editio, multo contractior hoc loco, non modice obscurat æstimationem Mariani de Paterno, et venerationem huic ab eo delatam, dum nititur verbis hujusmodi. Podelbrunna civitas cum duobus monasteriis feria vi ante Palmas igne consumuntur. In monasterio autem erat Paternus nomine, monachus Scotus multisque annis inclusus, qui etiam combustionem prænuntiabat; et ambiens martyrium combustus est. Feria ii post octavas Paschæ exiens de Colonia, causa orationis eundem locum visitavi; ob bona quæ narrantur de ejus sepulero : et sic cum Abbate Fuldensi Fuldæ veni. Quæ hand leviter ab originali discrepantia optare nos faciant, ut istius auctoris Chronicon ex ipso autographo aliquando integrus sinceriusque procedatur. Interim Lectori judicandum relinquimus, an quod scribit Trithemius, ad S. Paterni sepulcrum multa miracula facta legi, indicet revera aliquem miraculorum ejus libellum fuisse conscriptum, qui nunc perierit et sit a Trithemio lectus; an vero ipse Mariani verba, quibus dicit quod de Paterni sepulcro quædam bona narrantur, in hunc modum ampliarit, scriptor in hujusmodi accuratus parum.*

*eundem describit
S. Petrus
Damianus,*

C *Mariano synchrobus, sed xiv annis ante eum mortuus est, B. Petrus Damianus Cardinalis, qui postero anno quam gesta essent ea quæ ex Mariano retulimus, scribens epistolam seu opusculum apologeticum pro dimissione Episcopatus (quod est inter opuscula, tomo 3 operum ejus edita, vigesimum) cum variis ostendisset exemplis, etiam optimis Dei servis mortem quandoque funestam obvenire, sub tali titulo, Quod servus Dei civitatem conflagrandam prædicat, sibi ipsi vero consulit, totam historiam, ut sibi narrata fuerat, hoc modo expendit. Illud etiam non dissimili dignum videtur esse formidine, quod, religioso quodam Pisane Diocesis Abbate referente, cognovi. Sciebat plane, quia proxima hac æstate transacta contigit, ut esset in quadam Teutonicorum urbe servus Dei, sanctæ conversationis et bonæ famæ, qui juxta monasterium in cellula morabatur. Huic sane revelatum est, quia nisi populus per pœnitentiam quantocius se a sua pravitate compesceret, infra triginta dies tota*

EX MS.

eorum civitas incendio subjaceret. Qui nimirum visionis suæ mysterium non solum Episcopo civitatis innotuit, sed et per omnem populum sine mora divulgare curavit. Illi autem in pravitatis suæ malitia perdurantes, virum Dei arbitrati sunt delirare; et intuentas Dei minas omnino parvipendentes, redignati sunt sua facta corrigere. Porro vir Dei pretiosiora quæque monasterii jubet in recessus abditos conveyi, ubi possent ab ignibus illibata servari.

*et Dei circa
servos suos
judicia
miratur,*

G *Quid verbis immoror? Tandem lugubris ille dies advenit et a septem urbis regionibus ultor ignis exoritur. Ecce monachi ad servi Dei cellulam anxie prorunt, eumque imminente periculo non segniter exire deposcunt. Ille autem recusat omnino, Divinoque judicio cuncta committens, quid Deo de se placeat innotus expectat. Ignis ergo, globis in astra furentibus, cuncta occupat, cuncta pervadit; et non modo cetera quæque succendit, sed et monasterium heu! tædet dicere, ipsumque servum Dei cum tota sua cellula conflagravit. Quod profecto Dei judicium non tam discutendum est, quam timendum. Quis enim humanæ mentis intuitus Divinorum judiciorum penetrare valeat abyssum, cum sit utique terribilis in consiliis super filios hominum? Quis eam credere potuisset, ut is qui per revelationem inervit agnoscere perituræ urbis excidium, semetipsum ignoraret flammis simul atrocibus exurendum? Hactenus ille sequæ ad inferni ignis considerationem revolvens, ex flammarum istarum memoria, divini timoris stimulis compungitur. Petri Damiani relationem Incensius Bellovacensis lib. 25 Speculi Historialis cap. 33 in compendium contrahit, post verba Sigiberti in chronico ex Mariano quidamtenus transcripta; sed in hoc Mariani sensum explicantiæ, quod ubi hic dicit, quod Paternus Martyrium ambiens sit cohibitus, iste scribat, propter propositum reclusionis se comburi passus est. De quo proposito quin fuerit Deo gratum, nemo poterit dubitare, qui consideraverit, ardente universa cella ipsoque Dei servo inter flammam moriente, incombustam mansisse mattulam, super qua jacebat.*

*Propositi ejus
firmitas
miraculo
probata,*

H *Simile propositum nullo casu e cella egrediendi xvi Aprilis videbimus in S. Drogonæ, sic eos, qui exire propter grassans incendium hortabantur, allocuto : Votum vovi Domino et persolvam : si vero divinæ pietati placuerit quod flammis cremer, fiat voluntas ejus. At huic combusta cella non nocuerunt flammæ, nocere Paterno. Non ideo tamen dici potest hujus propositum, minus placuisse quam istius; quemadmodum nec in martyribus, quos flamma consumpsit, minus fides sua eluxit, quam quibus divino nutu cohibita pepercit; sicuti nec minus laudanda fuit obedientia filix Jephthæ, qua paternum votum in se compleri permisit, quam Isaaci qua jugulum cultro præbuit, ut Dei adimpleret mandatum; quamvis operis ipsius executionem in hoc suspenderit fidelis in promissis Abrahamo factis Dominus, in ista secundum plurimum opinionem permisit idem vitæ ac mortis arbiter. Noluit S. Petrus Damiani divinorum judiciorum scrutari abyssum, neque nos id præsumimus; putamus tamen non inverosimiliter dici posse, quod Dei famulus, humanarum laudum molestias formidans, si flammis a se prædictis per miraculum superfuisset, exoravit Dominum, ne se incendio urbis ac monasterii permitteret superesse.*

*propter
mortem atio
in raculo non
prohibita
improbari
non debet.
E*

APPENDIX

SIVE ADDENDA AUT EMENDANDA AD X PRIMOS DIES APRILIS.

AD DIEM PRIMUM

DE S. VENANTIO EPISC. MART.

NOT. 1

Reliquiae
Bononiae
et Pragae.

Pagina 6 num. 3 hanc adde. Est etiam Pragae, in Metropolitana S. Viti ecclesia, S. Venantii Episcopi Martyris frustum, digito majus, allatum ex Italia per Carolum IV anno MCCCXX, uti notatur in Diario Reliquiarum dictae ecclesiae, quod ipsius Decanus Thomas Pessina a Cecharod vulgavit superioribus annis, et deinde Phosphoro suo inseruit pag. 507. Gratum esset ipsa quoque accipere instrumenta, per quae constat tali auctore et anno acceptam esse particulam istam; non quia dubitamus de reverentia (scimus enim summa fide confectum esse B) Diarium istud, et Carolum nullo non itinere aliquid augendo Pragensi thesauro conquisivisse) sed quia similia instrumenta multa possunt docere, quae mirifice conducant ad illustrandum Sanctorum historiam. Quis porro S. Venantius Episcopus Confessor sit, cujus ex antiquissimo S. Cyriaci Martyrologio meminit alicubi Baranius, tamquam relato ad vii Februarii, ut ibi inter praetermissos diximus, nulla dum probabili conjectura licet definire; quare etiam nunc pronuntiamus, nihil liquere; et totum hujus rei judicium dimittimus posteris, si forte plus aliquid lucis interea suboritur.

DE S. HUGONE GRATIANOP.

NOT. 2

Pag. 35 post num. 3 adde. Richardus Wifordus, in Martyrologio Sarisburiensi excuso Angliae anno 1526 Londini, xxxi Martii, nescimus qua ex causa, breve hujus Sancti elogium exhibet. Ferrarius vero in Catalogo generali die ejusdem mensis xxix eundem ponit, et quidem citatis tabulis Ecclesiae Gratianopolitanae: quae utrum revera memoriam ejus tui die ugit, aut saltem egerit aliquando, optamus certius discere, aequae ac causam anticipationis istiusmodi.

AD DIEM II

C DE S. MARIA AEGYPTIACA.

NOT. 3
quibusdam
in Macteo
colitur,

Pag. 71 post num. 16 adde. Invenitur etiam S. Maria Aegyptiaca, nonnullis sacris fastis adscripta, mense Martio; et quidem die xxviii, Calendario Breviarii Moysantini; die xxix, in Calendario Historico Constantii Felicii; ac denique xxxi cum officio novem Lectionum, in Breviario secundum Regulam B. Isidori dicto Mozarabes.

NOT. 4
Reliquiae
Monachii,

Pag. 73 post num. 26, adde. Etiam Monachii, in sacrario Societatis nostrae, habetur os ejusdem Sanctae trinum unciarum; unde aut quando acceptum necdum didicimus: ratione cujus in nostra ibidem templo memoria et festum illius agitur sub ritu semiduplicis. Plura si nobis inde suggerantur, poterunt futuro operis Supplemento servire.

NOT. 5
per aliud
instrumentum
causant

Pag. 75 post num. 33 addantur sequentia. His ita compositis atque excusis, Reverendus adm. et Amplissimus Dominus Franciscus Dierckx, praefati monasterii primus Abbas, in omnem intentus occasionem illustrandarum, quas tam solenniter exaltaverat, Reliquiarum: feliciter incidit in aliam, hactenus non com-

memoratam, Episcopi Portucalensis Bullam; explicantem unde et qua occasione singulae partes in Lusitanorum Regum potestatem venissent. Quam bullam licet praelandatus Abbas, prolixo valde et crudito Commentario explicatum confirmatumque, vulgavit anno MDCLXXIV; optavit tamen etiam hoc loco inseri; et nos opportunam judicamus ad ea, quae de hoc ipso argumenta ex nostro sensu dirimus, tam gravi testimonio affirmanda; atque ad supplendum plenae cognitionis defectum, qui adhuc posset desiderari. Tenor ex autographo talis est.

1 Nos Joannes Alvarez de Luzana, Portucalensis Episcopus, et quondam in Sacello regio Ulyssipone Praepositus Generalis etc. certificamus, in fide nostra et in causa sanctae matris Ecclesiae nobis credita, ad instantiam Illustrissimi Domini Emannelis, Domini mei Antonii filii, Portugalliae Principis, Nos ex Archivis relictis felicis memoriae D. Henrici Ulyssiponensis et Eborensis Archiepiscopi, S. R. E. Cardinalis, dein xvii Portugalliae Regis accepisse, legisse, ac pro vero compertum habuisse, sacras, veras, ac genuinas Reliquias S. Adriani Martyris, S. Gertrudis ab Austria dictae de Oosten, S. Julianae ac S. Ludgardis Virginum Ordinis Cisterciensis, S. Cnnerae Virginis et Martyris, ac S. Christinae Virginis dictae Mirabilis, praefato Domino Emanneli Principi traditas in Aprilis anno MDXCIV, et a nobis recognitas easdemque inventas, ad regnum Portugalliae ejusque sacellum regnum devenisse, ex dono Margarethae Austriacae, Octavii Farnesii Parmae et Placentiae Ducis uxoris, Belgii pro Rege Catholico Gubernatricis: quas anno Domini MDLXV, in mense Augusto, per Petrum Ernestum Comitem Mansfeldensem legatum suum, pro filio suo Alexandro in sponsam petentem Mariam, ex Eduardo Lusitania Principe et Isabella Jacobi Ducis Burgundiae filia, Regis Emannelis neptem, dicto Regi honorificentissime donavit. Ex quibus, quinque Sanctarum et S. Adriani Martyris sacris reliquiis, idem Rex, matrimonio firmato, ab Episcopo Coniubricensi notabiles particulas separari jussit, quas thecae aureae inclusas, Mariae praefatae Principissae, Alexandri Parmensis sponsae, Olyssiponiae in viae ac vitae solatium dedit, reliquias sacrarum pignorum majores partes sibi et regno suo reservans. Pro approbatione autem dictarum Reliquiarum certificamus, Nos, ut supra, expresse vidisse ac legisse in praefatis Regni Archivis diploma approbatorium Domini Maximiliani a Bergis, Archiepiscopi et Ducis Cameracensis; qui praevio riguroso examine habito per Martinum Luperium, Episcopum Calcedonensem, Abbatem Crispiniensem, suum Suffraganeum, aliosque viros Theologos, easdem pro veris ac genuinis approbavit, in dato vi Decembris anni MDLXIV, praesente ac petente Margaretha Belgii Gubernatrice, et Joanne Richardoto Arthesiensis Consilii Praeside.

2 Item ex praetactis Archivis compertum ac exploratum habemus, sacras Reliquias S. Benedicti Abbatis, ex Basilica monasterii Floriacensis; et S. Scholasticae sororis ejusdem, ex Basilica Cenomaniensi: quas utrasque cum sacris Reliquiis S. Rochi in peste singularis Patroni, S. Mauri Abbatis, ac S. Placidi

ad sacellum
Regium
altatas reli-
quias,
E

SS. Adriani,
Gertrudis,
Julianae,
Ludgardis,
Cnnerae,
Christinae,

anno 1594
ex Belgio;

P

SS. Benedicti,
Scholasticae,
Rochi, Mauri,
Placidi,
Yvonis

A Placidi Ordinis Benedictinorum Protomartyris, ex Glannifoliensi monasterio acquisitas; dein S. Yvonis Jurisconsultorum Patroni tres partes notabiles, primitus a Philippo Luxemburgensi, S. R. E. Cardinali Presbytero per Galliam Legato a latere et LXIII Episcopo Cenomanensi, collatas fuisse Christianissimo Regi Francisco I. IV Maii MDXVI: quas idem Rex Christianissimus eodem anno VI die Novembris, post triumphalem in Mediolanensem civitatem ingressum et inde Viglevenom seu Viglebanum secedens, inter aliorum Principum imo et Pontificis Legatos Regem salutantes, Marchioni Monferratensi personaliter predictas Reliquias consignavit, ut eae ad Emanuelem I Portugalliae Regem ejusque uxorem Mariam Arragonicam demandarentur, uti et factum est quod eodem ab eo tempore Regno Lusitania remanserint. Eas viginti octo annis praeve (ut ex altero diplomate vidimus) denuo confirmavit ac declaravit esse veras ac genuinas Julius de Medices, tit. S. Laurentii in Damaso S. R. E. Cardinalis Archiepiscopus Florentinus, in data X Novembris anno MDXV, dum sacram Purpuram gestaret, in civitate Viglebanensi: utpote post Pontifex creatus, dictusque Clemens ejusdem nominis VII.

B 3 Similiter et compertum habemus, ex praememoratis Archivis, sacras Reliquias S. Hyacinthi, S. Elisabethae Hungariae, S. Paulini Episcopi Nolani, S. Aegidii Abbatis, S. Catharinae Virginis ac Martyris, Sanctuario Regni Lusitaniae advenisse a Casimiro Magno Lithuaniae Duce, fratri suo Ladislao in Regno Poloniae successore ac Rege, praecipue desumptis ex ecclesia metropolitana Strigoniensi; quas praefatus Poloniae Rex, tertia die Decembris anno MCCCCLXXX misit Alphonso V, Portugalliae Regi, Africano dicto. Quas praefatus sacras Reliquias, sub Innocentio VIII, genuinas ac veras declaravit Oliverius Episcopus Sabinensis S. R. E. Cardinalis, Marcus Episcopus Praenestinus Cardinalis S. Marci, G. * Cardinalis Ulisbonensis tit. S. Mariae trans Tiberim, Joannes tit. S. Vitalis Praebyter Cardinalis, R. * S. Georgii Diaconus Cardinalis Domini Papa Camerarius, in Kal. Februarii Romae MCCCCLXXXVII, ut latius patet in diplomate desuper confecto, propriis manibus subsignato.

4 Insuper in dictis Archivis declaramus nos reperisse varia diplomata, ex quibus cognovimus Reliquias S. Agathae Virginis et Martyris, ex urbe Constantinopolitana fuisse relatas circa annum Domini MXXVI ad ipsam civitatem Catanensem, quorum sacrarum Reliquiarum partes aliquas, binis annis post a Mauritio II, post recuperatam a Saracenis Catanam, ejusdem urbis Episcopo, id est anno MXXIX, cum approbatione ac ratihabitione Joannis XIX Papae recognitas ac pro genuinis habitas, comperimus donatas fuisse Sergio de Ravere Romano ejusque familiae antiquissimae: quae Reliquiae successione legitima devolutae fuerunt ad Julianum de Ravere S. R. E. Cardinalem Episcopum Ostiensem, postmodum Julium II Pontificem Maximum. Accedit tamen et compertum est, ut dictus D. Papa Julius II, tempore Cardinalitii sui, anno scilicet mortis, eas cum sacris pignoribus Reliquiarum S. Caeciliae, S. Barbarae, S. Dorotheae, ex aede ejus trans Tiberim, S. Agnetis Virginum ac Martyrum, nec non S. Felicitatis Martyris matris septem filiorum Martyrum, et S. Alexii castissimi juvenis ac nobilissimi Romani, pariter a se ac suis digne reservatas, in amoris tesseram donavit Joanni de Medices, Laurentii filio, Cardinali Diacono ad S. Mariam de Dominica, qui postmodum Leo Papa X creatus ac dictus fuit. Unde longe post Cosmus de Medices, Magnus ille Florentiae Dux, et D. Emanuel Philibertus Sa-

bandiae Dux Princeps Pedemontanus, praedicta sanctarum Martyrum ac S. Alexii pignora, una cum Reliquiis S. Ignatii Antiocheni Episcopi et Martyris, ac S. Blasii Sebastianae Ecclesiae Episcopi et Martyris, ac S. Moysis ex impio latrone famosi Eremitae; quarum aliquae post septimum orbis Christiani seculum in ecclesia S. Clementis reservatae, quaedam a tempore Caesarii Hormisdæ Pontificis in maximo honore et populi devotione habitae, ab antiqua familia de Ravere per Julium II Pontificem ad Duces Florentiae venerunt. Unde ex dictis Archivis manifestum quoque evadit, quod eadem Sanctorum ac Sanctarum Reliquiae, per manus Pii V Pontificis Maximi, post institutam Militiam S. Stephani sub Pio IV a Principe Cosmo de Medices, post ejusdem nominationem in Magnam Etruriae Ducem, ipsiusque coronationem VI Octobris anni MDLXIX, consignatae fuerint in manus Alexandri Farnesii S. R. E. Cardinalis, ut eadem per dictum Farnesium Cancellarium ejusque nepotem Eduardum, ad Henricum Emanuelis Regis filium, tum Archiepiscopum Eboracensem ac S. R. E. Cardinalem, ex munificentia nominatorum Etruriae et Sabaudiae Ducum (uti paulo post factum comperimus) in Lusitaniam transmitterentur.

5 Tandem supra omnes memoratas Sanctorum Sanctarumque insignes Reliquias, multis precibus et Republica Venetorum saepe numero a Lusitania Principibus aliae expositae, eidem Aulæ Reliquiae devenerunt, maxime eae quas antiquitas et Patrum auctoritas singulariter commendavit. Ille erant S. Bartholomaei Apostoli, S. Thelae Virginis S. Pauli Apostoli discipulae, S. Josaphat Indiae Principis a B. Burlaamo eremita ad fidem conversi in eaque nutriti: insuper et S. Mariae Aegyptiacae et S. Pelagiae, quae Peccatrices ad Deum conversae appellantur: quas denique obtinuit Sebastianus ejus nominis I Lusitaniae Rex (qui postmodum in expeditione Africana gloriosa morte occubuit) etque transmissae fuerunt per virum toga sagoque insignem Don Petrum Ferdinandum de Velasco, natione Hispanum ac Fryassiae Ducem, apud dictam Venetorum Republicam pro Rege Catholicæ Legatum cum ipso Legato Portugalliae. In mense enim Novembri, anno salutis nostrae MDCXXI, dum strenuissimo Ludovico Mocenico Venetorum Duci orbis Catholicus gratularetur, ob stupendam de inhumani Turcica classe sub vexillo Pii V Papae relatum victoriam; praefatus Venetorum Dux easdem supra relatas Reliquias in manus dictarum Legatorum consignavit, ut dicto Sebastiano Regi ejusque Regno donarentur. Eas tamen de manu Don Petri Ferdinandi de Velasco Fryassiae Ducis in Urbem reviderunt, Alexander Farnesius Cardinalis Vice-cancellarius et Episcopus Tusculanus, ac Otto Cardinalis Truchses Episcopus Albanensis, cum Hieronymo Cardinale de Claravalle: ac revisione facta approbaverunt in favorem Regis Lusitaniae, ac in firmitatem ac robur dictarum genuinarum Reliquiarum. Quibus sic transactis, Eduardus Farnesius, dicti Alexandri nepos, venerandas Reliquias B. Margaretae de Cortona adjuuxit, ab ipso Cortonensi Episcopo habitas. Hisce ad Regnum delatis, Henricus S. R. E. Cardinalis Eboracensis, e scrinio ac thesauro relicto a Joanne III Lusitaniae Rege, apposuit totum mentum cum tribus dentibus et parte ossis notabilis S. Augustini Angliae Apostoli, dein S. Anselmi Cantuariensis Episcopi partem notabilem Spinae dorsi talemque costae: quas binas ultimas Henricus VIII Britanniae Rex anno MDCXXI, postquam a Sede Apostolica proclamatus fuerat fidei Protector, promiserat Emanueli I et XIV Lusitaniae Regi, juncto Leonorae Austriacae Caroli V sorori, easdem sub chirographo promissionis per Cardinalem Volsceum Archiepiscopum Eboracensem, misit Joanni

an. 1516 ex
Franciæ,

SS Hyacinthi,
Elisabeth,
Paulini,
Aegidii,
Catharinae,

an. 1480 ex
Hungaria,

* Georgius

* Raphael

S. Agathae
v Mart.

et SS. Caeciliae
Barbarae,
Dorotheae,
Felicitatis,
et Alexii,

Ignatii, Blasii,
Moysis,

anno 1569,
Florentia;

SS Bartholomaei,
Thelae,
Josaphat,
Mariae Aegyptiacae,
Pelagiae,

anno 1571
Venetus;

et B. Margaretae
Cortonensis,
Roma;

SS Augustini
et Anselmi
an. 1525 ex
Anglia;

A Joanni in post Emanuele Portugalliae Regi, idque in ejus nuptiarum solenniis cum Catharina Austriaca, Caroli v Imperatoris sorore altera, anno mxxxv.

6 Quae omnia ita gesta lauius extendimus, ut ad quorum notitiam hae nostrae litterae pervenerint, clarins innotescat, quomodo, quibus titulis ac temporibus, dictae sacrae Reliquiae sigillatim de manu ad manus personarum, tam in dignitate ecclesiastica quam seculari constitutarum, ad sacellum regium Vlyssipone Regnumque Lusitaniae successu temporis devenierint. Denno certificantur omnes easdem esse genuinas ac veras; quas a numero i usque ad 35 inclusive, ex dono patris sui D. Antonii memorati, dictus Illustrissimus Dominus Princeps Emanuel habet, Parisiisque accepit die in Aprilis anni mxciv; idque in eo situ ac constitutione, enumeratione ac designatione partium earundem sacrarum Reliquiarum, prout est in praefato donationis instrumento, per dies ac menses suos digestae, distinctius et acenratius recensentur. Et ne cuiquam horum aliquid dubium videatur, in fide et auctoritate nostra Episcopali, in supra relatis omnibus declaramus, nos ex certa scientia et conscientia processisse. Utque supra memoratis firmitatis amplius pondas adjiciamus, asserimus (dum in sacello Regio Praepositarum gerebamus) ea praetacta omnia fideliter legisse, hausisse ac annotasse ex ipsis authenticis Regni Lusitaniae instrumentis, membranis ac diplomatibus, uti in causa Ecclesiae exequi tenemur; praesertim cum ad id ab Illustrissimo Emanuele praefato Principe specialiter rogati fuerimus. In quorum omnium fidem ac robur perpetuum, hasce litteras manus propriae et sigilli ordinarii ac secretarii nostri signatura muniri fecimus, hac xx die Januarii anni mxcxxviii, Bruxellis in aula dicti Illustrissimi Principis, etc.

DE S. ABUNDIO EP.

NOT. 6
Reliquiae Prae-
g.
Pag. 91 num. 2 adde. Pragae in metropolitana S. Viti ecclesia habetur ex praedicto corpore pars insignis, allata per Carolum; sed unde? non constat, uti habetur in Diario supra citato ac saepe citando: quare de hac parte nihil amplius speramus sciri posse.

DE S. NICETIO EP.

NOT. 7
etiam 19
Januarii
Pag. 96 post num. 2 haec adde. Idem Wandelbertus ad xiv Kal. Februarii ipsius et Launomari memoriam hoc versu conjunxerunt:

C Bis Septena Niceto Launmaroque cornu-cat.
Quod secutus videtur Galesinius, quando ad eundem diem scripsit, Lugduni S. Nicetii et Confessoris. Galesinium imitatur Canisius in Martyrologio Germanico, et in Gallicano Sanssoynus; Ordinationem ejus tali die commemorari interpretatus, ut scilicet tres menses et dies aliquot inter S. Sacerdotis depositionem, 12 Septembris recolendam, et successoris Nicetii consecrationem intercesserint.

DE S. FRANCISCO DE PAULA.

NOT. 8
Pag. 103 num. n adde. Idem P. Philippus vander Beke praedictum suum librum de S. Francisco Fundatore suo, longe auctiorem denno subiecit praelo hoc anno mdcxxiv; qui cum in lucem venerit, ex his quae nos originaria domus monumentis, multum hand dubie crevisse invenietur. Hic solum monuerim, in Epistola praefata ad universos Ordinis Minorum Fratres, quam solum vidimus, nominari alphabetica serie plusquam septuaginta scriptorum insignium nomina, quibus usus est, tamquam de Sancto ipso deque Ordine ejus honorificam mentionem facientibus.

Pag. 119 Annotat. 1 adde haec. Antonius Caracciolus in scholiis ad Vitam S. Antonini Abbatis Surren-

tim (uti meminimus 14 Februarii in Commentario praefato num. 15) ad confirmandum ritum aliquandi energumenos ad columnas Sanctuariorum, etiam adducit quod ad Columnam illam, e Salomonico templo ad Vaticanum advectam, energumeni successu salutifero alligantur.

NOT. 10
Pag. 209 num. 53 adde. Porro ad ipsius Ordinis appellationem et Vitae Quadragesimalis professionem facit, quod in Epistola praefata ad secundam libri sui editionem notavit Philippus vander Beke, Hispanos scriptores aliquos in istis argumentis non tam aperuisse fontem laudum, quam puteum jurgiarum ac litigiorum: sicut enim merito arguunt alios, qui S. Franciscum Paulanum dixerunt fuisse Ordinis Minorum novitum, ita vicissim merito arguuntur, qui gratis et citra congruam probationem scripserunt, S. Francisco Assisiensi, in Capitulo Generali suorum Fratrum, de Minorum nomine deserendo et Minorum assumendo deliberanti Christum Dominum apparuisse, brachiis complectentem puerulum, Minorum habitu indutum; et duobus verbis eam deliberationem solvisse, cum in eum parvulum, intendens dixisset, Huic servatur. Item, quod cum idem S. Franciscus vitae quadragesimalis instituendae magno studio teneretur, atque apud suos ageret ut eam vellent accipere ac deinceps ducere; illis adversantibus durum nimis vitae genus, ipse divina revelatione alterum Franciscum eam instituturum edocuit, et Fratribus revelationem patefecit.

AD DIEM IV

DE S. ISIDORO EP. HISPALEN.

NOT. 11
Pag. 327 § 2 titulum et initium muta, ut sequitur.
§ 11 Corvorum scripta de morte et translatione, annus et locus mortis: ordo Sancti monasticus.

4 Quam furit S. Braulioni Episcopo Caesarangustano familiaris Isidorus, ostensum est xviii Martii, in historica de illius Actis Synopsi; idemque probat auctor Vitae, praesertim cap. 7, referens missas vicissim Epistolae, in quarum titulis Braulium vocat S. Isidori discipulum. Huc eorum inter se dilectione, et ipsius Braulionis rogatu motus Redemptus, Hispalensis Ecclesiae Clericus, scripsit aliquid de transitu S. Isidori: qui liber, seu potius Epistola, extat ante ipsius Sancti Opera, Parisiis impresso anno mcci; eandemque Epistolam vitae auctor inseruit suo scripto cap. 9 et 10, sed multum interpolatam: quare necesse habuimus tum ipsius epistolae initium, in Vita praetermissum, seorsim inter Annotata subungere, tum interpolatoris verba sejungere a textu, per hujusmodi signa []; tum demque lectionis diversitatem notare. Totam seorsim recudere, cum nesciremus satisne integra haberetur excusa, visum non est: fiet ul forsitan in supplemento operis, quando acceperimus sinceriores illius contextum ex vetusto codice Hispalensi MS. quem penes se esse indicavit Don Joannes Lucas Cortes, Operum et silvarum regiarum Praefectus, vir eruditionis multae ac magnae, idemque ab libraria suppellectile instructissimus, et in antiquis scriptis versandis experientiae minime vulgaris; apud quem sub hoc titulo reperitur Epistola praedicta. Incipit liber de transitu Beatissimi Isidori Hispalensis Episcopi, editus ad Braulionem Caesarangustanum Episcopum, a Redempto ejusdem Hispalensis Ecclesiae Clerico. Conclusio auctor tam in MSS. quam in editis haec est, finem suum consummavit in pace, Sanctus scilicet Isidorus, pridie Kalendarum (imo Nonarum) Aprilis, [postquam per annos ferme quadraginta Pontificalem curam irreprehensibiliter administravit] Aera dclxxiv, qui fuit Christi annus dcxxxvi. Porro cum S. Isidorus fratri suo Leandro successerit ad finem seculi vi, uti ad hujus Vitam die xiii Martii ostensum est, sequitur annos Sedis praecise numeratos solum fuisse

A xxxvii : quos cum annos fere xl dixit *Redemptus*, rotundo numero usum se ostendit.

scriptores alii de ejus laudibus,
 B Plures *Hispanicarum rerum scriptores*, qui de S. Isidoro egere, enumerat *Tannys Salazar* : quorum aliquos ad *Vitam illustrandam excussimus*, imprimis *Alphonsum Morgadum*, *Paulum Espinosum* et *Rodericum Carum*, in suis libris de *Historia et antiquitatibus Hispalensium*; uti et *Athanasium Loberom*, de *Legionensi historia*; et *Aegidium de Avila*, in *Theatro Hispalensis et Legionensis Ecclesiarum*. Sed hos legisse, utpote recentiores, non tanti facimus; quanti accepisse a prælaudato *Joanne Luca Cortes* genuina *Acta Translationis corporis Beati Isidori Spadensis Episcopi*, in antiquo plusquam quingentorum aut sexcentorum annorum codice, litteris jam pene fugientibus inventa nobisque transmissa : quæ quoniam scripsit auctor, sicut ab his qui interfuere reminisceretur audire; et, sicut ab illis qui audire recolebat audivisse; suntque ab interpolationis fermento pura; ipsa damus in *Appendice*, ponenda ad pag. 331, ante *historiam translationis et miraculorum a Luca Tudensi aut alio quocunque compositam*, licet pro majore parte ab hoc eadem serrentur verba; sed multis adjunctis distracta ab invicem, et in fine potissimum variata. *Distinctionem autem antiquam Capitulum retinentes*, ipsa convertimus in numeros.

B Dubium die xxx Aprilis Translationem similem S. Indaletii, ex regno Granatensi in Arragoniam, ad monasterium Pinnatense, auctore Hebrelio monacho Cluniacensi, utique Gallo, ex his uno, qui identidem Cluniaco submittebantur, ad monasterium observationis Cluniacensis, isto xi seculo erigi per Hispaniam cepta, inspicienda et ordinanda. Eandem aut similem aliquam e Cluniaco monachum hujus quoque Translationis auctorem esse, persuadet stylus admodum similis; et hoc imprimis, quod utrobique anni numerentur ab Incarnatione Domini, more Hispanis scriptoribus eatenus ignoto, et quantum conjicimus ab istis monachis Gallis primum in Hispanias inducto, nec ad *Acta publica absolute recepto*, nisi diu post, anno scilicet mcccclxxxiii, quando *Joannes i Castellæ Rex* *Eræ Hispanicæ usum abrogavit etiam in istis*. Scripta est illa Translatio anno Christi mxxxiv, nec multo citius scripta esse potuit hæc S. Isidori; neque etiam notabiliter serius, quam annis xx aut xxx postquam ea acciderat.

ACTA TRANSLATIONIS

Ex MS. D. Joannis Luca Cortes Hispal.

Contra Saracenos, Hispanio dominio potitos,
 C Anno igitur a septuagesimo quinto post transitum gloriosissimi Præsulis Isidori, omnis gens Gotorum, occulto Dei judicio, gentili gladio ferienda est tradita. Transmarini namque Sarraceni, mare illud, quod Hispalensi urbi alludit, transfretantes, primum eandem urbem ceperunt, dein Beticam et Lusitaniam provinciam occuparunt: quibus Rodericus Rex, aggregato exercitu Gotorum, armatus occurrit: sed quia præfatus Rex, neglecta religione divina, vitiorum se dominio mancipaverat, protinus in fugam versus, et omnis exercitus fere ad interfectionem usque gladio deletus est. Sarraceni deinceps longe lateque vagantes, innumeras horridasque cædes perpetrarunt: qui quantas cedes, quantasque strages nostrorum dederint, testantur eversacæstra, et antiquarum urbium diruta mœnia. Ea tempestate omnis Hispania luxit, monasteria in se eversa, episcopalia destructa, libros sacre Legis igne combustos, thesauros ecclesiarum direptos, omnes incolas ferro, flama, fame consumptos. Tandem pietas illa, quæ non est solita eos quos corripit ad interfectionem usque delere, sed flagellando misericorditer corrigere: animos Pelagii cujusdam, qui Regia traduce extitit oriundus, corroboravit, et contra Sarracenos, loco qui dicitur Cova Sanctæ Mariæ, rebellando eis

bellum indixit. Qualiter enim in conflictu illo divina manus pro nostris pugnaverit, ex hoc poterit adverti, quod armorum spicula a Sarracenis missa, in eos ipsos vis divina reforescit; et rupes quædam Dei nutu præscissa corruit, et de Sarracenis non minimam multitudinem opprimendo extinxit: quod si quis ad plenum voluerit noscere, lugubrem historiarum temporum illorum studeat legere.

2 Illo ex tempore rursam regnum Gotice gentis sensim atque paulatim cœpit, veluti virgultum ex rediviva radice, pullulare; et industria Regum, qui regali stemmate progeniti apicem regni nobiliter gubernabant, singulis momentis succrescere. Fuere namque armis et viribus famosi, consilio clari, misericordia atque justitia præcipui, religione deliti, quique antiqua episcopalia innovarunt, basilicas fundarunt, et thesauris ditarunt, auro gemis, librisque ornarunt, pro viribus Christiani nominis gloriam dilatarunt. Ex quorum illustri prosapia extitit vir clarissimus *Fredinandus*, Sanci Regis filius, qui ut sceptrum regni possedit non est nostra intentio evolvere, quantam et quam erubram perniciem Sarracenis intulerit. Hic inter reliqua pietatis opera, quæ religiose gessit, petiit a Benabeth Hispalensis urbis Rege, quatenus sibi corpus Beatissimæ Virginis Justæ, quod in eadem urbe quiescit, concederet, ut eam ad arbem legionem transferret. Petitionibus ejus, ut voluit, assensum præbuit, [Rex barbarus] et ei se daturum repromisit. Qua sponsione accepta, convocavit Rex *Fredinandus* venerabilem *Alvitum*, Legionensis urbis Episcopum, et Reverendum virum *Ordonium*, Astoricentem Episcopum, simulque *Munionem* Comitem, cum manu militum; et eos ad deferendum supradictæ virginis corpus Hispalim misit. Qui venientes causam suæ legationis regi Benabeth patefecerunt. Quibus ille ait: Scio plane me Domino vestro, quod dicitis, promississe: sed nec ego, neque aliquis ex meis, vobis corpus, quod quaeritis, ostendet. Vos ipsi quaerite: et inventum tollite, et abite.

3 Quo responso accepto, Venerabilis Episcopus *Alvitus* secreto socios tali voce affatur: Ut cernitis, o socii nostri itineris et laborum, nisi divina miseratio revelaverit, frustrati recedemus. Necesse ergo est, dilectissimi, ut a Deo opem quaeramus, et hoc triduo jejuniis et orationibus insistamus; quatenus divina majestas occultum nobis sancti corporis thesaurum revelare dignetur. Placuit cunctis oratio Præsulis, et triduum illud jejuniis et orationibus exegerunt. Jamque die tertia emenso Olympo sol occubuerat, et quarta nox supervenerat; cum venerabilis Præsul *Alvitus* pervigil orationi insistebat. Interea dum sellula sedens secum nescio quid de Psalmis ruminaret, somno opprimitur: apparuitque ei quidam vir, veneranda canitie comptus, Pontificali infula amictus, talique enim voce alloquitur. Novi quidem te cum sociis tuis ad hoc venisse, ut corpus Beatissimæ virginis Justæ hinc transferentes deferatis; et licet non sit divinæ voluntatis, ut hæc civitas abscessu hujus desoletur virginis, tamen non vacuos divina bonitas vos remittet. Corpus namque meum vobis est donatum, quod tollentes auferte, et securi ad propria remeate. Quem cum reverendus vir *Alvitus* interrogaret, Quis esset, qui talia sibi monita injungeret? ait; Ego sum Hispaniarum Doctor, hujusce urbis Antistes *Isidorus*. Quo dicto ex oculis cernentis evanuit.

4 Præsul vero evigilans visioni cœpit congratulari, et Deum enixe exorare, et flagitans, ut, si ex Deo esset hæc visio, iterum et tertio plenius innotesceret; sin autem, discederet. Taher orans rursus obdormivit. Et ecce idem vir apparens, non dissimilia quam prius verba peroravit. Rursusque evanuit.

D
AUCTORE
GOLEVO
EX MS.

U
ex hujus po-
steris Rex
Ferdinandus,

F
a Rege Mau-
rorum Hi-
spalen. petit
corpus S. Justæ

post tridua-
num jejunium
pro eo inve-
niendo per-
actum.

F

Alvito Ep.
apparens S.
Isidorus suum
corpus pro-
mittit:

iteramque
apparens

victor Pelagius rex col-
lapsus resti-
tuit:

A evanuit. Exer e factus iterum Pontifex, alacrius trinam visionis admonitionem a Domino implorabat. Qui dum obnixius Deum oraret, tertio somno corripitur; virque supradictus, veluti semel atque secundo, ei apparuit; et quæ antea dixerat, tertio replicavit; et virga pastorali, quam manu tenebat, terræ solum percutiens, tertio locum, in quo corpus sanctum delitescerebat, ostendit, dicens: Hic, hic, hic, invenies corpus. Et ne putes te phantastica visione deludi, hoc erit tibi signum veri: mox ut membra corporis super terram eduxeris, molestia corporis corripieris, quam finis vite statim subsequetur. Quo dicto visio ablata est. Evigilat Præsul, certus de tanta visione, et letus de sua vocatione: factoque mane ad socios dicit: Oportet vos dilectissimi, divinam omnipotentiam submissis vultibus adorare, qui nos sua gratia procedere est dignatus, et mercede nostri itineris frustrari non est passus. Divino enim nutu prohibemur membra Beatæ ac Deo dicatæ Virginis Justæ hinc abstrahere: sed non minora deferemus pignora, dum corpus Beatissimi Isidori, qui hac in urbe Sacerdoti potitus est infula, et Spaniam suo opere decoravit et verbo, sumus delaturi. Hæc ait, et ordinem visionis eis seriatim patefecit.

B Quod audientes Deo gratias referunt, et Regem Sarracenorum simul adeunt, cunctaque ei ordinatim pandunt. Quibus auditis, licet infidelis, virtutem tamen Dei perpendens, expavit, eisque respondit: Et si Isidorum vobis tribuo, cum quo ego remaneo? Sed quia viros tantæ auctoritatis fas sibi non erat spernere, dedit licentiam membra Confessoris inquirere. Mira loquor, ab his tamen qui interfuere reminiscor audire, sepulcrum videlicet corporis beati dum quæreretur, vestigium virgæ, cum qua Beatus Confessor trina percussione locum monumenti monstraverat, in ipso terræ solo inventum est. Quo detergo, tanta odoris fragrantia emanavit, ut capillos capitis et barbe omnium qui aderant, veluti nebula et balsami rore, perfunderet.

6 Corpus autem beatum ligneo vasculo, ex junipero facto, erat obiectum. Statim vero ut reseratum est, Reverendum virum Alvitum Episcopum ægritudo corripuit: et septima die, accepta poenitentia, juxta edictum visionis, Angelis, ut credimus, spiritum tradidit. Asturicensis autem Episcopus Ordonius et omnis exercitus, accepta gleba Beati Isidori et corpore Præsulis Alviti, ad Regem Ferdinandum festinabant repedare. Dum vero corpus Beatissimi Isidori in ligneum gestatorium poneretur, Rex Sarracenorum supradictus Benabeth cortinam Holosericam, miro opere contextam, supra corpus ejus jactavit; et magna ex intimo corpore trabens suspiria, dixit: Ecce recedis ab hinc, Isidore, vir venerande: ipse tamen nosti, tua qualiter et mea res est, unde mei memorem te sen per deprecor esse. Hæc ab illis qui audire, me recolo audivisse.

7 Quibus ita peractis, ad propria cum summa lætitia sunt regressi. In adventu quorum Rex gloriosissimus Ferdinandus magnum exhibuit apparatus, et licet contristaretur de obitu Legionensis Præsulis Alviti, quem mira semper veneratus fuerat dilectione; tamen occursum gloriosissimi Confessoris Isidori ambitiosam præbuit pompam; corpusque ejus beatum in basilicam B. Joannis Baptistæ, e quam isdem Rex noviter fabricaverat, deposuit: aggregatisque universis regni sui nobilibus viris atque Episcopis, eam in honore Confessoris consecrari fecit, hodieque Decimo Kalendarum Januarii dies dedicationis Ecclesiæ et translationis beati Antistitis festive annuatim celebratur. Tanta autem devotione in festivitate illa Rex clarissimus, cum omni demo sua, ob reverentiam beati Confessoris, humilitati deditus

fuisse perhibetur; ut cum ventum fuisset ad convivium, religiosi quibusque viris delicatos cibos, deposito Regni supercilio, contentus vice famulorum, manibus propriis apponeret. Regina quoque, cum filiis et filiabus suis, reliquæ multitudini, more servulorum, omne obsequium humiliter dependeret.

8 In eo autem loco, quo sancti corporis reliquæ a fidei plebe venerantur, tanta et talia miracula Dominus noster Jesus Christus, ad honorem et gloriam sui nominis, est dignatus ostendere; cæcis lumina restituendo, surdis auditum reformando, immundos spiritus ex obsessis corporibus eliminando, claudis gressum redintegrando; ut si aliquis peritus litteris ei traderet, non minima librorum volumina conficeret; sed partim imperitia, partim negligentia silentio sunt oblecta. Quod si indubia fides petentium exigit, non dissimilia Dominus noster Jesus Christus per Confessorem suum usque hodie dignatur operari. Reliquæ vero beati Confessoris ab Hispalensi urbe translatae, atque Legionem sunt delatae, anno ab incarnatione Domini nostri Jesu Christi millesimo sexagesimo tertio, indictione 1, concurrente 3. Ad laudem quoque Pontificis almi videtur pertinere illud, quod cum Hispalensis civitas, propter æquoris calidum vaporem, nunquam sit solita uredinem glaciei perpeti: eo tamen anno, quo exinde beata membra sunt abstracta, adeo urente glacie est exusta, quod neque in vinetis, neque in olivetis seu ficetis aliquid fructus remanserit. Dicat quisque prout sentiat, ego autem assero, ipsa quoque elementa discessum sancti corporis sensisse, sentiendo doluisse; incolæque urbis, tanto Patrono destitutos, privatione fructuum Dei nutu percussisse. His vero et hujusmodi operibus electos suos in conspectu mortalium glorificat, qui in presentia Dei Patris; et sanctorum Angelorum sua illos visione remunerat, Jesus Christus; qui cum eodem Patre et Spiritu sancto unus Deus vivit et regnat, per quam finienda seculorum secula. Amen.

ANNOTATA.

a Videtur adfuisse Prologus aliquis, qui hic desideretur;

b Interponitur hic in MS. quia et; quæ ab aliqua parenthesi, inter describendum prætermittitur, videntur residua: hic vero jam turbabant sensum, ideoque ommissa sunt.

c Sandoval pag. 10 in margine, notat in ista ecclesia asservari maxillam S. Joannis Baptistæ: et quia inventio Capitis a Barroto notatur ab anno 1025, divinando asserit, Alphonso v donatam a Comite Aquitanix Guilielmo.

d Hinc discas hanc historiam scriptam esse pro lectionibus octo, ad Matutinum recitandis. Sed quomodo x kalend. Januarii notatur, quandoquidem festum agatur xii kalendas? Error est, sed haud dubie antiquus, quem Actorum proficiorum auctor transcripsit. Errorem tamen non tantum probat hodiernus usus, sed antiquissima, et illius plane seculi inscriptiones, litteris Gothicis legendæ, supra pilas duas, quibus parvi quidam fornices sustententur, lumen præbentes intrantibus a claustro ad capellam; quas inscriptiones recitat Sandoval pag. 16, et hic referre placet, ut totam præsentem historiam illustrent. Prima est. Hanc, quam cernis, aulam S. Joannis Baptistæ, olim fuit lutea: quam nuper excellentissimus Ferdinandus Rex et Sancia Regina ædificaverunt lapideam. Tunc ab urbe Hispali adduxerunt ibi corpus S. Isidori Episcopi, in dedicatione templi hujus, d'c xii kalendas Januarii Era mci. Altera, Deinde in Era mcm sexto Idus Maii, adduxerunt ibi de urbe Abisa corpus S. Vincentii, frater S. Sabinæ Christetisque. Ipsius anno præfatus Rex, revertens

D et in æde S. Joannis Bapt. collocatur 21 Decembris,

ubi miraculis claret:

e

Hispalis præter morem frigore affligitur. E

F

Dedicatio templi 12 kal. Januarii,

memoria reliquiarum eo illatorum

A revertens de hoste ab urbe Valencia, hinc ibi die sabhato, obiit tertia feria, sexto kalendas Januarii, Era mcm. Sanctia Regina Deo dedicata peregit. *Eodem referri potest Ferdinandi Regis Epitaphium, hujusmodi litteris similiter Gothicis tumbæ ejus insculptum, a Sandovallio consequenter ad priores inscriptiones sic relatum. Hic est tumulus Fernandus Magnus, Rex totius Hispaniæ, filius Sancti Regis Pirineorum et Tolosæ. Iste transtulit corpora Sanctorum in Legionem; B. Isidori Archiepiscopi ab Hispani, Vincentii Martyris ab Avila; et fecit ecclesiam hanc lapideam, quæ olim fuerat lutea. Hic præliando fecit sibi tributarios omnes Sarracenos Hispaniæ, cœpit Colimbriam, Lameo, Vaseo, et alias. Iste vi curpit regna Garcie et Veremudi. Obiit vi kalendas Januarii Era mcm.*

e Annos suos Hispani in publicis privatisque actis usitata sibi Era numerabant, qui mos vix demum anno 1383 a Joanne I Castellæ Rege sublatu est, teste Logyssa: quomodo ergo hic numerantur anni ab Incarnatione Domini? Illic colligimus auctorem non fuisse Hispanum, sed verusimiliter Gallum ex Cluniacensibus monachum; his enim, inter alia reformationis per ipsos inductæ puncta, etiam curæ fuisse videtur, ut modum numerandorum annorum Christi, jam atibi passim usurpatum, etiam apud Hispanos commendarent et propugarent.

AD DIEM V

Pag. 413 post num. 11 adde sequentia. Eadem licentia Stephanus Tornacensis lectiones in festo recitandas, quales infra post geminam Vitom dantur, sic composuit, quasi servare debere pro die sacri ejus de seculo transitus natalitia, quo mundani squallore emergens ergastuli, cœlestis conscendere meruit palatia regni.

DE B. JULIANA CORNELIEN.

Pag. 476 ad Vitam S. Julianæ Virginis ante Commentorium de S. Vincentio Ferrerio, ponatur.

APPENDIX

De Officio Venerabilis Sacramenti

ex directione S. Julianæ composito.

Quoniam num. 9 libri 2 de Vita S. Julianæ describitur, quo successu curaverit componendum Officium Corporis Christi, non absque grandis miraculi specie aliqua, dum juvenis et simplex Frater, ad id operis adhibitus, opus composuit, quod eruditissimi quique non tam humano quam divino spiritu dictatum judicavere. Rem igitur lectori gratam futuram credens, si quod in paucis hactenus haberi dicebatur ecclesiis occultum, hic facerem publicum, ad solatium fidelium tam venerabili festo mysterioque pie affectum; rem primo conceptu facilem, ipsa executione reperi difficillimam. Nam R. P. Jacobo Tirillo nuper Collegii nostri Anglicani Rector et Theologo celebri requirente in ecclesia S. Martini, quod istuc non servari tantum sed etiam observari dicebatur, ejus non modo usum nullum reperit, sed nec vestigium, antiquis ecclesiæ illius membranarum neglectim divenditis haud ita pridem et ad sordidos usus distractis; nec erat qui meminisset ejus ecclesiæ Canonicos alio unquam officio usos, quam quod ex Romano Breviario habetur, ad ejus normam ab annis quadraginta reformati sunt Leodiensium ecclesiarum Breviaria. Tandem tamen apud quempiam amicorum inventum est antiquum ecclesiæ S. Martini Antiphonarium: in eoque Hymni proprii de Venerabili ad Completorium, Primam, ac ceteras parvas Horas: tum Antiphonæ ad Magnificat et Benedictus pro Feria vi, Sabbato, Dominica, Feria ii, iii Aprilis T. I.

et iv infra Octavam: Antiphonarum autem illud ipsum erat principium, quod Chappevillius indicat, velut Officii per S. Julianam curati.

2 Inventum est eadem quærendi sedulitate antiquum valde Directorium pro omnibus totius anni festis, in eadem S. Martini ecclesia celebrari solitis, ubi Officium novæ solennitatis sacrosanctæ Eucharistiæ totum Duplex. In primis Vesperis ANTIPH. Sacerdos. Ps. Dixit Dominus cum Alleluia; subintellige ceteras Antiphonas et Psalmos, quales nempe etiam in Romano habentur, pari modo cum Alleluia in fine psalmi cuiuscunque concludi. HYMN. Pange lingua. CAP. Dominus Jesus in qua nocte tradebatur, accepit panem, et gratias agens, fregit et dixit, Accipe et comedite, hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur. RE-S-P. Homo quidam fecit cenam magnam, et misit servum suum hora cœnæ dicere invitatis, ut venirent, quia parata sunt omnia. VERS. Venite, comedite panem meum, et bibite vinum quod mihi vobis. Et hoc modo idem Capitulum, Responsorium ac Versus inveniuntur in Breviariis, non tantum Leodiensibus, ubi ipsa ex ritu ecclesiæ istius ponuntur post Hymnum; sed etiam Dominicanis, ubi more Romano præponuntur Hymno: Romano autem Breviarii antiqui idem habent Capitulum, sed usque Responsorio, eo quod Responsorium Capitulis subnectere alienum sit a ritu Romano. Sequitur in Directorio. VERS. Panem de cœlo. ANT. AD MAGN. O quam suavis. COLL. Da nobis quæsumus (olia nique quam postea in Laudibus, ex veteri scilicet Ecclesiæ Leodiensis usu, quo celebrant majoribus quibusque festivitibus olivæ in primis vespers præscribi Collectæ itemque in secundis, quam quæ erant pro Laudibus et reliquis Horis assignatæ) quam Collectam optarem integram invenire. Adduntur suffragia nulla.

3 Ad Completorium HYMNUS, Christus vere. Hunc infra dabimus totum: interim nota non esse novum ecclesiæ Leodiensi innovare Hymnum pro Completorio: sed præter communem alios quinque hymnos habere, pro temporum et festorum varietate substituentos, idque etiam hodie servari. CAP. Per homines. VERS. Posuit Dominus fines tuos. AD NUNC DIM. ANT. Reple Domine. COLL. Visita quæsumus Domine; et sic per omnes Octavas. Differt igitur Completorium hujus Officii ab eo quod in aliis Leodiensibus æque ac Romanis Breviariis totum est commune, quoad Hymnum, Capitulum, Versiculum et Antiphonam: ex quibus Capitulum et Antiphonam non est facile per conjecturam exhibere. In Matutino INVITAT. Christum Regem: non additur Hymnus, quia id non est ex usu Ecclesiæ Leodiensis. In 1 Nocturno ANT. Fructum Salutarium Ps. Beatus vir cum Alleluia. VERS. Panem cœli. VERS. Cibavit eos. Ita scilicet Leodienses post primi et secundi Nocturni Psalmos et Antiphonas subjungunt Versiculum duplicem, scilicet ante et post orationem Dominicam; cum Romanus ritus unico, bifariam diviso, ante eandem sit contentus. Sex Lectiones de Legenda Sacramenti, quæ sic incipit, Immensa divinæ largitatis beneficia, et invenitur in libro S. Martini antiquo folio 266. RE-S-P. Inimicitia, cum alleluia: tres vero Lectiones cum Evangelio, Caro mea vere est cibus, in eodem libro fol. 267. De Legenda prædicta agemus infra, hic solum noio ex primæ Antiphonæ Psalmique et Responsorii principio hic indicato colligi posse reliquas Antiphonas, Psalmos et Responsorium per totum Matutinum eundem fuisse in ecclesia S. Martini, quæ hodieque in aliis Leodiensibus et Romanis sunt.

4 Idem dictum puti de Laudibus, quoad Psalmos et Antiphonas usque ad Hymnum: sic enim indicantur in Directorio. In Laudibus ANT. P. Sapientia cum Alleluia: deinde cetera, eodem quo in Vesperis Ordine a Romanis diverso. HYMN. Verbum supernum. CAP. Habemus altare: pro quo Romanum vetus idem indi-

R. Ferdinandi Epitaphium.

et Directorium vetus,

ex quo habetur ordo officii ad Vesperas,

Completorium,

E

NOT. 13

Distractis ecclesiæ Martiniæ membranarum,

inventum atibi est ejus Antiphonarium,

Matutinum, F

Laudes

A *cat quod fuerat in Vesperis, Dominus Jesus; nec enim Romana ritui in usu est, sicut est Leodiensi, variare Capitula in Laudibus recitanda, a Capitulo Vesperarum.*
 VERS. Posuit Dominus fines tuos pacem. ANT. Ego sum panis vivus. COLL. Deus qui nobis: *quæ omnia sic etiam in Romano habentur.* Ad Primam HYM. Summe Jesu, ut infra. *Estque hunc officia prorsus singulare, neque extra ecclesiam S. Martini observatum, ut pro minoribus Horis habeantur Hymni speciales: idem dico de propriis Antiphonis, quas utinam cum Hymnis descriptas haberemus; nunc sola noscuntur initia a Directorio indicata.* Et ad Primam quidem est ANT. Cœlestis artifex. Ad Tertiam HYM. Sacro tecta, ut infra. ANT. Christus enim CAP. o Romano ac Leodiensi ordinario diversum, Calix benedictionis. RESP. Panem corli, VERS. Cibavit. COLL. Deus qui Ecclesiæ. *Et hoc rursum singulare non fuit; sed in veteri quoque Leodiensi Breviario pro majoribus festis ad singulas Horas diversæ inveniuntur Collectæ.* Ad Missam INTROITUS, Cibavit, et cetera omnia ut in Romano ac Leodiensi communi. Ad Sextam HYM. Splendor ut infra. ANT. Illa nobis. CAP. Habemus. RESP. Cibavit. VERS. Educas. COLL. Cœlesti luce.

Primam,

Tertiam.

item Missæ,
et post Sex-
tamordo proces-
sionis ducen-
da.

B

5 Post Sextam remaneant ministri altaris omnes induti, ut in Missa fuerunt: sintque Canonici et Capellani cappis induti: incipiatque Cantor RESP. Homo quidam, cum Alleluia: vadantque singuli in suo ordine. Primo Crux nostra, cum Cruce S. Remachi, exeant per magnum parvisium; postea scholares et Cappellani, demum Canonici; postremo sex Cappellani vel octo Reliquias deferentes, ante quas portentur octo torticia ecclesiæ; tandem veniat Decamus, qui missam celebravit, deferens corpus Christi, una cum duobus Ministris eum deducantibus deferanturque duo baldechina supra Sacramentum; et duo scholares stent ibidem cum duobus thuribulis thurificantes. Et sic procedatur ante ecclesiam S. Remachi sub Spineta, descendendo per rnellam ad S. Severinum et S. Hubertum, et ascendendo ad nostram ecclesiam; et sic cantetur Responsorium quodsupra cum Hymno, usque ad Verbum caro panem verum, quod in introitu claustrum incipiat. Omnibus autem ecclesiam ingressis Cantor incipiat ANTIP. O sacrum convivium: deinde RESP. Misit me vivens Pater, et ego vivo propter patrem. Et qui manducat me vivet propter me. VERS. Cibavit eum Dominus pane vitæ et intellectus, et qui manducat me vivet propter me: quem Versum cantabunt et Canonici: postremo Antiphonæ et Collectæ de S. Maria et S. Martino, cum qua Chorum intrant omnes. Post prandium fiat sermo ad populum. Ad Nonam HYMNUS Æterna corli, ut infra. CAP. Quotiescumque. RESP. Educas panem. VERS. Posuit Dominus. COLL. Deus qui fidelium. Ad Vesperas ANT. Sacramentum, Psalmi sicut in primis Vesperis. Erant ergo pro secundis Vesperis Antiphonæ diversæ ab Antiphonis Laudum, quas dolendum est non inveniri. HYM. Pange lingua. CAP. Quoties. RESP. Misit me. VERS. Panem de cœlo. AD MAGN. ANT. O sacrum convivium COLL. Deus qui gloriosum. Ad Completorium ut supra.

tum Offici-
ad Nonam

2 Vesperas

Completorium
et per Octa-
vas,

6 In crastino Sacramenti et per omnes Octavas fiat de ipso sicut in die: tres Lectiones de ipsius Legenda et tria Responsoria. In Laudibus ad Benedictus ANTIP. Animarum cibus. *Nec quidquam ultra additur in Directorio, sed tantum ordinatur officium per Dominicam infra Octavam, ut in ordinario Leodiensi, et præscribuntur sex Lectiones de Sacramento, tres de Evangelio Dominicali, quibus omissis incipio Antiphonas ad Benedictus et Magnificat, prout ex Antiphonario Martiniano accepi, repræsentare hoc ordine.*

VI Feria, ad BEN. Animarum cibus Dei sapientia,

nobis carnem assumptam proposuit in edulium; ut per cibum hujus pietatis invitaret ad gustum divinitatis. AD MAGN. Discipulis competentem conscribens hereditatem, sui memoriam commendavit inquit, Hoc facite in mei commemorationem.

D
cum speci-
alibus Anti-
phonis ad
Benedictus
et Magnificat.

Sabbato AD BEN. Totum Christus se nobis exhibet in cibum, ut sicut divinitus nos reficit, quem corde gustamus; ita nos humanitus reficiat, quem ore manducamus. AD MAGN. Et sic de visibilibus ad invisibilia, de temporalibus ad æterna, de terrenis ad cœlestia, de humanis ad divina nos transferat.

Dominica AD BEN. Panem Angelorum manducavit homo; ut qui secundum animum cibum divinitatis accipimus, secundum carnem cibum humanitatis sumamus: quia sicut anima rationalis et caro unus est homo, ita Deus et homo unus est Christus. AD MAGN. Panis vitæ, panis Angelorum, Jesu Christe vera mundi vita; qui semper nos reficis, in te numquam deficis, nos ab omni sana languore; ut te nostro viatico in terra recreati, te ore plenissimo manducemus in æternum.

II Feria AD BEN. Suo Christus sanguine nos lavat quotidie, cum ejus beatæ passionis quotidie memoria renovatur. AD MAGN. Sanguis ejus non infidelium manibus ad ipsorum perniciem funditur: sed quoti- E die fidelium suavi ore sumitur ad salutem.

III Feria AD BEN. Verus Deus, verus homo semel in cruce pendit, se Patri redemptionis hostiam efficacem offerens: semper tamen invisibiliter est in mysterio, non passus sed quasi pati repræsentatus. AD MAGN. Dominus Jesus Christus sine vulnere quotidie sacrificatus mortalibus, in terra præstitit cœlesti fungi ministerio.

XI Feria AD BEN. Hæc igitur singularis victima Christi mortis est recordatio, scelerum nostrorum expurgatio, cunctorum fidelium devotio, et æternæ vitæ adeptio. *Pro Vesperis hujus Feriæ nihil additur, quia ex ex more Octavarum repetendæ ut in nocte ipsius festi, et dies Octava eodem ritu agenda, quo illud.*

7 Igitur transeo ad hymnos Martinianis solis tandem proprios, quamdiu antiquo ritu festivitatem agebant, quod quando desitum sit fieri, nemo hactenus scivit quærentibus indicare.

HYMNUS AD COMPLETORIUM.

Christus vere noster cibus, Christus vere noster
[potus:]
Caro Dei vere cibus, Sanguis Dei vere potus.
Vera caro quam sumimus, quam assumpsit ex Vir-
[gine:]
Vere sanguis quem bibimus, quem effudit pro ho-
[mine.]

et hymno
proprio ad
Completorium
I'

Vere tali convivio verbum caro comeditur:
Per quod viget religio, per quod cælum ingreditur.
Panis iste dulcedinis totus plenus est gratiæ,
Alvo gestatus Virginis Rex est æternæ gloriæ,
Hujus panis Angelici saginemur pinguedine,
Ut tam pii Viatici delectemur dulcedine.

O cœleste convivium! o redemptorum gloria!

O requies humilium! æterna confer gaudia.

Præsta Pater per Filium, præsta per alium Spiri-
[tum:]
Quibus hoc das edulium, prosperum serves exitum
[Amen.]

et sic clauduntur etiam ceteri Hymni ad Horas minores.

AD PRIMAM.

Summe Deus Clementiæ, qui ob salutem mentium
Cœlestis alimoniam nobis præstas remedium;

Mores

A Mores, vitam, et opera rege momentis omnibus,
Et beatis accelera vitam dare cum civibus.

AD TERTIAM

Sacro tecta velamine pietatis mysteria
Mentes pascunt dulcedine, qua satiant cœlestia.
Sitergo cum cœlestibus nobis commune gaudium;
Illis quod sese præstitit, nobis quod se non ab-
[stulit.

AD SEXTAM

Splendor superni luminis, laudisque Sacrificium,
Cœnam tui da numinis, tuæ carnis post prandium.
Saturatos opprobriis ad hoc cruci configeris,
Et irrisus ludibriis crudeli morte plecteris.

AD NONAM

Æterna cœli gloria, lux beata credentium,
Redemptionis hostia, tuarum pastus ovium;
Hujus cultu memoriæ diræ mortis supplicio
Nos de lacu miseriæ educ, qui clamas, Sitio.
Præsta Pater per Filium etc.

B 8 *Hactenus MSS. Membrana; cum quibus utinam repertus etiam esset antiquus ille liber, ubi folio 266 incipiebat Legenda Sacramenti: de cujus auctore antiquam opinionem meam propono, observo quod in antiqua S. Thomæ Aquinatis Legenda, ferme intra quadagesimum ab ejus obitu annum descripta per Guilielmum de Toca ad vii Martii a nobis edita num. 18, sic legitur: Scripsit Officium de corpore Christi, de mandato Papæ Urbani, in quo omnes quæ de hoc sunt Sacramento veteres figuras exposuit; et veritates quæ de nova sunt gratia compilavit. Ob hoc Fr. Helius Raymundus Ordinis Magister Generalis, ducentis triginta annis post auctoritatem sancti Doctoris, de corporis possessione Ordini vindicanda acturus apud Urbanum Papam quintum, uti legitur in Historia Translationis oculari fide scripta num. 12, elegit ad hoc ipsum festum Corporis Christi, attento, quomodo labore ac industria D. Thomæ Officium de Sanctissimo Sacramento esset Ecclesiæ propositum, sive ut paulo post inquit ipsi Papæ, quod S. Thomas, ad mandatum D. Urbani Papæ iv ordinavit Officium hodiernum. Et statim ad hoc Dominus Papa: Hoc nego tibi; doce. Tunc Magister allegavit Legendam et communem hominum opinionem. Ibidem etiam D. Comes Nolanus et omnes Domini Cardinales quasi clamando, testimonium dederunt, quod dictus S. Thomas festi Corporis Christi officium veraciter et excellenter, subtiliter et mirabiliter ordinasset. Merito igitur ii qui collectioni operum D. Thomæ Venetis anno 1593 extendendæ præfuerant, tomo 17 velut quinquagesimum septimum opusculorum ejus, proposuerunt Officium de Festo corporis Christi, ad mandatum Urbani Papæ iv dictum festum instituentis, præmittentes locum ex Supplemento Chronicarum, ubi id asseritur, allegatu ejusdem B. Thomæ Legenda, et aliis Chronicis, videlicet Ptolomæi Lucensis et B. Antonini. Denique Romani Breviarii recognitores, cum Lectionibus ad secundum Nocturnum legendi titulum vellent proponere, quod in antiquis editionibus factum non fuerat, fecerunt ut diceretur Sermo S. Thomæ Aquinatis in opusculo LVII.*

ex veteri
ecclesia
Martinianæ
Officio
acceptum
vultur,

9 *Istis sic positis, puto nihilominus dici posse antiquum Martinianæ ecclesiæ Officium, quale in Directorio descriptum habemus, totum quantum est fuisse opus Joannis, a B. Juliana ad hoc assumpti, et a Spiritu sancto mirabiliter instructi. Quid igitur D. Thomas, ut ipse potius quam Joannes auctor Officii crederetur? Utique nihil minus quam Urbanus iv. Nam sicut hic*

D festum dicitur instituisse, quia quod Robertus Leodiensis Episcopus anno MCCXLVI sanxerat pro sua diœcesi, id ipse anno MCCXLIV per totam Ecclesiam mandavit fieri; ita D. Thomas quod ex ejusdem ecclesiæ Leodiensis ritu composuerat Joannes, id ipse reformavit secundum morem Romanæ curiæ, ut loquitur auctor Supplementi Chronicarum, mutatis detractisque mutanda detrahendaque occurrebant: et addito insigni, qui desiderabatur, ad Laudes Hymno, Sacris solenniis juncta sint gaudia: quem si cum aliorum Hymnorum Leodii recitari solitorum stylo componas, utrobique parem quidem Spiritus divini energiam cum mirabili pietatis sensu animadvertas; sed rursus poeticam et masculi vigoris majestatem tanto majorem in isto quam aliis, quante instructior erat D. Thomas quam Joannes cultiorum artium facultate. Præterea Officium Leodii compositum, pro ecclesiæ illius usu, in die dumtaxat festo requirebat Homiliam supra Evangelium; quam ex tractatu S. Augustini xxvi in Joannem sumptam nil dubito, sic enim et in Leodiensi et in Romano Breviariis antiquis ac novis constanter invenitur: sed Romanus ritus, totam octavam agens cum novem lectionibus, et olim etiam in ipsa Dominica infra Octavam duplex recitans Evangelium, primum de festo, secundum de Dominica, exigebat, ut pro totidem diebus ordinarentur Lectiones supra Evangelium: quæ nunc quidem pro ultimis diebus etiam ex SS. Hilario et Cyrillo Alexandrino petuntur, in veteri autem Romano, de quo mox, a solo sumuntur Augustino, neque tantum ex Tractatu xxvi, sed etiam ex xxvii, juxta ordinationem D. Thomæ. Denique idem D. Thomas in Legenda quoque ipsa a Joanne composita, tum alia fortassis, tum certo certius eum locum addidit quo exponitur, quid hic in causa Urbanus fecerit. Qui locus, quoniam mutilus est et decurtatus in hodierno Breviario Romano, in quo ordinatum nunc est ut tres primi Nocturni Lectiones sumerentur semper de Scriptura, quæ ante etiam sumebantur de Festo, uti adhuc fit in Ordine Prædicatorum; ideo visum est et ipsum et reliquam Legendam istius partem, quam opusculorum D. Thomæ Collectores non habuerunt, hic delibare ex antiquo Romano Breviario, Venetiis impresso anno MDXXXII et Leodiensi S. Lamberti anni MDXX. Itaque post verba Lectionis VI, feria VI infra Octavam juxta hodiernum Breviarium recitandæ, hæc sequuntur.

detractis et
additis quæ
Romanus
ritus exigebat,

10 Omnibus igitur vere pœnitentibus et confessis, qui Matutinali officio hujus festi præsentialiter in ecclesia ubi celebraretur adessent, centum dies Indulgentiarum; qui vero Missæ, totidem; illis autem qui interessent primis Vesperis ipsius festi, simililiter centum; qui vero in secundis Vesperis, totidem; eis quoque qui Primæ, Tertiæ, Sextæ, Nonæ ac Completorii adessent officiis, pro qualibet Horarum ipsarum quadraginta; illis autem qui per ipsius festi Octavas in Matutinalibus, Vespertinis, Missæ ac prædictarum Horarum officiis præsentibus existerent, singulis diebus Octavarum ipsarum, centum dierum indulgentiam misericorditer tribuit, perpetuis temporibus duraturam. Hactenus locus de institutione Festi, per S. Thomam interjectus Legendæ, priori: cui in hodierno officio pro Feria VI post hæc Lectionis IV verba. Convenit itaque devotioni fidelium, solenniter recolere institutionem tam salutiferi tantique mirabilis Sacramenti; ut ineffabilem modum divine præsentiae in Sacramento visibili veneremur; et laudetur Dei potentia, quæ in Sacramento eodem tot mirabilia operatur; nec non et de tam salubri tanque suavi beneficio exolvantur Deo gratiarum debitæ actiones: post hæc, inquam verba, arbitramur a principio immediate præscriptas fuisse reliquas Lectiones, quæ in dicto antiquo Romano Breviario pro dicta feria VI sic incipiunt.

cum memoria
festi ab Ur-
bano decreti
et indulgentiis
ornati,
F

Legenda
antiquior

11 Hujus sacramenti figura præcessit, quando
manna

confert
Eucharistiam
cum manna,

A manna pluit Deus Patribus in deserto, qui quotidiano cœli pascebantur alimento; unde dictum est Panem Angelorum manducavit homo. Sed tamen illum panem qui manducaverunt, omnes in deserto mortui sunt: ista autem esca quam accipitis, iste panis vivus qui de cœlo descendit, vitæ æternæ substantiam subministrat; et quicumque hunc panem manducaverit, non morietur in æternum, quia corpus Christi est. Considera nunc utrum panis Angelorum præstantior sit, an caro Christi; quæ utique est corpus Christi. Manna illud de cœlo, hoc super cœlum: illud corruptioni obnoxium, si in diem alterum servaretur; hoc alienum ab omni corruptione; quod quicumque religiose gustaverit corruptionem sentire non poterit. Illis aqua de petra fluxit, tibi sanguis e Christo: illos ad horam satiavit aqua, tesanguis Christi diluit in æternum. Judæus bibit, et sitit: tu vero cum bibis, sitire non poteris. Et illud in umbra, hoc in veritate. Si illud quod miraris umbra est, quantum est illud ejus umbram miraris? Audi quia umbra est, quæ apud Patres facta est: Bibebant, inquit, de spiritali, consequente eos petra, petra autem erat Christus: sed non in pluribus eorum complacitum est Deo: nam prostrati sunt in deserto: hæc autem facta sunt in figura nostri. Cognovisti potiora: potior est enim lux quam umbra, veritas quam figura, corpus auctoris quam manna de cœlo.

et transsub-
stantiationem
in consecratio-
ne factam
confirmat
exemplis,

B 12 Forte dicis, Aliud video in præjacenti Sacramento: quomodo tu mihi asseris, quod corpus Christi accipiam? Et hoc nobis superest ut probemus. Quantis igitur utimur exemplis, ut probemus hoc non esse, quod natura formavit, sed quod benedictio consecravit; majoremque vim esse benedictionis quam naturæ, quia benedictione etiam ipsa natura mutatur. Unde virgam tenebat Moyses; projecit eam, et facta est serpens: rursus apprehendit caudam serpentis, et in virgæ naturam revertitur. Vides igitur Prophetica gratia bis mutatam esse naturam serpentis et virgæ. Currebant Ægypti flumina puro meatu aquarum; subito de fontium venis sanguis crepit erumpere, nec erat potus in fluviis: rursus ad Prophetar præces cruor fluminum cessavit et aquarum natura remeavit. Interclusus undique erat populus Hebræorum, hinc Ægyptiis vallatus, inde mari conclusus: virgam levavit Moyses, separavit se aqua, et in muri speciem se congelavit, atque inter undas via pedestris apparuit: Jordanis conversus retrorsum contra naturam, in sui fontis revertitur exordium: Nonne claret naturam vel maritimorum fluctuum, vel cursus fluvialis aquæ esse mutatam? Sitiabat populus Patrum: tetigit Moyses petram et aqua de petra fluxit; Numquid non præter naturam operata est gratia, ut aquam emoveret petra, quam non habebat natura? Murath fluvius amarissimus erat, ut sitiens populus bibere non posset; Moyses misit lignum in aquam, et amaritudinem suam aquarum natura deposuit, quam infusa subito gratia temperavit. Sub Elisæo Propheta uni ex illis Prophetarum excussum est ferrum de securi, et statim immersum est in aquam: rogavit Elisæum qui aniserat ferrum, misit Elisæus lignum in aquam et natavit ferrum: unde etiam hoc præter naturam factum cognovimus; gravior enim est ferri species quam aquarum liquor. Advertamus igitur majorem esse gratiam quam naturam.

expendendo
Christi
omnipoten-
tiam

C 13 Et adhuc tantum Propheticæ benedictionis miramur gratiam. Quod si tantum valuit humana benedictio ut naturam converteret, quid dicimus de ipsa consecratione divina, ubi ipsa verba Domini Salvatoris operantur? nam Sacramentum istud quod accipit, Christi sermone conficitur. Quod si tantum valuit sermo Eliæ ut ignem de cœlo deponeret, non

valebit sermo Christi ut speciem mutet elementorum? **D** De totius mundi operibus legisti, Ipse dixit et facta sunt, Ipse mandavit et creata sunt. Sermo igitur qui potuit ex nihilo facere quod non erat, nonne potuit ea quæ sunt in illa mutare quæ non erant? non enim est minus dare, quam mutare novas naturas rebus. Sed ejus argumentis utimur, suis utamur exemplis, Incarnationisque exemplo adstruamus mysterii veritatem. Numquid naturæ usus persensit, cum Dominus Jesus ex Maria nasceretur? Si ordinem quæris, vir mixta femina generare consuevit: liquet ergo quod præter naturæ ordinem virgo generavit. Et hoc quod conficimus corpus, ex virgine est: quid hic quæris naturæ ordinem in Christi corpore, cum præter naturam sit ipse partus ex virgine? Vera enim caro Christi est, quæ crucifixæ est, quæ sepulta est: vere ergo illius carnis Sacramentum.

14 Hactenus Lectiones tum pro Feria vi tum etiam pro Sabbato præscriptæ: eodem stylo sequuntur in ipso veteri Romano Breviario alia sex lectiones pro Dominico; deinceps vero pro aliis feriis ibidem proponitur Bulla Clementis iv confirmans et complectens Bullam Urbani, data Romæ anno Domini mclxxxiii, x Kal. Decembris, Pontificatus anno 11. Sed hæc utique non est pars officii a D. Thoma ordinati, veram posterius substituta in locum earum, quibus prior Legenda continuabatur. Quam quidem continuationem si integram haberemus, magis inclinaremur ad eam totam hic proponendam: nunc sufficere pars illa videtur, ut stylum attendens conferensque cum Opusculo lxxviii sancti Doctoris de Venerabili Sacramento Altaris, comperiat eum esse diversissimum, adeoque Legendæ hujus auctorem alium omnino fuisse a sancto Doctore. Quem autem potius quam Joannem, de quo nobis jam constat composuisse officium, in Hymnis, Antiphonis, Responsoriis, Lectionibus, Capitulis, Collectis, et aliis omnibus propriis. Quid enim movere potuisset Urbanum, ut novum prorsus componendum præscriberet D. Thomæ, cum satis esset ipsum quod jam compositum habebatur Romano aptare Ritui? Sic vero aptatum Urbanus quidem misit Evæ Reclusæ, sed non recepit Martiniana ecclesia, ritui multum diverso assucta: et quale a Juliana acceperat sibi commendatum retinuit, usque ad Breviariorum mutationes hoc seculo inductus. Notandum est porro quod Legendæ auctor, materiam fere ac sæpe etiam verba sumpserit ex libro 4 S. Ambrosii de Sacramentis; hoc solum excepto quod oratio copiosior suaviorque fluere videatur quam ipsius S. Ambrosii sermo.

quæ Legenda
a stylo D. Tho.
diversissima
est.
15

AD DIEM VI

DE S. SIXTO I PAPA MART.

Quæ de S. Sixti corpore, Aletrium translato, requirebamus monumenta, ea invenimus nos pridem habere beneficio D. Silvestri Ayossa Presbyteri Capuani, et Ferdinandi Ughelli: quare secundum de eodem Sancto caput, bifariam divulgandum, pag. 532 totum sic reformabis.

CAPUT II.

Translatio S. Sixti Roma Aletrium.

Sepultus dicitur S. Sixtus juxta corpus S. Petri in Vaticano. Onuphrius de septem-Urbis Ecclesiis pag. 41, post indicatam Confessionem S. Petri, addit: Præter altare majus S. Petri in antiqua basilica viginti alia altaria, partim sacellis vel oratoriis inclusa, partim sine ædiculis ipsis fuere. Primum a dextera altaris majoris in transversa basilicæ parte, quam Crucem ecclesiæ vocant, versus absidam fuit oratorium et altare S. Sixti Papæ et Martyris, sub quo a Paschali II Papa sepulta fuere corpora Sancto-
torum

Corpus
positum in
Vaticano circa
an. 1100,

F
NOT 14

A torum Pontificum, Sixti ipsius, Fabiani Martyrum, et Sergii II. *Hæc ibi. Sedit Paschalis II ab anno MDCIX ad annum MDCVIII. Celebratur etiamnum officio duplici festum S. Sixti 1 Papæ hoc VI Aprilis in ecclesia Vaticana, eo quod corpus illius ibidem adserretur, uti in Ordine Officii divini pro an. MDCLXV a Josepho de Fide, Magistro Ceremoniarum ejusdem Ecclesiæ, composito præcipitur. Interim apud Ludovicum Jacob, in Bibliotheca Pontificia, occasione Decretalium aliorumque librorum S. Sixto falso attributorum, de ejus corpore hæc leguntur: Fuit illud Roma anno MCCCXXII, ad Aletrinam Latii civitatem in Hernicis devectum, et in templo primario conditum, anno vero MCCCXXIV sub Reverendissimo Patre Egnatio Dante Perusino, Ordinis Prædicatorum, Episcopo Aletrino, qui historiam utriusque Translationis scribendam curavit, corpus est repertum.*

7 *Prima Translationis historiam, qualis apud Aletrinos, ad laudem et gloriam divini nominis et ad commendationem B. Sixti Papæ et Martyris, recitari in ejus festo solebat, invenit Romæ Silvester Ayossa Presbyter Capuanus in bibliotheca Vaticana, nobisque transcripsit anno MDCLXVII qualem hæc subjungo: Ingratitudinis degeneres filii non immerito notarentur, fierentque prorsus a perceptione paternæ substantiæ jure hereditario alieni, si progenitorum suorum ignaviam, quos in infra dicendis negligentia somnus obtexit, filiali reverentia, præter naturæ debitum, sub silentio præterrent. Antiquorum igitur segnitiam, licet per succedentium narrationem infrascriptæ rei memoriam necdum interceperit oblivio; quia tamen in scriptis redacta non extitit, prout divina infuderit gratia, secundum quod a fide dignis et prioribus nobis accepimus, supplere pro viribus satagentes; quo ordine quibusque miraculis, corpus gloriosissimi Sixti Romani Antistitis (quem sub Adriano Romanorum Imperatore pro Christi nomine passum, sacra Scriptura testatur) de urbe, currentibus annis Dominicæ Incarnationis MCCCXXII, Pontificatus Domini Innocentii Papæ II anno secundo, Indictione VII, die XI Januarii, translatum extitit, succinctus sermo percurrit.*

8 *Dudum nutu Dei, absque ejus imperio nec folium arboris decidit, nec unus passerum ad terram cadit, in civitate Alisii, quæ infra metas regni Apuliæ sita est, aeris intemperie humana corpora variis et desperatis agnitionibus stimulante; cum ipsius civitatis incolæ, medicorum consilio ac omni humano suffragio frustratos ac destitutos se fore conspicerent, divinum experiuntur auxilium, quod ipsa Veritatis vox innuit, nemini denegatur. Ito igitur saniori consilio, præfati cives ad prædictum Romanum Pontificem Dominum Innocentium, tunc in urbe morantem, idoneos ambasciatores sine mora transmittunt, importune et instanter (prout facto opus erat) supplicantes eidem, ut alicujus corporis sancti reliquias ad civitatem prædictam Alisii mittere dignaretur, ejus virtute fugeret ab obsessis corporibus valetudo. Quo audito vehementer pius Pater indoluit; habitoque cum Fratribus super hujusmodi postulatione consilio, præfatis ambasciatoribus corpus prædicti Martyris Sixti pie ac benigne concessit. Si quis autem satageret ambasciatorum hujusmodi gaudiorum immensitatem linguæ vel calami officio designare, vix sufficeret ad narrandum.*

9 *Accepto itaque dicti ambasciatores sacri corporis pretioso thesauro, cum reverentia et honore decentibus, istud in serinio super mulam imponunt, et accepto itinere gratulabundi e vestigio repedare festinant. Cum autem ad quoddam trivium pervenissent, dictum animal, præfatum thesaurum deferens, amplam stradam non absque Dei voluntate devitans, cœpit arripere semitam, per quam sub compendio*

per abrupta montium pervenitur ad civitatem Aletrinam; contradicentibus tamen et retinentibus dicto animali ducatum præstantibus, ne per semitam diverteret supradictam. Verum cum nec verberibus aut adulationibus possent ipsum animal a cœpta semita declinare; ambasciatores præfati, super novitate hujusmodi turbationis et admirationis non parvam materiam assumentes, divino tandem relinquunt arbitrio, ut jam dictum animal incedat quo voluerit absque contradictione cujuscunque. Quo quidem absque humano ductu ad locum, qui dicitur Volubrum, ubi aquæ pro usu animalium colliguntur, non eminus ab Aletrina civitate, pervento, idem animal figens gressum, velut columna immobilis permanebat; nec minis, aut flagellationibus, seu etiam applausibus inde recessit donec Episcopus, clerus, et populus Aletrinus, eidem sancto corpori venientes obviam processionaliter et honorifice, ad dictam civitatem Aletrinam (cujus incolæ, ut prædicti cives Alifenses morbo similiter vexabantur) hujusmodi thesaurum et animal conduxerunt.

10 *Introducto itaque in civitatem Aletrinam præfato thesauro, inter cives Aletrinos venerabilis et quo lammodo pia contentio, per quam ad arma pervenitur, exoritur; dum alii volunt dicti corporis sacras reliquias in civitate debere collocari, aliis renitentibus ac flagranti desiderio æstantibus corpus ipsum gloriosum reponi debere in cathedrali ecclesia, in supremo videlicet civitatis. Cumque aliquamdiu super hoc tam pie inter eosdem cives extiterit decretatum; tandem consilium fuit, ut præfato animali libera concessa licentia, quo illud spiritus Dei duceret, populus acquiescere deberet omnino. O mira Dei sapientia! o tremenda potentia! o ineffabilis gratia! dum bruta animalia, sensuales relinquentia ritus, et animos rationales assumunt, et divinam innuunt voluntatem et testantur.*

11 *Nec mora jam dictum animal, divinitus inspiratum, nullo prorsus humano conduce præambulo, venerandum corpus ad cathedralem devexit ecclesiam; et tam diu flexis genibus, ubi dictus Martyr sibi locum elegerat, moram traxit; quoadusque Episcopus et clerus, adstante Aletrinorum populo, dictas Reliquias, tamquam eis oblatas a Domino, honorifice susceperunt; eosque in altari, quod in ipsius honorem post paucorum dierum curricula constructum est, honorificentia debita collocarunt. Post ejus sacri corporis adventum mirabilem, æra protinus corruptione fugata, ægra civium Aletrinorum corpora plenissimam recipiunt sanitatem. Novit Deus, quam acutus doloris aculeus ambasciatorum eorumdem animos pertransivit, dum tanto talique thesauro, post tot labores et innumeras sollicitudines, frustratos et spoliatos se et dictam civitatem Alifi forte conspicerent, quo sperabant agnitionibus quibus gravabantur eximi ac totaliter liberari. Post multas denique precum importunas instantias, iidem ambasciatores ab Aletrinis civibus digitum unicum dicti sancti corporis obtinent, quem ac ipsorum civitatem deferunt cum omni reverentia et honore. Ob ejus Martyris merita, aeris epidemia omnino cessante, obsessa Alifensium corpora a languoribus quibuslibet protinus liberantur.*

12 *Lætetur igitur et exultet in Domino civitas Aletrina, et condignas gratias exolvat Altissimo, qui dignatus est ipsos tali tantoque ditare thesauro, talemque ipsis exhibere Patronum: ejus meritis et intercessionem dicta civitas et a noxiis præservatur aufractibus, et in bonis operibus prosperatur, ipsius annuente gratia, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus, per infinita secula seculorum. Amen. Pontifici status civitas Aletrina est, Aliffa ad Beneventanam metropolim pertinet: itaque ab urbe*

mula Aletrium versus deficiente ibidem excipitur:

et post aliquam de loco contentionem
E

ab eadem mula deferretur in Cathedrali;

datur Alifanis ex eo digitus;
F

utroque sedatur pestilentia,

Roma

transfertur Aletrium anno 1132,

13

* imo x

occasione pestis Alifi grassantis,

* imo Antipapam Anacle-tum.

cujus urbis legatis datum,

A Roma distant, ut ab hac Aliffum proficiscentibus, medio fere itinere relinquenda sit a sinistris semita quæ Alatrum versus abducit. Hic Episcopum fuisse Petrum anno supra signato indicat Ughellus tomo 1 Italia sacra, sed de S. Sixto ejusque Reliquiis verbum nullum facit. Ast tomo 8 agens idem Ughellus de Episcopis Alifanis ait quod in Cathedrali sede, quæ superest pulchræ et antiquæ structuræ ubi duodecim Canonici sacris ministrant et Divus Sixtus Papa Tutelaribus colitur, sacra ejusdem Sixti Papæ et Martyris ipsius translata, digitus scilicet prædictus ab Aletrinis concessus, huc usque in sacello sub confessione venerantur; quævis alius urbs, olim amoenitate loci lympharumque circumcurrentium abundantia Rogerio Regi gratissima, nunc, ex corrupto aere et aquarum cursu intercepto, habitatoribus pene vacua est, et non nisi inter ruderia ruinæ spectantur, priscae magnitudinis ac potentiae testes. Quis scit, utrum ea loci desolatio præcognita Deum moverit, ut sui Sancti corpus integrum eo deferri vellet, ubi a tam paucis erat honorandum?

CAPUT III

Nova corporis sancti inventio et translatio.

B Romæ existentibus nobis et Sanctorum Acta studiosè conquirentibus, inter multa quæ sæpe laudatus Ferdinandus Ughellus liberaliter donavit, fuit etiam Italico idiomate concepta Brevis narratio, de corpore S. Sixti Papæ et Martyris, translato ad ecclesiam Cathedralē Aletrinam anno mxcxxii. et denuo post annos cccclii reperto in eadem ecclesia anno mclxxxiv, scripta de mandato Domini Egnatii Danti Episcopi Aletrini; rursusque recognita transcriptaque, de mandato Domini Lucæ Antonii Gigli, Episcopi similiter Aletrini, anno mdcv, per Felicem Toriggium Romanum. Posteriorem Ughellus in Episcopis Aletrinis Martum Antonium vocat, et ab anno mdcxvii ad mdcxx sedisse ait: tempus vero quo prior sedet, ex Dominicana familia et Florentina nobilitate assumptus, definit ab anno mclxxxiii ad lxxxvi; sic ut inter utrosque solum sederit Bonaventura Fulanus de Hortis Ordinis Minorum. Porro narrationem, a se describi jussam, Sixto v Pontifici maximo Egnatius inscripsit, per hanc epistolam.

C Ea est divinæ misericordiæ abundantia, Pater Sanctissimus, ut quæ a liberalissima ejus manu mortalibus donantur munera, sæpe nec parva nec solitaria veniant, sed grandia et multiplicata. Hujus rei ne fidem faciam exemplis ab longa antiquitate petitis, sufficiens testimonium præbet Aletrina hæc civitas, exultans in Domino, quod in ipsis mei Episcopatus initiis invenerim corpus S. Sixti Papæ et Martyris gloriosi, thesaurum vere pretiosissimum, a multis retro annis nobis divinitus concessum: pro quo ut gratum se populus Aletrinus exhiberet, decretum est, ut quotannis feria quarta Paschali, qua solemniter celebrari consueverat Sancti hujus memoria; ipsæ quoque reliquiae sacræ, post supplicationem peractam, publice conspiciendæ exponerentur. Hoc cum ex more jam cæpto fieret; et plebs devota, ad tam pium spectaculum perfusa lacrymis, certatim conclamaret, Vivat S. Sixtus Papa; ecce tibi novus Divinitatis favor, volentis gratiam cumulare gratia, nosque omnes implere júbilo et lætitia. Ipsa enim eadem hora extulit ad Apostolicæ Sedis fastigium sanctitatem tuam, in tam grandi Ecclesiæ necessitate donatam colitus, et eam ornavit gloriosissimi nostri Protectoris S. Sixti nomine. Merito igitur civitas hæc totaque provincia ab sanctitate tua sperat pacem, tranquillitatem, securitatem, et qualemcumque alium favorem ac gratiam. Ego quoque, eum scribi curaverim Translationem corporis sancti

D Alatrum, postremamque illius inventionem, agnosco quod eam debeam dedicare Sanctitati Tuæ, tamquam rem propriam: id quod facio tali cum affectu et devotione, qualem addictissimus servus debet supremo suo Principi ac Patrono, quem divina Majestas diu felicem servet Ecclesiæ suæ sanctæ. Datum Alatro xii Junii mclxxxv. quo scilicet anno Sixtus v coronatus est xxiv die Aprilis, eademque feria quarta Paschali.

E 15 Omitto quæ, post brevem laudationem divinæ erga Aletrinos clementiæ, transcribit auctor ex historia Alifana Alexandri Abbatis Telsi scripta ad Rubertum Episcopum Alifanum (cum credo quia Ughellus Jacobum Gibertum de Nageras appellat et sedisse ait ab anno mclxi ad lxxvi circa ipsius S. Sixti Vitam, Martyrium et Translationem primò, certius ex supradictis petenda; a quibus in hoc differt historia Alifanæ auctor, quod non dicat legatos Romam missos ab Alifanis; sed ad Anacleto v Papam, seu verius Antipapam in urbe residentem, adisse Raynulfum Comitem Alifanum, filium Ruberti Comitis, hominem manū et lingua promptum, una cum Ruberto Principe Capuano, ad auxilium præfati Anacleti; adversus eos scilicet, qui veri Pontificis Innocentii ii, in Gallia agentis, partes sustinebant: qui Raynulfus, pro suorum solatio, corpus alicujus celebris Sancti petierit. Cunctante autem Anacleto ob metum concitandi populi, et nihil expediente; cecidisse de tecto ecclesiæ Vaticanae trabem, quæ in altare quoddam impingens illudque comminuens, repperit arcam corporis S. Sixti; hæc vero cum esset in sacristia delata, resque Anacleto nuntiata, visam esse occasionem divinitus in favorem Comitis oblatam: cui proinde eadem arca secreto tradita sit, et ita ut dictum supra Alifum missa, sed Alatrum perlata.

F 16 His plenius narratis, historiam suam proseguat scriptor Episcopalis. Ita positum anno mxcxxii, tempore Innocentii ii, in Aletrina ecclesia S. Sixti corpus, tempore Gregorii xii anno mclxxxiv requisitum est, per indicium hujusmodi scripturæ, quæ die vi Martii anni prædicti per manum Joannis Baptistæ de Spoletinis Perusini, Notarii Apostolici, extracta de suo originali et concordare reperta, sic sonabat: Anno Domini mclvi, Pontificatus Domini Hadriani quarti anno tertio, Indictione v, mense Maii die xi, dedicatum est hoc altare a D. Rodulfo, Aletrino Episcopo; ad honorem D. N. Jesu Christi, et ejus beatissimæ Mariæ semper Virginis, et B. Sixti primi Papæ et Martyris, ejus corpus in hoc altari reconditum est, et S. Laurentii Martyris, et sanctorum Quatuor Coronatorum, et sanctorum Martyrum Chrysanthi et Daria, et S. Romani militis, et S. Hieronymi Mart. et S. Cyrilli Mart. et S. Concordiæ, et aliorum plurimorum Martyrum Christi, cui est honor et gloria in secula seculorum. Amen.

F 17 Tali scriptura perlecta, decretum fuit, requirendum porro esse ipsum sanctum corpus. Itaque Episcopus, sublata altaris mensa, introire jussit Fr. Simonem cum palo ferreo, et fornecem subtus altare perfingere. Ecce autem ad primum ferri ictum omnes spe atque lætitia replevit Deus: ejusmodi enim sonus rediit, ex quo constaret cavum aliquid subtus esse. Actis igitur Deo gratias, cœptum est rumpi pavementum: quod primum calce consolidatum, tum lateribus vetustis quatuor digitos crassis constratum apparuit; quibus operiebatur sepulcrum, in modum formosæ capsæ cæmentatum: intra quam inventa est arcella plumbea, cum pretioso corpore S. Sixti. Omnes nos ipsumque Episcopum ea implevit lætitia, quantam nunquam in vita posthac mensurum spero. Placuit autem divinæ bonitati, ut ex ipsa arcula reserata suavissimus exhalaret odor, omnesque admiratione singulari perfunderet: qui tamen a duobus Patribus Capucinis, et potissimum a Fr. Philippo Aretino, multo magis perceptus est, quam

utrobique S
Sixtus Aletrinus habetur.

Historia anno
1584 scripta,

ab Episcopo
Dante offer-
tur Sixto v.

anniversaria
Sancti die
coronato

Alibi dicitur
Raynulfus
Comes Alifanus
impetrasse corpus
ab Anacleto 2

cum fracta
casu ara in-
ventum esset

de quo anno
1584 com-
pertum

imo vii

quod Aletri
sub altari po-
situm sit
anno 1166.

effractaque
coram Epi-
scopo ara,

unde extrahi-
tur.

A quam a me aliisque, propter multas nostras imperfectiones. Tum vero prostrati pariter in terram, et lacrymis præ lætitiâ copiose fluentibus madentes, gratias egimus divine bonitati, quod pretiosum istum thesaurum donare nobis et revelare dignata esset. Episcopus autem eo quod arculæ fundus corrosus appareret, propria manu colligens ossa sacra, quibus nunquam memini candidiora vidisse, ea involvit in munda sindone, ac rursum cum arca reponi eodem loco jussit, omniaque restitui in eum statum ut nihil motum fuisse notaretur.

Eadem historia describitur anno 1655.

19 Quid deinde actum sit describitur in titulo ad unam pilarum præcipuarum affixo, cum quo scriptum fuit hic auctor; cujus scripti regraphum jussu Episcopi Bonaventuræ, uti supra diximus, excavatum, Romæ originaliter invenisse se testatur Ughellus apud D. Franciscum Turrigium Romanam Basilicæ Patriciæ humanitatis Professorem et transcripsisse anno MDCXVIII. Anno postea MDCLV Andreas Ferrarius, ex Ordine Fratrum Minorum, præliori opusculum complexus totam S. Sixti et duplicis translationis historiam, sex folia chartæ implevit sermone Italico: cujus libelli quamvis exemplum mittere non potuerit, epitomen tamen accuratam excerpit, nobisque commadavit P. Petrus Cladius, Collegii nostri Rector in proxima urbe Sora; unde (quoniam postrema inventionis occasionem et modum exponit enucleatius) hanc etiam habere narrationem, primæ, Translationis expositioni hac ratione subexam.

20 Progressu deinde temporis etc. uti habetur pag. 534 num. 10, 11, 12, 13. Quibus in numeros 21, 22, 23, et 24 conversis, consequenter pro numero 25, expuncto eo qui pag. 535 est numerus 14; subjungatur numerus 25.

25 Quærere nunc posset aliquis etc. solum expungatur lin. 23 hæc verba, quem illimet antea forte crediderant; et lege, quem ipse credi suspicabatur. Denique tractatum hunc totum concludat, quem subjungo, numerus.

Decretum de abrogando festo quod agebatur feria 4 Paschali

26 Porro Aletrinus populus, qui feriam quartam Paschalem jam olim habuerat S. Sixto, tanquam liberatori suæ urbis, sacram; cum occasione prænarratæ inventionis solennius etiam dictam feriam ageret quam antea, eaque res toto reliquo seculo XVI continuata, sub Paulo V innotuisset sacræ Rituum Congregationi; visus est aliquibus reprimendus excessus, cum præjudicia Octavæ Paschalis ritumque ex præscripto Tridentini recens ordinatorum, et ultra communis festivitatis modum progredientis cultus. Sed popularis fervor, magis magisque accensus favoribus miraculosis, quos ab eodem Sancto relatos testabantur, qui ejus honorandi causa

C Aletrium ex omni circum regione frequenter concurrabant, non ferens patienter eam contradictionem, cito obtinuit priori inhibitioni contrarium Decretum, cujus exemplar, a Sylvestro Ayassa communicatum, exhibeo. Cum in Cathedrali ecclesia civitatis Aletrinae corpus B. Sixti Papæ primi et Martyris, non sine miraculo acceptum maxima populi devotione et concursu, summa pietate et religione conservetur et colatur; et in memoriam gratiæ a Deo acceptæ precibus et intercessionibus ipsius Beati, soleant ab immemorable tempore cives ejusdem loci celebrare solennitatem et commemorationem ipsius S. Sixti, feria quarta immediate post Pascha Resurrectionis, cum Missa, processionibus, choreis, et universali totius civitatis ac variorum locorum jubilatione et concursu: quo die felicis recordationis Gregorius Papa XII perpetuis futuris temporibus, omnibus Christi fidelibus dictam ecclesiam a primis Vesperis usque ad occasum solis visitantibus Indulgentiam plenariam concessit; licet alias in sacra Rituum Congregatione resolutum fuerit, ut festum prædicti S. Sixti, juxta regulas Breviarii Romani celebraretur sine choreis et saltationibus, die sexta Aprilis, prout in Marty-

cum indulgentia a Gregorio 13 concessa,

rologio Romano annotatur. Tamen attentis, miraculo, 1) gratia obtenta, Indulgentiæ plenariæ concessione, immemorabili dictæ civitatis consuetudine, eadem sacra Rituum Congregatio, audita relatione Illustriss. et Reverendiss. D. Cardinalis Scraphini, cui hoc negotium fuerat commissum, et de voto et sententia omnium et singulorum Illustriss. et Reverendiss. DD. Cardinalium in Congregatione præsentium, censuit indulgendum, ut in dicta civitate Aletrina commemoratio ejusdem S. Sixti, juxta antiquam consuetudinem, tanquam de festo votivo, celebretur feria quarta immediate post Pascha, cum Missa, Processionibus et cum solitis festis et saltationibus, dummodo una tantum Missa solennis de ipso Sancto celebretur, cum commemoratione de feria quarta Paschæ, et ceteræ Missæ et Officia, tam in Cathedrali quam in omnibus dictæ civitatis ecclesiis, fiant de ipsa feria quarta et Octava Paschæ, et dummodo choræ et saltationes sint honestæ, et non fiant ante ecclesiam. Et sanctissimus D. N. Paulus Papa V, audita Congregationis sententia, annuit, et indultum et gratiam prædictorum confirmavit, die XVII Februarii MDCVII.

a Congregatione Rituum antiquatur.

Dominicus Episcopus Hostiensis Cardinalis Pinellus.
locus + sigilli

Joannes Paulus Lucantius secretarius Congreg.

DE B. ALBERTO PATR. HIEROS.

Pag. 775 ad num. 45 in fine subjunge.

Nobile est autem, quod magni Auberti Miræ ex sorore nepos, idemque in hac Antuerpiensi Cathedrali Ecclesia Canonicus Archidiaconus et Illustriss. ac Reverendiss. D. Episcopi Antuerpiensis Vicarius Generalis librorumque Censor, Aubertus vanden Eede, his visis, animadvertit: videlicet in tota hac Regula nullum inveniri vestigium peculiaris cujusdam erga beatissimam Virginem Mariam devotionis; ac ne Fratribus quidem litterarum imperitis, dum præscribitur Psalmorum loco Dominica oratio certo numero recitanda, addi pariter mandatum de salutatione Angelica; cujus tamen usus non ignotus Ecclesiæ erat, et eo fere tempore per S. Dominicum ejusque sequaces inceperat vehementer celebrari in Europa. Unde vir iste eruditissimus consequens esse censet, præliare istud Mariæ Virginis patrocinium, quo nunc tantopere et tanto jure gloriatur Ordo Carmeliticus, ad S. Alberti tempora nequaquam spectare; sed initium habuisse ab ecclesia nova et ampliori, quam circa extremos Brocardi annos sub titulo B. Mariæ Virginis ædificatam infra ostendimus novum nomen peperisse Eremitis, qui eatenus nuncupabantur a fonte, juxta quem oratorium suum habebant.

E NOT 15

Pag. 776 num. 50 lin. 12 post cognovimus hæc adde. Et tamen antiqui in nostro hoc Occidente monachi (ut de Orientalibus nihil dicam) curiosi fuerant, ut variis scriptis Regulas cognoscerent conferrentque inter se, non tantum Occidentalium, sed etiam Orientalium Patrum: imo nulla videtur in Oriente celebris fuisse Regula, quæ non etiam in Occidente suos habuerit sectatores professoresque, prius quam omnia monasteria Europæa Latini ritus, paulatim concederent in Benedictinam. Colligitur id ex Concordia Regularum, quam S. Benedictus Anianæ Abbas tempore Ludovici Pii conscripsit, ostendens quantum omnes habeant cum Benedictina Regula conformitatem. Extat ea Parisiis edita anno 1638, et notis illustrata ad Hugone Muguardo: in qua cum Benedictina nominatim comparantur ex Orientalibus Regula S. Pachomii, S. Orsiesii S. Macarii duplex, triplex sub nomine Patrum, una anonyma sub titulo Orientalis, ac denique S. Basilii. In codice vero Regularum, quem Holstemium dixi vulgavisse, præter jam nominatas, inventæ sunt etiam Regulae S. Antonii

NOT. 16 Joanni Hieros. attributum librum ignoraverunt antiqui,

A S. Antonii Abbatis, S. Isaie Abbatis, liber S. Athanasii Episcopi Alexandrie de observationibus monachorum, Evagrii monachi sententiae ad monachos, ejusdemque sententiae ad Virgines. Sed nulla uspiam Joannis Hierosolymitani mentio. Et adhuc durum videtur alicui, quod audeat quis contradicere asserentibus librum ab eo scriptum fuisse, qui plurimis in Carmelo et reliqua Syriae monasteriis per plura consequenter secula pro Regula fuerit? aut stramineum dicetur argumentum, ab auctoritate negata praeitum, quando tacent ii, qui ex professo collegerunt quotquot nuncisci potuere scriptas Regulas? Scriptus dico, ne quis obijciat alius, quarum forte mentio uspiam fit, et tamen absunt a Collectionibus praedictis. Jurat porro audire de eo libro, quo tantopere sese jactant multi, quis sit sensus virorum, in discernendis germanis spurisque libris versatissimorum etc.

NOT. 17

His autem tali loco interjectis, expungi poterunt quae habentur pag. 777, in fine num. 34 recipiendi ab his verbis, Nequeo interim animo capere etc.

NOT. 18

Pag. 780 num. 65 dele sex ultimas linas, post verba SS. Joannis et Pauli.

NOT. 19

Pag. 799 num. 144 ad finem Conclusionis adde sequentia.

B Simile judicium, postquam impressus hic Commentarius erat, de eo tulerunt viri in dignitate tam ecclesiastici quam religiosa constituti, et eruditionis nota celebres, ex Italia, Francis, Anglis, Germanis ac Belgis, rogati eum totum accurate legere ac relegere; cum parati essemus, etiam post impressionem, mutare vel omittere, si quid displicuisset. Sed negarunt omnes quidquam mutandum vel omittendum, mirifice probantes singula, nobisque testimonium dantes quod solutissime adstrueretur, quidquid hic affirmatur.

cultus apud
Coptos.

AD DIEM IX

DE S. PROCHORO DIACONO.

NOT. 20

Pag. 816 post. num. 3 adde. In quodam indice alicujus Martyrologii Coptici, a mense Thuth usque ad Amscir inclusive, seu a xxviii Augusti ad xxvi Februarii, nobis Latine reddito, ad xx diem mensis Tuhach, qui Junnarii nostri diei xv respondet, notatur memoriam S. Prochori unius ex LXXII, uti inter Praetermissos ad eam diem dictum est. In aliis hujus generis Calendariis, apud nos et Seldenum in libro de Syne-driis Hebraeorum, nihil tale notatur. Sed bene ad xxvii Julii S. Prochori et sociorum ejus, secundum exemplar quod in Collegio nostro Maronitico Romae habetur, nobisque Latine curavit reddendum Athanasius Kircherus, per Simonem Grutium dicti collegii alumnum.

etiam 19 Ja-
nuarii 9 et 10
Martii.

C Julii S. Prochori et sociorum ejus, secundum exemplar quod in Collegio nostro Maronitico Romae habetur, nobisque Latine curavit reddendum Athanasius Kircherus, per Simonem Grutium dicti collegii alumnum.

NOT. 21

DE S. HUGONE ROTOMAG.

Pag. 835 post. num. 3 haec adde.

qui cultus
antiquior et
depositionis
dies fuisse
videtur

4 Idem simplicem memoriam Hugonis Archiepiscopi adscripsit die XIX Januarii, quod de Rotomagensi ad istum diem inter praetermissos censuimus; uti etiam fecimus ad varios dies Martii, nempe ad diem IX, quando in veteri Martyrologio Casinensi invenimus notatum Hugonem Archiepiscopum cum titulo Confessoris; eaque fideatius quod idem mox sequenti die X inve-

niretur in MSS. Bruxellensi, Neapolitano, Florentino, D Pulsanensi, ubi partim Episcopi partim Archiepiscopi, et semper Confessoris titulo insignitur. Neque etiam nunc ab ea sententia discedendum putamus. Quia autem ea Martyrologia, Martio S. Hugonem adscribentia, omnia externa sunt, opinamur, antiquiores omnes fustos, etiam Francicos, unde ceterae nationes suos auxerunt, Depositionem S. Hugonis tali mense notatos habuisse; postea vero, occasione alicujus Elevationis Translationisve solennius apud Gemmetirum factae, istic in Aprilis tractatum esse festivitatem praecipuam, priori, ut saepe alius notamus, paulatim oblitterata; et sic transisse ad Hasperuses Vedastinosque.

S Qui nuper Archiepiscopatum Rotomagensium Historiam vulgavit, conatus est probabile reddere, quod praeter S. Hugonem de quo agimus, alius ejusdem nominis, scilicet Caroli Magni filius, Abbas Hugo passim nuncupatus, Rotomagens in Sedem tenuerit eaque abdita Gemmetici obierit; et hujus potius corpus esse cruentum, quod fuerit postea Husprum detectum. Quae non credo cum scripturam fuisse, si Hugonis Abbatis historiam melius perspectam habuisset. Tractavit eam perquam erudito libello Juannes Bestius, qui una cum Historia Pictaviensium aliisque ejus opusculis prodit anno 1647 Parisiis, ubi colliguntur omnia scriptorum antiquorum de eo loca; neque quisquam producit qui aliud quam cenobialia monasteria in eum collata a Fratre Ludovico Pro Imperatore dicat: quae cum plura toto teneret Imperio, vulgari cognomento dictus est Abbas, quamvis sui factus arbitrii ritum potius militarem duxerit, quam et milititer finivit, prout ex coevi cujusdam auctoris Annalibus scribit praefatus Bestius. Annalium istorum verba haec sunt, Anno DCCCXLIV Pippini Regis Aquitaniae Duces, Karli, Calvi scilicet, exercitum superant vii Idus Junii: in quo praelio occiderunt Hugo Abbas, patruus Karli, et Ribotho Abbas, Raban quoque signifer cum aliis multis ex nobilioribus. Hic ergo Hugo, neque Episcopus fuit, neque Sanctus: si quis autem suspicari velit, cum inter plures alias Abbatias etiam Gemmeticensem possedisse, eoque ex Tholosanis finibus relictum esse ad sepulturam; eidem poterit verosimile videri. illam S. Hugonis Archiepiscopi et Hugonis Abbatis confusionem ex tali principio natam esse: quam sicut non miramur in MS. Florarium irrepsisse ad praedictum x diem Martii; ita non capimus quo fundamento auctor dicat de Altimontensi monasterio, quae Gemmeticensis dicunt de suo, his verbis: In Hannonia cenobio quod dicitur Altusmons, depositio S. Hugonis Episcopi, de stirpe Karolidarum: hic primo Rotomagensis Episcopus, postea in praefato loco monachus. Fortasse haec quoque Abbatum, quae ad Sabim haud procul Malthodio sita est, possedit Hugo Caroli filius, eo intervallo temporis, quod regularibus Abbatibus vacuum reliquit Catalogus ipsius loci apud Summarthannus seculo viii, ix et x. Au ibi adhuc aliqui alicujus Hugonis, ut Sancti memoria sit, necdum comperi; hoc certum ex Hierogazophylacio Arnoldi Ratisii, non praeterlere Altimontenses, quod hujusmodi ultimus apud se sepultus sit, alias id non praetermisisset indicare Arnoldus; et Molanus inter Natales Sanctorum Belgii voluisset illius meminisse; et in Additionibus ad Usuardum hoc die dubitationis aliquid movisset de eo corpore quod Haspri colitur.

E

F

ANIMADVERSIONES EXTEMPORALES

DANIELIS PAPEBROCHII, HAGIOGRAPHI,

NUNC PRIMUM E MS. EDITÆ.

IN CATALOGOS VETERES ANTIQUIORUM PONTIFICUM

- ANIMADV. 1

Pag. xxvi n. 64. Corrigendum, quid fuisset creatus post sepulturam Pontiani juxta dicta in libro P. Haraect, ubi multa ad catalogos hos Pontificios spectantia correxi aut supplevi, itaque videndus erit hic liber. Composui ego introductionem ad vitam Christi, Petri, Lini, Clementis et in ceteris ad-
- didi chronologica fere omnia ac varia alia in textu catalogorum fundata.

Pag. xxx. n. 79. Julianus L. Facundus error est de diebus xx; sunt enim solum undecim, ut patet a die 18 Febr. ad 7 Octobris.

ANIMADV. 2

IN ACTA SANCTORUM DIEI II APRILIS

- ANIMADV. 3

Pag. 68. Ad vitam Mariæ Ægyptiacæ notanda oratio Manuelis Paleologi post eam legenda ut scribit Allat. de Simeon. *p. 102.* Os ejus Hispali *n. 59 f. 79.*
- Reat. frater abb. Romæ monasterii Reati? conjectum est verosimiliter.

Pag. 119. In Vita S. Franc. de Paula ad caput 6. lit. m. adde de turbis illis agi in Proc. Fur. num. 21.

ANIMADV. 5
- ANIMADV. 4

Pag. 95. S. Musam virginem Reatini suam esse volunt, an quia Probus ejus Pater 15 Martii ep.

IN ACTA SANCTORUM DIEI III APRILIS

- ANIMADV. 6

Pag. 236. Michaelis pueri per Judæos occisi
- martyrium per Malabayta ipse est prætermisus.

IN ACTA SANCTORUM DIEI IV APRILIS

- ANIMADV. 7

Pag. 318. Vita B. Petri Pictav. ep. reservata, ipse prætermisus; quære Febr. 23. Post vitam Roberti de Abrissello reservatum.
- Pag. 326.* Ad S. Isidorum agitur de S. Albito ep. dies ejus incerta, corpus elevatum *n. 13 f. 353.* S. Isidori apparitio quædam ibid. *f. 358.*

ANIMADV. 8

IN ACTA SANCTORUM DIEI VI APRILIS

- ANIMADV. 9

Pag. 565. Annot. i. qui requiritur locus est de laudibus non Basilii, sed Athanasii rursus descriptus in nostro de hoc sancto commen. cap. 3.
- Pag. 568. n. qq.* idem auctori obrepsit error, eodem modo corrigendus.

ANIMADV. 10

IN ACTA SANCTORUM DIEI VII APRILIS

- ANIMADV. 11

Pag. 653. Franciscæ del Serronæ vita duplex per Scampoli et Cancellati in bibliotheca; si quando cultum obtineat.
- Pag. 718.* Corrige Catharinam Ingers cum Christina Coillo.

ANIMADV. 12

IN ACTA SANCTORUM DIEI VIII APRILIS

- ANIMADV. 13

Pag. 736. Obiit in Anglia Margarita Montis acuti Comitissa 1606. Vita habetur compacta post martyrologium Basileense.
- quando nos inchoaveramus 1205; proinde ambiguus est ille character, non item pontificatus in Januario inchoati.
- ANIMADV. 14

Pag. 737. Julianus a S. Augustino minor, indicata quædam, in ordine ad canonizat. MS.
- Pag. 767. n. 17* circa finem dele unde apparet usque ad *epistolam*, quia prius nuntiata fuit Hierosolymis voluntas pontificis et acceptatio Alberti quam Rainerius mitteretur anno 1205.

ANIMADV. 16
- ANIMADV. 15

Pag. 767. n. 16. l. 11 anno Dom. Incarn. mcccvi VI Nonas Martii lege : Innocentii papæ anno viii qui Florentinis a Paschate incipientibus erat adhuc 1204,

IN ACTA SANCTORUM DIEI X APRILIS

- ANIMADV. 17

Pag. 855. Ad commen. de martyribus Afris *n. 5* addendum aliquid de reliquiis Africani Publii Fer-
- rentii in Paulo Petrio 23. Martii in Menæis.

SYNAXARIUM

Ex Menologio, jussu Basilii Imperatoris collecto, ejus sex postremi menses servantur manuscripti in monasterio Cryptæ-ferratæ in Latio.

ΜΗΝ ΑΠΡΙΑΙΟΥ. ΜΗΜΗ ΤΗΣ ΘΣΙΑΣ
ΜΑΡΙΑΣ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΙΑΣ.

I DIC
S. Maria,
Egypt.
2 Aprilis.

Η Ὁσία Μητὴρ ἡμῶν Μαρία πόρνη ποτέρον ἦν, πολλὰς ψυχὰς νέων ἀπολέσασα, διὰ τῆς κατὰ μίξιν ἰδούης, ἐπὶ χρόνοις δεκαεπτά ἐν Αἰγύπτῳ τῇ πορνείᾳ προσμεύουσα· ὕστερον ἔδωκεν ἐκτὴν τῷ Θεῷ, τρώπῳ τοιούτῳ. Ἀπερχομένων τινῶν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα προσκυνῆσαι τὸν τίμιον σταυρόν, ἀπῆλθε καὶ αὐτὴ, καὶ ὑπὸ Ἀγγέλου α' κωλυθεῖσα εἰσελθεῖν εἰς τὸν ναόν, καὶ προσκυνῆσαι τὸ τίμιον ξύλον, ἐλυπήθη· καὶ ὑποσχομένη θυλεῖσθαι τῷ Θεῷ, συνεχωρήθη τὴν εἴσοδον. Τότε συνταξαμένη τῇ Θεοτότῃ διεπέρασε τὸν Ἰορδάνην, καὶ ἤρουνετο ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐπὶ χρόνοις τεσσαράκοντα ἐπτὰ, μηδὲν αὐτῇ ἀνθρώπων ἰδούσα. Ἀλλὰ Θεὸς, θέλων φανερώσαι αὐτὴν, παρεκένευσεν ἀπελθεῖν εἰς τὴν ἐρήμον τὸν Ὅσιον Ζωσιμᾶν, τὸν καὶ τὴν ἐξαγόρευεν αὐτῆς δεξιόμενον, καὶ ὑποστρέψαντα αὐτὴν (ὅτε καὶ τὸν Ἰορδάνην ἐπέρασε ἐπάνω τῶν ὕδατων) καὶ ὕστερον νεκρὸν εὐρόντα αὐτὴν καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς γεγραμμένου εἰς β' κέραμον, καὶ θάψαντα αὐτὴν βοηθήσαντος τοῦ λέοντος.

a *Historia Vitæ nullam Angeli mentionem facit, sed solum occultæ virtutis.*

b *In testam, cum Vitæ omnes habeant, in terra, ἐν τῇ γῇ.*

ΜΗΝΙ ΤΩΙ ΑΥΤΩΙ Β' ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ
ΑΠΦΙΑΝΟΥ ΚΑΙ ΑΙΔΕΣΙΟΥ.

II
SS. Apthiani
et Aedesii MM.
2 et 8 Apr.

Απφιανὸς καὶ Αἰδέσιος, οἱ τοῦ Χριστοῦ Μάρτυρες, ὑπῆρχον ἐπὶ τῆς Βασιλείας Μαξιμιανῶν. Ἐκ μητρὸς μὲν ἀδελφοί, ἐκ τῆς Αὐδίας δὲ γῶρας ὁρμύμενοι, εἰς Βηρυτόν δὲ γενόμενοι, ὑπὸ τοῦ Μάρτυρος α' Παμφίλου, τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν ἐδιδάχθησαν. Ὅθεν κρατηθέντες παρεστήσαν τῷ τῆς πόλεως Ἀρχόντι. Καὶ ὁ μὲν Ἀπφιανὸς πρῶτον κηρύξας τὸν Χριστὸν παρόρησας, πληγὰς κατὰ τοῦ προσώπου ἐδέξατο. Καὶ τοῖς τῶν στρατιωτῶν ποσὶν ἐπὶ γῆς πεσὼν, κατεπατήθη καὶ ἐπικρεμασθεὶς ἐκ τῶν λακτισμάτων, ὀγκάθη καὶ διεροάχη· ἐπιμένων δὲ τῇ εἰς Χριστὸν ὁμολογίᾳ, τῷ βυθῷ τῆς θαλάσσης ἐναπερίσθη, καὶ ἐν αὐτῷ ἐτελεύτησεν. Ὁ δὲ Αἰδέσιος καταδικασθεὶς τιμωρίσθαι ἐν τοῖς τοῦ χαλκοῦ μετállóοις, ἐπέμωθη εἰς Ἀλεξάνδρειαν. Καὶ ἐν μιᾷ ἰδὼν τὸν τῆς Ἀλεξανδρείας Ἀρχόντην, τοῦς ἐκεῖ Χριστιανούς τιμωροῦντα, δραμὸν ἐπληξεν αὐτὸν μετὰ β' ῥάβδου, ὅθεν πολλὰ βασανισθεὶς, καὶ τὸ ὕστερον ἐν τῷ τῆς θαλάσσης πέλῳι ῥιφθεὶς, ἐτελεύτησεν.

a *Eusebius, qui solus et unicus fons est scientiæ de his Sanctis habendæ, Beryti seculares litteras percipisse Apthianum scribit, Aedesium ait S. Pamphili discipulum fuisse, utique Cæsareæ : ubi etiam Apthianus potuit fratris exemplo Christianam fidem esse amplexus An instructore Pamphilo? Id per meram conjectandi licentiam hic asseritur,*

b *De virga tacet alia MSS. et melius : cum Eusebius solum dicat manu percussum Præfectum.*

ΚΑΙ ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ
ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΥ.

S. Polycarpi M.

Καὶ οὗτος ὁ Ἅγιος Πολύκαρπος, ὁ τοῦ Χριστοῦ Μάρτυς, ἐπὶ τῆς βασιλείας ἦν τοῦ θυνσεβοῦς καὶ παρὰ νόμον Ἀπριλίου Τ. Ι

Μαξιμιανῶν, ἐκ τῆς πόλεως Ἀλεξανδρείας, Χριστιανὸς δὲ ὦν, καὶ ζῆλον ἔχων πάλιν πρὸς Θεόν, καὶ θεωρῶν καθελκαστὴν ἡμέραν τοὺς τὸν Χριστὸν ὁμολογοῦντας κρατοῦμένους, καὶ διαφόροις βασάνοις ἐξεταζομένους, οὐχ ὑπέμεινεν· ἀλλὰ προκαθήμενον τὸν Ἀρχόντη ἰδὼν, καὶ τὰ τῶν ἀνθρώπων αἵματα ὥσπερ ὕδατα ἐκχύνοντα, σταθεὶς εἰς πρόσωπον αὐτοῦ, ἤλεγξεν αὐτὸν εἰπών· Ἰνὰ τί τοσούτου ἐπιλάθου τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, κύων ἀκόρεστε, ὅτι τοὺς ὁμογενεῖς καὶ ὁμοφύλους ἀνθρώπους κατακλύπτεις ὡς ξύλα τοῖς ξίφεσι, δι' ὅτι τὸν ἀληθινὸν Θεὸν κηρύττουσι, καὶ τὴν πλάνην τῶν εἰδώλων ἐλέγχουσι, καθὼς καὶ ἐγὼ δούλος Χριστοῦ ὑπάρχω; Ὅθεν εἰς ὀργὴν κινήσας τὸν Ἀρχόντη κρατηθεὶς ἐτιμωρήθη ἰσχυρῶς· καὶ τὸν Χριστὸν διὰ σώματος φέρων μέχρι τέλους, ἀπεκτελέσθη.

ΜΗΝΙ ΤΩΙ ΑΥΤΩΙ Γ' ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ
ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΘΕΟΔΟΣΙΑΣ ΤΗΣ ΠΑΡΘΕΝΟΥ.

Θεοδοσία, ἡ τοῦ Χριστοῦ Μάρτυς, ἦν μὲν ἀπὸ τῆς πόλεως Τύρου, ὁπῶ καὶ δέκατον δὲ ἄγουσα τῆς ἑλικίας χρόνον. Ἐπεὶ Χριστιανὴ ἦν κρατηθεῖσα παρῆσθη τῷ τῆς γῶρας Παλαιστίνης Ἀρχόντι, καὶ ἐρωτηθεῖσα, ὡμολόγησε τὸν Χριστόν, ὅθεν ἐτύθη κατὰ τῶν πλευρῶν καὶ τῶν μαζῶν, καὶ κατακαυχᾶσθαι ἀνέσασθαι τὸν Χριστόν, καὶ θῆσαι τοῖς ἰδώλοις α'. Μὴ πεισθεῖσα δὲ, ἀπεικείσθη ἐν τῇ φυλακῇ, παρὰ γὰρ ἐλπίαν δεξιόμενον τοῦ δεσμοφύλακος, μὴ μόνον ἀσφαλῶς φυλάττεσθαι αὐτήν, ἀλλὰ μὴ δὲ πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτῆς εἰσερχεσθαι τινα, ἣ κομιζέιν αὐτῇ τὰ πρὸς βρώσιν, ἕως οὗ ἀρνήσκηται τὸν Χριστόν, καὶ θῇσι τοῖς λεγομένοις θεοῖς. Μετὰ δὲ πολλῶν ἡμερῶν παραδρομῇ, πάλιν ἐξεληθὺς τῆς φυλακῆς, καὶ ἀναγκασθεῖσα θῆσαι τοῖς ἀκαθάρτοις δαίμοσι, καὶ μὴ ἀνασχομένη ἀκούσαι τοῦτο ἐτιμωρήθη ἀφειδίως πρῶτον εἰς ῥιφθεῖσα ἐν τῇ θαλάσσῃ, παρέδωκε τῷ Κυρίῳ τὸ πνεῦμα αὐτῆς.

III
S. Theodosiæ
V. M.

a

a *Hactenus Eusebius, et mox subjungit mortem in mari illatam : hæc igitur intermedia credibile est accepta esse ex Actis diu post compositis, quorum apud nos æque ac Latinorum fides vacillat.*

ΚΑΙ ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΤΥΝΑΙΚΩΝ ΕΙΡΗΝΗΣ,
ΑΓΑΠΗΣ, ΚΑΙ ΚΙΟΝΙΑΣ.

Ειρήνη, Ἀγάπη, καὶ Χιονία, αἱ τοῦ Χριστοῦ Μάρτυρες, ὑπῆρχον μὲν ἐπὶ τῆς βασιλείας Μαξιμιανῶν, ἐκ τῆς πόλεως Θεσσαλονίκης, διὰ δὲ τὸν θάνατον κατελείπον πάντες, καὶ ἀνῆλθον ἐν ὅρει τινὶ καὶ ἰσχυράῳ, νηστεύουσαι καὶ τῷ Θεῷ προσευχόμεναι. Ἀλλὰ καταμνησθεῖσαι, ἐκρατήθησαν καὶ παρέστησαν τῷ Ἀρχόντι, καὶ ὑπ' ἐκείνου ἀναγκασθεῖσαι ἀρνήσασθαι τὸν Χριστόν, οὐκ ἐπέσθησαν. Ὅθεν τὴν μὲν Ἀγάπην καὶ τὴν Χιονίαν πυρὶ ἀνείλεν, τὴν δὲ Εἰρήνην ἐν ῥήνῳ ἔχουσαν ἱερὰ βιβλία, ἐν οἷς ἀνεγίνωσκον αἱ Ἄγιοι, ἐκείνα μὲν κατέκαυσε πυρὶ, αὐτὴν δὲ προσέταξεν ἀπενεχθῆναι ἐν πορνείῳ πρὸς τὸ μιανθῆναι ὑπὸ τῶν ἀκολαστῶν. Ἀλλὰ σκεπασθεῖσα, ὑπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος, διεφυλάχθη γαθαρά, μηδενὸς αὐτῇ τολμήσαντος προσεγγίσαι. Τοῦτο δὲ μαθὼν ὁ Ἀρχὼν, πάλιν ἤγαγεν αὐτὴν ἐμπροσθεν αὐτοῦ, ἀναγκάζων ἀρνήσασθαι τὸν Χριστόν. Ὡς δὲ οὐκ ἔπεισε, καὶ αὐτὴν πυρὶ α' παρέδωκε· καὶ οὕτω τελευτήσασθαι αἱ τρεῖς, ἀπέλαθον βασιλεῖς οὐρανῶν.

SS. Irenes,
Agapes et
Chionias.

a *Non igni hanc tradidit tyrannus; sed ab impuris manibus ereptam assecutus miles, tenso arcu sagittavit eam, ut habent Acta.*

I • ΚΑΙ

EX MS.
CRYPTÆ-
FERRATÆ

ΚΑΙ ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΚΑΙ
ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ ΝΙΚΗΤΑ.

S. P. Nicetae
C. P.

Νικήτας, ὁ ἐν Ἀγίοις Πατὴρ ἡμῶν καὶ Ὁμολογητὴς τοῦ Χριστοῦ ὑπῆρχεν τῇ συγχωρήσει Θεοῦ ἐπὶ βασιλείας τῶν εἰκονομάχων· πρότερον ἐκ βρέφους κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Χριστοῦ καταλιπὼν πατέρα, μητέρα, ἀδελφούς, συγγενεῖς, οἰκίαν, πατρίδα, πληῖτον, καὶ ἄρων τὸν σταυρὸν αὐτοῦ προθύμως, καὶ ἀκολουθήσας τῷ Χριστῷ, καί γεροντῶς ἄξιως αὐτοῦ μαθητής, Ἀπελθὼν γάρ ἐν τῇ μονῇ τοῦ Μιθελίου, τοσοῦτον ἡγωνίσαστο πρὸς ἀρετὴν, ὥς ὑπερβαλεῖν πάντας τοὺς ἐκεῖ μοναχούς· ἀλλὰ καὶ τοῦ χαρίσματος ἡξιώθη τῶν θαυμάτων· καὶ διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ τῇ παρακλήσει τῶν μοναχῶν ἐγένετο καὶ ἡγούμενος, καὶ καλῶς διεκυβέρνησα τὸ ποίμνιον. Ἐπεὶ δὲ καιρὸς ἐκάλει αὐτὸν πρὸς τὸ μαρτύριον, ἀποστείλαντες οἱ εἰκονόμαχοι προσεκαλέσαντο αὐτόν, καὶ κατηνάγκασαν ἀρνήσασθαι τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων προσκύνησιν· συνελθὲν δὲ τῇ αἰρέσει αὐτῶν· ὥς δὲ οὐκ ἔπεισαν ἐξορίαις καὶ λιμοῖς καὶ ταλαιπωρίαις ὑποβαλόντες, ἀνείλυν.

ΚΑΙ ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΙΩΣΗΦ ΤΟΥ ΠΟΙΗΤΟΥ
ΤΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ.

S. Joseph.
Poete.

Οσίος Ἰωσήφ, ὁ Ποιητὴς τῶν κανόνων ὑπῆρχεν ἐκ τῆς Σικελίας υἱὸς Πλουτίου καὶ Ἀγῆνης. Ἀλούσας δὲ τῆς τούτου πατρίδος ὑπὸ τοῦ τῶν Ἀρῶν ἔθνους ἤλθεν εἰς Θεσσαλονίκην, καὶ ἀπελθὼν ἐν τινι μοναστηρίῳ, καὶ γεροντῶς μοναχὸς ἡγωνίζετο, μελετῶν καὶ τὰς θείας γραφὰς ἐπιμελῶς· δι' ὃ χειροτακηθεὶς καὶ Πρεσβύτερος, μετὰ Γρηγορίου τοῦ Δικαπολίτου εἰς Κωνσταντινούπολιν ἦλθεν· Ἀποσταλὲς δὲ εἰς Ρώμην διὰ τὴν τῶν εἰκονομάχων αἵρεσιν, ἐκρατήθη παρὰ τῶν Σαρακηνῶν, καὶ ἀχθεὶς εἰς τὴν Κρήτην, ἀπεκλείσθη εἰς φυλακὴν. Καὶ μετὰ θάνατον Θεοφίλου τοῦ εἰκονομάχου ἀπολυθεὶς τῆς φυλακῆς, τῇ βοήθειᾳ τοῦ Ἀγίου Νικολάου, ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ λοιδορηθεὶς ἐξωρίσθη εἰς Χερσῶνα. Ἐκεῖθεν δὲ ἀνακληθεὶς, πάλιν ἦλθεν εἰς τὸ Βυζάντιον, καὶ γέρονε Φύλαξ τῶν ἱερῶν σκευῶν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Χορίσματα δὲ ἔχων ἐκ Θεοῦ, πολλοὺς Ἀγίους κανόνι τιμήσας, ἐκοιμήθη.

ΜΝΗ ΤΩΙ ΑΥΤΩΙ Δ' ΑΘΗΝΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΜΑΡ-
ΤΥΡΩΝ ΑΓΑΘΟΠΟΔΟΣ ΚΑΙ ΘΕΟΔΟΥΛΟΥ.

SS. Agatho-
podis et
Theoduli MM.

Αγαθόπους ὁ ἱερώτατος Διάκονος, καὶ Θεόδουλος ὁ εὐλαδέστατος Ἀναγνώστης, οἱ τοῦ Χριστοῦ Μάρτυρες, ὑπῆρχον μὲν ἐκ τῆς πόλεως Θεσσαλονίκης· διὰ δὲ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν κρατηθέντες παρὰ τῶν ειδωλολατρῶν, παρέστησαν τῷ τῆς πόλεως Ἀρχοντι, καὶ κατηναγκάζοντο θῆσαι τοῖς εἰδώλοις· μὴ πειθόντες δὲ ἀπεκλείσθησαν εἰς φυλακὴν· καὶ τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἴδον ἀμφοτέρωι τοιαύτην ὕπνασιν. Ἐδοξάν πλοῦν ἐπιβῆναι, καὶ πλέειν ἐν τῇ θαλάσσῃ· κλύδωνος δὲ σφοδροῦ γεγονότος, ἰδεῖν τὸ πλοῖον συντριβέν, καὶ τοὺς ἐμπλέοντας καταποντισθέντας, ἑαυτοὺς δὲ μόνους περισωθέντας, καὶ εἰς ὅρος ὑψηλὸν ἀνελθόντας. Ἐδήλου δὲ τὸ ὄραμα, τὴν διὰ θαλάσσης αὐτῶν τελείωσιν, καὶ τὴν εἰς οὐρανὸν ἀνάβασιν. Καὶ γὰρ ἅμα πρῶτ' τῆς φυλακῆς αὐτοὺς ἐξαχρών ὁ Ἀρχων ἠνάγκασε θῆσαι τοῖς εἰδώλοις· μὴ πεισθέντας δὲ, τῷ θυτῷ τῆς θαλάσσης ἐνέριψεν· καὶ οὕτως ἐτελειώθησαν.

ΜΝΗ ΤΩΙ ΑΥΤΩΙ Ε' ΑΘΗΝΙΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΜΑΡ-
ΤΥΡΟΣ ΦΕΡΒΟΥΘΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΥΝΟΔΙΑΣ
ΑΥΤΗΣ.

S. Pherbutae
et Socior. MM.
22 Aprilis

Η τοῦ Χριστοῦ Μάρτυς Φερβούθη, μετὰ τὴν ἄθλησιν καὶ τελείωσιν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς Συμεῶν τοῦ Ἐπισκόπου, ἐν οἰκίᾳ καὶ ἡσυχάζουσα μετὰ τῆς ἀδελφῆς καὶ τῆς δούλης αὐτῆς, ἐδιδάσκετοὺς προσερχομένους αὐτῇ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν· Ἐφθόνουν δὲ οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ διεπρίνοντο, καὶ ἐυρόντες πρόφασιν ἐφόνευσαν αὐτὰς τρόπῳ τοιούτῳ.

Ἡ τοῦ Βασιλέως τῶν Περσῶν Σαβωρίου γυνὴ, περιεποιεῖτο τοὺς Ἰουδαίους· ἐπὶ δὲ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκείνου ἡσθένησε, προσήλθον αὐτῇ, καὶ διέβαλον τὰς Ἀγίας, ἐπιόντες οὕτως· Ὅτι διὰ τὸ φονεῖσθαι παρὰ τοῦ ἀνδρός σου τὸν Ἐπίσκοπον Συμεῶνα, αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ κατεργάσαντο σε διὰ μαγείας, ὅπως ἀποθάνης· ἀλλ' εἰ βούλει ὑγιαῖναι, πρόσταξον, καὶ σχισθήτωσαν μέσον, καὶ κρεμασθήτωσαν τὰ δίχοτομήματα αὐτῶν, καὶ δίελθε μέσον, καὶ ὑγιανεῖς. Καὶ τούτου γενομένου, αἱ μὲν Ἀγίαι ἀπέλαβον τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· ἡ δὲ Βασίλισσα, πρὸς τὸ μὴ ὑγιαῖναι, ἐκλήρονόμησε καὶ γεγενῆσιν.

ΜΝΗ ΤΩΙ ΑΥΤΩΙ Σ' ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ
ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΕΥΤΥΧΙΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ.

VI
S. P. Eutychii
Patr.

Εὐτύχιος, ὁ ἐν Ἀγίοις Πατὴρ ἡμῶν, ὑπῆρχεν ἐπὶ τῆς Βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου· ἦν δὲ ἐκ τῆς γῆρας Φρυγίας, Καλῶς δὲ ἀνατραφεὶς ὑπὸ Ψυχίου τοῦ Πρεσβυτέρου καὶ θαυματουργοῦ, πάππου αὐτοῦ ὄντος, καὶ τὰ ἱερὰ γράμματα εἰς ἄκρον ἐμμελετήσας, προσελήφθη παρὰ τοῦ Ἐπισκόπου Ἀμασείας. Καὶ γεροντῶς μοναχός, εἶτα Πρεσβύτερος, ἡσύχασεν ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἀγίου Μελετίου. Τῆς δὲ πέμπτης Συνόδου παρὰ Ἰουστινιανοῦ συγκροτηθείσης, τοῦ Ἀμασείας ἀσθενούντος, ἀπεστάλη αὐτῷ ἐκείνου, καὶ διέπρεψεν ἐν τῇ Συνόδῳ, ὥς καὶ τὸν Πατριάρχην Μηνᾶν ἐπεῖν, Ὅτι οὕτως ἐστὶν ὁ διαδοχός μου. Ἐξ οὗ καὶ μετὰ τελευτῆς ἐκείνου γίνεται Πατριάρχης, καὶ προσκρούσας πρὸς τὸν Βασιλέα ἐξορίζεται· μετὰ θάνατον δὲ Ἰουστινιανοῦ ἀπέλαβεν τὸν θρόνον αὐτοῦ παρὰ Ἰουστίνου καὶ Τιβερίου· καὶ πολλὰ θάματα ποίησας, καὶ μεγάλου θανατικοῦ δι' εὐχῆς ἀνάστασεως ὁρμήν, καὶ Τιβερίου ἐπὶ τὸν θάνατον, ὥς καὶ πρότερον τὴν βασιλείαν, ἐκοιμήθη ταφείς ἐν τοῖς ἁγίοις Ἀποστόλοις.

ΚΑΙ ΑΘΗΝΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΡΗ' ΜΑΡΤΥΡΩΝ
ΤΩΝ ΕΝ ΠΕΡΣΙΔΙ ΤΕΛΕΙΩΘΕΝΤΩΝ.

Σαβώριος ὁ δυσσεβής, Βασιλεὺς Περσῶν, κατὰ τῆς ἐπικρατείας τῶν Ρωμαίων, κούρσεύσας αὐτῷ ἐν Κωνσταντινῷ Βασιλεῶς Ρωμαίων (τοῦ Θεοῦ τοῦτο συγχωρήσαντος, διὰ τὴν τότε κινήθεισαν αἵρεσιν τοῦ ματαίουφρονος Ἀρείου, τοῦ καὶ αὐτὸν τὸν Βασιλέα πείσαντος τὰ ὅμοια φρονεῖν) ὑπὸ Εὐσεβεῖον τοῦ Πρεποσίτου Ἀρεϊανὸν ὄντος, πολλὰ κάστρα καὶ χώρας ἀφάνισας, πολλὴν ἀνελάνετο αἰχμαλωσίαν ἐκ τῶν Χριστιανῶν· ὧν, οἱ μὲν ἐσφάγησαν, οἱ δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν ἐτελειώθησαν· ἑκατὸν δὲ καὶ πεντήκοντα μόνον περιλεισθέντες, ἀπὶχθησαν εἰς Περσίδα, δεδεμένοι ταῖς αλύσεσι, καὶ παρεδόθησαν τῇ φυλακῇ, καὶ ἐταλαιπωροῦντο ἐν αὐτῇ ἐπὶ ἡμέραις πολλαῖς. Εὐκαιρήσας δὲ ποτὲ Σαβώριος ἀπὸ τῶν ματαίων πραγμάτων, καὶ ἀνάψας πυρὰν μεγάλην, ἐξήγαγε τοὺς Ἀγίους τῆς φυλακῆς, καὶ ἠνάγκασεν ἀρνήσασθαι τὸν Χριστὸν καὶ θῆσαι τῷ πυρὶ. Ὡς δὲ οὐκ ἔπεισεν, ἀνέβαλεν αὐτοὺς εἰς τὸ πῦρ· καὶ οὕτως ἐτελειώθησαν.

SS. Cl. Marty-
rum in
Perside.
a

a Κουρσένω incursionem facio, prædas ago, vox Græco barbara : quomodo Κουρσος et κούρσον apud Codinum et alios sequioris ævi accipitur pro præda. Ita mox: Praepositus et Castra a Latinis sumuntur.

ΜΝΗ ΤΩΙ ΑΥΤΩΙ ΕΖ' ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ
ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΓΕΟΡΓΙΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΜΙ-
ΤΤΑΠΗΗΣ.

Γεώργιος, ὁ ἐν Ἀγίοις καὶ θεοφόρος Πατὴρ ἡμῶν, ὁ θερμότατος Ὁμολογητὴς τοῦ Χριστοῦ, ἦν υἱὸς εὐγενῶν καὶ πλουσίων καὶ εὐσεβῶν γονέων· ὧν τὸν μὲν πλοῦτον μισίσας, τὴν δὲ εὐσέβειαν ἀγαπήσας, καὶ εὐγενεῖας καὶ δόξης καταφρονήσας διὰ τὸν πρὸς Χριστὸν πόθον, ἀπελθὼν ἐν μοναστηρίῳ ἐγένετο μοναχός, ἐν ᾧ καὶ ἄλλας μὲν πολλὰς κατέργησεν ἀρετάς, ἐξαιρέτως δὲ τὴν ἐλεημοσύνην

VII
S. P. Georgii
Ep. Confess.

μοσύνην· ὅλην γὰρ τὴν ἡμέραν, κατὰ τὸν Δαβὶδ, ἐλεῶν καὶ θανείζων οὐκ ἐπαύετο. Διὰ τοῦτο οὖν, παρακλήσει τοῦ κλήρου τῆς ἐν Μιτυλήνῃ ἐκκλησίας, χείροτονεῖται Ἐπίσκοπος, τῆς ἰσῆς ἐλεημοσύνης ἐχόμενος. Ἐπεὶ καὶ ἡ τῶν εἰκονομάχων αἵρεσις ἀνεφάνη, ἐκείνης μὲν κατέστη ἀντίμαχος, τῆς δὲ ὀρθοδόξιας ὑπέρμαχος. Αὐτός δὲ τὰς σεπτὰς εἰκόνων τιμὴν καὶ προσκυνοῶν, καὶ τοὺς ἄλλους διδάσκων, πολλὰ δὲ θαύματα ἐργαζόμενος, προέβη δι' ἀποκαλύψεως καὶ τὴν ἐκυτοῦ τελευταίην, ἀστέρας θείου ταυτὴν δηλώσαντος· καὶ οὕτω πρὸς Κύριον ἐξεδήμενεν.

KAI AΘΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΚΑΛΔΙΟΠΙΟΥ.

Καλλιόπιος, ὁ Μάρτυς τοῦ Χριστοῦ, ἐπὶ τῆς Βασιλείας ὑπῆρχε τοῦ Μαξίμιανου, ἐκ τῆς χώρας μὲν Παμφυλίας, υἱὸς δὲ Θεοκλείας τινός, Χριστιανῆς πλουσίας. Τραφεὶς δὲ παρὰ τῷ μητέρι εὐσεβῶς, καὶ ταῖς θείαις ἐμελετήσας γραφαῖς, διωγμῷ ἐπικειμένον, ἀπῆλθεν αὐτόκλητος εἰς Πομπηιοῦπολιν, καὶ σταθεὶς ἔμπροσθεν τοῦ Ἱερωμένου Μαξίμου, ὡμολόγησε τὸν Χριστόν. Δεθεὶς οὖν τὰς χεῖρας ὀπίσω, καὶ τυφθεὶς ἀφειδῶς, ἐβλήθη ἐν τῇ φυλακῇ. Συνεισῆλθε δὲ καὶ ἡ μητὴρ αὐτοῦ, καὶ ἀπεσπόγγιζε τὰ αἵματα αὐτοῦ· δοὺς γὰρ πάντα τὸν πλοῦτον αὐτῆς τοῖς πτωχοῖς, ἠκολούθη τῷ υἱῷ. Ἐκβλήθει δὲ τῆς φυλακῆς κατεδικάσθη σταυρωθῆναι, οὐκ ἐν τῷ πάθει μόνον κοινωνῶν τῷ Χριστῷ, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις· καὶ γὰρ ἡ μεγάλη πέμπτῃ ἦν ὅτε ἐσταυρώθη. Δοῦσα δὲ ἡ μητὴρ αὐτοῦ τοῖς θημίαις πέντε χρυσίνους, παρεκάλει αὐτοὺς μὴ ὁμοίως τῷ Χριστῷ σταυρῶσαι τὸν υἱόν αὐτῆς, ἀλλὰ κατὰ κεφαλῆς. Καὶ σταυρωθεὶς ὥρα τρίτῃ τῆς παρασκευῆς, παρέδωκε τὸ πνεῦμα· καὶ ἐπιπεσούσα αὐτῷ ἡ μητὴρ αὐτοῦ ἀφῆκε τὴν ψυχὴν.

KAI AΘΛΗΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ ΡΟΥΦΙΝΟΥ ΔΙΑΚΟΝΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΥΝΟΔΙΑΣ ΑΥΤΟΥ.

Επὶ τῆς βασιλείας τοῦ παρανόμου Μαξιμίνου, διωγμῷ μεγάλῳ κατὰ τῶν Χριστιανῶν κινήντο, πᾶς ὅστις τὸν Χριστόν ὡμολόγη, ὑπὸ τῶν εἰδωλόλατρῶν κρατούμενος, καὶ πολλαῖς βασάνοις καθυποβαλλόμενος, τελευταίου θανάτῳ παρεδίδου. Ὑπάρχον δὲ κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν καὶ ὁ Ἅγιος Ρούφινος· Διάκονος τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, καὶ πολλοὺς διδάσκων ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ ἐκρατήθη, καὶ ἀπεκλείσθη εἰς φυλακὴν. Αὐτὴν δὲ τις Χριστιανή, ἐπισκεπτομένη αὐτόν, ἐκρατήθη καὶ αὐτή. Καὶ ἀμώτεροι παραστάντες τῷ Ἀρχοντι καὶ τιμωρηθέντες, εἴτα θανατωρνήσαντες, παρεστένευσαν τοὺς παρεστῶτας διακόνους στρατιῶτας πιστεῦσαι, τῷ Χριστῷ. Καὶ παραυτίκα ὁργισθεὶς ὁ Ἀρχὼν προσέταξεν ἅπαντας μαχαίρᾳ θανατωθῆναι. Καὶ δῆσαντες αὐτοὺς οἱ δῆμιοι, ἤγαγον ἐπὶ τὸν τόπον τῆς τελευτήσεως· καὶ ἀπεκεφαλίσαν ἅπαντας, εὐχαριστοῦντας τῷ Κυρίῳ μέχρι τέλους.

ΜΗΝΙ ΤΩΙ ΑΥΤΩΙ Η' ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΠΑΥΣΙΛΙΠΟΥ.

Παυσίλυπος, ὁ τοῦ Χριστοῦ Μάρτυς, ὑπῆρχεν ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ παρανόμου καὶ δυσσεβοῦς Ἀδριανῶ· διαγινώσκεις δὲ ὅτι τὸν Χριστόν σέβεται, καὶ διδάσκει ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, κρατήθει καὶ δεθείς, προσήχθη τῷ Βασιλεῖ· καὶ παραστὰς αὐτῷ, ἠρωτήθη εἰ τὸν Χριστόν ὁμολογεῖ Θεόν. Καὶ παρρησίᾳ κηρύξας αὐτὸν Θεὸν ἀλητὴ καὶ ποιητὴν τοῦ παντός, παρεδόθη τῷ τῆς χώρας Εὐρώπης Ἐπαρχῷ, καὶ τύπεται βάθοις ἀφειδῶς· τρίκαισιαις φοραῖς. Ἀνελεῖς δὲ τῆς βασάνου, πάλιν ἠναγκάσθη ἀρνήσασθαι τὸν Χριστόν, καὶ θῆσαι τοῖς εἰδωλοῖς· καὶ μὴ πεισθεὶς, ἐδέθη καὶ ἀπήγετο εἰς τὸ ἀποκεφαλισθῆναι. Καὶ ἐν τῇ ὁδῷ τῶν δεσμῶν διαρρήχθέντων, ἐπέτεινεν ἐαυτὸν πρὸς τὸ φυγεῖν. Καὶ τοῦ μὲν ξίφους ἐλυτρώθη· εἰς τόπον δὲ τινα διασωθεὶς, καὶ σταθεὶς, καὶ Θεῷ προσευξάμενος, ἀπέδωκε τὴν μαρτυρικὴν αὐτοῦ ψυχὴν προθύμως τῷ Θεῷ,

ἀπολαβὼν στέφανον ἀμάρταντον καὶ ζωὴν ἀχώρητον.

KAI ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΚΕΛΕΣΤΙΝΟΥ ΠΑΠΑ ΡΩΜΗΣ.

Κελεστίνος, ὁ ἐν Ἀγίοις Πατὴρ ἡμῶν, ὑπῆρχεν ἐπὶ τῆς Βασιλείας Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ῥωμαίων, πᾶσαν ἀρετὴν κατορθώσας, καὶ πᾶσαν θείαν γραφὴν ἐμελετήσας. Μετὰ δὲ τελευταίων χρόνων Ἐπισκόπων Ἰννοκεντίου, Βονιφατίου, Ζωσίμου, προχειρίζεται Πάπας τῆς μεγάλῃς Ῥώμης· συντρέχον δὲ τῷ βίῳ ὁλόγως αἰδέσιμον αὐτὸν τοῖς πᾶσι ἀπέθανεν καὶ θανατώσιν· καὶ ἐν ἄλλοις μὲν πολλοῖς, ἐξαίρετως δὲ ἐν τῇ τῶν ὁρθῶν δογματῶν ὑποτυπώσει, καὶ διαλέξει. Καὶ γὰρ σὺν τῷ Ἀγίῳ Κυρίλλῳ δι' ἐπιστολῆς δογματικῆς πλήρως ὀρθοδόξιας, ἣν ἀπέστειλεν ἐκ Ῥώμης ἐν τῇ συνόδῳ τῇ ἐν Ἐφέσῳ, τὸν δυσσεβῆ Νεστόριον καθείλε, καὶ τῆς τῶν ὀρθοδόξων ἐξήλασεν Ἐκκλησίας, βλασφημοῦντα εἰς τὸν ὕιόν τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς τὴν Ἀγίαν Θεοτόκον. Ἐπεὶ δὲ καὶ δι' ἄλλων δογμάτων τὰς τῆς ἀνατολῆς Ἐκκλησίας τῆς τούτου λύμης ἠλευθέρωσεν, καὶ πολλοὺς φωτίσας ἐτελεύτησεν ἐν εἰρήνῃ.

ΜΗΝΙ ΤΩΙ ΑΥΤΩΙ Θ' ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΒΑΔΙΜΟΥ ΤΟΥ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ.

Βάδιμος, ὁ Ὅσιος ὑπῆρχε μὲν ἐκ τῆς χώρας Περσῶν, πλουσίῳ δὲ γυνέῳ υἱός· ὃν τελευτησάντων, ἅπαντα τὸν πλοῦτον σκορπίσας εἰς τοὺς πένητας, ἀπελθὼν εἰς μοναστήριον, ἐγένετο μοναχός, εἴτα καὶ Ἀρχιμανδρίτης. Κηρύττων δὲ τὸν Χριστόν, πολλοὺς ἐπ' αὐτὸν ἐπιστρέφον ἐδάπτει. Καὶ μαθὼν τοῦτο Σαδῶριος, ἀποστείλας ἐκράτησεν αὐτόν σὺν ἐπὶ τὰ μαθηταῖς αὐτοῦ, καὶ ἀπέκλεισεν αὐτόν εἰς φυλακὴν. Καὶ μετὰ τέσσαρας ἡμέρας προσέταξεν ὁ Σαδῶριος τοῖς θημίαις, ἐκβαλεῖν αὐτόν· τῆς φυλακῆς, καὶ ἀποκεφαλίσαι. Ἐνὰ δὲ τῶν αὐθιῶν, Νηρσάν ὀνόματι, πρότερον ὄντα Χριστιανόν, ἀρνήσαντα δὲ τὸν Χριστόν διὰ τὸν φόβον, γυμνούντα τὸ ξίφος τὸ ἀποκεφαλίσαι αὐτούς, ἰδὼν ὁ Ἅγιος καὶ στεναξαί, ἐταλάνισε, καὶ ὑπέμνησεν αὐτόν τῆς μελλούσης ἡμέρας τὴν ἀνταπόδοσιν. Ὁ δὲ Νηρσάς, ἀρξάμενος τρέμειν ἀπὸ τοῦ φόβου, δέδωκε τῷ ἁγίῳ πληγὰς τέσσαρας· καὶ οὕτω βίᾳ πολλῇ παρέδωκε τὸ πνεῦμα.

a Non fuit proprie Narsas unus lictorum : sed ad suae apostasiae confirmationem iussus est in Badimo partes ogere lictoris, quamvis Principatu civitatis Arix insignitus, uti constat ex Actis.

KAI AΘΛΗΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ, ΤΩΝ ΕΝ ΠΕΡΣΙΔΙ ΤΕΛΕΙΩΘΕΝΤΩΝ.

Σαδῶριος, ὁ τῶν Περσῶν Βασιλεὺς, ἐκστρατεύσας κατὰ τῆς τῶν Ῥωμαίων γῆς, κατὰ τὸ πεντηκιστὸν τρίτον ἔτος τῆς αὐτοῦ βασιλείας, καὶ νόμῳ πολέμου πολυάνθρωπον πόλιν ἐλών, τοὺς ἐν αὐτῇ μὲν στρατιῶτας πάντας ἐφόβευσε, τὸν δὲ ἀπόλεμον ὄχλον, οἷον γέροντας, γυναῖκας, παῖδια, καὶ τὸν Ἐπίσκοπον Ἡλιόδωρον, καὶ τοὺς Πρεσβυτέρους, καὶ τοὺς Διάκονους, καὶ πάντας τοὺς ἐν τῷ Κλήρῳ περιποιήσαντο. Μέλλων οὖν τελευτᾶν ὁ Ἐπίσκοπος Ἡλιόδωρος, ἐχειροτόνησεν αὐτὸν αὐτοῦ Ἐπίσκοπον ἐκ τῶν Πρεσβυτέρων ἑνα. Καὶ τῆς ἐξ ἔθους δοξολογίας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀναφερομένης τῷ Θεῷ, ἀπελθὼν τις τῶν Περσῶν, εἶπε τῷ Σαδῶρίῳ· Ὅτι οἱ παρὰ σοῦ συγχωρηθέντες ἔχον Χριστιανοί, ἑνα ἐξ αὐτῶν πρῶτον ποικεραντες, τῆς μὲν θρησκείας ἡμῶν καταδρασσημοῦσι, τῆς δὲ σῆς ἐξουσίας καταφρονοῦσι. Τότε ἀχθέντες, ἠναγκάσθησαν προσκυνῆσαι τῷ ἡλίῳ· μὴ πεισθέντες δὲ ἅπαντες ἀπεκεφαλίσθησαν.

KAI AΘΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΕΥΨΥΧΙΟΥ, ΤΟΥ ΕΝ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑ.

Ευψύχιος, ὁ τοῦ Χριστοῦ Μάρτυς, ὑπῆρχεν ἐπὶ τῆς βασιλείας

S. Mart. Calliopil.

S. Rufini et Sociorum MM.

VIII
S. Pausilipi M.
15 Aprilis.

EX MS. CRYPTÆ-FERBATÆ

S. Coelestini PP.
6 Aprilis.

IX
S. Badimi MM.

SS. Martyres in Perside.

S. Eupsychii M.
βασιλείας

EX MS.
CRYPTÆ-
PERRATÆ

βασιλείας τοῦ παραδύτου Ἰουλιανοῦ, ἀπὸ τῆς χώρας τῶν Κοιπποδοκῶν· ἀνεπίληπτον δὲ βίον καὶ γνώμην κεκτημένους ἀπλοῦν, εἶχε καὶ πόθον πολλὸν εἰς Χριστόν. Ὁρῶν δὲ τοὺς εἰδωλολάτρους ἀπερχομένους εἰς τὸν ναὸν τῆς λεγομένης Τύχης καὶ θύοντας, εἰς τὴν πιστεύων ὁ παραδύτης Ἰουλιανὸς θυσίαν καθεκάστην προσέφερεν, ζήλῳ θεῶν κινηθεὶς, καὶ Χριστιανῶν τινῶν προσλαθέμενος, ἀπελθὼν κατέστρεψεν αὐτὸν ἐκ βάρβρον, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ συνέτρεψεν εἰδωλά. Μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ παραδύτης, ὠργίσθη σφοδρὰ, καὶ ἀποστείλας ἐκράτησεν ἅπαντας· καὶ τοὺς μὲν ἄλλους τῶν ἰδίων στερούσας, κακώσας ποικίλαις ὑποθαλάμῃς, ἐξώρισεν· τὸν δὲ Μάρτυρα Εὐθύχιον, ὡς αἰτίον γενόμενον τοῦ τοιούτου θράματος, πρῶτον μὲν ἀπέκλεισεν εἰς φυλακὴν· ἔπειτα τῆς φυλακῆς ἐκδολὼν, καὶ πολλὰ βασανίσας, καὶ καταναγκάσας ἀρνήσασθαι τὸν Χριστόν, καὶ μὴ πείσας, ἀπεκεφαλίσεν.

ΜΗΝΙ ΤΩΙ ΑΥΤΩΙ Γ' ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΤΕΣ-
ΣΑΡΑΚΟΝΤΑ ΜΑΡΤΥΡΩΝ ΤΕΡΕΝΤΙΟΥ, ΑΦΡΙ-
ΚΑΝΟΥ, ΚΑΙ ΤΩΝ ΛΟΙΠΩΝ.

Τερέντιος, ὁ τοῦ Χριστοῦ Μάρτυς, μετὰ τῆς συνοδείας αὐτοῦ, ὑπῆρχεν ἐπὶ τῆς βασιλείας Δεκίου, ἐκ τῆς χώρας Ἀφρικῆς· διωγμῷ δὲ κινηθέντος, καὶ τῶν Χριστιανῶν φονευομένων, πολλοὶ φοβηθέντες καὶ ἀναγκασθέντες θῆσαι, καὶ μὴ πεισθέντες, ἀπεκλεισθήσαν εἰς φυλακὴν παρὰ τοῦ Ἡγεμόνος Ἀφρικῆς. Εἶτα τῆς φυλακῆς ἐξελθόντες πάλιν ἠναγκάσθητο ἀρνησάσθαι τὸν Χριστόν, βασανίαις πολλαῖς ἐξεταζόμενοι· πρῶτον γὰρ ἐτύφθησαν ἕως ἐφάνησαν τὰ σπλάγγνα αὐτῶν, ἔπειτα σκεδασθεὶς αὐτοὶ πρὸς τὴν ψύα διετρυπήθησαν, καὶ ὅθως καὶ ἄλλως ἐπεγέθησαν. Ἐπὶ δὲ προσευξάμενοι τὰ ζώοντα, καὶ τοὺς βρωμοὺς, καὶ τοὺς ναοὺς κατέστρεψαν, οἱ μὲν τριάκοντα ἐξ ἑξήκοντος κατεφάρμακται, οἱ δὲ τέσσαρες, χεῖρας καὶ πόδας δεθέντες, ἐνεδελήθησαν εἰς φυλακὴν· καὶ μετὰ ταῦτα τῆς φυλακῆς ἐξελθόντες ἀπεκεφαλίσθησαν καὶ αὐτοί.

α Συμβολίον pro Subula etiam Suidas usurpat, ψόν pro tergo, an alibi invenitur nescio: sunt quibus ψύη suprema cutis est, quam hic etiam significari potius quam tergum hand abs re suspicaberis.

ΚΑΙ ΜΗΜΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ
ΑΓΑΒΟΥ.

Αγαθος, ὁ τοῦ Χριστοῦ Ἀπόστολος, πολλῶν καὶ ἄλλων ἀγαθῶν διὰ τὴν αὐτοῦ ἀρετὴν παρὰ Θεοῦ ἀξιωθεὶς, ἐδέξατο καὶ προφητικὸν χάρισμα· καὶ γὰρ τὴν ζώνην τοῦ μεγάλου Ἀποστόλου Παύλου λαβὼν, καὶ αὐτοῦ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας δεσμήσας, προσήτευσεν εἰπὼν, Ὅτι λέγει τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, Τὸν ἄνδρα οὗ ἐστὶν ἡ ζώνη αὕτη, οὕτως ὀφείλουσιν εἰς Ἱερουσαλὴμ οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ μαστιγώσουσιν. Καὶ προφητεύσας ἤλθενσαν· ἀπελθόντα γὰρ τὸν ἅγιον Παῦλον εἰς Ἱερουσαλὴμ, οὐ μόνον ἐδέσμευσαν οἱ Ἰουδαῖοι, ἀλλὰ καὶ φονεῦσαι ἐπεχείρησαν. Καὶ ταῦτα μὲν πρότερον· ὕστερον δὲ καὶ ἄλλα πλείστα προφητεύσας, καὶ τὸ λαχὼν αὐτῷ μέρος τῆς οἰκουμένης τῇ διδασκαλίᾳ αὐτοῦ καὶ ταῖς ἀπείροις θαυματουργίαις φωτίσας, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν Θεοῦ τὸ καταπιστευθὲν αὐτῷ ποίμνιον ἀγαγὼν, καὶ τῶν εἰδωλῶν τὴν θρησκείαν καταβαλὼν καὶ καταλύσας, ἐν εἰρήνῃ ἐτελειώθη.

ΜΗΝΙ ΤΩΙ ΑΥΤΩΙ ΙΑ' ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ
ΙΕΡΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΑΝΤΙΠΑ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΠΕΡ-
ΓΑΜΩΝ.

Αντίπας, ὁ τῶν θαυμάτων ἀντίπαλος, ἦν ἐπὶ τῶν χρόνων Δομετιανοῦ τοῦ Βασιλέως κατὰ τὸν καιρὸν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ὅτε καὶ ὁ Θεολόγος Ἰωάννης ἐξώριστος ὑπῆρχεν εἰς Πάτμον τὴν νῆσον. Ὑπάρχων δὲ Ἐπίσκοπος α Περγάμου, πάντῃ γέμων ὢν, ἐκράτηθη παρὰ τῶν εἰδωλολατρῶν, τῶν θαυμάτων ἐμφανισάντων αὐτοῖς, καὶ εἰπόντων, μὴ δύνασθαι τὸν τόπον οἰκεῖν διὰ τὸν Ἀντίπαν. Διὰ τοῦτο ἄγχεῖς πρὸς τὸν Ἡγεμόνα, καὶ καταναγκασθεὶς ἀρνήσασθαι τὸν Χριστόν καὶ θῆσαι τοῖς εἰδώ-

λοις, καὶ μὴ πεισθεὶς, ἀλλὰ μάλλον ἐκ παραδείγματος ἐλέγχας τὴν πλάνην τῶν Ἑλλήνων, φήσας ἀρχαίαν μὲν αὐτὴν εἶναι, κακὴν δὲ (καὶ γὰρ ὁ Ἡγεμὼν τοῦτο προεδάλετο, ὅτι ἀρχαία μὲν ἐστὶν ἡ τῶν Ἑλλήνων θρησκεία, νέα δὲ ἡ τῶν Χριστιανῶν· καὶ ὁ Ἅγιος ὅτι Καὶν παλαιὸς μὲν γέγονεν, ἀλλὰ φονεὺς τοῦ ἀδελφοῦ) ἐνεδελήθη ἐν χαλκῇ βοῇ πυρῶνεντι, καὶ ἐτελειώθη.

a Episcopum nemo antiquior appellavit, fuisse tamen sentiunt Græci, qui eum ut Ἱερομάρτυρα colunt, toto Officio ecclesiastico.

ΜΗΝΙ ΤΩΙ ΑΥΤΩΙ ΙΒ' ΑΘΛΗΣΙΣ ΑΓΙΟΥ
ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΑΡΤΕΜΩΝΟΣ

Αρτέμων, τοῦ Χριστοῦ Μάρτυς, ἦν ἐπὶ τῆς Βασιλείας Διοκλητιανοῦ, Πρεσβύτερος ὑπάρχων τῆς ἐν Λαοδικείᾳ ἀγίας ἐκκλησίας· πρὸ ἐνός δὲ ἐνιαυτοῦ τῆς τελειώσεως αὐτοῦ, εἰσελθὼν ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἑλλήνων μετὰ Σισινίου τοῦ Ἐπισκόπου αὐτοῦ, κατέστρεψε τὰ εἰδωλά. Καὶ μαθὼν τοῦτο παρὰ τῶν εἰδωλολατρῶν ὁ τῆς χώρας Ἄρχων, ἀπῆλθε κρατῆσαι τὸν Ἐπίσκοπον, καὶ νοσήσας ἐκινδύνευσεν. Εἶτα ἐμήνυσε τῷ Ἐπισκόπῳ εὐχασθαι ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ εἰ τύχῃ ὑγείας, χρυσὴν εἰκόνα ἀναστήσειν αὐτῷ. Ὑγιάνας οὖν, ἀπῆρχετο πρὸς Καيسάρειαν· καὶ κατὰ τὴν ὁδὸν εὐρών Ἀρτέμωνα τὸν Πρεσβύτερον, ἐκράτησεν αὐτόν· καὶ δάσας ἔσυρε, καὶ ἀπαγχίων εἰς τὴν πόλιν, ἀπέκλεισεν εἰς φυλακὴν. Εἶτα ἠνάγκασεν ἀρνήσασθαι τὸν Χριστόν· καὶ μὴ πείσας, μέλη τινὰ τῶν σαρκῶν αὐτοῦ ἐντεμόν, ὥπτησεν ἐν ἐσχάρᾳ. Καὶ τότε ἐκκαέντος λείψτος ἐπὶ τῷ ἐμβληθῆναι αὐτὸν καὶ καεῖναι ἔβαν αἰετοὶ δύο τὸν Ἀρχοντα, καὶ ἀνέβαλον εἰς αὐτόν· ὁ δὲ Ἅγιος ὁλίγον ἐπιβιώσας, ἐν εἰρήνῃ ἐτελειώθη.

Menara excusa cum multis MSS. hunc Sanctum recolunt die xxiv Martii, quando de ipso inter Prætermisissos egimus; et iterum viii Octobris, quando de eodem agemus cum Romana Martyrologio.

ΜΗΝΙ ΤΩΙ ΑΥΤΩΙ ΙΓ' ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ
ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΚΡΙΣΚΕΝΤΟΣ.

Κρίσκης, ὁ τοῦ Χριστοῦ Μάρτυς, ὑπῆρχεν ἐν τῆς πόλει Μύρων, εὐλαχῆς ὢν καὶ γρηαῖος. Ὁρῶν δὲ πολλοὺς προσκυνοῦντας τὰ εἰδωλά, εἰσελθὼν μέσον αὐτῶν, παρήγει αὐτοῖς, ἀποστῆναι μὲν τῆς πλάνης, προσελθεῖν δὲ τῷ Χριστῷ καὶ σωθῆναι. Ὁ δὲ Ἡγεμὼν μαθὼν τοῦτο, ἐκράτησεν αὐτόν· καὶ ἀγαγὼν ἔμπροσθεν αὐτοῦ, ἥρωτησε τύχην, πατρίδα, καὶ ὄνομα. Ὁ δὲ οὐδὲν ἕτερον ἔλεγεν, ἢ ὅτι Χριστιανὸς εἰμι. Ὁ δὲ Ἡγεμὼν ἔφη· Θύσου σχήματι μόνῳ τοῖς θεοῖς, καὶ προσάγει κατὰ ψυχὴν τῷ Θεῷ σου. Ὁ δὲ Ἅγιος μὴ καταδεχόμενος, ἀλλὰ μεγάλη τῇ φωνῇ, τὸν μὲν Χριστὸν ὁμολογῶν, τὰ δὲ εἰδωλά διελέγγων καὶ ἀτιμάζων, πρῶτον μὲν ἐπὶ ξύλου κρεμασθεὶς ἐξέστη ἐπὶ πολὺ, καὶ λαμπρὰ κατεφλέγη τὰς πλευράς· ἔπειτα τοῦ ξύλου κατὰβεβασθεὶς, πάλιν ἠναγκάζετο θῆσαι τοῖς εἰδώλοις. Ὡς δὲ οὕτως ἐπέστη, εἰς κάμνον μεγάλῃ πυρὶ ἐμβλήθει, τῷ Θεῷ ὁ πνεῦμα παρέδωκεν.

ΚΑΙ ΜΗΜΗ ΤΟΥ ΕΞ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ.

Ο ἐν Ἀγίοις Πατὴρ ἡμῶν Βασίλειος, ἐκ βρέφους τὸν Θεὸν ἀγαπήσας, καὶ πᾶσαν ἀρετὴν κατορθώσας, χειροτονεῖται Πατρίου Ἐπισκόπου ἐπὶ τῶν χρόνων τῶν δυσσεβῶν εἰκονομάχων. Ὅστις, κατὰ Παῦλον τὸν θεῖον καὶ μέγαν Ἀπόστολον τοῦ Χριστοῦ, διὰ τὸ μὴ πισθῆναι συνελθεῖν τῇ δυσσεβῇ αἵρεσει τῶν ἀθετοῦντων τὴν πάνσεπτον εἰκόνα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς παναρχάντου αὐτοῦ μητρὸς Μαρίας, τῆς ἐνδόξου δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου καὶ αἰεὶ παρθένου, καὶ πάντων Ἀγίων, καὶ μὴ θελήσει ὑπογράψαι εἰς τὸν αἰδικὸν τόμον, ἐπὶ καταλύσει τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, τὴν ζωὴν αὐτοῦ ἅπασαν ἐν διωγμοῖς, καὶ πειρασμοῖς, καὶ θλίψεσι, καὶ στενοχωρίαις διήνυσεν.

SS. XL.
Martyrum.

a

S. Agabi
Apostoli.XI
S. Antipa-
pie M.

a

XII
S. Artemonis
M.
8 Octobris.XIII
S. Crescentis
M.
15 AprilisS. Basilii Ep.
Conf.
12 Aprilis.

διήνυσεν, ἀπὸ τόπου εἰς τόπον τὰς μεταβάσεις καὶ φυγὰς αἰεὶ πινόμενος· καὶ οὕτω τῶν πατρικῶν δογματῶν προσητάμενος, καὶ τῶν κακοδόξων τὰς συνάξεις μισῶν μέχρι τέλους, πρὸς Θεὸν ἐξεδήμησεν.

ΚΑΙ ΛΘΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΤΟΥ ΠΕΡΣΟΥ.

S. Eleutherii M.

Ελευθέριος, ὁ τοῦ Χριστοῦ Μάρτυς, ὑπῆρχεν ἐν τῇ χώρᾳ Περσίδος, Χριστιανὸς δὲ ὢν καὶ τὸν Χριστὸν ἀγαπῶν, ἀπῆρχετο πρὸς τὸν Ἅγιον Συμεὼν τὸν Ἐπίσκοπον, καὶ παρ' αὐτοῦ τελειώτερον ἐδιδάσκετο λόγον τῆς ἀληθείας, καὶ ὑποστρέφων εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἐδίδασκεν καὶ αὐτὸς τοὺς προσερχομένους αὐτῷ, τὰ περὶ τῆς οἰκονομίας τοῦ Χριστοῦ· ὡς Θεὸς ὢν ἀπροσδεγός, ἠθέλησε γενέσθαι ἄνθρωπος, ἵνα σώσῃ τὸν ἄνθρωπον, μὴ τρῆπείς τὴν οὐσίαν μετὰ τὴν τῆς ἀνθρωπότητος ἔνωσιν, ἀλλ' ὅλος Θεὸς ὢν, ὅλος γενόμενος ἄνθρωπος. Διδάσκων δὲ ὁ ἅγιος Ἐλευθέριος οὕτως, καὶ πολλοὺς τῶν ἀπίστων ἐπιστρέφων καὶ βαπτίζων, ἐγνώσθη παρὰ τῶν πυρρολατρῶν Περσῶν· καὶ κατακυνηθεὶς τῷ Βασιλεῖ, ἐκρατήθη καὶ παρέστη αὐτῷ. Ὁ δὲ Βασιλεὺς, ἐρωτήσας αὐτόν, καὶ ἰδὼν αὐτοῦ τὸ ἀμετάθετον, παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς Ἀρχιμαγίς, παραγγείλας αὐτοῖς πείσαι αὐτὸν ἀρνήσασθαι τὸν Χριστόν· οἱ δὲ πολλὰ βασανίσαντες, καὶ μὴ πείσαντες, ἀπεκεφαλίσαν αὐτόν.

ΜΗΝΙ ΤΩΙ ΑΥΤΩΙ ΙΔ' ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΕΡΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΣΥΜΕΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΥΝΟΔΙΑΣ ΑΥΤΟΥ.

XIV
S. Symeonis
Ep. M.

Συμεὼν, ὁ τοῦ Χριστοῦ Ἱερομάρτυς, ὑπῆρχεν ἐπὶ τῆς βασιλείας Σαβωρίου τοῦ Περσῶν Βασιλέως· ὁρῶν δὲ τὰ παράνομα ἔργα τῶν Περσῶν, καὶ μὴ φέρων αὐτῶν τὰς ἐπιταγὰς, ἔγραψε τῷ Βασιλεῖ· Ὅτι ἡμεῖς δοῦλοι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ὑπάρχοντες, ὑποφρονεῖ ἡμῶν εἶναι οὐκ ἀνεγρόμεθα· πῶς οὖν ὁ βούλει. Ἀποστείλαυτος οὖν τοῦ Βασιλέως, ἤχθη δέσμιος μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ· καὶ εἰσελθὼν, οὐ προσεκύνησεν ὡς πρότερον αὐτόν· καὶ ἐρωτηθεὶς διὰ τί οὐ προσεκύνησεν; εἶπεν· Ὅτε εἵχομεν εἰρήνην, ἐποίουν τοῦτο· ὅτε δὲ δέσμιος παραγενόμενος, οὐ προσκυνῶ. Ἐξεροχόμενος δὲ αὐτοῦ πρὸς τὸ ἀποκλεισθῆναι εἰς φυλακὴν, ἰδὼν τις Πρεσβύτερος, ὁ πρότερον μὲν ὢν Χριστιανός, ὕστερον δὲ ἀρνησάμενος, ἠδυνήθη ἀσπασθῆναι καὶ μὴ προσδεχθεὶς, ἔφη· Εἰ Συμεὼν, ἄνθρωπος ὢν, ἀπεστράφη με, πῶς ὁ Χριστὸς ἀγαπήσει με, ὃν ἠρνησάμην; Καὶ γινούς τοῦτο ὁ Βασιλεὺς, ἀπεκεφαλίσεν αὐτόν τε καὶ τὸν Ἐπίσκοπον σὺν τοῖς Πρεσβυτέροις, καὶ Διακόνους, καὶ ἑτέροις ἑκατὸν πεντήκοντα.

ΚΑΙ ΛΘΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΦΑΣΙΚ, ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΥΓΑΤΡΟΣ Α ΑΥΤΟΥ ΑΣΚΗΤΡΙΑΣ.

a

S. M. Phasic
et Filiae ejus
21 Aprilis.

Οὗτος ὁ Μάρτυς, ὅτε ἀπεκεφαλίζοντο οἱ περὶ τὸν Ἅγιον Συμεὼν ἅγιοι Μάρτυρες, παρεστώς καὶ θεωρῶν, ἰδὼν ἕνα Πρεσβύτερον, μέλλοντα ἐκτέμνεσθαι τὴν κεφαλὴν, φοβηθέντα καὶ τρομάσαστα, ἔφη αὐτῷ· Μὴ φοβοῦ, κάμυσον τοὺς ὀφθαλμοὺς σου, καὶ ὁ Χριστὸς φωτίσει σε. Ὅθεν διαγνωσθεὶς ὅτι τὰ Χριστιανῶν φρονεῖ, παρέστη τῷ Βασιλεῖ· καὶ ἐρωτηθεὶς, καὶ ὁμολογήσας τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, πρῶτον μὲν ἐτμήθη τὴν γλώσσαν, εἶτα ἐκδαρεῖς ἀνιλεῖς ὅλον τοῦ σώματος τὸ δέρμα, ἀπέδωκε τὴν ψυχὴν. Εἶχε δὲ καὶ θυγατέρα Χριστιανὴν ἀσκήτριαν, καὶ ἀγαγὼν αὐτὴν ὁ Βασιλεὺς, κατενέγκαζεν ἀρνήσασθαι μὲν τὸν Χριστόν, θῆσαι δὲ τῷ ἡλίῳ καὶ τῷ πυρί. Ὡς δὲ οὐκ ἔπεισε, πρῶτον μὲν γυμνώσας αὐτήν, ἔτιψεν ἄφειδώς, καὶ λαμπάσι κατέφλεξε, καὶ κρεμάσας ἔξεσε μετὰ σιδηρῶν ὀνύχων, ἔπειτα ξίφει τὴν ἱεράν αὐτῆς κεφαλὴν ἀπέτεμεν.

a Ecgraphum nostrum ἀδελφῆς, errore manifesto, quem correximus : cum et infra habeatur θυγατὴρ filia, et filiam appellet etiam Sozomenus.

Aprilis T. I

ΚΑΙ ΛΘΛΗΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΧΙΛΙΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ, ΚΑΙ ΑΖΑΤ ΤΟΥ ΕΥΝΟΥΧΟΥ.

EX MS.
CRYPTÆ
FERRATÆ

Τῆς σωτηριώδους ἑορτῆς ἐπιστάσης τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης παρασκευῆς, ἐκέρταζον καὶ οἱ ἐν Περσίδι Χριστιανοί, καὶ ἐδοξολόγουν εὐχαριστοῦντες τῷ Χριστῷ, τῷ δι' ἡμᾶς ὑπομείναντι τὰ σωτήρια πάθη. Κρατηθέντος οὖν τοῦ ἁγίου Συμεὼν τοῦ Ἐπισκόπου, καὶ ἀναμειβέντος, καὶ μετ' ἐκείνων φονευθέντων καὶ ἄλλων πολλῶν (καὶ γὰρ ἀπὸ τῆς μεγάλης παρασκευῆς μέχρι δεκάτης ἡμέρας, πᾶς Χριστιανὸς κρατοῦμενος φονεύετο) ἐκρατήθησαν καὶ οὗτοι οἱ ἅγιοι· καὶ μετὰ αὐτῶν Ἀζάτ ὁ εὐνούχος, πλούσιος μὲν ὢν καὶ πρῶτος τοῦ παλατίου, ἀγαπήμενος δὲ πλείστα καὶ τιμώμενος ὑπὸ τοῦ Σαβωρίου. Καὶ παραστάντες ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως, καὶ ἐρωτηθέντες, καὶ ὁμολογίσαντες τὸν Χριστόν παρρησίᾳ ἀνῆλθον ἀπαντες. Μεταμεληθεὶς δὲ ὁ Σαβώριος ἐπὶ τῇ θανάτῳ τοῦ ἁγίου Ἀζάτ, ἐνομοθέτησεν ἐκ τότε, μὴ φονεύεσθαι Χριστιανόν· καὶ ἐφυλάχθη ἕως καιροῦ.

S. Azat M. et
Sociorum.
22 Aprilis.

ΚΑΙ ΛΘΛΗΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ ΙΑΚΩΒΟΥ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ, ΚΑΙ ΑΖΗ ΔΙΑΚΟΝΟΥ.

Καὶ οὗτοι οἱ ἅγιοι Μάρτυρες Ἰάκωβος Πρέσβυς, καὶ Ἀζῆς ὁ Διάκονος, ἐν Περσίδι ὑπῆρχον, κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ διωγμοῦ τοῦ παρανόμου Σαβωρίου· κηρύττοντες δὲ τὸν Χριστόν κρατήσας ὁ Ἀρχιμάγος, ἐνέβαλεν εἰς φυλακὴν, λιμῷ κολάσας αὐτοὺς ἐπὶ πολλαῖς ἡμέραις. Καὶ μετὰ ταῦτα τῆς φυλακῆς ἐκβαλὼν, καὶ ἐνώπιον αὐτοῦ ἀγῶν, κατενέγκαζεν ἀρνήσασθαι τὸν Χριστόν· μὴ πειθόμενος δέ, πρῶτον μὲν σίνκι μετὰ ὄξους τοῖς μυκτῆρσιν αὐτῶν ἐνέβαλεν, ἔπειτα γυμνῶν αὐτοὺς καὶ κρεμῶν ἐπὶ ξύλων κατὰ νύκτα, ἐτιμῶρει τῷ κρύει· καὶ τὰς πρώτας ἔτι κρεμωμένους γυμνοὺς ἔτυπτε ῥάβδοις, καὶ πάλιν ἐνεβλήθησαν εἰς φυλακὴν· καὶ τῆς φυλακῆς ἐξελθόντες, ἀπεκεφαλίσθησαν. Κατελθόντος δὲ τοῦ δημίου εἰς τὴν παρακειμένην λίμνην, καὶ τὸ ξίφος πλύνωντος, μετεβλήθη τὸ ὕδωρ αὐτῆς εἰς αἷμα, καὶ διήρκεσεν ἐπὶ πολὺν, εἰτα ἐξηράνθη.

S. Jacobi et
Azæ Marty-
rum.
22 Aprilis.

ΜΗΝΙ ΤΩΙ ΑΥΤΩΙ ΙΕ' ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΣΑΒΑ ΤΟΥ ΓΟΤΘΟΥ.

Σάβας, ὁ τοῦ Χριστοῦ Μάρτυς, ἦν μὲν ἐπὶ τῆς βασιλείας Οὐαλεντιανίου, ἐκ τῆς χώρας δὲ τῶν Γόθων· ἐκ παιδῶν δὲ Χριστιανὸς ὢν, οὐ μόνον ἀπεστρέφετο τὰ εἰδωλοθύτα βρώματα, ἀλλὰ καὶ τοὺς βουλομένους αὐτῶν ἀπογένεσθαι διεκώλυεν· αὐτὶ δὲ αὐτῶν τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν παρατίθεμενος, πολλοὺς ἐπιστρέφων ἐδάπτειεν. Ἐπισυστάντες οὖν αὐτῷ οἱ εἰδωλολάτραι, βίβας τῆς πόλεως ἀπῆλσαν· μετ' οὗ χρόνον τινα, Ἀθανάριχον τοῦ Ἀρχόντος τῶν Γόθων, διωγμὸν κινίσαντος κατὰ τῶν Χριστιανῶν, κρατηθεὶς ἐτύθη. Εἶτα ἐν τῷ τῆς ἀμάξης ἄρῳ προσδεθείς, ἐπὶ τὴν δοκὸν τῆς οἰκίας α ἐκρεμάσθη· καὶ ἀπογέυσσας τῶν εἰδωλοθύτων μὴ πεισθεὶς, ἤχθη ἐπὶ τὸν ποταμόν· καὶ προσδεθείς ξύλῳ μεγάλῳ ἀπὸ τοῦ τραχήλου, καὶ ῥιφεὶς ἐν αὐτῷ ἀπεπνίγη· χρόνον ὑπάρχων τριᾶκοντα καὶ ἑνός, καὶ οὕτω προθύμως ἀνέδραμε πρὸς Χριστόν.

XV
S. Sabæ
Gothi M.
12 Aprilis.

a Acta dedimus 12 Aprilis, ubi nullam suspendii mentionem invenimus.

ΚΑΙ ΛΘΛΗΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ, ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΕΚ ΤΩΝ Ο', ΑΡΙΣΤΑΡΧΟΥ, ΠΟΥΔΗ, ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΟΥ.

Οι τρεῖς οὗτοι ἅγιοι Ἀπόστολοι τοῦ Χριστοῦ, Ἀρίσταρχος, Πούδης, καὶ Τρόφιμος, ἐκ τῶν ἐδδομηκόντα Ἀποστόλων ὑπάρχοντες, ἠκολούθουν τῷ μεγάλῳ Ἀποστόλῳ Πάულῳ, κηρύττοντες καὶ αὐτοὶ τὸν Χριστόν, καὶ τὸν λόγον τῆς ἀληθείας διδάσκοντες, καὶ συγκακοπαθοῦντες τῷ διδασκάλῳ ἐν πάσι τοῖς διωγμοῖς αὐτοῦ· καὶ τέλος

SS. Aristarchi
Pudæ et Tro-
phimi.
11 Aug.
19 Maii
29 Dec.

EX MS.
CRYPTAE
FERRAT.E

ἐν Ῥώμῃ, μετὰ τὸν ἐκείνου θάνατον, καὶ τὴν πρὸς Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐκδημίαν, καὶ αὐτοὶ τὰς ἱεράς αὐτῶν κεφαλὰς ὑπὸ Νέρωνος τοῦ παραφρονος ἀπετμήθησαν. Ταῦτα γὰρ ὁ τρισμακάριος καὶ πανύδεις Δωρόθεος ἐν Ῥώμῃ γεγονώς, διὰ Ῥωμικῆς δισλέκτου ἐν ὑπομνήσεσι καταλείπει· καὶ οὐ μόνον περὶ τούτων, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν λοιπῶν Ἀποστόλων, καὶ ἄλλων πολλῶν Ἀγίων, ἐτι δὲ καὶ περὶ τῶν ἱερῶν Προφητῶν ἐστόχασεν· ἀ- ἐγένετο γὰρ ὁ Ἅγιος, δι' εὐφρίαν πολλήν, παλυμαθὴς καὶ πολυίστωρ ὡς οὐκ ἄλλος τις.

a

a *Quid viri docti de Latino isto libro, sub Dorothei nomine conficto, sentiant, quamque illum fabulosum ac tali auctore indignum indicent diximus 8 Aprilis ad Acta S. Alberti Hierosolymitani num. 132 ex occasione figmentorum de pallio Eliæ. Ut mirum sit fuisse qui Grace verterent ejusmodi ferruginem, magis autem quod ea fidem obtinuerit. Colitur autem S. Dorotheus 3 Junii: alii pro Tyrio Martyre Dorotheum Abbatem faciunt libri auctorem, de quo vide Notas ad Rom. Martyrologium.*

ΚΑΙ ΛΘΛΗΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΣ.

Βασίλισσα καὶ Ἀναστασία, αἱ τοῦ Χριστοῦ μάρτυρες, ὑπάρχον μὲν ἀπὸ τῆς μεγάλης πόλεως Ῥώμης, εὐγενεῖς καὶ πλουσίαι, μαθήτραι δὲ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων· μετὰ δὲ τελευτῇ τούτων, τὰ τίμια αὐτῶν λείψανα ἀνελόμεναι νυκτός, καὶ κηδεύσασαι διεγνώσθησαν, καὶ κατεμνήσθησαν καὶ αὐταὶ τῷ δυσσεβεῖ καὶ παράφρονι Νέρωνι ὡς Χριστιαναί. Ὁ δὲ παρατυχεὶς ἀποστείλας ἐκράτησεν αὐτάς, καὶ ἤγαγεν ἐνώπιον αὐτοῦ δεδεμέναις αλύσεσι, καὶ κατηνάγκασεν ἀρνήσασθαι τὸν Χριστόν. Μὴ πείσας δὲ αὐτάς τότε μὲν ἀπέκλεισεν εἰς φυλακὴν, ὕστερον δὲ τῆς φυλακῆς ἐκδελών, ἐτιμωρήσατο αὐτάς διαφόροις· καὶ γὰρ τοὺς μαστοὺς αὐτῶν ἐξέτεμε, καὶ τὰς γλώσσας ἀπέκοψε, καὶ κρεμάσας ἔθηκε, καὶ λαμπάσι κατέφλεξε, καὶ τέλος μαχαίραις τὰς τιμίας αὐτῶν ἀπέτεμε κεφαλὰς.

ΜΗΝΙ ΤΩ ΑΥΤΩ Ι' ΛΘΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΛΕΩΝΙΔΟΥΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΥΝΟΔΙΑΣ ΑΥΤΟΥ.

Οὗτοι οἱ Ἅγιοι ὑπάρχον ἐκ τῆς χώρας Ἑλλάδος. Καὶ ὁ μὲν Λεωνίδης, ἐν τῇ ἑορτῇ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ πολλοῦ λαοῦ ψάλλον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ ἑορτάζων, ἐκρατήθη ὑπὸ τῶν εἰδωλοκρατῶν, καὶ θεοὺς ἤχθη εἰς Κόρινθον· οἱ δὲ λοιποὶ ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, ἄλλος ἀλλαχόθεν ὄντες, παρέστησαν τῷ τῆς χώρας Ἀρχοντι· συλληφθέντες καὶ αὐτοὶ δέσμιοι, συνδεθέντες τῷ ἁγίῳ Λεωνίδει, καὶ ἀπεκλείσθησαν εἰς φυλακὴν. Εἶτα τῆς φυλακῆς ἐκδελθέντες, παρέστησαν πάλιν τῷ τῆς Κορίνθου Ἀρχonti, καὶ κατηναγκάζοντο ἀρνήσασθαι μὲν τὸν Χριστόν, θῆσαι δὲ τοὺς εἰδώλους. Ἐπεὶ δὲ οἱ ἐπέστησαν, ὁ μὲν Λεωνίδης, κρεμασθεὶς ἐπὶ ξύλου, ἐξέστη ἀφειδῶς, καὶ λαμπάσι τὰς πλευράς κατεφλέχθη, εἶτα τοῦ ξύλου καταβιβασθεὶς, μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ Ἀγίων τῷ βυθῷ τῆς θαλάσσης ἀπερρίφη.

ΚΑΙ ΛΘΛΗΣΙΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΕΙΡΗΝΗΣ.

Καὶ ἡ ἁγία Μάρτυς Εἰρήνη, κατὰ τὸν τοιοῦτον καιρὸν τοῦ ἁγίου Πάσχα, ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ, ἐν ἰδίῳ εὐκτηρίῳ, μετὰ τῶν τότε Χριστιανῶν τὸν Θεὸν δοξολογοῦσα, κατεμνήσθη τῷ Ἀρχonti παρὰ τῶν δυσσεβῶν εἰδωλοκρατῶν· καὶ κρατηθεῖσα ἤχθη δεδεμένη, καὶ παρέστη αὐτῷ· καὶ ἐρωτηθεῖσα, ὡμολόγησε τὸν Χριστὸν παύρσις, Θεὸν αὐτὸν ἀληθινὸν ἀνακηρύξασα, καὶ Κύριον τοῦ παντός κόσμου, καὶ Δημιουργὸν τῶν ἀπάντων, Σωτῆρα καὶ λυτρωτὴν τῶν ἀνθρώπων, καὶ καταλύτην τῶν εἰδώλων. Ὅθεν

τυφθεῖσα ἀπεκλείσθη εἰς φυλακὴν, ἀσχολουμένου τοῦ Ἀρχοντος εἰς δημοσίας φροντίδας· εὐκαιρήσαντος δὲ αὐτοῦ, πάλιν ἐκδελθεῖσα τῆς φυλακῆς, παρέστη αὐτῷ· καὶ ἀναγκασθεῖσα, ἐξασανίσθη ἰσχυρῶς· καὶ γὰρ τὴν γλώτταν ἐξέκόπη, καὶ τοὺς ὀδόντας ἐξερίζωθη, καὶ τέλος ζῆφει τὴν κεφαλὴν ἀπετμήθη.

ΚΑΙ ΛΘΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΑΔΡΙΑΝΟΣ.

Καὶ ὁ Μάρτυς τοῦ Χριστοῦ Ἀδριανὸς εἰς τὴν τῶν τότε κρατηθέντων, καὶ διαφόροις φυλακαῖς παραπεμφθέντων· καὶ ἐκδελθεὶς τῆς φυλακῆς, θυσίας ἐπιτελουμένης τοῖς ψευδονύμοις θεοῖς, καὶ πάντων τῶν πεπλανημένων Ἑλλήνων θυόντων, ἠναγκάζετο καὶ αὐτὸς τῷ βομῷ προσελθεῖν καὶ λιβανωτῶν ἐπιθῆσαι. Αὐτὸς δὲ οὐ μόνον οὐκ ἐπέστη τοῦτο ποιῆσαι, ἀλλ' ἀνδρείως ὥν καὶ γενναῖος, θραμὼν κατέστρεψε τὸν βομὸν, καὶ τὰς ἐπικειμένους ἐπ' αὐτῷ θυσίας ἐξέχεε, καὶ τὸ πῦρ διεσκόρπισεν. Εἰς ὁργὴν οὖν κινήσας τὸν Ἀρχοντα, καὶ τῶν παρεστώτων εἰδωλοκρατῶν ἀνάψας τὸν θυμὸν, κρατηθεὶς ἐμαστίζετο ἀφειδῶς· ὁ μὲν γὰρ ῥάβδῳ ἐπληκτεν αὐτόν, ὁ δὲ λίθῳ τὸ στόμα συνέτριψεν, ἄλλος κατὰ κεφαλῆς ἐνέβαλον αὐτὸν ἐκεῖ, καὶ οὕτω παρέθηκε τὴν ἁγίαν αὐτοῦ ψυχὴν τῷ Κυρίῳ.

S. Hadriani
Mart.

ΜΗΝΙ ΤΩ ΑΥΤΩ ΙΖ' ΛΘΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΑΡΔΑΛΙΩΝΟΣ.

Οὗτος ἐπὶ τῆς βασιλείας τῶν Μαξιμιανῶν, τὰ μιμολόγων ποιῶν. ἔδοξεν οὖν αὐτῷ, μετὰ τῶν ἄλλων πατριῶν καὶ τοῦτο ποιῆσαι. Ἐαυτὸν ἐποίησε Μάρτυρα, ἀγωνιζόμενον ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ· κρεμασθεὶς δὲ παρὰ τοῦ δῆθεν τυράννου, ἐξέετο. Ὡς οὖν ἐπ' αὐτὸν κρότος παρὰ τῶν θεατῶν τῶν ἐν, ἐπαινούντων αὐτοῦ τὴν καρτερίαν, ἀνείραξε μέγα, καὶ συγὴν γενέσθαι παρασκευάσας, εἶπε πρὸς τὸν δῆμον. Ὅτι μὴ νομίζετε με παίγνιον ποιῶντα· ἀλλ' ἐν ἀληθείᾳ Χριστιανῇ ὑπολαμβάνεται· ἐγὼ γὰρ Χριστιανὸς εἰμι. Τότε ὁ Ἀρχὼν ἀλλοιωθεὶς τὸ πρόσωπον, πρῶτον μὲν παρήνευσεν αὐτῷ μεταθῆναι τὴν γνώμην, καὶ μὴ κακῶς ἀποθανεῖν· ὁ δὲ μὴ πεισθεὶς, ἀλλ' ἐμμένοντας τῇ εἰς Χριστὸν πίστει μέχρι θανάτου, πυρὰς ἀνσφεισῆς μεγάλης ἐν μέσῳ βλήθει, τὸ τέλος τῆς παρούσης ζωῆς χαίρων ἐδέξατο, καίριαν δούς τῷ διαδόχῳ πληγὴν.

xvii
S. Ardalio-
nis M.
14 Aprilis.

ΚΑΙ ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΑΓΑΠΗΤΟΥ ΠΑΠΑ ΡΩΜΗΣ.

Αγαπητὸς ὁ ἐν Ἀγίοις Πατὴρ ἡμῶν, ἦν μὲν ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανῶν, ἐκ τῆς παλαιᾶς Ῥώμης· δι' ἀσκήσεως δὲ καὶ λοιπῆς ἀρετῆς εἰς τὸ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς προήλθεν ἀξίωμα. Ὑπῆρχε δὲ καὶ θαυματουργός· ἐξελθὼν γὰρ ποτὲ ἐκ τῆς Ῥώμης, καὶ πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν πλέων ἐπὶ τὸ ἰδεῖν τὸν Βασιλέα, κατὰ τὴν Ἑλλάδα γενόμενος, καὶ εὐρὼν ἀνθρωπὸν ἄλλον ὄντα καὶ ἀκίνητον, κρατήσας τῆς χειρὸς, ὑγίη ἐποίησεν· ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ χρυσῇ γενόμενος πύρρῃ καὶ ἐντυχὼν τυφλῷ καθεζομένῳ, ἐπιβλῶν αὐτῷ τὴν χεῖρα, τοῦ βλέπειν ἐχαρίσατο. Ὅτω δὲ γέγονεν αἰδέσιμος τῷ Βασιλεῖ καὶ τῇ Συγκλήτῳ, ὡς καὶ Ἀνθιμον τὸν Τραπεζοῦντος Ἐπίσκοπον, κακῶς ἐπιβάντα τῷ θρόνῳ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τὴν αἵρεσιν ἔχοντα τοῦ Εὐτυχῶς, ἐκδιώξει, καὶ αὐτὸς αὐτοῦ χειροτονήσας τὸν Ἀγιώτατον Μηνᾶν. Εἶτα νοσήσας ἐτελεύτησεν, καὶ ἐτέθη ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων.

S. Agapiti
Papae.
20 Sept.

ΚΑΙ ΜΝΗΜΗ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΑΝΘΟΥΣΗΣ.

Η Ὁσία Ἀνθοῦσα γέγονε μὲν θυγάτηρ Κωνσταντίνου τοῦ Καβαλλίνου· ὑπ' ἐκείνου δὲ ἀναγκασθεῖσα συζευθῆναι ἀνδρὶ, οὐκ ἐπέστη· ἀλλὰ μετὰ τελευτῇ αὐτοῦ εὐροῦσα ἄδειαν, πάντα τὸν πλοῦτον αὐτῆς διεσκόρπισεν, τὸν μὲν δοῦσα τοῖς πτωχοῖς, τὸν δὲ παρὰσχούσα εἰς ἐκκλησιῶν καὶ μοναστηρίων οἰκοδομάς, τὸν δὲ εἰς ἀγῶρὰν αἰχμαλώτων,

S. Anthusæ
Virg.xvi
SS. Leonidae
et Socior.
MM.S. Irenes
Martyris.

αἰχμαλώτων, τὰ δὲ γυναικεία ἱμάτια αὐτῆς εἰς καλλωπισμὸν τῶν ἐκκλησιῶν. Γέγονε δὲ καὶ πολλῶν ὁρφανῶν μητὴρ· καὶ γὰρ τὰ ῥιπτούμενα παῖδιά συνάγουσα, ἀνέτρεφε καὶ ἐπαίδευσε· καὶ τὰ μὲν τῷ Θεῷ παρέπεμπεν τελευτήσαντα, τὰ δὲ ζῶντα εἰς γυμνασία κατέταττε. Πολλὰς δὲ πρηνεῖς παρὰ τῆς εὐσεβεστάτης Εἰρήνης καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Κωνσταντίνου συμβασιλεύειν αὐτοῖς, οὐκ ἐπέσθη· ἀλλὰ γενομένη μοναχὴ παρὰ τοῦ ἀγίου Ταρασίου, ἐν τῇ μονῇ τῆς Εὐμενίας, πρὸς Κύριον ἐξεδήμησεν.

ΜΗΝΙ ΤΩΙ ΑΥΤΩΙ ΙΗ' ΜΗΝΗΜΗ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΚΟΣΜΑ, ΤΟΥ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ.

Κοσμάς, ὁ ἀγιώτατος Ἱεράρχης καὶ Ὁμολογητὴς τοῦ Χριστοῦ, γέγονε μὲν ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐκ βρέφους δὲ τὸν Θεὸν ἀγαπήσας, ἀφῆκε τὸν κόσμον, καὶ ἀπελθὼν ἐγένετο μοναχός. Καὶ δι' ἀσκήσεως καὶ λοιπῆς ἀρετῆς ἑαυτὸν ἐκκαθάρας, καὶ Θεοῦ γενόμενος κατοικητήριον, χειροτονήθη Χαλκηδόνος Ἐπίσκοπος, κατὰ τὸν καιρὸν τῶν δυσσεβῶν εἰκονομάχων, ὅθεν καὶ πολλοὺς ἀγῶνας ἐνεδείξατο ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως. Ἀναγκασόμενος γὰρ ὑπὸ τῶν Κρατούντων ἀρνήσασθαι τὴν προσκύνησιν τῶν ἀγίων καὶ σεπτῶν εἰκόνων, καὶ μὴ πειθόμενος, ἐξωρίζετο, καὶ πλείρους ὑπέμεινε πειρασμούς. Καὶ πάλιν ἀνακαλούμενος, καὶ βιαζόμενος συνθέσθαι τῇ αἵρέσει αὐτῶν, καὶ μὴ δὲ ἀνεχόμενος αὐτῶν ἀκούσαι, μυρίαίς συμφοραῖς περιέπιπτεν, ἅμα τῷ Ὁσίῳ Αἰξεντίῳ, μεθ' οὗ καὶ ἡγωνίζετο· καὶ οὕτω πειρασζόμενος καὶ νικῶν, πρὸς Κύριον ἐξεδήμησεν.

ΚΑΙ ΜΗΝΗΜΗ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ, ΜΑΘΗΤΟΥ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΟΛΙΤΟΥ.

Ιωάννης, ὁ ἐν Ἀγίοις Πατὴρ ἡμῶν, ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων τὸν κόσμον μισήσας, καὶ τὸν Χριστὸν ἀγαπήσας, ἀπελθὼν πρὸς τὸν μέγαν Γρηγόριον τὸν Δεκαπολίτην, καὶ γενόμενος ὑπ' ἐκείνου μοναχός, τοῦ λοιποῦ συνῆν αὐτῷ ἀγωνιζόμενος, καὶ ἐν πᾶσι τὸν Θεὸν θεραπεύων. Οὕτω δὲ γέγονεν εἰς ὑπακοὴν περιδόχους, καὶ εἰς ὑποταγὴν πειθήνιος, καὶ ἐτοιμώτατος θεραπευτής, ὡς καὶ τὸν μέγαν Γρηγόριον ἐπ' αὐτῷ χαίρειν καὶ τὸν Θεὸν δοξάζειν. Ἀ Μετὰ δὲ τὴν τελείωσιν τοῦ ἀγίου Γρηγορίου καὶ τὴν πρὸς Θεὸν αὐτοῦ ἐκδημίαν, ἀπῆλθεν εἰς χώραν ξένην καὶ ἄγνωστον, διὰ τὸν ξηνητεύσαντα Κύριον καὶ ἐπὶ ξένοις τεχνήντα, καὶ ἡγωνίζετο. Ἐἴτα καταλαβὼν τοὺς ἀγίους τόπους, ἀπῆλθεν εἰς τὴν τοῦ Μακαρίου Χαρίτωνος λαύραν, καὶ ἐπέδωκεν ἑαυτὸν εἰς πλοῖους ἀγῶνας ἀρετῆς· καὶ οὕτω καλῶς βιώσας, ἐν εἰρήνῃ πρὸς τὸν τῆς εἰρήνης, ὅν ὀλιγῶς ἡγάπησεν, ἀναλύει Θεόν.

a Quae sequuntur ad alium Joannem, Palæo lauritatum dictum, pertinent, huic Gregorii Decapolitæ discipulo perperam applicata, uti alibi monuimus.

ΚΑΙ ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΒΙΚΤΩΡΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΖΥΝΟΔΙΑΣ ΑΥΤΟΥ.

Κατὰ τὸν καιρὸν, ὅτε Διοκλητιανὸς ὁ δυσσεβὴς βασιλεὺς τὸν μέγαν ἐκείνον καὶ φοικωδέστατον διωγμὸν κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐκίνησε, καὶ κρατῆς ὁ ἅγιος καὶ πολυάθλος Μάρτυς τοῦ Χριστοῦ Γεώργιος ἐδασανίζετο, καὶ βασανιζόμενος ἐθαυματούργει τὰς παραδόξους ἐκείνας καὶ ὑπὲρ ἀνθρώπων θαυματοουργίας, πολλοὶ ἐπίστευσαν ἐπὶ τὸν Κύριον, τὰ θαύματα βλέποντες· καὶ οἱ μὲν παρὰ τὴν ἀπεκεφαλίζοντο ἢ ἐκαίνοντο, οἱ δὲ φυλακῆς παρέμποντο ἐπὶ τὸ τιμωρηθῆναι ὕστερον, ἐξ ὧν ἦσαν καὶ οὗτοι οἱ ἅγιοι τοῦ Χριστοῦ Μάρτυρες, Βίκτωρ, Αἰνιδύνορος, Ζωτικός, Ζήνων, καὶ Σεβερσιανός· διτινὲς ἰδόντες τὸν ἅγιον Γεώργιον προσδεθέντα τῷ τροχῷ, καὶ μηδὲν ἀδικηέντα, ἐπίστευσαν τῷ Χριστῷ· καὶ ὀργισθέντος Διοκλητιανοῦ, ἐτιμωρήθησαν πρότερον διαφόρως· καὶ μὴ πεισθέντες θῆσαι τοῖς εἰδώλοις, ἀπεκεφαλίσθησαν.

ΚΑΙ ΜΗΝΗΜΗ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ, ΤΟΥ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ.

Καὶ ὁ Ὁσίος Γεώργιος, ὁ Ὁμολογητὴς τοῦ Χριστοῦ, ἐπὶ τῷ χρόνῳ ἦν τῶν εἰκονομάχων, πρότερον ἐκ βρέφους τὸν Θεὸν ἀγαπήσας, καὶ μοναχὸς γενόμενος, καὶ διὰ κόπων καὶ ἀγῶνων πολλῶν νὰς τοῦ ἀγίου Πνεύματος γενόμενος. Ἐἴτα καὶ Ἐπίσκοπος χειροτονήθης Ἀντιοχείας, καὶ καλῶς ἰθύνων τὸ ἐμπιστευθὲν αὐτῷ ποιμνιον· ἐπεὶ δὲ τῇ τοῦ διαβόλου πονηρᾷ συμβουλῇ, ἡ τῶν εἰκονομάχων αἵρεσις ἐκινήθη, καὶ πάντες οἱ Ἐπίσκοποι ὑπὸ τοῦ Βασιλέως διὰ γραμμάτων παρεκλεύοντο διὰ τάχους τὴν Κωνσταντινουπόλιν καταλαβεῖν, παρεγένετο καὶ αὐτός, ἰδὼς Βασιλεῦσιν ὑποτάσσεσθαι, κατὰ τὴν τοῦ ἀγίου Παύλου ἐντολήν· καὶ ἀναγκασθὲς ἀρνήσασθαι τὴν τῶν ἀγίων εἰκόνων προσκύνησιν, καὶ μὴ πεισθείς, ἐξωρίσθη· καὶ ἐν τῇ ἐξωρίᾳ πολλοὺς πειρασμούς ὑπομείνας, ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ἐν εἰρήνῃ ἀνεπάναστο.

ΜΗΝΙ ΤΩΙ ΑΥΤΩΙ ΙΘ' ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ α ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΥΝ ΑΥΤΩΙ,

Καὶ οὗτοι οἱ τρεῖς κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ὅτε ὁ Μεγαλομάρτυς Γεώργιος ἐδασανίζετο, παρίσταντο τῷ Βασιλεῖ, δορυφόροι ὄντες· καὶ ἰδόντες τὰ θαύματα ῥέψαντες οὐ μόνον τὰ ὅπλα, ἀλλὰ καὶ τὰς ζώνας αὐτῶν, ἐστάθησαν ἔμπροσθεν αὐτοῦ, καὶ ὠμολόγησαν τὸν Χριστόν. Καὶ κρατηθέντες καὶ ἀλύσει δεθέντες, ἀπεκλείσθησαν εἰς φυλακὴν· καὶ ἐπὶ τῇ αὐρίῳ τῆς φυλακῆς ἐξεληθόντες, ἤχθησαν δέσμιοι, καὶ παρέστησαν ἐνώπιον αὐτοῦ· καὶ καταναγκάσθησαν πρῶτον μὲν διὰ τῶν ἀπειλῶν ἀρνήσασθαι τὸν Χριστόν, ἔπειτα δὲ διὰ μετρίων βασάνων. Ὡς δὲ τὴν γνώμην εἶχον ἀμετάθετον πρὸς Χριστόν, κρημασθέντες ἐξέστησαν, καὶ τὰς πλευρὰς λαμπάσι κατεργλήθησαν, εἴτα εἰς φυλακὴν κατεκλείσθησαν· καὶ μετὰ ταῦτα τῆς φυλακῆς ἐκβληθέντες, πάλιν ἀναγκασθέντες ἀρνήσασθαι μὲν τὸν Χριστόν, θῆσαι δὲ τοῖς εἰδώλοις, καὶ μὴ πεισθέντες, πυρὶ ἐτελειώθησαν.

a Rectius Chrysophorus, aut certe Chrestophorus, ut ab auro, utilitate, bonitate, nomen fuerit gentili homini potius quom a Christo: ad quem tamen flectere illud maluerit pietas Christianorum, Menologia scribentium.

ΜΗΝΙ ΤΩΙ ΑΥΤΩΙ Κ' ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΤΡΙΧΙΝΑ.

Θεόδωρος, ὁ ἐν Ἀγίοις Πατὴρ ἡμῶν, ὁ ἐπικληθεὶς Τριχινάς, ἦν Κωνσταντινουπόλεως καὶ γέννημα καὶ θρέμμα. Πλουσιῶν δὲ γονέων ὑπάρχων υἱός, κατέλιπε καὶ γονεῖς καὶ πλοῦτον καὶ δόξαν, καὶ ἀπελθὼν ἐν τῇ μονῇ τῇ δι' αὐτὸν καλουμένῃ Τριχινᾷ, ἐγένετο μοναχός· καὶ τοσάυτῃ σκληραγωγίᾳ ἑαυτὸν ὑπέβαλεν, ὡς νεκρός φαίνεσθαι τοῖς πᾶσι. Δι' ὅλης γὰρ νυκτὸς καὶ ἡμέρας τῷ κρύει καὶ τῷ παγετῷ προσπαλαίων, ἕστατο προσευχόμενος· ἐν μόνον ἱμάτιον περιβεβλημένος, καὶ ἐκείνῳ τρίχιον καὶ ἀδρόν· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ Τριχινάς ἐπωνομάσθη. Ἦν δὲ καὶ ἀνυπόδετος, καὶ τὴν κεφαλὴν εἶχεν ἀπερικάλυπτον καὶ ἀσκεπὸν· ὅθεν καὶ κατὰ δαιμόνων λαθῶν ἐξουσίαν, πολλὰ θαύματα ἐποίησε, καὶ τέλει βίου χρησάμενος τοῦ θαυματοουργεῖν οὐκ ἐπαύσατο, ἀλλὰ παρέχει ἱάματα πᾶσι τοῖς προσερχομένοις αὐτῷ.

ΚΑΙ ΜΗΝΗΜΗ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΤΟΥ ΣΙΝΑ ΟΡΟΥΣ.

Ἀναστάσιος, ὁ θεοφόρος Πατὴρ ἡμῶν, καταλιπὼν κόσμον καὶ τὰ ἐν κόσμῳ, καὶ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ ἀναλαβὼν, κατὰ τὴν ἐντολήν τὴν ἐν τῷ ἱερῷ Εὐαγγελίῳ ἡκολούθησε προθύμως τῷ Χριστῷ, καὶ ἀπελθὼν ἐγένετο μοναχός.

EX MS.
CRYPTÆ
FERRATÆ

S. Georgii
Ep. C.
19 Aprilis.

XXI
S. Christophori
et Sociorum
MM.
20 Aprilis.

XX
S. P. Theodori
Trichinæ

S. P. Anastasii
Sin.
21 Aprilis.

XVIII
S. Cosma
Confess.

S. Joannis C.

a

S. Victoris et
Soc. MM.
20 Aprilis.

EX MS.
CRYPT.E
FERRAT.E

μουναχός ἐν μοναστηρίῳ. Ἐπιθυμῶν δὲ μεῖζόνων ἀγώνων καὶ πλείονος ἀρετῆς, παρεγένετο εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ προσκυνήσας εἰς τοὺς ἁγίους καὶ σεβασμίους τόπους ἀπῆλθεν εἰς τὸ Σινὰ ὄρος· καὶ ἐν ὧν ἐκεῖ μονάζοντας ἁγίους, ἔμεινε παρ' ἐκείνους, ὑποτασσόμενος αὐτοῖς καὶ ὁμιλούντων προθύμως. Διὰ δὲ τὴν ταπεινοφροσύνην αὐτοῦ, ἐδόξατο καὶ χάρισμα γνώσεως καὶ σοφίας πολλῆς· ἐξ οὗ καὶ βίους Πατέρων συνεγράψατο ἁγίων, καὶ ψυχοφελεῖς λόγους πολλοὺς συνέθηκεν, ἐξ ὧν οἱ πλείους εὕρισκόμενοι, πρόκεινται τοῖς φιλομαθέσιν εἰς σωτηρίαν ψυχῶν καὶ ὡσεύλειαν· καὶ μετὰ ταῦτα τῷ Θεῷ εὐαρεστήσας, ἐν εἰρήνῃ ἐτελεύτησεν.

ΜΗΝΙ ΤΩΙ ΑΥΤΩΙ ΚΑ' ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΜΑΡΤΥΡΟΣ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣΗΣ.

XXI
S. Alexandræ
Imp. M.

Αλεξάνδρα, ἡ τοῦ Χριστοῦ Μάρτυς, ὑπῆρχε γυνὴ Διοκλητιανοῦ τοῦ Βασιλέως, καὶ ἰδοῦσα καὶ αὐτὴ τὸν Ἅγιον Γεώργιον τιμωρούμενον, μετὰ τοῦ κουταρίου κατὰ τῆς γαστρὸς πληγέντα, καὶ μὴ βλαδέντα, εἶτα ἐν τροχῷ ὀξέσι σιδηροῖς διερρωσμένῃ προσθέντα, καὶ κατὰ τοῦ καταφρυγῶντος ἀπὸ λυγρῆς, καὶ τὸ σῶμα εἰς πολλὰ κατατμηθέντα, καὶ πάλιν ὑγρῇ καταστατάτα καὶ ἐμψανισθέντα τῷ Βασιλεῖ θύοντι τοῖς εἰδώλοις, καὶ τῷ παραδόξῳ θεάματι πολλοὺς παρασκευάσαντα Χριστῷ πιστεῦσαι, εἰτινες καὶ ἀπεκεφαλίσθησαν ἔξω τῆς πόλεως, οἱ δὲ καὶ ἀπεκλείσθησαν ἐν φυλακαῖς· καταλιπούσα τὴν δόξαν τῆς βασιλείας, ἐπίστευσε καὶ αὐτὴ τῷ Χριστῷ, καὶ ὁμολόγησεν ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως ἐκ τῆς Χριστιανῆς. Προστάξει οὖν τοῦ Διοκλητιανοῦ παρεδόθη τῇ φυλακῇ· καὶ μετὰ ταῦτα γενόμενης ἀποφάσεως τοῦ ἀπεκεφαλίσθαι Γεώργιον καὶ Ἀλεξάνδραν, τοῦτο μαθούσα, ἐν τῇ φυλακῇ καὶ τῷ Θεῷ εὐσεβήσας, παρέδωκε τὴν ψυχὴν.

ΚΑΙ ΜΗΝΙΜΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΡΟΦΗΤΟΥ ΜΙΧΑΙΟΥ.

S. Micheæ
Prophete
15 Jan.

Ο Ἐνδοξὸς καὶ μέγας Προφήτης Μιχαίας, ὑπῆρχε μὲν εἰς τῶν δέκα ἑξὶ Προφητῶν, ἦν δὲ ἐκ τῆς γενεᾶς Ἑβραίων· διελέγχων δὲ τὸν Βασιλέα Ἀχαάμ ἐπὶ πολλαῖς καὶ διαφόροις παρανομίαις, ἐμισεῖτο μὲν παρ' αὐτοῦ, οὐκ ἐφοβήετο δὲ φοβούμενον τὸν Θεόν, καὶ αἰδουμένου τὴν ἀρετὴν τοῦ Προφήτου. Ὅμως δὲ φοβούμενος, ὑπεχώρει καὶ διέτριβεν ἐν τοῖς ὄρεσι τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου, ἵνα μὴ συγχῶς τῷ Βασιλεῖ ἐμφανιζόμενος καὶ διελέγχων πρὸς φόβον αὐτοῦ τὸν θυμὸν καθολίση. Μετὰ δὲ τελευτῇ Ἀχαάμ, ἐλέγξας τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰωράμ ἐπὶ ταῖς ὁμοίαις παρανομίαις, μὴ ὑπομείναντα τὸν ἑλεγχόν, ἐκρατήθη· καὶ ἀποκλεισθεὶς εἰς φυλακὴν, καὶ διαμείνας ἐνταῦθα χρόνον ἐπισυγχόν, ἐταλαιπωρήθη ἱκανῶς. Εἶτα τῆς φυλακῆς ἐκβλήθεὶς, ἐβρίχη κατὰ τοῦ κρινοῦ ὑπὸ τῶν θυμίων· καὶ παραδόντες τὴν ψυχὴν τῷ Θεῷ, ἐτάφη.

ΚΑΙ ΜΗΝΙΜΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΞΙΜΙΑΝΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ.

S. Maximiani
CP. Patr.

Μαξιμιανός, ὁ τοῦ Χριστοῦ Ἱεράρχης ἐγένετο μὲν ἐκ τῆς παλαιᾶς Ῥώμης υἱὸς πλουσίων καὶ εὐγενῶν γυνόνων· κατὰ τινὰ δὲ χρεῖαν τὴν Ῥώμην, ἀφείξας, εἰς Κωνσταντινουπόλιν παρεγένετο, καὶ δι' εὐφρίαν καὶ πολυμαθείαν, καὶ τὴν τοῦ βίου κατὰστασιν καὶ ἀκρίδειαν, Πρεσβύτερος ἐχειροτονήθη τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησίας ἁγίας, παρὰ Σισυνίου τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου. Καὶ τὴν δοκιμὴν αὐτοῦ ἐν πάσαις ἀρεταῖς ἐπιδειξάμενος, διήρκεσε μέχρι τῆς καθαρῆς Νεστορίου τοῦ αἰρετικοῦ, τοῦ τὸν Ἀγνότατον Σισυνίου διαδοξάμενον· καὶ μετὰ τὴν καθάρεισιν αὐτοῦ τοῦ αἰρετικοῦ Νεστορίου, ψήφῳ τοῦ Βασιλέως καὶ τοῦ Κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ παντός, ὡς πιστὸς καὶ ὀρθόδοξος, Πατριάρχης προεχειρίσθη Κωνσταντινουπόλεως· καὶ καλῶς καὶ εὐσεβῶς τὸ τοῦ Χριστοῦ ποίμνιον ποιμάνας, καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἐκτὸς σκωδάλων διατηρήσας, καὶ κρατήσας ἔτη δύο καὶ μῆνας πέντε, ἐν εἰρήνῃ ἀνέπαύσατο.

ΚΑΙ ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΙΣΑΚΙΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΥΝ ΑΥΤΩΙ.

Οἱ τρεῖς οὗτοι ἅγιοι Μάρτυρες Ἰσαάκιος, Ἀπολλών, καὶ Κοδράτος, θεράποντες ὑπῆρχον τῆς Βασιλείας Ἀλεξάνδρας· καὶ ἰδόντες αὐτὴν καταφρονήσαντες δόξης προσκαίρου, καὶ βασιλείας φθαρτῆς, καὶ βασιλέως θνητοῦ, καὶ προσδραμούσαν τῷ Χριστῷ, καὶ πιστεύσαντες ὡς ἀθανάτῳ καὶ σίμῳ Βασιλεῖ, καὶ δι' αὐτὸν θανούσαν, ἐπιστευσαν καὶ αὐτοὶ τῷ Χριστῷ, καὶ πρὸ ῥησιασάμενοι ἠλεγξαν τὸν Βασιλέα, παράνομον αὐτὸν εἰπόντες, καὶ ὁμῶν καὶ θυριώδη, ὡς μὴ δὲ τὴν οἰκίαν, γυναικα, μεθ' ἧς ἐτέκνωσεν, ἐλείψαντα. Τότε ὀργισθεὶς ὁ Βασιλεὺς, προσέταξε τοῖς θυμίοις κρατῆσαι αὐτούς, καὶ τῇ φυλακῇ παραδοῦναι. Καὶ τοῦτον γενόμενον, αὐτὸς δι' ὅλης τῆς νυκτὸς διελογίζετο πῶς ἀν' ἀνάγκην τὰ κατ' αὐτῶν (ὠργίσθη γὰρ μεγάλως) καὶ τῇ ἐπ' αὐτοῦ ἀγαθῶν αἰτούς ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ καταναγκάσας ἀρνήσασθαι τὸν Χριστόν, καὶ μὴ πείσας, ἀπεκεφαλίσθη.

S. Isacii et
Sociorum MM.

ΜΗΝΙ ΤΩΙ ΑΥΤΩΙ ΚΒ' ΜΗΝΙΜΗ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓ. ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΣΙΚΑΙΩΤΟΥ.

Θεόδωρος, ὁ τοῦ Χριστοῦ Ἱεράρχης καὶ μέγας θαυματουργός, ὑπῆρχε μὲν ἐκ τῆς Γαλατῶν χώρας, ἀπὸ χωρίου δὲ Σικαίου, ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τοῦ παλαίου· ἐγεννήθη δὲ ἐν πανδοχείῳ, τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας, διὰ κάλλους τοῦ προσώπου αὐτῆς, ἐπισπασάμενης πρὸς τὴν αὐτοῦ γέννησιν Κοσμάν τινα τῶν βασιλικῶν ταχοδρόμων· ἥτις καὶ εἶδεν ἐν ὀνείρῳ, ἀστέρᾳ κατελθεῖν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πεσεῖν ἐπὶ τὴν κοιλίαν αὐτῆς. Ἐοίλου δὲ ὁ ἀστὴρ τὴν εἰς ὕστερον ἀρετὴν τοῦ παιδὸς· τοσοῦτος γὰρ ἐκ βρέφους ἐγένετο ἐνάρετος, ὡς καὶ τὸν Ἅγιον Γεώργιον φέρον κτήσασθαι, φανερώς συλλαλοῦντα αὐτῷ καὶ συμβαδίζοντα, καὶ ὁδηγούντα αὐτὸν πρὸς πᾶν ἀγαθόν· ἐξ οὗ καὶ τὰ μυρία ἐκτίσατο θαύματα. Γενόμενος δὲ μοναχός, ἐχειροτονήθη καὶ Ἐπίσκοπος Ἀναστασιουπόλεως, καὶ διὰ τὰ πολλὰ θαύματα περιδότης φανείας, καὶ Βασιλεῦσι καὶ τῷ κόσμῳ παντί, ἐν εἰρήνῃ πρὸς Κύριον ἐξεδήμησε.

XXII
S. P. Theodori
Sicopolæ.

ΚΑΙ ΜΗΝΙΜΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΝΑΘΑΝΑΗΛ.

Ναθανάηλ, ὁ τοῦ Χριστοῦ φίλος καὶ Ἀπόστολος, ἦν μὲν ἀπὸ Κανά πόλεως τῆς Γαλιλαίας, ἐνθα ὁ Χριστὸς καὶ Θεὸς ἡμῶν κλειθεὶς εἰς γάμον, μετὰ τῆς παναγρᾶν τοῦ αὐτοῦ μητρὸς καὶ τῶν ἱερῶν μαθητῶν, τὸ πρῶτον θαῦμα ἐποίησε, τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον μεταβαλόν. Προσεδέχετο δὲ καὶ αὐτὸς τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ, ὡς νομομαθεὶς τοῦ παρ' ἐκείνων λεγομένου Μεσία. Εὐρών οὖν αὐτὸν Φίλιππος ὁ Ἀπόστολος ὁ ἀπὸ Βηθσαϊδᾶ, ἐκ τῆς πόλεως τῶν ἁγίων Ἀποστόλων Ἀνδρέου καὶ Πέτρου, ὡς γινώσκων ὅτι προσδέχεται τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ, μετὰ περιχαρείας εἶπεν αὐτῷ. Ὁ Ναθανάηλ, ὃν ἔγραψε Μωσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ Προφῆται, εὐρίκαμεν Ἰησοῦν τὸν υἱὸν Ἰωσήφ τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ. Ἀπελθὼν οὖν καὶ ἰδὼν τὸν Χριστόν, καὶ πιστεύσας αὐτῷ, ἠκολούθη αὐτῷ. καὶ μετὰ τὸ πάθος αὐτοῦ καὶ τὴν ἀνάληψιν, κηρύττων αὐτὸν ὡς Θεόν, ἐν εἰρήνῃ ἐτελεύτησεν.

S. Nathanaelis
Ap.

a Quia hunc alii cum S. Bartholomæo, alii cum S. Simone eundem faciunt, unum ex duodecim, ideo de hoc differimus agere usque ad 24 Augusti, vel 28 Octobris.

ΜΗΝΙ ΤΩΙ ΑΥΤΩΙ ΚΓ' ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΕΤΑΛΛΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ.

Γεώργιος, ὁ τοῦ Χριστοῦ Μάρτυς, ὑπῆρχε μὲν ἐπὶ Διοκλητιανοῦ τοῦ Βασιλέως, ἐκ τῆς χώρας δὲ Καππαδοκίας, γένους ἐνδόξου, Κύμης τὴν αἰῶν. Διωγμῷ δὲ ὄντος,

XXIII
S. Georgii
Mart.

της, καὶ τῶν Χριστιανῶν καθεικάστην ἡμέραν φρονεούμενων, αὐτὸς σταθεῖς ἐνώπιον τοῦ τυράννου, ἡλεῖξεν αὐτόν. Διὰ τοῦτο μετὰ τοῦ κονταρίου τὴν γαστέρα διατέμνεται, καὶ ἐν τρογῇ δεθεὶς πάντοθεν ἔχοντι σιδηρὰ ἡκονημένα προσηρησμένα κατὰ τοῦ καταφεροῦς ἀπελύθη, καὶ καταποεῖς πάλιν ὑγίαινε, καὶ ἐμφανισθεὶς ἀνελπίστως τῷ Βασιλεῖ, πολλοὶς ἔπεισε πιστεῦσαι τῷ Χριστῷ. Καὶ πάλιν τιμωρηθεὶς διαφόρως, τοῦ Μαγνητίου σημεῖον ἐπέκνησαντος, ἀνέστησεν νεκρὸν πρὸ πολλοῦ τεθνηκότα, καὶ πάλιν ἐπίστευσαν πολλοί, ἐν οἷς ἦν καὶ Γλυκερίας, οὗ τὸν βούν θανόντα ὁ Ἅγιος, ἡγείρεν, ὅς καὶ ἀπικεφαλῆσθη κατὰστρέψας δὲ διὰ προσευχῆς τὰ εἰδῶλα, ξίφει τὴν κεφαλὴν ἀπετμήθη.

ΜΗΝΙ ΤΩ ΑΥΤΩ ΚΑ' ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ ΠΑΣΙΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ ΒΑΛΕΝΤΙΝΟΥ.

Οἱ τοῦ Χριστοῦ Μάρτυρες Πασικράτης καὶ Βαλεντίνος ὑπῆρχον ἐκ τῆς πόλεως Δωροστόλου τῆς Μακεδονίας, στρατιώται μὲν ὄντες, Χριστιανοὶ δὲ. Θεωροῦντες οὖν τοὺς εἰδωλολάτραις λίθους, προσκυνοῦντας ἄψυχους, ἐξήλωσαν, καὶ παρήρησαν τὸν Χριστὸν Θεὸν εἶναι ὡμολόγησαν μόνον, τὰ δὲ εἰδῶλα ἄψυχον ὄντων. Κρατηθέντες οὖν, ἤχθησαν πρὸς τὸν Ἡγεμόνα, καὶ ὑποδειχθέντες τοῦ εἰδῶλου τοῦ Ἀπόλλωνος ἵνα θύσῃσι, ὁρακῶν ὁ Πασικράτης ἐπέτυχεν εἰς αὐτόν. Καὶ προσελθὼν αὐτῷ τῷ Πασικράτει ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ὁ πρὸ μικροῦ διὰ φόβου τοῦ Χριστοῦ ἀρνησάμενος, συνεβούλευε θύσαι, καὶ ἀπαλλοτρίωναι τὸν βασιλεῖ. Ὁ δὲ ἀπάνηκε, ἀνάξιν αὐτὸν εἶπὼν τῆς αὐτοῦ συγγενείας. Ἐρωτηθέντος δὲ τοῦ Ἁγίου Βαλεντίνου, καὶ τὰ ὅμοια φρονεῖν τῷ Πασικράτει εἰπόντος, ἀποφύγετε τὰς τιμὰς αὐτῶν κεφαλὰς χαίροντες ἀπετμήθησαν, τῆς μητρὸς Πασικράτους παρούσης, καὶ προθυμοποιούσης αὐτὸν πρὸς τὸ μαρτύριον.

ΚΑΙ ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΥΝΟΔΙΑΣ ΑΥΤΟΥ.

Μετὰ τελευτὴν τοῦ ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου, προσέταξεν ὁ Διοκλητιανὸς τοῖς πανταχοῦ εὐρισκομένοις Χριστιανοῖς, καὶ μάλιστα τοῖς δι' αὐτὸν εἰς φυλακὰς ἀποκλεισθέντας, ἢ θύοντας τοῖς ψευδοῦσι θεοῖς ἀπολοῦνται καὶ διατερίβειν ἐν τοῖς ζώσιν, ἢ μὴ τοῦτο ποιοῦντας ἰσχυρῶς βασανίζεσθαι, καὶ τελευταῖον τῇ τοῦ θανάτου παραπέμπεσθαι ψήφῳ. Ἐπεὶ δὲ καὶ οὗτος οἱ Ἅγιοι, τὰ παρὰ τοῦ Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου γεγονότα θαύματα θεασάμενοι καὶ Χριστῷ πιστεύσαντες, εἰς φυλακὴν ἀπεκλείσθησαν· καὶ τῆς φυλακῆς ἐξελθόντες, καὶ τῷ τυράννῳ παραστάντες, ἠναγκάζοντο ἀρνήσασθαι μὲν τὸν Χριστόν, θύσαι δὲ τοῖς εἰδώλοις, καὶ οὐκ ἐπέσθησαν· πρῶτον μὲν γυμνωθέντες ἐξέσθησαν ἕως αἰ σάρκας αὐτῶν ἐπὶ τὴν γῆν κατέρβρυσαν· ἔπειτα κρεμασθέντες ἐτύφθησαν ἀφειδῶς, μέχρις οὗ τὰ σπλάγχνα αὐτῶν ἐκώθεν ἀνεφάνησαν· καὶ τέλος τὰς ἱεράς αὐτῶν κεφαλὰς ἀπετμήθησαν.

ΚΑΙ ΜΗΝΙΗ ΤΗΣ ΟΣΙΑΣ ΕΛΙΣΑΒΕΤ, ΤΗΣ ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΟΥ.

Η Ὅσια καὶ Θαυματουργὸς Ἐλισάβετ, ἐκ βρέφους τῶν ἁγίων Πατέρων ταῖς διδασκαλίαις κατακολληθεῖσα, τοῖς τῆς ἀσκήσεως πόνοις ἐκνήν ἐξέδωκεν· ἐς οὗ καὶ χάριν λαβοῦσα τῶν ἰαμάτων, παντοῖα θεραπεύειν οὐκίσματα. Εἶχε δὲ κατηρθώματα πολλὰ· πτωχῶν γὰρ προΐστατο, χήραις ἐδοῦναι, ὁρφανοῖς ἐπεχωρήγει τροφὰς, ἀδικουμένους ἐκ τῶν ἀδικούντων αὐτοῖς ἐβρίετο. Ἦν δὲ πάντα τὸν χρόνον μονογίτων, ταλαιπωρημένη ὑπὸ τοῦ κρίου, εἰ καὶ τῷ ῥεῖθρῳ ἐθάλαπτο Πνεύματι· τὸ δὲ σῶμα διὰ παντὸς τοῦ βίου αὐτῆς, ὕδατι οὐκ ἔπλυνεν· ἀλλὰ καὶ, ὡς ὁ μέγας Μωσῆς, τερασσάρκοντα ἡμέρας ἐνήστευσε, μὴ γευσάμενη τὸ σῶμα· καὶ ἐπὶ τρισὶν ἔτεσι, τοῖς μὲν νοσητοῖς ὀφθαλμοῖς τὸν ἐν οὐρανοῖς Θεὸν ἔδλεπε, τοῖς δὲ

Aprilis T. I

σωματικαῖς τὸν οὐρανὸν οὐκ ἐθεάσατο. Ἄρτου οὐ μετέλαβεν· ἐλαίου ποτὲ οὐκ ἐγεύσατο· οὕτω δὲ βιώσασα, καὶ μυρία θαυματουργήσασα, ἐτελεύτησεν ἐν Κυρίῳ.

ΜΗΝΙ ΤΩ ΑΥΤΩ ΚΕ' ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΑΙ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΟΥ ΜΑΡΚΟΥ.

Μάρκος, ὁ τοῦ Χριστοῦ θεῖος Ἀπόστολος, μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐν πάσῃ τῇ Αἰγύπτῳ καὶ Λυβίῃ καὶ Πενταπόλει, ἐπὶ τῆς βασιλείας Τιβερίου Καίσαρος, τὸν τοῦ Χριστοῦ ἐκήρυξε λόγον. Συνεγράψατο δὲ καὶ τὸ κατ' αὐτὸν ἅγιον Εὐαγγέλιον, Πέτρου τοῦ κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων ἐξηγηταμένου αὐτῷ. Χειροτονηθεὶς δὲ Ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας, ἐκίσταται τὰς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, χειροτονῶν Ἐπισκόπους κατὰ πάσαν ἐπαρχίαν Αἰγύπτου, καὶ αὐξάνων τὸν λόγον τῆς πίστεως. Ἐν μιᾷ δὲ τῶν ἡμερῶν διδασκων παρὰ τὴν θάλασσαν, ἐπεβούλευθη παρὰ τῶν εἰδωλολατρῶν, καὶ σκηνίοις δεθεὶς ἐσύρετο· καὶ αἱ μὲν σάρκες αὐτοῦ κατέδρεχε τὴν γῆν· εἴτα ἐβρίσθη ἐν φυλακῇ, ἔνθα θανεὶς αὐτῷ ὁ Κύριος βασιλεῖαν ὑπέσχετο οὐρανῶν· καὶ ἐπὶ τῇ αὐρίῳ τῆς φυλακῆς ἐκβληθεὶς καὶ συρόμενος, τῷ Θεῷ τὸ πνεῦμα παρέδωκεν.

ΚΑΙ ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΣΑΒΑ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΛΑΤΟΥ.

Σαβᾶς, ὁ τοῦ Χριστοῦ Μάρτυς, ἦν ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἀνθελιανῶν, τὴν τοῦ στρατηλάτου ἐπέχων ἀρχήν, ἐν Ῥώμῃ τῇ πόλει. Ὑπῆρχε μὲν τὸ γένος Γότθος, Χριστιανὸς δὲ ὢν, ἐπεσκέπτετο τοῖς ἐν φυλακαῖς Ἅγιους καὶ ἐθεράπευεν· ἀλλὰ καὶ βίου καθαρότητι καὶ ἀσκήσει τὰ πονηρὰ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐφυγάδευε πνεύματα. Διαβληθεὶς δὲ ἐκρατήθη καὶ ἤχθη πρὸς τὸν Βασιλέα· καὶ ἐμπροσθεν αὐτοῦ ῥέψας τὴν περιειρημένην αὐτῷ ζώνην, ὡμολόγησε τὸν Χριστόν. Κρεμασθεὶς οὖν ἐξέσθη, καὶ λαμπάσιν ἐκῆν· ἐξ ὧν παραδόξως σωθεὶς, ἀνδρας ἐδδομήκοντα πρὸς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν ἐξεκαλέσατο, οἱ τινας παραστὰς τὰς κεφαλὰς ἀπετμήθησαν. Εἴτα παρὰ τῇ φυλακῇ, ἔνθα καὶ ἐπιφανεὶς αὐτῷ ὁ Χριστός, ἰσχύιν ἐχαρίσατο πλείονα· καὶ τῆς φυλακῆς ἐκβληθεὶς, καὶ αὐθις καταναγκασθεὶς ἀρνήσασθαι τὸν Χριστόν καὶ θύσαι τοῖς εἰδώλοις, καὶ μὴ πεισθεὶς, ξίφει τὴν ἱεράν αὐτοῦ κεφαλὴν ἀπετμήθη.

ΜΗΝΙ ΤΩ ΑΥΤΩ ΚΣ' ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΕΡΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΜΑΣΕΙΑΣ.

Βασιλεύς, ὁ Ἱερομάρτυς, ὑπῆρχεν ἐπὶ τῆς βασιλείας Λικινίου, Ἐπίσκοπος δὲ ἦν Ἀμασειας, ἐμαρτύρησε δὲ τρόπῳ τοιούτῳ. Δούλη τις τῆς γυναικὸς Λικινίου, Γλαυφύρα καλουμένη, φεύγουσα τὴν ἐκείνου μίξιν διὰ σωφροσύνην, τῇ βουλῇ τῆς κυρίας αὐτῆς, μετὰ χρημάτων πολλῶν, κρύφα πρὸς τὰς Ἀνατολῆς μέρην ἐξέφυγε, καταλαβοῦσα τῆς πόλεως Ἀμασειαν, καὶ ὑποδεχθεὶς ὡς Χριστιανὴ παρὰ τοῦ Ἐπισκόπου Βασιλέως. Μαθὼν δὲ τοῦτο Λικινίος, καὶ ἀποστείλας, ἀμφοτέρους ἐκέλευσεν ἀχθῆναι. Ἀλλ' ἡ μὲν Γλαυφύρα ἤδη τελευτήσασα, ἐξέφυγε τὰς χεῖρας αὐτοῦ· ὁ δὲ Ἐπίσκοπος Βασιλεὺς δέσμιος ἄγχις εἰς Λικομήδειαν, καὶ τὸν Βασιλέα ἐλέγξας, ἀπικεφαλίσθη, καὶ ἐβρίσθη ἐν τῇ θαλάσῃ χωρὶς μὲν τὸ σῶμα αὐτοῦ, χωρὶς δὲ ἡ κεφαλὴ. Προνοεῖ δὲ Θεοῦ προσεκολληθῆναι τὸ σῶμα τῇ κεφαλῇ, καὶ ἀναπλεῦσαι τὸ ρεῦμα, εὐρέθη ἐν Σινώπῃ, εἴτα ἐτέθη ἐν Ἀμασειᾷ.

ΚΑΙ ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΠΟΥΠΛΙΟΥ.

Στρατιώτης ἦν οὗτος, ὁ ἅγιος Μάρτυς τοῦ Χριστοῦ Πούπλιος, στρατευσάμενος ὑπὸ τῷ Βασιλεῖ Λικινίῳ, καὶ ἀγαπώμενος ὑπ' ἐκείνου, διὰ τὸ πολλὰς ἐν πολλοῖς ἀνδραγαθῆσαι πολέμοις. Ὅτε δὲ δέσμιος ἤχθη ἐς Ἀμασειας ὁ ἅγιος Ἱερομάρτυς Βασιλεύς, καὶ σταθείς ἐμ-

EX MS.
CRYPTÆ
FERRATÆ

XXV
S. Marci
Evangeli.

S. Sabae
Ducis M.
24 Aprilis.

XXVI
S. Basilei
Ep. M.

S. Publii
Martyris
25 Aprilis.

XXIV
SS. Pasieratis
et Valentini
MM.
15 Maii.

S. Eusebii et
Socior. MM.

S. Elisabeth
Thaum.

EX MS.
CRYPTÆ
FERRATÆ

προσθεν τοῦ Λικινίου ἤλεγξεν ἀνδρείως αὐτὸν τε καὶ τὴν πλάνην τῶν ἀκαθάρτων θαμιόνων, καὶ διεξήλθε τὰ περὶ τῆς οἰκονομίας τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ρίψας τὰ ὅπλα καὶ τὴν ζώνην ἣν περιεβέβηκετο, ὡμολόγησεν ἑαυτὸν Χριστιανόν, καὶ τοῦ ἐπουρανοῦ Θεοῦ δοῦλον καὶ στρατιώτην. Ὁργισθεὶς οὖν ὁ Βασίλευς, καὶ ἀλλοιῶσας τὸ πρόσωπον αὐτοῦ τῇ πολλῇ θυμῷ, πρῶτον μὲν διὰ κυλακείας ἐσπινύδαζεν μεταθῆναι αὐτὸν τῆς τοιαύτης γυνήκε· ὥς δὲ οὐκ ἔπεισεν, ἰσχυρῶς βασανίσας, μαχαίρᾳ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀπέτεμεν.

ΜΗΝΙ ΤΩΙ ΑΥΤΩΙ ΚΖ' ΜΝΗΜΗ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΣΩΣΙΠΑΤΡΟΥ ΚΑΙ ΙΑΣΩΝΟΣ

Ἰάσων καὶ Σωσίπατρος γέγονασι μὲν μαθηταὶ Παύλου τοῦ Ἀποστόλου· ἦν μὲν, ὁ μὲν Ἰάσων ἀπὸ Τάρσου τῆς Κιλικίας, ἥς καὶ Ἐπίσκοπος ἐγένετο· ὁ δὲ Σωσίπατρος ἐκ Πατρῶν τῆς Ἀχαΐας, γενόμενος καὶ αὐτὸς Ἐπίσκοπος Ἰκονίου. Ἐπὶ χρόνοις δὲ τισι τὰς ἑαυτῶν Ἐκκλησίας κυβερνήσαντες, ἀπῆλθον εἰς τὴν δύσιν ὡς ἐλησάμιναι καὶ καταλαβόντες τὴν νῆσον Κερκύρων, κτίζουσιν ἐκκλησίαν εἰς ὄνομα τοῦ ἁγίου Πρωτομάρτυρος Στεφάνου. Καὶ μαθὼν τοῦτο Κερκυλίτης, ὁ τῆς νήσου Βασίλευς, ἀπέκλεισεν αὐτοὺς εἰς φυλακὴν· ὅθι ἰδόντες αὐτοὺς ἐπὶ τῇ ληστειᾷ ἀποκεκλεισμένοι ὄντες, ἐπίστευσαν τῷ Χριστῷ, ὁμοίως καὶ ὁ δεσμοφύλαξ Ἀντώνιος, ὅστις καὶ ἀπεκτελέσθη. Καὶ κατελθόντος πυρός ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατακαύσαντος τοὺς δύο υἱοὺς τοῦ Βασιλέως καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, ἀπελύθησαν οἱ ἅγιοι, καὶ πολλοὺς ὡφελήσαντες, ὕστερον ἐν εἰρήνῃ ἐτελείωθησαν.

ΚΑΙ ΛΘΛΗΣΙΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ.

Μετὰ τὸ τελευτῆσαι ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ πυρός τοὺς υἱοὺς Κερκυλίου τοῦ Βασιλέως, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἀπολυθῆναι τοὺς ἁγίους, ἐκράτησαν αὐτοὺς Καρπιανός, ὁ τῆς νήσου Ἐπαρχος, καὶ ἐτιμώρει προστάξει τοῦ Βασιλέως. Προκύπτουσα δὲ ἀπὸ τῆς θυρίδος Κερκύρα ἡ αὐτοῦ θυγάτηρ, καὶ θεωροῦσα τοὺς ἁγίους βασανιζομένους, ἐπίστευσε, καὶ Χριστιανὴν ἑαυτὴν ὁμολόγησασα, παρέστη ἐνώπιον τοῦ πατρὸς αὐτῆς καὶ ἀναγκασθεῖσα, ἀρνήσασθαι τὸν Χριστόν, καὶ μὴ πισθεῖσαι, ἐκδίδοται καὶ αὐτὴ τῷ Ἐπαρχῳ. Ὁ δὲ Ἐπαρχος παρέδωκεν αὐτὴν Αἰθίοπὶ τινι εἰς τὸ διαφθαρῆναι αὐτήν. Προστάξει δὲ Θεοῦ ἄρκτος ποθὲν ἐλθοῦσα, ἐκώλυσε τὸν Αἰθίοπα τοῦ ἐπιχειρήματος, καὶ ἐφύλαξε τὴν παρθένον ἀδιάφθορον. Ἰδὼν οὖν τὸ θαῦμα ὁ Αἰθίοψ, καὶ πιστεύσας, μαχαίραις κατεκόπη· ἡ δὲ Ἁγία Κερκύρα κρεμασθεῖσα, καὶ ὑποκαπνισθεῖσα, καὶ τοξευθεῖσα, καὶ λιθοβοληθεῖσα, ἐτελείωθη.

ΚΑΙ ΛΘΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΣΑΤΟΥΡΝΙΝΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΥΝΟΔΙΑΣ ΑΥΤΟΥ.

Οὗτοι οἱ ἅγιοι ὑπῆρχον, οἱ πιστεύσαντες ἐν τῇ φυλακῇ τῷ Χριστῷ διὰ τῆς διδασκαλίας τῶν ἁγίων Ἀποστόλων Ἰάσωνος καὶ Σωσιπάτρου, ἐπὶ τὰς λήσταρχοι, μετὰ καὶ τῶν πιστευσάντων ὕστερον ὑπὸ τῆς Ἁγίας Κερκύρας· καὶ μετὰ τελευτῆν αὐτῆς ἐκβληθέντες τῆς φυλακῆς οἱ ἐπτά, καὶ ἀχθέντες ἔξω τῆς πόλεως, ἐνεβλήθησαν εἰς λεβήτας γέμοντας πίσσης, καὶ κηροῦ, καὶ ἐλαίου, καὶ βράζοντες ἐτελειώθησαν· οἱ δὲ καταλειφθέντες ἀδελφοί, εἰς νησιδίῳ τι ἀπελθόντες, προσήχοντο τῷ Θεῷ. Καὶ μαθὼν τοῦτο ὁ βασιλεὺς, καὶ ἐμδᾶς εἰς πλοῖον καὶ ἀπερχόμενος φονεῦσαι αὐτοὺς, κατεποντίσθη· καὶ κρατήσας ἕτερος Βασίλευς τῆς νήσου, ἐνέβαλεν τοὺς ἁγίους εἰς κάμινον, καὶ ἰδὼν αὐτοὺς ὑγιεῖς ἐξελθόντας, ἐπίστευσε τῷ Χριστῷ, μετονομασθεὶς Σεβαστιανός, καὶ ἐκ τότε τὸν Χριστὸν ἐκύρυσεν ἅμα τοῖς ἁγίοις Ἀποστόλοις μετ' ὧν καλῶς βιώσας, ἐν εἰρήνῃ ἐτελείωθη.

XXVII
SS. Sosi patri
et Jasonis
25 Junii et
12 Julii.

S. Cercyræ
Mart.
29 Aprilis.

S. Saturnini et
Soc. MM.
29 Aprilis.

ΜΗΝΙ ΤΩΙ ΑΥΤΩΙ ΚΝ' ΛΘΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΔΑΔΑ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΥΝΟΔΙΑΣ ΑΥΤΟΥ.

Οἱ τοῦ Χριστοῦ Μάρτυρες Δάδας, Μάξιμος, καὶ Κιντιλιανός, ὑπῆρχον μὲν ἐπὶ τῆς βασιλείας Μαξιμιανῶν, καὶ Ταρκύνου Ὑπάτου, ἐκ τῆς πόλεως δὲ Δωροστόλου τῆς Μακεδονίας· καὶ ὁ μὲν Μάξιμος Ἀναγνώστης ἦν τῆς ἀγιοπάτης τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας, καλῶς ἐρμηνεύων τὰς θείας γραφάς, καὶ διδάσκων ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ· ὁ δὲ Δάδας καὶ Κιντιλιανός ἦσαν αὐτοῦ μαθηταὶ καὶ φίλοι. Κατακλυθέντες οὖν τῇ τῆς πόλεως Ἀρκαυτῇ, καὶ κρατηθέντες παρέστησαν αὐτῇ· καὶ ἐρωτηθέντες, καὶ τὸν Χριστὸν παρῆρσις ὁμολογίσαντες, ἀπεκλείσθησαν εἰς φυλακὴν. Εἶτα τῆς φυλακῆς ἐκβληθέντες, καὶ καταναγκασθέντες θῆσαι τοῖς εἰδώλοις, καὶ μὴ πεισθέντες, γυμνωθέντες καὶ ἀπλωθέντες ἐπὶ τὴν γῆν, ἐκ τεσσάρων δεδεμένοι ἐτύφθησαν, εἶτα ἀπεκεφαλίσθησαν· ὧν τὰ λείψανα ἀποκομισθέντα, ἐτέθησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει.

ΚΑΙ ΛΘΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΖΗΝΩ- ΝΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΥΝΟΔΙΑΣ ΑΥΤΟΥ.

Ζήνων ὁ τοῦ Χριστοῦ Μάρτυς, ἅμα τοῖς ἁγίοις Εὐσεβίῳ, Νέωνι, καὶ Βιταλίῳ, ὑπῆρχον μὲν ἐκ τῆς νήσου Κερκύρας· κατηχισθέντες δὲ ὑπὸ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων Ἰάσωνος καὶ Σωσιπάτρου, ἐπίστευσαν τῷ Χριστῷ, καὶ διαβληθέντες Κερκυλίῳ τῷ τῆς νήσου Βασιλεῖ, ἐκρατήθησαν· καὶ δεθέντες ὑπὸ τῶν εἰδωλοκρατῶν ἀλύσεισι βαρεῖαις, παρέστησαν ἐνώπιον αὐτοῦ. Καὶ ἐρωτηθέντες, καὶ ὁμολογίσαντες τὸν Χριστόν, γυμνωθέντες τῶν ἱματίων αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὴν γῆν ἀπλωθέντες, καὶ δεθέντες χεῖρας καὶ πόδας σχοινίοις, ἐτύφθησαν ῥάβδοις. Ἐπὶ πολλῆς τε ὥρας καταναγκάζομενοι ἀρνήσασθαι μὲν τὸν Χριστόν, θῆσαι δὲ τοῖς εἰδώλοις, μὴ πεισθέντες δὲ, μὴ δὲ μέχρι λόγου θῆσαι τοῖς δαίμοσι, ἀπεκλείσθησαν εἰς φυλακὴν ὡσεὶ νεκροί· καὶ μετὰ ταῦτα καμίνου μεγάλῃς ἀνασθεῖσας, τῆς φυλακῆς ἐκβληθέντες, καὶ ἐν αὐτῇ ἐμβληθέντες, ἐτελειώθησαν.

ΚΑΙ ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΜΕΜΝΟΝΟΣ ΤΟΥ ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΟΥ.

Μέμνων, ὁ ἐν ἁγίοις Πατὴρ ἡμῶν, ὁ Θαυματουργός, ἀκούσας τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου λέγοντος, Ὅστις οὐκ ἀφῆκε πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ ἀδελφούς, ἢ ἀδελφάς, ἢ οἰκίας, ἢ ἀγρούς, οὐ δύναται μου εἶναι μαθητής, καὶ κατακυριεύει τὴν ψυχὴν, καταλιπὼν πάντα, ἠκολούθησε τῷ Χριστῷ· καὶ οὕτως ἠγωνίσαστο πρὸς ἀρετὴν, ὡς δοχεῖον καθαρὸν καὶ κατοικητήριον ἁγίου γενέσθαι τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ὑποτάξας γὰρ τὴν σάρκα τῷ πνεύματι διὰ πολλῆς ἐγκρατείας καὶ ταπεινώσεως, καὶ παθῶν κυριεύσας τῶν τῆς σαρκὸς ὁμοῦ καὶ τῆς ψυχῆς, ἐγένετο καὶ μοναζῶντων Ἀρχηγός, καὶ βίον ζήσας ἰσαγγελοῦ, καὶ παρὰ Θεοῦ τὴν τῶν θαυμάτων ἐπλοῦτισε χάριν· καὶ γὰρ πάθη ἀνίατα ἐθεράπευσε, καὶ ρέιθροις θαυμάτων τὴν ψυχὴν ἀποκαθάρας, ὕδατα ἐν ξηρῷ τόπῳ διὰ προσευχῆς ἀναβλύσαι παρεσκεύασε, καὶ ἄλλα πολλὰ θαύματα τελέσας ἐν εἰρήνῃ ἐκοιμήθη.

ΜΗΝΙ ΤΩΙ ΑΥΤΩΙ ΚΘ' ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΣΙΜΩΝΟΣ, ΟΣ ΕΠΕΚΑΛΗΘΗ ΙΟΥΔΑΣ.

Σίμων ὁ τοῦ Χριστοῦ μέγας Ἀπόστολος, ὑπῆρχε μὲν ἀπὸ Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας, ὅθι ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεός κληθεὶς εἰς γάμον, μετὰ τῆς ἀρχάντου μητρὸς αὐτοῦ καὶ τῶν μαθητῶν, λείψαντος οἴνου, τοῦ θαυματουργεῖν ἀρχάμενος, διὰ παρακλήσεως τῆς μητρὸς, τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον μετέβαλεν. Ἐγένετο δὲ αὐτοῦ μαθητής, καὶ τοῦ κηρύττειν ὡς ὑπέρθετος· καὶ ἦν μετὰ τῶν λοιπῶν Ἀποστόλων, ἀκολουθῶν τῷ Χριστῷ, καὶ τῆς παρ' αὐτοῦ διδασκαλίας ἀπολάων. Μετὰ δὲ τὴν ἀνάληψιν αὐτοῦ καὶ τὴν εἰς οὐρανοὺς

XXVIII
S. Dadæ et
Socio MM.
13 Aprilis.

S. Zenonis et
Sociorum MM.

S. Remnonis
Thaum.

XXIX
S. Simonis
Ap.
28 Octob

οὐρανὸς ἀνάβαιν, ἀπελθὼν εἰς τὴν πόλιν Ἐδεσαν, καὶ πολλοὺς διδάξας τῶν εἰδωλολατρῶν τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, ἐπέστρεψεν ἐπὶ τὸν Κύριον. Μετὰ ταῦτα δὲ παραγενόμενος καὶ εἰς Μεσοποταμίαν, ἐκήρυττε παρρησίᾳ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ· καὶ πάλιν ἀπελθὼν εἰς Ἐδεσαν, καὶ πολλὰ θαῦματα ἐργασάμενος εἰς δόξαν Θεοῦ, ἐν εἰρήνῃ ἐτελειώθη.

ΚΑΙ ΛΟΛΗΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ Θ' ΜΑΡΤΥΡΩΝ ΤΩΝ
ΕΝ ΚΥΖΙΚΟΥ, ΘΕΟΓΜΙΔΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΥΝΟ-
ΔΙΑΣ ΑΥΤΟΥ.

Οἱ ἅγιοι Μάρτυρες τοῦ Χριστοῦ, Θεόγνης, Ῥοφῦος, Ἀντίπατρος, Εὐτυχίς, Ἀρτεμάς, Μάρνος, Θεόδοτος, Θαυμασίος, καὶ Φιλήμων, ὑπάρχοντες μὲν ἐκ διαφόρων τόπων, συναθροισθέντες δὲ ἐν Κυζίκῳ τῇ πόλει κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ διωγμοῦ, καὶ τὸν Χριστὸν κηρύττοντες, ἐκράτησαν παρὰ τῶν εἰδωλολατρῶν, καὶ παρεδόθησαν τῷ τῆς πόλεως Ἀρχοντι. Καὶ δεξάμενοι πρῶτον ἐρώτησιν, καὶ τυφθέντες ἰκανῶς, παρεπέμφθησαν φυλακῇ. Καὶ μετὰ ταῦτα τῆς φυλακῆς ἐκδιελθόντες, ἠναγκάζοντο ἀρνήσασθαι μὲν τὸν Χριστὸν, ὅσκι δὲ τοῖς εἰδώλοις. Οἱ δὲ μὴ πεισθέντες, ἀλλὰ τῆς πλάνης καὶ ματαιότητος τῶν εἰδώλων καταπύσαντες, καὶ τοῦ Ἀρχοντος κατασφραγίσαντες, τὰς ἱεράς αὐτῶν κεφαλὰς ἀπετμήθησαν· τὰ δὲ λείψανα αὐτῶν μετατεθέντα ἐν Κυζίκῳ, πολλὰς ἰάσεις ἐπιτελοῦσι εἰς δόξαν Χριστοῦ.

ΜΗΝΙ ΤΩΙ ΑΥΤΩΙ Α' ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ
ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΙΑΚΩΒΟΥ, ΑΔΕΛΦΟΥ ΤΟΥ ΚΥ-
ΡΙΟΥ.

Ιακώβος ὁ μέγας Ἀπόστολος, υἱὸς μὲν ἦν Ἰωσήφ τοῦ

μνήστορος, ἀδελφὸς δὲ κατὰ σάρκα τοῦ Κυρίου, ὅς οὐ καὶ ἐχειροτονήθη πρῶτος Ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων. Ὑπάρχων δὲ εὐλαβὴς καὶ ἐγκρατής, ἐλείμων καὶ συμπάθης, ἐπεκλήθη Δίκαιος· τίνες οὖν, ὅν ἤρχεν Ἀνανίας ὁ Ἰερεὺς τῶν Ἰουδαίων, τῆς κατὰ Παῦλον ἐπιβουλῆς ἀποτυχόντες, ἐκείνους πρὸς Ῥώμην ἀπελθόντες, τρέπονται κατὰ τοῦ Ἰακώβου· καὶ κρατίσαντες αὐτόν, ἠναγκάζον ἀρνήσασθαι τὸν Χριστόν. Καὶ ἀγαγόντες ἐπὶ τὸ πτερυγίον τοῦ ἱεροῦ, ἔλεγον αὐτῷ· Εἶπε ἡμῖν, Δίκαιε, μεγάλη φωνῇ, Τίς ἐστὶν ἡ θύρα τοῦ Ἰησοῦ; Ὅδὲ εἶπεν, Τί με ἐρωτᾷτε περὶ τοῦ Ἰησοῦ; αὐτὸς ἐστὶν ὁ ἐν οὐρανοῖς καθήμενος ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς, καὶ μέλλον ἐρχεσθαι κρίναι τὴν αἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ. Καὶ εἰπόντες, Ὡ, ὦ, καὶ ὁ Δίκαιος πεπλάγχται, ἔρριψαν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ κάτω· καὶ ἐτι ἐμπνέοντα, πλήξας τίς κυστέας ξύλῳ, ἀπέκτεινεν.

Nescio quid Synaxarii hujus collectorem moverit, ut quo die passim alii Græci colunt Jacobum Fratrem Joannis, ipse posuerit Fratrem Domini, hujus elogium iterum positurus, quando etiam alii omnes illud habent, die xxiii Octobris. Potuerat certe mensem hunc melius claudere, quam cum passim reprobata opinione de Josepho Virginis sponso, quasi hic ex priori aliqua uxore genuisset eos qui in Evangelio dicuntur Fratres Domini, quorum unus fuit Jacobus, Hierosolymorum primus Episcopus : qui utrum supra duodenarium numerum adjungatur collegio Apostolorum, diversus a Jacobo Alphæi, disquiremus i die Maii.

EX MS.
CRYPTÆ-
FERRATÆ
XXX
S. Jacobi
frat. Dni.
1 Maii.

ΒΙΟΣ ΜΑΡΙΑΣ ΑΙΓΥΠΤΙΑΣ

ΤΗΣ ΑΠΟ ΕΤΑΙΡΙΔΩΝ ΟΣΙΩΣ ΑΣΚΗΣΑΣΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΡΗΜΟΝ ΤΟΥ ΙΟΥΔΑΝΟΥ. a

ex MS. Medicæo Regis Christianissimi,

collato cum MS. Monachiensi Ducis Bavarix.

PROLOGUS.

Tob 13, 7.

Fideliter
narrata

b

c

d

e
fide pari
describere
Proponit
auctor.

f

g

h

Μυστήριον Βασιλείας κρύπτειν καλόν, τάδε ἔργα τοῦ Θεοῦ ἀνκηρύττειν ἐνδοξόν· οὕτω γὰρ εἶπεν ὁ Ἀγγελὸς τῷ Τωβίτ, μετὰ τὴν παράδοξον τὴν ἐκτυφλώσεως τῶν ὀμμάτων ἀνά-
ελσιν, καὶ μετ' ἐκείνους τοὺς κινδύνους, οὓς διήλθε, καὶ ὧν ἐρρύσθη, δι' ἣν εἶχεν ἐυσέβειαν. Καὶ γὰρ τὸ Βασι-
λέως μὴ φυλάττειν μυστήριον, ἐπισφαλὲς καὶ ἐπιλήθρον. Καὶ τὸ σιγᾶν Θεοῦ ἔργα παραδόξα, ψυχῆς ὀφείλει τὸν κίν-
δυνον. Ὅθεν ἀγῶν φόβῳ τοῦ σιωπᾶν τὰ θεῖα βαλλόμε-
νος, καὶ τὸν ἐπικτημένον κίνδυνον τῷ δουλῳ, ὑψηλόμενος, ὅς λαθὼν ὑπὸ τοῦ δεσπότη τοῦ τάλαντον, εἰς γῆν ἐκείνην
b κατώρρυσεν, καὶ τὸ δοθέν εἰς ἐργασίαν ἐκρυψεν ἀπρα-
γμάτευτον· ἐξήγησιν ἱερὰν, ἕως ἡμεῶν καταστήσασαν, οὐ-
δαμῶς σιωπήσομαι. Καὶ μοι μικροὶς ἀπιστεῖτω ἅπερ ἀκήκοα γράφοντι, ἢ ἐμὲ τερατεύσασθαι τὸ παραπαν ἰγού-
μενος, ἢ τοῦ πράγματος τῷ μεγέθει πληττόμενος· ἐμοὶ
μὲν γὰρ μὴ γένοιτο c καταφύεσθαι καὶ καπλιεύεσθαι
λόγον, ἐν ᾧ Θεοῦ μνημονεύεται. Καὶ τὸ σμικρὰ d δὲ
φρονεῖν καὶ ἀνάξια τῆς τοῦ σαρκωθέντος Θεοῦ Λόγου
μεγαλειότητος, καὶ ἀπιστεῖν τοῖς οὕτως e λεγόμενοις, οὐ
μοι δοκεῖ ἔχειν τὸ εὐλογεῖν· εἰ δὲ τίνες εἰσιν οἱ τῇδὲ τῇ
γραφῇ ἐντυγχάνοντες, καὶ τὸ παραδόξον τοῦ λόγου δῆθεν
καταπληττόμενοι, καὶ πιστεύειν ἐπιχειρῶς οὐκ ἐθέλουντες,
κακείνοις ἴλεως γένεται Κύριος, ἐπειδὴ περ καὶ αὐτοὶ τὸ
ἀσθενὲς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως λογιζόμενοι, δυσσαρά-
δεκτα ἵγουνται f τὰ παραδόξως πῶς περὶ ἀνθρώπων λε-
γόμενα. Εἰμι g δὲ λοιπὸν ἐπ' αὐτὴν τὴν διήγησιν, πρᾶγμα
λέξω ἐν τῇ γενεᾷ τῇ καθ' ἡμᾶς h γενιάμενον. Ὅπερ
ἱερὸς ἀνὴρ, τὰ θεῖα λέγειν καὶ πράττειν ἐκπαίδοθεν με-
μαθηκώς, ἀφῆγγαστο. Ἀλλὰ μηδὲ τοῦτο πρὸς ἀπιστίαν
ἐλκύσει τοὺς ἐντυγχάνοντας, τὸ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς γενεᾷ

θαῦμα τοιοῦτον ἵγνόμενος γενέσθαι ἀδύνατον· ἢ γὰρ
χάρει τοῦ Πατρὸς i κατὰ γενεὰν εἰς ψυχὰς ὁσίας διαβαί-
νουσαν, φίλους Θεοῦ καὶ προφήτας κατασκηνάζει, καθὼς
ἐδίδασκεν ὁ Σολομὼν. Καίριος δὲ λοιπὸν τῆς ἱεράς ἐκείνης
ἀπαμύεσθαι διηγήσεως.

2 Ἐγένετό τις ἐν τοῖς κατὰ Παλαιστίνην μοναστη-
ρίοις ἀνὴρ, βίῳ καὶ λόγῳ κοσμούμενος, ὅς ἐκ σπαργάνων
αὐτῶν τοῖς μοναχικοῖς ἀντράχῃ ηἱεσὶ τε καὶ πρᾶγμασι·
Ζωσιμᾶς ἦν ὄνομα τοῦτω τῷ γέροντι. καὶ μὴ τις τῇ k
ἐπονυμία, νομισάτω μὲ ἐκείνον λέγειν τὸν Ζωσιμᾶν, τὸν
ἐν δόγμασί ποτε διαβληθέντα ὡς ἐτερόδοξον· ἄλλος γὰρ
οὗτος, καὶ ἄλλος ἐκείνος, καὶ πολὺ τὸ μεταξὺ τῶν δύο
τὸ διάφορον, εἰ καὶ μίαν ἐκέντητο τὴν προσηγορίαν
ἀμφότεροι. Οὗτος τοίνυν ὁ Ζωσιμᾶς ὀρθόδοξος, ὅς ἐμό-
νασεν ἀρχὴν ἐν τινι τῶν παλαιῶν μοναστηρίων, πᾶν εἶδος
I ἀσκήσεως μετερχόμενος, καὶ πρὸς πᾶσαν m ἐγκράτειαν
γενόμενος ἐπιτήδειος· πάντα μὲν γὰρ κανὼνα παραδεδο-
μένον ὑπὸ τῶν πρὸς n τὴν τοιαύτην αὐτῶν παλαιστριν
παιδοτριθεσάντων ἐφύλαττεν, πολλὰ δὲ καὶ αὐτὸς προσε-
πενόησεν οἰκοθεῖν, ὑποτάσσας ζήτων τὴν σάρκα τῷ πνεύματι.
Καὶ γε τοῦ σκοποῦ οὐ διήμαρτεν· οὕτω γὰρ ἦν ὁ γέρον
[ἐπίσκοπος] περὶ τὸ πνευματικόν, ὅς ὡς πολλοὺς πολλὰ-
κίς τῶν ἐγγύθεν μοναστηρίων, ἐστὶ δὲ ὅτε καὶ τῶν μακρὰν
ἀπεχόντων, φοιτᾶν πρὸς αὐτόν, καὶ πρὸς ἐγκράτειαν ὑπὸ
τῆς ἐκείνου διδασκαλίας τυποῦσθαι [καὶ κανονίζεσθαι].
Καίπερ δὲ οὕτως ἔχων περὶ τὸ πρακτικὸν εἶδος ὁ γέρον,
οὐδὲ τῆς μελέτης τῶν θείων λογίων ποτὲ παρημέλεισεν·
ἀλλὰ καὶ κοιτάζόμενος, καὶ ἀνιστάμενος, καὶ ἐν χειρὶ
κρατῶν τὸ ἐργόχειρον, ὅθεν τὴν τροφήν ἐπορίζετο p. Εἰ
δὲ θέλεις μαθεῖν τῆς τροφῆς, ἣς ἐκείνος ἐχέετο, ἔν ἔργον
εἶχεν ἐκείνος ἀσίγῃτον, μηδὲ ποτε διαπανόμενον, τὸ ψάλλ-
λειν

i

Sap. 7, 27

CAP. I

Zosimas,
post egregios
in virtute
profectus,
k

l m

n

et vitæ rigo-
rem laudabi-
lem,

o

p

FX MS.
REG. GR.
q

λειν διὰ παντός, καὶ μελέτην αἰεὶ ποιεῖσθαι τῶν ἡ ἱερῶν λογίων. Πολλὰκις γοῦν φασὶ τίνας καὶ θείας ὁράσεως ἀξιούσθαι τὸν γέροντα θεῖθεν αὐτῷ γενναμένως ἐλλάμψεν, καθάπερ ὁ Κύριος εἶπεν, Οἱ τὴν σάρκα δηλαδὴ τὴν ἑαυτῶν ἐκκαθάραντες, καὶ νήφοντες αἰεὶ ἐργηγοῦσι τῇ τῆς ψυχῆς αὐτῶν ὁρμῇ, ὁρῶσι θείας ἐλλάμψεως ὁράσεις, ἀρραδύναντες ἐνθεῖθεν τοῦ μένοντος αὐτοῦ καλοῦ κομιζόμενοι.

r
tentatus de
vana gloria,
s
t

3 Ἐλεγεν οὖν ὁ Ζωσιμάς, ἐξ αὐτῶν εἶπεν τῶν ἱ πατρικῶν ἀγαθῶν ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦτῳ δέδοσθαι, καὶ μέχρι τρίτου καὶ πεντηκостоῦ ἔτους ἐν αὐτῷ τὸν δρόμον τὸν ἀσκητικὸν ἡ κινύμεναι. Μετὰ δὲ ταῦτα παρενοχλήθη, ὡς ἔφασκεν, ὑπὸ τινων λογισμῶν, ὡς ἄρα τὸ τελειούμενος ἐν ἅπασι, τῆς ἐτέρου διδασκαλίας οὐδαμῶς προσδεόμενος· ταῦτα γὰρ, ὡς ἔλεγεν, καθ' ἑαυτὸν ἐλογίζετο. Ἀράγε ἐστὶν ἐν τῇ γῇ μοναχός, ὁ δυνάμενος ἔξωθεν τι παραδοῦναι μοι, ἢ ὠφελῆσαι με ἰσχύων, ὅπερ οὐκ οἶδα, οὐδὲ πέπραχα, εἶδος ἀσκήσεως; ἄρα εὐρίσκεται τῶν ἐν ἐρήμῳ φιλοσοφούντων ἀνὴρ ὅς κατὰ πράξιν ἢ θεωρίαν πρωτεύει μου; Ταῦτα δὲ λογιζομένου τοῦ γέροντος, ἐφίσταται τις αὐτῷ καὶ φησι πρὸς αὐτόν· Ὁ Ζωσιμά, καλῶς μὲν καὶ ὡς ἦν δυνατόν ἀνθρώπῳ ἠγωνίσας, καλῶς δὲ καὶ τὸν ἀσκητικὸν δρόμον διήκυσας· πλὴν οὐδεὶς τῶν ἐν ἀνθρώποις ἐστὶν ἔχων τὸ τέλειον, ἀλλὰ μείζων ἐστὶν ὁ ἀγὼν ὁ προκείμενος τοῦ παρωχηκότος καὶ, καὶ ὑμεῖς οὐ γινώσκετε. Ἰνα γινῶς καὶ αὐτός οὖν, πῶσαι εἰσὶ καὶ ἄλλαι πρὸς σωτηρίαν ὁδοί, ἐξελθε ἐκ τῆς γῆς σου, καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου, καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς σου, καθάπερ Ἀβραάμ ἐκεῖνος ὁ ἐν Πατριάρχαις αἰδεσίμος, καὶ δεῦρο εἰς τοῦδε τοῦ μοναστήριον, τὸ πλησίον Ἰωρδάνου τοῦ ποταμοῦ διακείμενον.

ibique re-
ceptus
u

4 Αὐτίκα γοῦν ὁ γέρων, ἀκολουθῶν τῷ κελεύσματι, ἐξῆλθε τοῦ μοναστηρίου, ἐν ᾧ ἐκπαίδευσεν ἐμόνασεν· καὶ καταλαβὼν Ἰωρδάνου τὸν ἐν πασμοῖς ἀγρώτατον, ὁδηγῆται ὑπὸ τοῦ κελεύσαντος αὐτὸν εἰς ἐκεῖνο τὸ μοναστήριον, εἰς ὃ ὁ Θεὸς αὐτὸν γενέσθαι παρεκελεύσατο. Ἡ Κρούσας τοῖνον τῇ χειρὶ τὴν θύραν [τῆς αὐλῆς] ἐντυγχάνει πρῶτον μοναχῷ τῷ τὴν θύραν φυλάττοντι· ἐκεῖνος δὲ αὐτὸν μνησὶ πρὸς τὸν Ἠγούμενον· ὁ δὲ τοῦτον δεξιόμενος, στήθεσσι καὶ ἔσθῃ εὐλαβείας θεασάμενος, βαλόντα τὴν συνήθη ταῖς μοναχοῖς μετάνοιαν καὶ λαβόντα εὐχὴν, ἠρώτησεν αὐτόν· Πόθεν, ἀδελφέ, παραγέγονας, καὶ τίνας ἔδεκα πρὸς τοὺς ταπεινοὺς ἐλλήλους γέροντας; Ὁ δὲ Ζωσιμάς ἀπεκρίνατο· Τὸ μὲν πόθεν, λέγειν γ' οὐκ ἀναγκαῖον μοι· ὠφελείας δὲ χάριν, ὦ Πάτερ, ἐλλήλου· ἀκήκου γὰρ περὶ ὑμῶν ἐνδοῦχα καὶ ἀξιώματα, θυνάμενα ψυχῇ προσοικειώσαι Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτόν ὁ Ἠγούμενος, Ὁ Θεός, ἀδελφέ, ὁ μόνος ἰώμενος τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν, αὐτός καὶ σε καὶ ἡμᾶς διδάξει τὰ θεῖα θελήματα, καὶ ὁδηγήσει εἰς τὸ ποιεῖν τὰ προσήκοντα· ἀνθρώπος γὰρ ἀνθρώπον ὠφελῆσαι οὐ δύναται, εἰ μὴ ἕκαστος ἑαυτῷ προσέχοι διαπαντός καὶ νήφοντι τῇ νύτῃ τὸ δένον ἐργάζοιτο, Θεὸν κεκτήμενος τῶν πραττομένων συλλήπτορα. Πλὴν ἐπέειπε, ὡς ἔφης, ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ θεάσασθαι ἡμᾶς τοὺς ταπεινοὺς κεκένηκεν γέροντας, μείνον μετ' ἡμῶν, εἴπερ τοῦτον παραγέγονας ἔνεκα, καὶ πάντας ἡμᾶς διατρέφει, τῇ τοῦ πνεύματος χάριτι, ὁ ποιμὴν ὁ καλός, ὁ δοὺς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ τὰ ἴδια πρόβατα καλῶν ἐξ ὀνόματος. Ταῦτα εἰπόντος τοῦ Ἠγουμένου τῷ Ζωσιμᾷ, βαλὼν αὐτὸς μετάνοιαν, καὶ αἰτήσας εὐχὴν, καὶ ἐπειπὼν Ἀμὴν, ἔμεινεν εἰς ἐκεῖνο τὸ μοναστήριον.

invenit
monachos
perfectissime
viviētes,
bb

5 Εἶδε δὲ γέροντας πράξει καὶ θεωρίᾳ ἐκλάμποντας, [καὶ τῷ πνεύματι ζέοντες] καὶ τῷ Κυρίῳ δουλεύοντας· ψαλμῷδ' αὖ γὰρ ἦν ἀκατάπαυστος, στάσις ἔχουσα παννύχιον· καὶ ἐν χειρὶ εἶχον αἰεὶ τὸ ἐργόχειρον, καὶ οἱ ψαλμοὶ ἐπὶ στόματός. Λόγος γὰρ ἀργός οὐκ ἐπολιτεύετο, φροντὶς παρηγμάτων παρ' ἐκείνους οὐκ ἐχρημάτιζε, πρόσδοι τε δι' ἑτοὺς ἀριθμούμεναι [τε καὶ συναγόμεναι] καὶ μέριμναι βιωτικαῖς μόχθοις ἀρμυζοῦσαι, οὐδὲ ἡμῶν ὀνόματι παρ' αὐτοῖς ἐγνωρίζοντο· ἀλλ' ἐν ἦν [καὶ πρῶτον] καὶ μόνον τύπον ἀξιοῦμεν πᾶσι, τὸ ἕκαστον αὐτῶν κερὸν εἶναι τῷ σώματι, ὡς ἄπαξ τῷ κόσμῳ καὶ τοῖς ἐν κόσμῳ

ἄσιν ἀποθανόντα, καὶ μὴ ὑπάρχοντα. Τροφὴν δὲ εἶχον ἀδάπανον, τὰ θεόπνευστα λόγια· ἔτρεφον δὲ καὶ τὸ σῶμα τοῖς ἀναγκαίοις μόνοις, ἄρτῳ καὶ ὕδατι, ὡς ἕκαστος εἶναι πρὸς τὴν θεῖαν ἀγάπην διάπυρον. Ταῦτα Ζωσιμάς, ὡς εἶπεν, θεώμενος, ὠκοδομεῖτο λίαν, ἐπεκτεινόμενος πρὸς τὰ ἐμπροσθεν, αἰεὶ τε συναυξῶν τὸν δρόμον τὸν δρόμον τὸν ἴδιον, καὶ συνερχάτας εἰρῶν καλῶς τὸν θεῖον νεουργοῦντας παρὰδιδόν.

solitus initio
Quadrage-
simæ

6 Ἡμερῶν δὲ διελευσῶν ἱκανῶν, ἤγγισεν ὁ καιρὸς καθ' ὃν ἱεράς νηστείας ἐκτελεῖν Χριστιανοὶ παραδίδονται, προκαθαίρουσι ἑαυτοὺς εἰς τὴν τοῦ θεοῦ πάθους καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ προσκύνησιν. Τῆς δὲ πύλης τοῦ μοναστηρίου ἀνοιγόμενης μετέβητε, ἀλλὰ αἰεὶ κεκλεισμένης καὶ ποιούσης τοῖς μοναχοῖς τὴν ἀσκήσιν ἀνενόηκτον· οὐδὲ γὰρ ἦν ἀνοῖξαι, εἰ μὴ που μοναχὸς διὰ τινα χρεῖαν ἀναγκαίαν παρέβαλεν· ἔρχομαι γὰρ ἦν ὁ τοπος, καὶ τοῖς ἐκ φειδύων πλείοσι μοναχοῖς οὐκ ἀνεπίδαρκος δὲ μόνον ἀλλὰ καὶ ἄγνηστος. Κανὼν δὲ τις οὗτος ἐν τῷ μοναστηρίῳ [ἀνωθεν] ἐφυλάττετο, δι' ὃν οἶμαι Θεός καὶ Ζωσιμᾶν εἰς ἐκεῖνο τὸ μοναστήριον ἔγαγεν. Τίς δὲ ὁ κανὼν. καὶ πῶς ἐφυλάττετο, ἐθεν ἐρῶ. Τῇ Κυριακῇ, ἐξ ἧς πρώτη τῶν νηστειῶν ἐδοθῆκε ὀνομαζέσθαι εἰώθεν, ἐτελείτο δηλαδὴ ἡ θεῖα μυσταγωγία κατὰ τὸ συνήτες, καὶ τῶν ἀκράντων ἐκεῖνων ἕκαστος καὶ ζωοποιῶν μυστηρίων ἐγένετο μέτοχος· καὶ τροφῆς μικρᾶς, ὡς ἔθος ἦν, μετελάμβανον. Μετὰ τοῦτο συνήγοντο πάντες εἰς τὸ εὐκτήριο καὶ γενομένης εὐχῆς ἐκτενοῦς καὶ γουγκλισίας ἐφίκανον, ἡσπάζοντο ἀλλήλους· οἱ γέροντες, καὶ τὸν Ἠγούμενον, περιπτυσσόμενος ἕκαστος, βάλλων μετάνοιαν, ἤπειτο λαθεῖν εὐχὴν καὶ ἔχειν πρὸς τὸν προκείμενον ἀγῶνα συναγωνιστὴν καὶ ἐμπειρον.

post commu-
nes preces

7 Τοῦτων δὲ γενομένων ἡ θύρα τοῦ μοναστηρίου ἠνοῖγετο, καὶ ψάλλοντες συμφώνως τὸ, Κύριος φωτισμός μου καὶ σωτήρ μου, τίνα φερόμεθα; Κύριος ὑπερασπιστής τῆς ζωῆς μου, ἀπὸ τίνος δειλιάσομαι; καὶ τὰ ἐξῆς τοῦ ψαλμοῦ, ἐξείσαυ ἀπαντες τοῦ μοναστηρίου· ἕνα τινὰ πολλὰκις ἢ δεύτερον φύλακα τοῦ μοναστηρίου καταλιμπάνοντες, οὐκ ἵνα φυλάξαι τὰ ἐνδοθέν ἀποκειμένα οὐδὲ γὰρ ἦν τι παρ' ἐκείνοις κλέπταις εἰσάγων), ἀλλ' ἵνα μὴ τὸ εὐκτήριον αλειτούργητον καταλείψειεν. Ἐκαστος δὲ αὐτὸν ἐπεσείτιζεν, ὥσπερ ἡδύνατο καὶ ὥσπερ ἐδούλετο· ὁ μὲν γὰρ ἄρτος ἐκόμενος τῇ χρεῖᾳ τοῦ σώματος σύμμετρον, ὁ δὲ ἰσχύδας, ἄλλος φοίνικας, ἕτερος ὅσπρια βραχύνθη ἐν ὕδατι, ἄλλος δὲ οὐδὲν, εἰ μὴ τὸ σῶμα ἴδιον καὶ τὸ ῥάκιον ὃ περιεδέβλητο, ἐτρέφετο δὲ ὁσάνκις ἡ φύσις ἠνάγκαζε ταῖς φρονιμαῖς βιταναις κατὰ τὴν ἔρημον. Κανὼν δὲ ἦν ἐκάστῳ αὐτῶν καὶ νόμος οὗτος παρ' αὐτοῖς φυλαττόμενος ἀπαράβατος, τὸ μὴ γινώσκειν ἕτερος ἕτερον, πῶς ἐγκρατεύεται, ἢ πῶς διέχει ὁ ἕτερος. Ὅν γὰρ Ἰωρδάνου εὐθὺς παρσιούμενοι, μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων ἕκαστος ἐχωρίζετο καὶ οὐ πολλὴν εἶχε τὴν ἔρημον, καὶ οὐδεὶς παρεβάλλε πρὸς τὸν ἕτερον· ἀλλὰ καὶ εἴπερ εἰς ἐξ αὐτῶν ἐθεάσατο μακρόθεν ἕτερον ἐπ' ἐκεῖνον ἐρχόμενον, εὐθέως ἐξέκλινε τοῦ καθ' εὐθείαν πορεύεσθαι, καὶ ἐφ' ἕτερον μέρος ἐγένετο, ἑαυτῷ δὲ ἔξῃ καὶ τῷ Θεῷ, ψάλλον διαπαντός καὶ τροφῆς ἐπιχείρου γενόμενος.

monasterio
egredi

et in solitu-
dine trans
Jordanem
agere
cc

8 Οὕτω τοῖνον ἀπάσας τὰς ἡμέρας τῆς νηστείας διατελοῦντες, ὑπέστρεψον εἰς τὸ μοναστήριον, ἐν τῇ Κυριακῇ τῇ πρὸ τοῦ ζωοποιῶ τοῦ Σωτῆρος ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως, ἦν ἐρτὴν προεῖρηται μετὰ Βατίων ἐρτάζειν ἡ Ἐκκλησία παρέλαβεν. Ὑπέστρεψε δὲ ἕκαστος ἔχων τοῦ ἰδίου σκοποῦ γένησιν, τὴν ἰδίαν συνείδησιν, γινώσκουσαν ὃ πῶς ἐργάσατο καὶ ποῖον πόνων σπέρματα κατεβάλετο· καὶ οὐδεὶς κτήνη τοπαράπαν τὸν ἕτερον, πῶς ἢ τίνα τρώπον τὸν προκείμενον ἀγῶνα διήβληκεν. Οὗτος μὲν ἦν ὁ τοῦ μοναστηρίου κανὼν, καὶ οὕτω καλῶς ἐκτελούμενος· ἕκαστος γὰρ αὐτῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ γινόμενος, ὑπ' ἀβιωθήτῃ τῷ Θεῷ καθ' ἑαυτὸν ἀγωνιζόμενος, τοῦ μὴ ἀρέσκειν ἀνθρώποις καὶ κατ' ἐπίδοξιν ἐγκρατεύεσθαι [ἐλευθερούμενος] διὰ τὰ γὰρ δι' αὐτῶν γινόμενα καὶ πρὸς τὸ ἀρέσκειν ἀνθρώποις τελούμενα, μὴ ὅτι γε εἶπεν οὐδὲν ὠφελουσι· ὃν πράττοντα, ἀλλ' καὶ πολλὰς γίνονται ζημίας τῷ ποιοῦντι παρὰ τὰ.

usque ad
Dominicam
Palmarum,

dd

cum quibus
egressus etiam
Zosimas

9 Τότε τοίνυν ὁ Ζωσιμάς τῷ συνήθει νόμῳ τοῦ μονα-
στηρίου τὸν Ἰορδάνην ἐπέρασε, μικρὰ τινα κομισάμενος
ἐνδύει πρὸς τὴν χεῖρα τοῦ σώματος, καὶ αὐτὸ τὸ ῥάκος
ὅπερ ἠμφέεστο. Καὶ τὸν μὲν κινύει διατελεῖ, τὴν ἔρημον
διερχόμενος, καὶ κειρὸν τροφῆς ἐποιεῖτο τὴν ἀνάγκην
τῆς φύσεως· ἐκάλυθεν δὲ νυκτὸς εἰς τὴν γῆν ὀλίγον κατα-
κλιόμενος καὶ ὕπνου μετρίου γενόμενος, ὅπου δ' ἂν αὐτὸν
ὁ τῆς ἐσπέρας χρόνος κατέλαθεν ὄρθρου δὲ πάλιν βαθείως
τοῦ βαθίσειν πάλιν ἀπέρχεται, ἔχων αἰετῆς κινήσεως τὸν
τόνον ἀνένδοτον. Εἰς ἐπιθυμίαν δὲ ἦλθεν, ὡς ἔλεγε, γε-
νέσθαι κατὰ τὴν [ἐνδότερον] ἔρημον [ἐλπίσας... εὐρεῖν
τινα Πατέρα κατ' αὐτὴν] διατρίβοντα, δυνάμενον αὐτοῦ
συμβάλῃσθαι πρὸς τὸ ποιοῦμενον· καὶ δὴ συντόμως τὴν
ὁδηποιήσαν διήκουν, ὡς ἐπὶ τι σπένδων περιφανὲς καὶ πρί-
σθλον καταγύγισον. Ἐικοσι δὲ ἡμερῶν ὁδὸν διανύσας,
εἴς ὅτε ὁ τῆς ἑκτης ὥρας ἦλθε καιρὸς, ἔστι τῆς ὁδηποιήσεως
μικρὸν, καὶ βλέψας πρὸς ἀνατολὰς, ἐτέλει τὴν συνήθη
εὐχὴν· εἰ θεὸς γὰρ τεταγμένους τῆς ἡμέρας καιροὺς ἐγ-
κρίπτει μὲν τῆς ὁδηποιήσεως τὸ συνήθιστον, καὶ μικρὸν τοῦ
κρίπου διανυπνέσθαι, ἐστὼς δὲ ψάλλειν καὶ γόνυκλίνειν,
καὶ οὕτω προσεύχεσθαι.

die 20 sui
secessus,

dum sextam
recitat,

ridet eminus
speciem
hominis,

ee

eamque a
se fugientem
sequitur.

ff

CAP. II.

gg
Zosiman ex
nomine
compellens
Maria,

10 Ἦν δὲ τῷ ψάλλειν καὶ ὁρᾶν εἰς τὸν ὁρίζον ἀκα-
ταπύστη ὁρματι, ὁρᾶ ἐκ δεξιῶν κλίτους, ἐν ᾧ ἐστὼς
τὴν ἑκτην προσκύχεται, ἀποσιτάσκει φανὲν ὡς ἀνθρωπίνου
σώματος. Καὶ τὰ πρῶτα μὲν ἐσθράττετο, φάσμα θαυμά-
σιον ὑποπτεύων ὁρᾶν, καὶ γέρονος σύντρομος· τῷ δὲ σκι-
μαίῳ τοῦ στύρου σφραγισάμενος [καὶ τὸν φόβον ἀποσι-
τάσκει] (καὶ γὰρ τέλος εἶχεν ἡ εὐχὴ αὐτοῦ) ἐπιτρέψας
τὸ ὄμμα, ὁρᾶ τινα κατὰ ἀλήθειαν πρὸς μεσημερίαν βα-
θίζοντα γυμνὸν δὲ ἢ τὸ ὁρώμενον, μέλαν τῇ σῶματι,
ὡς ἐξ ἡλιακῆς φλογὸς μέλαν γενόμενον, καὶ τρίχας ἔχοντα
ἐν τῇ κεφαλῇ [λευκὰς] ὡσεὶ ἔριον, ὀλίγας δὲ καὶ αὐτὰς,
ὡς μὴ πλεον τοῦ τραχήλου τοῦ σώματος καταφέρεσθαι.
Τοῦτο τοίνυν ὁ Ζωσιμάς θεασάμενος, καὶ ὡσπερ ἔνθους
ὑπ' ἴδους γενόμενος, περιγέρων τῷ παρὰ τὴν θείαν
ἡρέατο τρέχειν ἐπ' ἐκεῖνο τὸ μέρος, ἐφ' ᾧ καὶ τὸ ὁρώμε-
νον ἐσπένδεν· ἔχαιρε γὰρ χορᾶν ἀνεκλήχτων, οὐδέπω
γὰρ ἦν θεασάμενος ἐν ὅλῳ τῶν ἡμερῶν ἐκεῖνον διαστή-
ματι ἀνθρωπίνου εἶδους. [Ζῶντος, ἡ πεπηνού, ἡ γερασίου
μορφῆς ἡ ἀποσιτάσκει] ee. Ἐξήτει γοῦν γῶναι, τίς καὶ
ποταπῶς ὁ ὁρώμενος, ἐλπίδων ὅτι τινὸν μεγάλων θεωρῶς
καὶ ἐπὶ τῆς γυνήσεως.

11 Ὡς δὲ ἐπέγνω τὸν Ζωσιμᾶν ἐρχόμενον μήκωθεν, ἤρ-
ξατο φεύγειν καὶ τρέχειν ἐπὶ τὸ τῆς ἐνέμου ἐνδότερον·
ὁ δὲ Ζωσιμάς, ὡσπερ οὐ γέρονος ἐπιλαθόμενος, ἔτι δὲ καὶ
τὸν κόπον τῆς ὁδοῦ μὴ λογισάμενος, συνέταίεν ἐκείνου κα-
τακλιδεῖν τὸ φεῦγον, καὶ τὸν ἐπειγόμενος. Οὗτος μὲν ἐδύνει,
τὸ δὲ ἐδύνειτο ἦν δὲ τοῦ Ζωσιμᾶ δρόμος ὀξύτερος.
Ὡς δὲ ἤγγισεν πρὸς τὸν φωνῶν λοιπὸν ἐξακουσθαι, ἤρ-
ξατο κράζειν ὁ Ζωσιμάς, καὶ τοιαύτα φωνᾶς ἀφέναι
σὺν δάκρυσιν· Τί με φεύγεις γέροντα καὶ ἀμαρτωλόν;
δοῦλε τοῦ οὗτος Θεοῦ, μείνων με, ὅστις ἂν εἴ, τὸν Θεοῦ
δὲ ἦν ταύτην τὴν ἔρημον ἡκίστας· μείνων με τὸν ἀσθενῆ
καὶ ἀνάξιον, τὴν ἐλπίδα ἣν ἔχεις πρὸς τὴν τοῦτον σου
τοῦ καμάτου ἀντίδοσιν· στήθι καὶ μετὰ τοῦ εὐχῆς καὶ
εὐλογίας τῷ γέροντι, τὸν Θεὸν μὴ βδελυττόμενόν ποτε τι-
να. Ταῦτα τοῦ Ζωσιμᾶ σὺν δάκρυσι λέγοντος, γεγονάσιν
ἀμφότεροι τρέχοντες ἐν τινὶ τόπῳ, ἐν ᾧ περὶ τις χεῖμαρρος,
ἐκρὸς ἐτετυπώτο· οὐ μοι δοκεῖ ποτε γενομένης χεῖμαρρος,
[πῶς γὰρ ἐν ἐκείνῃ τῇ γῇ φανήσεται χεῖμαρρος;] ff ἀλλὰ
τόπος τοιαύτης ἔλαχε θέσεως.

12 Ὡς οὖν κατέλαθον τὸν εἰρημένον τόπον, τὸ μὲν
φεῦγον κατήλθε καὶ αὐθις ἀνῆλθεν εἰς τὸ μέρος τὸ ἕτερον,
ὁ δὲ Ζωσιμάς κεκμηκὼς καὶ μὴ τρέχων δυνάμενος ἔστι
τὸ ἕτερον μέρος τοῦ τόπου τοῦ χειμαρροειδοῦς, καὶ προσ-
έθηκε τοῖς δάκρυσι δάκρυα καὶ ταῖς οἰμωγαῖς gg οἰμω-
γᾶς, ὡς πλησίον αὐτοῦ λοιπὸν τοῖς ὕδασι ἐξοκνεῖσθαι.
Τότε ἐκείνου τὸ φεῦγον σῶμα φωνήντων αὐτὴν ἀφίσιν·
Ἀββᾶ Ζωσιμά, συγχώρησόν μοι διὰ τὸν Κύριον, οὐ δύ-
ναμαι ἐπιστραφῆναι καὶ ὑφῆλθαι σοι οὕτως εἰς πρόσωπον·
γυνὴ γὰρ εἰμι, καὶ γυμνὴ κατὰ πόδας ὁρᾶς, καὶ τὴν αἰσχύ-
ρην τοῦ σώματός μου ἀπερικάλυπτον ἔχουσα. Ἀλλ' εἴπερ

Aprilis T. I

θέλεις πάντως ἀμαρτωλῶ γυναικὶ χαρίσασθαι μέαν εὐχὴν,
ρίψον μοι τὸ ῥάκος ὃ περιέβληκται, ὥπως ἐν αὐτῷ συγκα-
λύψω τὴν γυναικίαν ἀθένειαν, καὶ στρέψωμαι πρὸς σε,
καὶ τὰς εὐχὰς σου κομίζωμαι. Τότε ὁρᾶ καὶ φρενῶν
ἐκστασις ἔλαθε τὸν Ζωσιμᾶν, ὡς ἔλεγε, ἀκούσονται τῶς
ὅτι Ζωσιμᾶν αὐτὸν ἐκάλει ἐξ ὀνόματος· ὅς τις γὰρ ἦν ὁ
ἀνὴρ καὶ πρὸς τὰ θεῖα σφρόδρατος, ἐπέγνω ὅτι οὐκ ἂν ἐξ
ὀνόματος ἐκάλει, ὅν οὐδέποτε εἶδε καὶ περὶ οὐδέποτε
ἤκουσεν, εἰ μὴ τῇ προφητικῇ προδήλως χαρίζεται ἔλαμ-
πνυτο.

13 Ἐποίει δὲ σὺν τάχει τὸ κελεύμενον, καὶ περιε-
λόμενος ὅπερ εἶχε παλαιὸν καὶ ἐρράγως ἱμάτιον, ἐρρίψεν
ἐπ' αὐτὸν, ὅπισθασθεν ἱστάμενος· ἡ δὲ λαβούσα αὐτὸ
ἐκάλυψε τινα μέρος τοῦ σώματος, ἅπερ ἔδει πλεον τῶν
ἄλλων καλύπτεσθαι. Στρέφεται οὖν πρὸς τὸν Ζωσιμᾶν,
καὶ φωνῇ πρὸς αὐτόν· Τί σοι ἐδόξεν, Ἀββᾶ Ζωσιμά,
ἀμαρτωλὸν θεασάσθαι γύναιον; τί ἐξ ἐμοῦ μαθεῖν ἢ ἰδεῖν
τοσοῦτον κόπον οὐκ ὠκνησας ἀναδέχεσθαι; Ὁ δὲ εἰς γῆν
κλινύς τὰ γύναια, γυνὴ λαβεῖν εὐχὴν κατὰ τὸ συνέθετο, ἡ
δὲ καὶ αὐτὴ βλάλει hh μετάνοιαν· καὶ ἕκαστος ἀμφότεροι
ἐπὶ τὴν γῆν, ἕκαστος ἐξαίτων εὐλογῆσαι τὸν ἕτερον, καὶ
οὐδὲν ἦν ἀκοῦσαι παρὰ ἀμφοτέρων λεγόμενον, εἰ μὴ τὸ
Εὐλόγησον. Μετὰ δὲ πλείστης ὥρας διάστημα, ἔρχεται ἡ
γυνὴ πρὸς τὸν Ζωσιμᾶν· Ἀββᾶ Ζωσιμά, σοὶ τὸ εὐλογῆσαι
ἀρμόζει καὶ εὐχεσθαι· σὺ γὰρ Προεσβύτερον ἀξία τιτί-
μῃ, σὺ ἐκ πλείστων ἐτῶν τῷ ἀγίῳ Πνευματικῷ παρίσ-
τασαι, καὶ πολλάκις τῶν θεῶν ὁδῶν μουσουργῶς γενέ-
νηται. Ταῦτα τὸν Ζωσιμᾶν εἰς μέγιστον φόβον καὶ αγωνίαν
ἔβαλε, καὶ σύντρομος ὁ γέροντος γενόμενος ἰδρωτὶ περιε-
ρίπτετο, καὶ ἔστυγε, καὶ τὴν φωνὴν περιεκόπτετο· λέγει δὲ
πρὸς αὐτὸν, διακεκομμένῳ καὶ συνεχεῖ τῇ ἀσθματι· Δὴλη
μὲν, ὦ Μήτηρ πνευματικῇ, καὶ ἐκ τοῦ κήτους αὐτοῦ, ὅτι
σὺ πρὸς Θεὸν ἐξεδήμισας καὶ τῷ πλείονι μέρει τῇ κόσμῳ
νεκρώσας· ὁ δὲ πλεον τὸ δεδωμένον σοι χάρισμα,
τῷ οὕτῳ με ἐξ ὀνόματος καλέσαι καὶ Προεσβύτερον λέγειν,
ὅν οὐδέποτε τιθέσκει· ἀλλ' ἐπεὶ περὶ ἡ χάρις οὐκ ἐκ τῶν
ἀξιοματίων γινώσκεται, ἀλλ' ἐκ τῶν φωνῶν ψυχικῶν [χαρακ-
τηρίζεται εἶσθαι], αὐτὴ εὐλόγησον διὰ τὸν Κύριον, καὶ
μετὰ τοῦ εὐχῆς τῷ δεδωμένῳ τῆς σῆς ii ἀντιλήψεως.

14 Τῇ ἐστᾶσαι τοίνυν παρὰ τὸν τοῦ γέροντος,
ἔρχεται ἡ γυνὴ· Εὐλόγητος ὁ Θεός, ὁ τῆς σωτηρίας τῶν
ἀνθρώπων καὶ ψυχῶν κηδόμενος. Τοῦ δὲ Ζωσιμᾶ ἐπὶ τῆς
τῷ Ἀγίῳ ἀνέστησαν ἐκ τῆς γυναικείας ἀμφοτέρων, καὶ
φωνῇ ἡ γυνὴ πρὸς τὸν γέροντα· Τίνας χάριν πρὸς ἐμὲ
τὴν ἀμαρτωλὸν ἐπέλαβες, ἄνθρωπε; τίνας χάριν γυμνὸν
πάσας ἀρετὰς ἰδεῖν ἠθέλησας γύναιον; Πλὴν ἐπεὶ περὶ σε
πάντως ἡ χάρις τοῦ ἀγίου καθωδήγησε Πνεύματος, ὥπως
τινὰ διακονίαν ἐκτελέσας τῷ χρόνῳ μου πρόσφορον,
[εἰπέ μοι], πῶς τὸ Χριστιανικὸν φύλον πολιτεύεται σῆ-
μερον; πῶς οἱ Βασιλεῖς; πῶς τὰ τῆς Ἐκκλησίας ποιου-
μεται; Ὁ δὲ Ζωσιμάς ἔφη πρὸς αὐτὴν ἐν ὀλίγῳ Μη-
τερ, εὐχαίς ὑμῶν ὁσίαις, πάσιν ὁ Χριστὸς εἰρήνην
σταθῆράν ἐχρηρίσαστο· ἀλλὰ θέλει γέροντος ἀναξίου παρὰ
κλινῆν, καὶ εὐχὰς ὑπὲρ τοῦ κόσμου παντός, καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ
τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ἵνα μὴ ἀκρπον τῆς ἐρήμου ταύτης γέ-
νηται μοι τὸ διάστημα. Ἐκείνη δὲ πρὸς αὐτὸν ἀπεκρί-
νατο· Σὲ μὲν kk θέν, Ἀββᾶ Ζωσιμά, ἱερέας ἔχοντα
ἀξίωμα, ὡς εἶπον, ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ πάντων προσεύχεσθαι,
εἰς τοῦτο γὰρ αὐτὸ κεκλήρωσαι· πλὴν ἐπεὶ περὶ ὑπακούειν
ποιεῖν κελεύμεθα, τὸ προσταχθῆναι ὑπὸ σου προθύμως
ποιήσομαι.

15 Ταῦτα εἰποῦσα, στρέφεται κατὰ ἀνατολὰς, καὶ
τοὺς ὀφθαλμούς εἰς τὸ ὕψος διακρύπτει, καὶ τὰς χει-
ρας ἐκτείνουσα, ἤρξατο εὐχεσθαι ὑποψυθρίζουσα· φωνὴ
δὲ αὐτῆς οὐκ ἤκούετο ἑναρθίως, ὅθεν ὁ Ζωσιμάς οὐδὲν
τῶν τῆς εὐχῆς δεδύνηται σημειώσασθαι ἴσταιτο δὲ,
ὡς ἔλεγε, σύντρομος εἰς γῆν νεκρῶς καὶ μηδὲν καθύλου
φλεγόμενος. Ὡς οὖν, Θεὸς τοῦ λόγου προδεδωμένος
μάρτυρα, ὅτι ὡς εἶδον αὐτὴν εἰς τὴν εὐχὴν χρονίσασαν,
μικρὸν ἀνακλύψας ἐκ τῆς εἰς γῆν κατακνέσεως, ὁρᾶ αὐτὴν
ὕψωθεσαν ὡς ἕνα πᾶν ἀπὸ τῆς γῆς καὶ τῷ αἵρι κρε-
μαμένην καὶ οὕτω προσεύχεσθαι. Τοῦτο δὲ ὡς εἶδε, φόβῳ
πλείονι συνεχόμενος καὶ σφρόδρα αγωνιῶν καὶ μηδὲν
4 φεγεσθαι

EX MS.
REG FR.

pallio ejus
suam contegit
nuditatem,

hh

et ab eo
benedici
postulans
qui Presbyter
esset,

ii

interrogans-
que de statu
Ecclesiae.

atque pro
eo jussa
orare,

kk

in sublimem
rapitur,

EX MS.
REG. FR.Zosimar cogi-
tationem
arguit ;rogata vitam
suam expli-
care,

Eccli. 41, 17

Deo id vo-
lente,consentit,
profuta
eum fuisse
turpissimam.

II

Narrat
quomodoDuodeennis
deservit pa-
rentesper annos
17 publica
mecretrix ;

φθέγχεσθαι ὁλως τολμήων, καθ' ἐκαστὸν δὲ μόνον λέγων ἐπιπολὺν τὸ Κύριε ἐλέησον, καί μενος δὲ ἐπὶ τῆς γῆς, ἐν τῇ λογισμῇ ὁ γέρον ἐσκυδαλίετο, μήποτε ἄρα πνεῦμα ἢ καὶ τὴν εὐχὴν ὑποκρίναιτο. Στραφεῖσα δὲ ἡ γυνὴ, ἤγειρε τὸν Ἀββᾶν, λέγουσα· Τί σε, Ἀββᾶ, οἱ λογισμοὶ συντα-
ράττουσι σκανδαλισθέντα ἐπ' ἐμοί, ὥς ὅτι πνεῦμα ὑπάρχει καὶ τὴν εὐχὴν ὑποκρίνομαι; πληροφορήθητι, ἀνθρώπε, ὅτι ἀμαρτωλὸν εἰμι γύναιον, πλὴν τῇ βαπτίσματι τῇ ἀγίῳ τετύχισμαι· καὶ πνεῦμα οὐκ εἰμι, ἀλλὰ γῆ καὶ σποδὸς καὶ τὸ ὅλον σάρξ, μηδὲν πνευματικὸν ἐννοήσασα. Καὶ ἅμα ταῦτα λέγουσα, σφραγίζει ἐκαστὴν τῇ σφραγίδι τοῦ σταυροῦ μέτωπόν τε καὶ ὕμνατα, γέλιπ τε καὶ τὸ στῆθος, λέγουσα οὕτως· Ὁ Θεός, Ἀββᾶ Ζωσιμαῖ, ἐξελέτω ἡμᾶς ἐκ τοῦ πονηροῦ καὶ τῆς ἐνέδρας αὐτοῦ, ὅτι πολλὴ καθ' ἡμῶν ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ.

16 Ταῦτα τοίνυν ἀκούσας ὁ γέρον καὶ θεασάμενος, ἔρριψεν ἐκαστὸν εἰς τὸ ἔδαφος, καὶ ἐπελάβετο τῶν ποδῶν αὐτῆς σὺν δάκρυσι λέγων· Ὁρκίζω σε κατὰ [τοῦ ὀνό-
ματός] τοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, τοῦ ἐκ παρθένου τεχθέντος, δι' ὃν ταύτην ἡμῶν τὴν γύνυναιον, δι' ὃν τὰς σάρκας ταύτας οὕτω κατεδαπύνησας, μηδὲν κρύψας ἀπὸ τοῦ δούλου σου, τίς εἶ; καὶ πῆθεν, καὶ πύτε, καὶ πύτω τρύπων τὴν ἔρημον ταύτην κατήκησας; μηδὲν κρύψας ἀπὸ μου τὰ κατὰ σε, ἀλλὰ πάντα διήγησαι, ὅπως τῇ μεγάλῃα τοῦ Θεοῦ ποιήσας κατὰδὴλα· σοφία γὰρ κεκρυμμένη καὶ θησαυρὸς ἀφανής, τίς ὠφέλεια ἐπ' ἀμφοτέροις; καθὰ γέγραπται· εἰπέ μοι πάντα διὰ τὸν Κύριον· οὐ γὰρ καυχῆσεως ἕνεκεν λέξεις ἢ ἐπιδείξεις, ἀλλ' ἵνα με πληροφορήσας τὸν ἀμαρτωλὸν καὶ ἀνάξιον· πιστεύω γὰρ τῷ Θεῷ, ὃς ζῆς καὶ πεπολίτευσαι, ὅτι τοῦ-
του ἕνεκεν εἰς τὴν ἔρημον ταύτην ὠδηγήθην, ὅπως τὰ κατὰ σε ποιήσῃ Κύριος κατὰδὴλα· οὐκ ἔστι τοίνυν τῆς ἡμε-
τέρας δύναμει τοῖς κρίμασι τοῦ Θεοῦ διαμάχεσθαι· εἰ μὴ γὰρ ἦν εὐάρεστον Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν τὸ γυνῆναι σε καὶ ὅπως ἡγωνισαί, οὐδὲ συνεχώρει θεασθῆναι σε ὑπὸ τινος, οὐδὲ ἐμὲ τοσαύτην ὁδὸν διανύσαι ἐνίσχυας, τὸν μηδέποτε προδόντα ἢ δυνάμενον ἐξελεῖν τοῦ κελλήναι μου.

17 Ταῦτα εἰπόντος καὶ ἑτερα πλείονα τοῦ Ἀββᾶ Ζωσιμαῖ, ἐμίρεσσα αὐτὸν ἡ γυνὴ, ἔφησε πρὸς αὐτὴν· Δίσχύνομαι, Ἀββᾶ μου, εἰπεῖν σοι τὴν αἰσχύνην τῶν ἔργων μου, συγχώρησόν μοι διὰ τὸν Κύριον· πλὴν εἰπεῖν γρυμ-
νὸν μου τὸ σῆμα τεθείσας, ἀπογρυμνώσω σοι καὶ τὰς πράξεις μου, ἵνα γνῶς πόσας αἰσχύνης καὶ ἐντροπῆς ἡ ψυχὴ μου πεπλήρωται. Οὐ γὰρ, ὥσπερ ὑπέλαβες, τοῦ μὴ καυχᾶσθαι ἕνεκεν τὰ κατὰ ἐμαυτὴν οὐκ ἠθελον ἐξηγήσασθαι [τί γὰρ καὶ ἔγω καυχῶμαι]; II σκεῦος ἐκλογῆς τοῦ διαβόλου γενναμένη; οὐδὰ δὲ ὅμως ὅτι ἐκὼν ἀπερξόμενος τῆς κατ' ἐμαυτὴν ἐξηγήσεως, φεύγας ἀπ' ἐμοῦ, ὥς φεύγει τις ἀπὸ ὕψους, μὴ φέρων ἀκούσας τοῖς ὡσὶν ἄπερ ἄτοπα πέ-
πραχα· λέγω δὲ ὅμως μὴ σιωπῶσα μηδὲν, ἐξορκουδὸς σε πρότερον μὴ διαλαλεῖν ὑπὲρ ἐμοῦ προσευχόμενον, ὅπως εὖροι μοι ἔλεος ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς κρίσεως. Τοῦ δὲ γέροντος ἀκατασχέτως θαυμάζοντος, ἤρξατο ἡ γυνὴ τῆς καθ' ἐκαστὴν διηγήσεως, οὕτως εἰποῦσα.

18 Ἐγὼ, ἀδελφέ, πατρίδᾳ μὲν ἔσχον τὴν Αἴγυπτον· ζώντων δὲ τῶν γονέων μου δωδέκατον ἔτος ἀνύουσα, τὴν πρὸς ἐκείνους στοργὴν ἀνείχεσθαι, ἐγεννάμην εἰς Ἀλεξάνδρειαν· καὶ ὅπως μὲν τὴν ἀρχὴν, τὴν ἐμαυτῆς παρθενίαν διέφθορα, καὶ πῶς ἀκρατῶς καὶ ἀκαρτέως εἶχον περὶ τὸ πάθος τῆς μίξεως, αἰσχύνομαι ἐννοεῖν· τοῦτο γὰρ νῦν εἰπεῖν ὑπάρχει σεμνότερον, ὃ δὲ συντόμως ἐρῶ, ἵνα τὸ ἐμπάτε· μοι γνῶς καὶ φιλήδονον, δέκα ἐπὶ καὶ πρὸς ἐνιαυτούς, συγχώρησον, διετελεσα δημόσιον προκειμένη τῆς ἀσωτίας ὑπέκαμνα, οὐ δύσεάς τινος, μὰ τὴν ἀλή-
θειαν, ἕνεκεν· οὐδὲ γὰρ τινῶν διδόναι πολλάκις θελόντων ἐλάμβανον. Ταῦτο δὲ ἐπενόησα, ἵνα πλείστους ποιήσω προσέχειν μοι, δῶρον ἐκτελούσα τὸ ἐμοί κατατίμουν· μηδὲ γὰρ νομίζω με ὡς εὐποροῦσαν μὴ δέχεσθαι· προ-
σαιτούσα διέζων, καὶ πολλάκις στυπῶνιν νύθουσα, ἐπιθυ-
μίαν δὲ εἶχον ἀκόρεστον καὶ ἀκατάσχετον ἔρωτα τῇ ἐν βορδύρῃ κυλίσθαι· καὶ τοῦτό μοι τὸ ζῆν ἦν τε καὶ ἐλο-
γίζετο τὸ διαπαντὸς ἐκτελεῖν τὴν ὕδριν τῆς φύσεως.

19 Τοῦτον τοίνυν βιώσας μου τὸν τρόπον, ὁρῶ ἐν τινι καιρῷ τοῦ θερμῆς ἀνδρῶν Λιθύου καὶ Αἰγυπτίου ὄχλον πολὺν, τρεχόντων ὡς ἐπὶ θάλασσαν· ἡρώτησά τέ τινα τὸν τότε παρατυγῶτα μοι· Ποῦ σπουδάζουσιν ἄρα οἱ ἄνδρες οὗτοι οἱ τρέχοντες; Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο λέγων· Εἰς Ἱερουσόλυμα πάντες ἀνέρχονται, τῆς ὑψώσεως ἕνεκεν τοῦ τιμίου σταυροῦ, ἥτις μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰσθε γίνεσθαι. Ἐφην τε πρὸς ἐκείνους ἐγὼ· Ἀρά γε λαμβάνουσιν καὶ με σὺν αὐτοῖς, εἴπερ ἀκολουθήσαι θελήσω; Ὁ δὲ πρὸς με· Ἴδὼν ἔχεις τὸν ναυλὸν σου καὶ τὴν θαπάνην, οὐδεὶς ὁ κωλύων σε. Εἶπον δὲ πρὸς αὐτόν· Οὐτως, ἀδελφέ, ναυ-
λὸν θαπάνην οὐ κέκτημαι· ἀπέρχομαι δὲ κατὰ, καὶ ἀνέρ-
χομαι εἰς ἐν τῶν πλοιαρίων ὧν ἐμισθώσαστο, καὶ θρέψαι με ἔχουσι καὶ μὴ θέλουσι· σῶμα γὰρ ἔχω, ἀντὶ ναύλου λαμβάνουσι. Διὰ τοῦτο δὲ ἠθελον ἀπελθεῖν· (Ἀββᾶ μου, συγχώρησον) ἵνα σχῶ πολλοὺς ἐραστάς ἐν ἐτοιμίᾳ τοῦ πάθους μου. Εἶπὸν σοι, Ἀββᾶ Ζωσιμαῖ, μὴ ἀναγκάσας εἰπεῖν σοι τὴν αἰσχυνούσῃν μου· φρίττω γὰρ, οἶδεν ὁ Κύριος, μολύνουσα καὶ σε καὶ τὸν ἄερα τοῖς λόγοις μου.

20 Ὁ δὲ Ζωσιμαῖς δάκρυσι βρέγων τὸ ἔδαφος, πρὸς αὐτὴν ἀπεκρίνατο· Λέγε διὰ τὸν Κύριον, ὦ μήτερ μου, λέγε, καὶ μὴ ἐκκύψης [τὸν ἔρμον] τῆς τοιαύτης ἐπιφρο-
νὸς δικησίσεως. Ἡ δὲ αὐθις ἀναλαθεύσα τοῖς προτέροις ῥήμασι, προστέθεικε ταῦτα· Ἐκείνος τοίνυν ὁ νεανίας, ἀκούσας τὸ αἰσχρὸν τῶν ῥημάτων, γελῶν ἀνεχώρησεν· ἐγὼ δὲ ῥίψασα τὴν κλεῖκτὴν ὑπερ' ἐδαστάζον (ταύτην γὰρ mm συμβέβηκε διὰ χρόνου βασιλῆειν με) τρέχω πρὸς θάλασσαν, ἐνθα τοὺς τρέχοντας ἐδλεπον τρέχοντας· καὶ βλέπουσα νέους τινὰς πρὸς τὸν αἰγιαλὸν ἐστῶτας, ὥσπερ δέκα τὸν ἀριθμὸν ἢ καὶ πλείονας σφρίγγοντας, τοῖς σῶμασιν ἅμα καὶ τοῖς κινήμασι, καὶ ἱκανοὺς μοι φανέν-
τας πρὸς τὸ ζήτοῦμενον (ὡς εἶπεν δὲ καὶ ἄλλους συμ-
πλωτῆρας ἀνέβαινον· καὶ γὰρ καὶ ἑτεροὶ προαναλθόντες εἰσαν εἰς τὰ πλοιαρία) ἀνακλῶν δὲ, οὕτως ἦν μοι ἔθος, εἰς μέσον αὐτῶν εἰσπύθην· Ἀδέσθε, ἔφην, καὶ με ὅπου ἀπέρχεσθαι, οὐκ ἔχω γὰρ ὑμῖν εὐρεθῆναι ἀδόκιμος· εἴτα ἕτερα εἰποῦσα ῥήματα αἰσχυρότερα, ἐκίνησα ἅπαντας εἰς γέλωτα. Οἱ δὲ τὸ πρὸς ἀνακλῶν ἐπαγωνῶν θεασάμενοι, λαθόντες ἀνέχουσι με εἰς ὅπερ εἶχον πλοιαρίον ἐτοιμον· κακῶν γὰρ ἐν τοσούτῳ παραγεγνησάσιν ὅπερ ἂν ἔμενον· Ἐκείθεν τοῦ πλοῖος ἀππρξάμεθα,

21 Τὰ δὲ ἐνθεῦθεν πῶς σοι διηγήσομαι, σὺνθροῦπε· ποῖα γλῶσσα ἐξείποι ἢ ἀκοή παραδέχεται τὰ ἐν τῇ πλοίῳ καὶ κατὰ τὴν ὁδικορίαν γενόμενα, ἅπερ μὴ θέλοντας ποιεῖν τοὺς ἀθλήους ἡνάγκάζον; Οὐκ ἔστι εἶδος ἀσελγείας, ῥητόν τε καὶ ἄρητον, ὑπερ οὐ γένηται τοῖς ταλαιπώροις διδάσκαλος. Ἐγὼ τοίνυν, Ἀββᾶ μου, καταπλήττομαι πῶς ὑπνέμεν ἢ θάλασσα τὰς ἐμάς ἀσωτίας· πῶς οὐκ ἠνοίξεν ἡ γῆ τὸ στόμα, καὶ ζῶσαν εἰς ἄθον με κατήγαγε, τὴν τοσαύτας ψυχὰς παρμυεύσαν. Ἀλλ' ὥς εἶπεν ὁ Θεὸς τὴν ἐμὴν ἐξῆται μετάνοιαν· οὐ γὰρ θέλει τὸν θάνα-
τον τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ἀλλὰ μένει μακροθυμῶν, τὴν ἐπισ-
τροφὴν ἐκδεχόμενος· οὕτω τοίνυν καὶ μετὰ τοσαύτης σπουδῆς, ἀνίλθοιμεν εἰς Ἱερουσόλυμα· καὶ ὅσας μὲν ἡμέ-
ρας πρὸ τῆς ἐορτῆς ἐν τῇ πόλει διέτριψα, τοῖς ὁμοίοις ἐχρησάμην, μάλλον δὲ τοῖς χειρόσιν· οὐ γὰρ μόνον ἀρκέ-
σθην τοῖς νεανίσκοις, οἷς κατὰ τὴν θάλασσαν εἶχον καὶ κατὰ τὴν ὁδὸν ὑπουργούνας μοι, ἀλλὰ καὶ ἄλλους πολ-
λοὺς ἠχρεῖωσα, πολίτας τε καὶ ξένους εἰς τοῦτο συλλέ-
γουσα.

22 Ὅτε δὲ ἔφθασεν ἡ ἀγία τῆς ὑψώσεως τοῦ σταυροῦ ἐορτὴ, ἐγὼ μὲν κατὰ καὶ τὸ πρὶν περιτὴν ψυχὰς νέον ἀγρεύουσα. Ἐδλεπον δὲ ὄρθρου βαθείας πάντας εἰς τὴν ἐκκλησίαν συντρέχοντας, καὶ ἀπίεμι κατὰ τρέχουσα σὺν τοῖς τρέγουσιν. Ἦλθον οὖν σὺν αὐτοῖς εἰς τὰ τοῦ οἴκου προαύλια· καὶ ὅτε ἦλθεν ἡ ὥρα τῆς θείας ὑψώσεως, ὤθουν καὶ ἀντωθόμεν βιαζομένη τὴν εἰσόδον, συνελθεῖν τῷ ὄχλῳ σπουδάζουσα. Καὶ ὥς μὲν τῆς θύρας, δι' ἧς λοιπὸν εἰς αὐτὸν τὸν ναὸν τις ἐγένετο, ἐν ᾧ τὸ ζωοποιὸν ξύλον ἐδείκνυτο, σὺν μύχθῳ πολλῷ καὶ θλίψει προσήγγι-
ζον ἢ ταλαιπώρους. Ὅτε δὲ τὴν φλιάν τῆς θύρας ἐπά-
τησα, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἀκωλύτως εἰσέσχον, ἐμὲ δὲ θεία τις ἐκώλυεν δύναμις, μὴ συγχωροῦσα τὴν εἰσόδον εἰσελθεῖν.

visa turba
Hierosolymam
navigantium,juvenibus
aliquot ultro
jungit,

mm

turpiterque in
itinereet in urbe
sancta vivit.

CAP. III

Horn exultan-
de Crucis
templum
ingressura
Maria

εἰσελθεῖν. Ἀλλ' οὐ γὰρ ἀντιθιγόμεν [καὶ ἀντεπεμψόμεν], καὶ μόνον πάλιν ὁρῶμεν ἐστῶσα εἰς τὰ προσῶπα. Νομισασσα γὰρ ἐκ γυναικείας ἀδυναμίας τοῦτο συμβαίνειν, πάλιν ἐμαυτὴν ἐτέρους ἐγκαταμίξασα, ἐδιαζόμεν ὡς οἶον τε παραγκωνιζομένη, καὶ ἐμαυτὴν εἰσπνέουσα. Ἀλλ' ἐκπιπὼν εἰς μάταια· ἀλλ' οὐ γὰρ ἴνικα τῆς φιλίας ὁ ποῦς ἐπέβη ὁ ἄλλιος, τοὺς μὲν ἄλλους ὁ νόμος εἶχεν μηδενὸς ἐμποδίζοντος, ἐμὲ δὲ μόνον τὴν τέλειαν οὐκ ἐδέχθη, ἀλλ' ὥσπερ στρατιωτικῆς πληθύνος τεταγμένης εἰς τοῦτο, τῆς ἐμοὶ προσταγθείας ἀποκλείσαι τὴν εἰσοδόν, οὕτω μὲ τις ἀθρόα διεκώλυσεν δύναμις, καὶ πάλιν ἰστέμην εἰς τὰ προσῶπα.

sapius
repulsa,

indignitatem
suam agnoscit

et coram
imagine B.
Virginis

emendationem
pollicita,

ingressum
obtinet

tum gratiis
Deiparae
actis,

23 Τοῦτο τοῖς καὶ τετρακτίς παθούσῃ τε καὶ ποιήσασα, ἀποκαμουσα λοιπὸν, καὶ μηκέτι ὥθειν καὶ ἀντιθεῖσθαι ἰσχύουσα (ἐγγεῖναι γὰρ μοι τὸ σῶμα ἐκ τῆς βίας κατὰ-κοπου) καὶ ἐνδοῦσα λοιπὸν, ἀνεγύρησα, καὶ ἔστην ἐν τῇ γωνίᾳ τῆς αὐλῆς τοῦ ναοῦ· καὶ μάλιστα ποτὲ ἐν συναισθήσει τῆς αἰτίας, τῆς κωλύσεως με ἰδεῖν τὸ ζωοποιὸν ζῆλον, γενένημαι. "Πῦατο γὰρ τῶν ὁφθαλμῶν τῆς καρδίας μου λόγος σωτήριος, ὑποδεικνύων μοι, ὅτι ὁ βρόχθος τῶν ἔργων μου ἔν, ὁ τὴν εἰσοδὸν κλείων μοι· "Πρόξηνεν δὲ κλαίειν, καὶ ὀδυνησθαι, καὶ τὸ στήθος μου τύπτειν, καὶ στενογμοῦς ἐκ βλάβος τῆς καρδίας μου ἀνάγνυσσα, κλαίονσα δὲ ὁρῶ ἐπάνω τοῦ τόπου ἐν ᾧ ἰστέμην [ἐπάνωθεν] εἰκόνα τῆς παναγίως Θεοτόκου ἐστῶσαν, καὶ φημι πρὸς αὐτὴν ἀλλήλως ἐνταυνίζουσα· Παρθένη δέσποινα, ἡ τὸν Θεὸν Λόγον κατὰ σάρκα γενήσασα, οἶδα μὲν, οἶδα ὡς οὐκ ἔστιν εὐπρεπὲς οὐδὲ εὐλογεῖν τὴν οὕτως με ρυπαρὰν οὖσαν, τὴν οὕτως πανάστων, εἰκόνα καθαρὰν σου τῆς ἀειπαρθένου, σοῦ τῆς ἀγνῆς, σοῦ τῆς σώμα καὶ ψυχὴν ἐχούσης καθαρὰν καὶ ἀμόλυντον· δίκαιον γὰρ ἔστιν ἐμὲ τὴν ἄσωτον ὑπὸ τῆς σῆς καθαρότητος μισεῖσθαι· τε καὶ βδελύττεσθαι. Πλὴν ἐπεὶ περ, ὡς ἤκουσα, διὰ τοῦτο γέγονεν ὁ Θεός, ὃν ἐγέννησας, ἀνθρώπος, ὅπως καλέσῃ ἀμαρτωλούς εἰς μετάνοιαν· βοήθησον τῇ μόνῃ, καὶ μὴ ἐχούσῃ τινα πρὸς βοήθειαν· ἐπίταξον καὶ μοὶ συγγνωσθῆναι τὴν εἰσοδὸν τῆς ἐκκλησίας εἰσελθεῖν· μὴ στερήσῃς με τὸ ζῆλον ἰδεῖν. ἐν ᾧ κατὰ σάρκα προσπαγείς ὁ Θεὸς ὃν ἐγέννησας, τὸ αἶμα τὸ ἴδιον ὑπὲρ ἐμοῦ δέδωκεν εἰς ἀντίλυτρον· ἐπίταξον, ὡ δέσποινα, καὶ μοὶ τὴν θύραν ἀνοίγῃς τῆς θείας τοῦ σταυροῦ προσκυνήσεως, καὶ σε δίδωμι τῇ ἐκ σοῦ τεχνίτῃ Θεῷ ἐγγεγρατὴν αἰσχρῆς, ὡς οὐκέτι τὴν σάρκα ταύτην ἐνδοξάσω δι' αἰσχράς υἱας θύπτει μίσητος, ἀλλ' ἴνικα τὸ ζῆλον τοῦ σταυροῦ τοῦ υἱοῦ σου θεάσομαι, κόσμῳ καὶ τοῖς ἐν κόσμῳ πᾶσιν ευθὺς ἀποτάσσωμαι, καὶ αὐτίκα ἐξέρχωμαι, ὅπου δ' αὖ αὐτὴ, ὡς ἐγγεγρατὴς σωτήριος, ὑποθήξῃ καὶ ὁδηγήσῃς με.

24 Ταῦτα εἰπούσα, καὶ ὥσπερ τινα πληροφοροῖσαν λαβούσα τὸ τῆς πίστεως ἔμπυρον, τῇ εὐσπλαγγνίᾳ τῆς Θεοτόκου καταθάρρῃσασα, κινῶ ἐμαυτὴν ἐκ τοῦ τόπου ἐκεῖνου, ἐν ᾧ ἐστῶσα ἐποιούμην τὴν θέτην καὶ ἔρχομαι πάλιν, καὶ τοῖς εἰσιούσιν ἐμαυτὴν ἐγκαταμίξω, καὶ οὐκέτι οὐδεὶς ὥθων με καὶ ἀντιθιγόμενος, οὐδεὶς ὁ κωλύων με τοῦ πλησίον γενέσθαι με τῆς θύρας, δι' ἣς εἰς τὸν οἶκον εἰσέγασαν. "Ἰλᾶθεν με οὖν φρένι καὶ ἔκστασις, καὶ ὦλη δι' ὅλου ἐκλονούμην καὶ ἔτρεμον. Εἴτα φθασάσης μου τὴν θύραν τὴν ἔως τότε ἡσφαλισμένην μοι, ὥσπερ πᾶσα ἡ δύναμις, ἡ πρότερον με κωλύουσα, νῦν ἐμοὶ προσδο-ποιεῖ τὴν εἰσοδόν, οὕτως εἰσῆλθον ἄποιος, οὕτως ἐντός τῶν ἀγίων γενένημαι, τῆς τε ζωοποιοῦ θέας τοῦ σταυροῦ κατηξυμῶμαι, καὶ εἶδον τοῦ Θεοῦ τὰ μυστήρια, καὶ ὡς ἔστιν ἔτοιμος τοῦ δέχεσθαι τὴν μετάνοιαν· Πήψατο τοῖον ἐμαυτὴν ἐγὼ ἡ ἀθλία ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ τὸ ἅγιον ἐκεί-νο προσκυνήσασα ἔδαφός, ἔτρεχον ἐξιούσα, πρὸς τὴν ἐγγυσημένην με σπουδάζουσα. Γίγνομαι τοῖον ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ τὸ τῆς ἐγγύης ὑπεργράφῃ χειρὸς γραφον· καὶ γόνυ κλίνουσα ἐμπροσθεν τῆς Ἀειπαρθένου καὶ Θεοτόκου, τοῦτοις ἐρχομένη τοῖς ῥήμασι.

25 Σὺ μὲν, ὦ φιλάγαθε Δέσποινα, τὸ πᾶν ἐνδείξω [ἐν ἐμῇ] φιλόφρονον, σὺ τῆς ἀναξίας οὐκ ἐδεδάξω τὴν δέξασαι· εἶδον δόξαν, ἣν δικαίως οὐχ ὁρώμεν οἱ ἄσωτοι· δόξαν τῷ Θεῷ, τῷ διὰ σου δεχομένῳ τῶν ἀμαρτωλῶν τὴν μετάνοιαν. Τί γὰρ εἶχον πλέον ἢ ἀμαρτωλὸς ἐνοη-

σαι ἢ φθέρχασθαι; Καὶ οὗτος ἐστὶ λοιπὸν Δέσποινα, πληρω-θῆναι λοιπὸν τῆς ἐγγύης, ἥ ἐγγρήσῃ, τὰ σύμφωνα. Δὲν ὅπου κελύσεις ὁδηγήσου· νῦν γενῶ μοι μᾶλλον τῆς σωτη-ρίας διδάσκαλος, γειραγωγῶσα πρὸς τὴν ὁδὸν τὴν εἰς μετάνοιαν ἀγνοῦσαν. Καὶ ταῦτα λέγουσα, ἤκουσα πύρρον-θεν κροῦστος· Ἐάν τὸν Ἰωρδάνην διέλθῃς καλὴν εὐρίσσεις ἀνάπαυσιν. Ἐγὼ δὲ τῆς φωνῆς ταύτης ἀκούσασα, καὶ ταύτην δι' ἐμὲ γενέσθαι πιστεύσασα θαυμάζουσα ἐκράξα, καὶ τῇ Θεοτόκῳ ἐδόξα· Δέσποινα, Δέσποινα, μὴ ἐγκα-ταλείπῃς με. Καὶ ταῦτα βοήσασα ἔξαιμι ἐκ τῆς αὐλῆς τοῦ ναοῦ, καὶ συντόμως ἐδεδίχην.

26 Ἐξεργαζόμεν δὲ τις ἐνορακῶς με, ἐπιθιδιώσκῃ μοι· τρεῖς ὁρῶεις, Δέξαι ταύτας, ἀμμή μου, εἰπὼν. Ἐγὼ δὲ τὰ δοθέντα μοι κομίσασα, τρεῖς ἐξ αὐτῶν ἡγάσασα ἄ-τους, καὶ τοῦτους ἔλαβον εὐλογίας ἐφ' ὅδῳ. Πρώτησα δὲ τὸν τοῦς ἄρτους πιπράσκοντα· Πότα καὶ πῖψον ἡ ὁδὸς κατέστηκεν, ἀνθρώποις ἡ εἰς τὸν Ἰωρδάνην ἀπάγουσα· Καὶ μαλῶσα τὴν πύλιν τῆς πύλης, τὴν ἐπ' ἐκεῖνον τὸ μέρος ἐξήλθον, ἐξῆλθον τρέχουσα, καὶ τῆς ὁδοποιήσεως ἐκείνῃ θαυμάζουσα. Ἐρωτήσῃ δὲ φθάνουσα τὴν ἐρώτησιν, καὶ τὸ λοιπὸν ἄπαν τῆς ἡμέρας ὁδοποιήσασα (ἦ γὰρ τρεῖς ὥρα τῆς ἡμέρας, ὅτε τὸν σταυρὸν ἐλασάμην, ὡς εἰκάσω) κατέλαβον λοιπὸν, τὸν ἴδιον πρὸς τὴν δύσιν κλίναντος, τὸν ναὸν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, τὸν κείμενον τοῦ Ἰωρδάνου σύνεργος. Καὶ πρότερον ἐν τῷ ναῷ προσκυνήσασα κατήλθον εἰς τὸν Ἰωρδάνην αἰτίαν, καὶ πρόσωπον καὶ χεῖρας ἐξ ἐκεῖ-νου τοῦ ἀγίου ὁδοποιῆσεως ἐβρέξα· μετέλαβον δὲ τῶν ἀρχαῶ-των καὶ ζωοποιῶν μυστηρίων ἐν τῷ ναῷ τοῦ Προδρόμου, καὶ τοῦ ἐνός ἄρτου τὸ ἥμισυ ἔφαγον, καὶ ἐκ τοῦ Ἰωρδάνου ποιοῦσα ἐπὶ τῆς γῆς ἐμαυτὴν τὴν νύκτα κατέκλινον. Τῇ δὲ ἐπ' αὐτὸν εὐνοῦσα μικρὸν ἐκεῖσε πλοῦτον, ἐπὶ τὸ μέρος τὸ ἔτερον γέροντα, καὶ πάλιν ἐξήλθον τὴν ὁδὸν μου, διηγήσασθαι με ὅπου δ' αὖ ἔστιν αὐτὴ εὐχάρεστον. Γέροντα τοῖον κατὰ ταύτην τὴν ἔκτασιν, καὶ ἐξ ἐκεῖνου μέχρι τῆς σήμερον ἐμάχοντα συγχαίρουσα, καὶ ἐν ταύτῃ ἀλλήλως μοι, προσδεχομένη τὸν Θεὸν μου, τὸν ἀπὸ ὁλοκαυφίης καὶ καταγιγῶς τοῖς ἐπιστρέφοντες πρὸς αὐτὸν διασώζοντα.

27 Ὁ δὲ Ζωσιμάς πρὸς αὐτὴν ἐφησεν· Πόσα δὲ ἔτη εἰσίν, ὦ κυρία μου, ἐξ ὅτε εἰς ταύτην αὐλίαν τὴν ἔκτασιν; Ἀπεκρίθη ἡ γυνὴ· Τεσσαράκοντα ἔτη ἔτη, ὡς εἰκάσω, εἰσίν, ἐξ ὅτε τῆς ἀγίας πύλης ἐξεβλήθην. Εἶπεν δὲ Ζω-σιμάς· Καὶ τί δὲ εὐρεῖς ἡ ἔσχατος τροφήν, ὦ κυρία μου; Ἐφη δὲ ἡ γυνὴ· Δύο μὲν ἥμισυ ἄρτους τὸν Ἰωρδάνην ἐπέρασεν φέροντα οἰτινὲς κατ' ὁλίγον ἐκκαυθέντες ἀπὸ πύ-θωσιν, καὶ μικρὸν ἐπὶ χρόνους ἐσθίουσα διετίθισα. Εἶπεν δὲ Ζωσιμάς· Καὶ οὕτως ἀπόνως παρήλθες τῶν τοσούτων ἔτων τὸ δικάστημα, μηδὲν τῆς αθροῦς γενομένης μεταβολῆς ταραττούσας σε; Ἀπεκρίθη ἡ γυνὴ· Πράγμα με νῦν κρώτῃς, Ἀδελφὲ Ζωσιμά, ὅπερ φρένῳ καὶ λέ-γουσα· ἐάν γὰρ ἔλθω νῦν εἰς ἀνάμνησιν τῶν τοσούτων κινδύνων, ὥσπερ ὑπέμεινα, καὶ τῶν λογισμῶν τῶν θεινῶς ἐνοχλησάντων μοι, φροδοῦμαι μὴ πῶς καὶ ἀλλοῖς ὑπ' ἐκεῖ-νων βλαβήσομαι. Εἶπεν δὲ Ζωσιμάς· Μηδὲν ἔσχε, κυ-ρία μου, ὅπερ μὴ ἀναγείλῃς μοι· ἅπαρ γὰρ εἰς τοῦτο κατεπεμψήκαί σε, ἵνα πάντα ἀπαρκαίῃς διδάξῃς με.

28 Ἡ δὲ πρὸς αὐτὸν Πίστευον, Ἀδελφὲ, δεκτικὴ ἔτη εἰς ταύτην περιεβλῶν τὴν ἔκτασιν, θηροῖς ἀντιμέτοις ταῖς ἀλόγοις ἐπιθυμίαις πυκνέουσα. Πύλιν τροφῆς με-ταλαβεῖν ἐπεχείρησα, ἐπιθύμῳ, τὰ κρέατα καὶ τοὺς ἰχ-θύας οὓς ἔχει ἡ Αἰγύπτος· ἐπιθύμῳ τοῦ αἵνου τὴν πύσιν, τὴν ἐν ἐμοὶ κατὰθύμῳ, πολλῶ γὰρ οἶον ἐγγόμεν ἴνικα ἐν τῷ κόσμῳ διετίθω· ἐν ταύτῃ δὲ οὐδὲ ὁδοποιῶ ὅλως ἀπογένοσθαι ἔχουσα, θεινῶς ἐπλερόμην καὶ τὴν ἀνάγκην οὐκ ἔφερον. Εἰσέει δὲ μοι καὶ τῶν πορνικῶν ἀσμάτων ἐπιθυμία ἡ παραλόγος, θεινῶς αἰετὰ ταράττουσα καὶ ἀνα-πείλουνσά με ἀδελφὴ τὰς ὁδοῦς τῶν δαιμόνων ὥσπερ μεμά-θηκα· εὐθὺς δὲ θαυμάζουσα, καὶ τῇ χειρὶ τὸ στήθος μου τύπτουσα, ἐμαυτὴν ἀνείμνησκον τῶν συμφώνων ὧν ἐθέ-μην ἐξερχομένη κατὰ τὴν ἔκτασιν. Ἐμυγρόμην δὲ τῇ λογισ-μῇ πρὸς τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου τῆς ἀναδόχου μου, κακίην προσέκλαιον, ἐκδιώξαι τοὺς λογισμοὺς αἰτούσα, τοὺς οὕτως τὴν ἀθλίαν μου ψυχὴν κατατρέχοντας· Ὅτε δὲ ἀρκούντως ἐδάκρυσα, καὶ τὸ στήθος εἰς δύναμιν ἐτυψα, φῶς

1 X MS.
REG. FR.

monita
Jordanem
transire,

tres panes
assumit in
viaticum,

et Sacramentis
munita
eremum
ingreditur,

ibique vivit
annis 17,

quorum
primis 17
varie tentata

implorata
ope D. V.

EX MS.
REG FR.victoriam
obtinet
plenamque
quietem

ὥς ἐβλεπον πάντοθεν περισσράπτου με· καὶ ἐντεῦθεν λοιπὸν γαλήνη τις σταθιρὰ ἐν τρικυμίας ἐγένετο μοι.

29 Τότε δὲ λογισμοίς, τοὺς εἰς πορνείαν αὐθις ὠθοῦντάς με, πῶς σοι, Ἀβέξ, διαγίγνομαι; Πῶρ γὰρ ἐνδοθεν τῆς καρδίας μου τῆς τολαίνης ἀνέπητο, καὶ ὅλην δι' ὅλην ἐξέσπλεγεν, καὶ πρὸς ἐπιθυμίαν ἀνῆλθε μίξεως. Εὐθις δέ, ὡς λογισμὸς τοιοῦτος προσέδραλλεν, ἐρρίπτου ἐκείνην εἰς γῆν, καὶ τὸ ἔδαφος τοῖς δάκρυσιν ἔδρεχον, αὐτὴν μοι νομίζουσα περιστάσαι τὴν ἐργασασμένην με, ὥσπερ προστάτιδα, καὶ παρασθεῖσαν, καὶ πινύσας τῆς παρασθεῖας εἰσπράττουσαν. Οὐκ ἀνιστάμην τοίνυν ἀπὸ τῆς εἰς γῆν κατακλύσεως ἣν συνέβη διέρχασθαι νυχθήμερον, ὥς ὅτι με τὸ γῆς ἐκεῖνο τὸ γλυκὺ περιέλαμψεν, καὶ τοὺς λογισμοὺς τοὺς ἐνοχλοῦντάς μοι ἐδίωξεν. Λοιπὸν αἰεὶ τὸ ὄμμα τῆς διανοίας μου πρὸς τὴν ἐργαστὴν ἀκαταπαύστως ἀνέπεμπον, αἰτοῦσα βοηθεῖν τῇ κινδυνεύουσῃ κατὰ τὸ τῆς ἐρήμου πέλαγος· καὶ γὰρ βοήθην ἔσχον, καὶ τῆς μετανόας συλλήπορα. Καὶ οὕτως διήλθον τῶν δεκαεπτὰ ἔτην τὸ διάστημα, μυρίους κινδύνους προσομιλήσασα· ἐξ ἐκείνου δὲ καὶ μέχρι τῆς σήμερον ἡ βοήθης μου προσέτιθεν ἐν πάσι, καὶ διὰ πάντων χειραγρούσά με.

30 Ἐπὶ δὲ Ζωσιμάς πρὸς αὐτήν· Οὐκ ἐδεήθη τροφῆς, ἢ ἐνδομύτης; Ἡ δὲ πρὸς αὐτὸν ἀπεκρίνατο· Τοὺς μὲν ἄρτους ἐκείνους, καθὰ προεῖπον, ἀναλίσκασα, τὰ δεκαεπτὰ ἔτη ἐτράχην βυτάναις, καὶ λοιποῖς τοῖς εὐρισκομένοις κατὰ τὴν ἔρημον· τὸ δὲ ἱμάτιον, ὅπερ εἶχον τὸν Ἰωρδάνην διαπεράσασα, διακρύβην δεδαπάνηται. Πολλὴν οὖν ἐκ τοῦ κρύους καὶ αὐθις ἐκ τῆς τοῦ θέρους φλογὸς ἀνέχεην ὑπεμειναι, συγκαιμένη τῷ καύσῳ, καὶ τῷ παγετῷ πυγνυμένη καὶ τρέμουσα, ὥς πολλὰκις με χαμαὶ πεσοῦσαν ἄπνον μεῖναι σχεδὸν καὶ αἰώνητον. Πολλὰς τοίνυν καὶ πολλὰς συμφορὰς καὶ πειρασμοὺς ἀγκέτοις ἐπόντευσα. Ἐξ ἐκείνου δὲ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ πολυτρόπως τὴν ἀμαρτωλὴν μου ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα τὸ ταπεινὸν διετόκουν· ἐννοῶσα γὰρ μόνον ἐξ ὁπίμων κακῶν με ἐρύσασα, τροφὴν ἀδαπάνου κέκτημαι, τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας μου· τρέφωμαι γὰρ καὶ σκέπομαι τῷ ῥήματι τοῦ Θεοῦ τοῦ διακρατῶντος τὰ σύμματα· οὐδὲ γὰρ ἐπ' ἄρτι μόνον ζῆσται ἄνθρωπος, καὶ παρὰ τὸ μὴ ἔχειν σκέπην, πέτρῳ περιεβάλλοντο, ὅσοι τὸ τῆς ἀμαρτίας ἀπεδύσαντο περιδύλαιον.

31 Ἀκούσας δὲ ὁ Ζωσιμάς ὅτι καὶ γυμνασίῳ γυμνῶν ἐνυμνῶνεν, ἐκ τε Μωϋσέως καὶ τοῦ Ἰωβ, ἦν καὶ τῆς βίβλου τῶν Ψαλμῶν, ἔφασεν πρὸς αὐτήν· Ψαλμοὶς δέ, δικαία μου, ἢ ἀλλοίς βιβλίαις ἐντέτυχας; Ἡ δὲ ἀκούσασα τοῦτο ὑπεμενίσσεν, καὶ φησιν πρὸς τὸν γέροντα· Πίστευσον, ἄνθρωπε, οὐκ εἶδον ἕτερον ἄνθρωπον ἐξ οὗ τὸν Ἰωρδάνην ἐπέρασας, εἰ μὴ τὸν πρόσωπον σήμερον· ἀλλ' οὐδὲ θηρίον ἢ ἄλλον ζῶον τεθέσθαι ἐξ οὗ ταύτην εἶδον τὴν ἔρημον γράμματα τοίνυν οὐ μακάθηκα πώποτε. Ἀλλ' οὐδὲ ψάλλοντός τινος ἢ ἀναγινώσκοντός τίνος· ὁ δὲ λόγος τοῦ Θεοῦ, ζῶν τε καὶ ἐνεργὴς ὢν, αὐτὸς διδάσκει τὸν ἄνθρωπον γνώσειν. Ὡς ὥς τὸ πέρας τῆς κατ' ἐμὲ διαγίγνομαι· ἀλλ' ὅπερ ἐποίησα ἐναρχυμένη τῆς διαγίγνομαι, καὶ νῦν ἐνορκῶ σε κατὰ τῆς τοῦ Θεοῦ Λόγου συγκρίσεως, εὐχεσθαι ὑπὲρ ἐμοῦ τῆς αἰῶτος διὰ τὸν Κύριον. Ταῦτα εἰπούσας ἐκείνης, καὶ τὸν λόγον ὥς συντελεσάσας, ὤρμησεν βαλεῖν μετάνοιαν. Ἡ καὶ αὐθις ὁ γέρονς σὺν δάκρυσιν ἔκραξεν· Εὐλογεῖς ὁ Θεός, ὁ ποιήσας μεγάλη καὶ θαυμαστά, ἐνδοξὰ τε καὶ ἑξάστα, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς· εὐλογεῖς ὁ Θεός, ὁ δειξάς μοι ὅσα χαρίζει τοῖς υἱοῦσι τοῦ Θεοῦ· οὕτως γὰρ οὐκ ἐγκατέλειπας τοὺς ἐκζητοῦντάς σε, Κύριε.

32 Ἐκείνη δὲ ἐπιλυθούσα τοῦ γέροντος, οὐκέτι συνεχώρησεν βαλεῖν τελείως μετάνοιαν, ἀλλ' ἔφασεν πρὸς αὐτόν· Ταῦτα πάντα, ὅπερ ἔκλυσας, ἄνθρωπε, ἐνορκῶ σε κατὰ τοῦ σωτήρος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν μηδενὶ ἐξεῖπαι, ὥς ὅτε ὁ Θεός ἀπὸ τῆς γῆς ἀπολύσει με. Τὸ δὲ νῦν ἔχων ἐν εἰρήνῃ πορεύηται, καὶ πάλιν εἰς τὸ ἔτος τὸ ἐρχόμενον ὀφεί με, καὶ ὑποθήσει μοι τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι φυλαττόμενος· ποιήσων δὲ διὰ τὸν Κύριον ὅπερ νῦν σοι ἐντέλλομαι. Εἰς τὰς νηστείας τὰς ἐπὶ τοῦ ἔτους τοῦ ἐπερχομένου μὴ περάσεις τὸν Ἰωρδάνην, ὥσπερ εἰώθατε

ποιεῖν εἰς τὸ μοναστήριον. Ἐξίστατο δὲ Ζωσιμάς ἀκούων ὅτι καὶ τὸν κανόνα τοῦ μοναστηρίου ἀπήγγειλεν, καὶ οὐδὲν ἕτερον ἔλεγεν εἰ μὴ, Δοῦξαι τῷ Θεῷ, μέγαρα χαρίζομένῳ τοῖς ἀρχαῖοις αὐτόν. Ἐκείνη δὲ ἔφασεν· Μείνον, Ἀβέξ, ὡς εἶπον, εἰς τὸ μοναστήριον· οὐδὲ γὰρ θέλοντί σοι ἐξελεῖν εὐ γενήσεται· τῇ δὲ ἀρχὴ ἐσπέρα τοῦ δείπνου τοῦ μυστικοῦ, λάβε μοι τοῦ ζωοποιοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ εἰς σκευὴς ἱερὸν καὶ τῶν τοιοῦτων μυστηρίων ἐπάξιον, καὶ φέρε, καὶ μένον μετὰ παντός εἰς τὸ μέρος τοῦ Ἰωρδάνου τὸ προσεγγίζον τῇ οἰκονομῇ, ὅπως ἐλθούσα μεταλάβω τῶν ζωοποιῶν δώρων. Ἐξ ὅτε γὰρ εἰς τὸν ναὸν τοῦ Προδρόμου, πρὶν ἢ τὸν Ἰωρδάνην διέλθω, μετέλαβον, οὐκέτι μέχρι τοῦ νῦν τοῦ ἀγιασμοῦ τούτου τεύχηκα. καὶ νῦν ἐκείνου ἐφέμμαι ἀκατασχέστῳ τῷ ἔρωτι· δι' ὃ αἰτῶ καὶ παρακαλῶ τὴν ἐμὴν μὴ παρακούσασθαι αἰτίαν, ἀλλὰ πάντως ἀγαγέ μοι τὰ τοιαῦτα ζωοποιὰ καὶ θεῖα μυστήρια, καθ' ἣν ὤραν ὁ Κύριος τοὺς μοθητάς τοῦ θεοῦ δείπνου μετόχους πεποιήκειν. Τῷ δὲ Ἀβέξ Ἰωάννη, τῷ Ἠγουμένῳ τῆς μονῆς ἐν ἣ κατοικεῖς, ταῦτα εἰπέ· Πρόσεχε σεαυτῷ καὶ τῇ πόμῃ σου· τινὰ γὰρ ἐκεῖ τελοῦνται δεόμενα διορθώσεως. Ἀλλ' οὐ νῦν σε θέλω ταῦτα εἰπεῖν αὐτῷ, ἀλλ' ὅτε ὁ Κύριος ἐπιστρέψει σοι· ταῦτα εἰπούσα, καὶ εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, τῷ γέροντι φήσασα, ἐπὶ τὸ βᾶθος τῆς ἐρήμου αὐθις ἐξέδραμεν. Ὁ δὲ Ζωσιμάς, κλίνας τὰ γόνατα, καὶ προσκυνήσας τὸ ἔδαφος ἐν ᾧ ἔστρεψεν τὰ ἴχνη τῶν ποδῶν αὐτῆς, θοὺς τῷ Θεῷ δόξαν καὶ εὐχαριστήσας, ὑπέστρεψεν ἐν ἀρχαί· ἵασει ψυχῆς τε καὶ σώματος, δοξάζων καὶ εὐλογῶν Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν· αὐθις δὲ διελθὼν ἐκείνην τὴν ἔρημον ἐσθλασεν εἰς τὸ μοναστήριον καθ' ἣν ἡμέραν ὑποστρέφειν εἰώθασιν οἱ αὐτόθι μονάζοντες.

33 Καὶ τὸν μὲν ἐνιστὸν ἡσύχασεν ἅπαντα, μηδενὶ τολμῶν ἐξεῖπαι μηδὲν ὧν ἐθεάσαστο· καθ' ἑαυτὸν δὲ τὸν Θεὸν καθιέτευσεν, δεῖξαι αὐτῇ αὐθις τὸ ποιοῦμενον πρόσωπον. Ἰδουσχερταίνεν δὲ καὶ ἐδυσφύρει τοῦ ἐνιστοῦ ἐννοῶν τὴν περίδοον, μίαν ἐθέλων τὸν ἐνιστὸν ἡμέραν γενέσθαι, ὡς αὖν τε ἦν. Ἦν δὲ ἔφθασεν τῶν ἱερῶν νηστειῶν ἡ ἀπαρχὴ μὲν κυριακή, εὐθις μετὰ τὴν ἐξ ἔθους εὐγῆν οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἐξέισαν ψάλλοντες· αὐτὸν δὲ νόσος κατέσχευεν πυρέξαντα, καὶ μένειν ἐνδοῦ ἡνάγκασεν. Ἐμνήσθη δὲ Ζωσιμάς τῆς Ὀσίας εἰπούσας, Ὅτι οὕτε θέλοντί σοι τῆς μονῆς ἐξελεῖν οὐ σοι γενήσεται. Ὁλίγαι δὲ ἡμέραι διέδραμον, καὶ τῆς νόσου διακρατῆς ἐν τῇ μοναστηρίῳ διέτριβεν.

34 Ἦν δὲ πάλιν οἱ μοναχοὶ ὑπέστρεψαν, καὶ ἡγύμνησεν ἡ ἐσπέρα τοῦ δείπνου τοῦ μυστικοῦ, ἐποίησεν τὰ διαταχθέντα αὐτῇ· καὶ λαβὼν εἰς μικρὸν ποτήριον τοῦ ἀρχαίου σώματος καὶ τοῦ τιμίου αἵματος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ἔδραμεν εἰς κανίσκιον ισχάδας καὶ φνίκιας, καὶ φασὶν μικρὰν βραχεῖσαν ἐν ὕδατι ἀπέρχεται δὲ βαθείας ὀψίσε, καὶ καθέζεται εἰς τὸ χεῖλος τοῦ Ἰωρδάνου, τῆς Ὀσίας ἀναμένων τὴν ἄφιξιν. Χρονίζοντος δὲ τοῦ γυναικίου τοῦ ἱεροῦ, Ζωσιμάς οὐκ ἐνύστασεν, ἀλλ' ἀκλινῶς ἐώρα τὴν ἔρημον, αναμένων ἰδεῖν ὅπερ ἰδεῖν ἐπεθύμησεν. Ἐλεγεν δὲ καθ' ἑαυτὸν ὁ γέρονς καθήμενος· Ἄρα γὰρ μὴ ποτε τὸ ἀνάξιόν μου ἐλθεῖν ταύτην διεκώλυσεν; ἄρα ἤλθεν, καὶ μὴ εὐρύσασα με αὐθις ὑπέστρεψεν; Ταῦτα λέγων ἐδάκρυσεν, καὶ θακρύσας ἐστέναξεν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπάρας, τὸν Θεὸν ἱκέτευσεν λέγων· Μὴ σταρήσης με, Δέσποτα, καὶ αὐθις ἰδεῖν ὅπερ ἰδεῖν συνεγώρησας· μὴ ἀπέλθω κενός, τὰς ἡμέρας ἀμαρτίας γέροντος εἰς ἔλεγχον. Ταῦτα σὺν δάκρυσιν ἐπαυξάμενος, εἰς ἕτερον λογισμὸν περιπέπτωκεν· ἔλεγεν γὰρ ἐν ἑαυτῇ· Τί δέ, εἰ ἄρα καὶ ἔλθῃ, γενήσεται; Πλοῖκτον γὰρ οὐ πάρεστιν· πῶς τοίνυν τὸν Ἰωρδάνην περὶλθῇ, καὶ πρὸς ἐμὲ γενήσεται τὸν ἀνάξιον; οἶμαι τῆς ἐμῆς ἀναξύντητος! οἶμαι τῆς ἐμῆς ἐλευνότητος! Τίς μὲ τοιοῦτον καλὸν δικαίως ἐστέρησεν;

35 Ταῦτα λογίζομένου τοῦ γέροντος, ἰδοὺ καὶ τὸ ὄσιον ἐσθλασεν γύναιον, καὶ εἰς τὸ πέραν ἔστη τοῦ ποταμοῦ, ὅθεν καὶ ἔρχετο. Ὁ δὲ Ζωσιμάς ἐξάνεστη χαίρων καὶ ἀγαλλιώμενος, καὶ δοξάζων τὸν Θεόν. Αὐθις δὲ τῷ λογισμῷ τοῦ μὴ δύνασθαι αὐτὴν περάσαι τὸν Ἰωρδάνην ἐπάλαυνεν.

et sequenti
anno adferat
sib i sacram
communio-
nem

et sic ab eo
disced t.

CAP. IV

Anno pro-
ximo Zosi-
mas exire
impeditus

in curia Do-
mini abit ad
Jord unem

super ejus
aquis rulentis
ad se Maria

item toleran-
tiam astus
ac frigoris.

mm
et scientiam
Scripturarum,

petit a Zo-
sima ut audi-
ta clam
servet.

ἐπαλαίεν· Ὁρᾷ δὲ αὐτὴν τῷ σημείῳ τοῦ τιμίου σταυροῦ τὸν Ἰωρδάνην σφραγίσασαν (πανοέληνος γὰρ ὑπῆρχεν ἡ νύξ, ὡς ἔλεγεν) καὶ ἅμα τῇ σφραγίδι ἐπιβάσασαν τῇ ὕδατι, καὶ περιπατοῦσαν ἐπὶ τῶν ὑδάτων ἐπάνω, καὶ πρὸς ἐκεῖνον βαδίζουσαν. Τὸν δὲ θελήσαντα ποιῆσαι μετάνοιαν διεκώλυεν κράζουσα, καὶ ἐπὶ τῶν ὑδάτων βαδίζουσα, Τί ποιεῖς Ἀββᾶ, καὶ Ἰερεὺς ὑπάρχων, καὶ βασιλεὺς θεῖα μυστήρια; Τοῦ δὲ πρὸς τὸ λεγόμενον εἰδόντος, ἀποβάσας τοῦ ὕδατος ἔφασκεν πρὸς τὸν γέροντα· Εὐλόγησον, Πάτερ, εὐλόγησον· Ὁ δὲ πρὸς αὐτὴν ἀπεκρίνατο σύντρομος (ἐκστασις γὰρ αὐτὸν εἶχεν ἐπὶ τῷ παραδόξῳ θεάματι) ὁὕτως ἀφενδῆς ὁ Θεὸς ἐπαγγελία μένης ὁμοιοῦσθαι Θεῷ καθόσον ἐφικτὸν τοὺς ἑαυτοὺς ἐκκαθαίρουσας· δόξα σοι Χριστέ ὦ Θεὸς ἡμῶν, ὃς οὐκ ἀπέστελας τὴν Ἀρσενίαν μου, καὶ τὸ ἑλῶς σου ἀπὸ τοῦ δούλου σου· δόξα σοι Χριστέ ὦ Θεὸς ἡμῶν, ὁ δέξας μοι διὰ ταύτης τῆς δούλης σου, πόσον ἀπέχων μέτρον τῆς τελειότητος. Καὶ ταῦτα ἅμα λέγοντα, ἤρπασεν ἡ γυνὴ εἰπεῖν τὸ ἅγιον τῆς πίστεως σύμβολον, καὶ τὸ Πάτερ ἡμῶν ὃ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, κατάρξασθαι. Καὶ τούτου γενομένου, καὶ τῆς εὐχῆς πέρας λαβούσης, κατὰ τὸ σύνηθες δέδωκεν τὴν ἀγάπην τῷ γέροντι εἰς τὸ στόμα· καὶ οὕτως τῶν ζωοποιῶν μυστηρίων μεταλαβούσα, εἰς τὸν οὐρανὸν τὰς χεῖρας διάρσας, ἐστέναξεν σὺν δάκρυσιν, καὶ οὕτως ἐδόκησεν· Νῦν ἀπολύεις τὴν δούλην σου, ὦ Δέσποτα, κατὰ τὸ ῥῆμά σου ἐν εἰρήνῃ· ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου.

36 Τότε λέγει τῷ γέροντι· Συγγήρησόν μοι, Ἀββᾶ, καὶ ἄλλην ἐπιθυμίαν μου πληρώσον· καὶ νῦν μὲν ἀπῆλθε εἰς τὸ μοναστήριον, τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι φρουρούμενος, εἰς δὲ τὸ ἔτος τὸ ἐρχόμενον ἔλθε καὶ αὖθις εἰς ἐκεῖνον τὸν χεῖμαρρον, ἐνθα σοι τὸ πρῶν συνεύχου· ἔλθε πάντως διὰ τὸν Κύριον, καὶ πάλιν ὄψει με, καθὼς θέλει ὁ Κύριος. Ὁ δὲ πρὸς αὐτὴν ἀπεκρίνατο· Εἴτε ἦν δυνατόν ἐντεύθεν ἀκολουθήσαι σοι, καὶ βλέπειν διὰ παντὸς τὸ σὸν τίμιον πρόσωπον· ποίῳ δὲ μίαν τοῦ γέροντος αἵτησιν, καὶ ἐξ ὧν ἐνύνοχα ὥδε μικρὰς τροφὰς μεταλάθει· καὶ ἅμα ταῦτα εἰπὼν, δείκνυσιν αὐτῇ ὅπου εἶχεν κανίσκιν· Ἡ δὲ θαυλοῖς ἄνθρωπος τῆς φανκῆς ἀψάμενη, καὶ τρεῖς κόκκους ἀνελήμενη, τῷ ἰδίῳ προσήγαγεν στόματι, ἀρκεῖν εἰπούσα τὴν χάριν τοῦ πνεύματος, ὥστε συντηρεῖν τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς ἀμίαντον. Καὶ ταῦτα εἰπούσα, εἶπεν πάλιν τῷ γέροντι· Εὐχαὶ διὰ τὸν Κύριον, εὐχαὶ μοι, καὶ τῆς ἐμῆς ἀθλιότητος μέμνησο. Ὁ δὲ τῶν ποδῶν ἀψάμενος τῆς Ὁσίας, καὶ εὐχεσθαι ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τῆς Βασιλείας, καὶ αὐτοῦ ἐξαίτησας, σὺν δάκρυσιν ἀφῆκεν, καὶ ἀπῆλθεν στένων καὶ ὀδυρόμενος· λοιπὸν γὰρ ἐπὶ πολὺ οὐκ ἐτόλμα κρατῆσαι τὴν ἀκράτητον. Ἡ δὲ αὖθις τὸν Ἰωρδάνην σφραγίσασα, ἐπέβη τοῦ ὕδατος, καὶ περιπατοῦσα διήλθεν καθὰ καὶ τὸ πρότερον. Ὁ δὲ γέρον ὑπέστρεψεν χαρὰ καὶ φόβῳ πολλῷ συνεχόμενος, μεμφομένης τε αὐτῶν, ὅτι τὸ ὄνομα τῆς Ὁσίας μαθεῖν οὐκ ἐξήτευσεν· ἠλπίζεν δὲ ὅμως τοῦ τυχεῖν εἰς τὸ ἔτος τὸ ἐπερχόμενον.

37 Τοῦ δὲ ἔτους διελθόντος, γίνεται αὖθις κατὰ τὴν ἔρημον, πάντα δηλαδὴ τελέσας κατὰ τὸ σύνηθες, καὶ τρέχων πρὸς ἐκεῖνο τὸ παράδοξον θεῖον. Ὁδεύσας δὲ τὸ τῆς ἐρήμου διάστημα, καὶ φθάσας τινα σημεῖα δηλοῦντα τοῦ ζητουμένου τύπου τὴν εὐρεσιν, δεξιὰ περιεδρίπετο καὶ ἐνύνομα, περιάγων πανταχοῦ τὸ βλέμμα ὡς θηρευτῆς ἐμπειρότατος, εἶπεν τὸ γλυκύτατον ζωηρότατον ῥήμα· ὡς δὲ ἔδλεπεν οὐδὲν οὐδαμῶθεν κινούμενον, ἤρξατο ἑαυτὸν αὖθις βρέχειν τοῖς δάκρυσιν καὶ τείνας αὐτὸν τὸ ἥμα, προσευχόμενος ἔλεγεν· Δεῖξόν μοι, Δέσποτα, τὸν θησαυρὸν σου τὸν ἀσύλον, ὃν ἐν τῇ δὲ τῇ ἐρήμῳ κατέκρυψας· δεῖξόν μοι, δέομαι, τὸν ἐν σώματι ἀγγέλον, οὗ οὐκ ἔστιν ὁ κόσμος ἐπ᾿ αἰῶς. Καὶ ταῦτα εὐχόμενος, τὸν τύπον κατέλαβεν τὸν εἰς χεῖμαρρον τύπον σχηματιζόμενον, καὶ εἶδεν πρὸς τὸ μέρος αὐτοῦ τὸ πρὸς ἀνίσχοντα τὸν ἥλιον, κειμένον τὴν Ὁσίαν νεκράν, καὶ τὰς χεῖρας οὕτως ὥσπερ ἔδει τυπώσασαν, καὶ πρὸς ἀνατολὰς ὀρθῶς κειμένον τῷ σχήματι. Ὁ δὲ προσδραμών τοὺς πόδας τῆς Μακαρίας δάκρυσιν ἐπλυνεν· οὐδενὸς γὰρ ἑτέρου μέρους ἐτόλμα προσψάσαι.

38 Δακρύσας οὖν ἐφ' ἱκανόν, καὶ ψαλμοὺς εἰπὼν τῷ
Aprilis T. I.

καιρῷ καὶ τῷ πράγματι προπόντως, ἐποίησεν εὐχὴν ἐστι-
τάφιν, καὶ φησιν ἐν ἑαυτῷ· Ἄρα θάψαι προσήκει τῆς
Ὁσίας τὸ λείψανον· ἄρα μὴ καὶ τοῦτο ἀπρέσκει τῇ
Ὁσίᾳ γινόμενον· καὶ ταῦτα λέγων, ὁρᾷ πρὸς τὴν κερταλὴν
αὐτῆς ἐκτετυπωμένῃ γραφῇ ἐν τῇ γῇ, δι' ἧς ταῦτα ἐγέ-
γραπτο. Θάψον, Ἀββᾶ Ζωσιμᾶ, ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ τῆς
ταπεινῆς Μαρίας τὸ λείψανον, ἀπόδος τὸν χοῦν τῷ χοί,
ὑπὲρ ἐμοῦ διὰ παντὸς πρὸς τὸν Κύριον προσευχό-
μενος, τελειωθείσης κενὴ Φαρμουθί [κατ' Αἰγυπτίους, ὅς ἐστι
κατὰ Ῥωμαίους Ἀπρίλιος] οο, ἐν αὐτῇ τῇ δὲ τῇ νυκτὶ τοῦ
πάθους τοῦ σωτηρίου, μετὰ τὴν τοῦ θείου καὶ μυστικοῦ
δείκνυται μεταλήψιν. Ταῦτα τοῖνυν ἀναγνὼς ὁ γέροντα
γράμματα, ἐχάρη ὅτι τὸ ὄνομα τῆς Ὁσίας μέμνηται
ἐπὶ τῷ ὅτι ἅμα τῶν θείων μυστηρίων ἐπὶ τοῦ Ἰωρ-
δάνου μετέλαβεν, εὐθὺς ἐν τῷ τόπῳ γέγονεν, ἐν ᾧ τετε-
λείωνται καὶ ἡνπερ ὥδευσεν ὁδὸν Ζωσιμᾶς διὰ εἰκοσι
ἡμερῶν κοπιῶν, (εἰς μίαν ὥραν Μαρία διέδραμεν, καὶ
εὐθὺς πρὸς τὸν Θεὸν ἐξεδήμησεν.

39 Δοξάζων δὲ τὸν Θεόν, καὶ βρέχων τὸ σῶμα τοῖς
δάκρυσι, Καιρὸς, ἔφθ, ταπεινὸν Ζωσιμᾶ, τὸ κελυθὲν ἐκ-
τελέσαι σε. Ἀλλὰ πῶς ποιήσεις, ταλαίπωρε, ὄρουμα, ἐν
χερσὶν μὴ ἔχων τὸ σύνολον; Καὶ τοῦτο εἰπὼν, εἶδεν ἐν
μικρῷ διαστήματι ξυλάριον βραχὺ ἐρόχμενον κατὰ τὴν
ἐρημον· ὅπερ λαβὼν ἤρξατο δῆθεν ὀρύττειν. Ξηρὰ δὲ οὖσα
ἡ γῆ οὐδαμῶς ὑπῆκουεν κοπιῶντι τῷ γέροντι· ἀλλ' ἐκαμ-
νεν ὑδρῶτι περιβρέμενος· στενάζας δὲ μέγα ἐκ βάθους
τοῦ πνεύματος, ἀνακύψας, ὁρᾷ λεόντα μέγαν τῷ λείψανῳ
τῆς Ὁσίας παρεστῶτα, καὶ τὰ ἔργα αὐτῆς ἀναλείχοντα.
Ὁ δὲ ἰδὼν τὸ θηρίον, σύντρομος γέγονεν φοβούμενος,
μάλιστα μνηστὴς τῶν ῥημάτων Μαρίας, εἰπούσης ὅτι
οὐδέποτε θηρίον ἐθεάσατο. Τῷ δὲ σημείῳ τοῦ σταυροῦ
σφραγισάμενος, ἐπίστευσεν ὡς ἀελαθεῖ φυλάξει τοῦτον τῆς
κειμένης ἡ δύναμις. Ὁ δὲ λέων ἤρξατο pp προσαινεῖν
τῷ γέροντι, οὐχὶ τοῦτον τοῖς κινήμασι μόνον ἀσπαζό-
μενος, ἀλλὰ καὶ προθέσει. Ὁ δὲ Ζωσιμᾶς ἔφασκεν πρὸς
τὸν λέοντα· Ἐπειδὴ περ, θηρίον, ἡ Μεγάλη ἐπέστρεψεν τα-
φῆσαι αὐτῆς τὸ λείψανον, ἐγὼ δὲ γέρον εἰμὶ, καὶ οὐκ
ισχύω ποιῆσαι τὸ ὄρουμα (οὐδὲ γὰρ ἔγω ὀρυκτῆριον τῇ
χρεῖᾳ καταλλήλον· καὶ τοσοῦτον πάλιν οὐ δύναμαι ὑποσ-
τεῖναι τὸ διάστημα, ὥστε ἀγαγεῖν ὄργανον ἐπιτήδειον)
ποιήσου οὖν τὴν χρεῖαν τοῖς δυνάμει, ὅπως ἀπωδῶμεν τῇ
γῇ τῆς Ὁσίας τὸ σκήνωμα. Εὐθὺς δὲ ἅμα τῷ ῥήματι
τοῖς ἐμπροσθεῖσι ποσὶν ὄρουμα ἐποίησεν, ὅσον κρεῖ τῷ
σώματι θάπτομενον. Πάλιν τοῖνυν τῆς Ὁσίας τοὺς πόδας
ἐκπλύνας τοῖς δάκρυσιν ὁ γέρον, καὶ πολλὰ καθικε-
τείνσας νῦν [πλέον] ὑπὲρ πάντων προσεύχεσθαι, ἐκάλυψε
τὸ σῶμα τῇ γῇ, παρεστῶτος τοῦ λέοντος, γυμνὸν ὑπάρχον
καθὰ καὶ τὸ πρότερον, καὶ μηδὲν ἕτερον ἔχον εἰ μὴ ἐκεῖνο
τὸ ἐρρηγμένον ἱμάτιον, ὅπερ τοῦ Ζωσιμᾶ ῥίψαντος,
ὀπισθοφανῶς ἐκάλυψεν ἡ Μαρία τινὰ μέρος τοῦ σώματος.
Τότε τοῖνυν ἀναχωροῦσιν ἑκάτεροι, qq καὶ ὁ μὲν λέων
ἐπὶ τὰ ἔνδον τῆς ἐρήμου ὡς πρόβατον ὑπεχώρησεν. Ζωσι-
μᾶς δὲ ὑπέστρεψεν, εὐλογῶν καὶ αἰνῶν Χριστὸν τὸν Θεὸν
ἡμῶν. Ἐλθὼν δὲ αὖθις εἰς τὸ κοινόδιον, ἀπαντα τοῖς μο-
ναχοῖς ἀφηγήσατο, μηδὲν τε ἀποκρύψας ὃν τε ἤκουσεν
καὶ ὃν ἐθεάσατο· ἐξ ἀρχῆς γὰρ αὐτοῖς ἀπαντα κατ' ὀλί-
γου διηγήσατο, ὥστε πάντα ἀκούσαντας τὰ μεγαλεῖα
τοῦ Θεοῦ καταπλήττεσθαι, καὶ σὺν φόβῳ καὶ πόθῳ τε-
λεῖν τὸ τῆς Ὁσίας μνημόσυνον. Καὶ Ἰωάννης δὲ ὁ Πηλού-
μιος εὗρεν ἐν τῇ μονῇ τινὰς χρίζοντας διορθώσας, ὡς
μηδὲ ἐν τούτῳ τῆς Ὁσίας τὸν λόγον γενέσθαι ἀργῶν ἢ
ἀνύστατον. Ἐτελεύτησεν δὲ Ζωσιμᾶς εἰς ἐκεῖνο τὸ μο-
ναστήριον, ἐκατὸν ἑγγὺς ἐτῶν, ἐνὸς μηνός.

40 Ἦμειναν δὲ οἱ μοναχοὶ κατὰ διαδοχὴν ἀρχαίως
ταῦτα διδάσκοντες, καὶ κοινὸν προσιόντες ὡφελείας ὑπό-
δειγμα τοῖς ἀκούειν ἐθέλουσιν· ἐγγράφως δὲ οὐδὲνα
ἤκουσαν ταύτην παραδεδωκεῖν μέχρι τῆς σήμερον τὴν
διήγησιν. Ἐγὼ δὲ ἅπερ ἀρχαίως παρέλαβον, ἐγ-
γράψω διηγήσει δεδλωκᾶ· ὥς δὲ καὶ ἄλλοι τὸν βίον
τῆς Ὁσίας γεγραψάν, καὶ πάντως ἐμοῦ μεγαλοπρεπέ-
τερον, καὶ οὐ πῶ τι τοιοῦτον εἰς ἐμὴν γνώσιν ἐλήλυθεν.
Πάλιν καὶ τὸ κατὰ δύναμιν ταύτην γέγραφα τὴν διήγησιν,
τῆς ἀληθείας μηδὲν προτιμῆσαι θέλων. Ὁ θεὸς δὲ, ὁ
μέγας

EX MS.
REG. FR.
et nomē
ejus arenā
inscriptum :

oo

frustra la-
borans in
sepulcro
effodiendo

pp
utitur leonis
ministerio

et Sanctam
sepelit,

qq

reversusque
omnia mona-
chis narrat,

prout hic
scripta sunt.

sacram
communio-
nem mini-
strat,

et cibos eadem
affert :

jussus altero
a uno venire
in cœnium

mortuam
invenit,

EX MS.
REG. PA.

μεγάλα ἀμειβόμενος τοὺς εἰς αὐτὸν καταφύγοντας, δὴ τὸν μισθὸν τῆς ὠφελείας τῶν ἐντυγχανόντων τῷ δὲ τῷ διηγίματι, [καὶ τῷ] τὴν παροῦσαν γραφὴν ἔχουν ἐξήγησιν γραφῇ παραδοθῆναι κελεύσαντι, καὶ τῆς μερίδος αὐτῶν ἀξιώσει στάσεώς τε καὶ τάξεως Μαρίας ταύτης τῆς μακαρίας, περὶ ᾗς ἡ διήγησις, μετὰ πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος εὐαρεστησάντων αὐτῷ διὰ θεωρίας καὶ πράξεως. Δώσωμεν οὖν καὶ ἡμεῖς θύξαν τῷ Θεῷ, τῷ παμβασιλεῖ τῶν αἰώνων, ὅπως καὶ ἡμᾶς καταξιώσῃ ἐλεῶν τυχεῖν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ πρέπει πᾶσα θύξαι, τιμὴ, καὶ προσκύνησις πάντοτε, σὺν τῷ ἀνάρχῳ Πατρὶ, καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζῳοποιῷ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

a MS. Bavaricum addit in titulo, συγγραφείς παρὰ τοῦ ἐν Ἀγίῳ Σωφρονίου Ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων Vita... scripta a S. Sophronio Archiepiscopo Hierosolymorum : quem errorem effociter refutavimus.

b Ita idem MS. Regium vero, κατέκρυψεν, quod non displiceret, nisi immediate post sequeretur ἐκρύψεν.

c Idem, et forte melius, τῶν Ἱερῶν καταψεύδεσθαι, καὶ καπνολεύειν τὸν λόγον, de rebus sacris mentiri et adulterare sermonem.

d Ita melius ex Bavar. quam quod in Regio erat, Καὶ τοῖς μικρὰ, quare simpliciter sic nunc verterem : Etenim sordida quædam et divini Verbi carnem induti magnitudine indigna cogitare ; et sic dictis fidem abrogare, non videtur mihi consonum rationi.

e Alias, γενομένοις, factis.

f Ad verbum, quæ de hominibus quomodocumque mirabiliter dicuntur.

g Εἶμι, eo, ingredior : melius quam quod in Bavarico est Ἰνμι, desidero.

h Alias, γενέσθαι λεγόμενον, quod factum dicitur.

i Ibidem, τοῦ Πνεύματος Spiritus ; et mox κατὰ γενεάς, secundum generationes et generationes : in vulgata nostra est, per nationes : ubi hæc dicuntur de Sapientia.

k MS. Bavar. τῇ ὁμωνυμίᾳ, nominis identitate.

l Ibidem additur, ὡς οἶόν τε, ut potuit, pro viribus.

m Alias, καὶ πρὸς πάσας ἐγκρατείας λόγον, ad omnis continentiae normam.

n In MS. Regio omittitur, ὑπὸ τῶν, et solum dicitur, πρὸς τὴν τοιαύτην αὐτῶν παλαίστραν παιδοτριβήσαντα.

o Ibidem, περὶ τὸ πρακτικόν, nos utrumque interpretando conjunximus.

p Ad verbum, unde sibi victum comparabat. MS. Bavaricum aliter periodos dividens, hunc format sensum, καὶ τροφῆς, εἰ δὲν καλεῖν τροφὴν ἢ ἐκεῖνος ἐγεύσατο, μεταλαμβάνων, et cibum (si tamen cibum appellare decet quem gustabat ille) de more capiens. Unum opus etc.,

q Idem, τὰ ἱερώτατα λογία.

r Idem, μητρικῶν, maternis ; et melius.

s Alias, διανύσαι ὡς οἶόν τε.

t Item, ὡς εἴη τετελειωμένος ἐν πάσι τῆς ἐρήμου,

quasi perfectus esset in omnibus ad eremum, seu eremiticam vitam, spectantibus.

u Alias παρεσκευάσατο, ordinaverat, præparaverat.

x Item, ταῦτα, hæc.

y Alias, μέγαν, multum, valde ; quod minus placet.

z Ibidem, μέγιστά τε, maximaque.

aa Ibidem, ἀντὶ πολλῶν, pro multis.

bb Item οὐδὲ ὠνομάζοντο παρ' αὐτοῖς ἢ ἐγνωρίζοντο, non nominabantur ab ipsis neque cognoscebantur.

cc Ita correxi : nec enim commodum sensum videbatur facere, quod in utroque MS. legebatur, καὶ πόλιν εἶχε τὴν ἐρημον, et civitatem habebat sive putabat eremum.

dd Deerat hæc vox in MS. Regia, quamvis ad complendum sensum necessaria : supplevimus ergo eam ex Bavarico, uti et ceteras, antehac □ inclusas aut posthac includendas.

ee Aut alterius animalis sive volatilis seu terrestris figuram vel umbram : pro quibus in MS. Regio solum habetur ἡ ἑτέρου σεβάσματα.

ff Opportune hæc adduntur in Bavarico : Quomodo enim in ejusmodi terra torrens visus fuisset ?

gg Οἰμωγῇ, planctus, ejulatus : in hanc lectionem MSS. consentiunt : alicubi minus recte, Οἰμωδῇ scriptum invenitur.

hh In MS. Regio erat, ᾗται καὶ αὐτὴ λαβεῖν μετάνοιαν, petebat etiam ipsa accipere poenitentiam.

ii MS. Bavar. τελειότητος, perfectionis.

kk Te quidem oportebat, et melius quam quod in Regio : Σήμερον, Hodie.

ll Ita perfectior in Bavarico sensus est per modum parenthesis : Quid enim glorier, quæ fui vas diaboli ?

mm Parenthesin ad verbum sic reddes. Hanc enim contigerat me tunc gestare.

nn Ex Psalmo 34 v. 9 accepta phrasin in fine num. 26, facile apparet imbutis lectione Scripturam, uti et hic locus ex Dent. 8v. 3, qui et ab Evangelistis Matthæo et Luca usurpatur ; minus obviis est locus ex Job, quia juxta versionem 70 expressus ; cum in Vulgata cap. 24 v. 8 legatur : Non habentes velamen, amplexantur lapides.

oo Hæc uncis inclusa, non quia in altero MS. desint ; sed quia judicamus explicationis causa addita esse, vel ab auctore, vel a transcriptore : quod vero in MS. subjungitur πρώτῃ prima, id ab inepta interpolatione est, cum de mense Pharmuthi non exprimitur quotus illius dies fuerit : nec id exprimi necesse erat, quando diem nosse ex consequenti Passionis Dominicæ nota Zosimas potuit, ut alibi plenius dictum est.

pp MS. Bav. προσεγγίζεν ; et hæc prima fere post primi secundique capitis diversas lectiones, varietas accurrit, eaque via notabilis, cum utraque vox idem significet : sed nec in ceteris fere ulla est diversitas sententiæ.

qq Ita melius quam quod est in MS. Regio, τοῦ γέροντος ἀναχωροῦντος καὶ ὁ λέων etc.

ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ Εἰς τὸν ὁσίων Πατέρα ἡμῶν καὶ ὁμολογητὴν

NIKHTAN

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ὑΠΟ ΘΕΟΣΤΥΡΙΚΤΟΥ, ΜΑΘΗΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ.

Ex MS. Vaticano, signato 4490 fol. 581.

PROLOGUS

Auctor ab
initio versatus
cum S. Niceta.

Πρόκειται ἡμῖν μερίστῃς ὠφελείας ὑπόθεσις, ἡ τοῦ ὁσώτατου Πατρὸς ἡμῶν Νικήτα ἀνάμνησις : πρόκειται ἡμῖν ὡς οἷα τε διὰ ἱερὰ πνεύματα ἐξ αὐτῶν καὶ πνευματικῶν ἐδουμάτων σχεδιασθεῖσα, οὐκ αἰσθητὰ σώματα τρέ-

φουσα, ἀλλὰ ψυχᾶς λογικᾶς ἐστιῶσα καὶ ἐυφραίνουσα : ἡ ἐν τῷ σήμερον ἀτεχνῆς ἐστιᾶτωρ, ἐξ ἰδιωτικοῦ λόγου ταύτην προθεῖς ὑμῖν, αὐτοῦτως ποθοῦσιν αἰετρεφῆσθαι ταῖς ἐκείνου ψυχτροφίαις διδασκαλίαις. Καὶ γὰρ ἔδοξε ἡμεῖς, ὡς ἱερὸν ἀκροατήριον, ἀποστολικῶς εἰπεῖν, παρηκολουθηκότι

κολουθηκότι ἀνωθεν ὡς ἴστε τῇ Πατρὶ, οὐχ ἅπαντα καθέξῃς γράψαι (οὐχ οἷός τε γὰρ εἰμι) ἀλλ' ἐκ πολλῶν ὀλίγα τῶν ἐκείνου κατορθωμάτων παρενθῆναι τῇ διηγήματι, εἰς οἰκοδομήν καὶ ὠφέλειαν τῶν ἐντυγχανόντων, καὶ τῶν μετέπειτα ἐντυγχάνειν βουλομένων· ἵνα μὴ ὁ ἐξήλικα τῇ χρόνῳ γένηται τὰ ἐκείνου σεμνά, λήθης βυθοῖς μαυροῦμενα. Πολλοὶ μὲν οὖν, πολλῶν τῶν πρὸ ἡμῶν Ἀγίων βίους τε καὶ λόγους καὶ τὰ ἀριστεύματα συνεγράψαντο, ἐκείνους μὲν τῷ λόγῳ κατακοσμοῦντες, ἡμῖν δὲ πολλὴν ὠνησιν ἐκ τούτων φέρουτες, ὡς ἐκ τούτου καὶ ἡμεῖς κατ' ἐκείνους εἰς ταῦτο παρήχθημεν. Οὐ γὰρ δίκαιόν ἐστιν τοσαύτην ἀνδρὸς ἀρετὴν σιγῇ κρύπτεσθαι, ὡς οὐ δὲ λύχνον ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν τίθεσθαι, ἵνα λάμπῃ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ βίου, κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν φωνὴν πορευομένοις, καὶ φαίνῃ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων εἰς δόξαν τοῦ ἐπουρανίου Θεοῦ, τοῦ διὰ τῶν καλῶν ἔργων δοξαζομένου.

2 Ἀλλὰ ταύτην οὖν τὴν ἐγγχείρησιν ἐκείνοις ἔδει ἐγχειρῆν. οἷς βίους πρόσσεστιν ὁρθὸς καὶ ἀνεπίληπτος, οἷς δὲ λόγος σεμνός καὶ εὐστακτός τῇ βίῳ συνευρισσόμενος· οὐ γὰρ τὸ πρῶτον καλὸρθῶται, τὸ δεύτερον ὡς ἐκ πνευματεμοφόρου ἡσασταροῦ θαυμάσιως προχέεται, οὐ δὲ ἐκεῖνο ἐλλείπει, τοῦτο στοιχασιτικῶς καὶ μετὰ κλέψεως ἐμφέρεται, ἢ καὶ προσφέρεται. Οἷμαι δὲ μόλις κἀκείνοις πρὸς ἀξίαν τῆς τοῦ ἀνδρὸς ἐφίκεσθαι ἀρετῆς, τοσαύτη γὰρ ἐστὶν μάλλον δὲ ἀκριδέστερον εἰπεῖν, οὐδ' ἐκείνοις· μὴ τί γε ἡμῖν τοῖς ἀμφοτέρωθεν ἐκπύπτουσιν, καὶ μὴ τε βίου σεμνὸν ἔχουσι, μήτε λόγον ἐν προφορᾷ συντάξεως κεκτημένοις, ὡς ἀμνηστῶσι οὗσι πάντῃ καὶ τῆς ἑξῶ παιδείας. Ἀλλ' ὁ πόθος με τοῦ ἀγνωστῶν Πατρὸς διεγείρει ἐρεθίζων πρὸς τὸ ἐγγείρημα, ἵσως καρπώδη τι λέγων ψυχοφλέξ ἐκ τῶν ἐκείνου διηγημάτων. Οἱ γὰρ μύρα σκευάζοντες, εἰ καὶ τῇ φύσει αποθνήσκουσι, ἀλλ' οὐ μετέχουσι καὶ αὐτοὶ ὡς ἐπὶ πολὺ τῆς ἐνωθείας, καὶ ἄλλοις ἐκ τῆς ὁσμῆς διὰ τῆς ὁσφριτικῆς αἰσθήσεως γνωρίζονται. Ἀντιπράττει δὲ πάλιν ὁ φόβος ἀπειρήγων με, τὴν ἀναξιώτητα προσαλλόμενος, φάσκων, μή πως ἐπαινεῖν ἐθέλων ἐν τοῖς καλλίστοις τῶν λόγων καθυβρίσας τὸν ἄνδρα, καὶ εἰς ἀγανάκτησιν καθ' ἑαυτοῦ φέρας, καὶ ἐστὶν σοὶ ἀσύμφορον ὅπερ μὴ πέσεισθαι ἐν γομαῖ· σιωπῇ σε μάλλον δεῖ οὖν στέργειν, τὴν παντὸς δόξης ἀκινδυνον, ἢ οἷον εἶναι μετὰ μέλος, ὡς ἐκ τοῦ λέγειν πολλὰ καὶ συμβαίνει γίνεσθαι.

3 Λοιπὸν οὖν ἐν τούτοις ὡς ἐν ζυγῷ ταλαντεύομαι· βαρεῖ δὲ ὁ πόθος ἐπικουφίζων τοῦ φόβου τὴν πλάστιγγα, τὸν τοῦ λόγου δωτήρα Χριστὸν βοήθην γράμμενος, καὶ τὴν τοῦ μεγάλου ἀνεξικακίστου, ὅτι καὶ ἐνταῦθα παρόν, μέτριος ἦν ὁ ἀνὴρ, εἰδώς συγγνώμην ἀπονέμειν ἡμῖν τοῖς ἐλλείμμασιν. ὁ καὶ νῦν μάλλον ἐμοὶ τοῦτο παρίξει εὐ οἶδ' αὖ, ἢ αὐτοῦ μισσηρότης. Φίλα γὰρ πατράσιν, ὡς τινας ἔφασαν, τὰ τῶν παίδων φιλίσματα, καὶ φίλον Θεῷ τὸ κατὰ δύναμιν. Προσθήσω δὲ καὶ τοῦτο, μή τις μὲ ψευδὲς, ἢ ἐπιπλαστόν τι γράφειν ἐπινοήσῃτο· ἔθος γὰρ τῇ ἀπιστίᾳ ὡς ἐλείαν ὀλομαίνεσθαι. Ποῦν γὰρ ἐμοὶ κέρδος ἐκ ψευδολογίας, ἄλλους μὲν συνιστῶντι, ἑαυτὸν δ' ὑπεύθυνον τῇ ἀποφάσει τοῦ ἀγίου Πνεύματος, τῇ τῷ Προφῇτῃ Δαυὶδ εἰρημένη ἀποδείξει, οὐ γὰρ μῦθοι τὰ εἰρημένα τοῖς θύραθεν ὡς δοκεῖ. Καὶ ταῦτα μὲν ἄλλ'· ἀρξομαι δὲ ἐντεῦθεν, τὸν Θεόν, τὸν πάσης ἀρχῆς αἴτιον, προστησάμενος,

4 Πόθεν δὲ ἀρξομαι; Εἴπω πατρίδα καὶ γένος καὶ θρεψαμένον· Ἀλλὰ τί μοι πρὸς ταῦτα ἀσχολεῖν τὸν λόγον; Πόλις, φασὶν Ἀγίων ἢ πόλις ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, ἥ τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ Θεός· πατὴρ δὲ ὁ ἄνω Ἱερουσαλὴμ, ἢ μήτηρ Παύλου καὶ τῶν σὺν ἐκείνῳ, ὡς ὁ μέγας Βασίλειος ἔφησεν. Εἰ δὲ καὶ τῆς κάτω τις ἐρεῖται μαθεῖν τὴν προσχωρίαν, Κτιστὰς τοῦτον ἐξέφυγ τῆς Βιθυνίας· αὕτη ἐξέβρεψεν, καὶ εἰς τὸν βίον τοῦτον ἤγαγεν, καὶ γνώριμον τοῖς πᾶσιν ἐποίησεν· αὕτη ἀπλάνασε τὰ πρῶτα τῆς ἡλικίας αὐτοῦ κατορθώματα. Τῶν δὲ τεκόντων τὰς προσχωρίας, τῆς μὲν μητρὸς, εἰς ἅπαν λέγειν οὐκ ἔχω· τοῦ δὲ πατρὸς, Φιλάρετος ἦν, καὶ ὁ θεοφόρος Πατὴρ ἡμῶν, ἐκ Φιλαρέτου πατρὸς προσχωρευομένου φερωνύμως γενένηται. Θεοσεβὴς οὗτος καὶ θεάρετος, ὅς καὶ αὐτὸς τῇ τοῦ μονήρους κατὰξιώσει εἰς ὕστερον πο-

λιτεία οὕτως ἐτελειώθη· ὅς τῇ τοῦτον τεκούσῃ νομίμως συναφθεῖς, καὶ τοῦτον ἐκ ταύτης μονογενῆ κτησάμενος, τῇ ὁρῶν ἡμέρᾳ τῆς τοῦ ὁσίου γεννήσεως ἀπεβάλετο ταύτην· ὁ γὰρ πλάσας Θεὸς προσελάβετο αὐτήν.

5 Ἐκτρέφεται δ' οὗτος παρὰ τῇ μητρὶ τοῦ πατρὸς, καὶ ὅτε ἔφθασεν εἰς τὸν χρόνον τῶν μεираκίων, τὰ ἐξ ἔθους γράμματα τοῖς παισὶν ὁ πατὴρ ἐκμαθάνειν παρέδωκεν (Φιλημαθὴς δὲ ὢν ὁ παῖς καὶ φιλόπονος, ἐν ὀλίγοις χρόνοις πάντα ἐξέμαθεν) εἶτα τὸ ψαλτήριον, καὶ ἀποκήρας τοῦτου τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὡς Ἄννα τὸν Σαμουὴλ, ἐκδόντων ἐποίησεν, τὴν τῶν νεοκλήρων τέως τελεῖν αὐτὸν τᾶξιν. Διετέλει δὲ ταύτην ἐν πάσῃ εὐλαθείᾳ καὶ συνέσει πνευματικῇ, ὥστε πάντας θαυμάζειν τὴν αὐτοῦ ἐνάρετον διαγωγὴν καὶ κατὰστασιν. Τίς γὰρ τοῦτον εἶδεν ποτὲ ἐν παιδικαῖς ἀθύρμασι διατρίβοντα, ὡς ἔθος τούτοις ἐστὶν σκιρτᾶν, ἀλλεσθαι, τρέχειν, κυλιθεῖσθαι, ἀλαλάζειν· τίς τοῦτον χορεύοντα ἢ χορευτρίαις ἢ παρακαθήμενον ἢ ὅπως πλησίαζοντα ἐθέσαστο, καὶ ἀκούοντα ἄσχημα ῥήματα, τίς ἐν συμποσίοις τῶν ἐνοῦν χρόνιζόντων, οἷς τραγωῖαι καὶ θορυβὸς καὶ λέσχη, καὶ πρὸς βραχὺ τοῦτον ἐώρκεν προσεγγίζοντα; Οἷοι δὲ καθεζόμενος, καὶ τὸ τυχόν πλυκτίον ὅ μετὰ χεῖρας ἔχων, ἀνεγίνωσκεν ἐπιμελῶς, καὶ προέκοπτεν, εὐαγγελικῶς λέξαι, σοφία καὶ ἡλικία καὶ συνέσει. Μὴ δὲ ποτε μέντοι τῶν συνάξεων χωριζόμενος· ἤκουεν δὲ τῶν θείων γραφῶν ἐν αἰσθήσει καρδίας, καὶ ποτὲ μὲν τοῦ Θεοῦ πρὸς Ἀδραάμ, Ἐξέλθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου, καὶ ἐκ τοῦ ἔθνους τοῦ πατρὸς σου· ποτὲ δὲ τοῦ Προφῆτου Ἠσαίου Ἐξέλθατε ἐκ μέσου αὐτῶν, καὶ ἀφορίσθητε, καὶ ἀκαθάρτου μὴ ἀπτεσθε, λέγει Κύριος, καὶ ὡς εἰσοδεσθῆναι ἡμᾶς· καὶ αὖθις τῆς θείας φωνῆς, Ὁ φίλων πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ, οὐκ ἐστὶν μου ἀξίος, καὶ Ὁς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἐστὶν μου ἀξίος· καὶ πάλιν, Εἰ τις θέλει ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθήτω μοι· καὶ αὖθις, Εἰ τις ἔρχεται πρὸς με καὶ οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ, ἔτι δὲ καὶ τὴν αὐτοῦ ψυχὴν, οὐ δύναται μου εἶναι μαθητής.

6 Ταῦτ' οὖν ἀκούων, καὶ τὰ ταῦτοις ὁμοῖα, οὐκ ἔσπειρεν αὐτὰ ἐν τῇ ὁδῷ ἥτοι ἐξ ἐπιπόλεως τῆς διανοίας καταπατεῖσθαι, καὶ ὑπὸ τῶν αἰρίων πετεινῶν ἥτοι πνευμάτων τῆς πονηρίας αἰρεσθαι καὶ κατασθιβεσθαι· οὐ δ' ἐπὶ τὰ πετρώδη τῆς λιθόθους, τουτέστιν ἀνασθήτου καὶ ἀνυμνήτου καρδίας, ἵνα ἐν καιρῷ καύσωνος ἥτοι πειρασμοῦ ὡς οὐκ ἔχοντα ῥίζαν ἀποξηραίνεσθαι· οὐ δ' ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν τῆς βιωτικῆς μερίμνης, συμπνέσθαι ταύταις καὶ μὴ τελεσφορεῖν· ἀλλ' ἐν τῇ γῇ τῆς καρδίας αὐτοῦ τῇ ἀγαθῇ καὶ πύρρῃ, ὅθεν καὶ ἐκσπεύοντο τῷ Θεῷ ἐν τριάντου καὶ ἐν ἑξήκοντα, καὶ ἐν ἑκατόν. Τὸ μὲν πρῶτον, διὰ τῆς ἐν τῇ κόσμῳ αὐτοῦ ἐναρέτου διαγωγῆς· τὸ δεύτερον δὲ, διὰ τῆς ἀσκητικῆς τοῦ μονήρους βίου ἀνεπίληπτου βιωτέσεως· τὸ δὲ τρίτον, διὰ τῆς ὑπὲρ τῆς πίστεως ὁμολογίας, καὶ τῶν πολλῶν αὐτοῦ διωγμῶν, περὶ ὧν εἰς ὕστερον διηγήσομαι· ἐπανιένον δὲ τῷ προκειμένῳ.

7 Ἀκκησὼς δὲ τῶν θείων λογίων, ὡς καὶ ἐφάσαντες εἴπομεν, τί ποιῇ, καὶ τί βουλευεται; Μεθίσταται τῷ νοῦ, καὶ μεταπλάττεται πλάσιν ἀρίστην, ἐκ δυνάμεως εἰς δύναμιν μετῶν, καὶ προκρίνας τῶν ἐλαττωμένων τὰ κρείττονα, ἐνενοεῖ πῶς τὸ θεῖον ὁσίως θεραπεύσειεν. Καὶ μαθὼν ἐκ τοῦ κυρίως ἐπιστατοῦντος λογισμοῦ, ὡς ὅτι διὰ τοῦ αἰσίου βίου, ἄτερ θορύβου, ὅπως δυνατὸν ἐκκαθάσαι τὰς αἰσθήσεις, καὶ καθαρῶς τῇ καθαρῇ προσομιλήσαι, ἔσπευσεν κόσμον ῥαγῆναι, καὶ Θεῷ προσοικειωθῆναι· καὶ πάντα χαίρειν εἰπών, πατρί, φίλοις, συγγενέσιν, ὁμήλει, σὺν νεοκλήροις ἢ διαφέρουσιν, ἐξέπτη τῆς θρεψαμένης, καὶ ἔρχεται εἰς τὸν κατὰ μεσημέριον τῆς αὐτῆς πολέως χειμαρρῶν, πρὸς τινα γέροντα ἐκείσε ἡσυχάζοντα, Στέφανον τοῦνομα, καὶ γίνεται τούτου σύναλγος καὶ συναγωνιστής, τὸν τοῦ μονήρους βίου δεσμόν παρ' αὐτοῦ στοιχοῦμενος.

8 Ὡς δ' εἶδεν αὐτοῦ τὸ ἑμμελὲς καὶ πρόθυμον ὁ γέρον, ἐν κηνοσίῳ αὐτὸν ἀφίκεσθαι συνεδούλευσεν, ὡς οὐτι λυσιστελῆς, καὶ μαλίστα τοῖς νέοις, καὶ πρὸς πλείονα γυμνασίαν

PER THEO
STRICT.
EX MS.
VATICAN.

pieque
educatus

e
pueris templi
adscriptur,

f

et omnem
fugiens levi-
tatem
g

ad sacræ lec-
tionis intentus

egregie
proficit,

et relictis
omnibus

adhaeret
cuiusdam
anachoretæ

h

a quo directus
ad monaste-
rium

b
licet ad ejus
Vitam scri-
bendam,

ipse virtutis
et doctrinæ
expers

c

vereatur
accedere;

tamen ejusdem
auxilium
sperans

nudam
aggreditur
veritatem
dicere,
d

CAP. I

Natus
Casareæ in
Bithynia

patre
Philareto

PER TIBRO-
STRICT.
EX MS.
VATICAN.

et a S. Nice-
phoro suscep-
tus,

omnibus
excellit
virtutibus.

alienus a
utilis. i

CAP. II.
k
Sacerdos
ordinatus

præfictur
monasterio
quod calde
auget.

οίαν ἐνάγοντι, ἐπιγομένους ἐλθεῖν εἰς τῶν ἀρετῶν τὸ ἀκρότατον. Ἦξεν τῇ καλῇ βουλῇ τοῦ γέροντος ὁ μέγας, καὶ τούτου τὰς εὐχὰς εἰς ἐφιδιον λαβὼν, ἤνυσεν τὴν ὁδὸν τὴν πρὸς θάλασσαν (τῆς προνοίας αὐτὸν ἐπὶ ταύτην ἀγούσης, ὡς μελλούσης δι' αὐτοῦ περιποιεῖσθαι λαὸν ἡγισμένον, ζηλωτὴν καλῶν ἔργων) καὶ καταλαμβάνει ταύτην τοῦ Μηδικίου τὴν μονήν, ὀλιγοστὴν οὖσαν τότε, καὶ ὑπὸ τοῦ ὁσιωτάτου Πατρὸς ἡμῶν τοῦ ταύτην συστησαμένου διεπομένην Νικηφόρου. Ὑπτιβόλει δὲ τὸν Ποιμένα εἰσδεχθῆναι παρ' αὐτοῦ εἰς τὴν μονήν. Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ διακριτικώτατος Ποιμὴν, καὶ κατανοήσας αὐτὸν ἔκ τε τῆς ἔξεως καὶ τοῦ ἡθους ὡς εὐχρηστον αὐτῷ μελλεῖν ἔσεσθαι, ἐδέξατο αὐτὸν ἀσμένως, καὶ τῷ ἰδίῳ ποιμνίῳ συγκατέταξεν. Τοῦτο δὲ γενόμενον, εἶχετο τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου ὁ Μακάριος, καὶ πάντα τὰ τῆδε τερπνὰ καὶ πρόσκαιρα τῆς ἐπικύρου καὶ ρεούσης ζωῆς εἰς οὐδὲν λογιζόμενος, διὰ τῆς ἀληθινῆς καὶ ἀνοθέτου αὐτοῦ ἀποταγῆς, ἐσταύρωσεν ἑαυτὸν τῷ κόσμῳ, καὶ ὁ κόσμος αὐτῷ ἔζη δὲ οὐκέτι ἑκυτῷ, ἀλλὰ Χριστῷ καὶ τῷ Προεστῶτι· πᾶσαν δὲ προσπάθειαν ὑλικὴν διὰ τῆς αὐλοῦ προσπάθειας τῶν ἄνω, εἰς τέλος τεθανάτωκεν.

9 Ἡ δὲ τούτου ξενιτεία γέγονεν ἀμετάστρεπτος· ἃφ' οὗ γὰρ ἀπέπηκται τῆς πατρίδος οὐχ ἐώρακεν ταύτην μέχρι τῆς πρὸς Θεὸν ἐκδημίας αὐτοῦ· ἐξορίζει δ' αὐτὸν πᾶσαν πονηρίαν καὶ παρakoήν διὰ τῆς ἀπεριέργου αὐτοῦ καὶ ἀνυποκρίτου ὑπακοῆς. Ἦν δὲ αὐτῷ ἀδιάλειπτος ἐννοιαὶ τοῦ θανάτου μελέτη· τὴν δὲ ἐδούσαν ταύτην οὕτως ὑπέταξεν, ὡς καὶ τῶν ἀναγκαίων μετ' ἐνδείας πολλῆς χορηγεῖν αὐτῇ τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναιδεομένη. Ἐγκράτειαν δὲ οὐ μόνον διὰ τῆς ἀπογῆς τῶν βρωμάτων ἐνδεικνύμενος, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ παντὸς ὑλικοῦ πάθους ἀλλοτριυνόμενος κατὰ τὸν εἰπόντα, Ὁ ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεύεται· σωφροσύνην δὲ καὶ ἀνείαν οὕτω κατόρθωσεν, ὥστε τὸ φθαρτὸν τοῦτο δέμας εἰς ἀφθαρσίαν μεταστεινωῖται, καὶ ἀσώματόν τε καὶ αὐλὸν ἐν σώματι ὑλικῷ ἐπιδείξασθαι βίον, τοῦ ἰσαγγέλῳ πολιτεία αὐλῶς πολιτευόμενος. Οἷον ἦν ἐν αὐτῷ θυμοῦ, ἡ ὀργῆς, ἡ μνησικακίας πάθος· οὐκ ἦν ἐν αὐτῷ μίσους ἡ καταλαλιάς, ἡ κατακρίσεως ἐμφάνεια· οὐκ ἦν ἐν αὐτῷ πολυλογία, ἡ εὐτραπέλειος ἡ ὅλης ἀργολογίας μνήμη· πᾶσα δὲ αὐτοῦ ἡ ἐργασία ἦν ἡ μελέτη τῶν θείων λογίων καὶ ἄκοντος προσευχῇ. Ποῦν αὐτῷ ἵχνος κενοδοξίας, ἡ ὑπεριφανείας, ἡ τιπρὸς ἐπίδειξιν τῶν ἀνθρώπων γνωόμενου; Τὸ δὲ τῆς ταπεινοφροσύνης χάρισμα τοσοῦτον ἔλαβον πλουσιῶς, ὡς πάντοτε πάντας ἑαυτοῦ ὑπερέχοντας λογίζεσθαι. Πᾶσιν ὑποτασσόμενος, οὐ μόνον τοῖς πρώτοις, ἀλλὰ καὶ μέχρι τῶν ἐσχάτων τὴν ταπεινῶσιν καὶ τὴν ὑπακοὴν ἐνδεικνύμενος. Ἀγάπην δὲ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον ἐκέκτιστο ἄπτωτον· ποῦ ἐν ἐκείνῳ εἶδος ἀνθρωπαρεσκείας, ἡ αὐταρεσκείας, ἡ φιλαυτίας, ἡ περπερείας, ἡ ὑποκρίσεως. Ποῦ καλλωπισμὸς ἱματίων, ὥστε καὶ αὐτοῦ τοῦ σώματος καταφρονεῖν αὐτὸν καὶ μὴ δ' ὅλως τούτου φροντίδα ποιούμενον, μόνον ἔσπευδεν τοῦτο ἀγνὸν καὶ ἁμῶμον παραστήσαι τῷ Θεῷ. Ἀπλότητι δὲ ἡθους καὶ ἀπονῆρῳ καρδίᾳ, πάντα πράττων χωρὶς διαλογισμῶν· πάντα δὲ τὰ τοῦ Προεστῶτος αὐτῷ λεγόμενα, ὡς ἐξ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ δεχόμενος, ἀπεριέργως καὶ ἀδιστακτικῶς μετὰ πάσης πίστεως καὶ πληροφορίας ἐποίει, μηδὲν διακρινόμενος.

10 Ὅρων δὲ τοῦτον ὁ Ποιμὴν οὕτως σπουδαῖον καὶ πρῶτον μὴ πῶ k πενταετίαν πληρώσαντα, εἰς Πρεσβυτέρου χειροτονίαν προεβάλετο· ἦς καὶ ἔτυχεν διὰ τῶν χειρῶν τοῦ μεγάλου Ταρασίου, τοῦ τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως πολλαῖς ἀρεταῖς κατακυσμήσαντος. Τούτου δὲ γενόντος, καὶ τὴν φροντίδα τῆς μονῆς αὐτῷ καὶ ἄκοντα ἐνεχείρισεν· ἐδυσχέραινεν δὲ λίαν ὁ Ὅσιος πρὸς τὴν ἐγχείρισιν· ἀλλ' ὁ μηδέποτε μαθὼν ἀντιλέγειν, οὐ δ' εἰς τοῦτο ἐτόλμησεν ἀντειπεῖν, ἀλλ' εἰ καὶ ἀβουλῇ τῶς ὁμῶς οὖν κατεδέξατο. Λαβὼν οὖν τὴν φροντίδα, ταύτην διεῖπε μετὰ πάσης ἐπιμελείας, σπεύδων εἰς πληθους τὴν ποίμνην ποιῆσαι, ὅπερ καὶ γέγονεν. Τῆς γὰρ φημὶς αὐτοῦ πανταχοῦ διαδραμούσης, πλεῖστοι ἀφίσταντο πρὸς αὐτὸν, καὶ ἀπετάσσοντο· καὶ οὕτως ἐν ὀλίγῳ ἔτεσι αἵρεσι τῆς ἐκατονταδῆς τὸν ἀριθμὸν ἡ ἀδελφότης ἐφθασεν.

οὗς χάριτι Χριστοῦ, ὡς ἔμπειρος κυβερνήτης, πρὸς τὸν τῆς σωτηρίας λιμένα ἰθὺς διεσώζεν, ἀγρυπνῶν ὑπὲρ αὐτῶν ὡς ποιμὴν δοκιμώτατος.

11 Οἷος τε ἦν τὴν ἀρετὴν ὁ ὁσιώτατος Πατὴρ ἡμῶν Νικήτας, τοιοῦτον αὐτὸν καὶ τὸν τὰ δεύτερα αὐτῷ διέπειν ὁ τῶν ὅλων Θεὸς πέπομφεν Ἀθανασίου τινα, ἀνδρᾶ αἰδέσιμον καὶ θαυμαστὸν, οὐ τὴν ἀρετὴν οὐκ ἔστιν ἐν παρεκβάσει διηγήσασθαι· οὐ τὴν πρὸς Θεὸν ἀγάπην, ἣν ἐν ἀρχαῖς τῆς ἀποταγῆς αὐτοῦ ἐνεδείξατο, οἶμαι καὶ οἱ ἄγγελοι ἐθαύμασαν. Καὶ γὰρ οὗτος ἦν τῷ πατρὶ φίλτατος, καὶ παιδευθεὶς παρ' αὐτῷ εἰς ἄκρον τὰ γράμματα, τῶν δημοσίων χαρτίων γραφεὺς παρεδόθη εἰς τὸ λεγόμενον Λογιστήριον, ὁόμενος ὁ πατὴρ αὐτοῦ δι' αὐτοῦ οὐ τὰς τυχοῦσας τιμὰς τὰς ἐν κόσμῳ πορίζεσθαι. Ὡς δὲ πάντων κατεφρόνησεν ὁ νέος, καὶ εἰς ἐν τῶν κοινοβίων, λέγω δὲ τῶν Συμβόλων, κατέδραμεν, μαθὼν ὁ τούτου πατὴρ βίβλιν πρὸς ἑαυτὸν εἰλκυσε, καὶ ῥίψας τὰ ἐκ τοῦ κοινοβίου ἄμφοι, ἐν πολυτίμοις αὐτὸν καὶ ἄκοντα ἡμφίεσεν. Ὁ δὲ φησὶν πρὸς τὸν πατέρα, Οἷε με, πάτερ, ἐν σκληροῖς ἱματίοις κωλύειν τοῦ προκειμένου σκοποῦ; ὅλος ὁ κόσμος μοι καταπεφρόνηται· τί γὰρ ὠφελῆσει ἀνθρώπος, ἐὰν τὸν κόσμον κερδήσῃ, καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ; Καὶ κατακλείσας τοῦτον ὁ πατὴρ, ὥτε μεταπειθεῖν τῆς ἀγαθῆς προαιρέσεως. Λαβὼν δὲ ἀδειαν ὁ νέος, τὰ ἐκ σκληρῶν περιβλήματα εἰς μέρη διέρρηξεν. Ἰδὼν δὲ ὁ πατὴρ, ἕτερα περιέβαλεν· ὁ δὲ καὶ εἰς αὐτὰ κατὰ τὸ πρῶτον ἔδρασεν. Θυμωθεὶς οὖν ὁ πατὴρ, οὕτως αὐτὸν ἀνηλεῶς ἔτυψεν, ὥστε τὸν νῶτον αὐτοῦ κατασπῆναι ἐκ τῶν ἀφορήτων πληγῶν, καὶ ὑπὸ ἱατρῶν χειρουργηθῆναι. Εἰπόντος δὲ τοῦ νέου πρὸς τὸν πατέρα, Ὅτι ἀδύνατον μεταπεισθῆναι με καὶ μελιδόν με κατατέμνῃς, κατανυγεῖς ὁ πατὴρ, καὶ τοῖς δάκρυσι συγγυθεῖς, ἔφη πρὸς τὸν παῖδα· Ἀπῆλι, τέκνον· στέλλου τὴν καλὴν πορείαν, ἣν ἤρετίσω· καὶ ἔστω σοι Χριστὸς ἀγωγὸς, ῥυόμενός σε ἐκ πάντων τῶν παγίδων τοῦ διαβόλου.

12 Καὶ οὕτως [ὁ νέος] καταλαμβάνει τὸ προειρημένον ἀσκητήριον, τὰ τῆς ἀσκήσεως ἄθλα ἐν αὐτῷ ἐναργῶς ἐπιδεικνύμενος· τοσαύτην δὲ ταπείνωσιν ἀνέλαθεν, ὡς μηδὲν αὐτὸν ἐπιφέρεισθαι τι τοῦ ὀρωμένου κόσμου. Ἰστέ τοῦτο πολλοί, οἱ πείραν ἔχοντες τοῦ ἀνδρός, ἐξ ὧν ἡμφίετο εὐτελεστάτων ἱματίων, ὡς οὐδεὶς αὐτοῦ εὐτελέστερα περιέβαλετο, καί περ ὦν τῶν κατὰ κόσμον λίαν εὐγενῶν. Οὗτος, ὡς προεῖρηται, προσεκληθὴ παρὰ τῶν ὁσίων Πατέρων ἡμῶν εἰς τὴν ἡμετέραν μονήν, καὶ τὰ δεύτερα διέπειν τοῦ ὁσιωτάτου Πατρὸς ἡμῶν Νικήτα, παρὰ τοῦ κλεινοῦ Νικηφόρου πεπίστευται. Γίνονται οὖν ἀμφοτέροι μία ψυχὴ καὶ γνώμη μία ἐν διαφοροῖς σώμασιν, ἐν καταστάσει γαληνώδει τὸ πᾶν διέποντες. Ἦγοντο μὲν οὗτοι ὑπὸ τοῦ ὁσίου Νικηφόρου, ἦγον δὲ πᾶσαν τὴν ἀδελφότητα· καὶ τὰ μὲν ἦγον, τὰ δὲ ἦγοντο, ἡνωμένοι τῇ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπῃ καὶ τοῦ Προεστῶτος, καὶ οὐδέποτε μετὰ αὐτῶν ἐγένετο παροξυσμὸς ἡ φιλονεικία. Ἦσαν δὲ πεινόμενοι ἀληθινοί, καὶ ἱατροὶ δίκαιοι ψυχικῶν ἀρρώστωνμάτων, ἐπιμελούμενοι τῆς ποίμνης μετὰ πάσης σπουδῆς καὶ ἐπιστήμης, ὁ μὲν τέμνων, τομικὸς γὰρ ἦν, ὁ δὲ μελιχίους τισὶ ῥήμασιν ἐπαλείφων, τὴν τομὴν ἐθεράπευεν, ἥπιος γὰρ ἦν· καὶ ὁ μὲν εἰς τὰ σωματικὰ ἡσυχολεῖτο, ὁ δὲ εἰς τὰ πνευματικὰ, ἀμφοτέροι δὲ εἰς τὰ ἀμφοτέρω.

13 Καὶ οὕτως ὡς ἔμπειρώτατοι καὶ ἐπιστημονικώτατοι ἱερεῖς, διὰ πάσης, ὡς εἰρηται, ἐπιμελείας, τὰ λογικὰ τοῦ Χριστοῦ ἐποίμαινον πρόβατα, τὰ σκληρὰ καὶ στυφὰ, δι' ἐπιπλήξεως καὶ αἰτιμίας, ἐκμαλίσσοντες· τὸ νοθρὸν καὶ κάτω νενευκὸς ἦτο κεκυφὸς ὑπὸ τινος πειραστικοῦ ἢ λυπρῶ καύσωνος, διὰ τῆς σύριγγος τοῦ λόγου, καὶ ταῖς τῆς διακρίσεως καὶ συμπαθείας m λυγρίαις, ἀνορθοῦντες καὶ δινυτίζοντες· τὸ πεπτωκὸς καὶ συντετριμμένον, τῷ φόβῳ τῆς κρίσεως καταδεσμοῦντες, ἐθεράπευον· τὸ στυγνὸν καὶ ῥάθυμον ἐξ ἀκηλείας ἔκλυτον γεγυγνὸς καὶ χαλνόν, δι' ἐπιπόνου διδασκαλίας διεγείροντες· τὸ ὑβρίως βαδίζον καὶ προλαμβάνον, καὶ τοῦτο μάλιστα ἐπεσκεμμένως τηροῦντες, ἵνα μὴ ὑπὸ τοῦ θηρὸς τῆς οὐήσεως ἐνεθρευθῇ· καὶ ἀπλῶς συντόμως εἰπεῖν, πᾶσαν τὴν ποίμνην μετὰ πάσης σπουδῆς καὶ ἐπιμελείας ἐφύλασσαν, ἀγρυπνοῦντες ὑπὲρ ταύτης

Athanasius
magna in
seculo spel,

a patre per
vim extra-
ctus e cano-
bio,

tandemque
remissus

accersitur
futurus regi-
minis socius.

et rei tempo-
rali præfici-
tur.

sub his ani-
marum
medicis

m

vigente monastica disciplina,

ne quidem otio sum verbum auditur in canobio

Liturgia valde reverenter peragitur,

S. Nicetas inculcat suis

assiduam diligentiam,

penitentiam,

continentiam,

patientiam,

mortificationem,

ταύτης, καὶ τοὺς νοκτοὺς θῆρας τοῦ συλῆν ἀνατρέποντες, οὐχ ὡς μισθοῖ, ἀλλ' ὡς ἄριστοι ποιμένες τοῦ ἀρχιποίμενος Χριστοῦ. Οὕτως δὲ ἐξεπαίδευσαν πᾶσαν τὴν ἀδελφότητα, καὶ ἤνωσαν εἰς τὴν ἀλλήλων ἀγάπην καὶ ἡμῶν, ὡς πληροῦσαι ἐν αὐτοῖς τὸ εἰρημένον, Ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχηται ἐν ἀλλήλοις, καὶ τότε πάσης παρρησίας ἀπὸ λαλῶμενοι. Ἀρχολογία δὲ ἡ εὐτραπέλεια οὐ δὲ ὀνομάζεται ἐν αἰτοῖς ἐν μελέτῃ δὲ τῶν θείων λογίων διακρίνεται, οὕτως ἐπλήρουν ἕκαστος πρὸς τὴν ἐργασίαν αὐτῇ διακονίαν, ἅπαν τὸ ψαλτήριον ἀποστηθίζοντες καθ' ἡμέραν, καὶ οὐ τοῦτο ἀπῆσχον, εἰς τὴν λοιπὴν ἀκολουσίαν τῆς ψαλμωδίας ἀλλήλους ἐξείριον, ὥστε μὴ ἀργεῖν αὐτοὺς μὴ δὲ τὸ σύνολον ἐκ τῆς θαξολογίας τοῦ Θεοῦ. Εἰ δὲ καὶ διὰ τινος ἀρχολογίας ἐνέκυψεν, ἑτέρος δὲ ὑπομνήσεως ταύτην διέλυσεν. Ἦσαν δὲ καὶ ἐπιτετραμμένοι ἀδελφοὶ λαλῆθῶς, οἱ ἐκαστῷ τὰ λεγόμενα ἢ πραττόμενα, τοῖς Πατράσι ἀντήγελον, ὡς ἐκ τούτου μὴ τολμᾶν τίνα, μὴ δὲ ἀπόντων τῶν Προστώτων, ἀργῶν τινα λόγον φθέρξασθαι, τοὺς ὀνειδισμοὺς φερόντας.

14 Ὅτι δὲ τὴν θείαν λειτουργίαν ἐπετέλλουν, ἵστατο ὁ μέγας Πατὴρ ἡμῶν Δικηγὰς ἐμπροσθεν τῆς ἀγίας τραπέζης, ὡς αὐτῇ τῷ θρόνῳ τοῦ Θεοῦ παριστάμενος, λειτουργῶν καὶ τῶν τὰ θεῶν μαστύρια ὁ δὲ ὅσιος Ἀθανάσιος παρίστατο σύνους, τὸ λειτουργικὸν ὀπίθινον κατέχων (Διάκονος γὰρ ἦν, μετὰ ταῦτα δὲ καὶ Πρεσβύτερος) μετὰ ῥόδου καὶ τρόνου, καὶ τὰς τιμὰς αὐτοῦ περιᾶς καὶ τὰ στέφανα τοῖς δάκρυσι καταδύχων, οὕτως διετίλει ἅπασαν τὴν ἀγίαν λειτουργίαν. Οὕτως δὲ καθαρῶς καὶ ἀμέμπτως ἐρουργούντες, τῇ μελέτῃ τῶν ἀγίων ἀρχαίων καὶ ἀθανάτων μυστικῶν ἡγάξαν ἅπαντα τὸν λαόν, καὶ ἐν εἰρήνῃ ἀπέλυσαν.

15 Ποικιλοτέρων δὲ συνάγων αὐτοῖς ἐν τῇ κυριακῇ ὁ ἀγνώστατος πατὴρ ἡμῶν, ἐδίδασκεν, ἐνουθεῖται, παρεκκλεῖ, Ἀδελφοὶ λέγων οὕς συνῆψεν ἡ χάρις [μελετήσωμεν συνεχῶς] διὸ συνῆλθμεν ἕως κειρὸν ἔχομεν, ἀγωνισώμεθα, καὶ μὴ τῇ ῥαθυμίᾳ ἐαυτοὺς χαλνῶσωμεν ἕως ἡ πανήγυρις ἵσταται, τὸ κέρδις τῆς ψυχῆς πολυπλασιάζωμεν, ταύτης γὰρ λυθείσης, οὐδεὶς παρεκκλεῖται. Οὐκ ἔστιν οὐκ ἐν τῇ ἀδελφότητι. Ἐνοήσωμεν οἱ αἱ τιμωρίαι μένουσιν τοῖς ἀμαρτανόουσιν ἀδικήτοισι, καὶ μὴ μετανοοῦσιν. Ὡς συμπληρῶς ὁ κριτὴς, ὡς ἐλεᾷ, ἐκεῖ καλᾷ. Ὡς συγχωρεῖ ἰσοδομικῶς ἐπὶ, ἐκεῖ τῇ ἐξωτέρῃ σκῆτι παρὰ πέμπει. Διὸ κἀμῶμεν ἐνθὲν ἐμπόνως, τῇ ἀκτινῇ μὴ ἐκλυόμενοι, ὁράωμεν ζῶντας, ὁράωμεν γὰρ γρεῖα, καὶ ὁράωμεν σφοδρῶς, ἵνα ὁράσωμεν εἰς τὸ μέτρον τῆς τελειότητος. Διψῶμεν, γρηγορήσωμεν, ὅτι ἡ ὥρα οὐ δοκῶμεν ὁ Κύριος ἡμῶν ἔρχεται. Καταφρονήσωμεν κόσμου καὶ τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ μισήσωμεν σάρκα καὶ τὸ σαρκὸς φρόνημα, ὃ ἔστιν ἔχθρα εἰς Θεόν· φύγωμεν τὰς τῆς σαρκὸς ἡδονὰς ἀποστραφώμεν τὴν ταύτης ἐπιθυμίαν· μισήσωμεν τρυφὴν, ἵνα μὴ τρυφήσωμεν καθ' ἡμῶν οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν. Ἐπισπασώμεθα τὴν ἐγκράτειαν, δι' ἣς ἡ καθαρὸς τῆς φυχῆς ἡμῶν προσήγεται τῶν ἐναντίων τὰς προσβολὰς ἀποκρουσώμεθα, κτεσώμεθα ταπεινοφροσύνην, τὴν εἰς ὁρῶντες ἀνάγουσαν [ποιήσωμεν] ἑξομολόγησιν τὴν τῆς σωτηρίας σύνταξιν ὅθεν παιδευσώμεν ὑπακοήν, τὴν ἀπαθείας πρόξενον· τὰ ὑπερόχμενα ἡμῶν θλιβερά μετ' ὑπομονῆς δεξιόμεθα, ὡς ἴδια καὶ οὐκ ἀλλότρια, οὐ γὰρ ἄλλὰ τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δοῦσαν ἀποκαλύπτεσθαι εἰς ἡμᾶς, ὡς φησὶν ὁ Ἀπόστολος· σπουδάζωμεν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ἐνότητά τῆς πίστεως· μὴ προκρίνωμεν τὰ τῇδε πρὸς τὰ μέλλοντα, μηδὲν τῶν φθιμένων θαυμάζωμεν, μὴ προτιμήσωμεν τῶν μενόντων ὃ μὴ παραμένει· τὰ ἅνω ζητήσωμεν, τὰ ἅνω φρονήσωμεν, οὐ ὁ Χριστὸς ἔστιν· αἰσχρότης καὶ μωρολογία ἀπίστω ἀφ' ἡμῶν, δι' ἣς λυπεῖται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὅτι καὶ περὶ ἀργῶν λόγων λόγον δώσωμεν ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως· νεκρώσωμεν τὰ μέλη ἡμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς· σπουδάζωμεν παραστῆσαι αὐτὰ θυσίαν ζώσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ· μὴ μεριμνήσωμεν ἄλλο τι ἢ τὴν σωτηρίαν τῆς φυχῆς ἡμῶν· ἀναλίσκωμεν τὴν πανοπλίαν τοῦ πνεύματος,

Aprilis T. I.

ἵνα δυνηθῶμεν στῆναι πρὸς τὰς μεθόδους τοῦ διαβόλου, πρὸς ἀράτους γὰρ ἐχθρούς ἡμῶν ἡ πάλη, οὐ πρὸς σῶμα καὶ σάρκα· δουλεύσωμεν τῷ ἐκλεξαμένῳ ἡμᾶς ἐν ῥόδῳ· ἐνχαριστήσωμεν τῇ καλέσαντι ἡμᾶς Θεῷ εἰς τὴν αὐτοῦ ζώην· φυλάξωμεν αὐτοῦ τὰς ἐντολάς. Στενὴ ἡ ὁδὸς καὶ τραχεῖα, ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν· ἐκεῖθεν ὁδεύσαι σπουδάζωμεν ὅση δύναμις ἡμῶν ἔστιν. Τῇ πρωσυχῇ καὶ τῇ δεήσει προσκαρτερήσωμεν· ἀποθνήμεθα τὸν πηλὸν ἀνθρώπου σὺν ταῖς πράξεσι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις, ἵνα ἐνδυσώμεθα τὸν νέον, τὸν κατὰ Θεόν κτισθέντα ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ· ὑποταγώμεν ἀλλήλοις ἐν φόβῳ Θεοῦ· ἀγαπᾶμεν καὶ σωφροσύνην καὶ νόες καθαρότητα κτεσώμεθα, ἵνα σύσκηνοί τῶν Ἀγγέλων γενώμεθα. Τότε, φησὶν ὁ Κύριος, ἐκλήμψουσιν οἱ ἄγγελοι ὡς ὁ ἦλιος. Πῶς ἡμῶν αἰσχρότης, ἐκεῖνους μὲν ὁρᾶν ἐκλήμψονται, ὡς ὁ ἦλιος, ὡς τὰ τοῦ φωτός ἔργα πράξαντας, ἐαυτοὺς δὲ ἡμικρυμένους καὶ σκοτεινοὺς, ὡς τὰ τῆς νυκτὸς διαπραχθέντες ἔργα· ἀρχεῖ ἡμῶν εἰς μερίστην κήλασιν ἡ αἰσχρότης αὐτῇ. Διὰ τοῦτο παρκαλίψαμεν ἀγωνισώμεθα μεμνηταὶ αὐτῶν γενέσθαι τῶν ἔργων, ἵνα σὺν αὐτοῖς ἐνδείκωμεν εἰς ἐκεῖνον τὴν κατὰ παύσιν, ἕως ἀπὸ τοῦ ὁδοῦ καὶ λύπῃ καὶ στεναγμοῦ. Ἀγάπην δὲ πρὸς πάντας ἀναλίσκωμεν, εἰρήνην τε καὶ τὴν ἀγαπήν, ὅν χωρὶς οὐδεὶς ὀφείλει τὸν Κύριον, Πᾶσαν οὖν τὴν μερίμνην ἡμῶν ἐπὶ τὸν Θεόν ἐπιτίθωμεν, ὅτι αὐτῷ μέλει περὶ ἡμῶν· ταῦτ' οὖν καὶ πλείονα τούτων, ἀπὸ τε τῶν θείων γραφῶν καὶ ἀφ' ἐαυτοῦ, νοουμένων καὶ διδάσκων ἡμᾶς ὁ Μακάριος, ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνῃ λέγων· Ἀπῆτε, ἀδελφοί, ἀγαπᾶτε ὁ Θεὸς καὶ ἡμῶν δοῦναι λόγον σοφίας ἐν ἀναίξει τοῦ στόματος ἡμῶν, πρὸς τὸ ὑπομνησκῆσαι ἡμᾶς τὰ συμφέροντα, καὶ αὐτοὺς διεγείρει πρὸς ἐργασίαν τῶν ἐπολῶν αὐτοῦ.

16 Ταῦτα πληθυντικῶς πρὸς πάντας αὐτοῦ τὰ ψυχωγενῆ διδάχματα· ὃ δὲ κατ' ἰδίαν ἐκαστῷ ἐν τῇ ἀγίᾳ κλήτῃ ἐκλήλῃ προσκαλοῦμενος ὁμιλεῖ, ἀναρτίμα καὶ ἀνεκδιήγητα ὥστε πολλὰ καὶ διὰ πάσης τῆς νυκτὸς ἄπαιον αὐτὸν διατελεῖν, νοουμένων ἵνα ἕκαστος τῶν ἀδελφῶν τὰ πρὸς σωτηρίαν, πάντας ἐλεῶν, πάντας θεραπεύων, πᾶσιν συμπάσχων, τοῖς πᾶσι τὰ πάντα γενόμενος, κατὰ τοῦ μακαρίου Παύλου, ἵνα τοῖς πάντας κερδήσῃ. Τίς γὰρ ὑπὸ τοῦ φιλοσάρχου θαύματος πολεμούμενος, καὶ τούτῳ μετὰ πίστεως καὶ συντριμμοῦ καθότις ἐξείπῃ, οὐκ εὐθὺς τοῦ τοιαύτου θαύματος ἀπὸλάσσειτο; Τίς ὑπὸ λύπης, ἡ ῥαθυμίας, ἡ ἀκηδίας αἰ σκετοῦν τὸν νῦν εὐδῶς, καταπονόμενος, καὶ τούτῳ ἐντυχῶν, οὐκ εὐθὺς εἰς προθυμίαν καὶ αὐθόρῃς διεγείρεται; τίς ὑπὸ ἐτέρου οἰονόητος πάθος ἐνοηλούμενος, καὶ τούτῳ ἑξομολογούμενος, οὐκ παρὰ τῆς νόσου ἐθεραπεύετο. Ἦν δὲ τὸ σωματικὸν αὐτοῦ ἐκτετιγμένον ὑπερβολῶς, ἔκτε τῆς γρυπνίας καὶ τῆς ἀστίας, ὥστε μηδὲ προσομιλεῖν αὐτὸν δύνασθαι ἐκ τῆς ἄρας ἀποιεῖς; Τίς γὰρ οὕτως ἐγκράτειαν ἐπεσπάσαστο, ὡς ὁ Πατὴρ ἡμῶν Δικηγὰς, ὡς καὶ σὺ τῶν τῶν ἀναγκάων, λέγω δὲ ἄρτου καὶ ὕδατος, μετ' ἐνδείας μεταλαμβάνειν· περὶ δὲ οἶνον καὶ τῶν λοιπῶν διαφθορῶν βρωμάτων περισσὸν ἔστι καὶ λέγειν. Τίς δ' οὕτως ἀργεῖται ἡ καθαρὸς τῆς σώματος ἐκτεσαστο ὡς οὗτος; τίς πρᾶστα καὶ ταπεινῶς ὡς οὗτος κατῴρωσεν; Τίς οὕτως διακριτικὸς ἡ συμπληρῶς ὡς οὗτος γέγονεν, ὥστε καὶ διὰ πάντων τῶν μακαρισμῶν τοῦ Κυρίου ἐνχαρῶς διελεῖν αὐτόν; Πτωχὸς τῇ πνεύματι γενόμενος, διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν πενήθων καὶ συμποτῶν τοῖς ἀμφοτέρωθεν κἀμῶν, διὰ τὴν τοῦ Παρθολίτου παρὰ κλησιν· πρᾶς καὶ ταπεινὸς ὑπὲρ πάντας, διὰ τὴν τῶν πρᾶων γῆς κληρονομίαν· πτωχὸς καὶ διψῶν τὴν δικαιοσύνην ἀκροάσας, ἐλέημων δὲ τοσούτου ἵν καὶ φιλοπτώχως, ὥστε μηδὲ ἐπαρκεῖν αὐτῷ τὰ προσόντα πρὸς τὴν ἐν ἱλαριότητι μετᾶδῶσιν· καθαρὸς τῇ καρδίᾳ, δι' ἣς καὶ ὡς Θεῷ καὶ προσομιλῆσεν· ἐργασίας καὶ ἀμαχίας, διὰ τὴν τῆς υἰοθεσίας κλήσιν· ἐδύνηται δὲ καὶ ἐνεκεν δικαιοσύνης, καὶ ὀνειδίσθη, καὶ ἠκούσαν πονηρὰ ῥήματα παρὰ τῶν ψευδομένων ἐτεροδόξων ἐνεκεν τοῦ Χριστοῦ, ὅθεν καὶ γενηθὼς ἐκκληρώσατο τὸν ὑπὲρ τούτων μισθὸν πολλὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

17 Ἐν τούτοις δ' ὡς ὁ μακάριος Πατὴρ ἡμῶν Δικηγὰς,

PER THEO
STERI. T.
EX MS
VATICAN.

orationem,

imitationem
Sanctorum.

CAP. III.

insuper singu-
los privatim
instruit,et vitam
maxime
austeram
ducens,complectitur
in se omnes
8 beatitudi-
nes,

PER THEO
STERICI.
EX MS.
VATICAN.
puero muto
loquclam
donat,

τας, διὰ τὴν ἐνοικήσασιν τοῦ ἀγίου Πνεύματος, ἤκουσεν, καὶ
θεῶν χάρισμάτων, καὶ ἔλαβεν παρὰ Θεοῦ ἔξουσίαν καὶ
δύναμιν κατὰ πνευμάτων ἀκαθάρτων, ὥστε αὐτὰ ἐκδι-
λεῖν καὶ εἰκότως τοὺς γὰρ δοξάζοντάς με, δοξάζω, καὶ
τὰ ἔξω. Ἐπεὶ οὖν δὲ μέλλω λέγειν, τοῦτον μὲν ἐγὼ ἐν
παύσῃ οὐ γέγονα, τίς δὲ μοι τῶν ἀδελφῶν μετὰ τὴν τοῦ-
του ἀποδείξωσιν διηγήσασθαι, "Ὅτι περ τοῦ θυρωροῦ τῆς μο-
νῆς πρὸς οὐκ οἶδ' αὖ ἀσχυρομένου, ἐμοὶ τὴν διακονίαν
τούτου πρὸς ἡμέραν ὁ Ποιμὴν ἐπέτρεψεν ἀναπληροῦν.
"Οὗτος δὲ μοι ἐκείσε παρεγένετό τις ἀνὴρ τῶν ἐπιχωρια-
ζόντων πρὸ τῆς πόλεως, μετὰ παιδὸς κηκοῦντος, ὃ δὲ
παῖς ἦν ἀλλοτὸς ἐκ γενετῆς. Παρεκάλει δὲ με, φησὶν, ὁ
ἀνὴρ, πίστει φερόμενος, λαβεῖν τὸν παιδᾶ, καὶ πρὸς τὸν
Μέγαν ἀπαγαγεῖν, ὥπως εὖ ἔσται ὑπὲρ αὐτοῦ. Ὑπομνή-
σαντος δὲ μοι τοῦτο τῷ Πατρί, ἡρέμα ἐπιμεμφάμενός με
ἀπεπέμφατο. Βιάζομενος δὲ μοι αὐτόν, ὥς ὅτι μετὰ πί-
στεως οἰεῖται ὁ ἀνὴρ, ἐκέλευσεν προσαγαγεῖν με πρὸς αὐτόν
τὸν παιδᾶ. Τούτου δὲ γενομένου, λαβὼν αὐτόν καὶ ἐπε-
ξάμενος ἐπιστοράρισεν τῷ τοῦ σταυροῦ σημείῳ, καὶ τῇ χά-
ριτι τοῦ Χριστοῦ τὸν κηκοῦντα λελήσαντα παιδᾶ, εὐλα-
λῶν πρὸς τὸν τεκνύτα ἀπέστειλεν. Ἐκπλαγείς δὲ ὁ τοῦ-
του πατήρ, καὶ πολλὰ εὐχαριστήσας τῷ Θεῷ καὶ τῷ
῾Θεῷ, ὅπως μετὰ τοῦ παιδὸς χάριον ἐπορεύετο. Ὡς δὲ
ἐν παύσῃ γέγονα, οὐ παρασιωπήσομαι.

18 Ἦν δὲ τις ἀδελφός ἐν τῇ μονῇ τῶν πάντων ἀπλοσυ-
τέρων καὶ ἀκακῶν, κηκοῦντα δὲ λίαν ὑπὸ τῶν Πατέρων
διὰ τὴν αὐτοῦ ἐπαυνομένην ἀκακίαν τε καὶ ἀπλότητα.
Τούτου φρονήσας ὁ ἀρχιεπίσκοπος διαβόλος, τῇ παγκλήτῃ αὐ-
τοῦ ἐνεργείᾳ γρησάμενος ἐκφρονᾶ τινὰ καὶ ἐξουσιότητα
παρεσκεύασεν γενέσθαι. Ἐλύπει δὲ τούτου τὸν "Θεόν,
ὁρῶν τὸν ἀδελφὸν ἐν τοιαύτῃ τάξει διακείμενον καὶ πά-
σχοντα. Εἶτα προτρέπεται ἡμᾶς νηστεύσαι ἕως ἑσπέρας·
αἱ τῆς ἀγίας συνάξεως γεναμέναι, μετὰ τὸ τελεσθῆναι
τὴν θείαν λειτουργίαν, λαβὼν τὸν ἀδελφόν εἰς τὸ διακο-
νικῶν ὁ "Θεός, καὶ ἐπεξάμενος, ἀλείψας τε αὐτὸν ἀγίῳ
ἐλαίῳ καὶ μύροις, αὐτὸς εἰς τὴν προτέραν αὐτοῦ ἐπαγγέ-
γη κατήσταναι, ἔμπροσθεν καὶ ὁλόκληρον τῇ χάριτι τοῦ
Χριστοῦ ἀναδείξας. Ἐκότε οὖν ὁ ἀδελφός ἐκείνος ἀβλα-
βῆς διέμεινεν, διὰ τῶν ὁσίων εὐχῶν τοῦ ἀγίου Πατρὸς
ἡμῶν, τῆς ἐναργείας τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων ἐξ αὐ-
τοῦ διωγθείσας, καὶ μνηστέον αὐτῷ τὴν αἴαν οὐν βλάστην
ποιουσάσας.

19 Ἄλλος τῶν νεώλυθων εἶχε πνεῦμα ἀκάθαρτον ἐν
αὐτῷ ἐγκυρμένον, καὶ μὴ δ' ὅλως εἰς τοῦσφραγῆς,
προερχόμενον ὑπέστειλεν γὰρ αὐτὸν ὁ δαίμων, τὴν τοῦ
῾Θεοῦ ἐπιβουλὴν ὑποφύμενος, ἐν τῷ ὑπικρύπτεσθαι λα-
θάνειν αὐτόν. Τσιγροῦν ὡς ἦεν ὁ καιρὸς τοῦ λαβεῖν τὸν
νέον τὸ ἄγιον σχῆμα, ὑπὸ τῆς κατηγήσεως τοῦ Με-
γάλου, καὶ τῆς τῶν ἀγίων αὐτοῦ χειρῶν ἐπιθέσεως· κηκοῦ-
μενος ὁ δὲ ὅλως, ἤρξατο ἐκταράσσειν τὸν ἀδελφόν τῇ ἐπιού-
σῃ νυκτί, καὶ φαντασίας καὶ ὑπαρξομένην αὐτῷ,
ἐκφοδῶν καὶ χεμαζῶν αὐτόν. Ὡς δὲ εἶδεν αὐτόν ὁ
ἀδελφός ὑπὸ τοῦ δαίμονος καταποντούμενον καὶ κατακυ-
ριεύμενον, ἀνίσταται μέσας νυκτὸς καταφυγεῖν πρὸς τὸν
῾Θεόν. Εἶτα, ὡς πλησίον τῆς κέλῃς ἐγένετο, εὗθα ὁ
Μέγας ἐκθιένων, ὅρα ὅτι παρμυγῆθαι ἔρχοντα ἔμπρο-
θεν τῆς θύρας τοῦ οἰκίσκου, καὶ τούτῳ τὴν εἰσοδὸν ἀπείρ-
χοντα, τοῦ δαίμονος εἰς τούτου μετασχηματισθέντος, ὡς
ἔθος ἦν αὐτῷ, πρὸς τὸ ἐμφοδῆσαι αὐτόν, καὶ μὴ ἰσάσαι
εἰσελθεῖν πρὸς τὸν μέλλοντα ἐκ διώκειν αὐτόν ἐξ αὐτοῦ.
Θαρήσας οὖν ὁ ἀδελφός τῷ ῾Θεῷ, καὶ καταφρονήσας
τούτου, εἰσεπήδησεν εἰς τὴν κέλῃς τοῦ Μεγάλου, καὶ
τούτῳ τὴν ἐπιβουλὴν τοῦ ἀκαθάρτου δαίμονος ἐφανέρω-
σεν. Σφραγίσας δὲ τούτον ὁ Ἄγιος, καὶ μηδὲν δεδιέναι
τὸν τοιοῦτον δαίμονα προτρέψαμενος, εἰς τὸ κοιτωνάριον,
ἐφ' ᾧ ἐκθιένων, ὑποστρέφειν ἐκέλευσεν. Ὑποστειλάς δὲ
πάλιν αὐτόν ὁ ἐπιβουλὸς ἡμέρας ὀλίγας, καὶ μὴ ὑπε-
νέγκας τὴν τοῦ ῾Θεοῦ εἰς αὐτόν γενομένην τῆς χάριτος
καύσιν, ἤρξατο πάλιν ἐκταράσσειν τὸν ἀδελφόν, ὁδύνας
ἀσφυκτικούς καρδιακούς, ἐπιφέρον αὐτῷ, τέλος ῥίψει αὐ-
τὸν ἄβυσσον καὶ αἰώνιον, μόνον δὲ τὰ σπλάγγνα φλυδού-
μενον καὶ διασπῶμενον, ὥστε νομίζειν ἡμᾶς διαρρήγ-
νυσθαι ταῦτα. Ἐπιστάς οὖν αὐτῷ ὁ "Θεός, καὶ ἐπεξά-

μενος, καὶ τῷ σημείῳ τοῦ σταυροῦ ἐπισφραγι-
σάμενος, αὐτῇ τῇ ᾠρᾷ ἐξέβλεν ἀπ' αὐτοῦ τὸν τυραν-
νικὸν δαίμονα, καὶ τοῦτον ὑγῇ ἐξήγειρεν. Ἐκ δὲ τῆς
ᾠρας ἐκείνης ἔμεινεν ἀβλαβὴς ὁ ἀδελφός, μνηστέον τοῦ
τοιοῦτου δαίμονος παρελάσαντος αὐτόν τὸ σύνολον.

20 Ἐπεὶ δὲ τις, καὶ οὗτος τῶν ἀρτί φρονισάντων,
εἶχεν καὶ αὐτὸς πνεῦμα ἀκάθαρτον, ὁμοίως καὶ αὐτὸ
κεκρυμμένον. Ποιήσας δὲ ἡμέρας τινὰς ὁ ἀδελφός ἐν τῷ
μοναστηρίῳ, ἤρξατο καὶ αὐτὸς ἐνεργεῖσθαι ὑπὸ τοῦ δαί-
μονος, καὶ ἐξετάζεσθαι σφοδρῶς. Ἐλθὼν δὲ καὶ πρὸς
τούτον ὁ "Θεός ἐπήντατο, καὶ ἐξελάσας ἐξ αὐτοῦ τὸν
δαίμονα, τῇ συνεργίᾳ τοῦ Χριστοῦ, ὑγῇ παρεσκεύασεν
γενέσθαι. Ἐλεγεν δὲ ὁ σὺνθρωπος μετὰ τὴν ἴασιν, ὅτι
ἐύρων τὸν τοῦ Θεοῦ σὺνθρωπον μετὰ ῥάδου αἰθιρίον τινα
δυσεῖδ' ἐξ ἐμοῦ ἐξελεύοντα. Ἀγνοοῦντας δὲ οὗτος καὶ
ἀθετήσας τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, πρὸ τοῦ ἀποκαρθηθῆαι αὐ-
τόν, ἀνεχώρησεν λάθρα τῆς μονῆς, τὰ συμβεβημένα αὐ-
τῷ οὐκ εἰδὼς τῶν ἡμῶν. Καὶ ἄλλως δὲ πλείστας καὶ δια-
φόρους ἀσθενείας, λέγουσιν περὶ τούτου, κατὰ λαλῶντας,
καὶ ἄλλως πῶς κάμνοντας, διὰ τῆς δοθείσης αὐτῷ
χάριτος ὁ Μακάριος ἐθεράπευσεν.

21 Ἐπεὶ δὲ τῶν τῆς ψυχῆς νοσημάτων οἷος ἦν ἱατρὸς
ὁ Πατήρ ἡμῶν Νικήτας, ὁ ἀντιλέγων οὐδεὶς. Καὶ γὰρ
ἐξ αὐτῶν τῶν κινήσεων τὴν καὶ ἔξωθεν, ἐπεγίνωσκεν τοὺς
ὑπὸ λογισμῶν ἢ παθῶν τυραννομένους· καὶ εἰ συνέβη
δὲ τινι πτώματι περιπεσεῖν (Ἀγγέλιον γὰρ ἐστὶν τὸ μὴ
πίπτειν) καὶ ἐγὼ τούτου διὰ τῆς σκυθρωπότητος καὶ
τῆς τοῦ προσώπου ἀλλοιώσεως, προσκηλούμενος τούτον
ἐν τῷ ἰδίῳ κελίῳ κατιδῶν, διὰ τῆς ἐν Θεῷ αὐτοῦ διδασ-
καλίας καὶ παρκαλήσεως, πάντα ἐξεπαῖν τὰ κατ' ἐκείνου
παρεσκεύαζεν, καὶ εἰ ἐώρα τούτου πλείστον συντετριμμένον,
καὶ τεταπεινωμένον, οὐ δὲ τὰ εἰκότως ἐπετίμα, ἀλλὰ με-
τρίως κυρῶν τὴν εἰς αὐτόν ἀγάπην, ἵνα μὴ τῇ περισσοτέρᾳ
λύπῃ καταπουθῇ ὁ τοιοῦτος· μιμητὴς καὶ ἐν τούτῳ τοῦ
θεσπείου Παύλου γινόμενος, ὅπερ κηκοῦντος εἰς τὸν ἐν
Κορίνθῳ παρανομήσαντα ἐποίησεν.

22 Ταῦτα τοῦ θεσπείου Πατρὸς ἡμῶν τὰ κα-
τορθώματα, ταῦτα τοῦ σεβασμοῦ τὰ ἀριστεύματα, ταῦτα
τοῦ μακαρίου τὰ ἀνδοραγαθήματα, ταῦτα τοῦ
γενναίου στρατιώτου τὰ ἄλλα, ταῦτα τοῦ ἀγωνιστοῦ τὰ
νικητήρια. Τίς τούτου ἐκρέσθη ποτὲ τῆς διδασκαλίας;
ποῖος κήρυς τῆς αὐτοῦ ἰδιότητος προσημιλίας; Πᾶσιν ἦν
προσηγῆς, πᾶσιν ἐράσμιος, πᾶσιν ἐπέρχους, πᾶσι φαι-
δρὸς εὐπροσέχρους, εὐκήτος, συμπαθῆς, εὐμετάδοτος, ὡς
ἀγάπης ἀνάπλες, ὡς διακρίσεως ἡμίον, ὡς ταπεινω-
φροσύνης πεπληρωμένος, ὡς πρᾶντης μεμεστωμένος,
ὡς ὅλων ἀρετῶν εὐκρινῶς ἐμπεπλησμένος, τέλος ὡς
ὁ βίος αὐτοῦ καὶ αὐτὴ ἡ θεωρία πᾶσιν ὡφελείας καὶ
οἰκοδομῆς ὑπόθεσις ἦν· ὅθεν καὶ εἰς τὴν ἀνθρώπων τῆς
ἀπαθείας ἔρθε, καθάρας αὐτοῦ πάντα τὰ αἰσθητήρια.
καὶ γέγονεν ὡς πεποιημένος, ὡς λαμπρός, ὡς ἴδιος,
καὶ τῷ εἶδει, καὶ τῷ ἦθει, καὶ τῷ τρόπῳ ὡς ἱλαῖσ-
μένος, ὑπὸ τῆς αἰδοῦς Τριάδος αἰὲ λαμπόμενος.

23 Ὁ δὲ μέγας Ἀθανάσιος, ὁ πιστὸς καὶ φρόνιμος
οἰκονόμος, ὁ καλῶς οἰκονομήσας τὰ τοῦ κοινωδίου πράγ-
ματα ἐν πολλοῖς ἔτεσιν, ὁ πολλὰ συγκακοπαθήσας τῷ
Πατρί, ὁ σὺνάλλος τούτου καὶ συνέργητος, ὁ πολλὰ κατὰ-
τόματα ἐν τῷ κοινωδίῳ πεποικώς, ἡσθύνειν ἀσθένειαν,
δι' ἧς καὶ ἐτελειώθη. Ἐἶτα, κυκλωσάντων ἡμῶν τὰ ἔσχα-
τα αὐτόν πνέοντα, καὶ παρακαλόντων μνημονεύσαι
ἡμῶν πρὸς τὸν προσλαμδανόμενον Θεόν, τούτων ἐφθέγ-
ξατο ἡμῖν τὸν ἔσχατον λόγον, "Ὅτι ἐάν τύχοιμι παύρη-
σιν, καὶ ἐπιτύχω τοῦ ζήτουμένου, πάντως ἴσσεσθε. Καὶ
οὕτω σεμνοπρεπῶς ἐξάρσας τοὺς ὁσίους πόδας, εἰς χεῖρας
Κυρίου τὸ πνεῦμα παρέδωκεν, μνηστέον ὅτι ἐπεβεβαίω
ἐκτῇ. Τσιγροῦν κηδεύσαντες αὐτόν, ὡς ἔθος ἐστίν, κατε-
θήκαμεν αὐτόν ἰδίῳ μνημείῳ· οὐ γὰρ ἔθος τοῖς ἡμετέ-
ροις πατράσιν, ὡς τοῖς ἄλλοις μοναστηρίοις, εἰς ἕν κα-
ταθέσιν ὁμοῦ πάντας κατατίθεναι τοὺς τελευτῶντας,
ἀλλ' ἐπιτηρήσαντες τύπον ἐπιτείδιον ἐκάστου, ἐκείσε ἰδίον
μνημεῖον ποιοῦντες, τοῦτον τῇ γῇ κρύπτουσιν, κατὰ τὸ
εἰρημένον, γῇ εἰ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσει. Ἐκεῖ οὖν καὶ
τούτου τοῦ Μακαρίου τὸ λείψανον ὡς εἴρηται, κατεθέ-
μεθα.

item alium

lapsed qua
ratione cura-
ret

caritate
plenus

et omni
passione
vacuus.

Athanasius
(Economi-
pie moritur,

et proprio
conditur
monumento.

amentem
sano sensui
reddidit

energumenum
represso pri-
mum demone

deinde prorsus
expulsum
liberat.

μεθα. Ἦν δὲ μὴ ἀδήλον γένηται τὸ τοῦ Ὁσίου μνημεῖον, ἀλλ' ἐναργῶς φαίνεσθαι πᾶσιν, φυτόν τὸ λεγόμενον Κυπάρισσον ἐπάνω τοῦ μνημείου, κατὰ τῶν αὐτῶν τιμίων αὐτοῦ στέφανον, αὐτοματῶς ἐκφυῆναι ὁ τῶν ὁλων Θεὸς παρεσκεύασεν. Ὅθεν πολλοὶ πίστει φερόμενοι, ἀπερχόμενοι, ἐκεῖνο τὸ φυτόν κατασπάζονται, καὶ κάρως ἐξ αὐτοῦ λαμβάνοντες, πρὸς ὕψιν ἐπιφέρονται.

24 Ἀνιθεὶς δὲ οὐ μικρῶς ὁ Πατὴρ ἡμῶν Νικητάς τὴν τούτου δι' αὐτοῦ, ἀμφοτέρων τὸ βάρος αὐτὸς ἐπιλαμβάνων, κηρύπτει κοπιῶν εἰς τὴν τῶν ἀδελφῶν πρόνοιαν. Μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ ὁ κοινὸς πατὴρ ἡμῶν Νικηφόρος, ὁ τὴν μνημὴν τῇ συνεργείᾳ τοῦ Θεοῦ συστησάμενος, ὁ πάντα αὐτοῦ τὰ διαφέροντα Θεῷ καθιερώσας, ὁ παρὰ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις τιμηκόμενος, ὁ πᾶσιν ἀγαπώμενος διὰ τὸ μέτρον αὐτοῦ τῆς γνώμης, τέλει τοῦ βίου καὶ αὐτὸς ἐχρήσατο, μὴδ' Ἀρτεμυδῶ τειχάρτη. Ὁ δὲ Πατὴρ ἡμῶν Νικητάς, ὡς γνωστὸς αὐτοῦ μαθητής, δι' ἐπιγράμματος τὴν τούτου μνημὴν λαμπρὰν ἐπιτελεῖσθαι ἐκτίσας παρέδωκεν. Παρεκκλήμεν δὲ αὐτὸν πᾶσα ἡ ἀδελφότης τὴν χειροτονίαν ἀναλᾶξεν τῆς Ἦγουμενίας ἅμα καὶ τὴν ἐπίκλησιν· οὐ γὰρ ἦν αὐτὴν δεξιόμενος, διὰ τὸ τὴν μακάρην Νικηφόρον εἶναι ἐν τῷ βίῳ περιέναι. Ὁ δὲ κλητὸς, ἐδυσχέραιεν, ἐδυσφόρει, παρεκάλει πάντας συγχωρήσαι αὐτῇ, καὶ μὴ ἀναγκάσαι περιθεῖσθαι αὐτῇ τὴν τοιαύτην προσκυροίαν. Προχειρῆσασθε, λέγων, ἄλλον τινα, ὃν τινα βούλησθε, τὴν ἐπίκλησιν ἔχειν τῆς Ἦγουμενίας, κἀγὼ τὴν φροντίδα τοῦ λαοῦ μετὰ Θεῷ, ὡς τρόπον ἐποιούμεεν τὸ πρότερον, ποιήσομαι· μόνον εἰς τοῦτο μὴ βιάσασθε δέσμαι ὑμῶν. Ὡς δὲ ἀδύνατον εἶπομεν εὐεκα τοῦτου παραχωρήσασθαι, οὐ καὶ περιόντος τοῦ κοινῷ Πατρὶς ἡμῶν, αὐτὸς μετὰ Θεοῦ ἡς ὁ κλητήρ καὶ διδάσκαλος ἡμῶν, καὶ πολλῇ μάλλιν μετὰ τὴν τούτου ἐκδημίαν, τοῦτο σὲ δεῖ καὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ καὶ πράγματι καὶ ὁνόματι ἀναλᾶξεν. Βαρὺ μοι, ἔφη, τὸ ἐπίταγμα ὃ με βιάζεσθε ἀδελφοί· πλὴν τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου γινέσθω. Ὡς τῆς ἀμέτρου ταπεινώσεως τοῦ πανοσίου Πατρὸς ἡμῶν! ὅστις μετὰ θύρων ἐπιτρέχεται, καὶ μεταστασέως καὶ πολέμου προσγίνεται, τούτῳ τὸ ἔμπαιον δι' ἅκρας ταπεινώσεως ἀναδείκνυται. Πολλὰ οὖν καὶ δι' ἡμῶν καὶ διὰ φίλων καὶ δι' ἐτέρων Πατέρων παρακαλέσαντες αὐτόν, βίᾳ ἐπέισκαμεν δεξιᾶσθαι, ὡς προέλεεκται, τὴν χειροτονίαν τᾶς Ἦγουμενίας, καὶ τὴν προσκυροίαν· ἔτυχεν δὲ ταύτης δι' ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ ἐν Ἀγίοις Νικηφόρου, τοῦ τότε τὸν Πατριαρχικὸν Κωνσταντινουπόλεως κατέσχοντος θρόνον.

25 Ἐπεὶ δὲ ὅντων ἡμῶν εἰς τὸ Βυζάντιον, ἤρξατο ψιθυρίζεσθαι τὰ ἀπειρὴ καὶ θεοσυγῇ κατὰ τῶν σεβασμίων εἰκόνων δόγματα. Ὁ γὰρ ἀρχιεπίσκοπος διαδόχος, ὁ ἄμετρος ὑπερηφάνος καὶ κατὰ Θεοῦ ὑπερηφανεύμενος, ὁ εἰπὼν, Ἐθέλωμαι τὸν θρόνον μου ἐπὶ τῶν νεφελῶν, καὶ ἔσομαι ὅμοιος τῷ ὕψιστῳ, καὶ διὰ τοῦτο κατενεχθεὶς, ὁ ἀνῆκεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐπιβουλεύων τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, πρῶτον μὲν ἐν παραδείσῳ γινεῖν, καὶ τὸν πρωτόπλαστον ἐξαπατήσας ἀπάτη θεώσεως, παραδέχτην ἐντολῆς Θεοῦ παρεσκεύασεν γενέσθαι, καὶ ἐξόριστον τοῦ Παραδείσου ἐποίησεν. Ἐπειτα πληθυνθέντος τοῦ γένους, ἐν εἰδωλολατρείαις τοῦτο ἐνυράνησε, καὶ ἐπεισε εἰδωλολάτρειαν παρὰ τὸν κλήσαντα· τούτων δὲ ἐλευθερωθέντος ἡ διὰ τοῦ θείου Λόγου σαρκώσεως, δι' οὗ καὶ ἐσαρκώθη, καὶ διὰ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καὶ Μαρτύρων καὶ ἐτέρων θεοειδῶν καὶ ιεροτελεστῶν Πατέρων τῶν διαδόχων τῶν τοῦ Χριστοῦ μαθητῶν, καὶ εἰς τέλος ἐξαφανισθείσης, λέγω οὐ τῆς εἰδωλολατρείας, οὐ δι' ὡς οὕτως ἐπαύσατο ἐπιβουλεύων ὁ δόλιος· ἀλλ' ἐξέφυεν πάλιν διαφύροντες αἱρέσεις, καὶ δι' αὐτῶν ἐπλήθυνεν ἐπὶ τῆς γῆς διχοστασίας δεινὰς, καὶ ἀφόρητα σκάνδαλα.

26 Εἴτα, καὶ τούτων ἐκ ποδῶν γενομένων, διὰ τε ἁγίων Συνόδων, καὶ διὰ τῆς ἐνστάσεως τῶν ὁσίων Πατέρων τῶν ἀνταγωνισαμένων κατ' αὐτῶν, ἕκαστον κατὰ γενεάν καὶ γενεάν, καθ' ἣν καὶ ἀνεφύησαν, τί ποιῶ; Ἠρέμησεν, ἡ ἐπαύσατο; Οὐδαμῶς· ἀλλὰ πάλιν ἐπινῶν ἄλλην αἵρεσιν, ἐσχάτην καὶ πρῶτην, ἀνακηρυχάμενος πᾶσας τὰς πρὸ αὐτῆς, ὡς μικροῦ δεῖν, τὴν οικονομίαν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν

Χριστοῦ ἀνατρέπουσαν. Εἰ γὰρ ἡ τιμὴ τῆς εἰκόνος ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαδίδει, ὡς φησὶν ὁ μέγας Βασίλειος, πᾶντως ὅτι καὶ τὸ ἔμπαιον ἀτιμαζόμενης γὰρ τῆς εἰκόνος, ἀνάγκη συνατιμάζεσθαι καὶ τὸ πρωτότυπον· δοξαζόμενης δὲ ὁμοίως, συνδοξάζεται. Αἴξω δὲ σοὶ σαφέστερον καὶ δι' αἰσθητοῦ παραδείγματος. Ὑπόβου μοι εἰκόνα βασιλικὴν ἐκκεχωρισμένην ἐν τινὶ τόπῳ (καὶ γὰρ ἔθης ἦν τοῖς Βασιλεύουσιν ἐκπαλὶ καὶ τοῦτο ποιῶν) εἴτα θοῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ πρὸς φρονέων, καὶ ὁ μὲν εἰς εἶδόν τὴν βασιλικὴν εἰκόνα, ἔργῳ σέβειν πολλὴν πρὸς τὸν Βασίλειον, εὐσεβερῶς περιεπτύξεται ταύτην καὶ κατασπάσεται· ὁ δὲ ἕτερος τοῦτον ἐπιμεμψόμενος, κατέπευσε ταύτην, καὶ ἄρας βρόδου ἄρῳ τῷ χεῖρι ἠρπάξεν ταύτην καὶ ἠφάνισεν· εἴτα, ἔργῳ ὁ Βασίλειος τὴν τοῦτον ἀποδέξεται, εἰπέ μοι οὐ τὸν πρῶτον ἐν ἀξιώμασι καὶ ὡφυνίαις τιμήσει, τὸν δὲ δευτέρου τιμωρήσεται. Καὶ εἰ εἰκόνα ἐπιγείνῃ Βασιλέως τις ἀρνεύσας οὐκ ἀτιμώρως ἔσται, ὁ τὴν εἰκόνα τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἐκκλησιαστικῆς ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ σάκκα φορέσαντος, καὶ κατὰ πάντα ὁμοιωθέντος ἡμῖν χωρὶς τῆς ἁμαρτίας, ἀνυβρίζων, ποῖα οὐ τεύχεται τιμωρίαις; Ἀπαγε τῆς τοιαύτης εὐθείας, ὦ ἄνθρωπε, καὶ ἀδελφότητι τὴν τοῦ Χριστοῦ εἰκόνα, ὑποβείε τὸν Χριστόν. Εἰ δὲ τὸ ἐκτύπωμα οὐ σέβει, δῆλος εἶ ὅτι οὐ δὲ τὸ πρωτότυπον. Ἀλλ' ἐκδιᾶξυνσά τινες, φησὶ, τῶν ἀρρηκτοτέρων καὶ τούτου χάριν οὐ δεῖ εἰκονίζειν τὸν Χριστόν, τινῶν ματαιολογούντων κινουσα. Ὡς τῆς ἀσελτηρίας! Ὡς σοὶ καὶ τὸν ἡλιον ἀμαυρῶσαι, διὰ τοῦς ἀμειλιττυτάς, οὐτις εἰ ὁ ταῦτα λέγων. Ἀκούσον δὲ. Κατὰ τὸν ἡμίτερον υἱὸν διαφορὰν προσκυνήσεων οἶδεν ὁ λόγος, τὴν μὲν κατὰ λατρείαν, ἣν ἐπὶ τῆς πρώτης καὶ θείας γύσεως ποιῶν ἐδιδάχθημεν, τὴν δὲ σχετικῶς καὶ ἀναγκαστικῶς, ὡς καὶ ὁ μέγας Διονυσῖος φησὶν τὴν καθ' ἡμᾶς δὲ ὁρώμεν, ἀναλόγως ἡμῖν, αὐτῇ τῶν αἰσθητῶν συμβόλων ποικιλίᾳ πληθυνόμενον, ὃς ὦν ἱεραρχικῶς ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν θέμεν, ἐν συμμετρίας τῇ καθ' ἡμᾶς ἀναγκάσει. Θεῷ τε καὶ θεῶν ἀρετῇ αἱ μὲν νοητικαὶ οὐσαί, κατὰ τὸ αὐτῶς ἡμεῖς, [ὑμῶν οὐσιν] ἡμεῖς δὲ αἰσθητικῶς εἰκόσιν ἐπὶ τὰς θείας, ὡς δυνατὸν, ἀναγκάσει θεορίας. Εἰ δὲ τοσούτου πεπρωσας τῇ διανοίᾳ καὶ ἀμειλιττυταίς πρὸς τὰ λεγόμενα, καὶ ἀδιόρθωτος διακίμνεις, ἐν καιρῷ ἐξήδου μετὰ μὲλῃθῃς ἀνύοντα.

27 Τινὲς μὲν ὡς κατωτέρου αἵρεσιν ταύτην ἔχουσι, καὶ εἰς οὐδὲν λογίζονται, ὅθεν καὶ εὐχερῶς ἀλῶνται καὶ συνακτέρχονται· ἔνι δὲ οὐ δὲ αἵρεσιν ταύτην ἡγνύονται, ἀλλὰ φιλονεικίαν. Ἐγὼ δὲ καὶ λίαν δεινὴν ταύτην λογίζομαι (οἶμαι δὲ καὶ τῶν εὐφρονούντων ἕκαστος) ὡς εἰς τὴν οικονομίαν τοῦ Χριστοῦ προσκυροῦσας. Σκόπει δὲ καὶ τοῦτο, ὡς οὐ καὶ ἄλλαι μὲν αἱρέσεις ἀπὸ Ἐπισκόπων καὶ κατωτέρων Πρεσβυτέρων τὴν ἀρχὴν εἰλήφασιν, αὕτη δὲ ἐξ αὐτῶν τῶν Κρατούντων. Ἰστέ δὲ ὅσον Πρεσβυτέρων καὶ Βασιλέων τὸ διάκρον. Καὶ ἐκείναι μὲν ἀπὸ τοῦ δογματίζου, καὶ ἀντιφιλονεικίαν συνεκροτήθησαν, κατὰ μικρὸν τὴν ἰσχὴν προσλαβόμενοι· αὕτη δὲ ἐκ βασιλικῆς δυναστείας, Λέων γὰρ, ὁ τῶν Ἰσαύρων λεγόμενος, Θεοδόσιον τὸν νέον τυραννήσας, ἤρπασε τὴν τῶν Ρωμαίων βασιλείαν, καὶ ταύτη ἀλαζονεύμενος οὐκ ἔδωκεν δοῦσαν τῷ Θεῷ· δι' αὐτοῦ γὰρ οἱ βασιλεῖς βασιλεύουσιν, καὶ δυναστεύει γράφουσι δικαιοσύνην, ὥς φησὶν ἡ παροιμία· ἀλλ' ἦρεν εἰς ὕψος τὸ κέρα, καὶ ἐλάλησεν κατὰ τοῦ Θεοῦ ἀδικίαν, καὶ ἔθετο εἰς οὐρανὸν τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ διελλῖεν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἤρξατο τὴν ἀπὸ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων παραδοθεῖσαν ἰστορίαν ταῖς ἐκκλησίαις ἐξαφανίζειν, λέγων μὴ δεῖν εἰκονίζεσθαι τὸν Χριστόν, μὴ δὲ ἐν εἰκονι προσκυνεῖσθαι.

28 Ἐν τούτοις μετέστη ὁ μέγας Ἀρχιερεὺς τοῦ θρόνου αὐτοῦ, ἐξέστη τῆς καλιᾶς ἡ σεβασμῖα χειρῶν, ἡ τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας ταῖς καλλιφύνοις κελადίαις κατακοσμίσατο, καὶ τὰς ἐορτὰς Κυρίου κατασεμήνατο· Ἀντιστήθη δὲ κόμας p δυσίτης νεκρῶς καὶ κατακράζων ἄσιμα, τῆς Ἐκκλησίας ποτιυμένης καὶ στενοσύνης σκυθρωπά, ὡς ἐστερημένης τοιοῦτου μεγάλου καὶ θεοειδοῦς Ἀρχιερέως. Καὶ ἦν τάρχως οὐκ ὀλίγως ἐν ταῖς πανταχοῦ Ἐκκλησίαις, τοῦ κακοῦ κἀλάπερ λοιμὴ πανταχῶς διαδραμόντος,

PER THEO
STRICT.
EX MS.
VATICAN.

In quibus
Christus
honorabatur,

cum earum
cultus in
prototypen
referatur.

Ejus auctor
fuit Leo
Isauricus

expulso S.
Germano :

p

moritur
etiam S.
Nicephorus

cui succedere
jussus Nicetas

multumque
reluctans

a Nicephoro
Patr. conse-
cratur.

CAP. IV

Agente
diabolo pri-
mum pecca-
vit Adamus.

et idolatria
invaluit,
II

postea hæ-
reses succe-
vere,

et novissime
contra sacras
imagines,

PER THEO-
STRICT.
EX MS.
LATICAN.
propagator
Constantinus
Copronymus,

qui etiam
Deipira
cultum co-
natus est
abolere,

et monasticum
Ordinem ex-
tinguere

homo ipse
summissimus

et imphasi-
mus,

ταί, τῷ κράτει τῆς ἀσσεδείας κρατυνομένου. Εἴτα, διαδέ-
χεται τοῦτον τὴν βασιλείαν ἄμα καὶ τὴν ἀσσεδείαν
Κωνσταντῖνος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, πονηρὰς ῥίζας πονηρότερος
παιδὸς, ἐξ ἰσθίου θυρῶς θράκην ψυχροθύου, ἐν δεινο-
τάτῳ λένοντι πᾶρθαλις ποικιλότροπος. Ὑπερέβλεν δὲ
οὗτος πολυπλοσίως τῇ κακίᾳ τὸν πατέρα· οὐκ ἠγάσθη
γὰρ μόνῃ τῇ τῶν ἀγίων εἰκότι ὕβρει, ἀλλὰ καὶ τοῖς
ἀγίοις Μάρτυράς, τὸ ὅσον εἰς ἐκτὸν κτίμωσεν, πονη-
γένης μὴ λήσθαι Ἄγιον, ἀλλὰ εἰς τοὺς Ἀποστόλους,
εἰς τοὺς Τεσσαράκοντα, εἰς Θεόδωρον, εἰς Γεώργιον, καὶ
τὰ τοιαῦτα· τὰ δὲ τούτων λείψανα πάντα ἐξουδένωσεν,
καὶ εἰς οὐδὲν ἐληγίζετο, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, στήματι μὲν
χριστιανίζων, παρσπλασίως δὲ Ἰουδαίζων ἦν τῇ φρονί-
ματι. Ἦν γὰρ Χριστὸς ἐξελέξατο καὶ ἡρετήσατο εἰς κα-
τοικίαν ἐκπύῃ, τὴν ὑπερέουδον αὐτοῦ λέγω μητέρα, τὴν
πάντων πονημάτων ὑπερέραν, τὴν πάντων βρωτῶν σωτη-
ρίαν, τὴν τοῦ κόσμου προστασίαν, τὴν πλοσίον Θεοῦ διὰ
τὸ κάλλος τῆς παρθενίας χρηματίσασαν, καὶ ταύτης τὸ
σεβάζμενον ὄνομα κατὰ πολλοὺς τοὺς τρόπους ἐσπούδαζεν
ἐξέωσαι τῆς Ἐκκλησίας· τὰς δὲ πρεσβείας αὐτῆς, δι' ἧς
ὁ κόσμος συνίσταται, οὐ δὲ ἀνομάζεσθαι ἠθέλει, λέγων
μὴ δύνασθαι βουθεῖν τινι αὐτῇ. Ἐπειράτο δὲ βεβαιοῦν
τὸν λόγον αὐτοῦ καὶ ἀπὸ παραδείγματος λαθὼν γὰρ
ποτε βαλάντιον μετὰ χειρὸς πλήρες χρυσίου, καὶ ὑπο-
δεικνύων αὐτὸ τοῖς παρατυγχάνουσιν, κρετο, Τίνας ἐστὶν
ἄξιους; Τῶν δὲ πολλοῦ εἰπόντων, κενώσας τὸ χρυσίον,
πάλιν ἤρετο, Ἦν τίνας; Τῶν δὲ, Οὐδένος, εἰπόντων,
ἔφη ὁ ἄθλιος, Οὕτως καὶ ἡ Θεοτόκος (οὐ γὰρ Ἄγιον ἡξίου
εἰπεῖν ὁ ἀνάξιος) ὅτ' ἂν εἶχεν τὸν Χριστὸν ἐν ἐκτῇ τε-
τιμημένῃ ὑπῆλθεν· ἀπ' οὗ δὲ τούτου ἀπεκύνησεν, οὐδὲν
διαφύρουσα ἢ τῶν λοιπῶν. Φεῦ τῆς βλασφημίας! φεῦ
τῆς ἀλαζυνίας! ὡς τῆς ἀόρητου ἀνοχῆς τοῦ Θεοῦ! ὡς τῆς
ἀφάτου μακροθυμίας! Πῶς οὐκ ἐνεργάχη τὸ στόμα αὐτοῦ,
τὸ λαλήσαν κατὰ τῆς μητρὸς τοῦ Χριστοῦ ἀδικίαν ἐν
ὑπερουφανείᾳ; Ἐὶ ἀπεικνῶς ἦν οὗτος τῶν βλασφημῶν Ἰου-
δαίων ὁ νέος Φαρισαῖος, ὁ ὑπερήφανος καὶ θεοσυγής;

29 Τοῖς δὲ καθ' ἡμᾶς μονάζοντες οὐ δὲ εἰς ἔκνοιαν
φέρειν ἡξίου, ἀλλὰ καὶ ἀμυμονεῖν [ἐπανομαζόντες] καὶ
ὅσοι μὲν οὐκ ἐπίβουτο ταῖς κακοδουλείαις αὐτοῦ, οἱ μὲν
ὑπερορίαις κατεδικάζοντο, οἱ δὲ ταῖς φυλακαῖς ἐναπέθ-
νησκον, ἄλλοι δὲ τῇ ξίφει ἀνιχνεύοντο, ἕτεροι βωπάλαις
κατεκτείνοντο καὶ ἐσφύοντο, ὥστε τὰ σπλάγγνα αὐτῶν
ἐν ταῖς λεοφόροις σκορπίζεσθαι. Καὶ μαρτύρει μοι Στέ-
φανος ὁ νέος Χριστομάρτυς, ὁ τοῦ Πρωτομάρτυρος συ-
νόνομος καὶ ὁμότροπος. Πρὸς ταῦτα τινὲς αὐτῶν ἐν τῇ
θαλαττῇ βέβηκασι· ἄλλοι φειδοὶ τῶν τιμω-
ρούντων ἀπεδίδοσκον, καὶ ἐν ὁρεσι καὶ σπηλαίοις διήγον,
ἐν λιμῇ καὶ δίψει, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι, κακουχού-
μενοι, θλιβόμενοι, ἐκποτέρουν· ἄλλοι τὰς τιμωρίας πλοού-
μενοι, καὶ μὴ χαρρύνοντες τῇ ἀσθενείᾳ τῆς σαρκὸς, εἰς
ξέναν γῆρα μετέσαν, κἀκεῖσε τὸ τῆς συνεϊδήσεως μαρ-
τύριον ἐπλήρουν. Καὶ οἱ μὲν φέβον τῶν κολάσεων ὑπέπι-
τον, ἄλλοι ταῖς θωπεύαις ἐδελεάζοντο, ἕτεροι ἀγαπῶντες
τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων μάλλον ἢ τοῦ Θεοῦ ὑπεκλίνοντο,
ἄλλοι τὰς ἡδονὰς τῆς σαρκὸς πληροῦντες [ἡττώνοντο].
πολλοὶ γὰρ τοῦτον καὶ γυναῖκα περιάγειν ἠπαρχάθη-
σαν, καὶ γέροντες τὰ ψυχῶν φροντιστήρια, οἱ μὴ ἰσο-
υείας καταγήμεν. Πᾶς δὲ ὁ σκοπὸς αὐτοῦ καὶ ἡ σπουδὴ
ἦν ἀπαλειψαὶ πάμπαν τὸ μοναχικὸν τάγμα ἐξ ἧν ἐδασί-
λευεν. Τοσοῦτον δὲ ἔχαιρεν τῇ δυσωδίᾳ τῆς ἀναθυμίας
ὁ δυσωδέστατος, ὡς καὶ τὰ αἰσθημάτων τῶν αἰσθητῶν
γρίεσθαι, καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ τούτῳ ποιῶν παρακλεεύε-
σθαι, ὡς ἐλεάπευσεν, καὶ τούτου φιλοφρονούμενος, ταῖς
δυσωδίαις αἰεὶ χιρίοντας. Ἄλλ' οὐκ ἐστὶν καιρὸς τὰ
ἐκείνων πάντα ἐντραγυλῶν ἀνοσιουργήματα, πάμπαν
ὄντα καὶ βέβηκα. Φέρεται δὲ λόγος περὶ αὐτοῦ, ὡς ὅτι
ὅτε νῆπιος ἐδραπέζετο τὴν κυλιμένην ἡφάνισεν, ὥστε
εἰπεῖν τὸν ἄγιον Γεώργιον, ὅτι μεγάλῃν δυσωδίᾳ μέλλει
αὐτὸς τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐγκαταμίγειν, ὅπερ καὶ γέγονεν.
Λέληθα δὲ καὶ τοῦτο ὑμῖν μετὰ τῶν ἄλλων φράσαι, αὐτὸς
ἐγὼ ἀνέγνων τοιαυτάδεκα λογίδια, ἅπερ παρέδωκεν ταῖς
δυσὶν ἐδομαχάει, πρεσβείαν μὴ ἔχοντα.

30 Τοιγαροῦν ἀπορρίξαντος καὶ τούτου τὴν ἀθλίαν

ψυχὴν, Αἰών ὁ υἱὸς αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ἐπὶ πέντε χρό-
νους διεδέξατο· ἀποκηρύττοντος δ' ὡν οὗτος, οὐδὲν διεπρά-
ξατο, μᾶλλον δὲ μικρὸν ἐπὶ αὐτοῦ ἀνέθη τὰ τῆς Ἐκκλη-
σίας. Εἴτα, καὶ τούτου τελευτήσαντος, Εἰρήνη, ἡ τῆς
ἀληθείας εἰρήνη ἐπ' ὅνυχος βασιλεύσασα, παντελῆ εἰρήνην
τῇ Ἐκκλησίᾳ σὺν τῇ ἐκκλησίᾳ βλαστῇ ἐδεδόκευσεν. Ἀπο-
θεμένη γὰρ τὴν γυναικίαν ἀσθενείαν, ἡνδρίσατο κατὰ τῆς
ἀσσεδείας· καὶ πολλὰν ἐνστασιν ἐπιδειξαμένη ὑπὲρ τῆς ἀλη-
θείας, τοὺς ταῦτα ἀντιέχοντες, λύσασα τὰς τούτων
ζήνας, ἐξέωσε τῆς πύλειος, καὶ οὕτως ἄριστα ὑπερμαχί-
σασα τῆς πίστεως, ἔχουσα καὶ τὸν μέγαν Τραχύναν συν-
σπονδιστὴν καὶ σύμφορον, τὸ ὅλον δὲ τὸν πάντων Θεὸν
συνεργῶντα, ἀπέδωκεν τὸ ἀρχαῖον κάλλος τῆς τοῦ
Χριστοῦ οἰκουμένης, καὶ τὴν εὐπρεπῆ ὠραϊνότητα ταῖς
Ἐκκλησίαις· καὶ γέγονεν εἰρήνη βυβλίας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκου-
μένῃ, διὰ τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ, καὶ διὰ τῆς ἐπιμε-
λείας Εἰρήνης τῆς ὀρθοδόξου Βασιλίσσης. Ἐποίησεν δὲ
καὶ ἄλλα πλεῖστα κακορθώματα, λέγω δὲ γερουσίαν,
πρωτοτροφίαν, ξενοδοχεῖαν, καὶ φέρον καυσιμῶν· τὸ δὲ
μοναχικὸν τάγμα τοσοῦτον κτήθη ἐπὶ αὐτῆς, ὡς εἰς
ἀναριθμήτα πλήθη ἐλάσαι· πανταχοῦ ἀσκητήρια, παντα-
χοῦ ψυχῶν φροντιστήρια, μοναχῶν τε καὶ λαϊκῶν εἰρη-
νικῇ κατστάσει, προσευχῇ ἀμφοτέρων ἀέννασι, ψαλμο-
δίῃ παννύχιοι, καὶ λοιπὸν τὰ πάντα ἡμέρα καὶ ἡσυχία,
καὶ εἰεν τὰ χριστιανῶν ἐν γαλήνῃ ἐνώσει τῆς πίστεως,
μία ποιμνὴ, εἰς ποιμὴν ὁ Χριστὸς.

31 Διυδέχεται δὲ ταύτης τὴν βασιλείαν Νικηφόρος
ἄμα καὶ τὴν ὀρθοδοξίαν, ὁ εὐσεβέστατος, καὶ φιλοπῶ-
νος, καὶ φιλομνηστικός· εἴτα Μιχαὴλ ὁ υἱὸς ἐπὶ ἐν μονα-
δικῇ διαπρέπων ἀξιόματι. Τοῦτον τυραννήσας Αἰών ὁ
θηριόνομος καὶ θηριότροπος, καὶ ἀρπάσας τὴν βασιλείαν
Ρωμαίων ἀναξίως, οὐκ ἐδόξεσεν οὐδ' ἡνυχάρισται τῇ
Θεῷ τῇ παραχωρήσαντι, ἀλλ' ἐμαυτῷ ἐν τῇ κενώσει
τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ τὴν ἀσείδειαν κρατύνειν, ἐν
τούτῳ τὸ βασιλείαν αὐτῇ διαμένειν ὑπετόπαξεν. Μιμεί-
ται καὶ οὗτος τὸν ἡμίονον καὶ ὁμότροπον, τὸν ἀποστά-
την, τὸν Ἀσσύριον q καὶ πολέμιον, τὸν ἐφευρετὴν τῶν
κοκῶν, Αἰώντα λέγων τὸν Ἰσαυρον· καὶ ἔρχεται θυόκειν
τὰ ἄγρια τῶν ἀγίων ὅν τρόπον κἀκεῖνος. Εἴτα ἐξίτε συμ-
μύστας καὶ διδσκαλὸν τοῦ κηκοῦ· εὗρεν δὲ ὁλόγους τῆς
Συγκλήτου, Ἰωάννην τὸν καλούμενον Σπένταν, καὶ Εὐ-
τιχιανόν. Ἐξίτε δὲ καὶ ἐκ τοῦ Ἱεραικοῦ τάγματος·
περίνοστήσας δὲ ὁ ταῦτα ὑποσπείρας αὐτῇ διάβολος τὸ
Βυζάντιον, εὗρεν Ἰωάννην τὸν ἐπὶ κλην Γραμματικόν, τὸν
νέον Τέρτυλλον, καὶ κρατήσας αὐτὸν τυγὼν τῆς χειρὸς,
ἤγαγεν πρὸς τὸν Βασιλέα, Δέξαι τοῦτον, λέγων, χρησιμέ-
σαντά σοι πρὸς τὸ ζητούμενον· σκέψας γὰρ μοι ἐκλογὴς
ἐστίν, τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομα μου ἐναντίον τῶν ὀρθο-
δόξων. Τούτων, καθάπερ Παύλος Χριστοῦ, γίνεσθαι καὶ
οὗτος στόμα τοῦ διαβόλου· καὶ ὥσπερ χειμαρρὸς ἐκ δια-
φόρων ὁμῶν συσταθεῖς καταφέρει δυσώδη καὶ τεθλω-
μένα ρεύματα, οὕτω καὶ οὗτος ἐκ τοῦ μικροῦ τῆς καρδίας
αὐτοῦ θησαυροῦ, ἐξήνεγκε δυσωδέστατα καὶ βορβορόδη δόγ-
ματα, ποτίζων τοὺς πλοσίον ἀνατροπὴν θωλερᾶν· εἶχεν μὲν
συνεργούς, ἐκ μὲν τῶν ὑπὸ θρόνον Ἀυτάντιον τὸν τοῦ Συ-
λαίου, ἐκ δὲ τοῦ μοναχικοῦ καταλόγου Λεόντιον τινα καὶ
Σωσιμᾶν, ὅστις Σωσιμᾶς εἰς τὰς αὐτὰς ἡμέρας διὰ μοι-
χείαν ῥινότμητος γενόμενος ἐτελεύτησεν.

32 Εἴτα συνάγεται πᾶν τὸ πλῆθος τῶν μοναχῶν σὺν
Ἐπισκόποις καὶ Μητροπολίταις πρὸς τὸν ἀγνώστου Νικη-
φόρον τὸν Πατριάρχην, καὶ ποιῶσιν ὁλόγουτον παννυχίδα
ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ· καὶ τῇ ἑωθῇ προσεκλήσατο
αὐτοὺς ὁ Βασιλεὺς. Εἶχεν δὲ τοὺς ἀπαταμένους καὶ μύ-
στας τῶν κακῶν, ἔνθον εἰς τὸ παλάτιον σκέπων, καὶ οἱ αὖ
ὄντως ἐπιθάλπων ἐν τοῖς βασιλείαις, καὶ παρορυσύνων,
καὶ ἐπισπινόμενος ὁρωεῖς, καὶ μηδὲν δεδιέναι παρα-
κλενόμενος· ἐκέλευσεν δὲ εἰσελθεῖν τὸν Πατριάρχην
μόνον ἐν πρώτοις. Ἀγωνῶν δὲ τὰ μεσάζοντα αὐτῶν κατ'
ιδίαν εἰρημένῃ, εἴτα προσεκλήσατο πάντας. Ἔστη δὲ
ἐμπροσθεν αὐτοῦ στίφος Πατέρων ἐκλεκτῶν, ἀγίων, ἱσχυ-
γέμων, θεοειδῶν· παρίστατο δὲ καὶ οἱ Μεγιστάνες τοῦ
Βασιλέως καὶ πᾶσα ἡ Σύγκλητος.

33 Καὶ φησι πρὸς τοὺς ἐν ἐξοχῇ προεδρευόντας ὁ
ἀγιώτατος

Ejus filio
Leoni succe-
dens Iene

orthodoxiam
restituit.

Leo Armenus

q

iconomachia
instauratores
colligit :

et Episcopo-
rum catum

ad se venire
jubens

ἀγνώστους Νικηφόρος, Εἰπατέ μοι, τὸ μὴ ὄν, δύναται πεσεῖν; Οἱ δὲ τῇ ἀσφαλίᾳ τῆς ἐρωτήσεως [οὐδὲν] ἀποκριθύντες, καὶ εἰς ἀλλήλους ὀρῶντες ἤρετο πάλιν ὁ Πατριάρχης. Ἐπέσπον ἐπὶ Λέοντος καὶ Κωνσταντίνου τῶν Ἰσαύρων αἱ ἀρίαι εἰκόνας, ἥ οὐ; Τῶν δὲ τὰς κάρτας πρὸς τὸ κἀντὺντες καληκρότων, καὶ τὸ λαὶ ὑποφωκάντων ὡς ἔκεν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ μεταξὺ αὐτῶν ἰδίᾳ ῥηθέντων, ἔφη ὁ Πατριάρχης. Τὸ γὰρ μὴ ἰσχυμένον πῶς δύναται πεσεῖν; Οὐδὲν δὲ πρὸς ταῦτα ὁ Βασιλεὺς πρὸς δὲ τοὺς Πατέρας ψαῖν, Ἰσθῆτε, Πατέρες, ὡς καὶ γὰρ τοῦ φρονήματος ὑμῶν εἰμι· ἐξήνεγκεν δὲ ὅπερ ἐπεφύρετο ἐγκλήπιον ἱστορισμένον, καὶ ἐν ὑποκρίσει τοῦτο προσκυνοῦν, ἔλεγεν, Ὡς ὁρᾶτε καὶ οὐδὲν διακεχώρισται ὑμῶν· ἀλλὰ ὁ ἀνεστησάν τις ἐτέρως διδάσκοντες, καὶ λέγοντες, οὕτως εἶναι τὴν ὁρῆν ὁδόν, ὡς αὐτοὶ λέγουσιν. Τοῦτον ἐξελέπτωσαν ἐνώπιον ὑμῶν, καὶ ζητηθήτω ἀνταμετῶ· ὑμῶν ἡ ὑπόθεσις· καὶ εἰ μὲν πείσωσιν ὑμᾶς καλῶς λέγειν, μὴ δ' αὐτοὶ γίνεσθαι κωλύεται τοῦ καλοῦ· εἰ δὲ πεισθῶσιν παρ' ὑμῶν κενωταμίαν διδάσκον, πυστάσθωσαν τῆς κηκῆς διδασκαλίας, καὶ κακῶς ἡ ὁδοδοξία ὡς τὸ πρότερον. Εἰ γὰρ καὶ περὶ ἄλλου κατανδεστέρου πράγματος ἐνεκλήθη μοι, οὐκ ἔδει με παρκασιωπῆσαι· πῶς δὲ περὶ ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος;

simulat
pietatem,hortaturque
ut coram se
disputare
velint.Negant illi
in colloquium
veniendumcoram iudice
seculariet quidem
adversario,idque contra
antiquissimam
traditionem

34 Τῶν δὲ μὴ καταδεχάμενων, μήτε εἰς πρόσωπον αὐτοῦ ἐλθεῖν, μήτε λόγον τινοῦ ἀξιοῦσαι, ἀλλ' ὡς βδέλγμα τοῦτους λογιζαμένων, ἐτι δὲ ἀκριβοῦς ἐπισταμίαν τὸν σκοπὸν τοῦ Βασιλέως, ἐπιόρεπῶς ἤξαντα πρὸς τὸ κακόν, καὶ ὡς οὐ μεταπισθήσεται κἄν πάσῃ τὴν Γραφὴν εἰς μαρτυρίαν αὐτῷ γέροισιν, ἔφη Αἰμιλιανὸς ὁ Κυζίκου Ἐπίσκοπος· Εἰ ζητήμα ἐκκλησιαστικὸν ἐστίν, ὡς ἔφη, ὦ Βασιλεῦ, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ζητησῶ· ὡς ἔθος ἐστίν· καὶ γὰρ ἀνῶθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς τὰ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ζητεῖται, καὶ οὐ ἐν τοῖς βασιλείοις. Ἀλλὰ καὶ γὰρ, φασὶν ὁ Βασιλεὺς, τέκνον εἰμὶ τῆς ἐκκλησίας, καὶ ὡς μεσίτης ἐπακροάσομαι ἀμφοτέρων ὑμῶν, καὶ συγκρίνας τὰ ἐκάτερα, τάληθῃ γνώσομαι. Πρὸς ταῦτα Μετᾶχλ ὁ Συναχτὸν Ἐπίσκοπος, Εἰ μεσίτης εἶ, διὰ τί οὐ ποιεῖς ἔργον μεσίτου; ὅτι τοὺς μὲν κρύπτεις ἐν τῷ πυλάτῳ, καὶ ἐπισυνάξεις, καὶ παροτρύνεις, καὶ ὁδεῖαν δίδως τοῦ διδάσκειν αὐτοῖς τὰ ἀσεβῆ ὁρμαστὰ· οἱ δὲ οὐ δὲ ἐπὶ τοῖς ἀμφοτέρωσι τοῖς μὲν φθέρῃσθαι, πανταχοῦ τοῖς προστάγμασί σου καταπισσόμενοι. Οὐκ ἐστὶν τοῦτο μεσιτεῖα, ἀλλ' ἡ τυραννίδος γνώρισμα. Οὐχ οὕτως, ἔφη ὁ Βασιλεὺς, ἀλλ' ὡς καὶ προσέπον ὡς ὑμεῖς εἰμι· ἀλλ' ἐπὶ ἐνεκλήθη μοι, οὐ δὲ με παρκασιωπῆσαι. Τίς δὲ ἡ αἰτία, δι' ἣν οὐ θέλετε λαλῆσαι πρὸς αὐτοῦς, ἐν τούτῳ ὁδομεν ἀπορίαις ἐστίν, καὶ οὐκ ἔχετε μαρτυρίας συνιστώσας ὑμῶν τὰ λεγόμενα. Εἴτα Θεοφύλακτος, ὁ Νικαηνοῦ Ἐπίσκοπος· Μάρτυς μὲν Χριστὸς ἐστίν, οὐ καὶ τὸ ἐκτύπωμα ὁρᾶς κατ' ὁρθολογίαν ἐγγεγραμμένον ἐν πρώτοις, ἔπειτα μυρίαι μαρτυρίαι συστατικαὶ εἰσὶν περὶ τούτου, καὶ οὐκ ἀποροῦμεν ὡς ὑπονοεῖς, ἀλλ' οὐκ εἰσὶν ὅσα ἀκούοντες, καὶ οὐδὲν ὠνῆσαιμεν, τῷ κράτει γὰρ ἀντιστοίχοιμεθα. Εἴτα καὶ Πέτρος, ὁ Νικαίας Ἐπίσκοπος, Πῶς λέγεις λαλῆσαι μὲν μετ' αὐτῶν, καὶ ἰδοὺ συμμαχεῖς αὐτοῖς, ἡ ἀγνοεῖς ὅτι καὶ Μανιχαῖοις τοῖς λεγομένοις ἐκὼν εἰσφύρεις καὶ ὑπερμαχεῖς αὐτῶν, καταδυναστεύουσιν ἡμῶν, ὡς ποῦ σου βοήθουμενοι. Οὐκ αἶεν σκοποῦ εἶρηκεν τοῦτο ὁ ἀγνώστους Πέτρος· οὐ γὰρ τῇ ἀσεβείᾳ συμπλακνῇ ἔχουσία, ἡ ἀλήθεια ἡττάται, καὶ τὸ δίκαιον τυραννεῖται καὶ καταπνύεται.

35 Εἴτα καὶ ὁ Εὐθύμιος, ὁ Σάρδης Ἐπίσκοπος, παρρησιασάμενος πλειύνως, πρὸς τὸν Βασιλέα ἀπεικρίνατο· Ἀκούσον, Βασιλεῦ, ἀφ' οὗ Χριστὸς κατήλθεν ἐπὶ τῆς γῆς μέχρι τῆς σήμερον, ὁκακῶσια καὶ περετέρω ἔτι ἐν ταῖς παντοχοῦ Ἐκκλησίαις σιωποῦσθαι, καὶ ἐν εἰκόνι προσκυνοῦσθαι καὶ ποῖος κῆρυξος τοῖς λαοῖς τῶν τοσούτων ἐτῶν παρὰ δώσω, τὴν ὑπὸ τῶν ἀγίων Ἀποστόλων, καὶ Μαρτύρων καὶ ὁσίων Πατέρων παραδεδείσαν παρκασιωπῆσαι ἢ παραλύσαι; τοῦ Ἀποστόλου εἰπόντος, Ἀφ' οὗ, ἀδελφοί, στήκετε καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις, αἱ ἐδοθέντες ὑμῖν, εἴτε διὰ λόγον, εἴτε δι' ἐπιστολῆς ὑμῶν. Καὶ

πάλιν, Κἄν Ἀγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζεσθαι ὑμῖν παρ' ὃ παραλάβετε ἀνάθεμα ἔστω. Ὅθεν καὶ κατὰ τῶν προῤῥῶν τὴν αἵρεσιν ταύτην ἐπινοήσαντων, Σύνοδος συνεκροτήθη ἐν Νικαίᾳ τὸ δεύτερον ἐπὶ Εἰρήνης καὶ Κωνσταντίνου τῶν εὐσεβῶν Βασιλέων. Ταῦτην οὖν τὴν Σύνοδον αὐτοῖς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τῷ ἰδίῳ δακτύλῳ ἐσφράγισεν, καὶ ὅστις τοῖς αὐτοῖς τι τῶν αὐτῆς παρκασιωπῆσαι ἢ παρακαλῆσαι, ἀνάθεμα ἔστω, Πανοῦργος δ' ὢν ὑπεκρίνατο τῶς μακροθυμείν ὁ Βασιλεὺς. Ἀπεκρίθη δὲ καὶ Θεόδωρος, ὁ θεομὸς τῆς Ἐκκλησίας διδάσκαλος, ὁ τῶν Στουδίου ἡγούμενος, Μὴ παρὰ τοῖς λέγων, ὦ Βασιλεῦ, Ἐκκλησιαστικὴν κατὰστασιν· εἶρηκεν γὰρ ὁ Ἀπίστολος, καὶ οὐ μὲν ἔθετο ὁ Θεὸς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, πρῶτον Ἀποστόλους, δεύτερον Προφῆτας, τρίτον ποιμένας καὶ διδασκάλους, πρὸς τὸν καταγεγραμμένον τῶν, ἀγίων, οὐκ εἶρηκεν Βασιλεῖς. Σοὶ μὲν, ὦ Βασιλεῦ, ἐπιστάθην ἡ πολιτικὴ κατὰστασις, καὶ τὸ στρατόπεδον τοῦτον ὀρῶντι, καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἔσπον ποιμένα καὶ διδασκάλους κατὰ τὸν Ἀπίστολον· εἰ δὲ τοῦτο οὐ βούλει, εἵνεκα τῆς πίστεως ἡμῶν παρκασιωπῆσαι, Ἀγγελος ἐξ οὐρανοῦ εἰ εὐαγγελίζεσθαι ἡμῖν, οἷα συνιστώμεθα αὐτοῦ, οἷα γὰρ δὲ σοί.

36 Τότε ὑπεβῆσας τῷ θυμῷ, καὶ τὴν τῆς εὐθείας λέξιν εἰς ὕβριν λογιζάμενος, ἀπεπέσματο πάντας τὸν δὲ ὄσιον Θεόδωρον ὑπερορήσας, ἔφη ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ μὴ ὑποστρέφειν εἰς τὸ Βυζάντιον· τοῖς δὲ Προεστώτοις τῶν ἔξω μοναστηρίων παρὰγγεῖλαι μὲν τοῦ προέρχεται, μὴ δὲ διδάσκειν ταῦτα· ὁρδοδοξίαις, ἐξῆλθαι τῆς πόλεως· ἐξορίζει δὲ τοὺς τῶν μεγάλων Ἐκκλησιῶν Προέδρους, ὡς μὲν ἐπὶ τὰ Ἀνατολικά κλίματα, οὐ δὲ ἐπὶ τὰς τῆς Δύσεως γῆσους, καὶ ἀπὸ τῶν ἀνωτάτων Νικηφόρου τῷ Πατριάρχῃ, Κἀτέλθε, λείπον, οὐ γὰρ ἔχει σου χρεῖαν ἡ Ἐκκλησία. Ὁ δὲ ἀντεδήλωσεν αὐτῷ διὰ τιμῆς γρημματοῦ εἰπόν, Ἐγὼ μὲν, ὦ Βασιλεῦ, οὕτως, ὡς ἔτυχεν, οὐ κατέρχομαι· οὐ γὰρ ἐστὶν ἐν ἐμοὶ αἴτιον καθαιρεῖσθαι· εἰ δὲ δι' ὁρδοδοξίαν καὶ εἰσέειναι τυραννοῦμαι, εἴτε δι' ἑαυτοῦ, εἴτε διὰ βασιλικῶν ὑμῶν ἀνθρώπων, ἀπίσταίον, καὶ κατέρχομαι. Τότε ἀπέσταν ἰὼν ὁ Βασιλεὺς ἕνα τῶν Μεγιστάνων αὐτοῦ, καὶ κατῆνεγκεν αὐτὸν τυραννικῶς τρόπῳ. Ὁ δὲ κατελθὼν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ ὅψας κηρὸς, θυμίσας τὴν κατεβῆσθαι, τοῦ λαοῦ θρησκείας τὴν τούτου σποδνείαν, τοῦτον αὐτοῖς ἐπωφῆκεν τὸν λόγον, Τέκναι, Χριστιανοί· ὑμῶς ἀφῶ. r Καὶ κατελθὼν εἰς Ἀκρόπολιν, καὶ ἐπιβὰς εἰς ἀκάντιον, διεπέρασεν καὶ ἦλθεν εἰς ἐν τῶν αὐτοῦ μεταγίτων, κἀκεῖσε διήγεν ἐν νηστείᾳ καὶ προσευχαῖς καὶ δεήσεσιν, ἐν ἡσυχίᾳ τε καὶ κατερίᾳ, καὶ ὑπομονῇ, πολλῇ ἕως τῆς ἡμέρας τῆς πρὸς τὸν Κύριον αὐτοῦ ἐκδημίσεως.

37 Καὶ οὕτως λαθόντες παντελῇ ἄδειαν οἱ πικροὶ τῆς ἀληθείας διώκται, ἤρξαντο ἀδεῶς πλάτυνεσθαι καὶ διδάσκειν τὰ ἀσεβῆ ὁρμαστὰ. Ἐποίησαν δὲ καὶ f σπατριάρχην Θεόδωρον τινα ἀπὸ σπαθαρίων, μετρητῶν παλίν, ὡςπερ συνιστῶντες, ἀρετῇ τινα ὄντα καὶ κνηφώρημον, ὥστε καὶ τὸ τῆς θυμῆος πατρὸς ὁρμαστὶ τούτῳ προσνομήσας, εἰς γέλοιον τῶν χλευάζειν ἐβόλων· τοῦτον εἶρηκεν καὶ θούλην ἐπεβέβησθαι διὰ τὸ νοσεῖν αὐτὸν τὴν τῶν νεφρῶν νόσον, μάλλον δὲ εἰς ἰδοῦν ἐκπύρῳσιν. Εἴτα ποιοῦσιν Ἰουδαϊκὴν συνᾶρτον ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἀναθεματίζουσιν τοὺς ἀγίους Πατέρας ὑμῶν (φεῦ τῆς μακίας!) ἐπιστρέψει ὁ πῶνος ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὰς κερυκὰς αὐτῶν τὸ ἀνάθεμα αὐτῶν καταβήσεται) τοῖς δὲ μὴ συνελθόντας αὐτοῖς Ἐπισκόπους, τοῖς μὲν ῥίψαντες πρηνεῖς ἐπάτασαν τοὺς δὲ ὁπισθοφραγῆς ἐξέωσαν τοῦ συνεδρίου.

38 Μετὰ τοῦτο κειλεῖ εἰσελθεῖν τοὺς τῶν ἐμμενῶν μοναστηρίων ἡγούμενους, καὶ εἰσῆλθον ἅπαντες, ἐν οἷς ἦν καὶ ὁ θεοπρίστης Πατὴρ ὑμῶν Νικήτας, περὶ οὗ καὶ ὁ λόγος. Εἴτα πρῶτον μὲν ἐν θωπεύει πανούργως δειλεῖν αὐτοῖς ἐπεβίβουν, ἔπειτα καὶ ἀπειλὰς ἐκφοβῶν ἐπεβίβουν. Ὡς δὲ ἰδοὺ πάντων καταρρονοῦντος, ἐν διαφύροις φυλακαῖς τοῦτους ἐνέδωκον, σκεψάμενοι τί περὶ αὐτῶν, Καθεύρηθη δὲ ὁ ὄσιος Πατὴρ ὑμῶν Νικήτας ἐν εἰρηκῇ θυσωδῇ καὶ αὐχμηρᾷ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, ὥστε καὶ γυμνὸς ἐτέρως ποινῆς, αὐτῇ ἡ καταδίκη ἱκανὴ ἦν αὐτῷ.

PER THEO
STRICT
IX MS
VATICAN
a Nicena 2
Synodo con
firmatum.Imperator
omnes cum
injuria di
mittit,Putrim cham
deponit ;

r

eigue substi
tuit Theodo
rum Spatha
rium,

s

anathema
orthodoxis
dicitur.

CAP. VI.

Hegumeni
in adre con
stantes tra
duntur carcerisicut etiam
S. Nicetas :

τῷ

PER THEO-
STRICT.
EX MS.
VATICAN.

τῷ πρὸς τιμωρίαν· καὶ γὰρ ἦν καὶ τῇ φύσει πάντα ἀν-
διόγουντες, ὡς οὐδέ τις ἑτέρος. Ἐπὶ πάντι δὲ τοῦ-
του πρὸς αὐτὸν καθελκόμενον ἡμέραν τὰ τῆς μονῆς ἀμ-
ελήριδιον, ἀνθυπεπίσκησεν λέγειν ἐξουθενήσαντα, τὰ οὐ δὲ
χαίρειν αὐτῇ λέγειν ἰκανὰ ὄντα, φιλωνυμῶντα βλάσφημα
ῥήματα, μορφολογῶντα πρὸς θλίψιν τοῦ Ὁσίου περισσο-
τέρας δὲ Νικόλαός τις ὠνόματι ἐν ματαιολογίαις τοῦτον
ἐξέθλιβεν· ἕως οὗ ἐν ὁσίῳ ὁ ἴδιος πατήρ, τελευτήσας δὲ
ἦν οὕτως, ἐπιστάς αὐτῇ προσκατέβλησεν, Ὑποχόμεναι, λέ-
γων, ἐκ τῶν τοῦ Θεοῦ δόλων. Ἐκ τούτου οὖν μάλ्लον
ἐκωφώρεισεν ὁ ὁσιώτης, καὶ οὐ παρενόηλασεν ἐπὶ τῶν
Δόλων, ἀλλὰ καὶ ἄλλους ἐκώφωσεν τοῦτο ποιῶντας.

deinde re-
legantur

39 Κακοπαθήσας οὖν ὁ Ὁσίος ἐν τῇ εἰρητῇ, ὡς εἶρη-
ται, ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, προσέταξεν ὁ Βασιλεὺς ἐξορί-
ζεσθαι αὐτὸν ἐπὶ τὰ τῆς Λυκαυλῆς μέγας, εἰς κἀστρωτάς
φυλάττεσθαι λεγόμενον Μοναστήριον. Πᾶσαν δὲ πῶν τὰ
μέγας τοῦ χειμῶνος καὶ ἦν ἰδεῖν τὸ ἄγιον σωματεῖον
ἐνείναι τῷ κρύει καὶ τῷ τ νυκτερῇ ἀνωθεν κατατρυγόμε-
νον, κἀκῶν δὲ τῆς π ατοχῆς γῆς ὑγρότητα ἀναδιδοῦ-
σας, καὶ πολλὰν αὐτῇ δυσχέρειαν παρεχούσας· ἔτι δὲ
καὶ τοῦ ἐπὶ τὴν ἐξορίαν αὐτοῦ ἀπαρχεῖν κλεινοδένοντος,
ἀντιλεῖς ὄντος, ἐπισπεύδοντος αὐτόν, ὥστε δι' ἐπὶ ἡμε-
ρῶν, καὶ τότε σπικροτάτων, δισπύσαι αὐτόν ὅλον τὸ
μήκος τῆς ὁδοῦ ἐκείνης. Τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἐπὶ ἄλλοις Πα-
τράσι ἐδράσεν ὁ ἀνήμερος θῆρ. Ἐννοήσας δὲ ὅτι εἰνεκα
τῆς ἐξορίας οὐδὲν πλέον ὠνήσειεν ἢ τούτους προθυμωτέ-
ρους σπερχάσασθαι, ὡς πάσης θλίψεως ἀνωτέρας ὑπάρ-
χοντος· μεταβουλεύσας οὖν ὁ πανούργος, μή πῶν πέντε
ἡμέρας ποιήσας ἐν τῇ ἐξορίᾳ, πάλιν ἐπὶ τὸ Βυζάντιον
ἐν πλείονι σπουδῇ ἀνθυποστρέφειν ἐκέλευσε, μετὰ τῆς αὐ-
τῆς δυσχερείας καὶ κακοπαθείας. Προσέταξεν δὲ αὐτοῦς
ἐν ἀνέσει διαίτην ἕως οὗ σκῆψῃαι πᾶν τρόπον δυναθῆναι
τούτους ἐλθεῖν πρὸς τὸ ἐκκεῖν θέλημα.

t
u

et denovo
revocantur.
CP.

40 Καὶ παρελθούσων τῶν τοῦ χειμῶνος ἡμερῶν, ἔτι
δὲ καὶ τῶν ἁγίων νηστεῶν, μετὰ τὸ ἄγιον Πάσχα πα-
ραδίδωσιν αὐτοῖς τῇ σοφιστῇ τῶν κακῶν Ἰωάννῃ, ἧ
βουλόμην ἐπινοῖα κυλάσαι αὐτοῦς. Παραλαβὼν δὲ αὐτοῖς,
ἔδωκεν εἰς διαφόρους φυλακὰς, καὶ τοιαύταις τιμωρίαις
κωλυπέσασθαι αὐτοῖς καὶ ἐξέθλιβεν οἷαις οὐ δὲ οἱ Ἕλληνας
τοῖς Μάρτυρας. Βαλὼν γὰρ αὐτοῦς εἰς λυπηρὰς καὶ
στυγεράς φυλακὰς, μήτε τρομῶν ὑποκἀτωθεν ἔχοντας,
μήτε σκεπῆσματα ὄνθων, καθὼς ἕκαστος εἰρήνῃ ἡμφιεσ-
μένος, οὕτως χαμῇ ἐρέριπτο, κερῆμια πρὸς κεφαλὴν
ἔχοντες· διὰ δὲ στενοτάτης ὁπῆς, οὐκίαν ἄρτους, καὶ
τούτου ἡγριωμένους, ὡς ἐπὶ κυνὸς ἐπέρριπτον αὐτοῖς,
τούτων ὅσον ἵνα μὴ τῇ λιμῇ τελευτήσωσιν· τὸ δὲ ὕδωρ,
ὃ ἐπιδίδωτο αὐτοῖς, βραχὺ λίαν, καὶ τοῦτο ὀδυνηδὲς ὁ γὰρ
σικπὸς αὐτοῦ ὅλος ἦν ἢ πείσαι αὐτοῦς, ἢ τοῦ ζῆν ἀπαλ-
λάξαι. Πρὸς δὲ περισσοτέραν θλίψιν τοῦ αἰνιδίμου Πατρός
ἡμῶν, τὸν αὐτὸν διακονούμενον ἀδελφὸν ἡμῶν, λέγειν δὴ
Θεόκτιστον, τὸν καὶ ἡμεῖς Χριστοῦ διαδοχὸν αὐτοῦ γε-
νόμενον, νέον ὄντα, ἐν φροντῇ καθείρξεν, καὶ τοῖς αὐτοῖς
ἐπιμάρχησεν ἐπινοήμασιν. Ἰδὼν δὲ ὅτι μάλ्लον θανεῖν
ἤλουντο ἢ προδοῦναι τὴν ἀλήθειαν, θέλεῖσθαι αὐτοῦς ἐν
τούτοις, ὡς Ὅτι οὐδὲν ἄλλο αἰτοῦμεν παρ' ἡμῶν ἢ τὸ
κοινωνῆσαι ἅπαξ Θεοῦ, καὶ πέρα τούτου μηδὲν δρά-
σαι· εἰδ' οὕτως ἐξελθεῖν ἕκαστον εἰς τὰ μοναστήρια
ἡμῶν, μετὰ καὶ τῆς πίστεως καὶ τοῦ φρονήματος ἡμῶν.
Ἦν τούτῳ ἐξέρχοντα οἱ Πατέρες, καὶ εἰ δὲ Πατέρας αὐ-
τοῦς καλεῖν, διὰ τὴν ἀναπαλάσιν ἣν εἰς ὕστερον ἐπεδεί-
ξαντο καὶ θέρμην διάπυρον.

qui per servi-
tium nihil
proficiens

dolo impe-
trat ut semel
communicent
cum Theodoro:

x

quod etiam
S. Nicetæ
persuasum

41 Ἐξῆς αὐτῶν ἕκαστος ἐξέφρουρεῖτο, καὶ ἔρχονται
πρὸς τὸν ὁσίον Νικόταν, προτρεπόμενοι καὶ αὐτὸν ἐξελκυ-
θῆναι τῆς εἰρητῆς. Τοῦ δὲ ἀναβαλλομένου, καὶ μὴ δ' ὅλως
τούτων ὑπακούειν βουλομένου, ἐπέμενον ἐπεμδόνοντες
αὐτῇ, ὡς Ὅτι ἀδύνατον ἐλθεῖναι σε ἐνταῦθα ἡμῶν ἐξελ-
θόντων· οὐδὲν ἐστὶν τὸ ζητούμενον αὐτοῖς παρ' ἡμῶν,
οἰκονομίσμεν μικρὸν, ἵνα μὴ τὸ πᾶν ἀπολέσωμεν. Οὕ-
τως ἐπὶ πολλῷ βιασάμενοι αὐτόν, ἔξεν ἀδουλήτως, οὐ τὰς
θλίψεις φεύγων, οὐ δὲ νικήσας τὴν κακοπάθειαν, μὴ
γένοιτο, ἀλλὰ τῇ παρακλήσει τῶν Πατέρων αἰδουθεῖς
ὑπεκλήθη· οὐ τῇ προκαίρει, ἀπᾶγε, ἀλλ' εὐλαθεῖς τοὺς
γέροντας· ἕνεκεν γὰρ τοῦ περὶ πίστεως λόγου, ζωῆς καὶ

θανάτου προκαίμενων, ὁ θάνατος αὐτῇ εὐ ὁῖδα ἦν προτι-
μώτερος, καὶ οὐδ' ὅλως προδοῦναι τι τοῦ ὁρθοῦ λόγου,
καὶ μυρίοι κίνδυνοι πρὸναιεντο. Τοιγαροῦν ἀνῆλθον ὁμοῦ
πάντες εἰς τὰ λεγόμενα εὐκτήρια, ἱστορισμένα δὲ ἦν ὡς
τὸ πρότερον, καὶ ἐκινώνησαν ἐκ χειρὸς Θεοδότη, λέ-
γοντες. Τοῖς μὴ προσκυνῶσι τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ
ἀνάθεμα. Καὶ οὕτως οἱ μὲν λοιποὶ Πατέρες ἐξῆλθεν,
ἕκαστος εἰς τὴν δεῖπεν μονήν· αὐτὸς δὲ ὁ Μακάριος, πε-
ρισσοτέρας πληγὰς τὴν καρδίαν, ὡς ὅτι καὶ τὸ μικρὸν
παρεκλήθη· τοῦ παντὸς ἐστὶν ἀρχὴ καταστρωφῆς, ἐδου-
λεύσας ἀποδράσαι καὶ ἀπελθεῖν εἰς ἑτέραν γῆραν, κα-
κῆσαι τὴν ἴτταν διωρῶσάσαι.

et orthodo-
xiam simu-
lante.

Ita digressis
ceteris,

42 Ἐμδελθὼν δὲ τὰ αὐτοῦ εἰς ἀκάτην, διεπλευσεν
ἕως Προκονήσων· καὶ αὐθις μεταμεληθεὶς, καὶ εἰπὼν ἐν
ἑαυτῇ, Ὅτι ἔνθα τὸ σφάλμα γέγονεν, ἐκεῖ δεῖ γενέσθαι
καὶ τὴν διόρθωσιν· ὑπέστρεψεν πάλιν εἰς τὸ Βυζάντιον,
καὶ εἶχετο τῆς προτέρας αὐτοῦ ὁμολογίας καὶ πίστεως,
τὸ πρᾶπτον μηδὲν δεδιώς. Προσκαλίσσόμενος δὲ τοῦτον
ὁ Βασιλεὺς, ἔφη πρὸς αὐτόν. Τί ὅτι τῶν ἄλλων Πατέρων
ἐξεληθῶν εἰς τὰ μοναστήρια τὰ ἴδια, αὐτὸς μόνος ὑπε-
λείψῃς, τῇ ἰδίῳ ἐξακλουθήσας θελήματι, καὶ οὐ τῇ δια-
τάξει ἡμῶν πειθαρχήσας, ὡς δὲ ἐμαῖον; καὶ εἰ διαφεύγειν
τὸ κράτος ἡμῶν διελογίσω, παραλογίσασθε τοῦτο νομήσας.
Τοῖνον κῆρ· τῇ ἡμετέρᾳ κελύσει, ἐξελθέ σου εἰς τὸ μο-
ναστήριον· εἰ δὲ μὴ, θλίψει σοι μέλλω ἐπιτρέφειν, ὥς οὐ
δυναίει ὑπενεγκεῖν. Πρὸς ταῦτα ὁ Ὁσίος προῖχ· τῇ φωνῇ
ἀπεκρίνατο· Ἐγὼ μὲν, ὦ Βασιλεῦ, οὔτε εἰς τὸ μοναστή-
ριον μου ἐξέρχομαι, σοῦ κελεύοντος, οὔτε τῆς πίστεώς
μου ἀποστήσομαι· ἀλλ' ἐν τῇ αὐτῇ ὁμολογίᾳ μου εἰμι
καὶ ἔσομαι, ἐν ἣ καὶ οἱ Πατέρες μου διεφυλάχθη-
σαν, δι' ἧς καὶ προεκινδύνευσαν ὑπερασπίζοντες ἄριστα
γ' ἡς Ἐκκλησίας, ἐν ᾗ ἐστήκαμεν καὶ καυχόμεθα ἐπ'
ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. Εὐ ἴσθι γὰρ, Βασιλεῦ, ὅτι
οὔτε τὸν θάνατον πωθήεις, πρόσκαιρος γὰρ ἐστὶν, οὔτε
τὴν ζωὴν αὐτοῦ ἀγαπήσας, Θεὸς μάρτυς, ἐποίησα τὸ μὴ
καθῆκον· ὑπακούον δὲ τῶν γερόντων, ἡγερὸς οὐκ ὠφέλιμα, καὶ
ἀγιον ἐπλήρωσα. Γίνωσκε οὖν σκεπῆς, ὡς οὐ δὲ μία κοι-
νικία ἐστὶν μοι πρὸς ὑμᾶς· ἀλλ' ἐμμένω τῇ παραδόσει,
ἣ ἐξ ἀρχῆς παρέλαθον. Ποίει ὁ βούλει ἐν ἐμοί, μηδὲν
πλέον ἀκούειν παρ' ἐμοῦ αἰόμενος.

Nicetas redit
CP. facti
parentis

seque Impe-
ratori gene-
rosc sistit.

y

43 Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ Βασιλεὺς ἀμετάθετον ἔχοντα τὸ
φρόνημα, παρέδωκεν αὐτὸν Ζαχαρίᾳ τινὶ, ἐπιστρώπῳ τῶν
βασιλικῶν οἰκῶν, τῶν ἐπιλεγμένων τὰ Μάρτυρα, φυλάτ-
τειν αὐτόν τέως παρ' ἑαυτῷ ἐκεῖσε, ἕως οὗ σκῆψῃται περὶ
αὐτοῦ. Εὐσεβὴς δ' ὢν ἀνὴρ, οὐδὲν δεινὸν διεπράξατο εἰς
τὸν Ὁσίον, μάλ्लον δὲ τόνναντιον ἀγαθοποιῶν καὶ εὐερ-
γετῶν αὐτόν τὰ μέγιστα, αἰδούμενος καὶ εἰς πρόσωπον
ἀνένισαι τοῦ ἀνδρός. Μετὰ ταῦτα ἐξόρισεν αὐτόν ὁ Βα-
σιλεὺς εἰς ἐν τῶν νησιῶν τοῦ κήλου, τῆς ἀγίας Γλυκε-
ρίας λεγόμενον· κατεῖχεν δὲ τοῦτο Ἀνθίμης τις τῶν
ἐντόμων, ἀγρυπνῶν, ἱερόσυλος, κακεντρεχὴς, σκολιὸς,
δύλιος, αὐθάδης, ἀνκλητῆς. Τοῦτον οὖν, διὰ τὴν ὑπερ-
βῆλυσαν αὐτοῦ κακίαν, Ἐξάρχον τῶν ἐκεῖ μονα-
στηρίων ἐποίησαν οἱ ἄθιοι· τοιοῦτοι γὰρ τότε τὰς ἀρ-
χὰς ἐνεργερίζον, ἵνα τῇ δυναστείᾳ τὸ πᾶν διαστρέψωσιν·
ὅν, διὰ τὴν πολλὴν αὐτοῦ μακίαν, καὶ ἀπύνοισαν, καὶ
αἰαζοῦσαν, Κρίσαν οἱ αὐτόχθονες προσονόμασαν. Οὗτος
δὲ παραλαβὼν τὸν Ὁσίον, καὶ λαβὼν τὴν ἐξουσίαν κατ'
αὐτοῦ, ἐπιμελῶς ἐξέθλιβεν. Κατακλίσας γὰρ αὐτόν εἰς
στενὴν καὶ τεθλιμμένην εἰρητὴν, ἐτιμῶρει τοῦτον εἰς τέ-
λος, μήτε ὅλως ἀναγεῖν αὐτόν συγχωρῶν, αὐτὸς τὴν
κλειδὰ τῆς φυλακῆς ἐπιτερόμενος, καὶ δι' ὁπῆς τὴν βρα-
χυτάτην τροφὴν αὐτῇ ἐπιδίδασθαι προσέταττον· εἶχεν
γὰρ καὶ ὑποσχέσεις παρὰ τῶν ἀθίων ὡς ὅτι εἰ πείσειεν
τούτον συνελθεῖν αὐτοῖς, περισσοτέρας τιμῆς ἀξιοῦσθαι·
διὰ τοῦτο καὶ περισσῶς αὐτόν ἐξέθλιβεν, πείθειν αὐτόν
αἰόμενος ὁ ἀνόσιος.

ab eo traditus
Zacharie
viro pio,

relegatur
in insulam
S. Glyceiæ

ibique ab
Anthima
eunucho
vexatur.

44 Οὗτος δὲ τοῦ Σεβασμίου ἐκεῖσε, τί θαυματουργεῖ
δι' αὐτοῦ ὁ τῶν θαυμασίων Θεός; Οὐ γὰρ δεῖ κρύπτειν
τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τὴν ἐν τῷ Ὁσίῳ πλεο-
νάζσαν. Ζαχαρίας τοῖνον ὁ προμνημονευθεὶς ἀγαθοποιὸς
φύλαξ τοῦ θεσπέσιου Πατρός ἡμῶν, πεμφθεὶς παρὰ τοῦ
Βασιλέως πρὸς διοίκησιν δημοσίων πραγμάτων ἐπὶ τὸ
Θρακῶν

CAP. VIII.

Zacharium
in Thracia
captivum,

pro eo orare
rogatus

7
prædicit
mox liberan-
dum,

invocatus
liberat peri-
clitantes in
mari.

Cæso Leone
iii

subrogatur
Michael :

redeunt
exules ;

Nicetas
quietus
juxta CP.
vivit,

ibique mori-
tur 3 Aprilis,

et post cele-
bries exequias

Θρακῶν μέρος, βαρβαροῖς ἀλλοῖς τοῖς παρακειμένοις ἐκαίνῃ τῇ μέρει, αἰγμάλωτος εἰς τὴν γῆρσιν αὐτῶν ἀπηνέχθη. Ἀνακινῶς δὲ τοῦτο Μιχαὴλ ὁ ἐρωστὸς Ἐπίσκοπος Συνάδων, ἐξ ἧς ἐφρουρεῖτο καὶ αἰτὸς φρουρᾶς, διὰ τῇ ὁσιωτάτῃ Νικίτῃ, ὅτι ὁ κινῶς ἡμῶν φίλος Ζαχαρίας, συλλαφθεὶς ὑπὸ τοῦ Θρακικοῦ ἔθνους, αἰγμάλωτος εἰς τὴν γῆν αὐτῶν ἀπείη· ἀλλὰ παρακαλῶ, ἐκδέχασαι ὑπὲρ αὐτοῦ τὸν Θεόν, δύνασαι γὰρ εὖ οἶδαι. Ὡς δὲ ἀνιγνέλη τῇ πατρὶ διὰ τοῦ ὑπηρετοῦντος ἀδελφοῦ ἡμῶν Φιλίππου, οὐ μικρῶς ἠγαθή, ὥς μικροῦ καὶ ἀσιτον διαμεῖναι διὰ πάσης ἡμέρας.

45 Ἐσπέρας δὲ καταλαθούσης, ὑπερ ἐκέντηται ἡ κανὼν εἰς φάσιν τῆς εἰρήτης, ἐπέδωκεν αὐτὴν τῇ διακόνῃ, ἐν τῇ θαλαττῇ ὅδατι ἐκπλύναι αὐτήν. Ὡς δὲ τοῦτο σπουδῇ ἐποίησεν ὁ διάκονος, ἀπέδωκεν τῇ Ὁσίῃ τὴν κανὼν. Ἀναψας δὲ αὐτήν, ἡγρύπνει, τὸν Θεὸν ὑπὲρ Σαχαρίου ἱκετεύων, ὥς πληροφορίαν πρὸς τοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ τῆς τοῦτου ἀναρρύσεως ἐδέξατο. Ὅτε δὲ ἐβίβασεν ἡ ἡμέρα τῆς νυκτερινῆς ψαλμωδίας, ἐφώνησεν τὸν ὑπηρετοῦντα καὶ ἐκελεύσαντες αὐτήν, ὥς ἔβρα τοῦτον ὁ διάκονος φαιδρὸν καὶ χαριεντιζόμενον, κρητὸ τὴν αἰτίαν λέγων μαθεῖν. Ὁ δὲ ὡκίον, Μὴ λυποῦ, Φιλίππε, τὸν γὰρ φίλον ἡμῶν Ζαχαρίαν τοῖς ὑψηλότη· ἐνταῦθα μέλλεις θεάσασθαι. Ὅπερ καὶ γέγονεν μετ' οὐ πολὺ γὰρ ἔδοξεν εἰρηνεύειν τὸ προειρημένον ἔθνος μετὰ τοῦ Βασιλέως, καὶ ἀντικαταλλάχῃς, γενομένης, ἐξῆλθεν καὶ Ζαχαρίας σὺν τοῖς λοιποῖς αἰγμάλωτοις, εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ καὶ τῇ Ἀγίῃ. Τρεῖς δὲ ἀδελφοὶ κατὰ σάρκα, σὺν τῇ ἰδίᾳ πλοῇ ἐν τῇ θαλάσσῃ πλέοντες, καὶ μέλλοντες καταποντίζεσθαι, σφιδρῶ καταλαθόντος αὐτοῦς κλύδωνος, δι' ἐπιλήσεως τοῦ Ἀγίου συνέντες, τῷ Θεῷ καὶ Ζαχαρίᾳ, τῇ τοιαύτῃ χάριν τῇ Ἀγίῃ αὐτοῦ δεδοκότε.

46 Οὕτως δὲ ἐκατέρησεν ὁ Ὁσιος ἐν ἐξ ἔτεσι βιβλόμενος, κακοτυχούμενος, υστερούμενος, μέχρι τῆς τελευταίας τοῦ θεομήνου Λένουτος· οὗτος γὰρ ὁ ἀκρίτης, δίκην κλήσεως ἀΐαν τῆς αὐτοῦ ἀπουσίας τὸν ἔκτιστον αἰθάναν. Τίνες γὰρ τῆς τάξεως νεωτερίζοντες, καὶ ὥς ὑπ' Ἀγγέλου ὁδηγούμενοι, εἰσέεισαν ἀνωλύτως εἰς τὰ βασίλεια, καὶ ἐπάταξαν αὐτὸν εἰς τὸν εὐκατήριον μαχαίρει· ἔδοξε γὰρ προσφεύγειν ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, κακίᾳ ἐπατάχθη ἀνομήσας διακονῆς.

47 Ὡς δὲ τοῦτον δέσμιος ὁ Μιχαὴλ θυσίαν αἰύσειν κατεχόμενος, καὶ εὐθείας λύσαντες αὐτὸν οἱ τὸν ὄρεα χειρωνακτοί, ἀνιγνέουσιν Βασιλέα· οὗτος μέσος ἀρετῆς καὶ τοῦ ἐμπλήν γενομένου, τὴν μὲν πίστιν οὐκ ἠρώσεν, τοὺς δὲ Πατέρας ἡμῶν ἀπαντας ἐκ τῆς ἐξορίας συνεκλήσατο, καὶ τοῖς ἐν φυλακῇς κλυδώνισεν, καὶ ὁ διωγμὸς ὁ πολὺς τῆς Ἐκκλησίας ἐπαύσατο. Ἐξῆι δὲ καὶ ὁ μακάριος Πατὴρ ἡμῶν Νικίτης ἐξ ἧς ἐδέξατο φυλακῆς, ὥς ἐκ τινος σκαλύματος λαμπρῶς Ὁμολογητῆς καὶ Μάρτυρος ἀναίμακτος, τῇ νικητήριᾳ τῶν ἀθλῶν ἐναργῶς ἐπιφειρόμενος· Ἀπείη δὲ ὁ μέγας Πατὴρ ἡμῶν εἰς τὰς παρακειμένας νήσους πλῆστον τῆς πόλεως, τῆς ἡσυχίας ἐρῶν καὶ ἐκαστήσῃ εἰς ἐν τούτων, σφρηγισμένως διατιθέμενος· καὶ ἡ πάντων ὁδηγὸς εἰς σωτηρίαν, πάντων στερηγμός, πάντων ἰατρός, ψυχικός καὶ σωματικός, τοῖς ἐνδεῶς ἐπαρῶν τὰ πρὸς τὴν χρείαν, οὐ μόνον τοῖς πιστοῖς, ἀλλὰ καὶ εἰς ἀπίστους τὴν ἐλεημοσύνην ἐπιδείκνυσεν. Μετὰ ταῦτα ὡνήσατο ὁ Μακάριος μετόχιον μικρὸν ἀντικρυς τῆς πόλεως, πρὸς τὸ βόριον μέρος, κακίᾳ διαξεν τὸν ἐπίλοιπον βραχυτάτον χρόνον.

48 Ὅτε δὲ ἐφάσκηεν ὁ καιρὸς τοῦ ἀναλῦσαι αὐτὸν, καὶ σὺν Ἀριστῷ εἶναι, τῆς νόσου σφοδρότερον κατεπαγούσης, καὶ τὰς δυνάμεις αὐτοῦ ἐνδαπανώσας, Κυριακῆς διαφασίσεως, περὶ ὧραν ἔκταν ἐξάραι τοὺς ὁσίους πόδας, τοὺς καλῶς ὀραμύντας ἐν τῇ ὁμολογίᾳ τῆς πίστεως, τοῖς ἐλθοῦσιν Ἀγγέλοις συνεξεδέχθησεν, τῇ τρίτῃ τοῦ Ἑσθιτικοῦ μηνός. Ὡς δὲ ἠκούσθη ἡ ἀγία αὐτοῦ κοίτης, συνήχθη πλῆθος πολὺ, ἐκ τε τῆς πόλεως καὶ τῶν περὶ, ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, μοναχῶν τε καὶ παρβέων, καὶ πάντες ὡς προστάτην πρὸς τὸν αἰὸν Βασιλέα προσέμπουντες. Παρεγένοντο δὲ καὶ οἱ Ἀρχιεπίσκοποι, οὗτοι ἀγώγματος Θεοφίλου τῆς Ἐφέσου, καὶ ὁ ἐρῶς Ἰωσήφ

Θεσσαλονίκης· καὶ ποιήσαντες εἰς αὐτὸν τὰ ἐξ ἔθους τῆς κηδεύσεως, κατέβηκαν αὐτὸν εἰς γλῶσσοκυσμῶν. Οἱ δὲ τοῦτου γνήσιοι φοιτηταί, ἐμβάλοντες αὐτὸν εἰς πλοῖον, ἔκυσον τὸν πλοῦν ἐπὶ τὴν ἀγίαν αὐτοῦ μονήν, ἣν ἰδίᾳ πύοντι συνεστήσατο. Ἦμεν δὲ ἡμεῖς ἐκδεχόμενοι εἰς τὸν αἰγιαλόν, σὺν τῇ ὁσιωτάτῃ Παύλῃ Ἐπισκόπῃ Πλουσιάρχῃ καὶ ὡς ἐβίβασεν πρὸς ἡμᾶς, ἐξενέγκοντες τοῦτον τὸν πλοῖον, προσεκυύσαμεν σὺν δάκρυσι τὸ ἄγιον λείψον· καὶ ἄραντες ἐπ' ὤμους σὺν τῇ πρεπύσῃ ὑμνηδίᾳ, πάση ἡ ἀδελφότης ἀμφοτέρων τῶν μοναστηρίων προσέμπημεν αὐτὸν ἐπὶ τὴν μονήν. Θάματα δὲ πλείστα δι' αὐτοῦ ὁ Θεὸς ἐν τῇ ὁδῇ πεποίηκεν· θαύματα ἐφ' ἡμεῖς ἀνέβησαν ἐκ πολλῶν ἐνεργουμένων, υστερούντες θεραπεύθησαν ἐκ ποικίλων νοσημάτων, ἐν αἷς καὶ γυνὴ αἰμορροῦσα, μετὰ πίστεως προσελθούσα, καὶ τοῦ ἀγίου λειψίου μόνον ἀψαμένη, ὕγιος ἀπεκατέστη.

49 Ποιήσαντες δ' οὖν ἐπ' αὐτῇ τὴν ἐξ ἔθους ἀκολουθίαν τῆς κηδεύσεως, κατεβήκαμεν αὐτὴν ἐν τῇ μοναίᾳ τοῦ κοινῶς Πατρὸς ἡμῶν Νικηφόρου, ὁ ἐποίησεν ἐαυτῇ ἐτιζῶν, ἐξ εὐνοῦμον τοῦ ἀσκήσεως· ἐν ᾗ χάριτι Χριστοῦ ἰσχύει καὶ σημεῖα ἐπιτελοῦνται μέχρι τῆς σήμερον. Πάντες γὰρ ὅσοι πρὸς τὴν ἀγίαν ἐκέντησαν σωρὸν ἀσκήσεως, ἀσθενεῖς, ὑγιεῖ ἀναστρέφουσιν οὐκ ὀλίγοι, οὐκ ὀλίγοι κατέχονται νοσήματα. Οὗτος ὁ βίος, αὐτῇ ἡ πολιτεία τοῦ οὐρανοπολίτου καὶ θεοπιστοῦ Πατρὸς ἡμῶν Νικητῆ· οὗτος ἡγάπησεν τὸν Θεὸν ἀπλήστως, καὶ ἡγάπησεν ὑπ' αὐτοῦ ἀΐως, ἔδοξεν καὶ ἐδοξάσθη· τοὺς γὰρ δοξάζοντάς με φησὶν δοξάζω, εἶπεν ὁ Κύριος, αὐτῇ γὰρ πρέπει ἡ δόξα τῇ Πατρὶ, καὶ τῇ Ὑῇ, καὶ τῇ ἀγίᾳ Πνεύματι, σὺν καὶ αἰεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

50 Τετέλεστο ἡ παρούσα βίβλος μηνὶ Μαρτίῳ κ' α', ἡνδικοῦ α', ἔτους κόσμου σ' κ' δ', ᾗσιν εἰς αὐτὴν διὰ χειρὸς Ἰωάννου ταπεινοῦ καὶ ἐλαχίστου μοναχοῦ, ἐπὶ Ἀνατολῆς τοῦ ὁσιωτάτου Ἡγουμένου τῶν Στουδίου.

a Addit MS. τοῖς πνευματικοῖς δευτέρῳ : quæ salto sensu abesse, et difficulter per conjecturam explicari possunt, propter verbum ultimum mendose scriptum ; nisi revera sit Græcobarbarum, qualia plura in hac Vita occurrunt.

b Ἐξέτερον quid proprie sit non divino.

c Interpretantem fugit hoc ultimum hujus periodi membrum, quod sic Latine redditum adde : cui vero istud deficit, huic sermo conjecturando et cum hæsitatione effertur aut profertur.

d Λοιμύνεσθαι pro Λοιμένεσθαι, corrumpere.

e Νεώκορος Æditus Sirlito et Lexicographis, ἀπὸ τοῦ κορεῖν inquit, ab ornanda ecclesia : venero ego ne ea interpretatio parum ætati purili congrua et anomatopœia minus vera sit ; cum simplicius, sicut δὲ νεώκος Jovis puer, sic Νεώκορος puer templi possit intelligi (nam κορος pur est. κόρη puella) tales autem fuerint apud Græcos, qui apud nos Pueri chori sive Chorales appellantur.

f MS. χορεύσας, quod putavimus correctione egere, et scripsimus χορευταί, Saltatricibus, ut sit feminum a χορεύτης.

g Πενήν, diminutive libellus imo tabella plicatilis, quomodo dicuntur ecclesiarum δέπνυλ etc.

h Excellentibus sociis ministerii sui, ejus scilicet, quo in templo, ut diximus, fangebatur, quomodo hic accipiendu vox συνεκόρος.

i Εὐτραπέλεια, quamvis passim in bonam sumatur partem pro urbanitate, qua alieno sensui suum quis facile accommodat : tamen pro scurrilitate etiam quandoque sumitur, ut apparet ex Apostolo ad Ephes. 5.

k Πεντετία quinquennium est : nescio quomodo Latine vertenti septennium obrepserit : tu calami errorem benignus corrige.

l Egraphum nostrum ἀργός, mendose ut vocor, ideoque muto. Sirlitus videtur opitulatorem intellexisse : ex hujus versione mox accipimus vocem unam, inte-

grando

PER THEO
STRICT.
EX MS
VATICAN.

refertur in
monasterium
Medicii,

et miraculis
claret.

Vita a Studi-
tis transcri-
bitur.

grundo sensui necessariam, et more nostro [] includimus.

m Medicinam vertit Sirtetus : magis requirit sensus ut virga seu baculus intelligatur; utque λυγρός idem sit ac λύγρος, unde λυγρώ flecto, inflecto.

n Subintelligo, quod præcessit, τοῦ γένους ἀνθρώπων.

o Scriptum erat in margine, Γερμανός ὁδός.

p Ἀναστάσιος ὁ μικρός, inquit glossa marginalis.

q Ita appellatur hic Leo, cum respectu ad blasphemum Sennacherib Regem Assyriae.

r Non est hic ἀκρόπολις nomen proprium loci aliqujus extra Constantinopolim : sed omnino accipitur appellative pro parte ipsius civitatis, non tam suprema quam extrema.

s Non Patriarcham, sed illusorie Spatriarcham appellat, qui fuerat ex Spathariis assumptus, quasi Spa-

thariarcham, respectu hominum suae factionis, gladiatorum instar in Ecclesia versantium.

t Διχρετός hic sumi videtur pro aere nubilo et pruinoso, qui alias Νέφος dicitur.

u Ἄτρεπτος inivius adjective, nescio an alibi legatur : substantive passim significat semitam seu diverticulum a trita seu communi via, quasi minus trita.

x Quomodo defectuosus hic sensus suppleri debeat ostendimus in Latina versione : ubi etiam data in Adnotatis est ratio, cur mox pro ἐξουθενεῖτο substitutum sit ἐξεργουρεῖτο.

y Sirtetus videtur legisse ἀριστοι optimi, melius ἀριστοι optime.

z De voce Καυδῆλα, a Latinis accepta, vide Meursium in Græcobarbaris.

aa Ἐξουθενεῖτο quid proprie sit non divino.

ΜΗΜΗ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΙΩΣΗΦ ΤΟΥ ΥΜΝΟΓΡΑΦΟΥ

ex MS. Synaxario Collegii Claromontani S. J. Parisiis.

Patris Siculus

fit monachus
et Presbyter
Thessalonicae :

o Cretensi car-
cere liberatur
a S. Nicolao :

oratorium
struit
• ἐν ἄλλοις συ-
νοξαριοῖς λέγε-
ται, του Βαρ-
θολομαίου λεί-
ψανος

Ὁ ὅτις ὑπῆρχεν ἐκ τῆς Σικελῶν ἐπαρχίας, γεννη-
τῶν Πλουτίου καὶ Ἀρχάνης. Προδηθείσας
δὲ τῆς τοῦτον πατρὶδος, σὺν μητρὶ καὶ ἀδελ-
φοῖς διὰ φύλαρχοις, ἦλθεν εἰς Πελοπόννησον. Ἐκεί-
θεν ἀπῆλθε ἦλθεν εἰς Θεσσαλονίκην. Πέντε καὶ ὀκτακτον
ἔτις ἄγων, ἀποκρίσκει ἐν τινι μοναστηρίῳ, καὶ τὴν διε-
γύμνησιν πάσαι τὴν θείαν γραφὴν ἔθεν καὶ τὴν τοῦ Πρεσ-
βυτέρου χειροτονίαν δέχεται, καὶ μετὰ Γρηγορίου τοῦ
Διακονοῦ τῇ Κωνσταντινουπόλει καταλαμβάνει. Ἐπεὶ
δὲ ὁ τῶν Εὐκλισμαίων κίρσις αὐτῷ ἀνέστη, Λέοντος
τοῦ δυσσεβοῦς Ἀρμενίου [βασιλευσσοῦς], παρεκάλεισεν
τὸν Ἅγιον Γρηγόριον οἱ Ὁρθόδοξοι, στῆλαι εἰς Ρώμην
τὸν Ἰωσήφ, μηνύσαντα τοῖς ἐκεῖσε τὸ συμβῆναι. Καὶ ὁ μὲν
ἐξέπλου, πλοῖα δὲ ἐπιστάτα βραδερικὰ δεσπότην εἰς
Κρήτην ἀπήγαγον. Ἐν μὲν δὲ τῶν νυκτῶν ἐπιστάς αὐτῷ
τις ἱεροπρεπὴς τὴν ιδέα, Ἐν Μύρων ἐνταῦθα πᾶραιμι,
ἔφη καὶ βιβλίον κακῶν, διεκτελέετο τοῦτο λαθεῖν. Ὁ
δὲ λαθὼν, ἀνεγίνωσκε καὶ ἔψαλλε, Τάχυνον ὁ σικελίμων,
καὶ σπεῦσον ὡς ἐλεῖμω εἰς τὴν βοήθειαν ἱμῶν, οὐ δύνα-
σαι βουλόμενος. Καὶ τὸ ἀδόμενον, ἔργον πρώτης ἐγένετο.
Τὸν γὰρ τοῦ τῆς αἰρέσεως προμάχου Θεοφίλου ἐξ ἱμῶν
γενόμενον, ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία τῶν σεπτῶν εἰκονισμά-
των ἀπείληψε τὴν εἰσπρέπειαν καὶ ὁ τίμιος Ἰωσήφ, ἐλευ-
θερώδεις τῆς εἰρηκῆς πρὸς τὴν Κωνσταντινουπόλιν διεσώ-
ζετο. Ἐν δὲ τοῖς ἡμέραις τῆς Θεσσαλονίκης γενόμενος, λεί-
ψανον εὐρώων τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου * Ἀνδρέου, ἔλαθεν,
καὶ κατὰ ἐπὶ ὀνόματι τούτου ἐδομήσατο καὶ ἐν φρουρίδι
πλείονι καθεστῆκει, μελιδόμασι τὰς αὐτοῦ πανηγύρεις
κατακοσμήσας, σὺν δάκρυσι καὶ στεναγμοῖς ἡξίου τοῦ
πονημένου τυχεῖν τοιγάρουν καὶ ἐπέτυχεν. Ὅρα γὰρ
νύκτωρ ἄνθρωποι τινὲς φεδερὸν, ἐν ἀποστολικῇ τῇ στήλῃ,
ἀπὸ τῆς ἱερᾶς τραπέζης εὐαγγελίου ἀράμενον, καὶ τοῖς
στέροις αὐτοῦ ἐπιτεθέντα, καὶ εὐλογίας αὐτῶν ἀξιώσαν-

τα. Καὶ ἐκ τότε ἔλαθε τὸ χάρισμα τῆς ὑμνωδίας καὶ
οὕτως ἀπύως καὶ μετὰ καλῆς τῆς ἱερᾶς ὑμνωδίας δι'
ἅπασαν τὴν ἐκκλησίαν ἐφώτισεν ἐν ὕμνοις· ἐντεῦθεν ταῖς
ἀπάντων στόμασι ᾄδεται, καὶ πασι πόθινος καὶ ἐπέρσας-
τος, οὐ μόνον ἰδιώταις καὶ ἀρχουσιν, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς
τοῖς Βασιλεῦσι γίνεται.

Καὶ πολλὰ ἐπὶ τῆς ὁρθοδόξου περὶ τῶν εἰκότων πίσ-
τεως ἀγωνιζόμενος ἐξωρίσθη εἰς Χερσόνησον, παρὰ τοῦ δυσ-
σεβοῦς Ἀρμενίου, ὑπὸ Βαρδὰ τοῦτον κατὰδικασθεῖς,
καλῶς γε τοῦτον διεληξάμενος. Καὶ μετὰ τὴν τελευταίαν
σὺν τοῦ ἀναρρύσθαι ἐκ Χερσονήσου, παρὰ τῆς Βασιλίδος Θεο-
δόρας, τῆς ποικίλας τὴν Ὁρθοδόξου, καὶ τῶν ἱερῶν
σκεπῶν τῆς τοῦ Θεοῦ μεγάλῃς ἐκκλησίας φύλαξ γενόμε-
νος, Ἰγνατίου πατριάρχου τοῦ θείου. Οὐ μετὰ τὴν
ἐκδημίαν, παρὰ Φωτίου στέργεται καὶ ἐκθειάζεται οὗτος
γὰρ μετὰ τοῦτον Πατριάρχης ἀναδείκνυται. Ἐν ταῖς
καλῶς διακρίσεσι, καὶ ὁσίως καὶ ἀκρίτως πολιτευσάμενος,
ἀνεπύσατο ἐν Κυρίῳ λέγεται γὰρ, ὅτι ἡ ἀγία αὐτοῦ
φυγή, οφικευμένη παρὰ τῶν ἁγίων Μαρτύρων καὶ Ἀγ-
γέλων, ἀνῆλθεν ἐν τοῖς αἵρανοις. Ἀνθρωπῆς τις, ἔχων
δοῦλον γρήσιμον, ἐπεὶ περ ὁ δοῦλος ἔφυγεν, ἀπελθὼν ὁ
κύριος αὐτοῦ εἰς τὸν Ἅγιον Θεόδωρον τὸν Φανερωτὴν,
παρεκάλει αὐτὸν θανεῖν τὸν δοῦλον αὐτοῦ πρόσμει-
νας δὲ ἱκανῶς καὶ μηδὲν μάθων, ἐδουλεύετο ἀναχωρήσαι.
Ὁρθρὸν δὲ ὄντος, καὶ λίγον ψυχωελοῦς ἀναγνωστομέ-
νου, μικρὸν ἀφύπνωσε, καὶ ὅρα τὸν Μάρτυρα λέγοντα
αὐτῷ, Ἰνα τι περιλύπτως εἴς τοῦ Ποικίλου Ἰωσήφ καὶ
μυθῶν τὰ τῇ νυκτὶ οφικεῖται ἡ φυγή αὐτοῦ παρὰ
πάντων ἱμῶν, οὐς κάνοσιν καὶ ὕμνοις ἐτίμησεν καὶ ἐσ-
νοφίσθη εἰς Θεόν· καὶ οὐν πᾶραιμι πρὸς σέ. Τοῦ λοιποῦ
τοῦτον ἀγλώσει. Ἀπελθε κατὰ τὸνδε τὸν τόπον, τοῦνο-
μα προσεπων, καὶ εὐρήσεις, ὃν ἐπιζητεῖς οἰκέτην
σου.

Canonesscribit
et dictat mira
facilitate :

relegatur in
Chersonem

* imo Θεοφίλου.
fit Sycro-
phyta CP.

mortui ani-
mam Sanctis
deductam
fuisse

revelatur.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΔΙΑΚΟΝΟΥ

ΤΗΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΡΗΤΟΡΟΣ,

ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΒΙΟΝ

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΙΟΣΗΦ ΤΟΥ ΥΜΝΟΓΡΑΦΟΥ

Ex MS. Codice Bibliothecae Vaticanae,

collato cum MS. Siculo monasterii S. Salvatoris Pluteo 2. num. 52.

PROLOGUS

Utilis futura
hujus Sancti
Vita

a

b

c

quamvis a
peccatore
minus ornate
scriptaadditisque
Theophanes
omiserat.

CAP. I

In Sicilia

Καί ἅπας μὲν βίος τῶν ἐνστέτων, τὴν ἐρῶσαν ψυχὴν ἀρετῆς, πρὸς μίμησιν ἐκκαλεῖται, καὶ ζήλον ἀναγκάζει κατὰ δύναμιν τὸν φιλόκαλον· εἰ δὲ καὶ λόγος τὸν βίον καλλύνει, καὶ τὸ πρακτικὸν τῷ θεωρητικῷ νοερῶς συνδιᾶζεται τὸν ὀρεγόμενον τελειότητος, δι' ἀμφοτέρων ταῦτα διερεθίζει πρὸς τὴν τῆς ἀκριβοῦς ἐκτύπωσιν. Καί τοιγε καὶ βίος μόνος ἀρκεῖ τῇ κατὰ σκοπὸν τῆς ἀνωκλήσεως τρέφοντι, τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν προξενήσκει, καὶ τὴν δι' αὐτοῦ μακαριότητα· οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ λόγος τῇ βίῳ συντημένως κατὰλληλος, ἡ Αὐδιά λίθος ὁράται τῶ τῶν ἄλλων ἦδη βασανίζων καλῶς, καὶ διὰ τῆς χάριτος τὸν αὐτῷ μετὰ τρόπου κοσμούμενον, κοινὸν προτιθεῖς τοῖς βουλημένοις ἀρχέτυπον. Τοιούτου οἶδα καὶ Ἰωσήφ, τὸν ἐν πύνις μὲν γενναίωσιν, ἐν δ' ἀρεταῖς ἀπαρμιλλῶν, τῷ δὲ περιόντι τοῦ λόγου τοῖς ἀνέκαθεν Ἀγίοις, κατὰ τὴν δεδομένην παρὰ τοῦ Πνεύματος δύναμιν, μεληδονῶς ὁ ὑμνητῆρας ἐμπληροῦνται.

2 Τοῦτον ἔδει μὴ παροδραμεῖν τὸν ἐραστὴν τοῦ λόγου, c καὶ τὸ περιὸν τῆς ἀρετῆς δυναπούμενον, ἀλλ' ὁ ἐκεῖνος ἐν ἄλλοις πολλοῖς ἐκτετέλεκε, τοῦτο πάντως λαβεῖν παρὰ τῆς ἡμῶν ταπεινότητος. Εἰ γὰρ καὶ οὐχ ὡραῖος ὕμνος, κατὰ τὸν Ὑμνογράφον ἐν στόματι τοῦ ἀμαρτωλοῦ, πλην ἀλλ' ἡ προθυμία καὶ τὸ ζέον τῆς διαλέσεως ἔλκει τὸν εὐφρανούμενον πρὸς τὰ λοιπὰ ταῦτα καὶ πενήγρ' ἀπαρθέσθαι· οὐ γὰρ τὸ ἴσον ἀνιζητήσκει παρὰ τῆς ἡμῶν οὐθενότητος· οἷς γὰρ κατὰ τὴν ἀναλογίαν οἱ βίον κατὰ διάμετρον ἀφαστήκασι, τοῖσι ἀναλόγως καὶ ὁ λόγος ἀποσχοινίζεται. Αὐλήσω γοῦν παρὰ μέλως τῷ τὰ τῶν ἄλλων ἐμμελῶς μεληδίσαντι· ὁ δὲ τὴν ἴσιν χάριν εἰδὼς μὴ παροῦσαν τῇ γράψοντι, γυνῆν τὴν προθυμίαν τῆς χάριτος ἀποδέξεται· ἐπεὶ μὴ δὲ τῇ τοῦ προσώπου κάλλος κομιδῇ ἀπὸ τῆς φύσεως ἔχοντι περισπούδαστα τὰ ἔξωθεν ἐπιτίμματα, τοῦναντίον μὲν οὖν καὶ καταχραίνουσι τὸν ὁρατόμορφον ὁ περιέχτοις περιστιμίζων τοῖς χρώμασι.

3 Θεοφάνει μὲν οὖν τινι, τοῦ ἱεροῦ Πρεσβυτερίου ἡξυνόμενῳ καὶ τῷ κατὰ λόγῳ ἡρεθιμμένῳ τῶν μοναχῶν, ὁ βίος τοῦδε τοῦ Μακαρίου πεπληγται· οὐ μὲν ἀλλὰ παρέδραμεν τοῦτον πολλὰ, ὅτι κατὰ σπουδὴν ἐκεῖνον συνευφράνθη τὸ πόνημα· ἀμέλει καὶ οἱ ἐκεῖνος τοῦ Μακάριος τοῦδε τὸν βίον ἐσμίχρινεν, ἐν τοῖσι ἡμᾶς ἐπὶ τὸ εὖρος τῆς δικήσεως προεδίβασεν. Ἀλλὰ τίς γένοιτο τῷ βίῳ τοῦδε ἀξιόχρεως ἔπικινος; ποῖα δὲ γλῶσσα τὰ τοῦτου δύνησεται διηγήσασθαι κατορθώματα; ἔδει γὰρ ἔδει τὰς γλῶσσας ἄσπερον εἶναι τῶν παρ' αὐτοῦ ἀξίως ἐξυμνουμένων· καὶ παρὰ τοῦτον τοῦτω ἀποπληροῦσθαι τὴν διὰ λόγων ἀντίγραφον· οὐ μὲν ἀλλ' οὐδὲ ἡμεῖς ὡς ἔχομεν σιωπήσομεν, τὰ ἐκεῖνου ἐκδιηγούμενοι.

4 Πατρίς τοιγαροῦν τῇ μεγάλῃ ἢ ἐν νήσοις τὸ εὐδαίμον φέρουσα, ἢ περιφανὲς Σικελία φημί, γν' οὐχ οὕτω περιδοξὸν Διούσιος, ὅ ἐν αὐτῇ ποτε ἄρξας ἀδρόως ἀπειργάσαστο, ὡς οἱ τοῦ μεγάλου γεννήτορες, τὸ μέγα τῇ πατρὶδι χαρισάμενοι ὄνομα, διὰ τοῦδε τοῦ μακαρίου βλαστήματος. Πατέρες δὲ Ἀχθῆν ἢ περὶ νῆμον, καὶ Πλουτίως ὁ περιδόντος, ἄμφω μὲν τῆς ἀρετῆς ζηλωταί, καὶ τῶν θείων θελημάτων ἐκπληρωταί, διὰ δὲ τῆς ἀρίστης ὠδίνος τὸ μέγα κληροσάμενοι ὄνομα· ἔδει γὰρ εὐχῆς ἔργον

Aprilis T. I

εἶναι τόνδε τὸ μέγα [χάριτος] καὶ ἀρετῆς ἀποκύημα· Ὁ μὲν γὰρ ἐπλούτει πίστιν τὴν εἰς Θεόν· ἢ δὲ τοῖς ἀγάθους τοῦ βίου χαίρειν εἰπούσα μόνῃ προσεῖχε Θεῷ, σωφρονῶς καὶ ἐγκρατῶς τῷ βίῳ πενήσκει τὴν θάλασσαν, ὡς θάλλειν καὶ ἄμφω κατὰ τὴν ψαλμικὴν ἀμπελὸν, καὶ τῇ πεπαιγνῇ τῆς ἀρετῆς πολλοὺς ἐφέλκεσθαι πρὸς τὴν μίμησιν. Οὐ γὰρ ὡς κόσμῳ ζῶντες, καὶ σαρκὶ δουλεύοντες, καὶ τῷ κοινῷ τῆς φύσεως νόμῳ ὑπερετούμενοι πρὸς ἰδοῦν ἀέδρων, καὶ τὸ τρυφήλῳ κατεδιδόνον· ἀλλὰ τοῖς ἀναγκάσις μόνως ἀρκούμενοι, καὶ ὅσοις τὸ σῶμα συνίσταται τῆς ἡμῶν ταπεινότητος, τὰ περιττὰ πενήτων χερσὶν ἐχαρίζοντο· ἵνα μὴ τοῖς περιτοῖς αὐτοῖς ἰδυνόμενοι, οὐκ ἔχοιεν κοινωνῶν τὸν Θεόν, ὅς αὐτοῖς τῆς πρὸς αὐτὸν ἀγάπης, καὶ τοῦ ζήοντος ἀμειψόμενος ἔρωτος, τὸν κλεινὸν Ἰωσήφ, ἀντὶ πάσης ἄλλης ἀμοιβῆς, ἐχαρίσαστο· Ἰωσήφ δὲ οἱ τεκόντες, καὶ ταῦτα βίῳ τοιαύτῃ ὠραύτῃ λαμπρυνόμενοι, μέγα τι κατορθοῦν ἐλογίζοντο, εἰ ποσὶς ἀπομιμῆσθαι δύνησονται. d

5 Οὐ γὰρ κατὰ παῖδας αὐτῷ τὰ τῆς πρώτης τριχὸς, οὔτε μὴν κατὰ μεῖρακας πρὸς τὰ μικρὰ ταῦτα καὶ ῥέοντα ἢ ῥοπή· ἀλλ' ἢ ἐκεῖνῳ, παιδί μὲν ἐπιπύχοντε, σεμνὸν τι καὶ οὐ κατὰ παιδίον τὸ γένημα· γλῶσσα δὲ, βραγὺ τι ὑποφελίζουσα, τὰ κατὰ Θεόν ἐδιδάσκειτο λόγια. Ἐπεὶ δὲ καὶ εἰς μεῖρακας ὁ γηραιὸς τὸν νοῦν, καὶ τὴν φρόνησιν ἀπαρμιλλῶς, ἐνεγράφειτο, τοῦτου τὸ σῆμα ὑπεδεικνύετο, καὶ τὸ ἀνδρεῖον τὸ πρὸς τὰ πάθη διέλαμπε, καὶ ἡ γνώσις καθαρῶς τοῖς ὁμιλοῦσιν ἀνεγνωρίζετο. Τὰ γὰρ ἐγκύκλια μετῶν ὁ θαυμαστός, φύσεως χάριτι καὶ σπουδῇς εὐνοῦνται πάντας ὠρατο νικῶν, πῆχει κατὰ τὴν παροιμίαν βασιλικῇ καὶ μάλα εἰκότως· οὐ γὰρ λόγων ἐποιεῖτω μόνῃ ἐπιδῶσιν, ἀλλὰ πρὸς τοῦτων ἀρετῆς ἐπιμελεῖτο πολυειδοῦς, ἐξ ἧς αὐτῷ καὶ τὰ πρὸς τὸν λόγον ἐγίνετο εὐδοκία. Ὁ γὰρ ἄσπερος πρὸς ἐσπέραν ἐκεῖνῳ μόνος ἐπλήρου τὴν ἐπιτραπέζιον ἰδοῦν, καὶ τὸ ὕδωρ τὴν πόσιν, διὸ καὶ τὰ περὶ τοὺς λόγους ἐπλούτησεν· ψυχὴ γὰρ ἐθισθεῖσα λόγοις σχολάζειν καὶ προσερχαῖς, ὡς ἂν ἐν ἀμφοῖν τὸ τε νοερὸν διαλάμπει, καὶ τὸ ἐφ' ὅλκιον τοῦδε τοῦ σώματος καταδεσμούμενον καὶ πικρὸν, οὐκ εἴχερις ἔχει τὸ πρὸς τὰ πάθη εὐλόγησιν, ὅλη δὲ φέρεται πρὸς Θεόν, καὶ τῷ ἐκεῖνον κερυνόμενῳ ἔρωτι θείῳ ξυρόν ἐστιν, εἰς ἀκοὴν τῶν μαθημάτων ἀντεχομένη καλῶς.

6 Ἀλλ' εἴχε μὲν οὕτω γνώσεις ὁ γενναῖος· εἴχετο δὲ πλέον τῆς φερύσεως πρὸς τὸν Θεόν, οὐ μὴν ἀνεπηρέαστος αὐτῷ καὶ ὁ βίος μέχρι πολλοῦ, ἐπεὶ καὶ ταῖς μεγάλαις ψυχαῖς ἀπὸ πρώτης γραμμῆς ἐπιφύεται πως τὰ σκυθρωπά. Ἀμέλει καὶ πλῆθος μεγάλων βαρβάρων τὴν πατρίδα περικυκλώσαν, καὶ αὐτὴν ὑπ' ἐκτοῦς πικρασάμενοι, τῶν δεινῶν ἐν αὐτῇ οὐκ εἰργάζαντο; ποῖον δὲ Πιλάδῃ συμφορῶν τὰ ἐν αὐτῇ παρ' αὐτῶν οὐκ ἀπέκρυψαν. Οἱ μὲν γὰρ ἐν ἰδιόθεν ἀνηρῶντο, οἱ δὲ ἀθλίως τῶν κακίων ὑπέμενον στέρησιν, οἱ δὲ κατεδουλοῦντο καὶ εἰς ἀλλοτρίας ἐφέροντο, οἱ δὲ, ὅσοις ἄρα φιλόφρονες ἐπέβλεψεν ὁ Θεός, τὴν ἐνεγκάμενην ἀπολιπόντες, ψυχὴ τὴν σωτήριαν ἐπραγματεύσαντο· ἐν οἷς ἦσαν καὶ οἱ τοῦ Μακαρίου τοῦτου γεννήτορες, οἱ τὸν παῖδα προσλαβόντες, πρὸς τὴν τοῦ Πέλοπος ἔτρεχον, ξένοι πατρίδος, ξένοι γαμμάτων, καὶ ἐταίρας, καὶ συγγενίας. Οὐ μὴν οὗτος ὁ μέγας μετὰ τούτων τὴν Πελοπόννησον ἐστερέεν, οὐδ' ἡγάπα, ξένους f

plissimis
parentibus
natus.d
magnam puer
maturitatem
præ se tulit,et temperan-
tissime vixit,devastantibus
patriam
barbaris,

e

cum parenti-
bus fugit in
Peloponne-
sum,

f

AUCT. JO.
DIACONO
EX MS.
VATICAN.inde Thes-
salonicam
abit :ibique mona-
chus factusg
h

i

silentium
religiose
servat :

k

m

summum
humani caput :excellit dono
lacrymarum,n
humilitatecontinentia
o

p

q

πατρίδους γενόμενος, μη τὴν ἀνὰ πόλιν ζητῆσαι διὰ τῆς ἀληθοῦς ξενιτείας, καὶ τὸν Θεὸν εὑρεῖν διὰ τῆς ἀκριβεστέρας πολιτείας καὶ καταστάσεως. Διὸ καὶ τὸν ἱούλον μήπω σέβων γλυαζόντων, ἀποστέρει τὴν Πέλοπον, καὶ πρὸς τὴν πόλιν Μακεδονίαν ὑπερκείμενον πόλιν ἀπαίρει Θεσσαλονίκην ἵνα μὴ τῇ σῆσει τῶν γεννητῶν δεσμούμενος, οὐκ ἔχῃ εὐπειθίς, διὰ τῆς παντελοῦς ἐργασίας, πρὸς τὸν ἀληθῆ ἐραστὴν ἀναπετάσθαι, καὶ ὅλην φέρεσθαι τῇ περὶ. Καὶ ὅτι τοιοῦτος ἦν τῇ γενναίᾳ σκοπός, καὶ πρὸς τοῦτο μόνον ἔβραχ' ἀναγκήσας, ἐδήλωσεν ἡ τοῦ πράγματος ἐκδοσις.

7 Ἄμα τε γὰρ τὴν Θεσσαλονίκην κατέλαβε, καὶ εὐθέως ἐπέδωκεν αὐτὸν ἀνδρὶ τινι τῶν ἄγων ἐργαστῶν καὶ ὁσίων, ὃς διὰ τὸ τῆς αἰτίας περιὸν τὴν φροντίδα τῶν ἀδελφῶν, οὐ κατὰ τὸ ἱερὸν φροντιστήριον τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡσκανύει, ὃς οὐ διώξας ἀλλὰ πνευματικῶς διαγογγίζει, ἡ ἀνεδέξατο τοῦ Λατῶντος νῦν, ἐκ τοῦ γεννημένου θανάτου, τὸ φροντιστήριον ὁμοῦλεται. Καὶ ἐν τούτῳ ὁ Μέγας οὗτος τὰ τῶν μοναχῶν ἐνδοξὸς ὁ καὶ ἀπὸ ποικίλης τριχὸς ἅπαν σαρκικὸν ἀποδυτάμενος θέλησεν, ποῖον μὲν τῶν ἀρετῶν οὐ κατήρθησε; ποῖον δὲ εἶδος ἀσκήσεως ἐπεβαλλόντως οὐκ ἐξήσκησας; ὡς εἶναι τοῖς ἁγίοις παραδείγμα, καὶ τοῖς ἡλίκων βουλομένοις ἀκριβεῖς πάσης ἀρχέτυπον. Ληστεία γὰρ ἐπενοήθη τούτῳ κακῇ, ἵνα καὶ τὸν δεσμὸν κατέγῃ, ἰ καὶ διαλευκάνῃ τὸ σπουδαζόμενον ἀγρυπνία μικροῦ δεῖν καὶ ἀπιστομένη τοῖς λογιζομένοις τῆς σαρκὸς τὴν γυνάστιαν γλώσσας κατὰσχεσις ἢ καὶ εἰς τὸ [μὴ] πολυπραγμαίνειν τὰ ἀλλότρια (τούτῳ γὰρ αὐτῷ ἀπὸ παιδὸς μεμελέτητο) k ἀλλ' ὥστε μὴ ἐξηκουέσθαι τὴν φωνὴν τοῖς μὴ ἀκριβοῦς πρὸς ἐκείνου προερχοῦσιν ὁ φιλοσοφίας ἐστὶν ἀρχή, μάλλον δὲ φιλοσοφίας τὸ τελευτῶντος εἰς γὰρ ἀρχὴν σοφίας φέδον Θεῷ μεμαθήκαμεν, Θεῷ δὲ φέδον ἐντολῶν ἐπάγεται πλήρωσιν, κρατίστη δὲ τῶν ἐντολῶν τὸ τιθεῖν θύραν τῷ στόματι, ἵνα μὴ τὸ νοῦς ἀλόγως βεμδαζέται, μὴ τὸ λόγος θηραυλίσας ἐξώθεν ἀπὸ τῆς εἰς πολυλογίαν μετακινήσῃ τῆς ἑσπέριας τῶν ἐραστῶν, εἰδὼν ὅρα κατὰ τῆς θεῆς Δαβὶδ ὡς ἡ φυλακὴ τῶν ὁδῶν τοῦ Θεοῦ τῷ ἀναμνηστικῷ τῆς γλώττης κατενοθεύεται τε καὶ πλατύνεται ἵνα κατορθώσας ὁ Μέγας, τὰς ἄλλας εἶχε τῶν ἀρετῶν ἐπεπομένους m αὐτῷ. Ὡς δὲ περὶ τὴν στρωμνὴν, ἡμελημένον κομιδῇ καὶ λιτόν, τίς οὕτως ἐστὶν αὐτῶς περὶ τὰ καλὰ, ὃς μὴ τὸ θάύμαξ τε καὶ ἐξεπλάγη, καὶ τὸ πρὸς πόνους ἀντήκτον ἐμεγαλύνει. "Εὐδοκία γὰρ ἐκείνῳ ψαλὸν ἡ στρωμνὴ, ἐν ᾗ τὸ ἀσθενὲς τῆς φύσεως διηλέγγετο, καὶ λίγος τὸ παθεινὸν προσκεσφάλαιον ὑπὸς ὁ πάντηδραχότατος, καὶ κατὰ τὴν ἀνολογίαν τῆς ἐδωδῆς, ἐν ᾗ πολλὰ καὶ μυστηρίων παραρμυμώσεαι τῇ πανάγκῃ τούτῳ νοὶ διερχόμενον.

9 Ἄλλος μὲν οὖν τὸ καταρτέον ἐν ὁρθολογῇ θυμαζέτω κρονονδὸν δάκρυον, καὶ τὰς πάντα λόγον ὑπερβαίνουσας γυνυκλίσας, ὡς εἰς λίθου φύσιν κατεσκληκέναι τὰ γόνυ τὰς ἀλλεπολλύλοις πρὸς Θεὸν ἀδολεσχίαις, καὶ ταῖς παννύχιοις κινήσει τε καὶ στάσει, τὰς τε ψυλῶσεις τῶν βλεφαρίδων μετὰ κοιλότητος, ἐκ τῆς ἀπείρου τῶν δακρύων n ὁμοδοκλήσεως. Ἄλλος δὲ τὸ ὑπερβάλλον τῆς ταπεινώσεως, ὅπως καὶ τοῖς ταπεινότεροις μέχρις ἐδάφους τὴν σεβασμίαν κάραν ὑπεκρίνει καὶ πᾶσιν ἐπίσας τὰ τῆς ἀγάπης ἐτήρησε, μηδεμίαν ποιούμενος διαστολὴν, διὰ τὴν πρὸς πάντας, ἀμετάπτωτον ἐνωσιν. Ἄλλος τὸ ἐγκρατὲς, καὶ τὸ τῆς διανοίας Ὁ ἀνέμβατον. τῷ νόμῳ γὰρ τοῦ νόος ἀντιστρατευόμενον βλέπων τὸν νόμον τῆς σαρκὸς, ὁ φησιν ὁ μέγας Ἀπόστολος, ὅλος τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ ἀνεπέρωτο, ἵνα μὴ σχοίη παρείσθυσιν ὁ, κατὰ τὸν μέγαν τῆς ἀληθείας ἀγωνιστὴν Ἰωῶδ, p παρ' ὁμοπλήθους γαστρός ἐνιζάνων ὄφεις, καὶ τὰ περιεφρία πάθῃ ἀνακινῶν τοῖς βεμδαζομένοις περὶ τὴν ἐξώθεν αἰσθησιν.

10 Ἄλλος τὸ ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις ἀνένδοτον τε καὶ σύντονον ῥητορεῖσθαι, καὶ θειάζεω τὸν γενναῖον ἀγωνιστὴν q καὶ ὁ μὲν τὸ ἀρίμκτον ἐκείνου περὶ τοῖς λόγοις μεγαλυνέτω... ὅπως ὡς μέλισσα τοὺς λίμῶνας τῶν γραφῶν περιπτάμενος, καὶ τὰ κάλλιστα τῶν ἀνθέων εὐκρινῶς ἐκλεγόμενος, πᾶν εἶδος ἀρετῆς ἐν αὐτῷ ἐκεράσαστο· σωφροσύνης μὲν εἶδος καὶ ἀρείας ἔχων τὸν σώφρονα

Ἰωσήφ, οὐ τὸ πρὸς τὰ πάθῃ ἀνένδοτον ἀπορμιμώμενος τέθηκεν· οὐ πρὸς Αἰγυπτίαν ἀπομαχόμενος, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἀμαρτίαν, ὡς ὁ θεὸς διατάσσεται Ἀπόστολος, μέγας αἵματος ἀντικαθιστάμενος· οὐ γὰρ ἱμάτιον ἀποδυόμενος, ἵνα φύγῃ χεῖρας σοβάδος ἐφελκόμενος εἰς ἀσπῆ· ἀλλὰ σάρκα πάσαν διὰ τῆς ἐργασίας νεκρῶν, ἵνα καὶ μικρὰς εἰσβολὰς ἀποδοῇ τοῦ δι' αἰσθήσεων παρακλίπτουτος. Ἰωσήφ δὲ τὸ ἀπλαστον καὶ ἀκέραιον, r οὐ κλέπτων εὐλογίας πατρὸς δι' ὑποθήκης μητρὸς, οὐ δὲ ἀποτρέγων Ἰσαὺ τὸν μεμισκόμενον καὶ πρὸ γενέσεως· ἀλλὰ διὰ τῆς αὐτὸν ἵστασιν ὡς ἀνταρκαχόμενος ἐκκλησίας Θεοῦ τὰ πρωτοτύπια τῆς εὐλογίας Ἰσάκ, ὡς εὐλογῶν Θεὸν διὰ τῆς ἐμμελοῦς ὑμνήσεως, ἣν αὐτὸς τοῖς πρωτοτύποις τῶν ἐν οὐρανοῖς ἐργαζομένων εἰρδύρως ἄγων ἀνέθηκε, περηνήσας τὸν παντὸν καὶ ἀποτρέγων πόρρωθεν ἐξ αὐτοῦ, ἵνα τῇ ἀρεμδασίῳ νοὶ Θεοῦ ὑμνῶν, καὶ τούτῳ ἐνὶ τῷ κατὰ τὴν ἀδιάκριτον κίνησιν. Ἀδραχμὴ τὸ μεταδατικόν, καὶ πρὸς ὑπακοὴν Χριστοῦ ἐτοιμώτον, ὅτι ἐκ Χαλδαίων ἀπαίρων, καὶ τὴν Παλαιστίνην ἐργαζόμενος δικτασιν, ἀλλὰ σῆσειν γυνέον δευτέραν Θεοῦ λογιζόμενος, καὶ διὰ τοῦτο τὰ περιπέζια πάντα θέμενος ὡς οὐδὲν, τὸν μονότροπον βίον ἐπ' ἀλλοτρίᾳ προέκρινε.

11 Καὶ τί δὲ τοῦ κατέκαστον ἐξέταξεν, καὶ παραβάλλειν τούτῳ, κατὰ τῆς μυστικώτερον λόγον τῆς ἀνυψώσεως; οὐδὲν ἐστὶν ἐπακινούμενον τῇ γραφῇ ὁ μὴ τούτῳ κατορθοῦτο. Οὐδεὶς ἐν παλαιαῖς ἱστορίαις ὑμνῶμενος, ὃν οὐκ ἐκείνος ἐξέταξε. Καὶ ἵνα συνέλῃ τὸ πᾶν, σύμφορὰ τις ἦν ἀρετῶν ὁ ἐκείνου βίος, καὶ οὐ μινκτὸν πρὸς ἀκρίβειαν s ἀποτύπωμα τοῖς βουλομένοις, καὶ οὐ οὐ γὰρ τῶν ἐκείνου ἀπορμιμώσασθαι· ὅτι καὶ τῇ Προσεστώτῃ τῆς μονῆς τῆς πολλῆς σκληραγωγίας ἐπιτιμῶτο, παθηκτόν ὡς λέγουσι τὴν νύκτα, οὐ σωματοκτόνον, διὰ τὴν τῆς φύσεως οὐκείωσιν. Ἀμείλει καὶ πάντα τρόπον ὑπὸ καὶ μαθηκῶς, καὶ κατὰ μὴδὲν ἀντ' ἐλθὲν τοῖς αὐτῷ ἐναγροῦσιν εἰς ταπεινώσιν, τὸ προστεταγμένον ἐποῖει, καὶ τῶν προκειμένων ἐφάπτετο, πάντα εἰς ὁδὸν Θεοῦ καὶ συλλογιστόμενος καὶ ποιῶν. Ὁ καὶ αὐτὸς ὁ Προσεστώτης, ἐργασίας καὶ πάσης ἀνθρωπίνης ἐννοίας ἀνὰ τὴν μέγαν καταλαβὼν, ἐπείτα μάλλον πρὸς τὴν ὁρμὴν τοῦ καλοῦ καὶ τῆς καλλίστης ὁρξέμενος ὡς καὶ ποτε συνηγμένοις τοῖς ἀδελφοῖς ἐν αὐτῷ, τούτῳ δὲ μόνον τοῦ Μεγάλου ἀπόντος, προφητικώτατα ἐξεπαῖν, ὡς οὗτος ὁ μέγας Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἐστὶν ἀληθὴς μαθητής, καὶ τῶν αὐτοῦ θελημάτων ἐκπληπώτης, καὶ ἐν αὐτῷ καταμένει Πνεῦμα ἅγιον, ὁ καὶ λαλήσει διὰ τοῦ στόματος μελωδύματα, πάντα περιγούνηται τὰ πέρατα.

12 Ἄλλ' οὕτω μὲν οὖν εἶχεν ἐκείνος ὁ θεὸς αὐτῷ, καὶ οὕτω μὲν τις σύγκρισις ἦν ἀρετῶν, ἐξ ὧν καὶ βιβλίον τὸ νοερὸν τῆς ψυχῆς ἀπειργάσαστο, κατὰ τοῖς εἰρηναῖς τῶν κληρῶν ἅπαν εἶδος μαθημάτων ἀπομακρύνοντας. Ψυχὴ γὰρ ἐκ πρώτης τῆς ἀρχῆς ἐνοικῶν σφύρα Θεοῦ, τὰ ἐκείνου καὶ μελετᾷ καὶ φαντάζεται, ἀπὸ τῆς ἐνοδολεσχίας τοῖς αὐτοῦ δικαίωμασιν· ἐπεὶ καὶ ἄλλως τὸ φρονεῖν τῆς ψυχῆς, ἐργασίας καὶ νύκτα, καὶ ἀγρυπνία σφύρα ἀσφαλῶς, ἀνεπίδαστον παντάπασιν ἦν τοῖς ἐξώθεν βεμδαξομένοις, ταῦτα τοι καὶ θαῦμα ἦν Ἰωσήφ τοῖς ὁρῶσιν αὐτόν. Καὶ παν μὲν ἄλλο ἡμέλει τὸ παραδείγμα· πρὸς ἄλλο δὲ τι οὐδὲν ἀπέδλεπεν ἀποτύπωμα, ἀλλ' ἡ πρὸς μόνον τὸν Ἰωσήφ· οὗτος γὰρ καὶ ὁρῶμενος, εὐκρινὴ ὁρῶτο τῆς ἀρετῆς, καὶ λαλῶν γλυκυτέρων μέλιτος ἡτοῖε φωνήν, καὶ ταῖς αὐτοῦ παραινέσεσιν ἅπαν βιβλίον ἡμέλιτο. Ἐπεὶ τί μὴ παρ' ἐκείνῳ ἰδοῦ; εἰ σφηνίζεν ἐδεῖ βάθος γρῶσθων, τῇ ἡδεῖ τοῦ ρυθμοῦ τὰς μυθεσμένους σειρήνας ἀπέκρυπτεν· ἂν ἡθικὸν προέτεινε λόγον, ἄρα τῇ λόγῳ καὶ τὸ πάθος κατέστειλε, χάριτες ἦσαν τῇ ἐκείνῳ ὑποκαθήμεναι στόματι· ἔστησαν πρώτως αἱ κρίναι βέρυσαι νύκτα, ἡ το ἐκείνου στόμα πελαγίζων τὰ δούματα.

13 Τοιοῦτος ὦν καὶ τοσοῦτος καταλαμπόμενος χαρίσματος, οὐκ ἐπιτιμῶ τῇ βαθμῇ τῆς ἐξωσύνης, οὐ μετὰ δύναιε τὴν ἀξίαν τοῦ πνεύματος, οὐ γὰρ ὑποκλίνεται τῇ γούνῃ τὴν Θεῷ πλησιάζουσιν· ἀλλὰ δύναιε μὲν ὑπὸ τοῦ θαύματος βίᾳ καὶ ἄκων, καὶ ὑπὸ πάσης παρακλήσεως ἀδελφότητος, εἰ δὲ τὴν δέησιν προστάμενος, ἦν ὁ τῆς

comparandus
Iosepho,Jacobo,
r

Abrahamo,

omnium de-
cora imitatur.

s

Abbatis de
eo prophetiaaltis omnibus
bono exempto
praelucet.

CAP. II.

Presbyter
ordinatus

πύλῳς

πόλως ἐποιεῖτο Ἐπίσκοπος, χειροτονεῖται Πρεσβύτερος. Καί ἴν' ἰδεῖν τότε τὸ μὴ ἐπιτελούμενον ἐπίτασιν εἶδος τῆς ἀρετῆς, ὅσον ἐπ' ἤγειτο ὁ Ἰωσήφ, ἐκτείνουμένου τε καὶ ἐφαπλούμενου, καὶ φιλονεικοῦν μετὰ σαρκὸς τῇ οὐρανίῳ χάριτι ἐγκατοικῆσαι τὸν γενναϊότατον. Τότε γὰρ δάκρυον αὐτοῦ ἀειρρῦτως ῥέον, τὰς ἀμάρας ἐριμείτω τῶν πητνῶν τότε γόνυ παυνύχως, ὡς ὁ λόγος ψάσας ἐδύλωσεν, ἐπιελινόμενον, εἰς λίθον φύσιν μεταπεπνύεται καὶ τὸ στέφυον πικρὰ τῇ λίθῳ κρούμενον, τετύλωται τὰ ἄλλα καὶ συγκαλῶσεν καὶ τοῖς περὶ τὸν θώρακα μύσας, οἷα εἶα τὴν ψυχὴν ἀποτελεῖσθαι ἀπαρεμπόδιτον· οὕτως ὁ Μέγας εἶχεν ἐρασμίως πρὸς ἀρετὴν, τοσοῦτον οὐκ ἐμέλκεν αὐτῇ ποτε τῆς σαρκὸς, οὐ πικρὰ πᾶσιν αὐτῷ ἀπολέλυται καὶ οὐκ ἴν' πρὸς Θεὸν ἀφορῶν, δι' οὗ ἐπ' ἔλπει λυθῆναι μὲν τοῦ δεσμοῦ κατὰ Παύλον, συνάπτεσθαι δὲ τῇ ἐρωμένῃ καὶ ἐραστῇ.

14. Ὅθεν καὶ Θεοῦ τοιοῦτον ἀμειβομένου καὶ τοῖς ἐνταῦθα καλοῖς (καλὸν δὲ ἄρα καὶ καλῶν κάλλιστον τὸ εὐρίσκειν τὸν ἀρετίνοντα ὁμοῖον, καὶ τῇ προήσει συνεπυξάνειν τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς) ἐπιδομῇ τῇ Θεσσαλονικίῳ, ἡ [οὕτω δοῦσαν αὐτῇ, ὁ πολὺ ἐκ τῶν βίου καὶ τοῖς θορύβοις περιβόητος, τὸ Δεκαπολίτιον περιλάλημα, μάλιστα δὲ πᾶσιν τῶν πύλων ἐγκαλλώπισμα. ὁ θεὸς Γρηγόριος δὲ ἐπεὶ παρεβόησε τῇ μουσῇ] ἐν ἡ [γενναῖος αγωνιστής] τὰ κατὰ τὸν αἰσθητὸν ἐγθρόν ἐπέτελει ἀνδραγαθήματα ὁ μέγας ψαμί Ἰωσήφ, ἰδὼν ἴδως βεβηκὼς, καὶ ψυχῇς ἐπειροῖς κατὰστροφῇ, ἐκ τῆς ἐπιψυχομένης τῇ προσώτῃ χάριτι βίαις καὶ ἡραυότατος (ταχέαι γὰρ αὐτῇ ψυχῇ τῶν Ἀγίων πρὸς τὸ θηράσαι τὰ τῶν ἡραζέλων αὐτοῖς καταστήματα) οὐκ εὐνοῦται τούτῳ καὶ συνάπτεται σωματοκτῆς ἄρα καὶ νεκρῆς, καὶ οὐκ ἐθέλει τούτου χωρίζεσθαι· φύσει γὰρ οὐκ εὐνοῦται τῷ ὁμοίῳ τὸ ὁμοῖον. Ἀλλ' ἐκάλει τὸ πρᾶγμα, καὶ ἐμέλλεν ὁ θεὸς Γρηγόριος τὴν Θεσσαλονικίαν καταλιπεῖν ἀνεβλάβετο δὲ τὸν δρόμον, τῇ πρὸς τὸν θεὸν Ἰωσήφ ἀνακαμπόμενος, ὡς ὅν τις εἰποι σταυρῇ. Διὸ δεικνύει ἀνάγκη ἐπιδομῆσαι θέλων πρὸς τὴν μεγάλην τὴν πύλιν, οὐ φέρων δ' οὐδ' ἐπολύτῳ τὴν τοῦ ἡραζέλου διακοπὴν, προσεβόησε τῇ Προσεστώτῃ τῆς μουσῆς, καὶ πάντα καλῶν κινήσας, λόγους τε μυρίους παρκαλητικῶς ποικιλάμενος, λαμβάνει τὸν Ἰωσήφ συνσπόδον· ἔμαθε γὰρ ὡς τέως ὑπέκεινεν τῇ Γρηγορίῳ, διὰ τοῦ υπερβόλλον τῆς ἀρετῆς.

15. Καὶ δὴ τῇ Βασιλίδι παραδελλόντες τῶν πύλων, ἐν τῇ τῶν καλλινίκων Μαρτύρων Σεργίου καὶ Βάκχου κατὰ τὴν παροιμίαν πρὸς βραχὺ ἐποιέσαντο. Καὶ ἴν' ἰδεῖν τὸν ἱερόν Ἰωσήφ ὡς ἄρτι τῆς ἀπετῆς ἵγμενον, πᾶσαν μὲν ὑπακοὴν τρυοῦντα τῇ Γρηγορίῳ, πᾶν δὲ εἶδος τῆς ἀσκήσεως ἐξ ἀπαρχῆς μετεργόμενον· Ἀμὲν γὰρ κατορθώκει ὡς οὐδὲν ἐλογίζετο, πρὸς δὲ τὰ ἐμπροσθεν ἐπειτείνετο, καὶ ὅρα ἐπιεδοκίμων καὶ τὰ πρῶτως κατορθοῦντα τῇ πρὸς ἐκεῖνον ἀκριβεστάτῃ διαμνησέσει, τὸν μέγαν λέγω Γρηγόριον, ὡς ἄρτι τῆς καλῆς ἀκροέσεως ἀσκήσεως ἀπαρχόμενος, νεαλὴς ἐχώρει πρὸς τοῖς ἀγῶνας καὶ τὸν τῶν ἀσωμάτων ἀπεμμεῖτο βίον ἐν σώματι, χαίρειν μὲν πᾶσιν αἰσθητοῖς, τῷ χοράτῳ δὲ κάλει ἐκδυνάμενος. Καὶ ὁρῶν μὲν εἶχε τὸν οὐρανόν, αὐτὴ δὲ πᾶσας γλυνκείας στρωμνῆς τὸ συντοπὸν ἐκεῖνον καὶ ψίλον ἔδωκε, εἰ ποτε ἄρα διαναπαύειν ἐμέλλε τὸ σύνεργον ἐκεῖνον πρὸς ἀρετὴν· οὕτω γὰρ ἑώρα διέχεν καὶ τὸν θεὸν Γρηγόριον, καὶ κατοπερὸν εἶχε τὸν ἐκεῖνον βίον· καὶ πρὸς ἐκεῖνον αὐτὸν ἀπευθύνων, καθεκάστη ἀναβόαις ἐν τῇ καρδίᾳ ἐτίθετο.

16. Οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ, καὶ οἷα τὰ τοῦ Θεοῦ κρίματα, Λέων ὁ θηριώτης, ὁ ἐκ τῆς Ἰσχυρίας, τῆς βασιλείας τῶν σκίπτρων ἐπιλαβόμενος, κυρὰ μὲν ὄλυν τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ταῖς παναγίαις εἰκόσι πάλαι προσωγθῆναι, πύλεμον κατ' αὐτῶν τῶν πόποτε γεγενημένων ἐκίνησε τὸν σφοδρότατον· τὰ δὲ τῶν φιλογραίστων στίγχι, μὴ πεπεισμένα τῇ ἐκεῖνον θελήματι, ἄλλως ἀλλοιοῦθι διεσκαρπίζοντο. Διὸ καὶ οἱ μὲν τὸν Βόσπορον κατελάμβανον, οἱ δὲ ἐν τῇ Σικελίᾳ ἀπέπλεον, ἄλλοι δὲ τὰς κορυφὰς τῶν ὄρεων καταλαμβάνοντες τοῦ δεινοῦ μονοῦ τὰς συνώδεις ὁρμάς ἀπεδίδρασκον. Ἀλλ' οὐχ ὁ γενναῖος

ἀγωνιστὴς καὶ τῶν ἱερῶν μορφωμάτων προσκυνητὴς οὕτως ἐποίησεν Γρηγόριος· ἀλλὰ τὸν θεὸν ἐνδεομένους τῆς πίστωσης θύρακα, περιέρχεται μὲν πανταγίαν τῆς πόλεως, κυρῶσιν ἐν ἀγῶσι, καὶ διδάσκων ἐν στενοπόσι, καὶ πρὸς τὴν ἐν ταῖς πλατείαις ἐπιδοκίμους, μὴ τῇ λαμπρότητι πειθεσθαι Βασιλεῖ, μὴ δὲ τοῖς ἐκεῖνον ληγῆμασι τὴν ἀκοὴν ἐνδοκίμους καὶ πρὸς μικροῦν. Καὶ ἴσαν οἱ ἐκεῖνον λόγῳ πρὸς τὰς τῶν εἰσεβῶν καρδίαις ἐνσταζόντες δρόσας ἐνδοκίμους καὶ ἴσχυα πνευματικῶν καὶ σωτήριον· ἡ καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐν τῇ μεγάλῃ τῶν πύλων ἀσκητῶν συνελθόντες, κατὰ τ' αὐτὸν προσάχονσι κοινὴν ἱκετηρίαν τῇ Γρηγορίῳ, τὸν γενναῖον ἐν λόγῳ, καὶ σταθιρὸν ἐν πύνοις, πρὸς τὸν πρεσβυτέρῳ Ρώμῃ ἐξοπιστεῖν, διασκαμνόντα τῇ Πάπᾳ καὶ τοῖς ἐκεῖσε τὰ νῦν συνέχοντα τὴν πύλιν θειοῦ, ὥστε τὴν ἐπικουρίαν γένεσθαι τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ. Ὅρῳ γὰρ ἔλεγον, ὡς Πάτερ, ὡς ἰλιχὴς ἐστὶ κακῶν τὰ ἡμέτερα, καὶ κινδυνεύει τὸ μέγα ποίμνιον τοῦ Χριστοῦ, διὰ τὸ μὴ εἶναι τὸν ἐνδοκίμους.

17. Δέχεται τὴν παρακλήσιν ὁ μέγας Γρηγόριος, καὶ ὡς μάλιστα αἰτῶντας οὐκ αἰτῆσαι, ἀπεκρίνεται τὸν λόγον ταχὺ καὶ τὸν θεὸν μετακαλεσάμενος Ἰωσήφ, Λέων, εἶπε, τέκνον, καίρος τοῦ τοῦ λόγου τὸ πολὺ ἐπιδοκίμους, καὶ τὸν πρὸς Θεὸν ἔρωτα πολυπλοκισάσαι ὡς ἐφικτόν. Ὁ δὲ μνηστὴρ αἰεὶ ὑποτάσσεται, κλίνει μὲν ἱρέμα τὴν κεφαλὴν, καὶ μὴ δὲ τὸν ἀσκαμνὸν μηδὲν τι παρκαλῶν, νηὶς τε ἐπέβαινε καὶ πρὸς τὸν Ρώμῃ ἀπέπλεον. Οἷα νῦν δὲ ἄρα καὶ Θεῷ βουλήτῳ, τῇ διὰ τῶν ἐναντίων πολλὰς οἰκονομοῦσι παραδόξα. Τί οὖν γίνεται, καὶ τί τελεῖται; Ληξὶ ἐπιστάσαι βαρβαρικῇ ἀνδρῶν πειρατῶν, ἄλλὰ τε πλοῖα συνεπισπῶνται, καὶ δὴ κακῶν, ὁ τὸν μέγαν ἔφερεν Ἰωσήφ. Ἦγετο οὖν αἰγμάλῳ εἰς τὴν Κρήτην· ἔνθα γενόμενος ἐντίττει μὲν τῇ εἰρητῇ αὐτοῖς βαρβαρίαις δεσμούμενος, τοσοῦτον δὲ τοῖς δεσμοῖς ἐνιγλάλλετο, ὅσον καὶ τοῖς ἄλλοις δεσμῶσις ἐποιεῖτο παρακλήσιν ἰδέως ἐρεῖν τὰ ἐπίπτον, καὶ μὴ δυσχεραίνειν τοῖς ἀγῶσι.

18. Ἦδεν γὰρ εἰσι τὰ διὰ Χριστοῦ δεσμῶ, καὶ εἰ πρὸς καίρος αἰσθ. Εἰς γὰρ τὸ μὲν οὖν, ἔλεγε, τῇ Θεῷ, τὸν μέγαν Παῖλον παραδείγμα ἔχοντες, ὅς καὶ οἱ ὁρμίσκοις τοῖς κλοιῶσι ὠραῖζετο, καὶ ἔχαιεν οὐκ ἴσχυον ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος Χριστοῦ μαστιγῶνται· ἀλλὰ καὶ ὁ Παύλου Χριστὸς λοιδορούμενος οὐκ ἀντελιδώρουν, καὶ πάσχων οὐκ ἵπτεται, παρεδίδου δὲ τῇ κρίνουντι ἡ δικαίως, ὡς ἡ κορυφαία τῶν Ἀποστόλων ἀκρότης ὁ μέγας Πέτρος φασί. Ἀλλὰ δοκεῖ τισιν ἀγῶνι, διὰ τὸ πολὺ τῆς αἰσθησεως, τὰ τοῖς σώμασιν ἐπαχόμενα. Καὶ πῶς ἄλλως δυνατὸν τὸν Χριστοῦ ἄραι ζυγόν; εἰ μὴ τις διαιεῖται διὰ πᾶσιν τῶν ἱλικίων, ἀμέμπτως αὐτοῦ, καὶ δυνάμεων, πάντα γινόμενος ὡς ἐκεῖνος ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ τοῦτο Θεὸς ὢν, καὶ συνδρόμον ἔχων τῇ βουλήσει τὴν δύναμιν, καὶ δυνάμενος ἄλλως τὴν ἡμῶν τῶν ἀχαιρίστον πραγματεύεσθαι σωτηρίαν· ἀλλὰ τὸ ἐπίπουν ὑπογράφων τῆς ἀρετῆς, δι' ἧς τοῖς σωζομένοις αὐτὸν κελευμέναι πύλαι ἀνοίγνυνται, δι' ἧς ἐπὶ τὸν βίον, ὡς Θεὸς καὶ δεσπότης, τὴν σωτηρίαν πᾶσιν ὑπέδειξε. Λέων τοιγαροῦν ὑπὲρ τῆς θεανδρικῆς εἰκόνος Χριστοῦ τὰ τῆς αὐτοῦ ἀμώμου καὶ παναγίας προκινδυνεύει μνηστῆς, ὥστε μέγας αἵματος πρὸς τὸν κοσμοκράτορα τοῦ αἵματος τούτου ἀντικαθιστάμενος, χάριν εὐροῖμεν, ὡς τὰ ἱερὰ φασὶ λόγια, εἰς εὐκαίρον βυθίσαν. Τούτοις καὶ τοιούτοις ἄλλοις μυρίαις λόγοις τοῖς ὑπὲρ Χριστοῦ ἐγκεικλειόμενοις ὑπέλκε, δι' οὗς τάχα καὶ πρὸς ἄλλους στελλόμενος, τὴν ἐπὶ Κρήτην Θεοῦ ἀρήτῳ λόγῳ κατέλαβεν, ὥστε καὶ νῆσας πᾶσας καὶ ἡπειροὺς τὴν βίον γνοῖν τοῦ Μάκαρος, καὶ μετὰ τοῦ βίου καὶ τὸ υπερβόλλον τῆς γνώσεως, ὅ καὶ γέγονε, Πνεύματος ἀγίου αὐτῷ οἰακίζοντος.

19. Ἦνθα καὶ τὴν τῇ τῆς Ἐπισκοπῆς τετιμμένον βαθμὴν καταλαβὼν ἐν φρονεῖ, καὶ τι καὶ ἀνθρώπινον πάσχοντα, καὶ λογισμοῖς ἀλλεπαλλήλοις βλαπόμενον, καὶ μικροῦ θείου κινδυνεύοντα ὡς αὐτὸν τοῖς μισοῦσι Θεοῦ καὶ τὴν αὐτοῦ εἰκόνα ὑβρίζουσιν, ἀναλαμβάνει τοῖς λόγοις, ὑποστηρίζει τοῖς παραδείγμασι, καὶ ὑπεραποθνήσκειν ἑτοιμὸν ἀπειργάζετο Χριστοῦ τῆς εἰκόνος αὐτοῦ· καὶ ὁ τὸ ἀσθενὲς τῆς αὐτοῦ ψυχῆς ἐπιστάμενος, οὐκ

ARCT. JO.
DIACONO
EX MS.
VATICAN.
Gregorius
animat
orthodoxos

et ab iis
rogatus

Josepho
suadet Romam
ire.

his capitur et
in Cretam ab-
ducitur:

ubi concapti-
vus ad
constantiam
animat,

Christi
exemplo.

Episcopum
carceris
tudio va-
cillantem
corroborat,

S. Gregorio
Dccapolitæ
Thessaloni-
cam advecto
†

amicitia
jungitur

et eum comi-
tatus CP.

ibidem sub
eius discipli-
na vivit.

Icone Imp.
iconomachiam
renovante
* imo Armenios

AUCT. JO.
DIALOGO
EX MS
VATICAN.
aliumque ad
defectionem
primum

οὐκ εἶπεν αὐτὸν περιπαθεῖν ὑπὲρ τὴν δύναμιν, μετὰ
μικρὸν γὰρ πρὸς τὰ ἐκείθεν μεταστελλόμενος ὁ θεὸς Ἰω-
σήφ, τῷ μὲν Ἐπισκόπῳ τοιαύτη τις ἀγκυρὰ καιρῷ χειμῶ-
νος ἀλλεπαλλήλων λογισμῶν κυδυνεύοντι ἀναδείκνυσται
ἐτέρῳ δὲ ἰσχύει, καὶ διὰ τὸ μὴ εἶρεν τὰς ἐκ τοῦ πάσχειν
σῆμας συνθεμένῳ τὸ πάντῃς ἀργίτου οἰκονομίας διασπῆσαι
μυστήριον, ἐπὶ τε τὴν θεόσημον εἰκόνα καταπατήσαι
Χριστοῦ, ἀθρόον περιτυχεῖν, τί μὲν οὐκ εἶπε τὴν μολά-
τειν εἰδύτων καὶ ληθύναν ψυχῆς; ποῖα δὲ θάκρυα οὐκ
ἀνέκεν τῶν ὀφθαλμῶν; τὰς χειρὰς κατασπαζόμενος, καὶ
χειρὶ τῷ τραχήλῳ προσάπτων, ἵνα μετακινήσῃ τοῦτον
τὴν δευγμένον, καὶ πείσῃ διὰ Χριστὸν προέσθαι καὶ τὴν
ζωὴν, ὃ δὴ καὶ τετέλεκε, καὶ οὕτως ἐγὼ δικηγόμαί.

facit genitose
moriyrium
pati;

20 Ἐσπερά μὲν ἦν ὅτε τῷ ἀνθρώπῳ τὰς θαυμασίας
παρανέσεις ἐν τῇ καρδίᾳ καρέετο, ἅμα δὲ πρὶν σπείρου
βαρβαρικῇ πρὸς τὴν φρουρὰν παραγέγονε, ῥινολαϊδίδας ἐπα-
γομένη καὶ πιεστήρια, καὶ συνκρῶτα τὸν ἀνθρώπον, εἰ μὴ
τῆς γνώμης ὄφεικεν, εἰ μὴ ἡλλοιόθη κατὰ τι, ἀλλὰ τοῖς
πρὸ μικροῦ κινήσειν ὀλιγῶς ἐμένει καὶ ἀπνοεῖται
Χριστοῦ. Καί τις, οὐδὲν ὑποστελλόμενος οὐδ' ἐνδοξάζας,
ἀλλὰ διαρρήξας τὸν χιτῶνα καὶ γυμνωθεὶς, "Εταίρος ἐγὼ
εἰμι, ἔλεγεν, εἰ οἷόν τε ἄρα, μυριάκις ὑπὲρ τοῦ μεγάλου
Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἀποθανεῖν. Ταῦτα εἰπὼν καὶ μηδὲ τι
πλέον προσθεῖς, χερσὶ θαμίῳ ἐκτύπον εἰσώθει· ὃ δὲ (οὕτω
προσταγὴν ὑπὸ τοῦ ἐκείσε τὴν ἀρχὴν περιέπουτος) αναρ-
τᾶται τῷ ἔθλῳ, καὶ ἅπαν τὸ σῶμα καταβελῆς γίνεται·
"Ἐνθεν τοι καὶ ὀφθαλμοὶ διερρύησαν, καὶ ἔγκαστα ὡς ὕδωρ
Δαυιτικῶς εἰπεῖν ἐξεκένυτο, καὶ πᾶσα ἡ ἐνδον ἐθριαμ-
θεύθη διαπλάσις· ἡ ψυχὴ δὲ τῇ γενναίῳ ἐκείνῳ καὶ ἐπὶ κα-
τείχετο, καὶ γλῶσσα, κεκμηκυῖα τοῖς πόντοις καὶ ταῖς
ὑπερβαλλούσαις ὀδύναϊς, τὸν Χριστὸν ἀνεκέρυττεν. "Οὐ
οὕτως ὄραν, καὶ ἀθλίως ἔχοντα ὡς ἐκείνοις ἐδόκει, οἱ
ἀλιτήριοι μὴ ἀνεγόμενοι δῆμιοι, παντοίως προσπατα-
λεύουσι, καὶ λίθον ἄραντες πέμμεγα ἐπαφίᾳσι τῇ κεφαλῇ·
ἡ δὲ διαρρήγνυται ἄρα κατὰ μικρὰ, καὶ ἡ βίαία ψυχὴ
ἐκείνη πρὸς Θεὸν ἐκδομῇ.

et alitis multis
prodest

X

21 Ταῦτα τὰ πάρεργα γέγονε τῷ ὑπερμάχῳ Χριστοῦ
Ἰωσήφ· οὗτος ἐν Ἡρῇ τῷ γενναίῳ διάδρομος· τοιοῦ-
τον τὸ καλλιεργητὴν ὁ αἰγμάλωτος τῷ οὕτως οἰκονομοῦντι
τὰ κατ' αὐτὸν Θεῷ ἀφιέρωσεν. Ὑπέρευγε τῆς γνώμης,
ὑπέρευγε τῆς φιλοκάλου ψυχῆς, ὅτι καὶ ἐν ὑπερρίχῃ
καὶ ἐν φρουρᾷ ἀσκήτων εἶχε τὴν γλῶσσαν, μετὰ παρρη-
σίας ἀνακινύτουσαν τὴν εὐσεβείαν. Ἐστενοχωρεῖτο ταῖς
θλίψεσι, καὶ Θεῷ προσήγαγε Μάρτυρας· ἐδαρύνετο τοῖς δεσ-
μοῖς, καὶ πολλοὺς ἐλυτροῦτο τῶν τοῦ πάλαμναίου χειρῶν.

CAP. III

In nocte
Natalis
Dominici

Y

22 Ἀλλ' ἵνα καὶ ἡ αὐτοῦ πάλιν πρὸς τὴν Βασιλεύου-
σαν ἐπαναξέυξαι, ἢ οὐκ ἔτι πάλιν ὅτε τὴν τῶν γεννηθῆναι
τοῦ Χριστοῦ ἡμέραν ἡ Ἐκκλησία κλισται τελεῖν· ὃ δὲ καὶ
ἔθλῳ τὸν πόδα ἐκπιεζόμενος, καὶ τοῖς κλιμαῖς τὸν τράχη-
λον κατακαμπτόμενος, παννύχιον ἐπιτελεῖ τὴν ὑμνωδίαν,
καὶ τῷ δι' ἡμᾶς ὑπὲρ λόγου κατ' ἡμᾶς ὀφθέντι Χριστῷ
παρετίνατο, ὃ μέχρι καὶ ἀλεκτρονίων ὥδων. Καὶ δὴ
ἐφίσταται τις ὑπὲρ αἰθρόων, πολὺς τὴν τρίχα, ἱεροπρεπῆς
τὴν ἐσθήτα, αἰγλαίζομένῳ τῷ προσώπῳ χάριν ἐπιφερό-
μενος, καὶ πρὸς αὐτὸν ἀρτιχρῆσιν, Ἐν Μύρων τῆς Ἀνίας
ἀπάρας, πρὸς σὲ καὶ τὴν σὴν ἀγάπην ἀπύνητα, Θεοῦ
δὲ ὃν ἐναθλῆς ἀπέρω τάχει μὲν κατεπαίροντος· καὶ δὴ
σὺ τὰ θυμῇ λέγω ἀγγελιτῆρις, ὡς ὁ μὲν τὴν Ἐκκλησίαν
κυκλῶν καὶ κατασπαράττειν ἐπιχειρῶν τὰ πρόδικτα τοῦ
Χριστοῦ, παραλυθεὶς τῆς ἀρχῆς, τοῖς ἐκείθεν δικαιοτη-
ρίοις ὡς ἐναγῆς εἰς ἡμέραν ἀποκαλύψας, ὡς φησι Παῦ-
λος, ἀποτετήρηται· σὲ δὲ χρεῖον τὴν Βασιλίδεα καταλα-
βεῖν, ὡς ἂν ἐπιστρίβῃς πολλοὺς τῇ δεδομένη σοι παρὰ
τοῦ Πνεύματος χάριτι. Πλὴν ἀλλὰ λαβὼν τὴν κεφαλίδεα
ταύτην, κατάρχαγε (Ἐνδοκί φάρ παρακατέχειν τῇ δεξιᾷ
βραχὺ τι βίβλου ἀπότμημα) ὃ δὲ ἐκδύνητο μὲν τῇ γραφῇ,
καί, "Ὡς ἰδέα, ἔλεγε, τῷ νοσημένῳ λάργγι τῆς ψυχῆς τὰ
γεγραμμένα ταυτί. Ἰῆγε δὲ ἡ γραφὴ κατὰ λέξιν οὕτως,
"Τάχυνον ὡς οἰκίρμων, καὶ σπείσον ὡς ἐλεῖμων εἰς τὴν
βοήθειαν ἡμῶν, ὅτι δύνασαι βουλόμενος. Καὶ ὡς ταῦτα
ψάλλειν ἐμμελῶς ἄγαν καὶ λιγυρῶς ἐκτελεύσῃ, παρὰ τοῦ
θεῖου ἀνδρὸς ἐκείνου, ὅρα μὲν ἐκτύπον τῆς ποδοκλάκης ἀπο-
λυθέντα, τοὺς δ' ἐν τῷ τραχήλῳ κλοιούς κειμένους ἐν τοῖς

a S. Nicolao
discit tyranni
mortem,

et vineulis
exolutus
sistitur CP.

ποσὶ καὶ, Παρομάσσει μοι, ἔκονε παρ' αὐτοῦ καὶ ὁ
τοῦ θαύματος! ὡς τῆς ταχείας ἐπικουρίας! ὡς τῶν ἀνεκλα-
λῆτων καὶ παρακλήτων τεραστίων Θεῶν! ἀσφατῶς ὥρατο
τὴν ἀναστῆ διατέμνων αἴρα, καὶ ὑπνέμιος ὥσπερ πρὸς
τὴν μεγάλαν τῶν πύλων ἀπαντῶν, τοιοῦτοι οἶδε Θεὸν
τοῖς πτεροῖς διεξιῶσθαι, τοὺς τὴν ἐκτύπον θαρδίαν πρὸς
ἐκείνου ἀναπτερόσαντας.

23 Ἀλλὰ γὰρ τὸ μὲν θαῦμα πρὸς ὑμνωδίαν ἐκίνει
τοῦ τὸν Θεοῦ, τὸ δὲ συμβᾶν πρὸς ὀδυρμούς· παρῶναι καὶ
θάκρυα. Οὕτω γὰρ πᾶσι τοῖς πλοῦσι ὀφείεις, ἀναμαν-
θάνει, ὡς ὁ θεὸς Γρηγόριος, τὸ κοινὸν παραγρήματα, τὸ
τῶν Ἐκκλησιῶν ἀληθινὸν περιλάλημα, τὸ ἔμφυχον τῶν
ἀρετῶν ἀποτύπωμα, πολλοῖς καμάτοις κατακαμψθεὶς
καὶ πόντοις ἀμυθήτοις κατατακεί, πρὸς ὃν ἐπόθει Θεὸν
ἐκυνέξεν· ὃ καὶ θρήνων ὑπόθισιν ποικιζόμενος, ἀνα-
λαμδάνει τὸ σῆνος ἐν ταῖς χερσὶ, καὶ ὡς ἔμφυχον κτῆ-
ν ὄρν, τοιαύτας πρὸς αὐτὸν ἐποίειτο τὰς παρακλήσεις,
θαλάσσης θαλῶν ἐξ ὀφθαλμῶν ἀπορρέων, καὶ πύδας
ἐπιδρέχων τῶς εὐαγγελισσόμενος εἰρήνῃ καὶ ἀγαθῇ,
μετ' ὧν ἐκείνος ἐλήλυθε. Πῶς ὑπομένῳ σου, Πάτερ,
τὴν στέρησιν; πῶς δ' ἄτερ σοῦ τῷ περιγίῳ χώρῳ
παραμηνῶ; Τίς μοι τὸ θλιβόμενον τῆς ψυχῆς λυγρῆς
παρακαλέσει τῆς παρακλήσεως; Τίνι δὲ καὶ τὸν χειμῶνα
τῶν λογισμῶν ἀναγνωρίσω ποτέ; τίνα εὐροίμι οἱ Χρι-
στοῦ ταύτη τῇ χαλεπῇ θαλάσσῃ τὸ Φιμώθητι ἐπιλέγοντα;
"Ἰνα τί μὴ πρῶτον ἐμὲ τῷ σῷ Δεσπότη προέπειπε, ἵν'
εἶχον, παρὰ χερσὶν ἀποψύχων ταῖς σάϊς, τῶν ἐν αἴρι
ὀδοστοπῶν καὶ πονηρῶν φορολόγων τὰς παλαμναίας χεῖ-
ρας ἀποδιδράσκων διὰ τῆς σῆς παρακλήσεως; Πλὴν
ἐπειδὴ προέδραμες, ὡς γενναῖος τὴν ψυχὴν καὶ πρὸς πό-
νους ἀνένδοτος, τὸ ἀσθενὲς τῆς ἐμῆς ψυχῆς ἀναρρώνουσε,
καὶ σοῦ ταῖς πυκναῖς ἐπιστασίαις ἐν νυκτὶ μὲν καὶ ἐν
ἡμέρᾳ πρὸς τὰ τοῦ Θεοῦ διευθεταὶ θελήματα· ἵν' ὑπὸ τὴν
ἐκείνου χεῖρα τὴν κραταῖαν ταπεινούμενος, διὰ τῶν σῶν
προσευχῶν, αἱ ἀμέτρες τελεῖς τῇ μακαρίᾳ Τριάδι κατα-
λαμπόμενος, ἀδελθεὺς διαπεράτῃ τοῦ βίου τὴν θάλασσαν,
καὶ σοῦ τῷ λιμένι προσορμισθεὶς, βλέποιμι σε διανεκῶς
κατὰ τὴν ἀδιάτμητον ἑνώσιν.

24 Οὕτως εἰπὼν τῷ τόπῳ προσκαρτερεῖν, ἐν ᾧ περ
ὁ θεὸς Γρηγόριος ἐκλειόμενος τῆς φιλοσοφου παλαιστρας
ἀντείχετο, ἐλόμενος ἔχειν τῶν πόνων συμμεριστήν Ἰωάν-
νην, τὸν τοῦ μεγάλου Γρηγορίου φοιτητὴν τε καὶ ζήλω-
την· ᾧ συμβῶσας χρόνον συχρὸν, ἐδόκει βλέπεσθαι Γρη-
γόριος καὶ διδοῦς καὶ λαμβάνων ἀφορμὰς ἀρετῶν· πολλὰς
γὰρ εἶχε καὶ Ἰωάννης ἐπικαθημένης τῇ γλώσσῃ τὰς
χάριτας. Ἐπεὶ δὲ καὶ οὗτος, νηστεία καὶ ἀγρυπνία
καταδαμάσας τὸ τῆς ψυχῆς περιάλυμμα, πρὸς Θεὸν
ἐξεδήμησεν· ὁ θεὸς Ἰωσήφ τὸν τόπον καταλιπὼν, τῷ τοῦ
μεγάλου καὶ χρυσοῦ τὴν γλῶσσαν Ἰωάννου σκιῇ ἐμφι-
λογηρεῖ, ὡς τινα θυσουρὸν ἐπαγόμενος Γρηγορίου τὸ
ιερώτατον λείψανον καὶ τοῦ αὐτοῦ μαθητοῦ, πολλῶν συν-
δραμηκῶν κατὰ ταῦτον, ὥστε ποιμαίνεσθαι καὶ κα-
θολογῆσθαι τεχνικῶς παρ' αὐτοῦ, καὶ γλώττης ἐκείνης
ἀκροασθαι τῆς μελιγρᾶς, ὡς ἐδίδου τοῦ τόπου τὸ πᾶν-
σθενον. "Οθεν καὶ πλησίον τόπου, ἐράμουν τότε πάντῃ
τυγχάνοντες, ἐνιδρύεται φροντιστήριον· ἐν ᾧ τότε πλῆθος
κατατέμνει τῶν μαθητῶν, καὶ πρὸ πάντων ὡς τε κειμή-
λιον ἄστυον τὸ σῆνος τοῦ Μεγάλου καὶ τοῦ Φοιτητοῦ
κατατίθεται.

25 Οὐ μὴν ἀλλ' ἐπειδὴ πάλαι τοῖς Θεσσαλικοῖς ἐν-
διατρίβων ὁρίοις, παρὰ τινος θεῖου ἀνδρὸς καὶ τὴν γνώ-
σιν οὐ μικροῦ, τὸ θεῖον καὶ γερώτατον λείψανον τοῦ
μεγάλου Ἀποστόλου Βαρθολομαίου κεκλήρωται, νῶτον
ἔρῳ καὶ τούτῳ ἀναδείμασθαι, πολλὰς θαυμάτων ἀνα-
δρύνει χάριτας. "Ον καὶ πυκνὰ ἑώρα κατὰ τοὺς ὕπνους
τὰ ἐκείθεν μυστηριώδη ἀνακαλύπτοντα, καὶ πᾶν γράφον
ἐν τῇ Γραφῇ ἐπιλύοντα. Καὶ ποτε μελωδίμασι τοῦτον
ἀνυμνεῖσαι βουλόμενος, ἀνεκώπετο τῆς ὁρμῆς, Μὴ ποτε
λέγων ἐν τῇ καρδίᾳ ἀβούλητον ἐστὶ τῷ Ἀποστόλῳ τὸ
βούλημα. Καὶ δὴ τεισσομένης ἡμέρας ὁ τῶν κατ' ἡμᾶς
ἡμερῶν Μωσῆς ἐκπέσας τὴν σάρκα, ἵνα λάθῃ τῶν θεῶν
μελωδικμάτων τὰς πλάκας, καὶ ὕλον τὸν νοῦν συναγαγῶν
ἐν ταύτῃ, καὶ τὰς αἰσθήσεις μύσας παντάσῃ, τῷ τοῦ
Ἀποστόλου

ubi Gregorium
mortuum in-
venit et lu-
get :

adharret
ejus discipulo
Joanni

et utriusque
corpus huc
atque illuc
transfert :

Bartholomaei
Apostolorum
struit,

a quo pan-
gendorum
hymnorum
accipit
facultatem,

Ἀποστόλου) ἡ εὐφροσύνη περιθωρευμένη ἐκείνη εὐλαβείᾳ περιφύεται, καὶ τὴν ἀρετὴν ἀξιοῦται τῆς θεωρίας. Πρὸ γὰρ τῆς τοῦ μεγάλου μνήμης, ἡρᾶ τινος ἀνδρα, συνδύουσι μὲν ἐσθλῆτα, οἷος ἄρα καὶ τοῖς ἐν Παλαιστίνῃ κατασκευάζονται, περιεκείμενον, τὰς ἱερὰς τὴν πόλιν κατέχοντα τοῦ νεῦ. Καὶ πρὸς ἐαυτὸν τὸν Ἰωσήφ ἐκκαλύπτει· εἶτα τὸ ἱερὸν τῆς τραπέζης ὁ φανὴς ἀντανανδύσας ἀράχων, σίρει μὲν τὴν πυκνίδα τῶν εὐαγγελικῶν ῥημάτων Χριστοῦ, καὶ τίθησιν ἐπιστέρων, ἐπιπῶν, Ἐὐλογίᾳ σε ἡ χεὶρ τοῦ Θεοῦ, καὶ σοὺ τὴν γλῶσσαν θαλάσσαι δογματῶν περικυκλώσας, καὶ τῇ καρδίᾳ ἐνιδρυθεὶς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ σοὺ τὴν πᾶσαν οἰκουμένην τὰ μελωδήματα περιθέλλειν, καὶ τις τοῦτοις ἐπιπρυφῶν σερήνας εἰποι τὰς νυκτὰς, διὰ τε τὴν χάριν τῶν νοημάτων καὶ τὴν ὑγραίνουσαν λέξιν καὶ πανταχόθεν ἀρρηματίζουσιν. Εἶπε, καὶ ἄπῃ ἐκείνη τὸ θεαθὲν τὸ δὲ λεγθὲν ἐντελὲν καὶ ἐνσπάρειν καρδίᾳς ταῖς αὐλάξιν, πολύχρον ἀναδεύει τὸν ἀσπάρχην.

quibus et
fideles mirifice
juvit,

26 Ἀπὸ τῆς ἀπαρχῆς τοῦ χαρίσματος· οὗτος ὁ πλοῦτος τῆς μεγαλοδωρεάς· τοῦτο το μέγα καὶ πολυτίμητον χαριστήριον. Ἀρέλει καὶ ἀπορρέχοντος χάριτος τὰ ἐρμεῖα μελωδήματα, τῇ μὲν λιγυρῇ τῆς ἡγῆς κατεμουσούρει τὴν ἀκοήν, κατέβηκε δὲ τῇ ἰδέῃ τὴν δυνάμειν συμβαλεῖν τοῖς λεγομένοις δαύνοισιν. Καὶ πῶς γὰρ εἶδος ἐκείθεν φλόγων οὐκ ἐδιδάσκειτο μουσικῶν, ἢ ποῖα χάρις οὐκ ἐπέλαμπε τῆς ἀσματικῶν αὐτῶν. Ἐκείθεν ὕπνος καὶ τοῖς ἄγαν ῥαθύμοις ἀπεισιώσεται, σπεύδουσι κληθῆναι τὴν ἀκοήν ὁμοῦ καὶ δαύνοισιν τῇ λιγυρῇ προσφωνήματα. Ἐντελὲν καὶ τοῖς πρὸς ἀρετὴν ἐκείτοις ἐπιτελείουσι τῆς ἀρετῆς ἡ ἕξις κατανεύονται. Ταῦτα καὶ οἱ ἐν λύπαις ἀναλαμβάνοντες, τὸ ἀθυμῶν καὶ θανυόμενον τῆς ψυχῆς κατεκυμίζον· τοῦτοις καὶ οἱ ἐν εὐθυμίᾳ οὗτοι πρὸς ἰδούης κατ' ἄλλον τρόπον μετέπιπτον δάκρυα· οἱ γράφοντες δὲ, τοῖς ἄλλοις χάριεν εἰπόντες πονήμασι, τοῖς τοῦ Θεοῦ Ἰωσήφ πολὺ τι κέρδος ἐρμεῖα μελωδήματα συνθεοῦναι, μάλλον δὲ συναθροίζουσι. Γλῶσσαι γὰρ πᾶσαι κατὰ φυλάς, πρὸς τὴν ἐαυτῶν διάλεκτον τὰ μελωδήματα βαλλόμεναι, τὴν νύκτα πᾶσαν καταρωτίζουσι, καὶ τὸ εὐθὺς σιωπῶν καὶ πρὸς ὕπνον ἐλκόμενον τὴν πικρὴν φρονιτιὰ πρὸς ἡλικίας φωτοχυσίας μεταβιβάξουσιν, καὶ χάριεν τῷ ὕπνῳ εἰποῦσαι τοῖς ἄσμασιν ὠραίζονται.

et Deiparam
et Sanctos
honoravit;

27 Ἰστί τις ἄσματος καὶ ἀμείλιτος καὶ πρὸς θαυμάσιον ἐπὶ ῥοῆς ἀφύης· τὰ εἰς τὴν Παρθένον, καὶ Μητέρα Θεοῦ, τὴν ὑπὲρ λόγον συλλαβοῦσαν τὸν Λόγον, λιγυρὰ μελωδήματα ἐπῶν, θαλάσσαις θαυμάσιον τοῖς ὀφθαλμοῖς πληροῦναι, καὶ τὴν διάνοιαν συντακίς, αὐτῇ γὰρ καταρωτίζουσι τῶν νοερῶν ἰδύγων τῆς κατανύξεως· μυρία δὲ ταῦτα τοῦτω συντίθεται ἐν διαφόροις ἐναλλαγαῖς, καὶ ἥγων κατατομαῖς, καὶ ῥυθμῶν ποικίλων διαφοραῖς τὸ ἰδύτως ἀρρηματίζοντα αα. Βούλεται τις μάθειν τὸν βίον τοῦ πρὸς ἡμέραν τιμωμένου Ἀγίου τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ; μετερχέσθω τὸ εὐρύθμον, καὶ ἐφ' ἐνὶ ἐκάστῳ τῶν ἀδομένων, ἐπιγινώσκτω τὴν τοῦ βίου διαγωγὴν. Καὶ πᾶς μὲν τῶν Ἀγίων ὑπ' ἐκείνῳ τιμωμένος ἀναδείκνυται αὐτῷ· bb δὲ ἐν πᾶσιν ὁράται τιμώμενος, ἐν ἄλλων βίοις αὐτὸς ἐξυμνόμενος, διὰ τὸ λιγυρὸν καὶ εὐρύθμον τῆς ἐρμεῖας μελωδίας. Ἄλλος μὲν οὖν μεγαλυνεῖ τὸν βίον τοῦ Μάνναρος, ὁ δὲ τῆς γνώσεως τὸ ὑπερθέρον, πάντες δὲ πάντα ἐπίσης καὶ διὰ πάντων μεγαλυνέωσιν τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, ἥτις τοῦτω οὕτως ἐκκένεται, ὡς εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐξελεῖν τὸν φλόγον αὐτοῦ, καὶ εἰς τὰ πέρατα πάντα τὰ τῶν μελωδημάτων γενερότητος ῥήματα.

multos ad
fidem et
castitatem
adducit.

28 Περί γὰρ τῶν ἄλλων, τί γὰρ καὶ λέγειν· ὅπως ἐκείνους ἐκ τοῦ βυθίου τῆς ἀπιστίας ἐξείλκυσε, καὶ πρὸς τὴν τῆς ἀγίας Τριάδος γνώσιν ἐρίθμισε; πόσους δὲ πέποικε χάριεν εἰπεῖν τῷ κόσμῳ καὶ τοῖς ἐν κόσμῳ, καὶ τὸν μονήρην βίον ἀσπάσασθαι· πόσους δὲ γυναῖκας παρθεύειν ἐδίδαξεν, ἐν ἔργοις τὰς λαμπράς ἀναπνεύμας δικαιοσύνης, καὶ συνέλθον τῷ μοναστήρι Χριστῷ, ἅρτι κραυγῆς τελομένης ἐν τῷ μέσῳ δὴ τῆς νυκτός; Οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ πάλιν ὑπερόριος γίνεται, τὸ οὐραῖον περιείσαντος τοῦ πτερυγοσκόπου σαβάν, καὶ τὸν τότε πονηρὸν

Βασιλέα κινύσαντος. Οὐκ ἔν γὰρ κρεῖν, τὸν δὲ αἴτον συνάσαι ζητοῦντα τῆς εὐσεβείας, ἀλλὰ παντοῦ καὶ τῶς πρὸς αὐτὸν βεβύσας ψυχῆς. Ὁθεν καὶ γὰρ πάλιν λαμπερὴ κατὰ τῆς ἀποστόλου πανταχόθεν Ἐκκλησίᾳς συναρπίζεται, καὶ τὰ ἱερὰ μορφώματα Χριστοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ Ἀγίων πάλιν δοῦνται, ἃ τιμῶσθαι οὐκ ἔστιν ἡλικία τὸ πλῆθος ἀναδιδάσκων ὁ γενναῖότητος, καὶ ἀνακρίπτων τῆς ὁρθοδόξιας τὰ ὁγήματα, οὐκ ἐν αἰετῇ οὐδ' ἐπὶ ὁμήματι, ἀλλ' ἐν πλάτεις καὶ παρόρησι, ἐξωδεδίταις πόλιν, καὶ ἐν ὑπεροχῇ στενοχωρούμενος, μάλλον δ' ἐκείνῳ οἷος ὁρμηφύων στενοχωρῶν. Μετ' οὐ πολὺ δὲ λήζοντος τοῦ κακοῦ, καὶ τοῦ χειμῶνος λωφίσαντος, καὶ ὁρθοδόξως δοθέντων τῶν σκήπτρων Βασιλεῶν ἀπὸ Θεοῦ, μετακαλεῖται αὐτῶν κατὰ Θεόν· Ὁ δὲ οὐ πείθεται, τῇ ὑπεροχῇ ὡς παραδείσῳ διὰ Χριστοῦ ἰδυνόμενος.

29 Πλὴν ἐπεὶ ἐκείνῳ μὲν ἐπέκειντο ἀντιβολοῦντες τὴν ἀνάξιν, ὁ δὲ ἀντιτείνων οὐκ εἶχε, διὰ τὸ καὶ πρὸς τοῦς ἐν τῇ πόλει φιλόφρονες, εἰκει ταῖς τῶν κρατούντων πυκναῖς παρακλήσεσι, καὶ τὴν ὑπεροχὴν τέως καταλιπὼν τῇ Βυζαντινῇ ἐπιφύτῃ καὶ μόλις μὲν, παύσας δ' ὁμῶς, ταῖς ἄλλαις χάριεν εἰπόντες τιμαῖς, ἐκκλησιαστικῶν προστῆναι πραγμάτων, καὶ τὴν φυλακὴν ἐμπιστευθῆναι τῶν τῆς ἐκκλησίας ἱερῶν κειμένων. Οὐκ ἐπείετο δὲ ἄρα τοῖς Ἀρχιερεῖς, καὶ διὰ τοῦτο τὴν διακονίαν ἐδέχετο· ἀλλ' Ἰγνατίῳ τῷ Θεῷ. Πολὺς δὲ ἄρ' οὗτος τὴν ἀρετὴν, καὶ τὸν ὑπὲρ Χριστοῦ ἔχον θερμότητος, ἅρτι τῆς ὀρχισμένης ἐμπιστευθῆναι τοῖς οἰκιστῇ· ὅς τὸ πρὸς τῆς ἀρετῆς τοῦδε τοῦ Ἱεροῦ θυσιολογούμενος, ἐσπεύδων ἔχειν συγκοινωνίαν τῶν πόρων, καὶ τοῖς ἀναγκαῖοις συλλήπτορας καὶ προφασίς τὴν διακονίαν εὐράμενος, τοῦ παθονμένου ἐτύγχανε. Καὶ ἐν ἐκείνῳ συνομιλῶν θαμὰ, καὶ παρ' αὐτοῦ τὰ ἀγνοούμενα διδάσκόμενος. Καίον δὲ πάντως οὐδὲν εἶ τινος τῶν ἀπορόγητων τῆς γραφῆς μυστηρίων ἐκείνῳ μὲν ἡγορεῖτο, τῷ δὲ μεγάλῳ τῷδε Πατρὶ, διὰ τε τὸ πολὺ τῆς σπουδῆς καὶ τὸ πρὸς τῆς καθάρσεως, καὶ ἐγνωσμένου καὶ διαβόητου μετὰ πολλῆς μελετητικότητος, ὃ χάρισμα τῶν παρὰ τῷ μεγάλῳ Πατρὶ ὕμνουμένων ἐστίν, ἄλλον μὲν προσδεόμενον θεῶν χαρίσματος.

30 Ἀλλ' ἐπεὶ καὶ ὁ μέγας Ἀρχιερεὺς οὗτος, γὰρ ταλαιπωρεῖτο, καὶ καμῶν πολυειδεὶς πρὸς Θεὸν ἐξέδωκε, διαδέχεται τὸν τῆς Ἀρχιερωσύνης θρόνον ὁ Φώτιος, ὅς τῆς Συγκλήτου βουλῆς ἐτύγχανε τὸ προτεῖν ἐπιτερόμενος, διὰ τε τὸ πολὺ τοῦ λόγου καὶ τὸ ὑπερῷον τῆς γνώσεως, καὶ ἅμα διὰ τὸ δεινὸν τοῦ νοῦς καὶ πρὸς τὸ συνθεῖναι καὶ κινεῖν πράγματα ἐπιστάδιον, ἐξ οὗ καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς ἱεροσύνης ἀπεκληρώσατο, ἵνα μὴ λέγω πάντα τὰ τοῦ ἀνδρός, καὶ πῶς καὶ πρὸς διαβολὰς χωρήσας τοῦδε, ἀπὸ τοῦ πράγματος εἰς τοῦτο παρακινούμενος. Πλὴν ὅτι καὶ οὗτος τῷ μεγάλῳ τῷδε Πατρὶ Ἰωσήφ τὴν ἴσιν ἐγείρει τιμὴν, καὶ τῇ μέσῃ τῆς καρδίας ὑπέκροπτε, Θεοῦ ἀνθρωπῶν ὁμομάχων, καὶ ἰσαγγεῖον κατὰ τὸ θεμετὸν προσέγων αὐτῷ.

31 Ἐνθεν τοι καὶ ὅλην τὴν φροντίδα τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων αὐτῷ ἀναθέμενος, πατέρα πατέρων ἐκείνῳ, καὶ τοῖς τῶν πρώτων βοηθῶν ἀξιομένους τῆς Ἐκκλησίας παρεκάλει τοῦτω ἀνατίθεναι τοὺς λογισμοὺς, ὃ δὴ καὶ πᾶς ἐτίθει καὶ πρὸ τῆς Πατριαρχικῆς παρακλήσεως. Ἦν γὰρ κατὰ τὰ Ἀσμάτια τῶν ἀσμάτων, κομιδὴ εὐφύης, ἀλλόπεπας ἀμαρτημάτων κατέχειν σμικράς, καὶ ἀποκτείνει τῆς νοουμένης γῆς τοῖς ἀμαρτωλοῖς, ὃ φησιν ὁ Θεὸς Δαβὶδ, καὶ δῆτα καὶ ψυχὴν ἐπιστατίζει καὶ βεβαιώσασθαι, καὶ τὸν εἰς σαρκικὰς ὁρέξεις δίκην σφαίρας κατὰ πρᾶνους κληόμενον ἀναστήσαι τῆς ἀμαρτίας καὶ ποιῆσαι μετάρσιον· ἀλλὰ καὶ τὸν ἀπειριτυπῆται συνάουτα σχολῇ, καὶ ταῖς τῆς ἀγίας Τριάδος θεωρίαις περιλαμπόμενον, εἰς πῦσαι, μὴ γλῆσαι τὸ θεῖον πτερόν, μὴ δὲ μετωρισθῆναι, διὰ τὰς ἐν θεωρίαις παχίδας (δι' ὧν ὁ πτερυγοσκόπος οἰσσεύει παθεῖ τοῖς πτελοῖς πρὸς τὸ τῆς ἀπολείας κατέχασθαι βράχυνον) γαλήνην μὲν διδάσκων ὅπως συνίσταται ἡ ψυχὴ, καὶ ὅπως τὸ φυσικὸς ἐγκατασπαρμένον τῆς γνώσεως σπέρμα, παντοῖως ἐν ἡμῖν κατὰ κράσιν καὶ ἰδιότητι μεταποιεῖται· καὶ ἐπὶ οὕτως, πρὸς ὑπὲρ ἑκάστου πέφυκε. Καὶ τί μὴ λέγω

AUCT. JO.
DIACONO
EX MS.
VATICAN.
CAP. IV
Propter
imagines
exulat :

revocatur
tyranno
mortuo :

creatur
scevophyla
ab Ignatio
Patr.

Photio ejus
successori
carus,

ab eo ad se
directos in-
stuit,

ipsa cordium
secreta per-
vadens ;

λέγω

λέγω τὰ μέγιστα καὶ τελευταία· Ἐώρα τοὺς ὁρθαλμούς· ὁ γεννητὴς, καὶ ἀπὸ μόνης τῆς ὕψους ὁποῖα παῖς ἐκαστος ἐδεσμεύτο, μυστηριωδῶς προεβέβαλεν, ὅπου μὲν ὑπεκκλίοντων τὴν ὁδόν, ἵνα μὴ τις τυγχὼν ὑπολειφθεῖν παρὰ τοῖς ἀλλοῖς, ἢ τοῖς πᾶσι Ἀγγέλους νομιζόμενος, καὶ ἵνα μὴ ἐντρέψῃ τὸν ἀμαρτάνοντα, καὶ διὰ τοῦτο ποιῶσι πρὸς τὴν ἀμαρτίαν ἐπιβρίπτεσθαι· φιλεῖ γὰρ τὸ τέως κρυπτόμενον, καὶ ὡς σισγύνης ἔργον νομιζέσθαι· τὸ δὲ πρὸς πολλὰς ἀκοὰς ἐμπέσειν εἰς καταγρόντων τῷ ποιῶντι λογίζεσθαι.

32 Ἀλλὰ γὰρ ἐπεὶ ἔδει καὶ τοῦτον, ἀνθρώπων ὄντα καὶ τὸ σῶμα τῆς ταπεινότητος μερικείμενον, μάλλον δὲ ἐν οὐστρακίνῳ σκεύει τοῦ σώματος τὸν μέγαν τῆς ἀρετῆς περιεκύπτουσα μάχημα, ἀναλύσει πρὸς τὸν Θεόν. καὶ τῇ ὁλίκῃ μακαρυῇ τῶν θεῶν θεωρημάτων ἀμέσως ἐνωσιζέσθαι· καὶ τῶν πολλῶν ἰδρύσεων τὸν μισθὸν συγκομίσασθαι· νοσεῖ μὲν οὐλίαν, διὰ δὲ θεῖας ἀποκαλύψεως λαίεσται τὴν ἐκδορίαν, Ἀγγέλους τούτῳ κατὰ τοῖς ὑπνοῖς καλίσσαντας. Ὁ τῶν νοστιῶν τούτων προσωπίται κίβρις, καὶ ὁ τοῦ σωτηρίου πάθος· μέγιστη καὶ σεβασμὴν ἐρεστική· παρασκευαῖ ἐν τῷ ἡραματιῶν, ἐφ' ᾧ αἱ πασαι τοῦ πνεύματος ἀναγεγραμμέναι κτίσεις ὑπεῖργον ὁρμήνας, καὶ σὺν τούτῳ καὶ τὸν μαθητὴν Θεοφάνην παρρησιάζον, Φωτίζῃ τῷ Ἀρχιερεῖ παρατίθεται, μηδὲν τι πλεον ὁ γεννητὴς προστιμυλάμενος. Ὁ δὲ παντοῖς λογισμοῖς ἐπατάσσεται τὴν καρδίαν, καὶ τί ποτε τοῦτο ἐστὶ κατ' ἐστὸν ἐλπίζετο· οἷα ἐμελλε δὲ πάντως ἐπὶ πολλῷ σπουδεῖν· τὰ γὰρ τοῦ θανάτου προμηνύτρια (καὶ οὐκ ἐν τῷ παρὲς) αὐτὴ πάσης φωνῆς τὸ παρὰ τοῦ μεγάλου· τέλος ἐν προεμένει.

33 Καὶ ἵν' ἐκεῖνον ὁ ἀληθινὸν εὐχαριστίας ὑπόθεσις, καὶ Ἐλπίον σε, ἔλεγεν, ὁ Θεός, οὐ σοὶ ταῖς νοσταῖς διαπερὶ ἀλγῶν περὶ οὐδὲν, ἀλλὰ συντήρησόν με καὶ μέχρι τῆς τελευταίας ἀναπνοῆς, καὶ ἀπλυνῶς δὲ διαδεῖναι τὸν ἄργοντα τοῦ σκότους καὶ τὰ ἐν αἰεὶ φαντάσματα, μὴ ποτε διὰ τὰς ἐν τῷ βίῳ τελεσθεῖσας ἀπορροίας ἐπιχειρεῖ ἐπ' ἐμὲ ὁ ἐκ' ὁρὸς μου. Ἰσθέρησιν δὲ καὶ τὸ πνεῦμα σου Λογε Θεοῦ, καὶ τῇ σὴ παντοκρατορικῇ δεξιᾷ διέπε μέχρι τερμάτων σκῶνος· τὰ τέκνα τῆς Ἐκκλησίας εὐλογέσων, γσλήναι σταθῆράν ταῖς Ἐκκλησίαις σου δόρυσαι, τὸ βασιλεῖον ἱεράτευμα ταῖς σοῖς κατακόσμησιν χάρισι, ταπεινώσων τὸν βελίον ὑπὸ τοῖς πίδαξ τῶν ἀσπώντων σε, πᾶσαν σίρεσιν ὡς ψυχολερίαν γάργραιαν τῆς Ἐκκλησίας ἀπέλασον, καὶ διὰ τῇ παναγίᾳ ψυχῇ μου αταράχως διαξευθῆναι τοῦδε τοῦ σώματος. Οἶδα, Δέσποτα, ὡς τὸ πανάγαυόν σου πνεῦμα σε, οἷα ἀναπέπνυται ἐν ἐμοὶ διὰ τὰς ἀπορρογθεῖσας τῇ ψυχῇ μου κηλίδας· ἀλλὰ σὺ διὰ τὴν ὑπερβάλλουσάν σου χριστότητα χάριδός μου τὰς ἀνομίας, καὶ κλήρῳ τῶν πρωτοκόπων τῶν ἀναγεγραμμένων ἐν οὐρανῷ συναρτίμησον. Ἐῖπε ταῦτα καὶ τοῖς προφύτοις εὐλογῶντας, καὶ τοῖς ἀπύσι τὰ ἐξίτηρα ἐπευξάμενος, εἶτα καὶ τῶν ἀγράντων μεταλαβὼν μυστηρίων, ἔρεμα τε τὰς χεῖρας ὄρας εἰς οὐρανόν, καὶ ὡς πρὸς ἐραστὴν ἐλόμενος ἀπάντων, φαιδρῶ καὶ ὑπομειδῶντι προσώπῳ, χερσὶν ἀγράντοις Θεοῦ τὸ πανάγαυον πνεῦμα παρέβητο.

34 Ὅτε καὶ πανταχόθεν τὰ σμήνη τῶν μοναχῶν κατὰ ταῦτον ἀθροίζομενος, κατεστενοχώρουον τὸν τύπον τῇ συνοδομῇ, διὰ καὶ τὰ μυριόμικτα πλήθη, ὧν ἐκεῖνος ἐπιμελεῖτο παντοῖως, ὁ μὲν τὸν πατέρα ἐπολυφύρομενος ἵν', ὁ δὲ τὸν τροφέα, ἄλλος τὸν τῆς ἰδέας ψυχῆς ἐπιμελητήν, ὁ δὲ τὸν ἐν δεινοῖς ἐπικούρου στεφανωτῶν ἐλευθῶς ὠλοφύετο, πάντες δὲ τὸν πάντα πᾶσι γινόμενον ἵνα τοὺς πάντας κερδοῖν, κατὰ τὸν μέγαν Ἀπόστολον. Καὶ διετελεῖτο ἡ ἐκφορὰ, καὶ τὸ φῶτος ἀξίον ὑπὸ θαφιλῇ τῇ φωτὶ ὑπὸ γῆν κατεκρύπτετο, Ἀγγέλων ἀνῶθεν προσκιστύντων καὶ οἷον ἐπαρχαλλομένων τῷ συμπολίτῃ καὶ συνδιοσώτῃ αὐτῶν, ἀνθρώπων κάτωθεν οἰμωζόντων διὰ τὸ ἐκεῖνον πρὸς πάντας φιλοχρησποῦν, θαυμάζοντων φρενῶν τῇ ἀνῶθεν τῆς θεῖας ἐκεῖνον ψυχῆς, οἱ τέως τὸν αἶρα κατὰ σπινθῆρας ἀπεδίδουσαν πύρρονθεν· καὶ τινες ἀπὸ μακρᾶς ὁδοπορίας ἄρτι πρὸς τὴν ἐνεγκαιμένην μέγαφωτύνοντες, ὁλοφύρμῳ αἵματι ἡσθάνοντο, τόχα τῶν

παντῶν οἰμωζόντων, διὰ τὸ μὴ στέγειν τὴν ἀνωδον· ἀπὸ ἄπας καθηγάζετο καὶ γῆ τῇ καταθέσει τοῦ σώματος.

35 Καὶ τὴν ἀντὶ, συνήδης ὡς τὰ πολλὰ τῷ Ἀγίῳ, καὶ βίῳ λόγον κερμῶν, καὶ τῇ λόγῳ τὸν βίον καθ' ὁμορρίων, ἐόκει κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἐκδομῆς τῆς μακαρίας ἐκεῖνης ψυχῆς, πύρρον γὰρ ἵν', φωνῆς ἀκούειν καλούσης σῖτον, Ἐξίθι, καὶ βλέπε παραδόξα καὶ θεῖα μυστήρια· ἀμείλει καὶ τῆς οἰκείας, ὡς ἐδόκει ἐκεῖνον, ὑπὸ τῆς φωνῆς ἀφωπυσθέντι καὶ ἐξίοντι ὁράται τι φίδον καὶ χαρὰν ἐμπνοῶν θέσφα. Ἐφύσιντο γὰρ ὅλον τὸ κύτος τοῦ οὐρανῷ διασχιζόμενον σώματος, τὰ δὲ τὰ ἄμματα τῶν Ἀγίων ὁμιλοῦν τῆς μακαρίας περιουχῆς ἐξεργόμενος, οὐ κατ' ἐνῶσιν μίαν καὶ τὴν αἰτὴν, ἀλλὰ προηγεῖτο μὲν ἡ τῶν Ἀποστόλων ἀκρότης μετὰ τῆς ὄλης αὐτῶν ὁμιγύρωσας, Μάρτυρες δὲ μετὰ τούτους συνεφερόμενοι καταφαινοῦντο, καὶ κατ' ἐξῆς οἱ Προφῆται, καὶ τῶν ἄλλων ὁσίων βεβιωμένων τὰ στίφιν, καὶ ὁ τῶν διαπρεφάντων ἐν ἀγνομῶν καὶ ἀργιερῶσιν πανταχόθεν ἀύλλογος. Ἐώρα γοῦν τὸ γινόμενον ὁ μακάριος ἀνὴρ, καὶ ὅλος ἵν' ἐκ πλῆθους καθορῶν· ἀλλ' οὐκ ἠδυνάτο συμβαλλεῖν τῷ παραδόξῳ γινόμενῳ θέσφατι, ἐνθεν τοι καὶ δι' ἐπείθετο κατ' ἐκπύον, τί ποτε ἐστὶ τὸ ὁρῶμενον. Καὶ δὴ τῆς προτέρας ἐδόκει καὶ σῶθις ἀκούειν φωνῆς, Λήγε ἀνθρώπε, ἰδοὺ τὸ ὁρῶμενον πρόδιδον. Ἦκουε ταῦτα, καὶ ὅρα νεανίσκουος τέσσασας τὸν αριθμὸν, περὶ περιειμένους ἐπὶ τῶν ὁμῶν, καὶ ὡσπερὶ τινὰ κόνιν ἄρτι καλὸν καὶ ἰδὺ ἀπολάμπυσαν ἐν μέσῳ κατέγοντας, καὶ τοῖς τῶν Ἀγίων ἐκεῖνων χοροῖς διακλειόμενους καὶ λέγοντας, Δέξασθε μετ' ὑμῶν τὴν μακαρίαν ταύτην ψυχὴν, ἥτις ὑμῖν πολλὰ διεμελῶδες μελωδία, μετὰ καὶ τοῦ τὸν ὑμέτερον βίον σπαιμίσασθαι. Καὶ πάντες ἑώρα ταύτην ἀσπαζόμενους περιχωρῶς, προηγουμένης τῆς Μητρὸς τοῦ Θεοῦ.

36 Ἀμείλει καὶ πάλιν δι' ἐπείθετο ὁ ἀντρώπος, τίς ποτε δὲ αὐτῇ ἡ τσαυτῆς τῆς ὁδῆς ἀπολαβούσα, καὶ τῆς ὑπὲρ λόγον τιμῆς. Καὶ ἀκούει τῶν φερνῶν ἐκεῖνον ἀργέλιον διασπασίῳ φωνῇ, Οὗτός ἐστιν Ἰωσήφ, Ἰωσήφ τῶν ἐκκλησιῶν ἡ εἰσπείρα, ὃς Ἀποστόλων τὸν βίον καὶ τῶν Μαρτύρων ἐν βίῳ καλῶς μιμησάμενος, ἀλλὰ καὶ πάντως τιμήσας τῇ δεδομένῃ τούτῳ παρὰ τοῦ Πνεύματος χάριτι, ἄσματοι τε θεῖα τοῦτοις ἀξίως τῆς οἰκείας σφίγας καὶ γνώσεως πλέξας, παρὰ τούτων αὔθις ἀντιτιμάται, ταύτην ὑπενύχιν πρὸς οὐρανὸν εἰσιτῆριον, οὕτω Θεοῦ δικτάζαντος, ἵνα μηδεὶς τῶν ἀπ' αἰῶνος Ἀγίων ἀπῇ, ὥστε πάντας ὁμοῦ συνδορμῶντας τελέσαι τὸν ἐπιβατήριον τῷ γενναίῳ τούτῳ ζιλωτῇ τε καὶ μιμητῇ. Ἀλλὰ γὰρ καὶ ἐπὶ βλέπε καὶ τὰ τούτων παραδόξωτατα, καὶ ἅμα ἔλεγον, καὶ ὅλος οὐρανὸς ἐξεκένωτο, καὶ τάξεις πᾶσαι τῶν οὐρανίων δυνάμεων, ἐντίμως ἄγαν καὶ εὐλαδῶς κατεσπάζοντο. ee Καὶ οἷα ἐπὶ δυνατός ὄραν ἵν' ὁ τῆς θεωρίας ταύτης καταξιωθεῖς, τὰ ἐπέκεινα, ὑπὸ πολλῆς αγωνίας ἰδρῶτι λεπτῷ πανταγύθεν κατ' ἀσπάζομενος. Τίνα ταῦτα; ἡ πρὸς τὴν ἁγίαν Τριάδα εἰσαγωγή καὶ προσκύνησις, ἡ μετὰ τῶν Ἀγγέλων παραστάσις, ἡ ἄρρητος γνώσις αὐτῆς αὐτῷ κεχυμένης ἀμέσως, διὰ τὴν χωρὶς παραπετασμάτων ἀνάρησιν.

37 Καινὸν δὲ πάντως οἷδεν εἰ τοιαύτης ἐν τῇ ἀνῶθεν τιμῆς κατεξίωτο· παρὰ γὰρ τούτων τετίμηται, οἷς αἰεὶ συντιμάσθαι δίκαιόν ἐστιν, ὅτι καὶ τούτων τὸν βίον ἀνικρίδωσας, τοῖς Ἀποστόλοις συναριθμούμενος, ὡς Ἀπόστολος· τοῖς Μάρτυσι ὡς Μάρτυς ἀναίμακτος, ὅτι τὸν πόνον μάλλον ἐπέτεινε τῇ τῆς ζωῆς ἀποκληρώσει, καὶ παρατάσει τῷ οἰκείῳ τοῦ συνεδίου μαρτυρίῳ ἐπαρχαλλόμενος· τοῖς Ὁσίοις ὡς Ὁσίος, ἁγνὴν τὴν ἁγίαν ψυχὴν καὶ μέχρι φοντασίας ἀπεργασάμενος· τοῖς προφητοῖς τὰ μέλλοντα, ὡς τῆς προφῆσεως οἷα ἀμφοτέρων τοῦ χαρίσματος· πλέον ἔχων ἀπάντων (ἵνα τι πλέον τῷ Μακαρίῳ χαρίσωται) ὅτι τοῖς ἄλλοις πᾶσιν αὐτὸς ἐπέθηκε διὰ τῆς ἐμμελῶς μελωδίας τὴν ψυχὴν, εὐκόσμως ἄγουσαν ἐγκωμιαστικὰ μελωδία. Αὐτὸς δὲ παρὰ πάντων μίαν ταύτην τιμὴν εἰσβατήριον εἰς οὐρανίου παστάδος [ἀπεκεκλήρωτο,] ff μάλλον μὲν οὖν καὶ ἀπολαύει, καὶ συνα-

vir plus vidit
Sanctorum
choros

animæ ab
Angelis
subvecta
occurrere.

ee

quam merito
hic honor
sit Josepho
habitus.

ff

πολαύει

marbo cor-
ruptus

rationes
con'cit et
offert Pa-
triarchæ ;

fatigue
oratione

et susceptis
sacramentis
latus mori-
tur.

dd

celebrantur
exequiæ.

πολαύει τοῦτοις τῆς παρὰ τῆς ἀγίας Τριάδος τιμῆς τε καὶ λαμπρότητος· ἢ παριστάμενος, καὶ τῆς ὑπερφύτου κατὰ τρυφὴν ὠραϊότητος, μέμνηται μὲν ἱμῶν τῶν τιμῶν του αὐτοῦ, ἀντιβόλει δὲ θανατικῶς ὅπως καὶ ἱμεῖς ἀδρόγως τὴν τοῦ βίου διαπεράσαντες θάλασσαν πρὸς τὸν ἀλλυστον λιμένα καθορμισθεῖμεν.

38 Ἀλλ' ὦ Θεοῦ θεράπων πιστότατε, παῦσον τὸν ἐν ἱμῶν τῆς σαρκὸς ἐσχυρώτατον πύλεμον, καὶ δίδου ταῖς σοῖς πρὸς τὸν Θεὸν παρακλήσεσιν, ἀφάνταστον ἱμῶν διατηρεῖσθαι τὸν νοῦν· ἔχεις γὰρ παρόυσίαν πολλήν, ὥς τεθεωκῶς τὴν σὴν μακαρίαν ψυχὴν ὑπὲρ τῆς ἀγίας εἰκόνης αὐτοῦ, ὥς τιμήσας τοὺς Ἀγίους αὐτοῦ τοῖς σοῖς ἀγίοις πονήμασι, gg μεθ' ὧν πρεσβεύουσιν ὑπὲρ ἱμῶν, τῶν σὲ προστάτην ἔχειν ἐπευχομένων αἰεὶ, καὶ ἐλλάμπουσιν ἱμῶν τὸν νοῦν νοερώς τυπῶν πρὸς μυστικὴν μέλειθιαν τοῦ πνεύματος, ἵνα συμφωνοῦν τὰ ἔξω τοῖς ἐνδόν, καὶ τὸ μακάριον ἄδωι κατὰ τὸ κρυπτόν καὶ νοούμενον ἐμμελῶς μουσούργημα καὶ μελωδία, ἐν μὲν τῇ τοπῇ τῆς παρουσίας εἰκονικῶς τε καὶ τυπικῶς, ἐν δὲ τῇ μέλλουσι σίῳνι νοερώς καὶ τελεστικῶς, ἐν αὐτῷ Χριστῷ, τῷ σὲ τιμήσαντι καὶ δοξάσαντι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

a *Sequentia sic ad verbum reddes* : lapis apparet Lydius, pulchre examinans aliorum mores ; eumque qui per gratiam sermone ac conversatione ornatur (sive, ut est in MS. Siculo καὶ διὰ τῆς χάριτος τοῖς κατὰ Θεὸν τὸ καλὸν μελετήσαντας, et propter gratiam eos qui recta secundum Deum spectant) commune exemplar proponit imitari volentibus.

b *Idem MS. Siculum, μέλοποιός* : Hic autem sensus ad verbum sic esset reddendus, et abundantia orationis, pro data sibi a Spiritu facultate melodicas canticunculas Sanctis seriatim pangentem, aut (ut vim græcæ vocis exprimam) infantem.

c *Iterum hic sensus est*. Hunc oportet non præteriri ab orationis studioso, quamvis ad virtutis excellentiam hæsitabundo ; sed quod ille in aliis excoluit, id omnino assumi debet a nostra parvitate. Atque hæc sufficiant, ut intelligatur Floritum (cujus versione usi sumus, in iis dumtaxat correctis quæ nimium recedebant a sensu auctoris) paraphrastica usum in multis licentia, non admodum curiose inhaesisse verbis originarii contextus. Aliam aptiorem versionem posteri in Supplemento accipient.

d *Hæc ab interprete ita fuerant cum priori numero jungenda* : Qui ipsorum erga se amorem et ferventem dilectionem remunerare volens, inclytum eis Josephum, præ alia quacumque retributione, est largitus : Josephum, inquam, quem ipsi parentes quamvis tanto vitæ splendore illustres, si potuissent quomodocumque imitari, magnum quid censerentur effecisse. Nunc alia prorsus in Latino leguntur.

e *For Græca ἡξειδὼν potius hic indicat promiscuam ætatem læto datam, quam solum juvenilem, uti interpretes intellexit*.

f *Ita MS. Vaticanum, quasi dicas, peregrinæ regionis amore captus MS. Siculum pro ξένος habet ξάμενος, quod non cupio : vereor autem ne legendum ξένος τῆς πατρίδος γινώμενος peregrinus a patria factus*.

g *Non compellens, sed spiritualiter compulsus, ad prælaturam scilicet suscipiendam, quæ verba interpreti exciderunt*.

h *MS. Siculum ἀπελκισμένος ordinatus erat*.

i *Ad verbum, quo et modum teneret et abstinentiæ studium occultaret*.

k *Auctoris sententiam non assequitur interpretes, ipsam sic redde* : Linguae custodia, non ut aliena non inquireret curiosius (hoc enim a puero cavere conatus est) sed ut ne vox quidem ulla sua audiretur ab his qui ipsum diligentius observabant, debeat in MS. particula μή, quam suppletes hunc sensum eliminamus.

l *Græca hunc sensum faciunt* : Quod ad stratum attinet, neglectum prorsus ac vile, quis ita ad virtutem rudis est, ut non admiretur et obstupescat, et invictum ad labores animum magnificiat ?

m *MS. Siculum τῇ πρωτίστῃ ἐξεπημένας, primam subsequentes : et additur, καὶ κύκλῳ τοῦτον περιστοιχίζοντας σοφῶς, et ipsum undique circumdantes*.

n *MS. Vaticanum ὁμοερακλῆστως, utrobique abundat syllaba, τα, neque enim κλέπῳ aut βλῆτῳ agnoscit lingua Græca vetus, sed bene βλῆζω et κλέζω unde ὁμοερακλῆστως vel ὁμοερόκλῆστως formetur*.

o *Et mentem tentationibus inaccessam. Ita proxime et ad verbum reddes*.

p *Interpreti, pro Jobo, Joannes, obrepit. Est autem allusio ad cap. 40 Jobi, ubi de Behemoth dicitur, virtus ejus in umbilico ventris ejus*.

q *Ubi MS. Regium habet, τὸ ἀνέμεινον ἐκείνου περὶ τοῦς λόγους ibi in MS. Bavarico est, τῷ μιμητικῷ ἐκείνου τοῖς λόγοις : neutro in MS. sensus est integer, quia huic particulæ ὁ μὲν, non respondet pars altera, ὁ δὲ, judicamus ergo deesse aliquid, et sensum ex mente auctoris sic integre reddendum, Alius assiduitatem ejus in psalmis decantandis contentioremque collaudet in eoque generosum athletam prædicet : et hic quidem eum dicat esse in sermonibus inimitabilem, [iste vero imitatricem ejus magnificet facultatem] quomodo scilicet. Certo περὶ τῷ μιμητικῷ de imitatrice, inquam, facultate, est totus reliquus hic articulus.*

r *Quæ sequuntur ita ecant exprimenda* : Non furando benedictiones patris per fraudem matris ; neque fugiendo Esau, odio habitum etiam ante natiuitatem : sed ab amata æque ac redamante Ecclesia Dei, etc

s *In MS. Vaticano perperam erat ἀπογοπήμενος*.

t *Deficit MS. Siculi ecgraphum ubi [] notantur usque ad num. 27 medium : autographum ipsum magis integram fuisse patet ex Floriti versione*.

u *Ita passim exemplaria Græca, contra Vulgata versio habet injuste, sensu haud paulo commodiori*.

x *O mentem ! o animum virtutis tenacem ! Ecclamationem hanc in MS. Siculo vel non invenit Floritus, vel non curavit Latine dare*.

y *Ecgraphum nostrum interponit hæc verba ὅτι τὰ τῆς αἰῶνος, quæ quid sibi velint assequi non valens, omittit molui*.

z *Prout patiebantur loci angustie. Ast ecgraphum nostrum pro ὧς habet οὕτως*.

aa *Sensum hunc sit redde* : Sunt autem millenæ ab eo compositæ quæ in diversis alternationibus, et tonorum speciebus ac rhythmorum generibus, suaviter aromatizant. Ita clare exprimitur, quod ex Floriti versione vic obscure suggerebatur, magnum scilicet fuisse numerum versuum, de Deipara per Josephum compositorum.

bb *Hic iterum redimus ad MS. Siculi ecgraphum*.

cc *Ecgraphum MS. Vaticanum σῶμα corpus, quod minus commodum sensum hic habet*.

dd *MS. Siculum τῷ πλῆθει*.

ee *Periodam hanc sic Latine reddes* : Verum age adhuc miranda magis contemplare. Et ecce cum ipso loquentis verbo, vacuabantur cæli, et omnes supernarum virtutum ordines valde honorifice affectuoseque amplectebantur ipsam.

ff *Deest : etc. etc. in ecgrapho MS. Vaticani : licet ad sensum integrandum prorsus necessaria*.

gg *Hic finiens MS. Siculum consuetam apponit clausulam : cui convenit omnis gloria honor et adoratio, Patri, et Filio et sancto Spiritui, in secula seculorum. Amen*.

AUCT. JO.
DIACONO
EX MS.
VATICANO.

Auctoris
ad Sanctum
peroratio.

gg

ΘΕΟΔΟΥΛΟΥ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ ΚΑΙ ΑΓΑΘΟΠΟΔΟΣ ΔΙΑΚΟΝΟΥ

ΠΡΟ ΜΙΑΣ ΝΟΝΩΝ ΑΠΡΙΑΛΙΩΝ ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ex MS. Codice Vaticano signato 1660.

*Ad probandam
electorum
virtutem
persecutione
suscitata*

Αεὶ μὲν ἐπανθούσαν τὴν περὶ τὸν Θεὸν εὐσεβείαν ὑποτρέψαν ὁ διάκονος, μετατρέπων ἐπὶ τὸ πο-
λυώτερον βούλεται πλέον μὲν οὐδὲν κατὰ τῶν
ἐνυαίων περὶ τὴν εὐσεβείαν σφοδρωτῶν διασσε-
δυνάμενος, μόνον δὲ διελέγγων τοῖς ἀσθενεστέροις τῇ τοῦ
Χριστοῦ προσέειπεν· ὅτι τὸν τρόπον γὰρ ἐπιπεσόντες
πολλῶν γὰρ καὶ πολλῶν χρόνου ἐπὶ εὐρίπῳ γενόμενοι, ὁ
μὲν ἀνδρείως ἐπιδιδῶσι τὸ σῶμα πληγῇ καὶ θανάτῳ πολ-
λάκις, ὡς τὴν τῆς εὐδοξίας ἀναδύσσει στέφανον· ὁ δὲ
τὴν θελήσαν νότον εἶναι τοῖς ἐνυαίοις, μάλῳ τὴν τοῦ
σώματος ἀσφάλειαν ἢ τὴν εὐκλείαν αἰρούμενος· τοῦτον δὲ
τὸν τρόπον, ἐπειδὴ οἱ θρησκῆται τοῦ Δράκοντος ἐκείνου
διώκειν ὡς πολέμους τινὰς τοῖς ἐπὶ Λοιστῇ γυμνάζομε-
νοις κατάρχονται, ὁ μὲν οὐπω βεβαίαν ἔχων ἐπὶ τῇ Θεῷ
πίστιν, ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τὴν γυμνὰν τρέπτει· ὁ δὲ ῥή-
ματι Χριστοῦ τὴν ἐαυτοῦ διάνοιαν ὁπλίσας, ἀρρηκτον
ἔχει τὴν θεοσεβείαν, ὑπ' οὐδενὸς πονηροῦ διελεγγόμενος.

2 Θεόδουλος δὲ καὶ πλέον ἐδείξε τὸν λογισμὸν, αἰετὰ
δυνατὴν ἐπικρατεῖν δυνάμενον, ὃς ἔχων γενναίαν συνήθειαν
Ἀγαθόποδα, τῆς περὶ τὸν Θεὸν παρρησίας, τοσαύτην ἀσε-
βείας ἔχων καὶ πόλεμον εἰσαπολατρεῖται, ἐπὶ Καίσαρος
Μαξιμιανῷ κατὰ πάσης φερόμενος τῆς οἰκουμένης, ἀμει-
ταπώτῳ φερόμενος λογισμῷ, διεσκεδάσεν· Ἐπειδὴ δὲ
ἱππεῖς, πάντα διαθεόντες, τὸν τῶν ὁλῶν Δαμιανὸν ἀρ-
νεῖσθαι τοῖς ὑπάρχουσιν κατηνάρκαζον, καὶ τοῦτο μετὰ πάσης
βίας κατὰ τῆς θεοσεβείας ἐπαραγγατίζοντες, ἄλλος ἀλλα-
χίδην ἀπύματο, τῆς αἰῶνος ἐκείνης ἐπιταγῆς θανάτου προ-
θεῖσας τὴν θύειν ἀρνούμενοι. Οἱ μὲν οὖν τὸν ἐταυρῶν βίου
κέρως οὐ μικρὸν ἴγνόμενοι, παραχρῆμα μικροφρονούντες,
ὀλιγῆς ἰδούνης ἔνεκα θάνατον αὐτοῖς καὶ κόλασιν ἐπαμεινύου-
σι· οἱ δὲ τὸν λογισμὸν οὐκ ἐπὶ μέρους ὑψαίνοντες, ὑπὸ
βασάνου καὶ αὐτοὶ διελέγγοντο, τὸν οὕτως Θεὸν μὴ ἀρ-
νούμενοι.

3 Καὶ τότε ἔλαβεν ὁ τοιαύτην σκευὴν δραματουργί-
ας διάκονος, ὅτι δὴ φρόνῳ τῶν ἀσθενεστέρων ἐγκατατέτε-
ρος ἐγένετο· Θεόδουλος δὲ καὶ Ἀγαθόποδα, πᾶσαν ἥραν
εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ διήγον, νοστήει καὶ προσευχῇ τὴν
ἀνομίαν συσταλῆναι θεόμενοι. Θυμάσασιν οὖν οἱ περὶ
τοὺς στρατηγούς καὶ τὸν ἐπιστάτην Λογιστὴν τῆς παρρησίας
τοῦ ἀνδρός, ὅτι τῶν ὁλῶν τὸ λανθάνειν ἐαυτοῖς ἐμπο-
ρῶντων, αὐτοὶ μόνον τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον διὰ τῆς πίστεως
ἐκέρυττον, κηχον ἐπὶ τὸν ἀγῶνα, πολλὴν χαριστέμενος ἐκ
προσώπων μετὰ τὰ δεσμὰ γενόμενος. Ἦν γὰρ ὁ Θεόδου-
λος ἀνὴρ, ἄρτι μὲν τὸν Ἰουλιὸν ἐπανθούσαν κατὰ τῆς γε-
νιότητος ἔχων, ἄλλως δὲ παῖς ἐπὶ τῆς τοῦ σωματός ἀδική-
σου ταπεινοφροσύνης· τοῦτω πατέρες ἦσαν ἐπὶ τῆς Θεο-
σταυρικῆς κεφαλῆς, ἀδελφοὶ δὲ Καπίτων, Μαρτύρων
καὶ Φιλόστοργος· οἱ νέαν ἐπὶ τὴν ἱλικίαν ἄγοντες, τελείαν
ἔχον τὴν περὶ τὸν Θεὸν εὐσεβείαν, καὶ ψύσει καὶ τρώπῳ
τῇ τοῦ Μάρτυρος προθυμίᾳ συμπνέοντες.

4 Ὅς καὶ πρὸ τοῦ πάθους ἀρράδωνας τῆς μελλούσης
ἀγωνίας παρὰ κρείττους ἐδέξατο· οὐπω γὰρ τοῦ θείου
καὶ λίαν ἀθέου κρύψματος ἐπιφαιτῶντος, ἡμερῶν ἀνομίαν
νοστήει, δέχεται τὴν κατὰ τῆς χειρὸς, ἐφ' ἣ καὶ διεγέρθη
τὸ δὲ τὴν τῆς δακτύλου τῆς ἐξ ὕλης κωνοτέρας, ἔχων δὲ
ἐπὶ τῆς σφενδόνης σφραγίδος· δι' ἣν οἶμα καταμύνηται
ὁ τῶν ὁλῶν Θεός, ὅτι παρ' αὐτοῦ τὸ ὄφρον, τοῦ τὰ πεί-
σασα στοιχεῖα διοικούντος· εἰ γὰρ σὺν τούτῳ μόνον ἦν
ἐπιφανὴς αἰδοῖ πάθος ἀνίκητον ἀπιδυρόμενον, μόνῃ τῇ
παρουσίᾳ πρὸς ἀπαλλαγὴν ἔρκει τῆς νόσου. Καὶ τοιοῦτος
μὲν τις, ὡς εἶπεν, ὁ Θεόδουλος· ὁ δὲ τοῦτον συμπνέων
Ἀγαθόποδα, ἀνὴρ πρεσβύτερος, ἦδη τῇ πολιᾷ τὴν κεφαλὴν

ἐντρυφῶν, καὶ τῇ παρελθόντι βίῳ σύμφωνον τὴν τελευταίαν
προθυμίαν ἐπιδείκνυσε. Ἀμφότεροι καθύπερθε τῆς θεοσε-
βείας ὑπέρτατοι (πᾶσαν γὰρ σωματικὴν ἰδούνην ἀποσάμε-
νοι) πρὸς Θεὸν καὶ τὸν τούτου λόγον Ἰησοῦν Χριστὸν
διὰ παντὸς ἔβλεπον· ὁ μὲν γὰρ Διάκονος ἦν τῶν θρησκῆ-
των εἰς τὴν τῶν πιστευόντων σωτηρίαν· Θεόδουλος δὲ,
δι' ἣν ἀναγινώσκον πολλὰκις τὰς τῶν Ἀποστόλων καὶ
Προφητῶν εἰσηγήσεις, τὴν τῶν πιστευόντων ἀκοὴν βεβαιω-
τέραν ἀπειργάζετο. Οὕτως πολλὰκις τοῖς ἀποπειρώταις
τῶν θαυμάτων, τὴν τῶν ανθρώπων φύσιν καὶ λόγον καὶ
σῶματι διαστρέφειν πειρομένους, ῥήματι γυμνάζει σφρα-
γίδι τοῦ παντοκράτορος ἐφρηκίζων πρότερον, οὕτως ἀνα-
χωρεῖν τοῦ πλάσματος ἐκέλευεν· οἱ δὲ παραχρῆμα τοῖς
ἐπιταττομένοις ὑπήκουον, μέγα βουόντες τὸν διὰ Θεο-
δούλου ταῦτα κατ' οὐτῶν δυνάμενον.

5 Ἀγθέντας οὖν αὐτοῖς ὁ Φαυστίδος, τότε κατὰ τὴν
Θεσσαλονικίαν ἡμερῶν, ἐφ' ὅψῳ καθήμενος, ὡς εἶδεν
μὴν φωνὴν ἀφ' αὐτῶν, Χριστιανῶν ἐσθλῶν, καὶ ταῖς χειρῶν
ἀλλήλων συνέχοντες, ὥσπερ ἐξ ἐνὸς στόματος ἢ μιᾶς
γλώττης εἰς εἶδη διάφορα μεμορφωμένους, εὐθὺς ἐφθέθη
τὸ τῆς παρρησίας μέτρον, μή ποτε μόνον καὶ θανάτῳ,
γενναίῳ λογισμῷ κρατήσωσιν. Θελήσας οὖν πειθαῖ πρό-
τερον ἀποπειραθῆναι τοῦ Θεοδούλου, πᾶντα ὑπαγορεῖν
ἐκέλευεν. Οὗτος δὲ τὸν φίλον ὑποκρινόμενος, χρηστὰ
προσῆγεν ὡς ὥστο ῥήματα, Πείσθητέ μοι, νεανία, λέγων,
μὴ κινῶν ἀπάτην ἀπατήσας· ἐαυτὸν ἐξαγάγης τοῦ βίου.
Ὁ δὲ ὑπομειδιᾶσας ἡρέμα τῇ προσώπῳ, Αὐτὸς μὲν, ἔφη,
πάλαι τὴν ἀπάτην ἀπέφυγον, σὲ δὲ δέδοικα μὴ ταύτης
ἐφθίμενος, πρῶτος ἐαυτὸν εἰς αἰώνιον θάνατον ἐμβάλλης.
Τοῦ δὲ ἡμερῶντος οὐ δὲ πρὸς τοῦτο κινηθέντος, ἀλλὰ
τοῦτο μὲν ὁμῶς ἐνάρχοντος, τοῦτον δὲ τιμῶς ἐκλιπαρῶν-
τος, ἔλθειν τὸν Θεόδουλον ἐπὶ τὴν ἱερουργίαν, εἶπεν, τις
Ξένος, αὐτὸν τὸν τοῦ Διὸς ἱερσύνου μεταχειριζόμενος,
ἔχων μὴ τιμῇ σε παρακαλέσει θεῶς· ἀνενέγκαι θυσίαν,
βασάνους κατανγκασθήσει. Βασιλέως ὑπακούειν προστάγ-
μασιν. Ἀλλ' οὐ τοσαύτου, ὁ Θεόδουλος ἔφη, δυνάσεται
φρόνης καὶ τὰ καθ' ἑμὶν γινόμενα, ὡς μὴ κρείττους ἡμᾶς
παντοφρόθεν τῆς ἀπειλῆς γενέσθαι.

6 Πειθαῖ δὲ πάλιν ἐπύοντος τοῦ Φαυστίνου, Ἀλλ'
ὅσον διαλλάττει λόγισαι, τὸ ζῆν μετὰ λαμπρότητος, ἢ
τελευτᾶν μετὰ κολάσεως. Θεόδουλος εἶπεν· Τοῦτο γὰρ
καὶ αὐτὸς ἐννοῶν, ὀλίγων ἡμερῶν λίαν ἐπονειδίστων,
ὑπεριδεῖν βούλομαι, τὴν οἰρανίαν καλὴν μέτοχος γενε-
σθαι βουλόμενος, ὅθεν καὶ πυρὶ δοκίμαζε τὸ σῶμα· γνώσει
γὰρ ὡς ἐαῖον μὲν ἐνδύσει, φθορὸν ὄν, ὑφ' ὁμοίῳ κα-
τανάλισκόμενον· ψυχὴ δὲ λογισμῶν πανταφρόθεν ἀτρωτῆς
γενόμενῃ, πλέον ἰσθίσειται, θάπτει τῶν ὀλιγῶν ἀπαλλασ-
σμένη προσμάτων. Φαυστίδος ἡμερῶν εἶπεν· Καὶ τίς
οὗτος, εἶπε, b πρῶξενος τοῦ κρείττους, δι' ὃν καὶ πλη-
γῆς καὶ θανάτου τήμερον καταφρονῆσαι διέγνωκας; Θεο-
δουλος εἶπεν, Ὁ Θεός, ὁ τὰ πάντα φύσει νόμῳ κατα-
κλείσας, καὶ ὁ τοῦτον παῖς Ἰησοῦς Χριστός, ὁ Λόγος τοῦ
Πατρὸς, οὐ καὶ τὴν σφραγίδα παραλαβὼν, ἐξ ἀπαλῶν,
ἐπὶ καὶ τῶν οὐχίων, ἄχρι τέλους οὐκ ἀφῆσιν θάπτειν
γὰρ καὶ τοῦ σώματος ἢ ταύτης, σοὶ καὶ τῇ τυράννῳ, τῆς
θεοσεβείας ἐκστύσσομαι. Ὡς δὲ ὁ Φαυστίδος, διασῶραι τὰ
ρηθέντα βουλόμενος, ἔφη· Καλῶς ἴμιν, ὡ νεανία, πείρη-
σαι, ὁ καὶ τὰ κλεισθῆναι καὶ τὰς τοῦ Θεοῦ σφραγίδας ἐπι-
κείμενος. Ἀπεκρίνατο Θεόδουλος· Καὶ μάλα γε, αἰνί-
στος τῆς θεοσεβείας διάκονος, οὐ γὰρ ποτε τοσαύτου
ισχύσεις, πυρὶ καὶ σιδήρῳ μαχόμενος, ὡς θανατηθῆναι ῥή-
ξαντά σε τὰ κλειθῆρα τοῦ λογισμοῦ, καὶ τὴν σφραγίδα

*Quibus ad
Praesidem
adductis,*

*Theodulus
frustra solici-
tatus,*

a

*libere Chri-
stum profite-
tur :*

b

*ex his
Theodulus*

*per annulum
divinitus
acceptum in
fide roboratus;*

*alter senior
et Diaconus.*

τῆς πίστεως ἐπεμδῆναί μοι, τὸν Θεὸν Χριστὸν ἀνακηρύττειν μεμελετηκότι.

*Præses tamen
eum defecisse
mentitur,*

7 Θαυμάζεις οὖν ὁ Φαυστίνος τὸν νεανίαν τῆς σεου-
νήσεως, ἄγασθαι πλίκειν καὶ τὸν Ἀγαθόπουδαν προσέτα-
τεν, ἀπὸ πολλοῦ γνωρισθῆναι τὸν Θεοδούλον τοῖς δορυφό-
ροις προστάξας. Ὡς δὲ ἵκεν πλίκειν τοῦ βήματος, Θυ-
σοι, Φαυστίνος Ἠγεμὼν ἔλεγεν· ἰδοὺ γὰρ καὶ Θεοδούλος
τὰ πρῶτα πλανώμενος, οὖν ὕσαι κατεπαγγέλλεται,
Συνεῖς οὖν τὴν ἀπάτην Ἀγαθόπουδαν εἶπεν· Ἐτοίμως
τοῦτον καὶ αὐτὸς τὴν διὰ λόγων θυσίαν ἀνύσω τῷ Θεῷ,
καὶ τῷ τούτου παιδί Ἰησοῦ Χριστῷ· τοῦτοίς γὰρ θυσίαν
εἰσὺν ἡ βίβρι Θεοδούλος κατεπαγγέλλεται. Ἀλλ' οὐ τού-
τοις Φαυστίνος εἶπεν, οὐ τοῖς μάτην ὑπὸ σοῦ λεγόμενοις,
ἀλλὰ τοῖς δῶδεκα θεοῖς ἀνάξει θυσίαν, τοῖς φυλάττουσι
τὴν αἰουμένην ἀπασαν. Ἀγαθόπουδαν ἐπισείσας κρέμα τὴν
κινυαλὴν, εἶπεν· Θεοῖς, εἰπέ μοι, καλεῖς, ὡς ακρίβεια
τέχνης ἐξ ὕλης φθειρομένης εἰς εἶδος ἀνθρώπων ἀπετυπώ-
σασθαι; θεοῖς, ὡς ἀνθρωποποιταῖς ἐαυτῶν γερσὶν ἀναπλάττου-
σαι; μικρὸν ὕστερον ὡς κρείττονας ἐαυτῶν θεοποιούσιν;
θεοῖς τοῖς αὐτάχαι γείρα τοῖς βουλομένοις αὐτοῖς ἀνα-
τρέπειν μὴ δυνάμενοις; θεοῖς τοῖς ὀφθαλμῷ μὲν οὐ βλέ-
ποντας, ποδὶ δὲ ακινήτους ὄντας, καὶ πᾶν σισθητήριον
ὄντως εἰκὴ κατὰ τοῦ σώματος κεκταμένους; θεοῖς, ὡς
οἱ πάλαι μὲν ἑλλήνων ἐμφύχους εἶναι δοξαζτας, μοιχεύας
καὶ παιδεραστές ἐνόχους ἀπερίφραστοι, τῶν δὲ νῦν οἱ
τὰς τοιαύτας μετιόντες τέχνας, ἀργυρίου καὶ τεσσάρων
ἑξαλόνων δισπιπράσκουσιν; Ἀναξίω δὲ προσάξω θυσίαν,
εἰπέ, πρὸ τοῦ παντοκράτορος, ἵνα τούτῃ ἐπιδῇ ταῖς ἐκ
χειρὸς ἀνυγλυφείσαις ὄψεσιν ὁ παρὰ σοὶ νομιζόμενος
Θεὸς εἶναι; ὅμως δὲ ἄσω πρόσφορον, ἵνα ταῖς ἀπὸ γρυ-
σοῦ καὶ ἀργύρου πεποιτικιμέναις ἀκουαῖς τοῦτον δεῖξαι, ὅς
ἐστιν ὁ ἐστὶν αὐτὸς μέτοχος, τοσούτων ἐμὲ κύριον
ἀποδείξει.

*CAP. II
Missi in
carcerem*

8 Ἐπὶ δὲ λέγοντος αὐτοῦ τὰ τοιαῦτα, δεδοκότες οἱ
περὶ τὸν Ἠγεμῶνα, μὴ ποτε τοὺς λοιποὺς τῶν ὀφειλόν-
των ἀνακρίνεσθαι πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ πίστιν ἐπερώσῃ,
θάττον αὐτὸν ἐκείλευσαν ἐπὶ τὸ δεσμοτήριον ἄγασθαι μετὰ
τοῦ Θεοδούλου. Πολλὰ δὲ τις ὅπισθεν συνεπύρρειον
ὄχλος, ἄλλο τε ἄλλως διώγει τοῖς ἐπὶ τὰ κρείττονα
σπεύδουσιν· οἱ μὲν γὰρ ἐπὶ τῷ νέῳ τὸν Θεοδούλον οἰκ-
ταίροντες, μετατρέπειν τὸν νεανίαν ἐκ τῶν ἀμαρτανιῶν
ἐσπούδαζον· ἕτεροι δὲ τινες τὴν πολιὰν ἐπανθούσαν τοῖς
Ἀγαθόπουδαν κρατάρους θεωμενοὶ, ἔδωκαν ἐφ' ἐνὶ τῷ συν-
θιματι, Μὴ καὶ σὺ νέος Ἀγαθόπουδαν καὶ τὸ συμφέρον
ἀγνοεῖς; Οἱ δὲ πρὸς μόνον τὴν εἰς τὸ κρεῖττον εἰσέδεισαν
ἀφαιρόντες, οὗτοι σιωπῇ τῆς φυλακῆς ἴσω γινόμενοι, καθ'
ἡσυχίαν ἠύχοντο. Νυκτὸς δὲ μέσης, δεξιόις ὀνειράσιν
τοῦ Θεοῦ τούτοις πρὸς τὴν ἀγωνίαν ἐπερρώσαντο, ἀνεσ-
τησαν ὑπὸ γαργᾶς ἀμφοτέροι, Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν σω-
τῆρα τῶν ὅλων ἐπιδοόμενοι. Εἶτα τὰς γείρας καθαρὰς
ὑδάτων ἐνοπυφάμενοι, καὶ τὸ γόνυ κλίναντες ἐπὶ γῆς
ἅμα τῷ προσώπῳ, σύμφωνον εὐχὴν ὥσπερ ἐκ μιᾶς γλῶσ-
σης ἀνέπεμπον τῷ Θεῷ, λέγοντες.

*Deum col-
laudant,*

9 Ὁ Θεὸς τῆς πάντων γενέσεως τε καὶ ὄψεως, ὁ φύσιν
διακρίνας, καὶ χάρις ἀφανίσας, ὁ ταῖς οὐρανῶν μὲν
πόλιν ὑπὲρ τῶν ὅλων διονύειν ἐκάστοτε, ἥλιόν τε φωτί-
ζειν μετ' ἡμέραν τὰ πάντα καταναγκάσας, καὶ σελήνην
προστάξας ἀφανίζειν τῷ φωτὶ τὰ σκότος, ἵνα σὺν τοῖς
ἄλλοις τῶν ἀστέρων τούτων ἐκάστην τῶν φημένων αὐ-
ξήσῃς αἷτιον γένηται, ὁ γὰρ μὲν ἀποδοὺς ζωὴν γένεσιν,
θολάττῃ δὲ ἐγλύων γυνὴν ὑποδρύχον, αἶρι δὲ ὀρνίθας εἰς
αἰτῶν ἔγειν, ἵνα θάλαττα μὲν οἰκίαις δώροις θεραπεύῃ
τὸν ὑπὸ σοῦ γινόμενον ἀνθρώπων ἀὴρ δὲ καὶ αὐτὸς δι'
ὀρνίθων ὠδικῶν εὐχὴν ἐπὶ σοὶ πρόσφορον ἀναβάλληται,
γῆ δὲ ποικίλων καρπῶν ἐξ οἰκείων κυλπον ἀναξερύουσα
τῶν ἀνθρώπων γένει, δι' αὐτοῦ σοὶ μόνῳ τῶν ὅλων
δεσπότη τὰ δυνάτ' δι' ἔμνων ἀναπέμψῃ χρηστήρια· σὺ
γὰρ ἡθὲ τὸ καθ' ἡμᾶς γένος ἀσεβεία κατηλιμμένον, οὐ-
δὲν ὅτι τῶν διορισθέντων ἀποφυλάττειν βουλούμενον,
ἀλλὰ πρὸς μέσας καὶ κώμους καὶ ἀσελείας ἐκδέσμονας
κεχωρηκὸς, οὐκ ἀφῆκας δι' ὅλου πρὸς αἰωνίαν λύσιν
ἐνεγῆναι, οὐ δὲ τοσούτων βραχυῦσαι τῷ καθ' ἡμῶν ἐνέ-
δωκας θαίρουν, ὡς ἄχρι καὶ τετρατάρου τὸν ἡμέτερον βυ-

θῆσαι λογισμὸν, ἀλλὰ ὁμνησιακία τὰ καθ' ἡμᾶς παρα-
δοὺς ἀδικήματα, πέρπαις εἰς ἀνθρώπους ἐκ θρόνου οὐρανίου
τὸν μονογενῆ σου παῖδα, παῖδας ὑποδύναι φύσιν ἀνθρώ-
που, τὴν ἀθάνατον λῆξιν τῇ θνητῇ καταμείζας οὐσία,
ἵνα τοῖς περὶ τὴν ἀδικίαν πλανομένοις, Λόγος ὁ παρὰ
σοί, δι' οὗ ἐπραπτεν, εἰς εὐσέβειαν πάλιν ἀνεγείρῃ· σοὺ
γὰρ ἅμα τῷ Παίδι, καὶ ὁ Πατὴρ ἅμα τῷ Πατρὶ σὺν
ἁγίῳ Πνεύματι τὴν ὑφ' ἡμῶν πάσαν περιέβουλον, τοῖς
παραδοξοτέροις τῶν γινόμενων τοῖς ἀσεβεῖς ἐπὶ τὸ πισ-
τεῖν μετέπειρασας. Οὕτω τοιγάρου Ἀλξάρου τὸ γρῆν
ἀποτίσας, καὶ τετάρτην ἔχων ἐπὶ τῇ καίμενῃ ἡμέρῃ,
ὑπὸ τῇ τῇ φωνῇ τὰ δεσμὰ τῆς δι' ἐνείκῃς ἀπερρίψας, ἐξ
ἀδύτων ἀνέβηκεν, γελᾶσας διὰ σὲ καὶ φύσιν ὑμῶν καὶ
θανάτου δύναμιν. οὕτω τις ἀνὴρ κτλ τῶν ὄψεων ἐστει-
μένως, καὶ τὸ παρὰ σοῦ δῶρον τὸν ἥλιον ἐπιδοῖν οὐ δύνα-
μενος, πλὴν μόνῳ τῇ τῇ δεξιᾷ τοῦ πάδους ἐκείνου καθαρ-
οῦς ἀπαλλάττεται· οὕτω ποτὲ καὶ γύναιον, ἐξ ἀπώρητο-
τέρων μελῶν αἵματι βρεῖμενον, ἀγῆ καὶ μόνῳ σῆς
ἀμπεχύνῃς ἐξανῆκας τοῦ κινδύνου, καὶ θάττον ἐλπίδος
εἰς ὅστων μετελλάττεται· οὕτως κρεσσας ὁ Θεὸς καὶ
βήματι μόνῳ ποιῆσαι γέρειν ἐπ' ἡμῶν, ἐφ' οὗπερ ἴν γε-
ρομενος· οὕτω καὶ νῦν ἐπαραέσσι τῇ καθ' ἡμᾶς ξυνορέθι
μὴ μελλήσας, ἵνα τῷ λογισμῷ τὰ θειὰ τῶν ἀθέων διενεγ-
νῶντες, ἐαυτοὺς προσάψαι πόλοις οἰρανίοις δυνατῶμεν.

10 Τοιοῦτα τῶν περὶ Θεοδούλου ἴσω τοῦ δεσμοτηρίου
προσευχομένων. Καὶ οἱ μὲν εἰς τὰς ἀλύσεις ὄντες τῶν
κακῶν αἰτῶν οἶκον, ἢ φωνὰς δεδρακέντων, ἢ μοιχεύας
τετολμυκέντων, εἰθὺς ἀφέντες τὸν περὶ τοῦ σώματος δεδιέ-
ναι θάνατον, τοῖς παρὰ τῶν μακαρίων πατρῶν περὶ πλε-
κόμενοι, ὁλοκληρὴν εἶχον ἐφ' οἷς πεποιθήσαν μεταγνώσι-
κοντες. Οἱ δὲ περιρρέοντες ἔξωθεν τὸ δεσμοτήριον ὄχλοι,
τὰ κλειθρα διαρρήξαντες εἰσεπύδοντο, θύματι πολλῶν
τῶν εὐρημένων κατεχόμενοι. Θεοσάμενος οὖν τὸ γεγεν-
μένον Οὐδανός τις, ὁ καὶ Εὐφύφιος, τότε λογιστεύων
ἐπὶ τῆς Θεσσαλονικέως, καὶ τῆς τοῦ διαβόλου σακῆς
ὑπερέτης ὡς ἄλλος, ὁρῶν γαργᾶ πρὸς τὸν Ἠγεμῶνα,
βοῶν καὶ διαμαρτυρούμενος, πολλοῖς ἔσεσθαι τοὺς τὴν
θυσίαν ἀνυῖσθαι μέλλοντας, εἰ μὴ θάττον ἐκ ποδῶν οἱ
δοῦλοι τοῦ Θεοῦ γένονται. Ταραχθέντος οὖν ἄρχου ἐπὶ
τοῖς εὐρημένοις τοῦ Φαυστίνου, καὶ μάλιστα κεκινημένου
κατὰ τῶν ἐπεισελόντων, ἄρυσιν οἱ δορυφόροι τὸν νεα-
νίαν ἅμα τῷ πρεσβύτῃ, θαυμάζοντες ὅπως ἐκείτερος ἐκα-
τέρῳ περὶ τοῦ μέλλοντος συνειδύετο. Ὡς περὶ γὰρ οὐκ ἐπὶ
τιμωρίαν ἀγόμενοι καὶ θάνοντο, ἀλλ' εἰς πομπὴν τινα
καὶ πανήγυριν στελλόμενοι, διὰ πάντων ἔχοντο, καὶ τὰ
πρόσωπα φαίδρυνόμενοι, καὶ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ διαγγέ-
λοντες.

11 Προσαχθέντων οὖν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ βήματος, Φαυσ-
τίνος εἶπεν· Τίς λέγει, Ἀπεκρίθη, Θεοδούλος. Φαυστί-
νος Ἠγεμῶν εἶπεν, Μεμαθήκαες ὅτι δίκαιον ὑπακούειν πά-
σιν, οἷς ὁ τῶν ὅλων δεσπότης Μαξιμιανὸς προστάττει;
Ἀπεκρίνατο Θεοδούλος καὶ εἶπεν, Ὅσα μὲν ὁ δεσ-
πότης οὐρανοῦ καὶ γῆς προστάττει, ταῦτα ποιῶν καὶ
λίαν εἰσεδέε· ὅσα δὲ Μαξιμιανός, εἰ μὲν δίκαια καὶ
μάλιστα, εἰ δὲ ἄνομα, οὐκ ἀναγκάζω. Φαυστίνος Ἠγε-
μῶν εἶπεν· Τίς γὰρ ὁ τὸν οὐρανὸν ποιήσας εἰπέ μοι.
Ἀπεκρίνατο Θεοδούλος, Ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, καὶ
ὁ τούτου παῖς Ἰησοῦς Χριστός, ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ.
Φαυστίνος Ἠγεμῶν εἶπεν, Ὅν ἐσταύρωσαν οἱ Ἰουδαῖοι,
καὶ τιμωρίας ἀνεκέστοις περὶ ὅλων; Ἀπεκρίνατο Θεο-
δούλος λέγων, Ὅν ἐσταύρωσαν ἐκεῖνοι δι' ἡμᾶς, τοῦτο
παθεῖν βουλούμενον, καὶ μικρὸν ὕστερον ἐπειδὴν ἐκ νεκροῦ
σώματος εἰς ζωὴν φύσιν μεταβαλλόμενον, εἶτα δίκην
περιστερᾶς τῷ πνεύματι πρὸς αὐτὸν τὸν οὐρανὸν ἀναβαί-
νοντα· ταῦτα γὰρ ποιῶν, καὶ θανάτου κρατῆσαι βουλούμε-
νος, καὶ τῶν ἀπειθούντων διελέγχει τὸν λογισμὸν. Φαυσ-
τίνος εἶπεν· Τί γὰρ οὐχὶ μάλ्लον τοῖς θεοῖς ἡμῶν θυσίαν
ιερουργῆσαι κατεπαγγέλλῃ; Ἀπεκρίνατο Θεοδούλος· Ὅτι
βέλτιον ἐστὶ τὸν ποιήσαντα τὴν τῶν ἀγαλμάτων ακρί-
βειαν θεραπεύειν, ἢ τὰ πρὸς τέρψιν καὶ ἀπάτην ὄψεως
γεγεννημένα· τὸ γὰρ ποιῶν, τοῦ γινόμενου προτιμώτερον.

12 Κελεύσαντος οὖν τοῦ Φαυστίνου τοῦτον γυναικῶ-
ναι τῶν ἱματίων, περίεσπον οἱ δορυφόροι τὸν νεανίαν

*EX MS.
VATICANO*

*ejusque
magnalia.*

c

d

*Plurimum
conversione
turbatus
Præses,*

*iterum
Theodulum
interrogat,*

*et intentatis
minis terrere*

EX MS.
VATICANO

πικρῶς, κήρυκας ἐπιδοῶντες, Θύσον καὶ ἀφθείσῃ. Ὁ γοῦν Θεόδουλος ἐπὶ τοῖς γινόμενοις εἰς αὐτὸν εἶπεν· Τοῦ μὲν σώματος ἀφαρπάσαι τὴν χιτῶνα, καὶ μάλα θυμήσαι, τοῦ δὲ λογισμοῦ τὴν ἐπὶ τῇ Θεῷ πίστιν οὐκ ἀποσυλῆσαις εἰς τὸν αἰῶνα. Μᾶλλον δὲ αὐτοῦ παρρησιαζομένου, καὶ πρὸς φύδον οὐ τρεπομένου τῶν ἐπιρριμμένων δεινῶν, καὶ τυραννῶν τὸν Μαξιμιανὸν πολλὰκις ἀνακαλοῦντος, ἐκέλευσεν ὁ Φαυστίνος ἑτέρους τινας ἐπ' ὕψισιν αὐτοῦ βασανιζομένους μισροφθαλεῖν, καρτερεῖν πρὸς τὰς ἀνάγκας μὴ θυσιάζοντας. Ὁ δὲ Θεόδουλος, ταῦτα μὲν, ἔφη, μικρὰ σοὶ τὰ βασανιστήρια, καὶ λίαν γέλωτος ἄξιον, εἴθε τι καὶ μείζων καθ' ἑμῶν ἐρεῖρες· οὕτω γὰρ ἂν ἔργως γενναίαν οὖσαν τὴν καθ' ἑμάς ξυνορίδαν, καὶ πάθους ἐπικρατεῖν ὑπὲρ εὐσεβείας θυσιάζοντα. Φαυστίνος εἶπεν· Ἀναγκαῖον σήμερον σε καὶ τὰς καλουμένας παρὰ τοῖς Χριστιανοῖς γραφὰς εἰς μέσον ἐνέγκαι. Θεόδουλος εἶπεν, Εἰ μὲν οὖν τὰ κρείττους φρονεῖς, τὴν εὐδοκίαν λατρεῖαν ἀπάτην ἵκησάμενος, καὶ τοῦτον χάριν τὰ τῶν Ἀποστόλων καὶ Προφητῶν ἐπιζητεῖς ῥήματα, κρατῦναι τέ σου τὸν λογισμὸν τῇ θεοσεβείᾳ βουλομένης ἐπιζητεῖς τὰ τοιαῦτα, καὶ δεῖ· εἰ δὲ μήγε, μὴ ποτε προδύτῃ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος γενέσθαι προσδοκῆσαις. Φαυστίνος εἶπεν· Ἀλλ' οὐ φείσομαι σοὶ τοῦ σώματος ἀκροτηριάζων τοῦτο, καὶ πρὸς βυβρᾶν θηρίων ἐκτελέμενος, εἰ μὴ τὸ προστατόμενον θαυτον ὑπακούσαις θελήσειας. Θεόδουλος εἶπεν, Τοῦ μὲν σώματος κτλ σοὶ λοιπὸν προκειμένου ἔστιν· τῶν δὲ [αδίκων] οὐκ αἰσθήσομαι, κἀν πικρότερον τῶν εἰρημένων κατ' ἐμοῦ νεανιεύσῃ.

sacrosque
libros ab eo
impetratefrustra co-
natur.

13 Πολλὰς οὖν ἐπὶ τοῖς γινόμενοις παρastreχούσης τῆς ὥρας, καὶ τοῦ Θεοδούλου μηδὲν πρὸς τὴν ἐκδοσιν τῶν γραφῶν ἐκδιδύνας, ἄλλως ἀλλαχόθεν προσήντες, οἱ μὲν δώροις δελεάζειν, ἑτεροὶ δὲ τινες φόβῳ καταπλήττειν τὸν νεανίαν ἐπειροῦντο· ὁ δὲ λογισμῷ τοῦτον ἐκάτερον διέπτυεν, καθάπερ τείχος πανταχόθεν σιδήρῳ καὶ λίθοις ὤχνησεν, τὰς τῶν ἐναντίων προσβολὰς οὐ προϊέμενον. Τὸ τε ὁ Φαυστίνος ἀφαναῖ νεύματι τοῖς δαίμοις ἐπισταλνόμενος, ὡς ἐπὶ φύδῳ τοῦτο ποιεῖν, ἐκέλευσεν τὸν Θεόδουλον τὴν διὰ ξίφους ὑποσχεῖν τιμωρίαν. Ἐλθὼν οὖν ἐπὶ τὸν ἐν θείῳ τῶν ἀπαγομένων τόπῳ, ὡς εἶδεν τὸν δῆμιον ἐπαυατευόμενον τὸ ξίφος, στύχηςας ἐπὶ σφαγῇ τὸν ἀνέχοντα, τοιοῦτον τι πρὸς τὸν Θεὸν ἀναβοήσας, ἔφη· Δύξα σοὶ Πάτερ τοῦ παθόντος δι' ἑμάς, ἰδοὺ γὰρ ἔσομαι καὶ σὺτός σου τοῦ πατήσαντος τὸν θάνατον διὰ τὴν ἐπὶ σοὶ παρρησίαν.

CAP. III

Interrogatus
Agathopus

14 Μαθὼν οὖν ὁ Φαυστίνος ὅτι τῇ ξίφει καθάπερ τινὶ στεφάνῳ τὴν κεφαλὴν ὁ Θεόδουλος ὑπέκλινεν, τοῦτον ἄρσῃ ἐπὶ τοῦ βήματος πάλιν προσέειπεν, αὐτὸς δὲ τὸν ἕτερον ἐπερωτᾷ· Τίς λέγεις; Ἀπεκρίναιτο, Ἀγαθόπους. Φαυστίνος εἶπεν, Ποῖας τύχης εἶ; Ἀπεκρίναιτο, Ἦς καὶ Θεόδουλος. Φαυστίνος Ἠγεμῶν εἶπεν, Ποῖα γὰρ σοὶ κοινωνία πρὸς Θεόδουλον γέγονεν, ἥ καὶ γένος καὶ φύσις ἐν καὶ τῇ αὐτῇ ἡμᾶς συτήχην; Ἀγαθόπους εἶπεν, Τὸ μὲν γένος διάφορον· ὁ δὲ τρόπος εἷς, καὶ ὅσον τῇ φύσει χωριζόμεθα, τοσοῦτον τῇ ψυχῇ συναπτόμεθα. Φαυστίνος εἶπεν· Οὐκ οὖν ἐπὶ μίαν κύλινδρον ἀμφοτέρω σπεύδετε; τοῦτο γὰρ ἔστιν τὸ παρὰ σοῦ λεγόμενον. Ἀγαθόπους εἶπεν, Ὅχι ἐνὶ γὰρ καὶ τῷ συνθέματι τῶν ἐντεθεινῶν ἀπαλλοτρίωτες πραγματῶν, ὅχι ἐνὶ νεύματι καὶ τὴν ἀμοιβὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ ληψόμεθα. Φαυστίνος εἶπεν· Καὶ πῶς οὐκ ἄνθρωπον ἐπὶ τῇ φύσει σε σφαλλόμενον εἰς προφανῆ κίνδυνον ἐκτὸν καθιέναι. Ἀγαθόπους εἶπεν· Οὐ μαλέοι, ἔχον f τὴν ἐπὶ Χριστῷ προσδοκίαν, ἀλλ' ὡς οἱ γρόνοις εἰς τοῦτο τὸ γῆρας προελκλυθῶτα, τοσοῦτον πλέον καὶ ἐμμαντὸν ἀποδέχομαι τῆς προθυμίας, καὶ Θεόδουλον τῆς ἐν ἀσπὶ τοῦ σώματος καρτερίας.

simili liber-
tate respon-
det

f

15 Ὁ γοῦν Φαυστίνος εἶπεν· Μὴ τοῦτοις, Θεόδουλε, δελεάζομαι τοῖς ῥήμασι, ἀρτι γενιάζων, ἀφειδῶς ἐπιπίδαι τῷ ξίφει· ὁ μὲν γὰρ κτλ πολὺς ὢν, οὐδὲν πράξον εἰ καὶ πρὸς τέλος ἐπὶ γίγται· σὺ δὲ μὴ τέ τι μὴ ἕτερον τι στυγὴ προκειμένου ἀφαιρέθης. Πρὸς οὖν ἐτοιμῶτα ὁ Θεόδουλος εἶπεν· Ἀλλ' οὐχ οὕτως ἐμμαντὸν ἀσθενείας ἔχειν οἶμαι, ὡς γενναίωτερον ἐν τῷ καρτερεῖν ὑπὲρ εὐσεβείας τὸν πολλὸν ὠφθῆναι τοῦ νέου. Ταῦτα λέγοντας

αὐτούς, καὶ Χριστὸν ἐπιδοῶντας, στρεβλώσαντες οἱ δορυφόροι, πάλιν ἐπὶ τὴν εἰρκτὴν ἀπήγαγον, δοξάζοντας τὸν Θεὸν ἐφ' οἷς ἐδόκουν νενικηκέναι τὸν διάβολον. Τῶν οὖν γνωρίμων τινες, δεδακρυμένοι περιέστησαν ἀμφοτέρους. Πρὸς αὐτούς οὖν Θεόδουλος εἶπεν, Τί ἡ συνοδος ἡ τὰ δάκρυα; Ἐξάσαν, Ὁδυνώμεθα ἐφ' ὑμῖν ἀποκειμένην τύχην. Ὁ δὲ μάλα γαληνῶντι τῷ προσώπῳ λίαν ὑπεμεδίασας, εἶτα, Πῶς αἰεῖτε, ἔφη, τὰς ἰδίαις στένειν συμφοραῖς, τοὺς τῶν κρείττωνων ἐφιεμένους οἰκτεῖρετε; Ταῦτα τοῦ Θεοδούλου λέγοντος, ἐπιστάς ὁ στρατιώτης καὶ σιδήρῳ δόσας ἀμφοτέρους, παρήγαγεν ἐνδοτέρω, τὸν ἐπὶ οὐκ ἀποσοφῆσαι βουλομένης. Ὑσπερὰς οὖν βαθείας γενομένης, εἰξάμενοι τῷ Θεῷ, διόλου κρατῦναι τοῦτοις τὸν ἐπὶ τῆς θεοσεβείας λογισμὸν, ἡσύχασαν ἡδέως.

16 Ὁ δὲ τῶν ὁσίων ἑφορος Χριστὸς Ἰησοῦς, μίαν γνώμην τοῦτοις ἔχοντι, μίαν ὄψιν εἰς ἱερείαν τοῦ μέλλοντος ἐξάπέσταλεν. Ἐδόκουν γὰρ κατὰ τοῦτον ἀμφοτέρω κατὰ τὴν ἐπίδοσιν ἐκείνην, ὑπὸ πνευμάτων ἀτάκτων ἐν μέσῳ πελάγει χειμαζομένης, συνεχῶς δὲ κατὰ τῶν πλευρῶν ἐκ τῆς τῶν ἀνέμων βίαις προσρηγνυμένου τοῦ κύματος, λυέσθαι τὴν τρώπην καὶ ὅσα συνέχον τὴν ὀλιγάδα πέφυκεν, ἄλλων δὲ ἀλλαχόθεν προσρηγνυμένων, καὶ τῶν μὲν εἰς τὸ κλυδωνιῶν καταδυομένων, ἑτέρων δὲ πρὸς τοὺς σκοπέλους δίκην ἰχθύων περιπειρομένων, μόνους δὲ ἐαυτούς ἐθεώρουν ὑπὸ τῆς τοῦ κυβεργήτου τέχνης ἐκσωζομένους, ἐσθλά τε λαμπράν περιειμένους, καὶ προσδοκίοντας ὄρεκα λῶ τε καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν οὐρανὸν ἀνατεινόμενους. h Τοῦτο οὖν κατὰ ταῦτον θεασάμενοι τῆς νυκτὸς, ἄφρονι διηγέρθησαν, ἄτερος ὡς ἀγνοοῦντες ἐτέρῳ διηγήσασθαι τὴν ὄψιν βουλομένων· ὡς δὲ τὴν τοῦ Χριστοῦ χάριν ἴσταν ἐπ' ἀμφοτέροις ἐννεύσαν ἡσθοντο, χρηστάς ἔχοντες τὰς περὶ τοῦ μέλλοντος ἐλπίδας, ἐπὶ τὸ πρόσω, ὕμνον τινα τῷ χρίσθαι τῆς ὄψεως ἔλεγον, Τί τοσοῦτον, εἴαν τις ὑπομείνειν, ὃ Θεός, ὅσον ἐκ φιλανθρωπίας τῆς τοῦ παιδὸς σου Ἰησοῦ Χριστοῦ δεξάμενος ἀναπαύεται; Τίς οὕτω τὸν τρώπην ἀνήμερος, ὡς ἐκ τῆς τοιαύτης εὐποιίας, σοῦ τὴν θεοσεβείαν πρὸς τῆς ἀλόγου ταύτης ἰδούης ἀσπάσεται; Τίς οὕτω πρόχειρος εἰς εἰεργασίαν, ὡς ὁ λόγος Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃς πρὸ τοῦ θάνατος μνηύσας δι' ὀφείας τὴν χάριν, καὶ τὸν στέφανον ἡμῖν πρὸ τῆς ἀγωνίας ἐπιδείξας, ῥωμαλοτέρους τινας πρὸς τὸ στάδιον τῆς θεοσεβείας ἀπειργάσατο.

17 Ταῦτα προσευχομένων αὐτῶν, ἴσω πάρησαν οἱ τὴν τοιαύτην φρουρὰν διὰ φρουρίδας εἶχον, φάσκοντες, ἐπιζητεῖν τὸν Ἠγεμῶνα Θεόδουλον καὶ Ἀγαθόποδα. Ἀναστάντες οὖν καὶ τὴν σφραγίδα Χριστοῦ κατὰ τοῦ προσώπου σημήναντες, ἦγοντο δεδεμένοι σὺν τοῖς δορυφόροις· ἡρῆνός τε ἦν πολλὸς καὶ δάκρυα τῶν ἐξ ἐνῶν ἐπισκιδίων, τὸν τῆς γενναίας ξυνορίδος θάνατον ἐννοοῦντων. Φαιδρύνοντας οὖν ἐκτὸν ταῖς ὕψισιν ὁ Θεόδουλος εἶπεν· Εἰ μὲν ἐπὶ φιλή τούτο γίνεται παρ' ὑμῶν, μᾶλλον ἐφ' οἷς εὐδοκίμωμεν πανηγυρίζετε· εἰ δὲ φθῶν μᾶλλον ἐπὶ ταῖς ἐτέρων εὐπραγίαις ἀποδύρεσθε, κοινόν τε τῆς εὐσεβείας πρόκειται στάδιον, καὶ πάντας μὲν ἐπίσης καθεὶ τὸ τῆς πίστεως κήρυγμα, ὀλίγοις δὲ δίδωσι τὸν στέφανον, ὃν οὐ πλοῦτος οὐχ ἰδούη τὸν λογισμὸν διήλεγεν. Ἐπὶ γοῦν αὐτοῦ ταῦτα λέγοντος, Φαυστίνος Ἠγεμῶν ἐπὶ βήματος ὑψηλοῦ καθήμενος, ἀνῆρῶτα καὶ τρίτον. Τῶν δὲ πλεον μηδὲν αποκρινομένων, ἥ ὅτι Χριστιανοὶ ἔσμεν, καὶ πάν ὅτι ἂν ὑπὲρ τοῦτου παθεῖν αἰρουμένα· Φαυστίνος ἀπεφῆνατο πολλὰ σκυθρωπάσας τῷ προσώπῳ, Θεόδουλον καὶ Ἀγαθόποδα, μὴ βουλομένους θύειν, κατὰ θαλάσσης ῥιφῆναι προσέταξας.

18 Λαβόντες οὖν αὐτοὺς οἱ δορυφόροι, καὶ τὰς χεῖρας ὀπίσω τῶν μακαρίων στρεβλώσαντες, πέτρας ἐξήπιον τοῦ σώματος, ἀπ' αὐγῆς καὶ νότου τὴν τῶν κάλων συογὴν ἀσπρήσαντες, ἵνα τῷ βάλει τῶν ἐπιφερομένων λίθων ἄχρι πυθμένος θαλάσσης ἐνεγθῆναι τὰ σώματα θυνηθῇ. Ὀκνάδεις οὖν πανταχόθεν ἀναπλεόντων ἐπιτηδεῶν φίλων, ὑπὸ τῆς φύσεως δακρύων καταναγκαζομένων, διὰ δὲ τὸν ἐπ' εὐσεβείᾳ θάνατον τοὺς γενναίους κατὰ τοῦ δράκοντος ἀγωνιστὰς μακαριζόντων· ἀναγθέντος οὖν τοῦ σκάφους ἐπ' ἀπειλῇ τοῦ θανάτου, πάλιν ἑτεροὶ τινες τῶν ἐλλήνων

Reducti in
carcerem
arguunt
lacrymas
amicorum,et de suo
felici exitu
per visum
admoniti,

h

Deo gratias
agunt.Rejectis
amicorum
lacrymistertio Chri-
stum confessiabducuntur
ad mare
submergendiet denuo
frustra ad
defectionem
solicitantur.

ἐλλήνων ἀνέπλεον, γνήμη τοῦ Φαναστήνου, τὰ τοιαῦτα σοφίζόμενοι πρὸς τὸν ἀμετακίνητον τῆς καρδίας λογισμὸν ἰ. Τέλος οὖν ἐκπέμπει Φούκιον τινα παρ' αὐτοῦς, ἄνθρωπον δι' ὅλων ἐκφραγῆ, λιθοκωνιτῆ μόνον τὸν Θεὸν ἀρνήσασθαι προσηρπύμενος. Οἱ δὲ ὡς ἤδη τῇ τοῦ Θεοῦ τετελεσμένοι χάριτι, Χριστὸν Ἰησοῦν ἐπεδοῦντο μόνον.

tandemque
merguntur :

19 Πολλῆς οὖν παρελκόνσης τῆς ὥρας, καὶ τῶν δημίων τὸν Ἀγαθόπουνά πρότερον ἀφιέναι κατὰ τοῦ πελάγους ὁρμημένον, ἀνατείνας εἰς τὸν οὐρανὸν τὸ πρόσωπον, φωνὴν ἀνῆκεν, ἧς εἰδὼς πολὺ τι λαμπρότερον, καὶ εἶπεν, Ἰδοὺ καὶ δευτέρῃ τούτῳ βαπτίσματι τήμερον ἀποθέσθαι πάσαν ὑπόνοιαν ἀδικίας ἀφ' ἐκυτῶν καθαιρούμεθα, καὶ πρὸς Χριστὸν Ἰησοῦν καθαροὶ τὸν λογισμὸν ἐπηγάμεθα. Τούτων οὕτως ῥηθέντων, οἱ μὲν στρατιῶται καθήκαν εἰς τὸ κλυδώνιον, καὶ τὸν Θεόδουλον, ὑπὲρ θεοσέδειαν νίκην ἀναδησάμενον. Θάλαττα δὲ ἡ τούτους ὑποδεξάμενη, ῥίξασα τὰ δεσμά τῶν λίθων, πολὺ φαιδρότερα τῆς οἰκείας ἀπέδωκεν σώματα οἷς καὶ μικρὸν ὕστερον ἐπιφραγεῖς Θεόδουλοι, ἄμυχ στολῇ καὶ τῷ πρέποντι σχήματι, προσέειπεν τὴν ἐκυτοῦ πάσαν οὐσίαν ταῖς χερίσιν ὀδυρομέναις ἐπίσης νεμηθῆναι, καὶ τοῖς ὁφθαλμοῖς δυσυχοῦσιν εἰς παρρησίαν ἀρτίσαι, ἵνα δοκῇ μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀναχώρησιν, μὴ μόνον τοῖς θεομένοις ἐκφραεῖν ὁ Μακάριος, ἀλλὰ καὶ τοὺς οἰκείους ἐπὶ τὰ τοιαῦτα τῆς θεοσεδείας ἐνέργειαν πράγματι.

corpora terra
redduntur

et annuo
festo hono-
rantur.

20 Τούτων οὖν εὐκρίτως κατέτος συνιόντες τὴν μνήμην ἀνανεύμεθα· δίκαιον γὰρ ἐκεῖνοις μὲν εἰχλῆς μετὰ τὸν θάνατον ἀναπέμπειν, οὕτως ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἀνδραγαθήσασιν· αὐτοὺς δὲ κατὰ τὸ δυνατόν ζηλωτὰς τῆς ἐκεί-

νων γίνεσθαι πίστει. Ἐπελευθέρωσαν δὲ τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι Θεόδουλος καὶ Ἀγαθόπουλος [πρὸ τῶν Νουνῶν Ἀπριλίου], εἰς δόξαν Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

EX MS.
VATICANO

a Hæc interpunctio olim placuit : nunc non repugnabo si quis ξένος accipiat adjective, ut sit vir quidam peregrinus.

b MS. πρὸς τοῦ κρείττονος, quod corrigendum putavi.

c MS. παῖς, quod sensum non faciebat.

d Τενιάς, quid sit nusquam reperiens, tandem suspicari capi scribendum γενεάς ut sit substantivum femininum a γενεάς robustus, sicut γεννάς est masculinum. Ita significaretur mors, omnibus prævalens.

e Στορήσας prosternens : in MS. erat ἱστορήσας, quod nihil ad rem facere visum, ablata superflua vocali, correxi.

f Ita suppleri debuit quod erat in ecgrapho defecuosum, οὐ μάτην ἐπὶ Χριστῷ.

g Ibidem erat δῆμων quod non significat turbam, sed carnificem.

h Item καθὼς τε καὶ... ἀνατεινομένους, quod correctionis egere credidi.

i Erant hæc sic Latine reddenda Reducta autem scapha, ad mortis supplicium destinata, iterum aliqui gentiliū adnavigarunt ex mente Faustini, eadem suggerentes incommutabili ipsorum animo. Denique emisit etiam Phucium quemdam etc. pro hoc alius interpres Fulvium legit.

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΚΑΙ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ

ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΤΩΝ ΣΤΟΥΔΙΩΝ ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ

ΕΙΣ ΠΛΑΤΩΝΑ

ΤΟΝ ΕΑΥΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΝ ΠΑΤΕΡΑ.

Ex MS. Vaticano, signato 1660. fol. 75.

PROLOGUS

Profitetur
auctor se,
non studio
placendi,

a

scribere viri
humilissimi
laudes

sed obliga-
tionis propriæ

Πάτρις μὲν καὶ σοφιστῆς ἡ πάσα σπουδὴ, οὐ τοῦ ἀληθοῦς ἐπιτυχεῖν καθύστερον ἐκυτοῦς ἐπὶ τὸ γράφειν, ἀλλ' ὥστε λαμπρύναι τὴν φράσιν, καὶ συντεμεῖν τὸ ἔπος, κἀντεῦθεν ἐπάρχει τὸ δὴ γράμματα, πρὸς γοργολισμὸν τῶν ἀκούοντων· θέλγουσι γὰρ ταῖς εἰσπέποις, καὶ παραλογίζονται ταῖς πειθανυκτικαῖς, ὁλίγα τοῦ ὁφειδούσης φρονιζόντες. ἄτε δοξάζοντες ὄντες, καὶ ἀνθρωποπαρεσκήξουσιν οἷς δὲ ἀληθείας ἔρωσι, τὸ ὄν εἰπεῖν, καὶ τὸ ἀληθὲς προσδεῦσαι, κἀν μὴ τὸ γλαφυρὸν καὶ εὐφραδὲς ἔχοντες ὁ λόγος· ἐπειδὴ γὰρ κἀλλους ἀληθείας ἐρευνῶνται, παραπλάσμασιν ἐοικῶσι ταῖς φράσεσι χεῖρην αὐτοῦσιν, ὅπερ ἐστὶν σοφίας τῆς ὄντως εὐρεα. Οὕτω δὴ ποιεῖν καὶ γὰρ, ὁ βραχυὲς καὶ νῦν καὶ λόγιος καὶ πνεύματι, τὸν ἐμὸν Πατέρα ἐπαινεῖσθαι· οὐκ ἐκείνῳ χαρίζομενος τὴν εὐφημίαν· τίς γὰρ καὶ χάρις τῷ μηδενὶ τερπομένῳ τῶν τῆδε, ἥδη τὴν ὑπερκόσμιον λαχόντι λῆξιν, ἧς πᾶς ἐπιτυχὼν διαγελᾷ τὰ παρόντα, ὡς μηδενὸς ἐν αὐτοῖς ὄντος στασίμου τε καὶ μακαρίου, ἀλλ' ἴσα σκιᾷς παρατρέχοντος, καὶ ἀνθεσιν ἡρινῶς ἀπομαρτυρομένου; Ἄλλως τε, εἰ ἐτι ὑπὲρ γῆν ὦν, ἀνάζιον ἐκυτόν ἡγεῖτο καὶ τοῖς ἀπλῶς μονασταῖς ἐγκατατάττεσθαι, ὅπερ ἦν ἄρα ταπεινοφροσύνης δείγμα, καὶ τῆς ἁγίας ἐκείνης ψυχῆς προτέρημα· πῶς ἂν μετελλθὼν τῶν ἐνθένδε, καὶ ἐν τοῖς ἀκηράτοις γενόμενος, ἐνθα κενὴς δόξης οὐδεμίᾳ ἔφρασι, ταύτης ἐκζητήσκειν παρ' ἡμῶν, διὰ τῶν ἐπαινῶν ἐπιτεύξασθαι;

2 Ἄλλ' ὅτι χρέος ἐμοὶ εἴπερ τινα ἄλλῳ δικαιοτάτον, ὀφείλοντι μετὰ τῶν ἄλλων, καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ, τοῦ ὅπως οὖν, καὶ ὑπ' ἐκείνου πόνων τε καὶ ἐπιμελειῶν προσόντος οὖν, καὶ οἱ αὖτις ἀμοιβὴν, τῷ Πατρὶ τὸν λόγον ἀναθήσειν. Καίτοιγε συνοῶν ὅτιπερ ὁ πατρικὸς ἐπαινος εἰς τοῦ δόξαν ἀναφέρεται, κατὰ εἰπόντα σοφόν, Ἡ δόξα ἀν-

θρώπου ἐκ τιμῆς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, οὐ μὴν διὰ τοῦτο ὡς ἂν τις οἰκτιρῇ ἐπαινεῖσθαι, εἰδὼς πάλιν, ὡς ἕκαστος, εἰ οἰκθεὴν καὶ παρ' ἐκυτοῦ τὸ εὐκλεές ἔχει, εὐκλεέστερος ἂν εἴη καὶ πατριῶν δόξαν ἐραυίζόμενος, εἰ δὲ μὴ, οὐδὲν ὀνύχισιν τὸ πατρικὸν γέρας τὸν ἀλέα τε καὶ ἀγέραστον, οἷος ἐγὼ φαίνομαι. Ἄλλ' ὅτι οὐχ ὅσιον, ὑπὸ τὸν τῆς σιγῆς μῦθον θεῖναι, καθάπερ τινα λύγρον αἰετωτῶν, τὸν ἐν ἄρετον ἐκείνου βίον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λογικὴν λυγρίαν μαρμαρύσσοντα, θάρρῳ λέγειν, οὐ τῷ δεῖν καὶ δεῖναι, ἀλλὰ σχεδὸν εἰπεῖν πᾶσι τοῖς ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ. Ἐπεὶ οὖν λυσιστελῆς ἡμῖν καὶ ὑπὸ χρεος κατὰ πάντα δεδείχθη ὁ λόγος, ἔχων μετὰ τοῦ ἀληθοῦς καὶ τὸ γράσιμον ἡλικίον· φέρε ἐκείθεν ἀπαρξώμεθα τῶν ἐγκωμίων, ὅθεν καὶ προωδέσμεθα.

et alienæ
utilitatis
respectu.

3 Πατέρες μὲν τῷ μακαρίῳ Πλάτῳ, Σέργῳ καὶ Εὐφραμίᾳ, ὧν τὸ εὐγενὲς ἐπίσημον, καὶ ὁ τρόπος οὐκ ἀγενέστερος· ἤθεσι χρηστοτέροις ἀναστρεφόμενοι, καὶ οἰκονομῶν ἐπιμελείαις τὰ ἐνόντα ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς αὐξοντες, καὶ ζηλωτοὶ διὰ ταῦτα συγγενεῦσιν ὑπάρχοντες· οἷς, μετὰ τῶν ἄλλων μέγιστον ἐγκώμιον καὶ τὸ καὶ εὐτεχνίας δόρημα. Φέρουσι γὰρ ὡσπερ τινα εὐθυγενῆ βλαστὸν, σὺν δυοῖς θυγατράσι, τὸν νῦν ἐπαινουμένον, οὐ δὲ αὐταῖς ἀλκείσιν ὀφείσαις, ὧν πολλὰ καὶ καλὰ τὰ διηγήματα, τῆς μὲν ἐν τῇ κοινωνικῇ βίῳ διαπρεψάσκει, τῆς, εἰς ἧς καὶ ἡμεῖς, κἀν τῷ μοναδικῷ τάγματι διαλαμπύσκει. Ἐπειδὴ δὲ ἐνέστηκε κατ' ἐκείνῳ καιροῦ ὁργὴ οὐράνιος (ἅγει με γὰρ ταύτην δηλώσαι ἡ ὑπόθεσις) φηροῦν ὅτι μάλιστα ἐπάγρουσα πάνδημον, οὐκ ὀλίγαις μὲν ἁλλαις χώραις τε καὶ πόλεσιν, μετενδομούσα, ὡσπερ τις αἰγυπτιακὴ μάστιξ ἐκ τῆσδε εἰς τήνδε, μάλιστα δὲ τῇ βασιλιζούσῃ Βυζαντίδι. Ταύτην τοι καὶ καταλύουσι τὸν βίον οἱ αἰέμνηστοι

CAP. I.
Parentibus
claris et
opulentis

cum duabus
sororibus
natus,

AUCTORE
THEOD.
STUDIT.
EX MS
VATICAN.
iisdem peste
extinctis

στοι. Οὐκ ἄκαιρον δὲ τάχα, ὠφελείας χάριν καὶ τὸν τοῦ
θανάτου τρόπον ἐπιστημόνσι· γένοιτο γὰρ ἂν τὸ διή-
γημα ἐκδηματοῦν τὰς ψυχὰς τῶν συνετῶς ἐπαίον-
των.

4 Ἐωρᾶτο ἐξάπειρα ἐν τοῖς ἐκάστοις ἐσθίμασιν, ἐν βα-
φίδι ἐλυνόμεναι, τὸ σωματικὸν τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ κατε-
στιγμένον, οἷα παρὰ χειρὸς ὡραιουργοῦς, μάλλον δὲ
ἐπὶ Θεοῦ ὀγκύλων καὶ ὑπερτέρων. Ἐθροεῖτο ὁ ληθθεὶς
ὑπείσιν εἰ εὐθὺς ὁ θάνατος αὐθιγμενὸν τοῦ αὐτοῦ, καὶ
νεκρὸν ἐκκημίζοντος, καὶ νεκρὸν ἐκκομιζομένου, δύο ἐπὶ
τοῦ αὐτοῦ ἐπιστάμηνος, διςδύο ἐπὶ ζώον ἀχθούρου·
φύρτοι ἀλλ' ἐπαλλήλῳ δυστόχων σωματῶν· θρήνοι παν-
ταχρὺ περιγυρόμενοι καὶ ἐλεεινωθήσῃαι, ἡτοῦν οἱ ἐκκο-
μιστοί, ἐσπᾶνίζον οἱ ἐνταφιστοί, ἐκλείοντο οἴκοι, ἐκε-
νούντο ἡ βρεγόμεναι, ἐπληροῦντο πολυάνδρια, διὰ μέσου
δυοῖν μηχανῶν, τῆς πολυανθρόπων τε καὶ μυριοκίδους πό-
λεως ἐνέμου καὶ ἀνικίτου σχεδὸν εἶπεν ἐποφθεύσας. Ταῦ-
τα ἐν ἡμέραις Κωνσταντίνου τοῦ δυσσεβοῦς Βασιλέως, ὅφ'
οὐ ἔεικον τοῦ Χριστοῦ καθυβρίζον, εἰδὼλον πλάνης ὀνο-
μασθεῖσα παρὰ τοῦ λαοπλάνου ἐξαχίστου· μάλλον δὲ
σὺ τὸς Χριστὸς ὁ Θεὸς γὰρ ἡμῶν ἡτιμώθη, εἴπερ ἔτις εἰκό-
νης τιμὴ ἐπὶ τὸ πρωτότυπον ἀναδένει, καθύς ὁ θεκτόρος
ὡδὲ πῶς φησὶ Βασίλειος. Ταῦτα ἔτι κατὰ τῶν ἀμαρτανό-
νων δικαιοσύνη, ὡς ἂν τις εἴποι, παιδευτικὴ μέθοδος τοῦ
Θεοῦ, τὴν ἀμεινον ἡμῶν κακίαν ἐπιστρεπτικῶς σωφρο-
νίζουσα καὶ ὁδοποιούσα τρίβον σωτηρίας τῇ ὁρῇ αὐτοῦ
τοῖς εἰσισθῆτοσι δεχομένοις τὴν νοσήσκειν. Ἐμοὶ δὲ ἐπὶ
τὸν Πατέρα μεταρροστέος ὁ λόγος.

5 Καταλιμπνέται ταιγαροῦν ἔρκμος γονέων σὺν ταῖς
ὁμύμοσι, κομιδὴ καὶ τυγχάνων· ὅς προσληφθεὶς ὅφ' ἐνὶ
τῶν συγγενῶν, καὶ εἰς ἡλικίαν ἰδῶσαν ἀναγίει, ἀνδρὶ
μὲν εὐθὺς, ὡσπερ τι ἔρνος εὐθύελαστον, ἡ ἀκμὴ τῆς νεό-
τητας τὴν καλλίστην σύνεσιν, ἡπερ δυσκατερθώτος τοῖς
ὀρφανῶν ἡγεμονίαι, οὐκ ἔχονσι τὸν ἰσχυρόντων ἐπισ-
τατοῦντα. Καρποφορεῖ δὲ, ταῖς παρ' αὐτοῦ σπουδαῖς τε
καὶ φιλοφιλίαις, τὴν παιδεύσειν τῆς νοταρικής μεθόδου,
ὡς οὕτως τις τῶν καὶ πατρικῶς ἐπιμελείαις προμηθευο-
μένων, συζυγοστασίῳ τε καὶ τῇ προσειληφτότῃ θείῳ τὰ βασι-
λικὰ γράμματα. Καὶ τοσούτων φανείας ἐνταῦθα περιδέρων,
ὡς ὁ νομα μόνον ἔχειν ἐκείνων τῆς ἀρχῆς, τὸν δὲ τὸ ἐρ-
γον γυμνάζειν, καὶ διὰ ταῦτα ἐπίσκημον μὲν εἶναι ἐν
τοῖς βασιλικαῖς ταμιεύμασιν, ἀσπαστὸν δὲ τοῖς Ἀρχου-
σι, γνώριμον τε καὶ αὐτῇ τῇ Καίσαρι.

6 Οὕτω δὲ διαφαινόμενος, οὐ ταῖς ἀκαθέρτοις ὁρμαῖς
τῆς νεότητος προὔδωκεν τὸν νοῦν, ὡς ἂν τις τῶν ἀφέντων
τε καὶ βίβηφρονων, ὁ ἀλλ' οἷα τις ἀριστος πωλοδάρτης
αὐτὸς ἐκαστὴ γυμνόμενος, ἀπείχετο μὲν ἀσυνέτων, συνή-
πειτο δὲ πεπαιδευμένοις, τῇ τιμαλφεστέρῃ συνταττόμενος
ἀλλ' οὐχὶ τῇ ἀτιμωτέρῃ συνερχόμενος. καὶ τῇ καὶ ἡλι-
κίαν προέχοντι παραξενυνόμενος, ἀλλ' οὐχὶ τῇ νεοπαγε-
τέρῃ συνδικαιώμενος, καὶ πρὸς τὸ ἀνάντες, καὶ τῶν
ἐξῶθεν τιμῶν, τὸ τῆς ψυχῆς εὐγενές, λεληθότως πῶς, ὁδο-
ποιούμενος. Οὐ τί πῶς συμπίπτει καὶ συσσίτοις ἐκαστὸν
ἐπιπύδῃ· κατὰ κοινὴν φιλοτιμίαν, ὡς εἴ τις τῶν νεανιου-
μένων ἐν εὐνοίαις οὐδ' οὐμὴν κύβοις καὶ μέλαις κατα-
ναλίσκων τὴν οὐσίαν, οἷα τὰ τῶν μαστρόπων σχολαῖς
δὲ ἐπιπόνῳις ἐφεστῶς τῇ ζυγοστασίῃ, κατευθύνων πλῆτον
ἐκαστὴ συναθροίζων, καὶ τοσούτων αὐξάνων, ὡς ἄλλην συ-
τήσασθαι περιουσίαν, παρὰ τὴν γονικὴν κληρονομίαν ἱκα-
νοτάτην οὔσαν. Ταῦτο δὲ οὐκ ἂν προσεγεγόνει, εἰ μὴ αὐ-
ταρκείᾳ συνετερεῖτο ἐν πᾶσι, δι' ἧς καὶ σωφροσύνη
ἐκκαλλιπίζετο ὁ φιλόκαλος, καὶ φρονήσει ἡγαλίζετο ὁ με-
λίχνης, πόρρω βάλλων τὰς νεοιτερικὰς ἐπιθυμίας, αἷς
οἱ ἀλόντες οὐ μόνον τὰ οὐκ ὄντα προσλαμβάνονται,
ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν ὄντι κενῶν εἰώθασιν.

7 Τί τὸ ἐντεῦθεν; Τοσούτος γέγονε πολλοστός τῇ συ-
νέσει, καὶ πικτικὸς ταῖς ἀφορμαῖς τοῦ βίου (ὁ φιλεῖται
παρὰ τῶν ἐν κόσμῳ, καὶ σπουδάζεται παρὰ τῶν ἐκδι-
δόντων ἀνδρῶν ἡγαστέρα) ὡς ἔλκειν αὐτὸν ἄλλον ἄλλοθεν
καὶ τῶν ἄγων εὐπατριδῶν τε καὶ εὐπύρων, εἰς κοινωνίαν
βίου. Ἀλλ' οὐ γὰρ ἀφῆκεν αὐτὸν ὁ θεὸς πύθος, ὃν ἀνῆ-
ψεν ἐκαστὴ διὰ κρείττους ἐπιλογισμοῦ, ἐμπαγῆσαι τοῖς
βίου τέμασιν· καὶ γὰρ ἦν ἀναγνώσει προσέχων αὐτὴ

παιγνίον· ἐν τε ἐκκλησίαις προσεδρεύων ἀντὶ θεάτρων,
καὶ ἐν γυμνασίοις ἀναστρεφόμενος ἀντὶ ἀσέμων καταγυ-
γίων· καὶ γε τὸ ἀξιοπαινετώτερον, ἐξαγυρεύσεις ποιοῦ-
μενος τῶν κρυφίων τοῦ νοῦ κινήματων τὰ καὶ δραμάτων
τινὶ τῶν Κσθιγυμένων· ὁ τῆς μὲν ἐκείνου φιλοθείας
ὑπῆρχε σύμβουλον, τοῦ δὲ τὴν ἐξαγυρεύσειν δεχομένου
κατέπληττε τὴν διάνοιαν, τελειωτικῶς γινόμενον.

8 Ὅθεν ἐπάρχετο τὸ τῆς διανοίας ὄμμα ἐπὶ τὰς τῶν
αἰδίων θεωρίας, καὶ τῷ ἐκείθεν περὶθεῖς ἔρωτι, σθένυνσι
τὸν κατὰ πῶλον, καὶ ποιεῖ τὸ τοῦ θεοῦ Ἀντωνίου ὁ
θαυμαστής. Πάντα γὰρ διςπιπράσας σὺν αὐτῇ τῇ πα-
τρικῇ ἐσθίᾳ, καὶ πτωχοῖς διανεῖμας, τοὺς τε οὐκέτας
ἐλευτερώσας, καὶ ταῖς θυγατέρας ἀδελφαῖς βραχέα τινὰ κα-
ταλύσας, ἔξεισιν Ἀδραμικῇ προσέει, οἷα εἰς τὰς ἐγγύ-
θεν κώμας ἀσκήτων, ἀλλ' ὡδὲ πῶς μακρὰν ἀποδραμῶν,
ἐν τοῖς τοῦ Ὀλύμπου μέρεσι, κατὰ τὸν ὑπὸ δουρεὶν αὐτῷ
παρὰ τινι τῶν ἐν ἄστει Ἀρχιμανδριτῶν τόπον καὶ ἄνδρα,
τοῦ μὲν Συμβούλου ἐπικεκλημένου, τοῦ δὲ Θεοκτίστου,
ἐπονομαζομένου, οὗ ὁ τρόπος ἀγῆτος, τὸ τε γένος περὶδλεπ-
τον, καὶ τὸ τέλος ὁσιον. Ἀλλ' οἷα καὶ ἡ ἀναχώρησις·
Μύμης ὅτι μάλιστα ἐμοὶ ἀξία, ἀκούουσι τε καὶ ἀνύξως
ἐχούσας ψάμμων· ἀπὸ γὰρ τῆς πατρίδος ἀπῆρχε μετ'
ἐνός θυμικεστάτου οὐκέτου, καὶ κατὰ τοῖς λεγομένοις
Βασιλεῖς ἐφθικῶς, ὑπὸ τε λόγῳ τινὰ εἰσδύς, κείρει μὲν
τὴν κόμην τῇ χειρὶ τοῦ ἐπομένου, μετενδιδύσκειται δὲ τὴν
φαίαν ἐσθῆτα, ὡς τινὰ πορφύριδα. Καὶ τὸ ὄραμα ἡλικίαν·
τοῦ μὲν χωρίζομένου, καὶ οὐκαδὲ ἐπανέναι μετὰ τῶν
ἀπαμψιασμάτων παρεγγυόμενου, καὶ τούτῳ θρήνησι ὡς τὸ
εἰκὸς βαλλομένου διὰ τὴν δεσποτικὴν στέργειν, τοῦδε
μονωτάτου μετὰ Θεοῦ ἐγκαταληφθέντος, ὑπὲρ οὗ καὶ δι'
ὃν τὸ δράμα. Τοιοῦτος ὁ θεὸς ἔρως, πάντων ἐξιστῶν τὸν
ἐραστὴν, καὶ περὶ αὐτῶν μόνον συνάγων τὴν ἔφεσιν πυρ-
πολουμένην.

9 Ἐπειδὴ δὲ φοιτήσας πρὸς τὸν παιδοτρίβην ηρω-
τήθη, ὅστις εἴη, καὶ ὅθεν ὤρμηται, καὶ ὅπου χάριν ἡ ἐπι-
δημία, εὐσχεῖς πρὸς ἐκάστην τῶν ἐρωτήσεων τὰς ἀπο-
κρίσεις ἐδίδου· τοῦ δὲ μεμαθηκότος τὴν τε πατρίδα, τὴν
γένος, καὶ τὴν ἀνατροφὴν. Οὕτω ἰσχυρεῖς φησιν ἐν τῇδε
τῇ θέσει τοῦ τόπου, σκληραγωγίαν οὐ τὴν τυχοῦσαν
ἐχούσας, τὸν κόπον τοῦ μοναχοῦ ὑπομεμενηκέναι. Πρὸς ὃν
ὁ τοῦ Χριστοῦ πύκτης· Πάντα σοι, ὦ πάτερ, ἀποδίδωμι,
καὶ νοῦν, καὶ θέλημα, καὶ σῶμα, χρῶ τῷ σὺ οἰκίτῃ ὡς
ἂν βούλῃ, εἰκοντὶ σοὶ κατὰ πάντα. Ὡς θαυμαστικῶς προ-
θέσας ἀπιδείξει, καὶ θαυμασιωτέρως ἀποταγῆς ὑπὸ θεῶς!
τῆς μὲν, ὅτι ἐν αὐτῇ τῇ ἀνθεί τῆς ἡλικίας, κατὰρρόν
αὐτῇ χωροῦντων τῶν παρχμάτων, τῶν ἐλπίδων χρηστο-
τέρων ὑποδαλλομένων, πλούτου προκειμένου, δόξης ὑπα-
στραπτούσης, σαρκὸς σφαιρώσης, καὶ ταῦτα σὺν αὐτο-
κρατεῖα, νικῶσαν ἔσχεν ἀπάντων τὴν εἰς Θεὸν ἐπιθυμίαν·
τῆς δὲ, ὅτι καίπερ οὕτω ἀριστὰ βουλευσάμενος οὐ κατὰ
τοὺς πολλοὺς τῶν νῦν ἐπιπλάσας, οὐκ οὐδέ, οὐδὲ εἰπεῖν
ἀναποτάκτως, ἀποτασσομένων, τὴν ἀπειταγὴν ἔθετο, ἀλλ'
ὡς ἀπιδείξεν ὁ ἀληθὴς λόγος. Οἱ μὲν γὰρ, οἷα οἱδ' ὅπως,
ἐπιλαθόμενοι τοῦ Κυρίου λέγοντες, Ὅς οὐκ ἀποτάσσεται
πᾶσι τοῖς ἐκαστοῦ ὑπάρχουσιν, οὐ δύναται μὲν εἶναι
μαθητῆς, καὶ ἀλλαχοῦ προστάσσοντας, Πῶλόν σου τὰ
πάντα τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὲ πτωχοῖς, καὶ ἔξεις θησαυ-
ρὸν ἐν οὐρανοῖς, καὶ δεῦρο ἀναλούθει μοι· ἐγγείρουσιν ἐκαστοῖς
νοῦς τε καὶ μοναστήρια, εἴτα ἀσπασόμενοι τὸ ἐπαγγέ-
μα, τῶν οὐκ οὐκ ἀρχοῦσι τε καὶ κυριεύουσι, δούλους καὶ
ὕλας διαφύρους ἐπισυρόμενοι, χθὲς ἀμύκτοι τοῦ ἐπαγ-
γέλματος, καὶ σήμερον ὡς παλαιοὶ καθηγούμενοι· χθὲς
μὴ εἰδότες χειραγωγεῖσθαι μετὰ συνέσεως, καὶ σήμερον
χειραγωγεῖν ἄλλους ἀπαιδευτῶς προαιρούμενοι· ὃν οὐχ
ἡ ἀρετὴ, ἡ χρηστὴ δὲ τῶν ὑπαρχόντων τὴν ἡγεμονίαν
κατεπίστευσεν, οἱ πολλοὶς ἔτεσιν ὀφείλοντες ἐκμαθεῖν
καλῶς τὸ ἀρχεῖν, εἴθ' οὕτως ἐπὶ τὸ ἀρχεῖν ἀνέναι, πρὸ
τῆς πείρας τοῦ προτέρου ἐπικινδύνως τοῦ δευτέρου ἐπι-
λαμβάνοντες, τοιοῦτους ἀπεργαζόμενοι τοὺς ὑπὸ χειρὸς,
οἷοι καὶ εἰσίν. Ὁ δὲ ἐπειδὴ ἀληθινὴν τὴν ἀποταγὴν
ἐποιήσας, ἀνέθετον καὶ τὴν ὑποταγὴν δαίνυσιν· καὶ
γὰρ προκρίεται τοῦ δευτέρου τὸ πρότερον, ὡς ἀστραπὴ
βροντῆς, καὶ ἐωσφόρος ἡλίου ἀνίσχοντος· ὁ γὰρ ἀριστὰ
ἀποταξάμενος,

sed pietati
deditus

dimissis
omnibus in
Olympum
abit,

deposito per
viam coma
et veste.

CAP. II.
In monaste-
rio Symbolo-
rum receptus
a Theoctisto,

abdicato
vere et inte-
gre mundo,

totum se
tradit obe-
dientiae

b

sub Constanti-
no Copronymo

orphanus
licet,

egregie
proscit :

et publica
pecunia
appendenda
intentus,

opes magnos
acquirat :

expetitur
ad nuptias :

ἀποταξάμενος, ἀριστα δηλαδὴ καὶ ὑποταγῆσεται· ὁ δὲ καθ' ἑκάτερον σκολιῶσας, καὶ ἐν ἑατέρῳ δηλονότι χωλιανεύεται.

ceteris omnibus exercitiis præferenda,

10 Πολλὰ μὲν οὖν τὰ κατ' ἀρετὴν ἐπιτελεῖσθαι, ἐγκρατείας κατάρτις, ἀγρυπνίας νήφει, θαρρύων κένωσις, εὐχῆς πέρισις, χαμευνεῖας σύνληψις, ἐσθλῆτος εὐτέλεια, χειρῶν ἐργασία, γυνυλκισμῶν πικνύτις, μελέτη θανάτου, ψαλμωδίας εὐτονία, στάσεως καρυαία· οὐδὲν δὲ τοιούτων τῷ ὑποτακτικῷ, αἷον τὸ κατ' ἐξαγούρευσιν ἀγνώρισμα, καὶ τὸ καθ' ὑπακοὴν κατόρθωμα, δι' ὧν ψυχὴ φωτίζεται καὶ νεκροῦται θέλημα, καὶ ὁλοτελής εἰσότησις τοῦ πνευματικῆς γεγεννημένου πρὸς τὸν γεγεννηκότα ἐγγίνεται. Ὁ γὰρ μὴ τοῦτα τῶν ἄλλων προτιμήσας, σαθρὸς πρὸς ὑποταγὴν καθίσταται, καὶ δι' ὧν δοκεῖ σωτηρίας ἐγερθαι, ἀπάτης ὑφίσταται ὀλεθρον. Τὸ γὰρ ἐγκρατεῖς καὶ ἀγρυπνῶν, καὶ οὐκ ἄλλα τῶν προειρημένων, κατορθωμάτων, αὐτὸ μὲν καθ' ἑαυτὸ ἐπινοεῖται δοῖν τις εἶναι, οὐδ' ἂν δὲ εἴη λυσιτελεῖ, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ πτώσεως αἴτιον τῇ ιδιορρυθμῶς πράττοντι, εἰ μὴ γνώμωνι καὶ κανόνι τοῦ καθήγουμένου περαινέοιτο, ὥστε ὁ τὴν ἐξαγούρευσιν μεθ' ὑπακοῆς ἐξήσκων, τὰ δευτέρια τοῖς ἄλλοις δίδωσιν, ἐν τοῖς δυσὶ τὰ πάντα περιελείων.

cum sui ipsius manifestatione

diligens in omnibus,

11 Ταῦτα ὁ Μακάριος ὡς οὐκ αἰδ' εἰ τις τῶν ἄλλων ἀφοσιωσάμενος, καλὴν τὴν βίαν πύρρως, καὶ ἐπὶ ταύτῃ ασφαλῆ τὴν αἰκοδομήν πεποιήσεται, πάντα λογισμῶν ἀνατιθέμενος, καὶ πάντα καθ' ὑπακοὴν διαπραττόμενος, καὶ διὰ ταῦτα γραφικῶς εἰπεῖν ἀγαπώμενος ἐν προσώπῳ πατρὸς αὐτοῦ· γίνεται οὖν ἀδάμας τῇ καρτερίᾳ, περιδέρσιος θῆ διακονία, διαλάμπων μὲν ἐν πολλοῖς συνάλλοις, ἰωνὺ πάρῳ ἀφίστατο κατὰ τὴν κοινοβιακὴν ζωὴν, ἰδία δὲ μεθ' ἐνὸς ὁμοτρόπου ὑποταττόμενος καθ' ἴσχυιν τῇ αἰμυνήστῃ Θεοκρίστῃ, καὶ πῇ μὲν οἴκοι σχολάζων, πῇ δὲ τῇ κοινότητι συνερχόμενος, ἔντε ψαλμωδίας, διατροφαῖς τε καὶ ἐργασίαις, καὶ αἷον εἰπεῖν, κοινὸς τε καὶ ἐπίκοινος γινόμενος καὶ μέτριος κατὰ πάντα. Οὐ γὰρ, ἐπειδὴ εὐγενὲς τὸ κατὰ σάρκα, ἀπειραχύνετο τοῖς ἀγροικυτέροις συνδικαιώμενος· οὐ δὲ ἐπειδὴ ἐξυπηρετεῖτο παρ' αἰκετῶν πρότερον, τὰς αἰμιωτέρας ἐγχειρίζεσθαι διακονίας ἐξενόπαθει. Τοιγαρὺν καὶ κληρὸν ἐπὶ ὧμων ἐπεφέρετο, καὶ χώρον ἀρδεύειν προσετέτακτο, καὶ ἄλυσρα φύρειν ἠνείκετο, καὶ ταῦτα μετὰ τοῦ γράφειν τῶν πολλῶν καὶ ἐπιμελεῖσθαι κρατίστη.

promptus ad omnia,

reprehensio-nis patiens,

12 Βούλει μαθεῖν καὶ ἕτερα ὑπακοῆς ἀριστεύματα ἐγγύθεν; Ὁ πρῶτος τῶν κατορθωμάτων ὠνευδίζετο παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐπὶ πρηνείᾳ ξένων, καὶ ὡς εὐφημίαν δεχόμενος, σκολιότητος διέμενον ὁ εὐκλεέστατος· ὑπανεγίνωσκεν ἀξιολόγως ἐν ὧσιν ἀδελφότητος, καὶ ὡς παρὰ λόγον ἀναγκῶνς ἐπιπληττόμενος, ὑπέπηκσεν ὁ ἐμπροσθέντος. Θουλογενὲς ἀκνύων κατὰ ἀστειασμόν, τὴν κεφαλὴν κατένευεν συνέρων τῷ Πατρί, ὁ εὐγενὲς ὅντως σὺν τῇ ψυχῇ καὶ τῇ σῶματι· πολυτέλεια ὡν ἐν τῇ ἐργαλείῳ καὶ πολλὰ πορίζόμενος, ὡς μηδὲν εἰσφέρων· αὐτοὺς ὅτι μάλιστα διείργετο ὁ φιλομαθὴς τε καὶ φιλόθεος, ἀπαπεμπόμενος μετὰ γυνυπύτησιν παρὰ τοῦ Πατρὸς, ὡς ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐμπροσθὶ τῇ σφάλλματι, οἷα ἀπυρκαθίζεσθαι, ἀλλ' ἐπέμενον ἐξαίτων τὴν συγγνώμην ὁ θαυμασιώτατος· ἠύκει τὸ δὴ λεγόμενον ὁ κατὰ πείραν σκώπτων καὶ διασύρων, οὐκ ἔκρημένον τοῖς ἀνείδεσιν, ὁ διὰ τῆς ἐθελουσίᾳ αἰμιᾶς οὐδὲν ἑαυτῷ περιποιούμενος αἰδίου. Εἶπω τι καὶ τῶν οὐκ οἰκείων δοκούντων τῇ ἐπαγγελίᾳ, τὸν δὲ λόγον ἔχον κατεστῆ προαττόμενος, ὅτι ἐρωτο ταπεινώσεως βαλλόμενος, παρεκάλει, ἠντιόδοι, κοσμίεσθαι, ῥαπίζεσθαι, καὶ μέντοι ἐπειθεν, καὶ πείθων ἐτεύφετο, καὶ τυπτόμενος παρὰ τινος κατ' ἐπιστάτην τοῦ Πατρὸς, ὡς δῶρον εὐκλεῖας, ἐγγέθει· καὶ ἦν τὸ γινόμενον ὑπερφυῖς, τοῦ μὲν ἐκδοξαζομένου διὰ τὸ δοκοῦν ἀνοίκειον, τοῦ δὲ χαίροντος διὰ τὸ κερδομισθόν· καὶ ἡ ὡφέλεια ὡς ὁρῶσι τε καὶ ἀκούουσιν, ὥστις εἴη ὁ ταῦτα ἐκουσίως ὑφίσταμενος καὶ Χριστὸν ἐν-εῦθεν μιμούμενος.

imo etiam verberum

quare Theocisto carissimus

13 Τὸν οὖν τοιούτον τε καὶ τηλικούτον ἦν ἄρα μὴ ἀγαπᾶσθαι καὶ στέργεσθαι; καὶ πῶς ἂν ἔχοι λόγον, ὅλον ἑαυτὸν ἐμπαρέχοντα τὸν τῆς ὑπακοῆς νόον, ἀπληστον καὶ οὐχ ὁλοστερνον εἶναι τῇ γεννήτορι; Διὰ τοῦτο

καὶ ἀγαπᾶται λίαν, ὡς εἴρηται καὶ πανταχοῦ τῇ τῆς ἀρετῆς φανούχῃ διατεθειτῆται, ὡς πάντα τῷ Πατρί γινόμενος, οἷον, ὀφθαλμὸς δεξιὰ βλέπων, χεὶρ ἐργαζομένη, πῶς βαδίζων, σύμβουλος ἀγαθός, παραστάτης καρτερός, συνόμιλος γλυκερός, τὸν ἔδον ὁ πιστότατος, τὸν ἐκτός ὁ φυλακτικώτατος, ὁμοῦ μὲν τὰ μακρῶν ὁμοῦ δὲ τὰ ἀδελφῶν ἐπιδεικνύμενος, πρὸς θεὸν δ' ἂν ὅτι καὶ τὰ πατρὸς χαριζόμενος, καὶ τοσοῦτος ὡν ἐν ἀμφοτέροις, ὡς εἶπον κατὰ τινος γράμιν ἦν ἐκδομεῖν τὸν αἰδίστον Πλάτωνα, ἀδικομεῖν τὸν αἰμυνηστὸν Θεοκρίστον, καὶ μὴ ἔχειν ἀνεσιν ἀποστολικῆς εἰπεῖν τῷ πνεύματι διὰ τὸν ποθοῦμενον. Τίς γὰρ ἐκείνου τὸ μέλλον προδύεψαι στοχαστικώτερος; τίς δὲ τὸ λυπὸν μαλακῆς τε καὶ θεραπεῦσαι προσυνέστερος; τίς δ' αὐτὸ γρηυδὲς εἰσῶσαι εἰμαρτέστερος; τίς δὲ τιμὴν ἀναψαί ποιηκώτερος; τοιούτος μὲν πρὸς εὐνοίαν γνήσιος ὡς πάντων ἐξουσιάζειν τῶν πατρικῶν, τοιοῦτος δὲ ἀφελούλος ὡς οὐ δὲ κύριος ὁδολοῦ. Αὐτῷ ὡν τί τὸ πέρα, καὶ τίς ἡ ἀμοιβή; Ἡ πατρικὴ εὐλογία ἐπὶ τὸν κατὰ πνεῦμα Ἰακώβ, ἐξ οὗ Πατριάρχαι, εἴτ' οὖν Ἱεράρχαι καὶ Ποιμνάρχαι, ἀφ' ὧν πολλὰ τὰ κατὰ Θεὸν τέκνα πληθύνοντι τε καὶ πληθύνονται, εὐ οἶδα, τοῦ εὐλογημένου σπέρματος. Τοιοῦτος ὁ τῆς ὁσιότητος ἐραστός ὡς ἀληθῆς, καὶ τοιούτου αὐτῷ τὸ τέλος, ὡς ἐν σκιαγραφίᾳ προσεγγύουν χαρακτῆρα τῆς εἰμύτου ὑποταγῆς.

AUCTORE
S. THEOD.
STUDITA
EX MS.
VATICAN.

et omnia ei factus,

benedicti diminutus meruit.

Magistro mortuo se recludit,

14 Ἐπειδὴ δὲ παραπέμπει πρὸς τὸν ἐν οὐρανῷ δεσπότην τὸν Καθηγέμενον, καθίστασιν ἐς τὸν ἐκείνου τύπον καὶ τρόπον, καὶ τὴν ἴσχυιν ἀσπάζεται ἐννύμως τε καὶ ἐνθέσμως· οὐ κατὰ τοῖς πολλοῖς τῶν οὖν σφαλερῶς ἐπὶ ταύτῃ ἐρχομένων, καὶ πρὶν ὑποταξέειν τὴν σάρκα τῇ πνεύματι, τοῖς τῆς πανηγύος πνεύμασιν μνηομαχίσειν τεταρβηκότων, καὶ ἐν καιρῷ τῆς νίκης πληκτεῖν ἐκμελετώντων, ὁπότε καὶ πείραν ὁσιότητος δυσέκμητρον τὴν νίκην σὺν Θεῷ ποιήσασθαι· ὅς γὰρ ἂν οὐκ ἐπαυθεῖν τὴν ὑποταγὴν πρότερον, πῶς οὕτως ὑποταξέειν τὰ πολέμια πάθη; καὶ ὅς δ' ἂν μὴ ἐφυλάξεν ἀγνὴν τὴν εὐπειθειαν, πῶς οὕτως προσδέσεται τῷ ὄρει τῆς ἴσχυος; ἡ δι' ὅλον τὸν παρὰ καιρὸν αὐτῆς ἀψάμενος, λίθοις λιθοβοληθήσεται, ἡ βολίδι κατατοξευθήσεται, καὶ τελευτήσειεν τῇ κατὰ ψυχὴν θανάτῳ, καθὼς πού φησι τὸ ἱερὸν γράμμα. Ἄλλ' οὐχ οὕτως ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος; λόγῳ γὰρ καὶ τρόπῳ θεαρέστως ὑποταγείς, εὐλόγως καὶ εὐσφύρμως ἐπὶ ταύτῃ πράσσειν, καὶ τὸν νοῦν καθάριεσθαι ἐγγίζων Θεῷ, καὶ ταῖς πρὸς αὐτὸν θεωρίαις γλυκύνεσθαι μετεωροπορῶν τῇ νῆϊ· ἐπεὶ μὴ δὲ ἐνεστὶν ἰδύτερον τι τοῦ Θεοῦ ἔχειν ἐν θεωρίᾳ, ὅς ἐστι γλυκασμός καὶ υἱός ἐπιθυμία τοῖς γενομένοις αὐτοῦ τῆς σφοδρῆτος ἀγάπης, ὡς λίθην λαμβάνειν καὶ αὐτῆς σχεδὸν τῆς ορεκτικῆς τροφῆς. Ἐφ' ἑαυτῇ μὲν οὖν ταῦτα καὶ ἐφέλκεται καὶ πορίζεται, ἐκ δυνάμεως εἰς δύναμιν μετερχόμενος, καὶ ἀνσβάσεις ἀρετῶν ἐν καρδίᾳ διατιθέμενος.

post congruum obediencia et mortificationis exercitium.

15 Ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἔχει τὸ καθ' ἑαυτὸν μόνον σκεπτεῖν, ζητοῦσθαι τῆς ἀγάπης, καὶ τὸ τῶν ἄλλων συμφέρον· τέθειται γοῦν καὶ ἐν τάξει Πατρὸς, μᾶλλον δὲ φωστῆρος δόκῃ τῇ μυκηνομενείᾳ ἀδελφότητι, κατὰ διαδύγην τοῦ μακαρίτου Θεοκρίστου, ἐχούσῃ ἴδιον τὸν Καθηγέμενον, ἦν καὶ ἀμφοτέροις πνευματικῶς τε καὶ σωματικῶς ὅτι μάλιστα εἰς τὸ εἶναι· τε καὶ ὁνομάζεσθαι μονὴν εὐαρεστέτην προήγαγον. Γίνεται δὲ καὶ οὕτως ὑποταγῶν κατὰ ἑαυτὸν ἰδιοτρόπως, ὅφ' ὧν ἐξυπηρετεῖται, καὶ αὐτὸς εἶχε συνεστίους, ἀλλ' οὐχὶ συσίτους, ὧν ὁ εἰς ἐτι περίεστι τοῦνομα Ἀντωνίος, ὁ μεθ' ὧν καὶ σὺν ὧν μὲν μέχρι γήρους ὑποταττόμενος· αὐτὸς ἡμῖν ὑφ' ἡγετῆς εἶν ἐνταῦθα τῶν ἐπιζητούμενων. Ἄρτις φασὶ τῷ Πατρί καὶ κύμας πρὸς λαχόντας καὶ ἀκροδρόους ε, ἡ καθ' ἡμέραν εὐαυθίζουσα ἀνέλαιος διατροφὴ, πλὴν κυριακῆς τε καὶ εὐρέτης, καθ' ἧς εὐθείᾳ ὁμοτράπεζος εἶναι τῇ κοινῇ ἀδελφότητι. Ποτὸν, ὁ βλύζουσι κρῖναι, καὶ ὡ συνάγεται νοῦς, οὐ χεῖμενος οἰνοφυγίας ρεύματι, οὐδ' αὐτὸ ἡμερίσιν αἰεὶ, ἀλλὰ πῇ μὲν ὑπερχεμερίσιν, πῇ δὲ οὐσευόμενον τῇ ἐδδομάδι, ἡ καὶ δεκατῆμερον λομβανόμενον τῆς βραδυποσίας, ἐν οὕτως εἶπω καὶ ἀποσίας, μετὰ τῆς ἐγκρατοῦς ἐφέσεως, καὶ ἐκ φυσικῆς κράσεως, εἰς ἐξιν αὐτῇ καθεστῶσας.

CAP. III.
Creatus
Hegumenus

abstinet ab oleo et cibis lautioribus,
e

etiam in aqua sumenda parcissimus :

AUCTORE
S. THEOD.
STUDITA.
EX MS.
VATICAN.
ulitur veste
rili,

genuflexione
cubru,

strato duro,

labore assiduo,

I

multa et
elegant
scriptione.

Post Copro-
nymu, cui
occultus man-
scrat, obitum

venit Con-
stantinopo-
lim,

et magnos
animarum
fructus
facit,

extirpando
vicia et
virtutes
inculcando,

16 Ἐσθλὴς εὐτελὴς καὶ βραχύτιμος, καὶ πρὸς μόνην
θάλψιν πεποιμένος, ἀλλ' οὐχὶ λεπτοῖς ὑστάμασι ἐπιτε-
τιδευμένη, οὐδὲ βραχὺαῖς χροιαῖς ἐκτενισμένη, ἣν οἱ
καλλωπισταὶ ἀλλ' οὐ μονασταὶ θάρην ἐφίενται. Προσευχὴ
καὶ ἀνάγκῃς ἐπίπονος, ἀσκητικὸς κατὰ καιρὸν, καὶ
εἰς τρεῖς αὐτῇ ἀντὶ τρυφῆς κορυμνωμένη. Γονυκλισίων
πυκνότης, πότρουθεν ἡγμένη, ἐξ ἧς τύχοι χειρῶν τε καὶ
γῆς ἐφ' ἧς ἐδαιδῆται, μέχρι τοῦ δεῦρο τὴν ἀρετὴν σκλη-
τεύοντες. Στρωμνὴ οὐχ ἀπαλήτε καὶ διαρρέουσα, ἀλλ'
ὅση καὶ ὑποπιάζειν τὸ σῶμα δυναμένη, καὶ ἀταπεινότητι
αὐτὸ πρὸς τῆς πνευματικῆς λειτουργίας διαφυλάττειν
ἰσχύουσα. Χειρῶν ἐργασία διὰ σπουδῆς· τοῦτο γὰρ τῶν
ἐκείνου κατεργασμάτων παρὰ τοῦ πολλοῦ, ἵνα μὴ λέγω
τοῖς πάντας, τὸ ἐπίσημον, ἢ μάλλον οἰκονομικὸν εἶπεν,
σὺν τῇ ἱερῇ Ἀποστολῇ γὰρ οὐκ ἔχοντες, τοῖς χρεῖαις
μὴ καὶ τοῖς ὅσι μετ' ἐμῷ ὑπρέτεσσαν αἱ χεῖρες αὐταί,
ὅτι μηδὲ θωρηκὰν ἄρτιον ἔφαγεν. Ποία γὰρ χεὶρ τῆς ἐκεί-
νου δεξιᾶς μνησικώτερον ἐσφομαιογράφησεν, ἢ τίς ἐπιπο-
νότερον τῆς ἐκείνου προθυμίας ἐσπουδαυτογράφησεν; καὶ
πάν ὅτιον προσπεσὼν ἔργον θερμῶς διεχειρίσασα. Πῶς
ἂν τις ἐκρίβηται, τοῦ τὰ ἐκείνου πονήματα εἶπ' οὐκ
βιβλιδάρια ἔχοντες, ἐκ διακρίτων θεῶν Πατέρων ἀνθολο-
γήθεν, καὶ ἱκανῶς πορίζοντα τοῖς κεκτημένοις τὴν
ὠφέλειαν. Ταῖς καθ' ἑμῶς δὲ μοναῖς πύθην ἄλλοθεν ἢ τῶν
δελτικῶν εὐπρεπῶν, ἢ οὐχὶ ἐκ τῶν ἐκείνου ἀγίων χειρῶν καὶ
πόνων; ὅς οἱ μετιόντες καὶ τὴν ψυχὴν φωτιζόμεθα, καὶ
τὴν γραμμίδαν θαυμαζομεν ὅποια τε καὶ ἴλιχα. Ἀλλὰ
γὰρ παροδορμῶν ὁ λόγος ἀνιστόρητά τινα, πάλιν ὑπονοσ-
τήσας, ἀπαγγέλλειν τὰ παραλειφθέντα.

17 Ἦκεν γὰρ τὴν κατὰ τὴν ἀσθεσίαν, Κων-
σταντῖνος ὁ δις ἐκείνης λογισμῶν, τὸ τῆς κακίας δοχεῖον,
ὁ πολυκέφαλος θράκη, ὁ τῆς εἰκονομαχικῆς αἰρέσεως
τριστατής, ὁ τοῦ μοναχικοῦ τάχματος πικρὸς διώκτης, ὃς
τίνα μὲν τῶν καθ' ἑμῶς Λαζαρίων οὐκ ἐξέφηνεν; τίνα
δὲ κρυπτόμενον οὐκ εἰς μέσον ἔγαγεν; ποῖον δὲ ἀντιφερό-
μενον οὐ κατέσπασεν εἰς τὸ τῆς ἀσθεσίας βάρβαρον; ὡς
εἰ ποῦ τινα ἐνοσπληνισθέντα τῶν ἐπιφανῶν, ὥσπερ τινα
σπίνθηρα ἐν ἀποδύσει τύποι καίμενον, ἐν νεκροῖς λελυ-
γμένα, παρὰ τῶν ἐπὶ ὑπὲρ γῆν ὄντων. Τοιοῦτος ὁ ἡμέτερος
Ἠλίας, ὑπὸ Κυρίου φυλαττόμενος ἐν αἷς ἡσκαίτο τύποις,
καὶ μὴ εἰς χεῖρας ἀλλοῦς τοῦ νέου Ἀγαθῶ, μηδὲ μετασ-
χῶν τῆς ἐκείνου ἀσθεσίας, ἐν ἀναφανῇ μετὰ παρέλευσιν
τῆς νυκτομαχίας, ἀστὴρ ἐωθινὸς ἦμιν, ὑπὲρ καὶ γέγονεν.
Ἐντεῦθεν διὰ τινος ἀσχαλῆς εἰσισιν εἰς τὸ Βυζάντιον,
ἄρτι ὥσπερ τινῶν φωστέρων ἐπιφανομένων τῶν ἐπιτε-
λειμένων μοναστῶν τοῖς ἐν ἄστει.

18 Καὶ ἐπεὶ πρὸς τὴν ἐν νεκρῶν ζωὴν ἀνεγνωρίσθη ὁ Μα-
καρίτης (οὐδὲ γὰρ ὅτι ὑπὸν ἡμῶν τῆς τελευτῆς ὁ μακάριος
ἐγνωρίσθη) γίνεται περιδότης οὐ μόνον συγγενέσιν,
ἀλλὰ γὰρ καὶ πᾶσι τῇ Βυζαντιδῇ, ἄλλων ἀλλοτρίων ἐλ-
κύντων αὐτόν, περιχαρῶς τε ἀσπαζομένων, καὶ φιλοφρο-
νῶς δεξιουμένων, καὶ ἀπολαύοντων διδασκαλίας προσο-
κούσας. Ἦν γὰρ ὅτι μακάριος ὁ ἀνὴρ ἴδους τὸν λόγον,
ἴδους τὸν τρόπον, ἀσκητικὸς τὸ εἶδος, πολυειδὴς τὴν
διδασκαλίαν, τοῖς πᾶσι τὰ πάντα Ἀποστολικῶς εἶπεν
γιγνόμενος, τῶν ἐν συζυγαῖς συμφρονιστῶν, τῶν παρθε-
νεόντων συνασπιστῶν, τῶν ἐν ἐξουσίαις παρακλητικῶν,
τῶν ἀσθενούντων εἰς ψυχὴν ἰατροῦ, πατρῶσι τέκνῳ συμ-
βιβάζων, πατέρας τέκνοις καταλλάσσων, δεσπότης δού-
λους εὐνοεῖν ἀντιδοῶν, καὶ τούτους ἐκείνους εὐεργέτας κα-
θιστῶν. Τ' ἀλλὰ ὅσα ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος ποιῶν τε καὶ
λέγων γνωρίζεται, ἐν εἰπῶν εἰς σύστασιν τῶν εἰρημένων,
πιστώσω τὸν λόγον. Ὅτι περ ἀφ' οὗ ἐπιδήμησεν τοῖς ἐν
ἄστει, ὅλους οἴκους μετέπλεσεν, καὶ μετεστοιχείωσεν εἰς
βίον ἐνάρετον. Τί δὲ τοῦτο; Ὅρκον ἐκκόψας τῇ παραι-
νετικῇ αὐτοῦ γλώττῃ, καλλωπισμούς συστειλάς τῇ εὐ-
κόσμῳ διδασκαλίᾳ, φιλοπρωχίαν ἐμποιήσας τῇ ἡθικῇ
ὑψηλῇ, ἐξ ἧς κένωσις χρημάτων καὶ διανομαί ἐφ' οὗς
ἡσκαίτο τόπους δημόσιοι· πρὸς τε ἀνθρώποις ῥυθρίσας,
καὶ πρὸς ὅτιον τῶν καλῶν εὐ ἐπαλάγων, καὶ αὐτὰ ἐν
κῆπῳ καὶ μόχθῳ νυκτὸς καὶ ἡμέρας, τληπθῶν, ἀγρυπνῶν,
πεξοπορῶν, ταῖς παρὰ τῶν φίλων καὶ συγγενῶν δεξιῶ-
σεσιν, ἀναλλάσσω τὰς παρ' ἐαυτοῦ κακοπαθείας, ἔργῳ

τὸ τοῦ Ἀποστόλου φηγεγόμενος, Ὑποπιάζω μου τὸ σῶμα,
καὶ δουλαγωγῶ, μή πως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος
γένομαι.

19 Ἦρεν τριγαροῦν σύσσημον τῇ Βασιλιζούσῃ, τὸν
λόγον ὑπὸ τοῦ βίου μαρτυρούμενον ἔχων, καὶ αὐτοῦ τοῦ
εὐτελοῦς καὶ ἀπερίττου σχήματος, πορκαλῆσαι εἰς ἀρε-
τὴν τοῖς ὁρῶσι γινόμενος· εἰ δὲ ὅτι πολιτικὸς ἦν ἐν τισι
γλυκαίνων τὴν φράσιν πρὸς τὸ τῶν ἀκούοντων ἰδιότρο-
πον, ὁράτω τις τὸν καρπὸν, καὶ μὴ μεμψέσθω τὸν τρόπον.
Τίς δὲ οὗτος, ὁ τῶν ἀμαρτανούντων μετὰ μέλος, καὶ ὁ τῶν
ἀπατασσομένων τοῦ βίου ὁμιλίας· πρῶτος γὰρ καὶ μόνος
σχεδὸν εἶπεν περὶ τῆς τῶν τοῦ γένους καὶ τῶν ἐξῶ γέ-
νους, ὁ τῆς ὑσιότητος ἐραστικὸς ἡμῶν δέδεικται. Διὰ ταῦτα
καὶ προστατεῖν μοναστηρίου ἀστικῷ ἀναγκάζεται μὲν, οὐ
καταπειθεῖται δὲ καὶ ἄρχειν τῆς Νικομηδείου Ἐκκλησίας
ὑπὸ τοῦ τρικαῦτα Προέδρου προτρέπεται μὲν, οὐ συνέρ-
χεται δὲ, φεύγων τὸν Κλήρον ὁ τούτου ἄγιος, καὶ τὸ τῆς
Ἱεραρχίας ὕψος δεδεδωκὸς ὁ τὴν ἀρετὴν μετέωρος. Διὸ καὶ
πρὸς τὴν φίλην αὐτῇ ἰσχυρίαν ἐπάνευσιν, κακῇ καθιστὰ
μνήμῃς ἄξιον, πτωχῶν προΐσταμενος, ἀδικουμένων ὑπε-
ρασπίζομενος, θλιβομένους παραμυθούμενος, καὶ θλίψιν
οἶαν βούλη πειζομένους θεραπεύων, τοῦτο μὲν διὰ γλώσ-
σης καὶ μέλους, ἐπεὶ μὴ εἶχεν ἄλλω τινὶ φαρμάκῳ ἐπα-
μύσει τῇ προσίοντι, καὶ ἔχυν γε τὸ γράμμα ὡς δῶρον
αἰδοὶ τοῦ ἀνδρός, κάμπτων πρὸς οἰκτον τὸν ἐλπίεν δύνα-
μενον.

20 Τοῦτο δὲ καὶ ἐξ ὧν εὐπορεῖτο ἡ χεὶρ ἐπιδοῦναι,
πληρύνων αὐτὴν τῶν καλῶς τὰ ἐνόντα κενούντων ἐπὶ
μεθέξει τῶν ἀκωνῶν καὶ αἰώνιων· Εἰ δὲ μηδ' ἑτέρῳ,
παρακληθεὶς ἐξαιρῶν τὸ ἄλγος, καὶ μακροτέρῳ διερωτῆσαι
ἀπαιτῶν τὴν τραχυνομένην καρδίαν τοῦ κήρυκτος. Τί
θαυμαστόν πρὸς ταῦτα, καὶ αὐτὸν μετὰ τοῦ αἰοιδίου
Ἰωβ ἐκείνα λέγειν, Διέσωσα πτωχὸν ἐκ χειρὸς δυνάστου,
καὶ ὄρφανῇ οὐ οὐκ ἦν βοηθὸς ἐδοθήσασα, σόμα δὲ χάρας
μὲ κτελέσας, δίκην δὲ ἦν οὐκ ἔδειν ἐξηγίασα, ὧν ἔνεκεν
καὶ ὡς πατὴρ ἐγνωρίζετο, καὶ ὡς προστάτης ἐμεγαλύνετο,
καὶ ὡς κηδεμὼν ἐμακαρίζετο, ὁρῶμενος, ἀπαυτῶμενος,
ξενιζόμενος, παρὰ μονασταῖς, παρὰ μιγάσιν, εἰς τὰ ὑπε-
ρέκεινα ὧν ἡσκαίτο τύπων τῆς περὶ αὐτοῦ ψήμης διαδρα-
μούσης, καὶ πάντων τῶν Πλάτωνος ἐν ταῖς ἐπιστολῶν γλώσσαις,
ὡς μέγα τι καὶ ἀξιάχαστον γρῆμα, ἐπιφερόντων ὧν καὶ
ὁ μέλλων χρόνος εὐ οἶδ' ὅτι οὐ σιγήσειεν, εἴπερ ἀρετὴ
πράγμα ἀθάνατον.

21 Ἀλλ' ἦκεν ἡμῖν ἡ χριστοφόρος Εἰρήνη, ἡ φερω-
νύμφη Βασιλεύσασα, ἐν ᾗ μετὰ τῶν ἄλλων καλῶν καὶ ἡ
τοῦ μονάζειν παντὶ τῇ βουλομένῃ ἡνώκετο θύρα, πάλαι
ὑπὸ ἀσθεῶς βασιλείας κυκλισμένη, καθάπερ ὑπὸ ἐλλη-
νιστοῦς τὸ χριστιανίζειν. Ἐντεῦθεν ἡ περὶ ἡμῶν μὲν
πανέστιος ἀποκατῆ, τοῦ δὲ πανευφύμου Πατρὸς ἡ μετὰ
τὴν ἰσχυρίαν ἡγεμονεία, οὐ βουλομένου μὲν, οὐδὲ ὀρεγο-
μένου ἄρχειν (πῶς γὰρ ἂν ὁ τῆς μερίσεως φυγῶν ἀρχὴς
ἐφέσει τῶν ὑφειμένων ἡλίσκετο) ἀλλὰ τὸ μὲν κατακλυσ-
θεὶς ὑπὸ τοῦ αἵματος (εἰρήσεται γὰρ τ' ἀληθές, εἰ καὶ
τραχύτερος ὁ λόγος) τὸ δὲ καὶ ἐλπίσας τὴν αὐτὴν ἰσχεῖν
ἰσχυρίαν, καὶ τῇ ἡγεμονείᾳ, ὅπερ οὐχ οἶόν τε· οὐδὲ γὰρ
ζητήσας εὖρε τὸ ἐλπιζόμενον· κατέβηθεν αὐτῇ οἱ πολλοὶ
πνεύσαντες πειρασμοὶ· τὸ δὲ ὅφ' ὧν καὶ δι' οὗς, ἀφ' ἡμῶν
λέγειν, αἰδοὶ τῶν προσήπων, πλὴν ἔλκει βίον ὁδονηρὸν
τε καὶ ἀνύμαλον, καὶ τῆς οἰκίας ἐξουίας ἀναρμολοῖ.

22 Ἀλλὰ τί ποιεῖ ὁ γενοαῖος ἐκείνος οὗτος καὶ εὐθύ-
βουλος; Ἐπειδὴ ἑώρα ἐαυτὸν ἐκλωκῆτα τῇ προστασίᾳ,
καὶ φυγεῖν ταύτην οὐκ ἀκύνθων, καίπερ πολλάκις βου-
λευσάμενος, οἷά τις ὑπεροστροφὸς ἐν μέσῳ κλύδωνος περι-
ζέοντος, τὸ τῆς ψυχῆς ὀκνῶδες ἀποσεισάμενος, καὶ τὸ τῆς
διανοίας ὅμμα ὑψιφρόνως ἀνατείνας, ἰχθυόματι λοιπὸν
τοὺς τῶν μακαρίων ἀνδρῶν βίους· οὐ πρὸς τὰ ὅσα προ-
συχὴ παραδείγματα βλέπων, ἐπεὶ λοξὰ καὶ συγκεχυμένα,
πρὸς δὲ τὴν ἀρχέτυπον εἰκόνα τῆς ἀποστολικῆς ζωῆς
ἀποσκοπῶν, ὁ δὲ πάντας τοὺς τῆς ἀρετῆς γραμμάς ποιεῖν,
εἰ γε μέλλοιεν πατροεἰκελὸν καὶ σωτήριον τὸν ἐαυτοῦ
βίον ἀπεργάζεσθαι, πρῶτον τοῦτο ποιεῖ, καὶ λίαν νεα-
νικῶς.

23 Εἰς τὰς τοῦ μεγάλου καὶ θεοφύρου Βασιλείου νο-
μοτεσίας

renudatisque
oblatis ho-
noribus

redit ad soli-
tudinem,

ibique inten-
dit operibus
caritatis.

CAP. IV.
Tot a sororis
familia mo-
nasticam am-
plectente,

suscipit cono-
bii Praefectu-
ram,

eamque diffi-
cilem expe-
ratur.

g
Intuens in
Regulam
Apostolicam

*et improbens
ancillas in
monasteriis
virosum,*

*etiam anima-
lia quorum
caussa illæ
habebantur
ablegavit,
h*

*exemplo
etiam ad
alia mona-
steria effici.*

*Fugit agere
cum seculari-
bus*

*Adest Con-
cilio contra
Iconomachos
habito*

*Constantino-
poli*

et Nicææ.

*Prælatum
transfert in
Theodorum*

μοθεσίας εἰσελθόν, ὡς ἐν παραδείσῳ, καὶ εὐρών ἐναυτιου-
μένην τῇ μοναδικῇ πολιτείᾳ τὴν ἀνθρωπίνην συνήθειαν,
πρὸς τῇ τοῦ θύλωνος ζωοδόξαις τὰ κοινώδεια διανοούμενα,
καυτεῦθεν πολλὰς τὰς ἀτοπίας τικτομένας, μείζονες δὲ
τὰς ψυχικὰς ζημίας ὑφιστάμενας, ὅρα τί ἐργάζεται.
Ἐπερωτήσας πρῶτον χρησάμενος παρὰ τῶν εὐ εἰδό-
των, ὡς ἂν μὴ δὲ αὐτὸ τὸ καλὸν ἀβασάνιστον εἴη (τῆς
γὰρ αὐταρεσκίας πόρρω νεύων, οὐκ ἦν τι, ὃ μὴ συμβου-
λείαις διεπράττετο) καινοτομῇ τὰς ἐκνόμους παραδόσεις
ὡς φιλοκάκους αἰρέσεις, καὶ καθιστὰ τὸ ἑαυτοῦ μοναστή-
ριον ἄτερ δούλων, ἔξω τοῦ θύλωνος ζῶον, δίχα ἐμπορικῆς
ἄλλης προσόδου, ἅτινα καπηλικὰ κέρδη ὁ αὐτὸς θεῖος
Βασιλεὺς ἀκαμάζων, φευταῖα εἰργκεν. Γίνεται δὲ ἡ κα-
τόρθωσις οὐκ ἀμνηστὶ, ἀλλὰ γὰρ καὶ λίαν περιστοτικῶς
ἐκ τῶν συσσωρευμένων ἡ ἀχρίων οὕτων, καὶ ἐκ τῶν ἐξωθεν
ἀντιπραττόντων τῇ ἀγαθῇ σκοπῇ, οὐκ ολίγων ὑπαρχόν-
των. Καὶ οὐ θαυμαστόν. Ἐπεὶ μὴδὲ συνήθειαν περικύβει
τῶν ῥάστον καὶ εὐπειθῶν, μὴ δὲ τι ἀνεπίφθονον τὴν ἐται-
νετὴς ἐλουμένων. "Αρ' οὖν οὐχ ὑπὲρ ἀνεστῶσας, διουσίας
ἀπορρήγῃσι ἐπιβλαστὺς παραδόσεις, καὶ τοιούτων προ-
θεῖναι ἑαυτὸν ὑπόδειγμα καλὸν τοῖς βουλομένοις μὴ μιν
ὀνόματι ἀλλὰ καὶ πράγματι μονάζειν, καὶ οἰκεῖν τῷ
βίῳ καὶ τῷ ἔργῳ ἔχειν; Πῶς γὰρ ἂν μοναστὴς ἀληθινός,
ὁ δεσποτικῶς φύδον δούλους ἐπανατεινόμενος; ἢ πῶς ἀγνή-
τευτος τὴν ἡράσιμ ὁ ἐκ θεωρίας τοῦ συνόχου αὐτῷ ὑποου-
ργκοῦ θύλωνος ἀσκητικῆς καθυπερβαίνων; ὅπου καὶ
τούτου ἐκτὸς ὑπαρχόν, τῇ ἐμφυλίῳ πολέμῳ συνεβέβηκεν
ἀλίσκεσθαι. "Ηψατο τοιγάρτοι ὁ ζήλος τῶν ἐγγύθεν, καὶ
μετέλαβον τοῦ ἀγαθοῦ οἱ φιλόδοιοι παρρησίαν, κακίανος τὸ
κλέος διακινεῖον ἀπινέκατο, εἰ δὲ καὶ ἄλλον ἔσγεν συ-
αγωνιστὴν τε καὶ συλλήπτορα, ἡμί δὲ τὸν τοῦτο λέγοντα
καὶ γράφοντα, τῷ ποτρί τὴν χάριν ἀνεκτεῖον· παιδί
γὰρ προσάγει τὸ πάντα πατρύζειν, καὶ ὅλον ἑαυτὸν ἐμπα-
ρέχειν τῷ γεννήτορι.

24 "Ἐπειτα περιστέλλει ἑαυτὸν ἐκ τῶν ἐν ἄστει προ-
δόν, ἐκ συνουσίας ἀρχισυνόντων, ἐκ συνδιατριβῆς ἀρ-
χόντων, εἰσω τῆς πνευματικῆς αἵλης ἐκρηγμένον ἔχων
τὸν ποδα' ἐπιστατὴ τοῖς λογικοῖς θέρμῃσι, διατρέχων
διδασκαλίας πῶς, καὶ νοματίζων κατηγέσεως ῥέειρον
ἐξ οὗ τί γίνεται; Εὐθαλεῖ ἡ Λία, αἰεὶ τὸ ποίμνιον,
γίνεται περιδόντου, δοξάζεται ὁ ἅγιος Θεός, παρ' οὗ πᾶν
ἀνθρώποις τὸ κατορθούμενον. "Αλλ' οἶόν με ἐν μέσῳ τῶν
εἰρημέων λαθὼν μικρὸν δεῖν παρεδρῆμεν; "Ὁν κρατη-
σάσης τῆς εὐσεβοῦς Εἰρήνης, καὶ πολλῶν λόγων βαλλόν-
των καὶ βαλλομένων περὶ τῆς τῶν σεπτῶν εἰκόνων ὑπο-
θέσεως, παρρησιαζέται πρὸ τῶν πολλῶν καὶ οἶν ολίγοις
τὴν ἀλήθειαν, μάχεται τοῖς ἐκονομαχοῦσιν καθ' ὅσον
οἶόν τε, ἐπεὶ μὴδὲ δογματικῶς ἦν, ἀλλ' ἀπλοῦν μὲν τὸν
λόγον, εὐρύχωρον δ' ὁμῶς φερωνύμως καὶ πειθύνον ἔχων.
Ἀποδείξει τῶν εἰρημένων, τὸ ἐν καθέδρᾳ Μητροπολεως
τῶν ἐπιφανῶν, ἐν τῇ κατὰ τοῖς ἁγίοις Ἀποστόλους συ-
νόδῳ, παρὰ τοῦ τιμικαδὲ προεδρεύοντος κατ' ἐκλογὴν
τεθῆναι τὸν ἄνδρα, οὔτε πρῶτον ποικίλντα τὰς ἀπει-
λὰς τῶν αἰρετικόντων οὔτε τιμικαῦτα ὑποπνέοντα τὴν
ἀποτροπὴν καὶ ἐπιδρομὴν τοῦ στρατιωτικοῦ τάγματος,
ἵναικα ὄρμησεν πρὸς τὸν μέγαν νεών, καταδοῦν τοῦ Προ-
δρου, καὶ ἀνευφημῶν τὸν κατὰ τῶν σεπτῶν εἰκόνων ψευ-
δοσύλλογον. Καὶ μικρὸν ὕστερον, ὃ πότε διελύτο τὸ τῆς
ἀληθείας ἄθροισμα, καὶ ὡς ἐκ μέσου λεόντων ἡ Βασι-
λισσα ὑπεξίει, ἀνευ σίματος ὡς εἰπεῖν δειγθεῖσα Μάρτυς,
καὶ ὁ ἡμέτερος Καθηγητὴς τῷ Ἀρχιερεῖ συνεπόμενος,
οὐδὲν ἐπὶ τοῖς τετολμημένοις ἐδεδοίκεν· μικρὸν γὰρ ἔστι
τὸ ἐν τῇ Νικαίᾳ συνόδῳ ἐκ δευτέρου εὐρεθῆναι, διὰ τὸ
ἐκ μέσου τότε γεγονέναι τὸν ἀστίθασον λόγον καὶ ατερά-
μονα.

25 Ἐπειδὴ δὲ ταῦτα οὕτως καὶ τὸ τῆς ὀρθοδόξιας
τρόπον ἐκρατύνη, ἐπανήκεν ὁ Πατὴρ εἰς τὸ οἰκεῖον
φροντιστήριον, ἐχόμενος τῆς προστασίας καὶ βλῆθεις
φροντιστῆριον, ἐχόμενος τῆς προστασίας καὶ βλῆθεις
νόσφι, ἀπογύωσι ζῶης ὑποδύλους τῷ ἑρμαίῳ τῆς ἐπιθυ-
μίας, μετατίθεται τὴν ἀρχὴν ἐφ' ἡμᾶς, τοὺς μὴδὲ τοῦ
ἀρχεσθαι ἀξίους. Εὐρίσκει οὖν τὴν ποθονόμενυ ταπεινώ-
σιν, λαμβάνει ἀνακωχὴν τῶν λυπηρῶν, λίσεται τῶν συν-
εχόντων ἐπικρειῶν, ὁφθεῖς οἶος ἦν τὸ πρῶτον, ἀφιλάργυ-

ρος, ἀφιλοκλήμων, ἀφιλοπράγμων, τῆς δυσμενείας οὐκ
ἐχούσης γῶραν εἶτι συνεβῆν τῆς ἐκείνου ἀρετῆς τὴν ἀν-
τίστα· περὶ αὐτοῦ γὰρ καὶ δίκαιοι, ὡς ἂν τῇ πυρώσει
τῶν λυπηρῶν ἡμεροεὐδίστατοι τὰς ψυχὰς γένοντ' ἂν, καὶ
μὴ ὑπολισθαίνουσιν εὐθυπαροῦντες, ὡς ἂν μάθοιεν παρὰ
Θεοῦ αἰτοῖς εἶναι πᾶν τὸ κατορθούμενον.

26 "Ὁ μὲν οὖν τῆς καθηγήσεως τρόπος, ἡδὴ πεπέρα-
ται· τρέφομαι δὲ τὸν λόγον ἐπὶ τῆς διαδοχότατον. Ἀλλὰ
μοι στένειν πάρεστιν, ὁρμημένῳ μὲν τ' ἀληθῆς φράσαι,
ἀναινομένην δὲ τὴν διήγῃν φειδοῖ τὸν θεοδόκον. "Ὁμῶς
ἐπεὶ μὴ οἶόν τε ἄλλως φανερωῖναι τὰ κρυφῆναι μὴ ὑφεί-
λονται, καίπερ πανταχοῦ διαβρυλλούμενα, ἐπὶ τὴν δόλω-
σιν ἐλεύσεσθαι· οὐ θρῖσμασεῖν τοῖς ὁράσαντες βουλόμε-
νος, ὅσον σκληρογὰρῃσι τὴν ἀρετὴν τοῦ σεμνάρχου.
Οὐαὶ σοι πόλις φησὶν, ἥ ὁ Βασιλεὺς σου νεότερός ἐστιν,
τῆς γραφῆς πλῆξι μὲν ἀκήκοα, οὐ δὲ ἐν πείρᾳ γεγένη-
μαι. Κωνσταντῖνος, ὅτις Εἰρήνης ῥάδαμος, οὐ ἡ πίστις
μὲν ὀρθὴ ἐκ μητρικῆς εὐσεβείας ἐσφαρισμένη, ὁ βίος δὲ
σκαμβῆς ἐξ αὐτοκρατορικῆς ἀκολασίας οὐστριλατμένους·
ἄρτι γὰρ κρατῆρας ἐν νεαλύνῃ ἡλικίᾳ, ὁμοῦ μὲν τῆς
μητρὸς σιδούς καὶ οὐλοῦς ἀφηνιάσας, ὁμοῦ δὲ τῶν
τοῦ Θεοῦ νόμων ὑπερφρονήσας, ἐκδολῶν τὴν νομίμως
αὐτῷ συναφθεῖσαν γυναικα, μοιχεύει κατὰ τὸν Ἠρώδην.
Ἀλλὰ τίνοξέμενε καὶ ἱστορία; "Ὅτι τοῦ Προδρόμου ὁμολο-
γῶς καὶ ὁ ἡμέτερος Καθηγητὴς πεφανέρωσεν πῶς, πᾶν-
των σχεδὸν συνελθόντων τῇ παρανομίᾳ, μόνος ὡς εἰπεῖν
οὕτως σὺ τῆς ἑαυτοῦ πατρὸς εἰς τὸν φονεὶν ἀκλόνη-
τος διαμένων, ὑπὲρ οὗ ὅσα καὶ ἡλικία δι' ὅλου ἔτους τὰ
αγωνίσματα, ἀκαίᾳ ἐπ' ἀκαίᾳ, ἀπειλὰς ἐπ' ἀπειλὰς,
μαστίων, ἐξορίων, ἀκροτηρισμῶν;

27 "Ὡς δὲ οὐδὲν ἐντεῦθεν ἡνέστο τῶν σπουδαζομένων
τοῖς Καίσαρι, ἐφ' ἑτερον μέτεσι τρόπον· καὶ ἦν τὸ μὲν δρόμα
κατὰ τὸ ἀδουμένον ἐτέρων, ἡ δὲ χεῖρ Ἀδριανῶν καὶ τοῦτο
τραχέυνουσα. "Ἰστε τοὺς παρσπεμθέντας μονάζοντας,
καὶ τὰ σολέντα γράμματα. Καὶ τέλος ἐπειδὴ καὶ ταῦτα
ἔωλα καὶ ἀέβαια, τοῦ Πατρὸς τὰ δέοντα ἀντεπιφέροντος
καὶ ἀντεπιστέλλοντος, ἡ ἀνοκλήψις τῆς Βασιλικῆς μορ-
φῆς, οἰκίει γῶραν ἔχοντος τοῦ προσωπείου, φαίνεσθαι.
Ἀθάλα τὰ τότε γεγεννημένα παρὰ τῶν σταλόντων δύο
στρατηγῶν, ὡς ἐπὶ πολέμιον τιῶν πρὸς τὸν ἀσπλιν μο-
ναστήν τοῦ Χριστοῦ, καὶ μόνῳ τῷ θεῷ νόμῳ φρονημέ-
νον. "Ἠρθη ποιμὴν ἐκ μέσου, καὶ διεσκορησθή τὰ προέστα
ἀπὸ τῆς ποιμνῆς· οἱ μὲν ἐτύφθησαν, ἄλλοι ὑπεροκλήθη-
σαν, ἑτεροὶ ἐδιώχθησαν, καὶ τῶς ἐλεεινότερον, θέσπισμα
βασιλικὸν ἀπροσδέκτους εἶναι πανταχοῦ τοῖς διὰ Κύριον
θεδωγμένοις· καὶ ὑπὲρ τῶν γενητῶν σεμνίων προίσταμε-
νοι, καὶ σπάνιος ὁ ἀποτολμῶν εἰσεδέσθαι καὶ Χριστὸς
ἐκθευδεν, δι' οὗς οἶδεν τρόπους, δοκιμάζων τὰ γιγνόμενα,
τῶν μὲν βασιανίζων τὸν πρὸς αὐτὸν πύθον εἰ ἐπιμένοντι,
τῶν δὲ τὸ ἀπάνθρωπον οἰκτιζόμενος ἐνεργεῖν εἰς μεταμέ-
λον.

28 Τί οὖν ὁ τοῦ Χριστοῦ ἀθλητής; Ἀποτέμενεσι τῶν
οἰκείων μελῶν ἐθελοντής, καταλιμπνέται μονώτατος τὴν
φυγὴν θεῖς ὑπὲρ τῶν προδόντων, κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον, ὃ
ὡς ἀληθῶς ποιμὴν ἀγαθός, ἄγεται ἐπὶ τὸν Καῖσαρα ὑπὸ
βριαροῦ ἡ χειρὸς, εἰστίκει κατὰ πρόσωπον, εἰ καὶ τολ-
μηρὸν εἰπεῖν, οἶον Ἰωάννης ὁ πρόδρομος τοῦ Κυρίου,
πλὴν ὅσον ὁ μὲν αὐτοκίνητος, ὁ δὲ ἐτεροκίνητος. "Ὡς τῆς
ἀνδρικῆς καρδίας! οὐχ ὑπέπτηξεν τῷ κράτει, οὐκ ἐνέδω-
κεν ταῖς ἀπειλαῖς, οὐκ ἐχωννῶθη ταῖς πειθαυότασι, καὶ ταῦτα
οὕτως ἀφ' οἰματος τῆς τῇ Ἠρωδιᾷ δομωγμῶνος·
ἀλλ' ἐφθέγγετο ἀτρέμετος, ἀλλ' ὁμολόγησεν ἀνεπαί-
χυντως τὸν λόγον τῆς ἀληθείας. Εἶπεν ὁ τοῦ Κυρίου
Πρόδρομος, Οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν γυναικα Παλίππου τοῦ
ἀδελφοῦ σου· εἶπεν καὶ ὁ τοῦτον μιμητής τὰ ἐφάμιλλα
πρὸς τὸν Ἠρώδην ὁμοιον· καὶ τέμνεται μὲν τὴν κεφαλὴν
οἰδαμοῖς, ὅτι μὴδὲ ἡδούλετο ὁ Καῖσαρ Μάρτυρα τελέσαι
τὸν τῇ προαιρέσει ἀθλήσαντα, ὡς προλαθὼν ἀπεφθέγγετο,
"Ὁμολογητὴν δὲ Χριστοῦ καὶ μὴ βουλόμενος ἀπέδειξεν,
καθεύρεας ἐν οἰκίᾳ τινὶ ὡς κακοῦργον τὸν θρασυρὸν
τῆς ἀληθείας, κλειεῖ ἐπὶ κλεισθί θέμενος, καὶ δι' ὅπως τὴν
τροφὴν πορίζεσθαι κεκελευμένος, πρὸς τὸ ὅς οὐδενὸς ὁράσθαι
τῶν ἄλλων ἀπάντων τὸν ὑπὸ Κυρίου ὁρώμενον.

AUCTORE
S. THEOD.
SICUTITA
EX MS.
VATICAN.

CAP. V.

Adulterinas
nuptias Impe-
ratoris re-
darguens

multa cum
suis patitur :

et relegatis
illis

ipse sistsitur
Imperatori,

i

eigum in sa-
ciem resistit :

inclutur
carceri,

AUCTORE
S. THEOD.
STUDITA
EX MS
VATICAN.
K

sed in propo-
sito perseve-
rat :

inde liberatus

1

laudatur
ab omnibus :

recipit suos
ab exilio,

reconciliatur
Patriarchæ.

CAP. VI.
III

Publice
proffetur
Theodoro
obedientiam

29 Καὶ οἱ συναϊρούμενοι τῷ Καίσαρι τῶν μοναστῶν οἱ προέχοντες, ὧν αἰσχυροτάτην εἶπεν τὰ ὀνόματα· καὶ ἡ εἰρηκτὴ τὸ σχέλιον μοναστηρίου τῶν βασιλείων Ἐγκύβηλα κ. καὶ ὁ θυμαστός φρούρεργος ὁ τοῖς μοιγωμένοις κα- τασταφαιμένος. Οἱμοι μετὰ τοῦ Προσφύτου βιάσονται, «Ὅτι ἀπολυθὲν ὁ εὐλαβὴς ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ὁ κατορθῶν ἐν ἀνθρώποις οὐκ ἔστιν. Τί γὰρ καὶ εἰπωτὸν παραδοῦναι τὴν Ἄγιον τῷ μαρτυροῦντι εἰς τὸ φρουρηθῆναι; ἢ τὸν προσηγορεύοντα ἐξ ἀποσταλῆς τοῦ Βασιλέως τὸν ἀνεύθυ- νον; ἢ τοῖς μετὰ τὴν εἰρηκτὴν παραπεμφθέντες πρὸς τοῦ Καίσαρος Ἱεράρχης εἰς τὸ λόγιον μόνον συνδέσθαι τὸν δίκαιον, ἥ τε φυλακῇ τοῦ γάμου σφραγίσαι, καὶ πάντων τῶν οικείων δεσπικῆν; δὲ τοῖς ἐξωθεν σκώπουντάς τε καὶ διασύροντάς, ὁμαίμονάς τε καὶ οὐχ ὁμαίμονας, ὁμοσγῆ- μους τε καὶ ἑτεροσγῆμονας; Ὁ τῆς ἀτοπίας, μᾶλλον δὲ τῆς κατὰ τῆς ἀληθείας ἐξουσίως! Ἐκστρατεῖαν κατα- γήρουν τοῦ γενναίου οἱ μοιγιστῆραί, κενυδοῦσιν ἐπι- φάριον τὸν ὑπὲρ Χριστοῦ δοῦνα ἐν αγωνιζόμενον οἱ διὰ τὸ τὰ πρὸς ἀρεσκείαν τοῦ Καίσαρος πράττειν τε καὶ λέγειν τῆς δεσπικῆς Κυρίου ἐκπίπτοντες. Ἐφαιεν δὲ ἡμῶς τὴν ἀπάνθρωπον τοῦ καιροῦ φροσὴν ὁ Χριστοῦ θεραπείας, πρὸς ἐν μόνον σκυπῶν τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ὑπὲρ αὐτῆς ἀνταποδοῦσιν· καὶ γε διήλθεν τὴν κάκιστον ὡς ἐν αὐτῇ ἀνταποδιδόντες· οὐ γὰρ Θεὸς τὸ σπουδαζόμενον, ἐκεῖ οὐδὲν τὸ νικῶν τὸν φιλόθεν.

30 Βραχὺ τὸ ἐρμέτω καὶ ἡ μοιχικὴ βασιλεία, μὴ βουληθεῖσα συνέναι τοῦ ἀγαθίναι, ἐν μέσῳ γίνεται, ὡς ἀν' ἄλλοι καὶ Βασιλεῖς μὴ θεῶν νόμων ὑπεράλλεσθαι, μηδὲ παρρησίαν ἰδιωτῶν καὶ φυλακῇ ἐξουσίαν, καὶ μέγα τῇ πυφωρίδι ὑπεραίνονται· καὶ ὁ πιστὸς τοῦ Κυρίου φρονήσας, τὸ τῆς ὁμολογίας βυθθεῖον ἀνδοσάμε- νος, ἔξεισιν ἀπὸ τῆς φυλακῆς ὡς νικητῆς, πολλὰ τὰ ἐγ- κώμια παρὰ πολλῶν δεχόμενος, ὑμνυόμενος, μακαρι- ζόμενος, μαρτυρολογούμενος, καὶ παρ' αἰτῶν τῶν πρότε- ρον σκυπῶντων τε καὶ κωμωδούντων. Ἦσαν γὰρ, φη- σὶν ὁ Θεολόγος, θυμαζέειν ἀνδρὸς ἀρετὴν καὶ πολέμιον, ὅς ἂν τοῦ θυμοῦ λήσαντος ἐφ' ἑαυτῆς ἡ προξὶς δοκιμαζέ- ται, εἰ καὶ ἐπερολέτως ἔχῃ δεῖρα. Τῆς γὰρ φερωνύμου Εἰρήνης πάλιν κρατησάσης, καὶ δι' αἰδοῦς μαρτυρικῶς ἐκδελούσης τε καὶ ἐχούσης τὸν ἄνδρα, παλιρρόις δίκην καὶ εὐ τις ἐχθρὸς εἰς φίλον καὶ ἐπαινέτην μετετήλυνεν, ὡς καὶ αἰτῶν τὸν φρουρὴ ἀντιβολεῖν τὴν συγχώρησιν κατὰ γῆς ἐρριμμένον· ἔπαθεν δὲ πάθος μᾶλλον ὁ ἀναίσθητος λήθης, ἢ τι καινὸν ἐκεῖνος ἐν τοῖς ὁρωμένοις τε καὶ λεγο- μένοις.

31 Ἐπειδὴ δὲ ἐπαυγέμεν ἐκ τῆς ὑπερορίας καὶ ἡμεῖς, ἄλλοι τε σλλαχόμεν, καθάπερ τινὲς ὑπόπτεροι συντρέχον- τες, ἐδυσαμύετο μὲν τὸ δράμα παρὰ τοῖς εἰσεβέσι, συν- ἵπτετο δὲ τῇ κεφαλῇ τὰ μέλη, ἐφ' ἑβέτο δὲ τάχα κἀν- ταῦθα, εἰ καὶ τηλικῶν, ὁ μεγαλοφρονότατος Ἡσαῖος, Ἄρουν κύκλῳ τοῖς σφιστῆμας σου, καὶ ἴδε συντημένα τὰ τέκνα σου, ἡχουσιν πάντες οἱ υἱοὶ σου μακροῦν, τότε ὅφει καὶ χαρίζαι καὶ φιλανθῆσαι, καὶ ἐκστήσει τῇ καρδίᾳ. Ὁ μὲν δὲ ταῦτα· ἐγὼ δὲ ἐκεῖνον εἰποίμι, οὐ καὶ ὁ Ἱε- ράρχης ἡδέσθη τὸν ἄνδρα, ἀπολογίαν ποικισάμενος, καὶ πρὸς ἐνώμιον ἐκκαλεσάμενος, ἢ καὶ γέγονεν, ἐκβολὴ τοῦ στεφανώσαντος καὶ φειδοῦ τῆς διασάσεως· καὶ ἵτι μάλι- στα φεύγων τὴν ὁ Μακάριος, καὶ νίκης ἔπαθλον πρὸς ἅπαντας τοὺς συνελθόντας ἀπενέγκαστο· τί γὰρ φιλαίτα- τον ὅλλο Θεῷ ὁμονόας καὶ ἐνώσεις, νύκτα ἡ ἐνώσεις μὴ ἐντολῆς Θεοῦ διάστησιν;

32 Ἀλλὰ τί τὰ μετὰ ταῦτα; Ἢ ἀπὸ τοῦ πρώτου φρον- τιστηρίου μετὰ θάσις ἡμῶν διὰ τὸ ἔθνος ἡμῶν εἰς τὸ Βυζάν- τιον, ἐνθα τὴν ἐγκλειστικὴν ζωὴν, διὰ τὸ τὰς ἡμέρας μὴ ὑπέχειν τῆς προστασίας, ὁ φιλάρετος ἡμῶν Πατὴρ ἀσ- πάζεται. Ἀλλ' ὅρα καὶ νῦν παρὰ τοῦτον πρᾶγματος ἐπι- τήδευμα· ὅτι διὰ πλῆθος ταπεινώσεως, καὶ τὸ μὴ εἰς δύο ἀρχὰς διαβλέπεσθαι τὴν ἀδελφότητά, τῷ κυρίῳ τῆς ὑποταγῆς ἑαυτὸν ὑποτίθηναι ὁ θεομίμνος· καὶ τοῦτο ὑπὸ μάρτυσι, τοῖς εἰς αὐτὸ τοῦτο συνελθούσιν. Ἀρ' οὖν οὐ ξένον, τέκνον χρηματίζειαι τὸν πρὶν πατέρα τοῦ ὑπὲρ πνευ- ματικῆς ἡγεῖται, καὶ ὑποτακτικὸν τὸ ἀρχικὸν τοῦ ὑπὲρ ἡρέξεν, μὴ ὅτι γε μετὰ τοσούτων προδιγνυσμένων ἀθλῶν,

οἷς τὸ μετριάζειν μόνον ἀρετὸν εἰς ἔπαινον. Ἀλλὰ τῷ γε ἀξιαγᾶσθαι εἰπεῖται κατ' ὁρμήν, οὐκ ἐπιπλάσσει πῶς καὶ νεοθευμένων, ὡς ὄνομα μόνον παραχωρεῖν κρατοῦντι πρᾶγματι, ἀλλὰ καὶ λίαν εὐλοκῶν καὶ θεοφρόνως· οὐ γὰρ ἐξαγόμεναι, ἐκεῖ καὶ πεποιθήσεις, καὶ οὐ πεποιθ- σαι, ἐκεῖ καὶ κηπὴ θελήματος, καὶ οὐ κοπή θελήματος, ἐκεῖ ὑποταγῆς τελεῖσι. Μάρτυρες δὲ τῶν κατορθωμάτων, ὧν καὶ τὰ σιτήματα· ἡγεῖται ὑπὲρ τοῦ πέλας, καὶ ἐπι- τυγῶν τοῦ σιτήματος, ἔχαιεν αὐτὸ τοῦ ἀπολαύοντος, ἐξαιτῶν οὐκ ἐπιτύγγανεν, καὶ ἀπικατῆσε οὐκ ἐδυ- σάμενος ὡφελίμην, οὐχ ὅπως ἐκτελέσειεν τὸ ἐαυτοῦ θέλημα. Οἱμοι, Πατέρ, προφτικῇ φρονῇ, ὥστ' ἐντα με ἔτεκες, πατέρα καλεῖν μὴ αἰσχυρομένους, τὸν μηδὲ ὅτιν σου ὀνομάζεσθαι ἐπέχουν; καὶ ἵνατί με εἰς τόδε τὸ ἀξίωμα προίγῃς τὸν αὐθάτως καὶ τοῦ ἀρχιεπιστοῦ ἔχοντα. Οὐδὲν Θεὸς καὶ ἡ ἀγία ψυχὴ τὸν περὶ τούτου λόγον, καὶ ὡς τὰ ὑπὲρ δύνανται οἶσαι φίλος, εἴτ' οὖν ὑπακοή, ἢ ἐν βρα- χεὶ λόγῳ τὴν ἀπολογία ἐνταῦθα θεῖται.

33 Ἀλλ' ἐπαναίτων εἰς τὸ προκαίμενον. Ἐγκέλευστο, ὁ Πατὴρ, καὶ ἡ κάθειρξις σμικροτάτη, καὶ τοσούτων ἐν θέρει θαλπωρμένη, ὡς ἄλλαν εἶναι τούτην κάμινον λελ- θάκην ἐκ τῆς ἐκπορεύσεως τῆς μελεθδίνης στέγης· ὁ δὲ τοσούτων ἀπείχεται ἀνίσταται, ὡς εὐχὴν εὐχεσθαι, τηλι- καύτην αἰτῶ ἀνάγκασιν εἰς τὸ μέλλον ταμίνεσθαι, τοῦ πόθου τὸν κόπον κομίζοντας, καὶ τῆς ἐλπίδος εἰσμε- λήσαντες τὴν δυσχέρειαν, ἐξ ὧν αἱ μεγάλα ἀρεταὶ καὶ πο- λιτεῖαι τὸ κράτος ἔχουσιν. Οἱ δ' οὗτοι πάντες ἀρκυόμενος ὁ φιλόπονος, ἀλλὰ τὴν μὲν ταῖς χερσὶν ἐργαζόμενος, καὶ πολλὰς δυνάμεις παρ' αἰσῆς ἐξερχόμενης, εὐτονώτερον δὲ τῇ θεῇ μελέτῃ ἐπειγόμενος, καὶ πνεύματι πρὸς τὸν πολέμιον ἐκίστασι, θερμότερον δὲ πρὸς τὴν τῶν ἀδελφῶν χρεῖαν περιστάμενος, καὶ τὸν μὲν θεραπεύων λυπούμενον, τὸν δὲ ψυχαιώγων ἐκλείποντα, καὶ ἄλλον ἐπανορθῶν κα- ταπίπτοντα, καὶ ἑτερον γλυκαίον πικραίνόμενον, καὶ τῇ τοῦ πάσχοντος ἔξει συμμορφούμενος, ὁ πολυειδὴς ἐκεῖνος τῶν ψυχῶν ἰατρός, καὶ θεραπεύων ἀρίστα τοὺς πάσχον- τας. Οὐ δὲ ἐκεῖνον παραλείψομαι ἀξιωμακόμενον τυχ- χάνον, ὅτι αἰσιν αἰδοῦμαι, ἱκανὴν τῷ βράρει, τῷ ποδὶ περιβίαι, ἐνικαρτέρει ταῖς πόνοις (καὶ τὸ κοπῶδες ὅσον, τὸ μὲν ἑαυτῆς κα' εὐθεῖν, ὅμοι τε ἐργαζομένη καὶ ἐργαζέσ- θαι, συνορᾶν ἔξασιν τῷ ἀρτίφρῳ) οὐκ ἐπιεικτικῶν τὴν κάθειρξιν, οὐ δ' οὐ μὲν αἰχλὼν τὴν πράξιν ὡς ἀρετῆς ἐρ- γαστήριον, κατ' ἐκεῖνον τοῦ τὸν Χείρωνα τὸ Θεσταλίκον ἄντρον οἰκοῦντα (πύρρον γὰρ ὁ ἀθλητῆς τοῦ πάθους) ἀλλὰ τὴν μὲν εἰτελλέων, ὡς οὐ θεραπεύων ἀξίως, τὴν δὲ κρύψας τέχνη ταπεινωρῶσιν, καὶ μικρὸν λαθὼν ἅπαντας, ἔως ὅτε προσελθὼν τῆς κέλλης διὰ Κύριον, ἐγνωρίσας καὶ μὴ βουλόμενος. Περὶ μὲν τούτων ἄλλας, φιλοῦντος τοῦ ἀκροα- τοῦ τὸ μέτριον, καὶ οὐκ εὐποροῦντος τοῦ γραφόντος ἐξη- γορεῖν πλουσιώτερον.

34 Ἐπειδὴ δὲ ἀπεβίω ὁ τεχνικαῦτα θεῖος Πρόεδρος, ζητεῖται ψήφος πατριαρχήσαντος, καὶ τὰ ψήφισματα ἐπὶ πολλοὺς οἱ πολλοί, ὡς ἕκαστος εἶχεν κατὰ φίλιν ἢ ἀλήθειαν ζητεῖται καὶ παρὰ τοῦ Πατρός, οὐχ ὑπὸ τῶν τῆς Ἱεροσύνης μόνον ἐχούτων, ἀλλ' ἡ καὶ πρὸς αὐτοῦ τοῦ Κασιεύοντος. Τί οὖν ἔδει, ὡς πρὸς τῆς ἀληθείας αὐ- τῆς, οὐχὶ τὸν τοσαῦτα ὑπὲρ τοῦ καλοῦ ἐναθλίσαντα καὶ ἡκριωμένον βίου τοῖς πᾶσι νόμον προκείμενον, ἀψευδῶς εἰπεῖν τὴν ἐνούσαν αὐτῷ διάθεσιν, πρὸς τῷ κοινῇ συμ- φέρον σκοποῦντα; Οὐ, φησιν οἱ τὰ ἐκεῖνον σκώπουντες τε καὶ διαγελῶντες, ἀλλ' ἡ τὴν ἀγνοίαν προβαλέσθαι, ἢ τοῖς ἐπιτελέσασιν παραχωρεῖται τὸ ψήφισμα· ἔστιν δὲ, τὸ μὲν πρότερον ψεύδης, τὸ δὲ δεύτερον ὑποκρισις, καὶ ἀμφότερα ἀπόπτυστα. Ὁ μὲν οὖν τὴν ψῆφον ἔστειλεν (τὸ δὲ ἐφ' ὧτι παρ' ὧ λέγειν;) ἐπέστειλεν δ' ἡμῖς ὡς ὑπὸ Θεῷ μάρτυρι. Καὶ οἱ μὲν ἀσμενῶς ἐδέξαντο, οὐκ οἷδ' ὅποιον τρόπον βε- βαίωσαντες τὸ γράμμα· ὁ δὲ λαθὼν ἀπεσεύσατο, μετ' αὐ- λίσας ὡς ἐν κύβῳ τοὺς ψήφους.

35 Καὶ ὁ μὲν (ἐπειδὴ χρεῖα ἑσφαλῆς προϊσταμένης ἕκαστον τῶν μελῶν τὸ καθ' ἑαυτὸ εἰσοίσειν) πρὸς τινὰ τῶν ὁμοσχημῶν, ἀρχιστῆα δὲ τοῦ Καίσαρος, μὴ εὐλαβηθεῖς τὴν ἐξοδὸν διὰ τὸ κοινῇ συμφέρον, νύκτωρ ἄπεισιν, καὶ φθεγόμενος

namque serio
et integre
præstat.

inclusus
cel' a valde
incommodæ

catena ferrea
pedem induit :

sententiam
de Patriarcha
eligendo
rogatus

nam scripto
tradit :

φθεγγόμενος τὰ εἰκότα, οἷα καὶ θάττον ἐπάνεισιν· ὁ δὲ μαθὼν ἐξέρχεται, καὶ μικρὸν λωφίσας ὅσον εἰς πέρας ἀναγῆναι τὸ βεβουλημένον, αἶρει σὺν ἑμῖν τὸν Πατέρα, καὶ εἰκοσι πρὸς τέσσαρσιν ἡμέραις θέμενος ἐν στερεῇ φυλακῇ, οἱκοὶ ἐπανελθεῖν ἀφίησιν. "Ὅσα γὰρ ἐξυδρίσιν κατὰ τοῦ ἀνδρός, μᾶλλον δὲ κατ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας θυμομαχῶν, καὶ συνταράσσων τὴν ἀδελφότητα, καὶ τοῖς μὲν φρουρῶν, τοῖς δὲ ἑλκῶν εἰς καταγορέας, εἰ καὶ ῥίψασπις ἐν πᾶσι γέγονε καὶ ἀξιογέλαιος, τί οὖν καὶ λέγειν; ἄτινα παρὰ σκευὴ μὲν ἔν τῃς τυγευόμενης αὐτῇ πονηρίας, καὶ οἰοναὶ προεισδίδως ἀνομίας, παιδευμα δὲ κατὰ τὴν ἐκείνου φλογάφειαν τῆς δοκίμης προπετείας. Βραχὺς ὁ χρόνος, καὶ ἡ τῆς κακώσεως ἐπιφορὰ· τὸ δὲ αἴτιον, Ἰωσήφ ὁ μοιχοκτενέτης, τὸ ἐχρόλιον κακόν, ὁ τῆς Ἐκκλησίας τάρραχος· οὗ ἐπειδὴ, ὡς ἰὼν ὄψεως, κανονικῶς τὴν κοινωνίαν πεφυύχαμεν, ἀπειλαὶ παρὰ τοῦ Καίσαρος, ἐπὶ ξυροῦ ἐνιστάμενοι.

36 Καὶ πῶς ἂν ἐν ὀλίγῃς συλλαβαῖς τὸ πλῆθος τῶν τυμικαῦτα ὑπαρχόντων δι' ὅλου ἔτους, φοβέσθωμεν τε καὶ ἀποστρεφώμεν, ἀγῶνισιν τε καὶ πειρασμοῖς, διεγείσθωμεν; Οἶδεν ταῦτα ὁ παθὼν, καὶ ὁ ἐγγὺς τοῦ παθόντος ἱστάμενος. Τέλος, στρατιωτικὴ φάλαγγς τὴν μονὴν κύλιον ἀσφαλῶς περιστευήσασα, ὡς μὴ δὲ γρῦξαι ἢ προκλιψαί τινα ὅλως παραγινώσκουσα· ἐσθλὴν φόβου, ἔξωθεν πύλαις, ἀπειλαὶ παρὰ πεμπόμενοι, καὶ τοῖς παραπεμφθέντι ἀφίημι λέγειν αἰδοῖ τοῦ σχήματος. Φεῦ τοῦ καίρου φορέας! Οὐδεὶς σχεδὸν ὁ τοῦ βεβουλημένου ἀνώτερος, οὐδεὶς ὁ τὰ ὀρθὰ συμβουλευόμενος καὶ ἐπακρίων τὰ θεῖα ἀγαπητὸν εἰ μὴ καὶ πολλὴ συμπίεσις... ἢ τὴν ὀργὴν τοῖς κρατοῦσι, καὶ τὸ γε ἐλεηνώτερον, τῶν ὁμοταγῶν. Πέραν, ἔν ἐν συντόμῳ τὸ πᾶν παραστήσω, ἀρπαγὴ ἐκ μέσου τῆς ἀδελφότητος συνάφης, καὶ μετὰ τὴν ἀρπαγὴν καθιέρεις, καὶ μετὰ καθιέρειν συνόδου ἡμέρας, καὶ ἐπὶ ταῦτας σὺν τρισὶν ὑπὸ στρατιωτικῆς χειρὸς ὁ Πατὴρ παριστάμενος ὡς κακοῦργος. Ἐλευθὺν θέμεν, γέροντας φοράδην ἐξ ἀσθενείας ἀγόμενον σὺν τῇ ἀλυσί, ἔν ἐν τῇ ποδὶ καθηλωμένους ἐπεσέριτο, καὶ ἀφ' ἐτέρου εἰς ἕτερον ὅμον ὥσπερ τι ἄγος μεταπιπόμενον.

37 Αἰεὶ, συνοδικῆς εἰσαγγελίας κατὰστασις! οἷοί γε χριστιανικῆς βασιλείας ὑπὸ ληψίαι! Τί ταῦτα τῶν πάλαι ληστρικῶς συνεδρεύοντων, ἢ ἄλλως αἰρετικῶς βασιλευσάντων ἔλλειπέστερα; Καί, ἵνα ὡσπερ τινὰ παιδία τὰ ἐν μέσῳ παραδράσκωμι, πληροῦν δυνάμενα συγγραφῆς μέτρον, καὶ ὡς ἐξορία, καὶ περιορίζεται ὁ Πατὴρ ἐν μιᾷ τῶν πρὸ τῆς στυγερῆς, ὡσπερ καὶ ὁ ἡμέτερος ἀδελφός ἐν ἐτέρῳ δυσχερεστάτῃ, μετὰ τοῦ περιορισμοῦ καὶ τῆς φυλακῆς κραταιὰς ὡσεύς. "Ὁ τῆς τῶν πραγμάτων φορέας! Τῶν μυστήτων οἱ μεγάλας φιλοθυρωπότεροι γέγονας, καὶ τῶν κριτῶν οἱ ἀκραταὶ κρίσιν δικαίαν ἐξοίσειν οὐκ ἐδεδείκασαν· πρὸ δὲ γὰρ ἔν τῷ πρὸς τὸν παρὰ τοῦτον ἔξοισιν τὸ βλαβερὸν ἐκείνου, ἐφ' ᾧ ὁ κρατὼν διὰ φάλαγγος στρατιωτικῆς ἐκ τῆς μονῆς ἀθροίσας πᾶσαν τὴν ἀδελφότητα, καὶ πειρημένους ὑποκλίνειν ἐν ἑκαστῷ πρὸς τὸ σφῶν ἔλκεμα, ἀπεύχοντο τῶν ἐλπίδων, ἡσθεῖς τοῦ οἰκείου κράτους κοσμοπολίτες εἶναι τοῖς τῇ θεῷ ὑμῶν ἐπεειρημένους. Παρά τῃς τῆς ἐν τοῖς σεμνύοις φυλακῆς, καὶ τοῖς φρουράρχοις ἡγουμένους, πλείων τῶν ἐπιταγμάτων ἐνέους κακόντας τοῖς καθιερύμενοις. Παραδράσκω μοι τὰ μετέπειτα, ἵνα καὶ ἀπαισῶμι καὶ αὐτὸν καὶ ἀφροσύμῳ, ἀπειλαὶ τε καὶ ὀργαί, ἐρωτήσεις τε καὶ ἀνταποκρίσεις, καὶ ὁ ἐν πάσῃ τῇ πύλει κωδωνισμός, μὴ τις ποῦ κούπτοιο ληθῶν τῶν ἀδελφῶν, ὡς καὶ εἰς ὅπας τῆς γῆς ὅτε τῶν δικαίων τινα διασωθήναι.

38 Καὶ ταῦτα ὑπὲρ τίνος; (πάλιν γὰρ ἀναλαμβάνει ἐκπλήξει τὸν δρᾶμα περιποιούμαι) ἵνα ὁ στεφανώσας τοῖς μοιγώμενοις παρὰ τὸ Εὐαγγέλιον, κατὰ ἀντίθεσιν τοῦ Προδρόμου, ὡς οἰκονομίας σωτήριον τῇ Ἐκκλησίᾳ πεποιτικῶς ἀλωθῇ ἱερουργεῖν καὶ οἱ τοῦτον μὴ προσιέμενοι εὐαγγελικῶς, ἔκνομοι καὶ ἡλλοτριωμένοι Θεοῦ νομιζοῦντο. "Ὁ νόμος Θεοῦ καταφρονούμενοι! "Ὁ δυνάστης πικροῦ, Χριστιανοῦ, προσκοροῖαν ἔχοντος, καὶ

Χριστοῦ νόμου καταπαρεῖσθαι ζέοντος! Τί οὕτω μέμνησαι, βαρυνάμενος καὶ ἀπνέσσει, σὺν τῷ ὁμοτροπῶ σου σὺν μνήρῃ; Οὐκ οἶσθα ὅτι πρὸς ἀπτήτους νόμους Θεοῦ παρατάσσει οὐδεὶς βασιλευσάντων νεύειν; μὴ ὅτι γε καὶ προσκοροῦσας αὐτοῖς ὡς σὺ, περιφρονῶς ἀπύλτο.

39 Ἀλλ' ὦ! πῶς ἀπλήγη ὁ τοῦ Θεοῦ θεράπων; ἐπ' αὐτὸν γὰρ ἐπαυήμι. Πάλιν μεθροζόμενος καὶ πάλιν διασπόμενος ὑπὸ θυοῦν τε σκαριπτόμενος διὰ τὸ μὴ ἰσχύειν ἔτι προβάλλειν, ἐκλήμενος αὐτὸν τε καὶ περιουζόμενος, καὶ θροῦν ἐμποῦν τῆς ἀδίκου πράξεως καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀνασθητοῖς λίθις. Βούλω ταῦτα ὁ τοῦ περιδωμένου Μάρτυρος Μάμαντος γῶρος· γραφῆται ταῦτα ἢ φρουρήσας, μετὰ τὴν πρώτην τοῦ ἀδελφοῦ φρουρᾶν, τὸν τῆς εὐσεβείας φρουρῶν ὁρῶν ὡσεύς. Φεῦ τῆς ἀνυλότητος κακορίας, τῶν, οὐκ οἶδ' ὅπως εἰς πρεπῆς εἰποιμι, στρατιωτικῶν φυλάκων! Ἐθεντο τὸν δίκαιον μονήσαντα ὡς ἐν λάκκῳ καταπύκτω ἐν τινὶ κέλλῃ, τετραγωνίον κτῆ τῷ γίρει καὶ τῇ νόσῳ βαλλόμενον· εἰσάσαν ὑφ' ἐνὶ δούλῳ, οἱ δούλοι τῶν κάτω καὶ τοῦ Καίσαρος, τὸν Ὅσιον ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἣ δις ὑπερετίσθαι. Ἐντιβλέπει ὁ γέρων μετακομιζέσθαι πρὸς ἀναγκαίαν χρεῖαν τοῦ σώματος, καὶ ὁ δυσμενὴς ὁρῶν· κτεῖ τῶν κατὰ τὴν ἀσθενείαν ἐπιτεκνέων, καὶ ὁ δύστροπος κατ' αὐτοῦ τὴν θύραν ἐκλείνει καὶ ταῦτα ὑφιστάμενος, ἀνεξάρητος τῆς καλῆς ὁμολογίας, ἣς ὁμολόγησεν ἐνὶ πύλιν Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. Ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῆς τριακτῆς καθιέρειν νομιζέσθαι καὶ τὸν ἐπιθανάτιον ἀκκήκην ὁ Καῖσαρ, μετὰ τὴν ἐν τῷ Βυζαντίῳ μαλαγίαις τὴν ἀτερμάτου καρδίαν, καὶ ἐνεργῶν παρὰ σκευάσσει, ἐκαστοῦ δὲ τὸ κακὸν γεγεννημένον. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὐκ ἀπὸ ὀρθῆς γνώμης ὁ σκοπὸς, οὐ δὲ εἰς πέρας ἄγει τὴν πρόθεσιν. Τοῦ μὲν γὰρ, ἐπὶ πύλιν μετενοήσαντα τῇ ἀπουσίᾳ, ἢ κραταιὰ χεῖρ τοῦ Θεοῦ εἰς Σκύθας ἐκτοπίσας, ἐκεῖσε παυστρατεῖ ὄλεσεν, διήγημα φοβερόν καὶ λήλημα φοβερόν ταῖς μετέπειτα γενεαῖς κριμάτων ἀνεφάντων τῆς ἐστὸς σωφροσύνης οἰκονομίας ἐγκαταλίψας· τὸν δὲ σὺν ἑμῖν ῥοπή τῶν τυμικαῦτα εὐσεβῶς βασιλευσάντων, εἰς τὴν οἰκίαν πάλιν πύλιν ἀποκαταστήσας, Ὁμολογητὴν ἑαυτοῖς

Ο ἀναδείκνυσιν.

40 Καὶ τοῦτο πῶς; οὐ δὲ γὰρ παραλείπειν ἄξιον. Φρονεῖ τῶν ἐπισκεπτόντων τὰ κατ' ἡμέρας, εὐνοϊκῶς τε ἢ καὶ ἀντιθέτως, χρητὴ ἐκ μέσου τὸ σκῆμαλον, δι' οὗ καὶ ἡ διαφορά πρὸς τὸν ἱεραρχοῦντα· ἐδυσώπησαν οἱ κρατοῦντες, ἀπελογίσαστο ὁ ἀγῶνας Πατριάρχης πάντα τὰ γεγεννημένα ἐξ ἐπικλείας πύλαις τοῦ βασιλευσάντος. Τυμικαῦτα ἢ σύμβασαι, καὶ ἢ πρὸς αὐτὸν ἀφροσύμῳ, ὅτι μὴ δὲ φίλον Θεῷ ἄλλο τι ὡς τὸ τῆς εἰρήνης καὶ ὁμολογίας καλόν, ἐπὶ ἢ ὁμολογία οὐ διαφωκίς πίστεως, οὐ δὲ ἐντολῆς Θεοῦ παράδοσις, οὐ δ' οὐ μὴ κακῶν ἀβέβαιαις, ὡς ἢ παραδῶσα δέδεικται, ὅσον τὸ κατ' ἡμέρας, τοῖς νοῦν ἔχουσι, τὰ διὰ μέσου χαίρειν ἔχοντας, ὡς ὁμοτροπα τοῖς πάλαι ἐπὶ τῶν θειοτάτων Πατέρων συμβεβηκόσι, καὶ ὡσαύτως οἰκονομικῶς παρερωμαθίσιν, μᾶλλον δὲ ὡς τῆς τούτων ἀκριβοῦς ἐξετάσεως ἐν τῇ μέλλοντι αἰνῇ τῇ ἀδεκάστῃ κριτῇ ταμιευόμενοις.

41 Τί τὰ μετὰ ταῦτα; Οἰκίαι ὁ Πατὴρ ἐγκεκλεισμένοι, ὅτι μὴ δὲ ἰσχύει αὐτῷ καὶ τὴν τοῦ σώματος ἀναγκαίαν χρεῖαν κατ' αὐτοῦ ποιέσθαι· ἀλλὰ πᾶ μὲν ἐπὶ κλίνας κατακείμενος, ἀναδύσει τῶν προλαβόντων ἀσκητικῶν καὶ ἀθλητικῶν αὐτοῦ πόνων· πᾶ δὲ ἐπὶ καθίσματι ἀναπαυόμενος, καὶ διὰ γλώσσης τὰ τοῦ Δαυὶδ φεγγόμενος, καὶ κατὰ νοῦν τῷ Θεῷ προσευχόμενος, ὅσα τε ἀλλὰ εἰς βνήθειν τῆς ἀδελφότητος συνεισφέρει, συμβουλεύει, ὑπομνήσεις, νομῆσεις, παρακλήσεις, κατὰ τὴν προλαβόντων αὐτῷ πατρικῶν καὶ εὐνοϊκῶν συνήθειαν, οὕτω ἰσχύων ἔτι ἐργάζεσθαι, οὐδ' οὐ μὴν γῶν κλίνειν, οὐτ' αὐτὸν ἐπισκῆπτειν ἀναγνώσεις, ἢ ὅσον ἐκ τοῦ παραγινώσκοντος ὑπάρτειν. Καὶ ἔν ἐν τούτοις συλλυπούμενος καὶ σκυθρωπάζων, ὡς κτῆ ἀπολεληκῶς τὴν ψυχὴν, διὰ τὴν τὴν ἀδράνειαν τῶν πνευματικῶν λειτουργῶν, καὶ τὴν ἀπραξίαν τῶν σωματικῶν ἐργασίων· εἰ πῶς τι καὶ μετελάμβανε βρώμα κατ' ἀλλήλων τῇ νόσῳ, ἢ καὶ λουτρῶ κατ' ὑπακοὴν κεχρημένος, ἡνυχῆσται μὲν τῷ Κυρίῳ, κατ' ὑπακοὴν κεχρημένος, ἡνυχῆσται μὲν τῷ Κυρίῳ, κατ' ὑπακοὴν κεχρημένος, ἡνυχῆσται μὲν τῷ Κυρίῳ, κατ' ὑπακοὴν κεχρημένος. Ἀλλ' ὅντως καλὸν δίκαιον καὶ

9 ἡλιακόν

AUCTORE
S. THEOD.
SYCUTA
EX MS.
VATICAN.

transvectur
in gravius
exilium
Plato,

arguer revehitur
Constantino-
polim

o

reconciliatur
cum S. Nere-
phora Patr.

Viribus
prorsus ex-
haustis

vitam pro-
trahit usque
ad an. 470

offenditur
ejus libertate
Imperator,

et nolentem
consentire
restitutioni
Josephi

includit
carceri.

n

tandemque
relegat,

et nullas
molestias
infert ceteris
Studitis,

in eodem
proposito
constantibus.

AUCTORE
S. THEOD.
STUDITA
EX MS.
VATICAN.

ἡλιακὸν δρόμον ὁ πανεύφημος τετέλεκεν, τὸ δὲ λεγόμενον ἐξ ὑπακοῆς ἀνατεῖλες καὶ εἰς ὑπακοὴν καταλίσσας· τῇ θωδεκαταίῃ γὰρ τῶν ὁρῶν ἡμερῶν περιόδῳ ἰσάριθμον τῶν τῶν ἐτῶν κύκλον ἐφ' ἐκάστῳ ἀγῶνι δικνυκῶς, εἰς ζωὴν αἰώνιον ἀδικούσῳ σωτὴ ἀναβείδωκεν. Ἀρίθμει τοὺς ἀγῶνας, καὶ εὐρίσκει τοὺς χρόνους, ὡκτὼ πρὸς τεσσαράκοντα· πρόσθε τοὺς πρὸ τῆς ἀποταγῆς δισδυοκαίδεκα, πρὸς ἄλλοις τεσσαρσὶ τῶν διωγμῶν, καὶ τρισὶ τῆς ἀσθενείας, καὶ εὐρίσκει τῷ ὁρθοδόστῳ ἔτει πλην ἑνὸς τελειούμενον τὸν αἰδίδιμον.

extremum
ager

42 Ἄλλ' ὦ πῶς ἀδακρυτὶ τὸν τούτῳ διηγήσομαι τέλος; Ἐκεῖτο ὁ γέριον, ὥσπερ τι γέρας τίμιον, ἵτομασμένος τὴν ψυχὴν πρὸς τὴν ἐξόδον, καὶ κύκλῳ ἢ ἀδελφότης περιγυθεῖσα ἐξίτηι τῶν ἱερῶν προσευχῶν αὐτοῦ λαβεῖν τὸ δῶρον· καὶ ἐπεὶ περ ἕνα ἕκαστον κύλῳ ἵσταν καὶ κατὰ σπᾶστο, ἀπεισιν καὶ πρὸς τὸν τάφον, οὐ ἐκ πόθου ἐξίτηι πάλαι θεοσκηθῆναι, εἰ καὶ οὐκ ἐπιτύγγυεν τοῦ καταθύμιου, κατὰ τὴν θελήματος· οὐ ἰδὼν, ἐχάρη λίαν, ἀνθρωπολογήσατο τῷ Κυρίῳ, ἐπειπὼν. Αὐτὴ ἡ κατάπαυσις μου εἰς αἰῶνα αἰῶνος· μεθηρμώσατο καὶ τὴν φωνὴν ἐκείνου. Θέλημα τῶν φοβουμένων αὐτὸν ποιήσει Κύριος. Ἰκίνησεν καὶ τῶν ἐξω οἱ ολίγους, οἱ καὶ μὴ εἰλαβή-
θέντες τὸν καιρὸν (ἦν γὰρ τῶν ἱερῶν νηστεῶν ἡ περίοδος) συνέδραμον μοναχικῇ τε καὶ μιγάδε, κύλῳ ἵσταν, ὑπέσπρεψεν, ἐφοδισθέντες καλὸν ἐνδίδον τὴν ἐκείνου ἀγίαν παράθεσιν. Καὶ γε αὐτὸς ὁ ἀγνότητος Πατριάρχης παρίει, ἐξητήσατο εὐχὴν, καὶ λαβὼν ἡσπᾶσατο. Γέγονέν τε ἡ ὥρα ἐκείνη, πάσης ὑπουνομένης διαφορᾶς ἀλεξπη-
ριον, τῶν πρὶν λυπηρῶν ἐκποδῶν γεγεννημένων. Πάντων οὖν ὑπεμνημάτισε, πάσιν ὑπερυψᾶτο, ἀπασιν ἀφίησιν, ἐχθράσιν, διώξασιν, λυπησασιν, ὁ ὡς ἀληθῶς τοῦ Θεοῦ ἀνθρώπος καὶ Χριστὸν καὶ τῷ θανάτῳ μιμούμενος.

immoritur
sacra cantioni

43 Ἐπειδὴ δὲ καὶ διαθήκην ἔδει διαθέσθαι, τίς αὐτῇ; Ἡ ὁρθοδόξος πίστις, καὶ ἡ νόμιμος πολιτεία, αἷς συνέ-
ζησεν, καὶ μετ' ὧν ἀπεδήμησεν· τοῦτο δὲ κακίῳ διακρί-
μειν, οὐ πρὸς αὐτοῦ (ὅτι μηδ' αὐτῆς τῆς ἐπωμίδος ἦν κύριος) διατάττεσθαι. Ἀμέλει ἐρωτηθεὶς πρὸς ἐμοῦ τοῦ ἐλλεινοῦ, μὴ τί ἔχοιεν περιστέμενον· τῇ μὲν χειρὶ ἰψά-
μενος τοῦ ἱματίου, τοῦτο κατέσεισεν, ὡς σύμβολον ὑπα-
κοῆς παντελευτέρου, τῶν δὲ ἀφίησιν λίαν ἀμυδρῶν, μὴ δ' ὅτι οὐκ ἔχειν, διὰ τὸ πάντα ἀναθέσθαι τῇ ταπεινώσει μου. Καὶ μὴ οὐδ' ἐκεῖνο παραλείψομαι, προφρήσεως ἔχον ἔμφασιν, ὅτι αὐτὸς ἐαυτῷ ἐπιτάφῳ ὡδὴν πρὸ θανάτου μεμελόδηκεν. Συνεχόμενος γὰρ ὑπὸ τοῦ θώρακος καὶ ἀσθμαίνων ἐπαλλήλα, ἐκίνει μὲν τὰ χεῖλη ἐκ τῆς συνήθους αὐτῷ τῶν θείων μελέτης, ὑπέψαλλεν δὲ μάλιστα τὸ τῆς ὡδῆς ἐκείνης μέρος, Ἄναστέουσιν οἱ νεκροί, καὶ ἐγερθήσονται οἱ ἐν τοῖς μνημείοις, καὶ εὐφρανθήσονται οἱ ἐν τῇ γῇ, συναΐειν αὐτῷ προτρεπόμενος συνεχέστερον τὸν αὐτὸν ἡδὴ στίχον τοὺς περισταμένους, ἕως ἂν ἡδύνατο σθένειν, καὶ μικρὸν ἀφίεναι φωνήν. Καὶ γε ἐπικολούθησεν τῇ ὡδὴ ἡ κούμκσις, τότε φθᾶσα, νύκτα ἢ τοῦ δικαίου Λαζάρου μνήμη ἐπέστη, πρὸς οὗ ἡ ἀναφορὰ τῆς ὡδῆς, καὶ μετ' οὗ ἡ μερίς τοῦ ὑπερὸ λόγου.

Sabbato
I. 2011,

homo re
s. 111111

44 Εἴτα τελευταῖον τὸ σώζεσθαι ἐπιψυχήσας, ἐπὶ στή-
ματός τε εὐπρεπὲς κείμενος, τὴν χάραν δεξιῶν ἐπιχε-
κλικῶς, οὕτως πρᾶξι καὶ ἡρεμαίᾳ τῇ κινήσει τοῦ σώ-
ματος, ὡς εἰς τὰ ἴδια ἀπείρειν προκρούμενος, μύσας τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐν ἡρᾷ δύσεως ἡλίου, παρέδωκεν τὴν ἀγίαν ψυχὴν τοῖς ἀπάγουσιν αὐτὴν ἀγίοις Ἀγγέλοις πρὸς τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης. Καὶ νῦν ἐστὶν ὁ μὲν ἐν οὐρα-
νοῖς, οὐ μόνον ἀσκητικῆς τάξεως τε καὶ παραστάσεως θαρρῶν λέγειν ἡξιωμένος, ἀλλὰ γὰρ καὶ Ὁμολογητῶν χορείᾳς κριθμμένος· ὧν γὰρ τοῖς ἀθλοῦς ἡνεγκεν, τού-
των δὴλον ὅτι καὶ τῆς κληρονομίας μετέληκεν· εἰ βούλει δὲ, μετὰ ὑποστατικῶν ὑποστατικὸς δόκιμος μάλλον δὲ διὰ ὑπὸ κος στεφανύτης, μετ' ἡσυχαστῶν ἡσυχαστῆς ἔνο-
μος, μετὰ κληρικῶν κληρικτῆς ἐνθεσμος, μετὰ ἐγκλεισ-
τῶν οὐ μόνον ἐγκλειστὸς ἀλλὰ καὶ ὑποτακτικὸς ὁ καὶ σεβασμιον, μετὰ ὁμολογητῶν ὁμολογητῆς ἀπαράγραπτος, μαρτυρούσκις τῷ λόγῳ τῆς πράξεως. Ἐγὼ δὲ ὁ δύστυχος, ἀπορραυσθεὶς τοῦ καλοῦ πατρὸς, ποῦ χεῖρα ἀπερείσομαι κατὰ ψυχὴν σαλευόμενος; τίνα ὑπομνησὴν εὐροίμι πα-

curius cole-
stium choris
adscribendus

ραλόγως φερόμενος; πῶς τοῦ πονηροῦ τὴν ἐφοδὸν φύ-
γοιμι, μὴ σὲ τὸν νοσητὴν καὶ παιδευτὴν εὐπορῶν οἰκο-
θεν;

45 Ἄλλ' ὦ θεῖα μοι καὶ ἱερὰ κεφαλὴ, σὺ με ἐπο-
πτέουσι ἀνωθεν ἴλειως, καὶ ἀνορθοῖς καταπίπτουσα, καὶ
διευθύνοισι παρενόμενον, καὶ συντηροῖς ἀνεπερέαστον,
ἀγίοις τε καὶ οὐμποιμαίνουσιν μοι, καὶ τήνδε τὴν ποίμνην,
ἣν πολλοῖς πόνοις τε καὶ ἀγῶσι συνεστήσω, ἐν ἔγχεσι
τοῖς σοῖς περιπατεῖν, ἐν τριβείοις τῶν θείων ἐντολῶν πο-
ρεύεσθαι, σκέπων, περιέπων, προπολεμῶν τῶν μεγάλων
σου καὶ μικρῶν ποιμνίων, καθῶς καὶ ὑπέσχοι ἐν καιρῷ
σου τῆς ἐξόδου; καὶ γὰρ σου ποίμνια πάντα, ὧν εἰσὶν κα-
θηγεμῖνες τὰ σὰ τέκνα, καὶ ἐκ τέκνων ἐγγονα· ὡς ἂν
ἔχοντές σε ἄπαντες εἰς Θεὸν καὶ πρὸς Θεὸν προκασπιστῇν,
ἀπύμνητοι διαμένοντες ἀσπάρτων τε καὶ ὀρωμένων ἐχθρῶν,
μὴδὲν ὑφιέντες διὰ φόβου τῆς ὁρθοδόξου πίστεως, μὴ δ'
αὐτὸν ἐκφερόμενοι τῶν θείων ἐντολῶν, μήτ' αὐτὸν θύραν ανοι-
γοντες ἀπροσεξίᾳ τοῖς ὁλεθρίοις πάθειν, μὴ τε μὴν
κατολιγορροῦντες τῆς ἀσκήσεως, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυ-
ρίῳ ἡμῶν, ὃ ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ καὶ τὸ κράτος, σὺν τῷ
παντοκράτορι Πατρὶ, καὶ τῷ ζωοποιῷ καὶ παναγίῳ
Πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
Ἀμήν.

Auctoris ad
Sanctum
apostrophe.

- a An legendum φάσκουσιν?
- b Quoniam antiqua Roma in Regiones dividebatur (quod in hunc usque diem obtinet) etiam nova Roma, Constantinopolis dico, ejusmodi nomen usurpavit, ut patet ex auctoribus a Menursio recensitis.
- c Suspicio legendum esse ῥίζα φρόνων ut sit composi-
tum a ῥίζα radix et ἄφρων insipiens, ad significandos, qui ab origine et educatione tales sunt.
- d Ecgraphum nostrum ἦ, aut; puto legendum οὐκ, neque.
- e Ἀκρόδονα summas herbas interpretatur Sirletus: sed quia δρόνον, altera compositi pars, significat nemus, malui arborum fructus, et quidem silvestres, intel-
ligere.
- f Ecgraphum nostrum φαίν; sed sensus videtur in-
finitivum exigere, quem substitui.
- g Perperom scriptum erat προσευχῆς. Sirletus re-
centia exempla vertit et recte, quia intelliguntur
προσευχῇ, proxima seu contigua, videlicet tempore. Sic
igitur corrigi versionem velim, ubi nunc irritamenta
impressum, contra meam et auctoris mentem.
- h Quod antea in ecgrapho obscure scriptum suspica-
bar esse ἐχθρῶν, et verteram adversariōs; postea agnovi
esse ἀθῆν, inexpertos, uti etiam intellexit Sirletus.
- i Mendosa scriptio fecerat ut eum a quo adductus est
Sanctus, violentiæ exprimendæ causa crederem desi-
gnari nomine fumosi apud Poetas gigantis Briarei:
sed levi correctione haberi potest liquidior sensus, et
simpliciter manus violenta intelligi.
- k Sirletus videtur ἐνεκὸς ἄλλῃ legisse, quod ipsum ego
quoque credidi substituendum: nunc vero, si placeat ipsi
nostri ecgraphi scriptioni inhærere, ubi expresse per
majusculam litteram (quod alias rarum et haud dubie in
originali inventum) scribitur vox proparoxytona; for-
tassis habebis proprium ipsius Palatini monasterii no-
men, Echeolla, et concinnior erit periodus per tria
membra divisa sine expressione alicujus verbi, subtel-
ligendo ubique, erat. Tunc autem si veritas: Carcer
erat, miserabile monasterium ipsius Palatii, Eche-
colla dictum.
- l Perperam in MS. παρανομίαις: forte legendum
erat παρ' ἀνομίας propter injustitias, scilicet erequen-
das aut defendendas.
- m Suspicio deesse aliquid: ideoque verti, propter
gentis barbaræ incursionem. Sirletus vertit gentis
illius causa: sed hoc æque obscurum est, quia nihil
præcedit ad quod referatur τὸ illius.
- n Cum integrum satis sensum habeamus in versione
Sirleti, liquet ecgrapho nostro verba aliqua defuisse,
quæ

quæ per conjecturam interpretando suppleri; hic nihil addo, satis habens defectum indicasse.

o Scriptum erat ἐκτοῦ, quod corrigendum credidi.
p Item ἐπιτελεῖς, quod nihil significat.

AUCT. NIC.
CABASILA
EX MS.
CESAREO

MARTYPION

ΤΟΥ ΑΓ. ΚΛΑΥΔΙΑΝΟΥ

Ex MSS. Menæis Bibliothecæ Ambrosianæ signatis T. 364. quod idem invenimus in duobus MSS. Ducis Sabaudiaë Taurini.

Factus mo-
nachus,

et martyrii
cupidus,

a
sistitur
Prefecto
Nisibeno,

et post
gravia tor-
menta

decollatur.

Οὗτος ἦν ἐκ Περσίδος· ἐκ προγόνων τὴν εἰς Χρισ-
τὸν πίστιν μεμαθηκώς, τριτάκοντα ἐτῶν γενόμε-
νος, ἀκούσας τοῦ ἀγίου Εὐαγγελίου λέγοντος,
"Ὅστις οὐ καταλιπὼν πατέρα ἢ μητέρα ἢ
γονίμα ἢ τέκνα ἢ ἀγάπην, οὐ δύναται μου εἶναι μαθητής,
πλείστους Πνεύματος ἀγίου καταλιπὼν πάντα, καὶ ἀπελθὼν
ἐν μοναστηρίῳ, γέγονε μοναχός. Ἀσκήσας δὲ καλλῶς,
ἐπεθύμησε καὶ διὰ τοῦ μαρτυρίου τελειωθῆναι. Ὅθεν
κινήσας διωγμοῦ κατὰ τῶν Χριστιανῶν, καὶ πάντων
τῶν σὺν αὐτῷ ἀνχωρισάντων, αὐτὸς μόνος ἐπέμεινε.
"Εὐθὰ ἐρωτῶντες ἄγεται Ὡσδὶχ, α ἀδελφῷ Βαρσαβανᾷ,
ὅντι "Αρχοντι τῆς Νησιδέως· ὅφ' οὐ προσκυνῆσαι τὸν
ἥλιον κελευσθεὶς, οὐκ ἐπίστη, ἀλλὰ παρόυσιν Χριστιανῶν
ἐκ τῶν ἀνεκέρυττον. Τάθεις οὖν ὑπὸ δέκα στρατιωτῶν ἐξ
ἐκστέρων, τῶν χειρῶν, τῇ βίβλ' τῆς γένεως ἐκρηθρῶθη τοῦς
ὤμους· εἶτα τύπτεται ῥοπάλοις, καὶ ὑπὸ εἰκοσι στρατιω-
τῶν κατὰ γῆς σύρεται, καὶ ἀπὸ τῶν σπερμογόνων μορίων
θεθείς, ἐπιμένων δὲ τῇ εἰς Χριστὸν πίστει, ὑποταθείς καὶ
κατὰ τῆς γαστρὸς, λίθοις πολλοῖς τύπτεται. Εἶτα τὰ
ψῆα καὶ τὰ ὑπὸ τοῦς μᾶζους μέρη τοῦ σώματος μαχί-
ραις κατὰτέμνεται, καὶ τότε ζήσκει τὴν κεφαλὴν ἀφαιρείται.

a Vitiumne MS. Mediolanensis fuerit, obscurius
exarati vel extriti; an tarditatis meæ, tum cum elogium
hoc transcriberem, nullum commodum sensum elicere

ex propositis characteribus valentis, nescio : hoc video,
meum ecgraphum habere ὡς δὲ ἄδελφῳ in quibus hæ-
rens alius, ista me absente Latine reddens, in cogitatio-
nem venit alicujus numeri fratrum seu monachorum
(qualem δ' ἔχ' exprimerē poterant, intermedio, tamquam
superfluo, prætermisso) et de ipsis interrogatum Marty-
rem credidit. Nunc vero meam ipsius scripturam reco-
gnoscens, et ad eam conjectura liberiori emendandam
animum intendens, omnino judico haberi hic proprium
tyranni nomen, cujus etiam nomen exprimitur, tamquam
ex Actis celeberrimis S. Anastasii Persæ notior : et
expungens quæ de quater mille sexcentis monachis
impressa jam sunt (numero utique valde exorbitante,
et vel per se mendii suspicionem faciente) opto hæc re-
poni : ducitur ad Hosdich, fratrem Barsabanæ, Præ-
fectum Nisibis. Dico Hosdich, non quod putem inte-
grum id esse nomen, sed quod nulla certa ratio suppetat
per quam hic abbreviate scriptum integre exprimat ;
forte Hosdichalas aut quid simile legendum. Et rur-
sum paulo infra, mendium aliud reperiens in eo quod
scripseram Σαχθίς οὖν ὑπὸ δέκα; et judicans rescri-
bendum esse, Ταθείς, Latinam versionem sic consequen-
ter immuto. Cum igitur a decem militibus ex utraque
manu tenderetur; ex violentia hujusmodi tensionis,
distractæ ab invicem sunt humerorum juncturae.

ΕΤΚΩΜΙΟΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΣΙΑΝ ΜΗΤΕΡΑ ΗΜΩΝ ΚΑΙ ΜΥΡΟΒΑΥΤΙΔΑ

ΘΕΟΔΩΡΑΝ

Auctore Nicolao Cabasila Archiepiscopo Thessalonicensi.
ex MS. Casareo Bibliothecæ Viennensis. a

PROLOGUS.

Auctor
laudandum
suscipit
Theodoram
b

c

post alios
plures

d
agnoscit
facultatem
suam

Εμοὶ δὲ, πολλῶν τὰ σά θαυμαζόντων, ὦ Μυροβύ-
τις καὶ τοῦτο μὲν τὰ εἰκότα ἀποδιδόντων καὶ ἀ-
παντὸς μᾶλλον προσήκει, τοῦτο δὲ καὶ σφᾶς κύ-
τους ἐνθεῦθεν κοσμοῦντων, ἀτὰρ ὑπὲρ τοῦ λόγου
καὶ τοῖς λέγουσιν ἐν καιρῷ· εἰκὸς γε εἶναι, μὴ μόνον
ἐμὲ b τῶν περὶ λόγους ἐχόντων τῶν σὺν χαρίτων ἀτέλεια-
τον φανῆναι, ἀλλὰ τοῖς σοῖς ἐγκωμίοις ἐπιθαλύντα κοσ-
μῆσαι μὲν ἐμαυτὸν, κοσμηῆσαι δὲ καὶ λόγους αὐτοῦς·
ἅμα δὲ καὶ οἷς πολλὰς εὐπεποιήκας ἐν πολλῶν ὑπὲρ-
ξας εἶς, c μισθὸν χαρίτων καὶ παντοδαπὸν χρεὸς οἷς
ἐνεστὶν ἀποδοῦναι. Ὁ μὲν οὖν παρών ἡμῖν ἄγων ὑπὲρ
τούτων, ἐργῶν δὲ ὅντα καὶ χαλεπὸν διενέγκαι τίς ἀγνοεῖ
ἀλλὰ μάλιστα μὲν οὐ χρὴ δεδιέναι τῆς μεγάλης οὐ μόνον
μεγαλοφυγίαν κεχηρμένης περὶ τοὺς λόγους, εἰ τις
ἐλάττων γίνωτο τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ τοῖς εὖ
μάλα συναρμομένους. Ἐπειτα εἰ καὶ πάντας τοὺς εἰπόντας
ἐν ὧν ἢ μηδὲν ἐλλείποντας τῶν γινομένων, ἢ τοῦτο γόν
σπουδῆν ποιούμενους ὅπως ἂν ἐφίκοιντο· ἦν ἂν τι προὔ-
ργου, καὶ ἡμᾶς ἢ τὸ προσήκον ἐν τοῖς λόγοις διώκειν ἢ
μὴ τοῦτο ποιῶντας ἰσχυρίαν ἄγειν. Ἐπεὶ δ' οὐχ ὅσον
ἐκείνοις, ἀλλὰ καὶ d πᾶσιν ἀπλῶς τοῖς ἐν λόγοις ζῶσιν,
ἐπιθαλοῦσι τοῖς ὑπὲρ τῆς Μυροβλύτιδος λόγοις, οὐ καὶ
ἐπὶ λῶν, μὴ μόνον οὐδὲν εἰπεῖν ἐγγὺς τῶν πραγμάτων,
ἀλλ' οὐδ' ἐλπίσαι· περιέργου ἂν εἴη, μόνον ἐμὲ τῶν εἰπόν-
των ταῦτα, περιεργάζεσθαι παρὰ πάντα δὲ ταῦτα εἰ

μετὰ τούτων δεῖται τῶν λογισμῶν, ἢ ἀπαντᾶν εἰς του-
τοὺς τοῖς ἀγῶνας,

2 Καὶ οὗτος αἰεὶ τοῖς λέγουσι κείσεται νόμος, ἢ πα-
ρέχεσθαι τὴν γλῶτταν τῶν ὑποθέσεων ἀξίαν e, ἢ σωπᾶν·
τᾶς μείζω τῶν ἐπαύων καὶ πᾶσαν ἀντεξίστασιν ὑπερ-
βάντα, ἐνθεῦθεν οὐ τῶν εἰκότων τεύξονται f, τοῦ ἐπι-
νοῦτος αποχωρῶντος οὐκ ὅντος· καὶ συμβῆσεται καθά-
περ αἰνιγμα τοῖς πράγμασιν, ἀνθ' ὧν γὰρ ἀνάγκη θαυ-
μαζεσθαι τῶν ἄλλων διαφερόντως, αὐτὶ τούτων οὐδεὶς
περὶ αὐτῶν ἐρεῖ· ἐγὼ δὲ καὶ τοῦτο λέγω παντὸς μᾶλλον
ἀληθείας μετέχον, ὡς ὅρα οἷς ὑπὲρ τῶν πραγμάτων ἐστὶ,
τὸ πάντας τοὺς ὑπὲρ τούτων λόγους κάτω πεσεῖν, ἀνάγκη
πᾶσα τούτους, λέγειν ὡς ἀληθῶς, ὑπὲρ τούτων ἐπιχειροῦν-
τας, καὶ συνδεσθαι τῆς ἀξίας αποτυγχάνοντας, μὴ
ὅτιγε δυσχεραίνειν τῷ μεγέθει τῶν ἐπαινομένων ὥσπερ
φθονοῦντας· τὰ γὰρ παρὰ τῆς γνώμης συμπίπτει, εἴπερ
οὐχ ὑπὲρ σφῶν αὐτῶν ἀλλ' ὑπὲρ τῶν πραγμάτων ὁ λό-
γος αὐτοῖς. Εἰ γὰρ χρὴ ταχέως εἰπεῖν, ἐκείνοις ἐγγει-
ρεῖν μάλιστα τῶν ἄλλων προσήκει, ἅπερ ἂν ἡτωμένοις
τοῖς λόγοις ἐξελέγκη φανερώς. Ἐπεὶ δ' οὕτω ταῦτα καὶ
λέγειν διὰ πάντων ἀνάγκη, Θεοδώρα μὲν, καθάπερ ἐν
πᾶσι τοῖς ἄλλοις, οὕτως ἡμῖν καθ' ἑσθ' αὐτῆς χεῖρα ὀρέξοι,
καὶ οὐκ ἔχσοι τοὺς λόγους ἡττους πολλῶ φανῆναι τῶν
ἄλλων περὶ αὐτῆς εἰρημένων, καὶ εἰ τῶν αὐτῆς χαρίτων
ἡττηθῆναι πᾶσα ἀνάγκη.

rerum di-
cendarum
ineffabili-
tate vinci,
e
f

et ausi-
lium San-
ctæ implo-
rat

AUCTORE NIC.
CABANILIA
EX MS.
CESAREO
CAP. I.
*In Aghina
insula soli
bonitate,*

6

*et incolam
rum inge-
nio felicis-
sima,*

*ex Antonio
Presbytero*

*et plantis-
sima Chry-
santha*

*nata Theo-
dora,*

*optimeque
institutata*

3 Ἡμῖν δὲ, [κατὰ] νόμον πᾶσι κείμενον τοῖς ἐγκοιμιά-
ζειν ἐπιχειροῦσι, πατριδοῦς πρώτα μνησθῆναι εἰκός ἄν
εἴη, διόπουθεν ἐκείθεν ἀρξομένης ἔπειτ' ἀκολουθῶν ἐπὶ
τῶν προβαίνον. Ἔστι τοίνυν αὕτη υἱοῦς τῶν ἐν Ἑλ-
λάδι κεφάλαιον, ὡς εἵνεκα μὲν μεγέθους καὶ κάλλους καὶ
θέσεως μεῖζον καθάπαξ τῶν προσήκον ἀναφανῆναι, καὶ
οὕτω μεγίστῳ παρσπλάττειν τῇ μέσῃ, ὥς καὶ δοκεῖν
πάσας τὰς νύκτας ὡς περ οὐκ ἀνταίρειν ἐχούσας, καὶ
μετ' ἰδούης τῶν προσδεῖων παρσπλάττειν ὡρῶν δὲ καὶ
ἀέρος καὶ τοῦ κατ' ἀρσφύερα γινόμενον οὕτω τετυγκνέ-
ναι λαμπρῶς, ὥστε μόνον ταύτην δοκεῖν καὶ τῆς περὶ
πάντα τούτα συμπάσης εὐδαιμονίας ὡς περὶ ὅτι πρῶτα-
νεῖον εἶναι τοῖς ἄλλοις, καὶ χορηγεῖν ἔχειν ἐντεῦθεν μετὰ
πολλοῦ τοῦ περιούτου, δι' ὧν αἱ πόλεις σμεῖνους. Εἰ δὲ
καὶ μεῖζον ὅσον τις ἂν εἴποι πρὸς δοῦξαν, καὶ τὸ κατὰ
τοῖς πολίταις εὐ ἔχον ἐκτεῖναι μάλιστα πάσαις τὸ
νικῶν περιγίνεται, καὶ οὕτω τὸ κατ' αὐτὴν δείκνυται
προὔχον ὅτι γὰρ πᾶσι τοῖς ἄλλοις περισσῶς φιλοτιμου-
μένην, καὶ κατὰ πάσῃν τὸ κράτος ἔχουσαν, καὶ τὴν νικῶ-
σαν ἐν ἅπσῃ φερούμενην, μεῖζον εἰς δοῦξαν ἢ θαυμαστῇ
τῶν οἰκόντων ἐπιτυχίᾳ, καὶ τὸ διὰ πάντων ἐλθούσα, ὡς
μηδενὸς ἐνδεῖν ὧν γε πλεσι μάλιστα δεῖ καὶ τοῖς πολίταις
καταλλήλους κεκτῆσθαι· οὕτω γὰρ χρηστότατοι τρόπων
καὶ ἡθῶν εὐκοσμία, καὶ πᾶσιν οἷς ἀνθρώπων πρὸς τρόπον
πάντας νικῶσαν, ὡς ἐπισκεπτοῦς τῇ πατρίδι προσήκουσας
καὶ τοῖς ἐκείθεν ἐπαίνους ὡς οἰκείοις σεμνυνομένους,
οὕτως αὐτῇ συναύξει εὐ μάλιστα τὰς εὐφροσύνας, ὡς ἐκα-
τέρως [ἀλλήλους] κοσμεῖν, καὶ δι' ἀλλήλων ἐκατέρως
εὐδαιμονεῖν.]

4 Τούτων δὲ τὸ μέγιστον μέρος οἱ θαυμαστοὶ τῆς με-
γάλης πρόγονοι, καὶ οἱ αἰτιοὶ γεγονότες αὐτῇ τῆς εἰς τὸν
βίον προῖδον· τοσούτου γὰρ καὶ πλουτέον καὶ δοῦξαι καὶ τῇ
τοῦ γένους εὐ ἔχειν καὶ τροπῆς χρηστοῖς καὶ τῇ Θεῷ
φιλεῖς εἶναι, καὶ πᾶσιν ὡς εἰπεῖν τοῖς βελτίστοις παρὰ
τῶν πολιτῶν τὸ συγκεχωρηκὸς ἔσθον, ὅσον οὕτω καὶ
τούτοις καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις τῶν ἄλλων ἐκράτησαν. Τίς
οὐκ οἶδεν Ἀντωνίου, ὅς εἰς τοῖς ἱερᾶσθαι λαχούσας τελέ-
σας, καὶ πάντας ἐν πᾶσιν ὑπερνηκίας, ἔδειξεν ἐναργῶς
ὅπως εἶναι γρή καὶ τὰς ἐργίας τὸν τοιαύτην ἐσχηκῶτα
πρόσμενον ὡς γε τῶν σιρετιζόντων ἐπικειμένων καὶ τῆς
ἐντεῦθεν ἀγλίας ἐπισκοτούσης τῇ Ἑκκ'ησίᾳ, μόνος τῶν
πάντων, ὡς περ σιρετιζόντων ἐπικειμένων καὶ τῆς
ἀντιθέσεως ὡφ' ἣ τῶν ἐκείθεν διαύλων; Καὶ μὴν
καὶ Λυσάνθη τῆς οὐκ ἂν ἀράσαστο, οὐκ εἰσεβείας
εἵνεκα μόνον καὶ ἥ εἶχε περὶ ταύτην σπουδῆς, ὥστε
τούτῳ μὲν αὐτῇ πάντα παθεῖν ἔχειν ἐτοιμῶς ἢ ταύτης
καὶ μικρὸν ἀποστήσει, τούτῳ δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις, ὡς περ
τις κοινὸς μελεθούσης εἰσεβείας, καθίστασθαι, ἀλλὰ καὶ
τῆς τῶν τρόπων μουσικῆς καὶ τῆς κατ' ἀρετὴν ἐργασίας·
ἐξ ὧν γε προσήκειν εἶχεν Ἀντωνίῳ, καὶ τῆς μεγάλης
ταυτῆς συζυγίας ἀξίως εἶναι.

5 Οὕτω δὲ ἔχουσι, καὶ οὕτω πάντα βέλτιστα συνε-
λοῦσι, τὸ πάντων μέγιστον καὶ οἶοναι κυλοῦν καὶ μᾶ-
λιστα πάντων ὧν εἶχον ἐκείνους κοσμοῦν, ἢ μεγάλη καὶ
θαυμαστῇ Θεοδώρα, τεκμήριον ἐναργῆς ἀναφανείσα
σείας εὐθὺς τοῦ ἡ Θεοῦ πρὸς αὐτοῖς εὐ διακειμένου καὶ
ἴλεω, ὡς περ ἐντεῦθεν ἐπισκεπτοῦς ἐπιδοεῖσθαι, ὅσον τινὸς
ἀγρίου τακείνου, καὶ ὡς αὐτ' ἄλλου τινὸς ἢ πρὸ παντός
ἄλλου γέφυρος δέδωκε σείας τὴν παιδᾶ, ἐπὶ τοσούτου κλονεῖ
καλοκράτεις καὶ τοῦ διὰ πάντων ἐλάσαι. Οὕτω, διὰ
γυναικῶν βελτίστην, διὰ πάντων τυγχάνεις, καὶ πάντα
καταλλήλως ἔσχευε σαυτῇ, τὴν τε πατρίδα, τοῖς τε το-
κῆς· ἵνα σοὶ πανταχόθεν εἴη τὸ εὐδαιμον καὶ διὰ πάν-
των νικῶν. Εἰ δὲ καὶ τούτων οὐ μόνον ἀξίως εἶναι ἀνε-
φάνης αὐτῇ, ἀλλὰ καὶ πολλῶν θαυμαστοτέρων καὶ μεῖζον,
καὶ κρείττονος σφῶν αὐτῶν ἀνέδειξας οἷς ἐκόσμησας, τίς
οὐκ οἶδε τῶν πάντων;

6 Τοῖς μὲν οὖν ὑπεργυεῖς ἐκείνους ἀγῶνας καὶ τὰ
μεγάλα ἐπὶ φιλοσοφίᾳ σκαμματα, ἐν οἷς πολλοὶς ἐπὶ
φιλοσοφίᾳ θαυμαζομένους ἵστουμένους καὶ ἀκῶν χωροῦν-
τας ἔδειξας περιφανῶς, αὐτίκα ἐροῦμεν· Ἄ δὲ τούτων
ὡς περ πρὸ τελείας ὑπέβον καὶ τῶν μεγάλων προόριον,
πῶς οὐ πρὸς ἐκπλήξιν πάντας ἐνάγει καὶ θαῦμα καὶ τῶν

εἰς ἔπειτ' ἐσημένων μάνταις σαφεῖς ἀναδείκνυσιν; Εἰς
παιδᾶς μὲν οὖν ἐτέλει, ἀλλ' οὐ κατὰ παιδᾶς εἶχε τὸ
φρόνημα, οἷδ' εἰς παιδᾶς εὐρύα, καὶ τὴν ἐκείθεν τέρψιν
τῆς ἀρετῆς ἐτιμάτο· ἀλλ' ἔχαιρε μὲν ταῖς θείαις διατρι-
βαῖς τὰ θεῖα παιδευομένην, ὑμῖλ' αὐτὸ δὲ καὶ συνῆν οὐ
ταῖς τῶν ἐναντίων ἐρώσσι εἰδυῖαι καὶ τὸ κακοῖς συνοι-
κεῖν, πρὸς ἐλαττωματός ὧν ἐκείνων δ' ἐξέρχεται καὶ ταύ-
ταις μόναις συνέειναι, ἃς ὁ φιλοσοφίας ἔρωσ κατασχε καὶ
τοῦ συνεῖναι Θεῷ μόνον γὰρ εὐδαιμονίαν ἵχετο ἃ κεχα-
ρισμένα τυγχάνει Θεῷ, καὶ πρὸς ἀρετὴν φέρει, καὶ τῶν
ἀρετῶν κοινωνοῖς ἐργάζεται. Οὕτω τοίνυν τὴν ψυχὴν
παρεσκεύαζοντα ὁμίλῃς μὲν γάμψ, ὁμίλῃς δὲ, οὐδὲν
μᾶλλον· ἀλλὰ τοσούτου ἐδέχεν ὑφεῖναι τι παρὰ τὸν γά-
μον τοῦ περὶ τὰ βέλτιστα τόνον, ὥστε καὶ πολλῶν μεῖζον
ἢ εἰς φιλοσοφίαν οὐκ εἰς τροφᾶς ὁρῶσα καὶ ἰδούης καὶ
τὴν ἐντεῦθεν ῥαστώνην, οἷδ' ἐδέχεν ἵστουμένη καὶ πλούτου.
Μόνῳ γὰρ Θεῷ καὶ τοῖς ἐκείνου προσεῖχε, καὶ τὴν ἐπιθυ-
μίαν πρὸς ἐκεῖνον ἔτεινε μόνον, καὶ πάντα τὰ καθ' αὐτὴν
ἐκεῖνον γνώμην διώκει. i

7 Καὶ ὡς ἀληθῆ λέγω, δῆλον ἐκείθεν· ἐπεὶ γὰρ τῆς
πατριδοῦς ἀπαναστάσας, τῶν Βαρβάρων σφοδρῶς ἐπιτιθε-
μένων, τὴν Μακεδονίαν ὦκει, καὶ μητὴρ ἐγένετο, τὸ
πρώτα τεχθῆν, κατὰ τοῖς Παύλου θερμοῖς, πρὸς τὸν πο-
θύμενον ἀγρί Θεῷ, καὶ ἱερὰ συνοικίᾳ παρθένων ἀγῶν
φέρουσα τὴν παιδᾶ διδῶσιν. Εἰ τοίνυν τὸ κτημάτων
ἀπινεύεμαι μοῖραν Θεῷ πολλοῦ τιμὸς ἀξίων καὶ θεοφιλοῦ-
σας εἶναι ψυχᾶς· πῶς οὐχὶ πᾶσαν ἐπαίνων ὑπερέβλην
ὑπερέβλην τὰ τῆς Μεγάλης οὐ κτημάτων μοῖραν οὐδ'
ἄλλο τι τῶν τοιούτων, ἀλλὰ τὸ μέγιστον πάντων, τὰς
τῶν οἰκείων ἐπλάγχθον γονὰς προσπαχρῶσας Θεῷ; Οὐ-
τως, ὡς ἐφ' ἡ, μόνῳ Θεῷ καὶ τοῖς ἐκείνου προσεῖχε, καὶ
τὴν ἐπιθυμίαν πρὸς ἐκεῖνον ἔτεινε μόνον, καὶ πάντα τὰ
καθ' αὐτὴν κατὰ τὴν ἐκείνου γνώμην διώκει. Οὕτω τί-
μιον καὶ ἁγίον καὶ ἀρίστον κατὰ τὴν Παύλου φωνὴν
τὸν γάμον ἀνέδειξεν, ὅλον καθάπαξ ἀναθεῖσα Θεῷ.

8 Εἰ ἐνταῦθα μὲν ὅτ τοιαῦτα ἐκ τοῦ δὲ ἀνδρός ἀπει-
θῶτος ἐξ ἀνθρώπων, εὐθὺς ἐκείνη οἰκέτι παιδᾶ οἷδ' ἄλλο
τι τῶν ἔξωθεν, ἀλλ' ἐκὺν θυσιᾶν ζωσαν προσάγει,
ἀγῶν, εὐάρεστον, ἢ καὶ πρόσθεν οὐδὲν ἴστων ἀντιμένη
Θεῷ, καὶ μετὰ τῆς παιδᾶς γίνεται, καὶ τρεῖς τέμνει,
καὶ τὰ τῆς θείας φιλοσοφίας διὰ πάντων τελείται, χαί-
ρουσα μὲν καὶ συγχαίρουσα ἐσθ' ἡ τῆς περὶ πάντα τὰ
καλλίστα εὐδρομίας, τῇ δὲ Θεῷ χάριν εὐδοῖα τῆς θαυ-
μαστῆς ταυτῆς κηδεμονίας, ἣν περὶ αὐτὴν μεγαλοπρεπῶς
ἐπεδείχθη, ὧν ἐξ ἀρχῆς [ἡρα, καὶ δι' εὐχῆς] ἐπικρίετο, καὶ
περὶ πλείονος ἵχε τῶν ἀπάντων, τούτων ἀπολαύειν παρσ-
κευάσας. Ἡ μὲν οὖν ὑπογεφυμένη ἀποδυσάμενη πρὸς τοῖς
κατὰ φιλοσοφίαν ἀγῶνας, καὶ οὕτως ἐσθ' ἡν παρσκευασα-
μένη, ὡς οὐχ ὅσον πρὸς αἶμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ καὶ πρὸς-
ἀρχὰς καὶ πρὸς ἐξουσίας ἀνταγωνίσασθαι, ἐφ' οὕτω τοι
προέειχε τῆς τύχης, καὶ οὕτω τῇ τῶν ἀγῶνων ὑπεργυεῖ πάν-
τας ἐξέπληξεν, καὶ πρὸς τοσούτον ἤγαγε θαύματος, ὥστε
ἐδόξε μικροῦ καὶ τὸν ἀνθρώπον ὑπερέβαινεν. Πρώτον μὲν
οὖν ταπεινοφροσύνην καὶ ἀγάπην i [διώκει], τὰς τῶν
αγαθῶν πάντων αἰτίας· ἃς ἐπέπειρ οὐ μόνον πασῶν
ὑπερκειμένους εὐρύα, ἀλλὰ καὶ κριπιδᾶς συμπάσης ταυ-
τῆς τῆς θείας φιλοσοφίας, τούτῳ μὲν τῶν θείων ἐπιτα-
γμάτων νομοθετούντων, τούτῳ δὲ καὶ πρὸς αὐτῆς αὐτῇ
τούτῳ πεισθεῖσα, ὡς ἄρ' οὐκ ἔστιν οὐκ ἀκαθόρμητον μὴ τῶν κρη-
πιδῶν ὑποκειμένων.

9 Ἐπεὶ τοίνυν ταύτας οὕτω μεγίστας καὶ πολλοῦ τι-
μὸς ἀξίας εὐρύα, οὕτως ὑπεργυεῖς ὑπέβητο τῶν ἀγῶνων καὶ
οὕτω κατὰφ' ὧν, ὡς μὲν ἐλλείπειν τῶν γινόμενων.
Καὶ πρῶτον μὲν οὖν τὸ τοιαύτην οὖσαν καὶ οὕτω πᾶσι
τοῖς καλλίστοις σεμνυνομένην καὶ συνέσει καὶ ἀγχινοῖα
παρὰ πασῶν φερούμενην τὸ κράτος, ἐπειδ' ὧν ἐτέρᾳ τάτ-
τειν ἐλίσθαι, καὶ τούτῳ μόνῳ τὰ τῆς σωτηρίας πιστεύειν.
Δῆλον ὁ λέγω ποιεῖ· ἔπειτα τὸ τοῖς νόμοισιν ἐκείνης ἀκο-
λουθούσα μὴ δὲ τῶν εἰτελεσμάτων ἔργων ἀπέχεσθαι, ἀλλὰ
τοσούτου καὶ τούτοις προσέχειν, ὅσον οὐδεὶς τοῖς ὡς ἐτέρως
ἔχουσι· καὶ μὴ μόνον εἰς ἀγορᾶν ἐμβάλλειν, καὶ διατρι-
βεσθαι, καὶ ὠνεῖσθαι ὧν ἔδει τῇ ξυνοικίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἀγῶν
φέρειν δεῖσαν, καὶ πῦρ ἀνακαῖν, καὶ χύτρον ἔφειν, καὶ
ὅλως

*et nuptui
tradita,*

i

*filiam sibi
in Macedonia
natali Deo
consecrat.*

CAP. II.

*monasterium
ingressa*

*egregie pro-
ficu,*

1

*prasertim
in virtute
humilitatis*

ὅλως τὰ πάντα πράττειν ἃ τοῖς εὐτελεστάτοις ἐφεῖται. Ἔπειτ' ἐπὶ πᾶσι τοῦτοις μὴ μόνον τὸ μὴδὲν ἐαυτὴν ἡγεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ σκώληκα καὶ ὄνειδος ἀνθρώπων καὶ τὰ τοιαῦτα προσπαροφύειν, πῶς οὐ ταπεινοφροσύνης μείζωνος ἢ παραδόλλεσθαι; Ἦγε, τῆς ἀρετῆς [προκαλυμμένης ἐπὶ τῇ καὶ ἑτέρων ἐπὶ φιλοσοφίᾳ] προστατεῖν, καὶ πάντων εἰς ταῦτα παρακαλοῦντων, οἷδ' ἄκριος ὡς τὸ πρᾶγμα ἐδόξατο, ὑπὲρ ἐαυτὴν εἶναι νομίσασα τοσοῦτος ἢ ἐκείνη τοῦ μετρίου λόγος.

10 Τῆς δὲ περὶ τὸ θεῖον ἀγάπης καὶ τοῦτο μὲν ἀποδείξει ἐνσργῆς, τὸ πάντα ταῦτα φέρειν διὰ τὸν περὶ αὐτὸν ἔρωτα, καὶ μὴ ὅτι γε δυσχεραίνειν τοῖς δυσχερέσιν, ἀλλὰ καὶ δυσχεραίνειν ὅτι μὴ πλείω τὰ δυσχερῆ καὶ πρὶ γε τούτων καὶ μετὰ τούτων τὸ τοῖς ὑπερφύσειν ἐπιβάλλειν ἀγῶσι τοῦ πρὸς αὐτὸν εἵνεκα πόθου, καὶ νῦν μὲν υἱοσταίαις καὶ ἀγρυπνίαις, νῦν δὲ δυσχερεῖαις ἀπάσαις ὑπὲρ τὸ μέτρον τὸ σῶμα διδόναι, καὶ οἷως ἐκείνοις πάσιν ἐγγραιεῖν, ἐξ ὧν τὸ μὲν ὑποπίπτειν τὴν δὲ ψυχὴν αἵξειν περιγίνεται. Οὐ γὰρ ἴστων δὲ τοῦτο εἰ μὴ καὶ μείζον, τὸ πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις οὕτω κεργῆσθαι ὡς καὶ τῶν καθ' αὐτὴν τακείνων περὶ πλείονος ἄγειν καὶ προτιθέναι τοῖς οἰοῖς ὁ γὰρ τὸν ἀδελφὸν φησιν ἀγαπῶν καὶ τὸν Θεὸν ἀγαπῶν· καὶ οἰδέτερον χωρὶς ἑτέρου συσταίη ποτ' αὖν, ἀλλὰ τὸν τῷ Θεῷ κερχομένον καὶ τοῖς ἀνθρώποις κεργῆσθαι, τὸν δ' αὖ τοῖς ἀνθρώποις φιλοῦντα, ἀνάγκη πάσαι καὶ τὸν Θεὸν ἀγαπῶν. Εὐτεῖθεν αὐτῇ τὸ πάσαις πάντα διακονεῖν, ἵνα μὴ διακονοῖτο, Χριστὸν μιμουμένη καὶ κατ' ἔχου ἐκείνου βαίνουσα.

11 Οὕτω τοίνυν τῆς μεγίστης ὑποθεμένης τῶν ἀρετῶν, οὕτω καὶ τῶν ἄλλων εἰς ἄκρον ἤλσεν, ὡς μὴδ' ἐν ταύταις μὴδὲν τῶν ἀπάντων ὑπερβολὴν ληλοῦναι· οἷως γὰρ τὸ σῶμα οὐδὲν ὄναιον ἢ τῶν γενικωτάτων. Φρονήσεως μὲν περὶ, ἐκείνῳ λέγῃ, ὡς εἶγε γνώσεως ὅρος ἐστὶ τῆς μεγίστης, τὸ ἴδιον ἐστὶ τὰ ὅντα εἰδέναι, καὶ μὴ ἀσύνετον εἶναι περὶ τούτῃ πῶς οὐ πάντα φρονήσεως ὅρον ὑπερβαίνει τὰ τῆς Μεγίστης οὕτω τὴν ἀκριβεστάτην ἐπιστήμην ἐκατέρων σχοῦσιν τῶν ὄντων, ὡς μὴ μόνον ἢ ὅντα ἐστὶ τὰ ὅντα εἰδέναι, ἀλλὰ καὶ οἷως ἐκατέρων συντιληπτεῖν αὐτῶν, ὡς τοῖς μὲν ἐσθῶσι καὶ μεῖζονα θέσθαι, καὶ πάντ' ὑπὲρ τούτων καὶ ποιεῖν καὶ πάσαις αἰρεῖσθαι τῶν δ' ἀποσχεσθαι τοσοῦτον καὶ χεῖρειν ἔχειν, ὡς μὴ μόνον μὴ δ' ὅπως οὐκ ἐθέλειν κεργῆσθαι, ἀλλὰ μὴ δ' ἐννοῖαν τούτων ἐσχηκέναι ποτέ. Τὸ δὲ πάντα τὰ καθ' αὐτὴν διαμαρτυρεῖν, καὶ διοικεῖν, καὶ διατεῖν ἢ προσῆκει καὶ λογισμόν μὲν τοῖς πάθειν ἐφιστάται, τὰ δ' ὑποπίπτειν παρασκευάζειν καὶ τὴν μὲν σάρκα κατατρεῖν καὶ δουλαγωγεῖν καὶ πιέζειν, τὴν δὲ ψυχὴν καθάρειν τε καὶ λεπτύνειν καὶ ὅλως τὸ πάντ' ἐν ζυγῷ καὶ σταθμῷ τιθέναι καὶ περὶ πάντα τὰ γινόμενα σώζειν, πῶς οὐ ἐν μεγίστῃ δικαιοσύνῃ κεργῆσθαι;

12 Φρονήσεως μὲν οὖν εἵνεκα καὶ δικαιοσύνης, οὐ γὰρ ὅσα τῇ Μεγάλῃ προσῆν, ἀλλ' ὅσα ἐξῆν, εἰπόν, ἐπὶ τῆς ἄλλης καὶ δὴ βαδίζουσαι. Καὶ μὴν οὐ τούτων μὲν τοσαῦτα περιττὴν Θεοδώρα σωφροσύνης τε καὶ ἀνδρείας καὶ τῆς ἐν ἅπασιν καρτερίαις ἐλάττω· ἀλλὰ τοσοῦτον κατεῖθεν στεφάνειν αὐτῇ προσῆκε, καὶ οὕτω μετέσχε καὶ τῶν ἐντεῖθεν παιάων, ὡς μὴ δ' ἀποχρίωντος ἔχειν διεξέλθαι. Θεοδώρα γὰρ ἡ θαυμαστὴ, καρτερίᾳ διὰ βίου παντός κερχομένη, καὶ οὕτω τὴν ψυχὴν παρεσκευασμένη, ὡς μὴ μόνον ἀνωτέρω συγχάσει τῶν τε κατὰ τὸν βίον ἀναιρέων, τὸν θ' ὡς ἑτέρως ἐχόντων, ἀλλὰ καὶ τῶν φυσικῶς θεσμῶν παντάπασιν ὑπερσχεῖν, καὶ τοῖς μὲν τοῦ σώματος πόνους καὶ πάσαν τὴν περὶ ταῦτα φιλοσοφίαν ὡς οὐκ οἶδ' εἰ τις κατωρθωκυῖα, τὴν δὲ ψυχὴν ἀκλινῇ καὶ γενναίᾳ καθάπερ ἐν πάσι τετηρικυῖα. Καὶ μαρτυρεῖ ταῦτα πρότον μὲν τὸ τῆς σιωπῆς ἐκείνης ὑπερφανὲς καὶ ἐν ἔσχατε περι ταυτηνὶ καρτερίαν· ἐπὶ γὰρ πέντε καὶ δέκα ἐνιαυτοῖς καὶ πρὸς τὴν παιδᾶ τὸ σῶμα ἐκέρχτο, καὶ ταῦτα ταῖς αὐταῖς ἐκείνῃ χρημὲν διατριβαῖς· ἐπειτα καὶ ὁ μέγιστος ἐκείνης καὶ πάσαν αὐτεξέτασιν ὑπερβαίνων πρὸς τὸν γενμῶνα τῶν στοιχείων ἀγῶν. Οὕτω διὰ πάντων ὑπέστρεψεν τὴν σάρκα τῷ πνεύματι, καὶ μὴ μόνον ἄργον καθάπερ ἀπέφηνεν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν φρόνημα τοῦ πνεύματος

ἴγε τοῦ κατὰ φύσιν ἐκστήσασα. Καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις ἀγαπῶν τὸ μὴ ταῖς σαρκὶς ἐπιθυμίαις τὴν ψυχὴν ὑπάγεισθαι· Θεοδώρα δὲ οὐκέτι, ἀλλ' εἰ μὴ καὶ τὴν σάρκα μεταβάλλει τὴν φύσιν, καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις τοῦ κρείττους ἐπεσθαι παρασκευάσει, οὐκ ἀνεκτὸν οἷδ' ἐν αὐτῇ ἴγετο.

13 Εὐτεῖθεν καὶ σωφροσύνης οὕτω μετὰ πηλοῦ τοῦ περιόντος εἰς ἄκρον ἤλσεν· τὸ γὰρ τὸν μὲν οὖν τῶν παθῶν αὐτοκράτορα καταστήσει, αἰσθήσεις δὲ καὶ τὴν ἐντεῖθεν ἀνάγκην οὕτω ρυθμίσαι καὶ καταστεῖλαι, ὡς μὴ τε τοῖς ὑφ' αὐμῶς εἰς ἃ μὴ προσῆκει κεργῆσθαι, μήτε ἀκρόν ἑτέροις μόνον δὲ τοῖς λυσιτελεστάτοις ἀνοίγειν, καὶ ὅλως πάσαις τῆς αἰσθήσεως κατὰ τὸ δοκοῦν ἄγειν τῇ νῆ, ἢ τῆς μεγίστης σωφροσύνης ὅρον ἀπαντες ἴσμεν, τίνι τῶν ἄλλων καὶ πάντων καὶ μετ' ὑπερβολῆς οὕτω κατέρχεται; Οὕτω τοίνυν τελείως ἀποστῆται τῶν σαρκικῶν, καὶ τὴν περὶ ταῦτα πάσαν προσπᾶσειν ἀπ' ἐκείνης καθάπερ ποικισμένη, καὶ τοῦτ' εὐκρίτως ἐξ ἀνάγκης ἀπάντα, μόνων μὲν γενέσθαι τῶν περὶ τὸ θεῖον ἐρώτων, καὶ μόνως ἐκέρχεται τῆς ἐκείθεν ἀκρίως, ἐρῶσαν δὲ οὐ τοῖς λογισμοῖς συντυγχάνειν, καὶ καθάραν τῇ καθάρῃ συγγίνεσθαι, καὶ τῶν ἐκείθεν ἀγαθῶν ἀπολάσσειν, ἀπολάσσευσαν δὲ διπλασιαῖεν αὐτῇ τὸ περὶ αὐτὸν εἶλτρον, ὡς περ ἐν κύλῳ.

14 Οὕτως, ὡς θεῖα κεφαλή, διὰ πάντων τῶν βελτιστῶν, καὶ παρὰ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις μεγάλων αξιομύμων προαγμάτων, μετὰ πολλοῦ τοῦ μείζονος ἴκει, καὶ κατὰ πασῶν ἐν ταῦτοις τὸ κράτος εἰληφασ· οὔτε γὰρ ἐστὶν οὐκ ἐστὶν ἀρετῆς εἶδος οἷδ' ἐν, οὐ μὴ μεταγχε διαφερόντως, καὶ πάντας τοῖς ἀκολουθήσαντας, καὶ μὴν συνελήκους ἃ τοῖς ἄλλοις ἰδίᾳ κόσμος καθέστηκεν· ἐξ ὧν γε πάντων μοναδικὴν τινα καὶ ἕνῃ οἰσίᾳ κελῷ, συμπάσης ἀρετῆς ἐστίν, τὸν σωτῆς ἀποδείξασα βίον πᾶσι παραδειγμα προδίδουσα, ἐκ κεφαλῆς εἰς πόδας τὸ περὶ πάντα γινόμενον σώζουσα. Οὐ γὰρ οὖν μὲν, νῦν δ' οὐ· οὐ δὲ νῦν μὲν μάλλον, νῦν δ' ἴστων (καθάπερ ἄλλοις τισὶν ἐξήγετο) λόγον ἔσχε τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ κατ' αὐτὴν πολιτεύειν· οὐδὲ τῶν μὲν τῶν ταύτης εἰδῶν, τῶν δ' οὐ· οἷδ' ἐν μὲν μάλλον, τῶν δ' ἴστων ὅλλ' ἐξ ἄρα πρώτης ἢ εἰπεῖν τῆς τριχῆς καὶ προνομίῳ αὐτῶν, μέχρι καὶ μυγῶ γήρας καὶ τῶν ἐπιλόγων τοῦ βίου, πάντων καθάπερ καὶ μετ' ὑπερβολῆς τῶν βελτιστῶν ἀκριβῆς ἐφύλας ἐργάτης, καὶ μόνῃ παρὰ πασῶν ἐν πάσιν ἔσχε τὸ συγκεχωρηκός, οὕτω διὰ πάντων ἀνεσχῶν νικῶσα.

15 Οὐ γὰρ εὐθ' ἐν μὲν ἐκ παιδὸς τοσοῦτος ἦν ἐκείνη λόγος τῆς ἐν ψυχῇ κατ' ἀρετὴν ἐργασίας, ἐπειδ' ὁμολήσας γάμον καὶ τοῖς ἐκείθεν δυσχερέσει, καὶ μικρὸν ὑψηλῆς τοῦ περὶ τὴν σπουδὴν τῶν οὐδ' αὖ τὸν μὲν γάμον οὕτω διέβητο, ὡς πάντα καθάπερ καὶ παιδὸς καὶ κτίματα καὶ χρήματα καὶ ἐκείνην ἀνσθῆσαι Θεῷ, ἐν δὲ τοῖς ἀγῶσι οὐ συνέβαιεν ἐκείνη· ἀλλ' ἵνα κατὰ μέρας ὡς ἐμνήσθη ἀρετῆς ἐν βραχεῖ διεξέλθω, τῆς μὲν οὕτω τὰ βέλτιστα πᾶσι καὶ δικαιοῖ καὶ οὕσα ἔπειτα τοσοῦτον τοῦ ταπεινοφρονεῖν ἐπιστάτω λόγον, ὡς οἶδε τῶν οἷδ' ἐν βελτιστῶν ἐαυτοῖς συνεδότης; Τίς δ' οὕτω Θεῷ ἴστανται, ὡς καὶ τὴν ψυχὴν αὐτὴν ἐκείνῃ ὑπὲρ τῶν ἐκείνῃ δοκούντων; Τίς δ' οὕτω φρονεῖν εἰ ἴκειν, ὡς μὴ μόνον ἃ προσῆκεν ἐλέσθαι τοῖς ἄλλοις χαίρειν εἰπύσαν, ἀλλὰ καὶ παρὰ πάντας εἰδέναι ὅπως δεῖ τούτῃ μετεῖναι;

16 Τὸ δ' εἰς πάντα μὲν δικαιοσύνῃ κεργῆσθαι, καὶ διατεῖν τοῖς καθ' αὐτὴν πράγμασι τὰ εὐκῶς, ὡς αἰ τοῖς κρείττοις τίθεσθαι, τότε τῆς ψυχῆς ἐν ἅπασιν φρόνημα σώζειν, καὶ οὕτως ἀκλινῆς καὶ γενναίᾳ περὶ πάντα δεικνύουσα, ὡς μὴ μόνον τῶν συμπεπνυμένων ἀναιρέων ἀνωτέρων εἶναι τοῖς οἰοῖς, ἀλλὰ καὶ τῶν φυσικῶν θεσμῶν παντάπασιν ὑπερσχεῖν, καὶ νῦν μὲν ἀπὸ πρὶ καὶ ὑπερπρὶ σιωπῇ πρὸς τὴν θυγατέρα κεργῆσθαι, νῦν δὲ τοσαῦτα ὑπομεμνηκέναι φύγους ὑπερβολῆς, τίνι τῶν ἄλλων ταῦτα προσῆν; Τίς μὲν οὖν οὕτω τῆς αἰσθήσεως ρυθμίσασα τῇ νῆ συμβαίνειν παρεσκευάσει, καὶ πᾶσι πίπτειν τούτοις βουλομένη; τίς δ' οὕτως αὐτὸν τούτων ἀνώτερον ὕλης οὐκ ἀντιποιεῖσθαι, καὶ τῆς ἐκείθεν ἀκρίως ἐντρύφειν, οὐ γὰρ πάντα τὰ καλλίστα ὁμοῦ καὶ μετ' ὑπερβολῆς ἐκείνη συλλαβεῖν

AUCT. NIC.
CASSIOLA
EX MS.
CESAREO.

temperantia.

CAP. III.

Omnes comple-
xa virtutes

usque per
omnem vitam
inherens,

easdem in
gradu excel-
lenti tenuit :

n

o

et dilectione
dei

proximique :

excellit
prudentia,

m

justitia,

fortitudine,

συλλαβοῦσα ἔσχη· μόνον γὰρ ὡς εἶπεν διακρίνονεν πάντας καὶ πάσας τοὺς ἐν τοῦ παντός αἰῶνος ἐπ' ἀρετῇ θαυμασθέντας, τοὺς μὲν μιμήσασθαι, τοὺς δ' ὑπερβαλέσθαι φιλονεικοῦσα.

17 Δέλλον δέ. Ἄνυσαν μὲν οὖν ἐκείνην τὴν μεγάλην ακούσμεν πολλοῖς τοῖς καλλίστοις σεμνυνομένην, ὃ δὲ μέγιστον πάντων καὶ οἶονεὶ κολοσσὸν τὸ προσεκυνηγέσθαι τὸν Σαμουὴλ, καὶ τῇ νεῇ προσαναθῆναι τῇ θεῷ· ἢ δὲ τοσοῦτον ταύτην κατὰ πολλὴν τὴν περιουσίαν νικᾷ, ὅσον οὐ μόνον παῖδα, ἀλλὰ καὶ γένηματα, καὶ γυῖματα, ἔπειτ' ἐπὶ πᾶσι τούτοις τὸ μέγιστον καὶ ἑαυτὴν, προσάγει Θεῷ. Πῶς δὲ θῆσεις τοὺς τῆς Μεγάλης ἀγῶνας καὶ τὰ μεγάλα καὶ υπερφυῆ σκῆμματα, ὧν [οἱ κ.] ὀλίγων ἐκείνη μετὴν, τοῖς αὐτοῖς δὲ τούτοις καὶ τὸν Ἀβραάμ ἐκείνον ὑπερβάλλετο, εἰ μὴ μέγα εἶπεν, καὶ πρὸ γε τούτων καὶ μετὰ τούτων, οἷς οὐ πρὸς ἀνάγκην προσεκυνηγεῖ τὴν παιδα, καθάπερ ἐκείνος, τοῦ Θεοῦ κέλευοντος· ἀλλ' ἀπὸ γνώμης ἐβελούσιν καὶ πρὸς αὐτῆς αὐτῇ κινηθεῖσα. Καὶ μὴν οὐ πλᾶξί λιθίναις αὐτίκα συντριβόμεναι· ἀλλὰ τῇ φυγῇ καθαρθεῖσαι τὸν νόμον Θεοῦ δεξάμεναι, καὶ πᾶσι παρὰδεῖγμα καλοῦ παντός καὶ τύπον προθεῖσα, ὡς μὴ μνην τὴν ὄψαν αὐτοῦ διαγείσθαι, ἀλλὰ καὶ πάντας πρὸς οὐρανὸν μετισταίνει, καὶ Μωσέα νεκρῶσεν. Εἰ δ' οὐ θάλασσαν διέσχε, καὶ στοιχεῖα κεκαινοτόμηκεν, οὐδὲν πρὸς τὸν λόγον· ὃ γὰρ τούτου πολλὴ μείζον, πρὸς ἄγριον τούτων χειμῶνα καὶ τὴν ἐντεῦθεν ἀνάγκην μετὰ πολλοῦ τοῦ περιούσιος ἀπεμαχέσαστο. Καὶ σωπῶ τὴν ὑπερφυῆ σωπῶν, καὶ μετ' αὐτὴν τεράστια.

18 Ἰὼδ τὴν περὶ τὰ θειὰ καρτερίαν θαυμάσασα τοσοῦτον ὑπερβάλλετο, ὅσον ὁ μὲν ἐπὶ σμικρὸν χρόνον, ἢ δὲ διὰ βίου παντός ταύτην κατώρθησε, καὶ προσέτι καὶ ὧν ἐκεῖνος οὐχ ἐκὼν ἐγυμνώθη, τούτων ἀπέστη τοῖς πένησι Θεοδώρῳ, μηδενὸς ὄντος τοῦ βιαζομένου. Ἰλλίου τὴν ἐργμίαν καὶ τὴν ἐντεῦθεν φιλοσοφίαν μεταξὺ πολλῶν κατορθώκει, ὡς καὶ κατὰ τὸν Δαεῖδ λέγειν ἔχειν, Καταμόνας εἰμὶ ἐγὼ. Ἄλλ' οὐ κεκήρυξε μὲν ἄμνον τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸν Ἰωάννην· τὴν δὲ ἐκείνου φιλοσοφίαν p εἰ τις μιμησάμενη ἐδέξατο τοῦτον, καὶ νεῶς ἐγένετο θεῖος, ὃ τοῦ κηρύξαι οὐδὲν ἔλαττον ὡς γεν ἐγὼ νομίζω. Εἰ δὲ μὴ καὶ κατὰ τοὺς Ἀποστόλους πᾶσαν τὴν οἰκουμένην διᾶει, τὰ σωτήρια πᾶσιν ὑποτίθει· ἀλλ' οἷς καὶ λόγοις μὲν ἔστιν ὅτε, πολλῇ δὲ πλέον ἐν ἔργοις καὶ τῇ ἐκείθεν παιδοῖ (ἢ τῆς ἐκ τῶν λόγων πολλῇ τοῖς ὁλοῖς ἀμείνων πρὸς τὸ συμφέρον πάντας ὠδήγει) εἰς πᾶσαν τὴν γῆν κατ' αὐτοὺς τὸν φθόγον ἐξήνεγκεν. Οὕτω μεγίστη πασῶν q... τοὺς προύχοντας καὶ τὰ μεγάλα παρὰ Θεοῦ δυναμένους, τοὺς μὲν κῆκρας μιμησάμεναι, τοὺς δὲ οἷς ἔφην παρενεγκοῦσα. Σὺ δ' ἔπειτα καὶ πρὸς τὸν Δεσπότην ἐποιήσω τὴν ἀμιλλαν, συσταμωθεῖσα καὶ συναφθεῖσα, ἵνα καὶ συναναστής, καὶ συνδοξασθῇς, καὶ συμβασιλεύῃς.

19 Ἢ μὲν οὖν οὕτω μεγίστη, Θεοῦ πρὸς ἀνθρώποις φιλοτιμίᾳ, φανείσα, καὶ τὸν τῆς ἀρετῆς ὅρον σαφῶς ἐπιδειξάμενη, καὶ οἷον εἶναι χρὴ καὶ τοῖς ἔργοις τὸν [νοῦν] κατ' εἰκόνα γεγονότα θεῖαν r· ἐπεὶ γε οὐκ ἀπὸ γῆς τὴν γένεσιν ἔσχεν, οὐδ' ἐντεῦθεν εἴλετο τὸ γένος, ἀλλ' ἐκ [Θεοῦ τοῦ δ'] ἄρα Θεοῦ καὶ τῶν ὀλύμπου πραγμάτων ἐποθεῖτο, καὶ καθαρῶς ἀπαλλάξαι τῶν κάτω, ὧν καὶ πρόσθεν οὐδὲν ἴστων μετῆρε, λαβέσθαι δὲ τῶν ἄνω καὶ αὐτῇ προσκύνειν. Καὶ τοῖνον ἐν βαθυτάτῳ καὶ μάλα πύρρῳ γάρῃ καταλύει τὸν βίον, καὶ νῦν ἔστι ἐν τοῖς οὐρανοῖς τῷ καθαρωτάτῳ καὶ ἀκρατεστάτῳ καὶ τρισιλίῳ συνοῦσα φωτὶ, καὶ ταῖς ἐκείθεν ἀκτίσιν ὅλη γενομένη φω-οειδὴς, ἐναργεῖς ἀποδείξει ἐκφαίνει ταυτησὶ τῆς μακαριότητος, τὸ σῶμα τὸ θεῖον μύρων ἀναδεδεικνύσα πηγὴν.

20 Ἄλλ' ὡς διὰ πάντων βελτίστη πασῶν, καὶ μὴ μόνον πάσας ὑπερβαλλομένη τοῖς ὁλοῖς, ἀλλὰ καὶ διαφερόντως κοσμήσασα· ὡς τῶν ἀσκητικῶν ἰδρώτων ὄρος καὶ τύπος πᾶσιν ἀναφανείσα, καὶ διὰ ταῦτα ἀξιώχρεως τῆς Τριάδος ἐστίν, καὶ τῶν ταύτης πρὸς ἀνθρώπους χαρίτων μεγίστη καὶ κοινωφελεστάτη φιλοτιμία· ὃ Θεὸν μάλιστα

τῶν ἄλλων ἡγαπηκυῖα, καὶ διὰ ταῦτα μάλιστα πάντων πλήρως γενομένη τῷ ὄντι τῶν αὐτοῦ χαρισμάτων· ὃ καὶ τῶν φυσικῶν ὑπερσχοῦσα καὶ τῆς ἐντεῦθεν ἀνάγκης τῷ περὶ Χριστὸν πόθῳ πολλῇ βιασιτέρα φανείσα· ὡς πάντα τὰ βέλτεστα καὶ ὁμοῦ καὶ μεθ' ὑπερβολῆς συλλαβοῦσα, καὶ διὰ ταῦτα μείζον τῶν ἐπαίνων ἀναφανείσα, καὶ πάντας τοὺς ὑπὲρ σοῦ λόγους καθάπαξ κατὰ τιθεῖσα· σὺ μὲν ἦν ἔπνεες Τριάδα καὶ πρὸς ἦν ἐκ πλείονος ἔδλεπες, ταύτης νῦν ἀμέσως μετέχεις· ἐροὶ δὲ μάλιστα πάντων τὰ σά καὶ πνέοντι καὶ θαυμάζοντι, καὶ πολλῶν μὲν καὶ μεγάλων ἀπολελυκότι παρὰ σοῦ τῶν χορίτων, αὐτὴ δὲ τούτων, ταυτησὶ τὴν τῶν λόγων ἀποδοῦναι ξυντέλειαν, τὸν μὲν βίον ἐπὶ τοῦ παρόντος διέποις, καὶ πρὸς τὸ βέλτερον ἀπευθύσεις, τὰ τῆς ψυχῆς αἰεὶ κινήματα πρὸς τὸ συμφέρον ἐνάχουσα, καὶ τοῖς πᾶσι χεῖρα σώζουσαν ὑπερίσχουσα, καὶ ἐν ἅπαντι τῷ χρεῖε ἱσταμένη προισταμένη, καὶ ἀγαθὰ τοῖς ἀγαθοῖς ἐπιπέμπουσα, καὶ ταῖς ὑπεργέναις εἰργασίαις ἐτέρας δὴ τινες καὶ πλείονες καὶ μείζονες καὶ καλλίους ἐπάχουσα, ἐπὶ δὲ τοῦ μέλλοντος τῶν ἀρρίτων καὶ ὑπερφῶν καὶ λογισμὸν πάντα νικάντων ἀγαθῶν ἀξιώσεις, τῇ φιλανθρωπίᾳ καὶ χάριτι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ δόξα καὶ τῷ ἁγίῳ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

a Perplexam omnino oportet fuisse scripturam, vel mendosam admodum, unde tam imperfectum ad nos venit eegraphum, ut pluribus locis conjectura opus fuerit ad versionem qualemcumque procedendam: quod hic praefandum fuit, si quis forte in meliorem codicem incidat, unde hic edita emendari certius possint, quam per eam, qua non libenter utimur, conjectandi licentiam.

b Deerat in eegrapha Pienensi negatio μή, quam addendam judicavi.

c Eegraphum μάς τῶν.

d Idem παύσιν.

e Idem ἀνξίαν.

f Malim sic Latine legi, Sed res... a seipsis habent.

g Pritanæum proprie fuit locus urbis Atheniensis, ubi victus de publico praebeatur: unde hic pro promptuario publica usurpari videtur: sunt qui dici putent quasi πυρον ταρεῖον, quæ si non est vera etymologia, congruus est ad nomen allusio.

h Scriptum erat, τοῦ πρὸς αὐτοὺς αὐτοῦ διακειμένου.

i Addit MS. καὶ ὅλως ἐκείθεν τὰ τῆς σωτηρίας ἐξῆ πιεπάρμασα quæ nequivimus ad sanum ullum sensum adducere, ideoque omisimus.

k Et hæc quidem talia fuerint: est enim εἶεν particula permissiva et ad alia festinantis.

l Deesse hoc aut simile verbum, ex sensu liquet.

m Ita per conjecturam corrigimus, pro οὐ αὖν, quod nihil visum significare.

n Eumque perfertissime desiderare. Torsit nos hæc vox, κῆκρας nusquam alibi lecta: demum judicavi contracte poni quasi κατὰ ἄκρας.

o Adlebat, ὅσαι ὥραι καὶ συνιόντα φάναι: ejus phrasis vim necdum ossequor.

p Hic quoque non sine mendo, interponebatur aliquid ὡς καὶ δ'.

q Omnino videntur hic aliqua desiderari: fit enim ad ipsam Sanctam apostrophe, quam amisi Latine exprimere, quia non satis definire poteram quid potissimum supplendo sensui adderem.

r Mallem nunc Latine sic legi, summamque perfectionem præferens, ostendit, qualem esse oporteat eum, qui secundum divinam imaginem factus est; quoniam a terra originem non habet, neque inde genus traxit sed ex Deo; ideoque Deum et res cœlestes desiderabat.

AUGT. NIC.
CABASILA
EX MS.
CÆSAREO.

religiose
invocatur.

comparanda
Annae Sa-
muelis,

Abrahamo,

Moyse

Jobo,

Elia

p
Joanni Bapt.
et olis.

prorsusque
perfecta
r

ad celos
grandæva
abilis:

et ali au-
dare

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ
ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΚΑΙ ΤΡΙΣΜΑΚΑΡΙΣΤΟΥ

ΕΥΤΥΧΙΟΥ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ, ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΠΑΡ' ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ

ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ, ΤΑΠΕΙΝΟΥ ΜΑΘΗΤΟΥ,

Ex MS. Vaticano signato 1660, estque etiam Venetiis
in Bibliotheca S. Marci.

PROLOGUS

*dux tenui-
tatis sibi
consci-
auctor*

*præsumit
tamen pro
viribus
laudare
Eutychium*

*omni laude
superiorem*

Θεομὸς ὁ ζήλος εἰς τὴν προϋσαν ὑπόθεσιν, ἀλλὰ νο-
θρὸς ὁ λόγος εἰς τὴν τοιαύτην ἐξήγησιν· διὰ πῦρον τὸ πρό-
θυμον εἰς τὴν προκειμένην ἐγχείρησιν, ἀλλ' ἡ γλῶσσα
κατεφυγμένη, ναρκῶσά τε καὶ μοιγίλατος, λογογραφεῖν
ἀνδρὸς μεγάλου θαυματουργίας καὶ πολιτείας ἀρίστην
μὴ δύναμένη· πλοτεία ἡ ἐννοια, ἀλλ' ἡ φράσις στενή·
θαυμάσιος καὶ ὕψις πρὸς ὁμοδομήν τοῦ πύργου Δαυὶδ, ἀλλ'
ἄσφατος ἀρχινέκτων ἐγὼ καὶ οἰκοδόμος ἄπειρος. Παντο-
δύναμος δὲ Κύριος ὁ Θεὸς, ὁ ἀσάφους σοφίζων καὶ διδόνς
ῥήματα τοῖς εὐαγγελιζομένοις δυνάμει πολλῇ, ἀνοίγων
μὲν ὧτα κωφῶν τῷ ἑαυτοῦ θαυμάτῳ, τουτέστιν τῷ ἁγίῳ
Πνεύματι, τραυῶν δὲ γλῶσσαν δυσκίνητον, ἥ μᾶλλον
εἰπεῖν ἀκίνητον, ὁ καὶ ἐκ λίθων θυνάμενος ἐγείρει τέσσα
τῷ Ἀβραάμ. Οἶδα πλούσιόν τινα, καὶ δύο προδεχόμενον
ὁδοῦν ἐπὶ χρυσίου καὶ τοπάζιον, τὸν μὴ δὲ πύργον
ὑδατος ψυχροῦ, διδόμενον μόνον εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀπο-
στρεφόμενον πόποτε. Τί οὖν; ὁκνῶμεν πρὸς τὸν προ-
κειμένον σκηπτόν, ἐπειδὴ μὴ ἔνεστιν ἡμῖν δύναμις τοῦ
κατ' ἀξίαν λέγειν περὶ τοῦ θείου ἀνδρός; οὐδαμῶς· οὔτε
γάρ, ἐπειδὴ τὸν μεταξὺ οὐρανοῦ τε καὶ γῆς τόπον διαθέ-
ναι τοῖς ὁφθαλμοῖς ὅλον ἀδυνατούμεν, ὥς φησὶν ὁ μέγας
Βασιλεὺς, κδο καὶ ὅσον θυνάμεθα καθορᾶν παραιτούμεθα.
Οὐ τε μὲν, ἐπειδὴ λίαν ὑψηλὸς ὁ λόγος ἐμοί, καὶ δυσέκρι-
τος ἡ ἐγχείρησις, τὴν ἀρχὴν καὶ ἀπρακτὸν σιωπῇ ἀγα-
πίσωμεν, ὥσπερ οἱ θεῖοι καὶ ἀπειροθάλαττοι, οἱ πρὸς
μόνον τὴν ὄψιν τῆς θαλάττης ἀπαγορεύοντες, οὔτε πείρας
ἔνεκεν μικρὰς τοῖς αἰγιαλὸν περιπλέειν ἀνέχονται. Αὐτῷ
δὲ τῷ τρισμακαρίστῳ πιστεύσαντες τὴν ἐγχείρησιν, κατὰ
δύναμιν τῇ τῶν λαῶν εὐφροσύνῃ παρὰ σκεῖν πειραθόμενοι τὸ
σπονδαζόμενον· ἐπίσταμαι γάρ ὅτι τοσοῦτον ἀγαπήθησε-
ται, οὐχ ὅσον ἐκείνῳ τῷ μεγάλῳ καὶ θεσπεσίῳ
ὀφείλεται, ἀλλ' ὅσον παρ' ἐμοὶ εὐρεῖσθαι τῷ πέ-
νητι.

2 Οὐ γὰρ ἐκεῖνος μόνος ἀπόδεκτος ἦν παρὰ Θεοῦ, ὁ
μόσχον πολυτίμους καὶ πλούσια ὡσαύτως εἰς θυσίαν
προσφέρον, ἀλλ' ὁ καὶ σεμιδάλιον τρύγονά τε καὶ περισ-
ταρᾶν, τὰ μικρὰ καὶ ὀλίγην ἄξια, καθαρὰ δὲ ὁμῶς, προ-
σάγων ἐπαινετός· καθὼ γὰρ ἔχει τις εὐπροσδεκτος, οὐ καθὼ
οὐκ ἔχει γέγραπται. Θάρρῳ οὖν καγὼ εἰς τὸν εἰπόντα,
ὥς ὁ ζήτων εὐρίσκει καὶ τῷ κρούοντι ἀνοίγεται· καὶ
εἰ τὰ μέγιστα σαφῶς ἐπίσταμαι τὴν ἑαυτοῦ ιδιότηταν,
ἀλλ' ὅμως τολμῶ βραχέως ἐξήγησιν τῶν κατορθωμάτων
ποιήσασθαι τοῦ μεγάλου ἀνδρός· μᾶλλον δὲ παρέχω ἀφορ-
μὴν τοῖς ἐπιθυμοῦσι καὶ θυνάμενοις ἐγκομιᾶσαι τὴν πο-
λυπόθητον καὶ ἐγκομίαν ἀνότητον, αὐτὸν ἑαυτῷ εἰς ἐπαι-
νον ἐπικροῦντα, κατὰ τὸν λέγοντα Σοφόν, "Ἀργυρὸς πε-
πρωμένος γλῶσσα δικαίου, καὶ χεὶρ ἀνδρὸν δικαίων
ἀποστᾶζει χάριτας· τοιαύτη γὰρ ἡ διὰ τῶν ἀληθῶν αὐτῶν
λόγων ἀπαστρέπτουσα λαμπρότης. Οὕτε οὖν ἥλιος, ἐξ
ἄλλων φωτὸς καταναυζόμενος, λαμπρότερος θείνυται,
ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἔχει τὸ φῶς· οὐ δ' αὖ πάλιν ὁ μέγας φωσ-
τήρ καὶ διδάσκαλος τῆς οἰκουμένης Εὐτύχιος, ἄλλο-
τρίους ἐπαίνους ἐραυζόμενος, τέλειος ἀναδείκνυται, ἡ
στέφανον ὁδοῦς αὐτῷ ἔξωθεν παρὰ τίθεμεν, ἀλλὰ, καθὼς
ὁ προφῆτης Δαυὶδ φησὶν, πᾶσα ἡ δοξα τῆς θυματροῦ τοῦ
βασιλείως ἐσθλὴν πεποικίλομένη· οὕτω κακείνῃ ἡ θεία τε
καὶ ἱερὰ κεφαλὴ καὶ τὰ πάντα ἐμοὶ σιδήματα, πᾶσαν τὴν
ἀρετὴν ἐγκολπωσάμενη, πυρρὸς ὑψηλὸς ἵσταται ἀεὶ φαί-

νον τοῖς πλείουσι τοῦδε τοῦ βίου τὴν θάλασσαν, ὥς καὶ
τοῖς εἰς αὐτὸν ἀποδιδέποντας, εἰς ἀχέμαστον καὶ εὐδὸν
ἐπ' ἀναπύειν λιμένα.

3 Οὗτος οὖν ὁ μέγας ἀνθρώπος καὶ τοῦ Θεοῦ θεράπων, Ἀρ-
χιερεὺς ὡς οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων οὐ δὲ δι' ἀνθρώπων, ἀλ-
λά διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ γενόμενος, δεύτερος Ἰωδὲ ἐν ὑπομονῇ,
ἄμεμπτος θεοσεβὴς, ἀληθινὸς ἐνεδείχθη προπύτωνος. Ἀλλ'
ἐπειδὴ τοῦ πολυάθλου Ἰωδὲ ὁ λόγος ἀπεμνημόνευσεν, εὐλο-
γὴν ἔστιν ἐκ τῆς κατ' αὐτὸν ἱστορίας καὶ νῦν ἀπαρξάσθαι
τῶν γνωρισμάτων τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιερέως, καὶ διὰ
τὴν πολυπάθειαν καὶ διὰ τὸ καρτερικὸν τῆς ὑπομονῆς.
Καὶ ὁ μὲν πρῶτος Ἰωδὲ ἀνθρώπος ἦν ἐν χώρᾳ τῇ Αἰσίτιδι
α, πλούσιος ἐν κτήνεσι καὶ χρήμασιν· τῷ δὲ πλοῦτος ἦν
ἡ ἀκατιμωσύνη, καὶ καύχημα τὸ μὴδὲν ἔχειν. Κεκαῖνος
μὲν ὑπὲρ ἐπτά σαρκικῶν τέκνων τὴν ἐκ μόσχων καὶ τρά-
γων θυσίαν προσέφερεν τῷ Θεῷ καὶ Δεσπότη· οὗτος
οὐ μόνον ὑπὲρ ἐπτά τέκνων, ἀλλ' ὑπὲρ μυριάδων ἡ μάλ-
λον εἰπεῖν ἀναριθμήτων λαῶν τὴν ἀναίμακτον θυσίαν
προσέφερεν ἀεὶ τῷ Θεῷ ἀμερίστως μεριζομένην. Ἐπειδὴ
καὶ χώρας καὶ τόπου καὶ γένους ἀξιωματῶν ἡ κατὰ τὸν
Ἰωδὲ ἱστορία μνησκὴν ἐπηήσατο, ἴδομεν καὶ τοῦ θυματροῦ
τοῦτοῦ ἀνδρός χώραν τε καὶ τόπον, καὶ τὴν ἐκ πλο-
γύων συγγένειαν καὶ γνῶμεν, ὥς ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀπάλων
ἀνύχων ἐκπιστῶν καὶ ὁρθοδόξων πατέρων καὶ προπατέρων ἦν
γεννημένος καὶ ἀνατεθραμμένος· κατὰ μάθωμεν τὴν ῥίζαν,
ἐξ ἧς ὁ κλάδος, καὶ ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον ἐσπερνωσόμεθα·
ἐκ γὰρ καρποῦ δικαιοσύνης φύεται δένδρον ζωῆς. Ἰὴν
ποιῶς οὖν χώρας ἡ τόπον, καὶ ἐκ ποῖας ῥίζης ὁ μέγας
οὗτος ἐξέφυ καρπός, ἡ μᾶλλον εἰπεῖν ἡ πνευματικὴ ἀμ-
πελος, εὐθαλὴς τε καὶ εὐθυσύστα τοῖς τοῦ ἀνεπιλήπτου
βίου κλάδοις, καὶ ταῖς ἀγαπαινοῦσιν ἑλπίδι διαπλεομένη
πρὸς τὸ ὁμόφυλον, καὶ κομῶσα μὲν ἀντὶ φύλλων τῇ εὐσ-
χημοσύνῃ τῶν τρόπων, ἰδὼν τε καὶ πίπειρον τὸν τῆς
ἀρετῆς βίον· ἐκθέρων ἐκθέρων καλῶς, τὸν τὴν καρδίαν εὐ-
φραίνοντα, οἶνον ἐγεύρησεν· ἐπεὶ καὶ γέγονεν γῆ δεχο-
μένη τὸν σπῆρον, καὶ πλεονάζουσα τὸν καρπὸν ἐν τριά-
κοντα, καὶ ἐν ἐξήκοντα, καὶ ἐν ἑκατὸν· οὐ καὶ παρέσχεν
εἰς ἀπύλασιν τοῖς τὴν ἑξὶν τελειωτέροις, καὶ τὰ αἰσ-
θητήρια γενημασμένα πρὸς διακρίσιν ἔχρυσον κα-
λοῦ τε καὶ κακοῦ· b ἀναγκαῖον... τοὺς ἀγνού-
ντας.

4 Οὗτος οὖν ὁ μέγας ἀνὴρ ὁμοῦ μὲν ἐκ τῆς τῶν
Φρυγῶν χώρας, τόπου δὲ ὑπῆρχεν ἡ τοῖς χωρίοις, (θεῖου
Κώμης, οὕτω προσχρηνομένης) θεῖας κώμης, ἐξ ἧς ὁ
"Ἀγιος. Ἰησοῦ οὖν τῇ κώμῃ εἰς εὐφροσύνην ἡ ταύτη προση-
γορέα· τί γὰρ εὐφροσύνη τοῦδε τοῦ ὁνόματος ἐντιμώτε-
ρον; ἐκ Θεοῦ συνοικηθεῖσα, καὶ θεῖον ἀνδρα προαγαγούσα,
ἡ μᾶλλον εἰπεῖν, διὰ τὸν ἀνδρα καὶ τὴν κλήσιν ταύτην c
προφητικῇ πνεύματι προλαβόνσα· ὥς τις θεσπέσιος ἀνὴρ
ἄξιως αὐτὴν ἀνταμειψάμενος, τῷ τῆς αὐτῆς περιεβλήων
ἀβραάμ, ναὸν ἀνέστησεν ἐν αὐτῇ τῶν ἀγίων καὶ καλλι-
νίκων Μαρτύρων τῶν ἑσσαράκοντα, πολυτροπῶς τὸ
θεῖον θεραπεύσας κατασφύγιον, καὶ σωτηρίαν ψυχῶν μὲν
ὑπάρχοντα πολλῶν, ἐξαίρετως δὲ τῶν βουλομένων τὸν
ἀγγελικὸν καὶ μονήρε βίον ἀσπάσασθαι· πολλῶν οὖν ὄν-
των ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ τῶν ἐκφύων, ἐκ τοῦ πηλεμαίου τοῦ
γένους τῶν ἀνθρώπων, ζιζανίων, λέγω δὴ τὴν τῶν αἰρε-
τικῶν d λύμην, ὥφθησαν οἱ τοῦ Μεγάλου γεννητοὶ φησ-
τήρων ὑπὲρ λαμπροὶ, λόγον ζωῆς ἐπέγοντες, καὶ πᾶσαν
τὴν

*atque cum
S. Job com-
parandum.*

a

αλαρ.

*Thi il oppido
in Phrygia
natus,*

*ubi templum
adificuit*

d

ταυ

AUCT EU-
STACHIO
EA MS.
VATICAN.

anum h ubult
Eutychium
Presb. mira-
culis clarum,

matrem
Synesiam

Anna Sa-
muelis parent

e
et de futura
sibi sanctitate
cogitavit
edictam :

ni
patrem Ata-
xandrium
pium ac for-
tem militem :

τὴν τῶν ὑποδύλων δικαίων καταπατήσαντες δύναμιν, τὴν ἐξουσίαν λαβόντες ἀνῆλθεν παρὰ τοῦ πατρὸς τῶν ὁσίων πᾶσι ἐν ἐπὶ νόμῳ ὁρίσας καὶ σκηρπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσιν τὴν δύναμιν τοῦ ἐλπίου.

3 Τίς γὰρ τῶν τῶν αὐτοῦ πατρίδα ἀληθινωμένων ἡ-
γώσεν τὴν προπάτρια καὶ ἡμίονον τοῦ γενναίου ἀνδρός,
Εὐτύχιον τὸν μέγαν, τὸν καὶ ἐν Ἱερῶσι διαλάμπωντα,
καὶ χάριν λαβόντα παρὰ Θεοῦ θαύματος ἐκείνου, καὶ
νόμους διδασκῶν, ὃν ἔσπευον καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς θέας οἱ
ἐνεργῶντες ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων, καὶ μὴ δύναμε-
νοι φέρειν τὴν σπαστρὰ πᾶσαν χάριν τοῦ προσώπου αὐτοῦ,
παρρηγόρημα ἀντίπτιστον, ἐκείνη πνεύματα, ἅπερ ἔθος ἐστὶ
πνεῦμα τοῦ πνευματοῦ τῶς ἀκαθάρτοις πνεύμασι,
κατὰ τὴν Θεοῦ οικονομίαν, εἰς ὁδὸν τῆς σωτῆρος ἔνα
τὸ πνεῦμα συνῆλθ' ἐν τῇ ὑπερῷ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως· ἀλλ'
ὁ φιλόδοξος καὶ ἐλεῖν Θεός, ὁ μὴ ὑπὲρ δύναμιν
συγχωρῶν πειρασθῆναι τοῖς ἐν πειρασμῷ γενομένοις, οὐκ
τῇ ἐκείνῃ τοῦ πειρασμοῦ, καὶ τὴν ἴσιν τοῖς κάμνουσι
παρεῖχεν διὰ τῆς ἐπίσεως τῶν χειρῶν τοῦ ὁσίου ἀν-
δρός. Ἐκείνου τῶν ιερῶν ῥίνας θυγάτηρ ἐδιδάσ-
τασαν τοῦτον Δυναστὴν, ἡ μὲν οὖν ἡγεῖται καὶ ὑπερ-
νεύει προσηλῆδον, συνέστις γὰρ ἀκλήως γέγονε μητὴρ.
Αὕτη τῶν καλῶν τρυφῶσα τε καὶ συζητῶσα, κοίτῃ
τῇ δέουσι ἀρμυρῶν παρὰ Κυρίου ἀνδρὶ ὁμοτρόπῳ καὶ
ὁμογενεῖ, ὡς μικρὸν ὕστερον τὰ περὶ αὐτοῦ διαλέψο-
μεθα.

6 Συλλαβούσα τῶν, γεννᾷ υἱὸν πρωτότοκον, Εὐτύ-
χιον τὸν μέγαν Πατριάρχην· πρὸ τοῦ γὰρ πλάσαι τὸν
ἐκείνου θεοτόκον Θεὸς ἐν κοιλίᾳ ἐπέστη, καὶ πρὸ τοῦ
ἐξελεῖν αὐτὸν ἐν μήτρᾳ ἰδέσθαι, καὶ ἐκάλειεν τὸ ὄνομα
τοῦτο, οὐκ ὡς προέβη, τοῦτον καὶ ἐκάλειεν, οὐκ δὲ
ἐκάλειεν, τοῦτον καὶ ἐδίδασκεν. Μακαρία ἡ βαστάσασα,
ὅτι τοιοῦτον πατὴρ γέγονε μητὴρ, οὐκ ἔλαττον τῆς Ἀν-
νης ὡς εἶπα, καὶ ὅτι καὶ πλεον Σαμουὴλ ὡς. Ἡ μὲν
γὰρ ὑπέσχετο λαμβάνουσα διδόναι Θεῷ τὸν ἐξ αὐτῆς
τεκνόμενον υἱόν, εἶπεν γὰρ ἀνθυμολογούμενη τῇ Κυρίῳ,
Ὅτι ἐάν θύῃς μοι σπέρμα ἀνδρός δώσω αὐτὸν δοτὸν
ἐνώπιόν σου πᾶσαι τῆς ἡμέρας αὐτοῦ· αὕτη δὲ τὸ μετ-
εῖν πεποιμένη, λαβούσα ἔδωκεν Θεῷ καὶ μὴ ὑποσχομένη
τὸν ἐκείνης καρπὸν. Ἀλλ' ἡ μὲν τὸν Σαμουὴλ εἰς ζωὴς
προσέχουσα μητὴρ, δι' ἐνὸς ἔθνους τοῦ Ἰσραὴλ Ἱερέα καὶ
Προφήτην τῆς υἱᾶς οικονομίας ἐτεκνήσαστο, δι' εὐχῆς
συνῆλθ' ἐγένοντο· τοῖς δὲ νῦν ἐπαινουμένῳ Πατρὶ καὶ μη-
τρί αὐτοῦ ἐκονομίας ὁ Ἀρχιερεὺς καὶ Πατέρα Πατέ-
ρων ἔπειν ἀνυπερβώτως, καὶ ἀξίως τῆς ὑποστάσεως ἀνέβρε-
ψεν. Τοῦτο γὰρ ἐδίδου καὶ τὸ περιλάμπων αὐτὸν φῶς, ὅτι
βαστάζουσαν ἐν κοιλίᾳ τὸ βρέφος διηγῶντο γὰρ, Ὅτι
ἐν μιᾷ νυκτί, ἀναικίρυντος μου ἐν τῇ κλίνῃ, ὥς μέγα
περιέλαμψεν με καὶ τὴν κλίνην ἐφ' ἣν ἀναικίρυν, ὥστε
ταρσύναντι με οὐ μικρῶς ἐπὶ τῇ κλίνῃ τῆς ὥρασεως, καὶ
διαλογίζεσθαι ἐπὶ πόλιν λέγουσαν, Τί ἂν βέλαι εἶναι τὸ
φανέν; Προεμένον δὲ ὡς οἶμαι τοῦτο, οὐκ ἔξ αὐτῆς
ἀντέλλων ζωσφόρος αστήρ, ἡ μάλλον εἰπεῖν δίκαιος
ἐκλάμπων ὑπὲρ τὸν ἡλιον ἐπαπλάσιν, ζωτίζειεν πολ-
λοὺς κατεβρμένους ἐν ἀρνούα, καὶ κοιμωμένους ἐν ῥαθυ-
μίᾳ, ὡς καὶ τὸ πῆρς ἔδειξεν τὴν τῶν προμνησθέντων
ἀλήθειαν.

7 Τί δὲ καὶ περὶ τοῦ αὐτῆς συζύγου καὶ πατρὸς τοῦ
μεγάλου Πατρὸς τῶν Πατέρων εἶπομεν; Ἄρα παραδρά-
μομεν τὰς τοῦ ἀνδρός ἀριστείας καὶ ἀνδραγαθείας, ἢ
καὶ περὶ οὗτου τινὰ βραχυλογίσωμεν; Τίς ὡς Ἀλέξαν-
δρος, ὁ αὐτὸς γὰρ ὄνομα τῷ ἀνδρὶ, αὐτῷ γενναίος, αὐτῷ
τιμώμενος παρὰ Βασιλεῖ τε καὶ Ἀρχούσι; παρὰ γὰρ τῷ
αὐτῷ Βασιλεῖ καὶ Θεῷ ὄντα τὰ τῆς τιμῆς, ἐκ τοῦ ἀνα-
τελλόντος ἐκ αὐτοῦ καρποῦ ὅς καὶ ἐν πολέμοις ἀνέστησε,
χεῖρ ἔνδεον τοῦ τεχνικαῦτα στρατηγῷ (Βελισάριος δὲ
αὐτὸς ἦν, ὃν καὶ ἐν πλείοις τιμῇ τε καὶ δόξῃ εἶγεν, τοὺς ἐν
ἀνδραγαθείᾳ διαπρέψαντας ἅπαντας ὑπερβαλλόμενον
κατὰ κράτος) τῇ τοῦ Σχολαρίου τέτιμχένος στρατιᾷ.
Πολλὰς οὖν οὐχὲς παρὰ τε Βασιλέως, παρὰ τε τῶν ἐν ὑπε-
ροχῇ γενόμενος ἑμπέδους ὁ καὶ τοῦ Χοιροῦ στρατιώτης,
παρ' οὐδενὸς αὐτῶν οὐδὲν τοιοῦτον τετίμχτο, οἷον τὸ γε-
νόσθαι αὐτοῦ πατέρα τοιοῦτου ἀνδρός. Ἐκ τοιούτων τοί-

ων προπατέρων καὶ πατέρων, πιστῶν τε καὶ ὁρθοδόξων
καὶ θαυματουργῶν, τὴν κατὰ σῶκα γέννησιν ἐσχηκώς ὁ
θαυμαστός αὐτός καὶ μέγας Εὐτύχιος, ἐξαλαττογραφῆθη
καὶ ἀνεβάρη ὑπ' αὐτῶν, μέγας παρ' αὐτοῖς τὴν πρώτην
ἡλικίαν.

8 Καλὸν δὲ ἐστὶν μηδὲ τὸν τῆς ἀνατροφῆς αὐτοῦ
τόπον παραδρᾶμεν ἀνεξέταστον, πῶς καὶ αὐτὸς ἐκείνου
μέλλειν ἐσεῖναι τὴν μεγάλην καὶ πνευματοειδέα τὴν Λύ-
γυστιν πλὴν προηγήσασθαι· εὐρίσκωμεν γὰρ καὶ Παύ-
λον, τὸν θεῖον Ἀπόστολον, μύτην ποιησάμενον τῆς
ἐκείνου γεννήσεως τε καὶ ἀνατροφῆς, εἰπόντα γεγενῆσθαι
αὐτὸν ἐν Ταρσῇ τῆς Κιλικίας, ἀνατεθρομμένον δὲ παρὰ
τοῖς πῶσι Γομαλίῃ. Τίς οὖν ἡ ἀνατροφισμένη καὶ τὸν
μέγαν Εὐτύχιον ἰδόμεν, Λύγυστιν οὕτω καλουμένην,
ἐν ἣ καὶ τὸ ἄγιον καὶ σωτηριον βράπτισμα ἐδραπέσθη ὁ
πολλοῖς διὰ αὐτοῦ ἀναγενησας υἱός, καὶ τῷ ἄνω κόσ-
μῳ ὁμοιωσάμενος. Καὶ τὸ θαυμαστόν ὅπερ ποιεῖν αὐ-
τὸν ἐδίδασκεν ὁ πάππας· δικαίον γὰρ ὁ πανάριστος, Ὅτι
ἀνέβρεν με εἰς τὴν ἀρίστην κληρονομίαν, καὶ ἔλεγεν μοι,
Ὅτι ὡς ἐδραπέσθη, καὶ μέλλει ὡς αἰετὶ ἐργεσθαι, καὶ
κλίνειν τὰ γόνυα, καὶ προεὐχέσθαι καὶ λέγειν, Κύριε,
ἀγαθὸν νῦν χάρισται μοι, ἵνα μάθω τὰ γράμματα, καὶ
νικῶ τοῖς ἐστίοις μου. Καὶ αὕτη δὲ ἐκ θεῶς ἐπινοίας
ἡ εὐχιστὴς γέγονε, ὡς πληροφορεῖσθαι οἱ τὸν μετὰ ταῦτα,
ὅτι τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας ἐδρα-
πέσθη τὸ ἄγιον βράπτισμα. Ἀνατροφέντος γοῦν αὐτοῦ
παρὰ τῇ μεγάλῃ πάπῃ, καὶ ἐν τῇ κατ' αὐτὸν ἀνωτάτῃ
ἐκκλησίᾳ τῇ κατὰ Λύγυστιν (αὐτῆς γὰρ ἦν ἐκείνος
Πρεσβύτερος καὶ Φύλαξ τῶν ιερῶν κειμελίων) καὶ αἰχ-
θέντος αὐτοῦ τὴν πρώτην ἡλικίαν, στοιχειοῦται παρ' αὐτοῦ
τὴν τῶν γραμμάτων παρὰ δόξιν, πλεον δὲ τούτων τὸ ἦθος,
τὴν κίνησιν τοῦ βράπτισματος, τὸν στολισμὸν, τὸν τρόπον
τῆς ψυχῆς, τὸ ἴλαρόν τοῦ προσώπου, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν,
πάντων τῶν εἰς ἀπαρτισμὸν τελειωτικῶς ἑμπέδως γέγονε.

9 Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐν παῖσιν εἰκός ἦν αὐτῶν τινὰ δια-
πράξασθαι, αἶνον ἰγυῖσι καὶ τὰ τεχνικαῦτα αὐτοῦ παί-
γνια μὴ παραδρᾶμεν ἀνεξέταστα· πῶς δὲ ταῦτα; λέξω
διὰ βραχέων· ἐν ᾧ οἶκῳ κατέμενε αὐτὸς τε, καὶ ὁ τοῦ-
του προεχθεὶς πάππας, μέχρι τῆς σήμερον τῶν Κλόνων f
πρὸς γοῦν αὐτὸν τὴν ἐπινομίαν εἰληφεν ὁ αὐτὸς
οἶκος, διὰ τὸ Κλονάδος ἐπωνομασθῆναι τοῖς ἀδελφοῖς
δώδεκα γὰρ ἦσαν ἀδελφοὶ τοῦ πάππου καὶ ὑπερήλικες
οὐκ ἔσαν, ὅθεν καὶ Κλονάδες κλονοῦν, δένδρων γὰρ μεγάλων
δύλοντι καὶ οἱ κλάδοι μεγάλοι. Ἐν τούτῳ οὖν τῷ οἴκῳ
ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, πολλῶν παιδῶν συνεληλυθόντων, εἰ-
κότως τὰ τῆς παιδείας παρ' αὐτῶν ἐπέτελετο. Τί δὲ ἦν,
g Ἀρχόντων καὶ Ἱερῶν προδουλι, ὑπ' ἀλλήλων καὶ ἀλ-
λήλοις τῶν παιδῶν προβαλλομένων· τινὲς δὲ καὶ τὰ ἐκ-
είνων ὀνόματα ἰδιοχείρως ἐν τῷ τοίγῳ κατέγραψαν, μετ'
ἧς κλεινὴ αἴτις ἕκαστος. Οὗτος μέντοι ὁ μέγας ἀνὴρ,
θεῖος ἑμπνευσθεὶς, τὸ ἐκείνου γράψας ὄνομα, τὴν τοῦ
Πατριάρχου προεγράψεν αἴτιαν· μέχρι γὰρ τῆς σήμερον
ἐν ἐκείνῳ τῷ γράμῳ διὰ χειρὸς τοῖς παιδικοῖς αὐτοῦ
γράμμασι ἐντετυπωται ῥήματα τοῦτοις, Εὐτύχιος Πα-
τριάρχης. Τίς οὖν ἂν θαυμάσειεν ἐπὶ τοῖς παῖσι; Ἐπαί-
ξεν μὲν καὶ Ἰσαὰκ μετὰ τοῦ Ἰσραὴλ, ἀλλὰ παρεσιωπῆθη
τὸ τῆς πατριάρχικης αἰδέως, καὶ μὴν υἱὸς Πατριάρχου
καὶ μονογενὴς, καὶ ἐξ αὐτοῦ τὸ πλῆθος τῶν φυλῶν, καὶ
πατέρα πολλῶν ἐθνῶν τὸν Ἀβραάμ ἐπιγγεῖλατο γενέσθαι
Θεός. Καὶ Ἀθανάσιος δὲ, ὁ μέγας τῆς Ἀλεξανδρείας πό-
λεως Ἐπίσκοπος, ὁμοίαν παιδίαν μετὰ τῶν συνηλικιω-
τῶν πεποικῶς φαίνεται, καθὼς οἱ τὰ περὶ αὐτοῦ γρά-
ψαντες ἀπὸ γαίης, ἀλλ' οὐδὲ οὕτως τοιοῦτό τι γέγραφε
ἢ εἶπεν περὶ ἐκείνου. Μόνος δὲ ὁ μέγας Εὐτύχιος, ὁ ἐκ
σπαργάνων Σαμουὴλ καὶ βλέπων τὰ ἑμπροσθεν, θεῖον
πνεῦματι κινηθεὶς, προεμήνησεν τὴν μέλλουσαν αὐτῷ
διωθήσθαι Πατριαρχικὴν αἴτιαν τε καὶ χάριν παρὰ τοῦ
Πατρὸς τῶν φώτων· πᾶσα γὰρ δόσις ἀγαθῇ, καὶ πάν
δῶρον τέλειον ἀνωθέν ἐστιν, καθὼς φησὶν ὁ θεὸς Ἰα-
κώβος.

10 Δωδεκάετης οὖν γεγονώς, παρὰ τῷ μεγάλῳ πάπ-
πῳ, τοῦ καιροῦ λοιπὸν κλονήσας αὐτοῦ ἐξελεῖν τῆς
ἐνεκαμένης, ἵνα πληρωθῇ τὰ τῷ Θεῷ προσησθέντα ἐπ'
αὐτῷ, ὡς μὲν Ἀβραάμ οὐκ ἤκουσεν, ἐξελεῖ ἐκ τῆς γῆς

Augustopoli
apud avum
pie educatus,

puerili ludo

f

g

designat soror
Patriar-
cham,

duodennis
studiorum
caussa multi-
tur CP.

σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου (οὐ γὰρ τι ὑπερκατὶον ἔπραττον Θεῷ οἱ τοῦτου πατέρες, καθὼς Θάρρα ἐν Χάρ-
 (άν) ὡς δ' Ἰακώβ μετ' εὐλογίας ὑπὸ τοῦ Ἰσαάκ καὶ τῆς
 Ρεβέκκας, ἐξεπέρφη εἰς τὴν βασιλίδαν τῶν πύλων, ὑπὸ
 τε τῶν ἰδίων γονέων καὶ τοῦ προλεχθέντος πάππου, προ-
 φάσει μὲν παιδεύσεως τῆς ἐξω παιδείας, μείζον δὲ τοῦ
 ἔργου τὸ πάρεργον ἐμπορευσάμενος, ὡς δειγθήσεται.
 Ὡς περ γὰρ ὁ Ἰακώβ καταλαβὼν τὴν Μεσοποταμίαν,
 τὰς τοῦ Λάδαν θυγατέρας, Λίαν τέ φημι καὶ Ράχλ
 ἔλαβεν ἐνυτῇ γυναικάς, ὅστις Λάδαν τύπον φέρει τοῦ
 κόσμου, ὁμοίως δὲ καὶ αἱ τοῦτου θυγατέρες τῆς ἐξ Ἰου-
 δαίων καὶ ἐξ ἔθνων Ἐκκλησίας τύπος εἰσὶν· οὕτως καὶ
 τὸν νέον Ἰακώβ καὶ μέγαν Πατριάρχην Εὐτύχιον ἱρμώ-
 σατο τῇ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν Ἐκκλησίᾳ, συστάσει
 μικρὸν ὑστερον, ὅ ἐπὶ πάντων Θεὸς τῆς οἰκουμένης ἡ ὅλης
 ποιήσας αὐτὸν Ἀρχιερέα. Μετελθὼν δὲ πᾶσαν παιδεύσειν,
 ὡς μίαν καὶ μόνον, ἣν θαυμάζουσιν οἱ πολλοὶ καὶ τοῦ
 κόσμου τουτου σοφοί, ὀλίγα τὰ ἐξ αὐτῆς εἰς ἀκοὴν ἐπι-
 δεύμενος ἰ, πάντων τῶν ὁμολόγων ἐν ταῖς ἐπιδείξεσιν
 καὶ ἐν ἄλλοις στεφάνοις κ' ὑψηλότερος· ἐπὶ τὴν ἀληθὴ καὶ
 ὁσως οἶσαν φιλοσοφίαν ὅλον ἐκυτόν μετήγαγεν, μὲν
 τῆς παλαιᾶς ἐκείνης καὶ ἀκαθάρτης, ἔτι γε μὴν καὶ ἐξώ-
 θους αἰρετικῆς ζύμης, διδασκῶν τε λέγων καὶ παιδεύ-
 σεις, ἐπισυνάμενος (τοιαύτη γὰρ ἡ εἰς τὸ θεῖον τιμή)
 παρὰ τῶν ἀσέφων φιλοσόφων, ἡ μόνον ὅσον εἶχεν ῥόδον
 καὶ εὐχάριστον δρεψάμενος, κατὰ τὸν εἰπόντα καλῶς,
 Καὶ ῥόδον δρέπου, καὶ ἀκάθαρτος φεύγει.

II Μαθὼν οὖν καὶ πεισθεὶς, ὡς ἡ τοῦδε τοῦ κόσμου
 σοφία κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον οὐκ ἔστιν ἀνωθεν κα-
 τ' ὁμοίαν, ἀλλ' ἐπίγειος, ψυχικὴ, θαυμασιώδης, μὴ
 παρέχουσα καρπὸν πνευματικὸν τοῖς ἐπερειδομένοις αὐτῇ·
 ἡ δὲ ἀνωθεν σοφία πρῶτον μὲν ἀγνή ἐστιν, ἔπειτα εἰρη-
 νικὴ, ἐπεικὴς, εὐπειθής, μεστὴ ἐλέους καὶ καρπῶν, ἀγα-
 θῶν, ἀπολυτικῶν ὁρμημένων τοῖς κτωμένοις αὐτῇ·
 [ταύτην] ἀσπασάμενος σὺν πολλῷ τῷ πόνῳ, καὶ περι-
 πνυχάμενος αὐτὴν ὁ μέγας οὗτος ἀνὴρ καὶ τοῦ Θεοῦ
 ἀνθρωπίνης, ἐδουλεύσατο ἐκυτόν καλὴν βουλήν, ἡ τις οὐκ
 ἀμφεβήσεται ἀπ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἐφύλαξεν αὐτόν, κατὰ τὸν
 εἰπόντα Σοφόν, Βουλὴ καλὴ φυλάξει σε, ἔννοια δὲ ὁσία
 τηρήσει σε· καὶ τῷ νοήματι τὸ ἔργον ἐπικολούθησεν, διὰ
 τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος τελευτώσεως. Οὐκ ἀνεδάλετο
 οὖν τὴν χάριν οὐκ εἶπεν, Ἐπανελθὼν αὖριον ποιήσω τὸ
 βουλευθέν· ἀλλ' εἶπεν Θέλω in, καὶ τὸ ἔργον συνέδραμεν,
 ἐπειδὴ καὶ Θεὸς ἦν ὁ θαυμαστός σύμβουλος· πᾶσα γὰρ
 ὁσως ἀγαθὴ καὶ παν ὁρμητικὴ τέλειον ἀνωθεν ἐστὶ κατα-
 βάλλον ἀπὸ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων. Τίς δὲ καὶ ποῖα ἡ
 βουλὴ; Τὸ, καταλείψαι τῇ γῇ τὰ γήϊνα, καὶ πᾶν αἰρε-
 τικὸν θέλημα θάψαι ὑπὸ τὴν ἄμμον, προσδραμεῖν τε
 τῷ ὄρει τῶν ἀρετῶν, λέγων δὴ τῷ τῶν μοναχῶν ἀγγελικῷ
 χορῷ, περὶ οὗ μικρὸν ὑστερον λέξομεν.

12 Ὡς οὖν ταῦτα ἦν αὐτῷ μεμελετημένα, καὶ ἐπὶ τῆς
 πέτρας, ἡ τίς ἐστιν ὁ Χριστὸς, ὁκαυδομένη καλῶς, καὶ
 ἔμεινεν ἄσειστος καὶ ἀρραγὴς ὁ θεμέλιος οὗτος· γίνεται
 τις ἐκ τούτου πρόφασις, κωλύουσα πρὸς μικρὸν τὴν ἐγγεί-
 ρησιν, καθάπερ ἐπὶ τῶν ὁδεύοντων καὶ πρὸς ἀλλήλους
 διαλεγόμενων ἐξαίφνης βροντῇ γενομένη ἴσκεισι τοῦ πρόσω
 καὶ τῆς διακρίσεως τοῖς ὁδεύοντες, προκυνθείσας δὲ ταύτης
 πάλιν ἔρχονται τὸν αὐτὸν τουτονὶ τροπὸν καὶ ὁ βεσπέσιος
 ἀνὴρ ὑπέμεινεν ἐν ᾧ γὰρ τὰ τοῦ μονήρους βίου διελογι-
 ζετο, προστυπύθη αὐτῷ τὸ τῆς Ἀρχιεροσύνης ἀξίωμα.
 Καὶ δὴ γίνεται τις αὐτῷ περίστασις ἀπὸ τε τοῦ τιμι-
 καῦτα ὁσως τῶν Ἐπισκόπου τῆς Ἀρσένων μητροπόλεως
 ἀπὸ τε ἄλλου τινῶν, ἐπὶ τὸ γενέσθαι αὐτόν Ἐπίσκοπον τῆς
 τῶν Ἀσχιγνῶν πόλεως. Ὅσας οὖν ταῖς ἐπενοχθείσας
 αὐτῷ ἀνάγκαις, καὶ λογισάμενος θεῖον ταύτην εἶναι βου-
 λήν, δίδωσιν ἐκυτόν ὡς ἀρίστον ἄκρον τῷ τῆς Ἀρσένων
 Ἀρχιερεῖ, τιμικαῦτα διαχρῶντι ἐν αὐτῇ τῇ βασιλευσούσῃ
 πόλει.

13 Καὶ πρῶτον μὲν αἰνοῦται τῆς τοῦ Ἀναγνώσου
 πνευματικῆς χάριτος, ἣν καὶ ὁ Κύριος ἱμῶν καὶ Θεὸς
 ἡρίσεν λαβὼν γὰρ τὸ βιβλίον, ἀνέγνω, καὶ πύξας
 ἀπέδωκεν τῷ ὑπαρέτῃ. Ἀξίον δὲ καὶ τοῦτο ἐπισκημάσα-
 θαι, πῶς οὐχ ἀπλῶς, ἡ ὡς ἔτυγεν, ἡ ἐν ἀσάμῳ τόπῳ

τὴν πρῶτην ἀπέθετο τρίχῃ· ἀλλ' ἐν οἴκῳ ἁγίῳ καὶ μετὰ
 τινος φοιτῆς καὶ σεβασμίας προφάσεως. Τίς οὖν αὐτῇ,
 καὶ τίς ὁ τοπος ὁ ἁγιος; ἀκουσε, Πάντες ἴσμεν τὸν οἶκον
 τῆς ἁγίας καὶ ἐνδόξου Δεσποίνης ἱμῶν, Θεοτόκου καὶ
 αἰὶ Παρθένου Μαρίας, τὸν ἐν τοῖς Οὐρδικίου ἐν τῷ
 Στρατηγίῳ ἐν τούτῳ σχολάζων ἐν μικρᾷ ἱλικίᾳ ὁ με-
 γας οὗτος ἀνὴρ, ἐν αὐτῇ καὶ τὰς εὐχὰς νυκτὸς καὶ ἡμέ-
 ρας πρὸς Θεὸν ἀναπέμπων οὐ διελείμπανεν, ἀξιούμενος
 καὶ τῆς μεταλήψεως τοῦ ἁγίου σώματος καὶ τοῦ τιμίου
 αἵματος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἱμῶν. Εἰκότως οὖν ἐπιθυμῶν
 ἔσχεν, καί οὐκ ἀνέσχετο, ἐν αὐτῇ καὶ τὰς πνευματικὰς
 τῆς ἱεροσύνης λαβεῖν χάριτας. Ὅντως ἄλλη Σιών ἰδεῖ-
 χηται ἁγία τῆς μικρᾶς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ὅτι καὶ ἐν
 σοὶ κατεπέμφη τὸ ἅγιον Πνεῦμα εἰς τὸν θεῖον καὶ ἀποσ-
 τολικὸν ἀνδρα· καὶ σὶ δὲ, ἀνθρώπε τοῦ Θεοῦ, ἐπιθυμῶν
 ἀπεθύμισας ἡν ἐπόθησας χάριν, ἵς ἐραστὴς τοῦ καλλοῦς
 ἐν πολλῶν τῶν χρόνων ἐγένου, ἡν ἐν αὐτῷ τῷ ἀγιάσματι
 λαβεῖν ἐχτείεις.

14 Τί οὖν γίνεται; Παρὴν ἑτοιμὸς ὁ ἀποδριξίαι πεπει-
 ραμένος τὴν τιμίαν ἐκείνου κεφαλὴν· ἐχέτον ἰδιόχουτα
 τύπον· εὐρίσκειται ὁ ἀξίος τῇ ἀξίῳ. Τίς δὲ οὗτος; Τὸ
 ἅγιον βαπτιστήριον· εἰσφέρεται εἰς αὐτό, καὶ μὴ εὐρύντες
 ἐφ' ᾧ καθισθῆναι ἐχρῆν, προμηθεῖα τοῦ κρείττους, εὐρέθη
 εἰς τὸ κενεπιδώμα ἡ τῆς σεπτῆς ἐφεξόμενος κολυμβήθρας·
 καὶ ἀδουλῆτως αὐτοῦ τε καὶ τοῦ κείνου, θεῖα δὲ ὁμοῦ
 βουλή, αἱ τρίχες πᾶσαι εἰς τὴν κολυμβήθραν ἐκπεπτώ-
 κασιν. Θάυματος ἀξία τὰ συμβαίνοντα τῇ μεγάλῃ ἀνδρί.
 Ἡ γὰρ καὶ αὐτὸν ἀνακεντρίσας τιμὴν κολυμβήθρα,
 χεῖρα ἀπλώσας τρέπον τινὰ, πάλιν μήτηρ γέννηεν δε-
 ξομένη τὰς τρίχας αὐτοῦ. Καὶ προστύπωσις ὡς οἶμαι τοῦ-
 το γέννηεν τοῦ μέλλοντος, ἀναγεννάσθαι δι' αὐτοῦ τε καὶ
 τῆς ἁγίας σεπτῆς κολυμβήθρας, ἐν ταύτῃ βασιλευσούσῃ
 πόλει, αναριμνήτου λαοῦ· οὐ γὰρ δύναται τις ἄστρο, ἡ ψάμ-
 μον θαλάσσης, ἡ κεφαλὴ τῆς ἀριμνῆς καθυποβάλλειν
 οὕτως οὐδὲ τοὺς τεγθέντας δι' ὕδατος καὶ πνεύματος καὶ
 προσχθέντας τῇ ἡτῇ, βασιλεῖον ἱεράτευμα, ἐθνος ἅγιον,
 διὰ τοῦ ὁσίου ἀνδρός, ἱγίσειν ἂν τις ἀνθρώπων ἐξαριμ-
 νήσασθαι. Οὐ δὲ τὸ ἕτερον ο, ὑπερ ἐπεσημύναται, φημί
 δὴ τὴν εἰς τὴν ἁγίαν κολυμβήθραν τῶν τριχῶν ἔμπρυσιν
 ἄξιον παραδραμεῖν ἀνεξέταστον· πᾶσι γὰρ τῷς συμβε-
 θεκόσι αὐτῷ μετὰ ἀκριθείας ἐπέσκηπτεν ὡς ἐκ Θεοῦ τὰ
 συμβαίνοντα δεχόμενος, καὶ παρεψύλαττεν μετὰ πολλῆς
 ἐπιμελείας. Ὡς οὖν ἐν ταῦτοις ταῦτα ἦν, ὥρισεν παρ'
 ἐκυτόν· ἐξ ἐκείνης τῆς ὥρας μετέτι λούσασθαι αὐτόν, ἡ
 βρέξαι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ὕδατι κινῶν· ὑπερ ὅρου δε-
 ξάμενος ἐφύλαττεν, καὶ φυλάξας ἐπλήρωσεν, μέινας ἐν
 αἰουσίᾳ μέχρι βίου ζωῆς αὐτοῦ, τηρήσας τὴν λέγουσαν
 ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, Εὐξάσθε καὶ ἀπόδοτε Κυρίῳ τῷ Θεῷ
 ἱμῶν, καὶ, Ἀγαθὸν ἀνδρὶ ὅταν ἀρῇ ζυγὸν ἐκ νεότητος
 αὐτοῦ.

15 Καὶ τὰ μὲν περὶ τοῦ πρώτου βαθμοῦ τοιαῦτα. Τί
 δὲ λοιπὸν; Μετ' ὀλίγον καὶ Στέφανος ἄλλος ἀναδείκνυ-
 ται. Ὑπεισθῶν τῷ τῆς Διακονίας ζυγῷ, δυνατὸς ἐν
 ἔργῳ καὶ λόγῳ, πολλοὺς βυθίσας τῷ αὐτοῦ βίῳ τε καὶ
 τρόπῳ, διδάσκεται τε πῶς δεῖ τὴν θεῖαν λειτουργίαν ἐκτε-
 λεῖν, καὶ ἐν οἴκῳ Θεοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἥτις ἐστὶν ἐκκλη-
 σία τοῦ Θεοῦ ζώντος. Ἐνδιατριψας οὖν χρόνον μικρὸν
 ἐν τῷ βαθμῷ τῆς Διακονίας κατὰ τοὺς θεῖους κανόνας,
 ἵνα ἐιρηγετήσῃ πλείονας, ἀνάγεται καὶ εἰς τὴν τῶν Πρεσ-
 βυτέρων καθέδραν, ἀπολαύει καὶ τῆς τιμῆς. Καὶ ἀνα-
 πεῖτε, πῶς πάντα εἰρημῇ καὶ τάξει προβαίνει τὰ πνευ-
 ματικὰ χαρίσματα ἐπ' αὐτῷ, οὐ παρὰ κατὰ ἱλικίαν,
 οὐκ ἐλλειπὲς τι ἔχων, πάντα πεπληρωμένα θεῖας χάριτος·
 λογιζόμεθα οὖν οὐτὶ τάξις τίς ἐστιν ἀρίστη καὶ ακολουθία,
 εἴπερ ἐν ἄλλῃ τινί, καὶ μᾶλλον ἐν ταῖς τῆς Θεοσεθείας
 βαθμοῖς. Τριακονταετής γὰρ ὢν, χειροτονεῖται Πρεσ-
 βύτερος, εἰς μέτρον τέλειον φθάσας, καὶ κατὰ τὴν σημα-
 τικὴν ἱλικίαν. Ταύτην φαίνεται τιμήσας τὴν ἱλικίαν
 Χριστὸς ὁ ἐπὶ πάντων Θεός, βαπτισθεὶς τριακονταετής,
 ὅλον ἐπὶ γέρων μετὰ τῶν ἱμῶν, ἵνα ἐγὼ μεταλάβω τῶν
 ἐκείνου διὰ τὴν καθ' ὑπόστασιν ἑνωσιν. Ὡς οὖν ἀνέειν,
 καὶ εἰς τὴν τῶν Πρεσβυτέρων καθέδραν κατὰ τὸ Δαυιδί-
 κὸν λόγιον ὑποσάτωσαν αὐτόν ἐν Ἐκκλησίᾳ λαῶν, καὶ

AUGT. EUSTA-
 CHIO EX MS.
 VATICAN
 qui dum in
 ade D. V.

prope bap-
 tisterium
 condetetur
 in Cleri-
 cum,

n

capilli ejus
 in sacrum
 fontem de-
 ciderunt.

o

Postea
 Diaconus
 ordinatus

et anno
 statis 30
 Presbyter,

AUCT. EU-
STACHIUS
EX MS. *
VATICANO

Cum alius
datus esset
Iacochenus
Episcopus

in mona-
chus

in mona-
stero SS.
Melchii Se-
leuci et
Erami :

ex quibus
Seleucus
Ep. tempore
fuit
p

horrum
vacuum
oratione
implevit

et Erami
sepulcrum
miraculis
claret,

ἐν καθέδρᾳ προεδρεύοντων συνεστάσαντων αὐτῶν· φησὶ δὲ οὕτως
καὶ τοῦτον τῷ ἑαυτοῦ ὑποδείγματι, οὐχ ὁμοῦ σπασθεὶς καὶ
ἀνυπόθετος, ὡς ὁ μέγας ποιεῖ τοὺς γίγοντας, ἢ ὥσπερ οἱ
ἀνθρώποι πλάττονται πάλιν τοῦ λαοῦ· Προστίθεται,
οὐ σχεδίασας οὐδὲ δοῦξας τὸν βούμην, ἀλλ' ὑπὸ αὐτοῦ
διωγθεὶς, κατὰ τὸ, "Ελεός σου, Κύριε, καταδιώξει
με.

16 Πάντα οὖν κατὰ τὸν θεῖον ὅρον καὶ νόμον τελεί-
σας, καὶ ἀξιώσεις τῆς Ἱερρατικῆς τάξεως τε καὶ στάσεως,
ἡδὴ καὶ ἐν ἐλπίδι γενομένης τῆς Λαζάρου προεδρίας, εἰρ-
γεται τῆς τοιοῦτης φροντίδος· μετασκευάζει γὰρ τὴν
βουλήν ὁ αἰὶ τὰ κρείττεον καὶ ὑψηλότερα βουλευόμενος
ὑπὲρ τῶν ἑαυτοῦ θεραπείων· Οὐ γὰρ ὡς αἱ βου-
λαὶ ὁμοῦν ἢ βουλή μου, διὰ τοῦ Προερχοῦ λέγει Κύριος,
ὅτι ἄνθρωπος ὁρᾷ εἰς πρόσωπον, Θεὸς δὲ εἰς καρδίαν.
Ἐπεὶ οὖν διεσκηδύσθη τὸ σπουδασμα καὶ εἰς ἕτερον με-
τέλθεν ἢ τοῦ Λαζάρου ἐπισκοπῇ, ἀνατρέχει πάλιν ὁ πα-
ναρίστος οὗτος εἰς αὐτὸν ἐξ ἀρχῆς ἐπιθεὶς βουλήν τε καὶ
πραξίν, πραγματεύεται καλῶς τὸν ἀσπλυν πλῆθυν, μι-
μῆται τὸν ἔμπειρον οἰκοδομητήν, ὥστε ἐκδύλιν ἐκ τῶν
αὐτοῦ θεσπεσίων πάντα παλαιὰ τε καὶ νέα καὶ ἀποθνήσκον-
τας, μαργαρίτην ὑπερεπλούτησεν· οὕτω καὶ ὁ θαυμαστός,
τὰ τοῦ βίου τερπνὰ καὶ τὴν αἴσθησιν ὑποσπίνοντα κα-
λῶς ἀνὰ ἡλικίαν, ὅπως τὰ πρόσκαιρα καὶ λαθῶν τὰ
αἰώνια, διὰ τὸ ὑπερδύλιν μέγεθος τῆς γνώσεως τοῦ
Θεοῦ μιμῆται τοὺς ἀρίστους Ἀποστόλους, οἱ τινες ἀφέν-
τες ὅπαντα, ἡκολούθησαν τῇ Χριστῇ διδασκίᾳ ἑαυτῶν
ὅλον ἐπὶ τὸν μονήρι βίον· ἀμφιένονται τὴν μοναχικὴν
ἐσθῆτα, λόγῳ τε καὶ ἔργῳ καὶ σχήματι, τὴν φιλοσοφίαν
ταύτην κτησάμενος ἐπὶ ἐκ κοιλίας μητρός αὐτοῦ· μιμῆ-
ται μικροῦ δὲ Ἰλίου τὸν Θεοδίτην, καὶ Ἰωάννην τὸν
Βαπτιστήν, οἱ τὴν ὁδὸν τῆς ἀσκήσεως ὑποδεικνύοντες τοῖς
βουλομένοις τοῦτης ἀσπασθῆναι, πρῶτον τὴν ἔκθετον,
[ῥῆκισαν, Ὁδὲ μέγας Εὐτύχιος, οὗ τὴν ἔκθετον.] οὗ
τὸν Κάρμηλον ῥῆκισαν· ἀλλὰ τὴν τῶν Ἀμασέων κατα-
λαμβάνει μητροπόλιν, ἐκεῖσε πληρώσων αὐτοῦ τὴν ἐπι-
θυμίαν· διὰ τοῦτο γὰρ ἐν ταύτῃ τῇ πόλει μοναστήριον
εὐαγές, πάλαι συστάς ὑπὸ τῶν ἀγιοτάτων Ἐπισκόπων
Μελετίου καὶ Οὐρανούου καὶ Σελεύκου, μεγάλων καὶ θεο-
φώρων ἀνδρῶν· καὶ οἱ μὲν οὗτοι, Μελετίος φημι καὶ Σε-
λεύκος, τὴν τῶν Ἀμασέων ποιμαίνοντες, [ἀγιοπάτην Ἐκ-
κλησίαν, ἐν αὐτῇ οὕτως κεκοιμῆται,] καὶ τὰς θαυμα-
τουργίας τῶν ἰάσεων ἐπιτελοῦσιν ἐκεῖσε μέχρι τῆς
σήμερον.

17 Φέρεται δὲ καὶ θαῦμα παράδοξον τοῦ μεγάλου
Σελεύκου, ὑπερῷον ὅντος ἐν σαρκὶ εἰργάσασθαι δι' αὐτοῦ ὁ
θεός. Αἰμοῦ γὰρ βαρυτάτου καταλαβόντος τελευτῶντα
τὴν γῆρα, κίνδυνος ἦν οὐ μικρός, καὶ δὴ τοῦ αἵτου παν-
τελὲς ἐκφυγνέοντος ἐκ τοῦ οὐραίου, ὑπερὸ οὐραίου καὶ μέχρι
τῆς σήμερον. Μὴ φέρονται δὲ τὴν αἰσούουσαν ἐξ ἐνδοίας
ἐπίστασιν ὁ τελευτῶν οὐραῖος, ἀπειλῶν πρὸς τὸν οὐρανὸν
Σελεύκου, τὰς κλειῖς αὐτῷ προσέβηκεν τοῦ οὐραίου, λέγων,
"Ὅτι ἐν τῷ οὐραῖῳ αἴτιος οὐκ ἔστιν, καὶ τὴν ὄγκωσιν οὐ
ζέλει τοῦ λαοῦ. Λαθῶν οὖν τὰς κλειῖς ὁ ἄγιος, ἔθηκεν
αὐτὰς ἐν τῇ ἑαυτοῦ στροφῇ, καὶ δι' οὗτος τῆς νυκτός
ἀπύστωτος παρεκάλει τὸν Θεόν, συνήθως δεῖξαι τὰ θαυ-
μάσια αὐτοῦ, ὥπως θρέψῃ τὸν λαόν αὐτοῦ. Προίης δὲ γε-
νομένης, κατὰ τὸ σύνθημα εἰσελθόντων πρὸς τὸν Ὅσιον τῶν
ἐκλαβεσάτων Κληρικῶν, λέγει τῷ οὐραῖῳ. Ἀδελφός
κλειῖς, ἀδελφε, καὶ ἀπελθε, ποίησον τὴν χρείαν τῶν θεο-
μένων. Ὁ δὲ πάλιν μετ' ὁρκῶν διεσχυρίζετο μὴ ἔχειν τὸ
σύμβολον τὸ οὐραῖον αἶμα. Ἐπιμένοντας δὲ αὐτοῦ τῇ ἀπισ-
τείᾳ, λέγει τοῖς Κληρικαῖς ὁ Μέγας, Εὐλογητὸς Κύριος,
ἀπέλθε· μετ' αὐτοῦ, γινώτε εἰ ἀληθεύει. Τῶν δὲ λαθόντων,
τοῦ Ἀγίου τὴν εὐχὴν καὶ ἀπελθόντων, καὶ βουληθέντων
ἀνοίξαι τὴν θύραν, μόλις κινώθησαν ἐντός αὐτῆς γενέσ-
θαι, ἐκ τῆς πληθύνος τοῦ αἵτου. Φέρεται δὲ καὶ καταπρα-
γνὴ τῆς ἐξουσίας τοῦ αἵτου μέχρι τῆς σήμερον οὕτως. Καὶ
ἀπὸ τῆς προσευχῆς τοῦ Ἀγίου Σελεύκου μυριάδες δέκα.
Τὸ μὲν δὲ περὶ τοῦ μεγάλου Σελεύκου τοιαῦτα. Οὐρανόου
δὲ τὸν ἐν Ἰδιόρῳ ὁμοῦν διακηρύσσοντος, κακείσε τελευτω-
θέντος, μέχρι τῆς θέρης ἰάσεις ὁ τάφος αὐτοῦ ἐπιτελεῖ-
ται καὶ τοῦτο ὁλοῦται ἐκ τῶν ἐκείνης ἡμέρας ἀνακαινιζόντων

ἀσθενῶν, ἐν τῷ οἴκῳ κεκοιμῆται ὁ Ὅσιος, οὗ κατ' ἀξίαν,
ἀλλ' ἢ εἰς αὐτὸν ἔτυχεν εἰσελθόντων, προσεγγίζοντες τῇ τάφῳ
τοῦ Ὁσίου, τῆς οὐσίας ἀπὸ ἀλλοτρίων ἐκείνου ὑγιεῖς,
δοξάζοντες τὸν Θεόν.

18 Ἐν ταύτῃ τῶν τῶν μεγάλῳ μοναστηρίῳ (ὑπερ-
εἰς ὕστερον πολυτρόπως ὕψωσεν καὶ ἐπλάτυνεν ἔντε ἐκ-
τηρίῳ οἴκῳ, ἔντε λειτουργίᾳ βίᾳ, καὶ πρὸς ἐπὶ τοῦτοις
προσδοκῶν προσδύλακας) ὁ μέγας Εὐτύχιος ἡμειψάσας τὸ
μοναστικὸν σχῆμα. Περιεσπάρμενος γένου τὴν ἑσθὴν ἐν
αληθείᾳ, καὶ ἐνδυσάμενος τὴν πανοπλίαν τοῦ ἁγίου Πνεύ-
ματος, ἀναδέχεται τὴν φροντίδα, ἥτοι Ἰγουμενικὴν ὅλον
τοῦ ὑπὸ τὴν μητροπόλιν μοναχικοῦ συστήματος, ὅθεν καὶ
Καθολικῶς ὀνομάζεται, μηδὲν ἐκ τῆς ἀξίως ἐπαρθεὶς, μὴ
λογισάμενος τὸ ὑψηλὸν ἐν καρδίᾳ, ἢ μεταωρισμὸν ἰδεῖν
τοῖς ὑψηλοῖς αὐτοῦ· πᾶσαν γὰρ τοῦ βίου πρόσκαιρον
περιφάνειαν εἰς οὐδὲν θέμενος, καὶ περιφρονήσας, ὅτι
πᾶσα οὕτως ἀνθρώπων ὡς ἄνθρωπος γάρ του. Ἦναιτι οὖν, ὡς
εἰς τῶν πάντων, ὁ μείζων καὶ ὁ πρῶτος πάντων, καθὼς
φησιν ὁ Κύριος, Ὁ δέλων ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος· ἔστω
πάντων ἑσχατος, καὶ πάντων διάκονος· τὸ γὰρ, Ἰγουμε-
νικὴν σε κατέστησαν, γένου ὡς εἰς ἐξ αὐτῶν, ἀκριβῶς γν
αὐτῇ μεριεστημένον. Ὡς δὲ πάντα καλῶς ἐποίησεν, καὶ
ἐδιδάξεν γένου οὐκ ὀλίγον, θεασάμενος διακόνον ἐν τῇ αὐτῇ
μονῇ, καὶ ἡγασάμενος αὐτῆς, καὶ πολλοὺς προσενέγκας
τῷ Θεῷ, διὰ τῆς αὐτοῦ νουθεσίας [τε καὶ διδασκαλίας,]
κατὰ τὸ θεῖον λόγιον, Ὁ ποιήσας καὶ διδάξας, οὗτος μέ-
γας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν ἁγίων, καὶ Κρείσσον
δομοῦ καλὸν ὑπὲρ πλοῦτον πολλῶν· ἡγήσθη καὶ αὐτὸς ἀκούσαι
τὸ, Εὐγε δοῦλε ἀγαθὸς καὶ πιστὸς, ἐπὶ ὀλίγα τῆς πίστεως, ἐπὶ πολ-
λῶν σε κατεστήσω· ἐμφανὲς τε γέγονε τοσοῦτον, ὡς καὶ ἐξε-
ρεθῆναι αὐτὸν, ὑπὸ τὸν μόνον ὄντα, κατὰ τὸ καιόμενον
καὶ κρυπτόμενον λόγον, τελεῖναι τε ἐπὶ τὴν λυγρίαν, εἰς
τὸ φωτισθῆναι πάντας ὑπὸ αὐτοῦ τοὺς τὴν οἰκουμένην
οἰκονύτας πιστοὺς, γυναικῶν τε αὐτῶν ὡς τὴν ὑπερῶν
ὁρῶνς κεκρίμενον πόλιν. Πῶς οὖν ἔδει ταῦτα προσεῖναι;
Θεοῦ προνοίας γίνεσθαι τῆς προνοίας οἰκουμένης, γρηίζοντα
τοῦ μεγάλου ἀνδρός, ἢ τις, ὡς οἶμαι, δι' αὐτὸν καὶ μόνον
γένοναι, ἢ καὶ δι' αὐτοῦ μόνου τῆς θεούσης διορθώ-
σεως· ἔτυχεν ὡδαρχήσασθαι· ἢ δὲ πρόφασίς ἐστιν
αὐτῇ.

19 Ὅτε πάντες, οἱ σπουδαῖοι καὶ φιλομαθεῖς, τὴν
συγκροτηθεῖσαν ἐν ταύτῃ τῇ βασιλευσύνῃ πόλει πέμπτην
ἀρίαν Σύνοδον, ἐπὶ τοῦ τῆς θείας χάριτος Ἰουστινιανοῦ,
οὗ τὸν βῆλον τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως οὐκ ἀγνοεῖτε οἱ
ἐπιστάμενοι [τὴν σπουδὴν, καὶ μετ' ὅσας σφοδρίας καὶ
ἐπιτάσεως] τὴν συνέλευσιν τῶν τελευτῶν ἀγιοτάτων
Ἐπισκόπων ἐποιεῖτο, ἐπὶ ἐξετάσει καὶ κατακρίσει τῶν
τρίων κεφαλαίων, τούτῃ, τῶν συγγραμμάτων Θεοδώ-
ρητος κατὰ τῶν δώδεκα κεφαλαίων τοῦ ἐν ἀγίοις Κυ-
ρίλλου, καὶ περὶ τῆς ἐπιστολῆς τῆς λαοφάνης Ἰσα-
κίου γαργαρίτου τῶν Πέρσων, καὶ περὶ Θεοδώρου τοῦ
Μομφαστίου, καὶ τῶν ὑπὸ αὐτοῦ βλασφημηθέντων
[Ἰουδαίων λαοφάνων, τῶν] καὶ ἐξασθενῶν ἀκριβῶς
καὶ δικαίως, καὶ ἀποδοκιμασθέντων αὐτῇ τῆς χάριτος
οἰκουμένης Σύνοδος, καὶ εὐλόγως ρεθύνοντασθαι. Ὡς
οὖν ἐκ πάσης πολέως οἱ ἀγιοτάτοι Ἐπίσκοποι μετεστέλ-
λονται, εἰς δὲ τῶν πάντων καὶ ὁ τῆς Ἀμασέων Μητροπο-
λίτης ἦν, ὁσιλῶν εἰς τὴν Βασιλίδαν τῶν πόλεων παραγε-
νέσθαι ταύτης ἕνεκα τῆς ζητήσεως, καὶ ἀδυνατῶς ἔχων
ταῦτα πράξει δι' ἀσθένειαν σώματος, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν
οἰκουμεῖτο διὰ τὸν οἶνον αὐτοῦ, ἐκ ὃς κεκοιμήμενος δι-
σχυρῶς ἐκνευρώθη, τί γίνεται; Προσέρχεται αὐτῷ ὁ οἰκώ-
τοτος Ἐπίσκοπος, πρῶτον μὲν δι' ἐτέρων γνησίων καὶ
αἰδισίμων ὁσιλῶντων Πατέρων καταλαβεῖν αὐτὸν τὴν
βασιλευσύναν πόλιν, ἔπειτα δὲ καὶ δι' ἑαυτοῦ παρακαλῶν,
ὥστε ὑπακούσαι καὶ δοῦναι προθύμως ἑαυτὸν αὐτῷ
παραγενέσθαι εἰς τὴν Σύνοδον, διὰ τὸ καὶ πολλὰ αὐτῷ
ἔχειν γνώσιν τῶν θεῶν δογμάτων τε καὶ γραφῶν. Εἰς
οὖν ταῖς παρακλήσεις, ὑπακούσας ὁ ταχὺς εἰς ὑπακοὴν
ἔνθα σωτηρίας κέρθας ἦν, βραδίᾳ δὲ εἰς ὑπακοὴν ἔνθα
ζήμια καὶ βλάβας προδύκετο ψυχῆς.

20 Ἐπειδὴ οὖν τὴν ἀρχὴν ἐδυσχεραίνεν, ὡς Μωσῆς ὁ
μέγας πάλαι ποτὲ τὴν εἰς Αἴγυπτον πορείαν ποιήσασθαι
τῆς

et toti mo-
nastico or-
dini ibidem
presidet

annis de-
cem.

CAP. III.

Ad Concilium v

pro Amaseno
Metropolita
accedens,

monetur per
eum

τῆς ἐλευθερίας ἐνεκα τῶν νύκτων Ἰσραὴλ, θεωρεῖ καὶ αὐτὸς ὁ νέος Μωσῆς, καὶ μὴ βύθιον καιόμενον, ἀλλὰ τρόπον τινα ὡς ὁ μέγας Ἀδραάμ κλιθεὶς καί κείμενος ἀκούει καὶ ᾄδει, οὐ τῆς λεγούσης, Μὴ προσεγγίσῃς ὧδε, ἢ τὸ, Αὐτοῦ τὸ ὑπὸ δάμα ἐκ τῶν ποδῶν σου, ὑπερὸ δολοῖ τὸ ἀποθέσθαι τὰ γενέθλια καὶ σαρκικὰ ὀνύματα· ἀλλ' ὁμοίως ἀκούει φωνῆς, Ἀδραάμ Ἀδραάμ, κατ' ἐμαυτοῦ ὄμωσα, λέγει Κύριος, εἰ μὴν εὐλογῶν εὐλογῆσω σε, καὶ πληθύνων πληθύνω σε, καὶ ἔσται τὸ σπέρμα σου ὡς τὰ ἀστέραι τοῦ οὐρανοῦ· τοιοῦτοι γὰρ καὶ τοιοῦτοι οἱ οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὔτε ἐκ θελήματος ἀνδρὸς, οὔτε ἐκ θελήματος σαρκὸς, ἀλλ' ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων πνευματικῶν χαρισμάτων τεχθέντες αὐτῶν νύκτων.

de conferendo
sibi Patriarcha-
tatu :

21 Τίς δὲ ἡ ὁμοίσις ἣν εἶδεν, καὶ ᾤοντο ἵν' ἤκουσεν ἐξαγγεῖλαι καλῶν. Πάλιν Ἰωσήφ, πάλιν Δαυὶδ γίνεταί νεός, ὁ μέγας οὗτος ἀνὴρ· ἐθεώρουν γὰρ ψαῖον ἐν ὁράματι τῆς νυκτὸς ἀστράχων χειρὸς θεσποτικῆς ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τὸ ὑπερκαίμενον ὄρος τοῦ εὐαγγέλιου αὐτοῦ μοναστηρίου (ἔστιν γὰρ αὐτὸ ὄρος λίαν ὑψηλὸν καὶ μετέωρον, ἐν ᾧ καὶ εὐκλείδης οἶκος τοῦ ἀγίου Μάρτυρος Θεοφάνους ἐπήκειστο) καὶ κρούον φωνῆς λεγούσης μοι, καὶ τὸν ἀστράχων τῆς χειρὸς θαυμάσια μοι τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους, ὅτι ἐκεῖ γίνῃ Ἐπίσκοπος. Ποῖον ἄρα τὸ ὄρος εἰκάσειεν ἄν τις ἐκεῖνος; πλὴν τῆς βασιλείας τῶν πύλων (ὡς ἡ ἐκδοσις ἐδείξεν) τῆς πλουτοτρόπου, οὕτως οὕτως τῶν λοιπῶν ὁρέων τε καὶ πύλων κορυφῆς, περὶ τῶν καὶ ὁ θεὸς Δαυὶδ λέγει, Ποτίξω ὄρη ἐκ τῶν ὑπερώων αὐτοῦ, εἴτω γὰρ τὰς Ἀγγελικὰς δυνάμεις, εἴτε τὰ αἰσθητὰ ὄρη τε καὶ πύλεις ἐκκοιμήσιν τις, ἀμφοτέρωθεν ἔχει τὸ ἀληθές.

probatasque
Patriarchæ
et Imperatori

22 Ὡς οὖν τὴν ὀπτασίαν εἶδεν αὐτόν, παρεκάλει τὸν δεῖξαντα Θεόν, παραγγεῖν μὲν τὴν λειτουργίαν αὐτοῦ ἀπ' αὐτοῦ, καὶ τὸν ὑπὲρ ἐνὸς ἐκάστου ἐπικείμενον κίνδυνον, δοθῆναι δὲ αὐτῇ μᾶλλον ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ ἐν ἀπαλυσίαι γενέσθαι τῶν ἐπιτηγμένων τοῖς δικαίαις ἀγαθῶν, καὶ ἀκούσαι, Γίνου ἐπ' αὐτῷ δέκα πύλων. Ἀλλ' ὁ ἀνάρχων νεφέλας ἐξ ἐσχάτων τῆς γῆς, καὶ ἀναλαβὼν ἐκ τῶν ποιμνίων τῶν προσδόντων τὸν Δαυὶδ, χρίσας τὴν Προφῆτην καὶ Βασιλέα Θεός, αὐτὸς καὶ τὸν πρῶτον ἀνδρα τοῦτον ἐκλεξάμενος, ἄγει εἰς τὴν μερίστην τῶν πύλων, ἧς προεῖπον αἰτίαις ἐνεκεν, καὶ γίνεταί παρὰ τῇ τοῦ καὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Πατριάρχῃ. Μὴδὲ δὲ αὐτὸς ἵν' ὁ θεὸς καὶ λόγος, ἀγγελικῶς τε καὶ προφητικῶς ἀνὴρ, ὡς καὶ τὸ μέλλον ἐσεσθαι προιδῶν, προετρέπετο τὸν Εὐτύχιον μὴ ἀναχωρεῖν αὐτοῦ, τῷ τε εὐχαρί Κλήρῳ ὑποδεικνύων αὐτὸν εἰλεῖν, Ὅτι οὗτος ὁ μοναχὸς γίνεταί μου διδόχος. Αὐτίκα οὖν ἀναπέμπει αὐτὸν πρὸς τὸν Βασιλέα, καὶ κινουμένῃ παρ' αὐτῷ οἱ λόγοι περὶ τῆς παραγγέλου ὑποθέσεως· καὶ φανείας ἔτοιμος ἐκ πάσης παιδεύσεως, θεῶς τε καὶ τῆς ἔξω, συναίρει λόγους μετὰ τῶν αἰσθητῶν αἰρετικῶν εἰς οὐδὲν γράσμον λογιμαγῶν ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀπλουσιότητων, οἱ τινες οὐκ ἔχοντες ἀντιστῆναι τῇ σοφίᾳ καὶ τῇ πνεύματι, ὡς ἐλάλει. Λέγοντων γὰρ τινῶν μὴ δεῖν ἀναθεματίζεσθαι τοὺς μετὰ θάνατον φερόμενους αἰρετικούς, αὐτὸς ἐκ τῶν θεῶν γραφῶν ἐπέειπεν, ὅτι δεῖ ἀναθεματίζεσθαι τοὺς, λέγων οὐκ ἴσως ὁ Βασιλεὺς, προφητικῶς αὐτῷ προμνησάσας, τὰ ὅσα τῶν ἐπιπορευόντων εἰς τὰς θαλάμεις μετὰ θάνατον ἀνασκάψας, κατέκρυπεν· πρὸς ἀπλήρωσιν οὖν δεῖ καὶ τοὺς αἰρετικούς κερθεῖν, καὶ μετὰ θάνατον αὐτοὺς ἀναθεματίζειν.

ab hoc

23 Ομομάσας οὖν ὁ Βασιλεὺς καὶ πάντες οἱ περὶ στήθεα, πολλὰς ἀποδηχὰς αὐτὸν καὶ τιμὰς κείωνται. Ἐξ αὐτῆς οὖν ἐν μέλλωνι παρήρσιον σχολάζων τιν' αἱ βασιλικαὶ αἰτίαι, καὶ πλέον ὁ τῆς γνώσεως αὐτοῦ πλοῦτος ἐξεφαίνετο παρὰ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις· εἶχεν γὰρ αὐτοῦ ὁ τῶν σκήπτρων Κύριος ἐν τῇ ἑαυτοῦ καρδίᾳ, μᾶλλον δὲ ὁ Βασιλεὺς τῶν βασιλευμένων, ὁ εἶδώς τὰ πάντα πρὶν γενέσεως ἡμῶν, ὅτι οὕς προέγνω καὶ προήρτισεν, αὐτῶν καὶ ἐκάλει καὶ ἐδείκνυν· καλεῖ δὲ καὶ τοῦ μέγαν Εὐτύχιον εἰς τὸ μέτρον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, σὺν τιμῇ τε καὶ δόξῃ πολλῇ. Οὐ μετὰ πολλὰς γὰρ ἡμέρας, καὶ ὁ προηλεγεῖς ὁσῶς καὶ τοῦ Θεοῦ θεράπων Μηνάς, τὸν θρόνον διέπων τῆς βασιλευσέας πύλων, ἐν γὰρ πύλιν, πλάττει

in illius de-
mortui locum
subrogatur

καὶ τῶν κατὰ Θεὸν ἡμερῶν ὑπάρχων, τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ὑπεβελθόν, τιν' μετ' Ἀγγέλων καὶ τῶν ἁγίων Πατέρων ὑπαλάσσει διαγωγῇ. Ὅτε οὖν ἐγνώσθη τῷ πιστωτάτῳ Βασιλεῖ τοῦ ὁσίου ἀνδρὸς ἡ κοίμησις, ἁγίων ἄρατος καὶ σπουδῇ ὁμιτροῦ τοῖς πολλοῖς ἵν' εἰς τὸ προεχλεσθαι τοὺς μὴ αἰῶνας τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ὑποσχεσθαι καὶ θεωροδικίας βουλομένους πεῖσαι τοὺς δυνάστες τοῦ Βασιλείως, εἰ ἴσως ἐπιτόξωσι τῶν ἐλπιζομένων. Ἀλλ' ὁ πάντα ποῖον καὶ μετασκευάζων Θεός, ἐτάξων δὲ καρδίαν καὶ νεφρὸν, καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ καρδίαν Βασιλείως κατέχων μετὰ τῶν περάτων τῆς γῆς, κλίνει καὶ τὴν τοῦ γαλκνοτάτου Βασιλείως καρδίαν εἰς τὸν ὄξιν ἀνδρα, καὶ μετὰ πολλοῦ τοῦ γήρους ἐπιτρέπει τινὶ τῶν ἐντίμων Περσικῶν ἡ, Πέτρος δὲ οὗτος γιν, ἀναζητῆσαι καὶ συλλαβεῖν τὸν μέγαν Εὐτύχιον, φυλάξαι τε μετὰ τῆς πρεπούσης τιμῆς, ὑπερκαὶ ζήρουν.

24 Ἀλλὰ ἀκούσατε καὶ οἱ αὖ ὀπτασίαν φυλαττομένου εἶδεν· ἔλεγον γὰρ ὁ Μέγας, Ὅτι τῇ νυκτὶ ἐκεῖνος ὑπνόνων οἶκον μέγαν διέκωτον εἶναι, καὶ κλίνειν εὐπρεπῶς ἐστρωμένον, ἐν ᾧ ἀνέκειτο γυνὴ ὁμήματι Δοσίᾳ, ἡ καὶ προσκαλεσάμεναι με, ὑπεδείκνυν μοι κόσμια· Εἴτα μετὰ τοῦτο ἐξώρουν τὸ παρακαίμενον ἱλακὸν τῷ οἴκῳ, ὅτι χιόνος ἦν πεπληρωμένον, καὶ παθόν ἰσχυμένον ἐν τῷ ἱλακῷ, ὁμήματι Δοσίᾳ, ὅπου καὶ κμείλιν ἐκ τοῦ ἱλακοῦ πίπτειν· ὁ δὲ αὖτε αὐτὸν αὐτὸ ἐκ τῆς χιόνος καὶ τοῦ μὴ πεσεῖν. Τί δὲ ἄρα τοῦτο ἐσήμνουν; ἡ τὴν καλίστην τῶν πραγμάτων τῆς ἀνωτάτης Ἐκκλησίας, τοῦτο γὰρ τὰ κοσμία· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἐν χιόνι τὸ παθόν εἶναι, τὸ ἐν χειμασσίᾳ τὰ δογματικὰ ὑπάρχον· ἐκότερα δὲ τῆς θεούσης ἔτιμα διηρησέως διὰ τῆς ἐπιστολῆς καὶ κυβερνήσεως τοῦ ὁσίου ἀνδρὸς. Ὅτε οὖν προέειπεν τὰ τῆς παραφυλακῆς, ὁσὶν τὴν βουλὴν, ἣν ἐξ ἀρχῆς ἔσχεν περὶ αὐτοῦ ὁ φημίχριστος Βασιλεὺς, τῷ τε εὐχαρί Κλήρῳ καὶ τῇ ἱερᾷ Συγκλήτῳ. καὶ πληροφορήσας, ὡς καὶ θεῶν ὀπτασίαν εἶδεν περὶ αὐτοῦ, κοιμήθει ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ ἁγίου Πέτρου τοῦ κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων ἐν τῇ Ἀδύρῃ (καὶ γὰρ ἦν ἔτι ἐκεῖ πρῶτον) ἰσχυμένῳ γὰρ ἐκασθεν τὸν κορυφαῖον τῶν Ἀποστόλων καὶ ὅπου, ὑποδεικνύοντα αὐτῷ τὸν μέγαν Εὐτύχιον, καὶ λέγοντα, Ὅτι τοῦτον ποίησον Ἐπίσκοπον γενέσθαι. Μετ' ὅρατον οὖν πολλῶν δι' ἡμετέρας τοῦτο αὐτοῖς ἔχειν. Θεωρήσαντες οὖν τὴν ἐνστασιν τοῦ Βασιλείως, κπῖ οὖν σπουδῶν μετὰ τιμῆς θεῶς ἐλλήμφως ἐπιδείκνυντο, πάντες ὁμοθυμαδόν, κοινῇ γνώμῃ, κοινῇ ψήφῳ, μίαν φωνῇ, πρὸ τοῦ καίρου, τὸ Ἄξιον, Ἄξιον ἑκράζον.

25 Ὅτε οὖν πάντα κατὰ τάξιν καὶ κατὰ τῆς θεούας κανόνας προέβουον, ἔφθασεν ὁ καιρὸς τῆς τῶν ἀρχιεπισκοπικῶν χειρῶν ἐπιθέσεως ἢ τοι τελευτήσεως ἐπὶ τὸν αὐτὸν πνύτρεα καὶ διδάσκων, προσεφέρεται τῷ ἁγίῳ συστατήρῳ, ὁ μέλλων αὐτῷ προσάγειν πολλὰ· Ἐρεῖς τὴν καὶ Ἀρχιερεῖς· τελευτῶσι διὰ τῆς αὐτοῦ χάριτος καὶ εὐχῆς, καὶ τῶν θεοπραγμάτων αἰσθῶν λόγων· γίνεταί τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, μᾶλλον δὲ ἀνίσταται αὐτογίνεταί τῶς συμπαρόντας Ἀρχιερεῖς· αἶρει ἐπὶ τοῦ ὅρου τὸν τύπον τοῦ πεπληρωμένου προσδόντος· ἀνέρεται εἰς τὴν ἱψηλὴν καθεδρὸν· ἐνδύεται τῇ θρόνῳ· μεταίτι τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Χριστὸν εἰς ὑψαντὴν ἀναρχόμενος· φέρεται καὶ αὐτὸς τὴν συναπτικὴν καὶ συνδετικὴν, τῶν δὲ ἀπὸ συντηρικῶν φωνῶν, λέγων πρὸς τὸν λαόν, Εἰρήνη παῖσι, ἦν καὶ ὑπὸ πάντων ἀντίθετον· καὶ γὰρ ὁ θεὸς Δαυὶδ προανεφώνησεν περὶ αὐτοῦ το, Ὡς ἐμεγαλύνῃ τὰ ἔργα σου, Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐπλήσας· πάντα γὰρ τὰ μεγαλύνει εἰς αὐτόν, πάσης δυνάμεως σοφίας ἐστὶν ἀναπλεα, καὶ πάντες ἀνθρώποις πιστοὶ ἐκφράττειν δυνάμενοι.

26 Καίτοι δὲ γινώσκαι ἡμεῖς καὶ τὸν ἀδελφόν τὸν ὁσίου τοῦ ἀνδρὸς, πῶς καὶ αὐτὸς τέλει καὶ πληρέστερος συνέδραμον. Τεσσαρακοσθέντες γὰρ ὡν χειροτονεῖται Πατριάρχῃ· ἔπειτα γὰρ τῷ ταύτῳ πάντα τέλει ἔχον. Εὐδοκίμουν γὰρ καὶ τὸν ἀδελφόν τοῦτον πολλὰς τὴν τιμὴν, ὡς μυστικῶν καὶ τέλει τὰς τῆς θεῆς γραφῆς. Καὶ πρῶτος Ἰωσήφ, ὁ μοναχὸς υἱὸς τοῦ Ἀδραάμ, τεσσαρακοσθέντες γινόμενος, τὸν Πέτρον ἀρχάγον, ἐν παρρησίᾳ τὸν χρόνον ἐκεῖνος διασχίζον, ὅστις ὅπου γένοιτο καὶ Χριστὸν

AUCT. EUSTA-
CHIO EX MS.
VATICAN.

justa visiones
tum ipsi Eu-
tychio

quam Impera-
tori oblatas :

et ex Cleri
CP. consensu
ordinatur,

anno aeditis
511,

AUCT. EUSEBIO
STICHIO
EX MS. S.
VATICAN.
Numeri huius
mysteria.

Χριστὸν μυστηρίου, καὶ τῆς ἐξ ἑνὸς Ἐκκλησίας. Τί δὲ καὶ Μωσῆς, ὁ μέγας καὶ θεράπων Θεοῦ, οὐχὶ τεσσαράκοντα χρόνους γενόμενος ἐπεσκέψατο τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐν Αἰγύπτῳ; ὅς ἰδὼν τὸν ἀδικούμενον, ἠμύνετο καὶ ἐποίησεν ἐκδίκασιν τῷ καταπονημένῳ πατάξας τὸν Αἰγύπτιον· πληροῦθεισόν δὲ αὐτῇ πάλιν ἐστὶν τεσσαράκοντα ἐν τῇ Μαδιὰμ, ἀξιοῦσιν τῆς ἑορταστικῆς ἐκείνης, καὶ εἶδεν ἐν τῇ ὁρῇ Σινᾶ, ὅτι ὁ βράχος ἐκάλειτο πύρι καὶ οὐ κατεκρίετο, κρούσεν δὲ καὶ ψαλὸς λεγόμενος, Ἰδὼν εἶδον τὸν κλέψαντα τοῦ λαοῦ μου τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ τοῦ στεναγμοῦ αὐτῶν κρούσας, καὶ ἀντίδωκεν τοῦ ἐξελεῖσθαι αὐτοὺς, δεῖξαι ὑποστειλόμενος εἰς Αἰγύπτου. Τί τοῦτο δὲ λέγει; Οὐχὶ τὸ χειροτονηθῆναι αὐτὸν Ἀρχιερέα καὶ λειτουργῶν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ; Πῶς δὲ καὶ τὰ θεῖα λόγια ἐδέξατο, δακτύλῳ Θεοῦ γεγραμμένῳ ἐν τοῖς πλάξεσιν; οὐχὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ νύκτας νηστεύσας, ἐν αἷς ἐδιδάχθη καὶ τὰ τῆς κινήσεως διαθήκης μυστήρια. Καὶ Μωσῆς μὲν εὐκρίτως τοῦ διπλοῦ ἐχρυσεν σφίγματι, νόμος ὡς καὶ ὑπὸ νόμον· αὐτῶν γὰρ ὁ νόμος, οἷον αὐτοὶ δὲ οἱ τῆς χάριτος ὑπερέστη. Τί δὲ καὶ ὁ τῶν πάντων σωτὴρ καὶ λειτουργὸς Χριστὸς Ἰησοῦς, ὁ τοῦ νόμου πληρωτὴς, οὐχὶ καὶ αὐτὸς φάσκει τιμῆσαι τὸν ἀντίφωτον τοῦτον; τεσσαράκοντα γὰρ ἡμέρας καὶ νύκτας νηστεύσας, πάντα πειρασμῶν καὶ πᾶσαν προσβολὴν τοῦ ἐχθροῦ δεξιόμενος, ἐδίδκεν ἐξωστὴν τῇ ἀνθρωπίνῃ φυμαστῇ πατεῖν ἐπάνω ὄφειον καὶ σκορπίον, καὶ ἐπὶ πᾶσαν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ. Μετὰ δὲ τὴν ἀνάστασιν οὐχὶ διαφόρως συναλεῖσθαι τοῖς ἀγίοις Ἀποστόλοις καὶ μαθηταῖς τῇ τεσσαράκοντῇ ἡμέρᾳ, εὐλογῆσας αὐτοὺς διέστη ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἀνεγέρετο εἰς τὸν οὐρανόν, αἰνῶνι καταλειπόμενος αὐτοῖς, καὶ δι' αὐτῶν τῇ ἐκείνου Ἐκκλησίᾳ ἐν περιποιήσῃ τῇ ἰδίᾳ αἰματι; Καὶ ταῦτα μὲν ἐκ πολλῶν ὀλίγα παρεθέμεν, δεῖξαι βουλόμενος ὅτι πάντα τὰ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνδρᾶ γεγονότα, μετὰ τινος θεῆος χάριτος καὶ θεωρίας προήρχετο.

27 Τίς δὲ λοιπὸν γίνεσθαι; Ὅτε τὰ τῆς χειροτονίας προέει, καὶ ἐνδύσασθαι τὴν ἐξ ὕψους δύναμιν, ἐκλήσειν τε καὶ ἐπ' αὐτὸν παρακληθῆναι, ὡς ἐφ' ἑνὰ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ὁ διὰ τῶν πυρίνων γλώσσων δοθεὶς αὐτοῖς ἀρχισμὸς, καὶ πληθεῖς πνεύματος ἁγίου κῆρυξτο λαλεῖν, καθὼς τὸ πνεῦμα ἐδίδου ἀποφθέγγεσθαι προεπόντως ἂν τις ἀρμόσειε τῷδε τῇ τόπῳ τὸ χωρίον ὅλας τῆς γραφῆς αὐτῆς, Ἦσαν δὲ ἐν Ἱερουσαλὴμ ἄνδρες εὐλαβεῖς ἀπὸ παντός ἐθνους τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανόν. Τῷ ὅντι γὰρ ἀπὸ παντός ἐθνους συνήχθησαν οἱ εὐλαβεῖστοι Ἐπίσκοποι, ἐν τῇ νέᾳ Ἱερουσαλὴμ Κωνσταντινουπόλει, ἔνθεν ἵς προεῖπον αἰτίσεις τῶν τριῶν κεφαλῶν. Ὡς οὖν συνηλθεν τὸ πλῆθος καὶ συνεχύθη, ἤκουον αἱ τοὶ λαλοῦντες ἑτέρα γλῶσση πρὸς τῆς ἀλληλογλώσσας τῶν αἰρετικῶν γλώσσας· ἑτέρα γὰρ ἐστὶν ἡ ὁρὴ λαλοῦσα, πρὸς τὴν διαστραμμένην ἐβεγγρομένην, ἢ ἰδίᾳ διαλέκτῳ· ταυτέστιν, τῇ ὁρῇ ὁμολογίᾳ τῆς πίστεως αὐτοῦ, κατὰ τῶν λαλοῦντων ἀδικῶν ἐν ὑπερβολῇ κατὰ τοῦ ὕψους Θεοῦ· ὅθεν καὶ καθείλεν αὐτοὺς εἰς τέλος ἡ πυρωθεῖσα γλῶσση τοῦ ὁσίου ἀνδρός, συνεργίᾳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ τῶν συμπρόστων ἀγιωτάτων Ἐπισκόπων, ὡς Μωσῆς ἐκεῖνος, μετὰ τοῦ Ἰσραηλίου γενόμενος καὶ πατάξας τὸν Αἰγύπτιον· αὐτοὺς γὰρ καὶ βδελύγμα τῶς ἀληθινῆς Ἰσραηλῆταις τὰ τῶν αἰρετικῶν δογματῶν, ὅθεν καὶ εἰς τὴν ἄμμου θάπτονται βαρέως ὑπ' αὐτῶν καταδικαζόμενα.

28 Τὰ γὰρ κινηθέντα καὶ προαχθέντα καὶ περατωθέντα ἐν τῇ μεγάλῃ πέμπτῃ Συνόδῳ, πάντες ὅσοι οἱ ἀκριβεῖς ἐπιστήμονες, καὶ οὐ γὰρ οὐκ λέγειν τι περὶ αὐτῶν, ἢ καὶ οἱ ἀγνοοῦντες τοῖς τεκνικαῖς προαχθεῖσιν μαθήσεσθαι τὴν ἀκρίβειαν. Ἀρμόσαι δὲ δεῖ ἐνταῦθα καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ ἁγίου Δαυὶδ εἰρημένον, οἱ Ἰερεῖς σου ἐνδύονται δικαιοσύνην, καὶ οἱ Ὅσιοί σου ἀγαλλιάσονται καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου πάλιν, Ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ πνεύματος, ἐν ᾗ δύνασθε πάντα τὰ βέλη τοῦ ποικροῦς τὰ πεπωρωμένα σφίσαι. Ὡς οὖν ἐνδυσάμενος τὸν ὅπασκα τῆς δικαιοσύνης, καὶ ἐποδισάμενος τοὺς πόδας ἐν ἐτοιμασίᾳ τοῦ Εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης, ἐν πᾶσιν ἀναλαβῶν τὸν θυραῖον τῆς πίστεως, ἐδέξατο καὶ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου, καὶ τὴν μάχιαν τοῦ πνεύματος, ὁ ἐστὶν

et idem
explicat

ῥῆμα Θεοῦ· ἐξέτεμέν τε τὰς ἀκάνθας, καὶ τὰς τραχεῖς ὁδοὺς λίαν πεποιήκεν, διασφύλαξας τοὺς λίθους, ἐν αἷς τῶν βρασφαμύνοντων αἰρετικῶν λογισμῶν, ἐκ τῆς ὁρῆς ὁδοῦ τῆς ἀληθινῆς πίστεως, καὶ τὸ μεσότηρον τοῦ φρονήμου λόγου, εὐκρινέως τε τὰς ἀγιωτάτας τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας, διὰ τῆς τῶν ὁσίων δογματικῶν ὑπερήχσεως καὶ ὁμολογίας. Ἐγένονεν τε πρᾶγμα θαυμαστόν, καὶ τῆς ἐκείνου ψυχῆς ἄξιον, ὅπερ ὡς οἶμαι, μάλλον δὲ οἶδα σαφές, ὅτι οἱ δέπω γινώσκονται, ἢ γινώσκονται. Πολλῶν γὰρ διαφόρων συγκοιτίσεων ἐν διαφόροις καιροῖς καὶ τόποις ἁγίων Συνόδων, ἔξοτε τὰ Χριστιανῶν συνέστη, οὐδεὶς μέμνηται ὅτι τεσσαρεῖς ἡμέραι Πατριάρχαι συνεληθότες Ἐκκλησίας, εἰ μὴ ἐπὶ τοῖς μεγάλῳ καὶ θεῷ ἀνδράσι Εὐτυχίῳ. Πᾶσιν γὰρ τῶν σφαιροειδέσεων, οὐ βίβας, οὐκ ἀνάγκη, οὐκ ἀντιπαθῆς, οὐκ προπαθῆς, ἀλλὰ σπουδατικῶς καὶ παιδανῶς διαλυθεισῶν, εἰρήνη τις βαθεῖα καὶ μεγάλη γαλήνη τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ γέγονται.

29 Οἱ γὰρ τέσσαρες Πατριάρχαι, ὃ τε τῆς πρεσβυτείας Ῥώμης Βιγίλιος, καὶ ὁ τῆς νέας Ῥώμης Κωνσταντινουπόλεως Εὐτύχιος· οὗτος ὁ μέγας, καὶ ὁ τῆς μεγάλου πύλεως Ἀλεξανδρείας Ἀπολινάριος, καὶ Δομνῖνος ὁ Θεουπόλεως, ἐνωθέντες ἀλλήλοις, τρόπον τινα ὡς τὸ ἐκ τεσσαρῶν στοιχείων σῶμα, σύμφυχοι καὶ ἐν γενόμενοι, ἐν φρονιόντες, ἀλλήλων τὰς χεῖρας συμπλέκοντες, κατὰ τὸ ψαλμικὸν λόγον τὸ ῥάσκον, Ποταμοὶ ἀντιπρὸς αὐτοῖς ἐπὶ τὸ αἶμα, τὰ ὅρα ἀγαλλιάσονται καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἰσχυρίου λεγθῆναι, Ἦσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔκστασις Κυρίου ἐπ' αὐτοῖς μεγάλα, καὶ ἐπιλήψεται ἕκαστος τῆς χειρὸς τοῦ πλησίον αὐτοῦ, καὶ συμπληκνύσεται ἡ χεὶρ αὐτοῦ πρὸς χεῖρα τοῦ πλησίον αὐτοῦ, καὶ Ἰούδας παραπατάσεται ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ συναῖε τὴν ισχὴν πάντων τῶν λαῶν συνηλθόντων· τοιαύτη τις ὄντως αποτελεσθεῖσα χρυσή καὶ μεγάλη σειρά τετρακτίς, εισελθόντες εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, τὴν ἀγιωτάτην ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, τὴν θεῖον λειτουργίαν καὶ τὴν ἀναίμακτον θυσίαν ἐξετέλεσαν, ἀπαῖς καὶ μόνον ἀκολουθίαντες τῷ δεσποτῇ καὶ ἀρχιποίμηνι Χριστῷ· ὅς μὲν προσφορὰ τετελείωκε τῶς πάντας, ἀπαῖς πεποθῆς ἐπὶ συνετελεῖ τῶν αἰώνων· τὸ γὰρ τοῦ Ἱερέως πάρεμι, ὅς ἀπαῖς τοῦ ἐνισχυτοῦ εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων εἰσερχόμενος τὴν τοπικὴν ἐπιτελεῖ καὶ σκυῖται λατρεῖαν.

30 Οὗτοι δὲ οἱ νοητοὶ τέσσαρες ποταμοί, τὰς ἐπιτρίδραντες τῶν λογικῶν ὁρέων, κατὰ τὸ, Ἀρούσιν οἱ ποταμοὶ ἐπιτρίφειν αἰτῶν (ἐπίλος γὰρ τις καὶ ῥύπος ἐστὶν αἱ τῶν αἰρετικῶν δογματικοὶ αἱ τοῖς πιστοῖς) ἃς καὶ ἐξέρριψαν ἀπὸ φωνῶν ὑδάτων πολλῶν, τὸν τέστιν ἀπὸ γραφικῶν καὶ πατρικῶν μαρτυριῶν, ἀγαλλιάσιν τε καὶ εὐφροσύνην παρέσχεν τοῖς ἀγίοις ὅμοι, λέγω δὲ ταῖς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαις. Τίς οἶδεν, τίς κρούσεν τοιαῦτα; Καλοὶ μὲν, καὶ λίαν καλοὶ οἱ ἐκ τοῦ παραδείσου τέσσαρες ἐξερχόμενοι ποταμοί, ἀξιοπαινετώτεροι δὲ καὶ οἱ τέσσαρες οὗτοι οἱ εἰς τὸν παράδεισον εισελθόντες· παραδείσος γὰρ ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία, εἰς ἣν κατεφυτεύθησαν, εἰς ὅρος κληρονομίας, εἰς ἐτοιμον κατοικητήριον ὃ κατεργάσατο Κύριος, ἀνάστημα ὃ κτίμασαν αἱ χεῖρες αὐτοῦ, Κύριος βασιλεύων τὸν αἰῶνα καὶ ἐπ' αἰῶνα καὶ ἔτι. Τῆς ἐνότητος τοῦτον ἐκ τῆς συμφωνίας τούτων γεγεννημένης, ἄρματα Φαρσῶ καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ ἐρόψεν εἰς θαλάσσαν, καταποντίσας τοὺς ἐπιλέκτους τριστάτας τῶν αἰρέσεων, τὴν τῶν τριῶν κεφαλῶν δυσσεβείαν, ὃ κραταῖος καὶ δυνατός ἐν πολέμῳ Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν· πρόδωκεν ὡς τοῦ νέου Μωϋσέως τὴν χεῖρα ἐκτείναντος, καὶ τῇ βράβει, ταυτέστιν τῷ σταυρῷ, ἐμπνέσαντος υἱοὺς τοῦς τῆς ἀπειθείας εἰς τὸ σῶμα τῆς θαλάσσης, οἱ δὲ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐπερνεύθησαν διὰ ξηρᾶς ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης.

31 Ὅτε οὖν γέγονεν μία ποίμνη, καὶ εἰς ποιμῆν οἱ τέσσαρες ποιμένες, τῇ ὁμοφροσύνῃ καὶ τῇ ὁμοδοσίᾳ, καὶ πᾶσα εὐταξία κατεφυτεύθη εἰς τοὺς Ἱερεῖς Κυρίου καὶ εἰς τὸν λαόν αὐτοῦ, ἀπείληθη ἕκαστος τῶν Ἱερέων καὶ Ἀρχιερέων εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν, καὶ πρὸς τὸν λαόν αὐτοῦ μετὰ χαρᾶς μεγάλης. Ἀλλὰ τότε μὲν ἐπὶ πολλὴν χάριν ἐσχον εἰρήνην αἱ πανταχόσε τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαι, πορευόμεναι καὶ οἰκοδομοῦμαι τῇ φόδῳ Κυρίου, καὶ τῇ παραδόξῃ

in ea Synodo,

cul 4 Patriarchæ adfuerunt,

et tria capitula damnaverunt.

Postea ecclesiam suam rexit Eutychius

AUCT. EUSTACHIO
EX MS.
VATICAN.

r

pastorali
solicitudine
Jacobocom-
parandus,

annis 12
in plena
pace,

usque dum
invidia dæmo-
nis turbatur
sunt res,

Imperatore
sustinente
quod Christi
corpus fuerit
in corruptibile

παρεκλήσει τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐληλυθόντων ὑπαλείψθη
δὲ μόνος οὗτος, ὁ κατὰ πάντα νέος Ἰακώβ καὶ μέγας
Πατριάρχης Εὐλόγιος, ὡς ἐκεῖνος πάλαι ποτὲ πρὸς τῇ
διαθέσει τοῦ Ἰακώβ γ' χειμάρρου παλαιοῦ, οὐ πρὸς ἀν-
θρώπων τοιούτων ἢ τις ἢ πάλιν (ὁ γὰρ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἦν,
ὃς καὶ κηλόρχεν τὸν Ἰακώβ, μετανοήσας αὐτὸν Ἰσραὴλ
αὐτὶ Ἰακώβ, λέγων, «Οἱ ἐνίσχυσας μετὰ Θεοῦ παλαιοί»)·
ἀλλὰ πρὸς τῆς ὀρχῆς, πρὸς τῆς ἐξουσίας, πρὸς τῆς
κοσμοκράτορας, τοὺς τε ὁρατοὺς καὶ νοητοὺς. Μόνος γὰρ
ὑπὲρ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν τὸν πόλεμον ἠγωνίστατο,
μόνος τὴν μέριμναν τῶν Ἐκκλησιῶν ἀνεδέχτατο, ἀντιπα-
θιστάμενος μέγας αἷματος νικητὴς καὶ ἡμέρας πρὸς τῆς
τῆς ἀληθείας ἐχθροῦς. Μὴ σφειδόμενοι γὰρ οἱ βραβεῖς καὶ
ἀθροικοὶ λόχοι τοῦ λογικοῦ ποιμαίνου, ὅταν τὴν ἡμέραν
οὐ διέλιπον πολεμοῦντες, καὶ κηκῶν ἐφευρέσεις ποιῶμε-
νοι, λαλοῦντες διεστραμμένον, καὶ σίγχαλτοῦζόντες ψυχὰς
ἀπλουστέρουν.

31 Λόγους τοῦ αὐτοῦ μέτρου ἐκρέμαται καὶ αὐτὸς ὁ τοῦ Θεοῦ ῥαββί, τὸ ἐμπιστευθὲν αὐτῷ πόνημα, παρὰ τοῦ ἀρχιποιμένου Χριστοῦ, ἐπὶ ὁδοῦ ἀναπούσας καὶ εἰς τόπον γλῶσσαι αὐτῶν κατασκευάσας, τὸ ἱεργὸν φυλάττει, τὸ συντηρουμένον καὶ ἀδύνατον, τὸ ἡσθενικὸς ἐνισχύοντες, καὶ τὸ πεπληθυμένον ἐπιστρέφας λόγους ποιμαντικὰς, ἐπιστρέφας ἐμπείρου ποιμένου, ἔρεκεν συγκαίμενος τῇ κούρῳ τῆς ἱερέας καὶ τῇ παρθεῖ τῆς νεότητος, κατὰ τὸν Πατριάρχην Ἰσάκ, ὁ ἐπὶ Ἀίσε τέ γαρ καὶ Ῥαχὴλ ἐθούλευον τῇ Λάδῳ, ποιμαίνον τὰ πρόβατα τέσσαρα καὶ δέκα ἐκ γρόνου. Ἀλλ' ὁ μὲν ὑπὲρ ἀλόγων προέδρων τοιούτους ἐπείρεσκεν κόπους καὶ πόρους, ὡς καὶ ὁ μισθὸς ἐσθλῶς (τὰ γὰρ τῆς ὑψηλότητος θεωρεῖται, ὅτι καὶ τοῦ Ἰσάκ οὗτο, ἰαπρὸς τῆς δύο ἀδελφῶν, τύπος γὰρ τῆς ἐξ ἰουδαίου καὶ ἐξ ἑβραίου Ἑκκλησίας, ὁ ἐνομαζόμενος Χριστὸς ὁ ἐπὶ πάντων Θεός, ἔπειτα καὶ ἔργον λόγον) οὗτος δὲ ὁ μέγας Εὐαγγέλιος καὶ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος, τὸν ἱσχυόμενον τῶν Ἀποστόλων διακρίνει καὶ γράφον ποιᾶντες τὸν λογικὸν πόνημα τοῦ Χριστοῦ, τὸ αὐτὸς ὁ ἀρχιποιμὸν παραδίδωκεν τῇ κορυφαίᾳ τῶν Ἀποστόλων Πέτρῳ, λέγων, Εἰ ἀγαπᾷς με καὶ φιλεῖς με ποιᾶναι τὰ πρόβατά μου, καὶ βίβας τὰ ἀρνία μου, πάντα τὰ τῇ σταντῇ συσταμενόμενα καὶ ποιᾶναι τῶν σαρπτικῶν, εἰς μέγα μέγεθος καὶ κλέος μέγα, τὸν κρίνον καὶ ὀλίγον καὶ Ἀποστόλων Ἑκκλησίαν συναθροίσας ἐφύλαττει, ἀλλοτρίῳ μὴ δουλεύοντα ἢ ἀκούοντα πρόποντες τὰ γὰρ ἴδια πρόβατα διὰ παντός, σκίζει τῆς σκωτῆς τοῦ αἰθέρος ποιμένης. Οὐ γὰρ μισθωτὴς ἐργάτης ποιμὴν, ἢ ὡς κλέπτης καὶ ληστής, ἢ ἕως καὶ ἀλλοτρίως εἰς τὸν μέγεθος εἰσπαύσκειν, ἀλλὰ εἰς κλέος καὶ τῶν ἀρίστων, μετὰ τῆς προεβούρας εἰσαΐσης καὶ χάριτος, ἡμώσθη αὐτῇ καὶ τοῦ Θεοῦ Ἑκκλησίαν, καὶ καὶ πορεύσκειν παλίν τὸν κρίνον τῇ Κυρίῳ.

82 Ἄλλ' οὐκ ἔνεγκεν ἐπὶ πολὺ ὁ θνητὸς καὶ μισθ-
καὶς διαβολῆς, ὁ ἀλαζὼν καὶ ὑπερήφανος, ὁ δέων, Ἦχ
ἰσχυρὸν μου καταλῆψαι τὴν αἰκουμένην ὅλον ὡς νοστὴν,
καὶ ὡς κ-ταδεύμενον ὡς ἄρτι, καὶ τῇ χειρὶ μου ἀρξά-
μενος ἔθου, βλέπων αἰκουμένην καὶ βρύουσαν τὴν ὅρου-
ρον Νεστωρ, καὶ τὴν αἶσαν εὐσταχτοῦ καὶ πολύχρον ἐπὶ
τὸ ἀρχαῖον ὕψος ἀναστηνόμενον, τί ποιεῖ ὁ τῶν ἑσπερίων
σπερμας, καὶ τοῦ γένους ἱμῶν ἐνός, τί μηχανάται ὁ
σπέρμας τοῦ κακοποιῶσαι, πῶς ἐκδύσει τῇ αἰσῇ τὴν ἐν-
σίαν, ἰδομεν. Προφάσει δάειν θεοσβεσίας καὶ τρυφῆς
(ἐστὶ πον, ὡς φασιν οἱ Ἀπίστολοι, ἔθου ἔχουσι, ἀλλ'
οὐ κατ' ἐπίγνωσιν) ὁ σπέρμα ἐκ θουρῶ καὶ μυνῆς ἄρτι
λυγμέναι διὰ τῶν ἀπλούς-των ὡς ἐνέριον τὴν καλὴν
ἀρτίαν τῶν ἑσπερίων, καὶ προφάσει μιν ἀνέριον καὶ
ἔθου τῇ ἐπὶ τῶν αἰσῶν καλῶς ἐκδομένη, ἡ μολ-
λον εἰπεῖν αἰσῇ τῇ αἰσῇ διελθούσαι δὲ μετὰ βραχὺ
κουρητῶ καὶ αἰσῇ τοῦ ἀνέριον ἀνέριον. Τί δὲ ὁ ἔ-
θου καὶ τρυφῆς; καὶ ἡ καμίζουμένη θεοσβεσίας, οὐ αἰσῇ
ἀκούσμεν.

33 Ἐπίτρεψε πάλιν οἱ μαθηταὶ τοῦ κυρίου τὸν
θεῖον δομέστων τοῦ ἐν εὐρεσίᾳ τῇ ἁγίᾳ ἱεροσολύμων, πῶς
ναυατοῦ καὶ ἡμέρας ὑπὲρ πάντων τῶν ἁλλῶν ὀφείλουται ὀφει-
τῶν αὐτοῦ εἶναι αἰετ, ὥς μέγα καὶ μέγα τοῦ πατρὸς
τῶν αἰεταίων σὺν τῷ κυρίῳ καὶ συνάγειν λόγον, ὃν κα-

τίσκειν ὡς τὰ πολλὰ, διὰ συλλογισμῶν πειθανῶν καὶ ἀποδεικτικῶν καὶ γραφικῶν μαρτυριῶν τροποῦμενος αὐ-
τοῦς. Πῶθεν δὲ οὐκ οἶδα, ἢ τίς ἦν ὁ εἰσπληροσθέντων τὴν
φροντικῶν ὁντοῦς ἐκείνων καὶ βδελυρῶν, ἢ μάλλον εἰπεῖν
νοσηποῦν δογματικοῖσιν, ὡς καὶ λέγειν, ὡς ἐν εὐλα-
βίᾳ θῆκεν προσγράψαι, ἀφῆκεν τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκ αὐτῆς ἐνώσεως γενησέσθαι. Ὅτις
ὡς γὰρ γράσκει νομὴν λαβούσα, μικρὸν δεῖν τὴν οἰκουμένην
ἄρδην ἀπώλεσεν, εἰ μὴ προελθῶς ὁ ἐμὸς Φινεὴς Ἐδύ-
χνης ἔσται, καὶ ἐξηλάσται, καὶ ἐκώσκειν τὸ θρόνους. Τίς
δὲ καὶ ὁ γενησὶς ἐξηλάσταις, ὅσον γε τὸ ἐπ' αὐτῷ, καὶ ἡ
δυσνομιστοειδὴς ὑλορᾶ; Αἱ διὰ τῶν Ἀποστόλων
προσκήτων τε καὶ διδασκαλῶν μαρτυρεῖται καὶ ἀποδείξει.
πᾶσι πῶς καὶ πᾶσι γὰρ αὐτοῦ εἰς ἔλκετον τῆς φρε-
νολογίας τούτης, νόσος γὰρ αὐτῶς καὶ ἀμαρτίας ὑλορᾶ,
τὸ λέγειν ἀφῆκεν πρὸ τῆς ἀναστάσεως τὸ σῶμα τοῦ Κυ-
ρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τίς γὰρ αὐτῶς ἀνέστη, ὁ
ἄνθρωπος τοῦτον ἀφῆκεν τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου ἐκ αὐτῆς
ἐνώσεως; Εἰ γὰρ τοῦτο δοξάσται, ἀναστήσει, οὐκ ἀλλή-
θεις, ἢ σάκκιστος καὶ ἐν ἀνθρώποις τοῦ Θεοῦ Λόγον
γένηται. Πῶς γὰρ τὸ ἀφῆκεν σῶμα ἔπαυεν, ἢ περιε-
μῆν, ἢ ἐσπαρὴν ἀνέστη, ἢ ἐξαλαττοροχέθη; Εἰ δὲ τοῦτο
πιστεύομεν ὑπομεμαρτυρεῖται τὴν ζωοποιὸν ἐκείνου σάρκα,
ὁμοιογενῆν δὲ καὶ τὴν σαρκὶν, καὶ τῆς διαστροφῆς τῶν
ἡμῶν, καὶ τὴν τῆς λήξεως καὶ τὸ ἀφῆκεν γόρην
οὐκ ἔχει λείπεσθαι, μήποτε κατὰ τὸ ἀναμάρτητον, καὶ τὸ
μὴ διολυφέναι τὸ σῶμα αὐτοῦ σῶμα ἐν τῇ μαρμαίᾳ.
Ἀλλὰ τὰ μὲν περὶ τούτου φιλοπόνησι καὶ ἐρωτησιακῶς
εἰρηται τῷ μεγάλῳ καὶ Θεῷ καὶ διδασκαλῶν ἐργασίᾳ,
καὶ ἔσται τοῦς βουλομένοις καὶ ἀκούουσιν ἐνταγεῖν τῷ
ἐκτελέσει λήξαι πρὸς αὐτοῦ, καὶ γινώσκαι τὸ οὐκ ἔχειν οὐ γὰρ
γὰρ τὴν μαρμαίαν τὴν λήξαι. Ἰδόμεν δὲ λυτὸν τί, μετὰ
τὸ παραθέσθαι αὐτοῦ τῆς πατρικῆς μαρμαίᾳς, γέ-
νηται.

34 Οὐ γὰρ πρὶν ἢ μέγα εὐαγγέλιον, διαμνηστέμενον τῷ Βασιλεῖ διὰ πολλῶν λόγων μὴ εἶναι τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο τῆς καθ' ἡμᾶς Ψαλμολογίας, τὴν ψαλμὸν αὐτοῦ ἔκτισαν, ὥς ἡκούσαν Ἰερουσαλὴμ πρῶτον, τὰ περὶ τοῦ σκοποῦ διαμνηστέμενης· οἱ δὲ τῶν κλητῶν ἐκτρέφεται ἐν ταῖς ἡμετέροις αὐτῶν ἀπὸλυτῶν ἰσχυρῶν γὰρ, παρὰ τὸ εἶναι τοῦ Βασιλέως, καὶ πείσαντες ἑλθόντων τῶν κλητῶν κατὰ τὴν ἐκδοχὴν ὁσίων. Οἱ δὲ τοῦτα ἀπομνηστέμενοι καὶ οἱ τῶν προσκλήτων θυμολογῶν ἀπομνηστέμενοι Ὁσιότους τοῦ λόγου, Ἰωάννου τὸ καὶ Διδόμενοι. Τίς μὲν τοῦ προσκλήτου αὐτῶν ἔκτισαν ἐπὶ εὐαγγελίῳ, τῷ μὲν δὲ καὶ κατὰ τὸ κλητῶν ἐκτρέφεται, ἰσχυρῶν τὴν ἀπομνηστέμεν, καὶ παρὰ τὴν ἐκδοχὴν τοῦ Ὁσίου σκοποῦ καὶ τῶν κλητῶν πείσαντες ὥς ἐποίησε καὶ ἐδίδασκεν μὴ εἶναι ἡγεμονεύουσι κατὰ αὐτὸ κατὰ τοῦ κλητῶν δὲ τῆς ἀπομνηστέμενης εὐαγγελίῳ καὶ ὑπὲρ τῶν ἐκπεριεργαζομένων πειστέμεναι, κατὰ τὴν ἀπομνηστέμεν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐκδοχὴν ὁσίων καὶ εὐαγγελίῳ· ὅτι καὶ τῆς ἐκδοχῆς καὶ πολλῶν συζητήσεων ἡ ἀπομνηστέμενη· ὅλλ' εἰ καὶ ἡ ἡγεμονεύουσι εὐαγγελίῳ, καὶ ἡγεμονεύουσι ὁσίων καὶ αὐτῶν πείσαντες, κατὰ τὴν ἐκδοχὴν ὁσίων καὶ εὐαγγελίῳ.

[illegible]

quod esse
hereticum

ostendit
Putrarcha.

ulque divina
in reas ju-
stis con-
probarit.

AUCT. EU-
STACHIO
EX MS.
VATICAN.

CAP. V

Hereticar
opinionum
subscribere
renuens,

ποιήσασιν· κἀν ὅτι μετῴθιεν αὐτοῖς ὁ δίκαιος κριτὴς· καὶ ἐν τῇ νῦν βίῳ, καὶ παραδειγματίζοντες πολυτρόπως αὐτοῖ· τε καὶ πάντες οἱ τῶν αὐτῶν κατὰ λόγον εἰς ἀρετὴν μετ' οὐδυνας.

36 Ὡς οὖν τὴν ἐκείνην ἡ γρονθία τοῦ κακοῦ μετέτεκε διὰ τῆς τούτων σπουδῆς, καὶ τὸ τῶν αὐτῶν ὁσιότητος ἡ πολλὸν εἰπεῖν αὐτῶν γέγονεν· προέβλεψεν ὁ Βασιλεὺς ὅτι ἐποίησεν χάριτον, περιέχοντα τὰ βλάστηματα ἐκείνου διηρηματοποιῶν, ἵνα τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου ἐξ αὐτῆς ἐνδύσῃται ὁμοιοῦται. Ἀναγνώσας δὲ πασι τὸν τούτων λόγον, ἐκείνου τὸν θεωροῦν καὶ μέγα ἀγαπᾶν Εὐτύχιον δέξασθαι τὸν λόγον, καὶ σύμφωνον αὐτῇ τῆς βλαστημῆτος ταύτης γενέσθαι. Ὁ δὲ ὡς ἐπρεπεῖ αὐτῇ παρακλητικῶς πρῶτον χρησάμενος λόγοις, μὴ εἶναι φάσκων τὴν διδασκαλίαν ταύτην τῶν ἀγίων Ἀποστόλων, οὕτε μέγας ἐνδοξάζει ἢ ῥήματος συνέθετο, πάσαν τὴν μέριμναν ἐπιβόησας ἐπὶ Κυρίῳ. Ὡς οὖν πολλὰ παρακαλέσας καὶ νουθετήσας, οἷα ἴσχυρ-σεν πείσαι ὁράσας τι τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ἡ τῶν ὁρίων διηρημάτων ὑπερσυστήν, ἐπιβηθεὶς ἔκρινεν τὸ τοῦ Ἀποστόλου λόγον, ὅτι οὐδὲν ὑπεστεύλαμιν τῶν συμμε-ρῶν τοῦ μὴ ἀναρχεῖσθαι ἡμῖν, ἔδοκεν ἐκείνῳ προθύ-μους τοῦ λαοῦ, πάντα ὑπομείναι τὰ νομιζόμενα θειᾶ διὰ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν. Πείσας γὰρ ἔλεγε, ὅτι οὕτε ὁσῶντος, οὕτε ζωῆς, οὕτε ἐνεστώτος, οὕτε μέλλοντος, οὐ θλίψεως, οὐ στενοχωρίας, οὐ θυμῆς, οὐ γυνώσκεις, οὐ μάχης, οὐκ ἐξορία γινώσκει με ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν. Ἀρα μέχρι λόγων αὐτῇ ταῦτα ἦν εἰρημένα ἢ καὶ ἔργῳ πεπλήρωκεν; Πρὸς τὸν παῖδα ἐστίν, ὅτι τοῖς λόγοις καὶ τῷ ἔργῳ ἐπα-κολούθησεν.

37 Μὴ βουληθέντος γὰρ αὐτοῦ δέξασθαι τὴν πλάνην τοῦ διηρηματος τῶν Ἀθηναίων, αὐτίκα οἱ τῶν κα-κῶν συριστῆς οἱ πάντα βρόδῳ τολμῶντες, οἱ τοιοῦται ἀρχόντες καὶ πρὸς ἐκείνου ἱερεῖς, συναρχθέντες καὶ εἰσελ-θόντες εἰς τὸ ἀκροατήριον, ἐρελέτησαν κενὰ καὶ μάταια κατὰ τοῦ Κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ· καὶ συναρ-πάσαντες τὸν Βασιλέα, πείθουσιν ἔξω μὲν ποιῆσαι τοῦ θρόνου τὸν πάσης ἀρετῆς κεκοσμημένον ἄνδρα, ποιῆσαι τε ἄλλον ὁφείλοντα πρὸς τὸν σκοπὸν αἰ-τῶν διαγίνεσθαι, ὑπερ καὶ γέγονεν. Δυνατῶς γὰρ οὕτως τοῦ ἀγίου Τιμο-θέου ἐν τοῖς Ὁμιεῖσιν, ἐν τῷ νῦν παλατίῳ, καὶ ποιῶν-τος τοῦ ὁσίου Εὐτυχίου τὴν θείαν λειτουργίαν, ἐπέβησαν εἰς τὸ εὐαγγέλιον ἐπισκοπεῖν, ὅτε στρατιῶν καὶ οἱ ὑπάρχει τοῦ στρατιῶτος, γρημί δὲ οἱ τοῦ ἀγίου θρόνου ὑπουργοί, συλλομβάζοντες καὶ σφύροντες τοῖς τὴν ὑπερηβολὴν τοῦ ἀγίου ἀνδρὸς ὁφείλοντας, αὐτοῦ καταμαρτυρεῖσθαι, ἵνα δεῖξωσιν μετ' εὐλόγου δόξαν προφάσεως αὐτοῦ ἐκ τῆς ἐπισκοπῆς· ἔξωθεν δὲ ὁ Μάρτυς τὴν γενομένην ἐφο-δὸν ἐν τῇ ἐπισκοπῇ, καὶ ὅτι τὴν ἀνθρώπου αὐτοῦ τι-νες καταλύθησαν ἐνείθεν βίαιως καὶ τῇ φυλακῇ παρε-δόθησαν, πληρώσας τὴν θείαν λειτουργίαν μετὰ τὴν διὰ-δοσιν τῆς ὁράσεως κοινωσας, ἔμενον ἐν τῇ ἱερωσίᾳ λεγόντων γὰρ ἦν αὐτῇ, παρὰ τῶν αὐτῶν ἀκριβῆς εὐδοκίαν δο-κούντων, ὡς εἰ τῶν ἱερῶν ἔξω γένηται περιέδωκεν, καὶ εἰς σῶμα κινδυνεύσειεν· ἐστάναι γὰρ τις κατὰ τὰ Ἀν-τιόχου, ὁφείλοντας αὐτοῦ ἀνελεῖν μαχαίρα. Ταῦτα μα-θὼν ὁ Μακάριος, ἔσται ἐπίπρασιν τοῦ βασισταρίου μετὰ τὴν Ἀπολύειν ἡ φρονῶν καὶ τὸ ὁμοφρόνως, ὅπερ καὶ μετ' ἐκείνου λαβὼν εἶχεν αἰεὶ καὶ ἐκτεταμένως ἔχων τὰς χεῖρας, προσκύχεται μέχρις ὅρας τρίτης τῆς νυκτός, παρεκκλίνει τε τὸν Θεὸν ἀτάσχατον τὴν Ἐκκλησίαν αὐτοῦ καὶ τὰ ὁρίων διηρηματα διαφυλάττει.

38 Προενομήνους δὲ ταῦτα αὐτοῦ, οἱ τινικαὶ συμ-παρῶντες αὐτῷ Κληρικοί τε καὶ Μοναχοί, προσελεύπα-ρουν αὐτὸν ῥωσῆς μεταλαβείν, ὃ δὲ καὶ γέγονεν. Μικρὸν δὲ καθυδρόσας, αὐτὸς αὐτοῦ ἐπέστη μετὰ μαχαίρων καὶ ἐξέλιπον ὁ μέγας θύρ Λίβητος, μετὰ πολλῆς βουλῆς στρα-τιωτικῆς, καὶ λαβὼν τὸν Ὅσιον γυμνὸν καὶ μὲν ἔχοντα, ἀπήγαγεν εἰς τὸ μοναστήριον τὸ Νωβακιδίου οὕτω λε-γόμενον. Ποιῶντος δὲ αὐτοῦ ἐκείσε μίσην ἡμέραν, διὰ τὸ ἐν πολλῇ πτωχείᾳ ὑπάρχειν τὸ αὐτὸ τὸ μοναστήριον, συμπάσχοντες τῷ Ὅσιῳ (εἶσαι γὰρ θαυμάζειν ἀνδρὸς ἀρετὴν καὶ πολέμιον) πάλιν μετέστησαν αὐτὸν ἐν τῷ

μοναστήριον τῶν Ὁσίων ἢ ἐν Χαλκηδόνι· καὶ μηδέπω ἐκτείνοντες τὰ περὶ αὐτοῦ, εἴτε ἀξίως ἐστὶν ἔξω τοῦ θρό-νου γενέσθαι εἴτε καὶ μὴ, ποιῶντες ὅσων χειρουργίαν, μετὰ ὁρίων ἡμέραν συνεδρίον ἐκ πατρίδας συστήσαντες ἐπισκόπων καὶ Ἀρχιερέων, ἐκάλουν τὸν Ὅσιον, τὸν ἡδὴ παρ' αὐτῶν πρὸς ἐκτείνοντες ἐκτείνοντες καὶ κατακρινόντες, ὁφείλοντας ἀπολογησάσθαι, ὡς ἔλεγε λιβέλλῳ κατ' αὐτοῦ ἐπιδοθέντων τῇ συνεδρίῳ. Τί δὲ περιεῖχον οἱ λιβέλλοι ἀναρχεῖσθαι φάσκοντες, καὶ γελάσαι τραυλῆς, ὅτι σκαυτῶ-νται, φασίν, ὁφείδω ἐλαφρῶς, καὶ ὅτι πολλὰς ὄρας γο-νοκλήσιος ποιῶν ἔρχεται, καὶ ἄλλα ὅμοια ταῦτοις κατα-γελάσασθαι. Διὰ οὖν τοὺς τοιοῦτους λιβέλλους ἐκάλουν αὐτὸν ἀπολογησάμενον.

39 Ὁ δὲ Ἅγιος πρὸς τοὺς ἀποσταλέντας ἀπὸ τοῦ συνεδρίου Ἐπισκόπους καὶ Ἀρχιερεῖς εἶπεν, πρὸς τίνα κληθεῖτε, καὶ ὡς τίνα με ὅντα καλεῖτε; Οἱ δὲ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ὁδοῦμενοι, ἔλεγον, Ὡς Δεσπότην ἡμῶν καὶ Πα-τέρα· ὁ δὲ πάλιν, Ὁ Δεσπότης ἡμῶν, ὡς λέγετε καὶ Πατὴρ τίς ἐστίν; Οἱ δὲ, ὡς περ ἐκ τῶν ἀρετῶν δυνα-μένων μαρτυροῦμενοι, ἔλεγον· πρὸς τὸν Πατριάρχον ἡμῶν κληθμεν τὸν Κύριον Εὐτύχιον. Ὁ δὲ μέγας πάλιν πρὸς αὐτοὺς, Ἐγὼ Πατριάρχης εἰμὶ τοῦ Θεοῦ χάριτι, καὶ οὐδεὶς ἀρετῆς τὴν αἰῶνα ταύτην ἀνθρώπων ἀπ' ἐμοῦ· τίς ἐστὶν ὃν ἐποιήσατε εἰς τὸν ἐμὸν τόπον; Μὴ δυναθέντες δὲ πρὸς ταῦτα ἀπακριθῆναι, ὑπέστρεψαν ἰτακνήντες πρὸς τοὺς ἀποστείλαντες αὐτοὺς. Τὸ δὲ αὐτὸ συνεδρίον παρὰ κα-νόνως πάντως ποιῶν, πάλιν δευτέρον καὶ τρίτον κλήσιν ἀκαυνοῦστος, ἵνα μὴ εἴπω κανονικῶς· πρὸς τὸν Ὅσιον ἐποιήσατο. Ὁ δὲ προσφύρων πάλιν ἀπεκρίνατο, Ὅτι εἰ ὑπάρχει μοι κανονικὸν δικαστήριον, ὁδὴ μοι καὶ ὁ κλη-ρὸς μου, καὶ ἡ τάξις ἡ πατριαρχικὴ, καὶ ἔρχομαι καὶ ἀπολογουμῃ, καὶ τοῖς κατηγόροις μου αὐτοῖς κέχρημαι εἰς μαρτυρίαν. Τούτων ἀκούσαντες τῶν ἀπο-κρίσεων, καὶ μηδὲν ποιήσαντες ἀκολούθως ἐχόμενον, ψῆφον ἐξήνεγκαν κατ' αὐτοῦ τὴν αὐτοῖς πρέπουσαν· ὅθεν καὶ πρὸ τῆς αὐτῶν ἐπ' αὐτῷ γενομένης κατακρίσεως προ-λαβὼν ὁ Μακάριος, τοὺς πάντας ὑπέβαλεν κανονικοῖς ἐπιτιμίοις, ἕως ἂν τὰ ὑπ' αὐτῶν γενομένα διορθώ-σονται.

20 Ὡς δὲ μέγας ἐδέξατο τὰ ὑπὸ τοῦ συνεδρίου ἐκείνου ἀδύρμακτα, καὶ ὁ τὴν βουλὴν Ἀχιτόβολος διασκεδάσας, συζεύξας δὲ καὶ τοὺς ἀξίους τῶν ἀρετῶν Φωρῶν, διεσ-κέδασεν αὐτῶν τὴν βουλὴν, συζεύξας αὐτοῖς μετ' ἀλλή-λων, καὶ μὴ εἰρόντες εὐλογον πρός αὐτοὺς κατὰ τοῦ Δι-καίου, ἵνα δοῶσι κανονικῶς ποιεῖν ὅπερ πεποιθήκασιν παρὰ νόμους (οἱ αὐτοὶ γὰρ καὶ κριταὶ καὶ κατηγόροι ὑπῆρχον) πάλιν μετήγαγον αὐτὸν ἐκ τῶν Ὁσίων εἰς τὴν νῆσον τὴν ἐπιλεγμένην Πρίγκηπον. Καταλαβὼν οὖν ὁ Μακάριος τὴν νῆσον, ἐν χειρῶνι, καὶ ἐν σκεδῶτι, καὶ νυκτὶ βαθεῖα, πρῶτος γενομένης, πρὸ παντὸς ἄλλου πράγματος, θεωρεῖ στυρόν ἐν τῇ τοίχῳ, ἔχοντα ἐπί-γραμμα, Χριστὸς μετ' ἡμῶν, στήθε. Μεγάλως δὲ χαρο-ποιεῖται, ἔμενον εὐχαριστῶν καὶ δοξάζων τὸν Θεόν, τὸν οὕτως αὐτὸν παρσυνδύσαντων. Διατρίψας δὲ ἐν αὐτῇ τῇ νήσῳ τρεῖς ἑβδομάδας, ὑπὸ στρατιωτῶν πολλῶν φυλαττο-μένους ἀτάκτως, καὶ ὡς ὁκιστὴς ἐκείνης ἀπῆκε, πάλιν ἐκρίθη ἐπὶ τῶν οὕτως κρινόντων, καταλαμβάνειν αὐτὸν τὴν τῶν Ἀρμενίων μαρτύριον, καὶ διαγίνε ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ συστάσει μοναστήριον, ὅπερ καὶ γέγονεν. Ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν τινικῶν γενομένων καὶ παρῶντων ἀρχαίων καὶ ἐγγράφων πλινυτίως εἰπεῖν παρεχόμενον, ἵνα μὴ εἰς ἀπερῶντος λόγους ἐμπίσῃ ἀρκεῖ γὰρ καὶ ὁ Πρωεχὴς Ἐξέκκλησιον περὶ τούτων προσηλῶν, ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ, Ὅτι τῇ καίρῳ ἐκείνῳ καὶ ἀποστρέψαν τὸ πρόσωπόν μου ἀπ' αὐτῶν, καὶ μισοῦσι τὴν ἐπισκοπὴν μου, καὶ εἰσελεύσονται εἰς τὰ ἁγία μου ἀπαρρυμμένως, καὶ ποιή-σουσι στυρόν μέγα. Ἰδῶμεν δὲ τί μετὰ ταῦτα γέγονεν.

41 Πάλιν Παῦλος ἀνεδείχθη ὁ τοῦ Θεοῦ πιστὸς θερά-πων Εὐτύχιος, πάλιν ἢ κατ' αὐτὸν ἱστορίαν, τῇ ἐκείνου τυγχάνει παραπλησίαν· τὰ δὲ γὰρ περὶ τοῦ Παύλου σφ-σίν, Ὡς δὲ ἐκείνῳ τοῦ ἀποπλεῖν ἡμᾶς εἰς τὴν Ἱτα-λίαν, παρεδίδουν τὸν Παῦλον καὶ τινες δεσμώτας ἐκ-τουτάρχῳ τινὶ ὀνόματι Ἰουλίῳ. Τοῦτο καὶ ἐπὶ τῷ Ὅσιῳ γέγονεν·

U
tum Chal-
cedonem
traductus,

citatur ad
Pseudosyno-
dum caussam
dicturus :

coram quia
comparare
recusans

et in Princi-
pis ins. re-
legatus,

denique exi-
lii Amaseni
decretum

X

occupato ab
hostibus
Patriarchio

vel finem
praestolatur
in templo :

* An. ἐξωθεν.

indeque ab-
stractus
alio,

t

cum multa
patientie
testificatione
accipiens,

Γέγονεν· μετὰ γὰρ τὴν πολλὴν τῶν ἀκύνων ἐκείνων καὶ ἀλοκότην πεπρωγμένων σακιορῶν, ἐκρίθη τοῦ καταλαβῆν αὐτὸν, ὡς εἰρηται, τὴν τῶν Ἀμασίων μικρόπολιν, διὰ τὴν τε ἐν τῷ ἑαυτοῦ μοναστηρίῳ. Ἄρα πρὸς τοῦτο ἐδυσχέρανεν; Ἄρα ἀντεῖπεν; ἢ ἐννοεῖ τις ἐλαβὼν αὐτὸν, περὶ ᾧ εἶπεν ὁ Κύριος προφητῶν, "Ὅτι πᾶς Προφήτης ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι ἀτίμως ἐστίν; Οὐ μὲν οὖν· ἀλλὰ προθυμῶς καὶ ἀγαλλόμενος πάντα κατεδέχετο· ἔρχιν γὰρ ὅτι κατήλυθ' ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ ἀτιμασθῆναι· οὐ μόνον γὰρ τὸ εἰς αὐτὸν πιστεῦναι, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν ἐσπουδάζειν, ὅτι καὶ ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρὰ ἐστίν· Παυλοῦθ' ἔστιν καὶ ἐν τούτῳ μετὰ πολλῆς φαιδρότητος Χριστῷ τῇ ἐπὶ πάντων (θεῷ, ὅς τὸν νότον αὐτῷ ἔδωκεν εἰς μάστιγας, καὶ τὰς σακίους εἰς ῥαπίσματα, τὸ δὲ πῶς ὡπλίσθη αὐτοῦ οὐκ ἀπέστρεψεν ἀπὸ αἰσχύνης ἐμπυσμάτων, οὐδ' ἐπὶ μὴ ὁλοῦσι πάντες ἰσθμεν ὡς καὶ ἔλεγεν, Εἰ ἐρὲς ἐνώμας καὶ ὑμᾶς διώξωσιν, εἰ τὸν οἰκονομῶντα Βασιλεῦσιν ἐλάλησαν πίστιν μᾶλλον τοῖς οἰκείους αὐτοῦ; Τοῦτο καὶ ὁ τοῦ Θεοῦ θεράπων ἐπραγματεύσατο· ἠνέσχεντο γὰρ πάντα ὑπομῖναι τὰ δεινὰ, ἢ προσδοκῶναι τὴν πίστιν, ὡς τῷ ὑποδείγματι τούτῳ πολλοὶ στηριχθῶσιν ἀμετακίνητοι καὶ ἐδραῖοι μένοντες εἰς τὴν ὀρθὴν τῆς πίστεως ὁμολογίαν, ἡ δὲ καὶ γέγονεν. Πάντες γὰρ οἱ Πατριάρχαι, πολλοὶ δὲ καὶ τῶν Ἐπισκόπων οὐκ ἠνέσχοντο, ἐξαιρέτως οἱ τῆς Ἀνατολῆς, καθυπογράφει εἰς ὃν ἐποίησεν ὁ Βασιλεὺς λόγον περὶ τοῦ ἀφάρτου· ἀλλ' ἔστησαν ἀνταγωνιζόμενοι συνοδικῶς καὶ ἐγγράφως, καὶ μάλιστα ὁ Θεωπόλεως ὁσιωτάτος Πατριάρχης Ἀναστασιος, ὅς καὶ τῶν ἰσῶν μετέσχευ κινδύνων, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν στεφάνων, καθὼς καὶ ὁ μέγας Εὐτύχιος.

per varia
itineris in-
commoda

42 Ὡς οὖν ἀκρίτως ἐκρίθη τὸ ὑπερόριον αὐτὸν γενέσθαι, καὶ τὰ τῆς ἐξωρίας κντρέπιστο· καὶ ἡμῖς λοιπὸν ἔμεν αὐτῷ συνέκδηλοι, καλὸν εἶναι κρίναντες συμφεῦγειν τῷ ὑπὲρ Χριστοῦ διωκομένῳ. Ὡς οὖν οὕτως ἐκρίθη, ἀσπασάμενος τενηκεῖται ἐν τῇ νήσῳ σωματικῶς τοῖς παρόντας, ὡς τοὺς Ἐφείους ὁ Παῦλος παρὰ τὸν αἰγιαλὸν, νοκτῶς δὲ πᾶσαν τὴν ἐμπιστευθεῖσαν αὐτῷ Ἐκκλησίαν ἐν ἀγίῳ φιλήματι, παρέθετο αὐτῇ τῷ Κυρίῳ, παρ' οὗ καὶ παρέλαβεν. Παραδιδόντες οὖν τοῖς ἄρχουσιν, ἀπεκατέστημεν ἐν τῇ αὐτῇ μονῇ· καὶ ὡς μὲν τοῖς πέμψασιν ἔδοξεν, ἐξώμας τὸ γεγονός· ἦν, αὐτὸς δὲ εἰς σωτηρίαν τὴν ὑπ' αὐτῶν ἐξωρίαν ἐδέξατο, ὡς μεγάλων ἀγαθῶν πρόξενον. Ὅποια δὲ τοῦ κατ' ἐκείνῳ καιροῦ κατὰ τὴν λεωφόρον ἦν γεγενημένα, εἴτε λυπηρὰ καὶ θλίβερά, εἴτε θαυματουργίας καὶ ἀσθενούντων ἰσχύων ἐχόμενα, διὰ τοῦ μήκους τοῦ λόγου, ἐκὼν ὑπερδύσσομαι. Δείκνυσιν δὲ ταῦτα καὶ μεῖζονα τούτων ἢ αὐτῇ λεωφόρος, ὅταν τὴν ἐπάνοδον ἐορτάζει τοῦ μεγάλου καὶ ἀθλοφόρου ἀνδρός.

illuc descen-
dit sicut
Abraham et
Jacob in
Egyptum

43 Καταίειν οὖν εἰς Ἀμάσειν ὁ μέγας ἀγωνιστὴς Εὐτύχιος, ὡς Ἀβραάμ· πάλιν ποτὶ καὶ ὁ τούτου ἔκγονος Ἰακώβ εἰς Αἴγυπτον, ἄμφω δὲ Πατριάρχαι προφάσεως ἕνεκα τοῦ λιμοῦ τὴν γὰρ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς αὐτὴν γεγονῶσαν κλῆθον, ὡς ὑπερέχονσαν ὑπερβαλλούτως τιμήσωμεν, καὶ διὰ τὴν κοῦφον νεφέλην, καὶ διὰ τὴν πῶσιν τῶν χειροποιήτων ἀγαλμάτων. Ἀλλ' οὕτε αὕτη δόξα θαύματος τῶν Θεῶν γὰρ σεσχημένον καὶ ἐναυρωπῆσαντος παρουσίας, τίς καὶ ἡμεῖς παρὰ δόξου θαύμα ἐργάζεσθαι. Οὐδ' αὖ πάλιν ἡ τῶν μεγάλων Πατριαρχῶν γεγονῶσα κλῆθός εἰς αὐτὴν ἀνεῖς θαύματος ἦν, ὡς πείθει πάντας ἡμᾶς ἡ τε τοῦ Φαραῶ ὀπτασία, ἢ εἶδεν περὶ τοῦ Ἀβραάμ καὶ τῆς Σάρρας, ὡς δὲ καὶ μετὰ τιμῆς ἐξέπεμψεν αὐτοὺς, ἢ τε τοῦ Ἰωσήφ ἀναδείξε, καὶ ἡ πρὸς αὐτὸν ἀφῆξαι τοῦ Ἰακώβ καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ. Ἄρα τοιοῦτων μὲν αὐτοὶ μετέσχευ θαυμάτων, ὁ δὲ μέγας πατριάρχης Εὐτύχιος ἠπονήθη τῆς ἐκείνων θαυματουργίας; Οὐδαμῶς· ἀλλὰ καὶ τοῦτο παρέσχευ αὐτῷ ὁ τεχνίτης καὶ δημιουργὸς Θεός. Ἰδομεν δὲ ποῖα καὶ τίνα ταῦτα, καὶ πολλῶν ὀλίγα μνημονεύσωμεν, ἅπερ καὶ ἴδωμεν καὶ ἡκούσωμεν, καὶ αἱ γέφυρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν, καὶ ἅπερ ἔδραμα μαρτυρῶ. Ὁ γὰρ εἰπὼν, Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, τὰ ἔργα, ἃ ἐγὼ ποιῶ, καὶ ἐκεῖνος ποιήσει, καὶ περισσότερα τούτων ποιήσει· καὶ Ἐγὼ ἔρχομαι πίστιν ὡς κόκκον σιμάνει, ἐρείτε τῷ ὄρει τούτῳ, Ἀρθεῖτε, καὶ βλήθητι εἰς τὴν θά-

miraculis
illustratus.

λασσαν, καὶ γενήσεται οὕτως· αὐτὸς δέδωκεν τῷ ἑαυτοῦ θεράποντι χαρίσματα ἱαμάτων, νόσους θεραπεύειν, καὶ δαίμονας ἐκβάλλειν.

44 Ἐπειδὴ καὶ οὖν ἀμφοτέρων χάρις προστάσια γ, καὶ τῆς τῶν θεραπευομένων πίστεως, καὶ τῆς τοῦ θεραπεύοντος δυναμείας· τοῦ γὰρ ἐνὸς ἐλλείποντος, οὐκ ἐνεργήσει τὸ ἕτερον, ὥσπερ τὸ ἔμπροσθεν τῶν ὁσὶν συστρεφόντων ἐκότερον ἐνεργεῖ. Φησὶ δὲ ὁ Ἐξαγγέλιστῃς περὶ τοῦ Κυρίου, "Ὅτι οὐκ ἴδυνάτο ἐκεῖ σημεῖα ποιῆσαι, διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν. Διηλοῦν, ὅτι ὅσοι πιστῶς προσέτρεγον τῷ σὺνδοί, οὗτοι καὶ πλέον μετεῖχον τῆς χάριτος· πάντα γὰρ δύναται τῷ πιστεύοντι προσθῆναι, ὡς καὶ τούτῳ ἐνδεδυμένῳ τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ παρὰ τοῦ Πατρὸς τῶν ἁγίων δύναμιν οὐναρῶν. Ἀρξομαι δὲ ἐντεῖναι· καί μοι τὴν ἀκὸν ὑποκλίνατε, ὅσοι τρυφάτε τῶν ταυμάτων θαυμάτων. Πῶς οὖν ἄμεινον ἢ ἐκ ποίου παραδέξαι γὰρ ἄρξασθαι χαρίσματα; Ἄξιον ὡς οἶμαι, καὶ εἰ περισσότερον ἕτερα θαύματα, ἐνθένδε ποιῆσθαι τὴν διήγησιν.

45 Ἀνδορόγυνον ἦν ἐν Ἀμασίᾳ, ἐκ νομίμου γάμου συνερμωμένον, τοῦτο διαφύρας παιδοποιήσαν, ἀπειγῶχανεν εἰς τὰ τιμώμενα βρέφη· πόθ τοῦ γὰρ σκεδὸν ἐκ γαστρὸς αὐτὰ προελθεῖν, ἀνερπάζοντο ἄνωρα, πένθος ἀπαρσμήνιστον τοῖς γονεῦσι παρέχοντα, καθότι τὰς μὲν οὐδυνας ὑπέμενον, τῆς δὲ χαρᾶς οὐ μετεῖχον. Τὶ οὖν ποιήσιν; Βουλεύονται τὰ συμφέροντα, καταφεύγουσιν ἐπὶ τὸν Θεὸν τὸν δυνάμενον καὶ διὰ τῶν θυλῶν αὐτῶν ζωοποιῆσαι τοῖς νεκροῖς· μιμνῶνται τὴν ἐν Σαρφθθῆς χάριν, ἥς τὸν υἱὸν Ἠλίας ἀνέστησεν· μιμνῶνται τὴν Συναμπίτῃδα, ἥ τις ἔδραμεν πρὸς τὸν Ἐλισσαῖον, τοῦ νεκρῶν αὐτῶν ἐν τῷ ὑπερώῳ ἔρχονται καὶ αὐτοὶ πρὸς τὸν Μωκάρην, παρακαλοῦντες εὐχὴν αὐτοῖς χαρίσασθαι, ὡς καὶ ἔχσειεν αὐτῶν τὰ τιμώμενα παῖδιά. Εὐχόμενος οὖν αὐτοῖς, ἔχρισεν ἀμφοτέρους τῷ ἀγίῳ ἐλαίῳ, τοῦ τε τιμίου σπουροῦ τοῦ τε τῆς χάριτος ἀρχάντου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ αἰεὶ Παρθένου Μαρίας, τοῦ βρύοντος ἐκ τῆς χάριτος εἰκόνας αὐτῆς τῆς οὐσας ἐν Σωζοπολεῖ, εἰπὼν οὕτως· Ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· εἰδήθῃ γὰρ οὕτως ποιῶν ἐφ' ἐνὶ ἐκαστῷ τῶν ἐρχομένων ἀσθενῶν, καθὼς καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβος διετάξατο λέγων· Ἀσθενεῖ τις ἐν ὑμῖν, προσκαλεσάσθω τοὺς Πρεσβυτέρους τῆς Ἐκκλησίας, καὶ προσενέξασθωσαν ὑπὲρ αὐτοῦ, ὀλείψαντες αὐτὸν ἐλαίῳ, καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πίστεως σώσει τὸν κάμνοντα, καὶ ἀμαρτίας ἢ πεποικῶς, ἀφεθήσεται αὐτῷ.

Conjugibus
ob immatu-
ram libero-
rum mortem
afflictis

invacem
prolem
impetrat :

et nondum
nati sexum
dignoscens
%

etrum vo-
cari jubet,

etque fra-
trem Joan-
nem :

46 Πληρώσας οὖν τὴν εὐχὴν καὶ ἐνὸς γεγόμενης, ὡς ἐκ τινος θείας χάριτος ἐρπνευσθεῖς, λέγει· Πέτρον καλέ-
σετε τὸ τιμώμενον βρέφος, καὶ ζήσεται· ἦν γὰρ ἔργως
καὶ ἡ γυνή. Παρασταμένον δὲ μου, καὶ πρὸς τὸ λεγθῆναι τὴν
ἐρώτησιν ποιησάμενος καὶ εἰπόντος, Εἰ δὲ θῆλυ τὸ τιμώ-
μενον εἴη, τί ἂν ὀνομάσαιεν αὐτὴ; ἀπεκρίνατο λέγων,
Οὐχί, Πέτρον αὐτὸ ὀνομάσωσιν καὶ σώζεται. Χαίροντες
οὖν ἐπὶ τοῖς λεγθεῖσιν, καὶ τρόπον τινα ὡς ἐπ' ἀγαλλίας
βαστάζοντες τὸ μή πῦρ τεγθῆναι παιδίον, ἀνερπάζοντες εἰς
τὸν οἶκον αὐτῶν. Τοῦ γένους δὲ περικλυθέντος, ἐτέλθη
αὐτοῖς υἱός, καθὼς προείδεν ὁ βλέπων τὰ ἔμπροσθεν καὶ
προείπεν ὁ τοῦ Θεοῦ θεράπων. Ἀξιώσαντες δὲ τὸ τεγθῆναι
τοῦ ἀγίου βαπτίσματος, ἐνόμισαν αὐτὸ Πέτρον. Ἐλθόν-
τες δὲ μετὰ ταῦτα οἱ γονεῖς τοῦ παιδίου μετ' αὐτοῦ πρὸς
τὸν Ὅσιον, περιεπύσσοντο τοὺς πόδας αὐτοῦ, ἐξομολο-
γούμενοι ὅσα ἐποίησεν μετ' αὐτοῦ ὁ Κύριος, καὶ ὅτι ἠλέη-
σεν αὐτούς. Ἐπιθεῖς δὲ τὰς γέφυρας αὐτοῦ ἐπ' αὐτῷ,
κνλόρησεν αὐτόν. Μετὰ δὲ τὸ αἰχθῆναι τὸν ἐκ προσηύ-
σεως καὶ εὐχῆς γεννηθέντα καὶ Πέτρον κληθέντα, καὶ
ἑτέρως ἐτέλθη αὐτοῖς υἱός· ἐλθόντες δὲ πάλιν, ἠνεγκαν
τοῖς δύο υἱοῖς πρὸς τὸν Ὅσιον δοῦλόν τε τὸν Θεόν.
Παρακλῶν δὲ τὸν θαυμάσιον εἰπεῖν τίνα γρῆν ὀνομάσαι
τὸν δεύτερον. Ἰδὼν δὲ τὴν ἐνωμιδὴν τῶν παίδων, τὸ
Σολομῶντων χαρίεντος ἐβλέφατο εἰπὼν, Ἀδελφός· ὑπὸ
ἀδελφῷ βοηθούμενος ὡς πῶς ὀχυρὰ τοῖς δὲ γονεῦσιν
αὐτῶν εἶπεν, Ἰωάννην τὸν δεύτερον καλέσατε, διὰ τὸ ἐν
τῷ οἴκῳ τοῦ ἀγίου Ἰωάννου ἐπακούσαι Κύριον τὸν Θεόν
τῆς δεήσεως ἡμῶν. Πέτῳθ' ἔστιν δὲ τὰ παῖδιά, καὶ διεση-
μίσθη τοῦτο ἐν ὅλῃ τῇ πόλει ἐκείνῃ, καὶ ἅπαντες ἐδόξα-
σαν τὸν Θεόν. Τίνα δὲ καὶ ἕτερα συνεργεῖα Θεοῦ γέγονεν,
ἴδωμεν.

AUCT EU-
STACHIO
EX MS.
VATICAN.
mutum et
surdum
sanat,

47 Πρεσβυτέρους τις χωρίον διασφένοντος τῆς ἀγωνιά-
της μεγάλης Ἐκκλησίας, υἱὸν ἐσχηκώς κωφὸν καὶ ἀλα-
λον ὡς ἐτὼν δεκατεσσάρων, φέρει τοῦτον πρὸς τὸν Ὅσιον,
παρακλῆτον καὶ δεόμενον, ὅπως τύχη τῆς πατρὸς τοῦ Θεοῦ
βοηθείας. Πούσας οὖν ἐπ' αὐτῇ τὴν εὐχὴν, γοίσας τε
πάντα τὰ σινηντόναι αὐτοῦ τῇ ἀγίῳ ἐλπίδι, ἐκάλεισεν τὸ
ὄνομα τοῦ παιδὸς τρίτον Δουναγῆ· τοῦτο γὰρ αὐτῇ
ὄνομα ἦν. Καὶ τὴν μὲν πρώτην ἡμέραν ἀσέμνως ἀπεκρί-
νατο· παραρμύνηντας δὲ αὐτοῦ τὰς τρεῖς ἡμέρας, κεχρίσ-
μένον ἐκ τοῦ ἁγίου ἐλαίου, ἐδόθη ὁ δεσμός τῆς γλώσσης
τοῦ παιδίου, καὶ ἦν ἀκούων καὶ λαλῶν διὰ παντός, καὶ
αἰνῶν τὸν Θεόν. Ὁσίωνα παῖδα ἠέλεισεν ὁ πατὴρ κατα-
λείψαι ἐν τῇ μοναστηρίῳ, ἀλλ' οὐ συνείδεν τοῦτο γινέσθαι
ὁ τοῦ Θεοῦ βοηθῶν. Τοῦτον οὖν ὑγιὲ παραλυσθέντα Ἡερε-
σύτης, ἀπῆλθεν εἰς τὸν ἐκείνου οἶκον μετὰ χροῶς μεγάλης.
Ἀκούοντες καὶ ἄλλοι παραδοῆον θούμματα.

item alium,

48 Τινὲς τῶν τῆς αὐτῆς πόλεως παιδίων ἔσχον, οὐ καὶ
ὁ πατὴρ ἐν τῇ Κλήρῳ τῆς αὐτῆς ἀγωνιάτης τοῦ Θεοῦ
Ἐκκλησίας ἐγκατάστατος. Κόρυλλον δὲ ἦν ὄνομα τῇ
ἀνδρί. Τοῦτον τὸ παιδίον πύστε γούων ὄν καὶ προσχε-
νόμενον, ὁλοκλήρως, ὡς ἐπὶ πλὴν δὲ καὶ ἀσχηκόν, μὴ τε
ῥῶς ἡγεῖσθαι μετέχον μὴ τε θανάτου. Φέρονται οὖν αὐτὸ
πρὸς τὸν Ὅσιον, καὶ ποῖσας τὴν συνήθη εὐχὴν, μετέ-
δοσαν αὐτῇ τῆς σφραγίδος κοινωσίαν· εὐλογίσας δὲ καὶ
ἀρτον κοινὸν, διέδοκεν αὐτῇ, καὶ σπένδυσεν. Ἐξ ἐκεῖνης
οὖν τῆς ἡμέρας διεδόθη ὁ δεσμός τῆς γλώσσης αὐτοῦ καὶ
ἐλάττωσεν, ἔσχεν τε καὶ ἔπειν, γινόμενον ὑγιὲς διὰ τῆς
χρηστείας τοῦ Θεοῦ. Ἰδόμεν δὲ καὶ ἄλλοι παραπλήσιον
τοῦτον, πολλοὺν δὲ θαυμασιώτερον.

mutum to-
to corpore
arescentem,

49 Πολύγυ τὴς ἑστῆς, Ὑλθα παρασχηματιζόμεν, γαι-
νισθεῖ δὲ αὐτῇ τῇ ματρὶ πάλαι Ἀρμασίῃ· τινὲς ἐνείδον
ὁρμώμενοι, κησὴν παιδίου πρὸς τὸν Ὅσιον, λέγοντες,
αὐτὸ τεσσάρων ἐτῶν ἔπαρχον, οὐδένως μετελυσμένον
ἄλλου μὴ τι γε τῆς ματρὸς ὡς ἔλεγε· τοῦτον δὲ τι, μι-
κροῦ δὲ ὡς ὁσόντων καὶ ἀσέμνως, μὴ τι γούων μὴ
τε ἡγεῖσθαι μετέχον, ἀλλ' ὡς ὁσόντως ἀνεμνησθῆναι, δὲ
οὐκ οὐδὲν εἰς σφραγὶδα τῶν τῶν κλῆρων καὶ τῶν
αὐθιγῶν ἐκτύπονται ἐκείνῳ διέδοκεν, οὕτω κακῶς τὸ
νέπαιον ἐγούων, ὥστε τοῖς βουλομένοις δυνατὸν ἦν πάσας
τὰς σφραγίδας αὐτοῦ πλεῖστας, καὶ τὰς ἀρμονίας, ἔτι γε
μὴν καὶ τὰς σφραγίδας τῶν εὐχῶν καὶ τῶν ὁσόντων ἀνέμῳ
καθυποδεδόκει. Ἦν οὖν· Ὡς εἶδον αὐτὸ ὁ μέγας ἀνθρώπος
τοῦ Θεοῦ οὕτως ἐκτενέον, πλείον δὲ τοῖς γενομένοις συ-
νοσιλῆσαι πολλὰ τε καὶ κινεῖν, ἐκτενέως παρακαλέσας τὸν ἐκ
τοῦ μὴ ὄντος αὐτοῦ εἰς τὸ εἶναι παρασχηματίζοντα (θεῶν, ἐχρί-
σεν ἐκ τοῦ τιμίου ἐλαίου ὅλον τὸ σῶμα τοῦ παιδίου, μετα-
δοῖς αὐτῇ καὶ τῆς σφραγίδος κοινωσίαν. Εὐλογίσας δὲ
καὶ ἄρτον κοινὸν διέδοκεν τοῖς γινέσθαι, παραρμύνης αὐτοῦ
βρέγχειν εἰς ὄνομα, καὶ οὕτω παρέχον τῇ παιδί. Ποιή-
σαντες δὲ τούτοις, ἀπέστειλον τῆς ἐλπίδος τῇ γὰρ ἔλεγε ἡμέρα
κησὴν αὐτῷ, καὶ πολλὴν διασφέναν καὶ ἀνάλασιν τῆς σφρα-
γίδος αὐτοῦ εἰς αὐτῇ, προσεβόητο γὰρ καὶ μετεῖσαν τροφὴν·
τῇ δὲ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἄλλο ἐξ ἄλλου ἰδομεν αὐτὸ, κατέχεν
γὰρ ὄνομα ἐν τῇ γούων αὐτοῦ, καὶ ἐνὶ πύλιν ἡμῶν καλῶν,
κινῶν τοῖς πύλιν γούων καὶ μὴ γινόμενους ὁρθο-
μοῖς αὐτοῦ, καὶ ἐρέλῃσεν εἰς ἕνα ἕκαστον τῶν παριστα-
μένων. Διηγοῦντο δὲ οἱ γούων, ὅτι ἐξ ἧς ὄνομα αὐτοῦ ὁ
Μέγας, αἰετοῦ τοῦ ὡς ἔλεγε, καὶ ἐτρέφετο τῇ προσφύρῃ
τροφῇ αἰετοῦ. Χρῆστας οὖν, ἐπέστειλαν εἰς τὴν πόλιν
πολλοὺς, ἔχοντες τὸν παῖδα ὑγιᾶ. Ἐκ δὲ τῆς διαλογίζετο
δὲ καὶ αὐτὸν ἀπὸ μὲν ἐντελέσεως ὁλοκλήρως οὐκ ἐλθῆναι,
γινωσκόντες, ὅτι τὰ κήρυκα κήρυον ἀδύνατος πολλὰν ἐν-
ρίσκοντες γὰρ ὅτι διὰ τῶν κήρυκων, ὅτι αὐτὸς ὁ Κό-
ρυς καὶ ὡς ἔλεγε ἡμῶν ἀπὸ μὲν εἰς ἕκαστον τῶν
ἀσφραγισμένων τῇ μὲν γὰρ ἐπαχρίσας τὸν πλὴν εἰς τοῖς
ὡς αὐτῇ εἰς πύλιν, Ὑπὸς εἰς τὸν Σιωνῶν ὑψαί, καὶ ὑψαί-
μενης ἀνέβλεψεν ἄλῃ δὲ τῆς γούων ἐπὶ εἰς ἡρώτα εἰτι
θεοῦ, ὡς ἀπεκρίνατο λέγων, Θεοῦ τοῖς ἀνθρώποις ὡς
δένδρα περιπατοῦντας. Πρὸς τὸν οὖν ὡς κατὰ μικρὸν
τισιν τὸν ἑαυτοῦ παρῆγεν, δὲ καὶ οἶδεν αὐτὸς αὐτῶν, τὸ
συμφέρον ἐκείνου ἐπιστάμενος. Ἀλλὰ περὶ μὲν τοῦτου
τοιούτου· τί δὲ καὶ ἄλλο γέγονεν ἰδομεν.

laungens
oleu et
communio-
nem ei
praebens

valentem
efficit,

50 Παιδίον τινὲς τῶν ἐν Ἀρμασίᾳ χειροτεχνῶν, ἐξεί-
-

νης νόσῳ περιπεσόν, εἰς αὐτῆς ἐφθασεν τὰς πόλιν τοῦ
θανάτου. Τοῦτο λαβὼν ὁ πατὴρ ἐν ἀγκλήσις, ᾤθην εἰς
τὸ μοναστήριον, ὥστε προσπαρῆγειν αὐτὸ τῇ Ὁσίῳ, ἵνα
τύχη τῆς πατρὸς Θεοῦ σωτηρίας. Ὁ δὲ Μακάριος περὶ
ἄλλου διακονίαν ἡσυχάζειτο· ἦσαν γὰρ τινες ἐν συντυχίᾳ
διδασκόμενοι παρ' αὐτοῦ, καὶ κείνου τοῦ δεῖξασθαι τὸ
παιδίον κατ' αὐτὴν τὴν ὁραν οὐκ ἔσχον. Ὡς οὖν ἱκανῇ
παραστάτῃ ὄρα, ἔθετο αὐτὸν ἀναχωρήσει ὁ πατὴρ τοῦ παι-
δίου, λέγων, Ὅτι ἔδη θύσκει τὸ παιδίον, τί καὶ κοπῶ-
μεν τοῦ Ὁσίου; Ἀποσπόμενος δὲ ὅτι καὶ ἐκ νεκρῶν ἐγεί-
ρειν δυνατός ἐστιν ὁ Θεός, ἐπέσχον τὸν ἄνδρα μικρὸν,
ἐθεορῶμεν δὲ τὸ παιδίον ὡς ἐπ' ἀκαθίεως, ὅτι τὸ πλεί-
στον μέρος τοῦ σώματος αὐτοῦ ἦν ἀπαρασχημένον. Ὡς
οὖν εἶδον τὴν ἀνάγκην, ἀντήχον τῇ Μεγάλῃ περὶ
τοῦ συμφέροντος τῇ παιδίῳ κινδύνου. Ὁ δὲ μὴδὲν με-
λήσας, γλῆεν εἰς τὸν ἐκείνου οἶκον, καὶ προσεβόη-
μενος ἐπέθιγεν τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ τὸ παιδίον, γοίσας
δὲ καὶ τῇ ἀγίῳ ἐλπίδι, ἀφῆκεν ἀπελθεῖν εἰς τὸν οἶκον
αὐτοῦ. Τῇ δὲ ἔξης ἡμέρᾳ ἐλθὼν ὁ πατὴρ τοῦ παιδίου,
κὺχρησται τῇ Θεῷ μετὰ θαυμάσιον ὑπὲρ σωτηρίας τέκνου.
Ἐρωτηθεὶς δὲ πῶς ἔχει τὸ παιδίον, ἔειπεν, ὅτι διὰ τῆς
τοῦ Θεοῦ χρηστείας καὶ τῶν εὐχῶν τοῦ ἁγίου ἀνδρός, ὁλο-
κλήρως ὑγιάνει. Οὐ μετὰ πολλὴν δὲ καὶ αὐτὸ ἰδομεν τὸ
παιδίον, καὶ ἐθαῖσσεμεν τὸν Θεόν τὸν ζωοποιούντα τοῖς
νεκροῖς. Ἀκούοντες καὶ περὶ τούτου εἰρηται· μεταβόμεν
δὲ ἐν ἑτέρῳ θαύματι.

item alium
n oribundum,

51 Γυνὴ τις ὀγκοεικὴ, ἔχουσα υἱὸν ὡς ἐτῶν ἐπτά,
εἰσεύρητο μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν πόλιν, διὰ τινος προφάσεως
οικείας· ἐκ συνουσίαντος δὲ παντὸς ὁσίου ἐξείχοντες
ἐπὶ τῇ τοῖς πόδεσσι καὶ τοῖς στήθεσσι παντελῶς οὐκ ἡδύ-
νατο. Βραδύτατα δὲ τὸν παῖδα ἡ μήτηρ, κησὴν πρὸς τὸν
Ὅσιον, ὁδορῶμεν καὶ κλῆσιον ἐπὶ τῇ συμφύρῃ ὡς
τῇ παιδίῳ. Ὁ δὲ ἐκτενέως εἰσάμενος, κλέψεν τῇ ἀγίῳ
ἐλπίδι τοῖς πόδεσσι τοῦ παιδὸς. Πληρωθεὶς δὲ τῆς εὐχῆς,
θέλousa γούων ἡ μήτηρ εἰ ὄρα δύναται στήναι τὸ μαι-
ράκιον εἰς τοῖς ἑαυτοῦ πόδεσσι, ἔστικεν αὐτὸ ἀναστατά-
ζουσα. Σταθὲν οὖν, τὴν μὲν ἀρχὴν ἐπὶ τῇ σφραγίδι
ἔρελῃεν πίπτειν ὡς δὲ κατὰ μικρὸν ἐσφάριζεν (καὶ οἱ
παριστάτες γὰρ διὰ λόγων κολακειατικῶν ὑπεστήριξαν
αὐτὸ) παντελῶς ἔμελλεν ὁσίου καὶ ἀκλόνητον. Ὡς οὖν
παραρμύνη ἐσπεριώθησαν αὐτοῦ οἱ βράχες καὶ τὰ σφραγί-
δα, ἔστικ ὁ πῦρ, καὶ περιπατῶν ἀνεχώρησεν εἰς τὸ ἴδιον μετὰ
τῆς ἑαυτοῦ μητρός, ἀλλήμενος, καὶ αἰνῶν τὸν Θεόν. Θεο-
σάμενος δὲ τὸ γέγονος θαῦμα, ὅπως τὸ δι' ἐτέων ποδῶν
μειράκιον εἰσελθὼν εἰς τὸ ἴδιον, ἐξῆλθεν διὰ τῶν οὐκείων
ποδῶν, ἐθαῖσσεμεν τὸν Θεόν, τὸν δύναντα τοιαύτην χάριν
τῇ ἑαυτοῦ φεράποντι καὶ ἐν τοῖς ἡμετέροις γούων. Ἀκού-
σμεν δὲ καὶ ἄλλου θαύματος θαυματοῦτου, ἢ μᾶλλον
εἰπεῖν ἐλεεινοῦ καὶ ξένου νοσήματος.

et alium
pedibus de-
bitum,

52 Μοναστήριον διέκειται γυναικείον ἐν ταύτῃ τῇ
πόλει Ἀρμασίᾳ, τῶν Φλαδεῖς οὕτω παρασχηματιζόμενον.
Τινὲς οὖν τῶν γυναικῶν ἐκείνου τοῦ μοναστηρίου κορά-
σιον κησὴν, ὡς ἐτῶν πέντε, πρὸς τὸν μονάχον ἄνδρα,
λέγουσαι, ὅτι τὴν ὀγκοεικὴν κοινωσίαν οὐ προσέειπε πα-
ντελῶς, ἀλλ' ὅτι ἐλθὼν κοινωσάμενος, ὑπὸ καὶ τῇ μὲν πολλῇ
συνεχόμενος κησὴν, καὶ μετὰ τινος αὐτοῖς ἀποστρέφεται
τὸ ἁγίον πόμα· καὶ δὲ κησὴν αὐτῆς ὡς ἡμέρας, καὶ τῆς
διασφένης τοῦ ἁγίου σώματος καὶ σφραγίδος τοῦ Ἀριστοῦ
γινόμενης, ἀπιστεύσαντες τοῖς λεγέσθαι, πρὸ τὸ ποιῆσαι
τὴν συνήθη εὐχὴν ἐπὶ τῇ κοινωσίᾳ τῶν Ὁσίων, εἰπομεν
προσελθεῖν αὐτὸ καὶ μεταβόμεν. Ὡς δὲ καὶ τῇ προ-
σελθεῖν τῇ ἀγνότητι κοινωσάμενος τὸν κησὴν, εἴρηκεν ὅτι
αὐτὸν τὸ λεγέσθαι ἦν ὡς γὰρ μετὰ πολλοῦ κησὴν εἰς τὸ
σῶμα δεῖξαι αὐτοῦ ἔστικ, τούτω μετὰ τινος ἐμῆτον καὶ
φονῆς ἀγνότης ἐρεμῆν· ἐκτενέως δὲ τῆς τῶν χεῖρας τῶν
παριστάτων, ἐλαβεν αὐτὸ καὶ τῇ τῇ παρὶ παρῶν.
Φηλῶντες οὖν καὶ λυποῦντες ἐπὶ τῇ γούων, ἀπέλυσ-
μεν τὸ κοράσιον μετὰ τὴν ἰδίαν, παρῶν· ἔλαττω τῆς ἔξης
ἀγνότης αὐτὸ. Ὡς οὖν ἦλθον ἐπὶ τὴν αὐτὴν πόλιν, ἐπορεύον ὁ
τοῦ Θεοῦ βοηθῶν τὴν συνήθη εὐχὴν ἐπὶ τῇ κοινωσίᾳ,
γοίσας ὅλας τὰς αἰσθήσεις αὐτοῦ ἐκ τοῦ τιμίου ἐλαίου
ὅτι δὲ προσπαρῆγειν τῇ σφραγίδι, κησὴν γούων ἀγνότης
καὶ μεγάλῃ, ἡμετεν πολλὰν ἀκαθάρσιν, μᾶλλον δὲ τὸ
παρενοχλοῦν

puellam non
valentem
communicare

a dormone
id impediante
liberat

παρενοχλοῦν αὐτῷ ἀκαθάρτον πνεῦμα ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ. Μετὰ δὲ τούτου, ἐπιτρέψαντος τοῦ Ὁσίου, ἀπέγαγον αὐτὸ ἐπὶ τὸ μεταλαθεῖν τῆς ἀγράφου κοινωνίας, καὶ διὰ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος ἀφοσίως καὶ ἀδαιμόνως μετέλαθεν τοῦ τε ἁγίου σώματος καὶ τοῦ τιμίου αἵματος. Στενάζον δὲ μέγα τὸ καθεὶν κοράσιον, μετὰ τὸ μεταλαθεῖν εἶπεν, "Ἴδε ἀπαρτί τρέφω κωλύθην, τὴν γὰρ προσφορὰν ἡτοι τὸν ὁπω αἰσθημένον ἄρτον, κωλύθην εὐώθαι καλεῖν τὰ τῆς χάριτος ἐκείνους παιδίον. Καὶ πάντες οὖν ἐδόξασαν τὸν Θεόν, τὸν ποιῶντα θαυμάσια ἐνδοξά τε καὶ ἐξάσια, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμός, καὶ διὰ τῶν ἐκείνου θεραπεύωντων· θαυμαστός γάρ ὁ Θεὸς ἐν τοῖς Ἀγίοις αὐτοῦ, ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ.

53 Δεωτέρως τις τὴν τοῦ μουσάρου τέχνην ἐπιστάμενος, εἰρχόμενος τούτῳ ἐν τῷ οἴκῳ Χρυσαίου, τοῦ ἐν εὐλαθείᾳ τῇ μνήμῃ, ἐν αὐτῇ τῇ πόλει Ἀμασειᾶ. Τούτου δὲ καταφύροντος τὸ παλαιὸν μουσάριον σπὸ τοῦ τοίχου, ἱστορίαν ἔχοντος τῆς Ἀφροδίτης (ἡθεύλετο γὰρ ὁ μυημένος ἀνὴρ ποιῆσαι τὸν αὐτὸν οἶκον εὐκλήριον τοῦ Ἀρχιερέου, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐν ἀναχωραίᾳ, τὸ δὲ κατωγειν μέγα οἶκον εὐκλήριον τῆς ἁγίας ἀγράφου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ αἰεὶ παρθένου Μαρίας) ὁ δὲ καὶ γέγονεν· ὅτε οὖν ἐξώρυσεν ὁ αὐτὸς μυνωτής τὸ θέμα αἰ τῆς ἀκαθάρτου Ἀφροδίτης... μᾶλλον ὁ παρσμένον αὐτῇ θαίμων, ἐπλάξε τὴν χεῖρα τοῦ τεχνίτου· ἐφλέγμαεν γὰρ καὶ κατεπίωσεν ἡ χεὶρ αὐτοῦ, γέγονεν δὲ καὶ τραῦμα φοβερόν, ὥστε τὴν τοιαύτην οἱ θεωροῦντες ἀνάγκην τῆς χειρὸς, ἔλεγον αὐτὴν ἀποτέμεσθαι. Ὡς οὖν εἶδεν ἐκείνους ἐν πολλῇ περιστάσει, τὸν κρείττον ἐπιλεξάμενος, ἔρχεται πρὸς τὸν Ὁσίον, ὅπως τύχῃ βοηθείας ἀπὸ τοῦ Θεοῦ δι' αὐτοῦ. Ὁ δὲ ποιήσας ἐπ' αὐτῷ τὴν εὐχὴν, ἔχρισεν τῷ ἁγίῳ ἐλαίῳ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα, αὐτῇ γὰρ ἦν ἡ πληγεῖσα· πεποίηκεν δὲ τοῦτο ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, καὶ ἀπεκατέστη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη διὰ τῆς τοῦ Θεοῦ βοηθείας. Ἐν ᾗ δὲ οἶκον τὴν πληγὴν ἔλαθεν ὁ ἰσθίς, ἐν αὐτῷ ὑπὲρ εὐχαριστίας καὶ εἰς ὑπόμνησιν τοῦ γεγονότος θαύματος, ἔτασεν τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου ἀνδρός· δι' ἧς οὖν χειρὸς τῆς σωτηρίας ἔτυχεν, διὰ τούτου ἔγραψεν τὸν ταύτην μετὰ Θεοῦ ἱατρὸν. Παραπλήσιον δὲ τούτῳ γέγονεν τι καὶ ἕτερον.

55 Λεπτουργὸς τις ἤνεγκεν πρὸς τὸν Μακάριον παιδίον, ὑπὸ ἀκαθάρτου πνεύματος ἐνοχλούμενον· ὡς οὖν παρίστατο τῷ Μεγάλῳ ποιοῦντι τὴν εὐχὴν, διὰ τὸ εἶναι μικρὸν τὸ παιδίον, λέγει τις τῶν παρισταμένων τῷ λεπτουργῷ, Βάστασον ἄνθρωπε τὸ παιδίον, ἵνα λάβῃ τοῦ ἁγίου σώματος, ὁ δὲ καὶ πεποίηκεν. Πληρωθείσας δὲ τῆς εὐχῆς, ἀπελύθησαν σμυότεροι. Τῇ δὲ ἑξῆς ἡμέρᾳ ἔρχεται ὁ λεπτουργὸς, κλαίων καὶ ὀδυρόμενος, μὴ φέρων τὰς οὐνάς τῆς ἐκείνου χειρὸς. Ἐρωτῆθείς δὲ, Τί κλαίεις, τί ἔχεις; ἔλεγεν, "Ὅτι ἐξέτα τὸ παιδίον ἐδάστασα, τὰς οὐνάς οὐ φέρω τῆς χειρὸς μου· ὁ γὰρ θαίμων, ὁ ἐδάσε τὸ παιδίον, ἔμοι ἐκολλήθη, κακῶν μὲν ἰάθη, ἐγὼ δὲ κινδυνεύω. Τούτων ἀκούσας ὁ Μακάριος, μικρὸν ὑπηρειδιάσας, τοῦ θαίμονος κατεβλάσεν τοιαῦτα πεποιηκότος· ἐπευξάμενος δὲ τῷ ἀνθρώπῳ, ἀπέλυσε αὐτόν, μηδὲν ἄλλη ποιῆσαι παραγγέλλας, ἢ τὴν εὐχὴν σχολάσαι μόνον. Ὁ δὲ τῆς δοθείσης αὐτῷ ἐντολῆς ἡτοῦ φροντίσας, φεθλαίς τὸν ὄγκον καὶ τὴν πυρκαϊώσιν τῆς χειρὸς, ἔσχευεν ἐκείνους εἰς ἱατρούς, ἵνα πληρωθῇ τὸ εἰρημένον, "Ὅτι ὁ ἀμαρτάνων εἰς τὸν ποιοῦντα αὐτόν, ἐρπαιεῖται εἰς χεῖρας ἱατροῦ· ἐμελλεν γὰρ ἀπολέγειν τὴν χεῖρα αὐτοῦ. Προσδοκῶντας δὲ τὸν βίον αὐτοῦ εἰς ἱατρούς, καὶ εἰς θέρμα ἡβηλάνου, καὶ μηδὲν ὠφελείας, ἀλλὰ μᾶλλον χειρόνως ἐσχιώως, ἦλθεν πάλιν εἰς τὸν ἀνάρχον ἱατρὸν, τὸν ὠφελεῖν λαβόντα τὴν χάριν, δωρεάν δὲ καὶ παρέρχοντα τοῖς χρῆμασι ταύτης. Ὁ δὲ μηδὲν μελλόντας ἢ ἐπιπλήξας, ἐκτενῶς παρεκάλει τὸν ἐλπίμονα Θεόν, ὅπως ἰσθῇ, ὑπὲρ καὶ γέγονεν. Προσμείνοντας γὰρ τῇ εὐχῇ, ἀπκλήσθη καὶ τῶν ὀδυνῶν καὶ τῆς φλεγμονῆς, καὶ ἔπραττεν τὰ συνήθη, ἐργαζόμενος τὴν ἐκείνου τέχνην, καὶ ὁσεύων τὸν Θεόν. Ἐπειδὴ παρενοχλοῦμένων ὑπὸ πνεύματος ἀκαθάρτου μνήμη γέγονεν, πολλῶν ἰσθέντων, περὶ ἐνός ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν ἐξίτησιν ποιήσασθαι, διὰ τὸ μὴ εἶναι τὴν τυχούσαν ὠφελείαν παρέχειν τοῖς καταλιγομένοις,

καὶ ἀθετεῖν βουλομένοις τὸ μοναχικὸν σχῆμα.

56 Δεωτέρως τις περιέπεσεν θαίμονι πονηρωτάτῳ καὶ χαλεπῷ ὁσάκις δὲ ὑπ' αὐτοῦ ἐνοχλεῖτο, κρατῆσαι τούτου οὐδεὶς ἴσχευ, ἀλλὰ πάντας κατισχύων, τοῖς πάντας [συνέτριβεν. Ὡς οὖν ἐν ταῦτοις ἦν ὁ ἀνθρώπος, φέρουσιν αὐτὸν πρὸς τὸν Ὁσίον, τὸν διὰ τῆς τοῦ Θεοῦ συνεργίας ἐλατῆρα τούτου, καὶ τῶν τοιούτων ἀκαθάρτων πνευμάτων. Ὁ δὲ τὰ φοβερόν κατὰ τῶν θαίμωνων ὄπλον τὸν τιμίον σταυρὸν, καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ ἔλαον, ἐντίθησι εἰς τὸ μέτωπον τοῦ δοσιμονιζομένου. Ὁ δὲ τὸν τύπον τοῦ σταυροῦ ὡς ἦλον πεπωρωμένον δεξιᾶς, κρέατο κρᾶζειν, ἀφρίζειν, μαίνεσθαι, καὶ τὸν ὀδόντας τρίζειν, ὡς νημίζεσθαι μὴ μόνον ἕνα θαίμονα ἔχειν, ἀλλὰ πολλοὺς θαίμονας, ὡς ἐπ' ἀληθείας γὰρ λέγει, ὅτι πολλῶν μοναχῶν κρατούντων αὐτόν, πάντας ὑπερισχύσας συνέτριψεν. Ἰκανὰς δὲ ὄρας βασανίσαντος αὐτόν τοῦ θαίμονος, μάλιστα κατέστη γενόμενος ὡς νεκρὸς, ὡς λογίσασθαι ἡμᾶς ὅτι τελείως ἀπκλήσθη τοῦ θαίμονος· ἐλθὼν δὲ τῇ ἐπισύρειν, τὰ χεῖρα πεποίηκεν. Ὡς οὖν ἐπὶ πολὺ ἔμεινεν ὁ θαίμων θλίβων τὸν ἀνθρώπον, ἐθαύμαζεν ὁ τοῦ Θεοῦ θεράπων, καὶ διελογίζετο λέγων ἐν ἐκείνῳ, "Ἀρα οἱ ἦν αἰτίαν οὐκ ἀναχωρεῖ ὁ θαίμων ἀπ' αὐτοῦ· καὶ λέγει μοι, Ἐρώτησον τὸν πάσχοντα τίς ἐστίν, καὶ πῶθεν αὐτῇ συνέδη τοῦ χαλεποῦ θαίμονος ἡ συνάντησις. Ὅτε οὖν κατέστη τοῦ ταπεινοῦ ἐκείνου ὁ λογισμὸς, ἠρώτησα αὐτόν κατὰ λεπτόν τὰ περὶ τῆς καταστάσεως καὶ τῆς ἐκ μικρᾶς ἡλικίας αὐτοῦ διαγωγῆς. Καὶ δικήσαστο λέγων, "Ὅτι ἐγὼ ἐκ μικρᾶς ἡλικίας εἰς τὸ μοναστήριον εἰσῆλθον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου εἰς Ἀκρόπολιν (οὕτω γὰρ προσκαγορεύεται ὁ τόπος τῆς ἐν Ἀμασειᾷ μονῆς) καὶ μονάσας ἐν αὐτῷ χρόνῳ οὐκ ὀλίγον, ἀκηδιάσας τὴν ἀσκήσιν, ἐξῆλθον ἐκ τοῦ μοναστηρίου, περιεφρονήσας τοῦ μοναχικοῦ σχήματος, ἀλλὰ ἔτι μετὰ τοῦ σχήματος καὶ τὸν βίον μου· περιέπεσα γὰρ καὶ γυναικὶ καὶ πολλαῖς ἀλυσίαις ἀμαρτίας, καὶ νῦν εἰμὶ καθὼς ὁράτε με πάντες ὑπὸ τοῦ ἀκαθάρτου πνεύματος κατασχόμενον καὶ τεταπεινωμένον· ἀλλ' εἴ τι δυνασθε, βοηθήσατέ μου τῇ ἀσθενείᾳ.

57 Μαθὼν δὲ ταῦτα καὶ ἐξ ἡμῶν ὁ Μέγας (ἢ μᾶλλον δι' αὐτοῦ ἐμάθομεν ἡμεῖς· εἰ μὴ γὰρ ἐγίνωσκεν αὐτὸς, οὐκ αὖν ἐπέτρεπεν ἡμῖν ἐρωτῆσαι τὸν ἀσθενοῦντα περὶ τῆς καταστάσεως αὐτοῦ) τὸ δὲ πᾶν ὠκονήκει ἵνα ἡμᾶς προσετακωτέρους ποιῆσαι τῇ ὑποδείγματι ἐκείνου, καὶ σιωποῦναι τοῖς καταλιγομένοις καὶ ἀθετεῖν πειρωμένους τὸν μονήρη καὶ ἀγγελικὸν βίον· ἐδίδασκεν δὲ τὸ εἰρημένον τῷ Ἰδῷ λέγων, Ἰδόντες τὸ ἐμὸν τραῦμα φεθλάτε, καὶ τὸ, Μὴ δὸς εἰς σῆλον τὸν πόδα σου, καὶ οὐ νυστάξει ὁ γυλάσσων σε, καὶ τὸ, Οὐδεὶς ἐπιδοκίμῃ τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄρτρον, καὶ στραφεῖς εἰς τὰ ὀπίσω, εὐθεὶς ἐστίν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Τούτοις δὲ καὶ πλείους παραπλήσιους χρησάμενος λόγους ἐπ' ὠφελείᾳ καὶ στερεώσει τῶν ἀκούοντων μοναχῶν, συμπλήσας ἐπὶ τοῖς λεγόμενοις παρὰ τοῦ πάσχοντος, μέγα στεναζὸς καὶ ἐκτενὴς ἐξάμενος, τὸ τοῦ Δαυὶδ λόγιον ἐφλέξατο λέγων, ὡς ἐκ προσώπου τοῦ ἀσθενούς; Εἴπα, ἐξαγινώσκω κατ' ἐμὸν τὴν ἀνομίαν μου τῷ Κυρίῳ, καὶ σὺ ἀφῆκας τὴν ἀσθεῖαν τῆς καρδίας μου. Καὶ ὁ μὲν Ὁσίος μέγας τοῦδε τοῦ στίχου τὸ ψαλμικὸν ἐφλέξατο λόγιον· καλὸν δὲ ἡμᾶς συνάψαι προσφύτως καὶ τὴν ἐφεξῆς στίχον, μετὰ γὰρ τὸ αἰεῖν, Καὶ σὺ ἀφῆκας τὴν ἀσθεῖαν τῆς καρδίας μου, πρόσκειται στίχος ἐφεξῆς, Ὑπὲρ ταύτας προσεύξεται πρὸς σέ, οὐχ ὁ τυχὼν, ἀλλὰ τίς; πᾶς οὗτος ἐν καρδίᾳ εὐθέτη· καὶ ὁ δὲ οὗτος εὐθετός, ἐν ᾗ τὰς σιτήσεις ὁ σιτῶν Θεὸς ἀρεσκύσας αἰετῇ αἰτεῖται γὰρ, καὶ δοθήσεται ἡμῖν, ζητεῖται, καὶ εὐρίσκει, κρούει καὶ ἀνοίγεται ἡμῖν. Ὅτε γὰρ γέγονεν ἡ ἐξαγινώσκου παρὰ τοῦ πάσχοντος, ἐπίσταν ἐπ' αὐτῷ τὴν συνήθη πάλιν εὐχὴν ὁ μέγας τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος, ἐπιτρέψας εἰσελθεῖν αὐτόν εἰς τὸ μοναστήριον, ἐν ᾗ καὶ ἀπολαθεῖν δὲ καὶ ἡ κλέττειν καὶ ἐνδύειν σχῆμα. Πουήσας οὖν τὰ προσταγμένα μετὰ πάσης σπουδῆς, ἐξ ἐκείνης τῆς ἡμέρας οὐκέτι ἐν ὀχλήθῃ ὑπὸ τοῦ θαίμονος, ἀλλ' ἔμεινεν ἐν τῇ μοναστείᾳ μετὰ σάφηνον λογισμῶν, καὶ τῆς προσκοῦσης καταστάσεως, ὀσεύων τὸν Θεόν, ὥστε λέγειν τοὺς ἐν αὐτῇ διακωμένους, Σήμερον σωτηρία γέ-

Pro energumeno quodam frustra laborans,

intelligit apostatasse a monasterio,

eoque exemplo suos erudit.

et persuasum redire liberal.

manum ab eodem inflammationem sanat.

aa

idem alio in casu facit

etiam postquam adhibitis medicamentis

bb

mutum recruduit.

AUCT. EU-
STACHIUS
EX MS.
VATICAN.
CAP. VII.

ob perju-
rium exco-
cato lumen
restituit :

γονεν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ὅτι ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν οὗτος νεκρὸς
γινεῖ καὶ ἀνέστη, ἀπολυθὼς καὶ εὐρέθη· πεπλήρωται καὶ
ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸ εὐαγγέλιον, Πόλις ἰσχύει θέσπες δι-
καίου ἐνεργουμένη· κηρύσσει δὲ παρ' αὐτοῦ καὶ ὁ ἰαθεὶς,
"Ἰδε, ὅπως γέγονας, μακάρι ἀμαρτάναι. Καὶ ταῦτα μὲν
ὡς ἐνέριξεν ἑαυτῷ.

58 Ἐπειδὴ τις ἀνθρώπος ἦλθεν πρὸς τὸν Ὁσίον, λέ-
γων ἑαυτὸν ἀπὸ Κηρυκῶν εἶναι τοῦ Πολυκαρποῦ· οὗτος
ἐπὶ ἐκείνου ὄλον ὅτι ἀνέβλεψεν· ὁ δὲ αἰτία τοῦ πληγῆ-
ναι τὰς ὀφθαλμοῦ, ἦν αὕτη. Πράγμα μετὰ τινος ἰσχυ-
ρὸς καὶ δικαιοσύνης, κατεκρίθη ὁρώσας· ὡς μὲν εἶναι
λογισάμενος τὸ ὅτι ἐπιτομὴς ἀρχαῖα, τοῦτο πιστόη-
κεν. Ἐβλὼν δὲ ὁ ἰαθεὶς ὁρᾷ αὐτὸν, ἐπάγει σκώτῳσιν
αὐτῷ τὴν τῶν οφθαλμῶν ἀνέβλεψιν. Ὁ δὲ οὖν ἐπαλαμπύρει
γόνυ αὐτοῦ ὡς ὀλίγον, μετὰ τὴν τῶν ὀφθαλμῶν ἀνέβλεψιν
καὶ ἐκείνου, ὡς καὶ εὐχόμενος χάριν τούτῳ ἀντεδῶκεν, τὸ
μὴ ἐκλίπειν ἐκ τῆς ὑδρίας τὸ ἄλευρον, καὶ ἐκ τοῦ καμ-
ψάκου τὸ ἔλαιον· οὗτος δὲ ὁ μετὰ Πόλιον δευτέρως, λι-
μὲν μὲν οὐκ ἐποίησεν, πολλοὶ δὲ λιμνότηντας προσεν-
έχμενος ἐβλεψεν. Τὴν δὲ αἰτίαν ἐρῶν Πάντως ἴσμεν τὴν
γενομένην ἐπιτομήν τῶν ἀδελφῶν Περσῶν εἰς τὴν ἡμετέραν
πολιτείαν, ὅτι ὁ νέος Λαδοσυρονομῶν Λοσσὸς ἦλθεν
ἐπὶ Σεβαστίαν καὶ Μελετινὴν. Πολλὰς οὖν τινικαὶτα
θλίψεως καὶ ἀνάγκης γενομένης, πάντες σχεδὸν οἱ πλησιο-
χώροι, οἱ τε Νικόπολιν καὶ Λοκασιστῆσαν, Κοιμῶν τε
καὶ Νίβλαν, καὶ τῶν ἄλλων ἐγγύθεν πόλιν, ὡς εἰς ὄχυρον
τάτην πόλιν κατέφυγον τὴν Ἀράσειαν, οὗ τοσοῦτον τῇ
πόλει θαρρόντες, ὥσον τοῖς τοῦ ἰαίου ἀνδρὸς εὐχρί-
πῆντες· γὰρ οἱ τε αὐτόχθονες, οἱ τε ἐπίσκατοι ἐνικκοί,
πλείονες οὐ τοῦτων Ἰερεῖς ἦσαν, ἔτι γε μὴν καὶ οἱ ξενόπο-
λίται μετὰ τινεὶς αἰτὸν τὰς ἐλπίδας ἔχοντες, τῷ στήματι
αὐτοῦ καὶ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ λεγομένοις προσέχοντες, ἐσώ-
θησαν· Εἰκότως οὖν, τοιαύτης ταραχῆς γενομένης, ἀπειρά
πλήθη συνέθρομεν εἰς τὴν πόλιν, οἱ τινες ἐπὶ πολὺ χρόνον
ἐν αὐτῇ διαχροντες οὐ τὴν τυχεύσαν τῶν σιτίων ἐποίησαν
στένωσιν. Οἱ πάντες τοῖνον, ὡς εἰς εὐδίον λιμένα, κατέ-
φυγον εἰς τὸ εὐχρὸς τοῦ Ὁσίου μοναστήριον τρέχοντες
μετὰ τῶν σωματίων καὶ πλέον τὰς ἑαυτῶν ψυχάς. Πο-
λλὰς οὖν θαπᾶνκας ἐκείναις ἡμέραις γενομένης, καὶ τῆς
χώρας λιμὸν ἀφᾶτον ἐχούσης, ἐκ τε τῶν ἡμετέρων στρα-
τωπέδων ἐκ τε τῶν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἡμετέρας πολιτείας
ἐχθρῶν, οἱ πάντες ἦμεν ἐν ἀνάγκῃ καὶ κατὰ τὴν πολλήν,
διὰ τὴν ἐπιχωρηγουμένην τῷ πλείῃ τῶν ἄρτων τροφῇν·
οὕτως γὰρ ἐξεκινῆθη τὸ ἄλευρον ἐκ τῶν ἀγρίων τοῦ μο-
ναστηρίου, ὡς μηδεμιᾶς ἐδομαχῆδος ὑποληφθῆναι σχεδὸν
ἐν αὐτοῖς ἄλευρον.

γενεῖ τοῦ τίκαται, ἀλλ' ἡσθένεσεν ὁμοίως δὲ καὶ οἱ μαθηταί
φύσει τὴν τοῦ γάλακτος εἶχον ἐπιφύσιν, ἀλλ' ἡσθένεσαν,
ἵνα φανερωθῇ τὰ ἔργα τοῦ [Θεοῦ διὰ τοῦ] ἰαίου αὐτοῦ
ἀπαιτεσθέντα δευάποντας. Ἀνέβαινεν γὰρ λέγειν ἐν Χρισ-
τῷ, ὅτι πολλὰ ἡμετέρας ἔχουσιν τὸ πάθος τοῦτο, ἀλλὰ δὲ
ἄλλα κορυπᾶ ποικίλα καὶ δυσάτα πάθη, κρυφοντο καὶ
ἐξουδυνῶν τῆς βοήθειας τοῦ Θεοῦ. Καὶ περὶ μὲν τῶν ἰαίων
ἐν τοῖς αἰσιν εἰ τὰ πλείονα περιλείψωμεν.

61 Ἰδόμεν δὲ καὶ ἄλλαν χάριν δοθεῖσαν τῷ Ὁσίῳ
παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἥ τις ὡς οἶμαι οὐ πολὺ διεστῆκεν τῆς
ἐπὶ Πόλιος τοῦ προηγουμένου, καὶ τῆς ἐν Σαράχθῃ γεγο-
νησας θαυματουργίας. Ἀλλ' ὁ μὲν Θεοδότης, ὡς διὰ τοῦ
οικίου στόματος ἐπαρχῶν τῷ λαῷ λιμῶν, ὁ δὲ ὅτι
φιλοφρόνως αὐτὸν ἐξένισεν ἡ χάρις, τέκνων ὑπεριδούσα
καὶ ἑαυτῆς, ὡς καὶ εὐχόμενος χάριν τούτῳ ἀντεδῶκεν, τὸ
μὴ ἐκλίπειν ἐκ τῆς ὑδρίας τὸ ἄλευρον, καὶ ἐκ τοῦ καμ-
ψάκου τὸ ἔλαιον· οὗτος δὲ ὁ μετὰ Πόλιον δευτέρως, λι-
μὲν μὲν οὐκ ἐποίησεν, πολλοὶ δὲ λιμνότηντας προσεν-
έχμενος ἐβλεψεν. Τὴν δὲ αἰτίαν ἐρῶν Πάντως ἴσμεν τὴν
γενομένην ἐπιτομήν τῶν ἀδελφῶν Περσῶν εἰς τὴν ἡμετέραν
πολιτείαν, ὅτι ὁ νέος Λαδοσυρονομῶν Λοσσὸς ἦλθεν
ἐπὶ Σεβαστίαν καὶ Μελετινὴν. Πολλὰς οὖν τινικαὶτα
θλίψεως καὶ ἀνάγκης γενομένης, πάντες σχεδὸν οἱ πλησιο-
χώροι, οἱ τε Νικόπολιν καὶ Λοκασιστῆσαν, Κοιμῶν τε
καὶ Νίβλαν, καὶ τῶν ἄλλων ἐγγύθεν πόλιν, ὡς εἰς ὄχυρον
τάτην πόλιν κατέφυγον τὴν Ἀράσειαν, οὗ τοσοῦτον τῇ
πόλει θαρρόντες, ὥσον τοῖς τοῦ ἰαίου ἀνδρὸς εὐχρί-
πῆντες· γὰρ οἱ τε αὐτόχθονες, οἱ τε ἐπίσκατοι ἐνικκοί,
πλείονες οὐ τοῦτων Ἰερεῖς ἦσαν, ἔτι γε μὴν καὶ οἱ ξενόπο-
λίται μετὰ τινεὶς αἰτὸν τὰς ἐλπίδας ἔχοντες, τῷ στήματι
αὐτοῦ καὶ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ λεγομένοις προσέχοντες, ἐσώ-
θησαν· Εἰκότως οὖν, τοιαύτης ταραχῆς γενομένης, ἀπειρά
πλήθη συνέθρομεν εἰς τὴν πόλιν, οἱ τινες ἐπὶ πολὺ χρόνον
ἐν αὐτῇ διαχροντες οὐ τὴν τυχεύσαν τῶν σιτίων ἐποίησαν
στένωσιν. Οἱ πάντες τοῖνον, ὡς εἰς εὐδίον λιμένα, κατέ-
φυγον εἰς τὸ εὐχρὸς τοῦ Ὁσίου μοναστήριον τρέχοντες
μετὰ τῶν σωματίων καὶ πλέον τὰς ἑαυτῶν ψυχάς. Πο-
λλὰς οὖν θαπᾶνκας ἐκείναις ἡμέραις γενομένης, καὶ τῆς
χώρας λιμὸν ἀφᾶτον ἐχούσης, ἐκ τε τῶν ἡμετέρων στρα-
τωπέδων ἐκ τε τῶν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἡμετέρας πολιτείας
ἐχθρῶν, οἱ πάντες ἦμεν ἐν ἀνάγκῃ καὶ κατὰ τὴν πολλήν,
διὰ τὴν ἐπιχωρηγουμένην τῷ πλείῃ τῶν ἄρτων τροφῇν·
οὕτως γὰρ ἐξεκινῆθη τὸ ἄλευρον ἐκ τῶν ἀγρίων τοῦ μο-
ναστηρίου, ὡς μηδεμιᾶς ἐδομαχῆδος ὑποληφθῆναι σχεδὸν
ἐν αὐτοῖς ἄλευρον.

62 Ὅτε οὖν εἶδον οἱ τὴν διακονίαν ἐκπληροῦντες τοῦ
κελλαρίου εὐλαβέσταται μοναχοὶ τὴν ἐλάττωσιν τοῦ ἀλευ-
ρου, καὶ τὴν ἀπαραίτητον τῶν δεομένων θαπᾶνκην, προ-
σῆλθον τῷ Μετρίῳ λέγοντες γραφικὸν λόγιον, Διαδόχ-
εἰς Μακεδονίαν διὰ βοήθειαν ἡμῶν, ὅτι ἤδη τὸ ἄλευρον ἐκ
τῶν ἀγρίων ἐξέλειπεν, καὶ πάσα ἐλπίς περιαιρεῖται τοῦ
σώζεσθαι ἡμᾶς. Ὁ δὲ μὲν ἐνδιόσας ἡ ὑπερβέμενος,
θαρρόνως εἰς τοὺς πλουσίους οἰκιστοὺς τοῦ Θεοῦ, παρεγέ-
νετο εἰς τὸ κελλάριον, ἐν ᾧ οἱ σάρπτοι βραχὺ ἔχοντες
ἄλευρον ἴσταντο· καὶ ποιήσας εὐχὴν, παρήγγειλεν τοῖς
διακόνους λέγων, Ὅτι ὅσον παρέχετε τοῖς χρεῖαν ἔχουσιν,
ὑπὲρ τὸ διπλάσιον χωρηγίει Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν πιστεύω
γὰρ ὅτι ὡς οὐκ ἐξέλειπεν ἐκ τῆς ὑδρίας ποτὲ τὸ ἄλευρον,
οὕτως οὐκ ἐκλείψει, καὶ εἰ ἐκλινεν ἐκ τούτου εἰς τοῦτου,
τουτέστιν ἀπὸ τοῦ γέμοντος εἰς τὸ κενόν, πλὴν ὁ τρυφίας
αὐτοῦ οὐκ ἐκνευθῆσεται, ψάγονται δὲ πάντες, καὶ χορ-
τασθήσονται, καὶ αἰνέσουσι Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν.
Μετὰ πολλῆς οὖν χαρᾶς καὶ προθυμίας οἱ εὐλαβέσταται
μοναχοὶ τὸ προσταχθέν αὐτοῖς ἐπλήρουν, ἀνευθεὶ τὴν
χωρηγίαν τῶν ἄρτων παρέχοντες πᾶσι τοῖς ἐρχομένοις.
Ἐπὶ πολὺν οὖν χρόνον τοῦτο ποιῶντες, πολὺν πεινῶντα
λαὸν ἐχορτάσαν· ἐκ τούτου δὲ πλέον ἐγνωσθῆναι τὸ θαῦμα,
ἐκ τοῦ μὴ δεῖσθαι προσθήκην αὐτοῦ πρὸς τὴν ἤδη τοῦ
ἐν αὐτοῦ γενομένην εἰσφορμίδην, οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ
τοσαύτης ὑπερθαπᾶνκας γεγεννημένης, καὶ μετὰ τὸ εἰσφο-
μισθῆναι τὸν νέον ἄλευρον, ἐπὶ χρόνον ἱκανόν τὸ παλαιόν
ἐπύκρυνεν, μάλλον δὲ διὰ παντὸς αὐτὸ ἐπαρκεῖ, κατὰ τὸ
γεγραμμένον Φάσθε παλαιὰ ἐπὶ παλαιῶν, καὶ παλαιὰ
ἐκ

Occasione
belli Persiel

inductam
anno ca-
ritatem

liberalite
sua levat
Sanctus.

ex arcis
monasterii
fere exhan-
stis,
dd

nec tamen
deficientibus

uberibus
aridis copiam
lactis

etiam super
abundantis
impetit,

cc

ἐκ προσώπου νέων ἐξοίσετε, ἀμεταμέλητα γὰρ τοῦ Θεοῦ τὰ χαρίσματα.

63 Καὶ περὶ μὲν τῶν ὑπὸ τοῦ ἁγίου ἀνδρὸς θαυμάτων γενομένων, πολλῶν ὄντων καὶ μεγάλων, ἀρκούντως ἐξ αὐτῶν ὑλίγων ἐμνημονεύσαμεν, τὰ λοιπὰ τοῖς βουλευμένοις περὶ αὐτοῦ ζητεῖν καὶ γράφειν ὑψηλωτέρως παραχωρήσαντες· ἀξιὸν δὲ τὸ μὴ δὲ εἰς αὐτὸν γενοὺς θαῦμα παραδραμεῖν ἀνεξέταστον. Ποῖον δὲ τοῦτο ἦν; Τὸ τῆς ἐπανόδου φημί, ἣ τοι ἀποκαταστάσεως τῆς εἰς τὸν οἶκόν σου θρόνον, ὃν οὐτε ἀπολιπὼν παντάπασιν ἀπολείλοιπεν. Μείνας οὖν τὸν διωδικαίην καὶ πρὸς γρόνον ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ συστάτι μουναστήριον, τὰς τε προλεχθείσας θαυματουργίας ἄλλα τε πάλμπύλλα συνεργεία Θεοῦ ἐπιτελέσαντος ἐν αὐτῇ ἔργα, κεφάλαιον ἐπὶ τοῖς λεγομένοις καὶ παρ' αὐτοῦ πραχθεῖσι δείκνυσιν ὁ Θεός, τὴν αὐτοῦ θαυματουργίαν καὶ εἰς αὐτόν. Οὐ γὰρ πρέσβυς, οὐκ ἄγγελος, ἀλλ' αὐτός ὁ Κύριος, ὁ διὰ λαίλαπτος καὶ νεφῶν χρηματίσας τῷ Ἰωῆ, ὁ βραδὺς εἰς κόλασιν καὶ ταχὺς εἰς ἀντίληψιν, ὁ μὴ παντελῶς ἀγνέει ῥάβδον ἀμαρτωλῶν ἐπὶ τὸν κλῆρον δικαίων, ἵνα μὴ κακίαν δίκαιοι μάθωσιν· ἐπὶ τέλει τῶν ἀθλῶν ἀνυγορεύει τὸν ἀθλητὴν, λαμπρῇ τῇ κηρύγματι λέγων, Ζῶσαι ὡσπερ ἀνὴρ τὴν ὁσφύν σου, ἐρωτήσω δέ σε, σὺ δὲ ἀποκρίνῃ· οἶει δὲ με ἄλλος σοι κεχρηματίεναι ἢ ἵνα ἀναφανῇς δίκαιος; Τοῦτο τῶν τραυμάτων τὸ φάρμακον, οὗτος τῆς ἀγωνίας ὁ στέφανος, αὕτη τῆς ὑπομονῆς ἡ ἀντίδοσις, καὶ ἀρράβων τῆς μελλούσης μισθαποδοσίας ὅτι αὐτὸς ἀλγεῖν ποιεῖ, καὶ πάλιν ἀποκαθίστησιν.

64 Μὴ γὰρ τις ὑπολάβῃ ὅτι ἐκτὸς πειρασμῶν, ἡ θλίψεων, ἡ κινδύνων χαλεπῶν διήγεν ἐν τῇ ἐαυτοῦ μοναστηρίῳ τὸν ἄπαντα χρόνον· οὐ γὰρ διέλιπον οἱ ἐμδύλλοντες αὐτὸν εἰς τὴν κάμιον τῶν πειρασμῶν ὁρατοὶ τε καὶ ἀόρατοι ἐχθροί, καίοντες τὴν φλόγα τῶν παθημάτων, καὶ προσθήκας ἀλγυδόνων αὐτῷ παρέχοντες, κατὰ τὸ ψαλμικὸν λόγιον, Καὶ ἐπὶ τὸ ἄλγος τῶν τραυμάτων μου προσέθηκαν πολυτρόπως αὐτῶν τε καὶ δι' αὐτῶν τὸ εὐαγὲς κακώσαντες μοναστήριον, ὥστε ἐξαποκλιῆναι ἡμᾶς καὶ τοῦ ζῆν, εἰ μὴ ὁ Ἄγγελος Κυρίου συγκρατῆται, καὶ ἐξείναιζε τὴν φλόγα τοῦ πυρός, καὶ ἐποίησε τὸ μέσον τῆς καμίνου ὡς πνεῦμα θρόνου διασπύριζον. Ἐπεὶ οὖν ἔδει λοιπὸν τὸν χονευθέντα γρυσὸν ἐξαίρεθῆναι τῆς χονείας, ἵνα φανῇ λαμπρότερος (τοιοῦτοι γὰρ οἱ διὰ πειρασμῶν διερχόμενοι ἄγιοι, ὧν καὶ τὸ πούσωπον ἀνάλκαθόν ὁ ψάλλων ἔλεγεν, Δι' ἄλλοθεν διὰ πυρός καὶ ὕδατος, καὶ ἐξ ἡγάρας ἡμᾶς εἰς ἀσφυγίαν) ἐξάγει καὶ τὸν καλὸν ἀθλητὴν εἰς ἀσφυγίαν ὁ τῶν πειρασμῶν καταλύτης Θεός, ὁ λέγων, Οὐ μὴ σε ἀνίσω, οὐ δὲ οὐ μὴ σε ἐε ἐγκαταλιπῶ, καθὼς καὶ ὁ Ἀπόστολός γκισιν, Πιστὸς δὲ ἐστὶν ὁ Θεός, ὃς οὐ ἐάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε ὑπενεγκεῖν, ἀλλὰ ποιήσει σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ τὴν ἐκδοασιν ἐκ τοῦ πειρασμοῦ. Τίς δὲ καὶ ποῖα ἡ τούτου ἐκδοσις ἥτοι καθάρσεις, ἀκούσωμεν δι' ὁλίγων.

65 Μεταστὰς τοῦδε τοῦ βίου ὁ ὑπεσληθὼν εἰς τὸν θρόνον τοῦ πολυθλήτου καὶ μεγάλου ἀνδρὸς (ἐν ᾧ τόπῳ οἶδεν ὁ διὰ τινος ἀπορήτους ἡμῖν αἰτίαι συγχωρῶν τοιαῦτα γίνεσθαι Θεός) καὶ τοῦ φιλοχρίστου λαοῦ ζητούντος τὸν ἐαυτῶν ποιμένα καὶ διδάσκαλον, καὶ τὰς ἐκβοήσεις ποιουμένου [πρὸς τοῦς] ff Βασιλεῖς Ἰουστίνου καὶ Τιβερίου, καὶ πρὸ γε πάντων πρὸς τὸν Βασιλέα τῶν Βασιλευμένων, καὶ Κύριον τῶν κυριευόντων Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἡμῶν, ἀποδοθῆναι αὐτοῖς τὸν φύλακα τῆς πίστεως, τὸν κήρυκα τῆς Τριῆδος, τὸν ὑπέρμαχον τῆς ὀρθοδόξιας, τὸν πάντα πᾶσιν γενόμενον ἵνα τοῖς πλείονας κερδήσει· ταυτὰ παθόντες οἱ ἐν εὐσεβεῖ τῇ γνώμῃ, ἀποδεχόμενοι τὸν ἔνθεον ζῆλον, καὶ τὸ θερμὸν τῆς ἀγάπης τοῦ πιστοτάτου λαοῦ, ὃν ἔσχον καὶ αὐτοὶ ἐκπαλαι πόθον εἰς τὸν ὅσιον ἄνδρα ἐφανέρωσαν, τὰ φιλοχρίστῳ λαῷ παρασχόντες τὴν χάριν· αἰεὶ γὰρ ἠθούλουντο γενέσθαι ταῦτο, διὰ πολλὰ μὲν, ἐξαιρέτως δὲ διὰ τὸ προσεπιπῆν αὐτῶν αὐτοῖς τὰ τῆς βασιλείας πρὸς τῆς βασιλείας· περὶ ὧν ἀξιὸν ἐστίν, καιροῦ καλέσαντος, δι' ὁλίγων ἐκκήρυξασθαι, καὶ εἰ τοῦ πρόσω εἰρηγήμετα· οὐ γὰρ θέμις τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν λήθῃ παραδραμεῖν, ἵνα ὁ κίνδυνος τοῦ χύσαντος τὸ

τάλαντον λάθῃ καὶ ἡμῶν χώραν· Λέξοι οὖν τα κατὰ πρόβυσιν αὐτοῖς εἰρημῆνα.

66 Πρὸς τριῶν ἡ καὶ πρὸς χρόνων τῆς βασιλείας Ἰουστίνου, ἀπεκαλύφθη τῷ βλέποντι καὶ μεγάλῳ Ἀγγελεῖ, ὅτι μέλλει βασιλεύειν· Ὁς μὲν μείλῃσας, θέλων αὐτὸν στήριξαι εἰς τὸν φόντον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀσφαλίστηναι ποιῆσαι τοῦ ἐπιμελεῖσθαι τῆς ἐαυτοῦ κατὰ Θεὸν ζωῆς, ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ Πρωγένου οὗτος ἐν ταῖς Ἰουλιανῶν δικυλῆς γρ, ἔ' ἀθεν τὸν Ἰουστίνον ἐν ἰδιόζοντι τόπῳ ὁ τοῦ Θεοῦ θεράπον ἐκτύχους, ἐν ᾧ καὶ θυρεῖς ἦν (τοῦτο γὰρ τὸ σκεῖν, ὡς πάλαι ποτὲ ὁ Βουδὸς μαρτίαι, παρελκομένῳ) καὶ λέγει αὐτῷ, Ἀκούσον Κύριε ὁ Κυροπλάτης, εἰ καὶ ταπεινός, δοῦλος καὶ Ἱερεὺς εἰμι τοῦ Θεοῦ· ἀπεκάλυψέν μοι ὅτι σοι μένει ἦν βασιλεία μετὰ τὴν καίμασιν τοῦ θείου σου· καὶ βλέπει μὴ ἀσφαλίσθαι ὥδε κακῶς, ἀλλὰ πρόσθε σεαυτῷ, καὶ γενοῦ ἀξιὸς εἰς τὸ ποιῆν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Τοῦτον ἀκούσας τῶν λόγων ὁ Ἰουστίνος, κύχρησισται τοῦ Θεοῦ, καὶ εἶπεν τῷ Μεγάλῳ, Ὁ Θεός· ἀξιώνει με κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ πολιτευσάσθαι, καὶ ὑπὸ σοῦ διοικεῖσθαι. Καὶ ταῦτα μὲν ἐν τούτοις. Ὅταν δὲ ἦν ὁ μέγας ἐν τῇ νύσῳ τῇ λεγομένῃ Πρωκλήπῳ, δικηρίστα ἡμῖν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ λέγων, ὅτε ἐν ὁράματι τῆς νυκτὸς σπλάχν μοι δέδωκέν τις, ἔχουσαν σπληνῆρια τῶν ὄντων Ἰουστίνου καὶ Σοφίας τῆς αὐτοῦ συζύγου· καὶ προσεγέθον μοι, Καὶ τί ἄρα σημαίνει τοῦτο; Καὶ τις τῶν περισταμένων ἀποκριθεὶς εἶπεν, Τὴν τομήν ἣ τοι τὸ τέλος τῆς κατὰ σκευῆς τοῦ πράγματος ἐθεώρησας. Ὁ δὲ εἶπεν, Οὐκ ἔστιν οὕτως, ἀλλὰ αὐτοὶ βασιλεύουσιν, καὶ ἐκδικοῦσιν με· βασιλικὴν γὰρ ἀμφύσιν εἶδον αὐτοὺς φοροῦντας. Καὶ ὅτι μεν ἐβόσθιενσαν ὅλον, ὅτι δὲ καὶ ἐξεδικήσαν αὐτόν· πολλῶς γὰρ ἐπεξέλθειν ἡ τῶν κατ' αὐτοῦ γενομένων, ἐπὶ τῇ αὐτοῦ ἐκδόλῃ, καὶ πάντες ἴδωμεν. Ἀλλὰ περὶ τούτων τοιοῦτα καὶ πρηνεργεύθη καὶ ἀπετελέσθη. Τί δὲ καὶ περὶ Τιβερίου, τοῦ ἐνευσεβεῖ τῇ μυμη, προεῖπεν ὁ Ὁσίος ἰδωμεν.

67 Πρῶτον μὲν ὅτι αὐτὸν τὸν Τιβερίον, Νοτάριον ὄντα, παρέθετο τῷ Ἰουστίνῳ πρὸ τῆς αὐτοῦ βασιλείας. Λοιπὸν δὲ διάγοντος Τιβερίου ἐν τῷ Σιρμῷ ἐνεκεν τοῦ Ἀερικου πολέμου, ἔγραψεν αὐτῷ ὁ θαυμασιος προφάσεως ἀνσυνψάνας, ἡ δὲ πρόφασις ἦν αὕτη. Τριδούνης τις τοῦ καθεζομένου αριμῶ ἐν Ἀρσείῳ, θέλων διὰ συγκρότησιν καὶ προστασίαν οἰκισθῆναι τῷ Τιβερίῳ, γράμματα λαθὼν ἀπὸ τοῦ Ὁσίου, προθύμως ἀπῆλθεν πρὸς αὐτόν· εἰς τὸ Σίρμιον· καὶ ὁ μὲν σκοπὸς τῆς ὁρμώμενης ἐπιστολῆς ἦν οὗτος· εἶχε δὲ ἐν αὐτῇ καὶ τὴν προόρῃσιν τῆς βασιλείας· περιέγετο γὰρ μετὰ τὸ προνόμιον τῆς ἐπιστολῆς οὕτως, Ὡς οὖν ἐν μέρει τὰς οἰκίας τῆς πολιτείας ἐνεπίστευσέν σοι ὁ Θεός, παρέξει δὲ καὶ τὸ τέλειον. Ἀλλὰ τότε μὲν οἰδαίς ἐξ ἡμῶν ἐγίνωσκον τί σημαίνει τὸ ῥῆμα, ὅτε δὲ γέγονεν Καῖσαρ, τὸ τεχνικῶς πάλιν ἐγνώσθη· καὶ γὰρ τὴν ἐπιστολὴν ἐκεῖθεν διεξάμενος ἐβύλαπτεν, ὡς ἔγνωμεν ὕστερον. Καὶ τὰ μὲν τῆς προόρῃσεως τῶν δύο Βασιλέων ἱκανῶς εἰρηται· τί δὲ καὶ περὶ τοῦ νυνὶ φιλοχρίστου Μαυρικίου προεῖπεν, μάθωμεν.

68 Πρὸς δεκα οκτὼ χρόνων καὶ πρὸς τῆς αὐτοῦ βασιλείας, διάγοντος τοῦ Ὁσίου ἐν τῇ μοναστηρίῳ, τῆς τῶν πραγμάτων ὑπὸ ἀλλοτρίᾳ οὕτως μεταβληθείσας, συνέβη πάντας τοὺς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Πόντου διοικοῦντας, τρακτενῶς γρ καὶ αὐτάς τῶν δημοσίων, εἶ γε μὴν καὶ τὰ τῆς Μοδερατικῆς τάξεως ἐμπειστημένους, ὁρμάσθαι τοῖς πάντες ἐκ τῆς Ἀρχιεπισκοπῶν πόλεως, ἐξ ὧν τινες αὐτῶν καὶ ἀγγιστεύοντες ὑπῆρχον καὶ εἰσὶν τοῦ νυνὶ πιστοτάτου Βασιλέως. Εἰκότως οὖν οὗτοι πάντες ἔρχοντο πρὸς τὸν Μαυρίον, τὰ μέγιστα εἰσπραττήσόμενοι· καὶ οἱ ἄφελαι γίνεσθαι πύλας ἐν συντυχίαις, οἱ μὲν ἐπύθοντο τὴν τὴν ἐπαρχίαν, ἄλλοι ἄλλου χώραν. Τοιοῦτον γοῦν διαφόρων λόγων κινουμένων, ὁ μέγας ἀνθρώπος τοῦ Θεοῦ, χαριεντιζόμενος, εἶπεν πρὸς αὐτούς, καὶ ἵνα μὴ τις ὑπεροπτικῶς αὐτὸν φθέγγεσθαι νομίσειεν, τοῖς περὶ τῆς πόλεως Ἀρχιεπισκοπῶν λόγους τε καὶ ἐπαίνους διεξίστη· καὶ ὡς μὲν ἡμῖν καὶ τοῖς ἐξ αὐτῆς ὁρμωμένοις ἐδόκει, τὰ λεγόμενα, πρὸς χάριν καὶ συντυχίας· ἐνεκα λέγεται, τὸ δὲ πέρας ἐδεῖεν τῶν ῥημάτων τὴν ἐκδοασιν. Ποῖα δὲ καὶ

ACCT EU-
STACHIO
EX MS.
VATICANO
quibus im-
perium prae-
dixerat.

gg

Justino tri-
bus annis
ante verbo-
tenus

et aliis
prudem ex
risione :

hh

Tiberio per
litteras.

Idem pre-
dixerat de
Mauritio
Amaseæ,

laudans
ejus patriam

Annis 12
in exilio
actis,

multisque in
eo toleratis
arumnis,

ee

restituitur
per Justi-
num et Tibe-
rium
ff

AUCT. EU-
STACHIO
EX MS.
VATICAN.

τίνα παρὰ τοῦ θείου ἀνδρός προσηκευθέντα ἦν; Ὁσάκις μὲν ἐποιεῖτο τῆς Ἀρσενισκῆς πόλεως, οὕτως ἔειπεν χρηρῆς, ἀκούοντων πάντων ἡρώων, καὶ τὸν ἐκείθεν ὁρμωμένον Ἀρχόντων Μεγάλην ἔστιν ἡ πόλις ὑμῶν, διὰ τοῦτο εἶρεται περὶ αὐτῆς, Ἐν Νάζαρετ θύναται τι ἀγαθὸν εἶναι, καὶ οὐκ ἔλεγεν, Ὅτι ἐγὼ λέγω, διὰ τὸ μὴ δεῖν αὐτὸν ὑψηλόν, ἀλλὰ ταπεινόν· πᾶς γὰρ ὁ ὑψὺν ἐαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινὸς ἐαυτὸν ὑψηλοῖται.

et rursum
Constanti-
nopolii

69 Καὶ ταῦτα μὲν ἐν Ἀμασειᾷ προλεχθέντα, οὗτε δὲ κἀποκρίσεν ὁ Θεὸς καὶ ἀπεκρίσθη εἰς τὸν ἐαυτοῦ θρόνον, πρὸ οὗ ἐτὼν τῆς τελευταίας τοῦ ἐν εὐσεβείᾳ τῇ μνήμῃ Τιβερίου, συνέβη ἀσθενείᾳ περιπεσεῖν τὸν αὐτὸν Τιβερίον, καὶ δὴ ἐπισκεψάμενος αὐτὸν ὁ θεράπων τοῦ Θεοῦ, καὶ καλῶς ἔσμενος ἦν γὰρ καὶ ὄραμα θεασάμενος, οὐκ ἀποβλήσκει νέον. Πόλλων οὖν τεχνικῶτα λαλοῦντων τε καὶ λολουμένων, οὗτε ἐάν συμβῇ ἀνθρώπων τι τῷ Βασιλεῖ, τίς ἄρα διαδέχεται τὴν βασιλείαν; λέγει ὁ Μέγας, Οὐκ ἀποβλήσκει ὁ Βασιλεὺς. Διαφύρον τούτων νομαζόντων Ἀρχόντων μνήμης γενομένης, οὐδὲν ἀπεκρίνατο ὁ Μακάριος· οὗτε δὲ τοῦ νῦν εὐσεβεστάτου ἐμνημονεύθη τὸ Μακάριος ὄνομα, ἐν ἐαυτοῦ γενομένης, τὰ ἥδη προγενοσάμενα αὐτῷ καὶ προλεχθέντα ἐφανέρωσεν, οὕτως εἰπὼν, Ὅπως οὕτε ἔχεις ἄλλον, τὸ πιστὸν τοῦ πράγματος διὰ τοῦ ὅρκου βεβαιώσας. Τεχνικῶτα οὖν ἐπεμνήσθημεν καὶ τῶν ἐν Ἀμασειᾷ λεχθέντων. Μηδεὶς δὲ ἀμφισβόλιαν ἐχέτω περὶ τούτων διὰ γὰρ τοῦτο πρόσωπα, καὶ χρόνους, καὶ τόπους, καὶ προσώσεις εὐλόγους ἐγράψαμεν, ἵνα μὴ τις ὑμᾶς λογιῇται πρὸς τὸ κεχαρισμένον τῷ ἀνδρὶ φιλέχριστον ὁ γὰρ χωρὶς χωρεῖται, καὶ ὁ ἀπιστὸς ἀπιστεῖται, τί γὰρ μοι καὶ τὸν ἔγω κρίνειν; Ἀλλ' ἐπαυλίσθημεν ὅθεν τὰ τῆς ἀποκαταστάσεως ἡρξάμεθα διηγείσθαι τοῦ ὁπίου ἀνδρός.

Revocatus
in Regiam

70 Ὡς οὖν τὰς ἐκδοήσεις τοῦ φιλοχρίστου λαοῦ ἐδέξαντο οἱ Βασιλεῖς Ἰουστίνος καὶ Τιβερίου, εὐθὺς καὶ παρὰ γὰρ τὴν πολλὴν τῷ τάχει καὶ χαρῇ μεγάλην ἐστειλάτω τούτῳ γενναυτάτους Διόκλητον καὶ τὸν Ὀθιον, ἵνα καὶ μὴ βουληθῇ ἐκουσίως ὑπακούσαι, καὶ μὴ βουλόμενον αὐτὸν ἀγάγῃ εἰς τὴν Βασιλίδαν τῶν πόλεων. Οἱ καὶ παρὰ γενόμενοι πρὸς αὐτόν, ἀπέδωκαν αὐτῷ τὸ βασιλικὸν γράμμα. Τούτῳ λαθὼν μετὰ χειρὸς, ἀναδελφῆς τε πρὸς τὸν Θεόν, καὶ σύντακτος γενόμενος, κυχρίστας καὶ εἶπεν· Ἰδοὺ τὰ χεῖρά μου οὐ μὴ κολύσω, οὐ γὰρ ἐγὼ τὴν διαλογισμὸς μου ἀπὸ μακρόθεν τὴν τρίβον μου καὶ τὴν σκῆπτον μου σὺ ἐξίγνῃσας, καὶ πάσας τὰς οδοὺς μου προεῖδες· ἐθαυμαστώθῃ καὶ ἐξ ἐμοῦ ἡ γνώσις σου, ἐκραυγίσθη, οὐ μὴ δύνημι πρὸς αὐτὴν· τίς γὰρ ἐγὼ νῦν Κυρίου, ἡ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο; ἃ γὰρ ὁ Θεὸς ὁ ἄγιος βεβούλευται τίς διασκεδάσει; μὴ ἐνῆ τὸ πλῆγμα τῷ πλάσαντι, τί μὲ οὕτως ἐπείσας; ἀνέκω τὴν σκῆπτον σου Κύριε καὶ ἐφθέλγω, κατενόησα τὰ ἔργα σου καὶ ἐξέστην, οὐ φειδύσῃς, καὶ τίς ἀντιστήσεται σοι; Τοιούτοις καὶ πλείουσιν ευχαριστήριον χρησάμενος λόγις, καὶ ἐτελέσας τὴν θεῖαν λειτουργίαν, εἰς τὸ εὐαγὲς μοναστήριον, καθέσθεις καὶ ἐν τῷ θρόνῳ (συνέβησεν γὰρ καὶ ἡμέρα Κυριακή, ρε') ἐν καὶ τὴν μνήμην τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ τῇ τρισσεκακαιδεκάτῃ τοῦ σιπτεμβρίου μηνὸς φαιωρῶς ἐμνήσασμεν) εὐλογῆσας τὸ μοναστήριον καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ, ἔτι γε μὴν καὶ πάσαν τὴν πόλιν, καὶ παρὰ θέμενος πάντας ὁμοῦ τῷ Θεῷ, ἀπῆλθε τῆς οὐδοῦ συνήπειν δὲ αὐτῷ καὶ ὁ τῆς αὐτῆς πόλεως Ἀρχιεπίσκοπος μέχρι τῆς βεβαλειούσεως.

Amasea
discedit

71 Καὶ ἦν οὕτως ἔξωθεν θέαμα καὶ πρέπον τῇ θεῇ ἐκείνῃ ψυχῇ, μεμιγμένα τὰ ἐναυτία, λυτὴν καὶ χαρὰν, δάκρυα καὶ εὐφροσύνην, τῶν μὲν τὸν ἀπ' αὐτοῦ σωματικὸν χωρισμὸν ὁδυρομένων, τῶν δὲ τὴν ἐπ' αὐτὸν ἐρωτῶντων· οἱ ἑκατέρων δὲ ὁφθαλμοὶ διαφύρον δακρύων πρὸς ἄλλους, τῶν μὲν λυπηρῶν, τῶν δὲ χαροποιῶν, ἡ μάλ' ὅσον ἐξ ἑκατέρου ὁμματος, δι' ὑπερέχοντος ἀγαλλίαςιν, κατέρρεε τούτῳ κινῶνται γὰρ ὡς οἶδμεν δάκρυα καὶ χαρὰς ἀφ' αὐτοῦ προηγούμενης, ἅπερ οὐδὲ περιβλεπὼν τὴν καρδίαν οἶδεν, εἰ μὴ ἐκ πάθους τῶν σπλάγγων καὶ πόνου ψυχῆς ἀναπέμπεται· ὅπου γὰρ ἁμαρτία μὴ προτερεῖται

prosequen-
tibus et
cum lac-
rymis

κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον, οὐ δὲ ὁδῶναι παρέρχονται· ὅθεν καὶ ὁ καρποφῶς τῶν Ἀποστόλων ἁμαρτίας, λέγεται κλαῦσαι πικρῶς· τοῦτον δὲ μὴ οὐδὲν, τὸ ἐξερχόμενον δάκρυον οὐκ ἂν τις εὐλόγως δάκρυον, ἀλλ' εὐφροσύνης προσηγορεύσειεν βότρυον· ὅθεν γὰρ καὶ ἐπὶ τῆς ἀμπέλου γενόμενον εὐρίσκωμεν, οὐτ' ἀντέμενεται καὶ περικαθαίρεται, τότε καὶ δακρύει· ὡς περὶ καὶ τὸ ἐμπαιλίον, ὅταν κομᾷ καὶ καὶ τοὺς βότρυνας ἔχει περιτριμμάμενος, εὐφροσύνην χαρίζεται τοῖς τούτῳ ἐργαζομένοις. Ὅπως οὖν καὶ ὁ τοῦ Θεοῦ θεράπων πάντας εὐφράνας, πάντας χαροποιήσας τοὺς ἐνοικοῦντας τὴν πόλιν, παρὰ θέμενος αὐτοῖς τῷ Κυρίῳ, μάλιστα ποτὲ ἀποσπασθεὶς ἀπ' αὐτῶν τὴν τοῦ προσώπου πορείαν ἐποιεῖτο.

dolore et
gaudio
mixtis.

72 Τίς ἄρα διηγῆσται ἀξίως τὰ σύμπαντα τεχνικῶτα θαυμάσια; ποῖα γλῶσσα δύναται πρεπόντως ἱστορῆσαι τὰς συνεχεῖς καὶ διαφύρους ὑπαντάσεις, ἐτέρως ἐτέρως διαφερούσας ψαιδρότητα, τὰς ξένας ἐκδοήσεις καὶ εὐφροσύνας; συμφώνως δὲ πάντων κραζόντων καὶ λεγόντων, Ἐὐλογῆμενος ὁ ἐργόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, καὶ Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς ειρήνῃ. Ἐγίνωσκον γὰρ οἱ ταῦτα λέγοντες τὴν τοῦ Κυρίου φωνὴν τὴν λέγονσαν, Ὅτι ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται, καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου μίσθον δικαίου λήψεται. Φέροντες δὲ καὶ ἀσθενεῖς, ἐτίθουν παρὰ τὴν ὁδὸν ἢ ἡ σκιά τοῦ πολυάθλου ἀνδρός ἐπισκίασθαι τινὲς αὐτῶν, οἱ κατὰ τὴν πίστιν αὐτῶν ἡγῶντο τῆς βοήθειας Κυρίου· γέγονε γὰρ καὶ θαῦμα παρὰδόξον. Ἐξεργόμενος τοῦ Ὁσίου ἀπὸ Εὐχαρίτων, γυνὴ τις μετὰ παιδίον ἀσθενὺς προσελθούσα, ὡθίσθη ὑπὸ τοῦ ὄχλου, καὶ ἔπεσεν ὑποκάτω τῶν ἰι βορρῶν, καὶ πάντων ἀπογόνων ὡς ἡδη τεθνηκυίας, αὐτῆς καὶ τοῦ παιδίου, ἔμεινεν ἀελαθῆς, ἀπῆλ-
λάτῃ δὲ καὶ [τὸ παιδίον] τῆς συνεχούσης αὐτὸ kk
νόσους.

CAP. VIII.
In itinere
miraculis
honoratur

apud Eu-
chaitas

ii

kk

73 Οὕτως μὲν οὖν διενύσταμεν πᾶσαν τὴν ὁδὸν φθάσαντες δὲ τὴν τῶν Νικομηθένων μακρότητα, ὡς εἰς ἄλ-
λον ἤμεν κύματον καὶ λυτὸν ἑτερον, πρὸς ὃν ἡδη παρελ-
λύθαμεν καὶ, ἢ οὕτως εἶπω, ὡς ἐξ ὑπνῳ διεγερθέντες, ἐπέγνωμεν τοῦ πράγματος τὴν ἀλήθειαν· καὶ ὁ ψῆσις ἡ ἱστορία περὶ τοῦ κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων, ὅτι πατὴρ ἔξας ὁ Ἀγγελὸς τὴν πλευρὰν τοῦ Πέτρου, εἶπεν αὐτῷ, Ζῶσαι, καὶ ὑπύπασαι τὰ σκανδαλὰ σου, καὶ ἀκολούθει μοι· διελθόντες δὲ μίαν καὶ δευτέραν νύκτα, ἦλθον ἐπὶ τὴν πόλιν τὴν σιδηρὰν, ἥτις αὐτομάτως ἡνοίχθη αὐτοῖς· τού-
των δὲ γενομένων, ἐδόκει ὁ Πέτρος ὄραμα βλέπειν τοιοῦτό τι γέγονεν καὶ ἐπὶ τῇ μεγάλῃ Εὐτυχίᾳ. Ἠνίκα γὰρ ἐφθάρσαμεν τὴν Νικομήδιαν, ἐγνώμεν ἀληθῶς ὅτι ἐξαπέ-
τειλεν ὁ Θεὸς τὸν Ἀγγέλου αὐτοῦ, καὶ ἐξείλετο τὸν ἐκ-
λιπὸν Πέτρον ἐκ χειρὸς πάντων τῶν ἐπιβουλεμένων αὐτῷ. Οὐ μόνον γὰρ ὁ πιστὸς καὶ φιλόχριστος λαὸς, τὸ βασιλεῖον ἱεράτευμα, τὸ ἔθνος τὸ ἄγιον, τὰς προπούντας ἐκδοήσεις ἐποιεῖτο, καὶ τὰς εὐχαριστίας ἀνέπεμπε τῷ Θεῷ, ἀλλ' ἔτι μὴν καὶ ὁ τῶν ἀπίστων καὶ ἐξὺ τῆς ἡμε-
τέρας αὐτῆς δῆμος Ἑβραίων, μικροῦ δεῖν τῶς παιδας μιμούμενοι, τὸ, Ἐὐλογῆμενος ὁ ἐργόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, καὶ, Δόξα ἡ πίστις τῶν Χριστιανῶν, ἔλεγον κραζόντες.

transit Ni-
comediam
cum grati-
tatione om-
nium.

ii

74 Μετὰ τοιαύτης τοίνυν τιμῆς ἐπάνεισιν, εἰς τὴν βασιλίδαν τῶν πόλεων ἐκ τῆς καλῆς ἐκδομῆς, ὁ ἀγνοιστῆς, ὡς πάλαι ποτὲ ὁ πολυάθλος καὶ μέγας Ἀθανάσιος εἰς τὴν Ἀλεξάνδρου πόλιν τοιαῦτα γὰρ ὁ θεὸς Γρηγόριος περὶ αὐτοῦ συγγράσεται, Πόλλος μὲν ἦγεν τὸν ἄνδρα, καὶ (μὴ μὲν τῆς ἀπονοίας μέμνησθε) [ὡς τὸν ἐμὸν Ἰησοῦν ὁ πόλις ἐκεῖνος, εἰ] οὖν ἐξ ἐνῶντος λαοῦ, ὃν εὐποιῶν ἐπιβαίνει τῶν τῆς ἀνέτης δεσμῶν λυόμενον, εἰ τί τι ἄλλο βούλεται παραδελῶν ὁ λόγος· κλάδοι δὲ αὐτὸν ὑποδέχονται καὶ σπρώσσει ἱματίων πολυανθῶν καὶ ποικίλων [προρριπτουμένων τε καὶ ὑπαρριπτουμένων, ἐν-
ταῦτα μόνον ατιμασθέντος τοῦ ὑψηλοῦ καὶ πολυτελοῦς καὶ τὸ ἴσον μὴ ἔχοντος· εἰκὼν καὶ αὐτῇ τῆς ἐπιδομῆς Χριστοῦ] καὶ οἱ προσκοντες καὶ προηγούμενοι, πλὴν ὅσον οὐ πείδων ὁμιλος μόνον τὸ εὐφροσύνην ἦν, ἀλλὰ καὶ πάσα γλῶσσα, συμφώνως καὶ ἀντιθέτως νικῶν ἀλ-
λήλους ἐπειγομένων. Ἐὖ γὰρ λέγειν κρότους πανδοδα-
ποῦς καὶ θυμικμάτων ἐκκαύσεις, ὡς πάσαν ὁράσθαι καπ-
νίζομενον

Constanti-
nopolim
recreditur uti
Athanassius
Aleran-
driani

exceptus
maximo
plausu ci-
vium,

nn

et pompa
obviarum
nummum :

nocte in
Hormisdæ
palatio
acta,

ad Bla-
chernas
procedit

00

die 3 Oct
quo antea
obierant
adeersarii
Addæus.

υπερμέναν καὶ φωτὶ καταστραπομέναν τὴν πόλιν, καὶ
 δημοσίας ἐστιασίαις καὶ οἰκιδίαις, καὶ ἑοραὶ αἱ πόλεις τὸ
 φαιδρὸν ἐπιστημαίνουσιν, αὐτὸ τε μετ' ὑπεβολῆς ἐκείνου,
 καὶ παρὰ τὸ εὐκὸς ἐχρηρίζετο. Τὸν αὐτὸν οὖν τρόπον καὶ
 νῦν τὴν ἐκυτοῦ πόλιν ὁ θαυμαστὸς καὶ μέγας Εὐθύλογος,
 μετὰ τοιαύτης καταλαμβάνει τῆς πανηγύρεως, ὥστε πολ-
 λῶν πολλὰίαις καὶ πολλοῦς καὶ γεγενημένον ἐκ τοῦ παν-
 τὸς χρόνου τιμῶν τε καὶ ὑπαντήσεων, οὐκ Ἀρχαῖσι μόν-
 ον δημοσίαις, ἀλλὰ καὶ Ἱερῶσι καὶ τῶν οἰκείων ταῖς
 ἐπιφανεστάταις, μηδεμίαν ταύτης μηχανοκινήσθαι πολυα-
 θρωπότεραν καὶ λαμπρότεραν· ἀλλ' αὕτη μόνη ὑπέκει-
 ται καὶ ὑπερῆρεν πάσας. Ἀρμώσκειεν δ' ἂν τις εὐλόγως
 ἐνταῦθα καὶ τὸ ὑπὸ Ἰσάκου τοῦ μεγαλομήνου εἰρημένον,
 ὅτι πρῶτα ἔχουσεν νῦν οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν, τουτέστιν οἱ
 πιστοὶ λεύεται, καὶ ἱερεῖς ἐν λαμπύραις ἡμίονον μετὰ
 σκυδῶν εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν ὄμιον τῇ Κυρίῳ. Ἡ οὖν,
 οὕτως· μᾶλλον δὲ καὶ ὑπὲρ τὸ πᾶν τὸν ἐαυτῶν πατέρα,
 ποιμένα τε καὶ διδάσκαλον, ὁ πιστὸς λαὸς εἰσέγαγεν εἰς
 τὴν ἁγίαν πόλιν, τὴν νέαν Ἱερουσαλὴμ καὶ βασιλεῖα τῶν
 πόλεων. Πῶς ἂν τις κατὰ λόγον διαγέσκειται τὰ τότε γε-
 γεννημένα θαυμαστά κατὰ γῆν τε καὶ θάλασσαν· πῶς ἡ
 θάλασσα χειρωθεῖσα τρόπον τινα καὶ τὴν γαίονα γῆν
 μιμησάμενη, ὥστα ταῖς ὁμάσαις καὶ ταῖς πορθημίαις σκυ-
 λῶως ὑποθεῖσα, ταῖς ἀνθρώποις βαδίζειν παρείχετο· οὐ
 δὲ γὰρ νῦν ὁ διακρίνων τὴν ὑγρὰν ἀπὸ τῆς ξηρᾶς ἐκ τοῦ
 πληθους τῶν ἀνθρώπων· ἀλλ' ἔν γ' ἡ τε πᾶσα γαίη ἐν,
 φωνὴ μία, θεῖα τε καὶ οὐρανόα, πάντων ὁμοῦ δεσπάζουσιν
 τὸν ἐαυτῶν δεσπότην καὶ δημιουργόν Θεόν.

75 Ταῦτα μὲν τοῖς μὲν εὐδόκουν ὑπουμένεατα, τοῖς ἀγνοοῦσιν δὲ διδασκαλίᾳ γίνεσθαι. Τί οὖν τὸ ἐφεξῆς; Ἀνεξέσθον καταλείψμεν; Οὐδαμῶς. Τί δὲ τοῦτο ἔστιν; Ὅπως ἐκ τινος οικονομίας, ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς ἐκδημίας τοῦ θεοῦ ἀνδρός, ἐκείθεν καὶ ἡ ἀποκατάστασις γίνεσθαι. Συνάξωμεν γάρ οὕτως τοῦ ἀγίου Τιμῆθεν ἐν τοῖς Ὀρμισθαῖ, καθὼς ἡδὴ προειπώμεθα, ἐκτὶ τὴν θεῖαν λειτουργίαν ποιῶν, κατέειπεν ἐπαρθείς ὁ Ὅσιος, ὑπέστη ἅπερ ὑπέμεναν· πληρώσας δὲ τὸν ὄραμον, ὥσπερ ὁ ἅγιος, ἡγαλλιάσθητο ὁραμὸν ὡς γίγας ὅδον ἀπ' ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τὸ κατάντημα αὐτοῦ ἕως ἄκρου αὐτοῦ· πάλιν γὰρ ἐν τοῖς Ὀρμισθαῖ ἀπεικατέστη ὡς νυμφίος εἰσπορευόμενος εἰς τὸν πιστὸν αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐν ὁ ἀποκρυβείς, καὶ μὴ ἀπολάσας αὐτοῦ τῆς θερμότης. Ἐκαστος γάρ τῶν πιστῶν τοῦ ἀγίασμου καὶ τῆς χάριτος αὐτοῦ μετελχούμενος, εἴτε διὰ τῆς ἡρώσεως, εἴτε διὰ τῆς ἀφῆς, πολλοὶ δὲ καὶ διὰ τοῦ μέγαθεν ἀσπασμοῦ, καὶ τῆς γλυκύσεως ἐντελεύσεως αὐτοῦ συσπράττονται· ἄλλοι δὲ διὰ τῆς ἀκοῆς ἡγαλλύνοντο μεγάλως· εἰς πάσαν γὰρ τὴν γῆν ἐξῆλθεν μικρὸν ὕστερον ἡ φέμκη αὐτοῦ.

76 Διαγινώσκουσας τούτων ἐν τῇ αὐτῇ οἰκῇ, καὶ φοβέσας ἔθηκεν τὸ ἡμισφύριον, ὅπου καὶ μεθ' ἐκείνου λαθὼν εἶχεν αἰεὶ, παρεγένετο μετὰ τοῦ εὐαγγελίου αὐτοῦ Κλήρου εἰς τὸν πάνσεπτον οἶκον τῆς πνευμάτις ἀρχαίου δεσποίνης ἡμῶν Θεοῦκαυτοῦ καὶ αἰεὶ παρθένου Μαρίας, τὴν τιμωμέναν ἐν Βλαχέρναις· ἐκεῖ γὰρ διῆκον οἱ ἐν εὐσεβεῖ τῇ νύκτι Ἰουστίνος καὶ Ἰερόνιμου· οἱ καὶ δεξιόμενοι τὸν Ὅσιον, μετὰ πολλῆς φαιδρότητας καὶ τῆς προεπούσης τιμῆς, τὰ προσφύρα καὶ τῇ καιρῷ προεπουῖα συντετυγχάνετε, ἀπέλυσαν αὐτὸν ὁφείλοντα τὴν θεῖαν ἐκτελέσαι λειτουργίαν, ἥ γὰρ ἡμέρα ἴν Κυριακή. Τίς οὐκ ἀν' ἐκείνης καὶ νῦν μυκηνοῦσιν τὸ ψαλμικὸν λόγιον, Ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ ἐρεῖται ρῆμα, καὶ νῦν νυκτὶ ἀναγγέλει γῆσιν· εἰ γὰρ τις τὸ ἡμερονύκτιον τῆς χειμασίσε, καὶ τοῦ πειρασμοῦ ἦτοι διωγμοῦ τῇ ἡμερονύκτι τῆς ἀποκαταστάσεως καὶ τῆς βαθείας εἰρήνης· καὶ γαλήνης συγκρίνει, πολλὴν σοφίαν τε καὶ γῆσιν ἐν ἀμφοτέροις τοῖς καιροῖς καὶ τοῖς πράγμασιν εὐρίσκει· πῶς ἐν τῇ καιρῷ μὲν τοῦ πειρασμοῦ ἀσάβετον ἴν καὶ χειμῶν, Ἰαννουαρίῳ γὰρ [εἰκοστῇ] το δευτέρα ὁ πειρασμός· καὶ ἡ ἐκβολὴ τοῦ ἀνδρός γηγένεται· πῶς δὲ αὖ πάλιν ἡ ἀποκατάστασις· Ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ, καὶ μηνὶ Ὀκτωβρίῳ τρίτῃ γηγένεται, ἐν ᾗ καὶ οἱ τὴν κατ' αὐτοῦ συσκευὴν τυρεύσαντες ἀπεμύθησαν, Αἰθέρως φημι καὶ Ἀδδαῖως. Ὁ μὲν γὰρ Ἀδδαῖος Ἐπαρχος πύλωσις ἴν, Αἰθέρως δὲ τῶν Ἀντιόχου

Κουράτω· καὶ ὥσπερ ἀρρώστεροι τὴν σκαυρίδην ἦτοι ἐκ-
βαλὼν τοῦ Ὁσίου καὶ τὴν ἀκακίαν χειροτονίαν πεποιθήκα-
σιν, οἱ τοὺς ἄρρω περὶ ὧν εἰργάσαντο καὶ τοὺς μισθούς
ἐκκαπώσαντο. Ἐν τούτῳ γούν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοὺς μὲν ὁ πα-
νάρητος τὸν Θρόνον καὶ τὴν ἐκταυτοῦ κατέλαβεν Ἐκκλη-
σίαν, αἱ τοὶ δὲ τῆς ζωῆς ἐστερήθησαν πρὸ πολλῶν χρόνων
τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ Ὁσίου· κἀμύνον δὲ τὸ προφρετι-
κὸν λόγιον οὐκ ἀπεικίως μηχανοεύσαντο, καὶ ἔσται ἐν τῇ
ἀπῳ, αὐ ἐρρήθη, Ὁ λαός μου ὑμεῖς, κατὰ τὸ δοῦν τε-
νικησὺτά τινα, ἐκείτ κληθήσεσθαι, Ὑιὶ Θεοῦ ζῶντος. Ἐν
ταῖς Ὀρμισθαῖ γάρ, ὡς εἴρηται γέγονεν ἡ ἀποκατάστασις...
οὐ γὰρ ἔδεισαν οἱ τὰ στάδια λογιζόμενοι, τὸ, Μακάριοι
οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἔστι ἡ βα-
σιλεία τῶν οὐρανῶν· Μακάριοι ἔστε ὅταν διευθύνωσιν
ὑμεῖς, καὶ διδάξωσιν, καὶ εἰπωσιν πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ'
ὑμῶν φευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ, χαίρετε καὶ ἀγαλλιάσθε,
ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

77 Οἱ μὲν δὲ ἀναγκάσιον εἶναι ἡλίγη διακρίσασθαι καὶ περὶ τοῦ ὁμοφροῦ, ὅπως οὐκ ἐπῆρθη ἀπ' αὐτοῦ εἰς τὴν τοιαύτην κατασκευὴν, ἀλλ' ἔμεινε παρ' αὐτῷ· τίνας γάρ τῶν Κληρικῶν εἰσιγαγόντα τῇ Αἰθερίῳ ἐπαῖραι αὐτὸ ἀπὸ τοῦ, Ὅσιον· ὁ δὲ περιφρονήσας τῶν εἰσιγαγόμενων, αὐδὲν ὧν ἔλεγον ἐποίησεν. Ὅταν οὖν ἦν ὑπὲρ ἀναγκάσιον ὁ Αἰθερίος, ἔλεγε τοῖς ἀπερχομένοις εἰς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ ἐκμολογοῦμεναι, ὅτι ὅσα ἐποίησα τῷ Κυρίῳ Εὐτυχίῳ, μετὰ προσθήκῃ σπύλαθον διὰ τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ κατασκευάσας αὐτῷ, διὰ τῶν ἀνθρώπων μου κατασκευάσθην τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐπῆρα, τὰ πράγματα μου πάντα ἐπῆρθησαν· ἐν μόνον οὐ πεποίηκα αὐτῷ, τοῦτο καί μοι ἐφυλάχθη· τῶν γὰρ Κληρικῶν ἐργοντων, ὅπως ἐπῆρα τὸ ὁμοφροῦν ἀπ' αὐτοῦ, τοῦτο οὐ πέπραχα, καὶ τοῦ ἐν ποίᾳ εἰρήμῃ περιστάσει, καὶ τῆς ζήνης καὶ τῶν ἀξιομαχίμων μου ἀσπίεσις οὐ γέγονεν. Κλαίων οὖν ταῦτα διηγεῖτο, ἀλλ' οὐχ εὖρεν καὶ ὃν μετανοήσας, καί περ μετὰ δακρύων τοῦτον ζητήσας. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων· ἀλλ' ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τὰ προκείμενα.

78 Συντετοχικῶς ὁ Ὅσιος τοῖς Βασιλεῦσιν, ὡς εἴρη-
ται, καὶ μόλις ἀποσπυθεῖς, ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτῶν, βλέπων
χαίροντα τὸν φιλοχριστὸν καὶ φιλοποιμῆνα λαόν, καὶ
τὴν ἀδιάκωπον ευχαριστίαν προσφέροντα τῇ Θεῷ πατε-
ράλει αὐτὸν γενέσθαι αὐτοῖς ἀγαθὸν μισθοποδότην. Οὕ-
τως οὖν σὺν παντὶ τῇ λαῷ τῇ πιστῇ εἰς τὴν ἀνάγκην τοῦ
Θεοῦ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ εἰσῆλθεν, οὐκ ἀμοχγεῖ μὲν
(πλὴν ὡς εἰς βασιλείαν Θεοῦ) κήρυκτι διὰ πολλῶν
θλίψεων ἐντός γενέσθαι τοῦ βαίου ναοῦ καὶ ἀναλθῆναι εἰς
τὸν ὄμβρον, ὡς πάλαι Μωσῆς εἰς τὸ Σιναῖον ὄρος, τὰς
γῆρας πρὸς τὸν Θεὸν ἀνατίνας, ἐκτίνατο τῇ λαῷ, τὰς
ρὲν εὐχὰς τοῦ λαοῦ καὶ κησῖας, ἀναπέμπων πρὸς τὸν ἐν
οὐρανῷ Πατέρα καὶ Θεόν, τὸ δὲ ἔλεγε αὐτοῦ αἰτῶν κα-
ταπέμφει ἐπὶ τὸν λαόν αὐτοῦ (οὗ δὲ γὰρ κήρυκτι διὰ τὸ
πλήρης ἔλλωγε ἐντός γενέσθαι τοῦ ἱερατείου) αἱ δὲ βρονταὶ
δὲ σάλπιγγες προδίδυνσαι, τουτέστιν, αἱ τῶν σιπῶν
λογίων πρόσφοροι ἀναγνώσεις, ισχυρότεροι μετὰ τιμῆς
φίλου καὶ πολλῆς κατανοήσεως ἐπετελοῦντα. Τί δὲ λοι-
πον; Ὁ θεὸς γνώων αὐτὸν υπεδέξατο, τὸ ἄξιον θυσιᾶς
τόφρον, ἐν ᾧ καὶ τὴν ἀναίμακτον ἐπιτελέσας θυσίαν, με-
τέδωκεν αὐτόν τῇ πιστῇ λαῷ, ἀρχόμενος ἀπὸ τούτης
ἥρας μέχρι ἐννάτης, διὰ τὸ πάντως ἐπέθυμειν παρ' αὐ-
τοῦ μετὰλυμδάνειν.

79 Ὁσάνη γὰρ ἀν μετεδίδου, ὡς ἐν πρώτοις, αἰτῇ ἀκαρτέως πάντας προσέτρεχον· οὐτε γὰρ εἶχεν κέρων θεωρούμενος παρὰ τὴν ὁρὰ φραγεῖν εὐφρότητων, ἀλλ' ὅσον ἄν τις αὐτῇ προσείχεν, τοσοῦτον πλέον ὑπ' αὐτοῦ ἐπιστάτο· αὐτὸ πάσχον, οἷον ὁ αἰδοῦς πρὸς τὸν μνηστῆν ἔλθον, τις ἀρρήτῳ φύσεως βίᾳ τοῦτον ἐλκουσα δείκνυσαι ὁμοίως καὶ ὁ θαυμάσιος πάντας τοὺς θέλοντας ὁρᾶν αὐτοῦ ἀρχαπτικῶς εἰλκεν πρὸς ἐαυτήν. Ὁσάνη γὰρ ἐν εἰςχρητισμένῳ ἐν στολῇ, ὡραῖος καλλεὶ ψυχικῇ τε καὶ σωματικῇ, ὑψηλὸς ταῖς ἔργοις τοπεινὸς τῷ φρονήματι, καὶ τὴν μὲν ἀρετὴν ἀπρόσβριτος, τὴν συντυχίαν δὲ καὶ εἰς ἐν εὐπορίῃσι, πᾶσας, χάριτας, συμπάχει, ἰδὼς τὸν λόγον, ἰδὼν τε τὸν τρόπον, ἀγγελικὸς τὸ εἶδος, ἀγγελικώτερος τὴν δίκαιοισιν.

AUCT. ET
STACHIO
EX MS
VAT. CANO

*et Ætherius eadem
quæ intulerat
passus.*

*Soli sue
restituatur
in templo
S. Sophie*

et populo
sacram
communio-
nem impertit

unc et
emper ad
am fre-
uenti

AUCT. EUSTACHIUS
EX MS. VATICAN.
Laudatur
Eutychius
a confirmatione
membrisrum

80 Οὗ γὰρ ἰκανὸς εἰμι κατ' ἀξίαν δικηγόσασθαι τὰ πάντων τοῦ ἀνδρός ψυχικὰ τε καὶ σωματικὰ γνωρίσματα, τὴν θέσιν, τὴν διάπλασιν τῶν μελῶν ὅλου τοῦ σώματος, ἐξ ὧν ὁ ἑνὸς ἀνθρώπου ὡς τὰ πολλὰ χαρακτηρίζεται· τὸ ἰσχυρὸν, τὸ γαίρεν τοῦ προσώπου, περὶ οὗ καὶ Σολομὸν γράει, ἡσυχάζει ἐξοριζόμενος (ὁ δὲ ἴσως τῆς κατὰ Θεὸν) πρόσσωπον δάλλει τοῖς χαρακτηρίσις ἡσυχάζοντες, τὰς τούτου περὶ λαχρήνους κήρας, τοιοῦτοι γὰρ οἱ ἐλέπονται ὁρῶν καὶ ἐνεύοντες δίκαιον τοῖς λευκοῖς ὀδόντας, καθάρει γὰρ καὶ ὠρναίει τὸν δικαίον τὸν τρυφῶν τὸ περιβύσσον χεῖρα, τὸ περιβύσσον καὶ καθάρων τοῦ λόγου, καὶ τὰς αἰετῶν ἀποσταλάσσουσα χάριτας, τὰ συνεσταλμένα καὶ ὁρῶν ὡς, ὡς πᾶσαν θεῶν ἡμεῖς ὑποδείκνυται τὸν ὡς πύργον τοῦ Δαυὶδ ἡμεθωμενὸν τράχηλον, βασιλεύοντα θυνάτορος τοῦ Χριστοῦ καὶ πνευματικῶν ζυγίων τῆς θεῆς χάριτος, ἥτις ἐν τῷ μέμνυται πνοῶν τῶν Ἑκκλησιῶν τῆς λελευκασμένης τριγῶν τῆς τε ἱερᾶς κεφαλῆς, καὶ τῆς παραπλήσιος ἐχούσης γενιᾶς τοῦ Ἀγίου πύργου, σφαιροειδῆς· τὸ λαμπρὸν τοῦ βίου καὶ τέλειον, πρὸς τοῦτοις τὸ εὐδοῖαι τοῦ σώματος, ὡς τὸ μέγαν τὸ καταδύοντα ἐπὶ τὴν ὥσαν τοῦ ἀρχιερατικῶν ἐνδύματος· τὸ ἔμμετρον τῆς φανερῆς ἰσχύος, ἐμφανῶν τὴν κατὰ Χριστὸν τελείαν ἰσχύαν τῆς ἐκπληρώσεως χάριτος, ὁλοφύρας τὸ πλάτος τῆς εὐπροσδέχτου μετάνοιαν· τοῖς συμμέτρους ἀνακλῶντες ἐπιστάτους ὄντας συγγράφειν θεῶν λόγον τε καὶ δογματικὰ τοῖς κατὰ πάντα ὁρῶν καὶ ἐδραῖοντες πόδας, μὴ ἐκκλίνοντες δεξιὰ ἢ ἀριστερά, βαδίζοντες δὲ τὴν τεταρτημένην καὶ βασιλικὴν ὁδόν, ἐν βουῇ καὶ ὄντι πανταί, τοιούτων, ὁ ἐξ Ἰουδαίου καὶ ἐξ ἐθνῶν πιστὸς λαός.

81 Τίς ὑπογράψειεν πρεπόντως τὸ εὐτακτοῦ βαδίσμα, τὸ ἐκείνου ὅλου τοῦ σώματος; τοιαῦτα γὰρ τῶν πράξεων καὶ τῶν ὁρῶν πούνην ἢ κίνησις, τῶν εὐαγγελιζομένων ὁρῶν τῶν εὐαγγελιζομένων τὰ ἀγαθὰ, ἐξ ὧν ἐνδείκνυται τῆς ἐκείνου ψυχῆς τὸ θεοειδὲς κίνητον. Πῶς ἐκινῶν τὴν ἐκκλίνονσαν αὐτῇ τοῦ προσώπου ὡρῶντα ὡς τῆς ῥίνας τὸ λέπρον, ἢ τοῦ μῆλου τὸ ἐρυθρὸν καὶ εὐδοῖαι; τοιοῦτοι γὰρ ὁ τῶν κατὰ ἀλλήλους ἐκκλίνον καὶ ὡρῶντα ὡρῶντα βίος κρυπτός, τὸ γλυκὺ τῶν παιδῶν καὶ ἐνδοξίων καρπῶν ἐχόντων ἐν ταῖς ἐκείνων πνευματικαῖς ὁποδῆσις, πυραζόντων ὡρῶν δὲ καὶ εὐδοκάζοντων, κατὰ τὸ εὐαγγελίον, οἷς μὲν ὁρῶν θανάτου εἰς θάνατον, οἷς δὲ ὁρῶν ζωῆς εἰς ζωὴν, γινόμενων πρὸς τὴν ἐκείνου πνοῆσιν. Τίς οὐκ ἂν θαυμάσειεν τὸν ἔμμετρον καὶ αὐτοῦ καὶ ἀδελφότητος τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ λόγον, ὡς νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἱερουργῶν οὐ διελύμπανεν; ὡς καὶ ἐπιτηδεύει γαλιῶν, καθῆκε φασὶν ὁ θεὸς Γρηγόριος περὶ τοῦ μεγάλου Βασιλείου, καὶ ἐκινῶντα πνοῆσιν, καὶ μὴ δι' ἑτέρω τῇ ἀμετρίᾳ λοιμῶσθαι, ἀλλὰ ποιῶν καὶ τὴν ἐπιτίμησιν πατρικῶν, καὶ τὸν ἔμμετρον ἀρχικῶν, μὴ τε τὸ ἀπλὸν ἐκλίνον, μὴ τε τὸ σφόδρον αὐστηρὸν· ἀλλὰ τὸ μὲν ἐπιεικῆ, τὸ δὲ φρονήσει καὶ φιλοσοφίᾳ rr, ἀμφοτέρω ἐλάχιστα μὲν λόγου δεόμενα διὰ τὸν τρόπον, ὅπως δὲ ἀρκούντα πρὸς παιδαγωγίαν, ἐλάχιστα δὲ βᾶδον διὰ τὸν λόγον, ἐπὶ δὲ ἐλάττω τομῆς διὰ τὴν βᾶδον μετρίως πλάττουσαν. Τί ἀνὴρ ἀναζωογονοῖεν τὸν ἄνθρωπον; Παῦλος προλαβὼν ἔγραψεν· τοῦτο μὲν ἐν οἷς τὸν Ἀρχιερέα τὸν μέγα, τὸν διεκλυθότα τὸς ὠρῶντες, ἀνυπεῖ· τοιούτοις γὰρ μοι καὶ μέγρι τοῦτων ὁ λόγος, ἐπειδὴ Χριστοῖς ss οἶδεν τοὺς ζῶντας κατὰ Χριστόν, τὸν ὅλον γλυκαζόν, τὸν ὅλον ἐπιθυμῶν ὑπάρχοντα, τὸν ἐπὶ ὑπὲρ γῆν ὄντα καταλιπόντα τὴν γῆν, καὶ ὑπὸ τοῦ πνεύματος ἄνω τεθειμένον, τὸν ἔξω σαρκὸς καὶ κτήματος αἰετῶν, ζῶντα ὑπὲρ τὰ ὁρῶμενα, καὶ τὰς θεῆς ἐμφάσεις δεξάμενον, ἀμείγρως τῶν κάτω χαρακτηρίων καὶ πλανωμένων, ὅπως ἐσποτρὸν ἀκκλιδῶντος Θεοῦ, καὶ ὄντα καὶ αἰετῶν γινόμενον, φωτὶ προσλαμβάνοντα φῶς καὶ ἀμυροτέρω τρανώτερον, τὸν μετ' Ἀγγέλων σταθέντα καὶ μετὰ Ἀρχαγγέλων δοξάζοντα, καὶ Θεῷ συνεικτεύοντα, καὶ τὸ τὸν ἄνω κόσμον δημιουργήσαντα διὰ τοῦ βαπτίσματος τοῦ ἁγίου καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων πνευματικῶν χαρισμάτων. Τίς ταῦτα καὶ παραπλήσια τοῖς περὶ τοῦ θεοῦ ἀνδρός ἀξίως δικηγόσεται; ποῖος

ὁρῶν ἢ συγγράφειεν θεῶν δικηγόσεται; Εἶθε τὸν ὁ θεὸς Γρηγόριος, ἵνα καὶ νῦν τὸν μέγαν Βασιλείου ἐκινῶσιν· τοῦ μὲν γὰρ ὁρῶν ἀνδρός ἀρετὰ πολλὰ καὶ μετὰ λαί, καὶ εἰς μέτρον ἐκινῶσιν Βασιλείου τοῦ ἁγίου, διὰ τὸ εὐκαλεῖναι τὸν Κύριον, "Οὗτοι ἀρετῶν τῇ μαθητῇ ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκων αὐτοῦ. "Οὗτοι δὲ ἂν ἀξίως ταῦτα ἐκκλίνει μακαριστοῖς· οὐ δὲ γὰρ ἐγὼ αἶψα τε γέγονα ἢ εἰμι, ὡς ἔνεστι συγγράφειεν τὰς τοῦ θεοῦ ἀνδρός ἀρετὰς, ἰδιότης λόγον τε καὶ γνώσει συγγράφειεν· φέβη δὲ κατεχόμενος, ἵνα μὴ ὁ τοῦ λαβόντος τὸ θεῶν καὶ τοῦτο κατεχόμενος κινῶντες ἐπελύθῃ μου, ἀπορρῶν ἐδῶκα τοῖς τὰ ἐκείνου συγγράφειεν καταδῶντα θυνάμενοις,

82 Ἀλλ' ἐπὶ μὲν περὶ τὸν πόδα τοῦ ὄρου στρεφόμεθα ὡς γαστὴρ ἢ παρορμῆς· ποῖα δὲ καὶ τίνα ἄπερ καὶ μετὰ τὴν ἐκκλίνον ζῶντες ὁ παυχρίστος ἐπαραμεινόμενος, δι' ὁλίγων ἀναγκῶν μαθεῖν, ἐξ ὧν ὁ θεὸς Γρηγόριος πάλιν συνέγραψεν περὶ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου· Ἀρ' οὖν ἐδῶ μὲν ὡς περ εἰκὸς τοῖς λαοῦ τοσούτου προσσηκόμενοις, ἐδῶκα δὲ οὐχ ὡς βεβίωκεν, ἡγωνίστηκε δὲ οὐχ ὡς ἐδῶκα· ἐκινῶντες δὲ τῶν ὑπὲρ τοῦ λόγου τινὸς ἡγωνισμένων ἐλάττω, τετίμηται δὲ ὡς ἡγωνίστηκε μείον, κατίσχυος δὲ τι τῶν τῆς εἰσόδου μετὰ τὴν εἰσόδον; οὐ δομῶς· πᾶντα δὲ ἀλλήλων ἐχόμενα, ὡς περ ἐν λύρα μιᾷ καὶ τῆς ἀρμονίας, ὁ βίος, ὁ λόγος, οἱ ἄρῶντες, οἱ κινῶντες, τὰ τῆς ἐκκλίνον, τὰ μετὰ τὴν ἐκκλίνον· ὁρῶν τε γὰρ τὴν Ἑκκλησίαν καταλαβόμεναι, [οὐ πᾶσαι ταῦτα τοῖς δι' ἀμετρίαν ὁρῶν τυφλῶνται καὶ ἡ, τὴν παραπέση τοῦτο πρῶτον περιουσίαν ἢ παύσιν, ἀλλὰ τι τῶν φειδόμεν ἀξίον ὡς τῶν· ἀλλὰ τοῦτον μάλιστα εὐδοκίμῶν αὐτῷ καὶ ὡς εἶναι νομίσας ἐπειδὴ τὸ μὲν πᾶσιν κακῶς αἰετῶν μετρίωτερον, τὸ δὲ ἐν ἐξουσίᾳ τοῦ ἀντιδρῶν ἀρετῶστερον.] οὐ αὐτῷ πρῶτος καὶ ἡπίος τὰ τῶν λευκαζόντων μετὰχειρίζεται, ὡς μὴ δὲ αὐτοῖς ἐκείνοις, εἰς οἷον τε τοῦτο εἰπεῖν, ἀλλὰ γενέσθαι τοῦ ἀνδρός τὴν ἐκκλίνον. Ἀλλὰ τούτοις μὲν ἄλλοι θαυμάζοντες τε καὶ ὠρναίωσαν, οἷς σχολὴ τὰ μικρὰ τῶν ἐκείνου θαυμάζειν, μικρὰ δὲ ὄντα εἰπω, αὐτὸν ἐκείνῳ συγγράφειεν λέγω, καὶ τὰ ἐκείνου τῆς ἐκείνου παραμεινόμεναι· οὐ γὰρ δευδῶσται τῷ δευδῶσται καὶ ἡ λῆαν ὑπερλαμπρὸν ἔνεκεν τῆς ὑπερβαλλούσης ὁρῶν ὡς περ ἡκούσαμεν, ἐπεὶ καὶ ὁλίγων τῶν τοῦτον ἐτέρως αὐτῶν πρὸς εὐδοκίμῶν. Τίνα οὖν ἄπερ καὶ μετὰ ἐκκλίνον τοῦ νέου Ἀθανασίου εἰργάσται ὁ Θεός δι' αὐτοῦ ἰδῶμεν. Ἀρ' αὖ τις μείωσις γέγονεν τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων, ἢ ἐλάττωσαν αὐτὰ ἐκ τῆς συμετάσεως τῶν παραμεινόμεν συγγράμμεναι; οὐδ' ἀρῶν· εἰκὸς γὰρ διεθυμείσται τοῦτο τινὰς. Τούτων μὲν οὖν καὶ προσθήκαι τούτων γέγοναν, ὡς φασὶ ὁ Κύριος, οὗ καὶ μετὰ ποιήσετε τούτων, ἐξ ὧν ἡμᾶς ἐκ πολλῶν γινώσκαι ὁλίγων καλῶν, διὰ τὴν συμετρίαν τοῦ λόγου.

83 Πάντες ὅσοι τὴν ἐκκλίνον μέμνηται τοῦ ὁρῶν ἀνδρός, οὖν ἀρῶντες πάντως τὴν ὄνσαν τελευτὰ μετὰ τὴν ἀνθρωποθησίαν, ἥτις πολλὴν ἐπεκράτησεν χρόνον πρὸ τῆς αὐτοῦ παρουσίας, ὡς πᾶσαν ἡμεῖς ἰλαίαν ἀνάσποντον ἐπαίρειναι, εἰ μὴ φησῶν ὁ ἐκκλίνος τοῦ Θεοῦ ἔσται, ὡς πάλαι ποτὲ Φινεὲς, καὶ ἐξελήσται, καὶ ἐκκλίνον ἢ θραύσει. Τίς δὲ καὶ ποῖος ἐξελήσται; Ἡ γέγονε λιτὴ παρ' αὐτοῦ τε καὶ τοῦ φιλοχρίστου λαοῦ, ταύτης ἔνεκεν τῆς προσφάσεως, ἀπὸ τῆς ἡμιωτάτης μετὰ τῆς Ἑκκλησίας ὡς τοῦ οἴκου τῆς ἀγίας ἀρχαίου δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου καὶ αἰετῶν Μαρίνης, τοῦ τιμωμένου ἐν Βλαχέρναις. Ἦν οὖν αἱ ἱεραὶ καὶ τὸν ἐξ αὐτῆς καὶ πνεύματος ἀγίου σφαιροειδῆς, ἐφείσται τοῦ λαοῦ, στήσας τὸν ἔχοντα τὴν βομψαίαν Ἀγγελον, κήπουτα καὶ μὴ φειδόμενον τῆς πόλεως· ἐμεινίσται καὶ ἐν τούτῳ τὸν προφῆτην Δαυὶδ ὁ θαυμάσιος, ὡς διὰ τὴν ἐξαρρήμῃσιν τοῦ λαοῦ φθῶρας ἐπενεχθείσας, ἔλεγεν πρὸς τὸν Θεόν, Ἐγὼ ὁ ποιμὴν ἡμαρτον, ἐγὼ ἀπαλῶν, οὗτοι δὲ τί ἡμαρτον; Ταῦτα προσεχόμενος ὁ Δαυὶδ καὶ εἰσακούσθεις, εἶδεν τὸν Ἀγγελον ἐστῶτα πρὸς τὴν αἰὼν Ὁρῶν τοῦ Ἰεδοουαίου, ὡς καὶ παρακαλέσας, μάλλον δὲ τὸν κοινὸν δεσπότην, εἰπείσε μὴ ἐπιβάλλαι τὴν χεῖρ ἐπὶ τὴν πόλιν Ἰερουσαλὴμ, ὅθεν καὶ θυσιαστήριον ἔσται ἐν αὐτῇ τῇ αἰῶν,

CAP IX.

Idem post
reditum qui
ante fuerat

u u

aut etiam
major

instituta
supplicatione

pestilen-
tiam cessa-
re fecit

totiusque
corporis ha-
bitu,

pp

q q

r r

et morum
ornatu,
s s

ἄλλω, ταύτην ἀνταλλάξάμενος, καὶ τοῖς βίαις θυσίαν προσενέγκας τῷ Θεῷ, κατέπαυσεν τὸν θυμὸν καὶ τὸν θάνατον. Ἄρ' οὖν οὐχ οὕτως ὁ μέγας καὶ πρῶτος Εὐδύτης πεποιήκειν, προσενέγκας τὴν λογικὴν καὶ ἀσκήματον θυσίαν τῷ Θεῷ; οὐδ' αὖτις γὰρ ἄλλως ἐκτεταμένους ἔχον τὰς χεῖρας καθήκειν, εἰ μὴ θράξάμενος ἀνοίξαι ἀντίπαλον τὴν τοῦ λαοῦ σιωτήριον. Ἐξ αὐτῆς τοίνυν τῆς ἡμέρας μέχρι τῆς τελειώσεως τοῦ Ὁσίου, ἀπρακτον κατέστησεν τὸν ἀσθεύοντα ὁ ὑπ' αὐτοῦ δυσωπούμενος Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν. Τοῦτο μὲν δὴ τὸ ἐν καὶ πρῶτον ἔργον τῆς αὐτοῦ ἐκπαιδεύσεως, τὸ κοινὴν σιωτήριον ἀπασιν προσθεύσασθαι· τί δὲ καὶ ἑτέρον πεποιήκειν ὁ παντοδύναμος Θεὸς δι' αὐτοῦ ἰδῶμεν.

oculum la-
sum curat
XX

84 Δευτέρως τις τῶν εὐγενῶν παραρμένων Καλαποδίου τῷ Ἡρμιμακρίῳ xx Ἀγνόστως, ἢ μάλλον ὑπ' αὐτοῦ ἀστροφαίει, ἐκ τινος ἐκαστοῦς προήγαγεν τὸν ἐν ὁφθαλμῷ ὀφθαλμὸν ἐπὶ πολλῶν χρόνων, ἐσχάτως ἐκινδύνευεν ὥστε καὶ σπρέψασθαι τοῦτον προσδοκῶν αὐτὸν, μηδενὸς ἱατροῦ δυναθέντος ὀφθαλμὸν αὐτοῦ, τοῦτον αὖτις μὲν οὖν πλέον ἡδύνουν τὸν ὁφθαλμὸν ἱατροῦντες τοῦ παιδὸς· Ὡς οὖν ἐν τοῦτοις ἦν τὰ τοῦ παύσεως, καταφύγει πρὸς τὸν πανάρετον ἱατρὸν, τὸν ἐκ μόνης εἰρήνης δυνάμενον τὸ πάθος ἰάσθαι, ὑπερ καὶ γέγονεν. Ποίῃσιν γὰρ ἐπ' αὐτῷ τὴν συνήθη εὐχὴν, ἔγχεσεν τῷ τιμῷ ἰατρῷ τὸν ἀσθεύοντα ὀφθαλμὸν, καὶ ἀπεκατέστη ὑγιὲς ὡς ὁ ἄλλος τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι. Ἰδῶμεν δὲ καὶ ἑτέρον παρὰδοξον θαῦμα.

hydropneum
sanat,

85 Κυρίλλῳ τῷ Κενσρίῳ συνήκει γυνὴ ἐκ πολλῶν τῶν χρόνων, αὕτη περιπεσούσα πάθῃ τοῦ ὕδατος ἐσχάτως ἐκινδύνευεν, ἢ καὶ πολλὰ εἰς ἱατροὺς θαπνύσασσα, καὶ μηδὲν ὠφέληθεῖσα, τῆς σιωτῆρας ἀπέγνω τῆς ἐνότητος. Ταύτην παρακαλῶν ὁ ἀνὴρ, ἀπὸ τῆς εἰς τόπον τῶν προσκεταίων περιήγεν, νομίζων ἐκ τῆς εὐνοίας ὠφελῆσθαι αὐτήν. Συνέβη δὲ κατὰ τὴν κοινὴν ἐκείνου διάγιναι τὸν Ὁσίον ἐν τῇ Πυλατικῇ. Ἐνταῦθα δὲ τοῦτο ὁ φιλόχριστος ἀνὴρ, ἦν γὰρ καὶ γνωστὸς τῷ Μεγάλῳ, μηδὲν ὑπερήμενος, φέρει τὴν γυναῖκα πρὸς τὸν Ὁσίον, παρακαλῶν εἰργῆν αὐτῇ χαρίσασθαι ὅπως ἀπαλλαγῇ τῆς νόσου· ἦν καὶ θεασάμενος πάντες, ἐξεπλάγμεν ἐπὶ τῷ ὄντι καὶ τῷ φέρῳ τῆς κοιλίας αὐτῆς. Εὐδξάμενος δὲ αὐτῇ καὶ χρίσας αὐτήν τῷ ἁγίῳ ἔλαιῳ, ἀπέλυσεν. Μετὰ δὲ τινος ἡμέρας, διαγινώσκων τοῦ Ὁσίου πάλιν ἐν τῇ Πυλατικῇ, ηγαγεν ὁ ἀνὴρ τὴν ἐκείνου γυναῖκα, χάριτας ὁμιλοῦν τῷ Θεῷ, καὶ πᾶσιν ὑποδεικνύων αὐτὴν ἀπαλλαγμένην τοῦ φόντου καὶ τῆς ἀνάγκης ἐκείνης· οὕτω γὰρ ἀφανὴς ὁ τῆς κοιλίας γέννηεν ὄγκος, καὶ ἀπεκατέστη ὑγιὲς, ὡς μὴ δὲ φανέσθαι ποτε ὅτι εἶχεν ἀσθενείαν. Πολλοὶ οὖν ἐρωκότες τὸ γεγενῆς θαῦμα, ἐδίδασκαν τὸν Θεόν· ἐπὶ γὰρ ἦν ἡ γυνὴ πλείω τῶν τισσαράκοντα, ἐφ' ἣν ἐργάζετο τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς ἰάσεως.

yy
et aliis
majoribus
etiam claret.

86 Ἄλλ' ἵνα μὴ δόξω τισὶν ἄπιστα λέγειν, ἀρεῖν ἡγοῦμαι μὴ περετέρω περὶ τῶν τοιούτων διεγχεσθαι· τὸ γὰρ ἐπέκεινα, ὥς φησιν yy ὁ Πατὴρ, Γαδείρων οὐ περατὸν. Λέγει δὲ καὶ ὁ τῆς Νυσσέως μέγας Γρηγόριος, περὶ τοῦ μὴ δεῖν παρὰ τὸ ὑπερβαῖνον μέτρον τῶν χαρισμάτων φυγγραφεῖν ποιήσασθαι, τοιαῦτα περὶ τῆς ἰδίᾳ ἀδελφῆς· Ἐπεὶ τοίνυν πάντα ταῦτα πεπραγμένα, τοῖς μὲν δὲ ἀκριβεῖας ἐρωκώσιν τὰ περὶ αὐτῆς ἀληθῆ εἶναι πιστεύεται· καὶ ὑπερ πίστιν εἶν' ἐπὶ δὲ τῶν σαρκωδεστέρων ἔχω τοῦ ἐνδεχομένου νομίζεσθαι, οἳ οὐκ ἴσασιν, ὅτι κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως καὶ ἡ τῶν χαρισμάτων διανομὴ παραγίνεται, μικρὰ μὲν τοῖς ὀλιγοπίστοις, μέγала δὲ τοῖς μεγάλῳ ἔχουσιν ἐν αὐτοῖς τὴν εὐρυχωρίαν τῆς πίστεως. Ὡς ἂν οὖν μὴ βλάβειεν οἱ ἀπιστοτεροὶ ταῖς τοῦ Θεοῦ δωρεαῖς ἀπιστοῦντες, τοῦτου ἐνεκεν καθέξῃς ιστορεῖν ὑπὲρ τῶν ὑψηλότερων θαυμάτων παρηχησάμεν, ἀρεῖν ἡγοῦμενος τοῖς εἰρημένοις περιγράψαι τὴν περὶ αὐτῆς ιστορίαν. Ὡσαύτως γινώσκω καὶ περὶ τοῦ μεγάλου Εὐδύτου καὶ λεγέσθω καὶ γραφέσθω.

Denique
atatis an
70

87 Ὡς οὖν τὸν ὀρόμον τελέσας καὶ τὴν πίστιν τηρήσας ὁ τοῦ Θεοῦ θεράπων, λοιπὸν ἀνέμενεν τὸν ἀποκειμενὸν αὐτῷ τῆς δικαιοσύνης στέφανον, ζήσας μετὰ τὴν ἐκπαιδεύσιν ἢ τοι τὴν εἰς τὴν ὑψηλὴν καθέδραν ἀποκατάστασιν τέσσαρα ἔτη καὶ μῆνας ἕξ (ὡς γενέσθαι τὰ πάντα

ἔτη τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἐδομήκοντα) καὶ τοῖς διὰ τῆς συνεργείας τοῦ ἁγίου πνεύματος συγγραφέντας αὐτῷ λόγους ἐν τῇ ἰσχύϊ κατὰ πάσας αἰρέσεις δημοσιεύσας, ἐκκηρύσσας τε αὐτοῖς πᾶσι τοῖς πιστοῖς καὶ τροφίμοις τῆς ὁρθοδόξου καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας πλατυνόμενος τε καὶ σαφεστέρις, ἔργῳ ποιήσας τὰ ἐν αὐτοῖς, ἐδίδασκεν μὴ προσέχειν τῷ πλῶν καὶ τῇ πλυνθείᾳ, τῇ προσκλήρῳ τοῦτῃ βίῃ καὶ τοῖς μὴ ἱστορίαις πράγμασι· τοιαῦτα γὰρ ἡ πλυνθούργια, πληρουμένη καὶ καὶ κινουμένη τὴν γὰρ τῆς αἰδέας πολέτηρον μεταβολὴν, δηλοῦντες τὸ τρεπτόν τοῦδε τοῦ βίου, τοῖς βουλομένοις παρῆναι. Πολλὰ τοίνυν ἄλλα καταρτίσματα ποιήσας, ὥστε ὅσον μὲν ἐπισκοπῆς εἶναι τὸν ἐκείνου βίον καὶ τρόπον, νόμον δὲ ὁρθοδόξιας τὰ ἐκείνου δογματὰ ἐπέβητο λοιπὸν ἀναλίσσει καὶ οὖν Χριστῷ εἶναι, καὶ οὕτω διὰ τὴν τῶν πολλῶν σιωτήριον τὸ ἐπιμένειν τῇ σαρκὶ ἀναγκαϊότερον ἔκρινεν. Πλὴν ἔδει καὶ αὐτὸν ἐλεγχθῆναι ἀνθρώπων ὄντα, καὶ ὑπαρῆναι τὴν διαζεύξιν τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος, περὶ τῆς καθέκαστην ἡμέραν πάσῃν ἐκλυσόμενος, συμφ' ἐγχεόμενος καὶ ἀκολουθῶν τοῖς ἐκείνου ἁγίοις πατράσι Βασιλείῳ καὶ Γρηγορίῳ, ὧν ὁ μὲν ἔλεγεν, Ὑπερβὰς τῆς σαρκὸς, παρέρχεται γὰρ ἐπιμελὸς ψυχῆς, πράγματος ἀδυνατῶν ὁ δὲ, Εἰ γὰρ καὶ τὸν βαρὺ χιτῶνα τοῦτον ἀποδέμω, ἵνα λείδω κομφοτέρων.

88 Ἐν τοῦτοις ἀναστροφαῖς καὶ ταῦτα μελετῶν αἰ, ὁ συνόμιλος τῶν μεγάλων πατέρων, ὁ τὸν αἶρα μὴ ἀναπνεύων οὕτως ὡς τοῖς λόγοις καὶ τὰ δογματὰ Βασιλείου, καὶ Γρηγορίου, καὶ τοῦ μεγάλου Διονυσίου, ἔτι γε μὴν καὶ τῶν λοιπῶν ἁγίων Πατέρων, Προφητῶν τε καὶ Ἀποστόλων, ὑπενωεῖτο παρὰ τῶν ἀετῶν τὴν διάνοιαν τῶναυτία τοῦτοις φρονεῖν καὶ διδάσκειν εἰς τὸν περὶ ἀναστάσεως λόγον, μὴ εὐδοκῶν τῶν δειλῶν μὴ τε περὶ ὧν ἔλεγεν, μὴ τε περὶ ὧν διεβεβαίωτο. Καὶ τί θαυμαστόν· εἰ τοιαῦτα ἐφ' ἡγήσαντο περὶ σίτου οἱ καπνίζοντες· εἰ γὰρ ὁ Κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν, ἐν θαυμάλιῳ Θεῷ ἐκδόλλων τὰ θαυμάσια, ἤκουσεν οὕτω ἐν Βεελζεβὺλ ἐκδόλλαι τὰ θαυμάσια τῷ ἀρχοντὶ τῶν θαυμάτων καὶ ὁ θεὸς Ἀποστόλος, ἐν Ἀρειῳ πάτρῃ τὰ περὶ Ἰησοῦ καὶ τῆς ἀναστάσεως διακληρόμενος, ἤκουεν. Τί οὖν λέλοι ὁ σπερματόγος οὗτος λέγειν· Βασίλειος δὲ, ὁ βράσις τῶν ὁρετῶν, ὁ οὕτως ὑπερμαχίσας τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὑπενωεῖτο παρὰ τῶν ἀετῶν τὴν διάνοιαν, μὴ ὁμολογεῖν Θεὸν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· οὐδὲν ἔχον εἰ καὶ περὶ τοῦ μεγάλου καὶ θαυμάριου ἀνδρός Εὐδύτου, τῆς τιμῆς καὶ ἱεράς κεφαλῆς, τοῦ τούτου καὶ φωστῆρος τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ κατὰ πάντα ὁμοίου τοῖς τιμίαις Πατράσι, ὑπενωήθη τι τοιούτων παρὰ τῶν ἡγῶν εὐδοκῶν, καὶ μὴ χροσύνων τὸν λόγον τῆς ἀναστάσεως. Μὴ γένοιτο γὰρ αὐτοῦ ὑπεναντία τῶν ὁρθῶν δογμάτων τῆς ἁγίας καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας πεφροντικῆσαι ποτὶ, ἢ ἐν ἀπασι αὐτοῦ τοῖς λόγοις,

89 Ἀνάπλεσι τῶν ἁγίων Πατέρων εἰσὶν xj περὶ τοῦτου χρήσεις, καὶ μάλιστα τοῦ θείου Γρηγορίου ὁ λέγων, Εἰ τις ἀποθεθεῖσθαι λέγει οὖν τὴν σάρκα, καὶ γινώσκῃ τὴν θεότητα τοῦ προσλήμματος, καὶ εἶναι καὶ ἔχειν, μὴ ἴδοι τὴν δόξαν τῆς παρουσίας. Πῶς ὁ ταῦτα παραθέμενος ἐν τοῖς ἐκείνου λόγοις, ταυαντία τοῦτον ἐδιδάκει· οὐ γὰρ, ἄλλα μὲν ἔλεγεν, εἶχεν δὲ φρόνησιν ἑτέραν, μὴ γέννητο. Εἰ καρδίᾳ καμῆ οἷα ἐκλόγηται αὐτῷ ποτε, πολλῶν πλέον οὐ διττὴ γνώμη καταμαλὼν δὲ μάλλον τὴν ἐκ ψυχῆς τε καὶ σώματος σύνθεσιν, ὡς ἐκινεῖται ἀνθρώπων, καὶ τὸ, ποῖαν μὲν ἐργασίαν xj ἐπιδείκνυται ἡ ψυχὴ [ἐν τῷ σώματι], οὖν τῷ σώματι τῶν ἀθανάτων ἀγαθῶν ἐν ἀπολαύσει γίνεται· πῶς δὲ τὸ σῶμα ὑποκατάμενον καὶ δουλαγωγούμενον ἐκφεύγει οὖν τῇ ψυχῇ τὰς αἰωνίους βασιλείας, καὶ ὅτι τὸ συναμφοτέρων στεφανύεται ἡ κατακρίνεται· πάντα γὰρ δεῖ φανερωθῆναι ἐμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσανται ἕκαστος, ὃ διὰ τοῦ σώματος ἐπράξεν, εἴτε ἀγαθὸν καὶ ἄλλῳ· ὅλον ὅτι ὡς τοῦ συναμφοτέρων ἐργαζομένου κατὰ τὸν τῆς βίου, τὸ συναμφοτέρων καὶ ἐμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ ἵσταται· διὸ γὰρ τοῦτο δίκαιον καὶ ἀπροσωπόληπτον ἐκείνῳ τὸ βῆμα, καθότι οὐκ ἐξ ἡμισείας ἢ ἀπὸ μέρους ἢ κρίσεως γίνεται, ἀλλὰ καθὼς φησιν ὁ Ἐκκλησιαστικὸς, ὅτι σύμπαν τὸ

AUCT. EU-
STACHIO
EX MS
VATICAN
post editos
sermones

ad mortem
sepe dispo-
nit :

temore in
suspicionem
vocatus

velut non
recte sen-
tientes de re-
surrectione :

quod non
fuisse prob-
bant ejus
verba,

zz

et evidens
auctoritas
Scripturae
sacrae.

τὸ

το πολέμου ὁ Θεὸς ἄξει εἰς κρίσιν. Δίκαιον οὖν κατὰ τοῦτο εἶναι τὴν κρίσιν, ὅτι μετὰ τὴν ἀνάστασιν, οὔτε σῶμα χωρὶς τῆς ψυχῆς, οὔτε ἡ ψυχὴ χωρὶς τοῦ σώματος, ὡς συνέστηκε, καὶ ἐνεδύσεται ποτε, ὅλουν ὅτι τοῖς τῆς ἀφθαρσίας κατασκευασμένοι καλλέσιν.

CAP. X.

*Dissolvi
ardenter
cupiens*

90 Ταῦτα καὶ τὰ τοῦτον ὑψίστου καλοσσοφίσας καὶ διδάσας, ἐπὶ εἰς ῥὴν ἐλθὼν καὶ ἐκ τῶν σώματος, ἐνδύσασαι δὲ πρὸς τὸν Κύριον, καὶ ἐνδύσασαι τὸ τοῦ Δαυὶδ λόγιον τοῦ φάσκου, (Ὁν τρόπον ἐπιποθεῖ ἡ ἑλπίς ἐπὶ τῆς πηγῆς τῶν ὑδάτων, οὕτως ἐπιποθεῖ ἡ ψυχὴ μου πρὸς τὸ ὅ Θεός, καὶ, Πότε ἤξω καὶ ἐνδύσασαι τῇ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ. Εὐσπείρει δὲ καὶ τὰ μέλλοντα συμβεβηκέναι θανάτῳ τῇ μεγάλῃ τούτῃ πόλει, διὰ τὰς ἀμαρτίας καὶ τὰς ἐπιτηδεύματα ἱμῶν τὰ μὴ ἀγαθὰ, καὶ παρεκκλίνει νυκτὸς καὶ ἡμέρας τὸν ἐκτενέστερον Θεόν, πρῶτον μὲν μηδὲν ἐπαχθῆναι τῇ πόλει κακῶν, ἀλλὰ παρασχεῖν τὴν προσδοκωμένην ἐπ' αὐτὴν ἀπειλήν. Εἰ δὲ παρακούεις μου, ἔλεγε πρὸς τὸν Θεόν, μετὰ τὴν μετὰ τὸν βίον, ἵνα μὴ ἴδω τὴν ἀνάστασιν αὐτῆς. (Ὁθεν καὶ ἐπέταγεν τὸν στίχον· ὁ δὲ λημνὰ γὰρ τῶν φεβουμένων αὐτὸν ποιεῖ ὁ Κύριος, καὶ τῆς θεότητος αὐτοῦ ἐσκακύνει, καὶ σῶζει αὐτούς. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ προσευχομένου καὶ ἱκετεύοντος, ἐστρατεύθη παρακλίσι, κατὰ τὸ προσφθιγὸν λόγιον, "Ἐτι λαλοῦντός σου ἔρω, Ἰδοὺ, πᾶραιμι.

*Celebrato
Paschali
festo,*

91 Ἐνέστηκεν ὁ καιρὸς, τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ὁ στέφανος τοῦ ἐπισκόπου, πολλοὺ δὲ τῶν ἐπισκόπων ἡ χρησιμότης, ἡ τῶν ἐκκλησιῶν ἐκκλησία, καὶ πανήγυρις τῶν πνευματικῶν, ἡ ἀπορχὴ τῆς καθολικῆς ἀναστάσεως, Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἱμῶν Ἀνάστασις, καὶ ἡ τὸν ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν ὕμνον οἱ ἐν οὐρανῷ τε καὶ ἐπὶ γῆς πλέον ᾄδοντες περὶ ἧς καὶ ὁ θεὸς Δαυὶδ λέγει, Αὕτη ἡ ἡμέρα, ἣν ἐποίησεν ὁ Κύριος, ἀγαλλιασώμεθα καὶ εὐφρανώμεθα ἐν αὐτῇ· καὶ συστήσασθαι παρακληθεῖσθαι ἐκκλησίαν ἐν τοῖς ποικιλοῦσιν ἔως τῶν κατὰ τὸν Θεὸν ἐκκλησιῶν, ταῦτα τῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων, ὡς καὶ τὸ στίχον καταπέτασμα διὰ τὸ παρρησιάζεσθαι τῆς ἐπὶ γῆς τὰ οὐράνια, καὶ δοξολογεῖν ὁμοφώνως, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως πάσαν τὴν λογικὴν κτίσιν τὸν ἐκτενέστερον Θεὸν καὶ θεοπότην, κατὰ τὸ, Γενεθήτω τὸ θέλημα σου ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς. Ταῦτα οὖν τῶν ἀγγέλων ἐκκλησιῶν ἐκκλησία, ὁ αἰὶ τὰ περὶ αὐτῆς ἐκτενέστερος ὡς ἄλλος οὐδεὶς, τὴν ἀνωτάτην μεγάλην τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν ὑπερέβη, ποιήσας καὶ τὰ ἅγια βαπτίσματα, πάντας ἀσπασάμενος Ἀρχιερεῖς καὶ Ἱερεῖς καὶ τὸν ἐκτενέστερον Ἐκκλησίαν, ἔτι γε μὴν Βασιλεῖα καὶ Δουλοῦσιν καὶ πάντα τὸν λαὸν Κυρίου, συνετάξατο κατὰ τὸ νοούμενον πρὸς αὐτὸν, ὅτι τοῖς πᾶσι ἀγνοοῦσιν τὸ γινώμενον, καὶ τῇ συνέσει τῆς ἐκτενέστερης ἀπειρῶμεναι τοῦτο ποιεῖν αὐτὸν ἐνδύμενον αὐτὸς γὰρ μόνος καὶ τὸ γινώμενον.

*et extremo
osculo cunctis
dato,*

*quos inter
etiam ipse
scripsit,*

92 "Ὡς πρὸς ἡδονῇ οὖν ταῦτα λέγειν οὐ δύναμαι· καὶ γὰρ ὁ ἐκτενέστερος τῶν συνέσεων ἐστὶν ἀσπασάμενος τὸ ἀγγελικὸν αὐτοῦ πρόσωπον ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ· ὅς γὰρ καὶ τρεῖς τοῦτο πράξας, κύριον οὐκ εἶχον. Ἐρωταθεὶς δὲ παρ' αὐτοῦ, Ἦ οὕτως πολλὰ καὶ τοῦτο ποιεῖς; εἶπον αὐτῷ, Τὸ σήμερον μόνος ἔχω, καὶ διὰ τοῦτο ποιεῖν τοῦτο κατ' ἐμῶν προειρημένων (ὁ εἶπε μὴ ἐπέτυχον φεβεσάμενος) ὅτι μόνος πρὸ αὐτοῦ νεύωμαι, μόνος ὁργανὸς κατελύνωμαι, μόνος τὸν πᾶσι-μικτὸν μαρτυρεῖσθαι ἀπεδύμενον, μόνος τὸν ἱσχυρὸν ἐν τῇ ἀγνῇ κατέκρυψα, μόνος πεπλάνημαι ὡς πρὸς τὸν μὴ ἔχον ποιῆσαι, μόνος πνέων καὶ σπυριτωδῶν πορεύομαι ὅλον τὴν ἡμέραν· συμφέρουσιν μοι μετ' ὁλίγων ὡς οἶμαι, ὅσοι τὸν ἐκτενέστερον μετέσχον καλῶν, κατὰ τὸ ἐκτενέστερον τῶν λέγοντες, Ἐσέθεν τῶν ὑψίστων ἱμῶν ὁ λόγος, ἀπέρθη τὸ φῶς τῆς τῶν ψυχῶν ὁδοῦ, διεδόθη τῆς ζωῆς ἱμῶν ἡ ἀσφάλειος, κρητὶς ἡ ἀσφάλειος τῆς ὁδοῦ, καὶ διεσπάθη ὁ δεσμός τῆς ἀγνῆς, συνετρίβη τὸ στήθεγμα τῶν ἀσθενούντων· ἐπὶ σὺ ἱμῶν, Πάτερ, καὶ ἡ νύξ αὐτῇ ἡμέρᾳ γινώσκω, ἐν καθάρῳ ζωῇ φωτισμένη, οὐκ δὲ καὶ ἡ ἡμέρα πρὸς ζῆλον ἀποστραφίσκει. Ἀλλ' οὐ γὰρ τοῖς θεοῖς ἐπὶ πλέον ἐνοσημέναι, καὶ μάλιστα πρὸ τοῦ καιροῦ, ἵνα μὴ ἀκούσωμεν παρ' αὐτοῦ, Μὴ κλαίετε ἐπ' ἐμέ.

93 Πληρώσας οὖν τὴν βίαν πάσαν λειτουργίαν ὁ Ποι-

μὴν ὁ καλὸς, μετὰ τοὺς καὶ τοῦ ἀγαθούτου καὶ ζωοποιού σώματος τοῦ Κυρίου ἱμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παντὶ τῇ πιστῇ λαῷ, ἀνελθὼν εἰς τὸ εὐαγγέλιον ἐπισκοπεῖν, μετέλαβεν μετρίαν τροφὴν, μετὰ τὴν συνήθειαν αὐτῷ συνεστωμένων καὶ τῇ προσώπῳ. Μετὰ δὲ τὴν τροφὴν μικρὸν καθεύδοντας, ἐπειδὴ γέγονεν τοῦ Λαυδικαίου καιροῦ, καὶ ὁ ἀνελθὼν αὐτοῦ παρεκκλίνει εἰς τὴν Ἑσπερινὴν λειτουργίαν, ἡμετέρας τῆς συστολῆς γίνεσθαι κατ' ὅλον τοῦ σώματος αὐτοῦ. Τότε δὲ τῶν εὐλαβεστάτων Κληρικῶν παρεκκλίνει αὐτὸν μικρὸν ἀνεβήσιν. Πολλὰ δὲ δυσωπήσαντες, οὐκ ἴσχυον πῦσαι μὴ κατελθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν Ἑσπερινὴν λειτουργίαν. Ἐνδυναμωθείς δὲ ὑπὸ τοῦ αἵματος Πνεύματος, παρεγένετο εἰς τὴν ἀγίαν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν· ἦν γὰρ καὶ ὁ λαὸς προσδοκῶν αὐτὸν, ὅτι πάντες ἐπὶ τὸν βῆμα αὐτοῦ, αἱ μὲν, ἐκτενέστερος δὲ τὴν ἀποστολικὴν ἐνδεδυμένον στολήν· μετ' ἧς καὶ πληρώσας τὰς πολυτρόπους Ἑσπερινὰς εὐχὰς, ἀσπασάμενος τε τὸ ἅγιον ὁργανόν, ὅμα δὲ καὶ συνετάξαμενος τὸ πιστὸν ποίμνιον τῇ Θεῷ, ἐξῆλθεν μὲν τοῦ ὁργανοῦ ὁργανιστοῦ, ἐξ αὐτῆς δὲ τῶν παρεκκλινόντων τῇ νοεῖ τῇ ὁργανιστοῦ, ἐκ δυνάμεως εἰς δύναμιν, ἐν ᾧ τὰς εὐχὰς ἐπιτέλει, μόνος αἰὶ τῆς αἰσθητικῆς, ἐκ δυνάμεως οὐκ ἐκτενέστερος. Ἀνελθὼν οὖν εἰς τὸ εὐαγγέλιον ἐπισκοπεῖν, ἀνελθὼν εἰς τὴν ἐκτενέστερον καὶ περὶ τοῦ μεσο νύκτιος εἰσεβῆναι αὐτῇ σφοδρῶς ἡ νόσος. Ἐμεινεν δὲ οὕτως τὰς ἐπὶ τῇ ἡμέρᾳ, μηδὲν ἄλλο ποιεῖν ἢ πράττειν, εἰ μὴ μόνος εὐχόμενος, καὶ ἀδελφεῖς τῶν κατασκευασμένων.

AUCT. EC-
STACHIO
EX MS.
VATICAN.
corripitur
febris circa
Vesperas :

*et his quo-
que per se
expulset,*

*lecto de-
cumbit*

*omnem
medicinam
recusat,*

*visitatur ab
Imp. Tiberio,*

*eique mor-
tem instan-
tem predi-
cit.*

*moritur
Octava
Paschae.*

*sub noctis
infinitum.*

*dam popu-
lus hyrie
etison cla-
moret:*

94 Ἐπεὶ τοίνυν ἐπετίνατο τὰ τῆς νόσου, ἡ μάλιστα εἶπεν τὰ τῆς μεταθέσεως αὐτοῦ, ἐργασθὲν καὶ τῇ εὐσεβεῖ Βασιλεῖ Τιβέριῳ ὅς καὶ μεγάλως ταραχθεὶς ἐπὶ τῇ συμβῆναι, πάσας τὰς πολιτικὰς ἀποθέμενος φροντίδας, περὶ αὐτοῦ μόνος ἐφρόντιζεν, πέμψας καὶ τῶν ἱατρῶν τοὺς πρώτους, ὡφελόντας ἱατρῶν τὸν πολλὰ καὶ διάφορα πάθη ἱσάμενον· οἱ καὶ μάλιστα ὡφελόντες διὰ τῆς αὐτοῦ διδασχῆς, εἶπερ οὐκ ἱατρῶν αὐτοῦ τὸ σῶμα· οὐ γὰρ κινεσθεῖς τι ἱατρικὸν προσπαθῆναι τῇ νόσῳ, ἀλλ' ἔλεγε, Πρώταγμα ἔθετο, καὶ οὐ παρελεύσεται· ἔχω ἱατρὸν, καὶ ὡς ἂν αὐτῷ δοκῇ, θεραπεύει με. Ταῦτα μεθ' ὧν ὁ Βασιλεὺς, μετὰ πολλοῦ πόνου καὶ πίστεως μεγάλως ἔλεγε πρὸς τὸν Μακάριον, πρῶτον μὲν εὐλογηθῆναι ὑπ' αὐτοῦ, ἔπειτα καὶ παῖσθαι παρ' αὐτοῦ τὸν ὡφελόντα μετ' αὐτὸν γενέσθαι Ποιμένα καὶ τοῦ λαοῦ Πρωτοστάτην. Ὁ δὲ ὁ Βασιλεὺς εὐλογησεν, τὸ δὲ ἕτερον ἀπεσώπησεν· οὐ γὰρ ἀνέστη, ἀλλὰ διὰ τῆς νόσου οὐκ εἶπεν, ὅς αὐτὸς ἐγίνωσκεν διὰ τοῦ ἀποκαλύψαντος αὐτῷ Θεοῦ. Διαλεχθεὶς οὖν τῷ Βασιλεῖ τὰ πρέποντα καὶ τοῦ καιροῦ ἐπιτίθεσθαι, μετὰ χαρᾶς πολλῆς καὶ ἡλικίᾳ προσώπῳ ἐλογίσας, ἀπέλυσε αὐτόν. Ὡς δὲ ἤκουσεν παρὰ τινῶν τῶν τοῦ Βασιλέως κατεβῶν, ὅτι εἶπεν τῷ Βασιλεῖ καὶ τὴν αὐτοῦ μετέστανεν ἐν τάχει μέλλειν ἔσθαι, ὡς καὶ γέγονεν· μετὰ γὰρ τίσσας μῆνας μετέστη τοῦ βίου καὶ Τιβέριος, ὁ φιλόχριστος Βασιλεὺς.

95 Πάσαν οὖν τὴν ἐδομηδὰ δισμένους ἐν τῇ ἀσθενείᾳ ὁ ἀπλοῦς τὸν τρόπον καὶ πολυειδῆ τὴν κυβερνήσιν, ὁ σπῆρας τὸν λόγον καὶ σοφώτερος τὴν διάνοισιν, ὁ μέγας Πατριάρχης, πάντας εὐλόγων, πᾶσιν εὐχόμενος, ἐρρώμενος τὸν νοῦν μέχρις ἐδομηκῆς θύρας τῆς δευτεροπρώτης κριστικῆς (ἐγὼ γὰρ τὴν ἐδομην ἐνεργῆσαι τῆς καταπαύσεως τῆς ἰδίας) πάντας εὐλογίσας ὡς πᾶσι ποτὶ Ἰσχυρὸς τοῦ νοῦς αὐτοῦ, ἐξῆρας καὶ αὐτὸς ὁ νοῦς Ἰσχυρὸς τοῦ νοῦς αὐτοῦ, περὶ ἐνστάτην ἡ δεκάτην ἡμέραν εἰς χαίρας τοῦ Θεοῦ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ παρέδωκε, ἐν γὰρ καλῇ καταλύσει τὸν βίον, καὶ τοῖς ἅγιον αὐτοῦ Ἀγγέλοις οὐκ αἰδέσθαι ἐνοσημένους, ὑπὸ τῆς οὐρανίας καὶ ἀνω χρηοστασίας ὑπεθέλκην τὸν παρρησιάζοντα. Πῶς δὲ τοῦτο πλέον ἐγινωσκον; Ἐκ τῶν συμβῆναι τινικαὶ αὐτῷ ἱσχυράτων. Πῶς γὰρ ἀπὸ τοῦ σώματος ἡ ψυχὴ διελεύθη, συμφώνως πάς ὁ λαὸς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τὸ μέγα Κύριον ἐλέησον ἐκράζον· Κυριακὸν τε τὴν πληρώσαντος τὴν τοῦ Λαυδικαίου λειτουργίαν, καὶ αἰπύτως Ἐκκλησίαν ἱμῶν ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεος σου, δεόμεθα σου Κύριε, ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἐλέησον. Προσπαθῶν οὖν ὁ πιστὸς λαὸς ὑπὸ τοῦ Λειτουργοῦ, μετὰ κραυγῆς ἱσχυρᾶς πρὸς Θεὸν ἀνέπεμψεν

τὴν

corporis
mortui de-
corus situs.

exequiæ
honoratæ,

et moximo
concursu
celebratæ

sepultura
in templo
Apostolo-
rum :

τὴν τοῦ Ποιμένου τε καὶ Διδασκάλου ἀγίαν ψυχὴν, οὕτως τοῦ κυβερνήτου Θεοῦ διοικήσαντος. Τίς οὐκ ἂν θαυμάσειεν τοῦτο; Πῶς δ' αὖ πάλιν τὸ ἕτερον, ὅπως οὐδενὸς τῶν ἐπανορθούντων οἱ ὀφθαλμοὶ ἢ τὸ λοιπὸν σῶμα προσεδέοντο, καθάπερ ἐπὶ τοῦ κατὰ φύσιν γίνεται ὕπνου, τῶν ὁμμάτων τοῖς βλεφάροις εἰκόσμως διελκυσμένων, τῶν δὲ χειλέων προσφύως μεμυκνῶν, καὶ χειρῶν εὐπρεπῶς ἐπέχειν τῷ στήθει· πᾶσα τε ἡ τοῦ σώματος θέσις, αὐτομάτως κατὰ τὸ εὐσχημον ἀρμοσθεῖσα, οὐδὲν τῆς τῶν κοσμουμένων χειρὸς ἐπεδίετο. Θαυμάσαι τοῖνυν ἄξιον, πῶς ἡ θεία ἐκείνη ψυχὴ τὸ ἑαυτῆς σῶμα προετύπωσεν· ἀλλὰ, τί λοιπὸν γέγονεν, ἰδῶμεν.

96 Πάλιν Βασιλεὺς δεύτερος ἀνεδείχθη, τῷδε γὰρ ἱστορεῖ περὶ αὐτοῦ ὁ μέγας Γρηγόριος· Ὡς οὖν ἦσθετο τὴν ζημίαν ἡ πόλις, ὠδύρετο τὴν ὀφφάναν, ἐπένθει τὴν ἑαυτῆς ἑγκατάληψιν, τῆς ἐκδημίας ὡς τυραννίδος κατεμέμετο, καὶ τῆς ψυχῆς ἐπόθουν λαθέσθαι ὡς καθεκτῆς τυγχανούσας, ἢ χερσίν, ἢ δεήσεσιν. Ἐπεὶ οὖν πάντα ἡμῖν τὰ ἐν τῇ κηδεῖα νενομισμένα πεπλήρωτο, προεκνομίζετο μὲν ὁ Ἅγιος χερσίν Ὀσίῳ ὑφούμενος· σπουδὴ δὲ ἦν ἐκαστῷ τῷ μὲν κρασπέδου λαθέσθαι, τῷ δὲ τοῦ ἱεροφύρου σκίμπος προσφάσαι μόνον. Τί γὰρ ἐκείνου τοῦ σώματος ἱερώτερον τε καὶ καθαρώτερον; Τῶν δὲ τῶν ἀγνῶτων ἐλθεῖν πλησίον, τῶν δὲ τῆς θέας ἀπολαῦσαι μόνης, ὡς τι κακείνης πεμπούσας ὀφελος, πλήρεις αἱ ἀγῶραι, στοαί, διόροφα καὶ τριόροφα καὶ τὰ ὑπὲρ τούτων· ἐπέκεινα τῶν ἐκείνων παραπεμπόντων, προκρουμένων, ἐπομένων, ἀλλήλοις ἐπεμβαίνοντων, μυριάδες γένους παντός, ἰλικία πᾶσα, οἱ περὶ τὸν Βασιλέα ἔνδοξοι πάντες, ἐξαιρέτως δὲ ὁ τοῦ δήμου τὴν εὐταξίαν πεπιστευμένος Ἐπαρχος, ὃς πάντας ὑπερένικησεν, τιμῆσας ὑπερβαλλόντως τοῦ Ἁγίου τὴν προπομπήν, μικροῦ θεῖν καὶ αὐτὸς παρῆν ὁ Βασιλεὺς, ἀλλ' ἐφύλαξεν πρεπόντως τοῦ λαοῦ τὸ ἀσύγχυτον· πᾶν γένος στρατιάς, πᾶσα τάξις Ἱερρατικῆς λειτουργίας, μοναστῶν ἅπαντα πλήθη, ψαλμωδαὶ θρήνοις ὑπερνικώμεναι, καὶ τὸ φιλόσοφον τῷ πάθει καταλυόμενον· ἄγων ἦν τοῖς ἡμετέροις πρὸς τοὺς ἐκτὸς, ἐκείνοις πρὸς ἡμᾶς, ὅστις πλέον ἀποκαυσάμενος πλείονως μετασχεῖν τῆς ὠφελείας. Καὶ τὸ θαυμαστόν καὶ παράδοξον, οὐ δὲ εἰς κίνδυνόν τις ἐκ μυριάδων τοσούτων περιέπεσεν, καὶ ταῦτα τινῶν κατενεχθέντων ἐξ αὐτῷ τῷ βράρει τῶν ἐν αὐτοῖς ἐφεστώτων, θέας ἔνεκεν τοῦ ὁσίου σώματος. Καὶ ἵνα εἴπω τινα βραχὺν ἐπιτάφιον, τιμᾶ τὰ τῶν εἰσοδίων [Θεός], τιμῶν τὴν ἔξοδον πολυτελεστέραν, πολλὰ μὲν κινήσας δάκρυα, μείζονα δὲ τῶν ὁρμωμένων τὴν περὶ αὐτοῦ δόξαν ταῖς ἀπάντων διανοαῖς ἐναποθέμενος.

97 Μόγις δὲ τὸ σῶμα διαφυγὼν τοὺς ἀρπάζοντας εἰσπλήθη εἰς τὸν οἶκον τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, παραδόσει τῶν ἁγίων Πατέρων προσετέθη τοῖς Πατριάρχαις ὡς Πατριάρχῃ, τοῖς Κήρυξιν ἢ μεγάλῃ Φωνῇ, ὁ Μάρτυς τοῖς Μάρτυσιν τοῖς, Ἀποστόλοις ὁ κατ' ἴχνη αὐτῶν βαδίσας, οὐ καὶ τὸ σῶμα πρὸς τὰ σώματα τῶν αὐτῶν ἁγίων Ἀποστόλων, Ἀνδρέου, Λουκᾶ, καὶ Τιμοθέου, κατὰ τὸ μήκος ἐμπροσθεν τοῦ ἁγίου θυσιαστηρίου, εἰς τὴν κρηπίδωμον, τὴν κατὰ πύλιν ποιησάμενον ἀποτίθεται· καλῶς αὐτοῦ καὶ τοῦτο ἐπιλεχθέντος τοῦ ὁσίου ἀνδρὸς ἐν ζωῇ, ἵνα καὶ μετὰ τὴν διαίτησιν, μὴ δὲ σωματικῶς χωρισθῇ τοῦ ἁγίου θυσιαστηρίου· τῆς γὰρ ψυχῆς αὐτοῦ τῷ ἐν οὐρανοῖς χρισταμένης θυσιαστηρίῳ, καὶ μετὰ τῶν ἁγίων Ἀγγέλων καὶ Ἀποστόλων τὰς ὑπὲρ παντὸς τοῦ λαοῦ προσφερούσας δεήσεις, ἐχρῆν καὶ τὸ ὁμόζυγον, καὶ ὁμοπύρετον καὶ συναβήσαν αὐτῇ σῶμα, κατὰ τὸν τῆδε βίον, μηδέποτε κεχωρῆσθαι τοῦ ἐπὶ γῆς ἀρχάντου θυσιαστηρίου, ἵνα καὶ αὐτὸ τῷ τῷ τινά, μετὰ τοῦ προσερχομένου τοῦ λαοῦ Ἱερέως καὶ τὰ δῶρα προσκομίζοντος Κυρίῳ τῷ Θεῷ, συνικετεύει τῷ Ἱερεῖ ὑπὲρ τοῦ ἑαυτοῦ λαοῦ καὶ τῆς πόλεως, ὅτι τῶν Ἁγίων τὰ σώματα ἴσα δύνανται ταῖς ἀγίαις αὐτῶν ψυχαῖς· τίμιος γὰρ ἐναυτίων Κυρίου ὁ θάνατος τῶν Ἁγίων αὐτοῦ, καὶ ἵπὲρ αὐτῶν τῆς πόλεως ταύτης, εἶπεν ὁ Θεός, δι' ἐμὲ, καὶ διὰ Δαυὶδ τὸν δούλόν μου. Ἐχομεν οὖν ἰσχυρὰν παράκλησιν τοὺς Ἁγίους, ὅτι διὰ πίστεως κατηγωνίσαντο βασιλείας, ἐπιτυχόντες δὲ τῶν ἐπαγγελιών,

Aprilis T. I

πλέον ἰσχύουσιν καὶ μετὰ τὴν τοῦδε τοῦ βίου ἀπαλλαγὴν καὶ μετέσταναι.

98 Δεῦρο δὲ οὖν συναγωνίσασθε μοι καὶ νῦν, περὶ τὸν λόγον κάμουντι διὰ ταπεινῶσαι λόγου, οἱ τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἐπαινέται, καὶ τὰ πλεῖν μὲν παρατρέχειν ἐθέλοντι, ἄλλο τε δὲ ὑπ' ἄλλου κατεχομένη, καὶ οὐκ ἔχοντι τὸ νικῶν εὐρεῖν, ὥσπερ ἐν σώματι πανταγόθεν ἴσῳ τε καὶ καλῷ· αἰεὶ γὰρ μοι τὸ προσπεσὼν κάλλιον φαίνεται, καὶ τοῦτο συναρπάζει τὸν λόγον. Δεῦρο οὖν μοι διέλεσθε τὰ ἐκείνου καλὰ, ὅσοι τῶν ἐκείνου ἐπαινέται καὶ μάρτυρες, καὶ ἀγωνιστὰς ἀγωνίσασθε πρὸς ἀλλήλους, ἄνδρες ὁμοῦ καὶ γυναικες, νεανίσκοι καὶ παρθέναι, πρεσβύτεροι μετὰ νεωτέρων, ἱερεῖς καὶ λαός, οἱ μοναδικοὶ καὶ μιγάδες, οἱ τῆς ἀπλότητος καὶ τῆς ἀκριβείας, ὅσοι τῆς θεωρίας καὶ ὅσοι πράξεως· ὁ μὲν ἐπαινεῖτο τὸ ἐν νηστεαῖς καὶ προσευχαῖς οἶον ἀσώματόν τε καὶ ἄνυλον, ὁ δὲ τὸ ἐν ἀργυρναῖς καὶ ψαλμωδίαις εὐτὸνόν τε καὶ ἀήτητον, ἄλλος τὸ ἐν προστάσι τῶν δεομένων, ἄλλος τὴν πρὸς τὸ ὑπὲρχον ἀντιτυπίαν ἢ τὴν πρὸς τὸ ταπεινὸν συγκατάθεσιν, ἄλλος τὸ ἀμνησίκακον ὁ καὶ μᾶλλον ἐκείνητο, κατὰ τὸ ἀποστολικὸν παράγγελμα τὸ φάσκον, Ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν.

99 Πᾶς οὖν ὁ ἐκείνου χορὸς περιστάντες με, ὅσοι τοῦ βήματος καὶ ὅσοι τῶν κάτω, ὅσοι τῶν ἡμετέρων καὶ ὅσοι τῶν ἑξῶθεν, τὴν εὐφρομίαν μοι συνεργήσατε, ἄλλος ἄλλο τι τῶν τοῦ νέου Βασιλείου καλῶν διηγούμενοι καὶ ζητοῦντες, οἱ τῶν θρόνων τὸν νομοθέτην, οἱ τῆς πολιτείας τὸν πολιστήν, οἱ τοῦ δήμου τὴν εὐταξίαν, οἱ περὶ λόγους τὸν παιδευτήν, αἱ παρθέναι τὸν νυμφαγωγόν, αἱ ὑπὸ ζύγῳ τὸν σωφρονιστήν, οἱ τῆς ἐργίας τὸν πτερωτήν, οἱ τῆς ἐπιμελείας τὸν δικαστήν, οἱ τῆς ἀπλότητος τὸν ὁδηγόν, οἱ τῆς θεωρίας τὸν θεολόγον, οἱ ἐν εὐθυμίᾳ τὸν χαλιόν, οἱ ἐν συμφοραῖς τὴν παράκλησιν, τὴν βακτηρίαν ἢ πολιὰν, τὴν παιδαγωγίαν ἢ νεύτης, ἢ πινύα τὸν ποριστήν, ἢ εἰπορίαν τὸν οἰκονόμον, δοκούσι μοι καὶ χῆραι τὸν προστάτην ἐπαινεσέσθαι, καὶ ὄρφανοὶ τὸν πατέρα, καὶ πτωχοὶ τὸν φιλόπῳχον, καὶ τὸν φιλόξενον οἱ ξένοι, καὶ ἀδελφοὶ τὸν φιλάδελφον, οἱ νοσοῦντες τὸν ἰατρὸν, οἱ ὑγιαίνοντες τὸν φύλακα τῆς ὑγίης, οἱ πάντες τὸν πάντα πᾶσι γινόμενον, ἵνα κερδάω τοὺς πάντας ἢ πλείονας. Ἀλλ' ἐγὼ μὲν οὕτως τῶν ἀμφοτέρων πατέρων τὰς ἀρετὰς ἀναμίξας τοῖς ἐπαίνουις, τὴν πενιχράν τοῦ λόγου πανδεσίαν μετὰ προθυμίας παρέθηκα τοῖς θαιτυμόσιν καὶ τρυφитаῖς· τὰ τοιαῦτα ὡς ἄλλος μετ' ἀλευρίων τὰ λάχανα, τῆς τοῦ προελέσθαι πάντως τὸ καλὸν οὐκ ἀμώρητον τιμῆς· ὑμῖν δὲ οὐκ ἄλλο τι συμβουλεύσαιμι ἢ τὴν τῆς τέλεσμένων τὰ τοῦ μεγάλου Εὐτυχίου, ἢ πρὸς αὐτὸν αἰεὶ βλέπειν, καὶ ὡς ὁρῶντος καὶ ὁρμωμένου τῷ πνεύματι καταρτίζεσθαι· τοιαῦτα γὰρ καὶ τῶν αὐτοῦ κατορθωμάτων ἢ κορονίς, τοιοῦτος τοῦ θεοφύρου ἀνδρὸς τῶν ἀρετῶν ὁ θησαυρός.

100 Ἀλλὰ μοι συμγνώμη διδόνθω παρὰ τι τῶν φιλοπόνως ἐντυγχανόντων τοῖς προκειμένοις, παρὰ τέ σου τῆς θείας καὶ σεβασμίας μοι κεφαλῆς, τὴν ἐμὴν ἐπιστάμενον τοῦ λόγου πινύαν, καὶ τὸ μωσαϊκὸν γινώσκοντες παράγγελμα περὶ τῆς βρώσεως τοῦ ἀρνοῦ· λέγει γὰρ οὕτως· Τῇ δεκάτῃ τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου λαβέτωσαν ἐνυτοῖς πρόσβατον οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ κατ' οἴκους πατριῶν, ἐὰν δὲ ὀλιγοστοὶ ᾧσιν ὥστε μὴ ἱκανοῦσθαι εἰς πρόσβατον, προσκαλεσάσθωσαν τοὺς γείτονας τοὺς πλησίον. Εἰ οὖν εἰς βρωσίαν ἐνός πρόσβατον νόμος συναγωγῇ ἐπέταξεν γενέσθαι πολλῶν, τί οὐ καὶ περὶ Ποιμένου καὶ τοιοῦτου Ποιμένου, πρὸς εὐφρομίαν προστάξειεν γενέσθαι; Πειθαρχήσας τοῖνυν καὶ τῷ νόμῳ, μὴ ὡς ἱκανὸς συγγράψασθαι τὰ σὰ κατορθώματα, Ὅσις Πάτερ, συνεκλήσα εἰς εὐφρομίαν τὴν σὴν, οὐ τοὺς ὁμοίους μου πένητας γείτονας, ἀλλὰ τοὺς σοὺς συζύγους καὶ ὁμοδόξους, οὐχ ἵνα πρόσβατον ἐβώδημον θεάσονται, ἀλλ' ἵνα Ποιμένα συνεκδήμον ἐπαινώσωνται. Καλὸν γὰρ τοῖς δι' ἰόντας καὶ ὀλιγοστοῖς ἐν ἀργυρίῳ τυγχάνοντας, τουτέστιν ἐν λόγῳ τὴν καὶ γνώσει, καὶ περὶ τὴν εὐθετον καὶ εὐκροτον τῆς καλλιείας σύνθεσιν ἐνδοξάμενος, πορεύεσθαι ἐφ' ὕδαρ ζῶν, καὶ πίνειν ἐξ ἰδίων ἀγίων καὶ φρεάτων πηγῆς· οὐ γὰρ θεμιτὸν βαδίζειν πρὸς ἀλλοτρίαν φημί διδασκίαν τε καὶ παιδεύσιν. Ἀλλ' ὅσα μοι εὐάγωγα

AUCT. EU-
STACHIUS
EX MS.
VATICAN.
Synopsis
virtutum
ejus.

ob quas ab
omni gene-
re homi-
num lau-
dandus.

Excusat
auctor suæ
dictionis
tenuitatem

ACCT. EU-
STACHIO
EX MS.
VATICAN.

τῶν σῶν ἀνδραγαθμάτων γενήσασιν, "Ὅτι, τοῖς δευτέρω ἀπένειμα ταῦτα προθύμως· ὅσα δὲ δυσάνητα ἢ δυσπρόριστα καὶ τῷ ἐμῷ λόγῳ μὴ καταληφθέντα τοῖς σοφοῖς τὰ θεῖα καὶ τοῖς αὐτῶν λόγοις παρέπεμψα, οἱ τινεῖς εἰσὶν κατὰ τὸ γεγραμμένον, λόγοι σοφῶν ὡς τὰ βούλευτρα καὶ ὡς ἴλοι πεφυρωμένοι· Δίδου δὲ σοφῶ ἀφορμὴν καὶ σοφώτερος ἔσται, γνώριζε δικαίῳ καὶ προσθήσει τοῦ δέχεσθαι· σὲ δὲ προστάσσει καὶ ὁ θεὸς Ἀπόστολος, "Ὅτι τὸ ὑμῶν περίσσευμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα, καὶ τὸ ἐκείνων ὑστέρημα εἰς τὸ ὑμῶν περίσσευμα, ὅπως γένηται ἡ ἰσότης· καὶ, "Ὅτι τα ὑστερήματα τῶν ἡλιθίων τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ σαρκὶ μου ἀναπληρῶ καὶ πάλιν, Τὸ γὰρ ὑστέρημά μου ἐλθόντες ἀνεπλήρωσαν οἱ ἀδελφοί. Καὶ ὑμεῖς νῦν, ὅσοι τέλει φιλοπάτορες τοῦ τελείου καὶ θεοφόρου ἀνδρός τε καὶ διδασκάλου ἐπαινέται καὶ γνώσισι πᾶσις συγχάετε, τὴν μὲν ἐμὴν ἀποδέξασθε πρόθεσιν· τὸ δὲ λοιπὸν εἰς εὐχαρίστησιν, ἢ μάλλον εἰπεῖν τὸ ὅλον ἀναπληρώσατε, ὅπως πληρωθῇ τὸ γεγραμμένον, Ἀδελφές ὑπὸ ἀδελφοῦ βοηθούμεναι, ὡς πᾶσις ὁχυρά καὶ τετελεσμένα· ἰσχύει δὲ ὡς περ μεμολυμένον Βασιλείου.

101 Σὺ δὲ ἱμάς, ὦ τρισμακάριε καὶ ἅγιε Πάτερ, ἐμπεινέεις ἀνδρῶν, καὶ τὸν πάντα βίον διεξάγεις πρὸς τὸ λυσιστελέστατον· εἰ δὲ μεταστάνμεν, διέξαις κακέϊθεν ἱμάς κατὰ τὰς σὰς ἐπαγγελίας εἰς τοὺς Ἀβραμιαίους κήλους καὶ ταῖς τῶν δικαίων σκευαῖς, ὡς ἂν καὶ ἐν αὐταῖς διδάξαι ἱμάς καθαρὸν τε καὶ τελειότερον τὰ περὶ τῆς ἀγάπης καὶ ἡμοουσίᾳ καὶ συναϊδίᾳ Τριάδος, ἧς νῦν μετρίως δευόμεθα τὰς ἐμφάσεις ὑπὸ σου, καὶ τῶν ὡς σὺ μαθόντες καὶ σοφισθέντες· ἦν καὶ παρκαλῶν ἀπαύστως, μὴ πύσῃ ὑπὲρ τε ἱμῶν τῶν σῶν ἱκετῶν, καὶ τοῦ σοῦ ποιμνίου τοῦδε, τοῦ πιστολάτου καὶ φιλοχρίστου λαοῦ, ὅπως ἐπιτύχωμεν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἱμῶν, μετ' οὗ τῷ Πατρὶ δόξα καὶ προσκύνησις ἅμα τῷ ἁγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

a Ita LXX, in terra Ausitide. Aquila vero et vulgata nostra ἐν γῇ Οὐς.

b Quæ sequuntur verba defectuosa sunt, possentque ex Veneto MS. suppleri, quod feci ejus versionem secutus; sic tamen, ut quod hic in proluxa periodo ultimum erat, in ejusdem principio ipse posuerim, majoris claritatis ergo.

c Ecgraphum nostrum προφητικῶς.

d Videtur respicere ad hæresim Κατὰ Φρόνην dictam de qua vide 7 Februarii ad Vitam S. Apollinaris: ontiquam illum quidam, sed tamen identidem repullulantem.

e Phrasis hæc Græcorum superbiam sapit, Oeconomici titulum Patriarchis Constantinopolitanis affectantium: quapropter prudenter Zinus (quem in hoc sequi placuit) vertit totius Orientis, quamvis hoc quoque nimum videatur, nec citra restrictionem admittendum, propter Antiochemum et Alexandrinum Patriarchas, ætate quidem et dignitate Constantinopolitanis priores, hoc tamen multo inferiores auctoritate et potentia.

f Nihil dubito quin per apocopen, ex usu vulgi, τῶν κλόνων ponatur pro τῶν κλονάδων.

g Ecgraphum nostrum, ἢ δὲ ἦν, quod per interrogationem hanc corrigendum credidi, Τί δὲ ἦν;

h Ecce hic rursum non simpliciter τῆς οἰκουμένης, sed οἰκουμένης ὅλης totius universi Patriarcha appellatur Eutychius: et tamen Zinus, quem rursum sequimur, novæ Romæ titulo dumtaxat utitur: an in MS. Veneto legitur τῆς νέας Ῥώμης, pro quibus verbis libarius Græculus in MS. Vaticano scripserit prænotata et Romanæ Sedis injuriosa verba?

i Ita corrogo quod in nostro ecgrapho est εἰς αὐτὴν ἐπιδείξμενος quod videbatur bonum sensum non facere.

k Ita rursum corrige, pro eo quod scriptum erat οτεφανεῖς.

l Item hanc vocem substitui, loco πλήθι, quæ significat multitudinem.

m Scriptum erat Θελήσω volam.

n Κρηπίδωμα, fundamentum ἢ κρηπίδῳ fundo.

o Alterum dicitur, cum respectu ad sessionem super basi fontis.

p Perturbatus ecgraphi sensus sic erat: μὴ φέρων ἐκ τούτων.

q Alias Περιερενδάριος scribitur, de quo officio multa Meurssius in Græcobarbaris, ostendens fuisse non tantum inter ecclesiasticas (inter quos Referendarii primum sexto, deinde quarto loco censebantur) sed etiam inter aulicos ministros: et hunc ipsum quidem, de quo agitur, Justinianum constituisse, ut solum essent quatuordecim: qui etiam appellabantur honoris ergo Περιέλεπτοι, Spectabiles. Eorum munus erat ogere partes internuntiorum pro Imperatore apud viros Principes.

r Gen. 32. v. 22. Perperam scriptum erat Ἰακώβ. Zinus, eundem fortassis errorem in Veneto MS. repertis, dissimulavit nomen loci, quod porro sequebatur, ἢ ὁ ἀνθρώπος visum est egere correctione, qualem vides adhibitum: indicatur enim hic quod, vir, qui cum Jacob luctabatur, fuerit Dei Filius.

s In Missa Chrysostomi, juxta Euchologium Goar, duplex notatur Apolysis seu Dimissio: altera peracta communione, antequam sacris vestibus se exiit Sacerdos; altera cum ille, ordinario vestitu resumpto, rursus prodit ad populum: utrique respondet unicum nostrum Ite missa est; ibi, ut cetera omnia proluxiora sunt, sic et dimissoria preces.

t Ita malim cum Zino legere, quam cum ecgrapho nostro, τὸ αὐτοῦ μοναστήριον, ipsius monasterium.

u Nihilo plus in suo Veneto MS. reperit Zinus: suspicarer dresse nomen Euphemie, cujus erat celeberrimum Chalcedone templum, adeoque et monasterium conjunctum: sed articulus τῶν remoratur conjecturam, imo infra num. 40 ecgraphum nostrum habebat τῶν Νοσίων, ut omnino appareat monasterium istud fuisse in ædibus seu palatiis, ab aliqua Hosia vel Nosia cognominatis, uti τὰ Ὀρμίσδα, et τὰ Ἀντόχου aliaque hujus generis plura Constantinopoli et olibi. Non ita quæ nominantur a Sanctis: nam horum nomina pro ipsis templis in recto usurpantur.

x Locus hic in Vulgata nostra sic exprimitur: Et avertam faciem meam ab eis, et violabunt arcanum meum, et introibunt in illud emissarii, et contaminabunt illud.

y Mentem non verba auctoris interpretando secutus, hic indico defectuosum mihi videri locum, qui in ecgrapho nostro etiam obscurior erat, ubi scribitur προστάσεις εἰς.

z MS. ἔγνως.

aa Idem θεμῶν: neutrum intelligimus: videtur autem deinceps desiderari aliquid, cui spatium punctis signamus.

bb Idem, πλαζόμενος.

cc Scriptum erat, λαλοῦσας δέ μου παρ' αὐτοῦ τὴν εὐχὴν, duplici mendo.

dd Videntur hic Macedoniam nominare pro regionibus Europæ trans Pontum, in quibus procul ab hostium metu fruges tunc abundare credebantur.

ee Scriptum erat, ἀνῶ et ἐγκαταλείπω, sed patet correctio ex verbis Deuteronomii 31. v. 8. ubi de Deo dicitur in tertia persona, quod hic in prima, οὐκ ἀνήσει σε, οὐδὲ μὴ σε ἐγκαταλείπῃ.

ff Rursum in ecgrapho erratum, ποιούμενους βασιλεῖς.

gg Jucundianæ, teste Procopio cap. ult. locus extra urbem, augustissimo palatio per Justinianum extructo exornatus.

hh Ita correxi, pro eo quod scriptum erat, πολλοῖς γὰρ ἐπεξελέθων.

ii Βόρδων Burdo mulus, primum Latinis sequiori seculo, tum et Græcis usurpatum: dissimulavit Zinus, quia forte non satis intelligebat: exempla auctorum utriusque

et Sanctum
invocat.

utriusque linguæ apud Meursium et alios vide.

kk Sensus id exigente supplervi vocem unam, et loco autem, scripsi autem: alias corrigenda fuisset pars prior, et loco asθενους scribendum ασθενής, si ipsa mater adnoverat infirma.

ll Ecgraphum αὔξει, Zinus (tamquam si legisset αὐξήσει) vertit in futuro, crescit. Subjunctivum modum requirit sensus: nec magnum fuisset, a Judæis fidei Christianæ augmentum præ sagiri; sed a congratulantibus iisdem præ lætitiæ excessu etiam optari, magnum revera erat.

mm Locushic in MSS. abbreviando corruptus, integre datur ex ipso Bosilio.

nn Isaïæ 66 v. 20. Ito legitur, καὶ ἄξουσιν τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν ἐν πάντων τῶν ἐθνῶν, δῶρον Κυρίου, μετ' ἵππων καὶ ἁρμάτων ἐν λαμπύραις ἵμνιων. Et adducunt fratres vestros ex omnibus gentibus, donum Domino, cum equis et curribus in lecticis mulorum etc.

oo Ita in MS. Veneto Zinus reperit, nec dubitamus restituere quod deerat ecgrapho nostro, quia supra dicitur tentus Sanctus in festo S. Timothei, quod a Græcis 22 Jomarii celebrabatur.

pp Scriptum erat κατεσχεκώς: apparerebat unam ut minimum syllabam desiderari, ut Græca esset vox: addidi etiam alteram, ut sensus subsisteret.

qq Hic quoque opus fuit correctione, sic enim legeba-

tur πυράζοντα καὶ εὐωδιάζοντα, et mox infra, γινόμενον.

rr Videtur Zinus in MS. Veneto hæc sic divisa, ac demique mutila invenisse, τὸ μὲν ἐπεικία, τὸ δὲ φρονή-σει, καὶ φιλοσοφία ἀμφοτέρω· sed si reliqua oddas, appareat conjungi debere in unum membrum φρονήσει καὶ φιλοσοφία; et tertium membrum facere, ἀμφοτέρω ἐλά-χιστα.

ss Ecgraphum nostrum συγχιστοὺς bonos, utiles: sed ea vox mentem auctoris non explet, qui hunc loquendi modum accepit ex Nuzianzeno de Athonsio, Χριστοὺς οἶδε καλεῖν γραφή τοῖς ζῶντας κατὰ Χριστόν.

tt Item τῷ ὄντι κόσμῳ, quod mendosum videtur.

uu Hunc quoque locum truncaverat librariorum negligentia, integrum exhibeo ex ipso Gregorio, ex eodemque in principio restituo τοὺς προσετισσομένους, ubi in ecgrapho nostro erat τοῦ προσετισσομένου, et rursus pro αἰε διαγείσθαι semper narrari, rescripsi ἀνδρῶν γενέσθαι.

xx Addebatur vox μέρος, quam, ut minus necessarium et neque Zino hic intellectam, omisi.

yy Gregorius, scilicet Nazianzenus, cujus vel hic nomen excidit, vel desuo addidit Zinus: quem sequimur, quia ejus hoc est proverbium, Orat. 20 laudantis S. Basilium.

zz Ita corrigo, quia non potui commodum sensum videre in his verbis ecgraphi nostri, ἐπιδοκνυμένῃν ψυχῇν σὺν τῷ σώματι.

MARTYRION

ΤΟΥ ΑΓ. ΚΑΛΛΙΟΠΙΟΥ

ΕΠΙ ΜΑΞΙΜΙΑΝΟΥ.

Ex Codice Bibliothecæ Vaticanæ signato 1660.

Nobilitate
natus et
pie educatus

Θεοκλία τις, γυνὴ εὐσεβὴς καὶ φοβούμενη τὸν Κύριον, σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ αὐτῆς, ἐποιεῖ ἐλεημοσύνας πολλὰς, σεμνὸν βίον ζήσασα· γένους δὲ βουλευτικοῦ, συνησάσασα τῷ ἀνδρὶ ἔτη ἱκανά, στεῖρα οὖσα οὐκ ἐτεκνογόνησεν. Αὕτη σχεδὸν κατ' ἐπαγγελίαν συλλαβοῦσα, καὶ οὖσας αὐτῆς ἐγκύου, ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἐτελεύτησεν ἐν ὑποστάσει πολλῇ. Αὕτη ἔτεκεν υἱόν, καὶ ἐκάλεσεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Καλλιόπιον· ἐπαίδευσεν δὲ αὐτὸν πάσῃ σοφίᾳ τῶν θείων ἀναγνωσμάτων. Ἦν δὲ Πατρόβουλος Πέργης τῆς Παμφυλίας. Ἐγένετο δὲ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκείνον ἐπικρατῆσαι τὴν πλάνην εἰδωλολατρείας, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐκρύπτετο, καὶ ἦσαν πολλοὶ σπένδοντες τοῖς μικροῖς εἰδώλοις· ἦν δὲ ὁ ἅγιος Καλλιόπιος ἀδικήτως υἱοτεύων καὶ προσευχόμενος. Γνωστὸν δὲ ἐγένετο τῇ ἐκείσῃ δικαστηρίῳ τὰ περὶ τοῦ παιδός, ὅτι Χριστιανὸς ὑπῆρχεν. Ἦ οὖν μακαρία Θεοκλία ἡ μήτηρ αὐτοῦ, δοῦσα αὐτῷ χρυσίον καὶ ἱματισμὸν καὶ παιδάς, ἐποίησεν αὐτὸν διαπλεῦσαι, πρὸς τὸ διαφυγεῖν τὸ ἐκεῖσε δικαστήριον. Κατέπλευσεν οὖν ἐν Πομπηιοπόλει τῆς Κιλικίας. Τοῦ δὲ μικρωτάτου Μαξίμου ἐπιτελοῦντος βραχέως καὶ τελευτῆς, χοροὺς τε καὶ συμπόσια τοῖς μικροῖς εἰδώλοις, θεασάμενος αὐτοὺς ὁ ἱερὸς νεανίας, ἐκλιμβὸς ἐγένετο, τί ἂν εἴη τοῦτο· αὐτὸς γὰρ συνεχῶς ἐσχόλαζεν τῇ νηστείᾳ. Ἠρώτα οὖν τοὺς παρόντας, τί ἂν εἴη τοῦτο; Οἱ δὲ ἔφησαν αὐτῷ, ἑορτὴν εἶναι τῶν θεῶν, καὶ ἔλεγον αὐτῷ· Δεῦρο κοινωνήσου ἡμῖν εἰς τὸ συμπόσιον. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Χριστιανὸς εἰμι, καὶ νηστεύω ἑορτάζων Χριστῷ· οὐ γὰρ ἔστιν μικρὸν καὶ ἀκαθάρτων εἰδώλων σπονδὰς εἰς δοξολογούντων Χριστὸν στόμα εἰσελθεῖν.

2 Ταῦτα δὲ πάντα εἰσῆλθεν εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ Ἠγεμόνος, καὶ πληθεῖς θυμῷ, ἐκέλευσεν αὐτὸν παραστῆναι, καὶ παρῆσθαι τῷ δικαστηρίῳ. Μαξίμος εἶπεν, Τί τὸ ὄνομά σου λέγεται; Καλλιόπιος εἶπεν, Χριστιανὸς εἰμι, τῷ δὲ ὀνόματι καλοῦμαι Καλλιοπίος. Μαξίμος Ἠγεμὼν εἶπεν· Πάσης τῆς οἰκουμένης ἐν εὐχῇ διαγούσης τῆς τῶν θεῶν

ἑορτῆς, πῶς αὐτὸς ἐν τοιαύτῃ πλάνῃ κατέστης; Καλλιόπιος εἶπεν, Ὑμεῖς ἐστε οἱ ἐν πλάνῃ καὶ σκοτίᾳ διάγοντες, ὅτι κατὰ κλήρον τὸν ζῶντα Θεόν, τὸν ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, τὸν λόγον τὰ πάντα δημιουργήσαντα, ἀναίσθητοις ξύλοις καὶ λίθοις σαθροῖς προσκυνεῖτε, ἔργα χειρῶν ἀσεβῶν. Μαξίμος Ἠγεμὼν εἶπεν, Τὸ νέον τῆς ἡλικίας σου προπιτῇ σε ποιεῖ, καὶ βασάνους οὐ τὰς τυχοῦσας σοι προσενεῖ· λέγε οὖν, πόθεν ἔθους τυγχάνεις, ἢ πόθεν γένους; Καλλιόπιος εἶπεν, Ἐθνὸς εἰμὶ τῆς Παμφυλίας, γένους δὲ βουλευτικοῦ Πατρόβουλου, τὸ δὲ πάντων εὐγενέστατον, Χριστιανὸς εἰμι. Μαξίμος εἶπεν· Εἰπέ μοι, γονεῖς ἔχεις; Καλλιόπιος εἶπεν· Τὴν μητέρα ἔχω· ὁ γὰρ πατήρ μου πρὸ πολλοῦ ἐτελεύτησεν. Μαξίμος Ἠγεμὼν εἶπεν· Μὰ τὸν μέγαν ἥλιον καὶ τοὺς θεοὺς ἄπαντας, εἰ βουληθεὶς εὐσεβῆσαι καὶ θῆσαι τοῖς θεοῖς, θυγατέρα ἔχω μονογενῆ, σὴ ἐκδίδωμι αὐτὴν πρὸς γάμον. Καλλιόπιος εἶπεν· Εἰ ἐβουλόμην πρὸς γάμον τραπῆναι, κατεξέλου θυγατέρα σὴν λαβεῖν εἰς γυναῖκα, ἢ καὶ ἐκδοῦναι αὐτὴν τῷ φροντίζοντι τῶν πραγμάτων τῆς μητρὸς μου· ταῦτο δὲ γίνωσκε· ὅτι οὕτως πεπίστευκα τῷ Χριστῷ, ὅτι τὸν χεὺν τοῦτον, ὃν ἐπλασεν ὁ Θεὸς καὶ ἐποίησεν κατ' εἰκόνα ἰδέαν, τοιοῦτον ἄσπιλόν με οὐκ ἐπαρστήναι τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ· τοῖνον τὸ ποριστάμενόν σοι ποιεῖ· ἐγὼ γὰρ Χριστιανὸς εἰμι.

3 Μαξίμος Ἠγεμὼν εἶπεν· Ἀνοσιώτατε, νομίξεις διὰ τῶν λόγων τούτων ὀργίλον με καλίσταναι, ἵνα διὰ συντόμων βασάνων σε ἀναλώσω; τοῦτο οὐ ποιῶ· ἀλλὰ κατὰ μικρὸν ἀναλώσας σου τὸ σῶμα, τὸ ὑπὸλοιπον περὶ παραδώσω. Καλλιόπιος εἶπεν· Ὅσον ἐπιτείνεις πληθύνων τὰς κατ' ἐμοῦ τιμωρίας, τοσούτον λαμπρότερος ὁ στέφανος διὰ τῆς ὑπομονῆς μοι πλέκεται, κατὰ τὴν φωνὴν ἡ γραφή, Οὐδεὶς στεφανοῦται ἐν μὴ νομίμως ἀθλήσει. Μαξίμος Ἠγεμὼν εἶπεν· Ἐξαγκωνίσαντες αὐτόν, τοῖς μυλίδεσιν συνθλάσαστε τὰ ὅστα αὐτοῦ, ἐπειδὴ δοκεῖ μοι ἐν τοῖς ἀξιολόγοις διακεῖσθαι. Ὁ δὲ μακαρίος Καλλιόπιος τυπόμενος ἔλεγεν, Εὐχαριστῶ σοι Χριστέ, ὅτι κατεξέ-

coram Praefecto irridet cultum deorum:

ejus filiam sibi oblatam respuit,

immotus ad minas

et plumbatis cecus,

propter persecutionem:

in Ciliciam transit,

ubi recusans participare sacrificiis,

EX MS
VATICAN.contemnit
omnia transitoria.

Matth. 10

rotæ alligatus,

juvatur ab
Angelo :dissectisque
membrisa
b

ab ea depositus,

conjectur
in carcerem,

την διὰ τὸ ἐνδοξόν ὄνομά σου μαστίζεσθαι. Μάξιμος ἡγεμῶν εἶπεν, πείσθητί μοι, καὶ ὑῶσον τοῖς θεοῖς, ἵνα θεάσῃ τὴν πατρίδα σου, καὶ μὴ στερηθῇς τῶν πραγμάτων σου· ὅρας γὰρ τὴν πικρότητα τῶν βασάνων. Καλλιόπιος εἶπεν· Ὁρῶ τὴν γλυκύτητα τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ Χριστοῦ τῆς μελλούσης ἀναπάνσεως, καὶ τῶν βασάνων οὐκ αισθάνομαι· εἰ δὲ καὶ ἐν ἀλλοδαπῇ εἰμι, ἀλλὰ τοῦ Κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλῆρωμα αὐτῆς, καὶ ἐνταῦθα δὲ ὁρῶ καὶ τὴν μητέρα μου καὶ τὴν πατρίδα μου· ἡ γὰρ μήτηρ μου ἐστὶν ἡ ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ πατρίς μου ἐστὶν ἡ ἐπιουράσιος Ἱερουσαλὴμ. Ἡμεῶν γὰρ, φησι, τὸ πολίτευμα ἐν Οὐρανοῖς ὑπάρχει· εἰ δὲ προσφασίῃ σωματικὴν μητέρα, ἀλλ' ἐστὶ λέγειν, Ὁ φιλὸν πατέρα ἡ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἐστὶν μου ἀξίος· αὐτὴ Θεοῦ φωνή· ἀλλὰ χρημάτων περιουσίαν καταφρονῶν, καὶ μάλλον ἐροῦμαι συγκατανοεῖσθαι τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ, ἢ πρόσκαιρον ἔχειν κίσμου ματαίου δι' ἄμαρτίας ἀπόλυσιν.

4 Μάξιμος ἡγεμῶν εἶπεν, Ὡς ἐστὶν ἐξαγωνισμένος, νεύροις ὁμοίς τύπετε αὐτὸν κατὰ τῆς γαστροῦς, λέγοντες αὐτῇ, Ἀνόσιε, ἔτερα ἀνὴρ ἐτέρων μὴ ἀπικρίνου, ἀλλὰ πρὸς τὰ ἐπερωτώμενά σοι φθέγγου. Καλλιόπιος εἶπεν· Ἀναίσθητε καὶ παυτὸς θηρίου ἀγριώτερος, καὶ τῆς ἐν οὐρανῷ Χριστοῦ εὐσεβεῖας ἀλλύτριοι, διασαφηνίζω σοι τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, ἐπειδὴ οὐ βλέπεις τοῖς τῆς ψυχῆς οφθαλμοῖς, καὶ ἔδυσας τὰ ὠτά σου τοῦ μὴ ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, βασανίζων με οὕτως παραινόμενος ὡς φωνέα. Μάξιμος ἡγεμῶν εἶπεν· Στήσατε τὸν τροχόν, καὶ ὑποστρέψατε πῦρ· πολλὰν ὑποκάτω αὐτοῦ. Καὶ συνδεθεὶς τῷ τροχῷ, ἔξαρχος ἐγένετο ὑπὸ τῆς βίρας· ὁ δὲ νεανίας βστρέψας φέρων τὴν πληγὴν ἔλεγεν, Χριστέ παρὰστα τῷ δούλῳ σου, ὅπως ἕως τέλους δοξασθῇ τὸ ὄνομά σου ἐν ἐμοὶ τῷ ἀναξίῳ δούλῳ σου, καὶ γνωσθῇται πάντες, ὅτι ὁ ἐπὶ σοὶ ἐλπίζων οὐ κατασχευθήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. Καὶ εὐθέως προσελθὼν Ἀγγελος Θεοῦ ἔσβεσεν τὸν σπῆρον τῶν ἀνθρώπων, καὶ οἱ ὑπάρχει θέλοντες στρέφειν τὸν τροχόν, οὐκ ἠδύναντο· τὰ δὲ τρυφερά αὐτοῦ μέλη σὺν τῷ αἵματι περιεχύθησαν α τῷ τροχῷ, ὥστε γυμνωθῆναι πάντα τὰ ὅσθα αὐτοῦ· ἦν γὰρ ἔχων ὁ τροχὸς ξίφει δίστομα b πριστρησείδῃ.

5 Ἐκέλευσεν δὲ ὁ ἡγεμὼν λυθέντα αὐτὸν κατενεχθῆναι ἀπὸ τοῦ τροχοῦ, ὥστε πάντας τοὺς ὀρώντας αὐτὸν λέγειν, Ἀνοσία κρίσις, ὅποιος νεανίας κακῶς ἀνῆλθαι; Μάξιμος ἡγεμῶν εἶπεν, Οὐκ εἶπὼν σοι, ὅτι τὸ νέον τῆς ἡλικίας σου προπετὴ σε ποιεῖ, καὶ πικροτέρας σοι βασάνους προξενεῖ· Καλλιόπιος εἶπεν, Ἀναδέστατε κύων, οὕτως μοι ὁμιλεῖς ὡς παραιτησαμένου μου τὰς ὁμιλίους σου βασάνους; Μάξιμος εἶπεν· Πανάθλιε, νομίζεις διὰ τῶν ὕδρων τούτων ὅτι συντόμως σε ἀναλίσκω; ἀλλὰ τοῦτο οὐ ποιεῖ· προσελθὼν οὖν θύσον τοῖς θεοῖς, κερδαίνων τὰς ὑπολοιπίους κολάσεις. Καλλιόπιος εἶπεν, Πιστεύω τῷ Χριστῷ μου, οὐ μὴ σπιλήσῃς τὴν εἰς τὸν Θεόν μου ἀγνὴν ὁμολογίαν, τὸ δὲ σῶμά μου πρόκειται σοι, ὡς θέλεις κολάζει, ἀπεκδεχόμενος ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως τὰς παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀμοιβάς· ἐν ᾧ γὰρ μέτρηι μετρεῖς ἀντιμετρηθήσεται σοι. Μάξιμος ἡγεμῶν εἶπεν· Σιδηρώσαντες αὐτὸν εἰς τὸ ἐσωτερον δεσμοτήριον φυλάττετε, μηδενὸς αὐτοῦ ἐπιμέλειαν ποιούντος, μὴ τις δὲ τῶν ὁμοφύλων ἀσεβεισμάτων πλησιάσῃ, μακαρίσῃ αὐτὸν, ἐφ' οἷς ἀσέδων εἰς τοὺς θεοὺς ὑπομεμένηκεν. Εὐθέως δὲ σιδηρώσαντες τὸν μακάριον Καλλιόπιν, εἰσάγαγον εἰς τὴν ἐσωτέραν φυλακὴν· καὶ ἦν ἐκεῖ ἀδιαλείπτως δοξάζων καὶ εὐλογῶν τὸν Θεόν.

6 Γνοῦσα δὲ ταῦτα ἡ μήτηρ αὐτοῦ, πρῶτον μὲν διέθετο, ἐλευθέρωσασα διακόσια πεντήκοντα ἀνδράποδα σὺν c πεκουλίαις, καὶ ὅσον ἦν αὐτῇ χρυσίον ἢ ἀργύριον, ἢ ἱματισμὸς, ταῦτα κατέλειπεν πτωχοῖς, τὰ δὲ κτήματα

τῇ ἀγνοιάτῃ Ἐκκλησίᾳ, καὶ οὕτως ἐξορκήσασα, ἦλθεν εἰς τὴν Κιλικίαν πρὸς τὸν ἀγνῶστον υἱὸν αὐτῆς Καλλιόπιν· καὶ εἰσελθὼσα εἰς τὴν φυλακὴν, πεσοῦσα προσεκύνη αὐτῷ, περιστέλλουσα τὸν ἱγῆρα τῶν τραυματίων αὐτοῦ. Ὁ δὲ ἄγιος Καλλιόπιος ἦν ἡσφαλισμένος τοῖς σιδηροῖς καὶ ὀγκνόμενος τὸ σῶμα ἀπὸ τῶν πολλῶν βασάνων, οὐκ ἐδύνάτο ἀναστῆναι καὶ προσελθεῖν τῇ μητρὶ αὐτοῦ· ἀλλὰ τοῦτο εἶρκεν, Καλῶς ἐλήλυθας ἡ μάρτυς τῶν τοῦ Χριστοῦ παθημάτων. Ἡ δὲ μήτηρ, θεασαμένη τὸ σῶμα τοῦ ἁγίου κατακκοιμμένου, ἔλεγεν πρὸς τὸν ἀγνῶστον υἱὸν αὐτῆς Καλλιόπιν· Μακαρία ἐγὼ, καὶ μακάριος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας μου, ὅτι ὡς Ἄννα τὸν Σαμουὴλ ἀνέθηκεν σε ἱερὸν κειμήλιον τῷ Χριστῷ, ὡς ἡ Σάρρα τὸν Ἰσαὰκ προσήνεγκά σε τῷ Χριστῷ ὀλοκαυτώμα, θυσίαν δεκτὴν εὐάρεστον τῷ Κυρίῳ. Ἔμεινεν δὲ ἐν τῇ νυκτὶ ἐκεῖνη ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἐν τῇ φυλακῇ, διὰ πάσης νυκτὸς καθήμενη πρὸς τοὺς πύθας αὐτοῦ, καὶ ἦσαν οἱ δύο προσευχόμενοι καὶ δοξάζοντες τὸν Θεόν. Περὶ δὲ τὸ μεσονύκτιον φῶς μέγα ἔλαμψεν ἐν τῇ δεσμοτηρίῳ, καὶ ἐγένετο αὐτοῖς φωνὴ λέγουσα, Ὑμεῖς ἐστε οἱ ἅγιοι τοῦ Θεοῦ, καὶ οἱ ὁμολογηταὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ οἱ καθαιρόνται τῶν εἰδωλῶν, οἱ καταλείψαντες πατρίδα καὶ κτήματα, καὶ τῷ Χριστῷ συγκατανοούμενοι.

7 Πρώτας δὲ γενομένης, προκαθίσας ὁ ἡγεμὼν εἶπεν· Κάλει τὸν τῆς θρησκείας τῶν Χριστιανῶν Καλλιόπιν. Διμήτριος ἐκαστονάρχος εἶπεν· Ἔστηκεν. d Μάξιμος ἡγεμῶν εἶπεν· Δέημί σου καὶ νῦν ἔπεισας σεαυτοῦ ἀπαλλαγῆναι τῆς μανίας, καὶ πληρῶσαι τὸ πρῶσταγμα τῶν Σεβαστῶν, καὶ θύσαντα τοῖς θεοῖς ζῆσαι; ἢ μὴ θύσαντά σε ὁμοιοπαθῶς τοῦ διδασκάλου κακῶς ἀναλωθῆναι; Καλλιόπιος εἶπεν· Θυμαζῶ τὴν ἀναίδειάν σου ὅτι πολλοστὸς ἀκούσας παρ' ἐμοῦ ὅτι Χριστιανὸς εἰμι, καὶ Χριστιανὸς ἀποθανοῦμαι, καὶ ἐν Χριστῷ ζῆσομαι, πῶς ἀναισχυνοῖς εἰμαχόμενος τῇ ἀληθείᾳ· σπεύδω τοιγαροῦν ὁμοιοπαθῶς τῷ διδασκάλῳ τελευτηθῆναι. Ταῦτα ἀκούσας ὁ ἡγεμὼν, καὶ μαθὼν ἐκ τῶν ἀποκρίσεων τὸ ἀμετάθετον τοῦ Μάρτυρος, ἐκέλευσεν στυρωθῆναι αὐτὸν τῇ πέμπτῃ τῶν σαδεσίων τοῦ Πάσχα. Ἰδοῦσα δὲ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, τοῖς μέλλουσιν αὐτὸν στυροῦν ἔδωκε νομίσματα πέντε, καὶ παρακαλεῖ ὁσπῶ ἐπὶ κεφαλῇν στυρωθῆ, μὴ ὁμοίως τοῦ Δεσπότης Χριστοῦ. Τῇ οὖν πέμπτῃ τῶν σαδεσίων ἐπέβη ἐπὶ τὸν σταυρὸν, καὶ τῇ παρασκευῇ ἐπὶ ὥρα τρίτῃ ἀπέδωκεν τὴν ψυχὴν· καὶ ἐγένετο αὐτῇ φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσα, Ἀνάβαινε ὁ συμπολίτης σου Χριστοῦ καὶ συγληρομήμος τῶν ἁγίων Ἀγγέλων.

8 Λαβοῦσα δὲ ἡ μήτηρ αὐτοῦ τὸ λείψανον τοῦ ἀγιοτάτου καὶ τρισμακαρίστου υἱοῦ αὐτῆς, περιεπλήκει περὶ τὸν τραχύλον αὐτοῦ, δοξάζουσα τὸν Χριστόν, καὶ εὐθέως καὶ αὐτὴ ἀπέδωκεν τὴν ψυχὴν· καὶ ἐλθόντες οἱ ἀδελφοί, συνέστειλαν τὰ ἅγια σώματα, καὶ κατέθεντο αὐτὰ ἐν σεμνῇ τόπῳ, δοξάζοντες τὸν Πατέρα, καὶ τὸν Υἱόν, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

a Scriptum erat περιεχίσθησαν, forte per solacismum illius xvi.

b Quid si legatur Πρωσιεῖδῃ· nam πριστήρ, Græce non dicitur, sed πρίστις, unde adjectivum istud formari nequit.

c Eccegraphum nostrum Ἔστηκεν, δέημί σου· quæ postrema pars visa nihî est potius ad verba Maximi referenda.

d Similiter et Gregorius Nazianzenus in Testamento. Τοὺς οὖν οἰκέτας οὓς κλευθήρωσα, βούλομαι καὶ νῦν ἐπ' ἐλευθερίας μένειν, καὶ τὰ πεκούλια αὐτοῖς πάντα μένειν βεβαιῶς.

quo, postquam
sua pauperi-
bus distribuitveniens
mater,gratulatur
sibi de con-
stantia filii :

d

qui latus
sententiam
crucis acci-
piens,crucifigitur
deorsum
verso capite.

MARTYRION

ΒΑΔΗΜΟΥ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ.

Ex MS. Bibliothecæ Vaticanæ.

Extrull
monaste-
rium

Εν τῷ καιρῷ τῆς τελειώσεως τῶν τεσσαράκοντα ἁγίων Μαρτύρων, συνελήφθη ὁ ἅγιος Βάδημος ὁ Ἀρχιμανδρίτης, σὺν μαθηταῖς αὐτοῦ τισιν ἑπτά, καὶ κατεκλείσθη ἐν φυλακῇ κατὰ κέλευσιν τοῦ Βασιλέως Σαβωρίου. Ὁρμάτο δὲ οὗτος ὁ ἅγιος Βάδημος ἀπὸ πόλεως Βηθλαπᾶτ, γένους πολυσίου σφίδρα ὑπάρχων, ἀξιωματὶς δὲ τῆς πολιτείας τῶν μοναχῶν, πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτῷ διένειμεν πτωχοῖς καὶ οἰκοδομήσας μοναστήριον ἔξω τῆς πόλεως, ἐκκλίσσεται ἐκεῖσε ἐν αὐτῷ, ἐν ἅπασιν σπουδάζων εὐαρεστεῖν τῷ Θεῷ, καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ πληροῖν· ἦν γὰρ πλήρης χάριτος, καὶ ἀληθείας ὑπάρχων ἀνὴρ, καὶ σκευὴς ἐκλογῆς ἐτύγχανεν τοῦ Θεοῦ.

ubi perfectio-
ni studens,

2 Οὗτος οὖν ὁ ἅγιος, ἐν τῇ φρονήσει αὐτοῦ τῇ θεῷ καὶ τελείᾳ, ἀνῆλθεν εἰς τὸ ὅρος τοῦ Κυρίου, καὶ κατεσκηνώσεν ἐν τόπῳ ἁγίῳ αὐτοῦ, καὶ εὐλογῆσαι ἐδέξατο παρὰ Θεοῦ σωτήρος αὐτοῦ, καὶ ἐθεάσατο τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ. Οὗτός ἐστιν ὁ κατακλησθεὶς μικρὸν ἄζυμον ἐν τοῖς καιροῖς ἡμῶν, ἀπὸ τῆς τελείας ἐκείνης ζύμης τῶν ἐν ἀρχῇ τελειωθέντων ἁγίων Μαρτύρων, ἐστερεώθη δὲ διὰ τοῦ αἵματος τῆς σφαγῆς αὐτοῦ τοῦ ἁγίου καὶ χαυνώτης τοῦ καιροῦ ἡμῶν. Οὗτός ἐστιν ὁ ὅπως λίθος πιστὸς, ὁ λατομηθεὶς ἀπὸ τοῦ ὅρους τῶν ἀρχόντων πιστῶν· ἡρπάγει γὰρ ἐπὶ τὸ μυστήριον, ἵνα γένηται πᾶσιν ἡμῖν σωτηρίας ὁδός. Τριακόντη γὰρ γενναίαν τὴν προαίρεσιν αὐτοῦ περὶ τὸ μαρτύριον ἐπεδείξατο, καὶ τοιοῦτον ζήλου παρεστήσεν εἰς Θεόν, καὶ οὕτως ἀπὸ παντὸς ῥύπου καὶ σπίλου καὶ μολύσμου διὰ τῶν ἔργων καθαρὸν ἔδειξεν ἑαυτὸν, ὡς μὴ δύνανται λυπητὸν τὰς πονηρὰς πράξεις ἀντοφθαλμῆσαι εἰς αὐτόν. Ἡ γὰρ ἀρπαγὴ ἶδεν αὐτόν, καὶ ἔφυγεν· ἡ ἐπιθυμία ἐθεάσατο αὐτόν, καὶ ἐτελεύτησεν· ὁ μαμωνάς ὁμοίως κατανόησας αὐτόν, ἐπωθήθη· ὁ χρυσὸς ἶδεν αὐτόν, καὶ ἀπεκρύβη· ὁ πλούτος ἐνέδωκεν εἰς αὐτόν, καὶ συνετρίβη παρευθὺν· ἡ ἀλαζονία καθίδεν αὐτόν, καὶ κατεκλάσθη παρυπαῖ· ἡ ὑπερηφανία ἀντωφάλημσεν αὐτόν, καὶ ἐταπεινώθη παρευθὺν· ἡ ὑψηλοφροσύνη καθώρασεν εἰς αὐτόν, καὶ ὡς κύνις συνεπατήθη· ἡ μέντοι πενία περὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ ἐπάγει δυνάμει διόλου, καὶ ἡ πρῶτης ταῖς πλεοναῖς αὐτοῦ περιεσφίγγει, ἥτε ἀλγέεια ἐπ' αὐτόν ἀνέτειλεν, καὶ ἡ δικαιοσύνη διέλυψεν εἰς αὐτόν, καὶ ἀγάπη αὐτόν περιεπτύξατο, καὶ ἡ εἰρήνη κατεσφίλησεν αὐτόν καὶ ἔχειρεν, καὶ δὲ ὁμόνοια ἐν τῇ μάχῃ αὐτοῦ ἐφουεῖθη, καὶ πάντων τῶν καρπῶν τῆς δικαιοσύνης πλήρης ὑπῆρχεν ὁ ἀνὴρ, πᾶσαι τε αὐταὶ αἱ ἀρεαὶ ἐνοίκουν ἐν αὐτῷ, ἐπειδὴ καὶ ὁσμη τῆς εὐωδίας τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ὑπερβαλλόντως καθεκίστην εὐφραίνει αὐτάς, καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ τῶν ἀγαθῶν κθῆως ἥσθιον.

et virtutes
exercuit.

3 Ὡς οὖν τετραμηνιαῖον χρόνον ἐν τῇ δεσποτηρίῳ ἐποίησεν δεδεδμένος, σὺν τοῖς ἑπτὰ μαθηταῖς αὐτοῦ, θλιβόμενος, καὶ μαστιζόμενος συνεχῶς, πάντα δὲ προθύμως ὑπομένων διὰ τὴν εἰς τὸν Κύριον ἐλπίδα καὶ τὴν πίστιν τῆς ἀληθείας αὐτοῦ· ἦν τις κατ' ἐκείνου καιροῦ ὀνόματι Νηρσάν, Ἀρχὼν τῆς πόλεως Ἀρίων τυγχάνων, οὕτω λεγομένης, ἐνορίης δὲ Βηθγερμῆ. Οὗτος τοίνυν ὁ Νηρσάν Χριστιανὸς ὑπάρχων ἠναγκάζετο παρὰ τοῦ Βασιλέως τοῦ προσκυνοῦντος τῷ ἡλίῳ, μὴ βουλόμενος δὲ ἀθετῆσαι τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, ἐν δεσμοῖς γενόμενος, κατακλειστος ἐτύγχανεν· ὕστερον δὲ χαυνωθείς τὸν λογισμὸν αὐτοῦ, καὶ πτωχθεὶς τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ μαρτυρίου, κρατηθεὶς διὰ τὰς μελλούσας ἐπάγγελθαι αὐτῷ τῶν βασιάνων ἀνάγκας, οὐ συνεφύνησεν ἕως τέλους τῇ ἀγαθῇ αὐτοῦ ἀρχῇ, ἀλλ' ἐπιθύμησεν μάλλον τὸν πρόσκαιρον τοῦτον κτήσασθαι κόσμον,

Dire cru-
ciatur in
carcere.Narsan a
fide pro-
lapsum

ἀποφυγὴν τὰς θλίψεις τῶν βασιάνων. Ἄλλ' ὅμως ἀμφοτέρω ἐνθυμούμενος ὁ ἅγιος, τῶν ἐκατέρων ἐξέπεσεν· καὶ γὰρ τὴν εἰς Θεὸν ζωὴν ἀπώλεσεν, ἀποφυγὴν τὸ μαρτύριον, τοῦ δὲ κόσμου τούτου οὐκ ἀπῆλυσεν, τῆς ἐπιγείου δόξης ἐρασθεὶς. Τὴν γὰρ τοῦ προσκαιρίου καὶ ἐπιγείου Βασιλείας τιμὴν ἀγαπήσας μάλλον ὑπὲρ τὴν τοῦ αἰωνίου καὶ ἐπουρανίου Θεοῦ, ὠρολόγησεν ποιεῖν τὸ θέλημα τῆς ἀποστασίας, καὶ ὑπὲρ πάντα τὰ θελήματα αὐτοῦ.

4 Ὡς δὲ ἔγνω ταῦτα ὁ Βασιλεὺς περὶ τοῦ Νηρσᾶ, ἐχάρη σφόδρα, καὶ παρυπαῖ ἐν νύκτι λαθὼν τὸν ἅγιον Βάδημον, ἐκέλευσεν λυθέντα αὐτὸν τῶν δεσμῶν εἰς τὴν αὐλὴν ἀγῆναι τοῦ παλατίου διὰ τῆς πλαγίας θύρας. Εἰσῆλθον οὖν εὐθὺς ἦν ὁ Νηρσάν δεδεδμένος, καὶ λέγει ὁ Βασιλεὺς πρὸς δύο τινας τῶν Ἀρχόντων, Ὅτι ἐὰν ἀποκτενεῖ Νηρσᾶς τὸν Βάδημον, λυθήτω τῶν δεσμῶν, καὶ ἀπολαβέτω τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ· ἦν γὰρ κεινός τις αὐτοῦ πάντα τῇ χμαίᾳ παραπεμφθῆναι. Καὶ ἔστησαν παραχρῆμα τὸν ἅγιον Βάδημον πρὸ τοῦ Νηρσᾶ· ὁ δὲ ἅγιος τοῦτο ἀκούσας παρὰ τοῦ Βασιλέως λεγόν, καὶ ὁργόμενος τῶν προσκαιρίων, λαθὼν τὸ ξίφος, ἦλθεν τοῦ ἀποσφάξαι τὸν Μάρτυρα τοῦ Χριστοῦ. Ἐντρομος δὲ γενόμενος, θέλων καταγαγεῖν κατὰ τοῦ ἁγίου τὴν πληγὴν, ἐπάγει ὡς λίθος εὐθύς. Ἀνεδίδωκεν δὲ εἰς αὐτόν ὁ τοῦ Χριστοῦ δοῦλος, καὶ εἶπεν· Ἐως τούτου ἐφθασεν τὸ τέλος τῶν κακῶν σου, ὦ Νηρσᾶ, ὅστις μὴ μόνον ἀρκεῖσθαι σε τὸν Θεὸν σου ἀρνήσασθαι, ἀλλ' ἤδη τοὺς δοῦλους αὐτοῦ ἀποσφάττειν ἀγωνίζεσθαι οὐαὶ σοι, οὐαὶ σοὶ ταλαιπώρε, τί ποιήσεις ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ; ἡ ποῦ φύγεις ἀπὸ τῆς φθορᾶς κρίσεως; ὅταν στήῃ ἐνώπιον τοῦ φθοροῦ ἐκείνου βήματος, τῇ μεγάλῃ καὶ αἰωνίῳ Θεῷ ἀπολογούμενος; Ἐγὼ μὲν τοίνυν, ὦ τριτάθλιε, ἐν τῷ μαρτυρίῳ τοῦ Χριστοῦ μου προθύμως τελειοῦμαι, πλὴν δὲ διὰ τῆς χειρὸς σου οὐκ ἔθελον ἀποθανεῖν, διὰ δὲ τινος ἄλλου ἔθελον ὑπηρεῖναι.

jussumque
ei mortem
inferreintrepide
oburgat :

5 Ὁ δὲ μὴ τε τοῖς λόγοις τούτοις καμψθεὶς, μὴ τε τὸ κελυσθῆν αὐτῷ ἰσχύον τελείως ἐργασασθαι, παρέστησεν μὲν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡσαύτως ἰσχύον, καὶ τὰ σπλάγγνα αὐτοῦ ἔθετο σιδηρά, ἔκρουσεν δὲ τὸν ἅγιον τετρακίς τῇ ξίφει, καὶ οὕτε ἅπας ἐπέτυχεν καιρίαν δοῦναι αὐτῷ τὴν πληγὴν, καὶ ἀνελθεῖν αὐτόν, λίαν γὰρ ἔτρεμεν ἡ χεὶρ αὐτοῦ. Ἐν μὲν οὖν τοιαύτῃ θλίψει παρεθόκειν τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ὁ μακάριος Βάδημος, κακινεκάως ταῖς πληγαῖς ἀποθανόντων τοῦ ξίφους, ὡς πάντας τοὺς παρεστῶτας ἐθλυνε θαυμάσαι τὴν ἀνδρείαν ὑπομονὴν τοῦ ἁγίου Μάρτυρος, ὅτι οὕτως ἐστὼς ὡς στύλος ἀσκαλευτός τὰς βιαιάς τῶν πληγῶν ἐπιφορὰς ἐδέχετο, καὶ ἔμενεν τῇ καρδίᾳ ἀκίνητος· τὸν δὲ φρονεῖ ἐκείνου διὰ τὴν ἀδράνειαν αὐτοῦ καὶ γεννιότητα ἐξεμνηστέρισαν, καὶ ἐδεδυάσαντο. Ἄλλὰ δὴ καὶ οὗτος ὁ Νηρσάν μετ' οὐ πολὺ τῆς αἰῆς ἀμοιβῆς ἀπῆλυσεν, ἥς ὑπεδείξατο εἰς τὸν Μάρτυρα τοῦ Χριστοῦ, πολλοῖς κακοῖς καὶ διαφόροις συσχεθείς, καὶ διὰ ξίφους δεινῶς ἀπολλυμένος.

et serpens
percussus
reddit spiri-
tum,

6 Ἐτελεύτησε δὲ ὁ ἅγιος Βάδημος μηνὶ Ἀπριλλίῳ ὁδόχῃ, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν. Τὸ δὲ ἅγιον λαΐψανον αὐτοῦ ἔξω ῥίφεν τῆς πόλεως, ἀνελθόντο αὐτὸ ἄνδρες εὐλαβεῖς λαθρόως, καὶ κατέθεντο μετὰ πάσης ἐπιμελείας. Οἱ δὲ ἑπτὰ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐποίησαν ἐν τῷ δεσποτηρίῳ ἐγκατακλειστοὶ ἔτη τέσσαρα· καὶ μετὰ τὴν τελειωτὴν Σαβωρίου ἐν εἰρήνῃ ἀπελύθησαν ἐν τῇ πίστει αὐτῶν, χάριτι Χριστοῦ, ᾧ καὶ ὁῶς εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· Ἀμήν.

ac sepellitur

ΤΕΛΟΣ.

INDEX

INDEX HISTORICUS IN VITAS SANCTORUM

TOMI I APRILIS

Continet hic Index propria seria nomina hominum aut populorum, non tamen Sanctorum, quorum in hoc Tomo memorie aut res gestæ ex professo illustrantur, de quibus peculiaris index confectus sub initium Tomi proponitur. Nota † præposita aliquibus, indicat Sancti aut Beati titulum illis tribui.

A	
Aben'ahua Mahome, R. Saracenus Granatæ 15 sec.	494 c e
† Abundius, Ep. Comensis	743 f
† Acarius, Ep. Melitinensis	823 f
Acephoti hæretici in Hispania 7 sec.	345 f
Ada, uxor Theodorici de Avenis 12 sec.	833 c e
Adalbertus, Adalpertus, Adalpetrus, aliis Petrus Ep. Veron. 9 et 10 sec.	580 c 581 e
Adaltrudis, mater S. Hugonis Archiep. Rotomag.	835 f 836 e
Adam, Ep. Cathenensis, in Scotia 13 sec.	50 f
Adam de Marisco, Minorita in Anglia, 13 sec.	282 f
Adamus, fundator monasterii Mortarii 11 sec.	765 e
Adamnanus, scriptor locorum Terræ sanctæ	778 e
Addæus, adversarius S. Eutychii C. P.	564 a
Adelthero, Ep. Augustanus 10 sec.	580 b
Adefonsus R. His. 9 sec. debellat Saracenos	352 c
Adrophonsus Legionis R. 11 sec.	255 b
Adefonsus R. Legionis 13 sec.	339
Adhelelmus Ab. S. Walarici 10 sec.	26 e
† Adriani M. Reliquiæ Ulyssipone 888 eadem translatae Antuerpiam	74 c
Adrianus I Papa mittit cantores Carolo Magno	579 e
† Ægidii Ab. Reliq. Ulyssipone, 888 nunc Antuerpiæ 74 d	
Ægidius Viterbiensis, Generalis Eremitarum S. Augustini 16 sec. 800 c	
† Æmilianus, Ep. Cyzici 9 sec.	262 c
Ætherius, Ep. Lugdunen. 6 sec.	99 d 102 d
Ætherius, adversarius S. Eutychii CP.	564 a
Agabius Patriarcha Antiochenus 10 sec.	866 b c
† Agathæ I. M. Reliq. Ulyssipone nunc Antuerpiæ 888 889 74 b	
Agatha, mater S. Josephi Hymnographi,	269 c
† Agnetis I. M. Reliquiæ Antuerpiæ	75 b
Agues, Soror B. Julianæ Corneliensis 443 c 463 cd	
Agnès socia B. Julianæ Corneliensis 443 c 468 e	470 a
† Agricola Cabilanen. Ep. 6 sec.	101 c
Agricola, Pelagiannus in Britannia	541 c
Airaldus Ep. Maurienn. 12 sec.	37 f
Alanus, bello superato in Italia	545 d
Alanus de Contigny Cardin. 15 sec.	524 f
Alanus, Archiep. Avenionen. 15 sec.	523 c
Alanus, Generalis Carmelitarum	780 b
Alanus, Dux Britannia Armorice 15 sec.	523 c
Albericus, ex Magistro scholarum Archiep. Bituric. 12 sec.	623 e 624 d
Albertus, Archiep. Prussiar et Livoniæ 13 sec. 827 f	
Albertus, Ep. Bethleemi 12 sec.	766 e f
Albertus, Minorita Mediolani 15 sec.	643 e
† Albitus Ep. Legionen. 11 sec. 353 c d 354 c d 355 c	
† Aldegnudis	826 c f 827 d 833, 883 e
Aleidis, Abbatissa S. Walburgis 13 sec.	469 b
Alemannus, Ep. Gratianopolitanus 16 sec.	118 d
Alerannus, socius S. Geraldi, dein 3 Abbas Silvæ-majoris	418 d 419 d
Alexander IV Papa permittit examen fieri de S. Riccardo Ep. Cicestren.	313 b
Alexander V in schismate electus	491 a
Alexander VI Papa	640 f 647 b
Alexander Farnesius Cardinalis 16 sec. 390 e 391 e 888 b d	
Alexander Gerardinus, Vulturariæ et Montis-Corvini Ep. scriptor Vitæ S. Alberti ibidem Ep.	432 a 433 a
Alexander R. Scotiæ 13 sec.	50 d
Alexander miles, pater S. Eutychii Patriarchæ CP.	548 f
† Alexii Reliquiæ Antuerpiæ 73 b, antea Ulyssipone 889	
Alicia, mater S. Richardi Ep. Cicestriæ 278 c 285 b	
Alfredus R. Angliæ 9 sec,	375 b c e
† Alfwoldus R. Northumbriæ M.	530 e
Alphonsus v. R. Lusitaniæ, 15 sec.	894
Alphonsus Dux Calabriæ 15 sec.	115 b
Alphonsus Lud. Plessiacus Richelius	814 d
Alvisus Ep. Atrebaten. 12 sec. 669 f 671 a 677 e	
† Amalæxæ Reginæ M. Reliquiæ Antuerpiæ 74 a	
Amalricus Patriar. Hierosol. 12 sec. 767 e 781 b	
Amalricus de la Motte Ep. Veneten. 15 sec. 509 a 524 e	
Amantius, Ep. Comensis 5 sec.	91 e
Amatus, Ep. Oleronen. dein Archiep. Burdegalen. et Legatus Apostolicus	411 e
† Ambrosius, Ep. Mediolanen.	319 e
Ambrosiani Congregatio dein extincta	641 c d
Ambrosius de Mediolano, Ord. Minorum	530 f
Amedeus II Com. Sabaudie 12 sec.	45 c
Anacletus II Antipapa	887 888
† Anastasia M.	244 c d 245 a
Anastasius, Ep. Thessalonicensis 5 sec.	91 e
† Anatolius, Ep. CP. 5 sec.	91 c 92 e 93 f
Anatolius, Hegumenus Studitarum 10 sec.	265 d
† Andreas Cretensis, auctor Magni Canonis 69 c d e f	
Andreas Consul Neapol. 9 sec.	33 d 34 f
Andreas Conversus socius S. Brunonis	4 b
Andreas de Alesso, nepos ex sorore S. Francisci de Paula 210 d ejus familia et posteri	211, 212
† Angela de Bohemia Ord. Carmel.	772 f
Ægghannus Ab. Centul. sec. 11 scripsit cantus de SS. Richario, Walarico, Wulfranno	15 f
	1 Table Anna

<i>Anna de Schurfelberg, Abb. in Franconia</i>	736 f	<i>Bardas Cæsar CP. 9 sec.</i>	266 d
† <i>Anselmi Ep. Reliquiæ Antuerpiæ 73 b antea Ulyssipone</i>	889	<i>Bartholomæus Majus Siculus Soc. Jesu</i>	376 d
<i>Anthemius Consul cum S. Aphraate agit ex Perside reversus</i>	661 c 664 c	† <i>Bartholomæi Apost. Reliquiæ Antuerpiæ 74 c antea Ulyssipone 889 e ejusdem oratorium in Thessulia et reliquiæ</i>	273 c
<i>Anthymus, Eunuchus Leonis Armeni</i>	264 c	<i>Basilides aruspex sub Vespasiano</i>	779 d
<i>Antistius, scriptor Vitæ S. Vincentii Ferrerii</i>	479 a	† <i>Basilii Regula in monasterio Sacudionis</i>	368 e
<i>Antonius de Monte Cardin. Papiensis</i>	216 c	† <i>Basilius Presb. Ancyranus M.</i>	819 f
<i>Antonius Ferrerius Ep. Arausionen 13 sec. 814 b</i>		† <i>Baro 866 f 876 c 877 c 884 f corpus elevatum 866 e</i>	
<i>Antonius Calredo Genuisio Ep. S. Marci</i>	109 c	<i>Beatus Ep. Montis-Corvini 12 sec.</i>	432 d f
<i>Antonius Presb pater S. Theodoræ Thessalonice</i>	404 f	† <i>Beda Anglus, diversus a S. Beda qui Genuæ colitur 836 e</i>	
<i>Antonius Princeps Portugalliæ 16 sec. 74 b 888 889</i>		<i>Benabet R. Hispalensis Saracenus 11 sec. 353 b 891 e 892 c</i>	
<i>Antonius Scot et Minorita 13 sec. 110 + 111 c</i>		<i>Benedicta Bimia, socia B. Catharinæ Palantiax 644 e ei Priorissa succedit 646 f 647 b</i>	
<i>Antonius Sylvi iconomachus 262 a 263 b</i>		<i>Benedictus in Papa 328 f</i>	
<i>Antonius de Alesso 212 e</i>		† <i>Benedicti Ab. Reliquiæ Antuerpiæ 74 b antea Ulyssipone 888 f</i>	
<i>Aphthartodocitæ hæretici, asserentes Christi corpus incorruptibile 553 f</i>		<i>Benedictus mon. Bonavall. Ord. Cister. 12 sec. 48 d</i>	
<i>Apollinaris Patr. Alexandr 6 sec. 554 a 555 d</i>		<i>Benedictus a S. Fratello, vulgo Niger out Æthiops, Panormi 16 sec. 318 d</i>	
<i>Arcadius, Coepiscopus S. Cælestini 543 d</i>		<i>Benedictus de Saxo ferrato, Silvestrinus 13 sec. 395 c</i>	
<i>Arnaldus de S. Felice, Ab. S. Ægidii 13 sec. 814 b</i>		<i>Bereundus Ep. Ambian 7 sec. 2 e 19 f 23 e</i>	
<i>Arnoldus, frater Comitis Hammonix 677 c 678 a</i>		<i>Berlegius, ex milite monachus Silvæ-majoris 418 d e</i>	
† <i>Arnulphus Ab. Suessionen. S. Medardi 419 b</i>		<i>Bernacus Ab. in Cambria Boreali 652 f</i>	
<i>Arnulphus Ab. Villariensis 58 a</i>		† <i>Bernardinus, æstimatus a S. Vincentio Ferrerio, 478 c d</i>	
<i>Arnulphus Dux, fil. Drogonis, Nepos Pippiæ Hers-talli 835 b</i>		† <i>Bernardinus de Monte-Feltrio 165 e f</i>	
<i>Arnulfus Com. Fland. 10 sec. 24 c</i>		<i>Bernardus Archiep. Toletanus 58 a</i>	
<i>Arnulfus Com. Fland. prioris nepos 25 c</i>		<i>Bernardus Archiep. Neapol. 13 sec. 32 c 34 d</i>	
<i>Artemia, mater S. Nicetii Ep. Lugdunæ. 97 b</i>		<i>Bernardus Ab. Sangallen. 9 sec. 582 c 583 e</i>	
<i>Arulfus Episc. Conf. 395 a</i>		<i>Beraardus Ab. S. Walarici 11 sec. 28 e</i>	
<i>Ascanus Sforza Cardinalis 118 f</i>		† <i>Bernardus Clarevall. visit Carthusiam 36 f solatur S. Hugonem Bonavall. 48 a</i>	
† <i>Athanasii latus reditus Alexandriam 563 d</i>		<i>Bernardus Ab. Bonavall. 11 sec 47 a</i>	
† <i>Athanasius monachus in Bithynia 8 sec. 256 a b f 259 a b</i>		<i>Bernardus Langor, Ab. Bellipodii in Catallania 800 a</i>	
† <i>Attolus Ab. Belien. 23 f</i>		<i>Bernardus Colnagus Soc. Jesu devotus erga S. Franciscum de Paula 220 a b</i>	
<i>Avars infestant Imp. Orientale 6 sec. 544 d 555 e</i>		<i>Bernardus Guyard, scriptor Ord. Prædic. 477 d</i>	
† <i>Augustinus familiaris S. Marcellino 539 c d e rogat patrocinium S. Cælestini Papæ 541 a c</i>		† <i>Bertholdus 1 Prior Carmeli 775 d e 777 f 778 782 d</i>	
† <i>Augustini Ep. in Anglia Reliquiæ Antuerpiæ 74 d antea Ulyssipone 889</i>		<i>Bertholdus IV Prior Carmeli 780 b</i>	
<i>Augustinus Triumphus Anconitanus, Ord. Erem. S. Augustini 14 sec. 58 c d</i>		<i>Bertila, matrona Am'ian. 7 sec. 19 f 20 f</i>	
<i>Augustinus a Jesu, Archiep. Bracaren. 801 f</i>		<i>Bertulia, mater S. Walde-trudis 829 d</i>	
<i>Augustinus Floritus Soc. J. Latine reddit Vitas Sanctorum Græcas 602 c 603 c</i>		<i>Bertonaldus Ep. Trever. 7 sec. 13 b e</i>	
<i>Avitus Ep. Legionensis 11 sec. 892 893</i>		<i>Bertolina, mater B. Ursulinæ 722 b c</i>	
† <i>Avacharius, Ep. Antissiod. 6 sec. 18 c</i>		<i>Bertrandus 1 Pater Firmitatis Ord. Cisterc. 847 f</i>	
† <i>Austremontius, Ep. Clavomont. 251 f 252 a b</i>		† <i>Blasii Ep. M. Reliquiæ Antuerpiæ 74 b, antea Ulyssipone 889 d Gratianopoli 118 d</i>	
† <i>Autbertus, Ep. Camerac. 7 sec. 831 b</i>		† <i>Blidmundus Ab. Leucanov. 7 sec. 14 c 15 f 19 f</i>	
<i>Aymericus de Saviniaco, Legatus Apostol. in Terra-sancta 780 d e f 781 a b c d</i>		<i>Bobo, ex nobili Antissiod. mon. Luxov. 6 sec. 18 c</i>	
<i>Aymericus Lemoricen. Patriar. Antiochiæ 12 sec. 780 d e f 781 a b c d</i>		<i>Bonifacius Papa VIII 328 d 801 c confirmat vestem albam Carmelitis 797 b</i>	
<i>Azo Decanus Cusinensis 807 a</i>		<i>Bonifacius IX Papa Sedem Romam reducit 725 e f</i>	
B			
† <i>Babylas Antiochenus baptizat 200 milites 660 d</i>		<i>Bonifacius Archiep. Cantuar. 13 sec. 287 e</i>	
<i>Bacchylides Ep. ad Pontum Euxinum 739 e f</i>		† <i>Bonifacius Ep. Cularitanus 11 sec. 11 b</i>	
<i>Balbinus V. M. Reliquiæ Antuerpiæ 74 a</i>		<i>Bonifacius, frater S. Vincentii Ferrerii, Generalis Carthusianorum, 483 d 484 d</i>	
<i>Baldericus Clivius, Ep. Ultrajecti. 10 sec. 528 c</i>		<i>Bonus Ab. Camaldul. Pisis 136 b</i>	
<i>Baldricus, Ep. Leodiën. 11 sec. 827 c</i>		<i>Bonus Consul Neapol. 9 sec. 33 b</i>	
<i>Baldwinus Ep. Tornacen. 11 sec. 865 c 888</i>		<i>Braulius Ep. CasarAugustæ 329 d e 342 f 344 f</i>	
<i>Baldwinus IV, Barbatius, Com. Flandriæ 11 sec. 860 f</i>		† <i>Brivcius Ep. Turonen. 746 e</i>	
<i>Baldwinus V, Insulensis et Pius Com. Flandriæ 11 sec. 884 c</i>		† <i>Brocardus II Prior Carmeli 773 e 782 a</i>	
<i>Balthasar de Spino, Confessarius Innocentii VIII. 108 f 109 d</i>		† <i>Brigida V. 400 f 401 e 402 b</i>	
<i>Baptista Cataneus, scriptor Carmelita 770 e</i>		<i>Brunichildis Reg. Franc. 7 sec. 18 f</i>	
† <i>Barbara V. M. Reliquiæ Antuerpiæ 73 e antea Ulyssipone 889 c</i>		† <i>Bruno Fund. Carthus. 36 c 40 e</i>	
		<i>Burchardus, Ep. Cameracen. 12 sec. 674 d</i>	
		<i>Burchardus, Ep. Wormatiën. 11 sec. 827 c d</i>	
		<i>Burchardus Com. Nellenburg. filius B. Everhardi 667 c d</i>	

TOMI I INDEX HISTORICUS

- Burchardus Com. Paris. 10 sec. 25 f
† Burgandofora V. Abbatissa 237 a
- C
- † **C**ircilia V. M. Reliquæ Antuerpiæ 74 d antea Ulyssipone 889 c
Cælestinus III Papa 844 b e Sanctis adscribit S. Geroldum Ab. 409 b d, benefacit Eccl. Mercellen. 766 a
Cælestus discip. Pelagii 541 c
Casarius Spirensis discip. S. Francisci 3 b
Callistus II Papa 12 sec. 42 f
Culstus III Papa 482 a c 522 e
† Calminius Dux Arrern. 41 e
Cano R. Toleti Saracenus, pater S. Casildæ 838 e
† Cantani adventus Reliquiarum 3 e
Capito, frater S. Theoduli M. Thessaloniciæ 321 a
† Carolus Magnus Imp. 859 d e f 861 a b debellat Sarracenos 304 b cantum Gregorianum curat restitui 579 580
Carolus Masius Ep. Gandaven. 17 sec. 884 e
Carolus VI R. Francorum 14 et 15 sec. 485 f 489 f
Carolus VIII R. Franciæ 15 sec. 115 b 116 e 153 c
Carolus Borbonius, pius S. Franciscum de Paula 192 d e
Carolus, Dux Alenconius 16 sec. 192 e f
Carolus, Comes de Munderscheidt 17 sec. 717 b
Carolus de Piro, Canonicus Casentinus 15 sec. 140 a
Carolus Royer, Ord. Minimorum octogenarius 221 c
Carolus de Visch, Cisterciensis scriptor 437 b
Casimirus, Dux Luthaniæ R. Poloniæ 15 sec. 889 b
† Catharinæ V. M. Reliquiæ Antuerpiæ 74 d antea Ulyssipone 889 b
Catharina Thomasa, Canonica regularis S. Augustini, 16 sec. 396 f
† Cerebonius Ep. in Italia 737 e
Childebertus R. Chlodovei I filius 97 f
Christianus, monachus Silvæ-Majoris, scriptor Vitæ S. Geraldi Ab. 421 e
† Christinæ mirabilis Reliquiæ Antuerpiæ 74 d 75 c antea Ulyssipone 888 e
† Christophorus convertit 200 milites 660 d e
Christophorus Pilckmann, Ab. Stenfeld. 17 sec. 711 c 713 a
Christophorus Butkens, Prælatas S. Salvatoris Antuerpiæ, 17 sec. 74 f
Chrysantha, mater S. Theodoræ Thessaloniciæ, 405 a
† Chrysogonus M. 244 c 246 a
Chrysophora, soror S. Dionysii Ep. Corinthi, 740 b
Cintelaus R. Gothorum in Hispania 7 sec. 349 b
Clara Neri, Domina in Sicilia 13 sec. 49 b Perperam impressum, Cara.
Claudia Regina Frænciæ 164 f 191 e f
Clandii, Lupercii et Victorici Reliquiæ Legionis 35 d 36 d
Clemens VII Papa 801 f
Clemens Antipapa 14 sec. 489 b 490 f 724 b 725
Clotharius R. Franc. 7 sec. 18 f
† Columbanus Ab. Luxov. 18 c
Conlatheus Ep. Hibernus 6 sec. 400 f
Conradus de Hochstade, Archiep. Coloniæ 13 sec. 468 d
† Conradus Eremita Siculus 376 f 377 b c d 378 a b
Conradus Offidanus Minor. 13 sec. 52 e
Constantia Miguel, mater S. Vincentii Ferrerii, 484 e
† Constantii Ep. Perusini Reliquiæ Constantiæ in Suevia 583 d
† Constantinus Magnus Imp. 858 b fidem promovet 91 f
Constantinus Copronymus iconomachus 260 c 364 c 367 e
- Constantinus Imp. filius Irenes, adulter 369 f
Contardus Consul Neapol. 9 sec. 33 d
Corbreus, pater S. Tigernaci Ep. 400 e
Cosmus de Medices, Magnus dux Etruriæ coronatus, 889 c
Crescens, Ep. Galatiæ ab Apostolis constitutus 238 e
Crescentius, Ep. Montis-Corvini 12 sec. 432 e 433 c
Crispinus Majus Siculus Soc. Jesu 376 b
† Cuneræ V. M. Reliquiæ Antuerpiæ 74 c 75 c antea Ulyssipone, 888 e
Cyprianus, Ep. Legionen. 328 e f
† Cyrillus Ep. Alexandr. repugnat Nestorio 542 c d 543
† Cyrillus III Prior Carmeli 779 f 781 epistola illi supposita 778 a b 780 b 794 e 795
- D
- D**amas M. Casareæ Cappadociæ 821 a b
† Desiderius Ep. Antissiodori 835 c
† David Conf. Mitylenæ 8 sec. 665 b
Dertri Chronicon fabulosum 798 b
Didacus Ep. Oximensis in Hispania 59 e
Diodorus resistit Valenti Imp. 663 a b
† Dionysio Papæ sigillum affictum 784 f 785 a b
† Dionysius Ep. Atheniensis 739 c
† Dionysius Ep. Alexandrinus 740 d
Dionysius Ep. Ascalonites 740 c a
† Domonici Vita 486 f
Dominicus Sandolina Ord. Prædicat. in Sicilia 16 sec. 378 c
† Dominicus de Silos 355 c
† Domitianus comes S. Landelini 672 c 673 e
Domina, socia B. Catharina Pulantina 644 a dein matrimonio juncta 645 d
Domnus Ep. Antiochenus 3 sec. 394 f
Domnus Ep. Antiochenus 6 sec. 554 a 555 d
† Donatus Ep. Epiri 5 sec. 72 a f
† Dorotheæ V. M. Reliq. Ulyssipone, nunc Antwerp. 74 c 889 c
† Dorotheo Presb. Antiochiæ libri suppositi 797 f
Dotto Ah. apud Orades, an Sanctus? 807 a
Drogo, filius Pippini Herstalli, pater S. Hugonis Archiep. Rotomag. 834 a f 836 b
Drogo, fil. Caroli Magni Ep. Meten. 834 b
Drogo monachus Floriacensis 9 sec. 58 a
Ditachus Archiep. Ardmachanus 6 sec. 402 c
Dulcinius, Præses Thessaloniciæ sub Diocletiano, 248 e 249 b
Dynamius Patricius Rom. Eccl. 6 sec. 68 c
Davianus mon. Glastoniensis 737 d
- E
- E**bba filia Ethelfredi R. Northumbrorum 59 b
Ebroinus socius, S. Geraldi, dein inclusus, 418 d
Echachus R. in Hibernia, avus S. Tigernaci Ep. 400 e
† Edmundus Archiep. Cantuariæ 277 c 278 f 279 a b 286 c d e f 291 c 301 f ei dicata Ecclesia 281 d 287 b 305 f 306 a translatio 303 a
Eduardus Furnesius Cardinalis 74 b 75 a 889 d
Edus R. Hibernus 6 sec. 402 e
Egghargus Ab. Richenangiæ 11 sec. 667 c
Egnatius Dautes, Ep. Aletrinus 16 sec. 532 a e 895 a
Ekkehardus, scriptor Vitæ B. Notkeri, 875 a
† Eleutherius, Ep. Tornac. 6 sec. 68 f
† Elias Eremita, Ep. Seduni habitus 528 c f
† Elias junior, monachus in Sicilia 237 e
† Elias monachus in Calabria 10 sec. 603 a 607 e 614 d 615 d
- †

† Eligius, fundator monast. Tornac. S. Martini 832 f	† Florentina v, soror S. Isidori, 330 c 348 a
† Elisabethæ Reginæ Reliquiæ Antuerpiæ 74 c antea	Florentius Senator, pater S. Nicetii Ep. Lugdunen. 97 b
Ulyssipone, 889 b	
Elizabetha sanctimon. Steinfeldiæ 14 sec. 701 d	† Florentii Congregatio de Salmario 412 c
† Elpidius M. in Chersona, perperam Hispanis tributus 798 c	Fortunatianus, Præses in Africa sub Decio, 852 d e
Elpistus Ep. ad Pontum Euxinum 739 c f	† Franciscus fundator FF. Minorum 107 f 108 a preces laicis præscribit 785 a
Elstanus Ep. Wiltoniensis 530 d e	Franciscus de Halaün Ep. Ambianen. 520 c
Elvira, filia Ferdinandi Magni R. Castellæ 23 b	Franciscus 1 R. Franciæ, pius erga S. Franciscum de Paula 192 e f
Emanuel 1 R. Portugalliæ 16 sec. 888 c 889 a	Franciscus Dux-Britanniæ 15 sec. 117 c
Emanuel, Princeps Portugalliæ 17 sec. 888 d 889 d	Franciscus Geisberger Ab. Sangallen. 13 sec. 600 a 582 e 601 c
Emma Vidua soror S. Meinwerci Ep. 2 e	Franciscus Silvester Gener. Ord. Prædic. 524 a
Emmanuel Philibertus Dux Sabaudiæ 16 sec. 889 d	Franciscus de Maydu, Generalis Minimorum et Ep. Lavellensis 221 a
† Engelbertus Archiep. Colonien. 681 a 696 d	Franciscus Binet Generalis Minimorum 216 c
Epaphroditus Presb. in Sicilia 1 sec. 240 e	Franciscus Martorella Secretarius Alphonsi R. Neapol. 109 a
† Epiphano suppositi libri de Prophetarum Vitis 797 f	Franciscus Niger circa 1480 scripsit Vitam et miracula S. Theodosiæ V. et M. 63 d
Eppo Comes Nellenburg. pater B. Everhardi 667 b	Franciscus Castilionensis scriptor Vitæ S. Vincentii Ferrerii 476 e
Erembaldus Ab. Gandari, 11 sec. 864 c 865 a 876 d	Franciscus Hubertus S. J., latine reddidit Vitam S. Mariæ Ægyptiacæ 76 b
Ermentrudis, socia B. Julianæ, 471 f 472 c	Franciscus Lanovius, scriptor Chronici Minimorum 105 d
Ernestus Comes de Marca 17 sec. 717 b	Franciscus Ficton scriptor Vitæ S. Francisci de Paula 105 b 107 a 121 a
Eskalus Archiep. Lundæ. in Dania 847 f	Fredericus Ep. Acconen. Archiep. Tyri 12 sec. 781 b
Ethica, filia R. Momoniensis, 6 sec. 401 c	Fredericus Barbarossa Imp. 765 f
Eva reclusa Leuhi 13 sec. 435 f 450 c d e f 452 d e 453 d 463 f 465 a 475 d	Fresendis, mater B. Julianæ Corneliensis 443 c
Eragrius, an Ep. Tauromenii? 1 sec. 237 f	Frichstannus Ep. Wintonien. 10 sec. 807 a
Evagrius Ep. Antiochiæ, discip. S. Athanasii, 135 f	Fridericus, R. Neapolit. 13 sec. 115 c
† Eucherius Ep. Lugdunen. 5 sec. 98 d	Fraumius, Ep. Agathensis 6 sec. 99 f
Eugenius III Papa Parisiis 12 sec. 623 d	Fulbertus, Ep. Carnoten. 11 sec. 847 e
Eugenius IV Papa mitigat Regulam Carmelitis 792 a	Fulco Ab. Corbeix 11 sec. 413 b
Eugenius v Papa 483 c 523 f	Fulradus Ab. S. Watarici 10 sec. 26 d
Eugenius Ep. Toletanus 343 b	† Fulgentius Ep. frater S. Isidori 330 c
† Evodius, fil. Theodotes M. 245 b	
Euphemia, mater S. Platonis, 364 e	
Euphrasia uxor Leonis et Contardi Ducum Neapol. 9 sec. 34 b	
† Eusebius Ep. Vercellen. 765 c f ejus ecclesia Antisiodori 856 e	
Eusebius, Ep. Dorylæus in Phrygia 94 f 95 c	
Eusebius, Ep. Mediolanen. 5 sec. 92 a f	
Eusebius Pamphili, convictor S. Apphiani M. 60 f	
Eusebius, Prior eremitarum Montis-Nero in Terra-santa 781 c	
† Eustasius Ab. Luxoviensis 19 b	
Eustathius Presb. Scriptor Vitæ S. Eutychii Patriarchæ, CP. 547 c 546 c	
† Euthymius Ep. Sardinum 9 sec. 262 d	
Eutychius, avus S. Eutychii Patriarchæ CP. 548 d	
Eutychianus incenomachus 261 f	
F	
† Facundus M. in Hispania 352 d f	
Fastradus Advocatus 12 sec. 833 a	
Faustinus, Præses Thessaloniciæ initio 4 sec. 321 322 f 323	
† Felicitatis et filiorum Reliquiæ Antuerpiæ 74 c antea Ulyssipone 889 c	
Ferdinandus Archiep. Colonien. 17 sec. 715	
Ferdinandus Ep. Telesien. 15 sec. 509 b	
Ferdinandus Furstenberg. Ep. Paderbornæ 17 sec. 886 b	
Ferdinandus Magnus R. Castellæ vincit Saracenos 11 sec. 352 c d 356 d e f 357 a b Sancii B. Hispaniæ filius 891 c d 892 b e f	
Ferdinandus 1 Rex Neapolit. 15 sec. 115 b	
† Ferdinandus III R. Castellæ et Legionis 329 b	
Ferdinandus II Imp. pro cultu B. Josephi Hermanni laborat 683 b	
Fiachrus R. Hibernus 6 sec. 401 f 402 a	
† Fidis Congregatio de Conchis 412 c	
Firmus Ep. Cæsariæ Cappadociæ 5 sec. 543 b c	
† Flavianus Ep. CP. 5 sec. 94 a e	
Flavianus resistit Valenti Imp. 663 a b	
G	
Gabriel Belloridean, Prior Silvæ-majoris 17 sec. 409 d 410 f	
Galozus de Tazzia Baro de Bellomonte 16 sec. 121 f	
Gallumagnus Ep. Trecentis 6 sec. 99 c 571 b 573 b	
† Gallus Ep. Arvernorum 97 f	
† Galli monast. in Helvetia quale 573 c f	
Galerius, Ep. Acconen. 13 sec. 769 d	
Gandulphus, Ep. Bobiensis 12 sec. 765 c	
Garinudus Archiep. Viennen. 11 sec. 39 c	
Gorsias Guleciæ R. 11 sec. 255 b	
Gaspar Passarellus, Corrector Generalis Minimorum 106 f	
Gaucherus de Forcalquier, Ep. Vapinc. 15 sec. 814 b	
Gaufridus Ep. Carnot. 12 sec. 45 d	
Gaufridus Comitissæ, Legatus R. Armeniæ 52 d	
† Gaugerius, Ep. Camerac. 7 sec. 830 a	
† Genovesa 618 a 619 c f 620 e f 621 a c d 622 623 e f 624 b c d 626 b c d e 631 b	
Genovesa Palatina, credita Ducis Brabantix filia, an Sancta? 58 d e	
† Genulphus Ep. Cadurcen. 532 b	
† Georgii M. ecclesio 260 f	
† Georgius junior Ep. Mitylenæ 8 sec. 665 f	
Georgius Card. Ep. Ostiensis 13 sec. 522 c	
Georgius Cardin. Ulyssiponen. 15 sec. 889 b	
Georgius Card. Ambasiæ, pius erga S. Franciscum de Paula 210 f	
Georgius Garnesfelt, Carthusian. Colonien. 717 e f	
† Germannus Patriarcha CP. 260 c 261 b	
†	

TOMI I INDEX HISTORICUS.

† Germanus Ep. Autissiodori	541 e	Harmatus, Conabbas Sangallen. 9 sec.	582 e
Germundus, socius S. Gaucherii 11 sec.	842 e	Hedwigis, mater B. Everhardi, an filia S. Stephani	
† Gertrudis, Virgo Ursulana	693 a b	R. Hungariæ?	667 b 669 e
† Gertrudis ab Oosten Reliquiæ Antuerp. 74 b 73 c		Helinandus Ep. Laudunen. 11 sec.	419 b
antea Ulyssipone	889 b	Helias de Mala-morte, Archiep. Burdegalen. 12	
† Glyceriæ insula	264 c	sec.	409 f
† Gregorii Magni notitia cum SS. Leondro et Isidoro		Heliodorus, Ep. Bizabden. in Perside,	819 a
331 e 333 b		Henoch de Arimathiam in Ægypto	780 e
† Gregorius VII Papa Hildebrandus 39 a 40 d 752 a		Henricus, Ulyssipon. et Eboren. Archiep. Cardin. R.	
756 d		Portugalliæ	889 b
Gregorius IX Papa confirmat Regulam Carmelitis		Henricus IV excommunicatus	44 d
789 e		Henricus Imp. filius Barbarossæ	765 f
Gregorius XII in Schismate electus	491 a	Henricus III R. Angliæ 13 sec.	287 c 288 b
† Gregorius Nazianzenus orator	563 b	Henricus Lancastrius IV R Angliæ	491 c 492 f
† Gregorius Turonen. pronepos S. Nicetii Ep. Lug-		Henricus de Aragonia 16 sec.	145 f
dunen.	96 a	Henricus, pater B. Julianæ Corneliensis,	443 c
Gregorius, monachus Paguriensis CP. Scriptor vitæ		Henricus, de Frascarolio, Syndicus B. Alberti Ep.	
S. Pancratii Ep. Tauromeni	238 b	Vercellen.	766 a
† Gregorius Decapoluta 9 sec.	271 b c 273 a b c	Heractius Patriar. Hierosol. 12 sec.	767 b c
Grimaldus, Ab. Sangallen. 9 sec.	577 b 578 d	Herchenboldus Cler. Ambian. 10 sec.	24 c
Gilbertus Ab. Luxemon.	653 c	Herimannus, Ab. Tornac. S. Martini 12 sec.	833 a
Gilduinus Ab S. Victoris Parisiis 12 sec.	620 c	Hervens Ab. S. Victoris Parisiis 12 sec.	620 f
Gislibertus de Drusencourt Miles	29 c	S. Hieronymus familiaris S. Marcellino	539 f
† Gisleinus Ab. 7 sec.	830 e f	Hieronymus de Clara-vulle Cardin. 16 sec.	899 d
Gabertus, monachus Villarien. 13 sec.	474 a f	Hilariou de Costa scriptor Vitæ S. Francisci de	
Godescalcus, Præpositus Nivellen. 11 sec,	881 f	Paula	103 c 106 f 107 a 121 a
† Godefridus Ep. Ambian.	44 c	Hildebertus Ep. Cenomanen. scriptor II sec.	76 c
Godefridus, nepos Pippini Herstallii ex Droyone,		Hildebrandus Ab. S. Bertini. 10 sec.	25 a
835 b		† Hildulfus 7 sec.	830 f
Godefridus, Prior Montis Corneli Leodii, 13 sec.		Honorius IV Papa concedit vestem albam Carmelitis	
458 d e		797 a b	
Goffredus Allamand, Locum-tenens in Delphinatu		Hugo de S. Caro Cardinalis 13 sec. 458 c 459 f	
119 c		461 c f 462 a b c	
Goseguinus, filius Theodori de Aresnis 12 sec. 833 e		Hugo Card. S. Sabinae 13 sec.	790 f
Gotebaldus, Ep. in Suedia et Norwegia docens, 394 f		Hugo Card. Leg. in Anglia 13 sec.	50 a
Gothardus Gul Ab. Sangallen. 15 sec.	599 e	Hugo Archiep. an Remensis? 11 sec.	17 d
Gotifredus de Castro, Ep. S. Marci in Calabria 109 c		Hugo Leg. Apost. in Gallia 11 sec. ex Ep. Diensi	
Guarinus Ab. S. Victoris Parisiis 12 sec.	620 f	Archiep. Lugdun.	38 f
Guarinus Conversus socius S. Brunonis	40 e	Hugo Archiep. Tuenen.	2 f
Guardus Ep. Cameraci 13 sec. 458 c 459 f 468 e		Hugo de Tuenna Salinorius, Archiep. Bisontinus	
Guido Archiep. Remen. 11 sec.	17 e	14 sec.	807 b
Guilo Archiep. Vienn. 12 sec. postea Callistus Papa		Hugo Ep. Rotomag. 12 sec.	763 d
II. 42 c		Hugo II Ep. Gratianop. 12 sec.	37 f
Guilo Flammothens Generalis Ord. Prædicat 521 f		Hugo Ep. Constantiæ in Suevia 16 sec. 593 d 594 c	
Guido Godefridus, dein Guillelmus 7 Comes Pictavia		600 f 601 a b	
11 sec.	417 f 419 c	Hugo, filius Caroli Majni, 814 c d e non fuit Ar-	
Guigones Comites 12 sec.	42 f	chiep. Rotomagen. neque ut Sanctus colitur : ejus	
Guigo Prior Carthus. scribit Vitam S. Hugonis		obitus	910 d e f
Ep. Gratianopolit.	36 f	Hugo Capetus Rex Franc.	25 b
Guigo Desiderii nobilis Sabaudas 12 sec.	45 d	Hugo Rex Cypri 13 sec.	769 e
Guillelmus Soybertus, Ep. Carpenterat. 15 sec. 814 b		Hugo de Albineto, Comes Arundeliæ 13 sec.	277 c
Guillelmus Guesus Ep. Grassen. 15 sec.	814 b	Hugo, Ab. S. Germani de Pratis Parisiis 12 sec.	
Guillelmus R. Scotiæ 13 sec.	50 d	622 a b	
Guillelmus I R. Angliæ	15 f	Hugo Capellanus socius S. Brunonis	40 f
Guillelmus, Ab. Gavelli in Italia 9 sec.	859 f	Hugo de S. Victore 12 sec.	617 c
Guillelmus, Ab. Villarii et Clara Vallis	737 a	Humbertus II Comes Sabaudia 11 sec.	45 c
Guillelmus Ab S. Theofredi 11 sec.	40 f 43 f	Humbertus Canon. Lemovicen. 11 sec.	842 d
Guillelmus Fanius, Canonicus Leodii 15 sec. scrip-		Humarns tyrannus Syriæ	796 f
tor	436 b	† Hyacintha Reliquiæ Antuerpiæ 74 b antea Ulyssipone	
Guillelmus, mon. Grandis-Silvæ Ord. Cisterc. 12		889 b	
sec.	807 b	Hymana Abb. Salsimienensis 13 sec.	468 d
Guillelmus Bucherius Siculus 13 sec.	377 d e		
Guillelmus, pater S. Vincentii Ferrerii	484 c		
Guillelmus Ugonis de Stagno 15 sec.	109 d		
Guntherus Cisterc. scriptor	776 a b		
† Gunthramnus R. pius erga S. Nicetium	96 f		
Gwynotus de Busiere Magister domus R. Franciæ			
150 e 151 c			

II

Hademar. Ep. Podiensis, Legatus Apostol. 11
sec. 780 c
Hadewigis reclusa Leodii 13 sec. 453 c

I

Ida, vidua sanctimonialis, 12 sec. 833
† Ignati Ep. M. Reliquiæ Antuerpiæ 74 c antea
Ulyssipone 889 b
† Ignatius Patriarcha CP. 274 e
Hlephonsus Giron, scriptor Ord. Prædic. 477 c
Innocentius II Papa jubet scribi Vitam S. Hugonis
Gratianop. 37 a scribit S. Agberto 676 e f
Innocentius III Papa 587 e Parisios mittit corpus S.
Dionysii Ep. Corinthi 741 b
Innocentius

<i>Innocentius IV consecrat S. Richardum Ep. Cicer- trix et contra injurias Regis jurat</i> 280 a b 289 a b <i>mitigat Regulam Carmelitæ</i> 790 e	<i>Joannes Galeatius, Dux Mediolan.</i> 728 e
† <i>Irenes templum CP.</i> 247 a b	<i>Joannes Dux Andegavensis</i> 15 sec. 145 d
† <i>Irene Imperatrix</i> 369 b <i>Orthodoxiam restituit</i> 261 a b	<i>Joannes Franciscus Comes Arenarum et Styli</i> 171 e
† <i>Irenæus Ep. Sirmi</i> 247 e	<i>Joannes Antonius Pulleo, Baro Burgii in Sicilia</i> 16 sec. 378 e d 390 f
<i>Isabella Comitissa Arunduliæ</i> 13 sec. 277 c 282 d 316 e	† <i>Joannes, disc. S. Gregorii Decapolitæ</i> 273 a
<i>Isabella Beghina, dein socia D. Julianæ</i> 458 d e f 468 e 470 a b	<i>Joannes, Presb. eremita socius S. Ayberti</i> 672
<i>Isabella Regina uxor Friderici II Neapol.</i> 188 a	<i>Joannes Specta iconomachus</i> 261 f
<i>Isidorus Tuscus scriptor Vitæ S. Francisci de Paula</i> 107 d	<i>Joannes Hylelas Grammaticus, iconomachus</i> 261 f 263 b c f
† <i>Isidorus mortuus Bononiæ</i> 327 d e	<i>Joannes Diaconus CP. Scriptor Vitæ S. Joseph Hymnographi,</i> 267 d
<i>Isimbardus Morengia Nati Dominus</i> 13 sec. 49 b	<i>Joannes Diaconus Neapol. scripsit Chronicon</i> 32 b
<i>Ita uxor B. Everhardi Com. Nellenburg.</i> 667 e	<i>Joannes Cimeliarcha Neapol. scripsit Vitam S. Joannis Ep. Neapolitani</i> 32 c
† <i>Jeanis Presb. Reliquiæ Antuerpiæ</i> 74 e	<i>Joannesli Donni, Canonicus Syracusæ</i> 16 sec. 378 e f
<i>Jeo Pontsal, Ep. Venetensis</i> 15 sec. 523 e	<i>Joannes Antonius Phassides, Vicarius Archiep. Montis-Regalis</i> 16 sec. 378 e 390 e
J	
J acobus frater Domini, Ep. Hierosol. 768 d e	<i>Joannes Cholinus, Præpositus Colonien.</i> 17 sec. 716 d
<i>Jacobus de Trevis, Archidiacon. Leodii, tum Papa Urbanus IX,</i> 458 b 459 e	<i>Joannes Schewan. Canon. Colonien.</i> 17 sec. 711 b 717 a
<i>Jacobus Simoneta Cardinalis, scriptor Vitæ S. Fran- cisci de Paula</i> 106 e	<i>Joannes Swick, Custos Constantien.</i> 16 sec. 593 d
<i>Jacobus de Vitriaco Ep. Accon.</i> 13 sec. <i>Cardinalis, scriptor</i> 537 a b 770 d 781 b	<i>Joannes, Archidiacon. Leodien.</i> 13 sec. 468 d
<i>Jacobus Arago, Ep. Valentinus</i> 14 sec. 491 b	<i>Joannes de Lanseana, Canonicus S. Martini Leodii 13 sec.</i> 435 e 458 a 465 a 472 a
<i>Jacobus, Ep. Valentinus in Hisp.</i> 14 sec. 483 d 484 d	<i>Joannes Chapeavillus, Canon. Leodii</i> 17 sec. <i>scrip- tor</i> 437 f
<i>Jacobus Minor. Provincialis Syriæ</i> 13 sec. 52 c	<i>Joannes, Prior Montis Corneliæ Leodii</i> 13 sec. 459 b f 464 d 465 e d 466 f
<i>Jacobus de Salicone, pater S. Francisci de Paula</i> 108 a 124 b, <i>factus Oblatus sub filio</i> 106	<i>Joannes Holsemius, Canonicus Leodiensis scriptor</i> 436 a
<i>Jacobus Tillier Advocatus et Notarius Turon.</i> 16 sec. 148 e 149 b	<i>Joannes Geleanus, Canon. Colonien.</i> 17 sec. 711 b 716 c
<i>Jubelina V. soror Comitæ Apuliæ.</i> 3 a	<i>Joannes mon. Bonævallis Ord. Cist.</i> 12 sec. 48 d
<i>Joachimus Turrius Gener. Ord. Prædic.</i> 524 a	<i>Joannes Cormier, Presb. Comes Palatinus, Nota- rius</i> 16 sec. 149 e
† <i>Joanna Valesia</i> 151 c 153 d	<i>Joannes Antonius Flaminius, scriptor Vitæ S. Vin- centii Ferreri</i> 477 b
† <i>Joannes Evang. apparens, dux itineris B. Ursulinæ</i> 724 b c d e	<i>Joannes Phoca, eremita in Patmo, lustrat Terram sanctam</i> 775
† <i>Joannes et Paulus Martyres</i> 686 b	<i>Joannes Diestharnius Blærus, 15 sec. scriptor</i> 436 a
<i>Joannes IV Papa transfert S. Venantium</i> 6 e	<i>Joannes de Monte-Corvino Minorita in Armenia</i> 52 f
<i>Joannes XXIII in Schismate electus</i> 490 e f	<i>Joannes de Pulcro Prato Ord. Prædic. comes S. Vincentii Ferreri</i> 492 a
<i>Joannes Ep. Hierosol.</i> 5 sec. <i>an auctor libri de Ins- titutione monachorum ad Caprosium</i> 776 e d e 777 778, 797 e d	<i>Joannes de Milazzo, scriptor Vitæ S. Francisci de Paula</i> 105 e 107 e
<i>Joannes Patr. Hierosolym.</i> 8 sec. 57 f	<i>Joannes Hildesheimen. scriptor Carmelita</i> 796 e
<i>Joannes Patriarcha Hierosolym.</i> 11 sec. 871 d	<i>Joannes de Vineta, scriptor Carmelita</i> 770 f
<i>Joannes Card. tit. S. Angeli</i> 15 sec. 522 c	<i>Joannes de Rehuc, scriptor Ord. Prædic.</i> 477 d
<i>Joannes Aragonius Cardin.</i> 15 sec. 115 b	<i>Joannes Baldi, scriptor Auximatum.</i> 801 f
<i>Joannes de Medicis Cardin. dein Papa Leo X</i> 899 a	<i>Joannes de Alesso</i> 212 a b
<i>Joannes de Muro ex Gener. Francisc. Card.</i> 52 f	† <i>Job visitat S. Hugonem Bonavall. infirmum</i> 48 a
<i>Joannes Hubertus Archiep. Arelat.</i> 17 sec. 814 d	<i>eidem comparatur S. Eutychius Patriar. CP.</i> 548 a
<i>Joannes Stephanus Ferrerius Ep. Vercellen.</i> 765 a	<i>Jonas Ab. Bobien.</i> 7 sec. 18 e
<i>Joannes de Baillet Ep. Autissiodoren.</i> 15 sec. 148 b	<i>Jordanus Ord. Predicat in India</i> 14 sec. 51 b
<i>Joannes de Colliarceis Ep. Tricastinus</i> 15 sec. 814 b	<i>Jordanus de Saronia scribit Vitæ Fratrum Eremit. S. Augustini</i> 801 b c
<i>Joannes Ab. Bonavall. Ep. Valent.</i> 47 a	† <i>Josaphat Principis Reliquiæ Antuerpiæ</i> 73 c <i>antea Ulyssipone,</i> 889 b
<i>Joannes Sarsalis Ep. Curiatensis</i> 16 sec. 124 a f	<i>Josaphat Presb. scriptor Vitæ S. Philareti contractæ</i> 603 a
<i>Joannes Miræus Ep. Antuerpien.</i> 17 sec. 75 a	† <i>Josaphat Archiep. Polocen. ex Ord. S. Basilii</i> 792 e 793
<i>Joannes Alvarez de Luzana Ep. Portugalensis</i> 17 sec. 75 a 898 b	<i>Josephus Antiochenus</i> 2 sec. <i>scriptor suppositus</i> 778 b
<i>Joannes Hegumenus S. Zosimæ in Palæstina</i> 5 sec. 82 e	† <i>Joseph Ep. Thessalonien.</i> 9 sec. 265 e <i>Hymnogra- phus</i> 268 a b
<i>Joannes Chureo, General. Ord. Prædic.</i> 524 a	<i>Josephus de Tellier, Generalis Minimorum</i> 224 f
<i>Joannes Eustachius, Ab. Nizellen.</i> 15 sec. 814 b	<i>Jovianus Imp.</i> 662 e
<i>Joannes Roberti, Ab. Florentiensis Ord. Præmons- trat.</i> 683 a	<i>Joffredus Blagnes Ord. Præd. comes S. Vincentii Ferrerii</i> 492 a
<i>Joannes Lachenrucht Ab. Steinfeldæ Ord. Præ- monstr.</i> 683 c	† <i>Juliana V. Reliq. Ulyssipone nunc Antuerpiæ</i> 888 e
<i>Joannes R. Castellæ et Legionis</i> 491 e 492 f 494 e	<i>Juliana socia B. Catharinæ Palantinæ</i> 644 647
<i>Joannes v Sapientis, Dux Britannicæ Armoricæ</i> 15 sec. 509 a	†

- † *Juliani M. monast. Autissiodor.* 836 a
Julianus apostata Imp. 662 e 819 e 820 a
Julianus de Ruvere Cardin. dein Papa Julius II
 889 c d
Julianus Cesarinus Cardin. 15 sec. 109 d
Julius II Papa 16 sec. 593 c d 601 a. curat exami-
 nari miracula S. *Francisci de Paula* 123 e 148
 b e f
Julius II de Medices Archiep. Florent. Cardin. 16
sec. 889 c
 † *Iusta M. Hispalen.* 353 b
Justinianus Imp. ab hæreticis seductus 534 f
 † *Iusti et Pastoris Reliquiæ Legionæ* 337 d
 † *Iustus Ep. Lugdun. 4 sec.* 98 d

K

- K**ellachus Ep. on Chorep. *Armacanus?* 2 e
 † *Kerauus Hibernus 6 sec.* 401 b

L

- L**ambertus, Ab. *Crispini 12 sec.* 673 f 673 b
Lambertus Ruitius, Vicarius Domus Cornelianæ
Leodii 16 sec. 435 f
Lambertus, Castellanus Gondensis 877 b
Laureolus Ep. an Turbiensis 9 sec. 580 e 581 f
 † *Landoaldus Presb.* 867 a
Landuinus II Prior Carthus. 40 e
Lanzo mon. Cluniac. 2 e
 † *Launomari monast. Blesis.* 412 b
Laurentius, Cardinalis IV Coronatorum 16 sec. 148 a
Laurentius, Ep. Gratianopol. 16 sec. 164 d 165 b
 † *Lazari, memoria apud Græcos* 364 b 373 c
 † *Leander Ep. Hispalen. 330 c 331 b 333 d 334 b*
 335, 348 a
 † *Leo I Papa mittit S. Abundium CP.* 93
Leo IV Papa 328 b
 † *Leo IX Papa Garganum profectus* 415 a
Leo X Papa 164 d e 166 b 171 d 601 c
Leo Isauricus Iconomachus 260 b 266 b 665 e
Leo Imp. filius Constantini Copronymi 261 b
Leo Armenus Imp. Iconomachus 261 f 266 b 271 d
Leo Consul Neapol. 9 sec. 33 c
Leocadius, Comes Nicææ sub Diocletiano 245 b
Leofredus Ep. Cordubensis 7 sec. 343 c
 † *Leonardi oppidum* 843 a
Leonardus Marinus, Doctor Colonien. 17 sec. 716 e
Leonardus Altweiger Notarius Constantien. 16 sec.
 594 b c 601 e
Leontius man. iconomachus 9 sec. 262 a
Leorigildus, R. Gothorum Arianus, in Hispania
 333 e
Liberius, ex milite monachus Silvæ-majoris II sec.
 418 c
 † *Lidorius Ep. Turonen.* 746 e
Lietbertus Ep. Camerat. II sec. 882 d
 † *Lirini corpus Gandavi* 864 e mons 882 b
Lotharius Imp. 9 sec. 33 d 34 c
Lotharius R. Franc. 10 sec. 25 a
Lucas Antonius Giglus, Ep. Aletrinus 17 sec. 896
Lucas Tudensis, an auctor Vitæ S. Isidori Ep.
Hispalensis? 326 f 327 a b c
 † *Luciæ V. M. Reliquiæ Antuerpiæ* 74 a
 † *Luciti castrum in Calabria* 141 d
 † *Ludgardis V. Reliq. Ulyssipone, nunc Antuerpiæ*
 888 c
Ludovicus Imbriacus, Ep. S. Marci in Calabria
 109 c
Ludovicus Alemand. Ep. Gratianopol. 16 sec.
 148 b c
Ludovicus Rex Germaniæ 9 sec. 36 b 583 f
Ludovicus IV R. Franciæ 25 a

- Ludovicus XI Valesius R. Franciæ, pius erga S.*
Franciscum de Paula 115 d 121 e 131 c d e
Ludovicus Sforza, Dux Mediolan. 15 sec. 115 c
Ludovicus Domi d'Atichy, scriptor 17 sec. 107 c
Ludovicus de S. Teresa, Carmelita Discal. 765 b
 778 e
Luitwardus Ep. Fercellen. 9 sec. 584 d 586 c
Lupordus Presb. Magister B. Everhardi 11 sec.
 667 e
 † *Lupus Ep. Trecon.* 541 e 570 a c e
 † *Lutgardis V. M. Reliquiæ Antuerpiæ* 74 c 75 b
Lyssus, a Sualis Deus habitus, 237 e

M

- M**alachia Ep. *Hiberni Reliquiæ Legionæ* 357 d
Mangoldus Ab. Steinen. in Suevia 11 sec. 668 a b c
Maniæres Dux. Saracenos ex Sicilia pellit 11 sec.
 603 b 605 a d e f
Marcellus scribit Gesta Collationis Carthaginensis
cum Donatistis 438 f
Marcellus Magister B. Notkeri Sangallen. 578 f
 † *Marcianus Ep. Syracensis 1 sec.* 238 a c e
 † *Marci civitas Episcopalis in Italia* 108 c 109 c
Marcus Ep. Prænestin. Card. 15 sec. 889 b
Marens Ep. Scotigena in Helvetia 9 sec. 578 f
Marcus de Monte-Lapone Minorita 52 d
Margarita, Balduini Imp. CP. filia 471 f
Margarita, filia Georgii Ducis Bavariciæ 135 q
Margarita, Comit. Flandriæ et Hannoniæ 827 f
Margaretha Austriaca, Belgii Gubernatrix 16 sec.
 888 f
 † *Margaritæ Cortonen. Reliq. Ulyssipone nunc An-*
tuerpiæ 74 c 75 b 889 f
 † *Mariæ Ægyptiacæ Reliq. Ulyssipone nunc Antuerpiæ*
 889 e
 † *Maria, neptis Abrahæ* 68 c
Maria, mater S. Macarii Antiocheni. 869 d
Maria Aragonica, Regina Portugall. 16 sec. 889 a
 † *Mariæ V. M. in Galicia Reliquiæ Legionæ* 358 a
Martinus an Consul Neapol. 9 sec. 33 e
Martinus Sanctus, scriptor Terræ sanctæ 14 sec.
 770 d
Maristella, Abbatissa Veronæ 14 sec. 730 c
Martha, uxor Balduni II Imp. CP. 471 f
Martialis Auribelli Generalis Ord. Prædicat. 522 a
 523 e
 † *Martini Ep. Turon. ecclesia constructa* 745 a b 746
 d f corpus translatum 745 e f
Martinus V Papa 482 c 490 f 491 b 495 a 508 c
 521 d
Martianus, R. Aragoniæ 14 sec. 489 f 495 a
Martinus, Parisien. Ab. 13 sec. 775 f
Martinus, socius S. Geraldi Abbatis 418 d
Martorella, nomen familiæ S. Francisci de Paula
 109 a
 † *Martyrum 40 ecclesia* 260 d alia in Phrygia 548 c
 † *Masonas, Ep. Enervitensis* 332 e 340 d e
Mothilda filia Ludovici R. Germaniæ 584 c
Muthildis Comitissa. 39 f
Maturinus Chabrien, Secretarius Archiep. Turon.
 16 sec. 149 f
 † *Mauri Ab. Reliquiæ Antuerpiæ* 73 b antea Ulyssipone
 888 f
 † *Mauritii monast. Dix.* 826 d
Maurontus Princeps 7 sec. 21 e
Maximilianus a Bergis, Archiep. Camerac. 16 sec.
 888 f
 † *Maximus, Ep. Tauromeni 1 sec.* 238 a
Maximus, Præses Pompeiopoli in Cilicia 658
 † *Meletius Ep. Amosenus monasterium condit* 551 a
 † *Menas Patriarcha CP. 6 sec.* 552 c 553 c
 † *Mennæ Solitarii in Samnio Translotio* 35 f
 Metrodorus

- Metrodorus frater S. Theoduli M. Thessalonicae* 321 a
 † *Michael Ep. Synodorum* 9 sec. 262 c 264 f 266 b
Michael Paphlago, Imp. Orientis 11 sec. 603 c 606 c
Michael Curopalates, Imp. 9 sec. 261 f 263 a
Michael, pater S. Marci Antiocheni, 869 d
Monachus, Patriar. Hierosol. initio 13 sec. 767 d
 † *Movennus Ab. Rosnati* 6 sec. 401 a
 † *Mosis Eremitæ M. Reliquiæ Antuerpiæ* 73 c antea
Ulyssipone 889 d

N

- Nroti ecclesia in Cornubia* 373 a b
Nersan, a fide apostata, occidit S. Bademum 822
Nestorius Ep. CP. condemnatus a S. Celestino 542 543
Nicasius, Ep. Diensis in Gallia 4 sec. 821 a b
 † *Nicephorus Patriarcha CP.* 259 c 262 a 263 b c 372 c 373 b c
 † *Nicephorus, fundator et Hegumenus Mediciensis in Bithynia* 253 b 255 d 256 d 259 c
Nicephorus Logotheta Imp. 9 sec. 261 f 263 a 371 c 372
Nicephorus Callistus, auctor Synaxariorum 70 c
 † *Nicetas, Ep. Aquileiensis* 5 sec. 91 e 92 e
Nictius, Consularis Bithyniæ sub Diocletiano 243 b
Nicolaus I Papa Sequentius probat 584 b
Nicolaus v Papa 484 f 521 f 522 c
Nicolaus Cabasilas Archiep. Thessalonicae 14 sec. scriptor *Vitr S. Theodori viduæ* 403 f 404 b
Nicolus Ep. Camerac. 13 sec. 827 f
Nicolaus de Brancus, Ep. Massilien. 13 sec. 814 b
Nicolus Ep. Roschilden. in Dania 13 sec. 618 b
Nicolus Rodolphus, Gener. Ord. Prædic. 524 a 525 a 527 b
Nicolaus Gullius, ix Generalis Carmelitarum 791 e
Nicolus de Sproverio, Archidiacon. Carinten. 16 sec. 147 f
Nicolus Picardus, sub Turcis Martyr obit, 13 sec. 139 d
Nicolaus Antonius, Eques Ord. S. Jacobi, scriptis clurus 326 b
Nicolaus de Wicio, consanguineus S. Ricardi Ep. Cicestriae 313 c
Nicolaus de Alesso, a S. Francisco de Paula resuscitatus 211 d 212 d
Nilus mon. scriptor Vitæ S. Philareti 602 f 603 c
Norbertus Horichem Ab. Steinfelden. 17 sec. 717 d
Notgerus Ep. Leodiens. 11 sec. 58 f 847 e
Notherus Ab. Sangallen. 10 sec. 573 a
Notherus Physicus, mon. Sangallensis 10 sec. 573 a

O

- Odilo pater S. Hugonis Gratianop.* 38 c
 † *Odo, ex Ab. Tornac. Cameracen.* 12 sec. 833 a d
Odo, Ab. S. Genesefæ Parisiis 12 sec. 620 c f 624 b 625 a
Odo Ab. S. Joannis Angeriaci 11 sec. 412 a
Otolricus Ep. Dien. 12 sec. 43 e
 † *Odoricus de Partu Naonis, scribit Martyrium 4 Fratrum et ossa transevit.* 51 et seqq.
Odinus, Ab. S. Gislei 12 sec. 673 e
Olbertus, Ab. Gemblac. 11 sec. 827 c
Olivarius Chutlou, Visitator Minimorum in Gallia 221 a 223 b
Oliverius, Ep. Sabinen. Card. 13 sec. 695 f
Ordonius, Astoricen. Ep. 11 sec. 353 c 892 b 893 e
Orlandus Vicecom. Wimmac. 10 sec. 25 f
 † *Osmunda Virg. Elevatio* 3 f
Otgiu Comitissa Flandriæ 11 sec. 86 f

- Otto Archiep. Treviren.* 11 sec. 667 c
Otto Cardinalis Legatus in Anglia 286 c
Otto Truchses Cardin. 16 sec. 889 f
Otto Gereon de Gutmannis, Chorepisc. Colonien. 716 d
Ottoboldus Ab. Gandavi 11 sec. 864 f 865 a
Ottobon, Præfectus Parmæ. 14 sec. 729 e f
Ozilia in Monte Corneliæ soror 451 b 453 e 468 e 470 a

P

- Palamedes de Caretro, Ep. Cavallion.* 13 sec. 814 b
 † *Palladius Apost. Hiberniæ* 541 f
 † *Pancratii Reliquæ Gandavi* 864 c mons 882 a d
 † *Pappyrus Sordianus* 2 sec. 11 e
Paschalis II Papa 12 sec. 673 d
 † *Paternus, Ep. Venetensis in Gallia* 746 d
 † *Patricius, missus a S. Celestino in Hiberniam* 541 e f
 † *Pontinus Ep. Nolunus, apparet S. Joanni, I an IV Ep. Neapol.* 32 c *Reliquiæ Antuerpiæ* 74 c antea *Ulyssipone* 889 b
Paulus in Papa Bratis adscribit S. Guillelmu Cusitellam 373 c 376 d
 † *Paulus, Ep. Plusiadis* 9 sec. 265 c
Paulus Diaconus, scriptor 9 sec. 76 b
Paulus Æmilius Sanctorius, scriptor 17 sec. 72 f
Paulus de Marchia, Minorita Guardianus Ptolemaide 52 c
Paulus de Alesso 212 e
 † *Pelagiæ peccatricis Reliquiæ Antuerpiæ* 74 d 73 c antea *Ulyssipone* 889 e
 † *Pelagii Mart. Reliquiæ Constantiæ in Suevia* 583 d
Pelagius, R. Asturum vinrit Saracenos 352 a 892 a
Pelagius hæresiarcha 541 c d
 † *Peregrinus, Ep. Antissiodor.* 532 b
Peteona V. soror S. Gildæ 2 c
 † *Petronius, Ep. Divensis* 5 sec. 824 f
 † *Petrus Apost. mittit Tauromenium S. Pancratium* 239 f
Petrus Leonis, Antipapa Anacletus II 44 c
Petrus Albinen. Ep. Legatus Sedis Apost. 13 sec. 827 f
Petrus Stephanescus Cardin. 494 f 496 c
Petrus de Luna Cardinalis, in Pontificem ab aliquibus electus, et Bonifacius dictus 485 f 486 a 489 a 728 d
 † *Petrus Thomosius Patriarc. CP. Carmel.* 766 c
Petrus Capoccius Cardinalis 13 sec. 462 e
Petrus, Archiep. Brnerentonus 12 sec. 432 f 433 a
Petrus de Podio, Ep. Anicien. pseudo-Cardinalis 14 sec. 724 f
Petrus Nasendus, Ep. Apten. 13 sec. 814 b
Petrus Turelurus, Ep. Dinien. 13 sec. 814 b
Petrus Marinus Ep. Glandeven. 13 sec. 814 b
Petrus Ep. S. Pauli Leonensis 813 a
Petrus Ep. Nicarnus 9 sec. 262 d
Petrus Roschilden. Ep. 13 sec. 618 b
Petrus II Ep. Roschilden. 13 sec. 618 c
Petrus de Sudono, Ep. Vasionen. 13 sec. 814 b
Petrus Ab. Leocediensis 12 sec. 766 b
Petrus de Lanbese, Ab. Silvæ-majoris 12 sec. 408 b
Petrus VII Ab. Silvæ majoris 12 sec. 425 b
Petrus de Lacu, Ab. S. Victoris Massiliæ 13 sec. 814 b
Petrus, Dux Britannicæ Armoricæ 15 sec. 509 a
Petrus Ernestus, Comes Munsterliæ 16 sec. 888 e
Petrus Rubus, Præfectus Parmæ 14 sec. 729 e
Petrus Ferdinandus Velasco, Legatus apud Venetos 16 sec. 889 c
Petrus

- Petrus de Terrail, Locum-tenens in Delphinatu*
118 e
Petrus Bailliebis, Advocatus Turonen. 16 sec. 149 d
Petrus Cruchet, Canonic. Turonen. 16 sec. 148 c
Petrus Chabron, Canonic. Turon. 16 sec. 148 c
Petrus de Wagenare, Præmonstrat. scriptor 437 b
Petrus Cerdani Ord. Præd. comes S. Vincentii
Ferrerii 492 c
Petrus Raynæ Ord. Prædic. Socius S. Vincentii
Ferrerii 492 a
Petrus de Sanctoia, Minorita Vallisoleti 15 sec.
652 c
Petrus, pater B. Ursulinæ 722 b
Petrus Ranzanus, scriptor Vitæ S. Vincentii Ferre-
rii 476 b c e f
Petrus, frater S. Vincentii Ferrerii 483 b
Petrus de Alesso 212 e alius ibidem.
Petrus Maceraten. Minor. Zelotar paupertatis 52 a
Phalcon, u Sicutis pro Deo habitus. 237 e
Philiberta Sabauda, Ducissa Nemorosii 16 sec.
163 d
† *Philippus Ep. Gortinensis* 739 e f
Philippus Luxemburgen. Cardin. Ep. Cenoman. 16
sec. 889 a
Philippus I R. Franc. 752 c d 756 a b
Philippus III R. Hispaniarum 226 a
Philippi Cominei testimonium de S. Francisco de
Paula 106.
Philippus Presb. S. Celestini 5 sec. 543 d f
Philippus Vander Beke, scriptor Ord. Minimorum
106 f
Philippus de Mesemacre, Provincialis Minimorum
per Flandro-Belgium 104 c 121 a
Philostorgius, frater S. Theoduli M. Thessaloniciæ
321 a
Photius, Patriarcha CP. 274 f
† *Pnytus Ep. Gnossiensis in Creta* 739 e f
Pippinus, nepos Pippini Herstalli ex Drogone 835 b
Pius II Papa 15 sec. 523 b
† *Pius V Papa* 889 e f
Placentia, filia Ludovici R. Germaniæ 587 e
† *Placidi M. Reliquiæ Antuerpiæ* 74 d antea *Ulyssi-*
pone 888 f
† *Potentini M. Reliquiæ Steinfeldiæ* 713 a
Plotinus, pater S. Josephi Hymnographi 269 f
Priscæ V. M. Reliquiæ Antuerpiæ 74 a
Priscus, Ep. Lugdunen. 6 sec. 98 c
Probus, Præfectus Illyrici sub Diocletiano 247 e
† *Procopius, Ep. Tauromeni* 237 c
Projectus, Coepiscopus S. Celestini 543 d f
Prudentius Ep. Tricassinus, an Sanctus? 529 d e
† *Publius, Ep. Atheniensis* 739 c
Puer o Judæis crucifixus in Hispania 3 c
Pyrrhus Caracciolus, Ep. Consentinus 15 sec. 111
a 140 a

Q

Quadratus, Ep. Atheniensis 739 c

R

Rabanus, Ab. Fuld. excipit corpus S. Venantii
7 c
Radbodus, Ep. Noviom. et Tornac. 11 sec. 833 a
Radulphus Ep. Bethleemi 12 sec. 767 a
Radolphus de Neville, Ep. Cicestriæ 13 sec. 287 b
289 d
Radulphus Ord. Prædic. Scriptor Vitæ S. Richardi
Ep. Cicestriæ, ejus Confessarius 277 a 282 a
Raginbertus Ab. scripsit Vitam S. Walarici Ab.
14 c
Ragnerius III Com. Hannoniæ 827 d
Aprilis T. I.

Rainerus Ab. Crispini 12 sec. 673 c d e f
Rapertus monach. Sangallen. 9 sec 578 f 579 b 583
a b 586 c d
Raphael Cordona Ord. Præd. comes S. Vincentii
Ferrerii 492 a
Raso Bonus-amicus scriptor Vitæ B. Hermannii Jo-
sephi 680 c
Raymundus, Ord. S. Franc. zelator paupertatis
52 a
Raymundus Gaufridi, Gener. Minorum 52 b
Raynaldus, Princeps Antiochenus 12 sec. 780 f
781 a
Ruynulfus, Comes Halifanus in Apulia 12 sec.
889
Recaredus, R. Gothorum Catholicus in Hispania
333
Reginaldus seu Renaldus, Ep. Tullen. 3 a
Reginaldus Chorep. Mogunt. 9 sec. 8 f
Reinaldus, Advocatus mon. S. Walarici 29 e
† *Remedius seu Remigius Archiep. Rotomag.* 8 sec.
834 c
Restoldus, Ab. S. Walarici. 10 sec. 26 b
Richardus, Ep. Montis-Corvini in Apulia 12 sec.
432 a f
Richardus, Ab. Corbeiensis 11 sec. 413 b
Richardus I Rex Angliæ 16 a
Richardus, pater S. Richardi Ep. Cicestren. 278 c
285 b
† *Richarii Ab. Gentul. relatio* 10 sec. 25
Richerius, Ab. Casinensis 11 sec. 416 e
† *Rithberti recognito Reliquiorum an.* 1651 16 d
Robertus, Cardin. S. Anastasiæ 16 sec. 123 e
Robertus Damiani, Archiep. Aquin. 15 sec. 814 b
Robertus, Ep. Lincolnien. 12 sec. 278 f
Robertus Ep. Leodiensis, dat formulam professionis
et vivendi feminis in Monte Corneli 439 a b c
promovet festum Ven. Sacramenti 461 a b 466 c f
464 et 466 a b
Robertus Archidiacon. Ostrevandensis, scriptor Vitæ
S. Ayberti 12 sec. 669 c 671 a
Robertus, R. Siciliæ et Com. Provinciæ 815 d e
Robertus, Comes Cornubiæ 13 sec. 280 c
Robertus, Comes Drocarum 14 sec. 29 b
Robertus Kilwarby, Provinc. Angliæ Ord. Prædi-
cat. 283 b
† *Rochi Reliquiæ Antuerpiæ* 74 c antea *Ulyssipone,*
888 f
Rodericus R. Hispan. perdit regnum 351 f
Rodulfus Ab. Cisterc. Neti in Sicilia 13 sec. 49 b
† *Romanus de Blavia Canonicus* 412 a
Rotroilus, Ep. Catalaunensis 12 sec. 408 b
Rubertus, Princeps Capuanus. 12 sec. 889
Rudolphus, Ep. Aletrinus 12 sec. 889
Rumoldus, Ep. Constant. in Suevia II sec. 667 e

S

† **S**abinu et Christina, sorores MM. Abulæ 357 c
† *Sacerdos, Ep. Lugdunen.* 96 a 97 c
† *Sagaris Ep. M. Laodiceæ* 11 e
Saladini eremita corpus Asculo Lauretum transla-
tum 13 sec. 318 c
Salomon Ep. Roschildeusis 12 sec. 630 b
Salomon Clericus, dein Abbas, post Ep. Constantien.
582 583 d
Salvus Casseta, Generalis Ord. Prædic. 524 a
Sampson, Archiep. Remen. 12 sec. 763 e
Sancia uxor Ferdinandi Magni R. Castellæ 11 sec.
352 c d 355 c
Sancius Castellæ R. 11 sec. 255 b
Sanctius de Castello, Ep. Salmantic. 15 sec. 792 d
Sapientia, Priorissa Montis-Corneli 444 e
Sapor, R. Persarum 819 c 821 f 822 c
2 table Suraceni

- Saraceni occupant Hispaniam* 351 f a *Pelagio R. vincuntur* 352 a item a *Carola Magna, Adefonso Magno et Ferdinando Magno* 352 b c
Saracenorum irruptio in Italiam 9 sec. 35 e
Saxo, Præpositus Roschild. scriptor 12 sec. 627 f 629 d
Scamandrus, a Siculis pro Deo habitus 237 e
† *Scholasticæ V. Reliquiæ Antuerpiæ* 74 b ante *Ulyssipone.* 888 f
Sebastianus de Rasmedec, Ep. Veneten 17 sec. 524 c 527 b
Sebastianus Sommaris, Provincialis Minorum 222 c
Sebrandus, Ep. Lemovicen. 12 sec. 844 b e
† *Seleucus, Ep. Amasenus* 551 a
† *Serapion, Ep. Antiochenus* 786 d
† *Sergii et Bucchi templum CP.* 271 c
Sergius, pater S. Platonis 364 e
Sergius Consul Neapol. 9 sec. 33 e
† *Servatii ad ecclesiam peregrinatio* 461 a
Severianus pater S. Isidori 330 c
Severinus Binius Rector Universitatis Colonien. 716 d
† *Sevoldi recognitio Reliquiarum an.* 1651 16 d
† *Sezburga Regina Angliæ Abb.* 737 d
Sichardus Princ. Benevent. 9 sec. 33 a 34 c
Sichenolphus Princ. Salernit. 9 sec. 33 e
Sico Princ. Benevent. 9 sec. 33 d
† *Sidonius Apollinaris, Ep. Arvern.* 745 b c d
Sigerus, Ab. Gandavi 865 a 869 b c
Sigefridus, Ab. Shafhusien. 11 sec. 667 e
Sigenius Scotus Presb. 653 a
Sigismundus Imp. agit de schismate tollendo 489 f 491 a
Sigismundus Pindarus Secretarius 16 sec. 148 a d
Sigobardus Comes in territorio Ambian. 7 sec. 19 d
Sisinnius, Comes Thessaloniciæ sub Diocletiano 249 250
† *Simeonis monast. de Antiochia* 865 b 866 d
† *Simeon Conf. Mitylenæ* 8 sec. 665 e
† *Simonis et Judæ Reliquiæ in Silva-majore* 419 d
† *Simon Stock, Generalis Carmelitarum* 780 b
Simon de Zanachis, Carthus. scriptor Vitæ B. Ursulinæ 719 f
Simon de Teringe excipit S. Richardum Ep. Cicertr. 289 a f 301 f 302 b
† *Simperti Ep. Translatio* 3 e
Sixtus IV Papa mittit S. Franciscum de Paula in Fraciam 115 d 121 e dedit Mare magnum 788 d
Soffredus Cardin. electus Patriar. Hierosol. 772 a 773 b e
† *Sophronius, Patriarcha Hierosol.* 68 c 70 d f
Sophronius, Scriptor Græcus 5 sec. 76 a
† *Soter Papa* 739 f
† *Sperati Ducis Scyllitanorum Reliquiæ Leone* 357 d
† *Spiridion Ep. Cypri* 786 d
† *Stephani militia, Florentiæ instituta* 889
† *Stephanus Junior M.* 8 sec. 260 e 261 c
Stephanus Ep. Parisien. 12 sec. 623 a
Stephanus Poncher Ep. Parisien. 16 sec. 121 d 148 b
Stephanus Ep. Tornaci, componit Officium de S. Geraldo Ab. Silvæ-majoris 408
† *Stephanus, Fundator Ord. Grandimonten.* 843 d
Stephanus Canon. S. Martini Leodii 13 sec. 462 e f
Stephanus Charton, Præbendatus Turon. 16 sec. 148 b
Stephanus Burgensis socius S. Brunonis 40 e
Stephanus Diensis socius S. Brunonis 40 e
Sulpitius, Patriar. Hierosol. 12 sec. 767 e f
† *Sycarii Congregatio de Brantolmia* 412 c
Symeon Thessalonicens. scriptor Græcus 793 d
† *Symphorianus* 746 e ejus ecclesia Namurci 468 e
- Synesia, mater S. Eutychii Patriarchæ CP.* 548 d
- T
- † *Tarasius Patriarcha CP.* 256 c 368 a c 369 d 370 e f
Tertullus, Præses Leontinus sub Decio, 816 b c
Tezen, ex milite monachus Silvæ-majoris 11 sec. 418 c
† *Thalalæus M. Edessæ* 552 b
† *Theclæ V. M. pars cranii Antuerpiæ* 74 d ante *Ulyssipane* 889 e
Theobaldus, Ep. Parisien. 12 sec. 763 d
Theobaldus, Ep. Silvanect. 12 sec. 763 d
Theobaldus, Ep. Suessione 11 sec. 419 b
† *Thobaldus eremita* 672 b 673 e
Theoclia, mater S. Calliopii M. 657 f 659 a d
Theoctista, soror S. Platonis, mater S. Theodori Studitæ 365 d
Theoctistus, Hegumenus Symbolorum 365 c
Theodebertus R. Fr. Austras. 7 sec. 18 f
Theodinus Ab. S. Walarici 11 sec. 27 b
† *Theodoræ M. ecclesiæ Mitylenæ* 665 f
† *Theodora Augusta CP.* 9 sec. 267 b
Theodoretus laudat S. Amantium, æstimatur a S. Leone Papa 93 a b c
Theodoricus Rex Franc. 7 sec. 18 f
Theodoricus de Avenis 12 sec. 833 b c d e
Theodoricus de Lureka Cisterc. 2 f
† *Theodori M. ecclesiæ* 260 d
Theodorus, Patriarcha Hierosol. 7 sec. 70 d
Theodorus, Ep. Ancyranus scriptor 529 c
† *Theodorus Studita, scriptor* 238 a scribit vitam S. Platonis avunculi 362 c oppugnat Leonem Armenum 262 b
Theodorus, Presb. Antiochenus scriptor 529 e
Theodosius Imp. promovet fidem 21 f
Theodosius Junior Imp. 823 e
† *Theodote M. cum 3 filiis* 245 b 247 e
Theodote adultera cum Constantino Imp. 370
Theodotus Spatharius, intrusus Patriarcha CP. 263 a
Theophilus, Ep. Thessaloniciæ 8 sec. 272 d
Theophanes Cerameus Ep. Tauramenii scriptor. 237 c
Theophilus, Ep. Ephesi 9 sec. 265 c
Theophilus Imp. iconomachus 9 sec. 266 f 267 c
† *Theophilus Vicedominus* 686 f
Theophilus Raynaudus S. J. Scriptor Vitæ S. Mariæ Ægyptiacæ 17 sec. 76 c ejusdem sensus de libro sub nomine Joannis Ep. Hierosol. supposito 776 f
† *Theophylactus, Ep. Nicomediæ* 9 sec. 262 c
Theosterictus, disc. et scriptor Vitæ S. Nicetæ 253 c
Thiento Ab. Wesseprunen. Ab. Hungaris occisus 236 a
† *Thomæ Cantuarien. Reliquiæ Leone* 357 d
Thomas, Archiep. Lunden. in Dania 13 sec. 618 a
† *Thomas Aquinas ordinat Officium Ven. Sacramenti* 889
† *Thomas a S. Victore M.* 37 d
Tiberius Ep. Neapol. 9 sec. 33 f 35 c
Tristanus de Aura, Ep. Conseranen. 15 sec. 814 b
† *Titus discip. S. Pauli* 36 b
Trithemii fabulæ de antiquis Francis 798 b
Turtura, mater S. Isidori 330 c
Tutilo, monach. Sangallens. 9 sec. 578 f 579 b 585 b 586 589 a b Beatus habetur 591 a
- U
- Ualdus, Archiep. Pisanus* 12 sec. 766 e
Ubertus

TOMI I INDEX HISTORICUS.

<i>Ubertus</i> , an Archiep. Sipontinus 11 sec.	416 c
<i>Udalricus</i> , Ab. Sangallen. 13 sec.	483 b
<i>Ugutio</i> , Ep. Vercellen 12 sec.	767 n
<i>Utricus</i> VIII Ab. Sangallen. 15 sec.	602 c
† <i>Uranius</i> , Ep. Iberorum	551 a b c
<i>Urbanus</i> II Papa Beneventi degit	672 e 673 e
<i>Urbanus</i> III Papa benefacit Eccl. Vercellen.	763 d
<i>Urbanus</i> IV Sanctis adscribit Richardum Ep. Cices- triæ 276 c 313, 314 dot Bullam de instituta so- lennitate Ven. Sacramenti Corporis Christi 458 b 475 d e	
<i>Urbanus</i> , Ab. S. Petri in Montibus Hispanus	530 b c
<i>Urbanus Eupsephius</i> , Quæstor Thessaloniciæ 4 sec.	321 e
<i>Urbanus</i> , Præses Cæsoreæ in Palæstina sub Maxi- miano 61 c 62 b	
<i>Urbicius</i> Magister militum in Oriente	551 e
<i>Urraca</i> , Filia Ferdinandi Magni R. Castellæ 353 c	
† <i>Ursula</i> et sociæ Virgines honorantur a B. Herman- no Josepho 694 c d f eadem dicuntur 12 millia 462 b 470 f revelationes de iis an scriptæ a B. Heracliano Josepho	680 e e

V

<i>Valens</i> Imp. persequitur Catholicos 662 c d e f 664 f	
† <i>Venerius</i> , Ab. in Palmaria insula	857 f
<i>Vigilius</i> Papa in Concilio v	554 a 555 d
† <i>Vigilius</i> , Ep. Autissiodori	856 b
† <i>Vincentius</i> , Sabina et Christeta MM. Abulæ 356 d corpus Legionis	892
† <i>Vincentius Comes</i> , maritus S. Walde- trudis	830 d
<i>Vincentius Caruffu</i> , Comes Groteriæ	189 d
<i>Vincentius Littara</i> scriptor	578 f
<i>Vincentius Torres</i> , scriptor Vitæ B. Guillelmi Cuf- felle	376 c
<i>Violante</i> , uxor Joannis R. Aragoniæ	49 c d
<i>Vitalis</i> , Ep. Sulcitani in Sardinia 4 sec.	11 b
† <i>Vitoni Vita</i> ab Olberto scripta	827 d
† <i>Vulganii</i> recognitio Reliquiarum an. 1651	16 d

W

† <i>Walaricus</i> Erem. in Aquitania 7 sec.	14 b
<i>Walbertus</i> , pater S. Walde- trudis	829 d
<i>Waldemar</i> us, R. Daniæ 12 sec.	627 c 629 c
<i>Waldolenus</i> mon. Luxov. 19 c an Ab. Bezuensis? 7 sec.	20 d
<i>Walterus</i> de Constantiis, Archiep. Rotonagi 12 sec. 408 b	
<i>Walterus</i> , Ep. Norwicensis 13 sec.	284 c
<i>Walterus</i> , Ep. Wigorniensis 13 sec.	282 f 283 b
<i>Walterus</i> , ex milite monachus Silvæ-majoris 11 sec. 420 c	
<i>Wammirus</i> Ep. Trec. 7 sec.	13 e
<i>Walterius</i> Cluniacensis	653 a
<i>Wazo</i> seu <i>Walo</i> , Ab. S. Walarici 11 sec.	29 a
<i>Wido</i> , ex milite monachus Silvæ-majoris 11 sec. 420 c	
<i>Wilhelmus</i> Alvernus, Ep. Parisiis 12 sec.	284
<i>Wilhelmus</i> , Ep. Anteradensis 13 sec.	790 a
<i>Wilhelmus</i> , Ab. Pontisaren 12 sec.	763 e
<i>Wilhelmus</i> , Capellanus S. Richardi Ep. Cices- triæ 281 b 313 c	
<i>Wilhelmus</i> Uressenich, scriptor Vitæ B. Hermanni Josephi carmine	680 c
† <i>Willeboldi</i> hodieporicon	778 e
<i>Wulfrandus</i> ab Oldenborgh scribit de Terra-sancta 779 b	
† <i>Winibaldus</i> Ep. Heidenheimensis	570 d
<i>Witiza</i> R. Hispan. initio 8 sec.	351 e

Y

<i>Yso</i> monachus S. Galli 9 sec. 530 n Magister B. Notkeri Sangallen.	577 b 578 f 579 a
† <i>Yvonis</i> Reliq. Ulyssipone, nunc Antuerpiæ	888 f

Z

<i>Zacharias</i> , Præfectus ædium Regalium CP. 264 f 265 a b	
† <i>Zoilus</i> , Presb. Aquileiæ 3 sec.	248 b
<i>Zosimas</i> , mon. icoomachus 9 sec.	262 a

INDEX TOPOGRAPHICUS

IN VITAS SANCTORUM

TOMI I APRILIS

A		
A gina insula, patria S. Theodoræ viduæ	404	
Ægyptus SS. Victor et Stephonus MM.	10 a d	
Africa SS. Amphimius, Victor et alii xiv MM.	67.	Martyres sub Geiserico in Paschate 599 SS.
Epiphanius Ep. Donatus, Rufinus, Modestus et alii		
xi Mart.	655 SS.	Terentius, Africanus et alii v,
item xxxiii aut xxxvi	851.	item xxvii 855
Agrotteria Comitatus Calabriae	189 d	
Albona in Delphinatu Guigo Comes 12 sec.	42 f	
Aldenarda urbs Flandriæ. Reliquiæ S. Macarii	885 e	
Aletrium urbs Latii Corpus S. Sixti 1 Papæ	522 c d e	
	896 897 898	
Alexandria S. Polycarpus et socii MM.	57	
Alexandria SS. Didymus Presb. Quintus, Pancratus		
et Successus MM.	396 S. Peleusius Presb. M.	656
S. Adesius M.	743	
Alifium urbs Apuliæ. Digitus S. Sixtus 1 Papæ	532 d f	
	897 898	
Altilia opp. Calabriae	173 d 174 f	
Amalphitani contra Suracenos 9 sec.	35 d	
Amantea terra Calabriae	191 a	
Amasea metropolis Helenoponti 551 d Exul S. Euty-		
tychius 556 d 557 d 562 d		
Ambiani urbs Picard. Sigobardus comes 7 sec.	19 d	
Amida urbs Mesopotamiæ. S. Acacius Ep.	823	
Anicium in Arvernia	44 c e	
Antaradus urbs Paketisnæ ecclesia S. Mariæ	779 b	
Antiochia SS. Timotheus, Diogenes, Macaria, Ma-		
xima, Eleusus Pr. Mart.	655 S. Aphraates ana-	
choreta 661 b Prochorus M. ex 7 Diaconis	815 e	
Antiochia Pisidiæ. an S. Macarius Archiep.	866 e f	
Antuerpia Reliquiæ S. Mariæ Ægyptiacæ 73 f et alio-		
rum Sanctorum ex Lusitania astata 74 Reliquiæ		
B. Hermanni Josephi	717 f 718	
Aphusia ins. an Daphnusia?	31 e	
Apulia Iukelina V. soror Comitissæ	3 a	
Aquileia Domicilium et captivitas SS. Agapes, Chio-		
niæ et Irene sororum VV. MM.	247	
Araxa urbs Lyciæ Episcopalis	60 b	
Arelatensis dioc. SS. Maria Jacobi et Salome	812 a	
Arimino Fuldam fertur corpus S. Venantii	7 f	
Armenia strictè et late sumpta 865 f 868 e d 876 d		
SS. Parthenus, Quintianus, Victor, Secundus Mar-		
tyres 9 a d		
Arnica urbs Hiberniæ. S. Celsus Archiep.	616	
Arvernia, patria S. Walarici	17 f	
Arundelia Comitatus in Anglia	277 c	
Ascalon urbs Palestinæ Martyres duo	537	
Aspra monast. Uannoniæ. Corpora SS. Hugonis		
Archiep. Rotomagen. et Aichadri Ab. Gemme-		
tic.	837	
Atinum urbs Ital. S. Prudentius Ep. M.	12	
Avenio urbs Galliæ templum S. Mariæ Ægyptiacæ		
77 a Magister Sacri Palatii S. Vincentius Ferre-		
rius	489 b	
Augustopolis urbs Ep. Phrygiæ. S. Eutychius Pa-		
triarcha CP. educatus	549 a b	
Aulinas aliis Salinas monast. S. Eliæ in Calabria		
S. Philaretus mon.	603 a 606 c 607 e	
Aurelianus studet Theologiæ Richardus Ep. Ci-		
cest.	287 a	
Aurelium in agro Lemovic. S. Gaucherius Canonicus		
Regul.	841	
Austa le bourg d'Aust in Picardia	21 c	
Antissiodorum S. Palladius Ep.	855	
Autumo monast. Arverniæ	18 a	
Auva fl. Picardiæ	21 c	
B		
B arcelo urbs Hispaniæ SS. Victor et Aetius Epp.		
MM. 319 studia S. Vincentii Ferrerii	485 d e	
Belgentia opp. Galliæ	164 d	
Bellopodium monasterium Catalaniæ. B. Joannes de		
Organia Ord. Praemonstr.	799	
Beneventum Principes 9 sec. Sico, Sicardus	33	
Bertolcurtium monasterium constructum	756 c d e	
Berytus urbs Phœniciæ S. Apphianus studet	60 a 61 a	
Bethlehem Albertus Ep. 12 sec.	766	
Bizabdem urbs Persidis, SS. Besa Ep. Mariabus		
Presb. Abdiæus et alii cclxx Mart.	819	
Blachernæ ecclesia CP.	564 a	
Botium urbs Ital. B. Albertus electus Ep. post Pa-		
triarcha Hierosol.	765 d	
Bonavallis Ord. Cisterc. in Delphin. 47 Abbates		
Juannes 11 sec. Bernardus. S. Hugo 12 sec.		
Bononia Corpus S. Theodosiæ V. M. 64 a S. Hilari-		
rii M. 818 b studet Juri S. Richardus Ep. Ci-		
cestr.	278 e	
Britannia infecta et liberata Pelagionismo	541 d e	
Burgum urbs Hispaniæ S. Casilda V.	838	
C		
C æsarea urbs Bithyniæ patriæ S. Nicetæ Hegu-		
meni 254 f 255 f		
Cæsarea urbs Cappadociæ S. Eupychius M.	819	
Cæsarea urbs Palestinæ S. Apphianus M. 60 S.		
Theodosiæ V. M. 62		
Calabria Magna pars corporis S. Mariæ Ægyptiacæ		
S. e 72 Philaretus M. mon. Ord. S. Basilii	749	
Caldis le pays des Caux	22 a	
Calesium Ab. in Delphinatu	44 b	
Camberium urbs Sabaudia, templum S. Mariæ		
Ægypt.	77 a	
Cantua Comitatus	280 c 295 a	
Cantuariæ Cancellarius S. Richardus Ep. Ci-		
cestr.	278 a 279 c	
Caritatis monasteria 2 Ord. Cisterc.	624 c	
Carmelus mons habitatus a Bertholdo, Brocardo et		
eremitis paucis 773 774 et seqq.		
Carthagera urbs Hispaniæ patriæ S. Isidori Ep.		
Hispalensis et fratrum	325 f 330 c	
Cartago S. Marcellinus Tribunus et Notarius	537	
Ibid. aut in Africa SS. Timorius, Januarius et alii		
ix	742	
Castellio duplex in Calabria	184 f 185 e	
Castilio oppida 2 Italiæ	645 e 646 a	
Catanzarum urbs Episc. Calabriae	188 a	
Cathenesia prov. Scotiæ Ep. S. Gilbertus	49 f	
Casalis S. Blasii opp. Calabriae	183 d 184 e	
Castrum S. Angeli Principatus Calabriae	191 b	
Castrum		

INDEX TOPOGRAPHICUS.

Castrum-Gualterii in diœc. Parmensi, patria <i>B. Alberti Patriarchæ Hierosol.</i>	764 f	Fulda Abbatia corpus <i>S. Venantii M.</i>	7 e
Castrum <i>S. Lucii</i> in Calabria	140 a	Fussala urbs Ep. Africae	541 a
Castrum-novum opp. Franciæ, patria <i>S. Hugonis Ep. Gratianop.</i>	38 c	G	
Chaldæa, <i>S. Ezechiel Propheta</i>	848	Gandavum <i>S. Macarius Archiep. Antiochenus</i>	864
Chersona, <i>S. Georgius Ep. Milytelen. exul obit</i>	666 b	Garganus mons Italiae	415 b
Choraducim monasterium Constantinopoli	556 b	Gavellum monasterium Italiae <i>S. Beda junior</i>	857 a b
Cicestria urbs Angliæ <i>S. Richardus Ep.</i>	276		862 a
Civitas vetula seu vecchia	153 d	Genua <i>B. Martinus solitarius</i>	802
Clarus mons urbs Arvernæ <i>S. Urbicus Ep.</i>	251	junioris	856 c 862 a
Clochera urbs Hiberniæ <i>S. Tigernacus Ep.</i>	891	Gisalba opp. Italiae. SS. <i>Amandus Comes, Lucius, Leontius, Lucianus</i>	545
	893	Gorgiliani Therinæ Carthagine	538 f
Chuana Abbatia Hiberniæ <i>S. Tigernanus Ep. fundator</i>	891	Granata <i>S. Ctesiphon Ep.</i>	4 a
Colonia, templum <i>S. Mariæ Aegyptiacæ</i>	76 f	Gratianopolis Epp. <i>S. Hugo</i>	36. Hugo 2. 38 b
		H	
		Hamelenburg vicus Germaniæ	8 d
		Ha-ereth vicus Germaniæ	8 d
		Hasnonium monast. Hannoniæ	675 f 676 d
		Heraclea SS. <i>Victor, Chionia, Agade, Hecrenens, Custus MM.</i>	9 b e
		Hieracium opp. Calabriae	126 c
		Hierosolyma <i>S. Holda Prophetissa</i>	848
			<i>S. Maria Cleopha et Salome</i>
			808
			sacellum <i>S. Mariæ Aegyptiacæ</i>
			71 f
		Hildesheim urbs Episc.	633 a d
		Hirschangia monast. Sueviæ	667 e 669 d
		Hispalis <i>S. Isidorus Ep.</i>	326 a
		Holzkircha vicus Germaniæ	8 b
		Hydruntum anno 1480 a Turcis captum	139 f
		Hyrcania <i>S. Asyncritus Ep. M.</i>	738
		I	
		Iboria urbs Ep. sub Amaseno Archiep.	551 b e
		Ilerda urbs Hispaniæ, studia <i>S. Vincentii Ferrerii</i>	480 b
		Insula urbs Flan. <i>Brachium S. Macarii</i>	865 d
		Isera fluv. Galliæ	20 f 39 a
		J	
		Jordanis fluv. <i>S. Maria Aegyptica</i>	67 70 e
		L	
		Letiense seu Lesciense monast. Hannoniæ fundatum	833 b f
		Lalandia insula Daniæ	640 d
		Larna in diœc. Gaudensi. <i>Ecclesia et Reliquiæ S. Macarii Archiep.</i>	883 d e s 884
		Laodicea Ep. <i>S. Sagaris</i>	11 e
		Laudunum <i>S. Geraldus Ab. S. Vincentii</i>	409 f 417 d
			423 f
		Lazichi urbs Ep. sub Amaseno Archiepiscopatu	550 b e
		Legio Urbs Hispaniæ. <i>Corpus S. Isidori Ep. Hispan.</i>	326 a 351 c
		Lemovicensis ager <i>S. Gaucherius Canon Regul.</i>	841
		Leodium <i>B. Juliana V. Priorissa Montis-Cornelii</i>	437
		Leontini urbs Siciliæ <i>Judæi conversi Mart.</i>	816
		Lesbus ins. <i>Quinque puellæ Martyres</i>	398
		Leuconaus monasterium <i>S. Walarici</i> in Picardia:	
			<i>ejus Abbates</i>
			14 b
		Licosa opp. in regno Neapol.	35 f
		Lismoria urbs Hiberniæ <i>S. Celsus Archiep. Armacanus sepultus</i>	617 b
		Litolfesbach vicus Germaniæ	8 e
		Liuncelum	

Limcelum Ord. Cistere. in Gallia	47 c	Mart. 656 Procharus Ep. ex 7 Diaconis	815 e
Lotharingia inferior	436 f	Nogentum prope Sequanam patria S. Winebaudi	
Lugdunum S. Nicetius Ep. 96. Ejus ibi ecclesia et Reliquia	96 b	570 e	
Lybie superior SS. Coprica, Victor, Donatus Mart.	656	Nuceria Patronus S. Franciscus de Paula	225 c

M

Malæus mons Peloponensis. S. Georgius solitarius
324

Malaga Patronus S. Franciscus de Paula	225 e
Malbodinum opp. Hannoniæ	875 d
Malleium opp. ad Ligerim	748 e
Mangana, ædes regiæ CP.	264 b
Mantua. an corpus S. Cælestini Papæ?	547 e f
Massyla regio Africae, Martyres Massylitani	818
Masabeon castrum Orientis	263 d
Marathon S. Phlegon Ep. M	738
Mayda opp. Calabriae	190 e 201 c 213 b
Mazeriæ Ord. Cistere. diœc. Cabill.	47 a b
Mechlinia.	875 c
Maurienna Ep. Arialdus	38 b
Medicium monast. Bithyniæ. S. Nicetas Hegumenus	253 f
Melnacum vicus Normanniæ	26 f
Meuthleuse oppidum Gall.	842 a 843 a
Mesopotomia S. Claudianus Persa	398
Miletum opp. Calabriae	185 f
Misenacium castel. R. Neapol.	35 f
Miserenum in Delphin. Canon. Reg.	44 b
Mitylena urbs in Lesbo insula. S. Georgius Ep. 665	
Monachium. Reliquia S. Marce Ægyptiacæ	898 a
Monasteriolum castrum corpus S. Walarici	24 d
Mons-altus opp. Calabriae	190 e
Mons-Bardonis seu S. Bernardi, et Bernardonis	416 d
Mons-Cornelii Leodii B. Julianna Priorissa 435 an Ordinis Cisterciensis? 437 a b c an Præmonstratensis? 437 e f 438 439 Regula S. Augustini ibi observatu	436 d e f 437 d e
Mons-Corvinus urbs Apuliæ S. Albertus Ep. 431 alii Epp.	432
Mons-Gaudii, Monjoetto opp. in Alpibus	416 d
Mons-Hannoniæ. S. Waldestrudis 826 Reliquia S. Macurii Archiep.	884
Mons-Jovis in Alpibus	416 c
Mons-Roberti Ord. Cistere. prope Leodium	467 f
Mortaria Canon. Regul. B. Albertus post Patriarchu Hierosol.	765 b
Moscovia cultus S. Mariæ Ægyptiacæ	77 c
Mylassum opp. Calabriae	201 b
Myrsinon mons Peloponensi. S. Illyrius Thaumaturgus	252
Mysia regio Ponti S. Agathemerus M.	243

N

N anureum. B. Juliana residet	468 a b c
Neapolis Epp. S. Joannes iv 9 sec. 32. Bernardus 13 sec. ibid. Tiberius Ep. 9 sec. 34 Bonus Leo, Andreas, Contardus, Sergius Duces 9 sec. ibid. Cæsarius Dux 9 sec. 36 a Caput S. Mariæ Ægyptiacæ 72 e f 73 a b c Patronus S. Franciscus de Paula 225 b	
Nellenburgum in Suevia. B. Eberhardus Comes	266
Neo-castrum opp. Calabriae	173 c 180 b
Netum opp. Siciliae patria B. Nicolai de Arcu Ord. Cistere. 49 b item, B. Guillelmi Cusitella	380 a
Nicomedia S. Donatus M. 250 SS. Claudianus Plautus, Hirenus MM. 396 SS. Firmus, Herenrus Presb. et alii xiv MM. 534. SS. Cyriacus et socii	

O

O lympus mons palæstra monachorum	375 c e
Orcades an S. Berthamus Ep.	602
Orbana opp. in diœc. Turonen.	748 e
Ormes opp. Indiæ, Ormusia.	53 c
Osteruandum, ditio Hannoniæ	669 c
Oxonie studeat, dein Cancellarius, S. Richardus	278 e f

P

P aderborna urbs Westphaliæ. S. Paternus reclusus	896
Padua, patria B. Jacobi M.	51
Pagus urbs Lyciæ. patria S. Apphiani M. 60 a 61 a	
Palantia burgum Italiæ. B. Catharina Palantina	641 e f
Panormus patria S. Philareti M. mon. Ord. S. Basilii	749
Parisii Burchardus Com. 10 sec 25 d studeat S. Richardus Ep. Cister. 278 d Corpus S. Dionysii Ep. Corinthi	741
Paula opp. Calabriae patria S. Francisci de Paula 108 a initium conventus 109 laborat pro Canonizat. 109 e	
Parma B. Ursulina Virgo	719
Partiniacum opp. Gastiniæ	119 b
Patara, urbs Lyciæ maritimæ	60 b
Paternum opp. Calabriae	122 c 141 175 c 200 a
Patræ-novæ S. Herodion Ep. M.	738
Pelecetes mon. Hegum. S. Macarius Conf.	31
Penbrochia Comitatus in Anglia	277 d
Perge urbs Pamphiliæ patria S. Calliopii M. 657 a	
Persis. SS. Desa Ep. Muriabus Presb. Abiliesus et alii 270 Martyres 819. S. Badimus	821
Polumbum opp. Indiæ 55 d an Columbum in Zeylan	56 d
Pompeiolis urbs Ciliciæ S. Calliopius M.	657
Pontisara S. Galterius Ab. S. Martini	749
Portus-Veneris in ora Genuensi	183 b
Pragæ Reliquia S. Venantii Ep. M. 889 S. Abundii Ep. M. 889	
Preconesus insula Propontidis	264 a
Principis insula Propontidis	556 d 557 c
Proillum in diœc. Turonen.	747 f

R

R egina opp. Calabriae	166 b 167 c
Resbacum monast. S. Galterius monachus 754 e 758 b 750 f	
Retinna prope Leodium, patria B. Julianæ 436 c 443 c	
Ringstatium sepultura Regum Daniæ	627 f 629 d
Riontinum vicus Gallia ad Garumnain	419 d
Roma S. Cælestinus i Papa 540 S. Sixtus seu Xystus i Papa M. 531 S. Theodora M. 3 Corpus S. Venantii Ep. M. 7 S. Musæ F. 93. Reliquia S. Mariæ Ægyptiacæ 72 b et S. Zosimæ 72 e templum illius 76. an passio Demetrius, Concessus, Hilarius et socii	817 c
Roschilda urbs Daniæ S. Willhelmus Ab. Ord. Canon. Regular.	617
Rossana, Rossina urbs Calabriae	112 b
Rotnacum opp. Flandriæ. Corpus S. Cælestini M.	554 f
Rotomagus. S. Hugo Archiep.	834

INDEX TOPOGRAPHICUS.

S

S acudionis monasterium prope CP. <i>S. Plato Hegumenus</i>	368
Sala fluv. Saxoniae	8 d
Salesina, Salsinna Abbatia ad Sabim 450 a 468 469 470	
Salva terra in Hispania	64 b
Sandon opp. Indiae alias Zaiton	55 f
Sangallense monasterium in Helvetia. <i>B. Notherus Balbulus</i>	573
Sardeis urbs Asiae <i>Ep. Meliton.</i>	11 d e
Sardinia ins. <i>Meliton. Ep.</i>	10 c f
Schaffhusia Helvetis adjecta <i>B. Eberhardus</i>	666 c
Scotia. <i>S. Berthomus Ep.</i>	602
Selsea urbs Episc. in Anglia	276 b
Senae patria <i>C. Petri M.</i>	51
Senopolis urbs Calabriae	603 a 606 c
Sextum opp. ad lacum Verbanum	645 f
Siciliae laus 604 605 Patria <i>S. Josephi Hymnographi</i>	269 b <i>S. Honorius M.</i> 397
Silva-Major monast. Galliae. <i>S. Geraldus Ab. Fundator</i> 407 418 c <i>Catalogus Abbatum</i>	430 431
Sinope ad Pontum Euxinum. <i>SS. Rufinus Thaumaturgus, Aquilina et</i> 200 milites <i>Mart.</i>	659
Sirmium urbs Illyrici <i>SS. Rufina, Moderata, Romana, Secundus et alii 7 et forson Florentinus, Geminianus et Saturnus</i> 534 <i>Virgines v Mart.</i>	817
Somona fluv. Picardiae	14 b
Soretum opp. Calabriae	167 d 170 e
Spezianum opp. Calabriae	200 f 203 f
Stabiense Almarinum castrum prope Neapolim	115 b
Steinense monast. Sueviae	668 a 669 d
Steinfeldia monast. Eyfliae <i>B. Hermannus Josephus</i>	679
Stylum opp. Calabriae	172 e 173 b
Suessio <i>S. Geraldus Ab. S. Medardi</i>	409 f
Sulci urbs Sardiniae <i>Meliton. Italici PP.</i>	11 a b
Surregia Comitatus in Anglia	277 d
Swabenhein monast. dioc. Moguntinae	667 d
Symbolorum monast. in Bithynia 256 b <i>S. Plato Hegumenus</i>	363 367

T

T aberna opp. Calabriae	183 c
Tanaha seu Thamna in India, <i>ibi passus Thomas ex Ord. S. Francisci cum sociis</i>	53 c 54 e
Turonius fluv. Picardiae	27 b
Taurisium antiquis Ecbatana	54 e
Tauromenium ur. Siciliae <i>S. Pancratius Ep. M.</i>	237
<i>S. Attalus Ab.</i>	253
Terra-nova opp. Calabriae	170 f
Theium in Phrygia patria <i>S. Eutychii Patriarchae CP.</i>	548 c
Thessalonica <i>SS. Ingeniana, Saturninus, Parthenus, Dionysius, Pantherus, Alexander MM.</i>	9 c f
Thessalonica <i>SS. Agape, Chionia et Irene VV. MM.</i>	244 <i>SS. Agathopus Diac. et Theodulus Lector MM.</i>
320 <i>S. Theodora vidua</i> 403 patria <i>S. Abundii E. Comensis</i> 91 e <i>ibi fit monachus S. Josephus Hymnographus</i>	269 e f
Thracia <i>S. Gaius M.</i>	854
Tiletum opp. Flandriae	895 a
Tolentinum patria <i>B. Thomae M.</i>	51
Toletum patria <i>S. Casildae P.</i>	838 e
Tomi urbs Scythiae <i>Evagrius, Benignus, Christus Arestus, Synnidia, Rufus, Patricius Zosimus MM.</i>	244
Tornacum Reliquiae <i>S. Mariae Aegyptiacae</i> 71 b c et <i>S. Ayberti</i>	670 b

Trecæ urbs Galliae <i>S. Leuconius Ep.</i> 13, 14 <i>S. Winebaudus Ab.</i>	369
Truthmantiga vicus Germaniae	8 c
Turgovia 57 c a patria <i>B. Notheri</i>	377 a
Turonum Patronus <i>S. Franciscus de Paula</i>	226 d
<i>S. Perpetuus Ep.</i>	744
Turturicius opp. Siciliae. Patronus <i>S. Pancratius Ep.</i>	238 a
Tuscania vulgo Toscanella opp. Hetruriae, <i>Thesidius M.</i>	10 b e
Tyrus patria <i>S. Theodosiae V. M.</i> 62a b c <i>S. Ulpianus M.</i>	250

U

U rbis-vetus in Hetruria <i>B. Clemens Generalis Eremitarum S. Augustini</i>	800
Ultrajectum altare <i>S. Mariae Aegyptiacae</i>	77 b
Ulysipona ad Sacellum Regium delatae Reliquiae ex Belgio 888 e ex Francia 889 a ex Hungaria 889 b Florentia 898 f Venetiis	889 d
Umbriaticum duplex in Calabria	188 a

V

V alentia Galliae patria <i>S. Hugonis Bonævall.</i> 47 a	
Valentia Hispaniae patria <i>S. Vincentii</i> 483 a 496 f	
Vallis-benedicta Ord. Cisterc. prope Leodium 467 f	
Vallis B. Mariae Ord. Cisterc. prope Huium 467 f	
Vallis-umbrosa monast. exceptus hospes <i>S. Aybertus</i> 670 e f 672 e f	
Varesium opp. Italiae cum monte vicino ad locum Verbanum	640 c
Velocassimus ager in Gallia	749 c
Venetiae Cultus <i>S. Theodosiae V. M.</i> 63 d e Reliquiae <i>Ulyssiponem delatae</i>	889 d
Venetum urbs Armoricae. <i>S. Vincentius Ferrerius Ord. Prædicta</i>	476
Verbanus lacus Italiae	640 c
Vercellæ. <i>B. Albertus Ep. post Patriar. Hierosol.</i> 765 c f	
Vergium in Hispania <i>S. Ctesiphon. an Xaverium?</i> 4 e	
Verona <i>S. Saturninus Ep.</i> 660 alii 35 <i>Episcopi Sancti</i> 660 c <i>B. Ursulina exul moritur</i> 729 738	
Verula in Hernicis. <i>Maria Jacobi et Salome</i>	811
Vienna urbs Galliae <i>S. Dodolinus Ep.</i>	30
Villarum Ord. Cisterc. <i>B. Juliana sepulta</i>	474 a
Villaviciosa Lusitaniae. <i>Corpus S. Hilarii M.</i> 818 a	
Vennaicum castrum, Vinay in Delphinatu	44 c
Viterbiam urbs Italiae templum <i>S. Mariae Aegyptiacae</i>	77 a
Vitricum in Campania Gallica <i>S. Chlotarius</i>	664
Vogonia opp. Italiae	546 e 644 f
Vulturaria urbs Episc. Apuliae	432 a

W

W alimagam in territorio Ambian.	19 d
Warennia Comitatus in Anglia	277 a b c
Wike seu Wych patria <i>S. Richardi Ep.</i> 278 c 285 b	
Wimacum pagus Picardiae <i>S. Walaricus Ab.</i> 14 b <i>Orlandus Vicecomes</i>	25 f
Winsor, Windelesore palatium R. Angliae	289 c f

X

X iclis opp. Siciliae. <i>B. Guillelmus Cuffitella</i>	375
Xilianum opp. Calabriae	177 e 180 a

Z

Z ela urbs Asiae	560 d
-------------------------	-------

INDEX ONOMASTICUS

IN VITAS SANCTORUM

TOMI I APRILIS

A			
A bbatiatus <i>abbatia</i>	803 c	Bene visus, <i>gratus, acceptus</i>	173 a
Abdicta <i>abdicatione</i>	439 a	Bidental, <i>fulmen</i>	28 a
Absida, <i>obis, 8 f diminutive Absidula fornix orbicu-</i>		Biplex, <i>duplex</i>	339 e
<i>laris supra altare,</i>	6 c	Bisaccia, <i>pera</i>	169 d
<i>olarum</i>	691 e	Biscotellus, <i>parrum biscoctum</i>	189 f
Acquietare <i>debitum solvere</i>	243 d	Bosens, <i>silva</i>	828 b
Adamus, <i>magnus</i>	20 b	Bostar, <i>bubule</i>	880 a
Admiratus, <i>admirans</i>	173 b 168 f	Bota, <i>ocrea</i>	281 e 304 c
Advisare, <i>monere</i>	161 b	Brevis, <i>breve, epistolium</i>	412 a
Advocator, <i>causidicus</i>	727 d	Brodator, <i>phrygio</i>	159 d
Affidatio, <i>locutio</i>	51 a	Brodium, <i>aposema, juscolum</i>	128 a 146 b
Albiatus oculus, <i>abbugine obsitus</i>	138 e	Burgum, <i>castrum, vicus</i>	29 e 54 a
Aldermannus, <i>summus justitiæ Præfectus</i>	310 e	Burger-magister, <i>consul</i>	597 c
Algorismus, <i>arithmeticus</i>	699 c	Burgesia, <i>jus civitatis</i>	770 d
Allex, <i>illicium</i>	677 d	Burgensis, <i>civis</i>	150 a 280 d 296 a
Anababus, <i>amictus genus</i>	611 f	Burleschus, <i>satyricus</i>	793 f
Altarista, <i>sacerdos altari certo addictus</i>	390 b	C	
Alteritas, <i>vicissitudo</i>	417 b	Cacabatus, <i>denigratus</i>	248 e
Ama, <i>cenophorus</i>	544 a	Cadi, <i>Episcopus Saracenicus</i>	53 f
Ambassador, Ambasciator, <i>legatus</i>	150 f 180 e	Calceolarius, <i>sutor</i>	132 d
728 a 897		Calceus, <i>ex calce</i>	174 e
Ambienter, <i>solicite</i>	101 e	Camera, <i>contabulatio elegans</i>	745 d
Anbulare, <i>lollutim gradi dicitur de equo</i>	631 a	Cambota, <i>pedum pastorale</i>	589 b
Anactus, <i>necessarius</i>	655 f	Camisia, <i>indusium</i>	124 e 128 c 296 a
Ancianus, <i>senator</i>	229 e 231 d	Campana, <i>suggestum ligneum</i>	132 b 729 f
Anhela, <i>habitus</i>	401 a	Canalatus, <i>sulcatus</i>	330 e
Antependium, <i>pallium altaris</i>	712 e	Canella, <i>cinnamomum</i>	127 c
Appendiciæ, <i>fundo annexa</i>	7 c	Canivatz, <i>cannabina tela</i>	152 a
Appodiare, <i>sustentare</i>	122 b	Cantarium, <i>pulpitum cantorum</i>	579 d
Aquamaniis, <i>guttus</i>	544 a	Canthareda, <i>centuria jugerum</i>	616 d
Aquila galeæ, <i>contabulatio triremis</i>	180 e	Cantharus, <i>candelabrum</i>	544 a
Arbasus, <i>pannus grossus ex nigrilana</i>	122 a 123 c	Cantharus, <i>genus ponderis</i>	132 e
Arbasus, <i>ex grosso panno</i>	182 a	Cantones, <i>lupides quadrati</i>	187 c
Archerius, <i>balistorius</i>	512 c	Capella, <i>caputium, pileus</i>	22 c
Argumenta, <i>instrumenta</i>	102 b	Capelletta, <i>sacellum</i>	720 b
Aristæ, <i>spina piscium</i>	757 b	Capitulare, <i>reprehendere in capitulo</i>	586 d
Arteticus, <i>artriticus</i>	181 c	Capsarium, <i>scrinium</i>	747 c
Artilleria, <i>machina bellica, apparatus machinarius</i>	156 c 159 c	Capsus, <i>gremium seu navis templi</i>	745 d
Assicurare, <i>comitari</i>	54 d	Cassare, <i>frangere</i>	425 d 426 f
Assentire, <i>consentire</i>	835 b	Caraxatio, <i>scriptio</i>	577 a
Associare, <i>comitari</i>	123 b 160 e	Caristia, <i>caritas annonæ</i>	291 e
Astrum sinistrum, <i>infortunium, disastro Ital.</i>	166 e	Carlinus, <i>moneta Neapolit.</i>	183 n
Auca, <i>anser</i>	598 a	Carpita, <i>vestis variegata seu barrata</i>	792 a
Augmentare, <i>augere</i>	29 d	Cellerarius, <i>arcanus</i>	48 e
Auriphrygium, <i>pannus auro contextus</i>	713 c	Centena, <i>districtus</i>	836 c
B		Centonizare, <i>compilare</i>	580 f 827 c
B acilla, <i>pelus, mallurium</i>	770 c	Cercimita, <i>herbæ genus</i>	129 f
Baldechimum, <i>umbella</i>	894	Cerina piscium	184 e
Balia, <i>territorium sub Balivo</i>	127 a	Certiorare, <i>indicare</i>	871 d
Ballivus, <i>prætor</i>	297 a 305 b	Certiorari, <i>certior fieri, intelligere</i>	50 f 123 c 867 a
Balucatus, <i>mudfactus</i>	187 a	Certitudinaliter, <i>certa</i>	164 f
Bauchum, <i>traustrum nauticum</i>	170 b	Cervix, <i>cerebrum, Franc. cerveau</i>	123 d
Bannahs leuca	436 c	Cessatus, <i>fixus</i>	157 e
Bata, <i>fluctus, unda</i>	766 c	Chitragulum, <i>pomi genus</i>	384 f
Barcha, <i>cymba</i>	169 e	Choraliter, <i>ex ritu chori</i>	75 b
Barillus, <i>vini vasculum</i>	169 e 175 b	Chronicus, <i>diurnus</i>	423 a
Bassa-curtis gal. Bassecourt	152 b	Cicindela, <i>lampas</i>	99 d 102 b
		Circare, <i>obire, circuire,</i>	588 c
		Circaria, <i>circuitus plurium monasteriorum ejusdem ordinis</i>	685 f 802 f
		Circator	

Circator, <i>circuitor monasterii</i>	387 a
Circinare, <i>circumire</i>	428 a
Clicia, <i>phthisis</i>	182 e
Cohibentia, <i>custodia</i>	41 f
Colobium, <i>genus thoracis</i>	96 e
Colora, <i>macula</i>	648 d
Coloritus, <i>coloratus</i>	649 e
Colothis, <i>hostia non consecrata</i>	338 f
Columbinæ ficus	113 d
Comestabulus, <i>Domus regiæ Præfectus</i>	769 e
Comitiva, <i>comitatus</i>	151 c 152 e 160 f
Commadrina, <i>commater</i>	387 a
Compatriota, <i>ejusdem patriæ</i>	190 e 378 f
Conabbas, Corabbas, <i>Vicarius Abbatis</i>	382 e
Concordare, <i>pacisci</i>	169 f
Confabula, <i>confabulatrix</i>	830 b
Confemina, <i>uxor</i>	33 c
Confratria, <i>convivum</i>	479 d
Conticinium noctis <i>silentium nocturnum</i>	66 d
Corlesternus, <i>pellio</i>	187 b
Cordon, <i>chorda</i>	177 b
Coronarii, <i>ministri justitiæ in Anglia</i>	311 d
Corrositas, <i>caries</i>	733 e
Criticare, <i>dicitur morbus certis diebus</i>	127 b
Critum, <i>septum</i>	166 d
Crociæ, <i>fulcra subaxillaria</i>	384 b
Cuppa, <i>scyphus</i>	286 f
Curialis, <i>officiosus, aulicus</i>	* 278 d 891 a
Cursus, <i>Officium canonicum</i>	22 d

D

Damicella, <i>puellæ titulus</i>	159 f 150 d
Debriare, <i>debratio, implere, saturitas</i>	350 c 329 e
Debriatus, <i>repletus, satur</i>	688 d 830 a 860 d
Deceptus, <i>destitutus</i>	102, a b
Decessus, <i>defunctus</i>	191 e
Defensare, <i>defendere</i>	18 e 29 b 44 c
Deformosissimus, <i>foedissimus</i>	501 d
Destina, <i>fulcrum, columna,</i>	353 a
Diaphonia, <i>toni diversitas</i>	379 c
Diatim, <i>dietim, de die, per diem, quotidie</i>	192 b
	585 c 876 a
Disciplinare, <i>flagellare</i>	752 c
Dislocatus, <i>loco motus</i>	229 f
Ditatio opum, <i>opulentia</i>	24 d
Dolorosus, <i>dolorificus</i>	172 a
Donzenans, <i>habitu religiosum postulans</i>	721 c
Dorsiloquium, <i>detractio</i>	383 c
Doxologus, <i>eloquens</i>	251 f
Doxologium, <i>Doxale, odæum</i>	641 f 713 b
Drapus, <i>pannus</i>	648 b 651 b

E

Eclitas, <i>caritas annonæ</i>	292 d
Efluxum tempus <i>præteritum</i>	181 e
Emenda, <i>teli genus</i>	397 b
Emblasma, <i>emplasma</i>	747 f
Eminitas, <i>eminentia</i>	30 e
Equitatura, <i>dignitas equestris</i>	156 e
Equitaturæ, <i>equi</i>	40 f 769 f
Errolus, <i>vagus</i>	341 d
Eventum, <i>factum</i>	27 b
Eulogia, <i>panis aut aliud quid benedictum</i>	20 d
	21 a 98 b
Excapillatus, <i>capillos sparsos habens</i>	249 b
Exemplaritas, <i>probitas</i>	123 e
Exemplare, <i>exprimere</i>	580 a 586 c 393 d
Exicare, <i>arescere</i>	20 c
Exocular, <i>conspectui subducere</i>	723 e
Extiles meatus, <i>intestina</i>	879 f

F

Facecitas, <i>elegantia</i>	734 a
Facietergium, <i>sudarium</i>	99 e
Famidicus, <i>garrulus,</i>	586 a
Famulaumen, <i>famulatus obsequium</i>	24 d
Ferratura, <i>supellex ferræ</i>	151 f
Festivare, <i>festivum reddere</i>	427 f
Fideimachia, <i>pugna pro fide</i>	92 a
Filidrisa, <i>herba quercui adnascens</i>	128 a
Filtrum, <i>rudis pannus</i>	752 e
Finantiæ, <i>ararium regium</i>	151 e
Fiola, <i>phiala</i>	168 a
Firmare se, <i>consistere</i>	182 d
Planeus, <i>pro illis, alias latus.</i>	169 c 170
Flasco, <i>lagena</i>	21 a
Flaschettinum, <i>pava lagena</i>	182 a
Focaria, <i>concubina</i>	280 d 296 a
Fontenarius, <i>præfectus fontium</i>	149 f
Foraria, <i>metatio hospitiorum</i>	211 b
Forisfactum, <i>Fr. Forfait, crimen</i>	29 b 676 f
Forma, <i>reclinatorium chorale</i>	636 f
Frigora, <i>cantus species</i>	580 a
Frigoratio, <i>febris</i>	100 c
Frigoriticus, <i>febricitans</i>	98 b
Froccens, <i>frocca, vestis monastica superior</i>	28 c
Fundatum, <i>panni pretiosi genus</i>	6 e

G

Gariofolium, <i>Cariophyllum</i>	127 c
Garulare, <i>garrire</i>	98 e
Glebatius, <i>glebæ addictus servus</i>	747 d
Grangia, <i>prædium</i>	701 a
Grossus, <i>rupis magnus</i>	124 e 146 f 160 e 362 b
Grosse anhelare, <i>difficulter respirare</i>	48 e
Grossitas, <i>asperitas</i>	579 c
Guerra, <i>bellum</i>	43 d
Gubernium, <i>regimen</i>	192 c
Gulfus, <i>sinus maris</i>	170 a
Gyrovagatio, <i>circuitio.</i>	336 e

H

Heredium, <i>hereditas</i>	881 a
Hostellarius, <i>campo</i>	149 c
Hostis, <i>Fr. Ost, exercitus</i>	34 c

I

Idololatrare, <i>idola colere</i>	33 a
Ililbare, <i>imbueri</i>	591 e
Illicentatus, <i>non habens facultatem</i>	443 f
Immaculatio, <i>integritas</i>	189 e
Immedullari, <i>penitus capi</i>	677 d
Imponere, <i>inchoare cantum</i>	584 b
Inbannizare, <i>interdicto subicere</i>	676 f
Incartatus, <i>in charta positus</i>	390 b
Incatenare, <i>catena claudere</i>	153 b
Incorruptela, <i>in corruptio</i>	90 e
Indultus, <i>indulgens</i>	96 d
Infasciare, <i>obvolvare fasciis</i>	125 f
Infiltratura ficuum	147 d
Infiscare, <i>fisco addicere</i>	33 c 35 b 288 a
Ingrandinare, <i>crebris ictibus cedere</i>	583 f
Ingrossari, <i>intumescere</i>	308 f
Inimicari, <i>adversari</i>	876 a
Innodatus, <i>vestitus</i>	122 a
Inpositus, <i>incompositus</i>	87 a
Insaisire, <i>Fr. Eusaisiner, occupare</i>	29 d
Insalata, <i>accetarium</i>	184 a
Insignium, <i>indignum</i>	628 f
Inthronizare, <i>collocare in throno</i>	34 a 35 d

Intorquatus, <i>intortus</i>	74 e	Mulettus, <i>piscis genus</i>	302 f
Intortitum, <i>cereus intortus</i>	384 d	Mulcedo, <i>concentus</i>	96 e
J		Mulinum, <i>mola</i>	510 d
		Mundialis, <i>mundanus</i>	18 d
		Munifex, <i>largitrix</i>	92 d
		Murmurium, <i>murmuratio</i>	29 f
		Musivum opus, <i>tessellatum</i>	561 b
		N	
		Naplia, <i>Neapolis</i>	123 b
Jarra, <i>vos olei</i>	804 b	Naturatus, <i>natura donatus</i>	310 a
Jocalia, <i>ludicra</i>	171 c	Nepita, <i>an calamentha?</i>	135 c 136 a
Judicialis, <i>culpabilis</i>	89 e	Nemina, <i>nota</i>	586 e
Juponus, <i>thorax, Fr. Jupon</i>	802 e	Neumare, <i>notis musicis signare</i>	581 d
Jus-sellum, <i>jusculum</i>	21 b	Notorietas, <i>certitudo, evidentia</i>	716 c
Justa, <i>portio</i>	757 e	in Notam sumere, <i>notare</i>	147 d
Juvenior, <i>junior</i>	588 e	Noxialis culpa, <i>capitalis</i>	99 d
L		O	
Lacrymare, <i>locrymari</i>	425 f	Obludicare, <i>demulcere, oblectare</i>	881 e
Lambitio, <i>actus lambendi</i>	285 d	Oblata, <i>panis dulciarius, Fr. Oblie</i>	308 c 310 f
Lancotum, <i>lanca culcitra</i>	630 b	Occidentana, <i>cantus species</i>	580 a
Lascivitas, <i>lascivia</i>	576 f	Octodialia, <i>dies Octavæ</i>	66 f
Lavatorium, <i>lavacrum</i>	282 e	Ocularia, <i>specilla</i>	174 c
Laudissimus, <i>elegans, honestus</i>	364 d	Offerendæ, <i>oblaciones</i>	29 f
Leccator, <i>petulans</i>	626 e	Offerenda, <i>Offertorium, pars Missæ</i>	586 e 588 e
Lectariola, <i>stragulum</i>	22 c	Officialiter, <i>honorifice</i>	33 f
Liberare, <i>tradere Fr. Livrer</i>	279 d 803 e	Officiari, <i>officium facere</i>	408 e
Licentiare, <i>dimittere</i>	128 e 157 e	Omnipotentatus, <i>omnipotentia</i>	677 c
Licinum, <i>licinum, eltychnum</i>	310 f	Onustare, <i>vehiculo imponere, Fr. Charger</i>	160 e
Lignamina, <i>instrumenta lignea</i>	166 f 180 f	Opitulamen, <i>auxilium</i>	123 b
Lingaria, <i>supellectili lineæ Praefecta</i>	159 c	Optica, <i>collectio monasteriorum sub uno Visitatore positorum</i>	799 b
Lista, <i>ornamenta et limbi lignei</i>	168 b	Orangia, <i>pomum aureum.</i>	122 f 123 a
Litterare, <i>describere</i>	416 a	P	
Lobia, <i>xistus</i>	649 d	Pageusis, <i>indigena</i>	100 d
Locellus, <i>capsa</i>	25 d f	Palpaticus, <i>palpabilis</i>	86 c
Logothesion, <i>Praefectura Notariatis</i>	256 b	Panditus, <i>apertus</i>	581 b
M		Panetus, <i>parvus panis</i>	648 e
Maccarones, <i>pastilli</i>	381 c	Panicula, <i>lubes in oculo</i>	178 c
Machinamentum, <i>occasio</i>	19 d	Panna, <i>panus</i>	648 a
Madidare, <i>macerare aqua</i>	152 b	Panthema, <i>compositio</i>	589 d
Magistrare, <i>docere</i>	827 e	Parilitas, <i>similitudo</i>	329 f
Mala-testa, <i>diabolus</i>	177 c 187 f	Partagium, <i>pars hereditatis</i>	152 f
Mallus, <i>comutium</i>	19 d	Partialitas, <i>dissidium</i>	122 c
Manerium, <i>prædium</i>	279 f 292 a	Parvisium, <i>porta</i>	904 b
Manezare, <i>contrectare</i>	649 e	Partita, <i>regio</i>	800 a
Manicure, <i>mane surgere</i>	300 c	Parvissimus, <i>minimus</i>	330 f
Manguderes	185 b	Passagium, <i>trajectus</i>	770 e
Manipula, <i>trulla commentaria</i>	188 d	Passus, <i>locus, transitus</i>	169 d
Mansus, <i>prædium</i>	747 b	Passus arripere, <i>metiri quot passuum quid sit</i>	122 b
Manualis, <i>operarius Manu-operarius, Franc. Man-œuvre</i>	122 b 187 a	in pastum pacisci	169 f
Marchisus, <i>Marchio</i>	867 e	Patriiloquium, <i>precatorium sertum</i>	122 a 123 c
Mariscallus, <i>Magister equitum</i>	289 c	Pauperticula, <i>parva paupertas</i>	296 d
Maritagium, <i>dos</i>	277 c	Pedules, <i>socci, pars tibialium extrema</i>	45 f 98 f
Marka, <i>provincia, regio</i>	337 c	Pegina, <i>factus, celsitudo</i>	309 e
Martyrizare, <i>martyrium perpeti</i>	5 b	Pelliparius, <i>pellio, pellissarius</i>	150 b 155 a
Martyrizare, <i>torquere</i>	27 a	Pene, <i>vix, ægre</i>	647 e
Matracium, <i>culcitra</i>	509 d	Pensionarius, <i>Syndicus, auditor</i>	150 d
Matta, <i>stercus</i>	752 c	Peristerium, <i>tabernaculum Venerabilis</i>	747 f
Mauseolum, <i>tumba</i>	635 d	Permanendus, <i>permansurus</i>	28 a
Maydanum, <i>platea</i>	53 f	Pertica, <i>perca piscis</i>	614 c
Medo, <i>hydromel</i>	677 c	Pertinentiæ, <i>adnexa fundo</i>	7 c
Melich, <i>Prætor Saracenus</i>	54 b	Petia, <i>particula panni</i>	700 b
Melificare, <i>melos componere</i>	827 d	Petiatus, <i>resartus</i>	699 d
Mentionatus, <i>memoratus</i>	714 c	Phlebotomatus, <i>vena incisus</i>	691 c
Mercellarius, <i>gall. Mercier, minutarum mercium pro-pola</i>	150 b	Pico, <i>cuneus</i>	178 b
Minimellus, <i>digitus auricularis</i>	19 b	Piereria, <i>lapicidina</i>	187 a b
Ministerialis, <i>minister</i>	424 c	Pittacium, <i>charta, epistolum</i>	345 c
Mischea, <i>ecclesia Saracnica</i>	55 b	Placitum	
Molare, <i>excipere formam gypso</i>	160 c		
Molestare, <i>affligere</i>	29 c		
Monachare, <i>Monachum facere</i>	426 e		
Monachari, <i>monasticam ritam suscipere</i>	627 c		
Monachulus, <i>diminutive</i>	169 b		
Mordicium, <i>bucca</i>	572 c		

INDEX ONOMASTICUS.

[illegible]

		Ventilogium, <i>venti index</i>	298 d
		Vestibulum, <i>vestiarium, sacristia.</i>	623 e
		Veteratio hiemis, <i>ejus finis</i>	28 c
		Viatio, <i>iter</i>	251 f
		Victualia, <i>annona</i>	16 a
		Vidula, <i>parva vidua</i>	328 d
		Villarius, <i>villicus</i>	637 c
		Violentatus, <i>violente adductus</i>	730 d
		Visura, <i>inspectio</i>	800 b
		Volutus, <i>subversus</i>	28 d
		X	
		Xanco, <i>an latus?</i>	389 a

ONOMASTICUM GRÆCO-BARBARUM

A	αροῦρύς, <i>fructus silvestres</i>	xxxii	Μάνδρον, μανδύκ, μανδύα, <i>pollium</i>	793 a
	Ἀμείλοθρίδιον, <i>res seu homo vilis</i>	xxiii	Μούσσορος, Μουστωτής, <i>musivi operis faber</i>	lii
	Ἀμβων, <i>suggestum</i>	lxv	Μουσείον, <i>musium opus</i>	liii
	Ἀνθρωπο θνησίς, <i>mortalitas</i>	lxviii	Νεόχορος, <i>puer choralis</i>	xxiv
	Ἀναγχε, <i>quæstor</i>	lxiv	Νηφιδός, <i>aer nubilus</i>	xxiv
	Ἀτιςσορος, <i>iniurius</i>	xxiii	Νοτάριος, <i>Notarius</i>	lvi
	Βόρδων, <i>mulus</i>	lvi	Νοταριός, <i>notarialis</i>	xxxvi
	Γενιάς, <i>mois</i>	xxxiii	Ὀψικύομαι, <i>deducor</i>	xxv
	Δανάριος, <i>denarius</i>	lviii	Παλάτιον, <i>palatium</i>	vi
	Διαλυμπάνειν, <i>intermittere</i>	lxiii	Παλλίον, <i>pallium</i>	796 b
	Ἐκχριστός θάνατος,	xxii	Πατροβούλος, <i>patricius</i>	lxxi
	Ἐξήκηνον	xxii	Πεκούλιον, <i>Peculium</i>	lxxiii
	Ευτραπελία, <i>dicacitas</i>	xvii	Πόρτα, <i>porta</i>	viii
	Κάκισαι, <i>pro κατὰ ἀκρας, perfecte</i>	xlvi	Προκεινσος, <i>Processio</i>	xliv lv
	Κάστρον, <i>castrum</i>	ii xxii	Πριμικέριος, <i>Primicerius</i>	lix
	Κανδήλα, <i>candela</i>	xxiii	Προτυνείον, <i>promptuarium</i>	
	Κελλάριον, <i>Cellarium</i>	lvi	Πτυκτίον, <i>libellus</i>	xvii
	Κοθύθις, <i>panis sacrificalis</i>	liii	Ρέγιον, <i>regio</i>	xxxv
	Κομης, <i>Comes</i>	vii	Ρεφερενδάριος, <i>Referendarius</i>	li
	Κουράτωρ, <i>Curator</i>	lvii	Ριπίδιον, <i>flabstlum sacrum</i>	xviii
	Κουρσιύω, <i>incursionem facis</i>	ii	Συκοτόκωλα, <i>anes deliciores</i>	liv
	Κούρσος, <i>præda</i>	ii	Σκρίβωνες, <i>prefecti militares</i>	lxxiii
	Κρηπίδωμος, <i>crepido</i>	xlvi	Τρακτεύω, <i>tracto</i>	xxxix
	Λίβελλος, <i>libellus</i>	xlvi	Τρακτεύτης, <i>quæstor</i>	lxii
	Λογοθήσιον, <i>notarialis camera</i>	xvii	Τριβούνος, <i>Tribunus</i>	lxxii
	Δυγάς	xxiv	Φόλις, <i>obulus</i>	xiv
	Μαγνητις, <i>Magnes</i>	lix		

INDEX MORALIS

A

Abbas electus S. Galterius fugit, aut in crypta degit 751 c d 755 a b Abbates variorum Ordinum, Vide Ordines monastici.

Aborsus periculum tollit S. Vincentius Ferrerius 506 c 519 e

Absens de se murmur cognoscit S. Franciscus de Paula 139 a periculum ad se venientis 186 b asserit Hydruntum a Turcis captum et quendam ibi Martyrem obiisse 139 d Absens concioni matrem suam uti et sororem mortuas indicat S. Vincentius Ferrerius 498 e socium triduo in purgatoria detentum 499 a periculum juvenis dormientis 499 b fraudem detinentis 200 aureos, et fornicarios procul peccantes 499 d e obitum Abbatis 500 c

In Abstinencia maxima vivit S. Franciscus de Paula, nec vinum bibit nec pisces comedit, legumine sub vesperam contentus, Lectus ejus tabula pensilis ex rudiligna 109 f 151 e f 152 a b non debilitatur abstinencia 111 d Abstinet ab olea et cibis lautioribus, parcissimus in aqua sumenda, usus veste vili et strato duro, S. Plato Hegumenus 367 b c Pane et aqua ad vesperam contentus studiorum causa S. Josephus Hymnographus juvenis 269 d

Adolescens 10 annorum S. Franciscus de Paula in Conventu Minorum ille ligatum, mendicatum, vacat orationi, incipit solis cibis Quadragesimalibus vesci 108 c d Adolescentia S. Hugonis Gratianopolitani cum magna verecundia inter studium peracta 38 et passim aliorum Sanctorum Adolescentia Laudatur.

Adulterinas nuptias Imperatoris redarguens multa patitur, eisque etiam carceri inclusus resistit S. Plato 369 f 370 a b c

Amissa recuperantur ope S. Vincentii Ferrerii 513 b 514 b 515 e 518 b invocato S. Geraldo Ab. 422 c Amissum instrumentum litium voto facto B. Antonio Pavono reperitur 845 b c

Amentes sanat S. Franciscus de Paula 133 d 157 a 164 a 175 f 226 b alio sacro innuens S. Nicetas 258 c Amentia sublata ope S. Vincentii Ferrerii 514 d 518 d f S. Macarii 868 b B. Hermannii Josephi 708 e S. Galterii Ab. 760 b c d 763 S. Wilhelmi Roschilden. 637 d

Amore divino languens decumbit B. Juliana 451 d aliam eodem igne inflamat 451 d

Alleluia in Paschate canens Lector in Africa sub Geiserico confoditur sagitta 399 a

Angelus revelat, parentibus nascituram B. Ursulinam magnæ sanctitatis 722 b afflictam S. Waldetrudem corroborat 830 b ab eo apparente se salvandam intelligit 832 a Angelus in concionanda videbatur, et ob Angelis conspiciebatur cingi S. Vincentius Ferrerius 493 d Angeli suppleant locum auditorum concionante S. Beda juniore 860 c Angelus in carcere cibis allatis confirmat SS. Terentium, Africanum, Maximum et Pompeium 853 d, confortat S. Murarium 871 f S. Eupsychium inter tormenta 820 e S. Calliopio M. sistit cursum rotæ et prunas extinguit 658 e ab Angelo evocatus, lapidis lapsu opprimendus, servatur S. Ricardus Ep. Cisterciæ 286 a indicantur Virgini Cisterciensi obitus et sanctitas Hermannii Josephi 698 c ab Angelis deferitur corpus S. Walarici e Capitulo ad altare 24 e representatam animam sanctimonialis mortuæ sub Missa videt B. Hermannus Joseph 702 d e ab Angelis canentibus visa deduci ad celos anima S. Josephi Hymnographi 275 d e Angelicum cantum au-

diens in cella S. Francisci de Paula, ante hunc iratus, placatur 136 c d

Anima Roberti Ep. Leodiensis, ipsa hara discessus apparens, petit a B. Juliana pro se orari 468 e S. Wilhelmi Roschild. visa in celum ascendere, comitantibus Angelis et dæmonibus frendentibus 633 a b c Virginis sanctimonialis mortuæ ab Angela representatur sub Missa B. Hermannio Josepho 702 d e pro Animabus defunctis integrum psalterium recitat S. Aghbertus 674 d

Annonam exiguum multis facit sufficere S. Franciscus de Paula 146 f item paucas fides 147 d una placentia 30 operarios pascit 147 e Annona ex prædicto copiosa adfertur 178 c servatur indeficiens in fame publica a S. Emychio 560 f 561 b Vide Cibus et Panis.

Annulo divinitus accepto in file roboratur S. Theodulus Thessalonicensis 321 a

Antipapam flectit ad emendationem B. Ursulina 726 b c. Eo mortuo ad unionem Cardinales reducit 727 f

Apoplexiam curat S. Franciscus de Paula 137 f 175 e 178 b

Apostema periculosum scindi facit et sanat S. Franciscus de Paula 135 c aliud brachii 137 b aliud capitis 138 c aliud ventris 143 d manus 144 e buccæ 144 e femoris 162 f Apostema in collo curatur ope B. Guilhelmi Nielsenensis 386 b item in ore 388 d

Apum examine cinctus S. Isidorus infans, sicut S. Ambrosius 330 d

Aquam ad enavigandum accrescere facit S. Franciscus de Paula 169 f, et trementem qua rehebatur, piraticas naves evadere 170 a ex salsa dulcem facit 201 c Aquæ bullienti manum immittit illam 110 f item levivio bullientis brachium 113 d in Aqua fluminis gelidi nudus pernoctat S. Philaretus 613 a Aqua benedicta locustas ab agris arceat S. Aphraates 664 a locustas et bruchos S. Vincentius Ferrerius 505 f Aqua, qua lotum corpus ejusdem mortui, morbi pelluntur 509 b Aqua lotionis manuum B. Eberhardi cæcus visum recipit 667 f item ablutione S. Macarii sanantur varii 870 e Aqua in vinum mutata benedictione S. Aghberti 677 c d

Arbores incurvas pro fabrica rectas facit S. Franciscus de Paula 167 e

Armentorum et equorum curæ præficitur S. Philaretus monachus 608, 609

Aspectu sola nararchum qui capere se venerat, emollit S. Franciscus de Paula 113 f et refectum dimittit 114 b

Asthma difficile curatur ope S. Vincentii Ferrerii 513 d sanat illud S. Franciscus de Paula 178 f

Avis S. Richardi Cisterciensis, post linguæ privationem, cantat 311 f 312 a

Aurium dolor curatur a S. Francisco de Paula 136 f tumor 139 c dolor ob ingressum veravis ope B. Hermannii Josephi 709 c obstructio 710 d timitus et strepitus 715 e f

Azylum per portas ecclesiæ clausas invenit, contra seditiosum vulgus, devotus S. Franciscus de Paula 227 d e Plectendus, ad ecclesiam S. Isidori fugiens, pascitur aqua e lapide emanante 358 e

B

Barbæ partem petit matri suæ mitti S. Macarius Archiep. moriens 867 b 878 a

Beatitudo æterna B. Julianæ revelatur 475 b Beatitudine

fitudines octo Evangelicas complectitur S. Nicetas 258 b omni passione vacuus 259 a

Benedictione sanat cacum quinquennua et epilepticum S. Vincentius Ferrerius 503 a item febres pellit 506 a gutturus malum 506 b sanguinis fluxum 506 b naviculum eximit periculo in tempestate S. Ricardus Ep. Ciestriar 303 c d Benedictionem flexis genibus petit Ludovicus xi R. Francie a S. Francisco de Paula in prima hujus accessu 151 b eadem illarsus servatur in pugna 169 a

Beneficia Ecclesiastica plura simul noluit possidere S. Ricardus dein Ep. Ciestrie 296 d ea de vendat, monet Regem S. Gallerus Ab. 756 a b c

Benignus erga adversarios, hospitio eos excipit, et jus suum prosequitur S. Ricardus Ciestrien, dicens, quod meum est, volo recuperare, quod Dei est non deo subtrahere 280 b 264 e

Blasphemiae tentatione infestatus S. Hugo Gratianopol. indicata ea Summo Pontifici, liberatur 39 d e 44 f Contemptim interrogans, quid ageret Deus, lapsus ex equo crus tibi frangit 572 b c benedictione B. Notheri sanatur 582 d Vide Contumelia

Boves indomiti vicuntur: eorum unius crus ruptum sanatur a S. Francisco de Paula 200 e

Brachia manca curantur ope B. Guillelmi Nidelensis 386 e 387 e item fistulosum 386 f contractum sanat S. Franciscus de Paula 131 e distortum 179 e fractum 143 f infirmum 179 e aridum 185 e Brachium contractum, alterius aridum, tertii debile, sanantur ope Catharinae de Palantia 648 e c 651 a Brachii stupor curatur ope S. Vincentii Ferreri 517 f dolor ope B. Hermannii Josephi 709 f 710 b Lasio ope S. Mucurii Archiep. 883 b

C

Circi illuminantur in translatione S. Isidori coram Rege et aliis 355 e, attactu chirothecae ejus 344 e, in translatione S. Venantii M. 8 a b, attactu corporis Catharinae de Palantia 648 a b 650 c in itinere versus oratorium S. Hilarici 23 a ad sepulcrum S. Philareti 614 e f sub feretro S. Niceti Ep. Lugdunen. 96 f 98 d 99 e calcei B. Guillelmi Nidelensis oculis appposito 383 d ejusdem ope 387 f aqua, qua laverat manus B. Eberhardus 667 f vari benedictione et ope S. Vincentii Ferreri 505 b 514 d 515 d f 517 f 520 b signo Crucis per S. Hinebandum 572 b beneficio S. Francisci de Paula 131 f 133 a 138 e 174 c 176 a 179 d 219 b S. Wilhelmi Roschiden. 635 f 636 a 627 a S. Mucurii 867 a 868 e 873 a b 879 c B. Hermannii Josephi 709 b c 710 b B. Ursulinae 734 e S. Gallerii Ab. 762 a duo Episcopi ope SS. Mariae Cleophae et Salomes 813 a alii ope S. Gaucherii 844 b Caecum se simulans ex predicatione S. Bedae junioris fit cecus, penitens illuminatur 860 d e f Caecitate et immobilitate ob vim sibi illatam punctos, veniamque rogantes, sanat S. Macarius 872 f 873 a b

Calculum permolestum curat S. Franciscus de Paula 154 d Calculi doloribus liberatus, vovens Missam celebrare ad altare SS. Mariae Cleophae et Salomes 813 e f Calculus e vesica ejectus ope S. Vincentii Ferreri 513 f alii sanantur ope B. Guillelmi Nidelensis 385 a 387 b 388 e

Calceo B. Guillelmi Nidelensis variae sanitates procurantur, etiam plura impetratur 385 b c d 392 a

Campanae ultro sonant mortuo Guillelmo Nidelensi 381 f 382 d

Candelas oratione accendit S. Franciscus de Paula 131 d

a Cane rabido morsum sanat idem 138 a 178 e Canerum, nares et labia absumentem, tollit idem 134 e 135 e 146 a

pro Canonizatione facienda Mandatum Pontificium

et Interrogatorium propositum testibus examinandis 123 e f 124 de promovenda Canonizatione S. Francisci de Paula votum faciens Claudia Regina Francie, gravi febre liberatur 164 d e f. Canonizationis bulla 217 218. pro Canonizatione S. Vincentii Ferrerii testes 400 auditi 522 d

Cantica de SS. Ursulina componit B. Hermannus Josephus 698 a Cantum Gregorianum, duobus Cantaribus Roma petitis, curat restitui Carolus Magnus 579, 580, eam auxit et illustravit B. Notherus 580 b alternum in choro Lugdunensi, restaurat S. Nicetius Ep. 96 e d

Captivus S. Josephus Hymnographus concupivas corrobaret 271 f 272 a b c a S. Nicolao apparente addiscit mortem tyranni, vinculis solvit, et eductus transfertur Constantinopolim 272 e f Captivus in Africa, invocato S. Francisco de Paula, solutis catenis liber evadit 220 d e Captivum suo pane pascit, et humeris clatum liberans flagellatur S. Gallerus Ab. 751 a b Captivos Christianos reficere solita, panes a patre Rege Saraceno rosa visas, desert S. Casilda 838 f 839 a b Captivi liberati invocata S. Casilda 840 d S. Macario apparente 868 a 880 b c d ut redimantur, cum consensu Cleri, vasa Ecclesiae impendit S. Acacius Ep. 823 b c pecunia divinitus augetur S. Waldefridi 832 b catenis ultro solutis, invocato et apparente S. Nicetio Ep. Lugdunen. liberatur 99 e 100 e 102 b alii invocato S. Geraldo Ab. 420 f 427 b c et S. Alberti Ep. Montis-Corvini 433 c Carceris ostio aperto oratione S. Hinebaudi 572 d e Captivum, oratione facta, praedicat liberandum S. Nicetas 264 e f

Caput pueri a mula contusum oratione sanat S. Franciscus de Paula 122 d 126 e item ex casu graviter laesum 129 e capitis dolorem 176 a 228 a Capitis dolor et infirmitas sanatur ope B. Notheri 595 e 598 b Capitis dolores ope B. Hermannii Josephi 709 b 714 f S. Galleri Ab. 761 e 763 a imposito pileo B. Julianae 454 a impositione manus S. Vincentii Ferreri 506 a 518 d eodem invocato 510 a 513 e Capitis vulnus sanat S. Franciscus de Paula 144 d Capite testa contrito obit Martyr S. Dins 251 e Capite plexi BB. Thomas Jacobus, Demetrius Minoritae 54 d S. Polycarpus 59 f S. Rufinus Thymaturgus et 200 milites 659 f 660 a b Desa Ep. Mariabus Presb. et alii 270 in Perside 819 b S. Eupychius 820 e SS. Basilides et Gerontius 10 f SS. Zenon, Alexander, Theodorus, 853 f SS. Terentius, Africanius, Maximus et Pompeius 853 f quinque puellar Lesbiae 398 d S. Claudianus Persa 398 f Domina et Ancilla 399 f

Caritate erga Deum sublimi solum Dei gloriam quaerit B. Hermannus Josephus 700 c amore Dei languens, naturae necessitati non est subjectus 705 b in Caritate erga afflictos excellit 700 c d

Carnes in conventu S. Francisci de Paula putrescunt 186 d

ob Castitatem a suis Joseph appellatur B. Hermannus, et sponsam accipit Deiparam et ab ea et Angelo Joseph vocatur 692 b c d e Oculorum custos diligens S. Hugo Gratianopolitanus non asperit vultus feminarum, imo nec virorum 41 e f. Unicam solum feminam de facie reverat, idque per annos 50 in toto Episcopatu 41 f 42 a b Docet pueros et amorem castitatis instillat S. Nicetius Presb. postea Ep. Lugdunensis 99 Castus adeo vixit S. Edmundus Ep. ut omnia ejus facta possent absque verecundia in fronte scribi 299 e d

Catharrus molestus sanatur ope S. Francisci de Paula 163 d, S. Vincentii Ferreri 519 d B. Guillelmi Nidelensis 387 e

Cellerarius Crispinii S. Aybertus 673 b Discretus, promptus, hospitalis, pacificus, devotus in oratione, abstemius 673 b c

Censuram a superiore inflictam ab inferiore non enodari docet S. Isidorus 343 b c

Cereo

Cereo a *S. Francisco de Paula* benedicto sanatur febris furiosa, sedatur tempestas, liberantur puerperæ, vita percusso servatur 117 e f 118 a 153 e f Idem commutat ligneam tedam in ceream 129 f Cereus in manu *S. Ricardi Ep. Cicestrix* divinitus reaccenditur 302 e Cerei, in honorem *S. Vincentii Ferrerii* servati in horu mortis ejus celsus accenduntur 319 f

Christi passioni addictus adolescens *S. Vincentius Ferrerius* 484 b a Christo apparente inter Angelos et SS. *Dominicum et Franciscum* invisitur, et præco Evangelicus constituitur 489 f 490 a Christi divinitatem apud *Mahumetanos* Judices, usque ad tormenta et mortem, defendunt *BB. Thomas, Jacobus et Demetrius Minoritæ* 53 54 Christi sacrificantis visione, aut Crucifixi specie excitatus abijt *Hierosolymam* *S. Geraldus* 416 f 417 a b 423 e d Erga festivitates Christi devota *B. Juliana*, ejus Passionem prosequitur lacrymis optat in cruce mori, et memoriale Christi patientis cordi impressum habet 448 e f 449 a b *Fisa* imagine patientis deliquium animi patitur 452 b Ascendentem contemplans, et gaudio exultans, quasi pectore loquitur 449 b *Dixere* quod Christi corpus fuerit incorruptibile est hæresis 554 f 555 a b hinc renuens subscribere *S. Eutychius* ejicitur in exilium 553 vide *Jesus*

Chirographum a demone reddi facit *Vincentius Ferrerius* 505 a

Cibat Panibus quindecim 2000 hominum *B. Vincentius Ferrerius* 502 b, item vino non diminuto 2000 hominum 502 d Arcam farina et dolium vino replet 502 c Panem et vinum pro pluribus multiplicat *S. Franciscus de Paula* 175 b item paucas ficus 176 c et alias escas 185 d multiplicat vinum et subas 187 b annonam 189 f Insipidos pepones tractando sapidos reddit 141 b e vide *Annona*

Cilicio carnem domat usque in diem obitus *S. Wilhelmus Roschilden.* 629 f asperrimo induitur *S. Aybertus* 674 b etiam peregrinatus *Romam* 672 e f

Cingulo *S. Francisci de Paula* coercentur energumeni 17 f 174 a b ipse pro Cingulo alteri donato novum inveniri facit 177 a b

Claudi sanantur in translatione *S. Venantii M.* 8 a ope *S. Walarici* 28 e *S. Vincentii Ferrerii* 519 *S. Geraldus Ab.* 427 e *B. Hermannus Josephi* 710 a b *S. Galterii Ab.* 739 f *S. Gaucherii Ab.* 844 b *S. Macarii Archiep.* 893

Clericos ætate maturos, moribus ornatos, absque respectu ad consanguinitatem eligit *S. Ricardus Ep. Cicestrix* 298 b c Clericos colligit, et sub electis Magistris cogit ad studia *S. Isidorus* 336 d e

Clibanum ardentem offert ingredi, pro veritate capitis *S. Genonefæ* testanda, *Wilhelmus Roschilden.* 626 e f

Colici dolores sanantur ope *S. Castidæ* 840 e *S. Francisci de Paula* 134 b 162 f

Columbæ volatu confirmatu electio *S. Marcelli Episcopi Diensis* 825 e Collumbellas pie appellat *Virgines Ursulinas B. Hermannus Josephus* 694 d

Comitialis morbus curatur ope *B. Hermannus Josephi* 709 d 762 c d *S. Mariæ Jacobi* 810 e f 811 *S. Macarii Archiep.* 874 a *B. Notheri* 577 a *S. Francisci de Paula* 184 e ablutione dentium *S. Wilhelmi Roschilden.* 633 f 634 a

Communio sacra vide *Eucharistia*.

Concionator futurus egregius *S. Vincentius Ferrerius*, ostensus patri et matri ante nativitatem 483 d puer concionatur pueris 484 a Præco Evangelicus a Christo apparente statuitur et extremum judicium jubetur inculcare 490 a accipit facultatem prædicandi a Summo Pontifice 490 c 495 a post Missam antatam concionatur 491 d ad 10 aut 80 millia 492 c perstringit vitia 392 d auditur a procul dissitis, et quarumcumque linguarum hominibus 493 e maximos fractus facit 494 b Animatur a *S. Dominico* apparente 496 a Auditur a distante ad 40

M. P. 508 d Eodem Concionante 2 rei sub cathedra inventi sunt usque ad ossa consumpti 511 d e f Concionando a lacrymas et confessionem peccatorum movet *S. Hugo Gratianopol.* 43 f

Confessiones audit *S. Aybertus eremita* 675 d Confiteri negans etiam monitus ab *Hugone Abbate Bonævallis*, Corpus Christi deglutire non valet: eo a lingua ablato, expirat 48 f Confitentium peccata audiens, lacrymarum gratia donatur *S. Hugo Gratianopol.* 41 b Confessus peccata et sub reservatione absolutus monachus, a morte apparens *S. Hugoni Abbati Bonævallis*, plene absolvitur 48 e petit preces, quod esset in tormentis 48 e

Conjuges sancti, *Vincentius Comes et Waldeletridis*, monasticum vitam amplexi 826 Conjugibus, ob inmaturationem liberorum mortem afflictis, viracem prolem impetrat *S. Eutychius* 557 d e, Serum nondum nati agnoscens *Petrum* vocari jubet, ejusque fratrem *Joannem* 557 d e Uxoris gratius fit monachus *B. Eberhardus* 677 d

Consanguineos suos ad beneficia Ecclesiastica non admittit *S. Richardus Ep. Cicestrix* 280 e 298 b

Consolationibus divinis recreatur inter tentationes et dolores capitis et stomachi *S. Hugo Gratianopol.* 41 a

Constans et invictus inter tormenta et plagis discerpitus *S. Apphianus* 61 de Irridet Præsidi *M. S. Theodosia V. M.* 62 e Constantes in fide, inter tormenta et incitamenta libidinis, SS. *Agape, Chronia, Irene* Virgines sorores 247, 248 249 ad Constantiam in fide concaptivos: excitat, Episcopum tardio carceris vacillantem corroborat, alium ad defectionem primum generose martyrium pati facit *S. Josephus Hymnographus* 271 f 272 a b c Fide Fides.

Consultitur a Patribus Concilii Constantiensis *S. Vincentius Ferrerius* 494 e Rogatus, jus successionis ad regnum *Aragonix* definit 495 a

Contractus pedibus ad nates vinctis sanatur ope *S. Isidori* 358 b, annis 15 absque incessu signo Cruent per *S. Vincentium Ferrerium* 505 c Contractam manum, lucranti victum scribendo, restituit *S. Franciscus de Paula* 128 b c aliam 184 e alios Contractos manibus et pedibus 136 e 176 b 139 e 142 b 143 f Contratum præbito potu ex scypho *S. Edmundi* erigit *S. Ricardus Ep. Cicestrix* 301 e f aliam 311 e Contracti sanantur ope *B. Notheri* 595 d 596 d *S. Alberti Ep. Montis-Corvini* 434 a *S. Walarici* 266 e f *S. Wilhelmi Roschilden.* 630 a b c

Contumelia afficiens *S. Aphroatem*, quasi male respondisset *Valenti*, morte misera perit 663 b c Vide *Blasphemia*

Convertit ad pœnitentiam supra centum millia predicatorum hominum *S. Vincentius Ferrerius* 493 a Judæos supra 2000, Saracenos ad 8000, publicos peccatores ad 4000. 495 b c barbaros habitatores Vallis puta 495 c d Convertuntur multa millia Donatistarum post Collationem *Carthaginensem* 539 b

Cordis tumor sanatur ope *B. Notheri* 595 e

Corpus *S. Francisci de Paula* diu incorruptum absque ullo mortis signo 160 b c d inclusum sarcophago lapideo, qui ante ab 18 jugis boum moveri nequiverat 160 d e Corpus suum *Hispani*, ubi *Saraceni* erant, Legionem transferri ter apparens mandat *S. Isidorus* 353 d e f ubi situm sit indicat 353 f *Ferdinandi Regis* et filiorum humeris portatur 355 b c exco ibidem illum nato 355 c *Cotharinæ de Palantia* corpus incorruptum, color vividus reversus, oculi aperti, ungues recrescentes, ex his sanguis defluis, 649 a b post 7 hebdomadas incorruptum corpus *B. Hermannus Josephi* 708 a flexibile 708 d ex ore sanguis effluit 708 d post sesquiannum integrum et illæsum corpus *B. Ursulinæ* 733 e Corpora iv Martyrum Minoritarum diu illæsa, liberant *B. Ordoricum* ab incendio, et osse in mari merso impetrant ventum prosperum

prosperum 336 c d e frustra ob impiis quærantur 33 f
Corpus S. Walarici alio transferre conantes, elevare
nequeunt 23 f Angelicis manibus defertur e Capitulo ad
altare 24 e ipso apparente Hugoni Capeto et monente
refertur ex monasterio S. Bertini Legomaum 23 Cor-
poris S. Martini solennis translatio cum Crucibus et
cantu seculo 3 facta 743 d e Corporis labores alacritate
spiritus sublevent B. Hermannus Josephus 689 a Cor-
pore gladio diviso occiditur B. Petrus Minorita 55 a

Costas tres consumptas habens sanatur a S. Fran-
cisco de Paula 179 b

Crus incurabile foliis quibusdam applicatis subito sa-
nat S. Franciscus de Paula 124 d e f 133 a a caue vul-
neratum 126 f aliud graviter incisum altitu solo 141 f
143 f aliud abscindendum erra a se benedicta 112 c
Crus fractam sanatur ope B. Notkeri 595 d 597 b f
598 e Crurum ulcera ope B. Hermann Josephi 710 c

Crucis Christi exaltandæ festivitas Hierosolymis 4
ser. et ad eam accursus Ægyptiorum 80 d 81 a
87 c Crucem pro recuperanda Terra sancta magno
fervore prædicat S. Ricardus Ep. Cisterciæ 303 e f
Crucis erecta seditionem civilem Tornaci sedat S. Ma-
carus Archiep. 885 c d idem Crucis signo in summa
aviditate aquam elicit e terra 883 a eodem signo
hostes irruentes prosternit S. Pancratius 240 e f
murum ruentem sustinet S. Franciscus de Paula
130 b lapidem ruentem 131 c, reddit muto loque-
lam S. Gilbertus Ep. Scotus 50 f innumeros agros
sonat S. Vincentius Ferrerius 491 d sanat mutos S.
Gilbertus Ep. Scotus 50 et S. Nicetas 238 c surdum
8 annis Vincentius Ferrerius 503 a oculum extractionem
S. Ricardus Ep. Cisterciæ 303 f circum B. Winibau-
dus 572 b item rabidum 572 c paralyticum S. Vincen-
tius Ferrerius 507 a 509 fero contractum pedibus 503
bequum Valentis Imp. agrum S. Aphraates 663 e tem-
pestatem pellit, pluviam sistit, eam in siccitate impetrat
S. Vincentius Ferrerius 504 c d e periculum subuer-
sionis ob pontem dissolutum 505 e sacculus reddit mu-
lieres 507 f idola confringunt et templa dejiciunt SS.
Zenon, Alexander, Theodorus 893 c Crucem auream
sorori suæ, argentream Ecclesiæ cum Reliquiis donat S.
Perpetuus 747 f Crucifici aspectu commotus tradit se
Ordini Canon. Regul. S. Wilhelmus Roschilden. 625
c d Crucifigitur capite inverso S. Calliopius 659 d

Cultris confossi lumbi et alix partes S. Claudiani
Persæ 400 a

D

Dæmon conatur comburere S. Wilhelmum Roschilden.
628 e loco pellere, et occulta ejus revelare 628 e f Dæ-
monem apparentem Christo invocato fugat et fugienti
insultat S. Waldetrudis 831 d eum in specie canis
laculo S. Calumbani verberat B. Notkerus et insultat
591 e f 592 a jejuniis et oratione ejicit S. Walaricus
20 d eum ex idolo depellens multos convertit S. Tiger-
nacus 401 f insurgentem etiam in larvulis figuris pellit
oratione et sacra Eucharistia B. Juliana 434 b c d
etiam verberat et conculcat 434 d e ro inter Fratres
viso revelat ob ejus peccatum id fiat S. Hugo Ab. Bonæ-
vallis 48 e a Dæmone instat eremita Ægyptii aut
Æthiopis a penitentia avocatus, et in desperationem
perseverantia conjectus et contra virginitatem tentatus,
a Deipara V. confortatur S. Vincentius Ferrerius 486
b c d e Dæmones ab inferendis Italia malis cohentur
præsentia S. Francisci de Paula 114 c d ejus mau-
dato expelluntur ab obsessis 114 d e 133 f 143 b 144
d e 146 f 168 d item ad ejus nomen 118 f 130 e ab
eis sæpe caditur 117 b Dæmoniæ liberantur ope S.
Gerald Ab. 428 a S. Alberti Ep. Mantis Corvini
434 b B. Hermann Josephi 709 b S. Bedæ junioris
863 b Macech Ep. Diensis 826 e S. Isidori 360 361
S. Nicetæ 238 d e S. Niceti Ep. Lugdunen. 98 c

100 d S. Vincentii Ferrerii 502 f 503 c d e f 503 a
Alii liberantur abluione dentium S. Wilhelmi Roschil-
den. 634 h c in translatione S. Venantii M. 8 b ope
S. Walarici 27 c Dæmoniæ ad columnas Sanctua-
riorum alligari soliti 900 b Energumenum et illittera-
tum Latine loquentem æque illiteratus intelligit et
liberat S. Franciscus de Paula 157 a b Dæmon ejus
cordula in energumenam injecta pellitur 158 b et exor-
cizante B. Alberto Ep. Vercellen. 763 e f

Deliberans de Statu vite cilicium induit S. Galte-
rius 751 a 754 c

Dentes, e lapsu evulsos, manu Deiparæ ori impositos
recipit B. Hermannus Josephus 693 c laxatos solidat S.
Franciscus de Paula 140 c 167 a unum sorori relinquit
abiturus 202 f Dentium dolor curatur ope B. Julianæ
475 c B. Hermann Josephi 708 c ope S. Ricardi Ep.
Cisterciæ 309 b c ablutione Dentium S. Wilhelmi
Roschilden. sanantur caducus morbus, varia energume-
næ, parturiens 633 f 634

Detractores non tolerat S. Franciscus de Paula
111 e

Dies Veneris tredecim ad honorem et cultum S.
Francisci de Paula assumpti 228 f

Digitum læsum et inflatum attacta sanat S. Fran-
ciscus de Paula 139 e contractum 143 c Digiti, in ad-
versum detorti, curantur ope S. Macarii 867 d 878 d

Discretio S. Wilhelmi Roschilden. in regimine
629 f

Dissidentes caritate et humilitate conciliat S. Hugo
Gratianopol. 43 e

Doctus Latine, Græce et Hebraice S. Isidorus
349 e Doctus et humilis B. Notkerus, et ideo carus
omnibus 588 d e f, docet Imperatorem exemplo colentis
hartum 590 e Mediocriter cruditus magnos fructus facit
S. Albertus 676 b Litteras numquam doctus, legere
scribit S. Franciscus de Paula 12 b prædicat, 123 a
Latine loquitur 186 b Quæ Docet verbis, re ipse facit
S. Hugo Gratianopol. 43 e ut Doceat alios, scholas
erigit, S. Gallerius, post monachus et Ab. 750 f
754 b

Dolo simulantis se orthodoxum esse deceptus S. Nice-
tas, communicat ei : intelligens dolum et penitens, se
generose sistit Leoni Armeno 263 f 264 a b

Domina et Ancilla simul Martyres apud Græcos
399

Domesticos familiares seligit pudicos, prudentes in
curandis temporalibus, fideles lingua et manu S. Ricar-
dus Ep. Cisterciæ 298 e f 299 a b c

Dormire solitus in tabula S. Franciscus de Paula
127 a humi S. Josephus Hymnographus 270 a

Dorsi dolorem tollit S. Franciscus de Paula 133 c
144 a Dorsi spinam confractam sanat 228 c

Dysenteria curatur ope B. Notkeri 596 a S. Wil-
helmi Roschilden. 630 b tactu S. Walarici 21 e f
cingulo B. Hermann Josephi 709 c

Disuriam curat S. Franciscus de Paula 145 d

E

Ecclésiæ a Sanctis nuncupatæ, id prohibet Constanti-
nus Copronymus cum Calvinistis hodiernis 260 f 261 c
Ecclesiā construit Martyribus a se occisis Judæ, ab
illis apparentibus territus 55 a b Ecclesiæ ornamenta
aurea confuit S. Joannes Ep. Neapolit. 34 b 35 e
Scerophylax creatus S. Josephus Hymnographus 274
e f pro Ecclesiastica immunitate servus S. Ricardus
Ep. Cisterciæ, furis ex templo extracti et suspensi cor-
pus putridum cogit ad illud humeris delinquentium referri
280 c 296 a rigidus pro disciplinâ Ecclesiastica Cle-
ricum et Vicarios fornicarios suis beneficiis priat 280 c
296 a Ecclesiastica munia quid indicent explicat S.
Isidorus 343 ob Ecclesiæ defensionem contra Valerium
Imp. hæreticum quam juste reliquerit cellam S. Aphraa-
tes

tes 662 e f 663 a b Ecclesiæ junva divinitus aperitur
S. Macario Archiep. 875

Eleemosynas ut largiores daret vendit vasa argentea
et aurea, imo et equum S. Ricardus Ep. Cicestriz 280
a 291 f suis manibus gaudet erogare et non potentibus
292 d e Hospitale senibus, cæcis, Presbyteris pauperibus
constituit et dotat 280 a 292 b Famelicis ceruam cicurem
donat S. Franciscus de Paula 110 c Largus in pauperes
et monachos, et spolia in illos distribuit Ferdinandus
Magnus R. Castellæ 356 f Eleemosynas clam facit per
alios S. Galterius Ab. 752 b 755 c 777 b in iis dandis
et suadendis largus S. Hugo Gratianopol. 43 a b S.
Vincentius Ferrerius tertiam partem hereditatis intra
quadriduum pauperibus distribuit 484 c

Elevatus a terra apparet S. Franciscus de Paula
118 a

Epileptici sanantur ope S. Nicetii Ep. Lugdunen.
99 f S. Vincentii Ferrerii 505 a 512 d 514 d 517 e
519 b d S. Francisci de Paula 112 a 131 f 174 b
180 d

Episcopus visitans diocesim, primo adit ægros pau-
peres S. Ricardus Cicestr. 291 e Episcopus S. Urbici-
us, ab uxore provocatus, labitur in incontinentiam et
penitentiam agit 252 a b Episcopus virtutum exemplar
ceteris factus S. Mararius 870 b c d Episcopum irre-
prehensibilem esse debere sobrium, prudentem, hospita-
lem, ostenditur in S. Ricardo Cicestrensi 290, 291, 292,
item pudicum, ornatum, doctorem, non percussorem sed
modestum 293 294 domini sui bene præpositum, non
neophytum 298 299 300 Episcopi, propter crimina
deficiendi 541 a non possunt a laicis ordinari 542 a
Episcopos, ne Pontificio mandato se opponant, monens
S. Galterius Ab. incarceratur 756 d e Episcopatum
præ humilitate diu refugit S. Hugo Gratianopolitanus
39 b petit absolvi 46 b factus monachus Cluniacensis co-
gente Papæ redit ad Episcopatum 40 c d

Episcopatum et Cardinalatum recusat S. Vincentius
Ferrerius 490 b

Epistolam S. Nicetii Ep. Lugdan. habens, largis
elemosynis donatur 98 f ad illam perjurus puniatur
99 f

Equum Valentis Imperatoris æquum precibus et aqua
Cruce signata sanat S. Aphrautes 663 e f Equus læsus
sanatur tactu S. Wilhelmi Roschilden. 630 f segnis
alterius incessus immutatur 631 a Equo Apocalypico
eque albo, habenti arcum et coronam triplicem, com-
paratur S. Vincentius Ferrerius 482 d e

Eremita solitarius S. Georgius in Peloponneso 324
Vide Ordines monastici.

Erga Eucharistiam pie reverens, ob hujus tactum
asseruat segmenta unguium et barbæ superioris B.
Hermannus Josephus 697 e f Eadem sumit singulis
Dominicis S. Philoretus 613 b frequenter, B. Catha-
rina Palantina 645 c Ut Viaticum Corporis Christi
posset ægra accipere, oratione impetrat B. Juliana
450 b Communione sacra pastum mutum et surdum
sanat S. Euthychius 558 a item corpore arescentem
558 b puellam non valentem alius communicare 558 e f
in Communione repleta dulcissimo sapore, cupit inte-
gra hebdomade manere in silentio et integro mense
abstinere a quocumque cibo B. Juliana 446 a b semper
aliquod celeste secretum percipit 446 c corpus Christi
abesse vel adesse in templo divinitus cognoscit 450 e
eorum Ven. Eucharistia obit 473 e f Sacra commu-
nionem refecta degit 47 annis in cremo S. Maria Ægyp-
tiaca 81 f 88 c et iterum eam ante mortem e manu S.
Zosimæ accipit 83 b 89 f Eucharistiam impertit populo
in reditu CP. S. Euthychius, 564 d Ad festum Ven.
Sacramenti promovendum eligitur a Deo B. Juliana
446 d quo signo illud instituendum didicerit 457 d e
jubetur a Christo illud promovere 457 e curat Officium
conscribi 459 b c d pro promotione festi Sanctorum pa-
trocinium implorat, 460 d e f celebratur Leonii primo
Aprilis T. 1.

in ecclesia S. Martini, dein in Cathedrali 461 c d et
Hugone Cardinali procurante celebratur feria quinta
post Octavam Pentecostes 462 a b Indulgentiis et variis
redditibus statuitur solennitas 462 c d amorem ejus
festi instillat B. Juliana 464 b c Canonici aversi ab
eo festo moriuntur 461 e

In Extasim raptæ B. Juliana auditur cum SS.
Petro et Paulo colloqui 452 c

F

Facies versa restituitur ope S. Vincentii Ferrerii
519 a

Facies B. Hermannii Josephi, visa quasi cincta
lampadibus radios emittere 702 f

Fax calitus accensa super sepulchrum S. Wilhelmi
Roschilden. 635 a Vide Lucerna.

Febri liberatur super stratum B. Guilhelmi Niden-
sis decumbens 384 a e alii 385 d 387 d f 389 a Febres
vriorum sublata invocatione S. Agberti 678 679. S.
Geratii Ab. 425 d S. Galterii Ab. 759 f 760 a B.
Martini solitarii 804 f S. Gaucherii 844 e S. Macurii
Archiep. 873 S. Vincentii Ferrerii 506 a 509 d
512 e 515 c 516 b 517 c S. Winchauld 571 b Febri
gravi detenta Claudia Regina Franciæ, voto a matre
ejus facto promovendi Canonizationem S. Francisci de
Paula, liberatur 164 d e f Idem pellit Febres 127 f 167 f
142 d 144 f 145 b 153 f 155 c 162 b 164 a 176 b
Febbris quartana pellitur contactu cappæ S. Ricardi
Ep. Cicestriz 304 b

Feminarum, præsertim devotarum, consortia fugere
suadet S. Franciscus de Paula 110 a 152 b

a Feris et serpentibus illæsi SS. Terentius, Afri-
canus, Maximus et Pompeius 853 e Laceratus earum
dentibus S. Galliens M. 251 e

Ferrum candens illæsus tractat S. Franciscus de
Paula 175 a

Fidem orthodoxam propugnat indefessus S. Amantius
Ep. Comensis 5 sec. 93 94 Vide Constans

Fistula incurabilis curatur ope B. Notkeri 595 a
B. Hermannii Josephi 710 a S. Francisci de Paula
155 e f 162 e 185 e

Flagellari a suis petit et impetrat S. Galterius Ab.
753 a 758 a b e Flagellis cadit corpus S. Vincentius
Ferrerius præco Evangelicus 491 f Flagellationem in
processione curat fieri 492 b

Floribus e sepulcro S. Nicetii Ep. Lugdunensis
acceptis curantur febres 99 a b

Fluvio Somoni diviso siccis pedibus defertur corpus
S. Malurici 25 f

Fons B. Josephi Hermannii, ob aquam pro sacri-
ficio Missæ inde haustam salutaris pluribus 515 e
Fontes producit S. Franciscus de Paula 185 f 189 b
199 c d 200 e 205 a

Fornacem calcis ardentis ingressus, ruinam restau-
rat S. Franciscus de Paula 110 b c 128 d item sine
igne percoquit 187 c Agnellum ab ea redivivum educit
199 b

Frater et soror Martyres SS. Hermes et Theodora
56 a Fratri pauperi serviendo in omni patientia succur-
rit S. Richardus juvenis : eidem hereditatem et sponsam
opulentam relinquit 278 e d 314 c

Fur abductum vitulum nequit occidere ab Angelo
impeditus, a dæmone arreptus edit mugitum, a S.
Winelauda emendatus dimittitur 570 f 571 a Furtiva
pruna sequestrat ab aliis S. Franciscus de Paula 144 d
Fraudatus partem pecuniæ oblatae obsidetur a dæmone,
facta restitutione liberatur ope S. Venantii Martyris
8 c Lana furtiva evanescit 8 d

G

Gena, turpiter inflata, sanatur ad sepulchrum S. Fran-
cisci de Paula 162 a 163 a

4 Table Genu

Genu e lapide lapso attritum, attactu sanat S. Franciscus de Paula 119 e aliud incurabile 133 a 174 d Genibus mancam 178 a Genua centies flectit dicendo Ave Maria et c S. Agbertus 674 d Genuflexum reperitur corpus B. Guilielmi Xiclensis mortui 382 a de Gloria mani tentatus S. Zosimas jubetur sece ere in cinemum 78 a b 84 d e

Guttur affectum sanat S. Franciscus de Paula 144 e 163 e Gutturis dolor curatur ope B. Hermannii Josephi 709 e f et S. Galterii Ab. 761 f S. Vincentii Ferrerii 506 b ope B. Notheri 596 b

II

Habitat in tugurio 9 palmarum et humili B. Guilielmus Xiclensis 380 b f 83 a ejus lectus ex virgis et sarmentis 380 e

Haereses expugnat, maxime Arionam S. Isidorus 332 e d e f 333 a Acephalorum 345 f Pelagianam S. Celestinus condemnat 544 e d item Nestorianum 542 543

Hasta transfusus S. Zenon Graecus 397 f

Hernia curatur ope B. Juliana 475 a, S. Francisci de Paula 174 d 219 a B. Notheri 596 e 597 d B. Guilielmi Xiclensis 383 f 384 f 385 e 386 e 387 b c e 388 f

Homicidium patratum dedit B. Martino initium sanctionis ritae 803 b c d e

Honores oblatos repudiavit S. Plato 368 a Celebri accursa in urbes inducitur cessantibus opificiis et lectionibus publicis S. Vincentius Ferrerius 493 f

Horrenum vacuum tempore finis oratione implet S. Seleucus Ep. Amasenus 551 b

Hortum excolens olera conservat a vermibus S. Walaricus 18 e strenue laborat oleribus excolendis S. Philaretus mon. 611

Hospites adventare praesciens ad lavandos pedes aequam parari jubet S. Franciscus de Paula 167 a 180 e Ciliis ab illo appositi non minuuntur 168 e f

Humerus laceratus sanatur ope B. Notheri 597 a fractus ope S. Galterii Ab. 761 e

In Humilitate maxime excellit B. Ursulina 737 a b c pro Humilitate B. Hermannus Josephus res aliorum magni, nihili suas aestimat 699 e d vestes detritas appetit, a rustico in maxilla percuti capit et ab aliis contemni 699 d e f in Humilitatis exercitiis excellit S. Theodora Thessalonensis 485 f Firma obsequia affectu S. Galterii Ab. 762 e ope a in abscondito facit 756 f 757 d

Hydropici sanantur ope S. Francisci de Paula 167 b S. Vincentii Ferrerii 515 e S. Gerardi Ab. 420 d S. Eutychii 566 b B. Hermannii Joseph 709 d

Hymnos et Odas Ecclesiasticas componendi facultatem a S. Bartholomaeo Apost. apparente obtinet S. Josephus Hymnographus 273 e d et his Deiparam et Sanctos honorat 273 f

I

Idola evertit et in mare projicit S. Pancratius Ep. 240 d e pro Idolo truncum habitum deficiit a puero curat S. Walaricus 21 d

Igni injecta SS. Agape et Chionia illasae permanent et orantes expirant 249 d Igne combusti S. Zenon Graecus 397 f alius Zenon 853 a S. Thermus 399, S. Aquilina 660 a Cineres extinctos solo flatu ardere facit S. Franciscus de Paula 123 e ex Ignis camino ardenti illasus exit 189 d absque Igne fabas percoqui facit 129 a 141 a item fornacem calcis 187 e Ignitum lapidem innoxie tractat 144 b Prunus ardentis 110 f 113 b 140 b 142 a tionem ardentem 128 e ignem serpentem reprimit 147 a ejicit 187 f illasus calcat 113 d Vide Fornax

Ignis sacer curatur ope S. Wilhelmi Roschilden. 637 b c Tornoci ad Reliquias S. Stephani et S. Marci Aegyptiacae 72 d

Illorum dolorem sanat S. Franciscus de Paula 179 a

Imaginem S. Francisci de Paula osculatus a gravi argritudine liberatur 170 d Eam ipse in pariete delinuatam relinquit 203 b Eundem emittit splendoris coruscantes 172 b in Imaginibus sacris honoratur Christus referendo cultum ad prototypum 260 a contra eas agunt Leo Isauricus, Constantinus Copronymus 260 e d Leo Armenus 161 e f Imaginum cultum coram Leone Armeno propagant Episcopi convocati 262 S. Nicetas 264 a S. Josephus Hymnographus 275 d Imagine S. Theodosiae V. M. empta et precibus coram ipsa fuis quidam a gravi liberatur morbo 65 e d

Impudica loquaces Sacerdotem et Judicem arguit S. Walaricus 22 a divinitus punitos sanare recusat 22 b

Incendium extinguatur ope S. Francisci de Paula 161 f et S. Vincentii Ferrerii 515 e 517 b signo Crucis illud sistit et extinguit S. Macarius Archiep. 875 b in incendio volens manere in cellula comburitur B. Paternus reclusus 877 b ab Incendio servatum sacellum S. Agberti 678 b item habens 4 Martyrum Minoritarum ossa 55 d in Incendio publico Christus crucifixus ecclesiam conservasse visus a B. Hermannus Josepho 686 d ad Incendii visionem quadam imaginaria succedatur ad habitum Ordinis Praemonstr. suscipiendum B. Hermannus Joseph. 687 a b

Incensum videt ob Angelis ministrari B. Hermannus Josephus 690 e d

Inclusus erit S. Isidorus 334 a 337 d e, et S. Plato, insuper catena ferrea pedem induit 371 b

Infirmus in nulla re sibi indulget B. Hermannus Josephus 704 e d Infirmis humiliter ministrat B. Notherus 578 a

Invisibilis manet S. Vincentius Ferrerius ingre-
ssente in cellam Regina Aragoniae 495 b B. Hermannus Josephus abscondiens in Christo 704 b c d

Injurias verbis in S. Walaricum paralysi punitur, punitens sanatur 23 e d Vide Contumelia.

Ischiaticum curat S. Franciscus de Paula 178 b

Iter pedes facit aut asino vectus S. Vincentius Ferrerius praeco Evangelicus 491 f

J

Jejunat frequenter S. Agbertus puer 671 e postea herbis vicitur 672 e pauc et potu abstinet annis 20 674 b Jejunat 30 annis usque ad vesperam B. Juliana 447 e d e paucis pisis in aqua decoctis contenta 447 d ad octo aut 12 dies, et scilicet tota Quadragesima S. Franciscus de Paula 114 f 3 panibus annis 7 et 30 solis herbis vicitur in eremo S. Mario Aegyptiaca 81 e f 82 e

Jejunia et Vigiliae pro Ecclesia Turonensi constituta a S. Perpetuo 746 d e Jejunat feria 4 et 6 adolescens S. Vincentius Ferrerius 484 b concionator jejunat plurimum parens in cibo et potu 491 e f

Jesu nomine daemones, sub equorum specie conatos concionem turbare, pellit S. Vincentius Ferrerius 503 e f Cum Jesu puero a Deipara oblato colludit B. Hermannus Josephus puer 685 f Vide Christus

Judaens a demone obsessus, precibus Martyrum liberatur, et fit cum aliis Christianus et Martyr 816

Judex rerum fidei non est secularis Imperator 262 b f d

Judicium extremum jussus a Christo apparente inculcare, id facit sermone et libello scripto S. Vincentius Ferrerius 489 e 490 a

L.

Labori manuum post Missam auditam tota die vacat *S. Franciscus de Paula* 102 d
 Lac adulteræ recusat *B. Ursulina infans* 722 d pro
 Sanguine lac et aqua effluit e cervice abscissa *S. Eupsy-
 chii* 820 e et *S. Pompeii occisi* 397 e Lactis copiam
 uber hinc siccis impertit *S. Eutychius* 560 a b anus mi-
 raculose lactescens alit puerum, invocato *S. Francisco
 de Paula* 219 f
 Lacrymarum donum excellit *S. Josephus Hymnogra-
 phus* 270 a etiam ad mensam *S. Hugo Gratianop.*
 41 b et cum confitentium peccato audit 41 c Lacry-
 mas pietatis abstergit mappula *S. Macarius* 870 d
 Lacrymas amicorum rejiciunt et arguunt SS. *Agathus
 et Theodulus* 323 d f Lacrymatur in Missa, et ad
 lacrymas movet in concionibus auditores *S. Vincentius
 Ferrerius* 492 a b
 Lampadem per se accendi facit *S. Franciscus de
 Paula* 228 d
 Lapidem solo nutu movet *S. Franciscus de Paula*
 142 e alium leviter moveri facit 143 c ruentem sistit
 144 a 146 f ejus ictum innorie excipit 156 e ingentem
 solus portat 167 b Lapidatus obit Martyr *S. Pancra-
 tius Tauromeni* 1 sec. 241 a Julari ad fidem conversi
Leontinus 846
 Ex Lapsu contritum signo Crucis et oratione sanat
S. Vincentius Ferrerius 505 d alios *S. Casilda* 841 b d
 et *S. Franciscus de Paula* 161 a b
 Lateris dolor curatur ope *B. Guillelmi Xiclen-
 sis* 387 d et *B. Hermannii Josephi* 710 e Latera et costæ
 raduntur *S. Eupsyechii suspensi* 820 e
 In Lecto *S. Richardi Ep. Cicestriæ* recumbens aeger
 sanatur 304 c Lectulus ex virgis contextus cum vili
 lectoriola *S. Walariei* 22 e
 Lepa curatur ope *S. Vincentii Ferrerii* 510 e 511 a
 519 d, *S. Eutychii* 559 f *S. Wilhelmi Roschilden.*
 638 b e f *S. Francisci de Paula* 112 e 124 d 138 e
 142 c fat'actu mappule lacrymarum *S. Macarii* 870 d
 Pro leprosis erigitur domus *Leodii a S. Juliana*
 455 e f
 Levitates puellares jubetur evitare a *S. Maria S.*
Musa 95 c Libidine ardens Præses in SS. *Agapen,
 Chioniam, Irenem Virgines* sorores captivas, pro ipsis
 amplexatus oculos, fit ludibrium et pro insano habetur,
 cumque eas jussisset nudari, continuo somno corripitur
 248 e f 249 a Ad libidinem provocatus a femina se
 agram fingente cum ex-citatione discedit, eamque a
 da-mone obsessam sua præsentia liberat *S. Vincentius
 Ferrerius* 486 f 487 a b c d e meretricem in cellam ad-
 ductam, et ad scelus invitantem ad meliorem vitam in-
 ducit 487 f ab alio turpissime de luxuria infamatus,
 integritati restituitur, infamia in obtrectatorem rejecta
 488 c d e
 Libros rationum combustos recipit illasos *S. Gil-
 bertus Ep. Scotus* 50 e, sacros venit tradere *S. Theo-
 dulus M. Thessalonica* 322 f, multos describit suis mo-
 nachis *S. Plato Hegumenus* 367 d Librum a *S.*
Isidoro apparente jussus deglutire *B. Martinus Legio-
 nensis* scientiam adipiscitur 329 b e
 Lignum grande, quod 10 viri non possent, solus de-
 fert *S. Franciscus de Paula* 132 b c 187 c jurat tolli
 128 f 135 e 135 b 138 f 143 a 146 c ab alio portari
 facit 140 f 141 a vertit 141 Ligna ardere, non comburi,
 facit 187 a
 Lucerna ad 40 dies a Retiquias *S. Nicetii Ep.*
Lugdunen. absque oleo ardet 99 d
 Ludo puerili designat se fore Patriarcham *S. Eutychius CP.*
 549 b e
 Lux e caelo effulget ad sepulcrum *S. Philareti* 614 d

M

Magister sacri Palatii Pontificii Arenione *S. Vin-
 centius Ferrerius* 489 c
 De Magia suspecta, et quaestioni subjicienda motu
 atrii liberatur *B. Ursulina* 727 b c d
 Maleficia curantur ope *B. Notheri* 597 a
 Mamillam laram curat *S. Franciscus de Paula* 133 d
 fistulosam 162 f apostemate cruciatam 172 a
 Mansuetus et patiens *S. Franciscus de Paula* 111 d e
S. Philaretus monachus 612 e Mansuefacit in suam
 necem conspirantes *S. Tigernacus* 401 f
 Manus tumor sanatur ope *B. Notheri* 595 b immo-
 bilitas ope *S. Galterii Ab.* 761 a b, *S. Macarii* 868 c
 Manus inutiles sanat *S. Franciscus de Paula* 138 c
 verrucosus 139 a ulcerosus 146 c contusam 145 f infir-
 mam 166 e contritum 168 b desperatè vulneratum
 214 d Manum inpositione sanat mutum annis 40 *S.*
Vincentius Ferrerius 505 b item hemiconium 506 a
 Mare absque navigio pedes transit ambulans super un-
 das *S. Franciscus de Paula* 168 c 169 e f 200 f in-
 jectis soleis pacatum reddit. 170 a
 MARIA Deipara monet *S. Galterium*, ut certo loco
 ædificet ecclesiam 752 e f monstrat *B. Hermannio Josepho*
 puero pecuniam pro calcæis et ceteris necessariis 686 b c
 eum docet cum caritate Fratribus servire in ministerio
 Refectorii 688 a b, languentem sanat 693 f apprensus
 excitat *S. Aybertum* 674 a dirigit penicillum *Tutilo-
 nis* pinguetis imaginem suam 587 c d confortat in ro-
 catione *S. Hugonem Ab. Bonæ-vallis* 47 f monet de
 die obitus *S. Musam* 95 c jubet levitatem puellarem
 evitare 95 c adest morienti 95 f Mariæ Deiporæ Ec-
 clesia Tungris antiqua et peregrinatione celebris 461 a
 462 d Prima ei ecclesia a SS. *Petro et Paulo* dicitur
 constructa *Antaradi* 779 b ejus imaginem pie venera-
 tur eique poma offert *B. Hermannus Josephus* puer
 685 c d ab eadem invitatus ut accedat, ipsa manum por-
 rigente, ascendit et accipit iuxta cor fixuram 685 e f
 Ejus altare erectum a *S. Ambrosio* depictis *Arianis*
 640 b Mariæ nomen invocans *B. Jacobus Minorita* in-
 jectus in ignem manet illæsus 54 a Ejus cultui addictus
 adolescens *S. Vincentius Ferrerius* 484 b ab ea appa-
 rente in virginitate contra infestationes demonum con-
 fortatur 486 e f Erga ejus assensum in Incarnatione
 præbitum est devota *B. Juliana* 448 a b c et ejus Cau-
 ticum Magnificat, quod novies de die recitat et commen-
 data taliis 448 d e Mariam coram ejus imagine invocans,
 post varios repulsus, obtinet ingressum in ecclesiam *S.*
Maria Egyptiaca 81 b c 87 f ab ea in eremum mittitur
 81 d e et xvii annis varie tentata implorata ejus ope im-
 petrat victoriam et quietem 81 f 82 a 88 a b c Deipa-
 ram et Sanctos hymnis suis honorat *S. Josephus Hym-
 nographus* 273 f novis a se compositis precibus *B. Her-
 mannus Josephus* 689 b 691 d ad Mariæ nomen percipit
 odorem omnium florum et aromatum 690 b c hanc sibi
 crebro apparentem videt 690 f eidem evocatus colloquitur,
 vocatur Cappellanus suus, docetur modum decum-
 bendi 691 b c d eam inter duos Angelos apparentem in
 sponsam accipit, et Joseph vocatur ab Angelo 692 c d
 et a Deipara 692 e 707 c eam ob modicum torporem in-
 ster vetula videt, rosam appellat, gaudia ejus cum delecta-
 tione recolit 692 f 693 a dentes evulsus ab ea ori im-
 positos recipit 693 c in summo frigore ab ea fovetur rapi-
 tus in extases sub Missæ sacrificio 701 f 702 a ab ea
 jubetur Canticum Canticorum exponere 703 d Ave
 Maria litteris aureis in litu ex ore *Guillelmi monachi
 Grandis-Silvæ* prodit 817 c Ave Maria serapiensis recita-
 tus mariti penam impetrat differri, uxor *Theodorici de
 Avesis* 833 b c Mariæ cultum canutus abolere *Con-
 stantinus Copronymus*, homo spurcissimus 260 d e f
 Maria Deipara et Maria Cleopha sorore habita, quia
 mortui *S. Josephus et Cleopha* erant fratres 808 e f
 Martyre

Martyr voluntate et continua mortificatione habita B. Juliana 472 e

Mater Theoclia gratulatur S. Callipio filio, videns corpus ejus dilaceratum 658 f corpus depositum a cruce accipiens, et circumfusa collo moritur 659 a

Mellis farum apparens S. Paulinus instillat in os S. Joannis Ep. Neapol. moribundi 36 b

Membrorum officio-destituti sanantur ope B. Hermannus Josephi 710 b inflatio ope B. Galterii Ab. 761 b

Memoriam rerum spiritualium solum in extremo morbo servat S. Hugo Gratianopol. 44 f

Mensis adhibet lectionem aut sermonem piam S. Ricardus Ep. Cisteriæ 291 b et devotam gratiarum actionem 291 c

Metratrix publica per 17 annos S. Maria Ægyptiaca 80 d e f 87 a b ab ingressu templi saepius repulsum passa, convertitur, et 47 annis sola in eremo degit 81 87 f

Miracula 840 in Processibus probata de S. Vincentio Ferreris 496 e ob multas curationes a S. Francisco de Paula factas, chirurgi eum conantur cohibere 122 f dicuntur ei omnes creature subjectæ in epistola ad Leonem x 171 d e

Missæ duas quotidie celebrat S. Aybertus 674 d in Missæ sacrificio S. Albertus Ep. Montis-Corvini a Christo docetur 7 actus meritorios 434 f patitur mentis excessus B. Hermannus Josephus 700 b ceris minus consumptis quam sub Missa breviori 696 e magnum experitur dulcedinem B. Juliana 445 d cupit quotidie interesse 445 f Missæ sacrificiis sæpe intererat, quotquot fiebant in Conventu, S. Franciscus de Paula 111 e ante Missam auditam bibentes reprehendit S. Valerius 21 a Missæ addit Introitam S. Celestinus 542 a pro Missa librum sequentiarum componit B. Notherus 576 e 584 d e Casula S. Niceti Ep. Lugdunen. abutens a demone obsidetur 98 e Liturgiam valde reverenter peragit S. Nicetus 256 f Flabelli usus et mysteria in Liturgia Græcorum 257 e

Monasticum ordinem conatus extinguere Constantinus Copronymus homo spurcissimus 260 d e a Monasterio ancillus, et animalia quarum causa habebantur; ablegat S. Plato 368 e f in eodem Monasterio Ord. Præmonstratensis habitabant olim Canonici et Sanctimoniales tecto separatæ 438 a b in Monasterio Carthusiæ condendo S. Brunonem adjuvat S. Hugo Gratianopol. 40 e f 44 b ad Monasticam vitam mortificatione et aliis virtutibus animum præparat S. Philaretus 607 a m ea cum magna vestitus victusque austeritate degit 608 e 609 c d e 611 d

Monachorum in Palestina degentium 3 sec. summa perfectio 78 e d e f 83 a b Monachus ob apostasiam a demone obsessus nequit a S. Eutychio liberari 559 c d et persuasus redire liberatur 559 e Monialis apostatandi propositum mutat invocata B. Ursulina 734 f

Monita omni hominum generi præscribit S. Philaretus 611 f 612 præit suo exemplo 612 d

Morbi 400 curantur ope S. Vincentii Ferrerii 509 d Morbis pluribus simul laborans per annos 13 mulier Caletensis, post novem S. Franciscus de Paula factam sanatur subito: quod miraculum auditis 20 testibus oculatis legitime approbatur 229 230 231 233

In Morum gravitate et orandi fervore proficit B. Notherus 577 c d Mores depravatos in diocesi magno labore emendat. S. Hugo Gratianopol. 40 a b

Mortem petenti longior vita conceditur, et mortis dies revelatur a B. Martino solitaria 805 a b Morte subita plectitur pellens S. Galterium ab ecclesia construenda 752 e f de Morte sua septennia ante præmonitus ad eam se præparat S. Wilhelmus Roschilden. 631 d e f diem prædicunt pieque obeunt S. Franciscus de Paula 159. B. Hermannus Josephus 705 f S. Ricardus Ep. Cisteriæ 306 a b sub Mortem insolitis

affligitur tentationibus B. Hermannus Josephus 706 c

Moribundi piis actibus vocant S. Isidorus Hispanensis 345 346. S. Eutychius 567 e B. Ursulina 730 sæpe veniam a suis exproscit S. Hugo Gratianopol. continenter orat, preces aliorum expetit, monita saluberrima dat, sermones otiosos odit 45 in cinere et cilicio obit Ferdinandus Magnus R. Castellæ 11 sec 357 b S. Plato canens, Resurgent mortui, et qui in monumentis sunt, resuscitabuntur 373 c

Moribundos sanat S. Franciscus de Paula 132 f 134 a 137 c d 140 d 141 e 143 e f 144 b 179 b c 174 e 164 b 163 e 147 a 145 c 185 b 219 b 226 d 227 a S. Geraldus Ab. 420 e S. Vincentius Ferrerius 513 d 514 a b d 515 a c d 516 e 517 c d 518 d e f 519 a c e f S. Wilhelmus Roschilden 637 d B. Hermannus Joseph 709 b 715 f B. Ursulina 734 d B. Martinus Solitarius 804 e S. Macarius Archiep. 873 f

Mortuos suscitant S. Amantius Ep. Comensis 5 sec. 744 e mulierem prægnantem S. Isidorus 338 b infantem S. Vincentius Ferrerius 501 b alium a matre occisum, in frusta divisum et coctum 500 f 510 f cadaver ad sepulcrum delatum e suggestu 480 e alios plures 510 d e 511 a b 512 a f 514 a e f 515 a d 517 f 518 a b c 520 b d S. Franciscus de Paula 114 e f 122 e 177 e f 177 b 189 a b c 178 e 185 c 201 a S. Tigernacus 401 a c d Wilhelmus Roschild. 639 d e B. Hermannus Joseph 708 f S. Macarius Archiep. 898 b S. Marcellus Ep. Diensis 826 e S. Ricardus E. Cisteriæ 281 e 310 b 311 b 312 c d e 315 b S. Valerius 19 d e Mortuum agnum suscitatur S. Franciscus de Paula 140 d Mortuo monacho Silvæ-majoris panis et vinum integro anno datur pauperibus, et Missæ et Vigiliæ 30 diebus recitantur ex instituto S. Gerardi Ab. 411 e f item in aliis monasteriis associatis. 413 b c

Mortificatio S. Hugonis Gratianopolitani in oculorum, linguæ et sensuum custodia. 41 42

Munera a Rege oblata aurea et argentea vasa, imaginem Deiparæ I. auream, magnam numerum aureorum, et pisces lautiores remittit accipere S. Franciscus de Paula 116 a b c Munera Respuat, incorruptus in judicio S. Hugo Gratianopol. 43 c d a suis non permittit accipi S. Ricardus Ep. Cisteriæ 297 b ne mulier quidem nomine 297 a

Muti 2 sanantur in translatione S. Venantii M. 8 b e signo Crucis a S. Gilberto Ep. Scoto 50 f et a S. Niceta 258 c Impositione manuum S. Vincentii Ferrerii 505 b a S. Francisco de Paula 110 d 114 e 126 d 128 f 131 a 139 b 168 b 178 a c 228 d ope B. Guillelmi Xiclenensis 388 d S. Alberti Ep. Montis-Corvini 434 a S. Wilhelmus Roschilden. 636 d S. Galterii Ab. 760 e S. Maria Cleopha. 811 f S. Macarii Archiep. 898 b S. Marcelli Ep. Diensis 826 e Muti et surdi sanantur aut oleo sacro aut datu Eucharistia a S. Eutychio 558 a b ope B. Isidori 358 c d S. Macarii Archiepiscopi 872 b Mutæ, ad mortem læsæ, loquelam et spatium constituendi tribuit S. Vincentius Ferrerius et alteri ad pauca verba loquelam 501 d e f

N

Nascitur S. Franciscus de Paula voto S. Francisco facto 108 a in ejus conceptione dicitur flamma per noctem visa 197 e Nascitura B. Ursulina magnæ sanctitatis ab Angela revelatur parentibus 722 b ante Nativitatem ostensus est patri suo, quod futurus esset Ordinis Prædicatorum in signis Concionator S. Vincentius Ferrerius 483 c imo et matri visus est ex utero latrare 483 c

Nasum periculose inflatum sanat S. Franciscus de Paula 142 a

Naves a periculo ereptæ ope S. Vincentii Ferrerii 513 e

Naufragus invocato S. Geraldo Ab. salvatur 425 d et S. Alberto Ep. Montis Carrini 434 c d Nautas, a quibus rehebatur in Siciliam, convertit S. Pancratius Ep. 240 a

Novena facta ad sepulcrum S. Francisci de Paula iugens infirmitas tollitur 162 d e 230 et seqq.

Nox illuminatur in martyrio BB. Thomæ, Jacobi, Demetrii Minoritarum 54 e Nocte aberrans, a S. Francisco de Paula apparente ducitur ad hospitium reseratis ultro portis 225 f 226 a

Nuda et solis ardore nigra degit in cremo annis 47 S. Marii Ægyptiaca 79 b 82 c 85 d ut alloquium S. Zosimæ admittat pallium ejus ad tegendum se petit 79 e 85 f

O

Obedientia ceteris exercitiis præferenda 368 b in ea excellit S. Pluta 366 a b c 370 f Ab Obtrectationibus aures et linguam frangat S. Hugo Gratianopol. 42 b Obtrectationem passus, ea in obtrectatorem detorta famæ restituitur S. Vincentius Ferrerius 488 d e f Obtrectatori veniam petenti suadet Confessionem et prædicat subitanam mortem 497 e f Alius e concione obtrectans dejicitur in terram 507 a Obtrectantem sibi et divinitus punitum precibus sanat S. Hugo Ab. Bonæ-vallis 48 d

Occultarevelat S. Franciscus de Paula 122 b 126 a 127 e f 134 c 134 d 135 b 135 c 139 d 186 e 187 b Fide Absens et Prophetia.

Oculi sanitas datur S. Francisco de Paula voto S. Francisco facto 108 a b 161 b c d Oculorum affectiones variis sanat ipse 129 f 133 f 135 a 138 b 146 a 142 e 178 c 147 a 143 f 177 f 189 b 228 f item S. Vincentius Ferrerius 506 b 512 e f 515 b B. Hermannus Joseph 708 f 710 a 714 d S. Macarius 867 c 879 d e B. Juliana 434 e S. Ricardus Ep. Cicestriae 303 f S. Eutychius 566 b, 560 a Oculorum dolore punitus, ob dubium de sanctitate S. Engelberti, oblatis oculis cereis sanatur B. Hermannus Josephus 696 ab

Odia inveterata plurima componit S. Vincentius Ferrerius 493 c

Odor suavis e sepulcro B. Notheri 594 f 599 c ex corpore S. Philareti mortui 614 c et vestibus 615 b Odoris fragrantium carlitus datam prodendo alius perdit B. Hermannus Josephus 689 e f eam sentit sub Cantico Benedictus 690 c

Oleo vas vacuum miraculo plenum reperit B. Martinus solitarius 804 b Oleo ferventi manum immittit absque læsione S. Franciscus de Paula 110 f Oleo lampadis ardentis ad sepulcrum S. Nicetii Lugdunen. mortuus habitus reviviscit 102 b Oleo sancto inunctum mutum et surdum sanat S. Eutychius 560 b item corpore arescentem 558 a et puerum moribundum 558 c et alium pedibus debilem 558 d manum inflammatam 557 a b simili Oleo maleficum inter maritum et uxorem eorum tollit S. Aphraates 663 f pro Oleo ad sepulcrum S. Martini legat S. Perpetuus fundum in suo testamento 747 d

Orans semper invenitur S. Franciscus de Paula 151 c ingentem lapidem movet 131 d aliquando ad 8 dies abstrahitur a sensibus 151 d nocte divinitus illuminatur 110 d in aere elevatur S. Maria Ægyptiaca 28 f 29 a capite fumat B. Juliana 470 e radiis illustratur et elevatur a terra Vincentius Ferrarius 495 d e lacrymis affluit S. Walaricus 22 c Orandi studio deditus S. Ricardus Ep. Cicestriae 300 c d e Orat nocte dique flexis genibus, idque in ovili ut lateat, S. Aybertus puer 671 e f

Ordinis S. Benedicti aut antiqui Abbates, Walaricus Leuconæensis in pago Picardiae Wimacensi 14 Attalus Tuuramenii in Sicilia 253. Geraldus fundator Silvæ-majoris in Aquitania 407 Winebaudus Trevis

in Gallia 569 Gallerius juxta Pontisaram 749 Monachi, Notherus Balbulus Singallensis in Helvetia 573 Eberhardus Schaffhusiæ in Suevia 666. Beda junior in territorio Rhodigino 856 Reclusi Aybertus in Hannonia 669 Paternus Paderbornæ 886

Ordinis Cisterciensis Hugo Abbas Bonæ-vallis in Gallia 47 Nicolaus de Arcu monachus Nethi in Sicilia 49

Ordinis Canonicorum Regularium S. Guillelmus Abbas Roschildensis in Dania 617 Gancherius Prior Aurelii in agro Lemovicensi 841 B. Albertus postea Patr. Hierosol. 764 Waldefridis fundatrix Parthenonis Canonissarum Montibus Hannoniæ 826 Canonici Regulares S. Rufi in Provincia, propagati in Hispaniam et Parisios 617 c f 618 a item in Daniam 618 a sub Regula S. Augustini Priorissæ Juliana Virgo Montis Cornetii apud Leodium 435 Catharina Palantina fundatrix S. Mariæ de Monte in Ducatu Mediolanensi 640

Ordinis Præmonstratensis B. Hermannus Josephus Steinfeltæ in Germania 679 Joannes de Organia Abbas Bellopodiensis in Catalonia 799

Ordinis Eremitarum S. Augustini Clemens Generalis Urbe-veteri in Hetruria 800

Eremitæ solitarii Guillelmus Cusfittella Xicti in Sicilia 375, Martinus Genovæ 802

Ordinis Minorum S. Francisci, Thomas de Tolentino, Jacobus de Palua, Petrus de Senis, et Demetrius Laici Martyres in India 51

Ordinis Prædicatorum, Vincentius Ferrerius 476 Antonius Pavorus Martyr Saviniani in Pedemontio 844

Ordinis Carmelitici Legislator Albertus Patriarcha Hierosolymitanus 764

Ordinis Minimorum Institutior S. Franciscus de Paula 104

Hegumeni, id est Præpositi apud Græcos, S. Macarius Pelicciensis 31 Titus Thaumaturgus 102 Nicetas Mediciensis in Bithynia 253. Plato Symbolarum et Sacudionis 362 Balionus Archimandrita Martyr in Perside 821 Monachi Zosimas Presbyter 68 Josephus Hymnographus Constantinopoli 266 Philaretus in Calabria ulteriore 602 Philaretus Martyr 749 Erenite Georgius in monte Laconia Maleo 324 Aphraates in Syria 661 Sanctimonialis Theodora vidua Thessalonica 403

Os oculosque distortos restituit S. Franciscus de Paula 129 f Os contortum 144 b fetum Oce et oculis eurentem eisdem donat 176 d Os distortum sanat ape S. Vincentii Ferrerii 513 d

Oii osor, aut orat, aut legit aut manibus operatur S. Walaricus 22 d Otiosum verbum non auditur in Mediciensi monast. sub S. Niceta 255 b qui Otium et socordiam evitantam monet 257 a

Ova oblata ad tumulum B. Josephi Hermannii, pro ulceribus et tumoribus curantur 713 d

Oves patris piscæ S. Walaricus puer, litteras in agro addiscit et psalterium 17 a f Ovis Evangelica, humeris pastoris deportata, designatur in pallio Patriarchali 552 f 553 d

P

Panis a S. Francisco de Paula donatus sufficit pluribus 143 e 169 d ab eo benedictus post octennium recens producit 155 c non deficit 186 c Pane uno a S. Ricardus Ep. Cicestriensi benedicto, refecturatur 3 millia, et supersunt fragmenta pro 100 hominibus 280 b 292 d e 315 a d Panes ferus captivis, rosus esse dixit patri et exhibuit S. Casilda 839 a b Vide Annona et Cibus

Papam Romanum contra injurias Regis addit S. Ricardus Ep. Cicestr. 279 d ideo latus multa patitur 279

279 e Papa Sixtus 1 531 et Celestinus, qui Concilio Ephesino praesidet in suis legatis 543 a b Papali tiara aratus apparet adhuc viras S. Franciscus de Paula 111 a

Paralytici sanantur ope S. Geraldii Ab. 427 d e f S. Alberti Ep. Modus Corvini 434 a S. Winibardi 571 f S. Wilhelmi Roschild. 637 f B. Guillelmi Xiclenensis 388 e S. Francisci de Paula 112 b 113 a 142 d 128 f 143 a 151 d 178 e f 186 b S. Ricardi Ep. Ciceris ror 281 e 309 d e f 310 a S. Vincentii Ferrerii 505 a 507 f 512 f 513 e 515 b 520 b S. Wolrici 20 b S. Galterii Ab. 761 b S. Micarii 868 b 879 a 880 d e

Parturiens benedictior S. Vincentii Ferrerii redditur facilis in pariendo 506 e praemortuo fortu sanatur aqua ablutione sentium S. Wilhelmi Roschild. 634 adjuncto invocato B. Hermanno Josepho 714 f 716 a Parturienti desperata praedicit ultra 12 annos victuram B. Catharina Palantina 645 f Puerperae multae liberantur accensa candela a S. Francisco de Paula 118 a 130 a 153 f item illi commendata 154 a b

Patientia summa perfect tribulationes inmisas B. Juliana 470 d infligit aliam alteram genum obvertit B. Catharina Palantina 645 b Patientiam commendat suis S. Nicetas 257 b crecet 6 annis in caelo 265 a eandem serrat colore alusta et frigore constrieta 47 annis in creta S. Maria Aegyptiaca 81 f

In Paupertate summa latissimus studeat S. Ricardus Ciceris. 278 e ob Paupertatis serrandae zelum cum alas carceri inclusus B. Thomas de Tolentino Minorita 52 a b Pauperibus fabas distribuendas multiplicat S. Ricardus Ep. Ciceris. 302 e

Pauperes Christi, testamenta constituit heredes S. Perpetuus Ep. Taron. 748 b eis distribuunt thesauros suos SS. Hermes et Theodora 5 f Pauperum oppressor puniatur invocata S. Casilda 830 f Pauperibus parentibus natus S. Joannes Ep. Neapolitanus 34 f Vide Eleemosyna

In Peccata lapsos moderate adducit ad penitentiam 258 f post penitentiam restituendos docet S. Isidorus 340 e Peccata hominum quod non satis deprecet, se eorum ream dicit B. Juliana 445 b e ipsa a Peccato omni graviore pura 456 b

Pecuniae publicae appendendae praeposita S. Plato dives erudit 365 a Pecuniam non vult admittere S. Vincentius Ferrerius Praeco Evangelicus 492 d non tangit S. Aybertus 674 e

Peregrinatur Romam, Casinum, Geranum S. Geraldus 414, 415 item Hierosolymam 417 b Romam nudis pedibus et cilicio tecti S. Aybertus et Joannes Presb. 672 e f in Terram sanctam B. Ursulina I. Parmensis 729 S. Macarius Archiep. 871 872 in Peregrinis exiendis benignus S. Philaretus 612 f

Ob Perjurium creatae lumen restituit S. Eutychius 560 a Pejeraturus ad sepulcrum S. Nicetii Ep. Lugdunensi. fit caecus, et paritens sanatur 102 a

Pro Persequentibus se orat B. Juliana 467 b optat mortem subire 469 f pro Persecutore infestissimo orat ferventer S. Hugo Gratianop. 42 d e

Polem fere abscissum curat S. Franciscus de Paula 176 b incisum 137 a Pedes distortos 179 e Pedum vestigia petrae imprimit 203 a Cadeane carens sanatur ope B. Guillelmi Xiclenensis 388 e Loripes ope S. Geraldii Ab. 419 e 425 e

Peste obit S. Macarius 867 a e 877 f hac eo implorata pellitur 867 f 880 a b corpore ideo Montes Hannoniae translato 894 item Tiletum 895 a b Pestis curatur ope S. Vincentii Ferrerii 509 d f 511 b 513 e 514 a b 515 e 516 b e d f 517 e e 518 b e 519 a 520 a S. Theodosia V. M. 66 a S. Francisci de Paula 171 f 204 d f Pestem instituta supplicatione cessare facit CP. S. Eutychius 566 a Peste grassante corpora SS. Waldetradis et Vincentii in Processione delata 828 a b

Pietatis exornat cometerium S. Caelstinus 544 b

Pisces lautiores a Rege oblatos remittaccipere S. Franciscus de Paula 116 e Missos a Rege Neapol. assos, remittit viros 183 f Piscem mortuum abluendo vivificat 110 e item alios 131 b 199 b f thynarum infelici capturae benedictione succurrit 137 e Pisces inveniri facit etiam mari tempestuoso 172 f 184 d Piscationem salomonum copiosam praestat lotis mandus in aqua S. Gilbertus Ep. Scotis 51 a item imploratus S. Ricardus Ep. Ciceris. 302 d e

Penitentiam continuam commendat suis S. Nicetas 257 b censeram ipse vitum ducit 258 a Utitur lecto duro, aspero cilicio, vestibus tritis, aqua et edis insipidis, flagellis nodosis S. Galterius Ab. 757 e d Ausere vivit B. Catharina Palantina 642 f in jejuniis et aliis penitentibus 643 a b Vide Cilicium.

Pleuritis curatur a S. Francisco de Paula 146 d, 162 e

Pluvia invocata S. Francisco de Paula in siccitate impetratur per Bernardum Colganum 220 a ope Joannis de Organia 803 b d delato ad ecclesiam calceat B. Guillelmi Xiclenensis 383 d, item circumlato capite 384 a precibus suscitatus a S. Isidoro 337 f circumlato ejus corpore 359 e d e f In Pluvia manet vestibus siccis S. Franciscus de Paula 187 a

Podagra curatur ope S. Mariae Jacobi seu Cleophae 811 d S. Vincentii Ferrerii 515 f 518 e 519 a S. Ricardi Ep. Ciceris. 304 b

Poetarum fabulas ob falsorum Deorum nomina non fert B. Hermannus Josephus 687 d

Pomum facit esse mire sapidum soto tactu B. Juliana 451 f Poma sibi oblata multiplicat S. Franciscus de Paula 173 a

In Processu ne soleam, ut efferatur corpus S. Walarici, perit ultro aperiantur, frustra oliis obsistentibus 29 d e f 30 a b e

Procurator Corbeiae monachus S. Geraldus 413 e d

Propheta S. Ezechiel 848 Prophetissa S. Hilda 849 Prophetia spiritu praedicit S. Vincentius Ferrerius Alphonsus Borgiam fore Summum Pontificem, et se ab eo adscribendum Sanctis 497 a, naves tritico onustas adfuturas 497 e se febre liberandum intra quatriiduum, alii mortem subitanam, S. Bernardinum foro illustrem concionatorem et ante se Sanctis adscribendum 497 e f 498 a b e socio diem et horam mortis 500 a puerum fore eximium Theologum 509 b mortem Martini R. Aragoniae 500 d Judas venturos ad concionem 499 f mortis suae diem 508 b Prophetiae spiritu clara B. Juliana novit arcana futura et praeterita, cogitationes, et peccata occulta 450 451 452 453 mortem absentis amici 451 e et aliorum, quos recitatis Vigiliis defunctorum jurat 452 a b futura praedicit Episcopo Leodiensi 466 e de morte ejus praemonetur 465 d novit navem submergendam, et Priorem brevi moriturum 470 f S. Franciscus de Paula praedicit variorum mortem 127 f 130 d 146 e e Item Regis Franciae 157 d Archiep. Consentini 135, e Henrici de Aragonia 145 e adventum Turcarum in Calabriam 128 e 166 f 202 e. Jacturam Hydrunti 142 b annonae caritatem 133 e famem futuram 142 b Cardinalibus Roboreo et Mediceo Papam 189 b 204 a Mulieribus duabus prolem 112 d Praedicit Imperium Justino et Tiberio S. Eutychius 561 f 562 a b mortem suam et Comitissae S. Galterius Abbas 753 e d 759 b

Prolem mulieri sterili impetrat S. Franciscus de Paula 118 e

Psalmodye modulatae utilitas ad ciendum devotionis affectum 584 e f

Purgatorii poenas sustinet Mangoldus Ab. Steinensis 668 e Vide Anima

Pustulae pellantur ope S. Galterii Ab. 761 a

Q

In Quadragesima monachi Palaestinae e monasterio secedunt in eremum 78 d e f 85 b Quadragesimalibus cibis capit vinci uno ieiunio 19 S. Franciscus de Paula 108 de eos praescribit suis 117 a semel tota Quadragesima jeiunus mansit 112 a Quadragesimi numeri mysteria explicantur 333 a b

R

Raucus sanatur impositione manus S. Wilhelmi Roschiden. 630 e

In Refectorio cupit monachos bene haberi S. Macarius Archiep. ante mortem 878 e Refectorii ministerium obit B. Hermannus Josephus, a Deipara excitatus 688 a

Regulam monachis scribit iisque monasteria condit S. Isidorus 337 a b Biocurto Priori et aliis Eremitis in monte Carmelo B. Albertus 773 774 Regularis observantiae studet S. Wilhelmus Roschid. 625 e f et ideo multa patitur 629 e f

Reliquias Sanctorum testamento variis legat S. Perpetuus 747 d e ob eas irreverenter habitas, pio zelo motus, impetrat emendationem B. Hermannus Josephus 695 b c Reliquiae S. Vincentii Ferrerii honorantur a confluentibus ad 40 millia 327 a S. Stephani et S. Mariae Aegyptiacae caelesti luce, Toruaci exornantur 72 e pro Reliquiis particular vestis S. Agberti adhuc viri decerpuntur 675 e Corpus S. Sixti i Papae a mula nitro progredi nolente defertur Alatrum 332 d e de Reliquiis S. Mariae Aegyptiacae dubitans subito fit mutus et aeger. 73 a b pulvis sepulcri S. Nicetii Ep. Lugdunensi, sedat tempestates 102 a Dentem in elevatione Corporis S. Geraldii Ab. inferens nequit abire 427 f

Renum morbum curat S. Franciscus de Paula 132 e

De Resurrectione corporum sensus S. Eutychii 366 d e f 367 a

Revelationes ab adolescentia habitas jubetur scribenti dictare B. Ursulina 723 e Voce et visione caelesti monetur S. Eutychius de conferendo sibi Patriarchatu CP. 322 a b f

Rosam appellat Mariam Deiparam B. Hermannus Josephus 693 a

Rosarium a S. Francisco de Paula acceptum manet incombustum 118 b alia ab eo benedicta expetuntur 135 b per Rosarii mysteria in monte Varesio sacella distribuit B. Catharina Palantina 643 e e

Rupem ruitum baculo sustentat S. Franciscus de Paula 122 b

S

Sacerdotes impense venerantur, iisque ubique cedit S. Franciscus de Paula 102 e d

Sacramentis ante obitum munitur S. Josephus Hymnographus 273 e et S. Vincentius Ferrerius 308 e

Sacrista, Corbeiae S. Geraldus 415 e in Bithynia S. Nicetas 235 a Steinfeldiae B. Hermannus Josephus 688 f

Sagittae occiditur S. Irene Thessalonicae 250 a, Martyr Afer sub Geiserico 399 a

Sanctitas S. Eutychii pueri revelata caelitus matri 348 e

Sanctorum patrocinium requirit, ut festum Ven. Sacramenti promoveat, B. Justina 460 e f

Sanguinis fluxum passu S. Custida eundem sistit etiam in Isabella uxore Caroli v. Imp. 840 d idem faciunt S. Vincentius Ferrerius 314 e S. Franciscus de Paula 135 a B. Guillelmus Xiclensis 388 b

Sartor et patronus artis B. Clemens solitarius 800 80

Scabies sanatur ope S. Hilarici 27 e d B. Guillel-

mi Xiclensis 384 b 385 b ea laborans, noctu per visum sanatur B. Hermannus Josephus 687 e

Schisma, ob rarios in Pontificatum electos, ut tollatur strenue agit S. Vincentius Ferrerius 490 e d, ut cedat Benedictus allatovet 490 e eadem negotio impeditur divinitas B. Ursulina apud Clementem : sed frustra ab ejus et aliorum perveraciam 724 et seqq.

Scientiam infasam Scripturarum et mysteriorum fidei habet B. Ursulina 723 d

Scriptor apologeticus pro Christianis et de Paschate S. Melito 2 sec. 11 d e

Sensuum custodiam et interiori collectioni studet B. Notkerus 377 e f

Sepelitur longo luminum flammularumque ordine S. Josephus Hymnographus 273 d Sequituro S. Francisci de Paula vacuo ob corpus ob haereticis combustum honor perseverat 224 f in Sepulturam S. Mariae Aegyptiacae leo fossam efficit 83 f 84 a 90 e f

a Serpentibus morsus sanat S. Franciscus de Paula 112 e 146 e illos innoxie trahit 118 b

Silentium religiose servat S. Josephus Hymnographus 269 f S. Philaretus monachus 611 e

Singultus curatus ope S. Francisci de Paula 172 b

Solis instar luget, scientia, virtutibus et miraculis S. Columbanus, 18 d

Solis ardori exponuntur vineti BB. Thomas, Jacobus et Demetrius Minoritae 33 e

Sorores Virgines et Martyres SS. Agape, Chionia et Irene 214 et seqq. SS. Waldegradis et Aldegondis fundatrices parthenonum Canonissarum 826

Inter Spinias sordesque illatus et mandus manet S. Franciscus de Paula 127 b per Spineta innoxie ambulat 146 d

Speluncam sibi habitandam eligit S. Franciscus de Paula adolescens 199 b

Sponsam opulentam relinquit fratri suo, item aliam oblatam excusat S. Ricardus 279 e d e 290 f

Sterilibus conjugis prolem promittit S. Franciscus de Paula 135 d 238 b e d 170 e impetrat precibus B. Catharina Palantina 643 e B. Ursulina 734 a Steriles invocato B. Hermannus Josephus auxilium sperant 715 e

Stomachi dolorem tollit S. Franciscus de Paula 145 f 163 b e 164 e 178 f

Strumas sanat S. Franciscus de Paula 138 e 155 b e 170 b 186 d

Submergendi servantur invocato S. Niceta 263 a puera S. Francisco de Paula 219 d e alius a S. Agberto 681 a Submersi, in mari obierunt Martyres S. Apphiannus 61 e S. Theodosia V. M. 63 b S. Bathonius M. 231 b SS. Agathopus et Theodulus 324 a S. Aedesius 743 b

Superbiam abominatur et conatur modeste eradicare B. Johana 451 a b

Suspensus B. Petrus Minorita, nihil lesionis sensit tota die 35 a Vide Mortuos suscitatos

Surdus sanatur ope B. Guillelmi Xiclensis 386 f S. Ricardi Ep. Cicestriae 310 b S. Galterii Ab. 766 a S. Francisci de Paula 112 b 139 e 162 e 172 f S. Vincentii Ferrerii 305 b 318 d Vide Mutus et Surdus

Syngraphae coactus subscribere Philippus in R. Hispaniarum a S. Francisco de Paula apparente 226 b

T

Tempestas aeris submovetur in translatione S. Venantii 8 a, et S. Hilarici 25 e mira tempestas hujus ope repellitur 26 e et accensa candela a S. Francisco de Paula benedicta 117 f 133 e 136 d alius verbo ejus 123 b 159 a et mersis mari Reliquiis 220 e 227 e d item ope S. Vincentii Ferrerii 304 e 313 e 315 d

Tentatis compatiens affligit eosque liberat B. Juliana 453 f

Testamento

IN VITAS SANCTORUM APRILIS.

Testamento S. Nicetii Ep. Lugdunen. obganniens
ab ipso apparente castigatur 98 d

Tibiæ curantur, ope B. Guillelmi Xiclenensis 388 a
S. Gerald Ab. 428 a S. Vincentii Ferrerii 312 e

In Timore Dei ambulandum ne tentationibus suc-
cumbatur, docet S. Hugo Gratianopol. 42 c

Tonsuram clericalem suscipiente S. Eutychio ca-
pilli ejus in baptisterium cadunt 330 c d

Torturatum venenum ne alius tibiis amittat, in præ-
cipiti sistit S. Franciscus de Paula 188 d e

Inter tormenta acriter flagellati et fustibus cæsi
aduruntur, dein dire dilacerati capite plectuntur SS.
Zenon, Alexander, Theodorus 833 a b

In Tribulationibus mentem in Deum elevat ex con-
templatione siderum et creaturarum B. Hermannus
Josephus 695 d e f

Tribunus Notariorum Honorii Imp. S. Marcelli-
nus M. 337 c

SS. Trinitatis mysterium subinde contemplantur B.
Juliana 449 d Officium de ea divinitus completur 300 c d

Triphidando committere amittere concessam sibi præ-
lem voluit amplius succurrere S. Franciscus de Paula
170 d

Tumor corporis molestus curatur ad tumbam S. Ge-
raldi Abbatis 426 f

Tunicam novam obtinam non admittit præ alia quam
16 annis habuerat S. Aphrantes 662 d e

U

Ulcera curantur tactu S. Walarici 21 c ope B. Not-
keri 393 c 396 e f 398 b

Uxor divino jussu accipitur, et ex ea gignitur B.
Ursulina 722 a

V

Vaccas mulgendi officium impetratum, magna humi-
litate et patientia peragit B. Juliana 444 a b

Veneficam emendat et ad penitentiam adducit S.
Franciscus de Paula 112 b ex maleficio moriturum
sanat 159 b

Veneno bis tentata, divinitus liberatur B. Ursulina
727 e Venenum sublatum ope S. Vincentii Ferrerii
319 e

Ventus prosper in mari obtinetur exposito corpore S.
Walarici 16 a osse Martyris in mari merso 35 e

Verba inutilia aut procacia non patitur S. Nicetius
Ep. Lugdunen. 98 b Vide Otium

Veritatis studiosissimus S. Hugo Gratianopol. 42 b c

Vesparum examen illæsus abducit in silvam S.
Franciscus de Paula 110 e

Vestis S. Francisci de Paula dissecta divinitus mul-
tiplicatur 172 b 204 e Ejus attactu sanatur moribun-
dus 138 a b Vestes S. Philoreti scissæ in partes mira-
culis illustrantur 613 b Vestium modestia id habitu S.
Ricardi Ep. Ciestren. 280 b 294 a b Vestitus feminei
luxum redarguit S. Gallenus Ab. 753 b

Victoria de Mauris obtenta et Toletum iis ereptum
opponente S. Isidoro 328 e f, alia obtenta prope Eme-
ritam 328 f Hispanis recepta 329 b alia ab Adelphonso
Rege obtenta 358 f 359 a b c

Vigilat sæpe totas noctes in oratione B. Juliana
499 usque ad primum pulsum ad Matutinum B. Her-
mannus Josephus 689 c

Vincula S. Petri Apostoli dedit S. Balbina S. Theo-
dore sorori S. Hermetis 5 e

Vinum ex vase vacuo promi facit B. Guillelmus Xi-
clensis 381 d ex lagenis eucuis, haurit B. Hermannus
Josephus 705 d

Virgines sint sanctæ corpore et spiritu, et sint humi-
les 737 b c nullis libidinis motibus agitata B. Juliana
436 b nuptias deprecanti apparens B. Ursulina prædi-
cit intra triiduum felicem mortem 732 f 733 a b Virgi-
nitatem passim puellis suadet S. Ricardus Ep. Ciest-
rie 293 c

In Virtutum omnium exercitiis excellit S. Theodora
vidua sanctimonialis Thessalonica 403 406 Virtutes
mira præxi docendo integras familias reformat S. Plato
367 f 368 a b

Vitam sibi ad annos xv prorogari impetrat B. Ursu-
lina 729 b ad annos novem per preces Virginis sancti-
monialis B. Hermannus Joseph 703 d e Vitæ Sancto-
rum scriptæ, ut dona spiritualia offerenda Sanctus 239
serviunt ad excitandum fidem, ut quod olim faciebant
miracula, nunc faciant exempla 839 a b c quæ, et po-
tissimum recentiora, vehementius trahunt 442 d e in
his quædam miranda, alia imitanda 689 a legendo Vi-
tam S. Dominici proficit S. Vincentius Ferrerius 483
a Vitam S. Adalardi componens, liberatur a morbo S.
Geraldus 415 e f ad Vitæ S. Nicetii Ep. Lugdunen.
librum oculos opponens cæcus illuminatur 101 a

Vomitum sistit S. Franciscus de Paula 136 f

Vulneribus multis confossus obiit B. Antonius Pavo-
nus 845 a Vulnus letale curatur ope S. Casildæ 840 a

Z

Zelo fidei accensus ultro arguit Pæsidem et Martyr
obit S. Polycarpus Alexandria 59 (f item Apphinnus
61 d Saluti aliorum incumbit S. Agertus, 673 c

FINIS.

[illegible][illegible]

BX4655.A2 VILLANOVA UNIVERSITY *v.010
3 9346 00067340 2

~~FOR REFERENCE~~
~~NOT TO BE TAKEN FROM THIS ROOM~~
CAT. NO. 1935 LIBRARY BUREAU

